Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

SPLENDOR
VERITATIS
ORTHODOXÆ FIDEI,
NECNON DOCTRINÆ
APOSTOLICÆ SYLLABVS; ET
Eccleſiaſticæ diſciplinæ, ac totius Iuris
Canonici medulla :

Omnia à R. P. F. PETRO CRESPETIO *Cæleſtino Pariſienſi aſſerta, & deprompta tam ex omnibus œcumenicis, nationalibus, prouincialibus, diœceſanis Conciliis ab ortu naſcentis Eccleſiæ in hanc horam celebratis : Quam ex vniuerſis etiam Summorum Pontificum, aliorúmque Antiſtitum epiſtolis & decretis : Sed & ex Imperatorum etiam aliorúmque principum Eccleſiaſticis conſtitutionibus, & ex Eccleſiaſticis hiſtoriis grauiſſimorum ſcriptorum.*

Labore, ac diligentia Ven. Patr. Fr. CAROLI CAMPIGNY Aurelianenſis, Cæleſtinorum Lugdunenſium Supprioris, aucta & recognita.

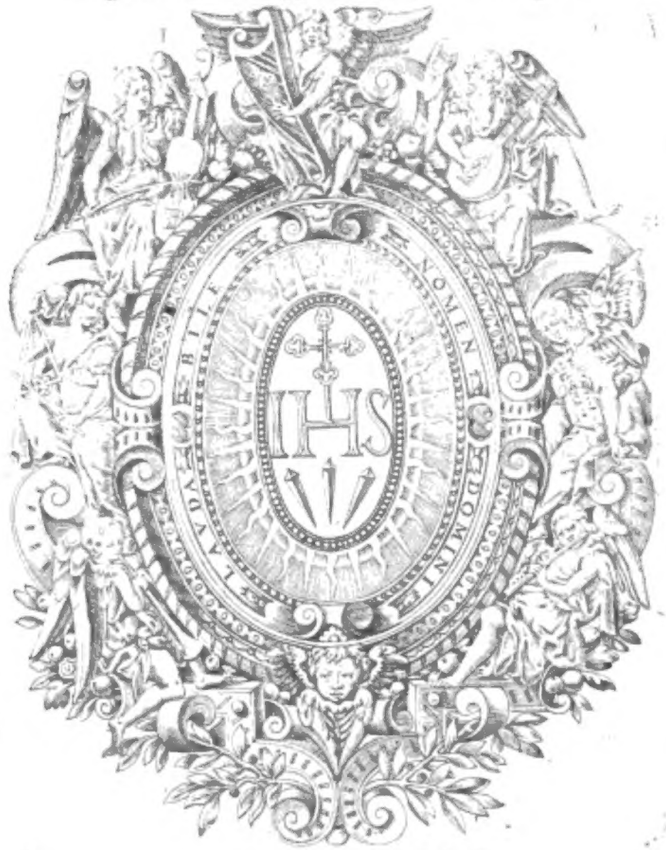

8-3.N 25

LVGDVNI,
Sumpt. IOANNIS PILLEHOTTE, via Mercatoria,
Sub ſigno nominis IESV.

M. DC. XXVIII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

Digitized by Google

8.3.M.23

Digitized by Google

CANDIDO LECTORI

F. C. CAMPIGNI, COELESTINORVM LVGDVNENSIVM SVPPRIORIS.

MVLTI hiſce temporibus ſcripta in lucem prodeuntia potius ſugillandi, quàm diſcendi gratia perlegunt, & facilè ſi quid, quod non illis arrideat inueniant, liuore vel ignorantia illud ſuggerente, in authorem inuehuntur. Et ideò (candide lector) ne mireris ſi te admonitum velim Creſpetium noſtrum in roborandis ſuæ Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſcriptis, omnium vſque in hanc diem Conciliorum celebratorum, tam eorum, quæ illa magna volumina Conciliorum comprehendunt, quàm illorum, quæ ex veterum hiſtoriographorum lectione, Buchardi Vormatienſis libris, & decretalibus, aliiſque fide dignis authoribus didicit, authoritate niti. Illud autem quoniam abſque delectu factum eſt, interdum quædam Concilia producit, quibus in omnibus, vel in quibuſdam ſumma Pontificum Romanorum authoritas calculum non addidit: quod quidam quibus omnia diſplicent, criminantur, Chriſtianóque indignum aſſerunt. Sed (pace eorum dixerim) bonum, imò optimum, & rationi non abſonum eſſe profiteor, cùm non alio conſilio, quàm vt veritas magis pateſceret, factum ſit. Nam (vt ait Nicolaus primus ad Michaëlem Imperatorem) ſi nouimus nos Apoſtolicis imbuti documentis ſententiis vti gentilium: quidni etiam, & multo magis Catholicorum, atque Chriſtianorum, & contra ipſos, quorum nec vitam ſequimur, nec mentem erroneam imitamur? Quis neſciat in Moſis & Prophetarum voluminibus quædam aſſumpta de Gentilium libris? Nónne, & Paulus Epimenidis Poëtæ abuſus eſt verſiculo ad Titum ſcribens, & alibi profert ſenarium, & apud Athenienſes in Martis curia diſputans Aratum teſtem vocat? Sic noſter Creſpetius illa producit Concilia non in noſtræ fidei periculum, ſed in hæreticorum (qui illa potius amplectuntur, quàm vera, & œcumenica) diſcrimen, ex illorum manibus clauam extorquens, vt eorum caput mucrone proprio amputet. Ea autem ſunt Concilia non approbata quibus vtitur. Primum eſt Carthaginenſe ſub Cypriano eiuſdem vrbis Epiſcopo rebaptizandos hæreticos ad Eccleſiam conuolantes aſſerens: quod tamen, & optimè, erroneum, & à ratione alienum eſſe Auguſtinus in libris ſeptem de Baptiſmo probat. Secundum eſt Ariminenſe ſub Conſtantio, in quo perperam ſublatum eſt de Symbolo nomen ὁμοούσιον. Tertium eſt Epheſinum ſecundum ſub Theodoſio, in quo factione Dioſcori occiſus eſt ſanctus Flauianus Epiſcopus Conſtantinopolitanus, & legati Pontificis Romani fugati, hæreſiſque Eutychiana confirmata. Hanc Synodum reprobat Leo, epiſtola ad clerum, & populum Conſtantin. ad Pulcheriam, ad Theodoſium. Quartum eſt Concilium Sardicenſe tempore Conſtantij, & Iulij primi, in quo Epiſcopi Occidentales fidem Catholicam, quam exponit Hilarius in libro de Synodis, confirmarunt: reliqui Epiſcopi Orientales fidei Arrianæ ſubſcripſerunt. Quintum eſt Concilium Francofordienſe, quod quantum ad eam partem in qua Chriſtum non eſſe filium Dei adoptiuum diffinitur confirmatum eſt: quantum verò ad eam, in qua Synodus ſeptima quaſi erronea damnatur, eſt reprobatum. Sextum eſt Concilium Vormatienſe, cuius canon, qui iubetur occultos fures per ſacræ Euchariſtiæ ſumptionem explorari, repellitur, & allegatur 2. quæſt. 3. can. ſæpe. Hoc autem eſſe erroneum docet D. Thomas part. 3. quæſt. 80. art. 6. ad 3. & notat gloſſa in d can. quia ſuſpectis non eſt danda Euchariſtia de conſe. diſt. 2. tribus & extra de purg. can. cum dilectis. Septimum eſt

8.3.N.23

Digitized by Google

CANDIDO LECTORI

F. C. CAMPIGNI, COELESTINORVM LVGDVNENSIVM SVPPRIOR.

MVLTI hiſce temporibus ſcripta in lucem prodeuntia potius ſugillandi, quàm diſcendi gratia perlegunt, & facilè ſi quid, quod non illis arrideat inueniant, liuore vel ignorantia illud ſuggerente, in authorem inuehuntur. Et ideò (candide lector) ne mireris ſi te admonitum velim Creſpetium noſtrum in roborandis ſuæ Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſcriptis, omnium vſque in hanc diem Conciliorum celebratorum, tam eorum, quæ illa magna volumina Conciliorum comprehendunt, quàm illorum, quæ ex veterum hiſtoriographorum lectione, Buchardi Vormatienſis libris, & decretalibus, aliiſque fide dignis authoribus didicit, authoritate niti. Illud autem quoniam abſque delectu factum eſt, interdum quædam Concilia producit, quibus in omnibus, vel in quibuſdam ſumma Pontificum Romanorum authoritas calculum non addidit: quod quidam quibus omnia diſplicent, criminantur, Chriſtianóque indignum aſſerunt. Sed (pace eorum dixerim) bonum, imò optimum, & rationi non abſonum eſſe profiteor, cùm non alio conſilio, quàm vt veritas magis pateſceret, factum ſit. Nam (vt ait Nicolaus primus ad Michaëlem Imperatorem) ſi nouimus nos Apoſtolicis imbuti documentis ſententiis vti gentilium: quidni etiam, & multo magis Catholicorum, atque Chriſtianorum, & contra ipſos, quorum nec vitam ſequimur, nec mentem erroneam imitamur? Quis neſciat in Moſis & Prophetarum voluminibus quædam aſſumpta de Gentilium libris? Nónne, & Paulus Epimenidis Poëtæ abuſus eſt verſiculo ad Titum ſcribens, & alibi profert ſenarium, & apud Athenienſes in Martis curia diſputans Aratum teſtem vocat? Sic noſter Creſpetius illa producit Concilia non in noſtræ fidei periculum, ſed in hæreticorum (qui illa potius amplectuntur, quàm vera, & œcumenica) diſcrimen, ex illorum manibus clauam extorquens, vt eorum caput mucrone proprio amputet. Ea autem ſunt Concilia non approbata quibus vtitur. Primum eſt Carthaginenſe ſub Cypriano eiuſdem vrbis Epiſcopo rebaptizandos hæreticos ad Eccleſiam conuolantes afferens: quod tamen, & optimè, erroneum, & à ratione alienum eſſe Auguſtinus in libris ſeptem de Baptiſmo probat. Secundum eſt Ariminenſe ſub Conſtantio, in quo perperam ſublatum eſt de Symbolo nomen ὁμοούσιον. Tertium eſt Epheſinum ſecundum ſub Theodoſio, in quo factione Dioſcori occiſus eſt ſanctus Flauianus Epiſcopus Conſtantinopolitanus, & legati Pontificis Romani fugati, hæreſiſque Eutychiana confirmata. Hanc Synodum reprobat Leo, epiſtola ad clerum, & populum Conſtantin. ad Pulcheriam, ad Theodoſium. Quartum eſt Concilium Sardicenſe tempore Conſtantij, & Iulij primi, in quo Epiſcopi Occidentales fidem Catholicam, quam exponit Hilarius in libro de Synodis, confirmarunt: reliqui Epiſcopi Orientales fidei Arrianæ ſubſcripſerunt. Quintum eſt Concilium Francofordienſe, quod quantum ad eam partem in qua Chriſtum non eſſe filium Dei adoptiuum diffinitur confirmatum eſt: quantum verò ad eam, in qua Synodus ſeptima quaſi [illegible] damnatur, eſt reprobatum. Sextum eſt Concilium Vormatienſe, cuius canon, [illegible] iubetur occultos fures per ſacræ Euchariſtiæ ſumptionem explorari, repellitur, & allegatur 2. quæſt. 3. can. ſæpe. Hoc autem eſſe erroneum docet D. Thomas part. 3. quæſt. 80. art. 6. ad 3. & notat gloſſa in d can. quia ſuſpectis non eſt danda Euchariſtia de conſe. diſt. 2. tribus & extra de purg. can. cum dilectis. Septimum eſt

Concilium Conſtantienſe, cuius primæ ſeſſiones in quibus declaratur Concilium eſſe ſupra Papam, repelluntur, cætera quæ approbauit Martinus quintus, à Catholicis recipiuntur. Octauum eſt Concilium Baſileenſe (illud Lateranenſis Synodus ſub Iulio, & Leone ſeſſione vltima, conciliabulum, & conuenticulum appellat) cuius quaſdam ſolummodo diſpoſitiones beneficiorum Nicolaus pacis cauſa approbauit. Noueris autem authorem his duobus vltimis Conciliis vti quaſi generalibus, & œcumenicis, cum tamen non ſint: quia Eccleſia tantum decem, & octo Concilia generalia œcumenica numerat. Horum primum eſt Nicænum primum anno trecenteſimo vigeſimoquinto ſub Syluestro, & Conſtantino, in quo duæ controuerſiæ definitæ ſunt: vna de die Paſchatis, altera de diuinitate Chriſti aduerſus Arrium. Secundum Conſtantinopolitanum primum ſub Damaſo Pontifice, & Theodoſio ſeniore, anno trecēteſimo octuageſimo primo contra Macedonium, Spiritus ſancti diuinitatem negantem congregatum. Tertium Epheſinum primum ſub Cœleſtino primo, & Theodoſio Iuniore, anno quadringenteſimo trigeſimo, contra Neſtorium Epiſcopum Conſtantinopolitanum, Chriſtum in duas perſonas diuidentem. Quartum Chalcedonenſe aduerſus Eutychetem Archymandritam vnam tantum in Chriſto naturam poſt incarnationem aſſerentem, ſub Leone primo, & Martiano, anno quadringenteſimo quinquageſimo primo. Quintum Conſtantinopolitanum ſecundum ſub Vigilio, & Iuſtiniano ſeniore Imperatore, anno quingenteſimo quinquageſimotertio, contra Origenis hæreſim, & aduerſus Gnaphæ, & Theodoreti ſcripta. Sextum Conſtantinopolitanum tertium ſub Leone ſecundo, & Conſtantino quarto, anno ſexcenteſimo octuageſimo primo, contra eos qui vnam tantùm in Chriſto voluntatem dicebant. Septimum Nicænum ſecundum, anno ſeptingenteſimo octuageſimoprimo, ſub Adriano primo, & Conſtantino, & Irene, contra eos qui ſacras Chriſti, & ſanctorum imagines honore ſpoliabant. Octauum Conſtantinopolitanum quartum ſub Adriano ſecundo, & Baſilio Auguſto, anno octingenteſimo ſeptuageſimo, contra Photium. Hæc ſunt Orientalia Concilia, ad Occidentalia accedimus. Nonum eſt Lateranenſe primum, anno milleſimo centeſimo vigeſimo, ſub Calixto, & Henrico V. contra Saracenos pro recuperanda terra ſancta. Decimum Lateranenſe ſecundum, anno milleſimo centeſimo trigeſimonono, contra Antipappas, & pro iure cleri, ſub Innocentio ſecundo, & Lothario Imperatore. Vndecimum Lateranenſe tertium pro reformatione Eccleſiæ, & contra Vvaldenſes, anno milleſimo centeſimo octuageſimo ſub Alexandro tertio, & Friderico primo. Duodecimum Lateranenſe quartum, anno milleſimo ducenteſimo decimoquinto, ſub Innocentio tertio, & Friderico ſecundo contra varias hæreſes, & pro terra ſancta. Tertiumdecimum Lugdunenſe primum, anno milleſimo ducenteſimo quadrageſimoquinto, contra Fredericum Imperatorem, & pro terra ſancta ſub Innocentio quarto, & Frederico ſecundo. Decimumquartum Lugdunenſe ſecundum, contra errores Græcorum ſub Gregorio decimo, & Rodulpho Imperatore. Decimumquintum eſt Viennenſe, anno milleſimo trecenteſimo vndecimo, ſub Clemente quinto & Henrico ſeptimo, contra varias hæreſes. Decimumſextum eſt Florentinum ſeu Ferrarienſe, contra errores Græcorum ſub Eugenio quarto, & Alberto Imperatore. Decimumſeptimum eſt Lateranenſe quintum, contra ſciſmata, & pro variis negotiis ſub Iulio ſecundo, & Leone decimo, & Maximiliano Imperatore, anno milleſimo quingenteſimo duodecimo. Decimumoctauum, & nouiſſimum eſt Tridentinum, anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimoquinto, contra hæreſes Lutheranorum, ſub Paulo tertio, Iulio tertio, ac Pio quarto Pontificibus, & Carolo quinto, & Ferdinando Imperatore. Primis autem octo Conciliis, & Tridentino ſummorum Pontificum Legati, in aliis verò nouem ipſi ſummi Pontifices præfuerunt. Cæterum alia omnia Concilia quorum Creſpetius noſter authoritate vſus eſt, vel ſunt nationalia, vel prouincialia, vel diœceſana, quæ diuerſis temporibus, & diuerſis negotiis Eccleſiaſticis emergentibus congregata ſunt. Vale.

PRÆFATIO.

NEMINEM fugit hominem diuina quadam indole præditum, diuinis capeſſendis aptum ab initio conditum, & æterni fulgoris radiis prius illuſtratum, intercedente poſtea mortifera ſerpentis aſtutia ita ad inane redactum, vt propriæ conditionis oblitus, & immemor conditoris, incolatus ſui miſeriam fœlicitati, & æternæ quieti præferre videatur. Hinc illi diuinorum numinum contemptus, religionis deſpectus, virtutum neglectus interceſſit, vt laxatis habenis inter ſcabroſos ſpumei maris vortices, tam cæcus oberret, quàm perditus diuina poſthabuit. Inter hæc tamen propriæ lubricitatis incommoda, ſemper alicuius ei numinis atque diuinitatis reſpectus irrepſit, & dominatoris alicuius nomen arriſit. Nemo eſt enim (ait Lactantius) tam rudis, tam ferus moribus, qui non oculos ſuos in cœlum tollens (tametſi neſciat cuius Dei prouidentia regatur hoc omne quod cernitur) aliquem eſſe intelligat ex ipſa rerum magnitudine, motu, diſpoſitione, conſtantia, vtilitate, pulchritudine, comparatione, hæc omnia regentem & gubernantem. Sed homo talium contemplationem reſpuens, veritatis orbatus ſcientia, cæco errore deceptus, varia ſibi finxit portenta Deorum, Dæmonum præſtigiis incitatus, vt ex imaginum contemplatione caperet voluptatem. Illis interea honores habere cæpit, virtutis præſertim acuendæ cauſa, illos eſtimans huius fabricæ mundi conditores, & horum regi arbitrio: cùm (vt ait idem Lactantius) dicere multorum arbitrio regi mundum, tale eſt, quale ſi quis affirmet in vno corpore multas eſſe mentes, quoniam multa & varia ſunt miniſteria membrorum, vt ſingulos corporis ſenſus, ſingulæ mentes regere credantur. Hac igitur ratione, vt Cyprianus affirmat, paulatim vana religio in mentibus hominum ſtupidis eſſe cæpit, cùm primi parentes eo ritu ſuos liberos, & illi ſuos, ac deindè omnes poſteros imbuerent. Quare (authore eodem Lactantio) Iouis temporibus primò templa conſtitui, & noui Deorum cultus eſſe cæperunt, vel paulò antè, vt latius noſter Euſebius, & Fulgentius atque Cyrillus, idemque Lactantius, cæterique plures in ſuis reliquere ſcriptis. Nam de cultu primo Deorum vbi cæperit, multi authores diſſentiunt. Primi omnium Ægyptij (vt refert Herodotus libr. 2. & Strabo libr. 17. Geographiæ) Diis & aras, & ſimulacra, & delubra ſtatuere, ſacrificiáque curarunt, ritúſque eos deinde peregrinis commonſtrarunt. Cuius poſtea profanæ religionis æmulatores acerrimi extiterunt Romani. [illegible] libero patri, Ioui, Saturno, Marti, Mercurio, cæteriſque monſtris cruentas hoſtias, vi[illegible] auſtas, ſacrilega vota ſoluentes. His etiam & Feſta, alia quidem Lupercali[illegible]xea atque Saturnalia, &c. huiuſmodi, vt produnt Pomponius Læt[illegible]ella, Flauiúſque Blondus, & cæteri ſcriptores, flaminibus accitis d[illegible] plura loqui nec congruit, nec vacat, quandoquidem noſtri, Augu[illegible]tullianus, Clemens, Lactantius, de his fuſiſſimè tractauerunt. A[illegible]na impia eneruanda, ad hoc ſceleſtum & nefarium opus deſtruendum, Deus Optimus Maximus, qui nos cauſa religionis creauit (ait Lactantius) vt ſibi nos ſtatim geniti iuſtos & debitos honores haberemus, populum fidelem etiam vinculo pietatis obſtringens, ac religans (ſi quidem & Tullius libro 2. de natura

Lactantius Firmianus, libro 1. de falſa ſapientia, cap. 2.

Ibidem, cap. 3.

Cyprianus, libro de Idolis. Lactantius lib. 2. de origine erroris cap. 12. Euſebius Cæſarientis, lib. 1. de Præparatione Euang. cap. 2. Fulgentius lib. 1. Mythologiarum. Cyrillus Alexandrinus 1. libris contra errores Iuliani. Fulgentius vt ſupr. Pomponius Lætus, libro de ſacerdotio Romanorum. Lucius Feneſtella, libro de Magiſtratibus & Sacerdotiis Romanorum. Flauius Blondus, libris de Roma triumphante. Auguſtinus, libris de ciuitate Dei. Iuſtinus in exhortatorio ad gentes. Tertullianus aduerſus gentes.

Clemens Alexandrinus oratione adhortatoria ad gentes.

Deorum religionis nomen à religando fluxiſſe opinatur) in veteri lege legalia ſacrificia, & cæremonias inſtituit: vt electi ſui talibus addicti gentium non miſcerentur erroribus. Verùm cùm Iudæi præceptis illis ſalutaribus repugnarent, atque à diuina lege deſiſterent, conuerſi ad impios cultus Deorum, Deus iuſtos & electos ſancto Spiritu implebat, Prophetas in media plebe conſtituens, per quos peccata ingrati populi verbis minacibus inpetas in media plebe conſtituens, per quos peccata ingrati populi verbis minacibus in-

Lactantius libris diuinarũ inſtitutionũ.

creparet, & ad pœnitentiam ſceleris agendam hortaretur: quam niſi egiſſent, atque abiectis vanitatibus ad Deum ſuum rediſſent, fore vt teſtamentum ſuum mutaret, id eſt, hæreditatem vitæ immortalis ad externas conuerteret nationes, aliúmque ſibi populum fideliorem ex alienigenis congregaret. Illi autem à Prophetis increpati non modò verba eorum reſpuerunt, ſed quod ſibi peccata exprobrarentur offenſi, eos ipſos exquiſitis cruciatibus necauerunt, vt diuinarum literarum monumenta conſeruant. Ergo cùm ſtatuiſſet Deus Doctorem veritatis mittere ad homines, renaſci eum denuò in carne præcepit, & ipſi homini ſimilem fieri, cui dux & comes, & magiſter eſſet futurus. Sed quoniam clemens eſt & pius erga ſuos Deus, ad eos ipſos eum miſit quos oderat: ne illis in perpetuum ſalutis viam clauderet, ſed daret his liberam facultatem ſequendi Deum, vt præmium vitæ adipiſcerentur. Apud illos igitur & ex eorum ſemine naſci eum iuſſit, ne ſi fuiſſet alienigena, iuſtam poſſent excuſationem de lege prætendere, quod eum non ſuſcepiſſent: ſimul vt nulla omnino gens eſſet in terra cui ſpes immortalitatis negaretur.

Lactantius lib. 4. cap. 11.

Chriſti edoctus & incarnatio.

Dauidici germinis itaque præelecta virgine, Dei filius, nouo ordine, noua natiuitate generatus mundo apparuit, legi quam dederat ſubditus: vt eam ſanctam oſtenderet, & ſuos cultores Deo conſocians ab idolorum ſpurcitiis reuocaret. Qui triginta iam annos natus ſuam cæpit gloriam Iudæis primùm & Gentibus oſtendere verbis, ſignis, & prodigiis. Toto quippe triennio, quo in terris ille verſatus eſt hominbus manifeſtus, excuſſæ ſunt malorum dæmonum inſidiæ, patefactáque eſt hominis ad ſuum creatorem via. Quicquid piè veréque de Deo, de Trinitate, de tota cæli gloria ſentimus, noſtri Regis doctrina eſt. Conciderunt tum demum vetuſtatis tenebræ, & quæ figuris in Moſaïca lege tegebantur, diuina retexit ſapientia. Iámque cæptum eſt Euangelium condi, quod pretioſo ſanguine obfirmatum, Gentibus cæcis erroribus obuolutis protinus inferendum, illud Iudæis repudiantibus. Poſtquam ergo crucis ignominioſæ ſupplicium ſubiit, reſurrexit, & aſcendit nouæ legis conditor, Spiritu ſancto miſſo de cælo Eccleſiam in omnem veritatem induxit, quæ ligato mundi principe, & eliminatis ſuperſtitionibus Gentilium, & legalibus cæremoniis, quæ ſuos cultores rigida ſeruitute deprimebant, abolitis iam florere cœperat. Verùm tam ſerenæ lucis claritate hoſtis ille noſtræ propaginis deprauator hebetatus, tam ſynceræ charitatis vnione lethaliter ſauciatus, tabe, inuidia, vbi ſui culturam amiſit, diſſidia & odia & hæreſes meditatur, atque in alia obſcæna vitia fidelem populum agit præcipitem. Cui morbo ea qua erant poteſtate prædíti Apoſtoli Chriſti eorúmque ſucceſſores, Spiritu ſancto dictante, decreta Conciliis conuocatis ſalubria promulgarunt: quibus arcerentur ſpiritali vindicta, & corporali vltione torquerentur qui Deo & Eccleſiæ rebelles exiſterent: & non, vt noſtri fingunt hæretici, irretire iugo captiuitatis homines, ſed à vitiorum voragine retrahere, & Chriſtianæ vnitati reformare cupientes. Et quidem congruo ſatis & decenti modo prouiſum eſt, vt qui in[illegible] iugo nuper, aut tam

Chriſti prædicatio.

Hæreticorum commenta.

Conciliorum, & conſtitutionum, & traditionum ratio.

dura legis oneribus grauabãtur, non ſeueriore, ſed grauic[illegible]num & regularum compage ſtringerentur: & agnoſcerent quid ſequendu[illegible]fugiendum, dum malis quidem æterna ſupplicia, piis autem in præſenti [illegible]ro æterna præmia conferrentur. Itaque lex iuſtis non eſt poſita, ſea[illegible]ibus, ſed pro tranſgreſſoribus poſita: vt hi quidem timore & formidine.[illegible], & illi in religionis officio conſeruentur. Sed vt rem acu pungam inſtitutique mei rationem fideliter aperiam, cauſa fuit noſtri ſeculi infœlicitas: quo omnia naturæ, & gratiæ iura labefactata cernuntur, ruunt optima quæque, & deteriora ſuccedunt, quo cuncta fidei ſacramenta,

Authoris propoſitum, & intentio.

&

& Eccleſiaſtica munia, tam fœdè polluuntur, tam iniquè peſſum eunt, & diſciplinæ vigor tepeſcit. Vt vbi abundat iniquitas, etiam fides, & charitas refrigeſcat. Quæ, obſecro, hæc noſtræ tempeſtatis, tam cæca & dira Cupido, vt ſacris & diuinis poſt terga relictis, homines in tam obſcœna & flagitioſa ſcelera prouoluantur? O homines mente corruptos, reprobos circa fidem, naufragos, neſcios lucis, & ignaros quietis! Quis vnquam tot flabris impietatis, tot ventis elationis, tot aquilonaribus zephiris, tot coniuratorum hominum hæreticorúmque turbinibus, ſcapham Eccleſiæ concuſſam vidit, agitatam, turbatam, concitatam, commotam? Si cauſa quæritur, in promptu eſt. Diuinorum neglectus, philautia, & prurientis carnis laſciuia, & id genus multa, quæ ab obſeruatione diuinæ legis mentem retrahunt, mundo coniungũt, vitiis ſociant, cauſa eſt. Hæreſes inde gignuntur, ſcandala nutriuntur, mala crebreſcunt, crimina defluunt, turpia deriuantur. Verùm quis modò ſtatus? quis ordo? quæ compoſitio Eccleſiæ vel candor, cùm naucleri duces efficiuntur perditionis, & ipſi priùs baratri foueam morituri ſubintrant, quo grex ſubſequens totus ruit, labitur & perit? Videas dolendam & miſerabilem Eccleſiæ faciem, ambitione, inuidia, proditione, laſciuia, ſuperbia, & omni vitio deturpatam, vt ſat difficulter ab illa ſecernatur, quæ antiquorum patrum temporibus in omni ſanctitate florebat, vt ex vnius & alterius ſtatu & diſciplina facilè colligere quilibet ſtudioſius poterit. Inauditam quidem & deteſtandam quorundam clericorum laſciuiam qui in Galliarum Eccleſiis miniſtrabant, ſcitè depinxit, non ſine ſuffuſione vultus & rubore, Primus ille Germanorum Apoſtolus Bonifacius Moguntinenſis Archipræſul Epiſtola ad ſummum Pontificem Zachariam tranſmiſſa, cuius verba adpinximus in hoc opere. Non miror ſi tot diuinæ vltionis flagellis atterimur, ſi tot incommodis obruimur, ſi tot calamitatibus ſubiacemus, cùm aut Deum iniuſtum fateri neceſſe eſſet, qui hæc inulta reliqueret, aut iuſtè ſit confitendum ſecundùm demerita nos talibus miſeriis deuoueri. Verùm quia hæc lugere & deflere potius deceat quam calumniis perurgere, veſaniam declinans perfidorum, qui indè ſui cauſam tutantur erroris (cùm tamen, vt docet Cyprianus, libr. 3. Epiſtolarum, Epiſtol. 3. ad Maximum, &c. Non propter zizania quæ ſunt in Eccleſia eius ſit vnitas relinquenda) ſufficit intellexiſſe nos quidem errare, qui in Eccleſiæ gremio tot ſordibus polluimur, & hæreticos toto cœlo aberrare, qui Eccleſiam impugnant, & eius decreta, vt ſuum errorem ſuámque turpitudinem cooperiant. Quod vt omnibus liquidò conſtet, ſtatui in hoc opere veteris quidem & antiquæ traditionis diſciplinam per manus nobis traditam demonſtrare, quam diſtorte nimis amplectimur, & hæreticorum commenta, quibus ritus noſtros & principalia noſtræ fidei & religionis capita inuertere conantur, veterum authoritate refutare. Cupiens ſummopere vt & priſtinus Eccleſiæ ſplendor in miniſtrorum cordibus refulgeat dum agnitus fuerit, & noſtram deſiſtant impugnare turrim illi Sathanici ſpiritus, cum tot eam niti patrum propugnaculis ab Apoſtolicis temporibus deriuatis conſpexerint. Et quidem de authoritate ſacrorum Canonum & Conciliorum, quanta debeant reuerentia ſuſcipi, nihil attinet dicere, quandoquidem iſtud in hoc opere vocabulo, Canon, & Concilium, ſufficienter oſtendimus. Sacra etenim Concilia iuſtiſſimè ab initio naſcentis Eccleſiæ celebrari cœpta ſunt pro temporum & locorum exigentia, vt emergentibus hæreſibus, & diuerſis ſcandalis in communi obuiaretur. His Conciliis tanta eſt ab antiquis reuerentia & honor exhibitus, vt non aliter ea ſuſpicerent, quàm ſancti ſpiritus oracula, vt clarè ibidem conſpicies comprobatum. Igitur quia facilè labitur humana memoria, & procliuis eſt hominum curſus ad nouitates, ad regimen dominici gregis fœliciter & votiuè dirigendum, maximè pertinere dignoſcitur, vt Conciliorum geſta ſub fidelis approbatione teſtimonij ad poſteritatis memoriam pandantur, & in communi notitia teneantur. Nam cùm ſæpè caſus eueniant, quorum ſimiles conſtat apud antiquos fuiſſe deciſos, vtile quidem eſt ſcire, quale fuerit eorũm, qui nos præceſſerunt, de ſimili re iudicium: & cum plerumque in rebus dubiis ad vtrámque partem rationes plurimæ adducantur, ad tollendas lites & con-

Vitia ſæculi.

Bonifacius martyr, Germanorum Apoſtolus.

Cyprianus Carthaginenſis.

Ratio & ſumma operis.

Conciliorum authoritas.

tentiones

tentiones opportuna cernitur veterum authoritas, & quæ ab antiquo facta legitur ſanctorum definitio patrum. Sic enim ſcriptum eſt: Interroga generationem priſtinam, & diligenter inueſtiga patrum memoriam. *Et:* Interroga patrem tuum, & dicet tibi, maiores tuos, & annunciabunt tibi. *In ſacris autem Conciliis errores aduerſus ſanctam fidem pro tempore inſurgentes, reprobantur, determinantur quæſtiones ad Catholicam fidem pertinentes, & qualiter intelligenda ſint diuina mandata declaratur. In illis etiam Canones eduntur, qui conſtringentes hominum vitas, ſciri ab omnibus debent, vt præſcripto eorum manifeſtiùs cognito, vel inhibita declinent, vel permiſſa ſectentur. Quorum Canonum & Decretorum ſummorum Pontificum authoritas quanta ſit, oſtendit Damaſus primus Epiſtola ad Aurelium Carthaginenſem Epiſcopum:* Statuta, *inquit*, prædeceſſorum noſtrorum mittimus, quæ te & cuſtodire optamus, & aliis prædicanda, ac publicanda mandamus, vt ab omnibus inuiolatè debita veneratione cuſtodiantur & inuiolatè ſeruentur, atque ab omnibus futuris temporibus diligenter venerentur, quia violatores voluntarij Canonum grauiter à ſanctis patribus iudicantur, & à Spiritu ſancto, cuius inſtinctu, & dono dictati ſunt, damnantur. Quoniam blaſphemare Spiritum ſanctum non incongruè videntur, qui contra eoſdem ſanctos Canones non neceſſitate compulſi, ſed libenter aliquid, aut protervè agunt, aut loqui præſumunt, aut facere volentibus ſponte conſentiunt. Talis enim præſumptio manifeſtè vnum genus eſt blaſphemantium Spiritum ſanctum: quoniam (vt iam prælibatum eſt) contra eum agit cuius impulſu, & gratia iidem ſancti editi ſunt Canones. Diabolica verò nequitia pleráque ſubtiliter facere ſolet, & ita quorundam imprudentiam per ſimilitudinem pietatis ſæpiſſimè illudit, vt pro ſalutaribus nocitura perſuadeat. Idcircò norma ſanctorum Canonum, qui ſunt ſpiritu Dei conditi, & totius mundi reuerentia conſecrati, fideliter à nobis eſt ſcienda, & diligenter tractanda: ne quouis modo ſanctorum patrum ſtatuta abſque ineuitabili neceſſitate (quod abſit) tranſgrediamur, ſed fideliſſimè per ea gradientes, cum eis, qui eos inſtinctu condiderunt diuino, mercedis gloriam, & laboris cumulum eorum meritis (auxiliante Domino) habere mereamur. *Hæc quidem Damaſus. Refert quoque Honorius 2. Epiſtola ad Epiſcopos Orientales, Iuſtinianum Imperatorem edicto publico ſtatuiſſe, vt Canones patrum vim legum obtinerent. Hoc priùs Conſtantinus ille magnus ſtatuerat Epiſtola miſſa ad Ablanium prætorio præfectum:* Religionis eſt *(ait)* clementiam noſtram ſciſcitari voluiſſe, quid de ſententiis Epiſcoporum, vel antè moderatio noſtra cẽſuerit, vel nunc ſentiri cupimus. Sanximus namque (ſicut edicti noſtri forma declarat) ſententias Epiſcoporum quolibet genere latas, ſine aliqua ætatis diſcretione inuiolatas ſemper incorruptáſque ſeruari, &c. *Quanta conſequenter reuerentia Doctorum ſacrorum, patrúmque ſcripta debeant à fidelibus ſuſcipi, licèt in memoratis locis latiùs explicetur, ſic tamen (vt nonnihil etiam hîc inſeramus) Baſilius ille magnus Epiſtola 63. ad clericos Neocæſarienſes loquitur.* Reuera ſuprema beatitudine dignum eſt *(ait)* idque veſtræ pietati à Domino datum eſt, nimirum adulterinum à probo ſynceróque, ac puro diſcernere, & Patrum fidem, citra aliquam detractionem prædicare, quam etiam nos ſuſcepimus, & cognouimus ex Apoſtolicis notis efformatam, conſentientes & ipſi, & omnibus in Conciliis regulariter, ac legaliter decretis. *Idem Baſilius libro 1. contrà Eunomium, cum ipſe Eunomius poſtularet, vt in cauſa fidei non maiori parti, néve antiquioribus patribus deferretur. Baſilius enim non audiendum eſſe putauit, cui viſum eſt indignum non plus aliquid antiquitati dare, non reuereri multitudinem Chriſtianorum, tam eorum qui ſunt, quàm eorum qui fuerunt ex eo tempore, quo prædicari cœptum eſt Euangelium. Libet hîc hiſtoriam ſatis dignam*

Deuter. 32.

Canonum authoritas.

Damaſus 1.

Vide Lucidium in vocabulo Canonum trãſgreſſores.

Honorius 2. Iuſtinianus Imperat. Conſtantinus Magnus.

Baſilius Magnus.

Antiquitati patrum deferendum.

ſcitu adiungere ad rem ſummoperè pertinentem, cuius etiam meminimus in vocabulo, diſputatio hæreticis non concedenda, &c. Hanc refert famoſißimus hiſtoriographus Sozomenus Mercurius Salaminius, & Socrates hiſtor. lib. 5. Eccleſiaſt. hiſt. c. 10. Caßiodorus Senator libro 9. Tripartitæ hiſtoriæ capite 19. (ſi fortè non habes Sozomenum nec Socratem) Imperator *(ait Socrates)* Theodoſius euocans Nectarium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, tractabat cũ eo quid fieret, vt non Chriſtiani diſcordarent, ſed tota vniretur Eccleſia. Sibi quidem videri non alia via commodiùs id fieri poſſe, quàm ſi contentiones & controuerſiæ, quæ motibus ipſis excitandis cauſam dediſſent, diligentiùs excuſſæ forent. Hæc poſteaquam audiuit ex Imperatore Nectarius, anxius & ſolicitus cùm Agellio primùm, deinde cum Siſinnio rem communicat. Erat Siſinnius egregia quadam dicendi facultate, & minimè vulgari ſacrarum litterarum cognitione præditus, & huic acceſſerat ingenium ſolers rerum vſus & experientia, quam fuerat non mediocrem cõſecutus. Itaque facilè perſpiciebat diſputationes non modo nihil ad ſanandos motus iſtos momenti allaturas, verùm illud effecturas potius, vt res in maiorem contentionem exiret. Quapropter hoc Nectario dat Conſilium, vt omni ope contendat & elaboret, ne diſputare ſit neceſſe, ſed priſcorum tantùm interpretationes in medium producantur. His prolatis quærat ex Hæreſiarchis Imperator, quo loco, quóve numero doctores illos habeant, quorum nomina quàm longè latéque pátet Chriſtianus orbis cum primis celebria ſemper fuerunt: nunquid ad Eccleſiam eos pertinere putant, an tanquam alienos à fide Chriſtiana reiiciendos cenſeant. Quòd ſi (inquit) tanquam alienos reiecerit, audeant igitur eos anathemate damnare: quòd ſi auſi fuerint, ſtatim à multitudine profligabuntur. Sin autem priſcos doctores minimè ſe reprobare teſtati fuerint, noſtrũ erit libros eorum proferre, quorum teſtimonio doctrina noſtra confirmatur. Hoc Siſinnij Conſilium Nectario probabatur. Itaque nihil cunctatus ad aulam properat, Imperatori rem exponit. Is cupidè rem amplexus, accitis Hæreſiarchis percunctatur ex illis, an aliquam eorum doctorum Eccleſiæ habeant rationem, qui præceſſerant ipſorum hæreſim, num probandos eos, an reiiciendos cenſeant. Illi cùm quorſum iret Imperator neſcirent, non alio loco, quàm quo ſuos præceptores eos habere ſe reſponderunt. Quærit rurſus Imperator, num eos tanquam fide dignos Chriſtiani dogmatis teſtes recipere velint. Tum primum olfecerunt illi, quid ſibi vellet hæc Imperatoris interrogatio. Cúmque aliter alij erga veterum libros eſſent animati, ortum eſt inter eos diſſidium, cùm alij recipiendos, alij minimè recipiendos eſſe cenſerent: atque ita quorum hactenus vna fuerat hæreſis, hi iam non à Catholicis magis, à quibus diſceſſerant, quàm ipſi à ſeipſis diſſentire cœperunt. Sic eorum concors improbitas haud aliter quàm veterum olim Gigantum lingua diſperſa, ſimul turris eorum improbitatis eſt euerſa. *Vel ex hac hiſtoria videre licet, minimè nouum eſſe, vel quòd hæretici priſcorum patrum ſententias aſpernantur & reſpuunt, vel quòd ad eas Catholici libenter prouocant. Eſt autem illud cùm primis admiratione dignum, quòd eorum tantoperè ſententias oppugnant noſtri temporis hæretici, quorum teſtimonijs, quoties ipſis commodum fuerit, libenter vtuntur, & quorum dogmata tuentur & defendunt, eorum vti teſtimonijs erubeſcunt. Nam non deeſt illis ſua ſucceſsio. Illi quippè à Simone Mago, Menandro, Marcione, Aecio, Pelagio, Celeſtio, Iouiniano, Vigilantio, & reliquis ſuas ſint hæreſes mutuati, vt in hoc opere clariùs oſtenditur. Si verò illorum miniſterium à quo acceperint requiramus, ſtatim non ab homine, neque per hominem, ſed extraordinarium iactitabunt. O vafriciem! O impudentiam! O nequitiam! Sicne omnium patrum antiquorum ſtatuta &*

Hiſtoria pulcherrima & ſcitu dignißima.

Sozomenus Salaminius

Socrates hiſtoriographus.

Solertis & prudentis viri ſalubre Conſilium.

Non eſt nouũ quod patrem tententias vel nollit, vel contemnunt hæretici.

decreta conuellere decet, vt religionis inaudita à seculis introducatur assertio? verùm hæc satis in hoc opere improbatur, vbi per singula vocabula alphabetico ordine (in gratiam rudiorum) omnia tam ad disciplinam Ecclesiasticam pertinentia, quàm ad Apostolicam fidem & doctrinam, præcipua religionis Christianæ capita ab origine Euangelij per successiones vsque ad Augustini & Gregorij magni tempora (quæ quidam eorum tempore intemerata fuisse confitentur) ab omni contagione purgata demonstramus tam patrum scriptis, quàm Conciliorum & Canonum decretis: sedulo nihilominus etiam illis annotatis quæ ad mores Ecclesiasticos, & disciplinam conseruandam, & ex veteri ritu retinendam spectare noscebantur. Sed hæc melius ex lectione operis percipies, quàm verbis tibi possit explicari. Nec verò offensum aliquem velim si quædam decreta inseruimus, quæ nec in vsu, nec modo legitima censerentur: quoniam nihil volui detruncare, cùm omnia sancta sint, & suo tempore deuotè statuta & obseruata. Nec etiam offendaris, quòd toties rem eandem ex patrum decretis depromamus, quia non leuis offensa est illa capita fidei, illos articulos impugnare, quos tot patrum centuriæ vnanimi consensu confirmarunt.

Quæ obseruanda sint in hoc opere.

CONCILIORVM NOMINA PER ORDINEM ALPHABETICVM.

A

[a] Achaicum sub Bachilo Corinthiorum Episcopo. Non extat in tomis Conciliorum.

Affricanum sub Bonifacio I.

Agathense sub Cœlestino I.

Alexaudrinum sub Athanasio Episcopo Alexandrino. Non extat in tomis Conciliorum.

Alexandrinum sub Cyrillo Alexandrino contra Nestorium. Non extat in tomis Conciliorum.

[b] Alexandrinum quod celebrauit Eusebius Cæsariensis. Non extat in tomis Conciliorum.

Ancyranum sub Marcello I.

Antiochenum quod celebrarunt Apostoli. Non extat in tomis Conciliorum.

[c] Antiochenum sub Paulo Samosata contra eundem. Non extat in tomis Conciliorum.

Antiochenum sub Iouiniano & Liberio.

Alemanicum sub Conrado Portuensi Legato.

[d] Anglicanum I. Anglicanum II.

Antisiodorense sub Papa Deus dedit.

[e] Aquileiense sub Gratiano Imperatore.

Aquisgranense I. & II. sub Ludouico I. Imperat.

Aquisgranense III. sub Pipino Rege.

[f] Arminense sub Constantio Imperatore anno 363 est reprobatũ, vide Epistolam ad Lectorem.

Arausicanum I. sub Leone I. & II. sub Leone I.

Aruernense sub Vigilio I. Credo quod magis dici debeat Claromontanũ I. nam II. fuit sub Vrb. II.

Arelatense I. sub Syluestro I. II. sub Syluestro I. III. sub Leone I. & IIII. sub Carolo Magno.

Aurelianense I. sub Hormisda I. II. sub Vigilio I. III. sub Childeberto Rege. IIII. sub Pelagio I.

Augustense sub Othone Cardinali.

B

Basilience ferè in omnibus reprobatum. Vide Epistolam ad Lectorem.

Beluacense. Non extat in tomis Conciliorum.

Biterrense sub Innoc. III. Nõ ext. in tom. Concil.

Bracarense I. sub Honorio I. II. sub Honorio I.

Bracarense III. sub Rege Vuanbano.

C

Cabilonense I. sub Eugenio I.

Cabilonense II. sub Carolo Magno.

[a] Huius meminit Eusebius lib. 5. cap. 23.

[b] Huius meminit Rufinus lib. 1. hist. cap. 11.

[c] Huius meminit Eusebius lib. 7. hist. cap. 24.

[d] Horum Beda meminit libro 4. historiæ Anglicæ cap. 5 & decimo septimo.

[e] Huic interfuit Ambrosius Mediolanensis.

[f] Huius meminit Nicephorus lib. 10. c. 33. & decimo.

[g] Huius meminit Eusebius lib. 5. cap. 23.

[h] De horũ authoritate habes in vocabulo Canones Apostolorum.

[i] Licet quòd superius Aruernense dictum est sit etiam in hac vrbe celebratum, tamẽ nihil voluimus immutare. Hoc autem Claromontẽse expeditionem in terram sanctam definauit.

[k] Quæ sint authoritatis sepius docuimus & Epiphanius lib. 1. contra hæreses secta 40. contra Seuerianos & Cyrillus Hierosolymitanus Cateches. 18. & alij tenuerunt vide Carolum Bouium in præfatione in easdem.

[l] Cyzici Metropolis est Hellespontinæ regionis, hic Concilium celebratur est vt ex Epistola patrum eiusdem constat ad Leonem I. Imperat.

[g] Cæsariense sub Theophilo eiusdem vrbis Episcopo. Non extat in tomis Conciliorum.

[h] Canones Apostolorum.

Carthaginense sub Cypriano eiusdem vrbis Episcopo. reprobatum.

Carthaginense I. sub Syluestro I.

Carthaginense II. III. sub Syricio I.

Carthaginense IIII. V. sub Anastasio I.

Carthaginẽse VI. VII. sub Bonifacio I. patrũ 17.

Carthag. VIII. sub Innoc. I Nõ ext. in tom. Concil.

Carisiacum. Hoc Buchardus sæpius allegat. Non extat in tomis Conciliorum.

Cæsaraugustanum in Hispania sub Hormisda I,

Carpentoractense sub Leone I.

Capuense. Huius meminit Ambrosius lib. 10. Epistol Epist 1. in ordine 78. Nõ ext. in tom. Conci.

Chalcedonense generale I. II. sub Leone I.

[i] Claromontense sub Vrbano II. Ibi Godefredus Balonius Lotharingiæ dux expeditionem parauit à Petro heremita de Christianis malè à barbaris tractatis conquesto animatus, in Hierusalem. Non extat in tomis Conciliorum.

Colonense I. sub Iulio I. II sub Carolo III. Imperatore dicto Crasso. III. sub Carolo V. Imperat. III sub eodem & Adolpho Archiepis.

Confluentium huius meminit Buchardus. Non extat in tomis Conciliorum.

Conferentia Parisijs habita anno 1567.

Compendiense. Huius meminit Buchardus. Non extat in tomis Conciliorum.

Constantinopolitanum I. generale II. sub Theodosio seniore contra Macedonium.

Constantinopolit. II generale V. sub Iustinia. Imp.

Constantinopolitanum III. generale VI. sub Constantino Pogonato Imperatore IIII.

Constantinopol. III. I. genera. VI. sub Basil. Imper.

Constantinopolitanum V. non ordine, sub Flauiano Archiepiscopo, contra Eutychen. Non extat in tomis Conciliorum.

Constantiense sub Martino V. In quibusdam reprobatum, vide Epistolam ad Lectorem.

[k] Constitutiones Apostol. quas Clemẽs I. edidit.

[l] Cyzicũ sub Leone I. Imp. Non ext. in to. Conc

Elibertinum.

Digitized by Google

E

Eliberinum ſub Sylueſt. I. & Conſtãtino Magno.
Epheſinum I. generale III. ſub Cœleſtino I. & Theodoſio iuniore contra Neſtorium.
Epheſinum II. hoc à Leone I. damnatur propter Dioſcorum hæreticum Alexandrinum Epiſcopum. Vide epiſtolam ad lectorem.
Epaunenſe ſub Gelaſio I. & Sigiſmundo Rege.
Erphesfurtenſe ſub Henrico Imperat. vt dicit Buchardus. Non extat in tomis Conciliorum.

F

Ferrarienſe generale ſub Eugenio IV. id eſt autem cum Florentino.
Florentinũ generale idem cum ſuperiori: nam in Ferraria inceptum. Florentiæ completum eſt.
Foroiulienſe ſub Adriano I. & Carolo Magno.
Francfordienſe ſub eodẽ contra Elinandum Toletanum, Patrum 300. partim probatum, partim reprobatum. Vide epiſtolam ad lectorem.
Francicum hoc celebratum eſt ſub Carlomanno Rege à Bonifacio Moguntinenſi Epiſcopo Legato.

G

[m] Gallicanum ſub Irenæo Lugdunẽſi. Non extat in tomis Conciliorum.
Gangrenſe ſub Sylueſtro I.
Gerundenſe in Hiſpania ſub Hormiſda I.

H

[n] Hibernenſe. Non extat in tomis Conciliorum.
Hipponenſe ſub Auguſtino eiuſdem vrbis Epiſcopo.
Hiſpalenſe I. ſub Pelagio I.
Hiſpalenſe II. ſub Siſebuto Rege.
Hieroſolymitanum I. ſub Ioanne Patriarcha. Non extat in tomis Conciliorum.
Hieroſolymitanum II. ſub Petro Patriarcha. Non extat in tomis Conciliorum.

I

Ilerdenſe ſub Theodorico Rege.

L

Laodicenum ſub Liberio & Damaſo.
Lateranenſe ſub Gregorio I.
Lateranenſe ſub Martino I. generale.
Lateranenſe III. ſub Alexandro III. generale Patrum 280.
Lateranenſe IV. ſub Innocentio III. generaliſſimum cui (mirum dictu) Patres interfuerunt 1215.
Lateranenſe V. ſub Iulio II. primum, deinperfectum ſub Leone X. generale.
[o] Lateranenſe ſub Stephano III. Non extat in tomis Conciliorum.
Lauriacenſe huius meminit Buchardus. Non extat in tomis Conciliorum.
Lugdunenſe I. ſub Gũtrano Rege.
Lugdunenſe II. ſub eodem.
[p] Lugdunenſe III. ſub Innocẽtio III. generale. Non extat in tomis Conciliorum.
[q] Lugdunẽſe IV. ſub Gregorio X. generale. Huic interfuit S. Petrus Cœleſtinus pater & inſtitutor noſter, vbi à præfato Pontifice ſui ordinis approbationem obtinuit. Huic & contra Græcos diſputans S. Thomas Aquinas interfuit. Non extat in tomis Conciliorum.
Louanienſis facultas Theologiæ.

M

Mantuanum huius meminit Buchardus. Non extat in tomis Conciliorum.
Matiſconenſe I. ſub Pelagio II.
Matiſconenſe II. ſub Guntrano Rege.
[r] Mediomatricenſe huius meminit Buchardus. Non extat in tomis Conciliorum.
Mediolanenſe ſub Conſtantino Imperatore IV. Huic interfuit manſuetus Mediolanenſis qui egregium volumen conſcripſit & tranſmiſit ad Patres generalis 6. Concilij: quamuis Paulus Diaconus, lib. 8. de geſtis Romanorum authorem dicat ſub nomine Manſueti Damianum Epiſcopum Ticinenſem. Non extat in tomis Conciliorum.
Meldenſe ſub Carolo iuniore Rege.
Metenſe ſub Arnulpho Imperatore.
Mileuitanum ſub Innocentio I.
Moguntinenſe I. ſub Carolo Magno.
Moguntinenſe II. ſub Rabano Mauro Archiepiſcopo.
Moguntinenſe III. ſub Arnulpho Imperatore.
Moguntinenſe IV. ſub Sebaſtiano Archiepiſcopo.
Moguntinum V.
[s] Myrenum ſub Leone I. Imperatore. Non extat in tomis Conciliorum.
Mopſueſtienſe ſub Iuſtiniano Imperatore. Non extat in tomis Conciliorum.

N

Nannetenſe, ignoratur tempus vocat autem Buchardus Hannetenſe.
Narbonenſe ſub S. Ludouico IX. Rege Francorum. Non extat in tomis Conciliorum.
[t] Nemauſenſe ſub Valentiniano Imperatore. Non extat in tomis Conciliorum.
Neocæſarienſe ſub Melciade I. vel Euſebio.
Nicænum I. generale I. ſub Conſtantino Magno.
Nicænum II. ſub Adriano I. generale 7.

O

Oxonienſe in Anglia ſub Innocentio III.

P

Pamphilienſe ſub Cœleſtino I. Non extat in tomis Conciliorum.
Pariſienſe I. ſub Pelagio I.
Pariſienſe II. ſub eodem & Childeberto Rege.
Pariſienſe III. ſub Ludouico & Lothario Imperatoribus.
Pariſienſis facultas Theologiæ.
Pariſienſis vniuerſitas.
Petriconienſe in Polonia cui Stanislaus Hoſius vir doctus interfuit & conſtitutiones edidit. Non extat in tomis Conciliorum.
Piſtenſe ad Sequanam fluuium ſub Carolo Rege anno 863.

R

Ratiſponenſe ſub Laurentio Cãpegio Cardinali.
Rhegienſe ſub Sixto III.
Rhemenſe ſub Carolo Magno.
Rhotomagẽſe huius ſæpius meminit Buchardus. Non extat in tomis Conciliorum.
Romanum ſub Cornelio I. Non extat in tomis Conciliorum.
[v] Romanum ſub Theleſphoro I. Non extat in tomis Conciliorum.
[x] Romanum ſub Victore I. Non extat in tomis Conciliorum.
Romanum I. ſub Sylueſtro I. Patrum 75.
Romanum II. ſub eodem, cui Conſtantinus Magnus interfuit Patrum 284.
Romanum ſub Iulio I. contra Epiſcopos Arrianos pro Athanaſio.
Romanum ſub Damaſo I. Non extat in tomis Conciliorum.

m Huius meminit Euſebius lib. 5. cap. 23.

n Huius meminit Buchardus & alij.

Laodicea vrbs Phrygiæ. Lateranum Baſilica eſt Romę vt vult Hieronymus S. Martyri Laterano dicta.

o Huius meminit Platina in vita Stephani 3. & alij hiſtoriographi.

p Huius meminit Robertus Gaguinus libro 7. cõpendij de rebus geſtis Francorũ, a quo Cardinales primo duxos Galero obtinuit.

Huius ſæpius meminit Bonifacius in 16. decretali ſua.

r Idem fortaſſe nõ eo quod Metenſe ſubſequatur.

s Myres vrbs eſt metropolis Lyciæ cui præfuit S. Nicolaus.

t Huius meminit Severus Sulpitius, in miraculis S. Martini Turonenſis.

v Huius in epiſtola ſua ad Theleſphorum meminit.

x Huius meminit Euſebius Cæſariẽſis lib. 5. cap. 23.

Digitized by Google

Romanum ſub Fœlice I I.
Romanum ſub Syricio I. Non extat in tomis Conciliorum.
Romanum ſub Hilario I. Non extat in tomis Conciliorum
Romanum ſub Sixto I I I. contra Polychronium Epiſcopum Hieroſolymitanum.
Romanum ſub Cœleſtino I. contra Neſtorium. Non extat in tomis Conciliorum.
Romanum ſub Gelaſio I. Non extat in tomis Conciliorum.
Romanum I. ſub Symmacho I.
Romanum I I. ſub Symmacho I.
Romanum I I I. ſub Symmacho I.
Romanum I V. ſub Symmacho I.
Romanum V. ſub Symmacho I.
Romanum V I. ſub Symmacho I.
Romanum ſub Fœlice I I I. Non extat in tomis Conciliorum.
Romanum ſub Vitaliano I. Non extat in tomis Conciliorum.
Romanum ? ſub Nicolao I I. contra Berẽgarium Patrum 113.
Romanum ſub Stephano I I. Non extat in tomis Conciliorum.
Romanum ſub Gregorio I I. Non extat in tomis Conciliorum.
Romanum ſub Agathone I. Patrum 125. Non extat in tomis Conciliorum.
Romanum ſub Gregorio I I I. Non extat in tomis Conciliorum.
Romanum pœnitentiale. Non extat in tomis Conciliorum.

? Quidam volunt dicere ſub Nicolao 2. ſed male, quia Berengarius non incidit in tempora Nicolai I. ſed Nicolai 2.

S

[a] Salegunſtadienſe ſub Benedicto V I I I. & Henrico I I. Imperatore.
[b] Sardicenſe ſub Iulio I. partim probatum, partim reprobatum. Vide epiſtolam ad lectorem.
Sardenſe I. Leone I. Imperatore. Non extat in tomis Conciliorum.
Senenſe ſub Martino V. Non extat in tomis Conciliorum.
Senonenſe ſub Antonio à Prato Archiepiſcopo & Legato.
Siluanectenſe huius meminit Buchardus. Non extat in tomis Conciliorum.
Sueſſanum ſub Marcellino
Sueſſionenſe I. ſub Childerico Rege
Sueſſionenſe I I. apud ſanctum Medardum ſub Carolo filio Ludouici Auguſti.

[a] Sardica ciuitas eſt Illyrici.

[b] Sardis Metropolis eſt Lydiæ.

T

Taurinenſe ſub Syricio I. cui interfuit Ambroſius Mediolanenſis.
Theodonis villæ ſub Carolo Magno.
Telenſe ſub Syricio I.
Terraconenſe ſub Fœlice I I I.
Ticinenſe ſub Ludouico I I. Imperatore.
Toletanum I. ſub Anaſtaſio I. & Honorio & Archadio Imperatore.
Toletanum I I. ſub Ioanne I I. & Iuſtiniano Imp.
Toletanum I I I. ſub Pelagio I I.
Toletanum I V. ſub Honorio I.
Toletanum V. ſub Honorio I.
Toletanum V I. ſub Honorio I. Papa.
Toletanum V I I. ſub Theodoro I. Papa.
Toletanum V I I I. ſub Martino I. Papa.
Toletanum I X. ſub Receſuintho Gothorum Rege.
Toletanum X. ſub eodem Principe.
Toletanum X I. ſub Vitaliano I. & Vambano Rege.
Toletanum X I I. ſub Agathone I. Papa.
Toletanum X I I I. ſub Eringio Rege.
Toloſanum ſub S. Ludouico Rege Franciæ. Non extat in tomis Conciliorum.
Treuirenſe I. ſub Maximiliano Imperat.
Treuirenſe I I. ſub Ioanne Archiepiſcopo.
Triburienſe ſub Arnulpho Imperat.
Tridentinum ſub Paulo I I I. Iulio I I I. & Pio I V. generale nouiſſimum.
Turonenſe I. ſub Hilario I.
Turonenſe I I. ſub Pelagio I.
Turonenſe I I I. ſub Carolo Magno.

V

Vaſenſe I. ſub Leone I. Papa.
Vaſenſe I I. ſub Leone I. Papa.
Valentinum Hiſpaniæ ſub Rege Theodorico & Symmacho I.
Valentinum Galliæ I. ſub Damaſo I.
Valentinum Galliæ I I. ſub Guntrano Rege.
Valentinum Galliæ I I I. ſub Lothario Imperat.
Veneticum ſub Leone I. Papa.
*Vercellenſe ſub Leone IX. contra Berengarium. Non extat in tomis Conciliorum.
Vernenſe hoc eſt in palatio dicto Vernis ſub Pipino Rege.
Viennenſe generale ſub Clemente V. habes in Clementinis. Non extat in tomis Concilior.
Vrbium cuius meminit Buchardus, & Gratianus de conſecrat. diſtinct. 2. cap. vltimo.
Vormatienſe ſub Carolo Magno in aliquibus reprobatum. Vide epiſtolam ad lectorem.

Vel Vaſonenſe vrbs eſt Galliarum, Gallicè Vaiſon.

* In hoc concilio teſte Platina cũ Berengarius iterum blaſphemaſſet damnatus eſt.

FINIS.

AVTHORVM ET S. PATRVM INDEX, ORDINE ALPHABETICO.

A

ABDIAS Babylonius Episcopus.
Acacius Constantinopolitanus Episcopus.
Adelmanus Brixinensis.
Adrianus I. Papa.
Adrianus II. Papa.
Adrianus IV. Papa.
Adrianus VI. Papa.
Æthiopes.
Agapitus I. Papa.
Agapitus Rhodiensis Episcopus:
Agrigentinus Poëta.
Albericus Diaconus.
Albertus Carpensis comes.
Albertus Pighius.
Albertus Nouicampianus.
Alchimus Auitus Viennensis Episcopus.
Alexander I.
Alexander II.
Alexander III.
Alexander IV.
Alexander Alexandrinus Episcopus.
Algerus Cluniacensis.
* Alcuinus Diaconus.
Alphonsus à Castro minorita.
* Alphanus Salernitanus.
Amator Episcopus is amicus fuit Siluerio Papa dum in exilio ageret, eique substantiam & literas destinauit.
Ambrosius Mediolanensis Episcopus.
Amphilochius Icony Episcopus: Basilio Magno familiaris cuius vitam scripsit.
Amphilochius Lycaoniæ Episcopus.
Anacletus I. Papa sedit post Clementem I.
Anastasius I.
* Anastasius II.
Anastasius Thespoleos Episcopus.
Anastasius Antiochenus Episcopus.
Anastasius de monte Sina.
Anastasius Bibliothecarius interfuit Concilio VII. generali.
Anatolius Laodicenus Episcopus.
Andreas Vega Hispanus scripsit in Concilium Tridentinum.
Anicetus I. Papa.
Angelomus Luxoniensis scripsit in libros Regum, & de diuinis officijs
Anselmus Cantuariensis Episcopus.
* Antheon Arsinois Episcopus.
Antiochus Ptolemaidis Episcopus.
Antipater Bostrensis Episcopus.
Antonius Magnus Abbas & heremita, cuius Epistolas Hieronymus laudat.
Antonius Sabellicus historiographus eruditissimus.
Antonius Florentinus Archiepiscopus.
Antonius Guevarus Hispanus.
Antonius Solarius Italus
Antonius Pocquetus Cœlestinus vir doctissimus Marcossiacensis Profess.
Appollinaris Hierapolitanus Episcopus.
Aretha Cæsariensis Episcopus.
Arcadius Imperator Theodosij senioris filius.
Arnulphus Rex Francorum.
Aristotelis Philosophus Peripateticus.
Ariston Pellæus historiographus insignis cuius meminit Nicephorus lib. 3. cap. 24. scripsit autem de obsidione Hierusalem.
Arnobius Presbyter vir Apostolicorum temporum.
Arnulphus Imperator deuotissimus.
Ascanius Tarraconensis Episcopus, diuersas ad Hilarium I. fecit epistolas.
Asclepiades Trallianus Episcopus, diuersas ad Felicem III. epistolas fecit.
Asterius Amasiæ Episcopus, homilias elegantes de S. Euphemia martyrium conscripsit.
Atticus Constantinopolitanus Episcopus.
Athenagoras Philosophus Atheniensis sub Commodo Imperatore de resurrectione mortuorum cõtra Gentiles doctissimè scripsit.
Athanasius Alexandrinus Episcopus vir inuictissimus & fidei acerrimus propugnator.
Audoenus Rhotomagensis Episcopus vir sanctus, tribus libris S. Eligij vitam edidit conspicuam.
Augustinus Hipponensis Episcopus.
Augustinus Stenchus Eugubinus Episcopus.
Aulus Gelius
Aurelius Carthaginẽsis, cuius extant epistolæ ad Augustinum, Ambrosium & reliquos.
Aurelius Prudentius Poëta celebris & Orator.
Aurelianus Imperator, is contra Paulum Samosatam pro Romana Ecclesiæ primatu edicto publico certauit.
Aurelianus Lemouicensis Episcopus S. Martialis successor, cuius vitam conscripsit.

B

BAptista Egnatius historiographus celebris.
Bartholomeus Georgenius peregrinus scripsit de Turcarum moribus librum elegantem.
Bassianus Ephesius Episcopus, hic multum afflictus fuit, cuius causa in Chalcedonensi Synodo proposita est. Scripsit autem varias ad diuersos epistolas & hi qui sequuntur.
Basilius Magnus Cappadociæ Episcopus.
Basilius Ancyranus Episcopus.
Basilius Imperator deuotissimus, hic generale Cõcilium VIII. indixit, ibique elegantem habuit ad Patres orationem.
Benedictus I. Papa.
Benedictus XII. & XIII.
Benedictus Cassinensis Abbas.

* Hunc Authorem satis commendat Iulius Africanus Historicus, qui eius libros ex Hebræo ab Eutropio in Græcum translatos ipse latinitate donauit.

Scripsit scopũ Biblicum. Scripsit vitam sororis suę Fescinæ, elegantimetro.

Scripsit de Eucharistiæ sacramento. *Caroli Magni præceptor. *Scripsit inter alia multa vitam 12. Patrũ martyrum versibus Heroicis quã author in prosam vertit.

Hic literas scripsit & epistolas elegantes.

* Hunc Trithemius satis facile erroris insimulat, sed catholicũ & Deo deuotum fuisse scripta eiusdẽ testantur.

* Scripsit hic epistolas elegantes, & hic, & reliqui illi qui pene incogniti sunt.

Beda Venerabilis.
Beatus Rhenanus.
Beſſarion Nicænus Archiepiſcopus primò, deinde Cõ ſtantinopolitanus Patriarcha & Cardinalis ab Eugenio IV. hic Græcos ſua oratione vt Romanæ Eccleſiæ iungerẽtur induxit in Concilio Florentino. Vide vocab. Spiritus ſancti proceſſio.
Bernardus Zane Venetus.
Bernardus Ponceus Cœleſtinus Ambertinenſis.
Beroſus Chaldaicus Sacerdos.
Bonifacius I. Papa.
Bonifacius II.
Bonifacius VIII.
Bonifacius IX.
Bonifacius Moguntinenſis martyr & Apoſtolus Germanorum vir celebris.
Blondus Flauius hiſtoriographus inſignis.
Buchardus Vormatienſis Epiſcopus.

C

* Hulus meminit Euſebius libro 2. cap 25. hiſtor. Eccleſ.

*CAius * Scriptor, ſub Zepherino I. ſcripſit contra Proculum hæreticum Cataphrigam.*
Calixtus I. Papa
Caſſiodorus Senator.
Carolus Magnus Imperator.
Carolus IV. Imperator.
Carolus IV. Rex Francorum.
Carolus IX. Rex Francorum.
Cartophilax fuerunt duo huius cognominis, Georgius ſcilicet, Cartophilax, & Nicephorus Cartophilax.
Chriſtophorus Viezius Cœleſtinus Eſelmontanus.
Chriſtophorus Marcellus Orator.
Cicero Orator.
Claudius de Sainctes Canonicus regularis Epiſcopus Ebroicenſis.
Claudius Rapinus Cœleſtinus vir eruditiſ. Pariſienſis.
Claudius Firminus Cœleſtinus Pariſienſis.
Claudius Bondanus Cœleſtinus Pariſienſis.
Cæſarius Arelatenſis Epiſcopus.
Clemens I.
Clemens III.
Clemens V.
Clemens VI.
Clerus Appameus diuerſis ſcit epiſtolas ad generalem V. Synodum contra Petrum Epiſcopum ſuum hæreticum.

Hi omnes Clerici pro fide diuerſis epiſtolis egregiè decertarunt.

Clemens Antiochenus.
Clerus Alexandrinus.
Clemens Alexandrinus Stromateus orbi notiſſimus.
Clotarius Rex Francorum.
Childebertus Rex Francorum.
Chriſippus Stoïcus Philoſophus.
Conſtantinus Magnus Imperator.
Conſtans Imperator eiuſdem filius.
Conſtantinus Pogonatus IV. Imperator hic Concilium VI. generale indixit.
Conſtantinus Imperator V. hic generalem VII. Synodum indixit Niceæ.
Conſtantinus Conſtantiæ Cypri Epiſcopus.
Conſtantinus Diaconus.
Clodoueus Rex Francorum.
Cornelius I.
Cornelius Tacitus hiſtoriographus.
Cœleſtinus I. Papa.
Cœleſtinus V. noſtri ordinis inſtitutor vir ſanctiſſimus.
Cuthebertus Tonſtallus Anglus ſcripſit de ſacramento Euchariſtiæ.
Cyrillus Alexandrinus Epiſcopus.
Cyrillus Hieroſolymitanus Epiſcopus. Huius libros ſummè veneratur Nicephorus cum authore libro 9. Eccleſiaſtica hiſtoriæ, cap. 14. & 17. & alijs.
Cyrus Alexandrinus Epiſcopus.
Clerus Hieroſolymitanus, & 2. Syriæ.
Coſmas Alexandrinus Epiſcopus.
Cyprianus Carthaginenſis Epiſcopus.

D

DAtius Mediolanenſis Epiſcopus, Huius meminit Gregorius Magnus lib. 3. Dialogorum, capite 4. & Paulus Diaconus lib. 7. de geſtis Romæ, in vita Iuſtiniani Magni.
Damaſus I. Papa.
Demoſthenes Orator.
Deuſdedit I. Papa.
Deuſdedit Sardinenſis Epiſcopus.
Dionyſius Areopagita, cuius libros veneratur Concilium generale V. & VI. & Suidas Græcus & Michael Syngellus, & alij authores plurimi.
Dionyſius I. Papa
Dionyſius Corinthiorum Epiſcopus, huius meminit ſimul & ſcripta eiuſdem recenſet Euſebius Cæſarien. lib. 2. cap. 25. & alibi, videlicet amplius libro 4. capite 23.
Dionyſius Alexandrinus Epiſcopus, huius ſcripta recenſet idem Euſebius, lib. 6. cap. 34. & 35.
Dionyſius Faber Cœleſtinus, Orator & Poëta celebris, & vita ſanctiſſimus, Pariſienſis.
Drogo Oſtienſis Epiſcopus.

E

EDmerus Anglus ſcripſit vitam S. Anſelmi Cantuarienſis Epiſcopi.
Egeſippus Hiſtoriographus.
Eleutherius I. Papa.
Elpidius Comes.
Elpis Seuerini Boëtij viri clariſſimi & martyris Chriſti, vxor nobilis & deuota, ſcripſit hymnos vetuſtos in laudem Apoſtolorum.
Epiphanius Cypri Epiſcopus.
Epiphanius Tyrius Epiſcopus ſcripſit ad generalem V. Synodum diuerſas epiſtolas.
Epiphanius Olybrius Epiſcopus ſcripſit (teſte Suida) inſigne volumen pro veneratione ſacrarum Imaginum, & veneratione ſanctorum.
Ennodius Diaconus, hic tempore Symmachi I. floruit vir eloquentiſſimus quem Nicolaus I. epiſt. ad Michaelem Imperatorem, narrat poſtea factum Epiſcopum Ticinenſem.
Ephrem Diaconus Edeſſenus.
Ephraim Cherſonis Epiſcopus.
Epiſcopi Europæ.
Epiſcopi Affricæ.
Epiſcopi Ægypti.
Epiſcopi Paphlagoniæ.
Epiſcopi primæ Armeniæ.
Epiſcopi ſecundæ Armeniæ.
Epiſcopi Epyri.
Epiſcopi Dardaniæ.
Epiſcopi Corinthi.
Epiſcopi Orientales V.
Epiſcopi Cretæ & Corynæ
Epiſcopi primæ Galatiæ.
Epiſcopi primæ Syriæ.
Epiſcopi ſecundæ Syriæ.
Epiſcopi primæ Phœnitiæ ora maritima.
Epiſcopi ſecundæ Phœniciæ Libaniſiæ.
Epiſcopi Meſopotamiæ.
Epiſcopi Helleſponti.
Epiſcopi ſecundæ Moſiæ.

De illis omnibus Epiſcopis illud opinor ſentiẽdũ, quod cœtus quidam erant Epiſcoporum tunc tẽporis ſuper cauſis fidei emergentibus, qui omnes vno decreto & in vna ſententia Epiſtolas ſuę confeſsionis dictabant & ad diuerſos mittebant: Illorum epiſtolę plures recenſentur ad calicem generalis 4. Synodi Calcedonenſis & aliòs.

Aduerte quod non ſemel hi

Digitized by Google

Index.

Eudo dux Francorum.
Episcopi Galliarum.
Erasmus Roterodamus.
Eusebius Cæsariensis Episcopus.
Eusebius Papa I.
Eusebius Emissenus Episcopus.
Eugenius I.
Eugenius II.
Eugenius III.
Eugenius IV.
Euphremius Antiochenus Episcopus.
Eringius Rex Hispaniæ.
Eusebius Monachus Hieronymi discipulus fuit, & eius vitam conscripsit.
Eudoxus Bosphori Episcopus.
Euthymus Sardensis Episcopus.
Euthymius Zigabenus monachus.
Eutychianus I. Papa.
Eutychius Episcopus Constantinopolitanus.
Eudoxia Imperatrix.
Euagrius Epiphaniensis, hic historiam Ecclesiasticam composuit, cuius meminit Nicephorus in Prologo.
Euagrius Antiochenus Episcopus.
Eustachius Antiochenus Episcopus.
Euaristus I. Papa.
Eusebius Vercellensis Episcopus pro fide Catholica ab Arianis actus in exilium epistolas scripsit.
Eutropius Monachus.
Eutropius historiographus.
Eutropius Valentinus Episcopus.
Exuperius Tholosanus Episcopus.

F

Fabianus I. Papa.
Faustus Apollonidæ Episcopus.
Ferdinandus Imperator I.
Flavianus Constantinopolitanus Episcopus vir sanctissimus ab hæreticis in exilio necatus tempore Leonis I.
Flavianus Antiochenus Episcopus.
Fœlix I.
Fœlix II.
Fœlix III.
Fœlix Siciliæ Episcopus.
Fortunatus Pictaviensis Episcopus.
Franciscus Petrarcha.
Franciscus Georgius Venetus minorita.
Franciscus Philelphus.
Franciscus Titelmanus minorita.
Franciscus Somnius Buscoducensis Episcopus.
Franciscus Larbenus Cœlestinus Lugdunensis, qui obijt Mantæ plenus dierum.
Franciscus I. Rex Francorum.
Franciscus II. Rex Francorum.
Fredericus II. Imperator.
Fridericus Staphilus.
Fulbertus Carnotensis Episcopus.
Fulgentius Ruspensis Episcopus.
Fructuosus Episcopus, huius meminit Gratianus in decretis, sed alias non legi de eodem.

G

Gaius I. Papa.
Galla Placidia Augusta, filia fuit Theodorij senioris ex secunda coniuge quæ Galla dicebatur, filia Valentiniani senioris & Iustinæ & nupta fuit primo Athaulfo Gothorum Regi, & eo mortuo, data est Constantio Comiti postea Augusto facto ab Honorio, ex qua Valentinianum genuit, qui postea Imperator est factus. Lege Paulū diaconum lib. 3. & 4. de gestis Romanorum.
Gaudentius Brixiensis Episcopus.
Gennadius Massiliensis Episcopus, hic ad librum Hieronymi de scriptoribus Ecclesiasticis additiones fecit, & librum doctissimum de veneratione imaginum scripsit, cuius testimonium Adrianus 1. vsurpat.
Gennadius Scholarius Constantinopolitanus Patriarcha, scripsit dialogum de Trinitate.
Georgius Cyprius.
Georgius Eder, hic non ita pridem in lucem emisit, Oeconomiam bibliorum, opus ingeniosissimum & laboris immensi.
Georgius Nicomediensis Episcopus, Orationem Encomiasticam in laudē B. Mariæ dum præsentata esset in templo habuit.
Gelasius I. Papa.
Gratianus Imperator
Gratianus Compilator decreti.
Græci
Gregorius I. Magnus.
Gregorius II.
Gregorius III.
Gregorius VII.
Gregorius VIII.
Gregorius IX.
Gregorius X.
Gregorius Nissenus Episcopus frater magni Basilij.
Gregorius Neocæsariensis Episcopus dictus Thaumaturgus seu mirabilium operum effector.
Gregorius Nazianzenus Episcopus dictus Theologus.
Gregorius Pessinus emporium est Phrygiæ Episcopus Pessinuntinus.
Gregorius Pisidiæ Episcopus.
Gregorius Turonensis Archiepiscopus.
Gregorius Presbyter vir disertissimus, vitam Gregorij Nazianzeni eleganti stylo composuit.
Germanus Constantinopolitanus Episcopus.
Guido Carmelita.
Guimundus Auersanus.
Guttrannus Rex, hic in ciuitate Cabilonensi requieuit miraculis clarus.

H

Hamularius Fortunatus Episcopus Treuerensis.
Haymo Halberstiensis Episcopus.
Helduinus Abbas S. Dionysij in Francia.
Heliodorus Tricensis cuius meminit Nicephorus libro 12. cap. 34. & operis eius.
Henricus II. Rex Francorum.
Henricus VIII. Rex Anglorum.
Hermannus Contractus elegantissimos hymnos edidit in Ecclesia frequentatos.
Heraclius Imperator.
Hesichius Presbyter scripsit insigne opus in Leuiticum.
Hesichius Hierosolymitanus.
Hieronymus Stridonensis doctor clarissimus.
Hierotheus Episcopus scripsit diuinos & amatorios Hymnos, vt astruit Dionysius Areopagita discipulus eius.
Hermas discipulus à Hieronymo laudatur, & eius opera suscipit Pius I.
Higinus I. Papa.
Hilarius I. Papa.
Hilarius Pictaviensis Episcopus Doctor.
Hippolytus Episcopus, & Martyr cuius opera recensēt Eusebius Cæsariensis, lib. 6. cap. 15. & 16. & 17.

Episcopi diuersarum prouinciarū scripsisse leguntur, sed diuersis temporibus; tamen bis aut ter repetere onerosum fuisset.

Hic sed sorores virgines scripsit de laude virginitatis.

Huius meminit Hieronymus.

Est & aliud Faustus Manichæus, verum quia Hæreticus omisimus.

Hi omnes summi Pontifices dicti Gregorij decretales Epistolas ediderunt vel cōcilia celebrarunt quibus fidei sacramēta elucidarunt.

Hic vicē scripsit Dionysij Areopagitæ, sed ante illum, Michael Syncellus ornatiori eloquio.

Hermas vel Hermes Pastor Pauli Apostoli discipulus.

Digitized by Google

Hippodamus Pythagoreus.
Hiſtoria Albigenſium, à quodam monacho, cuius nomen ſupprimitur conſcripta.
Hildebertus Cœnomanenſis Epiſcopus.
Hildefonſus Toletanus Epiſcopus.
Honorius I. Papa.
Honorius II. Papa.
Honorius Imperator Archadij frater & Theodoſij ſenioris filius Romæ imperauit.
Hormiſda I. Papa.
Homerus Poeta.
Hugo de S. Victore canonicus regularis.
Hypatius Nicænus Archiepiſcopus.

I

Hic Liturgiam ſcripſit quæ approbata eſt in concilio generali 6. canone 32.

Iacobus Apoſtolus.
Iacobus Achonenſis Epiſcopus.
Iacobus Niſibenus Epiſcopus.
Ignatius Martyr eius epiſtolas recęſes & recipit Euſebius lib. 3. cap. 36.
Innocentius I.
Innocentius III.
Innocentius IV.
Ioannes I. Papa.
Ioannes II.
Ioannes III.
Ioannes XXI. & XXIII.
Ioannes Chryſoſtomus Doctor.
Ioannes Conſtantinopolitanus alius à ſuperiore, licet ambo Conſtantinopolitani Epiſcopi.
Ioannes Hieroſolymitanus Patriarcha, ſub quo Concilium Hieroſolymis celebratum eſt.
Ioannes Hieroſolymitanus alius à ſuperiori, licet ambo Patriarchæ.
Ioannes Antiochenus Epiſcopus.
Ioannes Theſſalonicenſis Epiſcopus.
Ioannes Vicarius III. ſedium Orientalium.
Ioannes Scythopolitanus Epiſcopus.
Ioannes Lazzardus Cœleſtinus hiſtoriographus celebris Senonenſis profeſſor.
Ioannes Valligenus Cœleſtinus S. P. de Cſtais Supprior.
Ioannes Leporius Cœleſtinus Marcoſſiacenſis.
Ioannes de Turrecremata ordinis Prædicat.
Ioannes Vignerius ordinis Prædicat.
Ioannes Leodienſis Epiſcopus.
Ioannes Gargias.
Ioannes Dricdo à Turnouth.
Ioannes Trithemius Abbas.
Ioannes Annius Viterbigenſis ſcripſit commentaries in Beroſum Chaldaicum.
Ioannes Climachus.
Ioannes Carnotenſis Epiſcopus, ſcripſit vitam S. Thomæ Cantuarienſis Epiſcopi & martyris.
Ioannes Roffenſis Epiſcopus martyr occubuit pro fide.
Ioannes Cochlæus hæreticorum Lutheranorum malleus.
Ioannes Gerſon Cancellarius Pariſienſis, qui Lugduni in exilio moritur.
Ioſephus Flauius Iudæus Hiſtoriographus.
Irenæus Lugdunenſis Epiſcopus, martyr clariſſimus.
Iſchyrion Diaconus Alexandrinus.
Iſidorus Hiſpalenſis Epiſcopus.
Iſidorus Monachus hic cõpilauit decreta Cõciliorum.
Iſuardus Monachus.
Iſidorus Peluſiotes, huius meminit Nicephorus & eius ſcripta egregia recenſet lib. 14. c. 53. hiſtoriæ Eccl. & allegatur à patribus Generalis VII. Concilij.
Iuo Carnotenſis decretorum compilator, cuius exſtant epiſtolæ, quas legi, ad diuerſos, digne quidem vt in lucem prodeant.
Iudæi.
Iouinianus Imperator Chriſtianæ fidei zelator acerrimus.
Iulius I. Papa.
Iulius II. Papa.
Iulius Obſequens hiſtoriographus ſcripſit de prodigijs.
Iulianus Coenſis Epiſcopus familiaris Leoni I. cui literas & Epiſtolas fecit.
Iulius Cæſar in commentarijs.
Iuſtinus Martyr.
Iuſtinus hiſtoriographus.
Iuſtinus Imperator.
Iuſtinianus Imperator I.
Iuſtinianus Imperator II.
Ioannes Albinus Archidiaconus Toloſanus vir doctiſſimus & feſtiniſſimus.
Iuuenalis poëta.
Iuſtinianus Siciliæ Epiſcopus.
Iuuenalis Hieroſolymitanus Epiſcopus, qui interfuit generali 4. Chalcedonenſi Concilio.

L

Lactantius Firmianus.
Latonis Melitinenſis Epiſcopus.
Latini.
Lanfranchus Cantuarienſis Epiſcopus.
Leo I. Papa.
Leo II. Papa &c. & ſequentes.
Leo III.
Leo IX.
Leo X.
Leo Rhodienſis Epiſcopus, qui interfuit generali 7. concilio, errorem abiurans quem antè imbiberat.
Leo Carpathienſis Epiſcopus.
Leo Iconij Epiſcopus.
Leo lector Conſtantinopolitanus.
Leo Imperator I. Catholicus & deuotus.
Leontius Neapoleos Cypri Epiſcopus qui ſcripſit vitam Ioannis Elemoſinarij, & libros pro imaginibus venerandis contra Iudæos.
Leonardus Iuſtinianus, quem alij Bernardum vocant,
Liberius I. Papa.
Liberatus diaconus Carthaginenſis, Breuiarium de cauſa Neſtoriana elegantiſſimum hyſtoricè deſcripſit.
Lucius I. Papa.
Lucius III. Papa.
Lucius Feneſtella ſcripſit de ſacerdotijs Romanorum.
Lucifer Calaguritanus, Epiſcopus.
Lucretius Poëta.
Ludouicus Imperator I.
Ludouicus Imperator II.
Ludouicus IX. Rex Franciæ ſanctiſſimus.
Ludouicus II. Rex Franciæ.
Ludouicus Cœlius Rhodiginus.
Lotharius Imperator, qui imperauit cum Ludouico 1. memorato.

Hi omnes diuerſas epiſtolas fecerũt pietate & doctrina pietas.

Scripſit hic Leonardus vitam S. Nicolai Epiſcopi nepos autem fuit Laurentij Protho patriarchæ Venetí, cuius & vitam ſcripſit.

Hic Lucifer à multis male audit, verùm extant libri eius pro fide ad Cõſtantiũ quibus conſtãtẽ animũ in fide demonſtrauit.

M

Marcus I. Papa.
Marcellus I. Papa.
Marcellus martyr, hic vir Apoſtolicorum temporum, vitam, deſcripſit S. Petronillæ Virginis filiæ S. Petri Apoſtoli.
Marcellinus I. Papa.
Marcus Auguſtus Conſtantinus prefectus, qui pro Chriſtianis laborauit & ſcripſit.
Marcus Aurelius Imperator.

Digitized by Google

Macarius Hieroſolymitanus Epiſcopus.
Macrobius Aurelius ſcripſit Saturnalia & in ſomnium Scipionis.
Martialis Apoſtolus.
Marianus Scotus hiſtoriographus.
Martianus Imperator deuotiſſimus, qui generale 4. Chalcedonenſe Concilium indixit, & ſua preſentia decorauit, princeps Religionis Chriſtianæ amantiſſimus.
Martinus Turonenſis, Confeſſionē S. Trinitatis ſcripſit.
Martinus Bracarenſis, Epiſcopus ſcripſit Collectorium canonum, quo vtitur ſæpius Gratianus ſub nomine Martini Papæ.
Martinus Dumenſis monaſterij Rector, & Epiſcopus.
Martinus I.
Martinus V.
Martialis poeta.
Maurus Rauennatis Epiſcopus, qui ſcripſit hic ad Concilium Lateranenſe ſub Martino 1. fidei confeſſionem clariſſimam.
Mauzon Pracanon Epiſcopus, qui interfuit generali 7. concilio.
Maximus Aquileienſis Epiſcopus.
Maximus Taurinenſis.
Maximus confeſſor.
Maxentius Ioannes ſcripſit contrà Neſtorium.
Matthæus Palmerius additiones fecit ad Chronica Euſebij, ſed malè audit à multis.
Melciades I. Papa.
Melciades Rhodon Epiſcopus, Melchior Canus.
Melito Dardenſis Epiſcopus, doctor clariſſimus, cuius ſcripta recenſuit Euſebius, libro 4. Hiſtoriæ Eccleſiaſt. cap. 26.
Meliphtongus Iuliopolis Epiſcopus.
Mercurius Triſmegiſtus.
Mennas Conſtantinopolitanus Epiſcopus.
Methodius Tyrius, Epiſcopus, quem alij dicunt Cyri fuiſſe Epiſcopum, ſed Tritemius ponit Tyrium Epiſcopum. Scripſit autem reuelationes quæ paſſim leguntur, & de Sybillis.
Menander Comicus.
Michael Syngellus vel Syngelus preſbyter Hieroſolymitanus vir ornatus eloquio, qui ſcripſit vitam S. Dionyſij Areopag.
Michael Pſellus, Hunc vulgariter Pſellum nominant non Michaelem, ſed Petrus Crinitus eum Michaelem Pſellum dicit appellatum. Fuit autem Græcus orator clariſſimus.
Minutius Fœlix ſcripſit pro Chriſtianis.
Monachi Apamei.
Monachi Trecenti.
Monachi Conſtantinopolitani & 2. Syriæ.
Monachi Hieroſolymitani & Paleſtini.

Hi monachi diuerſas ad ſacra generalia Concilia Epiſtolas fecerũt pro fide.

N

Nicephorus Calliſtus hiſtoriographus inſignis.
Nicephorus Philoſophus & orator habuit orationem in magnum Antonium.
Nectarius Conſtantinopolitanus Epiſcopus.
Nicolaus I. Papa.
Nicolaus II.
Nicolaus IV.
Nicolaus V.
Nicolaus Hierapoleos Epiſcopus.
Nicolaus Cabaſilas.
Nicolaus Villagagno Eques Melitenſis vir diſertiſſimus.
Nicetas Acominatus.
Nilus Conſtantinopolitanus Epiſcopus. Huius ſcripta recenſet Nicephorus libro 14. cap. 54.

O

Odo Cameracenſis Epiſcopus ſcripſit in canonem miſſæ.
Oecumenius doctor ſcripſit in actus Apoſtolicos & alia.
Optatus Milenitanus Epiſcopus, in Donatiſtas.
Olympiodorus Diaconus noua Romæ vel Conſtantinopoli ſcripſit in Eccleſiaſtem.
Oſius Cordubenſis Epiſcopus vir doctiſſimus, ſed ſenex deſipuit, ſcripſit ad ſororem de virginitate.
Origenes Adamantius doctor.
Ouidius Naſo poeta.

P

Palladius Helenopolitanus Epiſcopus, ſcripſit in formam dialogi S. Chryſoſtomi vitam.
Palladius Cappadocia Epiſcopus ſcripſit vitas ſanctorum Patrum.
Paſchaſius Diaconus ſcripſit de Spiritu ſancto vt meminit Gregorius I.
Paſchaſius Corbeienſis ſcripſit excellentiſſimum opus de ſacramento altaris.
Paſchaſius Lilybetanus ſcripſit de Paſchate.
Paſchalis I.
Paſchalis II.
Pacianus Barcilonenſis Epiſcopus, à Hieronymo laudatur.
Patricius Cocburnus Scotus ſcripſit de Phraſi ſacræ ſcripturæ & de peccato in Spiritum ſanctum.
Pamphilus Abydarum Epiſcopus ſcripſit contra Petrum Gnapheum Antiochenũ Epiſcopũ hæreticum.
Paulus Diaconus hiſtoriographus, qui ſcripſit & hiſtoriam vitæ S. Mariæ Ægyptiacæ.
Paulus Æmilius hiſtoriographus.
Paulus Oroſius hiſtoriographus.
Paulus II. Papa.
Paulus III. Papa.
Paulus Apameæ rum II. Syriæ Epiſcopus.
Paulus Pannonius hiſtoriographus.
Paulus Nolanus Epiſcopus.
Paulinus Aquileienſis Epiſcopus floruit in Concilio Francfordienſi ſub Carolo Magno.
Pelagius I.
Pelagius II.
Petrus Alexandrinus vir Martyrio clarus ſcripſit epiſtolas & canones.
Petrus Nicomedienſis.
Petrus Mediolanenſis.
Petrus Rauennas.
Petrus Lombardus Epiſcopus Pariſienſis magiſter ſententiarum.
Petrus Aliacenſis Epiſcopus.
Petrus Crinitus vir doctiſſimus
Petrus Gregorius Tholoſanus iuris vtriuſque doctor.
Petrus Chryſologus.
Petrus Cluniacenſis ſcripſit de ſacramẽto Euchariſtiæ.
Petronius Bononienſis ſcripſit vitas Patrum.
Petrus Belonus hic multas regiones peragrauit.
Petrus Maronitarum patriarcha pulchram ſuæ fidei confeſſionem tranſmiſit ad Concilium Lateranenſe generale quod Iulius 2. & Leo 10. celebrauerunt.
Petrus Bardus Cœleſtinus Pariſienſis profeſſus.
Petrus Poquetus Cœleſtinus iuriſconſultus & Deo deuotus, Pariſienſis profeſſus.
Petrus Ogerius Cœleſtinus, Ambertinenſis profeſſ.
Philippus de Maſeriis vir prudentiſſimus & regni

Quidam Nilũ hunc martyrẽ facient, & floruiſſe anno 1300 verũ Nicephorus eum monachum refert, & poſtea Cõſtãtinopolitanum Epiſcopum circa annos 400. ſorſan duo fuerũt huius nominis: verùm hic de quo agimus à Nicephoro laudatur, & eius ſcripta lecta ſunt in Cõcilio 7. generali.

Hic contra Bimandem Toletanum Epiſcopum Hæreticum ſcripſit qui Chriſtum filiũ Dei adoptiuũ dicebat

Cypri Cancellarius, Caroli V. à Cœlijs, multa scripsit & 25. annis Cœlestinorum domesticus mansit Parisijs, in eorum capitulo inhumatus iacet.
Philo Iudæus eruditissimus.
Philo Carpathius Episcopus in Cantica Canticorum.
Philosorgius Philosophus & Scriptor Ecclesiasticus, vt testatur Nicephorus, lib. 11. cap. 29.
Philo ex Thebaide Episcopus scripsit opus in laudem S. Martyrum.
Philolaus Philosophus, cuius meminit Philo Iudæus lib. de mundi fabricatione.
Photius Constantinopolitanus Episcopus vir doctissimus sed iniquè egit contra S. virum Ignatium Constantinopolitanũ Episcopum, quem Michaele Imperatore suffragante eiecit è sede & occupauit, & à Nicolao I. grauiter correptus excommunicatus est.
Pimenius Heremita.
Pirrhus Gnosius Episcopus floruit cum Dionysio Corinthiorum Episcopo, cuius supra meminimus, vt etiam testatur Nicephorus lib. 4. cap. 8.
Pipinus Rex Francorum.
Philaster Brixiensis Episcopus scripsit contra hæreses.
Pius I.
Pius II.
Pius IV.
Pius V.
Platina Cremonensis historiographus.
Plato Philosophus
Plinius II. Nouocomensis historicus
Plutarchus Choronæus historicus.
Polycarpus Smyrnensis Episcopus & martyr ab Irenæo satis Commendatus.
Polydorus Virgilius
Polychronius Hierosolymitanus Patriarcha, hic aliquando tempore Sixti III. summũ Pontificatum sedere profitebatur, sed tandem correptus à Synodo resipuit. Scripsit verò quasdam Epistolas satis eruditas.
Polycrates Ephesinus Episcopus.
Pogius Florentinus.
Pontianus Episcopus.
Pontianus Diaconus S. Cypriani cuius martyrium scripsit.
Pontianus I. Papa.
Pomponius Latus historiographus festinus.
Possidonius Calamensis Episcopus, scripsit vitam S. Augustini.
Porphyrius Philosophus impiissimus Christianorum insectator.
Proclus Constantinopolitanus Episcopus.
Prosper Aquitanicus.
Presbyteri Achaiæ scripserunt S. Andreæ Passionem.
Profuturus Bracarensis Episcopus, quosdam canones scripsit.
Procopius Gazæus scripsit in Genesim, Exodum &c.
Procopius Cæsariensis historiographus.
Pulcheria Augusta, virgo sanctissima Theodosij senioris filia, ad quam Leo multas epistolas fecit, & ipsa vicissim.

Huius Pulcheriæ laudes prosequitur Nicephorus lib. 14. cap. 1. Nos interim quia deg fuerit Pulcheria & amba vita sanctissima. Prima Theodosij senioris, secunda Arcadij filia fuit.

Q.

Quintus Phocensis.
Quintianus Amulianus seu Camulianus Episcopus scripsit contra Petrum Gnapheum.
Quintianus Esculanus scripsit contra Petrum Gnapheum Antiochenum Episcopum.

R

Rabanus Maurus.
Rabbula Edessenus Episcopus.
Raimondus Tolosanus Comes.
Reccaredus Rex Gothorum & Suevorum cui crebro scripsit Gregorius I.
Renerus S. Laurentij historicus.
Recesuinthus Rex Gothorum deuotissimus.
Remigius Rhemensis Episcopus.
Remigius Antissiodorensis Episcopus.
Richardus S. Victoris Canonicus.
Robertus Guaguinus historiographus.
Robertus Cenalis Episcopus Abrincensis doctor celeberrimus.
Ruffinus Aquileiensis Presbyter Historiographus.
Rupertus Tuitiensis Abbas.
Robertus S. Remigij scripsit historiam de expeditione Hierosolymitana.

S

Samonas Gazensis doctor celebris, qui rem habuit de fide contra Iudæos & Paganos.
Sabas Paltos Episcopus.
Secundus Philosophus.
Seneca Philosophus.
Seuerus Sulpicius Rhetor scripsit vitam S. Martini, & de virginitate.
Seuerianus Gabalorum Episcopus Ioanni Chrysostomo familiaris vir eloquentissimus.
Sergius Cyprius Episcopus.
Simeon Stilites, hic vir sanctissimus quædam scripsit, cuius meminit Nicephorus lib. 18. c. 24.
Simeon Metaphrastes historiographus, qui diuersorum martyrum gesta conscripsit.
Simplicius I.
Siluerius I.
Sixtus I.
Sixtus II.
Sixtus III.
Sixtus IV.
Socrates Philosophus.
Socrates historiographus.
Sozomenus Salaminius historiographus.
Soter I. Papa.
Sedulius Presbyter Poëta clarissimus.
Sidonius Apollinaris.
Seuerus Malacitanus Episcopus.
Sophocles Philosophus.
Sophronius Hierosolymitanus Episcopus.
Stanislaus Hosius Varmiensis Legatus & Cardinalis in Concilio Tridentino vir doctissimus.
Stephanus I.
Stephanus Dorensis Episcopus.
Stephanus Mauritaniæ Episcopus.
Stephanus Bostrensis.
Suetonius Tranquillus.
Suidas Græcus historiographus celeberrimus.
Symmachus I.
Syricius I.
Syluester I.
Symon du Corroy Cœlestinus vir doctrina & vita conspicuus anno 1569. placida quiete Parisijs 7. Iunij obdormiuit in Domino, Suessionensis erat professus.
Symon Fontanus minorita historiographus.

Hic fuit Episcopus Gazensis, qui edidit in formam dialogi disceptationem, cuius sunt interlocutores Samonas & Achmed.

Huius Simeonis vitam scripsit Psellus eius superiusmemoratus.

Alij hunc Herodium alij Mercurium Sozomenum appellant.

T

Tertullianus Afer Carthaginensis.
Thales Milesius.
Tharasius Constantinopolitanus Episcopus.
Theodorus Alexandrinus Diaconus.
Theodorus Cantuariensis Episcopus: hic composuit Pœnitentiale, quod Pœnitentiale Theodori vulgo

Digitized by Google

nuncupantur. Lege ſi placet apud Paulum Diaconum libro 8. de geſtis Romanorum, in Conſtantini IIII. vita.
Theodorus Myron Epiſcopus.
Theodorus Hieroſolymitanus Epiſcopus.
Theodorus Antiochenus Epiſcopus.
Theobaldus Arnauldus Cœleſtinus abbas quondam generalis totius ordinis.
Theodulphus Aurelianenſis Epiſcopus. Hic eſt qui hymnum illum edidit quem in Ramis palmarum feſto canimus, Gloria laus & honor, &c.
Theodoretus Cyrenſis Epiſcopus doctor.
Theophilactus Bulgariæ Epiſcopus doctor.
Theodoſius Imperator ſenior.
Theodoſius Imperator iunior.
Theophilus Alexandrinus doctor.
Theophilus Antiochenus Epiſcopus.
Theotinus Scythiæ Epiſcopus.
Theodoſius Amory Epiſcopus.
Theleſphorus I. Papa.
Thomas Aquinas doctor Anglicus omnium Theologorum princeps.
Thomas Benuxamis Carmelita.
Timotheus Alexandrinus Archiepiſcopus. Hic gloriosi Mennæ martyris hiſtoriam conſcripſit.
Timotheus Primopolitanus Epiſcopus.
Timotheus presbyter Hieroſolymitanus. Hic Eucomiaſticam orationem habuit in præſentationis Domini feſto.
Titus Linius hiſtoriographus.
Tryphon Chij Epiſcopus.
Thomas Caietanus.
Turci Sarraceni.

V

Valentinianus Imperator I. imperauit poſt Iouinianum Chriſtianiſſimus & ipſe.
Valentinianus Imperator III. Fuit filius Conſtantij & Gallæ Placidiæ, vt ſuprà meminimus in Galla Placidia.
Victor I. Papa.
Victor Carthaginenſis Epiſcopus.
Victor Vticenſis Epiſcopus, hiſtoriam de perſecutione Vandalica elegantem ſcripſit.
Varadatus Monachus.
Vigilius I. Papa;
Vigilius Tridentinus Epiſcopus.
Virgilius Maro Poeta.
Vitalianus I. Papa.
Vrbanus I.
Vrbanus IIII.
Vrbanus VI.

FINIS.

AD ZOILVM.

Zoile qui laceras mordacibus optima dictis,
Atque hac vipero rodere dente paras,
Quid frendens præfers ſub ſimplicitatis amictu.
Hoc lathale odium viſcera caca gerens?
Heu miſer, occultum quid celas pectore virus
Atque pium ficto nomine prodis opus.
Contine gorgoneos rictus, nam maſtige virtus.
Clarior eſt, odio liuide téque petis.
Nam nil authori qui tam ſudauit & alſit
Imbellis critici liuor obeſſe poteſt.
Exue, ſi tabes, animum vel parcito linguæ.
Et mirare datum, quod nequis ipſe dare.

V. P. F. Claudius Marseille Supprior
Cœleſtinorum Pariſienſium faciebat.

APPROBATIONES
DOCTORVM.

NOs *infraſcripti in alma Pariſienſi Academia S. Theologiæ Doctores affirmamus nos vidiſſe & attento animo legiſſe Librum inſcriptum* Summa totius Diſciplinę Eccleſiaſticæ, &c. *Auctore* PETRO CRESPETIO *Cœleſtino &c. in quo nihil fidei Catholicæ aut ſacroſanctis Eccleſiæ Apoſtolicæ & Romanæ Decretis contrarium inuenimus, aut quod Catholicis fidelibus in vſum non cedat. In cuius rei fidem chirographum noſtrum appoſuimus. Lugduni die vigeſimaſexta menſis Septembris anno Domini M. D. XCV.*

F. R. BERTHELOT,
Pr. Carm. Lugd.

F. I. COMES
Auguſtinianus.

SVMMAM hanc, ſana ſalutaríque doctrina Theologorum iudicio refertam, in lucem edendi facultatem conceſſimus. Lugd. IV. Calend. Septem. M. D. XCV.

CHALOM.

Summa Priuilegij Chriſtianiſſimi
Gallorum & Nauarræorum Regis.

HENRICI IIII. Gallorum & Nauarræorum Regis Chriſtianiſſimi Priuilegio ſancitum eſt, Ne quis Typographus imprimere, neu quis Bibliopola diuendere audeat ante decennium in hoc Francorum Regno, à die prima editionis computandum, Librum qui inſcribitur *Summa totius Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, Auctore F.* PETRO CRESPETIO *Monacho Cœleſtino, &c.* præter Ioannem Pillehotte, in alma Lugdunenſi ciuitate Bibliopolam. Qui ſecus faxint pœnis in eiſdem literis latis mulctantor. Vt fuſiùs patet in Literis Regijs, Datis Lugduni XVIII. Septembris, Anno Domini M. D. XCV.

Regio conſenſu ſubſignatis
POVSSEPIN.

POſteáque Senatusconſulto *Pariſienſi in Comitijs Lugdunenſibus comprobatis* XXIX. *Nouembris, Anno Domini* M. D. XCVI.

Signatum
VOYSIN.

Abſolutum fuit hoc opus XV. Nouembris M. D. XCVII.

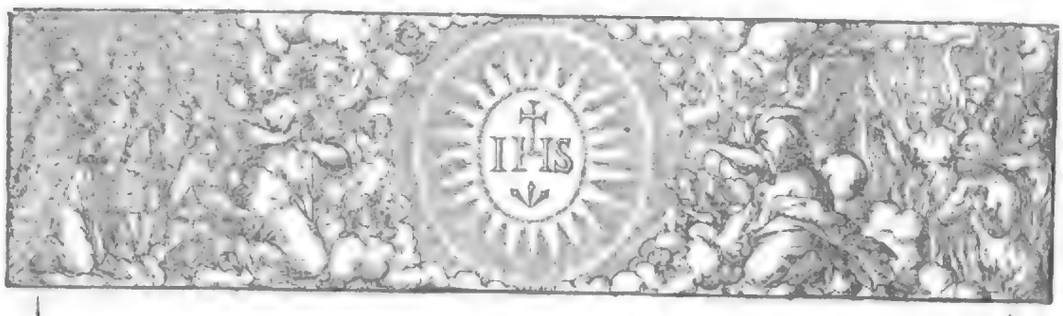

SVMMA CATHOLICÆ FIDEI,

APOSTOLICAE DOCTRINAE, ET ECCLESIASTICÆ DISCIPLINÆ,

nec non totius Iuris Canonici.

AARON.

AAron Christi typus.] Quandoquidem constat vetus sacerdotium, & veteris legis obseruantias (vt in alio opere in Pandectâ Euangelicam studiosè monstrauimus) Noui testamenti & Euangelicæ gratiæ prætendisse mysteria iuste etiam in Aarone intelligimus summũ Ecclesiæ sacerdotem Christũ fuisse præsignatum: & perinde reliquos Pontifices qui Christo & Petro in sede Romana legitimè succesſerũt, vnde ab Aaronis vocabulo tanquam à typo summi Ecclesiæ verticis inchoandũ fuit. De quo etiam sic CLEMENS I. *Primus Pontifex Aaron chrismate compositionis perunctus, princeps populi fuit & tanquã rex: primitias & tributũ per capita accepit à populo: & indicandi populi sorte suscepta, de mundis immundisq; iudicabat. Sed & si alius ex ipso vnguento perunctus esset virtute inde concepta, etiam ipse rex aut propheta aut Pontifex fiebat. Quòd si temporalis gratia ab hominibus composita tantum potuit, intelligite iam quantum sit illud vnguentum quod à Deo de virgulto vitæ prolatum est, cùm hoc quod ab hominibus factum est, tam eximias inter homines conferat dignitates. Et* ANACLETVS I. *Aaron primus in lege sacerdotale nomen accepit, primusque Pontificali stola indutus, victimas obtulit, iubente Domino ac loquente ad Moysem: Accipe (ait) Aaron & filios eius &c.* Quo loco contemplari oportet Aaron summum sacerdotem, id est, Episcopũ fuisse. Portò filios eius presbyterorum demonstrasse figuram. Hoc enim interfuit inter Aaron summum sacerdotem & filios eius qui sacerdotes erant, quòd Aaron super tunicam accipiebat poderem, stolam sanctam & coronam auream, mitram & zonam auream, & superhumerale, &c. filij autem Aaron super tunicas lineas cincti tantummodo & tiarati, assistebant sacrificio Domini. In nouo autem testamento post Christum Dominum à Petro sacerdotalis cœpit ordo, quia ipsi primò pontificatus in Ecclesia Christi datus est, dicente ad eum Domino. *Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam &c.* vide plura in vocabulis, Papa, Petrus, Romanæ Ecclesiæ primatus &c. Porro eadem cõfirmat: scilicet ꝙ Aaron fuerit typus Christi eo modo quo dictũ est. DIONYSIVS AREOPAGITA, *Moyses cæremoniarum promotor, neque fratrem Aaron ad sacerdotale munus inungit, & quidem cùm & Deo charum & sacerdotio non ignoraret esse dignissimum, donec ad id diuinitus aguatus, sub Deo principe sacerdotalem consecrationem Pontificaliter consummauit:* Lege reliquum Eadem TERTVLLIANVS Carthaginensis libro de baptismo, Christum per Aaronẽ mysticè prefiguratum multis verbis ostendit. ORIGEN. ADAMANTIVS, EPIPHANIVS CYPRI contra Samaritas, & IOAN. CHRYSOSTOMVS oratione 3. aduersus Iudæos; & CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catechesi 10. illuminatorum *Hierosolymis.* & alij plures, vide in vocabulis præsignatis.

Hæc allegat Gratianus distinct. 2. cap. In nouo, & Ino libro 3. decretorum.

Dionys. Areopagita, lib. de ecclesiast. hierarchia part. iiij. cap. 5.

Tertul. lib. de baptis.

Origen. Adamantius homil. 6 in Leuiticũ. Epiphanius. Ioan. Chrysostomus. Cyrill. Hierosolymitanus.

Clemẽs I. Papa, epist. 3. ad vniuersum cœtum fidelium.

Anacletus 1. epist. 2. ad episcopos Italiæ. Exodi 29.

ABBAS.

Abbas non laicus, sed ex Monachis eligendus, &c.] Non est mihi intentio (lector) quæ in decretalibus GREGORII IX. libro 1. Titulo 6. De electione & electi potestate, inseruntur, hìc apponere, quia ad rem non pertinent, & materia diffusior est: nec quæ BONIFACIVS VIII. in sexto decretalium titulo 6. de electione similiter contexuit vel CLEMENS V. libro 1 Clementinarũ titulo 2. de Rescriptis cap. Abbates, aut alij &c. & titulo 3. de Electione &c. vel alij summi Pontifices tradiderunt. Sunt alia vocabula, videlicet, Episcopus eligendus &c. Electio &c. & Monachus &c in quibus secundum materiæ exigentiam tractantur. Adde quia hoc nouissimorum Patrum decreta in om-

Gregorius IX

Bonifacius VIII.

Clemens V in concilio generali Viennensi.

Digitized by Google

nium verſantur manibus nec poteſt chartula hęc breuis vniuerſa comprehendere. Igitur omnia ſuis locis congruè apponenda reſeruantes, pauca quæ de Abbatum inſtitutione & ordinatione in patrum antiquorum canonibus reperimus, libenter hîc ſubnectimus. Plura verò require in memoratis locis repoſita. Nam confuſum quid inducere ſedulò cauimus: verum ea expende quę hîc inſeruimus. Itaque GREGORIVS I. Epiſtola ad Caſtorium Ariminenſem Epiſcopum (allegat Gratianus cauſa 18. quæſt. 2. cap. Abbas) *Abbas in monaſterio non per Epiſcopum, aut per aliquem extraneorum ordinetur, neque ab Epiſcopo Miſſa ibi celebretur, vt nulli Eccleſiæ ſubiiciatur.* IDEM ad eundem Abbatem, *Cuilibet monaſterio non alium, ſed quem dignum moribus atque actibus monaſticæ diſciplinæ communi conſenſu congregatio poposcerit, ordinari volumus. Miſſas autem publicas per Epiſcopos vel clericos in monaſterijs omnino celebrari prohibemus.* Eadem iterum repetit epiſtola ad Marinianum Epiſcopum Rauennæ lib. 7. Regiſtri epiſtola 9. indictione 1. atque iterum indictione 2. eiuſdem libri epiſtola 9. quæ eſt ad Fortunatum Epiſcopum Neapolitanũ de Barbatiano monacho in Abbatem eligendo: cuius etiam mentionem iterum facit. lib. 8. Regiſtri indictione 3. epiſtola 23. ad eundem Fortunatum. Et PELAGIVS I. Mellito Subdiacono: (allegat Gratianus Cauſa 18. quæſt. 1. Abbatem &c. *Abbatem monaſterio illum volumus ordinari, quem ſibi de ſua congregatione & monachorum electio & poſſeſſionis dominus, & (quod magis obſeruandum eſt) ordo vitæ ac meritum poposcerit ordinari.* Denique qualis & qualiter debeat Abbas eligi, abundè BENEDICTVS CASSINENSIS cap. 2. Regulæ ſuæ deſcribit. Et CONCILIVM MELDENSE ſub Carolo Iuniore anno 845. Canone 9 eundem Principem inſtigat ad Abbatum electionem renouandam. quæ iam incipiebat grauiter deprimi, & iam laicis monaſteria regenda committebantur, contra, vt aiunt Patres prædicti Concilij omnem rationẽ & authoritatem, ac Regum præcedentium conſuetudinem. *Quapropter* (aiunt) *pro Chriſto dementiſſimè obſecramus vt tam magnam offenſam & iuſtam reprehenſionem ac periculoſam ſine exemplo præcedentium præſumptionem ab animabus veſtris & fœlicitate regni veſtri pellatis, & loca venerabilia, & habitum ac ordinem ſacrum eis, qui ad hoc vocati ſunt, viris ſcilicet ex clericali atque Eccleſiaſtico vel monaſtico ordine religioſis, ſeu & in ſuo ſexu fœminis Deo dicatis atque deuotis, atq; in ſchola Chriſti eruditis ad cuſtodiendum & prouidendum committatis: qui & quæ Dei ſunt Deo, & quæ ſunt Cæſaris Cæſari reddant: qui & ſi minus perfectè & in diuina religione & in Reipublicæ vtilitate profecerint, aut corripiantur, aut meliores & vtiliores in locis eorum ſubſtituantur, & non propter prauorum nequitiam ordo religionis & loca ſacratiſſima eis, quibus licitum non eſt, committatur: Quia vt ſancti Patres dicunt non debet eſſe vel in contubernio vel in regimine communis habitatio, quorum eſt diuerſa profeſſio. Et magnopere cauendum eſt, ne tam manifeſta religionis deſtructio, regni huius fiat deſolatio, cùm manifeſtiſſimè ſcriptura demonſtret, Ozam morte damnatum, qui arcã Domini quaſi cadentẽ releuare voluit, quam vel contingere illicitum illi fuit. Hec autem loca ſacrata non ideo ab illis, qui tenere non debent, occupari prohibemus, vt à nobis illa cupidè poſſideri queramus, ſed vt hi quibus ea habere non licet, licita habeant, & illi qui ad regiminis onera portanda à Domino vocati ſunt, diuina miniſteria exequantur.* Tum Patres prædicti prohibent ne laici Iudices ſeſe intromittant, de Eccleſiaſticis negotiis iudicare aut viſitationẽ monaſteriorum aſſumere, vt dicemus in dictione, viſitatio. Porrò hæc renouantur in generali CONCILIO LATERANENSI ſub Lectione 10 ſeſſione 9. ne ſcilicet laici Abbatiarũ & monaſteriorũ reditus & prouentus diſpenſare aut retinere præſumant quouis prætextu, colore, aut fuco, ſiue Romani Pontificis expreſſa licentia, vt dicemus in dictione, Facultatum Eccleſiæ inuaſores. Quia autem hodie plures ſunt Abbates, qui nec electione, nec vitæ merito aſſumuntur, vt decreta ſtatuunt: ſed laici ſunt commendatarij in totius religionis perniciem, ſtatuit CONCIL. TRIDENTINVM ſeſſione 25. quæ eſt 9. ſub Pio 4. cap. 21. decreti de Regularibus, vt de cætero his quæ nunc commendata reperiuntur, & quæ ſuos conuentus habent, Regulares perſonæ eiuſdem ordinis expreſſæ, profeſſæ, & quæ gregi præire & præeſſe poſſint præficiantur. Quæ verò in poſterum vacabunt, non niſi regularibus ſpectatæ virtutis & ſanctitatis conferantur. Quoad verò ea monaſteria quæ capita ſunt, ac primates ordinum, ſiue Abbatiæ, ſiue Prioratus, filiæ illorum capitum nuncupantur, teneantur illi qui in præſenti ea in commendam obtinent niſi ſit eis de regulari ſucceſſore prouiſum, infra ſex menſes religionem illorum ordinum propriam ſolenniter profiteri, aut his cedere, aliàs commendæ prædictæ ipſo iure vacare cenſeantur. Ne autem in prædictis omnibus & ſingulis fraus aliqua adhiberi poſſit, mandat ſancta Synodus vt in prouiſionibus dictorum monaſteriorum qualitas ſingulorum nominatim exprimatur, aliterque facta prouiſio ſubreptitia eſſe cenſeatur, nullâque ſubſequenti poſſeſſione etiam triennali adiuuetur. Porrò vt de electione Abbatum proſequamur, CONCILIVM BITERRENSE cap. 21. Abbates expreſſè mandat eligendos, vetátque ne quiſquam Abbatiam aut Prioratum præſumat tenere, niſi canonicè ſit electus in Priorem conuentualem, ad quem prioratum aut Abbatiam fuerit euocatus poſtquam in eodem profeſſionis habitum ſuſceperit. vide & dictionẽ, Prior. Hoc iterum confirmat CONCILIVM SENONENSE ſub Antonio à Prato cancellario Franciæ & Archiepiſcopo Senonenſi cap. 27. ſuorum decretorum, hoc quoque renouat ſupra iam memoratum concilium LATERANENSE ſub Leone 10. ſeſſione nona, vbi præcipitur ne Abbas minoris ætatis eligatur quàm 22. annorum. & præfatũ CONCILIVM TRIDENTINVM ſeſſione 25. quæ eſt 9. ſub Pio 4. capite ſexto Decreti de regularibus: *In electione* (ait) *ſuperiorum quorumcumque, Abbatum temporalium & aliorum officialium ac Generalium & Abbatiſſarum, atque aliarum præpoſitarum, quò omnia rectè & ſine vlla fraude fiant, in primis ſancta Synodus diſtrictè præcipit, omnes ſupra dictos eligi debere per vota ſecreta, ita vt ſingulorum eligentium nomina nunquam publicentur. Nec in poſterum liceat prouinciales, aut Abbates, Priores, aut aliquos quoſcumque titulares ad effectum electionis faciendæ conſtituere, aut voces & ſuffragia abſentium ſupplere. Si verò contra huius decreti conſtitutiones aliquis electus fuerit, electio irrita ſit: & is qui ad hunc effectum ſe in Prouincialem Abbatem aut Priorem creari permiſerit deinceps ad omnia officia in religione obtinen-*

regorius I.

elagius I. vel I.

Benedictus Caſſinenſis.

Concilium Scidenſe.

fac legem & cuili præſen vitatum con deram, quo odo tempe at à lacrymis!

Matth. 22.

ſæc quàm ve um ſit, verba on docent, ſed erbera.

2. Regum 6.

Cõcilium Lateranenſe ſub Leone 10.

Concilij Tridẽtini 10 uiſſimum.

Cõſtitutio Deo digna & fructu atq; vtilitate redundans, ſi executione perfecta compleretur.

Concilium Biterrenſe nouiſſimè produt in lucem idiomate Gallico, opera M. Arnoldo Sorbini concionatoris Regiæ Maieſtatis.

Concilium Senonenſe apud Auguſtinenſes Pariſijs celebratum fuit, tamẽ concilij Senonenſis nomẽ retinuit, quia ab Archiep. Senonenſi indictũ fuit.

Cõcilium Lateranenſe ſub Leone 1.. Concilio Tridentinum.

da inhabilis existat, facultatésque super his concessa eo ipso abrogata censeantur, et si in posterum aliæ concedantur tanquam subreptitiæ habeantur. Reliquum vide in dictione Electio, vt fiat per scrutinium. &c. vide & infrà, Abbas renunciare potest, vide Electio.

Concilium Augustense Othoni Cardinali.

Abbas residere teneatur.] CONCILIVM AVGVSTENSE sub Othone Cardinali & Episcopo Augustensi, capite 8. medij 3. *Mandamus & præcipimus vt Abbates monasteriorum non nisi intra monasteriorum septa cum fratribus habitent, nec moram longam extra ea trahere præsumant.*

Concilium Moguntinense I. Patrum 45.

Abbas communem cum monachis vitam ducat.] CONCILIVM MOGVNTINENSE I. sub Carolo Magno capite vndecimo. *Abbates censuimus cum monachis suis pleniter viuere secundum regulam S. Benedicti, quantum humana permittit fragilitas.* Idem statuit postea & CONCILIVM PARISIENSE III. libro 1. capite 21. vbi etiam idem Episcopis mandat quarenus cum suis clericis conuersentur, & cibos capiant. Abbatissis etiam omnibus. Et GREGORIVS IX. in constitutio. Benedictino. *Abbas autem vel Prior (ait) in refectorio cum fratribus comedat, nisi propter hospites mutet locum.*

Gregorius 9.

Cyprianus Carthag. martyr.

Abbas vita doctrina & exemplo fulgeat.] Non incongruè ad Abbatem pertinet quod ait CYPRIANVS CARTHAG. lib. 3. epistolarum epistola 21. quæ est ad Presbyteros & Diaconos Romæ: *Quantum (ait) perniciosa est ad sequentium lapsum ruina Præpositi, in tantum contrà vtile est & salutare, cum se Episcopus per firmamentum fidei fratribus præbet imitandum.* Sed ad rem. CONCILIVM TVRONENSE III. sub Carolo Magno, capite 24. *Sint Abbates sibi subditis bene viuendo duces & præuij viámque demonstrent, qua rectè gradiendo ad meliorem vitam peruenire valeant.* Idem omninò statuit CONCILIVM RHEMENSE sub eodem capite 23. & CONCILIVM PARISIENSE III. libro 1. cap. 37. vbi Abbatibus sicut & Episcopis interdicitur omnis secularis delectatio, sed attentè iubétur nominis Etymon obseruare, & cur Abbates vocétur. & si patres spiritales sunt, spiritales filios Domino gignere satagant, nec tanto nominis se indignos faciant. Tum CONCILIVM AQVISGRANENSE II. capite 1. de ordine Rectorum: *Abbates (inquit) Canonici gregibus sibi commissis instanter inuigilent, & geminam eis pastionem impendant, id est, cibi & verbi, quatenus absque murmurationis vitio seruire valeant, simul etiam vt prædicti Abbates Ecclesiastica iura intemerata custodiant, videlicet vt cognoscant cuius prænomine notentur in eo quòd Abbates vocati sunt: quod & intelligitur in typo Christi nomen spiritalis Patris. Ideóque semetipsos nomini quod accipiunt conforment, vt subditis & spiritalibus filijs exemplum præbendo & informãdo religiosè exhibeant, ideoq; non conuenit ministerio ipsorum aliqua turpia aut secularia, vel etiam inania quæ, sectari, quæ contra religionem esse noscuntur. sed potiùs canonicè, religiosè, castè, sobriè, atque piè, & iustè vita eorum omnibus sibi commissis, æterna felicitatis ducatum præbeat, & inquantum ipsi Abbates Abbatúmque subiecti Episcopis propriis pro se suisque omnibus rationem reddituros nouerint, tanto eorum consilio atque authoritate modis omnibus mancipentur.* Idem subsequitur capite 2. *Abbates verò monachorum oportet peruigili studio gregis sibi commissi curam gerere, videlicet vt, sine quibus esse non possunt, temporalia subsidia administrent, tantóque id studiosius decertent agere, quanto*

Concilium Cabilonense Galicè Chalon, sub Eugenio I

Concilium Aurelianense I. sub Hormisda Papa & Clodoueo rege Francorum.

Concilium Aquisgranense 2. sub Ludouico pio anno 837.

Hen quam misere profligatur hoc decretum.

Religiosa ad pietatis & virtutis studiũ adhortatio.

sciunt exterius nihil contingere licere. Simul etiam diuina lectionis studio ingiter eos informent, ne aut temporali desolati auxilio diuinum opus explere nequeant, aut torpentes otio in laqueum tentationis incidant, ipsos etiam monachos passim, & quasi absque canonica authoritatis iugo effrenatos per secularia negotia minimè oportet discurrere, & villicis atque secularibus curis inseruire, vt alibi dicetur in dictione Monachus. vide porrò, Pastoris aut Episcopi officium, &c.

Agathense Cõcilium. Gallicè *Agde*, sub Cœlestino 1. & Sixto.

Abbas non habeat duorum monasteriorum curam.] CONCILIVM AGATHENSE I. capite 38. & allegatur à Gratiano Causa 20. quæstione 4. cap. Monachum. *Abbatibus singulis diuersas cellulas aut plura monasteria habere non liceat, nisi tantùm propter incursum hostilitatis intra muros receptacula collocare.* Idem capite 57. & allegat Gratianus Causa 21. quæstione 1. cap. vnum. *Vnum Abbatem duobus monasterijs præsidere interdicimus.* Idem CONCILIVM LATERANENSE sub Innocentio III. capite 3. vide & Abbatissa infrà.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3.

Abbates duo in vno monasterio non resideant.] Hæc respondet superiori constitutioni. Est autem CONCILIVM CABILONENSE I. capite duodecimo, sic: *Prohibemus ne duo Abbates in monasterio esse debeant, ne sub obtentu potestatis simultas inter monachos, & scandalum generetur. Veruntamen si quilibet Abbas elegerit successorem, ipse qui sic eligitur, de facultatibus ipsius monasterij ad regendum nullam habeat potestatem.* Hanc constitutionem sicut & præcedentem confirmat GREGORIVS IX. capite 1. Constitutionum Benedict. quod & priùs fecerat CAROLVS MAGNVS in constitutionibus suis.

Gregorius 9.

Cõstitutiones Caroli Magni.

Abbas non possit Ecclesiastica beneficia possidere.] Hoc prohibetur in CONCILIO AVRELIANENSI I. capite 9. vt repositum inuenies in dictione. Beneficium.

Abbas monasterij bona non dissipet aut alienet.] Hoc abundè tractatur vbi de facultatibus Ecclesiæ & monasteriorum fit mentio. Verùm sic præfatum AGATHENSE CONCILIVM capite 56. & allegatur à Gratiano Causa 27. quæstione 4. capite in venditione. *In venditionibus quas Abbates facere præsumunt, hac forma seruetur, vt quidquid sine Episcopi venditum fuerit, ad potestatem Episcopi reuocetur. Mancipia verò monachis donata, ab Abbate non liceat manumitti. Iniustum enim putamus, vt monachis quotidianum rurale opus facientibus, serui eorum libertatis otio patiantur.* Idem omnino & conformiter CONCILIVM VENETICVM cap. 8. & postea CONCILIVM EPAVNENSE capitibus 8. 9. & 10. & CONCILIVM AVRELIANENSE IV. sub Pelagio I. capite vndecimo: *Si quid Abbatibus aut sacris monasteriis, aut parochiis, pro Dei fuerit contemplatione collatum, in suam proprietatem hoc Abbates vel Presbyteri minimè reuocabunt: nec alienare quod cunctis fratribus debetur, quacunque occasione præsumant. Quibus si fuerit necessarium, vt statuta conuellant, non aliter valeat, nisi Episcopi sui subscriptione firmatum.* Idem & GREGORIVS IX. in Constitutiones Benedictino: *Statuimus, ne aliquis Abbas, vel Prior, Prioratum, vel grangiam venditionis aut donationis, seu aliquo alio titulo alienare præsumat.* Idem & BENEDICTVS XII. in easdem constitutiones Benedict. capite 9. & NICOLAVS IV. in eadem constitutiones. & COELESTINVS V. in priuilegio fratribus Cœlestinis indulto. *Illud (ait alloquens Abbatem ordinis sui) districtius inhi-*

Venetiacum concilium. Epaunen. e concilium huic sàtissimus Claudius Bisantini Archiepiscopus interfuit. Concilij aurelianense IV.

Gregorius IX.

Benedictus XII.

Nicolaus IIII. Cœlestinus V. hic est fundator & institutor ordinis Cœlestinorum.

bemus, ne tu, vel aliqui ex Prælatis, terras seu quasbet possessiones monasteriis collatas, vel in posterum conferendas, aut successores tui dare, vendere, aut alienare, absque consensu totius Capituli generalis, aut maioris, vel senioris partis ipsius, & in casibus à iure permissis, modo quolibet præsumatis. Quod si secus factum fuerit, alienationes eiusmodi ex tunc irritas esse: & tam concedentes, quam recipientes excommunicamus. Et vide quæso latiùs facultates monasteriorum, & Ecclesiæ non commutandæ, aut alienandæ, &c.

Abbas Episcopo suo sit subiectus.] Concilivm Avrelianense I. capite 21. allegat Gratianus Causa decima octaua, quæstione secunda, capit. Abbates. Et Burchardus libro octauo, de hominibus Deo dicatis, capite sexagesimo septimo: *Abbates pro humilitate religionis, in Episcoporum potestate consistant: & si quod extra regulam fecerint, ab Episcopis corrigantur. Qui semel in anno, in loco vbi Episcopus elegerit accepta vocatione conueniant.* Huic decreto subscripsit & Concilivm Avrelianense II. capite vicesimo primo: *Abbates,* (inquit) *qui Episcoporum præcepta despiciunt, ad communionem nec penitus admittantur, nisi contumaciam humilitate suscepta deponant.* Et Concilivm Parisiense III. libro primo capite triceſimo septimo, iniungit expressè, vt Episcopo Abbates pareant, aut aliter corrigantur, & honore priuentur. Et Concilivm Biterrense capite decimo quinto, Abbatem vult ab Episcopo corrigi, si deliquerit, vel negligens fuerit circa officium suum: quod & nouissimè Christianissimi Reges Francorum Franciscvs II. & frater eius Carolvs IX. qui nunc Regni nostri moderatur habenas, confirmarunt in constitutionibus editis Aureliæ articulo vndecimo. Quoniam verò ex priuilegio quidam ab Episcoporum subiectione exempti sunt (vt dicemus in dictione Monachorum exemptio, &c.) Ideò Concilivm Tridentinvm sessione vicesima quinta, quæ fuit 9. sub Pio IV. capite vicesimo decreti de Regularibus, statuit vt Abbates, qui sunt ordinum capita, ac cæteri prædictorum ordinum superiores, Episcopis non subiecti, quibus est in alia inferiora monasteria Prioratúsve legitima iurisdictio, eadem etiam si commendata existant, teneantur visitare: vt dicetur in dictione, Visitatio monaster. &c.

Abbas an possit benedicere: & Epicopi priuilegijs quatenus debeat gaudere.] In potestate esse Abbatis & ex officio altaria consecrare, innuere videntur monachi trecenti sub impio Eutyche Abbate degẽtes, epistola quã ad Ephesinam II. synodum direxerunt, quæ lecta est coram Patribus Concilii Chalcedonensis actione prima: vbi asserunt eundem Eutychem (ante vel post hæresin nil interest) consecrasse altare sic loquentes: *Et sanctum quidem altare, quod ipse ante sex menses, quam insidias meditaretur, consecrauit, vacuum diuino remansit beneficio, &c.* Vtrum autem hoc ex priuilegio, vel alio modo habuerit cõsecrandi beneficium ignoro: scio tamen, quòd in sequentibus synodis sit statutum. Sic quippè statuit Concilivm Lateranense generale sub innocentio III. capite 60. *Accedentibus ad nos, de diuersis mundi partibus, Episcoporum querelis, inrelligimus graues & grandes quorundam Abbatum excessus, qui suis finibus non contenti, manus ad ea quæ sunt Episcopalis dignitatis, extendunt, de causis matrimonialibus cognoscendo, iniungendo publicas pœnitentias, concedendo etiam indulgentiarum literas, & similia præsumendo: vnde contingit interdum, quod vilescat Episcopalis authoritas apud multos. Volentes igitur in his & Episcoporum dignitati, & Abbatum prouidere saluti præsenti decreto firmiter prohibemus, ne quis Abbatum ad talia se præsumat extendere, si proprium voluerint periculum euitare, nisi forte quisquam eorũ speciali cõcessione, vel alia legitima causa super huiusmodi valeat se tueri.* Hinc quoniam quidam Abbates confirmationis præsumebant conferre sacramentum, iubentur in Concilio Senonensi, capite 38. priuilegij sui fidem facere, aliàs suspendantur. Et idem statuit de sacrorum vasorum consecratione, quàm temerè quidam sibi arrogabant. Huic & Bonifacivs VIII. allegatur libro sexto decretalium, titulo septimo, De Priuilegiis: *Abbates, quos Apostolica sedes in exhibitione benedictionis super populum speciali priuilegio insignisit, in Ecclesiis quæ ad eos pertinent pleno iure, quando in eis diuina officia celebrant, possunt post Missarum solennia, & vespertinas ac matutinas laudes, benedictionem solennem super populum elargiri. Alibi autem publicè, aut per vias, ciuitates, castra, & villas populis & plebibus benedictionem facere, vel impartiri non valeant, nisi hoc eis expresse Apostolico priuilegio sit concessum, nec eis licitum sit aliis, quàm monasteriorum suorum conuersis, & qui ad illa confugerint, & in quos Ecclesiasticam & quasi Episcopalem Iurisdictionem obtinent, primam clericalem conferre tonsuram, nisi eis id competat ex pleno præfatæ sedis indulto.* quale est illud quod Coelestinvs V. Abbati sui ordinis Cœlestinorũ scilicet confert, cuius hæc est forma: *Liceat tibi tuisque successoribus inter fratres eiusdem ordinis, & aliis ad Missas vestras conuenientibus benedictionem solennem facere, dummodo ibi preses non sit aliquis Episcopus, vel alia quauis persona superioris status, sicut sunt Patriarchæ, vel etiam Cardinales: Ac vasa, & alia paramenta ad cultum diuinum pertinentia, nec non in ædificandis Cappellis Ecclesiis, aut hospitalibus, primarium lapidem, & fundamenta, Pontificali more benedicere: nec non omnes minores ordines confratribus, & aliis familiaribus & subditis vestris, ascribi volentibus militiæ clericali, nostra largitione conferre, & omnia alia facere, quæ ad Abbates exemptos in suis monasteriis & ordinibus pertinere noscuntur.* Porrò nouissimè circa talia priuilegia exiit decretum in Concilio Tridentino, sessione vicesima tertia, quæ fuit septima sub Pio IV. capite 8. quod & alibi iterum recitandum est, ne scilicet Ordines conferre in alterius diœcesi aliquis præsumat. & capite decimo, subdit: *Abbatibus ac aliis quibuscumque, quamuismis exemptis, non liceat in posterum intra fines alicuius diœcesis consistentibus, etiam si nullius diœcesis, vel exempta esse dicantur, cuiquam qui regularis subditus sibi non sit, Tonsuram, vel minores ordines conferre: nec ipsi Abbates, & alij exempti, aut collegia, vel capitula quæcumque etiam Ecclesiarum Cathedralium literas dimissorias aliquibus clericis secularibus, vt ab aliis ordinentur, concedant; sed horum omnium ordinatio, seruatis omnibus quæ in huius sacrosancta Synodi decretis continentur, ad Episcopos intra quorum diœcesis fines existant, pertineat, non obstantibus quibuscuis priuilegiis, præscriptionibus, aut consuetudinibus etiam immemorabilibus.* vide loco superius allegato plura.

Abbas renunciare potest.] Concilivm

Concilio Aurelianense I. sub Hormisda & Clodoueo rege part 31

Concilium Aurelianẽse 2. sua Vigilio Papa & Childeberto rege.

Concilium Parisiense 3.

Concilium Biterrẽse sub Ludouico IX.

Franciscus II. & Carolus IX. reges Francorum.

Cõcilium Tridentinum.

a. Ephesina synodus impiè celebrata quã abrogauit chalcedonense concilium impediatè subsequutum.

Chalcedonense concilium.

Concilium Lateranense sub Innocent III. generale cui interfuisse patres numerantur 1215.

Abbates confirmationis nõ possunt ex officio conferre Sacramentum. Concilium Senonẽse sub Antonio à Prato Cancellario Franciæ.

Bonifacius VIII. compilator 6. Decret.

Cœlestinus V. Cœlestinorum institutor.

Cõcilium Tridentinum.

Digitized by Google

Cõcilium Mogũtinũ, ideo non ponimus, quia tantùm quædã fragmenta reperiuntur, nec adhuc prodiit in lucem. Alia autem huius loci passim citatur.

MOGVNTINVM V. capit. 18. allegat Gratianus causa 18. quæstione 2. cap. Abbas. Et Burchardus libro 8. operis Conciliorum, de hominibus Deo dicatis cap. 66. *Abbas potest pro humiliatione, & cum permissione Episcopi, locum suum relinquere: tamen fratres eligant sibi Abbatem de ipsis, si habeant, sin autem de extraneis: nec Episcopus debet Abbatem violenter retinere in loco suo, Congregatio debet eligere sibi Abbatem post mortem Abbatis sui, vel eo viuente si ipse discesserit, vel peccauerit: ipse enim non potest aliquem ordinare de suis propinquis, vel amicis, sine voluntate fratrum.* vide latius Monachorum exemptio.

Concilium 2. Turonense sub Pelagio I. papa.

Abbas an possit eiici vel accusari.] CONCILIVM TVRONENSE II. Capite 7. *Statuimus ne Episcopus Abbatem aut Archipresbyterum, siue omnium suorum compresbyterorum & Abbatum consilio, de loco suo præsumat eiicere, neque per præmia alium ordinare, nisi facto consilio tam Abbatum quam presbyterorum suorum. Quos culpa aut negligentia eiicit, cum omnium presbyterorum consilio refutentur.* CONCILIVM LATERANENSE sub Alexandro III. Capite 16. partis 50. Alexander III. Vnigoruiensi Episcopo. *Ex parte tua nobis conquestio proposita fuit, vtrum monachi in accusatione Abbatum suorum aliquatenus sint admittendi. Super quo vtique tua prudentia respondemus: Quod nisi alia rationabilis causa impediat & manifesta, eo quod monachi de obedientia & subiectione Abbatis sunt, ab eius accusatione non sunt vllatenus repellendi licet alios accusare non possint. Quibus siquidem, cum proprium non habeant, de rebus monasterij expensæ debent necessaria, donec causa debitum finem recipiat, ministrari.*

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Abbas Criminosus vt corrigatur.] CONCILIVM EPAVNENSE. Capite 19. *Abbas si in culpa reperiatur, aut fraude, & innocentem se asserens ab Episcopo suo noluerit accipere correptionem *, ad Metropolitani iudicium deducatur.* ALEXANDER III. Episcopo Vnigorensi scribens: ponitur parte 22. CONCILII LATERANENSIS sub eodem capite 3. Accusatum Abbatem, quod sortilegus esset & bonorum monasterij dilapidator, iubet eidem, causa diligenter præcognita, si conuictus est de obiectis, Apostolica authoritate destituat: si verò accusatores in probatione defecerunt, Abbati canonica purgatio iniungatur, & illi debita animaduersione puniantur. Vide latiùs de his, Episcopi, & Clerici criminosi. & Purgatio canonica, &c.

Epaunense concilium sub Sigismũdo rege, & Gelasio papa. * successorem,

Abbas.] vt in suis monachis peculium profiteat constitutio est LATERANENSIS Concilij sub Alexandro III. parte 1. cap. 10. sed vide, Monachis proprietas, & Peculium interdicitur.

Concilium Laterancnse sub Gregorio Magno.

Abbas.] Ne debeat interesse nuptijs, aut infantes de baptismo leuare, aut mulieribus septa monasterij ingredi permittere, cautũ est in Concilio LATERANENSI sub Gregorio I. vt latiùs habes dictione, Monachorum nigrorum exemptio, & dictione Monasterium, sicut & illud, vt diruta monasteria restauret, quæ omnia suis oportuit locis conuenientibus reseruari.

ABBATISSA.

Abbatissa qualis eligi debeat.] Hûc etiam pertinet quod superiùs de electione Abbatis dictum est, & quod infrà in dictione, Electio, est dicendum. Verùm ne otiosè transeamus, quod de electione, & qualitate Abbatissarum ordinatum est, videamus Concilium CABILONENSE II. cap. 52. & iterum confirmatur de verbo penè ad verbum in Concilio MOGVNTINO III. cap. 25. *Monasterijs puellaribus tales præferri debent fœminæ, & Abbatissa creari, quæ & se, & subditum gregem cum magna religione & sanctitate custodire norint, & his quibus præsunt prodesse non desinant, sed & se & illas ita obseruent, vtpotè vasa sancta in ministerio Domini præparata. Talem enim se debet Abbatissa exhibere subditis in habitu & veste, in omni conuictu, vt eis ad cœlestia regna pergentibus ducatum præbeat. Sciat etiam se pro his quas in regimine accepit, in conspectu Domini rationem reddituram.* Et Concilium PARISIENSE III. lib. 1. cap. 39. prohibet ne illa in Abbatissam eligatur, quam nunquã contigit eiusdem propositi discipulam extitisse, etiam si sit nobilis genere, *Quia verendũ est (ait) ne dum prælationis honor talibus committitur, animarum illarum fouea ruinæ præparetur.* Et GREGORIVM profert lib. 1. Pastoralis, cap. 1. *Nulla ars doceri præsumitur, nisi intenta priùs meditatione discatur. Ab imperitis ergo Pastorale magisterium qua temeritate suscipitur, quando ars est artium, regimen animarum?* Hæc in dictione Episcopo, latiùs. Eadem de Abbatissis statuit, & Concilium AQVISGRANENSE II. cap. 3. de ordine Rectorũ, & cap. 9. Quarti capituli. Similiter & nouissimũ Concilium TRIDENTINVM sess. 25. quæ est 9. sub Pio 4. cap. 7. *Abbatissa (inquit) & Priorissa, & quocunque alio nomine præfecta, vel præposita appelletur, eligatur non minor annis 40. & quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit. Quod si his qualitatibus non reperiatur in eodem monasterio, ex alio eiusdem ordinis eligi possit. Si hoc etiam incommodum superiori, qui electioni præest, videatur, ex his quæ in eodẽ monasterio annum vicesimum excesserint, & quinque saltem annis post professionem recte vixerint, Episcopo vel alio superiore consentiente eligatur. Duobus vero monasterijs nulla proficiatur. Et si quæ duo, vel plura quocunque modo obtinent, cogatur vno excepto intra sex menses cætera resignare, post id verò tempus nisi resignauerint, omnia ipso iure vocent. Is verò qui electioni præest, Episcopus siue alius superior, claustra monasterij non ingrediatur, sed ante cancellorum fines cellam vota singularum audiat vel accipiat. In reliquis seruetur singulorum ordinum vel monasteriorum constitutiones.* FRANCISCVS I. & CAROLVS IX. reges Franciæ in cõstitutionibus Aureliæ edictis articulo 3. de triennio in triennium Abbatissarum electionem fieri iubent. Vide, Electio.

Concilium Cabilonense 2. sub Carolo Magno & Leone papa 3.

Concilium Mogũtinum 3. sub Arnulpho.

Concilium Parisiense 3.

Gregorius I.

Vtinam hæc sedulo nostri pastores aduerterent, qui ambitione tãta exercati sunt, vt præcipitij imminens vltro ad se incurrant. Concilium Aquisgranense 2. Cõcilium Tridentinum.

Abbatissa non præsit duobus monasteriis.] Hoc superius Abbatibus interdictum est: Verùm & hoc Abbatissis sic inhibet Concilium VERNENSE cap. 6. *Constituimus, vt nulla Abbatissa duo monasteria præsumat habere.* Hoc etiam prohibuit postea Concilium TVRONENSE III. cap. 30. & Concilium TRIDENTINVM sessione 25. quæ est 9. sub Pio IV. capite 7. decreti de Regularibus vt superiori annotatione inuenies expressum circa finem. Plura de huiusmodi in dictione, Beneficiorum pluralitas inhibetur, &c.

Concilium Vernense quod celebratũ est in palatio Vernis anno 755. sub Pipinio rege Francorum.

Abbatissæ studium & officium.] Satis ex prima annotatione hoc potest colligi, verùm sic de his statuit Concilium TVRONENSE III. capite 26. *Abbatissæ quæ negligentiùs, quam oporteat, viuunt, reformentur, ne de cætero earum vita & conuersatio à multis diffametur, aut familia exemplum similiter faciendi relinquant. Præterea victus & vestimenta aliáque necessaria, quæ ab Abbatissis iure præparari debent, ea non conqueratur familia sibi*

Concilium 3. Turonense sub Carolo Magno Cõcilium Tridentinum.

Concilium Turonense 3. sub Carolo Magno & Leone 3.

eſſe abſtracta. Huic & Concilium CABILONENSE II. capite 58. *Habeat Abbatiſſa ſtudium aut in ædificãdo ea quæ ad ſanctimonialium neceſſitatem pertinent, aut in reſtaurando.* Idem cap. 54. *Abbatiſſa diligentem habeat curam de congregatione ſibi commiſſa, & prouideat vt in lectione, & in officio, & in Pſalmorum modulatione, ipſæ ſanctimoniales ſtrenuæ ſint: & in omnibus operibus bonis illa eis ducatum præbeat, vtpotè pro animabus earum rationem reddituræ in conſpectu Domini: & ſtipendia ſanctimonialibus præbeat neceſſaria, ne fortè per indigentiam cibi & potus peccare compellãtur.* Eiſdem ſequenti capite 55. prohibet ne colloquium habeant cum laicis vel clericis, niſi talis fuerit occaſio quam euitare non poſſint: & ſi neceſſitas incubuerit, id coram teſtibus facere debebunt. Idem omninò in Concilio RHEMENSI ſub eodem Carolo Magno, capite 33. Idem quoque præcipit & Concilium AQVISGRANENSE II. capite 14. de ordine Rectorum: vbi Abbatiſſis iniungitur, vt præuideant, ne in ipſis monaſterijs multrimodi ſint anguli, vel talia loca quæ ſint tenebroſa, aut certè vitui Prælatorum occulta, in quibus Deus pro ſceleribus inibi commiſſis ad iracundiam prouocetur. Similiter Concilium OXONIENSE in Anglia, capite 39. Abbatiſſis iniungit de omnibus neceſſitatibus monialium prouidere. Vide & Sanctimonialis.

Concilium Cabilonenſe 2.

Abbatiſſis colloquium cum laicis inhibetur.

Concilij Rhemenſe.

Concilium Aquiſgranenſe 2.

Concilij Oxonienſis in Anglia.

Abbatiſſa non egrediatur monaſterium.] CONCILIVM VERNENSE capit. 6. *Conſtituimus vt nulla Abbatiſſa extra monaſterium licentiam habeat exire, niſi hoſtilitate cogente, aut Rex per conſenſum Epiſcopi illius loci eam ad ſe euocauerit, quod & facere celeriter debebit, vt alibi omninò non debeat, nec per villas, nec per alia loca demorari, ſed celeriter ambulare, & reuerti.* Idem ſtatutum eſt, & de alijs Sanctimonialibus, vt ſuo loco dicetur. Eadem conſtituit Concilium FOROIVLIENSE capite 12. *Nulla ullo vnquam tempore (ait) licentia ſit Abbatiſſæ, vel cuilibet monachæ, tranſfigurante ſe Sathana in Angelum lucis, quaſi orationis cauſa ſuggerente eis loca venerabilia circuire. Quam ſit namque irreligioſum & reprehenſibile, cum viris propter itineris neceſſitatem comitari, nullius tam excors eſt, vel decipiens, qui ignorat.* Tum etiam eorum monaſterium prohibet ingredi. Vide loco ſuo. Monaſteria Sanctimonialium &c. Sed & Concilium CABILONENSE II. capite 7. ſic, *Abbatiſſa quæ in ciuitate monaſterium habet, nequaquam de monaſterio egrediatur, niſi per licentiam Epiſcopi ſui, aut qui eius vicem obtinet, niſi fortè aut Imperialis iuſſio eam cogat. Et ſi quando foras pergit, de Sanctimonialibus quas ſecum ducit, curam & vigilantiam habeat, vt nulla eis detur peccandi licentia ſiue occaſio: ſed & cum pergit, in monaſterio talem vicem ſua conſtituere debet, quæ de Sanctimonialium animabus curam & vigilantiam habeat.* Idem omninò Burchardus refert ſub nomine Concilij Gangrenſis, capite 9. in opere decretorum, libro 8 de hominibus Deo dicatis, cap. 80. ſed vt credo hallucinatus eſt, nec enim hoc in Gangrenſi Concilio vſquam legi. Porrò idem recenſetur & renouatur de Abbatiſſis decretum, in Concilio MOGVNTINO II. cui Rabanus præſedit, cap. 16. Sed vide locis ſuperius memoratis.

Concilium 2. Cabilonenſe.

Hæc quidem ſanctè ordinata ſunt, ſed tepidius obſeruantur.

Abbatiſſa velare non poteſt.] Cui velare competat habetur in vocabulo, Velare. De Abbatiſſis autem, quia velare non poſſint, nec debeant, ſic EVTYCHIANVS Papa, referente Iuone Carnotenſi, libro 3. decretorum. Et Gratiano cauſa 20. quæſtione 2. cap. Statuimus. *In quibuſdam locis inolitum inuenimus vſum ſtultitiæ plenum, & Eccleſiaſtica authoritati contrarium eo quòd videlicet nonnulla Abbatiſſæ, & aliquæ ex Sanctimonialibus viduas, & puellis virginibus, contra fas velum imponere præſumant, & ideo nonnullæ ininſtè velatæ, putant ſe liberius ſuis carnalibus deſiderijs poſſe ſeruire, & ſuas voluntates explere. Quapropter ſtatuimus, vt ſi Abbatiſſa, aut qualibet Sanctimonialis, poſt hanc diffinitionem in tantam audaciam prorumperit, vt aut viduam, aut puellam virginem velare præſumat, iudicio canonico vſque ad ſatisfactionem ſubdatur.* Hoc decretum renouatum eſt in Concilio PARISIENSI III libro 1. cap. 43. vbi etiam preſbyteris interdicitur velatio. Vide Velare, &c.

Concilij Pariſienſe 3.

ABBATIA.

Abbatiæ non prætio comparandæ.] Hoc expreſsè prohibuit Concilium ROMANVM ſub Nicolao II. contra Berengarium, & Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III. capite 2. & GREGORIVS VII. referente Platina in eius vita. Nam & Henricum IV. Imperatorem anathemate percuſſit, eò quòd huiuſmodi beneficia per Simoniam concederet. Itaque plura lecturus perge ad dictionem Simonia. Cæterùm quidquid de Abbatijs tractandum foret, ſub dictione, Monaſterium, concluſimus. Itaque perge.

Concilium Romanum ſub Nicolao. quidã volunt Nicolao 1. ſed non recte. Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3 Gregorius 7.

Deus bone, quã impiè hæc ſtatuta noſtro ævo repelluntur.

ABLVTIO.

Ablutio pedum præcipitur.] ZACHARIAS Papa, epiſtola 5 ad Bonifacium Moguntinenſem Epiſcopum: *Inquiſiuit fraternitas tua, ſi liceat Sanctimonialibus fœminis, quemadmodum viris, ſibi inuicem pedes abluere, tam in cœna Domini, quam in alijs diebus. Hoc Dominicum præceptum eſt, quod qui per fidem impleuerit, habebit ex eo laudem. Etenim viri & mulieres vnum Deum habemus qui in cœlis eſt. Regulam Catholicæ traditionis ſuſcepiſti, frater amantiſſime: ſic omnibus prædica, omneſque doce, ſicut à ſancta Romana Eccleſia accepiſti.* IRENÆVS LVGDVNENSIS libro 4. contra hæreſes Valentini, & ſimilium capite 39. cur Chriſtus lauerit pedes diſcipulorum ſuorum, myſticè interpretatur de ablutione & emundatione eorum quæ ſunt mortis. Et antiquos Patres ſolitos fuiſſe ablutionem pedum hoſpitibus præbere, meminit Tertullianus Cartaginenſis libro ſecundo ad vxorem: quod & facit glorioſus martyr Cyprianus Carthaginenſis ſermone de ablutione pedum: *Mandatum igitur (ait) ſimul & exemplum Chriſtus complexus eſt, vt hoc exemplo inſtructi non dedignarentur in alterutrum agere, quod actum eſt à magiſtro: & mandato poſteris religionis authoritas firmaretur.* Et Cõcilium AQVISGRANENSE I. capite 141. *Clericis iniungitur, ſi alijs temporibus nequeunt, ſaltem Quadrageſima tempore pedes pauperum in competenti lauent hoſpitali, iuxta illud Euangelicum: ſi ego Dominus & Magiſter veſter, laui vobis pedes, quanto magis vos debetis alter alterius lauare pedes?* Idem omninò CONCILIVM BITERRENSE ſtatuit capite decimo octauo, vbi illud mandatum appellat, quod & modò adhuc obſeruatur in Religionum monaſterijs, & alijs Eccleſijs. Vide plura dictione, Hoſpitalitas. & Pauper.

Zacharias Papa, ad Bonifacium Epiſcopũ & Martyrẽ primũ Germanorum Apoſtolũ.

Ioannis 13.

Irenæus Lugdunenſis.

Tertullianus Carthag. Cyprianus Carthag. Concilium Aquiſgranenſe 1.

Ioan. 13.

Concilium Biterrenſe celebratum ſub Innocentio III. & Ludouico IX. Rege qui & ſanctus dicitur.

Ablactatio.

Ioannes Chrysostomus insigni illa homil. 1. in Psalmum Miserere mei Deus.

Vide Eucharistiæ Sacramentum.

Gregorius I.

Ablactatio infantium matribus iniungitur.] Ioannes Chrysotomvs homilia prima in Psalmum quinquagesimum. *Apud pauperes vxor, & ancilla, & ministra est & procreat filios, & ipsa mater & nutrix est. Apud diuites autem non est ita, sed cum generauerit filium, statim cum tradit foris, & pietatis insignia abscindit superbia erubescit fieri nutrix, quæ facta est mater. Christus autem non ita. Ipse nutritor est noster: ideo & pro cibo, propria nos carne pascit, & pro potu suum sanguinem nobis propinauit.* Gregorivs I. Ad interrogata Augustini I. Cantuariensis Archiepiscopi, capite decimo, & allegat Gratianus distinctione quinta, capite Cùm enixa. vbi de muliere enixa, quanto tempore ab ingressu Ecclesiæ suspendi debeat, tractat, vt dicemus in dictione, mulier, subdit inter cætera. *Ad eius verò concubitum vir eius accedere non debet, quousque qui gignitur ablactentur, prauæ autem in coniugatorum moribus consuetudo surrexit, vt mulieres filios suos quos gignunt, nutrire contemnant, eósque aliis mulieribus ad nutriendum tradant. Quod videlicet ex sola causa incontinentiæ videtur inuentum: quia dum se continere nolunt, deficiunt lactare quos gignunt.* Vide reliquum dictione, Mulier.

Abortivvs.

Ancyranū concilium 1.

Matribus talibus plenus est orbis vniuersus mundo teste.

Concilium Elibertinum.

Concilium Moguntinum 2.

Concilii Ilerdense 1. sub Theodorico rege & Symacho papa atq. Hormisda.

* veteris

Martinus Episcopus.

Concilium Toletanum 3.

Cōcilium Bracarense 2. sub Honorio 1. papa.

Abortiuos natos mater procurans, vel extinguens.] Concilivm Ancyranvm capite 21. De mulieribus quæ fornicantur, & partus suos necant: sed & de his quæ agunt secum, vt vtero conceptos excutiant. *Antiqua quidem definitio est vsque ad exitum vitæ, eas ab Ecclesia remouere. Humanius autem nunc definimus, vt eis decem annorum tempus pœnitentiæ tribuatur.* Idem omninò repetit (ne pluries rem eandem reperamus) Concilivm Elibertinvm, capitibus 63. & 68. atque posteà eisdem verbis prædictus canon citatur & roboratur in Concilio Moguntino II. sub Rabano Archiepiscopo capite vicesimo primo. Sic verò statuit post Elibertinum & Aucyranum concilia. Concilivm Ilerdense capite secundo, *Hi verò* (ait) *qui malè conceptos ex adulterio fœtus, vel aditos necare studuerint, vel in * ventribus matrū potioribus aliquibus colliserint in vtroque sexu adulteria, post septem annorum curricula: ita tamen vt omni tempore vitæ suæ fletibus & humilitati insistant. Si verò clerici fuerint, officium eis ministrandi recuperare non liceat: attamen in choro psallentium à tempore receptæ communionis intersint. Ipsis autem veneficis in exitu tantùm, si facinora sua omni tempore vitæ suæ deflenerint, communio tribuatur.* Hunc canonem recenset in collectorio suo Martinus Bracarensis capite 77. Idem quoque statutum est in Consilio Toletano III. capite 17. postquam eidem concilio renunciatum fuisset, in Hispania quosdam fornicationis auidos, nescios pietatis, proprios filios interemisse, quod scelus perquiri & extirpari sacerdotibus mandatum est. vide & homicidium infantum. Concilivm Bracarensse II. capite 77. *Si qua mulier fornicata fuerit, & infantem qui exinde fuerit natura occiderit, & qua studuerit abortum facere, & quod conceptum est necare: aut certè vt non concipiat elaborat, siue ex adulterio, siue ex legitimo coniugio: has tales mulieres in morte recipere communionem priores canones decreuerunt: nos tamen pro misericordia tales mulieres, siue consciæ scelerum ipsorum, decem annis agere pœnitentiam iudicamus.* Idem omnino statuit & repetit. Concilivm Constantinopoli. III. quod est generale 6. capite 9. vt & huiusmodi mulieres homicidæ pœnis subiiciantur. Iterum & Concilivm Vormatience, capite tricesimo quinto: *Mulieres quæ ante temporis plenitudinem conceptos vtero infantes voluntate excutiunt, vt homicidæ proculdubio iudicandæ sunt. Illæ verò quæ dormiendo filios suffocare videntur, leniter de his iudicare oportet, quia nolentes & non sentiendo ad hunc deuolutæ sunt casum.* Reliquum vide in dictione, Homicidium infantum.

Concilium generale 6. dictū Constantinopolitanum 3.

Concilii Vormatiense sub Ludouico 1. Imperatore anno 860.

Absolvtio.

Concilium Ephesinum.

Concilii Chalcedonēse 4. generale.

Absolutio reorum diebus Paschæ, & Quadragesimæ.] Huius absolutionis quæ generaliter solet initio Quadragesimæ, & in cœna Domini, atque die sacro Paschæ dari, & in hunc vsque diem obseruatur, meminerunt trecenti monachi sub impio Eutyche Abbate degentes, epistola quam ad Concilivm Ephesinvm II. direxerunt: & lecta est actione prima Concilii is Chalcedonensis IV. generalis. Mentionem enim faciunt, se in luctu & mœrore egisse diem Natalis Domini, & diem Epiphaniorum. *Quæ dies* (aiunt) *omnibus Christianis est lætitiæ, pro orationibus diuini ministerij lamentationes ex lingua nostra personātes.* Tum subdunt: *Superuenit & salutaris passionis dies, & sacra nox, & Resurrectionis festiuitas, in qua quidem & pluribus peccatoribus à sanctis Patribus nostris damnationes soluuntur: verùm & ab Imperatoribus reis criminalia vincula relaxantur: insita verò lætitia omnis domus & omne forum repletur, &c.* Porrò Quadragesimalis ieiunij, & absolutionis quæ solet eodem tempore in Ecclesia peccatorum fieri, mentio fit actione decima eiusdem Concilij Chalcedonensis in causa Ibæ Adessenæ ciuitatis Episcopi, qui excommunicatos ab excommunicationis sententia absoluisse se fatetur in ieiunio Quadragesimæ, propter diei festiuitatem. Vide Pascha, & Quadragesima.

Concilii Chalcedonense 4.

Absolutio in extremis positis non neganda.] Hoc Leo I. epistola octuagesima nona, quæ est ad Theodorum Foroiuliensem Episcopum, & allegatur à Gratiano de Pœnitentia, distinctione prima, capite Multiplex, expressè commendat, & confirmat Toletanvm Concilivm III. capite duodecimo, & Toletanvm XI. capite duodecimo, & plures alij canones, vt exprimitur in dictione, Pœnitentia in extremis positis non neganda.

Leo I. Papa.

Concilium Toletanum 3.

Concilium Toletanum 11.

Absolutio non detur nisi confitentibus.] Gelasivs I. Papa in commonitorio ad Faustum magistrum legatum Constantinopolita. loquens de absolutione quam Acatius impius hæresis fautor, Petro Alexandrino Episcopo dederat, vel de Absolutione quam petebant in errore permanentes, & allegat Gratian. causa vicesima quarta, quæstione secunda, capite Legatur. *Legatur* (ait) *ex quo est religio Christiana, vel certè*

Gelasius papa huius nominis.

detur exemplum in Eccleſia Dei, à quibuſlibet Pontificibus, ab ipſis Apoſtolis, ab ipſo denique Saluatore veniã, niſi corrigentibus ſe, fuiſſe conceſſam. Auditum autem ſub iſto cœlo, nec legitur omninò, nec dicitur. quod earum vocem depromitur, Date nobis veniam dum tamen nos in errore duremus. Id quoque pariter oſtendant, qui nobis Canones nituntur opponere, quibus hi canonibus, quibus regulis, qua lectione, quóve documento, ſiue & maioribus noſtris, ſiue ab ipſis Apoſtolis (quos potiores merito fuiſſe non dubium eſt) ſeu ab ipſ. Domino Saluatore, qui iudicaturus creditur viuos & mortuos, ſiue factum eſt vnquam, vel faciendum eſſe mandatur. Mortuos ſuſcitaſſe legimus Chriſtum, in errore mortuos abſoluiſſe non legimus. Et qui certè faciendi hoc ſolus habuit poteſtatem, Beato Petro principaliter mandat Apoſtolo: Quæ ligaueris ſuper terram, ligata erunt & in cœlis: & quæ ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis. Super terram, inquit: non in hac ligatione defunctum vſquam dixit abſolui. Quod ergo nunquam factum eſt, vel mente concipere formidamus, ſcientes in diuino iudicio non poſſe penitus excuſari. Et infrà: *Remitti culpa de præterito poteſt, correctionem ſine dubio ſubſequente. Nam ſi deinceps ſumitur manſura peruerſitas, non eſt benignitas remittentis, ſed conſentientis aſſenſio.* Vide, Confeſſio & Pœnitentia.

Matthæi 9. Marc 2. Lucæ 7. Ioannis 11. Matthæi 16.

Abſolutio non extenditur ad mortuos.] Ex ſuperiori etiam hoc colligitur, & idem GELASIVS I. epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ, & allegat Gratianus cauſa viceſima quarta, quæſtione ſecunda, capite. Nec quiſquam. *Quia* (ait) *Acatius iure meruit ab Apoſtolica communione ſecludi, & in hac eadem perſiſtens damnatione defunctus eſt, abſolutionem quam ſuperſtes non quæſiuit omninò, nec meruit, nec mortuus iam poteſt impetrare: quia de eo qui eſt in diuino iudicio conſtitutus, nobis fas non eſt aliud decernere, præter id in quo eum dies ſupremus inuenit.* Quòd autem nec ſacrificium pro talibus debeat offerri. EVTYCHIANVS Papa, referente Gratiano, cauſa vndecima, quæſtione tertia, capite Si quis Epiſcopus, &c. prohibuit: & idem GELASIVS epiſtola prædicta: & CONCILIVM LATERANENSE ſub Alexandro III. parte 1. cap. 27. vt dicemus in dictione, Miſſa, &c.

Gelaſius I.

Hic loſſor aduertit, ne deſtruat Eccleſia ritum quæ indulgentias etiam defunctis valere extendit: ſed hic ſpecialiter loquitur de his, qui non in communione ſed in deceſſerunt.

Eutychianus Papa.

Gelaſius I. Concilium Lateranenſe ſub Alexãdro III.

Abſolutio confitentibus danda cum cautela.] Plura & præcipua de huiuſmodi negotio tractanda ſunt in dictione, Confeſſor, & Confeſſio, aut pœnitentia. Verùm ne quippiam omiſiſſe iudicemur: ſic CONCILIVM CONSTANTINOPOLITANVM III. aliàs 6. Synodus generalis, capite 102. *Oportet eos qui ſoluendi & ligandi poteſtatem à Deo accepere, peccati qualitatem conſiderare, & eius qui peccauit, ad eam conuerſationem promptum ſtudium, & ſic morbo conuenientem afferre medicinam: ne ſi in vtroque immoderatione vtatur, ab eius qui laborat, ſalute excidat.* Vide Pœnitentiæ iniungendæ confitentibus modus, &c. Idem autem ſtatuit & CONCILIVM VORMATIENCE capite ſeptimo, & alij canones, vt ibi videbitur.

Concilium Cõſtantinop. 3. dictum: generalis ſynodus.

Abſolutio maioribus ab inferioribus non danda.] Conqueritur GELASIVS Lepiſt. 2. ad Epiſcopos Siculos ad calcẽ, & damnat Acatium Conſtantinopolitanum Epiſcopum hæreticum, quòd hæreſim ſapiens, ſibi ſimilem Petrum Alexandrinum Epiſcopum à vinculo quo erat ligatus abſoluere præſumpſerat: & dicit, quòd inferior potiorem abſoluere non poteſt, ſed potior inferiorem cõuenienter abſoluit. Cùm itaque tunc temporis ſedes Alexandrina ſecunda haberetur poſt Romanam, non potuit Conſtantinopolitanus Epiſcopus inferior Alexandrinum præſulem abſoluere.

Gelaſius I.

Abſolutio non pretio detur. In dictione Sacramenta, & Simonia ſatis de huiuſmodi re locuti ſumus: ſpecialiter tamen CONCILIVM RATISPONENSE capite 9. hoc prohibuit, cùm de ſacerdotibus ſtatutum eſt, ne ipſi videantur, pecuniæ aucupium magis, quàm ſalutis animarum ſtudium amplecti, dum laicos grauiora delicta confeſſos hinc inde remittunt, non ſine famæ rerúmque diſpendio: *Conſtituimus & ordinamus, vt deinceps quilibet confeſſor abſoluere poſſit laicos contritos & confeſſos à quibuſcũque peccatis quantumcunque grauibus & enormibus, quæ ordinary ſuæ authoritati reſeruauerant, exceptis duntaxat homicidis, hæreticis, & excommunicatis, ad Epiſcopum, vel eius vicarium mittendis. Quo autem ad clericos, nihil, quo ad hoc ſtatutum, intelligatur innouatum. Pro condonatione autem & remiſſione peccatorum, quam abſolutionem vocant, nihil omninò ab inuito exigãt.* Idem omninò ſtatuit CONCILIVM MOGVNTINVM IV. capite 30. Vide in dictione, Sacramenta non pretio conferenda, & Simonia &c.

Concilium Ratiſponenſe ſub Laurentio Cardinali.

Cõcilium Moguntinum 4.

Abſolutionis dandæ forma.] CONCILIVM MOGVNTINVM IV. capite 24. *Sacerdotes qui confeſſionibus audiendis dant operam, abſolutionis formam non intricent, pluribus membris aut conditionibus appoſitis, ſed planis & ſimplicibus verbis depromant: Ego abſoluo te à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, non tamen prohibemus vt idoneo loco, ſeu ante Abſolutionem, ſeu poſt, orationes pro petenda delictorum venia adiungant.* Latiùs de his vide. Confeſſoris, ſeu auditoris confeſſionem officium, & Pœnitentiæ iniungendæ modus, &c. De abſolutione autẽ ſic CONCILIVM TRIDENTINVM ſeſſione 14. quæ fuit 4. ſub Iulio III. cap. 6. *Quamuis abſolutio ſacerdotis, alieni ſit beneficij: diſpenſatio tamen, nõ eſt, ſolum nudum miniſterium, vel annunciandi Euangelium, vel declarãdi remiſſa eſſe peccata: ſed ad inſtar actus iudicialis, quo ab ipſo, velut à iudice, ſententia pronunciat. Atque ideò non debent pœnitens adeò ſibi de ſua ipſius fide blandiri, vt etiam ſi multa illi adſit contritio, aut ſacerdoti animus ſeriò agendi, & verè abſoluendi, deſit: putet tamen ſe propter ſuam ſolam fidem, verè & coram Deo eſſe abſolutum. Nec enim fides ſine pœnitentia remiſſionem vllam peccatorum præſtaret, nec is eſſet niſi ſalutis ſuæ negligentiſſimus, qui ſacerdotem iocosè abſoluentem cognoſceret, & non alium agentem ſeriò, ſedulò requireret.* Quoniam igitur natura eſt ratio iudicij (cap. 7. de caſuum reſeruatione) vt ſententia in ſubditos duntaxat feratur, perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, vt veriſſimum eſſe Synodus hæc confirmat, nullius momenti abſolutionẽ eam eſſe debere, quam ſacerdos in eum profert in quẽ ordinariam, & ſubdelegatam non habet iuriſdictionem. Magnopere verò ad Chriſtiani populi diſciplinam pertinere, ſanctiſſimis patribus noſtris viſum eſt, vt atrociora quædam & graviora crimina, non à quibuſuis, ſed à ſummis duntaxat ſacerdotibus abſoluerentur. Vnde meritò Pontifices Maximi, pro ſuprema poteſtate ſibi in Eccleſia vniuerſa tradita, cauſas aliquas criminum grauiores, ſuo poterunt peculiari iudicio reſeruare. Neq; dubitandum eſt, quando omnia quæ à Deo ſunt, ordinata ſunt quin hoc idem Epiſcopis omnibus in ſua cuiq; Diœceſi in ædificationem tamẽ, non in deſtructionẽ, licear, pro ſibi in ſubditos tradita*

Cõcilium Tridentinum.

Et hac cõtra ea nati: uatheri pra ſtigiæ, qui aſſerunt quempiam verè abſolutum ſi fide ſua crediderit non autem ſacerdotis intentione ſuſtenſſerit.

Roman. 13. 1

supra reliquos inferiores sacerdotes authoritate, præsertim quo ad illa quibus excommunicationis censura annexa est. Hanc autem delictorum reseruationem, consonum est diuinæ authoritati, non tantùm in externa politia, sed etiam coram Deo vim habere. Verumtamen piè admodum ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, vt nulla sit reseruatio in articulo mortis. Atque ideò omnes sacerdotes, cùm nihil possint in casibus reseruatis, ad vnum pœnitentibus persuadere nitantur, vt ad superiores & legitimos iudices, pro beneficio absolutionis accedant. Hanc doctrinam improbantes, postea subsequentibus canonibus anathemate feriuntur. Contra illos autem, qui absolutionis sacramentum nil efficere contendunt, excommunicationis sententiam profert Gregorius libro 9. Regiſtri epistola 39. ad Theoctistam patriciam. Idem verò GREGORIVS I. libro 40. homiliarum, homilia 26. *Episcopi* (ait) *ligandi atque soluendi authoritatem suscipiunt, & qui gradum reginiinis fortiuntur. Grandis honor, sed graue pondus est istius honoris. Durum quippè est, vt qui nescit tenere moderamina vitæ suæ, iudex vitæ fiat alienæ. Et plerumque contingit, vt hîc Iudicij locum teneat, cui ad locum vita minimè concordat: ac proinde sæpè agitur vt vel damnet immerites, vel alios ipse ligatus soluat. Sæpe in soluendis ac ligandis subditis, suæ voluntatis motus, non autem causarum merita sequitur. Vnde fit, vt ipsa hac ligandi & soluendi potestate se prinet, qui hanc pro suis voluntatibus, & non pro subiectorum moribus exercet. Causæ ergo pensandæ sunt, & tunc ligandi atque soluendi potestas exercenda. Videndum est quæ culpa, aut quæ sit pœnitentia secuta post culpam, vt quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam visitat, illos pastoris sententia absoluat. Tunc enim vera est absolutio præsidentis, cùm æterni arbitrium sequitur Iudicis.* Et alia quæ dictione, Pœnitentia, Confessio, & aliis locis, inseruntur. Qualiter autem sit de criminum absolutione gaudendum, docet AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, libro de bono mortis cap. 7.

Cauent sibi Caluinistæ.

Gregorius Lin expositione illius Euangelij, cùm esset ferè die illa vna sabbatarum, &c.

Ambrosius Mediolanensis.

ABSTINENTIA.

Abstinentiæ encomium.] AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, libro 10. epistolarum, epistola 82. ad Verselleusem Ecclesiam. *Quid pulchrius abstinentia, quæ facit etiam iuuentutis annos senescere, vt fiat morum senectus? namque vt redundantia ciborum ac temulentia etiam maturior ætas calescit, ita mitigatur iuuentutis ferocitas epularum parsimonia. Irriguique fontis, & exterior ignis aquæ infusione extinguitur: non mirum si etiam interior æstus corporis fluuiali potu refrigeratur. Cibo enim flamma alitur ac deficit. Siquidem fœnum, stipulam, lignum, oleum, aliáque huiusmodi, alimenta ignis sunt, quibus pascitur: ea si detrahas, vel non suggeras, etiam ignis sopitur. Similiter ergo vapor corporis cibo alitur aut minuitur, cibo excitatur, cibo soluitur. Luxuria igitur mater libidinis est, &c.* HIERONYMVS STRIDONENSIS, libro 2. contra Iouinianum circa medium. In foribus Euangelij: *Anna filia Phanuelis vniuira inducitur, semperque ieiunans: & Dominum virginem longa castitas longáque ieiunia suscepere. Præcursor eius & præco Ioannes locustis alitur, & siluestri melle, non carnibus. Habitatióque, deserti, & incunabula monachorum, talibus incheatur alimentis. Sed & ipse Dominus baptisma suum quadraginta dierum ieiunio dedicauit: & acriora dæmonia docuit non nisi oratione & ieiunio posse superari.* Cætera, quæ citantur dictione, Ciborum delectus, & Ieiunium. AVGVSTINVS HIPPONENSIS sermo 7. de Quadragesima. *Omnis abstinentia virtus est, vt diabolus, qui Adam per incontinentiam vicerat à Christo per ieiunium vinceretur. Moyses ieiunans vocibus Domini fruebatur & aspectibus; populus verò cibo & potui deditus, decurrit ad Deorum Gentilium cultus: & superstitioni vacauit, qui saturitati vacauerat.* Idem sermone 15. de Quadragesima. *Abstinentia corpus macerat, sed cor impinguat, carnem debilitat, sed animam confortat. Ille bene abstinet à cibis, qui etiam à malitiæ actibus, & mundi ieiunat ambitionibus. Nam qui à cibis abstinent & prauè agunt, dæmones imitantur, quibus esca carnis non est, sed nequitia spiritualis semper inest.* Idem sermone 1. de Natiuitate Ioannis Baptistæ: *Duo sunt abstinentiæ, & crucis genera, vnum corporale, aliud spirituale: vnum a potu atque epulis temperare, appetitum gulæ à delectationibus atque mollissimis suauitatibus cohibere: ab his quæ per tactum, gustum, visúmque decipiunt, sensum viriliter reuocare, ac violenter abstrahere. Alterum abstinentia & crucis genus, est pretiosius atque sublimius: motus animi regere, & perturbationum molestiam tranquilitate placare. Iræ ac superbiæ impetus, quasi feram bestiam refrenare: litigare quotidie contra vitia sua, increpare se quadam censura austeritatis, & virtutis: & rixam quodammodo cum homine interiore conferere.* Hinc GREGORIVS I. libro 5 expositionis in librum 1. Regum cap. 11. *Probatio vera abstinentiæ non est in attenuatione corporis, sed in perfectione castitatis. Nam bene serpens atteritur, si sic gula refringitur, vt libidinosi motus corporis omnis violentia minuatur. Nam motus illicitus carni, quandiu ipsa caro est, tolli non potest. violentia mouendi tolli potest. Non quidem tolli potest carni violentia motionis, vt non relinquatur ei motus, sed eidem motui omnis delectationis obscœnitas auferatur, & simplex motus ille sit, in quo aliqua libidinis turpitudo non sit.* Idem libro 20. Moralium capite 30. *Virtus abstinentiæ aut omnino nulla est si tactum quisque corpus non edomat, quantum valet: aut valde inordinata est, si corpus atterit plus quàm valet. Per abstinentiam quippe carnis vitia sunt extinguenda, non caro: & tanto quisque sibimet debet moderamine præesse, vt & ad culpam caro non superbiat, & tamen ad affectum rectitudinis in operatione subsistat.* Plura vide in dictione, Ieiunium & Ciborum delectus.

Augustinus Hipponensis episcopus.

Abstinentiæ duo genera.

Gregorius I.

Gregorius I. interpretis illud Iob cap. 3. veria est in lectum cicharamica, &c. *Abstinentia ab delectatione secunda.*

Abstinentia a licitis laudatur.] AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in caput 7 epistolæ primæ ad Corinthios: *Quamuis* (inquit) *munda sint coniugia, tamen etiam a licitis abstinendum est, vt facilius ad effectu deducatur oratio. Nam in lege sanctificari volentes, inter cætera etiam ab vxoris passis, iussu Domini temperebant, vt fierent sanctiores. Cum enim quis etiam concessa non contingit, abstendi se velle, quod precatur accipere.* Idem AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 1. de verbis Domini, sermone 23. *A licitis* (inquit) *abstinentia bona est, vnde virginitas nomen accepit.* Et GREGORIVS I. libro 9. Regiſtri, epistola 39. ad Theoctistam Patriciam, & allegat Gratianus Causa 27. quæstione 2. cap. Sunt qui. *Duobus* (inquit) *modis sancti viri etiam a licitis solent abstinere. Aliquando, vt merita sibi apud omnipotentem Deum augeant: aliquando verò, vt anteacta vitæ culpas detergant: vt Babylonici noluerunt ea sumere quæ licebat, vt per continentiam victus excresceret. Dauid verò, qui propter alienam coniugem, & pro sua culpa valde fuerat flagellatus aquam bibere*

Ambrosius Mediolanensis.

Augustinus Hipponensis.

Gregorius Magnus.

Daniel 1.

1. Paralip. 11.

Hieronymus Stridonensis.

Luca 2.

Matth. 3.

longè

longè poſt de Bethleemitica ciſterna voluit, quam cum ei fortiſſimi milites detuliſſent, bibere noluit eamque fundendo Domino libauit. Licebat enim ei bibere ſi voluiſſet: ſed quia illicita ſe ficiſſe meminerat, laudabiliter a licitis abſtinebat. Et qui prius pro culpa ſua morientium militum ſanguinem fundi non timuit, poſtmodum ſi aquam biberet, etiam viuentium militum ſanguinem ſe fudiſſe iudicauit, dicens: vnum ſanguinem iſtorum hominum qui profecti ſunt, & animarum periculum bibam? &c. vide alibi.

Abvsvs.

De Abuſibus.] paſſim loquimur, cum vel de clericorum ſcurrilitate, vel monachorum diſſolutione, vel de facultatum & rerum Eccleſiæ diſſipatione diſſerimus. Itaque ſuis omnia locis optimè ordinata cernentur. lege Exceſſus 3.

Accvsator.

Anacletus I.

Accuſatores qui eſſe non poſsint.] Anacletvs I. Epiſtola ad omnes Epiſcopos, & allegatur à Gratiano, cauſa 3. quæſtio. 4. cap. Beatus. *Beatus predeceſſor noſter Clemens, vir Apoſtolicus & ſpiritus Dei plenus, vnà cum reliquis ſanctis collegis ſuis ſtatuit, dicens: Accuſandi vel teſtificandi licentia denegetur his, qui Chriſtiana religionis & nominis dignitatem, & ſua legis, vel propoſiti normam, aut regulariter prohibita neglexerint. Tranſgreſſores enim ſponte legis ſuæ, eiuſque violatores, Apoſtatæ nominantur.* Vide Apoſtata. Hoc idem allegat Iuo libr. 4. Decretorum. Idem Epiſt. 3. ad omnes Epiſcopos, & allegatur à Gratiano cauſa 3. quæſt. 5. cap. Accuſatores: & ab Iuone lib. 4. Decretorum: *Accuſatores autem & teſtes eſſe non poſſunt, qui ante heſternum diem, aut nudiuſtertius, inimici fuerunt, ne irati nocere cupiant, vel læſi ſe vlciſci velint. Inoffenſus igitur accuſatorum & teſtium affectus quærendus eſt, & non ſuſpectus.*

Telesphorus I. Papa.

Telesphorvs I. epiſt. 1. ad omnes Epiſcopos, *Accuſatores, & accuſationes quas leges ſeculi non admittunt, & nos ſubmouemus, & Accuſatori omnino non credi decernimus, qui abſente aduerſario cauſam ſuggerit, ante vtriuſque partis iuſtam diſcuſſionem. Nec hi, qui non ſunt idonei, ſuſcipiantur ad accuſationem. Omnes, qui aduerſus patres armãtur, infames eſſe cenſemus. Patres enim omnes venerandi ſunt, nõ reſpuẽdi, aut incuſandi, aut inſidiandi. Hi verò qui cum inimicis morantur, aut qui ſuſpecti habentur, minimè recipiantur, quia eorũ emulatio lacerat etiam innocentes.* Hæc allegãtur à Gratiano cauſa 3. quæſtione 5. cap. Accuſatores. & quæſt 9. cap. Accuſatori. Idem omnino & ſimili forma verborum

Qui armantur contra parẽtes iudicantur infames.

Pius I. Papa.

Pivs I. epiſtol. 1. ad omnes Chriſti fideles. Idem etiam &

Stephanus I. Papa.

Stephanvs I. epiſtola 2. ad omnes Epiſcopos. &

Calixtus I.

Calixtvs I. epiſtola 2. ad Epiſcopos Galliæ, & allegatur à Gratiano cauſ. 2. quæſt. 4. capite Quærendum. & cauſa 2. quæſt. 8. cap. Accuſatorum. & cauſa 3. quæſt. 9. Abſente. & cauſa 3. quæſt. 9. cap. Teſtes, & cauſa 3. quæſtione 5. Conſanguinei. *Omnes* (ait) *qui in rectæ fidei ſuſpecti ſunt, in accuſationem ſacerdotum, & eorum ſuper quorum fide non hæſitatur, minime recipiantur, & in teſtimonio humano duby habeantur. Infirmari ergo oportet eorum vocem, de quorum fide dubitatur, nec eis omnino eſt credendum, qui rectam fidem ignorant. Quærendum eſt ergo in iudicio, cuius ſit conuerſationis & fidei is qui accuſat, & is qui accuſatur: quam hi qui non ſunt rectæ conuerſationis & fidei, & quorum vita eſt accuſabilis, non permittuntur maiores natu accuſare: nec quorum fides, vita, & libertas neſcitur, neque viles perſonæ in eorum recipiantur accuſationem. Rimanda vero ſunt enucleatim perſona accuſatorum, quæ ſine ſcripto difficilè, per ſcriptum autem nunquam recipiantur, quia per ſcripturam nullus accuſare vel accuſari poteſt: ſed propria voce, & præſente eo, quem accuſare voluerit, ſuam quiſque agat accuſationem: nec abſente eo, quem accuſare voluerit, cuicũque accuſatori credatur. Similiter teſtes, per quãcunque ſcripturam teſtimonium non proferant, ſed præſentes de his quæ viderunt & nouerunt veraciter teſtimonium dicant. Nec de aliis cauſis vel negotiis dicant teſtimonium, niſi de his quæ ſub præſentia eorum acta eſſe noſcuntur. Accuſatores verò conſanguinei, aduerſus extraneos teſtimonium non dicant, nec familiares, vel de domo prodeuntes; ſed ſi voluerit, & inuicem conſenſerint inter ſe parẽtes tantũmodo teſtificentur & n in alios. Nec accuſatores vel teſtes ſuſpecti recipiantur, quia propinquitatis, & familiaritatis, & dominationis affectio veritatem impedire ſolet.* Item

Forma procedẽdi in accuſatiõ.

Notatu digna ſententia.

Pontianus papa.

Pontianvs I. epiſtola 2. omnes Chriſti fideles. & allegatur à Gratiani cauſa 3. qu. 5. cap. Suſpectos, & cauſa 2. quæſt. 7. capite Quærendum eſt, & ad Iuone lib. 4. *Suſpectos* (ait Pontianus) *aut inimicos, aut facilè litigantes, & eos qui non ſunt bonæ converſationis aut quorum vita eſt accuſabilis, & qui rectam non tenent & docent fidem, accuſatores eſſe & teſtes, & anteceſſores noſtri Apoſtolica repulerunt authoritate, & nos ſubmouemus, atque futuris temporibus excludimus: ne libenter labi poſſint, quos nos tenere & ſaluare debemus, ne, quod abſit, prædictum Dei iudicium, non tantum ſuper vtroſque veniat, ſed & nos eorum vitio, quod Deus auertat, pereamus.* Et

Fabianus Papa

Fabianvs I. epiſtola prima ad omnes epiſcopos & allegatur à Gratiano, cauſa 3. quæſt. 4. capite. omnes. *Meritò ergo eorum reprobatur accuſatio, qui in rectæ fide ſuſpecti ſunt, nec eis omnino eſt credendum, qui Trinitatis fidem ignorant. Similiter omnes quos ſanctorum patrum ſtatuta, tam præteritis, quàm futuris temporibus, anathematizant, ſubmouemus, & ab omni accuſatione fidelium alienamus.* Iterum eadem repetit

Stephanus papa.

Idem epiſtola ſecunda ad epiſcopos orientales circa medium. Et

Stephanvs I. epiſtola 2. ad omnes epiſcopos. *Per ſcripta nullius accuſatio ſuſcipiatur, ſed propria voce, ſi legitima & condigna, accuſatoris perſona fuerit, præſente videlicet eo quem accuſare deſiderat, quia nullus abſens, aut accuſare poteſt, aut accuſari.*

Nullus abſens accuſare poteſt nec accuſari.

Dionyſius I. papa.

Dionysivs I. epiſtola 2. ad Seuerum Epiſcopum allegatur à Gratiano cauſa 15. quæſt. 3. cap. nemini, & cauſa 3. quæſt. 4. alieni. *Crimina quæ epiſcopis impingere dicis, per alios non ſinas vllo modo fieri, niſi per ipſos qui crimina intendunt, ſi tamen ipſi digni & irreprehenſibiles apparuerint, & actis docuerint publicis, omni ſe ſuſpicione carere, & inimicitia, & irreprehenſibilem fidem converſationemque ducere. Nemini enim de ſe confeſſo credi poteſt, ſuper crimen alienum, quem eius omniſque rei confeſsio periculoſa eſt, & admitti non debet. Similiter alieni erroris ſocium, vel à ſui volentariè propoſiti tramite recedentem, aut ſacris patrum regulis & conſtitutionibus inobedientem, ſuſſcipere non poſſumus, nec debemus. Nec impetere rectè credentes, vel ſanctorum patrum ſanctionibus obtemperantes, permittimus: quia infames omnes eſſe cenſemur, qui ſuam, aut Chriſtianam præuaricantur legem, aut Apoſtolicam, vel regularem licenter poſtponunt authoritatem.* Idem omnino. Qui Chriſtianã tranſcendunt legem, infames.

Felix I. Papa.

Felix I. Papa.

Idem omnino. Felix I. Epiſtola

prima

Fœlix I. Papa

Euthychia. I.

Melchiades P

Marcellus I Iulius 2. Papa.

Eusebius I.

prima ad Paternum Episcopum & EVTYCHIANVS I. epistola secunda ad Episcopos Siciliæ & MELCHIADES I. epistola ad Episcopos Hispaniæ, & MARCELLVS I. epistola secunda ad Maxentium Tyrannum: & IVLIVS I. epistola 2. ad Orientales episcopos cap. 10. & EVSEBIVS I. epistola 1. ad Episcopos Galliarũ: & allegatur à Gratiano Causa 3. quæst. 5. de Accusatio. *De accusationibus*, inquit, *clericorum super quibus mandastis, scitote à tempore Apostolorum in hac sancta vrbe seruatum esse, accusatores, & accusationes quas exterarum consuetudinum leges non adsciscunt, à clericorum accusatione submotas.* Tum arcet laicos ab accusatione clericorum. vide laicus. & clericus. Et IVLIVS II. in ea epistola quam rescripsit ad Ironicam epistolam orientalium Episcoporum pro Athanasio cap. 18. *Nemini* (inquit) *de se confesso credi potest super crimen alienum, quoniã eius atque omnis rei professio periculosa est, & admitti non debet aduersus quemlibet.*

Iulius II. Papa

Concilium Romanum sub Fœlice II.

CONCILIVM ROMANVM subFœlice II. pro Athanasio, colligitur ex epistola, eiusdem FOELICIS II. & omnis Episcoporum Romæ congregatorum missa ad Athanasium, & vniuersos Ægypti & Libyæ Episcopos Alexandriæ congregatos: vbi sic capite 5. dicitur, *Nulli infami atque sacrilego, de quocumque liceat negotio, aduersus religiosum Christianum, quamuis humilis seruilisque persona sit, testimonium dicere, nec de qualibet re, actione, aut inscriptione Christianum impetere.* Et capite 9. sic subditur. *Testificandi vel accusandi licentia denegetur his, qui Christiana religionis, & nominis dignitatem, & sua legis, vel sui propositi normam, aut regulariter prohibita neglexerint.* Et cap. 11. *Personæ accusantium tales esse debent, quarum fides, & conuersatio, & vita probabilis, & absque reprehensione sit, & quæ omni careant suspicione: quia & hoc te præsente, Athanasi, vt bene nosti, in Nicæna synodo, propter malorum hominũ infestationem ab omnibus diffinitum est, licet prauorum hominum insidiis sint hæc & alia quamplura deleta:* & cap. 14. *Nullus seruus, nullus libertus, nullus infidus, nullus criminibus irretitus, nullus calumniator, nullus qui inimicitias studet, nullus qui frequenter litigat, & ad accusandum vel detrahendum est facilis: nulla infamis persona: vel omnes, quos ad accusanda crimina leges publicæ non admittunt, permittãtur Episcopos accusare. Quoniam accusatores, & accusationes quas leges seculi non recipiunt, qua ratione sacerdotalis eas recipere debet ordo, inuenire nequeo. Cùm hæc & in Nicæna Synodo prohibita sint* (vide dictionem, Episcopus non facilè accusandus, vel Episcopus qualiter accusetur aut iudicetur &c.) *Et illi magis ab istis, non isti ab illis iudicari debeant, & Apostolus dicat, Spiritualis iudicat omnia, ipse verò à nemine iudicatur.* & cap. 15. *Hæretici, à quibus nimium opprimimur, excommunicatique, homicidæ, malefici, fures, sacrilegi, raptores, venefici, adulteri, & qui raptum fecerint, vel falsum testimonium dixerint, seu qui ad sortilegos, magosque concurrerint, nullatenus ad accusationem, vel ad testimonium erunt admittendi.* Idem omnino DAMASVS I. epistola 6. ad episcopos Italiæ, & allegatur à Gratiano Causa 3. quæst. 9. capite qui accusare, denique PELAGIVS II. epistola 1. ad Episcopos Constantinopoli congregatos cap. 4. Inimicos, odiũ in corde retinentes, suspiciosos, & criminatores, ab accusationibus repellit Pontificum, prædicta decreta confirmans, quæ etiam confirmat longè post ADRIANVS I. qui hæc omnia recollegit, & transmisit ad Ingilrannum Mediomatricensem episcopum, qui fuerat accusatus, vt habetur ad calcé CONCILII FRANCFORDIENSIS, ante hoc tamen cõcilium, adhuc paucis mutatis fuerant confirmata præfata decreta in CONCILIO CARTHAGINENSI VII. cap. 1. & inseritur à Gratiano Causa 4. quæst. 1. cap. diffinimus, & Causa 4. quæst. 6. cap. omnia quibus &c. *Placuit, quoniã superioribus conciliorum decretis, de personis quæ admittendæ sunt ad accusationẽ clericorum, iam constitutum est: & quæ persona non admittatur, iam expressum non est. Idcirco diffinimus, cum rite ad accusationem non admitti, qui posteaquam excommunicatus fuerit, in ipsa adhuc excommunicatione constitutus, siue sit clericus, siue laicus, accusare voluerit,* & cap. 2. *Item placuit, vt omnes serui, & propry liberti, ad accusationem non admittantur: vel omnes quos ad accusandæ publica crimina leges publicæ non admittunt: Omnes etiam infamiæ maculis adspersi, id est, histriones, ac turpitudinibus subiecta personæ: Hæretici etiam, siue pagani, siue Iudæi. Sed tamen omnibus quibus accusatio denegatur, in causis propriis accusandi licentia non est deneganda,* & cap. 3. & allegatur à Gratiano Causa 3. quæst. 10. cap. Placuit. *Item placuit, quotiescunque clericis ab accusatoribus multa crimina obiiciuntur, & vnum ex his de quo prius egerit, probare non valuerit, ad cætera non admittantur.* Idem & CONCILIVM AFRICANVM capitibus 95. 96. 97. & CONCILIVM CONSTANTINOPOLITANVM I. cap. 6. vt allegabimus alibi dictione, Episcopus. Idem & SILVERIVS I. epistola ad Amatorem Episcopum, cum iniustè accusatus & expulsus fuisset, vt alibi inseremus Porrò & EVVODIVS DIACONVS, Libro Apologetico contra calumniatores Canonum: qui liber approbatus est ab vniuersis sanctæ Synodi, Romæ congregatæ sub Symmacho & à quinta Generali synodo, in qua lectus est coram patribus 218. *Accusatores, quos leges seculi non admittunt, vt iam eos enumerauimus, nec in causis Episcoporum licentiam accusandi habere statutum est.* In CONCILIO ROMANO IIII. sub Symmacho vt multis verbis ostendit prædictus Euuodius in præfato libello, pro synodis & Symmacho Papa, per totum: vbi & authoritatem adfert prædictorum Canonum, Carthaginensis 7. & Africani conciliorum: *Qui statuerunt* (ait) *vt acci satoribus de inimici domo prodeuntibus non credatur, in quibus odio succensa vicinitas, per arida flammam persecutionum exsuscitat, & vniuersum doli fabricam sumptu & machinis coherentibus, secreta dispositione componit,* & iterum. *Nulle accusationes à Iudicibus audiantur Ecclesiasticis, quæ legibus seculi prohibentur.* &c. quæ superius memorata sunt. Hæc etiam repetuntur & confirmantur in CONCILIO ROMANO V. sub Symmacho & allegatur à Gratiano causa 3. quæst. 5. cap. Accusatoribus: & censura subinfertur vt qui aliter præsumpserit. si clericus est, gradu proprio penitus careat: si monachus aut laicus fuerit, communione priuetur. Omnia hæc renouat NICOLAVS V. Epistola ad Michaelem Imperatorem: & allegatur Causa 4. quæst. 1. cap. 2. *Hæreticis non licet accusationes contra Orthodoxos Episcopos pro Ecclesiasticis negotiis facere. Hæreticos autem dicimus, tam eos qui olim ab Ecclesia proiecti sunt, quàm qui post hæc à nobis anathematizati sunt. Præter hos autem, & eos qui fidem quidem sanam simulant confiteri: schismaticos etiam, & eos qui seorsim à communicantibus nobis Episcopis collectas faciunt.*

Conc. Francfordiense.

Cõc. Carthaginense vij. episcoporũ 32.

Excommunicatio arcentur ab accusatione.

Conc. Africanum sub Bonifacio I. Conc. I. Constantinop. I.

Siluer. 1. Papa.

Euuodius Diaconus.

Concilii IIII. Romanũ sub Symmacho.

Conc. Romanũ V. sub Symmacho Episcoporũ 12.

Hæretici submouentur ab accusatione episcoporum. & quos vocet Hæreticos.

Aduerte obsecro.

1. Corint. 2.

Plures qui ab accusatione submouentur.

Damasus I.

Pelagius II.

Adrianus I.

Deindè verò & ſi quidam ab Eccleſia, ſuper cauſis quibuſdam, reprehenſi fuerint, & proiecti, aut excommunicati, ſiue ex clero, ſiue ex laicali ordine: nec his licere accuſare epiſcopum, antequam proprio crimine primitus exuantur. Similiter autem & eos, qui ſub accuſatione priori conſiſtunt, non ante eſſe acceptabiles in accuſatione epiſcopi, aut aliorum clericorum, quàm innoxios ſemetipſos illatorum oſtenderint criminum. Hinc profert COELESTINI I. epiſtolam ad epiſcopos Orientales decretum quod allegatur Cauſa 24. quæſt. 1. c. ait cum ſequenti pro epiſcopis Catholicis, qui à Neſtorio hæretico damnati & excommunicati fuerant. *Si quis* (ait) *ab epiſcopo Neſtorio, aut ab alijs qui cum ſequuntur, ex quo talia prædicare cœperunt, vel excommunicatus, vel exutus eſt ſuo Antiſtitis ſeu clerici dignitate, hunc in noſtra communione & duraſſe, & durare manifeſtum eſt.* Idem & epiſtola ad clerum Conſtantinopolitanum. Hæc allegat Gratianus Cauſa 4. quæſt. 1. cap. 2. & Cauſa 4. quæſt. 4. Idem producit ex NICOLAO I. *Contra ritum* (ait) *Eccleſiaſticum, contráque venerandas leges, producitur accuſator, vel teſtis de Imperialibus ædibus: & cui imperari poteſt ad falſum dicendum teſtimonium fiunt ſuſpecti Iudices, & lupi cuſtodes.* Plura videre eſt in dictione epiſcopus, qualiter accuſetur aut iudicetur, & epiſcopus non facile accuſandus &c. atque aliis locis, & potiſsimè dictione, Teſtis.

Coelestinus I.

Nicolaus I.

Accuſator falſus.] DAMASVS I. vt allegat Gratianus Cauſa 2. quæſt. 3. cap. calumniator: *Calumniator ſi in accuſatione defecerit, talionem recipiat*, & eodem capite, ſi quis epiſcopum &c. *Si quis epiſcopum, aut Presbyterum aut Diaconum, falſis criminibus impetierit, vel accuſauerit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei cõmunionem cenſemus.* Idem omnino CONCILIVM CARTHAGINENSE I. vel II. aut III. licet Gratianus ſub Damaſi nomine Cauſa 2. quæſt. 2. capite Si quis epiſcopus poſuerit. Hinc & SIXTVS III. epiſtola prima ad omnes orientales epiſcopos. cùm falſò accuſatus eſſet illati ſtupri in virginem Deo ſacratam, Chryſogonitem allegat pro ſe: quod poſtea Gratianus inſeruit Cauſa 2. quæſt. 7. & eſt ex CONCILIO ROMANO, ſub eodem Sixto celebrato capite Si quis epiſcopus vel ex Concilio memorato Carthaginenſi. *Siquis epiſcopus, presbyter, aut Diaconus, vel quilibet clerici apud epiſcopum à qualibet perſona fuerint accuſati, quicumque fuerit, ſine ille ſublimis vir honoris, ſine vllius alterius generis perſona, qui hoc genus illaudabilis intentionis arripuerit, nouerit docenda probationibus, monſtranda documentis, ſe debere inferre. Si quis ergo contra huiuſmodi perſonas non probanda detulerit, intelligat ſe iacturam infamiæ ſuſtinere, & ſub magna excommunicatione exilio deportari.* Hæc ſententialiter allegat Gratianus Cauſa 2. quæſt. 8. capite. Qui crimen. Et propterea condemnatus eſt Baſſus à Synodo Romana prædicta ſub Sixto 3. eò quòd iniquè & impiè crimen præfato Pontifici impegerat. Si tamen propter humanitatem pietatis Eccleſiæ in vltimo neceſsitatis articulo viaticum ſtatutum eſt non negari. Sed & Valentinianus eundem Baſſum condemnauit & omnia prædia & bona eius Eccleſiæ ſociauit. futuris relinquens formam & exemplum ita de falſis accutoribus faciendi. Vide plura in dictione Crimen. Item & CONCILIVM LVGDVNENSE I. cap 18. *De his qui innocentes, aut coram Principe, aut iudicibus accuſare conuicti fuerint: ſi clericus honoratior fuerit, ab officij ſui ordine regradetur: ſi verò ſecularis, communione priuetur.* De his autem qui forſan falſò innocentum poſſent eſſe accuſatores ſtatuit CONCILIVM TOLETANVM VI. capite vndecimo, & allegat Gratianus cauſa 3. quæſt. 9. cap. dignum eſt. *Dignum eſt*, (ait) *vt vita innocentis nulla maculetur pernicie accuſatorum. Ideò quiſquis à quolibet criminatur, non ante accuſatus ſupplicio detur, quàm accuſator præſentetur, atque legum & canonum ſententia exquiratur. Quòd ſi indigna ad accuſandum perſona inuenitur, ad eius accuſationem non iudicetur, niſi vbi pro capite regiæ Maieſtatis cauſa verſatur.* Idem ſtatuitur de clericis iniuſtè fornicationis accuſatis crimine, vt videre eſt in CONCILIO BRACARENSI II. cap. 8. vt alibi in dictione. clericus accuſatus dicetur. Porrò omnino conformia prædictis decretis Toletanis recenſuit ſub iiſdem verbis CONCILIVM VORMATIENSE cap. 42. Vide multò plura in dictione, Teſtis falſus, & crimen, fol. 143. pag. 1.

Damasus I.

Concilium Carthaginense I. vel II. vel III.

Sixtus III. Papa.

Concilium Romanum sub Sixto III.

Basſum Sixti III falsicrimine detulerat.

Concilium Lugdunense sub Gunthano Rege Francorum & Pelagio II.

Accuſatores Innocentes ne facili ſint, vt audiendi.

Concilium Toletanum vj. sub Honorio I.

Concilium Bracarense II.

Concilium Vormatiense.

Accuſator fratrum.] hoc ex ſuperioribus & ſubſequentibus ampliſsimè colligitur: verùntamen ſic contra accuſatores fratrum ſtatuit CONCILIVM CARTHAGINENSE IIII. cui interfuit beatus Auguſtinus cap. 55. & allegat Gratianus diſtinctione 46. cap. Accuſat. *Epiſcopus accuſatores fratrum excommunicet, & ſi emendauerint vitium, recipiat eos ad communionem, non ad clerum.* vide Teſtis.

Concilium Carthaginense iij. sub Siricio Papa vel Anastasio, cui interfuit Augustinus.

Accuſator non ſit iudex.] Sæpius hoc intimatum eſt in ſuperioribus, & in dictione Iudex & Teſtis: reperitur ſuo loco inſertũ. Sic tamen ſtatuit DAMASVS I. epiſtola ad Stephanum Mauritaniæ Archiepiſcopum & ad Tria concilia Africæ cap. 7. & allegat Gratianus cauſa 4. quæſt. 4. cap. Nullus. *Nullus introducatur perſonaliter, ſed & accuſatores & accuſati, æqua audiantur ratione, iuxta quod geſtorum ordo exigit. Accuſatores verò & Iudices non idem ſint, ſed per ſe accuſatores, per ſe Iudices, per ſe teſtes, & per ſe accuſati, vnuſquiſque in ſuo ordinabiliter ordine. Nam inſcriptio primò ſemper fiat, vt talionem calumniator recipiat: quia ante inſcriptionem nemo debet iudicari, vel damnari, cùm & ſeculi leges hæc eadem retineant, de quibus omnibus vera ſemper fiat æquitas, quatenus accuſationis, & iudicij, ac teſtimonij mercedem, per veritatem geſtorum conſequi valeant.* Idem eſt quod NICOLAVS I. in cauſa Ignatij Conſtantinopolitani epiſcopi. epiſtola ad Michaëlem ex GELASIO I. profert teſtimonium. *Quæro tamen* (ait) *ab his, iudicium quod prætendunt, vbinam poſſit agitari? An apud ipſos, vt idem ſint inimici, teſtes & Iudices? Sed tali iudicio nec humana debent committi negotia:* quantò minùs diuina. id eſt Eccleſiaſtica? vide Iudex. Idem & CONCILIVM OXONIENSE I. in Anglia cap. 24. *Ne in cauſa ſua* (ait) *præſumant pariter eſſe Iudices & actores, videlicet cùm dubium venerit, vtrum quid ab eis exigere videatur.*

Damasus I.

Nullum potest esse Iudex & testis, vel accusator & Iudex

Nicolaus I.

Gelasius I.

Concilium Oxoniense.

ACCVSATIO.

Accuſationis forma & ordo.] STEPHANVS I. epiſtola 2. ad omnes epiſcopos: allegat Gratianus cauſa 3. quæſt. 6. cap. vltra & cauſa 3. quæſt. 11. cap. Neganda: & Iuo libro 4. decretorum. *Vltra prouinciæ terminos accuſandi licentia non progrediatur, ſed omnis accuſatio intra prouinciam audiatur, & à prouincialibus terminetur, niſi ad Apoſtolicam ſedem fuerit tantùm appellatum. Et neganda eſt accuſatis licentia terminandi, priſquam*

Stephanus I.

Digitized by Google

ſe crimine quo premuntur exuerint: quia non eſt credendum contra alios eorum confeſſioni, qui criminibus implicati ſunt, niſi ſe prius probauerint innocentes: quoniam periculoſa iſt, & admitti non debet rei aduerſus quemcunque profeſſio. Familiares verò, & ſponte confeſſi atque ſceleribus irretiti, non debent admitti: nec hi qui, heſterna die, aut pridie, aut ante fuerunt inimici, (vt ſuper. dictio. Accuſator, probatũ eſt) & EVTYCHIA. I. epiſt. 2. ad Epiſc. Siciliæ allegat Grat. cauſ. 2. q. 6. c. nõ ita, & q. 8. c. Quiſquis. *Statuimus non ita in Eccleſiaſticis agendũ eſſe negotiis ſicut in ſecularib⁹. Nam in ſecularibus legibus, poſtquam vocatus quis venerit, & in foro decertare cœperit, non licet ei ante peractam cauſam recedere. In Eccleſiaſticis verò dicta cauſa recedere licet, ſi neceſſe fuerit, aut ſi ſe pregrauari viderit. Accuſationis verò talem ordinem & diſciplinam & ſeruari iubemus:* Id eſt. *Si quis clericorum in crimine impetitur, non ſtatim reus exiſtimetur, qui accuſari potuit, ne ſuſpectam innocẽtiam faciamus. Sed quiſquis ille eſt, qui crimen intendit, in iudicium veniat, nomen rei indicet, vinculum inſcriptionis arripiat, cuſtodiat ſimilitudinem: habita tamen dignitatis æſtimatione * potiatur, ne fortè ſibi nouerit licentiã mentiendi, cum calumniantes ad vindictam poſcat. ſimilitudo ſupplicij. Similiter prohibemus, vt nulle cauſe, à iudicibus Eccleſiaſticis audiantur, quæ legibus non continentur, vel quæ prohibitæ eſſe noſcuntur.* Hæc non ſolùm Eccleſiaſticæ, ſed & ſeculi leges obſeruari præcipiunt. Non enim paſſim vagéque ſacerdotũ accuſatio debet fieri. Vide etiam dictione, Epiſcopus, qualiter accuſandus aut indicãdus, &c. His omnino conformia ſcribit EVSEB. I. epiſt. 1. ad Epiſcopos Galliæ, & epiſt 3. quæ eſt ad Epiſcopos Thuſciæ & Campaniæ, idem etiã & IVLIVS I. epiſt. ad Oriẽtales Epiſcopos pro Athanaſio, c. 17. & 32. Simile quoque decernit (ne toties in re eadem immoremur recitanda) Conc. ALEXANDR. præſide Athanaſio vt patet ex patrũ eiuſdẽ cõcilij epiſt. miſſa ad Fœlicem I I. Papam. Formã quoq; præſcribit accuſationis DAMASVS I. epiſtola ad Stephanum Mauritaniæ Archiepiſcopũ, & ad tria Concilia Africæ cap. 7. vt ſuperiùs iam allegauimus in dictione, accuſator non ſit iudex. Vide ſequentia, vide clericus, vide crimen.

Accuſatio non facilè fiat. hoc infinitis decretis illuſtratur in dictione, Epiſcopus non leuiter aut facilè accuſandus & iudicandus: ideò moneo lectorem, vt non pigritetur locum adire, pleniùs informandus. veruntamen vltra ea quæ illic inuenies, etiam hic inſeruimus, quod ſtatuit CONCIL. VASENSE I. cap. 7. *Placuit accuſandi licentiam, in veſtris ordinibus ſi qua exiſtat lenitate, comprimere. Quòd ſi Epiſcopus aliquem indicat, abſtinendum, pro humiliatione & correctione fratris, & aſſurgitur exorari à cæteris, acquieſcat fratri de quo agitur, correptione & comminatione adhibita: ſin autem de crimine aliquem putet eſſe damnandum, accuſatoris vice diſcutiendam ſe ſciat. Fas enim, vt quæ vni probantur, probentur ab omnibus.* IDEM cap. 8. & allegat Gratianus cauſa 6. quæſt. 2. cap. Si tamen, *Quod ſi tantum Epiſcopus alienis ſceleris ſe conſcium nouit, quandiu probare non poteſt, nihil proferat, ſed cùm ipſo ad compunctionem eius ſecretis correptionibus elaboret. Quod ſi correptus, pertinacior fuerit, & ſe communioni publicæ ingeſſerit, etiam ſi Epiſcopus in redarguendo illo, quem reum indicat, probatione deficiat,* * *indamnatus licet ab his qui nihil ſciunt, ſecedere ad tempus pro perſona maioris authoritatis iubeatur: illo quandiu probari nihil poteſt, in communionem omnium, præterquã eius qui eum reum indicat, permanente.* Quod paulò pòſt cõfirmauit CONCIL. ARELAT. III. c. 3. vt allegat Grat. cau. 18. q. 2. *Hos* (ait) *qui fratribus ſuis capitalia crimina obiecìſſe conuicti fuerint, placuit vſque ad exitum non communicare, niſi digna ſatisfactione pœnituerint, &c.* CONCILIVM CONSTANTINOP. ſub Flauiano, actione, quæ lecta eſt coram patribus Chalcedonenſis magni concilij actione I. ſic ſtatuit, loquitúrque Meliphthongus Iuliopolis ciuitatis Epiſcopus de Entychete & accuſatore eius Euſebio. *Accuſatione* (inquit) *facta proſequens eſt, adeſſe eum qui accuſatur, præſertim quia huiuſmodi accuſationes* (de hæreſi ſcil.) *non ſine periculo ſunt. Non enim leue eſt ac tranſitorium quod vertitur: & ideò alterũ pro altero decernere non licet.* Idem adhuc conſequenter repetit neceſſariam eſſe accuſati præſentiã, legibus hoc præcipientibus. Vide locis ſuprà dictis, & ſeq. & crimẽ.

Accuſatio per quos fieri debet. HYGINVS I. epiſt. 1. ad omnes Chriſti fideles, & allegat Gratianus cauſa 2. quæſt. 7. cap. criminationes, *Criminationes maiorum natu per alios nõ fiant, niſi per ſeipſos qui crimina intendunt, ſi tamen ipſi digni, & irreprehẽſibiles apparuerint, & actis publicis docuerint, omni ſe ſuſpicione carere, & inimicitia, atque irreprehenſibilem fidem habere, ac conuerſationem ducere.* Vide ſuperioribus annotationibus reſiduum.

Accuſatio vera iudicium non requirit. In regulis iuris hoc exprimitur. *Ad quæſtionem facti non reſpõdet Iuriſconſultus,* & NICOLAVS I. epiſt. ad Carolum Regem Francorum de fornicatione & adulterio Lotharij nepotis tractans: & allegat Gratianus cauſa 2. q. 1. *Quæ* (inquit) *Lotharium Rex, nepos veſter, fecit, accuſatione non indigent. Manifeſta enim ſunt, teſte Apoſtolo, opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immundicitia, &c.* In manifeſtis enim, calliditate accuſantiũ nõ opprimitur reus, nec tergiuerſatione propriũ crimen celatur, cùm culpa ſub oculis omniũ ſponte ſe ingerat, atque ideò in talibus iudiciari⁹ ordo nõ requiritur. Vide iudex & iudiciũ.

ACOLYTVS.

Acolytis qui ſint. Conſilium AQVISGR. I. c. 5. teſtimonium deſinunt ex Iſidoro lib. 7. de officiis Eccleſiaſt. c. 12. *Acolyti* (ait) *Græcè, Latinè ceroferarij dicuntur, à deportandis cereis, quãdo legendum eſt Euangelium, aut ſacrificium offerendum. Tunc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportantur, non ad effugandas tenebras, dum ſit eo tempore rutilet: ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandum, vt ſub typo luminis corporalis, illa lux oſtendatur, de qua in Euangelio legitur. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Vide plura ordo.

Acolyti vt ordinentur. Quàm in Eccleſia antiquum ſit nomen & ordo Acolytorum, minimo negotio hic demõſtrare poſſemus niſi paſſim ſic de reliquis ordinibus demonſtraſſemus in dictione, ordo. Ideo ad illum locum recurrendum erit de Acolytorum autem ordinatione, ſic Conc. CARTH. IV. cui interfuit Auguſt. c. 6. *Acolytus* (ait) *cum ordinatur ab Epiſcopo quid: doceatur qualiter in officio ſuo agere debeat. Sed ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, vt ſciat ſe ad accendenda Eccleſiæ luminaria mancipari: accipiat & vrceolum vacuum, ad ſuggerendum vinum in Euchariſtiam ſanguinis Chriſti.* Acolytorũ ſeu maius Acolutorum, & eorũ muneris, meminit Polyd. Virgil. lib. 4. de rerũ inuentoribus, c. 5. & Guil. Lindanus lib. 4. Panopliæ, c. 78. atq; alij plurimi. Vide ordo.

Actor. Vide iudex & accuſator.

ADAM.

Adam an mortalis effectus. CONCI-

Eutychianus 1.

Non eadem eſt ratio fori Eccleſiaſtici & fori ſeculari.

*paciatur.

Euſebius I.

Iulius I.

Concilium Alexãdrinum ſub Athanaſio.

Damaſus 1.

Concilium Vaſenſe 1.

*indemnatus

Concilium Arelatenſe 3.

Concilium Cõſtantinopolitanum ſub Flauiano Epiſcop. Conſtantinop.

Hyginus 1. Papa.

Nicolaus I.

Galat. 5.

Concilium Aquigranẽſe. 1. ſub Ludouico I. Imperatore Iſidorus lib. 2. de officiis Eccleſiaſticis cap. 12.

Ioan. 1.

Cõcilium Carthaginenſe 4. cui interfuit Auguſtinus celebratum ſub Siricio, vel Anaſtaſio Papa.

Polydorus Virgilius. Guilielmus Lindanus.

Concilium Milcuitanũ 1. ſub Innocentio I. Imperante Honorio & Archadio.

LIVM MILEVITANVM I. capite primo, & allegat Gratianus, de conſecratione diſt. 4. cap. placuit, *Placuit igitur omnibus Epiſcopis, qui fuerunt in hac ſancta ſynodo, conſtituere hæc ſiue in præſenti concilio diffinita ſunt: vt quicunque dicit, Adam primum hominem mortalem factum, ita vt ſiue peccaret, ſiue non peccaret, moreretur in corpore, hoc eſt de corpore exiret, non peccati merito, ſed neceſſitate naturæ, anathema ſit,* Idem omnino ſtatuit CONC. AFRIC. c. 76. ſub Bonifacio I. hinc IO. CHRYSOSTOMVS, homilia 15. in Geneſim, capite ſecundo, *Congreſſus* (ait) *poſt prævaricationem fuit. Nam uſque ad illam, quaſi Angeli verſabantur in Paradiſo, non concupiſcentiis flagrantes, non ab aliis affectionibus infeſtati, nõ naturæ neceſſitatibus obnoxij: ſed prorſus incorruptibiles, & immortales conditi: neque vel veſtimentorũ, miſeri ibi egebant, &c.* Idem confitetur & AMBRO. MEDIOLAN. lib. de Paradiſo c. 7. & cæteris. EPIPHA. CYPRI, epiſt. ad Ioannẽ Epiſcopũ Hieroſolymitanũ quæ inſeritur tomo ſecundo, epiſtolarum Hieronymi Stridonenſis.

Concilium Africanum ſub Bonifacio 1.

Ioannes Chryſoſtomus.

Ambroſius Mediolanenſis.

Epiphanius Cypri.

Adam poſteros & corpore & anima infeciſſe.) CONCILIVM ARAVSICANVM II. ſub Leone I. capite, *Si quis per offenſam prævaricationis Adæ, non totum (id eſt, ſecundum corpus & animam) in deterius dicit hominem commutatum, ſed animæ libertate illæſa durante, corpus tantummodo credit obnoxium, Pelagij errore deceptus, aduerſatur ſcripturæ dicenti: Anima quæ peccauerit ipſa morietur, & à quo quis ſuperatur eius & ſeruus eſt,* IDEM capite ſecundo, *Si quis ſoli Adæ prævaricationem ſuam, non & eius propagini aſſerit nocuiſſe, aut certè mortem tantum corporis, quæ pœna peccati eſt, non autem peccatum quod mors eſt animæ, per vnum hominem in omne genus humanum tranſiſſe, teſtatur, iniuſtitiam Deo dabit, contradicens Apoſtolo dicenti: Per vnum hominem peccatũ intrauit in mundum, & per peccatum mors in omnes homines pertranſiit, in quo omnes peccauerunt,* IDEM & capite octauo, *Si quis alius miſericordia, alius verò per liberum arbitrium, quod in omnibus qui de prævaricatione primi hominis nati ſunt, conſtanti ſententia, hominem ad gratiam baptiſmi poſſe venire, contendit, à recta fide probatur alienus. Is enim non omnibus liberum arbitrium, per peccatum primi hominis, aſſerit infirmatum, aut certè ita læſum putat, vt tamen quidam valeant, ſine reuelatione Dei, myſterium ſalutis æternæ per ſemetipſos poſſe conquirere: quod quàm ſit contrarium, ipſe Dominus probat, qui non aliquos, ſed neminem ad ſe poſſe venire teſtatur, niſi quem pater attraxerit,* IDEM & cap. 15. *Ab eo quod formauit Deus, mutatur Adam, ſed in pœnis per iniquitatem ſuam: ab eo quod operata eſt iniquitas, mutatur fidelis, ſed in melius, per gratiam Dei. Illa ergo mutatio fuit prævaricatoris primi hæc, ſecundum Pſalmiſtam, mutatio dextetæ excelſi,* Eadem repetuntur cap. 3. 4. 5. 6. 7. eiuſdem concilij, prout videre eſt dictione liberum arbitrium. Hanc propoſitionem confirmat multis in locis IOANNES CHRYSOSTOMVS epiſtola potiſſimũ quæ eſt ad Olympiam, vbi ſic ait: *Quando Adam peccauit illud graue peccatum, & omne genus hominum in commune damnauit, de mœrore pœnas luebat, &c.* & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS. in 5. cap. epiſt. ad Roman. *Manifeſtum eſt* (inquit) *omnes in Adam peccaſſe, quaſi in maſſa. Ipſe enim per peccatum corruptus, quos genuit omnes nati ſunt ſub peccato. Ex eo igitur cuncti peccatores, quia ex ipſo ſumus omnes, &c.* De peccato & lapſu primi hominis ſimilem proferũt ſententiam patres CONCILII MOGVNTIN. IV. cap. 4. & CONCILIVM TRIDENT. initio ſeſſio. 5. vt videbis dictione peccatum originale.

Concilium Araſicanum ſub Leone I.

Epheſ. 11. 2. Petri 2. Roman. 5.

Roman 5.

Liberi arbitrij aſſertio.

Ioannis 6.

ADORATIO.

Adorationis modus & ſpecies, & an ſoli Deo & Chriſto exhibenda ſit.] De adoratione latriæ quæ ſoli Deo debetur, & de adoratione duliæ quæ Angelis, & hominibus debetur IOANNES CHRYSOSTOMVS homil. 32. in Euangelium Ioannis, fuſiſſimè tractat, etiam & plurimis in locis idem probat AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, potiſſimè lib. 5. de fide, cap. 3. & lib. 3. de Spiritu ſancto, cap. 12. & in cap. 1. epiſt. ad Roman. & amplius lib. 2. de Iacob & vita beata, cap. 6. vbi tractat cur Iacob ſepties adorauerit Eſau, præterea de huiuſmodi adorationis ſpeciebus fuſiſſimè diſputat AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib. 10. de ciuitate Dei, cap. 1. verum quia noſtro æuo plurimi ſunt qui adorationem negãt latriæ humanitati Chriſti exhibendam, & duliæ ſanctis, ſic ex lectione veterum canonum procedemus: ſic enim primò loquitur CLEMENS I. lib. 6. Conſtitutionum Apoſtolicarum, cap. 23. *Chriſtus* (ait) *pro adoratione locali, ab ortu ſolis uſque ad occaſum in omni loco imperij ſui nomen ſuum celebrari ſtatuit,* & CYRILLVS ALEXANDRINVS libro de Incarnatione vnigeniti, cap. 26. *Verba Chriſti ſunt Ioannis, cap. 4. vos adoratis quod neſcitis, nos adoramus quod ſcimus, adorauit ergo nobiſcum adeſt etiam adorandus, flectitur enim ipſi omne genu, ſed ſecundum aliud & aliud* (vt idẽ Cyrillus elucidat & reperies dictione, Chriſti paſſio,) *adorat enim quia naturam aſſumpſerit quæ debeat adorare, adoratur autem porrò idem quaſi maior adorante natura eò quòd intelligitur Deus. Adoratione vero non eſt diuidendum in hominem ſeorſum, & ſeorſum in Deum nec vero tanquam Deo coniunctum æqualitate dignata ſit diuiſis ſubſtantiis cùm ipſo adorare dicimus hominem id enim extremæ impietatis planiſſimum eſt, ſed vnum adorandum hominem factum & incarnatum Dei verbum, ita tamen vt credamus corpus ei adunatum, animam iuxta rationem habuiſſe, neque enim Deus omnipotens duos primogenitos præcepit oportere tam à nobis quam à ſanctis Angelis adorari Hebr. 1. Vnus eſt enim qui eſt introductus in orbem terrarum. Et ſi introductionis modũ curioſius perſcrutemur, carnalis diſpenſationis myſterium inueniemus. Introductus eſt autem in orbem terrarũ tunc cum factus eſt homo, licet & natura ſua diſtare ab orbe longiſſime videatur, & in diuinitatis eminentia verè eſſe credatur. Alius eſt enim præter elemẽta creator ipſorum. Ergo ſuper ea quæ ipſe condidit ſecundum naturam eſt quod natura ſit Deus, vnus tamẽ vt ante dixi adorandus eſt, & tunc cùm in multis fuerit fratribus, tunc etiã propterea dictus eſt primogenitus, vnum filiũ adorauit cæcus à natiuitate ſua cùm præcipuo mirabiliq; modo ſanatus eſt, vnum hominem adorauere Apoſtoli videntes eum miris modis ſuper aquas ambulare, verè Dei filius es. Si verò hominem cùm Deo coadorari dixerimus diuiſionem ſpatioſiſſimam inducemus. Σὺν enim ſemper quod Latinè eſt, cùm, ſi in ſignificatione vnitatis quæ eſt per compoſitionem ponatur, duo omnino cogit intelligi. Quemadmodum enim nemo ſibi conuiuere dicatur neque concœnare, aut coadorare, vel coambulare, duarum enim perſonarum ſignificationem inducet præpoſitio verbo præpoſita: ita etiam ſi quis coadorari hominem cùm Deo dixerit duos planè filios dixit, & eos eſſe diſtinctos. Vnitatis enim ratio ſi in ſola dignitatis, æqualitate ſiue authoritatis intelligatur, nõ eſſe vera conuincitur, idq; à nobis iam pluribus ante probatum eſt.* IDEM capite vigeſimoſeptimo concludit, & ite-

Ioannes Chryſoſtomus.

Ambroſius Mediolanenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Clemens 1. Papa.

Cyrillus Alexandrinus.

Cyrus impugnatores adorationem Chriſti humanitati exhibitam.

Vide quia non diuidenda eſt adoratio quæ Chriſto debetur, vt diuinitati eius tribuatur, & humanitati negetur, quia nõ ſunt duo Chriſti.

Ioannis 9. Matthæi 14.

rum

Athanasius Alexandr.

rum defensione anathematismi octauo, circa medium in medium profert ATHANASIVM ALEXANDRINVM libro de incarnatione verbi sic loquentem, *Confitemur illum esse Dei filium & Deum secundum spiritum, filium hominis secundum carnem, non duas naturas vnum filium, vnam qua adoretur & alteram quæ non adoretur, sed vnam verbi Dei naturam incarnatam & adorandam cum carne sua. Vna adoratione, non autem duos filios, alium quidem filium Dei verum & adorandum, alium vero ex Maria hominem non adorandum, sed secundum gratiam filium Dei factum sicut & homines.* IDEM paulò pòst, *Igitur qui natus est ex virgine Maria filius Dei natura, & Deus verus & non gratia & participatione, secundum carnem eiusdem ex Maria homo, secundum spiritum autem ipse filius Dei & Deus.* Et iterum, *Si autem quis præter hæc ex diuinis scripturis, docet, alium docens filium Dei & alium ex Maria secundum gratiam filium factum sicut nos, ita vt sint duo filij, vnus secundum naturam filius Dei, qui ex Deo & vnus secundū gratiā homo ex Maria vel si quis Domini nostri carnē superne esse dicit, & non ex virgine Maria, vel conuersum diuinitatem in carnem, vel confusam, vel immutatam, vel passibilem Domini Deitatem, vel non adorandam Domini nostri carnem vt hominis, & non adorandam vt Domini & Dei carnem, hunc anathematizat sancta & Catholica Ecclesia, diuino Apostolo obtemperans, qui dicit: Si quis vobis euangelizauerit præter id quod accepistis anathema sit.* & concludit post Athanasium CYRILLVS loco præfixo: *Itaque mihi videtur: citra periculum & culpam dixerit quis, quod incarnatum Dei verbum vipote vnus existens filio non absque sua carne, sed cum illa potiùs adorandum sit, quemadmodum scilicet etiam hominis anima cum suo corpore honoratur, vna autem appellatione quod ex vtrisque constat significatur animal. Igitur est anathema iustus factus contra eos qui modis omnibus dixerunt Emmanuelem ut hominem propriè, & Deum verbum propriè, eodem enim omnium & eundem Theologiam sanctos dixisse sacrarumq; scripturarum inuidere traditioni.* IDEM eadem prosequitur. in declaratione anathematismi 5. & 8. ad petitionem patrum CONCILII EPHESINI I. quæ quidem prioribus conformia iudicantur. Eandem confessionem profitētur & tenent, EPISCOPI & patres secundæ Armeniæ. epistola missa ad Leonem Imperatorem quę stat in ordine plurimum positarum ad calcem Chalcedonensis synodi. Denique RABBVLA EDESSENVS Episcopus epistola missa ad beatum Cyrillū, de hæresibus Theodori Mopsuestiæ Episcopi tractās, quæ lecta est collatione 5. CONCILII CONSTANTINOPOLITANI V. eum testatur impium Theodorum contra communem sententiam sensisse, Christum non debere adorari sicut Dominum, sed relationem Dei adorari, sicut imaginem quandam. magis autem manifestius secundum eos dicere, sicut instar aliquid relationem adsidentis dæmonij. Non alia docent Caluinistę, vt doctè probat. Nicolaus Villagagno, eques Melitensis ad articulos cōtra Caluinum in Francia Antarctica agitatos. Est autem prædictum anathema quod CYRILLVS ALEXANDRINVS dictauit ad petitionem prætacti Ephesini I. Concilij cuiusmodi & ponitur 9. in ordine cæterorum, *Si quis in duabus naturis adorari dicit Christum, ex quo duas adorationes introducunt, separatim Deo verbo & separatim homini: vel si quis ad interemptionem vel ad confusionem deitatis & humanitatis, vnam naturam siue substantiam eorum quæ conuenerunt introducens sic Christum adorat, sed non vna adoratione Deum verbum incarnatum cum propria ipsius carne adorat, sicut ab initio Dei Ecclesia traditum est, talis anathema sit.* De modo autem & diuersis adorationis speciebus sic in CONCILIO NICÆNO II. quod & 7. generale dictum est. Actione 3. profertur testimonium (vbi de imaginum veneratione differunt patres vt videre est dictione imago) ANASTASII THEOPOLEOS Episcopi epistola ad quendam quæ sic incipit, *Si doctrina existimaretur, &c. Nemo* (ait) *offendatur in adorationis vocabulo, siquidem & homines & sanctos Angelos adoramus, non autem quòd latriam, hoc est cultum diuinum exhibeamus. Inquit enim Moyses Deum tuum adorabis & illi soli latriam præstabis,* Quo loco diligenter obseruabis, qua ratione posteriori dicto nimirum latrię adiecerit soli, adorabis verò, hoc ipsum non est appositū. Quamobrem adorare licet: Quid enim aliud est quàm honoris alicui exhibiti, veluti emphasis adoratio? Latria verò nequaquam neque enim licebit προσκυνεῖν, quod est propriè Deum adorare. Hæc quispiam ad primum dicere posset. Secundum verò multorum opinionibus subuertetur, qui experientiam lectionis sacræ non satis perceperint. Tum subiungitur ab omnibus patribus. *Omnibus igitur qui sacras imagines se venerari confitentur, adorationem autem recusant à sancto patre tanquam hypocritæ redarguuntur. Nam cùm verè adorationem quod est honoris symbolum recusant, contrarium facere cognoscuntur, nimirum sanctis conuicia dicere,* Sed & THARASIVS CONSTANTINOPOLITANVS Episcopus epistola missa ad Constantinum eius nominis VI I Imperatorem & Irenem matrem eius quæ lecta est actione 7. NICÆNAE SYNODI II. quæ dicitur 7. generalis, *Sunt autem* (ait) *imagines adorandæ quoque,* id est, exosculandæ & amandæ: idem enim significant hæc iuxtà antiquam Græciæ dialectum: nam προσκυνεῖν, id est, adorare, & ἀσπάζεσθαι, id est, amplecti, & φιλεῖν, id est, amare significat. Præpositio autem πρὸς intentionē significat desiderij, quemadmodum in προσφέρω, à φέρω, ἁρπῶ, & προσπυρπολῶ, & προσκυνῶ. quod significat & amplexum & vehementem amorem. Nam quod quis φιλεῖ, hoc est, amat id etiam προσκυνεῖ, hoc est, amplectitur, & quod adorat siue amplectitur, nempe προσκυνεῖ, hoc etiam omnino φιλεῖ, id est amat. Testatur id sanè humana natura & affectio, qua erga amicos sumus affecti: sic enim inter duos, res agitur, & hoc modo sibi occurrentes agunt. Non solùm autem apud Græcos hæc loquendi ratio in vsu est, sed in diuina quoque scriptura idem annotare licet. In libris enim Regum scriptum est. Dauid surrexit & cecidit in faciem suam, & adorauit ter Ionatham, & osculatus est eum. Rursus nonne Dominus de Pharisæis dicit in Euāgelio. Amant primos accubitus in cœnis & salutationes in foro? Certum est ἀσπασμὸν, id est salutationem hoc loco à Domino appellari προσκύνησιν, id est, adorationem. Pharisæi enim gloriosō animo præditi, & seipsos iustos existimantes ab omnibus adorari studebant. Quemadmodum etiam de Iacob legitur adorauit in summitate virgæ suæ. Cum his conuenit GREGORIVS NAZIANZENVS cognomento Theologus, dicens: *Bethlem venerare, præsepe adora.* Quis autem, modò rectè & syncere scripturas intelligat, ea quæ ita in scripturis occurrunt, non viderit inde latriam

Plures extirpat hæreses quæ nostris etiam sic tenus manent.

Galat. 1.

Cyrillus Alexandri.

Epiſcopi ſecundæ Armeniæ. Rabbula Edeſſenus.

Hæreſis Theodori Mopſueſtieni Epiſcopi eiuſmodi eſt cuius eſt Pachetus Caluiniſta in Francia Antarctica miniſter.

Anathema Cyrilli.

Vide Mpe, traditionis charitatem.

Concilium Nicenum.

De modo & ſpecie adorationis ex doctrina Nicenæ 2. concilij.

Anaſtaſius Theopoleos.

Deuter. 6.

Quod hæreſes noſtri obſeruent hæreticis & non tam eruut inſiſti veneratorum imaginum.

Tharaſius Conſtantinopolitanus.

De adoratione imaginum diſputatio elegans.

1 Regum 20. Luc. 7. 14. Matthæi 3.

Geneſ. 48.

Gregorius Nazianzenus Epiſcop. cognomento Theologus.

quæ ſit per ſpiritum, non dici, niſi omnino expers ſit intelligentiæ & planè in ſententiis ſcripturæ & patrum rudis? Non enim in ſummo virgæ Iacob latriam fecit, nec etiam Gregorius præſepi latriam addit. nequaquam. Rurſus cùm Crucem viuificam ſalutamus, conuenienter cauimus, *Crucem tuam adoramus Domine, lanceam, quæ viuificans latus ſanctitatis tuæ aperuit adoramus*; quæ ſanè adoratio nihil aliud eſt quàm ſalutatio, ſiue amplexum malis dicere, quod indicat hoc quod labiis quoque noſtris propriis ea contingimus. Si verò ſæpius in ſcriptura & elegantibus noſtris patribus, adorationem quis dixerit pro cultu ſiue latria quæ in ſpiritu fit, ſumi non negamus. Nam cùm vox ſit multæ ſignificationis non poteſt non aliquando, pro cultu adorationis in ſpiritu ſumi. Adoratio enim eſt cum venerationem deſiderium & timorem ſignificet: ita nos veſtrum victoriosum & placidiſſimum imperium adoramus. Eſt adoratio quæ tantummodo timorem ſignificat, quemadmodum Iacob adorauit Eſau. Eſt quæ gratiam notat, quemadmodum Abraham pro agro quem accepit à filiis Heth in ſepulchrum Saræ vxoris ſuæ, adorauit illos. Rurſus qui ſperant beneficium ſe accepturos à potentioribus eos adorant, quemadmodum Iacob adorauit Pharaonem. Hinc diuina Scriptura dicens, *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli cultum exhibebis*, adorabis abſolutè ponit, neque adijcit ſoli, vt ſignificet vox diuerſæ notionis & æquiuoca. Cultum autem exhibebis, ſiue ſeruies ſoli, dixit, quam ob cauſam latriam vni Deo tribuimus, & ad illud referimus. Hunc tamen locum hæretici ita volunt ſimpliciter dici, vt negent Chriſtum humanatum debere adorari, vt antea diximus: & eius erat opinionis Arrius (quę Caluinus ſequutus eſt) contra quem AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro quinto de fide capite primo, *Cùm legimus* (inquit) *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies vtrum Chriſtum non adorandum, & Chriſto non eſtiment ſeruiendum? Quod ſi illa quæ adorauit eum Chananæa impetrare meruit quod popoſcit, vel Paulus Apoſtolus qui ſeruum ſe Chriſti prima ſcriptorum ſuorum præfatione profitetur Apoſtolus eſſe meruit non ab hominibus neque per hominem, ſed per Ieſum Chriſtum, dicant quid arbitrentur ſequendum, vtrum cùm Arrio malint ſibi ſocietatem eſſe perfidiæ, vt ſolum & verum Deum Chriſtum negando oſtendant, quia nec adorandum eum nec ſeruiendum ei indicent, an vero conſortium malint habere cum Paulo qui ſeruiendo atque adorando etiam Chriſtum vtique ſolum verum Deum vtroque affectuque non diſſitebatur quem pio ſeruitio fatebatur.* His ita ſe habentibus, in confeſſo & ſine vlla dubitatione credimus acceptam & placitam coram Deo eſſe venerandarum imaginum depictionem, & earum quæ diſpenſationem Domini noſtri Ieſu Chriſti exprimunt, & virginis quoque Mariæ Deiparæ intemeratæ, quin etiam glorioſorum Angelorum, & omnium ſanctorum (vt concludit THARASIVS CONSTANTINOPOLITANVS loco præfixo) *Has quoque adorandas & ſalutandas putamus, qui vero ita non eſt animatus, ſed circa venerandarum imaginum adorationem laborat & dubitat, eum anathematizat ſancta & veneranda noſtra ſynodus, quæ efficacia diuini Spiritus & Eccleſiaſticis patrum traditionibus munita eſt & cincta, anathema autem iſtud nihil aliud eſt quam ſeparatio à Chriſto.* Idem omnino & patres omnes CONCILII NICÆNI II. epiſtola ſecunda quam miſerunt ad omnes ſacerdotes & clericos ſita actione ſeptima, *Imagines* (aiunt) *honorabiliter adoramus & ſalutamus: idem enim ſignificant hæc duo verba. Quæ, ea confitetur, hic Catholica Eccleſia verus & germanus filius, & particeps illius exiſtit, &c.* Vide plura dictione Imago.

Hæretici nam impiè ac perditè damnant Crucis honori debitum, non agnoſcêtes veneratione patrum antiquitatem.

Multiplex adorationis acceptio.

Genes. 33. Genes. 23. Genes. 47. Luca. 4 Deuteronom. 6. & 10.

Deceptio hæreticorum ſuper hoc loco.

Ambroſius Mediolanenſis.

Concluſio contra hæreticos cum ſolemnitate anathematis contra Sanctæ & vnde Nicenæ Synodi Tharaſius Constantinopolitanus Epiſc.

Concilium Nicænum 2.

ADVLATOR.

Adulator execrandus.] CONCILIVM CARTHAGINENSE IV. capite quinquageſimoſexto, & allegatur à Gratiano diſtinctione quadrageſimoſexto, capite clericus, *Clericus qui adulationibus & proditionibus vacare deprehenditur, ab officio degradetur.* IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 88. in Matthæum, ex capite capite vigeſimoſeptimo, *Vituperantes* (ait) *ſi attendimus, cauſam nobis præbent philoſophandi, laudantes autem arrogantiæ mollitiæ, inani gloria impellere animos ſolent, cuius rei patres ſunt teſtes, qui filios non ita laudibus efferunt, vt conuiciis reprimunt timentes, ne aliquam inde molliciem contrahant: & pædagogi ſimile quoddam adoleſcentibus remedium afferunt. Quare ſi auerti nonnullos decet adulatores magis quam contumeliantes odiſſe oportet. Maior enim non attendentibus ex adulatione peſtis oriri ſolet, & facilius eſt hanc quam illam paſſionem ſuperare. Quare qui ſuperat illam tum mirabilior videtur, tum etiam maiora conſequetur præmia, &c.* & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro primo Officiorum capite quadrageſimoſecundo, *Cauendum ne dum aliqui nimia gloriæ ducuntur cupiditate inſolentius abutantur poteſtatibus, & plerumque auerſos à nobis animos Gentilium, in ſtudia perſecutionis excitent, atque inflamment ad iracundiam. Itaque vt illi perſeuerare poſſint, & ſupplicia vincere, quantos perire faciunt. Proſpiciendum etiam ne adulantibus aperiamus aurem, emolliri enim adulatione, non ſolum fortitudinis non eſſe, ſed etiam ignauiæ videtur,* HIERONYMVS STRIDONENSIS epiſtola ad Celantiam de inſtitutione matrisfamilias, *Adulatorum* (ait) *aſſentationes, & noxia blandimenta fallaciæ, velut quaſdam peſtes animæ fuge. Nihil eſt quod tam facile corrumpat mentes hominum, nihil quod tam dulci & molli vulnere animum feriat, vnde & quidam ſapiens ait. Verba adulatorum mollia ferunt autem interiora ventris. Et Dominus loquitur per Propheram. Populus meus qui beatificant vos ſeducunt vos, & ſemitas pedum veſtrorum diſſipant, in multis iſto maxime tempore, regnat hoc vitium quódque eſt graueſſimum, humilitatis ac benevolentiæ loco ducitur. Eo fit vt qui adulari neſcit, aut inuidus aut ſuperbus putetur. Eſt ſanè grande & ſubtile artificium laudare alterum in commendatione ſui, & decipiendo animum obligare decepti, quódque hoc maxime vitio agi ſolet, fictas laudes certo pretio vendere. Quæ hæc tanta leuitas eſt animi, quæ tanta vanitas, relicta propria conſcientia alienam opinionem ſequi & quidem fictam atque ſimulatam? Rapi vento falſæ laudationis, gaudere ad circumuentionem ſuam, & illuſionem pro beneficio accipere? &c.* AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro homiliarum 50. homilia 20. *Dolus* (ait) *duplicat cor, adulatio duplicat linguam, detractio vulnerat famam.* IDEM in Pſalmum nonum, tomo octauo, *Adulantium linguæ alligant animas in peccatis: delectat enim ea facere in quibus non ſolum metuitur reprehenſor, ſed etiam laudator auditur.*

Concilium Carthaginenſe 4.

Ioannes Chryſoſtomus.

Summopere cauenda adulatorum peſtis ſuadetur a præcipuis eccleſiæ doctoribus, quibus tanquam veri Dei obaudire debemus.

Ambroſius Mediolanenſis.

Hieronymus Stridonenſis.

Eſaiæ 3.

Quam hæc ſit etiam noſtris temporibus verum, ſat declarat ſua nefaria lamentatio.

Auguſtinus Hipponenſis.

Digitized by G

Gregorius I.

GREGORIVS I. in caput decimumquintum libri primi Regum dum illud interpretatur, *Sine me & indicabo tibi quid locutus ſit Dominus ad me nocte, &c.* adulatorum conditiones exponit, quod & facit, libro 31. Moralium in 39 caput Iob ſuper illo verbo, *Nunquid ſuſcitabis eum quaſi locuſtas, &c.* Vbi per locuſtas linguas adulantium interpretatur, vide locum & plures doctorum ſententias.

ADVLTERIVM.

Clemens I. in perſona Petri Apoſtoli.

Adulterij ſpecies recenſentur.

Philo Iudæus.

Adulterium graue crimen] CLEMENS I. epiſtola prima ad Iacobum: ſunt tamen verba Petri quæ habuit nouiſſima, & ea Clemens inſerunt epiſtolæ, vt nota faceret Iacobo. *Valde* (inquit Petrus) *apud Deum graue crimen ducitur fornicatio, cuius ſpecies ſunt quidem plures, ſicut vobis & Clemens diligenter exponet. Verumtamen prima ſpecies adulterij eſt virum propria vxore ſolummodo non eſſe contentum, & mulierem non pro proprio tantum ſeruare ſe viro.* Hinc PHILO IVDÆVS libro de decem oraculis non longè à fine, *De honore* (ait) *parentibus exhibendo pertractatis, prior diuinitúsque abſoluitur quinarius, ac ſequitur alter, & is quidem interdictionibus conſtans, mutua hominum commercia ſpectantibus, initio ducto ab adulterio maleficiorum maximo. Primum namque ſeminis huius & origo ſtudium voluptatis eſt, quod eorum in quos ſemel immiſerit & corpora frangit, & vires animi ſoluit, eiuſdémque vitiat & labefactat ſubſtantiam, ſiquidem in morem ignis ſubinde immalescentis, quidquid attigerit exeſt, nihil ſaluum in vita humana, nihil integrum relinquens. Deinde etiam enim cuius iam animo adulterium implantauit, non modo ad iniuriam faciendam inſtigat, ſed vna quoque decet iniquitatem ipſum cum altera communem habere, & ſocietatem earum inire quarum minime liceat, vbi enim inſana furioſaque libido cuiuſpiam animum ſemel occupauit, non poteſt is tandem ſuæ ipſe auiditati ſatis eſſe duas omnium, vnũ præuntis, alterum obſecundantis partes gerentem, conuenire neceſſe eſt, prouehendis incontinentiæ & ſalacitatis vitiis longe turpiſſimis, neque enim dicere licet eius quæ adulterio polluitur corpus tantum vitiari corrumpíque, imò ſi verum fateri volumus, ipſius animum à viro abalienari magis quã corpus maculabimus, docetur enim modis omnibus illum auerſari atque odiſſe. Ac minùs quidem id graue eſſet, ſi ſe odium palàm aperteque proderet (cauentur enim facilius quæ perſpicua ſunt & manifeſta) ſed neque in ſuſpicionem venire neque deprehendi facile poteſt. Muris dolis tegitur & quaſi velis quibuſdam obtenditur. Quin ſæpe accidit vt valde à re diuerſum amoris ac beneuolentiæ opinionem vir habeat praſtigioſis nimirum captioſiſq; faſcinatus vxoris illecebris. Porrò conturbantur res, ſubuertuntúrque familiæ, vna eius viri cuius violamus nuptialia fœdera, quique & votis fraudatur coniugalibus, & ſpe legitimorum liberorum ſpoliatur, altera adulteri, adultera tertia. Ambo enim contumelia infamiáque ac maximis quibuſque probris aſpergunturr, &c.* multa mala quæ recenſet ex adulterio prouenientia. Quando igitur ait illicitus concubitus, tot ac tantas parit calamitates, adulterium quod & odioſum hominibus & Deo inuiſum eſt, meritò cætera poſt ſe ſcelera maleficiáque omnia cẽſentur relinquere. De adulterio & mœchia TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de pudicitia tractat copiosè: IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia tertia de verbis Eſaiæ, *Vidi Dominum ſedentem, &c.* plura de adulterio tractat: & amplius homilia decimaſeptima in caput quintum Matthæi cùm illud Saluatoris interpretatur. *Quicunque dimiſerit vxorem ſuam excepta cauſa fornicationis, &c.* & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS graue adulterij crimen recenſet libro quinto Hexaëmeron capite ſeptimo & libro primo de Abraham Patriarcha capite ſeptimo. *Nulli* (inquit) *licet ſcire mulierem præter vxorem. Idèo coniugij tibi datum eſt ius, ne in laqueum incidas, & cum aliena muliere delinquas. Iunctus es vxori, noli quærere ſolutionem, quia non licet tibi vxore viuente vxorem ducere. Nam & aliam quærere cùm habeas tuam, crimen eſt adulterij hoc grauius, quòd putas peccato tuo authoritatem lege quærendam. Tolerabilior eſt ſi lateat culpa, quam ſi culpæ vſurpetur authoritas, nec hoc ſolum eſt adulterium cum aliena peccare coniuge, ſed vnus quod non habes poteſtatem coniugij, tamen locus iſte docet grauius crimen eſſe vbi celebrati coniugij iura temerantur, & vxorius pudor ſoluitur.* IDEM libro primo Officiorum capite quinquaginto & vltimo, atque expoſitione in Pſalmum quadrageſimum tertium, & fuſius AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de libero arbitrio, capite tertio, *Non* (inquit) *adulterium malum eſt quia vetatur lege, ſed idèo vetatur lege, quòd malum eſt*, & libro ſecundo de adulterinis coniugiis capite vigeſimo. *Quando autem lege prohibentur adulteria, ſi obtentu incontinentiæ carnalis infirmitatis admittatur excuſatio, multis ſub nomine falſæ impunitatis pereundi aperitur occaſio, &c.*

Tertullianus Carthaginẽſis. Ioannes Chryſoſtomus.

Ambroſius Mediolanenſis.

1. Corinth. 7. Marci 10.

Auguſtin. Hipponenſis.

Ancyranum cõcilium.

Adulterium vt expiandum & puniendum.] ANCYRANVM CONCILIVM, capite vigeſimo, *Si cuius vxor adultera fuerit, vel ſi ipſe adulterium commiſerit, ſeptem annorum pœnitentia oportet eum perfectionem conſequi, ſecundum priſtinos gradus.* Idem omnino non iiſdem verbis, ſed eodem ſenſu ſtatuit CONCILIVM ELIBERTINVM capitibus 64 65. 69. & 72. hoc modo, *Si quis fidelis habens vxorem, non ſemel, ſed ſæpe fuerit mœchatus, in fine mortis eſt conueniendus: quòd ſi ſe promiſerit ceſſaturum, detur ei cõmunio. Si reſuſcitatus, rurſus fuerit mœchatus, placuit vlterius non edere eum de communione pacis*, & capite ſexageſimonono, *Si quis fortè habens vxorem ſemel fuerit lapſus, placuit eũ quinquennio agere debere pœnitentiam, & ſic reconciliari, niſi neceſſitas infirmitatis coegerit ante tempus dare communionem, hoc & circa fœminas obſeruandũ.* Idem ſtatuitur cap. 64. 70 & 72. & cap. 78. ſubditur. *Si quis fidelis habens vxorem, cùm Iudæa vel Gentili fuerit mœchatus, à communione arceatur, quòd ſi alium cum detexit, poſt quinquennium acta legitima pœnitentia poterit dominica ſociari communioni*, & CONSTANTINOPOLITANVM CONCILIVM III. dictum 6. general. in Trullo celebratum cap. 87. *Quæ maritum reliquit eſt adultera, ſi venerit ad alium, vt vult ſacer & diuinus* BASILIVS, *cano. 57. quòd ex Hieremia Prophetæ hoc optimè collegit, quod ſi alij viro vxor fuerit ad maritum ſuum non conuertetur, ſed polluta polluetur.* Et rurſus: *Qui autem detinet adulteram, eſt & inſipiens & impius, ſi ita præter rationẽ à marito receſſiſſe viſa ſit, ille quidem venia dignus eſt, hac verò pœna. Illi autem venia dabitur, vt Eccleſiæ communicet. Sed is qui legitimè ſibi datam vxorem relinquit, & alteram ducit à Domini ſententia, eſt adultery indicio obnoxius. A patribus enim noſtris ſtatutum eſt, vt qui ſunt eiuſmodi, annum defleant, biennio audiant, tertio anno*

Elibertinum concilium.

Obſerua, pro, quòd te ſundo antiquo patres accendebant reſtimandu abuſum & vitiũ, qua no pro, ſeculo ſtatu breuem vt pro conſuetudine ita beantur, & licet ſæpe patrentur.

Concilium Cõſtantinopolitanum 3 dictum 6. general.

Baſilius Magnus.

Hieremiæ 3. Prouerbio 8. Matth. 5.

Digitized by Google

Nicolaus I. *Vide, quàm authoritate Regem arguerit illum (ut ibi teſtificatur) deſtituiſſe tam præſtans munus, qua nullus eſt qui hanc vitæ præſentis obſtet.*

ſubſternantur, & ſeptimo cùm fidelibus conſiſtant, & ſic oblatione digni habeantur, ſi cùm lachrymis pœnitentiam egerint. In hanc formam quanta authoritate, adulterum Lotharium Regem Francorum corripuerit NICOLAVS I. liquet ex eius epiſtola ad eundem Lotharium. & ad Hincmarum Archiepiſcopum Rhenenſem, & ad Epiſcopos Galliæ, & allegatur à Gratiano. Cauſa 2. quæſt. 1. cap. Quæ Lotharius. & cauſa 11. quæſt. 3. cap. Ita corporis, vbi & pellicem Lotharij excommunicatam oſtendit, & epiſcopos qui ei in tali facto fuêre fautores, ab officio ſacerdotali, atque à regimine epiſcopatus, alienatos declarat. Porrò, adulteri ſingulis diebus dominicis iubentur in Eccleſia excómunicari publicè in CONCILIO NARBONENSI cap. 6. Hinc ſuperioribus decretis aſtipulatur longè antè celebratum CONCILIVM VORMATIENSE cap 44. licèt Burchardus lib. 9. cap. 70. conciliorum dicat eſſe ex cap. 6. HAVETENSIS CONCILII, *Si cuius vxor* (ait) *adulterium fecerit, aut vir in alienam vxorem irruerit, ſeptem annos pœnitentiam agat.* Et CONCILIVM METENSE I. cap. 7. excommunicat quandam fœminam nomine Annam eò quòd ſuum maritum dimiſerit, & ad eum redire noluerit, ſimiliter CONCILIVM NAVVETENSE cap. 12. *Si cuius vxor adulterium perpetrauit, & hoc à viro deprehenſum fuerat, & publicatum dimittat vxorem, ſi voluerit, propter fornicationem, illa verò ſeptem annos publicè pœniteat, vir verò eius illa viuente nullatenus aliam accipiat. Quòd ſi voluerit adulteram ſibi reconciliari, licentiam habeat, ita tamen vt pariter cùm illa pœnitentiam agat, & exacta pœnitentia poſt ſeptem annos, ad communionẽ vterque accedat. Similis forma & in muliere ſeruabitur. ſi eam vir eius adulterauit.* Non eadem eſt lex fornicarius, ideò vide plura in dictione fornicatio & inceſtus.

Cõcilium Narbonenſe nouiſſimè in lucẽ editum vernacula lingua, ab Arnoldo Sorbino.
Concilium Vormatienſe.
Concilium Hauetenſe.
Concilium Metenſe.
Cõcilium Nauuetenſe.

Adulterium an ſoluat matrimonium.] Hoc ſuperiori annotatione & ex concilio Conſtantinopolitano, & I concilio Nauuetenſi infirmatur, quod tamen antea ſic CONCILIVM ARELATENSE I. cap. 10. ſtatuerat, *De his qui coniuges ſuas in adulterio deprehendunt, & ijdem ſunt adoleſcentes fideles, & prohibentur nubere, placuit, vt in quantum poteſt, concilium eis detur, ne viuentibus vxoribus ſuis licèt adulteris, alias accipiant:* hinc & INNOCENTIVS I. epiſtola tertia ad Exuperium Tholoſanum epiſcopũ capite quarto, & allegat Gratianus cauſa 32. quæſtione 5. cap. Chriſtiana religio: *Illud deſideratum eſt ſciri* (ait) *cur communicantes viri cùm adulteris vxoribus non conueniant, cùm contrà vxores in conſortio adulterorum virorum manere videantur, ſuper hoc Chriſtiana religio adulterium in vtroque ſexu pari ratione condemnat, ſed viros ſuos mulieres non facile de adulterio accuſant, & non habent latentia peccata vindictam, viri autem liberius vxores adulteras apud ſacerdotes deferre conſueuerunt, & ideo mulieribus prodito earum crimine communio denegatur, virorum autem latente commiſſo, non facilè quiſquam ex ſuſpicionibus abſtinetur,* qui vtique ſubmouebitur, ſi eius flagitium detegatur. *Cùm ergo par cauſa ſit, interdum probatione ceſſante, vindicta ratio conquieſcit.* Idem capite ſexto eiuſdem epiſtolæ, *De his etiam requiſiuit dilectio tua, qui intercedente repudio, alij ſe matrimonio copulauerunt, quos in vtraque parte adulteros eſſe manifeſtum eſt,* Qui verò vel vxore viuente, *quamuis diſſociatum videatur eſſe coniugium ad aliam copulam feſtinarunt, neque poſſunt adulteri non videri, intantum vt etiam ha perſona quibus tales coniuncti ſunt etiam ipſe adulterium commiſiſſe videatur ſecundum illud quod legimus in Euangelio: Qui dimiſerit vxorem ſuam, & duxerit aliam mœchatur, ſimiliter & qui dimiſſam duxerit mœchatur, & ideo tales omnes à communione fidelium abſtinendos, de parentibus autem & de propinquis eorum nihil tale ſtatui poteſt, niſi intentores illiciti conſortij fuiſſe detegantur.* Sed de his latiùs vbi dicemus de matrimonio diſſolubili, vel indiſſolubili: vide matrimonium, verum quoniam poſſet moueri quæſtio an diſſolui poſſet matrimonium adulterorum vbi procreata ſequitur ſoboles; ſic reſpondet CONCILIVM TRIBVRIENSE cap. 49. *De his qui in adulterio iuncti per incentiua libidinis malæ filium vel filiam genuerint canonicè præiudicamus, vt quando ab epiſcopi iuſta diuiſione ſeparantur eo tenore ſeiungantur, ne vltra ſpe reuerſionis deludantur: quare ſi quid inter ſe proprietatis aut pecuniæ communi donatione tradiderunt, vtique communi ſeruent infanti. De reliqua verò proprietate & pecunia, nullam vlterius habeant communionem, ſed vterque ſua prouideat, & vt velit, faciat, & vt hoc verius credatur atque firmius obſeruetur, verbo Domini præcipimus & canonica atque ſynodali impoſitione iniungimus quatenus iuramento colligentur, deinceps & vltra ſub vno non cohabitare tecto, nec familiari frui colloquio, excepto in Eccleſia & in publico, nec vllam habere communionem in proprietate aut mancipiis vel pecunia, ſine vllis rebus, vnde ſuſpicio luxurioſi facti aut ſcandalum libidinoſi deſiderij inſtè poſſit oriri,* vide reliquum dictione matrimoniũ. & vide ſequentia, vide infrà adulter.

Matthei 19. & 5

Qui in adulterio procreant filios, an ſeparari poſſint.

Cõcilium Triburienſe.

Adulterij accuſatio qualiter purgetur.] Ex Gratiano cauſa 33. quæſt. 2. capite Hiſtoria: Hiſtoria Eccleſiaſtica ab EVSEBIO CÆSARIENSI Epiſcopo conſcripta de muliere quadam quæ de caſtitate à marito accuſabatur, ait, *Præceptum eſt ab Imperatore, lege lata vt primò permittere ei rem familiarem libere diutiùs ordinare, tum demum reſpondere obiectis:* Hoc omnes leges tam Eccleſiaſticæ quam vulgares publicæque præcipiunt. Si autem de mulieribus & ſecularibus viris, hæc conſtituta ſunt, multo magis Eccleſiaſticis hominibus & ſacerdotibus ſunt conceſſa: & NICOLAVS I. vt allegatur à Gratiano loco ſupradicto iubet hanc legem ſeruari in cauſa Tebergæ cùm Lothario quæ adulterij crimine accuſabatur, vt ſuæ reddita poteſtati, & conſanguineis ſociata, poſſit cauſam defendere. nec timore aut pœna controuerſia agitetur, vide & purgatio.

Euſebius Cæſarienſis allegatur à Gratiano, ſub nomine Decretorũ Nicolai I.

Adulterij rei duo accuſati.] CONCILIVM SALEGVNSTADIENSE cui interfuit Burchardus cap. 7. *Interrogatum eſt, ſi duo in adulterio inculpati fierent, & vnus profiteretur, & alter negaret, quid inde agendum eſſet. Decretum eſt à ſancto Concilio, vt ille qui negauerit probabili indicio ſe expurget, & qui profeſſus fuerit dignè pœnitentiam agat.* IDEM cap. 14. *Statuit quoque ſancta ſynodus, ſi duo de adulterio accuſati fuerit & ambo negauerint & orant ſibi concedi, vt alter illorum vtroſque diuino purget iudicio ſi vnus in hoc deciderit, vt ambo rei habeantur.*

Concilium Salegunſtadienſe ſub Benedicto VIII. & Henrico imperatore II.

Adulteria arcenda.] CONCILIVM MELDENSE I. cap. 74. *Adulteria inceſta & concubinatica luxuria in domibus potentum & maximè fœminarum fieri prohibentur, & omnibus eorum ſeruis eadem interdicuntur.* Vide fornicatio & inceſtus.

Adulter.

Adulter vxoris alterius, an eo mortuo sibi eam possit coniugio copulare.] Concilivm Meldense I. cap. 69. *Is qui viuente marito, coniugem illius adulterasse accusatur, & eo in proximo defuncto eandem sumpsisse dignoscitur, omnimodis publica pœnitentia subigatur de quo etiam post pœnitentiam, præsum si expedierit seruabitur regula vt coniugio compulentur, nisi forte is, aut mulier verum qui mortuus fuerat occidisse notentur, aut propinquitas vel alia qualibet actio criminalis impediat. Si autem negauerit se eandem fœminam viuente viro nequaquam adulterasse & prafati homicidy nemo eorum reus extiterit, & probatus testibus neuter eorum conuinci potuerit, purgent legaliter famam sue opinionis, & sumpto vtantur coniugio si alia vt diximus non prædit ratio.* Idem refert & Concilivm Triburiense cap. 40. *Dicunt enim præsens prædicti concily, quendam in alterius vxorem adulterium commisisse, sub iuramento, quòd si maritus moreretur, eam sibi coniugio copularet: quod coniugium detestandum, per quod tot mala oriuntur, anathematizamus, & Christianis viribus obseramus, non licet ergo nec Christiana religioni oportet, vt ea vtatur in matrimonio cùm qua prius pollutus est adulterio.* Idem omnino repetunt & cap. 51. & eadem confirmant. Hanc diffinitionem allegat. Alexander 3. vt inseritur parte 6. Concilii Lateranensis sub eodem cap. 1. vbi dicitur. Quòd vir superinducens vxori aliam, ex qua filios susceperit, priore vxore mortua, illam si huius rei inscia fuerit, tenetur accipere in coniugium legitimum, nec debet separari, nisi diuortium petierit illa, & non vir; quia ex suo delicto videretur commodum reportare. & parte 45. eiusdem Concilii Idem Alexander 3. cap. 2. priora statuta confirmat, asserens licitè quempiam posse separari ab vxore, si eam dum alteri viro esset iuncta carnaliter cognouit, sub spe quòd eam post mortem viri acciperet in vxorem, & viro vt moreretur insidiatus est, & procurauit vt mortem incurreret. Hinc Concilivm Tridentinvm sessione 24. quæ fuit 8. sub pio 4. *Si quis dixerit Ecclesiam errare cùm docuit & docet, iuxta Euangelicam & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius coniugum matrimonij vinculum non posse dissolui, & vtrumque vel etiam innocentem qui causam adulterio non dedit, non posse altero coniuge viuente, aliud matrimonium contrahere, mœchariique eum qui dimissa adultera aliam duxerit, & eam quæ dimisso adultero alij nupserit anathema sit.* Vide in præcedentibus Adulterium an soluat matrimonium, &c. Et infrà dictionem, matrimonij lex indissolubilis vbi inquiremus an adulter vel adultera possit cùm alio contrahere à viro separata, & è conuerso.

Conciliū Meldense. Cōcilium Triburense. Diffinitio concily Triburiensis in adulteros. Alexāder III. Cōcilium Lateranense sub Alexādro III. Cōcilium Tridentinum.

Adultera.

Adultera quid facere debeat si eam maritus quærit occidere? Concilivm Triburiense cap. 48. *De illa muliere sanciunt presentes, quod si vrgente periculo tali ad Episcopū confugerit & auxilium quæsierit, operiosiori si potest episcopus labore desudet ne occidatur. Si non potest, nullo modo liceat ei requirēti eam reddere viro ad occidendum, quæ se ei obtulit ad defendendum, sed solerti cura transmittet eam ad locum quem ipsa delegerit, vt secura viuere possit. Si verò interdum maritus eam inuenerit & repetierit, secundum seculum potestatem habeat, quid agere ei velit: sed audiat* Avgvstinvm *dicentem, cùm enim vir à virtute nomen acceperit, & mulier à mollitia, id est fragilitate, quare contra crudelissimam libidinis bestiam vult vnusquisque vxorem suam esse victricem, cùm ipse ad primum libidinis ictum victus cadat? Nam quidquid contra fidem Catholicam mulieribus non licet, nec viris licet. Si autem eadem mulier timore perterrita, à loco vbi eam episcopus destinauit, aufugerit, & vir eius ab Episcopo semel, aut bis, aut sæpius repetierit, si vitam ei obtinere possit perquirat, & reddat, sin autem omnino non reddat, maritus verò quandiu ipsa viuet nullo modo alteram ducat.* Simile quid statuit, Concilivm Avreilianense I. cap. 3. dum formam prescribit, qualiter adulter vel adultera Ecclesiæ limina petens saluari debeat, vide itaque dictione, Ecclesiæ limina profugi petentes vt soluentur. Reliquum pete ex superioribus.

Augustinus Hipponensis. Dictum pulcherrimum. Cōcilium Aurelianēse I. sub Hormisda Papa & Clodoueo rege, Episcop. 31.

Agapae.

Agaparum.] Sæpius fit mentio apud antiquos & signanter meminit Tertvllianvs Carthaginensis libro Apologetico aduersus gentes cap. 39. vbi de disciplina veterum Christianorum tractat, *De solo*, inquit, *Triclinio Christianorum retractatur cœna nostra de nomine rationem suam ostendit: vocatur ἀγάπη, id quod dilectio penes Græcos est, quantiscunque sumptibus constet. Lucrum est, pietatis nomine facere sumptum, si quidem inopes quosque refrigerio isto iuuamus, &c.* quod & postea Concilium Gangrense cap. 11. sic confirmat. *Si quis despicit eos qui fideliter Agapas, id est, conuiuia pauperibus exhibent, & propter honorem Dei conuocant fratres & noluerint communicare huiusce modi vocationibus parui pendens quod geritur, anathema sit.* Fratribus porrò solebant antiqui Christiani agapas præparare, vt testatur Tertvllianvs libro ad Martyres. Agapæ ergo erant conuiuia quę etiam prohibentur in Ecclesia præparari à Concilio Laodiceno cap. 18. vt latiùs videre est in dictione. Conuiuium ad eum locùm remitto lectorem.

Tertullianus Carthaginēsis qui etiam Agapārū meminit libro ad Martyres vide eodem loco. Cōcilium Laodicenū sub Liberio Papa & Damaso quod confirmatur in 6. synodo generali.

Agnvs Dei.

Agni Dei imago commendatur.] Concilium Constantinopolit. III. quod est Generalè 6. in Trullo celebratum cap. 82. *Inter nonnullas venerabilium imaginum picturas, agnus qui digito præcursoris monstratur, depingitur qui ad gratiæ figuram assumptus est, verum nobis per legem Christum Deum nostrum prænuntians. Antiquas ergo figuras, & vmbras vt veritatis signa & characteres Ecclesiæ traditos amplectentes gratiam & veritatem præponamus, eam vt legis implementum suscipientes, vt ergo quod perfectum est vel colorum expressionibus omnium oculis subiiciatur eius qui tollit peccata mundi, Christi Dei nostri instar hominis characterem etiam in imaginibus deinceps pro veteri agno statui iubemus, vt per ipsum verbi Dei humiliationem mente comprehendentes ad memoriam quoque eius in carne conuersationis eiusque passionis & salutaris mortis deducamur, eiusque qua ex eo facta est mundo redemptionis.* Hic Canon, repetitur ab Adriano I. epistola missa ad Tharasium Episcopum Constantinopolitanum, quæ lata est actione 1. Concilij Nicæni II. dict. 7. General. & Idem Tharasivs adhuc meminit in confessione sua Catholica, quam ad Episcopos Orientales

Cōcilium Constantinopolit. III. quod & VI. general. Episc. 130. Hæc citra finem ad Calonis doctrinam militat quæ imaginū datur sculpturas. Adrianus. Tarasius Constantinopolit Episcop.

Digitized by Google

miſit quæ lecta eſt actione 3. prædictæ 2. Nicenæ ſynodi. *Sexta* (ait) *ſynodi omnia tum rectè & diuinè edicta decreta, traditoſque canones recipio, præcipue tamen in quo adſignatur quibuſdam in picturis, Agnum digito præcurſoris indicatum fœliciter effigiari velut in typum gratiæ, verum illum agnum Chriſtum Deum noſtrum, per legis præceſſionem præfiguratas. Propterea antiquum illas picturas & vmbras figurarum tanquam ſymbola & notas eccleſiæ traditas amplectimur, ipſam tamen gratiam & veritatem priùs ſuo honore conuenientes, legis enim ſatisfactio hæc ſunt, &c.* Quæ reſeruamus dictioni Imago ad locum.

Alea.

Canon Apoſtolorum.

Concilium Libertinum ſub Syluestro vel Melchiade.

Concilium 3. Conſtantinopol. dictum 6. Generale.

Concilium Lateranenſe ſub Innocētio III.

Alea Eccleſiaſticis interdicitur.] Canon. 42. Apostolorvm allegatur à Gratiano diſtinct. 35. cap. Epiſcopis. *Epiſcopus, aut Preſbiter, aut Diaconus alea atque ebrietati deſeruiens aut deſinat, aut certè damnetur,* & Cano. 43. *Subdiaconus, aut lector, aut cantor ſimilia facies, aut deſinat, aut communione priuetur, ſimiliter etiam laicus.* Et Concilium Elibertinvm cap. 79. *Si quis fidelis alea, id eſt tabula luſerit, placuit eum abſtinere. Et ſi emendatus ceſſauerit, poſt annum poterit communione reconciliari.* Eadem ſtatuuntur in Concilio III. Constantinopolit. Dicto 6. General. in Trullo, cap. 50. & in Concilio Lateranensi ſub Innocentio 3. cap. 16. *Clerici* (ait) *mimis, ioculatoribus & Hiſtrionibus non intendant, & tabernas prorſus euitent:* Plura vide in dictione Spectaculum. & Taberna & Ebrietas.

Allelvia.

Dionyſius Areopagita.

Iuſtinus martyr.

Hieronymus Stridonenſis.

Alleluia inſtitutio & interpretatio.] Huius vocis Alleluia meminit. Dionysivs Areopagita libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ capitis 4. parte 3. ad calcem ſic. *Porrò ſacrum diuinitus inſpiratorum prophetarum melos, aiunt qui Hebraica norunt, laudem Dei ſignificare, ſine, laudate Dominum.* Et Ivstinvs Martyr quæſtione 50. ad Orthydoxos, Alleluia, & Oſanna exponit: *Nos Deum*, inquit, *collaudantes, vtimur voce Oſanna, & alleluia, alleluia autem, id eſt, collaudate concinne: Oſanna verò, magnitudo excellens.* Hieronymvs Stidonensis epiſtola reſponſiua ad Damaſum papam. *Vbi* (ait) *Deus & homo honorabili voce cantatur *, alleluia ſemper cum omnibus Pſalmis affigatur, vt in omni loco communiter reſpondeatur nocturnis temporibus. In eccleſia autem à ſancta reſurrectione vſque ad ſanctam Pentecoſten, ſiniatur. Inter Dierum verò ſpatia quinquageſimæ propter nouitatem ſancti Paſchæ vt vox iſta laudis canatur in Aleph, quod prologus Græcè, Latinè præfatio dicitur.* Meminit Auguſtinus alleluia, in pſalmum 106. & in pſalmum 148. & tractatu 8. in epiſtolam Ioannis, vide oro. Huic decreto ſubſcribit Concilium Tvronense. 2. cap. 19. nam & in diuino officio alleluia ſtatuit decantandum, vt repoſuimus in dictione, officium diuinum vide & hymnus & quadrageſima, vbi ex decreto. Concilij Toletani. IV. cano. 10. prohibetur decantari.

*prædicatur

Concilium Turonenſe.

Alexandria.

Nicephorus Callistus

Alexandrina ſedes.] Nicephorvs Callistvs libro eccleſiaſticæ hiſtoriæ 14. capite 34. *Quòd ſi fortè* (ait) *alicubi reperiatur, Alexandrinam Eccleſiam Papæ appellationem habuiſſe, nouerit omnes quod ab eo tempore quo Cœleſtinus 1. Epheſina ſynodo præfecit vicegerentem Cyrillum Alexandrinum, fama eſt eum quoque mitram, & papæ appellationem, atque vt orbis vniuerſi index appellaretur, accepiſſe, quæ deinde omnia per ſucceſſionem ad eos etiam peruenerint, quibus fortè Alexandrina eccleſia thronus legitimè obtigiſſet, ſacros epiſcopos.* Plura quidem his colliges in dictione Patriarcha, & abundantius in dictione, Romanæ eccleſiæ primatus, vide locum.

Alexandrina ſedes non maior eſſe Romana etiamſi aliquot ſæculis quibuſdam patrum inuenire videantur.

Alienigena.

Concilium Triburienſe imperatoris. Epheſ. 4.

Vide matrimonij legem, eſſe ſuadibilem, & lege eo in loco.

Philip. 2.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. Concilium Coloniense 3.

Concilium Moguntinum 4. Concilium Tridentinum.

Alienigenarum matrimonia an rata ſint.] Concilium Triburiense cap. 39. *Quicunque alienigenam hoc eſt aliena gentis fœminam, (verbi gratia Francus mulierem Baioritam) vtrorumque conſultu propinquorum legitimè, vel ſua vel mulieris lege acquiſitam in coniugium duxerit, velit nolit, tenenda erit, nec vltra ab eo ſeparanda, excepta fornicationis cauſa. Quamuis enim amplius ait, vnus Dominus, una fides, vnum Baptiſma vtrique commune ſit nationi, legem tamen habent diuerſam, & quantum ad ſeculum, interdum longe diſſentaneam. Quare ſi vnus & duobus vnam carnem in duas diuidere & copulam nuptialem machinetur diſiungere, dicendo non ſecundum ſuæ gentis legem iura matrimonij contraxiſſe, & idcirco ſeparari poſſe, canonica inſtitutione diffinimus & noſtro omniumque orthodoxorum iudicio ſtatuimus, vt quod legis imperfectum ſit, perficiatur, & ius matrimonij nequaquam reſoluatur.* Romana Synodo *ait, quod non dimittenda ſit vxor poſt baptiſmum, quæ habita eſt antè baptiſmum. In Baptiſmo ſoluuntur crimina, non tamen legitima coniugia. Cùm enim in baptiſmo tranſmigret de vita in vitam, & non mutet vxorem legitimam, quomodo mutat eam qui non mutat vitam, ſed tranſit de gente ad gentem? Igitur quia iam ſuffugium non habent ſeparandi, impleant dictum Apoſtoli vt vnanimes vnum ſentientes permaneant. Nos autem cognita referimus, quia quendam Francum & mulierem Saxonicam talia egiſſe cognouimus. Si quis poſt hac huius ſanctæ Concilij inſtitutionem parui pendens aliam duxerit, cuiuſcunque gentis ſit canonicè arceatur, vt priori cum pœnitentia copuletur.* Idem omnino ſtatuit & prædictum decretum confirmat, Concilium Lateranense ſub Alexandro 3, parte 45. capit. 8. ſimiliter & Concilium Coloniense III. cap. 45. partis 7. vbi prohibetur ne peregrini & ignoti coniungantur, niſi legitimis teſtimoniis doceant ſe. vbi antè verſati fuerint, nullis matrimonij vinculis aſtringi, ipſiſque per ſuum parrochium licere ab alio parocho copulari. Idem iterum ſtatuit Concilium Moguntinvm IV. capite 38. & Concilium Tridentinvm ſeſſione 24. quæ fuit 8. ſub Pio 4. capite 7. de reformatione matrimonij, vide plura dictione, matrimonium.

Altare.

Altarium conſecratio aſtruitur.] Altarium conſecrationis cùm chriſmate mentionem facit Dionysivs Areopagita libro de Eccleſiaſtica Hierarchia parte 2. capitis 2. & parte 2. capitis 3. & parte 2. capitis 4. vbi de conſecratione vnguenti tractat, & parte 3. eiuſdem 4. capitis ad calcem, vbi de Chriſmatis ritu loquitur: *Et hoc* (ait) *ſacratius aduerte, quod diuini quoque*

Dionyſius Areopagita.

altaris

altaris consecrationem sanctissimorum mysteriorum lex sacratissimi vnguenti castissimis infusionibus perficit. Est autem supercœlestis & supersubstantialis hæc diuina operatio, totius nostræ diuinitus indultæ sanctificationis initium atque substantia, & perficiens virtus. Nam si sacratissimum altare nostrum Iesus est diuina scilicet spirituum sanctorum consecratio, in quo (iuxta scripturæ fidem) sanctificati & mystice holocausti instar incensi accessum habemus, purgatis luminibus, ipsum profectò sanctissimum speculamur altare, (in quo quæ fiunt consummantur & sanctificantur) ab ipso sacratissimo vnguento perfectum. Vide dictionem Chrisma. Porrò sacram altaris consecrationem ad solos pertinere pontifices, eodem libro IDEM parte 1. capitis 5. tradit vt dicetur in dictione Dedicatio. Idem & EVARISTVS I. vt allegat codex librorum 5. libri 5. cap. 8. Gratiano tamen docente constitutio est HYGINI I. *Omnes (* ait*) Basilicæ cùm missa semper debent consecrari. Altaria verò placuit non solùm vnctionem chrismatis, sed etiam sacerdotali benedictione sacrari. Si verò altaria non fuerint lapidea, ad celebranda diuina officia non consecrentur. Vbi etiam ecclesia est, de cuius ambigitur consecratione, à vicinis presbyteris & parochianis fideliter requiratur. His ergo cum cateris omnibus in synodali concilio ab episcopo pro suo sunt contestandi sacerdotio, si illorum temporibus, vel antecessorum suorum, sciant ecclesiæ illius dedicationem die vel officio vnquam fuisse celebrem: quòd si affirmando in hoc concordant, non fiat iniuria ecclesiæ legitimæ, vel suo defensori: sin autem, in arbitrio sit episcopi claudere, seu aperire eam.* Sed de his fusiùs, cùm ad hunc locùm deuenerimus, vbi inuestigatur vtrum dedicatio est iteranda: Et huic concordat quòd AGATHENSE Concilium I. cap. 14. statuit, allegaturque à Gratiano. De consecratione distinctione 1. cap. Altaria. *Altaria (* ait*) placuit non solùm vnctione Chrismatis, sed etiam sacerdotali benedictione sacrari.* Et Concilium EPAVNENSE I. cap. 26. *Altaria (* ait*) nisi lapidea, infusione Chrismatis non sacrentur.* Vide Dedicatio.

Altare portatile, facilè non sacretur.] Concilium SENONENSE I. capite 15. *Vt magis ac magis tollatur occasio celebrandi missas in locis ac oratoriis priuatis* Rationem habe in dictione. missa non nisi in locis sacratis celebranda. *Iniungitur Episcopis, vt non sint faciles ad consecranda altaria portatilia, sed tunc demum ad ea consecranda accedant, cùm intellexerint ea esse requisita pro ecclesiis, aut aliis locis, in quibus licite celebrantur, & per suos Decanos ruralesque officiales prouideant, ne prædicta altaria portatilia retineantur in domibus priuatorum.*

Altaria consecrare cui competit] Hoc ex DIONYSIO AREOPAGITA libro Ecclesiasticæ Hierarchiæ parte 1. capitis 15. antea probatum est, satisque ex superioribus constat. Altare consecrare, non esse officium presbyterorum: sicut nec chrisma conficere, vt diximus in dictione chrisma. Vnde & sic loquitur Concilium AGATHENSE I. capite 43. Et allegatur à Gratiano causa 26. quæstione 6. capite ministrare. *Ministrare (* ait*) Diaconus, consecrare altare presbyter non presumat, &c.* Vide Dedicatio.

Altare non erigatur inconsulto Episcopo.] HORMISDA I. vt allegat Gratianus de consecratione distinctione . capite, nullus presbyter. *Nullus presbyter in Ecclesia consecrata aliud altare erigat, nisi quod ab episcopo loci fuerit sanctificatum, vel permissum, vt sit discretio inter sacrum & non sacrum, nec dedicationem fingat nisi sit: quod si fecerit, degradetur si clericus est, si verò laicus, anathematizetur.* Vide Dedicatio.

Altaria campestria iubentur eradicari.] Concilium CARTHAGINENSE V. capite 14. & allegat Gratianus de consecratione distinct. 1. Placuit. *Placuit vt altaria quæ passim per agros aut vias tanquam memoria martyrum constituuntur, in quibus nullum corpus, aut reliquiæ martyrum conditæ probantur, ab Episcopis qui eisdem locis præsunt, si fieri potest euertantur. Si autem hoc propter tumultus populares non finitur, plebes tamen admoneantur ne illa loca frequentent, vt qui rectè sapiunt, nulla ibi superstitione deuincti teneantur, & omnino nulla memoria Martyrum probabiliter accipiatur nisi aut ibi corpus aut aliqua certa reliquiæ sint, aut vbi origo alicuius habitationis, vel possessionis, vel passionis fidelissima origine traditur. Nam quæ per somnia, & per inanes quasi reuelationes quorumlibet hominum vbique constituuntur altaria omnimodè reprobentur.* Vide & Reliquiæ. Idem mandat & Concilium AFRICANVM sub Bonifacio primo capite 50. Vide Basilica.

Concilio Carthaginense 5.

Vide in quanta veneratione antiquè sanctas habuerint reliquias vt ad eas vsque etiam peregrinationem assumerent.

Euaristus 1. papa.

Hyginus 1. papa.

Aduerte vero, quàm prisci Ecclesiastica disciplina in consecrandis Basilicis & altaribus auctoritatem vetustissimis testimoniis confirmatur.

Agathense concilium, Gallicè *Agde.*

Cœcilium Epaunense, allegatur autè hic ca non à Burchardo libro 3. Decretorum, cap. 15.

AMBITIO.

Ambitio quàm enorme peccatum.] Ambitio est immoderatus honoris appetitus, de qua Paulus: *Nemo sibi ipsi vsurpat honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron,* Et alibi, *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuice prouocantes, inuicem inuidentes.* Quamuis autem opus bonum desiderare, bonum sit tamen primatum honoris concupiscere vanitas est. Et certè loco ignominiæ est apud indignum dignitas, vt amplissimè deducit PHILO IVDAEVS libro de Ioseph. non longè à principio, & ORIGENES ADAMANTIVS libro 2. in caput 2. ad Romanos & IOANNES CHRYSOSTOMVS. Homilia 56. in Genesim cap. 30. *Ne ambitionem (* ait *) sectemur, nihil enim periculosius, id quod rerum experientia satis docuimus.* IDEM homilia 83. in Ioannem cap. 18. *Graue quiddam est ambitio, graue, inquam, & quæ animam perdere valeat.* Et iterum homilia 43. ad populum Antiochenum, vbi de gloria vana, & ambitione tractat: Adi locum. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro 4. in Euangelium Lucæ cap. 4. vbi de 3. Christi tentatione loquitur, *Atque hoc ipso (* ait *) pernitiosior ambitio, quòd blanda quædam est conciliatricula dignitatum & sæpe quos vitia nulla delectant, quos nulla potuit mouere luxuria, nulla auaritia subruere, facit ambitio criminosos habet enim forensem gratiam. Domesticum periculum, & vt dominetur aliis, prius seruit. Curuatur obsequio, vt honore donetur, & dum vult esse sublimior, fit remissior, cum in ipsa potestate, quod præcellit alienum sit: legibus enim imperat, sibi seruit.* Idem de ambitione narrat epistola 84. quæ est ad virginem Demetriadem de ambitione HIERONYMVS STRIDONENSIS ad Rusticum monachum. & AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 5. de ciuitate Dei capite 12. atque aliis in locis & GREGORIVS MAGNVS. parte 13. Pastoral. Admonitione 2. Vide quod sequitur.

Hebr. 5. Galat. 5.

Philo Iudæus. Origenes Adamantius Ioannes Chrysostomus.

Ambrosius Mediolanensis.

Hieronymus Stridonẽsis. Augustinus Hipponensis. Gregorius magnus.

Ambitio Episcoporum & prælatorum damnanda.] Hæc inferenda reseruauimus in dictione, Episcopatus non ambiendus: & aliis in locis. Verùm hic libet apponere quod LEO I. ait epistla 5. quæ est ad Anatolium Episcopum Constantinopolitanum quem ambitionis arguit, vt

Leo. 1.

Dionysius Areopagita.

Concilium Agathense.

Hormisda 1. papa.

dicemus

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

beneuolentia. Denique meliores amicitiæ ſunt inopum plerumque quam diuitum, & frequenter diuites ſuis amicis ſunt, quibus abundant pauperes, non eſt enim vera amicitia, vbi eſt fallax adulatio, &c. Quæ ibi de amicitia tractat & AVGVSTINVS HIPPONENSIS epiſtola 155. quæ eſt ad Martianum. *Amicitia eſt verum humanarum & diuinarum cum beneuolentia & charitate conſenſio.* Item & epiſtola 2. ad Macedonium quæ ſtat in ordine 52. *Vera* (ait) *amicitia non eſt penſenda temporalibus commodis, ſed gratuito amore potienda. Nemo enim poteſt veraciter amicus eſſe hominis niſi fuerit ipſius primitus veritatis.* IDEM epiſtola ad Probam quæ eſt numero 121. *Amicitia non angustiis finibus eſt terminanda. Omnes, enim quibus amor & dilectio debetur, amplectitur, quamuis in alios propenſius, in alios ſuſpenſius inclinetur. Peruenit autem vſque ad inimicos, pro quibus & orare præcipimur. Ita nemo eſt in genere humano, cui non dilectio, & ſi non multa charitate, pro ipſa tamen communis naturæ ſocietate debeatur.* Concilium FERRARIENSE I. ſeſſione 3. *Amicitia vera ex hominum vultu magis, quàm ex verbis percipi creditur.* Porrò conſequenter in eodem concilio, de amicitia, & pace, frequenter. Orientales & Occidentales patres ſermonem viciſſim faciunt. Vide charitas.

Auguſtinus Hipponenſis

Aurea diſſinitio, amicitia quæ verò noſtra ſtrictu malè obſeruatur.

Concilium Ferrarienſe.

AMOR.

Amor in diuinis.] HIEROTHEVS in amatoriis hymnis allegatur a Dionyſio Areopagita, libro de diuinis nominibus, parte 2. capitis 4. *Amorem ſiue diuinum, ſiue angelicum, ſiue ſpiritualem, ſiue animalem, ſiue naturalem dixerimus, inſitiuam quandam intelligamus commiſcentemque virtutem, ſuperiora quidem mouentem ad inferiorum prouidentiam. Æqualis verò rurſus ad ſocialem ſui inuicem communionem, ac poſtremo loco, inferiora vt ad potiora & ſublimiora conuertantur, adigentem.* De amore porrò diuino DIONYSIVS AREOPAGITA ſingulariter diſſerit eodem libro parte 1. capitis 4. ex illo dum ecſtaſim naſci confirmat. *Eſt autem* (ait) *mentis ſeceſſum ecſtaſimque faciens diuinus amor, amatores ſui iuris eſſe non ſinens, ſed in ea quæ amant penitus transferens, &c.* Multa quæ longa narratione proſequitur.

Hierotheus, Dionyſius præceptor. Dionyſius Areopagita.

Dionyſius Areopagita.

Ecſtaſim mordiuinus generat.

Amor quo Deum diligimus, vel Deus nos] IOANNES CHRISOSTOMVS homilia 55. in Geneſim tractans illud cap. 31. *Seruiam tibi ſeptem annis pro Rachel, &c. Nullus alius ſic dignatus eſt diligere Dominum, vt beata illa anima. Quaſi enim liberatus à corpore & ſublimis factus (vt ſic dicam) & neque ſuper terram ambulare ſe putans, ita loquitur. Amor enim in Deum & ſuccenſa charitatem eius a ſenſibilibus ad ſpiritualia tranſtulit, & à præſentibus ad futura, & a viſibilibus ad non viſibilia, eo modo ſe habent fides & charitas in Deum, &c.* AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 2. de moribus Eccleſiæ cap. 22. *Nihil tam durum tamque ferreum quod non amoris igne vincatur, quo cùm ſe anima rapit in Deum ſuper omnem carnis officinam, libera & admiranda volitabit pennis pulcherrimis & integerrimis, quibus ad Dei amplexum amor caſtus innititur, &c.* IDEM libro de ſubſtantia dilectionis cap. 6. *Vita cordis amor eſt, & idcirco omnino impoſſibile eſt, vt ſine amore ſit cor, quod viuere cupit. Quid hinc ſequatur conſidera. Si enim ſine amore anima humana eſſe non poteſt, aut ſeipſam aut certè aliud aliquid à ſe diligat neceſſe eſt. Quia verò in ſeipſa perfectum bonum non inuenit, ſi ſe ſolum diligeret, fœlix amor non eſſet. Oportet ergo ſi fœliciter amare deſideret, aliquid præter ſe quod amet inquirat. Si autem imperfectum aliquid extra ſe amare incœpit, amorem quidem ſuum irritat, ſed miſeriam non excludit. Fœliciter igitur non diligit, donec ad vnum & ſummum bonum per amoris deſiderium ſe conuertit. Quia quod ſummum bonum & verum Deus eſt ſolus, ille fœliciter amat qui Deum amat, & tanto fœliciùs quanto amplius.* Idem libro de amando Deum, & libro 50. homiliarum homilia 35. *Amandus eſt Deus, ita vt ſi fieri poteſt noſipſos obliniſcamur.* Idem in aliis locis infinitis vt epiſtola 52. quæ eſt ad Macedonium & GREGORIVS I. libro 18. Moralium in 27. caput Iob, tractans illud, *Aut poterit in omnipotente delectari? Qui* (inquit) *terrenarum rerum amore vincitur in Deo nullatenus delectatur. Eſſe quidem ſine delectatione anima numquam poteſt. Nam aut infimis delectatur, aut ſummis, & quanto altiori ſtudio exercetur ad ſumma, tanto maiori faſtidio torpeſcit ad infima: quantoque acriore cura inardeſcit ad infima, tanto tempore damnabili frigeſcit à ſummis. Vtraque enim ſimul & æqualiter amari non poſſunt.* Idem homilia 18. in Ezechielem ad calcem.

Auguſtinus Hipponenſis.

Omnes amores trahuntur & ducuntur: ſed videndum ne in primo loco locentur, qui ſoli Deo debetur amor.

Gregorius Magnus.

Anima nunquàm poteſt eſſe ſine delectatione.

ANATHEMA.

Anathema quid.] IVSTINVS MARTYR quæſtione 121. ad Orthodoxos. *Anathema dicitur quod à Deo repoſitum & ſepoſitum eſt, nec amplius in commune vſum ſumitur, aut quod à Deo propter vitium alienatum eſt. Catathema verò eſt conſentire cum anathematizantibus.* Et IVSTINIANVS IMPERATOR in confeſſione ſua Catholicæ fidei quam miſit ad Ioannem 2. papam ad calcem. *Anathema nihil aliud ſignificat, niſi à Deo ſeparationem, ſicut in veteri & nouo teſtamento indicium de anathemate ſignificatur.* Idem omnino Patres Concilij V. CONSTANTINOPOLITANI, cùm tres ex ipſis pro ſcriptis Cyrilli Alexandrini coram cæteris defenſionem proponunt, vt habetur collatione 5. eiuſdem concilij, quod & repetitur collatione etiam 8. eiuſdem, cùm de Theodori Mopſueſtienſis epiſcopi damnatione agitur. Idem GREGORIVS I. libro 11. moralium cap. 4.

Iuſtinus Martyr.

Catathema quid ſit. Iuſtinianus Magnus Imperator in confeſſione catholica quam tranſmiſit ad Papam. Ioan. 2.

Concilium V. Conſtantinop.

Gregorius I.

Anathema ſemper valet, & ideò cautè infligendum.] Hæc pluribus verbis elucidantur in dictione. Excommunicatio verumtamen ſic GREGORIVS I. epiſtola ad Theoctiſtam Patriciam libro 9. epiſtola 59. *Si ſunt qui dicunt quia compulſas quaſdam neceſſitate, ſi anathematizauerint anathematis vinculo non tenetur, ipſi ſibi teſtes ſunt quia Chriſtiani non ſunt, quia ligamenta ſanctæ Eccleſiæ vanis ſe exiſtimant conatibus ſoluere, ac per hoc nec abſolutionem ſanctæ Eccleſiæ quam præſtat fidelibus veram putant ſi ligatarias eius veras eſſe atque valere non æſtimant. Contra quos diutius diſputandum non eſt, quia deſpiciendi per omnia & anathematizandi ſunt, vt vnde veritatem tollere ſe credunt, inde in peccatis ſuis veraciter ligentur.* Illos quoque qui anathematis ſententiam vilipendunt eodem anathemate ferit Concilium EXONIENSE in Anglia cap. 1. verumtamen attentè conſiderandum eſt, ne facilè anathema fulminetur. Nam & hoc Concilium MELDENSE I. prohibuit capite 56. *Nemo* (inquit) *Epiſcoporum quemlibet ſine certa & manifeſta peccati cauſa, communione priuet Eccleſiaſtica. Anathema autem ſine conſenſu Archiepiſcopi aut coepiſcoporum, prælatæ etiam Euangelica admonitione, nulli imponat, niſi vnde canonica docet*

Talet ſunt Calumniſtæ, qui excommunicationis ſententiam deridendam iudicant, cum tamen ille excommunicent tot, qui ſola nouit æquanimitate doctrina.

Concilium Oxonienſe in Anglia ſub Innocentio 3.

Concilium Meldenſe 1.

auctoritas: quia anathema æternæ eſt mortis damnatio, & non niſi pro mortali debet imponi crimine, & illi, qui aliter non potuerit corrigi. Hæc confirmat Concilium VORMATIENSE I. capite 13. & Concilium COLONIENSE III allegans præfatum Meldenſe decretum parte 13. capit. 5. & infinita ſunt alia conciliorum decreta, quæ ordine digeſta reperies in dictione, Excommunicatio temere non ferenda.

Cœcilium Vormatiense. Cœcilium Coloniense 3.

ANCILLA.

Leo I.

Ancilla non vtendum loco vxoris.] LEO I. epiſtola ad Ruſticum Narbonenſem, Epiſcopum capite 5. & allegatur à Gratiano cauſa 32. quæſt. 3 capite ancillam. *Ancillam à toro abiicere, & vxorem certa ingenuitatis accipere, non duplicatio coniugij, ſed profeſſio eſt honeſtatis.* AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, ſermone in ordine 65. qui eſt de ſancto Ioanne Baptiſta: *Iter (* ait *) facit Domino, qui inter cæteras continentiæ virtutes matrimonij limitem non excedit, nec coniugij præſcriptum terminum, adulterina permixtione commaculat. Sunt enim nonnulli qui cum legibus vxores duxerint, contra diuinitatis legem ſociant concubinas, non intelligentes quid contrahendo matrimonia propriis vinculis conſtrinxerunt. Qui enim legibus ducit vxorem, profitetur ſe contra legem non eſſe facturum. Reum ergo ipſe ſe ſtatuit qui adhibendo ſibi adulteram, ius pollicitationis excedit. Sed dicit aliquis: vxorem non habeo, ideò mihi ancillam ſociari. Audi quid dicat ſcriptura ad Abraham: Eiice ancillam & filium eius, non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ: ſi igitur ancilla filius hæres non eſt, ergo nec filius eſt. Cur autem quæritur tale coniugium, de quo ſuſceptus filius, non ſucceſſionis poßit hæres eſſe, nec ſanguinis? Nec enim habere poteſt hæreditatis conſortium, qui non habet originis priuilegium. Cur, inquam, quæritur tale contuberium de quo nati, non filij ſunt matrimonij, ſed teſtes ſunt adulterij? &c.* Vide plura Dictione Concubina.

Ambroſius Mediolanenſis.

Geneſ. 21. Galat. 4.

Ancillam ſi Domina occiderit.] Concilium ELIBERTINVM cap. 5. & allegatur à Gratiano diſtinctione 50. capite. Si qua fœmina. *Si qua fœmina furore zeli accenſa, flagellis verberauerit ancillam ſuam, ita vt intra tertium diem animam cum cruciatu effundat, eò quòd incertum ſit voluntate an caſu occiderit: ſi voluntate, poſt ſeptem annos; ſi caſu, per quinque annorum tempora, acta legitima pœnitentia, ad communionem placuit admitti. Quod ſi infra tempora conſtituta fuerit infirmata, accipiat communionem.* Hoc decretum citatur in Concilio MOGVNTINENSI II. ſub Rabano cap. 22. & in Concilio VORMATIENSI I. capite 39. ſed & GREGORIVS I. libro 2. Regiſtri, indictione vndecima epiſtola 83. quæ eſt ad Andream epiſcopum Tarentinum. & allegatur à Gratiano diſtinct. 33. cap. habuiſſe. *Habuiſſe te concubinam, manifeſta veritate comperimus. De qua etiam contraria eſt quibuſdam nata ſuſpicio.* Et infrà: *Si verò huius reatus tibi conſcius non es, in eo te neceſſe eſt, quo es ordine, permanere. Præterea, quoniam mulierem de Matriculis, contra ordinem ſacerdotij, cædi crudeliter fuſtibus deputaſti, quam licet poſt octo menſes exinde minimè arbitramur fuiſſe defunctam, tamen quia ordinis tui habere noluiſti reſpectum, propterea duobus te menſibus, ab adminiſtratione miſſarum ſtatuimus abſtinere. In quibus ab officio tuo ſuſpenſum, flere te conuenit, quod feciſti, &c.* Vide & dictione ſeruus & cædere.

Concilium Elibertinum ſub Syluestro vel Melchiade.

Concilium Moguntinum 2. Concilij Vormatiensis. Gregorius Magnus.

Ancilla licitè poteſt nubere.] IVLIVS I. vt allegat Iuo Carnotenſis libro 6. decretorum. *Si quis ancillam ſuam libertate donauerit, & in matrimonio ſibi ſociauerit dubitatur apud quoſdam vtrum huiuſmodi nuptiæ legitimæ eſſe videantur an non. Nos itaque veteſtam ambiguitatem decidentes, talia connubia legitima eſſe cenſuimus. Si enim ex affectu fuerint omnes nuptiæ, & nihil impium & legibus contrarium in tali copulatione fieri poteſt, quare prædictas nuptias inhibendas æſtimaremus.* Vide, ſeruorum matrimonia, & libertus.

Iulius I. Papa.

ANGELVS.

Angeli Vnde dicti, & eorum officium:] DIONYSIVS AREOPAGITA libro cœleſtis Hierarchiæ capite 4. *Sancta cœleſtium ſpirituum diſtinctiones, eis & quæ ſolum ſunt, & quæ ſine rationis vſu viuunt, & quæ humana vtuntur ratione, diuinæ illius participationis dignitate & copia longè præcellunt. Nam cum ſe ad imitandum Deum ſpiritualiter intelligibiliterque componant, atque diuinam ſimilitudinem vltra humanum morem intuentes, ad eam intellectualem ſpeciem ſuam effingere cupiant, meritò vberiore illius participatione beata ſunt. Aſtant enim propriùs illi cohærentes ac ſemper in anteriora, quantum fas eſt eximia diuini & numquam ſatiſcentis amoris intentione contendunt, diuinos illos fulgores, abſque vlla materia & admixtione ingiter haurientes, atque in illorum formæ naturam tranſeuntes, vitámque omnem habentes ſpiritualem. Hæ ſunt igitur quæ principali & multiplici modo, diuinæ ſocietatis honore ſunt præditæ, ſecretumque diuinum præcipuè multiſque enunciani modis. Idcirco & præ omnibus Angelicum cognomen meruerunt, quod cùm in eas primo diuinæ claritatis fulgor emanet, ipſæ poſtmodum in nos enunciationes illas ſublimiores ſupernè trajiciant. Sic denique & lex (vt diuina ſcriptura teſtatur) per angelos nobis indulta eſt, inclitoſque illos patres noſtros qui antè legem, quique fuerunt poſt legem, Angeli ad eum ſubnexere, ſiue quid agendum eſſet admonentes, atque ab errore ſacrilego vitaque profana ad rectum veritatis iter traducentes, ſiue ſacra quauis inſtituta ſeu cœleſtium ſacramentorum occultas viſiones, ſiue diuinas aliquas prædictiones docendo pandentes.* Idem abundantiùs cap. 5. vbi, cur omnes cœleſtes ſpiritus, communi appellatione dicantur Angeli, pertractat. PHILO IVDAEVS libro de ſacrificio Abelis & Caini initio: *Abraham (*ait*) relictis mortalibus apponitur ad Dei populum, fratres immortalitate, & factus ſimilis Angelis. Nam Angeli exercitus Dei ſunt incorporeæ fœliceſque animæ, &c.* Idem libro de Gigantibus, de Angelorum natura & officio, plurimis verbis diſſerit: quod & facit EPIPHANIVS CYPRI libro 2. contra hæreſes vbi recenſet methodium Procli verba referentem. Eiuſdem rei meminit & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS ſermone 10. in Pſalmum 118. dum illud interpretatur, *Manus tuæ fecerunt me, & plaſmauerunt me, &c.* Item & libro 3. de fide cap. 2. & aliis infinitis in locis: & IOANNES CHRISOSTOMVS homilia 27. in illud Matthei cap. 11. *Quid exiſtis in deſertum videre, &c.* Et abundantiùs his etiam AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de cognitione veræ vitæ, capite 5. *Angelus autem (* ait *) ſpiritus eſt, & ſubſtantia incorporea. Inuiſibilis, ſenſibilis, rationalis, intellectualis, immortalis.* Idem expoſitione in Pſalmum 103. *Spiritus ſunt Angeli, & cùm ſpiritus ſunt,*

Dionyſius Areopagita, Pauli diſcipulus.

Act. 7.

Philo Iudæus.

Epiphanius Epiſcopus Conſtantiæ Cypri.

Ambroſius Mediolanenſis.

non ſunt Angeli. Cum autem mittuntur fiunt Angeli. Angelus enim officij nomen eſt, non naturæ. Quæris nomen huius naturæ? ſpiritus eſt. Quæris officium? Angelus eſt. Ex eo quod eſt, ſpiritus eſt, ex eo quod agit, Angelus eſt. Sicut in homine, nomen naturæ homo: officij præco, id eſt, qui erat homo fit præco: non qui erat præco, fit homo. Sic ergo, qui erant iam ſpiritus conditi à creatore Deo, facti ſunt Angeli, mittendo eos nunciare quod iuſſerit, &c. Idem aſtruit infinitis in locis, & plenius GREGORIVS I. libro homiliarum, homilia 34. illud Lucæ 15. *Erant appropinquantes ad Ieſum, &c.* Idem & Sophronius HIEROSOLYMITANVS, in confeſſione ſuæ fidei, quam miſit Sergio Conſtantinopolitano Epiſcopo, quæ doctiſſima lecta eſt coram Patribus Concilij CONSTANTINOPOLITANI III. dicti generalis 6. in Trullo, audiente Conſtantino IV. Imperatore, & fratribus. *Animæ* (inquit) *hominibus permanent incorruptæ, & Angeli immortales perſeuerant, non naturam reuera incorruptam, propriéve immortalem habentes eſſentiam, ſed gratiam à Deo ſortiti ſunt, qua immortalitatem eis largitur, & incorruptionem eis prouidet, &c.* Vide & in ſequentibus.

Gregorius I.

Sophronius Patriarcha Hieroſolymitanus.

Cœleſtium III. Conſtantinopolitanum dictum 6. generale.

Angelorum ordo.] DIONYSIVS AREOPAGITA libro de Cœleſti Hierarchia, cap. 4. *Statuit ſummus ille ac ſuperſubſtantialis omnium ordo, per ſingulas diſtinctiones primos & medios extremoſque eſſe ordines atque virtutes, vt ſcilicet inferiorum ſpirituum excellentiores, quippè præceptores ac duces ſint, per quos illi acceſſum habeant, ad Deum, & ad lucem illam ſecretiſſimam Dei ſocietatémque perueniant.* Et cap 5. *Dicimus itaque in omnibus ſacratiſſimis diſtinctionibus ſuperiores quouſque eminentioréſque ordines, inferiorum quoque agminum non carere fulgoribus, atque virtutibus: poſteriores verò ſuperiorum intelligentia exortes eſſe.* Et cap. 6. *Omnes ſimul cœleſtes immortaleſque ſubſtantias in nouem ordines diuinus ſermo diſtinxit, propriiſque, ac ſignificantibus vocabulis appellauit. Has eximius * præceptor noſter, in ternas tertiò repetitas diſtinctiones ad ſanctæ Trinitatis diuiſit imaginem, ac primam quidem eſſe ait, quæ coram Deo verſetur ſemper, idq; ex diuina dignatione ſuſceperit, vt illi inhæreat ingiter, nulliſque medijs interiectis ſpiritibus inſeratur. Nam ſanctiſſimos Thronos, & oculis plurimis aliiſque præditos ordines, Cherubin ſcilicet & Seraphin, Hebræorum voce appellatos, iuxta Deum, nullis medijs inſertis agminibus, eminenti propinquitate locatos ait, Idq; ſanctarum Scripturarum tradere expoſitionem. Hanc igitur Ternariam diſtinctionem, vt vnam & per omnia æqualem, primámque reuera Hierarchiam illuſtris dux noſter ac magiſter eſſe ait, qua non ſit præſtantior altera, primoribuſque Dei ſummi ſplendoribus maiori propinquitate coniuncta. Secundam verò aſſeruit, quæ poteſtatibus, Dominationibus, Virtutibuſque conficitur. Tertiam item, quæ in cœleſtibus functionibus, extremum teneat locum ex Angelis, & Archangelis, Principatibuſque conſtantem.* Atque has diſtinctiones exponit locupletiùs capitibus ſequentibus, & nominis etymon atque rationem declarat: Seraphin quidem interpretari incendentes. Cherubin ſpeculantes, & Thronos, Deum ferentes interpretari, & ſic de alijs quæ copioſiſſimo tractatu dilucidat: & infert cap. 10. *Sunt autem & Angeli omnes ita inſtituti, vt inferiores ſuperioribus obaudiant, eorúmque mutua enuncient, ac primi illi quidem vt ſummi Dei ſe mouentis conſilia & voces exponant. Reliqui verò proportione debita eorum quæ à Deo mouentur exprimant voces.* Deinde inquirit, cur & Sacerdotes Angeli, & Dij vocantur. Vide dictione, Sacerdos. Porrò ordines cœleſtium ſpirituum clariùs, non copioſiùs diſtinguit Auguſtinus Hipponenſis libro vndecimo in Geneſim, capite viceſimo ſecundo, & libro vndecimo, de Ciuitate Dei, capite 9. libro quoque 5. cap. 22. & libro 15. capite 23. vbi de Angelorum ordine, & natura, & officio diſſerit: quod & facit GREGORIVS I. libro homiliarum 40. homilia 34. & libro ſecundo, Moralium, capite 2. 3. & 4. ac alijs in locis. Item & Iohannes Chryſoſtomus homilia 3. de incomprehenſibili Dei natura contra Anomæos, vbi exponit illud Ezechielis, *Hæc viſio ſimilitudinis gloriæ Domini.* Verùm, quia prolixus eſt lectorem oro, vt locum adeat Tomo 5. non longè à fine homiliæ. De Angelis etiam tractat pluribus alijs in locis, ſed breuitatis ſtudio, ſilentio prætereo. Plura Iuſtinus Martyr in Dialogo cum Tryphone, &c.

Auguſt. Hipponen.

Gregorius Magnus.

Ioannes Chryſoſtomus.

Iuſtinus Martyr.

Angeli cur humanos vultus præferant, aut alis penniſque ſint præditi.] DIONYSIVS AREOPAGITA libro de Cœleſti Hierarchia capite 2. *Ne nos* (ait) *vulgi errore ſeducti paſſim, exiſtimemus cœleſtes ac diuina ſpecie præditos ſpiritus, multis pedibus, multiſque eſſe facicbus, & ſine ad bouum ſtoliditatem, ſine ad feritatem leonum eſſe formatos, ſeu ad aquilarum recuruis roſtris effigiem, ſeu ad piloſam auium plumeſcentiam ſ ſeu rotas quaſdam igneas, & materiales ſedes ad accubitum ſummæ Diuinitati neceſſarias ſupra cœlum imaginari ſtolidè incipiamus, & equos diſcolores aliquos & ſatellites armatos ac duces, & cætera id genus, quæ nobis euidenti & expreſſa varietate ſignorum ſacratiſſimè fícta traduntur. Nempè enim ſanctionibus Poeticis Theologia, vt eos deſcriberet ſpiritus qui formis carent, affatim vtitur, humanæ ſcilicet mentis infirmitatem non ignorans, eiq; propriam & cognatam viam, per quam ad altiora ferantur, benigniſſimè prouidens, ac pro ipſius modo in ſacris literis huiuſmodi aſcenſionis itinera ſternens, &c.* Et ſubdit: *Quod ſi quis abſonas & abſurdas imagines in ius voces, verereque dicat diuinis illis ſanctiſſimiſque ſpiritibus formas adeo fœdas imponere, illum ita admoniuiſſe ſufficiet duplicem in ſacris literis tradi ſignificandi modum: ex his alterum per ſimiles imagines figuráſque procedere, nihilq; à ſua natura deuiare, alterum per diſſimiles formas promouere. Itaque effictis, vt diuerſis prorſus & alia quàm videatur, inſinuet, &c.* Quod & ex diuina Dei ſubſtãtia, quæ verbis & formis effigiatur conſequenter oſtendit, vt diximus in dictione, Deus. Porrò quæ ſunt figuratiuæ Angelicarum virtutum imagines, oſtẽdit cap. 15. Cœleſtis Hierarchiæ: *Et primo Seraphin* (inquit) *ignei pinguntur, quia incendendi munus nominis ſui appellatione ſignant: per ignem autem ſignari arbitror cœleſtium ſpirituum faciem Dei maximè ſpeciei inſignem. Nam profectò ſanctiſſimi, qui de Deo locuti ſunt, viri, ſummam illam & nullis obnoxiam figuris formiſque ſubſtantiam variè in igne deſcribunt, quippè qui diuinæ proprietatis, ſi dici liceat, in rebus viſibilibus plurimas ſeruat imagines, &c. Humanæ quoque illæ formæ virtutes Angelicas deſcribunt, quòd mente vigeant homines, videndique vires habeant ad ſuperna tendentes, ſublimiq; ore, & erecto ſint ſtatu & per naturam ad imperandum ac regendum, cùmque ſenſu ac viribus brutorum animalium comparatione minimum valeant, præſtanti tamen virtute animi ac rationabilis ſcientia dominatur, & quod animo naturaliter libera ſeruire vinciq; non poſſit, omnia ſuperant. Poſſumus autem & per ſingula pluriſariam diuiſa humani corporis membra, non inconcinnas vt reor imagines, cœleſtium inuenire vir-*

Ratio cur Angelis facies virginea depingantur cur alis cæteríque membris ſint præditi.

Ezechiel 4. Daniel 7. Zacharæ 1. Machab. 3. Ioſue 5.

Duplex ſignificandi modus in ſacris literis.

ſcil. Paulus Epheſ. 3. ad Coloſſen. 1. Ezechielis 1. Eſaiæ 6.

Exod. 3. Geneſ. 19. Geneſ. 32.

tutum. Dicimus enim viſu quidem in ſanctis Angelis clariſſimam ſignari aciem, qua diuinis hauriendis luminibus inhiant, ſimplicémque preterea illam & liquidam nihilque oblectantem, ſed motus celeritate conſtantem, puramque & patulam ſuſcipiendis abſque perturbatione vlla diuine claritatis fulgoribus qualitatem. Porrò naribus, olfaciendi ac diiudicandi vi preditis, capacem eorum perceptionem, qua ſummam illam ſuauiſſimámque fragrantiam, pro viribus admittentes, cetera quæ huiuſmodi non ſint, ſcitè diiudicant, ac penitus fugiunt. Auribus verò vim illam participandi diuinamque participationem ſcitè ſuſcipiendi: guſtu autem intelligibilis alimonie refectionem & diuinorum nutrientiumque liquorum admiſſionem. At verò tactu conſtantiam illam exprimi putamus, qua quod vtile, quod noxium ſit peritè diſcernunt. Porrò dentes diuiſionem indultæ ſibi perficientis alimonie, alentiſque perfectiones exprimere credimus. Palpebræ & ſupercilia ſtatum illum ſignificare arbitramur quod diuina ſpeculationis ſenſus atque intelligentias cautiſſimè ſeruant. Pubeſcentem verò & iuuenilem ætatem vitalis virtutis conſtantiam ſempiternè vigentis. Humeros autem atque vlnas, & manus faciendi & operandi ſtrenuam ac potentiſſimam vim in diuinis ſpiritibus interpretamur. Cor item ſignum eſſe dicimus diuinam ſpeciem pro ſe ferentis vitæ, qua vitalem vim ſummi boni inſtar in inferiora diſſeminat. Porrò pectora virtutem inſuperabilem ſeruandique vim vt eſt à ſubiecti cordis viuifica diſtributione ſignificant. Dorſa verò vim indicant vitales omnes virtutes continentem. Pedes autem mobilitatem, celeritatem atque curſum inſinuant ſempiterni motus ad diuina tendentis. Quocirca & ſanctorum ſpirituum pennatos Theologia pedes effingit. Quippè alis ſignatur celeritas alta conſcendens, & cœleſtis vitæ curſus iter in interiora ſemper ad celſiora conſternens, & quod ad ſuperiora feratur mortalibus, atque infimis omnibus exceptus: ſed enim alarum leuitas id in ſanctis Angelis indicat, quòd terreni corporis ſarcina liberi totis abſque vlla admixtione vel pondere ad celſa feruntur. Quod autem nudi & diſcalceati deſcribuntur, hoc ſignat, quòd liberi & abſoluti, & expediti atque exterioris omnis adiectionis labe ſint puri, & ad diuina ſimplicitatis ſimilitudinem pro viribus tendant. Et ſic conſequenter de his proſequitur, cur videlicet zona cingantur, haſta, &c. Habeant formam leonis, bouis & aquilæ, aut habeant cornua, ſed & de his Seraphin, alijs tractat libro de Eccleſiaſtica Hierarchia parte tertia, capitis quarti, vbi de Chriſmate & vnquento tractat. Hæc autem obiter colligimus ex diffuſo eius tractatu. Item cur Angelis humana forma tribuatur ampliſſimè declarat IOANNES THESSALONICENSIS Epiſcopus, ſermone contra Gentiles, qui lectus eſt & approbatus à ſanctis Patribus Concilij NICENI II. dicti 7. generale, actione quinta, qui ſermo ſic incipit, *Hucvſque aduerſus Dominum Ieſum Chriſtum tentator preualuit, &c.* vbi Catholicus in morem Dialogi altercatur cum Gentili. Dicit ergo Gentilis, inter cætera: *Eſto, Deum verbum hominem factum icone exprimatis. Quid ad Angelos hoc facit, quos vt homines pingitis & adoratis? Hi tamen homines non ſunt, ſed intellectuales, & incorporei, & ſimpliciter exiſtentes dicuntur. Sanè ea ratione & à nobis Deos venerabiles exiſtima: non enim ſic quicquam abſurdi agimus, quemadmodum neque vos dum Angelos adoratis.* Reſpondet Catholicus. *De Angelis & Archangelis & eorum poteſtatibus, quibus & noſtras animas adiungo, ipſa Catholica Eccleſia ſic ſentit: eſſe quidem intelligibiles, ſed non omninò corporis expertes, & inuiſibiles, vt vos Gentiles dicitis verùm tenui corpore preditos, & aereo ſiue igneo, vt ſcriptum eſt, Qui facit Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos ignem vrentem. Sic autem multos ſanctorum Patrum ſenſiſſe cognouimus, quorum eſt* BASILIVS *cognomento Magnus, & Beatus* ATHANASIVS, *ſed &* METHODIVS, *& qui ſunt ab illis. Solummodo autem Deus incorporeus & informabilis, intelligibiles autem creaturæ nequaquam ex toto ſunt incorporeæ, & imitabiles picturæ exiſtunt, quare etiam in loco exiſtunt, & circunferentiam habent. Quamquam autem non ſint, vt nos, corporei, vtpotè ex quatuor elementis & craſſa illa materia, nemo tamen vel Angelos vel dæmones vel animas dixerit incorporeas: multoties enim in corpore viſi ſunt, ſed ab illis quibus Dominus oculos aperuit. Nos igitur eos non vt Deum, ſed vt creaturas intelligibiles, & miniſtros Dei, non tamen vt verè incorporeos pingimus & colimus. Quod autem hominis figura pingantur in cauſa eſt quod in ea viſi ſunt, ſi quando miniſterium Dei apud homines obierunt. Et Patrum fuit ſententia, quia Angelos pingere oportet quando circumſcribi poſſunt, & vt homines apparuerunt, &c.* Vide Imago, conſule & præmemoratos authores.

Pſal 10. Marc. 16. Daniel 7.

Deutero. 33. Daniel. 10. Ezechiel 7.

Apocal. 10. Daniel. 9. Geneſ. 18.

Ioannes Theſſalonicenſis Epiſcopus, cuius ſermo lectus eſt, approbatus à Patribus in 7. generali quod fuit 2. Nicænum. Concilium Nicenum 2. dictum 7. generale.

Alter natus Gentilis cum catholico, cur Angeli humana vultu effingantur.

Hebr. 1.

Baſilius Magnus Athanaſius Alexandrinus, Methodius Cyri epiſcopus. Pſalm. 103.

ANIMA.

Animæ ſtatus.] PHILO IVDÆVS libro de eo quòd deterius potiori inſidiari ſoleat: *Vis* (inquit) *illa quæ nobis cum brutis communis eſt eſſentiam accepit ſanguinem, at illa, quæ à rationali fonte demanat, ſpiritus eſt, non aër motus, ſed character quidam, & effigies diuinæ potentiæ, quam nomine proprio Moſes vocat imaginem, ſignificans quòd Archetypum rationalis naturæ Deus eſt. Homo verò imago ſeu effigies, non illud gemina naturæ animal, ſed quod eſt in anima præſtantiſſimum quod vocatur mens & ratio, &c.* Idem & de animæ natura & ſtatu, libro de Somnijs atque alijs locis. Sed & EPIPHANIVS CYPRI libro ſecundo, contra hæreſes ex Methodio: ſed & IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia viceſima nona, in Matthæi, caput octauum contra eos diſputat qui animas in Dæmones tranſire ſomniabant, dum illud Euangelij pertractat, quod Dæmones Chriſto dixerunt: *Veniſti ante tempus torquere nos. Quæ ratio* (ait) *inducet nos, vt credamus animam cui illata iniuria eſt. Illi ipſi patrocinari, qui ſibi iniuriam intulerit, aut hominem poſſe facere, vt incorporea virtus in aliam ſubſtantiam tranſmutetur. Nam ſi eſt de corporibus impoſſibile, vt vnquam hominis corpus in aſini corpus tranſmutetur, quanto minus inuiſibilem animam in ſubſtantiam Dæmonis transformare poſſibile erit? Quare vetularum hæc verba, imò diſſipientium ducenda ſunt, & puerorũ ludibria. Nec enim poteſt anima è corpore ſeparata in his regionibus errare. Iuſtorum anima in manu Dei ſunt.* Hinc LEO I. epiſtola in ordine vndecimo ad Iulianũ Coenſem Epiſcopum contra Eutychetem: *Origenes* (ait) *meritò damnatus eſt, qui animarum, antequam corporibus inſererentur, non ſolùm vitas, ſed & diuerſas fuiſſe aſſeruit actiones.* Huius hæreſis, & cæterarum Origenis, meminit NICEPHORVS CALLISTVS libro decimo ſeptimo, capite viceſimo ſeptimo, quæ hæreſis ſub Vigilio damnata eſt, in Concilio CONSTANTINOPOLITANO V. Idem autem LEO I. epiſtola, quæ eſt in ordine nonageſimo primo, ad Turibſum Epiſcopum Aſturienſem, capite quinto. Arguit Priſcil-

Philo Iudæus

Epiphanius Cypri.

Ioannes Chryſoſtomus.

Animas contra præſagiatur Pythagoras tranſire in dæmones.

Leo. 1.

Origenes error circa animarum & ſtatũ animatum.

Nicephorus Calliſtus. Concilium Conſtantinop. 3. Leo I.

lianiſtas,

lianiſtas, qui quorundam Philoſophorum ſequentes errorem, animam hominis diuinæ aſſerebat eſſe ſubſtantiæ, nec à natura creatoris ſui, conditionis noſtræ diſtare naturam, quod ſeu abſurdum damnat. *Quoniam nulla* (inquit) *tam ſublimis, tam præcipua eſt factura, cui Deus ipſe natura ſit. Quod enim de ipſo eſt, hoc eſt, quod ipſe, nec id aliud eſt, quam Filius & Spiritus ſanctus. Præter hanc autem ſummæ Trinitatis vnam conſubſtantialem, & ſempiternam, atque incommutabilem Deitatem, nihil omnium creaturarum eſt quod non in exordio ſui ex nihilo creatum ſit. Nimium igitur ſuperbi nimiúmque ſunt cæci, qui cum dicant humanam animam diuinæ eſſe ſubſtantiæ, non intelligunt, nihil ſe aliud dicere, quam Deum eſſe mutabilem, & immutabilẽ, & ipſum perpeti, quidquid poteſt naturæ eius inferri.* Idem capite decimo eiuſdem epiſtolæ eoſdem conuincit, qui animas quæ humanis corporibus inſeruntur, dicunt fuiſſe ſine corpore, & in cœleſti habitatione peccaſſe, & pro agenda pœnitentia à ſublimioribus ad inferiora delapſas. Hunc eundem errorem damnat ſub ſimilibus verbis Concilium BRACARENSE I. capite quinto, ſexto, & nono, ſed & HIERONIMVS STRIDONENSIS tomo ſecundo epiſtolarum, epiſtola ad Marcellinum, & Anapſychiam, quæ ſic incipit: *Tandem ex Africa*, vbi de origine animæ eleganter diſſerit. Eſt & eiuſdem concertatio pro ſimili re tomo eodem, epiſtola ad Pammachium, aduerſus errores Ioannis Hieroſolymitani, quæ non facilè poſſent hîc recenſeri. De animæ quoque ſubſtantia, & origine, & ſtatu AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro quinto epiſtolarum, epiſtola viceſima prima, ad Horontianum, quæ ſic incipit: *Quæſiti à me, vtrum anima cœleſtis eſſe videatur ſubſtantiæ: non enim aut ſanguinem, aut ignem, aut nervorum harmoniam animam putas, vt vulgus Philoſophorum interpretatur, aut vt illa patricia quædam eorum proſapia Platonis diſputat, quod ipſum ſe mouet & non mouetur ab alio, ipſa tibi anima videtur, &c.* Idem libro de dignitate conditionis humanæ, capite ſecundo, & ampliùs libro de Iſaac, & anima, capite ſecundo, cuius verbo niſi prolixitatem vitandam ducerem annectere eſſet facillimum, & AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de Spiritu & anima, capite decimo tertio, & libro de cognitione veræ vitæ, capite decimo, quid ſit anima abundè declarat, De eius autem origine, & creatione libro de Eccleſiaſticis dogmatibus capitibus 13. 14. 15. 16. & 17. *Animas* (inquit) *hominum non eſſe ab initio inter ceteras intellectuales naturas, nec ſimul creatas, ſicut Origenes fingit: neque cum corporibus per coitum ſeminantur, ſicut Luciferiani, Cyrillus, & aliqui latinorum præſumptiores affirmant, quaſi naturæ conſequentiam ſeruantes, ſed dicimus corpus tantùm per coniugij copulam ſeminari, creationem verò animæ ſolùm creatorem omnium noſſe, &c.* Vide locum, & libro ſexto ſuper Geneſin, capite ſecundo, atque infinitis alijs in locis. Hæc comprobat & LEO IX. in ſua confeſſione Miſſa ad Petrum Epiſcopum Antiochenum epiſtola quarta. Poſſem & teſtimonia plura adferre, ſed creſcerent in immenſum. Et quæ propoſuimus, ſufficiant. Vide Burchardum libro 20. Decretorum, cap. 1. &c.

Animam non eſſe eiuſdem naturæ, quæ & Deus.

Concilium Bracarenſe 1.

Hieronymus Stridonenſis.

Ambroſius Mediolanenſis.

Auguſtinus Hippoenſis.

Leo 9. Papa.

Burchardus Vormanticenſis Epiſcopus.

Clemens 1.

Anima vnica & immortalis.] CLEMENS I. libro ſexto Conſtitutionum Apoſtolicarum, capite vndecimo: *Animam incorpoream & immortalem affirmamus, nec interire eam veluti corpora, ſed perpetuò manere vti rationis participem, & libertate præditam.* PHILO IVDAEVS libro de Somnijs, idem confitetur, & IVSTINVS MARTYR in Dialogo cum Tryphone, & IRENAEVS LVGDVNENSIS libro ſecundo contra hæreſes Valentini, & ſimilium, capite 65. & adhuc ampliùs libro 5. cùm illud exponit ad Romanos: *Spiritus eius qui ſuſcitauit Ieſum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora veſtra, &c.* Et abundantiùs TERTVLLIANVS Carthaginenſis libro de reſurrectione Carnis, ex veteri & nouo Teſtamento animæ immortalitatem validis argumentis aſtruit: quod & facit libro De teſtimonio animæ, & libro de Anima, capite primo, vbi contra Philoſophos agit de immortalitate animę, & de innata anima, capite ſecundo, & de effigie, capite tertio, tum de reliquis, de ſimplicitate ſubſtantiæ eius & quòd illa ſpiritus ſit, recenſitis & reprobatis Philoſophorum opinionibus, IOANNES Chryſoſtomus homilia triceſima quinta, in Matthæum, capite decimo, dum illud interpretatur: *Quicunque me confitebitur coram hominibus, &c.* Et AMBROSIVS Mediolanenſis libro De bono mortis, capite nono, & decimo: *Ergo* (inquit) *anima quæ illi adhæret inuiſibili bono atque immortali, & ipſa corporea hæc fugit, & terrena, & mortalia derelinquit, ſtuq. illius ſimilis quod deſiderat, & in quo viuit & paſcitur, & quia immortali intendit, non eſt ipſa mortalis. Quæ enim peccat moritur, non vtique aliqua ſui diſſolutione, ſed merito moritur Deo, quia viuit peccato. Ergo quæ non peccat non moritur, quia manet in ſubſtantia ſui, manet in virtute & gloria. Nam quomodo ſubſtantiæ eius interire poteſt, cum vtique anima ſit quæ vitam infundit? Et cui anima infunditur, vita infunditur: à quo anima diſcedit, vita diſcedit. Anima ergo vita eſt: Quomodo poteſt mortem recipere cùm ſit contraria? Sicut enim nix calorem non recipit, nam ſtatim ſoluitur: & lux non recipit tenebras, nam ſtatim diſcutit: infuſo enim lumine, tenebrarum horror auferitur: ſicut admoto igne, niuium rigor deſinit: ita & anima quæ vitam creat, mortem non recipit, non molitur, &c.* Idem & libro de fide reſurrectionis in initio, & in fine, & libro 2. de Cain, & Abel. cap. 10. atque in expoſitione Pſalmi 1. & alijs in locis quos minus oneroſum eſſet cẽſere. Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de Eccleſiaſticis dogmatibus, allegat Burchardus lib. 10. Decretorum, capite 1. 2. 3. &c. *Neque duas* (inquit) *animas eſſe dicimus in vno homine, ſicut Iacobus, & alij Syrorum ſcribunt: vnam animalem, qua animetur corpus & immiſta ſit ſanguini, alteram ſpiritualem quæ rationem miniſtret: ſed dicimus vnam eandémque eſſe quæ & corpus ſua ſocietate viuificat, & ſemetipſum ſua ratione diſponit, habens in ſe libertatem arbitrij, vt in ſua ſubeligat cogitatione quod vult.* Scripſit præterea idem author librum de Immortalitate animæ, quem inuenies tomo 1. operum eius. Idem IVSTINVS MARTYR Dialogo cum Tryphone defendit, atque duabus illis quas pro Chriſtianis habuit Apologijs. Idem & SOPHRONIVS HIEROSOLIMITANVS Epiſcopus in confeſſione ſua Catholicæ fidei, quæ lecta eſt coram patribus 6. generalis Synodi Conſtantino. IV. & fratribus eius audientibus, actione vndecima: quamquidem ille olim tranſmiſerat Sergio Conſtantinopolitano Epiſcopo: * *Hominum* (inquit) *animæ permanent incorruptæ, ſic Angeli immortales perſeuerant non naturam reuera incorruptam propriéve immortalem habentes eſſentiam, ſed gratiam à Deo ſortiti ſunt, qua immortalitatem largitur, &* in-

Tertullianus Carthaginen.

Ioannes Chryſoſtomus.

Ambroſius Mediolanenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Iuſtinus Martyr.

Sophronius Hieroſolymitanus Epiſcopus.

* Nota lector, omnia hæc non dicit Sophronius affirmatiue ſed negatiue: hæc impio libro commenta.

corruptionem eis prouidet. Sed non idcirco quoad hominem animæ gratia Dei incorruptionem receperunt quæ omnibus creaturis naturaliter insidet, ideò & ante corpora eas fuisse suspicabimur, vel ante huius visibilis mundi prolationem atque compaginem in sempiterna quadam vitæ positas arbitramur, vitámque habuisse cœlestem asserimus, & incarneam seu incorpoream vitam viuentes perpetuam in cœlo, aliquando non existenti, sicut Origenes erroneus constituit, & huius complices atque consentanei, Didymus & Euagrius, & reliqua earum fabularum excogitatrix stoliditas, quæquidem non solùm hoc errando pronunciant, paganorum concreti dogmatibus, & Christianorum nobilitatem sordidantes, sed & istorum corporum quibus nunc sumus amicti, impudenter perimunt resurrectionem, &c. Porrò de vnica anima, & eius immortalitate meminit DIONISIVS AREOPAGITA libro de Diuinis nominibus, capite sexto, vbi de vita, quæ Deus est, loquitur: sed & illud confirmat Concilium CONSTANTINOPOLITANVM IV. quod dicitur 8. generale sub Adriano II. capite vndecimo. Apparet quosdam id temporis intantum impietatis venisse, vt hominem duas animas habere impudenter dogmatizarent. Tales igitur impietatis inuentores, & similia sapientes, cùm vetus & nouum Testamentum, omnésq; Ecclesiæ Patres vnam animam rationalem habere hominem assererent, sancta & vniuersalis Synodus anathematizat. Et LEO X. in Bulla quæ inscribitur sessione octaua Concilij LATERANENSIS sub eodem celebrati. *Cum dicebus (ait) nostris, quod dolenter referimus, zizania seminator, antiquus humani generis hostis nonnullos pernicioſissimos errores, à fidelibus semper exposos, in agro Domini superseminare & augere sit ausus de natura præsertim anima rationalis, quod videlicet mortalis sit, aut vnica in cunctis hominibus, & nonnulli temerè philosophantes, secundum falsam philosophiam, verum id esse assererent, contra huiusmodi pestem opportuna remedia adhibere cupientes hoc sacro approbante concilio, damnantes & reprobamus omnes asserentes, Animam intellectiuam mortalem esse, aut vnicam in cunctis hominibus, & hac in dubium vertentes, cum illa non solùm vere per se & essentialiter, humani corporis forma existat: sicut in canone quem fœlicis recordationis* CLEMENS V. *edidit in generali* CONCILIO VIENENSI *continetur, verum & immortalis, & pro corporum quibus infunditur multitudine, singulariter multiplicabilis, & multiplicata & multiplicanda sit. Quod manifestè constat ex Euangelio: Cùm Dominus ait, Animam autem non possunt occidere. Et alibi: Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Et cùm æterna præmia, & æterna supplicia, pro merito vitæ, iudicandis repromittit: alia incarnatio, & alia Christi mysteria nobis minimè profuissent, nec resurrectio expectanda foret, ac sancti & iusti miserabiliores essent, iuxta Apostolum, cunctis hominibus. Cùmque, vero verum minimè contradicat, omnem assertionem veritati illuminatæ fidei contrariam, omnino falsam esse diffinimus. Et vt aliter dogmatizare non liceat, districtiùs inhibemus, omnésque huiusmodi erroris assertionibus inhærentes, veluti damnatissimas hæreses seminantes, per omnia vt detestabiles & abominabiles hæreticos & infideles, Catholicam fidem labefactantes, vitandos & puniendos fore decernimus, &c.* Vbi & inhibet omnibus rectoribus & publicè legentibus, aliter de anima docere, quàm Catholica Ecclesia confitetur, vt posuimus dictione Schola. Vide plura etiam dictione, Resurrectio mortuorum. Vide & GREGORIVM I. libro quarto Dialogorum, capite 45.

Dionysius Areopagita.

Concilium 4. Constantinop. quod dicitur 8. generale sub Adriano 2. Papa, & Basilio Imperat. fuit 373. Episcop.

Leo 10.

Concilium Lateranense sub Leone 10.

Vide quam eccemus mortalitatem nostræ ipsorum appetat.

Clemens 5. Concilium generale Viennense.

Matthæi 10. Ioannis 12. 1. Corinth. 15.

Gregorius 1.

ANIMVS.

Animus laudis auidus.] ENNODIVS DIACONVS postea Episcopus Ticinensis libro Apologetico contra calumniatores canonum, qui approbatus est à Symmacho Papa, & ab vniuerso Concilio Romano, & præcipuè à .. sub eodem in quo lectus est. In præfatione sic ait: *Anarus laudis animus est, & fauorem desiderat fidere meretur, aut per blandimenta gloriæ cruces narrantis ignorat, aut lucri adscitus compedibus, linguæ venalis obsequium, vt diuum animus habendi cupidine subiugatus, præsumptum existimat iam tenere compendium, sic ingruentia per stili exercitium nescit timere discrimina, aut necessitate conclusus, profert eloquium sine quacunque lima captiuum, & nesciam pudoris frontem monstrat in medium, vt dum intentioni famulatur, diligentiam decoris abnuat, quia docendi ornamenta non sunt intentiones negotij, sed quietis, nec nitida sunt picta verba, sed ora, &c.*

Ennodius Diaconus.

Animi excellentia.] AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro primo Officiorum, capit. 38. *In his duabus illa est animi excellentia, vt primum animus suus bonus exercitatus cogitationibus, mundo corde quod verum & honestum est videat. Beati enim mundo corde, quia ipsi etiam Deum videbunt: atque id quod honestum est, solum bonum iudicet. Deinde nullis perturbetur occupationibus, nullis cupiditatibus fluctuet. Neque verò id quisquam facilè facit. Quid enim tam difficile, quàm despicere (tanquam ex arce aliqua sapientiæ) opes, alióque omnia quæ plerísque videntur magna & præclara? Deinde vt iudicium tuum stabili ratione confirmes, & quæ iudicaueris lenia, tanquam nihil profutura, contemnas. Deinde vt si quid acciderit aduersi, idque graue & acerbum putetur, ita feras vt nihil præter naturam accidisse putes, &c.*

Ambrosius Mediolanensis.

Animi excellentia in duobus consistit,

Matthæi 5.

AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro De spiritu & anima, capite primo, & libro De quantitate animæ: *Animus est substantia quædam, rationis particeps, regendo corpori accommodata. Animus sapientia illustratus, & sui principium respicit, & se ipsum cognoscit, & quam sit inæcorum vt extra se quærat, quod in ipso possit inuenire, intelligit. Corporeis verò passionibus consopitus, & per sensibiles formas extra semetipsum abductus, oblitus est quid sit, & quid fuit. Et quia nihil aliud se fuisse meminit, nihil præter quod videtur se esse credit. Solo sensu circa corpora, & imaginatione circa corporum similitudines atque locorum versatur, & in eis siue vigilando, siue dormiendo distrahitur. Cùm verò ab hac distractione per puram intelligentiam ascendens in vnum se colligit, rationabilis dicitur, &c.* Vide Anima.

Augustinus Hipponensis.

ANIMAL.

Animalia immunda Christianis] ZACHARIAS I. epistola quinta ad S. Bonifacium Moguntinensem Archiepiscopum primum Germaniæ Apostolum: *Flagitasti à nobis quæ recipienda, quæ respuenda sunt. In primis de volatilibus, id est graculis, & corniculis, atque ciconijs, quæ omninò cauenda sunt ab esu Christianorum, etiam & fibri, atque lepores, & equi syluatici, multò amplius cauendi. Attamen, sanctissime frater, de omnibus sacris scripturis bene compertus es.* De his animalibus quæ lege vetantur, lege AMBROSIVM MEDIOLANENSEM libro secundo de Caim & Abel,

Zacharias Papa ad Bonifacium primum Germaniæ Apostolum & Martyrem.

Hæc quæ vetat animalia, non vidit in vso esse, vt obijciuntur.

capite

Concilium Vormatiense.

capite 2. Porrò de animalibus, vel manducandis, vel non manducandis, conſtitutiones certæ datæ ſunt in Concilio VVORMATIENSI capite 64. & 65. quas hîc appoſuiſſem, ſi mihi compertum eſſet fuiſſe vel eſſe apud Chriſtianos in vſu. Poteris locum adire, vt legas quæ dico.

ANNATAE.

Annatæ inſtitutione antiquiſsimæ.] Annatas aliqui inter quos Platina & Blondus à Ioanne II. vel Bonifacio IX. qui annis 1316. & 1389. ſupererant, inuentas putarunt, & ideò quaſi quoddam Eccleſiarum nuper ortum grauamen & onus reiiciendas: Sed quia Polidorus Virgilius lib. 8. de rerum inuentoribus eos deceptos aſſerit, contemnendi ſunt, ſic enim ait: *Cæterùm nullum inuentum maiores Rom. Pont. cumulauit opes, quam Annatarum quas vocant, vſus, qui omnino multo antiquior eſt, quam recentiores quidam ſcriptores ſuſpicantur, &c.* Sed & Henricus de Seguſia, alias Hoſtienſis, qui cùm Alexandro IV. anno 1260. vixit ea de re ſæpe reclamatum fuiſſe teſtatur. IOANNES ANDREAE in cap. Inter cætera. de off. ord. dicit eas eſſe de antiquiſſima conſuetudine obtentas. Ego autem ita antiquas exiſtimo vt authorem & inuentorem nemo prodere poſſit, audacterque dixerim cum Polydoro loco citato, hoc vectigal iampridem cum Rom. Pontif. non haberet multas poſſeſſiones, & eum oporteret pro dignitate & officio multos magnóſque facere ſumptus, paulatim impoſitum fuiſſe ſacerdotijs.

Annatæ iuſtè]à ſummo Pontifice exiguntur.] Summum Pontificem Annatas exigere poſſe nemo inficiari poteſt, qui iuſtè Aaron ſummum Sacerdotem in veteri lege decimam decimarum, ſecundum quod Numer. cap. 18. præcipitur, accepiſſe concedit, ſic ibi ita legitur: *Præcipe Leuitis, atque denuncia, cùm acceperitis à filijs Iſrael decimas quas dedi vobis, primitias earum offerte Domino, id eſt, decimam partem decimæ, & date eam Aaron Sacerdoti.* Nec obſtare poteſt quod iugum egis veteris excuſſum ſit, quia hoc præceptum inquantum ceremoniale, & in ſignum ſupremi Dominij & inquantum morale, id eſt, quod aliquid à minoribus, maiori detur, ſicut & decimarum præceptum, omnes Chriſtianos obligat. Nam vt CLEMENS ait lib. 2. conſt. Apoſt. cano. 29. 38. 39. & libro 8. capite 36. & ſi Chriſtiani liberi ſint à cæremonijs legis veteris, non tamen à decimis & oblationibus: imò magis tenentur ad ea Chriſtiani, cum eorum iuſticia debeat abundare pluſquam Scribarum, & Phariſeorum. Sic igitur optimè GERSON libro de Simonia de Annatis, loquens: *Sicut ex antiqua conſuetudine decimæ decimarum debebantur ſummo Sacerdoti à Leuitis, ſic non minus hæc decimatio (annatum ſcilicet) facienda ipſi Papæ per inferiores.* ECCHIVS in Enchiridio locorum communium, capite viceſimo ſexto, poſt multa de Annatis ait: *Sequitur ſi Sacerdotes & Epiſcopi vellẽt negare Annatas ſummo Pontifici, tunc eadem facilitate negarent Laici decimas Sacerdotibus, &c.* Si eas de iure diuino expreſſo eſſe cõtendũt, quos ſecutus eſt PETRVS GREGORIVS in parte prima, Syntagm. Iuris vniuerſi, libro ſecundo, capite vigeſimo primo, & licet inficiari aliquis poſſit, attamen de iure diuino interpretatiuo eſſe concedent omnes. Nam cùm non ſit alligandum os bouis triturantis, & cùm lege naturæ dictante, vt qui pro populo laborat, aliquid à populo exigat, ſummus Põtifex qui nõ ſolùm pro ſeculi hominibus, ſed multò plures, & pro clericis omnibus exantlat labores, mercede priuabitur? GERSON loco citato. *Hæc autem recompenſatio videlicet rationabilis, quòd quilibet fructum primi anni, à quolibet beneficiato perſoluuntur, quoniam in hoc Papa ſeruit Eccleſiæ, & ita pro ſuſtentatione decenti ſtatus poteſt operare perſonas, & beneficia.* Et Patres Concilij BASILIENSIS ſeſſione viceſima prima, Annatas prohibentes, in e iſtola Synodali reſponſiua ad obiecta, in calce vltimæ ſeſſionis, ſibi ipſis contradicentia, concedunt, licere ſummo Pontifici, & alijs Eccleſiæ præſulibus pro vitæ ſuſtentatione, & Eccleſiæ neceſſitatibus charitatiuum ſubſidium teſtuare: Annata autem quid aliud eſt, quàm exactio propter Eccleſiæ neceſſitatem introducta?

ANNVNCIATIO

Annunciationis Mariæ virginis feſtiuitas.] Paſſim huius & cæteratum ſolemnitatum meminimus, generali dictione Dies feſti, vel dictione. Maria: veruntamen hîc libuit addere quod Concilium TOLETANVM X. capite primo, aſtruit, Annunciationis quippè Dominicæ ſolemnitas, antiquitus diuerſis temporibus celebratur, nec certum habebat diem, quod correxerunt præfati Concilij Patres, certum ei diem præſcribentes, ſicut & Natalis Domini habet: *Atque propterea quod (aiunt illi) tempore Quadrageſimæ atque Paſchali, ſanctorum ſolemnitates frequenter incidentes non celebrantur, & ſæpe dicta feſtiuitas his temporibus euenit, nec hoc conueniat vt his temporibus incarnatio verbi prædicetur, vbi conſtat verbum poſt mortem carnis gloria reſurrectionis attolli, & hæc feſtiuitas non poteſt celebrari condignè, ſ dèo (aiunt) ſpeciali conſtitutione ſancitur, vt ante octauum diem quo natus eſt Dominus, genitricis quoque eius dies habeatur celeberrimus & præclarus, ex pari enim honore conſtat, vt ſicut natiuitatem filij ſequentium dierum inſequitur dignitas, ita feſtiuitatem matris tot dierum ſequatur ſacra ſolemnitas. Nam quid feſtum eſt matris, niſi incarnatio verbi? Cuius feſtum ita debet eſſe ſolemne, ſicut eſt & eiuſdem natiuitatis verbi, Quod tamen nec ſine exemplo decentis moris, qui per diuerſas mundi partes dignoſcitur obſeruari, videtur inſtitui, ſ In multis itaque Eccleſijs à nobis & ſpatio remotis & terris. Hic mos agnoſcitur vetineri. Proinde vt de cætero, quidquid eſt dubium ſit remotum, ſolemnitas Dominicæ matris, die decima quinta Calendarum Ianuarij omninodo celebretur, & natiuitas filij eius Saluatoris noſtri die octauo Calendarum earundem, ſicut mos eſt, ſolemnis in omnibus habeatur.* Canone tamen quinquageſimo ſecundo, Concilij CONSTANTINOPOLITANI III. dicti 6. generale, fit mentio annunciationis Beatæ virginis in Quadrageſima, quando præterquam diebus Dominicis Quadrageſimæ & Annunciationis die non permittit (vt eſt Græcis mos, non Latinis) ſacramenta celebrari. Vnde agnoſcamus decretum Toletanum reſpectu quodam pio immutatum. Vide Dies feſti, nam & iiſdem diebus Quadrageſimæ, iuſſit prædictum feſtum 25. Martij EVGENIVS IV. decreto quod ad calcem additur Concilij FLORENTINI, Armenis, qui hoc feſtum ignorabant celebrare, vt & alibi dicetur.

Annunciatio Beatæ Virginis Mariæ diuerſimodè antiquitus celebrabatur.

Concilium Toletanum 10

Vtri quam ſanctæ, & Theſſeratis, Virginis Mariæ dominæ ſimundum competant? & obmutſce calumnia.

Conſtantinopolitanum 3. quod ſint generale.

altaris conſecrationem ſanctiſſimorum myſteriorum lex ſacratiſſimi: vnguenti caſtiſſimis infuſionibus perficit. Eſt autem ſupercœleſtis & ſuperſubſtantialis hæc diuina operatio, totius noſtræ diuinitus indultæ ſanctificationis initium atque ſubſtantia, & perficiens virtus. Nam ſi ſacratiſſimum altare noſtrum Ieſus eſt diuina ſcilicet ſpirituum ſanctorum conſecratio, in quo (iuxta ſcripturæ fidem) ſanctificati & myſticè holocauſti inſtar incenſi acceſſum habemus, purgatis luminibus, ipſum profectò ſanctiſſimum ſpeculamur altare, ſ in quo quæ fiunt conſummantur & ſanctificantur) ab ipſo ſacratiſſimo vnguento perfectum. Vide dictionem Chriſma. Porrò ſacram altaris conſecrationem ad ſolos pertinere pontifices, eodem libro IDEM parte 1. capitis 5. tradit vt dicetur in dictione Dedicatio. Idem & EVARISTVS I. vt allegat codex librorum 5. libri 5. cap. 8. Gratiano tamen docente conſtitutio eſt HYGINI I. *Omnes (* ait*) Baſilicæ cùm miſſa ſemper debent conſecrari. Altaria verò placuit non ſolùm vnctionem chriſmatis, ſed etiam ſacerdotali benedictione ſacrari. Si verò altaria non fuerint lapidea, ad celebranda diuina officia non conſecrentur. Vbi etiam eccleſia eſt, de cuius ambigitur conſecratione, à vicinis preſbiteris & parochianis fideliter requiratur. Hi ergo cùm cæteris omnibus in ſynodali concilio ab epiſcopo, pro ſuo ſunt conteſtandi ſacerdotio, ſi illorum temporibus, vel anteceſſorum ſuorum ſciant eccleſiæ illius dedicationem die vel officio vnquam fuiſſe celebrem: quòd ſi affirmando in hoc concordant, non fiat iniuria eccleſiæ legitimæ, vel ſuo defenſori: ſin autem, in arbitrio ſit epiſcopi claudere, ſeu aperire eam.* Sed de his fuſiùs, cùm ad hunc locùm deuenerimus, vbi inueſtigatur vtrum dedicatio eſt iteranda: Et huic concordat quòd AGATHENSE Concilium I. cap. 14. ſtatuit, allegaturque à Gratiano. De conſecratione diſtinctione 1. cap. Altaria. *Altaria (* ait*) placuit non ſolùm vnctione Chriſmatis, ſed etiam ſacerdotali benedictione ſacrari.* Et Concilium EPAVNENSE I. cap. 26. *Altaria (* ait*) niſi lapidea, infuſione Chriſmatis non ſacrentur.* Vide Dedicatio.

Euariſtus 1. papa.

Hyginus 1. papa.

Aduerte ore, quàm probè Eccleſiaſtica diſciplina in conſecranda Baſilica & altaribus authoritas veterũ teſtimonijs confirmetur.

Agathenſe concilium, Gallicè *Agde.*

Cõcilium Epaunenſe, allegatur autẽ hic ca non à Burchardo libro 3. Decretorum, cap. 25.

Altare portatile, facilè non ſacretur.] Concilium SENONENSE I. capite 15. *Vt magis ac magis tollatur occaſio celebrandi miſſas in locis ac oratoriis priuatis* (Rationem habe in dictione miſſa non niſi in locis ſacratis celebranda) *Iniungatur Epiſcopis, vt non ſint faciles ad conſecranda altaria portatilia, ſed tunc demum ad ea conſecranda accedant, cùm intellexerint ea eſſe requiſita pro eccleſiis, aut aliis locis, in quibus licitè celebrantur, & per ſuos Decanos rurales, aliosve officiales prouideant, ne prædicta altaria portatilia retineantur in domibus priuatorum.*

Concilium Senonenſe.

Dionyſius Areopagita.

Altaria conſecrare cui competit] Hoc ex DIONYSIO AREOPAGITA libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ parte 1. capitis 15. antea probatum eſt, ſatiſque ex ſuperioribus conſtat. Altare conſecrare, non eſſe officium preſbyterorum: ſicut nec chriſma conficere, vt dicemus in dictione chriſma. Vnde & ſic loquitur Concilium AGATHENSE I. capite 43. Et allegatur à Gratiano cauſa 26. quæſtione 6. capite miniſtrare. *Miniſtrare (* ait*) Diaconus, conſecrare altare preſbyter non præſumat, &c.* Vide Dedicatio.

Concilium Agathenſe.

Hormiſda 1. papa.

Altare non erigatur inconſulto Epiſcopo.] HORMISDA I. vt allegat Gratianus de conſecratione diſtinctione 1. capite, nullus presbyter. *Nullus preſbyter in Eccleſia conſecrata aliud altare erigat, niſi quod ab epiſcopo loci fuerit ſanctificatum, vel permiſſum, vt ſit diſcretio inter ſacrum & non ſacrum, nec dedicationem ſingat niſi ſit: quod ſi fecerit, degradetur ſi clericus eſt: ſi verò laicus, anathematizetur.* Vide Dedicatio.

Conciliũ Carthaginenſe 5.

Vide in quanta veneratione antiqui ſanctas hæreticorum reliquias vt ad eas vſque etiam peregrinationem aſſumerent.

Altaria campeſtria iubentur eradicari.] Concilium CARTHAGINENSE V. capite 14. & allegat Gratianus de conſecratione diſtinct. 1. Placuit. *Placuit vt altaria quæ paſſim per agros aut vias tanquam memoriæ martyrum conſtituuntur, in quibus nullum corpus, aut reliquiæ martyrum conditæ probantur, ab Epiſcopis qui eiſdem locis præſunt, ſi fieri poteſt euertantur. Si autem hoc propter tumultus populares non ſinitur, plebes tamen admoneantur ne illa loca frequentent, vt qui rectè ſapiunt, nulla ibi ſuperſtitione deuincti teneantur, & omnino nulla memoria Martyrum probabiliter accipiatur niſi aut ibi corpus aut aliquæ certæ reliquiæ ſint, aut vbi origo alicuius habitationis, vel poſſeſſionis, vel paſſionis fideliſſima origine traditur. Nam quæ per ſomnia, & per inanes quaſi reuelationes quorumlibet hominum vbique conſtituuntur altaria omnimodè reprobentur.* Vide & Reliquiæ. Idem mandat & Concilium AFRICANVM ſub Bonifacio primo capite 10. Vide Baſilica.

AMBITIO.

Ambitio quàm enorme peccatum.] Ambitio eſt immoderatus honoris appetitus, de qua Paulus: *Nemo ſibi ipſi vſurpat honorem, ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron,* Et alibi, *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, innice prouocantes, inuicem inuidentes.* Quamuis autem opus bonum deſiderare, bonum ſit tamen primatum honoris concupiſcere vanitas eſt. Et certè loco ignominiæ eſt apud indignum dignitas, vt ampliſſimè deducit PHILO IVDAEVS libro de Ioſeph. non longè à principio, & ORIGENES ADAMANTIVS libro 2. in caput 2. ad Romanos & IOANNES CHRYSOSTOMVS. Homilia 56. in Geneſim cap. 30. *Ne ambitionem (* ait *) ſ. timeamus, nihil enim periculoſius, id quod rerum experientia ſatis diſcimus.* IDEM homilia 83. in Ioannem cap. 18. *Graue quiddam eſt ambitio, graue, inquam, & quæ animam perdere valeat.* Et iterum homilia 43. ad populum Antiochenum, vbi de gloria vana, & ambitione tractat: Adi locum. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro 4. in Euangelium Lucæ cap. 4. vbi de 3. Chriſti tentatione loquitur, *Atque hoc ipſo (* ait *) pernicioſior ambitio, quòd blanda quadam eſt conciliatricula dignitatum & ſæpe quos vitia nulla delectant, quos nulla potuit mouere luxuria, nulla auaritia ſubruere, facit ambitio criminoſos habet enim ſorenſem gratiam. Domeſticum periculum, & vt dominentur aliis, priùs ſeruit. Curuatur obſequio, vt honore donetur, & dum vult eſſe ſublimior, ſit remiſſior, cum in ipſa poteſtate, quod præcellit alienum ſit: legibus enim imperat, ſibi ſeruit.* Idem de ambitione narrat epiſtola 84. quæ eſt ad virginem Demetriadem de ambitione HIERONYMVS STRIDONENSIS ad Ruſticum monachum, & AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 5. de ciuitate Dei capite 12. atque aliis in locis & GREGORIVS MAGNVS. parte 13. Paſtoral. Admonitione 2. Vide quod ſequitur.

Hebr. 5. Galat. 5.

Philo Iudæus, Origenes Adamantius Ioannes Chryſoſtomus.

Ambroſius Mediolanenſis.

Hieronymus Stridonenſis. Auguſtinus Hipponenſis. Gregorius magnus.

Ambitio Epiſcoporum & prælatorum damnanda.] Hæc inferenda reſeruauimus in dictione, Epiſcopatus non ambiendus: & aliis in locis. Verùm hic libet apponere quod LEO I. ait epiſtola 5. quæ eſt ad Anatolium Epiſcopum Conſtantinopolitanum quem ambitionis arguit, vt

Leo 1.

dicemus

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE

beneuolentia. Denique meliores amicitiæ sunt inopum plerumque quam diuitum, & frequenter diuites suis amicis sunt, quibus abundant pauperes, non est enim vera amicitia, vbi est fallax adulatio, &c. Quæ ibi de amicitia tractat & AVGVSTINVS HIPPONENSIS epistola 155. quæ est ad Martianum. *Amicitia est verum humanarum & diuinarum cum beneuolentia & charitate consensio.* Item & epistola 2. ad Macedonium quæ stat in ordine 52. *Vera* (ait) *amicitia non est pensenda temporalibus commodis, sed gratuito amore potienda. Nemo enim potest veraciter amicus esse hominis nisi fuerit ipsius primùm veritatis.* IDEM epistola ad Probam quæ est numero 121. *Amicitia non angustis finibus est terminanda. Omnes, enim quibus amor & dilectio debetur, amplectitur, quamuis in alios propensius, in alios suspensius inclinetur. Peruenit autem vsque ad inimicos, pro quibus & orare præcipimur. Ita nemo est in genere humano, cui non dilectio, & si non multa charitate, pro ipsa tamen communis naturæ societate debeatur.* Concilium FERRARIENSE I. sessione 3. *Amicitia vera ex hominum vultu magis, quàm ex verbis percipi creditur.* Porrò consequenter in eodem concilio, de amicitia, & pace, frequenter. Orientales & Occidentales patres sermonem vicissim faciunt. Vide charitas.

Augustinus Hipponensis.

Aurea diffinitio, amicitia quæ verè nostro seculo malè obscuratur.

Concilium Ferrariense.

AMOR.

Amor in diuinis.] HIEROTHEVS in amatoriis hymnis allegatur a Dionysio Areopagita, libro de diuinis nominibus, parte 2. capitis 4. *Amorem siue diuinum, siue angelicum, siue spiritualem, siue animalem, siue naturalem dixerimus, insitiuam quandam intelligamus commiscentemque virtutem, superiora quidem mouentem ad inferiorum prouidentiam. Æqualis verò rursus ad socialem sui inuicem communionem, ac postremo loco, inferiora vt ad potiora & sublimiora conuertantur, adigentem.* De amore porrò diuino DIONYSIVS AREOPAGITA singulariter disserit eodem libro parte 1. capitis 4. ex illo dum ecstasim nasci confirmat. *Est autem* (ait) *mentis secessum ecstasimque faciens diuinus amor, amatores sui iuris esse non sinens, sed in ea quæ amant penitus transferens, &c.* Multa quæ longa narratione prosequitur.

Hierotheus, Dionysius præceptor. Dionysius Areopagita.

Dionysius Areopagita.

Ecstasim mordiuinus generat.

Amor quo Deum diligimus, vel Deus nos.] IOANNES CHRISOSTOMVS homilia 55. in Genesim tractans illud cap. 3°. *Seruiam tibi septem annis pro Rachel, &c. Nullus aliùs sic dignatus est diligere Dominum, vt beata illa anima. Quasi enim liberatus à corpore & sublimis factus (vt sic dicam) & neque super terram ambulare se putans, ita loquitur. Amor enim in Deum & succensa charitas mentem eius à sensibilibus ad spiritualia transtulit, & à præsentibus ad futura, & à visibilibus ad non visibilia, eo modo se habent fides & charitas in Deum, &c.* AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 2. de moribus Ecclesiæ cap. 22. *Nihil tam durum tamque ferreum quod non amoris igne vincatur, quo cùm se anima rapit in Deum super omnem carnis officinam, libera & admiranda volitabit pennis pulcherrimis & integerrimis, quibus ad Dei amplexum amor castus innititur, &c.* IDEM libro de substantia dilectionis cap. 6. *Vita cordis amor est, & idcirco omnino impossibile est, vt sine amore sit cor, quod viuere cupit. Quid hinc sequatur considera. Si enim sine amore anima humana esse non potest, aut seipsum aut certè aliud aliquid à se diligat necesse est. Quia verò in seipsa perfectum bonum non inuenit, si se solam diligeret, fœlix amor non esset. Oportet ergo si fœliciter amare desiderat, aliquid præter se quod amet inquirat. Si autem imperfectum aliquid extra se amare incœpit, amorem quidem suum irritat, sed miseriam non excludit. Fœliciter igitur non diligit, donec ad vnum & summum bonum per amoris desiderium se conuertit. Quia quod summum bonum & verum Deus est solus, ille fœliciter amat qui Deum amat, & tanto fœliciùs quanto amplius.* Idem libro de amando Deum, & libro 50. homiliarum homilia 35. *Amandus est Deus, ita vt si fieri potest nosipsos obliuiscamur.* Idem in aliis locis infinitis vt epistola 52. quæ est ad Macedonium & GREGORIVS I. libro 18. Moralium in 27. caput Iob, tractans illud, *Aut poterit in omnipotente delectari? Qui* (inquit) *terrenarum rerum amore vincitur in Deo nullatenus delectatur. Esse quidem sine delectatione animæ numquam potest. Nam aut infimis delectatur, aut summis, & quanto altiori studio exercetur ad summa, tanto maiori fastidio torpescit ad infima: quantoque acriore cura inardescit ad infima, tanto tempore damnabili frigescit à summis. Vtraque enim simul & æqualiter amari non possunt.* Idem homilia 18. in Ezechielem ad calcem.

Augustinus Hipponensis.

Omnes amores trahuntur & damnantur: sed videndum ne in pessimo loco loquatur, qui soli Deo debetur amor.

Gregorius Magnus.

Anima nunquam potest esse sine dilectione.

ANATHEMA.

Anathema quid.] IVSTINVS MARTYR quæstione 121. ad Orthodoxos. *Anathema dicitur quod à Deo repositum & sepositum est, nec amplius in commune vsum sumitur, aut quod à Deo propter vitium alienatum est. Catathema verò est, consentire cum anathematizantibus.* Et IVSTINIANVS IMPERATOR in confessione sua Catholicæ fidei quam misit ad Ioannem 2. papam ad calcem. *Anathema nihil aliud significat, nisi à Deo separationem, sicut in veteri & nouo testamento iudicium de anathemate significat,* idem omnino Patres Concilij V. CONSTANTINOPOLITANI, cùm tres ex ipsis pro scriptis Cyrilli Alexandrini coram cæteris defensionem proponunt, vt habetur collatione 5. eiusdem concilij, quod & repetitur collatione etiam 8. eiusdem, cùm de Theodori Mopsuestienis episcopi damnatione agitur. Idem GREGORIVS I. libro 11. moralium cap. 4.

Iustinus Martyr.

Catathema quid sit. Iustinianus Magnus Imperator in confessione catholica quam transmisit ad Papam Ioannem.

Concilium V. Constantinop.

Gregorius I.

Anathema semper valet, & ideò cautè infligendum.] Hæc pluribus verbis elucidantur in dictione. Excommunicatio verumtamen sic GREGORIVS I. epistola ad Theoctistam Patriciam libro 9. epistola 39. *Si sunt qui dicunt quia compulsas quispiam nec sponte, si anathematizauerint anathematis vinculo non tenetur, ipsi sibi testes sunt quia Christiani non sunt, quia ligamenta sanctæ Ecclesiæ vanis se existimant conatibus soluere, ac per hoc nec absolutionem sanctæ Ecclesiæ quam præstat fidelibus veram putant, si ligaturas eius veras esse atque valere non æstimant. Contra quos diutius disputandum non est, quia despiciendi per omnia & anathematizandi sunt, vt vnde veritatem fallere se credunt, inde in peccatis suis veraciter ligentur.* Illos quoque qui anathematis sententiam vilipendunt eodem anathemate ferit Concilium EXONIENSE in Anglia cap. 1. verumtamen attentè considerandum est, ne facilè anathema fulminetur. Nam & hoc Concilium MELDENSE I. prohibuit capite 56. *Nemo* (inquit) *Episcoporum quemlibet sine certa & manifesta peccati causa, communione priuet Ecclesiastica. Anathema autem sine consensu archiepiscopi aut coepiscoporum, prælata etiam Euangelica admonitione, nulli imponat, nisi vnde canonica docet*

Talis sunt Calumniæ, quæ ex excommunicationis sententiam deridentem tamen ipsi excommunicent eos, qui sub nomine scismatis & doctrinæ.

Concilium Oxoniense in Anglia sub Innocentio 3.

Concilium Meldense 1.

authoritas: quia anathema æterna eſt mortis damnatio, & non niſi pro mortali debet imponi crimine, & illi, qui aliter non potuerit corrigi. Hæc confirmat Concilium VORMATIENSE I. capite 13. & Concilium COLONIENSE III allegans præfatum Meldenſe decretum parte 13. capit. 5. & infinita ſunt alia conciliorum decreta, quæ ordine digeſta reperies in dictione, Excommunicatio temere non ferenda.

Cõcilium Vormatiẽſe. Cõcilium Colonienſe 3.

ANCILLA.

Ancilla non vtendum loco vxoris.] LEO I. epiſtola ad Ruſticum Narbonenſem, Epiſcopum capite 5. & allegatur à Gratiano cauſa 32. quæſt. 3 capite ancillam. *Ancillam à toro abiicere, & vxorem certæ ingenuitatis accipere, non duplicatio coniugij, ſed profeſſio eſt honeſtatis.* AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, ſermone in ordine 65. qui eſt de ſancto Ioanne Baptiſta: *Iter (ait) facit Domino, qui inter cæteras continentiæ virtutes matrimonij limitem non excedit, nec coniugij præſcriptum terminum, adulterina permixtione commaculat. Sunt enim nonnulli qui cum legibus vxores duxerint, contra diuinitatis legem ſociant concubinas, non intelligentes quid contrahendo matrimonia propriis vinculis conſtrinxerunt. Qui enim legibus ducit vxorem, profitetur ſe contra legem non eſſe facturum. Reum ergo ipſe ſe ſtatuit qui adhibendo ſibi adulteram, ius pollicitationis excedit. Sed dicit aliquis: vxorem non habeo, ideò mihi ancillam ſociani. Audi quid dicat ſcriptura ad Abraham: Eiicè ancillam & filium eius, non enim hæres erit filius ancillæ cùm filio liberæ: ſi igitur ancillæ filius hæres non eſt, ergo nec filius eſt. Cur autem quæritur tale coniugium, de quo ſuſceptus filius, non ſucceſſionis poſſit hæres eſſe, nec ſanguinis? Nec enim habere poteſt hæreditatis conſortium, qui non habet originis priuilegium. Cur, inquam, quæritur tale contubernium de quo nati, non filij ſunt matrimonij, ſed teſtes ſunt adulterij? &c.* Vide pluta Dictione Concubina.

Leo I.

Eodem die hæc ſcribebam anno 1570.

Ambroſius Mediolanenſis.

Geneſ. 21. Galat. 4.

Ancillam ſi Domina occiderit.] Concilium ELIBERITANVM cap. 5. & allegatur à Gratiano diſtinctione 50. capite. Si qua fœmina. *Si qua fœmina furore zeli accenſa, flagellis verberauerit ancillam ſuam, ita vt intra tertium diem animam cùm cruciatu effundat, eò quòd incertum ſit voluntate an caſu occiderit: ſi voluntate, poſt ſeptem annos, ſi caſu, per quinque annorum tempora, acta legitima pœnitentia, ad communionem placuit admitti. Quòd ſi infra tempora conſtituta fuerit infirmata, accipiat communionem.* Hoc decretum citatur in Concilio MOGVNTINENSI II. ſub Rabano cap. 22. & in Concilio VORMATIENSI I. capite 39. ſed & GREGORIVS I. libro 2. Regiſtri, indictione vndecima epiſtola 83. quæ eſt ad Andream epiſcopum Tarentinum. & allegatur à Gratiano diſtinct. 33. cap. habuiſſe. *Habuiſſe te concubinam, manifeſta veritate comperimus. De qua etiam contraria eſt quibuſdam nata ſuſpicio.* Et infrà: *Si verò huius reatum tibi conſcius non es, in eo te neceſſe eſt, quo es ordine, permanere. Præterea, quoniam mulierem de Matriculis, contra ordinem ſacerdotij, cædi crudeliter fuſtibus deputaſti, quam licet poſt octo menſes exinde minimè arbitramur fuiſſe defunctam, tamen quia ordinis tui habere noluiſti reſpectum, propterea duobus te menſibus, ab adminiſtratione miſſarum ſtatuimus abſtinere. In quibus ab officio tuo ſuſpenſum, flere te conuenit, quod feciſti, &c.* Vide & dictione ſeruus & cædere.

Cõcilium Eliberitanum ſub Syluestro vel Melchiade.

Cõcilium Mogunt. 2. Concilij Vormatiẽſe. Gregorius Magnus.

Ancilla licitè poteſt nubere.] IVLIVS I. vt allegat Iuo Carnotenſis libro 6. decretorum. *Si quis ancillam ſuam libertate donauerit, & in matrimonio ſibi ſociauerit dubitatur apud quoſdam vtrum huiuſmodi nuptiæ legitimæ eſſe videantur an non. Nos itaque veruſtam ambiguitatem decidentes, talia connubia legitima eſſe cenſuimus. Si enim ex affectu fuerint omnes nuptiæ, & nihil impium & legibus contrarium in tali copulatione fieri poteſt, quare prædictas nuptias inhibendas æſtimaremus.* Vide, ſeruorum matrimonia, & libertus.

Iulius I. Papa.

ANGELVS.

Angeli Vnde dicti, & eorum officium:] DIONYSIVS AREOPAGITA libro cœleſtis Hierarchiæ capite 4. *Sanctæ cœleſtium ſpirituum diſtinctiones, eis & quæ ſolùm ſunt, & quæ ſine rationis vſu viuunt, & quæ humana vtuntur ratione, diuinæ illius participationis dignitate & copia longè præcellunt. Nam cùm ſe ad imitandum Deum ſpiritualiter intelligibiliterque componant, atque diuinam ſimilitudinem vltra humanum morem intuentes, ad eam intellectualem ſpeciem ſuam effingere cupiant, meritò vberiore illius participatione beata ſunt. Aſtant enim propriùs illi cohærentes ac ſemper in anteriora, quantum fas eſt eximia diuini & numquam ſatiſcentis amoris intentione contendunt, diuinos illos fulgores, abſque vlla materia & admixtione iugiter haurientes, atque in illorum formæ naturam tranſeuntes, vitámque omnem habentes ſpiritualem. Hæ ſunt igitur quæ principali & multiplici modo, diuinæ ſocietatis honore ſunt præditæ, ſecretumque diuinum præcipuè multiſque enunciant modis. Idcirco & præ omnibus Angelicum cognomen meruerunt, quòd cùm in eas primo diuinæ claritatis fulgor emanet, ipſa poſtmodum in nos enunciationes illas ſublimiores ſupernè trayciant. Sic denique & lex (vt diuina ſcriptura teſtatur) per angelos nobis indulta eſt, inclitoſque illos patres noſtros qui antè legem, quique fuerunt poſt legem, Angeli ad eum ſubnexere, ſiue quid agendum eſſet admonentes, atque ab errore ſacrilego vitaque profana ad rectum veritatis iter traducentes, ſiue ſacra quauis inſtituta ſeu cœleſtium ſacramentorum occultas viſiones, ſiue diuinas aliquas prædictiones docendo pandentes.* Idem abundantiùs cap. 5. vbi, cur omnes cœleſtes ſpiritus, communi appellatione dicantur Angeli, pertractat. PHILO IVDAEVS libro de ſacrificio Abelis & Caini initio: *Abraham (ait) relictis mortalibus apponitur ad Dei populum, fratres immortalitate, & factus ſimilis Angelis. Nam Angeli exercitus Dei ſunt incorpoream fœliceſque animæ, &c.* Idem libro de Gigantibus, de Angelorum natura & officio, plurimis verbis diſſerit: quod & facit EPIPHANIVS CYPRI libro 2. contra hæreſes vbi recenſet methodium Procli verba referentem. Eiuſdem rei meminit & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS ſermone 10. in Pſalmum 118. dum illud interpretatur, *Manus tuæ fecerunt me, & plaſmauerunt me, &c.* Item & libro 3. de fide cap. 2. & aliis infinitis in locis: & IOANNES CHRISOSTOMVS homilia 27. in illud Matthei cap. 11. *Quid exiſtis in deſertum videre, &c.* Et abundantiùs his etiam AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de cognitione veræ vitæ, capite 5. *Angelus autem (ait) ſpiritus eſt, & ſubſtantia incorporea. Inuiſibilis, ſenſibilis, rationalis, intellectualis, immortalis.* Idem expoſitione in Pſalmum 103. *Spiritus ſunt Angeli, & cùm ſpiritus ſunt,*

Dionyſius Areopagita, Pauli diſcipulus.

Act. 7.

Philo Iudæus.

Epiphanius Epiſcopus Conſtantiæ Cypri.

Ambroſius Mediolanenſis.

non

non ſint Angeli. Cùm autem mittuntur fiunt Angeli. Angelus enim officij nomen eſt, non natura. Quæris nomen huius naturæ? ſpiritus eſt. Quæris officium? Angelus eſt. Ex eo quod eſt, ſpiritus eſt, ex eo quod agit, Angelus eſt. Sicut in homine, nomen naturæ homo: officij præco, id eſt, qui erat homo fit præco: non qui erat præco, fit homo. Sic ergo, qui erant iam ſpiritus conditi à creatore Deo, facit eos Angelos, mittendo eos nunciare quod iuſſerit, &c. Idem aſtruit infinitis in locis, & plenius GREGORIVS I. libro homiliarum homilia 34. illud Lucæ 15. *Erant appropinquantes ad Ieſum, &c.* Idem & Sophronius HIEROSOLYMITANVS, in confeſſione ſua fidei, quam miſit Sergio Conſtantinopolitano Epiſcopo, quæ doctiſſima lecta eſt coram Patribus Concilij CONSTANTINOPOLITANI III. dicti generalis 6. in Trullo, audiente Conſtantino IV. Imperatore, & fratribus. *Anime (inquit) hominibus permanent incorrupte, & Angeli immortales perſeuerant, non naturam reuera incorruptam, propriéve immortalem habentes eſſentiam, ſed gratiam à Deo ſortiti ſunt, quæ immortalitatem eis largitur, & incorruptionem eis prouidet, &c.* Vide & in ſequentibus.

Gregorius I.

Sophronius Patriarcha Hieroſolymitanus.

Cõcilium III. Conſtantinopolitanum di dum 6. generale.

Angelorum ordo. DIONYSIVS AREOPAGITA libro de Cœleſti Hierarchia, cap. 4. *Statuit ſummus ille ac ſuperſubſtantialis omnium ordo, per ſingulas diſtinctiones primos & medios extremoſque eſſe ordines atque virtutes, vt ſcilicet inferiorum ſpirituum excellentiores, quippè præceptores ac duces ſint, per quos illi acceſſum habeant, ad Deum, & ad lucem illam ſecretiſſimam Dei ſocietatémque perueniant.* Et cap 5. *Dicimus itaque in omnibus ſacratiſſimis diſtinctionibus ſuperiores quouſque eminentioréſque ordines, inferiorum quoque agminum non carere fulgoribus, atque virtutibus: poſteriores verò ſuperiorum intelligentia exortes eſſe.* Et cap. 6. *Omnes ſimul cœleſtes immortaleſque ſubſtantias in nouem ordines diuinus ſermo diſtinxit, propriiſque, ac ſignificantibus vocabulis appellauit, Has eximius * præceptor noſter, in ternas tertiò repetitas diſtinctiones ad ſanctæ Trinitatis diuiſit imaginem, ac primam quidem eſſe ait, quæ coram Deo verſetur ſemper, idq; ex diuina dignatione ſuſceperit, vt illi inhæreat ingiter, nulliſque mediis interiectis ſpiritibus inferatur. Nam ſanctiſſimos Thronos, & oculis plurimis aliſque præditos ordines, Cherubin ſcilicet & Seraphin, Hebræorum voce appellatos, iuxta Deum, nullis mediis inſertis agminibus, eminenti propinquitate locatos ait, Idq; ſanctarum Scripturarum tradere expoſitionem. Hanc igitur Ternariam diſtinctionem, vt vnam & per omnia æqualem, primámque reuera Hierarchiam illuſtris dux noſter ac magiſter eſſe ait, qua non ſit præſtantior altera, primoribuſque Dei ſummi ſplendoribus maiori propinquitate coniuncta. Secundam verò aſſeruit, quæ poteſtatibus, Dominationibus, Virtutibuſque conficitur. Tertiam item, quæ in cœleſtibus functionibus, extremum teneat locum ex Angelis, & Archangelis, Principatibuſque conſtantem.* Atque has diſtinctiones exponit loculentiùs capitibus ſequentibus, & nominis etymon atque rationem declarat: Seraphin quidem interpretari incendentes. Cherubin ſpeculantes, & Thronos, Deum ferentes interpretari, & ſic de alijs quæ copioſiſſimo tractatu dilucidat: & infert cap. 10. *Sunt autem & Angeli omnes ita inſtituti, vt inferiores ſuperioribus obaudiant, eorúmque nutus enuncient, ac primi illi quidem vt ſummi Dei ſe mouentis conſilia & voces exponant. Reliqui verò proportione debita eorum quæ à Deo mouentur exprimant voces.* Deinde inquirit, cur & Sacerdotes Angeli, & Dij vocantur. Vide dictione, Sacerdos. Porrò ordines cœleſtium ſpirituum clariùs, non copioſiùs diſtinguit Auguſtinus Hipponenſis libro vndecimo in Geneſim, capite viceſimo ſecundo, & libro vndecimo, de Ciuitate Dei, capite 9. libro quoque 3. cap. 22. & libro 15. capite 23. vbi de Angelorum ordine, & natura, & officio diſſerit: quod & facit GREGORIVS I. libro homiliarum 40. homilia 34 & libro ſecundo, Moralium, capite 2. 3. & 4. ac alijs in locis. Item & Iohannes Chryſoſtomus homilia 3. de incomprehenſibili Dei natura contra Anomæos, vbi exponit illud Ezechielis, *Hæc viſio ſimilitudinis gloriæ Domini.* Verùm. quia prolixus eſt lectorem oro, vt locum adeat Tomo 5. non longè à fine homiliæ. De Angelis etiam tractat pluribus alijs in locis, ſed breuitatis ſtudio, ſilentio prætereo. Plura Iuſtinus Martyr in Dialogo cum Tryphone, &c.

Dionyſius Areopagita.

Auguſt. Hipponen.

Gregorius Magnus.

Ioannes Chryſoſtomus.

Iuſtinus Martyr.

Angeli cur humanos vultus præferant, aut alis penniſque ſint præditi. DIONYSIVS AREOPAGITA libro de Cœleſti Hierarchia capite 2. *Ne nos (ait) vulgi errore ſeducti paſſim, exiſtimemus cœleſtes ac diuina ſpecie præditos ſpiritus, multis pedibus, multiſque eſſe facieibus, & ſiue ad bouum ſtoliditatem, ſiue ad feritatem leonum eſſe formatos, ſeu ad aquilarum recurui roſtri effigiem, ſeu ad piloſam auium plumeſcentiam (clos, ſeu rotas quaſdam igneas, & materiales ſedes ad accubitum ſummæ Diuinitati neceſſarias ſupra cœlum imaginari ſtolidè incipiamus, & equos diſcolores aliquos, & ſatellites armatos ac duces, & cætera id genus, quæ nobis euidenti & expreſſa varietate ſignorum ſacratiſſimè ficta traduntur. Nempè enim ſanctionibus Poeticis Theologia, vt eos deſcriberet ſpiritus qui formis carent, affatim vtitur, humanæ ſcilicet mentis infirmitatem non ignorans, eiq; propriam & cognatam viam, per quam ad altiora feratur, benigniſſimè prouidens, ac pro ipſius modo in ſacris literis huiuſmodi aſcenſionis itinera ſternens, &c.* Et ſubdit: *Quod ſi quis abſonas & abſurdas imagines in ius voces, vereque dicas diuinis illis ſanctiſſimiſque ſpiritibus formas adeo fœdas imponere, illum ita admonuiſſe ſufficiet duplicem in ſacris literis tradi ſignificandi modum: ex his alterum per ſimiles imagines figuráſque procedere, nihilq; à ſua natura deuiare, alterum per diſſimiles formas promouere. Itaque effictiũ, vt diuerſa prorſus & alia quàm videatur, inſinuet, &c.* Quod & ex diuina Dei ſubſtãtia, quæ verbis & formis effigiatur conſequenter oſtendit, vt diximus in dictione, Deus. Porrò quæ ſunt figuratiuæ Angelicarum virtutum imagines, oſtẽdit cap. 15. Cœleſtis Hierarchiæ: *Et primo Seraphin (inquit) ignei pinguntur, quia incendendi munus nominis ſui appellatione ſignant: per ignem autem ſignari arbitror cœleſtium ſpirituum ſimilem Dei maximè ſpeciei inſignem. Nam profectò ſanctiſſimi, qui de Deo locuti ſunt viri, ſummam illam & nullis obnoxiam figuris formiſque ſubſtantiam variè in igne deſcribunt, quippè qui diuinæ proprietatis, ſi dici liceat, in rebus viſibilibus plurimas ſeruat imagines, &c. Humana quoque illis forma virtutes Angelicas deſcribunt, quòd mente vigeant homines, videnturque vires habeant ad ſuperna tendentes, ſublimiq; ore, & erecto ſint ſtatu & per naturam ad imperandum ac regendum, cùmque ſenſu ac viribus brutorum animalium comparatione minimum valeant, præſtanti tamen virtute animi ac rationabilis ſcientia dominatu, & quod animo naturaliter libera ſeruire vinciq; non poſſit, omnia ſuperant. Poſſumus autem & per ſingula pluriformiam diuiſa humani corporis membra, non inconcinnas vt reor imagines, cœleſtium inuenire vir-*

Dionyſius Areopagita.

Ratio cur Angelis facies virginea depingantur cur alis cæteriſque membris fint præditi.

Ezechiel 4. Daniel 7. Zachar. 1 1. Machab. 3. Ioſue 5.

Duplex ſignificandi modus in ſacris literis.

ſcil. Paulus Epheſ 3. ad Coloſſen. 1. Ezechielis 1. Eſaye 6.

Exod. 3. Geneſ 19. Geneſ 32.

tutem. Dicimus enim visu quidem in sanctis Angelis clarissimam signari aciem, qua diuinis hauriendis luminibus inhiant, simplicémque praterea illam & liquidam nihilque obluctantem, sed motus celeritate constantem, purámque & patulam suscipiendis absque perturbatione vlla diuinæ claritatis fulgoribus qualitatem. Porrò naribus, olfaciendi ac diiudicandi vi praditis, capacem eorum perceptionem, qua summam illam suauissimámque fragrantiam, pro viribus admittentes, cætera quæ huiusmodi non sint, scitè diiudicant, ac penitus fugiunt. Auribus verò vim illam participandi diuinamque participationem scitè suscipiendi: gustu autem intelligibilis alimoniæ refectionem & diuinorum nutrientiumque liquorum admissionem. At verò tactu constantiam illam exprimi putamus, qua quod vtile, quod noxium sit peritè discernunt. Porrò dentes diuisionem indulta sibi perficientis alimoniæ, alentisque perfectiones exprimere credimus. Palpebras & supercilia statum illum significare arbitramur quòd diuina speculationis sensus atque intelligentias cautissimè ferunt. Pubescentem verò & iuuenilem ætatem vitalis virtutis constantiam sempiternè vigentis. Humeros autem atque vlnas, & manus faciendi & operandi strenuam ac potentissimam vim in diuinis spiritibus interpretamur. Cor item signum esse dicimus diuinam speciem pro se ferentis vitæ, qua vitalem vim summi boni instar in inferiora disseminat. Porrò pectora virtutem insuperabilem seruandique vim vt est à subiecti cordis viuifica distributione significant. Dorsa verò vim indicant vitales omnes virtutes continentem. Pedes autem mobilitatem, celeritatem atque cursum insinuant sempiterni motus ad diuina tendentis. Quocirca & sanctorum spirituum pennatos Theologia pedes effingit. Quippè alis signatur celeritas alta conscendens, & cœlestis vitæ cursus iter in interiora semper ad celsiora conflectens, & quod ad superiora feratur mortalibus, atque infimis omnibus exceptis: sed enim alarum leuitas id in sanctis Angelis indicat, quòd terreni corporis sarcina liberi toti absque vlla admixtione vel pondere ad celsa ferantur. Quod autem nudi & discalceati describuntur, hoc signat, quòd liberi & absoluti, & expediti atque exterioris omnis adiectionis labe sint puri, & ad diuinæ simplicitatis similitudinem pro viribus tendant. Et sic consequenter de his prosequitur, cur videlicet zona cingantur, hasta, &c. Habeant formam leonis, bouis, & aquilæ, aut habeant cornua, sed & de his Seraphin, alijs, tractat libro de Ecclesiastica Hierarchia parte tertia, capitis quarti, vbi de Chrismate & vnquento tractat. Hæc autem obiter colligimus ex diffuso eius tractatu. Item cur Angelis humana forma tribuatur amplissimè declarat IOANNES THESSALONICENSIS Episcopus, sermone contra Gentiles, qui lectus est & approbatus à sanctis Patribus Concilij NICENI II. dicti 7. generale, actione quinta, qui sermo sic incipit. *Hucusque aduersus Dominum Iesum Christum tentator præualuit, &c.* vbi Catholicus in morem Dialogi altercatur cum Gentili. Dicit ergo Gentilis, inter cætera: *Esto, Deum verbum hominem factum icone exprimatis. Quid ad Angelos hoc facit, quos vt homines pingitis & adoratis? Hi tamen homines non sunt, sed intellectuales, & incorporei, & simpliciter existentes dicuntur. Sanè ea ratione & a nobis Deos venerabiles existima: non enim sic quicquam absurdi agimus, quemadmodum neque vos dum Angelos adoratis.* Respondet Catholicus. *De Angelis & Archangelis & eorum potestatibus, quibus & nostras animas adiungo, ipsa Catholica Ecclesia sic sentit: esse quidem intelligibiles, sed non omninò corporis expertes, & inuisibiles, vt vos Gentiles dicitis verùm tenui corpore praditos, & aëreo siue igneo, vt scriptum est, Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem vrentem. Sic autem multos sanctorum Patrum sensisse cognouimus, quorum est* BASILIVS *cognomento Magnus, & Beatus* ATHANASIVS, *sed &* METHODIVS, *& qui sunt ab illis. Solummodo autem Deus incorporeus & infirmabilis, intelligibiles autem creaturæ nequaquam ex toto sunt incorporeæ, & imitabiles picturæ existunt, quare etiam in loco existunt, & circunferentiam habent. Quamquam autem non sunt, vt nos, corporei, vtpotè ex quatuor elementis & crassa illa materia, nemo tamen vel Angelos vel dæmones vel animas dixerit incorporeas: multoties enim in corpore visi sunt, sed ab illis quibus Dominus oculos aperuit. Nos igitur eos non vt Deum, sed vt creaturas intelligibiles, & ministros Dei, non tamen vt verè incorporeos pingimus & colimus. Quod autem hominis figura pingantur in causa est quod in ea visi sunt, si quando ministerium Dei apud homines obierunt. Et Patrum fuit sententia, quia Angelos pingere oportet quando circumscribi possunt, & vt homines apparuerunt, &c.* Vide Imago, consule & præmemoratos authores.

Pſal 10. Marc.16. Daniel 7.

Deutero.33. Daniel.10. Ezechiel 7.

Apocal.10. Daniel.9. Geneſ.18.

Ioannes Theſſalonicenſis Epiſcopus. Hunc ſermonem lectum eſt, a Patribus ſecundo ſeptimæ generali quod fuit Nicænum. Concilium Nicenum 2. dictum 7. generale.

Altercatio Gentilis cum catholico, cur Angeli humano vultu effigiantur.

Hebr.1.

Baſilius Magnus. Athanaſius Alexandrinus. Methodius Cyri epiſcopus. Pſalm.103.

ANIMA.

Animæ ſtatus.] PHILO IVDÆVS libro de eo quòd deterius potiori inſidiari ſoleat: *Vis* (inquit) *illa quæ nobis cum brutis communis eſt eſſentiam accepit ſanguinem, at illa, quæ à rationali ſonte demanat, ſpiritus eſt, non aër motus, ſed character quidam, & effigies diuinæ potentiæ, quam nomine proprio Moſes vocat imaginem, ſignificans quòd Archetypum rationalis naturæ Deus eſt. Homo verò imago ſeu effigies, non illud gemina naturæ animal, ſed quod eſt in anima præſtantiſſimum quod vocatur mens & ratio, &c.* Idem & de animæ natura & ſtatu, libro de Somnijs atque alijs locis. Sed & EPIPHANIVS CYPRI libro ſecundo, contra hæreſes ex Methodio: ſed & IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia viceſima nona, in Matthæi, caput octauum, contra eos diſputat qui animas in Dæmones tranſire ſomniabant, dum illud Euangelij pertractat, quod Dæmones Chriſto dixerunt: *Veniſti ante tempus torquere nos. Quæ ratio* (ait) *inducet nos, vt credamus animam cui illata iniuria eſt. Illi ipſi patrocinari, qui ſibi iniuriam intulerit, aut hominem poſſe facere, vt incorporea virtus in aliam ſubſtantiam tranſmutetur. Nam ſi eſt de corporibus impoſſibile, vt vnquam hominis corpus in aſini corpus tranſmutetur, quanto minus inuiſibilem animam in ſubſtantiam Dæmonis transformare poſſibile erit? Quare vetularum hæc verba, imò diſſipientium ducenda ſunt, & puerorũ ludibria. Nec enim poteſt anima à corpore ſeparata in his regionibus errare. Iuſtorum anima in manu Dei ſunt.* Hinc LEO I. epiſtola in ordine vndecimo ad Iulianũ Coenſem Epiſcopum contra Eutychetem: *Origenes* (ait) *meritò damnatus eſt, qui animarum, antequam corporibus inſererentur, non ſolùm vitas, ſed & diuerſas fuiſſe aſſerunt actiones.* Huius hæreſis, & cæterarum Origenis, meminit NICEPHORVS CALLISTVS libro decimo ſeptimo, capite viceſimo ſeptimo, quæ hæreſis ſub Vigilio damnata eſt, in Concilio CONSTANTINOPOLITANO V. Idem autem LEO I. epiſtola, quæ eſt in ordine nonageſimo primo, ad Turibium Epiſcopum Aſturienſem, capite quinto. Arguit Priſcil-

Philo Iudæus *Hæreſis olim ſeu tentata ſi de duabus animabus intelligatur, refutatur ab Auguſtino lib. de Eccleſiaſticis dogmatibus cap. 3. 4. 5. 6*

Epiphanius Cypri.

Ioannes Chryſoſtomus.

Animas contra præſignatorum fata tranſire in dæmones.

Leo.1.

Origenes error circa naturam & ſtatum animarum.

Nicephorus Calliſtus. Concilium Conſtantinop. 5. Leo I.

lianiſtas,

lianistas, qui quorundam Philosophorum sequentes errorem, animam hominis diuinæ asserebat esse substantiæ, nec à natura creatoris sui, conditionis nostræ distare naturam, quod seu absurdum damnat. *Quoniam nulla* (inquit) *tam sublimis, tam præcipua est factura, cui Deus ipse natura sit. Quod enim de ipso est, hoc est, quod ipse, nec id aliud est, quam Filius & Spiritus sanctus. Præter hanc autem summa Trinitatis vnam consubstantialem, & sempiternam, atque incommutabilem Deitatem, nihil omnium creaturarum est quod non in exordio sui ex nihilo creatum sit. Nimium igitur superbi nimiúmque sunt cæci, qui cum dicant humanam animam diuinæ esse substantiæ, non intelligunt, nihil se aliud dicere, quam Deum esse mutabilem, & immutabilẽ, & ipsum perpeti, quidquid potest naturæ eius inferri.* Idem capite decimo eiusdem epistolæ eosdem conuincit, qui animas quæ humanis corporibus inseruntur, dicunt fuisse sine corpore, & in cœlesti habitatione peccasse, & pro agenda pœnitentia à sublimioribus ad inferiora delapsas. Hunc eundem errorem damnat sub similibus verbis Concilium BRACARENSE I. capite quinto, sexto, & nono, sed & HIERONIMVS STRIDONENSIS tomo secundo epistolarum, epistola ad Marcellinum, & Anapsychiam, quæ sic incipit: *Tandem ex Africa*, vbi de origine animæ eleganter disserit. Est & eiusdem concertatio pro simili re tomo eodem, epistola ad Pammachium, aduersus errores Ioannis Hierosolymitani, quæ non facilè possent hîc recenseri. De animæ quoque substantia & origine, & statu AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro quinto epistolarum, epistola vicesima prima, ad Horontianum, quæ sic incipit: *Quæsiti à me, vtrum anima cœlestis esse videatur substantia: non enim aut sanguinem, aut ignem, aut nervorum harmoniam animam putat, vt vulgus Philosophorum interpretatur, aut vt illa patricia quædam eorum prosapia Platonis disputat, quod ipsum se mouet & non mouetur ab alio, ipsa tibi anima videtur, &c.* Idem libro de dignitate conditionis humanæ, capite secundo, & amplius libro de Isaac, & anima, capite secundo, cuius verbo nisi prolixitatem vitandam ducerem annectere esset facillimum, & AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de Spiritu & anima capite decimo tertio, & libro de cognitione veræ vitæ, capite decimo, quid sit anima abundè declarat, De eius autem origine, & creatione libro de Ecclesiasticis dogmatibus capitibus 13.14.15.16.& 17. *Animas* (inquit) *hominum non esse ab initio inter ceteras intellectuales naturas, nec simul creatas, sicut Origenes fingit: neque cum corporibus per coitum seminantur, sicut Luciferiani, Cyrillus, & aliqui latinorum præsumptiores affirmant, quasi naturæ consequentiam seruantes, sed dicimus corpus tantùm per coniugij copulam seminari, creationem verò animæ solùm creatoris omnium nosse, &c.* Vide locum, & libro sexto super Genesin, capite secundo, atque infinitis alijs in locis. Hæc comprobat & LEO IX. in sua confessione Missa ad Petrum Episcopum Antiochenum epistola quarta. Possem & testimonia plura adferre, sed crescerent in immensum. Et quæ proposuimus, sufficiant. Vide Burchardum libro 20. Decretorum, cap. 1. &c.

Animam non esse ejusdem naturæ, quæ & Deus.

Concilium Bracarense 1.

Hieronymus Stridonensis.

Ambrosius Mediolanensis.

Augustinus Hipponensis.

Leo 9. Papa.

Burchardus Ormanticensis Episcopus. lemens 1.

Anima vnica & immortalis.] CLEMENS I. libro sexto Constitutionum Apostolicarum, capite vndecimo: *Animam incorpoream & immortalem affirmamus, nec interire eam veluti corpora, sed perpetuò manere vti rationis participem, & libertate præditam.* PHILO IVDAEVS libro de Somnijs, idem confitetur, & IVSTINVS MARTYR in Dialogo cum Tryphone, & IRENAEVS LVGDVNENSIS libro secundo contra hæreses Valentini, & similium, capite 65. & adhuc ampliùs libro 5. cùm illud exponit ad Romanos: *Spiritus eius qui suscitauit Iesum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora vestra, &c.* Et abundantiùs TERTVLLIANVS Cartaginensis libro de resurrectione Carnis, ex veteri & nouo Testamento animæ immortalitatem validis argumentis astruit: quod & facit libro De testimonio animæ, & libro de Anima, capite primo, vbi contra Philosophos agit de immortalitate animę, & de innata anima, capite secundo, & de effigie, capite tertio, tum de reliquis, de simplicitate substantiæ eius & quòd illa spiritus sit, recensitis & reprobatis Philosophorum opinionibus. IOANNES Chrysostomus homilia tricesima quinta, in Matthæum, capite decimo, dum illud interpretatur: *Quicunque me confitebitur coram hominibus, &c.* Et AMBROSIVS Mediolanensis libro De bono mortis, capite nono, & decimo: *Ergo* (inquit) *anima quæ illi adhæret inuisibili bono atque immortali, & ipsa corporea hæc fugit, & terrena, & mortalia derelinquit, fitq; illius similis quod desiderat, & in quo viuit & pascitur, & quia immortali intendit, non est ipsa mortalis. Quæ enim peccat moritur, non vtique aliqua sui dissolutione, sed meritò moritur Deo, quia vinit peccato. Ergo quæ non peccat non moritur, quia manet in substantia sui, manet in virtute & gloria. Nam quomodo substantia eius interire potest, cum vtique anima sit quæ vitam infundit? Et cui anima infunditur, vita infunditur: à quo anima discedit, vita discedit. Anima ergo vita est: Quomodo potest mortem recipere cum sit contraria? Sicut enim nix calorem non recipit, nam statim soluitur: & lux non recipit tenebras, nam statim discutit: infuso enim lumine, tenebrarum horror, aufertur: sicut admoto igne, niuium rigor desinit: sta & anima quæ vitam creat, mortem non recipit, non molitur, &c.* Idem & libro de fide resurrectionis in initio, & in fine, & libro 2. de Cain, & Abel. cap. 10. atque in expositione Psalmi 1. & alijs in locis quos minus onerosum esset cẽsere. Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de Ecclesiasticis dogmatibus allegat Burchardus lib. 10. Decretorum, capite 1.2.3. &c. *Neque duas* (inquit) *animas esse dicimus in vno homine, sicut Iacobus, & alij Syrorum scribunt: vnam animalem, qua animetur corpus & immixta sit sanguini, alteram spiritualem quæ rationem ministret: sed dicimus vnam eandémque esse quæ & corpus sua societate viuificat, & semetipsam sua ratione disponit, habens in se libertatem arbitrij, vt in sua subeligat cogitatione quod vult.* Scripsit præterea idem author librum de Immortalitate animæ, quem inuenies tomo 1. operum eius. Idem IVSTINVS MARTYR Dialogo cum Tryphone defendit, atque duabus illis quas pro Christianis habuit Apologijs. Idem & SOPHRONIVS HIEROSOLIMITANVS Episcopus in confessione sua Catholicæ fidei, quæ lecta est coram patribus 6. generalis Synodi Constantino. IV. & fratribus eius audientibus, actione vndecima: quamquidem ille olim transmiserat Sergio Constantinopolitano Episcopo: * *Hominum, inquit) anima permanent incorrupta, sic Angeli immortales perseuerant non naturam reuera incorruptam propriéve immortalem habentes essentiam, sed gratiam à Deo sortiti sunt, quæ immortalitatem largitur, &* in-

Tertullianus Carthaginen.

Ioannes Chrysostomus.

Ambrosius Mediolanensis.

Augustinus Hipponensis.

Iustinus Martyr.

Sophronius Hierosolymitanus Episcopus.

* Nota lector, quia hæc non dicit Sophronius affirmative sed negative: hæc inquam non commenta.

corruptionem eis prouidet. Sed non idcirco quoad hominem anima gratia Dei incorruptionem receperunt qua omnibus creaturis naturaliter insidet, idcò & ante corpora eas fuisse suspicabamur, vel ante huius visibilis mundi prolationem atque compaginem in sempiterna quadam vita positas arbitramur, vitámque habuisse cœlestem asseremus, & incarneam seu incorpoream vitam viuentes perpetuam in cœlo, aliquando non existentes, sicut Origenes erroneus constituit, & huius complices atque consentaneus Didymus & Euagrius, & reliqua earum fabularum excogitatrix stoliditas, quæquidem non solùm hoc errando pronunciant, paganorum concreti dogmatibus, & Christianorum nobilitatem sordidantes, sed & istorum corporum quibus nunc sumus amicti, impudenter perimunt resurrectionem, &c. Portò de vnica anima, & eius immortalitate meminit DIONISIVS AREOPAGITA libro de Diuinis nominibus, capite sexto, vbi de vita, quæ Deus est, loquitur: sed & illud confirmat Concilium CONSTANTINOPOLITANVM IV. quod dicitur 8. generale sub Adriano II. capite vndecimo. Apparet quoldam id temporis intantum impietatis venisse, vt hominem duas animas habere impudenter dogmatizarent. Tales igitur impietatis inuentores, & similia sapientes, cùm vetus & nouum Testamentum, omnésq; Ecclesiæ Patres vnam animam rationalem habere hominem assererent, sancta & vniuersalis Synodus anathematizat. Et LEO X. in Bulla quæ inscribitur sessione octaua Concilij LATERANENSIS sub eodem celebrati. *Cum dicebus (ait) nostris quod dolenter referimus, zizaniæ seminator, antiquus humani generis hostis nonnullos perniciosissimos errores, à fidelibus semper exposos, in agro Domini superseminare & augere sit ausus de natura præsertim anima rationalis, quod videlicet mortalis sit, aut vnica in cunctis hominibus, & nonnulli temerè philosophantes, secundum saltem philosophiam, verum id esse assererent, contra huiusmodi pestem opportuna remedia adhibere cupientes hoc sacro approbante concilio, damnamus & reprobamus omnes asserentes, Animam intellectiuam mortalem esse, aut vnicam in cunctis hominibus, & hac in dubium vertentes, cum illa non solùm vere per se & essentialiter, humani corporis forma existat: sicut in canone quem fœlicis recordationis* CLEMENS V. *edidit in generali* CONCILIO VIENENSI *continetur, verùm & immortalis, & pro corporum quibus infunditur multitudine singulariter multiplicabilis, & multiplicata & multiplicanda sit. Quod manifestè colligat ex Euangelio: Cum Dominus ait, Animam autem non possunt occidere. Et alibi: Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Et cùm æterna præmia, & æterna supplicia, pro merito vitæ, indicandis repromittit: alia incarnatio, & alia Christi mysteria nobis minimè profuissent, nec resurrectio expectanda foret, ac sancti & iusti miserabiliores essent, iuxta Apostolum, cunctis hominibus. Cùmque, vero verum minimè contradicat, omnem assertionem veritati illuminatæ fidei contrariam, omninò falsam esse diffinimus. Et vt aliter dogmatizare non liceat, districtius inhibemus, omnésque huiusmodi erroris assertionibus inhærentes, veluti damnatissimas hæreses seminantes, per omnia vt detestabiles & abominabiles hæreticos & infideles, Catholicam fidem labefactantes, vitandos & puniendos fore decernimus, &c.* Vbi & inhibet omnibus rectoribus & publicè legentibus, aliter de anima docere, quàm Catholica Ecclesia confitetur, vt posuimus dictione Schola. Vide plura etiam dictione, Resurrectio mortuorum.

Dionysius Areopagita.

Concilium 4. Constantinop. quod dicitur 8. generale sub Adriano 2. Papa, & Basilio Imperat. fuit 173. Episcop.

Leo 10.

Concilium Lateranense sub Leone 10.

Vide quam execrandi mortalitatem animæ nostræ reperiantur appetere.

Clemente. Concilium generale Viennense.

Matthæi 10. Ioannis 12. 1. Corinth. 15.

Vide & GREGORIVM I. libro quarto Dialogorum, capite 45.

Gregorius 1.

ANIMVS.

Animus laudis auidus.] ENNODIVS DIACONVS postea Episcopus Ticinensis libro Apologetico contra calumniatores canonum, qui approbatus est à Symmacho Papa, & ab vniuerso Concilio Romano, & præcipuè à .. sub eodem in quo lectus est. In præfatione sic ait: *Auarus laudis animus est, & famam desiderat sudore mercari, aut per blandimenta gloriæ vacuæ narrantis ignauiæ, aut lucri adstrictus compedibus, lingua venalis obsequium, vt dum animus habendi cupidine fœdatus, præsumptum existimat iam tenere compensatum, sic vigentia per stili exercitium nescit timere discrimina, aut necessitate conclusus, profert eloquium sine quacunque limæ captiuum, & nesciam pudoris frontem monstrat in medium, vt dum intentioni famulatur, diligentiam decoris abnuat, quia docendi ornamenta non sunt intentiones negotij, sed quietis, nec milita sint picta verba, sed ora, &c.*

Ennodius Diaconus.

Animi excellentia.] AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro primo Officiorum, capit. 38. *In his duabus illa est animi excellentia, vt primum animus noster bonus exercitatus cogitationibus, mundo corde quod est verum & honestum est videat. Beati enim mundo corde, quia ipsi etiam Deum videbunt: atque id quod honestum est, solum bonum iudicet. Deinde nullis perturbetur occupationibus, nullis cupiditatibus fluctuet. Neque verò id quisquam facilè facit. Quid enim tam difficile, quàm despicere (tanquam ex arce aliqua sapientiæ) opes, aliáque omnia quæ plerísque videntur magna & præclara? Deinde vt iudicium tuum stabili ratione confirmes, & quæ iudicaueris lenia, tanquam nihil profutura, contemnas. Deinde vt si quid acciderit aduersi, idque graue & acerbum putetur, ita feras vt nihil præter naturam accidisse putes, &c.* AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro De spiritu & anima, capite primo, & libro De quantitate animæ: *Animus est substantia quædam, rationis particeps, regendo corpori accommodata. Animus sapientia illustratus, & sui principium respicit, & seipsum cognoscit, & quam sit indecorum vt extra se quærat, quod in seipso possit inuenire, intelligit. Corporeis verò passionibus consputus, & per sensibiles formas extra semetipsum abductus, obliuiscitur quid sit, & quid fuit. Et quia nihil aliud se fuisse meminit, nihil præter quod videtur se esse credit. Solo sensu circa corpora, & imaginatione circa corporum similitudines atque locorum versatur, & in eis siue vigilando, siue dormiendo distrahitur. Cùm verò ab hac distractione per puram intelligentiam ascendens in vnum se colligit, rationabilis dicitur, &c.* Vide Anima.

Amb. Mediolanensis. Animi excellentia in duobus consistit,

Matthæi 5.

Augustinus Hipponensis.

ANIMAL.

Animalia immunda Christianis] ZACHARIAS I. epistola quinta ad S. Bonifacium Moguntinensem Archiepiscopum primum Germaniæ Apostolum: *Flagitasti a nobis quæ recipienda, quæ respuenda sunt. In primis de volatilibus, id est, graculis, & corniculis, atque ciconiis, quæ omninò cauenda sunt ab esu Christianorum, etiam & fibri, atque lepores, & equi syluatici, multò amplius cauendi. Attamen, fantissime frater, de omnibus sacris scripturis bene compertus es.* De his animalibus quæ lege vetantur, lege AMBROSIVM MEDIOLANENSEM libro secundo de Caim & Abel.

Zacharias Papa ad Bonifacium primum Germaniæ Apostolum & Martyrem.

Hæc quæ veteri ceremoniæ, non vtenda in vsu esse, ostenduntur.

capite

Concilium Vormatienſe.

capite 2. Porrò de animalibus, vel manducandis, vel non manducandis, conſtitutiones certæ datæ ſunt in Concilio VORMATIENSI capite 64. & 65. quas hîc appoſuiſſem, ſi mihi compertum eſſet fuiſſe vel eſſe apud Chriſtianos in vſu. Poteris locum adire, vt legas quæ dico.

ANNATAE.

Annatæ inſtitutione antiquiſsimæ.] Annatas aliqui inter quos Platina & Blondus à Ioanne 11. vel Bonifacio IX. qui annis 1316. & 1389. ſupererant, inuentas putarunt, & ideò quaſi quoddam Eccleſiarum nuper ortum grauamen & onus reiiciendas: Sed quia Polidorus Virgilius lib. 8. de rerum inuentoribus eos deceptos aſſerit, contemnendi ſunt, ſic enim ait: *Caterùm nullum inuentum maiores Rom. Pont. cumulauit opes, quam Annatarum quas vocant, vſus, qui omnino multo antiquior eſt, quam recentiores quidam ſcriptores ſuſpicantur, &c.* Sed & Henricus de Segusia, alias Hoſtienſis, qui cùm Alexandro IV. anno 1260. vixit ea de re ſæpe reclamatum fuiſſe teſtatur. IOANNES ANDREAE in cap. Inter cætera. de off. ord. dicit eas eſſe de antiquiſſima conſuetudine obtentas. Ego autem ita antiquas exiſtimo vt authorem & inuentorem nemo prodere poſſit, audacterque dixerim cum Polydoro loco citato, hoc vectigal iampridem cum Rom. Pontif non haberet multas poſſeſſiones, & eum oporteret pro dignitate & officio multos magnóſque facere ſumptus, paulatim impoſitum fuiſſe ſacerdotijs.

Annatæ iuſtè] à ſummo Pontifice exiguntur.] Summum Pontificem Annatas exigere poſſe nemo inficiari poteſt, qui iuſtè Aaron ſummum Sacerdotem in veteri lege decimam decimarum, ſecundum quod Numer. cap. 18. præcipitur, accepiſſe concedit, ſic ibi ita legitur: *Præcipe Leuitis, atque denuncia, cùm acceperitis à filijs Iſrael decimas quas dedi vobis, primitias earum offerte Domino, id eſt, decimam partem decimæ, & date eam Aaron Sacerdoti.* Nec obſtare poteſt quod iugum egis veteris excuſſum ſit, quia hoc præceptum inquantum ceremoniale, & in ſignum ſupremi Dominij. & inquantum morale, id eſt, quod aliquid à minoribus, maiori detur, ſicut & decimarum præceptum, omnes Chriſtianos obligat. Nam vt CLEMENS ait lib. 2. conſt. Apoſt. cano. 29. 38. 39. & libro 8. capite 36. & ſi Chriſtiani liberi ſint à cæremonijs legis veteris, non tamen à decimis & oblationibus: imò magis tenentur ad ea Chriſtiani, cum eorum iuſticia debeat abundare pluſquam Scribarum, & Phariſeorum. Sic igitur optimè GERSON libro de Simonia de Annatis, loquens: *Sicut ex antiqua conſuetudine decimæ decimarum debebantur ſummo Sacerdoti à Leuitis, ſic non minus hac decimatio (annatum ſcilicet) facienda ipſi Papæ per inferiores.* ECCHIVS in Enchiridio locorum communium, capite viceſimo ſexto, poſt multa de Annatis ait: *Sequitur ſi Sacerdotes & Epiſcopi vellet negare Annatas ſummo Pontifici, tunc eadem facilitate negarent Laici decimas Sacerdotibus, &c.* Si eas de iure diuino expreſſo eſſe cõtendũt, quos ſecutus eſt PETRVS GREGORIVS in parte prima, Syntagm. Iuris vniuerſi, libro ſecundo, capite vigeſimo primo, & licet inficiari aliquis poſſit, attamen de iure diuino interpretatiuo eſſe concedent omnes. Nam cùm non ſit alligandum os bouis triturantis, & cùm lege naturæ dictante, vt qui pro

A populo laborat, aliquid à populo exigat, ſummus Põtifex qui nõ ſolùm pro ſeculi hominibus, ſed multò plures, & pro clericis omnibus exantlat labores, mercede priuabitur? GERSON loco citato. *Hæc autem recompenſatio videlicet rationabilis, quòd quilibet fructus primi anni, à quolibet beneficiato perſoluuntur, quoniam in hoc Papa ſeruit Eccleſiæ, & ita pro ſuſtentatione decenti ſtatus poteſt operare perſonas, & beneficia.* Et Patres Concilij BASILIENSIS ſeſſione viceſima prima, Annatas prohibentes, in epiſtola Synodali reſponſiua ad obiecta, in calce vltimæ ſeſſionis, ſibi ipſis contradicentia, concedunt, licere ſummo Pontifici, & alijs Eccleſiæ præſulibus pro vitæ ſuſtentatione, & Eccleſiæ neceſſitatibus charitatiuum ſubſidium reſeruare: Annata autem quid aliud eſt, quàm exactio propter Eccleſiæ neceſſitatem introducta?

ANNVNCIATIO

Annunciationis Mariæ virginis feſtiuitas.] Paſſim huius & cæterarum ſolemnitatum meminimus, generali dictione Dies feſti, vel dictione. Maria: veruntamen hîc libuit addere quod Concilium TOLETANVM X. capite primo, aſtruit, Annunciationis quippè Dominicæ ſolemnitas, antiquitus diuerſis temporibus celebratur, nec certum habebat diem, quod correxerunt prædicti Concilij Patres, certum ei diem præſcribentes, ſicut & Natalis Domini habet: *Atque propterea quod (aiunt illi) tempore Quadrageſimæ atque Paſchali, ſanctorum ſolemnitates frequenter incidentes non celebrantur, & ſæpe dicta feſtiuitas his temporibus euenit, nec hoc conueniat vt his temporibus incarnatio verbi prædicetur, vbi conflat verbum poſt mortem carnis gloria reſurrectionis attolli, & hæc feſtiuitas non poteſt celebrari condignè, ſ. ideò (aiunt) ſpecialis conſtitutione ſancitur, vt ante octauum diem quo natus eſt Dominus, genitricis quoque eius dies beatur celeberrimus & præclarus, ex pari enim honore conflat, vt ſicut natiuitatem filij ſequentium dierum inſequitur dignitas, ita feſtiuitatem matris tot dierum ſequatur ſacra ſolemnitas. Nam quid feſtum eſt matris, niſi incarnatio verbi? Cuius feſtum ita debet eſſe ſolemne, ſicut eſt & eiuſdem natiuitatis verbi, Quod tamen nec ſine exemplo decentis moris, qui per diuerſas mundi partes dignoſcitur obſeruari, videtur inſtitutus. ſ. In multis itaque Eccleſijs à nobis & ſpatio remotis & terris. Hic mos agnoſcitur retineri. Proinde vt de cætero, quidquid eſt dubium ſit remotum, ſolemnitas Dominica matris, die decima quinta Calendarum Ianuarij omnimodo celebretur, & natiuitas filij eius Saluatoris noſtri die octauo Calendarum earundem, ſicut mos eſt, ſolemnis in omnibus habeatur.* Carione tamen quinquageſimo ſecundo, Concilij CONSTANTINOPOLITANI III. dicti 6. generale, fit mentio annunciationis Beatæ virginis in Quadrageſima, quando præterquam diebus Dominicis Quadrageſimæ & Annunciationis die non permittit (vt eſt Græcis mos, non Latinis) ſacramenta celebrari. Vnde agnoſcamus decretum Toletanum reſpectu quodam pio immutatum. Vide Dies feſti, nam & iiſdem diebus Quadrageſimæ, iuſſit prædictum feſtum 25. Martij EVGENIVS IV. decreto quod ad calcem additur Concilij FLORENTINI, Armenis, qui hoc feſtum ignorabant celebrare, vt & alibi dicetur.

Annunciatio Beatæ Virginis Mariæ diuerſimodè antiquitus celebrabatur.

Concilium Toletanum 10

Viri quam ſacris, & Prophetarum oraculis, Virginis Mariæ dignitati ſeruiendum ſentiant: & obmutescant Caluiniſtæ.

Conſtantinopolitanum 3. quod fuit generale.

epiſtolarum, epiſtola ſeptima, ad Epictetum, & libro tertio, epiſtola ſexta, quæ incipit: *Quamquam ſciam vos fratres chariſſimi, &c.* Sed & EVSEBIVS CÆSARIENSIS libro ſeptimo, Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ, capite viceſimo ſecundo, & viceſimo tertio, loquens de quodam Nepote, & ſchiſmate eius, qui Apocalypſin non eſſe Ioannis, ſed Cerinti affirmabat eum erroris arguit, & conuincit argumentis. Lege obſecro caput viceſimum tertium, libri ſeptimi, & videbis quæ dico. Sunt & infiniti authores, qui Apocalypſin Ioannis eſſe confirmant. Hinc & TOLETANVM CONCILIVM IIII. capite decimo ſexto. *Apocalypſis librum multorum conciliorum authoritas*, (vt videre eſt dictione, Libri canonici) *& ſynodica ſanctorum Præſulum Romanorum decreta, Ioannis Euangeliſtæ eſſe præſcribunt, & inter diuinos libros recipiendum conſtituerunt. Et quia plurimi ſunt qui eius authoritatem non recipiunt, eumque in Eccleſia Dei prædicare contemnunt, ſi quis eum deinceps aut non receperit, aut à Paſcha vſque ad Pentecoſten, Miſſarum tempore in Eccleſia non prædicauerit, excommunicationis ſententiam habebit, &c.* Porrò ne quid de antiquis Patribus prætermittamus, Apocalypſin Ioannis eſſe, confirmat & approbat DIONYSIVS AREOPAGITA libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ parte 3. capitis 3. arcanam illillam, & omninò myſticam viſionem appellans, diuinámque Domini Ieſu, & altiſſimam Theologiam. Sed & ille ABDIAS BABYLONIVS lib. 5. certaminis Apoſtolici. *In Pathmos* (ait de Ioane) *Apocalypſin, quæ ex nomine eius legitur, & vidit, & ſcripſit.* Idem & IVSTINVS MARTYR in Dialogo cum Tryphone, & infiniti alij. Lege EPIPHANIVM CYPRI lib. 2. contra Hæreſes, hæreſi 51. contra hæreſim quæ non ſuſcipit Euangelium Ioannis & Apocalypſim, quam Dementium, & brutorum appellauerunt. Sic habet titulus.

Euſebius Cæſarienſis.

Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1. 17. Epiſcoporum fuit.

Dionyſius Areopagita.

Abdias Babylonius.

Iuſtinus Martyr.

APOCRYPHVS.

Apocryphi libri reiiciendi.] Decreueram quidem hoc differre vſque ad dictionem, Liber: vbi de canonicis libris diſſeremus: verùm quia ſe offert vocabulum, ſatius eſt illi ſua relinquere, quam in alium locum transferre. Ideò quod hic deerit, vide vt alio loco ſuppleatur. CANON APOSTOLORVM ordine 65. *Si quis falsò inſcriptos impiorum libros, tanquam ſanctos in Eccleſia publicat ad populi & cleri perniciem, deponatur.* Hunc canonẽ ſic Concilij III. CONSTANTINOPOLITANVM dictum 6. generale refert, loquens de libris qui hiſtorias Martyrum continent, ab Hæreticis conſcriptas, vt Dei Martyres ignominia afficerent, & auditores ad infidelitatem adducerent, quos non publicari Canone ſexageſimo quarto, ſed igni tradi percipit, eis anathematizatis qui hos admittunt, & eis credunt. Hinc & CLEMENS I. libro ſexto Conſtitutionum Apoſtolicarum, capite decimo ſexto, *Veſtro nomine inuulgatos ab impijs libros ne receperitis, non enim nominibus Apoſtolorum attendere debetis, ſed naturæ rerum, & rectæ ſententiæ. Nouimus enim à Simone, & Cerbio peſtilentes ſub nomine Chriſti, & Apoſtolorum compoſitos libros circumferri, in fraudem veſtri qui Epiſcopum noſque eius ſeruos diligitis. Priſcis quoque temporibus quidam libros Apocryphos ſcripſerunt, Moſis, Enoch, & Adæ, Iſaiæ quoque Dauidis, & Heliæ, atque trium Patriarcharum, pernitioſe & veritati infectos. Tales modo libros effecerunt execrandi homines, damnantes rerum originem, nuptias, prouidentiam, librorum procreationem, Legem, Prophetas, barbara quædam nomina inferentes (vt ipſi aiunt) Angelorum, re autem vera dæmonum ipſis loquentium. Quorum doctrinam fugite, ne ſupplicij eorum participes ſitis, illis conſcripſerunt vt deciperent ac perderent fideles, & laudandos Domini Ieſu Diſcipulos.* Idem omninò ſtatuit INNOCENTIVS I. epiſtola 30. ad Clerum Conſtantinopolitanum, vt inſeruit ſuæ hiſtoriæ NICEPHORVS CALLISTVS libro 13. cap. 32. hinc & Concilium CARTHAGINENSE III. ſub Syricio Papa cap. 47. *Placuit vt præter ſcripturas canonicas nihil in Eccleſia legatur ſub nomine diuinarum ſcripturarum.* Et enumerat libros Canonicos. Vide Libri Canonici. Et Concilium TOLETANVM I. ad calcem ſuæ confeſſionis fidei aduerſus Priſcillianiſtas. *Si quis* (ait) *dixerit, vel crediderit alias ſcripturas, præter quas Eccleſia Catholica recipit, in authoritate habendas, vel eſſe venerandas, anathema ſit.* Contra eoſdem Pricillianiſtas agens LEO I. epiſtola in ordine nona, ad Turibium Epiſcopum Aſturienſem, capite decimo quinto, *Curandum eſt, (ait) & ſacerdotali diligentia maximè prouidendum, vt falſati Codices, & à ſincera veritate diſcordes, in nullo vſu lectionis habeantur. Apocrypha autem ſcripturæ, quæ ſub nominibus Apoſtolorum, multarum habent ſeminarium falſitatum, non ſolum interdicenda, ſed etiam penitus auferenda ſunt, atque ignibus concremanda. Quamuis enim ſint in illis quædam, quæ videantur ſpeciem habere pietatis, nunquam tamen vacua ſunt venenis: & per fabularũ illecebras hoc latenter operantur, vt mirabilium narratione ſeductos, laqueis cuiuſcunque erroris inuoluant. Vnde ſi quis Epiſcoporum vel Apocrypha haberi per domos non prohibuerit, vel ſub canonicorum nomine eos codices in Eccleſia permiſerit legi, qui Priſcilliani adulterina ſunt emendatione corrupti, hæreticum ſe nouerit iudicandum. Quoniam qui alium ab errore non reuocat, ſeipſum errare demonſtrat.* Idem capite decimo ſexto, ſequenti, eadem ſtatuit de Dicticinij libris, qui Pricilliani dogma defenderat, licet poſtea ſit Catholicus effectus. *Nemo* (ait) *impunè præſumat, nec inter Catholicos cenſeatur, quiſquis vtitur ſcripturis, non ſolum ab Eccleſia Catholica, ſed etiam à ſuo authore damnatis.* Idem omninò Concilium BRACARENSE I. capite decimo ſeptimo, eadem verba reſumens. Hinc & Itinerarij Apoſtolorum ſpecialiter fit mentio actione quinta, Concilij NICAENI II. quod dicitur ſeptimum generale, & inter Apocrypha damnatur, teſtimonio etiam allato AMPHILOCHII ICONII Epiſcopi, libro De falsò inſcriptis ab hæreticis libris. Quoſdam autem recenſet libros Apocryphos, GELASIVS I. Concilio Romæ habito 70. Epiſcoporum, & inſeruit ſuis decretis Gratianus diſtinctione decima quinta, capite Sancta Romana, &c. vbi de libris authenticis tractauit, ſic ſubiungit de Apocryphis: *Qui ab hæreticis ſiue ſchiſmaticis libri conſcripti ſunt, nullatenus recipit Catholica & Apoſtolica Romana Eccleſia, è quibus pauca quæ ad memoriam venerunt, & à Catholicis vitanda ſunt, credimus eſſe ſubdenda. Imprimis Arimincenſem Synodum à Conſtantio Cæſare Conſtantini Auguſti filio congregatam, mediante Tauro præfecto*

Canon Apoſtolorum.

Concilium Conſtantinopolitanũ 3. dictum 6. generale in Trullo

Clemens I.

Optimum dogma & cauta admonitio, ne vera pro falſis aut impia pro ſanctis recipiantur.

Innocentius 1.

Nicephorus Calliſtus.

Concilium Carthagin. 3.

Concilium Toletanum 1.

Leo 1. cuius ægebatur dies feſtus cum hæc ſcribebam anno 1170.

Concilium Bracarenſe 1.

Concilium Nicænum 2. dictũ 7. generale.

Amphilochius Iconij Epiſcopus libro de falsò inſcriptis ab Hæreticis libris cuius initium eſt, Iuſtũ quidem arbitramur omnẽ eorum impietatem detegere &c. vide locum allegatum. Gelaſius 1.

Per infinita tempora ad Eccleſiam non acceſſerit, ſi tamen aliquando fuerit reuerſus, nec fuerit idololatra, poſt decem annos placuit eum communionem accipere. Huic ſubiunge quod ex Syricio paulò antè retulimus. Vide & dictione Confeſſor.

Concilij Arelatenſe 2. ſub Syluestro, anno Dom. 316.

Apoſtata à religione.] Concilium II. ARELATENSE capite viceſimo quinto: *Hi qui poſt ſanctam religionis profeſſionem apoſtatant, & ad ſeculum redeunt, & poſtmodum pœnitentiæ remedia non requirunt ſine pœnitentia communem pœnitus non accipiant. Quos etiam iubemus ad clericatus officium non admitti: & quicunque ille ſit poſt pœnitentiam, ſecularem habitum non præſumat: quod ſi præſumpſerit, ab Eccleſia alienus habeatur.* Et LEO I. epiſtola quæ eſt in ordine 90. ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum, capite decimo tertio, & allegatur à Gratiano, Cauſa viceſima, quæſtione tertia, capite Propoſitum. *Propoſitum monachi proprio arbitrio aut voluntate ſuſceptum deſeri non poteſt abſque peccato. Quod enim quis vouit, Deo debet & reddere, vnde qui relicta ſingularitatis profeſſione, ad militiam, vel ad nuptias deuolutus eſt, publica pœnitentia ſatisfactione purgandus eſt: quia & ſi innocens militia, honeſtum poteſt eſſe coniugium, electionem tamen meliorem deſeruiſſe, trangreſſio eſt.* Hinc Concilium CHALCEDONENSE capite ſeptimo, actione decima quinta, & allegatur à Gratiano Cauſa viceſima, quæſtione tertia capite Eos qui ſemel. *Eos qui ſemel in clero taxati fuerint, ſiue in monaſterijs deputati, decreuimus neque ad militiam, neque ad honores ſeculares venire. Eos autem qui hoc auſi fuerint facere, & non eius rei pœnitere maluerint, vt ad hoc idem reuertantur, quod antè obtentu Dei propoſuerunt ſibi anathematizari.* Et capite viceſimo tertio, eiuſdem actionis, Monachos apoſtatas, & fugitiuos ſtatuit non debere ſuſcipi, ſed nolentes ad propria monaſteria reduci, ſimul & clericos: vt etiam allegat Gratianus Cauſa decima ſexta, queſtione prima, capite Quidam monachi. Concilium AVRELIANENSE I. capite viceſimo primo, allegatúrque à Gratiano Cauſa decima octaua, quæſtione ſecunda, capite Abbates. *Monachi qui fuerint peruagati, vbi inuenti fuerint, cum auxilio Epiſcopi, tanquam fugaces, ſub cuſtodia renocentur. Et reuera ſe ille Abbas futurum eſſe cognoſcat, qui in huiuſmodi perſonis non regulari animaduerſione diſtrinxerit, vel qui ſuſceperit monachum alienum.* Idem omninò præcepit CAROLVS MAGNVS in Conſtitutionibus ſuis, capite quarto, & Concilium AQVISGRANENSE II. capite tertio, de ordine rectorum. & Concilium TOLETANVM IV. capite quinquageſimo quarto. *Quicunque ex ſecularibus accipientes pœnitentiam, totonderunt ſe, & rurſus prænaricantes laici effecti ſunt, comprehenſi ab Epiſcopo ſuo, ad pœnitentiam ex qua receſſerunt, renocentur. Quòd ſi aliqui per prtentiam irrenocabiles ſunt, nec admoniti reuertuntur, vt veri Apoſtatæ coram Eccleſia anathematis ſententia condemnentur. Non aliter, & hi qui à parentibus deſonſi fuerunt, aut ſponte ſua amiſſis parentibus ſeipſos religioni deuouerunt, & poſtea habitum ſecularem ſumpſerunt: & iidem à ſacerdote comprehenſi ad cultum religionis, acta prius pœnitentia, renocentur. Quòd ſi conuerti non poſſunt, veluti Apoſtatæ anathematis ſententiæ ſubiiciantur.* Hæc iterum confirmantur in Concilio TOLETANO X. capite ſexto, vt dicemus in dictione Monachi ab infantia monaſterijs recluſi, &c. ſed & Concilium TRIBVRIENSE I. capite 26. *S quis monachum pro lucro animæ, vel animarum, à ſuo*

Leo 1. Papa.

Concilium Chalcedonenſe 4. generale. Hic canon citatur & in Aquiſgranenſi concilio c. 15.

Cõcilium Aurelianéſe 1. ſub Hormisda, & Cledoueo Frãcorum rege. Epiſcop. 33.

Carolus Magnus Imperator. Concilium Aquiſgranẽſe 2. Cõcilium Toletanum 4. ſub Honorio 2.

Concilium Toletanum 10.

Cõcilium Triburinenſe 2.

A *monaſterio exire, & aliud propoſuerit intrare conſentientibus, Epiſcopo, Abbate, & fratribus, cõſentimus & cõcordamus, quia id feciſſe multos ſanctos legimus. Si verò fuga regularis diſciplinæ elapſus, propoſiti ſanctitatis calcauerit, omnimodis coercendus, & ab hominibus deteſtandus, atque omnis onere eſt grauandus, vt ſaltem rubore verecundiæ confuſus, & onere paupertatis afflictus, redeat, quem relicta ſingularitatis profeſſione, inimicus tenebat. Si autem tam irreuerens & pertinax eſt, vt ad monaſterium redire, & propoſitum monachi reluctauerit obſeruare, impleantur ſuper eum conſtituta, quæ de eo ſcripta ſunt in ſancto canone Concily Chalcedonenſis, Syricy Papæ & Leonis* (habes ſuperiùs cuncta citata) *quatenus retruſus ergaſtulo*

B *decoqui poſſit pœnarum ignis purgatorio.* Idem CAELESTINVS V. ſtatuit obſeruari in monachis ordinis ſui, in priuilegio eis indulto. Præterea de apoſtatis monachis ſtatuit Concilium TREVIRENSE ſub Ioanne eiuſdem vrbis Archiepiſcopo, capite ſeptimo, vt ad propria monaſteria redire compellantur, & qui eos fouere aut retinere præſumpſerint, iubentur ſub graui pœna & cenſura reddere, nec eos preſumant animarũ curis præficere, vllâve in Eccleſia prouinciam illis committere, ſed illos ad profeſſionis repetitionem, & reditum adhortentur. Et Concilium COLONIENSE IV. capitibus 1. 2. 3. 4. & reliquis, cenſuræ pro abuſuum emendatione circa finem, ait: *Nulla*

C *re magis per hanc tempeſtatem fœdata eſt Eccleſia Chriſti facies, quam profugorum monachorum & ſanctimonialium perfidia atque flagitijs, quorum vt erat vita inſtitutum arctum prius & ſanctum, ita & eo abuſcto abſque omni freno, ad quæuis flagitiorum genera prouoluti ſunt. His enim authoribus nata ſunt hæreſes, ſacrilegia, inceſtuoſa cõnubia, & ſacrorum omnium profanatio. Ideò ſancimus vnanimi totius Concily conſenſu, indicio, ac ſententia præcipimus, ne quis, cuiuſcunque ſtatus vel conditionis fuerit, poſthac monachos vel monachas fugitiuos, & extra ſuperiorum ſuorum obedientiam vagantes, quos nouerit veridica aliorum relatione, aut ſuperiorum teſtimonio, vel alio*

D *quouis modo, eſſe tales, recipere, fouere, aut ad ſacramenta vel Eccleſiaſtica miniſteria admittere auſit, ſub excommunicationis quam ipſo facto incurrant pœna, qua & ſacri canones feriunt eos, qui huiuſmodi fugitiuis apoſtatis atque excommunicatis communicant. Et cùm tales apoſtatæ ſint iam excommunicati, mandamus & præcipimus, ne confeſſi omnes audiant, cum abſoluendi non habeant poteſtatem, aut ſacramenta alia adminiſtrent. Et iubemus ſub anathematis vinculo, ne quis tales regimini, aut prædictorum ſacramentorum adminiſtrationi admoneat. Quin omnibus in locis ſolicitè perquirantur, & ſceleratis ſuis factis abnegantes, relictis falſis coniugibus & concubinis ſi quibus*

E *adhærent, poſt poſitiſque negotijs, quibus ſe implicuerunt, habitum religionis ſuæ reſumant, & ad ſuum monaſterium reuertantur: vbi pœnitentiam ſalutarem ad diuinam vltionem auertendam, veniamque erratorum impetrandam, humiliter agant. De Apoſtatis autem, qui nequitiam ſuam volunt diſpenſationum apoſtolicarum prætextu velare, quas vel in curia, vel à pœnitentiarijs ſummi Pontificis, aut legatis & nuncijs Apoſtolicis ſurreptitiè, vel allegatione cauſarum falſarum impetrant, & Bullarum talium examinationem, quibuſdam non rectè iudicantibus committunt, qui ſimpliciter eorum libidini patrocinantur, ſtatuimus & ordinamus, vt qui diſpenſationes tales obtinuerint, in habitu & obedientia ſuæ religionis quam profeſſi ſunt, coram Epiſcopis comparent, atq; ita diſpenſationes ſuas exhibeant examinãdas, & vocatis eorũ ſuperioribus ac*

Cœleſtinus V. fundator & inſtitutor ordinis Cœleſtinorum quorũ nouiſſimus ego ſum & indignus.

Concilium Treuirenſe.

Concilium Coloniense 4.

O veriſſima ſententia!

Attende, ora, quid ex Apoſtatis monachis & ſanctimonialibus eccleſia Chriſti acceſſerit damni.

Apoſtatæ excommunicati ſunt i ſo facto.

De his qui diſpenſationes impetrant, vt abſoluantur à religione propoſito.

quorum

quorum interierit, diſcutiendas. Aut ſi iam habitum temerè, & abſque præuia bullarum examinatione depoſuerunt, eum reaſſumant, & eo uſque in monaſterio ac ſub obedientia ſe contineant, donec diſpenſationibus ad examinandum oblatis, inuenianter, non etiam ſummum Pontificem, & eius legatos, vel alios diſpenſatores fefelliſſe, aut ſiniſtrè aliquid impetraſſe. Quod ſi diſpenſationibus obtentis, aliter atque iam ſtatutum eſt, uoluerint uti, eos pro notoriis Apoſtatis habendos, uitandos, à magiſtratu capiendas, & ſuperioribus cum rebus omnibus quas habent, expenſis tamen monaſteriorum, tradendos. Ad eundem omninò modum, quo de Apoſtatis iam decretum & ſtatutum eſt, totius concilij ſententia decernimus & approbamus. Item & Concilium MOGVNTINENSE IV. capite ſeptuageſimo octauo: *De monachis vagabundis, qui iugum excuſſerunt, & deſertis monaſteriis, atque ſpreta ſuorum prælatorum obedientia, in ſeculo verſantur, iubemus, vt hi diligenter inquirantur, & ad ſua monaſteria reuocentur, aliàs, per cenſuræ Eccleſiaſticæ pœnas, ad ſuas regulas, & ſub prælatorum ſuorum obedientiam retrudi curabimus.* Vide plura. Monachi. Vide ſequentia, de Apoſtatantibus monialibus.

Concilium Mogontinenſe 4.

Apoſtata reuerſus benignè ſuſcipiatur.] Concilium MOGVNTINENSE IV. capite ſeptuageſimo octauo: *Cùm aliquoties contingat, vt perſona aliqua regulares, aut grauium exceſſuum conſcientia, aut etiam ex animi leuitate, monaſteria ſua deſerant, deinde pœnitentia ducta, redire ad ſua monaſteria volentes, à ſuperioribus quibuſdam nimis rigidis, aut pœnarum aſperitate abſterreantur: aut prorſus non recipiantur. Nos à quamtacumque peruerſitate reſipiſcenti, gremium miſericordiæ non eſſe claudendum conſiderantes, ne huiuſmodi repulſis etiam amplius delinquendi occaſio præbeatur, præſenti ſtatuto cauemus & ordinamus, vt monaſteriorum Abbates, & Prælati, Abbatiſſæ, Præpoſiti, Priores, & Magiſtratus cuiuſcunque ordinis, regulares perſonas in Apoſtaſiam ex quacumque cauſa lapſas, & cum humilitate redire volentes, iuxta cuiuſcunque ordinis diſciplinam, ſiue regulam & conſuetudinem obſeruatam benignè recipiant, nec eis pro exceſſibus grauiores pœnas, quàm quæ in ſacris canonibus & regulis ordinum expreſſæ ſunt, imponant: Ita tamen, vt propter exceſſus ſuos, nec victus, nec veſtitus neceſſarius eis ſubtrahatur. Prælatos verò & quoſcunque monaſteriorum magiſtratus, huic conſtitutioni noſtræ contrauenientes, ſententia ſuſpenſionis à diuinis, ſimul etiam ab adminiſtratione tam ſpiritualium quàm temporalium (quam in contra facientes præſenti canonica monitione præmiſſa ferimus in his ſcriptis) volumus ſubiacere.* Vide & quod ad calcem diximus dictionis, Apoſtata à fide, &c. cum ſuperioribus decretis quæ ſæpius illud idem præcipere colliguntur.

Salubertimum Decretū, & quod plurimis perclitantibus animabus medeatur, ſi obſeruatur.

Apoſtata Clericus, vel Monachus in crimine deprehenſus.] EVGENIVS I. epiſtola ad Sarrenſem Epiſcopum allegatur parte viceſima ſexta Concilij LATERANENSIS ſub Alexandro III. capite decimo ſexto: *Clerici vel Monachi, qui relicto ordine ſuo, & habitu, in apoſtaſia tanquam laici verſantur, ſi in criminibus deprehenſi teneantur, per cenſuram Eccleſiaſticam non præcipimus liberari. Tales enim inter Apoſtatas numerandos, ſanctorum Patrum ſtatuta declarant.* Porrò Concilium RATISPONENSE capite viceſimo quarto, huiuſmodi Apoſtatas, Principes omnes & Officiales perſequi & apprehendere, atque tortura & animaduerſione debitè punire, iubentur, ſiue ſint Clerici, ſiue Monachi: vt ex ſuperioribus decretis liquidiùs à nobis probatum eſt. Ideò repete, & vide dictione, Monachi, aut Sanctimonialis.

Eugenius 1.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3. Decretum ſcitu & lectu dignißimum, vt quiſque ſibi caueat.

Concilium Ratiſponenſe.

APOSTOLVS.

Apoſtoli electi.] IVSTINVS MARTIR in Dialogo cum Tryphone. *Duodecim tintinabula è ſtola Pontificis dependentia iuxta præſcriptum, ſignificabant, duodecim Apoſtolos pendentes à potentia Chriſti æterni Sacerdotis, per quorum vocem totus mundus gloria, gratiáque Dei ac Chriſti repletus eſt. Propterea Dauid dicit, In omnem terram, &c.* Innumeras ſimiles figuras digeſſimus, & colligimus in opere noſtro Pandectæ legis Euangelicæ libro ſecundo, capite quinto, Apoſtolos autem, latina appellatione miſſos interpretari docet TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Præſcriptionibus aduerſus hæreticos, vbi etiam de eorum traditionibus pulcherrimè diſputat. Vide oro dictione, Traditio. Quod confirmat & EPIPHANIVS CYPRI libro tertio, aduerſus hæreticos, cùm cõtra Aërij hæreſim diſputat qui negabat traditiones: *Non enim* inquit) *omnia potuerunt Apoſtoli conſtituere, &c.* Vide & Traditio. Et IOANNES CHRYSOTOMVS homilia prima, de Pentecoſte. *Peragrarunt Piſcatores orbem terrarum, & infirmum cum inuenientes ad ſanitatem reduxerunt, & in ruina poſitum ad ſtabilitatem reuocauerunt, non ſcuta mouentes, non arcus tendentes, non ſagittas mittentes, non pecunias largientes, non eloquentia confidentes: erant nudi quidem ſeculo, ſed induti Chriſtum: pauperes, ſed diuites: pecunia indigentes, ſed regnum Cœlorum poſſidentes. Non habentes humana ſolatia, habentes autem Dominum ſuum, &c.* Idem & homilia prima, in actus Apoſtolorum. Vide & AMBROSIVM MEDIOLANENSEM libro tertio, de Virginibus non longè à fine. Et HIERONIMVM STRIDONENSEM libro primo contra Iouinianum, & Prologo ſuper Geneſin, &c. Et in plurimis locis Apoſtolorum ſingularem facit mentionem AVGVSTINVS HIPPONENSIS, & ſignanter in Pſalmum ſexageſimum quintum: *Ne qualibet* (ait) *perſona gloriaretur in carne, infirmos elegit Chriſtus: elegit enim poſtea Oratores, ſed illi ſuperbirent, niſi priùs eligeret Piſcatores. Elegit diuites, ſed dicerent meritò diuitiarum ſuarum ſe electos, niſi primò elegiſſet pauperes. Elegit Imperatores poſtea, ſed melius eſt, vt Romam cùm venerit Imperator, depoſito diademate ploret ad memoriam piſcatoris, quàm vt piſcator ploret ad memoriam Imperatoris. Infirma enim mundi, & contemptibilia elegit Deus, vt glorietur omnis caro in conſpectu eius, &c.*

Iuſtinus Martyr.

Pandectæ legis Euangelicæ.

Tertullianus Carthaginen.

Ambroſius Mediolanenſis.

Hieronymus Stridonenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

APPELLARE.

Appellare ad ſedem Apoſtolicam omnibus licet.] SIXTVS I. epiſtola ſecunda ad omnes Epiſcopos, allegatur à Gratiano Cauſa ſecunda, quæſtione ſexta, capite Si quisveſtrum. & Cauſa octaua, quæſtione quinta, capite Quilibet fratrum. *Si quis veſtrum pulſatus fuerit in aliqua aduerſitate, licenter hanc ſanctam & Apoſtolicam appellet ſedem, & ad eam quaſi ad caput ſuffugium habet, ne innocens damnetur, aut Eccleſia ſua detrimentum patiatur. Si autem ei neceſſe fuerit, eámque appellare minimè auſus fuerit, & vocatus tamen ab hac ſancta ſede fuerit, non renuat venire, ſed confeſtim vt ei nunciatum fuerit, venire feſtinet, & cauſa pro quibus vocatus eſt prudenter diſponat, atque ſi neceſſe*

Sixtus vel Xiſtus 1.

aliquid

aliquid corrigere fuerit, cum his quos hic primus inuenerit corrigat, ad Eccleſiam tamen ſuam non prius reuertatur, quàm literis Apoſtolicis vel formatis pleniter inſtructus atque purgatus ſit. Si fuerit, vnde vt poſtquam domum reuerſus fuerit, cognoſcant vicini ſui, qualiter hinc ſua aliorúmque cauſa diſcuſſa fuerit, quatenus eam abſque aliqua ambiguitate nunciare & prædicare omnibus poſſit. Ab hac enim ſancta ſede a ſanctis Apoſtolis tueri, defendi, & liberari Epiſcopi iuſſi ſunt vt ſicut eorum diſpoſitione ordinante Domino primitus ſunt conſtituti, ſic huius ſanctæ ſedis cuius diſpoſitioni eorum cauſas & iudicia ſeruauerunt) protectione futuris temporibus ſint ab omnibus peruerſitatibus ſemper liberi, vnde culpantur hi qui aliter circa fratres egerint quàm huius ſedis rectoribus placere cognouerint. Idem omninò ſtatuit SIXTVS II. epiſtola prima, quæ eſt ad Gratum Epiſcopum. Et IVLIVS I. epiſtola ad Orientales Epiſcopos pro Athanaſio. Vide dictione Epiſcopus. Idem & FABIANVS I. epiſtola tertia, quæ eſt ad Hilarium Epiſcopum: *Placuit vt ſi Epiſcopus accuſatus appellauerit ad ſedem Apoſtolicam, id ſtatuendum quod eiuſdem ſedis Pontifex cenſuerit. Hæc tamen omninò in ſacerdotum cauſa forma ſeruetur, ne quemquam ſententia non à ſuo iudice dicta conſtringat.* Et FOELIX I. epiſtola prima ad Paternum Epiſcopum, decreto Sixti ſecundi, reſpondens allegato à Gratiano, Cauſa prima, quæſtione ſexta, capite Quoties. *Quoties Epiſcopi ſe à ſuis Comprouincialibus, vel à Metropolitano putauerint pragranari, aut eos ſuſpectos habuerint, mox ad Romanam appellent ſedem, ad quam eis liberè ire liceat. Et dum ad prædictam Romanam Eccleſiam appellauerint, aut ab ea ſe audiri popoſcerint, nullus eos aut excommunicare, aut eorum ſedes ſurripere, aut res eorum auferre, aut aliquam eis vim inferre præſumat, antequam amborum cauſa Romani Pontificis authoritate terminetur.* Idem & FOELIX II. & Patrum congregatorum Romæ CONCILIVM epiſtola ad Athanaſium, & Libyæ Epiſcopos, Alexandriæ congregatos, vt dicemus in dictione, Epiſcopus, qualiter indicetur aut accuſetur, &c. hinc & Theodoretus Cyrēſis accuſatus in Concilio EPHESINO II. appellauit ſedem Apoſtolicam, & ſuam egit cauſam coram Leone I. vt ex epiſtola eius liquet, quæ ſedet poſt epiſtolam eiuſdem Leonis 60. Vide reliquum, dictione Epiſcopus.

Sixtus 2.
Iulius 1.
Fabianus 1.
Felix 1.
Fœlix 2. Concilium Romanum ſub Fœlice 2.
Concilium Ephesinum 2.
Gelaſius 1.

Appellare à ſede Apoſtolica non licet.] GELASIVS I. in Commonitorio ad Fauſtum magiſtrum, legatum Conſtantinopolitanum, & allegatur à Gratiano Cauſa nona, Cauſa tertia, capite, Ipſi ſunt. *Ab Apoſtolica ſede nunquam prorſus appellari debere ſanxerunt Patres, ac per hoc illam de tota Eccleſia iudicare, ipſam ad nullius commeare iudicium, nec de eius vnquam perceperunt iudicio iudicari, ſententiámque illius conſtituerunt non oportere diſſolui, cuius potiùs decreta ſequenda mandarunt. In hac ipſa cauſa Timotheus Alexandrinus, Petrus Antiochenus, Petrus, Paulus, Ioannes, & cæteri, non ſolùm vnus, ſed plures vtique, nomen Sacerdotij præferentes, ſola ſedis Apoſtolicæ ſunt authoritate dejecti.* Idem epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ. *Cuncta per mundum nouit Eccleſia, quoniam quorumlibet ſententijs ligata Pontificum, ſedes Beati Petri Apoſtoli ius habeat reſoluendi, vtpotè qua de omni Eccleſia fas habeat iudicandi, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerunt, ab illa autem nemo ſit appellare permiſſus.* Exemplum de Athanaſio ponit, qui à Concilio dejectus, à ſummo Pontifice cognita innocentia abſolutus eſt. Similiter Ioannes Chryſoſtomus, & Flauianus ambo Conſtantinopolitani Epiſcopi, qui abſoluti ſunt, licet à Synodo fuiſſent condemnati. Et NICOLAVS I. Epiſtola ad Michaëlem Imperatorem, & allegatur à Gratiano, Cauſa nona, quæſtione tertia, capite Patet. *Cum ſecundum Canones, vbi eſt maior authoritas, iudicium inferiorum ſit deferendum, ad diſſoluendum ſcilicet, vel ad roborandum, patet profectò ſedis Apoſtolicæ, cuius authoritate maior non eſt, iudicium a nemine fore retractandum, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerunt, ab illa autem nemo ſit appellare permiſſus.* Et Bonifacius atque Gelaſius ſanctiſſimi præſules non ſuis adinuentionibus, ſed Eccleſiæ Romanæ conſuetudinem non ignorantes dicunt. BONIFACIVS quidem Rufo & cæteris Epiſcopis, per Theſſaliam & alias prouincias conſtitutis, ſcribens, ait: *Nemo vnquam Apoſtolico culmini, de cuius iudicio non licet retractare, manus obuias audaciter intulit. Nemo in hoc rebellis extitit, niſi qui de ſe voluit iudicari.* GELASIVS autem in commonitorio, Fauſto magiſtro fungenti legatione Conſtantinopoli dato: *Nobis* (inquit) *opponunt Canones, dum neſciunt quid loquantur, contra quos hoc ipſo venire ſe produnt, quòd prima ſedis ſana rectáque ſuadenti parere fugiunt. Ipſi ſunt canones qui appellationes totius Eccleſiæ ad huius ſedis examē voluere deferri, ab ipſa verò nuſquā appellari debere ſanxerūt.* vide plura dictione Romana ſedes, vel Papa.

Nicolaus 1.
Bonifacius 1.
Gelaſius 1.

Appellare non poteſt quis à iudice ab omnibus electo.] Concilium MILEVITANVM cano. 24 & allegatur à Gratiano Cauſa 2. quæſt. 6. à iudicibus. *A iudicibus quos communis conſenſus elegerit, non liceat prouocare. Et quiſquis prouocans, ſeu prouocatus repertus fuerit, per contumaciam nolle obtemperare iudicibus, cum hoc primæ ſedis Epiſcopo fuerit probatum, det literas, vt nullus ei communicet Epiſcoporum donec obtemperet.* Idem omninò ſtatuit Concilium APRICANVM I. ſub Bonifacio I. cano. 89. vt videre plura poteris dictione, Iudex, vide & ſequentem ex Concilio Carthaginenſi III.

Concilium Milevitanum.
Concilium Africanum, ſub Bonifacio.

Appellare poteſt qui iudicem habet ſuſpectum.] FABIANVS I. epiſtola 3. quæ eſt ad Hilarium Epiſcopum. *Si quis iudicem aduerſum ſibi ſenſerit* (allegatur à Gratiano, Cauſa 1. queſtione 6. cap. Si quis, & Cauſa 3. quæſt. 6. capite Pulſatus) *vocem appellationis exhibeat, appellantem autem non debet afflictio vlla, aut detentionis iniuriare cuſtodia, ſed licet appellatori vitiatam cauſam appellationis remedio ſublenare, liceat etiam in cauſis criminalibus appellare, nec vox appellandi denegetur ei quem ſupplicio ſententia deſtinarit. Pulſatus ante ſuum iudicem cauſam dicat, & ante non ſuum iudicem pulſatum, ſi voluerit, taceat, & vt pulſatis quoties appellauerint, inducia dentur.* Idem omninò IVLIVS I. epiſtola 2. ad Epiſcopos Orientales pro Athanaſio cap. 25. Et Concilium CARTHAGINENSE III. cano. 10. *Placuit vt ſi à quibuſcunque iudicibus Eccleſiaſticis ad alios iudices Eccleſiaſticos, vbi eſt maior authoritas, fuerit prouocatum, non eis obſit quorum ſoluta fuerit ſententia, ſi conuinci non potuerint, vel inimico animo iudicaſſe, vel aliqua cupiditate aut gratia depranati. Sanè ſi ex conſenſu partium, iudices electi fuerint, etiam a pauciore numero quam conſtitutum eſt, non liceat prouocari.* Idem confirmat & Concilium HIPPONENSE can. 12. prædicti quoque

Fabianus 1.
Appellare ei licet liberè qui ſupplicio adiudicatus eſt.
Iulius 2.
Concilium Carthaginenſe 3.

canones

canones renouantur, & allegatur in Concilio VORMATIENSI cap. 6. & Concilium MILEVITANVM canone 22. allegatur à Gratiano cauſa 2. quæſtione 6. capite Placuit. *Placuit, vt Preſbyteri, Diaconi, vel cæteri inferiores Clerici in cauſis quas habuerint, ſi de iudicijs Epiſcoporum ſuorum quæſti fuerint, vicini Epiſcopi eos audiant, & inter eos quidquid eſt finiant, adhibiti ab eis ex conſenſu Epiſcoporum ſuorum, quod eiſi ab eis prouocandum putauerint, non prouocent, niſi ad concilia, vel ad primates prouinciarum ſuarum. Ad Tranſmarina autem non licet appellare, qui voluerit communione priuari.* Huic & Concilium VASENSE I. canone 5. *Si quis Epiſcopi ſui ſententiæ non aquieſcit, recurrat ad Synodum.* His omninò conformia præcipit Concilium AFRICANVM I. ſub Bonifacio I. canone 63. & repetitur iterum canone 92. allegatur autem à Gratiano cauſa 11. quæſtione 3. cap. Preſbyter. Item CONCILIVM CALCEDONENSE quod dicitur 4. generale, actione 15. canone 9. *Si Clericus habet cauſam aduerſus Epiſcopum proprium, vel aduerſus alterum apud ſynodum prouincia iudicetur.* Et idem confirmat Concilium AVRELIANENSE III. canone 20. *Si quis Clericorum circa ſe aut diſtrictionem, aut tractationem Epiſcopi ſui putat iniuſtam, iuxta antiquas conſtitutiones recurrat ad ſynodum.* Et hoc approbat adhuc Concilium AQVISGRANENSE I. capite 86. Porrò iterum ſuper huiuſcemodi negotio ſententiam determinauit generalem. CONCILIVM CONSTANTINOPOLITANVM IV. quod 8. generale nominatur ſub Adriano II. & Baſilio Imperatore, & fuit Epiſcoporum 373. ſic igitur Canone 26. ait: *Placuit ſancta Synodo, vt quicunque Preſbyter, aut Diaconus, à proprio Epiſcopo depoſitus fuerit, propter aliquod crimen, vel quamlibet iniuſtitiam ſe pati dixerit, non acquieuerit iudicio proprij Epiſcopi, dicens eum ſuſpectum ſe habere, & vel propter inimicitiam, quam erga ſe tenuerit, vel propter gratiam quã alijs quibuſlam præſtare voluerit: ideircò in ſe fuiſſe tale quid operatum, poteſtatem habeat ad Metropolitam ipſius prouincia concurrere, & eam quam putat iniuſtam depoſitionem, vel aliam leſionem, denunciare. Metropolita verò ille libenter ſuſcipiat huiuſmodi & aduocet Epiſcopum, qui depoſuit, vel alio modo Clericum leſit, & apud ſe cum alijs etiam Epiſcopis negotij faciat examen, ad confirmandum, ſcilicet, ſine omni ſuſpicione, vel deſtruendum eer ampliorem ſynodum multorum ſententia Clerici depoſitionem. Similiter etiam Epiſcopos concurrere ad patriarchale caput decernimus, quia Metropolis ſuis ſe talia pertuliſſe fatentur, & apud Patriarcham & Metropolitas qui ſub ipſo ſunt, iuſtam & ſine ſuſpiciene ſententiã negotium quod mouetur, accipiat. Inſupr etiã nullo modo quiſquam Metropolitanorum vel Epiſcoporum à vicinis Metropolis vel Epiſcopis prouincia ſuæ iudicentur, licet quedam incurriſſe crimina perhibeantur, ſed à ſolo Patriarcha proprio iudicetur, cuius ſententiam rationabilem, & iudicium iuſtum ac ſine ſuſpicione fore decernimus. eò quòd apud eum honorabiliores quique colligantur, ac per hoc ratum ac firmum penitus ſit, quod ab ipſo fuerit iudicatum. Si quis autem non acquieuerit his quæ à nobis edita ſunt excommunicatus exiſtat.* Vide plura. Epiſcopus. & Clericus.

Concilium Vormaticenſe. Concilium Milevitanum.

Concilium Vaſenſe I. ſub Leone I.

Concilium Africanum ſub Bonifac. I.

Concilium Chalcedonenſe.

Concilium Aurelianenſe III.

Concilium Aquiſgranenſe I.

Concilium Conſtantinop. 4. dictum 8. generale.

Appellare non poteſt quis ad iudicem infidelem.] Concilium CARTAGINENSE IV. cui inter. fuit Auguſtinus, Cano. 87. allegatur à Gratiano cauſa 2. quæſtione 6. capite Catholicus. *Catholicus qui cauſam ſuam, ſine iuſtam, ſine iniuſtam, ad iudicium alterius fidei iudicis prouocat, excommunicetur.* Vide ſequentia.

Concellium Carthaginenſe 4. ſub Syricio vel Anaſtaſio.

A

APPELLATIO.

Appellatio vt concedatur.] Ex ſuperioribus licet colligere ea quæ inſequentibus deerunt, quia parum vocabula differunt. Itaque vt præpoſitam ſententiam oſtendamus, ſic ſtatuit Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III. parte prima, capite ſexto: *Quoniam quidam ſuperioris ſententiam & diſciplinam canonicam reformidant, ſine vllo grauamine appellationem obiiciunt, & ad defenſionem iniquitatis vſurpant, quod ad ſubſidium innocentium dignoſcitur inſtitutum, quocirca ſtatuimus ne prælati valeant ſine cauſa grauare ſubiectos, vel ſubditi pro ſua voluntate ſub appellationis obtentu, correctionem valeant eludere prælatorum. Si verò quiſquam pro ſua neceſſitate crediderit, appellandum, competens ei ad proſequendam appellationem terminus præfigatur, infra quem ſi forte perſequi neglexerit, libere tum Epiſcopus ſua authoritate vtatur. Si autem in quocunque negotio aliquis appellauerit, & eo qui appellatus fuerit veniente, qui appellauerit venire neglexerit, ſi proprium quid habuit, competentem recompenſationem faciat expenſarum, vt hoc ſaltem timore perterritus, in grauamen alterius non facilè quis appellet. Præcipuè verò in locis religioſis, hoc volumus obſeruari, ne monachi ſiue quicunque religioſi, cum pro aliquo exceſſu fuerint corrigendi, contra regularem prælati ſui & capituli diſciplinam appellare præſumant, ſed humiliter ac deuotè ſuſcipiant, quod pro ſalute ſua vtiliter fuerit eis iniunctum.* Hinc GREGORIVS VIII. epiſtola ad vniuerſos Epiſcopos allegatur parte quadrageſima nona, prædicti Concilij LATERANENSIS ſub Alexandro III. capite primo, quia facilè appellationes fiebant pro lenibus cauſis, ſtatuit: *Quatenus ſi fortè de modicis rebus, quæ infra ſummam viginti marcarum ſubſiſtunt, in auditorijs veſtris cauſa ventiletur, & alteruter litigantium deluſoriè putauerit appellandum, eius appellatione contempta intra fines veſtrorum Epiſcopatuum eos eligere iudices qui ſuſpicione careant compellatis: ſi tamen idonei ibi fuerint inuenti, in quorum præſentia iurgium ſopiatur, à quibus ſi qua partium crediderit appellandum, ad Archiepiſcopum ſine Primatem vocem appellationis euitat. Si vero tale negotium ſit quod ſummam contineat aliquatenus ampliorem, intra fines veſtrarum diœceſium, ſi ſponte voluerint, inuiti non cogantur. Cognitores tamen de vicinis Epiſcopatibus aliquos eligere compellantur, iuxta firmam quam præmiſimus negotium tractaturos, in maioribus cauſis & obſcurioribus articulis appellandi ad ſedem Apoſtolicam copia ſeruata. Non enim videtur malitiæ ſuſpicione carere, quod plerique ſuos aduerſarios ad præſentiam noſtram laborare compellunt.* Porrò ALEXANDER III. Vnitonenſi Epiſcopo, vt allegatur parte quadrageſima nona, eiuſdem concilij, capite quiquageſimo tertio, Appellationem denegat his qui pro leuibus cauſis ſemper appellant, & ſub hoc prætextu non deſinunt grauia & immania ſcelera perpetrare, quos Epiſcopo relinquit, nullo appellationis obſtaculo puniendos & iudicandos, vel iudicio Eccleſiæ ſtare compellere debeat. Vtrum autem appellatio, quæ ab omni grauamine interponitur teneat. Idem capite quinquageſimo quarto. eiuſdem partis ſcribens Bononienſi Epiſcopo reſpondet. *Quòd ſi forte generaliter appellationem*

B

C

D

E

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3. partum 1. *Appellatio non facile concedenda decernitur, quod & eiſdem pene verbis agit.* Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. cap. 31.

Tres Monachi damnati.

Gregorius VIII.

Alexãder III.

Vtrum appellatio qua ab omni grauamine interponitur teneat.

interponeret aliquis ab omni grauamine quod ſibi contingere poſſit, huiuſmodi appellatio tenere non debet, ſi verò aliquis ab aliquo iudice ſuper omni grauamine quod in eius cauſa ſibi contingere poſſit, appellationis obſtaculum interponeret, quamquam generalis appellatio ſit interpoſita, appellationi tamen huiuſmodi eſt deferendum. De appellationibus plura decreta ſunt præcedentibus conformia in Concilio VIENNENSI ſub clemente quinto & allegantur in clementinis capitibus 1. 2. 3. 4. Plura quoque decreuit ſuper huiuſcemodi BONIFACIVS VIII. in ſexto decretalium titulo 15. de appellationibus, capite. *Cordi nobis eſt lites minuere, & laboribus releuare ſubiectos. Sancimus igitur vt ſi quis in iudicio vel extra, ſuper interlocutoria, vel grauamine aliquo ad nos duxerit appellandum, cauſam appellationis in ſcriptis aſſignare deproperet, petat Apoſtolos quos & præcipimus exhiberi, &c.* Vide oro locos aſſignatos. Porrò Concilium BASILEENSE ſeſſione 20. contra friuolè appellantes decernit quòd vt lites citiùs terminentur, ſuper eodem grauamine, aut ſuper eadem interlocutoria, vim diffinitiuæ non habente nullatenus liceat ſecundò appellare, quodque ante diffinitiuam friuolè vel iniuſtè appellans vltra condemnationem expenſarum, damnorum & intereſſe, in quindecim florenis auri de camera, parti appellatæ, per appellationis iudicem condemnetur. Adhuc idem repetunt ſeſſione 3. vbi & ſtatuunt, vt cauſæ terminentur apud illos iudices, qui de iure aut conſuetudine præſcripta vel priuilegio cognitionem habent, ſi vltra quatuor diætas à Romana curia ille locus diſtat vnde appellatur exceptis maioribus cauſis in iure expreſsè enumeratis, & quæ ad Apoſtolicam ſedem immediatè deuoluuntur. Vide Præcedentia & ſubſequentia.

Concilii Vienn̄ſe generale ſub clemente. 5.

Bonifacius 8.

Concilium Baſileenſe.

Mulcta friuole appellantium.

Appellatio monachis pro leuibus cauſis interdicitur.] Hoc prohibuit Concilium Lateranenſe ſuperiori annotatione allegatum, ideò repete. Sed & Idem Concilium LATERANENSE ſub eodem Alexandro 3 in alio loco, ſcilicet parte 10. capite 4. & eſt ſcriptum eiuſdem ALEXANDRI III. ad Abbatem S. Petri de Dina. *Ad noſtram* (ait) *audientiam noueris peruenſſe, quòd ſi quando ſubditos tuos vis pro ſuis exceſſibus ſecundum regulam ſancti Benedicti inſtituto eos tuo ordini, caſtigare & corrigere. ipſi vt liberum moderamen ſuum exercere valeant, ad remedium appellationis confugiunt. Quia verò appellationis remedium, non ideo fuit inuentum, vt alicui à religionis & ordinis obſeruantia exorbitanti debeat in ſua malitia patrocinium exhibere, diſcretioni tuæ relinquimus, quatenus ſi quando quilibet ſubditorum tuorum, ne ipſum pro ſuis exceſſibus corrigas & caſtiges, ad remedium appellationis cenuolauerit, non ideo minus enim iuxta tenorem mandati, quod in ſcripta regula continetur, & inſtitutionem ordinis tui corrigas.* Vide & monachus.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Alexander 3.

Appellatio non adlibitum protelanda.] Concilium LATERANENSE ſub Alexandro tertio parte ſeptima capite decimo nono eſtque ex eiuſdem ALEXANDRI III. ſcripto ad Oxonienſem epiſcopum. *Cum aliquis nimis prolixum terminum ſua appellationi præfigit. Iudex poteſtatem habet competenti modo abbreuiandi. Et ſi in termino de tempore abbreuiando competenter ſtatuto, appellationem non fuerit proſecutus, nec canonicam excuſationem prætenderit, ſententia ſi lata eſt tenet. Quòd ſi lata non eſt, index appellantem, appellatione ceſſante, poteſt compellere infra terminum ſtatutum appellationem proſequi, vel coram ſe iudicio ſtare.* Porrò appellationi quæ iuramento derogat non eſt deferendum, vt conſequenter capite vigeſimo dicitur. De appellationibus ibidem plura dicuntur quæ in dictione Iudex & Epiſcopus, & aliis in locis ponuntur. Idem omnino adhuc repetitur parte decimo capite quinto, vbi Idem Alexander tertius, ſcribit Noruiceenſi Epiſcopo, vbi & appellatione illius teſtimonium reprobatur, qui cùm reo morbo conſimili laborauerit & voluerit pro eo teſtimonium ferre. Coniunge & ſequentem.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Alexander 3.

Appellatio an pro leuibus cauſis audienda.] Concilium LATERANENSE I. ſub eodem Alexandro tertio, parte decima, capite quinto, vbi ſic ait: *Appellationes quæ in cauſis minimis ſunt, pro qualicunque leui cauſa ſunt, recipiendæ ſunt, nec minus illis quam pro maioribus eſt deferendum. Verùm ſi appellantes ſuam contemſerint appellationem, cogendi ſunt aut appellationes proſequi, aut iudicio ſtare appellatione remota.* Porrò conſequenter capite ſexto, ſic idem ſtatuit ALEXANDER III. ad Rhemenſem Archiepiſcopum de Appellationibus. *Si* (ait) *fruſtratoriæ dilationis cauſa, vel etiam neceſſario, ante ſententiam vel poſtea fuerit appellatum, huiuſmodi appellationibus annuæ indulgetur, aut ſi neceſſaria & eandem neceſſitas apparuerit, indulget biennium, niſi forte index à quo appellatum fuerit, ſecundum locorum & prouinciarum diſtantiam, & qualitatem temporis rectiſſimè tempus fuerit moderatus, infra quod ſi is qui appellauerit cauſam appellationis non fuerit proſecutus, ſententia tenebit ſi poſt ſententiam appellauerit, & à cauſa ſua cecidiſſe videtur, nec amplius ſuper eodem negotio audietur appellans. Si verò à grauamine, & ante litis ingreſſum fuerit appellatum, huiuſmodi audietur appellans, quoniam ſacri canones* (Vide annotatione prima) *poſſim appellare permittunt. Si verò ante ſententiam appellauit, cogetur illius ſtare iudicio ad quem noſcitur appellaſſe. Si autem in agro, vel alias ante cauſæ ingreſſum fuerit appellatum, non ſolent dici huiuſmodi appellationes, ſed ad cauſam prouocationes. Præterea ſi raptor ſit, vel alias violentus detentor alienæ rei, is qui appellat huiuſmodi appellatione iudicio fuſta, apud Eccleſiaſticas perſonas ſolet audiri niſi manifeſtiſſimus raptor vel fœnerator exiſtat, ſicut ille quem abſcidiſſe & non requiſiuiſſe Apoſtolus excommunicauit.* Et capite duodecimo ſubdit. *Leges ſeculares appellationem, niſi in caſu, ante ſententiam non admittunt. Verum in cauſis Eccleſiaſticis vbi appellationis remedium tollitur, vtrumque remedium denegatur, & ita ſicut appellationi, ita recuſationi non eſt aliquatenus deferendum.* Idem & capite decimo quarto ſequenti ad Archiepiſcopum Toletanum: Dicitur quod in criminibus notoriis non eſt deferendum appellationi, verùm priùs diligenter inſpiciendum, ne quod dubium eſt, pro notorio accipiatur. Itaque eorum appellationi non eſt deferendum qui manifeſtè vel vxorem alienam detinent, vel manus violentas iniecerunt in clericum, quod confirmatur & cap. 20. conſequenter de illis qui relictis vxoribus legitimis concubinis adhærent & errorem ſuum per appellationis obſtaculum tueri nituntur, quibus appellatio proficua non eſt ſed cogendi ſunt ad concubinas abiiciendas, & recipiendas vxores, & maritali affectu tractandas.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Alexander 3.

1. Corinthio. 5.

Quorum appellationi non eſt deferendum.

aqua, niſi ſpiritus ſanctus deſcenderit, & aquam illam conſecrauerit, &c. Et iterum libro 10. in Lucæ Euangelium, interpretans illud capitis 22. Ecce introeuntibus vobis in ciuitatem occurret vobis homo amphoram aquæ portans, &c. *O aqua (ait) quæ humano aſperſum ſanguine, vt præſentium lauacrorum figura præcederet orbem terrarum lauiſti. O aqua, qua ſacramentum Chriſti eſſe meruiſti, qua lauas omnia, nec lauaris. Tu incipis prima, tu comples perfecta myſteria. A te principium in te finis, vel potius tu facis vt finem neſciamus. Per te fœtor tabidæ carnis aboletur, & percuntia ſitu viſcera aſperſo ſale in multam ſeruantur ætatem. Per te arentibus eſſu corporibus, dulcis ad gratiam ſalutaris ad vitam, ſuauis ad voluptatem potus infunditur. Tu nomen Prophetis & Apoſtolis, tu nomen ſaluatori dediſti. Illi nubes cœli, illi ſal mundi: ille fons vitæ eſt, &c.* Vſque ad finem capitis. In laude porrò aquæ benedictæ totus immoratur HIERONYMVS STRIDONENSIS epiſtola ad Oceanum de vnius vxoris viro, ſic incipit. *Numquam fili Oceane ſine putabam, &c.* Circa medium. Item & aquæ benedictæ meminit inſignis ille monachus toto orbe celebris nomine Varadatus, epiſtola miſſa ad Leonem 1. Imperatorem quæ ſita eſt ad calcem actionis 16. chalcedonenſis ſynodi, ſed repoſuimus in dictione. Baptiſmus, ita vt eo in loco de aquæ benedictione plura colligere poſſis patrum teſtimonia quàm hîc, aquæ etiam benedictæ, ſic vetuſtus author & doctor celeberrimus, ab Auguſtino lib. de hæreſibus ad quod vult Deum, egregiè laudatus, EPIPHANI CYPRI libro 1. contra hæreſes tomo 2. dum contra Ebionæos diſputat, hiſtoriam narrat de Ioſepho quodam, qui freneticum quendam ſic ſanaſſe perhibetur. *Aſſumit (inquit) eum (ſcilicet freneticum) intro & præcluſis foribus, acceptaque aqua in manum, eaque crucis ſignaculo ſignata, inſanum hominem reſperſit ac dixit, in nomine Ieſu Nazarei crucifixi egredere dæmonium ab ipſo, & ſanus fiat. Itaque ad ſtatum prudentiæ & modeſtiæ deuenit, ipſique viro ac Deo magnas gratias egit, &c.* Vide Hiſtoriam. Idem de aqua benedicta quæ myſteriis baptiſmatis applicatur, diſſerit libro 1. contra hæreſes tomo 3. hæreſi 42. contra marcioniſtas & hæreſi 46. contra Tatianos Adelocos meminit & aquæ benedictæ in conſecrandis baſilicis VIGILIVS I. epiſtola 1. quæ eſt ad Ilentherium epiſcopum capite 4. vt dicemus in dictione Dedicatio. Sed & aquæ benedictæ meminit Concilium NAVVETENSE capite 4. *Cum ſacerdos (ait) audierit aliquem infirmari in ſua plebe, quàm citius ad eum pergat, & ingreſſus cubiculum aquam benedictam ſuper eum & omne cubiculum aſpergat, cùm Antiphona, aſpergos me domine, &c. Et verſu, exurgat Deus, &c.* Vide dictione Infirmus. Vide de aqua benedicta plura, dictione Baptiſmus.

Aduerte, quia Ambroſius de aqua illa intelligit quæ ſale immixto benedicitur, & aqua benedicta vocatur: licet etiã de aqua baptiſmali poſſit intelligi. Verum vtraque aqua benedicitur ſacerdotis officio.

Hieronymus Stridonenſis.

Varadatus Monachus.

Epiphanius Cypri.

Miraculum celebre aqua benedicta a patratum.

Vigilius 1.

Cócilium, Nauuetenſe.

ARCHIDIACONVS.

Archidiaconus qualis eſſe debet.] EVGENIVS II. decreto 6. *Nullus in decanum vel Archidiaconum, niſi diaconus vel preſbyter ordinetur. Qui ſi ordinari contempſerit, honore ſuſcepto priuetur.* & Concilium BITERRENSE cano. 10. de Archidiaconis ſtatuit, vt tale eligantur, qui poſſint clericis & populo verbum Dei communicare & prædicare, & animarum zelum habeant. Item de Archidiaconis ſtatuit MELDENSE 1. Concilium capite 35. *Quiſque epiſcopus talem iuxta ſe pro viribus habere decertet, qui iuxta ſyncerißimum & puriſſimum ſenſum Catholicorum patrum de fide & obſeruatione mandatorum Dei ſeu & prædicationis doctrina preſbyteros plebium aſſidue inſtruat & informet, ne domus Dei viui, quæ eſt Eccleſia ſine lucerna verbi diuini remaneat? Sed & idem talis exiſtat quem amor pecuniæ non vexet, aut reprobi mores & conuerſatio reprehenſibilis periculoſe deuaſtet:* Porrò officium eſſe Archidiaconi, Epiſcoporum vice parochias ordinare, de miniſtris Eccleſiæ curam gerere, negligentiam patronorum ſupplere, viſitare, &c. Concilium COLONIENSE III. parte 1. capite 12. decernit. Vide & ſequentem.

Ivgenius 2.

Concilium Biterrenſe nouiſſimè in lucem allico idiotæ editũ, ocra Arnoldi Urbini.

Concilium Melenſe.

Concilium Colonienſe 3.

Archidiaconus viſitator.] ex ſuperiori Concilio colonienſi allegatio, oſtéditur officium eſſe Archidiaconi epiſcopo abſente vel iubente viſitare, ibidemque narratur qualiter ſe gerere debeat, quod & in dictione Viſitator & Viſitatio dicetur. Sed & antè Concilium CABILONENSE II. ſtatuerat capite 15. quod & allegatur à Gratiano diſtinctione 94. capite dictum eſt. *Dictum eſt quod in pleriſque locis Archidiaconi ſuper preſbyteros parochianos quandam exerceant dominationem, & ab eis cenſus exigant, quod magis ad tyrannidem, quàm ad rectitudinis ordinẽ pertinet. Si enim epiſcopi, iuxta Petri Apoſtoli ſententiam, non debent eſſe dominantes in clero, ſed forma facti gregis ex animo, multò minus iſti hoc facere debent, ſed contenti ſint regularibus diſciplinis, & teneant propriam menſuram: & quod eis ab epiſcopis iniungitur. Hoc per parochias ſuas exercere ſtudeant nihil per cupiditatem ſuam & auaritiam præſi mentes.* Eorum vero auaritia taxatur in Concilio AQVISGRANENSI II. capite 4. de ordine rectorum vide Auaritia. De comitatu autem Archidiaconi viſitantis, agitur in Concilio LATERANENSI ſub Alexandro 3. parte 1. capite 4. vt alibi dicemus, vbi & prohibetur, ne aliquas exactiones vel tallias in Presbyteros ſeu clericos exercere præſumant: quæ omnia confirmat OXONIENSE Concilium in Anglia ſub Innocentio 3. canone 4. & addit cap. 16. vt in viſitatione ſua Archidiaconi non ſua, ſed quæ Ieſu Chriſti, quærant & inquirant, ſi canon miſſæ ritè proferatur, & verba baptiſmatis: & ſi forſan idiomate vulgari baptiſma celebretur, &c. Eiſdem cap. 18. 19. & 20. iniungitur vt ornamentorum eccleſiæ cuſtodes ſint, & in ſcriptis ea habeant, & prouideant in ſuis viſitationibus, ne eccleſiæ iure ſuo vel poſſeſſionibus defraudentur, nec præſumant nouas exactiones & tallias in ſubditos exercere. Eiſdem præcipitur in Concilio COLONIENSI II. capite 11. partis 14. viſitationi ſedulò incumbere. Nam & oculi Epiſcoporum dicuntur, & in his viſitationibus, vitiis extirpandis, ac virtutibus inſerendis ſtudeant, criminibus publicis magis per pœnitentias publicas, quàm pecuniæ exactione puniendis intenti, & cætera multa quæ ex aliis locis colliguntur: quæ adhuc omnia renouantur in Concilio AVGVSTENSI ſub Othone Cardinal. cap. 7. vbi & dicitur, quòd Archidiaconus idem eſt, quod & Chorepiſcopus antiquitus dictus, quem & admonent patres præfati Concilij, ſui officij, & vt prædicta diligenter implere ſatagat. Vide & Viſitator & Epiſcopus & Diaconus quia in his vocabulis etiam Archidiaconorum menti o ſit.

Concilium Colonienſe 3.

Concilium Cabilonẽſe 2 ſub CaroloMagno & Leone 3.

1. Petri 5.

Concilium Aquiſgranẽſe 2. *Heu quid noſtro ævo contegat, vt nec auaritiæ ſitim ſaties, nec offitio debito ſim ſatis.*

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Concilium Oxomenſe in Anglia.

Quæ debeant Archidiaconi in viſitando permolestare.

Concilium Colonienſe 3.

Concilium Auguſtenſe.

Archidiaconi non precio conſtituendi.] Hoc tam de illis, quàm de aliis Eccleſiaſticis infinitis probatum conſtat teſtimonijs, dictione

ret etiam, vt adeas vocabulum militia, quia eiusdem est generis igitur Ecclesiasticis arma deferre prohibet Concilium TOLETANVM 4. sub Honorio 1. canone 44. *Clerici qui in quacunque seditione arma volentes sumpserint aut sumpserunt, reperti amisso ordinis sui gradu, in monasterium contradantur perenniter pœnitentia.* Item Conc. FRANCICVM celebratum sub Carolomanno Principe, presidente legato sedis Apostolicæ Bonifacio Moguntinensi Archiepiscopo. *Serui Dei per omnia omnibus armaturam portare, vel pugnare, aut in exercitum & in hostem pergere, omnino prohibemus, nisi iis tantummodo qui propter diuinum ministerium, missarum scilicet solemnia adimplenda, & sanctorum patrocinia portanda, ad hoc electi sunt, id est, vnum vel duos episcopos cum capellanis suis princeps secum habeat.* Idem antè statuerat scribens ad eundem Bonifacium ZACHARIAS I. epistola octaua & nona. Idem & CAROLVS MAGNVS in constitutionibus suis. Idem omnino & Concilium METENSE capite 3. sub Arnulpho & Concilium BITERRENSE canone decimo quarto. Idem quoque Concilium MOGVNTINENSE I. sub Carolo magno canone 17. vbi arma non Clericis, sed tantum laicis licitè conceduntur. Et amplius iterum eadem confirmat constitutiones Concilium MELDENSE capite 37. *Quicunque* (ait) *ex clero esse videntur arma militaria non sumant, nec armati incedant sed professionis suæ vocabulum religiosis moribus, & religioso habitu præbeant. Quod si contemp serint tanquam sacrorum canonum contemptores, & Ecclesiastica sanctitatis profanatores, proprij gradus amissione mulctentur, quia non possunt simul Deo & seculo militare.* Hæc iterum renouat Concilium MOGVNTINENSE IV. capite 74. Vide iterum dictione, militia. Nec quisquam tot decreta impune æstimet præuaricari.

Concilium Tolletanum 4.

Concilium Francicum, id est in Francia celebratum Presidente in eo Bonifacio primo Archiepiscopo Moguntino & Martyre, atque legato sedis Apostolicæ, & Apostolo Alemannorum.

Mirum quod de Missa mentionem facit, ô Caluinista, & de patrociniis sanctorum deferendis in bellum.

Zacharias 1.

Carolus Magnus.

Cõcilium Metense 1.

Concilium Biterrense.

Cõcilium Moguntinense 2.

Concilium Meldense 1.

Arma in Ecclesia non licet sumere, aut his vti.] Hoc sic prohibuisse legimus, & certè cùm maturo iudicio & recta deliberatione. Concilium CABILONENSE I. sub Eugenio 1. Canone 17. *Sancta synodus instituit, vt nullus secularium, nec in Ecclesia, nec infra atrium ipsius Ecclesiæ, qualecunque scandalum, aut simultates penitus excitare præsumat, nec arma trahere aut quæcunque, ad vulnerandum vel interficiendum, penitus appetere. Quod si quis fortasse præsumpserit ab episcopo loci illius vbi factum fuerit, ipse iuxta statuta canonum communione priuetur.* Idem penitus statuit Concilium TRIBVRIENSE I. sub Arnulpho imperatore cano. 6. *Si quis* (ait) *temerarius atrium Ecclesiæ euaginato gladio præsumptuose intrauerit sacrilegium facit. Et ideirco sacrilegium in atrio domini factum, sacrilegij more altari & Domino persoluatur. Dominus dicit in Euangelio, omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt. Id est, qui semetipsos vice talionis per peccatum in præsenti vlcisci desiderant, gladio ipsius peccati in anima moriuntur. Quanto magis is qui sanctum atrium quod Dominus sibi præ cæteris segregauit locis, sua sancta Ecclesiæ ad honorem, polluit, & temerarius irruperit, gladio peccati & iniquitatis suæ mortuus iacuerit? Quapropter opus est pœnitentia, vt resurgat ad vitam, qui gustauit mortem.* Item Concilium SALEGVNSTADIENSE canone 8. decreuit vt nemo gladium in Ecclesiam portet regali tantum excepto. Vide militia & Ecclesia.

Obsecro hos constitutiones & Patrum Decreta obseruari, & non tot Ecclesiasticos prædones atque belligeros nullo ausu prosterni.

Concilium Moguntinum 4.

Concilium Cabilonense 1.

Cõcilium Triburiense.

Matthæi 26.

Concilium Salegunstadiense sub Henrico Imperatore, & Benedicto 8.

ARREPTICIVS.

Arrepticij non possunt contrahere.] Arrepticij, & Euergumeni videntur idem esse. Ideò si quid hîc minus repereris, confer re ad aliud vocabulum. De arrepticiis autem siue furiosis sic FABIANVS I. vt allegat Gratianus causa 32. quæstione 7. capite neque & Iuo Carnotensis libro 6. decretorum. *Neque furiosus neque furiosa matrimonium contrahere possunt, sed si contractum fuerit, non separentur.*

Fabianus.

Arrepticij arcentur à sacris.] CANON APOSTOLORVM 78. *Si quis demonem habeat, ne fiat clericus, sed neque cum fidelibus precetur. Purgatus autem recipiatur, & si sit dignus fiat.* De arrepticiis qui non debent missæ assistere, nec participare sacramentis, agit DIONYSIVS AREOPAGITA libro de Ecclesiastica Hierarchia capite 3. part. 2. vt dicemus in dictione, missa & communio. Et Concilium ARAVSICANVM I. canone 13. *Amentibus* ait, *quæcunque sunt pietatis, conferenda sunt.* Porrò de eisdem iandudum sic statuit GELASIVS I. epistola 1. ad episcopos Lucaniæ Brutiorum & Siciliæ, &c. capite 21. & allegat Gratianus distinctione 35. capite vsque adeò. *Vsque adeò sanè comperimus illicita quæque prorumpere vt damoniacis similibusque passionibus irretitis ministeria sacrosancta tractare tribuantur, quibus si in hoc opere positis aliquid propriæ necessitatis occurrat quis de sua fidelium salute confidet, vbi ministros ipsos curationis humanæ tanta perspexerit calamitate vexari? Atque adeò necessariò removendi sunt, ne quibuslibet, pro quibus Christus est mortuus, scandalum generetur infirmis. Postremò si corpore sauciatum fortassis aut debilem nequaquam sancta contingere lex diuina permittit, quanto magis doni cœlestis dispensatores esse non conuenit, quod est deterius, mente perculsos?* Huic concordat Concilium TOLETANVM II. canone 3. *Benemaiorum* (ait) *regulis definitum est vt damoniis aliisque similibus passionibus irretitis ministeria sacra tractare non liceat. Cui præcepto consensu rationis adhibito, id communiter diffinimus, vt nullus de his, qui aut in terram arrepti à damonibus alliduntur, aut quolibet modo vexationis incursibus efferuntur, vel sacris audeant ministrare altaribus, vel indiscussi se diuinis ingerant sacramentis, exceptis illis qui variis corporum incommoditatibus dediti, in eiusmodi passionibus in terram approbantur elisi. Qui tamen & ipsi tandiu erunt ab officij sui & ordine & loco suspensi, quousque vnius anni spatio per discretionem episcopi inueniantur ab incursu damonum alieni.* Plura de huiusmodi vide in dictione. Communio quibus non danda sit & Euergumenus.

Canon Apostolicus.

Dionysius Areopagita.

Concilium Araufficanum 1.

Gelasius 1.

Arrepticij vt tractandi.] Hoc ex superiùs allegato Concilio Araufficano innuitur verùm & de iisdem olim statuit Concilium CONSTANTINOPOLITANVM III. quòd dicitur 6. generale in Trullo canone 60. *Arreptitios se simulantes, & qui morum improbitate eorum figuram & habitum simulatè præ se ferunt, visum est omnimodo puniri, & eiusmodi afflictionibus laboribusque eos subiici oportere quibus hi, qui verè à damonibus correpti sunt, vt à damonis operatione liberentur, iure subiiciuntur.* Vide Euerguenus.

Roman. 14.

Concilium Tolletanum.

Concilium 3. Constantinopolitanum dictum 6. generale in Trullo.

ASTRA.

Astra non obseruanda.] CLEMENS I. libro 5. Constitutionum Apostolicarum capite 12. *Non solùm de idolis prohibitum est, sed etiam de luminaribus lege est sancitum, ne quis per illa iuret, neque*

Clemens 1.

Deuteron. 4. Hieron. 10.

Martialis Apoſtolus.

Leo. I.

Ioannes Chryſoſtomus.

Ambroſius Mediolanenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Epiphanius Cypri.

Epiphanius Cypri.

Auguſtinus Hipponenſis.

Ambroſius Mediolanenſis.

Concilium Carthag. 1. Concilium Toletanum 1.

Leo I.

Clemens Alexandrinus.

ea colat. Ait enim ne aſpiciens ad ſolem, & lunam & aſtra, in errorem inductus & adoret. Et alio in loco ſecundum vias gentium nolite diſcere, & a ſignis cœli nolite timere: aſtra enim & luminaria vt luceant hominibus, non vt colantur, data ſunt. Idem omnino prohibet ſuis Toloſanis Martialis Apoſtolus epiſtola ad eoſdem capite 25. De eadem re etiam diſputat LEO I. epiſtola 91. quæ eſt ad Turibium Aſturienſem epiſcopum contra Priſcillianiſtas, vbi arguit non fatali neceſſitate omnia dirigi, ſed Dei diſpoſitione. Vide fatum. Contra eos etiam, qui aſtra obſeruant, diſſerit IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 2. in Matthæum cap. 2. cum illud interpretatur, *Vidimus ſtellam eius in Oriente:* ſed prolixior eſt eius diſputatio, quàm quæ hîc poſſit inſeri. Contra eoſdem etiam confligit diſertus ille AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro 4. Hexameron capite 4. dum illud interpretatur. *Et ſint in ſigna, & in tempora & in dies & annos, &c.* Similiter & AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 2. ſuper Geneſim capite 16. & 17. multa de fatis ſyderum atque Matheſi diſputat quæ breui non poſſemus chartula complecti. Vide ſequentem & dies feſti gentilium.

ASTROLOGIA.

Aſtrologia vnde.] EPIPHANIVS CYPRI libro 1. Contra hæreſes tomo. 1. *Nembroth dicum eſſe Graci Zoroaſtrem, qui vltra progreſſus ad Orientales partes. Bactra inhabitauit. Hinc iniquitates in terra diſtributæ ſunt. Inuentor enim hic fuit malæ doctrinæ. Aſtrologiæ, & Magiæ, velut quidam de hoc Zoroaſtre tradunt. Verùm vt rei veritas habet, hoc tempus ipſius Nembroth gigantis erat, non longè autem inter ſe ambo diſtant tempore, Nembroth & Zoroaſtres.* Vide ſequentem.

Aſtrologia inhibetur & damnatur.] EPIPHANIVS CYPRI libro 1. Hæreſi 16. contra Phariſeos vbi planetarum nomina recenſuit apud Hebreos. *Porrò hæc (ait) non ad turbandos lectores à me dicta ſunt, neque vt vtilitatem doctrinæ eorum, qui inconſtantem & inſanam aſtronomiæ ſtoliditatem mundo inuexerunt, conformem dictum eſt enim à veritate, quòd hæc inconſtans eſt & erronea.* Porrò contra Aſtrologiam diſputant, locis ſuperius in vocabulo caſtra allegatis, Doctores Chryſoſtomus, Ambroſius, & Auguſtinus: qui tamen Auguſtinus Hipponenſis libro 2. quæſtionum veteris & noui teſtamenti quæſtione 63. *Aſtrologi (ait) inimici ſunt veritatis*, & libro 5. confeſſionum capite 3. *Sunt (ait) qui curioſa peritia numerant ſtellas, & arenam, & dimetiuntur ſydereas plagas, & inueſtigant vias aſtrorum, &c.* AMBROSIVS MEDIOLANEN. in cap. 8. ad Romanos interpretans illud, ſapientia carnis mors eſt. *Sapientia ergo carnis eſt, primo in loco Aſtrorum ab hominibus inuenta diſputatio, deinde viſibilium obleƈtatio. Hæc inimica Deo ſunt, quia elementorum Dominum & opificem mundi his coæquant quæ fecit, aſtruentes nihil poſſe fieri, præterquam mundi continet ratio, &c.* Hinc Concilium CARTHAGINENSE V. & Concilium TOLETANVM I. poſt expoſitam fidem contra Priſcillianiſtas. *Si quis (ait) Aſtrologiæ & Matheſi exiſtimat eſſe credendum, anathema ſit.* Contra quos etiam agit LEO I. epiſtola 91. ad Turibium epiſcopum Aſturienſem. Vide fatum. *Sed & CLEMENS ALEXANDRINVS libro 6. Stromatum. Eſt autem (ait) ſupernacanea, reſpuenda muſica, quæ frangit animos & variè afficit, vt quæ ſit aliquando quidem lugubris, aliquando verò impudica, & incitans ad libidinem, aliquando autem lymphata & inſana. Eadem ratio eſt etiam de aſtronomia. Ea enim cùm verum ſublimium cognitione, de figura vniuerſi, & cœli converſione, & aſtrorum motione, ad creantem virtutem proprius adducens animam, docet nos facilè ſentire tempora anniverſaria, mutationem aeris, ortuſque & occaſus ſyderum.* Vide & Auguria.

Ioannes Picus Mirandulæ Comes.

AVARITIA.

Auaritia fugienda.] CLEMENS I. epiſtola 1. ad Iacobum fratrem Domini, vbi recenſet, vltima Petri verba hæc fuiſſe, *Super omnia autem auaritiam fugite, quæ homines occaſione preſentis lucri ab æternis ſeparat bonis. Pondera, menſuras ſtateras, pro locis quibuſque æquiſſima cuſtodite: depoſita fideliter reſtituite, &c.* Et POLYCARPVS SMYRNENSIS epiſtola vnica ad Philippenſes. *Principium omnium malorum eſt Auaritia.* (Et paulò poſt) *longè ab omni auaritia eſtote.* Et Irerum, *Moneo itaque vos, vt abſtineatis ab auaritia, & ſitis caſti, ac veraces. Si quis non abſtinuerit ab auaritia ab Idololatria coinquinabitur, & tanquam inter gentes iudicabitur.* Et Martialis Apoſtolus epiſtola ad Toloſanos capite 13. vbi Iudæ ſcelus & auaritiam deſcripſit. *Tantam ergo, ait iniquitatem auaritiæ exeramini filij mei, & nolite vos tradere in mortem æternam.* Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS in prologo de cardinalibus Chriſti operibus. *In cæteris omnibus quæ malignè patrata ſunt, huiuſmodi vltio peccatorem ſequitur, & ipſe libidinum labe crapulatus ſe conuomit. Sed auaritiæ ſolius, & quæſtus ardor, nec ſatiat cupidum, nec pœnitet enim cumulaſſe, quod creſcere optat, non minui: & dyſcolus obſtinatus ſemper, quod idolo ſuo immolet, ſedulus coacernat, &c.* IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 81. in Matthæi cap. 26. cùm illud pertractat. Illi autem ſtatuerunt ei triginta argenteos, &c. *Terribilis certè, terribilis hæc bellua eſt: ſi tamen volueris, facillimè illam ſuperabis. Non habet enim à natura originem hæc cupiditas. Nam quæ à natura ſunt, vniuerſis hominibus communia ſunt. Hæc autem cùm omnibus non inſit ex deſidia ſolùm originem trahit, inde naſcitur, inde augetur, inde conſeruatur. Cùm aliquos in ſeruitutem ſuam attraxerit, confeſtim illis præter naturam viuere perſuadet, &c.* Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in 1. epiſtolam ad Timotheum cap. vltimo cùm hoc exponit. *Qui volunt diuites fieri incidunt in laqueum, &c. Auaritia omnia mala poteſt admittere, ideò radix omnium malorum eſt: quia vt deſideria ſua expleat, quod impoſſibile eſt & maleficia, & homicidia, & obſcœnitatem, & quidquid ſceleris eſt, perpetrat: nec ad præſens ſecura, quia ſemper cupida & in futuro damnata.* HIERONYMVS STRIDONENSIS epiſtola ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis, ſic incipit, audi filia & vide, &c. *Auaritia quoque tibi vitandum eſt malum, non vt aliena non appetas (hoc enim & publicæ leges puniunt) ſed quòd tua, quæ ſunt aliena non ſerues.* Et cætera multa quæ ibi contra auaritiæ vitium diſſerendo proponit. AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro vndecimo in Geneſim cap. 15. *Radix omnium malorum dicitur auaritia. Si auaritiam generalem intelligimus, qua quiſque appetit amplius, quàm oportet, aliquid, propter excellentiam ſuam, & quendam propriæ rei amorem, cui ſapienter Latina lingua nomen indidit, cùm appellauit priuatum: quod potius à detrimento, quàm ab incremento*

Clemens I.

Polycarpus Smyrnenſis.

Martialis Apoſtolus.

Cyprianus Carthaginenſis.

Ioannes Chryſoſtomus.

Origo Auaritiæ & cupiditatis.

Ambroſius Mediolanenſis.

Hieronymus Stridonenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

dictũ elucet. *Omnis enim priuatio minuit, &c.* Infinitis in locis contra auaritiã hic doctor disserit, & GREGORIVS I. homil. 19. in Ezechielem de auaritiæ malo loquitur lib. 2. item & lib. 14. Moralium in 19. cap. Iob, cùm illud interpretatur: *Quis mihi det, vt exarentur in libro stylo ferreo, & plumbi lamina? &c.* Vide & cupiditas.

Gregorius Magnus.

Auaritia Ecclesiasticorum detestanda.] CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro cõtra Demetrianum circa medium: *Quereris clausi imbribus cælum, cùm sic horrea claudantur tuis terris. Quereris minus nasci, quasi quæ nata sunt indigentibus prabeantur. Pestem & luem criminaris, cùm peste ipse & lue, vel detecta sint, vel aucta crimina singulorum dum nec infirmis exhibetur misericordia, & defunctis auaritia inhiat, ac rapina. Idem, ad pietatis obsequium timidi, ad impia lucra temerarii, fugientes morientium funera, & appetentes spolia mortuorũ, vt appareat, in egritudine sua miseros, ad hoc forsan derelictos esse, ne possint, dum curantur, euadere, &c.* Lege oro. IDEM & libro de simplicitate prelatorum ad calcem. *Turba autem eorum qui crediderant, anima & mente,* vnà agebant. *Et ideò efficacibus precibus orabant. Ideo impetrare cùm fiducia poterant, quodcunque de Domini misericordia postulabant. In nobis verò sic vnanimitas diminuta est, vt & largitas operationis infracta est. Domos tunc & fundos venundabant, & thesauros sibi in cælo reponentes, distribuenda in vsu indigentium precia Apostolis offerebant. At nunc de patrimonio, nec decimas damus: & cùm vendere iubeat Dominus, eminus potius & augemus. Sic in nobis emarcuit vigor fidei, sic credentium robur elanguit.* IOANNES CHRYSOSTOMVS homil. 13. in Euangelium Marci in illud, cum intrasset in templum cœpit eijcere vendentes. &c. *Et mensas nummulariorum euertit, mensas, vbi debebant esse panes propositionis & gratiarũ Dei, ibi auaritiæ victima sunt. Et mensas nummulariorũ: auaritia sacerdotum, altaria non sunt altaria, sed mensa nummulariorum, &c.* & EPIPHANIVS CYPRI lib. 3. contra hæreses hæresi 76. contra Anomæos de insigni auaritia Georgij Alexandrini Episcopi disputat, ob quam & à Græcis infinitis ictibus confossus interiit. Hinc & CONCILIVM TOLETANVM IV. can. 32. *Auaritia radix est cunctorum malorum, cuius sitis etiam sacerdotum mentes obtinet. multi enim fidelium in honorem Christi & martyrum in parochiis Episcoporum Basilicas construunt, oblationes sanctas tribuunt: sacerdotes hæc auferunt atque in vsus suos conuertunt. Inde est quod cultores sacrorum deficiunt, dum stipendia sua perdunt. Inde labentium Basilicarum ruina non reparantur, quia auaritia sacerdotali omnia auferuntur. Pro qua re constitutum est à præsenti concilio* (allegatur à Gratiano causa 16. quæst. 1. cap. Constitutum) *Episcopis ita diœceses suas regere, vt nihil ex earum iure præsumant auferre, sed iuxta priorum authoritatem conciliorum* (lege hîc dictione, facultates Ecclesiæ vt dispensentur. &c.) *tam de oblationibus, quàm de decimis tributis ac frugibus tertiam consequantur. Quod si amplius quippiam ab eis præsumptũ extiterit, per Concilium restaureturappellantibus aut ipsis conditoribus, aut certè propinquis eorum, si iam illi à seculo discesserint.* Idem & Concilium RHEMENSE, can. 28. & Concilium PARISIENSE III. sub Lothario & Ludouico Augustis, lib. 1. cap. 13. multa de auaritia sacerdotum tractat, sacerdotésque omnes adhortatur non thesaurizare in terra, sed in cælo. ne dum cupiditatis & auaritiæ ignem, ait, igni supernæ dilectionis antepo

Et contra tanto grassatur pestis auaritia in Ecclesiasticos, vt nõ mirum si scandalũ passim generatur, & iustè habeant Hæretici quod obiciãt cleris tanta impietate turpari.

Cyprianus Carthaginensis.

Actum 4.

Ioannes Chrysostomus.

Epiphanius Cypri.

Concilium Toletanum 4. sub Honorio 1. Episcorum 67.

Obsecro, hæc admitte, & doli nostri ani infelicitatem.

Nisi ita obseruet Ecclesia, non est pax exhibenda sed gladius.

Concilio Rhemense sub Carolo Magno. Concilium Parisiense 3.

nunt, vt filij Aaron igne supernæ vltionis absumantur quorum perpetua damnatio, temporali est filiorum Aaron morte figurata, vt ait BEDA VENERABILIS in eum locum Leuitici, in expositione tabernaculi. Denique de sacerdotum auaritia sic PROSPER AQVITANICVS libro primo de vita contemplatiua, cap. 15. *Non potest dicere sacerdos contemptoribus admonitionis suæ, futurum cogitate iudicium, quod ipse fortè non cogitat: amatoribus mundi, nolite diligere mundum, si eum mundi amor oblectat: ambitiosus, ambitioni finem imponite, si eũ ambitio ruinosa præcipitat: Ebriosis, ebrietatem cauete, si se mero vsque ad alienationem mentis ingurgitat: & sic de reliquis. Itaque oportet sacerdotes Domini ab appetitu auaritiæ & cupiditatis se cohibentes, sibi subiectis in omnium virtutum profectibus imitabiles exhibeant, quibus pro omnibus diuitiis solus Christus abundat.* IDEM Parisiense concilium 3. lib. cap. 25. Auaritiam summopere Episcopos vitare adhortatur, & Episcopis præcipit, super Archidiaconos vigilare quoniam, ait, propter eorum auaritiam & morum improbitatem multi scandalizantur, & ministerium sacerdorale vituperatur, & in Ecclesiis à sacerdotibus multa propter eos negliguntur. Hoc idem iniungit Concilium AQVISGRANENSE II. cap. 4. de ordine Rectorum, vbi præcipiunt eiusdem concilij patres, Episcopis omnibus vigilandum super Archidiaconorum auaritia, quoniam, inquiunt, propter eorum auaritiam multi scandalizantur & ministerium sacerdorale vituperatur, &c. & Concilium COLONIENSE III. parte 2. cap. 29. *Ex quo* (ait) *in Ecclesia Dei auaritia creuit, periit lex de sacerdote, & visio de Propheta, quemadmodum dixit* HIERONYMVS *ad Rusticum ait, nec mirum, quod nemo possit Deo seruire & mammonæ. Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum sustinebit, & alterum contemnet. Vbi est enim thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, quisque secundum sua vocationis rationem his contenti sumus, &c.* Vide facultates.

Concilium Aquigranense 1.

Concilium Coloniense 3.

Ecclesiastes 6. Prouerb. 11.

Job 20.

Ioannes Chrysostomus

AVARVS.

Auari infœlicitas.] CLEMENS I. lib. 4. Constitutionum Apostolicarum, cap. 4. *Qui argentum habet, & aliis non impartitur, nec ipse vtitur, serpentis locum obtinet, quem aiunt in thesauris dormire: & de eo vera est scriptura, quæ ait: Congregauit diuitias ex quibus non comedet, & nihil ei proderunt pereunti à vindicta. Non enim inuabunt* (ait) *existentes in die iræ. Nam qui talis est in Deum non credit, sed in aurum, existimans illud Deũ, & in illo confidens veritatis hypocrita is est, personarum acceptor, perfidus, dissimulator, timidus, debilis, lenis, facilis, morosus, tristis, sibi infestus, nemini amicus. Simul pecunia peribunt, & vir aduena eas consumit, vel à vino sublatas, vel illo mortuo perceptas. Diuitiæ enim iniustæ congregatæ euomentur.* IOANNES CHRYSOSTOMVS homil. 81. in Matth. cap. 26. in illud & quærebat opportunitatem vt illum traderet. &c. *Vbique certè auarus inutilis est, nec ad imperandum exercitui, nec vt præsit populo, commodus. Cur dico in rebus publicis, cùm in priuatis etiam inutilis sit? Si vxor ducenda est, non probam, sed impudentissimã omnium pro pecunia eliget. Si domus emenda, non eam quæ homini libero conueniat emet, sed quæ multis posset locari. Si serui, & quidquid aliud comparandum est, vilissimum semper inquiret. Quid minora percurro? Si regnum orbis inuaserit, cæteris omnibus miserior tamen*

Clemens 1.

est, atque pauperior terrarum pestis, urbium pernicies, singulorum calamitas. Non enim quæ cæterorum sunt, quasi sua tutatur, sed velut vnus ex multis omnia rapit, paucioraque putans cæteris omnibus habere: nam cùm cupiditatis eorum quæ nondum possedit, ea quæ habet, confert, nihil prorsus habere opinatur. Propterea quidam ait, nihil esse auaro iniquius. Qui auarus est, etiã seipsum perdit: auarus communis omnium hominum hostis. Auarus non parum dolet, quia terra prospicis aurum non producit, quia fontes non manant auro, quia montes loco lapidum, aurum non habeant. Auarus fertilitatem temporum molestè fert, & communi felicitate contrahitur, omnemq; fertilitatem cursum, vnde argentum colligere non potest: è regione verò cuniculi suffert, vnde duos solummodo capere obolos possit. Omnes homines, tam pauperes quam diuites, odio prosequitur: pauperes, ne quid ab eo petant, diuites quia quæ illorum sunt, non possidet. Vniuersis enim quæ sua esse deberent simpliciter occupare putat, & ideo quasi ab omnibus læsus, omnibus infensus est. De auaro etiam AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro 5. Hexaëmeron, cap. 5. & sermo. 5. in Psal. 118. dum illud exponit, *& ambulabam in latitudine, quia mandata tua exquisiui:* & GREGORIVS I. parte tertia, Pastoralium admonitione 22. ad finem vsque, & libro decimoquarto Moralium, cap. 27. in caput 19. Iob, & alibi.

Ecclesiasti. 10.

Quàm turpiter à matre depingitur auaritia.

Ambrosius Mediolanensis.

Gregorius Magnus.

AVGVRIVM & AVGVR.

Auguria prohibentur. Sicut superius Astrologiæ studium, sic & auguriorum obseruatio à patribus prohibetur. Hinc CLEMENS I. lib. 7. constitutionum Apostolicarum, cap. 7. *Noli augur esse, quoniã ducit hoc studiũ ad idololatriam. Augurium enim (ait Samuel) peccatum est, & non erit augurium in Iacob, neque ariolicinium in Israel. Non eris incantans, neque lustrans filium tuum. Noli ariolari, neque augurari, neque disciplinis prauis studere, hæc enim omnia lex prohibuit.* Et lib. 8. eiusdem cap. 38. reiiciũtur ab Ecclesiæ atriis huiusmodi homines, nec recipiuntur nisi pœniteant. Eadẽ vitanda decernit CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib. 3. contra Iudæos ad Quirinum. De huiusmodi auguriis & eorum obseruatoribus sic Concilium ANCYRANVM cano. 23. & allegat Gratianus causa 26. quæst. 6. cap. qui diuinationes, *Qui auguria, vel auspicia, siue somnia, vel diuinationes quaslibet, secundum morem gentilium obseruant, aut in domos suas huiusmodi homines introducunt, in exquirendis aliquibus arte maleficia, aut vt domos suas lustrent, confessi quinquennio pœnitentiam agant, secundum regulas antiquitus constitutas.* Hunc canonem repetit & citat Concilium PARISIENSE III. lib. 3. cap. 2. & Concilium ELIBERTINVM can. 62. *Si augur, aut Pannonimi credere voluerint, placuit vt prius aruibus suis renuncient, & tunc demum suscipiantur, ita vt vlterius nõ reuertantur. Quod si facere contra interdictum tẽtauerint, proiciantur ab Ecclesia.* Quod & expressè præcipit Concilium CARTHAGINENSE IV. cano. 89. & allegatur à Gratiano causa 26. quæst. 5 cap. augur. vt scilicet augures à conuentu Ecclesiæ seperentur, & allegat Burchardus lib. 10. conciliorum, cap. 7. *Auguriis* (inquit) *vel incantationibus seruientem, à conuentu Ecclesiæ seperandum censemus. Simili ex & Iudaicis superstitionibus vel feriis inhærentem, &c.* & ROMANVM POENITENTIALE, vt allegat idem Burchardus lib. 10. cap 8. *Qui auguriis vel diuinationibus insistunt, vel qui credit, vt aliqui homi-*

Clemens 1.

1. Regum 15. Numeri 3. Deutero. 18.

Cyprianus Carthaginensis.

Concilium Ancyranum.

Concilium Parisiense 3.

Concilium Eliberti-num.

num Pœnitentiale.

num sint immissores tempestatum, vel si qua mulier diuinationes vel incantationes diabolicas fecerit septem annos pœniteat. Et cap. 9. *Auguria vel sortes quæ dicuntur falsa sanctorum, vel diuinationes, qui eas obseruauerint, vel quarumcunque scripturarum, vel votum vouerint, vel persoluerint ad arborem, vel ad lapidem, vel ad quemlibet rem, excepto ad Ecclesiam: omnes excommunicentur. Si ad pœnitentiam venerint, clerici annos tres, laici annum vnum & dimidium pœniteant, &c.* Contra tales augures & ariolos disertè disputat IOANNES CHRYSOSTOMVS ad calcem homil. 55. in Matth. cap. 10. cùm illud interpretatur, *Quicunque confitebitur me coram hominibus, &c.* sed & de his statuit Concilium AGATHENSE can. 42. & allegatur à Gratiano causa 26. quæst. 5. cap. aliquanti. *Ne id fortasse videatur omissum* (ait) *quod maximè fidem Catholicæ religionis infestat, quod aliquanti clerici siue laici student auguriis, & sub nomine falsæ religionis per eas quas sanctorum sortes vocant, diuinationis scientiam profitentur, aut quarumcunque scripturarum inspectione futura promittunt: hoc quicunque clericus, vel laicus detectus fuerit, vel cõsulere, vel docere, ab Ecclesia habeatur extraneus.* Idẽ conciliũ ne & magiæ studeant, prohibet. Vide dictione, Magia. hoc Concilium VENETICVM sub Leone I. vel Hilario confirmat can. 16. vt allegat etiam Gratianus vbi suprà & Iuo Carnotensis lib. 8. & Concilium AVRELIANENSE I. sub Hormisda can. 32. & allegat Gratianus causa 26. quæst. 5. vt suprà, *Si quis clericus* (ait) *monachus, vel secularis diuinationem, vel auguria crediderit obseruãda, vel sortes quas mentiuntur esse sanctorum, quibuscunque putauerint intimandas, cùm eis qui eis crediderint, ab Ecclesiæ communione pellantur.* Hæc repetit MARTINVS BRACARENSIS Episcop. in collectorio suo, cap. 72. 73. 74. & 75. sed & idem adhuc renouat Concilium AVRELIANENSE IV. sub Pelagio I. can. 16. *Si quis Christianus* (ait) *vt est gentilium consuetudo, apud cuiuscunque fera vel pecudis exta, inuocatis insuper nominibus paganorum, fortasse inuenerit, si se ab hac superstitione commonitus noluerit cohibere, donec reatum emendet, à consortio fidelium, vel Ecclesiæ communione pellatur.* Similiter & auguria sortilegiáque prohibet Concilium ANTISIODORENSE I. can. 4. statuitque nec esse ad characteres, nec ad sortes quas sanctorum vocant, vel quas de pane aut de ligno faciunt, aspiciendum. Eiusdem est sententiæ & Concilium TOLETANVM IV. can. 28. vt & allegatur à Gratiano causa 26. quæst. 5. cap. Si quis Episcopus, prohibens ne Episcopus, presbyter, vel clericus, huiusmodi Aruspices, & Ariolos, aut Magos, vel artem magicam exercentem cõsulat, sub pœna perpetuæ retrusionis in monasterio ad agendam pœnitentiam, vbi admissum sacrilegij scelus soluat. Præterea Concilium ROMANVM sub Gregorio II. can. 12. & allegatur à Gratiano causa 26. quæst 5. cap. Si quis, *Si quis Arioles, Aruspices, incantatores obseruauerit, aut Phylacteriis vsus fuerit, anathema sit: & responderunt omnes patres tertio anathema sit.* Hinc & ALEXANDER III. ad Gradensem Patriarcham, allegatur in Concilio Laterano, sub eodem parte 50. cap. 6. De presbytero, qui cùm quodam infami ad priuatũ locum, immundos spiritus inuocaturus, accessit, statuit, vt ab officio & beneficio Ecclesiastico iustè suspenderetur. Quia tamen ille hoc se fecisse dixit, vt furtum cuiusdam Ecclesiæ recuperare posset, ad proprium remisit Episcopum, vt post vnius

Ioannes Chrysostomus.

Agatense consilium.

Auguria & diuinationes clericis inhibentur & laicis.

Concilium Venericum.

Concilium Aurelianẽse I. sub Hormisda Papa, & Clodoueo rege Francorum.

Martinus Bracarensis.

Concilium Aurelianense. 4.

Concilium Antisiodorense 2.

Concilium Toletanum 4.

Concilium Romani sub Gregorio 2.

Alexander 3.

Exemplum memorabile.

anni,

Digitized by Goog

anni.vel bienny (vt illi videbitur) ab officio ſuſpenſus, pœnitentiam accipiat in expiationem delicti, & exinde liberum ſit ei ſacerdotale officium exercere. Plura vide dictione Magia & Magicus,&c. Vide infrà Dies feſti gentilium.

B A

Balneum.

Clemens 1.

Balnea interdicuntur Eccleſiaſtici] Clemens I. lib. 1. Conſtitutionum Apoſtolicarum, cap. 10. alloquitur autem mulieres Chriſtianas: & ne putes eum ad eas ſolas loqui,idem præſcribit & viris, lib.1. cap.7. ſub finem dicitur, *Itaque,deuita confuſam vna cum viris in balneo lotionem,multa enim ſunt retia mali,mulier fidelis cùm viris ne lauet. Nam ſi contegit faciem vt ab alienorum virorum aſpectu,os ſuum verecundè occultet,quomodo nuda cùm viris talis mulier in balneum intrabit? Muliebre ſi ſit balneum, cùm pudore ordinatè & modeſtè lauet, neque ſuperfluam lotionem faciat, neque multam,neque frequentem,neque in meridie,ſed ſi fieri poteſt,neque de die. Hora ſit tibi conſtituta balneo decima. Oportet enim te, fidelis cùm ſis, omni occaſione & vndique, ſupernacaneam oculorum ſedulitatem declinare.* Nota, quòd duo aduerbia, ordinatè & modeſtè, etiam vſurpat Ignatius Antiochenus, epiſtola ad Heronem, & Cyprianus Carthaginenſis libro de habitu virginum,non longè à fine. *Quid verò (ait) quæ promiſcuas balneas adeunt, quæ oculis ad libidinem curioſis pudori ac pudicitiæ corpora dicata proſtituũt, quæ cùm viros atque à viris,nuda vident turpiter ac videntur:nónne ipſæ illecebram vitiis præſtant? nónne ad corruptelam & iniuriam ſuam deſideria præſentium ſolicitant & inuitant? Viderit, inquis, qua illuc mente quis veniat, mihi tantùm deficiendi corpuſculi cura eſt lauandi. Non te purgat iſta defenſio, nec lasciuiæ & petulantiæ crimen excuſat. Sordidat lauatio iſta, non abluit: nec emundat membra, ſed maculat. Impudicè tu neminem conſpicis, ſed ipſa conſpiceris impudicè: oculos tuos turpi oblectatione non polluis, ſed dum oblectas alios ipſa polleueris, ſpectaculum de lauacro facis,theatra ſunt fœdiora quo conuenis,verecundia illic omnis exuitur, ſimul cum amictu veſtis,honor corporis ac pudor ponitur, denotãda & contrectanda virginitas reuelatur, &c.* Hinc Concilium Laodicenum can.30. *Non oportet ſacris officiis deditos, aut clericos,aut continentes,vel omnem laicum Chriſtianum,lauacra cùm mulieribus celebrare: quia hæc apud gentes reprehenſio prima eſt.* Hæc allegat Gratianum diſtinct.81.cap.Non oportet. Porrò idem omnino ſtatuit Concilium Agathenſe cap. 67. & Concilium Conſtantinopolitanum III. quod dicitur 6.generale in Trullo celebratum,can.77. addens,*vt ſi aliter præſumptum fuerit, clericus quidem deponatur, & laicus ſegregetur.*

Ignatius Martyr.

Cyprianus Carthaginenſis.

Cõcilium Laodicenũ ſub Liberio & Damaſo quod cõfirmatur in 6. generali ſynodo.

Concilium Agathenſe.

Concilium Conſtantinopolitanum 3 dictum 6. generale.

Balſamum] Vide Chriſma.

Bannvs.

Bannus quid.] De banno ſæpius in dictione decimæ dicetur. Verumtamen ſæpe etiam fit banni mentio in Concilio Tribvriensi cap.8.Banni,inquam Epiſcoporum,cùm præcipitur omnibus Chriſtianis, ne tranſgrediatur bannum ab Epiſcopis ſuperpoſitum,allegátque Clementis I.verba quæ inuenies citata. Paſtores reuerentia & obedientia proſequendi, vbi ſic ait Clemens I. epiſt.1.ad Iacobum & ſunt verba vltima Petri Apoſtoli loquẽtis ad fideles de Clemente, *Si vobis Epiſcopis non obedierint omnes, tam maioris quàm & inferioris ordinis,atque reliqui populi tribus & lingua,non ſolùm infames, ſed etiam extorres à regno Dei & conſortio fidelium, à luminibus ſanctæ Eccleſiæ Dei alieni erunt.* Et illud, *Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit, &c.* Et ſubdunt patres concilij prædicti, *Quapropter nos Euangelicam & Apoſtolicam conſiderantes authoritatem,non quæſtum pecuniarum, ſed lucrum quærentes animarum, ſtatuimus & confirmamus, vt ſi quis poſt hanc huius ſancti concilij diffinitionem inuentus fuerit corrupiſſe bannum ab Epiſtopis impoſitum 40. dierum caſtigatione corripiatur, tantùm in pane ſale & aqua.* Idem cap.9.ſeq. præcipit comitibus & iudicibus vt ad bannum Epiſcopi viſitantis veniant. Hæc allegat & Bvrchardvs Vormatiensis lib.9. Decretorum, cap.73. Vide Decimæ.

Clemens 1.

Luc.10.

Burchardus Vormatienſis.

Baptismvs.

Ritus antiquitus obſeruatus in baptiſmo intrandis.

Baptiſmus quid.] Fabianvs I. epiſt. Decretalis,cap.5.vt allegat Burchardus lib.4.Decretorum,cap.1. *Baptiſmus Græcè,Latine tinctio interpretatur. Quod idcirco tinctio dicitur, quia ibi homo ſpiritu gratiæ in melius mutatur, & longè aliud, quam erat,efficitur,baptizatus in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti.Sicut in tribus teſtibus ſtat omne verbum, ita hoc ſacramentum confirmat ternarius numerus nominum diuinorum,id eſt,Patris & Filij & Spiritus ſancti:* vt infrà dicetur.

Fabianus 1.

Baptiſmus ſacramentũ illuminationis.] Dionysivs Areopagita libro de Eccleſiaſtica Hierarchia,parte 1.cap.3.*Sacrum auſima regenerationis ſacramentum,quia primi luminis conſortium tradit,omnium diuinarum illuſtrationũ principium eſt. Ex effectu ipſo veriſſimo illud illuminationis cognomine prædicamus. Et ſi enim aliis quoque ſacerdotalibus ſacramentis commune eſt,his qui perficiuntur, ſacri luminis conſortium dare,illud tamen inprimis mihi videndi præſtitit munus,ipſiuſq; primo pali maxime lumine ad alia inſpicienda ſacramenta, lucis gratiam capi,&c.*

Dionyſius Areopagita.

Baptiſmus ſacramentum eſt? Et huius efficacia.] Origenes Adamantivs homil.4. in Cantica canticorum, *Amputantur & excæcantur ab hominibus peccata, cùm in baptiſmo donatur remiſſio peccatorum,* Tertvllianvs Carthaginensis libro de Reſurrectione carnis. *Caro ablvitur,vt anima emaculetur:caro vngitur,vt & anima cõſecretur:caro ſignatur,vt & anima muniatur:caro manuum impoſitione adumbratur, vt & anima ſpiritu illuminetur.* Et libro de Pœnitentia, *Lauacrum illud,obſignatio eſt fidei,qua fides à pœnitentia fidei incipitur & commendatur. Non ideo abluimur, vt delinquere deſinamus, ſed quia deſinimus,quoniam iam corde loti ſumus,* & Cyprianvs Carthaginensis lib. 4. Epiſtolar. epiſt.7. *In aquæ baptiſmo percipitur peccatorum remiſſio, in baptiſmo ſanguinis corona datur virtutum.* Ioannes Chrysostomvs homilia 9. in cap.6.ad Hebræos, *Baptiſmus nihil aliud eſt, quam interitus eius qui baptizatur, & reſurrectio illius.* Et homil.40. in 1. ad Corinth. *Deus in regenerationis lauacro mentem gratia tangit,hinc radicabile peccatum euellit.* Basilivs Magnvs in ſermone

Origines Adamantius.

Tertullianus Carthaginen.

Cyprianus Carthaginen.

Ioannes Chryſoſtomus.

Baſilius Magnus.

exhor

Dei viſionem perueniunt. Hoc ſacramentum grauiter cõtra hæreticorum vipereos morſus defendit SENONENSE Concilium decreto decimo, ſacris probans ſcripturis, baptiſmi ſacramentum gratiam conferre 1.Petr.3.*Saluos nos fecit baptiſma*, & Galat.3.atque Rom.6.*Quotquot baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, Chriſtum induimus. Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem, &c.* Quid agatur item in baptiſmo docet Concilium COLONIENSE III. parte 7.cap.2. & quid ſignificent externa ſiqua, quomodo accedendum ad baptiſmum, cuius ſunt admouendi ſuſceptores infantis,& quod baptiſmus in facie Eccleſiæ ſit peragendus.Eadem & Conciliũ AVGVSTENSE ſub Othone Cardinali,cap.16.& Concilium MOGVNTINENSE IV. cap.11. *Vt populus* (ait) *virtutem ac fructum vniuſcuiuſque ſacramenti planè intelligat, concordi doctrina eruditi populos volumus, vt credant, baptiſmi virtute omne prorſus peccatum, tam originale, quàm actuale remitti, nec quicquam in vitè baptizato relinqui, quod ab ingreſſu regni cœleſtis remorari eum queat. Concupiſcentiam enim quæ poſt baptiſmum in nobis ad agonem, non ad culpam relinquitur, iam non eſſe peccatum vera ratione peccati ſed peccatum ob id appellari, quòd per peccatum facta, & ex peccato relicta ſit, & ad peccatum amplius inclinet.* Vide ſequentia & dictione, Pœnitentia.

Cõcilium Senonenſe.

Cõcilium Coloniense 3.

Concilium Auguſtenſe.

Concilium Mogunt inenſe

1.Corinth.6. Act.2.

Quomodo intelligatur, peccatũ remanere poſt Baptiſmum.

Baptiſmus trina merſione, & in nomine Trinitatis complendus.] Hoc iam ex ſuperioribus ſatis probatum eſt,verùm vt nil omittamus quod cuique poſſit dictioni conuenire, ſic hoc elicitur ſtatutum à patribus. Primò quidem ſic Apoſtoli ſtatuerũt,vt indicat CANON APOSTOLORVM 49. *Si quis Epiſcopus aut preſbyter iuxta præceptum Domini non baptizauerit in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, ſed in tribus ſine initio principiis, aut in tribus filiis, aut in tribus paracletis, abijciatur.* Et can.50.ſequent. & allegatur à Gratiano de conſecrat.diſt.4.cap. Si quis. Et Iuone Carnotenſi.lib.1.Decretorũ, *Si quis Epiſcopus aut preſbyter non trinam merſionem vnius myſterij celebret, ſed ſemel tegat in baptiſmate, quod dari videtur in Domini morte, deponatur. Non enim dixit nobis Dominus, in morte mea baptizate, ſed euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti.* Sic Apoſtolos baptizaſſe teſtatur ABDIAS BABYLONIVS, & præcipuè lib.9. certaminis Apoſtolici, vbi Thomam in nomine Trinitatis. Iudeæ populos baptizaſſe comprobat. Hoc oſtendit & DIONYSIVS AREOPAGITA libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ parte 2.cap.2.vt in ſequente annotatione producemus.dum de ritu baptiſmi, & cæremoniis agemus ORIGENES ADAMANTIVS libro Periarchon,cap.3. *Didicimus tantæ authoritatis & dignitatis ſubſtantiam Spiritus ſancti eſſe, vt ſalutaris baptiſmus non aliter niſi excellentiſſimæ omni Trinitatis authoritate* (id eſt,Patris & Filij & Spiritus ſancti cognominatione) *compleatur.* Et de merſione aquæ ſic loquitur TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Baptiſmo, vbi ſic exorditur, *Fœlix ſacramentum aquæ noſtræ, quia ablutis delictis priſtinæ cæcitatis in vitam æternam liberamur.* Hinc de aquis, quòd ante omnia celebrantur creatæ,diſſerit.*Nam vt firmamentum* (inquit) *cœleſte ſuſpẽderet in medietate diſtinctis aquis, ſicis vt terram aridam ſuſpenderet, & ſegregatis aquis expedit, ordinato dehinc per elementa mundo cùm incolæ darentur, primis aquis præceptum eſt animas proferre. Primus liquor, quod viueret edidit, ne mirum ſit in baptiſmo, ſi aqua animare nouerit. erit præcepiſſe, in quibus & ratio baptiſm. ſciuur prima illa, quæ iam tunc etiam ipſo habu- notabatur, ad baptiſmi figuram Dei ſpiritum qui d. initio ſuperuectabatur ſuper aquas intinctore moratu rum. Sanctum autem vtique ſuper ſanctum ferebatur, aut ab eo quod ſuperferebatur, id quod ferebat ſanctitate mutuabatur.* Et paulò pòſt, *Semel ergo lauacrum minùs, &c.* Vide baptiſmus non iterandus. Hæc latiùs explicat CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib.2.Epiſtolar.epiſt.3. ad Cæcilium. & ſermone de ablutione pedum, *Hinc* (inquit) *egredientia quatuor Euangelij flumina per vniuerſum mundum ſecum regenerationis euehunt lauacrum, & de abdito & ſecretiſſimo Spiritus ſancti munere, huius gratiæ liquor emanat, ſic lauans quos parentalis labes effecerat, vt nec actualis, nec originalis macula aliqua ſus poſt ablutionem illam veſtigia derelinquat.* Et ſermone de baptiſmo ſic ait: *Verborum ſolennitas & ſacri inuocatio nominis, & ſigna inſtitutionibus Apoſtolicis, ſacerdotum miniſterijs attributa, viſibile celebrant ſacramentũ, rem verò ipſam Spiritus ſanctus format & efficit, & conſecrationibus viſibilibus inuiſibiliter manuum totius bonitatis author apponit, & plenitudinem gratiæ vnctionis diuinæ, pinguedo ſanctificationibus officialibus infundit, & rem ſacramẽti conſummat & perficit, &c.* & CLEMENS ALEXANDRINVS lib.1.Pædagogi,cap.6. baptiſmũ aqua debere perfici confitetur, & lib.2. Stromatum, abrenunciationis diaboli quę fit in baptiſmo meminit,vt dicemus in ſequentibus. Sed & MELITO SARDENSIS Epiſcopus libro de lauacro, cuncta hæc inſigniter elucidat, vt author eſt Euſebius Cæſarienſis lib.4.Hiſtoriæ Eccleſiaſticę cap.24.& IOANNES CHYSOSTOMVS exponens Pſalm. 22. de aqua baptiſmi pulchrè loquitur.& homil.1.in actus Apoſtolorum, *In baptiſmo* (ait) *præcipua pars eſt ſpiritus, per quem & aqua fit efficax, &c.* & BASILIVS MAGNVS libro de Spiritu ſancto, cap.12. *Neminem ad errorem impellat illud Apoſtoli, quod nomen Patris & Spiritus ſancti in baptiſmatis mentione ſæpe omittit, neque ob id putet nominum nomenclaturam non neceſſe eſſe obſeruari. Quicunque, inquit, in Chriſtum baptizati eſtis, in mortem ipſius baptizati eſtis. Nam Chriſti appellatio totius & confeſſio declar.t. enim & Deum qui vnxit, & filium qui vnctus eſt, & Spiritum ſanctũ qui eſt vnguentum: velut à Petro in actis didicimus, Ieſum Nazarenum quomodo vnxit ipſum Deus Spiritu ſancto, & in Eſaia, Spiritus Domini ſuper me eò quòd vnxit me, &c. Porrò videtur aliquando ſolius Spiritus in baptiſmate mentionem feciſſe: omnes enim, inquit, in vno corpore in vnum ſpiritum baptizati ſumus. Huic conſonum eſt & illud: vos autem baptizabimini in Spiritu ſancto, & ipſe baptizabit vos in Spiritu ſancto, &c.* AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro de his, qui myſteriis initiãtur,c.4. *Cognoſce quòd aqua non mund.t. ſine ſpiritu. Ideoq; legiſti quod tres teſtes in baptiſmate vnum ſint. Aqua, Sanguis, & Spiritus: quia ſi vnũ horum detraxeris, non ſtat baptiſmatis ſacramentum. Quid enim eſt aqua ſine cruce Chriſti? Elementum commune ſine vllo ſacramenti effectu. Nec iterum ſine aqua regenerationis myſterium eſt. Niſi enim quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.* Idem vide lib.1. de Sacramentis, cap.5. vt citauimus in dictione, Aqua. Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS ſerm.91. de tempore, *Quæ in ſalutari lauacro, tertiò Chriſtiani merguntur, Ægypti, id eſt, originalia peccata, vel actualia*

Canon Apoſtolorum.

Matth. 28.

Abdias Babylonius Idẽ docet & libr.1.atque lib.7.

Dionyſius Areopagita.

Origenes Adamantius.

Tertullianus Carthaginen.

Quod debeat aqua baptiſmus complere.

Cyprianus Carthaginen.

47

Clemens Alexandrinus.

Melito Sardẽſis.

Ioannes Chryſoſtomus

Baſilius Magnus.

Cur aliquoties baptizaſſe legatur Apoſtoli, non inuocatio nomine Trinitatis per ver ba expreſſa. Rom.6.

Act.2.

Eſaiæ 61.

Ambroſius Mediolanen.

Digitized by Google

rubro mari ſepeliuntur, & filiis Iſrail untibus ad Dei ſeruitium ſola patiuntur pec- naufragium. Et CYPRIANVS ALEXAN- DRINVS lib.1. in Ioannem,cap.2. *Manifeſtum eſt, in Trinitatem nos ideo baptizari,quoniam ad eum numerum perſonarum ratio exit.qua quidem perſona, quia in identitate naturæ cognoſcuntur,in vnũ Deum credimus,& vnũ Deum piè adoramus.* Itaque Concilium TOLETANVM I.can.19.*Si quis* (ait) *in errore, Priſcilliani ſectam ſequitur, vel profitetur, vt aliud in ſalutari baptiſmo contra formam ſancti Petri faciat, anathema ſit.* Vnde & monachus ille celebris VARADATVS epiſtola miſſa ad Leonem Imperatorem quæ ſita eſt in ordine plurium ad calcem Concilij Chalcedonenſis, tractans illud initium vitæ hominis aqua, & panis. De pane quidem habes in Euchariſtia:de aqua verò.*Non enim aqua* (inquit) *qua ex multis fontibus eſt, vita eſt hominum:nam ſunt multi aquam non habentes, ſed aqua qua vita eſt hominum.aqua eſt baptiſmatis quæ eſt ex Deo:ſicut enim virga ferrea ſit ignis,& abſque forcipe ferrea non teneatur:ſic & verbum quod erat in principio,teneri non poterat,& fieri vita hominum niſi induiſſet carnem, vt in eo corpore ſecundum ſimilitudinem teneretur.* Hinc Concilium TRIDENTINVM ſeſſio.7.cap.de Baptiſmo, *Si quis* (ait) *dixerit, aquam veram & naturalem non eſſe de neceſſitate baptiſmi,atque ideo verba illa:Niſi quis renatus fuerit ex aqua,&c. ad metaphoram aliquam detorſerit,anathema ſit. Si autem defectus aquæ eſſet,& neceſſitas incumberet,quid eſſet agendum?* Itaque narrat NICEPHORVS CALLISTVS lib.3. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ,cap.37.& vltimo.*Marco* (inquit) *Aurelio Antonio Imperium adminiſtrante, quod tum accidit nõ prætereundum eſt ſilentio. Iudæus enim quidam in ſolis auidiſq; locis iter faciẽs, communiter cum viatoribus Chriſtianis Pſalmos canebat. Cum verò morbo repentino ita affligeretur, vt crederetur moriturus,atque ibi in loco illis permanſurus eſſe, magna contentione viatoribus ſuis obſecrando inſtitit, ne eum ita præſidio omni deſtitutum relinquerent, ſed vt diuini lauacri participem facerent, ac deinde abirent. Vt autem illi neque qui præſtare hoc poſſet (ſacerdote enim opus erat.) neque aqua copiam adeſſe, quæ in baptiſmo perficiendo & conſuetudine antiqua, & lege certa & inuiolata requireretur cauſati ſunt, & propterea in tantarum rerum penuria petitioni eius non annuerunt,Iudæus porro in ſententia ſua permanſit,& iureiurando eos, vt ſibi ſatisfacerent adegit. Illi itaque detractis homini veſtibus, arena qua ibi erat pro aqua vſi, in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, tertium arena in eum conjecta baptizarunt. Per hanc tam inſolitam & admirandam ſacrorum myſteriorum initiationem,imbecillitate omni tanquam vinculo quodam is ſolutus,longè melius quàm illis, validus iam prorſus iter fecit. Poſtquam autem domum ſuam reuerſi,rem eam ad Dionyſium Alexandriæ Epiſcopum retulerunt. Ille verò admiratione ſtupens, Eccleſiam de ea conſuluit:cui viſum eſt aqua inſuper, ad eum modum initiatum, iuxta Eccleſiæ traditionem abluendum eſſe,vt ita quod ſacro ei deeſſet, ſarciretur.* Plura ſuper huiuſmodi propoſitione etiam Patrum decreta in ſequentibus obſeruabis. Verùm non omittemus quod Concilium ROMANVM ſub Gregorio I. & IDEM GREGORIVS I. libro primo regiſtri epiſtola quarta ad Leandrum epiſcopum.Hiſpalenſem & allegat Gratianus de conſecratione diſtinctione quarta, capite de tri- & allegat etiam Concilium TOLETANVM . cano.5. & Concilium VORMATIENSE

I. cano.5. *De trina (ait) merſione baptiſmatis nil reſponderi verius poteſt, quam quod ipſi ſenſiſtis,quia in vna fide nihil officit ſancta Eccleſia conſuetudo diuerſa. Nos autem quod tertio mergimus, Triduana ſepulturæ ſacramenta ſignamus, vt dum tertio infans ab aquis educitur, reſurrectio triduani temporis exprimatur. Quod ſi quis forte, etiam pro ſumma Trinitatis veneratione exiſtimet fieri, neque ad hoc aliquid obſiſtit,baptizando ſemel in aquis mergere,quia dum in tribus ſubſiſtentiis vna ſubſtantia eſt, reprehenſibile eſſe nullatenus poteſt, infantem in baptiſmate vel ter, vel ſemel immergere,quando & in tribus merſionibus perſonarum trinitas, & in vna poteſt diuinitatis ſingularitas deſignari. Sed quia nunc vſque ab hæreticis infans in baptiſmate tertio mergebatur, fiendum apud vos eſſe non cenſeo, ne dum merſiones numerant, diuinitatem diuidãt,dumque,quod faciebant, faciunt, ſe morem noſtrum viciſſe glorientur.* Vt decretum,vt dixi, Concilium TOLETANVM IV. allegat & approbat, & ſic tenendum cunctis tradit Eccleſiis, adiungens, quod & allegatur à Gratiano de conſecratione, diſtinct.4. Propter vitandum, & ab Iuone Carnotenſ. lib.1. Decretorum. *Quod ſit in ſancto baptiſmo, à tanto viro reddita eſt ratio, quod vtrumque rectum vtrumque irreprehenſibile in ſancta Eccleſia habeatur. Propter vitandum autem ſchiſmatis ſcandalum, vel hæretici dogmatis vſum, ſimplam teneamus baptiſmi merſionem, ne videantur apud nos, qui tertiò mergunt, hæreticorum approbare aſſertionem,dum ſequuntur & morem. Et ne forte cuiquam ſit dubium huius ſimplæ myſterium ſacramenti, videat in eo morem & reſurrectionem Chriſti ſignificari. Nam in aquis merſio,quaſi ad infernum deſcenſio eſt,& rurſus ab aquis euerſio,reſurrectio eſt. Item videat in eo vnitatem diuinitatis, & trinitatem perſonarum oſtendi:vnitatem dum ſemel mergimus,trinitatem dum in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti baptizamus. Sed,vt diximus,ſuus cuique mos eſt, nec beatus Gregorius aſtringere vult quenquam, dum modo non deuiet à Catholica traditione. Baptiſmum verò dicit præfiguratum in mari rubro,vbi & Trinitas apparuit.In igne pater,in columna filius,in nube Spiritus ſanctũ. Et per Iordanem, quia per baptiſmum ad terram promiſſionis cœleſtem tranſimus,&c. Et ſicut per Iordanem filij Iſrael ſemel tranſierunt, ita dicit vnica merſio baptiſma compleri.* Vide oro ſequentia, vt autem hæc conſtitutio videatur firmior,& tamen non aſtringere huic ſubnectimus decretum VIGILII I. epiſtola 1. quæ eſt ad * Eutherium Epiſcopum,capite ſecundo, *De baptiſmo* (inquit) *ſolenniter adimplendo ſimiliter,quid Apoſtolica vel ſanxerit vel obſeruet auctoritas* (hoc habes ex initio huius annotationis,& ABDIAS BABYLONIVS dicet lib.5.& 6. vbi Apoſtolos memorat proteſtationem & commonitionem feciſſe, in cœtu ſacerdotum & cœtu Hieruſalem, quia aliter non poſſent ſaluari niſi per Sancti ſpiritus gratiam,trinæ inuocationis dilui baptiſmate properarent,&c.) *in ſubiectis tua charitas euidenter agnoſcet. Illud autem nouelli eſſe indicamus erroris, quod cum in fine Pſalmorum ab omnibus Catholicis ex more dicatur,Gloria Patri,& Filio & Spiritui ſancto,aliqui, ſicut indicas, ſubducta vna ſyllaba communctiua, perfectum conantur minuere vocabulum Trinitatis dicendo, Gloria Patri & Filio Spiritui ſancto. Quamuis ergo ipſa nos ratio euidenter edoceat, quia ſubducta vna ſyllaba, perſonam Filij, & Spiritus ſancti,vnam quodammodo eſſe deſignent,tamen ad errorem talium coarcendum, ſufficit quod Dominus Ieſus Chriſtus, deſignans in inuocatione Trinitatis eré-*

dentium

Cõcilium Toletanum 1.

Varadatus Monachus.

Eccleſiaſt.19.

Cõcilium Tridentinum.

Nicephorus Calliſtus
Hiſtoria pulchra vnica de Iudeo quodam, qui aqua penuria æra ſua baptizatus eſt.

Attende.

Ratio quare trina merſione,mer gitur baptizandus.

Cõcilium Toletanum 4. ſub Honorio 1. Patrum 67.

Hæc illa quidem temporibus ſeruabatur,in quod Hæretici abutebantur huiuſmodi trina merſione, quidam eſſe ſimulabant Hæreſis, ſanctæ in vſum redigi conſuetudo.

Vigilius 1. * Eleutherium

Abdias Babylonius libro 6. Certaminis Apoſtolici,& libro 7. dum & geſtis Matthæi tractat.

Matth.28.

Digitized by Google

dentium debere Baptiſma celebrari dixit: ite docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. Ergo cùm non dixerit, in nomine Patris & Filij Spiritus ſancti, ſed æqualibus diſtinctionibus, Patrem & Filium & Spiritum ſanctum inſcribi nominari, conſtat illos omnino à doctrina dominica deuiare, qui aliquid huic voluerint confeſſioni derogare. Quod ſi in errore permanſerint, ſecy nobis eſſe non poſſunt. IDEM cap. 6. ſubiungit, Si quis Epiſcopus aut preſbyter iuxta præceptum Domini non baptizauerit in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, ſed in vna perſona Trinitatis, aut in duabus, aut in tribus patribus, aut in tribus filiis, aut in tribus paracletis, proiciatur de Eccleſia Dei. Vide oro ſequentia.

Clemens I.

Baptiſmi antiquus ritus & cæremoniæ atque forma & vſus.] De baptiſmi ritu forma vſu & cæremoniis diuerſimodè Patres tractant, quorum ſententias hic inſeruiſſe non pigebit, vt cõtra nouos dogmatiſtas Eccleſiaſticam diſciplinam vindicemus. Reſeruantur autem plura ſuis locis inſerenda, vt in dictione Chriſma, Confirmatio & Euchariſtia, atque huiuſmodi. Igitur CLEMENS I. lib. 3. Conſtitutionum Apoſtolicarum. cap. 16. *Tu ergo Epiſcope, illa figura* (ſcilicet crucis) *unges caput illorum qui baptizantur, ſiue hi viri ſunt, ſiue mulieres, oleo ſanctò in figuram ſpiritualis baptiſmi. Deinde vel tu Epiſcope, vel tibi ſubiectus preſbyter, ſacram ſuper eos dicens, ac nominans inuocationem Patris & Filij & Spiritus ſancti, baptizabis eos in aqua: ac virum ſuſcipiat Diaconus, mulierem Diaconiſſa, vt decore traditio infrangibilis ſigilli adminiſtretur, poſtea Epiſcopus liniat baptizatos vnguento.* Eadem repetit & lib. 7. cap. 23. Capite autem 17. eiuſdem lib. 3. ſubiungit, *Datur igitur Baptiſmus in mortem Ieſu. aqua pro ſepultura, oleum pro Spiritu ſancto, ſigillum pro cruce. Vnguentum eſt confirmatio profeſſionis: mentio ſit patris vti cauſæ, & mittentis Spiritus ſancti vti teſtis. Demerſio ſignificat quod commorimur, emerſio quod reſurgimus. Pater qui eſt ſuper omnia Deus, Chriſtus vnigenitus Deus, dilectus filius, gloria Dominus Spiritus ſanctus paracletus: quia Chriſtus mittitur, & ab illo docetur, & illum prædicat.*

Forma baptizandi Apoſtolo ſitiuus.

IDEM olei ſacri meminit lib. 3. Recognitionum & epiſt. 2. & lib. 1 Conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 42. & 43 vt videbis dictione Chriſma, & ſubdit. *Poſt benedictionem aquæ, & immerſionem, baptizatum in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti vngat vnguento, dicens: Domine Deus, qui es ingenitus, ſummus cunctorum Dominus, qui odorem cognitionis Euangelij in omnibus gentibus ſuauem feciſti, da nunc etiam hoc vnguentum operari virtutem in baptizato, vt firma & ſancta in eo maneat fragrantia odoris Chriſti tui, & commortuus ipſe reſurgat & viuat vna cum Chriſto, &c.* Hinc & DIONYSIUS AREOPAGITA libro de Eccleſiaſtica Hierarchia, parte 2. cap. 2. antiquiſſimum vſum cæremoniarum quæ in baptiſmate exercentur, memorat. Nam & qui baptizandus ad Eccleſiam properabat, debebat habere ſuſceptorem, qui eum de fide & reſponſionibus inſtruebat: tum debebat canere ante altare hymnũ atque interrogari ab Epiſcopo quid quæreret. Illo autem impietatem, & veri boni ignorantiam accuſante, ac diuinæ vitæ opere, tandiu ſe fuiſſe deſtitutum, ingemiſcẽte, atque orante, vt eius ſacratiſſimo munere, ac prece, Deo diuiniſque myſteriis frui mereretur, conteſtabatur ei Pontifex oportere ex integro totóque corde accedere ad Deum, per cuncta perfectum & immaculatum, *Tum diuina quoque conuerſationis* (ait) *ac vitæ explicans rationem, an ita velit deinceps viuere ſciſcitatur. Quod vbi ille pollicitus fuerit, imponit*

Dionyſius Areopagita.

Obſerua vetus ſignaculi crucem impreſſionem, & cætera quæ hodie obſeruantur, in Apoſtolorum Eccleſia fuiſſe vſitata.

A *eius capiti manum, conſignansq́, illum, ſacerdotibus mandat vt virum ſuſceptorem q́, deſcribant. Poſtea verò quàm illi deſcripſere, ſacram effundit precem, quã cùm omnis ſecum Eccleſia terminauerit, diſtinguit quidem ipſum ac miniſtrorum manibus exuit. Deinde occidentem verſus illum ſtatuens, intendentẽ manuq́ impingentem, & eandem regionem conuerſus inſufflare illum ter Sathanam iubet, ac propterea abrenunciationem profiteri. Et cùm poſt trinã abrenunciationis conteſtationem, tertio ſe ille abrenunciare profeſſus fuerit, ad Orientem illum traducit, aſpicientemq́, in cælum, atque intendentem manus, Chriſto ſacriq́, omnibus diuinitus traditis conſentire iubet. Poſtquam verò & hoc ille fecerit, rurſum ter illum profiteri monet. Trina verò*

B *ea confeſſione peracta, rurſus ille orans benedicit, eique manus imponit. Et cùm illum miniſtri perfectè exuerint, deferunt ſacerdotes ſanctum vnctionis oleum. At verò Pontifex trino crucis ſanctæ ſignaculo, vnctionem inchoans inungendum iam ſacerdotibus toto corpore hominem tradit. Ijſq́ ad adoptionis matrem proficiſcitur, eiuſq́ aquas ſanctæ precẽ & inuocatione ſanctificans, terq́, in eas ad crucis effigiem ſanctiſſimum fundens vnguentũ illasq́, hoc ritu perficiens, terq́, ad numerũ ſacra effuſionis carmen (quod Prophetæ Deo pleni diuinitusq́, afflati cecinere) pronũcians ſemel, ſcilicet per ſingulos ſancti vnguenti tactus, iubet afferri hominem, & ter illum Pontifex mergit. Hac trina illius*

C *merſione, tres beatitudinis diuinæ perſonas inclamante. Aſſumentes autem illum ſacerdotes, ſuſceptori ſuíque acceſſum duci conſignant & vna cùm ipſo, illum veſtem, baptizati munditiæ congruam induunt. ſicq́, indutum, rurſus ad Pontificem ducunt. Ille diuino ac deifico prorſus vnguento virũ ſignans, ſacratiſſimæ communionis participem facit, &c.* Hæc autẽ quæ præmiſimus idem Dionyſius ſequenti capite ſpiritali intelligentia proſequitur. Sed & cap. 4. eiuſdem libri parte 2. dum de Chriſmate loquitur, & eius cõfectione, *Quod præterea* (ait) *diuinus eſt, ad omnis ſacræ rei conſecrationem vtitur vnguento diuino, aperte indicans ſanctiſ. eandem cum qui ſanctificatur*

D *iuxta ſcripturæ teſtimonium, vt qui ſemper ſibi ipſi ſimilis, atque idem ſit in omni diuinæ benignitatis operatione, idcirco & ſacræ regenerationis perficienę donum & gratiam, vnguenti ſacratiſſimæ conſummatione perficitur, vnde (vt reor) parganti quoque baptiſterio vnguenti uellibus in crucem formatis infundens Pontifex, palam ſpectantibus oculis indicat, ad ipſam vſque mortem per crucem, Ieſum, pro diuina generatione noſtra ſtetiſſe ipſo & qui teneri a morte non poſſet, deſcenſu inferna penetrantem, eosq́, qui in morte ipſius iuxta arcanum eloquium baptizati eſſent, ex antiqua abſorptione corrumpentis mortis benigniſſime auellentem, atque renouantem ad diuinam perpetuamq́, ſubſtantiam.* Vide Chriſma, & infrà ex Conc. Arauſic.

Cæremoniarũ quoque baptiſmi meminit TERTVLLIANVS CARTH. lib. de Corona militis. cùm de traditionibus non ſcriptis diſputat, vt videbis in diction. Traditio, *Denique* (ait) *vt a baptiſmate ingreſſi, antequã adiuuri ibidem, ſed & aliquanto*

E *prius in Eccleſia ſub Antiſtitis manu conteſtamur nos renunciare diabolo & pompæ & angelis eius, dehinc ter mergitamur, amplius aliquid reſpondentes, quã Dominus in Euangelio determinauit.* IDEM lib. de Baptiſ. vbi myſticè ea explicat quę in baptiſmo obſeruãtur, *Cum autem* (inquit) *ſub tribus, & teſtatio fidei & ſponſio ſalutis pigneretur, neceſſariò adducitur Eccleſiæ mentio, quoniã vbi tres, id eſt, Pater & Filius & Spiritus ſanctus, ibi Eccleſia quæ trium corpus eſt. Exinde egreſſi, de lauacro perunguimur benedicta vnctione, de priſtina diſciplina qua vngi oleo de cornu in ſacerdotio ſolebãt. Debinc manus imponitur per benedictionẽ aduo-*

Obſerua abrenũciationẽ d'Athanaſ.

Vide, quæ dicit ſanctum vnctionis oleum, & tertio vnctionem ſignaculo crucis baptizandi conſignari meminit Cabasilas vero etiam ramedium appellat, & crucis abhorret ſignaculum, & Gentiſmum hominem.

Euchariſtia olim baptizatis poſtea admiſtrabatur, ſed vt reor ætate tenerâ.

Tertullianus Carthaginenſ.

Attende ab renunciatione Diaboli & pompæ etiam Patres nihil ſibi fingere Cabaſilas, &c. quæ ſecuti ſunt recentiores, qui contentionis ſuæ gratia

tans & inuitans Spiritum ſanctum, &c. Quæ proſequitur ille Tertullianus figuris veteris Teſtamenti, & teſtimoniis confirmans. Meminit & IVSTINVS MARTYR in Dialogo cùm Tryphone Iudæo, & Apologia ſecunda, ad Antoninum pium, *Rationem* (inquit) *baptiſmi, accepimus ab Apoſtolis. Quoniam prima natiuitas nec ſcientibus, nec volentibus nobis obuenit ex complexu parentum, humoréque genitali, & acceſſerunt mali mores ex educatione. Ideò nec permaneamus vel neceſſitatis vel ignorantiæ filij, ſed fiamus potiùs voluntatis & ſcientiæ, adipiſcamurque remiſſionem peccatorum per hoc lauacrum. Innocatur ſuper inuocantes renaſci, & à peccatis reſipiſcentes, nomen Dei Patris omnium Ieſu Chriſti, & Spiritus ſancti, atque ita hoc lauacro merſati luſtrantur.* Denique omnium cæremoniarum & ritus Baptiſmi tempore Athanaſij Alexandrini vſus ſeruabatur, vt liquet ex his quæ ſcribit RVFFINVS PRESBYTER libro decimo Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, capite decimoquarto, & NICEPHORVS CALLISTVS libro tertio Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ, capite trigeſimo ſeptimo & vltimo, *Chriſtianorum* (inquit) *pueris Hebræus puer familiaris erat, & cùm eis ad mare cocuntibus natandi inceſſiſſet cupiditas, conſequutus eſt eos Iudæus. Hunc per ludum pueri nudum ad mare ſtantem baptizarunt, principio ſtatim non inuitum, poſteaquam verò & tertiam diuini numinis appellationem nominarunt, & ſimul tertiam merſionem peregerunt, extrema lineæ veſtis textura diſciſſa, & qui circa hæc frequentatur, imaginario amictu facto, in capite eius arcanam, myſticámque galeam adumbrarunt, deinde pro cereo dextram ligno tenui armantes, quæ eius ſacri & ritus ſunt, myſteria omnia abſoluerunt. Poſtremò & circum vicinum templum pſallentes obambularunt, vt verò etiam templum ingreſſi ſunt, diuinam receperunt remunerationem. Idem porrò ex æquo qui ita baptiſmo initiatus erat, ſecit, &c.* Et ORIGENES ADAMANTIVS homilia duodecima in numeros ad calcem, *Videamus ergo* (ait) *quando nos iſta promiſimus, quando hæc verba diabolo denunciauimus. Recordetur vnuſquiſque fidelium cùm primùm venit ad aquas baptiſmi, cùm ſignacula fidei prima ſuſcepit, & ad fontem ſalutaris acceſſit, quibus ibi tunc vſus ſit verbis, & quid denunciauerit diabolo, non ſe vſurum pompis eius, neque operibus eius, neque omnino ſeruitiis eius ac voluptatibus pariturum, &c.* Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro primo, Epiſtolarum epiſtola duodecima, ſic incipit: Cùm ſimul in Concilio eſſemus, &c. *Vngi* (inquit) *neceſſe eſt eum, qui baptizatus ſit, vt accepto chriſmate, id eſt, vnctione, eſſe vnctus Dei, & habere in ſe Chriſti gratiam poſſit.* Quod ante illum magiſter eius eximius Doctor TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Baptiſmo, *Egreſſi* (inquit) *de lauacro perunginur benedicta vnctione de priſtina diſciplina, qua vngi oleo de cornu in ſacerdotio ſolebant.* Eſt & liber vnus excellentiſſimus EVTROPII VALENTINI Epiſcopi qui florebat anno 600. ad Licinianum Epiſcopum, qui tractat cur baptizatis infantibus poſt hæc tribuatur chriſmatis vnctio. Hinc & Concilium ARAVSICANVM I. ſub Leone I. canone primo. & allegat Gratianus de conſecratione diſtinctione quarta, ca. nullus, *Nullus miniſtrorum qui baptizandi recepit officium, ſine chriſmate vnquam debet progredi, quia inter nos placuit ſemel in baptiſmate cremari: de eo autem qui in baptiſmate quacunque neceſſitate faciente non chriſmatus fuerit, in confirmatione ſacerdos commonebitur. Nam inter nos chriſmatis ipſius, non niſi vna benedictio eſt. Non vt præiudicans quicquam dico, ſed vt neceſſaria habeatur chriſmatis repetitio.* Idem ſtatuit & Concilium LAODICENVM I. capite quadrageſimo octauo, ſed allegabimus in dictione Confirmatio: in tantum autem requiritur chriſma ſeu vnctio vt Concilium MOGVNTINVM IV. capite decimoquinto, iubeat baptizatum à Catholico vnctione ſignari, ſi forſan nondum ſignatus fuerit, vt dicemus infrà dictione, baptiſmus quando reiterandus. Hinc & AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro decimoquinto de Trinitate, capite vigeſimoſexto, *De Chriſto* (ait) *ſcriptum eſt, quoniam vnxit eum Deus Spiritu ſancto. Non vtique oleo viſibili, ſed dono gratiæ, quod viſibili ſignificatur vnguento, quo baptizatos vngit Eccleſia.* Et THEOPHYLACTVS BVLGARIÆ Epiſcopus tractans caput tertium Ioannis, niſi quis renatus fuerit, &c. *Igitur ſicut in corporali ſemine totum eſt gratiæ diuinæ, ita & in Baptiſmate aqua ſubdita eſt, & Spiritus omnia operatur, & inuocatio per preces, imò Dei præſentia. Symbola enim ſepulturæ & reſurrectionis in aqua illa perficiuntur. Tres merſiones triduana ſepultura ſymbola ſunt, deinde regreditur homo ſicut Dominus, fulgidior & clarior, incorruptionis ferens indumenta, qui in aqua corruptionẽ ſubmerſit.* De vnctione autem olei ſacri meminit in Lucæ, caput decimũ, & in Marcum, capite ſexto. & IOANNES DAMASCENVS libro quarto Orthodoxæ fidei, capite decimo. *Oleum* (ait) *in baptiſmate aſſumitur, vnctionem ſignificans, & Chriſtos, id eſt, vnctos, nos efficiens, & miſericordiam Dei nobis annuncians per Spiritum ſanctum, quia & ramum oliuæ his qui ex diluuio ſaluati ſunt, columba tunc attulit, &c.* Meminit & cæremoniarum baptiſmi etiam EPIPHANIVS CYPRI libro tertio contra hæreſes non longè à fine, & AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro ſecundo de Symbolo ad Catechumenos, capite primo, & libro primo de meritis & remiſſionem peccatorum, cap. 34. & libro de Eccleſiaſticis dogmatibus, capite 31. & tractatu 33. in Euangelium Ioannis. Meminit & IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia de Adam & Eua ad calcem tomo 1. *Illud* (inquit) *quod circa baptizandos in vniuerſo mundo ſancta Eccleſia, ſiue ſint paruuli, ſiue iuuenes, vniformiter agit, nõ otioſe contempletur intuitu. Quòd cùm ad regenerationis veniunt ſacramentum, non priùs fontem vitæ ingrediuntur, quam exorciſmis & exſufflationibus clericorum, ſpiritus ab eis immundus abigatur, & deinceps vaſa eius diripiantur, in poſſeſſionem tranſlata illius victoris, qui captiuam duxit captiuitatem, &c.* Idem etiam cæremoniarum baptiſmi meminit homil. 13. in regreſſu de Aſia Conſtantinopolim tomo 5. & AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro primo de Symbolo ad Catechumenos, cap. 1. *Exſufflantur* (ait) *& exorcizantur paruuli, vt pellatur ab eis diaboli poteſtas inimica, qua decepit hominem vt poſſideret homines, &c.* quam exſufflationem etiam tradit eſſe priſcam traditionem. Hinc & COELESTINVS I. epiſt. 1. ad Epiſcopos Galliæ, ſic de Baptiſmi cæremoniis ſtatuit, cap. 12. *Illud quod circa baptizandos in vniuerſo mundo ſancta Eccleſia vniformiter agit, non otioſo contemplamur intuitu. &c.* quod mutuauit ex ſuperiori loco Ioannis Chryſoſtomi allegato, tum ſubdit, *His ergo Eccleſiaſtis regulis, & ex diuina ſumptis authoritate documentis, ita adiuuante Domino confortati ſumus, vt omnium bonorum*

Iuſtinus Martyr.

Concilia Laodicenum 1.

Concilium Moguntinũ 4.

Auguſtinus Hippoenſis.

Theophylactus Bulgarienſis.

Ruffinus preſbyter.

Nicephorus Calliſtus.

Teſtimonium illorum de ludo per ludum baptizato.

De Trina merſione.

Origenes Adamantius.

Ioannes Damaſcenus.

Genes. 8.

Epiphanius Cypri.

Auguſtinus Hipponenſis.

Abrenuncia-io Diaboli.

Ioannes Chryſoſtomus.

De exſufflationibus & exorciſmis &c.

Cyprianus Carthaginen.

Teſtimonia vnctionis fere baptizatorum.

Tertullianus Carthaginenſ.

Eutropius Valentinæ Eccleſiæ Epiſcopus.

Auguſtinus Hipponenſis.

Concilium Arauſicanum.

Cœleſtinus 1.

Ioan. 1. Matth. 28. Marc 3. Epheſ 4. Pſal. 17.

affectuum

affectuum atque operum, & omnium ſtudiorum omnisque virtutis, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum fateamur authorem, & non dubitemus ab ipſius gratia animæ hominis merita præueniri, per quæ ſit, vt aliquid boni & velle incipiamus, & facere. Tum AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro de his qui myſteriis initiantur, capitibus 2. 5. 6. & cæteris, formam exprimit baptizandi, cæremoniarúmque meminit, ſicut & libro primo de Sacramentis, capite primo, vbi cur tangat nares baptizandi ſacerdos, exponit, & capite ſecundo de vnctione & abrenunciatione diſputat, & capite quinto, ſic ad calcem, *Deſcendit* (ait) *Chriſtus, deſcēdit & Spiritus ſanctus* (loquitur de baptiſmo Chriſti) *quare prior deſcendat Chriſtus*, poſteà Spiritus ſanctus, *cùm forma baptiſmatis & vſus hoc habeat, vt ante fons conſecretur, & tunc deſcendat, qui baptizandus eſt? Nam vbi primùm ingreditur ſacerdos, exorciſmum facit, ſecundo ſuper creaturam aquæ inuocationem, poſtea & precem defert, vt ſanctificetur fons, & adſit præſentia Trinitatis æternæ.* IDEM & libro ſecundo, capite ſeptimo, de triplici immerſione, & triplici interrogatione, atque vnctione diſſerit, & libro tertio, capite ſecundo, de luto & ſputo loquitur, cuius verba libenter hîc apponerem, ſed prolixitate me deterret. De cæremoniis ité Baptiſmi meminit HIERONYMVS STRIDONENSIS in Dialogo aduerſus Luciferianos, & in caput ſextum. Amos Prophetæ. Inſuper idem ſtatuit de cęremoniis & ritu Baptiſmi Concilium TVRONENSE III. capite decimo-octauo, *Epiſcoporum* (ait) *magna ſit ſolicitudo preſbyteris ſuis tradere baptiſmi ſacramentum, & quid in eodem renunciandum, quidve credendum ſit. Renunciatur ergo diabolo, & omnibus operibus eius, & omnibus pompis eius. Opera eius intelliguntur & ſunt, homicidia, fornicationes, adulteria, ebrietates, & multa alia ſimilia his, quæ nimirum diabolico inſtinctu prius cogitatione mentis concipiuntur, quàm opere perpetrentur. Pompæ verò eius ſunt, ſuperbia, iactantia, elatio, vana gloria, faſtus, & alia quàm plurima, quæ ex his oriri videntur.* Hoc multò prolixiori dictamine repetit Concilium PARISIENSE III. libro primo, capite decimo: nam & ſacerdotes adhortatur ſolicitè ea populo prædicare, vt pacti quod in Baptiſmate ſpopondetunt, ſint memores. Hæc iterum prolixioribus ſermonibus repetit & Concilium MOGVNTINENSE II. præſidente in eo Rabano Mauro Archiepiſcopo Moguntino, capite tertio, quod in in ſequenti annotatione ſatis euadet cognitum. Lege ergo quæ ſequuntur.

Ambroſius Mediolanenſ.

Hieronymus Stridonenſis.

Concilium Turonenſe 3. ſub Carolo Magno, & Leone 3.

Interpretatio operū Diaboli & pomparū.

Cōcilium Pariſienſe 3. ſub Ludouico & Lothario Auguſtis.

Baptiſmi pactum] impiè ſoluitur.] Concilium PARISIENSE III. libro primo, capite nono, *Pactum quod cum Deo in baptiſmate fit, à multis ex toto, à multis ex parte tranſgreditur. Ex toto* quippe *tranſgreditur, quando quis poſt acceptam baptiſmi gratiam, aut ad infidelitatem, aut ad hæreſim, aut certè ad ſchiſma prolabitur. Ex parte verò, quando quis, aut ad ſuperbiam, aut ad inuidiam, aut ad cætera vitia ſpiritualia, quæ ex eius radice ſuperbiæ prodeunt, labitur. Vnde Dominus in Euangelio: Qui autem* (inquit) *ſuper petroſa ſeminatus eſt, hic eſt qui verbum audit, & continuò cum gaudio accipit illud. Non habet autem in ſe radicem, ſed ſit autem tribulatione, aut perſecutione, propter verbū continuò ſcandalizatur, &c. Conſtat igitur vnumquemque fidelem Deo in baptiſmate duarum pactionum nexibus ſe obligare, altera qua abrenunciare diabolo, & omnibus operibus eius, & omnibus pompis eius: altera verò qua ſe in Patrem & Filium & Spiritum ſanctum profitetur. Vnde etiam ſub eiuſdem ſanctæ Trinitatis inuocatione baptiſmatis gratiam conſequitur. Cum ergo poſt huiuſcemodi abrenunciationem quibuſlibet vitiorum illecebris illectus, ad ea quibus renunciauit redit, nec non poſt tantæ fidei perceptionem, in apoſtaſiam, aut infidelitatis, aut hæretica prauitatis, aut fraterni ſchiſmatis, prolabitur, proculdubio vtriuſque pactionis tranſgreſſor efficitur: quarum altera, quia baptiſmi iteratione nequit, pœnitentia lamentis, elemoſynarum largitionibus, cæteriſque bonorum operum exhibitionibus dilui poteſt. Altera verò qua prædicta contagionis lepra commaculata fuerit, niſi hæc primùm per Chriſti carnerit gratiam, & ad vnitatem Eccleſiæ redierit, mundari & priſtina fidei colorem, ſanitatiſque vigorem, recuperare non poterit.* Hinc & Concilium TRIDENTINVM ſeſſione ſeptima, capite primo de Baptiſmo anathematizat eum, qui dixerit baptiſmum liberum eſſe, non neceſſarium ad ſalutem: aut quòd doctrina Romanæ Eccleſiæ de baptiſmi ſacramento, non eſt, vera: aut Baptiſmum tantùm obligare ad fidem, non autem ad vniuerſam legem Chriſti ſeruandam: aut peccata omnia quæ poſt baptiſmum fiunt, ſola recordatione Baptiſmi, aut fide dimitti vel venialia fieri: aut Baptizatum non poſſe gratiam, etiam ſi velit, amittere, quantumcunque peccet, niſi nolit credere: hæc & alia proponentes anathematizantur. Vide ſequentia.

Homo de duobus nec benè ligatis cautionibus obligat in baptiſmo.

Concilium Tridentinum.

Anathematizantur hæreſes plures circa hanc materiam, vide

Baptiſmus neceſſarius nec differendus.] CLEMENS I. epiſtola quarta, quæ eſt ad Iullium & Iulianum: *Ne putetis* (ait) *quod etiam, ſi omnem pietatem colatis, omnémque iuſtitiam, Baptiſmum verò non accipiatis, ſpem poſſitis habere apud Deum, imò maiore pœna digni eritis, qui bona opera non bene operati eſtis. Confertur enim meritum homini ex bonis geſtis, ſed ſi ita gerantur ſicut Deus iubet. Deus autem iuſſit omnem colentem ſe baptiſmo conſignari, quòd ſi vos renueritis, vt veſtra voluntati magis quam Dei obtemperetis, contrarij ſine dubio & inimici eſtis voluntati eius. Sed dicis fortaſſe, quid confert aquæ Baptiſmus ad Dei cultum? Primò quidem quia quod Deo placuit, impletur. Secundò quia regenerato ex aquis & Deo renato fragilitas prioris natiuitatis quæ vobis per hominem facta eſt, amputatur, & ita demum peruenire poteritis ad ſalutem, aliter enim impoſſibile eſt. Sic enim nobis cum ſacramento verus Propheta teſtatus eſt dicens, Amen amen dico vobis, niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto non introibit in regnum cœlorum. Et ideo accelerate, eſt enim in aquis iſtis miſericordia eius quædam, quæ ex initio ferebatur ſuper eas, & agnoſcit eos qui baptizantur ſub appellatione tripliciis ſacramenti, & eripit eos de ſupplicijs futuris, quaſi donum quoddam offerent Deo, animas per baptiſmum conſecratas. Confugite ergo ad aquas iſtas, ſola ſunt enim quæ poſſint vim futuri ignis extinguere, ad quas qui moratur accedere, conſtat in eo adhuc infidelitatis idolum permanere & ab ipſo prohiberi ad aquas properare quæ ſalutem conferunt. Siue enim iuſtus, ſiue iniuſtus, baptiſmus ei per omnia neceſſarius eſt. Iuſto quidem vt adimpleatur in eo perfectio, & regeneretur Deo: iniuſto verò, vt peccatorum quæ geſſit remiſſio concedatur.* SIXTVS I. in decreto quod allegatur in codice ſexdecim librorum, libro quarto, capite quinto, *Perpendant* (ait) *preſbyteri quanti diſcriminis ſit, animas innocentium per eorum negligentiam à regno Dei excludi. Si enim gaudium eſt in cœlo, ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, quid putas quantus ira & indignatio ſuper illum erit, qui per ſuam negligen-*

Clemens 1.

Idem iterum Clemens adhuc libro, cap 5 cōſtitutionū Apoſtolicarum. Neceſſitas ſuſcipiendi Baptiſmi.

Vide opera meritoria, Caluine.

Ioann 3.

Matthæi 13.

Concilium Pariſienſe 3. ſub Ludouico & Lothario Imperatoribus.

Sixtus 1.

Baptiſmus accelerādus præcipitur.

Digitized by Google

Luce 11.

tiam ianuam paradiſi, innocentibus claudit? Et ideò preſbyteri ſumma diligentia caueant, ne anima pro quibus ſanguis Chriſti effuſus eſt per ſuam incuriam à cœleſti beatitudine ſeparentur. Sed ſi, quod abſit, euenerit, graui pœnitentiæ luctui ſe ſubmittat, per cuius neglectum euenerit. Idem iubet AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro tertio de Sacramentis, capite primo & ſecundo, & IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia prima in actus Apoſtolorũ non longè à fine, *Fortaſſe multos auertimus* (ait) *ne nunc accipiant baptiſma. Verùm non propterea diximus hac, ſed vt qui iam acceperunt, perſeuerent in multa ſobrietate multáque modeſtia. At dicit aliquis, metuo: ſi metuerit, accepiſſe vtique ſeruabiſque. Verùm ob hoc ipſum, inquies, non accipio, quòd metuam. At non metuis ſic ex hac vita decedere? humanus, inquiet, eſt Deus:* Igitur accipe baptiſmum. *Humanus enim eſt & opitulatur. Tu verò, vbi vigilandum erat, non occupas iſtum humanitatem Dei: vbi verò tibi viſum fuerit differre, tum venit in mentem illius humanitas, &c.* Hinc Concilium CARTHAGINENSE I. vel II. vel III. & allegat Gratianus cauſa prima, quæſtione prima, capite placuit, *Quidam* (ait) *dum differunt, ſi ſine gratia baptiſmi de hac vita receſſerunt neceſſe eſt vt à ſacerdotibus negligentibus eorum perditio requiratur, quorum ſpolia patres pertineſcentes à baptiſmi gratia ſe ſubtraxerunt, &c.* Idem omnino Concilium BRACARENSE II. capite ſeptimo. Vide ſequentia: vide Pœnitentia.

Ambroſius Mediolanenſis.

Ioannes Chryſoſtomus.

Concilium Carthaginenſ.

Cõcilium Bracarenſe 2.

Clemens 1.

Matth. 19.

Dionyſius Areopagita.

Cauſam pro Baptiſmate infantium aſſumit Dionyſius

Baptiſmus paruulorum defenditur.] CLEMENS I. libro ſexto Conſtitutionum Apoſtolicarum, capite decimoquinto, *Baptizate* (inquit) *puerulos veſtros, & educate eos in diſciplina & præceptis Dei. Sinite enim, inquit, paruulos venire ad me, talium eſt enim regnum cœlorum.* DIONYSIVS AREOPAGITA libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ parte tertia, capitis ſeptimi, *Illud verò* (ait) *quod pueri quoque qui necdum poſſunt intelligere diuina ſacri baptiſmatis, altiſſimorumque communionis ſacroſanctæ, ſignorum participes fiant, videtur quidem profanis vt dixiſti* (Timotheum alloquitur) *rationabiliter irridendum, ſi auditores minus idoneos Epiſcopi diuina edocent, & non intelligentibus ſanctas traditiones nequicquam tradunt, & quod adhuc ridiculoſius eſt, alij pro ipſis abrenunciant, ſanctáque ineunt fœdera. Verum oportet tuam ſanctam prudentiam errantibus non indignari, ſed religioſe ſimul & inſtructionis, illorum gratia cùm charitate rationem reddere, & confutare obiecta, & illud inſuper addere iuxta diuinas leges, quo pacto non anguſtiora omnia noſtra ſcientia circumſcribuntur, & plurima ex his quæ ignoramus, cauſas habent digniſſimas, nobis quidem ignoratas, verùm præſtantioribus ordinibus cognitas. Complura item ſummas illas, altiſſimáſque ſubſtantias latent, ſólique ſapientiſſima ac ſapientiæ authori diuinitati nota ſunt. Verumenim de ea re iſta quoque dicimus quæ ſancti præceptores noſtri ex priſtina traditione edocti, ad nos deriuarunt. Aiunt enim, quod eſt veriſſimum, infantes ſi ſancta lege ſirmentur, ad ſacrum peruehendos habitum omni errore liberos, & vitæ exortes impuræ. Iſtud cùm puſſimis ducibus noſtris in mentem veniſſet viſum eſt admittere infantes hoc modo, vt naturales oblati paruuli parentes puerum vni ex fidelibus tradant, præclaro diuinarum rerum magiſtro, ſub quo iam puer ſit quaſi ſub patre diuinæ ſanctæ, ſalutis alumno. Hinc itaque præſul ſpondentem pueros iuxta ſanctam educaturum, vitam, requirit, vt abrenunciationem profiteatur, fidémque confiteatur, non (vt illi ridentes aiunt) aliam pro alio imbuit ſacris. Neque enim hoc ille ait, Ego pro puero abrenunciationes facio, aut fidei ſacramenta profiteor, ſed ita puer renunciat & profitetur, id eſt, ſpondeo puerum indulturum, cùm ad ſacram intelligentiam venerit, ſedulis adhortationibus meis vt abrenunciet contrariis omnino, profiteatúrque & peragat diuina quæ pollicetur. Nihil igitur, vt reor, indignum eſt, ſi ad diuinum inſtitutum puer adducitur, ſanctum habens præceptorem, qui illi diuinarum rerum habitum tradat, malorúmque ſeruet immunem.* Teſtem inuoco omnem hominem, ſi non hæc ſit doctrina quæ adhuc hodie in noſtra Eccleſia obſeruatur. Huius etiam doctrinæ aſtipulatur TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de baptiſmo vt iam alibi dictum eſt. Sed & baptiſmi paruulorum meminit IRENÆVS LVGDVNENSIS libro ſecundo contra hæreſes Valentini & ſimilium, capite trigeſimo nono, *Omnes* (ait) *venit Chriſtus per ſemetipſum ſaluare: omnes, inquam, qui per eum renaſcuntur in Deum, infantes, & paruulos & pueros, & iuuenes, &c.* ſed & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro tertio, Epiſtolarum epiſtola octaua, quæ eſt ad Fidum, preſbyterum, & intitulatur, de infantibus baptizandis, cuius initium eſt: Legimus literas tuas, &c. Scribit autem Cyprianus nomine totius Concilij CARTHAGINENSIS patrum ſeu Epiſcoporum LXVI. ſub eodem celebrati, & in hac epiſtola ſcribit ei, ita patres diffiniſſe, vt infantes baptizarentur, vnde ſic ait, *Quantum ad cauſam infantium pertinet, quos dixiſti intra ſecundum vel tertium diem, quo nati ſunt conſtitutos, baptizari non oportere, & conſiderandam eſſe legem circunciſionis antiquæ, vt intra octauum diem eum qui natus eſt, baptizandum & ſanctificandum non putares, longè aliud in concilio noſtro omnibus viſum eſt. In hoc enim quod tu putabas eſſe faciendum, nemo conſenſit, ſed vniuerſi potiùs, iudicauimus, nulli hominum nato miſericordiã Dei & gratiam denegandam, &c.* per totam epiſtolam idem pulcherrimis oſtendit argumentis oro lectorem, vt videat. Et ORIGENES ADAMANTIVS in epiſtolam ad Romanos libro quinto, capite ſexto, *Eccleſia* (ait) *ab Apoſtolis traditionem ſuſcepit etiam paruulis baptiſmum dare: ſciebant enim illi quibus myſteriorum ſecreta commiſſa ſunt diuinorum, quia eſſent in omnibus gemina ſordes peccatorum, quæ per aquam & ſpiritum ablui deberent.* IDEM homilia decimaquarta in Lucam, *Paruuli baptizantur* (ait) *in remiſſionem peccatorum, quorum peccatorum? vel quo tempore peccauerunt, aut quomodo poteſt illa lauacri in paruulis ratio ſubſiſtere, niſi iuxta illum ſenſum, de quo paulo ante diximus, nullus mundus à ſorde? &c.* Idem, & homilia octaua in Leuiticum & IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia de Adam & Eua, tomo primo, *Ergo* (ait) *prædicat Eccleſia Catholica vbique diffuſa, debere paruulos baptizari propter originale peccatum, quia filios procreare ex præcepto Dei venit, cupiditas verò quæ facit filios procreare ex pœna peccati venit, &c.* Et HIERONYMVS STRIDONENSIS libro tertio aduerſus Pelagianos ad calcem, præmemoratæ meminit epiſtolæ Cypriani, de baptizandis infantibus. Sic autem introducit Critobulum obijcientem Attico, *Dic quæſo, & me omni libera quæſtione, quare infantuli baptizentur? Attice vt eis peccata in baptiſmate dimittantur.* CRITOB. *Quid enim cõmeruere peccati? Quiſquã ne ſoluitur nõ ligatus?* ATTIC. *Me interrogas? Reſpondebit tibi Euangelica tuba, Doctor gentium, vas aureũ, in toto orbe reſplendens. Regnauit mors ab Adã*

Tertullianus Carthag.

Irenæus Lugdunenſis.

Cyprianus Carthaginen.

Concilium Carthaginenſ. ſub Cypriano celebratum.

Origenes Adamantius.

Ioannes Chryſoſtomus.

Hieronymus Stridonenſis.

Rom. 5.

vsque ad Moysen, etiam in eos qui non peccauerunt in similitudinem prauaricationis Adam, qui est forma futuri. Quod si obieceris dici esse aliquos qui non peccauerunt, intellige eos illud non peccasse peccatum, quod peccauit Adam, prauaricando in paradiso præceptum Dei. Cæterum omnes homines aut antiqui prauaricatoris Adam aut suo nomine tenentur obnoxij. Qui paruulus est, parentis in baptismo vinculo soluitur. Qui enim ætatis est, quæ potest sapere, & alieno, & suo, Christi sanguine liberatur. Ac ne me putes hæretico sensu hoc intelligere, beatus martyr Cyprianus, cum te in scripturarum testimoniis digerendis æmulum gloriaris, in epistola quam scribit ad Episcopum Fidum, de infantibus baptizandis, hæc memorat, &c. Vide reliquum. Hinc AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro decimo, Epistolarum epistola 84. quæ est ad sacram virginem Demetriadem, *Hinc Ada peccatum* (ait) *exemplo posteris asserebatur nocuisse, non transitu, & quam illi possibile fuerat non violare mandatum, tam liberum esse vnicuique declinare delictum. Hinc euacuatio baptismatis paruulorum, qui sola adoptione donari, nullo omnino reatu dicerentur absolui, &c.* Et libro secundo de vocatione Gentium, capite octauo conqueritur, quare paruuli non baptizati decedentes, à perpetua alienentur salute: vt alibi dicemus AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro quarto de baptismo cõtra Donatistas, capite vigesimo, etiam Cypriani superius allegatam profert authoritatem, & capite vigesimotertio subsequitur, *Nullus Christianorum dixerit, paruulos inaniter baptizari, qui certè nondum possunt credere ad iustitiam, & ore confiteri ad salutem.* Et iterum libro decimo de Genesi ad literam, capite vigesimo tertio, *Consuetudo* (ait) *nostris Ecclesiæ in baptizandis paruulis nequaquam spernenda est, neque vllo modo superflua deputanda, nec omnino credenda, nisi Apostolica esset traditio* (collige ex superioribus) *Habet enim & illa parua ætas magnum testimonij pondus, quæ primò pro Christo meruit sanguinem fundere, &c.* IDEM libro de Spiritu & anima capite quarto *Necesse est* (ait) *paruulum dum viuit, Christi sacramento renouari, ne obsit eius animæ societas carnis peccati, qua grauiter etiam corpore exuta, nisi dum in corpore viuit salutari fuerit remedio expiata.* Item & libro de Ecclesiasticis dogmatibus, capite trigesimoquarto, *Quicunque paruulos recentes ab vteris matrum baptizandos negat, aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod lauacro regenerationis expietur, vnde fit consequens vt in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum non vera, sed falsa intelligatur, anathema sit, &c.* Et epist. 105. *Sicut paruulos* (ait) *renasci per ministerium baptizantiũ, ita & eos etiam credere per corda & ora gestantium confitemur.* Idem epist. 107. & epist. 89. & infinitis aliis in locis. Sed hæc ad confirmationem sufficiant. Hinc Concilium CARTHAGINENSE III. cui idem interfuit Augustinus, canone 48. *Quicunque negat paruulos per baptismum Christi à perditione liberari, & salutem percipere sempiternam, anathema sit.* Et aliud adhuc Concilium CARTHAGINENSE sub Innocentio I. epistola quam misit ad eundem Innocentium, contra Cœlestinum & Pelagium disputat, qui dicebant non debere infantes baptizari: *quia*, vt dicebant isti, *non perierunt, nec est quod in eis saluetur, vel tanto precio redimatur, quia nihil est in eis vitiatum, nil tenetur sub diaboli potestate captiuum, nec pro eis fusus esse sanguis in remissionem legitur peccatorum, promittebant q.*, *& si non baptizentur habituros vitam æternam, nec ad eos pertinere, de quibus Dominus ait, venit filius hominis quærere, & saluare quod perierat.* Quanquam per baptismum Christi etiam paruulorum fieri redemptionem libello suo Cœlestius in Carthaginensi Ecclesia iam confessus esset. Tales ergo anathematizauit Concilium. Eosdem & INNOCENTIVS I. confutat epistola 26. quæ est ad patres Mileuitani Concilij, *Si* (ait) *nihil volunt officere non renasci, fateantur necesse est, nec regenerationis sacra fluenta prodesse: denique Dominus ait: Sinite paruulos venire ad me, talium est enim regnum cœlorum, &c.* Cui subscribit & suo tempore celebratum Concilium MILEVITANVM canone secundo, & allegat Gratianus de consecratione distinctione quarta, capite Placuit, *Placuit vt quicunque paruulos recentes ab vteris matrum baptizandos negat aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro expietur, vnde fit consequens vt in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum, non vera sed falsa intelligatur, anathema sit. Quoniam non aliter intelligendum est quod ait Apostolus: Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccauerunt, nisi quemadmodum Ecclesia Catholica vbique diffusa semper intellexit, propter hanc enim regulam fidei etiam paruuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remissionem veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt.* Idem omnino & Concilium AFRICANVM sub Bonifacio I. canone 77. subscribens præfato Concilio Mileuitano: nam sic habet ad calcem prædicti canonis, *Placuit, vt si quis dixerit: ideò dixisse Dominum, in domo patris mei mansiones multæ sunt, vt intelligatur quia in regno cœlorum erit aliquis medius, aut vllus alicubi locus, vbi beate viuant paruuli, qui sine baptismo ex hac vita migrarunt, sine quo in regno cœlorum quod est vita æterna intrare non possunt, anathema sit. Nam cùm Dominus dicat, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto non intrabit in regnum cœlorum, quis Catholicus dubitet, participem fore diaboli eum, qui coheres esse non meruit Christi. Qui enim dextera caret, sinistram procul dubio partem incurret.* Hunc canonem vsurpat & allegat AVGVSTINVS HIPPONENSIS in Euangelium Ioannis tractatu 67. hæc & LEO I. epistola 84. quæ est ad Nicetam Aquileiensem Episcopum confirmat. Vbi illam prædictam sententiam Apostoli exponens, *per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors & ita in homines omnes pertransiit, propter quod & ipsi paruuli baptizantur, Quamuis* (ait) *in illo vno possint intelligi plura peccata, si vnum ipsum in sua quasi membra, singula diuidantur. Nam & superbia est illic, quia in sua homo potius esse, quam in Dei potestate dilexit: & sacrilegium, quia Deo non credidit: & homicidium, quia se præcipitauit in mortem: & fornicatio spiritualis, quia integritas mentis humanæ, serpentina suasione corrupta est: & furtum, quia prohibitus vsurpatus est cibus, quia plus quam sufficere illi debuit, appetiuit: & si quid aliud in hoc vno admisso diligentis considerationi poterit inuenire. Parentum quoque peccatis paruulos obligari, nõ solum primorum hominum, sed etiam suorũ, de quibus natisunt non improbabiliter dicitur. Illa quippe sententia, Reddam peccata patrum in filios, tenet eos vtique antequam per regenerationem ad testamentũ nouum incipiant pertinere, quod testamentũ prophetabatur, cùm diceretur per*

Ambrosius Mediolanensis.

Augustinus Hipponensis.

Hæc mutuatus est Augustinus ex canone 2. concilij Mileuitani, sub Innocentio 1. vide infra.

Concilium Carthaginen. 3

Concilium Carthaginense sub Innocentio 1.

Obiecta Pelagianorum.

Luc. 19.

Innocentius 1. cõtra Pelagianos.

Matth. 18. Cõcilium Mileuitanũ quod Gallicè dicitur, *Matre* sub Innocẽtio 1. & Honorio atq; Archadio Imperatoribus.

Rom. 5.

Cõcilium Africanum.

Ioan. 14.

Ioan. 3.

Augustinus Hipponensis. Leo 1.

Ezechiel 20. Iacchiel 36. Ieremi. 3.

Ezechielem non accepturos filios peccata patrum ſuorum, nec vlterius futuram in Iſrael parabolam illam. Patres manducauerunt vuam acerbam, & dentes filiorum obſtupeſcunt. Idèo enim quiſque renaſcitur, vt ſoluatur in eo quicquid peccati eſt, cum quo naſcitur. Nam peccata quæ male agendo poſtea committuntur, poſſunt & pœnitendo ſanari, ſicut etiam poſt baptiſmũ fieri videmus. Ait per hoc non eſt inſtituta regeneratio, niſi quia vitioſa eſt regeneratio, vſque adeo vt etiam de legitimo matrimonio procreatus dicat. In iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea, in vtero me aluit: neque hic dixit, in iniquitate vel in peccato, cum hoc rectè dici poſſet, ſed iniquitates, & peccata dicere maluit: quia & in illo vno, quod in omnes homines pertranſiuit, quidque tam magnum eſt, vt eo mutaretur & conuerteretur in neceſſitatem mortis humana natura, ſicut ſuprà diſſerui. Reperiuntur peccata plura, alia parentum, quæ licet non poſſint mutare naturam, reatu tamen obligant filios, niſi gratuita gratia & miſericordia diuina ſubueniat. A paruulo enim recens nato (allegat hoc Gratianus de conſecrat. diſtin. 4. cap. A paruulo) *vſque ad decrepitum ſenem, quamlibet corporis ætatem gerant, ſicut nullus prohibendus eſt à baptiſmo: ita nullus eſt qui non peccato moriatur in baptiſmo, ſed paruuli originali, maiores autem etiam eis omnibus moriuntur peccatis, quæcunque malè cuiendo contraxere ad illud quod naſcendo traxere.* Idem & epiſt. 46. diſputat contra Pelagianos qui baptiſmum paruulis denegabãt, & Concilium GERVNDENSE cano. 5. *De paruulis qui nuper è materno vtero editi ſunt, placuit conſtitui vt ſi infirmi vt aſſolet fuerint, & lac maternum non appetunt, etiam eadem die qua nati ſunt, ſi oblati fuerint, baptizentur.* GREGORIVS I. lib. 4. Dialogorum, cap. 17. *Petrus. Cùm humanum genus multis atque innumeris vitiis ſit ſubiectũ, Hieruſalem cœleſtis patria maximam partem ex paruulis vel infantibus arbitror poſſe compleri. Gregorius. Et ſi omnes baptizatos infantes, atque in eadẽ infantia morientes ingredi regnum cœleſte credendum eſt, omnes tamen paruulos, qui ſcilicet iam loqui poſſunt, regna cœleſtia ingredi credendum non eſt, quia nonnullis paruulis eiuſdem regni cœleſtis aditus à parentibus claditur, ſi male nutriantur & exemplum proponit.* Porrò de baptiſmo infantum etiam agit in reſponſionibus ad interrogata Auguſtini Anglorum Epiſcopi, cap. 10. vt dicemus in dictione, mulier grauida. Et Concilium TOLETANVM II. ſub Leone II. & Eringio Rege, cano. 2. *Etenim paruulorum infantium vita, originali peccato obnoxia quæ nulli propter ætatem diſcernendi vel expetendi ſenſui aptior iudicetur, niſi ex ſponſione fidelium baptiſmi accipiant ſacramentum, nullo ſenſu, nulla etiam diſcretionis induſtria id appetere poſſunt, vnde ſicut baptiſma quod neſcientibus paruulis ſine vlla contentione in fide tantùm proximorum accipitur, ita pœnitentiæ donum quod neſcientibus illabitur, abſque impugnantia violationis, hi qui & illud acciperint, obſeruabunt, &c.* BERNARDVS CLAREVALLENSIS ſerm. 1. in Ramis palmarum, *Ibi certè ne ipſe quidem pullus deerit, quoniam & ſi murmuret hæreticus paruulos nõ ſinens venire, paruulorum baptiſmo detrahens, qui paruulus natus eſt, & primam paruulorum elegit aciem (innocentes loquor) hodie quoque paruulos à gratia nõ excludit, &c.* IDEM ſerm. 66. in Cantica ad calcem. *Itaque & mulier ſaluabitur per filiorum generationem, ſi permanſerit in fide cùm lenitate, & ſanctificatione cum ſobrietate, & infantibus per lauacri regenerationem ſuccurretur, & adulti qui continere non poterunt coniugij triceſimo fructu ſe rediment.* Et ſermone 68. ſuper Cantica,

Pſal. 50.

Concilium Mogunt. 4. Cõcilium Tridentinum.

Concilium Gerundenſe.

Gregorius Magnus.

Concilium Toletanum 2.

Bernardus Claraeuallenſis Abbas.

1. Timoth. 2.

Porrò (ait) *infantium renatorum, neminem carere meritis, ſed Chriſti habere merita certum eſt, &c.* Et epiſtola 77. quæ eſt ad magiſtrum Hugonem de ſancto Victore, incipit. Si tibi videor, &c. paulò ante medium. *Sane infantes quia hanc, prohibente ætate, non poſſunt habere fidem, hoc eſt cordis ad Deũ converſionem, conſequenter nec ſalutem, ſi abſque baptiſmi perceptione moriuntur: non quòd vel ipſi quando baptizantur, fide omnino careant, ſine qua impoſſibile eſt, vel ipſos placere Deo, ſed ſaluantur & ipſi per fidem, non tamen ſuam, ſed alienam, &c. Lege.* Idem de baptiſmo infantium ſtatuit Concilium MOGVNTINENSE IV. canone 13. & Concilium TRIDENTINVM ſeſſione quinta, ſub Paulo III. *Propter hanc enim regulam fidei, ex traditione Apoſtolorum etiam paruuli, qui nihil peccatorum in ſemetipſis adhuc committere potuerunt, in remiſſionem peccatorum veraciter baptizantur, vt in eis, regeneratione mundetur quod generatione contraxerunt. Niſi enim quis renatus fuerit ex aqua, &c.* Vide plura in dictione Peccatũ originale. IDEM & ſeſſione quarta, capite de Baptiſmo, *Si quis dixerit, neminem eſſe baptizandum niſi ea ætate qua Chriſtus baptizatus eſt, vel in ipſo mortis articulo, anathema ſit. Si quis dixerit paruulos, eo quòd actum credendi non habent, ſuſcepto baptiſmo inter fideles computandos non eſſe, ac propterea cùm ad annos diſcretionis peruenerint, eſſe rebaptizandos, aut præſtare omitti eorum baptiſma, quòd nos non actu proprio credentes baptizari in ſola fide Eccleſiæ, anathema ſit. Si quis dixerit huiuſmodi paruulos baptizatos, cùm adoleuerint interrogandos eſſe, an ratum habere velint, quod patrini eorum nomine, dum baptizarentur, polliciti ſunt: & vbi ſe nolle reſponderint, ſuo eſſe arbitrio relinquendos, nec alia interim pœna ad Chriſtianam vitam cogendos, niſi vt ab Euchariſtia aliorúmque ſacramentorum perceptione arceantur, donec reſipiſcant, anathema ſit.* Et vt concludamus, & finem imponamus huic propoſitioni, ſic FACVLTAS LOVANIENSIS ſub Carolo V. anno 1544. congregata articulo ſecundo, & PARISIENSIS ſub Franciſco I. anno 1543. articulo primo diffiniuit, *Sacramentum baptiſmi omnibus eſt neceſſarium ad ſalutem, etiam paruulis quo videlicet peccata omnia remittuntur & indulgentur, & baptizati filij Dei efficiuntur & hæredes vitæ æternæ: qui baptiſmus etiam non poteſt iterari.* Vide ſequentia. Vide Catechumenus.

In hoc errore fuit Eraſmus Roterodamus.

Faculras Louanienſis, & Pariſienſis.

Baptiſmi gratia, priuati infantes quo tendunt.] Hoc ſufficienter ex ſuperioribus annotationibus inſinuatur. Verumtamen ne quippiam omiſiſſe videamur annotatu dignum, ſic reſpondet AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro ſecundo de vocatione gentium, capite octauo, *Neque credi fas eſt* (ait) *eos qui regenerationis non adepti ſunt ſacramentum ad vllum beatorum peruenire conſortium, &c. Verumtamen, quare tanta multitudo non regeneratorum infantium à perpetua alienetur ſalute, non conturbabitur cor noſtrum, ſi firma & ſtabili fide, omne iudicium Dei iuſtum eſſe credamus, nec appetamus habere cognitum, quod voluit eſſe ſecretum: vt vbi inueſtigari non poteſt quare ita iudicet, ſufficiat ſcire quis iudicet, &c.* Et infrà: *Non autem latet, quantum cordibus fidelium deſidiæ generetur, ſi in baptizandis paruulis nihil de cuiuſquam negligentia, nihil de ipſorum eſſet mortalitate metuendum.* Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro quinto contra Iulianum Pelagianum, capite decimo, *Ego non dico paruulos ſine Chriſti baptiſmate morientes, tanta pœna eſſe*

Ambroſius Mediolanenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

plectendos, vt eis non nasci potiùs expediret, &c. Et post pauca. *Quis dubitauerit parvulos non baptizatos in damnationis omnium leniſſima futuros?* Idem libro de peccato. merit. & remiſſio. libro 1. cap. 16. *Poteſt rectè dici parvulos ſine baptiſmo de corpore exeuntes, in damnationem omnium mitiſſimam futuros. Multùm autem fallitur, qui eos in damnationem prædicat non futuros, &c.* Et GREGORIVS I. libro 7. Regiſt. epiſtola 51. ad Secundinum incluſum. *Quæris quid eis reſpondendum ſit, qui dilectionem tuam de parvulorum animabus requirunt, quiſnam baptiſmatis gratia moriuntur, dicentes, ſi corpus originalis tenetur culpa, vnde anima quæ à Deo datur, rea erit, quæ adhuc in actuali delicto corpori non conſenſit? Sed hac de re, dulciſſima mihi tua charitas ſciat, quia de origine animæ inter ſanctos patres requiſitio non parva verſata eſt, ſed vtrum ipſa ab Adam deſcenderit, an certè ſingulis detur incertum remanſit, eamque in hac vita inſolubilem faſi ſunt eſſe quæſtionem. Grauis enim eſt quæſtio nec valet ab homine comprehendi. Quia ſi de Adam ſubſtantia, anima cum carne naſcitur, cur non etiam cum carne moritur? Si verò cum carne non naſcitur, cur in ea carne, quæ de Adam prolata eſt, obligata peccatis tenetur. Sed cum hoc ſit incertum, illud incertum non eſt, quia niſi ſacri baptiſmatis gratia fuerit renatus homo, omnis anima originalis peccati vinculis eſt obſtricta, hinc enim ſcriptum eſt, non eſt mundus in conſpectu eius, nec vnius Dici infans ſuper terram. Hinc Dauid ait, in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea. Hinc ipſa veritas dicit, niſi quis renatus fuerit ex aqua, & ſpiritu ſancto, non introibit in regnum cœlorum. Hinc Paulus ait, ſicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes vivificabuntur. Cur ergo infans qui nihil egit, in conſpectu omnipotentis Dei non valet eſſe mundus? Cur Pſalmiſta ex legitimo coniugio prolatus, in iniquitate conceptus eſt? Cur niſi qui mundatus aqua baptiſmatis fuerit, mundus non eſt? Cur in Adam omnis homo moritur, ſi originalis peccati vinculis non tenetur? Sed quia genus humanum in parente primo veluti in radice putruit, & ariditatem traxit in ramis, & inde omnis homo cum peccato naſcitur vnde primus homo permanere noluit ſine peccato.* Eſt & canon. 2. Concilio CONSTANTINOPOLITANO III. (quod eſt 6. generale dicitur) attributus, ſed parùm habet authoritatis, qui præcipit vt pro prædicta cauſa baptiſmus ſine mora infantibus infirmis non negetur. *Alioquin* (ait) *ſciat ſe de eo ſacerdos rationem redditurum.* Vide præcedentia, & ſequentia. Vide Catechumenus.

Gregorius 1.

De origine animæ quæſtio.

Ioannis 3.

Iob 25.

Pſal. 50.

1. Corinth. 15.

Concilium Conſtantinopolitanum 3.

Baptiſmi miniſter quis?] Hoc ex ſuperioribus & ex ſubſequentibus ſatis euadit perſpicuum: ſed vt ſingula ſuo ordine ponamus CLEMENS I. libro 3. Apoſtolicarum conſtitutionum capite 10. *Sed neque reliquos clericos baptizare permittimus veluti lectores, cantores, oſtiarios, miniſtros, ſed ſolos epiſcopos, & preſbiteros, miniſtrantibus illis diaconis, qui hoc auſi fuerint, Choritarum ſupplicium patientur.* Idem adhuc epiſtola 3. & libro 6. conſtitutionum apoſtolicarum c. 15. *Contenti ſint* (ait) *vno ſolo baptiſmo qui in Domini morte traditur non miniſterio abominandorum hæreticorum, ſed probatorum ſacerdotii, in nomine Patris, & Filij & Spiritus ſancti. Neque impiorum baptiſmus recipitur, neque is qui per ſanctos adminiſtratur altero baptiſmo debet irritus effici, &c.* Vide Baptiſmus non iterandus, & in multis locis de miniſtro baptiſmi fit mentio. EVGENIVS IV. Vt iam antea allegauimus in Concil. Florentino, formam baptiſmi tradens Armenis & Græcis, inter cætera. *Miniſter ſacramenti baptiſmi eſt ſacerdos, cui ex officio competit baptizare. In cauſa autem neceſſitatis non ſolùm ſacerdos, vel diaconus, ſed etiam laicus, vel mulier, imo etiam paganus & hæreticus, baptizare poteſt, dum modo formam ſeruet Eccleſiæ, & facere intendat, quod facit Eccleſia.* Hoc eſt notiſſimum ex hiſtoria quam ſuperiùs ex Nicephoro attulimus. Hinc dicit AVGVSTINVS HIPPONENSIS cap. 3. Scalæ paradiſi. *Baptizandi officium conceſſit Dominus multis, poteſtatem verò & authoritatem in baptiſmo remittendi peccata, ſibi ſoli retinuit.* Plura afferrem teſtimonia, ſed paſſim in toto diſcurſu de baptiſmo inferuntur. Vide ſequentia.

Clemens 1.

Numeri 16.

Eugenius 4.

Auguſtinus Hipponenſis.

Baptiſmus æquè à malo, ſicut à bono datus, prod.] AVGVSTINVS HIPPONENSIS in Euangelium Ioannis, tractatu vndecimo. *Per bonos boni naſcuntur* (ait) *cùm per ſanctos ſancti baptiſantur: Per malos mali, cùm & qui baptizati iniquè & impiè viuunt. Per malos boni, cùm mali ſunt qui baptizant & boni qui baptiſantur. Per bonos mali, cùm boni ſunt qui baptizant, & mali qui baptizantur ſcilicet.* Et iterum ibidem. *Nemo præſumat quia de bonis naſcitur, nemo præſumat quia per ſanctos baptizatur. Baptiſmus qui datus à Iuda, baptiſmus Chriſti erat, qui autem à Ioanne datus, baptiſmus Ioannis erat non Iudam Ioanni, ſed baptiſmum Chriſti etiam per iuda manus datum, baptiſmo Ioannis etiam per manus Ioannis dato, rectè præponimus.* Idem libro 2. contra Creſconium Grammaticum cap. 21. *Baptizant quantum attinet ad viſibile miniſterium & boni & mali, inviſibiliter autem per eos ille baptizat cuius eſt viſibile baptiſma, & inviſibilis gratia. Tingere ergo poſſunt & boni & mali: abluere autem conſcientiam non niſi ille qui ſemper eſt bonus.* Et libro 3. contra eumdem cap. 6. *Inter bonos miniſtros cum ſit alius alio melior, nullo modo eſt melior baptiſmus qui per meliorem datur, & nullo modo eſt malus qui etiam per malum datur, quando idem baptiſmus datur, & ideò per miniſtros diſpares, Dei munus æquale eſt, quia non illorum, ſed eius eſt.* Et aliis infinitis locis & ANASTASIVS II epiſtola ad Anaſtaſium Auguſtum cap. 7. allegatur à Gratiano diſtinctione 19. capite Secundum. &c. *Secundum conſuetudinem Eccleſiæ catholicæ ſacratiſſimum ſerenitatis tuæ pectus agnoſcit, quòd nullum de his vel baptizauit Acacius hæreticus vel quos ſacerdotes, ſiue lenitas, ſecundum canones ordinauit, vlla eos ex nomine Acacij portio læſionis attingat, quo forſitan per iniquum tradita ſacramenti gratia minùs firma videatur. Nam & baptiſma quod procul ſit ab eccleſia, ſiue ab adultero, ſiue à fure fuerit datum, ad percipientem minus peruenit illibatum, quia vox illa quæ per columbam ſonuit omnem maculam humanæ pollutionis excludit, qua declaratur ac dicitur, hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto & igne. Nam viſibilis Solis iſtius radij cùm per loca fœtidiſſima tranſeunt, nulla contactus inquinatione maculantur, multo magis illius qui iſtum viſibilem fecit virtus, nulla miniſtri indignitate conſtringitur. Nam & Iudas cùm fuerit ſacrilegus atque fur, quidquid egit inter Apoſtolos pro dignitate commiſſâ beneficia per indignum data, nulla ex hoc detrimenta ſenſerunt, declarante hoc ipſum domino manifeſtiſſima voce, ſcribæ, inquit, & Phariſæi ſuper cathedram Moſis ſedent, quæ dicunt facite, quæ autem faciunt nolite facere: dicunt enim & non faciunt. Quidquid ergo ad hominum profectum, quilibet in Eccleſia miniſter in officio ſuo videtur operari hoc tantum contineri impendo diuinitatis effectum. Ita ille, per quem Chriſtus loquitur, Paulus affirmat. Ego*

Auguſtinus Hipponenſis.

Anaſtaſius 2. Papa.

Matthæi 9. & Luc. 3.

plantaui, Appollo rigauit, Deus autem incrementum dedit. Ita neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus, à Deo autem non queritur, quis vel qualis prædicet, ſed quem prædicat, vt inuidos etiam bene prædicare Chriſtum confirmet, quo malo diabolus ipſe deiectus eſt, & hoc ipſo prædicare non deſinit. Et ſubiungit cap. 8. *Ideo ergo & ipſe Acatius cuius nomen dicimus eſſe verecundum, malè bona miniſtrando ſibi tantùm nocuit. Nam inuiolabile ſacramentum quod per illum datum eſt, aliis perfectionem ſuæ virtutis obtinuit, ei autem obfuit.* Plura in ſequenti annotatione colliges. Vide quod ſequitur. Vide & Pœnitentia.

Corinth. 3.

Philipp. 2.

Annotationē ſedulo obſerua propter cognitionem rerum plurimarum.

Baptiſmus hæreticorum an valeat, & quid de baptizatis ab eis ſit faciendum.] CANON APOSTOLORVM XLVI. *Epiſcopum aut preſbiterum Hæreticorum ſuſcipientem baptiſma damnari præcipimus. Quæ enim conuentio Chriſti ad Belial? Aut qua pars fidelis.* Cùm infideli? Idem prohibet & illorum diſcipulus CLEMENS I. libro 3. Conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 16. Vt alibi citauimus. His tamen non reluctatur licet aliter ſentiat, pio intuitu INNOCENTIVS I. epiſtola 1. quæ eſt ad Victricum Rhotomagenſem epiſcopum capite 8. qui Hæreticos venientes à nouatianis & hæretricis aliis per manus impoſitionem iubet ſuſcipi: *Quia* (ait) *quamuis ab hæreticis, tamen in Chriſti nomine ſunt baptizati, præter eos qui à nobis ad illos tranſeuntes rebaptizati ſunt, &c.* Et epiſtola 8. quæ eſt ad Alexandrum Antiochenum Epiſcopum cap. 3. & allegat Gratianus cauſa 1. quæſt. 1. c. Arrianos. *Arrianos cæteraſque huiuſmodi peſtes, quia eorum laicos conuerſos ad Dominum ſub imagine pœnitentiæ ac Sancti ſpiritus ſanctificatione, per manus impoſitionem ſuſcipimus, non videtur clericos eorum, cum ſacerdotij aut miniſterij cuiuſpiam ſuſcipi debere dignitate, quoniam quibus ſolum baptiſma ratum eſſe permittimus, quod vtique in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti perficitur, nec Spiritum ſanctum eos habere ex illo baptiſmate, illiſque myſteriis, arbitramur, quoniam cum a Catholica fide eorum authores deſicerent perfectionem ſpiritus quam acceperant amiſerunt. Nec dare eis plenitudinem poſſunt, quæ maximè in ordinationibus operatur, quam per impietatis ſuæ perfidiam potius quam per fidem dixerim perdiderunt.* Et in Concilio AFRICANO I. capite 14. facta eſt inquiſitio de baptiſmo Donatiſtarum qui ſolis infantibus baptiſma tribuunt, ne parentum errore, cùm conuerſi fuerint, impediantur promoueri & latiùs Idem, cap. 24. allegaturque à Gratiano cauſa 1. quæſt. 4. cap. Quia apud. &c. Explicans eandem ſententiam. *Quoniam ergo* (ait) *vnus Deus, vna fides vnum baptiſma, & iterari non liceat, quod ſemel dari oportet, qui ab hæreticis fuerint baptizati, anathematizato nomine erroris recipiantur per manus impoſitionem, in vnam Eccleſiam, vnam columbam* (vt dictum eſt) *& vnam matrem omnium Chriſtianorum, vbi omnia illa ſacramenta ſalubriter & æternè & vitaliter accipiuntur, quæ perſeuerantibus in hæreſi magnam damnationis pœnam conquirunt vt quod eis in veritate ad æternam vitam conſequendam eſſet luminoſum hoc in errore ſit tenebroſum atque damnoſum. Quod fugientes nonnulli, & noſtris Eccleſiæ vbera cognoſcentes, qui illa omnino ſancta myſteria amore veritatis crediderunt atque percepérunt, quibus ſacramentorum rebus cùm vita bona probitas acceſſerit, ſine dubio ad officium clericatus tales eſſe applicandos, & maximè in tanta verum neceſſitate, nullus eſt qui non concedat quamquam nonnulli eiuſdem ſectæ clerici cum plebibus atque honoribus ſuis, ad nos tranſire deſiderent, qui amore honoris aut perſuadent ad vitam, aut retinent ad ſalutem. Sed hoc maiori fratrum conſiderationi dimittendum eſt. Tantum de his qui infantes baptizarunt ſatagimus, vt noſtra in iiſdem ordinandis conſentiant voluntati.* Hinc & AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de fide ad Petrum, parte 2. cap. 3. *Firmiſſimè tene, & nullatenus dubites ſacramentum baptiſmatis non ſolùm intra Eccleſiam Catholicam, ſed etiam apud hæreticos, qui in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti baptizant, eſſe poſſe: ſed extra Eccleſiam Catholicam prodeſſe non poſſe, imò ſicut intra Eccleſiam rectè credentibus per ſanctum baptiſmum conferri ſalutem, ſic extra Eccleſiam baptizatis, niſi ad Eccleſiam redierint, eodem baptiſmo accumulari perniciem. Tantum enim valet Eccleſiaſtica ſocietatis vnitas ad ſalutem, vt baptiſmo non ſaluetur, cui non ibi datur vbi oportet, vt detur. Ineſſe tamen homini baptiſmum etiam extra Eccleſiam baptizato, ſed ad iudicium ineſſe ab Eccleſia ſeparato.* Et iterum Idem libro 2. de baptiſmo contra Donatiſtas cap. 7. *Baptiſmus datus in hæreſi vel ſchiſmate curat, cùm ad vnitatem Eccleſiæ peruenitur, non tamen iteratur.* Et libro 3. capite 11. *Nos non abluimus eum qui apud hæreticos, vel in aliquo ſchiſmate extra communionem Eccleſiæ baptizatus eſt, non tamen ei prodeſſe in quantum hæreticorum vel ſchiſmaticorum peruerſitati conſentit, nec illos qui baptizant quamuis ipſum etiam verum dent baptiſmi ſacramentum, rectè tamen fieere extra Eccleſiam colligere, & contra Eccleſiam ſentire. Sed aliud eſt non habere aliquid, aliud non iure habere, vel illicitè vſurpare. Non itaque ideo non ſunt ſacramenta Chriſti & Eccleſiæ, quia eis illicite vtuntur, non hæretici ſolùm, ſed etiam omnes iniqui & impij. Sed tamen illi corrigendi aut puniendi, illa verò agnoſcenda & veneranda ſunt.* Idem & libro 4. cap. 1. & 2. & libro 2. Contra Creſconium Grammaticum cap. 12. & alibi. Sed hæc ſufficiant. Hinc & LEO I. epiſtola 35. quæ eſt ad Leonem Rauenatenſem Epiſcopum capite 2. *Erga baptizatum ab hæreticis*, ait, *nullatenus ſacramentum regenerationis iteretur, ſed hoc tantum quod ibi deſuit conferatur, vt per Epiſcopalem manus impoſitionem, virtutem ſancti ſpiritus conſequatur.* Idem hæc iterum renouat epiſtola 77. quæ eſt ad Nicetam Aquileienſem Epiſcopum, capite 7. & allegat Gratianus cauſa 1. quæſtione 1. capite Hi qui baptiſmum & capite Hanc regulam. *Hanc ergo regulam* (ait) *ſeruandam in omnibus Eccleſiis prædicauimus, vt lauacrum ſemel initum nulla iteratione violetur, &c.* Vide in ſequenti propoſitione: Baptiſmus non iteretur & epiſtola 90. quæ eſt ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum cap. 17. allegatúrque à Gratiano de conſecratione diſt. 4. cap. His de quibus & ab Iuone Carnotenſ. libro 1. Decretorum. *His autem de quibus ſcripſiſti qui ſe baptizatos ſciunt, ſed cuius fidei ſint fuerint qui eos baptizauere ſe neſcire profitentur, quolibet modo formam baptiſmatis acceperint, baptizandi non ſunt, ſed per manus impoſitionem inuocata virtute ſpiritus ſancti, quam ab hæreticis accipere non potuerunt, Catholicis copulandi ſunt.* Sed & GREGORIVS I. libro 9. Regiſtri epiſtola 61. quæ eſt ad Quirinum Epiſcopum, & epiſcopos Hyberniæ hanc ſententiam approbat, vt etiam allegat Gratianus, de conſecratione diſt. 4. *Ab antiqua* (ait) *patrum inſtitutione didicimus, vt quilibet qui apud hæreſim in Trinitatis nomine baptizantur, cum ad ſanctam Eccleſiam redeunt, aut vnctione chriſmatis, aut impoſitione manus, aut ſola profeſſione fidei, ad*

Annotatione ſedulo obſerua propter cognitionem rerum plurimarum.

Cano 4. Apoſtolorum. Corinth. 3.

Clemens 1.

Innocentius 1.

Concilium Africanum ſub Bonifacio 1.

De clericis qui ab hæreſi reuertuntur ad Eccleſiam.

Augustinus Hipponenſis.

Extra Eccleſiā licet baptiſma verè conferatur, non tamen prodeſt baptizato, niſi ad Eccleſiæ gremium reuertatur.

Leo 1. huius nominis cognomēto Magnus.

Communio non rebaptizandi eos, qui ſunt ab hæreticis baptizati, vide plenius infra.

Gregorius Magnus.

sinum matris Ecclesiæ renouentur vnde Arrianos per impositionem manus Occidēs, per vnctionem verò sanctī chrismatis, ad ingressum sanctæ Ecclesiæ Catholicæ Oriens reformat, Monophysitas verò & alios, ex sola vera confessione recipit: quia sanctum baptisma quod sunt apud hæreticos consecuti, tunc in eis vires emendationis accipit, vel cùm illi per impositionem manus, Spiritum sanctum acceperint, vel illi per professionem veræ fidei, sanctæ & vniuersalis Ecclesiæ visceribus fuerint uniti. Hi verò Hæretici (Hoc allegat etiam Gratianus distinct. 4. de consecrat cap. Hi verò) *qui in Trinitatis nomine minimè baptizantur, sicuti sunt Bonosiaci & Cataphrygiæ quia & illi Christum Dominum non credunt & isti Spiritum sanctum peruerso sensu esse quēdam prauum hominem Montanum credunt quorum similes multi sunt alij cùm ad sanctam Ecclesiam veniunt baptizantur, quia baptisma non fuit, quod in errore positi in sancta Trinitatis nomine minimè perceperunt. Nec potest hoc ipsum baptisma dici iteratum, quod sicut dictum est in Trinitatis nomine non erat datum.* Idem omninò confirmat Concilium CONSTANTINOPOLITANVM III. quod dicitur 6. generale in Trullo celebratum canone 95. suorum decretorum. Idem & Concilium RHOTHOMAG. canone 5. & allegat Burchardus lib 4. decretorum capite 39. *Baptisma* (aiunt patres præfati Concilij) *vnum est, sed in Ecclesia Catholica, cuius nos membra effecti sumus, vbi vna fides est, vbi in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti datur, & ideò qui apud illos hæreticos baptizati sunt, qui in sanctæ Trinitatis confessione baptizant, & veniunt ad nos, recipiantur quidem quasi baptizati, ne sanctæ Trinitatis inuocatio, vel confessio annulletur, sed doceantur integrè & instruantur sensu sanctæ Trinitatis, & mysterio quod in sancta Ecclesia tenetur, & si consentiunt credere, vel aquiescunt confiteri purgatæ fidei integritate, firmentur manus impositione. Si verò paruuli sunt habetes, qui doctrinam non capiant, respondeant pro illis qui eos offerunt, iuxta morem baptizandi, & ita interrogētur, vt sciant quid respondere debeant, & sic manus impositionem accipiant.* Hinc ad eandem rem Concilium MOGVNTINVM IV. capite 15. de Paruulis, qui forsam ab hæreticis baptizati vel aliis, non recepissent sacram vnctionem, iubet vt per Catholicum sacerdotem postea suppleatur, in pectore, scapulis, & in vertice cùm chrismate, & si constat eos non ritè baptizatos secundum debitam formam, eis secundum ritum Ecclesiæ baptisma tradatur. Iterum Concilium VORMATIENSE cap. 5. Vt allegat Burchardus lib. 4. decretorum cap. 40. *Quicunque baptizatus fuerit ab hereticis in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, nullo modo rebaptizari debet, sed per solam manus impositionem purgandus est.* Et Concilium TRIDENTINVM sessione 6. capite de Baptismo. *Si quis dixerit, baptismum qui etiam datur ab hæreticis in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti cùm intentione faciendi quod facit Ecclesia, non esse verum baptismum, anathema sit.* Plura collige ex superioribus annotationibus. & ex sequenti. Vbi adhuc plura testimonia deprehendes.

In quibus Hæreticis Baptismus debeat iterari.

Concilium Constantinopolitanū 3. dictum 6. generale.

Concilium Rhotomagense, hoc concilium non est in 4. voluminibus conciliorum infertur.

De paruulis qui reducuntur ab hæresi ad fidem Ecclesiæ quomodo reconcilientur. Cōcilium Moguntinense 4.

Concilium Vormatiense allegat Burchardus, sed nō reperi in canonibus eiusdem impressis.

Concilium Tridentinum.

Baptismus iterari prohibetur.] Hoc ex superiori de baptismo hæreticorum annotatione satis euadit cognitum, verumtamen adhuc quædam inferere libuit. CANON APOSTOLORVM XLVII. allegat Gratianus distinctione 34. capite Præter sententialiter. *Episcopus aut presbiter, si eum qui secundum veritatem habuerit baptisma, denuo baptizauerit, aut pollutum ab nupiis non baptizauerit, deponatur, tamquam deridens crucem & mortem Domini, nec sacerdotes à falsis sacerdotibus iure discernens.* CLEMENS I. libro 6. constitutionum Apostolicarum cap. 15. *Neque*, ait, *impiorum baptismus recipitur, neque is qui per sanctos administratur altero baptismo debet irritus effici. Vt enim vnus est Deus, & vnus est Christus, & Paracletus vnus, sic vnus est baptismus qui in eius nomine datur.* Et paulò post. *Verumtamen initiatos iterum baptizare tentantes, crucifigunt Dominum, iterum eum interimunt, deridēt diuina, eludunt sancta, insultant spiritui, sanguinem sanctum veluti communem contemnunt, peccant in mittentem, in passum, & in testificantem.* Est epistola CYPRIANI CARTHAGINENSIS ad Iubaianum de Hæreticis baptizandis, in qua confitetur non licere baptisma reiterare, cùm illud exponit actuum 8. *Cùm audissent Apostoli qui erant Hierosolymis, quia recepit Samaria verbum Dei, &c.* Vbi docet Petrum & Ioannem Samaritanos non secundo baptismo abluisse, quia iam à Philippo Diacono baptizati erant, sed tantum eis manum imposuisse, vt acciperent Spiritum sanctum. *Et idcirco* (ait) *quoniam legitimum & Ecclesiasticum baptismum consecuti fuerant baptizari eos vltra non oportebat, sed tantummodo quod deerat, id à Petro & Ioanne factum est, vt oratione pro eis habita & manu imposita inuocaretur & infunderetur super eos Spiritus sanctus, &c.* Hinc præceptor eius & doctor, TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Baptismo. *Semel ergo* (ait) *baptismum inimus, semel delicta diluuntur, quia ea iterari non oportet. Caterùm Israël Iudæus quotidie lauat, quia quotidie inquinatur, quod ne in nobis quoque fieret, propterea de vno lauacro definitum est. Fœlix aqua quæ semel abluit, quæ ludibrio peccatoribus non est, quæ non assiduitate sordium infecta, rursus, quos diluit, inquinat, &c.* Iterum CYPRIANVS CARTHAGINENSIS epistola 3. libri 2. & sermone de ablutione pedum. *Baptismum* (ait) *repeti Ecclesiastica prohibent regula, & semel sanctificatis nulla deinceps manus iterum consecrans præsumit accedere. Nemo sacros ordines semel datos iterum renouat. Nemo sacro oleo lita, iterum linit aut consecrat, &c.* Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de fide ad Petrum capite 3. *Quisquis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti baptismi sacramentum acceperit, integrum sacramentum accipit, sed salutem, quæ virtus est sacramenti, non habebit, si extra Catholicam Ecclesiam ipsum sacramentum habuerit. Ergo ideo debet ad Ecclesiam redire, non vt sacramentum baptismatis iterum accipiat, quod nemo debet in quolibet homine baptizato repetere sed vt in societate Catholica vitam æternam accipiat, &c.* Et antè Augustinum. Concilium CARTHAGINENSE I. sub Syluestro 1. vel Marco, 1. canone 1. *Illicitas esse sancimus rebaptizationes, & satis esse alienum à fyncera fide, & Catholica disciplina discussus est autem titulus rebaptizationis necessarius, in quo plùs schismatis rabies delitescebat, & habita moderatione legis vigore & authoritate fides custodita est.* Idem omnino statuit postea Concilium CARTHAGINENSE III. canone 38. Et ante hæc IVSTINVS MARTYR quæstione 14. ad Orthodoxos. quærentibus, quare hæretici baptizati, dum conuertuntur, non rebaptizantur. cùm eorum baptisma non sit verum, & in Ecclesia collatum, respondet. *Hæretici ad rectam opinionem venientis, delictum corrigitur prauæ quidem opinionis mutatione sententiæ, baptismatis autem vnctione sancti vnguenti suffragiorum*

Canon Apostolorum.

Clemens 1.

Cyprianus Carthaginensis.

Tertullianus Carthaginens.

Cyprianus Carthaginens.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Carthaginens.

Concilium Carthag. 3 cui interfuit Augustinus.

Iustinus Martyr de Hæreticis non baptizandis vide superiorē annotationē de baptismo Hæreticorum.

giorum autem impoſitione manuum: nec quicquam manet eorum quæ ante fuerunt, quin ſoluatur. Verumtamen Cyprianus libro 1. epiſtola 6. ad Magnum, Hæreticorum Baptiſma iterandum cenſet, ſicut & in aliis locis, vt pote epiſtola 12. eiuſdem libri ſed ſequenda eſt patrum priùs memoratorum opinio. Præterea narrat EVSEBIVS CAESARIENSIS libro 7. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 8. & refert ſententiam cuiuſdam viri ſanctiſſimi, nomine DIONYSII ALEXANDRINI Epiſcopi, libro 5. de Baptiſmate ad Xiſtum Romanæ vrbis Epiſcopum, *Erat* (inquit ille Dionyſius) *apud nos frater quidam fidelis antiquitus, antequam etiam ego epiſcopus ordinarer, imò & antequam deceſſor meus Heraclas. Hic cùm intereſſet his qui baptizantur, & audiret, vel quid interrogentur, vel quid reſpondeant, flens acceſſit ad me, & procidens ad pedes meos conpteri cœpit ſe Baptiſma ab hæreticis aliter ſuſcepiſſe, quod tamen ſecundum ea quæ nunc videret, à nobis miniſtrari, nec Baptiſma duceret, eò quòd eſſet repleta blaſphemiis, omnis illa confeſſio. Simul & hoc addebat, ſe in tantum pro hoc errore ſtimulari, vt ne oculos quidem ad Deum auderet erigere. Propter quod exorabat ſe mundari & purificari Eccleſiaſtico Baptiſmate, vt & gratiam poſſet conſequi Spiritus ſancti. Quod ego facere auſus non fui, ſed dixi poſſe ei ſufficere tam multi temporis communionem, quam in Eccleſia conſecutus eſt per hoc, quòd à nobis Euchariſtia ſuſpiciens domum, reſponderet Amen, ex quo & per ſingula potuiſſet ipſa ſacramentorum virtute purgari, &c.* Eandem hiſtoriam prolixiori ſtilo proſequitur NICEPHORVS CALLISTVS libro 6. Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ cap. 9. Qui & aliam refert libro 8. cap. 44. loquens qualiter Athanaſius adhuc ephebus per ludum à coæuis pueris in Epiſcopum ſit conſecratus. *Et cùm eſſet conſecratus, etiam per ludum Epiſcopalia exercebat officia, & quoſdam pueros baptizauit. Inquiſiuit autem Alexander Alexandrinæ Eccleſiæ tum præſul, vbi rem iſtam reſciuit a pueris cùm quid vmbratilis epiſcopus per ludum ritus ſacros peragens dixerit, tum quid reſponderint, qui ſacris ab eo initiati eſſent. Atque vbi rem quamlibet iuxta Eccleſiaſticam traditionem ſeruatam repetit, cùm Epiſcopis qui ei tum aderant re deliberata, non denuo baptizandos eſſe cenſuit, quì ſemel per ſimplicitatem diuina gratia digni effecti eſſent. Et tantummodo ea quæ ſacerdotibus facere fas eſt, in myſterio adimplere iuſſit. Pueros autem eo quem in ludo cœperant ordine, ipſum Deum teſtem faciens, in Eccleſiam induxit, & propinquis ſuis traditos, vt ab eis cuſtodirentur, atque in imitatione ad progreſſus faciendos inſtruerentur, qui ſic abundè inſtitutionem puerilem aſſecuti eſſent, rogauit, &c.* Hinc SYRICIVS I. epiſtola ad Himerum Tarraconenſem Epiſcopum cap. 1. *Prima pagina tua fronte ſignaſti Baptizatos ab impiis Arrianis plurimos, ad fidem Catholicam feſtinare, & quoſdam de fratribus noſtris eoſdem denuo Baptizare velle, quod non licet. Cùm hoc fieri & Apoſtolus vetet, & canones contradicant, & poſt ceſſatum Arinimenſe Concilium, miſſa ad prouincias à venerandæ memoriæ prædeceſſore meo* LIBERIO I. *Generalia decreta prohibeant, quos nos cùm Nouatianis aliiſque hæreticis, ſicut eſt in ſynodo conſtitutum, per inuocationem ſolam ſeptiformis Spiritus Epiſcopalis manus impoſitione, Catholicorum conuentui ſociamus. Quod etiam totus Oriens Occidenſque cuſtodit, à quo tramite vos quoque poſthac minime conuenit deuiare, ſi non vultis à noſtro collegio, ſy o dali ſententia ſeparari.* Idem Concilium AFRICANVM ſub Bonifacio 1. cap. 24. vt ſupra retulimus. Idem etiam de Baptiſmate non reiterando, in his qui lapſi ſunt, ſtatuit FOELIX III. epiſtola 1. decretali capite 1. quæ approbata, & lecta eſt in Concilio ROMANO ſub eodem celebrato, vt poſuimus in dictione. Lapſus. Idem quoque poſtea & ſtatuit VIGILIVS I. epiſtola ad Eutherium Epiſcopum cap. 3. vide ibidem. Hinc etiam de non rebaptizandis Catholicis GREGORIVS III. epiſtola 4. quæ eſt ad Bonifacium Archiepiſcopum Moguntinenſem. *Quoſdam* (ait) *abſque interrogatione ſymboli, ab adulteris & indignis preſbyteris fuſſe baptizatos in his tua dilectio teneat antiquum morem Eccleſiæ, quia quiſquis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti baptizatus eſt, rebaptizari eum minimè licet. Non enim in nomine baptizantis, ſed in nomine Trinitatis huius gratia donum percepit. Et teneatur quod Apoſtolus ait, vnus Deus, vna Fides, vnum Baptiſma.* Idem epiſtola 5. prohibet ne hi qui in nomine Trinitatis fuerint Baptizati, quamuis gentiles, rebaptizentur, ſed per manus impoſitionem & ſacri chriſmatis vnctionem confirmentur. Et ideò ZACHARIAS I. epiſtola 2. quæ eſt ad eumdem Bonifacium Moguntinenſem Epiſcopum ſic ait. *Vigilius & Sodonius, viri religioſi, apud Baioariorum Prouinciam degentes, ſuis apud nos literis viſi ſunt, per quas intimauerunt, quòd tua reuerenda fraternitas eis iniungeret Chriſtianos denuò Baptizare. Quod audientes nimis fuimus conturbati, & in admirationem quandam incidimus, ſi habetur, vt dictum eſt. Retulerunt quippe quòd fuerit in eadem prouincia ſacerdos, qui latinam linguam penitus ignorabat, & dum baptizaret, neſciens latini eloquij infringens linguam, diceret: Baptizo te in nomine Patria, & Filia, & Spiritus ſancta: ac per hoc tua fraternitas conſideranit rebaptizare. Sed ſanctiſſime frater ſi ille qui baptizauit, non errorem introducens, aut hareſim, ſed pro ſola ignorantia Romanæ locutionis, infringendo linguam, vt ſupra fati ſumus, baptizans dixiſſet, non poſſumus conſentire, vt denuo baptizetur, quia (quod tua bene compertum habet fraternitas) quicunque baptizatus fuerit ab hæreticis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, nullo modo rebaptizari debeat, ſed per ſolam manus impoſitionem purgari debeat. Nam ſi ita eſt, vt nobis relatum eſt, non amplius à te illis prædicentur huiuſmodi, ſed vt patres ſanctè docent & prædicant, tua ſanctitas ſtudeat conſeruare.* Præterea NICOLAVS I. ad conſulta reſpondens Bulgarorum, & allegat Gratianus de conſecratione diſt. 4. A quodam. *A quodam Iudæo neſcitis vtrum Chriſtiano an pagano multos in patria veſtra baptizatos aſſeritis, & quid inde ſit agendum conſulitis: Hi profectò ſi in nomine Trinitatis, vel tantùm in nomine Chriſti* (ſicut in actibus Apoſtolorum legitur) *baptizati ſunt, vnum quippe idemque eſt, vt ſanctus Ambroſius exponit, quia non illorum ſed eius eſt, rebaptizari non debent.* Hinc & Concilium TARRACONENSE canone 6. allegat Burchardus libro 4. decretorum cap. 50. *Dictum nobis eſt, quòd quidam de plebe, bis aut ter ab Epiſcopis ignorantibus tamen eiſdem Epiſcopis, confirmentur. Vide nobis viſum eſt eandem confirmationem, ſicut nec Baptiſmum iterari minimè debere, quia bis vel amplius baptizatos aut confirmatos, non ſ culo, ſed ſoli Domino, ſub habitu regulari vel clericali, religioſiſſimè famulari decretum eſt.* De non rebaptizando etiam pluribus agit verbis Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 13. & Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 7. capite de Baptiſmo. *Si quis dixerit verum, & rite collatum Baptiſmum iterandum eſſe illi, qui apud infideles fidem*

Chriſti

Rufebius Cæſarienſis.

Dionyſius Alexandrinus.

Nota Hiſtoriam pulcherrimam.

Attende cæremonias in Baptiſmo obſeruandas.

Nicephorus Calliſtus.

Hiſtoria lectu dignißima.

Syricius 1.

Epheſ. 4.

Liberius 1.

Fœlix 3.

Cõcilium Romanũ ſub Fœlice 3.

Vigilius 1.

Gregorius 3.

Epheſ 4.

Zacharias 1.

De quodam ſacerdote Idiota qui formam Baptiſmi vitiauerat corruptis verborum vocabulis.

Nicolaus 1.

Actuum 10.

Ambroſius Mediolanenſis

Concilium Tarraconenſe nec reperitur in 4. voluminibus cõciliorum inſertum.

Concilium Moguntinum 4.

Concilium Tridentinum.

Digitized by Google

Chriſti negauerit, cùm ad pœnitentiam conuertitur, anathema ſit. Hoc dicemus etiam dictione Lapſus. Vide etiam ſuperius, de Baptiſmo paruulorum. Portò idem facultates Theologicæ, Louanienſis & Pariſienſis, confirmant, vt ſuperiùs allegauimus. Coniunge & ſequentia.

Baptiſmum iterantium pœna & cenſura. Leo I. epiſtola 77. ad Nicetam Aquileienſem Epiſcopum capite 6. allegatur à Gratiano cauſa 26. quæſt. 7. cap. Tempora. *His verò (ait) de quibus dilectio tua nos credidit conſulendos, qui ad iterandum Baptiſmum, vel metu coacti ſunt, vel errore traducti, & nunc ſe contra Catholicæ Fidei ſacramentum eſſe cognoſcunt, ea eſt cuſtodienda moderatio, qua in ſocietatem noſtram non niſi per pœnitentiæ remedium, & per impoſitionem Epiſcopalis manus, communionis recipiant vnitatem. Tempora pœnitudinis habente ratione tuo conſtituente iudicio, prout conuerſorum animos perſpexeris eſſe deuotos, pariter etiam habens ſenilis ætatis intuitum, & periculorum quorumque aut ægritudinum reſpiciens neceſſitates, in quibus ſi quis ita grauiter vrgeatur, vt dum adhuc pœnitet, de ſalute ipſius deſperetur, oportet ei per ſacerdotalem ſolicitudinem communionis gratia ſubueniri.* Et Concilium ILERDENSE cano. 13. *Catholicus qui filios ſuos in hæreſi Baptizandos obtulerit, oblatio illius in Eccleſia nullatenus recipiatur.* Et cano. 14. *Cùm rebaptizatis, fideles religioſi nec in cibo participent.* Sed & Concilium TOLETANVM III. cano. 2. in confeſſione patrum eiuſdem Concilij *Quicunque rebaptizandi ſacrilegum opus eſſe bonum credit, aut crediderit, agit, aut egerit, anathema ſit.* Item & Concilium LATERANENSE ſub Innocentio 3. capite 4. & allegatur extra, de Baptiſmo cap. 6. Excommunicant Græcos, ſi de cætero præſumpſerint Latinos rebaptiſare, vt facere pro more habebant. Sed de his etiam lege ſequentia.

Leo 1.

Concilium Ilerdenſe.

Concilium Toletanum 3.

Concilium Lateranẽſe ſub Innocentio 3.

Baptiſmus quando licitè Iteratur. Concilium HIPPONENSE canone 40. ſtatuit vt hi, qui in nullo teſtimonio ſe Baptizatos nouerunt, baptizentur, & in decreto quo Concilium claudit ſubditur. *Non oportet dubitari, quòd remoto ſcandalo diſſenſiones vniuerſæ plebis, inuitata pacis compenſatione & ſacrificio charitatis aboleantur, quæ maiorum ſuorum authoritatem ſequentes, repetitione Baptiſmi commiſerunt.* Hoc tamen ſub concluſione additur. *Hanc rem placuit non confirmari priùs quàm exeinde tranſmarina Eccleſia conſulatur.* Et ſic ſignauerunt Epiſcopi, emancipatione ad meliorem tractatum dilata. Idem tamen confirmat Concilium CARTHAGINENSE V. canone ſexto & allegat Gratianus de conſecratione diſtinctione 4. capite Placuit. *Placuit de infantibus, quoties non inueniuntur certiſſimi teſtes qui eos Baptizatos eſſe ſine dubitatione teſtentur. Neque ipſi ſint per ætatem, idonei de traditis ſibi ſacramentis reſpondere, abſque vllo ſcrupulo eos eſſe Baptizandos, ne iſta trepidatio eos faciat ſacramentorum purgatione priuari. Hinc enim legati Mauorum fratres noſtri conſuluerunt, quia multos tales à Barbaris redimunt.* Idem Concilium AFRICANVM ſub Bonifacio primo capite 39. Hinc & LEO I. de iiſdem diſſerens epiſtola 35. quæ eſt ad Leonem Rauenatenſem Epiſcopum capite primo. Dicit, ſe quorumdam fratrum ſuggeſtione comperiſſe, aliquos captiuorum ad ſedes ſuas libertatemque redeuntes, qui ſcilicet in captiuitatem illa ætate peruenerint, quæ nullius rei firmam poterat habere notitiam, remedium quidem implorare Baptiſmi: ſed vtrum eiuſdem myſterij antè ſacramenta perceperint, infantiæ inſcientia non poſſe reminiſci. Et ideò ſub latentis recordationis incerto animas ſuas in diſcrimen adduci, dum ſub ſpecie cautionis, negatur his gratia, quæ ideò non impenditur, quia putatur impenſa. *Cùm itaque tribuere talibus dominici ſacramenta myſterij non immeritò quorumdam fratrum formido dubitaret, in ſynodali cœtu formam huiuſcemodi conſultationis accepimus, quam diligentius diſcuti, & pro vniuſcuiuſque ſenſu ſolicita volumus ratione tractari, quo ad veritatem adhibita cognitione multorum certius peruenire poſſemus. Eadem ergo quæ in ſenſum noſtrum diuina inſpiratione venere, frequens etiam fratrum firmauit aſſenſio. In primis itaque prouidere debemus, ne dum ſpeciem quandam cautionis tenemus, damnum regenerandarum incidamus animarum. Quis enim ita ſit ſuſpicationibus ſuis deditus, vt verum eſſe definiat, quod omni manifeſtatione ceſſante ex opinione ambigua ſuſpicatur? Cùm itaque Baptizatum ſe (* Hoc allegat Gratianus de conſecratione diſtinctione quarta capite Cum itaque*) Nec ille recordetur quis regenerationis eſt cupidus, nec alter arbitrari de eo poſſit quod neſciat conſecratum, nihil eſt in quo peccatum poſſit obrepere, cum in hac parte conſcientiæ ſuæ nec ille reus ſit, qui conſecratur, nec ille qui conſecrat. Scimus quidem inexpiabile eſſe ſacrilegium, quoties iuxta hæreticorum damnata, à ſanctis Patribus inſtituta cogitur aliquis lauacrum, quod regenerandis ſemel tributum eſt, bis ſubire, Apoſtolica reclamante doctrina, quæ nobis vnam prædicat in Trinitate Deitatem, vnam in fide confeſſionem, vnum in Baptiſmate ſacramentum. Sed in hoc nihil ſimile formidatur, quoniam non poteſt in iterationis crimen deuenire, quod factum eſſe omninò neſcitur. Atque ideò quoties perſona talis inciderit, ſolicita primùm examinatione diſcutiie, & longo tempore, niſi fortè finis ſupremus immineat, indagate, vtrum nemo ſit penitus, qui teſtimonio ſuo iuuare poſſit ignorantiam neſcientis. Et cùm conſtiterit hunc qui Baptiſmatis indiget ſacramento, ſola inanitur ſuſpicione prohiberi, accedat intrepidus ad conſequendam gratiam, cuius in ſe nullum ſcit eſſe veſtigium, nec vereatur huic ianuam ſalutis aperire, quam nunquam ante docetur ingreſſus.* Idem adhuc & epiſtola 90. quæ eſt ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum capite decimo ſexto & allegat Gratianus de conſecratione diſtinctione quarta capite 82. nulla &c. Et Iuo Carnotenſis libro primo decretorum. Vbi iubet *Quòd ſi nulla exiſtant indicia inter propinquos aut familiares, nulla inter clericos aut vicinos, quibus hi de quibus quæritur, baptizati fuiſſe doceantur, agendum eſt vt renaſcantur, ne manifeſtè pereant, in quibus quod non oſtenditur geſtum, ratio non ſinit vt videatur iteratum. Qui autem poſſunt meminiſſe, quòd ad Eccleſiam veniebant, cùm parentibus ſuis poſſunt recordari, an quod eorum parentibus dabatur, acceperint. Sed ſi hoc etiam ab eorum memoria alienum eſt, conferendum eis videtur, quod collatum eſſe neſcitur, quia non temeritas intercenerit præſumptionis, vbi eſt diligentia pietatis.* Et ſubdit capite decimo, ſeptimo, allegaturque à Gratiano de conſecratione diſtinctione quarta capite. His de quibus. Et ab Iuone libro, primo. *His autem de quibus ſcripſiſti qui ſe baptizatos ſciunt, &c.* Vt ſuperius allegauimus. Hæc præfata Leonis decreta confirmat Concilium CONSTANTINOPOLITANVM III. quod dicitur ſextum generale in Trullo celebratum, canone octuageſimo quarto nec eadem verba fas videtur toties repetere.

Concilium Carthagin. 5.

Concilium Africanum. Leo 1.

Concilium Conſtantinopolitanũ 3. quod generale dicitur.

Hæc ſuperioribus annotationibus ſatis elucidata ſunt. Epheſ. 4.

Hæc nunc fideli cauentur in Eccleſia, quia Baptizatorum nomina deferibuntur, & parentũ atque patrinorum, & locus atque annus.

Caſus liciti in reperido vel iterando Baptiſmate.

Gregorius 1.

repetere. Idem GREGORIVS I epiſtola 37. libri 12 ad Fœlicem Siciliæ Epiſcopum cap. 7. vbi etiam idem de non iteranda confirmatione tractat. niſi in caſibus de Baptiſmo præmiſſis. Eiuſdem eſt opinionis etiam GREGORIVS III. epiſtola 4. ad Bonifacium Archiepiſcopum Moguntinum. *Pro parvulis* inquit *qui a parentibus ſubtracti ſunt, & an Baptizati ſint, an non, ignorant, hos vt Baptizare debeas ſecundum patrum traditionem, ſi non fuerit qui teſtificetur, ratio poſcit.* Porrò prætactum Concilij 5. Carthaginenſis decretum, renouat etiam longè poſt Concilium VORMATIENSE I. capite 70. & allegat etiam Burchardus libro quarto decretorum cap. 5. addens hoc ex Pœnitentiali THEODORI cap. 14. *Qui bis ignorantes Baptizati ſunt, non indigent pro eo pœnitere, niſi quod ſecundum canones non poſſunt ordinari, niſi magna alia neceſſitas cogat. Qui autem non ignari iterum Baptizati ſunt, quaſi iterum Epiſcopum crucifixerint, ſeptem annos pœniteant, quartam & ſextam feriam, & tres quadrageſimas pœniteant. Si pro vitio aliquo fuerint ſimuliter, ſi pro mundicia putauerint, tribus annis ſim liter pœniteant.* Plura ex ſuperioribus collige. Et vide ſequentia.

Concilium Vormatienſe.

Theodori Pœnitentiale.

Baptiſmus quo tempore conferendus.] VICTOR I. epiſtola ad Theophilum Alexandriæ Epiſcopum, & reliquos Epiſcopos. *Octaua Die Paſchæ Baptiſmus celebrandus eſt Catholicus, ſed tamen ſi neceſſe fuerit aut mortis periculum ingruerit. Gentiles ad fidem venientes, quocumque loco vel momento vbicumque euenerit, ſiue in flumine, ſiue in mari, ſiue in fontibus, tantum Chriſtiana confeſſione credulitatis clarificata Baptizentur. Ipſis quoque quod in Baptiſmo polliciti ſunt, ſummopere eſt attendum, ne infideles, ſed fideles inueniantur. Ipſi verò qui infidelitatis nota aſperguntur, infames efficiuntur, atque inter fideles minime reputantur.* Et SYRICIVS I. epiſtola ad Himerium Tarracouenſem Epiſcopum capite ſecundo, & allegat Gratianus de conſecratione diſtinctione quarta capite Non ratione. In hac enim epiſtola arguit quoſdam qui frequenter diebus feſtis Apoſtolorum & Martyrum præſumebant Baptizare. *Cum hoc* ait *) priuilegium cum Pentecoſte Dominicum Paſcha ſpecialiter defendat, quibus feſtis per annum diebus, ad fidem confluentibus generalia Baptiſmatis tradi conuenit ſacramenta, his ſanctis, ut exceptis qui ante 40. vel eo amplius dies, nomen dederint, & exorciſmis, quotidianiſque orationibus atque ieiunijs fuerint expiati, quatenus Apoſtolica illa impleatur præceptio, vt expurgato veteri fermento, noua incipiat eſſe conſperſio. Sicut ſacram ergo paſchalem reuerentiam in nullo diximus eſſe minuendam, ita infantibus qui necdum loqui poterunt per ætatem, vel his quibus in qualibet neceſſitate opus fuerit, ſacri vnda Baptiſmatis omni voluimus celeritate ſuccurri, ne ad noſtrarum perniciem tendat animarum, ſi negato deſideranti fonte ſalutari, exiens vnuſquiſque de ſeculo, & regnum perdat & vitam. Quicunque etiam diſcrimen naufragij, hoſtilitatis imminentis obſidionis ambiguum, vel cuiuſlibet corporalis ægritudinis deſperationem incidenter, & ſibi vnico credulitatis auxilio popoſcerint ſubueniri, eadem quo poſcunt momento temporis expetita regenerationis præmia conſequantur. Hactenus erratum in hac parte ſufficiat nunc præfatam regulam omnes teneant ſacerdotes, qui nolunt ab Apoſtolica petra, ſuper quam Chriſtus vniuerſalem conſtruxit Eccleſiam, ſoliditate diuelli.* Hoc decretum citat & confirmat Concilium MOGVNTINVM I. ſub Carolo magno canone quarto & Concilium MOGVNTINVM II. ſub Rabano Mauro cap. 3. Et Concilium TRIBVRENSE capite 12. hæc tria Concilia non infimæ authoritatis, prædictum Syricij & allegant & approbant decretum, ſicut & ſequens. Siquidem LEO I. epiſtola 4. quæ eſt ad Epiſcopos Siciliæ cap. 1. grauiter eos obiurgat quòd numeroſius in die Epiphaniæ Baptiſmi ſacramentum, quàm in die Paſchæ conferebant, rationemque reddit capite ſecundo, & tertio, Quia (ait) *Dies vniuerſos Chriſti innumeris conſecratos fuiſſe virtutibus, & in cunctis eius actionibus ſacramentorum myſteria coruſcaſſe, notum eſt. Sed aliter quæque ſignis denunciari, aliter rebus impleri, nec quæcumque numerantur in operibus ſaluatoris, ad tempus pertinere Baptiſmatis. Verùm Spiritus ſapientiæ & intellectus. Ita Apoſtolos & totius Eccleſiæ eruditit magiſtros, vt in Chriſtiana obſeruantia nihil inordinatum, nihil pateretur confuſum. Diſcernenda ſunt cauſa ſolemnitatum, & in omnibus inſtitutis Patrum Principumque noſtrorum rationabilis ſeruanda diſtinctio, quia non aliter vnus Grex & vnus paſtor ſumus, niſi quemadmodum Apoſtolus docet, ipſi ſum dicamus omnes: Simus autem perfecti.* In eodem ſenſu, & in eadem ſententia ſubdit capite, tertio. *Quamuis ergo omnia myſteria in vnam Chriſti concurrant perſonam, & ad noſtræ reparationis tendant effectum proprie tamen* (hoc allegat Gratianus de conſecratione diſtinctione quarta capite Propriè) *in morte crucifixi, & in reſurrectione ex mortuis, potentia Baptiſmatis nouam creaturam condit ex veteri, vt in renaſcentibus & mors Chriſti operetur & vita: dicente beato Apoſtolo Paulo. Quicumque Baptizati ſumus in Chriſtum Ieſu, in morte ipſius Baptizati ſumus: ex cuius doctrina ſpiritu apparet regenerandis filiis hominum, & in Dei filios adoptandis, illum Diem eſſe & illud tempus electum, in quo per ſimilitudinem formámque myſterij, ea quæ geruntur in membris his, quæ in ipſo ſunt capite geſta, congruerent, dum in Baptiſmatis regula, & mors interuenit interfectione peccati, & ſepulturam triduanam imitatur trina demerſio: & ab aquis elenatio, reſurgentis inſtar eſt de ſepulchro: hinc eſt quod Dominus, poſtquam ſurrexit à mortuis, ad inſtructionem paſtorum formam & poteſtatem tradidit Baptizandi, & non antè, vt oſtenderet, regenerationis gratiam ex ſua reſurrectione cœpiſſe. Additur ſanè huic obſeruantiæ, etiam Pentecoſtes ex aduentu Spiritus ſancti ſacra ſolemnitas quæ de Paſchalis feſti pendet articulo. Et cum ad alios Dies alia feſta pertineant, hac ſemper ad eum Diem, qui Reſurrectione Domini eſt inſignis, occurrit, porrigens quodammodo auxiliantis gratiæ manum, & eos quos à Die Paſchæ aut moleſtia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut nauigationis difficultas intercluſit, amittans vt quibuſlibet neceſſitatibus impediti, deſiderij ſui effectum dono Spiritus ſancti conſequantur.* Et concludit capite quinto (vt & allegat Gratianus de conſecratione diſtinctione quarta, capite duo tempora) *Vnde quia manifeſtiſſimè patet, Baptizandis in Eccleſia electis, hæc duo tempora de quibus locuti ſumus, eſſe legitima, dilectionem veſtram monemus, vt nullos alios dies huic obſeruantiæ miſceatis, niſi in mortis articulo, in obſidionis diſcrimine, in perſecutionis angustiis, in timore naufragij, vbi vera ſalutis ſingulare præſidium cuiquam non negamus* (Hoc etiam allegatur à Gratiano ibidem capite. Si quis) *Si quis autem Epiphaniæ feſtiuitatem, quæ in ſuo ordine debito honore veneranda eſt, ab hoc exiſtimat priuilegium habere Baptiſmatis, quia hoc quidam putant, quia in eadem Die Dominus ad Baptiſmum Ioannis acceſſerit, ſciat illius Baptiſmi aliam gratiam,*

Concilium Moguntinū 1. Cōcilium Tribuienſe.

Leo 1.

1. Corinth. 1.

Roman. 6.

De his cæremonijs quæ in baptiſmate obſeruantur, ſuperius dictum eſt. Matthæi 28.

(infrà

Ioannis 1. Matthæi 3. Lucæ 3. Lucæ 2. Galat. 5. Matthæi 5. Roman. 10.

(infrà dicemus) *aliam fuisse rationem, nec ad eandem pertinuisse virtutem, quia per Spiritum sanctum renascuntur, de quibus dicitur: Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Dominus enim nullius indiges remissione peccati, nec quærens remedium renascendi, sic voluit baptizari, quomodo voluit circumcidi, hostiámque pro se emundationis offerri, vt qui factus erat ex muliere, fieret sub lege, quam non venerat soluere, sed adimplere, & implendo finire, sicut beatus prædicat Apostolus: finis autem legis Christus ad iustitiam omni credenti. Baptismi sui in se credidit sacramentum, quia in omnibus primatum tenens, se docuit esse principium, & tunc regenerationis potentiam sanxit, quando de latere ipsius profluxerunt, sanguis redemptionis, & aqua baptismatis.* Eadem reperit & epistola 78. ad Episcopos Campaniæ Sammij & Piceni capite primo. Idem & statuit GELASIVS I. epistola prima, ad Episcopos Lucaniæ, Brutiorum, & Siciliæ, &c. capite 12. allegatúrque à Gratiano de consecratione distinctione quarta, capite Baptizandi, & ab Iuone Carnotensi libro primo Decretorum. Porrò hic attende, quia hæc constitutio facta est antiquitus, quia in Baptizandis electis, qui iam grandæui erant, & de gentibus ad Christianitatem properabant, Apostolica regula obseruabatur, vt priùs Catechumeni, Exorcismis seruandi, ieiunijs sanctificandi, & frequentibus prædicationibus instruendi erant (vt dicemus aliàs) & posteà (nisi interceßisset necessitas quæ non habebat legem, prout superiùs expressum est, & alibi dicetur, scilicet, Catechumenus, & Pœnitens) duobus his festis diebus Paschæ, & Pentecostes baptizabantur, vt idem Leo astruit epistola quarta, ad Episcopos Siciliæ, hinc omnium illorum antiquior TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Baptismo, ad calcem. *Si qui (ait) pondus intelligant Baptismi, magis timebunt consecutionem quam dilationem, fides integra secura est de salute, Diem Baptismo solenniorem Paschæ præstat, cùm & Passio Domini in qua tingimur, adimpleta est, nec incongruenter aut figuram interpretabitur. Quod cùm vltimum Pascha Dominus esset actурus, missis Discipulis ad præparandum. Conuenietis (inquit) hominem aquam baiulantem Paschæ celebrandæ, locum de signo aquæ attendit. Exinde Pentecoste ordinandis lauacris latissimum spacium est, quòd & Domini Resurrectio inter Discipulos frequentata est, & gratia Spiritus sancti dedicata, & spes aduentus Domini suboßensa, quòd tunc in cœlo recuperato eo Angeli ad Apostolos dixerunt, sic venturum quemadmodum & in cœlos conscendit. Cæterùm omnis dies Domini est, omnis hora, omne tempus habile Baptismo, si de solemnitate interest, de gratia nihil refert.* Sed & Concilium LAODICENVM I. canone quadragesimo quinto: *Non oportet ad Baptisma quemquam post duas Quadragesimæ hebdomadas admitti.* Et canone quadragesimo sexto. *Propter eos qui ad Baptisma veniunt, fidem discere, & quinta feria septimanæ maioris Episcopo, aut Presbyteris reddere.* Hoc allegat Gratianus de consecratione, distinctione quarta, capite Baptizandos. Hùncque canonem citat & allegat Concilium PARISIENSE III. libro primo, capite sexto, & addit canonem quadragesimum septimum, & sic exponunt Patres eiusdem Concilij. *His verbis* (inquiunt) *datur intelligi, quòd ad fidem Christi venientes, eiusdem fidei & Baptismatis instruebantur sacramentis. Verùm quando fides Christi vbique pollet, & parvuli de Christianis parentibus nati, antequam ad intelligibilem ætatem veniant, Baptismatis sacramenta percipiunt, necesse est vt quod imbecillis ætas nequiuit, intelligibilis discere satagat. Quod quia ab vsu Christianæ religionis, propter quorundam incuriam, recessit, quanta est negligentia, quantique discriminis, satis dici non potest. Sanè à quibusque quamuis fides Christi inhianter expetatur, aliter tamen agitur quam diuina authoritas testetur. Præfixa tempora canonum super celebratione Baptismatis à multis partim ignorantia, partim præsumptione violantur. Quod ad negligentiam sacerdotum, nec non & auditorum pertinere dubium non est.* Quo itaque Baptismus tempore celebrari debeat, etiam post Leonis decreta Concilium MATISCONENSE II. canone tertio, sic statuit: *Relatione quorundam fratrum nostrorum comperimus Christianos non obseruantes legitimum diem Baptismi, penè per singulos dies ac natales Martyrum filios suos baptizare, ita vt vix duo vel tres reperiantur in sancto Pascha, qui per aquam & Spiritus sancti regenerentur. Idcircò censemus, vt ex hoc tempore nullus eorum permittatur talia perpetrare, præter illos quos infirmitas nimia, aut dies extremus compellit filios suos Baptismum percipere. Ideóque præsentibus admonitionibus, à suis erroribus vel ignorantia reuocati, omnes omninò à die Quadragesimæ, cum infantibus suis ad Ecclesiam obseruare præcipimus, vt impositionem manus certis diebus adepti, & sacri olei liquore perunctі, legitimi diei festiuitate fruantur, & sacro Baptismate regenerante, quò possint & honoribus, si vita comes fuerit, sacerdotalibus fungi, & singularis celebrationis solemnitate frui.* Idem omninò nec dissimili sententia Concilium ANTISIODORENSE I. capite decimo octauo. Nam & tantùm baptizare permittit in Paschæ solemnitate, si non adsit impedimentum mortis. Idem omninò iniunxit GREGORIVS II. epistola tertia quam misit populo Thuringiæ, hoc præcipiens Episcopo, quem eidem destinabat populo, obseruandum. Præterea huiusmodi decreta renouat Concilium VVORMATIENSE I. capite primo, & iterum nouissimè Concilium COLONIENSE IV. capite octauo pro abusibus reformandis. *Statuimus,* (aiunt Patres eiusdem Concilij) *vt Pastores, & Concionatores adhortentur populum, vt paruulos natos, instante festo Paschæ, ferment baptizandos in vigilia Paschæ, & natos, festo Pentecostes instante, ad festum Pentecostes vsque seruent, si tamen nullum imminet vitæ periculum.* Vide pluta in superioribus & sequentibus, vide Catechumenus.

Gelasius 1.

Ratio cur Baptismus prohibebatur dari in priscâ Ecclesia, nisi duobus temporibus.

Tertullianus Carthagin.

Marci 14.

Actuum 10.

Concilium Laodicenum.

Concilium Parisiense 3. sub Lothario & Ludouico Augustis.

Concilium Matisconense 2. 60. Episcop.

Concilium Antisiodorense.

Gregorius 2.

Concilio Vormatiense celebratum anno 868.

Concilium Colonense 4. sub Adolpho Episcopo & Carolo Imperatore anno 1549. *Mirùm quòd hæc conseruata ad hunc vsque in Germania.*

Constantinop. 3. concilium.

Concilio Veronensi, hoc est in palatio Veronis sub Pipinio rege Francix.

Baptismus vbi conferendus.] Concilium CONSTANTINOPOLITANVM III. quod dicitur 6. generale in Trullo, canone tertio. qui & allegatur à Gratiano de consecratione distinctione prima, capite Clericos. *Clericos, qui in oratorijs quæ sunt intra domos, ministrant, vel baptizant hoc illius loci Episcopi sententia facere debere decreuimus. Quare si quis clericus hoc non sic seruauerit, deponatur.* Hoc autem instituerunt Patres præfati Concilij, quia canone 59. sequenti prohibetur, ne in oratorijs domorum, Baptismus celebretur, sed qui ab omnibus sordibus aliena illuminatione digni habendi sunt, ad Catholicas Ecclesias accedant, & hoc illic munere perfruantur. Si quis autem aliter attentari præsumpserit, deponatur, si laicus segregetur. Hinc & Concilium VERNENSE canone septimo, prohibet, ne publicum baptisterium sit in parochia, nisi vbi Episcopus certo loco constituerit, nisi tantùm si necessitas euenerit pro infirmitate aut pro aliqua necessitate, illi presby-

Hic autem canon est in numero eorū, qui attribuuntur huic concilio, sunt tamen alij canones adhuc qui sunt legitimi.

teri quos Epiſcopo in ſua parochia conſtituerit. in qualicunque loco euenerit licentiam habeant baptizandi, vt omninò ſine Baptiſmo non moriantur. Hæc renouat Concilium MELDENSE

Concilium Meldenſe.

I. canone 48. & Concilium VIENNENSE ſub Clemente V. & allegatur in Clementinis titulo 14. de Baptiſmo, & effectu eius. vbi iubetur ne in priuatis domibus, ſed in fontibus Eccleſiarum Baptiſma celebretur: quod Viennenſe decretum citat & allegat Concilium COLONIENSE IV.

Concilium Viennenſe nõ eſt in 4 voluminibus Conciliorũ inſertum.

Concilium Colonienſe 4. ſub Carolo 5.

capite decimo quinto, Cenſura pro abuſibus reformandis, vbi & prohibet. ad leuitates vitandas, niſi ſit imminens periculum, pomeridiano tempore pueros baptizari, nec inde conuiuia celebrari Ethnicorum more, quod & Concilium MOGVNTINVM IV. renouat capite decimo ſexto *Vt tanto myſterio* (ait) *debita omninò reuerentia exhibeatur, ſerio monemus, vt manè intra officia diuina, non autem tempore pomeridiano poſt epulas & prandia, niſi neceſſitas aut periculum infantium accelerare Baptiſmum expoſcat, cum multa ſobrietate, & accurata deuotione Baptiſmum adminiſtrent. Comeſſationes vero & parum ſobria conuiuia, quæ quibuſdam in locis poſt Baptiſmum fiunt per ciuiles magiſtratus volumus inhiberi, aut ſaltem ad moderationem Chriſtianis dignam reduci voluimus.* Vide oro ſequentia.

Pomeridiana hora prohibetur infantes Baptiſari, & conuiuia celebrari, &c.

Concilium Moguntinũ 4.

Baptiſmus non pretio æſtimandus, aut conferendus.] Hoc infinitis quidem conſtabit teſtimonijs probatum in dictione Sacramentum, & Simonia. Verùm hic quippiam addere non pigebit. Concilium ELIBERTINVM I. canone 48. *Emendari placuit, vt vbi qui baptizantur (vt fieri ſolebant) nummos in conchan non mittant, ne ſacerdos qui gratis accepit, pretio diſtrahere videatur.* Hunc canonem approbat & citat Concilium BASILIENSE epiſtola ſynodali ad calcem vltimæ ſeſſionis. Præterea de eadem materia eſt longè antè Concilium CARTHAGINENSE I. aut II. III. & allegatur à Gratiano cauſa 1. quæſtione 1. Placuit. *Placuit, vt vnuſquiſque Epiſcopus per Eccleſias ſuas hoc faciat, vbi qui infantes ſuos ad Baptiſmum offerunt, ſi quid voluntarie pro ſuo voto offerunt, ab eis ſuſcipiatur: ſi verò per neceſſitatem paupertatis, aliquid non habeant quod offerant, nullum eis pignus violenter abſtrahatur à clericis. Nam multi pauperes, hoc timentes, filios ſuos à Baptiſmo retrahunt. Quidam verò dum differunt, ſi ſine gratia Baptiſmi de hac vita receſſerint, nec eſſe eſt vt ab illis eorum perdito requiratur, quorum ſpolia pertimeſcentes à Baptiſmi gratia ſe ſubtraxerunt.* Idem omninò cenſet Concilium BRACARENSE II. capite ſeptimo, vt citius cogitarint Gratianum in titulo hallucinarum, quia in Carthaginenſi Concilio nec 1. nec 2. nec 3 reperitur præcedens decretum. hinc & de balſamo. Idem Bracarenſe cap. 4. ſtatuit: *Placuit vt modicum balſami, quod benedictum pro Baptiſmi ſacramento per Eccleſias datur, quia à ſingulis tremiſſes pro ipſo exigi ſolent, nihil vlterius exigatur, ne forte quod pro ſalute animarum per innocationem Sancti Spiritus conſecratur, ſicut Simon Magus donum Dei pecunia voluit emere, ita nos venundare damnabiliter videamur, &c.* Idem ſtatuunt, de Chriſmate, Ordinibus, & Conſecrationibus, Patres, vt ſuis locis videbitur. Vide Sacramentum, & Simonia, &c.

Concilium Elibertinum.

Concilium Baſilienſe.

Concilium Carthaginenſe incertum eſt quotum, verũ arbitror eſſe decretum Concilij Bracarenſis 2. cap. 7. nã omnino ſimili forma verborum reperitur ſtatuiſſe.

Concilium Bracarenſe 2.

Baptiſmus, & Confirmatio: qualiter vtet vtri præſtat.] MELCHIADES I. epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ, allegat Gratianus De conſecratione diſtinctione quinta, capite Spiritus ſanctus. Et ſuo libro primo Decretorum. *De his*

Melchiades 1. *de Baptiſmo & confirmatione præcipiunt, &c.*

A *ſuper quibus requiſiſti (ait) vos informari, id eſt, vtrum maius eſſet ſacramentum, manus impoſitio Epiſcoporum, aut Baptiſmus, ſcitote vtrumque magnum eſſe ſacramentum, & ſicut vnum à maioribus ſit, id eſt, a ſummis Pontificibus, quod à minoribus perfici non poteſt, ita & maiori veneratione venerandum & tenendum eſt, ſed ita coniuncta ſunt hæc duo ſacramenta, vt ab inuicem (niſi morte præueniente) nullatenus poſſint ſegregari, & vnum ſine altero vite perfici non poteſt. Nam vnum præueniente morte ſaluare ſine altero poteſt, aliud autem non poteſt, vnde ſcriptum eſt, In diebus illis, dicit Dominus, effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem. Aduertamus ſummas diuitias bonitatis Dei: quod in confirmandis Neophytis manus impoſitio tribuit ſingulis. Hoc tunc Spiritus ſancti deſcenſio in credentium populos, donauit vniuerſis. Sed quia diximus, quòd manus impoſitio, & confirmatio ad Baptiſmi perfectionem pertineat, vt qui iam regeneratus in Chriſto eſt, confirmare aliquid poſſit: cogitat ſibi forte aliquis, Quid mihi prodeſt poſt myſterium Baptiſmatis, myſterium confirmationis? Aut quantum video, non totum de fonte ſuſcepimus, ſi poſt fontem adiectione noui generis indigemus. Non ita dilectiſſimi, attendat charitas veſtra. Sicut exigit militaris ordo, vt cùm Imperator quemcunque in militum receperit numerum, non ſolum ſignet receptum, ſed etiam armis competentibus inſtruat pugnaturum. Ita in Baptiſmo benedictio illa munitio eſt. Dediſti militem da ei adiumentum militiæ. Nunquid prodeſt, ſi quiſquam parentum magnam pupillo conferat facultatem, niſi prouidere ſtudeat, & tutorem? Itaque Paracletus regeneratis in Chriſto, cuſtos, & conſolator & tutor eſt. Ideo dicit ſermo diuinus, Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, fruſtrà vigilat qui cuſtodit eam. Ergo Spiritus ſanctus, qui ſuper aquas Baptiſmi ſaluifero deſcendit illapſu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentum præſtat ad gratiam. Et quia in hoc mundo tota ætate victuris, inter inuiſibiles hoſtes & pericula gradiendum eſt, in Baptiſmo regeneramur ad vitam, poſt Baptiſmum confirmamur ad pugnam: In Baptiſmo abluimur, poſt Baptiſmum roboramur. At ſi continuo tranſituris ſufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen neceſſaria ſunt Confirmationis auxilia. Regeneratio per ſe ſaluat mox in pace beati ſeculi recipiendos: Confirmatio autem armat & inſtruit ad agones mundi huius, & prælia reſeruandos. Qui autem poſt Baptiſmum cum acquiſita innocentia immaculatus peruenerit ad mortem, confirmatur morte, quia non poteſt peccare poſt mortem.* Plura dicenda ſunt dictione, Confirmatio, & Manus impoſitio, &c.

Ioel 2.

B

Confirmatio & manus impoſitio ad Baptiſmi perfectionem pertinere.

Occaſio.

C

Pſal. 126.

D

Baptiſmi forma & ordo omnibus vnus.] Concilium BRACHARENSE I. ſtatuit vt eadem forma, & ordo in omnibus Eccleſijs obſeruetur Baptiſmi, canone viceſimo tertio, & iniungit ſpecialiter omnibus viſitatoribus Diœceſin Concilium II. BRACARENCE capite primo, vt de hoc viſitando inquirant, & obſeruare faciant. Sed de huiuſmodi in ſuperioribus multis egimus. Vide etiam dictione, Viſitator, & Officium, &c.

Concilium Bracarenſe 1.

E

Concilium Bracarenſe 1.

Baptiſmi & Pœnitentiæ differentia.] datur in Concilio TRIDENTINO ſeſſione decima quarta, quæ eſt 4. ſub Iulio III. capite ſecundo. Sed hanc videbis dictione, Pœnitentia. Præterea de Baptiſmo prægnantibus conferendo. Vide Mulier, & de ſeptem donis Spiritus ſancti. Vide Patronus, &c.

Concilium Tridentinum.

Baptiſmus Chriſti: & cur Chriſtus Ba-

163

Clemens I.

ptiſmum ſuſceperit.] CLEMENS I. libro 7. Apoſtolicarum conſtitutionum, capite 23. *Dominus in ſuam paſſionem non eſt baptiſatus, neque in mortem, neque in reſurrectionem. Nihil enim horum ad hoc venerat, ſed ad aliorum inſtitutionem. Ideóque ex poteſtate poſt Baptiſmum ieiunat, vt dominus Ioannis. Qui verò in eius mortem initiatur, primùm ieiunare debet, & poſtea baptizari. Non eſt enim æquum, commortuum, & ſuſcitatum ſub ipſam reſurrectionem mœſtum eſſe. Homo enim non eſt Dominus inſtitutionis Saluatoris, quoniam is Dominus eſt, ipſe verò ſubiectus.* Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS ſermone De Baptiſmo Chriſti, & manifeſtatione Trinitatis. *Veniebat (ait) Chriſtus ad Baptiſmum non egens lauacro, in quo peccatum non erat, ſed vt ſacramento perennis daretur authoritas, & tanti virtutem operis nulla perſonarum acceptio commendaret, quoniam remiſſio peccatorum ſine per Baptiſmum, ſine per alia ſacramenta donetur, proprie Spiritus ſancti eſt, & ipſi ſoli huius efficientiæ priuilegium manet.* ORIGENES ADAMANTIVS homilia 27. in Lucæ, caput tertium. *Quia verò Dominus Baptizatus eſt, & cœli aperti ſunt, & Spiritus ſanctus deſcendit ſuper eum, vóxque de cœlis intonuit, dicens: Hic eſt Filius meus dilectus, &c. Dicendum eſt in Baptiſmo Ieſu cœlum eſſe reſeratum, & ad diſpenſationem remiſſionémque peccatorum, non illius qui peccatum non fecerat, neque inuentus eſt dolus in ore eius, ſed totius mundi apertos eſſe cœlos, & Spiritum ſanctum deſcendiſſe, vt poſtquam Dominus aſcendiſſet in excelſum, & captiuam duxiſſet captiuitatem, tribueret nobis Spiritum qui ad ſe veneraſ, &c.* Pulchra de Baptiſmo Chriſti, dicit GREGORIVS NAZIANZENVS Oratione ſecunda, in ſancta Epiphaniorum lumina poſt medium orationis, & Oratione tertia, in ſanctum Lauacrum. Lege obſecro. Et EPIPHANIVS CYPRI libro ſecundo, contra hæreſes, diſputans contra hæreſin, quæ non ſuſcipit Euangelium Ioannis: *Baptizatus eſt ergo Ieſus in menſe Athyr ſecundum Ægyptios, id eſt, Nouembris duodecimo ante ſextum Idum Nouembris, hoc eſt, ante ſexaginta dies plena diei Aduentus, quæ eſt dies Natiuitatis ipſius ſecundum carnem, velut habet teſtimonium Euangelij ſecundum Lucam. Erat autem Ieſus incipiens eſſe annorum triginta, &c.* IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 10. in Matthæum, capite tertio. *Propterea igitur omnem hanc Chriſtus expectauit ætatem, per quod omne tempus inſtitutam legis impleuit, ac tum demùm venit ad Baptiſma, quaſi cumulum illud cunctis obſeruationibus legis imponens, &c.* Et in alio opere in Euangelium Matthæi, homilia 3. *Ergo Chriſti Baptiſmus (ait) non ſoluit Ioannis Baptiſmum ſed in ſe incluſit. Qui enim baptizatur in nomine Chriſti, vtrúmque Baptiſmum habet, & aquæ, & Spiritus, quia Chriſtus Spiritus erat, & corpus ſuſcepit vt & ſpirituale, & corporale Baptiſma daret. Ioannis autem Baptiſmus non incluſit in ſe Baptiſmum Chriſti, quia quod maius eſt, minus in ſe includit, quod autem minus eſt, maius in ſe includere non poteſt, &c.* LACTANTIVS FIRMIANVS libro quarto, de vera ſapientia, capite decimo quinto *Cum primùm Chriſtus cœpit adoleſcere, tinctus eſt a Ioanne Propheta in Iordane flumine, vt lauacro ſpirituali peccata noſtra tolleret, quæ vtique non habebat, ſed carnis quam gerebat, aboleret: quemadmodum Iudæus ſuſcepta circumciſione, ſic etiam gentes Baptiſmo, id eſt, purificationis perfectione ſaluarent, &c.* Vide reliquum. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS Præfatione in Pſalmum 37. & in Euãgelium Lucæ libro 2. cap. 3. *Baptizatus eſt ergo*

Cyprianus Carthaginenſ.

Origenes Adamantius.

Gregorius Nazianzenus.

Epiphanius Cypri.

Ioannes Chryſoſtomus.

Ioannis baptiſmatis differẽtia.

Lactantius Firmianus.

Ambroſius Mediolanẽſis.

A *Dominus, non mundari volens, ſed mundare aquas, vt ablutæ per carnem Chriſti, quæ peccatum non cognouit, Baptiſmatis ius haberent. Et idèo qui ad Chriſti lauacrum venerit, peccata deponit, &c.* Lege AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro quarto contra Donatiſtas, cap. 22. & in Euangelium Ioannis tractatu 5. *Quare oportebat baptizari Chriſtum? Quare oportuit naſci Chriſtum? quare oportuit crucifigi Chriſtum? Sicut enim viam humilitatis demonſtraturus aduenerat, & ſeipſum facturus ipſam humilitatis viam, in omnibus ab eo implenda erat humilitas, Authoritatem dare Baptiſmo ſuo hinc dignatus eſt, vt cognoſcerent ſerui quanta alacritate deberent currere ad Baptiſmum Domini, quando ipſe*

B *dignatus eſt accipere Baptiſmum ſerui, &c.* Vide ſequentia.

Baptiſmus Ioannis, & eius efficacia.] IVSTINVS MARTYR quæſtione 37. ad Orthodoxos: *Baptiſmus (ait) Ioannis præmium erat Euangelij gratiæ, Ideóque ſupra legem erat, neque enim poterant qui ſecundum legem peccauerant, in ea veniam aſſequi, per pœnitentiam, fidémque Chriſti.* De Baptiſmo Ioannis multis agit TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Baptiſmo, & ORIGENES ADAMANTIVS libro 5. in Epiſtolam ad Romanos, capite 6. *Noſtrum (ait) Baptiſma in Chriſto Ieſu eſſe dicit Apoſtolus, ipſe autem Chriſtus à Ioanne baptizatus refertur, non eo Baptiſmate quod in Chriſto eſt, ſed eo quod in lege*

C *eſt. Ita enim ipſe ait ad Ioannem, Sine modò ſic enim decet nos adimplere omnem iuſtitiam: in quo oſtendit quod Baptiſma Ioannis expletio erat veterum, non inchoatio nouorum.* Hinc & GREGORIVS NAZIANZENVS Oratione 2. in ſancta Epiphaniorum lumina. *Baptizauit Ioannes, verùm non tam Iudaicè, quoniam non in aqua ſolùm, ſed & in pœnitentiam, nõ tamen penitus ſpiritualiter. Haud enim addidit in ſpiritu, Baptizabat Ieſus verùm in ſpiritu. Hoc erat perfectio, & quomodo non Deus?* CYPRIANVS CARTHAGINENSIS ſermone de Baptiſmo Chriſti: *Supponit itaque ceruicem ſanctam manibus hominis, humilitas Redemptoris, & licet plenam non*

D *habeat virtutem, ſuſcipit tamen Chriſtus Baptiſma Ioannis. Præparabat viam Domino Ioannes lauando exterius corpora, vt præcederet exterius lauacrum ſecuturum Baptiſma, in quo conferretur animarum ablutio, & peccatorum remiſſio, præceſſit quod erat ex parte, vt conſummatio ſequeretur.* BASILIVS MAGNVS In exhortatione ad Baptiſmum: *Ioannes, ad quem omnis Iudæa accedebat, pœnitentiæ Baptiſmum prædicauit, Dominus autem adoptionis filiorum Baptiſmum longè præclarius annunciat.* Et libro primo, de Baptimo, capite primo: *Quanto præſtantior eſt Spiritus ſanctus aqua, tanto excedit videlicet, & qui baptizat in Spiritu ſancto eum qui baptizat in*

E *aqua, & ipſum adeò Baptiſma, vt ipſe Ioannes tantus & talis, & ſic à Domino prædicatus citra pudorem prædixerit, Non ſum dignus, vt ſolnam corrigiam calciamenti eius.* IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 40. in Actus Apoſtolorum, cùm exponit illud. Factum eſt autem, cùm Apollo eſſet Corinthi, &c. *Et cùm impoſuiſſet illis (ſcilicet, qui in Ioannis Baptiſmate priùs baptizati erant) venit Spiritus ſanctus ſuper illos, & loquebantur linguis, & prophetabant. Ab ipſo Baptiſmo prophetant. Hoc autem Ioannis Baptiſmus non habebat. Idèo & imperfectus erat, vt autem talibus digni fierent, priùs illos præparauit, atque hoc volebat Ioannes baptizans, vt crederent in eum qui poſt ſe venturus, &c.* Eundem locum Actuum exponit AMBROSIVS ME-

Augustinus Hipponenſis.

Iuſtinus Martyr.

Tertullianus Carthaginenſ. Origines Adamantius.

Gregorius Nazianzen.

Cyprianus Carthaginenſ.

Baſilius Magnus.

Ioannes Chryſoſtomus.

Ambroſius Mediolanen.

Digitized by Google

Ambroſius Mediolanenſ.

DIOLANENSIS libro primo, de Spiritu ſancto, capite tertio: *Illi* (ait) *qui negauerunt ſe ſcire Spiritum ſanctum, quamuis Baptizatos ſe dicerent, in Ioannis Baptiſmo baptizati ſunt poſtea, quia Ioannes in remiſſionem peccatorum, in aduenientis Ieſu non in ſuo baptizauit nomine, &c.* Lege Plura de Ioannis Baptiſmo imperfecto, reſpectu Baptiſmi Chriſti, agit in præfatione in Pſalmum triceſimum ſeptimum, non longè ab initio. *Baptiſmus* (inquit) *Ioannis, oculus ſuppliciorum eſt: Baptiſmus Chriſti, oculus gratiarum, &c.* Et

Cyrillus Hieroſolymitanus

CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catechiſmo 3. illuminatorum, Hieroſolymis, ait, quòd Ioannis Baptiſmus tantùm ab igne comminationis liberat. Hinc &

Hieronymus Stridonenſis.

HIERONIMVS STRIDONENSIS Dialogo contra Luciferianos, circa medium. *Ioannis autem Baptiſma* (ait) *intantum imperfectum fuit, vt conſtet poſtea Chriſti Baptiſmate baptizatos, qui ab eo fuerant Baptizati. Ita enim hiſtoria refert, factum eſt autem, cum Apollo eſſet Corinthi, &c.* Idem paulò antè: *Ioannis Baptiſma non tam peccata dimiſit, quam Baptiſma pœnitentiæ fuit in peccatorum remiſſionem, id eſt, in futuram remiſſionem, quæ eſſet poſtea per ſanctificationem Chriſti ſubſecutura, &c.* Vide reliquum. Et

Actuum 19.

Auguſtinus Hipponenſis.

AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro ſecundo contra Petilianum, capite trigeſimo quarto. *Petilianus dixit, non alium fuiſſe Baptiſmum Ioannis, alium Chriſti, ſed vnum Baptiſmum tribus gradibus conſecratum, quorum trium graduum, aquam Ioannes, Spiritum Chriſtus, ignem Paracletus dedit.* Et trigeſimo ſexto capite: *Sed Baptiſmus Ioannis alius fuit, & Chriſti alius, ſicut alius fuit ille Baptiſmus, in quo Patres noſtros Apoſtolus dicit baptizatos. Lex enim & Prophetæ, vſque ad Ioannem Baptiſtam, ſacramenta habebant prænunciantia rem futuram, noſtri verò temporis ſacramenta veniſſe conteſtantur, quod illa venturum prædicabant, &c.* Lege Oro. Idem ait in Enchiridio, capite quadrageſimo nono, & epiſtola quadrageſima octaua, atque centeſima ſexageſima tertia: *Nunquit* (ait) *fas erat, vt Baptiſmo Ioannis baptizaret ſponſus, id eſt, Baptiſmo amici, vel ſerui? Perfecta mundatio non in Ioannis, ſed in nomine Domini Baptiſmo eſt: qui eo ſe indignum exhibuerit, Sacramenta in eo non ad ſalutem, ſed ad perniciem permanebunt, &c.* Vide eundem tractatu quinto, in Euangelium Ioannis.

Cyrillus Alexandrinus.

CYRILLVS ALEXANDRINVS libro ſecundo in Euangelium Ioannis, capite quinquageſimo ſeptimo: *Perſpexit Ioannes Euangeliſta, non multò poſt aliquos futuros, qui aut nullam inter Baptiſmum, & Baptiſmum differentiam facerent, ſed pari laude vtrumque coronarent, aut ob imperitiam, aut lapſum hominum, meliorem eſſe Baptiſmum Ioannis putarent. Nullum enim eſt tam turpe facinus, quod imperitia non audeat aggredi, nulla blaſphemia tam magna, vt aduerſus ſacratiſſima Eccleſiæ dogmata non dicantur libenter ab his, qui omnia (vt ſcriptum eſt) retrà peruertunt. Ne igitur temerarij homines aquam Ioannis, qua in pœnitentiam baptizabat, ſpirituali Baptiſmo Chriſti anteferre auderent cauſas tam turpis temeritatis euertens, ipſum Baptiſtam exponit, huius quæſtionis fragilem nodum dubitantibus ſuis diſcipulis ſoluiſſe.* THEOPHYLACTVS BVLGARIENSIS, in caput primum Ioannis, illud interpretans: *Ego baptizo in aqua, ſed medius veſtrum ſtat, &c. Vide manſuetudinem, & veritatem ſancti: manſuetudinem quidem, eò quòd nihil aſperum ad eos loquitur, quamuis inſolentes eſſent: veritatem autem, quia liberrimus erat teſtis gloriæ Chriſti, neque gloriam Domini occultabat, vt ſibi nobilitatem pareret: ſed confitebatur, Ego quidem baptizo imperfecto Baptiſmo: nam in aqua ſola non habente peccatorum remiſſionem, ſed præparante ad ſuſcipiendum ſpirituale Baptiſma, quod donat remiſſionem peccatorum.* Idem & in caput tertium Lucæ, omninò, lege.

Theophylactus Bulgariæ Epiſcop.

Beda Venerabilis.

BEDA VENERABILIS in caput 1. Actuum Apoſtolorum, cùm illud interpretatur: Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu ſancto, &c. *Neque Apoſtoli* (ait) *neque ſequaces eorum, qui vſque hodie baptizant in Eccleſia aliter quàm Ioannes, id eſt, in aqua baptizare prænalent, ſed tantùm inuocato Chriſti nomine, adeſt interior virtus Spiritus ſancti, quæ homine aquam tribuente baptizatorum animas ſimul & corpora purificet, quod in Ioannis Baptiſmo non fiebat, &c.* Vide alios Doctores. Concilium TRIDENTINVM ſeſſione ſeptima, ſub Paulo III. capite primo: *Si quis dixerit Baptiſmum Ioannis habuiſſe eandem vim cum Baptiſmo Chriſti, anathema ſit.*

BAPTIZANDVS.

Baptizandi probentur, & ſe pijs operibus præparent.] Quandoquidem antiquitus, vt ſuperius annotatum eſt, ad Baptiſmum confluebant adulti, ideò opus erat diſcuſſione ſolicita: nam catechеſi inſtituebantur, & plurimis ieiunijs atque orationibus expiabantur, vt oſtendit

Tertullianus Carthaginenſ.

TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Baptiſmo, ad calcem: *Ingreſſuros* (ait) *Baptiſmũ orationibus crebris, & geniculationibus, & pernigilijs, orare oportet, & cum confeſſione omnium retrò delictorum: quod & de Baptiſmo Ioannis prius agebatur. Tingebãtur enim cõfitentes delicta ſua, &c.* Huiuſce rei meminit &

Cyprianus Carthaginenſ

CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro quarto epiſtolarum epiſtola 7. ad Magnum. & ante hos omnes meminit

Clemens I.

CLEMENS I. libro ſeptimo, Apoſtolicarum conſtitutionum capite 23. vt ſupra dictione, Baptiſmus Chriſti, citauimus. Hinc

Concilium Carthaginenſ.

CARTHAGINENSE IV. cui interfuit Auguſtinus canone 85. allegatur à Gratiano, de conſecratione diſtinctione 4. capite Baptizandi. *Baptizandi nomen ſuum dent, & diu ſub abſtinentia vini & carnium, ac manus impoſitione crebra examinati, Baptiſmum percipiant.* Et

Auguſtinus Hipponenſis.

AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de vera Pœnitentia, capite 1. *Neque ad Baptiſmum Chriſti* (ait) *in quo omnia peccata delebantur, quiſquam benè accedit, niſi agendo pœnitentiam de vita priſtina. Nemo enim eligit vitam nouam, niſi quem veteris pœnitet.* Vide præcedentia. Vide Catechumenus.

BASILICA.

Baſilicas conſtituere in honore Sanctorum.] Hoc infinitis comprobatur teſtimonijs, quæ ſi proponerem omnia in ordinem redigere, volumen immenſum implerent. Nam & ſuis locis ea reſeruata ſunt, & vix poſſes folium ſanctorum Conciliorum reuoluere, quin huiuſce rei inuenias fieri mentionem. Lege itaque Concilium

Concilium Conſtantinop. 2. dictum 5. general. Abdias Babylonyus.

CONSTANTINOPOLITANVM II. quod quintum generale dicitur, actione prima, ſecunda, tertia. Quod ſi altiuis velis repetere, lege quod recenſet ABDIAS BABYLONIVS libro quinto certaminis Apoſtolici, vbi de geſtis Ioannis agit. *Multi* (ait) *viſo miraculo de potione veneni,*

veneni, conuerſi ad fidem baptizati ſunt cum vniuerſis domibus & familijs ſuis, affinitatibuſque, & fregerunt omnia ſimulachra, & fabricauerunt Baſilicam in nomine Ioannis ſancti, quia ipſe Ioannes Apoſtolus aſſumptus eſt. Quod confirma SIMEON METAPHRASTES in eius vita ſic dicens. *Deum itaque mortis ſentiens aduenisse, ciuitatem egreſſus eſt, diſcipulis præcipiens, vt ligonem ac farculum ſecum conferrent, ac protinus in montem quendam aſcendens, vbi nunc huius templum extructum eſt, eximiæ cum pulchritudinis, tum magnitudinis, ſtánſque in ipſo, Hic (inquit) filij mei ſedite, &c.* Hoc etiam præfatus Abdias refert, vt in ore duorum ſtet omne verbum. Idem quoque ABDIAS BABYLONIVS libro 6. memorat Apoſtolos, Simonem & Iudam Eccleſias multas conſtituiſſe in Babyloniæ regione, & per ciuitates Preſbyteros, Diaconos, & Clericos ordinaſſe. Et ad calcem additur: *Xerxes rex Baſilicam in honorem Apoſtolorum, Simonis & Iudæ, magnificam ex marmore extruxit, & in medio Sarcophagum corpora beatorum Apoſtolorum portantem poſuit, conſummata eſt autem fabricæ ædificatio poſt tertium annum.* Idem libro 7. *In Æthiopia ad prædicationem Matthæi Baſilicam inſignem fabricatam refert, quam & Matthæus appellauit Reſurrectionem, quoniam per reſurrectionem filij Regis mortui, occaſio ædificationis exiterat. Sed & alias per loca diuerſa multas Apoſtolus conſtrui curauit Eccleſias.* Et infrà: *Interea phigenia ſacratiſſima virgo Chriſti quicquid in auro & argento habere potuerat, hoc totum ſacerdotibus contulit, & omni clero, dicens: Poſtquam dignam Apoſtolo Chriſti fabricaueritis Eccleſiam, quidquid ſuperfuerit, pauperibus erogabitis.* Et paulò pòſt: *Omnes quoque prouinciæ Æthiopum Eccleſiæ repletæ ſunt Catholicis, vſque in hodiernum diem per Iphigeniam.* Prætereà Lucam Euangeliſtam narrat SIMEON METAPHRASTES in eius vita Eccleſias plurimas, eiectis idolis, erexiſſe. Baſilicas in honorẽ Martyrum 8. ædificatas meminit AVGVSTINVS HIPPONENSIS in quodam ſermone qui ſpecialiter allegatur à Patribus Concilij AQVISGRANENSIS I. cap. 113. meminit & libro primo de Ciuitate Dei, capite primo. Sed & adhuc multò difficiliùs de his tractat Concilium AQVISGRANENSE III. ſub Pipino Ludouici Pij filio libro 1. capite 3. vbi ex lectione veteris Teſtamenti haurit authoritatem ædificandarum Baſilicarum, etiam differens de facultatibus eiuſdem relinquendis: vt totum citabimus dictione, Facultates Eccleſijs relinquendæ, &c. Porrò eſt epiſtola ad calcem Concilij Calcedonenſis. EPISCOPORVM PAPHLAGONIÆ ad Leonem I. Imperatorem, in quæ apprimè eum laudant, quòd ſanctas Eccleſias erexerit: *Vbi (aiunt) offerretur ſacrificium inſtum Domino, exemplo Martiani dinæ memoriæ, vt eius conſtituta firma permaneant.* Quot verò Eccleſias & Baſilicas Imperatores erexerint, nõ poſſem breui compendio complecti. Oro lectorem, vt ſe conferat ad Hiſtoriographos, & hic leget non eſſe mendacium, quod propono. Quot verò ſummi Pontifices erexerint, liquido in hiſtorijs ſuis manifeſtant grauiſſimi Scriptores DAMASVS I. & PLATINA ROMANVS nec nobis poſſibile eſt vniuerſa recenſere. Præcipuè tamen in Baſilicis, & Monaſterijs conſtruendis ab eo laudatur Hilarius I. & Gregorius II. Similiter & Gregorius III. qui infinitas conſtruxiſſe reperitur, & eius ſucceſſor Zacharias I. atque LEO III. Et Nicolaus Papa I. atque alij innumeri. Sed fruſtra in his recenſendis immorarunt, quandoquidem oculata fides teſtatur, quantum priſci laborauerint in conſtruendis Baſilicis. Vide plura dictione, Monaſterium, & Eccleſia. Vide ſequentia.

Simeon Metaphraſtes.

Abdias Babylonius.

Vide reuerendarũ Reliquiarum vſus,

Simeon Metaphraſtes.

Auguſtinus Hipponenſis.

Concilium Aquiſgranenſe 1.

Concilium Aquiſgranenſe 3.

Epiſcopi Paphlagoniæ.

Damaſus 1. Platina Romanus.

Baſilica non ædificetur in alterius territorio.] Hoc ARAVSICANVM Concilium I. canone decimo, ſic prohibuit. *Si quis Epiſcoporum in aliena ciuitatis territorio Eccleſiam ædificare diſponit, vel pro fundi ſui negotio, aut Eccleſiaſtica vtilitate, vel pro quacunque ſua opportunitate, permiſſa licentia ædificandi (quia prohibere hoc nefas eſt) non præſumat dedicationem quæ illi omnimodè reſeruatur, in cuius territorio Eccleſia aſſurgit, reſeruata verò ædificatori Epiſcopo hac gratia, vt quos deſiderat clericos in re ſua videre, ipſos ordinet is in cuius ciuitatis territorio eſt: vel ſi ordinati iam ſunt, ipſos habere acquieſcat. Et omnis Eccleſiæ ipſius gubernatio, ad eum in cuius ciuitatis territorio Eccleſia ſurrexerit pertinebit. Quod ſi etiam ſæcularium quicunque ædificauerit Eccleſiam, & alium magis quam eum, in cuius territorio ædificat, inuitandum putauerit, tam ipſe cui contra conſtitutionem ac diſciplinã gratificari vult, quam omnes Epiſcopi, qui ad huiuſmodi dedicationem inuitantur, à conuentu abſtinebunt. Si quis exceſſerit, in reatum deuocabitur. Si quis exceſſerit, ordinem recognoſcat canonicum.* Eandem diſinitionem repetit & allegat Concilium II. COLONIENSE ſub Carolo III. Craſſo, capite quarto. Vide ſequentia, quia huic coherent ex proximo.

Concilium Araſicanum 1

Concilium Coloniense 1.

Baſilicæ in eius Epiſcopi ſint dictione, in cuius territorio ædificantur.] Hoc ex ſuperiori annatatione euadit cognitum: ſed & idem in dictione Monaſterium inſeritur. Eſt autem congruum, vt adhuc quæ hanc concernunt propoſitionem in medium producamus. Concilium AVRELIANENSE I. capite decimo nono, allegat Gratianus cauſa 6. quæſtione 7. capite Omnes baſilicæ. *Omnes baſilicæ quæ per diuerſa loca conſtructæ ſunt, vel quotidie conſtruuntur, placuit ſecundum priorem canonum regulam, vt in epiſcopi, in cuius poſitæ ſunt territorio, poteſtate conſiſtant.* Et Concilium ILERDENSE canone tertio, allegatur cauſa decima, quæſtione prima, capite Si ex laicis. *Si ex laicis quiſpiam à ſe factam Baſilicam conſecrari deſiderat, nequaquam eam ſub monaſterij ſpecie, vbi congregatio non colligitur, vel regula ab Epiſcopo non conſtituitur à Diœceſana lege audeat ſegregare.* Et Concilium AVRELIANENSE IV. canone ſeptimo, inhibet ne Dominus Baſilicæ, quoſcunque clericos peregrinos ſuæ Baſilicæ audeat applicare, niſi approbante Pontifice eiuſdem loci, & territorij. Summèque canone vicesimo ſexto. Idem concilium prohibet, ne aliter viuant clerici huiuſmodi his Baſilicis ſeruientes, quàm in alijs Eccleſijs viuitur, ſed ea obſeruare cogantur, quæ cæteri obſeruant, aliàs corrigantur. Hinc & canone trigeſimo tertio, Statuit: *Si quis in agro ſuo, aut habet aut poſtulat habere diœceſim, primum & terras ei deputet ſufficientes, & clericos qui ibidem, ſua officia implerent, ſacratis locis reuerentia condigna tribuatur.* Hinc & Concilium TOLETANVM II. allegatur cauſa decima, quæſtione prima, à Gratiano, capite Sic quidam, & ab Iuone Carnotenſi libro ſecundo Decretorum. *Multi contra canonum conſtituta, Eccleſias quas ædificauerint poſtulant conſecrari; vt dotem quam eidem Eccleſiæ contulerunt cenſeant ad Epiſcopi ordinationem non pertinere: quod factum & in præteritum diſplicet & in futuro prohibetur, ſed omnia ſecundum conſtitutionem antiquam, ad Epiſcopi ordinationem, &*

Concilium Aurelianenſe.

Ad Epiſcopum pertinet, tam de facultatibus quã de miniſtris prouidere Baſilicarum in ſua diœceſi creſtarum.

Concilium Ilerdenſe 1.

Concilium Aurelianen. 4 ſub Pelagio 1.

Concilium Toletanum 4. ſub Pelagio 1.

Concilium Toletanum 4. ſub Honor. 1.

Concilium Moguntin. 3. ub Arnulpho Imperatore.

Concilium Vormatienſe ſub Ludouico 2. Imperat. anno 864.

Concilium Cabilonenſ. 2. ſub Eugenio.

Gelaſius 1.

Concilium 2. Nicænum, quod fuit generale 7. ſub Adriano 1.

poteſtatem pertineant, Idem confirmat Concilium TOLETANVM IV. canone trigeſimo ſecundo, allegatur à Gratiano cauſa decima, quæſtione prima, capite Nouerint. *Licet, ſi Baſilicæ ſuis fundentur redditibus, aut eis miniſtri male vtantur, interſit fundatoribus, vel eorum propinquis appellare. Nouerint tamen conditores Baſilicarum, in rebus quas eiſdem Eccleſijs conferunt nullam ſe poteſtatem habere: ſed iuxta canonum inſtituta, ſicut Eccleſiam ita & dotem eius, ad ordinationem Epiſcopi pertinere.* Canone autem trigeſimo ſeptimo, & allegat Gratianus cauſa decima ſexta, quæſtione ſeptima, ſtatuit vt parentibus fundatorum de eiſdem facultatibus ſubueniatur, vt infrà dicemus. Porrò hæc decreta præcedentia confirmat Concilium MOGVNTINENSE III. capite quarto, & ante Concilium VORMATIENSE capite ſexto. *Multi contra canonum conſtituta, Baſilicas quas ædificauerint, & ab Epiſcopo poſtulauerint conſecrari, dotem quam eidem Eccleſiæ contulerint ad Epiſcopi ordinationem putant non pertinere, quod factum & in præterito diſplicet, & in futuro prohibetur. Ergo omnia (ſecundum conſtitutionem aliquam) iura Eccleſiarum ad Epiſcopi ordinationem & poteſtatem pertineant.* Idem & canone quinquageſimo quinto. & Concilium CABILONENSE I. canone decimo quarto. *Quandoquidem hi quorum villæ ſunt, vbi erectæ ſunt Baſilicæ, facultates denegent Epiſcopis earundem, & viſitationem interdicunt Archidiaconis, & Clericis qui ibidem deſeruiunt: ideirco ſtatuimus, vt dumtaxat in poteſtate ſint Epiſcopi, & de ordinatione clericorum, & de facultate ibidem collata, qualiter ad ipſa oratoria ſeu baſilicas, & officium diuinum poſſit impleri, & ſacra libamina conſecrari. Quod ſi quis contradixerit, iuxta priſcos canones communione priuetur.* Plura vide dictione, Eccleſia, & Parochia. Vide ſequentia.

Baſilicas non cuiuis, nec in nomine cuiuſlibet licet ædificare, aut conſecrare.] Hoc ex ſuperioribus poteſt colligi: verumtamen ne aliquid intactum relinquamus, ſic GELASIVS PRIMVS. epiſtola ad Epiſcopos Lucaniæ Brutiorum, & Siciliæ, capite viceſimo ſeptimo, & allegatur à Gratiano, de conſecratione, diſtinctione prima, capite De locorum. *De locorum conſecratione ſanctorum* (quamuis capite ſexto eiuſdem epiſtolæ prohibuit ne Epiſcopi dedicent Eccleſias & Baſilicas nouiter inſtitutas non petitis ex more præceptionibus) *nobis* (ait) *patefactum eſt, quòd abſque præcepto ſedis Apoſtolicæ, nonnulli factis Eccleſias, vel oratoria ſacrare præſumant. Hoc ſanus tamen iudicio deteſtabiliore permoti, quòd in quocunque nomine defuncto rum, & (quantum dicitur) nec omnino fidelium conſtructiones ædificatas, ſacris proceſſionibus audacter inſtituere memorantur. Quæ quoniam tam acerba, tam dura ſunt, vt eadem vix noſter ferre poſſit auditus, ſi reuera Chriſtianitatis affectus in illis regionibus, certus & fixus eſt, & diſtrictius iſti quærantur, & à quibus facrint geſta prodantur: quoniam ſicut latentibus in hac ætate nominibus, non extat in quem ſententia debita proferatur, ita cùm manifeſtis fuerit documentis expoſitus, quem tanti ſceleris immunitas, non effugiet vltatenus vltionem.* Lege & Dedicatio. Porrò CONCILIVM NICAENVM ſecundum, quod dicitur ſeptimum generale, actione ſeptima, canone decimo ſeptimo: *Quidam monachi ſuis monaſterijs relictis, vt qui imperare deſide-*

A

rent, & parere recuſint, Oratoria ædificare aggrediuntur, cùm ea non habeant quæ ad perfectionem pertinent. Si quis ergo hoc facere aggreſſus fuerit prohibeatur ab eius loci Epiſcopo. Si quis autem ea habet quæ ad perfectionem ſufficiant, quæ ab ipſo deliberata ſunt ad finem deducantur. Idem autem ſeruetur in laicis & clericis. Idem renouat CONCILIVM SENONENSE capite decimo tertio, cùm agit de non nouis erigendis baſilicis, ſed de veteribus reſtaurandis. Vide ſequens.

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato legato & Cancellario.

Baſilicæ quæ minantur ruinam, quorum bonis reſtaurandæ.] Concilium ARELATENSE IV. canone viceſimo quinto: *Statuimus, vt ſi quis beneficium de rebus Eccleſiæ habet, ad tecta eiuſdem Eccleſiæ reſtauranda, vel ad ipſas Eccleſias ædificandas omnino adiuuet.* Refert & Burchardus libro ſecundo Decretorum, capite viceſimo primo, decretum HYGINI I. capite quinto. *Eccleſiæ* ait) *deſtructa, vbi aut plures ſunt, quàm neceſſe ſit, aut maioris magnitudinis, quàm ex rebus ad eas pertinentibus reſtaurari poſſint, Epiſcopi prouidentia, modus inueniatur, qualiter conſiſtere poſſint.* Et Concilium MOGVNTINVM I. canone 42. idem omninò præcipit, quod præfatum Cõcilium Arelatenſe. Hinc etiam Concilium AQVISGRANENSE II. capite ſexto, de ordine rectorum, Preſbyteris iniungit ſtudium habere in his quæ ad cultum diuinum pertinent, & in reſtauratione ac in luminaribus Eccleſiæ, nec facultates in proprium transferre: vt dicemus dictione, Facultates Eccleſiæ &c. Hinc Concilium MELDENSE capite 62. ſtatuit, vt hi qui ex rebus Eccleſiaſticis nouas & decimas debent perſoluere, & ſarta tecta Eccleſiæ, ſecundum antiquam authoritatem & conſuetudinem, reſtaurare debent, & hoc non ſolùm negligunt, verùm & per contemptum dimittunt, atque clericos fame ac penuria, Eccleſiaſtica quoque ædificia diſſolutione adnullari permittunt, tamdiu ab Eccleſiaſtica communione ſeparentur, vſque dum diligentia emendare ſtudeant quod ſocordia neglexerunt. Quod ſi iterum iteraverint poſt excommunicationis ſatisfactionem, regia poteſtate compulſi iuxta legale, & antiquum editum. *Qui negligit cenſum perdat agrum.* Serui autem Eccleſiarum, ſaltem viginti diebus in anno, eidẽ Eccleſiæ ad reficiẽdas ipſius ruinas abſque moleſtia ſeruire finantur. Porrò capite ſeptuageſimo quinto eiuſdem Concilij ſtatuitur, vt qui Baſilicas habent decimas earum accipientes in reſtaurationem Eccleſiarum & luminaria & hoſpitium, &c. impendant. Vide Decimæ. Idem omninò decrerum renouat Concilium LATERNENSE ſub Alexandro III. parte viceſima nona, capite ſecundo: *Sic* (ait) *de his qui parochiales tenent Eccleſias, ad reprobationem & inſtitutionem Eccleſiarum cogi debent, cùm opus fuerit, de bonis quæ ipſius ſunt conferre ſi eis ſuperſunt, vt eorum exẽplo cæteri inuitentur.* Idem ALEXANDER III. in eodem Concilio partis viceſimæ nonæ, capitis octaui, ad Cænomanenſem Epiſcopum. *Clerici de mobilibus quæ per Eccleſias ſunt adepti, de iure reſtaurari non poſſunt, viuentes tamen & ſui compotes moderate valent aliqua de bonis ipſis, non ratione teſtamenti, ſed intuitu eleemoſynæ erogare, in ægritudine etiam conſtituti.* Eadem conſtituit CONCILIVM RATISPONENSE ſub Laurentio Cardinali capite vndecimo. Hinc & CONCILIVM TRIDENTINVM, ſeſſione viceſima prima, quod fuit

B

C

D

E

Concilium Moguntinũ 2. ſub Carolo Magno.

Concilium Aquiſgranenſe 2.

Concilium Meldenſe.

Oro attendo, & miſerrimum ſtatum noſtri temporis deploro.

Antiquum Imperatorum.

Concilium Lateranenſ. ſub Alexandro 3.

Alexander 3.

Concilium Tridentinum

quintum

quintum ſub PIO QVARTO, capite ſeptimo decreti reformationis, mandat vt collapſæ Eccleſiæ refici & inſtaurari debeant, ex fructibus & prouentibus quibuſcunque ad eaſdem Eccleſias quomodocunque pertinentibus. Qui ſi non fuerint ſufficientes, omnes patronos & alios qui fructus aliquos ex dictis Eccleſijs prouenientes percipiunt, aut in illorum defectum parochianos omnibus remedijs oportunis ad prædicta cogant Epiſcopi, quacunque appellatione, exemptione, & contradictione remota. Quod ſi nimia egeſtate omnes laborent, ad matrices, ſeu vicinores Eccleſias transferantur, cum facultate tam dictas parochias, quàm aliàs Eccleſias dirutas, in profanos vſus non ſordidos, erecta tamen ibi cruce, conuertendi. Vide & dictione, Eccleſia, aut Parochia & ſequentia.

Concilium 1 Bracarenſe.

Baſilicæ non dedicentur, niſi ſufficienter ſint fundatæ.] Concilium II. BRACARENSE canone quinto, allegat Gratianus cauſa prima, quæſtione ſecunda, capite Placuit. *Vnuſquiſque Epiſcoporum meminerit, vt non prius dedicet Eccleſiam, niſi anteà dotem Baſilicæ, & obſequium ipſius per donationem chartulæ confirmatum accipiat: nam non leuis eſt iſta temeritas, ſi ſine luminaribus, vel ſine ſubſtantiali ſuſtentatione eorum, qui ibidem ſeruituri ſunt, tanquam domus priuata, conſecretur Eccleſia.* Lege etiam dictione Dedicatio Eccleſiarum non fiat pretio, &c Concilium VALENTINVM GALLIAE III. canone nono: *Seculares, & fideles laici, ſi condere voluerint baſilicas in prædijs ſuis dotationem ei conferant, móxque Epiſcoporum iuri, & ſanctæ Matri Eccleſiæ eandem Baſilicam ſubmittant. Aliter verò non earum conſecrationem ſciant non impleturos. Dotes verò à fidelibus deſignatæ Baſilicis, ad hoc quod ſtatutum eſt, ab eis vendicetur: nulla redhibitio cenſus inde à quolibet ſeculari exigatur:* (vide Immunitas) *ſed quod canonice tantùm ordinatum eſt, ſupplatur. Illi autem qui dotes Eccleſiarum auferre, datæ ſeruitium ab eis exigere inſuper non metuunt, periculum Sacerdotibus inferant, ſi actiones non meliorauerint, eorum excommunicationi non addere nouerint deſtructionem penitus talium Baſilicarum, locumque alium ſub pace meliori ſitum, quæſituros, ibique pacificam baſilicam conſecraturos.* Vide Facultatum Eccleſiæ inuaſores, &c. Porrò Concilium SENONENSE capite decimo tertio, inhibet Baſilicarum de nouo conſtructiones ſine Diœceſani licentia: ſed & iubet, vt fundationes antiquæ compleantur, & obſeruentur, ne diuinus cultus minuatur, fundatorúmve intentio fraudetur.

Concilium Valentinum Galliæ 3. ſub Lothario Imperatore.

Non molestandi] Eccleſia nec exactionibus ne primendæ, vide Facultas, & Immunitas.

Concilium Senonenſe.

Baſilicarum fundatores an aliquid poteſtatis retineant in bonis ſuis Baſilicis collatis.] Hoc ſuperioribus annotationibus elucidatum eſt, omnia ad Epiſcopi pertinere ordinationem, & poteſtatem, in cuius territorio conſtruuntur. Verumtamen non eſt ſilendum, quod ſuper huiuſcemodi quæſtione ſtatuit Concilium Toletanum IIII. quod ſuperiori pagina citauimus. Ideò relege. Tum huic conforme eſt, quod poſtea ſtatuit Concilium TOLETANVM V. capite decimo quinto: *Statuimus, vt quæcunque res Eccleſijs Dei a Principibus iuſtè conceſſæ ſunt, vel fuerunt, vel cuiuſcunque alterius perſonæ quolibet titulo illis non iniuſtè collatæ ſunt, vel extiterunt, ita in earum iure perſiſtere firma ſtabilitate iubemus, vt cuelli quocunque caſu, vel tempore nullatenus poſſint. Oportunum eſt enim, vt ſicut fidelia hominum ſeruitia non exiſtere cenſuimus ingrata.* (Vide dictione Princeps) *Ita Eccleſijs collata, quæ proprie ſunt pauperum alimenta, earum in iure, pro mercede offerentium maneant inconuulſa.* Hoc item confirmat Concilium TOLETANVM IX. canone primo: *Ne facultates Eccleſijs relictæ à miniſtris defraudentur, condignis filijs vel nepotibus honeſtioribuſque propinquis eius, qui conſtruxit, vel ditauit Eccleſiam, licitum ſit hanc bonæ intentionis habere ſolertiam, vt ſi ſacerdotem, ſeu miniſtrum aliquid ex collatis rebus proniderint defraudare, aut commonitionis honeſtæ conuentione compeſcant, aut Epiſcopo vel Iudici corrigenda denuncient. Quod ſi talia Epiſcopus agere tentet, Metropolitano eius hæc inſinuare procurent. Si autem Metropolitanus talia gerat, regis hæc auribus intimare ne differat. Ipſis tamen heredibus in eiſdem rebus non liceat quaſi iuris proprij poteſtatem præferre, non rapinam, non fraudem ingerere, nec violentiam quancunque præſumere: Sed hoc ſolum in ſalutarem ſolicitudinem adhibere, quod aut in nullam noxam operatio nocens attingat, aut velut in mulctam, aut aliquam partem ſalutaris merces aſſumat. Si quis verò deinceps hæc monita temerare præſumpſerit, & male rapta cum confuſione reſtituet, & excommunicationis annua ſententiam ſuſtinebit.* Et canone ſecundo ſubiungitur: allegatúrque à Gratiano cauſa decima ſexta, quæſtione ſeptima, capite decernimus. *Quia verò fieri plerumque cognoſcitur, vt Eccleſia parochiales vel ſacra monaſteria, ita quorundam Epiſcoporum vel inſolentia, vel incuria horrendam decidant in ruinam, vt grauior ex hoc oriatur adificantibus mœror, quam in ſtruendo gaudij exiterat labor: Ideò pia compaſſione decernimus, vt quandiu earundem fundatores Eccleſiarum in hac vita ſuperſtites extiterint, pro eiſdem locis curam permittantur habere ſolicitam, & ſobriundinem ferre præcipuam, atque rectores idoneos in eiſdem baſilicis vſiem ipſi offerant Epiſcopis ordinandos. Quod ſi tales forſitam non inueniuntur, ab eis, tunc quos Epiſcopus loci probauerit Deo placitos ſacris cultibus inſtituat, cum eorum commonentia ſeruituros. Quod ſi ſuperſtitibus eiſdem fundatoribus rectores ibidem præſumpſerint Epiſcopi ordinare, & ordinationem ſuam irritam nouerint eſſe, & ad verecundiam ſuam, alios in eorum loco, quos idem ipſi fundatores condignos elegerint ordinari.* Vide ſequentia, ſed & Concilium LATERANENSE ſub Alexandro tertio, parte prima, capite decimo ſexto, ſtatuit de Baſilicarum fundatoribus, qui poteſtatem habent eiſdem perficiendi miniſtros: vt dicemus dictione, Electio. Vide quæ ſuperius diximus, & ſequentia.

Concilium Lateranenſe 3. ſub Alexand. 3

Concilium Toletanum 5. ſub Honorio 1.

Concilium Toletanum 9.

Concilium Toletanum 4.

Baſilicarum fundatores, ſi egentes fuerint, de facultatibus Eccleſiæ alatur.] Hoc in dictione, Pauper, & Facultates Eccleſiæ, & alijs locis ſæpiſſimè exprimitur. Verùm ſic Concilium TOLETANVM IIII. canone trigeſimo ſeptimo, allegatur à Gratiano cauſa decima ſexta, quæſtione ſeptima. Quicunque fidelium. *Prædendum eſt* (ait) *Sacerdotibus vita ſolatium indigentibus, & maximè bit quibus reſtituenda viriſſitudo eſt. Quicunque ergo fidelium de facultatibus ſuis, Eccleſiæ aliquid deuotione propria contulerint, ſibique ipſi aut filij eorum redditi fuerint ad inopiam, ab ea-*

Priuilegio sint munitii, quod accedentibus in terra sanctæ subsidium conceditur. De bello etiam infidelibus inferendo, amplissimè tractat Concilium CLAROMONTENSE in Aruernia sub Vrbano II. Nam indulgentiæ amplissimæ conceduntur his, qui salutari Cruce armati in infideles proficiscuntur. Quæ indulta renouauit etiam existens Mantuæ, PIVS II. & ipse armatus perrexit contra illos, sed Anconæ subita morte præuentus est. Infinitæ sunt Bullæ Summorum Pontificum, ad hocfideles instigantes. Quin & prædicta omnia, tam in Hæreticos, quàm in Paganos confirmat SENONENSE Concilium sub Antonio à Prato in generali Decreto. Sed & cùm ista scriberem. celebrabatur pro re simili Iubilæus à PIO V. summo Pontifice concessus. Plura tamen reseruátur dicenda dictione, Hæreticus, & Turca, & sequenti. vbi plura referuntur.

Concilium Claromontense, sub Vrbano 2. in quo se armauit Godofredus de Bullonio, & alij contra infideles.

Pius 2.

Concilium Senonense Parisiis celebratum apud Augustinenses.

Pius 5. anno 1570. mense Iulio 16. die, celebrari est Iubilæum indultum.

Bellum licitum esse pro iusta causa.] AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro vicesimo secundo, contra Faustum Manicheum, capite septuagesimo quarto: *Quid culpatur in bello? An quia moriuntur quandoque morituri, vt dominentur in pace victuri? Hoc reprehendere timidorum est, non religiosorum: nocendi cupiditas, vlciscendi crudelitas, implacatus atque implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, & si qua sunt similia: hæc sunt quæ in bellis iure culpantur, quæ plerumque ita culpantur, vt etiam iure puniantur, aduersus violentiam resistentium sine Deo, sine aliquo legitimo imperio iubente, gerenda ipsa bella suscipiuntur à bonis, cùm in eo humanarum ordine inueniuntur, vbi eos vel iubere aliquid tale, vel in talibus obedire iustitia ipse ordo constringit. Vnde neque Ioannes ab armis iubet discedere milites, cum ad eum baptizandi venirent. Et Christus tributa Cæsari monet reddi, quia propter bella, necessaria militi stipendia præbentur.* Et infert cap. 75. *Ordo autem ille naturalis mortalium paci accommodatus hoc poscit, vt suscipiendi belli authoritas, atque consilium penes Principes sit. Exequendi autem iussa bella, ministerium milites debeant paci salutique communi. Bellum autem, quod gerendum Deo authore suscipitur, vtique suscipi dubitari fas non est, vel ad terrendam, vel ad coercendam, vel ad subiugandam mortalium superbiam, quando ne illud quidem quod humana cupiditate geritur, non solum incorruptibili Deo, sed nec sanctis eius obesse aliquid potest, in quos non habet quisquam potestatem, nisi desuper data sit.* Idem de iusto bello epistola 205. ad Bonifacium: *Noli existimare neminem Deo placere posse, qui armis bellicis militat, in his erat sanctus Dauid cui Dominus tam magnum testimonium perhibuit. In his etiam plurimi illius temporis iusti erant: in his erat & ille Centurio qui Domino dixit, Domine non sum dignus vt intres sub tectum meum, &c.* Lege & epistolam 193. Bonifacij ad Augustinum, & responsiuam eiusdem epistolam 194. & 195. & in alijs locis. Et NICOLAVS I. epistola ad Episcopos Galliæ, & allegat Gratianus causa decima quinta, quæstione sexta, capite Quin etiam. *Præfato* (ait) *fratri nostro filiisque Treuirensis Ecclesiæ, illiusque defensoribus, hac in mandatis damus, vt spirituali simul & materiali gladio tandiu malignos illos eorúmque fautores insequantur, quousque cum integritate possessiones vel quæcũque res Ecclesiasticæ hoc facto, vel quocumque pacto distractæ seu direptæ sunt, reuocentur.* Idem epistola ad exercitum Francorum, allegat Gratianus causa 23 quæstione 5 Omnium. *Omnium vestrum nosse volumus charitatem, quoniam quisquis* (quod non optantes dicimus) *in hoc belli certamine fideliter mortuus fuerit, regna illi cœlestia minimè negabuntur.* Et iterum respondens ad consulta Bulgarorum, allegat Gratianus causa 23. quæstione 8. capite Nulla. *Si nulla vrget necessitas non solum Quadragesimali tempore, sed etiam omni tempore est prælijs abstinendum. Si autem inexcusabilis vrget importunitas, nec Quadragesimali tempore, pro defensione tam sua quam patriæ, seu legum paternarum, est bellorum præparationi proculdubiò parcendum: ne videlicet Deum videatur homo tentare si habet quod faciat, & suæ ac aliorum saluti consulere non procurat, & sanctæ Religionis detrimenta non præcauet.* Vide Potestas, & Princeps. Hinc vt iam diximus in Concilio MANTVANO Calixtus III. & Pius II. bellum in Sarracenos incitarunt, magnis ad hoc indulgentijs concessis. Hinc Vrbanus II. in Concilio Claromontano, vt superiùs dictum est. Per varios quoque sacrorum Conciliorum tractatus discurrens, reperies sæpe mentionem haberi de inferendo bello hostibus fidei: sicut & suadet Concilium FLORENTINVM sub Eugenio IIII. & Concilium LATERANENSE sub Iulio II & Leone X. sessione potissimum 8. vbi de iustissimo in Sarracenos bello, aut in Turcas, agit oratione luculenta IOANNES BAPTISTA GARGIAS eques Hierosolymitanus, qui & mala quæ Christianis Turci inferunt, non sine lachrymis recenset. & de auxilio ferendo differit, cuius oratione & verbis permotus summus Pontifex LEO X. consequenter ieiunium, & orationem, ac eleemosynarum largitionem, morúmque reformationem, omnibus Catholicis indixit, vt Deus victoriam Christianis contra infideles conferre dignaretur. Monétque omnes Magistratus, Rectores, & Locumtenentes, Principes, &c. vt Christianos populos ad expeditionem contra infideles assumendam, qua authoritate & gratia valere putauerint, hortentur & inducant magnis ad hoc indulgentijs concessis. vide superiori annotatione, & quære etiam dictione, Pax, Princeps, Imperator, Rex, Militia, &c.

Concilium Mantuanũ sub Calixto 3.

Concilium Florentinum sub Eugenio 4. Cõcilium Lateranense sub Iulio 2. & Leone 10.

Ioannes Baptista Gargias.

Leo 1.

Lucæ 3.

Matth. 21.

Nicolaus 1.

BENEDICTIO.

Benedictio fructuum.] De benedictione aquæ Benedictæ, diximus dictione Aqua. Item de Benedictione mensæ, & gratijs. Vide Gratia. Interim tamen sic placet quædam hic addere CANON APOSTOLORVM IIII. *Offerre non liceat aliquid ad altare prater nouas spicas, & vuas, & oleum, ad luminaria, & thymiama, id est, incensum tempore quo sacra celebratur oratio.* Et canone quinto: *Omnis autem alius fructus domum mittatur, primitiæ, Episcopo & presbyteris. Hæ ergo species quas non licet offerri super altaria, iuxta constitutionem Apostolorum* (ait EVTYCHIANVS I. epistola ad Ioannem & Episcopos Bæticæ prouinciæ) *eorúmque successorum ad domum sacerdotum deferantur, & à sacerdotibus benedicantur, & per simplicem benedictionem benedicta demum à populis sumantur: fabæ tantum & vuæ, & cætera quæ Apostoli constituerunt, super altare offerantur.* Et GREGORIVS III. Benedictionem escarum per Crucis signum fieri debere ostendit epistola quarta ad Bonifacium Episcopum Moguntinensem, quãdo de escis immolaticijs post crucis benedictionẽ, si liceret sumere, interrogasset. cui respõdet & illud

Canon Apostolorum.

Eutychianus.

Gregorius 3.

1. Corinth. 8. Rom. 14. 1

Apoſtoli: *Si quis dixerit, quia hoc immolatitium eſt, nolite edere propter eum qui indicauit, & propter conſcientiam.* Huius autem benedictionis rationem quia hæretici aſcribunt arti magicæ, reddit Concilium MOGVNTINENSE IV. cap. 39. *Veterem (ait) morem in Eccleſia ſequimur, dum ſalem, aquas, & cæteras quæſdam res, in vſum fidelium per orationes in verbo Dei præparamus. Quem morem nemo reprehendet, qui ſecum reputauerit Eccleſiam, inter cætera ſalutis, & vtilitatis ſuæ, tum augendæ, tum conſeruandæ præſidia, etiam exorcizandi poteſtatem, contra inſidias Dæmonum, aliaſque noxias peſtes auertendas accepiſſe: quam poteſtatem dum per res externas ad vtilitatem fidelium exercet Eccleſia, nimirum in eo ſanctorum imitantur exempla, qui ad eliciendos quoſdam effectus, diuino iuſſu res corporales adhibuiſſe leguntur: quem morem in Eccleſijs præcipimus conſeruandum dummodo populum paſtores ſedulo doceant, effectum qui inde petantur, non ipſarum rerum efficacia, ſed diuinæ virtutis operationi, per Chriſtiſſimi nominis Domini inuocationem tribuendos eſſe: & cauerint ne rebus talibus ad impias ſuperſtitiones abuti quiſquam præſumat.* Vide plura in ſequentibus. & locis aſſignatis.

Mogunt. 4.

Matthæi 10. Lucæ 10.

Benedictio panis.] Vide Panis benedictus.

Benedictio Campanarum.] Vide Campana. & ſic de alijs, ſeu veſtibus, ſeu vaſis ſuo loco.

Benedictio ſuper populum ad Epiſcopum, non ad Presbyterum attine.] Huius Benedictionis meminit AVGVSTINVS HIPPONENSIS ſermone de Oratione intra Eccleſiam: *Benedictioni (ait) humiliari debetis, & corda, & corpora fideliter inclinare, quia benedictio nobis licet per hominem, non tamen ab homine datur. Ne attendatis quia forte negligens eſt qui exhibet, ſed Dominum reſpicite qui mittit. Benedictio enim quæ vobis datur, vos, & pluuia cœleſtis eſſe cognoſcitur, ſicut Moyſes ait: Expectetur ſicut pluuia eloquium meum.* Hinc Concilium AVRELIANENSE I. canone 28. & allegatur à Gratiano De conſecratione diſtinct. 1. capite Cùm ad. *Cum ad celebrandas Miſſas in Dei nomine conuenitur, populus non antè diſcedat, quàm Miſſa ſolemnitas compleatur, & vbi Epiſcopus non fuerit, benedictionem accipiat ſacerdos.* Hoc decretum iterum renouat Concilium AVRELIANENSE III. canone 28. *De Miſſis nullus laicorum antè diſcedat, quàm Dominica dicatur oratio. Et ſi Epiſcopus præſens fuerit, eius benedictio expectetur, &c.* Hinc etiam conſtituit ante illa Concilium AGATENSE I. canone 44 *Benedictionem ſuper plebem in Eccleſia fundere, aut pœnitentem in Eccleſia benedicere, preſbytero penitus non licebit.* Et etiam dictione. Preces, & alibi.

Augustinus Hipponensis.

Deuter. 32.

Cõcilium Aurelianense 1.

Cõcilium Aurelianense 3. ſub Vigilio 1.

BENEFICIVM.

Beneficiorum pluralitas inhibetur. [Cõcilium CHALCEDONENSE quod dicitur 4. generale ſub Leone I. actione 15. canone 10. allegatur à Gratiano, cauſa 21. quæſt. 1. cap. Clericum. *Non licet clericum conſcribi in duabus ſimul Eccleſijs, ſed & in qua ab initio ordinatus eſt, non ad quam confugit quaſi ad potiorem, ob inanis gloria cupiditatem. Hoc autem facientes, reuocari debere ad ſuam Eccleſiam in qua primitus ordinati ſunt, & ibi tantummodo miniſtrare. Si verò iam quis tranſlatus eſt ex alia in aliam Eccleſiam, prioris Eccleſiæ vel martyriorum quæ ſub ea ſunt, aut ptochodochiorum, aut ptochiorum, aut xenodochiorum rebus, in nullo communicet. Eos verò qui auſi fuerint poſt definitionem magnæ & vniuerſalis Synodi huius quicquam ex his, quæ ſunt prohibita, perpetrare, decreuit ſancta ſynodus à proprio huiuſcemodi gradu recidere.* Allegatur à Gratiano cauſa 21. quæſt. 2. Si quis. &c. Vide & Clericus ſtabilis. &c. Sed & generale Concilium NICÆNVM I. quod dicitur ſeptimum, canone 15. & allegat Gratianus cauſa 21. quæſt. 1. Clericus. *Clericus ab hoc deinceps tempore in duabus Eccleſijs non collocetur. Hoc enim eſt negociationis, & turpis lucri proprium, & ab Eccleſiaſtica conſuetudine alienum. Ab ipſa enim Domini voce audiuimus, non poſſe quempiam duobus dominis ſeruire. Vnuſquiſque ergo vt eſt vox Apoſtolica in eo in quo vocatus eſt, debet manere, & in vna Eccleſia aſſidere. Quæ enim propter turpe lucrum fiunt in Eccleſiaſticis negotijs, ea a Deo ſunt aliena. Ad huius autem vitæ vſum ſunt diuerſa ſtudia. Ex his ergo ſi quis velit, ea quæ ſunt corpori ad vſum neceſſaria, comparet. Dixit enim Apoſtolus: vſui meo & his qui mecum ſunt, ſubminiſtrauerunt manus meæ.* Hæc decreta allegat Concilium AQVISGRANENSE I. canone 50. Et Concilium PARISIENSE III. ſub Lothario, & Ludouico Auguſtis, libro 1. capite 49. *Sicut vnicuique ciuitati conuenit proprium habere Epiſcopum, ita & vnamquamque baſilicam Deo dicatam decet & oportet proprium habere preſbyterum. Auaritia ſanè quæ eſt idolorum ſeruitus (quod non ſine magno pudore proferimur) quoſdam inuaſit presbyteros, ſuiſque retinaculis adeò vinxit, captiuoſque effecit, vt inſtar cæcorum effecti, neſciant quo eant, neſciántque quid eſſe vel quid agere debeant. Hi namque auaritiæ ignibus æſtuantes, ſacerdotaliſque dignitatis immemores, curámque baſilicarum in quibus promoti ſunt poſtponentes datis quibuſdam xenijs aut pollicitis, non ſolùm à clericis, verùm etiam à laicis alias Baſilicas contra fas, ad Chriſti ſimulatum peragendum ſuſcipiunt, vtrum conſultis, an inconſultis Epiſcopis id faciant, nec ne, ignoratur. Si conſultis id faciunt, eorum tranſgreſſioni idem Epiſcopi proculdubio communicant. Si verò eis inconſultis facere præſumunt, nihilominus Epiſcorum negligentiæ id aſcribendum eſt. Vix enim quiſpiam presbyterorum in Baſilica, in qua diuinæ ſeruituti mancipatus eſt, dignè ac ſtrenuè militare inuenitur, quantominùs id in duabus, aut tribus, aut eo amplius baſilicis, dignè exequi valet? In quo facto, & religio Chriſtiana fuſcatur, & ſacerdotalis ordo confunditur, imò auaritia ſacerdotum à ſubditis denotatur, locáque Deo dicata cultu ſibi debito priuantur, & animarum pericula generantur. Quod ne vlteriùs vnuſquiſque Epiſcoporum in parochia ſua fieri ſinat, Omnes in commune ſtatuimus, decernentes, vt ſingulæ Baſilicæ, plebes & res, quibus conſiſtere poſſint, habentes, ſingulos habeant preſbyteros. Si verò plebes habuerint, & rebus quibus conſiſtere poſſint, caruerint, in arbitrio Epiſcoporum pendent, vtrum ita conſiſtere debeant, an poſſint, nec ne. Hoc tamen ſpecialiter eorum ſolertia prouidendum eſt, vt hac occaſione, nullus presbyter duas aut tres auaritiæ cauſa, quibus ſufficere ſecundum diuinum cultum nullatenus poteſt, habere audeat baſilicas.* Hinc ſubſcribens Concilium METENSE ſub Arnulpho Imperatore, can. 2. *Vnuſquiſque (ait) presbyter vnam tantummodo habeat Eccleſiam, niſi fortè antiquitus habuerit capellam, vel membrum aliquod adiacens ſibi, quod non expedit ſeparari. Eſt enim multum laudabile coram Deo, & hominibus, ſi vnus presbyter vnam Eccleſiam ſalubriter prouiderit, & vtiliter rexerit, quando non eſt nobis cura animarum adhibenda, pro temporali commoditate: ſed cunctis ſacerdotibus eſt optandũ, vt cum ſuis ouibus à Chriſto recipiant paſcua vitæ æternæ.* Et Concilium REMENSE can. 2. vt allegat Burchardus lib. 3 Decretorum, cap. 44. *Vnuſquiſque presbyter Eccleſia vna, ad quam ordina-*

Concilium Nicænum quod 7. generale dicitur ſub Adriano 1.

Matth. 6.

1. Corinth. 7.

Actuum 20.

Concilium Aquiſgranenſe 1.

Concilium Pariſiense 3.

Vide ſollert. a quo tempore caperit illa luxuria qua necdum ter flagris & verberibus attrita reſpuitur.

Galat. 1. Ephes. 5.

Obſcure admodum.

Cõcilium magnum & vniuerſale Chalcedonenſe.

Oro vt hæc diligenter ponderentur, quia hoc noſtro eſt tempore populo, & Eccleſiæ deputatum

tus est, contentus sit, & nullus in duabus Ecclesijs ministrare præsumat. Vide & Parochia. Hinc & Concilium NAVETENSE I. cap. 8. & allegat etiam Burchardus libro 3. Decreto. cap. 47. sub nomine Concilij Nauetensis. *Sicut Episcopus (ait) non plus potest habere quam vnam ciuitatem, & vir vnam vxorem, ita presbyter vnam tantùm Ecclesiam. Itaq; presbyter nullus, plures præsumat habere Ecclesias, nisi forte alios presbyteros sub se in vnaquaque habeat, qui noctiurnum atque diurnum officium solemniter adimpleant, & Missarum celebrationes quotidianis expleant cæremonijs.* Verùm hîc attende, dictione. Vicarius, quid dicatur. Prætereà Concilium ROMANVM sub Nicolao II. contra Berengarium congregatum Patrum 113. *Nullus (ait) presbyter duas Ecclesias simul obtineat.* Quas nec permittit laicis vt conferant, vt infrà videbimus. Sed & Concilium LATERANENSE sub Alexandro III. parte 1. cap 13. allegatur à Gratiano dinstinct. 70. cap. Sanctorum. *Quia nonnulli modum auaritiæ non ponentes, dignitates Ecclesiasticas, & plures Ecclesias parochiales contra sacrorum canonum instituta, nituntur acquirere, ita vt cùm vnum officium vix implere sufficiant, stipendia sibi vendicent plurimorum, ne id de cætero fiat districtius inhibemus.* Et cap 14 sequenti, allegatúrque à Gratiano distinctione 8. cap. Quod contra. *Quia intantum iam quorundam processit ambitio, vt non duas, vel tres, sed sex aut plures Ecclesias perhibeantur habere, nec duabus possunt debitam prouisionem impendere, per fratres & Coepiscopos nostros charissimos emendari præcipimus, & de multitudine canonibus inimica, quæ dissolutionis materiam, & vagationis inducit, & certum continet periculum animarum, eorum qui in Ecclesijs dignè valeant deseruire, volumus Ecclesiasticis beneficijs indigentium sublevari.* Eadem repetuntur in eodem Concilio, parte 2. cap. 7. & parte 14 capite 5. vbi ALEXANDER III. scribit Burdegalensi Episcopo de quodam qui duos Archidiaconatus habebat, statuitque vt altero quem maluerit, Archidiaconatu, appellatione remota, faceret esse contentum: quod iterum repetit parte 30 cap. 8. ad Burdegalensem Archiepiscopum de eo qui duos Archidiaconatus. & Burdegalæ & Tholosæ possidebat, vt alterum relinquat. Idem & de Diaconatu, & Cantoria statuit ad Salernitanum Episcopum parte 29. capite 6. *Singula enim (ait) officia quæ sunt in Ecclesijs, assiduitatem exigunt personarum, & propterea Clericus in vna, vel in diuersis Ecclesijs Decanatum, Archidiaconatum, & Cantoriam obtineat.* Iterum parte 30. vbi de pluralitate beneficiorum, & de residentia eorum, atque de non eis diuidendis loquitur. Idem Alexander III. ad Eboracensem Episcopum capite 1. prohibet, ne quis Archidiaconatum in vna Ecclesia, & canonicatum in altera possit habere, nec pensum audeat quis accipere, nisi in propria persona assiduè per medietatem voluerit deseruire. Quod iterum ad Loudiuensem Episcopum repetit cap. 3. sed & cap. 4. ad Normicensem Episcopum (& allegat Gratianus causa decima tertia, quæstione tertia, cap. Diaconi.) strictissimè prohibet, ne quis alicuius Ecclesiæ habens personatum, id est, beneficium adeptus, audeat in alia Ecclesia vicarium agere non obstantibus literis, *Quia hæc (ait) Canonum sunt contraria sanctioni.* Tom capit. 5. ad Eboracensem Episcopum, Prohibet, ne clerici qui in sua Ecclesia beneficium habuerint ad aliam valeant Ecclesiam transmigrare: vt dicetur, Clerici stabiles, &c. Hinc est quod parte quadragesima prima, eiusdem Lateranensis Concilij sub Alexandro III. capite 8. allegatur LVCIVS III. ad Lincoluiensem Episcopum, vbi prohibet, ne aliqui qui iam gaudent dignitatibus Ecclesiasticis, super minoribus beneficijs per interpositas personas à sede Apostolica audeant impetrare, suæ dignitatis nomen supprimentes, & se simplici nomine appellantes, tanquam non habeant aliquem in Ecclesia personatum. *Non est enim nostræ intentionis (ait) vt persona pluribus reditibus abundantes, per literas nostras pauperes clericos super minoribus beneficijs vexent, & ideò literas in quibus author nomen suæ dignitatis supprimit, vires aliquas nolumus obtinere.* Sed & iterum ALEXANDER III. Cantuariensi Archiepisco, vt allegatur parte 50. eiusdem Concilij capite 60. *Si vnus (ait) plures Ecclesias quas pater eius tenuerat, possidet, quarum vna possit sibi sufficere, ipsum vna, quam maluerit, appellatione remota, facias esse contentum, dummodo Ecclesia non sint tales, quarum vna à reliqua pendere videatur.* Prædicta Lateranensis Concilij Decreta sub Alexandro III. Confirmat LATERANENSE Concilium sub Innocentio III. capite vicesimo nono, & allegatur extra libro tertio, titulo quinto, capite vicesimo octauo. *De multa (ait) prouidentia fuit in Lateranensi Concilio prohibitum, vt nullus diuersas dignitates Ecclesiasticas, & plures Ecclesias parochiales reciperet, contra sacrorum canonum instituta, alioquin & recipiens sic, receptum amitteret, & largiendi potestate conferens priuaretur. Quia verò propter præsumptiones & cupiditates quorundam, nullus hactenus fructus, aut rarus de predicto statuto prouenit, nos euidentius, & expressius occurrere cupientes, præsenti decreto statuimus, vt quicunque receperit aliquod beneficium, habens curam animarum annexam, si prius tale beneficium obtinebat, eo sit iure ipso priuatus. Et si forte illud retinere contenderit, alio etiam spolietur. Is quoque ad quem prioris spectat donatio, illud post receptionem alterius liberè conferat, cui meritò viderit conferendum: & si vltra tres menses conferre distulerit, non solum ad alium, secundum statutum Lateranensis Concilij, eius collatio deuoluatur, verum etiam tantum de suis cogatur prouentibus in utilitatem Ecclesiæ, cuius illud est beneficium, assignare, quantum à tempore vacationis ipsius constiterit ex eo esse perceptum. Hoc idem in personatibus decreuimus obseruandum, addentes, vt in eadem Ecclesia nullus plures dignitates, aut personatus habere præsumat, etiam si curam non habeant animarum. Circa sublimes tamen & literatas personas quæ maioribus sunt beneficijs honoranda, cùm ratio postulauerit, per sedem Apostolicam poterit dispensari.* Hæc decreta Lateranensis Concilij allegat Concilium TRIDENTINVM sess. 7. Vide infrà sed & eadem decreta de Beneficiorum pluralitatem vitanda, confirmat Concilium BITERRENSE præsidente in eo Episcopo Tornatensi, Apostolicæ sedis legato, cap. 13. eadem inhibet suis clericis. IOANNES LEODIENSIS Episcopus in reformatione, ad calcem Concilij Florentini, apposita, & approbatione à summo Pontifice NICOLAO V. sed & Concilium LATERANENSE sub Leone X. sessione 9. *Dispensationes ad plura incompassibilia, vltra duo, nisi qualificatis in re ad formam iuris communis, non concedantur, nisi ex magna vrgentis causa.* Eadem prætereà renouat Concilium COLONIENSE III. cap. 32. partis 1. *Odiosa semper apud veteres fuit pluriuum sacerdotiorum ambitiosa cupiditas, neque semel generalibus conciliis damnata. In Chalcedonensi enim* (vide superius allegatum) *inter alia*

Concilium Nauetense.

Sed si forte videremur illi boni Patres monstrum nostri temporis, vt Episcopum, tres Episcopatus, & Abbatias innumeras habeat, quid essent dicturi?

Concilium Romanum sub Nicolao 2.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Alexander 3.

Vt notum hoc fiat, esse nostro officio negotium, nulla nostra virtus egere debet.

Lucius 3.

Aduerte hæc, quia multa fiunt, quæ fieri non debent.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. Patrum (mirum dictu) 413.

Ista perpende.

Nota hæc & vide iterum confirmata infra Coloniensi 3. concilio.

Concilium Tridentinum.

Concilium Biterrense nouiter in lucem datum, nec reperitur in tomo 4. Conciliorum.

Ioannes Leodicensis.

Nicolaus 5.

Concilium Lateranense sub Leone 10.

Concilium Coloniense 3. anno 1536. celebratum.

cautum eſt, clericum in duabus Eccleſijs conſcribi non oportere, quòd difficilè videatur, vt vnus vicem duorum ſuſtineat, & abſurdum, ſi promiſcuis actibus rerum turbentur officia. Id verò in primis noxium eſt, vbi plures parochiæ ſeu dignitates vni preſbytero committuntur, quod ſolus per omnes Eccleſias nec officium perſoluere, nec rebus earum neceſſariam curam impendere valeat. Quare tam eos qui de Sacerdotijs eiuſcemodi diſponendi poteſtatem habent, quam quos ea cæca cupiditate ductos ambiunt, commonitos voluimus, vt ſuos effectus canonicis inſtitutis ſubmittant. Qui verò diſpenſatione Apoſtolica aduerſus hæc ſe tueri velint, ipſi viderint, vt cauſam diſpenſationis obtentæ Deo comprobent. Neque enim ſublimes atque admodum literatæ perſonæ ſuo priuilegio nudamus modò illo rectè, & ſecundum Deum vtantur. Et Concilium AVGVSTENSE I. ſub Othone Cardina. capite vndecimo. *Quicunque vel cupiditate, vel quomodolibet etiam honeſto colore impellente, plura beneficia Eccleſiaſtica obtinent, hac noſtro mandato iubente ſicuti diſtrictè precipimus, relinquere, vt retento, quod ex illis maluerint, vnico beneficio, cætera intra annum reſignent, aut nobis diſpenſationum ſuarum priuilegia huiuſmodi oſtendant. Quòd ſi illuſum ſit ab impetrantibus, ſciant diſpenſationis reuocationem procurandam.* Hæc iterum renouat Concilium COLONIENSE IV. capite nono, medij tertij, vbi etiam de reſidentia iniungit, ne fundatores intentione ſua fraudentur, vbi alibi dicemus. Renouat etiam Concilium MOGVNTINVM IV. capite ſexageſimo quarto. Et nouiſſimè Concilium TRIDENTINVM ſeſſione ſeptima, capite ſecundo, decreti reformationis. *Nemo* (ait) *quacunque etiam dignitate, gradu, aut præeminentia præfulgeſ, plures Metropolitanas, ſeu Cathedrales Eccleſias in titulum ſiue commendam, aut alio quouis nomine, contra ſacrorum canonum inſtituta, recipere & ſimul retinere præſumat: cum valdè felix ſit ille cenſendus, cui vnam Eccleſiam benè ac fructuosè, & cum animarum ſibi commiſſarum ſalute, regere contigerit. Qui autem plures Eccleſias, contra præſentis decreti tenorem nunc detinent, vna quam maluerint retenta, reliquas infra ſex menſes, ſi ad liberam ſedis Apoſtolicæ diſpoſitionem pertineant, alias, infra annum dimittere teneantur, alioquin Eccleſia ipſa (vltimò obtenta duntaxat excepta) eo ipſo vacare cenſeantur.* Et iterum ibidem capite quarto: *Quicunque de cætero plura curata, aut alias incompatibilia beneficia Eccleſiaſtica ſine per viam vnionis ad vitam, ſeu commendæ perpetuæ, aut alio quocunque nomine & titulo, contra formam ſacrorum canonum, & præſertim Conſtitutionis Innocentij tertij (vide ſuperius allegatam) recipere ac ſimul retinere præſumpſerit, beneficijs ipſis, iuxta ipſius conſtitutionis definitionem, ipſo iure præſenti, canonis vigore priuatus exiſtat. Ordinarij autem locorum, quoſcunque plura curata, aut alias incompatibilia beneficia Eccleſiaſtica obtinentes, diſpenſationes ſuas exhibere diſtrictè compellant, aut alias procedant iuxta conſtitutionem* GREGORII X. *in generali* LVGDVNENSI CONCILIO *editam, quæ incipit Ordinarij, quam eadem ſancta Synodus innouandam cenſuit & inuouit: addens inſuper, quod ipſi Ordinarij etiam per idoneorum vicariorum deputationem, & congruæ portionis fructuum, aſſignationem omninò prouideant, vt animarum cura nullatenus negligatur, & beneficia ipſa debitis obſequijs minimè defraudentur, appellationibus, priuilegijs, & exemptionibus quibuſcunque etiam cum iudicum ſpecialium deputatione, & illorum inhibitionibus in præmiſſis nemini ſuffragantibus.* Idem adhuc repetunt Patres prædicti Concilij Tridentini, capite decimo ſeptimo, decreti reformationis, ſeſſionis viceſimæ quartæ, quæ fuit octaua ſub Pio IV. Vide ſequentia.

Cõcilium Auguſtenſe 1. ſub Othone Cardinali.

Concilium Coloniense 4.

Concilium Mogunti nũ 4.

Concilium Tridentinum.

Non eſt pax ſperanda, nec Eccleſia tranquillitas, donec hæc ſalutariſſimo decreto ſtruantur.

Beneficiorum permutatio inhibetur.] Concilium VIENNENSE ſub Clemente V. allegatur in Clementinis titulo quinto, de rerum permutatione, poſtquam locuti ſunt Patres de rebus Eccleſiæ non alienandis (vt dicetur dictione, Facultates Eccleſiæ non alienandæ) ſubdunt: *Ne conceſſione (aiunt) iuris vtentibus præſertim circa ſpiritualia illudatur, ſi qua beneficia ex cauſa permutationis ab aliquibus reſignata, alijs quam ipſis permutare volentibus conferantur, nullius hoc eſſe volumus firmitatis.* Et BONIFACIVS VIII. Biterrenſi Epiſcopo allegatur titulo decimo, ſexti decretalium, De rerum permutatione: *Illos, qui ſecundum formam iuris ſua beneficia in eadem diœceſi ad tuam collationem ſpectantia, permutare volentes liberè ac ſine fraude in manibus tuis ipſa reſignant, nolumus occaſione præmiſſa (æquitatem præferentes in hac parte rigori) circa faciendam permutationem beneficiorum huiuſmodi (quæ aliàs minimè reſignaſſent) vllatenus impediri.* Porrò in huiuſmodi permutationibus, & reſignationibus faciendis iubet COLONIENSE III. Concilium capite triceſimo quarto, partis 1. quia in iuramento quod præſtatur, fruſtra ſe purgat aliquis labe Simoniæ, aut illicitæ corruptelæ, vt huiuſmodi iuramenta perueſtigatione præuia recipiantur. Præfatas conſtitutiones renouat Concilium COLONIENSE IV. cap. 7. 2. medij. Vide plura, Epiſcoporum, ſeu Epiſcopatuum mutatio, & ſequentia.

Concilium Viennenſe ſub Clemẽti V. nec reperitur in tomis conciliorum.

Bonifacius 8.

Coloniense 3. concilium.

Concilium Coloniense 4.

Beneficia non vendenda, nec emenda.] Hoc ſufficienter etiam innoteſcet in vocabulo, Symonia, & Epiſcopatus, verùm hîc, quæ operæpretium eſt, annotanda cenſuimus, vt autem omittamus, quæ de Epiſcopatibus non emendis (quia ſuo loco dicetur) Concilium ROMANVM ſub Hilario Papa I. ſtatuit canone 5. hic Concilium EPAVNENSE canone 7. ſtatuiſſe memoratur. *Quidquid parochiarum preſbyter de Eccleſiaſtici iuris poſſeſſione diſtraxerit, inane habeatur & vacuum in venditorem comparantis actione vertenda.* (vide amplius Facultates Eccleſiæ non alienandæ ſic tamẽ cano. 12. ſubdit. *Nullus* (inquit) *Epiſcopus de rebus Eccleſiæ ſuæ ſine cõſcientia Metropolitani ſui, vẽdendi aliquid habeat poteſtatem, vtili tamen omnibus commutatione permiſſa.* Prætereàquòd Beneficia nõ debeant pretio, nec præmijs comparari, conſtitutio eſt SYMMACHI I. epiſtola ad Cæſarium Epiſcopum. cap. 2. vt alibi reponemus. Et Concilium AVRELIANENSE II. can. 4. *Si quis ſacerdotium per pecuniæ nundinum execrabili ambitione quæſierit, abiiciatur vt reprobus, quia Apoſtolica ſententia donum Dei eſſe præcipit, pecunia trutina minimè comparandum.* Idem omninò ſtatuit Concilium TOLETANVM IV. capite 18. vt repoſuimus dictione, Ordinandi qui non ſint, nam ibi repudiantur, & repelluntur ab ordine ſacerdotij, qui beneficia venantur, & mercantur, vt videbis. Eſt & edictum contra eos qui beneficia emunt Concilij TOLETANI VIII. cap. 3. ſed inuenies repoſitum dictione, Simonia. hoc ſimiliter & prohibuit ſingulariter Concilium NICAENVM II. canone 4. & allegatur à Gratiano cauſa 16. quæſt. 1. cap. Prædicatur, vt & alibi allegabimus. Prætereà ne à laicis propter collationem beneficiorum, ſi quæ conferant, pecunia exigatur, vetat Concilium

Concilium Romanum ſub Hilario 1.

Concilium Epaunenſe ſub Sigiſmũdo rege, & Gelaſio 1.

Symmachus 1.

Concilium Aurelianẽſe 2. ſub Vigilio 1. & Childeberto rege. Actum 8.

Concilium Toletanum 4.

Concilium Toletanum 8.

Concilium Nicenum 2. dictum 7. generale.

Gregorius 10. Cõcilium Lugdunen. ſub Gregorio 10. nec reperitur in 4. voluminibus Conciliorum.

Concilium Arelatense 4. sub Carolo Magno & Leone 3.

ARELATENSE IV. vt infrà dicemus & Concilium ALEMANICVM sub Conrado Episcopo Portuensi & Cardinali c. 9. *Illi qui ius habent patronatus, in beneficiis conferendis, prohibentur precium exigere, vel partem decimarum, vel aliarum obuentionum Ecclesiasticarum, in quibus ius obtinent patronatus, sibi retinere ex pacto, aliàs anathemate feriantur. Et illi qui taliter fuerint præsentati beneficio priuentur, & ad alios Ecclesiasticos non admittantur, nisi fuerit cum eis per sedem Apostolicam dispensatum. Episcopi vero vel Archidiaconi, qui talibus curam animarum commiserint, ab institutione & collatione perpetuò sint suspensi. Statuimus etiam quòd nullus clericus ad curam animarum ab Episcopo vel Archidiacono admittatur, nisi prius iurauerit, quòd nullam in adeptione beneficii, ad cuius curam præsentatur, commiserit simoniam.* Quod iuramentum etiam exigi iubet postea Concilium EXONIENSE c. 10. c. verò iubentur Episcopi præsentatos sibi infra terminum duorum mensium, si idonei fuerint admittere, & eis beneficia vacantia sine precio conferre, alioquin fructus quos receperint post institutionē ei teneātur reddere, nisi rationabilem causam, cur hoc præstare non potuerint, assignent. Hoc iterū GREGORIVS IX. in constitutiones Benedictinas confirmat, ne scilicet beneficia pactionibus conferantur. Hoc iterum renouat COLONIENSE Concilium III. parte 1. c. 4. vbi decernitur humanus affectus & venalitas in beneficiis Ecclesiasticis execrabilis. Vide, Simonia, & Episcopatus, & sequentia.

Salubre decretum.

Concilium Exoniense in Anglia.

Gregorius 9.

Coloniense 3. Concilium.

Beneficia Iudæi non emant.] Concilium LATERANENSE sub Alexandro 3. c. 3. partis 20. *Non sine multa admiratione auditur & creditur quòd Iudæi parochias Ecclesiarum per prouinciam vestram emptionis siue conductionis, aut etiam pignoris titulo, contemptu Dei & fidei Christianæ institutionis detinent occupatas, & cùm reditus eisdem Ecclesiis non soluantur, hæ Ecclesiæ penitus deperisse iam noscuntur. Quod omnino prohibemus fieri, quin districtè iubemus eos compelli ad eas dimittendas, aut si receptas detinuerint, aut parochias amodo receperint, ipsi cum omni districtione cogantur, vt Ecclesiis quarum eadem parochiæ sunt, debitos & collectos reditus cum integritate persoluant, prohibentes omnibus Dei fidelibus sub interminatione anathematis, ne quis Iudæis hominia vel fidelitates faciat, quoniam contrarium est sacris canonibus vt Christianos debeant Iudæis astringi. Si quis contra inhibitionem nostram venire præsumpserit contradictione & appellatione cessante in eos excommunicationis sententia proferatur.* Vide Iudæus.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Beneficia quibus conferri debeant.] SYMMACHVS Epistola ad Cæsarium Episcopum. c. 2. *Illud magnopere commonemus, vt qui non Dei gratia, sed promissione rerum Ecclesiasticarum præmissa, ad sacerdotium conantur accedere, desideriorum talium reprimantur effectus. Qui autem ab huiusmodi se intentione non cohibent, vindictis canonum sciant se sine dubitatione subiiciendos, nec facilè ad sacerdotium permittantur accedere, quibus & gradus & tempora constituta sunt, per quæ ad hanc dignitatem debeant aspirare, quia quicunque sine statuto promouentur, non facile carent offensa, & sine experimento nō potest quis electionis obtinere sententiam.* Vide Episcopatus & Concilium AVRELIANENSE I. canone 9. *Abbatibus, presbyteris, omnique clero, vel in religionis professione viuentibus, sine discussione vel commendatione Episcoporum, pro petendis beneficiis ad dominos venire non liceat. Quod si quispiam præsumpserit, tandiu loci honore & communione priuetur, donec per pœnitētiam plenam eius satisfactionem sacerdos accipiat.* Porrò indignos non debere honoribus Ecclesiasticis

Symmachus 1.

Concilium Aurelianense 1.

A gaudere constituit Concilium TOLETANVM III. c. vt repositum inuenies in dictione, clerici non promouentur indigni. Séd & de non conferendis beneficiis his, qui non habent ætatem legitimam, dicemus proxima annotatione. Quibus autem conferri & committi debeant, sic statuit Concilium LATERANENSE sub Alexandro 3. parte 1. c. 13. *Cùm Ecclesiæ (ait) vel Ecclesiasticum ministerium committi debuerit, talis ad hoc persona quæratur, quæ residere in loco, & curam eius per seipsum valeat exercere. Quod si aliter factum fuerit, & qui receperit, quod contra sacros canones accepit, amittat, & qui dedit, largiendi potestate priuetur.* Et parte 15. eiusdem Concilij vbi agitur de iure patronatus sic ALEXANDER III. scribit Eboracensi Episcopo, precedens confirmans decretum. *Relatum est (ait) nobis ex parte tua, quod cùm in Lateranensi concilio sit statutum, vt persona tali, Ecclesia vel Ecclesiasticum beneficium conferatur quæ resideat in loco, & curam eius per se valeat exercere: Nonnulli autem ad Ecclesias præsentati, se posse residere affirmant, & curam habere Ecclesiæ, & Ecclesiastici beneficij proferentur, id tamen efficere contradicunt. Ideo consulere nos voluisti, an propter hoc tales possint repelli, vel instituti sine appellatione remoueri. Tua itaque prudentia innotescat, quòd cùm verba accipienda sint cum effectu, tales si præsentati fuerint licitè poterunt amoueri: nisi forte de licentia Prælatorum, vel studio litterarum, vel pro aliis honestis causis contigerit.* Plura vide dictione, Residentia.

Concilium Toletanum 3.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

O salubrem constitutionem!

De residentia statuit salubrem. Iudo Residant.

B

C

Beneficia obtineant qui sunt ætatis legitimæ, & bonæ vitæ. Conc. LATE. sub Alex. 3. p. 1. c. 3. *Inferiora ministeria (nam de Episcoporum dignitate antea egit) vt puta decanatus, Archidiaconatus & alia quæ animarum curam habēt annexā, nullus omnino suscipiat. Sed nec parochialium Ecclesiarum regimen, nisi qui iam vicesimum quintū ætatis annum attigerit, & qui scientia & moribus existat cōmendandus. Cùm autem assumptus fuerit, si Archidiaconus in diaconum & decanū & reliqui admonīti non fuerint præsbyteros ordinari, & ab illo remouēantur officio, & alij conferantur qui & velit & possit conuenienter illud implere. Nec prosit illis appellationis effugium, si forte in transgressionem constitutionis ipsius instituti per appellationem voluerint se tueri. Hoc siue non solùm de promouendis, sed de his etiam qui iam promoti sunt, si canones nō obsistant, præcipimus obseruandum.* Vide diction. Ordinandorum ætas. *Clerici verò si contra formam istam quemque elegerint, & eligendi potestate tunc priuatos & ab Ecclesiastici beneficiis triennio se nouerint suspēsos. Dignum est enim, vt quos tutor Dei à malo non reuocat, Ecclesiastica tamen coerceat seueritas disciplinæ. Episcopus autem si cui fecerit aut fieri conferri contra hoc in conferendis præbendis potestatem suā amittat & per capitulum, aut per Metropolitanum, si capituli cōcordare nequuerit, ordinetur.* Hęc allegātur à Gratiano caus. 11. q. 3. Priuilegium, & dist. 63 c. si fortè. Hoc iterum repetit ALEX. III. p. 25. huius conc. c. 1. ad Cāturiensem Archiepisc. quē iubet corripere Episcop. Cōnentrensem, qui pueris infra decēnia constitutis Archidiaconatus contulerat, & plures Ecclesias, quæ non per clericos, sed per laicos dispēsantur: iubētq; vt clericis ministrisque idoneis, custodia & administratio prædictarum Ecclesiarum cōmittatur, donec pueri prędicti ad congruā peruenerint ætatem omni appellatione cessante, laicis amotis. Idem Episcopus acrius moneatur de cætero, Ecclesias non nisi personis, quæ ætatem & scientiam habeant, regendas concedat. *Quod si (ait) secus fecerit ei debitam pœnitentiam in-*

D

E

Concilium Lateranense sub Alexandro 3. Patium 2. c. 10.

Quid de hic, qui non nati & in matrum vtero constituti, ordinantur obtinent. se.

Alexander 3.

fligis

ſtigus, & inſtitutionem & conceſsionem ipſius omnino viribus carere decernas. Idem ne pueris infra 14. annum conſtitutis Eccleſiæ committantur ſequenti capite ſecundo, ad eumdem Cantuarienſem Archiepiſcopum, & ſuffraganeos eius conſtituit, & præfati Lateranenſis ſynodi decretum rememorans, ita cap. quarto, ſubdit. *A nobis tua diſcretio requiſiuit, vtrum is, cui antè decimum quintũ annum ætatis ſuæ, nondum concilio quod nuper Laterani fecimus celebrato, Eccleſiæ magiſterium conceſſum fuit occaſione decreti quo in concilio eodem clericis minoris ætatis conferri Eccleſias prohibuimus, poſſit Eccleſia ſpoliari, quàm ante concilium obtinuerat, præſertim cum ipſa conceſſio fuerit ab ipſo Diœceſano Epiſcopo poſt concilium approbato. Super quo conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod niſi alia cauſa rationabiliter obſtet, occaſione minoris ætatis, aut decreti quod in concilio promulgauimus, noluimus eum à percepto antè beneficio removeri.* Et ſubdit capite quinto ad Exonienſem Epiſcopum. *Præterea licet aliquis ad perſonatum Parochialis Eccleſiæ non debeat niſi ſubdiaconus ad minus admitti vel recipi, diſpenſatiuè tamen in minoribus ordinibus conſtituti, conſtituti, conſueuerunt admitti, dum modo tales ſint, qui infra tempus ſubdiaconatum vel Diaconatum recipere poſsint.* Idem omnino & ſimili forma verborum Concilium BITERRENSE præſidente in eo Apoſtolica ſedis legato, Epiſcopo Tornacenſi, capite duodecimo, & decimo, tertio, hæc omnia etiam repetit & renouat atque confirmat Concilium RATISPONENSE ſub Laurentio Cardinali capite decimo, & Concilium LATERANENSE ſub Leone decimo, ſeſſione nona, vbi replicat præfatum decretum Alexandri tertij, in concilio Lateranenſi editum, ſicque infert: *Statuimus & ordinamus, & deinceps perpetuis futuris temporibus, Patriarchalibus Metropolitanis, & Cathedralibus Eccleſiis, & monaſteriis pro tempore vacantibus, de perſonis, iuxta præfati Alexandri conſtitutionem, ætate matura, grauitate morum literarumque ſcientia præditis, non ad alicuius inſtantiam, per commendam & adminiſtrationem ſeu conſeruationem, aut alio quouis modo prouideatur, niſi ratione vtilitatis Eccleſiarum, prudentiæ, nobilitatis, probitatis, experientiæ, atque curialitatis antiquæ cum competenti literatura, & in ſedem Apoſtolicam merito, aliter viſum fuerit faciendum. Idemque in electis & poſtulatis, quorum electiones & poſtulationes, per ſedem Apoſtolicam admitti conſueuerunt, volumus obſeruari. Et ſi de minoribus ætate triginta annorum Eccleſiis aut monaſteriis huiuſmodi contigerit prouideri, non diſpenſetur cùm eiſdem, vt Eccleſiis, citra 27. ætatis annum, monaſteriis verò citra 22. præeſſe valeant, &c.* Hæc omnia nouiſſimè confirmata & rata ſunt per Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 24. quæ fuit octaua ſub Pio quarto cap. 12. vbi iniungitur ne aliqui antè 25. annum ad Eccleſiaſtica beneficia animarum curam habentia admittantur, & qui non habent curam, antè annum 22. plura vide. Ordinandi & Epiſcopus & alibi.

Beneficia Eccleſiaſtica non poſsint laici poſsidere, nec gratis aut precio conferre. CABILONENSE Concilium 1. canone 5. *Seculares ac laici, qui nec dum ſunt ad clericatum conuerſi, res parochiarum vel ipſas parochias minimè ad regendum debeant habere commiſſas.* Idem videlis dictione Oeconomus. Sed & laicos inhibetur, Monaſteria regere. Vide Monaſterium & laicus. Vide & de coniugatis proximè ſequentem annotationem. Idem autem vetuit ALEXANDER III. in Concilio Lateranenſi ſub eodem parte 26. capite octauo. *Statuimus, vt ſi quis alicui laico in ſeculo remanenti, Eccleſiam vel decimas conceſſerit, à ſtatu ſuo tamquam arbor, quæ inutiliter terram occupat, ſuccidatur & donec emendet, ruina ſua iaceat dolore proſtratus.* Præterea, quòd ipſi laici non valeant ea conferre, ſic ſtatuit. Concilium ARELATENSE IV. cap. 25. *Statuimus vt ſi quis beneficium de rebus Eccleſiæ habet, &c.* Et cap. primo *Laici omnino à preſbyteris non audeant munera exigere, propter commendationem Eccleſiæ, quia propter cupiditatem plerumque à laicis, talibus preſbyteris Eccleſiæ dantur, qui ad peragendum ſacerdotale officium ſunt indigni.* Hoc vetuit & CAROLVS MAGNVS Imperator in conſtitutionibus ſuis cap. 2. circa medium ſicut & prohibuit olim celebratum ſub eodem Principe TVRONENSE Concilium III. capite 15. *Interdicimus* (ait) *ne quis cuilibet preſbytero præſumat dare Eccleſiam ſine licentia & conſenſu Epiſcopi ſui.* Hinc etiam ibidem ſtatuitur, ne quis presbyter per precium Eccleſiam adipiſcatur. *Quoniam* (ait) *& ille contra Eccleſiaſtica regula diſciplinam agere conuincitur, qui alium preſbyterum legitimè ad Eccleſiam ordinatum per pecuniam expulerit, eãque ſibi taliter vindicauerit.* Idem Concilium MOGVNTINVM III. ſub Arnulpho Imperatore cap. 5. & Concilium CABILONENSE II. capite 42. vt etiam allegatur à Gratiano cauſa 16. queſtion. ſeptima. *Inuenimus eſt* (ait) *quod multi arbitrij ſui temeritate, & quod grauius eſt, dudi cupiditate, preſbyteris quibuſlibet, abſque conſenſu Epiſcoporum, Eccleſias dant vel auferunt, vnde oportet, vt canonica regula ſeruata, nullus, abſque conſenſu Epiſcopi, cuilibet preſbytero Eccleſiam det, quam ſi iuſtè adeptus fuerit, hanc non niſi graui culpa ſua, & coram Epiſcopo canonica ſeueritate amittat.* Idem Concilium MOGVNTINVM I. ſub Carolo Magno cap. 29. & 30. & Concilium RHEMENSE ſub eodem Imperatore capite 21. *Quicunque* (ait) *preſbyter per precium, gradum & Eccleſiam acquiſierit deponatur.* Vide ſimonia & ſuperioribus annotationibus. Eadem omnino & ſimili forma verborum Concilium MOGVNTINVM II. ſub Rabano Mauro, cap. 12. & Concilium COLONIENSE II. ſub Carolo 3. dicto Craſſo capite 4. Quibus concordat & ſubſcribit ſolenne illud ROMANVM Concilium ſub Nicolao 2. contra Berengarium congregatum. *Per laicos* (ait) *nullo modo quilibet clericus aut preſbyter obtineat Eccleſiam nec gratis nec precio.* Huic Henrico 4. Imperatori abſtulit Gregorius 7. poteſtatem conferendi Epiſcopatus & Beneficia, referente PLATINA CREMONENSI in eius vita, potiſſimùm ne Simoniaca cupiditate conferret, aliter in eum ſe vſurum cenſuris Eccleſiaſticis profeſſus eſt: quod egrè accipiens Henricus multa ſummo Pontifici mala intulit: vt dicemus ampliori dictamine dictione ſimonia. Hoc quoque prohibuit contra Templarios, & cæteros Concilium LATERANENSE ſub Alexandro 3. capite 9. partis 1. *Eccleſias* (inquit) *& decimas de manu laicorum, ſine conſenſu Epiſcoporum, recipere prohibemus, &c.* Et cap. 14. Eiuſdem partis, & allegat Gratianus cauſa 16. quæſt. 7. capite Per laicos. *Quia intantum* (ait) *quorundam laicorum proceſſit audacia, vt Epiſcoporum authoritate neglecta clericos inſtituant in Eccleſiis, & removeant etiam cùm voluerint, poſſeſſiones quoque atque alia bona Eccleſiaſtica, pro ſua plurimùm voluntate diſtribuant: & tam Eccleſias ipſas quàm eorum homines talliis & exactionibus præſumant grauare: eos quia modo iſta commiſerint, anathemate decernimus feriendos. Presbyter autem, ſiue clericus qui Eccleſiam per laicos ſine propriꝰ*

Res ſcita digna.

Concilium Biterrenſe nouiſſimè in lucem prodiit o pera Arnoldi Sorbani.

Concilium Ratiſponenſe. Item Lateranenſe ſub Leone 10.

Concilium Tridentinum.

Concilium Cabilonen. 1. ab Eugenio 2.

Alexander 3.

Luc. 13.

Concilium Arelatenſe 4. ſub Carolo Magno & Leone 3.

Carolus Magnus.

Concilium Turonenſe 3.

Decima emenda aut vindicandi naſcitur, vide & ſuperius.

Concilium Moguntinũ 3. Concilium Cabilonen. 2.

Concilium Moguntin. 1. Concilium Rhemenſe.

Concilium Moguntin. 2.

Concilium Cabilonenſ. 2.

Concilium Romanum ſub Nicolao 2. Laicis non paſſim conferre beneficia, nota 1. *O Deus, vtinam hoc modo abſtinerentur.* Platina Cremonenſis.

Attende hiſtoriam.

Episcopi authoritate receperat tenendam, communione priuetur, & si perstiterit à ministerio Ecclesiastico, & ordine deponatur. Sanè quia laici quidam Ecclesiasticas personas & ipsos etiam Episcopos suo iudicio stare compellunt, eos qui de cætero id præsumpserint, à cõmunione fidelium decernimus segregandos. Vide Iudex. *Prohibemus etiam ne laici decimas, cum animarum suarum periculo retinentes, in alios laicos possint alio quo modo transferre. Si quis verò receperit, & Ecclesiæ non tradiderit, Christiana sepultura priuetur.* Hinc parte 2. eiusdem Concilij cap. 14. De quodam laico agitur, qui beneficium promisit cuidam sacerdoti, si negotium quod in curia Romana habebat, expediri faceret, quod damnatum est, & vt simoniacum reprobatum. Vide etiam dictione: Ius patronatus: vbi laicis quidem præsentatio pro iure conceditur, non tamen collatio: quod & vetat omnino Concilium LATERANENSE sub Leone decimo, sessione nona, & sessione vndecima vbi & à Regno Franciæ tollit Pragmaticam sanctionem, quæ electiones & collationes beneficiorum peruertebat, & reditus Ecclesiarum tollebat. Vide dictione. Pragmatica, Electio, & Laicus & sequentem vide & Decimas laici.

Attende historiam.

Cõcilium Lateranense sub Leone 10.

Beneficia non valeant coniugati tenere. Concilium LATERANENSE sub Alexandro 3. parte 18. cap. 3. vbi sic ad Londinensem Episcopum scribit, Idem ALEXANDER III. *Quod plerique in tuo Episcopatu degentes, cum essent in Acolytatus officio, & infra, constituti vxores duxerunt, & nihilominus Ecclesias quas priùs habebant, detinere præsumant, vnde quoniam & vxorati diuisi sunt, eos cogitare oportet, quomodo vxoribus placere valeant & seruire, obsequiis solummodo diuisis non possint intendere: fraternitati tuæ mandamus, quatenus prædictos viros Ecclesias libere & absolutè dimittere appellatione cessante compellas, & aliis eas personis idoneis in sacris ordinibus constitutis concedas. Verùm si qui illorum aliquando in eisdem Ecclesiis simplex priùs beneficium habuerint, ipsum eis excepto magisterio Ecclesiarum sub dissimulatione dimittere poteris.* Et capite 5. Idem ad Herefordiensem Episcopum, *Si prædictis* (ait) *clericis coniugatis, Ecclesiastica beneficia sine magno discrimine, aut sanguinis effusione auferri non valent, aut quia ibi natio aut barbarica gens, & multitudo est in causa, statuit vt sub dissimulatione Ecclesiastica beneficia permittantur retinere: ne tamen deinceps beneficia clericis coniugatis conferantur, prohibet.* Vide sequentia & cœlibatus. Vbi residuum ponitur.

Cõcilium Lateranense sub Alexandro 3. Alexander 3.

Quid beneficia nisi cælibes tenere valeant, astruitur in vocabulo cælibatus ex vetõ Concilio sancto, sega.

Beneficia Eccle. cui non debent conferri] Hoc ex superioribus annotationibus liquido monstratum constat verumtamen ne quid prætermittamus, quod hoc concernat negotium, sic statuit, & ordinauit EVGENIVS IV. decreto vndecimo. *Præcipimus* (ait) *ne conductitiis presbyteris Ecclesiæ committantur.* Sed & Concilium SALEGVNSTADIENSE capite 13. *Determinus vt nullus laicorum alicui presbytero suam commendet Ecclesiam, præter consensum Episcopi, sed eum priùs mittat suo Episcopo, vel eius vicario, vt probetur, si scientia, ætate, & moribus talis sit, vt sibi populus Dei commendetur.* Hinc Concilium LATERANENSE sub Innocentio 3. patrum 1215. cano. 30. *Graue nimis est & absurdum, quod quidam prælati Ecclesiarum cum possint viros idoneos ad Ecclesiastica beneficia promouere, assumere non verentur indignos, quibus nec morum honestas, nec literarum scientia suffragatur, carnalitatis sequentes affectum, non iudicium rationis. Vnde quanta Ecclesiis damna prouenianti nemo sane mentis ignorat. Volentes igitur huic morbo mederi, præcipimus, vt prætermissis indignis, assumant idoneos, qui Deo & Ecclesiis velint & valeant gratum impendere famulatum: fiatque de hoc in prouinciali concilio diligens inquisitio annuatim, ita quod qui post primam & secundam correctionem fuerit repertus, culpabilis à conferendis beneficiis, per ipsum concilium suspendatur, institutis in eodem concilio personis prouidis & honestis, quæ suppleat suspensi defectum in beneficiis conferendis, & hoc ipsum circa capitula, quæ in his deliquerint, obseruentur. Metropolitani verò delictum superioris iudicio relinquatur, ex parte Concilij nunciandum. Vt autem hæc salubris prouisio pleniorem consequatur effectum, huiusmodi suspensionis sententia præter Romani Pontificis authoritatem aut propriæ Patriarchæ minimè relaxetur, vt in hoc quoque quatuor patriarchales sedes specialiter honorentur.* Et Concilium SENONENSE capite 8. Constitutionum dat formam, vt instituendi ad curam animarum diligenter examinentur, à Diocesanis an sint idonei gerendæ illius prouinciæ. *Quia* (ait) *nihil Ecclesiæ magis officit quam quod indigni præsentantur curæ animarum, & ad aliorum assumantur regimen, qui seipsos regere non possunt. Diœcesani ergo ad Parochiales Ecclesias non instituant præsentatos ab Ecclesiasticis laicisque personis, nisi eos priùs diligenter examinauerint, neque indignos præsciant, aut incapaces admittant. Quod si qui sint instituti vel prouisi etiam per sedem Apostolicam, nihilominus Diœcesani eos examinent: & si minus idonei fuerint inuenti, ad administrationem beneficij non admittantur, sed loco eorum per Episcopos instituantur vicarij idonei, quibus congrua portio assignetur, & tandiu in beneficio administrent, donec sic instituti aut prouisi literaturam sufficientem assecuti fuerint, aut sint ætatem legitimam adepti.* Et capite 9. subdit. *Præcipimus autem omnibus & singulis collatoribus, vt prætermissis indignis idoneos assumant, qui Deo & Ecclesiis gratum valeant impendere famulatum, fiatque iuxta sacrum Lateranense Concilium (superius allegatum) in prouinciali Concilio diligens inquisitio, vt qui post primam & secundam correptionem fuerit repertus culpabilis, à beneficiis conferendis per ipsum prouinciale Concilium suspendatur, institutis in eodem Concilio persona prouida & honesta, quæ suspensi suppleat defectum in beneficiis conferendis.* Huic astipulatur Concilium COLONIENSE III. parte prima, capite sexto, iterum de idoneis eligendis preceptum renouans ad beneficia Ecclesiastica, *Qui sacerdotia Ecclesiastica* (ait) *pleno iure (vt aiunt) potestatem conferendi habent, alium sibi à se manuum impositionis discussorem non expectant, præcipua ergo illis habenda cura est, idque maximè in præficiendis parochis, ne illud offendant: Cæcus si cæco ducantum præstet, ambo in foueam cadunt. Is autem dignus sacerdotio creditur, cui actionis merita, non præmiorum copia suffragatur.* Ideoque & capita vndecimo, patronos admonent patres eiusdem Concilij, vt idoneos Archidiaconis præsentent, qui moribus ætate & scientia beneficiis Ecclesiasticis digni existant. Eadem repetit Concilium COLONIENSE IV. capite sexto, medij secundo, vbi de his examinandis, qui ad beneficia Ecclesiastica sunt assumendi, tractatur. Sed & Concilium TRIDENTINVM sessione septima capite decimo tertio, decreti reformationis, statuit vt nullus ad ea præsentetur, nisi priùs examinatus idoneus iuuentus fuerit, priuilegiis qui-*

Eugenius 2.

Concilium Salegunstadiense.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3.

Hæc quàm bene expendite.

Concilium Senonense sub Antonio à Prato Cancellario.

Constitutiones saluberrimæ, & vtinam obseruarentur.

Coloniense 3. Concilium.

Matth. 15.

Coloniense 4. Concilium.

Concilium Tridentinum.

Concilium Toletanum 4. ſub Honor. 1.

teſtatem pertineant. Idem confirmat Concilium TOLETANVM IV. canone trigeſimo ſecundo, allegatur à Gratiano cauſa decima, quæſtione prima, capite Nouerint. *Licet, ſi Baſilicæ ſuis fundentur redditibus, aut eis miniſtri malè vtantur, interſit fundatoribus, vel eorum propinquis appellare. Nouerint tamen conditores Baſilicarum, in rebus quas eiſdem Eccleſijs conferunt nullam ſe poteſtatem habere: ſed iuxta canonum inſtituta, ſicut Eccleſiam, ita & dotem eius, ad ordinationem Epiſcopi pertinere.* Canone autem trigeſimo ſeptimo, & allegat Gratianus cauſa decima ſexta, quæſtione ſeptima, ſtatuit vt parentibus fundatorum de eiſdem facultatibus ſubueniatur, vt infrà dicemus. Porrò hæc decreta præcedentia confirmat Concilium MOGVNTINENSE III. capite quarto, & ante Concilium VORMATIENSE capite ſexto. *Multi contra canonum conſtituta, Baſilicas quas ædificauerint, & ab Epiſcopo poſtulauerint conſecrari, dotem quam eidem Eccleſiæ contulerint ad Epiſcopi ordinationem putant non pertinere, quod factum & in præterito diſplicet, & in futuro prohibetur. Ergo omnia (ſecundum conſtitutionem aliquam) iura Eccleſiarum ad Epiſcopi ordinationem & poteſtatem pertineant.* Idem & canone quinquageſimo quinto. & Concilium CABILONENSE I. canone decimo quarto. *Quandoquidem hi quorum villa ſunt, vbi erecta ſunt Baſilicæ, facultates dengent Epiſcopi earundem, & viſitationem interdicunt Archidiaconis, & Clericis qui ibidem deſeruiunt: idcircò ſtatuimus, vt dumtaxat in poteſtate ſint Epiſcopi, & de ordinatione clericorum, & de facultate ibidem collata, qualiter ad ipſa oratoria ſeu baſilicas, & officium diuinum poſſit impleri, & ſacra libamina conſecrari. Quod ſi quis contradixerit, iuxta priſcos canones communione priuetur.* Plura vide dictione, Eccleſia, & Parochia. Vide ſequentia.

Concilium Moguntin. 3. ub Arnulpho Imperatore.

Concilium Vormatiense ſub Ludouico 2. Imperat. anno 864.

Concilium Cabilonenſ. 2. ſub Eugenio.

Baſilicas non cuiuis, nec in nomine cuiuſlibet licet ædificare, aut conſecrare.] Hoc ex ſuperioribus poteſt colligi: verumtamen ne aliquid intactum relinquamus, ſic GELASIVS PRIMVS. epiſtola ad Epiſcopos Lucaniæ Brutiorum, & Siciliæ, capite vicesimo ſeptimo, & allegatur à Gratiano, de conſecratione, diſtinctione prima, capite De locorum. *De locorum conſecratione ſanctorum* (quamuis capite ſexto eiuſdem epiſtolæ prohibuit ne Epiſcopi dedicent Eccleſias & Baſilicas nouiter inſtitutas non petitis ex more præceptionibus) *nobis* (ait) *patefactum eſt, quòd abſque præcepto ſedis Apoſtolicæ, nonnulli factas Eccleſias, vel oratoria ſacrare præſumant. Hoc ſanctus tamen iudicio deteſtabiliore permoti, quòd in quocunque nomine defuncto rum, & (quantum dicitur) nec omnino fidelium conſtructiones ædificatas, ſacris proceſſionibus audacter inchoare memorantur. Quæ quoniam tam acerba, tam dura ſunt, vt eadem vix noſter ferre poſſit auditus, ſi reuera Chriſtianitatis affectus in illis regionibus, certus & fixus eſt, & diſtrictius iſti quærantur, & à quibus fuerint geſta prodantur: quoniam ſicut latentibus in hac atrocitate nominibus, non extat in quem ſententia debita proferatur, ita cùm manifeſtis fuerit documentis expoſitus, quem tanti ſceleris immunitas, non effugiet vltionem.* Lege & Dedicatio. Porrò CONCILIVM NICAENVM ſecundum, quod dicitur ſeptimum generale, actione ſeptima, canone decimo ſeptimo: *Quidam monachi ſuis monaſterijs relictis, vt qui imperitiæ deſide-*

Gelaſius 1.

Concilium 1. Nicænum, quod fuit generale 7. ſub Adriano 1.

rent, & parere recuſent, Oratoria ædificare aggrediuntur, cùm ea non habeant quæ ad perfectionem pertinent. Si quis ergo hoc facere aggreſſus fuerit prohibeatur ab eius loci Epiſcopo. Si quis autem ea habet quæ ad perfectionem ſufficiunt, quæ ab ipſo deliberata ſunt ad finem deducantur. Idem autem ſeruetur in Laicis & clericis. Idem renouat CONCILIVM SENONENSE capite decimo tertio, cùm agit de non nouis erigendis baſilicis, ſed de veteribus reſtaurandis. Vide ſequens.

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato legato & Cancellario.

Baſilicæ quæ minantur ruinam, quorum bonis reſtaurandæ.] Concilium ARELATENSE IV. canone viceſimo quinto: *Statuimus, vt ſi quis beneficium de rebus Eccleſiæ habet, ad tecta eiuſdem Eccleſiæ reſtaurandæ, vel ad ipſas Eccleſias ædificandas omnino adiuuet.* Refert & Burchardus libro ſecundo Decretorum, capite viceſimo primo, decretum HYGINI I. capite quinto. *Eccleſiæ* ait) *deſtructa, vbi aut plures ſunt, quàm neceſſe ſit, aut maioris magnitudinis, quàm ex rebus ad eas pertinentibus reſtaurari poſſint, Epiſcopi prouidentia, modus inueniatur, qualiter conſiſtere poſſint.* Et Concilium MOGVNTINVM I. canone 42. idem omninò præcipit, quod præfatum Cõcilium Arelatenſe. Hinc etiam Concilium AQVISGRANENSE II. capite ſexto, de ordine rectorum, Preſbyteris iniungit ſtudium habere in his quæ ad cultum diuinum pertinent, & in reſtauratione ac in luminaribus Eccleſiæ, nec facultates in proprium transferre: vt dicemus dictione, Facultates Eccleſiæ, &c. Hinc Concilium MELDENSE capite 62. ſtatuit, vt hi qui ex rebus Eccleſiaſticis nouas & decimas debent perſoluere, & ſarta tecta Eccleſiæ, ſecundum antiquam authoritatem & conſuetudinem, reſtaurare debent, & hoc non ſolùm negligunt, verùm & per contemptum dimittunt, atque clericos fame ac penuria, Eccleſiaſtica quoque ædificia diſſolutione adnullari permittunt, tamdiu ab Eccleſiaſtica communione ſeparentur, vſque dum diligentia emendare ſtudeant quod ſocordia neglexerunt. Quod ſi iterum iterauerint poſt excommunicationis ſatisfactionem, regia poteſtate compulſi iuxta legale, & antiquum editum. *Qui negligit cenſum perdat agrum.* Serui autem Eccleſiarum, ſaltem viginti diebus in anno, eidé Eccleſiæ ad reficiẽdas ipſius ruinas aſque moleſtia ſeruire finantur. Porrò capite ſeptuageſimo quinto eiuſdem Concilij ſtatuitur, vt qui Baſilicas habent decimas earum accipientes in reſtaurationem Eccleſiarum & luminaria & hoſpitium, &c. impendant. Vide Decimæ. Idem omninò decretum renouat Concilium LATERNENSE ſub Alexandro III. parte viceſima nona, capite ſecundo: *Sic* (ait) *de his qui parochiales tenent Eccleſias, ad reprobationem & inſtitutionem Eccleſiarum cogi debent, cùm opus fuerit, de bonis quæ ipſius ſunt conferre ſi eis ſuperſunt, vt eorum exẽplo cæteri inuitentur.* Idem ALEXANDER III. in eodem Concilio partis viceſimæ nonæ, capitis octaui, ad Cænomanenſem Epiſcopum. *Clerici de mobilibus quæ per Eccleſias ſunt adepti, de iure reſtaurari non poſſunt, viuentes tamen & ſui compotes moderate valent aliqua de bonis ipſis, non ratione teſtamenti, ſed inuitis electoſyne erogare, in ægritudine etiam conſilium.* Eadem conſtituit CONCILIVM RATISPONENSE ſub Laurentio Cardinali capite vndecimo. Hinc & CONCILIVM TRIDENTINVM ſeſſione viceſima prima, quod fuit

Concilium Aretatenſe 4. ſub Carolo & Leone 3.

Hyginus 1.

Concilium Moguntinũ 1. ſub Carolo Magno.

Concilium Aquiſgranenſe 2.

Concilium Meldenſe.

Ore arrondi, & miſerrimum ſatum noſtri tam parui deſpicio.

Antiquum legitimum.

Concilium Lateranen. ſub Alexandro 3.

Alexander 3.

Concilium Tridentinum

quintum

Digitized by Google

quintum ſub PIO QVARTO, capite ſeptimo decreti reformationis, mandat vt collapſæ Eccleſiæ refici & inſtaurari debeant. ex fructibus & prouentibus quibuſcunque ad eaſdem Eccleſias quomodocumque pertinentibus. Qui ſi non fuerint ſufficientes, omnes patronos & alios qui fructus aliquos ex dictis Eccleſijs prouenientes percipiunt, aut in illorum defectum parochianos omnibus remedijs oportunis ad prædicta cogant Epiſcopi, quacunque appellatione, exemptione, & contradictione remota. Quod ſi nimia egeſtate omnes laborent, ad matrices, ſeu vicinores Eccleſias transferantur, cum facultate tam dictas parochias, quàm aliàs Eccleſias dirutas, in profanos vſus non ſordidos, erecta tamen ibi cruce, conuertendi. Vide & dictione, Eccleſia, aut Parochia & ſequentia.

Concilium 2 Bracarenſe.

Baſilicæ non dedicentur, niſi ſufficienter ſint fundatæ.] Concilium II. BRACARENSE canone quinto, allegat Gratianus cauſa prima, quæſtione ſecunda, capite Placuit. *Vnuſquiſque Epiſcoporum meminerit, vt non priùs dedicet Eccleſiam, niſi anteà dotem Baſilicæ, & obſequium ipſius per donationem chartulæ confirmatum accipiat: nam non leue eſt iſta temeritas, ſi ſine luminaribus, vel ſine ſubſtantiali ſuſtentatione eorum, qui ibidem ſeruituri ſunt, tanquam domus priuata, conſecretur Eccleſia.* Lege etiam dictione Dedicatio Eccleſiarum non fiat pretio, &c. Concilium VALENTINVM GALLIAE III. canone nono: *Seculares, & fideles laici, ſi condere voluerint baſilicas in prædijs ſuis dotationem ei conferant, móxque Epiſcoporum iuri, & ſanctæ Matri Eccleſiæ eandem Baſilicam ſubmittant. Aliter verò non earum conſecrationem ſciant non impleturos. Dotes verò à fidelibus deſignatæ Baſilicis, ad hoc quod ſtatutum eſt, ab eis vendicetur: nulla redhibitio cenſus inde à quolibet ſeculari exigatur:* (vide Immunitas) *ſed quod canonice tantùm ordinatum eſt, ſupplentur. Illi autem qui dotes Eccleſiarum auferre, durè ſeruitium ab eis exigere inſuper non metuunt, periculum Sacerdotibus intentare, ſi actiones non meliorauerint, eorum excommunicationi non addere nouerint deſtructionem penitus talium Baſilicarum, locúmque alium ſub pace meliori ſitum, quæſituros, ibíque pacificam baſilicam conſecraturos.* Vide Facultatum Eccleſiæ inuaſores, &c. Porrò Concilium SENONENSE capite decimo tertio, inhibet Baſilicarum de nouo conſtructiones ſine Diœceſani licentia: ſed & iubet, vt fundationes antiquæ compleantur, & obſeruentur, ne diuinus cultus minuatur, fundatorúmve intentio fraudetur.

Concilium Valentinum Galliæ 3. ſub Lothario Imperatore.

Non moleſtanda] Eccleſia non exactionibus opprimenda. vide Facultas, & Immunitas.

Concilium Senonenſe.

Baſilicarum fundatores an aliquid poteſtatis retineant in bonis ſuis Baſilicis collatis.] Hoc ſuperioribus annotationibus elucidatum eſt, omnia ad Epiſcopi pertinere ordinationem, & poteſtatem, in cuius territorio conſtruuntur. Verumtamen non eſt ſilendum, quod ſuper huiuſcemodi quæſtione ſtatuit Concilium Toletanum IIII. quod ſuperiori pagina citauimus. Ideò relege. Tum huic conforme eſt, quod poſtea ſtatuit Concilium TOLETANVM V. capite decimo quinto: *Statuimus, vt quæcunque res Eccleſijs Dei a Principibus inſtè conceſſæ ſunt, vel fuerunt, vel cuiuſcunque alterius perſonæ quolibet titulo illis non inſtè collatæ ſunt, vel extiterunt, ita in earum*

Concilium Toletanum 4. ſub Honorio I.

iure perſiſtere firma ſtabiliate iubemus, vt euelli quocunque caſu, vel tempore nullatenus poſſint. Oportunum eſt enim, vt ſicut fidelia hominum ſeruitia non exiſtere cenſuimus ingrata. (Vide dictione Princeps) *Ita Eccleſijs collata, quæ proprie ſunt pauperum alimenta, earum in iure, pro mercede offerentium maneant inconuulſa.* Hoc iterum confirmat Concilium TOLETANVM IX. canone primo: *Ne facultates Eccleſijs relictæ à miniſtris defraudentur, condignis filijs vel nepotibus honeſtioribuſque propinquis eius, qui conſtruxit, vel ditauit Eccleſiam, licitum ſit hanc bonæ intentionis habere ſolertiam, vt ſi ſacerdotem, ſeu miniſtrum aliquid ex collatis rebus prouiderint defraudare, aut commonitionis honeſtæ conuentione compeſcant, aut Epiſcopo vel Iudici corrigenda denuncient. Quod ſi talia Epiſcopus agere tentet, Metropolitano eius hæc inſinuare procurent. Si autem Metropolitanus talia gerat, regis hæc auribus intimare ne differat. Ipſis tamen heredibus in eiſdem rebus non liceat quaſi inris propry poteſtatem præferre, non rapinam, non fraudem ingerere, nec violentiam quancunque præſumere: Sed hoc ſolùm in ſalutarem ſolicitudinem adhibere, quod aut in nullam noxam operatio nocens attingat, aut velut in mulctam, aut aliquam partem ſalutaris merces aſſumat. Si quis verò deinceps hæc monita temerare præſumpſerit, & malè rapta cum confuſione reſtituet, & excommunicationis annuæ ſententiam ſuſtinebit.* Et canone ſecundo ſubiungitur: allegatúrque à Gratiano cauſa decima ſexta, quæſtione ſeptima, capite decernimus. *Quia verò fieri plerúmque cognoſcitur, vt Eccleſia parochiales vel ſacra monaſteria, ita quorundam Epiſcoporum vel inſolentia, vel incuria horrendam decidant in ruinam, vt grauior ex hoc oriatur ædificantibus mœror, quam in ſtruendo gaudij extiterat labor: Idèo pia compaſſione decernimus, vt quandiu earundem fundatores Eccleſiarum in hac vita ſuperſtites extiterint, pro eiſdem locis curam permittantur habere ſolicitam, & ſollicitudinem ferre præcipuam, atque rectores idoneos in eiſdem baſilicis vſitem ipſi offerant Epiſcopis ordinandos. Quod ſi tales forſitam non inueniuntur, ab eis, tunc quos Epiſcopus loci probauerit Deo placitos ſacris cultibus inſtituat, cum eorum commenitia ſeruituros. Quod ſi ſuperſtitibus eiſdem fundatoribus rectores ibidem præſumpſerint Epiſcopi ordinare, & ordinationem ſuam irritam nouerint eſſe, & ad verecundiam ſuam, alios in eorum loco, quos ipſi fundatores condignos elegerint ordinari.* Vide ſequentia, ſed & Concilium LATERANENSE ſub Alexandro tertio, parte prima, capite decimo ſexto, ſtatuit de Baſilicarum fundatoribus, qui poteſtatem habent eiſdem perficiendi miniſtros: vt dicemus dictione, Electio. Vide quæ ſuperius diximus, & ſequentia.

Concilium Toletanum 9.

Concilium Lateranenſe 3. ſub Alexand. 3

Baſilicarum fundatores, ſi egentes fuerint, de facultatibus Eccleſiæ allatur.] Hoc in dictione, Pauper, & Facultates Eccleſiæ, & alijs locis ſæpiſſimè exprimitur. Verùm ſic Concilium TOLETANVM IIII. canone trigeſimo ſeptimo, allegatur à Gratiano cauſa decima ſexta, quæſtione ſeptima, Quicunque fidelium. *Prebendum eſt* (ait) *Sacerdotibus vita ſolatium indigentibus, & maximè his quibus reſtituenda virilitudo eſt. Quicunque ergo fidelium de facultatibus ſuis, Eccleſiæ aliquid deuotione propria contulerint, ſi ipſe ipſi aut filij eorum redacti fuerint ad inopiam, ab ea-*

Concilium Toletanum 4.

dem Eccleſia ſuffragium vita pro temporis vſu percipiant. Si enim clericis ſeu monachis, vel peregrinis, aut quamlibet neceſſitatem ſuſtinentibus pro ſolo regionis intuitu, in vſum res Eccleſiaſtica largiantur, quanto magis conſulendum eſt, quibus retributio iuſta debetur? Idem ſtatuit Concilium RATISPONENSE ſub Laurentio Cardali capite 33. Vide locis ſuperius allegatis.

Concilium Ratiſponenſe ſub Laurentio Cardinali.

Concilium Bracarenſe 2.

Baſilicæ fundatores quæſtus cauſa.] Concilium BRACARENSE II. canone ſexto, allegatur à Gratiano de Conſecratione diſtinctione prima, capite Si quis. *Placuit, ſi quis Baſilicam non pro deuotione fidei, ſed pro quæſtu cupiditatis ædificat, vt quidquid ibidem de oblatione populi colligitur, medium cum clericis diuidat, eò quod Baſilicam in terra ſua quæſtus cauſa condiderit, quod in aliquibus locis vſque modo dicitur fieri. Hoc ergo de cætero obſeruari debet, vt nullus Epiſcoporum tam abominabili voto conſentiat, nec Baſilicam, quæ non pro ſanctorum patrocinio, ſed magis ſub tributaria conditione eſt condita, audeat conſecrare.* Vide & ſequentia.

Baſilicæ non diuidantur.] Vide Parochia.

Baſilicæ ambitus, & mantus.] Vide Eccleſia.

Baſilica ſemine, & ſanguine polluta.] Vide Eccleſia.

Baſilica ſub annuo cenſu licitè tenēda.] ALEXANDER III. ad Exonienſem Epiſcopum alle:atur parte viceſima octaua Concilij Lateranenſis ſub eodem celebrati, capite primo. Baſilicas quippè, ſeu Eccleſias licitè ad cenſum annuum ad certum terminum teneri poſſe videtur innuere, vbi conſtringit quendam, qui cùm Eccleſiam ad annuum cenſum per ſeptennium tenendam ſuſcepiſſet, ipſe ſibi eam, antequam per vnius anni ſpatium tenuiſſet, auferre præſumpſerat: quem iubet appellatione remota, poſſeſſori reddere, licet tamen antea ſcribens ad Londinenſem Epiſcopum (& inſertum eſt parte 27. eiuſdem Concilij capite 2. & 3.) clericis & monachis inhibuerit firmas tenere, atque laicis Eccleſias ad firmam tenere (vt latius dicetur dictione, Monachus, & Clericus, & Facultates.) Idem tamen parte viceſima nona, capite quarto. Terras arabiles Eccleſiæ ſub annuo cenſu concedi poſſe decreuit. Vide locis ſuperius allegatis, ſcilicet Facultates Eccleſiæ, Monachi ſecularia, &c. & Clericus, ſecularia, &c.

Alexander 3.

Baſilicarum demolitores.] Hoc inuenies repoſitum dictione, Monaſteria non conuellenda, &c.

Baſilicæ deſtructæ ſi debeant iterum conſecrari.] Vide Dedicatio, ſeu cõſecratio Eccleſiarum an iteranda ſit.

Baſilicæ Hæreticorum ſacris vſibus non applicandæ. Concilium EPAVNENSE cap. trigeſimo tertio. *Baſilicas hæreticorum quas tanta execratione habemus exoſas, et pollutionem eorum purgabilem non putemus, ſanctis vſibus applicare deſpicimus. Sane quas per violentiam noſtris abſtulerant poſſimus reuocare.* Teſtatur tamen PLATINA CREMONENSIS in vita Ioannis I. Papæ, Quod Iuſtinus Imperator feruore religionis Arrianorum Baſilicas, Catholicas fecerit conſecrare: ſed & ipſe IOANNES I. epiſtola ſecunda quæ eſt ad Epiſcopos Italiæ: *Eccleſias* (inquit) *Arrianorum vbicunque inueneritis, Catholicas eas diuinis precibus & operibus vſque vlla mora conſecrate. Quia & nos quando fuimus Conſtantinopoli, quaſcunque in illis partibus, eorum Eccleſias reperire potuimus. Catholicas eas Domino opem ferente conſecrauimus.* Si quid hic deeſt, ſupplendum æſtima in dictione, Eccleſia, vel Parochia, vel Dedicatio, aut huiuſmodi vocabulis affinitate ſibi coniunctis.

Concilium Epaunenſe ſub Sigiſmūdo rege & Gelaſio I. huic interfuit Sanct. Claudius Beſuntinus, Archiepiſcopus.

Platina Cremenſis.

Ioannes 1.

BELLVM.

Bellum in hæreticos, & infideles iuſtiſſimum.] Infinitis teſtimonijs ſacræ Scripturæ hoc roboratur. Nam plenæ ſunt ſacræ Literæ hiſtorijs virorum illuſtrium, qui bella Gentibus, & Paganis, & Ethnicis intulerunt pro lege & religione: quod bellum iuſtiſſimum appellat PHILO IVDAEVS ad calcem libri primi, de vita Moſeos. Et ORIGENES ADAMANTIVS homilia viceſima ſexta in Ioſue, capite trigeſimo primo. Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro Officiorum 1. capite viceſimo nono: Iuſtiſſimum contra infideles, Moſis bellum deſcribit, & Gedeonis, & aliorum cùm & Ioſue fœlicia narrat prælia. Et AVGVSTINVS epiſtola 194. quæ eſt ad Bonifacium comitem. *Vide* (ait) *tibi concilium dabo, arripe manibus arma: Oratio autem aures pulſet authoris, &c.* Vide ſequenti pagina. Hinc Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III. parte prima, capite viceſimo ſeptimo, ſic loquente Alexandro ſtatuit: *Nos de miſericordia Dei, & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli authoritate confiſi, fidelibus Chriſtianis qui contra hæreticos arma ſuſceperint, & ad Epiſcoporum, ſeu aliorum prælatorum conſilium ad eos decertando expugnandos, biennium de pœnitentia iniuncta relaxauimus, aut ſi longiorem ibi moram habuerint, Epiſcoporum diſcretioni quibus huius rei cauſa fuerit iniuncta committimus, vt ad eorum arbitrium ſecundum modum laboris, maior eis indulgentia tribuatur. Qui autem in vera pœnitentia ibi diſceſſerit, & peccatorum indulgentiam, & fructum mercedis æterna ſe non dubitent præceptores.* (Hæc allegat Gratianus cauſa decima quarta, quæſtione quarta, capite Ab illo. *Illis autem qui admonitioni Epiſcoporum, in huiuſmodi parte parere contempſerint, à perceptione corporis & ſanguinis Domini iubemus fieri alienos. Interim verò eos qui ardore ad eos expugnandum laborem iuſtum aſſumpſerint, ſicut eos qui ſepulchrorum Dominicum viſitant ſub Eccleſiæ defenſione recipimus, & ab vniuerſis inquietationibus, tam in rebus, quàm in perſonis ſtatuimus manere ſecuros. Si verò quiſpiam eos moleſtare præſumpſerit per Epiſcopum loci excommunicationis ſententia feriatur, & tandiu ſententia ſeruetur ab omnibus, donec & ablata reddatur, & de illatis damnis congruè iterum ſatisfaciat. Epiſcopi verò ſiue preſbyteri qui talibus fortiter nox reſtiterint, officij ſui priuatione mulctentur, donec miſericordiam Apoſtolicæ ſedis obtineant.* Porrò quantum laboris inſumpſerit ad Albigenſes hæreticos profligendos, Simon comes Montfortis, & Tholoſæ, & quantum inde honoris & gratiæ ab Innocentio III. reportarit indicat HISTORIA ALBIGENTIVM nouiter in lucem edita, huiuſce belli narrationem complectens. Sed & manifeſtat ampliſſima epiſtola eiuſdem Innocentij III, quæ eſt ad præfatum Simonem, vbi eidem conceſſit omnes terras, & prouincias quas vi armorum occupauerat, vſque ad determinationem generalis Concilij. Hinc & ſacrum generaléque Concilium LATERANENSE 1215. Patrũ ſub eodem Innocentio canone 3. ſic ſtatuit: *Catholici qui crucis aſſumpto caractere, ad Hereticorum exterminium ſe accinxerint, illa gaudeant indulgentia, illóque ſancto*

Philo Iudæus.

Origines Adamantius.

Ambroſius Mediolanenſ.

Auguſtinus Hipponenſis.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Hiſtoria Albigenſium in lucem emiſſa, opera Arnaldi Sorbini, prædicatoris Regij.

Innocent. 3.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. patrum (meo relatu) 1215.

Concilium Claromontense, sub Vrbano 2. in quo se armauit Godofredus de Bullonio, & alij contra infideles.

Pius 2.

Concilium Senonense Parisiis celebratum apud Augustinenses.

Pius 5. anno 1570 mense Iulio 26. die, celebrati est Iubilæum indultum.

Augustinus Hipponensis.

Priuilegio sint muniti, quod accedentibus in terra sanctæ subsidium conceditur. De bello etiam infidelibus inferendo, amplissimè tractat Concilium CLAROMONTENSE in Aruernia sub Vrbano II. Nam indulgentiæ amplissimæ conceduntur his, qui salutari Cruce armati in infideles proficiscuntur. Quæ indulta renouauit etiam existens Mantuæ, PIVS II. & ipse armatus perrexit contra illos, sed Anconæ subita morte præuentus est. Infinitæ sunt Bullæ Summorum Pontificum, ad hocfideles instigantes. Quin & prædicta omnia, tam in Hæreticos, quàm in Paganos confirmat SENONENSE Concilium sub Antonio à Prato in generali Decreto. Sed & cùm ista scriberem. celebrabatur pro re simili Iubilæus à PIO V. summo Pontifice concessus. Plura tamen reseruãtur dicenda dictione, Hæreticus, & Turca, & sequenti. vbi plura referuntur.

Bellum licitum esse pro iusta causa.] AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro vicesimo secundo, contra Faustum Manicheum, capite septuagesimo quarto: *Quid culpatur in bello? An quia moriuntur quandoque morituri, vt dominentur in pace victuri? Hoc reprehendere timidorum est, non religiosorum: nocendi cupiditas, vlciscendi crudelitas, implacatus atque implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, & si qua sunt similia: hæc sunt quæ in bellis iure culpantur, quæ plerumque ita culpantur, vt etiam iure puniantur, aduersus violentiam resistentium sine Deo, sine aliquo legitimo imperio iubente, gerenda ipsa bella suscipiuntur a bonis, cùm in eo humanarum ordine inueniuntur, vbi eos vel inbere aliquid tale, vel in talibus obedire iustitiæ ipse ordo constringit. Vnde neque Ioannes ab armis iubet discedere milites, cum ad eum baptizandi venirent. Et Christus tributa Cæsari monet reddi, quia propter bella, necessaria militi stipendia prebentur.* Et infert cap. 75. *Ordo autem ille naturalis mortalium paci accommodatus hoc poscit, vt suscipiendi belli authoritas, atque consilium penes Principes sit. Exequendi autem iussa bella, ministerium milites debeant paci salutique communi. Bellum autem, quod gerendum Deo authore suscipitur, rectè suscipi dubitari fas non est, vel ad terrendam, vel ad coercendam, vel ad subigendam mortalium superbiam, quando ne illud quidem quod humana cupiditate geritur, non solùm incorruptibili Deo, sed nec sanctis eius obesse aliquid potest, in quos non habet quisquam potestatem, nisi desuper data sit.* Idem de iusto bello epistola 205. ad Bonifacium: *Noli existimare neminem Deo placere posse, qui armis bellicis militat, in his erat sanctus Dauid cui Dominus tam magnum testimonium perhibuit. In his etiam plurimis illius temporis iusti erant: in his erat & ille Centurio qui Domino dixit, Domine non sum dignus vt intres sub tectum meum, &c.* Lege & epistolam 193. Bonifacij ad Augustinum, & responsiuam eiusdem epistolam 194. & 195. & in alijs locis. Et NICOLAVS I. epistola ad Episcopos Galliæ, & allegat Gratianus causa decima quinta, quæstione sexta, capite Quin etiam. *Præsato* (ait) *fratri nostro filiisque Treuirensis Ecclesiæ, illiusque defensoribus, hæc in mandatis damus, vt spirituali simul & materiali gladio tandiu malignos illos eorumque fautores insequantur, quousque cum integritate possessiones vel quæcũque res Ecclesiasticæ hoc facto, vel quocumque pacto distractæ seu directæ sunt, reuocentur.* Idem epistola ad exercitum Francorum. allegat Gratianus, causa 23 quæstione 5 Omnium. *Omnium vestrum nosse volumus charitatem, quoniam quisquis (quod non optantes dicimus) in hoc belli certamine fideliter mortuus fuerit, regna illi cœlestia minimè negabuntur.* Et iterum respondens ad consulta Bulgarorum, allegat Gratianus causa 23. quæstione 8. capite Nulla. *Si nulla urget necessitas non solum Quadragesimali tempore, sed etiam omni tempore est pralijs abstinendum. Si autem ineuitabilis urget importunitas, nec Quadragesimali tempore, pro defensione tam sua quam patriæ, seu legum paternarum, est bellorum præparationi procul dubiò parcendum: ne videlicet Deum videatur homo tentare si habet quod faciat, & sua ac aliorum saluti consulere non procurat, & sanctæ Religionis detrimenta non præcaueat.* Vide Potestas, & Princeps. Hinc vt iam diximus in Concilio MANTVANO Calixtus III. & Pius II. bellum in Sarracenos incitarunt, magnis ad hoc indulgentijs concessis. Hinc Vrbanus II. in Concilio Claromontano, vt superiùs dictum est. Per varios quoque sacrorum Conciliorum tractatus discurrens, reperies sæpe mentionem haberi de inferendo bello hostibus fidei: sicut & suadet Concilium FLORENTINVM sub Eugenio IIII. & Concilium LATERANENSE sub Iulio II & Leone X. sessione potissimum 8. vbi de iustissimo in Sarracenos bello, aut in Turcas, agit oratione luculenta IOANNES BAPTISTA GARGIAS eques Hierosolymitanus, qui & mala quæ Christianis Turci inferunt, non sine lachrymis recenset. & de auxilio ferendo disserit, cuius oratione & verbis permotus summus Pontifex LEO X. consequenter ieiunium, & orationem, ac eleemosynarum largitionem, morúmque reformationem, omnibus Catholicis indixit, vt Deus victoriam Christianis contra infideles conferre dignaretur. Monétque omnes Magistratus, Rectores, & Locumtenentes, Principes, &c. vt Christianos populos ad expeditionem contra infideles assumendam, qua authoritate & gratia valere putauerint, hortentur & inducant magnis ad hoc indulgentijs concessis. vide superiori annotatione, & quære etiam dictione, Pax, Princeps, Imperator, Rex, Militia, &c.

Concilium Mantuanũ sub Calixto 3.

Concilium Florentinum sub Eugenio 4. Cõcilium Lateranense sub Iulio 2. & Leone 10.

Ioannes Baptista Gargias.

Leo 2.

Lucæ 3.

Matth. 21.

BENEDICTIO.

Benedictio fructuum.] De benedictione aquæ Benedictæ, diximus dictione Aqua. Item de Benedictione mensæ. & gratijs. Vide Gratia. Interim tamen sic placet quædam hic addere CANON APOSTOLORVM IIII. *Offerre non liceat aliquid ad altare præter nouas spicas, & vuas, & oleum, ad luminaria, & thymiama, id est, incensum tempore quo sacra celebratur oratio.* Et canone quinto: *Omnis autem alius fructus domum mittatur, primitiæ, Episcopo & presbyteris. Hæ ergo species quas non licet offerri super altaria, iuxta constitutionem Apostolorum* (ait EVTYCHIANVS I. epistola ad Ioannem & Episcopos Bœticæ prouinciæ) *eorúmque successorum ad domum sacerdotum deferantur, & à sacerdotibus benedicantur, & per simplicem benedictionem benedicta demum à populis sumantur: faba tantùm & vuæ, & cætera quæ Apostoli constituerunt, super altare offerantur.* Et GREGORIVS III. Benedictionem escarum per Crucis signum fieri debere ostendit epistola quarta ad Bonifacium Episcopum Moguntinensem, quãdo de escis immolaticijs post crucis benedictioné, si liceret sumere, interrogasset. cui respõdet & illud

Canon Apostolorum.

Eutychianus.

Gregorius 3.

Nicolaus 1.

Apostoli:

Apostoli: *Si quis dixerit, quia hoc immolatitium est, noluit edere propter eum qui indicauit, & propter conscientiam.* Huius autem benedictionis rationem quia hæretici ascribunt arti magicæ, reddit Concilium MOGVNTINENSE IV. cap. 39. *Veterem (ait) morem in Ecclesia sequimur, dum salem, aquas, & cæteras quasdam res, in vsum fidelium per orationes in verbo Dei præparamus. Quem morem nemo reprehendet, qui secum reputauerit Ecclesiam, inter cætera salutis, & vtilitatis suæ, tum augenda, tum conseruanda præsidia, etiam exorcizandi potestatem, contra insidias Dæmonum, aliasque noxias pestes auertendas accepisse: quam potestatem dum per res externas ad vtilitatem fidelium exercet Ecclesia, nimirum in eo sanctorum imitantur exempla, qui ad eliciendos quosdam effectus, diuino iussu res corporales adhibuisse leguntur: quem morem in Ecclesijs præcipimus conseruandum dummodo populum pastores sedulo doceant, effectus qui inde petantur, non ipsarum rerum efficacia, sed diuinæ virtutis operationi, per sanctissimi nominis Domini inuocationem tribuendos esse: & caueant ne rebus talibus ad impias superstitiones abuti quisquam præsumat.* Vide plura in sequentibus. & locis assignatis.

1. Corinth. 8. Rom. 14. 1

Concilium Moguntinense 4.

Matthæi 10. Lucæ 10.

Benedictio panis.] Vide Panis benedictus.

Benedictio Campanarum.] Vide Campana. & sic de alijs, seu vestibus, seu vasis suo loco.

Benedictio super populum ad Episcopum, non ad Presbyterum attine.] Huius Benedictionis meminit AVGVSTINVS HIPPONENSIS sermone de Oratione intra Ecclesiam: *Benedictioni (ait) humiliari debetis, & corda, & corpora fideliter inclinare, quia benedictio nobis licet per hominem, non tamen ab homine datur. Ne attendatis quia fortè negligens est qui exhibet, sed Dominum respicite qui misit. Benedictio enim quæ vobis datur, vos, & pluuia cœlestis esse cognoscitur, sicut Moyses ait: Expectetur sicut pluuia eloquium meum.* Hinc Concilium AVRELIANENSE I. canone 28. & allegatur à Gratiano De consecratione distinct. 1. capite Cùm ad. *Cum ad celebrandas Missas in Dei nomine conuenitur, populus non ante discedat, quàm Missa solemnitas compleatur, & vbi Episcopus non fuerit, benedictionem accipiat sacerdos.* Hoc decretum iterum renouat Concilium AVRELIANENSE III. canone 28. *De Missis nullus laicorum antè discedat, quàm Dominica dicatur oratio. Et si Episcopus præsens fuerit, eius benedictio expectetur, &c.* Hinc etiam constituit ante illa Concilium AGATENSE I. canone 44 *Benedictionem super plebem in Ecclesia fundere, aut pœnitentem in Ecclesia benedicere, presbytero penitus non licebit.* Et etiam dictione, Preces, & alibi.

Augustinus Hipponensis.

Deuter. 32.

Cõcilium Aurelianense 1.

Cõcilium Aurelianense 3. sub Vigilio 1.

BENEFICIVM.

Beneficiorum pluralitas inhibetur. [Cõcilium CHALCEDONENSE quod dicitur 4. generale sub Leone I. actione 15. canone 10. allegatur à Gratiano, causa 21. quæst. 1. cap. Clericum. *Non licet clericum conscribi in duabus simul Ecclesijs, sed & in qua ab initio ordinatus est, non ad quam confugit quasi ad potiorem, ob inanis gloriæ cupiditatem. Hoc autem facientes, reuocari debere ad suam Ecclesiam in qua primitus ordinati sunt, & ibi tantummodo ministrare. Si verò iam quis translatus est ex alia in aliam Ecclesiam, prioris Ecclesiæ vel martyriorum quæ sub ea sunt, aut prochodochiorum, aut prochiorum, aut xenodochiorum rebus, in nullo communicet. Eos verò qui aliter fuerint post definitionem magnæ & vniuersalis Synodi huius quicquam ex his, quæ sunt prohibita, perpetrare, decreuit sancta synodus à proprio huiusmodi gradu recidere.* Allegatur à Gratiano causa 21. quæst. 2. Si quis. &c. Vide & Clericus stabilis. &c. Sed & generale Concilium NICAENVM I. quod dicitur septimum, canone 15. & allegat Gratianus causa 21. quæst. 1. Clericus. *Clericus ab hoc deinceps tempore in duabus Ecclesijs non collocetur. Hoc enim est negociationis, & turpis lucri proprium, & ab Ecclesiastica consuetudine alienum. Ab ipsa enim Domini voce audiuimus, non posse quempiam duobus dominis seruire. Vnusquisque ergo vt est vox Apostolica in eo in quo vocatus est, debet manere, & in vna Ecclesia assidere. Quæ enim propter turpe lucrum fiunt in Ecclesiasticis negotijs, ea a Deo sunt aliena. Ad huius autem vitæ vsum sunt diuersa studia. Ex his ergo si quis velit, ea quæ sunt corpori ad vsum necessaria, comparet. Dixit enim Apostolus: vsui meo & his qui mecum sunt, subministrauerunt manus meæ.* Hæc decreta allegat Concilium AQVISGRANENSE I. canone 50. Et Concilium PARISIENSE III. sub Lothario, & Ludouico Augustis, libro 1. capite 49. *Sicut vnicuique ciuitati conuenit proprium habere Episcopum, ita & vnamquamque basilicam Deo dicatam decet & oportet propriam habere presbyterum. Auaritia sanè quæ est idolorum seruitus (quod non sine magno pudore prosequimur) quosdam inuasit presbyteros, suisque retinaculis adeo vinxit, captiuosque effecit, vt instar cæcorum effecti, nesciant quo eant, nesciántque quid esse vel quid agere debeant. Hi namque auaritiæ ignibus æstuantes, sacerdotalisque dignitatis immemores, curámque basilicarum in quibus promoti sunt postponentes datis quibusdam xeniis aut pollicitis, non solùm à clericis, verùm etiam à laicis alias Basilicas contra fas, ad Christi famulatum peragendum suscipiunt, vtrum consultis, an inconsultis Episcopis id faciant, nec ne, ignoratur. Si consultis id faciunt, eorum transgressioni idem Episcopi proculdubio communicant. Si verò eis inconsultis facere præsumunt, nihilominus Episcoporum negligentia id ascribendum est. Vix enim quispiam presbyterorum in Basilica, in qua diuina seruituti mancipatus est, dignè ac strenuè militare inuenitur, quantominus id in duabus aut tribus, aut eo amplius basilicis, dignè exequi valet? In quo facto, & religio Christiana fuscatur, & sacerdotalis ordo confunditur, imò auaritia sacerdotum a subditis denotatur, locáque Deo dicata cultu sibi debito priuantur, & animarum pericula generantur. Quod ne vlteriùs vnusquisque Episcoporum in parochia sua fieri sinat. Omnes in commune statuimus, decernentes, vt singulæ Basilicæ, plebes & res, quibus consistere possint, habentes, singulos habeant presbyteros. Si verò plebes habuerint, & rebus quibus consistere possint, caruerint, in arbitrio Episcoporum pendent, vtrum ita consistere debeant, an possint, nec ne. Hoc tamen specialiter eorum solertiæ prouidendum est, vt hac occasione, nullus presbyter duas aut tres auaritiæ causa, quibus sufficere secundum diuinum cultum nullatenus potest, habere audeat basilicas.* Hinc subscribens Concilium METENSE sub Arnulpho Imperatore, can. 2. *Vnusquisque (ait) presbyter vnam tantummodo habeat Ecclesiam, nisi fortè antiquitus habuerit capellam, vel membrum aliquod adiacens sibi, quod non expedit separari. Est enim multum laudabile coram Deo, & hominibus, si vnus presbyter vnam Ecclesiam salubriter prouiderit, & vtiliter rexerit, quando non est nobis cura animarum adhibenda, pro temporali commoditate: sed cunctis sacerdotibus est optandũ, vt cum suis ouibus à Christo recipiant pascua vitæ æternæ.* Et Concilium REMENSE can. 2. vt allegat Burchardus lib. 3 Decretorum, cap. 44. *Vnusquisque presbyter Ecclesia vna, ad quam ordina-*

Cõcilium magnum & vniuersale Chalcedonense. *Ora vt hæc diligenter ponderentur, quia hæc nostra est ruina populi, & Ecclesiæ depopulatio*

Concilium Nicænum. quod 7. generale dicitur sub Adriano 1.

Matth. 5.

1. Corinth. 7.

Aquisgranense 1.

Concilium Parisiense 3.

Vide lectorem à quo tempore cœperit vsilla haec quæ oculum tot flagris & verberibus atrocia respicere.

Galat. 1. Ephes. 5.

Obscure admitti.

tus est

tuæ eſt, contentus ſit, & nullus in duabus Eccleſijs miniſtrare præſumat. Vide & Parochia. Hinc & Concilium NAVETENSE I. cap. 8. & allegat etiam Burchardus libro 3. Decreto cap. 47. ſub nomine Concilij Nauetenſis. *Sicut Epiſcopus (ait) non plus poteſt habere quam vnam ciuitatem, & vir vnam vxorem, ita preſbyter vnam tantùm Eccleſiam. Itaq; preſbyter nullus, plures præſumat habere Eccleſias, niſi forte alios preſbyteros ſub ſe in vnaquaque habeat, qui nocturnum atque diurnum officium ſolemniter adimpleant, & Miſſarum celebrationes quotidianis expleant cæremonijs.* Verùm hîc attende, dictione, Vicarius, quid dicatur. Prætereà Concilium ROMANVM ſub Nicolao II. contra Berengarium congregatum Patrum 113. *Nullus (ait) preſbyter duas Eccleſias ſimul obtineat.* Quas nec permittit laicis vt conferant, vt infrà videbimus. Sed & Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III. parte 1. cap 13. allegatur à Gratiano diſtinct. 70. cap. Sanctorum. *Quia nonnulli modum auaritiæ non ponentes, dignitates Eccleſiaſticas, & plures Eccleſias parochiales contra ſacrorum canonum inſtituta, nituntur acquirere, ita vt cùm vnum officium vix implere ſufficiant ſtipendia ſibi vendicent plurimorum, ne id de cætero fiat diſtrictius inhibemus.* Et cap. 14. ſequenti, allegatúrque à Gratiano diſtinctione 8. cap. Quod contra. *Quia intantum iam quorundam proceſſit ambitio, vt non duas, vel tres, ſed ſex aut plures Eccleſias perhibeantur habere, nec duabus poſſunt debitam prouiſionem impendere, per fratres & Coepiſcopos noſtros charißimos emendari præcipimus, & de multitudine canonibus inimica, quæ diſſolutionis materiam, & vagationis inducit, & certum continet periculum animarum, eorum qui in Eccleſijs digne valeant deſeruire, volumus Eccleſiaſticis beneficijs indigentiam ſubleuari.* Eadem repetuntur in eodem Concilio, parte 2. cap. 7. & parte 24. capite 5. vbi ALEXANDER III. ſcribit Burdegalenſi Epiſcopo de quodam qui duos Archidiaconatus habebat, ſtatuitque vt altero quem maluerit, Archidiaconatu, appellatione remota, faceret eſſe contentum: quod iterum repetit parte 30 cap. 8. ad Burdegalenſem Archiepiſcopum de eo qui duos Archidiaconatus & Burdegalæ & Tholoſæ poſſidebat, vt alterum relinquat. Idem & de Diaconatu, & Cantoria ſtatuit ad Salernitanum Epiſcopum parte 29. capite 6. *Singula enim (ait) officia quæ ſunt in Eccleſijs, aſſiduitatem exigunt perſonarum, & propterea Clericus in vna, vel in diuerſis Eccleſijs Decanatum, Archidiaconatum, & Cantoriam obtineat.* Iterum parte 30. vbi de pluralitate beneficiorum, & de reſidentia eorum, atque de non eis diuidendis loquitur. Idem Alexander III. ad Eboracenſem Epiſcopum capite 1. prohibet, ne quis Archidiaconatum in vna Eccleſia, & canonicatum in altera poſſit habere, nec penſum audeat quis accipere, niſi in propria perſona aſſiduè per medietatem voluerit deſeruire. Quod iterum ad Loudiuenſem Epiſcopum repetit cap. 3. ſed & cap. 4. ad Normicenſem Epiſcopum (& allegat Gratianus cauſa decima tertia, quæſtione tertia, cap. Diaconi.) ſtrictiſtiſſimè prohibet, ne quis alicuius Eccleſiæ habens perſonatum, id eſt, beneficium adeptus, audeat in alia Eccleſia vicarium agere non obſtantibus literis, *Quia hæc (ait) Canonum ſunt contraria ſanctioni.* Tum capit. 5. ad Eboracenſem Epiſcopum, Prohibet, ne clerici qui in ſua Eccleſia beneficium habuerint ad aliam valeant Eccleſiam tranſmigrare: vt dicetur, Clerici ſtabiles, &c. Hinc eſt quod parte quadrageſima prima, eiuſdem Lateranenſis Concilij ſub Alexandro III. capite 8. allegatur LVCIVS III. ad Lincolnienſem Epiſcopum, vbi prohibet, ne aliqui qui iam gaudent dignitatibus Eccleſiaſticis, ſuper minoribus beneficijs per interpoſitas perſonas à ſede Apoſtolica audeant impetrare, ſuæ dignitatis nomen ſupprimentes, & ſe ſimplici nomine appellantes, tanquam non habeant aliquem in Eccleſia perſonatum. *Non eſt enim noſtræ intentionis (ait) vt perſona pluribus redditibus abundantes, per literas noſtras pauperes clericos ſuper minoribus beneficijs vexent, & ideò literas in quibus author nomen ſuæ dignitatis ſupprimit, vires aliquas nolumus obtinere.* Sed & iterum ALEXANDER III. Cantuarienſi Archiepiſco, vt allegatur parte 30. eiuſdem Concilij capite 60. *Si vnus (ait) plures Eccleſias quas pater eius tenuerat, poſſidet, quarum vna poſſit ſibi ſufficere, ipſum vna, quam maluerit, appellatione remota, facias eſſe contentum, dummodo Eccleſia non ſint tales, quarum vna à reliqua pendere videatur.* Prædicta Lateranenſis Concilij Decreta ſub Alexandro III. Confirmat LATERANENSE Concilium ſub Innocentio III. capite viceſimo nono, & allegatur extra libro tertio, titulo quinto, capite viceſimo octauo. *De multa (ait) prouidentia fuit in Lateranenſi Concilio prohibitum, vt nullus diuerſas dignitates Eccleſiaſticas, & plures Eccleſias parochiales reciperet, contra ſacrorum canonum inſtituta, alioquin & recipiens ſic, receptum amitteret, & largiendi poteſtate conferens priuaretur. Quia verò propter præſumptiones & cupiditates quorundam, nullus hactenus fructus, aut rarus de prædicto ſtatuto prouenit, nos euidentius, & expreſſius occurrere cupientes, præſenti decreto ſtatuimus, vt quicunque receperit aliquod beneficium, habens curam animarum annexam, ſi prius tale beneficium obtinebat, eo ſit iure ipſo priuatus. Et ſi forte illud retinere contenderit, alio etiam, ſpolietur. Is quoque ad quem prioris ſpectat donatio, illud poſt receptionem alterius liberè conferat, cui meritò viderit conferendum: & ſi vltra tres menſes conferre diſtulerit, non ſolùm ad alium, ſecundum ſtatutum Lateranenſis Concily, eius collatio deuoluatur, verùm etiam tantum de ſuis cogatur prouentibus in vtilitatem Eccleſiæ, cuius illud eſt beneficium, aſſignare, quantum a tempore vacationis ipſius conſtiterit ex eo eſſe perceptum. Hoc idem in perſonatibus decreuimus obſeruandum, addentes, vt in eadem Eccleſia nullus plures dignitates, aut perſonatus habere præſumat, etiam ſi curam non habeant animarum. Circa ſublimes tamen & literatas perſonas quæ maioribus ſunt beneficijs honorandæ, cùm ratio poſtulauerit, per ſedem Apoſtolicam poterit diſpenſari.* Hæc decreta Lateranenſis Concilij allegat Concilium TRIDENTINVM ſeſs. 7. Vide infrà ſed & eadem decreta de Beneficiorum pluralitatem vitanda, confirmat Concilium BITERRENSE præſidente in eo Epiſcopo Tornacenſi, Apoſtolicæ ſedis legato, cap. 13. eadem inhibet ſuis clericis. IOANNES LEODIENSIS Epiſcopus in reformatione, ad calcem Concilij Florentini, appoſita, & approbatione à ſummo Pontifice NICOLAO V. ſed & Cõcilium LATERANENSE ſub Leone X. ſeſſione 9. *Diſpenſationes ad plura incompatibilia, vltra duo, niſi qualificatis iuxta formam iuris communis, non concedantur, niſi ex magna vrgentiori cauſa.* Eadẽ prætereà renouat Concilium COLONIENSE III. cap. 32. partis 1. *Odioſa ſemper apud veteres fuit pluriũ ſacerdotiorũ ambitioſa cupiditas, neque ſynodalibus conciliis damnata. In Chalcedonenſi enim (vide ſuperius allegatum) inter alia*

Concilium Nauetenſe.

Sed ſi forè videremur illi boni Patres monſtri noſtri temporis, vt Epiſcopum, tres Epiſcopatus, & Abbatias innumeras habeat, quid eſſent dicturi?

Concilium Romanum ſub Nicolao 2.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Alexander 3.

Vt autem hoc fiat, eſſe noſtre ſecuta negligẽtie, vellẽ noſtra vtrum egredi poteſt

Lucius 3.

Aduerte hæc, quia multa ſimilia ſolet hæc via ferre.

Cõcilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. Patrum (mihi dictu) 233.

Ista perpende.

Nota hæc & vide iterum confirmat infra Colonienſe 3. cõcilio.

Concilium Tridentinum.

Concilium Biterrenſe nouiter in lucem datum, nec reperitur in tomo 4. Conciliorum.

Ioannes Leodicenſis.

Nicolaus 5. Concilium Lateranenſe ſub Leone 10.

Concilium Colonienſe 3. anno 1536. celebratum.

cautum est, clericum in duabus Ecclesijs conscribi non oportere, quòd difficilè videatur, vt vnus vicem duorum sustineat, & absurdum, si promiscuis actibus rerum turbentur officia. Id verò in primis noxium est, vbi plures parochiæ seu dignitates vni presbytero committuntur, quod solus per omnes Ecclesias, nec officium persoluere, nec rebus earum necessariam curam impendere valeat. Quare tam eos qui de Sacerdotijs eiusmodi disponendi potestatem habent, quam qui ea cæmodi disponendi potestatem habent, quam qui ea cæcemodi dispondi potestatem habent, quam qui ea cæ-

Cõcilium Augustense 1. sub Othone Cardinali.

cupiditate ducti ambiunt, commonitos voluimus, vt suos effectus canonicis institutis submittant. Qui verò dispensationis Apostolica aduersus hæc se tueri velint, ki viderint, vt causam dispensationis obtentæ Deo comprobent. Neque enim sublimes atque admodum literatas personas suo priuilegio nudamus modo illo recte, & secundum Deum vtantur. Et Concilium AVGVSTENSE I. sub Othone Cardina capite vndecimo. *Quicunque vel cupiditate, vel quomodonis etiam honesto colore impellente, plura beneficia Ecclesiastica obtinent, hoc nostro mandato iubente sicuti districtè præcipimus, relinquere, vt retento, quod ex illis maluerint, vnico beneficio, cætera intra annum resignent, aut nobis dispensationum suarum priuilegia huiusmodi ostendant. Quòd si illusum sit ab impetrantibus, sciant dispensationis reuocationem procurandam.* Hæc iterum renouat Concilium COLONIENSE IV. capite nono, medij tertij, vbi etiam de residentia iniungit, ne fundatores intentione sua fraudentur, vbi alibi dicemus. Renouat etiam Concilium MOGVNTINVM IV. capite sexagesimo quarto. Et nouissimè Concilium TRIDENTINVM sessione septima, capite secundo, decreti reformationis. *Nemo* (ait) *quacunque etiam dignitate, gradu, aut præeminentia præfulgẽs, plures Metropolitanas, seu Cathedrales Ecclesias in titulum siue commendam, aut alio quouis nomine, contra sacrorum canonum instituta, recipere & simul retinere præsumat: cùm valdè felix sit ille censendus, cui vnam Ecclesiam benè ac fructuosè, & cum animarum sibi commissarum salute, regere contigerit. Qui autem plures Ecclesias, contra præsentis decreti tenorem nunc detinent, vna quam maluerint retenta, reliquas infra sex menses, si ad liberam sedis Apostolicæ dispositionem pertineant, alias, infra annum dimittere teneantur, alioquin Ecclesia ipsa (vltimò obtenta duntaxat excepta) eo ipso vacare censeantur.* Et iterum ibidem capite quarto: *Quicunque de cætero plura curata, aut alias incompatibilia beneficia Ecclesiastica siue per viam vnionis ad vitam, seu commendæ perpetuæ, aut alio quocunque nomine & titulo, contra formam sacrorum canonum, & præsertim Constitutionis Innocentij tertij (vide superius allegatam) recipere ac simul retinere præsumpserit, beneficijs ipsis, iuxta ipsius constitutionis definitionem, ipso iure præsenti, canonis vigore priuatus existat. Ordinarij autem locorum, quoscunque plura curata, aut alias incompatibilia beneficia Ecclesiastica obtinentes, dispensationes suas exhibere districtè compellant, aut alias procedant iuxta constitutionem* GREGORII X. *in generali* LVGDVNENSI CONCILIO *editam, quæ incipit Ordinarij, quam eadem sancta Synodus innouandam censuit & innouat: addens insuper, quod ipsi Ordinarij etiam per idoneorum vicariorum deputationem, & congruæ portionis fructuum, assignationem omninò prouideant, vt animarum cura nullatenus negligatur, & beneficia ipsa debitis obsequijs minimè defraudentur, appellationibus, priuilegijs, & exemptionibus quibuscunque etiam cum indicum specialium deputatione, & illorum inhibitionibus in præmissis nemini suffragantibus.* Idem adhuc repetunt Patres prædicti Concilij Tridentini, capite decimo septimo, decreti reformationis, sessionis vicesimæ quartæ, quæ fuit octaua sub Pio IV. Vide sequentia.

Concilium Coloniense 4.

Concilium Moguntinũ 4.

Concilium Tridentinum.

Nemo ad pax seruanda, ne Ecclesia tranquillitas, donec hæc salubberrima decreta firmentur.

Beneficiorum permutatio inhibetur.] Concilium VIENNENSE sub Clemente V. allegatur in Clementinis titulo quinto, de rerum permutatione, postquam locuti sunt Patres de rebus Ecclesiæ non alienandis (vt dicetur dictione, Facultates Ecclesiæ non alienandæ) subdunt: *Ne concessione (aiunt) iuris vtentibus præsertim circa spiritualia illudatur, si qua beneficia ex causa permutationis ab aliquibus resignata, aliys quàm ipsis permutare volentibus conferantur, nullius hoc esse volumus firmitatis.* Et BONIFACIVS VIII. Biterrensi Episcopo allegatur titulo decimo, sexti decretalium, De rerum permutatione: *Illos, qui secundum formam iuris sua beneficia in eadem diœcesi ad inuicem collationem spectantia, permutare volentes liberè ac sine fraude in manibus tuis ipsa resignant, nolumus occasione præmissa (æquitatem præferentes in hac parte rigori) circa faciendam permutationem beneficiorum huiusmodi (quæ aliàs minimè resignassent) vllatenus impediri.* Porrò in huiusmodi permutationibus, & resignationibus faciendis iubet COLONIENSE III. Concilium capite tricesimo quarto, partis 1. quia in iuramento quod præstatur, fruſtra se purgat aliquis labe Simoniæ, aut illicitæ corruptelæ, vt huiusmodi iuramenta perueſtigatione præuia recipiantur. Præfatas constitutiones renouat Concilium COLONIENSE IV. cap. 7. 2. medij. Vide plura, Episcoporum, seu Episcopatuum mutatio, & sequentia.

Concilium Viennense sub Clemẽti V. nec reperitur in tomis conciliorum.

Bonifacius 8.

Coloniense 3. concilium.

Concilium Coloniense 4.

Beneficia non vendenda, nec emenda.] Hoc sufficienter etiam innotescet in vocabulo, Symonia, & Episcopatus, verùm hîc, quæ operæpretium est, annotanda censuimus, vt autem omittamus, quæ de Episcopatibus non emendis (quia suo loco dicetur) Concilium ROMANVM sub Hilario Papa I. statuit canone 5. hic Concilium EPAVNENSE canone 7. statuisse memoratur. *Quidquid parochiarum presbyter de Ecclesiastici iuris possessione distraxerit, inane habeatur & vacuum in venditorem comparantis actione vertenda.* (vide amplius, Facultates Ecclesiæ non alienandæ sic tamẽ cano. 12. subdit. *Nullus* (inquit) *Episcopus de rebus Ecclesiæ suæ sine cõscientia Metropolitani sui, vẽdendi aliquid habeat potestatem, vtili tamen omnibus commutatione permissa.* Præterea quòd Beneficia nõ debeant pretio, nec præmijs comparari, constitutio est SYMMACHI I. epistola ad Cæsarium Episcopum, cap. 2. vt alibi reponemus. Et Concilium AVRELIANENSE II. can. 4. *Si quis sacerdotium per pecunia nundinum execrabili ambitione quæsierit, abiiciatur vt reprobus, quia Apostolica sententia donum Dei esse præcipit, pecunia tractua minimè comparandum.* Idem omninò statuit Concilium TOLETANVM IV. capite 18. vt reposuimus dictione, Ordinandi qui non sint, nam ibi repudiantur, & repelluntur ab ordine sacerdotij, qui beneficia venantur, & mercantur, vt videbis. Est & edictum contra eos qui beneficia emunt Concilij TOLETANI VIII. cap. 3. sed inuenies repositum dictione, Simonia hoc similiter & prohibuit singulariter Concilium NICAENVM II. canone 4. & allegatur à Gratiano causa 16. quæst. 1. cap. Prædicatur, vt & alibi allegabimus. Præterea ne à laicis propter collationem beneficiorum, si quæ conferant, pecunia exigatur, vetat Concilium

Concilium Romanum sub Hilario 1.

Concilium Epaunense sub Sigismũdo rege, & Gelasio 1.

Symmachus 1.

Concilium Aurelianẽse 2. sub Vigilio 1. & Childeberto rege. Actum 8.

Concilium Toletanum 4.

Concilium Toletanum 8.

Concilium Nicenum 2. dictum 7. generale.

Concilium Arelatense 4. sub Carolo Magno & Leone 3.

Concilium Alemanicum.

ARELATENSE IV. vt infrà dicemus & Concilium ALEMANICVM sub Conrado Episcopo Portuensi & Cardinali c. 9. *Illi qui ius habent patronatus, in beneficiis conferendis prohibentur precium exigere, vel partem decimarum, vel aliarum obuentionum Ecclesiasticarum, in quibus ius obtinent patronatus, sibi retinere ex pacto, aliàs anathemate feriantur. Et illi qui taliter fuerint præsentati beneficio priuentur, & ad actus Ecclesiasticos non admittantur, nisi fuerit cum eis per sedem Apostolicam dispensatum. Episcopi vero vel Archidiaconi, qui talibus curam animarum commiserint, ab institutione & collatione perpetuò sint suspensi. Statuimus etiam quòd nullus clericus ad curam animarum ab Episcopo vel Archidiacono admittatur, nisi prius iurauerit, quòd nullam in adeptione beneficij, ad cuius curam præsentatur, commiserit simoniam.* Quod iuramentum etiam exigi iubet postea Concilium EXONIENSE c. 10. c. verò 1. iubentur Episcopi præsentatos sibi infra terminum duorum mensium, si idonei fuerint admittere, & eis beneficia vacantia sine precio conferre, alioquin fructus quos receperint post institutionē ei teneātur reddere, nisi rationabilem causam, cur hoc præstare non potuerint, assignent. Hoc iterū GREGORIVS IX. in constitutiones Benedictinas confirmat, ne scilicet beneficia pactionibus conferantur. Hoc iterum renouat COLONIENSE Concilium III. parte 1. c. 4. vbi decernitur humanus affectus & venalitas in beneficiis Ecclesiasticis execrabilis. Vide, Simonia, & Episcopatus, & sequentia.

Salubre decretum.

Concilium Exoniense in Anglia.

Gregorius 9.

Coloniense 3. Concilium.

Beneficia Iudæi non emant.] Concilium LATERANENSE sub Alexandro 3. c. 3. partis 10. *Non sine multa admiratione auditur & creditur quòd Iudæi parochias Ecclesiarum per prouinciam vestram emptionis siue conductionis, aut etiam pignoris titulo, contemptu Dei & fidei Christianæ institutionis detinent occupatas, & cum reditus eisdem Ecclesiis non soluantur, hæ Ecclesiæ penitus deperisse iam noscuntur. Quod omnino prohibemus fieri, quin districtè iubemus eos compelli ad eas dimittendas, aut si receptas detinuerint, aut parochias amodo receperint, ipsi cum omni districtione cogantur, vt Ecclesiis quarum eadem parochia sunt, debitos & collectos reditus cum integritate persoluant, prohibentes omnibus Dei fidelibus sub interminatione anathematis, ne quis Iudæis hominia vel fidelitates faciat, quoniam contrarium est sacris canonibus vt Christiani debeant Iudæis astringi. Si quis contra inhibitionem nostram venire præsumpserit contradictione & appellatione cessante in eos excommunicationis sententia proferatur.* Vide Iudæus.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Beneficia quibus conferri debeant.] SYMMACHVS I. epistola ad Cæsarium Episcopum, c. 2. *Illud magnopere commonemus, vt qui non Dei gratia, sed promissione rerum Ecclesiasticarum præmissa, ad sacerdotem conantur accedere, desideriorum talium reprimantur effectus. Qui autem ab huiusmodi se intentione non cohibent, vinculis canonum sciant se sine dubitatione subiiciendos, nec facilè ad sacerdotium permittantur accedere, quibus & gradus & tempora constituta sunt, per quæ ad hanc dignitatem debeant aspirare, quia quicunque sine statuto promouentur, non facile carent offensa, & sine experimento nō potest quis electionis obtinere sententiam.* Vide Episcopatus & Concilium AVRELIANENSE I. canone 9. *Abbatibus, presbyteris, omnique clero, vel in religionis professione viuentibus, sine dimissione vel commendatione Episcoporum, pro petendis beneficiis ad dominos venire non liceat. Quod si quisquam præsumpserit, tandiu loci honore & communione priuetur, donec per pœnitētiam plenam eius satisfactionem sacerdos accipiat.* Porrò indignos non debere honoribus Ecclesiasticis

Symmachus 1.

Concilium Aurelianense 1.

A gaudere constituit Concilium TOLETANVM III. c. vt repositum inuenies in dictione, clerici non promouentur indigni. Sēd & de non conferendis beneficiis his, qui non habent ætatem legitimam, dicemus proxima annotatione. Quibus autem conferri & committi debeant, sic statuit Concilium LATERANENSE sub Alexandro 3. parte 1. c. 13. *Cum Ecclesia (*ait*) vel Ecclesiasticum ministerium committi debuerit, talis ad hoc persona quæratur, quæ residere in loco, & curam eius per seipsum valeat exercere. Quod si aliter factum fuerit, & qui receperit, quod contra sacros canones accepit, amittat, & qui dederit, largiendi potestate priuetur.* Et parte 15. eiusdem Concilij vbi agitur de iure patronatus sic ALEXANDER III. scribit Eboracensi Episcopo, precedens confirmans decretum. *Relatum est (*ait*) nobis ex parte tua, quod cum in Lateranensi concilio sit statutum, vt persona tali, Ecclesia vel Ecclesiasticum beneficium conferatur, quæ residere in loco, & curam eius per se valeat exercere: Nonnulli autem ad Ecclesias præsentati se posse residere affirmant, & curam habere Ecclesiæ, & Ecclesiastici beneficij profitentur, id tamen efficere contradicunt. Ideo consulere nos voluisti, an propter hoc tales posse repellere, vel institutos sine appellatione remouere. Tua itaque prudentia innotescat, quòd cum verba accipienda sint cum effectu, tales si præsentati fuerint licitè poterunt amoueri: nisi forte de licentia Prælatorum, vel studio litterarum, vel pro aliis honestis causis contigerit.* Plura vide dictione, Residentia.

B

C

Beneficia obtineant qui sunt ætatis legitimæ, & bonæ vitæ. Conc. LATER. sub Alex. 3. p. 1. c. 3. *Inferiora ministeria (*nam de Episcoporum dignitate antea egit*) vt puta decanatus, Archidiaconatus & alia quæ animarum curam habēt annexā, nullus omnino suscipiat. Sed nec parochialium Ecclesiarum regimen, nisi qui iam vicesimum quintū ætatis annum attigerit, & qui scientia & moribus existat cōmendandus. Cùm autem assumptus fuerit, si Archidiaconus in diaconum & decani & reliqui admoniti non fuerint præsbyteros ordinari, & ab illo remoueantur officio, & alij conferantur qui & velit & possit conuenienter illud implere. Nec prosit illis appellationis diffugium, si forte in transgressionem constitutionis ipsius instituti per appellationem voluerint se tueri. Hoc sanè non solum de promouendis, sed de his etiam qui iam promoti sunt si canones nō obsistant, præcipimus obseruandum.* Vide dictionem Ordinandorum ætas. *Clerici verò si contra formam istam quemque elegerint, & eligendi potestate tunc priuatos & ab Ecclesiasticis beneficiis triennio se nouerint suspēsos. Dignum est enim, vt quos timor Dei à malo non reuocat, Ecclesiastica tamen coerceat seuerita disciplinæ. Episcopus autem si cui fecerit aut fieri consenserit contra hoc, in conferendis prædictis potestatem suā amittat & per capitulum, aut per Metropolitanum, si capitulū cōcordare nequiuerit, ordinetur.* Hęc allegātur à Gratiano cauſ. 11. q. 3. Priuilegium. & dist. 63 c. si fortè. Hoc iterum repetit ALEX. III. p. 25. huius conc. c. 1. ad Cāturiensem Archiepisc. quē iubet corripere Episcop. Cōnentrensem, qui pueris infra decēniū constitutis Archidiaconatus contulerat: & plures Ecclesias, quæ non per clericos, sed per laicos dispēsantur: iubētq; vt clericis ministrisque idoneis, custodia & administratio prædictarum Ecclesiarum cōmittatur, donec pueri prędicti ad congruā peruenerint ætatem, omni appellatione cessante, laicis amotis. Idem Episcopus acrius moneatur de cætero, Ecclesias non nisi personis, quæ ætatem & scientiam habeant, regendas concedat. *Quod si (*ait*) sicut fecerit, ei debitam pœnitentiam in-*

D

E

Concilium Tolet. 3.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

O salubrem constitutionem!

De residentia statuta sub pœna remouendi de Residendi.

Cōcilium Lateranense sub Alexandro 3. Patrum 150.

Quid de hic, qui vix nato & in matrem vterō quiescēte, alterum obeunte, se.

Alexander 3.

Digitized

ſtigat, & inſtitutionem & conceſſionem ipſius omnino viribus carere decernas. Idem ne pueris infra 14. annum conſtitutis Eccleſiæ committantur ſequenti capite ſecundo, ad eumdem Cantuarienſem Archiepiſcopum, & ſuffraganeos eius conſtituit, & præfati Lateranenſis ſynodi decretum rememorans, ita cap. quarto, ſubdit. *A nobis tua diſcretio requiſiuit, vtrum is, cui antè decimum quintũ annum ætatis ſuæ, nondum concilio quod nuper Laterani fecimus celebrato, Eccleſia magiſterium conceſſum fuit occaſione decreti quo in concilio eodem clericis minoris ætatis conferri Eccleſias prohibuimus, poſſit Eccleſia ſpoliari, quàm ante concilium obtinuerat, præſertim cum ipſa conceſſio fuerit ab ipſo Diœceſano Epiſcopo poſt concilium approbato. Super quo conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod niſi alia cauſa rationabiliter obſtet, occaſione minoris ætatis, aut decreti quod in concilio promulgauimus, voluimus eum à percepto antè beneficio remoueri.* Et ſubdit capite quinto ad Exonienſem Epiſcopum. *Præterea licet aliquis ad perſonatum Parochialis Eccleſiæ non debeat niſi ſubdiaconus ad minus admitti vel recipi, diſpenſatiuè tamen in minoribus ordinibus conſtituti, conſtituti, conſueuerunt admitti, dum modo tales ſint, qui infra tempus ſubdiaconatum vel Diaconatum recipere poſſint.* Idem omnino & ſimili forma verborum Concilium BITERRENSE præſidentè in eo Apoſtolica ſedis legato, Epiſcopo Tornacenſi, capite duodecimo, & decimo, tertio, hæc omnia etiam repetit & renouat atque confirmat Concilium RATISPONENSE ſub Laurentio Cardinali capite decimo, & Concilium LATERANENSE ſub Leone decimo, ſeſſione nona, vbi replicat præfatum decretum Alexandri tertij, in concilio Lateranenſi editum, ſicque infert: *Statuimus & ordinamus, & deinceps perpetuis futuris temporibus, Patriarchalibus Metropolitanis, & Cathedralibus Eccleſiis, & monaſteriis pro tempore vacantibus, de perſonis, iuxta præfati Alexandri conſtitutionem, ætate matura, grauitate morum literarumque ſcientia præditis, non ad alicuius inſtantiam, per commendam & adminiſtrationem ſeu conſeruationem, aut alio quouis modo prouideatur, niſi ratione vtilitatis Eccleſiarum prudentiæ, nobilitatis, probitatis, experientiæ, atque curialitatis antiquæ cum competenti literatura, & in ſedem Apoſtolicam merito, aliter viſum fuerit faciendum. Idemque in electis & poſtulatis, quorum electiones & poſtulationes, per ſedem [illegible] oſtolicam admitti conſueuerunt, volumus obſeruari. Et ſi de minoribus ætate triginta annorum Eccleſiis aut monaſteriis huiuſmodi contigerit prouideri, non diſpenſetur cum eiſdem, vt Eccleſiis, citra 27. ætatis annum, monaſteriis verò citra 22. præeſſe valeant, &c.* Hæc omnia nouiſſimè confirmata & rata ſunt per Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 24. quæ fuit octaua ſub Pio quarto cap. 12. vbi iniungitur ne aliqui antè 25. annum ad Eccleſiaſtica beneficia animarum curam habentia admittantur, & qui non habent curam, antè annum 22. plura vide. Ordinandi & Epiſcopus & alibi.

Beneficia Eccleſiaſtica non poſſint laici poſsidere, nec gratis aut precio conferre. CABILONENSE Concilium 1. canone 5. *Seculares ac laici, qui nec dum ſunt ad clericatum conuerſi, res parochiarum vel ipſas parochias minimè ad regendum debeant habere commiſſas.* Idem videbis dictione, Oeconomus. Sed & laicos inhiberi, Monaſteria regere. Vide Monaſterium & laicus. Vide & de coniugatis proximè ſequentem annotationem. Idem autem vetuit ALEXANDER III. in Concilio Lateranenſi ſub eodem parte 26. capite octauo. *Statuimus, vt ſi quis alicui laico in ſeculo remanenti, Eccleſiam vel decimas conceſſerit, à ſtatu ſuo tamquam arbor, quæ inutiliter terram occupat, ſuccidatur & donec emendet, ruinæ ſuæ iaceat dolore proſtratus.* Præterea, quòd ipſi laici non valeant ea conferre, ſic ſtatuit. Concilium ARELATENSE IV. cap. 21. *Statuimus vt ſi quis beneficium de rebus Eccleſiæ habet, &c.* Et cap. primo *Laici omnino à preſbyteris non audeant munera exigere, propter commendationem Eccleſiæ, quia propter cupiditatem plerumque à laicis, talibus preſbyteris Eccleſiæ dantur, qui ad peragendum ſacerdotale officium ſunt indigni.* Hoc vetuit & CAROLVS MAGNVS Imperator in conſtitutionibus ſuis cap. 2. circa medium ſicut & prohibuit olim celebratum ſub eodem Principe TVRONENSE Concilium III. capite 15. *Interdicimus* (ait) *ne quis cuilibet preſbytero præſumat dare Eccleſiam ſine licentia & conſenſu Epiſcopi ſui.* Hinc etiam ibidem ſtatuitur, ne quis presbyter per precium Eccleſiam adipiſcatur. *Quoniam* (ait) *& ille contra Eccleſiaſtica regula diſciplinam agere conuincitur, qui alium preſbyterum legitimè ad Eccleſiam ordinatum per pecuniam expulerit, eâque ſibi taliter vindicauerit.* Idem Concilium MOGVNTINVM III. ſub Arnulpho Imperatore cap. 5. & Concilium CABILONENSE II. capite 42. vt etiam allegatur à Gratiano cauſa 16. quæſtion. ſeptima. *Iuuentum eſt* (ait) *quod multi arbitrij ſui temeritate, & quod grauius eſt, dulcedinis cupiditate, preſbyteris quibuſlibet, abſque conſenſu Epiſcoporum, Eccleſias dant vel auferunt, vnde oportet, vt canonica regula ſeruata, nullus, abſque conſenſu Epiſcopi, cuilibet preſbytero Eccleſiam det, quam ſi iuſtè adeptus fuerit, hanc non niſi graui culpa ſua, & coram Epiſcopo canonica ſeueritate amittat.* Idem Concilium MOGVNTINVM I. ſub Carolo Magno cap. 29. & 30. & Concilium RHEMENSE ſub eodem Imperatore capite 21. *Quicunque* (ait) *preſbyter per precium, gradum & Eccleſiam acquiſierit deponatur.* Vide ſimonia & ſuperioribus annotationibus. Eadem omnino & ſimili forma verborum Concilium MOGVNTINVM II. ſub Rabano Mauro, cap. 12. & Concilium COLONIENSE II. ſub Carolo 3. dicto Craſſo capite 4. Quibus concordat & ſubſcribit ſolenne illud ROMANVM Concilium ſub Nicolao 2. contra Berengarium congregatum. *Per laicos* (ait) *nullo modo quilibet clericus aut preſbyter obtineat Eccleſiam nec gratis nec precio.* Huic Henrico 4. Imperatori abſtulit Gregorius 7. poteſtatem conferendi Epiſcopatus & Beneficia, referente PLATINA CREMONENSI in eius vita, potiſſimùm ne Simoniaca cupiditate conferret aliter in eum ſe vſurum cenſuris Eccleſiaſticis profeſſus eſt: quod egrè accipiens Henricus multa ſummo Pontifici mala intulit: vt dicemus ampliori dictamine dictione ſimonia. Hoc quoque prohibuit contra Templarios, & cæteros Concilium LATERANENSE ſub Alexandro 3. capite 9. partis 1. *Eccleſias* (inquit) *& decimas de manu laicorum, ſine conſenſu Epiſcoporum, recipere prohibemus, &c.* Et cap. 14. Eiuſdem partis, & allegat Gratianus cauſa 16. quæſt. 7. capite Per laicos. *Quia intantum* (ait) *quorundam laicorum proceſſit audacia, vt Epiſcoporum authoritate neglecta clericos inſtituant in Eccleſiis, & remoueant etiam cùm voluerint poſſeſſiones quoque atque alia bona Eccleſiaſtica, pro ſua plurimùm voluntate diſtribuant: & tam Eccleſias ipſas quàm eorum homines talliis & exactionibus præſumant grauare: eos quia modo iſta commiſerint, anathemate decernimus feriendos. Presbyter autem, ſiue clericus qui Eccleſiam per laicos ſine propriis*

Epiſcopi

Res ſcitu digna.

Concilium Biterrenſe nouiſſimè in lucem prodiit opera Arnoldi Borbini.

Concilium Ratiſponenſe. Concilium Lateranenſe ſub Leone 10.

Concilium Tridentinum.

Concilium Cabilonen. 1. ſub Eugenio 1.

Alexander 3.

Luc. 13.

Concilium Arelatenſe 4. ſub Carolo Magno & Leone 3.

Carolus Magnus.

Concilium Turonenſe 3.

Dt non emendauerint videantur benefitia, vide & ſuperius.

Concilium Mogunt. 3. Concilium Cabilonen. 2.

Concilium Mogunt. 1. Concilium Rhemenſe.

Concilium Mogunt. 2.

Concilium Cabilonenſ. 2.

Concilium Romanum ſub Nicolao 2. Laicis nõ poſſunt conferre Beneficia, nota 1. O Deus, vtinam hoc modò obſeruaretur.

Platina Cremonenſis.

Attende hiſtoriam.

Epiſcopi authoritate receperat tenendam, communione priuetur, & ſi perſtiterit a miniſterio Eccleſiaſtico, & ordine deponatur. Sanè quia laici quidam Eccleſiaſticas perſonas & ipſos etiam Epiſcopos ſuo iudicio ſtare compellunt, eos qui de cætero id præſumpſerint, a cõmunione fidelium decernimus ſegregandos. Vide Iudex. *Prohibemus etiam ne laici decimas, cum animarum ſuarum periculo retinentes, in alios laicos poſſint aliquo modo transferre. Si quis verò receperit, & Eccleſiæ non tradiderit, Chriſtiana ſepultura priuetur.* Hinc parte 2. eiuſdem Concilij cap. 14. De quodam laico agitur, qui beneficium promiſit cuidam ſacerdoti, ſi negotium quod in curia Romana habebat, expediri faceret, quod damnatum eſt, & vt ſimoniacum reprobatum. Vide etiam dictione: Ius patronatus: vbi laicis quidem præſentatio pro iure conceditur, non tamen collatio: quod & vetat omnino Concilium LATERANENSE ſub Leone decimo, ſeſſione nona, & ſeſſione vndecima vbi & à Regno Franciæ tollit Pragmaticam ſanctionem, quæ electiones & collationes beneficiorum peruertebat, & reditus Eccleſiarum tollebat. Vide dictione. Pragmatica, Electio, & Laicus & ſequentem vide & Decimas laici.

Attende hiſtoriam.

Cõcilium Lateranenſe ſub Leone 10.

Beneficia non valeant coniugati tenere. Concilium LATERANENSE ſub Alexandro 3. parte 18. cap. 3. vbi ſic ad Londinenſem Epiſcopum ſcribit, Idem ALEXANDER III. *Quod plerique in tuo Epiſcopatu degentes, cùm eſſent in Acolytatus officio, & infra, conſtituti vxores duxerunt, & nihilominus Eccleſias quas priùs habebant, detinere præſumant, vnde quoniam & vxorati diuiſi ſunt, eos cogitare oportet, quomodo vxoribus placere valeant & ſeruire, obſequiis ſolummodo diuinis non poſſunt intendere: fraternitati tuæ mandamus, quatenus prædictos viros Eccleſias libere & abſolutè dimittere appellatione ceſſante compellas, & aliis eas perſonis idoneis in ſacris ordinibus conſtitutis concedas. Verùm ſi qui illorum aliquando in eiſdem Eccleſiis ſimplex priùs beneficium habuerint, ipſum eis excepto magiſterio Eccleſiarum ſub diſſimulatione dimittere poteris.* Et capite 5. Idem ad Herefordienſem Epiſcopum, *Si prædictis (ait) clericis coniugatis, Eccleſiaſtica beneficia ſine magno diſcrimine, aut ſanguinis effuſione auferri non valent, aut quia ibi natio aut barbarica gens, & multitudo eſt in cauſa ſtatuit vt ſub diſſimulatione Eccleſiaſtica beneficia permittantur retinere: ne tamen deinceps beneficia clericis coniugatis conferantur, prohibet*, Vide ſequentia & cœlibatus. Vbi reſiduum ponitur.

Quid beneficia niſi cælibes tenere valeant, aſtruitur in vocabulo cælibatus ex vetõ Concilio tertio, lege.

Simplex beneficium coniugato concedi cum diſſimulatione.

Beneficia Eccle. cui non debent conferri] Hoc ex ſuperioribus annotationibus liquido monſtratum conſtat verumtamen ne quid prætermittamus, quod hoc concernat negotium, ſic ſtatuit, & ordinauit EVGENIVS III. decreto vndecimo. *Præcipimus (ait) ne conductitiis preſbyteris Eccleſiæ committantur.* Sed & Concilium SALEGVNSTADIENSE capite 13. *Determinus vt nullus laicorum alicui preſbytero ſuam commendet Eccleſiam, præter conſenſum Epiſcopi, ſed eum priùs mittat ſuo Epiſcopo, vel eius vicario, vt probetur, ſi ſcientia, ætate, & moribus talis ſit, vt ſibi populus Dei commendetur.* Hinc Concilium LATERANENSE ſub Innocentio 3. patrum 1215. cano. 30. *Graue nimis eſt & abſurdum, quod quidam prælati Eccleſiarum cùm poſſint viros idoneos ad Eccleſiaſtica beneficia promouere, aſſumere non verentur indignos, quibus nec morum honeſtas, nec literarum ſcientia ſuffragatur, carnalitatis ſequentes affectum, non iudicium rationis. Vnde quanta Eccleſiis damna prouenianti nemo ſanæ mentis ignorat. Volentes igitur huic morbo mederi, præcipimus, vt prætermiſſis indignis, aſſumant idoneos, qui Deo & Eccleſiis velint & valeant gratum impendere famulatum: fiatque de hoc in prouinciali concilio diligens inquiſitio annuatim, ita quod qui poſt primam & ſecundam correctionem fuerit repertus, culpabilis a conferendis beneficiis per ipſum concilium ſuſpendatur, inſtituta in eodem concilio perſona prouida & honeſta, quæ ſuppleat ſuſpenſi defectum in beneficiis conferendis, & hoc ipſum circa capitula, quæ in his deliquerint, obſeruentur. Metropolitani verò delictum ſuperioris iudicio relinquatur, ex parte Concilij nunciandum. Vt autem hæc ſalubris prouiſio pleniorem conſequatur effectum, huiuſmodi ſuſpenſionis ſententia præter Romani Pontificis authoritatem aut propriæ Patriarchæ minimè relaxetur, vt in hoc quoque quatuor patriarchales ſedes ſpecialiter honorentur.* Et Concilium SENONENSE capite 8. Conſtitutionum dat formam, vt inſtituendi ad curam animarum diligenter examinentur, à Dioceſanis an ſint idonei gerendæ illius prouinciæ. *Quia* (ait) *nihil Eccleſiæ magis officit quam quod indigni præficiantur curæ animarum, & ad aliorum aſſumantur regimen, qui ſeipſos regere non poſſunt. Dioceſani ergo ad Parochiales Eccleſias non inſtituant præſentatos ab Eccleſiaſticis laicisque perſonis, niſi eos priùs diligenter examinauerint, neque indignos præficiant, aut incapaces admittant. Quod ſi qui ſint inſtituti vel prouiſi etiam per ſedem Apoſtolicam, nihilominus Dioceſani eos examinent: & ſi minus idonei fuerint inuenti, ad adminiſtrationem beneficij non admittantur, ſed loco eorum per Epiſcopos inſtituantur vicarij idonei, quibus congrua portio aſſignetur, & tandiu in beneficio adminiſtrent, donec ſic inſtituti aut prouiſi literaturam ſufficientem aſſecuti fuerint, aut ſint ætatem legitimam adepti.* Et capite 9. ſubdit. *Præcipimus autem omnibus & ſingulis collatoribus, vt prætermiſſis indignis idoneos aſſumant, qui Deo & Eccleſiis gratum valeant impendere famulatum, fiatque iuxta ſacrum Lateranenſe Concilium (ſuperius allegatum) in prouinciali Concilio diligens inquiſitio, vt qui poſt primam & ſecundam correptionem fuerit repertus culpabilis, a beneficiis conferendis per ipſam prouinciale Concilium ſuſpendatur, inſtituta in eodem Concilio perſona prouida & honeſta, quæ ſuſpenſi ſuppleat defectum in beneficiis conferendis.* Huic aſtipulatur Concilium COLONIENSE III. parte prima, capite ſexto, iterum de idoneis eligendis preceptum renouans ad beneficia Eccleſiaſtica, *Qui ſacerdotia Eccleſiaſtica (ait) pleno iure (vt aiunt) poteſtatem conferendi habent, alium ſuſcipiant à ſe manuum impoſitionis diſcuſſorem non expectant, præcipua ergo iſtis habenda cura eſt, idque maximè in præficiendis parochis, ne illud offendant: Cæcus ſi cæco ducantum præſtet, ambo in foueam cadunt. Is autem dignus ſacerdotio creditur, cui actionis merita, non præmiorum copia ſuffragatur.* Ideoque & capita vndecimo, patronos admonent patres eiuſdem Concilij, vt idoneos Archidiaconis præſentent, qui moribus ætate & ſcientia beneficiis Eccleſiaſticis digni exiſtant. Eadem repetit Concilium COLONIENSE IV. capite ſexto, medij ſecundo, vbi de his examinandis, qui ad beneficia Eccleſiaſtica ſunt aſſumendi, tractatur. Sed & Concilium TRIDENTINVM ſeſſione ſeptima capite decimo tertio, decreti reformationis, ſtatuit vt nullus ad ea præſententur, niſi priùs examinatus idoneus iuuentus fuerit, priuilegiis qui-*

Eugenius 2.

Concilium Salegunſtadienſ.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3.

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato Cãcellario.

Conſtitutiones ſalubrimæ, & vtinam obſeruarentur.

Coloniense 3. Concilium.

Matth. 15.

Coloniense 4. Concilium.

Concilium Tridentinum.

Hos quàm bene æſtimemus.

buſcumque excluſis, exceptis his qui præſentantur, ſeu nominantur ab vniuerſitatibus, ſeu collegiis generalium ſtudiorum: quod & in Aurelianenſi vrbe conſiſtens FRANCISCVS II. Et CAROLVS IX. Reges Franciæ decreto firmauerunt, articulo vigeſimo, ſecundo, Conſtitutionum ſuarum. Vide ſequentia.

Franciſcus II. & Carolus IX. Reges Franciæ.

Beneficia an valeant monachi tenere.] Vide Monacus. Beneficia non diuidenda. Vide Parochia.

Beneficium vacans citò conferatur.] Concilium LATERANENSE ſub Alexandro tertio, parte prima, capite octauo, *Cùm prebenda Eccleſiaſticas, ſeu qualibet officia in aliqua Eccleſia vacare contigerit, vel etiam ſi modo vacant, non diu maneant in ſuſpenſo, ſed infra ſex menſes perſonis quæ dignè adminiſtrare valeant conferantur. Si autem Epiſcopus vbi ad eum ſpectauerit, conferre diſtulerit, per capitulum ordinetur. Quòd ſi ad capitulum electio pertinuerit, & infra prædictum terminum hoc non fecerit, Epiſcopo hoc ſecundum Deum cùm virorum religioſorum conſilio exequatur: aut ſi omnes forte neglexerint, Metropolitanus de ipſis ſecundum Deum, abſque illorum contradictione diſponat.* Idem ſtatuit IVLIVS III. Vt allegabimus dictione, Ius patronatus, ſed & Concilium LATERANENSE ſub Innocentio tertio capite 33. *Statuimus vt vltra tres menſes Cathedralis vel regularis Eccleſia. Prælato non vacet, infra quos iuſto impedimento ceſſante, ſi electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi poteſtate careant ea vice, ac ipſa eligendi poteſtas ad eum, qui proximo præeſſe dignoſcitur, deuoluatur. Is verò ad quem deuoluta fuerit poteſtas, Dominum habens pre oculis, non differat vltra tres menſes, cum capituli ſui conſilio & aliorum virorum prudentium, viduatam Eccleſiam de perſona idonea ipſius quidem Eccleſia vel alterius ſi digna reperiatur in illa canonice ordinare, ſi canonicam voluerit effugere vltionem.* Hinc & Concilium LATERANENSE ſub Leone decimo ſeſſione vndecima, tollens è regno Franciæ pragmaticam ſanctionem, priſtinæ libertati Eccleſiam reddit, & electiones reſtituit, Beneficiorum vacantium collationes ſuo iuri reformat, & decernit ea viris idoneis, ab his qui habent ius patronatus, poſtulari & conferri, vt rectiùs ex prolixiſſima eiuſdem LEONIS X. bulla colligi poteſt. Vide plura dictione, Electio, Epiſcopus, & ſequent.

Cõcilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Iulius 3.

Cõcilium Lateranenſe ſub Innocentio 3.

Concilium Lateranenſe ſub Leone 10.

Leo 10.

Beneficium Vacans non ambitione petendum.] De his fuſiùs, dictione, Ambitio, tractatum eſt: & tractabitur, dictione Epiſcoparus. Verùm ſic Concilium NANNETENSE canone decimo ſexto, vt, ſi quilibet presbyterorum defunctus fuerit, vicinus presbyter apud ſecularem ſeniorem nulla precatione vel aliquo xenio Eccleſiam illam obtineat, quia titulus per ſe conſtans antea extitit: ſed neque capellam ſine conſultu Epiſcopi. Quod ſi fecerit deffinitam ſententiam ſibi prolatam ſuſcipiat ſicuti de Epiſcopo canonica decreuit authoritas, vt ſi per ambitionem maiorem ciuitatem appetierit, & illam perdat quam tenuit, & illam nequaquam obtineat quam vſurpare tentauit. Et Concilium LATERANENSE ſub Alexandro tertio, Parte vigeſima, octaua, capite decimo quarto, vbi ſic ille Alexander tertius, ſcribit Cantuarienſi Archiepiſcopo, vt eos corrigat qui decedentibus Eccleſiarum perſonis abſque conſcientia & conſenſu Epiſcopi diœceſani ſe in prædictas intrudere non verentur quas vt relinquant, Eccleſiaſtica cenſura iubet compelli. Idem Alexander tertius omnino capite vndecimo eiuſdem partis vigeſimæ, octauæ, ad eumdem Cantuarienſem Archiepiſcopum, ſtatuit, vbi tam eos qui inuadunt & detinent, quàm qui de cætero hoc præſumpſerint, excommunicationis ſententia ferit. Vide ſequentia. Et Epiſcopatus.

Concilium Nannetenſe.

Cõcilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Beneficia non promittantur antequam vacent.] Concilium LATERANANSE ſub Alexandro 3. parte 1. capite 8. allegatur à Gratiano diſtinctione 63. cap. Obeuntibus. *Nulla Eccleſiaſtica miniſteria, ſeu etiam beneficia, vel Eccleſiæ, alicui tribuantur ſeu promittantur, antequam vacent, ne deſiderare quis mortem proximi videatur, in cuius locum & beneficium, ſe credit ſucceſſurum. Cùm enim id etiam in ipſis Gentilium legibus inueniatur prohibitum, turpe nimis eſt, & diuini plenum animaduerſione iudicij, ſi locum in Dei Eccleſia futura ſucceſſionis expectatio habeat, quam etiam damnare ipſi homines gentiles curauerunt.* Vide etiam, Epiſcopatus non reſignandus. Hoc decretum de non dandis beneficiis, antequam vacent, confirmat & LVCIVS III. vt allegat præfatum Lateranenſe Concilium parte 15. cap. 11. *Si quas* (ait) *conceſſiones Eccleſiarum tui Epiſcopatus*, (alloquitur Noruuicenſem Epiſcopum) *Viuentibus perſonis factas eſſe conſtiterit, & ſuper hoc ventum fuerit ad iudicium, authoritate veſtra in irritum reuoces & friuolas & vanas eſſe decernas.* Vide plura. Ius patronatus. Idem tamen adhuc renouat ALEXANDER III. vt ibidem parte 47. capite 7. allegatur ſcribens Eboracenſi Epiſcopo vt dicemus ibidem. Ius patronatus. Idem autem confirmat Concilium COLONIENSE III. allegans præfatum Concilium Lateranenſe, parte 1. capite 5. Quod & facit generale illud Concilium BASILEENSE ſeſſione 3. expreſsè prohibens, ne beneficia promittantur, antequam vacent. *Ex his enim* (ait) *frequentiùs dati ſunt Eccleſiis miniſtri non probati nec cogniti, vacaturorumque beneficiorum expectatio, ſicut antiqua iura teſtantur, occaſionem deſideranda mortis aliene præſtare ſolet, quod plurimùm præiudicat animarum ſaluti: ſed & inſuper lites innumeræ & contentiones inter ſeruos Dei excitantur, rancores & iurgia nutriuntur, pluralitatis beneficiorum fouetur ambitio, facultates ac pecunia regnorum & prouinciarum mirum in modum exhauriuntur, &c.* Et ſubdit, vt Romanus pontifex eas gratias expectatiuas aut nominationes, nullo modo nullâve ex cauſa concedat, cùm ipſe præ cæteris, ne ſit tantorum malorum occaſio, abſtinere debeat. Et Concilium LATERANENSE ſub Leone decimo, ſeſſione nona, Hoſpitalia, Leproſarias, Xenodochia vetat commendari, aut alio quouis titulo conferi, niſi per obitum poſſeſſorum vacauerint. Vide, ius patronatus, &c. & ſequent.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Lucius 3.

Alexander 3.

Concilium Colonienſe 3.

Concilium Baſileenſe.

Cõcilium Lateranenſe ſub Leone 10.

Beneficia nullus per ſucceſsionem obtineat.] ALEXANDER III. Epiſcopo Dimelenſi, vt inſeritur parte viceſima octaua Concilij Lateranenſis c. quarto, ſub eodem. *Accepimus quòd quædam Eccleſiæ clericis tali tenore ſunt conceſſæ, quòd poſt eorum obitum alij nominatim ſuccedant: vnde, quoniam hoc iniquum eſt & ſacris canonibus inimicum, & ideo non debet aliquatenus tolerari, fraternitati tuæ mandamus, quatenus huiuſmodi ſucceſſiones tam deteſtabiles & iniquas, contradictione & appellatione ceſſante, fieri prohibeas,*

Alexander 3.

Vide de conſanguineorum Epiſcoporum, quibus data beneficia prohibentur.

(infrà

& omnino friuolas & vanas eſſe decernat. Vide, Epiſcopatus non reſignandus. Et Filij ſacerdotum Idem eadem parte cap. 8. ad Cantuarienſem Archiepiſcopum, illos redarguit qui ſuas Eccleſias viris religioſis conſtituunt cenſuales, vt poſt deceſſum eorum illæ Eccleſiæ per præſentationem eorumdem religioſorum virorum, ad filios vel nepotes clericorum ipſorum poſſint transferri. hóc que de cætero omnino fieri vetat. Porrò Lvcivs III. allegatur parte 49. eiuſdem Concilij Lateranenſis cap. 14. *Conſulere* (ait) *decreuiſti, de quibus perſonis intelligendum ſit, vnam alteri in Eccleſiaſticis beneficiis non ſuccedere debere, virum ſcilicet de ſacerdotibus & eorum filiis dumtaxat, an de aliis quibuſdam perſonis. Nouerit is ergo, quòd ad Eccleſiaſtica beneficia nullum ſecundum canones admittendum credimus, niſi ex electione canonica vocatum, ſacerdotum verò filios & maximè in ſacerdotio genitos, his temporibus ſuis ſuccedere parentibus, quarumlibet regionum conſuetudo & in donis ciuilibus prohibet, & canones in Eccleſiaſticis multò fortiùs prohibent, & execrantur. Perſonarum quoque filios, citra ſacros ordines conſtitutarum plerumque, ſi tamen merita ſuffragantur parentibus ſuis ſuccedere conniuentibus oculis toleramus. Exemplo namque pernicioſum eſt & grane, alia in Eccleſia pullulare, per que & laicis ſcandalum generetur. Sanè tam hæ perſonas quàm illas ab aliis non repellimus beneficiis, ſi digni inueniantur.* Et ſequent. Hoc confirmat Concilium Tridentinvm ſeſſione 25. quæ eſt 9. ſub Pio 4. cap. 7. decret. reforma.

Lucius 3.

Concilium Oxonienſe in Anglia ſub Innocentio 3.

Ne ſpiritualia beneficia concedãtur ad firmam.

Franciſcus II Carolus IX.

Concilium Chalcedonenſe quod fuit 4. generale ſub Leone 1. & Martiano Imperatore.

Beneficia non danda ad firmam.] Concilium Oxoniense in Anglia capite 15 *Vt omnis cupiditas & Auaritiæ cultus expellatur ab Eccleſiæ Dei miniſtris, præſentia præteritis duximus annectenda, ſtatuentes vt Archidiaconatus, vel Decanatus, vel aliud officium, quæ in ſpiritualibus merè conſiſtunt, nulli dentur ad firmam. Si verò certum reditus huic officio ſit annexus, ille de ſuperioris licentia dari poterit ad firmam, ſicut de aliis officiis ſtatutum eſt. Si quis autem contra ſtatutum venire præſumpſerit, Archidiaconus vel Decanus, ſi ſuper hoc canonicè fuerit conuictus, per Epiſcopum ſuum à tali officio ſuſpendatur per annum, & alius interim conſtituatur qui diſcretè gerat vices illius.* Et ſubdit cap. 33. Iterum. *Statuimus vt Eccleſiæ certis perſonis deputatæ nullis dentur ad firmam, niſi forte iuſta fuerit cauſa, & à ſuo Epiſcopo approbata, & vt ita de eius conſenſu alicui perſonæ honeſtæ & ordinatæ dentur ad firmam, de qua verisimiliter præſumi debeat, quòd fructus Eccleſiæ in bonos vſus conuertat.* Idem & 49. prohibet, ne Monach. vel Canonici Eccleſiam, vel monaſterium, vel quodlibet prædium Eccleſiæ ſuæ audeant retinere ad firmam, nec Eccleſiam illam ad firmam recipiant, in qua ſibi quid iuris vendicant, ſaltem poſt mortem perſonæ aliàs ſuperioris arbitrio puniantur. Hæc iterum prohibent Franciscvs II. Et Carolvs IX. Reges Franciæ in conſtitutionibus Aureliæ editis articulo 17. Vide & dictione Monachus Facultates, & Decimæ, & ſequent.

Beneficia ſub titulo pacificè poſſidentes, non violenter, vt tractandi.] Baſſianus Epiſcopus Epheſiorũ arguebatur, quòd armis Epiſcopatum vindicauerat, & electus fuit à Stephano, qui ſe dicebat electum Eius igitur cauſa in Concilio Chalcedonense quod & 4. generale fuit, actione vndecima, quam ad Imperatorem Valentinianum, & Martianum miſerat, relecta eſt: vbi cùm ſufficienter probaſſet, ſe ſtetiſſe quatuor annis ſine quærela, & aliquo impedimento iuſſus eſt permanere, & de reditibus Eccleſiæ viuere, etiam ſi ad tollendam ſeditionem ordinatum ſit vt alius regeret Eccleſiam. Lege etiam dictione, Lex, & Epiſcopatus. Porrò Concilium Basilense Huic conforme ſtatuit decretum, ſeſſione 21. *Beneficium* (ait) *aliquod vel prælaturam atque dignitatem non violenter, ſed ſub titulo colorato poſſidens, non debet triennio expleto moleſtari ab aliquo, ratione iuris nouiter impetrati, excepto hoſtilitatis caſu vel alterius legitimi impedimenti, de quo proteſtari & iuxta* Concilium Viennense *ſub Clemente 5. illud intimare teneatur. Ordinarij autem diligenter inquirant, ne quis ſine titulo beneficium poſſideat. Quod ſi talem quandocunque repererint, declarent ius illi non competere, vel huic (ſi ſibi videatur) niſi ſit intruſus, ſeu violentus, aut aliàs indignus, vel alteri idoneo prouideant.* Vide Lex 30 annorum, &c. Eadem repetit Idem Baſileense Concilium ſeſſione 31. Hinc ſtrictè præcipit Concilium Mogvntinvm IV. capite 69. ne aliquis admittatur ad officium, niſi inueſtituram ſuam litteris ſigillatam oſtenderit. Vide & ordinandi.

Basileense generale concilium.

Concilium Viennense ſub Clement 5.

Concilium Moguntanum 4.

Beneficio renuncians, an poſsit poſtea repetere.] Alexander III ad Normicenſem Epiſcopum. inſeritur, parte 49. Concilij Lateranenſis ſub eodem celebrati cap. 9. *Super eo quod quæſiuiſti, virum Eccleſiaſtica beneficia reſcentibus obiecta ſpontanea abiurationis exceptio ſine cauſæ cognitione ſit admittenda, & an alteris qui ſponte non renunciauit, an reiecta ſpontanea renunciatione teſtes & probationes ſint potius admittẽdæ, ſic experientia tua duximus reſpondendum: quod hoc nulla ratio veriſimile reddit, vt quiſquam beneficio multis forte laboribus & expenſis acquiſito, de quo ſuſtentari debet, ſine magna cauſa renunciare ſua ſponte elegerit. Ideoque ſuperuacaneum eſſe non credimus, cauſam reſignationis ſiue renunciationis diligenter inquirere, quatenus ſi forte probabilem, hoc eſt, non vi, non metu, non interuentu pecuniæ, non promiſſione extortam, Index ordinarius ſiue delegatus inuenerit & maximè ſi iuramentum, quod vix fieri de ſpontanea voluntate credimus, quia iuramentum ferè ſemper à malo eſt, interceſſerit admittere, niſi replicatio canonica fuerit oppoſita non proponat. Porro licet negantis factum, nulla inueniri poſſe probatione dicatur, eius tamen, qui renunciationem ſpontaneam negat, cùm implicitè & quodammodo replicando inficitur, ſuper actione ſua probationes credimus proferendas, habua nihilominus, vt decet ad perſonarum dignitatem & opinionem, relatione.* Et Concilium Lateranense ſub Innocentio 3. cap. 28. *Quidam licentiam cedendi cùm inſtantia poſtulantes, ea obtenta cedere prætermittunt. Sed cùm in poſtulatione ceſſionis huiuſmodi, aut Eccleſiarum commoda, quibus præſunt, aut ſalutem videantur propriam attendiſſe, quorum neutrum ſuaſionibus aliquorum, quærentium quæ ſua ſunt, ſeu etiam lenitate qualibet, voluimus impediri ad cedendum, eos decernimus compellendos.* De renunciatione autem ſtatuit Concilium Basilense ſeſſione 23. quod oportet teſtes proferre, qui voluerit ius renunciantis auferre Plura de huiuſmodi renunciationibus Concilium Avgvstense prædicta confirmans ſtatuit capite quarto, & Concilium Mogvntinvm IV. capite 69. iubet, vt is qui vult reſignare, in maius Epiſcopi reſignet, ſi ab eo inueſtituram accepit: alioquin eius reſignatio robur non obtinebit, ſed ad arbitrium ordinarij alteri dabitur, niſi reſignationem ipſe confirmauerit. Vide ſequent.

Alexander 3.

Concilium Lateranen. ſub Innocentio 3 Patrum 213.

Concilium Baſilienſe.

Concilium Auguſtenſe ſub Othone Cardinali.

Concilium Mogontinũ 4.

Beneficiatvs

Beneficiatus tenetur officium diuinum perſoluere.] Hoc probauimus ſufficienter in dictione. Officium diuinum, &c. Ideò ex eo loco repetendum quod hic deerit. Specialiter tamen hoc iniunxit Concilium Lateranense ſub Leone 10. ſeſſione 9. *Statuimus & ordinamus, vt quilibet habens beneficium cùm cura vel ſine cura, ſi poſt ſex menſes ab obtento beneficio diuinum officium non dixerit, legitimo impedimento ceſſante, beneficiorum ſuorum fructus, ſuos non faciat, pro rata omiſſionis recitationis officij & temporis: ſed eos tamquam iniuſtè perceptos, in fabricas huiuſmodi beneficiorum, vel pauperum Eleemoſynas erogare teneatur. Si verò vltra dictum tempus, in ſimili negligentia contumaciter permanſerit, legitima monitione precedente, beneficio ipſe priuetur. Cùm propter officium, detur beneficium. Intelligatur autem officium omittere quoad hoc beneficio priuari poſſit, qui per 15. dies illud bis ſaltem non dixerit, Deo tamen vltra premiſſa de dicta omiſſione reddituru rationem: quæ pœna in habentibus plura beneficia reiterabilis totiès ſit, quoties contra facere conuincantur.* Idem omnino Concilium Ratisponense capite 27. & Concilium Mogvntinvm IV. cap. 72. *Ne beneficia* (ait) *per Eccleſias debitis obſequiis fraudentur, omnibus beneficiorum poſſeſſoribus ſub amiſſione beneficiorum iniunximus, vt ordines quos eorum beneficia requirunt, ſi nondum habent, proximis temporibus à iure ſtatuis recipiant: ad quod etiam canonicos Eccleſiarum pro ſuo quemque ordine teneri voluimus, vt obſequium quod quiſque pro officij ſui exigentia Eccleſia debet, cùm res poſtulat, per ſe præſtare queat.* Vide. Officium diuinum.

Cœcilium Lateranenſe ſub Leone 10.

Regula legis & iuris.

Concilium Ratiſponenſe.

Cœcilium Moguntinum.

Bigamvs.

Bigamus, aut viduæ maritus, non poſsit ordinari nec promoueri.] Canon Apostolorvm XVI. Et allegat Gratianus diſtinct. 33. cap. Si quis. *Qui poſt ſanctum Baptiſmum* (ait) *Duobus coniugijs fuerit implicitus, vel habuerit concubinam, non poteſt eſſe Epiſcopus, vel preſbyter, vel Diaconus, vel omnino ex numero ſacerdotali.* Idem & canone 17. & allegatur diſtinctione 34. cap. Si quis ſtatuitur de illo, qui eiectam viduam, vel ancillam, vel meretricem retinuerit de publicis ſpectaculis. Vide & Presbyter. Hos duos canones allegat & citat confirmando, generale Concilium Constantinopolitanvm III. quod fuit 6. general. in Trullo celebratum canone 3. ne quis Apoſtolorum canones æſtimet negligendos. Sed & Bigamiam clericis prohibitam diſcipulus Apoſtolorum Abdias Babylonivs libro 9. certaminis Apoſtolici confirmat, cùm refert, quòd Zuzanes à Thoma Diaconatus ordinem & benedictionem leuiticam ſibi concedi poſtulauit, quoniam ſe Deo ſeruire velle memorauit, & hoc iandudum animo deuouiſſe, ſed à Patre coactum vxorem duxiſſe, quæ cùm eſſet ſterilis nullam aliam nouiſſe, & ſe caſtitati cùm illa ſtudere velle. Sed & adhuc Canon Apostolorvm XIX. *Qui duas* (ait) *in coniugium ſorores acceperit, vel filiam fratris, clericus eſſe non poterit, ſpecies eſt inceſtus.* Vide incestus. Tertvllianvs Carthaginensis quoque libro de exhortatione ad caſtitatem. *Apud nos* (ait) *plenius atque ſtrictius præſcribitur, vnius matrimony eſſe oportere, quos allegi in ordinem ſacerdotalem, vſque ad quoſdam memini Bigamos loco deiectos. Sed dices? Ergo cæteris licet, cùm, quibus non liceat, excipit. Vani erimus ſi putauerimus quod ſacerdotibus non liceat, Laicis licere.* Hic (lector) attende Tertullianum neſcio quo zelo, pio, vt credo, inſenſum eſſe vehementer Bigamiæ, quàm licitam infrà oſtendemus. Verùm hæc ad corroborandam ſententiam noſtram protulimus, non ad inſinuandam contrariam doctrinam Catholicæ vnitati. Idem & libro de Monogamia, omnes clericos & Epiſcopos, & cæterum populum vacare ſuadet quod & veteſtiſſimus author Clemens Alexandrinvs libro 3. Stromatum, non longè à principio, ſic ſuadet. *Nos quidem, ait, Caſtitatem, & eos, quibus hoc à Deo datum eſt, beatos dicimus. Monogamiam autem, & quæ conſiſtit in vno ſolum matrimonio, honeſtatem admiramur, dicentes tamen oportere aliorum miſereri, & alterum alterius onera portare: ne quis cùm rectè ſtare videatur, ipſe quoque cadat. De ſecundis autem nuptiis, Si vxoris* (ait Apoſtolus) *iungere matrimonio, &c.* Sed vt ad rem redeamus. Concilium Arelatense II. cano. 26. *De his, quos clericatui ipſa vita gratia ſuggeſſit, ſi forte interrupta & duplicata matrimonia inciderint, non vltra ſubdiaconatum, Eccleſiaſticæ capiant dignitates, quod ſi forſitan facti ſunt, ab Eccleſiaſtico removeantur officio.* Sed & Concilium Valentinvm Galliae I. canone 1. *Sedit ergo, neminem poſt hanc ſynodum quæ huiuſmodi illicuis vel ſerò ſuccurritur, de Bigamis autem interruptarum maritis ordinari clericos poſſe, nec requirendum, vtrum ne initiati ſacramentis diuinis, an ne Gentiles hac ſe infœlicis ſortis neceſſitate macularint, cùm diuini præcepti caſta ſit forma. Sed quia fratrum noſtrorum vel imperitiam vel ſimplicitatem vel etiam præſumptionem damnare non poſſumus, nec per omnes Eccleſias, quæ ſunt iampridem malè geſta, corrigere, placuit etiam de eorum ſtatu qui prius ordinati ſunt nihil reuolui ſi nulla extrinſecus cauſa procedit quia indigni miniſterio comprobentur.* Et Hieronymvs Stridonensis libro 1. contra Iouinianum antè medium. *Quàm ſancta ſit* (ait) *Bigamia, hinc oſtenditur quod Bigamus in clerum eligi non poteſt. Et ideo Apoſtolus ad Timotheum, viduas, inquit, eligatur non minus ſexaginta annorum, quæ fuerit vnius viri vxor.* Idem epiſtola ad Gerontiam quæ ſic incipit. In vetere via, &c. *Non ſolum* (ait) *ab officio ſacerdotij bigamus excluditur, ſed ab Eleemoſyna, dum indigna putatur ſtipe, quæ ad ſecunda coniugia deuoluta eſt, &c.* Idem de Bigamis non ordinandis Concilium Gervndense canone 3. ſtatuit. Et Syricivs I. epiſtola 4. quæ dictata eſt ab eodem in Concilio Romano 80. Epiſcoporum, ſub eodem: & miſſa ad Epiſcopos Africanos, quæ lecta & probata eſt in Prouinciali Concilio Telensi Canone itaque 4. ſic iniunxit. *Mulierem, id eſt, viduam Clericus non ducat vxorem,* & cap. 3. *Si quis laicus viduam duxerit, non admittatur ad clerum.* Hæc repetit Innocentivs I. epiſtola 2. quæ eſt ad Victricium Rhotomagenſem Epiſcopum cap. 5. & allegat Gratianus diſt. 34. cap. Si quis viduam, &c. Et Concilium Carthaginense IV. cui ſubſcripſit Auguſtinus cap. 69. *Epiſcopus* (ait) *ab Epiſcopatu ſui* (ordinandi dumtaxat) *poteſtate priuetur, ſi ſciens ordinauerit clericum eum, qui viduam, aut repudiatam vxorem habuit aut ſecundam.* Hoc decretum allegat Martinvs Bracarensis in collectorio ſuo, & Gratianus diſtinctione 50. cap. Si quis viduam. Idem de ſubdiaconis ſtatuit.

Canon Apoſtolorum 16. citatus à Patribus 4. ſynodi generalis.

Concilium 3. Conſtantinopolit. dictum 6. generale.

Abdias Babylonius.

Canon Apoſtolorum 19.

Tertullianus Carthaginenſ.

Occupatio.

Animaduerſio

Clemens Alexandrinus Panteni Magni diſcipulus.

Concilium 1. Arelatenſe ſub Syluestro 1.

Concilium Valentinū Galliæ 1. ſub Damaſo Papa & Gratiano Imperat.

Hieronimus Stridonenſis.

1. Corinth. .

Concilium Gerundenſe ſub Hormiſda 1. Syricius 1. Concilium Romanum ſub Syricio. Concilium Telenſe.

Innocentius 1.

Concilium Carthaginenſe 4. cui interfuit & ſubſcripſit Auguſtinus.

Martinus Bracarenſis.

Concilium Toletanum 1.

Concilium Carthaginen.

Concilium Toletanum 1.

Martinus Bracarenſis.

Innocentius 1.

1. Timoth. 3. Titum. Solutio quæſtionis ſi fortè ante Baptiſmum vxorem, & poſt Baptiſmum alteram duxit, an ſit dicēdus bigamus Geneſ. 1. Prouerb. 19.

Concilium Agathenſe ſub Cœleſtino 1. & Sixto 3.

Concilium Epaunenſe.

Concilium Arauſicanum 2.

Concilium Arelatenſe 3. ſub Leone 1.

Concilium TOLETANVM I. can. 4. vbi iniungitur eius depoſitio, & vt per pœnitentiam reconciliatus inter laicos communicet, & nec de cætero epiſtolam legat vel Euangelium. Vide dictione Subdiaconus & Cœlibatus. Hinc etiam Concilium CARTHAGINENSE I. cano. 3. vt videbis dictione Cœlibatus: & Concilium TOLETANVM I. cano. 3. *Conſtituit ſancta Synodus* (ait) *vt lector fidelis, ſi viduam alterius vxorem acceperit, amplius nihil ſit, ſed ſemper lector habeatur, aut forte ſubdiaconus.* Hoc decretum refert MARTINVS BRACARENSIS in Collectorio, cap. 43. & Gratianus diſtinct. 34. cap. Lector. Hinc & ſtatuit INNOCENTIVS I. epiſt. 2. ad Victricium Rhotomagenſem Epiſcopum, cap. 6. *Ne is qui ſecundam duxit vxorem, clericus fiat: quia ſcriptum eſt, vnius vxoris virum.* Et iterum: *Sacerdotes mei ſemel nubent.* Et alibi: *Sacerdotes mei non nubant amplius. Et ſi ab aliquibus exiſtimatur, ante baptiſmum ſi forte quis accepit vxorem, & ea de ſeculo recedente alteram duxerit, in baptiſmo eſſe dimiſſum, ſatis errant à regula, quia in baptiſmo peccata remittuntur, non acceptarū vxorum numerus aboletur: cum vtique vxor ex legis præcepto ducatur, intantum vt & in Paradiſo cum parentes humani generis cōiungerentur, ab ipſo Domino ſint benedicti: & Salomon dicat, à Deo præparabitur viro vxor. Quam formā etiam ſacerdotes omnes ſeruare, vſus ipſe demonſtrat. Eccleſiæ, ſatis enim abſurdum eſt aliquem credere, vxorem ante baptiſmum acceptam, poſt baptiſmum non computari, cum benedictio, qua per ſacerdotem ſuper nubentes imponitur, non materiam delinquendi dediſſe, ſed formam tenuiſſe legis à Deo antiquitus inſtituta doceatur. Quod ſi non putatur vxor eſſe computanda, quæ ante baptiſmum ducta eſt, ergo nec filij qui ante baptiſmum geniti ſunt, pro filiis habentur.* IDEM & epiſtola 4. quę eſt ad Micerianum Epiſcopum, cap. 2. vbi addit quòd oportet vt virginem acceperit. nō viduam, quicunque fieri clericus appetit: quod probat ex teſtimonio Leuitici cap. 21. *non viduam, nec abiectam habere poteſt ſacerdos vxorem.* &c. Vide Cœlibatus. IDEM & epiſt. 22 quæ eſt ad Epiſcopos Macedoniæ, cap. 1. & 2. prolixiori verborum dictamine, ſed eadem ſententia. Idem etiam adhuc epiſt. 24. cap. 6. quæ omnia teſtimonia difficilè hic poſſemus inferere. Epiſtola autem ea 24. eſt ad Patres Toletani I. Concilij. vbi de clericis eligendis & ordinādis diſſerit. Vide Clericus, &c. ſed & Concilium AGATHENSE I. ſub Sixto III. cano. 1. *Placuit de bigamis, aut internuptarum maritis, quanquam aliud ſtatuta Patrum decreuerint, vt qui huc vſque ordinati ſunt habita miſeratione preſbyteri, vel diaconi nomen tantùm obtineant. Officium verò conſecrandi preſbyteri & miniſtrandi huiuſmodi diaconi non præſumant.* Idem omnino & eiſdem verbis Concilium EPAVNENSE, capite ſecundo, vt alibi allegabimus, ſcilicet ordinatio illicita, &c. Eiuſdem eſt ſententiæ & opinionis Concilium ARAVSICANVM I. canone vigeſimoquinto. *De idoneis autem probatiſque viris, quos clericatui alligari ipſa vitæ gratia ſuggerit, ſi forte inciderint in duplicata matrimonia, vt non vltra ſubdiaconatum Eccleſiaſticas capiant dignitates,* &c. Hinc & Concilium ARELATENSE III. cap. 3. & allegatur diſtinct. 55. à Gratiano, cap Nullus. &c. *Nullus pœnitentem, nullus bigamū, nullus viduarum maritos audeat ordinare, in honoribus Epiſcopatus, preſbyterij & diaconij. Et licet hoc iam propè omnium canonum inſtituta contineant, tamen, ne cuiquam ſacerdotum ſupplicantium importunitas, vel ſuggeſtio iniqua ſubrepat, neceſſe fuit vt nunc ſeueriorē regulā ſibi velit Domini ſaluatoris imponere. Et ideo quicunq, ab hac die cōtra ea quæ ſuperius ſunt comprehenſa, clericum ordinare præſumpſerit, ab ea die qua ei potuerit approbari, anno integro miſſas facere non præſumat. Quam rem ſi quis obſeruare noluerit, & contra conſtitutum fratrem faciens, Miſſas celebrare præſumpſerit, ab omnium fratrum communione noueris ſe alienum, quia dignum eſt vt ſeueritatē Eccleſiaſtica diſciplina ſentiat, qui toties ſalubriter à ſanctis Patribus inſtituta obſeruare contemnit.* Idem omnino & his conformia ſtatuit LEO I. epiſt. 1. quæ eſt ad Epiſcopos Campaniæ Tuſciæ, &c. cap. 1. & Concilium ROMANVM quod ſub Hilario I. celebratum eſt cano. 2. & 3. & allegat Gratianus diſtinct. 34. cap. Curandum eſt. Idem omnino & Cōcilium AVRELIANENSE IV. cap. 10. Porrò LEO I. epiſt. 87. quæ eſt ad Epiſcopos Viennēſes, expreſsè prohibet, ne quis Epiſcopus viduæ maritus ordinetur: quod & obſeruauit in cauſa Celidonij & Hilarij Epiſcoporum. *Et hoc non ſolùm circa ſacerdotes* (ait) *ſed etiam circa clericos minoris officij obſeruandum eſt, ne ad ſacram militiam hi permittantur accedere, quibus ſit tale coniugium, vt contra Apoſtolicam diſciplinam, non vnius tantum vxoris viri fuiſſe monſtrentur.* Idem & HILARIVS I. epiſt. 1. ad Aſcanium, & reliquos Tarraconenſis prouinciæ Epiſcopos, cap. 3. Hoc etiam HIERONYMVS STRIDONENSIS prohibitum memorat, epiſtola ad Oceanum, vt allegant eum patres Concilij AQVISGRANENSIS I. cap. 98. hoc & Concilium HISPALENSE II. can. 4. ſtatuit, dum nunciarentur viduarum mariti ad Leuitarum ordinem tranſiſſe, quos iuſſit à gradu ſuſcepto in irritum deuocari: nec vltra prouehi ad Diaconij miniſterium, qui contra diuina atque Eccleſiaſtica iura inſtituti reperiuntur. Hæc prædicta iterum renouat GREGORIVS II. epiſt 3. quæ eſt ad Epiſcopū & plebem Thuringiæ: ſed & vbi de laicis ordinandis, decreta ſtatuit Concilium III. AVRELIANENSE ſub Vigilio I. prohibet, ne aut duarum vxorum vir, aut renuptæ maritus ſit. &c. Vide de hoc negotio dictione laicus. Plura dicenda ſunt etiam in dictione, Epiſcopus ordinandus. &c. & Cœlibatus. Vide & AMBROSIVM epiſt. 82. ad Vercellenſem Eccleſiam circa medium.

Bigami non iterū benedicuntur.] ALEXANDER III. ad Vigilienſem Epiſcopum, inſeritur, parte 9. cap 1. Concilij Lateranenſis ſub eodem. *Vir & mulier ad bigamiam tranſiens, non debet à preſbytero benedici, quia cum alia vice benedicti ſint, eorum benedictio non debet iterari.* Vide ſequentia: vide & Bigamus.

Concilium Romanum ſub Hilario 1.

Concilium Aurelianenſ. 4 Leo 1.

Epiſcopus viduæ maritus non ordinandus nec bigamus.

Hilarius 1.

Hieronymus Stridonenſis.

Concilium Aquiſgranenſe 1.

Concilium Hiſpalenſe 2.

Gregorius 2.

Concilium Aurelianenſ. 3.

Alexander 3.

BIGAMIA.

Bigamia licita probatur.] Hoc improbare multi conati ſunt, inter quos & Tertullianus libris de Monogamia, & exhortatione ad caſtitatē, & Hieronymus libris contra Iouinianum, atque epiſtola ad Geruntiam, vt ſuperius citauimus. Verumtamen ante eos HYGINVS I. & allegat Gratianus cauſa 36. quæſt. 10. cap. Si qua mulier, *Si qua mulier* (ait) *tranſiens ad ſecundas nuptias, & ex eis prolem habuerit, non ipſa proles poteſt ſe copulare cognationi prioris viri, vſque ad quartam generationem.* Vt dicemus dictione, Conſanguineus. Porrò omnia quæ ſuperius protulimus teſtimonia, de bigamis nō ordinandis, docent bigamiam

Hyginus.

quidem laicis licitam,cùm ſic bigami effecti à ſacris arcentur ordinibus:ſed & Concilium NEOCÆSARIENSE I. cano.3.& allegat Gratianus cauſa 3.quæſt.1.cap.de his.*De bis* (ait) *qui in plurimas nuptias inciderunt, tempus quidem præfinitum manifeſtum eſt, ſed converſatio eorum & fides tempus abbreviat.* Ne ordinentur, & ordinati deponãtur, conſtituit LEO I. epiſt.1. quæ eſt ad Epiſcopos Campaniæ,&c. Vide ſuperiùs. Porrò hoc Neocæſarienſe decretum recenſet MARTINVS BRACARENSIS in collectorio ſuo,cap.80. hinc etiam Concilium LAODICENVM canone primo,*De bis* (ait) *qui ſecundum Eccleſiaſticam regulam liberè ac legitimè ſecundis nuptiis iuncti ſunt, nec occultè nuptiarum copulam fecerunt, oportet vt paruo tempore tranſacto vacent orationibus & ieiuniis, quibus etiam iuxta indulgentiam,communionem reddi decreuimus:* ſed & HIERONYMVS STRIDONENSIS licet bigamiam diſſuadeat, quæ & gentilibus deteſtanda eſt, epiſtolis duabus, quarum prior eſt ad Saluinam quæ ſic incipit,Vereor ne officiũ,&c. poſterior eſt ad Furiam de viduitate ſeruanda,quæ incipit.Obſecras literis, &c. In Apologia tamen pro libris contra Iouinianum ad Pammachium, in multis locis, & præcipuè ſic non longè à fine loquitur.*Ego* (ait) *etiam nunc libera voce proclamo non damnari in Eccleſia bigamum,imo nec trigamiã,& ita licere quinto & ſexto & vltra,quomodo & ſecundo marito nubere: ſed quomodo non damnantur iſtæ nuptiæ, ita nec prædicantur.Solatia miſeria ſunt,non laudes continentiæ. Vnde & in alio loco dixi, vbi vnus maritus exceditur,nihil refert,ſecundus an tertius ſit, quia definit eſſe monogamus. Omnia licent, ſed non omnia expedient. Non damno bigamos,imò nec trigamos,& ſi dici poteſt octogamos:habeat cuilibet octauum maritum, & eſſe deſinat proſtituta,&c.* De his plura ſuperiùs,& infrà dictione Matrimonium. Nuptiæ &c.

Bigamiam an licet inducere infrà tempus luctus prioris cõiugis.] ALEXANDER III. Exonienſi Epiſcopo, allegatur cap.2.part 9. Concilij Lateranenſis ſub eodem celebrati, *Super illa quæſtione qua quæſitum eſt, an ſcilicet mulier poſſit ſine infamia nubere infrà tempus luctus, ſecundum leges definitum, fraternitati tuæ reſpondemus* Quòd, cùm Apoſtolus dicat,*Mulier mortuo viro, ſoluta eſt à lege viri,& in Domino nubat, cui voluerit, per ſententiam & authoritatem Apoſtoli infamia aboletur.* Vide Matrimonium.

BISEXTVS.

Biſextilis annus.] ALEXANDER III. Epiſcopo Carnotenſi, inſeritur partis 50.cap.22. Concilij Lateranenſis ſub eodem, *Conſuluit a nobis tua fraternitas,qua dies feſtus Matthiæ in anno biſextili debeat obſeruari, præſertim cùm quidam inter vigiliam & feſtum,velint interponere diem. Nos itaque tibi duximus taliter reſpondendum, quòd feſtum beati Matthiæ iuxta regulam Eccleſiaſticam vigilia eatenus præcedat,vt nec pro biſexto, nec quolibet alio modo,inter ſe & ſolennitatem,admittat alium diem,in qua vtique vigilia niſi eueniat in dominica die, ieiunium celebratur.Ipſum autem feſtum ſine fiat in præſenti die, ſine in ſequenti,qui duo quaſi pro vno reputantur,nullus error, ſed Eccleſiæ conſuetudo teneatur.*

BLASPHEMVS & BLASPHEMIA.

Blaſphemus execrandus.] De blaſphemo & blaſphemia infrà, cùm de iuramento tractabimus, ſufficienter agemus. Verumtamen IOANNES CHRYSOSTOMVS Concione III. de Lazaro ex Lucæ,cap 16. *Sunt* (inquit) *nonnulli qui ſi ioco conuicióue abs quopiam tacti fuerint,aut in aduerſam valetudinem inciderint, veluti podagram, aut capitis dolorem,aut alium huius generis morbum,illico blaſphemias effundunt, ac moleſtiam quidem morbi ſuſtinent, cæterum fructu priuantur. Quid facis ô homo in beneficum,in prouiſorem,in tui curam agentem, in ſeruatorem conuicia iacies,nec te ſentis in præcipitiũ abripi, tèque ipſum in extremi exitij barathrum deijcere? Num enim,ſi blaſphemiam proferas, leuiorem reddis morbum? exacerbas potiùs illum,ac moleſtiorem reddis cruciatum. Propter hoc enim diabolus innumeras impingit moleſtias, vt in illud barathrum te præcipitet. Et ſi quidem viderit te blaſphemias proferentem,protinus auget dolorem ac maiorem reddit,quo ſtimulatus rurſus indigne feras:quod ſi videris te fortiter perferentem,quóque morbus fuerit acrior,hoc magis agentem gratias Deo,illico deſiſtit, vt qui in caſſum fruſtraq; pergat imminere, &c.* IDEM homilia in Pſalmum 95. *Nihil ſceleſtius impietate, nihil ſceleſtius blaſphemia:& tamen tantum malùm per elemoſynam diluitur,ſi quis verè acceſſerit veritati.* Hinc GREGORIVS NAZIANZENVS Orat. 23. ad eos qui in claſſe ex Ægypto aduenerant, *Blaſphemia* (ait) *nequaquam eſt Theologia, ſed à diuinitate ſe abalienare, &c.* Et HIERONYMVS STRIDONENSIS epiſtola ad Cteſiphõtem contra Pelagianos ad calcẽ. *Sententias veſtras prodidiſſe ſuperaſſe eſt. Patet prima fronte blaſphemia. Non neceſſe habet conuinci, quod ſua ſtatim profeſſione blaſphemum eſt.* Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de moribus Manichæorum, cap.11. *Blaſphemia eſt, cùm aliqua verba non bona dicuntur de bonis.* Et libro contra Mendacium, aduerſus Priſcillianiſtas, cap.19. *Peius eſt blaſphemare quàm peierare:quoniam peierando falſe rei adhibetur teſtis Deus, Blaſphemando autem de ipſo falſa dicuntur Deo. Tanto eſt autem quiſque inexcuſabilior, ſiue periurus ſiue blaſphemus, quanto magis ea quæ in peierando vel blaſphemando aſſerit, falſa nouit eſſe vel credit. Quiſquis itaque dicit, pro perſeuerantis hominis temporali ſalute vel vita,eſſe mentiendum, minùs ipſe ab itinere exorbitat æternæ ſalutis & vitæ, ſi dicit in ea cauſa etiam iurandum per Deum, vel etiam blaſphemandum Deum.* Hinc MELDENSE Concilium cano.39. prohibet multiplex iuramentorum & periuriorum confuſionem, per quam multæ fidelium animæ perditæ cognoſcuntur, vt dicemus,in dictione Iurare. Sed etiam generale illud Concilium LATERANENSE ſub Leone X. ſeſſione 9.ſic ſtatuit, *Ad abolendam execrabilem blaſphemiam,quæ in maximum diuini nominis & ſanctorum contemptum ſupra modum inualuit, ſtatuimus & ordinamus, vt quicunque Deo palam ſeu publicè maledixerit,contumelioſisq; atque obſcœnis verbis Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum,& gloriоſam virginem Mariam eius genitricem expreſſè blaſphemauerit,ſi munus publicum iuriſdictionémue geſſerit, perdat emolumenta trium menſium,pro prima & ſecunda vice dicti officij:ſi tertio deliquerit, illo eo ipſo priuatus exiſtat. Si clericus vel ſacerdos fuerit, eo ipſo quòd de delicto huiuſmodi fuerit conuictus, etiam beneficiorum quæcunque habuerit fructibus applicandis, vt infrà vnius anni ſpatium multetur: & hoc, ſi pro prima vice blaſphemus ita deliquerit.Pro ſecunda verò ſi ita deliquerit, & conuictus,vt præfertur, fuerit, ſi vnicum habuerit beneficiũ eo priuetur,ſi autem plura,*

quod

Concilium Neocæſarienſe 1.

Leo 1.

Martinus Bracarenſis.

Concilium Laodicenũ ſub Liberio & Damaſo.

Hieronymus Stridonenſis.

Alexander 3.

Roma. 7.

Alexander 3.

Vide quia dies vigiliarum ieiunandi præferibitur.

Ioannes Chryſoſtomus.

Gregorius Nazianzenus.

Hieronymus Stridonenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Concilium Meldenſe.

Concilium Lateranenſe ſub Leone 10.

Cenſura in blaſphemos veterum Patrum ſententia obſeruatur.

quod ordinarius malueris, id amittere cogatur. Quod ſi tertio eius ſceleris arguatur & conuincatur, dignitatibus ac beneficiis omnibus quæcunque habuerit, eo ipſo priuatus exiſtat, ad eaq́, vlterius retinenda, inhabilis reddatur: eaq́, liberè impetrari & conferri poſſint. Laicus verò blaſphemans, ſi nobilis fuerit, pœna 25. ducatorum multetur, applicandorum Eccleſiæ. Si tertio addat nobilitatem perdat. Plebeius autem & ignobilis, ſi pluries in hoc ipſum peccatum prolapſus fuerit, ad perpetuos carceres, vel ad triremes damnetur, ad iudicis deputati arbitrium. In foro autem conſcientiæ, nemo blaſphemiæ reus abſque graniſſima pœnitentia, ſi ueri confeſſoris arbitrio iniuncta, poſſit abſolui. Qui verò reliquos ſanctos blaſphemauerit, arbitrio iudicis, rationem perſonarum habituri, mitius aliquando puniri volumus. Statuimus etiam vt ſeculares iudices, qui contra tales blaſphemia conuictos non animaduerterint, eosq́, iuſtis pœnis minimè affecerint, quantum in eis fuerit, quaſi eidem ſcelerí obnoxij, eiſdem quoque pœnis ſubiaciantur. Qui verò in illis inquirendis puniendisq́, diligentes & ſeueri fuerint, pro qualibet vice decem annorum indulgentiam conſequantur, & tertiam partem pecuniariæ mulctæ habeãt. Idem omnino elargitur ei, qui blaſphemantem audiens, apud iudicem accuſauerit vel corripuerit. Idem quoque renouat & confirmat Concilium RATISPONENSE ſub Laurentio Campegio Cardinali, cap. 29. & in Conſtitutionibus apud Aureliam vrbem editis, FRANCISCVS II. & CAROLVS IX. Reges Franciæ artic. 23. Plura autem dicenda ſunt, & inferenda, ſuper licita vel illicita iuratione, dictionibus, Iurare & Iuramentum. Perge ergo, nec cuncteris, quia ea videbis, quæ te lætificabunt.

Obſeruent hęc qui confeſſiones audiunt.

De Sanctorum Blaſphematoribus.

Cẽſura negligentium iudicum.

Præmium diligentiũ & promotorum.

Concilium Ratiſponenſe.

Franciſcus II. Carolus IX. reges Franciæ

BONA.

Bona aut facultates alterius diripere aut inuadere non licet.] De bonis quidem Eccleſiaſticis non diripiendis aut tollendis, dicemus in dictione, Facultates Eccleſiæ, & etiam in dictione, Furtum, &c. Quantum autem ſpectat ad bona proximiorum, ſic EVSEBIVS I. epiſto. 2. ad Epiſcopos Ægyptios allegatur autem à Gratiano, cauſa 12. quæſt. 7. In antiquis, & ab Iuone lib. 4. Decretorum, *In antiquis Eccleſiæ ſtatutis eſt decretum, vt qui aliena inuadit, non exeat impunitus, ſed cùm multiplicatione, omnia reſtituat: vnde in Euangelio ſcriptum eſt, Si quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum. Et in legibus ſeculi cautum habetur. Quirem ſubripit alienam, illi cuius res diuepta eſt, in decuplum, quæ ſublata ſunt, reſtituat. Et in lege diuina legitur, maledictus omnis qui transfert terminos proximi ſui: & dixit omnis populus, Amen. Talia ergo non præſumantur abſque vltione, nec exerceantur abſque ſua damnatione.* Idem ſtatuit IVLIVS I. epiſt. 2. ad Epiſcopos Orientales pro Athanaſio, cap. 1. Idem etiam repetit ſummus Ille Pontifex SYMMACHVS I. in Concilio ROMANO V. ſub eodem celebrato, Epiſcopor. 218. qui hinc aderant, & IOANNES I. epiſt. 1. ad Zachariam Epiſcopum omnino eadem reſumit: nec fas eſt toties rem eandem repetere. Hinc & Concilium MATISCONENSE II. can. 14. *Ex interpellatione quorundam cognouimus, quòd calcatis canonibus & legibus, hi qui lateri regis adhærent, vel aliqui qui potentia ſeculari inſtantur, res alienas competere: & nullus exertis actionibus, aut conuictionibus prærogatis, miſeros non ſolùm de agris, ſed etiam de domibus propriis exulare. Idcirco in remedium conſulentes decernimus, vt deinceps huius mali licentiam quiſpiam non habeat, ſed ſecundum canonicas atque legum tenorem, cauſarum ſuarum actionem proponant, vt nullus miſerorum rebus ſuis per vim aut aſſentationem quamlibet defraudetur. Ille autem qui contra diſpoſitum, non ſolùm noſtrum, ſed etiam antiquorum Patrum & Regum, venire tentauerit, procelloſi anathematis vltione plectatur.* Hoc idem ſtatuit Concilium CABILONENSE I. cap. 6. vt ſcilicet nullus ante audientiam, res quorumlibet inuadere aut auferre præſumat, quod qui fecerit, vt necator pauperum habeatur. Idem omnino iterum ſtatuit & Concilium ARELATENSE IV. cap. 23. & Concilium MOGVNTINENSE III. ſub Arnulpho Imperatore, cap. 22. & Concilium TVRONENSE III. cap. 44. vbi quæſtio fit de rebus pauperum, iniuſtè poteſtate potentiorum abſtractis. ita vt pauperes ad extremam pauperiem redigantur. Vide dictione Pauper, latiùs, & ſequent

Concilium Cabilonen. 2.

Concilium Arelatenſe 4.

Concilium Moguntin. 3.

Concilium Turonen. 3.

Bona aliena Epiſcopus non inuadat.] Concilium PARISIENSE I. ſub Pelagio I. canone tertio, poſtquam de facultatum Eccleſiæ inuaſoribus locutum eſt, ita ſubdit: *Quia exempla boni operis à Pontificibus debent primum (Chriſto opitulante) procedere, nullus Epiſcopus res competat alienas, aut ſi competitas, aut à ſe, aut ab anteceſſore ſuo, forte quis poſſedit. Domino proprietatis poſſeſſionem propriam, abſque præiudicio liberalitatis Regiæ, integra reformatione reſtituat: vt quia Deus dona reprobat iniquorum, non ad iudicium ſuum, Eccleſia res exteras derelinquat.* Similiter & cap. 6. prohibet, ne Sacerdotes principes, aut populus, res alienas competere à regis audeat poteſtate. Nec viduam, nec filiam alterius, extra voluntatem parentũ, aut rapere præſumat aut Regis beneficio æſtimet poſtulandam. Quam ſi fecerit ſimiliter ab Eccleſiæ communione remotus, anathematis damnationẽ plectatur. Vide dictione, Raptor. Hinc & PELAGIVS II. epiſt. 2. ad Epiſcopos Italiæ & Campaniæ, Bona etiam Epiſcopi aliquo modo ſub ſpecie inuidiæ aut æmulationis, aut diſcordiæ, prohibet ab inimicis inuadi: ſed ſi rapta fuerint, debent reſtitui, vt allegatur à Gratiano cauſa 3. quæſt. 2. cap. Cùm Eccleſiæ. Idem & monachis inhibetur: vide Monachus. Præterea Concilium TOLETANVM XI. ſub Vitaliano I. can. 5. Delati ſunt ſiquidem patribus prædicti concilij quidem Epiſcopi & Sacerdotes, qui poſtpoſita omni forma iudicij, præſumptuoſè, cæde & rapinis aliena bona diripiebant, & tunc cùm ipſi nil proprij haberent, in facultates Eccleſiæ ab oppreſſis irruebatur. *Cùm nec iuſtum ſit* (aiunt Patres) *vt pro prauis actibus ſacerdotum, Eccleſia qui bus præminent, ſuſtineant damnum, & pro exceſſibus talium, ſatisfactio ab Eccleſiis exigatur, cùm Eccleſia cultores ſuos, non ad litem, ſed honeſtatem informet. De talibus ergo placuit diffinire, qui nullis habitis rebus propriis, aut in quocunque peruaſores extiterint, aut quibuſlibet perſonis cædes, vel quodcunque præſumptionis intulerint, nulla eos incurnatione ſtatus ſui, ſeruituti hominum debere addici, ſed iuxta quod præſumptuoſus quiſquis ille extiterit, ita & pœnitentia legibus ſubiacebit: id eſt, ſi in decem ſolidorum ſummam præſumptor eſſe conuincitur, viginti dierum pœnitentiæ ſatisfactione purgetur, ita vt ſiue minoris, ſiue maioris ſumma exceſſum peregeris, ſimiliter geminata hoc ſemper ſatisfactione pœnitentiæ recompenſet. Seruos autem Eccleſiarum, qui huiuſmodi exceſſus operati eſſe noſcuntur, ad leges ſeculares audiendas remittimus.* Vide plura, Facultates, &c. & Pauper.

Concilium Pariſienſe 1.

Pelagius 1.

Concilium Toletanum 11. ſub Vitaliano 1. Papa.

Euſebius 1.

Luca 19.

Legis regula. Deuter. 28.

Iulius 1.

Symmachus 1.

Cõcilium Roman. ſub Symmacho. Ioannes 1.

Concilium 2. Matiſconenſe ſub 60. Epiſcop.

BONVS.

Bonus nemo per ſe, niſi ſolus Deus.] ORIGENES ADAMANTIVS homilia 8. in Matthæum, cap 19. *Verè quando declinamus à malo, & facimus bonum, quantum ad comparationem cæterorum hominum volentium declinare à malo, & facere bonum, dicuntur bona quæ agimus. Quantum autem ad veritatem, ſecundum quod dicitur in hoc loco, quia unus eſt bonus, bonum noſtrum non eſt bonum. Et ſicut non iuſtificatur in conſpectu Dei omnis viuens, quoniam quantum ad comparationem iuſtitiæ Dei, omnis iuſtitia hominum inuenitur neque iuſtitia eſſe, ſic nec bonus inuenitur quiſquã in conſpectu Dei, quantum ad comparationem bonitatis illius, quamuis quantum ad comparationem cæterorum hominum, bonus quis appelletur.* Et COELESTINVS I. epiſt. 1. ad Galliarum Epiſcopos, capite 5. Ex epiſt. 25. INNOCENTII I. probat, neminem eſſe per ſemetipſum bonum, niſi participationem ſui, illi donet qui ſolus eſt bonus. Innocentij autem verba hæc ſunt. *Nunquid nos de eorum poſthac mentibus rectum æſtimemus, qui ſibi ſe putant debere quod boni ſunt, nec conſiderant illum cuius quotidie gratiam conſequuntur, qui ſine illo tantum poſſequi poſſe confidunt?* Quæ verba poſtea vſurpauit AVGVSTINVS HIPPONENSIS, tractans 15. caput Ioannis. Sine me nihil poteſtis facere. Sed hæc referare intẽdimus dictione, Liberum arbitrium. Hinc CLEMENS ALEXANDRINVS libro primo Pædagogi, cap. 8. Quærit cur Deus, cùm bonus dicitur, iraſcitur & punit? reſpondet, reprehenſionem & correctionem, veluti quandam chirurgiam affectionum eſſe animæ, diætam quoque ægrotantis eſſe animæ, atque tunc ſummè demonſtrari pietatem, cùm Deus corrigit. Huic ſententiæ aſtipulatur IOANNES CHRYSOSTOMVS in ſermone de Confeſſione, ſuper Pſalmum 106. Confitemini Domino quoniã bonus, tomo primo, *Bonum* (ait) *Dominum hoc loco dicit, non iuſtum, quia qui bonum oſtendit, confiteri perſuadet. Peccatorem enim bonus abſoluit, iuſtus condemnat: Bonus indulgentiã tribuit, iuſtus merita peccatorum expungit: apud iudicem bonum, confeſſio mater eſt indulgentiæ, apud iuſtum, pœna debitum. Bonus confitenti tribuit veniam, iuſtus competentem infert pœnam, &c.* Sed vt ad rem reuertamur, AMBROSIVS MEDIOLANENSIS lib. 8. in Lucam, cap. 18. & iterum in 1. ad Timothæum, cap. 1. illud exponens Regi autem ſeculorum, &c. *Nemo tamen, niſi vnus Deus, bonus eſt, quia ipſe fons bonitatis eſt, ex quo cæteri potantur vt boni ſint. Ipſe eſt & inuiſibilis ſolus Deus, quia nulli vnquam viſus eſt.* Et abundantius AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de perfectione iuſtitiæ hominis, cap. 24. *Dictum eſt nemo bonus, niſi vnus Deus, ſine quia omnia quæ creata ſunt, quamuis ea Deus fecerit bona valde, creatori tamen comparata nec bona ſunt, cui comparata nec ſunt. Altiſſimè quippe, & proprio modo, quemadmodum de ſeipſo dicit, Ego ſum, qui ſum.* Et ſuper Pſalm. 134. *Intelligas Deum proprie bonum, à quo ſunt cætera bona. Alia enim bona ipſe fecit, ipſe eſt bonus quem nemo fecit. Ille bono ſuo bonus eſt, non aliunde participato bono. Ille ſeipſo bono bonus eſt, non adhærendo alteri bono, qui non eſſet à quo fieret bonus, ſed egerint illo cætera vt fierent bona, &c.* Vide Deus.

Origenes Adamantius.

Cœleſtius 1.

Innocentius 1.

Auguſtinus Hipponenſis.

Clemens Alexandrinus.

Cùm Deus ſit bonus, cur iraſcitur & punit?

Ioannes Chryſoſtomus.

Ambroſius Mediolanenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Marci 10. Exod 3.

CA

CÆDERE.

AEdere non licet Eccleſiaſticis.] CANON APOSTOLORVM 28. allegatur à Gratiano diſtinct. 45. cap. Epiſcopũ, *Epiſcopum, aut preſbyterum, aut diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles iniqué agentes, & per huiuſmodi volentem timeri, deijci ab officio ſuo præcipimus, quòd nuſquam nos hoc Dominus docuit. E contrario verò ipſe cùm percuteretur, non repercutiebat: cùm malediceretur, non remaledicebat: cùm pateretur, non cõminabatur, &c.* Vide diffuſiùs locis in pagina notatis. Hinc Concilium AGATHENSE, vt citat Gratianus diſtinct. 86. cap. Non liceat, *Non liceat Epiſcopos manibus ſuis aliquem cædere: hoc enim alienum à ſacerdote debet eſſe.* Sed & NICÆNVM Concilium I I. action. 3. in cauſa Epiſcoporum, qui ab hæreſi conuerſi, recepti ſunt in communionem, *dummodo* (ait) *verbera non intulerint piis viris, quod in perſecutionem factum fuiſſe, vulgatum eſt. Nam extat canon Apoſtolorum, ſi quis preſbyter aut diaconus &c.* Vt ſuperiùs allegatur habes, qui canon ab omni Synodo approbatus eſt. Cenſuerunt{que} communi definitione, quod ſi intulerit qualiſcunque Epiſcopus verbera aut plagas viris Deum timẽtibus, quique perſecutionem patiuntur, indignus eſt Epiſcopatu. *Nam flagellationibus* (ait) *tanquã perſecutor graſſatus eſt.* Sicut & quarta Synodus, ſcilicet Concilium CHALCEDONENSE, confeſtim vbi ſediſſet imprimis, exclamauit, *Dioſcorum foras pelle, interfectorem ejice, quandoquidem in ſynodo, latronum manus in viros innocentes iniecit.* Cúmque publicè ſe prædicti Epiſcopi nemini læſionẽ intuliſſe recepti & admiſſi ſunt & in ſuas ſedes aſcenderunt. Porrò reliquum perquire dictione, Clericus non ſit percuſſor, & Epiſcopus percuſſor, & Homicidium. Nam ſua cuique vocabulo reddita ſunt. Lege Clericus, &c.

Canon Apoſtolorum. Vide plura in dictione Clerici non læde manè cæden di & Epiſcopus nõ ſit percuſſor, & Homicidium, &c.

Concilium Agathenſe.

Concilium Nicænum 2.

Vide quantæ ſint authoritatis Canones Apoſtolorũ, qui approbãtur à tanto Cõcilio.

Concilium Chalcedonenſe quod fuit generale 4.

CÆREMONIÆ.

Cæremoniæ & conſuetudines approbantur.] De huiuſmodi cæremoniis (amice Lector) hîc tibi multa dicere non poſſum, quandoquidem in ſingulis dictionibus ſacramentorum, etiam illius ſacramenti cæremonias poſuimus. Adde quòd dictione Traditio, & canon, ſæpius cæremoniarum & conſuetudinum fecimus mentionem. Ne tamen locum hîc vacuum dimitterem, æquo animo lege quæ hîc duximus apponenda. Primus itaque ad cęremoniis loquens, nobis occurrit diſcipulus Pauli DIONYSIVS AREOPAGITA lib. Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, cap. 1. *Ipſi quoque* (ait) *ſanctiſſimi principes noſtri dum ſacra publicè agenda inſtituerunt, nõ apertis aut patulis ſenſibus, ſed ſignis anguſtioribus tradiderunt. Eſt enim non omnis ſanctus, neque omnium ſcientia eſt, vt ſacra teſtantur eloquia. Neceſſariò itaque primi illi noſtri ſacerdotalis muneris duces, cùm ex ſumma ſuperſubſtãtialiq; Deitate, ipſi ſanctæ muneris plenitudinem percepiſſent, & idipſum deinceps proferre & propagare à diuina bonitate miſſi eſſent, ipſiq; (vt qui trãſiſſent in Deum) poſteros ad diuina prouehere affatim cuperent, viſibilibus ſignis cœleſtia ſacramenta texerunt, varietateq; ac multitudine, quod vnicum eſt col-*

Dionyſius Areopagita.

Hæc nota, Bene tulit.

1. Corinth. 8.

Attende traditiones non scriptas Apostolorũ. Matth. 7.

lectum, tradiderunt. Et in humanis imaginibus res diuinas, materialibusq́, figuris spiritalium maiestatem, atque in his quæ nobis sunt familiaria, illa summa & supersubstantia alia, partim scriptis partim non scriptis institutionibus suis (iuxta quod sacræ diffiniunt leges) nobis tradiderunt: non modo profanæ multitudinis causa, cui ne ipsa quidem fas est signa contingere, verùm ob id quoque, quòd hæc nostra sacratissima functio significatiua est, plenáque, vt dixi, si quis, pro modo & ratione capitis nostri, rudigetq́, visibilibus figuris, quibus veluti adminiculis, ad eorum angustiorem intelligentiam subuehamur. Cæremoniarum & consuetudinum meminit TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Corona militis: nam vbi baptismi & communionis cæremonias expressit, vt suis locis dicetur. *Harum* (ait) *& aliarum eiusmodi disciplinarum, si legem expostules scripturarum, nulla legis traditio tibi prætendetur, auctrix, consuetudo confirmatrix, & fidei obseruatrix.* Idem & libro Apologetico, cap. 46. & lib. 2. ad vxorem. vt dicemus suis locis, vbi debent assignari. Sed & ORIGENES ADAMANTIVS cæremoniarũ meminit multis in locis præcipuè autem homilia quinta in librum Numeri, *In Ecclesiasticis* (ait) *obseruationibus sunt nonnulla huiusmodi, quæ omnibus quidem facere necesse est, nec tamen ratio eorum omnibus patet. Nam quòd, verbi gratia genua flectimus orantes, & quòd ex omnibus cœli plagis ad solã Orientis plagam conuersi orationem fundimus, nõ facilè cuiquam puto ratione compertum. Sed & Eucharistiæ percipiendæ sine eo ritu quo geritur explicanda, vel eorum quæ geruntur in baptismo verborum, gestorumq́, & ordinum atque interrogationum, ac responsionum, quis facilè explicet rationem? &c.* Et BASILIVS MAGNVS epist. 63. *Consuetudines obtinentes nũc in omnibus Ecclesiis, concinnæ sunt ac consonæ: ex more enim consurgit apud nos populus, ad domum orationis & in labore ac tribulatione, & assiduis lachrymis confitentes Deo. Postremo surgentes ab orationibus ad psalmodiam perueniunt, &c.* Et libro de Spiritu sancto, cap. 27. *Si aggrederemur nõ scripto proditas consuetudines, velut non magnam vim habentes, reijcere: imprudentes etiam ipsis principalibus Euangelij partibus damnum inferremus, imo potius Euangelicam prædicationem ad nudum contraheremus. Velut, verbi gratia, vt eius, quod primum, & communissimum est, primam mentionem faciam, figura crucis signare eos, qui in nomine Domini nostri Iesu Christi spem habent, quis scripto docuit? Ad Orientem conuersos esse nos, dum oramus, quæ scriptura nos docuit? Inuocationis verba, dum ostenditur panis Eucharistiæ, & poculum benedictionis, quis sanctorum scripto nobis reliquit? &c.* Multa, sed & EPIPHANIVS CYPRI ad calcem libro tertio contra hæreses, omnium cæremoniarum & cõsuetudinum Ecclesiæ mentionem facit. Lege obsecro: est quippe filius illius libri. tomo 2. nec te pigebit. Praterea IOANNES CHRYSOSTOMVS infinitis in locis, tam Missæ vt homil. 3. in epistolam ad Philippenses, quàm baptismi, aliis in locis cæremoniarum meminit, vt suis locis seruamus HIERONYMVS STRIDONENSIS epistola ad Lucinium, *Ego te illud breuiter admonendum puto, traditiones Ecclesiasticas (præsertim quæ fidei non officiunt) ita obseruandas, vt a maioribus tradita sunt, nec aliorum consuetudinem, aliorum contrario more subuerti.* Idem & cæremoniarum baptismi meminit Dialogo contra Luciferianos sicut & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in 1. epist. ad Timorhæum, c. 3 & lib. 2. de Pœnitentia, & libris de Sacramentis,

Tertullianus Carthaginens.

Origines Adamantius.

Basilius Magnus.

Vide signum crucis.

Attende alimoniam Ecclesiæ.

Epiphanius Cypri.

Ioannes Chrysostomus 1.

Hieronymus Stridonensis.

Ambrosius Mediolanens.

A

vt superius, & infrà annotabimus. Sed & AVGVSTINVS HIPPONENSIS infinitis in locis: & signanter lib. 2. ad Inquisitiones Ianuarij, ca. 18. *Quæ non sunt* (ait) *contra fidem, nec contra bonos mores, & habent aliquid ad exhortationem vitæ melioris, vbicunque instituti videmus, vel instituta cognoscimus, non solùm non improbamus, sed etiam laudando & imitando celebramus, si aliquorum infirmitas non impedit, &c.* IDEM lib. 2. de Baptismo contra Donatistas, cap. 7. *Multa non inueniuntur* (ait) *in Apostolorum literis, neque in conciliis posterorum, & tamen quia custodiuntur per vniuersam Ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita & commendata creduntur, &c.*

B

Cæremoniarum Ecclesiæ meminit etiam & CYRILLVS ALEXANDRINVS in Euangelium Ioannis lib. 2. cap. 46. & lib. 12. cap. 50. vbi de sacræ Missæ cæremoniis agit, & catechumenos excludit, &c. Harum etiam meminit GREGORIVS I. ad Leandrũ, & THEOPHYLACTVS BVLGARIENSIS in cap. 19. Euangelij Lucæ, vt allegabimus dictione Traditio. Porrò iterum te, lector, exoro, vt ad singulas dictiones sacramentorum te conferas. Nam ibi sua quæque relicta sunt. Nec enim decuit, ita omnia confundere, vt quippiam mancum & imperfectum remanens, auditoris & lectoris animum suspenderet. Vide itaque illic diligenter: atque etiam scito te plura,

C

& penè infinita testimonia inuenturum in dictionibus. Hora, Imago, Crux, Manus impositio, Confirmatio. Vnctio, & huiusmodi: & præcipuè, Canon & Traditio. Nam in his omnibus vt docet etiam COLONIENSE Concilium III. cap. 15. part. 9. oportet vt quisque signatis potiùs quam signis inhæreat ac intendat. Alioquin parùm ad pietatem proficiunt. Nam qui in exterioribus istis consistit, ac non potiùs illis admonetur, vt ad Deũ respiciat, & confugiat, ac totam suam fiduciam in illum collocet, hinc citiùs externa ista in subuersionem, quàm ædificationem erunt. Sunt autem quædam cæremoniæ abusibus plenæ, quæ tolli iubentur, vt allegat Gratianus de consecratione distinct. 1. cap. Placuit. Hinc etiam statuit Concilium

D

AVGVSTENSE, capite 23. *Cæremonias* (ait) *maioribus nostris, hominibus religiosissimis & sanctis, quòd ad varios pietatis vsus valeant, & exercitia quædam, quibus mens externarum, scilicet rerum sensu & significatione, ad diuinum cultum ipsumque Deum attrahitur, in Ecclesiis nostræ diœcesis retinendas, & vbi abrogatæ fuerint renouandas esse statuimus, atque mandamus: & volumus per prædicatores, populum doceri de cæremoniarum significationibus.* Et cætera multa quæ suis locis inseruntur. Idem omnino rec. dissimili sententia statuit Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 40. & Concilium TRIDENTINVM sessione septima, capite de Sacramentis, *Si quis* (ait) *dixerit receptos & approbatos*

E

Ecclesiæ Catholicæ ritus, in solemni administratione sacramentorum adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a ministris pro libito omitti, aut in nouos alios, per quemcunque Ecclesiæ pastorem, mutari posse, anathema sit. Oro te, lector, vide locis iam in hac annotatione pluries annotatis, singula digesta, & signanter in vocabulo sequenti Canon & Traditio, &c.

Augustinus Hipponens.

Cyrillus Alexandrinus.

Gregorius 1.

Theophylact. Bulgariæ.

Hæc, lector, consuetæ.

Colonien se Concilium 4.

Quæ attendenda sunt in cæremoniis.

Concilium Augustæ sub Othone Cardinali.

Concilium Moguntin. 4.

Concilium Tridentinum.

CALENDAE.

De Calendis Ianuarij, vide Dies festi Gentilium, &c.

CAIPHAS.

CLEMENS I. lib. 8. Constitutionum Apostolicarum, cap. 1. *Balaam vates pœnas dedit cum*

Clemens 1.

Israelem

Caiphæ obitus & mors.

Israëlem in Beelphegor pessundederit, & Caiphas posteà sibi mortem consciuit, qui falsi nominis Pontifex erat. Perspicuum est igitur falsò nomine præditos Episcopos atque presbyteros, animam vltionem non declinaturos.

CALVMNIATOR.

Vid. Detractio & Criminatio, & aliis in locis.

CAMPANA.

Polydorus Vergilius Vrbin.

Campanarum inuentor ignotus.

Iosephus Iudæus.

Martialis.

Concilium Coloniense 3.

Campanarum sonitus terrent dæmones. Hinc cum fulgura & tempestates imperat & fingere omnes cacodæmones vt pellantur, sonum ipsa etiam campanæ oportuit fuisse assumptum. Mirum tamen quam ridiculas nugas Rabbini de campanis deblaterent. Primum scribunt, &c. Secundum idem eum dicunt. Ioseph. 18. antiquitatum. Nec aliud ea de re possumus quam certa esse coniectura ea dicenda, de quibus certa non habemus testimonia, vt reiiciamus ea, quæ commenticia videntur esse. (Simulatum) verò, nouum est in Ecclesia cæremoniarum.

Concilium Constantinopolitanum 7. generale.

Concilium Nicænum 2. generale ep. 10.

Concilium Nicænum 2. generale 7. Tharasius Episcopus Constantinopolitanus.

Concilium Forojulien. Maximus Bracarensis.

Anacletus 1.

Concilium Parisiense 3.

Concilium Vormatiense.

Concilium Tridentinum.

Polydorus Vergilius Vrbinus

Gelasius 1. Syricius 1.

Alexander 1.

Leo 1. Gregorius 1. Leo 1.

Clemens 1.

Dionysius Areopagita.

Ioannes Chrysostomus.

Innocentius 1.

Nicolaus 1.

Augustinus Hipponensis

CAMPANARVM vsus & benedictio.] POLYDORVS VERGILIVS lib.3. De rerum inuentoribus, cap.18. narrat Campanarum inuentorem esse incognitum, *Verumtamen quid gratius* (inquit) *ipsi tintinnabulo quod dum campanam, nonnulli nolam nuncupant, vrbanis ponit? Quod licet recens inuentum non sit (Mosis enim temporibus, teste Iosepho in tertio antiquitatum, eius vsus erat, de quo Martialis ait, Redde pilam, sonat as thermarum, ludere pergis? Virgine vix sola lotus abire domum?* Vtriusque tamen pariter author latet. De vsu & benedictione Campanarum Concilium COLONIENSE III. cap.14 eiusdem part.9 *Benedicuntur campanæ, vt sint tuba Ecclesiæ militantis, quibus vocatur populus ad conueniendum in templum, & audiendum verbum Dei: eleuat vero ad annunciandi mane misericordiam Dei, & veritatem eius per noctem, & per illarum sonitum fideles inuitentur ad precem, & excitentur in vita deuotio fidei. Quo audito etiam patres alto respectu, volebant erat dæmones tinnitu campanarum, Christianos ad preces concitantium, terrebantur, quo potius precibus insistendi discedant, illisque submotis, fruges, mentes & corpora credentium seruentur, vt procul pellantur, hostiles exercitus & omnes insidiæ inimici, fragor grandium, procellæ turbinum, impetus tempestatum, & fulgurum temperentur, infesti tonitrua, & ventorum flamina sustendantur, spiritus procellarum, & aëreæ potestates prosternantur. Breuiter vt audientes confugiant ad sanctæ matris Ecclesiæ gremium, ac ante sanctæ Crucis vexillum, cui flectitur omne genu, quemadmodum hæc in solemni benedictione campanæ reperies.* Hoc reperitur in Officiali libro cuiuscunque diœcesis. Vide STANISLAVM HOSIVM contra Brentium lib.5 de Catholica Ecclesia &c.

CANES.

CANES alere Episcopus non debet. Vide Venatio.

CANONES APOSTOLORVM.

Quando quidem multi reiiciunt Apostolorum canones, libet hic inserere quædam irrefragabilia testimonia quæ eos apprimè authorizant. Nam in primis à Gratiano in decretis infinitis in locis allegantur, & Concilii CONSTANTINOPOL. III. quod & VI. synodus generalis dicitur in Trullo celebr. cano.3. allegat & approbat 16. & 17. canonem Apostolorum, & cano 4. allegat & approbat canonem 25. & cano.10. allegat & approbat canonem 44. quod & facit Concilium NICENVM I. cano.5. & 18. sicque hæc duo generalia concilia infinitis in locis canones Apostolorum nominant & allegant, quin Concilium NICÆNVM II. quod 7. generale fuit, cap.5. can.30. Apostolorum citat & approbat. Sicut & THARASIVS CONSTANTINOPOLIT. qui huic Concilio præerat eúdem canonem 30. citat, epistola ad Ioannem Anachoretam, posita in limine prædictæ Synodi, canonem Apostolicum expressè nominans, vt citabimus dictione, Episcopatus non emendus. Eundem canonem iterum citat Concilium FOROIVLIENSE sub Carolo Magno & Adriano I. can.1. Eosdem canones A Apostolorum sæpissime citat MARTINVS BRACARENSIS in Collectorio suo capit. 21. 23. & 83. Sed & meminit eorundem canonum ANACLETVS I. epistola 1. Concilium PARISIENSE III. lib. 1. cap.15. citat can.39. sicut & Concilium VORMATIENSE, cap.45. & Concilium TRIDENTINVM sessione 25. cap.1 decreti reformationis Possem & alia innumera afferre testimonia, cõfirmantia & roborantia canones Apostolorum verè esse Apostolorũ: sed si his non creditur, nec amplioribus fides adhibenda est. Ideò supersedeo labori & ad cætera progredior.

CANON MISSAE.

Canonis Missæ authoritas.] POLYDORVS VERGILIVS lib.5. De rerum inuentoribus, cap 10. Missæ officium à plurimis auctum, sicut suo loco dicetur: de canone autem sacro, sic ait, *Canonis partem (Te igitur) quæ dein initiũ esse cœpit, Gelasius dedit, sicuti ante eum Syricius (communicantes) quod nunc tertio loco ponitur. Ex quo apparet, ipsum canonem neque ab vno integrum, neque in eam formam, qua nunc legitur, quo modo cõstat cum rei vel fidem facit, quod Alexander primus, qui Gelasium & Syricium longo temporis interuallo præcessit, ab memoriam passionis Christi posuit (qui pridie quam pateretur) vsque ad illa verba (Hoc est corpus meũ) Quocirca satis liquet illud tum canonis fuisse principium, quando, sicut diximus, Gelasius circiter 360. & eo amplius annos post Alexandrum sedit. Leo deinde adiecit (Hanc igitur oblationem vsque placatus accipias) Gregorius tres subiunxit postulationes (diesq; nostros in tua pace disponas, atque ab æterna damnatione nos eripi: & in electorum tuorum grege numerari) eiusdem quoq; primi Leonis est (Sanctum sacrificiũ, Immaculatam hostiam) Sic alij alia addiderunt.* Hæc Polydorus his præmissis, ne videamur sine locorum attestatione progredi, hîc nomina volumus inserere eorum, qui specialem canonis Missæ faciunt mentionem. In primis canonis Missæ Apostolis solennis, meminit CLEMENS I. libro 8. Constitutionum Apostolorum, cap.17. Cùm dicit Apostolos pro more habuisse, ante sacrificij completionem in Missa sanctorum nomina recensere, & fundere preces super sacrosanctam Eucharistiam. Huius rei meminit & DIONYSIVS AREOPAGITA libro de Ecclesiastica Hierarchia, par.2. cap.3. vt dicemus in dictione, Missæ ritus, &c. Canonis Missæ meminit & IOANNES CHRYSOSTOMVS in Missa sua, vt patet legentibus: quin & INNOCENTIVS I. epistola ad Decennium Engubinum Episcopum, cap.2. & allegatur à Gratiano de consecratione distinct.1. cap. De nominibus, *De nominibus* (ait) *recitandis, antequam precem sacerdos faciat, atque eorum oblationes quorum nomina recitanda sunt, sint oratione commendat quàm superfluum sit, & ipse pro tua prudentia cognoscis, vt cum hostiam necdum Deo offerat, aut nomen eius insinues, quamuis illi incognitum sit nihil. Prius ergo oblationes sunt commendandæ, ac tunc eorum nomina quorum sunt oblationes, edicenda, vt inter sacra mysteria nominentur, non inter alia, quæ ante præmittimus, vt ipsis mysteriis, quam sanctis precibus aperiamus.* Idem & NICOLAVS I. epistola ad Michaëlem, piorum Imperatorum nomina in sacris mysteriis recitari mandat, quod fit in Canone, cùm & Summi Pontificis, & Imperatoris, aut Regis atque Episcopi mentio fit, vt dicemus dictione, Missa & Episcopus. Huius rei meminit. Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS

libro octauo de ciuitate Dei, capite vigesimo-septimo, & libro vigesimosecundo, capite decimo, meminit & canonis atque cæremoniarum in eo contentarum AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro quarto de Sacramentis, capite quinto, *Vis scire, quia verbis cœlestibus consecratur* (ait) *accipe quæ sunt verba. Dicit Sacerdos (& hoc contineatur in Canone) fac nobis hanc oblationem ascriptam, rationabilem, acceptabilem. Quod est figura corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi: qui pridie quam pateretur, in sanctis manibus suis accepit panem, respexit ad cœlum, ad te sancte Pater, omnipotens, aterne Deus, gratias agens benedixit, fregit, fractumque Apostolis suis, & discipulis suis tradidit, dicens: Accipite & edite ex hoc omnes. Hoc est enim, &c.* Quæ omnia in Canone exprimuntur, tum subdit, *Et sacerdos dicit. Ergo memores gloriosissimæ eius passionis, & ab inferis resurrectionis, & in cœlum ascensionis, offerimus tibi hanc maculatam hostiam, incruentam hostiam, hunc panem sanctum & calicem vitæ aternæ, & petimus & precamur, vt hanc oblationem suscipias in sublime altari tuo, per manus Angelorum tuorum, sicut suscipere dignatus es munera pueri tui iusti Abel, & sacrificium Patriarchæ nostri Abrahæ, &c.* Quæ haud dubiè in Canone sacro exprimuntur. Vide constat tempore Ambrosij Canonem fuisse in vsu, præterea canonis Missæ meminit Concilium VASENSE II. canone quarto, *Institum* (ait) *nobis visum est, vt nomen Domini Papæ, quicunque sedi Apostolicæ præfuerit, in nostris Ecclesiis recitentur.* Hinc etiam pro more veteres habuisse, in canone (sicut nunc seruatur) suæ vrbis Episcopum nominare: vt & demonstrant EPISCOPI ÆGYPTIORVM epistola ad Anatolium Constantinopolitanum Episcopum, contra Timothæum Ælurum Alexandrinum Episcopum, qui cum esset hæreticus, hæc ex canone abraserat. Vide latiùs Episcoporum nomina, &c. Huius & canonis cæremonias sic complectitur ZACHARIAS I. epistola quinta, ad Bonifacium primum Moguntinensem Episcopum & martyrem, *Fflagitasti a nobis* (ait) *sanctissime frater, in sacri Canonis prædicatione, quot in locis cruces fieri debeant, tuæ vt significemus sanctitati, votis autem tuis clementer inclinati, in rotulo dato Lul religioso, præsentem tuo per loca, signa sancta Crucis quot fieri debeant, inscximus.* Canonis item Missæ meminit Concilium PARISIENSE III. sub Lothario & Ludouico Augustis, libro primo, capite quadragesimo octauo, vt reposuimus in dictione, Missa non sine socio celebranda. Sed & eiusdem sic meminit Concilium OXONIENSE in Anglia sub Innocentio III. capite primo, *Statuimus, vt verba Canonis præsertim in consecratione corporis Christi plene & integrè proferantur.* Et capite decimosexto, *Archidiaconis visitatibus hoc inquirere, si canon Missæ à sacerdotibus rite proferatur.* Hinc etiam & Concilium FLORENTINVM generale sub Eugenio quarto in conclusione. Idem Pontifex rationem quæsiuit à Græcis, cerorum verborum & cæremoniarũ, quibus vtuntur in conficiendo corpore Christi in altari, solutionémque recepit. Aquam enim calidam non frigidam vino miscent: & quædam verba canoni addunt, quæ illic inseruntur. Sed hæc nil ad nos. Porrò in canonem satis antiquus Doctor & sanctus ODO CAMERACENSIS Episcopus elucidationem edidit. Sed & Concilium AVGVSTENSE, capite decimo octauo, *Canon* (ait) *Missæ, submissa voce, excepta dominica oratione, pacis exoptatione, Agni Dei inuocatione, & postrema populi salutatione, quemadmodum hactenus à Catholicis factum est summa religione, vt mysteriis tremendis sua conseruetur authoritas, pronuncietur.* Hinc nouissimè Concilium TRIDENTINVM sessione vigesima secunda, quæ est sexta, sub Pio quarto, capite quarto, *Cum* (ait) *sancta sanctè administrari conueniat, sitq; hoc omnium sanctissimum sacrificium, Ecclesia Catholica, vt dignè reuerenterque offeretur ac perciperetur, sacrum Canonem multis antè seculis instituit, ita ab omni errore purum, vt nihil in eo contineatur quod non maximè sanctitatem & pietatem quandam redoleat, mentesque offerentium in Deum erigat. Is enim constat, cùm ex ipsis Domini verbis, tum ex Apostolorum traditionibus, ac sanctorum quoque Pontificum piis institutionibus.* Hoc improbantes anathemate percellit. Plura collige ex dictionibus, Pax, Præfatio, Hymnus, Oblatio, & Missæ ritus & cæremoniæ, &c.

Ambrosius Mediolanens.

Concilium Tridentinum.

Concilium Vasense 2. sub Leone.

Episcopi Aegyptiorum.

Zacharias 1.

Vide quia sacrum Canonem appellat, Calvine.

Concilium Parisiense 3.

Concilium Oxoniense sub Innocentio 3.

Concilium generale Florentinum, cui Iosephus Patriarcha Constantinopolitanus & cæteri Græci Patres interfuerunt.

Nil addendũ nec detrahendum Canoni. Odo Cameracensis Episcopus.

Concilium Augustense.

Canon Missæ submissa voce proferatur.

CANONES PATRVM.

Canones & decreta Patrum inuiolabiliter obseruanda.] De his canonibus multa etiam inferũtur in dictione, Traditio, vnde quod hîc minùs reperies, scito te illic reperturum. Itaque vt fœlicitèr ordiamur (plura etiam infrà dictione, Concilium, reponenda reseruantes) sic sacris canonibus Patrum & Pontificum deferens CYPRIANVS CARTHAGINENSIS epistolarum libro tertio, epistola decimatertia, quæ est ad Stephanum Papam, contra Martianum Arelatensem, *Seruandus est* (ait) *antecessorum nostrorum, beatorum martyrum Cornely & Lucy honor gloriosus, quorum memoriam cum nos honoremus, multò magis, tum frater charissime, honorificare & seruare gratiate & authoritate tua debes, qui vicarius & successor eorum factus es. Illi enim pleni spiritu Domini, & in gloriosi martyrio constituti, dandam esse lapsis pacem censuerunt, & pœnitentia acta, fructum communicationis & pacis negandum non esse, literis suis signarunt, quam rem nos omnino vbique custimus.* Vide dictione, Pœnitens, & lapsus. Hinc EVSEBIVS I. epistola tertia ad Episcopos Campaniæ & Tusciæ, *Prima salus est, recta fines regulas custodire, & à constituta Patrum nullatenus deuiare. Nec enim potest Domini nostri Iesu Christi prætermitti sententia dicentis: Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* Et Concilium CARTHAGINENSE I. canone decimoquarto, *Quæ facta, vel dicta, vel conscripta sunt in Conciliis, quæ secundum legem inueniuntur, custodire nos oportet. Si quis verò statuta supergressus corruperit, vel pro nihilo habenda putauerit, si laicus est, communione, si clericus est honore priuetur, vniuersi dixerunt placet.* De his latiùs infrà, & in dictione, Conciliorum authoritas. Portò IVLIVS secundus, epistola ad Orientales Episcopos pro Athanasio, *Instituta* (ait) *Apostolorum & Apostolicorum virorum canonesque habetis. His fruimini, his circumdamini, his delectamini, his armamini, vt his fœti, circumdati, delectati, armati, contra cuncta inimicorum iacula persistere valeatis. Satis enim indignum est, quenquam vel Pontificum, vel ordinum subsequentium, hanc regulam refutare, quam beati Petri sedem, &*

Cyprianus Carthaginensis.

Nota. Et Eusebius 1. Papa.

Matth. 16.

Concilium Carthaginense sub Syluestro Pro vel Marco 1.

Iulius 1.

ſequi videat, & docere. *Multum enim conuenit, vt totum corpus Eccleſia in hac ſibimet obſeruatione concordet, quæ inde authoritatem habet, vbi Dominus Eccleſiæ totius poſuit principatum.* Et DAMASVS I. epiſtola quarta, quæ eſt ad Proſperum, & reliquos Epiſcopos Numidiæ, *Omnes* (ait) *decretalia & cunctorum prædeceſſorum noſtrorum conſtituta quæ de Eccleſiaſticis ordinibus, & Canonum promulgata ſunt diſciplinis ita à vobis, & omnibus Epiſcopis, ac cunctis generaliter ſacerdotibus cuſtodiri debere mandamus, vt ſi quis in illa commiſerit veniam ſibi deinceps nouerit denegari, quoniam occurreret veritas ſi falſitas diſpliceret. Et meritò nos, qui ſummæ Eccleſiæ tenere debemus gubernacula, cauſa reſpicit, ſi ſilentio fauearnus errori.* IDEM vt allegat Gratianus cauſa 25. quæſt. 1. cap. Violatores, & allegat quoque generale illud Concilium BASILEENSE ſeſſione 38. *Violatores* (ait) *canonum voluntariè, graniter à ſanctis Patribus iudicantur, & à ſancto Spiritu cuius inſtinctu ac dono dicta ſunt, damnantur: quoniam blaſphemare in Spiritum ſanctum non incongruè videntur, qui contra coſdem ſacros Canones non neceſſitate compulſi, ſed libenter (vt præmiſſum eſt) aliquid aut proteruè agunt, aut loqui præſumunt, aut facere volentibus ſponte conſentiunt. Talis enim præſumptio, manifeſtè vnum genus eſt blaſphemantium in Spiritum ſanctum, quia (vt iam prælibatum eſt) contra eum agit, cuius intu & gratia ſancti Canones editi ſunt, &c.* Hinc etiam SYRICIVS I. epiſtola prima, quæ eſt ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum ſub finem, *Fraternitatis tuæ animum, ad ſeruandos canones & tenenda decretalia conſtituta, magis ac magis incitamus, vt hoc quæ ad tua conſulta reſcripſimus, in omnium coepiſcoporum noſtrorum perferri facias notionem.* Et infrà: *Et quanquam ſtatuta ſedis Apoſtolicæ, vel canonum venerabilia definita, nulli ſacerdotum Domini ignorare ſit liberum, vtilius tamen, atque pro antiquitate ſacerdotij tui, dilectioni tuæ eſſe admodum poterit glorioſum, ſi ea quæ ad te ſpecialiter ſeu generaliter ſcripta ſunt, per vnanimitatis tuæ ſolicitudinem in vniuerſorum fratrum noſtrorum notitiam perferantur, quatenus & quæ à nobis non incauſtè, ſed prouidè ſub nimia cautela & deliberatione, ſunt ſalubriter conſtituta, intemerata permaneant, & omnibus in poſterum excuſationibus aditus, qui iam nulli apud nos patere poterat, obſtruatur.* Et LEO I. epiſtola prima, quæ eſt ad Epiſcopos Campaniæ, Piceni, & Tuſciæ, capite quinto, allegatur à Gratiano diſtinctio nona, capite, Si Romanus, *Ne quid verò ſit* (ait) *quod prætermiſſum à nobis fortè credatur, omnia decretalia conſtituta, tam beatæ recordationis Innocentij, quàm omnium deceſſorum noſtrorum, quæ de Eccleſiaſticis ordinibus, & Canonum promulgata ſunt diſciplinis, ita veſtram dilectionem cuſtodire debere mandamus, vt ſi quis illa contemſerit, veniam ſibi deinceps nouerit denegari.* IDEM epiſtola quinta, quæ eſt ad Dorum Epiſcopum Beneuentanum, ſtatuit, vt nullis violentur exceſſibus ſacri Canones, & Patrum conſtitutiones. Eadémque renouat epiſtola octaua, ad calcem quæ eſt ad Flauianum Conſtantinopolitanum Epiſcopum legere poteris, ò lector. IDEM quoque epiſt 60. quæ eſt ad Maximum Antiochenum Epiſcopũ. *Vniuerſa* (ait) *pacis tranquillitas non aliter poterit cuſtodiri, niſi ſua canonibus reuerentia intemerata ſeruetur. Si quid ſanè ab his fratribus, quos ad ſanctam Synodum Chalcedonenſem vice mea miſi, præter id quod ad cauſam fidei pertinebat, geſtum eſſe perhibetur, nullius erit penitus firmitatis, quia ad hoc tantùm ab Apoſtolica ſede ſunt directi, vt excuſſis hæreſibus Catholicæ eſſent fidei defenſores. Quidquid enim præter ſpeciales cauſas ſynodalium Conciliorum, ad examen Epiſcopale defertur, poteſt aliquam diiudicandi habere rationem, ſi nihil de eo eſt à ſanctis Patribus apud Nicæam diffinitum. Nam quod ab illorum regulis conſtitutionéque diſcordat, Apoſtolica ſedis nunquam obtinebit conſenſum.* IDEM epiſtola quinquageſimatertia, quæ eſt ad Pulcheriã, & aliis locis infinitis cõſtituit, vt & epiſtola quinta, quæ eſt ad Anatolium Epiſcopum Conſtantinopolitanum, & epiſt. 69. ad eundem, & epiſt. 61. ad Theodoretum Cyri Epiſcopum, & epiſto. 63. quæ eſt ad Leonem I. Imperatorem, *Nihil eſt* (ait) *conuenientius fidei defendendæ, quàm his, quæ per omnia inſtruente Spiritu ſancto irreprehenſibiliter diffinita ſunt, inhærere.* IDEM epiſt. 85. quæ eſt ad Epiſcopos Africanos, per Mauritaniam Cæſareenſem, conſtitutos, capite ſecundo, *Supereſt* (ait) *vt concordi obedientia ſalubres ſuſcipiatis hortatus, & nihil per contentionem agentes, ſed ad omne ſtudium deuotionis vnanimes, diuinis & Apoſtolicis conſtitutionibus pareatis, & in nullo patiamini pia canonum decreta violari.* Et CYRILLVS ALEXANDRINVS epiſtola ad Ioannem Antiochenum Epiſcopum, de Partu beatæ Virginis, & humanitatis aſſumptione, quæ lecta eſt actione prima, CHALCEDONENSIS Concilij generalis quarti, coram Patribus, *Nullo modo patimur* (ait) *à quibuſdam concuti, definitam fidem, ſine fidei ſymbolum, à ſanctis Patribus noſtris, qui apud Nicæam conuenerunt. Nec permittitur aut nobis, aut aliis, mutare aliquod verbum ex his, quæ ibidem continentur, aut vnam ſyllabam immutare: memores eius dicentis, Ne tranſeras terminos æternos, quos poſuerunt patres tui. Non enim erant ipſi loquentes, ſed ſpiritus Dei & Patris.* Concilij CHALCEDONENSIS actione prima recitantur, quæ acta fuerunt actione ſecunda, Concilij CONSTANTINOPOLITANI ſub Flauiano vbi MELIPHTHONGVS IVLIOPOLIS Epiſcopus ſic loquitur, *Qui* (ait) *innouant aliquid præter expoſitiones Apoſtolorum & ſanctorum Patrum, & conturbantes Dei Eccleſiam, portent iudicium quicunque illi fuerint.* Idem ibidem ait SABAS PALTOS ciuitatis Epiſcopus, ſimiliter & TRYPHON CHII inſulæ Epiſcopus. Idem & TIMOTHEVS PRIMOPOLITANVS Epiſcopus. Et EVDOXIVS BOSPHORI Epiſcopus. Porrò Concilium CHALCEDONENSE quod generale eſt quartum, ſub Leone I. actionis decimæquintæ, canone primo, & allegatur à Gratiano cauſa vigeſima quinta, quæſtione prima, capite, A ſanctis Patribus, &c. *Regulas* (ait) *ſanctorum Patrum per ſingula nunc vſque Concilia conſtitutas, proprium robur obtinere decreuimus.* Quomodo verò ſint Canonum protectores & promulgatores Principes, habes in dictione Princeps & ſatis euidenter omnes hiſtoriæ de ſanctis Imperatoribus, Conſtantino, Theodoſio, Archadio, Honorio, Theodoſio iuniore, Valentiniano, Martiano, Leone, & reliquis tractant: qui ſuis decretis conſtituerunt, ab omnibus teneri & cuſtodiri canones 4. generalium Conciliorum Nicæni, Conſtantinopolitani, Epheſini, & Chalcedonenſis. Sic & EPISCOPI PAPHLAGONIAE regionis, epiſtola ad Leonem Imperatorem ad calcem Chalcedonenſis ſynodi poſita, profitentur ſe velle ſequi fidem ſanctorum Patrum, Apoſtolicam confeſſionem docentium, *Qui tradiderunt* (ait) *nobis vnam cum fideli populo fidem.* Et Epiſcopi primæ

Damaſus Papa

Concilium Baſileenſe.

Syricius I.

Leo I.

Nicæni Concilij ſummus author.

Cyrillus Alexandrinus.

Nicæna Synodo quantum S. Petro tribuant, attende, Prouerb. 22. Matthæi 10.

Concilium Chalcedonenſe.

Concilium Conſtantinop. ſub Flauiano. Meliphtogus Iuliopolis.

Sabas Paltos.

Tryphon Chij

Timotheus Primopolitanus. Eudoxius Bosphori.

Concilium 4. generale Chalcedonenſe.

Imperatoris edicta pro Canonibus Fmr.

Epiſcopi Paphlagoniæ.

Hæc omnia quæ ſacros Patrũ Canonibus mandantur, ſi obſeruarentur, non ſet nos inuenirent mala, quæ certũ eſt accidere, propterea quòd Dei & Eccleſiæ præceptorum contemptum, ſed nec adhuc finem nos ſorti attigimus, quandoquidem quæ dicitur pax omnipotentis inter inimicos fidei & eccleſiæ (inter chriſtianiſſimos Principes hoc mense Julij anno 1570 exiſtale mortibus & regno bellum, atque exterminium minatur final, Chriſtianis extremum.

GALATIÆ epiſtola ad eundem Principem, *Inſolubilis* (aiunt) *eſt firmitas dogmatum Apoſtolorum patrumque noſtrorum, augmento non egens, imminutionem nequaquam ſuſcipiens, ſed qualis fuit à Patribus conſcripta, & tunc prædicata, vſque ad finem ſeculi conſeruanda eſt, & ab omni nouitate manebit extranea.* GELASIVS I. epiſtola prima ad Epiſcopos Lucaniæ Brutiorum & Siciliæ, capite quarto. *Quo magis hac opportunitate commoniti, obſeruantiam venerandorum canonum propenſius delegamus, ſingulorum graduum cõſcientias admonentes, ne in illicitos prorumpere moliantur exceſſus, &c.* Sed & SYMMACHVS I. epiſtola ad clerum Dardaniæ, Illyrici & Daciæ, *Quando* (ait) *paternarum regularum deſpicimur inuenta, nec eorum quæ bene inſtituta ſunt firmitas vindicatur, huiuſmodi impietatem neceſſe eſt fidei ſemper defectione venire. Nam vbi facilis diſſolutio eſt rationabilis conſtitutionis, ibi omnis ſanctitatis forma corrumpitur Chriſtus impetitur: & quis hoc fidelium patienter accipiat? Inſtituta Patrum reuerenda calcantur, & quis non vitæ mortem iuſta electione præponat? Nam nulla maiora documenta ſunt fidei, quàm vbi temporis ratio ſuadet, vitam ſubdere paſſioni.* Ideò FLAVIANVS CONSTANTINOPOLITANVS epiſtola ad Theodoſium Augustum, quæ recitatur & inſeritur in Breuiario, LIBERATI CARTHAGINENSIS, de cauſa Neſtoriana, contra Eutychetem, cap. 11. ſummopere Patrum conſtitutiones & regulas cuſtodiendas commendat. Hinc & HORMISDA I. epiſtola ad Monachos Palæſtinos & 2. Syriæ lecta in 5. generali Synodo, Conſtantinopoli habita, actione prima, *Omnes* (ait) *ab Apoſtolicis dogmatibus declinantes, fidei abdicatione condemnate. Tenendum eſt vinculum fidei, recuſandáque eſt infidelis communionis lues.* Et infrà, *Per generale ſalutare mandatum vos moneo, quodcunque aduerſariorum canonibus Patrum, ex quibuſque actis prolatum, nullis vos incommodis, mandatis vel nouis diffinitionibus innouet, ſiquidem ſeculares ſunt, & non poſſunt Eccleſias retinere, quoniam his conuenit doceri magis, quàm docere.* Et CLERVS APAMEARVM epiſtola ad Patres quintæ Synodi generalis Conſtantinopoli habitæ, contra ſuum Epiſcopum Petrum, ſummopere commendat Patrum decreta & traditiones, *In his ſeruandis omnem ſacerdotij curam impoſitam, iuxta exempla ſanctorum, qui hæc tenentes, purum* (aiunt) *lumen Eccleſiis donauerunt.* Hinc & EVTYCHIVS CONSTANTINOPOLITANVS Epiſcopus epiſtola ad Vigilium Papam, *Suſcipimus* (ait) *& amplectimur epiſtolas Præſulum Romanæ ſedis Apoſtolicæ, tam aliorum quàm Leonis ſanctæ memoriæ, de rectâ fide ſcriptas, & de quatuor ſanctis Conciliis, vel vno eorum.* Vide & dictione, Libri authentici, & Conciliorum authoritas. Porrò in multis concluſionibus Conciliorum & præcipuè Concilium AVRELIANENSE II. can. 21. qui & vltimus, & Cõcilium AVRELIANENSE III. cano. 32. qui & vltimus, de canonibus Patrum irrefragabiliter ſeruandis ſic ſtatuunt, *Hæc quæ inſpirante Deo, communi conſenſu placuerunt, ſi quis antiſtitum viuentium, vel eorum quos ſpiritus Dei eſſe voluerit ſucceſſores, relicta obſeruationis integritate, cuſtodire & implere neglexerit, reum ſe diuinitatis pariter & fraternitatis iudicio futurum eſſe cognoſcat, quia canones ſuos nec ignorare quenquam, nec diſſimulare, id eſt, prætermittere permittitur.* Vide infrà latiùs Canonum tranſgreſſores, &c. Idem omnino & Concilium AVRELIANENSE IV. cano vltimo ſtatuit, & addit, *Quia* (ait) *iuſtum eſt vt per vnitatem antiſtitum & Eccleſiaſtica fulgeat diſciplina, & inconuulſa maneat conſtitutio ſacerdotum.* Hinc eſt quod & IOANNES III. epiſtola vnica ad Germanos & Gallos, *Omnia decretalia, & cunctorum deceſſorum noſtrorum conſtituta, quæ de Eccleſiaſticis ordinibus, & canonum promulgata ſunt diſciplinis, ita vobis & omnibus Epiſcopis, ac cunctis generaliter ſacerdotibus, cuſtodiri debere mandamus, vt ſi quis in illa commiſerit, veniam ſibi deinceps nouerit denegari, &c.* Et PELAGIVS II. epiſtola prima, ad Epiſcopos Orientis, qui erant factionis Ioannis Epiſcopi, Conſtantinopolitani Epiſcopi, qui ſe vniuerſalem Patriarcham nominabat, *Neceſſe eſt* (ait) *vt concorditer ſalubres ſuſcipiatis hortatus, & nihil per contentionem agentes, ſed ad omne ſtudium deuotionis vnanimes, diuinis & Apoſtolicis conſtitutionibus pareatis, & in nullo patiamini prouidentiſſima canonum decreta violari, quatenus & Nicænorum Canonum conſtituta, & quæ à nobis, vel à prædeceſſoribus noſtris ſunt prouide & ſalubriter decreta, intemerata permaneant in futuro.* Hinc Concilium TOLETANVM III. ſub eodem Pontifice, capite primo, *Permaneant* (ait) *in ſuo vigore, Conciliorum omnium conſtituta, ſimul & ſynodica ſanctorum Præſulum Romanorum epiſtola.* Idem omnino nec diſſimili ſententia Concilium CABILONENSE I. canone ſecundo, *Canonum* (ait) *ſtatuta ab omnibus intemerata ſeruentur, &c.* Eadem de canonibus Patrum ſanxit Concilium TOLETANVM VIII. cano. 11. *Plena decernimus vnanimitate connexi, vt quæcunque pro fidei cauſis Eccleſiaſticiſq; negotiis, aut in præteritis geſtis, aut in præſentibus conſtitutis, aut in futuris etiam decretis, vel ſint, vel fuerint definitiones conſcriptæ vniuerſali authoritate, nullus deinceps contradicere audeat, nullus euertere præſumat, nullus non implere contendat. Nam ſi quis ex religione contra hæc inobediens, aut ſuſurrans, aut certè lacerator, aut inuidus, ac non potiùs eorundem fautor extiterit gratioſus, & honoris ſui, & communionis ſacræ lugeat amiſſione multatus.* Vide infrà Canonum tranſgreſſio. Idem omnino Concilium ANGLICANVM ad calcem, vt refert BEDA VENERABILIS libro quarto hiſtoriæ, capite quinto, Inſuper & canones Patrum, non immutãdos, nec augendos præcipit AGATHO I. epiſtola ad Conſtantinum IV. vt infrà dicemus, Canones non reſcindendi, &c. Vide locum. Plurima quippe ſunt eadem pene confirmantia, quæ ſuis locis reſeruantur inferenda, ne confundamus ordinem. Porrò Concilium NICÆNVM II. quod dicitur 7. generale cano. 1. actio. 7. *His qui ſacerdotalem dignitatem ſortiti ſunt, teſtimonia & ad certè ſe gerendum inſtituta ſunt, canonicarum conſtitutionum deſcriptiones. Quo circa diuinos Canones libenter amplectimur, eorumq; conſtitutionem integram & illabefactabilem confirmamus, quæ edita fuerunt à ſanctis Spiritus tubis omni ex parte beneditis Apoſtolis, & ſex ſanctis vniuerſalibus Synodis, biſque quæ ad huiuſmodi decretorum traditionem localiter, ſeu prouinciatim coacta fuerunt, & noſtris ſanctis Patribus. Ex vno enim omnes eodemq; ſpiritu illuminati, quæ erant vtilia decreuerunt: & quos anathemati quidem trãſmittunt, nos quoque anathematizamus: quos verò depoſitioni, nos quoque deponimus: quos autem ſegregationi, nos itidem ſegregamus: quos autem pœnæ tradunt, nos quoque ſimiliter ſubiicimus.* Idem omnino & Concilium CABILONENSE II. cap. 66. & Concilium MELDENSE, cap. decimotertio, *Si quis* (ait) *publicus diuinæ legis prænaricator, vel pro manifeſtis crimi-*

Gelaſius 1.

Symmachus 1.

Planianus Epiſcop. Conſtantinopolitan.

Liberatus Carthaginen. Diaconus.

Hormiſda 1.

Concilium 2. Conſtantinopol. dictum 5. generale.

Clerus Apamearum.

Euthychius Conſtantinop. epiſcop.

Cõcilium Aurelianenſe 2. Concilium Aurelianenſ. 3.

Concilium Aurelianen. 4.

Ioannes 3.

Pelagius 1.

De hac diſſenſione agemus ad illum Romanæ Eccleſiæ.

Toletanum Concilium 3.

Concilium Cabilonenſ. 1.

Concilium Toletanum.

Concilium Anglicanum. Beda Venerabilis.

Agatho 1.

Concilium Nicænum quod eſt 7. generale

Fides (teſtor) quantâ illud ſit generale & vniuerſale Concilium, teſtant Canonibus & Decreto Patrum nec ſi lum qui ſacro & generalibus interfuere Conciliis, verumetiã quo Prouinciales libros & Diœceſana aſſeruant, ita vt omnia, quæ hic reperiuntur, quæ ex vtriſque deprompta ſunt vnde quanta auctoritate ſuſci prendatur.

Concilium Cabilonenſe.

Concilium Meldenſe.

anno à conſortio fratrum, vel ab omnium Chriſtianorum communione habeatur extraneus. Et Concilium BRACARENSE I. canone vltimo, *Placuit, vt præcepta antiquorum canonum nullus audeat præterire. Si quis autem quaſi contumax tranſgreditur illa, neceſſe eſt vt de ſuo degradetur officio.* Idem omnino ſtatuit Cõcilium TOLETANVM VIII. capitib. 11. & 12. vt ſuprà in dictione, Canones inuiolabiliter ſeruandi, &c. reperies. Idem quoque ſtatuit Concilium MATISCONENSE II. cap. 5. grauiſſima cenſura mandans contemptores canonum perſtringi. Idem iterum Concilium MELDENSE, cap. 13. vt ſuperiori annotatione iam prolatum eſt. Ne te pigeat locum viſitare. Iterum ADRIANVS I. epiſt. ad Iugilrannium Mediomatricenſem Epiſcopum, poſita ad calcem Synodi Francfordienſis, recenſens ſtatuta Græcorum. Et ſuperiùs allegati Concilij Carthaginenſis III. decretum laici contemptores, &c. *Prouidendum eſt* (ait) *ne in aliquo Apoſtolica aut canonica decreta violentur. Sic odit Deus eos, qui aduerſus patres armantur, vt patrum inuaſores, qui omni mundo infamia notanturidèo generali decreto conſtitutum, vt execrandi, & anathema ſint, & velut prævaricator Catholicæ fidei ſemper apud Dominum reus exiſtat, quicunque Regum vel potentum, deinceps canonum cenſuram in quocunque crediderit, vel permiſerit violandam.* Et Concil. TOLETANVM XII. can. 3. *Matiorum inſtitutionibus contraire, & ſanctorum Patrum decreta conuellere, quid aliud eſt quàm vinculum ſocietatis Chriſti abrumpere, & vſurpata præſumptionis licentia fatum totius Eccleſiæ diſſipare?* Et ad calcem, poſtquam omnes prædicti Concilij patres ſubſcripſerunt, ſub pœna excommunicationis interdicunt, ne quis Patrum decreta tranſgredi præſumat, inſuper & partem decimam ſuæ facultatis, fiſci partibus ſociandam amittat: ſi nihil habuerit facultatis, cum ignominia & infamia perpetua, iubetur 59. ictibus verberari. Et ſubſcripſit huic decreto Eringius, & omnes Patres. Ideo præcipit ZACHARIAS I. Bonifacio I. Archiepiſcopo Moguntinenſi epiſt. 4. ad eundem vt dicemus etiam in dictione, Romana ſedes conſulenda, &c. ſed & NICOLAVS I. in decretis, quæ allegat Gratianus cauſa 35. quæſt. 2. cap. Si quis, *Si quis dogmata, mandata, interdicta, ſanctiones, vel decreta pro Catholica fide, vel Eccleſiaſtica diſciplina, pro correctione imminentium vel futurorum malorum, à ſedis Apoſtolicæ præſule ſalubriter promulgata contemſerit, anathema ſit.* Et diſtinct. 11. cap. 2. Michaëli Imperator. *Quod à ſedis Apoſtolicæ rectoribus plena authoritate ſancitur, nullius conſuetudinis occaſione remouetur.* Et diſtinct. 20. Scribens clero Conſtantinopolitano, *Si decreta* (ait) *Romanorum Pontificum non habetis de negligetu atque incuria, eſtis redarguendiſi verò habetis, & non obſeruatis, de temeritate eſtis corripiendi, atque increpandi.* Et Concilium MELDENSE, can. 13. & 16. *Quicunque ſuperbia facibus accenſi, vel proteruia ſtomachati, hæc quæ pro ſanctæ noſtræ Eccleſiæ tranquillitate ſacerdotalis, rigore, & Regia dignitate à nobis vnanimiter definita, manibusq; propriis roborata ſunt, violare, aut quolibet argumento irrumpere tentauerint, placet eos omnes anathematizari, &c.* Hoc iterum renouat & can. 79. Præterea non licere Imperatori, nec Principi, hæc decreta tranſgredi & canonum violare, expreſsè ſtatuit ADRIANVS I. & alij, ſicut Concilium ROMANVM VI. ſub Symmacho I. vt dictione Imperator, dicemus. Multa erant hîc adhuc inferenda, ſed in dictione, Traditio, & Concilium, opportuniùs dicentur. Vide ſequentia.

Concilium Bracarenſe 1.

Concilium Toletanum 7.

Concilium Matiſconen. 2.

Concilium Meldenſe.

Adrianus 1.

Concilium Toletanum 12. ſub Eringio rege.

Vtinam hæc etiam lex ſeruaretur noſtris temporibus. Zacharias 1.

Nicolaus 1.

Concilium Meldenſe.

Adrianus 1. Concilium Romanum.

Canones patrum non reſcindendi, aut innouandi.] EPHESINVM I. Concilium canone primo. *Si quis voluerint ea, quæ de quaſque vetta ſunt in Concilio Epheſino, quocunque modo reſcindere aut labefactare, ſanctum conſtituit, vt ſi Epiſcopi vel clerici fuerint, de ſuo gradu prorſus excidant ac deſtituantur, ſin autem laici, vt ſint excommunicati.* Et Cõcilium CHALCEDONENSE quod fuit quartũ generale. Actione prima, vbi patres ſe aſſerunt congregatos, non vt fidem exponant, *quam ſancti* (ait) *patres noſtri expoſuere, ſed vt inquiramus quæ emerſerunt, ſi conueniant ſanctorum Patrum decretis. Nec enim oportet* (ſubdunt) *ſanctorum Patrum fidem innouare.* Et dixit ſancta Synodus, *Si quis innouat, anathema ſit: ſi quis diſcutit, anathema ſit. Sanctorum Patrum fidem ſeruemus.* Idem & CYRILLVS ALEXANDRINVS, vt iam allegauimus. Et AGATHO I. ad Imperatorem Conſtantinum IV. & fratres eius Heraclium atque Tiberium epiſtola quæ lecta eſt, coram patribus ſextæ generalis Synodi, vtilitatem Conciliorum deſcribens, inter cætera ſic ait, *Quæ regulariter a ſanctis atque Apoſtolicis prædeceſſoribus, & venerabilibus quinque conciliis acta ſunt, cùm ſimplici ate cordis, & ſine antiquitate à Patribus tradita fidei conſentaneum, vnum ac præcipuum bonum habere ſemper optantes, atque ſtudentes, vt nihil de eis quæ regulariter definita ſunt, minuatur nihil mutetur, vel augeatur. ſed eadem & verbis & ſenſibus illibata à nobis cuſtodiantur, &c.* vide Conciliorum authoritas, &c. & Traditio, & ſequentia ex NICOLAO I. pagina ſequenti.

Ephesinum 1. cõcilium quod fuit 3. generale ſub Cœleſtino 1.

Concilium Chalcedonenſe 4. generale.

Cyrillus Alexandrinus. Agatho 1.

Canones Patrum aliquando neceſsitate variantur & immutantur.] Narrat STANISLAVS HOSIVS, modernus ſcriptor, Epiſcopus Varmienſis, contra Brentium libro ſecundo de legitimis iudicibus, rerum Eccleſiaſticarum priora Concilia aliquoties poſterioribus emendari, eò quòd quædam ſuperioribus ſeculis quadrare poterant, quæ poſterioribus minimè conuenire vel ipſa magiſtra rerum experientia compertum eſt: vt latius Alle Doctor proſequitur. oro te, lector, adi locum. Nam ſatis prolixus eſt: cæterùm vt cœpto more pergamus GELASIVS I. epiſtola prima, quæ eſt ad Epiſcopos Lucaniæ, Brutiorum, & Siciliæ, capite primo, allegatur à Gratiano cauſa 1. quæſt. 7. cap. Neceſſaria, *Neceſſaria rerum diſpoſitione conſtringimur, & Apoſtolicæ ſedis moderamine conuenimur, ſic Canonum Paternorum decreta librare, & retro Præſulum deceſſorumque noſtrorum præcepta metiri, vt quæ præſentium neceſſitas temporum reſtaurandis Eccleſiis relaxanda depoſcit, adhibita conſideratione diligenti, quantum poteſt fieri, temperemus, quo nec in totum formam veterum videamur excedere regularem, & in reparandis militiæ clericalis officiis, quæ per diuerſas Italiæ partes, ita belli famiſque conſumpſit incurſio, vt in multis Eccleſiis vſquequaque deficiente ſeruitio miniſtrorum, niſi remittendo paulìſper Eccleſiaſticis promotionibus antiquitus internalla præfixa remaneant (ſine quibus adminiſtrari nequeant) ſacris ordinibus Eccleſiæ fundituſ deſtituæ, atque in plurimis locis per inopiam competentis auxilij ſalutare ſubſidium redimendarum deſit animarum, noſq; magno reatu ſi tanto coærtante periculo nõ aliquatenus conſulamus videamur tenuiſſe.* Et ſubdit capite ſecundo, & allegatur iterum à Gratiano diſtinct. quinquageſima quinta, capite Priſcis, *Priſcis igitur pro ſui reuerentia mandatibus*

Stanislaus Hoſius Cardinalis S. Laurentij, & præſidens in cõcilio Tridentino, Epiſcopus Varmienſis.

Gelaſius 1.

Hic noteſtatur ea, quæ Gratianus canones & Decreta Patrum citatione præterguta.

Gelasius I.

testatur GELASIVS I. in commonitorio ad Faustum Magistrum, &c. Vt loco prænotato dicetur. Mouet etiam me, quòd cùm Caluinistæ sint infensissimi hostes canonum & decretorum Pontificum, tamen ad suas tegendas nequitias, cùm quidpiam sibi vident patrocinari, libenter amplectuntur; quod ex conferentia Parisijs nouissimè celebrata anno. 1566. mense Iulio & Augusto, inter duos Doctore. Sorbonicos. & duos Caluinologos Ministros satis constat. Allegant quippe, vt reprobent Concomitantiam in sacrificio Eucharistiæ, illud decretum Iulij Papæ epistola ad Episcopos Aegypti, quod & allegat Gratianus de consecratione distinct. 2. capite cùm omne crimen atque peccatum oblatis Deo sacrificiis deleatur, &c. Quod alibi reponemus & sic variis in locis Canonum aduersarij canones obiiciunt. Vide Hæreticus, &c. Et Concilium Hæretici auersantur.

Conferentia Parisiensis.

CANONICVS.

Canonicorum vita & conuersatio & officium. Concilium ARELATENSE III. allegatur in quibusdam libris decretorum sub titulo de vita clericorum, &c. *Prouidendum* (ait) *necesse est Episcopo, qualiter canonici viuere debeant, nec non & Monachi secundum ordinem canonicum vel regularem viuere studeant, vt ait Apostolus: vnusquisque in ea vocatione in qua vocatus est permaneat.* Et adhuc iterum in alio titulo. *Prouideant Episcopi quem honorem presbyteri pro suis Ecclesijs facere debeant, &c.* Hæc legi inserta in Concilio ARELATENSI IV. cap. 6. sub Carolo Magno & Leonem 3. ita vt credam citius ex hoc quam ex illo predicta esse deprompta sed & sub eodem pontifice & principe Concilium TVRONENSE III. capite 23. *Canonici & clerici ciuitatum, qui in Episcopiis conuersantur, consideranimus vt in claustris habitantes simul omnes in vno dormitorio dormiant, simúlque in vno reficiantur refectorio, quò facilius possint ad horas canonicas celebrandas occurrere, ac de vita & conuersatione sua admoneri & doceri, victum & vestimentum iuxta facultates Episcopi accipiant, ne paupertatis occasione compulsi, per diuersa vagari, ac turpibus se implicare negotiis cogantur dimissoque Ecclesiastico officio, incipiant indisciplinatè viuere, & proprijs deseruire voluptatibus.* Idem omnino renouat Concilium MOGVNTINENSE I. sub eodem Imperatore capite 9. & Concilium RHEMENSE sub eodem. capite 8. vbi & canonicis lecti sunt canones. vt vnusquisque legem vitamque suam minimè ignoraret. Idem omnino & Concilium MELDENSE cap. 53. vbi etiam ordinantur, vt tam sani quàm infirmi canonici vestiantur canonicè, atque sub custodia canonica in claustris degant. Posuissem vtique conciliorum suprà memoratorum textum, sed quod primum statuit, cætera tantùm confirmare videntur, verùm ex multis verbis & prolixioribus, quàm hìc possent inseri. Canonicorum vitam officium & conuersationem colligemus ex illo Concilio AQVISGRANENSI I. capite 114. reliqua deprehendes in dictione Clericus, & Monachus. Præfatum quippe Concilium canonicorum & monachorum vitam perstringens, sic ait: *Patres ex veteri & nouo testamento collegerunt sententias, quibus docent quæ præcepta specialiter monachis, quæ generaliter cæteris conueniant Christianis.* Deinde capite 115. sic infert: *Quia euidenti authoritate liquet, canonicam institutionem præstare cæteris institutionibus: debent* (necesse est) *qui huius professionis censentur nomine, procurare qualiter in semetipsis, eandem institutionem vita & moribus exornent, potius quam dehonestent. Quoniam qui tantæ authoritatis institutione pollent, & se aliis imitabiles præstare debent, verendum est ne, quod absit, a proposito exorbitauerint, regno Dei indigni fiant. Quamquam enim canonicis, quia in sacris canonibus illis prohibitum non legitur, liceat linum induere, carnibus vesci, dare & accipere proprias res, & Ecclesiæ, cum humilitate & iustitia habere, quod monachis qui secundum regularem institutionem, artiorem ducunt vitam, penitus inhibitum est: tamen in cauendis vitiis & amplectendis virtutibus eorum & monachorum distare non debet vita. Monachi namque qui Euangelicum præceptum sequentes, distractis atque renunciatis patrimoniis, sua Christo dedere, meritò de facultatibus Ecclesiæ subsidium suscipiunt temporale, vt quia tanto mentis desiderio cœlestia appetunt, sic in hac peregrinationis via sumptibus Dominicis sustententur, quatenus ad ea quæ contempserunt, minimè redire qualibet necessitatis causa compellantur: & quia nihil sibi proprium reliquerunt, manifestum est illos copiosius Ecclesiæ sumptibus, quam canonicos qui suis & Ecclesia licite vtuntur rebus, indigere.* Vide rogo in dictione, Facultates Ecclesiæ vt dispensandæ, & vt eis sit vtendum, non abutendum, &c. capite autem 117. de muniendis diligenter canonum claustris tractat. *Ne lupus* (ait) *inuisibilis aduenias quo ouile Domini ingredi & aliquam ouium subripere valeat.* Eosque discretè congregandos solicitè admonet præpositos, ne plures quàm oportet, & possibilitas Ecclesiæ supperit, in congregationem admittant, nec eos quos rationabiliter gubernare possunt, causa auaritiæ excludant: quod & aliàs de Monachis videre est, vt dicemus suo loco, denique Patres præfati Concilij cap. 121. 122. 123. de cibo & potu æqualiter omnibus diuidendo constituunt. *Quamquam enim* (aiunt) *plerique subditorum à prælatis, rebus quibuslibet aliis plus cæteris meritò soleant honorari, in hac tamen societate secluſa, personarum acceptione vna debet cibi & potus æqualitas esse. Quapropter communi voto communique consensu, sacro conuentui statuere placuit, vt omnibus locis, maioribus scilicet & minoribus, accipiant singuli canonici per singulos dies quatuor libras panis: & vbi regio vini ferax fuerit, accipiant per singulos dies quinque libras vini: si tamen sterilitas impedimento non fuerit temporis. Nam tunc si præpositi, quantum debent, dare vinum canonicis nequeunt, id quod dederint, sic discretè & temperatè distribuant, vt omnes communiter contententur. Dent etiam eis pulmentum iuxta quod vires suppetunt, & loca eis congrua attribuant, in quibus nutrimina fiant, vnde necessaria pulmenta habeant, exceptis his quæ de Ecclesijs, villis, vel oblationibus fidelium accipiunt. Habeant etiam idem canonici hortos olerum, vnde cum cæteris additamentis aliquod pulmentum quotidie in refectorio sibi vicissim ministrent. Quapropter studeat vnusquisque prælatus, vt familia Christi annonam spiritualem carnalemque subministret* (vide & Episcopi officium) *& studeat vt canonici religiosissimè ordinem canonicum seruent, & prælatis suis ac magistris honorem debitum humiliter impendant, vt horis canonicis diuinum officium deuotissimè expleant intus foris que, non solum habitu & actu, sed etiam ipso incessu irreprehensibiles existant, vt non otio vacent, non vaniloquio inseruiant, non detractionibus & cæteris vitiorum illecebris succumbant, sed potius aut orationi, aut lectioni, aut quibuslibet Ecclesiæ*

Concilium Arelatense 3.

1. Corinth. 7. Ore vt hæc confirmatur cum vita & moribus canonicorum nostri temporis.

Concilium Arelatense.

Concilium Turonense 3.

Concilium Moguntinense 1.

Concilium Rhemense.

Concilium Meldense.

Concilium Aquisgranens. 1. sub Ludouico 1. Imperatore.

Hæc nostri legant & intelligant & adimpleant Canonici.

Canonicorum vita debet conformis esse vitæ monachorum: sed nunc & horum & illorum satis scandalosa est in plerisque locis.

Taxatio cibi & potus Canonicorum.

De officijs diuinis, qualiter ea Ind. debeant celebrare canonici.

aut certè propriis vtilitatibus vacent, aut etiam doctrinis ſanis, & diuerſarum artium eruditantur diſciplinis, ita videlicet vt nullus in congregatione inutilis aut otioſus exiſtens ſtipendia Eccleſiæ inofficioſè accipiat, & omnes in dormitorio, niſi quem infirmitas aut ſenectus id facere prohibuerit, dormiant. Et cap. 124. ſubditur. *Canonicis totis viribus elaborandum eſt vt & indumenta virtutum habeant interius, & per immoderatum cultum caueant dehoneſtare religionis dignitatem exterius:* Vt fuſius in dictione Ornatus Clericorum, &c. inuenies. Denique eis iniungitur, vt horas canonicas religioſè obſeruent, & mox vt datum fuerit ſignum feſtinatò omnes ad Eccleſiam conueniant, quam non pompaticè, vel inhoneſtè, vel incompoſitè, ſed cùm reuerentia & Dei timore ingrediantur. Et ibi omnes ab otioſis ſermocinationibus auditum pariter caſtigent & linguam in Eccleſia cùm timore & veneratione ſtantes, aut orent, aut cantent, aut audiant. Sed hæc latiùs tractantur in dictione Horæ Canonicæ. & in dictione, Officium diuinum vt perſoluendum ex Concilio BASILEENSI ſeſſione 21. perge ad locum. Prædicti autem patres ſubiungunt capite 144. eis omnimodo interdicentes fœminarum acceſſus (vide Clericus fœminarú, &c.) & ieiunium ament, hoſpites colligant, pauperes recreent, nudos veſtiant, infirmos viſitent, mortuos ſepeliant, in tribulatione poſitis opem ferant, dolentem conſolentur, amori Chriſti nihil præponant, charitatem non derelinquant, & cætera opera ſancta exequantur: de quibus infrà dictione, Clericus, dicetur. Denique capite 138. 39 & 140. De Præpoſitis, Cellariis, Portariis, & infirmariis Canonicorũ tractant. Atque de Hoſpitalibus, quibus eligendis ſummam volunt curam adhiberi, vt ſtrenui ſint & fideles, ac virtutibus ornati, vt tale officium ſibi commiſſum fideliter exequantur: vt dicetur ſuo loco. Porrò hæc ſupradicta iterum renouat & confirmat Concilium AQVISGRANENSE II. capite 5. de ordine rectorum. De reformandis porrò canonicorum exceſſibus habes dictione Exceſſus. Ex Concilio LATERANENSI ſub Innocentio 3. 1215. Patrum, capite 7. vt, ſi canonici renuerint, vel in contemptum Epiſcopi ceſſauerint à diuinis, Epiſcopus Metropolitano negotium deferat, qui legatus à ſynodo ſancta œcumenica eligitur in hac parte, vt taliter eos per cenſuram Eccleſiaſticam cognita veritate caſtiget, quod pœnæ metu talia de cætero nõ præſumant. Vide dictione, exceſſus. Sed & Concil. SENONENSE c. 4. par. 3 *Canonicorum, aitvita eorum ſonet titulo, reſpondeat nomini, ſint re ipſa, vt ſint nomine, canonici, id eſt regulares. Neque enim clam eſt primam eorum originem, monaſticæ diſciplinæ fuiſſe. Imitentur Apoſtolos, & naſcentis Eccleſiæ miniſtros, quorum erat cor vnum & anima vna, qui quotidie, vt in actis Apoſtolicis legimus, perdurantes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, ſumebant cibum cum exultatione & ſimplicitate cordis, perſeuerantes in orationibus, collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem. De tali conuentu pſaltes dicit, ecce quàm bonum, & quàm iocundum, habitare fratres in vnum. Qui & compellans ac prouocans eiuſcemódi conuentum ait, ecce nunc benedicite Domino, omnes ſerui Domini, qui ſtatis in domo Domini in atriis domus Dei noſtri. Porrò Eccleſiæ collegiatæ quandam vetuſtatem ſpirant, & Eccleſiæ primitiuæ inſtitutum præ ſe ferunt quod vel forma ædificiorum oſtendit, quæ canonicos prope templum, in vnum pene habitaculum col-*

Obſero qui hæc legis, num dici poſſit relaxata honeſtate dormitorium? Quæ enim ratio eſſet & pompam anteire & oſtii tempora obſeruare, inde chrismæ præ confuſione, miſeriori Eccleſiæ ſtatui reſpondere?

Concilium Baſilienſe.

Concilium Aquigranenſe.

Concilium Lateranen. ſub Innocentio 3.

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato, Archiepiſcopo & Cancellario.

Origo Canonicorum. Actuum 4. Actuum 2. Pſal. 33.

locauit, vt procul à promiſcua multitudine ſeparati, diuinis pariter laudibus iugiter inſiſterent. Quemadmodum autem debeant in choro officium decantare, & de diſciplina pſallendi, eadem repetunt ſubſequenter. Patres prædicti concilij, quæ & ſuperiùs allegata ſunt. Vide etiam dictione, Officium diuinum. Et clericus diuinis interſit, &c. Plura præterea de capitulis canonicorum quotidianis, de non exigenda pecunia ſtatuaria, à canonico recenter admiſſo ob anteceſſorem. Et moderandis expectantiis inter viſitandum, ac pluribus aliis negotiis ad canonicos ſpectantibus agitur, capitibus 18. 21. 22. & aliis. Vide oro, ſi lectione prolixiori animam cupis explere, locum. Porrò Concilium AVGVSTENSE ſub Othone Cardinali cap. 9. Canonicis iniungit, vt decanis ſuis obediãt, diuinis omnibus interſint, qua decet modeſtia, grauitate, & pietate vt iam ſuperiùs expreſſum eſt, & locis notatis dicetur. Hæc omnia & plura renouat & confirmat Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 24 quæ fuit 8. ſub Pio 4. cap. 12. & 13. decreti reformationis. ſed difficile eſſet hic omnia complecti. Perge ad dictionem, Clericus, Epiſcopus, &c. Et Beneficia, Vbi etiam eis iniungitur ordines ſacros aſſumere, ſi frui volunt ſtipendiis.

Concilium Auguſtæ ſub Othone Cardinali.

Concilium Tridentinum.

Canonicus an poſsit regis negotiis inſeruire.] Conc. MELDENSE Can. 88. *Canonicorũ qui in parochiis tonſurantur & eruditur, interdum etiam & ordinantur ſine authoritate, dignitas regalis in ſuum periculum non dignetur recipere, præſertim cùm eos ſalubriter & authoritatiuè poſſit habere. Quapropter cùm quilibet canonicorum ad regiam venerit maieſtatem, & ſuo ſe voluerit mancipare ſeruitio, conſenſu Epiſcopi ad cuius diœceſim pertinere dignoſcitur, eum recipiat, & ſi in ordine clericali eum promouere voluerit manus ipſius impoſitione ad Eccleſiaſticum ordinem Sancti ſpiritus munere, ſi dignus fuerit, conſecretur, quatenus & diuina authoritas vigeat, & regalis dignitas obſequatur, & ſalus ordinantis & ordinati atque iubentis in omnibus obſeruetur. Alioquin hæc ſtatuta tranſgredientes, canonica ſubigantur ſententia.* Vide Clericus.

Meldenſe ſub Carolo Iuniore anno 845.

CANONIZATIO.

De Canonizatione ſanctorum, quomodo fiat, & qui ritus ſeruandi, & quæ ſint 12. ſolemnitates, quæ obſeruantur, ampliſſimo tractatu diſſeruerunt THOMAS AQVINAS, & poſt illum ANTONIVS FLORENTINVS Archiepiſcopus. Thomas quidem quodlibeto 9. articulo vltimo, Antonius autem parte 3. ſummæ ſuæ titulo 12. capite 7. & titulo 22. capite 5. Paragrapho 5. & nouiſſimè IOANNES VIGNERIVS Granatenſis Inſtitutionum Theologicarum de virtute fidei cap. 10. § 1. Veritat. 4. De canonizatione ſanctorum: vbi multa quidem & ſalubria & digna ſcitu deſcribit, quæ hic inferere non licet per otium lector diligens locum viſitabit. Quòd autem ſummi Pontifices hanc ſibi ſoli authoritatem vindicent, teſtis eſt PLATINA CREMONENSIS, in geſtis eorumdem & ſignanter meminit in vita Alexandri 3. quod ſcilicet ille auditis legatis qui ex Anglia venerant, cognitiſque beati Thomæ miraculis, eum in numerum ſanctorum retulit. Idem Epiſtola ad Ludouicum Regem Franciæ ſanctum Bernardum canonizauit. *Quoniam (ait) ſanctæ recordationis Bernardus quondam Abbas Clarenallis, & Deo ſemper charus, & tam*

Thomas Aquinas. Antonius Florentianus.

Ioannes Vignerius.

Platina Cremonenſis.

Alexander 3.

tibi

tibi quàm vniuerſo regno tuo gratus extitit & acceptus, cum ad gloriam Dei & exaltationem Eccleſiæ, & totius regni canonizandum decreuimus, & inter beatiſſimos confeſſores feſtiua celebritate colendum, tam de miſericordia Dei, & Beatorum Petri & Pauli, Apoſtolorum eius confiſi meritis, quàm ſua conuerſationis & ſanctimonia non ignari, &c. Ad hunc modum multas à ſummis pontificibus factas canonizationes legimus ſicut eſt canonizatus à CLEMENTE V. Petrus Cœleſtinus ordinis noſtri fundator: à BONIFACIO VIII. Ludouicus Rex Franciæ: à IOANNE XXII. Thomas de Aquino, ordinis Prædicatorum: & ab EVGENIO IV. Nicolaus Tolentinus ordinis eremitarum S. Auguſtini: à PIO II. Katharina Senenſis ordinis S. Dominici: à LEONE X. S. Franciſcus à Pola, fundator ordinis Minimorum: & cæteræ multæ leguntur canonizationes factæ à ſummis Pontificibus, quas brevitatis ſtudio pertranſeo eſt etiam ad calcem Concilij BASILEENSIS epiſtola ducis Burgundiæ Philippi, qua obſecrat patres eiuſdem Concilij, vt inceptam in Concilio CONSTANTIENSI & tentatam canonizationem S. Petri Lucembùrgenſis effectui mancipare debeant. Huius glorioſiſſimum corpus, ſtupendis clarens miraculis, in monaſterio Cœleſtinorum Auenionenſium requieſcit. Eius feſtum illic recolitur die 5. Iulij non tamen canonizatus eſt. Vide dictione Sancti & Reliquiæ. Vide infrà dictione Cardinalis, ex Conſilio Baſileenſi ad calcem.

Clemens 5.

Bonifacius 8. Ioannes 22.

Eugenius 4.

Pius 2. Leo 10.

Concilium Baſileenſe.

Canonizatio 5. Petri Lucenburgéſis, cuius corpus in monaſterio noſtro Cœleſtinorum Auenionenſiũ requieſcit, procurata per Ducem Burgúdiæ in concilio Baſilienſi.

CANTOR.

Cantoris officium.] Concilium LAODICENVM cano. 15. *Non oportet amplius, præter eos qui regulariter cantores exiſtunt qui & de codice canunt, alios in pulpitum conſcendere, & in Eccleſia pſallere.* Et ſubdit canone 17. *In proceſſionibus non connectere, id eſt ex diuerſis verſibus & ſenſibus libri, vnum canticum minimè coniungere, ſed ſingulorum pſalmorum ordinabiliter in medio debet fieri lectio.* Hinc de ordinatione & officio eiuſdem Concilium CHALCEDONENSE IV. cui interfuit Auguſtinus cap. 10. allegatur à Gratiano diſtinctione 23. cap. Pſalmiſta. *Pſalmiſta, id eſt, cantor non poteſt abſque ſcientia Epiſcopi, ſola iuſſione preſbyteri officium ſuſcipere cantandi, dicente ſibi preſbytero: vide vt quod ore cantas, corde credas, & quod corde credis operibus comprobes.* Hinc etiam Concilium ROMANVM ſub Gregorio I. capite 1. Eo quòd diaconi in ſede Romana ſolebant non officio Euangelizandi, ſed cantui vacare. Hoc Gregorius abrogauit. *Quia (ait) ad ſacrum miniſterium blanda vox quæritur, quæ congrua vita negligitur, & cantor miniſter Deum moribus ſtimulat, cum populum vocibus delectat, Ideo præſenti decreto conſtituo, vt in ſede hac ſacri altaris miniſtri cantare non debeant, ſolumque Euangelica lectionis officium inter miſſarum ſolemnia exoluant. Pſalmos verò ac reliquas lectiones, cenſeo per ſubdiaconos, vel ſi neceſſitas exigit, per minores ordines exhiberi. Si quis autem contra hoc decretum meum venire tentauerit, anathema ſit.* Et Concilium AQVISGRANENSE I. ſub Carolo Magno citat præcedens decretum Laodicenum cap. 76. capite autem 133. ſic loquitur. *Tales ad legendum, cantandum & pſallendum, in Eccleſia conſtituantur, qui non ſuperbè ſed humiliter debitas Domino laudes perſoluant, & ſuauitate lectionis ac melodia & doctos demulceant, & minus doctos erudiant, plúſque velint in lectione vel cantu populi ædificationem, quàm popularem vanißimamque adulationem. Qui verò hæc doctè peragere nequeunt, erudiantur priùs à magiſtris, & inſtructi hæc adimplere ſtudeant, vt audientes ædificent.* Et cap. 137. *Cantorem autem ſimul, traditum eſt à ſanctis patribus, & voce, & arte præclarum illuſtremque eſſe oportet, ita vt per oblectamenta dulcedinis animos incitet audientium. Cantores itaque non propter donum ſibi collatum ſe cæteris ſuperbiendo præferant, ſed humiliter ſocios exhibeant. Et prouidendum eſt illis quando temperatè, quandóve ſubmißè diuinum agatur officium, ſcilicet vt ſecundum numerum clericorum & officij qualitatem, cantum protendant, & voces moderentur caterorum. Sonum etiam vocalium literarum bene atque ornatè perſtrepent. His verò qui huius artis minùs capaces ſunt, donec erudiantur, melius conuenit vt ſileant, quàm canendo quod neſciunt, aliorum voces diſſonare compellant. Pſalmi namque in Eccleſia non curſim & exceſſiuè, atque inordinatis, ſeu intemperatis vocibus, ſed planè ac dilucidè, & cum compunctione cordis recitentur, vt & recitantium mens illorum dulcedine paſcatur, & audientium aures illorum pronunciatione demulceantur, quoniam quamuis cantilenæ ſonus in aliis officiis excelſa ſoleat edi voce, in recitandis tamen pſalmis, huiuſcemodi vitanda eſt vox. Conſtituuntur autem ſeniores, qui in cantorum ſchola ſint, ne hi qui diſcere debent, otio vacent aut inanibus & ſuperuacuis fabulis inſtent. Cantoribus autem ſtudendum eſt, ne donum ſibi diuinitus collatum vitiis fœdent, ſed potius illud humilitate, in caſtitate, & Sobrietate, & cæteris ſanctarum virtutum ornamentis exorent, quorum melodia, animos populi circunſtantis, ad memoriam amoremque cœleſtium, non ſolùm ſublimitate verborum, ſed etiam ſuauitate ſonorum quæ dicuntur erigat. Si verò ſuperbi exiterint, & artem quam diuinitus adiuti didicerint: aliis inſinuare renuerint, grauiter ac ſeuerè iudicentur.* Præterea CAROLVS MAGNVS in conſtitutionibus ſuis de cantu Eccleſiaſtico, nocturnis & diurnis horis ritè peragendo mandat. Vide ſequentia.

Concilium Laodicenum.

Concilium Chalcedonenſe 4.

Concilium Romanum ſub Gregorio 1.

Concilium Aquiſgranenſ. 1.

Qualiter ſit diuiſe & ordinate cãtandum.

Carolus Magnus Imperator.

CANTVS.

Cantus Eccleſiaſticus Aſtruitur.] Quandoquidem dericnt Catholicorum morem Hæretici, & alternatim verſus in choro decantantes ſubſannant: ab initio naſcentis Eccleſiæ ſic huiuſmodi morem ſumpſiſſe initium, liquido pandi poteſt. Quandoquidem ille veteriſſimus author PHILO IVDAEVS libro de vita contemplatiua deſcribens Egyptiorum monachorum vitam & conuerſationem, vt etiam meminit NICEPHORVS CALLISTVS libro 2. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. 16. *Non ſolùm autem* (ait Philo) *contemplationi vacant, ſed alternatim nouos etiam hymnos, carmina & laudes, in Deum omni genere grauiorum numerorum atque rhythmorum componunt, ſolitique ſunt apud eos cantari hymni ita vt cùm vnus certis conſeratis numeris rite atque decenter præeat, reliqui tacite illum audientes, hymnorum tandem extremas partes concinant, &c.* Vt videbis latiùs expreſſum in dictione Monachorum origo, &c. Sed & ethnicus ille PLINIVS SECVNDVS, qui proconſul in Aſia ſub Traiano erat, libro decimo epiſtolarum, epiſtola ad Traianum quæ ſic incipit, ſolemne eſt mihi, &c. De Chriſtianis ſui temporis refert, Chriſtianos ſolitos eſſe, ſtato die antè lucem conuenire, carmenque Chriſto quaſi Deo dicere ſecum inuicem, ſeque ſacramento non in

Philo Iudæus

Nicephorus Callistus.

Plinius ſecundus Nouocomenſis.

ſcelus aliquod obſtringere, &c. Quod etiam recenſet EVSEBIVS CAESARIENSIS libro 3. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ capite 26. quod & ſuo tempore ſolitum factitari memorat TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro Apologetico aduerſus gentes capite 2. CASSIODORVS SENATOR qui Tripartitam digeſſit hiſtoriam libro 10. capite 9. narrat quod Eccleſia antiphonas decantandi ab Ignatio ſumpſit initium, vidit enim Angelorum viſionem, quomodo per antiphonas ſanctæ Trinitati dicerent hymnos. Iſque modum viſionis antiphonæ tradidiſſe probatur Eccleſiæ, & ex hoc ad cunctas tranſmiſit Eccleſias. Hinc eſt quod antiquiſſimus & gloriosiſſimus IVSTINVS MARTYR epiſtola ad Serenum & enam fratres. *Hymni* (ait) *pſalmi, oda, laudeſque canantur, &c.* Et TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS ſtatim in fine libri 2. ad vxorem. *Sonant* (inquit) *inter Duos pſalmi & hymni, & mutuo prouocant, quis melius Deo ſuo canet.* Et ad calcem libri ſui de oratione, de ſono vocis expreſsè loquitur. Præterea cantus Eccleſiaſtici meminit CLEMENS ALEXANDRINVS libro 6. Stromatum, vbi etiam de muſica diſſerit. Sed & huius meminit celebratum Concilium ANTIOCHENVM contra Paulum Samoſatenum, epiſtola quam huius concilij patres miſerunt ad Dionyſium 1. Papam. & maximum Epiſcopum Alexandrinum. *Quid vobis* (aiunt) *in memoriam reuocemus quemadmodum pſalmos & cantus, qui ad Domini noſtri Ieſu Chriſti honorem decantari ſolent, tamquam recentiores & à viris recentioris memoriæ editos exploſerunt, & in media Eccleſia, ſolemni Paſchatis die, mulieres quæ inanes cantilenas* (quas ſi quis piam audiret planè exhorreſceret) *in ipſius laudem funderent, pararit, &c.* Lege etiam ea quæ ſuperiori dictione cantor, ex Concilio Laodiceno, &c. poſuimus. Meminit cantus Eccleſiaſtici ad ſimilitudinem cantus Moſaici, & veterum Patrum IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia in pſalmos, ſuper illud Pſalmi 95. cantate Domino canticum, &c. Et homilia 59. ad populum Antiochenum, de monachorum vita loquens. *Mox* (inquit) *ſtatim ſurgentes ſtant hymnos cantantes propheticos, multa cum vocis conſonantia, cum aptè compoſitis concentibus. Neque cithara neque fiſtula, nec vllum aliud muſicum inſtrumentum talem emittit vocem, qualem audire licet in profunda quiete & ſolitudine ſanctis cantantibus illis, &c.* Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS huius cantus mentionem facit, in præfatione in pſalmos, atque ſermone 7. in pſalmum 118. ſuper illud, cantabiles mihi erant iuſtificationes tuæ, in loco peregrinationis meæ. *Quæ enim* (ait) *bene tenemus, cantare conſuetimus, & quæ melius cantantur, melius noſtris adhærent ſenſibus. Non enim perfunctorie tranſeamus, quæ legimus, &c.* lege. Hinc idem hymnos alternatim cantandos compoſuit, vt alibi dicemus. Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS meminit infinitis in locis cantus Eccleſiaſtici, & ſpecialiter libro 10. confeſſionum capite 33. *Cum reminiſcor* (ait) *lachrymas meas, quas fudi ad cantus Eccleſiæ tuæ, in primordiis recuperatæ fidei meæ, & nunc ipſo commoueor, non cantu ſed rebus quæ cantantur, cùm liquida voce, & conuenientiſſima modulatione cantantur, magnam inſtituti huius vtilitatem rurſus agnoſco, &c.* Idem in regula ſua. *Non cantetis* (inquit) *niſi quod legitis eſſe cantandum: quod autem non ſcriptum eſt.* Vt cantetur, non cantetur, &c. Vide reliquum dictione hymnus niſi velis videre THOMAM AQVINNATEM ſecunda ſecundæ, quæſtione 90. & eundem Auguſtinum libro 2. retractationum, vbi ſcribit contra quendam Hilarium qui cantui Eccleſiaſtico detrahebat. Meminit & cantus Eccleſiaſtici AGATHENSE Concilium cap. 30. ſuorum decretorum, ſed repoſuimus in dictione, Preces, Oratio, & Hymnus.

Euſebius Cæſarienſis.

Tertullianus Carthaginenſis.

Caſſiodorus Senator.

Ioannes Chryſoſtomus.

Ambroſius Mediolanenſis

Auguſtinus Hipponenſis.

Thomas Aquinas.

Agathenſe Concilium

CANTILENA.

Cantilenæ laſcinæ prohibentur.] Superiori dictione ex Concilio Antiocheno patuit, quàm reprehenſibilis fuerit Paulus Samoſatenus, qui in Eccleſiam huiuſmodi cantilenas turpes inuexit, quod antea prohibuit CLEMENS I. libro 5. conſtitutionum Apoſtolicarum c. 10. *Chriſtianus* (inquit) *fidelis nec carmen ethnicum, neque meretriciam cantilenam canere debet, quoniam contingeret eum in cantione demoniacorum idolorum mentionem facere, & in locum Spiritus ſancti innadet eum Spiritus malus, &c.* Hinc eſt quod, vt in quibuſdam decretis allegatur, cum de funeris cuſtodum diſciplina agit Concilium ARELATENSE III. *Nullus* (inquit) *ibi Diabolica carmina præſumat cantare, nec ioca, nec ſaltationes facere, quæ Pagani docêre Diabolo adinuenerunt.* Vt latiùs dicetur dictione Funus, & Exequiæ. Porrò hæc renouat Cõcilium ANTISIODORENSE I. ſub Deus dedit Papa cap. 9. hinc & AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de decem chordis capite 4. *Quid prodeſt* (ait) *delectari canticis ad tempus dulcibus, in poſterum amaris talibus enim turpitudinibus cantionum animi humani illecti enernantur, & decidunt à virtute defluentes in turpitudinem, & propter ipſas turpitudines poſtea ſentiunt dolores, & cùm magna amaritudine digerunt, quod cum magna dulcedine temporali biberunt. Melius eſt ergo vt nos amara ad tempus cantemus, quæ poſtea dulceſcant in nobis, &c.*

Clemens 1.

Concilium Arelatenſe 3.

Concilium Antiſſiodorenſe 3.

Auguſtinus Hipponenſis.

CAPILLVS.

Capillorum ornatus inhibetur.] Concilium CONSTANTINOPOLITANVM Iel I. quod dicitur 6. generale, canone 96. *Qui Chriſtum per Baptiſmum induerunt, eius in carne vitæ agendæ rationem, imitari profeſſi ſunt. Eos ergo qui capillos ad videntium detrimentum ſcitè excogitatis nexibus adornant & componunt, & infirmis animis eſcam, ea ratione obiiciunt, conuenienti ſupplicio paternè curamus ſubdi, ipſos inſtituentes & temperanter viuere docentes, vt relicta fraude & vanitate, quæ ex materia oritur, ad exitio carentem beatamque vitam, mentem aſſiduè traducant, & in timore puram & ſanctam conuerſationem habeant, & Deo quoad eis fieri poteſt, appropinquent per vitæ puritatem, & internum magis quam externum hominem, virtutibus bonis, inculpatiſque moribus exornent, vt nullas in ſe ferant reliquias peruerſitatis vſque adeo repugnantis. Si quis autem præter hunc canonem verſatus ſit, excommunicetur.* Quod autem capillorum comam nutrire non decet docet AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de opere monachorum cap. 32. vbi ex lectione veteris & noui teſtamenti, crinitos Chriſtianos eſſe non debere, nec comam nutrire docet. vide dictione Ornatus & Tonſura. Vbi plura habentur.

Concilium Conſtantinop. 3 dictum 4. generale in Trullo.

Auguſtinus Hipponenſis.

CAPITVLVM.

Capitulum generale indicitur monachis.] Concilium LATERANENSE ſub Inno-

Concilium Lateranen. ſub Innocentio 3. omnium ſolemnius & generalius.

centio

centio 3. generale 1215. patrum cap. 12. allegatur extra de ſtatu monachorum. *In ſingulis regnis ſiue prouincis, fiat de triennio in triennium (ſaluo iure Diœceſanorum Pontificum) commune capitulum Abbatum atque priorum Abbates proprios non habenti tum, qui non conſueuerunt tale capitulum celebrare, ad quod uniuerſi conueniant, prapeditionem canonicam non habentes, apud unum de monaſteriis ad hoc aptum, hoc adhibito moderamine, vt nullus eorum plus quam ſex electiones, & ecto perſonas adducat: formam autem predicti patres præſcribunt obſeruandam, quæ ſuo tempore ſeruabatur. Vt illis capitulis quatuor præeſſent, qui authoritatem non aſſumerent prælationis, & poſſint prouida deliberatione mutari, omnia tamen approbarentur ibidem ſtatuta, de obſeruantia regulari & reformatione ordinis, & illis approbantibus, ab omnibus cæteris inuiolabiliter obſeruarentur, omni excuſatione & contradictione & appellatione, remotis. In his capitulis etiam ſtatuerunt, ordinari religioſas perſonas & idoneas, quæ vice Apoſtolicæ ſedis, omnes regni abbatias ſtudeant viſitare corrigere & reformare, qui & rectorem loci, ſi criminoſum inuenerint, Epiſcopo denunciarent, vt illum amouendum procuret, aliàs, ſi ille neglexerit, ad Apoſtolicæ ſedis examen referrent, adhortantes Diœceſanos Epiſcopos, ita monaſteria ſibi ſubiecta reformare, vt cum ad ea predicti viſitatores acceſſerint, plus in illis inueniant quod commendatione, quàm quod correctione ſit dignum, attentiſſimè precauentes, ne per eos dicta monaſteria, indebitis oneribus aggrauentur. Quia ſic volumus ſuperiorum iura ſeruari. Vt inferiorum nolumus iniurias ſuſtinere. Præcipiunt nihilominus tam diœceſanis Epiſcopis, quam perſonis quæ præerunt capitulis celebrandis, vt per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione remota, compeſcant Aduocatos, Patronos, Vicedominos, Rectores, & Conſules, magnates & milites, vel quoſlibet alios, ne monaſteria præſumant offendere in perſonis ac rebus. Et ſi forſitan offenderint, eos ad ſatisfactionem compellere non obmittat, vt liberius & quietius omnipotenti Deo valeant famulari.* Hoc decretum expoſuit & renouauit BENEDICTVS XII. capite 1. conſtitutionum Benedictinorum vbi de capitulis prouincialibus loquitur. Inſuper & renouauit NICOLAVS IV. in conſtitutionibus de ſtatu Cluniacenſis ordinis, vbi de eligendis capituli diffinitoribus, & viſitatoribus in eodem inſtituendis, qui in perſonam abbatis viſitare debeant. præcepta tradit. Et GREGORIVS IX. de hoc eodem capitulo tractat in ſuis conſtitutionibus. De capitulo quoque de triennio in triennium celebrando ex decretis INNOCENTII IV. allegatur & confirmatur in generali Concilio VIENNENSI ſub Clemente 5. vt allegatur in Clementinis, titulo 10. de ſtatu Monachorum capite 1. Huic & pro appendice ſic Concilium BASILEENSE ſeſſione 15. *Iubet hac ſancta ſynodus omnibus prælatis religionum & ordinum quorumcumque, ad quos celebrare capitula pertinet, quod illa ſtatutis temporibus ſub graniſſimis pœnis ſeruent, & ſeruari faciant in quibus, ſecundum canonicas ſanctiones & religionum conſtitutiones, cum omni ſtudio & & diligentia ad veram ſingulorum religionum & ordinum reformationem intendant, ita vt deinceps in ſingulis monaſteriis, iuxta proprias regulas & conſtitutiones, debite regularis vigeat obſeruantia, & præcipuè vt tria ſubſtantialia profeſſionis vota omnino obſeruentur.* Vide vota. Monaſterium Et viſitatio.

Benedictus 12.

Nicolaus 4.

Gregorius 9.

Innocentius 4.

Concilium Viennenſe, ſub Clemente 5.

Concilium Baſilcenſe.

Ca i ultim quotidianum.] Hoc ſufficienter vſu diſcitur, quia Regulæ Benedicti, Auguſtini & aliorum illud iniungunt, verum etiam Concilium BITERRENSE capite 18. De quotidiano capitulo in clauſtris regularium celebrando mandat vbi ſuper regulari diſciplina fratres informentur, & delinquentes corrigantur. Huius etiam meminit BENEDICTVS XII. capite 5. conſtitutionum Benedictinorum vbi hoc fieri ſtrictiſſimè præcipit in omnibus conuentibus, in quibus ſunt ſex monachi, vel ſupra, vbi tranſgreſſiones & negligentiæ corrigantur, ac de diſciplina & reformatione regulari agatur in illo, vbi nullus monachus ſeu frater, clamosè aut irreuerenter alterum defendere vel ſuſtinere præſumat. Et quotiens regula pronunciata fuerit à lectore, per præſidentem ipſi capitulo vel alium cui hoc ipſe iniunxerit eiuſdem regulæ ſententia vulgariter exponatur. Vide plura dictione. Monachus, &c.

Biterren inuentu aliis in c 4.

Benedictus 12.

CARCER.

Carcere detenti, viſitandi.] non eſt fas hoc multis comprobare, aut fulcire teſtimoniis, quandoquidem expreſsè inter opera miſericordiæ a Chriſto aſſignatur, & aliter facientibus dicturus ſit, ite maledicti in ignem æternum. Hinc omnibus Chriſtianis ſic iubet, Concilium AVRELIANENSE V. capite 20. *Id miſerationis intuitu æquum duximus cuſtodiri, vt qui pro quibuſcunque culpis in carceribus detinentur, ab Archidiacono ſeu à proposito Eccleſia, diebus Dominicis requirantur, vt neceſſitas vinctorum ſecundum præceptum diuinum miſericorditer ſubleuetur, atque à Pontifice inſtituta fideli & diligenti perſona, quæ neceſſaria prouideat, competens victus de domo Eccleſia tribuatur.* Hæc ſufficiant. Lege doctores.

Concilium Aurelianenſ. 5. ſub Pelagio 1.

CARDINALIS.

Cardinales qui, & eorum inſtitutio, atque Origo.] Colligit POLYDORVS VERGILIVS libro 4. de Rerum inuentoribus cap. 9. à temporibus Apoſtolorum nomen Cardinalium expreſſum, ſub nomine presbyterorum vel Diaconorum, qui Romæ inſtituti ſunt, tam ab EVARISTO I. qui primus omnium titulos ipſis presbyteris diuiſit, ſeptemque Diaconos inſtituit. vt dicemus ſuo loco, quàm à DIONYSIO I. qui presbyteris tam vrbis Romæ, quàm aliarum gentium, templa, cœmeteria & parochias, quas dicunt, diuiſit. Nec ita multò poſt MARCELLVS I. titulos vrbis ab Euariſto primùm presbyteris datos numero limitauit, decreto ſtatuens quinque & viginti, ac quaſi diœceſes eſſe ad baptizandum eos, qui ex gentibus in Chriſtianorum cœtum quotidie venirent, & ſepeliendum mortuos. Hinc ergo Cardinales ille originem ſumpſiſſe doctè comprobat. Quod ego etiam diſcutiendo aliquot poſſum teſtimonii fulcire. Cardinalium enim appoſito nomine mentionem facit STEPHANVS I. vt allegat Gratianus diſtinctione 79. capite Oportebat. *Oportebat* (ait) *vt hac ſacroſancta Domina noſtra Romana Eccleſia iuxta quod à beato Petro & eius ſucceſſoribus inſtitutum eſt, ritè ordinaretur, vt in Apoſtolatus culmen vnus de Cardinalibus preſbyteris aut Diaconibus conſcararetur, &c.* Concilium ROMANVM II. ſub Syluestro, cum de Cardinalium accuſatione tractat. *Non damnabitur* (ait) *Preſbyter Cardinalis, niſi 44. teſtibus, &c.* Vide, Clerici quot teſtibus conuin-

Polydorus Vergilius.

Euariſtus 1.

Dionyſius 1.

Marcellus 1.

Stephanus 1.

Papa eligatur vnus è Cardinalium numero.

Concilium Romanum ſub Sylueſtro ſecundo fuit Patrum 267.

cendi

Concilium Romanum . sub Symmacho

Concilium Romanū 3. sub Symmacho.

Concilium Romanum, sub Gregorio 1.

Platina Cremonensis.

Leo 9.

De dignitate & honore Cardinalū, & cur purpurati incedant.

Refert Robertus Gaguinus libro 7. compendij de Francorū gestis in Ludouico V. Innocentium 3. in Concilio Lugdunēsi rubrum galerum Cardinalibus primum dedisse, lege si vacat.

Concilium Constantiense generale.

Cardinales noui creādi nō sunt tempore Concilij.

Lege de Officio Cardinalium, & dole quòd nostro tempore nō rectius hoc impletur.

cendi. Similiter & Cardinalium mentionem facit Concilium ROMANVM II. sub Symmacho 1. vbi omnes nominantur, & Tituli Ecclesiarum quibus deputantur ad calcem Synodi, cui omnes subscripsisse memorantur, tam presbyteri Cardinales quàm Diaconi. Et eorumdem facit mentionem etiam Concilium ROMANVM III. sub eodem Symmacho, vbi capite 6. prohibentur Ecclesiæ suæ bona & possessiones alienare, ne ordinis sui amissione plectantur. De hoc dicemus in dictione, facultates Ecclesiæ non alienandæ. Eorumdem facit mentionem, & titulos eorum nominat Concilium ROMANVM sub Gregorio 1. celebratum, quando huic omnes subscripserunt. Porrò Cardinalium fit mentio in dictione, Papæ electio, ibi enim leges, quia ab his electio Papæ celebratur. Præterea multoties eorum meminit PLATINA CREMONENSIS pontificum in vita Paschalis 2. & Gregorij 7. Sed non videtur consentaneum, vt omittamus eorum dignitatem ab antiquis Ecclesiæ proceribus aprobatam. Sic quippe eorum recensēt originem & authoritatem, dum de Romanæ Ecclesiæ primatu & summi Pontificis authoritate disputat LEO IX. epistola contra Michaelem Constantinopolitanum, & Leonem Acridanum Episcopos cap. 10. *Concessit* (inquit inter cætera) *Constantinus Magnus summo Pontifici, omnia imperialia ornamenta, coronam, mitram, lorum, sceptrum, & omnem imperialis potestatis gloriam. Et omnibus Cardinalibus reuerendissimis, sacro sanctæ Romanæ Ecclesiæ seruientibus illud culmen singularis potentiæ, ac præcellentiæ tribuit. Cuius senatus videtur gloria adornari, id est, patricios atque consules effici, nec non & cæteris dignitatibus imperialibus decorari, quibus vsque in præsens tam summus pontifex, quàm Cardinales priuilegiis perfruuntur.* Vt latius in consequentibus explicat, oro lectorem vt illam Epistolam legat si curiosus est vide sequentia.

Cardinalium electio, numerus, & officium.] Concilium CONSTANTIENSE sessione 4. prohibet, vt pro bono vnionis non creentur noui Cardinales. Et ne fraude vel dolo dicantur facti dudum Cardinales aliqui, declarat sanctum Concilium non pro Cardinalibus haberi qui non erant Cardinales publicè reputati. De Cardinalibus qui in electione Papæ requiruntur. Idem Concilium sæpius agit, sessione 40. & cæteris, vt alibi repositum. Porrò Concilium BASILEENSE idem diffinit sessione 4. ne scilicet de cætero plures creentur Cardinales, & potissimum tempore Concilij statuitur ne Papa ausit creare Cardinales, nec creatos publicare. Præterea de Cardinalium officio & numero, sessione 23. luculenter agit, quod tamen multis verbis exponit, paucis comprehendimus in hunc modum. *Cum* (inquit) *summo Pontifici sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, in dirigenda Christiana Republica, collaterales assistant, necessa est vt tales instituantur, qui sicut nomine, ita re ipsa, Cardines sint, super quos ostia vniuersalis vrbis sentur & sustententur Ecclesia. Statuit igitur sancta synodus, vt deinceps eorum numerus, adeo sit moderatus, quod nec sit grauis Ecclesiæ, (quæ nunc ob temporum malitiam plerisque grauibus affligitur incommodis) nec superfluæ numerositate vilescat. Qui de omnibus Christianitatis regnibus, quantum commodè fieri poterit assumantur, vt notitia eorum in Ecclesia emergentium facilius haberi & super his maturius deliberari possit: sic tamen quod numerum viginti quatuor inter hos qui nunc sunt & assumendos non excedant, ita quod de vna natione vltra tertiam partem, respectu Cardinalium pro tempore existentium, ac de vna ciuitate & Diœcesi vltra vnum inde oriundum, & de ea natione quæ nunc vltra 3. partem habet, vsque ad ipsius 3. partis reductionem esse nequeant. Sint viri in scientia, moribusque, ac rerum experientia excellentes, non minores triginta annis, magistri, Doctores, seu licentiati, cum rigore examinis, in iure diuino vel humano. Sit saltem 3. vel 4. pars de magistris aut licenciatis in sacra scriptura, inter hos autem viginti quatuor esse aliqui poterunt, admodum pauci filij fratres aut nepotes regum, seu magnorum principum, in quibus cum circumspectione, & maturitate morum competens literatura sufficiat. Non fiant Cardinales nepotes, ex fratre vel sorore Romani pontificis, aut alicuius Cardinalis viuentis, non illegitimè nati, non corpore vitiati, nec alicuius criminis aut infamiæ nota adspersi. Prædicto autem numero viginti quatuor pro magna Ecclesiæ necessitate, vel vtilitate Duo alij, in quibus vitæ sanctitas, vel eximiæ virtutes refulgeant, quamquam memoratos gradus non habeant, ac de Græcis (cum Romana Ecclesia vniti fuerint) insignes aliqui viri adijci poterunt.* Quoniam autem sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales Pars corporis Romani Pontificis esse censentur Reipublicæ admodum expediens est vt iuxta vetustum morem grauia & ardua negotia, de ipsorum Concilio, directione, causa quoque mature cognita, deinceps fiant, præsertim causarum fidei decisiones, sanctorum Canonizationes. Erectiones seu suppressiones, diuisiones, subiectiones, vniones. Ecclesiarum Cathedralium & monasteriorum, promotiones Cardinalium, confirmationes ac prouisiones de Ecclesiis Cathedrales ac monasteriis, priuationesque & translationes Abbatum Episcoporum & superiorum, leges seu constitutiones legationes de latere seu vicariorum ac nuntiorum authoritate legatorum de latere fungentium commissiones nouæ regis institutio, exemptiones nouæ, Ecclesiis, monasteriis seu capellis, aut ipsarum iam factarum reuocationes saluo decreto sacri CONSTANTIENSIS Concilij sessione 39. De Prælatis non transferendis inuitis, de electione porrò Cardinalium, & professione quam debent emittere, sic subnectunt Patres præfati Basileenses. *Non fiat Cardinalium electio solum per auricularia vota, sed illi solum assumi possint, in quos facto vero scrutinio, ac publicato, maiorem partem Cardinalium, per subscriptionem manus propriæ, constiterit collegialiter consensisse. Desuper etiā Apostolicæ litteræ, cum subscriptione Cardinalium conficiantur, decreto huius sacri Concilij in 4. sessione solemniter publicato quod incipit:. Item cum multiplicatio Cardinalium, &c. in suo robore inuiolabiliter permansuro, Cum recipient Cardinales suæ dignitatis insignia, quorum significatio est, vt pro bono vniuersalis Ecclesiæ, sanguinem proprium, si opus sit non vereantur effundere, Iurabunt in publico consistorio (si sint in Curia, si verò absentes in manibus alicuius Episcopi, & publicè cui per literas Apostolicas in quibus forma iramenti inserta commissum fuerit) in hunc modum. Ego N. nuper assumptus, in sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, ab hac hora in antea ero fidelis beato Petro, vniuersalique & Romanæ Ecclesiæ ac summo Pontifici, eiusque successoribus canonicè intrantibus, laborabo fideliter pro defensione fidei Catholicæ, extirpationeque hæresum, & errorum, ac schismatum, reformatione morum, ac pace in populo Christiano. In alienationibus rerum, & bonorum Ecclesiæ Romanæ, aut*

Hæc ita sunt inuolucris contexta, cuncte temporis, vt difficile sit vera à falsis discernere. Nā sunt docti, sunt & inexperti, & sunt qui necdū nouerunt primæ grāmaticæ rudimenta.

Canonizatio Sanctorum.

Electio & Professio Cardinalium.

Iuramētum & professio Cardinalium.

aliarum Eccleſiarum, & beneficiorum quorumcumque, non conſentiam, niſi in caſibus à iure permiſſis, & pro alienatis ab Eccleſia Romana recuperandis pro poſſe operam dabo. Non conſulam quidquam ſummo Pontifici, nec ſubſcribam me, niſi ſecundum Deum & conſcientiam meam. Quæ mihi per ſedem Apoſtolicam commiſſa fuerint, fideliter exequar. Cultum diuinum in Eccleſia tituli mei, & eius bona conſeruabo, ſic me Deus adiuuet. Pro conſeruandis autem Cardinalium titulis, quorum aliqui tam in diuino cultu, quàm in ædificijs, nimium proh dolor in opprobrium ſedis Apoſtolicæ, & ipſorum Cardinalium prolapſi ſunt. Statuit hæc ſancta Synodus, vt de reditibus ſeu prouentibus terrarum Romana Eccleſia, quorum mediatas iuxta conſtitutionem NICOLAI IV. *ad Cardinales pertinet, decima pars eius quod ſpectat ad quemlibet Cardinalium proprio titulo ſingulis annis applicetur. Et nihilominus, vel in vita, vel in morte quilibet Cardinalis tantum in proprio titulo relinquat, vnde communiter vna perſona ſuſtentari poſſit. Quod ſi non fecerit tam pro hac, quàm pro dicta decima parte, bona omnia ipſius Cardinalis obligata ſint vſque ad debitam ſatisfactionem, & ad executionem huius oneramus primum cardinalem illius ordinis de quo ille defunctus erat. Viſitet per ſe quilibet Cardinalis præſens in curia. Abſens verò per vicarium idoneum ſingulis annis, titulum ſuum, clericoſque, & populum Eccleſiarum ſubiectarum, & cum diligentia inquirat, & ſalubriter prouideat ſuper cultu diuino, boniſque ipſarum Eccleſiarum, ac vita & moribus clericorum, & parochianorum, de quibus cùm ſua ſint oues, in diſtricto Dei iudicio rationem reddituru eſt, &c.* Plura de officio Cardinalium inuenies dictione, Epiſcoporum officium, & ſtudium, &c. vide ſuo loco. Iterum autem de numero & officio Cardinalium ſeſſione 17. diſſerunt, cum & Eugenium IV. tranſgreſſorem arguunt decreti, & irritum eius ſtatutum decernunt, quo plures creare præſumpſerat. Porrò de vita, conuerſatione, & officio Cardinalium Concilium LATERANENSE ſub Leone X. ſeſſione nona, ſic ſtatuit: *Statuimus & ordinamus, vt de cetero quilibet Cardinalium pro tempore exiſtens, iuxta doctrinam Apoſtoli ita ſobriè, caſtè, ac piè viuat, vt non ſolum à malo, ſed ab omni etiam ſpecie mali abſtinens, coram omnibus liceat, Deúmque in primis honorificet operibus. Sint, omnes vigiles, ac diuinis officijs Miſſarúmque celebrationibus intenti, habeántque capellas ſuas in loco honeſto prout facere conſueuerunt. Sitque eorum domus, familia, menſa, ſupellex que non faſtu aut pompa, neque ſuperfluis rebus neque aliquomodo reprehenſibilis, nec peccandi excedendique modum licentia inde naſcatur, ſed vt æquum eſt, modeſtia, & frugalitatis ſpeculum dici mereantur. Illis itaque ſint contenti quæ ſacerdotalem præ ſe ferant modeſtiam ac prælatos, & quoſcunque alios inſignes viros Romanam Curiam venientes benignè honorificéque tam publicè, quàm priuatim tractent, & apud nos, & ſucceſſores noſtros gratioſè liberalitérque eorum negotia commendata ſuſcipiant. Eorum domus ſit patens hoſpicium, portúſque ac refrigerium proborum, & doctorum maximè virorum, & pauperum nobilium honeſtarúmque perſonarum. Sint igitur circa modum & numerum tenendi, prudentes, ac de familiarum qualitate imprimis curioſi, ne ex alienis vitijs turpem ſibi contrahant infamiæ notam, vulgóque obloquendi calumniandique iuſtas præbeant occaſiones.* Porrò de ornatu eorum, vide dictione, Ornatus. Sed & poteris videre, quid ex ſumma Eccleſiæ IOANNES DE TVRRECREMATA libro III. capite 8. colligit IOANNES VIGVERIVS Granatenſis inſtitutione Theologicarum de lege humana, capite 17. §. 1. verita. 10. vide etiam quidquid dicemus, Epiſcopus, vel paſtor, aut Metropolitanus, &c. quia hæc cognata ſunt, & quod vnum tangit in officio, & ſolicitudine, hoc & conſequenter alium reſpicit.

Nicolaus 4.

Media pars bonorum Eccleſiæ Romanæ ad Cardinales ſpectat.

Ioannes de Turrecremata Ioannes Vigerius Granatenſis.

Solicitudo & officium Cardinalium.

Concilium Lateranenſe ſub Leone 10.

2. Timoth. 4.

1. Timoth. 3.

1. Theſſalon. 5.

CARNIFEX.

Carnifex ſeu iuſtitiæ executor.] INNOCENTIUS I. epiſtola ad Exuperium Tholoſanum Epiſcopum, capite 3. & allegatur à Gratiano cauſa 23. quæſtione 4. *Quæſitum eſt (* ait *) ſuper his, qui poſt Baptiſmum adminiſtrauerunt, & aut tormenta ſola exercuerunt, aut etiam capitalem protulere ſententiam. De his nihil legimus à maioribus definitum. Meminerunt enim à Deo poteſtates has fuiſſe conceſſas, & propter vindictam noxiorum gladium fuiſſe permiſſum, & Dei eſſe miniſtrum vindicem in huiuſmodi datum. Quomodo ergo reprehenderent factum quod authore Deo viderent eſſe conceſſum? De his ergo ita vt hactenus ſeruatum eſt, ſic habemus ne aut diſciplinam euertere, aut contrà authoritatem Domini venire videamur. Ipſis autem in ratione reddenda geſta ſua omnia ſeruabuntur.* Vide dictione, Iuſtitiæ executor, & dictione, Reus.

Innocentius 1.

CASTITAS, ET CASTIMONIA.

De caſtitate clericorum, & Eccleſiaſticorum videbis ampliſſimè in dictione, Cœlibatus, & Fornicatio, & Votum. In his enim locis ſummopere caſtitas commendatur. Ne quid tamen prætermiſſe videamur, ſic CLEMENS I. epiſtola 3. ad vniuerſum cœtum fidelium. *Magna contumelia (* ait *) & graue nobis erit peccatum, ſi ita deſipiamus, vt cùm videamus eum, qui idola colit eſſe ſobrium, nos qui Deum colimus ſobrij eſſe recuſemus. Ex quo approbatur, vt caſtimonia quæ aliquatenus etiam ab his, qui in errore ſunt poſiti, cuſtoditur multò purius, & attentius per ſingulas quaſque ſpecies, à nobis qui veritatem ſequimur teneatur, eo magis quod apud nos obſeruantia eius præmia æterna ſunt poſita.* Idem epiſtola 4. ad Iuliũ, & Iulianum. *Caſtimonia (*inquit*) cautela, eſt quædam propria noſtræ religionis obſeruantia, quæ non tam imponitur hominibus, quàm propriè ab vnoquoque Deum colente cauſa puritatis expetitur. Cuius ſpecies multæ ſunt: ſed primò, vt obſeruet vnuſquiſque, in menſtruatæ mulieri miſceatur. Hoc enim execrabile ducit lex Dei. Quod ſi lex Dei non admoniſſet nos, vt * canibus, libenter voluerremur in ſtercore, debemus aliquid amplius habere animalibus vt pote rationales homines, & cœleſtium ſenſuum capaces, quibus ſummum ſtudium eſſe debet ab omni inquinamento cordis conſcientiam cuſtodire. Bonum eſt autem & puritati conueniens, etiam corpus aqua diluere. Bonum verò dico, non quaſi principale illud in quo mens purificatur, ſed quod ſequela ſit illius boni, hoc in quo caro diluitur, vbi autem iſta quæ deforis eſt purificatio carnis negligitur, certum eſt neque de puritate mentis ac munditia cordis curam geri. Ita ergo ſit, vt is qui intrinſecus mundus eſt, mundetur ſine dubio & extrinſecus. Non ſemper autem is qui mundatur extrinſecus, etiam intrinſecus mundus eſt, videlicet cùm agit hæc vt hominibus placeat. Sed & illa ſpecies caſtimoniæ obſeruanda eſt, vt ne paſſim & libidinis ſolius cauſa cum fœminis coëat quis, ſed poſteritatis reparandæ gratia, quæ obſeruantia cum etiam in nonnullis pecudibus inueniatur, pudoris eſt ſi non ab hominibus rationabilibus, & Deum colentibus obſer-*

Clemens 1.

Caſtimoniæ ſpecies multæ.

Leuitici 11. Cantharides.

Calixtus I.

ret ir, &c. Hinc & CALIXTVS I. epist. 1. quæ est ad Benedictum Episcopum. *Multis* (ait *huius mundi illecebris multis vanitatibus resistendum est, vt vere continentiæ obtineatur integritas, cuius prima est labes, superbia, initium transgressionis, & origo peccati, quoniam mens sponte auida, nec abstinere nouit, nec pietati adhibere consensum.* Præclara castitatis perstringit encomia CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro de singularitate Clericorum, non longè à fine. Nam vbi Paritatis incommoda recensuit. *Tot* (inquit) *& tantas strages calamitatis, & strages pessimæ conuersationis nemo prosternit, & nemo calcat, nemo funestat, nisi singularis castitas sola, quæ munimen inuictum est sanctimoniæ, & expugnatio fortis, infamiæ, fortitudinis firmitas, & lasciuiæ petulantis infirmitas, probitatis præsidium, & improbitatis excidium, animæ victoria, & corporis præda, vbertas gloriarum, & captiuitas criminum, pronuba sanctitatis, & repudium turpitudinis, sinceritatis indicium, & abolitio scandalorum, exercitium continentiæ, & euacuatio, totæ luxuriæ.* & cætera multa quæ ibidem recenset præconia, quæ breuitatis causa pertranseo. Præterea de castitate virginali, & nuptiali multis agit GREGORIVS NAZIANZENVS Oratione nona, quæ est in funere sororis suæ Gorgoniæ, sed & Oratione 30. vbi Paulum Castitatis assertorem producit. Nisi prolixitatem abhorrerem, cuncta hic libenter infererem multa etiam & præclara de laude castitatis dicit Doctor ille sanctissimus IOANNES CHRYSOSTOMVS, in secundo opere in Matthæum, homilia trigesima secunda, in illud Matthæi 12. Non legistis quia qui fecit hominem ab initio, masculum & fœminam creauit eos Et in eodem opere homilia quadragesima secunda, in illud Matthæi vicesimo secundo. In resurrectione neque nubent, neque nubentur, & multis alijs in locis. Et facer AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro 1. De Abraham Patriarcha capite quarto. *Vnus sibi* (ait) *fœdus atque thorus in omnem. Omne præterea adulterium est, nec viro licet, quod mulieri non licet. Eadem à viro quæ ab vxore debetur castimonia*, &c. Et libro de biduis. *Duæ*, inquit, *Triplex est castitas, virorum, viduarum, & virginum. Virginitas est, quæ vitiari non potest, & in æternum integra manet. Nec comedendum sit prandium, nec cœnandum*, &c. Idem libro quinto, Epistolarum epistola trigesima prima, ad Valentinianum Imperatorem, multa de castitate disputat, sicut & libro de Ioseph Patriarcha. & alijs in locis, ædi locos, si curiosiori fuerit prolixioris lectionis auditor, & HIERONYMVS STRIDONENSIS epistola ad Celantiam, de institutione Matris familias, ad calcem: atque epistola ad Eustochiam de laude virginitatis, quæ incipit Audi filia & vide, &c. & libro contra Iouinianum secundo, aliisque multis in locis. sed & castitatis præconium AVGVSTINVS HIPPONENSIS extulit libro secundo, de Ciuitate Dei, capite 26. *Tota* (ait) *vis est probitatis & castitatis, vt omnis, vel pene omnis maceratur eius laude humana natura, nec vsqueadeò sic est turpitudine vitiosa, vt totum amittat sensum honestatis.* Lege eundem, sermone in ordine 46. tomo 10. vbi de castitate coniugali excellenter differit, & libro de honestate mulierum, capite 2. tomo 9. Hinc de castitate & continentia seruanda tempore ieiuniorum sic legitur statuisse LIBERIVS I. vt citat Codex 16 librorum. libro 13. cap. 9. & 10. *Abstinendum est* (ait) *in hac sacratissimis quadraginta diebus a coniugibus, & castè & pie viuendum, vt sanctificato corde & corpore. Isti dies transigantur, donec perueniatur ad diem sanctum Paschæ, quia pene nihil valet ieiunium, quod coniugali opere polluitur, & quod orationes, vigiliæ, & eleemosynæ non commendant*, &c. Meminit & Concilium ARAVSICANVM I. canone 28. voti castitatis, vt dicemus in dictione, Votum: sed & de castitate promittenda his, qui clericatui mancipantur, vel monasterio si fortè in iuuenili ætate ad monasterium accesserint post 18. annum debere castitatem, & castimoniam liberè profiteri, agit Concilium TOLETANVM II. capite primo. vide Cœlibatus, Clericus, & Monachus. Hinc etiam sic commendans castitatem, ait GREGORIVS I. libro septimo Regestri epistola 126. ad Renaredum Gotthorum atq; Sueuorum Regem, capite quinto. *Custodienda est* (ait) *mundities corporis in studijs bonæ actionis, quia iuxta vocem prædicantis Apostoli, Templum Dei sanctum est quod estis vos. Qui rursus* (ait) *Hæc est enim voluntas Dei sanctificatio vestra. Quam sanctificationem, quid dixerit, ostendens protinus, adiunxit, vt abstineatis vos à fornicatione.* Vide plura dictione, Matrimonium, Votum, Virginitas, Cœlibatus, Clericus, & Monachus. &c. Nam illic multa reseruantur, quæ suo loco debeant reddi.

Præclara certe castitatis præconia.

Castimonia & continentia seu castitas seruanda tempore ieiuniorum.

Concilium Arausicanum 1.

Concilium Toletanum 2. sub Ioanne Papa 2. & Alaarico rege Gregorius 1.

Gregorius Nazianzenus.

1. Corinthi. 6. Thessalon. 4.

CASVS.

Casuum reseruatio.] Passim de his habes in dictione, Pœnitentia, Absolutio, & Confessio auricularis, & Secreta. Igitur vide.

Ioannes Chrysostomus.

CATECHISMVS.

De Catechismo qui olim præcedebat Baptismum, & nunc subsequitur, habes in dictione, Baptismus paruulorum, &c. atque dictione, Patrinus, igitur vide & sequentia.

Ambrosius Mediolanensis.

CATECHVMENVS.

Catechumenus vt instituendus.] CLEMENS I. libro 7. Constitutionum Apostolicarum, capite 39. *Qui vt fidem, vt ætatis institutionem dari est* (ait) *petitionem, ante baptismum vocationem Dei ingenti inclinatus cupiditate. Fides gemitu, & fide de Spiritu sancto. Discat quæ sunt creatarum ordinem, prouidentiæ seriem, donorum iudicia. Ernditus cur mundus creatus sit, & quamobrem homo mundi ciuis sit constitutus, agnoscat naturam suam cuiusmodi sit: vel unde quo condemnatus in Deum peccauerit, quorum aqua & igne, sanctificatus in quacunque arte, Scribe, Iudex, Medicus, Nauclerus, Abrahami cum suis pastor, Melchisedech, Iob, Moses, Iesus, & Caleb, & Phinees sacerdotium, & alios qui in quauis statu sanctitatem præsiterunt, quo exemplo sua proponens conuersationi conuertat se Deum ab humano genere, sed id per dominici temporis ab errore & vanitate, ad cognitionem veri, & seruandi casti, sancti, & pij, & iusti, & impietatis abdicationem, & peccatorum, ab immunda ad iustitiam, & mortis ad vitam, ad veram æternam. Hæc atque huiusmodi instituat in Catechesi qui ad Baptismum accedit: adoret autem vbi manus imponit ipse in Deum, cæleste Dominum, gratias agens pro plasmate vt pro quod misit filium suum vnigenitum, vt hominem faciens deletis iniquitatibus, & vt donaret et imperaret, & deleret, & ab omni macula carnis, ac spiritus eum expiaret, sanctificaret autem hominem secundum beneplacitum bonitatis*

Clemens 1.

Sancta & pia institutio Catechumenorum.

suæ, &

ſua, & dirigeret voluntatem, & illuminaret oculos cordis eius. Ad intelligendum mirabilia ipſius, & manifeſtaret ei iudicia iuſtitiæ, & odio habeat omnem viam iniuſtitiæ & ingrediatur viam veritatis, vt dignus fiat lauacro regenerationis in filiorum adoptionem in Chriſto, atque complantatus ſimilitudini mortis Chriſti, in ſpe glorioſæ communionis mortuum reddatur peccato, viuat autem Deo ſecundum autem verbum & opus, & in libro viuentium conuiuereatur. Poſt hanc gratiarum actionem inſtruat eum, in his quæ pertinent ad incarnationem Domini, ad Paſſionem. Reſurrectionem, Aſcenſionem, &c. Tum ſubdit cap. 40. eiuſdem libri ſeptimi. Deinde cum iam ſe ad baptiſmum parat Catechumenus, diſcat illa quæ dicuntur de abrenunciando diabolo & de aggregando ſe Chriſto, Oportet enim vt primum diſcedat à contrariis, deinde ingrediatur myſteria, deleta priùs à corde omni improbitate, macula & ſordibus, atque hoc modo ſancta percipiat. Subdit capite quadrageſimoprimo, formam abrenunciandi quæ antiquitus obſeruabatur. *Renuncians* (ait) *Diabolo & Symbolum fidei clara voce proferens, introducitur Catechumenus, &c.* Et ſubdit, *Poſt hanc promiſſionem deinceps venit ad olei vnctionem.* Vide Chriſma, & Vnctio, & ſuprà, Baptiſmus, vbi hæc omnia inſeruntur. Porrò de orationibus quæ dicebantur ſuper ſuper Catechumenos, cùm baptizarentur mentionem facit, & illas recitat libro octauo, capite quinto, & ſexto. Oro te lector, vt videas. Forma baptizandi catechumenos, & quid profiteri debeant.

Eiuſmodi formæ inſtituendi & baptizandi Catechumenos, meminit Dionisivs Areopagita. libro de eccleſiaſtica Hierarchia parte ſecunda, capitis ſecundi, vide eriam dictionem Patrinus. Dionysius Areopagita.

Idem autem Clemens primo I libro octauo, Conſtitutionum Apoſtolicarum capite trigeſimo octauo, *Qui Cathecheſi erudiendus eſt, per tres annos erudiatur. Quod ſi virtute præditus ſit, & erga ſcripturam ſtudium oſtendat, recipiatur, quoniam non tempus, ſed animus æſtimatur, quilibet vir fidelis mulierve, ſummo mane excitatus è ſomno, antequam opus aggrediatur, totus oret. Quod ſi catecheſi verbi eſt erudiendus, præponat operi verbum pietatis. Hæc ego Paulus minimus Apoſtolorum diſpono.* Clemens I. Tribus annis inſtituebantur Catechumeni in fide antequã Baptiſmum reciperent.

Idem Epiſtola prima, ad Iacobum, vbi recenſet vltima Petri verba hæc fuiſſe: *Qui catechizant, id eſt, qui verbo inſtruunt incipientes, primò oportet vt ipſi inſtructi ſint. De anima enim agitur hominum. Et oportet eum qui docet & inſtruit animas rudes, eſſe talem vt pro ingenio diſcentium ſemetipſum poſſit aptare, & verbi ordinem pro audientis capacitate dirigere, debet ergo ipſe præcipuè, apprime eſſe eruditus, & doctus irreprehenſibilis, maturus, impauidus, ſicut ipſi probabitis fore Clementem hunc poſt me, &c.* Catechiſtæ officium.

Hinc & Clemens Alexandrinvs libro ſecundo, Pædagogi circa finem, catecheſin vocat inſtitutionem quæ per auditum ſuſcipitur, & libro 1. capite 6. idem repetit. Catechumenorum autem meminit libro primo Stromatum, & libro ſexto, vide ſequentia, & Baptiſmus.

Catechumenus lapſus. Concilium Neocæsariense, canone quinto, *Catechumenus ſi ingrediatur eccleſiam, & in ordinem eorum qui inſtruuntur, aſſiſtat, hic autem ſi deprehenſus fuerit peccans, ſi quidem genu fleſſit, audiat vt non delinquat vlterius. ſi verò & audiens peccauerit, expellatur.* Concilium Neocæſarienſe. Hinc & præfatum renouans decretum Concilium Nicenvm 1. canone decimoquarto. *Placuit hoc ſancto & magno Concilio, de Catechumenis, qui lapſi ſunt, vt tribus annis inter audientes verbum ſint, tantummodo:* poſthæc verò orent cum catechumenis. Iunge & ſequentem. Concilium Nicenum.

Catechumeni in Eccleſia ſeparatim orent. Concilium Laodicenvm canone decimonono. *Oportet ſeorſum primum, poſt Epiſcoporum ſermones Catechumenorum orationem peragi, & poſtquam exierint Catechumeni, eorum qui pœnitentiam agunt fieri orationem & cùm hi ſub manum acceſſerint fidelium preces, ſic ter fieri, vnam quidem, ſcilicet primam, ſilentio, ſecundam verò & tertiam per pronunciationem impleri: Deinde ſic pacem dari, & ſic ſanctam oblationem perfici, & ſolis licere ſacratis ad altare accedere & communicare.* Concilium Laodicenum.

Quod autem & Catechumeni non debeant ſacris intereſſe, ſicut nec euergumeni aut Pœnitentes, docent Dionysivs Areopagita libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, parte ſecunda, capitis tertij, vt dicemus in dictione, Miſſæ ritus, ſed & Ioannes Chrysostomvs homilia ſeptuageſima nona, ad populum Antiochenum de virtute orationis diſputans. *Quid hac igitur* (ait) *eſt oratione potentius, quæ Petrum Eccleſiæ columnam & turrim adimit? Et Catechumenis quidem permiſſum hoc nondum eſt, quoniam nondum ad hanc peruenere fiduciam, &c.* Lege ſequentem & iunge. Dionysius Areopagita. Ioannes Chryſoſtomus. Actum. 12

Catechumenis non danda communio.] Concilium Carthaginense III. ſub Syricio I. Huic interfuit Auguſtinus canone 5. *Placuit, vt per ſolemniſſimos Paſchales dies ſacramentum Catechumenis non detur, niſi ſolitum ſit, quia ſi fideles per illos dies ſacramentum non mutant, nec Catechumenis oportet mutari.* Idem omninò Concilium Hipponense capite quarto. Et Concilium Constantinopolitanvm III. quod dicitur generale 6. capite 78. iubet vt Catechumeni fidem diſcant, & 5. ſeptimanæ feria Epiſcopo vel Presbyteris renuncient. Vide ſequentia. Siquidem ex ſequentibus colligitur, illis pro hibitum ne vel in Eccleſia pſallant, vide. Concilium Carthaginen. 3. cui Auguſtinus interfuit. Concilium Hipponenſe. Concilium Conſtantinopolitanum 3. dictum 6. generale.

Catechumeni quo tempore baptizentur: & vt priùs Symbolum recitent.] Hoc liquidiùs ſuprà in dictione, Baptiſmus quo tempore conferendus, expreſſum eſt. verùm ne quippiam arguamur omiſiſſe, ſic Gervndense Concilium 1. canone quarto. & allegatur à Gratiano de Conſecratione diſtinctione quarta, De Cateçhumenis. *De Catechumenis baptizandis id ſtatutum eſt, vt in Paſcha ſolemnitate, vel Pentecoſtes, quanto maioris celebritatis celebritas maior eſt, tanto magis ad baptizandum veniant: cæteris ſolemnitatibus infirmi tantummodo debeant baptizari, quibus quocunque tempore conuenit Baptiſmum non negare,* vt mox dicemus, & Concilium Bracarense II. ſub Honorio I. *Epiſcopus viſitans ignaros debet docere, & hoc modis omnibus præcipere, ſicut antiqui Canones iubent, vt ante dies viginti Baptiſmi, ad purgationem exorciſmi concurrant Catechumeni.* (Hoc allegat Gratianus de Conſecratione diſtinctione quarta, capite Ante dies, & Iuo Carnotenſis libro primo Decretorum. *In quibus viginti diebus omnes Catechumeni Symbolum, quod eſt, Credo in Deum* (hoc ſuperiùs ex Clemente I. allegatum eſt) *ſpecialiter doceantur.* Idem citat & confirmat Martinvs Bracarensis Epiſcopus, in collectorio ſuo capite quadrageſimo nono. & allegat Gratianus, de Conſecratione diſtinctione qaarta, capite non liceat. Vide ibi & ſequentia. Gerundenſe concilium in Hiſpania ſub Hormiſda. Concilium 2. Bracarenſe. Martinus Bracarenſis Epiſcopus.

Catechumeni in mortis articulo Baptizandi.] Concilium Elibertinvm canone vndecimo. *Intra quinquennij tempora, Catechu-* Concilium Elibertinum.

Digitized by Google

mena si grauiter fuerit infirmata, dandum ei Baptismum placuit, non denegare. Hoc etiam alibi in dictione, Baptismus, & Infirmus, asseritur, & Concilium ARAVSICANVM I. canone decimo quarto, vt allegat Burchardus lib. 4. Decretorum, capite quinquagesimo quarto. *Euergumenis, & Catechumenis* (ait) *in quantum vel necessitas exegerit, vel opportunitas permiserit, de Baptismate consuetudini.* Hinc etiam AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro primo, de Adulterinis coniugijs, capite vicesimo sexto ita ait: *Catechumenis in huius vita vltimo constitutis, si morbo seu casu aliquo, sic oppressi sint, vt quamuis adhuc viuant, petere tamen sibi Baptismum, vel ad interrogata respondere non possint, profuit eis quorum in fide Christiana iam nota voluntas est, vt eo modo baptizentur, quomodo baptizantur infantes, quorum voluntas nulla adhuc patuit.* Lege reliquum, & vide sequentem.

Concilium Aurificanū 1.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Bracarense 1.

Catechumeni sine Baptismo si decedunt, quid?] Concilium BRACARENSE I. canone 35. *Placuit vt Catechumenis sine redemptione Baptismi defunctis, neque psallendi impendatur officium: nam hoc per ignorantiam vsurpatum est.* Dicit tamen IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia sexagesima nona, ad popul m Antiochenum, Quod peccatores lugendi sint viuentes & mortui, &c. *Non temere* (ait) *ab Apostolis hac sancita fuerant, vt in tremendis mysterijs defunctorum agatur commemoratio. Sciunt enim illis inde multum contingere lucrum, vtilitatem multam. Cum enim totus consurrexerit populus, extensis manibus Sacerdotalis plenitudo, & tremendum proponatur sacrificium, quomodo Deum non exorabimus, pro his deprecantes? Sed hoc quidem de his qui cum fide migrarunt, Catechumeni verò nec hac digni consolatione censentur, sed omni sunt tali suffragio priuati, præter vnum solum. Quod autem illud? dare licet pro eis pauperibus, & ex hoc aliquid eis præstare refrigerationis. Vult namque Deus nos alterum alteri prodesse, &c.* Vide & sequentem.

Non est missa celebranda, nec exequiis pro catechumenis defunctis.

Ioannes Chrysostomus.

Lege Calmine.

Catechumenus sine Baptismo saluatur si sit martyr.] CYPRIANVS CARTHAGINENSIS ad calcem libri De Hæreticis baptizandis ad Iubaianum. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, &c. Quo in loco quidam sic euacuare possunt humana argumentatione, Euangelica veritatem, Catechumenos nobis apponunt, si quis ex eis antequam Baptizetur, in confessione nominis ac prelio ipsa, fuerit & occisus, an ipsum salutis, & præmium confessionis amittat, eò quòd ex aqua prius non sit renatus. Sciant igitur eiusmodi homines, suffragatores & fautores hæreticorum, Catechumenos illos primò integram fidem Ecclesiæ veritatem tenere, & ad debellandum Diabolum de diuinis castris cum plena & syncera Dei Patris, & Christi, & Spiritus sancti cognitione procedere, deinde nec priuari Baptismatis sacramento vtpote qui Baptizentur glorioſissimo & maximo sanguinis Baptismo, de quo Dominus dicebat, Aliud se habere Baptisma baptizari, & passione sanctificatum consummari, & diuine pollicitationis gratiam consequi. Declarat hoc in Euangelio idem Dominus, quando ad latronem in ipsa passione credentem, & confitentem locutus, quoad secum futurus sit in paradiso pollicetur, &c.* Hinc etiam ait AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de Ecclesiasticis dogmatibus, capite septuagesimo tertio. *Baptizatis tantum iter salutis esse credimus. Nullum Catechumenum quamuis in hominis operibus defunctum vitam æternam habere credamus, excepto martyrio vbi, tota baptismi sacramenta complentur, &c.* Idem & super Ioannem sermone vndecimo, tomo nono, vide dictione Baptismus, & sequentia.

Cyprianus Carthaginen.

Ioan. 3.

Luce 12.

Luce 23.

Augustinus Hipponensis.

Catechumenis plura sunt, quæ denegantur.] Hoc ex superioribus facilè colligitur, verumtamen hic adhuc quod nouimus exprimendum est ARAVSICANVM Concilium I. canone decimo octauo. *Placuit: Catechumenis non legi Euangelium in Ecclesia: vel alias, Euangelia placuit deinceps Catechumenis legi apud omnes prouinciarum nostrarum Ecclesias.* Et canone decimonono, *Catechumeni nonnunquam admittēdi sunt, etiam inter Domesticas orationes, alias. Ad baptisterium Catechumeni nunquam admittendi.* Et canone vigesimo, *Segregandi informandique sunt Catechumeni, vt se reuocet & signandos, vel benedicendos, semotum offerant eos fideles.* Aliàs. *Ad fidelium benedictionem etiam inter domesticas orationes inquantum caueri potest segregandi, informandique sunt vt se reuocent. Ad signandos vel benedicendos se semotè offerant.* Vide Baptismus, &c.

Concilium Araufican. 1

CATHEDRA.

Cathedra.] Vide Episcopatus, vel Beneficium. Ne tamen vacuum locum relinquamus, sic de Cathedra prælationis ait CLEMENS I. Epistola prima, ad Iacobum fratrem Domini, & refert verba Petri Apostoli vltima, quæ sibi moriturus loquutus est. *Cathedra*, inquit, *cum qui cupit eam, & audaciter expetit, non requirit, sed ornatum moribus & in verbis eruditum.* Hinc IOHANNES CHRYSOSTOMVS in operè secundo super Matthæum homilia quadragesimatertia, illud caput vigesimum tertium pertractans: super Cathedram Moysi, &c. *Videte* (ait) *quomodo sedeatis super Cathedram, quia Cathedra non facit sacerdotem, sed sacerdos Cathedram, non locus sanctificat hominem, sed homo locum, non omnis sacerdos sanctus est, sed omnis sanctus sacerdos, &c.* Hinc etiam & GREGORIVS NAZIANZENVS: Oratione decima secunda, quæ est ad Amphilochium de pace, ait, Cathedram multa inuidia repletam, & multò certamine quam & Oratione octaua, quæ est in laudem Basilij magni, dicit suo tempore sine vllo labore acquiri, *Cathedra*, inquit, *etiam sine vllo acquiritur labore, non secus ac cum fabulæ gigantes fingunt, vnius diei sanctos facimus, ac sapientes esse iubemus eos qui nulla prædita sunt sapientia, & qui nil ad gradum, præterquam velle, adferunt, & hic quidem inferiorem amat locum, & humilis consistit cum dignus sit sublimi, ac multum in literis exercitatus diuinis, multumque carnem ad spiritus domuerit subiectionem: alius verò sedet arrogans, supercilioque tollit contra meliores, nec vremit ob tronos. Minus horret aspectum, modestè deorsum aspiciens, &c.* lege, tum idem de laude Cathedræ iustè acquisitæ Oratione vigesimaquarta quæ est ad Arrianos, & de seipso. *Cathedra*, ait, *veneranda, virorumque venerabilium statio & requies, ac multos pios exhibens sacerdotes qui in superna diuina peragunt mysteria, &c.* Hinc AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro quintò epistolarum. Oratione in Auxentium, de non tradendis Basilicis: *Non patitur Christus in suo templo pecuniæ esse vernaculos, non patitur in suo templo esse eos qui vendant Cathedras. Quid sunt Cathedræ, nisi honores? Quid sunt columbæ, nisi simplices mentes, vel anima fidem candidam & puram sequentes?* & AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de Di-

Clemens 1.

Ioannes Chrysostomus.

Gregorius Nazianzenus.

Heu quid diceret, si nostra tempora contemplaretur, hic sanctus doctor? melius nostra quā sua defleret tempora.

Ambrosius Mediolanens.

Augustinus Hipponensis.

ſciplina Chriſtiana capite quinto, *Chriſtus Ieſus eſt qui docet, Cathedram in cœlo habet, ſchola ipſius in terra eſt, & ſchola ipſius eſt corpus ipſius. Caput igitur docet membra ſua, &c.* Vide Epiſcoparus.

CATHOLICVS.

Catholici non omnes ſaluantur.] AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de fide ad Petrum parte ſecunda capitel quadrageſimo, *Firmiſſimè tene & nullatenus dubites, non omnes, qui intra Catholicã Eccleſiam baptizantur, accepturos eſſe vitam æternam, ſed eos qui percepto baptiſmate rectè viuunt, id eſt, qui ſe abſtinent à vitiis & concupiſcentiis carnis. Regnum enim cœlorum, ſicut infideles, hæretici, atque ſchiſmatici, non habebunt, ſic catholici criminoſi poſſidere non poterunt.* Vide Chriſtiani, & alibi.

Auguſtinus Hipponenſis.

CAVILLATIO.

Cauillatio vitanda.] BONIFACIVS I. epiſtola ſecunda, ad omnes Epiſcopos Galliæ contra Maximum Epiſcopum Valentiæ. *Aſtuta (ait) cauillatio eorum, qui verſutis agendum credunt eſſe conſilijs, nunquam innocentiæ nomen accipiet. Confitetur enim de omnibus, quiſquis ſe ſubterfugere iudicium dilationibus putat, &c.* Vide alibi.

Bonifacius 1.

CAVSAE.

Cauſæ Eccleſiaſticæ vt tractandæ.] Egimus de his dictione, Appellatio, & Accuſatio: & dicemus dictione, Iudex, Iudicium, & Epiſcopus, accuſandus & iudicandus: & dictione, Clericus, vt ne his immoreris quæ hîc dicturi ſumus, ſed te transferas potiùs ad præmonſtrata loca. Igitur ſic de tractandis cauſis Eccleſiaſticis breuiter dicit Concilium ROMANVM ſub Fœlice II. epiſtola ſecunda, quæ ex parte eiuſdem Fœlicis ad Athanaſium, & vniuerſos Ægypti & Libyæ Epiſcopos Alexandriæ congregatos miſſa eſt, capite ſeptimo. *Nullæ cauſæ à iudicibus Eccleſiaſticis audiantur, quæ legibus non continentur, vel quæ prohibita eſſe noſcuntur.* Et canone decimo ſexto. *Nec ita in Eccleſiaſticis agendum eſt negotijs, ſicut in ſecularibus. Nam in ſecularibus, poſtquam legibus vocatus venerit, & in foro decertare cœperit aliquis, non licet ante peractam cauſam recedere. In Eccleſiaſticis verò dicta cauſa recedere licet, ſi neceſſe fuerit: aut ſi ſe prægrauari viderit.* Addit Gratianus cauſa ſecunda, quæſtione ſexta: *Qui verò ex contumacia iudicibus obtemperare noluerit, communione priuetur.* Idem Concilium MILEVITANVM canone viceſimo quarto. Vide Iudex, & Appellatio, &c. Vide ſequentia.

Concilium Romanum ſub Fœlice 2.

Concilium Mileuitanũ ſub Innocentio 1. & Arcadio atque Honorio. Concilium Mileuitanum.

Cauſarum Eccleſiaſticarum defenſores.] Idem MILEVITANVM canone decimo ſexto. *Placuit vt petatur à glorioſiſſimis Imperatoribus, vt iubeant iudicibus dare petitos ſibi defenſores Scholaſticos, qui in actu ſint vel in officio defenſionum cauſarum Eccleſiaſticarum more ſacerdotum prouincia, vt ijdem ipſi qui defenſionem Eccleſiarum ſuſceperint, habeant facultatem pro negotijs Eccleſiarum quoties neceſſitas flagitauerit, vel ad obſtendum callidè decipientibus, vel obrepentibus, vel ad neceſſaria ſuggerenda, ingredi iudicium ſecretaria.* Idem omninò ſtatuit Concilium AFRICANVM ſub Bonifacio I. canone ſexageſimo quarto. Vide ſequentia.

Concilium Africanum ſub Bonifacio 1.

Cauſæ Eccleſiaſticæ non ante infidelem, nec ſeculari more tractandæ.] Concilium CARTHAGINENSE IIII. cui Auguſtinus ſubſcripſit canone octageſimo ſeptimo, & allegatur à Gratiano cauſa ſecunda quæſtione ſexta. *Catholicus qui cauſam ſuam ſine iuſtam, ſine iniuſtam, ad iudicium alterius fidei iudicis prouocat, excommunicetur.* Et ALEXANDER III. Iudicibus Vellenenſibus, apponitur parte quinquageſima, capite decimo, Concilij Lateranenſis ſub eodem celebrati. *Relatum eſt auribus noſtris, quòd cum ad veſtra diſcuſſionis examen aliqua ſuper teſtamentis Eccleſia cauſa deduceitur, vos ſecundum humanam, & non ſecundum diuinam legem, in ea vultis procedere, & niſi ſeptem aut quinque teſtes idonei producti fuerint, omninò non proponitis exinde iudicare, vnde quia huiuſmodi de iudicijs Eccleſia non ſecundum leges, ſed ſecundum canones debent tractari, & in his diuina ſcriptura teſtante. Duo aut tres idonei teſtes ſufficiunt, diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus cum aliqua cauſa ſuper teſtamentis Eccleſia relictis ad veſtrum fuerit examen deducta, eam non ſecundum leges, ſed ſecundum Canones iuxta decretorum ſtatuta tractetis, tribus vel duobus legitimis teſtibus requiſitis: Quoniam ſcriptum eſt, in ore duorum vel trium ſtabit omne verbum.* Idem adhuc repetit, capite viceſimo, eiuſdem partis. Huboldo Hoſtienſi Epiſcopo. Vide ſuperius ex Concilio Romano ſub Fœlice II. & dictione, Iudex, Iudicium, Appellatio, Epiſcopus, &c.

Concilium Carthaginenſ. 4.

Alexander 3.

Deuter. 17.

Matth. 18.

Cauſæ Prouinciarum, & Matrimonij, & Epiſcoporum, & Clericorum, vt terminandæ.] Vide Prouincia, Matrimonium, Epiſcopus, & Clericus, &c. quia ſua ſibi reſeruata ſunt, cùm matura deliberatione.

Cauſæ contra proprium Epiſcopum ſi iuſtè ſimitur.] Vide in dictione, Epiſcopum vt liceat à quoliber in iudicium prouocare, &c.

Cauſæ Eccleſiaſticæ prius à Sacerdotibus, quàm à Principibus audiendæ.] FOELIX III. allegatur à Gratiano diſtinctione decima, capite Certum eſt. *Certum eſt hoc rebus veſtris eſſe ſaluatare, vt cùm de cauſis Dei agitur, iuxta ipſius conſtitutionem Regiam voluntatem Sacerdotibus Chriſti ſtudeatis ſubdere, non præferre, & ſacroſancta per eorum præſules potiùs diſcere, quàm docere Eccleſiaſticam formam ſequi, non hinc humanitus obſequendo iura prafigere, neque in eius ſanctionibus velle dominari, cuius clementiæ Deus voluit tua pia deuotionis colla ſubmittere, ne dum menſura cœleſtis diſpenſationis excedit ur, gatur in contumeliam diſponentis.* Vide Romana Eccleſia conſulenda, &c. & dictione Sacerdotium, & Epiſcopus, &c.

Fœlix 3.

Cauſæ Eccleſiaſticæ quibus temporibus audiendæ.] Concilium TARRACONENSE ſub Fœlice III. canone quarto, allegatur à Gratiano cauſa decima quinta, quæſtione quarta, capite Nullus, &c. *Nullus Epiſcoporum, aut Preſbyterorum, vel Clericorum, die Dominico propoſitum cuiuſcunque cauſæ negotium audeat iudicare, niſi hoc tantum, vt Deo ſtatuta ſolemnia peragant. Cæteris verò diebus conuenientibus perſonis, illa quæ iuſta ſunt habeant licentiam iudicandi, exceptis criminalibus negotijs.* Idem omninò renouat Concilium ARELATENSE VI. ſub Carolo ma-

Concilium Tarraconenſe ſub Fœlice 3.

Concilium Arelatenſe 4.

gno, & Leone tertio. Vide dictione Iudicium, vbi etiam, Ieiuniorum tempore & Quadrageſimæ vetatur. Vide & Iudex, & locis ſuperiùs allegatis.

CAVSIDICVS.

Eugenius 2.

Cauſidicus Eccleſiaſticus.] EVGENIVS ſecundus, Decreto quinto. *Auctoritate Apoſtolica prohibemus, vt nullus aduocatus præter ius & beneficium, antiquitus aliquid ſibi arripere vel vſurpare præſumat. Quod ſi quis contra hoc attentauerit Chriſtianorum, careat ſepultura.* Vide & Iudex, lege AVGVSTINVM in communibus ſermonibus, ſermone tertio.

CELLERARIVS.

Concilium Aquiſgranenſe 1

Cellerarius qualis eſſe debeat.] Concilium AQVISGRANENSE I. capite centeſimo quarto, poſtquam, de Præpoſito, Portario ſeu Ianitore, Cantore, & Hoſpitalario, ſtatuit (vt ſuis dicemus locis) Cellerarij facit mentionem, vt eligatur non violentus, nec vinolentus, non ſuperbus non tardus, non prodigus: ſed moribus honeſtus ac Deum timens, qui & ſtipendia fratrum fideliter ſeruet, & diligenti cura adminiſtret, & in adminiſtrando nullatenus fratres contriſtet, ſi aliter ſe rexerit, corripiatur. De eodem etiam BENEDICTVS CASSINENSIS capite trigeſimo primo, Regulæ abundanter diſſeruit. *Cellerarius* (inquit) *monaſterij eligatur de congregatione ſapiens, maturus moribus, ſobrius, non multum edax, non elatus, non turbulentus, non iniurioſus, non tardus, non prodigus, ſed timens Deum, qui omni congregationi ſit ſicut Pater, curam gerat de omnibus, ſine iuſſione Abbatis nihil faciat: quæ iubentur, cuſtodiat, &c.* Lege.

Benedictus Caſſineſis Abbas.

CENSVS.

Zacharias 1.

Cenſus Eccleſiæ.] ZACHARIAS I. epiſtola quinta ad Bonifacium Moguntinenſem Archiepiſcopum. *De cenſu* (ait) *Eccleſiarum, id eſt, de caſſata ſolidum ſuſcipe, & nullam habeas hæſitationem, dum ex eo poteris elemoſinam tribuere, ac in Chriſti pauperes pertiri, & opus perficere ſacrarum Eccleſiarum, iuxta canonum inſtituta.* Et paulò infrà: *De Sclauis* (ait) *Chriſtianorum terram inhabitantibus, ſi oporteat cenſum accipere, interrogaſti. Hoc quidem conſilio non indiget, dum rei cauſa eſt manifeſta. Si enim ſine tributo ſederint, ipſam quandoque propriam ſibi vendicabunt terram: ſi vero tributum dederint, norunt dominatorem ipſam terram habere.* Vide latiùs, Decimæ, Exactio, & alijs in locis, vbi de legitimo cenſu Eccleſiæ debito tractatur, & ſequentem.

Hunc eſt, quòd ſummus Pontifex à Iudæis terram Papalo inhabitantibus, tributum recipit & cenſum.

Cenſus an Epiſcopo ſoluendus.] Concilium CABILONENSE II. ſub Carolo Magno, & Leone tertio, canone decimo ſeptimo. *Inuentum eſt, quod in quibuſdam locis, Preſbyteri duodenos, vel quaterdenos denarios, cenſum Epiſcopis annis ſingulis darent, quod penitus abolendum eſſe decreuimus.* Et CONCILIVM LATERANENSE ſub Alexandro tertio, parte prima, capite ſeptimo: *Prohibemus ne noui cenſus ab Epiſcopis vel Abbatibus aliiſve prælatis imponantur Eccleſijs, nec veteres augeatur, nec partem reditum ſuis vſibus appropriare præſumant, ſed libertates quas ſibi maiores deſiderant conſeruari minoribus quoque ſuis bona voluntate conſeruent.* Vide Immunitas, Facultates, Exactio, & Decimæ, &c.

Cabilonenſe Concilium 2.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandr. 3.

CENSVRA.

Cenſuræ Eccleſiæ quæ ſint.] De his abundanter dicetur in dictione Excommunicatio, vel Abſolutio. Verumtamen ne locus vacuus remaneat, ſic de cenſuris Eccleſiaſticis ait Concilium FOROIVLIENSE ſub Carolo Magno, & Adriano primo capite decimo ſecundo: *Canonica* (ait) *cenſura ſunt, ſcilicet, aut iuxta modum, & qualitatem culpæ excommunicatione multetur, aut anathematis vinculo punitus vinciatur, aut certè honoris proprij amiſſione nudatus, reus ab Eccleſiæ gremio euellatur. Hæ enim ſunt canonicæ vltrices vindictæ, à quibus nullus ſacræ legis prænarrator poterit immunis abire, niſi forte pœnitentiæ interueniente medela, veniam meruerit adipiſci.* Vide, Excommunicatio, &c.

Concilium Foroiulienſe ſub Adriano 1.

CAEREVS.

Cæreorum & candelarum vſus.] Vide oro plura, Ignis, & Luminaria. Infinitis in locis, ſiue quando de Miſſæ ſacrificio agemus, ſiue quando de Eccleſiæ facultatibus & oblationibus tractabimus atque alijs in locis Luminarium, & cæreorum mentio fit, vt colligete quiſq; ex conſequenti contextu poterit. Verumtamen ſic antiquum illud Concilium ELIBERTINVM canone trigeſimo quarto: *Cereos* (ait) *per diem placuit in cœmeterio nõ incendi. Inquietãs enim ſanctorum ſpiritus nõ ſunt, quoniã hæc non obſeruauerint, arceantur ab Eccleſia communione.* Denique quòd antiquitus lampades & cærei in templis accendebant meminit EVSEBIVS CASARIENSIS multis in locis, & ſpecialiter libro ſexto Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, capite ſeptimo, de Alexandro & Narciſſo loquens, circa annum Domini 213. *Accidit* (ait) *aliquando in die ſolemni vigiliarum Paſchæ, oleum deeſſe luminaribus, cùmque id per miniſtros innotuiſſet mœror plebi maximus fuit. Sed Narciſſus fide fidẽs, miniſtris imperat haurire aquam ſibique deferri. Cùmque detuliſſent, orauit, & benedixit aquam, & infundi luminaribus præcepit. Tum repente miro, & ſeculis inaudito genere virtutis, natura aquæ in olei pinguedinem verſa, ſplendorem luminum etiam ſolito reddidit clariorem, &c.* Et HIERONYMVS STRIDONENSIS libro contra Vigilantium hæreticum. *Cereos non clara luce accendimus, ſicut fruſtra calumniaris, ſed vt noctis tenebras hoc ſolatio temperemus, & vigilemus ad lumen, ne caci tecum dormiamus in tenebris. Quod ſi aliquis propter imperitiam & ſimplicitatem ſecularium hominum, vel certè religioſarum fœminarum, de quibus verè poſſumus dicere. Confiteor, zelum Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam, hoc pro honore Martyrum faciunt, quid inde perdis? Cauſabantur quondam Apoſtoli, quod periret vnguentum, ſed Domini voce correpti ſunt. Neque enim Chriſtus indigebat vnguento, nec martyres lumine cereorum, & tamen illa mulier in honore Chriſti hoc fecit, deuotióque mentis eius recipitur. Et quicunque accendunt cereos ſecundum fidem ſuam, habent mercedem, dicente Apoſtolo,*

Enſebius Cæſarienſis.

Hieronymus Stridonenſis.

Roman. 10.

Matth. 26.

Marci 14.

Roma. 14.

vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundat. Idololatras appellas huiuſmodi homines? Non diffiteor, omnes nos qui in Chriſto credimus de Idololatriæ errore veniſſe. Non enim naſcimur, ſed renaſcimur Chriſtiani. Vide Facultates Eccleſiæ, Oblatio, Ceremoniæ, & Traditio, & huiuſmodi. Vide ſequentia.

Gregorius 1. Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1. 69. Patrum.

Cæreus Paſchalis cur benedicitur.] Solemniter in vigilia Paſchæ in omnibus Eccleſijs Chriſtianorum decantatur benedictio cærei Paſchalis à GREGORIO I. edita. Verumtamen ſic Concilium TOLETANVM quartum, capite octauo: *Lucernæ & cereus in Pernigilijs apud quaſdam Eccleſias non benedicuntur, & cur à nobis benedicantur inquirunt. Propter glorioſum enim noctis ipſius ſacramentum hæc ſolemniter benedicimus, vt ſacræ Reſurrectionis Chriſti myſterium, quod tempore huius noctis votiuè aduenit, benedictione ſanctificati luminis accipiamus, vtque hoc obſeruetur præcipimus. Nulli autem impunè erit, qui hæc contempſerit, ſed Patrum regulis ſubiacebit.* Vide dictione, Ignis. Porrò per cæreorum vſum vult Concilium AVGVSTENSE capite viceſimo tertio, indicari populo illũ, qui lucem inhabitat inacceſſibilem, & omnem hominem venientem in hunc mundum illuminat. Huius rei ſepius ex veteri lege meminit DIONYSIVS AREOPAGITA libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, & cœleſtis, atque de diuinis nominibus, vt alibi dicemus. Lege hymnum AVRELII PRVDENTII ad incenſum Cærei Paſchalis, ſic autem incipit: *Inuentor Rutili dux bone luminis, &c.*

Concilium Auguſtenſe 1. 1. Timoth. 6. Ioan. 1.

Dionyſius Areopagita.

Aurelius Prudentius. Hic vixit ſub Theodoſio ſeniore, tempore Ambroſij.

CHARACTER.

Character quid.

Character indelebilis.] Baptiſmi, Confirmationis, & Ordinis. Sæpius characteris fit mentio in dictione, Baptiſma Confirmatio, & Ordo. Ideò ad illa loca lectorem remittimus, plura viſurum, ſi prolixiori dictamine delectetur. Eſt autem character vox Græca, & Latinè ſonat idem, quod ſignum vel figura, & de conſignandis Chriſtianis non ſemel ſancti Patres meminerunt, vt dictum eſt Baptiſmus, & infrà Confirmatio, ſed & HIERONYMVS STRIDONENSIS in caput quartum ad Epheſios, illud exponens: Nolite contriſtare Spiritum ſanctum, &c. Characteris & ſignaculi quo anima imprimitur, mentionem facit: vbi & illum Characterem indelebilem profitetur, ſicut & AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro primo, contra Creſconium Grammaticum capite trigeſimo, vt meminimus in dictione, Baptiſmus, non reiterandus, &c. ſic enim ait, *Si ab Hæreticis baptizatus eſt, neque propterea rebaptizandus eſt. Nam non immutandus vel improbandus eſt regius character in homine, ſi erroris ſui veniam, & militandi ordinem à rege impetrauerit, quia eundem characterem, quo ſibi ſacrilegus congregaret, deſerto infixit, aut propterea ſigna mutanda ſunt ouibus, cùm Dominico gregi ſociantur, quia eis Dominicum ſignum fugitiuus ferus impreſſit.* Idem ait libro primo, contra Donatiſtas, capite ſexto, vbi ſæpius characteris meminit. Et INNOCENTIVS I. epiſtola ad Decentium Eugubinum Epiſcopum, capite tertio eiuſdem indelebilis characteris meminit, & conſignationis. Vide Confirmatio. Sic & Concilium TARRACONENSE: *Viſum eſt* (ait) *nobis Confirmationem, ſicut & Baptiſmum, minimè iterari debere.* Quod & de tribus ſacramentis ſuprà dictis iterum confirmat Concilium TOLETANVM octauum, capite ſeptimo, vbi tractat, quod Epiſcopus conſecratus non poſſit ad nuptias tranſire, vt dicemus dictione Epiſcopus, quod & Concilium FLORENTINVM ſic affirmat, in forma data Armenis, & Græcis. *Inter hæc ſacramenta tria ſunt, Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo, quæ characterem, id eſt, ſpirituale quoddam ſignum à cæteris diſtinctiuum, imprimunt in anima indelebile: vnde in eadem perſona non iterantur. Reliqua verò 4. characterem non imprimunt, reiterationem non admittunt.* Vide Sacramenta, & Baptiſmus. Confirmatio, & Ordo, vbi omnia ſuo ordine digeruntur.

Innocentius 1.

Concilium Tarraconenſe non eſt in ordine cæterorũ.

Concilium Toletanum 8.

Concilium Florentinũ ſub Eugenio 4.

CHARITAS.

Charitas quam excellens virtus.] CLEMENS I. epiſtola prima, ad Iacobum fratrem Domini, vbi vltima Petri Apoſtoli verba recenſet, quæ fuerunt huiuſmodi: *Sanè ſicut adulterij venenum cunctis malis perniciоſius eſt, ita amor fraternus, & charitas totius boni faſtigium tenet. Et ideò diligite omnes fratres veſtros, & cum religione, & miſericordia reſpicite ad omnes. Charitatis recipiendæ, & habendæ maximum erit fomentum ſi frequenter inter voſmetipſos communem cibum veſtrum menſimque faciatis, & inquantum vnuſquiſque prævalet, crebros panes, ac ſales ſuos cum fratribus ſuis ſumat. Per hæc enim præcipuè charitas comparatur, & cauſa totius boni in huiuſmodi communione conſiſtit, vbi autem pax, & bonitas, ibi & ſalus.* Et infrà: *Fides & dilectio totius bonitatis eſt fundamentum.* Plura de charitate agit CLEMENS ALEXANDRINVS libro primo, Pædagogi, capite primo. Et ORIGENES ADAMANTIVS homilia tertia in Cantica Canticorum, dum illum exponit: Ordinate in me charitatem. *Omnes* (ait) *homines amant ſine dubio aliquid, & nullus eſt qui ad id ætatis venerit, vt amare iam poſſit, & non aliquid amet. Sed hic amor, vel hæc charitas in nonnullis quidem ſuo ordine, & conuenienter aptata procedit. In plurimis verò contra ordinem. Dicitur autem contra ordinem eſſe in aliquo charitas, cùm aut id diligit quod non debet: aut quod debet diligit, ſed plus iuſto diligit, aut minus iuſto. In iſto ergo inordinata eſſe charitas dicitur. In illis verò quos valdè paucos arbitror, qui ſcilicet per viam vitæ incedunt, & non declinant, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram, in ipſis ſolis ordinata eſt charitas, & ordinem ſuum tenet. Eſt autem ordo eius menſura huiuſmodi, verbi gratia: Deum diligere nullus modus, nulla menſura eſt, niſi hæc ſola, vt ei totum exhibeas quantum habes. In Chriſto enim Ieſu diligendus eſt Deus, ex toto corde, & ex tota anima, & ex totis viribus. In hoc ergo nulla menſura eſt. Diligere verò proximum, eſt menſura aliqua. Proximum* (inquit) *tuum dilige ſicut teipſum. Si ergo aut in Dei dilectione minus aliquid feceris, quam potes, & quàm viribus tuis eſt, aut inter te & proximum tuum non ſeruaueris æquitatem, ſed aliquid differentiæ, non eſt in te charitas ordinata, nec ordinem ſuum tenet.* CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro De Simplicitate Prælatorum, circa medium: *Eſſe martyr non poteſt, qui in Eccleſia non eſt: ad regnum peruenire non poterit, qui eam quæ regnatura eſt derelinquit. Pacem*

Clemens 1.

1. Corinth. 13.

Clemens Alexandrinus.

Origines Adamantius.

Charitas vt ordinetur.

. Corinth. 13.
Gregorius Nazianzenus.

Charitatis præcepta.

. Corinth. 13.
Matth. 22.
Marci 12.

Cornelius 1.

Tertullianus Carthaginenſ.

Marcellus 1.

. Corinth. 13.

Ioannes Chryſoſtomus.

nobis Chriſtus dedit, concordes atque vnanimes eſſe præcepit, dilectionis, & charitatis fœdera incorrupta atque inuiolata ſeruare mandauit, exibere ſe non poteſt martyrem, qui fraternam non tenuit charitatem. Docet hoc & conteſtatur Paulus Apoſtolus, dicens: Etſi habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil ſum, &c. GREGORIVS NAZIANZENVS oratione elegantiſſima, quæ in ordine ſtat decima ſexta, & de Paupertate fouenda, ſeu Pauperum cura tractat: *Proinde (*ait*) ſi Paulo credendum eſt, imò Chriſto ipſi charitas prima, inter mandata, & maxima, tanquam caput legis & prophetarum eſt cenſenda. At huius partes potiſſimas eſſe inuenio, curam pauperum, & erga cognatos miſericordiam & compaſſionem. Nulla enim ex omnibus re Deus perinde ac miſericordia colitur, quoniam nihil aliud tam peculiare eſt Deo, quàm illa, ante quem miſericordia, & veritas præcurrunt, & apud quem miſericordia iudicio præponderat, &c.* Multa ad locum. Et CORNELIVS Epiſtola prima, De tranſlatione corporum Petri & Pauli. & de Nouato: *Quiſquis ſe in radice charitatis inſerit, nec à viriditate deficit, nec à fructibus inaneſcit, nec amore fœcunditatis opus efficax amittit. Ipſa enim charitas exercet corda fidelium, ſenſus corroborat, vt nihil graue, nihil difficilè, ſed fiat totum dulce quod agitur, dum eius proprium ſit nutrire concordiam, ſeruare mandata, atque diſſociata coniungere, prauа dirigere, & cæteras virtutes perfectionis ſuæ munimine ſolidare, &c.* TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro De Patientia, Charitatem ſummum fidei ſacramentum, & Chriſtiani nominis theſaurum ab Apoſtolo totis Sancti ſpiritus viribus commendatam appellat: vt etiam alijs infinitis locis charitatem commendat. Sed & MARCELLVS I. epiſtola ſecunda, quæ eſt ad Maxentium tyrannum: *Magiſtra bonorum omnium charitas, nil rapit extraneum, nil agit aſperum, nil confuſum, nil fœdoſum, nihil quod honori diuino repugnet, anima propria noceat, aut proximi commodo deroget, oblita ſui, non quæ ſua ſunt, ſed quæ Dei, vel proximi quærens, nemini inuidens, omnibus conſulens, non ſæuiens, ſed compatiens, non rapiens, ſed largiens: non murmurans, ſed omnia æquanimiter tolerans. Charitas exercet corda, ſenſus corroborat, vt nihil graue, nihil difficilè, ſed totum fiat dulce quod agitur: dum eius ſit proprium nutrire pacifica, ſeruare compoſita, diſſociata coniungere, prauа dirigere, & virtutes reliquas perfectionis ſuæ munimine ſolidare. Charitas nunquam excidit. Quiſquis ergo in eius ſe radice inſerit, nec à viriditate deficit, nec à fructibus inaneſcit, quia amore fœcunditatis opus efficax non amittit.* IOANNES CHRYSOSTOMVS plurimis in locis, & ſpecialiter homilia decima ſexta, in Matthæum. capite quinto, dum illud exponit: Qui iraſcitur fratri ſuo, &c. *Conuiciator (*ait*) bonum charitatis omninò corrumpit, & mille proximum inuoluit incommodis, ac ingens inimicitias frequenter operatur, & Chriſti membra diſcerpit, ac deſiderabilem Deo pacem ſingulis quibuſque diebus exagitat, ampliſſimam diabolo viam per conuicia parans, eámque efficiens fortiorem. Propterea etiam Chriſtus, nec nos potentia eius excindens, induxit hanc legem. Eſt quippè illi maxima cura charitatis. Omnium enim mater bonorum, hoc certum, an diſcipulus Chriſti ſis, experimentum, & ea quæ in nobis ſint bona, cuncta complectens. Hæc eſt præcipua ex cunctis omninò virtutibus. Igitur conſequenter radices inimicitiarum, ipſoſque fontes per quos charitas necari ſolet, multa cum vehementia Chriſtus intercipit, &c.* Sed & idem homilia prima, contra Anomæos De incomprehenſibili Dei natura, in initio: *Noui (*ait*) illius ſummum amorem, noui charitatis feruorem inſuperabilem, quem penitus radice innixum vinaciſſima animo continet, & ſingulari ſtudio colit. Quippe qui certè ſciat charitatem ipſam caput eſſe bonorum omnium, & radicem, fontem, & parentem, atque ea vna abſente, cætera vobis nullum fructum adferre, nullam præſtare poſſe vtilitatem, &c.* Multa etiam diuerſis in locis de Charitatis officio agit diuinus AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro Officiorum primo, capite ſeptimo. *Ad incertum (*ait*) charitatis communis plurimum proficit, ſi quis vicem amantibus reddat, nec minus redamare ſe probet, quàm ipſe amatur, idque amicitiæ fidelis patet exemplis. Quid enim tam popularе quàm gratia? quid tam inſitum naturæ, quàm vt diligentem diligas, &c.* Idem in Pſalmum trigeſimum octauum. *Plus eſt diligere quàm benedicere, quia maior eſt mentis dilectio, quàm ſermonis gratia. Iuſtus benefacit ei cuius odijs appetitus eſt. Iuſtus orat pro calumniantibus. Bona charitas, & pietas bona, vtrumque Dei, & vtrumque eſt Deus: quia charitas eſt Deus, vt dicit Ioannes in epiſtola, &c.* Quòd charitas ſolatium ſit in aduerſis aſtruit HIERONYM. STRIDONENSIS ad calcem Epitaphij Nepotiani, & AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 3. de doctrina Chriſtiana: *Charitatem (*inquit*) voco motum animi ad fruendum Deo propter ſeipſum: & ſe atq; proximo propter Deum.* Et libro octageſimo tertio quæſtionum, quæſtione trigeſima ſexta. *Amor quo Deus & animus amatur, charitas propriè dicitur, purgatiſſima & conſummata ſi nihil aliud amatur.* Et in Tractatu de laudibus charitatis tomo nono. *Charitas eſt vita animarum, prophetia, virtus, ſacramenti Salus, ſcientia ſolidamentum, fidei fructus, diuitiæ pauperum, vita morientium, quid tam magnanimum, quam pro impijs mori? Quid tam benignum, quàm & inimicos diligere? Sola eſt quam fœlicitas aliena non præuenit, quia non emulatur. Sola eſt quam fœlicitas ſua non extollit, quia non inflatur. Sola eſt quam conſcientia mala non pingit, quia non agit perperam. Inter opprobria ſecura eſt, inter odia benefica. Inter iras, placida: inter incidias innocens, inter iniquitates gemens, in veritate reſpirans, &c.* Poſſem hîc plura charitatis ex eodem Auguſtino proferre præconia, ſed non patitur anguſta & ab initio repromiſſa breuitas. Ad alios tranſeamus SIXTVS III. epiſtola prima, ad Epiſcopos Orientales: *O quam bona eſt charitas qua abſentes per imaginem, præſentes ſibimetipſis exhibet per amorem, diuiſa quoque vnit, & confuſa ordinat, inæqualia ſociat, imperfecta confirmat. Quam rectè prædicator egregius, vinculum perfectionis vocat, quoniam virtutes quidem cætera perfectionem generant, ſed tamen eas charitas ita ligat, vt ab amantis mente, diſſolui iam nequeant.* Eadem omninò repetit in exilio ſimiliter exiſtens SYLVERIVS I. epiſtola quam ab iniuſto exilio miſit ad Amatorem Epiſcopum, qui ei triginta libras & alia munuſcula in ſubſtentationem tranſmiſerat. CONCILIVM ARAVSICANVM ſecundum, canone viceſimo quinto, qui & vltimus eſt. *Prorſus donum Dei eſt deligere Deum. Ipſe vt diligeretur dedit, qui non dilectus diligit. Diſplicentes amati ſumus, vt fieret in nobis vnde placeremus. Diffundit enim charitatem in cordibus noſtris, Spiritus Patris & Filij, quem cum Patre amamus & Filio.* Hinc LEO primus, epiſtola quadrageſima nona, quæ ad Pu-

Ambroſius Mediolanenſis

1. Ioan. 4.
Hieronymus Stridonenſis.

Auguſtinus Hipponenſis. Charitatis diffinitio.

Sixtus 3.

Coloſſ. 3.

Syluerius 1.

Concilium Arauſicanū 2. ſub Leone 1.

Leo 1.

cheriam

Digitized by Google

cheriam Auguſtam : *Tunc operum Diaboli potentiæ deſtruuntur, cum ad Dei & proximi dilectionem hominum corda reuocantur,&c.* Vide & in dictione, Pax. Sed & multa in laudem charitatis diſſeruit GREGORIVS I. libro quinto Regiſtri, indictione decima quarta, epiſtola 160. quæ eſt ad Eulogium Epiſcopum Alexandrinum. Et epiſtola centeſima ſeptuageſima ſecunda, ad Dominicum Epiſcopum Carthaginis, atque alijs locis infinitis. Lege etiam libro viceſimo octauo Moralium, capite decimo nono, in illud Iob. 38. *Cùm ponerem nubem veſtimentum eius,&c.* Et vt breui compendio concludamus, Concilium MOGVNTINVM I. *Charitas* (ait) *Deus eſt, vt ait Ioannes Apoſtolus: Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Item Paulus Apoſtolus: Finis* (ait) *præcepti eſt charitas, de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. Charitatem ergo qui habet, omnia bona habet, quam ideò commemoranimus, quia volumus, vt firmiter ab omnibus æque Catholicis obſeruetur, & conſeruetur.* Plura etiam agit de charitatis laude Concilium PARISIENSE III. libro ſecundo, capite ſexto. *Perpendat* (ait inter cætera) *quiſque ſi in charitate manet, Deum manere in ſe, ſi charitatem non habet, non Deum ſed hoſtem animæ ſuæ habitare in ſe: cum charitate quippe cuncta bona, ſine charitate verò nulla haberi poſſunt, neque enim dignè Euangelicum hymnum Charitate carens Domino decantare valet. Si quæris, quare? Attendatur quare. Quia non eſt bona voluntatis. Definitio quippe charitatis eſt, vt doctores noſtri tradunt bona voluntas. Ergo quicunque bonam voluntatem non habet, charitatem non habere comprobatur. Et ideò pacem quæ Chriſtus eſt habere non meretur.* Vide & dictione, Amicitia, &c & Dilectio.

Gregorius 1.

Concilium Mogũtinum 1. ſub Carolo Magno. Patrũ 45. Ioan. 4. 1. Timoth. 1.

Concilium Pariſienſe 3.

Lucæ 1.

CHIROGRAPHVM.

Apparet ex actis ſeſſionis 8. generalis Concilij CONSTANTINOPOLITANI IV. quod & dictum eſt generale 8. canone octauo Photium Patriarcham Conſtantinopolitanum ſolitum fuiſſe cùm eius vigebat hæreſis, extorquere chirographa tum à quouis ordine cleticorum, tum etiam à laicis nobilibus, & ignobilibus, vſque ad cerdones, & pelliones, & reliquam plebis fecem. Cui promittebant ſe illi adhæſuros, pugnaturóſque pro eius opinione. Ipſe propterea Photius ſolebat, alia viciſſim chirographa dare, quibus facultatem dabat, ad docendum, & diſcendum. Ex hoc improbo more arripuere anſam & Catholici (vt vellent à pijs Sacerdotibus habere ſyngrapha) vt dicerent & docerent, eſſentque tuti & ſecuri talibus muniti ſcripturis. Ob hoc ſancitum eſt à Patribus prædicti generalis Concilij, canone octauo, vt qui creatur Epiſcopi, vel Patriarchæ, Chirographa à Catalogo clericorum non expoſtulent, ſed tantùm fiant ſolemnitates de more, & vt liceat omnibus idoneis diſcere, vel docere, ſine facultate per chirographa.

Concilium Conſtantinopolitanum 4. quod dicitur 8 generale contra Photium.

CHIRVRGIA.

Chirurgiæ ars interdicitur Eccleſiaſticis viris.] Concilium LATERANENSE generale 1215. Patrum, ſub Innocentio III. capite decimo octauo, allegatur extra Ne clerici, &c. *Nullus* (ait) *clericus ruptarijs, aut balistarijs, aut huiuſmodi viris ſanguinum præponatur. Nec illam chirurgiæ artem, Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos, exerceant, qua ad uſtionem vel inciſionem inducit: nec quiſquam purgationi aquæ feruentis, vel frigidæ, ſeu ferri candentis, rerum cuiuſlibet benedictionis, aut conſecrationis impendat, ſaluis nihilominus prohibitionibus, de monomachijs ſiue duellis,* (vide Duellum.) *antea promulgatis.* Vide Medicus, & Clericus, &c.

Concilium Lateranen. ſub Innocentio 3. cui (miſerabile dictum) ab omni orbis plaga interfuerint 1215. Patres.

CHOREPISCOPVS.

Chorepiſcopi qui ſint, & eorum authoritas.] In quibuſdam Conciliorum decretis Chorepiſcopi intelligantur Archidiaconi, vel Decani. Ideo in huiuſmodi vocabulis vide quid dicitur (vt tamen rei veritatem ſerioſiùs indagemus) quid vel vnde Chorepiſcopi, vel quod eorum officium fuerit, libet inquirere. Primùm quippè omnium penè Conciliorum poſt Apoſtolos, quod eſt Concilium ANCYRANVM, canone decimo tertio, ſic de Chorepiſcopis loquitur: *Vicarij Epiſcoporum, quos Græci * Chorepiſcopos vocant, non licere, vel Diaconos ordinare, ſed nec Preſbyteris ciuitatis, niſi cum literis ab Epiſcopo permiſſum fuerit in aliena parochia.* Idem omninò ſtatuit & Concilium ANTIOCHENVM capite octauo & Concilium NEOCÆSARIENSE capite decimo tertio: *Vicarij autem Preſbyteri non poſſunt in Eccleſia præſentibus Epiſcopis offerre, nec dare panem ſanctificatum, nec calicem porrigere: verò abſentes ſi fuerint, & ad dandam orationem vocentur, ſoli dare debebunt.* Hunc canonem citat MARTINVS BRACARENSIS in collectorio ſuo capite 56. Idem Concilium conſequenter capite 14. *Chorepiſcopi ad exemplum quidem & firmam ſeptuaginta videtur eſſe, vt communi vtri autem, propter ſtudium quod erga pauperes exibent, honorentur.* Hic canon citat Concilium PARISIENSE III. libro primo, capite viceſimo ſeptimo, ſicut & ſequens Concilium ANTIOCHENVM ſub Iulio I. canone decimo. *Qui in villis* (ait) *& vicis constituti sunt Chorepiscopi, certis manus impositionem ab Episcopis [illegible] vt Episcopi sint consecrati, tamen placuit [illegible] oportere modum [illegible] Ecclesias sibi commissas, & [illegible] propria solicitudine [illegible] Constituere autem [illegible] atque exorcistas, [illegible] Presbyteros tantum [illegible] licentiam [illegible] non autem Presbyterum nec Diaconum audeant ordinare, propter conscientiam Episcopi ciuitatis vel Ecclesiæ, cui adiacens inuenitur seu ipse, siue regio in qua præesse dignoscitur. Quod si quis prævaricari ausus fuerit constitutus, depositionem, & dignitate qua præditus est debere priuari. Chorepiscopus autem ab Episcopo ciuitatis vel loci, cui iacet, ordinandus est.* Idem repetit Concilium LAODICENVM canone quinquageſimo ſeptimo, vt dicemus dictione, Epiſcopatus, &c. ſed & Chorepiſcoporum meminit Concilium NICENVM I. ad calcem, canone octauo quem ſequens canonem ſub Sixto III. Theodoſio, & Valentiniano Auguſtis celebratum Concilium RHEGIENSE capite 3. eadem ſtatuítque & proximè citatum Antiochenum Concilium Hæc addens, ne vnquam in ciuitatibus niſi ſub Epiſcoporum abſentia Chorepiſcopi offerre præſumãt nec ordinare vel vltimum clericum, nec in eadem quidem Eccleſia quę illi cuiuſcunq; miſericordia fuerit attributa, nec vlli Epiſcoporum vel ſucce-

Concilium Ancyranum.

* .i Epiſcopos regiones ſeu rurales.

Concilium Antiochenum.

Concilium Neocæſarienſe.

Martinus Bracarenſis. Chorepiſcopi vnde.

Concilium Pariſienſe 3.

Concilium Antiochenum ſub Iulio 1.

Concilium Laodicenum.

Concilium Nicenum 1.

Concilium Rhemenſe.

Digitized by

dente ætate aſſumpto aliquo in rudimentis ſuis. Hinc in aliquo quaſi pro ætatis reuerentia cedere liceat, nec vſquam ipſi quicquam de Epiſcopatibus officijs vſurpare præterquam in Eccleſia, quam cuiuſquam miſericordia fuerit adeptus, in qua ei ſolùm neophytos confirmare, & ante Presbyteros offerre conceditur. Et capite quarto, ei concedunt Patres prædicti Concilij, per familias, per agros, per priuatas domos, pro deſiderio fidelium habere facultatem, benedictiones aperire, quod nonnullas iam prouincias habere occurrit. Hinc autem etiam in Eccleſiarũ plebibus, per loca magis tamen, quàm per vrbes hoc eidem viſum eſt eſſe tribuendum. In Eccleſia quoque in qua conſecratus fuerit, conſecrandi virginem ſicut confirmandi neophytum ius habebit. Et per omnia vt ſit multæ indulgentiæ teſtimonium ſemper ſe inferiorem Epiſcopo, ſuperiorem Presbytero agat. Mandatis votiſque omnium ſanctorum proſequentibus viuat in Domini timore, & Epiſcopum ſuum colat, Deo ſeruiat. Synodi circa ſe beneuolentiæ gratias agat, ſemperque indignum ſe indultis etiam negatis imparem ſe fateatur. Et licet huiuſmodi Chorepiſcopi abrogati fuerint, vt infrà dicemus, tamen etiam poſt abrogationem inueniuntur conſtituiſſe de eiſdem Concilium MELDENSE canone quadrageſimo quarto, vbi ſuperioribus decretis ſubſcribens ait: *Chorepiſcopus modum ſuum iuxta canonicam inſtitutionem teneat, & nec ſanctum Chriſma, nec ſanctum Paracletum Spiritum, ſolis Epiſcopis iuxta decreta Innocentij tribuere debitum, tradere tentet, nec Eccleſias conſecret neque ordines Eccleſiaſticos qui per impoſitionem manus tribuuntur, id eſt, non niſi vſque ad ſubdiaconatum, & hoc iubente Epiſcopo, & in locis quibus canones deſignant, agere præſumant. Impoſitioni autem pœnitentiæ, aut pœnitentium reconciliationi, per parochiam ſecundum mandatum Epiſcopi ſui inſeruiat. Si verò ciuitatis Epiſcopus obierit, nihil ex Epiſcopali miniſterio ſpecialiter Epiſcopis debito attentet, quia ex hoc magnum ſcandalum, & diuiſionem rerum Eccleſiaſticarum, atque dilationem id canonicè ordinandis Epiſcopis, Dei Eccleſijs accidiſſe conſpeximus. Nam ſi Epiſcopus ciuitatis propter deſidiam aut ſecularem peruagationem, vel propter infirmitatem, modum ſuum Chorepiſcopis tranſcendere conſenſerit, ſententiam canonicam debet attendere, qua decretum eſt, vt qui contra dicta canonum fecerit, gradus ſui periculo ſine retractatione ſubiaceat.* Idem renouat & Concilium MELDENSE ſub Arnulpho Imperatore capite quinto. Vide etiam dictione Epiſcopus, & Clericus, ſequentia.

Concilium Meldenſe.

Quæ officia Chorepiſcopis inhibeantur.

Concilium Meldenſe ſub Imperatore Arnulpho.

Damaſus I.

Chorepiſcoporum abrogatio.] DAMASVS primus, epiſtola quarta, quæ eſt ad Proſperum, & reliquos Numidiæ Epiſcopos. *De Chorepiſcopis, de quibus nos conſulere voluiſtis, quale ſit eorum miniſterium, aut quid eis agere liceat, aut quam authoritatem habeant, vel ſi liceat eos fieri, an non: quia audiuimus eos iam eſſe prohibitos: aut quid de his qui iam ordinati reperiuntur, agendum ſit: nihil vobis certius reſpondere videtur, quam olim à prædeceſſoribus noſtris decretum reperimus, vt eis ad veniam nihil prorſus aliud referretur, quam priuatio ſacri miniſterij quod illicitè aſſumpſerunt, quia prohibiti tam ab hac ſacra ſede, quàm à totius orbis fuerant Epiſcopis. Nimis ergo eorum inſtitutio improba, nimis eſt praua: quia vt hi de ſummo Sacerdotij miniſterio aliquid præſumant, omni authoritate caret, & ſacris canonibus inuenitur eſſe contrarium, atque ad totius Eccleſiæ perturbationem ſuperba & ſuperflua tendit elatio, & vacuum eſt, & inane, quidquid in prædicto ſacerdotij ſummi egerint miniſterio. Quod ipſi idem ſint (vt ſuperiùs dictum ex Neocæſarienſi Concilio) qui & Preſbyteri ſufficienter inueniuntur, quia ad formam & exemplum ſeptuaginta inueniuntur primum inſtituti. Sed quia (Deo gratias) modo neceſſarij, ſicut in primitiua Eccleſia, propter ſtudium quod erga parentes exigebant, non ſunt, & quia illicita præſumebant, & quod agebant, actum non erat, & propterea multi, in ſecuritatem lapſi Eccleſiaſtico fraudabantur, & fruſtrabantur miniſterio. Ideò tam ab hac ſancta ſede vt ſuperiùs memoranimus, quàm ab omnibus totius orbis Epiſcopis, à Pontificalibus ſunt remoti officijs. Nam vt nobis relatum eſt, quidam Epiſcoporum propter ſuam quietem, eis plebes ſuas committere non formidant, & vt illicita atque prohibita agant, ijdem ea quæ ſolis Pontificibus debentur, ſibi vſurpant, & ipſi in ſua quiete torpent, & curam ſibi à Deo commiſſam negligunt. Pro talibus verò negligitur cura Eccleſiæ, & eius ſtatus perturbatur: & ideò ſunt prohibiti intantum, vt ſi aliqui ex his reperti fuerint, à proprio decidant gradu. Illi námque Epiſcopi, qui talia ſibi præſumunt, videntur mihi eſſe meretricibus ſimiles, quæ ſtatim vt pariunt, infantes ſuos alijs nutricibus tradunt educandos, vt ſuas libidines expleant. Sic & iſti infantes ſuos, id eſt, populos ſibi commiſſos alijs educandos tradunt, vt ſuas libidines expleant, id eſt, vt pro ſuo libitu ſecularibus curis inhient, & quod vnicuique viſum fuerit, liberiùs agant. Pro talibus enim aliæ negliguntur, oues pereunt, morbi creſcunt, hæreſes, & ſchiſmata prodeunt, Eccleſiæ deſtruuntur, Sacerdotes vitiantur, & reliqua mala proueniunt.* Et poſtquam illorum officium & ordinem nullum eſſe firmauit teſtimonio ſcripturarum, prælegatos canones præcedentium Conciliorum ſic exponit: *Sicut in lege veteri, ſoli Moſes & Aaron ſummi Sacerdotes, cæteros vngebant, & conſecrabant, & omnia quæ ad Sacerdotium ſpectabant, implebant: ſic & Epiſcopi quorum figuram Moſes & Aaron tenuerunt, ſummi ſunt Sacerdotes, & illi qui ſeptuaginta Diſcipulorum formam geſtant, in quorum typo filij Aaron erant, nihil præſumere debent, ſicut nec illi quicquam de ſummi ſacerdotij miniſterio attingebant. Nam quod Chorepiſcopi antequam præfato prohiberentur tenore, ad formam ſeptuaginta inſtituti erant. Canon ſuprà memoratus Neocæſarienſis Concilij ſufficienter manifeſtat. Nec illud prætereundum nobis videtur, quod in alio Concilio Antiocheno ſuprà memorato expreſſum eſt. Qui in vicis & poſſeſſionibus Chorepiſcopi nominantur quamuis manus impoſitionem Epiſcoporum perceperint. Nec ab re dictum perpendo, quamuis manus impoſitionem Epiſcoporum perceperint, cùm Epiſcoporum nomen pluralem in ſe contineat munerum, & apud grammaticos pluralis ſit genitiuus. Videtur enim mihi quod tunc non ab vno, ſed à pluribus ordinabantur, quia nullatenus diceret Epiſcoporum, ſi ab vno fieret talium ordinatio, cùm Epiſcoporum pluraliter dictum ſit. Cùm autem dicit Chorepiſcopum, profectò villanum voluit intelligi Epiſcopum. Et ſi villanus, quid agit in ciuitate, cùm in vna ciuitate duo omninò prohibeantur eſſe Epiſcopi. Et ſi in villa, & in eo loco, vbi antea Epiſcopi non fuerunt, cùm & in modica ciuitate, vel in villa, aut caſtello Epiſcopus fieri prohibeatur,* (vide Epiſcopatus.) *& in omnibus omninò locis vbi antea Epiſcopi non fuerint, ne vileſcat authoritas, & nomen Epiſcopi, fuerint conſtituti, quid rogo erunt?*

Quàm pulchrè noſtra depingit tempora!

Ecce nec locus cum ordinatione concordat, nec ordinatio cmm loco. Quoniam ſi Epiſcoporum manus impoſitionem perceperunt, & vt Epiſcopi ſunt conſecrati, vbi ſunt conſecrati? Ad villam, quia χωρα, villa eſt apud Græcos. Et qualiter ad villam ſi nec in caſtello, aut in modica ciuitate licet fieri, rogo vt promatis. Et ſi promere non poteſtis, quia ſcio per rationem aut plenam authoritatem minimè poteſtis, digitum ori imponite, & eos omni authoritate cærere non dubitate, ſcilicet ! quia tria obſtant quibus eorum caſſatur actio & inſtitutio: Vnum quod ab vno Epiſcopo ordinari ſolent, in quo eorum ordinatio à canonibus diſcordat, qui per manum Epiſcoporum eos inſtitui iubent. Aliud, ſi à pluribus Epiſcopis ſunt ordinati, & aut in villa, aut in caſtello, ſeu in modica ciuitate, aut omninò non in eo loco præfixi, quo iuſtè Epiſcopi fieri debent, aut dudum non fuerunt, vbi vileſcat authoritas & nomen Epiſcopi, aut ſi in ciuitate cum altero Epiſcopo, cùm (vt prædictum eſt) in vna ciuitate duo non debeant conſiſtere Epiſcopi. Tertium, ſi abſolutè fuerint inſtituti, ſicut de quibuſdam audiuimus, quæ omnia Epiſcopali omnino carent authoritate. Et illud adhuc reſtat, quòd eorum ordo non habet in diuinis literis authoritatẽ. quia ordines ſunt duo tantùm in Eccleſia primi, id eſt, Apoſtolorum, & ſeptuaginta Diſcipulorum: nullus autem ex ſeptuaginta Diſcipulis, quorum ſpeciem iſti, antequam prohiberentur, in Eccleſia gerebant, nihil de hoc quod Apoſtolis eorúmque ſucceſſoribus ſpecialiter debebatur, legitur aſſumpſiſſe. Et quibuſdam interpoſitis, eiuſmodi non debere, nec dicere, vt Sacerdotes conſecrent, nec Diaconos, nec Eccleſias dedicent, perhibet: nec ſacramentum Confirmationis conferant, nec pœnitentem reconcilient, nec prædicent, aut cætera expleant officia, quæ ſolis Pontificibus debentur. Nihil aliud in tota epiſtola quæ prolixa eſt, agit, quàm inuehere in tales Chorepiſcopos, ſed omnia ad ea referuntur, quæ ſuperius retulimus. Eadem omnia & ſimilia verba repetit & inſerit Leo I. epiſtola octageſima ſexta, quæ eſt ad vniuerſos Germaniæ atque Galliæ Epiſcopos: vbi etiam aſtruit nihil aliud per Chorepiſcopos ſignari quàm Preſbyteros, quibus vltra præcedentia inhibet ſacramentum corporis, & ſanguinis Chriſti conficere, nec populum docere, præſente Epiſcopo, niſi ipſe iubeat. Eadem etiam confirmat Gelasius I. epiſtola prima quæ eſt ad Epiſcopos Lucaniæ Brutiorum, & Sciciliæ, capite octauo, & allegatur à Gratiano, diſtinctione nonageſima quinta, capite Preſbyteros. De Chorepiſcopis etiam facit mentionem Ioannes III. epiſtola vnica ad Germanos, & Gallos, & approbat prædictam Damaſi, & Leonis ſententiam, omninóque huiuſmodi officium cenſet abrogandum, eò quòd tunc temporis Chorepiſcopi nimium ſibi authoritatis aſſumerent, in impoſitione manuum, quod ſolùm Pontificibus debetur (vt alibi ſuo dicemus loco) & reliquis myſterijs diuinis tradendis, & ferme eadem verba depromit quæ ſuperiùs Damaſus, ita vt non ſit diuerſus verborum ſenſus. Specialiter autem exemplum adfert (vt oſtendat Chorepiſcopos ad ſimilitudinem ſeptuaginta Diſcipulorum, non æqualis fuiſſe poteſtatis, nec eſſe debere) de Petro: *Qui adiutores ſibi (ait) aſciuit Linum & Cletum, non tamen poteſtatem Pontificiam aut ligandi aut ſoluendi eis normam tradidit, ſed ſucceſſori ſuo ſancto Clementi, qui ſedem Apoſtolicam poſt eum, & poteſtatem pontificalem tradente ſibi beato Petro te-*

nere promeruit. Linus verò & Cletus miniſtrabat exteriora. Princeps autem Apoſtolorum Petrus verbo, & orationi inſiſtebat, quæ non incongruè ad traditionem Spiritus ſancti per manus impoſitionem pertinent. Hæc allegantur à Gratiano, cauſa octaua, quæſtione prima, capite Si autem. Eiſdem etiam Chorepiſcopis, & Preſbyteris aufert Concilium Hispalense ſecundum, capite ſeptimo, poteſtatem conſecrandi altaria, virgines, Diacones, Presbyteros, & Chriſma conficiendi, & confirmandi, &c. Cætera omnia præficiendi, quæ ſuperiùs memorata ſunt. Vide Epiſcopus, Presbyter, Archidiaconus, Decanus, & eiuſmodi dictiones, quæ affines ſunt huic.

Concilium Hiſpalenſe.

Chorvs.

Choriſtæ pueri.] Vide dictione, Lector, & Officium diuinum, atque Cantus, & Cantor, & Hymnus, & Hora, &c.

Chrisma.

Chriſmatis conficiendi, & benedicendi antiquus ritus.] Hic non liberè poſſum præſtare quod opto, quandoquidem in vocabulis Baptiſmus, & Confirmatio, omnia penè inſeruntur quæ poſſent hîc de Chriſmate dici nec licet hinc eruere, vt hîc inſerantur, niſi velimus confuſam remanere ordinis rationem. Itaque paucis hîc recenſitis, plura præallegatis vocabulis relinquimus obſeruanda. Confectionis itaque atque benedictionis Chriſmatis, ſolemniter meminit Clemens I. libro ſeptimo Conſtitutionum Apoſtolicarum, capite quadrageſimo ſecundo: *'Benedicitur (ait) hoc oleum à Sacerdote, in remiſſionem peccatorum, & præparationem Baptiſmi. Inuocat enim hoc modo, ingenitum Patrem Chriſti Deum, regem omnis ſenſitiuæ, & intellectualis creaturæ, vt ſanctificet oleum, in nomine Domini Ieſu, & det gratiam ſpiritualem, & remiſſionem peccatorum, & præparationem confeſſionis Baptiſmi, vt qui vngitur liberatus omni impietate, dignus fiat initiatione, ſecundum mandatum vnigeniti, &c.* Meminit item, & Matthæo Apoſtolo diſponente, benedictionis olei, libro octauo; capite trigeſimo quinto, vt habes dictione, Aqua Benedicta. Lege etiam dictione, Vnctio. Meminit & Chriſmatis confectione Abdias Babylonivs libro quinto, Certaminis Apoſtolici, quando Ioannis Euangeliſtæ geſta deſcribit. Meminit Dionysivs Areopagita libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ parte ſecunda, capitis ſecundi, dum de Baptiſmo loquitur, vt habes dictione Baptiſmus. Parte autem ſecunda, capitis quarti, ſic Chriſmatis conficiendi ritum perſtringit. *Iuxta eundem ſynaxis modum (ait) (vide & Miſſa, & Communio) eorum qui nec dum initiati ſunt abſoluuntur ordines, vbi ſcilicet, præceſſit Pontifex, circum omni fani ambitum, redolens thure prefitio, pſalmorúmque modulatio, & lectio ſcripturarum diuinarum. Sumptum deinde vnguentum Pontifex ſacris impoſuit altaribus, duodecim ſacris aliis circumiectum reſonantibus omnibus voce ſanctiſſimo melos ſacrũ quod diuinitus affati Prophetæ didicerunt.*

Chorepiſcoporum ordo nõ habet in diuinis literis authoritatem.

Leo I.

Gelaſius.

Ioannes 3.

Creditur tamen, quod poſt obitum Patris electione facta prius Linus, deinde Cletus, & poſtea Clemens Pontifex creatus eſt.

Hic conſiderandum Calixtinos, qui ſanè Chriſtiana religioniſſima traditione probatis, ſimplè remedium vocat oleum. Clemens I.

Abdias Babylonius.

Dionyſius Areopagita.

Comple

Completáque oratione ſuper eo ſolemni in ſanctiſſimis eorum, quæ ſacrantur conſummationibus, eo vtitur ad omnem ferme ſacerdotalis officij functionem. Tum hæc ſequenti capite myſticis ſenſibus exponit: vbi & myſterium conſecrationis vnguenti, ſuos præceptores fatetur, æquali ordine atque officio, ſacro ſyntaxeos coniunxiſſe myſterio: eiſdem imaginibus, vt plurimùm, & diſtinctionibus myſticis, & eloquijs ſubnixum ſacris. Nam ſicut in Miſſæ ritu dicemus, Catechumeni, Pœnitentes, & Euergumeni arcentur, dum hæc celebrarur confectio, & omnino mundi, & caſti permittuntur intereſſe. *Conficitur autem hoc vnguentum* (ait) *& componitur collectione quadam ſpirantium ſuauiter materiarum, habente in ſe affatim odoratas qualitates, cuius qui participes ſunt, pro quantitate eius (quæ in illis fit) fragrantis participationis odoris ſuauitate replentur. Ipſa itaque vnguenti compoſitio myſtica, ipſum nobis pingit Ieſum, participalem, ſcilicet, diuinorum odorum opulentiam, ſacris proportionibus in auguſtiſſima quæque ſpiritualium, diuinos vapores immittentem, in quibus ſpiritus ſuauiter affecti, ſacriſque præceptionibus pleni, ſpirituali vtuntur alimonia, odoratis diſtributionibus ad ipſorum intellectuale diuina participatione ſubeuntibus.* Et paulò pòſt neceſſariam eſſe baptizandis Chriſmatis vnctionem cum impreſſione crucis, ſic oſtendit: *Et quod præterea diuinius eſt, ad omnis ſacra rei conſecrationem vtitur vnguento diuino, apertè indicans ſanctificantem eum, qui ſanctificatur, iuxta ſcripturæ teſtimonium, vt qui ſemper ſibi ipſi ſimilis, atque idem ſit, in omni diuinæ benignitatis operatione, idcircò & ſacra regenerationis perficiens donum & gratia, vnguenti ſacratiſſima conſummatione perficitur. Vnde (vt reor) purganti quoque Baptiſmo vnguentum iactibus in crucem formatis infundens Pontifex, palàm ſpeculationis oculis indicat, ad ipſam vſque mortem per crucem Ieſum, pro diuina generatione noſtra, ſacro ipſo, & qui teneri à morte non poſſet, deſcenſu, infera penetrantem, eóſque qui in morte ipſius (iuxta arcanum eloquium baptizati eſſent) ex antiqua abſorptione corrumpentis mortis benigniſſimè auellentem, atque renouantem, ad diuinam, perpetuámque ſubſtantiam. Sed & ipſi qui ſacratiſſimo regenerationis myſterio conferatur, aduentum Sancti ſpiritus conſummans inunctio largitur vnguenti, ſubſignificante (quantum arbitror) ſacra deſcriptione ſignorum ab ipſo, qui propter nos in aſſumpta carne, diuino ſpiritu ſanctificatus eſt, immutabili ſubſtantialis Deitatis habitu Sanctiſſimum ſpiritum dari, &c.* Porrò ſacri huius Chriſmatis meminit IVSTINVS MARTIR quæſtione decima quarta, ad Orthodoxos: nam & ſanctum illud vnguentum appellat. Eiuſdem meminit & TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Baptiſmo: *Egreſſi* (inquit) *de lauacro, perungimur benedicta vnctione, de priſtina diſciplina, qua vngi oleo de cornu in Sacerdotio ſolebamus, &c.* Vide Baptiſmus, & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS ſermone de vnctione Chriſmatis, & alijs ſacramentis: *Nihil* (ait) *hoc oleum commune habet cum liquoribus, qui ex quorumdam fructuum pinguedine exprimuntur, nec vis eius eſt ex craſitudine penetratiua, qua ſecundum quaſdam naturales rationes emollit, & temperat ſpiſſamenta humorum, quos ſolet intrinſecus aſtringere ficcitas aliqua, vel corruptio conglobare. Non hæc medendis corporibus eſt vnctio inſtituta, quia ſanctificatis elementis, iam non propria natura præbet effectum, ſed virtus diuina potentius operatur, ſed ádeſt veritas ſigno, & ſpiritus ſacramento, vt & ipſis rerum efficientijs gratia dignitas pateat, & interiori homini quanta ex his detur authoritas, deformi conuerſatione, & cæleſtibus moribus innoteſcat. Hoc oleo antiquitus Sacerdotes ſacrabantur, & reges: & ipſi altarium lapides delibuti, ſpiritualem intelligi volebant ſacris myſterijs ineſſe pinguedinem, &c.* CYRILLVS HIROSOLYMITANVS Catecheſi myſtagogica 3. de Chriſmate: *Nobis* (ait) *poſtquam ex aquis ſacri lauacri aſcendimus, datum eſt Chriſma quod imaginem gerit illius: quo vnctus eſt Chriſtus, &c. Ille ſpirituali oleo exultationis vnctus eſt, hoc eſt, Spiritu ſancto, qui idcircò oleum exultationis vocatur, quia eſt author & cauſa exultationis: vos verò vncti eſtis vnguento, facti participes, & conſortes Chriſti. Cæterùm vide, ne illud eſſe putes vnguentum tantùm. Quemadmodum enim panis Euchariſtiæ, poſt Sancti ſpiritus inuocationem non amplius eſt panis communis, ſed eſt corpus Chriſti: ſic & ſanctum hoc vnguentum non amplius eſt vnguentum nudum, neque (ſi quis ita appellare malit) commune poſtquam iam conſecratum eſt, ſed eſt Chriſma Chriſti, quod aduentu Spiritus ſancti energiam habet, quo frons, & alij ſenſus corporis tui, ſymbolicè inunguntur, & corpus quidem iſto viſibili vnguento perungitur, anima verò ſancto viuificóque ſanctificatur. Ac primùm quidem frons elinitur, vt eum abſtergat à vobis pudorem, quem primus homo tranſgreſſor perpetuò circumferebat, ſimúlque efficiat, vt poſſitis vultu non velato gloriam Domini intueri. Deinde verò aures vnguntur, vt ad audiendum diuina myſteria aures accipiatis, &c.* Sacri præterea Chriſmatis inſigne recenſet miraculum OPTATVS MILEVITANVS libro 2. de Schiſmate Donatiſtarum. *Inſerunt* (ait) *hæretici Euchariſtiam canibus fundi, non ſine ſigno diuini iudicij. Nam idem canes accenſi rabie, ipſos dominos ſuos quaſi latrones, ſancti corporis reos, dente vindice, tanquam ignotos, & inimicos laniauerunt. Ampullam quoque Chriſmatis per feneſtram, vt frangerent, iactauerunt. Et cùm caſum adiuuaret abiectio, non defuit manus Angelica, quæ ampullam ſpiritali ſubuectione deduceret, proiecta caſum ſentire non potuit, &c.* Chriſmatis etiam infinitis in locis meminit AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, & ſpecialiter libro de his qui initiantur, capite 4. & 5. & libro 1. de ſacramentis, cap. 5. & reliquis: vt in dictione, Baptiſmo, dictum. Et BASILIVS MAGNVS libro de Spiritu ſancto, cap. 27. *Benedicimus* (ait) *aquam baptiſmatis, & oleum vnctionis, inſuperque ipſum qui baptizatur. Ex quibus ſcriptis, nonne à tacita & arcana traditione? Ipſam verò olei illicitationem, quã doctrina ſacra docuit, &c.* Multa vide Baptiſmus, Cæremoniæ, & Traditio. Meminit & Chriſmatis HIERONIMVS STRIDONENSIS in Dialogo contra Luciferianos. *Sine Chriſmate* (inquit) *& Epiſcopi inſſione, neque Preſbyter, neque Diaconus, ius habet baptizandi, &c.* Vide Baptiſmus. Etiam & meminit AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro decimo quinto, de Trinitate, capite decimo ſexto. *Scriptum eſt* (ait) *in Actibus Apoſtolorum: Quoniam vnxit eum Dominus ſpiritu. Non vtique oleo viſibili ſed dono gratiæ, quod viſibili ſignificatur vnguento, quo baptizatos vngit Eccleſia, &c.* Et libro de Eccleſiaſticis dogmatibus capite quinquageſimo primo. *Paruuli iuxta morem Baptizandi, manus impoſitionem, & Chriſmate communiti, Euchariſtiæ myſterijs committantur, &c.* Lege ſuperiùs dictione, Baptiſmus: Et infrà, Confirmatio. & vnctio. vide ſequentia.

Compoſitio Chriſmatis.

Crucis impreſſio cum Chriſmate, vide lector, quam antiqua traditio.

Cyrillus Hieroſolymitanus

Lege Caluin.

Optatus Milevitanus.

Vide inſigne prodigium. Et ſi nõ hodie ſimilia perpetrant Caluiniſtæ?

Ambroſius Mediolanenſis

Baſilius Magnus.

Iuſtinus Martyr.

Tertullianus Carthaginenſ.

Cyprianus Carthaginenſ.

Hieronymus Stridonenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Chrisma quo empore conficiatur & debeat à Pontifice peti.] FABIANVS I. epistola 2. ad omnes Orientales Episcopos, allegatur à Gratiano de consecratione distinct. 3. capite litteris vestris. *Litteris vestris inter cætera inserum invenimus, quosdam regionis vestræ Episcopos à vestro nostroque ordine discrepare, & non per singulos annos in cœna Domini chrisma conficere, sed duos aut tres annos confectionem sanctæ chrismatis, semel actam conservare. Dicunt enim, vt in memoratis apicibus reperimus, nec balsamum per singulos annos posse reperiri nec necesse fore per singulos annos chrisma conficere, sed dum vna confectio chrismatis abundat, aliam fieri necesse non habere. Errant enim qui talia excogitant, & mente vesana potiùs quam recta sentientes, hæc dicunt. In illa enim die, Dominus Iesus postquam cœnauit cum discipulis suis, & lauit eorum pedes (sicut à sanctis Apostolis prædecessores nostri acceperunt nobisque reliquerunt) chrisma conficere docuit. Ipsa enim lauatio pedum, nostrum significat Baptismum, quando sacri chrismatis unctione perficitur atque confirmatur. Nam sicut ipsius diei solennitas per singulos annos est celebranda, ita ipsius sancti chrismatis confectio, per singulos annos est agenda, & de anno in annum renouanda, & fidelibus tradenda, quia nouum sacramentum est per singulos annos & iam dicto die innouandum, & vetus in sanctis Ecclesiis cremandum. Ista à sanctis Apostolis & successoribus eorum accepimus, vobisque tenenda mandamus. Hæc sancta Romana Ecclesia & Antiochena à tempore Apostolorum custodit. Hæc Hierosolymorum & Ephesiorum tenet, in quibus Apostoli præsidentes hæc docuerunt, & vetus chrisma incendi & non amplius quàm vno anno vti permiserunt, atque deinceps nouo frui, & non veteri, iubentes docuerunt. Si quis ergo his obuiare tentauerit, omnem sibi per vos & per omnes vestè intelligentes indulgentia aditum, intelligat obseratum, quia prauissimarum mentium peruersa doctrina dum indulgentius frenis vitur, in prænarrationem præsumptionis delabitur, & nullatenus ernitur, nisi prudentium sustentatione & correctione liberetur.* Et Concilium VALENTINVM GALLIAE I. vt citat Gratianus de consecratione distinctione 4. capite. Presbyteri qui, Inuenio tamen esse decretum Concilij CARTHAGINENSIS IV. cano. 30. vt adhuc ab eodem Gratiano allegatur distinctione 95. cap. presbyteri: potest tamen fieri, quòd repetitum sit in vno concilio, quod ab altero fuerat constitutum. Sic igitur habet. *Presbyteri qui diœcesanis Ecclesijs regunt, non à quibuslibet Episcopis, sed à suo, non per iuniorem, clericum, sed per seipsos aut per illum qui eiusdem ordinis sit, ante Pascha solemnitatem chrisma petant.* Idem omnino Concilium TOLETANVM I. canone 20. vbi similiter præcipitur quod priùs Syluester iussit, ne presbyteri chrisma conficerent, (vide mox) licet absente Episcopo permittantur chrismare, aut eius iussu. Diaconi vero numquam, & subdit: *Huiusmodi constitutionem meminerit semper Archidiaconus, vel præsentibus vel absentibus Episcopis suggerendam, vt eam & Episcopi custodiant, & presbyteri non relinquant*, &c. His subscribit Concilium VASENSE I. canone 3. sub Leone 1. *Chrisma* (ait) *in medio quadragesimæ presbyteri debent petere, & reuerenter cum chrismario & linteo, sicut reliquæ sanctorum, deportari debet.* Idem Concilium ANTISSIODORENSE I. canone 6. sub Deus dedit Papa. Et prætallegatum vasense canonem etiam allegat Concilium VORMATIENSE capite 60. Hinc & Concilium FRANCICVM ideſt, in Francia celebratum sub Carolomano Principe, & Bonifacio primo Archiepiscopo Moguntino & martyre legato Zachariæ Papæ. *In cœna* (ait) *Domini semper nouum chrisma proficiter ab Episcopo quærat, vt Episcopus testis assistat castitatis, & vitæ, & fidei, & doctrinæ illius.* Idem omnino Concilium SVESSIONENSE apud quintum, Medardum sub duce Francorum Pipino, & Childerico rege. Eiusdem est sententiæ & Concilium AQVISGRANENSE II. capite octauo, capituli secundi. *Statuimus, vt semel in anno, id est, in quinta feria, qua est in cœna Domini, vnctio olei sancti, in quo saluatio infirmorum creditur, per omnes ciuitates ab Episcopis non negligatur, sicut nunc vsque neglecta est, sed omni deuotione iuxta traditionem Apostolicam, ac statuta decretalium, in quibus de eadem re præcipitur, peragatur.* Sed & Concilium MELDENSE capite 46. prohibet, vt nemo sacrum chrisma nisi in 5. feria maioris septimanæ, id est, in cœna, quæ speciali ter appellatur Dominica, conficere præsumant, &c. Vide quòd sequitur.

Chrisma Balsamo confectendum singulis annis.

Concilium Suessionense, id est, apud S. Medardum prope Suessione sub Pipinio Duce.

Concilium Meldense.

Chrisma conficere ad quem spectet.] DIONYSIVS AREOPAGITA libro Ecclesiasticæ Hierarchiæ parte primæ capitis 5. *Lex diuina Pontificalium ordinationum sanctimoniam, & diuini confectionem vnguenti, sacramque altaris consecrationem, reuerendissimorum Pontificum officijs, atque virtutibus, æterna sorte distribuit*, &c. Hinc & in Concilio ROMANO capite quinto, actionis primæ, constituit clara voce Sylvester Episcopus vrbis Romæ, vt nemo presbyter chrisma conficeret, dicens, quoniam Christus à chrismate vocabitur. Idem omnino ne diutius in re eadem referenda immoremur, statuit Concilium CARTHAGINENSE II. capite tertio & allegatur à Gratiano causa 26. quæstion. sexta, capite si iubet sanctitas. Idem & Concilium HIPPONENSE capite 36. & Concilium CARTHAGINENSE III. canone 36. & allegatur à Gratiano causa 6. quæst. 6. capite presbyter. Idem etiam Concilium TOLETANVM I. cano. 2. vt initio huius paginæ allegauimus, quod confirmat postea & præcipit Concilium BRACARENSE I. canone 37. *Placuit vt si quis presbyter ausus fuerit chrisma benedicere aut Ecclesiam aut altare consecrare, à suo officio deponatur.* Nam & antiqui hoc canones vetuerunt, vt habes in dictione, chorepiscopus, & presbyter. Hoc allegat & MARTINVS BRACARENSIS in collectorio suo cap. 52. & allegatur à Gratiano de consecratione distinct. 4. capite. Omni tempore. Vbi etiam Episcopo licere dicit chrisma conficere, & per suas diœceses destinare, vt alibi dictum est. Et in Concilio VORMATIENSI canone 2. *Chrisma* (ait) *conficere nullus prater Episcopum præsumat. Nam illi soli hæc dignitas concessa est.* Vide præcedentia & sequentia.

Dionysius Areopagita.

Concilium Romanum sub Sylvestro.

Concilium Carthagin. 2.

Concilium Carthaginense 3.

Concilium Toletanum 2.

Concilium Bracarense.

Martinus Bracarensis.

Concilium Vormatiense.

Chrisma non preciandum æstimetur.] Concilium BRACARENSE II. canone 4. *Placuit, vt modicum balsami, quod benedictum pro Baptismi sacramento per Ecclesias datur, quia à singulis tremisses pro ipso exigi solent, nihil vlterius exigatur, ne forte quod pro salute animarum, per inuocationem sancti Spiritus consecratur, sicut Simon Magus donum Dei pecunia voluit emere, ita nos venundare damnabiliter videamur*, &c. Hinc & Concilium COLONIENSE II. sub Carolo Magno & Leone 3. canone 16. *Quidam fratres dixerunt consuetudinis antiquæ fuisse in eorum Ecclesiis, vt pro balsamo emendo, ad Chrisma faciendum, suis pro luminaribus Ecclesiæ cereum man-*

Concilium Bracarense 2.

Actum 8.

Concilium Coloniense 2.

Fabianus 2.

Chrisma Balsamo confectendum singulis annis.

Quid de veteri Chrismate expleto anno agendum.

Concilium Valentinum 1. Galliæ sub Damaso 1.

Concilium Carthaginense 4. sub Syricio, cui interfuit Augustinus.

Concilium Toletanum 1.

Concilium Vasense 1. sub Leone 1.

Concilium Antissiodorense 1.

Concilium Vormatiense 1.

Concilium Francicum, in Francia celebratum.

Digitized

mena si grauiter fuerit infirmata, dandum ei Baptismum placuit, non denegare. Hoc etiam alibi in dictione, Baptismus, & Infirmus, asseritur, & Concilium ARAVSICANVM I. canone decimo quarto, vt allegat Burchardus lib. 4. Decretorum, capite quinquagesimo quarto. *Euergumenis, & Catechumenis* (ait) *in quantum vel necessitas exegerit, vel oportunitas permiserit, de Baptismate consuetudini.* Hinc etiam AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro primo, de Adulterinis coniugijs, capite vicesimo sexto ita ait: *Catechumenis in huius vitæ vltimo constitutis, si morbo seu casu aliquo, sic oppressi sint, vt quamuis adhuc viuant, petere tamen sibi Baptismum, vel ad interrogata respondere non possint, prosit eis quorum in fide Christiana iam nota voluntas est, vt eo modo baptizentur, quomodo baptizantur infantes, quorum voluntas nulla adhuc patuit.* Lege reliquum, & vide sequentem.

Concilium Aurificanū 1.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Bracarense 1.

Catechumeni sine Baptismo si decedunt, quid?] Concilium BRACARENSE I. canone 35. *Placuit vt Catechumenis sine redemptione Baptismi defunctis, neque sanctæ oblationis commemoratio, neque psallendi impendatur officium: nam hoc per ignorantiam vsurpatum est.* Dicit tamen IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia sexagesima nona, ad populum Antiochenum, Quod peccatores lugendi sint viuentes & mortui, &c. *Non temere* (ait) *ab Apostolis hac sancita fuerant, vt in tremendis mysterijs defunctorum agatur commemoratio. Sciunt enim illis inde multum conferre lucrum, vilitatem multam. Cum enim totus constiterit populus, extensis manibus Sacerdotalis plenitudo, & tremendum proponatur sacrificium, quomodo Deum non exorabimus, pro his deprecantes? Sed hoc quidem de his qui cum fide migrarunt, Catechumeni verò nec hac digni consolatione censentur, sed omni sunt tali suffragio priuati, præter vnum solum. Quod autem illud? dare licet pro eis pauperibus, & ex hoc aliquid eis præstare refrigerationis. Vult namque Deus nos alterum alteri prodesse, &c.* Vide & sequentem.

Non est missa celebranda, nec eucharistia pro catechumenis defunctis.

Ioannes Chrysostomus.

Lege Calnine-

Catechumenus sine Baptismo saluatur si sit martyr.] CYPRIANVS CARTHAGINENSIS ad calcem libri De Hæreticis baptizandis ad Iubaianum. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, &c. *Quo in loco quidam sic euacuare possunt humana argumentatione, Euangelicæ veritatem, Catechumenos nobis apponunt, si quis ex eis antequam Baptizetur, in confessione nominis apprehensus, fuerit & occisus, an spem salutis, & præmium confessionis amittat, eò quòd ex aqua prius non sit renatus. Sciant igitur eiusmodi homines, suffragatores & fautores hæreticorum, Catechumenos illos primò integram fidem Ecclesiæ veritatem tenere, & ad debellandum Diabolum de diuinis castris cum plena & sincera Dei Patris, & Christi, & Spiritus sancti cognitione procedere, deinde nec priuari Baptismatis sacramento vtpote qui Baptizentur gloriosissimo & maximo sanguinis Baptismo, de quo Dominus docebat. Aliud se habere Baptisma baptizari, & passione sanctificatum consummari, & diuinæ pollicitationis gratiam consequi. Declarat hoc in Euangelio idem Dominus, quando ad latronem in ipsa passione credentem, & confitentem locutus, quoad secum futurus sit in paradiso pollicetur, &c.* Hinc etiam ait AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de Ecclesiasticis dogmatibus, capite septuagesimo tertio. *Baptizatis tantum iter salutis esse credimus. Nullum Catechumenum quamuis in hominis operibus defunctum vitam æternam habere credamus, excepto martyrio vbi, tota baptismi sacramenta complentur, &c.* Idem & super Ioannem sermone vndecimo, tomo nono, vide dictione Baptismus. & sequentia.

Cyprianus Carthaginen.

Ioan. 3.

Luc. 12.

Luc. 23.

Augustinus Hipponensis.

Catechumenis plura sunt, quæ denegantur.] Hoc ex superioribus facilè colligitur, verumtamen hic adhuc quod nouimus exprimendum est. ARAVSICANVM Concilium I. canone decimo octauo. *Placuit: Catechumenis non legi Euangelium in Ecclesia: vel alias, Euangelia placuit deinceps Catechumenis legi apud omnes prouinciarum nostrarum Ecclesias.* Et canone decimonono, *Catechumeni nonnunquam admittēdi sunt, etiam inter Domesticas orationes, alias. Ad baptisterium Catechumeni nunquam admittendi.* Et canone vigesimo, *Segregandi informandique sunt Catechumeni, vt se reuocet & signandos, vel benedicendos, semotum offerant eos fideles.* Aliàs. *Ad fidelium benedictionem etiam inter domesticas orationes inquantum caueri potest segregandi, informandique sunt vt se reuocent, Ad signandos vel benedicendos se semotè offerant.* Vide Baptismus. &c.

Concilium Arausicanū 1

CATHEDRA.

Cathedra.] Vide Episcopatus, vel Beneficium. Ne tamen vacuum locum relinquamus, sic de Cathedra prælationis ait CLEMENS I. Epistola prima, ad Iacobum fratrem Domini, & refert verba Petri Apostoli vltima, quæ sibi moriturus loquutus est. *Cathedra*, inquit, *cum qui cupit eam, & audacter expetit, non requirit, sed ornatum moribus & in verbis eruditum.* Hinc IOHANNES CHRYSOSTOMVS in operè secundo super Mattheum, homilia quadragesimatertia, illud caput vigesimum tertium pertractans: super Cathedram Moysi, &c. *Videte* (ait) *quomodo sedeatis super Cathedram, quia Cathedra non facit sacerdotem, sed sacerdos Cathedram, non locus sanctificat hominem, sed homo locum, non omnis sacerdos sanctus est, sed omnis sanctus sacerdos, &c.* Hinc etiam & GREGORIVS NAZIANZENVS: Oratione decima secunda, quæ est ad Amphilochium de pace, ait, Cathedram multa inuidia repletam, & multò certamine quam & Oratione octaua, quæ est in laudem Basilij magni, dicit suo tempore sine vllo labore acquiri, *Cathedra*, inquit, *etiam sine vllo acquirunt labore, non secus ac cum fabula gigantes fingunt, vnius diei sanctos facimus, ac sapientes esse iubemus eos qui nulla prædati sunt sapientia, & qui nil ad gradum, præterquam velle, adferunt, & hic quidem inferiorem amat locum, & humilis consistit cum dignus sit sublimi, ac multum in literis exercitatus diuinis, multumque carnem ad spiritum domauerit subiectionem: alius verò sedet arrogans, superciliaque tollit contra meliores, nec tremit ob tronos. Minus horret aspectum, modestè deorsum aspiciens, &c.* lege, tum idem de laude Cathedræ iustè acquisitæ Oratione vigesimaquarta quæ est ad Arrianos, & de seipso. *Cathedra*, ait, *veneranda, virorumque venerabilium statio & requies, ac multos pios exhibens sacerdotes qui in supernis diuina peragunt mysteria, &c.* Hinc AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro quinto epistolarum. Oratione in Auxentium, de non tradendis Basilicis: *Non patitur Christus in suo templo pecunia esse vermiculos, non patitur in suo templo esse eos qui vendant Cathedras. Quid sunt Cathedræ, nisi honores? Quid sunt columbæ, nisi simplices mentes, vel animæ fidem candidam & puram sequentes?* & AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de Di-

Clemens I.

Ioannes Chrysostomus.

Gregorius Nazianzenus.

Heu quid diceret, si nostra tempora contemplaretur. hic sanctus doctor? melius nostra quàm sua deleret tempora.

Ambrosius Mediolanens.

Augustinus Hipponensis.

sciplina

ſciplina Chriſtiana capite quinto, *Chriſtus Ieſus eſt qui docet, Cathedram in cœlo habet, ſchola ipſius in terra eſt, & ſchola ipſius eſt corpus ipſius. Caput igitur docet membra ſua, &c.* Vide Epiſcoparus.

CATHOLICVS.

Catholici non omnes ſaluantur.] AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de fide ad Petrum parte ſecunda capitel quadrageſimo, *Firmiſſimè tene & nullatenus dubites, non omnes, qui intra Catholicã Eccleſiam baptizantur, accepturos eſſe vitam æternam, ſed eos qui percepto baptiſmate rectè viuunt, id eſt, qui ſe abſtinent à vitiis & concupiſcentiis carnis. Regnum enim cœlorum, ſicut infideles, hæretici, atque ſchiſmatici, non habebunt, ſic catholici criminoſi poſſidere non poterunt.* Vide Chriſtiani, & alibi.

Auguſtinus Hipponenſis.

CAVILLATIO.

Cauillatio viranda.] BONIFACIVS I. epiſtola ſecunda, ad omnes Epiſcopos Galliæ contra Maximum Epiſcopum Valentiæ. *Aſtuta (ait) cauillatio eorum, quos verſutis agendum credunt eſſe conſilijs, nunquam innocentiæ nomen accipiet. Confitetur enim de omnibus, quiſquis ſe ſubterfugere iudicium dilationibus putat, &c.* Vide alibi.

Bonifacius 1.

CAVSAE.

Cauſæ Eccleſiaſticæ vt tractandæ.] Egimus de his dictione, Appellatio, & Accuſatio: & dicemus dictione, Iudex, Iudicium, & Epiſcopus, accuſandus & iudicandus: & dictione, Clericus, vt ne his immoreris quæ hîc dicturi ſumus, ſed te transferas potiùs ad præmonſtrata loca. Igitur ſic de tractandis cauſis Eccleſiaſticis breuiter dicit Concilium ROMANVM ſub Fœlice II. epiſtola ſecunda, quæ ex parte eiuſdem Fœlicis ad Athanaſium, & vniuerſos Ægypti & Libyæ Epiſcopos Alexandriæ congregatos miſſa eſt, capite ſeptimo. *Nulle cauſe à iudicibus Eccleſiaſticis audiantur, que legibus non continentur, vel que prohibite eſſe noſcuntur.* Et canone decimo ſexto. *Nec ita in Eccleſiaſticis agendum eſt negotijs, ſicut in ſecularibus. Nam in ſecularibus, poſtquam legibus vocatus venerit, & in foro decertare cœperit aliquis, non licet ante peractam cauſam recedere. In Eccleſiaſticis verò dicta cauſa recedere licet, ſi neceſſe fuerit: aut ſi ſe pregrauari viderit.* Addit Gratianus cauſa ſecunda, quæſtione ſexta: *Qui verò ex contumacia iudicibus obtemperare noluerit, communione priuetur.* Idem Concilium MILEVITANVM canone viceſimo quarto. Vide Iudex, & Appellatio, &c. Vide ſequentia.

Concilium Romanum ſub Fœlice 2.

Cauſarum Eccleſiaſticarum defenſores.] Idem MILEVITANVM canone decimo ſexto. *Placuit vt petatur à glorioſiſſimis Imperatoribus, vt iubeant iudicibus dare petitos ſibi defenſores Scholaſticos, qui in actu ſint vel in officio defenſionum cauſarum Eccleſiaſticarum more ſacerdotum prouincie, vt ijdem ipſi qui defenſionem Eccleſiarum ſuſceperint, habeant facultatem pro negotijs Eccleſiarum quoties neceſſitas flagitauerit, vel ad obſi-*

Concilium Mileuitanũ ſub Innocentio 1. & Arcadio atque Honorio. Concilium Mileuitanum.

ſtendum callidè decipientibus, vel obrepentibus, vel ad neceſſaria ſuggerenda, ingredi iudicium ſecretaria. Idem omninò ſtatuit Concilium AFRICANVM ſub Bonifacio I. canone ſexageſimo quarto. Vide ſequentia.

Concilium Africanum ſub Bonifacio 1.

Cauſæ Eccleſiaſticæ non ante infidelem, nec ſeculari more tractandæ.] Concilium CARTHAGINENSE IIII. cui Auguſtinus ſubſcripſit canone octageſimo ſeptimo, & allegatur à Gratiano cauſa ſecunda quæſtione ſexta. *Catholicus qui cauſam ſuam ſine iuſtam, ſine iniuſtam, ad iudicium alterius fidei iudicis prouocat, excommunicetur.* Et ALEXANDER III. Iudicibus Vellenenſibus, apponitur parte quinquageſima, capite decimo, Concilij Lateranenſis ſub eodem celebrati. *Relatum eſt auribus noſtris, quòd cum ad veſtre diſcuſſionis examen aliqua ſuper teſtamentis Eccleſie cauſa deducitur, vos ſecundum humanam, & non ſecundum diuinam legem, in ea vultis procedere, & niſi ſeptem aut quinque teſtes idonei producti fuerint, omninò non proponitis exinde iudicare, vnde quia huiuſmodi de iudicijs Eccleſie non ſecundum leges, ſed ſecundum canones debent tractari, & in his diuina ſcriptura teſtante. Duo aut tres idonei teſtes ſufficiunt, diſcretioni veſtre mandamus, quatenus cum aliqua cauſa ſuper teſtamentis Eccleſie relictis ad veſtrum fuerit examen deducta, eam non ſecundum leges, ſed ſecundum Canones iuxta decretorum ſtatuta tractetis, tribus vel duobus legitimis teſtibus requiſitis: Quoniam ſcriptum eſt, in ore duorum vel trium ſtabit omne verbum.* Idem adhuc repetit, capite viceſimo, eiuſdem partis. Huboldo Hoſtienſi Epiſcopo. Vide ſuperius ex Concilio Romano ſub Fœlice II. & dictione, Iudex, Iudicium, Appellatio, Epiſcopus, &c.

Concilium Africanum ſub Bonifacio 1. Alexander 3. Deuter. 17. Matth. 18.

Cauſæ Prouinciarum, & Matrimonij, & Epiſcoporum, & Clericorum, vt terminandæ.] Vide Prouincia, Matrimonium, Epiſcopus, & Clericus, &c. quia ſua ſibi reſeruata ſunt, cùm matura deliberatione.

Cauſæ contra proprium Epiſcopum ſi iuſtè finiturꝰ.] Vide in dictione, Epiſcopum vt liceat à quolibet in iudicium prouocare, &c.

Cauſæ Eccleſiaſticæ priùs à Sacerdotibus, quàm à Principibus audiendæ.] FOELIX III. allegatur à Gratiano diſtinctione decima, capite Certum eſt. *Certum eſt hoc rebus veſtris eſſe ſalutare, vt cùm de cauſis Dei agitur, iuxta ipſius conſtitutionem Regiam voluntatem Sacerdotibus Chriſti ſtudeatis ſubdere, non præferre, & ſacroſancta per eorum præſules potiùs diſcere, quàm docere Eccleſiaſticam formam ſequi, non hinc humanitus obſequendo iura præfigere, neque in eius ſanctionibus velle dominari, cuius clementia Deus voluit tua pia deuotionis colla ſubmittere, ne dum menſura cœleſtis diſpenſationis exceditur, eatur in contumeliam diſponentis.* Vide Romana Eccleſia conſulenda, &c. & dictione Sacerdotium, & Epiſcopus, &c.

Fœlix 3.

Cauſæ Eccleſiaſticæ quibus temporibus audiendæ.] Concilium TARRACONENSE ſub Fœlice III. canone quarto, allegatur à Gratiano cauſa decima quinta, quæſtione quarta, capite Nullus, &c. *Nullus Epiſcoporum, aut Preſbyterorum, vel Clericorum, die Dominico propoſitum cuiuſcunque cauſæ negotium audeat indicare, niſi hoc tantum, vt Deo ſtatuta ſolemnia peragant. Cæteris verò diebus conuenientibus perſonis, illa quæ iuſta ſunt habeant licentiam indicandi, exceptis criminalibus negotijs.* Idem omninò renouat Concilium ARELATENSE VI. ſub Carolo ma-

Concilium Tarraconenſe ſub Fœlice 3.

Concilium Arelatenſe 4.

vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundat. Idololatras appellas huiuſmodi homines? Non diffitcor, omnes nos qui in Chriſto credimus de Idololatriæ errore veniſſe. Non enim naſcimur, ſed renaſcimur Chriſtiani. Vide Facultates Eccleſiæ, Oblatio, Ceremoniæ, & Traditio, & huiuſmodi. Vide ſequentia.

Cæreus Paſchalis cur benedicitur.] Solemniter in vigilia Paſchæ in omnibus Eccleſijs Chriſtianorum decantatur benedictio cærei Paſchalis à GREGORIO I. edita. Verumtamen ſic Concilium TOLETANVM quartum, capite octauo: *Lucerna & cereus in Pernigilijs apud quaſdam Eccleſias non benedicuntur, & cur à nobis benedicantur inquirunt. Propter glorioſum enim noctis ipſius ſacramentum hæc ſolemniter benedicimus, vt ſacræ Reſurrectionis Chriſti myſterium, quod tempore huius noctis votiuè aduenit, benedictione ſanctificati luminis accipiamus, vtque hoc obſeruetur præcipimus. Nulli autem impune erit, qui hæc contemſerit, ſed Patrum regulis ſubiacebit.* Vide dictione, Ignis. Porrò per cæreorum vſum vult Concilium AVGVSTENSE capite viceſimo tertio, indicari populo illũ, qui lucem inhabitat inacceſibilem, & omnem hominem venientem in hunc mundum illuminat. Huius rei ſepius ex veteri lege meminit DIONYSIVS AREOPAGITA libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, & cœleſtis, atque de diuinis nominibus, vt alibi dicemus. Lege hymnum AVRELII PRVDENTII ad incenſum Cærei Paſchalis, ſic autem incipit: *Inuentor Rutili dux bone luminis, &c.*

Gregorius 1. Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1. 67. Patrum.

Concilium Auguſtenſe 1. 1. Timoth. 6. Ioan. 2.

Dionyſius Areopagita.

Aurelius Prudentius. Hic vixit ſub Theodoſio ſenioſe, tempore Ambroſij.

CHARACTER.

Character indelebilis.] Baptiſmi, Confirmationis, & Ordinis. Sæpius characteris fit mentio in dictione Baptiſma Confirmatio, & Ordo. Ideò ad illa loca lectorem remittimus, plura viſurum, ſi prolixiori dictamine delectetur. Eſt autem character vox Græca, & Latinè ſonat idem, quod ſignum vel figura, & de conſignandis Chriſtianis non ſemel ſancti Patres meminerunt, vt dictum eſt Baptiſmus, & infrà. Confirmatio, ſed & HIERONYMVS STRIDONENSIS in caput quartum ad Epheſios, illud exponens: Nolite contriſtare Spiritum ſanctum, &c. Characteris & ſignaculi quo anima imprimitur, mentionem facit: vbi & illum Characterem indelebilem profitetur, ſicut & AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro primo, contra Creſconium Grammaticum capite trigeſimo, vt meminimus in dictione, Baptiſmus, non reiterandus, &c. ſic enim ait, *Si ab Hæreticis baptizatus eſt, neque propterea reb aptizandus eſt. Nam non immutandus vel improbandus eſt regius character in homine, ſi erroris ſui veniam, & militandi ordinem à rege impetrauerit, quia eundem characterem, quo ſibi fuerat inuſtus, congregaret, deſerto infixit, aut propterea ſignandi ſunt omnibus, cùm Dominico gregi ſociantur, quia eis Dominicum ſignum fugitiuus ſeruus impreſſit.* Idem ait libro primo, contra Donatiſtas, capite ſexto, vbi ſæpius characteris meminit. Et INNOCENTIVS I. epiſtola ad Decentium Eugubinum Epiſcopum, capite tertio eiuſdem indelebilis characteris meminit, & conſignationis. Vide Confirmatio. Sic & Concilium TARRACONENSE: *Viſum eſt* (ait) *nobis Confirmationem, ſicut & Baptiſmum, minimè iterari debere.* Quod & de tribus ſacramentis ſuprà dictis iterum confirmat Concilium TOLETANVM octauum, capite ſeptimo, vbi tractat, quod Epiſcopus conſecratus non poſſit ad nuptias tranſire, vt dicemus dictione Epiſcopus, quod & Concilium FLORENTINVM ſic affirmat, in forma data Armenis, & Græcis. *Inter hæc ſacramenta tria ſunt, Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo, quæ characterem, id eſt, ſpirituale quoddam ſignum à cæteris diſtinctium, imprimunt in anima indelebile: vnde in eadem perſona non iterantur. Reliqua verò 4. characterem non imprimunt, reiterationem non admittunt.* Vide Sacramenta, & Baptiſmus. Confirmatio, & Ordo, vbi omnia ſuo ordine digeruntur.

Character quid

Hieronymus Stridonenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Innocentius 1.

Concilium Tarraconenſe non eſt in ordine cæterorũ.

Concilium Toletanum 8.

Concilium Florentinum ſub Eugenio 4.

CHARITAS.

Charitas quam excellens virtus.] CLEMENS I. epiſtola prima, ad Iacobum fratrem Domini, vbi vltima Petri Apoſtoli verba recenſet, quæ fuerint huiuſmodi: *Sanè ſicut venenum cunctis malis perniciouſius eſt, ita amor [illegible] æternas, & charitas totius boni ſuſtigium [illegible] diligite omnes fratres veſtros, & cum [illegible] miſericordia reſpicite ad omnes. Charitatis [illegible] de, & habenda maximum erit ſimentum ſi [illegible] inter voſmetipſos communem cibum veſtrum [illegible] que faciatis, & inquantum vnuſquiſque pra[illegible] bens panes, ac ſales ſuos cum fratribus ſuis [illegible] Per hac enim præcipuè charitas comparatur [illegible] ſa totius boni in huiuſmodi communione con[illegible] autem pax & bonitas ibi & ſalus. Et infrà: [illegible] dilectio totius bonitatis eſt fundamentum.* Plura de charitate agit CLEMENS ALEXANDRINVS libro primo, Pædagogi, capite primo. Et ORIGENES ADAMANTIVS homilia tertia in Canticum Canticorum, dum illum exponit: *Ordinate in me charitatem. Omnes* (ait) *homines [illegible] ſine dubio aliquid, & nullus eſt qui ad id ætatis [illegible] rit, vt amare iam poſſit, & non aliquid amet [illegible] hic amor, vel hæc charitas in nonnullis quidem [illegible] dine, & conuenienter aptata procedit. In pi[illegible] verò contra ordinem. Dicitur autem com[illegible] dinem eſſe in aliquo charitas, cùm aut id [illegible] quod non debet: aut quod debet diligit, f[illegible] iuſtò diligit, aut minus iuſto. In iſto e[illegible] ordinata eſſe charitas dicitur. In illis ve[illegible] valdè paucos arbitror, qui ſcilicet per viam [illegible] incedunt, & non declinant, neque ad [illegible] ram, neque ad ſiniſtram, in ipſis ſolis ord[illegible] eſt charitas, & ordinem ſuum tenet. Eſt [illegible] ordo eius menſura huiuſmodi, verbi gratia: [illegible] diligere nullus modus, nulla menſura eſt [illegible] hac ſola, vt ei totum exhibeas quantum ha[illegible] In Chriſto enim Ieſu diligendus eſt Deus, ex [illegible] to corde, & ex tota anima, & ex totis [illegible] bus. In hoc ergo nulla menſura eſt. Diligere [illegible] proximum, eſt menſura aliqua. Proximum [illegible] quit) tuum dilige ſicut teipſum. Si ergo aut [illegible] Dei dilectione minus aliquid feceris, quam [illegible] & quam viribus tuis eſt, aut inter te & proximum tuum non ſeruaueris æquitatem, ſed aliquid differentiæ, non eſt in te charitas ordinata, nec ordinem ſuum tenet.* CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro De Simplicitate Prælatorum, circa medium: *Eſſe martyr non poteſt, qui in Eccleſia non eſt: ad regnum peruenire non poterit, qui eam quæ regnatura eſt derelinquit. Pacem*

Clemens 1.

1. Corinth. 13.

Clemens Alexandrinus.

Origenes Adamantius.

Cyprianus Carthaginenſis.

nobis Chriſtus dedit, concordes atque vnanimes eſſe præcepit, dilectionis, & charitatis fœdera incorrupta atque inuiolata ſeruare mandauit, exibere ſe non poteſt martyrem, qui fraternam non tenuit charitatem. Docet hoc & conteſtatur Paulus Apoſtolus, dicens: Etſi habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil ſum, &c. GREGORIVS NAZIANZENVS oratione elegantiſſima, quæ in ordine ſtat decima ſexta, & de Paupertate fouenda, ſeu Paupertum cura tractat: *Proinde (ait) ſi Paulo credendum eſt, imò Chriſto ipſi charitas prima, inter mandata, & maxima, tanquam caput legis & prophetarum eſt cenſenda. At huius partes potiſſimas eſſe inuenio, curam pauperum, & erga cognatos miſericordiam & compaſſionem. Nulla enim ex omnibus re Deus perinde ac miſericordia colitur, quoniam nihil aliud tam peculiare eſt Deo, quam illa, ante quem miſericordia, & veritas præcurrunt, & apud quem miſericordia iudicio præponderat, &c.* Multa ad locum. Et CORNELIVS I. epiſtola prima, De tranſlatione corporum Petri & Pauli, & de Nouato: *Quiſquis ſe in radice charitatis inſerit, nec à viriditate deficit, nec à fructibus inanescit, nec amore fœcunditatis opus efficax amittit. Ipſa enim charitas exercet corda fidelium, ſenſus corroborat, vt nihil graue, nihil difficile, ſed fiat totum dulce quod agitur, dum eius proprium ſit nutrire concordiam, ſeruare mandata, atque diſſociata coniungere, prauа dirigere, & cæteras virtutes perfectionis ſuæ munimine ſolidare, &c.* TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro De Patientia, Charitatem ſummum fidei ſacramentum, & Chriſtiani nominis theſaurum ab Apoſtolo totis Sancti ſpiritus viribus commendatam appellat: vt etiam alijs infinitis locis charitatem commendat. Sed & MARCELLVS I. epiſtola ſecunda, quæ eſt ad Maxentium tyrannum: *Magiſtra bonorum omnium charitas, nil rapit extraneum, nil agit aſperum, nil confuſum, nil factioſum, nihil quod honori diuino repugnet, animæ propriæ noceat, aut proximi commodo deroget, oblita ſui, non quæ ſua ſunt, ſed quæ Dei, vel proximi quærens, nemini inuidens, omnibus conſulens, non ſciens, ſed compatiens, non rapiens, ſed largiens: non murmurans, ſed omnia æquanimiter tolerans. Charitas exercet corda, ſenſus corroborat, vt nihil graue, nihil difficile, ſed totum ſit dulce quod agitur: dum eius ſit proprium nutrire pacifica, ſeruare compoſita, diſſociata coniungere, prauа dirigere, & virtutes reliquas perfectionis ſuæ munimine ſolidare. Charitas nunquam excidit. Quiſquis ergo in eius ſe radice inſerit, nec à viriditate deficit, nec à fructibus inanescit, quia amore fœcunditatis opus efficax non amittit.* IOANNES CHRYSOSTOMVS plurimis in locis, & ſpecialiter homilia decima ſexta, in Matthæum, capite quinto, dum illud exponit: Qui iraſcitur fratri ſuo, &c. *Comiciator (ait) bonum charitatis omninò corrumpit, & mille proximum inuoluit incommodis, ac ingens inimicitias frequenter operatur, & Chriſti membra diſcerpit, ac deſiderabilem Deo pacem ſingulis quibuſque diebus exagitat, ampliſſimam diabolo viam per conuicia parans, eámque efficiens fortiorem. Propterea etiam Chriſtus, nec nos potentia eius excindens, induxit hanc legem. Eſt quippè illi maxima cura charitatis. Omnium enim mater bonorum, hoc certum, an diſcipulus Chriſti ſis, experimentum, & ea quæ in nobis ſint bona, cuncta complectens. Hæc eſt præcipua ex cunctis omninò virtutibus. Igitur conſequenter radices inimicitiarum, ipſoſque fontes per quos charitas necari ſolet, multa cum vehementia Chriſtus intercipit, &c.* Sed & idem homilia prima, contra Anomœos De incomprehenſibili Dei natura, in initio: *Noui (ait) illius ſummum amorem, noui charitatis feruorem inſuperabilem, quem penitus radice innixum viuaciſſima animo continet, & ſingulari ſtudio colit. Quippe qui certè ſciat charitatem ipſam caput eſſe bonorum omnium, & radicem, ſontem, & parentem, atque ea vna abſente, cætera vobis nullum fructum adferre, nullam præſtare poſſe vtilitatem, &c.* Multa etiam diuerſis in locis de Charitatis officio agit diuinus AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro Officiorum primo, capite ſeptimo. *Ad incertum (ait) charitatis communis plurimum proficit, ſi quis vicem amantibus reddat, nec minus redamare ſe probet, quàm ipſe amatur, idque amicitiæ fidelis patet exemplis. Quid enim tam populare quàm gratia? quid tam inſitum naturæ, quàm vt diligentem diligas, &c.* Idem in Pſalmum trigeſimum octauum. *Plus eſt diligere quàm benedicere, quia maior eſt mentis dilectio, quàm ſermonis gratia. Iuſtus benefacit ei cuius odijs appetitus eſt. Iuſtus orat pro calumnijs.* Bona charitas, & pietas bona, vtrumque Dei, & vtrumque eſt Deus: quia charitas eſt Deus, vt dicit Ioannes in epiſtola, &c. Quòd charitas ſolatium ſit in aduerſis aſtruit HIERONYM. STRIDONENSIS ad calcem Epitaphij Nepotiani, & AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 3. de doctrina Chriſtiana: *Charitatem (inquit) voco motum animi ad fruendum Deo propter ſeipſum: & ſe atq; proximo propter Deum.* Et libro octageſimo tertio quæſtionum, quæſtione trigeſima ſexta. *Amor quo Deus & animus amatur, charitas propriè dicitur, purgatiſſima & conſummata ſi nihil aliud amatur.* Et in Tractatu de laudibus charitatis tomo nono. *Charitas eſt vita animarum, prophetiæ, virtus, ſacramenti Sulus, ſcientiæ ſolidamentum, fidei fructus, diuitiæ pauperum, vita morientium, quid tam magnanimum, quam pro impijs mori? Quid tam benignum, quàm & inimicos diligere? Sola eſt quam fœlicitas aliena non præuenit, quia non emulatur. Solæ eſt quam fœlicitas ſua non extollit, quia non inflatur. Sola eſt quam conſcientia mala non pingit, quia non agit perperam. Inter opprobria ſecura eſt, inter odia benefica. Inter iras, placida: inter incidias innocens, inter iniquitates gemens, in veritate reſpirans, &c.* Poſſem hîc plura charitatis ex eodem Auguſtino proferre præconia, ſed non patitur anguſta & ab initio repromiſſa breuitas. Ad alios tranſeamus SIXTVS III. epiſtola prima, ad Epiſcopos Orientales: *O quam bona eſt charitas quæ abſentes per imaginem, præſentes ſibimetipſis exhibet per amorem, diuiſa quoque vnit, & confuſa ordinat, inæqualia ſociat, imperfecta confirmat. Quam rectè prædicator egregius, vinculum perfectionis vocat, quoniam virtutes quidem cætera perfectionem generant, ſed tamen eas charitas ita ligat, vt ab amantis mente, diſſolui iam nequeant.* Eadem omninò repetit in exilio ſimiliter exiſtens SYLVERIVS I. epiſtola quam ab iniuſto exilio miſit ad Amatorem Epiſcopum, qui ei triginta libras & alia munuſcula in ſubſtentationem tranſmiſerat. CONCILIVM ARAVSICANVM ſecundum, canone viceſimo quinto, qui & vltimus eſt. *Prorſus donum Dei eſt deligere Deum. Ipſe vt diligeretur dedit, qui non dilectus diligit. Diſplicentes amati ſumus, vt fieret in nobis vnde placeremus. Diffundit enim charitatem in cordibus noſtris, Spiritus Patris & Filij, quem cum Patre amamus & Filio.* Hinc LEO primus, epiſtola quadrageſima nona, quæ ad Pu-

cheriam

. Corineh. 13. Gregorius Nazianzenus.

Charitatis partes.

. Corinth. 13. Matth. 22. Marci 12.

Cornelius 1.

Tertullianus Carthaginenſ.

Marcellus 1.

. Corinth. 13.

oannes Chryſoſtomus.

Ambroſius Mediolanenſis

1. Ioan. 4. Hieronymus Stridonenſis.

Auguſtinus Hipponenſis. Charitatis definitio.

Sixtus 3.

Coloſſ. 3.

Syluerius 1.

Concilium Araufican. 2. ſub Leone 1.

Leo 1.

Digitized by Google

cheriam Auguſtam : *Tunc operum Diaboli potentiæ deſtruuntur, cum ad Dei & proximi dilectionem hominum corda reuocantur, &c.* Vide & in dictione, Pax. Sed & multa in laudem charitatis diſſeruit Gregorius I. libro quinto Regiſtri, indictione decima quarta, epiſtola 160. quæ eſt ad Eulogium Epiſcopum Alexandrinum. Et epiſtola centeſima ſeptuageſima ſecunda, ad Dominicum Epiſcopum Carthaginis, atque alijs locis infinitis. Lege etiam libro viceſimo octauo Moralium, capite decimo nono, in illud Iob. 38. *Cum ponerem nubem veſtimentum eius, &c.* Et vt breui compendio concludamus, Concilium Mogvntinvm I. *Charitas* (ait) *Deus eſt, vt ait Ioannes Apoſtolus: Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Item Paulus Apoſtolus: Finis* (ait) *præcepti eſt charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. Charitatem ergo qui habet, omnia bona habet, quam ideò commemoranimus, quia volumus, vt firmiter ab omnibus æque Catholicis obſeruetur, & conſeruetur.* Plura etiam agit de charitatis laude Concilium Parisiense III. libro ſecundo, capite ſexto. *Perpendat* (ait inter cætera) *quiſque ſi in charitate maneat, Deum manere in ſe, ſi charitatem non habet, non Deum ſed hoſtem animæ ſuæ habitare in ſe: cum charitate quippe cuncta bona, ſine charitate verò nulla haberi poſſunt, neque enim dignè Euangelicum hymnum Charitate carens Domino decantare valet. Si quæris, quare? Attendatur quare. Quia non eſt bona voluntatis. Definitio quippe charitatis eſt, vt doctores noſtri tradunt bona voluntas. Ergo quicunque bonam voluntatem non habet, charitatem non habere comprobatur. Et ideò pacem quæ Chriſtus eſt habere non meretur.* Vide & dictione, Amicitia, &c. & Dilectio.

Gregorius I.

Concilium Mogũtinum 1. ſub Carolo Magno. Patrũ 41. Ioan. 4. 1. Timoth. 1.

Concilium Pariſienſe 3.

Luce 2.

Chirographvm.

Apparet ex actis ſeſſionis 8. generalis Concilij Constantinopolitani IV. quod & dictum eſt generale 8. canone octauo Photium Patriarcham Conſtantinopolitanum ſolitum fuiſſe cùm eius vigebat hæreſis, extorquere chirographa tum à quouis ordine clericorum, tum etiam à laicis nobilibus, & ignobilibus, vſque ad cerdones, & pellliones, & reliquam plebis fecem. Cui promittebant ſe illi adhæſuros, pugnaturóſque pro eius opinione. Ipſe propterea Photius ſolebat, alia viciſſim chirographa dare, quibus facultatem dabat, ad docendum, & diſcendum. Ex hoc improbo more arripuere anſam & Catholici (vt vellent à pijs Sacerdotibus habere ſyngrapha) vt dicerent & docerent, eſſentque tuti & ſecuri talibus muniti ſcripturis. Ob hoc ſancitum eſt à Patribus prædicti generalis Concilij, canone octauo, vt qui creatur Epiſcopi vel Patriarchæ, Chirographa à Catalogo clericorum non expoſtulent, ſed tantùm fiant ſolemnitates de more, & vt liceat omnibus idoneis diſcere, vel docere, ſine facultate per chirographa.

Concilium Conſtantinopolitanum 4. quod dicitur generale contra Photium.

Chirvrgia.

Chirurgiæ ars interdicitur Eccleſiaſticis viris.] Concilium Lateranense generale 1215. Patrum, ſub Innocentio III. capite decimo octauo, allegatur extra Ne clerici, &c. *Nullus* (ait) *clericus rupiarius, aut balistarius, aut huiuſmodi virus ſanguinum præponatur. Nec illam chirurgiæ artem, Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos, exerceant, qua ad uſtionem vel inciſionem inducit: nec quiſquam purgationi aquæ feruentis, vel frigidæ, ſeu ferri candentis, ritum cuiuſlibet benedictionis, aut conſecrationis impendat, ſalutis nihilominus prohibitionibus, de monomachiis ſiue duellis,* (vide Duellum.) *antea promulgatis.* Vide Medicus, & Clericus, &c.

Concilium Lateranense ſub Innocentio 3. cui (mirabile dictu) ab omni orbis plaga interfuerũt 1215. Patres.

Chorepiscopvs.

Chorepiſcopi qui ſint, & eorum authoritas.] In quibuſdam Conciliorum decretis Chorepiſcopi intelligantur Archidiaconi, vel Decani. Ideo in huiuſmodi vocabulis vide quid dicitur (vt tamen rei veritatem ſerioſiùs indagemus) quid vel vnde Chorepiſcopi, vel quod eorum officium fuerit, libet inquirere. Primùm quippè omnium penè Conciliorum poſt Apoſtolos, quod eſt Concilium Ancyranvm, canone decimo tertio, ſic de Chorepiſcopis loquitur: *Vicarijs Epiſcoporum, quos Græci * Chorepiſcopos vocant, non licere, vel Diaconos ordinare, ſed nec Preſbyteris ciuitatis, niſi cum literis ab Epiſcopo permiſſum fuerit in aliena parochia.* Idem omninò ſtatuit & Concilium Antiochenvm capite octauo, & Concilium Neocæsariense capite decimo tertio: *Vicary autem Preſbyteri non poſſunt in Eccleſia præſentibus Epiſcopis offerre, nec dare panem ſanctificatum, nec calicem porrigere: verò abſentes ſi fuerint, & ad dandam orationem vocentur, ſoli dare debebunt.* Hunc canonem citat Martinvs Bracarensis in collectorio ſuo capite 56. Idem Concilium conſequenter capite 14. *Chorepiſcopi ad exemplum quidem & formam ſeptuaginta videntur eſſe, vt comminiſtri autem, propter ſtudium quod erga pauperes exibent honorentur.* Hic canon citat Concilium Parisiense III. libro primo, capite viceſimo ſeptimo, ſicut & ſequens Concilium Antiochenvm ſub Iulio I. canone decimo. *Iuxta villas* (ait) *& vicis conſtituti ſunt Chorepiſcopi: tamen placuit [illegible] Epiſcopis ſuis offerant, & vt Epiſcopi ſint conſecrati, tamen placuit [illegible] Ecclesiæ ſibi commiſſæ, & [illegible] ſolis ſtudiis. [illegible] Conſtituere autem [illegible] atque exorciſta, [illegible] Diaconum ordinare, propter conſcientiam Epiſcopi ciuitatis vel Eccleſiæ, cui adiacens imponitur ſeu ipſe, ſeu regio in qua præeſſe dignoſcitur. Quod ſi quis præuaricari auſus fuerit conſtituta, deponatur, & dignitate qua præditus eſt debere priuari. Chorepiſcopus autem ab Epiſcopo ciuitatis vel loci, cui ipſe adiacet, ordinandus eſt.* Idem repetit Concilium Laodicenvm canone quinquageſimo ſeptimo, vt dicemus dictione, Epiſcopatus, &c. ſed & Chorepiſcoporum meminit Concilium Nicenvm I. ad calcem, canone octauo quem ſequens canonem ſub Sixto III. Theodoſio, & Valentiniano Auguſtis celebratum Concilium Rhegiense capite 3. eadem ſtatuíque & proximè citatum Antiochenum Concilium Hæc addens, ne vnquam in ciuitatibus niſi ſub Epiſcoporum abſentia Chorepiſcopi offerre præſumãt nec ordinare vel vltimum clericum, nec in eadem quidem Eccleſia quę illi cuiuſcunq; miſericordia fuerit attributa, nec vlli Epiſcoporum vel ſucce-

Concilium Ancyranum.

* .i Epiſcopos regiones ſeu rurales.

Concilium Antiochenum.

Concilium Neocæſarienſe.

Martinus Bracarenſis. Chorepiſcopi vide.

Concilium Pariſienſe 3.

Concilium Antiochenum ſub Iulio 1.

Concilium Laodicenum.

Concilium Nicenum 1.

Concilium Rhemenſe.

dente

dente ætate aſſumpto aliquo in rudimentis ſuis. Hinc in aliquo quaſi pro ætatis reuerentia cedere liceat, nec vſquam ipſi quicquam de Epiſcopatibus officijs vſurpare præterquam in Eccleſia, quam cuiuſquam miſericordia fuerit adeptus, in qua ei ſolùm neophytos confirmare, & ante Presbyteros offerre conceditur. Et capite quarto, ei concedunt Patres præfati Concilij, per familias, per agros, per priuatas domos, pro deſiderio fidelium habere facultatem, benedictiones aperire, quod nonnullas iam prouincias habere occurrit. Hinc autem etiam in Eccleſiarú plebibus, per loca magis tamen, quàm per vrbes hoc eidem viſum eſt eſſe tribuendum. In Eccleſia quoque in qua conſecratus fuerit, conſecrandi virginem ſicut confirmandi neophytum ius habebit. Et per omnia vt ſit multæ indulgentiæ teſtimonium ſemper ſe inferiorem Epiſcopo, ſuperiorem Presbytero agat. Mandatis votiſque omnium ſanctorum proſequentibus viuat in Domini timore, & Epiſcopum ſuum colat, Deo ſeruiat. Synodi circa ſe beneuolentiæ gratias agat, ſempérque indignum ſe indultis etiam negatis imparem ſe fateatur. Et licet huiuſmodi Chorepiſcopi abrogati fuerint, vt infrà dicemus, tamen etiam poſt abrogationem inuenitur conſtituiſſe de eiſdem Concilium MELDENSE canone quadrageſimo quarto, vbi ſuperioribus decretis ſubſcribens, ait: *Chorepiſcopus modum ſuum iuxta canonicam inſtitutionem teneat, & nec ſanctum Chriſma, nec ſanctum Paracletum Spiritum, ſolis Epiſcopis iuxta decreta Innocentij tribuere debitum, tradere tentet, nec Eccleſias conſecret neque ordines Eccleſiaſticos qui per impoſitionem manus tribuuntur, id eſt, non niſi vſque ad ſubdiaconatum, & hoc iubente Epiſcopo, & in locis quibus canones deſignant, agere præſumant. Impoſitioni autem pœnitentiæ, aut pœnitentium reconciliationi, per parochiam ſecundum mandatum Epiſcopi ſui inſerviat. Si verò ciuitatis Epiſcopus obierit, nihi ex Epiſcopali miniſterio ſpecialiter Epiſcopis debito attentet, quia ex hoc magnum ſcandalum, & diuiſionem rerum Eccleſiaſticarum, atque dilationem id canonicè ordinandis Epiſcopis, Dei Eccleſijs accidiſſe conſpeximus. Nam ſi Epiſcopus ciuitatis propter deſidiam aut ſecularem pernagationem, vel propter infirmitatem, modum ſuum Chorepiſcopis tranſcendere conſenſerit, ſententiam canonicam debet attendere, qua decretum eſt, vt qui contra dicta canonum fecerit, gradus ſui periculo ſine retractatione ſubiaceat.* Idem renouat & Concilium MELDENSE ſub Arnulpho Imperatore capite quinto. Vide etiam dictione Epiſcopus, & Clericus, ſequentia.

Concilium Meldenſe.

Quæ officia Chorepiſcopis inhibeantur.

Concilium Meldenſe ſub Imperatore Arnulpho.

Damaſus 1.

Chorepiſcoporum abrogatio.] DAMASVS primus, epiſtola quarta, quæ eſt ad Proſperum, & reliquos Numidiæ Epiſcopos. *De Chorepiſcopis, de quibus nos conſulere voluiſtis, quale ſit eorum miniſterium, aut quid eis agere liceat, aut quam authoritatem habeant, vel ſi liceat eos fieri, an non: quia audiuimus eos iam eſſe prohibitos: aut quid de his qui iam ordinati reperiuntur, agendum ſit: nihil vobis certius reſpondere videtur, quam olim à prædeceſſoribus noſtris decretum reperimus, vt eis ad veniam nihil prorſus aliud reſeruetur, quam priuatio ſacri miniſterij quod illicitè aſſumpſerunt, quia prohibiti tam ab hac ſacra ſede, quàm à totius orbis fuerant Epiſcopis. Nimis ergo eorum inſtitutio improba, nimis eſt praua: quia vt hi de ſummo Sacerdotij miniſterio aliquid præſumant, omni authoritate caret, & ſacris canonibus inuenitur eſſe contrarium, atque ad totius Eccleſiæ perturbationem ſuperba & ſuperflua tendit elatio, & vacuum eſt, & inane, quidquid in prædicto ſacerdotij ſummi egerunt miniſterio. Quod ipſi idem ſint (vt ſuperiùs dictum ex Neocæſarienſi Concilio) qui & Preſbyteri ſufficienter inuenitur, quia ad formam & exemplum ſeptuaginta inueniuntur primum inſtituti. Sed quia (Deo gratias) modo neceſſarij, ſicut in primitiua Eccleſia, propter ſtudium quod erga parentes exigebant, non ſunt, & quia illicita præſumebant, & quod agebant, actum non erat, & propterea multi, in ſecuritatem lapſi Eccleſiaſtico faudabantur, & fruſtrabantur miniſterio. Idèo tam ab hac ſancta ſede vt ſuperiùs memoranimus, quàm ab omnibus totius orbis Epiſcopis, à Pontificalibus ſunt remoti officijs. Nam vt nobis relatum eſt, quidam Epiſcoporum propter ſuam quietem, eis plebes ſuas committere non formidant, & vt illicita atque prohibita agant, ijdem ea quæ ſolis Pontificibus debentur, ſibi vſurpant, & ipſi in ſua quiete torpent, & curam ſibi à Deo commiſſam negligunt. Pro talibus verò negligitur cura Eccleſiæ, & eius ſtatus perturbatur: & ideò ſunt prohibiti intantum, vt ſi aliqui ex his reperti fuerint, à proprio decidant gradu. Illi námque Epiſcopi, qui talia ſibi præſumunt, videntur mihi eſſe meretricibus ſimiles, quæ ſtatim vt pariunt, infantes ſuos alijs nutricibus tradunt educandos, vt ſuas libidines expleant. Sic & iſti infantes ſuos, id eſt, populos ſibi commiſſos alijs educandos tradunt, vt ſuas libidines expleant, id eſt, vt pro ſuo libitu ſecularibus curis inhient, & quod vnicuique viſum fuerit, liberiùs agant. Pro talibus enim alij negliguntur, oues pereunt, morbi creſcunt, hæreſes, & ſchiſmata prodeunt, Eccleſiæ deſtruuntur, Sacerdotes vituantur, & reliqua mala proueniunt.* Et poſtquam illorum officium & ordinem nullum eſſe firmauit teſtimonio ſcripturarum, præallegatos canones præcedentium Conciliorum ſic exponit: *Sicut in lege veteri, ſoli Moſes & Aaron ſummi Sacerdotes, cæteros vngebant, & conſecrabant, & omnia quæ ad Sacerdotium ſpectabant, implebant: ſic & Epiſcopi quorum figuram Moſes & Aaron tenuerunt, ſummi ſunt Sacerdotes, & illi qui ſeptuaginta Diſcipulorum formam geſtant, in quorum typo filij Aaron erant, nihil præſumere debent, ſicut nec illi quicquam de ſummi ſacerdotij miniſterio attingebant. Nam quod Chorepiſcopi antequam præfato prohiberentur tenore, ad formam ſeptuaginta inſtituti erant. Canon ſupra memoratus Neocæſarienſis Concilij ſufficienter manifeſtat. Nec illud prætereundum nobis videtur, quod in alio Concilio Antiocheno ſuprà memorato expreſſum eſt. Qui in vicis & poſſeſſionibus Chorepiſcopi nominantur quamuis manus impoſitionem Epiſcoporum perceperint. Nec ab re dictum perpendo, quamuis manus impoſitionem Epiſcoporum perceperint, cùm Epiſcoporum nomen, pluralem in ſe contineat numerum, & apud grammaticos pluralis ſit genitiuus. Videtur enim mihi quod tunc non ab vno, ſed à pluribus ordinabantur, quia nullatenus diceret Epiſcoporum, ſi ab vno fieret talium ordinatio, cùm Epiſcoporum pluraliter dictum ſit. Cùm autem dicit Chorepiſcopum, profectò villanum voluit intelligi Epiſcopum. Et ſi villanus, quid agit in ciuitate, cùm in vna ciuitate duo omninò prohibeantur eſſe Epiſcopi. Et ſi in villa, & in eo loco, vbi antea Epiſcopi non fuerunt, cùm & in modica ciuitate, vel in villa, aut caſtello Epiſcopus fieri prohibeatur,* (vide Epiſcopatus.) *& in omnibus omninò locis vbi antea Epiſcopi non fuerint, ne vileſcat authoritas, & nomen Epiſcopi, fuerint conſtituti, quid rogo eruni?*

Quàm pulchrè noſtra depingit tempora!

Ecce nec locus cum ordinatione concordat, nec ordinatio cum loco. Quoniam ſi Epiſcoporum manus impoſitionem perceperunt, & vt Epiſcopi ſunt conſecrati, vbi ſunt conſecrati? Ad villam, quia χωρα, villa eſt apud Græcos. Et qualiter ad villam ſi nec in caſtello, aut in modica ciuitate licet fieri, rogo vt promatis. Et ſi promere non poteſtis, quia ſcio per rationem aut plenam authoritatem minimè poteſtis, digitum ori imponite, & eos omni authoritate carere non dubitate, ſcilicet] quia tria obſtant quibus eorum caſſatur actio & inſtitutio: Vnum quod ab vno Epiſcopo ordinari ſolent, in quo eorum ordinatio à canonibus diſcordat, qui per manus Epiſcoporum eos inſtitui iubent. Aliud, ſi à pluribus Epiſcopis ſunt ordinati, & aut in villa, aut in caſtello, ſeu in modica ciuitate, aut omninò non in eo loco præfixi, quo inſtè Epiſcopi fieri debent, aut dudum non fuerunt, vbi vileſcat authoritas & nomen Epiſcopi, aut ſi in ciuitate cum altero Epiſcopo, cùm (vt prædictum eſt) in vna ciuitate duo non debeant conſiſtere Epiſcopi. Tertium, ſi abſolutè fuerint inſtituti, ſicut de quibuſdam audiuimus, quæ omnia Epiſcopali omninò carent authoritate. Et illud adhuc reſtat, quòd eorum ordo non habet in diuinis literis authoritatẽ, quia ordines ſunt duo tantùm in Eccleſia primi, id eſt, Apoſtolorum, & ſeptuaginta Diſcipulorum: nullus autem ex ſeptuaginta Diſcipulis, quorum ſpeciem iſti, antequam prohiberentur, in Eccleſia gerebant, nihil de hoc quod Apoſtolis eorúmque ſucceſſoribus ſpecialiter debebatur, legitur aſſumpſiſſe. Et quibuſdam interpoſitis, eiuſmodi non debere, nec dicere, vt Sacerdotes conſecrent, nec Diaconos, nec Eccleſias dedicent, perhibet: nec ſacramentum Confirmationis conferant, nec pœnitentem reconcilient, nec prædicent, aut cætera expleant officia, quæ ſolis Pontificibus debentur. Nihil aliud in tota epiſtola quæ prolixa eſt, agit, quàm inuehere in tales Chorepiſcopos, ſed omnia ad ea referuntur, quæ ſuperius retulimus. Eadem omnia & ſimilia verba repetit & inſerit LEO I. epiſtola octageſima ſexta, quæ eſt ad vniuerſos Germaniæ atque Galliæ Epiſcopos: vbi etiam aſtruit nihil aliud per Chorepiſcopos ſignari quàm Preſbyteros, quibus vltra præcedentia inhibet ſacramentum corporis, & ſanguinis Chriſti conficere, nec populum docere, præſente Epiſcopo, niſi ipſe iubeat. Eadem etiam confirmat GELASIVS I. epiſtola prima quæ eſt ad Epiſcopos Lucaniæ Bruttiorum, & Siciliæ, capite octauo, & allegatur à Gratiano, diſtinctione nonageſima quinta, capite Preſbyteros. De Chorepiſcopis etiam facit mentionem IOANNES III. epiſtola vnica ad Germanos, & Gallos, & approbat prædictam Damaſi, & Leonis ſententiam, omninóque huiuſmodi officium cenſet abrogandum, eò quòd tunc temporis Chorepiſcopi nimium ſibi authoritatis aſſumerent, in impoſitione manuum, quod ſolùm Pontificibus debetur (vt alibi ſuo dicemus loco) & reliquis myſterijs diuinis tradendis, & ferme eadem verba depromit quæ ſuperiùs Damaſus, ita vt non ſit diuerſus verborum ſenſus. Specialiter autem exemplum adfert (vt oſtendat Chorepiſcopos ad ſimilitudinem ſeptuaginta Diſcipulorum, non æqualis fuiſſe poteſtatis, nec eſſe debere) de Petro: *Qui adiutores ſibi (ait) aſciuit Iacobum & Cletum, non tamen poteſtatem Pontificiam aut ligandi aut ſoluendi eis nurmam tradidit, ſed ſucceſſori ſuo ſancto Clementi, qui ſedem Apoſtolicam poſt eum, & poteſtatem pontificalem tradente ſibi beato Petro tenere promeruit. Linus verò & Cletus miniſtrabat exteriora. Princeps autem Apoſtolorum Petrus verbo, & orationi inſiſtebat, quæ non incongruè ad traditionem Spiritus ſancti per manus impoſitionem pertinent.* Hæc allegantur à Gratiano, cauſa octaua, quæſtione prima, capite Si autem. Eiſdem etiam Chorepiſcopis, & Preſbyteris auſert Concilium HISPALENSE ſecundum, capite ſeptimo, poteſtatem conſecrandi altaria, virgines, Diacones, Presbyteros, & Chriſma conficiendi, & confirmandi, &c. Cætera omnia præficiendi, quæ ſuperiùs memorata ſunt. Vide Epiſcopus, Presbyter, Archidiaconus, Decanus, & eiuſmodi dictiones, quæ affines ſunt huic.

Chorepiſcoporum ordo nõ habet in diuinis literis authoritatem.

Leo I.

Gelaſius.

Ioannes 3.

Creditur tamen, quod poſt obitum Patris electione fuiſſe primi Linum, deinde Cletum, & poſtea Clementem Pontifex creatum eſt.

Concilium Hiſpalenſe.

CHORVS.

Choriſtæ pueri.] Vide dictione, Lector, & Officium diuinum, atque Cantus, & Cantor, & Hymnus, & Hora, &c.

CHRISMA.

Chriſmatis conficiendi, & benedicendi antiquus ritus.] Hic non liberè poſſum præſtare quod opto, quandoquidem in vocabulis Baptiſmus, & Confirmatio, omnia penè inſeruntur quæ poſſent hîc de Chriſmate dici nec licet hinc eruere, vt hîc inſerantur, niſi velimus confuſam remanere ordinis rationem. Itaque paucis hîc recenſitis, plura prælegatis vocabulis relinquimus obſeruanda. Confectionis itaque atque benedictionis Chriſmatis, ſolemniter meminit CLEMENS I. libro ſeptimo Conſtitutionum Apoſtolicarum, capite quadrageſimo ſecundo: *Benedicitur (ait) hoc oleum à Sacerdote, in remiſſionem peccatorum, & præparationem Baptiſmi. Inuocat enim hoc modo, ingenitum Patrem Chriſti Deum, regem omnis ſenſitiuæ, & intellectualis creaturæ, vt ſanctificet oleum, in nomine Domini Ieſu, & det gratiam ſpiritualem, & remiſſionem peccatorum, & præparationem confeſſionis Baptiſmi, vt qui ungitur liberatus omni impietate, dignus fiat initiatione, ſecundum mandatum vngeniti, &c.* Meminit item, & Matthæo Apoſtolo diſponente, benedictionis olei, libro octauo; capite trigeſimo quinto, vt habes dictione, Aqua Benedicta. Lege etiam dictione, Vnctio. Meminit & Chriſmatis confectione ABDIAS BABYLONIVS libro quinto, Certaminis Apoſtolici, quando Ioannis Euangeliſtæ geſta deſcribit. Meminit DIONYSIVS AREOPAGITA libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ parte ſecunda, capitis ſecundi, dum de Baptiſmo loquitur, vt habes, dictione Baptiſmus. Parte autem ſecunda, capitis quarti, ſic Chriſmatis conficiendi ritum perſtringit. *Iuxta eundem ſynaxis modum (ait) (vide & Miſſa, & Communio) eorum qui nec dum initiati ſunt abſoluuntur ordines, vbi ſcilicet, præceſſit Pontificis, circum omni fani ambitum, redolens thure profectio, pſalmorúmque modulatio, & lectio ſcripturarum diuinarum. Sumptum deinde vnguentum Pontifex ſacris imponit altaribus, duodecim ſacris aliis circumtectum reſonantibus omnibus voce ſanctiſſima melos ſacrũ quod diuinitus affiati Prophetæ didicerũt.*

Hîc confundatur Calumnia, qui ſe ſine chriſma veriſſima traditione probatũ, impune rancidum vocat oleum. Clemens I.

Abdias Babylonius.

Dionyſius Areopagita.

Completáque oratione ſuper eo ſolemni in ſanctiſſimis eorum, quæ ſacrantur conſummationibus, eo vſque ad omnem ferme ſacerdotalis officij functionem. Tum hæc ſequenti capite myſticis ſenſibus exponit: vbi & myſterium conſecrationis vnguenti, ſuos præceptores faretur, æquali ordine atque officio, ſacro ſyntaxeos coniunxiſſe myſterio: eiſdem imaginibus, vt plurimùm, & diſtinctionibus myſticis, & eloquijs ſubnixum ſacris. Nam ſicut in Miſſæ ritu dicemus, Catechumeni, Pœnitentes, & Euergumeni arcentur, dum hæc celebratur confectio, & omnino mundi, & caſti permittuntur intereſſe. *Conficitur autem hoc vnguentum* (ait) *& componitur collectione quadam ſpirantium ſuauiter materiarum, habente in ſe affatim odoratæ qualitates, cuius qui participes ſunt, pro quantitate eius (qua in illis fit) fragrantis participationis odoris ſuauitate replentur. Ipſa itaque vnguenti compoſitio myſtica, ipſum nobis pingit Ieſum, participalem, ſcilicet, diuinorum odorum opulentiam, ſacris proportionibus in auguſtiſſima quæque ſpiritualium, diuinos vapores immittentem, in quibus ſpiritus ſuauiter affecti, ſacríſque præceptionibus pleni, ſpirituali vtuntur alimonia, odoratis diſtributionibus ad ipſorum intellectuale diuina participatione ſubeuntibus.* Et paulò pòſt neceſſariam eſſe baptizandis Chriſmatis vnctionem cum impreſſione crucis, ſic oſtendit: *Et quod præterea diuinius eſt, ad omnis ſacræ rei conſecrationem vtitur vnguento diuino, apertè indicans ſanctificantem eum, qui ſanctificatur, iuxta ſcripturæ teſtimonium, vt qui ſemper ſibi ipſi ſimilis, atque idem ſit, in omni diuina benignitatis operatione, idcircò & ſacræ regenerationis perficiens donum & gratia, vnguenti ſacratiſſima conſummatione perficitur. Vnde* (vt reor) *purganti quoque Baptiſmo vnguentum iactibus in crucem formatis infundens Pontifex, palàm ſpeculationis oculis indicat, ad ipſam vſque mortem per crucem Ieſum, pro diuina generatione noſtra, ſacro ipſo, & qui teneri à morte non poſſet, deſcenſu, inferna penetrantem, eóſque qui in morte ipſius (iuxta arcanum eloquium baptizati eſſent) ex antiqua abſorptione corrumpentis mortis benigniſſimè auellentem, atque renouantem, ad diuinam, perpetuámque ſubſtantiam. Sed & ipſi qui ſacratiſſimo regenerationis myſterio conferatur, aduentum Sancti ſpiritus conſummans inunctio largitur vnguenti, ſubſignificante (quantum arbitror) ſacra deſcriptione ſignorum ab ipſo, qui propter nos in aſſumpta carne, diuino ſpiritu ſanctificatus eſt, immutabili ſubſtantialis Deitatis habitu Sanctiſſimum ſpiritum dari, &c.* Portò ſacri huius Chriſmatis meminit IVSTINVS MARTYR quæſtione decima quarta, ad Orthodoxos: nam & ſanctum illud vnguentum appellat. Eiuſdem meminit & TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Baptiſmo: *Egreſſi* (inquit) *de lauacro, perungimur benedicta vnctione, de priſtina diſciplina, qua vngi oleo de cornu in Sacerdotio ſolebant, &c.* Vide Baptiſmus, & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS ſermone de vnctione Chriſmatis, & alijs ſacramentis: *Nihil* (ait) *hoc oleum commune habet cum liquoribus, qui ex quorumdam fructuum pinguedine exprimuntur, nec vis eius eſt ea craſsitudine penetratiua, qua ſecundum quaſdam naturales rationes emollit, & temperat ſpiſſamenta humorum, quos ſolet intrinſecus aſtringere ſiccitas aliqua, vel corruptio conglobare. Non hæc medendis corporibus eſt vnctio inſtituta, quia ſanctificatis elementis, iam non propria natura prabet effectum, ſed virtus diuina potentiùs operatur. ſed ádeſt veritas ſigno, & ſpiritus ſacramento, vt & ipſis verum efficientijs gratia dignitas pateat, & interiori homini quanta ex his detur authoritas, deformi conuerſatione, & cœleſtibus moribus innoteſcat. Hoc oleo antiquitus Sacerdotes ſacrabantur, & reges: & ipſi altarium lapides delibuti, ſpiritualem intelligi volebant ſacris myſterijs ineſſe pinguedinem, &c.* CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catecheſi myſtagogica 3. de Chriſmate: *Nobis* (ait) *poſtquam ex aquis ſacri lauacri aſcendimus, datum eſt Chriſma quod imaginem gerit illius: quo vnctus eſt Chriſtus, &c. Ille ſpirituali oleo exultationis vnctus eſt, hoc eſt, Spiritu ſancto, qui idcircò oleum exultationis vocatur, quia eſt author & cauſa exultationis: vos verò vncti eſtis vnguento, factí participes, & conſortes Chriſti. Cæterùm vide, ne illud eſſe putes vnguentum tantùm. Quemadmodum enim panis Euchariſtiæ, poſt Sancti ſpiritus inuocationem non amplius eſt panis communis, ſed eſt corpus Chriſti: ſic & ſanctum hoc vnguentum non amplius eſt vnguentum nudum, neque (ſi quis ita appellare malit) commune poſtquam iam conſecratum eſt, ſed eſt Chriſma Chriſti, quod aduentu Spiritus ſancti energiam habet, quo frons, & aly ſenſus corporis tui, ſymbolicè inunguntur, & corpus quidem iſto viſibili vnguento perungitur, anima verò ſancto viuificóque ſanctificatur. Ac primùm quidem fronti elinitur, vt eum abſtergat à vobis pudorem, quem primus homo tranſgreſſor perpetuò circumferebat, ſimulque efficiat, vt poſſitis vultu non velato gloriam Domini intueri. Deinde verò aures vnguntur, vt ad audiendum diuina myſteria aures accipiatis, &c.* Sacri præterea Chriſmatis inſigne recenſet miraculum OPTATVS MILEVITANVS libro 2. de Schiſmate Donatiſtarum. *Inſerunt* (ait) *hæretici Euchariſtiam canibus fundi, non ſine ſigno diuini iudicij. Nam idem canes accenſi rabie, ipſos dominos ſuos quaſi latrones, ſancti corporis reos, dente vindice, tanquam ignotos, & inimicos lanianerunt. Ampullam quoque Chriſmatis per feneſtram, vt frangerent, iactauerunt. Et cùm caſum adiuuaret abiectio, non defuit manus Angelica, qua ampullam ſpiritali ſubuectione deduceret, proiecta caſum ſentire non potuit, &c.* Chriſmatis etiam infinitis in locis meminit AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, & ſpecialiter libro de his qui initiantur, capite 4. & 5. & libro 1. de ſacramentis, cap. 5. & reliquis: vt in dictione, Baptiſmo, dictum. Et BASILIVS MAGNVS libro de Spiritu ſancto, cap. 27. *Benedicimus* (ait) *aquam baptiſmatis, & oleum vnctionis, inſuperque ipſum qui baptizatur. Ex quibus ſcriptis, nónne à tacita & arcana traditione? Ipſam verò olei illicitationem, quâ doctrina ſacra docuit, &c.* Multa vide Baptiſmus, Cæremoniæ, & Traditio. Meminit & Chriſmatis HIERONIMVS STRIDONENSIS in Dialogo contra Luciferianos. *Sine Chriſmate* (inquit) *& Epiſcopi inſſione, neque Preſbyter, neque Diaconus, ius habet baptizandi, &c.* Vide Baptiſmus. Etiam & meminit AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro decimo quinto, de Trinitate, capite decimo ſexto. *Scriptum eſt* (ait) *in Actibus Apoſtolorum: Quoniam vnxit eum Dominus ſpiritu. Non vtique oleo viſibili ſed dono gratiæ, quod viſibili ſignificatur vnguento, quo baptizatos vngit Eccleſia, &c.* Et libro de Eccleſiaſticis dogmatibus capite quinquageſimo primo. *Paruuli iuxta morem Baptizandi, manus impoſitionem, & Chriſmate communiti. Euchariſtiæ myſterijs committantur, &c.* Lege ſuperiùs dictione Baptiſmus: Et infrà, Confirmatio & vnctio. vide ſequentia.

Compoſitio Chriſmatis.

Crucis impreſſio cum Chriſmate, vide lector, quam antiqua traditio.

Optatus Mileuitanus.

Vide inſigne prodigium. Et ſi nõ hodie ſimilia perpetrant Caluiniſtæ?

Ambroſius Mediolanenſis

Baſilius Magnus.

Iuſtinus Martyr.

Tertullianus Carthaginenſ.

Cyprianus Carthaginenſ.

Hieronymus Stridonenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Fabianus 2.

Chrisma quo empore conficiatur & debeat à Pontifice peti.] FABIANVS I. epistola 2. ad omnes Orientales Episcopos, allegatur à Gratiano de consecratione distinct. 3. capite litteris vestris. *Litteris vestris inter cætera inserium invenimus, quosdam regionis vestræ Episcopos à vestro nostroque ordine discrepare, & non per singulos annos in cœna Domini chrisma conficere, sed duos aut tres annos confectionem sanctæ chrismatis, semel actam conservare. Dicunt enim, vt in memoratis apicibus reperimus, nec balsamum per singulos annos posse reperiri: nec necesse fore per singulos annos chrisma conficere, sed dum una confectio chrismatis abundat, aliam fieri necesse non habere. Errant enim qui talia excogitant, & mente vesana potius quam recta sentientes, hæc dicunt. In illa enim die, Dominus Iesus postquam cœnauit cum discipulis suis, & lauit eorum pedes (sicut à sanctis Apostolis prædecessores nostri acceperunt nobisque reliquerunt) chrisma conficere docuit. Ipsa enim lauatio pedum nostrum significat Baptismum, quando sacri chrismatis unctione perficitur atque confirmatur. Nam sicut ipsius diei solennitas per singulos annos est celebranda, ita ipsius sancti chrismatis confectio, per singulos annos est agenda, & de anno in annum renouanda, & fidelibus tradenda, quia nouum sacramentum est per singulos annos & iam dicto die innouandum, & vetus in sanctis Ecclesiis cremandum. Ista à sanctis Apostolis & successoribus eorum accepimus, vobisque tenenda mandamus. Hæc sancta Romana Ecclesia & Antiochena à tempore Apostolorum custodit. Hac Hierosolymorum & Ephesiorum tenet, in quibus Apostoli præsidentes hæc docuerunt, & vetus chrisma incendi & non amplius quam vno anno vti permiserunt, atque deinceps nouo frui, & non veteri, iubentes docuerunt. Si quis ergo his obuiare tentauerit, omnem sibi per vos & per omnes rectè intelligentes indulgentiæ aditum, intelligat obseratum, quia prauissimarum mentium peruersi doctrina dum indulgentius frenis vitur, in prauaricationem præsumptionis delabitur, & nulla aterus ernitur, nisi prudentium sustentatione & correctione liberetur.* Et Concilium VALENTINVM GALLIÆ I. vt citat Gratianus de consecratione distinctione 4. capite. Presbyteri qui, Inuenio tamen esse decretum Concilij CARTHAGINENSIS IV. cano. 30. vt adhuc ab eodem Gratiano allegatur distinctione 95. cap. presbyteri: potest tamen fieri, quòd repetitum sit in vno concilio, quod ab altero fuerat constitutum. Sic igitur habet. *Presbyteri qui diœcesanis Ecclesiis regunt, non à quibuslibet Episcopis, sed à suo, non per iuniorem clericum, sed per seipsos aut per illum qui eiusdem ordinis sit, ante Pascha solemnitatem chrisma petant.* Idem omnino Concilium TOLETANVM I. canone 20. vbi similiter præcipitur quod priùs Syluester iussit, ne presbyteri chrisma conficerent, (vide mox) licet absente Episcopo permittantur chrismare, aut eius iussu. Diaconi vero numquam, & subdit: *Huiusmodi constitutionem meminerit semper Archidiaconus, vel præsentibus vel absentibus Episcopis suggerendam, vt eam & Episcopi custodiant, & presbyteri non relinquant*, &c. His subscribit Concilium VASENSE I. canone 3. sub Leone 1. *Chrisma* (ait) *in medio quadragesimæ presbyteri debent petere, & reuerenter cum chrismario & linteo, sicut reliquæ sanctorum, deportari debet.* Idem Concilium ANTISSIODORENSE I. canone 6. sub Deus dedit Papa. Et præallegatum vasensem canonem etiam allegat Concilium VORMATIENSE capite 60. Hinc & Concilium FRANCICVM

Chrisma Balsamo conficiendum singulis annis.

Concilium Suessionense, id est, apud S. Medardum prope Suessione sub Pipino Duce.

Concilium Meldense.

Dionysius Areopagita.

Quid de veteri Chrismate expleto anno agendum.

Concilium Romanum sub Sylvestro.

Concilium Carthagin. 2.

Concilium Carthaginense 3.

Concilium Valentinum 1. Galliæ sub Damaso 1.

Concilium Carthaginense 4. sub Syricio, cui interfuit Augustinus.

Concilium Toletanum 1.

Concilium Toletanum 2.

Concilium Bracarense.

Martinus Bracarensis.

Concilium Vormatiense.

Concilium Vasense 1. sub Leone 1.

Concilium Antissiodorense 1.

Concilium Vormatiense 1.

Concilium Francicum, in Francia celebratum.

Concilium Bracarense 2.

Actuum 8.

Concilium Coloniense 2.

ideſt, in Francia celebratum ſub Carolomano Principe, & Bonifacio primo Archiepiſcopo Moguntino & martyre legato Zachariæ Papæ. *In cœna* (ait) *Domini ſemper nouum chriſma præſbyter ab Epiſcopo quærat, vt Epiſcopus teſtis aſſiſtat caſtitatis, & vitæ, & fidei, & doctrinæ illius.* Idem omnino Concilium SVESSIONENSE apud quintum, Medardum ſub duce Francorum Pipino, & Childerico rege. Eiuſdem eſt ſententiæ & Concilium AQVISGRANENSE II. capite octauo, capituli ſecundi. *Statuimus, vt ſemel in anno, id eſt, in quinta feria, quæ eſt in cœna Domini, vnctio olei ſancti, in qua ſaluatio infirmorum creditur, per omnes ciuitates ab Epiſcopis non negligatur, ſicut nunc vſque neglecta eſt, ſed omni deuotione iuxta traditionem Apoſtolicam, ac ſtatuta decretalium, in quibus de eadem re præcipitur, peragatur.* Sed & Concilium MELDENSE capite 46. prohibet, vt nemo ſacrum chriſma niſi in 5. feria maioris ſeptimanæ, id eſt. in cœna, quæ ſpecialiter appellatur Dominica, conficere præſumant, &c. Vide quòd ſequitur.

Chriſma conficere ad quem ſpectet.] DIONYSIVS ARE OPAGITA libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ parte primæ capitis 5. *Lex diuina Pontificalium ordinationum ſanctimoniam, & diuini confectionem vnguenti, ſacramque altaris conſecrationem, reuerendiſſimorum Pontificum officiis, atque virtutibus, atq; ea ſorte diſtribuit*, &c. Hinc & in Concilio ROMANO capite quinto, actionis primæ, conſtituit clara voce Sylueſter Epiſcopus vrbis Romæ, vt nemo presbyter chriſma conficeret, dicens, quoniam Chriſtus à chriſmate vocabitur. Idem omnino ne diutius in re eadem referenda immoremur, ſtatuit Concilium CARTHAGINENSE II. capite tertio & allegatur à Gratiano cauſa 26. quæſtion. ſexta, capite ſi iubet ſanctitas. Idem & Concilium HIPPONENSE capite 36. & Concilium CARTHAGINENSE III canone 36. & allegatur à Gratiano cauſa 6. quæſt. 6. capite presbyter. Idem etiam Concilium TOLETANVM I. cano. 2. vt initio huius paginæ allegauimus, quod confirmat poſtea & præcipit Concilium BRACARENSE I. canone 37. *Placuit vt ſi quis presbyter auſus fuerit chriſma benedicere aut Eccleſiam aut altare conſecrare, a ſuo officio deponatur.* Nam & anti qui hoc canones vetuerunt, vt habes in dictione, chorepiſcopus. & presbyter. Hoc allegat & MARTINVS BRACARENSIS in collectorio ſuo cap 52 & allegatur à Gratiano de conſecratione diſtinct. 4. capite. Omni tempore. Vbi etiam Epiſcopo licere dicit chriſma conficere, & per ſuas diœceſes deſtinare, vt alibi dictum eſt. Et in Concilio VORMATIENSI canone 2. *Chriſma* (ait) *conficere nulli præter Epiſcopum præſumat. Nam illi ſoli hæc dignitas conceſſa eſt.* Vide præcedentia & ſequentia.

Chriſma non preciandum æſtimetur.] Concilium BRACARENSE II, canone 4. *Placuit, vt modicum balſami, quod benedictum pro Baptiſmi ſacramento per Eccleſias datur, quia a ſingulis tremiſſes proipſo exigi ſolent, nihil vlterius exigatur, ne forte quod pro ſalute animarum, per inuocationem ſancti Spiritus conſecratur, ſicut Simon Magus demum Dei pecunia voluit emere, ita nos venumdare damnabiliter videamur*, &c. Hinc & Concilium COLONIENSE II. ſub Carolo Magno & Leone 3. canone 16. *quidam fratres dixerunt: conſecrandas antiqua fuiſſe in eorum Eccleſiis, vt probatiſſimo emendo ad Chriſma faciendum, ſuis pro luminaribus Eccleſiæ oraemon-*

dis, binos vel quaternos denarios preſbyteri darent. Vnde omnes vno conſenſu ſtatuimus, vt ſicut pro dedicandis Baſilicis, & datis ordinibus, nihil accipiendum eſt, ita etiam pro balſamo, ſiue luminaribus emendis, nihil preſbyteris, chriſma accepturi, dent. Epiſcopi itaque de facultatibus Eccleſiæ balſamum emant, luminaria ſinguli in Eccleſiis ſuis concinnanda prouideant. Hoc decretum allegat Burchardus libro 4. decretorum cap. 93 & Gratianus cauſa 1. quæſtione 41. capite ſtatuimus. Renouauit autem illud & EVGENIVS II. cap. 11. ſuorum decretorum. Idem & Concilium AQVISGRANENSE II. capite quinto, Et Concilium MELDENSE canone 15. præcipit Idem, & addit: *Decet preſbyteros cùm voluntariis eulogiis, tempore congruo viſitare, & venerari ſuos Epiſcopos. Pro chriſmate autem ſacro prohibemus, ne miniſter Eccleſiaſticus aliquid muneris accipiat, vel denarios, vel quælibet munuſcula, quæ per miniſtros Epiſcoporum à preſbyteris inordinabiliter exiguntur,* Idem omnino Concilium LATERANENSE ſub Alexandro 3. parte 2. capite 10. Vide Simonia, & Sacramenta, &c.

Eugenius 2.

Concilium Aquiſgranenſe 2.

Concilium Meldenſe.

Concilium Lateranen. ſub Alexandro 3.

Chriſmatis aſſeruatio.] Quandoquidem de anno in annum præcipitur chriſma conſeruari rectè eius aſſeruatio colligitur, licet ilia rumpiatur Caluino, qui rancidum oleum calumniatur, quod nec ſine authoritate relinquimus probatum. Sic quippe Concilium ARELATENSE IV. ſub Carolo Magno, & Leone 3. canone 18. *Statuimus vt preſbyteri ſub ſigillo cuſtodiant chriſma, & nulli ſub prætextu medicinæ, vel cuiuſlibet rei donare præſumant. Genus enim ſacramenti eſt, & non ab aliis, niſi à ſacerdotibus contingi debet, quod ſi fecerint, honore priuentur.* Et TVRONENSE Concilium 3. ſub eodem principe, canone 20. *Preſbyteris iniungendum eſt, ne ſacrum chriſma foras conclaue dimittant, vbi à quolibet attingi poſſit. Nam criminoſos eoſdem chriſmate vnctos aut potatos, nequaquam vllo examine deprehendi poſſe, à multis putatur.* Idem Concilium MOGVNTINVM I. ſub eodem principe capite 27. Idem Concilium METENSE ſub Arnulpho Imperatore capite 3. Idem & Concilium LATERANENSE celebertimum ſub Innocentio 3. capite 20. vt infrà videre eſt. Euchariſtiæ aſſeruatio, &c. Plura vide in precedentibus: & dictione, confirmatio & vnctio, &c.

Concilium Arelatenſe 4. ſub Carolo Magno.

Concilium Turonenſe 3.

Concilium Mogũtinum 1.

Concilium Metenſe 1.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3.

CHRISTIANVS.

Chriſtiani laus & officium.] CLEMENS I. libro 2. conſtitutionum Apoſtolicarum, cap. 49. *Præclara Chriſtiani laus eſt, cùm nullo habere negotium. Quod ſi ex aliqua vexatione lis alicui oriatur, curet vt ea tranſigatur, etiam ſi detrimentum pati debeat.* Et iterum cap. 50. *Opta potiùs detrimentum pati, & his quæ ad pacem pertinent intende, non ſolùm erga fratres, ſed etiam erga infideles. Nam ſi in commodis vitæ iacturam pateris in his quæ ad Deum pertinent damni nihil facis, cùm pius ſis, & ſecundum Chriſti mandatum viuas, &c.* De officio Chriſtiani IVSTINVS MARTYR epiſtola ad Zenam & Serenum fratres, & aliis in locis copioſiſſimè tractat. Similiter & TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS locis innumeris. Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro de zelo & liuore ad calcem: *Non*, inquit, *Chriſtiani hominis corona vna eſt, quæ tempore perſecutionis accipitur. Habet & pax coronas ſuas, quibus de varia & multiplici congreſſione victores, proſtrato & ſubacto aduerſario, coronamur. Libidinem ſubegiſſe, continentia palma eſt. Contra iram, contra iniuriam repugnaſſe, corona patientiæ eſt. De auaritia triumphaſſe eſt, pecuniam ſpernere. Laus eſt fidei, fiducia futurorum, mundi aduerſa tolerare. Et qui ſuperbus in proſperis non eſt, gloriam de humilitate conſequitur, &c.* Plura de Chriſtiani officio habes apud CHRYSOSTOMVM atque AMBROSIVM & HIERONYMVM & AVGVSTINVM & reliquos Doctores, quos hic ſuperuacuum citare puto, quia hoc parum inſtituto noſtro conuenit.

Clemens 1. 1. Corinth. 4.

Iuſtinus Martyr.

Tertullianus Carthaginenſ.

Cyprianus Carthaginenſ

Ioannes Chryſoſtomus, Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus.

CHRISTVS

Chriſtus quid ſit.] Si vellem omnia, quæ à ſanctis patribus de Chriſto proferuntur, teſtimonia hic afferre, non eſſet ſufficiens charta omnia complecti, & deeſſet otium producendi. Tantùm ergo hic proponere decreui, quæ à ſanctis patribus in conciliis decreta ſunt. Igitur quid ſit Chriſtus, CYRILLVS ALEXANDRINVS libro de Incarnatione vnigeniti cap. 1. Producitur autem in Concilio 1. Epheſino quod generale fuit 3. *Chriſti (ait) nomen, nec diffinitionis vim obtinet, nec cuiuſpiam ſubſtantiæ, qualis ſit ſignificat, ſicut fortè homo aut equus, aut bos: ſed rei magis, quæ in aliquo agatur, habet ſignificationem. Oleo namque vngebantur quidam ſuperiorum, iuxta quod Deo tunc temporis placebat. Et ſignum regni illius erat vnctio. Vngebantur autem & prophetæ ſenſibiliter Spiritu ſancto, vt inde quoque nominarentur Chriſti. In Chriſto autem omnium ſaluatore, vnctionem quidem factam eſſe dicimus: Cæterùm neque Symbolicam, quaſi oleo factam, nec quaſi in gratia Prophetica, ſed nec illam quæ intelligitur fieri ad perfectionem alicuius huiuſmodi negotij, quale factum eſſe dicimus, & ſub Cyro Perſarum & Medorum rege, qui cognominatus eſt Chriſtus, quamuis eſſet idolorum cultor, eò quòd quaſi vnctus eſt in regnum cœleſti ſuffragio, & ordinatus eſt à Deo, vt Babylonem expugnaret, quod magis Chriſto conuenit qui peccatum deſtruxit, & vnctus eſt Spiritu ſancto, vt humana natura ad eum reformaretur per ſanctificationem in eius innocentia, &c.* Vide Ieſus, Emanuel, & Maria, &c.

Cyrillus Alexandrinus. Concilium Epheſinum 3.

Eſaiæ 41.

Chriſtus rectè Pontifex dicitur.] CYRILLVS ALEXANDRINVS Producitur in teſtimonium ab Epheſino prædicto Concilio. Defenſione igitur anathematiſmi ſui 10. ad calcem ita ait, *Quando Chriſtus factus eſt homo, vocatus eſt & Pontifex, non quod maiori Deo offerret ſacrificium, ſed quòd ſibi ipſi, & Patri fidei noſtræ confeſſionem procuraret. Audiens, quòd dictus eſt ſacerdos propter humanitatem, erubeſcis ne? Deinde quomodo non admiratus es, quòd non ſecundum ſacerdotium morem, alteri fecerit ſacrificij modum, ſed ſibi ipſi potiùs, & Patri, vt dixi? Quando dicis indignum eſſe Deo vt ſacrificet, aſtipulor & ego: ſcilicet ſi ſolum ſit, & abſque carne verbum, dixeris rectè. Quia autem factum eſt caro, inde & ſacrificantem propter humanitatem, & in dignitatibus vltra creaturam ſicut Deum. Conſidet enim cùm Deo & Patre. Itaque vide ipſum ſacrificantem ſecundum humanitatem, conſidentem autem vt Deum. Quid enim dicit Beatus Paulus? Talem habemus pontificem, qui conſidet in dextera throni magnitudinis in excelſis, &c. Igitur videntes, quòd factus eſt homo, quid ſit Deus (eſt autem vnus & idem filius) illi omnia attribuimus vt vni, & diſpenſationis ſermones non ignorabimus, cogitationis vim ſemper proindè & ſapienter ad obedientiã eius accommodantes.* Eadẽ Idem Cyrillus proſequitur in declaratione anathematiſmi 10. ad petitionẽ concilij Epheſini. vbi culpat & taxat eos, qui duos filiõs introducunt, negantes filium Dei hominem factum, verè & Põtificem appellari ſed tamquam ſolum hominem & nudum, & pro ſeipſo, non pro nobis hoſtiam obtuliſſe. Vide Chryſoſtomum &

Cyrillus Alexandrinus.

Hebr. 8.

Ambroſium. in epiſtolam ad Hebræos, capite 8. & ſequentia.

Chriſti incarnationis myſterium, & diſpenſatio,&c.] CLEMENS I. libro 8. Conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 17. ſic Deo Patri confitetur, & Chriſti incarnationis myſterium & diſpenſationem ſeriatim exponit, vt breui compendio videatur totum fidei noſtræ texere Symbolum. *Chriſtus,* (ait) *qui in omnibus tibi Deo ipſius & Patri miniſtrauit, in vario opificio creaturarum, & in earum conuenienti prouidentia, non permiſit genus humanum perire. Sed poſt naturalem legem, poſt legis ſcriptæ admonitionem poſt prophetarum increpationes, poſt Angelorum tutelas, violantibus naturalem legem hominibus, vna cum ſcripta obliteraque memoria diluuij, incendij, plagarum Aegyptiacarum, cædis Paleſtinorum, imminenteque omnium interitu, decreuit voluntate tua, qui hominem condiderat, fieri homo: qui legiſlater erat, ſubiici legibus: qui pontifex erat, victima fieri: Paſtor, effici ouis, Teque Deum ſuum ac Patrem placauit, & concilianit mundo, atque inſtanti ira omnes liberauit, natus de Virgine, natus in carne, Deus verbum, filius dilectus, primogenitus omnis creaturæ, ſecundum de eo prædictas Prophetias, ex ſemine Dauid & Abrahæ, de tribu Iudæ, & conceptus eſt in vtero virginis, formator omnium qui naſcuntur, atque incarnatus eſt is qui carnis eſt expers, in tempore natus qui ab æterno eſt genitus: pie conuerſatus eſt, & ſanctis legibus inſtitutis omnem morbum atque infirmitatem expulit, ſigna & prodigia in populo efficit, cibum potum, ſomnum cæpit is, qui omnes indigentes alit, & replet omne animal benedictione. Manifeſtauit nomen tuum is qui ignorabant illud, ignoratiam fugauit pietatem excitauit, voluntatem tuam explenit, opus quod dederas illi conſummauit. Quæ omnia cùm perfeciſſet, impiorum manibus comprehenſus, ſacerdotum atque Pontificum falſi nominis, populique ipſius iniqui & malitia laborantis traditione, multa paſſus eſt ab ipſis, omnemque ſuſtinuit ignominiam tua permiſſione. Traditus eſt Pilato præſidi, ac indicatus is, qui iudex erat, condemnatus eſt aliorum ſaluator. Crucifixus qui eſt impaſſibilis, mortuus natura immortalis, ſepultus omnium viuificator, vt paſſione & morte liberaret eos propter quos venerat, & vincula Diaboli diſrumperet, homineſque ab eius fraudibus eriperet: & reſurrexit à mortuis tertia die, & per quadraginta dies verſatus eſt cùm diſcipulis, receptus eſt in cœlum, & ſedet ad dexteram Dei & patris ſui, &c.* Hæc quidem confeſſio ſæpius in ſummis authoribus occurrit vide dictione Symbolum. Hinc & ANACLETVS I. epiſtola 2. ad Epiſcopos Italiæ ſic ait, *In nouiſſimo tempore, Dominus ex cæleſti aula ac Empyreo domicilio, peſſimi dæmonis iam ferre dedignans tyrannidem, in creaturas ſuas crudeliſſimè ſæuientem plaſmati condolens, ac ſua immenſæ charitatis theſaurum reſerare volens, in caſtiſſimæ virginis puriſſimum vterum, omnis tori virilis neſcium inenarrabili myſterio, pro redemptione noſtra carnem ſuſcipiens aduenit, vt & illum qui habebat mortis imperium ſua morte deſtrueret, & eos quos in tenebris & vmbra mortis captiuos ſubegerat, virtutis ſuæ potentia, in ipſo paruo & exigui temporis ſpacio liberaret.* & HYGINVS I. epiſtola 1. ad omnes Chriſti fideles. *Filius non ſecundum Deitatem ſolam à Patre miſſus eſt, ſed ſecundum carnem quam clementer & Pie pro nobis aſſumere non dedignatus eſt. Nam quod ſemetipſum (exinanita maieſtatis ſuæ potentia) idem ſe filius miſerit, Apoſtolus confitetur, & dicit. Semetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens, & humiliauit*

A *ſemetipſum, factus obediens vſque ad mortem, mortem autem Crucis. Et Eſaias non legatus, neque Angelus, ſed Deus ipſe veniet & ſaluabit nos. Item alibi: Palam apparui non quærentibus me. Et Hieremias: Dereliqui domum meam, dimiſi hæreditatem meam. Veni & factus ſum illis in opprobrium. Et in Michea. Ecce dominus veniet, & commouebuntur ſub eo montes. Et in Zacharia: Gaude & exulta filia Sion, quia ecce ego venio & commorabor in medio tui, dicit Dominus. Et Apoſtolus ad Timotheum, humanus ſermo & omni acceptione dignus, quoniam Ieſus Chriſtus venit in hunc mundum, peccatores ſaluos facere. Et Malachias. Ecce ſubito veniet in templo ſuo Dominus quem vos quæritis & Angelus teſtamenti quem vos vultis. Et in Euangelio, non veni vocare iuſtos, ſed peccatores, in pœnitentiam. Item alibi. Quid nobis & quid tibi, Ieſu fili Dei? Veniſti ante tempus perdere nos. Venit filius hominis ſaluare & quærere quod perierat. Item alibi: ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeam. Item alibi*

B *nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo filius hominis, qui eſt in cœlo. Nunquid in his tantis ac talibus teſtimoniis, quibus ſe filius Dei à ſemetipſo veniſſe teſtatus eſt, poterit quis dicere, ab alio, & non à ſeipſo veniſſe? Dum manifeſtum eſt, quòd qui carnem noſtram dignanter aſſumpſit, voluntariè & non ab alio miſſus venerit. Nam qui in Patre manens, vbique potentia ſua conſiſtit, vbi quò à Patre mitteretur omnimodo non habuit, quoniam nulla pars cœlorum ac terræ à conſpectu Patris excipitur, vbi ſecundum vos à*

C *Patre filius mitteretur?* Et pluribus ex nouo teſtamento. de diuinitate & æqualitate filij cùm Patre, prolatis teſtimoniis ſub infert: *Ioannes Euangeliſta ait, In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum, & verbum caro factum eſt,* &c. Et iterum ipſe ad Parthos. *Tres ſunt qui teſtimonium dant in terra: Aqua, ſanguis, & caro, Et tres qui teſtimonium dant in cœlo, pater, verbum, & Spiritus ſanctus: & hi tres vnam ſunt. Nos itaque in natura diuinitatis, quia vnum ſunt, Pater & filius & Spiritus ſanctus, nec Patrem aliquo tempore credimus præceſſiſſe, vt maior ſit filio, nec filium poſtea natum eſſe, vt diuinitate Patris minoretur,* &c. Porrò

D Chriſti incarnationis myſterium, poſt expoſitam contra Priſcillianiſtas Trinitatis & fidei noſtræ ſummam, ſumma authoritate defendit Concilium TOLETANVM I. *Si quis* (ait) *dixerit, vel crediderit, carnem tantum ſine anima à filio Dei ſuſceptam, anathema ſit. Si quis dixerit vel crediderit, Chriſtum innaſcibilem eſſe, anathema ſit. Si quis dixerit vel crediderit Deitatem naſcibilem eſſe, anathema ſit. Si quis dixerit vel crediderit, Deitatem Chriſti conuertibilem fuiſſe, vel paſsibilem anathema ſit. Si quis dixerit vel crediderit Deitatis & carnis vnam in Chriſto eſſe naturam, anathema ſit,* &c. Reliqua ſuis reponentur locis. Præterea totam Chriſti incarnationis diſpenſationem complectitur eleganter

E LEO I. epiſtola decima, ad Flauianum Conſtantinopolitanum Epiſcopum capite ſecundo, tertio. 4. & reliquis: quæ epiſtola tantopere comprobatur à ſanctis patribus, vt pro regula fidei irrefragabili vbique allegetur & ſub anathematis pœna inhibetur, contrarium huic epiſtolæ ſentire. Nam lecta eſt coram patribus 4. Chalcedonenſis ſynodi & approbata actione 2. recitante Aetio diacono, & actione tertia, & quarta, iterum roborata eſt. & omnes qui ei ſubſcribere noluerunt, monachi Aegyptij fuerunt, anathemate percuſſi, & communione priuati. Similiter relecta eſt coram patribus quintæ generalis Synodi Conſtantinopolitanæ collatione ſexta, & coram

Clemens 1.

Vt iam diuiſo multoſiſſimos doctores, ne prolixi tatem fugerem, non hic addaui, quod ſcribi alibi potuiſſe. Sed lectori adnuendo ſuadeo.

Ioannis 17.

Actum 1.

Anacletus 2. Papa

Hyginus 1. Papa.

Philipp. 2. Iſaiæ 53. 7. & Hieremię 11.

Hieron. 31.

Michæ 2.

Zachar. 2.

1. Timoth. 1.

Malach. 3.

Luc. 5.

Matth. 1.

Luc. 19.

Ioan. 10.

Ioan. 3.

Ioan. 1. 1. Ioan. 5.

Concilium Toletanum 1.

Leo 2.

Summa actionis epiſtolæ Leonis Papæ quam ſynodus comprobauit.

Patribus ſextæ generalis Synodi in Trullo actione 17. verùm quoniam habetur in manibus epiſtola, & prolixa eſt ſatis, pauca de multis hic inſeremus reliqua ſuis locis reſeruantes. *Fidelium vniuerſitas* (ait capite ſecundo,) *credere ſe in Deum Patrem omnipotentem. Et in Ieſum Chriſtum filium eius vnicum Dominum noſtrum, qui natus eſt ex Maria virgine, profitetur. Quibus tribus ſententiis, omnium fere hæreticorum machinæ deſtruuntur. Cùm enim Deus & omnipotens & æternus pater creditur, conſempiternus eidem filius demonſtratur, in nullo à Patre differens, quia de Deo Deus, de omnipotente omnipotens, de æterno, natus eſt coæternus non poſterior tempore, non inferior potestate, non diſſimilis gloria, non diuiſus eſſentia. Idem verò ſempiterni genitoris vnigenitus ſempiternus. Natus eſt de Spiritu ſancto ex Maria virgine. Quæ natiuitas temporalis, illi natiuitati diuinæ & ſempiternæ nihil minuit, nihil contulit. Sed totam ſe reparando, homini qui erat deceptus, impendit, vt & mortem vinceret, & Diabolum qui mortis habebat imperium, ſua virtute deſtrueret, Non enim ſuperare nos poſſemus peccati & mortis authorem, niſi naturam noſtram ille ſuſciperet & ſuam faceret, quem nec peccatum contaminare nec mors potuit detinere. Conceptus quippe eſt de Spiritu ſancto intra vterum matris virginis, quæ ita illum ſalua virginitate edidit, quemadmodum ſalua virginitate concepit. Sed non ita intelligenda eſt illa generatio ſingulariter mirabilis, & mirabiliter ſingularis, vt per nouitatem creationis, proprietas remota ſit generis. Fœcunditatem quippe virgini Spiritus ſanctus dedit: veritas autem corporis ſumpta de corpore eſt, & adificante ſibi ſapientia domum, verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, hoc eſt, in ea carne quam ſumpſit ex homine, & quam ſpiritus vitæ rationalis animauit.* Et capite tertio, ſubdit. *Salua igitur proprietate vtriuſque naturæ, & in vnam coeunte perſonam, ſuſcepta eſt à maieſtate humilitas, à virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas, & ad reſoluendum conditionis noſtræ debitum, natura inuiolabilis naturæ eſt vnita paſſibili, vt quod noſtris remediis congruebat, vnus atque idem mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus, & mori poſſet ex vno, & mori non poſſet ex altero, &c.* Lege reliquum Nam & in dictione, Maria & Filius, &c. quædam reſeruata ſunt, & adhuc infrà notabuntur. Idem autem repetit & epiſtola 11. quæ eſt ad Iulianum Coenſem Epiſcopum, contra eumdem Euthychem. Similiter & incarnationis Chriſti myſterium luculenter aſtruit epiſtola 95. ad Leonem Imperatorem, in qua in teſtimonium producit HILARIVM libro ſecundo, & nono, de Trinitate aut fide, ſimilia his quæ ſupetiùs enarrauimus intonantem. Profert & AMBROSIVM libro ſecundo, de fide ad Gratianum capite quarto, & libro de incarnatione capite ſexto, & libro ſeptimo epiſtolarum epiſtola 47. quæ eſt ad Irenæum. Potuiſſem quidem illos Patres hic allegare, ſed non vacat per otium: tum hoc prolixitatem nimiam induceret. Idem verò adhuc LEO I. epiſtola 22. quæ fuit & vniuerſorum Patrum Concilij ROMANI ſub eodem congregati, ad clerum & Plebem Conſtantinopolitanam. *Impaſſibilis* (ait) *Dei filius Deus, cui cùm Patre & Spiritu ſancto vna incommutabilis Trinitatis eſſentia, hoc quod eſt eſſe, perpetuum eſt, in ea plenitudine temporis quæ ſempiterno Concilio fuerat præſtituta, ex prophetica dictorum atque geſtorum ſignificatione promiſſa, factus filius hominis non ſuæ conuerſione ſubſtantiæ, ſed noſtræ aſſumptione naturæ, venit*

querere & ſaluare quod perierat, venit autem non locali acceſſu, nec motione corporea, tamquam præſens futurus, vnde abfuiſſet aut illinc receſſurus vnde veniſſet, ſed venit per quod erat viſibile, & commune cernentibus, declarandus: humanam ſcilicet carnem atque animam in viſceribus virginis noſtris accipiens, vt manens in forma Dei, formam ſerui ſibimet, & ſimilitudinem peccati carnis vniret, per quam non diminueret diuina humanis, ſed angeret humana diuinis. Talis enim erat omnium à primis ducta genitoribus cauſa mortalium, vt originali peccato tranſeunte per poſteros, nullus pœnam damnationis euaderet, niſi verbum caro fieret, & habitaret in nobis, in ea ſcilicet natura quæ noſtri & ſanguinis eſſet, & generis, vt ait Apoſtolus: ſicut per vnius delictum in omnes homines in condemnationem, ſic per vnius iuſtitiam in omnes homines ad iuſtificationem vitæ. Verùm vt altius repetamus, non prætermittenda eſt ſententia DIONYSII AREOPAGITAE libro de diuinis nominibus, & libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ capitis primi, parte ſecunda, vbi poſtquam expoſuit, diuinitatem non poſſe verbis aut intellectu comprehendi, vt dicemus dictione Trinitas, ſubſequitur: *Immò* (ait) *& quod Theologia totius vel euidentiſſimum eſt, ipſa Ieſu in carne apparitio & inaffabilis eſt ſermone omni, & omni ignota intelligentia. Ipſi quoque antiquiſſimorum Angelorum primati non cognita. Et quidem quòd virilem ſubſtantiam aſſumpſerit, in ſacramentis accepimus. Ignoramus autem, quomodo ex virgineis ſanguinibus, altero quàm naturali iure, formatus eſt, quoue pacto ſiccis pedibus, corporale pondus habentibus, materieque grauitatem, liquidam perambulat inſtabilemque ſubſtantiam, & alia quæ excellentem Ieſu naturam ſignant. Iſta & nos alibi ſatis tractauimus, & ab inclyto præceptore noſtro (Hierotheo) in ipſius Theologicis elementis, celebrata ſunt ſublimiter penitus, quæ ille ſiue à Theologis ſanctis accepit, ſiue etiam ex ſolerti ſcripturarum indagine comprehendit, longo exercitio ac tempore, ſiue aliqua ſacratiore inſpiratione perdidicit. Hæc de Ieſu, in collectis ab eo Theologicis elementis, ait* HIEROTHEVS libro Stœchioſeon. *Omnium eſt cauſa, cunctaque replet Ieſu diuinitas, quæ partes vniuerſitati conſonas ſeruat, & neque pari neque totum eſt, & pars eſt & totum, vt quæ omne & partem, & totum in ſeipſa comprehendat, & excellenter habeat antequam habeat. Præfecta eſt quidem in imperfectis, vtpote perfectionis princeps. Porrò inter perfectos imperfecta eſt, quippe quæ perfectionem excellentia temporeque tranſcendat. Species ſpecifica inter ſpecie carentes, vt ſpeciei author: ſpecie carens inter ſpeciens, vt pote ſpeciem ſuperans: ſubſtantia omnes ſubſtantias ſine inquinatione, perluſtrans, ac ſuperſubſtantialiter ab omni excepta ſubſtantia, principia omnia ordineſque diſſeparans, & ſupra omne principium ordinemque locata, menſura eſt rerum & ſeculum, & ſupra ſeculum & ante ſeculum. Plena inter egenos, inter plenos exuberans, ineffabilis, ineloquibilis, ſupra ſenſum, ſupra vitam, ſupra ſubſtantiam excellenter habet excellentiam, ſuper ſubſtantialiterque ſubſtantiam ſuperat. Vnde quoniam & vſque ad noſtram naturam per ſummam clementiam venit, vereque ſubſtantiam noſtra carnis accepit, & vir ſummus ille Deus appellatus eſt. Propitia ſint igitur, quæ ſenſum omnem & ſermonem ſuperantia laudantur à nobis. In his quoque illius excellens ac ſuperſubſtantiale eminet, non modo qua parte immutabiliter nobis atque inconfuſe communicauit, nihil in exuberanti ſua plenitudine ex ineffabili exinanitione perpeſſus. Verùm quia quod eſt noui-*

Summa fidei de carnatione Chriſti breui perſtringitur aſſertionis vocabulo.

Hebr. 2.

Ioannis 1.

Hilarius Pictauiensis.

Ambroſius Mediolanenſ.

Leo 1.

Concilium Romanum ſub Leone 1.

Luce 19.

Ioannis 1. Roman. 4.

Dionyſius Areopagita.

Doctrina ſalutaris de incarnatione Chriſti, ſcita, ex veterum monumentis Patrum, Eccleſiæ proceres.

Matth. 4.

Hierotheus.

Dionysius Areopagita.

tatum omnium supereminens nouitas, in naturalibus nostris supra naturam erat, in his quæ sunt nostra substantia supersubstantialis, nostra omnia ex nobis, & supra nos, excellenter habens. Idem epistola 3. ad Caium. *In sacramento humanitatis Christi hoc arbitror Theologiam significare voluisse, quod ex occulto supersubstantialis ille Deus in conspectum nostrum repente processerit, humana substantia & carne vestitus, occultus autem etiam post reuelationem illam (si uere diuinius loquar, in ipsa quoque sui reuelatione) perduret. Et hæc enim ex parte Iesus secretus occultatur, nulloque vel sermone, vel animo ipsius mysterium promitur: sed & cùm proferitur, arcanum, & dum intelligitur, manet incognitum:* Et epistola quarta, ad eumdem Caium. *Itaque à tanta magnitudinis celsitudine ad nostra etiam veraciter infirma descendens, vltra humanum modum substantiam nostræ carnis accepit, ac supra hominem quæ sunt hominis gessit. Cuius rei euidens indicium est, virgo excellentis miraculi nouitate concipiens, & aqua instabilis ac fluida, materialium terrenorumque pedum sustinens pondus, nec cedens, sed super mundana admirandaque potentia constans ad materiæ solidioris imaginem.* Et subdit: *Et vt breuiter dixerim; neque homo ille erat non quasi non homo, humanæque conditionis exors, sed veluti ex hominibus vltra homines, ac super hominem homo veraciter factus. Iam quoque, neque diuina vt Deus, neque vt homo humana perficiens, sed Deo homine facto, nouam quandam ac inusitatam ex diuinitate atque humanitate permixtam operationem, nobiscum quidem conuersatus ostendens.* Eandem fidem annunciat epistola missa ad Apollophanem Philosophum, Vbi & de obscuratione solis in passione Christi loquitur. Idem & IGNATIVS MARTYR epistola 1. ad Mariam circa finem. *Fuge (ait) eos qui negant passionem Christi, & nativitatem eius secundum carnem.* Pluraque de fide incarnationis & Passionis prosequitur, quæ reposita inuenies dictione, Symbolum, siue Confessio Ignatij, Idem quoque epistola ad Trallianos postquam Symbolum fidei contexit: *Vere igitur (ait) peperit Maria corpus Deo in eo inhabitante, verèque natus est Deus verbum ex virgine, corpus perinde passibile atque nostrum indutus: verè conceptus in vtero, qui omnes homines in vtero conformat, sibique fecit corpus ex virginis sanguinibus, verum absque viri consuetudine. In vtero gestatus est, vt & nos, & vere lactatus est ac nutritus, & communi cibo ac potu, sicut & nos, vsus est.* Idem adhuc & epistola ad Magnesianos, circa finem & ad Tarsenses in initio: vbi contra eos hæreticos acriter disputat, qui Christum opinione tantùm natum esse affirmabant, & opinione crucifixum: & scripturarum testimonio, eos falsa dicere, constanter probat. Eadem & epistola ad Philippenses in initio, & circa medium, inuehitur in Diabolum, qui author est hæresum, & hæreticos impiè docuit, abnegare redemptionis nostræ mysteria, quæ constanter asseuerat, & depromit ex scripturis. *Tu (inquit) ignoras, quis sit qui natus est, qui omnia scire te simulas: multa enim te latent. Virginitas Mariæ, admirabilis partus, quis ille sit qui est in corpore, stella his præiens qui ab oriente venerant magi, Archangeli salutatio ad virginem, virginis Desponsata admirabilis conceptus: Infantuli præcursoris prædicatio de eo qui de virgine nasciturus erat, & in vtero exultatio ex eo quod præsentiebat. Angelorum hymni cùm natus est, Pastoribus fausta annunciatio, Herodis metus de regni ereptione, Infantu-*

Singularis professio fidei Sanctissimi viri, omni acceptione dignissima.

Matth 4.

Ignatius Martyr.

Præclara confessio Ignatij.

Nescio, si non seculũ adhuc nostrum taleat, qui hanc hæresim amplectantur, alioquin maiorem Christi & Virgini matri reuerentiam exhiberent & honorem.

Incarnationẽ Christi diabolus ignorauit

Omnia mysteria Christi pene elucidat & enumerat.

los trucidandi præceptio, in Ægyptum migratio, Illinc eo loci reuerso, cunabula puerilia, descriptio humani generis, lactis nutritio, nomen Patris non seminantis, præsepe, quod locus non esset, nullus apparatus humanus, incrementi proueniens, humana verba, fames, sitis, itineris confectio, fatigatio, sacrificiorum oblatio, quandoquidem & circumcisio Baptisma, vox Dei super Baptizato, quidnam & vnde tertificatio Spiritus & Patris calitus, vox Ioannis prophetæ passionem significans agni appellatione signorum diuersorum operationes, curationes variæ, increpatio Dominica imperans ventis & mari, spiritus nequam fugati, teipsum tortum, ex virtute rei manifestate cruciatum, nec habentem quid faceres. Hæc videns, non habes quid facias, nisi tenebrosas vertigines, & cætera multa, quæ indubia sunt, argumenta vera humanitatis & incarnationis. Tentationem enim in deserto à Diabolo factam prosequitur, qua infirmitas satis humana patuit, & virtuosa diuinitas. Et iterum epistola ad Smyrnenses idem ait statim initio. Et epistola ad suos Antiochenos, vbi ex scripturis fidem incarnationis prodit. Et epistola ad Heronem circa medium, partum singularem virginis extollit. *Est, inquit, admirabilis, & præter communem omnium opinionem, partus Domini ex sola virgine, non quod abominabilis sit legitima commixtio, sed vt diuinam decebat nativitatem. Decebat enim opificem non vsitata vti nativitate, sed admirabili & noua ac inaudita, vt Creatorem.* Iterum & epistola ad Ephesios eadem recenset circa finem. Et MARTIALIS APOSTOLVS epistola ad Burdegalenses capite decimo, vbi de Trinitatis mysterio loquitur similiter, & Incarnationis pandit mysterium. Et ABDIAS BABYLONIVS libro vigesimo certaminis Apostolici, Bartholomæum Iudeæ populos docuisse, sic commemorat. *Filius Dei dignatus est per vterum virginis nasci cùm homine, ita vt homo in virginis vulua conceptus, secum inter ipsa secreta virginis haberet Deum, qui fecit cœlum & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt. Hic simul cum homine natus, partus virginis cœpit habere initium nascendi cum homine, cuius initium ante secula à Deo Patre est. Sine initio numquam non fuit, & omnibus initium dedit siue visibilibus, siue inuisibilibus creaturis.* Christi incarnationem contra Tryphonem disputans IVSTINVS MARTYR apertè Prophetarum oraculis simili modo demonstrat. *Ex genere, inquit, Abrahami & tribu Iudæ, virgineque Dauidica stirpis, natus est filius Dei Christus, qui pranunciatus est ventarus, vt fieret lex aterna, & nouum testamentum vniuerso mundo.* Quod probat oraculis propheratum innumeris. Iterum & Apologia pro Christianis ad Senatum Romanum: Et illo speciali libro, quem de sancta & coessentiali Trinitate inscripsit. *Non sufficit*, ait ibidem, *ad parandam salutem, glorificare Patrem & Filium sed sana Trinitatis confessio præstat felicitatem piis repositam, &c.* Et postquam Trinitatis elucidauit mysterium, ad Christi transit incarnationem vt mox dicemus, dum de duabus in Christo naturis differemus. Præterea de Christi incarnatione, longo disputationis filo contendit cùm hæreticis IRENÆVS LVGDVNENSIS libro tertio, contra hæreses Valentini, & similium capite 18. & 20. quod & prophetarum oraculis & testimoniis corroborat. Et adhuc amplius capitibus 26. 27. & reliquis. Quinetiam & solida & humana carne Christi contra Marcionem,

Martialis Apostolus.

Abdias Babylonius.

Iustinus Martyr.

Irenæus Lugdunensis.

Tertullianus Carthaginenſ.

qui hunc putatiua & Imaginaria fuiſſe veſtitum aſſeruit,nec natum, agit diſſertiſſimo eloquio veteriſſimus ille & eloquentiſſimus TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS, libro quem de carne Chriſti ſpecialiter inſcripſit, vbi mirè perſtringit eum irrefragalibus argumentis. *Ante omnia* (ait inter cætera) *commendanda eſt ratio quæ præfuit, vt Dei filius de virgine naſcerentur. Nonè naſci debebat noua natiuitatis dedicator. De qua ſignum daturus Dominus ab Eſaia prædicebatur. Quod eſt iſtud ſignum? Ecce virgo concipiet & pariet filium, &c. Concepit igitur virgo & concepit Emanuelem, nobiſcum Deum. Hæc eſt natiuitas noua dum homo naſcitur in Deo, in quo homine Deus natus eſt, carne antiqui ſeminis ſuſceptæ ſine ſemine antiquo, vt illam nouo ſemine, id eſt, ſpiritualiter reformaret, excluſis antiquitatis ſordibus expiatam.* Et cætera multa, quæ certè poſſunt eſſe lectori iucundiſſima, & multa fruge copioſiſſima, ſi non pigeat legere. Idem ſimilia agit libro contra Iudæos capite 3. vbi in Iudæos inuehitur qui Chriſtum diffitentur veniſſe & capite 6. Innumeris oraculis prophetarum Emmanuelem Chriſtum, veniſſe comprobat. Et libro 3. contra Marcionem, nihil aliud agit, quàm veram Chriſti incarnationem probare atque paſſionem. Agens in eos, qui eum phantaſticum, & non verum hominem mentiebantur. Porrò ſcripſit librum egregium veruſtus doctor MELITO SARDENSIS Epiſcopus, de Generatione Chriſti, & alterum de Deo corpore induto, quos libros ſummopere commendat EVSEBIVS CAESARIENSIS libro 4. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ c. 24. Sed vt paucis finiamus, eadem haud dubiè comprobant, & teſtantur, infiniti authores Catholici, Origenes, Chryſoſtomus, Ambroſius, Hieronymus, Epiphanius, Gregorius, Nazianzen. Baſilius, Athanaſius, Auguſtinus, Hilarius, & cæteri infiniti, quorum minimo negotio hîc poſſem producere teſtimonia, ſi non omnibus eſſent agnita, & præcedentia ſufficerent, & non prolixitas operis impediret. Ideò vt ad finem tendamus, non congruum videtur, prætermittere eorum fidem, qui ignoti cenſentur, & tamen clarum lumen orbi inuehendo proſunt Catholicæ doctrinæ. Sed & Conciliorum ſacrorum ſeriem proſequendo, ea huc adducenda optimum fore cenſuimus, quæ fidem corroborando, non minimum poſſunt futuris prodeſſe ſeculis. Itaque quia ſemel de Incarnatione Chriſti loqui incepimus, non prætermittenda eſt excellentis illius Doctoris FLAVIANI CONSTANTINOPOLITANI Epiſcopi confeſſio, quam Theodoſio Imperatori tranſmiſit, quæ & approbatur & allegatur in Generali Concilio CHALCEDONENSI. Sic quippe ſanctus ille vir Incarnationis fidem deſcribit. *Prædicamus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, ante ſecula quidem ex Deo patre, ſine principio natum, ſecundum diuinitatem: in nouiſſimis autem diebus eumdem propter nos & propter noſtram ſalutem, ex Maria virgine ſecundum humanitatem, Deum perfectum & hominem perfectum, eumdem in aſſumptione animæ rationalis & corporis conſubſtantialem, ſecundum diuinitatem, conſubſtantialem matri eumdem ſecundum humanitatem. Ex duabus vtique naturis confitentes Chriſtum, poſt incarnationem ex ſancta virgine, & inhumanatum in vna ſubſtantia, & in vna perſona, vnum Chriſtum, vnum filium, vnum Dominum confitemur. Et vnam quidem verbi Dei naturam, incarnatam tamen & inhumanatam dicere non negamus, eò quod ex ambobus vnus atque idem ſit, Dominus noſter Ieſus*

Melito Sardenſis Epiſcop.

Euſebius Cæſarienſis.

Origenes. Chryſoſtomus. Ambroſius. Hieronymus. Epiphanius. Gregorius Nazianzenus. Baſilius. Athanaſius. Auguſtinus. Hilarius.

Flauianus Conſtantinopolitanus Epiſcopus.

Concilium Chalcedonenſe 4. generale.

A *Chriſtus. Eos verò qui aut Duos filios, aut Duas ſubſiſtentias, aut duas perſonas annunciant, & non vnum eumdemque Dominum Ieſum Chriſtum filium Dei viui prædicant, anathematizamus, & alienos eſſe ab Eccleſia iudicamus.* Eadem ſæpius in dictione, Symbolum, Filius, Maria, &c. Eſt & eiuſdem FLAVIANI alia Epiſtola, in qua prædictam fidem defendit aduerſus duplicem Eutychetis impietatem, qui duas in Chriſto diuidens naturas, & ſubſtantias, anathema recepit, actione 1. Concilij CHALCEDONENSIS. Eadem omnino eſt confeſſio CYRILLI ALEXANDRINI, quam miſit ad Ioannem Antiochenum Epiſcopum, de partu beatæ virginis, & humanitatis aſſumptione, B quæ lecta eſt coram prioribus eiuſdem Chalcedonenſis ſynodi actione 1. & eam fidem authoritatibus multis roborat, ſed omnino in idem conuenit cùm prætacta Fauiani confeſſione. Et vt pauca proferamus. *Natus eſt* (ait) *ſecundum carnem de ſancta virgine, & de ſuperioribus aduenit Deus verbum, exinaniuit ſemetipſum formam ſerui accipiens, appellatus eſt filius hominis, manens quod erat, hoc eſt, Deus (Immutabilis enim & incommutabilis ſecundum naturam eſt) tamquam vnus iam intellectus cum propria carne de cœlo dicitur deſcendiſſe. Appellatus eſt etiam homo de cœlo perfectus, cùm eſſet etiam in Deitate perfectus. Idem ipſe in eadem humanitate perfectus, & tamquam in vna perſona intelligendus. Vnus enim Dominus Ieſus Chriſtus, & ſi naturarum differentia non ignoretur de quibus inenarrabilem vnitionem factam fuiſſe ſentimus & dicimus. Eos autem qui dicunt quoniam temperamentum, aut confuſio aut conſperſio facta eſt, Dei verbi ad carnem, dignetur tua ſanctitas refrenare.* Cúmque legeretur epiſtola hæc, omnes Patres clamauerunt: *Sic credimus ſicut & Cyrillus. Anathema, qui ſic non credit.* Et hanc fidem adhuc Patres præfati actione 2. probauerunt. Porrò eſt adhuc celebertima huius fidei confeſſio, quam ad Iuſtinum Auguſtum HORMISDA I. tranſmiſit epiſtolæ capite 3. *Proprium filij Dei eſt* (ait) *vt iuxta id quod ſcriptum eſt, in nouiſſimis temporibus verbum caro fieret, & habitaret in nobis, ita intra viſcera ſanctæ Mariæ virginis genitricis Dei, vnitis vtriſque ſine aliqua confuſione naturis, vt qui ante tempora erat filius Dei, fieret filius hominis, & naſceretur in tempore, hominis more, matris vulnam natus non aperiens, & virginitatem matris, Deitatis virtute non ſoluens: dignum planè Deo naſcente myſterium, vt ſeruaret partum ſine corruptione, qui conceptum fecit eſſe ſine ſemine, ſeruans quod ex Patre erat, & repræſentans quod ex matre ſuſcepit. Nam iacens in præſepio, videbatur in cœlo: inuolutus pannis adorabatur à Magis: inter animalia editus, ab Angelis nunciatur: vix egreſſus infantiam, annuncians myſticam ſine inſtituente doctrinam, inter rudimenta annorum puerilium, edens cæleſtium ſigna virtutum. Idem enim Deus & homo, non* (vt ab infidelibus dicitur) *ſub quarta introductione perſonæ, ſed ipſe Dei filius Deus & homo, idem virtus & infirmitas, humilitas & maieſtas, redimens & venditus, in cruce poſitus & cœli regna largitus. Ita noſtræ infirmitatis particeps, vt poſſit interimi: ita ingentis potentiæ Dominus, ne poſſit morte conſumi, ſepultus eſt iuxta id quod voluit homo naſci, & iuxta quod patri erat ſimilis reſurrexit: Patiens vulnerum, & ſaluator agrorum, vnus defunctorum, & viuificator omnium, ad inferna deſcendens, & à Patris gremio non recedens: vnde & animam quam pro communi conditione poſuit, pro ſingulari virtute & admirabili potentia, mox reſumpſit.* Idem eadem repetit epiſtola

Flauianus Conſtantinop.

Concilium 4. generale Chalcedonenſe. Cyrillus Alexandrinus.

Hormiſda 1.

1. Petri 3. Ioan. 1.

Sana confeſſio quæ à multis reprobatur impij.

Lucæ 1. Matthæi 1. Lucæ 2.

6. ad Epiphanium Constantinopolitanum Episcopum, breuiori quidem compendio, vt videbis in dictione, Trinitas. Idem etiam CLERVS HIEROSOLYMITANVS, ANTIOCHENVS & II. SYRIÆ epistola deprecatoria missa ad eundem Iustinum Imperatorem Augustum. Sed & IVSTINIANVS IMPERATOR in professione sua fidei. ad Ioannem Papam II. vt reposuimus, dictione Trinitas, Filius, Maria. &c. Vide etiam quod sequitur.

Clerus Hierosolymitanus, Antiochenus & 1. Syriæ.

Christus incarnatus duabus constat naturis.] Hæc propositio sufficienter ex superiori annotatione colligitur vera, nec opus erat multis authoribus illam iterum comprobare, nisi hæreticorum interesset, nequitia, qui hanc ab initio improbantes, nobis rursus materię suggerunt copiosam dilatationem, vt ea quæ à sanctis Conciliis decreta sunt, huc produceremus, tam & confirmationem præcedentium, quàm ad robur sequentium. Itaque primo loco nobis occurrat CLEMENS I. lib. 6. Constitutionum Apostolicarum, cap. 11. *Christum* (ait) *non confitemur purum hominem, sed Deum verum & hominem mediatorem Dei & hominum, Pontificem patris.* Hinc & EVTYCHIANVS I. epist. 1. quæ est ad Ioannem, & omnes Episcopos Bœoticæ prouinciæ, *Planè vitam suam nescit, qui Christum Iesum vt verum Deum, ita & verum ignorat hominem. Et eiusdem periculi res est, Iesum Christum, vel Spiritum sanctum, Deum non credere, vel carnem nostri corporis in Christo denegare. Hac, verbum caro factum loquebatur, & homo Iesus Christus maiestatis docebat, mediator ipse in se ad salutem constitutus Ecclesiæ, & ipso illo inter Deũ & homines mediatoris sacramẽto vtriusque vnus existens, dum ipse ex vnitis in idipsum naturis, natura vtriusque res eadem est, ita tamen vt neutro careret in vtroque, ne fortè Deus esse homo nascendo desineret, & homo rursum Deus manendo non esset. Hac itaque humanæ beatitudinis fides vera est, Deum & hominem prædicare, verbum & carnem confiteri, neque Deum nescire quòd homo sit, neque carnem ignorare quod verbum sit. Natus igitur vnigenitus Deus ex virgine homo, & secundum plenitudinem temporum in semetipso præstiturus in Deum hominem, hunc per omnia Euangelici sermonis modum tenuit, vt se Dei filium credi doceret, & hominis filium prædicaret, & admoneret loquens & gerens homo vniuersa quæ Dei sunt, loquens & gerens deinde Deus vniuersa quæ hominis sunt, ita tamen vt in ipso illo vtriusque generis sermone, nunquam nisi cum significatione hominis locutus sit, & Dei.* Et cætera multa, quæ per totam illam epistolam, idem diuersis suasionibus contra hæreticos disputat. Hinc in Concilio COLONIENSI I. damnatus est Euphrata eiusdem vrbis Episcopus, eò quòd Christum Deum esse, negaret, sed nudum hominem profiteretur, & ab Episcopatu omnium Episcoporum calculo deiectus est. Sed vt ad rem redeamus, GAIVS I. epistola ad Fœlicem Episcopum, sic diuersis authoritatibus Christi vtramque naturam comprobat: *Quicunque* (ait) *ita obcæcati & à lumine veritatis alieni sunt, vt verbi Dei à tempore incarnationis denegent veritatem, offendant in quo sibi Christianum nomen vsurpent, & cùm Euangelio veritatis qua ratione concordent, si beata Virginis partu, aut caro sine Deitate, aut Deitas est orta sine carne. Sicut enim negari non potest, Euangelista dicente, quòd verbum caro factum est, & habitauit in nobis, ita negari non potest, beato Apostolo Paulo prædicante, quòd Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. Quæ autem reconciliatio posset esse, qua humano generi repropitiaretur Deus, si hominis causam mediator Dei hominúmque non susciperet? Quæ verò ratione veritatem mediatoris implerat, nisi qui in forma Dei æqualis est patri, in forma serui particeps esset & nostri, vt mortis vinculum vnius prænaricatione contractum, vnius morte (qui solus morti nihil debuit) solueretur? Effusio enim iusti sanguinis Christi, tam fuit dines ad pretium, vt si vniuersitas captiuorum in redemptorem suum crederet, nullum diaboli vincula retinerent. Quoniam, sicut Apostolus ait, vbi abundauit peccatum, superabundauit & gratia. Et cùm sub peccati præiudicio nati, potestatem acceperit ad iustitiam renascendi, validius factum est donum libertatis, quàm debitum seruitutis. Quam itaque sibi in huius sacramenti præsidio spem relinquunt, qui in Saluatore nostro negant humani corporis Veritatem? Dicant quo sacrificio reconciliati, dicant quo sanguine sint redempti. Quis est, vt ait Apostolus, qui tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis? Aut quod vnquam sacrificium sacratius fuit, quàm quod verus & externus Pontifex in altari crucis per immolationem suæ carnis imposuit? Licet in conspectu Domini mors sanctorum eius pretiosa sit, nullius tamen insontis occisio redemptio fuit mundi. Acceperunt iusti coronas, non dederunt: de fortitudine fidelium, exempla nata sunt patientiæ, non dona iustitiæ. Singulares quippe in singulis mortis fuerunt nec alterius quisquam debitum suo fine persoluit, cùm filius hominis vnus solus Deus noster Iesus Christus, qui verè erat agnus immaculatus, extiterit, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti, omnes etiam sunt suscitati: de quibus ipse dicebat, Cùm exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum. Fides etenim iustificans impios, & creans iustos, ad humanitatis retracta participium, in illo acquirit salutem, in quo solo homo se inuenit innocentem, liberum habens per gratiam Dei de eius potentia gloriari, qui contra hostem humani generis, in carnis nostræ humilitate congressus, his victoriam suam tribuit, in quorum corpore triumphauit. Licet ergo in vno Domino nostro Iesu Christo, vero Dei atque hominis filio, verbi & carnis vna persona sit, quæ inseparabiliter atque indiuisè communes habeat actiones, intelligenda sunt tamen ipsorum operum qualitates, & synoera fidei contemplatione cernendum est, ad quæ proueharur humilitas carnis, & ad quæ inclinetur altitudo Deitatis. Quid sit, quod caro sine verbo nõ agit, & quid sit quod verbum sine carne non efficit. Sine verbi enim potentia, nec conciperet virgo, nec pareret: & sine veritate carnis obuoluta pannis infantia non iaceret. Sine verbi potentia non adorarent Magi puerum, stella indice declaratum: sine veritate carnis, non inberetur transferri puer in Ægyptum, & ab Herodis persecutione subduci. Sine verbi potentia, non fieret redintegratio debilium, & vinificatio mortuorum: & sine veritate carnis, nec cibus ieiuno, nec somnus esset necessarius fatigato. Postremò sine verbi potentia, non se Deus Patri profiteretur æqualem: & sine veritate carnis non idem diceret, Patrem se esse maiorem, cùm Catholica fides vtrumque suscipiat, vtrumque definat: quæ, secundum beatum Petrum Apostolum, vnum Christum, Dei filium & hominem credit, & verbum, &c.* Multa, quæ tota epistola disseruit. Idem omnino postea & LEO I. protulit epistola ad Leonem Augustum. & à multis, eiusdem esse prædicta verba putantur, quæ Gaij sunt, vt supra retulimus. Porrò, quòd Christus incarnatus, duabus constet naturis, docet IVSTINVS MARTYR libro vnico de Trinitate, circa medium. vbi post multa & alta de Trinitatis mysterio exposita, sic

Probatio, quòd diuina simul & humana Christus natura constat, in vno supposito.

Clemens 1.

Eutychianus 1.

Ioan. 1.

Concilium Colonienſe 1.

Gaius 1.

Irrefragabilibus rationibus Christianos, Christum duabus constare naturis, diuina & humana, probat. Ora Iesum, vt his Patrum sententijs potius intendat, quam Hæreticorum vanis & falsis.

Ioan. 1.
1. Corinth. 5.

Philippens. 2.

Rom. 5.

Ephes. 5.

Psalmo 115.

Ioann. 12.

Luc. 1. & 2.

Matth. 2.
Matth. 4.
Marc. 4.
Ioan. 11,
Ioan. 20. & 14.

Matth. 26.

Leo 1.

Iustinus Martyr.

ad incarnationis myſterium tranſiens, in Chriſto duas comprobat eſſe naturas, *Quando* (ait) *verbum illud animaduerſit, creaturam ſuam opus habere reſtauratione, & luendas eſſe pœnas, quas Adam per tranſgreſſionem incurrerat, tunc de cælo ad nos deſcendit, non corporali deſcenſu, ſed diuinæ voluntatis efficacia, ad eam diſpenſationem uſum ex ſequeſtra virgine ſtirpis Dauidicæ, ſicut illi regi promiſſum fuerat, & ingreſſum in eius uterum, quaſi ſemen quoddam diuinum, ſibi fecit templum, perfectum hominem, ſumpta parte quadam illius naturæ, quæ fieret formandi eius templi eſſentia, hoc indutus, & huic unitus filius Dei prodijt, natura genuina, ex illo enim tempore filius, & Deus & homo eſt. Ita diſpenſationem ſuam erga nos abſoluit, quandoquidem Adam peccando poſteros ſuos morti ſubiecit, & uniuerſam eorum naturam huic debito reddidit obnoxiam. At filius, ut Deus & homo, lapſum Adam in integrum reſtituit, & inquantum homo, uitam agit inculpabilem, mortémque ſponte ſuſcepit, abſoluta quidem uiuendi ratione delictis abolens, mortem uerò arbitam, indebita irritam faciens. Inquantum autem Deus, quod collapſum eſt reſtituit, & mortem ipſam in totum deſtruit. Idem igitur eſt filius, qui & concidit & collapſa reſtituit. Inquantum homo, concidit, inquantum Deus, reſtituit. Quoties igitur audieris & uno filio, uoces contrarias collatas inuicem diuidi, iuxta utramque naturam magnificas diuinaſque diuina natura attribuens, quidquid autem exiguum & humanum, humanæ imputans (ſic enim & uocum earum diſcrepantiam effigies, reddendo ſua cuique naturæ) & Filium unicum antiquiorem ſeculis omnibus, eundem recens natum, iuxta ſacras Scripturas confiteberis, &c.* Et paulò infrà: *Sic Filius unus cùm, ſit natura genuina, iuxta alteram patrem miracula, iuxta alteram humilia quæque in ſe recipit. Quatenus enim ex patre, facit prodigia ut Deus, quatenus è uirgine, crucem, paſſionem, & ſimilia ultro pertulit naturaliter, ut homo.* Et cætera multa ille ſanctus martyr proſequitur in hunc modum. Tum ſubdit, comparatione facta ad Solem, *Sicut autem unum lumen, & unus ſol, natura uerò duo, altera luminis, altera corporis ſolaris: ſic & hic unus filius, & Dominus, & Chriſtus, & ut genitus, natura uero duæ, altera noſtra, altera nobis ſuperior. Nullus ergo poſt unionem dixerit, alterum ſcilicet filium uerbum Dei, alterum uerè filium hominem, ſed utraque unum & eundem intelligat: & in uno filio Dei uniuerſam uim nemo ſeparauerit, ab unica illatione, natura tamen cum proprietatem ratione quiuis diſcreuerit, &c.* Hæc omnino eadem, ne diutiùs immoremur IRENÆVS LVGDVNENSIS confirmat libro 3. contra hæreſes Valentini & ſimilium, capite 18. quando contra eos diſputat, qui dicunt Chriſtum putatiuè apparuiſſe, infinitis ſcripturarum teſtimoniis rei ueritatem depromens. Quod & facit TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS, libro de Trinitate circa medium. Poſſem & reliquos antiquiores Patres hìc proferre, ſed tam ex præcedentibus, quàm ex conſequentibus manifeſta ſatis ueritas eluceſcet. Hinc & DAMASVS I., epiſt. 1. ad Paulinum * Antiochenum Epiſcopum, cap. 1. & 2. *Confitendus eſt filius Dei, humanum ſuſcepiſſe corpus animam, ſenſum, id eſt, integrum Adam, & ut expreſſius dicam, totum ueterem noſtrum, ſine peccato, hominem. Sicuti enim confitentes, eum humanum corpus ſuſcepiſſe, non ſtatim ei & humanas uitiorum adiungimus paſſiones, ita & dicentes, eum ſuſcepiſſe & hominis animam & ſenſum, non ſtatim dicimus, & cogitationum eum humanarum ſubiacuiſſe peccato.* Capite ſecundo, *Si quis dixerit autem, ver-*

bum pro humano ſenſu in Domini carne verſatum, hunc Catholica Eccleſia anathematizat. Nec non & eos, qui duos in Saluatore filios confitentur, id eſt, alium ante incarnationem, & alium poſt aſſumptionem carnis ex uirgine, & non eundem Dei filium & ante & poſtea, confitentur. Idem repetit in ſua profeſſione fidei, ut alibi dictione, Trinitas inferentur. Hìc libet adijcere, quod magnus ille CYRILLVS ALEXANDRINVS aſſerit, epiſtola illa quam ad Neſtorium Conſtantinopolitanum Epiſcopum hæreticum tranſmiſit, quæ impenſè laudatur, & allegatur à Patribus Concilij CHALCEDONENSIS actione ſecunda, & magnifice laudatur à LEONE I. epiſt. 31. quæ eſt ad Theodoſium, & epiſt. 33. quæ eſt ad Pulcheriam Auguſtam, quæ etiam recitatur coram Patribus Concilij CONSTANTINOPOLITANI II. quod fuit 5. generale collactione 6. & in magno illo Concilio EPHESINO generali 3. producitur. Sic itaque ait ille diuus Cyrillus, *Cum conſideramus, Chriſtum incarnatum eſſe & hominem factum, Dei uerbum non dicimus, quod Dei natura conuerſa uel immutata, facta ſit caro, nec quòd in totum hominem, qui eſt ex anima & corpore, transformata ſit: ſed illud magis, quòd carnem animatam anima rationali ſibi copulauerit uerbum * ſubſtantialiter, & ineffabiliter, & indeprehenſibiliter factus ſit homo, & nuncupatus ſit etiam filius hominis, non nuda tantummodo uoluntate, ſed nec aſſumptione ſola perſonæ, ſed quòd diuerſæ quidem naturæ in unum conuenerint, unus tamen ex ambabus Chriſtus & filius, nõ euacuata aut ſublata diuerſitate naturarũ per coniunctionem, ſed quia ſimul nobis effecerunt unum Dominum & Chriſtum & filium, id eſt, diuinitas & humanitas, per arcanam illam ineffabilemque copulationem ad unitatem. Itaque is, qui ante ſecula omnia eſt natus ex Patre, etiam ex muliere carnaliter dicitur procreatus, non quia diuina ipſius natura de ſacra Virgine ſumpſit exordium, nec quod propter ſeipſum opus habuit ſecundo naſci, poſt illam natiuitatem quam habebat ex patre: (eſt enim ineptum & ſtultum hoc dicere, quòd is qui ante omnia ſecula eſt conſempiternus Patri, ſecunda generationis eguerit, ut eſſe inciperet) ſed quia propter nos & propter noſtram ſalutem, naturam ſibi copulauit humanam, & proceſſit ex muliere, idcirco dicitur natus eſſe carnaliter. Neque enim primò natus eſt homo communis de ſancta Virgine, & tunc demum inhabitauit in eo uerbum, ſed in hac ipſa uteroque uirginali ſe cum carne coniunxit, & ſuſtinuit generationem carnalem, carnis ſuæ natiuitatem ſuam faciens, ſic illum dicimus & paſſum eſſe & reſurrexiſſe: non quia Deus uerbum in ſua natura paſſus ſit aut plagas, aut clauorum tranſfixiones, aut alia uulnera: (Deus namque incorporalis extra paſſionem eſt) ſed quia corpus illud, quod ipſius proprium factum eſt, paſſum eſt, ideo hæc omnia pro nobis dicitur paſſus. Inerat enim in eo corpore quòd patiebatur, Deus, qui pati non poterat. Simili modo & mortem ipſius intelligimus: immortale enim & incorruptibile eſt naturaliter & uita, & uiuificans Dei uerbum. Sed quia corpus ipſius proprium gratia Dei, iuxta Pauli uocẽ, pro omnibus mortem guſtauit, idcirco ipſe dicitur mortem paſſus eſſe pro nobis, non quòd ipſe mortem eſſet expertus, quantum ad ipſius naturam pertinet (inſania eſt enim, hoc uel ſentire, uel dicere) ſed quod, ut ſuprà diximus, uera caro ipſius mortem guſtauit, ita & reſurgente carne ipſius, reſurrectionem dicimus, non quia in corruptionem ceciderat (quod abſit) ſed quia eius reſurrexit corpus. Ita Chriſtum unum & Dominum confitemur, nõ tanquam hominem cum uerbo adorantes, ne diuiſionis*

quadam

Summa fidei noſtræ & reſtaurationis noſtræ compendium.

* ſecundũ ſubſiſtentiam.

Cyrillus Alexandrinus.

Summa autoritatis ſcripturarum Cyrilli Alexandrini.

Concilium Chalcedonenſe.

Leo 1.

Conſtantinop. Concilium 2.

Concilium Ephcſinum 3. generale.

Irenæus Lugdunenſis.

Tertullianus Carthaginenſ.

Damaſus 1.

* Theſſalonicenſe.

Hebræorum 2.

Vt hoc contra Caluini doctrinam militat, vt alibi diffuse ostendimus, distinctæ imago & Adoratio.

quædam ſpecies inducatur, ſed vnum iam & eundem adorantes, quia non eſt alienum à verbo corpus ſuum, cum quo ipſi etiam aſſidet patri. Nec hoc ita dicimus quaſi duobus filiis aſſidentibus, ſed vno cum carne per vnitatem, quia ſi talem copulationem factam per ſubſtantiam, aut quaſi impoſſibilem, aut quaſi parum decoram, voluerimus accipere, in id incidemus, vt duos filios eſſe dicamus. Neceſſe eſt enim diſcernere, & dicere, hominem ſeparatum, fuiſſe ſola filij appellatione honoratum: & rurſum quod eſt ex Deo, & nomine, & veritate Filium Dei. Sed diſcernere in duos filios non debemus vnum Dominum Ieſum Chriſtum. Neque enim id adiuuat rectum Filij rationem, licet nonnulli copulationem neſcio quam perhibeant perſonarũ. Non dixit enim ſcriptura, verbum Dei, perſonam hominis ſibi aſſumpſiſſe, ſed carnem factum eſſe: id autem eſt oſtendere, Dei verbum ſimiliter ac nos participatum habuiſſe carnis & ſanguinis, & corpus noſtrum propriè ſuum feciſſe, & hominem ex muliere proceſſiſſe, non abiecta nec depoſita Deitate, aut generatione illa quã habebat ex patre, ſed manſiſſe etiam in aſſumptione carnis Deũ quod erat. Hoc vbique rectæ fidei ratio proteſtatur. In tali ſenſu patres fuiſſe comperimus. Ideò illi non dubitarunt ſanctam Virginem dicere, Θεοτόκον, id eſt, Dei genitricem, non quod verbi natura Deitáſque in ſanctæ Virgine ſumpſit exordium, ſed quod ex ea natum ſit ſacrum illud corpus, animatum anima rationali, cui ſubſtantialiter adunatur Dei verbum, carnaliter natum eſſe dicitur. Hæc igitur pro charitate in Chriſto, ſcribo, quarens te tanquam fratrem, & conteſtans coram Chriſto & electis Angelis, vt hæc nobiſcum & ſentias, & ſimul doceas, vt Eccleſiarum pax ſalua ſeruetur, & concordia charitatiſq; vinculum indiſſolubile maneat ſacerdotibus Dei. Eadem agit IDEM Cyrillus in defenſione anathematiſmi 1. Eiſdem etiã argumentis contra Neſtorium agit alia adhuc epiſtola, eidem à ſe & ab vniuerſis Patribus Concilij ALEXANDRINI quod coëgerat, tranſmiſſa, quæ epiſtola recitata eſt etiam in Epheſina & Chalcedonẽſi ſynodis, vt ſuperiùs annotatum eſt, & multùm probata. Conſtat autem præfatum Neſtorium interfuiſſe Concilio ROMANO quod Cœleſtinus I. congregauit præſente Cyrillo, & in eo Concilio damnatum, & ad rectam fidem pœnitentiámque reuocatum. Hinc eidem poſtea Cyrillus formulam fidei conſcribit, quam ſequi debeat, quæ (licet diffuſiori ſtylo) omnia tamen cõprehendit quæ ex alia epiſtola ſuperiùs attexuimus. Cuius formulæ partes ſuis locis aſſignabimus. Non enim hîc afferre viſum eſt totã fidei formulam, quæ variis ſeruit vocabulis. Vide igitur, Filius, Maria, Euchariſtia, vnio, Spiritus ſanctus, &c. Ad calcem autẽ epiſtolæ prædictæ Cyrilli & Alexandrini Concilij addũtur anathematiſmi in eos, qui contraria ſuperioribus docere præſumpſerint, ſuntque numero duodecim, quæ eandem ſonant fidei veritatem, præcipuè Anathematiſmus 1. 7. 10. & 12. cùm ſuperioribus conuenit, reliquos verò ſuis locis adiungimus. Denique ſatis prolixè idem CYRILLVS, Trinitatis & incarnationis myſteria proſequitur in expoſitione ſymboli Nicæni, vbi circa medium tractans illud, *Verbum caro factum eſt*, ſignanter docet, hoc non debere intelligi ſecundum tranſactionem, vel conuerſionem, vel commutationem, tranſmutatione facta in carnis naturam, neque vt habens temperationem vel commixtionem, vel (vt docent aliqui) conſubſtantiationem. Impoſſibile enim eſſet, quoniam ſecundum naturam incommutabiliter, & inconuertibiliter ſe habet, carnem

Ioan. 1.

Maria Theotocos, id eſt, Dei genitrix, videlicet in vocabulo, Maria.

Concilium Alexandrinum ſub Cyrillo.

Concilium Romanum ſub Cœleſtino 1.

Cyrillus Alexandrinus.

Ioan. 2. Ve hoc, Lector, cupide ſedulus.

autem ex virgineo & illibato corpore, anima mẽtali animatam aſſumpſit, & ſuam propriam fecit. Hoc, *Verbum caro factum eſt*, pluribus idem Doctor verbis elucidat, libro de incarnatione vnigeniti, capit. potiſſimùm 24. & 25. His fidei diffinitionibus aſtipulatur, & calculo confirmat, LEO I. epiſt. 10. quæ eſt ad Flauianum Conſtantinopolitanum Epiſcopum contra Eutychenum, cap. 2. 3. & 4. & epiſt. 95. quæ eſt ad Leonem Auguſtum, ex dictis ſanctorum Patrum, & præcipuè huius Cyrilli locis ſuperiùs allegatis. Eandem fidem etiam tuentur CLERI HIEROSOLYMITANI ANTIOCHENI & II. SYRIÆ, epiſtola deprecatoria directa ad Iuſtinum Imperatorem, cõtra eundem Neſtorium & Eutychen, tempore Hormiſdæ Papæ. Porrò vt cœptũ opus proſequamur, fidem, qua prædicamus, Chriſtum duabus in vno ſuppoſito conſtare naturis, ſancti Patres Concilij CHALCEDONENSIS generalis 4. actione 16. exponentes Concilium Nicænum, & ſubinde omnibus amplectendum decernentes, Leonis I. præfati epiſt. 10. quæ eſt ad Flauinianum, plurium ſanctorum authoritatibus roborare ſtuduerunt, *Quæ* (inquit) *naturas in Chriſto, & cõſubſtantialem Patri Deum, Verbum etiã nobis ſecundum carnem ex Maria conſubſtantialem factum, ſanctus Doctor* BASILIVS CAESARIENSIS CAPPAD. *Epiſcopus ex his quæ contra Eunomium ſcripſit, inſinuat. Ego* (ait) *& hoc quod eſt in forma Dei exiſtere, ac ſi in eſſentia Dei, æquiualere pronuncio. Sicut enim hoc quod formam ſerui ſuſcepit, in ſubſtantia humana Dominum noſtrũ factum eſſe ſignificat, ita quod dicit quod in forma Dei eſt diuinæ ſubſtantiæ proprietatẽ ſine dubitatione commendat.* AMBROSIVS MEDIOLANENSIS *ad Gratianum Imperatorem: ſeruemus differentiam diuinitatis & carnis, vnus in vtroque loquitur filius Dei, quia in eo vtraque natura eſt. Et* GREGORIVS NAZIANZENVS *epiſtola ad Cledonium: natura quidem duæ, Deus & homo, quia & anima & corpus: Filij autem non duo, neque duo Dij. Et ſecundo ſermone de Filio, Hoc eſt* (ait) *quod facit hæreticis ſeductionem, nominum prolata ſciunctio. Signum eſt autem, vt ſi quando naturæ ſecernuntur, intelligentiis ſimul ſecernantur & nomina. Et* ATHANASIVS ALEXANDRINVS *libro aduerſus hæreſes: ſicut non eſſemus liberati à peccato atque maledicto, ſi non caro naturæ eſſet humanæ, quã induit verbum (nihil enim nobis commune eſſet ad alienum) ſic nequaquam ille homo Deus fieret, ſi non natura eſſet ex Patre, & verum atque conſempiternum eius eſſet Verbum, quod factum eſt caro. Idcirco namque talis eſt facta connexio, vt ei qui iuxta naturam diuinitatis eſt, illum hominem qui eſt humanæ naturæ coniungeret.* AMPHYLOCHIVS ICONII *Epiſcopus, in explanatione Euangelij ſecundum Ioannem: diſcerne iam naturas tam Dei quam hominis. Neque enim per amiſſionem Dei factus eſt homo, neque ſecundum proiectum ex hominibus Deus eſt: Deum enim dico, & hominem, da paſſiones carni, da Deo miracula. Et* ANTIOCHVS PTOLEMAIDIS *Epiſcopus: non confundas has naturas, & non obſtupeſces circa diſpenſationẽ. Et* FLAVIANVS ANTIOCHENVS *Epiſcopus in Theophanicon: quis reuera loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes eius? Quis verbo collati nobis beneficij magnitudinem poſſit exprimere? Humana natura Deitati coniungitur, ita tamen vt in ſe vtraque natura permaneat. Et* IOANNES CHRYSOSTOMVS *in Euangelium ſecundum Ioannem. Quid enim intulit, & habitauit in nobis? Hoc bene-*

Leo 1.

Clerus Hieroſolymitanus Antiochenus, & ſecundæ Syriæ.

Concilium Chalcedonenſe generale 4.

Scito doctores ſequẽtes allegari à præfato cõcilio, eo modo quo reponimus.

Basilius Cappadociæ Cæſareæ Epiſcopus.

Ambroſius Mediolanenſis.

Gregorius Nazianzenus.

Athanaſius Alexandrinus.

Amphilochius Iconij.

Antiochus Ptolemaidis. Flauianus Antiochenus.

Ioannes Chryſoſtomus.

dicens

dicens nihil debet incongruum ſuſpicari, ſed hoc quod factum eſt. Non enim conuerſionem dixi illius, inconuertibilis naturæ, ſed habitationẽ & commorationem, id autem quod habitat, non ipſum eſt, quod habitaculum, ſed alterum in altero inhabitat. Alioquin iam non erit habitatio, nihil enim in ſeipſo habitat. Alterum autem dixi iuxta ſubſtantiã. Per vnitionem enim & connexionem, vnus eſt Deus, verbum, & caro, nequaquam facta confuſione vel permixtione harum ſubſtantiarum, ſed vnitione ineffabili & incenarrabili. IDEM *in Matthæum: Quemadmodum quis in mediullio pugnæ poſitus, duobus quibuſdam inuicem diſcordantibus vtraſque manus extẽdens, ſumens vtrumque coniungat, ſic etiam Chriſtus fecit vetus nouo, diuinam naturam humanæ, ſua noſtris clementer adiungens. Beatus* ATTICVS CONSTANTINOPOLITANVS *Epiſcopus epiſtola ad Euſpſychium: quid igitur oportebat operari ſapientiſſimum, mediationem aſſumptæ carnis & vnionem Dei verbi ad hominem qui ex Maria eſt? Nam vtraque facta ſunt, ita vt ex vtroque vnitum Chriſtum quidem fateamur, in propria impaſſibilis naturæ dignitate perſiſtere, mortem guſtare ſimul, vt & ſicia ſibi naturæ carnis oſtenderet per mortem, mortis ipſius contemptum, pariterq; etiam vt noui Teſtamenti per obitum iura firmentur. Et* PROCLVS CONSTANTINOPOLITANVS *Epiſcopus ex ſermone puer natus eſt nobis & filius datus eſt nobis, &c. Et naturam (ait) ratione diuide, & vnitatem myſterij diuinis attolle præconiis.* Adducunt & CYRILLVM, quem nos ſæpiùs ſuperius citauimus, & inſtà dictione, Trinitas, Filius, Maria, vnio, &c. *Aduertentis* (ait ille Cyrillus) *modum inhumanationis, videamus quòd dua natura per indiuiduam vnitionem inconfuſè atque inconuertibiliter inuicem ſibi conuenerunt. Caro namque caro eſt, & non Deitas, licet Dei facta ſit caro. Similiter etiam verbum Deus eſt, & non caro licet diſpenſatorie propriam fecerit carnem.* Hæc allegant Patres Chalcedonenſis Concilij. Porrò hanc aſtruit fidem HORMISDA I. epiſtola ad Iuſtinum Auguſtum, vt ſuperiùs allegauimus, cùm Chriſti incarnationem veram probaremus. Sed & GREGORIVS I. hanc fidem defendit contra Neſtorium epiſt. 61. lib. 9. quæ eſt ad Quirinum Epiſcopum, & reliquos Epiſcopos Hyberniæ, Patrum teſtimonia in medium producens, vt iam ſatis producta ſunt. Præterea Chriſtum duabus conſtare naturis, deuotiſſimus Imperator IVSTINIANVS MAGNVS in profeſſione ſeu confeſſione ſuæ fidei, quam obtulit Ioanni II. Summo Pontifici, apertè teſtatur. Confeſſionem autem eius partim in dictione, Trinitas, & dictione, Filius, & hîc contineri certum eſt. Sic autem Catholicus Princeps loquitur, *Ex vtraque* (ait) *natura, id eſt, Deitate & humanitate vnum Chriſtum compoſitum dicentes, confuſionem vnitioni non introducimus. Et in vtraque natura, id eſt, in diuinitate & humanitate, vnum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Dei verbum incarnatum & hominem factum cognoſcentes, diuiſionem quidem per partes, vel inciſionem, non ferimus vni eius ſubſiſtentiæ. Differentiam autem naturarum ex quibus cõpoſitus eſt, ſignificamus non interemptam propter vnitatem, quoniam vtraque natura in ipſo eſt. Cum enim compoſitionem dicamus, neceſſe eſt confiteri & partes in toto eſſe, & totum in partibus cognoſci. Nec enim diuina natura in humanam tranſmutata eſt, nec humana natura in diuinam conuerſa eſt. Magis autem intelligitur quòd vtraque in proprietate, & ratione ſuæ naturæ manente facta eſt vnitas ſecundum ſubſiſtentiam. Vnitas autem ſecundum ſubſiſtentiam*

ſignificat, quòd Deus verbum, id eſt, vna ſubſiſtentia ex tribus Deitatis ſubſiſtentiis, non antè plaſmato homini vnitus eſt, ſed in vtero ſanctæ Virginis creauit ſibi ex ipſa, in ſua ſubſiſtentia, carnem animatam anima rationali & intellectuali, quod eſt humana natura. Hanc autem ſecundum ſubſiſtentiam, vnitatem Dei verbi ad carnem, docens nos & diuinus Apoſtolus dicit: qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt æqualem ſe eſſe Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens. Per hoc enim quòd dixit, Qui cùm in forma Dei eſſet: verbi ſubſiſtentiam in natura Dei eſſe oſtendit. Per hoc autem quòd dixit, Formam ſerui accepit, natura hominis, & non ſubſiſtentiæ ſiue perſonæ, vnitum eſſe Verbum ſignificauit. Nec enim dixit, quod eum qui in forma ſerui erat, accepit ne antè plaſmato homini vnitum eſſe Deum verbum oſtenderet, ſicut Theodorus & Neſtorius impij blaſphemauerunt, affectualem dicentes vnitatem. Nos autem ſequentes diuinas Scripturas, & ſanctos Patres, confitemur, quòd Deus verbum caro factus eſt, quod eſt ſecundum ſubſiſtentiam ſibi vnire naturam humanam. Idèo & vnus eſt Dominus noſter Ieſus Chriſtus, habens in ſemetipſo perfectionem diuinæ naturæ, & perfectionem naturæ humanæ. Et eſt vnigenitus quidem, & Verbum, vtpote ex Deo Patre natus, & primogenitus autem in multis fratribus idem ipſe cùm ſanctus homo, Filius enim Dei Filius hominis factus eſt, & manens quod erat, non tranſmutauit quod factus eſt: vnde & duas nativitates, eiuſdem ipſius vnigeniti Dei verbi confitemur. Ante ſecula quidem ex Patre incorporaliter nati. In vltimis autem diebus, eiuſdem ipſius incarnati, & nati de ſancta glorioſa Dei genitrice & ſemper virgine Maria. Qui enim de Patre ſplenduit ſupra intellectum, ex matre ortus eſt ſupra rationem. Et cùm Deus verus eſſet, factus eſt vere homo. Idèo propriè & verè Dei genitricem, ſanctã, glorioſam, & ſemper virginem Mariam confitemur: non quia Deus verbum initium ex ipſa accepit, ſed quod in vltimis diebus vnigenitus Deus verbum, qui ante ſecula erat, incarnatus ex ipſa immutabiliter homo factus eſt: & cùm inuiſibilis in ſuis eſſet, viſibilis factus eſt in noſtris: & cùm impaſſibilis Deus eſſet, non dedignatus & paſſibilis eſſe homo, & immortalis mortis legibus ſubiacere. Deinde diſpenſationem humanitatis Chriſti perſtringens, ſubinfert: *Ipſe igitur verus Filius Dei, omnes nos induit eſt, vt omnes induamur vnum Deum, & eſt poſt incarnationem vnus de ſancta Trinitate vnigenitus, filius Dei, Dominus noſter Ieſus Chriſtus, compoſitus ex vtraque natura. Compoſitum autem Chriſtum confitemur, ſanctorum Patrum doctrinam ſequentes. In myſterio enim Chriſti vnitas ſecundum compoſitionem, confuſionem & diuiſionem reycit, & ſeruat quidem vtriuſque naturæ proprietatem. Vnam autem ſubſtantiam ſeu perſonam Dei verbi & cum carne oſtendit, & eſt vnus idemq; perfectus, in Deitate cognoſcendus, vt vnus ſit vtraque perfectus Deus & homo. Idem ipſe Dominus noſter Ieſus Chriſtus, vnus de ſancta Trinitate conglorificandus Patri & ſancto Spiritui. Nec enim quarta perſona adiectionem ſuſcepit ſanctæ Trinitati, & incarnato vno de ſancta Trinitate Deo verbo. Iſtam igitur bonam traditionem, quam à ſanctis Patribus accepimus, cuſtodiamus, in qua viuimus & conuerſamur, & quam ab hac vita proficiſcentes optamus nobiſcum habere, quæ eſt in Patrem, & Chriſtum filium Dei viui, & Spiritum ſanctum confeſſio.* Hæc autem bonus Imperator authoritatibus CYRILLI ALEXANDRINI epiſtola ad Succeſſum 1. & 2. & cap. 13. Scholiorum, & in cap. 14. Leuitici. BASILII MAGNI lib. 4. contra Eunomium. GREGORII NAZIANZENI libro ſecundo

Philipp. 2.

Theodorus Mopſueſtiæ Epiſcopus, & Neſtorius Cõſtantinopolitanus Epiſcopus, hæretici. Ioan. 1.

Chriſti duplex nativitas.

Maria Theotocos, id eſt, Dei genitrix dicta dicitur.

Chriſtus vt cõpoſitus dicitur Cyrillus Alexandrinus.

Basilius Magnus. Gregorius Nazianzenus.

Atticus Conſtantinopolit.

Probus Conſtantinopolitanus Epiſcopus.

Cyrillus Alexandrinus.

Hormiſda 1.

Gregorius 1.

Iuſtinianus Magnus Imperator Auguſtus.

Catholica eius confeſſio non hîc tota continetur, ſed partim in dictione Trinitas & dictione Filius, &c.

O verè Catholica fides.

Gregorius Nissenus.

de filio & GREGORII NYSSENI libro 4. contra Eunomium, multis verbis confirmat. Intentio tamen eius est idem probare quod superiùs. Adde quòd anathema infert omnibus, qui aliud docuerint & crediderint, enumerâtque eos qui in Ephesina & Chalcedonensi Synodis, pro hac causa damnati sunt, & omnes qui eos non damnauerint & exhorruerint, ferit anathemate. Hæc est confessio piissimi Imperatoris Iustiniani. Notandum est tamen, quòd non multò pòst in errorem decidit Eutychetis, & contraria his quæ pridem scripserat sensit, deceptus ab Anthimo, vt scribit PAVLVS DIACONVS in vita Iustiniani. Sed cùm Agapetus Papa missus fuisset Cõstantinopolim à Theodato Rege Gothorum, vt iram prædicti Iustiniani mitigaret, quam cõceperat contra eundem Thedatum, eò quòd vxorem suam Amalasiuntham, filiã defuncti Theodorici Regis interfecerat, & ab Imperatore rogatus esset, vt cùm Anthimo & secum sentiret aut in exilium deportaretur, constanter renuit Agapetus, & vi atque authoritate verborum effecit, vt veritas patesceret duarum in Christo naturarum in vno suppositо, & Anthimus præcepto Imperatoris damnaretur. Ipse autem Imperator pristinam fidem deuotè recepit, & eundem Agapetum vt summum Christi Vicarium adorauit, omniaque ei concessit quæ postulauit. Episcopúmque Mennam Anthimo hæretico substituit. Hinc eidem Anthimo AGAPETVS I. epistolam dirigit de duabus in Christo naturis, in qua plura ex Leonis epist. 10. ad Flauinianum, & ex eiusdem epist. 8. ad Monachos Palæstinos vsurpat, sicut ex superioribus colligitur, & in sequentibus videbitur, Christi passio, &c. tandémque concludit, Christum (ait) *Deus noster ita inter Deum & hominem mediator apparuit, vt in vnitate personæ copulãs vtramque naturam, & solita sublimaret insolitis, & insolita solitis temperaret. Quid igitur? Cùm Christus sit Deus & homo loquitur homo, & calumniaris Deo? Ille in se naturam commendat, humanam, tu in illo audes deformare diuinam? Gemina ergo est substantia Christi, diuina scilicet qua aequalis est Patri humana vero qua minor est Patre: vtrumque autem simul, non duo, sed vnus Christus, ne sit quaternitas non Trinitas* &c. quæ superius in confessione Iustiniani continentur, repetit. Eandem fidem confirmat CYRILLVS ALEXANDR. vt sæpius citauimus, præcipuè tamen eius defensio de duabus in Christo naturis, contra Theodorum Mopsuestiæ Episcopum hæreticum, ex libro eius primo, lecta est coram Patribus Concilij CONSTANTINOPOLITANI II. dicti generalis 5. collactione 5. eadem cùm superioribus verba continens, quæ libenter quidem hic apposuissemus, sed quia sigillatim verba Theodori prædicti proponit, & nos verba impia cogeremur consequenter apponere, quæ piis possent auribus nocumento esse, idcirco fidem eam satis probatam relinquimus: qui fuerit curiosus, poterit authorem adire. Eiusdem fidei assertor est validissimus SOPHRONIVS HIEROSOLYMITANVS in confessione & professione sua fidei quam misit Sergio Constantinopolitano Episcopo, vt est lecta actione 11. generalis Concilij 3. Constantinopolitani dicti 6. generalis, vt videbimus dictione Maria, & aliis. Eandem fidem astruit & PAVLVS APAMEARVM II. Syriæ epistola ad Iustinianum Imperatorem, quæ inserta est actione 1. prædictæ 5. generalis Synodi, ex sanctorum Patrum dictis

Iustinianus Imperator vt post Catholicam confessionẽ in hæresim lapsus est, & resipuit. Nota historiam.

Paulus Diaconus.

Agapeti Papæ constantia & zelus, pro fide.

Attende Imperatoris conuersionem, & deuotionem, atque humilitatem.

Agapetus.

Cyrillus Alexandrinus.

Concilium Constantinop. 2. dictum 5. generale.

Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus

Concilium Constantinop. dictum 6. generale in Trul.

Paulus Apamearum 2. Syriæ Episcopus.

A contexta & composita: cuius tenorem exprimere non censui necessarium, quia hæc in superioribus continentur omnia quæ in medium produxi in illa epist. cui & subscripti feruntur 6. Episcopi. Hinc & Concil. II. CONSTANTINOPOLITANVM dictum generale 5. quod ad calcem additur vice coronidis. *Si quis (aiunt) vnam subsistentiam Domini nostri Iesu Christi sic intelligit, tanquam suscipientem plurimarum subsistentiarum significationem, & per hoc introducere conatur in mysterio Christi duas subsistentias seu duas personas, & duarum personarum quas introducit, vnam personam dicit secundum dignitatem & honorem & adorationem, sicut Theodorus & Nestorius insanientes conscripserunt, & calumniantur sanctam Chalcedonensem Synodum, tanquam secundum istum impium intellectum vnius subsistentiæ vtentem vocabulo. sed non confitetur Dei verbum carni secundum subsistentiam vnitum esse, & propter hoc vnam eius subsistentiam seu vnam personam, & sic & sanctum Chalcedonense Concilium, vnam subsistentiam Domini nostri Iesu Christi confessum esse, talis anathema sit. Nec enim [illegible] personæ vel subsistentiæ susceptit sancta Trinitas incarnato vno de sancta Trinitate Deo verbo.* Et Anathemate 3. *Si quis dixit alium esse Deum [illegible] qui miracula fecit, & alium Christum qui [illegible] vel Deum verbum cum Christo esse nascente [illegible] liere, vel in ipso esse, vt alterum in altero, & non [illegible] eundemq; Dominum nostrum Iesum Christum [illegible] verbum incarnatum & hominem factum, & [illegible] ipsius miracula & passiones quas voluntariè carne [illegible] stinuit, talis anathema sit.* IDEM anathemate 4. *Si quis dicit secundum gratiam, vel secundum [illegible] tionem, vel secundum dignitatem, vel secundum [illegible] litatem honoris, vel secundum authoritatem aut [illegible] tionem, aut affectum, aut virtutem, vnitionem De[illegible] bi ad hominem factam esse, vel secundum bona[illegible] luntatem, quasi quod placuit Deo verbo homo, co[illegible] bene visum est ei de ipso, sicut Theodorus insan[illegible] xit, vel secundum homonymiam, per quam Nest[illegible] Deum verbum Filium & Christum vocantes, [illegible] minem separatim Christum & Filium nominant[illegible] duas personas euidenter dicentes, per solam nomi[illegible] nem & honorem & dignitatem & adorationem, [illegible] personam, & vnum Filium, & vnum Christum c[illegible] gunt dicere, sed non confitentur vnitatem Dei [illegible] ad carnem animatam anima rationabili & in[illegible] ctuali, secundum compositionem siue secundum [illegible] sentiam factam esse, sicuti sanctis Patres docuerun[illegible] ideo vnam eius subsistentiam compositam qui est D[illegible] nus noster Iesus Christus, vnus de sancta Trinitate [illegible] lis anathema sit. Cum enim multis modis vnitas [illegible] ligatur, qui impietatem Apollinarij & Eutychet[illegible] quuntur, interemptionem eorum quæ conuenerunt [illegible] lentes vnitionem secundum confusionem dicunt. T[illegible] dori autem & Nestorij sequaces, diuisione gaude[illegible] affectualem vnitatem introducunt. Sancta Dei Ec[illegible] sua vtriusque perfidiæ impietatem reijciens, vnitio[illegible] Dei verbi ad carnem secundum compositionem co[illegible] tetur, quod est secundum subsistentiam. Vnitio enim [illegible] compositionem in mysterio Christi non solum inconfus[illegible] quo conuenerunt conseruat, sed nec diuisionem susci[illegible] Et anathema 7. *Si quis in duabus naturis dicens, [illegible] vt in Deitate & humanitate, vnum Dominum nostr[illegible] Iesum Christum cognosci confitetur, & per hoc sign[illegible] cet differentiam naturarum, in quibus inconfuse in[illegible] fabilis vnitio facta est, neque Deo verbo in carnem[illegible] ram transmutato (manet enim vtrumque hoc quod [illegible] natura, etiam facta vnitate secundum subsistentiam) [illegible] sed pro diuisione per partem talem excipit vocem [illegible]*

Concilium Constantinop. 2. dictum 5. generale dicitur 5.

B

C

D

E

myſterio Chriſti, vel vtrumque naturarum confitendo in eodem Domino noſtro Ieſu Chriſto, Deo verbo incarnato, non intellectu tantummodo, differentiam excipit earum ex quibus & compoſitus eſt, non interemptam propter vnitatem (vnus enim ex vtroque & per vnum vtraque) ſed in hoc numero vtitur, vt ſeparatim vnamquamque naturam ſuam habente ſubſiſtentiam, talis anathema ſit. Et anathemate 8. ſubdit, *Si quis ex duabus naturis Deitatis & humanitatis, confitens vnitatem factam eſſe, vel vnam verbi Dei naturam incarnatam dicens, non ſic ea excipit ſicut Patres docuerũt, quòd ex diuina natura & humana vnitionem ſecundum ſubſiſtentiam facta vnus Chriſtus effectus eſt, ſed ex talibus vocibus vnam naturam ſiue ſubſiſtentiam, Deitatis & carnis Chriſti introducere conatur, talis anathema ſit. Secundum ſubſiſtentiam enim dicentes vnigenitum Deum verbum, carni vnitum eſſe, nõ confuſionem aliquam naturarum in ſe inuicem factam eſſe dicimus, ſed magis permanente vtraque hoc quod eſt, vnitum eſſe carni Deum verbum intelligimus. Propter quod & vnus eſt Chriſtus Deus & homo. Idem ipſe conſubſtantialis Patri ſecundum Deitatem, & conſubſtantialis nobis idem ſecundum humanitatem. Æqualiter enim & eos qui per partem diuidunt vel incidunt, & eos qui confundunt diuina diſpenſationis myſterium Chriſti, reiecit & anathematizat Dei Eccleſia.*

Vide quia ſemper Patrũ ſententiam proponit, ſequendam.

Sic recurre ad dictionem, Symbolum Orientalium Epiſcoporum: quia eadem myſteria ibidem adhuc refricantur. Idẽ omnino & beatus QVINTIANVS ESCVLANVS Epiſcopus profitetur multis verbis in confeſſione ſua, quam Petro Alexandrino tranſmiſit. Quam potuiſſem hic minimo negotio inſere, ſed nõ licuit per otium, tum quia eadem tractat quæ à nobis ex præcedentibus decretis narrata ſunt. Similiter & contra hæreticos pro fide eadem militat PELAGIVS I. epiſtola vnica ad Vigilium Epiſcopum, quòd ſcilicet Chriſtus idem ſit Deus inuiſibilis, & homo viſibilis, ſecundum proprietatem vtriuſque naturæ, multis authoritatibus in medium deductis. Hinc & venerabiles Patres Concilij HISPALENSIS II. cap. 2. cùm præſentatus eis fuiſſet quidam Syrus hæreſi Acephalorum labefactatus, duarum in Chriſto naturarum proprietatem abnegans, & Deitate paſſibili eum aſſerens, tantis eũ obruerũt ſacræ Scripturæ teſtimoniis, vt coactus fuerit errorem abiurare, & veritatis lumen amplecti: confeſſuſque eſt coram omnibus duas naturas & vnam perſonam, in vno eodémque Domino noſtro Ieſu Chriſto, credens impaſſibilem naturam Deitatis, atque in ſola humanitate ſuſcepiſſe infirmitates paſſionis & crucis. Et reuera tanta & tam fœcunda eſt illorum Patrum aſſertio, tantis ſunt veteris & noui Teſtamenti, atque ſanctorum Patrum authoritates, laboribus introgreſſi, vt nihil poſſit requiri ad perfectam huiuſce myſterij enodationem. Sed quia mihi eſt impoſſibile hîc cuncta complecti, ſuperſedeo, contentus his quæ ſuperiùs probata ſunt. Qui curioſus fuerit lector, adeat Concilij præfati decretum, ſeu caput duodecimum. Vide & dictione, Trinitas, filius, ſymbolum, &c. Sed & Concilium BRACARENSE I. cap. 3. & 4. anathema eſſe iubet illum, qui aliter docuerit, quàm prædicta fides declarat. Hanc quoque fidẽ ex diffinitione Chalcedonenſis præmemorati Concilij de duabus in Chriſto naturis, Græcis inuiolabiliter ſeruandam tradidit EVGENIVS IV. in Concilio generali FLORENTINO decreto, ad calcem poſito.

Quintianus Epiſcopus Eſculanus.

Pelagius 1.

Concilium Hiſpalenſe 2. ſub Honorio 1.

Concilium Bracarenſe 1. Eugenius 4.

Concilium Florentin. ſub Eugenio 4.

Chriſti vtriuſque naturæ vnio.] Quia ſæpius illud in hoc opere promiſi, recurre ad vocabulum vnio.

Chriſtus duas habuit voluntates & operationes.] Contra Cyrum Alexandrinum Epiſcopum, Sergium, Pyrrhum & Paulum, Epiſcopos Conſtantinopolitanos, congregatum eſt Concilium LATERANENSE ſub Martino I. Epiſcoporum 105. cui ipſe præſedit, eò quòd præfati Epiſcopi hæretici, ſequentes Acephalos & Apollinarem, vnam in Chriſto operationem & voluntatem mentiebantur. ex hoc quòd (vt aiebant) ſequitur operationem voluntas. Quod quàm malè ſonet, ſatis ex ſuperiori annotatione, ſatis prolixa, probauimus. Verùm ne quid dimittamus intactum, ſic præfati Concilij Patres conſultatione I. ex ſylua Doctorum, authoritates innumeras depromentes, oſtendunt, *Affirmant quippe prædicti Patres, quia quorum vna eſt operatio, horum vna eſt & natura, & quia concurrit ſubſtantia voluntas. Ita enim beatus* BASILIVS MAGNVS *contra Eunomium ſcribens, ait: Quorum operatio vna eſt, horum eſſentia vna eſt. Sed & beata memoriæ Amphilochio ſcribens is ipſe ait: qui me vidit & Patrem meum vidit. Non figuram neque formam, quia diuina natura ab omni compoſitione munda eſt, ſed bonum voluntatis quod concurrens natura, ſimile párque, magis autem hoc ipſum in Patre filioq; videri certum eſt. Sed & ſapientiſſimus* CYRILLVS ALEXANDRINVS *in libro Theſaurorum, ſic ait: Solent enim ea quæ habent eandem operationem eiuſdem eſſe eſſentiæ, & differentiam naturæ in his eſſe impoſſibile eſt. In ſermone autem ad Hermiam facto, ita hic ipſe ſuperfluum eſſe ait, & inceptum contra voluntatem genitorem, aut voluntariè ſuſpicari Patrem exiſtere, ſed potiùs naturaliter & ſubſtantialiter. Eſt enim non contra voluntatem, quæ eſt naturaliter concurrentem habens naturæ voluntatem eſſe quæ eſt. Quapropter diuina quidem, ſubſtantiæ & naturæ diuinam eſſe voluntatem & operationem naturaliter cenſuerunt. Humana autem naturæ vtique humanam, vt ne per vnam voluntatem & operationem, vnam & naturam Deitatis & humanitatis Chriſti ſimiliter cùm errantibus & confundentibus hæreticis tradere videantur, ſed piè per vtramque eiuſdem voluntatem & operationem vtramque nobis eiuſdem prædicarent naturam. Si enim vbi vnam naturalem operationem, & naturam vnam eſſe docent, vtique vbi diuerſæ naturæ ſunt, diuerſas eſſe eſſentiales operationes docere noſcuntur, quoniam per differẽtiam naturæ, differentia naturalium operationum introducitur, ſicuti & per indiſſimilitudinem naturæ, indiſſimile operationis cognoſcitur, & propter hoc vnam quidem, id eſt, diuinam & inconditam naturam atque operationem, ſicuti & voluntatem in Patre & Filio & Spiritu ſancto ſanctæ & conſubſtantialis adorãda Trinitatis prædicarunt. Duas autem competenter naturas & operationes, ſicut & voluntates diuinam dico & humanam in vno eodemq; ſanctæ Trinitatis Dei verbo propter nos incarnato in vnitione inconfuſam & indiuiſam tradidiſſe monſtrantur, id eſt, increatam atque creatam, quoniam vtrumque eandem naturaliter eſſe impoſſibile eſt, & hoc luculenter beatæ memoriæ* LEO I. *Apoſtolicæ ſedis Præſul in epiſtola ſecunda ad Leonem Imperatorem directa de volũtatibus eiuſdem edocuit dicens ſecundum quidem formam Dei ipſe & Pater vnum ſunt, ſecundum autem ſerui formam nõ venit facere voluntatem ſuam, ſed voluntatem eius qui miſit eum, apertiſſimè nobis oſtendens ſecundum naturas, duas vnius eiuſdemq; Chriſti Dei voluntates, per hoc quod dicit voluntatem formæ ſerui, quæ eſt humana,*

Concilium La teranenſe 105. Epiſcoporum ſub Martino 1.

Dicta & argumenta diſputatio quæ maximè fidem Catholicam ſeruat & comprobat in temeratores.

Baſilius Magnus.

Ioann. 14.

Cyrillus Alexandrinus.

Leo. 1.

Ioan. 10.

Irenæus Lugdunensis.

Tertullianus Carthaginenſ.

Cyprianus Carthaginenſ.

Cyrillus Alexandrinus.

Aetius Diaconus.

Exodi 5. Leuit. 13. & 14

opinantur, contra quos IRENAEVS LVGDVNENSIS libro 3. aduerſus hæreſes Valentini & ſimilium capite 20. infinitis ſcripturæ teſtimoniis, & argumentis agit. Idem facit & TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de carne Chriſti contra Marcionem, negantem Chriſtum verè incarnatum. *Sceleſtiſſime* (ait) *hominum, qui interemptores excuſas Dei. Nihil enim ab eis paſſum eſt Chriſtus, ſi nihil verè eſt paſſus. Parce vnicæ ſpei totius orbis, qui deſtruis neceſſarium decus Fidei. Quodcunque Deo indignum eſt, mihi expedit.* Idem & capite 5. & 7. libri contra Iudæos. ex vaticiniis & oraculis Prophetarum, Chriſti crucem & paſſionem comprobat. Vide, Crux. Idem quoque probat & libro de Trinitate. Et CYPRIANVS CHARTHAGINENSIS libro aduerſus Iudæos omnes profert prophetas, paſſionis Chriſti myſteria prænunciantes. Lege ſi vacat. Idem & libro de montibus Sina & Sion aduerſus Iudæos, aliiſque locis. Poſſem & Originem, Chryſoſtomum, & reliquos, hic proferre, ſed qui hos non recipit, nec plures, ſi recenſiti fuerint, recipiet. Verumtamen ſic CYRILLVS ALEXANDRINVS libro de incarnatione vnigeniti capite 26. qui liber ſolenniter allegatur coram Patribus concilij Chalcedonenſis actione 2. & ſummopere laudatur ab omnibus, recitante AETIO DIACONO Sic itaque ait. *Cum vnum credamus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, id eſt, in humana forma conſpectum, ſine hominem factum iuxta nos Deum verbum, quónam modo & paſſionem ipſi deputemus, & impaſſibilem ſeruemus vt Deum? Ergo paſſio quidem diſpenſationis erat, ſua quidem: dicente Deo verbo, ea quæ ſunt propria carnis, propter inenarrabilem vnitatem manente vero, extra paſſionem quantum ad ipſius naturam pertineat. Impaſſibilis enim Deus eſt. Neque id mirum, cùm & ipſam animam hominis videamus, ſi quid corpus paſſum, fuerit, extra paſſionem quidem manentem, quantum pertineat ad naturam, attamen non extra paſſionem eſſe intelligi, eò quòd proprium ſit corporis ipſius quod patitur. Et licet incontigua ſit & ſimplex, tamen id quod patitur non alienum eſt. Sic intelliges etiam de Chriſto omnium ſaluatore.* Vtitur autem veteris teſtamenti exemplis, quaſi per ænigmata, vt poſſit oſtendere quod communicarit quidem paſſioni vnigenitus, quantum pertinet ad familiaritatem corporis ſui, manſerit autem paſſionis expers vt Deus. Et adfert exemplum de aqua fluminum Aegypti conuerſa in ſanguinem, & de leproſo legis, ac de pullis mundis. Ac Deinde ſubdit: *Viuebat ergo verbum, licet ſua caro fuiſſet emortua, & communem paſſionem eſſe ducebat propter adunationem & familiaritatem quam habebat cum carne. Igitur ipſe quidem venit vt Deus, corpus verò tamquam proprium faciebat, & in ſe familiariter accipiebat corporis paſſiones, cum ipſe nihil in natura propria pateretur. Prodeſt igitur & neceſſarium eſt ſi in vno Chriſto id accipiamus, quod ſecundum aliud & aliud de vno eodemque conſtituatur, & quod in vno diuidi non permittat, licet diuerſa inter ſe & minimè conuenientia acta eſſe dicantur. Patitur & non patitur ſecundum aliud & aliud. Pater humana carne, eò quòd homo ſit. Impaſſibilis autem diuinè manet, vt Deus.* Eadem proſequitur latiùs idem author in defenſione anathematiſmi 10 vt dictum eſt ſuperiùs, Chriſtus Pontifex, &c. Sed & Idem in declaratione ſui anathematiſmi 12. ad petitionem Concilij Epheſini eadem adhuc inſinuat, arguens interim eos qui in rectam & inculpatam fidem infirmare conantur, communem pro nobis

A

B

C

D

E

hominem crucem ſuſtinuiſſe, cùm conſtet gloriæ Dominum, in carne, vt diximus, paſſum eſſe. De paſſione Chriſti contra hæreticos validiſſimè confligit EPIPHANIVS CYPRI libro 1. contra hæreſes tomo 2. dum contra Valentinos, qui & Gnoſtici dicuntur, diſputat 31. hæreſi. Ad locum Quin & BASILIVS MAGNVS à prædicto Cyrillo in medium producitur ad calcem Anathematiſmorum, ſic loquens qui & actione 1. Concilij Chalcedonenſis iteram allegatur. *Non tantum* (ait) *& cœlum ac terra, & marium magnitudines, & quæ in aquis verſantur, & terrena animantia, & planta & ſtella, & aer, & hora, & varius mundi ornatus, roboris eminentium commendant, quantum poſſe Deum non capacem, impaſſibiliter per carnem cum morte confligere, vt nobis ſua paſſione impaſſibilitatem largiatur.* Et ATHANASIVS ALEXANDRINVS ab eodem Cyrillo ibidem allegatur ſic loquens. *Dicebat* (inquit) *Dominum humanam hanc carnem indutum, cum ſuis paſſionibus ipſam totam induere, vt ſicut proprium ipſius eſſe dicimus corpus, ita & corporis paſſiones, propria tantum eius dicantur, etiam ſi non contingant ſecundum diuinitatem eius, ſiquidem alterius eſſet corpus, alterius verò dicerentur paſſiones. Si autem verbum caro (verbum enim caro factum) neceſſarium & carnis dici paſſiones eius, cuius & caro eſt. Cuius enim dicuntur eſſe paſſiones, quales ſunt maximè, condemnari, flagellari, ſitire, & crux, & mors, & alia corporis infirmitates eius, & opera bona ac gratia ſunt. Idcirco rectè non alterius, quàm Domini dicuntur eſſe tales paſſiones, vt & gratia ab ipſo ſit, & non ſimus Idolobatræ. ſed verè py. Quia nullam creaturam, nullum communem hominem, ſed ex natura Dei & verum filium hunc & ſanctum hominem, & nihilominus Dominum Ieſum ac Deum & ſaluatorem inuocamus.* Eadem multis ſcripturarum teſtimoniis tractat CYRILLVS prædictus in refutatione reprehenſionis Theodoreti in ſuum 10. anathematiſmum, vbi ſic ait: *Fleuit Chriſtus humanè, vt noſtram conſtringeret lachrymam: permiſit carni pati interdum quæ propria ſunt, vt nos præparatos oſtenderet. Refutauit calcem, vt impietatem Iudæorum crux accuſaret: Infirmari dicitur ſecundum humanitatem, vt tuam repararet infirmitatem. Preces offert ſupplicationis, vt & deprecationibus noſtris, acceſſibilem monſtret Patris aurem: & vt nos diſcamus in tentationibus non dormitare, ſed ad orationem magis aſſurgere. In Informationem etenim noſtram quæ ſanctæ conuerſationis ſeipſum pandens profuit vniuerſis, humanitatis infirmitates propriàs fecit, vt & ſecundum veritatem homo factus crederetur, licet permanendo quod fuit, hoc eſt Deus.* Affert autem Idem Cyrillus refutatione reprehenſionis Theodoreti in ſuum anathematiſmum 11. & authoritatem ATHANASII ALEXANDR. ſermone de ſancta Trinitate circa finem, vbi ſic ait: *Monſtratur quòd non apparenter, ſed verè habuerit corpus. Decebat autem Chriſtum induentem humanam carnem, hanc cùm propriis paſſionibus eius indui totam, vt ſicut proprium eius dicimus eſſe corpus, ita & ipſa paſſiones corporis propriæ ſolùm ei dicantur, quamuis non contingerent ſecundum diuinitatem eius.* Et CYRILLVS infert. *Verumtamen quamuis propriè dicatur verbi corpus, eſt tamen ex muliere, & noſtris cognatum, ſecundum quod caro intelligitur. Nec dicimus corpus de cœlo vnitum deſuliſſe verbum, verum deſurſum exiſtens, corpus hoc ſibi proprium fecit, & vnitum tam mirè, vt nec edici, nec intelligi valeat.* Vide dictione. Maria & ſuperiùs, Chriſtus duabus conſtans naturis, &c. Eadem etiam pul-

Epiphanius Cypri.

Baſilius Magnus.

Athanaſius Alexandrinus.

Cyrillus Alexandrinus.

Paſſio Chriſti contra omnes calumnitates nos armat.

Athanaſius Alexandrinus.

Cyrillus Alexandrinus.

chrè docentur tam in reprehenſione Theodoreti in anathematiſmum 12. quam refutatione Cyrilli in eundem, & adducitur in medium authoritas GREGORII NYSSENI in 2. caput ad Philippenſes, vt alibi allegatur & concludit doctiſſimè quidem. Idem THEODORETVS CYRENSIS Epiſcopus reprehenſione anathematiſmi 2. *Paſſiones*, inquit, *eius qui eſt paſſibilis propria ſunt: Impaſſibilis enim vltra paſſiones eſt. Paſſa eſt itaque ſerui forma, coherente vtique Dei forma, & permittente quidem pati propter ſalutem quæ ex paſſionibus naſcebantur, proprias verò faciente propter vnitatem paſſiones. Ergo non Deus paſſus eſt ſed homo ex nobis ſumptus à Deo.* Idem confirmat CYRILLVS ALEXANDRINVS in refutatione eiuſdem exponens illud: Chriſto igitur paſſo in carne, &c. *Aliud eſt* (ait) *dicere, pati in carne, & aliud ſimpliciter dicere, pati diuinitatis naturam. Quia enim idem Deus ſimul eſt ac homo, impaſſibilis quidem quantum ad diuinitatis pertinet naturam, paſſibilis vero ſecundum humanitatem.* Eadem quæ ſuperius dicta ſunt, ſatis confirmat LEO I. epiſtola 22. quæ eſt ad clerum & plebem. Conſtantinopolitanam, contra Eutycem, & ſecundam ſynodum Epheſinam quæ huic fauerat. Eadem quoque copioſius tractauit epiſtola 10. ad Flauianum, & epiſtola 11. ad Iulianum Coenſem Epiſcopum, & iterum epiſtola 70. ad Iuuenalem Hieroſolymitanum Epiſcopum, *Veram*, inquit, *generationem crux vera confirmat, quoniam ipſe in noſtra carne naſcitur qui in noſtra carne crucifigitur, quæ nullo intercedente peccato, niſi fuiſſet noſtri generis, nõpotuiſſet eſſe mortalis.* Et infrà. *Quia nec pietas fidei nec ratio recipit ſacramenti, vt aut in ſua eſſentia paſſibilis fuerit deitas, aut in noſtræ naturæ ſuſceptionem mentita ſit veritas.* Hæc contra erroneam Eutychetis opinionem dictauit, qui Chriſtum nihil de natura humana ſumpſiſſe, ſed omnia deitate pertuliſſe dicebat. Cui idem Iuuenalis videbatur aſſentiri, vnde & ſupradicta epiſtola à Leone corripitur ſcripturarum teſtimoniis. Hinc Idem Leo epiſtola ad Monachos Paleſtinos, eundem Eutychen anathematizans, *Eutyches* (ait) *percipiatur anathemate, qui per impios veterum hæreticorum voluntatis errores, tertium Apollinaris dogma delegit, vt negata humanæ carnis atque animæ veritate, totum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, vnius aſſerat eſſe naturæ, tamquam verbi deitas ipſa ſe in carnem animamque conuerterit, & concipi ac naſci, nutriri ac creſcere, crucifixi ac mori, ſepeliri ac reſurgere, & aſcendere in cælum, & in Patris dextera, vnde ad iudicãdos viuos & mortuos veniet, conſidere, eius tãtùm eſſentiæ fuerit, quo nihil horũ in ſe ſine veritate carnis recipit: quoniam natura vnigeniti, natura eſt Patris, natura eſt Spiritus ſancti, ſimulque impaſſibilis, ſimul eſt incommutabilis, ſempiterna Trinitatis indiuiſa vnitas & conſubſtantialis.* Et infrà: *Effuſio pro iniuſtis ſanguinis iuſti tam potens fuit ad priuilegium, tam diues ad precium: vt ſi vniuerſitas captiuorum, in redemptorem ſuum crederet, nullum tyrannica vincula retinerent. Quoniam, ſicut ait Apoſtolus, vbi abundauit peccatum, ſuperabundauit & gratia. Et cum ſub peccati prætaicio nati poteſtatem acceperint ad iuſtitiam renaſcendi, validius factum eſt donum libertatis, quàm debitum ſeruitutis. Quam itaque ſibi in huius ſacramenti præſidio ſpem relinquunt, qui in Saluatoris noſtri corpore negant humanæ ſubſtantiæ veritatem? Dicant quo ſacrificio reconciliati, dicant quo ſanguine ſint redempti. Quis eſt qui tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem Deo & hoſtiam in odorem ſuauitatis? Aut quod vnquam ſacrificium ſacratius fuit quam quod verus Pontifex altari crucis per immolationem ſuæ carnis impoſuit?* Denique per totam illam epiſtolam hoc agit, vt Chriſti vtramque naturam probet in vno ſuppoſito, redemptionis humanæ negotium perioluiſſe. *Nec intereſt* (ait) *ex qua Chriſtus ſubſtantia nominetur, cùm inſeparabiliter manente vnitate perſonæ, idem ſit, & totus hominis filius propter carnem, & totus Dei Filius propter vnam cum Patre Deitatem.* Eadem iterum dicit & epiſtola 95. quæ eſt ad Leonem Auguſtum, in qua & profert AMBROSII MEDIOLANENSIS teſtimonium libro 2. de fide ad Gratianum capite 4. Et eadem iterum idem Pontifex LEO I. agit contra patripaſſianos epiſtola 91. quæ eſt ad Turibium Epiſcopum Aſturienſem capite 1. Eadem & probat AGAPETVS I. epiſtola ad Anthimum Conſtantinopolitan. Epiſcopum, vt ſuprà retulimus. Præterea lectus eſt publicè coram Patribus Concilij CONSTANTINOPOLITANI II. quod generale 5. dicitur ſub Iuſtiniano Imperatore, collatione 5. liber, de incarnatione verbi, ſæpius nominati CYRILLI, vbi ſic contra impium Theodorum Mopſueſtienſem hæreticum loquitur. *Parum tibi eſſe videtur, ô Theodore, affixum eſſe ligno Dominum gloriæ, quem tu quidem neque filium veri neque Dominum eſſe dicis. Nos autem credimus, quod vere eſt Deus creator & opifex omnium. Nec enim erat homo ſimpliciter, ſed in ſpecie humana, ex Deo patre verbum, non tranſlationem nec mutationem in carnem paſſum, magis verò vnitum ei ſecundum fidem ſacrarum literarum. Ille qui carne paſſus eſt & ſuſpenſus eſt in ligno miracula fecit in Ægypto, per ſapientem Moyſem ſuam gloriam manifeſtans.* Hinc anathemate 10. Concilium præfatum collatione 8. ſic loquitur: *Si quis non confitetur Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui crucifixus eſt carne, Deum eſſe verum & Dominum gloriæ & vnum de ſancta Trinitate, talis anathema ſit.* Hinc & Concilium HISPALENSE I. cap. 13. volens contra Acephalos probare, Chriſti diuinitatem non potuiſſe mori, verè tamen Chriſtum paſſum, poſt infinita vtriuſque teſtamenti allata teſtimonia, producit in medium HILARIVM ſic ſcribentem in explanatione epiſtolæ ad Timotheum. *Cùm dicit* (ait) *ſcriptura, homo Chriſtus, & cùm dicit Chriſtus mortuus eſt, & cùm dicit verbum caro factum eſt, non eſt ſpoliandus per fraudulentiam Legentis expoſitionibus ſuis ſermo. Nam vbi homo Chriſtus eſt, præcedit mediator Dei atque hominum, vt ex vtroque Deo & homine vnus ſubſiſtat, ſitque inter hominem & Deum medius, confeſſione in ſe vtriuſque naturæ. Vbi verò Chriſtus mortuus eſt, ſubiicitur, qui reſurrexit, qui eſt in dextera Dei. In morte enim carnis noſtræ infirmitas eſt, in reſurrectione virtus eius, in conceſſu, dignitas:* Sanctus quoque AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro 10. ſuper Lucam cap 99. in caput 22. lucæ & 104. in caput 23. ſic ait. *Non ſuam ſed noſtram crucem Chriſtus aſcendit, nec mors illa diuinitatis, ſed quaſi hominis fuit.* Et paulò pòſt: *Etenim Chriſtus omnia, licet in ſingulis Chriſtus operetur, caro tamen moritur vt reſurgat.* Et exponens illud, triſtis eſt anima mea. Et alibi. Nunc anima mea turbata eſt, &c. *Non ego* (ait) *ſuſcipiens ſed ſuſcepta turbatur: anima enim obnoxia paſſionibus, diuinitas libera.* Adducunt & prædicti Hiſpalenſis Concilij 2. Patres Athanaſium & alios, qui iam ſuperius in medium producti ſunt. Simulque hæreticorum obiectioni reſpondent, quæ ſumitur ex epiſtola 1. ad Corinthios cap. 2. ſi cognouiſſent, numquam Dominum gloriæ

Gregorius Nyſſenus.

Theodoretus Cyrenſis Epiſcopus.

Cyrillus Alexandrinus.

1. Petri 4.

Leo 1.

Eutychetis hæreſis.

Efficacia paſſionis Chriſti recenſetur.

Rom. 5.

Epheſ. 1.

Ambroſius Mediolanenſ.

Leo 1.

Agapetus 1.

Concilium Conſtantinop. 1. dictum 6. generale 5.

Cyrillus Alexandrinus contra Theodorũ.

Concilium Hiſpalenſe 1. ſub Honorio 1.

Hilarius Pictauenſis.

Ambroſius Mediolanenſis

Ioannes Scythopolitanus. Anastasius Antiochenus.

IOANNIS SCYTHOPOLITANI Episcopi sermo.8.contra Seuerum prædictum hæreticum, cap.3. ANASTASII ANTIOCHENI lib. de satisfactione, *Qui omnes Patres* (vt prædicti Concilij Patres concludunt) *tradunt nobis vnum eundemq; Dominum nostrum Iesum Christum, ex duabus & in duabus existentem naturis substantialiter vnitis inconfusè & indiuisè, & duas vnius eiusdemq; sicuti naturas, ita & naturales veraciter esse volũtates, id est, diuinam & humanam, & duas essentiales operationes diuinam & humanam. Propterea & hos hæreticos, & ea quæ ab eis confecta sunt dogmata reprobantes* (quorum subsequitur enumeratio) *secundum statuta venerabilium Patrum, siue præcepta, qui hoc facere nobis per omnia præcipiunt dogmata, & sermones sanctorum Patrum vno corde & ore vnanimiter ac consonanter omnes firmamus, nihil addentes, nihil subtrahentes de his quæ ab ipsis tradita sunt nobis, sicq; credimus sicuti Patres crediderunt, ita prædicamus quomodo docuerunt. Quæ facilè & vniuersales quinque huiusmodi traditorum inuiolabiliter retinemus, diffinitiones eorũ seruatum decreta eorum integrè constituimus, ita definimus, quemodo illi per proprios sermones promulgauerunt. Qui eosdem sanctas Synodos, & venerabiles Patres minimè susc ipit condemnatus est: quia omnia ab eis prædicata & definita minimè susc ipit specialiter, & confitetur, condemnatus est: qui qualemcunque hæreticorum, & abominandam vocem comprobat, condemnatus est. Horum enim Patrum dogmata* (ait idem MARTINVS I. epist.1.ad omnes Christi fideles) *lex Catholicæ Ecclesiæ existit.* Et multa disputatione prædicti Lateranensis Concilij patres, adhuc de operationibus & voluntatibus Christi diuersis completa, tandem definitionem suam adijciunt secundum morem Ephesini & Chalcedonensis atque 5.generalis Synodi Constantinopolitanæ, viginti anathematismos subijciẽtes his qui aliã prõteri doctrinã vel tueri, vel hæreticos fouere præsumpserint & subscripserũt, anathematizãtes omnes hæreticos, vt suo loco posuimus. Cõtra etiã illos eosdem hæreticos egit CONSTANTINOPOLITANVM Concilium III dictum 6. genera'e in Trullo celebratum, & eorum error omnino profligatus est. Præmissa quippe quæstio de duabus voluntatibus & operationibus in prædicto Concilio mota est, & agitata inter legatos Apostolicæ sedis, stantes pro fide Romanæ Ecclesiæ, & inter Macarium Antiochenum Episcopum, & Georgium Constantinopolitanum Episcopum, qui contrarium sentiebãt, innitentes doctrinæ prædecessorum suorum, quorum superiùs nomina expressimus. Cyri scilicet Alexandrini, Sergij, Pauli & Pyrrhi, Constantinopolitanorum Episcoporum. Mota est igitur & tractata actione prima prædictæ 6 generalis Synodi, præsidente in ea legatis Apostolicę sedis, & deuotissimo Principe Imperatore Constantino IV. & duobus eius fratribus Heraclio atque Tiberio. Allatúsque est liber Synodorum è sacro Patriarchio, vnde impius Macarius vnam in Christo voluntatem ostendere spondebat: cùm ue Ephesinæ 1. Synodi acta reuoluissent, ostendit verbũ Cyrilli scribentis ad Theodosium, quod sic habet, *Est autem omnipotens Dei voluntas.* Sed à cunctis patribus acclamatum est, superfluè hoc testimonium à Macario esse prolatum, vt vnicam esse monstraret in duabus Christi naturis voluntatem: cùm Cyrillus de illa Christi voluntate tantùm sit locutus, quam habet cum Patre & Spiritu sancto communem. Sicque ad 3. Synodum ventum est, & nihil inuentum est huiusmodi fauens errori. Quarta quoque lecta est scilicet Chalcedonensis synodus, & ex epistola Leonis Papæ I. probatũ est duas in Christo esse voluntates & operationes, dum sic loquitur LEO I. scilicet epist.10. quæ est ad Flauianum, *Agit enim vtraque forma cum alterius communione, quod proprium habuit verbo quidem operante quod verbi est, carne autem exequente quod carnis est. Et horum vnum coruscat miraculis, aliud vero succumbit iniurijs.* Qua sententia lecta, à cunctis vera fidei professio recepta est. Macarius verò ad Deiuitilem recurrit Dionysij operationem, de qua superiùs diximus, sicque conuictus est. Tum gesta & acta 5. generalis Synodi lecta sunt, ex actione 3. vbi nec suæ quippiam Macarius inuenit consonũ sententiæ. Nam liber de vna Christi voluntate Mennæ Episcopi Constantinopolitani ad Vigilium Papam, cum recitaretur, fictitius & falsarius inuentus est. Quandoquidem nec Mennas prædictę synodo affuit, quippe iam defunctus, vt eius liber inter acta Concilij poneretur. Sed Eutychius tũc Constantinopolitanam regebat Ecclesiam quando indicta est 5. Synodus anno 26 Iustiniani Imperatoris. Mennas verò obiit 21. eiusdem Principis. Adde quod prædictus liber variis additionibus ita mutilatus erat vt non dubitaretur hæreticorum esse figmentum: & iubente Constantino reiectus est. Reiecti sunt pariter duo libri falsò inscripti sub nomine Vigilij Papæ, vnus quidem ad Iustinianum Imperatorem, alter ad Theodoram Augustam. Tunc actione 4. coram patribus lecta est epistola AGATHONIS I. ad Constantinum Imperatorem IV. & ad duos fratres eius Heraclium & Tiberium, vbi luculenter prædicta hæresis confutatur, & veritas innotescit: & fidei professio, quã tenet Apostolica & Catholica Ecclesia, inseritur, quam hîc attexere libuit licet iam multis in locis dictione. Trinitas Symbolũ, multas diuersorum Patrum & Conciliorũ fidei professiones posuerimus. Sic ergo loquitur prædictus Agatho Pontifex. *Nos* (ait) *verbis diuinis inuiolabiliter* [illegible] *breuiter intimamus, quæ præcipua per Apostolos, & Apostolicorum, Patrum cum quinque generalium Synodorum, & Conciliorum quinque generalium Synodorum, per quæ fundamenta Catholicæ Christi Ecclesiæ [illegible] firmata sunt. Hæc igitur [illegible] Apostolicæ fidei regulam, traditionem confitentes sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, id est, Patrem & Filium & Spiritum sanctum, vnius esse Deitatis, vnam naturæ, & substantiæ, siue essentiæ, vnius esse prædicemus & naturalis, & diuinatis, virtutis & operationis, dominationis, maiestatis, potestatis & gloriæ. Et quidquid de eadem sanctæ Trinitate essentialiter dicitur, singulariter, non numero tanquam de vna natura trium personarum comprehendamus, regulam veritatis hoc instituit. Cum vero de vno eorundem trium [illegible] sanctæ Trinitatis filio Dei Dei [illegible] de mysterio admirandæ eius [illegible] secundum eam [illegible] confessionis cõstemur omnia duplicia virtutis eius Domini saluatoris nostri Iesu Christi, [illegible] traditionẽ asserimus id est diuina eius [illegible] diuinam scilicet & humanam, [illegible] quibus etiã post admirabilem atque ineffabilem [illegible] [illegible] tatum naturalem habere cognoscitur, [illegible] omnia quæ diuina sunt, & humana sunt absque vllo peccato. Et [illegible] eosdem Dei verbi incarnati ad est humanati incensibiliter, inseparabiliter, immutabiliter esse cõfitemur, sola inuisibilitate [illegible]

Martinus 1.

Concilium Constantinopolitanũ 3. dictum 6. generale sub Agathone 1. & Constantino Imperatore 4. Episcoporum 150.

Renouatur hæresis, & iterum reprobatur in generali hoc concilio, dicentium, Christũ non duas habuisse voluntates & operationes. Feue è latis superiùs fuit hic error conuictus, sed quia sacrorum definitiões cõciliorũ hic ponere decreuimus, ideo breui compendio totius generalis 6. synodi seriem complectemus. Acquo animo, ô Lector omnia suscipe.

Leo 1.

Hæc iam superiùs reprobata est temeraria sancti patris obtrectatio.

Vide quantum laborent hæretici, vt fuscare gant dogmata umbra sanctorum Patrũ, nec valent, & quomodo prava eusque scripta sanctis doctoribus attribuãt vt ex eo [illegible] habeant. Hæc obiter hic dicta obseruari velimus.

Agatho 1.

Summa fidei Catholicæ de Christi [illegible] quam [illegible] Concilium [illegible] per [illegible] Constantinum 4. Agathonem.

Vide quantum tribuat Synodorum decretis [illegible] Concilijs, & [illegible] auctoritas.

Maximus Taurinensis Episc.

Multa,quæ sequentibus etiam sermonibus pãdit. Hinc & MAXIMVS TAVRINENSIS homilia 3. de passione & sepultura Domini. *Videamus quare Saluator in aliena sepultura ponatur, ac suam non habeat sepulturam. Ideo in aliena sepultura ponitur, quia pro aliorum morte bat ur. Mors enim ista non illi illata est, sed nobis data: mors ista non illi accidit sed nobis proficit. Vt quid ergo ei propria sepultura, qui in se mortem propriam non habebat? &c.* Et homilia 2. in die Paschæ: *In hac die per resurrectionem Christi aperitur Tartarus, &c.* Sed vt plura pertranseamus silentio, quæ sat in superioribus probata sunt: non tamen prætereundum duximus quòd tempore LEONIS I. quidam dubitabant, an descendente ad inferna Christo, caro eius requieuerit in sepulchro: *Quæ sicut vere & mortua est, & sepulta, ita vere est die 3. resuscitata. Hoc enim & ipse Dominus denunciauerat, dicens ad Iudæos: Soluite templum hoc, & in triduo suscitabo illud, dicebat autem de templo corporis sui. Cuius rei veritatem etiam Dauid prædixerat, loquens sub persona Domini Saluatoris: Insuper & caro mea requiescet in spe. Quoniam non derelinquens animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Quibus vtique verbis manifestum est, quod caro Domini verè sepulta requieuit, & corruptionem non subiit, quia celeriter viuificata reditu animæ resurrexit. Quod non credere satis impium est, & ad Manichæi Priscilianique doctrinam pertinere non dubium est, qui sacrilego sensu ita se Christum simulant confiteri, vt & incarnationis, & mortis, & resurrectionis auferant veritatem.*

Quidam dubitasse roboratur, qui dubitabant an descendens ad inferna Christus, corpus in sepulchro requieuerit. Ioan. 2. Psal. 15.

Leo 1.

Idem LEO I. epistola 95. ad Leonem Augustum: Vbi & citat AVGVSTINVM tractatum 78. in Ioannem qui plura vult videre adeat CYPRIANVM CARTHAGINENSEM, libro contra Iudæos & sermone de passione, sepultura, & resurrectione Domini: item legat sanctum IOANNEM CHRYSOSTOMVM libro demonstrationis aduersus Gentiles, Quòd Christus sit Deus: vbi omnia Christi mysteriam ex scripturis probat, tomo 5. Et EVSEBIVM CAESARIENSEM libro decimo demonstrationis Euangelicæ, demonstratione 8. *Hic* ait *pro earum animarum salute accedebat, quæ apud inferos ex longissimo tempore aduentum eius expectabant, & descendebat, fores æreas contriturus, & vectes æreos confracturus, & eos qui antea vincti apud inferos erant, in libertatem vindicaturus, quod ipsum etiam factum est, &c.* Lege residuum: & alios infinitos.

Augustinus Hipponensis.

Ioannes Chrysostomus.

Eusebius Cæsariensis.

CIBVS.

Ciborum delectus legitimè ab antiquo obseruandus. Quandoquidem ab initio hæretici voluptatibus carnalibus dediti, ciborum delectum reiecerunt, & adhuc hodie Caluinistæ totis illum viribus impugnant, visum est etiam ab initio nascentis Ecclesiæ, per constitutiones conciliorum & authoritates patrum legitimè obseruatus demonstrare. Itaque plura dicenda reseruantes in dictione Ieiunium, ea pauca hîc dicemus, quę magis vocabulo congruere videbuntur. Sic quippe CLEMENS I. Apostolorum discipulis libro 5. constitutionum Apostolicarum cap. 16. dum de ieiuniis quadragesimæ tractat, sic ciborum delectum iniungit. *In diebus Paschæ* (ait cap. 9.) *iucunditate incipientes à 2. sabbati vsque ad parasceuen, & sabbatum, dies sex, solo pane vtentes, sale, atque oleribus, & aqua in potum. A vino & carnibus vos abstinete in his diebus. Sunt enim dies luctuosi, non festi, &c.* Porrò ieiunium cùm delectu ciborum satis commendat IGNATIVS MARTYR epistola ad Heronem Diaconum Antiochiæ. *Ieiunio* (ait) *& orationibus vacato, verùm non immodicè, ne teipsum deficias, vino & carnibus ne omnino abstineas.* (scilicet diebus quibus permittuntur) *non enim sunt abominabiles, &c.* Delectus ciborum satis commendatur in IACOBO APOSTOLO fratre Domini qui teste ABDIA BABYLONIO libro 6. certaminis Apostolici, & HEGESIPPO Historiographo, libro 5. de excidio Hierosolymitano, & EVSEBIO CAESAR. libro secundo Ecclesiasticæ Historiæ capite 23. ex vtero matris vinum & siceram non bibit, sed neque animal manducauit: quod & Danielis 1. de tribus pueris legitur, & Lucæ 1. de Ioanne. Præterea de delectu ciborum tempore quadragesimæ & ieiunij refert Idem ABDIAS libro 7. certaminis Apostolici, Matthæum Apostolicum, in oratione quam habuit pro virginis Iphigeniæ castitate tuenda, sic locutum. *Duobus certis* (ait) *sine quadragesima, sine legitimorum ieiuniorum temporibus, tam ab ecclesiæ exercitatione, quàm commixtione corporum, qui non abstinuerit non pollutionem solum, sed etiam simul crimen incurrit. Neque vero manducare crimen est sed incongruè manducare peccatum est & crimen.* Et idem EVSEBIVS CAESARIENSIS libro 5. Ecclesiasticæ Historiæ capite 1. in fine, de delectu ciborum apertè facit mentionem. Nam Blandina Martyr sic ad iudicem loquitur, & alios astantes: *Multum*, inquit, *erratis ô viri, quòd putatis eos infantum visceribus vesci, qui ne mutorum quidem animalium carnibus vtuntur.* Et capite 3. ad calcem de Alcibiade Martyre narrat, quòd ab æsu carnium abstinebat, sed solo pane, sale, & aqua vtebatur. Qui tamen ob indiscretionem nimiam correptus est, vt dicemus proximè sequenti annotatione. Ieiuniorum & ciborum delectus meminit ille tam laudatus à Hieronymo, libro de Ecclesiasticis scriptoribus, HERMAS Discipulus Pauli, libro 1. Pastoris visione 3. & libro 2. mandato 8. dum de his à quibus abstinendum est, tractat libro quoque 3. similitudine 8. sic ait: *In illo die quo ieiunabis, nil omnino gustabis, nisi panem, & aquã, & computata quantitate cibi, quem cæteris diebus cumesturus eras, sumptum dici illius quem factura eras, reponas, & dabis viduæ, pupillo & inopi, &c.* Præterea ieiunij & delectus cibi meminit POLICARPVS SMIRNENSIS Ioannis auditor, epistola ad Philippenses. Pulcherrima quoque lectu scribit de delectu ciborum, TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de ieiunio aduersus Psychicos, qualiter scilicet antiqui Patres & primi Christiani vario cruciatu & abstinentia carnem macerabant. Nec enim vino, aut pomis vtebantur, sed aridis (vt ait) cibis, & ficco ab omni carne cibo: quem cibum vocat xerophagiam. Sic autem ait inter cætera: *Puto autem, & Apostolum in 2. Corinthiorum, inter labores suos & pericula & incommoda post famem, & sitim, ieiunia quoque plurima enumerat. Principalis hæc species in castigatione victus, potest iam de inferioribus quoque abstinentia operationibus præiudicare, vt & ipsis pro modo vitiis aut necessariis. Nam exceptio edulorum quorundam portionale ieiunium est. Inspiciamus igitur, & xerophagiarum nouitatem aut vanitatem, si non & in his tam antiquissimæ, quàm efficacissimæ religionis operatio est. Redeo ad Danielem, & fratres eius, leguminum pabulum, & aquæ potum, ferculis & æmephoriis regis præferentes, atque exinde formosiores, ne quis de specie*

Ignatius Martyr.

Iacobus Apostolus.
Abdias Babylonius.
Hegesippus Historiographus.
Eusebius Cæsariensis.

Attende Caluinista.

Eusebius Cæsariensis.

Blandinæ abstinentia.

Hermæ discipulus Pauli.

Polycarpus Martyr.

Tertullianus Carthaginensis.

Hæc nota.

2. Corinth. 11

Quàm doctè respondet Caluinistis, qui de lectum ciborum nouum inuentum, & Papale commentũm mẽtiuntur. Ecce, aridum igitur xerophagia, id est, aridus cibus.

Clemens 1.

quoque

Daniel.1. quoque corpuſculi metuat: Cæterùm ſpiritu inſuper cultos. Dedit enim Deus adoleſcentulis ſcientiam, & intelligentiam in omni literatura, & Danieli in omni verbo, & in ſomnis, & in omni ſophia, qua hoc ipſum quoque ſaperet, quibus modis de Deo impetraretur agnitio ſacramentorum. Et Paulò pòſt. Reuertor ad Heliam, cùm corni illum pane & carne ſalutare conſueſſent, cur poſtmodum apud Berſabee Iuda, excitato ei de ſomno quidam Angelus ſine dubio panem ſolum & aquam obtulit? defecerant corni qui eum liberaliùs paſcerent? An difficile Angelo fuerat aliquem alicunde de conuiuio regis miniſtrum, cùm inſtructiſſimo ferculo raptum, ad Heliam transferre, ſicut Danielē in lacum leonum eſurienti prandium metentium exhibitum eſt? Sed conſtitui oportebat exemplum, docens in tempore preſſuræ & perſecutionis & cuiuſcunque circunſtantiæ xerophagiis eſſe vinendum. Tali victu Dauid exomologeſin ſuam expreſſit, cinerem quidem edens velut panem, id eſt, panem velut cinerem, aridum & ſordidum. Potum verò fletu miſcens, vtique pro vino. Habet enim & abſtinentia vini ſuos titulos, quæ & Samuelem Deo vouerat, & Aaronem conſecrarat. Vide ſi lubet & reliquum loco præfixo, quia pulchrum eſt. Conſequenter autem corripit eoſdem Pſychicos, qui ex arbitrio, & non ex traditionis authoritate, & Epiſcoporum imperio, certis diebus delectu ciborum vtebantur. Hoc nil eis prodeſſe, niſi diuina voluntate & poteſtate, & non propria faciant præſumptione. Idem iterum delectus ciborum obſeruandi meminit, libro de cibis Iudaicis in formam epiſtolæ ad fideles. Et in Apologetico contra Gentiles, & aliis in locis. Delectus etiam ciborum meminit ille CLEMENS ALEXANDRINVS libro 2. Pædagogi cap. 1. *Nec corporibus* (inquit) *natura inſitum eſt, vt ex multiplici ciborum varietate iuuentur. Contra enim omnino, qui eſcis vtuntur viliſſimis, ſunt robuſtiores, ſaniores, & generoſiores.* Et cætera multa, quæ de vitando ciborum apparatu, & temperantia retinenda, loquitur. Vnde & ſubdit. *Bonum ergo eſſe, nec carnem comedere, nec vinum bibere, Apoſtolus fatetur, & Pythagorici. Hoc enim eſt potius fera, & qua ex eis aſcendit exhalatio, cùm ſit craſſior & turbidior, offundit animæ tenebras. Quòd ſi quis ea quoque ſumat, non peccat, modo ea moderate ac temperatè ſumat, non eis nimium deditus, neque ab eis dependens, neque obſonia deuorans ac deglutiens. Et enim vox perſonabit, ne cibi gratia diſſolue opus Dei*, &c. Ciborum delectum Originem obſeruaſſe, ſatis teſtatur EVSEBIVS CAESARIENSIS libro 6. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. 2. ad calcem: & ipſemet ORIGENES ADAMANTIVS in libris ſuis ciborum delectum ſummopere commendat. Vnde libro 3. in Iob. *Quando* (inquit) *ô viri Ieiunamus, abſtinemus nos, vt non guſtemus carnes, neque vinum, neque ſuperfluas eſcas*, &c. Hinc EPIPHANIVS CYPRI libro 3 aduerſus hæreſes tomo 2. ad calcem. *Porrò* (ait) *Quadrageſimam ante ſeptem Dies ſancti Paſchatis ſimiliter obſeruare ſolet eadem Eccleſia, in ieiuniis perſeuerans. Dominicis verò omnino non, neque in ipſa quadrageſima. Cæterum per ſex dies ſancti Paſchatis, omnes populi ſanctorum eſu perſeuerāt, panē, in quam, & ſale, & aqua tunc vtentes, ad veſperam*, &c. IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 2. in Geneſim non longè ab initio. *Ieiunium eſt animarum noſtrarum tranquillitas, ſemen, decor, adoleſcentium ſchola, & eruditio, continentium magiſter, qui omnem ætatem & ſexum quaſi diademate quodam ornat. Nuſquam hodie* (de quadrageſimæ diebus loquitur) *tumultus, vel clamor, vel carnium conciſiones* A *vel coquorum diſcurſus, ſed omnia illa abierunt. Et imitatur hoc ciuitas* (Conſtantinopolis) *honeſtam quandam, continentem, & ſobriam matrem familias*, &c. Idem homilia 3. ad populum Antiochenum: *Abſurdiſſimum eſſet* (ait) *cibis & conceſſa abſtinere eſca per ieiunium, oculorum verò prohibitam tangere. Non comedis carnes? neque laſciuiam per oculos hauries*, &c. Et HIERONYMVS STRIDONENSIS libro 2. contra Iouinianum: *Etiam ex viliſſimis* (ait) *cibis vitanda eſt ſatietas. Nihil enim ita obruit animum, vt plenus venter & exæſtuans, & huc illucque ſe vertens, & in rictus, vel in crepitus ventorum, efflatione veſpirans*, &c. Vide ieiunium Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de fide ad Petrum parte 1. capite 10. *Serui Dei in eo quòd à carnibus & à vino abſtinent, non tanquam res immundas refugiunt, ſed mundioris vitæ inſtituta ſectantur.* Et iterum parte 2. eiuſdem libri cap. 4. *Firmiſſimè tene, omnem creaturam Dei bonam eſſe, & nihil reiiciendum quod cùm gratiarum actione percipitur: & Dei ſeruos qui à carnibus aut à vino ſe abſtinent, non tanquam immunda quæ à Deo facta ſunt reſpuere, ſed à fortiori cibo & potu, pro ſola caſtigatione corporis abſtinere.* Idem libro de Eccleſiaſticis dogmatibus cap. 66. *Bonum eſt cibum cum gratiarum actione ſumere. Et quidquid Deus præcipit edendum eſt. Abſtinere autem ab aliquibus, non quaſi à malis, ſed quaſi non neceſſariis, non eſt malum. Moderari verò vſum eorum pro neceſſitate & tempore, propriè Chriſtianorum eſt.* Et iterum capite 68. *Pro amore caſtigandi corporis abſtinentibus à vino vel carnibus, nihil credere meriti accreſcere, non hoc Chriſtiani, ſed Iouiniani eſt.* Idem & ſermone 64. de tempore: *Dum in quadrageſima diebus à licitis abſtinemus, magis ac magis admonemur illicita vitare. Quoniam enim abſtinemus nos à carnibus, quibus aliis diebus vti licet? Qui nos abſtinemus à vino, quo moderatè vti licet? Qui ergo iſta vitamus, quæ aliquando licent, in primis peccata fugiamus quæ omnino nunquam licent*, &c. Idem libro de vtilitate ieiunij. *Non quæro* (ait) *à quo cibo abſtineas, ſed quem cibum deligas*, &c. Vide ieiunium & Quadrageſima. Lege & EVSEBIVM EMISSENVM homilia 1. & 2. Quadrageſimæ. Porrò delectus ciborum tempore Quadrageſimæ obſeruati, in priſca Eccleſiæ naſcentis religione, meminit CASSIODORVS SENATOR libro 1. Tripartitæ hiſtoriæ cap. 10. de Spiridonis hoſpitalitate loquens, vt alibi videbimus. Sicut & NICEPHORVS CALLISTVS libro 8. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. 42. Et abundantiùs libro 12. cap. 34. lege obſecro. Quin & THEOPHILVS ALEXANDRINVS libro 4. Paſchatis *Nequaquam* (ait) *Diebus quadrageſimæ, ſicut luxurioſi diuites ſolent, vini poculum ſuſpiremus, neque in procinctu & prælio, vbi labor & ſudor eſt neceſſario, carnis edulio delectemur. Qui legum præcepta cuſtodiunt, ignorant vinum in ieiuniis, carnium eſum repudiant, & inſatiabilem auaritiam Dei timore compeſcunt*, &c. Vt autem ad decreta Pontificum & conciliorum ordine deſcendamus: Sic carnium eſum & delectum ciborum iniungunt Concilium ANCYRANVM cano. 14. qui & citatur & allegatur in Concilio AQVISGRANENSI I. capite 63. *De his*, inquit, *qui in clero ſunt Preſbyteri, vel diaconi, & abſtinent à carnibus, hoc placuit ſtatui, vt non eas tanquam immundas contemnant, ſed contingant. A quibus quidem ſi ſe abſtinere volunt, habeant poteſtatem, ita tamen vt ſi quando cùm oleribus coquuntur, eadem tamquam carnibus polluta non indicent, ſed ex his ad cibum ad ſumant, quamuis à carnibus ſe abſti-*

neant.

1.Reg.17.

Hieronymus Stridonenſis.

Daniel.14.

Auguſtinus Hipponenſis.

Pſal.37.

Abſtinentiæ vini effectus.

1.Timoth.4.

1.Reg.1. Oro hæc lege, quia nil hæreticis prodeſt abſtinētia quæ non ex regula Eccleſiæ cis traditur.

Clement Alexandrinus.

Hæc nota lector.

Rom.14.

Euſebius Cæſarienſis.

Origines Adamantius.

Epiphanius Cypri.

Hebdomadam ſanctam deſignat.

Ioannes Chryſoſtomus.

Euſebius Emiſſenus.

Caſſiodorus Senator.

Nicephorus Calliſtus.

Theophilus Alexandrinus.

Concilium Ancyranum.

Concilium Aquiſgranenſe.

zed by Google

neant. Quòd ſi in tantum eos immunditæ & abominabiles iudicauerint, vt nec oleræ quæ cum carnibus coquuntur, æſtiment comedendas, tanquam non conſentientes huic regulæ, ceſſare eos oportet à miniſterio ſuo & ordine. Idem omnino & Concilium BRACARENSE I. cano. 32. Et Concilium GANGRENSE ſub Syluestro 1. Allegatur à Gratiano diſtinctione 30. capite. Si quis. *Si quis eum, qui carnem, præter ſanguinem, & idolothytum, & ſuffocatum, cùm pietate & fide comedit, condemnat tanquam eo quòd ea veſcatur, ſpem non habeat, ſit anathema.* Hunc canonem allegat & Concilium AQVISGRANENSE I. cap. 65. Hinc & Concilium CARTHAGINENSE IV. dum cano. 85. de Baptizandis loquitur. Et allegatur à Gratiano de conſecratione diſtinctione 4. *Baptizandi* (ait) *nomen ſuum dent, & diu ſub abſtinentia vini & carnium, ac manus impoſitione crebra examinati, Baptiſmum percipiant.* De eſu carnium vitando tempore Quadrageſimæ expreſsè iubet Concilium TOLETANVM VIII. canone 9. vt videbimus in vocabulo Quadrageſima. Rogo vt ad illum locum te conferas, quia ibi plura exprimuntur, quæ huic ſeruiunt dictioni: ſicut & in dictione Ieiunium. Huic & Concilium SENONENSE decreto 7. & deſumitur ex Gratiano, de conſecratione diſtinct 3. capite Ieiunia, &c. *Cæterùm quod ad ciborum delectum attinet* (ait) *& ſi iam olim exoleuerit vetus illa Moſaica legis ſeruitus, quàm vmbram futurorum appellat Apoſtolus, nec iam aliquid commune dicendum ſit aut immundum: nihil tamen ſanctius nihil vtilius potuit inſtitui, quo pruriens carnis laſciuia frenaretur, quàm vt ieiunorum & ſtatuis ab Eccleſia abſtinentiæ diebus à carnium eſu temperantes, cibis tantùm aridioribus veſcerentur. Neque profecto minor eſſe debet apud nos ſacroſanctæ matris Eccleſiæ authoritas, quàm apud filios Rechab morituri Patris imperium, qui ne Patris edictum violarent, etiam perpetuò abſtinuerunt.* Idem omnino & Concilium COLONIENSE III. parte 9. cap. 3. & Concilium MOGVNTINENSE IV. capite 47. vbi omnibus Chriſtianis præcipit, certis diebus ab Eccleſia indictis ab eſu carnium abſtinere, non vt ab immundo quopiam, ſed edomandi corporis cauſa propter animam poſſe, cùm meminerint primos homines, qui carnem nondum guſtauerant, ob vitæ nequitiam diluuij immiſſione deletos: ſed cùm abſtinentia carnis etiam cæterorum ciborum moderationem & perpetuam totius vitæ ſobrietatem coniungant. Hæc nouiſſimum Concilium TRIDENTINVM confirmat ſeſſione 25. quæ fuit 9. ſub Pio 4. capite vltimo. *Paſtores omnes obteſtatur ſanctæ ſynodus, ea quæ in hoc Concilio & aliis Oecumenicis Conciliis ſtatuta ſunt, fidelibus ſedulo commendant, omnique diligentia vrgeant vt illis omnibus & his præcipuè ſint obſequentes, quæ ad mortificandum carnem conducunt, vt ciborum delectus & ieiunia, &c.* Et Facultas LOVANIENSIS anno 1544. articulo 26. atque PARISIENSIS anno 1543 ſub Franciſco 1. articulo 24. *Conſtitutiones Eccleſiaſticæ, vt de Ieiunio, delectu ciborum, de abſtinentia à carnibus, aliiſque multis vere obligent in foro conſcientiæ, etiam omni ſecluſo ſcandalo, &c.* Reſiduum vide in vocabulis, Ieiunium & Quadrageſima. Lege etiam & necte ſequentia.

Concilium Aquiſgranenſ. 1.

Concilium Carthaginenſe 4. cui interfuit S. Auguſtinus, cuius hodie feſtum agimus ſc. anno 417.

Concilium Toletanum 8.

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato Cancellar.

Actuum 10. & 11. Hebræ. 10. Coloſſen. 2.

Ieremiæ 35.

Concilium Colonienſe 3. Concilium Moguntin. 4

Concilium generale Tridentinum.

Facultas Louanienſis ſub Carolo 5. Facultas Pariſienſis ſub Franciſco 1.

Ciborum delectus more hæreticorum inhibetur.] Quandoquidem quidam fuerunt Hæretici vt Manichæi, & alij, qui cibos quoſdam immundos arbitrabantur, & ideò ab his tanquam à malo abſtinebant, viſum eſt hic ponere, quid de his Patres ſtatuerint. Verumtamen priùs recolligenda ſunt multa quæ ad hoc pertinentia ſuperiori annotatione poſuimus. Canon. 50. APOSTOLORVM. *Si quis Epiſcopus, vel Preſbyter, vel Diaconus vel omnino ex ſacerdotali numero à nuptiis, carnibus, & vino, non propter exercitationem, ſed propter abominationem abſtineat, oblitus quòd omnia valde bona, & quod maſculinum & femininum fecit Deus hominem, ſed blaſphemans calumniatur opificium, vel corrigatur, vel deponatur, & ex Eccleſia eiiciatur. Similiter & laicus.* Idem omnino IGNATIVS MARTYR epiſtola ad Philippenſes. Hunc autem canonem Martinus Bracarenſis allegat in collectorio ſuo cap. 58. & 57. ſequentem adhuc Canonem APOSTOLORVM LII. *Si quis Epiſcopus, Preſbyter, vel Diaconus, in feſtis diebus carnem & vinum non ſumit, abhorrens, & non propter exercitationem, deponatur, vt qui habeat iniuſtam conſcientiam propriam, & ſit multis offenſionis cauſa.* His ſubſcribens CLEMENS I. Conſtitutionum Apoſtolicarum libro 6. capite 11. *Omnem* (ait) *creaturam Dei bonam fatemur, nihilque reſpuendum: omnèque quod ad naturæ neceſſitatem pertinens, iuſtè ſumitur, ita optimum ducimus, omnia enim ſecundum ſcripturam erant valde bona.* Idem adhuc ſemel cap. 14. ſequenti. Hic pulcherrimam narrat hiſtoriam EVSEBIVS CAESARIENSIS libro 5. capite tertio, ad calcem, & poſt illum NICEPHORVS CALLISTVS libro quarto, etiam Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, capite 18. *Alcibiades* (ait Euſebius) *erat quidam in numero eorum, qui pro Chriſto vincti tenebantur. Hic vitam ſatis arduam gerebat, nihil cibi volens accipere, ſed tantùm ſale, & pane, cùm aqua vtebatur. Cùmque hunc vitæ rigorem vellet etiam in carcere poſitus obtinere, Attalo poſt primam confeſſionem ſuam, quam in amphitheatro confeſſus eſt, reuelatur, quòd non rectè faceret Alcibiades, creaturis Dei & ipſe non vti, & aliis formam ſcandali non derelinquere. Quibus cognitis Alcibiades cæpit omnia cum gratiarum actione percipere, quia quæ reuelabat illi Spiritus vt doceret, & huic, vt ſequeretur, idem ſpiritus perſuadebat.* Aduerte hîc, bone lector, quòd non facit locus hic, contra ciborum delectum, quem tot authoritatibus ſuperiùs roborauimus, modò rectè intelligatur. Nam ſuperiùs ex eodem Euſebij volumine patuit, quòd ſancti martyres tunc etiam abſtinebant ab eſu carnium. Verùm quoniam Alcibiades, cùm cæteris ſanctis incluſus, exemplo erat cæteris Chriſtianis, & ſcandali formam, vt hic dicitur, præbuiſſet, ſi non de omnibus cibis guſtaſſet (credidiſſent enim eum cauteriatam habere conſcientiam, ac propterea abſtinere à cibis, quos Deus creauit, vt faciunt Hæretici) ideo diuina reuelatione admonitus, & communibus cibis ſumpſit: hoc idem BASILIVS MAGNVS monachos ſuos, qui aliàs erant abſtinentiſſimi, facere docet, quoties in tale tempus incideret, in quo ſcandali occaſionem præbere poſſent. Lege, eundem in regulis fuſius diſputatis, interrogationem 18. Et hæc eſt doctrina Apoſtolica ad Romanos decimo quarto: & primo Corinthiorum 8. Et hinc eſt quod perſtringit hæreticos IRENAEVS LVGDVNENSIS libro 1. contra hæreſes Valentini & ſimilium cap. 1. qui indifferenter Idolothyta manducabant, nihil inquinari ab his putantes. Sed & de legalibus cibis olim Iudæis interdictis, agit TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS epiſtola ad fideles. De cibis Iudaicis, vbi (cùm tamen ante delectum ciborum, quem Eccleſiæ traditio obſeruat, commendaſſet.), *Conſtat* (inquit)

Canon Apoſtolorum.

Ignatius Martyr. Martinus Bracarenſis. Canon Apoſtolorum.

Clemens 1.

Euſebius Cæſarienſis. Nicephorus Callinus.

Obſeruatio hiſtoriæ notetur.

Baſilius Magnus.

Irenæus Lugdunenſis.

Tertullianus Carthaginenſ.

quit) *omnia iſta ſuis eſſe benedictionibus reddita, iam lege finita, nec ad ſolemnitates ciborum eſſe redeundum, quas & certa imperauerat cauſa, & iam ſuſtulis libertas Euangelica, manumiſſione remota.* Hùcque pertinere dicit, quod ait Apoſtolus 1. Timot. 4. conquerens de his qui venturi erant, vt prohiberent nubere, & abſtinere à cibis quos Deus creauit, &c. Tum ſubdit: *Qui per eſcas Dominum colit, propè eſt, vt dominum habeat ventrem ſuum. Cibus (inquam) verus & ſanctus & mundus eſt, fides recta immaculata conſcientia, & innocens anima. Quiſquis ſic paſcitur, Chriſto connexcitur, talis epulator, conuiua eſt Dei: iſta ſunt epulæ quæ Angelos paſcunt, iſta ſunt menſæ quæ martyres faciunt.* Et infrà: *Sed non ex hoc ſtatim, quia libertas ciborum conceſſa, luxuria permiſſa eſt, nec quia liberaliùs nobiſcũ Euãgelium geſſit, continentiam ſuſtulit. Non (inquam) ex hoc ventri procuratum eſt, ſed ciborum forma monſtrata eſt, oſtenſum eſt quid iuris eſſet, non quo in gurgitem cupiditatis iretur, ſed quo legis ratio redderetur. Sumẽda enim ſunt ea ſola, quibus animus noſter melior reddatur. Et licet in Euangelio per omnia ciborum redditus nobis vſus ſit, tamen intelligitur redditus, ſed cum lege frugalitatis, & continentiæ. Cauendum eſt, ne quis licentiam iſtam putet intantum profuſam, vt ad immolata ſimulachris poſſit accedere, &c.* Vide infrà. Sed & eadem CLEMENS ALEXANDRINVS libro 2. Pædagogi, capite 1. & libro 2. Stromatum, non longè à fine. Hinc etiam AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 30. contra Fauſtum Manichæum, capite 5. & libro 31. capite 2. & libro 32. capite 13. multa de delectu ciborum obſeruando, & more hæreticorum vitando diſſerit, lege ſi curioſus es, & inuenies verum eſſe quod dico. Idcirco autem pertranſeo, quia prolixior eſt. Et ELEVTHERIVS I. epiſtola prima, ad Galliæ prouincias: *Neceſſarium iudicauimus vos inſtruere, vt eſcas quas vitare audiuimus, irrationabiliter non reſpuatis. Scitis (fratres) Legiſlatorem docuiſſe: Omnia quæ creauit Deus, erant valde bona. Et ipſa per ſe Veritas ait: Non quod intrat in os, coinquinat hominem, ſed quod exit de ore. Vnde conſtat non debere refutari eſcas communes, quas Deus ad cibos tribuit fidelibus ſuis. Et in actis Apoſtolorum de mundis eſcis ita legitur: Quod Deus purificauit tu ne commune dixeris.* Hinc etiam Concilium TOLETANVM I. in expoſitione Symboli contra Priſcillianiſtas: *Si quis dixerit vel crediderit carnes animas, ſeu pecudum, quæ ad eſcam datæ ſunt non tantùm pro caſtigatione hominum, vel corporum abſtinendas, ſed execrandas eſſe, anathema ſit.* Propterea VIGILIVS I. epiſtola 1. quæ eſt ad Eutherium ſiue Eleutherium Epiſcopum, capite 1. eos execratur, qui ita ſe ſub abſtinentiæ ſimulatæ prætextu ab eſcis carnium videtur ſubmouere, vt hoc execrationis potius animo, quàm deuotionis probentur efficere: *In qua re (ait) quia nefandiſſimis Manichæis eſſe conſimiles approbantur, iuſſio Patrum venerabilium conſtitutis, ab hac ſuperſtitione ſub anathematis ſunt interminatione prohibiti, quando aliquid ciborum, contagione carnium credunt eſſe pollutum, quia de his omnibus quæ ad humanum victum miſericordia Dei contulit, nihil catholicis eſſe iudicatur immundum. Sic enim Titum doctor gentium Paulus admonet: Omnia munda mundis, coinquinatis autem, & infidelibus nihil eſt mundum, &c. Similiter ad Timotheum de his cauendis erroribus prædicat. In nouiſſimis (inquit) temporibus diſcedent quidam à fide cauteriatam habentes conſcientiam, abſtinentes à cibis, quos Deus*

Hæc attende.

Clemens Alexandrinus 2.

Auguſtinus Hipponẽſis, cuius die quo hæc ſcribebã, celebrabatur feſtum, anno 1570.

Eleutherius 1.

Geneſ. 1. Matthæi 15. Actuum 10.

Concilium Toletanum 1.

Vigilius 1.

Titum 1.

1. Timoth 4.

A *creauit ad percipiendum cum gratiarum actione, &c. Hoc igitur venerabilium Patrum conſtitutis, ſpecialiter eos cenſuerunt eſſe damnandos, qui cum carnibus abſtinerent, ea quoque credebant eſſe vitanda, quæ carnibus fuiſſe videbantur admixta. Nam & ipſe Dominus præmonuit dicens: Non quod intrat in os coinquinat hominem, &c. Quapropter nec abſtinentiam Deo placitam reprobamus, nec eos qui execrantur Domini creaturam recipimus in noſtra ſocietate.* Hinc & Concilium BRACARENSE I. capite 14. *Si quis immundos putat cibos quos Deus in vſum hominum dedit, & non propter afflictionem ſui corporis, ſed quaſi immunditiam putans, ita abſtineat ab eis, vt nec olera cocta cum carnibus præguſtet, ſicut Manichæus, & Priſcillianus docuerunt, anathema ſit.* Et capite 32. ſtatuit ſub pœna excommunicationis, vt ad vitandam hanc hæreſim, quicunque in clero cibo carnium non vteretur, Olera cocta cum carnibus præguſtare cogerentur, aliàs officio priuandi, tanquam de hæreſi ſuſpecti. Hæc omnia repetit MARTINVS BRACARENSIS Epiſcopus, in collectorio ſuo, capite 58. & allegãtur à Gratiano, diſtinctione 30. capite Si quis, &c. Lege quod ſuperiùs iam expreſſum eſt, & in dictione, Quadrageſima, & Ieiunium, & ſequentia.

Matth. 15.

Concilium Bracarenſe 1.

B

Nunc non reformidatur cẽſura, quia ſine differentia lautioribus omnes epulis explentur.

Cibis vetitis non vtendum.] Hæc ſufficiẽter ſuperioribus annotationibus inueniuntur

C expoſita. Verùm ne locus vacuus remaneat, ſic TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS epiſtola ad Fideles de cibis Iudaicis. *Cauendũ eſt, ne quis licentiam Euangelicam (le. te ſuperiori annotatione quod præcedit) putet intantum profuſam, vt ad immolata ſimulachris poſſit accedere. Quantum enim ad creaturam Dei pertinet, omnis munda eſt: ſed cum dæmonijs immolata fuerit, inquinata eſt tandiu quandiu ſimulachris offeratur. Quod mox atque factum eſt, non eſt iam Dei, ſed idoli. Quæ dum in cibum ſumitur, ſumentem dæmonio mutit, non Deo conuiuam illum ſimulachro reddendo, non Chriſto, vt meritò faciunt, & Iudæi, quorum ciborum ratione perſpecta, & conſilio legis conſiderato, & Euangelicæ gratiæ beneficio cognito, & temperantiæ rigore ſeruato, & ſi-*

D *mulachris immolatorum inquinamento repulſo, regulam veritatis per omnia cuſtodientes, Deo gratias agere debemus per Ieſum Chriſtum, &c.* Idem CLEMENS ALEXANDRINVS libro 2. Stromatum ad calcem. Et LEO I. epiſtola 77. quæ eſt ad Nicetam Aquileienſem Epiſcopum, capite 5. *De his autem Chriſtianis qui inter eos à quibus fuerant captiuati, immolatitijs cibis aſſeruntur eſſe polluti, conſultationi charitatis tuæ hoc etiam reſpondendum eſſe credimus, vt pœnitentiæ ſatisfactione purgentur, quæ non tam temporis longitudine, quàm cordis compunctione penſanda eſt. Et ſine hoc terror extorſerit, ſine fames ſuaſerit, non dubitetur abolendum, cum huiuſmodi cibus pro metu aut indigentia, non pro*

E *religionis veneratione ſit ſumptus.* Idem epiſtola 90. ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum capite 18. *Qui communio ſolo Gentilium, & eſcis immolatitijs vſi ſunt, poſſunt ieiunijs, & manus impoſitione purgari, vt deinceps ab Idolothytis abſtinentes, ſacramentorum Chriſti poſſint eſſe participes. Si autem aut idola adorauere, aut homicidijs, vel fornicationibus contaminati ſunt, ad communionem eos (niſi per pœnitentiam publicam) non oportet admitti.* Sed & abundantiùs CANON APOSTOLORVM 62. prohibet, ne aliquis ſacerdotum carnes comedat in ſanguine ipſorum vel quod à feris captum, vel morticinum: quod confirmat Concilium A v-

Tertullianus Carthaginenſ.

Clemens Alexandr. Leo.

Vt illi expiandi, qui carnes comederint i dolis immolatas.

Concilium Aurelianenſe 4.

RELIANENSE II. cap 20. Et AVRELIANENSE IV. capite 11. vide & lapſus. Hinc Bonifacio Moguntinenſi Archiepiſcopo interroganti, an liceret poſt crucis benedictionem de eſcis immolatitijs edere, GREGORIVS III. epiſtola ad eundem 4. reſpondit illud Apoſtoli: *Si quis dixerit, quia hoc immolatitium eſt, nolite edere propter eum qui indicauit, & propter conſcientiam.* Plura de his habes locis ſuperiùs allegatis. Ideò ne differas legere & ſequentia.

Gregorius 3.

Cibus parcè ſumendus.] Hoc ſuperioribus ſat exprimitur annotationibus, nec eſſet hìc quippiam annotandum, niſi pulcherrima occurreret ſententia IVSTINI MARTYRIS epiſtola ad Zenam, & Serenum fratres: *Cibus* (inquit) *ſumendus non ad voluptatem, ſed vt viuendo aliquibus ſimus vtiles. Quod ſi quando nos egeſtas apprehenderit, contenti ſimus rebus tenuibus.* Et infrà: *Vinum nec ad ebrietatem bibatur quotidie, nec vt aqua, requiratur. Nam vtrumque Dei creatura eſt: ſed aqua neceſſaria, vinum autem ad curam corporis, &c.* Vide latiùs dictione, Ebrietas. His iunge quod ſuprà ex libro TERTVLLIANI CARTHAGINENSE ad fideles, De cibis Iudaicis expreſſum eſt & alios doctores.

Iuſtinus Martyr.

Verba ſunt.

Ratio ceſſationis & inſtitutionis circumciſionis.

Tertullianus Carthaginenſ.

CIRCVNCISIO.

Circumciſio prohibetur Chriſtianis, déque ceſſatione eius.] CLEMENS I. libro ſexto, Conſtitutionum Apoſtolicarum capite 11. *Neque verò vna cum Iudais circuncidimur, ſcientes veniſſe eum cui repoſitum eſſet, & per quem cuſtodirentur generationes expectationem Gentium, Ieſum Chriſtum ex Iuda ortum de Ieſſe florem, cuius imperium ſuper humerum eius.* Et capite 12. ſubiungit: *Sed quoniam tunc hæc hæreſis magnas ad decipiendum vires videbatur habere, totáque Eccleſia in periculo verſabatur, nos duodecim cum conueniſſemus Hieroſolymis, vna cum Iacobo fratre Domini, deliberabamus quid faciendum eſſet: viſumque eſt ipſi, & Presbyteris, ſermonibus doctrina alloqui populum. Etenim quidam à Iudæa Antiochiam profecti, docebant fratres, affirmantes, niſi circumciderentur ſecundum morem Moſis, alióſque ritus quos ille præceperat, ſeruarent, ſaluos fieri non poſſe. Cùm ergo ſeditio quæſtióque non parua commota eſſet, & fratres qui erant Antiochiæ, cognouiſſent nos conueniſſe, vt de hac requereremus, miſerunt ad nos viros fideles, & ſacrarum literarum peritos, vt de hac quæſtione cognoſcerent. Qui cùm ad nos venerunt, nunciarunt nobis, quæ in Antiochia Eccleſia quærebantur, oportere circunci di, aliáſque cæremonias ſeruare.* Tum Petrus narrat, quæ ſibi reuelata ſunt è cœlo, in conuerſione Cornelij quæ Actuum decimo habentur. Et ſubinfertur: *Tunc que viſum eſt nobis Apoſtolis, & Epiſcopo Iacobo, atque Presbyteris cum vniuerſa Eccleſia, delectos ex nobis viros mittere, vna cum Barnaba, & Paulo Gentium Apoſtolo Tarſenſi, & Iuda cognomento Barſabbano, ac Sila, viris præcipuis inter fratres, ſcribéréque Epiſtolam eorum manu his verbis: Apoſtoli, & Presbyteri, & fratres, his qui ſunt Antiochiæ, in Sicilia, & Syria, fratribus ex Gentibus ſalutẽ. Quoniam audiuimus quod quidam ex nobis conturbauerunt vos ſermonibus, peruertentes animas veſtras his quæ non mandauimus, viſum eſt nobis in vnum cõgregatis, delectos viros ad vos mittere, cum dilectis noſtris Barnaba, & Paulo, hominibus qui animas ſuas tradiderunt pro Domino noſtro Ieſu Chriſto, pro his quæ ſignificaſtis. Miſimus etiam cum his Iudam, &* A *Silam, qui verbis eadem vobis referent. Viſum eſt enim Spiritu ſancto, & nobis, nihil plus imponi vobis oneris, quam horum neceſſariorum, vt abſtineatis ab idolothytis ſanguine ſuffocato, & fornicatione à quibus ſi continebimini, bene agetis, valete. Atque epiſtolam quidem miſimus, nos verò per aliquot dies manſimus Hieroſolymis, ſimul deliberantes quæ ad communẽ vtilitatem, & ad corrigendas res pertinebant.* Porrò cur data ſit circunciſio, & cur ceſſauerit IVSTINVS MARTYR ſic Tryphonem in Dialogo alloquitur: *Circunciſio carnalis Abrahamo in ſignum data fuit, vt ab aliis Gentibus, & à nobis diſcerneremini, & vt vobis ſolis calamitates incumberent, quas nunc iuſtè patimini, vt agri veſtri fiant deſerti, oppida deleantur incendio, fruges vobis inſpectantibus ab hoſte deuorentur, & nemo veſtrum audeat aſcendere Hieroſolyma. Non eſt enim aliud diſcrimen inter vos, & mortales cæteros, præter carnis circunciſionem. Nemo enim veſtrum* (vt opinor) *perfricta fronte negabit, Deum præuidiſſe prouideréque futura, & cuique præparare quo dignus eſt. Ergo vobis quoque hæc meritò acciderunt: Occidiſtis iuſtum* B *illum, & Prophetas eius antea. Nunc quoque nos, qui ſperamus in eum, & in omnipotentem verum fabricatorem Deum, à quo miſſus eſt, vilipenditis, & quantum in vobis eſt, notatis ignominia, execrando in veſtris ſynagogis, quotquot in Chriſtum credunt. Nec enim poteſtis nobis manus cruentas inijcere, cohibiti metu Imperatorum: quoties autem potuiſtis, hoc etiam perpetraſtis, &c.* Et infrà: *Lauamini ergo nunc & repurgamini, eximite ex animis veſtris malitiam. Tale vobis lauacrum, & veram circunciſionem Deus imperat. Veſtra verò carnalis circunciſio, non omnibus eſt neceſſaria, ſed vobis ſolis, vt quod iam dixi calamitates præſentes ſtratis. Nam neque merſationes illas inutiles, quas in piſcinis, & aquis putealibus fiunt, recipimus. Nihil enim ſunt, collata ad hoc vita lauacrum. Ideò clamat ipſe Deus: Me dereliquiſtis fontem vi* C *uum, & fodiſtis vobis ciſternas perfractas, quæ aquam continere nequaquam poterunt. Vos in carne circunciſi, opus habetis noſtra circunciſione. Nos hac contenti, non deſideramus illam alteram, quæ ſi fuiſſet, vt vos exiſtimatis, neceſſaria, Deus Adamum præputiatum non finxiſſet. Nec Abelis dona in præputio carnali offerentis victimas dignatus fuiſſet aſpicere, Nec Enochum aquè præputiatum comprobaſſet, qui nuſquam comparabat, quia Deus eum tranſtuleràt. Loth incircunciſus euaſit è Sodomis, deducentibus eum ipſis Angelis, & Domino. Noe humani generis inſtaurator, licet incircunciſus, tamen cum liberis arcam in* D *trauit. Incircumciſus erat Melchiſedech ſacerdos altiſſimi, cui etiam Abrahamus decimas obtulit, primus carnaliter circunciſus, & ab illo benedictionem accepit, ſecũdum cuius ordinem, æternum ſacerdotem Deus ſe velle inſtituere prædixit per Dauidem. Vobis igitur ſolis neceſſaria fuit iſta circunciſio, vt ex populo fieret nõ populus, & ex gente nõ gens, iuxta Oſea vaticinium.* Et paulò pòſt: *Quapropter, mi Tryphò, tibi & his, qui volunt fieri proſelyti, occlamarem ego diuina verba, quæ ex illo viro audiui: videtis quòd elementa non feriantur, nec aguni feſtum Sabbatho? manete vt nati eſtis. Nam ſi ante Abrahamum non erat opus circunciſione, nec ante Moſen Sabbathis, feſtiſque ac victimis, ne nunc quidem opus eſt, poſtquam volente Deo, ſine peccato ex genere Abrahami, de virgine Ieſus* E *Chriſtus natus eſt. Etenim Abraham ipſe nondum circunciſus, propter fidem qua Deo credidit, iuſtificatus eſt, & benedictionem accepit ab eo, vt & Scriptura docet: Circunciſionem verò in ſignum, non ad iuſtificationem, vt Scripturis & rei veritati credendum eſt.*

Iuſtinus Martyr.

Exhortatio ad Iudæos vt reſipiſcant.

Geneſ. 49. Eſaiæ 9. Hic loquuntur vnanimes Apoſtoli.

Geneſ. 3. & reliquis.

Actuum 15.

Epiſtola Apoſtolorũ ad Antiochenos.

Pſal. 109.

Oſeæ 1.

Genes.17. Itaque meritò dictum est de illo populo: *Anima quæcunque non circumcidetur octauo die, exterminabitur è suo genere. Præterea cum non possit fœmininum genus carnalem circuncisionem assumere, satis apparet in signum datam circuncisionem, non tanquam opus iustitiæ. Quidquid enim ad iustitiam virtutémque pertinet, etiam fœminis Deus dedit, vt ex æquo seruare possent. Nunc videmus masculini corporis formam, differre à fœmineo, tamen quantum ad hæc attinet, neutrum conferi iustum iniustúmve, sed propter pietatem ac iustitiam. Possem & illud manifestis argumentis euincere, quòd per hãc octauam diem Deus mystícè significabat, eam esse potiorem septima. Sed ne videar nunc sermonis diuerticula quærere, clara voce moneo vos, vt intelligatis, sanguinem illum circuncisionis iam supernaculum, & sanguini salutari nos credere. Aliud nunc testamentum, & alia lex è Sion prodiit. Iesus Christus omnes eos, qui volunt, circuncidit, iuxta prisca præsagia, cultris lapideis, vt exoriatur gens iusta, populus tenax fidei, cupidus veritatis, & in pace perseuerans, &c.* Et infrà: *Sic præceptum circuncisionis, quæ ab omnibus nuper natis exigitur octauo die, figura erat veræ circuncisionis, resecantis errorem atque malitiam, per eum qui à mortuis resurrexit vna sabbathorum die, Iesum Christum Dominum nostrum. Vna enim sabbathorum manens, prima omnium vocatur octaua, in orbem recurrente numero, non obstante, quod prima maneat.* Eadem omninò de circuncisione, & eius effectu, scribit & IRENÆVS LVGDVNENSIS libro 4. contra hæreses, cap. 30. Et TERTVLLIANVS capite 1. libri aduersus Iudæos, legem naturalem commendans, eadem penè docet quæ & Iustinus: plures scilicet, in naturali lege absque circuncisione iustificatos, & circuncisionem datam in signum, non ad iustificationem, quod infinitis, & authoritatibus, & rationibus probat. *Dari* (inquit) *habebat circuncisio, sed in signum: vnde Israel in nouissimo tempore dignosci haberet, quando secundum sua merita in sanctam ciuitatem ingredi prohiberetur, secundum verba Prophetarum. Sicut ergo circuncisio carnalis, qua temporalis erat, imbuta est in signum populo contumaci. Ita spiritalis circuncisio est in salutem populo obaudienti, vt Hieremias asseuerat: Circuncidimini Deo, & circũcidite præputium cordis vestri, &c. Quòd autem obiiciunt Iudæi, maximũ periculũ esse, si præputiũ carnis quis nõ circunciderit cum ob eã causam pene Moysi filius & Sephora ab Angelo suffocatus est, eò quòd non esset octaua die circuncisus: norint quòd vnius infantis coacta circuncisio, non potest legem vniuerso populo circunscribere, & legem præcepti condere in salutem. Nam prouidens Deus, quòd hanc circuncisionem in signum, non in salutem esset daturus populo Israel, Idcircò filium Moysi ducis futuri instigat circuncidi, vt cum cœpisset per eum populo dare præceptum circuncisionis, non aspernaretur populus, videns exemplum istud in Iudicis filium iam celebratum.* Idem & libro 5. contra Marcionem, vbi de epistola ad Galatas disserit, notam seruitutis circuncisionem legalem vocat. Hinc & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 3. Epistolarum, epistola 8. est autem & aliorum Episcoporum numero 66. ad Fidum Presbyterum. *Quòd in Iudaica circuncisione carnali* (ait) *octauus dies obseruabatur, sacramentum est in vmbra atque in imagine ante præmissum, sed viuente Christo in veritate completum. Nam quia octauus dies, idem post sabbathum primus dies futurus erat, quo Dominus resurgeret, & nos viuificaret, & circuncisionem nobis spiritalem daret, hic dies octauus, id est, post sabbathum primus, & Dominicus præcessit in imagine, quæ imago cessauit superueniente postmodum veritate, & data nobis spiritali circuncisione. Propter quod neminem putamus, à gratia consequenda impediendum esse, ea lege quæ iam statuta est, nec spiritalem circuncisionem impediri carnali circuncisione debere, sed omnem omnino hominem admittendum esse ad gratiam Christi, cùm & Petrus in Actibus Apostolorum loquatur & dicat: Dominus dixit mihi, neminem communem dicendum & immundum.* Vide & Baptismus. *Cæterum si homines impedire aliquid ad consecutionem gratiæ posset, magis adultos & prouectos, & maiores natu possent impedire peccata graniora. Porrò autem, si etiam grauissimis delictoribus, & in Deum multùm antè peccantibus, cum postea crediderint, remissio peccatorum datur, & à Baptismo atque gratia nemo prohiberur, quanto magis prohiberi non debet infans, qui recens natus nil peccauit, nisi quod secundum Adam carnaliter natus, contagium mortis antiquæ prima natiuitate contraxit, qui ad remissionem peccatorum accipiendam hoc ipso facilius accedit, quòd illi remittuntur non propria, sed aliena peccata? Et idcircò* (frater charissime) *hæc fuit in Concilio nostra sententia, à Baptismo atque à gratia Dei, qui omnibus misericors, & benignus, & pius est, neminem per nos debere prohiberi. Quod cùm circa vniuersos obseruandum sit atque retinendum, tum magis circa infantes ipsos & recens natos obseruandum putamus, qui hoc ipso de ope nostra ac de diuina misericordia plus merentur, quòd in primo statim natiuitatis suæ ortu plorantes æaflentes, nihil aliud faciunt, quam deprecantur.* Idem omninò statuit Concilium CARTHAGINENSE III. cano. 48. Idem etiam AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 6. contra Iulianum. *Non ob aliud* (ait) *credendum est antiquis Patribus, hoc diuinitus fuisse præceptum, vt octauo die circunciderent paruulum, nisi ad significãdam regenerationem, quæ fit in Christo, qui post diem septimum sabbathi, quo die iacuit in sepulchro, traditus propter delicta nostra, sequenti, id est octauo hebdomadis die resurrexit propter iustificationem nostram, &c.* multa. Potuissem & alios doctores hîc proferre, sed hæc sufficiant. Vide dictione, Baptismus, &c. nam & GREGORIVS NAZIANZENVS oratione in sanctum Lauacrum apertè denunciant, quòd circuncisio, quæ post octauum diem fiebat, designabat, Baptismum infantium accellerari debere, si periculum aliquod imminet. *Melius est enim* (inquit) *nondum rationis compotes sanctificari, quam non signatos & initiatos vita excedere, &c.* Diximus in dictione, Baptismus paruulis conferendus Adidi locum, si plura nosse cupis.

Quid per octauum diem circũcisione præfignabatur.

Irenæus Lugdunensis.

Tertullianus Carthag.

Occulta ratio circuncisionis datæ in signũ.

Hieremiæ 4.

Obiectio Iudæorum refutatur.

Cyprianus Carthaginens. & Patres 66.

Hæc diligenter obserua.

Concilium Carthagin. 3.

Augustinus Hipponensis.

Gregorius Nazianzenus.

Baptismus paruulorum astruitur.

CLERICVS.

Clericus vnde denominetur. Quia plura sumus in sequentibus & diuersa de Clericis dicturi, priùs videndum est, quid velit hoc vocabulum, Patres Cõcilij AQVISGRANENSE I. sub Ludouico Imperatore, cap. 99. De diuersis officijs differentes cum ad Clerici definitionem deueniunt, proferunt ISIDORVM HISPALENSEM lib. 2. De officijs Ecclesiasticis ita scribentem: *Omnes qui in Ecclesiastici ministerij gradibus sunt ordinati, generaliter cleri nominantur. Cleros autem vel clericos huic appellatos doctores nostri dicunt, quia Matthias sorte electus est, quem primũ per Apostolos legimus ordinatum: sic & omnes quos illis temporibus Ecclesiarum Princeps ordinabant, sorte eligebant. Nam Cleros sors interpretatur, vnde & hæreditas, græce cleronomia appellatur, & hæres cleronomi. Proinde ergo clericos vocari aiunt, eò quòd in sorte he-*

Concilium Aquisgranense.

Isidorus Hispalensis.

Actum 1.

reditatis Domini dentur, vel pro eo quòd ipſe Dominus ſors eorum ſit, ſicut de eis ſcriptum eſt loquente Domino: Ego hereditas eorum. Vnde oportet, vt qui Deum hereditate poſſident, abſque vllo impedimento ſeculi Deo ſeruire ſtudeant, & pauperes ſpiritu eſſe contendant, vt congruè illud Pſalmi dicere poſſint: Dominus pars hereditatis meæ. Hinc & de exercitio & vita Clericorum inferiùs dicemus. Eadem de Clericis & eorum denominatione in medium producunt ex HIERONYMO STRIDONENSI epiſtola ad Nepotianũ, Patres Cõcilij COLONIENSIS III. parte 2. cap. 1. & 2. nec eſt opus toties eadem repetere. Adde quòd in ſequentibus hæc omnia lucidiora fient. Nota interim nos ſub hoc vocabulo omnes Eccleſiaſticos viros, ſcilicet, Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos Sacerdotes, Diaconos, & Subdiaconos, & omnes reliquos, vſque ad nouiſſimum in Eccleſia gradum (licet ſub ſpeciali vocabulo Status & Officiũ vniuſcuiuſq; gradus contineatur) generaliter ſimul cõplecti, qui clericali munere funguntur. Itaque de Clericis quidem inferioribus, qui Eccleſijs miniſtrant licet ſpecialiùs, tamen ne quis tergiuerſetur, ſciat nos de omnibus Eccleſiaſticis loqui, & ad omnes hoc ſpectare quod à Patribus decernitur, ſpecialiter vbi de moribus & virtutibus, & conuerſatione agitur. Hæc præmiſſa ſint.

Numer. 18. Deuter. 18. Pſal. 15. Hieronymus Stridonenſis. Concilium Colonienſe 3. Admonitio in ſequentem annotationem.

Clericorum ordo diſpoſitus.] De ordinandis clericis nõ hîc loquimur, ſed reſeruamus vocabulo, Ordinandus, &c. ſed loquimur hîc de ordine quem debent ſinguli clerici ſecundum officia & dignitates in Eccleſia tenere. De quibus ſic ſtatuit Concilium LAODICENVM canone 20. & allegatur à Gratiano diſtinct. 93. cap. Non oportet. *Non oportet* (ait) *Diaconum coram Preſbytero ſedere, ſed iuſſione Preſbyteri ſedeat. Similiter autem & Diaconus honor habeatur ab obſequentibus, id eſt, à Subdiaconis, & omnibus Clericis.* Idẽ ſtatuit Concilium AGATHENSE cano. 65. Hic porrò canon allegat Concilium AQVISGRANENSE I. cap. 77. hinc in eodem Concilio Laodiceno canone 56. ſtatuitur vt cuncti ſuum honorem ſecundum gradus & merita recipiant: & allegatur à Gratiano diſtinct. 65. cap. non oportet. *Non oportet* (ait) *Preſbyteros ante ingreſſum Epiſcopi ingredi & ſedere in tribunalibus, ſed cum Epiſcopo ingredi & ſedere in ſubſellijs, niſi forſitam infirmitate detineantur, vel profectus ſit Epiſcopus peregre.* Plura vide, Epiſcopus, & in dictione, Ordo in Eccleſia. Quia melius eſt, vt huic loco reſeruetur, vide ſequentia.

Concilium Laodicenum. Concilium Agathenſe. Concilium Aquiſgran. 1.

Clerici quales debeant eligi.] CLEMENS I. epiſtola 2. quæ eſt ad fratrem Domini Iacobum, & allegatur à Gratiano diſtinct. 23. cap. Tales. *Tales ad miniſterium eligantur Clerici, qui dignè poſſint Dominica ſacramenta tractare. Melius eſt enim Domini ſacerdoti paucos habere miniſtros, qui poſſint dignè opus Dei exercere, quàm multos inutiles, qui onus graue ordinatori adducant.* Et infrà: *Nemo Clericorum ſacramenta diuina negligenter contrectet. Ideóque tam iuuenes, quàm ſenes de omni cõuerſatione ſua, & conuerſione & pœnitentia valde eſſe ſolicitos oportet, ſatiſque agere vt hæc condignè agant, & de reliquo ornent tam Clerici, quàm ſeculares animas ſuas ornamentis dignißimis, dogmatibus ſcilicet veritatis, decore pudicitiæ, ſplendore iuſtitiæ, candore pietatis, aliiſque omnibus, quibus cõptam eſſe decet rationabilẽ mentem.* Vide latiùs. Ordinãdi probẽtur, &c. Hinc & Cõcilium CONSTANTINOPOLITANVM III. dictum 6. generale canone 33. contra illos qui delati ſint in quibuſdam prouincijs more Iudaico, illos ſolos eligere in clericos, qui ex genere erant ſacerdotali. Statuit, vt deinceps non liceat his, qui volunt aliquos ad clerum adducere, ad eius cui manus impoſiturus genus reſpicere, ſed examinantes an digni ſint ex poſitis in ſacris canonibus decretis, eos in cleri catalogum referre, & Eccleſiaſticè promouere ſiue ſint ex maioribus ſuis ſacerdotibus, ſiue non. Idem ſtatuitur de Epiſcopis in generali Concilio 7. Niceæ habito, vt ſuo loco dicemus. Hinc & Concilium LATERANENSE ſub Innocentio III. cui Patres 1215. affuerunt, cap. 30. ſic loquitur. *Graue nimis eſt & abſurdum, quod quidam prælati Eccleſiarum, cùm poſſint viros Idoneos ad Eccleſiaſtica beneficia promouere, aſſumere non verentur indignos, quibus nec morum honeſtas, nec literarum ſcientia ſuffragatur, carnalitatis ſequentes affectum, non iudicium rationis. Vnde quanta Eccleſijs damna proueniant, nemo ſanæ mentis ignorat. Volentes igitur huic morbo mederi præcipimus vt prætermiſſis indignis aſſumant idoneos, qui Deo & Eccleſijs velint, & valeant gratum impendere famulatum. Fiatq; de hoc in prouinciali Concilio diligens inquiſitio annuatim, ita quòd qui poſt primam & ſecundam correctionem fuerit repertus culpabilis, à conferendis beneficijs per ipſum Concilium ſuſpendatur, inſtituta in eodem Concilio perſona prouida & honeſta, quæ ſuppleat ſuſpenſi defectum in beneficijs conferendis, & hoc ipſum circa capitula quæ in eis deliquerint, obſeruetur. Metropolitani verò delictum ſuperioris iudicio relinquatur, ex parte Concilij nunciandum. Vt autem hac ſalubris prouiſio, pleniorem conſequatur effectum, huiuſmodi ſuſpenſionis ſententia præter Romani Pontificis authoritatẽ, aut proprij Patriarchæ, minimè relaxetur, vt in hoc quoque quatuor Patriarchales ſedes honorentur.* Vide plura Ordinandis, & Electio, atque Epiſcopus, &c.

Clemens 1. Conſtantinopolitanũ 3. concilium dictum 6. generale ſub Conſtãtino 4. Pogonato. Concilium Laterancn. ſub Alexandro 3.

Clericorum præficiendorum ætas.] Vidẽdum hîc eſt vocabulum, Ordinandus. Vbi de Ordinandorum ætate tractatur, & Beneficium, &c. verùm ne hîc in vacuum tranſeamus, ſic ſtatuiſſe legitur ſuper huiuſmodi negotio Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III. parte 1. cap. 3. vt iam credo in dictione Beneficia, repoſuimus pro parte Inferiorã (inquit) miniſteria, &c.

Clerici ſtabiles in ſuis Eccleſijs permaneãt, nec valeant ſine licentia ad aliũ locũ tranſmigrare.] CANON APOSTOLORVM XV. *Si quis presbyter, aut Diaconus, aut quilibet de numero Clericorum, relinquens propriam parochiam, pergat ad alienam, & omninò denigrans, præter Epiſcopi ſui conſcientiam, in aliena parochia cõmoretur, hunc vlterius miniſtrare non patimur, præcipuè ſi vocatus ab Epiſcopo, redire contempſerit, in ſua inquietudine perſeuerans. Verumtamen tanquam laicus ibi communicet.* Idem omninò ſtatuit hinc Cõcilium NICAENVM I. cano. 15. *Propter multas perturbationes, & frequentes tumultus ſeditionum, qua fieri ſolent placuit omni modo iſtam abſcindi conſuetudinem, ſi contra regulam repertus fuerit in aliquibus partibus de ciuitate ad ciuitatem tranſire, vel Epiſcopus, vel Preſbyter, vel Diaconus, vel Clericus. Si quis verò poſt hac ſtatuta ſancti huius Concilij tale aliquid agere tentauerit, infringetur omni genere huiuſcemodi conatus, & reſtituetur propriæ Eccleſiæ, in qua vel Epiſcopus, vel Preſbyter, aut Diaconus ordinatus eſt.* Hunc canonem allegat Concilium AQVISGRANENSE I. cap. 43. & Gratianus cauſa 7. quæſt. 1. capite Non Oportet. Idem omninò ſtatuit & Concilium ANTIOCHENVM ſub Iulio I. canone 3. & allegat

Canon Apoſtolicus. Concilium Nicanum 1. generale ſub Conſtantino Magno. Concilium Aquiſgran. 1. Concilium Antiochenũ. 1.

legat Gratianus causa 7. quæstio 1. capite Si quis Presbyter, &c. *Si quis Presbyter, vel Diaconus, vel quilibet Clericus, deserta sua Ecclesia ad aliam transeundum esse crediderit, & ibi paulatim tentet, quò migrauit, perpetuò manere, ulterius ministrare non debet, præsertim si ab Episcopo suo ad reuertendum fuerit exhortatus. Quod si & post euocationem sui Episcopi non obedierit sed inobediens perseuerauerit omnibus modis ab officio suo deponi debet, nec aliquando facultatem habeat ad Ecclesiasticum ordinem reddendi, si verò propter hanc culpam depositum alius Episcopus susceperit, & ipse à communi Synodo arguatur tanquam Ecclesiastica iura dissoluens.* Hic canon citatur in præfato Concilio Aquisgranensi I. capite 71. & à Martino Bracarensi in Collectorio suo cap. 34. Hinc Concilium LAODICENVM cano. 4. & allegatur à Gratiano De cõsecratione distinctione 5 cap. Non oportet & à præfato Cõcilio Aquisgranensi 1. cap. 52. *Non oportet Sacerdotem vel Clericum sine literis proficisci canonicis.* Et canone 43. additur, *Præter iussionem Pontificis.* Canone verò 43. *Non oportet* (ait) *ministros* (alia editio Subdiaconos) *vel breui tempore ab ostijs deesse, & orationi vacare,* &c. Hic canon 42. & 43. citatur in præfato Aquisgranensi Concilio, cap. 81. Eadem & Concilium CHALCEDONENSE IV. generale, can. 3. Clericos in Ecclesia constitutos non licere alterius ciuitatis Ecclesiæ deputari, sed permanere illic in qua ministrare ab initio deputati sunt, extra illos, scilicet, qui amissis proprijs prouincijs, ex necessitate in alienam Ecclesiam transierunt. *Si quis verò post hanc definitionem, Clericum alij Episcopo competentem suscepit, placuit extra communionem fieri, & eum qui susceptus est, & qui suscepit, donec Clericum, qui excessit ad propriam reuertatur Ecclesiam.* Idem præcipit & canone 20 & canone 25. Præterea eadem omninò in multis concilijs statuuntur, quæ breuitatis causa nõ allegamus, quia vanũ est sepius eadem repetere. Si igitur curiosus est Lector poterit legere. Similia iubent Concilium EPAVNENSE I. canone 5. Concilium ARELATENSE I canone 22. & allegatur à Iuone Carnotensi libro 3 suorum decretorum. Idem & Concilium ARELATENSE II. canone 13. & ARELATENSE III. cap. 4. *Qui in quibusdam,* (ait) *locis ordinati fuerint ministri, in ipsius locis perseuerent,* &c. Hinc & Concilium CARTHAGINENSE V. canone 12. *Nulli Clerico sit liberum discedere ab Episcopo suo, & alteri Episcopo cõmunicare, nisi forte ei quem Episcopus alius libenter habeat, de hæreticorum schismate descendentem, & ad fidem Catholicam reuertentem. Si qui autem de Catholicis discesserint, & in communione eorum, vel palàm vel occultè, cum eis qui vel excommunicati sunt, vel per sententiam iam notati fuerint itinenti habeant illorum, ad quos ire voluerint, etiam in damnatione consortium.* Vide & Monachus. Hinc & LEO I epistola 84. quæ est ad Nicetam Aquileiensem Episcopum. *Illam partem Ecclesiastica, qua olim a sanctis Patribus & a nobis sæpe decretum est, vt nec in Presbyteratus gradu, nec in Diaconatus ordine, nec in sequenti officio Clericorum, ab Ecclesia ad Ecclesiam, cuique transire sit liberum, vt in integrum renoces, admoneamus. Et vnusquisque non ambitione illectus, non cupiditate seductus, non persuasione hominum depranatus, ibi, vbi ordinatus est, perseueret. Ita vt si quis sua quærens, non quæ Iesu Christi, ad plebem & Ecclesiam suam redire neglexerit, & ab honoris priuilegio, & a communionis vinculo habeatur extraneus.* Idem omninò statuit Concilium HISPALENSE II. cap. 3. & Concilium VERVENSE sub Pipinio rege, cap. 12. omninò superioribus decretis conformàs. vnde sic ait: *Clericos in Ecclesia militantes, sicut ram constitutum est, nõ licere in alterius ciuitatis Ecclesia, vel in potestate Laicorum militare, sed ibidem permanere, in qua principio ministrare meruerunt, excepto eos qui amissa patria ad aliam Ecclesiam pro necessitate venerunt. Qui verò Episcoporum aut Laicorum, post hoc constitutum, alterius Ecclesiæ Clericum susceperit, nisi ad excusandum rationabiliter se præparaueris, placuit à communione fieri suspendi, & cum qui susceperit, & qui susceptus est quo ipsi clericum, qui translatus est, fecerit ad suam reuerti Ecclesiam.* Idem Cõcilium CONSTANTINOPOLITANVM III. quod est 6. generale in Trullo sub Constantino IV. celebratum, capite 17. statuit & Concilium CONSTANTINOPOLITANVM IV. quod 8. generale dicitur, cap. 10. Idem & de Presbyteris specialiter statuitur in Concilio AQVISGRANENSE II. vide Presbyter. Hinc & adhuc Cõcilij CHALCEDONENSE IV. generale actio. 5. canone 5 allegatur à Gratiano causa 7. quæst. 1. capite Præter eos. *De his* (ait) *qui transmigrant de ciuitate in ciuitatem, Episcopis aut Clericis placuit, vt canones qui de hac re a sanctis Patribus statuti sunt, propriam habeant firmitatem.* Hic canon allegatur in Concilio TRIBVRIENSI capite 28. Idem & statuit Concilium TVRONENSE I. cap. vndecimo. *Si quis* (ait) *clericus absque Episcopi sui permissu, derelicta Ecclesia sua, ad alium se transferre voluerit locum, alienus à communione habeatur.* Idem & GELASIVS I. epistola 1 ad Episcopos Lucaniæ, Bruttiorum, & Siciliæ capite 25. Idem reperies adhuc inferiùs, Clerici vagabundi, &c. Idem & Concilium MELDENSE I. capite 49. Hinc & memoratum Concilium HISPALENSE II. cap. 3. *Conquestus est Cambra, Iuuicensis Episcopus, coram Patribus de quodam suo clerico Passando, qui de Ecclesia sua cultum, qua dicatus ab exordijs infantiæ fuerat, ad Ecclesiam Cordubensem se contulerat. De quo statutum est, vt sine dilationis obiectu, proprio reformaretur Episcopo. Scribit enim in lege mundiali, de Colonis agrorum C. de Agri. & Cens. & Colo. libro 11. & pluribus legibus peculiariter autè I. Cum satis, vt vbi esse quisque iam cœpit, ibi perduret, non aliter & de clericis qui in agro Ecclesiæ operantur, canonum decreto præcipitur, vt ibi permaneant vbi esse cœperunt. Ideoque placuit, vt si quis Clericus, ministerijs Ecclesiæ propriæ destitutis, ad aliam transitum fecerit, compellente ad quem fugerit Sacerdote, ad Ecclesiam quam prius incoluerat, remittatur. Qui verò cum susceperit, nec statim sine vllo missu exceptionis ad propriam Ecclesiam remittendum elegerit, quandiu eum retinuat, communione se priuatum agnoscat. Desertorem autem Clericum, cingulo honoris atque ordinis sui exutum, aliquo tempore monasterio religari conuenit sicq. postea in ministerio Ecclesiastici ordinis reuocari. Nam non poterit in talibus peruagationis aboleri licentia, nisi fuerit in eis propter correctionem disciplinæ subsecuta censura.* Idem Concilium NICAENVM II. quod est 7. generale cap. 10 decretorum. Hinc iam superius memoratum & allegatur decretum Niceni I. Concilij allegat Concilium AQVISGRANENSE I. sub Ludouico Imperatore, cap. 45. atque in hunc modum loquitur: *Quicunque temere ac periculose neque timorem Dei præ oculis habentes, nec agnoscentes Ecclesiasticam regulam, discedunt ab Ecclesia sibi commissa, Presbyteri, aut Diaconi, aut quicunque sub regula prorsus existunt, hi nequa-*

habent, in aliam Ecclesiam recipi, sed omne-

Concilium Laodicenum.

Concilium generale Chalcedonense 4

Concilium Epaunense.

Concilium Arelatense 2. 2. & 3.

Concilium Carthagin. 5.

Leo 1.

Concilium Hispalense 2.

Concilium in palatio Verum celebratum.

Concilium Cõstantinopolitanũ 3. quod dicitur 6. generale

Concilium Constantinopolit. 4. quod est 8. generale.

Concilium Aquisgran. 1.

Concilium Chalcedonen. generale 4.

Concilium Tribuense.

Concilium Turonense 1.

Gelasius 1.

Concilium Meldense.

Concilium Hispalense 2. Hoc autem de-

Concilium Nicenum quod est generale 7.

Concilium Aquisgran. 1. cap. 45.

tem conuenit, illinc imponi, vt ad suas parochias reuertantur? Quod si non fecerint, oportet eos communione priuari. Si quis autem ad alium pertinentem audaciter inuadere, & in sua Ecclesia ordinare tentauerit, non consentiente Episcopo a quo discessit is, qui regulæ mancipatur, ordinatio huiusmodi irrita comprobetur. Idem statuit Concilium SARDICENCE IV. cap.18. vt allegat prædictum Aquisgranense Concilium cap.55. Idem etiam statuit & Concilium APRICANVM, vt allegat præfatum Concilium cap.57. Idem & LEO I. epistola 82. ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum cap.9. vt allegat memoratur Aquisgranense Concilium cap. 58. sed omnia suis locis reseruata sunt. Idem præterea statuit Concilium PARISIENSE III. lib. lib.3 cap.13. & Concilium VORMATIENCE cano.19. *Placuit, vt siue in ministerio Diaconi, vel Presbyteri officio aliquis constitutus existat, si Episcopi, à quo ordinatus est, præceptis non obedierit, vt in delegata sibi Ecclesia officium dependat, quousque in vitio permanserit, & communione & honore priuetur.* Hæc omnia iterú renouat Concilium TRIBVRIENSE cano.27. & Concilium LATERANENSE sub Alexandro III. parte 30. cap.6. vbi sic idem Alexander scribit Eboracensi Episcopo: *Clerici qui beneficium Ecclesiasticum possident, non valeant ad aliam Ecclesiam transmigrare nec recipi.* Vide & Beneficia, &c. Idem cum superioribus Cõcilium TRIDENTINVM nouissimum generale, dicit sessione 23 quæst.7 sub Pio IV. cap.16. Decreti reformationis. Vide Ordo, & sequentia.

Concilium Sardicense.

Concilium Africanum Leo I.

Concilium Parisiense III.

Concilium Vormatiense.

Concilium Triburiense.

Concilium Lateranense sub Alexãdro III

Concilium Tridentinum generale.

Clericum alienum sine licentia nullus audeat retinere, nec ordinare.] De hoc sufficienter dicemus, in dictione, Ordines conferre in alterius Diœcesi non licet. vide ergo. Præterea in superiori annotatione omnia hæc complexi sumus tamen quod adhuc deest, sic supplemus. CANON APOSTOLORVM XVI. *Episcopus, apud quem moratos Clericos de sua Ecclesia fugientes constiterit, si contra eos decretam cessationem pro nihilo reputans, tanquam clericos forte susceperit, velut magister inquietudinis communione priuetur.* Idem omninò CHALCEDONENSE Concilium IV. generale, cap.23. & 20. & memoratum Aquisgranense I. lege supra. Hinc Concilium CARTHAGINENSE I. sub Syluestro vel Marco I. cano.5. *Statuimus non licere Clericum alienum ab aliquo suscipi, sine literis Episcopi sui, neque apud se retinere, nec Laicum sibi vsurpare de plebe aliena, vt eum ordinet sine conscientia eius Episcopi de cuius plebe est.* Hoc & sanctissimum Concilium SARDICENCE cap.16. 18, & 19. statuit vt nemo alterius plebis hominem vsurpet. sed si fortè erit necessarius, petat à collega suo & per consensum habeat. Idem statutum est de communicantibus. Vide communio. &c. Idem statuit Concilium ANTIOCHENVM I. capite 13. & cap. 20. Idem Concilium CARTHAGINENSE III. canone 21. & allegatur à Gratiano distinctione 71. cap. Clericũ alienum. & canone 44. eiusdem, Episcopus quidam Epigonius conqueritur. Iulianum quendam Episcopum clericum suum ita retinuisse. sine suo cõsensu, quapropter statutum est, nisi idem Iulianus redderet clericum Epigonio, separatus exciperet iudicium. Atq; idem generaliter de omnibus statutum est ad petitionem victoris Episcopi. vide plura dictione, Memorata, Ordo. ex Concilio TAVRINENSI can.2. Hinc & in Concilio A- ANO cap.21. ad petitionem eiusdẽ vt cre- ij. qui conquestus est præfatum Iulia- num quẽdam, quem ab adolescentia educauerat, baptizauerat. & lectorem ordinauerat, & eúdem in sua Diœcesi acceptum & detentum Diaconum ordinasse. incõsulto & contẽpto Epigonio, quod Patres prædicti Concilij confessi sunt iniquè & indignè factum. & condemnauerunt eum, si non restitueret prædictum clericum Episcopo suo & plebi & cum satisfactione pœniteret contumacię suæ, separatus ab Episcopis exciperet iudicium. Idem omninò pro simili causa leguntur statuisse Patres TOLETANI II. Concilij, cap.2. *Durum est* (inquiunt) *vt quem alys rurali sensu a squallore infantiæ exuit, alium suscipere ac vendicare præsumat.* Hinc & STRICIVS I. epistola 4. quæ est ad Africanos Episcopos, estq; & Concilij ROMANI sub eodem 80. Patrum. quæ & recta est in Concilio TELENSI cap. igitur 6. huius epistolæ: *Nullus* (ait) *de aliena Ecclesia clericum ordinare vsurpet*, quod & postea confirmat INNOCENTIVS I. epist. 2. quæ est ad Victricium Rhotomagensem Episcopum, cap.7. vt allegat etiã Gratianus distinct. 71. cap. De aliena. & MARTINVS BRACARENSIS in collectorio suo, cap.7. Hinc LEO I. epistola 82. quæ est ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum, cap.9. & allegatur à Gratiano causa 19. quæst.2. Alienum. *Alienum Clericum inuito Episcopo ipsius nemo suscipiat, nemo sollicitet, nisi fortè ex placito charitatis id inter dãtem accipientémque conueniat. Nam grauis iniuria reus est, qui de fratris Ecclesia, id quod est vtilius aut pretiosius audet vel allicere, vel tenere. Itaque si intra prouinciam res agatur, transfugam clericum ad suam Ecclesiam Metropolitanus redire compellet. Si autem longius processit, tui præcepti authoritate reuocabitur, vt nec cupiditati, nec ambitioni occasio relinquatur.* Hic canon renouatur in Concilio TRIBVRIENSI cap.28. Idẽ statuit CANON APOSTOLORVM XXXIII. vt infrà allegabimus, Clericus Schismat. &c. & eadem constituit posteà Concilium AVRELIANENSE V. sub Pelagio I. cap.5. scilicet. vt nullus Clericum sub qualibet conditione, sine concessione Episcopi, sibi audeat vendicare: aliàs Episcopus ille, vel quilibet suspendatur. Hinc & Concilium VENETICVM sub Leone I. cap.10. *Clericos quoque ab Episcopis ordinatos, sine permissu eorum, à quibus fuerant ordinati, promouere ad superiorem aliquem ordinem non præsumant, ne concordiam fraternam iniuria illata contaminet.* Hinc Concilium VALENTINVM Hispaniæ I. can 6. *Nullus alienum Clericum secundum decreta Canonum, sine consensu Episcopi sui audeat ordinare. Sed nec vllum sanctorum sacerdotum quispiam ordinet, qui localem se futurum primitus non proponerit, vt per hoc nullus à regula vel disciplina Ecclesiastica, deuiare permittatur impunè.* Idem omninò Concilium AVRELIANENSE III. can.15. vt in dictione Episcopus recensebitur. Idem etiam statuisse legitur celebratum sub Vigilio I. Concilium ARVERNENSE cap.10. & hinc est quòd Seuerus Antiochenus, & qui ei adhæserat, Ioannes quidam Tyrius accusatur apud magnam Synodum V. generalem Constantinopoli habitã, vt ex epistola EPIPHANII TYRII Episcopi, & Coepiscoporum eius ad eundem Synodum actione 1. directa liquet. Seuerus quidem, quòd præsumpserit alienos Clericos canonicè ligatos, à propriis Episcopis ad ipsũ cõfluentes excipere & ordinare. vt alias dicemus, dictione Excommunicatus, &c. Hin & Concilio BRACARENSE I. cano.26. *Placuit vt nullus Episcopus Clericum alterius ordinare præsumat, sicut &*

Canon Apostolorum.

Chalcedonense Concilium IV.

Concilium Carthaginense I. sub Marco I.

Concilium Sardicense.

Concilium Antiochenũ I.

Concilium Carthaginense III. cui Augustinus interfuit.

Concilium

Concilium Toletanum 2. Concilium.

Syricius I.

Concilium Romanum sub Syricio 1.

Concilium Telense.

Innocentius I.

Martinus Bracarensis. Leo 1.

Concilium Triburense. Canon Apostolorum.

Concilium Aurelianense 5. sub Pelagio I.

Concilium Venetic.um.

Concilium Valentinũ Hispaniæ I.

Concilium Aurelianense 3.

Concilium Aruernense.

Epiphanius Cyrius.

Concilium Bracarense I.

antiqui Canones vetuerũt, nisi fortè signata ipsius Episcopi scripta susceperit. De his plura in dictione Episcopus in alterius Diœcesi nil præsumat, &c. Idẽ omninò etiam prohibuit Concilium CABILONENSE I. cano. 13. Idem & Concilium CONSTANTINOPOLITANVM V. quod 8. generale dicitur, cano. 23 vt dicemus dictione Episcopus in alterius Diœcesi, &c Vide Ordo. & sequentia.

Concilium Cabilonens. I
Concilium Constantinop. 5.

Clerici vagabundi refrenentur, nec alicubi recipiantur sine literis.] Hoc ex superiori dependet. Ideò quod hîc minus deerit ex illa supplendum est, sicut quod in præcedenti ex ista & sequentibus. Itaque Concilium LAODICENVM sub Damaso, cano. 41. & allegatur à Gratiano De consecratione distinct. 5. cap. Non oportet. & in Aquisgranensi Concilio I. cap. 52. *Non oportet Sacerdotem vel Clericum sine literis proficisci canonicis, & præter iussionem Pontificis, &c.* Hinc cõcilium MILEVITANVM sub Innocentio I. can. 20. *Placuit vt quicũque Clericus propter necessitatem suam alicubi ad comitatum ire voluerit, formatam ab Episcopo accipiat. Quia si sine formata (* id est epistola *) voluerit pergere, à communione remoueatur. Quòd si alicubi ei repentina necessitas orta fuerit ad comitatum pergendi, alleget apud Episcopum loci eius ipsam necessitatem, & de hoc scripta eiusdem Episcopi deferat, formatæ autem quæ à Primatibus vel à quibuscunque Episcopis, Clericis propriis dantur, habeant diem Paschæ. Quod si adhuc eiusdem anni Pascha dies incerta est, ille præcedens adiungatur, quomodo solet post consulatum in publicis gestis ascribi.* Idem omninò & Concilium AFRICANVM cap. 73. Hunc autem canonem Concilium PARISIENSE III. allegat & colapsum restaurat libro 1. cap. 36. Idem omninò & Clericis & Monachis indicit Concilium AGATHENSE cano. 38. vt infrà dicemus dictione, Monachus, &c. Hinc & Cõcilium AGATHENSE cano. 52. *Presbytero (* ait *) aut Diacono, vel Clerico sine Antistitis sui epistolis ambulanti, communionem nullus impendat.* Idem Concilium CHALCEDONENSE IV. generale actionis 15. cano. 13. allegatur à Gratiano distinct. 71. cap. Extraneum. *Extraneum Clericum & Lectorem, extra ciuitatẽ suã sine commendatitijs literis propriæ Episcopi, nusquã penitus liceat ministrare.* Idem omninò Concilium EPAVNENSE can. 6. Idem & Concilium TVRONENSE I. cap. 12. Idem quoq; ne longiùs immoremur Concilij AVRELIANENSE III. cap. 15. Idem Concilium MELDENSE cap 50. Idem præterea Canon citatur in superiùs memorato Concilio Aquisgranensi I. cap. 51. Porrò idem statuit Concilium ANGLICANVM I. cap 5. vt refert BEDA VENERABILIS lib. 4. Historiæ Anglicanæ, cap. 5. Idem iniungit & LEO I. epist. 83. quæ est ad Septimium Atticum Episcopum. vide infrà. Clericus Hæreticus, &c. Sic autẽ præsatim Concilium MELDENSE cano. 50. *Presbyteri vel quilibet Clerici in alterius parochiam sine formata non recipiatur, neque retineatur, nec etiam ministrare sinantur. Criminantur autem ab omnibus excludantur, & reiiciantur à Parochijs, in quibus cupiunt immorari, vsquequo ad eum reuertantur Episcopum à quo aufugisse noscuntur.* Et can. 51. *Qui cum senioribus suis de alijs prouincijs ad nostras prouincias veniunt parochias sine formata, ministrare non permittantur. Quam & si attulerint, & ministrare idonei inuenti fuerint, instruantur quàm religiosè atque studiosè sacrum ministerium peragant, & in quibus locis illud agere non debeant, & vt excommunicatis nunquam communicent. Clerici verè si ab huiusmodi hominibus ad ordinandum offerantur, instrui debent, vt ad Episcopos ex quorum parochijs sumpti sunt, eos remittant, & aut ibi ordinentur, aut literas canonicas ab Episcopo ex cuius Diœcesi sunt, perferant, sicut canonica docet authoritas.* Idẽ renouat Cõciliũ VORMATIENSE can. 8. & Cõciliũ LATERANENSE sub Alexandro 3. par. 30. cap. 6. & ipse ALEXANDER 3. ibidem ad Eboracense Episcopum: *Clericos alterius Diœcesis absque literis cõmendatitijs Episcopi sui, nisi pro eis preces aut mandata sedis Apostolicæ receperis, non teneris, nec etiam debes recipere.* Idem & Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 94 Multò plura vide dictione, Ordo, & Ordinandus, Episcopus, & Peregrinus, & sequentia.

Concilium Vormatiense. Concilium Lateranense sub Alexãdro III
Alexander III.
Concilium Moguntinum. III.

Clerici instabiles & vagi refrenentur.] Hoc dependet ex superiori. vt ex lectura quispiã colligere poterit, verumtamẽ illud addimus, quod Concilium MOGVNTINVM I. sub Carolo Magno cano. 22. *De clericis vagis seu Acephalis, id est, de his qui sunt sine capite, neque in seruitio Domini nostri, neque sub Episcopo, neque sub Abbate, sed sine canonica vel regulari vita degentes, vt in libro Officiorum 2. cap. 3. de eis dicitur. Hos neque inter Laicos secularium officiorum studia, neque inter Clericos religio tenet diuina, sed somnios atque oberrãtes soluta turpis vita complectitur & vaga, quique dum nullum metuũt, explendæ voluptatis suæ licentiam sectãtur, quasi animalia bruta, libertate ac desiderio suo feruntur, habentes signum religionis, non religionis officium, Hippocentauris similes, nec equi, nec homines Tales omninò vbicunque inuenti fuerint, Præcipimus vt Episcopi sine vlla mora eos sub custodia constringant canonica, & nullatenus eos amplius ita errabundos, & vagos secundum desideria voluptatum suarum viuere permittant. Sin autem Episcopis suis canonice obedire noluerint, excommunicentur, vsque ad iudicium Archiepiscopi regionis illius. Si autem nec ille eos corrigere valuerit, tunc omninò sub vinculis constringantur vsque ad Synodum, vt ibi eis indicetur, vtrum ad iudicium Domini nostri, aut ad istam magnum Synodum adseruantur sub custodia publica, &c.* Lege ea quæ superiùs scripta sunt, & ea quæ sequuntur.

Concilium Mogunt. I. sub Carolo Magno.

Clericorum vagi discursus.] Hoc etiam ex superioribus abundanter colligitur, verumtamen sic specialiùs de discursionibus illorum statuit Concilium CARTHAGINENSE IV. can. 47. *Clericus (* ait *) per plateas & Andronas, nisi certa & maxima officij sui necessitate non ambulet.* Et canone 48. qui allegatur à Gratiano distinct. 91. cap. Clericus. *Clericus qui non pro emendo aliquid in nundinis, vel in foro deambulat, ab officio suo degradetur.* Hinc & Concilium VALENTINVM Hispaniæ sub Symmacho vel Hormisda, cano. 5. *Hoc placuit, vt vagus atque instabilis Clericus, sive etiam in Diaconi ministerio, vel Presbyteri officio constitutus, si Episcopi à quo ordinatus est, præceptis non obedierit, vt in delegata sibi Ecclesia officium dependat assiduum, quousque in vitio permanserit, & communione & honore priuetur.* Eadem statuit Concilium TOLETANVM II. cap. 2. & cæteta quæ iam superiùs expressa sunt. Lege si placet.

Concilium Carthaginens. IIII. cui Augustinus subscripsit.
Concilium Valentinum Hispaniæ.

Clerici Schismatici, id est, qui se ab Episcopis segregant.] CANON APOSTOLORVM 32. *Si quis Presbyter contemnens Episcopũ suũ, seorsum collegerit, & altare aliud erexerit, nihil habẽs quo reprehendat Episcopũ in causa pietatis & iustitiæ, deponatur, quasi principatus amator existens: Est enim tyrannus, & cæteri clerici, quicũq, tali consentiunt, deponatur. Laici verò segregentur. Hæc autem post vnam & 2. & 3. Episcopi obsecrationem fieri conueniat.* Et Canon 33. *Si quis Presbyter aut Diaconus ab Episcopo suo segregetur, hunc non licere ab alio recipi,*

Canon Apostolorum.

tem conuenit, illius imponi, vt ad ſuas parochias reuertantur? Quod ſi non fecerint, oportet eos communione priuari. Si quis autem ad alium pertinentem audaſter inuadere, & in ſua Eccleſia ordinare tentauerit, non conſentiente Epiſcopo, a quo diſceſſit is, qui regulæ mancipatur, ordinatio huiuſmodi irrita comprobetur. Idem ſtatuit Concilium SARDICENSE IV. cap.18. vt allegat prædictum Aquiſgranenſe Concilium cap.55. Idem etiam ſtatuit & Concilium AFRICANVM, vt allegat præfatum Concilium cap.57. Idem & LEO I. epiſtola 82. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum cap.9. vt allegat memoratur Aquiſgranenſe Concilium cap. 58. ſed omnia ſuis locis reteruata ſunt. Idem præterea ſtatuit Concilium PARISIENSE III. lib. lib.3 cap.13. & Concilium VORMATIENSE cano.19. *Placuit, vt ſine in miniſterio Diaconi, vel Presbyteri officio aliquis conſtitutus exiſtat, ſi Epiſcopi, à quo ordinatus eſt, præceptis non obedierit, vt in delegata ſibi Eccleſia officium dependat, quouſque in vitio permanſerit, & communione & honore priuetur.* Hæc omnia iterū renouat Concilium TRIBVRIENSE. cano.27. & Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III. parte 30.cap.6. vbi ſic idem Alexander ſcribit Eboracenſi Epiſcopo: *Clerici qui beneficium Eccleſiaſticum poſſident, non valeant ad aliam Eccleſiam tranſmigrare, nec recipi.* Vide & Beneficia.&c. Idem cum ſuperioribus Cōcilium TRIDENTINVM nouiſſimum generale, dicit ſeſſione 23 quæſt.7 ſub Pio IV.cap.16. Decreti reformationis. Vide Ordo,& ſequentia.

Concilium Sardicenſe.

Concilium Africanum Leo I.

Concilium Pariſienſe III. Concilium Vormatienſe.

Concilium Tribuenſe. Concilium Lateranēſe ſub Alexādro III

Concilium Tridentinum generale.

Clericum alienum ſine licentia nullus audeat retinere, nec ordinare.] De hoc ſufficienter dicemus, in dictione, Ordines conferre in alterius Diœceſi non licet. vide ergo. Præterea in ſuperiori annotatione omnia hæc complexi ſumus tamen quod adhuc deeſt, ſic ſupplemus. CANON APOSTOLORVM XVI. *Epiſcopus, apud quem moratos Clericos de ſua Eccleſia fugientes conſtituerit, ſi contra eos decretam ceſſationem pro nihilo reputans, tanquam clericos forte ſuſceperit, velut magiſter inquietudinis communione priuetur.* Idem omninò CHALCEDONENSE Concilium IV. generale, cap.23.& 20. & memoratum Aquiſgranenſe I. lege ſupra. Hinc Concilium CARTHAGINENSE I. ſub Sylueſtro vel Marco I. cano.5. *Statuimus non licere Clericum alienum ab aliquo ſuſcipi, ſine literis Epiſcopi ſui, neque apud ſe retinere, nec Laicum ſibi vſurpare de plebe aliena, vt eum ordinet ſine conſcientia eius Epiſcopi de cuius plebe eſt.* Hoc & ſanctiſſimum Concilium SARDICENSE cap.16.18,& 19. ſtatuit vt nemo alterius plebis hominem vſurpet. ſed ſi fortè erit neceſſarius, petat à collega ſuo & per conſenſum habeat. Idem ſtatutum eſt de communicantibus. Vide communio.&c. Idem ſtatuit Concilium ANTIOCHENVM I. capite 13. & cap. 20. Idem Concilium CARTHAGINENSE III. canone 21.& allegatur à Gratiano diſtinctione 71.cap. Clericū alienum.& canone 44 eiuſdem, Epiſcopus quidam Epigonius conqueritur. Iulianum quendam Epiſcopum clericum ſuum ita retinuiſſe. ſine ſuo cōſenſu, quapropter ſtatutum eſt, niſi idem Iulianus redderet clericum Epigonio, ſeparatus exciperet iudicium. Atq; idem generaliter de omnibus ſtatutum eſt ad petitionem victoris Epiſcopi. vide plura dictione, Memorata, Ordo. ex Concilio TAVRINENSI can.2. Hinc & in Concilio A- CANO cap.21. ad petitionem eiuſdē vt cre- ij. qui conqueſtus eſt præfatum Iulia-

Canon Apoſtolorum.

Chalcedonenſe Concilium IV.

Concilium Carthaginenſe I. ſub Marco I.

Concilium Sardicenſe.

Concilium Antiochenū I. Concilium Carthaginenſe III cui Auguſtinus interfuit.

Concilium

num quēdam, quem ab adoleſcentia educauerat, baptizauerat. & lectorem ordinauerat, & eūdem in ſua Diœceſi arreptum & detentum Diaconum ordinaſſe, incōſulto & contēpto Epigonio, quod Patres prædicti Concilij confeſſi ſunt iniquè & indignè factum. & condemnauerunt eum, ſi non reſtitueret prædictum clericum Epiſcopo ſuo & plebi & cum ſatisfactione pœniteret contumacię ſuæ, ſeparatus ab Epiſcopis exciperet iudicium. Idem omninò pro ſimili cauſa legunrur ſtatuiſſe Patres TOLETANI II. Concilij, cap.2. *Durum eſt* (inquiunt) *vt quem alijs rurali ſenſu a ſqualore infantiæ exuit, alius ſuſcipere ac vendicare præſumat.* Hinc & SYRICIVS I. epiſtola 4. quæ eſt ad Africanos Epiſcopos, eſtq; & Concilij ROMANI ſub eodem 80. Patrum, quæ & lecta eſt in Concilio TELENSI cap. igitur 6. huius epiſtolæ: *Nullus* (ait) *de aliena Eccleſia clericum ordinare vſurpet,* quod & poſtea confirmat INNOCENTIVS I. epiſt. 2. quæ eſt ad Victricium Rhotomagenſem Epiſcopum, cap.7. vt allegat etiā Gratianus diſtinct. 71. cap. De aliena. & MARTINVS BRACARENSIS in collectorio ſuo, cap.7. Hinc LEO I. epiſtola 82. quæ eſt ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum, cap.9.& allegatur à Gratiano cauſa 19. quæſt.2. Alienum. *Alienum Clericum inuito Epiſcopo ipſius nemo ſuſcipiat, nemo ſolicitet, niſi fortè ex placito charitatis id inter dātem accipientémque conueniat. Nam grauis iniuria reus eſt qui de fratris Eccleſia, id quod eſt vtilius aut pretioſius, audet vel allicere, vel tenere. Itaque ſi intra prouinciam res agatur, transfugam clericum ad ſuam Eccleſiam Metropolitanus redire compellet. Si autem longius proceſſit, tui præcepti authoritate reuocabitur, vt nec cupiditati, nec ambitioni occaſio relinquatur.* Hic canon renouatur in Concilio TRIBVRIENSI cap.28. Idē ſtatuit CANON APOSTOLORVM XXXIII. vt infrà allegabimus, Clericus Schiſmat.&c. & eadem conſtituit poſteà Concilium AVRELIANENSE V. ſub Pelagio I. cap.5. ſcilicet. vt nullus Clericum ſub qualibet conditione, ſine conceſſione Epiſcopi, ſibi audeat vendicare: aliàs Epiſcopus ille, vel quilibet ſuſpendatur. Hinc & Concilium VENETICVM ſub Leone I. cap.10. *Clericos quoque ab Epiſcopis ordinatos ſine permiſſu eorum, à quibus fuerant ordinati, promouere ad ſuperiorem aliquem ordinem non præſumant, ne concordiam fraternam iniuria illata contaminet.* Hinc Concilium VALENTINVM Hiſpaniæ I. can 6. *Nullus alienum Clericum ſecundum decreta Canonum, ſine conſenſu Epiſcopi ſui audeat ordinare. Sed nec vllum ſanctorum ſacerdotum quis piam ordinet, qui localem ſe futurum primitus non ſpoponderit, vt per hoc nullius à regula vel diſciplina Eccleſiaſtica, deniare permittatur impunè.* Idem omninò Concilium AVRELIANENSE III. can.15. vt in dictione Epiſcopus recenſebitur. Idem etiam ſtatuiſſe legitur celebratum ſub Vigilio I. Concilium ARVERNENSE cap.10.& hinc eſt quòd Seuerus Antiochenus,& qui ei adhæſerat, Ioannes quidam Tyrius accuſatur apud magnam Synodum V. generalem Conſtantinopoli habitā, vt ex epiſtola EPIPHANII TYRII Epiſcopi, & Coepiſcoporum eius ad eundem Synodum actione 1. directa liquet. Seuerus quidem, quòd præſumpſerit alienos Clericos canonicè ligatos, à propriis Epiſcopis ad ipſū cōfluentes excipere & ordinare. vt alias dicemus, dictione Excommunicatus,&c. Hin & Conciliū BRACARENSE I. cano.26. *Placuit vt nullus Epiſcopus Clericum alterius ordinare præſumat, ſicut &*

Concilium Valentinū Hiſpaniæ I.

Concilium Aurelianenſ.I.

Concilium Venetenſe.

Concilium Aurelianenſ.I.

Concilium Arueratenſe.

Epiphanius Cyrius.

Concilium Bracarenſe I.

Toletanum 2. Concilium.

Syricius I.

Concilium Romanum ſub Syricio I.

Concilium Telenſe.

Innocentius I.

Martinus Bracarenſis. Leo I.

Concilium Triburenſe. Canon Apoſtolorum.

Concilium Aurelianenſ.I. ſub Pelagio I.

antiqui

antiqui Canones vetuerũt, niſi ſerè ſignata ipſius Epiſcopi ſcripta ſuſceperit. De his plura in dictione Epiſcopus in alterius Diœceſi nil præſumat, &c. Idẽ omninò etiam prohibuit Concilium CABILONENSE I. cano. 13. Idem & Concilium CONSTANTINOPOLITANVM V. quod 8. generale dicitur, cano. 23 vt dicemus dictione Epiſcopus in alterius Diœceſi, &c Vide Ordo. & ſequentia.

Concilium Cabilonenſ. I
Concilium Conſtantinop. 5.

Clerici vagabundi refrenentur, nec ali cubi recipiantur ſine literis.] Hoc ex ſuperiori dependet. Ideò quod hîc minus deerit ex illa ſupplendum eſt, ſicut quod in præcedenti ex iſta & ſequentibus. Itaque Concilium LAODICENVM ſub Damaſo, cano. 41. & allegatur à Gratiano De conſecratione diſtinct. 5. cap. Non oportet. & in Aquiſgranenſi Concilio I. cap. 52. *Non oportet Sacerdotem vel Clericum ſine literis proficiſci canonicis, & præter inſſionem Pontificis, &c.* Hinc cõcilium MILEVITANVM ſub Innocentio I. can. 20. *Placuit vt quiſũque Clericus, propter neceſſitatem ſuam, alicubi ad comitatum ire voluerit, formatam ab Epiſcopo accipiat. Quia ſi ſine formata* (id eſt epiſtola) *voluerit pergere, à communione remoueatur. Quòd ſi alicubi ei repentina neceſſitas orta fuerit ad comitatum pergendi, alleget apud Epiſcopum loci eius ipſam neceſſitatem, & de hoc ſcripta eiuſdem Epiſcopi deferat, formatæ autem quæ à Primatibus vel à quibuſcunque Epiſcopis Clericis propriis dantur, habeant diem Paſchæ. Quod ſi adhuc eiuſdem anni Paſcha dies incerta eſt, ille præcedens adiungatur, quomodo ſolet poſt conſulatum in publicis geſtis aſcribi.* Idem omninò & Concilium APRICANVM cap. 73. Hunc autem canonem Concilium PARISIENSE III. allegat & colapſum reſtaurat libro 1. cap. 36. Idem omninò & Clericis & Monachis indicit Concilium AGATHENSE cano. 38. vt infrà dicemus dictione, Monachus, &c. Hinc & Cõcilium AGATHENSE cano. 51. *Preſbytero* (ait) *aut Diacono, vel Clerico ſine Antiſtitis ſui epiſtolis ambulanti, communionem nullus impendat.* Idem Concilium CHALCEDONENSE IV. generale actionis 15. cano. 13. allegatur à Gratiano diſtinct 71. cap. Extraneum. *Extraneum Clericum & Lectorem, extra ciuitatẽ ſuã ſine commendatitijs literis propriæ Epiſcopi, nuſquã penitus liceat miniſtrare.* Idem omninò Concilium EPAVNENSE can. 6. Idem & Concilium TVRONENSE I. cap. 12. Idem quoq; ne longiùs immoremur Conciliũ AVRELIANENSE III. cap. 15. Idem Concilium MELDENSE cap 50. Idem præterea Canon citatur in ſuperiùs memorato Concilio Aquiſgranenſi I. cap. 51. Porrò idem ſtatuit Concilium ANGLICANVM I. cap. 5. vt refert BEDA VENERABILIS lib. 4. Hiſtoriæ Anglicanæ, cap. 5. Idem iniungit & LEO I. epiſt. 83. quæ eſt ad Septimium Atticum Epiſcopum. vide infrà. Clericus Hæreticus, &c. Sic autẽ præfatim Concilium MELDENSE cano. 50. *Preſbyteri vel quilibet Clerici in alterius parochiam ſine formata non recipiatur, neque retineatur, nec etiam miniſtrare ſinantur. Criminantur autem ab omnibus excludantur, & reiiciantur à Parochijs, in quibus cupiunt immorari, vſquequo ad eum reuertantur Epiſcopum à quo aufugiſſe noſcuntur.* Et can. 51. *Qui cum ſenioribus ſuis de alijs prouincijs ad noſtras prouincias veniunt parochias ſine formata, miniſtrare non permittantur. Quam & ſi attulerint, & miniſtrare idonei inuenti fuerint, inſtruantur quàm religioſè atque ſtudioſè ſacrum miniſterium peragant, & in quibus locis illud agere non debeant, & vt excommunicatis nunquam communicent. Clerici verò ſi ab huiuſcemodi hominibus ad ordinandum offerantur, inſtrui debent, vt ad Epiſcopos ex quorum parochijs ſumpti ſunt, eos remittant, & aut ibi ordinentur, aut literas canonicas ab Epiſcopo, ex cuius Diœceſi ſunt, perferant, ſicut canonica docet authoritas.* Idẽ renouat Cõciliũ VORMATIENSE can. 8. & Cõciliũ LATERANENSE ſub Alexandro 3. par. 30. cap. 6. & ipſe ALEXANDER 3. ibidem ad Eboracenſe Epiſcopum: *Clericos alterius Diœceſis abſque literis cõmendatitijs Epiſcopi ſui, niſi pro eis preces aut mandata ſedis Apoſtolicæ receperis, non teneris, nec etiam debes recipere.* Idem & Concilium MOGVNTINVM IV. cap 94. Multò plura vide dictione, Ordo, & Ordinandus, Epiſcopus, & Peregrinus, & ſequentia.

Concilium Vormatienſe. Concilium Lateranenſe ſub Alexãdro III Alexander III.
Concilium Mogutinum. IIII.

Clerici inſtabiles & vagi refrenentur.] Hoc dependet ex ſuperiori, vt ex lectura quiſpiã colligere poterit, verumtamẽ illud addimus, quod Concilium MOGVNTINVM I. ſub Carolo Magno cano. 22. *De clericis vagis ſeu Acephalis, id eſt de his qui ſunt ſine capite, neque in ſeruitio Domini noſtri, neque ſub Epiſcopo, neque ſub Abbate, ſed ſine canonica vel regulari vita degentes, vt in libro Officiorum 2. cap. 3. de eis dicitur, Hos neque inter Laicos ſecularium officiorum ſtudia, neque inter Clericos religio tenet diuina, ſed ſolutos atque oberrãtes ſoluta turpis vita complectitur & vaga, quique dum nullum metuũt, explenda voluptatis ſuæ licentiam ſectatur, quaſi animalia bruta, libertate ac deſiderio ſuo ſeruiunt, habentes ſignum religionis, non religionis officium, Hippocentauris ſimiles, nec equi, nec homines Tales omninò vbicunque inuenti fuerint, Præcipimus vt Epiſcopi ſine vlla mora eos ſub cuſtodia conſtringant canonica, & nullatenus eos amplius ita errabundos, & vagos ſecundum deſideria voluptatum ſuarum viuere permittant. Sin autem Epiſcopi ſuis canonice obedire noluerint, excommunicentur, vſque ad indicium Archiepiſcopi regionis illius. Si autem nec ille eos corrigere valuerit, tunc omninò ſub vinculis conſtringantur vſque ad Synodum, vt ibi eis indicetur, vtrum ad indicium Domini noſtri, aut ad iſtam magnum Synodum adſeruantur ſub cuſtodia publica, &c.* Lege ea quæ ſuperiùs ſcripta ſunt, & ea quæ ſequuntur.

Concilium Mogutinũ I. ſub CaroloMagno.

Clericorum vagi diſcurſus.] Hoc etiam ex ſuperioribus abundanter colligitur, verumtamen ſic ſpecialiùs de diſcurſionibus illorum ſtatuit Concilium CARTHAGINENSE IV. can. 47. *Clericus* (ait) *per plateas & Andronas, niſi certa & maxima officij ſui neceſſitate non ambulet.* Et canone 48. qui allegatur à Gratiano diſtinct. 91. cap. Clericus. *Clericus qui non pro emendo aliquid in nundinis, vel in foro deambulat, ab officio ſuo degradetur.* Hinc & Concilium VALENTINVM Hiſpaniæ ſub Symmacho vel Hormiſda. cano. 5. *Hoc placuit, vt vagus atque inſtabilis Clericus, ſiue etiam in Diaconi miniſterio, vel Presbyteri officio conſtitutus, ſi Epiſcopi à quo ordinatus eſt, præceptis non obedieris, vt in delegata ſibi Eccleſia officium dependat aſſiduum, quouſque in vitio perſeuerit, & communione & honore priuetur.* Eadem ſtatuit Concilium TOLETANVM II. cap. 2. & cætera quæ iam ſuperiùs expreſſa ſunt. Lege ſi placet.

Concilium Carthaginenſ. IIII. cui Auguſtinus ſubſcripſit.
Concilium Valẽtinum Hiſpaniæ.

Clerici Schiſmatici, id eſt, quiſe ab Epiſcopis ſegregant.] CANON APOSTOLORVM 32. *Si quis Presbyter contemnens Epiſcopũ ſuũ, ſeorſum collegerit, & altare aliud erexerit, nihil habẽs quo reprehendat Epiſcopũ in cauſa pietatis & iuſtitiæ, deponatur, quaſi principatus amator exiſtens: Eſt enim tyrannus, & cæteri clerici, quicũq, tali conſentiunt, deponatur. Laici verò ſegregentur. Hæc autem poſt vnam & 2. & 3. Epiſcopi obſecrationem fieri conueniat.* Et Canon 33. *Si quis Presbyter aut Diaconus ab Epiſcopo ſuo ſegregetur, hunc non licere ab alio recipi,*

Canon Apoſtolorum.

Digitized by Google

Vide quot teſtimoniis canones hi confirmetur.

ſed ab ipſo qui eum ſequeſtrauerat, niſi forſitan obierit Epiſcopus ipſe, qui eum ſegregaſſe cognoſcitur. Hic canon confirmatur in Concilio NICAENO I. canone 5. & in Concilio ANTIOCHENO I. vt ſuperius allegauimus. Clerici ſtabiles &c. Hæc etiam conſtitutio relecta eſt ab Aëtio Diacono coram patribus CHALCEDONENSIS Concilij actione 4. & confirmata eſt propter Monachos Ægyptios, qui refugiebant Synodi prædictæ dogmatibus conſentire. Hæc etiam decreta renouauit & confirmauit Concilium CARTHAGINENSIS II. capite 8 & Concilium VORMATIENSE. cap. 66. & allegatur predicti Carthaginenſis Concilij decretum à Gratiano cauſa 11. quæſtione 3. capite Si quis Presbyter. Hinc prætactum Concilium ANTIOCHENVM I. ſub Iulio 1. cap. 5. ſic habet. *Si quis presbyter vel Diaconus, contempto ſuo Epiſcopo, ſeipſum ab Eccleſia ſegregauerit, & priuatum apud ſe collectis populis aliare erigere auſus fuerit, & nihilominus Epiſcopo ſe adhortante, & ſemel & iterum reuocante, inobediens extiterit, hunc modis omnibus deponendum, nec aliquando conſequi curationem, aut proprium honorem recipere ſperet. Quod ſi etiam perſeuerauerit conturbans & contribans Eccleſiam per eam quæ foris eſt poteſtatem, hunc tanquam ſeditioſum corripi oportet.* Idem Concilium HIPPONENSE canone 21. vide & Cœtus illiciti, &c. Hinc & Concilium ROMANVM IV. ſub Symmacho celebratum, *De Clericis qui ſe à Symmachi Papæ prædicto in ſchiſmate ſegregauerant communione, ſtatuit, vt eos ſatisfacientes quidem Epiſcopo ſuo, miſericordia ſubſequatur, & officijs Eccleſiaſticis ſe gaudeant reſtitui, quia Dominus & Redemptor noſter omes perditas ab errore leuatur inuentas. & ſuper profugum filium paternam liberalitatem cœleſtis Mediator accommodat. Quiſquis verò clericorum poſt hanc formam à nobis prolatam quocunque ſacrato Deo loco in Eccleſia Romana Miſſas celebrare præſumpſerit, præter conſcientiam Papæ Symmachi dum viuit, ſtatutis canonicis velut ſchiſmaticus percellatur.* Hinc & Concilium AVRELIANENSE III. canone 2. allegatur à Gratiano diſtinctione 11. cap. Si quis. *Si quis Clericorum (vt nuper multis locis Diabolo inſtigante actum fuiſſe perpatuit) rebelli authoritate ſe in vnum coniuratione intercedente colligerint, & aut ſacramenta inter ſe data, aut chartulam conſcriptam fuiſſe patuerit, nullis excuſationibus hæc præſumptio præuelletur, cum in Synodum ventum fuerit, in præſumptoribus iuxta perſonarum & ordinum qualitatem, à Pontificibus qui tunc in vnum collecti fuerint, vindicetur, quia ſicut charitas ex præceptis Dominicis corde non chartulæ conſcriptione vel coniurationibus eſt exhibenda, ita quod ſupra ſacras admittitur Scripturas, authoritate & diſtrictione Pontificali eſt reprimendum.* Vide latiùs in ſuperioribus annotationibus, & in ſequentibus.

Clerici peregrini.] Vide dictione Peregrinus.

Clerici nil ſine Epiſcopi permiſſione præſumant.] CANON APOSTOLORVM 40. *Presbyteri & Diaconi præter Epiſcopum nil agere pertentent, nam Domini populus ipſi commiſſus eſt, & pro animabus eorum hic reddituros eſt rationem.* Idem omninò ſtatuit DAMASVS I. epiſtola 4. ad Proſperum, & reliquos Epiſcopos Numidiæ, vt reperies allegatum dictione Presbyter. Idem & GELASIVS I. epiſtola 1. ad Epiſcopos Lucaniæ Bruttiorum & Siciliæ cap 30. & vltimo, & allegat Gratianus cauſa 2. quæſtione 2. cap. Quapropter. Idem & ANTIOCHENVM Concilium I. cap. 25. & multa quæ ex ſequentibus magis eluceſcent. vide igitur quod ſequitur.

Concilium Magnum Nicænum.

Concilium Antiochenũ 1.

Concilium Chalcedonenſe 4. general.

Concilium Carthaginẽ 2.

Concilium Vormatiense.

Concilium Antiochenũ 2.

Concilium Hipponense.

Concilium Romanũ 4. ſub Symmacho.

Concilium Aurelianenſe 3. ſub Vigilio.

Canon Apoſtolorum.

Damaſus 1.

Gelaſius 1.

Concilium Antiochenũ 1

Clerici Epiſcopum imitentur in bono.] Concilium TVRONENSE III. ſub Carolo Magno & Leone III. canone 9. *Presbyteri & Diaconi in omnibus ſui Epiſcopi veſtigia ſectentur, & in bonorum morum probitate quæ Epiſcopo ſunt obſeruanda, eadem & ſibi obſeruanda eſſe cognoſcant.* Cõiunge ſequentia.

Concilium Turonenſe 3.

Clerici in omnibus Epiſcopis ſuis obediant.] Vide vocabulum, Obedientia Prælatis exhibenda, & cætera, quia ibi totum reponitur.

Clerici inobedientes.] Vide ibidem.

Clerici non ſe à ſuo Epiſcopo ante ſententiam ſeparent.] Hoc dependet ex ſuperiori annotatione, vbi de Schiſmaticis Clericis tractabatur. Sic nempe addit Concilium CONSTANTINOPOLITANVM V. quod dicitur generale 8. can. 10. *Nullus Clericus ante diligentem examinationem, & Synodicam ſententiam, à communione propriæ Patriarchæ ſe ſeparet, licet criminalem quamlibet cauſam eius ſe noſſe prætendat, nec recuſet nomen ipſius referre inter diuina myſteria. Idem ſtatuimus de Epiſcopis erga proprios Metropolitas, ſimiliter & de Metropolitis circa Patriarchas ſuos. Qui verò contra fecerit, ab omni ſacerdotali operatione, & honore decidat, &c.* Vide quæ ſuperius diximus.

Concilium Conſtantinopolitanum 8. generale.

Clerici fugitiui reuocandi, &c.] Hoc ſuperius etiam ſatis intimatum eſt dum de Clericis vagabundis tractauimus, verùm etiam Cõcilium AGATHENSE canone 46. & allegatur à Gratiano cauſa 11. quæſt. 2. cap. Fugitiui. *Fugitiui domos ſuas aut familias deſerentes, qui etiam ſi reuocati fuerint, non poſſunt teneri ſimili ratione ab Epiſcopo ſi voluerit, aut ſi ita illi meruerint, diſtrahãtur.* De Clericis fugitiuis ab alio Epiſcopo non recipiendis, loco prælegato ſcripſimus. Præterea Concilium ARELATENSE IV. ſub Carolo Magno, canone 24. *Statuimus vt vnuſquiſque Epiſcopus in ſua parochia Presbyteros vel Diaconos diligenter inquirat, & fugitiuos clericos omnes, ad loca ſua redire inbeat, & propriis Epiſcopis aut rectoribus quæ rebus reddantur.* Idẽ omninò Concilij TVRONENSE III. cano. 13. & Concilium MOGVNTINVM I. ſub Carolo Magno canone 31. Idem etiam Concilium PARISIENSE III. libro 3. capite 13. De ijſdem clericis fugitiuis ad hoſtes, vt ſub hac occaſione genti vel patriæ, vel regno poſſint nocere, agit Concilium TOLETANVM 7. & qui eis adhæſerint, conſciiſque fuerint, fugæ eorum. ſtatutum eſt vt omni honoris ſui gradu priuentur, locúmque eorum in quo miniſtrauerant alij continuò perpetim regendum accipiant, de his vide Regnum Princeps, & Reus, & ſuperiora.

Concilium Agathenſe.

Concilium Arelatenſe 4.

Concilium Turonenſe 3.

Concilium Moguntinum 1.

Concilium Pariſienſe 3.

Concilium Toletanum 7.

Clerici de Eccleſia non vi extrahandi.] Vide Eccleſiæ limina, &c.

Clericorum vacatio & exercituum, ſcilicet vt opere manuum & pijs operibus victum quærant.] Hoc multis quidem teſtimonijs poſſet probari, ſed ſuo cuiq; loco multa, quæ vnumquodque vocabulum concernebat, referuata ſunt: quæ autem generaliter mandantur, hîc dicemus. Concilium CARTHAGINENSE IV. cui ſubſcripſit Auguſtinus cano. 51. & allegat Gratianus diſtinctione 91. capite Clericus. *Clericus quantumlibet verbo Dei eruditus, artificio honeſto victum & veſtitum quærat.* & cano. 52. *Clericus victum & veſtimentum ſibi artificiolo, vel agricultura, abſq; officij ſui detrimento, paret.* Et can. 53. ſequitur. *Omnes Clerici qui ad operãdum validiores ſunt, & artificiola,*

Concilium Carthagin. 4.

Actum 18. Epheſior. 4. 1. Corinth. 4. 2. Timoth. 2.

Concilium Colonienſe 1.

Concilium Carthaginenſe

Concilium Turonenſe 1. ſub Leone 1. vel Hilario.

Matth. 5.
Leuit. 24.
Eſai. 11.

1. Corinth. 7.

Romano 8.

Tit. 1.

Concilium Arueruenſe ſub Vigilio 1.

Matth. 5.

Concilium Matiſconenſ. 1.

Concilium Toletanum 4. Epiſcopor. 64. ſub Honorio 1.

Geneſ. 6.
Prouerb. 30.

Clerici iuuenibus ſtrictà de parcenda cuſtodia.

& literas diſcant. Idem iubet Concilium COLONIENSE III. parte ſecunda, capite trigeſimo. *Quibus non ſuppetit ex ſacerdotio, honeſto artificiolo victum quærant, ſicuti Dini Pauli exemplum: Sic tamen, ne ſordidam aliquam artem ſacerdotio ignominioſam exerceant.* Idem priùs Concilium CARTHAGINENSE III. iuſſerat canone 15. vt conſequenter videbimus.

Clericorum vita, conuerſatio, & exercitium quale eſſe debeat.] Huic ſuperiori iunge, & præſentem annotationem, quæ ſic ex Patrum decretis colligitur. Concilium TVRONENSE I. cap. 1. *Primo ergo loco, Sacerdotes & Miniſtri Eccleſiæ, de quibus dictum eſt, Vos eſtis lux mundi: ita in omni ſanctæ conuerſatione ac Dei timore actus ſuos dirigant, vt & diuina poſſint placere clementiæ, & bonum fidelibus præbeant exemplum, per quos nomen Dei blaſphematur: ita illi immortalitatis gloriam conſequentur, per quorum actum nomen Dei benedicitur. Si enim vniuerſis fidelibus, ſecundum Apoſtolicam doctrinam, caſtitas cuſtodienda indicitur, vt qui habent vxores, ita ſint quaſi non habentes, quanto magis Sacerdotes Dei, ac Leuitæ diuino mancipati altario, cuſtodire debent, vt non ſolùm cordis, verùm etiam corporis puritatem ſeruantes, pro plebe ſupplicaturi, preces illorum ad diuinum merentur introire auditum? Quia ſecundum authoritatem Apoſtoli: Qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt, vos autem non eſtis in carne, ſed in ſpiritu.* Et rurſum. *Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil eſt mundum, ſed polluta eſt eorum & mens & conſcientia. Cùm ergo Laico imperetur, vt poſſit orationi vacans & Deum deprecans exaudiri, quanto magis Sacerdotibus vel Leuitis, qui omni momento parati eſſe debent, in omni munditia & puritate ſecuri, ne aut ſacrificium offerre, aut baptizare, ſi id temporis neceſſitas poposcerit, cogantur imperati aut immundi? Qui ſi contaminati fuerint carnali concupiſcentia, quæ fronte excuſabunt?* Quo pudore vſurpabunt? qua conſcientia, quo meritò exaudiri ſe credent? Eadem in dictione, Cœlibatus. Vide. Eiſdem quoque clericis & ebrietatē interdicunt. Vide Ebrietas. & Epiſcopus. Hinc concilium ARVERNENSE ſub Vigilio I. cano. 15. *Epiſcopus Presbyter atque Diaconus, tam ſanctæ conſcientiæ reſplendeant, vt effugiant probitate actuum maledicorum obloquia, & teſtimonium in ſe diuinum implere contendant, quo Dominus ait: Sic luceat lumen veſtrum coram hominibus, vt videant veſtra bona opera, & glorificentur Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.* Idem omninò & verbis non diſſimilibus iniungit Concilium MATISCONENSE I. ſub Gutranno rege, & Pelagio II. cap. 1. Hinc ſic ad propoſitum loquitur Concilium TOLETANVM IV. cano. 22. *Placuit vt quemadmodum amiſtices* (vt dicemus, Epiſcopus vt debeat conuerſari, &c.) *ita Presbyteri atque Leuitæ, quos ſæpè infirmitas aut ætatis grauitas in concluſi ſuo manere non ſinit, vt & ydem in cellulis ſuis teſtes vitæ habeant, vitámque ſuam ſicut nomine, ita & meritis teneant.* Hinc eſt quod ſubſequenti canone 23. ſtatuunt Patres eiuſdem Concilij. & allegatur à Gratiano cauſa 12. quæſt. 1. capite Omnis ætas. *Prona eſt* (inquiunt) *omnis ætas ab adoleſcentia in malum. Nihil enim incertius, quàm vita adoleſcentium. Ob hoc conſtituendum oportuit, vt ſi qui in clero puberes aut adoleſcentes exiſtunt, omnes in vno cenclani atrij commorentur, vt lubrica ætatis annos non in luxuria, ſed in diſciplinis Eccleſiaſticis agant, deputati pro beatiſſimo ſeniori, quem & magiſtrum diſcipline, & teſtem vitæ habeant. Quod ſi aliqui ex his puſilli exiſtunt, ſacerdotali tutella ſineantur, vt & vita eorum à criminibus intacta ſit, & res ab iniuria improborum. Qui autem his præceptis reſultauerint, monaſterijs deputentur, vt vagantes animi & ſuperbi ſcueriori regula diſtringantur.* Vide adhuc infrà Hinc Concilium MOGVNTINVM I. ſub Carolo Magno, Patrum 45. canone 10. *Clerici caſtimoniam immolati corporis perpetuò conſeruare ſtudeant, ſenioribus quoque debitam prabeant obedientiam, neque vllo iactantiæ ſtudio ſe attollant. Poſtremò in doctrina, in lectionibus, Pſalmis, Hymnis, & Canticis exercitio iugi incumbant. Tales enim debent eſſe, qui diuinis cultibus ſe mancipandos ſtudēt exhibere. ſed vt dum ſcientia operam dent, doctrinæ gratiam populis adminiſtrent.* Porrò de vita & honeſtate Clericorum, hîc lege Concilium VIENNENSE ſub Clemente V. & allegatur in Clementinis, titulo de vita & honeſtate Clericorum, capite 1. ſed & Concilium AQVISGRANENSE I. ſub Ludouico Pio Imperatore, capite 94. & reliquis multa tractat de vita & conuerſatione, & exercitio Clericorum, multa Patrum allegans teſtimonia. & potiſſimùm profert HIERONYMVM epiſtola ad Nepotianum. de vita Clericorum, vbi pluta documenta præbentur Clericis, quæ longum eſſet enarrare, ſed quædam ſuis locis reſeruantur. Extat & epiſtola eiuſdem Hieronymi ad Paulinum quam Patres eiuſdem Concilij allegant, cap. 9. vbi ſic loquitur: *Obſecro te vt multitudines hominum, & officia, ſalutationes, & conuiuia, veluti quaſdam catenas fugias voluptatum, ſit vilis tibi & veſperginus cibus, olera & legumina: interdúmque piſciculos pro maximis ducas delitijs. Qui Chriſtum deſiderat & illo pane veſcitur, nō quærit magnopere, quā de pretioſis cibis ſter cus conficiat. Quicquid poſt Gulā non ſentitur, idē tibi ſit quod panis & legumina. Semper in manu tua ſacra ſit lectio: frequenter orandum flexo corpore, & mens erigenda ad Dominum: crebra vigilia: & ventre vacuo ſæpius dormiendum. Rumuſculos & gloriolas, & palpantes adulatores, quaſi hoſtes fuge. Pauperibus & fratribus refrigeria ſumptuum manu propria diſtribue. Humilitatem veſtium tumenti animo non appetas. Secularium & maximè potentum conſortium deuita. Habeto ſimplicitatem columbæ, ne cuiquam machineris dolos: & ſerpentis aſtutiam, ne aliorum ſupplanteris inſidijs. Non multum diſcat in vitio, vel decipere poſſe vel decipi Chriſtianum. Templum verum Chriſti, anima eſt credentis. Illam exorna, illam veſti, illi offer donaria in illa Chriſtum ſuſcipe. Neſcio enim quomodo plus placeat in mundo, qui Chriſto diſplicet.* Idem Hieronymus epiſtola ad Ruſticum: *Si Clericatus titillat te deſiderium, diſce quod poſcis docere, & rationabilem hoſtiam offeras Chriſto, ne miles antequam tyro, ne priùs magiſter ſis, antequam diſcipulus. Volo ergo vt ſine intermiſſione & vigil tibi ſit ſenſus, nec vanis cogitationibus patens. Corpus pariter & animus tendatur ad Dominum. Iram vince patientia, Ama ſcientiam Scripturarum, & carnis vitia non amabis, &c.* Denique epiſtola ad Heliodorum, De differentia Clerici & Monachi ſermocinatur: *Monachum* (ait) *perfectum eſſe, nolle delinquere, eſt, ſed hoc de gradu pulſus pronocabis ad Clericos. Sed alia Monachorum eſt cauſa, alia Clericorum. Clerici paſcunt oues, ego paſtor, &c.* quæ de Sacerdotum & Clericorum authoritate commemorat. Et epiſtola ad Oceanum, Clericos præcipuè de caſtitate admonet. *Quia* (inquit) *prima teſtamenta Clericorum ſæminarum frequentes acceſſus.* de his ſtatú dicemus. Porrò ISIDORVS HISPALENSIS lib. 2. De officijs Eccl. cap. 2 *Clericis lege Patrum ca-*

Concilium Mogunt. 1.

Concilium Vienenſe ſub Clemente 5.

Concilium Aquiſgran 1.

Hieronymus Stridonenſis.

Inſtructio ſaluberrima omnibus viris Eccleſiaſticis.

O ſententia verè aurea!

Differentia Clericorum & Monachorum

Iſidorus Hiſpalenſis.

A B C D E

neant. Quòd ſi in tantum eos immundos & abominabiles iudicauerint, vt nec olera quæ cum carnibus coquuntur, æſtiment comedenda, tanquam non conſentientes huic regulæ, ceſſare eos oportet à miniſterio ſuo & ordine. Idem omnino & Concilium BRACARENSE I. cano. 32. Et Concilium GANGRENSE ſub Syluestro 1. Allegatur à Gratiano diſtinctione 30. capite. Si quis. *Si quis cum, qui carnem, præter ſanguinem, & idolothotum, & ſuffocatum, cum pietate & fide comedit, condemnat tanquam eo quòd ea veſcatur, ſpem non habeat, ſit anathema.* Hunc canonem allegat & Concilium AQVISGRANENSE I. cap. 65. Hinc & Concilium CARTHAGINENSE IV. dum cano. 85. de Baptizandis loquitur. Et allegatur à Gratiano de conſecratione diſtinctione 4. *Baptizandi* (ait) *nomen ſuum dent, & diu ſub abſtinentia vini & carnium, ac manus impoſitione crebra examinati, Baptiſmum percipiant.* De eſu carnium vitando tempore Quadrageſimæ expreſsè iubet Concilium TOLETANVM VIII. canone 9. vt videbimus in vocabulo Quadrageſima. Rogo vt ad illum locum te conferas, quia ibi plura exprimuntur, quæ huic ſeruiunt dictioni: ſicut & in dictione Ieiunium. Huic & Concilium SENONENSE decreto 7. & deſumitur ex Gratiano, de conſecratione diſtinct. 3. capite Ieiunia, &c. *Cæterùm quod ad ciborum delectum attinet* (ait) *& ſi iam olim exoleuerit vetus illa Moſaica legis ſeruitus, quàm vmbram futurorum appellat Apoſtolus, nec iam aliquid communis dicendum ſit aut immundum: nihil tamen ſanctius nihil vtilius potuit inſtitui, quo præueniens carnis laſciuia frenaretur, quàm vt ieiuniorum & ſtatuis ab Eccleſia abſtinentiæ diebus à carnium eſu temperantes, cibis tantùm aridioribus veſceremur. Neque profecto minor eſſe debet apud nos ſacroſanctæ matris Eccleſiæ authoritas, quàm apud filios Rechab morituri Patris imperium, qui ne Patris edictum violarent, à vino perpetuò abſtinuerunt.* Idem omnino & Concilium COLONIENSE III. parte 9. cap. 3. & Concilium MOGVNTINENSE IV. capite 47. vbi omnibus Chriſtianis præcipit, certis diebus ab Eccleſia indictis ab eſu carnium abſtinere, non vt ab immundo quopiam, ſed edomandi corporis cauſa propter animam poſſe, cùm meminerint primos homines, qui carnem nondum guſtauerant, ob vitæ nequitiam diluuij immiſſione deletos: ſed cùm abſtinentia carnis etiam cæterorum ciborum moderationem & perpetuam totius vitæ ſobrietatem coniungant. Hæc nouiſſimum Concilium TRIDENTINVM confirmat ſeſſione 25. quæ fuit 9. ſub Pio 4. capite vltimo. *Paſtores omnes obteſtatur ſancta ſynodus, ea quæ in hoc Concilio & aliis Oecumenicis Conciliis ſtatuta ſunt, fidelibus ſedulo commendant, omnique diligentia vrgent vt illis omnibus & his præcipue ſint obſequentes, quæ ad mortificandum carnem conducunt, vt ciborum delectus & ieiunia, &c.* Et Facultas LOVANIENSIS anno 544. articulo 26. atque PARISIENSIS anno 543 ſub Francisco 1. articulo 24. *Conſtitutiones Eccleſiaſticæ, vt de ieiunio, delectu ciborum, de abſtinentia a carnibus, aliiſque multis vere obligant in foro conſcientiæ, etiam omni ſeclusa ſcandalo, &c.* Reſiduum vide in vocabulis, Ieiunium & Quadrageſima. Lege etiam & necte ſequentia.

Concilium Aquisgranenſ. 1.

Concilium Carthaginenſe 4. cui interfuit S. Auguſtinus, cuius hodie feſtum agimus ſc. anno 1170.

Concilium Toletanum 6.

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato Cancellar.

Actum 10. & 21. Hebr. 10. Coloſſen. 2.

Ierem. 35.

Concilium Coloniense 3. Concilium Moguntin. 4

Concilium generale Tridentinum.

Facultas Louaniensis ſub Carolo 5. Facultas Pariſienſis ſub Franciſco 1.

Ciborum delectus more hæreticorum inhibetur.] Quandoquidem quidam fuerunt Hæretici vt Manichæi, & alij, qui cibos quoſdam immundos arbitrabantur, & ideò ab his tanquam à malo abſtinebant, viſum eſt hic ponere, quid de his Patres ſtatuerint. Verumtamen priùs re-

A colligenda ſunt multa quæ ad hoc pertinentia ſuperiori annotatione poſuimus. Canon. 50. APOSTOLORVM. *Si quis Epiſcopus, vel Preſbyter, vel Diaconus, vel omnino ex ſacerdotali numero, à nuptiis, carnibus, & vino, non propter exercitationem, ſed propter abominationem abſtinet, oblitus quòd omnia valde bona, & quod maſculum & fœmininum fecit Deus hominem, ſed blaſphemans calumniatur opificium, vel corrigatur, vel deponatur, & ex Eccleſia eiiciatur. Similiter & laicus.* Idem omnino IGNATIVS MARTYR epiſtola ad Philippenſes. Hunc autem canonem Martinus Bracarenſis allegat in collectorio ſuo cap. 58. & 57. ſequentem adhuc Canonem APOSTOLORVM LII. *Si quis*

B *Epiſcopus, Preſbyter, vel Diaconus, in feſtis diebus carnem & vinum non ſumit, abhorrens, & non propter exercitationem, deponatur, vt qui habeat iniuſtam conſcientiam propriam, & ſit multis offenſionis cauſa.* His ſubſcribens CLEMENS I. Conſtitutionum Apoſtolicarum libro 6. capite 11. *Omnem* (ait) *creaturam Dei bonam fatemur, nihilque reſpuendum: omnéque quod ad naturæ neceſſitatem pertinens, inſtè ſumitur. id optimum ducimus, omnia enim ſecundum ſcripturam erant valde bona.* Idem adhuc ſemel cap. 14. ſequenti. Hic pulcherrimam narrat hiſtoriam EVSEBIVS CÆSARIENSIS libro 5. capite tertio, ad calcem, & poſt illum NICEPHORVS CALLISTVS libro quarto, etiam

C Eccleſiaſticæ hiſtoriæ capite 18. *Alcibiades* (ait Euſebius) *erat quidam in numero eorum, qui pro Chriſto vincti tenebantur. Hic vitam ſatis arduam gerebat, nihil cibi volens accipere, ſed tantùm ſale, & pane, cum aqua victitabat. Cumque hunc vitæ rigorem vellet etiam in carcere poſitus obtinere, Attalo poſt primam confeſſionem ſuam, quam in amphitheatro confeſſus eſt, renelatur, quod non recte, faceret Alcibiades, creaturis Dei & ipſe non vti, & aliis formam ſcandali non derelinquere. Quibus cognitis Alcibiades cœpit omnia cum gratiarum actione percipere, quia quæ reuelabat illi Spiritus vt doceret, & huic, vt ſequeretur, idem ſpiritus perſuadebat.* Aduerte hîc, bone lector, quòd non facit locus hic, contra ciborum

D delectum, quem tot authoritatibus ſuperiùs roborauimus, modò rectè intelligatur. Nam ſuperiùs ex eodem Euſebij volumine patuit, quòd ſancti martyres tunc etiam abſtinebant ab eſu carnium. Verùm quoniam Alcibiades, cùm cæteris ſanctis incluſus, exemplo erat cæteris Chriſtianis, & ſcandali formam, vt hic dicitur, præbuiſſet, ſi non de omnibus, cibis guſtaſſet (credidiſſent enim cum cauteriatam habere conſcientiam) ac propterea abſtinere à cibis, quos Deus creauit, vt faciunt Hæretici: ideo diuina reuelatione admonitus, & communibus cibis ſumpſit: hoc idem BASILIVS MAGNVS monachos

E ſuos, qui aliàs erant abſtinentiſſimi, facere docet, quoties in tale tempus inciderent, in quo ſcandali occaſionem præbere poſſent. Lege, eundem in regulis fuſius diſputatis, interrogationem 18. Et hæc eſt doctrina Apoſtolica ad Romanos decimo quarto: & primo Corinthiorum 8. Et hinc eſt quod perſtringit hæreticos IRENÆVS LVGDVNENSIS libro 1. contra hæreſes Valentini & ſimilium cap. 1. qui indifferenter Idolothyta manducabant, nihil inquinari ab his putantes. Sed & de legalibus cibis olim Iudæis interdictis, agit TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS epiſtola ad fideles. De cibis Iudaicis, vbi (cùm tamen ante delectum ciborum, quem Eccleſiæ traditio obſeruat, commendaſſet.), *Conſtat* (inquit)

Canon Apoſtolorum.

Ignatius Martyr

Martinus Bracarenſis.

Canon Apoſtolorum.

Clemens 1.

Euſebius Cæſarienſis.

Nicephorus Callisti.

Obſeruatio hiſtoriæ notetur.

Baſilius Magnus.

Irenæus Lugdunenſis.

Tertullianus Carthaginenſ.

Digitized by Google

quit) *omnia iſta ſuis eſſe benedictionibus reddita iam lege ſinita, nec ad ſolemnitates ciborum eſſe redeundum, quas & certa imperauerat cauſa, & iam ſuſtulis libertas Euangelica, manumiſſione remota.* Húcque pertinere dicit, quod ait Apoſtolus 1. Timot. 4. conquerens de his qui venturi erant, vt prohiberent nubere, & abſtinere à cibis quos Deus creauit, &c. Tum ſubdit: *Qui per eſcas Dominum colit, propè eſt, vt dominum habeat ventrem ſuum. Cibus (inquam) verus & ſanctus & mundus eſt, fides recta immaculata conſcientia, & innocens anima. Quiſquis ſic paſcitur, Chriſto conuiuit, ſalis epulator, conuiua eſt Dei: iſtæ ſunt epulæ quæ Angelos paſcunt, iſta ſunt menſæ quæ martyres faciunt.* Et infrà: *Sed non ex hoc ſtatim, quia libertas ciborum conceſſa, luxuria permiſſa eſt, nec quia liberaliùs nobiſcũ Euãgelium geſſit, continentiam ſuſtulit. Non (inquam) ex hoc ventri procuratum eſt, ſed ciborum forma monſtrata eſt, oſtenſum eſt quid iuris eſſet, non quo in gurgitem cupiditatis iretur, ſed quo legis ratio redderetur. Sumẽda enim ſunt ea ſola, quibus animus noſter melior reddatur. Et licet in Euangelio per omnia ciborum redditus nobis vſus ſit, tamen intelligitur redditus, ſed cum legẽ frugalitatis, & continentiæ. Cauendum eſt, ne quis licentiam iſtam putet imantum profuſam, vt ad immolata ſimulachris poſſit accedere, &c.* Vide infrà. Sed & eadem CLEMENS ALEXANDRINVS libro 2. Pædagogi, capite 1. & libro 2. Stromatum, non longè à fine. Hinc etiam AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 30. contra Fauſtum Manichæum, capite 5. & libro 31. capite 2. & libro 32. capite 13. multa de delectu ciborum obſeruando, & more hæreticorum vitando diſſerit, lege ſi curioſus es, & inuenies verum eſſe quod dico. Idcirco autem pertranſeo, quia prolixior eſt. Et ELEVTHERIVS I. epiſtola prima, ad Galliæ prouincias: *Neceſſarium iudicauimus vos inſtruere, vt eſcas quas vitare audiuimus, irrationabiliter non reſpuatis. Sciũ (fratres) Legiſlatorem docuiſſe: Omnia quæ creauit Deus, erant valde bona. Et ipſa per ſe Veritas ait: Non quod intrat in os, coinquinat hominem, ſed quod exit de ore. Vnde conſtat non debere refutari eſcas communes, quas Deus ad cibos tribuit fidelibus ſuis. Et in actis Apoſtolorum de mundis eſcis ita legitur: Quod Deus purificauit tu ne commune dixeris.* Hinc etiam Concilium TOLETANVM I. in expoſitione Symboli contra Priſcillianiſtas: *Si quis dixerit vel crediderit carnes animum, ſeu pecudum, quæ ad eſcam date ſunt non tantùm pro caſtigatione hominum, vel corporum abſtinendas, ſed execrandas eſſe, anathema ſit.* Propterea VIGILIVS I. epiſtola 1. quæ eſt ad Eutherium ſiue Eleutherium Epiſcopum, capite 1. eos execratur, qui ita ſe ſub abſtinentiæ ſimulatæ prætextu ab eſcis carnium videtur ſubmouere, vt hoc execrationis potius animo, quàm deuotionis probentur efficere: *In qua re (ait) quia nefandiſſimis Manicheis eſſe conſimiles approbantur, inſtè Patrum venerabilium conſtitutis, ab hac ſuperſtitione ſub anathematis ſunt interminatione prohibiti, quando aliquid ciborum, contagione carnium credunt eſſe pollutum, quia de his omnibus quæ ad humanum victum miſericordia Dei contulit, nihil catholicis eſſe indicatur immundum. Sic enim Titum doctor gentium Paulus admonet: Omnia munda mundis, coinquinatis autem, & infidelibus nihil eſt mundum, &c. Similiter ad Timotheum de his cauendis erroribus prædicat. In nouiſſimis (inquit) temporibus diſcedent quidam à fide cauteriatam habentes conſcientiam, abſtinentes à cibis, quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione, &c. Hoc igitur venerabilium Patrum conſtituta, ſpecialiter eos cenſuerunt eſſe damnandos, qui cum carnibus abſtinerent, ea quoque credebant eſſe vitanda, quæ carnibus fuiſſe videbantur admixta. Nam & ipſe Dominus præmonuit dicens: Non quod intrat in os coinquinat hominem, &c. Quapropter nec abſtinentiam Deo placitam reprobamus, nec eos qui execrantur Domini creaturam recipimus in noſtra ſocietate.* Hinc & Concilium BRACARENSE I. capite 14. *Si quis immundos putat cibos quos Deus in vſum hominum dedit, & non propter afflictionem ſui corporis, ſed quaſi immunditiam putans, ita abſtineat ab eis, vt nec olera cocta cum carnibus præguſtet, ſicut Manichæus, & Priſcillianus docuerunt, anathema ſit.* Et capite 32. ſtatuit ſub pœna excommunicationis, vt ad vitandam hanc hæreſim, quicunque in clero cibo carnium non vteretur, Olera cocta cum carnibus præguſtare cogerentur, alias officio priuandi, tanquam de hæreſi ſuſpecti. Hæc omnia repetit MARTINVS BRACARENSIS Epiſcopus, in collectorio ſuo, capite 58. & allegãtur à Gratiano, diſtinctione 30. capite Si quis, &c. Lege quod ſuperiùs iam expreſſum eſt, & in dictione, Quadrageſima, & Ieiunium, & ſequentia.

Cibis vetitis non vtendum.] Hæc ſufficiẽter ſuperioribus annotationibus inueniuntur expoſita. Verùm ne locus vacuus remaneat, ſic TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS epiſtola ad Fideles de cibis Iudaicis. *Cauendũ eſt, ne quis licentiam Euangelicam (leue ſuperiori annotatione quod præcedit) putet imantum profuſam, vt ad immolata ſimulachris poſſit accedere. Quantum enim ad creaturam Dei pertineat, omnis munda eſt: ſed cum damonijs immolata fuerit, inquinata eſt tandiu, quandiu ſimulachris offeratur. Quod mox atque factum eſt, non eſt iam Dei, ſed idoli. Quæ dum in ciborũ ſumitur, ſumentem damonio nutrit, non Deo communicat illum ſimulachro reddendo, non Chriſto, vt merito faciunt, & Iudæi, quorum ciborum ratione perſpecta, & conſilio legis conſiderato, & Euangelicæ gratiæ beneficio cognito, & temperantiæ rigore ſeruato, & ſimulachris immolatorum inquinamento repulſo, regulam veritatis per omnia cuſtodientes, Deo gratias agere debemus per Ieſum Chriſtum, &c.* Idem CLEMENS ALEXANDRINVS libro 2. Stromatum ad calcem. Et LEO I. epiſtola 77. quæ eſt ad Nicetam Aquileienſem Epiſcopum, capite 5. *De his autem Chriſtianis qui inter eos à quibus fuerant captiuati, immolatitijs cibis aſſeruntur eſſe polluti, conſultationi charitatis tuæ hoc etiam reſpondendum eſſe credimus, vt pœnitentiæ ſatisfactione purgentur, quæ non tam temporis longitudine, quàm cordis compunctione penſanda eſt. Et ſine hoc terror extorſerit, ſine fames ſuaſerit, non dubitetur abolendum, cum huiuſmodi cibis pro metu aut indigentia, non pro religionis veneratione ſit ſumptus.* Idem epiſtola 90. ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum capite 18. *Qui conuiuio ſolo Gentilium, & eſcis immolatitijs vſi ſunt, poſſunt ieiunijs, & manus impoſitione purgari, vt deinceps ab Idolothytis abſtinentes, ſacramentorum Chriſti poſſint eſſe participes. Si autem aut idola adorauere, aut homicidijs, vel fornicationibus contaminati ſunt, ad communionem eos (niſi per pœnitentiam publicam) non oportet admitti.* Sed & abundantiùs CANON APOSTOLORVM 62. prohibet, ne aliquis ſacerdotum carnes comedat in ſanguine ipſorum vel quod à feris captum, vel morticinum: quod confirmat Concilium A-

Hæc attende.

Clemens Alexandrinus 2.

Auguſtinus Hipponẽſis, cuius die quo hæc ſcribebã, celebrabatur feſtum, anno 1570.

Eleutherius 1.

Geneſ. 1. Matthæi 15. Actuum 10.

Concilium Toletanum 1.

Vigilius 1.

Titum 1.

1. Timoth 4.

Matth. 15.

Concilium Bracarenſe 1.

Nunc non reformidatur eẽ ſura, quia ſine differentia lautioribus omnes epulis expletur.

Tertullianus Carthaginenſ.

Clemens alexandr. Leo.

Vt illi expiandi, qui carnes comederint idolis immolatas.

Concilium Aurelianenſ. 4.

RELIANENSE II. cap 20. Et AVRELIANENSE IV. capite 16. vide & lapſus. Hinc Bonifacio Moguntinenſi Archiepiſcopo interroganti, an liceret poſt crucis benedictionem de eſcis immolatitijs edere, GREGORIVS III. epiſtola ad eundem 4. reſpondit illud Apoſtoli: *Si quis dixerit, quia hoc immolatitium eſt, nolite edere propter eum qui indicauit, & propter conſcientiam.* Plura de his habes locis ſuperiùs allegatis. Ideò ne differas legere & ſequentia.

Gregorius 3.

Cibus parcè ſumendus.] Hoc ſuperioribus ſat exprimitur annotationibus, nec eſſet hîc quippiam annotandum, niſi pulcherrima occurreret ſententia IVSTINI MARTYRIS epiſtola ad Zenam, & Serenum fratres: *Cibus* (inquit) *ſumendus non ad voluptatem, ſed vt viuendo aliquibus ſimus vtiles. Quod ſi quando nos egeſtas apprehenderit, contenti ſimus rebus tenuibus.* Et infrà: *Vinum nec ad ebrietatem bibatur quotidie, nec vt aqua, requiratur. Nam vtrumque Dei creatura eſt: ſed aqua neceſſaria, vinum autem ad curam corporis, &c.* Vide latiùs dictione, Ebrietas. His iunge quod ſuprà ex libro TERTVLLIANI CARTHAGINENSE ad fideles, De cibis Iudaicis expreſſum eſt, & alios doctores.

Iuſtinus Martyr. Verba ſunt.

Tertullianus Carthaginenſ.

CIRCVNCISIO.

Clemens 1.

Circunciſio prohibetur Chriſtianis, déque ceſſatione eius.] CLEMENS I. libro ſexto, Conſtitutionum Apoſtolicarum capite 11. *Neque verò vna cum Iudæis circuncidimur, ſcientes veniſſe eum cui repoſitum eſſet, & per quem cuſtodirentur generationes expectationem Gentium, Ieſum Chriſtum ex Iuda orium de Ieſſe florem, cuius imperium ſuper humerum eius.* Et capite 12. ſubiungit: *Sed quoniam tunc hæreſis magnas ad decipiendum vires videbatur habere, totáque Eccleſia in periculo verſabatur, nos duodecim cum conueniſſemus Hieroſolymis, vna cum Iacobo fratre Domini, deliberabamus quid faciendum eſſet: viſumque eſt ipſi, & Preſbyteris, ſermonibus doctrina alloqui populum. Etenim quidam à Iudæa Antiochiam profecti, docebant fratres, affirmantes, niſi circunciderentur ſecundum morem Moſis, alioſque ritus quos ille præceperat, ſeruarent, ſaluos fieri non poſſe. Cùm ergo ſeditio quæſtióque non parua commota eſſet, & fratres qui erant Antiochiæ, cognouiſſent nos conueniſſe, vt de hac requareremus, miſerunt ad nos viros fideles, & ſacrarum literarum peritos, vt de hac quæſtione cognoſcerent. Qui cùm ad nos veneruntnunciarunt nobis, quæ in Antiochia Eccleſia quærebantur, oportere circunciſi, aliáſque cæremonias ſeruare.* Tum Petrus narrat, quæ ſibi reuelata ſunt è cœlo, in conuerſione Cornelij quæ Actuum decimo habentur. Et ſubinfertur: *Tùncque viſum eſt nobis Apoſtolis, & Epiſcopo Iacobo, atque Presbyteris cum vniuerſa Eccleſia, delectos ex nobis viros mittere, vna cum Barnaba, & Paulo Gentium Apoſtolo Tarſenſi, & Iuda cognomento Barſabbano, ac Sila, viris præcipuis inter fratres ſcriberéque Epiſtolam eorum manu his verbis: Apoſtoli, & Presbyteri, & fratres, hæc qui ſunt Antiochiæ, in Sicilia, & Syria, fratribus ex Gentibus ſalutẽ. Quoniam audiuimus quod quidam ex nobis conturbauerunt vos ſermonibus, peruertentes animas veſtras his quæ non mandauimus, viſum eſt nobis in vnum cõgregatis, delectos viros ad vos mittere, cum dilectis noſtris Barnaba, & Paulo, hominibus qui animas ſuas tradiderunt pro Domino noſtro Ieſu Chriſto, pro his quæ ſignificaſtis. Miſimus etiam cum his Iudam, & Silam, qui verbis eadem vobis referent. Viſum eſt enim Spiritu ſancto, & nobis, nihil plus imponi vobis oneris, quam horum neceſſariorum, vt abſtineatis ab idolothytis ſanguine ſuffocato, & fornicatione à quibus ſi continebimini, bene ageris, valete. Atque epiſtolam quidem miſimus, nos verò per aliquot dies manſimus Hieroſolymis ſimul deliberantes quæ ad communẽ vtilitatem, & ad corrigendas res pertinebant.* Porrò cur data ſit circunciſio, & cur ceſſauerit IVSTINVS MARTYR ſic Tryphonem in Dialogo alloquitur: *Circunciſio carnalis Abrahamo in ſignum data fuit, vt ab aliis Gentibus, & à nobis diſcerneremini, & vt vobis ſolis calamitates incumberent, quas nunc iuſtè patimini, vt agri veſtri ſint deſerti, oppida deleantur incendio, fruges vobis inſpectantibus ab hoſte deuorentur, & nemo veſtrum audeat aſcendere Hieroſolyma. Non eſt enim aliud diſcrimen inter vos, & mortales cæteros, præter carnis circunciſionem. Nemo enim veſtrum (vt opinor) perfricta fronte negabit, Deum præuidiſſe prouidéréque futura, & cuique præparare quo dignus eſt. Ergo vobis quoque hæc meritò acciderunt: Occidiſtis iuſtum illum, & Prophetas eius antea. Nunc quoque nos, qui ſperamus in eum, & in omnipotentem rerum factorem Deum, à quo miſſus eſt, vilipenditis, & quantum in vobis eſt, notatis ignominia, execrando in veſtris ſynagogis, quotquot in Chriſtum credunt. Nec enim poteſtis nobis manus cruentas iniicere, cohibiti metu Imperatorum: quoties autem potuiſtis, hoc etiam perpetraſtis, &c.* Et infrà: *Lauamini ergo nunc & repurgamini, eximite ex animis veſtris malitiam. Talo vobis lauacrum, & veram circunciſionem Deus imperat. Veſtra verò carnalis circunciſio, non omnibus eſt neceſſaria, ſed vobis ſolis, vt quod iam dixi calamitates præſentes feratis. Nam neque perſationes illas inutiles, quas in piſcinis, & aquis putealibus fiunt, recipimus. Nihili enim ſunt, collata ad hoc vita lauacrum. Idèo clamat ipſe Deus: Me dereliquiſtis fontem viuum, & fodiſtis vobis ciſternas perfractas, quæ aquam continere nequaquam poterunt. Vos in carne circunciſi, opus habetis noſtra circunciſione. Nos hac contenti, non deſideramus illam alteram, quæ ſi fuiſſet, vt vos exiſtimatis, neceſſaria, Deus Adamum præputiatum non finxiſſet. Nec Abelis dona in præputio carnali offerentis victimas dignatus fuiſſet aſpicere, Nec Enochum æquè præputiatum comprobaſſet, qui nuſquam comparabat, quia Deus eum tranſtulerat. Loth incircunciſus euaſit è Sodomis, deducentibus eum ipſis Angelis, & Domino. Noe humani generis inſtaurator, licet incircunciſus, tamen cum liberis arcam intrauit. Incircunciſus erat Melchiſedech ſacerdos altiſſimi, cui etiam Abrahamus decimas obtulit, primus carnaliter circunciſus, & ab illo benedictionem accepit, ſecũdum cuius ordinem, æternum ſacerdotem Deus ſe velle inſtituere prædixit per Danidem. Vobis igitur ſolis neceſſaria fuit iſta circunciſio, vt ex populo fieret nõ populus, & ex gente nõ gens, iuxta Oſea vaticinium.* Et paulò pòſt: *Quapropter, mi Trypho, tibi & his, qui volunt fieri proſelyti, occlamarem ego diuina verba, quæ ex illo viro audiui: videtis quod elementa non feriantur, nec agunt feſtum Sabbatho? manete vt nati eſtis. Nam ſi ante Abrahamum non erat opus circunciſione, nec ante Moſen Sabbathis, ſitiſque ac victimis, ne nunc quidem opus eſt poſtquam volente Deo, ſine peccato ex genere Abrahami, de virgine Ieſus Chriſtus natus eſt. Etenim Abraham ipſe nondum circunciſus, propter fidem qua Deo credidit, iuſtificatus eſt, & benedictionem accepit ab eo, vt & Scriptura docet: Circunciſionem verò in ſignum, non ad iuſtificationem, vt Scripturis & rei veritati credendum eſt.*

Iuſtinus Martyr.

Ratio ceſſationis & inſtitutionis circunciſionis.

Clemens 1.

Exhortatio ad Iudæos vt reſipiſcant.

Epiſtola Apoſtolorũ ad Antiochenos.

Geneſ. 49. Eſaiæ 9. Hic loquuntur vnanimes Apoſtoli.

Actuum 15.

Geneſ. 3. & reliquis.

Pſal. 109.

Oſeæ 1.

Genes. 17.

Docet sacramentũ circuncisionis imperfectũ, eò quod fœminis non conferretur.

Quid per octauum diem circũcisione præsignabatur.

Itaque meritò dictum est de illo populo: *Anima, quecunque non circumcidetur octauo die, exterminabitur è suo genere. Præterea cum non possit fœmininum genus carnalem circunciſionem assumere, satis apparet in signum datam circunciſionem, non tanquam opus iuſtitiæ. Quidquid enim ad iuſtitiam virtutémque pertinet, etiam fœminis Deus dedit, vt ex aquo seruare possent. Nunc videmus masculini corporis formam, differre à fœmineo, tamen quantum ad hec attinet, neutrum conferi iuſtum iniuſtúmve, ſed propter pietatem ac iuſtitiam. Possem & illud manifeſtis argumentis euincere, quòd per hãc octauam diem Deus myſticè ſignificabat, eam esse potiorem ſeptima. Sed ne videar nunc ſermonis diuerticula quærere, clara voce moneo vos, vt intelligatis ſanguinem illum circunciſionis iam ſupernacuum, & ſanguini ſalutari nos credere. Aliud nunc teſtamentum, & alia lex è Sion prodiit. Ieſus Chriſtus omnes eos, qui volunt, circuncidit, iuxta priſca præſagia, cultris lapideis, vt exoriatur gens inſita, populus tenax fidei, cupidus veritatis, & in pace perſeuerans, &c.* Et infrà: *Sic præceptum circunciſionis, quæ ab omnibus nuper natis exigitur octauo die, figura erat vera circunciſionis, reſecantis errorem atque malitiam, per eum qui à mortuis reſurrexit vna ſabbatorum die, Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum. Vna enim ſabbatorum manens, prima omnium vocatur. Octaua, in orbem recurrente numero, non obſtante, quod prima maneat.* Eadem omninò de circunciſione, & eius effectu, ſcribit & IRENÆVS LVGDVNENSIS libro 4. contra hæreſes, cap. 30. Et TERTVLLIANVS capite 1. libri aduerſus Iudæos, legem naturalem commendans, eadem penè docet quæ & Iuſtinus: plures ſcilicet, in naturali lege abſque circunciſione iuſtificatos, & circunciſionem datam in ſignum, non ad iuſtificationem, quod infinitis, & authoritatibus, & rationibus probat. *Dari* (inquit) *habebat circumciſio, ſed in ſignum: vnde Iſrael in nouiſſimo tempore dignoſci haberet, quando ſecundum ſua merita in ſanctam ciuitatem ingredi prohiberetur, ſecundum verba Prophetarum. Sicut ergo circunciſio carnalis, qua temporalis erat, imbuta eſt in ſignum populo contumaci. Ita ſpiritalis circunciſio eſt in ſalutem populo obaudienti, vt Hieremias aſſeuerat: Circuncidimini Deo, & circũcidite præputium cordis veſtri, &c. Quòd autem obiciunt Iudæi, maximũ periculũ eſſe, ſi præputiũ carnis quis nõ circuncideritcum ob eã cauſam pene Moyſi filium & Sephoræ ab Angelo ſuffocatus eſt, eò quòd non eſſet octaua die circunciſus: norint quòd vnius infantis coacta circunciſio, non poteſt legem vniuerſo populo circunſcribere, & legem præcepti condere in ſalutem. Nam prouidens Deus, quod hanc circunciſionem in ſignum, non in ſalutem eſſet daturus populo Iſrael. Idcirco filium Moyſi ducis futuri inſtigat circuncidi, vt cum cœpiſſet per eum populo dare præceptum circunciſionis, non aſpernaretur populus, videns exemplum iſtud in Iudicio ſilium iam celebratum.* Idem & libro 1. contra Marcionem, vbi de epiſtola ad Galatas diſſerit, notam ſeruitutis circunciſionem legalem vocat. Hinc & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 3. Epiſtolarum, epiſtola 8. eſt autem & aliorum Epiſcoporum numero 66. ad Fidum Preſbyterum. *Quòd in Iudaica circunciſione carnali* (ait) *octauus dies obſeruabatur, ſacramentum eſt in vmbra atque in imagine ante præmiſſum, ſed viuente Chriſto in veritate completum. Nam quia octauus dies, idem poſt ſabbathum primus dies futurus erat, quo Dominus reſurgeret, & nos viuificaret, & circunciſionem nobis ſpiritalem daret, hic dies octauus, id eſt, poſt ſabbathum primus, & Dominicus præceſſit in imagine, qua imago ceſſauit ſuperueniente poſtmodum veritate, & data nobis ſpiritali circunciſione. Propter quod neminem putamus, a gratia conſequenda impediendum eſſe, ea lege qua iam ſtatuta eſt, nec ſpiritalem circunciſionem impediri carnali circunciſione debere. ſed omnem omnino hominem admittendum eſſe ad gratiam Chriſti, cùm & Petrus in Actibus Apoſtolorum loquatur & dicat: Dominus dixit mihi, neminem communem dicendum & immundum.* Vide & Baptiſmus. *Cæterum ſi homines impedire aliquid ad conſecutionem gratiæ poſſet, magis adultos & proiectos, & maiores natu poſſent impedire peccata graniora. Porrò autem, ſi etiam grauiſſimis delictoribus, & in Deum multùm antè peccantibus, cum poſtea crediderint, remiſſio peccatorum datur, & à Baptiſmo atque gratia nemo prohibetur, quanto magis prohiberi non debet infans, qui recens natus nil peccauit, niſi quod ſecundum Adam carnaliter natus, contagium mortis antiqua prima natiuitate contraxit, qui ad remiſſionem peccatorum accipiendam hoc ipſo facilius accedit, quòd illi remittuntur non propria, ſed aliena peccata? Et idcirco* (frater chariſſime) *hæc fuit in Concilio noſtra ſententia, à Baptiſmo atque à gratia Dei, qui omnibus miſericors, & benignus, & pius eſt, neminem per nos debere prohiberi. Quod cum circa vniuerſos obſeruandum ſit atque retinendum, tum magis circa infantes ipſos & recens natos obſeruandum putamus, qui hoc ipſo de ope noſtra ac de diuina miſericordia plus merentur, quòd in primo ſtatim natiuitatis ſuæ ortu plorantes aoſlentes, nihil aliud faciunt, quam deprecantur.* Idem omninò ſtatuit Concilium CARTHAGINENSE III. cano. 48. Idem etiam AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 6. contra Iulianum. *Non ob aliud* (ait) *credendum eſt antiquis Patribus hoc diuinitus fuiſſe præceptum, vt octauo die circunciderent paruulum, niſi ad ſignificãdam regenerationem, quæ fit in Chriſto, qui poſt diem ſeptimum ſabbathi, quo die iacuit in ſepulchro, traditus propter delicta noſtra, ſequenti, id eſt, octauo hebdomadis die reſurrexit propter iuſtificationem noſtram, &c.* multa. Potuiſſem & alios doctores hìc proferre, ſed hæc ſufficiant. Vide dictione, Baptiſmus, &c. nam & GREGORIVS NAZIANZENVS oratione in ſanctum Lauacrum apertè denunciant, quòd circunciſio, quæ poſt octauum diem fiebat, deſignabat, Baptiſmum infantium accellerari debere, ſi periculum aliquod imminet. *Melius eſt enim* (inquit) *nondum rationis compotes ſanctificari, quam non ſignatos & initiatos vita excedere, &c.* Diximus in dictione, Baptiſmus paruulis conferendus Adidi locum, ſi plura noſſe cupis.

Ireneus Lugdunenſis.

Tertullianus Carthag.

Occulta ratio circuncifionis data in ſignũ.

Hieremiæ 4. Obiectio Iudæorum refutatur.

Cyprianus Carthaginenſ. & Patres 66.

Hæc diligenter obſerua.

Concilium Carthagin. 3.

Auguſtinus Hipponenſis.

Gregorius Nazianzenus.

Baptiſmus parulorum aſtruitur.

CLERICVS.

Clericus vnde denominetur.] Quia plura ſumus in ſequentibus & diuerſa de Clericis dicturi, priùs videndum eſt, quid velit hoc vocabulum. Patres Cõcilij AQVISGRANENSE I. ſub Ludouico Imperatore, cap. 99. De diuerſis officijs differentes cum ad Clerici definitionem deueniunt, proferunt ISIDORVM HISPALENSEM lib. 2. De officijs Eccleſiaſticis, ita ſcribentem: *Omnes qui in Eccleſiaſtici miniſterij gradibus ſunt ordinati, generaliter cleri nominantur. Cleros autem vel clericos huic appellatos doctores noſtri dicunt, quia Matthias ſorte electus eſt, quem primũ per Apoſtolos legimus ordinatum: ſic & omnes quos illis temporibus Eccleſiarum Princeps ordinabant, ſorte eligebant. Nam Cleros, ſors interpretatur, vnde & hereditas, græcè cleronomia appellatur, & hæres cleronomei. Proinde ergo clericos vocari aiunt, eò quòd in ſorte he-*

Concilium Aquiſgran. 1.

Iſidorus Hiſpalenſis.

Actum 1.

Nume 1 18.

Deuter. 18.

Pſal. 15.

Hieronymus Stridonenſis.

Concilium Coloniense 3.

Admonitio in ſequentem annotationem.

Concilium Laodicenum.

Concilium Agathenſe.

Concilium Aquiſgran. 1.

Clemens 1.

Conſtantino-politanū 3. concilium dictum 6. generale ſub Conſtantino 4. Pogonato.

reditatis Domini dentur, vel pro eo quod ipſe Dominus ſors eorum ſit, ſicut de eis ſcriptum eſt loquente Domino: Ego hæreditas eorum. Vnde oportet, vt qui Deum hæreditate poſſident, abſque vllo impedimento ſeculi Deo ſeruire ſtudeant, & pauperes ſpiritu eſſe contendant, vt congruè illud Pſalmi dicere poſſint: Dominus pars hæreditatis meæ. Hinc & de exercitio & vita Clericorum inferiùs dicemus. Eadem de Clericis & eorum denominatione in medium producunt ex HIERONYMO STRIDONENSI epiſtola ad Nepotianū, Patres Cōcilij COLONIENSIS III. parte 2. cap. 1. & 2. nec eſt opus toties eadem repetere. Adde quòd in ſequentibus hæc omnia lucidiora fient. Nota interim nos ſub hoc vocabulo omnes Eccleſiaſticos viros, ſcilicet, Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos Sacerdotes, Diaconos, & Subdiaconos, & omnes reliquos, vſque ad nouiſſimum in Eccleſia gradum (licet ſub ſpeciali vocabalo Status & Officiū vniuſcuiuſq; gradus contineatur) generaliter ſimul cōplecti, qui clericali munere funguntur. Itaque de Clericis quidem inferioribus, qui Eccleſijs miniſtrant licet ſpecialiùs, tamen ne quis tergiuerſetur, ſciat nos de omnibus Eccleſiaſticis loqui, & ad omnes hoc ſpectare quod à Patribus decernitur, ſpecialiter vbi de moribus & virtutibus, & conuerſatione agitur. Hæc præmiſſa ſint.

Clericorum ordo diſpoſitus.] De ordinandis clericis nō hîc loquimur, ſed reſeruamus vocabulo, Ordinandus, &c. ſed loquimur hîc de ordine quem debent ſinguli clerici ſecundum officia & dignitates in Eccleſia tenere. De quibus ſic ſtatuit Concilium LAODICENVM canone 20. & allegatur à Gratiano diſtinct. 93. cap. Non oportet. *Non oportet* (ait) *Diaconum coram Preſbytero ſedere, ſed iuſſione Preſbyteri ſedeat. Similiter autem & Diaconus honor habeatur ab obſequentibus, id eſt, à Subdiacono, & omnibus Clericis.* Idē ſtatuit Concilium AGATHENSE cano. 65. Hic porrò canon allegat Concilium AQVISGRANENSE I. cap. 77. hinc in eodem Concilio Laodiceno canone 56. ſtatuitur vt cuncti ſuum honorem ſecundum gradus & merita recipiant: & allegatur à Gratiano diſtinct. 65. cap. non oportet. *Non oportet* (ait) *Preſbyteros ante ingreſſum Epiſcopi ingredi & ſedere in tribunalibus, ſed cum Epiſcopo ingredi & ſedere in ſubſellijs, niſi forſitam infirmitate detineantur, vel proficiſci ſit Epiſcopus peregre.* Plura vide, Epiſcopus, & in dictione, Ordo in Eccleſia. Quia melius eſt, vt huic loco reſeruetur, vide ſequentia.

Clerici quales debeant eligi.] CLEMENS I. epiſtola 2. quæ eſt ad fratrem Domini Iacobum, & allegatur à Gratiano diſtinct. 23. cap. Tales. *Tales ad miniſterium eligantur Clerici, qui dignè poſſint Dominica ſacramenta tractare. Melius eſt enim Domini ſacerdoti paucos habere miniſtros, qui poſſunt dignè opus Dei exercere, quàm multos inutiles, qui eum grauem ordinatori adducant.* Et infrà: *Nemo Clericorum ſacramenta diuina negligenter contrectet. Ideóque tam iuuenes, quàm ſenes de omni cōuerſatione ſua, & conuerſione & pœnitentia valde eſſe ſolicitos oportet, ſatiſque agere vt hæc condignè agant, & de reliquo ornent tam Clerici, quàm ſeculares animas ſuas ornamentis dignißimis, dogmatibus ſcilicet veritatis, decore pudicitiæ, ſplendore iuſtitiæ, candore pietatis, aliiſque omnibus, quibus cōptam eſſe decet rationabilē mentem.* Vide latiùs. Ordinādi probētur, &c. Hinc & Cōcilium CONSTANTINOPOLITANVM III. dictum 6. generale canone 33. contra illos qui delati ſint in quibuſdam prouincijs more Iudaico, illos ſolos eligere in clericos, qui ex genere erant ſacerdotali. Statuit, vt deinceps non liceat his, qui volunt aliquos ad clerum adducere, ad eius cui manus impo.itur genus reſpicere, ſed examinantes an digni ſint ex poſitis in ſacris canonibus decretis, eos in cleri catalogum referre, & Eccleſiaſticè promouere ſiue ſint ex maioribus ſuis ſacerdotibus ſiue non. Idem ſtatuitur de Epiſcopis in generali Concilio 7. Niceæ habito, vt ſuo loco dicemus. Hinc & Concilium LATERANENSE ſub Innocentio III. cui Patres 1215. affuerunt, cap. 30. ſic loquitur. *Graue nimis eſt & abſurdum, quod quidam prælati Eccleſiarum, cum poſſint viros idoneos ad Eccleſiaſtica beneficia promouere, aſſumere non verentur indignos, quibus nec morum honeſtas, nec literarum ſcientia ſuffragatur, carnalitatis ſequentes affectum, non iudicium rationis. Vnde quanta Eccleſijs damna proueniant, nemo ſanæ mentis ignorat. Volentes igitur huic morbo mederi præcipimus vt prætermiſſis indignis aſſumant idoneos, qui Deo & Eccleſijs velint, & valeant gratum impendere famulatum. Fiatq; de hoc in prouinciali Concilio diligens inquiſitio annuatim, ita quòd qui poſt primam & ſecundam correctionem fuerit repertus culpabilis, a conferendis beneficijs per ipſum Concilium ſuſpendatur, inſtituta in eodem Concilio perſona prouida & honeſta, quæ ſuppleat ſuſpenſi defectum in beneficijs conferendis, & hoc ipſum circa capitula quæ in eis deliquerint, obſeruetur. Metropolitani verò delictum ſuperioris iudicio relinquatur, ex parte Concilij nunciandum. Vt autem hæc ſalubris prouiſio, pleniorem conſequatur effectum, huiuſmodi ſuſpenſionis ſententia prater Romani Pontificis authoritatē, aut proprij Patriarchæ, minimè relaxetur, vt in hoc quoque quatuor Patriarchales ſedes honorentur.* Vide plura Ordinandis, & Electio, atque Epiſcopus, &c.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. omnium generalius, cui affuerunt patres innumeri ex omni orbis plaga.

Clericorum præficiendorum ætas.] Vidēdum hîc eſt vocabulum, Ordinandus. Vbi de Ordinandorum ætate tractatur, & Beneficium, &c. verùm ne hîc in vacuum tranſeamus, ſic ſtatuiſſe legitur ſuper huiuſmodi negotio Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III. parte 1. cap. 3. vt iam credo in dictione Beneficia, repoſuimus pro parte Inferiora (inquit) miniſteria. &c.

Concilium Lateranen. ſub Alexandro 3.

Clerici ſtabilesin ſuis Eccleſijs permaneāt, nec valeant ſine licentia ad aliū locū tranſmigrare.] CANON APOSTOLORVM XV. *Si quis presbyter, aut Diaconus, aut quilibet de numero Clericorum, relinquens proprium parochiam, pergat ad alienam, & omnino demigrans, præter Epiſcopi ſui conſcientiam, in aliena parochia cōmoretur, hunc vlteriùs miniſtrare non patimur, præcipuè ſi vocatus ab Epiſcopo, redire contempſerit, in ſua inquietudine perſeuerans. Verumtamen tanquam laicum ibi communicet.* Idem omninò ſtatuit hinc Cōcilium NICAENVM I. cano. 15. *Propter multas perturbationes, & frequentes tumultus ſeditionum, quæ fieri ſolent placuit omni modo iſtam abſcindi conſuetudinem, ſi contra regulam repertus fuerit in aliquibus partibus de ciuitate ad ciuitatem tranſire, vel Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel Clericus. Si quis verò poſt hæc ſtatuta ſancti huius Concilij tale aliquid agere tentauerit, infringetur omni genere huiuſcemodi conatus, & reſtituetur propriæ Eccleſiæ, in qua vel Epiſcopus, vel Presbyter, aut Diaconus ordinatus eſt.* Hunc canonem allegat Concilium AQVISGRANENSE I. cap. 43. & Gratianus cauſa 7. quæſt. 1. capite Non Oportet. Idem omninò ſtatuit & Concilium ANTIOCHENVM ſub Iulio I. canone 3. & al-

Canon Apoſtolicus.

Concilium Nicænum 1. generale ſub Conſtantino Magno.

Concilium Aquiſgran. 1.

Concilium Antiochenū. 1.

legat

legat Gratianus cauſa 7. quæſtio.1. capite Si quis Preſbyter, &c. *Si quis Presbyter, vel Diaconus, vel quilibet Clericus, deſerta ſua Eccleſia ad aliam tranſeundum eſſe crediderit, & ibi paulatim tentet, quò migrauit, perpetuò manere, vlterius miniſtrare non debet, præſertim ſi ab Epiſcopo ſuo ad reuertendum fuerit exhortatus. Quod ſi & poſt euocationem ſui Epiſcopi non obedierit, ſed inobediens perſeuerauerit omnibus modis ab officio ſuo depoſui debet, nec aliquando facultatem habeat ad Eccleſiaſticum ordinem reddendi, ſi verò propter hanc culpam depoſitum alius Epiſcopus ſuſceperit, & ipſe a communi Synodo arguatur tanquam Eccleſiaſtica iura diſſoluens.* Hic canon citatur in præfato Concilio Aquiſgranenſi I. capite 71. & à Martino Bracarenſi in Collectorio ſuo cap. 34. Hinc Concilium LAODICENVM cano.4. & allegatur à Gratiano De cõſecratione diſtinctione 5 cap. Non oportet & à præfato Cõcilio Aquiſgranenſi 1.cap.52. *Non oportet Sacerdotem vel Clericum ſine literis proficiſci canonicis.* Et canone 43. additur. *Præter iuſſionem Pontificis.* Canone verò 43. *Non oportet* (ait) *miniſtros* (alia editio Subdiaconos) *vel breui tempore ab vſibus deeſſe, & orationi vacare, &c.* Hic canon 42. & 43. citatur in præfato Aquiſgranenſi Concilio, cap. 81. Eadem & Concilium CHALCEDONENSE IV. generale, can. 3. Clericos in Eccleſia conſtituros non licere alterius ciuitatis Eccleſiæ deputari, ſed permanere illic in qua miniſtrare ab initio deputati ſunt, extra illos, ſcilicet, qui amiſſis proprijs prouincijs, ex neceſſitate in alienam Eccleſiam tranſierunt. *Si quis verò poſt hanc definitionem Clericum aly Epiſcopo competentem ſuſcepit, placuit extra communionem fieri, & eum qui ſuſceptus eſt, & qui ſuſcepit, donec Clericus, qui exceſſit ad propriam reuertatur Eccleſiam.* Idem præcipit & canone 20. & canone 25. Prætereà eadem omninò in multis concilijs ſtatuuntur, quæ breuitatis cauſa nõ allegamus, quia vanũ eſt ſepius eadem repetere. Si igitur curioſus eſt Lector poterit legere. Similia iubent Concilium EPAVNENSE I. canone 5 Concilium ARELATENSE I. canone 21. & allegatur à Iuone Carnotenſi libro 3. ſuorum decretorum. Idem & Concilium ARELATENSE II. canone 13. & ARELATENSE III. cap. 4. *Qui in quibuſdam,* (ait) *locis ordinati fuerint miniſtri, in ipſius locis perſeuerent, &c.* Hinc & Concilium CARTHAGINENSE V. canone 12. *Nulli Clerico ſit liberum diſcedere ab Epiſcopo ſuo, & alteri Epiſcopo cõmunicare, niſi forte ei quem Epiſcopus alius libenter habeat, de hæreticorum ſchiſmate deſcendentem, & ad fidem Catholicam reuertentem. Si qui autem de Catholicis diſceſſerint, & in communione eorum, vel palàm vel occultè, cùm eis qui vel excommunicati ſunt, vel per ſententiam iam notati fuerint imuenti habeant illorum, ad quos ire voluerint, etiam in damnatione conſortium.* Vide & Monachus. Hinc & LEO I epiſtola 84. quæ eſt ad Niceram Aquileienſem Epiſcopum. *Illam partem Eccleſiaſticæ, quæ olim à ſanctis Patribus & à nobis ſæpe decretum eſt, vt nec in Presbyteratus gradu, nec in Diaconatus ordine, nec in ſequenti officio Clericorum, ab Eccleſia ad Eccleſiam, cuique tranſire ſit liberum, vt iu integrum renoces, admonemus. Et vnuſquiſque non ambitione illectus, non cupiditate ſeductus, non perſuaſione hominum deprauatus, ibi vbi ordinatus eſt, perſeueret. Ita vt ſi quis ſua quærens, non quæ Ieſu Chriſti, ad plebem & Eccleſiam ſuam redire neglexerit, & ab honoris priuilegio, & a communionis vinculo habeatur extraneus.* Idem omninò ſtatuit Concilium HISPALENSE II. cap. 3. & Concilium VERVENSE ſub Pipinio rege cap. 12. omninò ſuperioribus decretis conformãs. vnde ſic ait: *Clericos in Eccleſia militantes, ſicut iam conſtitutum eſt, nõ licere in alterius ciuitatis Eccleſia, vel in poteſtate Laicorum militare, ſed ibidem permanere, in qua principio miniſtrare meruerunt, exceptis eos qui amiſſa patria ad aliam Eccleſiam pro neceſſitate venerunt. Qui verò Epiſcoporum aut Laicorum, poſt hoc conſtitutum, alterius Eccleſiæ Clericum ſuſceperit, niſi ad excuſandum rationabiliter ſe præparauerit, placuit à communione ſuſpendi, & eum qui ſuſcepit, & qui ſuſceptus eſt quouſque clericum, qui tranſlatus eſt, fecerit ad ſuam reuerti Eccleſiam.* Idem Cõcilium CONSTANTINOPOLITANVM III. quod eſt 6. generale in Trullo ſub Conſtantino IV. celebratum, capite 17. ſtatuit & Concilium CONSTANTINOPOLITANVM IV. quod 8. generale dicitur, cap. 10. Idem & de Presbyteris ſpecialiter ſtatuitur in Concilio AQVISGRANENSE II. vide Presbyter. Hinc & adhuc Cõciliũ CHALCEDONENSE IV. generale actio. 15. canone 5 allegatur à Gratiano cauſa 7. quæſt. 1. capite Præter eos. *De his* (ait) *qui tranſmigrant de ciuitate in ciuitatem, Epiſcopis aut Clericis placuit, vt canones qui de hac re a ſanctis Patribus ſtatuti ſunt, propriam habeant firmitatem.* Hic canon allegatur in Concilio TRIBVRIENSI capite 28. Idem & ſtatuit Concilium TVRONENSE I. cap. vndecimo. *Si quis* (ait) *clericus abſque Epiſcopi ſui permiſſu, derelicta Eccleſia ſua ad alium ſe tranſferre voluerit locum, alienus à communione habeatur.* Idem & GELASIVS I. epiſtola 1. ad Epiſcopos Lucaniæ, Bruttiorum, & Siciliæ capite 25. Idem reperies adhuc inferiùs, Clerici vagabundi, &c. Idem & Concilium MELDENSE I. capite 49. Hinc & memoratum Concilium HISPALENSE II. cap. 3. *Conqueſtus eſt Cambra, Iulicenſis Epiſcopus, coram Patribus de quodam ſuo clerico Paſſando, qui de Eccleſia ſua cultu, in qua dicatus ab exordijs infantiæ fuerat, ad Eccleſiam Corinthenſem ſe contulerat. De quo ſtatutum eſt, vt ſine dilationis obiectu, proprio reformaretur Epiſcopo. Scribit enim in lege mundiali, de Colonis agrorum C. de Agri. & Cenſ. & Colo. libro 11. & pluribus legibus peculiariter autè I. Cum ſatis, vt vbi eſſe quiſque iam cœpit, ibi perduret, non aliter & de clericis qui in agro Eccleſiæ operantur, canonum decreto præcipitur, vt ibi permaneant vbi eſſe cœperunt. Ideoque placuit, vt ſi quis Clericus, miniſterijs Eccleſiæ propriæ deſtitutis, ad aliam tranſitum fecerit, compellente ad quem fugerit Sacerdote, ad Eccleſiam quam prius incoluerat, remittatur. Qui verò cum ſuſceperit, nec ſtatim ſine vllo miſſu exceptionis ad propriam Eccleſiam remittendum elegerit, quandiu eum reſtituat, communione ſe priuatum agnoſcat. Deſertorem autem Clericum, cingulo honeris atque ordinis ſui exutum, aliquo tempore monaſterio religari conuenit ſicq. poſtea in miniſterio Eccleſiaſtici ordinis reuocari. Nam non poterit in talibus peruagationis aboleri licentia, niſi fuerit in eis propter correctionem diſciplinæ ſubſecuta cenſura.* Idem Concilium NICAENVM II. quod eſt 7. generale cap 10 decretorum. Hinc iam ſuperius memoratum & allegatur decretum Niceni I. Concilij allegat Concilium AQVISGRANENSE I. ſub Ludouico Imperatore, cap. 45. atque in hunc modum loquitur: *Quicunque temere ac periculoſe neque timorem Dei pra oculis habentes, nec agnoſcentes Eccleſiaſticam regulam, diſcedunt ab Eccleſia ſibi commiſſa, Presbyteri, aut Diaconi, aut quicunque ſub regula prorſus exiſtunt, hi nequa- bunt, in aliam Eccleſiam recipi, ſed omnio*

Concilium Laodicenum.

Concilium generale Chalcedonenſe 4

Concilium Epaunenſe.

Concilium Arelatenſe 1. 2. & 3.

Concilium Carthagin. 5.

Leo 1.

Concilium Hiſpalenſe 2.

Concilium in palatio Verum celebratum.

Concilium Conſtantinopolitanũ 3. quod dicitur 6. generale

Concilium Conſtantinopolit. 4. quod eſt 8. generale.

Concilium Aquiſgranenſe 1.

Concilium Chalcedonen. generale 4.

Concilium Triburenſe.

Concilium Turonenſe 1.

Gelaſius 1.

Concilium Meldenſe

Concilium Hiſpalenſe 2. Hoc attende.

Concilium Nicenũ quod eſt generale 7.

Concilium Aquiſgran. 1. cap. 41.

tem conuenit, illius imponi, vt ad ſuas parochias reuertantur? Quod ſi non fecerint, oportet eos communione priuari. Si quis autem ad alium pertinentem audaſter inuadere, & in ſua Eccleſia ordinare tentauerit, non conſentiente Epiſcopo, a quo diſceſſit is, qui regula mancipatur, ordinatio huiuſmodi irrita comprobetur. Idem ſtatuit Concilium SARDICENSE IV. cap.18. vt allegat prædictum Aquiſgranenſe Concilium cap.55. Idem etiam ſtatuit & Concilium AFRICANVM, vt allegat præfatum Concilium cap.57. Idem & LEO I. epiſtola 82. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum cap.9. vt allegat memoratur Aquiſgranenſe Concilium cap. 58. ſed omnia ſuis locis reſeruata ſunt. Idem præterea ſtatuit Concilium PARISIENSE III. lib. lib.3 cap.13. & Concilium VORMATIENSE cano.19. *Placuit, vt ſine in miniſterio Diaconi, vel Presbyteri officio aliquit conſtitutus exiſtat, ſi Epiſcopi, a quo ordinatus eſt, præceptis non obedierit, vt in delegata ſibi Eccleſia officium dependat, quouſque in vitio permanſerit, & communione & honore priuetur.* Hæc omnia iterū renouat Concilium TRIBVRIENSE cano.17. & Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III. parte 30.cap.6. vbi ſic idem Alexander ſcribit Eboracenſi Epiſcopo: *Clerici qui beneficium Eccleſiaſticum poſſident, non valeant ad aliam Eccleſiam tranſmigrare nec recipi.* Vide & Beneficia.&c. Idem cum ſuperioribus Cōcilium TRIDENTINVM nouiſſimum generale, dicit ſeſſione 23 quæſt.7. ſub Pio IV. cap.16. Decreti reformationis. Vide Ordo,& ſequentia.

Concilium Sardicenſe.

Concilium Africanum Leo I.

Concilium Pariſienſe III. Concilium Vormatienſe.

Concilium Triburienſe. Concilium Lateranēſe ſub Alexādro III

Concilium Tridentinum generale.

Clericum alienum ſine licentia nullus audeat retinere, nec ordinare.] De hoc ſufficienter dicemus, in dictione, Ordines conferre in alterius Diœceſi non licet. vide ergo. Prætereà in ſuperiori annotatione omnia hæc complexi ſumus tamen quod adhuc deeſt. ſic ſupplemus. CANON APOSTOLORVM XVI. *Epiſcopus, apud quem moratos Clericos de ſua Eccleſia fugientes conſtituerit, ſi contra eos decretam ceſſationem pro nihilo reputans, tanquam clericos forte ſuſceperit, velut magiſter inquietudinis communione priuetur.* Idem omninò CHALCEDONENSE Concilium IV. generale. cap.23.& 20. & memoratum Aquiſgranenſe 1. lege ſupra. Hinc Concilium CARTHAGINENSE I. ſub Syluestro vel Marco I. cano.5. *Statuimus non licere Clericum alienum ab aliquo ſuſcipi, ſine literis Epiſcopi ſui, neque apud ſe retinere, nec Laicum ſibi vſurpare de plebe aliena, vt eum ordinet ſine conſcientia eius Epiſcopi de cuius plebe eſt.* Hoc & ſanctiſſimum Concilium SARDICENSE cap.16.18,& 19. ſtatuit vt nemo alterius plebis hominem vſurpet. ſed ſi fortè erit neceſſarius. petat à collega ſuo & per conſenſum habeat. Idem ſtatutum eſt de communicantibus. Vide communio.&c. Idem ſtatuit Concilium ANTIOCHENVM I. capite 13. & cap. 20. Idem Concilium CARTHAGINENSE III. canone 21.& allegatur à Gratiano diſtinctione 71. cap. Clericū alienum.& canone 44. eiuſdem, Epiſcopus quidam Epigonius conqueritur. Iulianum quendam Epiſcopum clericum ſuum ita retinuiſſe. ſine ſuo cōſenſu, quapropter ſtatutum eſt, niſi idem Iulianus redderet clericum Epigonio, ſeparatus exciperet iudicium. Atq; idem generaliter de omnibus ſtatutum eſt ad petitionem victoris Epiſcopi. vide plura dictione, Memorata, Ordo. ex Concilio TAVRINENSI can.2. Hinc & in Concilio A- CANO cap.21. ad petitionem eiuſdē vt cre- ij. qui conqueſtus eſt præfatum Iulia-

Canon Apoſtolorum.

Chalcedonenſe Concilium IV.

Concilium Carthaginenſe I. ſub Marco I.

Concilium Sardicenſe.

Concilium Antiochenū I. Concilium Carthaginenſe III cui Auguſtinus interfuit.

Concilium

num quēdam, quem ab adoleſcentia educauerat, baptizauerat & lectorem ordinauerat, & eúdem in ſua Diœceſi arreptum & detentum Diaconum ordinaſſe, incōſulto & contēpto Epigonio, quod Patres prædicti Concilij confeſſi ſunt iniquè & indignè factum. & condemnauerunt eum, ſi non reſtitueret prædictum clericum Epiſcopo ſuo & plebi & cum ſatisfactione pœniteret contumacię ſuæ, ſeparatus ab Epiſcopis exciperet iudicium. Idem omninò pro ſimili cauſa leguntur ſtatuiſſe Patres TOLETANI II. Concilij, cap.2. *Durum eſt* (inquiunt) *vt quem alijs rurali ſenſu a ſqualore infantiæ exuit, alium ſuſcipere ac vendicare præſumat.* Hinc & SYRICIVS I. epiſtola 4. quæ eſt ad Africanos Epiſcopos, eſtq; & Concilij ROMANI ſub eodem 80. Patrum. quæ & lecta eſt in Concilio TELENSI cap. igitur 6. huius epiſtolæ: *Nullus* (ait) *de aliena Eccleſia clericum ordinare vſurpet,* quod & poſtea confirmat INNOCENTIVS I. epiſt. 2. quæ eſt ad Victricium Rhoromagenſem Epiſcopum, cap.7. vt allegat etiā Gratianus diſtinct. 71. cap. De aliena. & MARTINVS BRACARENSIS in collectorio ſuo, cap.7. Hinc LEO I. epiſtola 81. quæ eſt ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum, cap.9. & allegatur à Gratiano cauſa 19. quæſt. 2. Alienum. *Alienum Clericum inuito Epiſcopo ipſius nemo ſuſcipiat, nemo ſolicitet, niſi fortè ex placito charitatis id inter dātem accipientémque conueniat. Nam grauis iniuria rem eſt, qui de fratris Eccleſia, id quod eſt vtilius aut pretioſius, audet vel allicere, vel tenere. Itaque ſi intra prouinciam res agatur, tranſfugam clericum ad ſuam Eccleſiam Metropolitanus redire compellet. Si autem longius proceſſit, tui præcepti authoritate reuocabitur, vt nec cupiditati, nec ambitioni occaſio relinquatur.* Hic canon renouatur in Concilio TRIBVRIENSI cap.28. Idē ſtatuit CANON APOSTOLORVM XXXIII. vt infrà allegabimus, Clericus Schiſmat.&c. & eadem conſtituit poſteà Concilium AVRELIANENSE V. ſub Pelagio I. cap.5. ſcilicet. vt nullus Clericum ſub qualibet conditione, ſine conceſſione Epiſcopi, ſibi audeat vendicare: aliàs Epiſcopus ille, vel quilibet ſuſpendatur. Hinc & Concilium VENETICVM ſub Leone I. cap.10. *Clericos quoque ab Epiſcopis ordinatos, ſine perm ſſu eorum, à quibus fuerant ordinati, promouere ad ſuperiorem aliquem ordinem non præſumant, ne concordiam fraternam iniuria illata contaminet.* Hinc Concilium VALENTINVM Hiſpaniæ I. can 6. *Nullus alienum Clericum ſecundum decreta Canonum, ſine conſenſu Epiſcopi ſui audeat ordinare. Sed nec vllum ſanctorum ſacerdotum quiſquam ordinet, qui localem ſe futurum primitus non ſpoponderit, vt per hoc nullus a regula vel diſciplina Eccleſiaſtica, deuiare permittatur impunè.* Idem omninò Concilium AVRELIANENSE III. can.15. vt in dictione Epiſcopus recenſebitur. Idem etiam ſtatuiſſe legitur celebratum ſub Vigilio I. Concilium ARVERNENSE cap.10. & hinc eſt quòd Seuerus Antiochenus, & qui ei adhæſerat, Ioannes quidam Tyrius accuſatur apud magnam Synodum V. generalem Conſtantinopoli habitā, vt ex epiſtola EPIPHANII TYRII Epiſcopi, & Coepiſcoporum eius ad eundem Synodum actione 1. directa liquet. Seuerus quidem, quòd præſumpſerit alienos Clericos canonicè ligatos, à proprijs Epiſcopis ad ipſū cōfluentes excipere & ordinare. vt alias dicemus. dictione Excommunicatus,&c. Hin & Conciliū BRACARENSE I. cano.26. *Placuit vt nullus Epiſcopus Clericum alterius ordinare præſumat, ſicut &*

Toletanum 2. Concilium.

Syricius I.

Concilium Romanum ſub Syricio 1. Concilium Telenſe.

Innocentius I.

Martinus Bracarenſis. Leo 1.

Concilium Triburenſe. Canon Apoſtolorum.

Concilium Aurelianenſe 5. ſub Pelagio I.

Concilium Venetic um.

Concilium Valentinū Hiſpaniæ I.

Concilium Aurelianenſe 3.

Concilium Aruernenſe.

Epiphanius Cyrius.

Concilium Bracarenſe I.

antiqui Canones vetuerũt, nisi forte signata ipsius Episcopi scripta susceperit. De his plura in dictione Episcopus in alterius Diœcesi nil præsumat, &c. Idẽ omninò etiam prohibuit Concilium CABILONENSE I. cano. 13. Idem & Concilium CONSTANTINOPOLITANVM V. quod 8. generale dicitur, cano. 23 vt dicemus dictione Episcopus in alterius Diœcesi, &c. Vide Ordo. & sequentia.

Concilium Cabilonens. I
Concilium Constantinop. 5o

Clerici vagabundi refrenentur, nec alicubi recipiantur sine literis.] Hoc ex superiori dependet. Ideò quod hîc minus deerit ex illa supplendum est. sicut quod in præcedenti ex ista & sequentibus. Itaque Concilium LAODICENVM sub Damaso, cano. 41. & allegatur à Gratiano De consecratione distinct. 5. cap. Non oportet. & in Aquisgranensi Concilio I. cap. 52. *Non oportet Sacerdotem vel Clericum sine literis proficisci canonicis, & præter iussionem Pontificis, &c.* Hinc cõcilium MILEVITANVM sub Innocentio I. can. 20. *Placuit vt quicũque Clericus, propter necessitatem suam, alicubi ad comitatum ire voluerit, formatam ab Episcopo accipiat. Quia si sine formata (* id est epistola *) voluerit pergere, à communione remoueatur. Quòd si alicubi ei repentina necessitas orta fuerit ad comitatum pergendi, alleget apud Episcopum loci eius ipsam necessitatem, & de hoc scripta eiusdem Episcopi deferat, formata autem quæ à Primatibus vel à quibuscunque Episcopis, Clericis propriis dantur, habeant diem Paschæ. Quod si adhuc eiusdem anni Paschæ dies incerta est, ille præcedens adiungatur, quomodo solet post consulatum in publicis gestis ascribi.* Idem omninò & Concilium AFRICANVM cap. 73. Hunc autem canonem Concilium PARISIENSE III. allegat & colapsum restaurat libro 1. cap. 36. Idem omninò & Clericis & Monachis indicit Concilium AGATHENSE cano. 38. vt infrà dicemus dictione Monachus, &c. Hinc & Cõcilium AGATHENSE cano. 51. *Presbytero (* ait *) aut Diacono, vel Clerico siue Antistitis sui epistolis ambulanti, communionem nullus impendat.* Idem Concilium CHALCEDONENSE IV. generale actionis 15. cano. 13. allegatur à Gratiano distinct. 71. cap. Extraneum. *Extraneum Clericum & Lectorem, extra ciuitatẽ suã sine commendatitijs literis proprij Episcopi, nusquã penitus liceat ministrare.* Idem omninò Concilium EPAVNENSE can. 6. Idem & Concilium TVRONENSE I. cap. 12. Idem quoq; ne longiùs immoremur Conciliũ AVRELIANENSE III. cap. 15. Idem Concilium MELDENSE cap 50. Idem præterea Canon citatur in superiùs memorato Concilio Aquisgranensi I. cap. 51. Porrò idem statuit Concilium ANGLICANVM I. cap 5. vt refert BEDA VENERABILIS lib. 4. Historiæ Anglicanæ, cap. 5. Idem iniungit & LEO I. epist. 83. quæ est ad Septimium Atticum Episcopum. vide infrà. Clericus Hæreticus, &c. Sic autẽ præsertim Concilium MELDENSE cano. 50. *Presbyteri vel quilibet Clerici in alterius parochiam sine formata non recipiatur, neque retineatur, nec etiam ministrare sinantur. Criminantur autem ab omnibus excludantur, & reiiciantur à Parochijs, in quibus cupiunt immorari, vsquequo ad eum reuertantur Episcopum à quo aufugisse noscuntur.* Et can. 51. *Qui cum senioribus suis de alijs prouincijs ad nostras prouincias venium parochias sine formata, ministrare non permittantur. Quam & si attulerint, & ministrare idonei inuenti fuerint, instruantur quàm religiosè atque studiosè sacrum ministerium peragant. & in quibus locis illud agere non debeant, & vt excommunicatis nunquam communicent. Clerici verè si ab huiusmodi hominibus ad ordinandum offerantur, instrui debent, vt ad Episcopos ex quorum parochijs sumpti sunt, eos remittant, & aut ibi ordinentur, aut literas canonicas ab Episcopo, ex cuius Diœcesi sunt, perferant, sicut canonica docet authoritas.* Idẽ renouat Cõciliũ VORMATIENSE can. 8. & Cõciliũ LATERANENSE sub Alexandro 3. par. 30. cap. 6. & ipse ALEXANDER 3. ibidem ad Eboracense Episcopum: *Clericos alterius Diœcesis absque literis cõmendatitijs Episcopi sui, nisi pro eis preces aut mandata sedis Apostolica receperis, non teneris, nec etiam debes recipere.* Idem & Concilium MOGVNTINVM IV. cap 94. Multò plura vide dictione, Ordo, & Ordinandus, Episcopus, & Peregrinus. & sequentia.

Concilium Vormatiense. Concilium Lateranense sub Alexãdro III Alexander III.

Concilium. Moguntinum. IIII.

Clerici instabiles & vagi refrenentur.] Hoc dependet ex superiori, vt ex lectura quispiã colligere poterit, verumtamẽ illud addimus, quod Concilium MOGVNTINVM I. sub Carolo Magno cano. 22. *De clericis vagis seu Acephalis, id est, de his qui sunt sine capite, neque in seruitio Domini nostri, neque sub Episcopo, neque sub Abbate, sed sine canonica vel regulari vita degentes, vt in libro Officiorum 2. cap. 3. de eis dicitur. Hos neque inter Laicos secularium officiorum studia, neque inter Clericos religio tenet diuina, sed solutos atque oberrãtes soluta turpis vita complectitur & vaga, quique dum nullum metuũt, explendæ voluptatis sue licentiam sectãtur, quasi animalia bruta, libertate ac desiderio suo feruntur, habentes signum religionis, non religionis officium, Hippocentauris similes, nec equi, nec homines. Tales omninò vbicunque inuenti fuerint, Præcipimus vt Episcopi sine vlla mora eos sub custodia constringant canonica, & nullatenus eos amplius ita errabundos, & vagos secundum desideria voluptatum suarum viuere permittant. Sin autem Episcopis suis canonice obedire noluerint, excommunicentur, vsque ad iudicium Archiepiscopi regionis illius. Si autem nec ille eos corrigere valuerit, tunc omninò sub vinculis constringantur vsque ad Synodum, vt ibi eis indicetur, vtrum ad iudicium Domini nostri, aut ad istam magnum Synodum adseruantur sub custodia publica, &c.* Lege ea quæ superiùs scripta sunt, & ea quæ sequuntur.

Concilium Mogvntinũ I. sub CaroloMagno.

Clericorum vagi discursus.] Hoc etiam ex superioribus abundanter colligitur, verumtamen sic specialiùs de discursionibus illorum statuit Concilium CARTHAGINENSE IV. can. 47. *Clericus (* ait *) per plateas & Andronas, nisi certa & maxima officij sui necessitate non ambulet.* Et canone 48. qui allegatur à Gratiano distinct. 91. cap. Clericus. *Clericus qui non pro emendo aliquid in nundinis, vel in foro deambulat, ab officio suo degradetur.* Hinc & Concilium VALENTINVM Hispaniæ sub Symmacho vel Hormisda. cano. 5. *Hoc placuit, vt vagus atque instabilis Clericus, siue etiam in Diaconi ministerio, vel Presbyteri officio constitutus, si Episcopi à quo ordinatus est, præceptis non obedierit, vt in delegata sibi Ecclesia officium dependat assiduum, quousque in vitio perm. anserit, & communione & honore priuetur.* Eadem statuit Concilium TOLETANVM II. cap. 2. & cætera quæ iam superiùs expressa sunt. Lege si placet.

Concilium Carthaginens. IIII cui Augustinus subscripsit.

Concilium Valentinum Hispaniæ.

Clerici Schismatici, id est, quiſe ab Episcopis segregant.] CANON APOSTOLORVM 32. *Si quis Presbyter contemnens Episcopũ suũ, seorsum collegerit, & altare aliud erexerit, nihil habẽs quo reprehendat Episcopũ in causa pietatis & iustitiæ, deponatur, quasi principatus amator existens: Est enim tyrannus. & cateri clerici, quicũq; talis consentiunt, deponatur. Laici verò segregentur. Hæc autem post vnam & 2. & 3. Episcopi obsecrationem fieri conueniat.* Et Canon 33. *Si quis Presbyter aut Diaconus ab Episcopo suo segregetur, hunc non licere ab alio recipi,*

Canon Apostolorum.

& literas discant. Idem iubet Concilium COLONIENSE III. parte secunda, capite trigesimo. *Quibus non suppetit ex sacrdotio, honesto artificiolo victum quærant, sicuti Diui Pauli exemplum: Sic tamen, ne sordidam aliquam artem sacerdotio ignominiosam exerceant.* Idem priùs Concilium CARTHAGINENSE III. iusserat canone 15. vt consequenter videbimus.

Concilium Colonienſe 3.

Concilium Carthaginenſe

Clericorum vita, conuersatio, & exercitium quale esse debeat.] Huic superiori iunge, & præsentem annotationem, quæ sic ex Patrum decretis colligitur. Concilium TVRONENSE I. cap. 1. *Primo ergo loco, Sacerdotes & Ministri Ecclesiæ, de quibus dictum est, Vos estis lux mundi: ita in omni sancta conuersatione ac Dei timore actus suos dirigant, vt & diuinæ possint placere clementiæ, & bonum fidelibus præbeant exemplum, per quos nomen Dei blasphematur: ita illi immortalitatis gloriam consequentur, per quorum actum nomen Dei benedicitur. Si enim vniuersis fidelibus, secundum Apostolicam doctrinam, castitas custodienda indicitur, vt qui habent vxores, ita sint quasi non habentes, quanto magis Sacerdotes Dei, ac Leuitæ diuino mancipati altario, custodire debent, vt non solùm cordis, verùm etiam corporis puritatem seruantes, pro plebe supplicaturi, preces illorum ad diuinum mereantur introire auditum? Quia secundum authoritatem Apostoli: Qui in carne sunt, Deo placere non possunt, vos autem non estis in carne, sed in spiritu.* Et iterum. *Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil est mundum, sed polluta est eorum & mens & conscientia. Cùm ergo Laico imperetur, vt possit orationi vacans & Deum deprecans exaudiri, quanto magis Sacerdotibus vel Leuitis, qui omni momento parati esse debent, in omni munditia & puritate securi, ne aut sacrificium offerre, aut baptizare si id temporis necessitas poposcerit, cogantur imperati aut immundi? Qui si contaminati fuerint carnali concupiscentia, quæ fronte excusabunt?* Quo pudore vsurpabunt? qua conscientia, quo meritò exaudiri se credent? Eadem in dictione, Cœlibatus. Vide. Eisdem quoque clericis & ebrietatē interdicunt. Vide Ebrietas. & Episcopus. Hinc concilium ARVERNENSE sub Vigilio I cano. 15. *Episcopus Presbyter atque Diaconus, tam sancta conscientia resplendeant, vt effugiant probitate actuum maledicorum obloquia, & testimonium in se diuinum implere contendant, quo Dominus ait: Sic luceat lumen vestrum coram hominibus, vt videant vestra bona opera, & glorificentur Patrem vestrum, qui in cœlis est.* Idem omninò & verbis non dissimilibus iniungit Concilium MATISCONENSE I. sub Gutranno rege, & Pelagio II. cap. 1. Hinc sic ad propositum loquitur Concilium TOLETANVM IV. cano. 22. *Placuit vt quemadmodum antistites (vt dicemus, Episcopus vt debeat conuersari, &c.) ita Presbyteri atque Leuitæ, quos fortè infirmitas, aut ætatis grauitas in conclaui suo manere non sinit, vt & ipsi in cellulis suis testes vitæ habeant, vitámque suam sicut nomine, ita & meritis teneant.* Hinc est quod subsequenti canone 23. statuunt Patres eiusdem Concilij. & allegatur à Gratiano causa 12. quæst. 1. capite Omnis ætas. *Prona est (inquiunt) omnis ætas ab adolescentia in malum. Nihil enim incertius, quam vita adolescentium. Ob hoc constituendum oportuit, vt si qui in clero puberes aut adolescentes existunt, omnes in vno conclaui atrij commorentur, vt lubrica ætatis annos non in luxuria, sed in disciplinis Ecclesiasticis agant, deputati pro beatissimo seniori, quem & magistrum disciplinæ, & testem vitæ habeant. Quod si aliqui ex his pusilli existunt, sacerdotali tutella foueantur, vt & vita eorum à criminibus intacta sit, & res ab iniuria improborum. Qui autem his præceptis resultauerint monasteriys deputentur, vt vagantes animi & superbi seueriori regula distringantur.* Vide adhuc infrà Hinc Concilium MOGVNTINVM I. sub Carolo Magno, Patrum 45. canone 10. *Clerici castimoniam immolati corporis perpetuò conseruare studeant, senioribus quoque debitam præbeant obedientiam, neque vllo iactantiæ studio se attollant. Postremò in doctrina, in lectionibus, Psalmis, Hymnis, & Canticis exercitio iugi incumbant. Tales enim debent esse, qui diuinis cultibus se mancipandos studēt exhibere. sed vt dum scientiæ operam dent, doctrinæ gratiam populis administrent.* Porrò de vita & honestate Clericorum, hîc lege Concilium VIENNENSE sub Clemente V. & allegatur in Clementinis, titulo de vita & honestate Clericorum, capite 1. sed & Concilium AQVISGRANENSE I. sub Ludouico Pio Imperatore, capite 94 & reliquis multa tractat de vita & conuersatione, & exercitio Clericorum, multa Patrum allegans testimonia. & potissimùm profert HIERONYMVM epistola ad Nepotianum. de vita Clericorum, vbi plura documenta præbentur Clericis, quæ longum esset enarrare, sed quædam suis locis reseruantur. Extat & epistola eiusdem Hieronymi ad Paulinum quam Patres eiusdem Concilij allegant, cap. 9. vbi sic loquitur: *Obsecro te vt multitudines hominum, & officia, salutationes, & conuiuia, veluti quasdam catenas fugias voluptatum, sit vilis tibi & vespertinus cibus, olera & legumina: interdúmque pisciculos pro maximis ducas deliciis. Qui Christum desiderat & illo pane vescitur, nō quærit magnopere, quā de pretiosis cibis fercula conficiat. Quicquid post Gulā non sentitur, idē tibi sit quod panis & legumina. Semper in manu tua sacra sit lectio: frequenter orandum flexo corpore, & mens erigenda ad Dominum: crebra vigilia: & ventre vacuo sæpius dormiendum. Rumusculos & gloriolas, & palpantes adulatores, quasi hostes fuge. Pauperibus & fratribus refrigeria sumptuum manu propria distribue. Humilitatem vestium tumenti animo non appetas. Secularium & maximè potentum consortium deuita. Habeto simplicitatem columbæ, ne cuiquam machineris dolos: & serpentis astutiam, ne aliorum supplanteris insidijs. Non multum discat in vitio, vel decipere posse vel decipi Christianum. Templum verum Christi, anima est credentis. Illam exorna, illam vesti, illi offer donaria in illa Christum suscipe. Nescio enim quomodo plus placeat in mundo, qui Christo displicet.* Idem Hieronymus epistola ad Rusticum: *Si Clericatus titillat te desiderium, disce quod poscis docere, & rationabilem hostiam offeras Christo, ne miles antequam tyro, ne priùs magister sis, antequam discipulus. Volo ergo vt sine intermissione & vigil tibi sit sensus, nec vanis cogitationibus patens, Corpus pariter & animus tendatur ad Dominum. Iram vince patientia. Ama scientiam Scripturarum, & carnis vitia non amabis, &c.* Denique epistola ad Heliodorum, De differentia Clerici & Monachi sermocinatur: *Monachum (ait) perfectum esse, nolle delinquere, est, sed hoc de gradu pulsis prouocabis ad Clericos. Sed alia Monachorum est causa, alia Clericorum. Clerici pascunt oues, ego pastor, &c.* quæ de Sacerdotum & Clericorum authoritate commemorat. Et epistola ad Oceanum, Clericos præcipuè de castitate admonet. *Quia (inquit) prima testamenta Clericorum, fœminarum frequentes accessus.* de his statū dicemus. Porrò ISIDORVS HISPALENSIS lib. 2. De officijs Eccl. cap. 2 *Clericis lege Patrum cauetur.*

Concilium Romanum 8.

Tit. 1.

Concilium Aruernēſe ſub Vigilio 1.

Matth. 5.

Concilium Matiſconenſ. 2.

Concilium Toletanum 4. Epiſcopor. 64. ſub Honorio 1.

Geneſ. 6. Prouerb. 30.

Clericis lenioribus ſtricta de puerorū cuſtodia.

Concilium Moguntin. 1.

Concilium Vienenſe ſub Clemente 5.

Concilium Aquiſgran 1.

Hieronymus Stridonenſis.

Inſtructio ſalubrima omnibus viris Eccleſiaſticis.

O ſententia verè aurea!

Differentia Clericorum & Monachorum

Iſidorus Hiſpalenſis.

netur, vt à vulgari vita ſeclusi, à mundi voluptatibus ſeſe abſtineant. Non ſpectaculis, non pompis interſint: conuiuia publica fugiant, priuatâ non tantùm pudica, ſed & ſobria colant. Vſuris nequaquam incumbant. Pro beneficijs medicina Dei, munera non accipiant: dolos & coniurationes caueant, Odium & emulationem, obtrectationem, atque inuidiam fugiant. Non vagis oculis, nec infreni lingua aut petulanti tumidoque geſtu incedant: ſed pudorem, ac verecundiam mentis, ſimplici habitu inceſſuque oſtendant, &c. De quibus particulatim mox dicetur. Idem omninò & GREGORIVS I. lib.5. Paſtoralium. cap.5. Interim autem Patres prædicti Aquiſgranenſis I. Concilij De exercitio & officio Clericorum adferunt prædictum Hieronymum, ex epiſtola ad Nepotianum differentem, quos imitantur & Patres Concilij COLONIENSIS III. parte 2. cap. 1. 2. & 3. & vt officio intentus ſit Clericus exhortationem inferunt, duplex eius miniſterium deſcribentes. *Clericis* (aiunt) *& primò Eccleſiæ Preſbyteris, duplex miniſterium diuinis & humanis legibus eſt iniunctum. Alterum vt in commiſſum ſibi populum, Deum prepositum habere cunctis rationibus euitantur, quod non tantùm ſacrificijs ſolemnibus efficitur, ſed etiam precibus quæ à pio corde proficiſcuntur. Alterum vt ſint religionis magiſtri, proindeque vt in lege Domini meditentur die ac nocte.* Inde vt ſemper liber legis in eorum manibus habeatur, præcipiunt ex Hieronymo cap.5. ſequenti, vt ſuo loco dicetur in ſequentibus. Iterum ijdem Patres, cap. 20. partis 2. differunt de vita & moribus clericorum ex epiſtola Pauli ad Coloſſenſes, cap.3. vbi de fornicatione vitanda, & mortificatione membrorum differitur: & tres cauſas ponût præcipuas omnis mali clericorum faſtum, luxum, & auaritiã, à quibus clerici potiſſimùm malè audiunt. Vide igitur ſuo quoq; loco omnia repoſita, ſcilicet, Fornicatio, Auaritia & Ornatus clericorum, Ambitio, Ebrietas, &c. In Concilio MOGVNTINO IV. cap.74. De honeſtate & decentia clericali tractatur, tam in veſtibus, quàm alijs ornamentis, & habitibus, vt ſuis locis dicitur. Igitur nota ſequentia. Hæc autem quæ ſuperiùs protulimus, confirmat iterum Concilium TREVERENSE II. cap.20. Multa alia ſunt quæ hîc poſſent afferri, ſed omnia ſuis locis proferentur. Lege itaque quod ſequitur.

Gregorius 1.

Concilium Colonienſe 3.

Duplex Clericorum miniſterium deſcribitur.

Tres cauſæ abuſus clericorum.

Concilium Moguntin. 4.

Treuerenſe 2. Concilium.

Clericis iunioribus ſtricta deputetur cuſtodia.] Hoc ſuperiori pagina præcedente ex Cõcilio Toletano IV, expreſſum eſt verùm quod adhuc alibi eſt etiam commendatum, hîc inſerere libuit. Igitur ſic ſtatuiſſe memoratur Concilium AQVISGRANENSE I. cap.135. præcedenti decreto Concilij Toletani IV. cano. 22. ſubſcribens: *Clericis* (ait) *iunioribus deputetur magiſter doctrinis Eccleſiaſticis imbutus, qui eorum curam ſummâ gerat induſtria, & eos artè ſimè conſtringat, vt eruditi doctrina Eccleſiaſtica, & armis ſpiritualibus induti, & Eccleſiæ vtilitatibus decenter parere, & ad gradus Eccleſiaſticos quandoque dignè poſſint promoueri. Ille autem cui hæc cura committitur, ſi eorum curam parvipenderit, & aliud quàm oportet, docuerit, aut os in aliquo cuiuſlibet læſionis maculâ ingeſſerit, ſeueriſſimè correptus ab officio amoueatur, & alteri committatur hæc cura, qui eos & innocẽtiæ vitæ exemplis inſtruat, & ad opus bonum peragendum excitet.* Sed & Concilium AVGVSTENSE ſub Othone Cardinali, cap.9. *Canonici* (ait) *iuniores Theologum, qui in ſingulis collegijs frequentioribus haberi debet, lectionem ſuæ profeſſioni & inſtituto conuenientem, certis horis, quem admodum & vicarij, aliæque collegiorum membra facere tenentur, prælegentem audiant, atque ita animos diuinis ſtudijs excolant, & ab otio remoueantur.* De his latiùs in dictione, Schola, egimus. Vide ergo, & ſequentia.

Concilium Aquiſgran. 1.

Concilium Auguſtenſ. ſub Othone Cardinale.

Clericorum ſcurrilitas, & laſciuia reprimatur.] Superius dum de eorum vagis diſcurſionibus tractabamus, multa intulimus, quę etiam his reſpondent: verùm omnia congruenter ſuis locis optimum reddere duximus. Itaque Concilium CARTHAGINENSE III. prout allegat Codex ſexdecim librorum. libro 2. cap. 30. *Si quis Clericus aut Monachus verba ſcurrilia ioculatoria riſumque mouentia loquitur, acerrimè corripiatur.* Idem Cõcilium CARTHAGINENSE IV. can, 60. & allegat Gratianus diſtinct. 46. cap. Clericus. Idem Concilium cano. 62. & allegatur ab eodem Gratiano cauſa 22. quæſt. 1. cap. Clericus. *Clericus inter epulas cantans corripiendus, ſi non emendauerit excommunicandus.* Vide & in vocabulo, Nuptię. Porrò Concilium AGATHENSE cano. 70. & allegat à Gratiano diſtinct. 46. cap. Clericum. Clericum ſcurrilem ab officio ſummoueri iubet. Præterea inauditam & deteſtandam clericorum laſciuiam, & ſcurrilitatem in partibus Franciæ, recẽſet BONIFACIVS MOGVNTINENSIS martyr, & primus Germaniæ Apoſtolus, epiſtola ad Zachariam Papam directa: *Sunt inter illos* (ait) *quos Diaconi nominant, qui à pueritia ſua ſemper in ſtupris, ſemper in adulterijs* (& noſtra ætate quid?) *& in omnibus ſemper ſpurcius vitam ducentes, ſub tali teſtimonio venerunt ad Diaconatum. Et modo in Diaconatu, concubinas quatuor, vel quinque, vel plures noctu in lecto habentes, Euangelium tamen legere, & Diacones ſe nominare non erubeſcunt, nec metuunt. Et ſic in talibus incęptis ad ordinẽ Preſbyteratus peruenientes, eiuſque officio fungentes, dicunt ſe pro populo intercedere, & ſacras oblationes offerre: ac nouiſſimè quod peius eſt, ſub talibus teſtimonijs per gradus ſingulas aſcendentes, ordinantur & nominantur Epiſcopi. Et inueniuntur inter eos Epiſcopi, qui licet dicant ſe fornicarios vel adulteros non eſſe, ſunt tamen ebrioſi, & incurioſi, vel venatores, & qui pugnant in exercitu armati, & effundant propria manu ſanguinem hominum Paganorum, vel Chriſtianorum. Qui certè Epiſcopi & Preſbyteri adulteria exercentes, licentiam officium adminiſtrandi mentiebantur ab Apoſtolica ſede ſe accepiſſe,* & cætera multa quæ ibidem narrat. Verùm hoc contra Canonum ſtatuta intentatur præſumptuosè, ſtrictè prohibet ZACHARIAS I. reſcribens eidem Bonifacio epiſtola in ordine 4. vt nullus ſcilicet, homicida, nullus adulter, nullus fornicator, ſacrum miniſterium debeat attrectare. ſed neque pœnitens aut talis qualem ſacri Canones prohibent eſſe ſacerdotem. Vide Ordinandus. Idem autem epiſtola 9. ad eundem Bonifacium ſic loquitur: *Quomodo ſacerdotio fungi deſiderant, qui talibus ſceleribus inuoluti eſſe monſtrantur? vt neque ſeculares fideles his ſacrorum obnoxios optemus? Quomodo non pertimeſcunt diuina myſteria contingere? aut quomodo ad orandum pro peccatis populi accedere præſumunt, dum ſacri Canones, neque purum clericum, cui ſacerdotium non eſt, ſecundis nuptijs copulari præcipiunt?* Vide Bigamus, Cœlibatus, & Fornicatio. &c. vbi Decretum Cõcilij FRANCISCI contra huiuſmodi fornicatores citauimus. Hæc eadem impetrant à Carolo Iuniore Rege Patres Concilij MELDENSIS cap. 12. vt ſcilicet clericorum ſcurrilitas & laſciuia reprimatur, & in integrum priſtinæ diſciplinæ Eccle-

Concilium Carthagin. 3.

Concilium Carthagin. 4.

Concilium Agathenſe.

Heu quàm per dies adhuc hodie viget & accumulata latè ſe extendit.

Bonifacius Mogũtinenſis in Gallias legatus miſſus, ad reformationem cleri, hæc retulit ſummo Pontifici.

Zacharias 1.

Concilium Francicum ſub Zacharia 1. Pontifice Romano celebratum de Eccleſiaſticis.

Concilium Meldenſe.

ſiaſtici

Ioannes Leodienſis Epiſc.

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato Cancellario & Legato.

Concilium Colonienſ. 4.

Concilium Auguſtenſe.

Concilium Coloniense, 3

Concilium Tridentinũ generale nouiſſimum.

Concilium Aurelianenſe ſub Vigilio 1. & Childeberto Principe.

ſiaſtici reformentur. Habetur & inſignis reformatio, quam in ſuo Clero tam propter abuſus, quàm propter iniuſtitiæ inſtituit. IOANNES LEODIENSIS Epiſcopus, vbi multa continetur quæ ſuo loco allegatur. Habet autem hæc reformatio ad calcem Concilij Florentini ſub Eugenio IV. Præterea Clericis ludos inhibent, & theatra, Concilium SENONENSE, COLONIENSE IV. AVGVSTENSE & reliqua, vt dictione Ludus & Spectacula, inuenies. Sic autem infert prædictum Senonenſe Concilium capite 25. *Clerici, vt ab omni ſpecie mala abſtineant, in inceſſu, & veſtitu honeſtatem exhibeant* (vt videbis in vocabulo, Ornatus clericorum, &c.) *vt grauitate itineris, mentis maturitatem oſtendant. Incompoſitio enim corporis, riſus diſſolutus, indecens oculorum vagatio, inæqualitatem indicant mentis.* Quapropter & eis inhibetur venatio, fornicatio, & alia multa quæ ſuis locis proferentur. Item Concilium COLONIENSE III. parte 2. cap. 32. ſcurriles, leniculos, ſuperſtitioſos, & curioſos dãnat Clericos: quod & confirmat Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 22. quæ eſt 6. ſub Pio IV. capite 1. Decreti reformationis. *'Decet omninò Clericos* (ait) *in ſortem Domini vocatos, vitam moreſque ſuos omnes componere, vt habitu, geſtu, inceſſu, ſermone, aliiſque omnibus rebus, nil niſi graue, moderatum ac religione plenum præ ſe ferant: leuia etiam delicta, quæ in ipſis maxima eſſent, effugiant, vt eorum actiones cunctis afferant venerationem. Cùm igitur, quo maiore in Eccleſia Dei & vtilitate, & ornamento hæc ſint, ita etiam diligentiùs ſunt obſeruanda. Statuit ſanctam Synodus, vt quæ aliàs à ſummis Pontificibus, & à ſacris Concilijs* (vide ſuperius) *de Clericorum vita, honeſtate, cultu, doctrináque retinẽda, ac ſimul de luxu, conuiuijs, choreis, aleis, luſibus, ac quibuſque criminibus, nec non ſeculariũ negotijs fugiendis, copioſè ac ſalubriter ſancita fuerunt, eadem in poſterum iiſdem pœnis, vel maioribus, arbitrio ordinarij imponendis, obſeruentur, nec appellatio, executionem hanc quæ ad morum correctionem pertinet, ſuſpendat. Si qua verò ex his in deſuetudinem abuſſe compererint, eam quam primùm in vſum reuocari, & ab omnibus accuratè cuſtodiri ſtudeant, nõ obſtantibus conſuetudinibus quibuſcunq;, ne ſubditorum neglecta emendationis ipſi condignas, Deo vindice, pœnas perſoluant.* Lege quod ſequitur.

Clericorum cultus, & ornatus.] Vide vocabulum, Ornatus.

Clerici ne interſint nuptijs, aut ludis.] Vide Ludus, Spectacula, Nuptiæ, &c.

Clericis ebrietas interdicitur.] Vide Ebrietas, & Taberna.

Clericis venatio inhibetur.] Vide Venatio.

Clericis Auguria prohibẽtur.] Vide Augur, Ariolus, & Magicus.

Clerici militiam non ſequantur.] Vide Militia, & Arma.

Clerici arma non deferant.] Vide Arma, & Militia.

Clerici non ſint vſurarij.] Vide Vſura.

Clericorum Auaritia.] Vide Auaritia.

Clerici actibus ſeculi renuncient.] Vide Cœlibatus.

Clerici non ingrediantur tabernas.] Vide Taberna, & Ebrietas.

Clerici non habitent cum ſecularibus.] Vide ea quæ ſuperiùs annotauimus. Sic tamen ſpecialiter ſuper his ſtatuit, Concilium AVRELIANENSE II. Vigilio, & Childeberto Rege,

A cano. 9. *Nullus Clericorum ſine permiſſione Epiſcopi ſui cum ſecularibus habitare præſumat. Quod ſi fecerit, ab officij communione pellatur.* Et Concilium SENONENSE cap 25. *Clerici in conuerſatione cum Laicis ita ſe habeant, vt neque ex nimia familiaritate aut converſatione æquali, reddatur contemptus dignitatis, neque ex nimia auſteritate, faſtu, aut pompa, ſuperbi aut plus æquo elati iudicentur.*

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato Archiepiſc. & Cancellario atque Legato.

Clerici ne ſeruiant Laicis.] Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III. parte 26. cap. 17. citat & allegat EVGENIVM I. ſcribentem Sarenſi Epiſcopo. *Sacerdotibus* (ait) *& Clericis tuis denuncies publicè, ne miniſtri Laicorum fiant, nec in rebus eorum procuratores exiſtant. Quod ſi poſtmodum præſumpſerint, & occaſionem ipſius adminiſtrationis propter propriam cauſam à Laicis capiantur, indignum eſt eis ab Eccleſia ſubueniri, per quos conſtat in Eccleſia ſcandalum generari.* Et Concilium COLONIENSE III. parte 2. cap. 27. *Magna eorum leuitas eſt, in magnam Cleri ignominiã redundans, qui ſe Laicis atque adeò delicatis fœminis, ventris cauſa, in capellanos, vt appellant, atque antebulones venditant. Qui enim debebant eſſe gregis duces, redigũtur in caudam, & ſordidiſſimis quibuſque negotijs alligantur, pro nefas!* Vide ſequentia.

B

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3. Eugenius 1.

Concilium Coloniense 3.

Clerici Laicorum.] Concilium PARISIENSE III. libro 1. capite 22. *De Clericis Laicorum, vnde nonnulli conqueri videntur, eò quòd quidam Epiſcopi ad eorum preces nolint in Eccleſijs ſuis eos, cum vtiles ſint, ordinare, viſum nobis fuit, vt in vtriſque partibus pax & concordia ſeruetur, & cum charitate & ratione vtiles & idonei eligantur. Et ſi Laicum idoneum, vtilémque Clericum obtulerit, nulla qualibet occaſione ab Epiſcopo ſine certa ratione repellatur. Et ſi reijciendus eſt, diligens examinatio, & euidens ratio ne ſcandalum generetur, manifeſtum faciat.* Idem ſtatuit Concilium VORMATIENSE cap. 19. Vide in vocabulo, Laicus, & ſequentia.

C

Hæc obſeruo noſtro tẽpore (prè pudor!) nimium obſeruari.

Concilium Pariſienſe 1.

Concilium Vormatienſe.

Clerici ſeculares delectationes non ſequantur.] Hoc liquidiùs inuenies expreſſum locis ſuprà memoratis. Ludus, Venatio, Militia, & huiuſmodi. Verumtamen ne locum relinquamus vacuum, ſic loquitur Concilium FOROIVLIENSE canone 6. *Placuit, vt eas prorſus mundanas dignitates, quas ſeculares viri vel Principes terræ exercere ſolent, in venationibus ſcilicet, vel in cãticis ſecularibus, aut in reſoluta & immoderata lætitia, in ioris & tibijs, & his ſimilibus luſibus, nullus ſub Eccleſiaſtico canone conſtitutus, ob inanis lætitiæ fluxum, audeat faſtu ſuperbiæ tumidus, quandoque præſumendo abuti, niſi forte ſi in hymnis & ſpiritualibus cãticis delectatur, de ſacris videlicet literarum voluminibus dignè honeſtéque compoſitis, vtatur. Ab his igitur non ſolum non inhibemus abſtinere, verum etiam conniuentes licentiã concedimus votum.* Idem omninò Concilium TVRONENSE III. ſub Carolo Magno, cap. 7. & 8. *Ab omnibus* (inquit) *quæcunque ad aurium & ad oculorum pertinent illecebras, vt de vigor animi emoliri poſſe credatur* (*quod de aliquibus generibus muſicorum, aluſq;, nõnullis rebus, ſentiri poteſt*) *Dei ſacerdotes abſtinere debent, quia per aurium oculorumq; illecebras, vitiorum turba ad animam ingredi ſolet. Hiſtrionum quoque turpium, & obſcœnorum inſolentias iocorum, & ipſi animo effugere, cæteriq; ſacerdotibus effugienda prædicare debent* Idem omninò Concilium CABILONENSE II. canone 9 & Concilium MOGVNTINVM I. ſub Carolo Magno, capite decimo. Præterea. Idem Concilium PARISIENSE III. libro primo, capite 38. *Illis enim* (ait) *magis conuenit lugere, quam*

D

Concilium Foroiulien. ſub Adriano 1. & Carolo Magno.

E

Turonenſe Cõcilium 3. ſub eodem Principe.

Concilium Cabilonenſ. 2.

Concilium Moguntinũ Concilium Pariſiense.

ad ſuor

ad ſcurrilitates, & ſtultiloquia, & hiſtrionum obſcenas vocationes, & cæteras vanitates, quæ animam Chriſtianam à rigore ſuæ rectitudinis emollire ſolent, in cachinnos ora diſſoluere. Neque enim decet aut fas eſt, oculos Sacerdotum Domini huiuſcemodi ſpectaculis fixdari, aut mentem quibuſlibet ſcurrilitatibus, aut turpiloquijs ad inania rapi. Proinde in commune omnibus viſum fuit, vt ſi qui Sacerdotum hactenus his vanitatibus vſi fuerint, ab his deinceps Domino adiuuante, prorſus ſe cauere debere meminerint. Eadem quæ ſuperiùs recenſita ſunt, memorat Concilium MOGVNTINVM II. præſidente in eo Rabano Mauro, cap. 13. quæ non ideò ponimus, quia conformia ſunt ante dictis. Idem ſtatuit, & prohibet Concilium LATERANENSE ſub Innocentio III. generale Patrum congregatorum 1215. cap. 16. vide ſequentia.

Concilium Moguntinũ 1. ſub Rabano Archiepiſcop.

Concilium generale Lateranenſe ſub Innocentio 3. Patrum 12 5.

Concilium Cabilonenſ. 2. Concilium Pariſienſe 5.

Clerici agriculturam non exerceant, aut vilicationem. Concilium CABILONENSE II. cano. 12. & confirmatur in Concilio PARISIENSI III. libro 1. capite 28. prohibet Clericis ne fiant villici: *Qui ſacris* (ait) *officijs ob meritorum prærogatiua ſunt applicati, dedecus, & valde periculoſum eſt, terrenis actionibus, turpibúſque lucris eos implicari. Comperimus igitur nonnullos Preſbyteros, & Monachos deſertores ordinis ſui* (quod non ſine magno animi mœrore proſequimur) *adeò villicationes, & negotiationes, diuerſáque turpia lucra ſpectare, vt illud videatur completum quod dicitur: Et erit ſicut populus, ſic & Sacerdos. Quod modis omnibus fieri prohibemus.* Et ſubſequentia Patrum allegat ſtatuta. Hoc iterum præcipit Cõcilium AQVISGRANENSE II. capite 8. de Ordine rectorum. Et Concilium MELDENSE canone 49. lege & coniunge ſequentia.

Eſai. 24, Oſee 4.

Concilium Aquiſgranenſ. 1. Concilium Meldenſe.

Clerici ſecularia negotia non exerceant.] Hoc ſatis ex ſuperioribus probatum eſt, & adhuc in vocabulo Monachus, repetendum eſt: verùm & hìc ordine quo cœpimus ſubſequamur. Itaque CANON APOSTOLORVM VII. & allegatur à Gratiano diſtinct. 88. cap. Epiſcopus, &c. *Epiſcopus, aut Preſbyter, aut Diaconus, nequaquam ſeculares curas aſſumat: ſin aliter, deiiciatur.* Et iterum canone 80. *Diximus non oportere Epiſcopum vel Preſbyterum, ſeipſum ad publicas adminiſtrationes demittere, ſed in negotijs Eccleſiaſticis verſari. Ergo ita facere perſuadeatur, vel deponatur.* Idem omninò DIONYSIVS AREOPAGITA libro de Cœleſti hierarchia, capite 5. *Neque enim fas eſt his qui ſacra myſteria tradunt, ſine qui illa percipiant, operari prorſus aliquid, niſi quod officij ſui diuina ſanxit inſtitutio.* Et Concilium NICAENVM I. vt grauis quidem citat author: *Decreuit ſancta Synodus, nullum deinceps Clericum, aut poſſeſſiones conducere, aut negotijs ſecularibus ſe miſcere, niſi propter curam pupillorum, & orphanorum, ac viduarum, aut ſi forte Epiſcopus ciuitatis Eccleſiaſticarum rerum ſolicitudinem habere præcipiat.* Idem omninò Concilium CHALCEDONENSE IV. generale canone 3. vt allegat Concilium VERVENSE ſub Pipinio Rege celebratum, canone 16. *Clerici* (ait) *conductores non ſint, hoc eſt, vt non habeant actiones ſeculares, niſi pro cauſa Eccleſiarum, orphanorum, & viduarum, ordinante Epiſcopo ſuo.* Idem etiam Concilium CARTHAGINENSE I. capite 5. & CARTHAGINENSE III. canone 15. & allegat Gratianus cauſa 21. quæſtione 3. capite Placuit. *Placuit, vt Epiſcopi, & Preſbyteri, & Diaconi, vel Clerici, non ſint conductores, vel procuratores, neque ville turpi, vel inhoneſto negotio victum quærant, quia reſpicere debent ſcriptum eſſe: Nemo militans Deo, implicat ſe negotijs ſecularibus.* Additur in antiquis Codicibus: *Neque ville tali negotio victum quærant, quo eos peregrinari, vel ab Eccleſiaſticis officijs auocari neceſſe ſit.* Hunc canonem ſub eiſdem verbis allegat Concilium VORMATIENSE capite 67. Idem dicit & Concilium HIPPONENSE canone 17. Sed & idem ſtatuit Concilium MILEVITANVM canone 19. & allegatur à Gratiano, cauſa 12. quæſtione 1. Placuit. *Placuit, vt quicunque ab Imperatore cognitionem iudicierum publicorum petierit, honore proprio priuetur. Si autem Epiſcopale iudicium ab Imperatore poſtulauerat, nihil ei obſit.* Idem ſtatuit Concilium AFRICANVM ſub Bonifacio 1. cap. 71. Et Cõcilium CABILONENSE II. capite 11. & 12. ſed in dictione Epiſcopus, repoſitum eſt. Porrò Prætactum generale CHALCEDONENSE Concilium IV. canone 3. actionis 11. & allegat Gratianus diſtinctione 86. capite Peruenit. Et eſt ex capitulis oblatis Marciano Imperatori ad confirmandum actione 6. eiuſdem Concilij 2. *Quoniam* (ait) *aliqui Clericorum, & Monachorum pecunia amore languentes, curis mundanarum rerum ſemetipſos ſubiiciunt, aut poſſeſſionum conductores, aut procuratores conſtituti, aut in domibus ſecularium obuerſantes tanquam diſpenſatores effecti: Placuit huic ſancto & magno Concilio, nullum Clericum conducere poſſeſſiones, aut curationem ſuſcipere, niſi forte ei à proprio Epiſcopo iubeatur, Eccleſiaſticarum poſſeſſionum habere ſolicitudinem. Si quis autem poſt hunc terminum, aut ipſe cõducere præſumpſerit, aut per alium quemlibet hanc curam ſuſcipere, hunc Eccleſiaſtico ſubdi ſupplicio. Quod ſi in contentione præſtiterit, dignitate priuetur.* Idem renouat Concilium FORONIVLIENSE ſub Adriano I. & Carolo Magno canone 5. *Nemo* (ait) *militans Deo implicat ſe negotijs ſecularibus, vt ei placeat cui ſe probauit. Intueri quapropter ſubtilius libet, cuius nos eſſe regis milites gratulamur. Et quia in caſtris Dominicis militamus, ſolicitè penſare conſtringimur, quibus armis muniti cum tanto aduerſario, certaminis bella aggreſſi, pugnare valeamus, vt expediti ab omni præſentis ſeculi impedimento, intrepidi in prima acie perſiſtentes, poſt palmam victoria triumphatricis, gloria coronam ab eo rege, qui nos de antiquo hoſte triumphauit, ſuſcipere mereamur.* Hoc etiam de Epiſcopis dicitur, & iniungitur in Concilio CABILONENSI II. canone 5. vt ſcilicet turpibus lucris deſeruiant, & non ſolùm hoc, ſed & hoc facere ſubditas plebes doceant. Hoc etiam Concilium MOGVNTINENSE I. ſub Carolo Magno, canone 14. iniungitur: *Miniſtri altaris Domini* (ait) *vel Monachi nobis placuit, vt à negotijs ſecularibus omninò abſtineant. Negotia autem ſeculania, libido, turpe lucrum, munera iniuſta accipere, vel etiam dare contentiones, & rixas amare, in placitis ſecularibus diſputare, excepta defenſione orphanorum, aut viduarum, conductores, aut procuratores eſſe ſecularium, aleas amare, ornamentum inconuenienti propoſito ſuo quærere, in deliciis viuere velle, gulam, & ebrietatem ſequi, negotium iniuſtum exercere, & ſimilia.* Idem præcipit & Monachis, & Epiſcopis. Vide Monachus, & Epiſcopus. Hæc etiam GELASIVS primus, epiſtola prima, capite decimo ſeptimo, repetit, vt allegatur in Concilio AQVISGRANENSI I. capite 93. & in Concilio PARISIENSI III. libro 1. capite viceſimo octauo, vt præcedenti pagina allegauimus, non longè ab initio, vbi de Cle-

1. Timoth. 2.

Canon Apoſtolorum.

Dionyſius Areopagita.

Concilium Nicænum 1. generale allegatur à Gratiano diſtinct. 88. cap. Decreuit.

Concilium Chalcedonenſe 4. generale. Concilium Vernenſe in Patio Veruis celebratum.

Concilium Carthaginenſe 1. Concilium Carthag. 3.

Concilium Vormatienſe. Concilium Hipponenſe.

Concilium Mileuitanum.

Concilium Africanum. Concilium Cabilonenſ. 2. Concilium magnum & vniuerſale Chalcedonenſe.

Concilium Foroiulienſe ſub Carolo Mag.

Concilium Cabilonenſ. 2.

Concilium Mogũtinum 1. ſub Carolo Magno.

Negotia ſecularia quæ ſunt.

Gelaſius 1. Concilium Aquiſgran. 1. Concilium Pariſienſe 5.

ricis,

Concilium Oxoniense in Anglia.

ricis,non villicare debentibus, loquebamur. Hoc & Concilium OXONIENSE in Anglia cap. 1. prohibet Clericis, ne villarum procurationes admittant videlicet, vt non sint Seneſcali aut Balini talium adminiſtrationum, occaſione quarum laicis in reddendis ratiocinijs obligentur, nec iuriſdictiones exerceant ſeculares, præſertim illas quibus iudicium ſanguinis eſt annexum. Vt in ſequentibus dicemus. Iterum hæc omnia confirmat Concilium SENONENSE capite 26. vbi confirmantur ſuper hac re ſuperiora decreta. Hinc etiam prohibet Concilium COLONIENSE III. parte ſecunda, capite 31. ne clerici fiant mercatores, aut fœneratores lucri cauſa. Vide plura in dictione, Epiſcopus ſeculares curas non aſſumat, &c. Et Monachus ſeculania, &c. Et attende ſequentia, quia licet diuerſa videantur, tamen in vnum coeunt.

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato.

Concilium Coloniense 3.

Clericis ſi liceat parentum negotia & curam aſſumere.] Hoc ex ſuperiorum lectione ſatis oſtenditur, verumtamen non delucido ſermone. Ideo breuiter intimamus, quod aſtruit Concilium TARRACONENSE ſub Fœlice 3. Canone primo. *De hoc* (ait) *quibus cura pro parentela proximitate haberi permittitur, ea cautela earum neceſſitates ſuſtineant, vt pietatis beneficia, quæ eis ſunt neceſſaria, exhibeant. Ipſi verò pro viſendis eis, cum regreſſi fuerint, celeri ſalutatione recurrant, ne ibi faciant manſionem. Qui tamen cum ad earum viſitationem perguni, teſtem ſolatij ſui, fide & ætate probatum adhibeant ſecum. Si quis hæc à nobis ſtatuta contempſerit, ſi clericus eſt, loci ſui dignitate priuetur. Si verò religioſus, vel monachus in cella monaſterij incluſus, pœnitentiæ lamentis incumbat, vbi ſingulari afflictione, panis & aquæ victum ex Abbatis ordinatione percipiat.* Vide ſequentia.

Concilium Tarraconenſe ſub Fœlice 3.

Vtinam hæc cēſura monachos & clericos noſtros perſtringeret modò.

Clericus ſi poteſt eſſe teſtamenti executor.] Vide teſtamenti executor.

Clerici ſi poſſint condere teſtamentum.] Vide teſtamentum.

Clerici cauſas non agant.] Concilium LATERANENSE ſub Alexandro tertio parte prima capite duodecimo. *Clerici in ſubdiaconatu, & ſupra, & in minoribus quoque ordinibus, ſi ſtipendijs Eccleſiaſticis ſuſtentantur, coram iudice ſeculari aduocati in negotijs fieri non præſumant, niſi propriam vel Eccleſiæ ſuæ cauſam fuerint proſecuti, aut pro miſerabilibus forte perſonis quæ proprias cauſas adminiſtrare non poſſunt.* (In criminibus non vt aduocatus, ſed vt interceſſores, pro eo ſupplicant) *Sed nec procurationes villarum aut iuriſdictiones etiam ſeculares ſub aliquibus principibus vel ſecularibus viris vt iuſtitiary eorum fiant, clericorum quiſquam aſſumere præſumat. Si quis aduerſus hæc venire tentauerit, & ſeculariter agit, ab Eccleſiaſtico ſiat miniſterio alienus, pro eo quod officio clericali neglecto, ſtultibus ſeculi, vt potentibus ſeculi placeat ſe immergit. Diſtrictiùs autem decreuimus puniendum, ſi religioſorum quiſquam aliquid prædictorum, audeat attentare.* Idem omnino & Concilium TREVERENSE II. capite 17. *Diſtricte* (ait) *præcipiendo mandamus, vt nullus Eccleſiaſticam perſonam trahere ad iudicium ſeculare præſumat. Et ſi laicus actor hoc fecerit, à iure ſuo cadat*, &c. Vide quod ſequitur.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Concilium Treuerense 2.

Clerici clericos ad ſecularem iudicem non prouocent.] Concilium ROMANVM ſub Syluestro primo 75. Epiſcoporum præſente Conſtantino Magno capite quarto. *Syluester Epiſcopus dixit, nulli omnino Clerico licere cauſam quamlibet in publico examinare, nec vllum clericum ante iudicem laicum ſtare: & dixerunt Epiſcopi placet.* Idem omnino ſtatutum eſt in Concilio ROMANO II. ſub eodem Syluestro vbi erant 167. Epiſcopi. Idem etiam vide conſequenter hoc confirmatum in Concilio AVRELIANENSI III. capite 1. Hoc quoque debet adiungi. Lege & TOLETANVM III. canone 13. allegatur à gratia cauſa 11.

Concilium Romanū ſub Syluestro.

Concilium Aurelianenſe 3.

Clerici coram ſeculari iudice non ſiſtendi.] Hæc omnia idem ſonant. Ideo quidquid in patrum decretis fuit ſtatutum, hic libet ordine recenſere. Iam verò Concilium AGATHENSE præmiſſis decretis ſe conformans caput octauum ſic ait: (& allegatur à Gratiano cauſa vigeſima prima. quæſtione tertia, capite Placuit) *Placuit, vt ſi clericus relicto officio ſuo propter diſtrictionem ad ſecularem iudicem fortaſſe confugerit, & is ad quem recurrit, ſolatium ei defenſionis impenderit, cum eodem de Eccleſiæ communione pellatur.* Iterum. Idem canone trigeſimo ſecundo. & allegatur à Gratiano cauſa prima, quæſtione prima, Clericum. Et cauſa quinta, quæſtione quinta, capite Si quis. *Clericus nec quemquam præſumat apud ſecularem iudicem, Epiſcopo non permittente, pulſare: ſed ſi pulſatus fuerit, non reſpondeat, nec proponat, nec audeat criminale iudicium in iudicio ſeculari proponere. Si quis verò ſecularium per calumniam, Eccleſiam aut clerum fatigare tentauerit, & conuictus fuerit, ab Eccleſiæ liminibus, & à Catholicorum communione (niſi digne pœnituerit) coerceatur.* Hos canones allegat Concilium VERVENSE ſub Pipino rege capite decimo octauo, dicitque eſſe concilij Carthaginenſis canone octauo. credo tamen, quòd hallucinetur, & Carthaginenſe pro Agathenſi poſuerit. vt euidentia probat. Hinc LEO I. epiſtola nonageſima quarta quæ eſt ad Epiſcopos & Presbyteros Thraciæ. *Conſemus* (ait) *vt quicunque prætermiſſo ſacerdote Eccleſiæ ſuæ, ad diſceptationem venerit ſecularium, ſacris liminibus expulſus, à cœleſti arceatur altario. Neque vllus poſt hanc diffinitionem, quæ communi ſedit arbitrio, quicquam ſibi vltra præſcriptum vendicare nitatur. Et ea quæ [illegible] hi qui antè erranuere, congrua emendatione ſe corrigant, & qui ſub obſeruatione clericali, cœleſti probatur ſeruire officio, ex clero abiiciendum ſe nouit, ſi prætermiſſo ſacerdotum iudicio, ſecularem adierit poteſtatem. Quod ideo ſingulos vniuerſoſque volumus agneſcere, vt quod pleno iuſtitiæ & iuris ordine conſtitutum eſt, effectum totius firmitatis in omnibus clericorum negotijs ſortiatur. Sanè ſi clericus laicum pulſet, priùs ſe audiri ab Epiſcopis poſcat, tum ſi petitioni ſuæ Laicum viderit obtuaturum, ex permiſſu Epiſcopi ſui, in ſeculi moderatores diſceptatione conſtituat.* Idem ſtatuit Concilium CHALCEDONENSE, vt dicemus in dictione, Epiſcopus criminoſus. Vide etiam dictione. Laicus. & Iudex. Hinc Concilium AVRELIANENSE IV. canone 20. *Nullus ſecularium perſonarum prætermiſſo Pontifice ſeu præpoſito Eccleſiæ, quemquam clericorum pro ſua poteſtate conſtringere, diſcutere audeat, vel damnare. Sed & clericus, ſi pro cauſe appetitione cuiuſcunque, fuerit ab Eccleſiaſtico ordinatore commonitus ſe ad audientiam ſpondeat affuturum, & reſpondere nulla calliditate diſſimulet. Sed quacunque cauſatio, quoties inter clericum & ſecularem vertitur, abſque preſbytero, aut Archidiacono, vel ſi quis eſſe præpoſitus dignoſcitur, iudex publicus audire negotium non præſumat. Sanè ſi cauſam habentibus placuerit ire ad iudicium, forte ex voluntate communi permittente præpoſito Eccleſiæ, cle-*

Concilium Agathenſe.

Concilium in Palatio Vernis celebratum

Leo 1.

Concilium Chalcedonense 4. generale

Concilium Aurelianense 4. ſub Pelagio 1.

rico licentia tribuatur. Præterea Concil. CHALCEDONENSE IV. generale præfatum actione 15. ca. 9. allegatur à Gratiano cauſa 11. quæſt. 1. Si Clericus. *Si quis clericus aduerſus clericum habet negotium, non deſerat proprium Epiſcopum, & ad ſecularia percurrat iudicia. Sed priùs actio ventiletur apud proprium Epiſcopum, vel certè concilio eiuſdem Epiſcopi, apud quos vtraque partes voluerint, iudicium obtinebunt. Si quis autem præter hæc fecerit, Canonicis correptionibus ſubiacebit. Quòd ſi clericus habet cauſam ad aduerſus Epiſcopum proprium, vel aduerſus alterum, apud Synodum Prouinciæ iudicetur. Quod ſi aduerſus eiuſdem prouinciæ Metropolitanum, Epiſcopus vel clericus habet querelam, petat Primatem Diœceſeos, & apud ipſum iudicetur.* Hunc Canonem citat, & allegat Concilium AQVISGRANENSE I. cap. 86. Idem autem confirmat Concilium VENETICVM Canone 9. Idem, ne pluribus immoremur, Concilium EPAVNENSE capite vndecimo. Hic quoque Canon allegatur à NICOLAO I. epiſtola illa pulchetrima & diſertiſſima ad Michaelem Imperatorem, vbi per prænominatum Primatem Diœceſeos, ſummum Pontificem vult intelligi. *Quia (* ait *) licet ſit potius Primas omnium Diœceſeon, tamen ſingularem numerum poſuit, vt vnitas pacis & fidei intelligatur, &c.* Hoc confirmat Concilium MATISCONENSE I. ſub Guntranno Rege, & Pelag. 2. canone 7. *Nullus (* ait *) Clericus pro de qualibet cauſa extra diœceſium Epiſcopi ſui, à ſeculari iudice iniuriam patiatur, aut cuſtodie deputetur. Quod ſi quicunque Iudex cuiuſcunque clericum abſque cauſa criminali, id eſt, homicidio furto, aut maleficio, hoc facere fortaſſe præſumpſerit. Quandiu Epiſcopo loci illius viſum fuerit, ab Eccleſia liminibus arceatur.* Idem *Nullus clericus ad Iudicem ſecularem quemcunque, alium fratrem de clericis accuſare, aut ad cauſam dicendam trahere, quocunque loco, præſumat. Sed omne negotium clericorum, aut in Epiſcopi ſui, aut in Presbyteri, aut Archidiaconi præſentia finiatur. Quod ſi quicunque clericus hoc implere diſtulerit, ſi iunior fuerit, vno minus de quadraginta illius accipiat: ſi certe honoratior, triginta dierum incluſione mulctetur.* Idem omnino ſtatuit Concilium ANTISIODORENSE I. capite 35. Et Concilium VERNENSE ſub Pipinio rege canone 18. *Nullus clericus ad Iudicia Laicorum conueniat, ſine iuſſione Epiſcopi ſui vel Abbatis, iuxta canonis 8. Carthaginenſis concilij præſcriptum (* eſt Agathenſe, vt ſuperiùs diximus *) vbi ſcriptum eſt: Qui relicto Eccleſiaſtico iudicio publicis iudiciis ſe purgare voluerit, etiam ſi pro illo prolata fuerit ſententia, locum ſuum amittat. Hoc in criminali iudicio. In ciuili verò perdat, quod euicit, ſi locum ſuum obtinere voluerit. Cui enim ad eligendos iudices vndique Eccleſiæ patet authoritas, quia ſe indignum fraterno iudicat conſortio, quòd de vniuerſa Eccleſia malè ſentiendo, de iudicio ſeculari poſcit auxilium, cùm priuatorum Chriſtianorum cauſas, Apoſtolus ad Eccleſiam deferri, atque ibidem determinari præcipiat, & maximè in talibus cauſis inquietudinem Domino regi faciat.* Hinc Concilium LATERANENSE ſub Alexandro 3. parte 10. capite 2. de Iudæis, vbi Iudæis inhibetur clericos ad iudicium ſeculare trahere. *Quia non eſt (*inquit *) licitum Chriſtiano cuilibet, multo minùs inimicis crucis Chriſti, vt viros Eccleſiaſticos ad ſecularem iudicem trahant, ſed in qualibet cauſa Chriſtiani & maximè clerici, ad minùs duorum vel trium teſtimonium, qui ſint probatæ vitæ & conuerſationis admittatur, nec vnius tantùm, quamuis legitimum ſufficiat, quia nulla cauſa eſt quæ vnius tantum, quamuis legitimo teſtimonio terminetur, licet quædam ſint cauſæ quæ plures quam duos exigant teſtes.* Hoc allegatur à Gratiano cauſa 12. quæſt. 11. cap Religioſa. Idem parte 10. capite 26. *Ille (* ait *) clericus qui ad ſecularem iudicem appellauerit, inbetur omni Eccleſiaſtico beneficio, appellatione remota, & officio ſuſpendi.* Eſtque hoc extractum ex epiſtola ALEXANDRI III. ad Exonienſem Epiſcopum. *Si verò ſuum habet iudicem ſui pectus, ad maiorem poterit appellare, non ad ſecularem.* Hoc diximus in dictione, Appellatio. Et infrà dictione. Iudex, & iudicium, aut teſtis. Idem ille Alexander III. ad Epiſcopos Galliæ inſeritur parte 50. eiuſdem concilij Lateranenſis. *Quoniam quidem Laici, Eccleſiaſticis terris & aliis poſſeſſionibus ſpoliant, vt ſic viros Eccleſiaſticos faciant, coram iudice ſeculari litigare: præſentium authoritate vobis iniungimus, vt id publicè ſub Anathematis interminatione curetis prohibere. Si quis autem prohibitionis veſtræ contemptor extiterit cum, ſi manifeſtum fuerit, appellatione ceſſante, excommunicationi ſubdatis, & vſque ad dignam ſatisfactionem ſicut excommunicatum, faciatis ab omnibus euitari, &c.* Hinc etiam Concilium TREVERENSE II. cap. 17. *Diſtrictè præcipiendo mandamus, vt nullus Eccleſiaſticam perſonam trahere ad iudicium ſeculare præſumat. Et ſi laicus actor hoc fecerit, à iure ſuo cadat, & indicatum non teneat, & Index ex tunc omni poteſtate ſit priuatus. Clericus verò actor alium clericum trahens. Vltra præmiſſa, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat. Clericus verò reus ſub ſimili. Pœna præter alias pœnas, in iudicium laicale non conſentiat. Et quicunque Iudex ſecularis coram ſe litigare, per ſe, vel per alium, directè vel indirectè clericum compulerit, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat, non abſoluendus, niſi omni damno, & intereſſe (* vt vocamus *) reſtituto, vt alibi dictum eſt.* Porrò Concilium LATERANENSE ſub Innocentio tertio patrum 12 5. cap. 42. Interdicit clericis, ne prætextu libertatis Eccleſiaſticæ, ſuam iuriſdictionem extendant in præiudicium iuſtitiæ ſecularis, ſed contenti exiſtant conſtitutionibus ſcriptis, & conſuetudinibus hactenus approbatis. Hæc omnia præmiſſa confirmat Concilium BASILEENSE, ad calcem vltimæ ſeſſionis, vbi proponunt decretum quoddam de exactionibus minuendis FREDERICI II. Imperatoris vbi de verbo ad verbum prædicti Treuerenſis ſecundo, concilij decretum allegatur, nec eſt opus repetere. Vide Exactio. Si plura noſſe cupis, quod hic deeſt, ſcito ſuppleri in vocabulis laicus, iudex, teſtis, & teſtimonium &c. Hæc autem ſufficient. Attende quæ ſequuntur.

Clerici accuſari non poſſunt à laicis. Vide Laicus. Vide & ſequentem.

Clerici accuſari vbi debeant iudicari.] Hoc ſufficienter inſinuatum eſt ex præcedenti annotatione, vbi non antè iudicem ſecularem poſſe iſti clericos probauimus. Vbi autem, & ante quos debeant iudicium reportare, ſic conſequenter ELEVTHERIVS I. epiſtola 1. ad Galliæ prouincias. *De accuſationibus clericorum, ſuper quibus conſulti ſumus, quia omnes eorum accuſationes difficile eſt ad ſedem Apoſtolicam deferre, finitima tantum Epiſcoporum iudicia hanc deferantur, vt huius ſanctæ ſedis authoritatè finiantur, ſicut ab Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus, multorum conſenſu Epiſcoporum, iam definitum eſt, nec in eorum Eccleſiis aliy aut præponantur, aut ordinentur, antequam hic eorum eſſe terminentur negotia, quoniam quamuis liceat apud Prouinciales & Metropolitanes atque primates eorum ventilare accuſationes,*

Chalcedonenſe 4. generale ſub Martiano Imperatore.

Hæc diligenter attende.

Concilium Aquiſgran. 1.

Concilium Venecticum

Concilium Epaunenſe.

Nicolaus 1.

Concilium 1. Matiſconenſ.

Concilium Antiſiodorens. 1

Concilium Veruenſe in Palatio Veruis anno 755. ſub Pipinio rege celebratum.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandr. 3. Iudæi non poſſunt clericos ad ſeculare iudicium prouocare.

Alexander 3.

Concilium Treuerenſe 2. Magnæ & mira ſententia.

Concilium Lateranenſe generale ſub Innocentio. Digna ſatis cõſideratio & notãda exceptio.

Baſileenſe Cõcilium generale.

Fridericus 2. Imperator.

Eleutherius 1.

ſationes, vel criminationes, non tamen licet definire ſecus, quam prædictum eſt. Reliquorum verò clericorum cauſas, apud Prouinciales & Metropolitanos ac Primates, & ventilare, & inſte finire licet. Idem omnino

Lucius 1. LVCIVS I. epiſtola ad omnes Orientales pro Athanaſio capite 11. & allegat Gratianus cauſa 3. quæſt. 6. cap. Quamuis. Idem verò Eleutherius ſic proſequitur in eadem epiſtola, & allegatur ibidem à Gratiano cap. Si quis. *De accuſationibus verò comprouincialibus, ita legitur eſſe ſtatutum: Si quis ſuper quibuſlibet criminibus, quemlibet clericum pulſandum crediderit, in prouincia in qua conſiſtit ille qui pulſatur ſuas exerceat actiones, nec æſtimet eum alibi aut longius ad Iudicium protrahendum. Ille verò qui pulſatus fuerit, ſi iudicem ſuſpectum habuerit, liceat appellare.* Vide, appellare. Idem omnino

Felix 1. FOELIX I. epiſtola ad Paternum Epiſcopum. Vide dictione Accuſatio. Simile eſt omnino quod Gratianus cauſa 3. quæſt. 6. cap. Si quis clericus allegat ſub

Sixtus 1. nomine SIXTI II. nam ſunt eadem verba quæ Eleutherius refert: & crediderim in authoris nomine Gratianum, vt ſepiuſcule fit, hallucinatum.

Euſebius 1. Porrò EVSEBIVS I. epiſtola 1. ad Epiſcopos Galliarum, & allegatur à Gratiano cauſa 3. quæſt. 5. cap. de accuſationibus. *De accuſationibus clericorum, ait, ſuper quibus mandaſtis ſcitote à tempore Apoſtolorum in hac ſancta vrbe ſeruatum eſſe, accuſatores & accuſationes, quas exterarum conſuetudinum leges non adſciſcunt, a clericorum accuſatione ſubmoti.* Vide reliquum, Laicus clericos non accuſet, &c. Idem determinat & epiſtola 2. ad Epiſcopos

Iulius 1. Aegyptios & IVLIVS I. epiſtola 2. ad Orientales Epiſcopos pro Athanaſio capite 5. & 35. Hinc memoratur ſtatuiſſe Concilium

Concilium Carthagin. 3. cui interfuit Auguſtinus. CARTHAGINENSE III. canone 8. & allegatur à Gratiano cauſa 15. quæſt. 7. cap. Si autem. *Si autem presbyteri, vel Diaconi fuerint accuſati, adiuncto ſibi ex vicinis locis legitimo numero collegarum, id eſt, in presbyteri nomine quinque, in Diaconi duobus, Epiſcopi ipſorum cauſas diſcutiant, eadem dierum & dilationum, & a communione remotionum, & diſcuſſione perſonarum, inter accuſatores & eos qui accuſantur, forma ſeruata. Reliquorum autem cauſas etiam ſolus Epiſcopus loci agnoſcat & finiat.* Idem canone 9. & allegatur à Gratiano cauſa 11. quæſtione 1. cap. Placuit. *Placuit vt quiſquis Epiſcoporum, presbyterorum, & Diaconorum, ſeu clericorum, cùm in Eccleſia ei crimen fuerit intentatum, vel ciuilis cauſa fuerit commota, ſi relicto Eccleſiaſtico iudicio (de his ſuperiùs egimus) publicis iudiciis purgari voluerit, etiam ſi pro ipſo fuerit prolata ſententia, locum ſuum amittat, & hoc in criminali iudicio. In ciuili verò perdat quod euicit, ſi locum ſuum obtinere voluerit. Cui enim ad eligendos iudices vndique patet authoritas, ipſe ſe indignum fraterno conſortio indicat, qui de vniuerſa Eccleſia, male ſentiendo, de iudicio ſeculari poſcit auxilium, cùm priuatorum Chriſtianorum cauſas Apoſtolus ad Eccleſiam deferri, atque ibi determinari præcipiat.* Idem canone 10. & allegatur à Gratiano

1. Corinth. 6. cauſa 2. quæſt. 6. Placuit & capite. Sanè ſi vt iam allegauimus dictione. Appellare, &c. Idem confirmat Concilium

Concilium Hipponenſe. HIPPONENSE canone 9. 10. & 12. Et Concilium

Concilium Vormatienſe. VORMATIENSE canone 61. omnes præfatos canones allegat & confirmat. Præcipit quoque ex decreto ſpeciali Concilium

Concilium Foroiulienſe. FOROIVLIENSE canone ſeptimo, ne clerici condemnentur abſque Metropolis Epiſcopi conſenſu. Ad propoſitum ſtatuit Concilium

Concilium Carthagin. 4. CARTHAGINENSE IV. canone 23. & allegatur à Gratiano cauſa 15. quæſtione 7. cap. nullius. *Vt Epiſcopus nullius cauſſam audiat abſque præſentia clericorum ſuorum, alioquin irrita erit ſententia Epiſcopi, niſi clericorum præſentia confirmetur.* Idem canone 29. allegaturque à Gratiano cauſa ſexta quæſtione 2. cap. Epiſcopus. *Epiſcopus ſi clerico vel laico crimen impegerit, deducatur ad probationem in ſynodum.* Et canone 66 allegato à Gratiano cauſa 11. quæſt. 3. cap. Clericus. *Clericus qui Epiſcopi circa ſe diſtrictionem iniuſtam putat, recurrat ad ſynodum.* Vide quod ſequitur.

Clerici accuſati, ante iudicium fugientes.] EVNODIVS DIACONVS libro Apologetico contra calumniatores canonum, approbato à Symmacho 1. allegatur à Gratiano cauſa 8. quæſtione 4. cap. Nonne, &c. *Nonne directa ſunt verba canonum? Quicunque clericorum ab Epiſcopo ſuo ante ſententiæ tempus, pro dubia ſuſpicione diſceſſerit, manifeſtum eum manere cenſueram.* Hoc iam ſuperius probauimus. Vide ſequentia.

Eunodius Diaconus, poſtea vt opinor, fecit Nicolao 1. Epiſcop. Ticinenſis.

Clericus accuſatus, à ſuo iudice appellans.] Diximus in vocabulo, appellatio, & appellare. Ibi reperies.

Clericus à ſuo Epiſcopo iniuriam paſſus.] Hoc ex canonibus ſuprà memorati Carthaginenſis 4. concilij roboratur, nec eſt opus hic iterum inſerere. Verumtamen idem Concilium

Concilium Valenſe 1. ſub Leone 1. VASENSE I. canone 5. *Si quis Epiſcopi ſui ſententiæ non acquieſcit, recurrat ad ſynodum.* Et Concilium

Concilium Chalcedonenſe 4. CHALCEDONENSE IV. generale actione 15. cano. 9. *Si clericus habet cauſam aduerſus Epiſcopum proprium, vel aduerſus alterum, apud ſynodum prouinciæ iudicetur. Quod ſi aduerſus eiuſdem prouinciæ Metropolitanum, Epiſcopus vel Clericus habet querelam, petat Primatem Diœceſeos (ſcilicet Papam) & apud ipſum iudicetur.* Vt iam ſuprà citauimus. Hinc Concilium

Concilium Aurelianenſ. 3. AVRELIANENSE III. canone 20. *Si quis clericorum, circa ſe aut diſtrictionem, aut tractationem Epiſcopi ſui putat iniuſtam, iuxta antiquas conſtitutiones recurrat ad ſynodum.* Vide ſequentia.

Clerici quot teſtibus conuincendi & accuſandi.] Concilium

Concilium Romanū 1. ſub Syluestro Epiſcopor. 284. ROMANVM II. ſub Syluestro capite 3. actionis 1. *Fecit Syluester gradus in medio ſynodi, vt non presbyter aduerſus Epiſcopum, non Diaconus aduerſus presbyterum, non ſubdiaconus aduerſus Diaconus, non exorciſta aduerſus Acolytum, non lector aduerſus exorciſtam, non Oſtiarius aduerſus lectorem, det accuſationem aliquam.* Et in eodem. *Non condemnabitur præſul niſi in 72. neque præſul ſummus à quoquam iudicabitur* (Vide Papa) *quoniam ſicut ſcriptum eſt, non eſt diſcipulus ſupra magiſtrum. Presbyter Cardinalis niſi 44. teſtibus non damnabitur. Diaconus Cardinalis conſtitutus vrbis Romæ niſi in 26 non damnabitur. Subdiaconus Acolytus, lector, Oſtiarius non, ſicut ſcriptum eſt, niſi in 7. teſtibus condemnabitur. Teſtes autem ſint ſine aliqua infamia.*

Concilium Mogunt. 3. Hi canones citantur in Concilio MOGVNTINO III. ſub Arnulpho Imperatore cap. 12. & allegatur à Gratiano cauſa 2. quæſt. 5. capite Præſul. Vide etiam in vocabulo, Purgatio, vbi de clericorum purgatione agitur. Nam illic ea omnia reponemus, quę huic concordant decreto. Vide ſequētia.

Clerici à quot, & à quibus debeant degradari.] Vide Degradatio.

Clericis an liceat accuſare Epiſcopum.] Vide Epiſcopus non facilè accuſandus.

Clerici in Epiſcopos non inſurgant.] Hoc vetat

Cyprianus Carthaginenſ. CYPRIANVS CARTHAGINENSE libro tertio epiſtolarum, epiſtola nona ad Rogatianum, *De Diacono tuo (ait) conqueſtus es, quod*

immemor ſacerdotalis loci tui, ac miniſterij ſui oblitus, contumeliis & iniurijs ſuis te exacerbauerit. Et tu quidem honorifice circa nos, & pro ſolita tua humilitate feciſti, vt malles de eo conqueri, cùm pro Epiſcopatus vigore, & cathedræ authoritate, haberes poteſtatem qua poſſes de illo ſtatim vindicari, certus quòd collegæ tui omnes ratum haberemus, quodcunque circa diaconum tuum contumelioſum ſacerdotali poteſtate feciſſes, habens circa huiuſmodi homines præcepta diuina, cùm Dominus Deus in Deuteronomio dicat: Et homo quicunque fuerit in ſuperbia, vt non exaudiat ſacerdotem, aut iudicem, quicunque fuerit in diebus illis, morietur homo ille: & omnis populus cùm audierit timebit, & non agent impiè, &c. Vide & lege totam epiſtolam. Hinc Canon APOSTOLORVM LIV. *Si quis* (ait) *clericus preſbyterum, vel Diaconum iniuria affecerit, ſegregetur. Et ſi quis clericus Epiſcopum contumelia affecerit, deponatur. Principi enim populi non maledices.* Hinc PROCLVS CONSTANTINOPOLITANVS Epiſtola Synodica ad Donum Epiſcopum Antiochenum pro cauſa Athanaſij Epiſcopi Parenorum, qui iniuriam paſſus fuerat à ſuis, quæ inſeritur actione decima quarta, concilij Chalcedonenſis. *Si quis* (ait) *conceſſerit vt præſumptoribus, & inconuenienter vti tantam procacitatem exilientibus, vt & Dei Pontificibus contumeliam inferre audeant, miſericordia illis ſine iudicio fiat, ex quibus oleum iniquitatis ſupplicationibus aucupantur, nihil eſt reliquum, niſi vt fiant omnium Eccleſiarum præſules in luſum & opprobrium, & per hac ſtabiliatur diabolicum inſtrumentum.* Hoc confirmat Concilium ARVERNENSE canone 3. *Ne* (ait) *à potentibus ſeculi clerici contra Epiſcopos ſuos vllo modo erigantur.* Vide quod ſequitur.

Clerici maledici, ſuperbi, & audaces corripiantur.] Ex ſuperiori annotatione eorum audacia refrenanda patuit. Verùm etiam quod ſequitur attende, & ſuperioribus necte. Itaque Concilium CARTHAGINENSE I. canone vndecimo, allegatur à Gratiano cauſa decima quinta, quæſtione ſeptima, capite. Si quis. *Clerici qui ſuperbi vel contumaces ſunt, coerceantur, vt qui minores maioribus irrogauerunt iniurias, metum habeant. Manifeſtum eſt autem illum non eſſe Dei, qui humilitatem contemnit, ſed Diaboli, qui ſuperbiæ inuentor & princeps eſt. Vnde ſi quis tumidus, vel contumelioſus extiterit in maiorem natu, vel aliquam cauſam habuerit, à tribus vicinis Epiſcopis, ſi Diaconus eſt arguatur: preſbyter à ſex: ſi Epiſcopus, à duodecim conſacerdotibus audiatur. Vniuerſi dixerunt Epiſcopo: contemptus debet contumaciæ & ſuperbiæ in omnibus frangi. Cauſa verò pro perſonis à ſtatuto numero audiatur.* CARTHAGINENSE IV. canone quinquageſimo ſeptimo allegatur à Gratiano diſtinctione quadrageſima ſexta, capite Clericus. *Clericum maledicum, maximè in ſacerdotibus, cogatur ad poſtulandam veniam. Si noluerit, degradetur, nec vnquam ad officium abſque ſatisfactione reuocetur.* Hinc Concilium AGATHENSE ſub Cæleſtino primo, canone ſecunda, allegatur à Gratiano diſtinctione quinquageſima capite Contumaces. *Contumaces clerici (pro vt dignitatis ordo permiſerit) ab Epiſcopis corripiantur, & corrigantur, & ſi qui prioris gradus elati ſuperbia, communionem feriaſſe contempſerint, aut Eccleſiam freque ntare, vel officium ſuum implere neglexerunt, peregrina eis communio tribuatur, ita vt cùm eos pœnitentia correxerit, reſcripti in matricula, gradum ſuum dignitatemque ſuſcipiant.* Idem Concilium AVRELIANENSE V. ſub Pelagio primo capite decimo quarto. *Si quis preſbyter aut Diaconus, quolibet colburno ordinationem Epiſcopi ſui deſpexerit, aut calliditate faciente ipſum iniuriare, aut detrectare præſumpſerit, tribus annis à communione ſuſpenſus, & in monaſterium retruſus, aqua tantummodo & pane diebus ſingulis ſuſtentetur, nec comam nec barbam facere præſumat, nec ad aram Domini penitus accedere permittatur.* Vide ſequentia.

Clerici criminoſi vt debeant tractari.] De clericis crimine aliquo diffamatis, vt ſe debeant purgare, lege purgatio, lege etiam ea, quæ ſuperiùs dicta, & infrà dicenda ſunt. Itaque Concilium CARTHAGINENSE V. ſub Anaſtaſio Epiſcoporum 73. canone vndecimo allegatur à Gratiano diſtinctione quinquageſima capite Confirmatum eſt. *Confirmatum eſt, vt ſi quando preſbyteri vel Diaconi, in aliqua graniori culpa conuicti fuerint, qua eos à miniſterio neceſſe fuerit remouere, non eis manus tanquam pœnitentibus, vel tanquam fidelibus laicis imponatur, nec vnquam permittendum, vt rebaptizati ad clericatus ordinem & gradum promoueantur.* Idem canone duodecimo, allegatur à Gratiano cauſa vndecima quæſtione tertia capite Rurſus. *Conſtitutum eſt, vt quoties clericis conuictis & confeſſis in aliquo crimine, vel propter eorum, quorum verecundia parcitur, vel propter Eccleſiæ opprobrium, aut inſolentem inſultationem hæreticorum atque gentilium, ſi forte cauſa ſua adeſſe voluerint, & innocentiam ſuam aſſerere, intra annum excommunicationis hoc faciant. Si verò intra annum cauſam ſuam purgare contempſerint, nulla eorum vox poſtea penitus audiatur.* Idem conſtituit Concilium AFRICANVM canone 46. & allegantur hi canones, & renouantur in Concilio VORMATIENSI cano. 10. & 71. allegaturque à Gratiano cauſa 2. quæſtione 4. capite. Si Epiſcopo. Vide vocabulum, Lapſus, & Purgatio. Hinc Concilium AGATHENSE cano. 50. allegatur à Gratiano diſtinctione 50. cap. Si Epiſcopus. *Si Epiſcopus, preſbyter aut Diaconus capuale crimen commiſerit, aut chartam falſauerit, aut teſtimonium falſum dixerit, ab officij ſui honore depoſitus, in monaſterium retrudatur, & ibi quandiu vixerit, laicalem tantummodo communionem accipiat.* Idem omnino & ſub eiſdem verbis Concilium AVRELIANENSE I. canone 11. & allegatur à Gratiano diſtinct. 81. c. Si Diaconus. *Si Diaconus, aut preſbyter, crimen capitale commiſerit, ſimul & ab officio, & à communione pellatur.* Idem quoque ZACHARIAS I. epiſtola 4. quæ eſt ad Bonifacium Moguntinenſem Archiepiſcopum, ſtatuit, vt ſcilicet tales ad monaſteria relegantur, nec liceat eis laicam vitam ducere, cùm iam à clericatu fuerint abſoluti. Hinc Concil. EPAONENSE canon. 22. *Si Diaconus aut preſbyter crimen capitale commiſerit, ab officij honore depoſitus, in monaſterium retrudatur, ibi tantummodo, quandiu aduixerit, communionem ſumendo.* Et Concil. AVRELIANENSE III. can. 8. *Si quis clericus furtum, aut falſitatem admiſerit, quia capitalia etiam ipſa ſunt crimina, communione conceſſa ab ordine regradetur. De periurio verò id cenſuimus obſeruandum, vt ſi quis clericus in cauſis, quæ ſub iureiurando finiendæ ſunt, prabuerit iuramenta, & poſt rebus euidentibus deteguntur peieraſſe, biennium temporis excommunicatione plectatur.* De his autem clericis, qui ſic deponuntur, & in laicorum ordine detruduntur ſi perfectè pœnituerint, iudicantes ſe indignos clericatu, iubet Concil. CONSTANTINOP. III. generale 6. canone 21. vt tondeantur. Si autem ſua, hoc ſponte cle

Deuteron. 17.

Canon Apoſtolorum. Exod. 22. Actuum 23.

Proclus Conſtantinopolitanus.

Concilium Aruernenſe.

Concilium Carthagin 1. ſub Syluestro & Marco.

Iob 41.

Concilium Carthagin. 4.

Concilium Agathenſe.

Concilium Aurelianenſ. 1.

Concilium Carthag. 4.

Concilium Africanū ſub Bonifacio 1.

Concilium Vormatienſe.

Coſtilium Agathenſe.

Concilium Aurelianenſ. 1. ſub Clodoueo & Hormiſda.

Zacharias 1.

Concilium Epaonenſe.

Concilium Aurelianenſ. 3. ſub Vigilio 2.

De periuriis clericis, vide Periurium.

te elegerint, maneant in eo ſtatu ad quem delecti ſunt, vtpote qui mundana cœleſtibus anteponunt. Idem & Concilium AVRELIANENSE V. cano. 14. *Si Epiſcopo aut preſbytero, cauſa criminalis, hoc eſt, homicidium adulterium, furtum, maleficium, imputatum fuerit, innocentem reddere faciat, quod ſi non fecerit quinquennium à liminibus Eccleſiæ extraneus habeatur, ſicut in Nicænis canonibus ſanctis Patres inſtituerunt.* Hinc GREGORIVS III. Epiſtola quarta, quæ eſt ad Bonifacium Epiſcopum Moguntinum, eundem inſtruit, vt ſi certi non fuerint teſtes, qui crimini illato approbent veritatem, iuſiurandum eius poſcat, vt illum teſtem proferat innocentiæ, cui omnia nuda ſunt & aperta, & ſic maneat in proprio gradu. Nam confirmationis iterario prohibetur. Denique ALEXANDER III. Parte 26. capite primo Concilij Lateranenſis ſub eodem celebrati, profert cauſam cuiuſdam acolyti bonæ indolis, criminoſi in hoc, quòd ſacerdoti iterum Baptizandi hominem, qui frater ſuus carnalis erat, & ſanitatem à ſortilegis mulieribus hac conditione receperat, & reſpondit quod ille ita plectendus eſt, vt ad ſuperiores ordines nunquam promoueatur, ſi hoc publicum fuerit quod proponitur, niſi ad religionem tranſire voluerit, vt tanore illius religionis circa eum debeat diſpenſari. Si verò occultum eſt, promoueri poterit, & exceſſum ſuum dignis pœnitentiæ fructibus expiare. Idem capite ſecundo, eiuſdem partis de eo qui quinque ſolidos pro ordinatione ſua dedit, & pœnitentia ductus religionem intrauit, de quo decernit vt in ordine quidem ſuſcepto poſſit Domino deſeruire, ad ſuperiores autem promoueri non poſſit (quod adhuc repetit parte 35. capite ſecundo. Capite autem tertio, partis 26. antè dictæ agit de his qui falſauerunt litteras Apoſtolicas (de quibus ſtatim dicemus) & capite quarto, ſcribens ad Salernitanum Epiſcopum infert: *Si clerici coram iudice ſeculari conuicti fuerint vel confeſſi, de crimine, non propter hoc ab Epiſcopo ſuo aliqua ſententia ſunt condemnandi. Sicut enim ſententia à non ſuo iudice lata, non tenet, ita nec confeſſio coram ipſo facta. Si verò coram Epiſcopo de crimine in iure ſunt confeſſi, ſine legitima probatione conuicti, dummodo ſint talia crimina, propter quæ ſuſpendi debeant vel deponi non immerito ſunt à ſuis ordinibus deponendi, & ab altaris miniſterio perpetuo removendi. De adulteriis & aliis criminibus quæ minora ſunt, poteſt Epiſcopus cum ſuis clericis poſt peractam pœnitentiam diſpenſare, vt in ſuis ordinibus deſeruiant: ſed non debet quemlibet depoſitum pro ſuis exceſſibus iudici tradere ſeculari, quia ſuo functus officio, non debet eum duplici contritione conterere.* Vide Duellum. Et infrà Clericus percuſſor. *Nam clericum duellum deponi iubemur, & percutiens puerum intuitu diſciplinæ, vnde infirmitatem vel mortem incurrat.* Vide etiam infrà, Clericus ſuſpenſus. Idem Alexander tertio, ſcribens Albananſi Epiſcopo parte 50. capite tertio, eiuſdem concilij Lateranenſis. *Clericum* (ait) *criminis reum, ſi occultum fuerit peccatum, pœnitentia peracta ordine ſuſcepto iubet vti, & ad ſuperiores, ordines non promoueri. Verumtamen ſi inſtanter poſtulet, non prohibeatur. Si verò publicum eſt, degradetur ab ordine quem ſuſcepit, & ad ſuperiores quouſque ordines promoueatur.* De clericorum exceſſibus. Vide Exceſſus de clericis criminoſis. vt non pro quæſtu ferantur, ſic ſtatuit Concilium COLONIENSE III. parte 13. capite octauo & 9. *Clerici* (ait) *grauiſſimis criminibus deprehenſi, iuxta canonicas ſanctiones puniantur. Expedit enim vt publicè delinquentes, & Eccleſiam Dei ſcandalizantes, publicè quoque arguantur & puniantur. Quamobrem tales vel à nobis deprehenſi, vel extra territoria noſtra per magiſtratus capti, ac nobis iuxta ſanctiones canonicas traditi, dignam ſui ſceleris pœnam recipiant. Quod ſi tam graue delictum ſit vt degradatione dignum ſit, faciemus ipſos curiæ tradi ſeculari, ne clericali priuilegio gaudeant, quo ſe per flagitia reddiderunt indignos.* De clericis, qui criminoſi fuerint inuenti ab Epiſcopis, vel viſitatoribus, ſtatuit Concilium TRIDENTINVM ſeſſione decima tertia, quæ eſt tertio, ſub Iulio tertio, capitibus 3. 4. 5. 6. decreti reformationis. *Quod ſi appellationis vocem, dum corrigentur, emiſerint, ab Epiſcopo, vel eius vicario generali, coram iudice ad quem appellatur, acta prima, inſtantia omnino præducat, & iudex, niſi illis viſis, ad eius abſolutionem minimè procedat. Is autem à quo appellatum fuerit, intra triginta dies acta ipſa poſtulanti gratis exhibeat, aliquin abſque illius cauſa appellationis eiuſmodi, prout iuſtitia ſuaſerit, terminetur.* Vide, Appellatio, Degradatio, Crimen, & cætera ſimilia, vbi de his iterum opportunè tractatur, & quæ ſequuntur.

Clericus falſarius.] Id eſt, qui falſificat litteras hoc etiam ex ſuperioribus pendet. Sic tamen ſpecialiter tradit Concilium TRIBVRIENSE canone trigeſimo. *Si, quod non decet, quibus ſine ſit preſbyter ſive ſit Diaconus, aliquam perturbationem machinando, & noſtro miniſterio inſidiando, redarguatur falſam ab Apoſtolico detuliſſe epiſtolam, vel aliud quid quod inde non conuenerit, ſalua fide & integra circa Apoſtolicum humilitate, penes Epiſcopum ſit poteſtas, vtrum eum in carcerem, aut in aliam detrudat cuſtodiam, vſque quo per epiſtolam aut per idoneos ſue partis legatos, Apoſtolicam interpelles ſublimitatem, vt potiſſimum ſua ſancta legatione dignetur diſcernere, quid de talibus iuſto ordine lex Romana ſtatuat diffinire, vt & eis corrigatur, & cæteris modus imponatur.* De huiuſmodi clericis qui falſificant litteras Apoſtolicas, ALEXANDER III. parte vigeſima ſexta, concilij Lateranenſis ſub eodem celebrati capite tertio, ad Normicenſem Epiſcopum iubet, vt inuenti & beneficio atque officio priuati, in aliquod monaſterium diſtrictæ religionis detrudantur, vt ibi tanti facinoris pœnas luant, & alij per hoc à ſimilibus valeant deterreri. Allegat hæc Gratianus diſtinctione decima nona capite In memoriam & diſtinctione quinquageſima capite. Si quis Epiſcopus. De huiuſmodi falſariis agit Concilium LATERANENSE ſub Innocentio 3. patrum 1215. cap. 37. & 38. vt dicemus congruentiùs in vocabulo, Iis, & Iudicium. Igitur propera, & attende ſequentia.

Clerici ſuſpenſi, & electi.] Hoc quoque ex ſuperioribus deducitur, vbi de criminoſis clericis & ſuperbis egimus. Igitur vt ordine procedamus, ſic de clericis ſuſpenſis & electis ab Epiſcopo, an ſint recipiendi. Concilium SARDICENSE, vt quidam opinantur, œcumenicum, cano. 7. & allegat Gratianus cauſa 11. quæſt. 3. cap. Si fortè, & Ivo Carnotenſis libro 5. Decretorum. *Si fortè* (inquit) *quis Epiſcopo iracundus* (*quod eſſe non debet*) *ciò aſperè commoueatur aduerſus Preſbyterum, ſive Diaconum ſuum, & exterminare eum de Eccleſia voluerit, prouidendum eſt, ne innocens damnetur, aut perdat communionem. Et ideò habeat poteſtatem is, qui obiectus eſt, vt Epiſcopos finitimos interpellet, & cauſa eius audiatur, ac diligentius tractetur, quia non oportet*

Concilium Aurelianenſe 5. ſub Pelagio 1.

Gregorius 3.

Forma conuincendi criminis.

Alexandr. 3.

Negotium audiri mirum.

Hic qui dedit pro ordinatione argenti puniendus dicitur. Vide nunc ne, qui non dederit arceatur.

Clerici non ſeculari iuſticiæ tradendi.

Concilium Coloniense 3.

1 Timoth. 3.

Concilium Tridentinũ generale nouiſſimum.

Concilium Triburiense.

Alexander 3.

Concilium Lateranenſe omnium, generaliũ ſub Innocentio 3.

Concilium Sardicense ſub Iulio 1. huic præſidit Hoſius Cordubenſis.

ei negari audientiam roganti. Et ille Epiſcopus, qui aut iuſtè aut iniuſtè eum abiecerit, patienter accipiat, vt negotium diſcutiatur, vt vel probetur ſententia eius à plurimis, vel emendetur. Tamen priùs, quàm omnia diligenter & fideliter examinentur, eum qui fuerit à communione ſeparatus, ante cognitionem nullus debet præſumere vt eum communioni ſociet. Hi verò, qui conueniunt ad audiendum, ſi viderint clericorum eſſe faſtidium & ſuperbiam, quia iam non decet vt Epiſcopi iniuriam vel contumeliam patiatur, ſeuerioribus verbis eos caſtigent, vt obediant honeſtæ præcipienti Epiſcopo, quia ſicut ille clericis Synceram debet exhibere amorem charitatis, ita quoque viciſſim miniſtri, infucata debent Epiſcopo ſuo exhibere obſequia. Hunc canonem renouat Concilium AFRICANVM ſub Bonifacio 1. epiſtola miſſa ad eundem Bonifacium. Hoc quoque decretum refricat Concilium CARTHAGINENSE VI. vt videre eſt cap. 6. eiuſdem concilij, quod proprio ore Auguſtinus Hipponenſis tunc legatus prouinciæ numidiæ in concilio prædicto ſeruaturos omnes profeſſus eſt. Idem ſtatuit Concilium TAVARINENSE I. cap. 4. & 6. contra Triferium Epiſcopum & Exuperantium Presbyterum. Idem præterea ſtatuit & Concilium TELENSE. vt exprimit SYRICIVS I. epiſtola 4. ad omnes Orthodoxos capite 7. ſcilicet, vt abiectum clericum alia Eccleſia non admittat. Hinc Concilium CARTHAGINENSE II. ſub eodem Syricio canone 7. *Quid merito facinorum ſuorum ab Eccleſia pulſi ſunt ſi ab aliquo Epiſcopo, aut preſbytero, vel clerico, fuerint in communione recepti, refugientes ſui Epiſcopi regulare iudicium, etiam ipſe cum eis pari crimine teneatur obnoxius ab omnibus dictũ eſt, omnibus placet.* Idem Concil. ARELATENSE III. canon. 4. reperit Concilium CARTHAGINENSE V. ſub Anaſtaſio canone 1. & allegatur à Gratiano cauſa 21. quæſt. 5. capite. Si quis. *Statuimus, vt ſi quis cuiuſlibet honoris clericus, iudicio Epiſcoporum pro quocunque crimine fuerit damnatus non liceat eum, ſiue ab Eccleſiis quibus præfuit, ſiue à quolibet homine defenſari, interpoſita pœna damni pecuniæ atque honoris, quo nec ætatem nec ſexum excuſandum eſſe præcipimus.* Idem Concilium APHRICANVM cano 29. Lege & ea quæ ſuperiùs de clericis accuſatis poſuimus quia huic conueniunt annotationi. Huic ALEXANDER III. cap. 10. partis 26. concilij Lateranenſis ſub eodem celebrati: *Si qui à ſuis aut etiam de mandato Romani Pontificis, ab alienis Epiſcopis interdicti, vel excommunicati, ante abſolutionem diuina officia celebrauerint, niſi ad commonitionem noſtram ſiue dilatione redierint, perpetuò depoſitionis ſententiam pro auſu tanta temeritatis incurrant.* Idem omnino repetit Concilium LATERANENSE ſub Innocentio 3. patrum 1215. cap. 14. & allegatur extra. de vita & honeſtate clericorum. Et prælatos, qui eos talia permiſerint perpetrare, pari ſubiacere decernunt vltioni. Et Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 14. quæ eſt 4. ſub Iulio 3. canone 1. decreti reformationis. *Et cui aſcenſus ad ſacros ordines, à ſuo prælato, ex quacunque cauſa, etiam ob occultum crimen, quomodolibet etiam extra iudicialiter fuerit interdictus, aut qui à ſuis ordinibus, ſeu gradibus, vel dignitatibus Eccleſiaſticis fuerit ſuſpenſus, nulla contra ipſius prælati voluntatem conceſſa licentia de ſe promoueri faciendo, aut ad priores ordines, gradus, & dignitates, ſiue honores reſtitutio ſuffragetur, &c.* Multa ſunt alia quæ dictione, Excommunicatus inuenies. Coniunge ſequentia.

Concilium Africanũ ſub Bonifacio 1.

Concilium Carthagin. 6. cui Auguſtinus interfuit.

Concilium Taurinenſe 1.

Concilium Telenſe. Syricius 1.

Concilium Carthaginenſ. 2. allegatur à Gratiano cauſa 11. quæſt. 3. cap. Qui merito.

Concilium Arelatenſ. 3.

Concilium Carthagin. 5.

Concilium Africanũ ſub Bonifacio 1.

Alexander 3.

Concilium generale Lateranenſe ſub Innocentio 3.

Concilium Tridentinum.

A

Clerici ſine cauſa ſuſpenſi & eiecti.] Hoc ex ſuperiori pendet. Nam & eundem habet ſenſum quin etiam iam ſatis probatum colligitur. Verumtamen ſic Concilium TOLETANVM IV. Canone 27. allegatur à Gratiano cauſa 11. quæſtione tertia, capite Epiſcopus. *Epiſcopus Preſbyter, aut Diaconus, ſi à gradu ſuo iniuſtè deiectus, in ſecunda Synodo innocens reperiatur, non poteſt eſſe quod fuerat, niſi gradus amiſſos recipiat coram altaris de manu Epiſcoporum. Si Epiſcopus eſt, orarium, anulum, & baculum: ſi preſbyter, orarium & planetam: ſi Diaconus, orarium, & albam: ſi Subdiaconus, patenam, & calicem. Sic & relicti gradu ea in reparationem ſui recipiant, qua cùm ordinarentur, perceperant.* Sic & ALEXANDER III. Epiſcopo Lincolinenſi parte 42. Concilij Lateranenſis ſub eodem celebrati cap. 3. iubet vt clerici ſpoliati & eiecti violenter, reſtituantur Eccleſiis in qua fuerunt inſtituti. Lege quod ſuperius poſuimus. Et ſequentia.

Concilium Toletanum 4. 7. Epiſcoporũ ſub Honorio 1.

Planetã vocat, quam nos vulgariter caſulã nuncupamus, chaſuble. Alexander 3.

B

Clericus excommunicatus.] Vide Epiſcopus excommunicatus, &c. Et excommunicatus.

Clerici perſecuti, & gradu deiecti, ab infidelibus aut hæreticus, recipiantur.] Quandoquidem in ſuperioribus prohibetur, ne quiſpiam alienum clericum ſine litteris retineat, aut excipiat, ideò exceptio quædam eſt, quæ continetur in vocabulo, peregrinus: vbi clerici peregrini iubentur ſuſcipi, & præcipuè ſi ab hoſtibus fuerint turbati: ſtatuit Concilium SARDICENSE canone 21. *Si aliquis (ait) vim perpeſſus eſt, & iniquè expulſus pro diſciplina & Catholicæ confeſſione, vel pro defenſione veritatis effugiens pericula, innocens & deuotus ad aliam veneris ciuitatem, non prohibeatur immorari, quandiu aut redire poſſit, aut iniuria eius remedium acceperit, quia durum eſt eum qui perſecutionem patitur, non recipi. Etiam & larga benevolentia & humanitas ei eſt exhibenda.* Hic canon repetitur in Concilio CONSTANTINOPOLITANO III. generalis ſexto, canone 18. vbi de illis recipiendis, qui à Barbaris effugantur, conſtituit. *Vbi autem (ait) ſedata fuerit tempeſtas, cogantur reuerti.* Vide perſecutio. Vbi amplius narrantur. Huic Concilium EPHESINVM I. generale tertio, canone tertio. *Si quibus clericis cuiuſcunque vel prouincia, vel ciuitatis, idcirco quod rectè ſuperent à neſtorio, vel aliis hæreticis ſacerdotium abrogatum eſt, iuſtum & æquum eſſe cenſuimus, vt his etiam ſuus gradus reſtituatur. Communiter autem & in genere iubemus, vt hi qui cùm Orthodoxo & generali Concilio clerici ſentiunt, nullo modo prorſus his, qui defecerunt vel deficiunt, Epiſcopis obnoxij & ſubditi ſint.* De ſpoliatis Eccleſiis miniſtris reſtituendis, habes ſæpius in dictione, Epiſcopus ſed è turbatus & deiectus, &c. quos etiam iubet reſtitui ALEXANDER III. parte 12. concilij Lateranenſis ſub eodem capite primo, ſecundo, tertio, & reliquis. Et ſubiungit canone quinto, Idem Ephesinum Concilium: *Item ſi quos ab inſolentia ob abſurda facinora à concilio vel ſuis Epiſcopis condemnatos, ſicuti in nulla rede lectum habere ſolet Neſtorius, & qui eius partes ſequuntur, contra canones (ſuperius memoratos) reſtituere in communionem, vel gradum, conati ſunt, vel admixi fuerint, id his nihil prodeſſe, ac nihilominus depoſitos eſſe, æquum iudicauimus.* Idem confirmatur & canone ſeptimo, eiuſdem concilij. Vide hæreticorum animaduerſio. Et ſequentia.

Concilium Sardicenſe.

Concilium Conſtantinop. 3. generale 7 in Trullo celebratum.

Concilium Epheſinum 1. generale 3.

C

Clerici profeſſionem non negent.] Vide Confeſſor.

Alexander 3.

D

E

Hæc omnia ſuis locis fideliter repoſita, Lege

Clericorum profeſsionem, & proprietatis abnegatio.] Vide Profeſſio clericorum, & proprietas.

Clerici ordinandi.] Vide Ordinandus.

Clerici non præſumant docendi officium.] Vide Prædicatio.

Clericus delinquens.] Vide ſuperiùs, Criminoſus, & infrà, Correptio, atque Iudex, vel Reus.

Clericis honor & reuerẽtia exhibeatur.] Vide Honor.

Clerici non ordinentur bigami.] Vide ſuperiùs, Bigamus.

Clericus non ſit concubinarius.] Vide Concubina, Fornicatio, & infrà, Cœlibatus.

Clericorum continentia & caſtitas.] Vide Cœlibatus.

Obſecro te, lector, hæc omnia diligenter & attentè conſidera. Quia inde nos hodie tot mala obruũt, niſi quia hæc vitiorum ſentina in clericis repetitur? Clemens I.

Clericis mulierum contubernium, ſiue familiaritas, & colloquium inhibetur.] Plura quidem in vocabulo Cœlibatus, & Fornicatio, & huiuſmodi dicenda ſuperſunt: verumtamen nolui præterire quod viſum eſt maximè huic loco conuenire. Itaque vt ordine more ſolito proſequamur. CLEMENS I. epiſt. 2. ad Iacobum fratrem Domini, *Clericus ſolus* (ait) *ad fœmina tabernaculum non accedat, nec properet ſine maioris natu Principis iuſſione. Nec preſbyter ſolus cum ſola adiungatur, ſed duobus adductis teſtibus viſitet infirmam: nec ſolus cum ſola fœmina fabulas miſceat. Nec Archidiaconus, aut Diaconus, ſub prætextu officij humilitatis frequentet domicilia matronarum, aut fortè per clericos ad domeſticos eius matrona mandent ſecreti aliquid. Si cognitum fuerit & ille deponatur, & illa à liminibus arceatur Eccleſiæ.* Subiungit huic canoni (quem allegat de verbo ad verbum) LVCIVS I. & citatur à Gratiano diſtinct. 81. Sed ſi fortè, &c. *Sed ſi fortè* (ait) *aliqua interceſſio fuerit, Epiſcopo ſuggeratur. Et ſi talis eſt ad quã ire debent, ipſe per interuentum pergat. Sin autem de latere ſuo dirigat, cum duobus aut tribus teſtibus. Nemo tamen cum extranea habitet fœmina, niſi ſoror, aut proxima fuerit, & magna ſolicitudine fiat: non enim ignoro malitias Sathanæ.* Et Concilium NICÆNVM I. canone 3. & allegatur à Gratiano diſtinct. 32. cap. Interdixit. Et ab Iuone lib 3. decretorum. Citatúrque in Concilio Aquiſgranenſi I. cap. 39. *Interdixit omnino magna Synodus, ne liceat Epiſcopo vel Preſbytero, nec Diacono, nec vlli penitus eorũ qui ſunt in clero, introductam habere mulierem, præterquam vtique matrem, vel ſororem, vel amitam, vel eas ſolas perſonas, quæ omnem ſuſpicionem effugiũt.* Idem omnino ſtatuit Concil. ELIBERTINVM can. 27. & Concilium ARELATENSE II. can. 3. ne toties idem repetere cogamur. Vide etiam, Sanctimonialis. Hinc etiam Concilium CARTHAGINENSE I. cano. 4. *Propter blaſphemias ſtatuimus, vt à communione ſeparentur, ſi contempſerint commonitionem, qui cum viduis commorãtur, & nulla ſecum germanitate coniuncti ſunt. Vniuerſi dixerunt: iuxta vidui & viduas eadem lex maneat, & ſententia.* Vide viduæ. Idem & Concilium CARTHAGINENSE III. cap. 17. & 25. allegatur à Gratiano diſtinct. 81. cap. Clerici, *Clerici vel continentes, ad viduas vel virgines, niſi iuſſu vel permiſſu Epiſcoporũ aut preſbyterorũ non accedant. Et hoc non ſoli faciant, ſed cum clericis, vel cum his cum quibus Epiſcopus iuſſerit, vel preſbyter. Nec ipſi Epiſcopi aut preſbyteri ſoli habeant acceſſum ad huiuſmodi fœminas, niſi aut clerici præſentes ſint, aut graues aliqui Chriſtiani.* Idẽ omnino Concilium HIPPONENSE cano. 26. & Concilium AFRICANVM ſub Bonifacio I. cap. 5. Idem quoque SYRICIVS I. epiſt. 1. quæ eſt ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum, ca. 11. Idem quoque dicit glorioſus martyr CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib. de ſingularitate clericorum non longè à principio, ſuadens clericis mulierũ vitare contubernium, *Aduerſa eſt* (ait) *confidentia, quæ periculis vitam ſuam pro certo commendat. Et lubrica ſpes eſt, quæ inter ſũmenta peccati ſaluari ſe ſperat. Incerta victoria eſt, inter hoſtilia arma pugnare. Et impoſſibilis liberatio eſt, flammis circundari, nec ardere.* Lege quod ſequitur. Huic etiam HIERONYMVS STRIDONENSIS epiſtola ad Nepotianum, de vita ſacerdotum & clericorum, *Periculoſè* (ait) *tibi miniſtrat, cuius vultum frequenter attendis. Si propter officium clericatus, aut vidua an te viſitatur aut virgo, nunquam domum ſolus introeas. Tales habeto ſocias, quorum contubernio non infameris. Solus cum ſola ſecretò, & abſque arbitro vel teſte non ſedeas. Hoſpitiolum tuum aut rarò, aut nunquam mulierum pedes terant. Omnes puellas & virgines Chriſti, aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne ſub eodem tecto manſites, nec in præterita caſtitate confidas, nec ſanctior Dauid, nec Salomone potes eſſe ſapientior, &c.* Lege. Eadem & AVGVSTINVS HIPPONENSIS ſuis imperat clericis, pluribus in locis. Vide alibi. Hinc celebratum ſub eodem, Concilium HIPPONENSE quod abbreuiatum eſt in Concilio Carthaginenſi III. ſic ſtatuit, vt clerici cum extraneis fœminis non habitent. Quod exponens præfatũ Concilium CARTHAGINENSE III. cap. 17. & allegatur à Gratiano, diſtinct. 81. cap. Cum omnibus. *Sola* (inquit) *matres excipiantur, amia, matertera, amita, ſorores, & filiæ fratrum aut ſororum, & quæcunque ex familia domeſtica, neceſſitate etiam antequã ordinarentur, iam cum eis habitabant: vel ſi filij eorum iam ordinatis parentibus vxores acceperunt, aut ſeruis non habentibus in domo quas ducant, aliunde ducere neceſſitas fuerit.* Idem omnino ſtatuit Concilium CARTHAGINENSE IV. cano. 46. & Concilium AGATHENSE canone 10. *Id ad cuſtodiendam vitam & famam* (ait) *ſpeciali ordinatione præcipimus, vt nullus clericorum extraneæ mulieri, qualibet collatione aut familiaritate iungatur. Et non ſolùm in domo illius extranea mulier non accedat, ſed nec ipſe frequentandi extraneam mulierem habeat poteſtatem, ſed cum matre tantùm, ſorore, filia, aut nepte, ſi habuerit, aut voluerit, viuendi liberam habeat poteſtatem. De quibus nominibus neſas eſt aliud, quam natura conſtituit, ſuſpicari.* Idem cano. 11 ſequenti infert, *Ancillas vel libertas à cellario vel à ſecreto miniſterio, & ab eadem manſione, in qua clericus manet, placuit remoueri.* Et Concilium EPAONENSE, cap. 20. *Epiſcopo, Preſbytero, & Diacono, vel diuerſis clericis, horis indebitis, id eſt, meridianis, vel veſpertinis, ad fœminas prohibemus acceſſum, qui tamen, ſi cauſa fuerit, cum preſbytero aut clericorum teſtimonio videantur.* Hinc etiam Concilium TVRONENSE I. can. 3. *Quia nullum* (ait) *diabolo locum dari oportet, hoc præcipuè cuſtodiendum decreuimus, vt nullam clerici cum extraneis fœminis habeant familiaritatẽ, ne vllam malè loquendi vel ſentiendi auſum, vel aditum tribuant, quia frequenter per hanc indecentem occaſionem contingit, vt diabolus qui inſidiatur, ſicut leo in cubili ſuo, ac ruina ſeruorum Dei exultet. Si quis clericus poſt interdictũ Epiſcopi ſui, illicitis familiaritatibus extranearum fœminarum voluerit inhærere, à communione habeatur alienus.* Idem omnino ſtatuit Conc. ILERDENSE

Lucius I.

Concilium generale i. Nicenum 318. Patrũ ſub Conſtantino Magno.

O vtinam hæc lex obſeruaretur.

Concilium Eliberinum.

Concilium Arelatenſe I.

Concilium Carthaginen. I

Concilium Carthag. 3.

Concilium Hipponenſe.

Concilium Africanum. Syricius I.

Cyprianus Carthaginenſ.

Hieronymus Stridonenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Concilium Hipponenſe.

Concilium Carthag. 3.

Concilium Carthag. 4.

Concilium Agathenſe ſub Cœleſtino I. vel Sixto 3.

Concilium Epaunenſe.

Concilium Turonenſe 1. ſub Leone 1. vel Hilario Epheſ 4.

Concilium Ilerdenſe.

cano.15. addens, *Quòd ſi huiuſmodi ad cor redeat, & correxerit, ſancto miniſterio reſtauretur.* Idem & Cōcilium AVRELIANENSE I. cano. 31. aſtruit, prædicta decreta confirmamus. Vt autem etiam cæterorum Patrum decreta promanus, ſic Concilium GERVNDENSE Hiſpaniæ cano.7. *De his* (ait) *qui ſine vxoribus ordinantur, & familias domus habent habito ſecum pro vita conuerſatione fratrem in teſtimonium, non per quamcunque fœminei ſexus perſonam, eorum ſubſtantia gubernetur, aut per puerum, ſed aut per amicum, domum ſuam debeant ordinare, niſi matrem aut ſororem in domo habuerint, vt ſecundum priorum canonum ſtatuta, per eorum perſonas eorum debeat. confutari ſubſtantia.* Huic decreto ſubſcribit & Concilium TOLETANVM II. cano.3. & addit: *Quod ſi forſan propinquos non habuerit, qui ei miniſtrent alterius domus adhærentis habitaculi requiratur, dummodo nulla occaſio introeundi domum clerici fœmina permittatur, vnde aut laqueum poſſit incurrere, aut noxialis fama innocenti forſaſſe poſſit * inuri. Sanè deinceps, poſt datam hanc admonitionem, quiſquis earum conſortio frui voluerit, monuerit ſe non ſolùm à clericatus officio retrahi, vel Eccleſiæ foribus expelli, ſed etiam omnium Catholicorum clericorum, vel laicorum communione priuari, nulla prorſus vel colloquij conſolatione relicta, quatenus mala conſuetudinis abraſa rubigo, in poſteris radicis ſuæ veneno ſerpere non poſſit.* Hoc decretum etiam renouat Concilium HISPALENSE I. cap.3. vbi ſic addit, *Placuit proinde, vt ſi Preſbyter, Diaconi, vel clerici, conſortia extranearum fœminarum, vel ancillarum familiaritatem, per ſacerdotis ſui admonitionem, à ſe minùs remouerint, ſeculi iudices, eaſdem mulieres cum voluntate & permiſſu Epiſcopi comprehenſas, in ſuis lucris vſurpent, vt vitium hoc dum ſacerdos inhibere non prævalet, poteſtas iudicialis coerceat: dato tamen ab eiſdem iudicibus ſacramento Epiſcopo, vt eas clericis nulla arte reſtituant. Quod ſi reſtituerint, ipſi iudices ſententia excommunicationis feriantur. Mulieribus verò illis iuxta priores canones à ſacerdote diſtractis, pretium earum indigentibus diſpenſetur.* Huic conforme eſt, quod ſtatuit Concilium TVRONENSE II. ſub Pelagio I. cano.10. *De familiaritatibus* (ait) *mulierum locis crebrius ſit in canonibus replicatum, attamen neceſſe eſt, vt ſi ſecli vir & mulier, qui male pullulauerant, redeant rurſum, fidei falcè ſuccidantur, & iam radicitus eruantur. Nullus ergo deinceps clericorum pro occaſione neceſſitatis faciendæ veſtis aut cauſa ordinandæ domus, extraneam mulierem in domo ſua habere præſumat. Et cum iubeamur victum & veſtitum artificiolo quærere, & manibus propriis laborare, quid opus eſt in domo ſerpentem includere pro veſte, quo multiformem veſtem non propterea deponit, vt nudetur, ſed vt ſe dum renouatur, oſtendat clariorem?* IDEM cano.11.13. & 14. prohibet in domo clericos extraneos fœminas ſanctimoniales, ancillas aut alias ſub quolibet prætextu retinere: vt iam diximus. Idem Cōcilium AVRELIANENSE V. cano.3. ſtatuit & Concilium MATISCONENSE I. cano.1. & 3. vbi prohibet, ne vlla mulier in cubiculo Epiſcopo, abſque duobus preſbyteris, aut diaconis, ingredi permittatur. Hinc etiam GREGORIVS I. lib. 7. Regiſtri, epiſt.110. ad Ætherium Lugdunenſem Epiſcopum, *Cum his* (ait) *qui in ſacro ſunt ordine conſtituti, habitare mulieres prohibentur: de quibus ne antiquus humani generis inimicus exultet, omnium definiendum conſenſu eſt, vt præter eas quas ſacri canones complettuntur, alias mulieres habere ſecum non debeant. Quæ interdictio & ſi fortè ad tempus aliquibus amara eſt, certum eſt quia poſtmodum ex ipſa anima vtilitate dulceſcit, ſi vnde inimicus ſuperare poterat, ſuperetur.* Idem omnino Concilium TOLETANVM IV. can.41. & TOLETANVM VIII. cap.5. omnibus mandat Epiſcopis vt ſolicitè huic negotio inuigilent, & quoſcunque aliter facientes reperterint, clericos quidem monaſterio includant, mulieres verò venundentur. Vide & fornicatio. Porrò Concilium BRACARENSE III. cano.4. & allegatur à Gratiano diſtinct.23. cap. Eccleſiaſtica, *Cum antiqua & Eccleſiaſtica nouerimus inſtitutione præcauendum, &c.* Et ſubiungit canone eodem, *Licet in ſuperioribus de ſorore & germana licentia data ſit clericis eas in domo retinere, tamen omnem fornicandi occaſionem cupientes auferre, id omnimoda ſanctimus auctoritate tenēdum, vt nullus ſacerdotum, ſiue quiſque ille de clero, abſque honeſto & competenti teſtimonio, excepta ſola matre cum quibuſlibet fœminis, ſecretè ſe præſumat adiungere. Et non ſolùm cum extraneis mulieribus, ſed nec cum ipſis etiam ſororibus vel propinquis, ne licentia ſororem vel propinquam fœminarum, * quiſque ſolus familiarior habeatur ad perpetrandum ſcelus. Huius ergo perceptionis tranſgreſſor, ſex menſibus ſe nouerit pœnitentiæ legibus ſubiacere.* Hoc decretum confirmat & renouat Concilium CONSTANTINOPOLITAN. III. quod 6. generale dicitur cano.5. vbi etiam Eunuchis idem præcipitur. Hæc conſtitutio etiam renouatur iterum in Concilio FRANCICO ſub Carlomano, præſidente in eo Bonifacio, Moguntinenſi Legato ad reformationem Gallorum, de quibus ſuperiùs dictum eſt, quàm eſſent laſciui & diſſoluti. Hanc etiam definitionem iterū confirmat & renouat Concil. SVESSIONENSE apud S. Medardum patrum 23. ſub Childerico. Renouatur etiam poſteà in Concilio FORIVLIENSI ſub Carolo Magno & Adriano I. can. 4. vbi & hoc additur, *Non vetamus quempiam, ſed potius adhortamur pauperibus perſonis, iure ſibi cognationis coniunctis benefacere, cum ſit omnibus benefaciendum, ſed ab eis ſegregate in ſuis domiciliis degentes perſeuerent.* Hoc iterum aſtruit Concilium RHEMENSE ſub eodem Principe, cano.22. Præterea magnum illud & generale ſub eodem Principe Concilium NICÆNVM II. quod 7. generale nominatur cano.18. ſic loquitur, *Sine offenſione eſſe etiam his, qui extra ſunt, inquit diuinus Apoſtolus: mulieres autem in Epiſcopatibus vel monaſteriis verſari, eſt omnis offenſionis cauſa. Si quis ergo ancillam vel liberam, in Epiſcopatu poſſidere deprehenſus fuerit, vel in monaſterio ad miniſterium aliquod obeundum, puniatur. Sin autem perſeueret, deponatur. Si verò etiam in ſuburbanis mulieres eſſe contigerit, & voluerit Epiſcopo vel monaſterij præfectus illic iter facere, præſente Epiſcopo vel monaſterij præfecto, mulier eo tempore nullo modo miniſterium obeat, ſed alio in loco ſeorſum degat, donec receſſerit Epiſcopus, vt omnis reprehenſionis occaſio vitetur.* Idem prohibet can.22. monachis, vt dicemus dictione Monachus. Idem Concilium MOGVNTINENSE I. ſub Carolo Magno, cap.10. & 49. Hinc Concilium AQVISGRAVENSE I. ſub Ludouico I. Imperatore, can.98. ſummopere laudat illud Hieronymi ex epiſtola ad Oceanum, *Primus quidem teſtamenta clericorum, fœminarum frequentia acceſſus. Iſte ſexus reprehenſibiles exhibet clericos. Quid tibi rerum cum fœminis, qui ad altare cum Domino fabularis? Te in publico cunctis, te in agro tuis lictoribus aratores, ac vinitores quotidie lacerabunt. Si contra depoſitum fidei cum fœminis habitare contendis. Nunquid*

Concilium Aurelianenſe I.
Concilium Gerūdenſe Hiſpaniæ ſub Hoſtimida.
Concilium Toletanum 2.
* oturi
Concilium Hiſpalenſe 2.
O ſalubre decretum! & vtinam effectui mandaretur.
Concilium Turonenſe 2.
Concilium Aurelianenſe 5.
Concilium Matiſconenſe 1.
Gregorius Magnus.
Concilium Toletanum 4.
Concilium Toletanum 8.
Concilium Bracarenſe 3.
Rigidior lex ſtatuitur, propter ſubintrantes abuſus. Atque vtinam ſal tem modo etiā pior obſeruaretur.
* ille ſolatus
Concilium Conſtantinop. 3. dictum generale 6. in Trullo.
Concilium Francicum, id eſt in Francia celebratum.
Concilium Sueſſionenſe apud Abbatiam S. Medardi.
Concilium Foroiulienſe.
Concilium Rhemenſe.
Concilium Nicenum 2 dictum 7. generale.
1. Corinth. 10.
Concilium Moguntin. 1.
Concilium Aquiſgranenſe 1.
Hieronymus Stridonenſis.

in choro Apoſtolorum fœmina affuerunt. Prohibe virgines tecum commorari, etiam quæ de genere tuo ſunt. Dilige eas, exteriùs ordina, frequenter viſita inuitus obſequio clericorum, ne dum ſecretaliter ac ſolus ingrederis, macules teſtimonium tuum. Aliter namque coniugati, aliter virgines & continentes edocentur Eccleſiaſticum ſubire monaſterium & onus, fœminarum cum clericis nullo modo coniunctæ præcipitur conuerſatio, ianua diaboli, via iniquitatis, ſcorpionis percuſſio, nociuumq; genus eſt fœmina: cum proximat, ſtimulat, incendit ignem, flammigero igne percutit fœmina conſcientiam pariter habitantis, exuritq; fundamenta montium. Ego iudico ſi cum viris fœmina habitent, viſtarium non deerit diaboli. Et ISIDORVS HISPALENSIS lib. 2. de Eccleſiaſti officiis, cap. 2. Idem omnino loquitur, quem breuitatis ſtudio ſubticemus. Porrò hæc eadem interdicit clericis Concilium AQVISGRANENSE I. cap. 7. De ordine rectorum, & ſimiliter adhuc, cap. 11. eiuſdem loci. Idem Concilium MOGVNTINVM III. ſub Arnulpho Imperatore, cap. 10. *Vt clericis* (ait) *interdicatur mulieres in domo ſua habere, omnimodis decernimus. Quamuis etiã ſacri canones quaſdam perſonas fœminarum ſimul cum clericis in vna domo habitare permittant, tamen (quod multùm dolendum eſt) ſæpe audiuimus per illam conceſſionem plurima ſcelera eſſe commiſſa: ita vt quidam ſacerdotum cum propriis ſororibus concumbentes, filios ex eis generaſſent. Et idcirco conſtituit hæc ſancta ſynodus, vt nullus preſbyter vllam fœminam ſecum in domo propria permittat, quatenus occaſio mala ſuſpicionis, vel facti iniqui, penitus auferatur.* Idem omnino renouat Concilium NAVVATENSE, cap. 3. eadem ſtatuit & GREGORIVS VII. vt teſtatur MARIANVS SCOTVS in eius vita. Idem & poſteà Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III. part. 1. cap. 11. & allegatur à Gratiano diſt. 32. cap. interdiximus, & diſtin. 81. cap. volumus. Idem interdicit clericis Concilium OXONIENSE in Anglia, cap. 17. Ne ſcilicet in hoſpitiis ſuis publicè tenere concubinas præſumãt, nec alibi cum ſcandalo acceſſum habere ad eaſdem: & concubinis denegentur Eccleſiaſtica ſacramenta. ſi fortè ab eis non receſſerint, & clerici beneficiorum & officij priuatione mulctentur. Eadem quæ ſuperiùs commemorata ſunt, ne diutiùs te lector, protraham, renouat Concilium COLONIENSE III. parte 2. cap. 28. & Concilium TRIDENTINVM generale nouiſſimum ſeſſione 25. quæ fuit 9. ſub Pio IV. cap 14. decreti reformationis. Poteris ſi licet aut cordi ſedet, ea omnia percurrere, quæ fideliter annotamus. Vide etiam infrà, Fornicatio, Concubinarius, & Cœlibatus, & ſeq.

Fœminarum inſidiæ, & virus peſtiferũ.

Iſidorus Hiſpalenſis.

Concilium Aquiſgran 2.

Concilium Mogunt. 3.

Horrendum ſcelus, & piaculum nefandum.

Concilium Nauatenſe. Gregorius 7. Marianus Scotus.

Concilium Lateranen. ſub Alexandro 3.

Concilium Oxonienſe.

Concilium Colonienſe 3.

Concilium Tridentinũ generale vltimũ.

Clericorum vxores.] Vide Vxor.

Clerici nubentes & coniugati.] Quandoquidem in partibus Orientis clerici vxores habent, antequam ad ſacerdotium eligantur, nec eas in ſacerdotio & clericatu relinquunt, licet poſt illarum mortem non poſſint matrimonium iterare (vt diximus vocabulo Bigamus, & infrà, Cœlibatus) dicetur, quæ tam Latinos, quàm Græcos decreta concernant ſuper negotio eiuſmodi. Celeriter expediendũ eſt: quod deerit, prætaxatis vocabulis reperietur inſertum. Itaque Concilium TVRONENSE I. ſub Leone I. cano. 4. *Clericus cui datur nubendi licentia, internuptam non accipiat vxorem. Quod ſi fecerit, vltimum in officio clericali teneat locum.* Hinc Concilium GERVNDENSE in Hiſpania, cano. 6. *De conuerſatione vitæ clericorum, id ſtatuere placuit à Pontifice, vſque ad ſubdiaconatum, poſt ſuſcepti honoris officium, ſi quis ex coniugatis fuerit ordinatus, vt ſemper alterius fratris vtatur auxilio, cuius teſtimonio vita eius debeat clarior apparere.* Porrò Concilium AVRELIANENSE III. can. 7. ſtatuit, vt clerici excommunicentur, qui nubent poſt ſuſceptum ſacrum ordinem, cùm antea non habuerint vxores. Lege Cœlibatus. Idem & Concilium MATISCONENSE I. cano. 11. Lege Cœlibatus. Hinc etiam Concilium TOLETANVM IV. cano. 43. allegatur à Gratiano, cauſa 23. quæſt. 8. cap. Clerici, *Clerici qui ſine conſultu Epiſcopi ſui, vxores duxerint, aut viduam, aut repudiatam, aut meretricem in coniugium acceperint, ſeparari eos à proprio Epiſcopo oportebit.* Vide etiam in ſingulis vocabulis, Preſbyter, Diaconus, Subdiaconus, Bigamus, Cœlibatus, &c.

Concilium Auteſtanenſ. 3.

Concilium Matiſconenſ. 1.

Concilium Toletanum 4.

Clericorum immunitas & libertas.] Diximus copioſè de huiuſmodi in vocabulo Immunitas. Exactio, &c. Verumtamen ſic Concilium TOLETANVM IV. cano. 46. *Præcipiente Domino noſtro atque excellentiſſimo ſi ſeruando rege, id conſtituit ſanctum Concilium, vt omnes ingenui clerici, pro officio religionis, ab omni publica indictione atque labore habeantur immunes, vt liberi Deo ſeruiãt, nullaq; prædicta neceſſitate ab Eccleſiaſticis officiis retrahantur.* Vide locis, Exactio, Decimæ, Immunitas, & reliquis. Sed & coniunge ſequentia.

Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1.

Clerici à ſecularibus oneribus, aut exactionibus non grauentur.] Hoc ex ſuperiori dependet & locis aſſignatis correſpondet. Sic ergo Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III. parte 1. cap. 19. *Graue nimis eſt* (ait) *quod qui poteſtatem habere videntur, tot Eccleſias frequenter onera imponunt, & ita grauibus eas crebrisq; exactionibus premunt, vt deterioris conditionis ſubtum ſub eis ſacerdotium videatur, quàm ſub Pharaone fuerit, qui diuina legis notitiam non habebat. Ille quidem omnibus aliis ſeruituti ſubiectis, ſacerdotes ſuos & eorum poſſeſſiones in priſtina libertate dimiſit, & de publico eis alimoniam miniſtrauit: iſti verò vniuerſa ferè onera ſua imponunt Eccleſiis, & tot angariis eas affligunt, vt illud eis, quod Hieremias deplorat, cõpetere videatur: Princeps prouinciarum facta eſt ſubtributo. Siue quidem feſtata, ſiue expeditiones, ſiue qualibet alia ſibi arbitrantur agenda, de bonis Eccleſiarum, clericorum, & pauperum Chriſti vſibus deputatis, cuncta volunt ferè compilari. Et ita iuriſdictionem & authoritatem prælatorum enecuant, vt nihil poteſtatis eis in ſuis videatur hominibus remanſiſſe, Dei timorem, & Eccleſiaſtici ordinis abijcientes reuerentiam. Quocirca ſub anathematis diſtrictione ſeuerius prohibemus, ne de cætero talia præſumãt attentare, niſi Epiſcopus & clerus tantam neceſſitatem vel vtilitatem adſpexerint, vt abſque coactione ad releuãd. communes neceſſitates, vbi laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſias exiſtiment conferenda. Si autem conſules, aut alij de cætero id præſumpſerint, & commoniti, deſiſtere forte noluerint, tam ipſi, quàm eorum fautores excommunicationi ſe nouerint ſubiacere. Nec communicationi fidelium reddantur, niſi ſatisfactionem fecerint competentem.* Hoc decretum iiſdem replicat, & renouat Concilium LATERANENSE ſub Innocentio III. Patrum 1215. cano. 46. Quia verò hi qui exactiones imponunt, vt ſuperiùs dictum eſt, excommunicationi ſubduntur, nec tamen videntur emendare quod malè committunt, *Quoniam verò* (ait) *nec ſic quorundam malitia contra Dei Eccleſiam conquieuit, adijcimus, vt conſtitutiones & ſententiæ, quæ ab excommu-*

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3. Threno 1.

Heu quàm hoc onere multum deſudat ſæculum.

Concilium Tironenſe 2.

Concilium Gerundenſe.

Concilium generaliſſimum Lateranenſe ſub Innocentio 3. Patrum mirã vidtu 1215. ex omnibus orbis partibus.

nicatis

Hæ diligenter conſtitutiones annotandæ.

nicatis eiuſmodi, vel de ipſorum mandato fuerint promulgatæ, inanes & irritæ habeantur, nullo vnquam tempore valituræ. Cæterùm quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent, nullus vano decipiatur errore, vt infrà tempus regiminis ſuſcipiat anathema, quaſi poſt illud non ſit ad ſatisfactionem debitam compellendus. Nam & ipſum, qui ſatisfacere recuſauerit, & ſucceſſorem ipſius, ſi non ſatisfecerit infrà menſem, manere decernimus Eccleſiaſtica cenſura concluſum, donec ſatisfecerit competenter cùm ſuccedat in onere, qui ſubſtituitur in honore. Plura vide, Exactio. Portò ea omnia confirmat Concilium BASILEENSE generale, & allegat præfatum Lateranenſe decretum ſub Alexandro III. in Karolina quam vocãt Pattes eiuſdem Concilij: & multa alia allegant quæ videbis inſerta dictione, Exactio, Lege & Eccleſiæ immunitas, &c.

Concilium Baſileenſe generale.

Concilium Toletanum 3. ſub Telagio 1.

Clerici fiſci.] Concilium TOLETANVM III. cano. 8. *Iubente atque conſentiente domino Riccardo Rege, id præcepit ſacerdotale Concilium, vt clericos ex familia fiſci nullus audeat à Principe, donatos expetere, ſed tradito capitis ſui tributo, Eccleſiæ Dei cui ſunt allegati, vſque dum viuant regulariter adminiſtrent.* Et canone 15. de ſeruis fiſcalibus fit mentio, qui ſi fortè de ſua paupertate Eccleſias conſtruxerint, & ditauerint, hoc procuret Epiſcopus prece ſua, authoritate glorioſi Principis confirmari. Vide adhuc vocabulum Fiſcus.

Clerici vt beneficia debeant poſsidere.] Vide Beneficia.

Clerici ſi facultates valeant alienare potiſsimum, Eccleſiæ.] Vide Facultates Eccleſiæ non alienandæ, & teſtamentum.

Clerici non cogantur præſtare iuramentum.] Vide Iuramentum.

Clericorum tonſura.] Vide Tonſura.

Clericorum lapſus.] Vide Lapſus.

Clerici ignari.] Vide Ignorantia.

Clerici qui miniſterio ſuo ſunt indigni.] Vide Ordinandi probentur ex cano. 8. Concilij primi Arauſicani. Et Concilium TOLETANVM III. cano. 1. Permaneant in ſuo, *Nullus deinceps ad promerendos honores Eccleſiaſticos contra canonum ſtatuta aſpiret indignus. Nihil ex hoc fiat, quod ſanctis Patres ſpiritu Dei pleni, ſanxerunt debere non fieri. Et qui præſumpſerit, ſeueritate priorum canonum diſtringatur.* Plura vide vocabulo, Ordinandus.

Concilium Arauſicanum 1. Concilium Toletanum 3. ſub Telagio 1.

Clericorum ordinatio cui competit.] Lege Ordo & Ordinatio, ex Concilio II. Hiſpalenſi, cap. 5. & aliis.

Concilium Hiſpalenſe 1.

Clerici non ordinentur inuiti.] Sicut de monachis dicetur ſuo loco, ſic clerici nunquam debent inuiti conſecrari. Ideo ſic SIMPLICIVS I. epiſto. 2. quæ eſt ad Ioannem Epiſcopum Rauennatenſem, vbi eum increpat, quòd quendam Gregorium traxerat ad Epiſcopatum, & ordinauerat conſenſum non præbentem, & decretum facit quod allegat Gratianus cauſa 25. quæſt. 2. cap. Denunciamus, *Denunciamus* (ait) *quod ſi poſthac quicquam tale præſumpſeris, & aliquem ſeu Epiſcopum, ſeu Preſbyterum, ſeu Diaconum inuitum facere forte credideris, ordinationes tibi Rauennatis Eccleſiæ, vel Æmilenſis noueris auferendas.* Hinc Concilium AVRELIANENSE III. cap. 7. *Clericus qui reclamante vel inuitus fuerit ordinatus, & coniugium poſt ordinationem crediderit eligendum, ab officio quidem deponatur, ſed non à communione pellatur. Epiſcopus autem, qui inuitum aut reclamantem præſumpſerit ordinare, annali pœnitentiæ ſubditus, miſſas facere non præſumat.* Idem Concilium MOGVNTINVM I. ſub Carolo Magno, cap. 23. vbi ſtatuitur, quòd ſi liberi ſunt, ita permaneant, & deinceps nullus tondeatur, ſine legitima ætate, & ſpontanea voluntate, &c. Vide ſequentia.

Simplicius 1.

Non modò vi trahuntur, ſed vltrò ſe rugerunt vi & violentia.

Concilium Aurelianenſe ſub Vigilio 1. allegatur à Gratiano diſt. 74. cap. Epiſcop.

Concilium Moguntin. 1. ſub Carolo Magno.

Clerici ordinem ſeruent & gradum.] Vide Ordo, & Epiſcopus.

Clericis inferioris ordinis ſacra non contrectent.] Hoc exprimitur in ſingulis dictionibus. Verumtamen quod generaliter de omnibus dicitur, hîc annectere libuit. Concilium ROMANVM II. ſub Syluestro 284. Epiſcoporum, cap. 9. action 1. *Nullus lector, vel Oſtiarius, vaſa ſacrata contingat: nullus Acolythus rem ſacratam à preſbytero iam alio porrigat, niſi tantùm ſupportet quod ei ſacerdos imponat ſuo ore benedictum.* Et Concilium LAODICENVM cano. 21. *Non oportet ſubdiaconos* (eis modo permittitur) *habere locum in Diaconio, & Dominica vaſa contingere.* Hoc allegat Gratianus diſtin. 23. cap. Non oportet. IDEM cano. 25. & allegatur à Gratiano diſtinct. 63. cap. Non oportet, *Non oportet miniſtros panem dare, nec calicem benedicere.* In alia editione legitur, *Non oportet ſubdiaconos*, quod confirmat Concilium AQVISGRANENSE I. cap. 78. Nam hunc citans canonem, legit *Subdiaconos*, quod iam ex ſuperiori canone intimatur. Portò idé refert Concilium AGATHENSE cano. 66. Lege Subdiaconus: ſic autem ait Concilium Agathenſe, & allegatur à Gratiano diſtinct. 32. cap. Non oportet. *Non oportet* (ait) *infectos miniſtros licentiam habere in ſecretarium ingredi (quod Graci Diaconion appellant) & contingere vaſa Dominica.* Vide Subdiaconus, & reliqua vocabula, vt Lector, &c.

Concilium Roman. 2. ſub Syluestro.

Concilium Laodicenum.

Concilium Aquiſgranen. 1.

Concilium Agathenſe.

Clerici ſibi inuicem deferant.] Vide Ordo: ſed hoc Concilium AGATHENSE ſic iubet cano. 65. allegatur à Gratiano diſtinct. 93. cap. Non oportet, *Non oportet, Diaconum ſedere præſente preſbytero, ſed ex iuſſione preſbyteri ſedeat. Similiter autem honorificetur Diaconus à miniſtris inferioribus, & omnibus clericis.* Idem recenſet MARTINVS BRACARENSIS in Collectorio ſuo, cap. 40. Portò in initio huius dictionis iam de huiuſmodi ordine locuti ſumus. Vide Ordo.

Martinus Bracarenſis.

Clericorum ſtipendia quæ.] Concilium AGATHENSE cano. 36. allegatur à Gratiano, cauſa 1. quæſt. 2. cap. Clerici, *Clerici omnes qui Eccleſiæ fideliter vigilanterq; deſeruiunt, ſtipendia ſanctis laboribus debita, ſecundum ſeruitij ſui meritum, vel ordinationem canonum a ſacerdotibus cõſequantur.* Hoc pleniùs ex Concilio CARPENTORACTENSI ſub Leo I. cano. 1. colligitur & ex aliis decretis, quæ inſeruimus in dictione, Facultates Eccleſiæ vt diuidédæ, &c. & ex GELASIO I. epiſt. 2. ad Epiſcopos Siculos. cap. 1. Vide ibid. Vide quoque de ſtipendiis decretum Concilij VALENTINI HISPANIÆ in vocabulo, Epiſcopus defunctus, &c. & in dictione, Precariæ, ex Concilio TOLETANO VI. can. 5. Hinc Concilium AQVISGRANENSE I. ſub Ludouico I. Imperatore, cap. 107. allegat PROSPERVM AQVITANICVM lib. 2. de vita cõtemplatiua, cap. 10. *Si qualibet miniſter Eccleſiæ non habet vnde viuat, non ei reddit hic, ſed neceſſaria præſtat Eccleſia, vt in futuro præmium laboris ſui recipiat, quod in hac vita iam ſpe dominicæ promiſſionis expectat. Illi quoque, qui velut idonei, nihil ſibi quidem dari velut debitum poſcunt, ſed tamen Eccleſiæ ſumptibus viuunt, non eſt meum dicere quali peccato cibos pauperum præſumendo ſuſcipiunt, qui Eccleſiam quam iuuare de propriis facultatibus debuerant, ſuis expenſis*

Carpẽtoractenſe.

Gelaſius 1.

Valentinus 1. Hiſpanus. Concilium Toletanum 6. Concilium Aquiſgran. 1. Proſper Aquitanicus.

Hen talibus plenus eſt orbis.

inſuper grauant, propter hoc fortaſſis in congregatione viuentes, ne aliquos pauperes paſcant, ne aduenientes excipiãt, aut ne ſuum cenſum expenſis quotidianis imminuant. IDEM Proſper lib.2.cap.11. & 12.plura de ſtipendiis clericorum tractat, ſicut prædictum Concilium allegat,cap.120.vide Canonicus.Hinc etiam Concilium LATERANENSE ſub Innocentio III. cap.32.iubet Patronis ceu Curatis, Preſbyteris Eccleſiæ ſuæ portionem aſſignare de reditibus Eccleſiæ, ſufficientem, vt ex ea poſſint congruè ſuſtentari,cùm ſcriptum ſit:non alligabis os boni triturantiſed qui altari ſeruit, viuere debet de altari. Porrò Concilium SENONENSE, cap.10. Conſtitutionum ſtipendia & diſtributiones clericis, diuina officia celebrantibus,ſufficientes aſſignari iubet,*Reſidentes* (aiunt) *& diuino officio intereſſentes, ſecundum menſuram laborum plus minúſve capiant emolumenti, ſub obteſtatione diuini iudicij, omnibus præcipientes, vt reſpectu huiuſmodi quotidianarum diſtributionum iura antiqua ſacrorum & Patrum decreta obſeruari faciant.* IDEM iterum cap.10.& 21.repetit,iubens vt tollatur abuſus circa quotidianas diſtributiones,quibus potitur ille qui vna dumtaxat hora præſens affuerit,ac ſi cum reliquis quotidie officio intereſſet.ſed diſtributiones cuique ſecundum menſuram donentur. Atque iubent vt canonici, cùm primùm recepti ſunt in conſortium capituli,ſuos fructus integrè recipiant ſine dilatione, aut expectatione per aliquot annos. Hoc iterum ſimili forma verborum confirmat Concilium MOGVNTINVM IV. cap.70. Vide vocabulum, Facultates Eccleſiæ vt diſpenſandæ: & Precariæ: & Canonicus, & quod ſequitur, quia ſuperioribus necti debet.

Clerici diuinis interſint, aliàs ſtipendiis carent.] Vide Canonicus,& aliis locis. Hinc Concilium CARTHAGINENSE IV.can.49. *Clericus qui abſque corpuſculi ſui inæqualitate vigilijs deeſt, ſtipendijs priuetur.* Et CARTHAGINENSE V. cano.5.*Preſbyter,vel Diaconus,vel quilibet Eccleſiæ deputatus clericus, ſi intra ciuitatem fuerit, vel in locò in quo Eccleſia eſt,aut caſtella, aut vici ſint, aut villa,ſi ad Eccleſiam,aut ad ſacrificium quotidianum non venerit, clericus non habeatur, ſi caſligatus, per ſatisfactionem veniam ab Epiſcopo noluit promereri.* Et Concilium AGATHENSE cano.64. allegatur à Gratiano, cauſa 12.quæſt.1.cap. ſi quis, & à MARTINO BRACARENSI in Collectorio, cap. 63. & 64. & iterum à Gratiano Carthaginenſe 5. præfatum allegatur diſt 92. cap. Si quis, *Si quis* (ait Agathenſe Concilium) *in clero conſtitutus,ab Eccleſia ſua diebus ſolennibus defuerit,id eſt, natiuitate Domini,Epiphania,Paſcha,vel Pentecoſte, dum potius * ſingulari lucro ſtudet, quàm ſeruitio * ſuo parere, conuenit vt triennio à communione ſuſpendatur.Similiter Diaconus vel preſbyter. ſi per tres hebdomadas ab Eccleſia ſua defuerit,huic damnationi ſuccumbat.*Idem & de Parocho ſtatuit ELIBERTINVM Concilium, cap.21.Vide ſuis locis infrà. Hinc Concilium VENETICVM cano.14. *Clericus, quem intra muros ciuitatis ſuæ manere conſtiterit,& matutinis hymnis,ſine probabili excuſatione egritudinis, inuentus fuerit defuiſſe, ſeptem diebus à communione habeatur extraneus, quia miniſtrum ſacrorum eo tempore, quo non poteſt cum ab officio vlla honeſta neceſſitas occupare,ſas non eſt à ſalubri opere ceſſare.* Hinc Concilium AVRELIANENSE I. cano.30. & allegatur à Gratiano diſtinct 91.cap. Clerici,*Clerici qui ad opus ſanctum adeſſe contemnerint, ſecundum arbitrium Epiſcopi Eccleſiaſticam ſuſcipiant diſciplinam.* Et AVRELIANENSE II. cano.14. *Clerici qui officium ſuum implere deſiciunt, aut vice ſua ad Eccleſiam venire detrectant loci ſui dignitate priuentur.* Et AVRELIANENSE III. cano.11. *Si qui clerici miniſteria ſuſcepta, quacunque occaſione agere, ſicut & reliqui, detrectant, & excuſationem de patrocinijs quorumcunque, ne officium impleant, prætendunt,ac ſacerdotes ſuos ſub huiuſmodi cauſa æſtimant per inobedientiam contemnendos, inter reliquos clericos canonicos, ne hac licentia aliquatenus vtantur,nullatenus habeantur,neque ex rebus Eccleſiaſticis ſtipendia,aut munera vlla percipiant.* IDEM & cano.19.*Si quis aut ſuperbia elatus,officium ſuum indignationè quacunque implere noluerit, laica communione contentus,tandiu ab officio ſuſpendatur, donec Epiſcopo digna pœnitentia ſatisfecerit.* Hinc & Concilium SENONENSE, cap.10. iubet dari ſtipendia & diſtributiones ſufficientes his qui officiis diuinis interfuerint. Illam conſuetudinem nihilominus Eccleſiis nociuam, & cultui diuino detrahentem, reuocant & caſſant, qua Eccleſiarum canonici, abſentes per intereſſentiam vnius Dei,groſſos fructus totius anni percipiunt. Vnde multa ſcandala oriuntur,& officiũ propter quod beneficium datur, omittitur quibuſdam clericis admodum ignaris,tenui pretio conductis,quibus curu diuini officij committitur, dum illi ad ſuas voluptate explendas vagando diſcurrunt.Iubentur ergo aut Eccleſiis ſeruire,& intereſſe diuinis, aut dictis fructibus priuentur, & in quotidianas diſtributiones aſſiſtentium conuertantur. Hoc renouat Concilium COLONIENSE III. cap. 11. & 13. & COLONIENSE IV. cap.24. cenſuræ de abuſibus reformandis,*Statuimus* (ait) *vt illi ſoli,qui horis diuinis,aut defunctorum exequiis, ſeu memoris,à principio ad finem vſque interſunt,idq; in habitu,qualem temporis & perſonæ conditio requirit,diſtributiones percipiant, niſi iuſta cauſa ſit, quare ante officium finitum diſcedant, aut tardius ipſum accedant, &c. Et hoc contra quoſdam, qui quando ſunt pingues diſtributiones,chorum ad breue tantummodo tempus,quo ſui præſentiam teſtentur, ingrediuntur,nec officium totum perſoluunt, ſed continuo egreſſi chorum,aut obambulant in Eccleſia,aut ad alia,qua ſimul beneficium habent,ſe cleri tranſitu ſe proripuit,vbi ſimiliter ſe fuiſſe præſentes, quo duarum Eccleſiarum diſtributiones, pro eodem officio, integras percipiant, cùm in nulla officium perſoluerint,vnde colligitur illos pecunia, non Chriſto ſeruire. Atque ter peccant. Primum cupiditate. Deinde diuini cultus negligẽtia.Tertio exemplo prauorũ tranſgreſſiones canonum præteant,qui pluralitatem prebendarum & beneficiorum* (vide Beneficiorum pluralitas) *interdicunt.* Idem Concilium MOGVNTINVM IV. cap.70.& 71. & 72. agit de his qui reſidentiam fecerint vt ſuis diſtributionibus gaudeant,qui verò abſentes fuerint. ſi non neceſſitas eos coëgerit, fructibus prouentuum priuentur. Addi locum.Idem renouat & confirmat Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 21.quæ fuit 5.ſub Pio IV.cano 3.decreti reformationis,vbi & ſtatuit quòd, ſi diſtributiones ita tenues fuerint,vt veriſimiliter negligãtur, tertia pars fructuum prouentuum & obuentionum,tam dignitatum quam canonicatuum, perſonatuum portionum,&c. ſeparentur.& in diſtributiones quotidianas conuertantur, & his diuidantur qui diuino officio intererunt, ſaluis conſuetudinibus Eccleſiarum,in quibus non reſidentes ſeu non ſeruientes.nihil,vel minus tertia parte

perci

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. Patrum 413.

Deuteron 25. 1.Corinth.9.

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato Cancellar.

Hæc digna lectione.

Concilium Moguntin. 4.

Concilium Carthag.4.

Concilium Carthag.5.

Concilium Agathenſe. Martinus Bracarenſis.

* ſecularibus lucris ſtudet. * Dei

Concilium Elibertinum.

Concilium Veneticum.

Concilium Aurelianenſ. 1 ſub Hormiſda.

Concilium Aurelianen 2.

Concilium Aurelianen 3

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato Legato.

O Deus bone, quàm inepte hæc conſtitutio vtipenditur!

Concilium Coloniense 3.

Concilium Coloniense 4.

O ſancta ſimplicitas & integrè obſeruentur.

Ruina defendenda canonicorum,& clericorum noſtrorũ.

Concilium Moguntin. 4.

Concilium Tridentinũ generale nouiſſimum.

percipiunt, non obſtantibus exemptionibus, conſtitutionibus, & appellationibus quibuſcunque. Vide plura dictione, Officium diuinum, Reſidentia, Canonicus, & ſequentia.

Clerici in ciuitate ſua dies feſtos celebrent præcipuos.] Hoc ex præcedenti pagina ſatis innoteſcit. Hoc idem iniungitur etiam laicis, & Parochis vt dicemus ſuis in locis. Ideò hîc, hoc ſolum liber apponere: quod ſtatuit Concilium ARVERNENSE cano. 14. & allegat Burchardus lib. 2. Decretorum, cap. 23. *Si quis* (ait) *ex preſbyteris aut Diaconis, qui neque in ciuitate, neque in parochiis canonicus eſſe dignoſcitur, ſed in villulis habitans, in oratorio ſancto deſeruiens celebret diuina myſteria, feſtiuitates præcipuas. Domini natale, Paſcha, Pentecoſten, & ſi quæ ſunt principales feſtiuitates reliquæ, nullatenus alibi niſi cum Epiſcopo ſuo in ciuitate teneat. Quicunque ſunt etiam cines natu maiores, &c.* Vide dies feſti & locis ſuperiùs ex Agathenſi Concilio annotatis. Vide hinc, Dies feſti.

Concilium Aruernenſe.

Clerici ab Eccleſiis longo tempore non abſententur.] Vide Parochus, Preſbyter, & Reſidentia, & quod ſuperiùs protulimus.

Clericorum negligentia corripiatur.] CANON APOSTOLORVM 37. vt citabimus in dictione. Epiſcopi ſocordes &c.

Canon Apoſtolorum 37.

Clerici diſpenſatores pauperum Epiſcopo pareant.] Vide Obedientia & Oeconomus, & Egenus, & Epiſcopus. Verumtamen ſic Concilium CHALCEDONENSE cano. 8. actio. 15. allegatur à Gratiano, cauſa 18. quæſt. 2. cap. Clerici, *Clerici qui præficiuntur Ptochodochiis, qui ordinantur in Baſilicis martyrum, & in monaſteriis, ſub Epiſcoporum, qui in vnaquaque ciuitatum ſunt, ſecundum ſanctorum Patrum traditiones, poteſtate permaneant, nec per contumaciam ab Epiſcopo ſuo diſſiliant. Qui verò audent euertere huiuſcemodi formam quocunque modo, nec proprio ſubiiciuntur Epiſcopo, ſiquidem clerici ſint, canonum correptionibus ſubiacebunt.* ſi verò laici, vel monachi, communione priuentur.

Concilium Chalcedonenſe generale.

Clerici tranſmarini an recipiendi.] Dicemus de his in vocabulo. Epiſcopo & Peregrinus, verumtamen vide quid dicemus dictione, Tranſmarinus.

Clerici non facilè expellendi.] Hoc prohibet CORLESTINVS I. epiſtola 2. ad Galliæ Viennenſis & Narbonenſis Epiſcopos, cap. 4. vt dicemus in vocabulo Metropolitanus. Hinc Concilium HISPALENSE II. ſub Honorio I. canone 6. Siquidem in hoc Concilio reſtitutus eſt Fragitanus Cordubenſis Eccleſiæ preſbyter, eo quod à ſuo iniuſtè eſſet Epiſcopo deiectus, & lex promulgata, ne vlteriùs contra ſynodalia decreta vllus Epiſcoporum ſine Concilij examine deijcere quemlibet presbyterum, vel diaconum audeat, *Nam multi ſunt* (ait) *qui indiſcuſſos poteſtate tyrannica, non authoritate canonica damnant. Et ſicut nonnullos gratia fauoris ſublimant, ita quoſdam odio inuidiaq; permoti humiliant, & ad lenem opinionis aurem condemnant, quorum crimen non approbant. Epiſcopus enim ſacerdotibus ac miniſtris ſuis honorem dare poteſt, auferre ſibi non poteſt. Si enim hi qui in ſeculo a Domino ſuis honorē libertatis adepti ſunt, in ſeruitutis nexum non reſoluuntur, niſi publicè apud pratores, tribunalis ſoro fuerint accuſati: quanto magis hi qui diuinis altaribus conſecrati, honore Eccleſiaſtico decorantur? qui profectò nec ab vno damnari, nec vno iudicante poterūt honoris ſui priuilegijs exui, ſed præſentari ſynodali iudicio quod canon de illis præceperit definiri.* Vide ſuperiùs in dictio. Clerici electi, &c.

Concilium Hiſpalenſe 1.

Clerici egeni vt ſouendi.] Vide vocabulum, Pauper.

Clericis monaſterium ſi intrare liceat.] In dictione. Monaſterium, dicetur, quia omnibus licet monaſticam vitam eligere. Verumtamen decreta Patrum, clericos concernentia hîc libet apponere. Concilium CÆSARAVGVSTANVM HISPANIÆ cano. 6. *Si quis clericus propter luxum vanitatis q, præſumptum, de officio ſuo ſponte diſceſſerit, ac velut obſeruatorem legis, monachum viderit ſe maluerit eſſe, quam clericum, ita de Eccleſia repellendum, vt niſi rogando atque obſecrãdo plurimis temporibus ſatisfecerit, non recipiatur.* Præterea Concilium TOLETANVM IV. cano. 49. allegatur à Gratiano cauſa 19. quæſt. 1. Clerici, *Clerici qui monachorum propoſitum appetunt, quia meliorem vitam ſequi cupiunt, liberos eis ab Epiſcopo in monaſteriis largiri oportet ingreſſu, nec interdici propoſitum eorum, qui ad contemplationis deſiderium tranſire nituntur.* Lege & coniunge ſequentia. Et reliquum vide, Monachus.

Concilium Cæſarauguſtanum Hiſpanic.

Concilium Toletanum 4.

Clerici monachi effecti, an poſsint ante profeſsionem Eccleſias repetere.] ALEXANDER III. ad Herefordienſem Epiſcopum parte 22. Concilij Lateranenſis ſub eodem celebrati, cap. 2. *Super eo quod quæſitum erat à nobis ex parte tua, vtrum ſacerdotes qui religionis habitum ſuſceperunt, & antequam eſſent vinculo profeſſionis aſtricti, ad priorem ſtatum reuerſi ſunt, permittendi ſint Eccleſias & curam animarum habere: & an clerici, ſi monachicum habitum ante oblatum profeſſionis libellum deſerunt, ad ſacros ordines promoueri, & ad gubernationem animarum poſſint aſſumi: ſanctitati tuæ taliter reſpondemus. Quod ſi auſteritatem religionis, ad quam migraſſe noſcuntur, ſeruare noluerint, ad minorem religionem tranſire cogendi ſunt, nec amplius in Eccleſiis ſecularibus debent aſſumi, ne contra votum, quod Domino fecerunt, in animarum ſuarum periculum probentur venire. Verumtamen ſi ante ſuſceptum habitum, in probatione poſiti, recedere voluerint, ſecundum regulam beati* BENEDICTI *non videntur prohiberi ad priorem ſtatum redire. Sed illa videntur præcipere, vt in eadem veſte redeant, in qua venerunt (nam in laicali veſte probantur) &c.* Vide Monachus.

Alexandro 3.

Accipe hoc de his, qui votum religionis non ſuſcepérunt.

Benedictus Caſſinenſis.

Clericus pro reatu à communione ſe abſtinens.] Concilium AVRELIANENSE I. cano. 14. allegatur à Gratiano diſtin. 81. *Si Diaconus, vel Preſbyter, pro reatu ſuo ſe ab altaris communione ſub pœnitentiæ profeſſione ſubmouerit, hic quoque, ſi aly defuerint, & cauſa certa neceſſitatis exoritur, poſcentem baptiſmum liceat baptizare.* Vide Cõmun.

Concilium Aurelianenſ. 2.

Clerici in carnis fragilitatem lapſi.] Vide lapſus, & quod ſuperiùs diximus ne mulieres habeant clerici, & infrà Fornicatio. Sic autem Concilium ILERDENSE cano. 5. allegatur à Gratiano diſtinct. 50. cap. hi qui, & cauſa 15. quæſt. 8. Hi qui, *Hi qui altario deſeruiunt Dei, ſi ſubitò in ſtenda carnis fragilitate corruerint, & Domino reſpiciente dignè pœnituerint, ita vt mortificato corpore, cordis ſacrificium Deo offerant, maneat. in poteſtate Pontificis: vel veraciter afflictos non din ſuſpendere, vel deſidioſos prolixiore tempore, ab Eccleſiæ corpore ſegregare, ita tamen vt ſic officiorum ſuorum loca recipiant, ne poſſint ad altiora officia vlteriùs promoueri. Quod ſi iteratò, velut canes ad vomitum, & velut ſues, in volutabris luti iacuerint, non ſolùm dignitate officij careant, ſed etiam ſanctum cõmunionem, niſi in exitu, non percipiant.* Vide locis ſuperiùs aſſignatis.

Concilium Ilerdenſe ſub Theodorico rege & Symmacho Papa.

Clericis lapſis non imponantur manus,

2. Petr. 2.

vt

vt pœnitentibus.] Diximus in dictione, Pœnitens: quia reconciliantur manus impoſitione de clericis aut lapſis, & pœnitentibus. Vide dictione, Lapſus, ſic ſtatuit LEO I. epiſt. 90. ad Narbonenſem Epiſcopum nomine Ruſticum, cap. 2. allegatur à Gratiano diſtinct. 50. cap. Alienum eſt, *Alienum eſt à conſuetudine Eccleſiaſtica, vt qui in preſbyterali honore aut in Diaconi gradu fuerint conſecrati, hi pro crimine aliquo ſuo, per manus impoſitionem remedium accipiant pœnitendi: quod ſine dubio ex Apoſtolica traditione deſcendit, ſecundum quod ſcriptum eſt: Sacerdos ſi peccauerit, quis orabit pro eo? Vnde huiuſmodi lapſi ad promerẽdam miſericordiam Dei priuata eſt expetenda receſſio, vbi illis ſatisfactio, ſi fuerit digna, ſit etiam fructuoſa.* Idem omnino INNOCENTIVS I. epiſtola ad Decennium Eugubinum Epiſcopum, cap. 7. & allegatur de Obſecratione diſtinct. 3. De pœnitentibus, &c. Vide in vocabulo, Pœnitentia.

Leo I.

1. Reg. 1.

Innocentius I.

Clerici curiam non ſequantur, aut adeant.] Id exprimitur in dictione Epiſcopus caſtra, &c. & in vocabulo Princeps. Ex Concilio ANTIOCHENO I. can. 11. & allegatur à Gratiano, cauſa 23. quæſt. 8. cap. Si quis Epiſcopus, &c. Idem & Concilium PARISIENSE III. lib. 3. cap. 14. *A veſtra pietate ſuppliciter flagitamus* (Imperatores alloquitur) *vt monachi & preſbyteri, nec non & clerici, qui poſtpoſita canonica authoritate, paſſim palatium adeunt, & veſtris ſacris auribus importuniſſimam moleſtiam inferunt, veſtra authoritate & poteſtate deterreantur, ne hoc facere præſumant, quoniam in huiuſmodi facto, & vigor Eccleſiaſticus contemnitur, & religio ſacerdotalis, & profeſſio monaſtica vilior efficitur.* Idem Concilium AQVISGRANENSE II. cap. 23. ſtatuit, præcipuè de Monachis, *quia hoc* (ait) *à propoſito ipſorum procul abſiſtit.* Vide Monachus.

Concilium Antiochenũ I. ſub Iulio I.

Concilium Pariſienſe III.

Concilium Aquiſgranenſe II. ſub Rabano.

Clerici non interſint ſententiis criminalibus.] Concilium MATISCONENSE II. canone 19. *Cognouimus quoſdam clericorum, ad forales reorum ſententias frequenter accedere, propterea prohibitionis eorum acceſſus hunc canonem protulimus, definientes, vt ad locum examinationis reorũ, nullus clericorum accedat, neque interſit atrio ſanctiolo, vbi pro reatus ſui qualitate quiſpiam interficiendus eſt. Si tamen nunc aliquis eorum definita contemnens, illuc acceſſerit aut interfuerit, defraudatus honeſti honoris ſtola, illis gregibus examinatorum ſocietur, quos diuinus præfulſit myſterijs.* Idem omnino Concilium ANTISIODORENSE I. cano. 33. & 34. Præfatum Matiſconenſe decretum ſic confirmat, & allegat Concilium TOLETANVM IV. can. 30. allegatúrque à Gratiano, cauſa 23. quæſt. 8. cap. Sæpe, *Sæpe Principes contra quoſlibet maieſtatis obnoxios, ſacerdotibus negotia ſua committunt. Et quia ſacerdotes à Chriſto ad miniſterium ſalutis electi ſunt, ibi conſentiant regibus fieri iudices, vbi iureiurando ſupplicij indulgentia promittitur, non vbi diſcriminis ſententia præparatur. Si quis ergo ſacerdotum, contra hoc commune conſultum, diſcuſſor in alienis periculis extiterit, ſit reus effuſi ſanguinis apud Chriſtum, & apud Eccleſiam perdat proprium gradum.* Vide quoque in dictione, Epiſcopus non ſit reorum iudex. Ex Concilio TOLETANO II. cano. 6. & allegatur à Gratiano, cauſa 23. quæſt. 8. cap. His à quibus. Vbi ſic habetur, *His a quibus Domini ſacramenta tractanda ſunt, ne ſanguinis agitare non licet: & ideo magnopere * talibus exceſſibus prohibendum eſt, ne indiſcreta præſumptionis motibus agitati, aut quod morte plectendum eſt, ſententia propria*

Hic notatu digniſſimum.

Concilium Matiſconẽſi II. Epiſcoporũ 60.

Concilium Antiſiodorenſe I.

Concilium Toletanum IV.

Concilium Toletanum II. ſub Vitaliano I.

* talium.

A *iudicare præſumant, aut truncationes quibuſlibet perſonis, aut per ſe inferant, aut inferendas præcipiant. Quod ſi quiſquam horum immemor præceptorum, aut in Eccleſia ſua ſimilibus, aut in quibuſlibet perſonis tale aliquid fecerit, & conceſſi ordinis honore priuatus & loco, ſub perpetua damnationis teneatur religatus ergaſtulo. Cui tamen communio exeunti ex hac vita non neganda eſt, propter Domini miſericordiam, qui non vult mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat.* Hoc allegat etiam & renouat ALEXANDER III. ad Cantuarienſem Archiepiſcopum parte 27. cap. 4. Concilij Lateranenſis ſub eodem celebrati, *Clericis* (ait) *qui ſunt in ſacris ordinibus conſtituti, iudicium ſanguinis agitare non licet. Vnde*

B *prohibemus, ne aut per ſe truncationes membrorum faciant, aut iudicent inferendas. Quod ſi quis tale quid fecerit, honore priuetur & loco, iubemus etiam ſub interminatione anathematis, ne quis ſacerdos officium habeat vicecomitis, aut præpoſiti ſeculari.* Vt ſuperiùs iam diximus. Clerici negotiis ſecularibus non ſe intricent, &c. Hoc præterea ſic confirmat Concilium LATERANENSE ſub Innocentio III. cap. 18. allegatur extra. de, Ne Clerici vel Monachi, &c. *Sententiam ſanguinis nullus clericus dictet aut proferat, ſed nec ſanguinis vindictam exerceat, aut vbi exercetur, interſit. Si quis autem occaſione huiuſmodi ſtatuti, Eccleſiis vel perſonis Eccleſiaſticis*

C *aliquod præſumpſerit inferre diſpendium, per cenſuram Eccleſiaſticam compeſcatur: nec quiſquam clericus literas ſcribat aut dictet pro vindicta ſanguinis definandas: vnde in curiis principum hac ſola cauſa non clericis, ſed laicis committatur.* Vide reliquum Chirurgia, &c. Hoc Concilium OXONIENSE in Anglia renouat ſub eodem Innocentio tertio, capite primo, Ne videlicet. Clerici pro pœna ſanguinis infligenda, literas ſcribere vel dictare præſumant, vel vbi iudicium ſanguinis tractatur, aut exercetur, intereſſe. Additque ne in locis ſacris tractetur iudicium ſanguinis, ſcilicet in Eccleſia, vel cœmeterio. Vide Reus, & Iudex.

Concilium Lateranẽſe ſub Innocentio III. anno 1215.

Concilium Oxonienſe in Anglia.

Clerici pro iudiciis munera non accipiant] Vide Epiſcopus, & Iudex. Ex Concilio

D I. TARRACONENSI ſub Felice III. canone decimo.

Clerici certis diebus conueniant.] Hoc ſufficienter exprimitur in vocabulis Canonicus, & Horæ canonicæ, & Officium.

Clerici non ſint irriſores.] CANON APOSTOLORVM LVI. Si quis clericus claudum, vel ſurdum, vel ei cui vitioſus eſt inceſſus, irriſerit, ſeparetur. Similiter & laicus. Vide alibi.

Canon Apoſtolorum.

Clericus non ſit percuſſor nec humanum effundat ſanguinem.] CANON APOSTOLORVM 64. *Si quis clericus in pugna pulſatum aliquem vno ictu occiderit, deponatur propter ſuã*

E *proclinitatem & temeritatem.* Latiùs vide in vocabulo Cædere, Arma, &c. Porrò Cõcilium ILERDENSE I. ſub Theodorico Rege, cano. 1. allegatur à Gratiano diſtinct. 50. cap. De his clericis, *De his clericis qui in obſeſſionis neceſſitate poſiti fuerunt, id ſtatutum eſt qui altari miniſtrant, & Chriſti corpus & ſanguinem tradunt, vel vaſa ſacro officio deputata contrectant, vt ab omni humano ſanguine etiam hoſtili ſe abſtineant. Quod ſi in hoc inciderint, duobus annis tam officio, quam cõmunione corporis Domini priuentur: ita vt hos duobus annis, vigiliis, ieiunijs, & oratio-*

Canon Apoſtolorum.

Concilium Ilerdenſe ſub Theodorico rege, & Symmacho I.

nibus, & eleemoſynis pro viribus, quas Dominus donauerit, expientur: & ita demum officio vel communioni

Digitized by Google

reddantur, ea tamen ratione ne vlterius ad officia potiora prouehantur. Quòd ſi * in definito tempore, negligentiores circa ſalutem ſuam extiterint, protelanda ipſius pœnitentiæ tempus in poteſtate maneat. ſacerdotis. Vide Cædere, & Presbyter percuſſor, ſuis loci.

Concilium Tribuienſe. Hinc & Concilium TRIBVRIENSE, cano. 11. *Si quis clericus, quamuis nimium coactus, homicidium fecerit, ſiue ſit preſbyter, ſiue Diaconus, deponatur. Legimus in canonibus Apoſtolorum, quod Epiſcopus preſbyter & Diaconus, qui in fornicatione, aut periurio, aut furto captus eſt, deponatur. Quanto magis is, qui hoc immane ſcelus fecerit, ab ordine ceſſare debebit. Si quis autem clericorum preſens erit vbi homicidium fuerit, & neque conſenſu, neque conſilio, neque in aliquo homicidij reatu pollutus eſſe conuincitur, nihil ei obſit, quin conſecratus in gradu permaneat, non conſecratus, ſi aliàs dignus ſit, promotus accedat.*

Alexander III. Et ALEXANDER III. ad Salernitanum Epiſcopum, par. 26. cap. 7. Concilij Lateranenſis ſub eodem, & allegatur à Gratiano cauſa 24. quæſt. 4. *Preſbyterum* (inquit) *qui quendam puerum iuuenem diſciplinæ percuſſit in capite, & vulneranit, cum poſt paucos dies expiraſſet, ſicut aſſeris, ab omni altaris miniſterio debes perpetuò remouere, eumq; ab officio ſacerdotali deponere, ſi ex ipſa percuſſione interierit, vel aliâ infirmitate incurrerit, de qua noſcitur expiraſſe.*

Hæc aduertãt hi, qui in castigandis pœnis nimium essusi sunt.

Et cap. 11. eiuſdem part. 26 ſubdens, iubet vt à miſſarum celebratione arceatur, qui lapide proiecit, quamuis neminem percuſſerit, quem tamẽ iubet peracta pœnitentia ad executionẽ officij admitti. Porrò par. 50. eiuſdem Concilij cap. 50. LVCIVS III. Curenſi Epiſcopo iubet, vt ſi quis clericus accuſatur homicidium perpetraſſe, nec ſufficientes affint teſtes, ei purgatio canonica iudicetur, quam cum fecerit, iubet vt abſoluatur, & immunis à crimine iudicetur. Vide locum, & Purgatio. IDEM verò Alexander III. par. 35. cap. 1. Eiuſdem Cõcilij, ad Exonienſem Epiſcopum, vbi de percuſſoribus S. Thomæ Cantuarienſis tractat, pari pœna ducit puniendos, & illos qui ferire præſumpſerunt, & eos qui ei opem non tulerunt. Vide dictione Crimen, & Cædere, & ſequẽtia, & Homicidium ex Nicolao I. epiſtola ad Oſualdum Epiſcopum.

Clerici ſe mutuò cædentes.] Concilium Ilerdenſe. Concilium ILERDENSE ſub Symmacho I. & Theodorico Rege, cano. 11. *Si qui clerici in mutuam cædem proruperint, prout dignitas officiorum in tali exceſſum contumeliam pertulerit, à Pontifice diſtrictius vindicetur.* Hinc Alexander III. Alexander III. ad Exonienſem Epiſcopum, par. 14. Eiuſdem Lateranenſis Concilij, cap. 7. *Super eo quod a nobis conſilium poſtulaſti, vtrum, ſi ſcholares ſeſe inuicem percuſſerint, in plena vel minori ætate, clerici aut religioſi viri in claſtro, ſecundum canonem illum, quo ſtatutum eſt* (vide infrà) *vt illi qui in clericos manus violentas iniecerint, ad ſedem Apoſtolicam pro ſua abſolutione venire debeant, inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus. Quod ſi clerici infrà puberes annos ſeſe ad inuicem, vel vnus alterum percuſſerit, non ſunt ad ſedem Apoſtolicam mittendi, quia eos ætas excuſat, nec etiam clerici ſi ſint plenæ ætatis, ſi non de odio, aut inuidia, vel indignatione, ſed leuitate iocoſi ſe inuicem percuſſerint, nec magiſtri, ſi clericũ Scholarem, inuitu diſciplinæ vel correctionis, percuſſerint, quia non poteſt in ipſis violenta manus iniectio notari. Cæterum ſi ex odio idem ſeſe percuſſerint Scholares, pro ſua abſolutione debent ad ſedem Apoſtolicam venire.* De monachis autem ſic conſequenter adiecit ſequenti, cap. 8. *Monachi vero & canonici * ſeculares, quocũque modo ſeſe in claſtro percuſſerint, non ſunt ſuper hoc ad ſedem Apoſtolicam mittendi, ſed ſecundum diſcretionem & prouidentiam Abbatis ſui diſciplina ſubdantur. Et ſi Abbatis diſcretio non ſufficiat ad eorum correptionem, Diœceſani Epiſcopi prouidẽtia erit adhibenda.* Porrò IDEM Alexander, par. 18. cap. 12. Eiuſdem Concilij, vbi de Cœlibatu tractat, ſtatuit, *De Diacono, qui alterum Diaconum in ſabbatho ſancto vulnerauit, & mulierem vxoris nomine ſuſcepit, ſi contrito animo & facto dolear, debet ad dimittendam vxorem cogi, & tunc poterit à ſententia excommunicationis abſolui, quam pro violenta manuum iniectione noſcitur meruiſſe, & iniunctã ſibi pœnitentia de vtroque exceſſu, poſt peractam pœnitentiã poterit ei Diaconatus officiũ reddi, & etiam diſpenſatiue ſi perfecta vita & conuerſionis fuerit, in preſbyterum ordinari.* Hoc præcedens decretum iterum repetit parte 26. cap. 21. ad Cœnomanenſem Epiſcopum, & parte eadem, cap. 12. *Diaconus qui accinctus falcem furtiuo in eũ inſiliens ludi gratia, laicus ea ad mortem vulneratur prohibetur ad ſuperiorem gradum aſcẽdere ſine licentia ſummi Pontificis, nec in Diaconi officio miniſtrare, ſed tantùm in Subdiaconi.* IDEM parte 14. cap. 14. Simile ponit de clerico, qui cum alio clerico ludens contigit, quòd ille proiecit illum ad terram, & cultellus, quem ad latus habebat, in alterum incidit, & fortuitò vulneratus occubuit: quem præfatus Alexander, cùm ad Romanã ſedem ſe ille Diaconus contuliſſet, remiſit, non impediens quo minùs ad ſacros ordines promoueatur. Idẽ de clericis mutuò ſe cædentibus, vel probris, aut maledictis laceſſentibus, ſtatuit Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 110. *Vt ſi clericus clericum iniuriis probris & conuicijs inceſſerit, ſub duorum aut trium teſtimonio, ab omni prouentuum Eccleſiaſticorum perceptione per vnum menſem ſuſpendatur. Si manus violentas, citra tamen vulnus attulerit, tam dictam pœnam ſuſtineat, duplicem: ſi vulnus inflixerit, vltra pœnam excommunicationis in quã ipſo facto incidit, ad quatuor menſes tali fructuum priuatione mulctetur: ſi membrum aliquod mutilauerit, aut inutile reddiderit, omni beneficio Eccleſiaſtico ſit ipſo facto priuatus. Nihilominus etiam in omnibus his caſibus, iuxta Diœceſani arbitrium læſo ſatisfacere cogatur, & pro delicti grauitate à Diœceſano, ſi videbitur etiam grauiùs puniatur. Illud ſuperioribus comminationibus duximus addendum, ſi lingua petulantiam aut violẽtas manus in Prælatum intorſerit, in tribus prioribus caſibus ſuprà memoratis, vbique pœna duplicatione grauandum eſſe, ſaluo tamen iure, quod vim vi repellere permittit. Similiter clericos ſi iurgiis, aut armis, contra laicos contenderint, per prælatos ſuos pro exceſſuum grauitate, irremiſſibili pœna decernimus ac mandamus plectendos, &c.* Vide plura, Homicidium, & ſequentia.

Concilium Mogvntinvm IV.

Si quis prælatum percuſſerit, vt puniendus.

Clerici non cædendi, nec in perſonis, aut rebus lædendi.] Hanc propoſitionem ex ſuperiori etiam colligere veram oportet, & omnia ſimul annectere, quæ etiam hic ſeriatim diſpoſuimus enarrare. Itaque vt iam à decretis Patrum incipiamus, canones Apoſtolorum nobis aſtipulantur, qui iam ſuperiùs memorati ſunt: vt habes in dictione, Cædere: quibus ſubſcribit Concilium ROMANVM II. Patrum 284. ſub Syluestro I. cap. 17. action. 2. *Nemo* (inquit) *quenquam peccantem clericum cade attingat: non Preſbyter, non Diaconus, non Epiſcopus ſupra clericum vel ſeruitorem Eccleſiæ, ad cædem perducat. Sed ſi ita cauſa exigit, clerici triduo priuentur honore, vt pœnitentes redeant ad matrem Eccleſiam.* Quòd autem etiam alios clerici non debeant cædere, cõſtitutio eſt AGATHEN.

Concilium Romanum II. ſub Syluestro I. patrum 284

Concilij.

* infra præfinitum tempus

Excuſat ætas.

Excuſat iocoſa leuitas.

Iniuitus diſciplinæ.

* puto regulares

Concilij. Vide Cædere, & Concilij AVRELIANENSIS IV. cand.13. & 20. vt ſuperiùs allegauimus. Hinc Concilium THEODONIS VILLÆ Patrum 32. ſub Carolo Magno, ita ſtatuit, *Si quis Subdiaconũ calumniatus fuerit, vulnerauerit, vel debilitauerit, & conualuerit, quinque quadrageſimas ſine ſubditis annis pœniteat. Et 300. cum ſua compoſitione & Epiſcopalibus bannis componat. Si autẽ mortuus fuerit, ſingulas ſuprà dictas quadrageſimas cum ſequentibus annis pœniteat, & 400. ſolidos cum tripla ſua compoſitione & Epiſcopalibus bannis Epiſcopo componat. Si Diaconum calumniatus fuerit & cõualuerit, ſex quadrageſimas, ſine ſubditis annis pœniteat, & quadringentos ſolidos cum compoſitione ſua & Epiſcopalibus bannis componat. Si autem mortuus fuerit, ſingulas ſupradictas ſex quadrageſimas cum ſequentibus annis pœniteat, & ſexcentos ſolidos cum tripla ſua compoſitione & Epiſcopalibus bannis Epiſcopo componat. Si quis autem preſbyterum 7. quadrageſimas & 600. ſolidos cum tripla ſua compoſitione, & Epiſcopalibus triplicibus bannis Epiſcopo componat. Si autẽ mortuus fuerit 12. annorum pœnitentia ſecundum canones ei imponatur, & 900. ſolidos cum triplici cõpoſitione ſua & Epiſcopalibus bannis triplicibus Epiſcopo componat. Si qui verò Epiſcopum calumniatus fuerit, iniurias poſuerit, comprehenderit, vel in aliquo dehoneſtauerit 10. quadrageſimas ſine ſubditis annis pœniteat & preſbyteri nõ occiſi triplicem compoſitionem componat. Si autem caſu, & non ſponte occiditur, cum Prouincialium Epiſcoporum Concilio homicida pœniteat: ſi quis autem ſponte eum occiderit, carnem non comedat, vinum non bibat, cunctis diebus vitæ ſuæ, cingulũ militiæ deponat, abſque ſpe cõiugij in coniugio maneat.* Hæc autem pro maiori parte poſtea confirmat Concil. CABILON. II. can.24. De preſbyteris quoque, qui degradati pœnitentiam agunt, ſi occidantur ſtatuit Concil. MOGVNT. II. cui Rabanus præſedit can.26. vt interfectores eorũ omni Eccleſiaſtica cõmunione priuentur, donec dignã agant pœnitentiã pro reatu ſuo ſecundũ Epiſcoporum iudiciũ exoluant. Hinc EVGEN. II. Decreto 8. *Decernimus vt ſi quis in clericũ, vel in monachum violentas manus iniecerit, anathemati ſubiaceat, & nullus Epiſcopus illum præſumat abſoluere, niſi mortis vrgente periculo donec Apoſtolico præſentetur adſpectum.* Præterea ſpeciale de presbyteris nõ cædendis, ſuperiora comprobans, decretum edidit NICOLAVS I. epiſt. ad Thadonem Epiſcopum Mediolanenſem, allegatur à Gratiano cauſa 17. q. 4. c. De presbyterorum. *De preſbyterorum* (ait) *flagellatoribus & ceciſoribus, prædonibus, ſcilicet qui ſeculari brachio minimè coercentur, iuxta præceptũ Domini, placet vt fraterno amore conueniantur ſecundo & tertiò, qui requiſiti, ſi te non audierint, conueniente Eccleſia eos ſacra cõmunione priuare. Atque ſi in ſua obſtinatione permanẽtes ſacerdotalia monita forte contempſerint, ab Eccleſia cẽpage ſub anathematis interdictione refecare licentiam tribuimus.* Idem omnino Concil. VORMAT. can.24. & 26. De his, qui ſacerdotem ſponte occiderit, ſic loquitur: *Qui ſacerdotem morti voluntariè tradidit, vt, carnem non comedat, nec vinum bibere præſumat, ieiunet autẽ vſque ad veſperũ, exceptis feſtis diebus atque dominicis: arma non ſumat, & vbicunq; ire voluerit, nullo vehiculo deducatur, ſed propriis pedibus proficiſcatur.* Idem omnino lege de matricida, patricida, vel fratricida, in vocabulo, Homicidium. *Eccleſiam per quinquennij tempus non ingrediatur, ſed cum ſuæ animæ orationum officia, aut miſſarum ſolemnia celebrantur, ante fores Baſilicæ perſtet, orans ac deprecãs Deum, vt tanto crimine abluatur. Poſt expletum verò quinquennij tẽpus ingrediatur Eccleſiam, nondum verò communicet, ſed inter audientes tantummodo ſtet, vel dum ſacrificia cẽ-ceditur, ſedeat. Et cum decimi anni curſus fuerit ſpatium, communicandi ei licentia concedatur, & equitãdi tribuatur meatus, manens autem in reliquis obſeruationibus tres dies per hebdomadã, vt perfectius ad culmem purificationis peruenire mereatur.* Hæc renouat & confirmat Concil. MOGVNT. III. ſub Arnulpho Imperatore, c.7. & 16. vbi ne vexentur ſacerdotes, ſub excommunicationis cenſura prohibetur. Hinc ibid. cano.8. *Relatu Arnonis Epiſcopi, de quodam preſbytero didicerũt Patres, quem quidam ſceleſti cùm cõprehendiſſent, eiq; naves abſcidiſſent, & capillos capitis inciſiſſent, ſanis etiã verberibus cruentatum feminium reliquerunt, vnde tanto ſcelere inaudito peracto ſancta Synodus viſceribus miſericordiæ erga eundem commota, ſtatuit communi conſenſu, vt ipſi eadem temerarij Deiq; contemptores qui tantum ſcelus auſi ſunt perpetrare, anathematis vinculo conſtringãtur, quouſque à proprio Epiſcopo poſt dignã pœnitentiam abſoluti, ſanctæ matri Eccleſiæ ſociari mereantur, nullumq; cum eis in aliquo cõmunices, niſi in hoc vt eos ad dignam ſatisfactionẽ peragere hortetur. Si quis autem poſt hanc ſententiã à nobis prolatam, ſciens cum eis communicauerit, vno eodemq; mucrone cum ipſis ſciat ſe eſſe à nobis percuſſum.* Item Concil. METENSE ſub eodem Principe, cano.7. narrat de quodam presbytero qui caſtratus eſt ab his, quos increpabat de adulterio qui excommunicati ſunt. Hinc etiam memorat ſub eodem Principe Cõcil. TRIBVR. can.2. Presbyter enim quidam coram eiuſdem Concilij patribus adductus eſt, excæcatus à quodam laico, qui in iudicium ad ſynodum conuocatus traditus eſt Sathanę in interitum carnis, vt eius ſpiritus ſaluus fieret in die Domini: & præceptum eſt cum huiuſmodi nec cibum ſumere, hoc enim nefas eſſe aiunt, excõmunicato communicare: vt dicemus excommunicatus, &c. Et IDEM cano.4. generale ſtatuit pro omnibus decretum, *Si quis* (ait) *preſbyter* (*quod abſit*) *quia ſacerdos altiſſimi Dei eſt, vulneratus vel quibuſlibet iniuriis & contumeliis dehoneſtatus enaſerit & ſuperuixerit, tota compoſitio perſoluatur preſbytero. Si autem articulo mortis preuentus obierit, Weregeldi tripartita partiatur diuiſione, id eſt, altari cui ordinatus fuerat pars vna, Epiſcopo in cuius Dioceſi erat, altera, Tertia parentibus de quibus ortus fuerat. Si verò in atrio Eccleſiæ aliquid ex illis preſbytero fuſtium fuerit ſuprà dicto modo, preſbytero, & pro preſbytero ſoluatur. Sed quia, vt* HILARIVS I. *Papa omnibus Epiſcopis, per diuerſas prouincias in epiſtola ſua ſcribit, iniuria ſacerdotum & Eccleſiarum, ſacrilegium eſt, & ſacrilegium in atrio fuſtium, altari & Domino eiuſdem loci perſoluatur. Sacerdotes enim non ſunt lacerandi, ſed potius coronandi, quia de eis Eccleſiaſticus liber loquitur dicens: In tota anima tua time Dominum, & ſacerdotes illius ſanctifica, & miniſtros eius non derelinquas, & honorifica ſacerdotem, &c.* Hinc ISIDORVS HISPALENSIS. *His enim, ſicut & Epiſcopis, diſpenſatio myſteriorum Dei commiſſa eſt, preſunt enim Eccleſiæ Chriſti, & in conſecratione diuini corporis & ſanguinis conſortes ſunt Epiſcopis. Similiter & in doctrina populorum, & in officio prædicandi, &c.* Lege vocabulum, Presbyter, & Honor ſacerdotibus exhibend. & Epiſcopus, &c. Præterea IDEM Concil. Triburienſe, cano.5. præfigit quali pœnæ ſubiacere debeat qui preſbyterum voluntariè morti tradiderit, iiſdem omnino verbis, quæ ſuperiùs ex Vormatienſi Concil. protulimus. Vide reliquum dictione, Iniuria. Sunt tamen aliqui caſus, qui abſoluunt à ſententia lata eos, qui clericos

Concilium habitum in vrbe Thionuillæ, vel Theodonis villa.

Scuesa quidẽ cædentiũ clericos correptio, quæ vtinã noſtro tempore etiam in vſu remaneret.

Calumniatus fuerit, id eſt, verberauerit, aut læſerit.

Concilium Cabilonenſe II.

Concilium Moguntinum II. præſide Rabano Mauro Archiepiſcopo.

Hæc attende. Eugenius II.

Nicolaus I. Presbyterum cædentium cẽſura.

Hęu quid de Hæreticis & calumniſtis, qui ſacerdotũ ſanguinem ſugiter in poculo crudelitatis abſorbent?

Concilium Vormatienſe ſub Ludouico II. Imperatore, anno 867.

Concilium Moguntinum III.

Inaudita crudelitas in ſacerdotem.

Concilium Metenſe ſub Arnulpho.

Mira hominũ iniquitas & crudelitas.

Concilium Triburienſe ſub Arnulpho.

Hilarius I.

Sacerdotum dignitas, quæ nunc negligitur, quia illorum vita ſtagitioſa cunctis miniſterij cõtemptum inducit. Eccleſ 7.

Iſidorus Hiſpalenſis Epiſcopus.

Caſus excuſantes illos qui clericos cedūt, Alexander 3.

cædunt, & exprimuntur in Concil. LATERAN. ſub Alexandro III. par.14.c.1. Vbi idē ALEXAN. III. Bathonienſi & Exonienſi Epiſcopis ſcribit, *Si aliquis in clericū comam nutrientem ignorans quod clericus fuerit, manus violentas iniecerit, propter hoc nō debet Apoſtolico conſpectui preſentari, nec etiam excommunicatione notari, dum modo ipſum eſſe clericum ignoraret. Et ſi hoc dubium fuerit, propria manu teneatur preſtare iuramentum ſeu ſacramentum.* Idem & c.12. eiuſdem partis ad Bathonienſem Epiſcopum, *Mulieres vel aliæ perſonæ, quæ ſui iuris non ſunt, poſſunt à Diœceſano Epiſcopo abſolui, ſi manus violentas in clericum iniecerint. De his verò qui magna ſunt potentia, & ita delicati, quòd magnum laborem ſuſtinere nequiuerint, ſi manus in clericos iniecerint violentas, tale damus petitioni tuæ reſponſum, quod ſtatus perſonæ priùs & veritas negotij Romano Pontifici eſt intimāda, & ſecundum conſilium eius de commiſſo ſcelere erunt puniendi. Illi verò, qui non inuicium, ſed eorum authoritate, & mandato manus violenta injiciuntur in clericos, ad ſedem Apoſtolicam omni excuſatione ceſſante, ſunt mittendi, cùm is verè committat, cuius authoritate delictum committi probatur.* Et cap.9. IDEM Alexander III. ad Exonienſem Epiſcopum, *Si verò alicuius potentis oſtiarius, ſub prætextu officij ſui malignatus, clericū læſerit, ab officio ſuo poteſt abſolui, niſi forte eundem clericum grauiter vulnerauerit.* Et cap.10. ſubditur, *Officialis verò pro iniectione manuū in clericum, non poteſt ſine mandato Rom. Pontif. abſolutionis beneficiū promereri. Quia nulli laico tanta ſuper clericum datur poteſtas, niſi forte turbam arcendo irruentem, non ex deliberatione, ſed caſu fortuito clericum læſerit. Si forte clericum vim ſibi inferentem, vi repellat, vel lædat, non debet propter hoc ad ſedem Apoſtolicam tranſmitti, ſed ſi in continenti vim vi repellat, cū vim vi repellere omnes leges & omnia iura permittunt. Nec ille compellendus eſt ad ſedem Apoſtolicam venire, qui in clericum cum vxore, matre, vel ſorore, vel filia ſua propria, inuentum tuppiter manus iniecerit violentas. Caterùm ſi cū in ſtupro vel adulterio, quando ea cum qua ſtuprum committitur, vel adulterium, ita proxima ipſum cōſanguinitatis linea non contigerit, reperit, aut alias in eum manus violentas iniecerit, à ſententia excommunicationis non erit ille immunis.* Et cap.5. ad Cantuarienſem Epiſcopū, conquerens de iniuſta cæde clericorum, quæ paſſim tunc temporis fiebat, ita diffinit, *Si quis ſe in tantam veſaniā & præſumptionē erexerint, quòd clericos occidēt, vel occidere faciāt, vel aliter violētas manus in eos iniecerint, tam malefactores ipſos, quam illos de quorū mandato id fuerit perpetratū, publicè accenſis cādelis & pulſatis * ſigne, aperte excōmunicati denuncientur, & ſicut excōmunicati deuitentur, donec Deo & ſanctæ noſtri Eccleſiæ ſatisfaciant, & ad Apoſtolicam ſedem accedant.* Tum cap.13. eiuſdem par.14. IDEM Alexander III. ad Cœnomanenſem Epiſcopum: *Si verò laicus pro violenta manuum iniectione in clericū, eſt excommunicationis vinculo aſtrictus, ſi habet capitales inimicitias vel alias iuſtas cauſas quibus ab itinere rationabiliter excuſetur, vt ſine periculo Apoſtolico nequeat conſpectui ſe præſentare, licet Diœceſano Epiſcopo, accepto iuramento ſecūdum morem Eccleſiæ, abſolutionis gratiam impartiri. Sed illi ſub iuramenti debito eſt iniungendū, vt quàm citius habuerit opportunitatem, Roman. Pontif. adeat. mandatum Apoſtolicum ſuſcepturus. Idem ſtatuitur & de his, qui in monachos, vel cōuerſos, Hoſpitalarios, vel Templarios manus violentas iniecerint ſublato appellationis remedio, ſecundum tenorem generalis decreti excōmunicati denuncientur, & ſicut excōmunicati cuitentur, donec eos quos læſerint, congruè ſatisfaciant, & Apoſtolico conſpectui ſe repreſentent. Nec enim ab Abbate, aut ab aliquo, ſine ſpeciali mandato Romani Pontific. abſolui poſſint.* Cap. autem 67. par.50. eiuſdem Concil. Lateranenſis ſub Alexādro III. CLEMENS III. ſcribit Saguntino Epiſcopo, vbi de iniuſta percuſſione clericorū conqueritur, expreſsè mandās, quòd hi qui in clericos manus violentas injiciūt, excommunicationi ſubdantur: *Si verò percuſſores negant, ſe facinus cōmiſiſſe, & teſtes timore vel fauore noluerint teſtimonium contra illos ferre, Eccleſiaſtica cenſura compellātur. Si autem deficiunt teſtes, & vnius teſtimonio non ſit ſtandum, tamen iuxta conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ propter reuerentiā clericalis ordinis, ipſorū iuramento fidem volumus adhiberi, & tales ad Apoſtolicam ſedem cōmicti mittantur, niſi infirmitate detenti, aut ſenes, vel vxores, aut pueri fuerint, ab Epiſcopo condigna indicta pœnitentia abſoluantur. De his autem qui clericis non enormem, ſed modicā vel leuem iniuriam irrogauerunt, Epiſcopi arbitrio diſpenſentur.* Porrò Conc. LATER. ſub Innocentio III. c.45. *Quicunque* (ait) *ſiue ſint aduocati, patroni, vel feudatary vicedomini, aut aly beneficiati, qui manus violentas iniiciunt in clericum, vel occidunt per ſe, vel per alios, vt eius beneficiū occupare valeāt, ius patronatus amittere patrum. Aduocati aduocatiam feudatary feudum, vicedomini vicedominatū. Beneficiati beneficiū, iubētur. Et ne minus vindicta, quàm exceſſus memoria prorogetur, non ſolum de præmiſſis nihil perueniat ad hæredes, ſed etiam vſque ad quartā generationem, poſteritas taliū in clericorum collegiū, nullatenus admittatur, nec in regularibus domibus, alicuius prælationis aſſequatur honorem, niſi cum eis fuerit miſericorditer diſpenſatum.* Et ad hæc Concil. BASILEENSE in Karolina (ſic enim vocat) allegat CAROLI IV. Imperatoris edictum quo decernitur, *Quòd quicunque laicus cuiuſcunque ſtatus, aut conditionis, exiſtat, auſu ſacrilego & propria temeritatis audacia, ſacerdotem, aut clericū ſecularem, vel religioſum diffidarit, proſcripſerit, captiuarit, ſpoliarit, occiderit, mutilarit, aut in carcere detinuerit, vel huiuſmodi maleficia perpetrantes ſcienter receptarit, vel eis fauorē præſtiterit, præter pœnas à ſacris canonibus, & legalibus ſanctionibus in tales inflictas, eo ipſo reddatur infamis, & omni honore priuatus, nec ad placita vel cōſilia nobiliū admittatur quouis modo. Hortās inſuper in Dño, & requirēs Eccleſiaſticos prælatos, in illis partibus, in quibus cōmitterentur talia, conſtitutos, vt legem imperialem huiuſmodi per eorum Eccleſias & ſynodos publicarent, ne tranſgreſſores huiuſmodi per ſimulatam ignorantiam, ſuam valerent in hac parte malitiā excuſare.* Idem omnino ſtatuit ſub ſimili pene forma verborum Concil. LATERAN. ſub Leonem X. ſeſs. 9. Vide facultatum Eccleſiæ inuaſores, & exactio. Idem quoque Conc. RATISPON. c.22. ſtatuit, vt propter cędem clericorum, perſona interdicto ſubiaceat, nō locus in quo cęſus fuerit. Vide latiùs locis ſup. aſſignatis, & homicid. atque cædere, &c.

Clerici hæretici.] Vide in dictione, Hæreticorum proſcriptio, &c. quòd autem degradandi ſint ſtatuit Concilium SENONENSE in generali decreto, & ſumpſit ex Gratiano, cauſa 15. quæſt. 7. cap. Si quis. Et ex 6. Decretalium BONIFACII VIII. cap.1. De hæreticis, *Damnati* (ait) *de hæreſi, ſi eam abiurare noluerint, ſi laici ſunt, ſtatim ſint iudicio ſeculari relinquendi. Si clerici, præſente poteſtate ſeculari ſunt à ſuis ordinibus degradandi, & pronunciandum eſt, vt eos ſecularis iudex in ſuū forum recipiat. Caterùm quia Epiſcoporum numerus per ſacros canones* (vide degradatio) *requiſitus, non facilè poteſt adunari, concedimus vt cùm ſacerdos, aut alius in ſacris ordinibus conſtitutus fuerit, pro crimine*

Clemens 3.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. Patrum 1215. ex omnibus fimibus terræ Pro ſimili facto noſtro tēpore Primarius Cœnomanēſis collegij, degradatus primò, deinde laqueo ſuſpēſus, exanctus eſt,

Caroli 4. edictum.

Hæc obſecro aduerte quia ſectu dignißima ſunt.

* campanis

Concilium Lateranenſe ſub Leone 10.

Concilium Ratiſponenſe.

Clerici hæretici degradandi.

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Fra to cancellario. Bonifacius 6.

hæreſis degradandus, poſſit acceſſitis Abbatibus aliisq; prælatis, ſolus Epiſcopus degradare. Vide Degradatio & Hæreticus. Et Epiſcopus hæreticus, & ſequen.

Clericus hæreſis fautor. Vide etiam Epiſcopus hæreſis fautor. Porrò Concilium EPHESINVM generale 3. cano. 4. Sic, *Præterea* (ait) *ſi qui ex clericis deficerint, & auſi fuerint, vel priuatim, vel publicè, Neſtorij vel hæreticorum ſequi opiniones, ut hi depoſiti ſint, ſacrum Concilium eſſe æquum indicauit.* Idem & cano. 5. receptatores eorum, & qui eis communionem reſtituere præſumpſerint, excommunicat. Vide Hæreticorum animaduerſio. Hinc LEO I. epiſt. 74. quæ eſt ad Anatolium Epiſcopum Conſtantinopolitanum, & allegatur à Gratiano, cauſa 24. quæſt. 3. cap. Illud ſanè, &c. *Illud ſanè* (inquit) *plurimùm mihi diſplicere ſignifico, quòd inter dilectionis tuæ clericos, quidam eſſe dicuntur, qui aduerſariorum communicent prauitati, & vaſa iræ, vaſis miſericordiæ miſceantur. Quibus inueſtigandis, & ſeueritate congrua coërcendis debet diligentia tua vigiliter inſiſtere, ita vt his quibus non prodeſſe poterit correctio, non parcat abſciſio. Nam ſuperfluè poſitis extra Eccleſiam reſiſtimus, ſi ab his quæ intus ſunt, in eos quos decipiunt, vulneramur. Abijcienda proſus peſtifera hæc a ſacerdotali vigore patientia eſt, quæ ſibimet, peccatis aliorum parcendo, non parcit.* Eadem IDEM repetit epiſt. 175. ad eundem Anatolium, qui indignatus fuerat, quòd talia ſibi Leo ſcripſiſſet, & Atticum preſbyterum hæreſis fautorem, ſpecialiter damnatum, à communionis gratia alienum iudicat, niſi damnato errore diffinitionibus Chalcedonenſis Synodi ſubſcribat. Similiter damnati ſunt à VIGILIO I. & ab officio remoti, quoadùſque publicè & canonicè pœniterent, multis impliciti erroribus, Ruſticus & Sebaſtianus, vt recitatur collatione 7. generalis 5. Synodi: quæ fuit CONSTANTINOPOLITANA II. eadem confirmat, Concilium LATERANENSE ſub Innocentio III. Patrum 1215. cap. 3. Sed repoſuimus in dictione, Hæreticorũ fautores. Vide Rogo, ibid. reſiduum.

Clerici hæretici conuerſi. Vide hîc in vocabulo, Hæretici conuerſi, &c. vbi multò plura narrantur. Et Epiſcopus ab hæreſi conuerſus. Interim ſic de clericis, LEO I. epiſt. 83. ad Septimium Altinum Epiſcopum, allegatur à Gratiano, cauſa 1. quæſt. 7. ſalubertimum, & cauſa 1. quæſt. 1. cap Omnis, & cap. Si quis, *Saluberrimum eſt ſpiritualis medicinæ vtilitate pleniſſimum, vt ſiue preſbyteri, ſiue diaconi, ſiue alij cuiuſlibet ordinis clerici, qui ſe correctos videri volunt, errorem ſuum, & ipſos hæreſis authores damnari a ſe ſine antiquitate fateantur, vt ſenſibus prauis & dudum peremptis nulla ſperandi ſuperſit occaſio, ne vllum membrum Eccleſiæ taliam poſſit, ſocietate violari. Cum per omnia illis profeſſio propria cœperit obuiare. Circa quos etiam illam canonum conſtitutionem præcipimus cuſtodiri, ne ab his Eccleſijs ad quas proprie pertinent, ſinantur abſcedere, & pro ſuo arbitrio ad loca ſibi non deputata tranſire, cùm quod vtilè non permittitur inculpatis, vt diximus ſuperius) multò minus debeat licere ſuſpectis.* IDEM prohibet & epiſt. 84. quæ eſt ad Nicetam Aquileienſem Epiſcopum, & errorem culpámque ſuper præſules imponit, qui diligentiam non ſeruant neceſſariam, ne cuiquam talium euagari in diuerſa liceat. Inſtruitque Nicetam forma, quomodo ab hæreſi conuerſi examinari debeant, & iterum Eccleſiæ corpori ſociari, *Damnent* (inquit) *aperris profeſſionibus ſuæ ſuperbi erroris authores, & quidquid in doctrina eorum vniuerſalis Eccleſia exhorruit, deteſtentur, omniaq; decreta ſynodalia, quæ ad excidium hæreſeos, Apoſtolicæ ſedis confirmata auctoritas, ampletti ſe, & in omnibus approbare, plenis & apertis, ac propria manu ſcriptis profeſſionibus eloquantur. De reliquis autem clericis, qui hæreſi depranati non ſunt, alibi diximus.* Hinc & ad propoſitum Concilium AVRELIANENSE I. ſub Hormiſda I. & Clodoueo Rege, cano. 12. *De hæreticis clericis, qui ad fidem Catholicam plena fide & voluntate venerint, vel de Baſilicis, quas in peruerſitate ſua Gothi hactenus habuerunt, id cenſuimus obſeruari, vt ſe clerici fideliter conuertantur, & eadem Catholicam integrè cõfiteantur, vel ita dignam vitam morum & actuum probitate cuſtodiant, officium quo eos Epiſcopus dignos eſſe cenſuerit, cum impoſita manus benedictione ſuſcipiat, & Eccleſiæ ſimili, quo nostra innouari ſolent, placuit ordine conſecrari.* Verumtamen ſic Concilium COLONIENSE IV. c. 8. cenſuræ pro abuſibus reformandis ſtatuit, *Caueant ſacerdotes, ſiue religioſi, ſiue ſeculares ab hæreticis, vel ſchiſmaticis, ad Eccleſiam reuertẽtes, ſi miniſteriis diuinis ſtatim ingere, & ſacrificare, aut ſacramenta populo adminiſtrare, etiam ſi maximè id, non more hæreticorum, aut ſchiſmaticorum, ſed ſecundum Eccleſiæ Catholicæ ritum facere velint, priuſquam ſint abſoluti, Eccleſiæ reconciliati, & officijs ac miniſterijs ſuis, irregularitate ſublata, reſtituti, ne damnationem grauiorem incurrant, propter irregularitatis impedimentum, quo tenentur per ſacros canones, illaqueati.* Vide plura, Epiſcopus hæreticus conuerſus: & Hæreticus, &c. & Lapſus.

Clericus non fiat, qui ſeipſum mutilauerit. Vide Membrum mutilatum, &c

Clericorum tonſura. Vide Tonſura.

Clerici teſtimonium, aut iuramentum præſtare non cogantur. Vide Teſtis, Teſtimonium, & Iuramentũ, quæ his locis repoſuimus.

Clerici de minoribus ad maiores gradus aſcendant. Concilium CONSTANTINOPOLITANVM IV. quod dicitur 8. generale, cano. 13. *Quoniam quidem dictum alicubi diuinum eloquium: Dignus eſt operarius mercede ſua. Huius rei gratia & nos decreuimus, atque promulgamus, vt magna Eccleſia clerici, qui in ſubiectis ordinibus morati ſunt, ad maiores gradus aſcendant. Et ſi digni claruerint, melioribus perfrui mereãtur honoribus, cum aliqui eorum qui in ipſis ſunt, aut per incrementum ad maiora miniſteria aduocati fuerint, aut per communem naturæ terminum dormientes defuerint. Sed non ex illis qui foris ſunt, aliqui ſe his inuellentes, debitas eos qui multo tempore laborauerunt, dignitates vel honores accipiant, ac per hoc inuoriantur Eccleſia clerici nullo modo poſſe proficere, nullatenus autem habeant poteſtatem, qui principum domorum vel ſuburbanarum rerum curam geſſerint, inter clerum magnæ Eccleſiæ colligi vel conſtitui. Nemo quippe militans Deo, ſeculi negotijs implicatur. Si quis verò, præter definitionem quam modo prætulimus, promotus fuerit in quocunque magnæ Eccleſiæ gradu, reprobetur ab omni Eccleſiaſtico gradu, tanquam qui contra magnam ſynodum proiectus fuerit.* Hinc profert decretum Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III. parte 26 cap. 22. eſt autem LVCII III. ad Turonenſem Epiſcopum, quo præcipitur, *Ne ſine prælatorum aſſenſu in inferioribus ordinibus conſtituti ad ſuperiores aſcendant: quia non in ſublimitate graduum, ſed in amplitudine meritorum charitatis acquiritur regnum Dei.* Vide ſuperius, & Ordo.

Clerici canones Patrum non ignorent. Vide Canon. Sic tamen, ne hoc vacuum prætereamus, ſpecialiter iniungit Concilium AVRELIANEN

Concilium Ephesinum, generale 3.

Leo 1.

Vigilius 1.

Concilium Constantinopolitanũ 2. generale 5. ſub Iuſtiniano Imperatore.

Leo 1.

Quomodo ab hæreſi conuerſi examinare debeant.

Concilium Aurelianenſ. 1 ſub Clodoueo rege Francorũ.

Concilium Colonienſe 4.

Concilium Cõſtantinopolitanũ 4 quod eſt 8. generale ſub Baſilio Imperatore & Adriano 2. Epiſcopor. 371. Lucæ 12.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3. Lucius 3.

Concilium Antelianen.4.

LIANENSE IV. cano. 6. *Parochiani clerici à Pontificibus ſuis neceſſaria ſibi ſtatuta canonum legenda percipiant, ne ſe ipſi, vel populi, quæ pro ſalute eorum decreta ſunt, excuſent poſtmodum ignoraſſe.* Vide reliquum, vbi ſuprà & hæc de clericis longo tractu dicta ſint. Quæ vtinam tam ſolicitè obſeruentur, quàm piè ſtatuta ſunt.

COELIBATVS.

Cœlibatus ſacerdotum & clericorum aſtruitur.] Iam ſuperiùs multa de huiuſmodi negotio egimus, cùm clericis mulierum vitãdum contubernium diximus: & infrà etiam multa reſeruantur dicenda in vocabulo, Vorum, & Monachus. Subdiaconus, & huiuſmodi. Ideò, quia non fuit expediens, hoc vocabulo cuncta dicenda cõplecti, ne ordo confuſus appareret, confuge ad prædictas dictiones, ſi quid adhuc quæris noſcendum. Itaque more ſolito ordine de Cœlibatu hîc tantùm agemus, plura ſuprà dictis locis adhuc dicturi. CANON APOSTOLORVM 27. allegatur ab Iuone Carnotenſi, lib. 3. Decretorum, *Innuptis autem, qui ad clerum promoti ſunt, præcipimus, vt ſi voluerint, vxores accipiant, ſed lectores cantoresq; tantummodo.* Hic canon allegatur à Patribus 6. SYNODI generalis quæ Conſtantinopoli. 3. dicitur cano. 6. & poſteà incorporatur in decreto à Gratiano diſtinct. 31. cap. Si quis, vbi de cætero præcipitur, omnibus ſuperioribus ordinum miniſtris, vt ab vxorum coniugio omnino abſtineant, aliàs deponãtur. Si verò quis velit nubere ante ſacros ordines ſuſceptos, hoc faciat, vt latiùs infrà. Hinc eſt quod ſic CLEMENS I. epiſt. 2. quæ eſt ad Iacobum fratrem Domini, *Ad Dominica myſteria* (ait) *tales eligantur, qui ante ordinationem ſuam coniuges ſuas * nouerint. Quod ſi poſt ordinationem miniſtro altaris contigerit, proprium inuadere cubile vxoris, ſacrary non intret limina, nec ſacrificij portitor fiat, nec altare contingat, nec ab offerentibus holocauſti oblationem ſuſcipiat, nec ad Dominici corporis * portionem accedat, nec aquam ſacerdotibus porrigat ad manus. Oſtia forinſecus claudat, minora gerat officia, vrceum ſine calicem ad altare non ſuſtinet.* Porrò vocabulum præſignatum (nouerint) ſic interpretatur HVMBERTVS CARDINALIS tempore Leonis IX. libro contra Niceram, ſcilicet ſi ſemper continere noluerint: vt infrà plenius. Quòd autem Cœlibatus, tempore Apoſtolorum viguerit, teſtatur in hiſtoria ſua ABDIAS BABYLONIVS libro 6. dum Diaconum virginem & caſtiſſimum deſcribit, ab Apoſtolis Simone & Iuda, intantis teſtimonio ab accuſatione & infamatione inceſti & adulterij liberatum. Vide latiùs in vocabulo, Bigamia, ſupeſtiùs. Quod & confirmat IDEM CLEMENS I. lib. 6. Conſtitutionum Apoſtolicarum, cap. 17. vbi ſic ſtatuunt Apoſtoli: *Epiſcoporum & Preſbyterum, ac Diaconum, dicimus vnius vxoris debere cõſtitui, ſine viuant eorum vxores, ſiue deceſſerint. Non licere autem his, ſi poſt ordinationem ſine vxore fuerint, ad nuptias tranſire, vel ſi vxores habẽãt, cum aliis coniungi, ſed contentos eſſe ea, quam habentes, ad ordinationem venerint. Miniſtros quoque, cantores, lectores, oſtiarios, vnius vxoris viros eſſe iubemus. Si ante nuptias ad clerum venerunt, concedimus eos vt vxores ducere poſſint, ſi quidem hoc expetant, ne ſi peccauerint, pœna afficiantur. Statuimus autem nemini licere ex clero, amicam, vel ancillam, vel viduam, vel repudiatam ducere, vt etiam lex vetat.* Hoc diximus in vocabulo Bigamus, &c. Porrò vicinus Apoſtolorum TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS abundè de Cœlibatu tractat, libro 1. & 2. ad vxorem, & libro de Monogamia, vt diximus in dictione, Bigamus. Sed & in libro Apologetico aduerſus gentes, cap. 9. Virgineam continentiam (ſic enim loquitur) priſcorum Chriſtianorum puerorum, & ſenum admiratur. Libro quoque de Pudicitia, ſæpius meminit Cœlibatus. Quod & facit CLEMENS ALEXANDRINVS lib. 2. Stromatum ad calicem: & initio libro 3. dum de continentia loquitur contra Baſilidianos, *Nos* (inquit) *caſtitatem, & eos quibus hoc à Deo datum eſt, beatos dicimus, &c.* & lib. 5. Stromatum refert. IDEM Clemens in aditu templi in Epidauro carmen hoc ſcriptum eſſe, *Eſſe decet caſtum, ſanctis qui limina templi ingreditur, &c.* Vide Virginitas & Virgo. Præterea ſic etiam vicinus & ſucceſſor Apoſtolorum, LVCIVS I. de clericorum cœlibatu loquitur eadem omnino quæ ſuperiùs ex Clemente I. protulimus, vt etiam allegat Gratianus diſtinct 81. cap. Miniſtri, &c. ſicut & SYRICIVS I. epiſtola ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum, capitibus 8. 9. 10. & 11. Poteris legere, ſi vocat. Porrò DIONYSIVS AREOPAGITA ſæpius meminit cœlibatus clericorum, libro Eccleſiaſticæ hierarchiæ parte 3. cap. 3. dum de ſacra cõmunione loquitur. Et STEPHANVS I. vt allegat Gratianus diſtinct. 31. cap. aliter, & Iuo Carnotenſe, lib. 4. decret. *Aliter* (inquit) *ſe Orientalium traditio habet Eccleſiarum, aliter huius ſanctæ Romanæ Eccleſiæ. Nam illarum ſacerdotes, Diaconi, aut Subdiaconi, matrimonio copulantur. Iſtius autem Eccleſiæ nullus ſacerdotum, à ſubdiacono uſque ad Epiſcopum, licentiam habet coniugium ſortiendi.* Hunc canonem allegat, 6. generalis Synodus cano. 13. verumtamen can 30. prohibet, ne de cætero vxoribus iungãtur, & conſenſu inito ſe abſtineant vt alibi dicemus. Hinc Concilium ANCYRANVM cano. 10. allegatur à Gratiano diſtinct. 28. cap. Diaconi, *Diaconi quicunque ordinantur, ſi in ipſa ordinatione proteſtati ſunt, & duxerunt, velle ſe coniugio copulari, quia ſic manere non poſſunt, bi ſi poſtmodum vxores duxerint, in miniſterio maneãi, propterea quòd eis Epiſcopus licentiam dederit. Quicunque ſanè tacuerint, & ſuſceperint manus impoſitionem, profeſſi continentiam, & poſtea nuptias obligati ſunt, à miniſterio ceſſare debebunt.* Idem de ſubdiacono, vide Subdiaconus. Hunc canonem allegat MARTINVS BRACARENSIS in collecto, cap. 39. Idem quoque INNOCENTIVS I. epiſt. 2. ad Victricium Rhotomagenſem Epiſcopum, cap. 10. Hinc Concilium NEOCÆSARIENSE canone 1. *Preſbyter ſi vxorem duxerit, ordine ſuo moueatur. Si autem fornicatus fuerit, vel adulterium commiſerit, penitus extrudatur, & ad pœnitentiam deducatur.* Etiam cano. 7. ſequenti, abominatur digamas. Hunc canonem allegat & citat Concilium MOGVNTINENSE II. ſub Rabano, cano. 19. & Concilium PARISIENSE III. ib. 1. cap. 35. Hinc quoque conſequenter. Concilium ROMANVM II. ſub Syluestro I. cap. 19. action. 2. *Nemo preſbyter à die oneris preſbyterij, ſumat coniugium, vt ſi quis neglecto exierit, duodecim annis eum dicimus priuari honore.* Idem SYRICIVS I. allegat epiſt. 4. ad omnes orthodoxis, cap. 4. vt mox citabimus. His cõcordat & ſubſcribit Concilium ELIBERTINVM cano. 33. *Placuit in totum prohibere, Epiſcopis, Preſbyteris, Diaconis ac Subdiaconis, poſtis in miniſterio, abſtinere ſe à coniugibus ſuis,*

Canon Apoſtolorum.

Synodus 6. generalis ſub Cõſtantino Pogonato.

Clemens 1.

Nouerint, quo modo intelligatur lege conſequẽter in textu.
Hæc diligentiis notentur, & ſanè intelligatur ſicuti ponimus
* forſan portationem.

Humbertus Cardinalis.

Abdias Babylonius.

Clemens 2.

Hæc decreta adhuc hodie ſeruat Eccleſia Orientalis.

Leuit. 21.

Tertullianus Carthaginenſ.

Clemens Alexandrinus. Fautori Magni diſcipulus.

Superſtitio aditus templi Epidauri Aeſculapij.

Lucius 1.

Syricius 1.

Dionyſius Areopagita.

Stephanus 1.

Concilium Ancyranum vide & Diacon.

Martinus Bracareſis Epiſcopus.
Innocentius 1.
Concilium Neocæſarien.1.

Concilium Moguntinenſe 2. ſub Rabano.
Concilium Pariſienſe 3.
Concilium Romanũ 2. ſub Syluestro 2.

Syricius 1.

Concilium Elibertinum.

& non generare filios. Quod quicunque fecerit, ab honore clericatus exterminetur. Et canoni huic ſubſcribens Concilium TAVRINENSE I. canone 7. & vltimo. *Hi* (ait) *qui contra interdictum ſunt ordinati, vel in miniſterio genuerunt filios, ne ad maiores gradus ordinum permittantur aſcendere, ſimodi decreuit authoritas.* Idem omnino Concilium TOLETANVM I. cano. 1. & allegatur ab Iuone libro 3. & INNOCENTIVS I. epiſtola 5. ad maximum & Seuerum Epiſcopos Bruttiorum. & allegat Gratianus diſtinctione 81. capite Maximilianus. Hinc Concilium CARTHAGINENSE V. canone 3. & allegatur à Gratiano diſtinctione 84. cap. Cùm de, & diſtinctione 32. cap. Placuit. *Cùm de quorundam clericorum, an quamuis erga vxores proprias, incontinentia referretur. Placuit Preſbyteros, Epiſcopos, & Diaconos, ſecundum vel priora aut priorum propria ſtatuta etiam ab vxoribus continere. Quod niſi fecerint, ab Eccleſiaſtico remouentur officio. Ceteros autem clericos ad hoc non cogi, ſed ſecundum, vniuſcuiuſque Eccleſiæ conſuetudine obſeruari debere.* Vide &. Monachus. Idem omnino ſtatuit Concilium AFRICANVM ſub Bonifacio 1. capite 37. Porrò hic canon Carthaginenſis recitatur, & confirmatur, poſtea in Concilio MOGVNTINO III. ſub Arnulpho Imperatore capite 19. Præterea ſic longè ante illa omnia concilia, Concilium ARELATENSE II. ſub Sylueſtro canone 2. & allegatur à Gratiano diſtinctione 28. cap. Aſſumi. *Aſſumi aliquem ad ſacerdotium non poſſe in vinculo coniugij, conſtitutum, niſi fuerit promiſſa conuerſio.* Sic SYRICIVS I. epiſtola 1. ad Tarraconenſem Epiſcopum cap. 7. & allegatur à Gratiano, diſtinctione 82. capite Plurimos. *Plurimos ſacerdotes Chriſti atque Leuitas poſt longa conſecrationis ſuæ tempora, tam de coniugibus propriis, quàm etiam de turpi coitu ſobolem didicimus procreaſſe, & crimen ſuum hac præſcriptione defendere, quia in veteri teſtamento ſacerdotibus ac miniſtris generandi facultas legitur attributa. Dicat mihi nunc, quiſquis ille eſt, ſectator libidinum præceptorque vitiorum, ſi eſtimat, quòd in lege Moſis paſſim ſacris ordinibus à Domino laxata ſint frena luxuriæ, cur eos quibus committebantur ſancta ſanctorum, præmonet dicens, ſancti eſtote quia ego ſanctus ſum Dominus Deus veſter. Cur etiam procul à ſuis domibus anno vicis ſuæ, in templo habitare iuſſi ſunt ſacerdotes. Hac videlicet ratione, ne vel cùm vxoribus poſſent carnale exercere commercium, vt conſcientia integritate fulgentes, acceptabile Deo munus offerrent. Quibus etiam expleto deſeruitionis ſuæ tempore, vxoris vſus ſolius ſucceſſionis cauſa fuerat relaxatus, quia non ex alia, niſi ex tribu Leui, quiſquam ad Dei miniſterium fuerat præceptus admitti. Vnde & Dominus Ieſus, cùm nos ſuo illuſtraret aduentu, in Euangelio proteſtatur, quia legem venerit implere, non ſoluere. Et ideo Eccleſiam cuius ſponſus eſt, ſpecioſus forma, caſtitatis voluit ſplendore radiare, vt in die iudicij cùm rurſus aduenerit, ſine macula & ruga eam poſſit, ſicut per Apoſtolum ſuum inſtituit, reperire. Quarum ſanctionum ſacerdotes omnes atque Leuitas inſolubili lege conſtringimus, vt à die ordinationis noſtræ ſobrietati ac pudicitiæ, & corda noſtra mancipemus & corpora, dum modo per omnia Deo noſtro, in his quæ quotidie offerimus ſacrificiis placeamus. Qui autem in carne ſunt, dicente electionis vaſe, Deo placere non poſſunt: vos autem iam non eſtis in carne, ſed in ſpiritu: ſi tamen ſpiritus Dei habitat in vobis. Et vbi poterit, niſi in corporibus, ſicut legimus, ſanctis, Dei ſpiritum habitare? Et quia aliquanti de quibus loquimur.* (Hoc allegat Gratianus diſtinctione 82. capite. Quia aliquanti *ignorationè lapſos ſe eſſe deflent. His hac conditione miſericordiâ dicimus non negandam, vt ſine vllo honoris augmento, in hoc quòd detecti ſunt, quandiu vixerint, perſeuerent, ſi tamen poſt hac continentes ſe ſtuduerint exhibere. His verò qui illicui priuilegij excuſatione nituntur, vt ſibi aſſerunt veteri hac lege conceſſum, nouerint ſe ab omni Eccleſiaſtico honore, quo indignè vſi ſunt, Apoſtolicæ ſedis authoritate detectos, nec vnquam poſſe veneranda attrectare myſteria, quibus ſe ipſi, dum obſcœnis cupiditatibus inhiant, priuauerunt, & quia exempla preſentia cauere nos præmonent in futurum. Si quilibet Epiſcopus, preſbyter, atque Diaconus (quod non optamus) deinceps fuerit talis inuentus, iam nunc ſibi omnem per nos indulgentiæ aditum intelligat obſeratum, quia ferro neceſſe eſt excidantur vulnera, quæ fomentorum non ſenſerint medecinam.* Idem adhuc epiſtola 4. ad omnes Orthodoxos cap. 9. iubet, vt ſacerdotes & Leuitæ cùm vxoribus ſuis non coeant. *Quia in miniſterio diuino* (ait) *quotidianis neceſſitatibus occupantur. Ad Corinthios namque ſic Paulus ſcribit dicens. Abſtinete vos, vt vacetis orationi. Si ergo laicis abſtinentia imperatur, vt poſſint deprecante, audiri, quanto magis ſacerdos vtique omni momento paratus eſſe debet, munditia puritate ſecum ſua, ne aut ſacrificium offerat, aut Baptizare cogatur? Qui ſi contaminatus & Carnali concupiſcentia, quid faciet? Excuſabit? Quo pudore, qua mente vſurpabit? qua conſcientia, quo merito, hic exaudiri ſe credit, cùm ſcriptum ſit. Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil mundum? Quæ de re horior, moneo, rogo, tollatur hoc opprobrium, quod poteſt iure etiam gentilitas accuſare. Fortè licere hoc credatur, quia ſcriptum eſt, vnius vxoris virum. Non permanentem in concupiſcentia generandi dixit, ſed propter continentiam futuram. Neque enim integros non admiſit, qui ait: vellem autem omnes homines ſic eſſe ſicut & ego: & apertius declarat dicens: Qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt, &c.* Hæc Syricius ille. Porrò omnia prædicta confirmat Concilium ARVERNENSE I. ſub Vigilio cap. 11. & Concilium CARTHAGINENSE II. ſub prædicto Syricio canone 2. & allegatur à Gratiano diſtinctione 84. cùm in præterito & diſtinctione 31. capite Epiſcopos. *Aurelius Epiſcopus dixit: Cùm in præterito concilio de continentiæ & caſtitatis moderamine tractaretur, gradus iſti tres conſcriptione quadam caſtitatis per conſecrationem annexi: ſunt Epiſcopos inquam, Preſbyteros & Diaconos, ita placuit vt condecet, ſacroſanctos antiſtites & Dei ſacerdotes, nec non & Leuitas, vel qui ſacramentis diuinis inſeruiunt, continentes eſſe in omnibus, quo poſſint ſimpliciter quod à Deo poſtulant impetrare, vt quod Apoſtolici docuerunt, & ipſa ſeruauit antiquitas, nos quoque cuſtodiamus. Ab vniuerſis Epiſcopis dictum eſt: Omnibus placet vt Epiſcopi, preſbyteri, & Diaconi, vel qui ſacramenta contrectant pudicitiæ cuſtodes etiam ab vxoribus ſe abſtineant. Ab omnibus dictum eſt, placet, vt in omnibus, & ab omnibus pudicitia cuſtodiatur, qui altario deſeruiunt.* Hunc canonem citat Concilium MOGVNTINENSE III. ſub Arnulpho cap. 19. Idem omnino & LEO I. epiſtola 90. quæ eſt ad Epiſcopum Narbonenſem Ruſticum capite 3. & allegatur diſtinctione 31. à Gratiano capite Lex continentiæ, &c. Idem & INNOCENTIVS I. epiſtola 2. ad Victricium Rhotomagenſem Epiſcopum capite 9. & allegatur à Gratiano ibidem capite tenere. Similiter Idem Innocentius repetit epiſtola 3. ad Exuperium Tholoſanum Epiſcopum capite 1. ea omnia quæ ſuperius Syricius

Concilium Taurinenſe 1.

Concilium Toletanum 1. Innocentius 1.

Concilium Carthaginenſ. 1. ſub Anaſtaſio Epiſcoporum 73.

Concilium Africanum ſub Bonifacio 1. Concilium Mogontin. 3.

Concilium Arelatenſe 2. anno Domini 316.

Syricius 1.

Hæc ſunt argumenta Hæreticorum noſtri temporis.

Leuiti 10. Lucæ 1.

Leuit. 20. Luc 1.

Matth. 5.

Cantic. 4.

Ephes. 5.

Roman. 8.

1. Corinth. 3. & 6.

Sapien. 2.

Hæc diligẽte attende.

1. Corinth. 7.

Heu, quot vino ſepulti, & è ſtupris exurgẽtes ſacra tractantmyſteria, & baptiſmi cõferunt ſacramentum.

Titi 1.

Occupatio.

1. Timoth. 3.

Titi 1. 1 Corinth. 7. Roman. 8.

Concilium Aruernenſe. Concilium Carthag. 2.

Nota verba hæc, quia Conſtantem Apoſtoli docuerunt & ipſa ſeruauit antiquitas.

Concilium Mogontinen. ſub Arnulpho Imperatore. Leo 1.

Innocentius 1.

depromit de continentia ſacerdotum. Sicut & Patres Concilij III. CONSTANTINOPOL. quod dicitur 6. generale canone 12. idem repetunt,& propriis calculis vetant ne Epiſcopi proprias vxores repetant, vt alibi diximus. Præterea hæc omnia confirmans, & approbans Concilium AGATHENSE canone 9. & allegatur à Gratiano diſtinctione 82. capite. Propoſuiſti. *Placuit vt ſi preſbyteri vel Diaconi coniugati, ad tarum vxorum ſuarum redire voluerint, Papæ Innocentij ordinatio, vel Syricy Epiſcopi authoritas(* habes ſuperius *)quæ eſt his canonibus inſerta ſeruetur. Quod ſi ad aliquos formula illa Eccleſiaſtica vitæ pariter & diſciplinæ, quæ à Syricio Epiſcopo ad prouincias commeauit,non probabitur peruenisſe, eis ignorationis venia remittitur, ita vt de cætero penitus incipiant abſtinere. Et ita gradus ſuos,in quibus inuenti fuerint ſic retineant,vt ad potiora eis non liceat aſcendere. Quibus in beneficio eſſe debet,quòd locum ipſum,quem retinent,non amittunt. Si qui autem ſciſſe formam viuendi à Syricio ſancto Epiſcopo dicuntur,neque ſtatim cupiditates libidinis abiecisſe,alij ſunt modis omnibus ſubmouendi,eò quòd poſt admonitionem cognitam, præponendam arbitrati ſint voluptatem.* Poſtea ſtatuit Concilium ARAUSICANUM I. ſub Leone 1. canone 23. *Si quis poſt acceptam benedictionem leuiticam, cum vxore ſua incontinens inuenitur,ab officio abiiciatur.* Et cano 24. *De his autem, qui priuſquam ordinati fuerint, in hoc ipſum inciderint. Taurinatis Synodi ſequendam ſententiam (* habes ſuperius expreſſam *)qua iubentur non vlterius promoueri.* Et canone 25. *De idoneis autem probatiſque viris, quos clericatui alligari, &c.* Vide dictione. Bigamus. De cœlibatu Subdiaconorum,idem dicit LEO I. epiſtola 82. ad Anaſtaſium Epiſcopum Theſſalonicen. capite 4. vide poſitum in vocabulo. Subdiaconus. Eadem conſtituit quæ ſuperiùs Concilium EPAONENSE capite 2. vide etiam, ordinationes illicitæ. Potrò omnes hos canones de cœlibatu loquentes confirmat EPIPHANIVS CYPRI hæreſi 59. contra Catharos libro 2. tomo 1. *At dices mihi (*ait *)omnino in quibuſdam locis adhuc liberos gignere preſbyteros,& Diaconos,& Hypodiaconos. At hoc non eſt iuxta canonem,ſed iuxta hominum mentem,quæ per tempus elanguit,& propter multitudinem cum non inueniretur miniſterium. Nam quod decentius eſt, vt ſemper Eccleſiæ, per ſpiritum ſanctum bene diſpoſita videns, ſtatuit apparare, vt cultus diuini indiſtracti Deo perficerentur, & ſpirituales neceſſitates cum omni beneuola conſcientia peragerentur. Dico autem, quod decorum eſt,propter repentina miniſteria ac neceſſitates,vt preſbyter & Diaconus,& Epiſcopus,Deo deditus ſit. Si enim etiam populo præcipit ſanctus Apoſtolus, dicens,vt ad tempus vacent orationi,quanto magis ſacerdoti idem præcipit? Vt indiſtractus ſit, inquam, ad vacandum ſecundum Deum ſacerdotio,quod in ſpiritualibus neceſſitatibus ac vſibus perficitur, &c.* Idem ad calcem lib. 3. contra hæreſes,tomo 2. prope finem operum eius contra Hæreſes. *Sanctum*, inquit,*ſacerdotium ex virginibus quidem vt plurimum procedens, ſi verò non ex virginibus, at ex ſolitariam vitam degentibus. Si verò non ſuffecerint ad miniſterium,ad ſolitariam vitam degentibus, de his qui continent à propriis vxoribus,aut ab vnis nuptiis viduitatem ſeruantibus,&c.* Lege & ORIGENES ADAMANTIVS Homilia 4.in Leuiticum. *Ante omnia (*inquit *)ſacerdos qui diuinis aſſiſtit altaribus, caſtitate debet accingi, &c.* Et IOANNES CHRYSOSTOMVS. Homilia 2. de patientia Iob. *Tito dixit Paulus,conſtitue Epiſcopos,ſicut ego diſpoſui tibi, ſi quis eſt ſine crimine, & vnius vxoris virum. Non ea ratione, quod id nunc in Eccleſia obſeruetur. Oportet enim omni prorſus caſtitate ſacerdotium ornatum eſſe.* &c. Idem homilia 7. in Matthæum,capite 2. *Omnia mandata legis nobis ſunt monachiſque communia, abſque ſola profectò pactione connubij.* Vide & CYPRIANVM CARTHAGINENSEM per totum librum de ſingularitate clericorum,vbi de vitanda mulierum familiaritate & commercio diſputat. Cœlibatus meminit clericorum, multis in locis HIERONYMVS STRIDONENSIS, potiſſimùm in epiſtola ad Paulinum de Inſtitutione Monachi, & libris contra Iouinianum, & libro contra Vigilantium. Meminit & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in epiſtola ad Titum cap. 1. & in 2. ad Corinthios cap. 11. meminit ſpecialiter huius vocabuli cœlibatus. AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 6. confeſſionum cap. 3. & capite 11. vbi & ſe cœlibem confitetur. Porrò extat memorabilis hiſtoria,quam ſcripſit NICEPHORVS CALLISTVS libro 8. capite 19. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, & SOCRATES libro 1. capite 11. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. Nam in magno illo Concilio NICÆNO I. ſtatutum fuiſſe dicit,vt quicunque ſacrum aliquod ſortiti eſſent miniſterium, præterquam lectores, de cætero cùm vxoribus ſuis non concumberent, quas ante initium ſacrum magiſtratum duxiſſent quod decretum ad preces Paphnutij ſuperiorum thebarum Epiſcopi mutatum eſt,& decretum antiquum ſeruari iubetur, quod adhuc hodie Græci & Orientales obſeruant,vt ſcilicet qui ſacerdotalem dignitatem ſuſceperint, cœlibes poſtea quoque à coniugio abſtineant qui verò vxore ducta, in ordinem ſacrum cooptati ſunt, vt à coniugibus ſuis non ſeparentur. *Hæc (*inquit*) Paphnutio, qui nunquam vxorem duxerat ſuadente, Synodus comprobauit, &c.* Hanc poſtea conſtitutionem approbarunt & confirmarunt edictis HONORIVS & THEODOSIVS Imperatores vt habes. A A. lex & ſcript. l. eum qui,C. de Epiſcopis & clericis.&c. Meminit & cœlibatus ſæpius CASSIODORVS SENATOR in hiſtoria Tripartita lib. 7. cap. 14. De Pelagio Laodiceno Epiſcopo, qui cùm vxorem duxiſſet, in ipſo thalamo primo die nuptiarum ſponſæ perſuaſit,vt puritatem communi voluptati præponeret. Et libro 9. capite 38. idem narrat quod & EVSEBIVS CAESARIENSIS libro 4. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ capite 23. confirmat dicens, Dionyſium Areopagitam epiſtola ad Gnoſios, Epiſcopum eorum nomine Pynitum, ad caſtitatem voluntariam, non coactam, hortari. Lege & viſita locos aſſignatos. Ne autem longius moram trahamus, reueramur ad decreta patrum. Sic de cœlibatu ſtatuit Concilium AVRELIANENSE II. canone 2. *Nullus clericorum à ſubdiacono & ſupra, & quas vxores in propoſito ſuo accipere inhibetur propriæ ſi forte iam habeat miſceatur vxori quod ſe feceris laica communione contentus, iuxtà priorum canonum ſtatuta ab officio deponatur, quem ſi ſciens Epiſcopus ſuus in hac vilitate permixtionis viuentem, ab officium poſtea admiſerit,& ipſe Ep ſcopus ad agendam pœnitentiam tribus menſibus ſit ab officio ſuo ſequeſtratus.* Et poſtea AVRELIANENSE III. ſub eodem Vigilio canone 7. *Clerici qui, cum vxores non haberent, benedictione ſuſcepta coniugia crediderint eligenda,qui volentes abſque vlla reclamatione in ætate fuerint legitima ordinati, cùm ipſis mulieribus quas acceperint excommunicatione percellantur.* Et de his qui poſt hæreſim ad Catholicam Eccleſiam

redeuntes,

Concilium Conſtantinop. 3 dictum 4. generale.

Concilium Agathenſe.

Cyprianus Carthaginenſ.

Hieronymus Stridonenſis.

Ambroſius Mediolanenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Nicephorus Calliſtus. Socrates Hiſtoriographus.

Concilium Arauſicanū, 1. ſub Leone 1.

Concilium Nicænum.

Leo 1.

Concilium Epaunenſe.

Honor. Imper. Theod. Imper.

[Epiphanius Cypri Epiſc

Euſebius Cæſarienſis.

. Corinth. 7. Eadē ſuperius ex Syricio protulimus veram tamen credo quod Syricius hic hauſerit ex Epiphanio.

Concilium Aurelianenſe ſub Childeberto & Vigilio.

Origines Adamantius.

Concilium Aurelianenſe.

Ioannes Chryſoſtomus.

Digitized by Google

Hoc notetur pro præsenti, & pro futuro, & vide suprà, Clerici ab hæresi conuers.

redeuntes, vxores suas retinent in domo, statuit Concilium TOLETANVM III. capite 5. *Vt si vxorem habuerunt, eas faciant à se in diuersorio remoto habitare: sic suffragatur virtus & castitas, testimonium, bonum accipiat vtriusque. Qui autem obscœnè elegerit cum vxoribus habitare, vt lector habeatur, & canonicè distringatur, vxores verò possint ab Episcopis venundari, & precum pauperibus tribui.* Hinc Concilium MATISCONENSE I. canone 11. *Sacro electis ministerio repudiant carnale consortium, ac permixtionis pristina contubernium permutent germanitatis affectu, & quisquis ille est, diuino munere benedictione perceptâ, vxori prius sua frater illico efficiatur ex coniuge. Eos verò quos reperimus ardore libidinis inflammatos, abiecto religionis cingulo ad vomitum pristinum & inhibita reuisis coniugia repetisse, atque incesti quod nammodo crimine clarum decus sacerdotij violasse, quod nati etiam filij prodiderunt, quod qui fecisse cognoscitur, omni in perpetuum, quam admisso iam crimine perdidit, dignitate priuabitur.* Idem omnino Concilium LVGDVNENSE II. capite 1. vide latiùs suprà. Clericis mulierum contubernium inhibetur, &c. Vide & vocabulo subdiaconus ex Concilio TOLETANO VIII. capite 6. Porro sic Concilium AVRELIANENSE IV. canone 17. *Prohibemus ne sacerdotes siue Diaconi cum coniugibus suis habeant communem lectum & cellulam, ne propter suspicionem carnalis consortij religio maculetur, quod qui fecerint iuxta priscos canones ab officio degradentur.* Eadem omnino, licet prolixioribus verbis, determinat Concilium TVRONENSE II. capite 20. vbi etiam Nicolaitarum factum & hæresim damnant, & eos qui tali ordine viuunt. Idem etiam Concilium AVRELIANENSE V. sub Pelagio 1. canone 4. vbi prohibet, ne quis post adeptum clericatum, ad coniugalem torum sibi illicitum redeat, aliàs ab officio deponatur. Vt iam crebrius dictum est. Idem confirmat & Concilium VORMATIENSE canone 9. huic & GREGORIVS I. in responsionibus ad interrogata Augustini Cantuariensis 1. Archiepiscopi responsione 2. & allegatur à Gratiano distinctione 32. capite Si quis, & causa 12. quæstione 1. capite Quia tua 6. Si qui verò, &c. *Si qui verò sunt clerici (ait) extra sacros ordines constituti, qui se continere non possint, sortiri vxores debent, & stipendia sua externis accipere; quia de patribus nouimus scriptum, quod diuidebatur singulis prout cuique opus erat: de eorum ergo stipendio cogitandum atque prouidendum est, & sub Ecclesiastica regula sunt tenendi, vt bonis moribus viuant, & canendis psalmis inuigilent, & ab omnibus illicitis & cor, & linguam, & corpus, Deo authore conseruent.* Et EVGENIVS II. Decreto 2. *Præcipimus obseruari, vt qui in ordine subdiaconatus aut supra, vxorem duxerint, aut concubinas habuerint, officio Ecclesiastico & Beneficio careant.* Huic decreto subscribit NICOLAVS I. epistola ad Odonem Viennensem Archiepiscopum allegatur à Gratiano distinctione 32. capite De illo. *Clericus (ait) qui per ordines Ecclesiasticos vsque ad subdiaconatum castè vixit, vxorem ducere non potest. Nullis enim datur licentia exceptis illis, quibus Ecclesiastica regula vxorem habere permittit.* Et ZACHARIAS I. epistola 9. ad Bonifacium Moguntinensem Archiepiscopum & Martyrem. *Loquitur Apostolus vnius vxoris virum debere esse sacerdotem, & hoc ante susceptum sacerdotium vbi licitum est. Nam à die suscepti sacerdotij, etiam ab ipso proprio coniugio prohibendi sunt. Quomodo sacerdotio fungi desiderant?* (loquitur autem de Franciæ sacer-

Concilium Toletanum 3.

Concilium Matiſconenſ. 1.

Concilium Lugdunenſe 1.

Concilium Toletanum 8. Concilium Aurelianenſ. 4.

Concilium Turonenſe 2.

Concilium Aurelianenſ. 5.

Concilium Vormatienſe. Gregorius Magnus.

Actum 4.

Eugenius 2.

Nicolaus 1.

Zacharias 1.

A dotibus incestuosis) *qui tali bus scelerib⁹ inuoluti esse monstrantur, vt neque seculares fidles hæc facinoribus obnoluos optemus?* Præterea ALEXANDER III. part. 18. c. 2. Concilij LATERANEN. sub eodem celebrati ad Cantuariensem Archiepiscopum, & eius suffraganeos: *Si quis (ait) clericorum, infra subdiaconatum, accipiant vxores ipsas ad reliquenda beneficia Ecclesiastica, si qua habent, & retinendas vxores suas, Ecclesiastica districtione compellatis. Sed si forte in subdiaconatu & aliis superioribus ordinibus, vxores accepisse noscuntur, eorum vxores dimittere, & pœnitentiam agere de commisso, authoritate nostra per suspensionis & excommunicationis sententiam, appellatione postposita, compellatis.* Lege residuum ad Londonensem Episcopum, superiùs, Beneficia non valeant coniugati tenere, &c. Capite autem 5. eiusdem partis scribens Herefordiensi Episcopo. *Sed nec aliqui (ait) ad sacros ordines, vel Ecclesiarum administrationes admittantur, nisi castitatem fortè vouerint, & perpetuò seruent, & qui vnicam & virginem habuerint in vxorem.* Idem Alexander 3. capite 4. eiusdem 18. partis ad Hipponensem & Salernitanum Episcopos. *Super eò quod asseris, quosdam viros tuæ iurisdictionis in sacris ordinibus constitutos, matrimonium contraxisse, hoc tua prudentia respondemus: Quod si qui in Diaconatu & supra, matrimonium contraxerint, cogendi sunt vxores dimittere, & continenter viuere, ita quòd post actam pœnitentiam, ex dispensatione possint in suis ordinibus ministrare. Si verò subdiaconi contraxerint matrimonium, eos, dummodò antè tales fuerint, quòd timendum sit, ne pro vna pluribus abutantur, dissimulare poteris cum suis mulieribus remanere: quia tolerandum est malum, vt peiora vitentur.* Idem capite 6. Vnigorensi Episcopo: *Peruenit ad audientiam nostram, quòd quidam in tua diœcesi commorantur, qui se Ecclesiasticæ professionem esse fingentes, cùm tamen Ecclesiastica beneficia habeant, matrimonium contraxerunt, & adepta beneficia nihilominus obtinere contendunt. Quod quia indignum est, & sanctorum canonum institutionibus noscitur penitus obuiare, fraternitati tuæ mandamus: quatenus illos qui infra Subdiaconatum matrimonium contraxerint, à suis vxoribus nulla ratione permittas diuertere, nisi ex communi consensu illi ad religionem transire voluerint, & ibi in Dei seruitio iugiter commorari. Si autem cùm vxoribus vixerint, Ecclesiastica beneficia, quæ ad illos tantùm qui assiduè in Dei seruitio persistunt, spectare noscuntur, non debent vllatenus obtinere. Illi verò, qui in subdiaconatu & supra, ad matrimonium conuolauerunt, possunt & debent mulieres inuitas & renitentes relinquere, nec huiusmodi coniunctio matrimonium, sed contubernium est potius nuncupandum.* Hæc allegat Gratianus distinctione 34. capite presbyteris, & distinctio 17. capite mulieris. Eadem adhuc Idem Alexander 3. capite 12. & 13. eiusdem 18. partis ad Exonien sem Episcopum. Et signanter dicit, ab illis vxores remouendas, si castè victuros crediderit. *Si autem antea dissoluta vita fuerint, aut illis quas tenent dimissis in deteriora lapsuri credantur, & plures pro vna frequentare: Dissimulandum est pro grauiore lapsu vitando, quod insimul maneant, ita tamen quòd ad altaris ministerium non accedant, nec Ecclesiastica beneficia percipiant. Verumtamen si tales Ecclesiæ personas gerunt, aut Ecclesiæ, aut vxores prorsus dimittere sunt cogendi.* Tum capite 12. de Diacono, qui Diaconum verberauit in sabbato sancto, & insuper mulierem vxoris nomine suscepit ait: *Quòd si contrito animo de facto doleat, cogendus est ab vxore recedere, & pœnitentia de vtroque com-*

B

C

D

E

Alexander 3.

Quod nisi conlibes viri possint beneficia Ecclesiastica tenere, videre fidiui superius dictione Beneficium.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Nota de Subdiaconis vxoratis, vide quod sequitur infrà.

Coniugati sub interminatione anathematis vetantur ecclesiastica beneficia posside re, & hodie, adolium coniugati sed & incestuosi hæretici permittuntur possidere, O grande & exitiale facinus.

miſſo ſuſcepta, in preſbyterum poterit meritis intervenientibus ordinari. Hoc iterum repetitur parte 26. capite 21. eiuſdem concilij Lateranenſis ſub eodem, vbi ſic ſubditur, *Subdiaconum autem ſine hominis interfectu ſine non, non poſſe matrimonium contrahere, ſacrorum canonum cenſura demonſtrat.* Vide ſuperiùs multis in locis. & vocabulo, Subdiaconus Prædicta iterum confirmantur, ſcilicet quòd clerici qui ad coniugium tranſierint, de minoribus ordinibus non poſſunt beneficia Eccleſiaſtica poſſidere parte 50. capite 7. eiuſdem, vbi idem Alexander 3. Verulano Epiſcopo ſcribit. *Si autem* (ait) *Eccleſiæ quibus attitulati fuerant, de poſſeſſionibus aut aliis bonis ſuis aliqua contuliſſe noſcuntur, cùm ab earumdem Eccleſiarum miniſterio fuerint, & beneficio ſequeſtrati, ad ipſos recta via Dominium & proprietas illico debet abſque vlla contradictione redire. &c.* De cœlibatu porrò clericorum multis agit Concilium ALEMANICVM ſub Conrado Epiſcopo Cardinali Portuenſi ſanctæ ſedis legato, habitum anno 1125. Sed & agit Concilium SENONENSE ſub Antonio à prato Cancellario & Archiepiſcopo decreto 8. contra Luciferianos & Lutheranos cœlibatum clericis & ſacerdotibus tenendum, præcedentium authoritate canonum, & ex veteris legis teſtimonio. *Neque enim* (ait) *potuit quicquam illo ſanctius inſtitui, quo miniſtri puriores ſacris accedant altaribus, & ingi pente ſacramentorum adminiſtrationi reddantur aptiores, quàm neminem, nec ad ſubdiaconatum quidem admitti, qui non ſeſe voto perpetuæ caſtitatis aſtrinxiſſet. Degranat quippe animum, & ad terrena deiicit vſus matrimoniorum: amor liberorum, auarum & ſilicitum reddit. Quiſquis igitur contra ſacrorum conciliorum & patrum decreta, ſacerdotes, diaconos, aut ſubdiaconos, lege cœlibatus non teneri docuerit, aut liberas illis conceſſerit nuptias, inter hæreticos omni tergiuerſatione relicta numeratur, &c.* Per totum hoc decretum de cœlibatu agit. & voris. Quapropter vide plura in vocabulis Bigamia. Clericus votum. Virgo & Virginitas, Monachus & cætera eiuſmodi: & coniunge ſequentia.

Concilium Alemanicum ſub Conrado Cardinali S. Ruſinæ & legato.

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato Legato & Cardinali.

Cœlibatus matrimonio præſtat.] Hoc ex ſuperioribus innumeris authoritatibus confirmatur. Ideo reſtat apponere cenſuram eorum qui hoc conarentur euertere. Sic ergo Concilium TRIDENTINVM nouiſſimum generale ſeſſione 24. quæ eſt 8. ſub Pio 4. *Si quis* (ait) *dixerit clericos in ſacris ordinibus conſtitutos, vel regulares, caſtitatem ſolemniter profeſſos, poſſe matrimonium contrahere contractumque validum eſſe, non obſtante lege Eccleſiaſtica vel voto, & oppoſitum nihil aliud eſſe, quàm damnare matrimonium, poſſeque omnes contrahere matrimonium, qui ſentiunt ſe caſtitatis, etiam ſi eam vouerint habere donum, anathema ſit. Cùm Deus id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos ſupra id quod poſſumus tentari. Si quis dixerit ſtatum coniugalem anteponendum eſſe ſtatui virginitatis vel cœlibatus, & non eſſe melius ac beatius, manere in virginitate aut cœlibatu, quàm iungi matrimonio, anathema ſit.* Qui plura legere voluerit, habet librum excellentiſſimi doctoris ROBERTI CENALIS Epiſcopi Abrincenſis, quem inſcripſit de Cœlibatu, qui nobis quondam fuit familiariſſimus, & noſtri ordinis feruentiſſimus zelator, cui & teſtimonium ſolemne in eodem libro præbuit. Habet & alios infinitos doctores, qui in hac acie deſudarunt, quos pertranſeo. Hæc ſufficiant.

Concilium Tridentinu generale.

Robertus Cenalis Epiſcopus, Abrincenſis, iacet inhumatur in æde D. Pauli apud Lutetiam.

COEMETERIVM.

Cœmeteria non polluenda ſed honoranda.] ALEXANDER III. in Concilio Lateranenſi ſub eodem celebrato parte 31. capite 6. expreſsè prohibuit, ne excommunicatorum corpora in cœmeterio inhumarentur, vt videbis in dictione, Excommunicatus. Sed & abundantiùs Concilium TVRONENSE vt ibidem allegatur, ſtatuit vt qui Eccleſias & cœmeteria contempſerint vel polluerint, anathematis ſententia feriantur. Nec abſolui poſſint, niſi à ſummo Pontifice præterquam in mortis articulo. Prohibet etiam clericis & laicis, ne quis ſcienter prædam Eccleſiæ emat, vel prædam cœmeterij vel cuiuſlibet poſſeſſionis Eccleſiaſticæ: quod qui præſumpſerit, anathematis vinculo feriatur. De Immunitate & reconciliatione pollutorum cœmeteriorum, dicemus in vocabulo Eccleſiæ limina, & Eccleſia ſanguine polluta. &c. ex CLEMENTE III. & aliis ad locum, nec te pœnitebit, vide etiam dictione, Immunitas, & Baſilica. &c.

Alexander 3.

Concilium Turonenſe.

Clemens 3.

COENA.

Cœna Domini.] Vide Euchariſtia, & Communio.

Cœnæ Domini feſtum.] memoratur infinitis in locis nec poſſibile eſt hic cuncta complecti. Vide in vocabulo. Dies feſti, huius enim ſpecialiter fit mentio in Concilio CHALCEDONENSI generali 4 actione 16 & in NICEPHORO CALLISTO libro 15. capite 16. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, vbi narratur quomodo in Die feſto cœnæ Domini, quod triduo ante Paſcha celebratur, ab Hæreticis occiſus eſt ſanctiſſimus Proterius Alexandrinus Epiſcopus. Sed & mentio fit cœnæ Domini in vocabulo, Gloria in excelſis. Nam eo die iubetur decantari In vocabulo. Ablutio, quæ eo die fieri iubetur. In vocabulo, Pallium: nam eo die iubetur Archiepiſcopus illud deferre. in vocabulo. Chriſma: nam eo die iubetur confici. In omnibus his locis, mentio fit Cœnæ Dominicæ. Ideò adi illa vocabula. Præterea Concilium BRACARENSE 1. cano. 16. *Si quis* (ait) *5. feria Paſchali quæ vocatur cœna Domini, hora legitima poſt nonam, ieiunus in Eccleſia miſſæ non tenet, ſed ſecundum ſectam Priſcilliani ſectinitatem ipſius Dici ad hora 3. per miſſas defunctorum, ſoluto ieiunio colit, anathema ſit.* Idem priùs ſtatuerat Concilium LAODICENVM canone 49. vt dicemus in vocabulo. Quadrageſima. Idem & allegat MARTINVS BRACARENSIS in collectorio cap. 50. & allegatur à Gratiano de conſecratione diſtinctione 3. vide Quadrageſima, Ieiunium, & cætera quæ ſuperius memorauimus ſed & ſuperioribus mentionem fecimus ex eodem Alexandro 3. cœnæ Domini, quo die Diaconus alterum Diaconum verberauit, quod in crimen illi immenſum verſum eſt, quòd polluiſſet ſanctum Diem.

Clemens 3.

Concilium Bracarenſe 1.

Concilium Laodicenum.

Martinus Bracarenſis.

COENOBIVM.

Cœnobiorum inſtitutio, &c.] Omnia habes in vocabulo, Monaſterium.

COETVS.

Cœtus vt ſint celebrandi.] CLEMENS I. libro 2. conſtitutionum Apoſtolicarum capite 61. vbi Apoſtoli ſic loquuntur: *Cùm verò Eccleſiam Dei conuocaris, ô Epiſcope, veluti magnæ nauis gubernator, iube cum omni ſcientia cœtus celebrari,*

Clemens 1.

Antiquitus fie bat cœtus fidelium, tam ad audiendũ verbũ Dei, quàm ad participandum sacramẽtis.

præcipiens Diaconis, tanquam nautis, vt disponant loca fratribus tanquam epibatis, cùm omni diligentia & sanctitate. Ac primùm sit longa domus ad orientem conuersa, ex vtraque parte Pastophoria habens ad orientem, qua nauis habeat similitudinem: in cuius medio sit Episcopi sedes, ad cuius vtrumque latus consideant presbyteri, & Diaconi assistant succincti & expediti. Hi enim sunt ad nautarum & muralium præfectorum similitudinem, horum cura laici in altera parte sedeant, cùm omni quiete & ordine. Mulieres quoque separatim sedeant, silentium seruantes. Lector è loco superiori stans, legat libros Mosis, Iesu naue, Iudicum, Regnorum, &c. Et cap. 63. subditur. *Cùm docens, ô Episcope, iube & hortare populum Ecclesiam frequentare, manè & vespere quotidie, nunquam abesse omnino, sed assiduè vnumquemque conuenire.* (Et infrà:) *Conueniatis quotidie manè & vespere psallentes atque orantes in Dominicis, manè dicentes psalmum sexagesimum 2. vespere centesimum quadragesimum. Maximè verò hoc seruetis in sabbato, & in Die resurrectioni dicato.* De vitandis autem conuentibus Idolatrarum, agit cap. 66. consequenter. Hinc idem Clemens libro 8. cap. 40. *Si propter infideles ad Ecclesiam iri non potest, domi cœtus congregabis, ô Episcope, ne quis ingrediatur in Ecclesiam impiorum, &c.* Vide in dictione. Orationis locus, &c. Porrò cœtuum huiusmodi meminit TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro Apologetico aduersus gentes cap. 38. & 39. vbi agit de disciplina Christianorum. *Corpus* (ait) *sumus, de conscientia religionis & disciplinæ veritate & spei fœdere: coimus in cœtum & agregationem, vt ad Deum quasi manu facta precationibus ambiamus orantes. Cogimur ad literarum diuinarum commemorationem, si quid præsertim temporum qualitas aut præmonere cogit, aut recognoscere.* Et cætera multa. Vide locum, vide Oratio & Ecclesia.

Quæ in cœtibus fiebãt cõmuniter.

Tertullianus Carthaginensis.

Cœtus illiciti.] Concilium LAODICENVM canone 35. *Non oportet Ecclesiam Dei relinquere & abire, atque angulos nominare, & congregationes facere, qua interdicta noscuntur. Si quis igitur inuentus fuerit huic occultæ Idolatriæ seruiens, sit anathema, quia dereliquit Dominum Deum nostrum Iesum Christum Filium Dei, & se Idolatriæ tradidit.* Idem inhibet clericis Concilium ANTIOCHENVM I. sub Iulio 1. canone 5. & CONSTANTINOPOLITANVM III. quod 6. generale dicitur 76. prohibet ne canponaria officina fiat in Ecclesia. Diximus de his dictione, Clerici schismatici. &c superiùs, & infrà, Conuiuia Taberna, & Oratio, atque Ecclesia.

Hoc respicito Hæreticos, qui clandestina cõuenticula celebrant. Sed, heu, nimium illis indulgetur, vt & publicè conuentus agant, o iacturam & damnum Ecclesiæ.

Concilium Laodicenum

Concilium Antiochenum.

Concilium Constantinopolitanum III. dictum 6. generale.

COLLECTA.

De collectis.] egimus & dicemus, in vocabulo Preces & Oratio, ex concilio Agathensi canone 30. & ex aliis. Vide locum.

Agathense cõcilium.

COMES.

Comes quid.] Sæpius in decretis fit mentio Comitum, & adiunguntur iudicibus, quibus præcipit expresse Concilium TVRONENSE III. sub Carolo Magno & Leone 3. vt Episcopis subditi sint & obediant propter Dei amorem, vide latiùs in vocabulo, Iudex. Eorumdem celebris fit mentio in plerisque concilijs, quando vel eos Episcopo subditos esse, vel non debere pro iudiciis præmia accipere referuntur. In Concilio TICINENSI sub Ludouico 2. Imperatore capite vnico Comitum fit mentio fit. *De Comitibus verò, de quorum vita & actibus à nobis quærere voluit sublimitas vestra, qualiter tales esse scimus, quales Dei ministros, & vestra Reipublica proinsores esse decet. Nonnulli autem vt se suosque ministros corrigant, vestra admonitione indigent, quibus tamen, vt aliquantulum emendandi spatium tribuatis exposcimus. Qui si se citiùs corrigere noluerint, regia sunt authoritate reprimendi.* De eorumdem seruis etiam reprimendis statuunt. qui propter frequentia placita pauperiorem populum nimis affligere cernebantur. Vide & Iudex. Eorum etiam Concilium PISTENSE canone 4. meminit. *Comites* (ait) *ministri Ecclesiæ, Episcopi adiutores in omnibus fiant, vt corrigenda & emendanda corrigant, vel ad regias aures deferant, &c. alioquin si negligentes extiterint sententiam sustineant talem, sicut tempore antecessorum nostrorum consuetudo fuit.* Hinc etiam Concilium TRIBVRIENSE capite 9. Comitum meminit, quibus iniungit, ne legationem seu visitationem Episcoporum impediant, vel conturbare præsumant, nec eo die placitum condicere seculare præsumant quo Episcopus Ecclesiasticum indixerit: verùm si in ipsa eademque Die vterque placitum esse dixerit effectum obtineat, qui prior iudicauerat. salua tamen dignitate & potestate Episcopi. Vide loca superius assignata.

Concilium Pistense, id est, in loco qui ad Sequanæ fluuium est, & vocatur Fistis.

Concilium Triburiense.

COMPATER VEL COMMATER.

Quod tales.] non possunt matrimonio iniugi nec copulari, & de multis ad eam rem difficultatibus pertinentibus, agemus in dictione specialiter, Patrinus. vbi omnia reposuimus, quæ non pigriteris reuoluere, & matrimonium, seu consanguineus. In his enim etiam quandoque, vt opportunitas se offert, loquimur.

COMMVNITAS.

Communitas indicitur.] De hac etiam diximus in vocabulo charitas. Hinc ait CLEMENS epistola 5, ad discipulos Hierosolymorum: *Communis vita omnibus necessaria est, & maximè his qui Deo irreprehensibiliter militare cupiunt, & vitam Apostolorum imitari volunt. Communis enim vsus omnium, quæ sunt in hoc mundo, omnibus esse hominibus debuit, sed per iniquitatem alius hoc suum esse dixit, & alius illud. Et sic inter mortales facta diuisio est. Denique Græcorum quidam * sapientissimus, & ita sciens esse, ait, communia debere esse amicorum omnia. Et sicut non potest* (ait) *diuidi aër, neque splendor solis, ita nec reliqua quæ communiter in hoc mundo omnibus data sunt ad habendum, diuidi debere, sed habenda esse communia. Vnde & Dominus per Prophetam loquitur. Ecce quàm bonum & quam iocundum, habitare fratres in vnum? Istius enim consuetudinis more retento, etiam Apostolici eorumque discipuli vnà nobiscum & vobiscum vitam duxere. Vnde, vt bene nostis, erat cor vnum & anima vna, nec quisquam eorum aut nostrum de his quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed omnia illis & nobis erant communia, nec quisquam egens erat inter nos, &c.* Vide suprà, Charitas. & infrà multis in locis. Idem statuit VRBANVS I. epistola 1. ad omnes fideles vide Facultates Ecclesiæ, &c.

Clemens I.

Actuum 4.

Aulus Gellius, & Eusebius Chiliadibus asserit esse Pythagoram. sed quidam dicũt Platonem, qui & Philotheus Deus dictus est. Plat. 132. Actuum 4.

Vrbanus I.

COMMVNIO.

Communio antiquitus omnibus sumenda iniungitur.] De communione sacro-

Digitized by Google

In ſequentibus nonnulla dantur explicanda, & ampliùs è patrum memoratis, ideo patienter ſuſtinete.

ſancti corporis Chriſti narrationem aggreſſuri hortamur lectorem, ne putet hic habere omnia, quę de ipſa narrantur in Patrum decretis teſtimonia. Nam quædam oportuit congruentiùs reſeruare ſuis in vocabulis: ſcilicet Euchariſtia, vel Miſſa. Ideò quæ hic deſiderare poſſet ſciat in illis ſuppleri dictionibus. Quòd autem ſacra communio antiquitus omnibus ſumenda proponebatur, teſtatur Canon

Canon Apoſtolorum.

APOSTOLORVM X. qui & allegatur à Gratiano de conſecratione diſtinctione 1. capite. Omnes fideles, allegatur in Concilio

Concilium Antiochenum 1.

COLONIENSI III. parte 7. capite 26. vt poſuimus in dictione Miſſæ qui adſunt, ante communionem non recedant, &c. Sic igitur ait canon: *Omnes fideles qui ingrediuntur Eccleſiam, & ſcripturas audiunt, non autem perſeuerant in oratione, nec ſanctam communionem percipiunt, velut inquietudines Eccleſiæ commouentes, conuenit communione priuari.* Idem omnino Concilium

Martinus Bracarenſis.

ANTIOCHENVM I. canone 2. & recenſet Martinus Bracarenſis in collectorio capite 83. & allegat Gratianus de conſeratione diſtinctione 2. capite. Si quis intrat &c. Item adhuc Canon

Sacerdotibus & miniſtris imperatur communio, & Laicis. Vide ſequentia.

APOSTOLORVM IX. *Si quis Epiſcopus, aut Preſbyter, aut Diaconus, vel quilibet ex ſacerdotali catalogo, facta oblatione non communicauerit, aut cauſam dicat: vt ſi rationabilis fuerit, veniam conſequatur, aut ſi non dixerit, communione priuetur, tanquam qui populo cauſa læſionis extiterit, dans ſuſpicionem de eo qui ſacrificauit, quod rectè non obtulerit.* Quòd autem idem de laicis dicatur, oſtendit

Clemens I.

CLEMENS I. libro 2. Apoſtolicarum conſtitutionum, capite 61. vbi ſic docent Apoſtoli: *His perfectis ſacrificium peragatur, aſtante omni populo, atque ſecretò orante. Ac poſtquam oblatum fuerit, accipiant ſinguli per ſe ordine Dominicum corpus & pretioſum ſanguinem gradatim, cum pudore & timore, tanquam ad Regis corpus accedentes. Mulieres quoque velato capite, quemadmodum eas decet ordine accedant, cuſtodiantur portæ, ne quis infidelis, vel nondum initiatus ingrediatur.* Hinc

Oro, lector, attende & conſidera, quàm planè & apertè loquitur, & teſtimonia perhibet veritati.

Anacletus I.

ANACLETVS I. epiſtola 1. ad omnes Epiſcopos. *Peracta autem (* ait *) conſecratione omnes communicent, qui noluerint Eccleſiaſticis carere liminibus. Sic enim & Apoſtoli ſtatuerunt (* vide ſuperius *) & ſancta Romana tenet Eccleſia. Seruite, inquit Dominum per prophetam Dauid, in timore & exultate cum tremore. Adorate purè, ne forte irascatur Dominus, & pereatis de via iuſta. Ille enim non perit de via, qui rectè graditur, & præcepta cuſtodit maiorum, &c.* Hinc

Pſal 2.

Concilium Toletanum 1.

Concilium Toletanum I. canone 13. & allegatur à Gratiano de conſecratione diſtinctione 2. capite. Hi qui intrant. *Qui intrant (* ait *) in Eccleſiam & deprehenduntur, nunquam communicare admoneantur. Quod ſi non communicant ad pœnitentiam accedant. Si communicant, non ſemper abſtineantur. Si non fecerint, abſtineantur.* Et canone 11. allegaturque à Gratiano cauſa 11. quæſtione 3. Si quis laicus, &c. *Si quis autem acceptam à ſacerdote Euchariſtiam non ſumpſerit, velut ſacrilegus propellatur.* Hic canon in conſequentibus elucidabitur. Patienter ſuſtine, quia ordine procedimus. Idem concilium cano. 15. *Si quis, (* ait *) Incuſtoditus [illegible], ad hunc vel ad domum eius, vel clericorum vel religioſorum nullus accedat. Similiter & clericus, ſi admonitus à clericis deuitetur. Si quis cum illo colloqui, aut conuiuari fuerit deprehenſus, etiam ipſe abſtineatur, ſed hoc pertineat ad eos clericos qui eius ſunt Epiſcopi, & ad omnes qui commoniti fuerint.* Hinc etiam

Vbi quis ſumit Communionem, & Euchariſtiæ ibidem conſumatur. vide & ſequentia.

Concilium Agathenſe.

AGATHENSE Concilium canone 18. & allegat Gratianus de conſecratione diſtinctione 2. capite. Se-

A culares. *Seculares, qui in natali Domini, Paſcha, & Penteceſte, non communicauerint, Catholici non credantur, nec inter Catholicos habeantur.* Vide in vocabulo Paſcha & Dies feſti. Porrò Concilium

Concilium Cæſarauguſtanum.

CESARAVGVSTANVM Hiſpaniæ canone 13. *Euchariſtiæ gratiam ſi quis probatur acceptam non conſumpſiſſe in Eccleſia, anathema ſit in perpetuum.* Hoc decretum ſicut & præmiſſum Toletanum

Concilium Toletanum vndecimum, ſub Vitaliano Papa.

B 1. Concilium TOLETANVM XI. canone 11. ſic exponit. *Cum nihil in diuino canone debeat eſſe confuſum, nihil dubium, nihil etiam indiſcretum, in collatione noſtri cœtus relectus eſt canon concilij 1. Toletani, in quo præceptum eſt, vt ſi quis acceptam à ſacerdote Euchariſtiam non ſumpſerit, velut ſacrilegus propellatur: nec adiecta eſt ibi diſcretio voluntatum, cum & infidelis infideliter hæc talia agat, & fidelis fideliter accipiat, quod naturalis illam neceſſitas deglutire non ſinit. Solet enim natura humana infirmitas, in ipſo mortis exitu pregrauata, tanto ſicculatis ponderè deprimi, vt nullis ciborum illationibus refici, ſed vix tantundem illati delectetur populi gratia ſuſtentari. Quod etiam in multorum exitu vidimus, qui optatum ſuis votis ſacræ communionis expetentes viaticum, collatam ſibi à ſacerdote Euchariſtiam reiecerunt, non quod infidelitate hoc agerent, ſed quod præter Dominici corporis hauſtum, traditam ſibi nequiuerint Euchariſtiam deglutire. Non ergo huiuſmodi à corpore Eccleſiæ ſeparandi ſunt, qui talia non infidelitate, ſed neceſſitate fecerunt, præſertim hi de quibus nihil fidei ſiniſtræ ſentitur. Placuit ergo definire, quòd nec fideli officiat, nec infideli multum exiſtat. Quicunque ergo fidelis inenitabili, qualibet infirmitate coactus, Euchariſtiam perceptam reiecerit, in nullo Eccleſiaſtica damnationi ſubiaceat. Similiter nec illos cuiuſquam punitionis cenſura redarguet, qui talia aut tempore infantiæ fecerunt, aut in qualibet mentis alienatione poſiti, quid fecerint, ignorare videntur. Iam verò quicunque aut de fidelium, aut de infidelium numero corpus Domini abſque inenitabili, vt dictum eſt, neceſſitate & infirmitate proiecerit, ſi fidelis eſt, perpetua communione priuetur: ſi infidelis, & verberibus ſubdatur, & perpetuo exilio relegetur. Quod ſi horum quilibet huiuſmodi exceſſus, digna pœnitentiæ ſatisfactione deflenerit per quinquennium, licebit illum communioni priſtinæ reformari.*

Sacra communio infirmis & debilibus non neceſſariò ſumenda decernitur. vide &, Euchariſtia infirmis deferenda, &c.

C

D **Communio vbi accipitur, ibidem conſumenda,**] hoc eſt quod ſuperius probauimus, & infrà in dictione, Euchariſtia, dicetur. Lege quod ſequitur.

Communio in miſſa à ſacerdotibus ſumenda præcipitur.] Hoc etiam ſuperius probatum. Verumtamen quod adhuc reſtat, exponendum eſt. Sic quippe Concilium

Concilium Aurelianenſe I.

AVRELIANENSE I. canone 9. & allegat Burchardus libro 3. decretorum capite 78. *Auditum eſt, aliquos preſbyteros miſſam celebrare, & non communicare, quod omnino in canonibus Apoſtolorum (* habes ſuperioribus *) interdictum eſſe legitur. Vel quomodo dicere rectè poteſt, ſi non communicauerit, ſumpſimus Domini ſacramenta? &c.* Hinc etiam Concilium

Concilium Rhotomagenſe hoc non inuenitur in 4. voluminibus Conciliorum, ſicut &, alia multa, quæ nos oportuit vndique rimiligare.

E RHOTOMAGENSE canone 2. allegatur ab eodem Burchardo lib. 3. cap. 75. *Dictum eſt nobis, quòd quidam preſbyteri celebrata Miſſa, detrectantes ipſi ſumere diuina myſteria quæ conſecrarunt, calicem Domini mulierculis quæ ad miſſas offerunt tradant, vel quibuſdam laicis qui diiudicare corpus Domini neſciunt, id eſt, deſcernere inter cibum ſpiritualem, atque carnalem. Quod quantum ſit omni Eccleſiaſtica religioni contrarium, pietas fidelium nouit. Vnde omnibus preſbyteris interdicimus, vt nullus in poſterum hoc facere præſumat, ſed ipſe cum reuerentia ſumat, & Diacono aut Subdia-*

cono, qui miniſtri ſunt altaris, colligenda tradat. Illud etiam attendant, vt illos propria manu communicet. Nulli autem laico aut fœminæ, Euchariſtiam in manibus ponat (hoc ſolitum fieri in antiqua Eccleſia ex Nicephoro ſtatim dicemus) ſed tantum in os eius cum his verbis ponat: Corpus Domini & ſanguis proſit tibi ad remiſſionem peccatorum, ad vitam æternam. Si quis hæc tranſgreſſus fuerit, quia Deum omnipotentem contemnit, & quantum in ipſo eſt inhonorat, ab altari remoueatur. Simile quid ſtatuit Concilium TOLETANVM XII. cano. 5. & allegatur à Gratiano de conſecratione diſtinct. 2. cap. Relatum. *Relatum eſt nobis, quoſdam de Sacerdotibus non tot vicibus communionis ſanctæ gratiam ſumere, quot ſacrificia in vna die videntur offerre, ſed in vno die ſi plurima per ſe Deo offerant ſacrificia* (hic vide Miſſa) *in omnibus ſe oblationibus à communione ſuſpendant, & in ſola tantùm extremi ſacrificij oblatione communionis ſanctæ gratiam ſumant, quaſi non ſit toties illi vero & ſingulari ſacrificio participandum, quoties corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti immolatio fidelia conſtituerit. Nam ecce Apoſtolus dicit, Mane qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris. Certum eſt, quod hi qui ſacrificantes non edunt, rei ſunt Domini ſacramenti. Quicunque ergo Sacerdotum deinceps diuino altario ſacrificium oblaturus acceſſerit, & ſe à communione ſuſpenderit, ab ipſa, qua ſe indecenter priuauit gratiam communionis anno vno repulſum ſe nouerit. Nam quale erit illud ſacrificium, cui nec ipſe ſacrificans particeps eſſe cognoſcitur? Ergo modis omnibus eſt tenendum, vt quoties ſacrificans, corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti in altario immolat, toties perceptionis corporis & ſanguinis Chriſti ſe participem præbeat.* Idem repetit & CAROLVS MAGNVS in conſtitutionibus in Aquis palatio renouantis. Vide latiùs infrà, Communicare, & Miſſa, & Euchariſtia. Porrò ſpecialiter, ô Lector, hæc quæ ſequuntur attende, ex antiquiſſimis aluearijs Patrũ extracta.

Forma cõmunicandi laicos & verba

Concilium Toletanum 12. ſub Leone 2. & Eruigio regr.

Ex hoc colligitur, antiquitus Sacerdotes plures Miſſas in vno die celebrare, quod alibi annotauimus, ſcilicet ſiſſa quot vibus in vna die celebranda.

1. Corinth. 10.

Carolus Magn.

Communionis ſumendæ forma, & vſus ab antiquo obſeruatus. Licet in ſuperiori annotatione quædam ex Concilio Rhoromagenſi, & alijs de re huiuſcemodi tradita præcepta ſint, tamen etiam præcedentibus quæ ſequuntur diligenter coniunge & accipe. Quod hîc autem deerit, ſuppletur in vocabulo, Miſſæ ritus ab antiquo obſeruatus, &c. Sic ergò de forma, quæ antiquitus obſeruabatur in communicando, loquitur CLEMENS I. libro 8. Conſtitutionum Apoſtolicarum, cap. 17. *Poſt orationes fuſas* (ait) *pro omnibus fidelibus & Eccleſia, ſumat corpus Chriſti Epiſcopus, deinde Preſbyteri, & Diaconi, & Hypodiaconi, & Anagnoſtæ, & Cantores, & Aſceta: & ex mulieribus Diaconiſſæ, & virgines, & viduæ, poſtea pueri, & omnis populus ordine, cũ pudore & reuerentia, abſque tumultu, & Epiſcopus det oblationem dicens, Corpus Chriſti, & ſumens dicat, Amen. Diaconus teneat calicem, & quando tradit dicat, Sanguis Chriſti calix vitæ. Et bibens dicat, Amen. Cum reliqui ſumunt, dicatur Pſalmus 33. Poſtquam omnes ſumpſerint, accipiant Diaconi reliquias, & portent in * Paſtophoria, perfecto Pſalmo, Diaconus dicat: Percepto pretioſo corpore & pretioſo ſanguine Chriſti, gratias agimus ei qui dignos nos reddidit percipiendi ſanctæ eius myſteria: & rogamus vt non in iudicium, ſed in ſalutem nobis fiant, in vtilitatem animæ & corporis, in cuſtodiam pietatis, in remiſſionem peccatorum in vitam futuri ſeculi.* Tum capitibus 22. & 23. ſubiungit orationes & gratiarum actiones, quas facilè poteris legere, eadem de communione ſumenda cantur

Clemens I.

* Paſtophoria armaria quædam erant in fronte templi vtrinque poſita, in quibus Euchariſtia, & veſtes, & vaſa condebantur.

A præcepta in libro qui intitulatur, Miſſa IACOBI Apoſtoli, quæ in lucem prodijt opera (laudi) de Sanctes Doctoris Theologi, ſed & in Miſſa IOANNIS CHRYSOSTOMI, quem inſeritur ad calcem operum eius, verùm vt ad antiquos Patres redeamus, ſic de ſacræ communionis forma, & vſu ſuo tẽpore obſeruato, agit DIONYSIVS AREOPAGITA libro De Eccleſiaſtica Hierarchia, parte 2. cap. 2. vbi ait, communionem ſacram nouiter Baptizatis dari ſolitam, vt diximus in dictione Baptiſmus. Tum parte 1. cap. 3. ſic ſubiungit: *Primum quidem* (ait) *illud pie inſpiciendum, cuius rei gratia, quod alijs quoque venerandis diuiniſſ. myſterijs cõmune vocabulum eſt, huic præ cæteris præcipuè & ſpecialiter appareat, vt ſingulariter communio ſine ſocietas, & Synaxis ſine collectio dicatur. Nẽpe enim & vnaquæque ſacramentalis inſtitutio id agit, vt noſtras vitas in plura diuiſas in vnum illum ſtatum* (quo Deo iungimur) *colligat, diuiduorúmque noſtrorum, diuina collectione nobis eius, quod vere vnũ eſt ſocietatem, vnitatemq; indiuiduam largiatur. Dicimus ergo cætera ſacrarum rerum ſigna, quorum nobis ſocietas indulgetur, huius diuinis profectio conſummantibuſq; muneribus perfici. Neque enim fieri poteſt ſacri dotalis muneris myſterium aliquod perfici, niſi diuinum illud Euchariſtiæ auguſtiſſimumq; ſacramẽtum compleat, qua ſingula cum perfectum ſint, & eius qui perficitur collectionem ad vnum, illud vnitum ſacratius operatur, & diuinitus indulto ſacramentorum cæleſtium munere, ipſius ad Deum conſortium peragat, atque perficiat. Si igitur vnumquodque ſacerdotale myſterium ex ſe imperfectum noſtrum ad illud vnum communionem collectionemq; non perficit, ac per id quod perficiendi vim non habet, fere etiam nomen attulit. Finis autem ac principalis omnium ratio in eo eſt, vt diuinorum myſteriorum is qui perficitur, particeps fiat merito ſacerdotalis ſacroſancta prudentia exterum effectu proprium illi verumq; cognomen inuenit.* Tum proſequitur communionis ſumendæ ritum in ſacrificio Miſſa (vt plenius dicemus) Miſſæ ritus, &c. Porrò quomodo his, qui ſacris ordinibus inſtituebatur, communio dabatur. Idem Author parte 3. capitis 6. eiuſdem libri commemorat, vt dicemus in vocabulo, Ordo. Porro de celebranda communione ſic IGNATIVS Martyr epiſtola ad Epheſios: *Date* (inquit) *operam, vt crebrius conueniatis ad Euchariſtiam & gratias Deo agendas, & ad eum laudandum. Cum enim aſſidue in idem conuenitis, deſtruuntur vires Satanæ, & irrita eius reuertuntur ignita ſagitta ad peccatum.* Plura vide dictione, Euchariſtia. Refert & ABDIAS BABYLONIVS libro 3. certaminis Apoſtolici. *Andream ante paſſionem fideles communicaſſe Chriſtianos.* Vide Miſſa, & libro 9. Idem refert, Thomam Benedictum panẽ fidelibus obtuliſſe, vt reponemus in vocabulo, Panis Benedictus, ne hoc forſan videatur ad ſacram communionem non pertinere. Conſequenter tamen verè & realiter. Idem Apoſtolus ibidem legitur, Euchariſtia diuiſa fideles communicaſſe, vt dicetur in dictione, Euchariſtia. Præterea ſic communione meminit IVSTINVS Martyr epiſtola ad Serenum & Zenam fratres, ſolennem eam communionem vocans: quod forſan pro conuentu quiſpiam vel quadam participatione dixerit intelligi, ſed verba præcedentia & ſubſequentia, de communione ſacramentali locutum manifeſtant, dum agit de ira peccatis, qui ſe à communione conſcientia retinente, & precibus publicis abſtinebant, quod vt euidens fiat. Ex 2. Apologia eiuſ-

Iacobi Apoſtoli Miſſa.

Ioannis Chryſoſtomus Miſſa 4.

Dionyſius Areopagita.

Ratio cur communio dicatur & de eius forma & vſu.

Ignatius Martyr.

Abdias Baby lonius.

Iuſtinus Martyr.

dem vt ſileam quæ de Euchariſtia cum Tryphone agit, quæ reſeruantur in vocabulo Euchariſtia ad Antonium Pium: *Qui odio (* ait *) proſequebantur nos inuicem non abſtinentes à cædibus, & propter moroſitatem non epulabamur, niſi cum tribulibus, nunc poſt aduentum Chriſti menſæ eiuſdem participes, etiam pro inimicis precantes, &c.* Et iterum ad calcem eiuſdem 2. Apologiæ, Idem formam antiquitus obſeruatam communicãdi deſcribit: nam vbi formam baptiſmi præſcripſit, ita ſubiungit: *Nos verò ſic ablutum & inſtitutum ad fratres (* quos vocant *) adducimus, vbi cœtus ſunt, vt tam pro nobis, quam pro recens illuſtrato precemur, quo inueniamur per veram doctrinam, & vera opera digni obſeruatores mandatorum cuſtodéſque, & vt eternam ſalutem aſſequamur, poſt precationem, nos ſalutamus oſculo mutuo, deinde offertur præcipuo fratri, panis & calix aqua dilutus, quibus acceptis laudem & gratiarum actionem Patri omnium offert, per nomen Filij ſanctique Spiritus, atque ita Euchariſtiam aliquandiu celebrat. Poſt preces & Euchariſtiam totus cœtus acciuit Amen. Hec vox Hebraica lingua ſignificat idem quod fiat. Abſoluta gratiarum actione præſulis & omnatione totius plebis. Diaconi, quos vocamus, dãt ſingulis præſentibus partem panis & calicis diluti, ſuper quos fuĉta eſt gratiarum actio, atque etiam deferre ſunum abſentibus. Hoc tamen alimentum apud nos vocatur Euchariſtia, ad quod nemo admittitur, niſi qui credit veram eſſe noſtram doctrinam, ablutus regenerationis lauacro in remiſſionem peccatorum, & ſic viuens vt Chriſtus docuit. Non enim vulgarem panem & vulgare poculum hæc ſumimus, ſed quemadmodum per verbum Dei caro fuĉtus eſt Ieſus Chriſtus Saluator noſter, carnem & ſanguinem pro ſalute noſtra habuit, ſic etiam per verbum precationis & gratiarum actionis ſacratam ab ipſo alimoniam, qua mutata nutrit carnes noſtras, & ſanguinẽ illius incarnati Ieſu, carnẽ & ſanguinẽ eſſe didicimus. Nam Apoſtoli in ſuis ſcriptis, quæ vocantur Euãgelia, ſic ſibi mãdaſſe Ieſum tradiderunt, ſumpto pane actiſq; gratijs dixiſſe. Hoc facite in mei memoriam. Hoc eſt corpus meum: ſimiliter ſumpto poculo, actiſq; gratijs dixiſſe, Hic eſt ſanguis meus, & ſolis ipſis communicaſſe, quod in Mitræ myſterijs imitari mali dæmones conati ſunt. Panem enim & aquæ poculum initiandis eos apponere cum quibuſdam incantationibus, ſi neſcitis, poteſtis diſcere, & cætera multa quæ idem aſtruit pro communione ſacra, & qualiter hæc omnia diebus Dominicis ſolebãt fieri deſcribit.* Vide Miſſa diebus Dominicis audienda, &c. Hinc etiam TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Corona militis, non longè ab initio, quando de traditionibus humanis diſputat. *Euchariſtia (* inquit *) ſacramentum, & in tempore victus, & omnibus mandatum à Domino etiam antelucanis cœtibus, nec de aliorum manu, quàm præſidentium ſumimus, &c.* Vbi vide beatum Rhenanum hunc locum de ſacræ communionis forma exponentem. Eiuſdem iterum communionis idem Tertullianus meminit libro 2. ad vxorem, quod ſcilicet ante omnem cibum ſumebatur. Hinc vide Euchariſtia, & Miſſam ieiuni celebrent, &c. Porrò eiuſdem communionis, quomodo baptizatis poſt Baptiſmum ſoléniter dabatur, meminit AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro De his, qui myſterijs initiantur, cap. 8. *Hic (* inquit *) ablutæ plebis dines inſignibus ad Chriſti altaria contendit, dicens: Et introibo ad altare Dei, ad Deum qui lætificat iuuentutem meam. Depoſitis autem inueterati erroris exuuijs renouata in aquile iuuentutem cœleſte illud feſtinat adire conuiuium. Venit igitur, & videns ſacroſanctum altare compoſitum, exclamans ait: Parabis in conſpectu meo menſam, &c.* quæ legere poteris. Meminit eiuſdem CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 4. Epiſtolarum, epiſtola 2. ad Antonianum fratrem, quod ſcilicet, non ſit facilè danda, & ſermone illo elegãtiſſimo, in Cœna Domini & prima inſtitutione conſummatis omnia ſacramenta, ad calcem. *Hæc in Chriſti commemoratione (* ait *) retractantur a fidelibus, & defecatis animis carnis eius edulium non eſt horrori, ſed honori, potúque ſancti & ſanctificantis ſanguinis ſpiritus delectatur. Hæc quoties agimus, non dentes ad mordendum acuimus, ſed fide ſincera Panem ſanctum frangimus, & partimur, dum quod diuinum & quod humanum eſt diſtinguimus & ſeparamus: itaque ſimul ſeparata cingentes, verum Deum & hominem fatemur. Sed & nos ipſi corpus eius effecti, ſacramento & re ſacramenti capiti noſtro connectimur & vnimur, ſinguli alter alterius membra, miniſterium dilectionis pro inuicem exhibentes, communicamus caritate, participamus ſolicitudine, eundem cibum manducantes, & eundem potum bibentes, qui de Petra ſpirituali proſinit & emanat, qui cibus & potus, eſt Dominus noſter Ieſus Chriſtus, &c.* De his in vocab. Miſſa, & Euchariſtia. Quia autẽ ante diximus quòd Euchariſtia communicaturis in manus dabatur, reſtatur NICEPHORVS CALLISTVS lib. 12. cap. 41. vbi Ambroſij exacerbationem contra Theodoſium Imperatorem deſcribit: *Quomodo (* inquit *) manus extollens, quæ cædes iniqua diffluunt? Quomodo etiã diuinum Domini corpus eius excipies? Quomodo ſanguinem pretioſum ad os afferes, per quod ira tranſuerſim actus tantum effudiſti ſanguinis, &c.* Sed huiuſmodi modus prohibitus eſt poſtea in Concilio RHOTOMAGENSI cap. 2. vt ſuperiùs diximus. Poſſemus hîc infinita producere Patrum teſtimonia, quæ communionis ſacræ mentionem facient, & ritum deſcribunt, ſed pauca prætaxatis vocabulis reſeruantes, hoc quod reſtat proponimus ex LAODICENO Concilio cano. 19. vbi cùm agit de precibus fundendis ante ſacram communionem, ſic ſubiungit: *Poſtquam exierint catechumeni, oportet fidelium preces ſic ter fieri. Vnam quidem ſcilicet, primam ſilentio, ſecundam verò & tertiam per pronunciationem impleri, deinde ſic pacem dari, & ſic ſanctam oblationem perfici, & ſolis licere ſacratis ad altare accedere, & communicare, &c.* Hinc & Concilium ANTISIODORENSE I. ſub Deuſdedit, can. 42. ſtatuit, vt vnaquæque mulier, quãdo communicat, dominicalem ſuum habeat, quòd ſi qua non habuerit vſque in alium diem Dominicum non communicet. Et Concilium BRACARENSE I. cano. 31. ſtatuit, vt nec viri in ſanctuario communicent. Potrò qualiter & cum quanta fide & deuotione ſacra communio ſit ſumenda, multis docet CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catecheſi Myſtagogica 5. ad calcem: *Audiſtis (* ait *) deinceps diuina quadam melodia pſallentem atque ad ſacrorum myſteriorum communionem vos adhortantem. Guſtate & videte, quòd Chriſtus eſt Dominus. Non hoc corporeo palato, vt iſtud adijudicetis, vobis præcipitur? Nequaquam, ſed potiùs fide certa & omnis dubitationis experti. Guſtantes enim non panem, aut vinum vt guſtent inbentur, ſed quod ſub ſpecie eſt (* videlicet panis & vinum *) corpus & ſanguinem Chriſti. Accedens autem ad communionem, non expanſis manuum volis accede, neque cum diſiunctis digitis, ſed ſiniſtram veluti ſedem quandam ſubiicias dextræ, quæ tantùm regem ſuſcepitura eſt & cũcana manu ſuſcipio corpus Chriſti, dicens: Amen.*

Sanctì

Inſigne teſtimonium Communionis corporis Chriſti.

Attende formam.

Amen, quid Hebraicè ſonet.

Hæc nota quis mirè pertimuerint Hæretici.

Matthæi 26. Marci 14. Lucæ 22. Ioann. 13.

Tertullianus Carthaginen.

Ambroſius Mediolanenſis

Pſal. 42.

Cyprianus Carthaginenſis.

Nicephorus Calliſtus.

Concilium Rhotomagenſe.

Concilium Laodicenum.

Concilium Antiſiodorenſ. 1. ſub Deus dedit papa 1.

Concilium Bracarenſe 1.

Cyrillus Hieroſolymitanus

Sanctificatis ergo diligenter oculis, cùm ſancti corporis contactu communica. Cane autem ne quid inde excidat tibi, quod enim amittas, hoc tanquam ex proprio membro amiſeris. Tum verò poſt communionem corporis Chriſti accede, & ad calicem ſanguinis illius, non extendens manus, ſed pronus adorationis in modum & venerationis dicens, Amen: Sanctificeris eo ſanguine Chriſti quem aſſumens, & cum adhuc eſt humiditas in labijs tuis, manibus attingens & oculos & frontem & reliqua ſenſuum organa conſecra. Poſtremò expleta oratione, Deo gratias age, qui te tantis myſterijs dignũ reddidit. Retinete has traditiones, & ſine vllius offendiculo veſtmet ſeruate, atque à communione vos non præcidatis, neque propter inquinamentum peccati, ſacris hiſce ſpiritalibuſque myſterijs vos ipſes primetis. Porrò quando & quo tempore Communio ſit ſumenda, Concilium TOLETANVM IV. canone 17. *Nonnulli* (ait) *Sacerdotes poſt dictam orationem Dominicam ſtatim communicant, & poſtea benedictionem in populo dant, quod deinceps interdicimus: ſed poſt orationem Dominicam & coniunctionem panis, & calicis benedictio in populum ſequatur, & tunc demum corporis & ſanguinis ſacramentum ſumatur, eo videlicet ordine, vt Sacerdos & Leuita ante altare communicent, in choro Clerus, extra chorum populus.* Quod iterum ſuperiùs confirmat Concilium Bracharenſe 1. cano. 31. hinc etiam, vt finem huic negotio imponamus, Cõcilium TRIDENTINVM generale nouiſſimum ſeſſione 13. quæ fuit 3. ſub Iulio 3. *Quo ad vſum* (ait) *ſacramenti rectè & ſapienter Patres noſtri tres rationes hoc ſanctum Sacramentum accipiendi diſtinxerunt. Quoſdam enim docuerunt ſacramentaliter dumtaxat id ſumere, vt Peccatores. Alios tantùm ſpiritualiter, illos nimirum qui voto propoſitum illum cœleſtem panem edentes, fide viua quæ per dilectionem operatur, fructum eius & vtilitatem ſentiunt. Tertios porrò ſacramentaliter ſimul, & ſpiritualiter. Hi autem ſunt, qui ita ſe prius probant & inſtruunt vt veſtem nuptialem induãt, ad diuinam hanc menſam accedant. In ſacramentali autem ſumptione ſemper in Eccleſia Dei mos fuit, vt Laici à Sacerdotibus communionem acciperent, Sacerdotes autem celebrantes ſeipſos communicarent, qui mos tanquam ex Apoſtolica traditione deſcendens, iure ac meritò retineri debet. Hoc improbantes anathemati ſubiiciantur.* Multò plura habes in vocabulis, Miſſa & Euchariſtia, ne pigriteris adire. Vide ſequentia.

Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1.

Tridentinum Concilium nouiſſimum generale.

Tres aſſignantur rationes, Sacramentũ Euchariſtiæ accipiendi.

Communio non indifferenter omnibus danda, & quibus non eſt danda. Hoc ex ſuperioribus etiam poteſt colligi, verumtamen plura ſæpe memorantes vocabulis reſeruantes, hic pauca dicamus. PIVS I. allegatur autem à Gratiano diſtinctione 33. cap. Communiter. *Communiter definimus, vt nullus de his, qui aut in terra arrepti à dæmonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incurſionibus efferuntur, vel ſacris audeant miniſtrare altaribus, vel indiſcuſſè ſe ingerant ſacramentis diuinis, exceptis illis, qui corporum incommoditati dediti ſine huiuſmodi paſſionibus interra probatur eliſi, qui tamen & ipſi tandiu erunt ab officij ſui ordine & loco ſuſpenſi, quouſque vnius anni ſpatio per diſcretionem Epiſcopi inueniantur ab incurſu dæmonum liberati.* Vide ſuprà, Arreptitius. Hinc Cõcilium TVRONENSE III. ſub Carolo Magno, & Leone III. can. 19. *Preſbyteri omninò admonendi ſunt, vt cum ſacra Miſſarum ſolemnia peregerint, atque communicauerint pueris, aut alijs quibuſlibet perſonis aſtãtibus, corpus Domini indiſcretè non tribuant. Quod ſi forte maioribus peccatis fuerint irretiti, magis ſibi dã-*

Pius 1.

Concilium Turonenſe 3. ſub Carolo Magno.

nationem, quàm remedium acquirant, iuxta ſententiam Apoſtoli dicentis: Quicunque manducauerit panem, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini. Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Generale ſuper hoc negotio decretum edidit Concilium AVGVSTENSE cap. 19. Nam vbi omnibus ex Concilij Lateranenſis edicto, (quod infrà ſubiungemus in dictione, Communicare) quod incipit omnis vtriuſque ſexus communionem præcipit, ſtatim decreuit de his, qui non debent communionem percipere. *Primo* (ait) *quando hoc præſtantiſſimum ſacramentum hominum è religione Chriſtianorum vnio eſt, & coniunctio cum Deo, cunctis infideles qui ab Eccleſiæ cõmunione & ſocietate diſiũcti ſunt, vt ſũt Iudæi, Ethnici, Hæretici, & quotquot hæreſes manu tenent, tenetur, eiſque opẽ ferũt, ab eius perceptione arcendi ſunt. Arcendi ſunt etiam, qui vel Papalis, vel Epiſcopalis excommunicationis ſententia conſtricti, ac publici denunciati ſunt: ſiquidem & illi ab Eccleſiæ communione excluduntur, donec abſolutionis beneficiũ conſequantur. Item, vbi cantione, & lectione Eccleſiaſtica communiter interdictum eſt, vt ſit tempore interdicti, non licet ſanis hoc percipere ſacramentum, attamen agrotis ad externa tendentibus id miniſtrare permittitur. Item non licet alterius parochiano, ſine proprij Paſtoris permiſſu communionem dare. Item pueris infra annos diſcretionis, & illis, qui ſunt amentes & inſani, ſine naturaliter, ſine ex dæmonum obſeſſione, cõmunio denegatur, niſi fortè quandoque mẽtis compotes reddantur. Item non debet dari his qui perpetua ſtomachi cruditate laborãt, nec his qui mala intentione ſe præſentant ad menſam, ſi pro certo ſacerdos reſciuerit. Item dari prohibetur, præſtigiatoribus, incantatoribus, publicè reis, & ſcurris, & qui ludis vacant iure Pontificio prohibitis, lenonibus, ſcortis, & his qui Iudæis ſeruiunt, vel eorum alunt proles, vel illicita cum eis agũt commercia, donec hi omnes vita ſua improba, penitus dicata, irrogatam ſibi pœnitentiæ mulctam perſoluerint. Item dari prohibetur, mulieribus, qui malo animo virilem habitum geſtauerint, donec ſe correxerint. Item his qui ſe ſegregant, & ad hæreſes deficiunt, & peregrina quædam ſectantur inſtituta, ab Eccleſia non probata, vt ſunt, qui in latebris clandeſtinè conueniunt, & damnatam colunt fidem. Et illis qui eiuſmodi hæreſes palam pro ſe ferunt & exercent, vt qui ad fores templorum conſiſtunt, ferreis ſua ſponte circulis deuincti, aut ſine pœnitentia iniunctione ſeſe flagellis cædunt. Item his qui ſuperſtitioni dediti ſunt, & incantationibus aut libris magicis vacant, niſi huiuſmodi ſtudio renunciauerint, communio non detur: nec his qui abſque contritione & confeſſione in ſuis permanent peccatis, & ſpecialiter, qui ſecundum ſanctæ Eccleſiæ præceptum ſingulis annis non confitentur. Item his qui publicis & notorijs ſceleribus vacant impœnitentes, vt adulteris publicis, & qui in lupanaribus ſimul victitant, publicis fœneratoribus, & qui alios ad eadẽ inducunt, & alijs, quibus niſi valefecerint criminibus Euchariſtia ſacramentum dari prohibetur. Item his qui legitimo iunctis matrimonio, ſine permiſſu ſuperioris diuortium fecerint, qui alearum luſui perpetuò vacant, qui ebrietati & crapulæ, ac comeſſationibus perpetuò dediti ſunt, & maximè dies & noctes feſtis diebus in tabernis tranſigunt. His etiam qui aliena bona detinent inuitis poſſeſſoribus, qui ſacras perfringunt ædes & ſpoliant, & Dei, ac ſanctorum templis damna inferunt: & qui feſtis diebus in agris ruralia opera exercent, & vicinos agros & terminos vſurpant. Omnibus his communio (niſi emendauerint) denegetur. Item ſeruis qui dominis ſuis ob accepta verbera aut caſti-*

Concilium Auguſtæ ſub Othone Cardinali.

Hæc omnia diligenter attende ad cautelã.

Vtinam hæc omnia effectui mandarentur, huic enim Deum vniuerſo orbi iteratum cognoſcimus, quia tam irreuerenter & ſine conſideratione hoc Sacramẽtum ad miniſtratur.

Attende lege.

gationem fidem, & obedientiam præſtare nolunt. Qui iniqua menſura & pondere emunt & vendunt, qui iuſtas non ſoluunt decimas, qui teſtamenti executores, illud bona fide implere, & effectui mancipare detractant. Qui ſanctæ Eccleſiæ præceptis obtemperare nolunt, ſeruando ieiunia, feſta, & confeſſiones, atq; adium viſitationes deuotionis gratia, & alias contemnunt conſuetudines ſanctas. Hi omnes donec ad reſipiſcentiam & pœnitentiam redierint, arcentur à communione. Sicut & hi qui ſacerdotem è ſuggeſtu concionantem impediunt, qui feſtis diebus ſacrum Miſſæ auſcultare nolunt, Eccleſiaſtici decreti ſiue præcepti contemptus: qui rebus venalibus & mercimonijs diebus feſtis vacant. Hæc talem plenus eſt mūdus. *Qui clanculum ſeſe iungunt matrimonio, qui Symbolum & orationem Dominicam ex deſidia & cõtemptu diſcere nolunt: qui Deum aut Beatã Mariam vel alios ſanctos blaſphemant, aut eis maledicunt, aut per eorum nomina vel membra impiè iurant, qui Sacerdotibus conuiciantur, qui animo deliberato homicidium perpetrant, vel ſe vlciſci de inimicis parant, aut proximi honori & æſtimationi falsò derogant, ſimiliter ſi non egerint pœnitentiam, & reſipuerint, à communione arcendi ſunt. Item Pater & Mater, qui prolem à mortis periculo non cuſtodiunt, ſiue certa ſcientia, ſiue incuria. Hi qui contra libertatem Eccleſiaſticam præcepta aut decreta ſtatuunt, & multi alij crimini bus impliciti à communione ſacroſanctæ, vſquequo dignè pœnituerint, & fructus pœnitentiæ oſtenderint, arcendi ſunt.* vt ſuis quibuſque locis latiùs continetur. Vide & ſequentia.

Communio non danda paruulis.] Hoc ex ſuperiori Cõcilio Auguſtẽſi elicitur, hæc quippè prohibet licet antiquitus indifferenter & paruis & magnis daretur. Sed abuſus, vel periculum, vel certè quod magis timendum eſt, indiſpoſitio & contemptus, à paruulis hoc abſtulit, quod ſtrictiſſimè obſeruari iubet. Concilium TRIDENTINVM ſeſſ 21. quæ fuit 5. ſub Pio IV. cap. 4. vbi ſic ait: *Sancta Synodus docet paruulos vſu rationis carentes, nulla obligari neceſſitate ad ſacramentalem Euchariſtiæ communionem, ſiquidem per Baptiſmi lauacrum regenerati & Chriſto incorporati, adeptam iam filiorum Dei gratiam in illa ætate amittere non poſſunt. Neque ideò tamen damnanda eſt antiquitas, ſi eum morem in quibuſdam locis aliquando ſeruauerint, vt enim ſanctiſſimi illi Patres, facti probabilem cauſam pro illius temporis ratione habuerunt, ita certè eos nulla ſalutis neceſſitate id feciſſe ſine controuerſia credendum eſt.* Et ſubdit: *Itaque ſi quis dixerit, paruulis antequam ad annos diſcretionis peruenerint neceſſariam eſſe Euchariſtiæ communionem, anathema ſit.* Vide ſequentia. & Communicare.

Concilium Tridentinũ nouiſſimum generale.

Communio non danda ſub vtraque ſpecie.] Vide Euchariſtia non danda ſub vtraque ſpecie.

Communionem cæteris porrigere cui competit.] Superiùs infinitis in locis & in dictione Clericus & Presbyter, & Miſſa, & Euchariſtia inſinuatur, quia officiũ eſt Sacerdotis, ideò hîc non immoramur. verumtamen hoc Diaconorum non eſſe munus expreſsè indicat Concilium NICAENVM I. generale canone 18. & allegatur in alijs Concilijs infinitis in locis Vide vocabulum. Diaconus. Eis autem ſpecialiter ibidem iniungitur. vt non porrigant Euchariſtiam. ſed ſecundum ordinem accipiant poſt Presbyteros ab Epiſcopo vel à Presbytero. Quod ſi non fuerit in preſenti vel Epiſcopus, vel Presbyter, tum ipſi præferant & edant. &c.

Concilium Nicænum generale primũ ſub Syluestro

Communio in die Cœnæ omnibus iniungitur.] Iam dictum eſt, de Cœna Domini etiã dicetur infrà in vocabulo, Paſcha. Ne autem quid intactum prætermittamus, ſic SOTHER I. & allegatur à Gratiano de Cõſecratione diſtinct. 2. cap. In Cœna Domini. *In cœna Domini a quibuſdam perceptio Euchariſtiæ negligitur, quæ quoniã in eadẽ die ab omnibus fidelibus (exceptis his quibus pro grauibus criminibus inhibitum eſt) percipienda ſit Eccleſiaſticis vſu demõſtrat, cum etiã pœnitentes eadem die ad percipienda corporis & ſanguinis Dominici ſacramenta, reconcilientur.* Vide mox, Communicate. Idem repetit. CABILONENSE II. can. 47. forſam Gratianus hallucinatus eſt vt pro Sothere, Cabilonenſe accipere deberet.

Sother I.

Communionem ſumpturus, à maritali debet opere abſtinere.] Hoc ſatis perſpicuum eſt etiam ex ipſa ſacræ ſcripturæ authoritate 1. Regum 21. *Non habeo Laicos panes ad manum, ſed tantum panem ſanctum, ſi mundi ſunt pueri maximè à mulieribus, &c.* Vide latiùs & mox in dictione Communicare, vbi de præparatione ad communionem agitur. Interea tamen ſic Concilio ELIBERTINVM ſtatuit, vt allegat Gratianus, de Conſecratione diſtinct. 2. cap. Omnis homo. *Omnis homo (ait) ante ſacram communionem à propria vxore abſtinere debet tres aut quatuor aut 7. dies, nec inter Catholicos cõmunerabitur, qui in iſtis temporibus Paſcha, Pentecoſte, Natali Domini, non communicauerit.* Idem omninò vt fiat tempore ieiunij, ſtatuit LIBERIVS I. vt allegatur in codice 16. librorum lib. 13. cap. 10 cap Abſtinendum eſt. &c.

Concilium Elibertinum.

Liberius I.

Communio an ſumenda ſit de manu Presbyteri fornicarij.] Vide Presbyter fornicarius, & Miſſa.

COMMVNICARE.

Communicare quoties per annum liceat.) Superiùs in multis locis ex Elibertino Cõcilio, & ex Sothero I. quater in anno die Cœnæ Domini, Paſchæ. Natiuitatis Domini, & Pentecoſtes, fideles ad Communionem obligari diximus, vt etiam ſuis locis iterum dicetur. Nunc autem, quid ſtatuant cæteri Patres, videamus FABIANVS I. vt allegat Gratianus de Conſecratio. diſtinct. 1. cap. Et ſi non. Et Iuo Carnotenſis lib. 1. *Et ſi non frequentius (ait) ſaltem in anno ter homines communicent, niſi forte quis maioribus criminibus impediatur, in Paſcha videlicet, & Pentecoſte, & Natali Domini.* Relege & ſuperioribus poſitũ decretum Concilij ELIBERTINI. Hinc & AGATHENSE Concilium, can. 18. vt credo à nobis iam ſuperius allegatum, & citatur à Gratiano de conſecratione diſtinct. 2. cap. Seculares. *Seculares qui in Natali Domini, Paſcha & Pentecoſte, non communicauerint, Catholici non credantur, nec inter Catholicos habeantur.* Veteres autem pro more habuiſſe, his diebus communicare, teſtatur EVSEBIVS CAESARIENSIS lib. 6. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 25. *At Gordiano, cũ per ſex annos Romanũ gubernaſſet imperium, Philippus vna cum Philippo filio ſuccedit. De hoc traditum nobis eſt, quòd Chriſtianus fuerit, & in die Paſchæ, id eſt, in ipſis vigilijs, cum intereſſe voluiſſet, & communicare myſterijs ab Epiſcopo loci non priùs eſſe permiſſum, niſi confiteretur peccata ſua, & inter pœnitentes ſtaret, nec ullo modo copiam ſibi myſteriorum futuram, niſi priùs per pœnitentiam culpas, quæ de ea ferebantur plurimæ diluiſſet. Ferunt igitur libenter eum, quod à Sacerdote imperatum fuerat, ſuſcepiſſe, diuinum ſibi inijſſe metum, & fidem re-*

Fabianus I.

Concilium Elibertinum.

Concilium Agathenſe ſub Cœleſtin. 1. vel Sixto 3.

Euſebius Cæſarienſis.

Vide Principis deuotionẽ anno 246.

Hiſtoria ſcitu digna.

ligionis pleniſſimam rebus atque operibus comprobando,&c. Eiuſdem rei, quod ſcilicet in die Paſchæ communicandum ſit, meminit LIBERIVS I. vt allegat Codex 16. Librorum lib.13. cap.10. vt habes in dictione Quadrageſima. Meminit quoq; & Concilium TOLETANVM IV. cap.7. vt habes in vocabulo, Paraſceue. & Preces. Meminit etiam eiuſce rei & Concilium TVRONENSE III. ſub Carolo Magno, cano.50. *Si non frequentius (ait) ter Laici homines in anno communicent, niſi forte quis maioribus quibuſlibet criminibus impediatur.* Hoc idem ſuadet Imperatoribus Concilium PARISIENSE III. libro 3. cap.20. & Concilium AQVISGRANENSE II. ſub Ludouico Pio, canone 21 ad calcem. *Sanè communicatio corporis Domini, omni die Dominico debuit celebrari. Ideóque neceſſe eſt, quantum ratio permittit, vt moderna corrigatur conſuetudo, ne forte qui longè eſt à ſacramentis, quibus eſt redemptus, longè ſit à ſalute quam fuerit conſecuturus.* Porrò Concilium LATERANENSE generale ſub Innocentio III. Patrum, 1215. cap.21. quod caput allegatur extra. De Pœnitentia & remiſſione, cap. Omnis. & iubetur in Auguſtẽſi Cõcilio, cap.19. populo ſingulis diebus Dominicis legi: *Omnis vtriuſque ſexus fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis peruenerit, omnia ſua ſolus peccata confiteatur fideliter, ſaltem ſemel in anno, proprio Sacerdoti, & iniunctam ſibi pœnitentiam ſtudeat pro viribus adimplere, ſuſcipiens reuerenter ad minus in Paſcha Euchariſtiæ ſacramentum, niſi forte de conſilio propry Sacerdotis, ob aliquam rationabilem cauſam ad tempus ab eius perceptione duxerit abſtinendum, & viuens ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, & moriens Chriſtiana careat ſepultura. Vnde hoc ſalutare ſtatutum frequenter in Eccleſijs publicetur, ne quiſquam ignorantiæ cæcitate, velamen excuſationis aſſumat.* Vide reſiduum in vocabulo, Confeſſio quotannis, &c. Hoc autem confirmatur & renouatur, in Concilio THOLOSANO ſub S. Ludouico Frãciæ rege, qui rex ſanctiſſimus, vt in hiſtorijs legitur, ſæpius in anno communionem ſacroſancti corporis ſumebat cum magna reuerentia. Vide cap.6 eiuſdem Concilij. Idem obſeruari in ſuis partibus, vt ſcilicet in die Paſchæ communicetur. PETRVS MARONITARVM Epiſcopus & Patriarcha in monaſterio Camibim in monte Libano ſignificauit, epiſtola miſſa ad Concilium LATERANENSE ſub Leone X. ſeſſione 11. Idem etiam iniungit, cõfiteri & communicare in ſolemnitate Paſchæ, ſub pœna priuationis Eccleſiaſticæ ſepulturæ, ſi moriatur homo ille, Concilium RATISPONENSE cap.28. Idem & Concilium SENONENSE cap. 11. & 12. *Parochus (ait) tenetur ſuos hortari, vt frequenter peccata ſua confiteantur, ſacramentum Euchariſtiæ percipiant ſaltem in feſtis ſolemnitatibus, diligenter autem aduertant, ſi Parochiani ad minus ſemel in anno ſanctam Eccleſiæ communionem Euchariſtiámque percipiant, & communicantium nomina ſi commodè fieri poteſt, ſcripto rediganter.* Vide in vocabulo Parochi officium. Hinc etiam Concilium COLONIENSE III. cap.21. partis 7. & accepit ex Concilio VIENNENSI ſub Clemente V. de Pœnitentia & remiſſione. & ex Gratiano, de Cõſecratione diſtinct.2. cap. Omnis homo. *Cohortandus eſt (ait) populus, quo ſæpenumero communicet, quemadmodum olim ſingulis diebus Dominicis fieri conſuerat.* (VT in initio vocabuli Communio dictum eſt) *Quod quidem nunc quò minus fiat, per Laicos ſtat, quibus non debet cœleſtis ille cibus inuitis aut naſeantibus obtrudi. Ita ad minimum po-*

A *pulus ipſe in diſciplina Eccleſiaſtica retinendus eſt, vt ſaltem toto anno ſemel ab omnibus qui ad diſcretionis annos peruenijſſent, confeſſis & contritis, Euchariſtia ſumma cum reuerentia ſuſcipiatur. Olim qui non communicaſſent in anno ſaltem ter, in Paſcha videlicet, Pentecoſte, & Natali Domini, inter fideles Catholicos non communerabantur. Sed cum ferſim omnis pene refrixit charitas, in hoc quoque Eccleſiaſtica diſciplina cœpit eſſe remiſſior, &c.* Hæc iterum repetit Concilium COLONIENSE IV. circa finem capitis 34. & Concilium TRIDENTINVM, Vide latiùs in vocabulo, Confeſſio quotannis, &c. Et Miſſa atque Euchariſtia, & Dies Feſti, & Quadrageſima, & alijs in locis, vbi frequenter eiuſce rei fit mentio.

B **Communicare ſingulis menſibus monachi iubentur.**] Quia iuſtitia religioſorum debet magis abundare, quàm iuſtitia laicorum, idcircò ſtatuit Concilium VIENNENSE, ſub Clemente V. allegatur in clementinis, titulo de ſtatu Monachorum, capite primo: *Sanè ſingulis menſibus tam in monaſterijs, quàm extra (ſublata occaſione quacunque) ad confeſſionem ſaltem ſemel accedant omnes ſinguli monachi, & in prima Dominica menſis cuiuſlibet in monaſterijs ſemper communicent, niſi ex cauſa forte, quam Abbati, Priori, atque Pœnitentiarijs monaſteriorum non differant intimare, eorúmque iudicio vel abſtineant vel accedant.* Idem ſanctimonialibus iniungit Concilium Tridentinum, vt infrà videbitur. Porrò BENEDICTVS XII. in conſtitutionibus Benedictino. capite 27. *Sacerdotibus monachis expreſsè præcipit vbicunque fuerint, vel in ſcholis, vel in prioratibus, vel in clauſtris, bis vel ter, & ſi non frequentius, ſaltem ſemel, in ſeptimana (ſalua honeſtate & debita deuotione) Miſſas ſtudeant celebrare. Alij verò non ſacerdotes, & ſi non ſæpius ſaltem in ſinguli ſeptimanis confiteantur, & ſinguli menſibus, iuxta conſtitutionem Clementis prædeceſſoris noſtri editam in Concilio Viennenſi (habes ſuperius) ad communionem accedant. Qui verò extra monaſteria fuerint, vbi magis viſum fuerit honeſtum eiſdem: niſi abſtineant ex cauſa rationabili, & de licentia ſuperioris aut confeſſorum ſuorum quod ſi negligenter omiſerint, per eoſdem ſuperiores ſuos grauiter arguantur, & nihilominùs debitè puniantur. Per hæc autem, ſtatutis vel conſuetudinibus Eccleſiarum, monaſteriorum ſeu locorum prædictorum, in quibus obſeruaretur, vt confiteri vel celebrare ſeu communicare frequentius habeant, non intendimus in aliquo derogare.* Idem omninò iniungit Sanctimonialibus fœminis Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 15. quæ fuit 9. ſub Pio IV. capite 10. decreti de regularibus, vt repoſuimus in vocabulo, Sanctimoniales, &c. Vide quoque Monachus. & Euchariſtia, & Miſſa.

Communicare laicos Monachi prohibentur.] Concilium MOGVNTINVM IV. cap.27. *Nulli religioſo etiam ſi ad confeſſiones audiendas admiſſus fuerit licere volumus cuiquam laico ſacroſanctæ Euchariſtiæ communionem ſine ſpeciali conſenſu parochi ad cuius curam ille pertinet porrigere, quemadmodum & Parochum alienum parochianum ad communionem ſiue ad confeſſionem admittere extra neceſſitatem, ſine ſui ſuperioris licentia prohibemus.* Vide Parochianus ex Concilio NANNETENSI canone 2. vbi ferme idem precipitur. Vide & quod ſequitur.

Communicare in aliena Diœceſi non licet. Necte ſuperioribus Concilium CARTHAGINENSE I. cano 7. *Vnuſquiſque Clericus*

Liberius 1.

Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1. Patrum 67.

Concilium Turonenſe 3. ſub Leone 3. & Carolo Mag.

Concilium Pariſienſe 3.

Concilium Aquiſgranenſe 2.

Concilium generaliſſimi Lateranen. ſub Innocentio 3.

Concilium. Tholoſanũ ſub S. Ludouico.

Petrus Maronitarum Patriarcha. Concilium Lateranenſe ſub Leone 10.

Concilium Ratiſponenſe ſub Laurentio Campegio.

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato Cardinali.

Concilium Colonienſe 3.

Concilium Viennenſe ſub Clemente 1.

Cur ſingulis diebus, vt antiquitus, non communicent laici.

Concilium Colonienſe 4.

Concilium Tridentinũ generale vltimũ.

Concilium Viennenſe ſub Clemente 5.

Benedictus 12.

Concilium Tridentinum generale.

Concilium Moguntinũ 4.

Concilium Nannetenſe.

Concilium Carthagen. 1.

mium in longum differatur, ad perniciem animæ pertineat, dicente Domino: Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Si verò indiscretè accipiatur, timendum est illud, quod ait Apostolus: Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Iuxta ergo eiusdem Apostoli documentum, probare se debet homo, & sic de pane illo manducare, & de calice bibere, vt videlicet abstinens se, diebus aliquot ab operibus carnis & purificans corpus animámque suam, præparet se ad percipiendum tantum sacramentum, exemplo Dauid, qui nisi se fassus fuisset abstinuisse ab opere coniugali ab heri & nudiustertius, panes propositionis nequaquam à Sacerdote accepisset. Præterea sic Concilium COLONIENSE III. capite 18. 19. 20. & alijs, partis 7. dat præceptum vt communicatura admoneatur plebs, quomodo Eucharistia sumenda sit. Et in primis quàm graue crimen sit, ad tanti sacramenti participationem indignè accedere, secundum illud Apostoli: *Quicunque manducauerit indignè, &c. Proinde nemo admittendus est, nisi eius conscientia Parocho sit, aut cui potestas super hac re legitimè facta est, per Examologesin explorata, & qui pœnitenti ac contrito corde corpus Domini diiudicans accesserit, quod inbet Apostolus cum ait: Probet autem seipsum homo, &c. ne cum Iuda qui cœnæ Dominicæ ad iudicium interfuit, locum Diabolo præbeat. Mens ergo ab omni affectu peccandi longè absit. Nam* (vt ait AVGVSTINVS, sicut allegatur de Consecratione distinct. 2. cap. Quotidie.) *si habet adhuc voluntatem peccandi, granatur magis Eucharistia perceptione, quàm purificatur. At contra quamuis quis peccato mordeatur, si tamen pœniteat, & de cætero peccandi voluntatem nullam habeat, confidès de Domini miseratione, accedat ad Eucharistiam intrepidus & securus. Admonendus est etiam populus,* (vt subiungit præfatum Concilium cap. 22.) *vt recta fide accedat sermoni Domini firmiter credens, quo nos edocet Christus dicens: Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, hoc facite in meam commemorationem. Quibus verbis & veritatem sui corporis astruit, & credentibus digneque suscipientibus remissionem peccatorum promittit, iubens vt hoc faciamus in suam commemorationem. Porrò anima quæ fidem habet, & eiusmodi Christi verbis credit, in memoriam Christi sacramentum edit, cum secum recogitat quemadmodum vnigenitus Filius Dei, ob peditum hominem Deo Patri reconciliandum, & delendum quod contra nos scriptum erat chirographum decreti, de cælo descenderit, semetipsum exinanierit, ac humiliauerit, factus obediens Patri vsque ad mortem, mortem autem crucis, in quo maxima erga nos Dei charitas commendatur, qui vnico filio suo non pepercit, sed pro omnibus nobis à peccati & fathanæ vinclis redimendis, tradidit illum. Talem ergo fidem & affectu Deo suggerente præparare debet in animo suo is, qui Eucharistiam præcipit.* Eadem autè renouat Concilium MAGVNTINENSE. IV. cap. 28. Porrò de præparatione quæ adhibéda est vt dignè quis sacram Eucharistiam percipiat, Concilium TRIDENTINVM, sessione 13 quæ fuit 3. sub Iulio 3. cap. 7. *Communicare* (ait) *volenti reuocandum est in memoriã Apostoli præceptũ, probet seipsum homo. &c. Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, vt nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumuis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat. Quod à Christianis omnibus etiam ab his sacerdotibus, quibus ex officio incumbit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuo seruandum esse decreuit, modo non desit illis copia confessoris necessitate vrgente, sacerdos absque præuia c. celebrauerit, quam primùm confiteatur.* I te huiusmodi etiam nouissimè tractat: simus. STANISLAVS HOSIVS 42. Confessionis Catholicæ fidei Christ *Tanta est* (inquit) *huius cibi vis, vt si quis cum. gnè manducauerit, non spiritualis modo coniunctione. verum etiam naturali quadam, & ea arctissima, Christo copuletur, particeps effectus verè viuificatricis, quæ verbi propria facta est, carnis & preciosi sanguinis Christi, quæ sumpta faciunt, vt & Christus in nobis sit, & nos in Christo, non animum tantum reformante, sed carnem etiam nostram ad vitam, incorruptionem & immortalitatem præparante, sicut & ab* HILARIO PICTAVIENSI *libro 8. de Trinitate, &* CYRILLO ALEXANDRINO *libro 10. in Ioãnem, capite 13. ante mille ducentos annos traditum legimus.* Porrò idem author cap. 43. eiusdem cõfessionis tractat per totum caput, quemadmodum affectos ad hoc sacramentum accedere oporteat. Rogo, te Lector, si vacat per otium, lege & reliquos Patres, qui de huiusmodi condigna præparatione, & sui discussione, scripserunt. Hîc autem subsistimus, multo plura dicturi in vocabulis, Eucharistia, & Missa, perge ergo securus.

Ioannis 6.

1. Corinth. 11.

1. Regum 21.

Concilium Coloniense 3.

Salutaris doctrina pro informanda plebe quæ accedit ad communionem.

Hilarius uiensis.

Cyrillus Alexandrinus.

Matth. 26.

Colossen. 2. Philippen. 2. Ephesio. 2.

Ioann. 3.

Concilium Moguntinũ 4.

Concilium Tridentinũ nouissimum.

1. Corinth 11.

CONCILIA.

Conciliorum celebrandorum mos antiquissimus.] Non erat opus principio hos nos exorditi, quandoquidem in consequentibus manifesta antiquitatis celebrandorum conciliorum ratio datur. Initium quippe celebrandorum conciliorum Actuum 15. describitur, cùm primò celebratum est Concilium Apostolorum super circumcisione, quam quidam necessariam ita arbitrabantur, vt sine illa non posset quis saluus fieri. Secundò celebratum est aliud Concilium Actuum 20. quod Paulus indixit Mileti quo loco Episcopis indicauit formã vigilandi super gregẽ, &c. Deinde tertiò celebratũ est Conciliũ Actuũ 21. quod Iacobus induxit, vbi sic loquitur: *Oportet conuenire multitudinem, &c.* Concilij quoque forma fuit illa Apostolorum conuentio, cùm electus est Matthias Apostolus. Porrò ne pluribus immoremur, ex CANONE APOSTOLORVM III. infrà dicetur quomodo specialiter iniũgũt Apostoli bis in anno Concilia celebrari. Meminit & celebrandi Concilij epistola ad Policarpum IGNATIVS MARTYR, & ANACLETVS I. epistola 1. & TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Ieiunio aduersus Psychicos: *Aguntur* (ait) *per Græcias illas, certis in locis Concilia ex vniuersis Ecclesijs, per quæ & altiora quæque in communi tractantur, & ipsa representatio totius nominis Christiani, magna veneratione celebratur. Et hoc quam dignum fide auspicantur congregari vndique ad Christum.* Meminit Conciliorum innumeris penè in locis CYPRIANVS CARTHAGINENSIS, vt in sequentibus ostẽdetur. Sed hîc frustra delitescimus, cùm quæ dicturi, & prolaturi sumus, omnem antiquitatem spirent, & cunctis authoritatem Conciliorum aperiant. Itaque æquis animis quæ sequuntur, ordine dispositio lege.

Canon Apostolorum.

Ignatius Martyr. Anacletus 1. & Tertullianus Carthaginen. sis.

Cyprianus Carthaginensis cuius hodie solemnitas recolitur ann. 1570

Conciliorum tam vniuersalium quàm Prouincialium authoritas quanta.] Oro, te Lector, patienter sustine, & quod hîc minus habes, scito te in sequentibus adhuc reperturum,

(quod absit) esse contrarium, aut quod ad personarum iniuriam pertineat, quæ definitioni eiusdem sanctæ fidei subscripserunt, vel sanctorum prædecessorum nostrorum, Cœlestini, Sixti, Leonis, aliorumq; precedentium atque sequentium definitis reperiatur aduersum, sed à nobis omnibus Synodis prædictis, unam veneratione vnamq; fidei credulitatem indubitabiliter exhiberi, & eos qui omnes suprascriptas quatuor Synodos in rectitudine fidei non sequuntur, vel vnam ex ipsis, vel omnes in fide reprauant, aut repranare, aut inuriare vel repudiare nituntur, abiicimus & anathematizamus. Et GREGORIVS I. lib. 1. Regiſtri epiſto. 24. & allegat Gratianus diſtinct. 15. capite. Sicut. *Præterea* (ait) *quia corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem, ſicut ſancti Euangelij quatuor libros, ſic quatuor Concilia ſuſcipere & venerari me fateor, Nicænum videlicet, in quo peruerſum Arrij dogma deſtruitur Conſtantinopolitanum quoque I. in quo Eunomij & Macedonij error conuincitur: Epheſinum etiam I. in quo Neſtorij impietas indicatur, Chalcedonenſe verò in quo Eutychetis Dioſcorij, pranitas reprobatur, tota deuotione cõplector, integerrima approbatione cuſtodio, quia in his, velut in quadrato lapide ſanctæ fidei ſtructura conſurgit. Et cuiuſlibet vita atque conditionis exiſtat, quiſquis eorum ſoliditatem non tenet, etiam ſi lapis eſſe cernitur, tamen extra ædificiũ iacet. Quintum quoque Concilium pariter veneror, in quo epiſtola quæ Iba dicitur, erroris plena reprobatur, in domino Theodorus perſonam mediatoris Dei & hominum in duabus ſubſtantijs ſeparans ad impietatis perfidiam, cecidiſſe conuincitur, & in quo ſcripta quoque Theodoreti, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur, auſu demẽtiæ prolata refutantur I. Cuncta verò, quas præfata veneranda Concilia perſonas reſpuunt, reſpuo, quas venerantur, amplector, quia dum vniuerſalis ſunt conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit, quiſquis præſumit aut ſoluere quos religant, aut ligare quos ſoluunt. Quiſquis ergo aliud ſapit, anathema ſit. Quiſquis verò prædictarum fidẽ tenet, pax ei ſit à Deo Patre per Ieſum Chriſtum filium eius, qui cum eo vivit & regnat, &c.* Idem lib. 7. Regiſtri, epiſt. 53. ad Secundinum incluſum, Chalcedonem Synodum & 5. generalem impenſè laudat & ſuſpicit, ſummopere decernens venerandas. Præterea tantam ſacris Concilijs habuit reuerentiam RICCAREDVS GOTHORVM Rex atque Sueuorũ cum Badda regina coniuge, vt publicè præſidens in III. Toletano Concilio, cap. 2. auſus fuerit in hęc verba prorumpere. *Credo beatam ſanctæ Trinitatis diuinitatẽ, huic ſancto intereſſe Concilio, & ideo tanquam ante conſpectum Dei, ita in medio veſtri fidem meam promi* (habes dictione Trinitas) *conſcius admodum ſententiæ diuinæ. Non celaui miſericordiã tuam & veritatem tuam à congregatione multa.* In eodem Concilio TOLETANO III. Sanctorum Conciliorũ fides & ſtatuta commendantur, & tenenda prædicantur, vt alias dicemus. Et Canones atque decreta præſulum Romanorũ cuſtodienda mandãtur, vide Canon. & Traditio. Hinc & ISIDORVS HISPALENSIS Præfatione in opus Conciliorum: *Decreta* (ait) *Romanorum Pontificum uſque ad ſanctũ Gregorium ſubiecimus, & quaſdam epiſtolas ipſius in quibus pro calumnia ſedis Apoſtolica non impar Conciliorum exiat authoritas.* Tum definitionem Concilij & Synodi tradit. Edidit & PHOTINVS CONSTANTINOPOLITANVS librũ de 7. Oecumenicis Concilijs ad Michaëlem Bulgariæ Principem, in quo amplè de eorum authoritate diſſerit. Sed & Concilium ANGLICANVM II. multa de ſacrorũ authoritate Conciliorum diſſeruit, vt author eſt

Gregorius 1.

Rom. 10. Concilia quatuor generalia vt Euangelia amplectitur. Gregorium vide.

Vide & de 5. concilio.

Riccaredus rex Gothorum atque Sueuorum.

Concilium Toletanũ 3. ſub Pelagio 1. Vide confeſſionẽ Principis.

Pſalmo 39.

Iſidorus Hiſpalenſis.

Photinus Conſtantinopolitanus Epiſcopus.

Concilium Anglicanum 2.

A celeberrimus Doctor BEDA VENERABILIS lib. 4. de rebus & geſtis Anglorum, cap. 17. Hinc quoque ſummopere in ſacris Concilijs ſanctorum Patrum fidem contentã commendat STEPHANVS DORENSIS Epiſcopus vices gerẽs Hieroſolymitanæ prouinciæ in Concilio Lateranenſi ſub Martino I. conſultatione ſecunda, & dicit: *Pia Patrum fides per nouitatem, nullatenus patitur maculari, roborari autem in orthodoxis conſueuit Apoſtolicíſque dogmatibus, quàm glorioſi Eccleſiæ Patres ſanctæq; & vniuerſales quinque Synodi, per propria piiſſima dogmata in æterne vitæ firmiſſimam hæreditatem prædicaſſe noſcuntur.* Sed & ABBATES qui libellum fidei ſubſequenter prædicto Lateranenſi Concilio obtulerunt, de his Synodis dicunt, quòd earum dogmatibus nõ minùs quàm ſanguinibus ſancta fides ſeruata eſt & ſtabilita. Idem profitentur Patres Concilij CABILONENSIS I. cap. 1. præcipientes vt quod à ſanctis Concilijs profeſſione firmatum eſt, in omnibus & ab omnibus conſeruetur. Hinc idem LATERANENSE Concilium ſub Martino I. conſultatione tertia, vbi de duabus in Chriſto voluntatibus è ſacrorum Conciliorum authoritate diſſeritur: *Quæ ſancta & vniuerſales quinque Synodi tradiderunt, inuariabiliter retinemus, definitiones eorum ſeruamus, decreta eorum integre confitemur. Ita definimus quomodo illi per proprios ſermones promulgauerunt. Qui eas non ſanctas Synodos & venerabiles Patres minime ſuſcipit, condemnatus eſt: qui omnia ab eis prædicata & definita minime ſuſcipit ſpecialiter, & confitetur, condemnatus eſt.* Idem & conſultatione quinta, repetit vt ponitur in vocabulo, Hæretici anathematizati. Eadem & Concilium BITERRENSE Præſide Epiſcopo Tornacenſi legato, cap. 2. Hinc quoque AGATHO I. epiſtola quæ eſt ad Conſtantinum IV. Imperatorem nomine Pogonatum, quæ & lecta eſt corã Patribus Conſtantinopolitani III. Concilij, quod dicitur 6 generale, actione quarta, cùm ad illud Concilium legatos ſuos mitteret, ſic loquitur: *Apud homines* (ait) *in medio gentium poſitos, & de labore corporis quotidianum victum cum ſumma exercitatione conquirentes, quomodo ad plenum poterit inueniri ſcripturarum ſcientia, niſi quæ regulariter à ſanctis atque Apoſtolicis prædeceſſoribus, & venerabilibus quinque Conciliis definita ſunt, cum ſimplicitate cordis & ſine ambiguitate, à Patribus tradita fidei conſeruamus. Vnum ac præcipuum bonum habere ſemper optantes, atque ſtudentes vt nihil de eis quæ regulariter definita ſunt, minuatur, nihil mutetur, vel augeatur, ſed eadem & verbis & ſenſibus illibata à nobis cuſtodiatur.* Denique ſtatim in limine Concilij TOLETANI XIII. ponitur ERINGII REGIS Chriſtianiſſimi allocutio ad Patres, in qua de Conciliorũ authoritate loquitur: *Luce clarius conſtat, quod aggregatio ſacroſancta Pontificum, quidquid cenſuerit obſeruandum, per ſancti Spiritus donum omninò eſt ad æternitatem præfixum.* Et Patres Concilij SVESSIONENSIS apud ſanctũ Medardum ſub Childerico Rege, & Pipino duce: *Indicia* (aiunt) *canonica ſanctorum quæ conſtituerunt in Synodis ſuis, eſt lex Dei qua Eccleſiaſtica regula recuperetur, &c.* Hinc Concilium NICÆNVM II. quod ſeptimum generale dicitur actione tertia, poſtquam ſex enumerauit præcedentes generales Synodos Orientales, de prouincialibus etiam ſic loquitur: *Locales autem Synodos non auerſamur, ſed magis amamus, amplectimur, & recipimus. Earum etiam, diuinitus inſpiratas canonicas conſtitutiones, correctiones, & uiles earum le-*

Beda Venerabilis.

Stephanus Dorenſis Epiſcopus.

Concilium Lateranenſe ſub Martino 1.

Aurea verba ſancti Pontificis.

Abbates concilij Lateranenſis.

Concilium Cabilonenſe 1.

Concilium Biterrenſe, nonniſi nuper in lucẽ emiſſum.

Agatho 1.

Concilium Toletanum 3. Eringius rex Hiſpaniæ.

Concilium Sueſſionẽſe apud S. Medardum.

Concilium Nicænum 2. generale 7.

giſlatio

Attẽde autho ritatem particularium etiã conciliorũ ne videaris illa cõtemnere, licet etiam iam multis antea authoritatibus confirmata ſint, vt videbis, ſi legeris. Ad Caluiniſt.

giſtationes ſumma obſeruantia colimus. Has etiam 6. generales Synodos cõfirmat Adulterinum Concilium, quam ſe nominauit 7. generale Conſtantinopol. contra S. Imagines, quod certè Concilium à noſtris Caluiniſtis contra prædictum Nicænum II. defenditur, & vtinã vel cum illo ſacra illa Concilia generalia amplectantur. Quod ſi facerent, non in ſacramẽta Eccleſiæ & ſacras imagines inſurgerẽt, quæ in his roborãtur, vt ſuis locis oſtendetur. Porrò tanta eſt Conciliorum præſertim generalium authoritas, vt etiam ſupra Papam eſſe contenderint Patres BASILEENSIS Concilij & CONSTANTIENSIS, ſed malè, vt infra dicetur. Sed vt adhuc de illorum authoritate loquamur, extat epiſtola CAROLI MAGNI (inſerta in actibus Concilij FRANCOFORDIENS. cui Patres interfuerunt 300.) ad Elinandum Epiſcopum Toletanum hæreticum de cuius hæreſi aliàs: *Certiſſimum eſt* (ait) *diuinæ miſerationis auxilium, vbi vna eſt totius Eccleſiæ charitas & vna vera fidei confeſſio. Si enim duorum vel trium, ſanctáque pio conſenſui ſecundum ſuam promiſſionem Dominum eſſe præſentem non dubitamus, quanto magis vbi tot ſanctiſſimi Patres, tot venerabiles fratres, tot filij pij matris Eccleſiæ, in nomine illius pacifica conueniunt vnanimitate, eum adeſſe medium non eſt dubitandum, & illorum regere conſilia, qui ſui nominis laudem quærere dignoſcuntur. Cum his ſanctæ Eccleſiæ Patribus veram prædico fidem, quos in præſenti tempore, ille nobis dedit luminaria, qui dixit: Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, vſque ad conſummationem ſeculi. Hi ſunt propugnatores fidei noſtræ, hi ſunt rectores per diuerſas ſedes ciuitatis Chriſti, cuius antemurale eſt fides Catholica, & charitas firmiſſimus murus, & propugnacula diuinarum teſtimonia ſcripturarum. Et dimitte ſalutis in ea ſunt ſapientia & ſcientia, & ſpes portarum cuſtodia, qua quatuor clauibus, id eſt, Prudentia, Iuſtitia, Fortitudine, & Temperantia, pijs aperiuntur animis.* Prædicta omnia iterum Concilia confirmat & approbat LEO IX. epiſt. 4. quæ eſt ad Petrum Antiochenum Epiſcopum, vbi enumerat 7. generalia & vniuerſalia Concilia: *Et quidquid* (ait) *ſenſerunt & collaudauerunt ſentio & collaudo, & quoſcunque anathematizauerint, anathematizo.* Item omnino & Concilium CONSTANTINOPOLIT. IV. quod 8. generale dicitur cui Patres interfuere 373. actione vltima 7. generalia Concilia confirmat. Et Concilium OXONIENSE in Anglia cap. vlti. etiam vltra prædicta confirmat omnia decreta Lateranenſis Synodi ſub Innocentio III. & Patres Concilij BASILEENSIS in Spiritu ſancto ſe ſcribentes legitimè congregatos, Conſtantienſem generalem Synodum approbantes, ſic fantur: *Cum plerunque in rebus dubijs ad veramque partem rationes plurimæ adducantur ad tollendas lites & contentiones opportuna cernitur veterum authoritas, & qua ab antiquo facta legitur ſanctorum definitio Patrum. Sic enim ſcriptum eſt, Interroga patrem tuum & annunciabit tibi, &c. In Conciliis præterea generalibus errores aduerſus ſanctam fidem, pro tempore inſurgentes reprobantur, determinantur quæſtiones ad Catholicam fidem pertinentes, &c.* Porrò multa alia ſunt de authoritate Conciliorum decreta. Vide quod ſequitur.

Concilium an ſit ſupra Papam, vel Papa ſupra eum. | Concilij PISANI patres primi fuêre qui de hac propoſitione dubitare cœperũt, dum Eccleſiæ titubanti, propter duorum Pontificum Gregorij XII. & Bened. XIII. diuerſas ſedes pacem reſtituere, volentes ſciſcitati ſunt, an illis Pontificibus inuitis Concilium conuocare liceret & eos deponere. Poſteà etiam hæc controuerſia ſuſcitata eſt in Concilio CONSTANTIENSI cum Ioan. 23. à Concilio clàm diſceſſiſſet: & paulò poſt ab inferis excitata tempore C. Cõcilij BASILEENSIS, cum EVGENIVS IV. illud Concilium inchoatum diſſoluere vellet. Hæc autem duo Concilia, Concilia generalia ſuprà Papam eſſe definierũt, vt facilè patebit legenti Conſtantienſis, ſeſſio. 4. & 5. & Baſileenſis, ſeſſio. 2. qua talem de hac controuerſia decreto titulum præfixerunt: *Decretum quod Concilium generale ſit ſupra Papam*, quod ſeſſio. 16. 18. adhuc fortius defendũt, & 24. iterum repetunt in hæc verba: *Notum ſit* (inquiunt) *quòd ſacra Concilia generalia iuriſdictione ſupra Papam vti poſſunt, cum clamoroſa inſinuatione, vel alias ipſe vt ſcãdalizator Eccleſiæ ſacro Concilio deferatur.* Porrò multis alijs in locis illud conantur allatis multorum authoritatibus probare. Verùm quoniam illud abſque hæreſi defendere nemo poteſt, & quia illa duo Concilia in tali definitione non approbantur, contrariũ veritati conſonum eſſe latendũ eſt. Hoc autem docet S. Ant. 3. par tit. 22. cap. 10 §. 4. ſummæ hiſtor. & 2. par. tit. 3. cum ſummæ Theologicæ. Ioãnes de Turrecremata, lib. 2. cap 93. & 104. Summę de Eccleſia Albertus Pighius, lib. 6. de Hierarchia Eccleſiæ, & multi alij. Id autem non ſine ratione & authoritate aſſerunt. Nam cum Papa ſit caput Eccleſiæ vniuerſæ etiam ſimul congregatæ (licet id inficiantur Gerſon, Iacobus Alemanus, Nicolaus Cuſanus & alij) nec Eccleſia ratione ſuæ totalitatis vllam habeat poteſtatem, cum indigeat confirmatione Papæ, neceſſe eſt Papam eſſe ſupra Eccleſiã. Sed quid de hac re dubitamus, cum & Concilia illud fateantur, & abſque ſummi Pontificis authoritate nihil audeant concludere? Concilium SVESSANVM ſub Marcellino in fine. *Prima ſedes* (inquit) *à nemine iudicatur.* Ergo nec à Concilio generali. Concilium ROMANVM ſub Syluestro, canone vltimo, ſic habet: *Primam ſedem nemo iudicabit.* In Concilio Chalcedonenſi actio. 3. Dioſcorus Patriarcha Conſtãtinopolitanus damnatus eſt cum tota Synodo Epheſina II. tum ob alias cauſas, tum præcipuè, quia iudicare & damnare auſus fuerat ſummum Põtificem. Inde optimè NICOLAVS I. epiſtola ad Michaëlem aſſerit non tam ob hæreſim fuiſſe damnarum Dioſcorum, quàm ob præſumptionẽ, qua in Papam ſententiam auſus eſt dictare. Concil. ROMANVM ſub Symmacho approbauit tanquam ſua decreta Ennodij Diaconi, libro in quo ſic legitur: *Aliorum hominum cauſas Deus voluit per homines terminari, ſedis iſtius præſulum ſuo ſine quæſtione reſeruauit arbitrio, voluit Petri ſucceſſores cæli tantum debere innocentiam.* Concilium ROMANVM ſub Adriano II. cuius verba referuntur in 8 Synodo act. 7. ſic ait: *Romanorum Pontificum de omnium Eccleſiarum præſulibus iudicaſſe legimus, de eo verò quenquam iudicaſſe non legimus.* Concil. LATERANENSE ſub Alexandro III. vt habetur cap. licet extra de electione: *In Romana* (inquit) *Eccleſia aliquid ſpecialiter conſtituitur, quia non poterit ad ſuperiorem haberi recurſus.* Benignè LATERANENSE Concilium vltimum ſub Leone X. ſeſſio. 11. diſertè & ex profeſſo docet Pontificem eſſe ſuprà omnia Concilia, reprobans contrarium decretũ in Concilio Baſileenſi editum. *Solum* (inquit) *Romanum Pontificem tanquam ſuper omnia Concilia authoritatem habentem, Conciliorum faciendorum, transferen-*

Concilium Conſtantienſ.

Concilium Baſileenſe.

Patres.

Baſileenſis concilij reiectio.

Papam eſſe ſupra concilium Ioãnes de Turrecremata Albertus Piggius ratio cur Papa ſit ſupra concilium.

Concilium Sueſſanum.

Concilium Romanum ſub Syluestro.

Nicolaus 1.

Cõcilium Romanũ ſub Symmacho.

Concilio Romanũ ſub Adriano 2.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Concilium Lateranenſe ſub Leone 10.

Concilium Conſtantinopolit. 4 quod 8. dicitur generale.

Concilium Oxonienſe in Anglia.

Concilium Baſileenſe generale.

Deuter. 32.

Concilium Piſanum.

Greg. 12. & Benedict. 13.

Eſaiæ 26.

Leo 9.

Matthæi 18.

Carolo Magn.

Concilium Francofordiense ſub eodem Principe.

dorum, ac diſſoluendarum plenum ius & poteſtatem habens, nedum ex ſacræ Scripturæ teſtimonio, dictis ſanctorum Patrum ac aliorum Romanorum Pontificum, ſed & propria eorundem Conciliorum confeſſione manifeſtè conſtat. Porrò LEO epiſtola 84. ad Anaſtaſium: *Magna* (inquit) *Dei diſpoſitione prouiſum eſt, ne omnes ſibi omnia vindicarent, ſed eſſent in ſingulis prouincijs ſinguli, quorum inter fratres haberetur prima ſententia: & rurſum quidam in maioribus vrbibus conſtituti ſolicitudinem ſuſciperent ampliorem, per quos ad vnam Petri ſedem vniuerſalis Eccleſiæ cura confluereț, & nil vnquam à ſuo capite diſſideret.* Iam ſi cura vniuerſalis Eccleſiæ ad Petrum pertinet, certè etiam Concilij quod vniuerſalis Eccleſiæ vicem gerit. GELASIVS Epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ: *Cuncta per mundum nouit Eccleſia, quod ſacroſancta Romana ſedes fas habeat de omnibus iudicandi, nec cuique liceat de eius iudicare iudicio.* NICOLAVS I. epiſtola ad Michaëlem idem repetit: *Patet profecto* (inquit) *ſedis Apoſtolicæ, cuius authoritate maior non eſt, iudicium à nemine fore retractandum.* GREGORIVS lib. 9. cap. 39. ad Theotiſtam Patritiam: *Si* (inquit) *Petrus cum à fidelibus culparetur authoritatem, quam in ſanctam Eccleſiam acceperat, attendiſſet, reſpondere poterat, vt paſtorem oues reprehendere non auderent. Sed ſi in querela fidelium aliquid de ſua poteſtate diceret, doctor manſuetudinis non fuiſſet.* PASCALIS Papa, vt habetur cap. Significaſti, extra de electione: *Aiunt* (inquit) *in Conciliis ſtatutum non inueniri quaſi Romana Eccleſia legem Concilia vlla præfixerint, cum omnia per Romanæ Eccleſiæ authoritatem & facta ſint, & robur obtineant, & in eorum ſtatutis Romani Pontificis patienter excipiatur authoritas.* INNOCENTIVS III. ſermone 2. de Conſecratione Pontificis: *Intantum* (inquit) *mihi fides neceſſaria eſt, vt cùm de cæteris peccatis Deũ iudicẽ habeam, propter ſolum peccatum, quod in fide committitur, poſſem ab Eccleſia iudicari.* BONIFACIVS VIII. in extrauag. vnam ſanctam, titul. de maior. & obed. *Si deuiat* (inquit) *terrena poteſtas iudicabitur à poteſtate ſpirituali, ſi deuiat ſpiritualis minor à maiore: ſi verò ſuprema à Deo ſolo, non ab homine, poterit iudicari.* S. BONIFACIVS Epiſcopus Moguntinenſis, vt habetur diſt. 40. cano. Si Papa. *Cunctos* (inquit) *iudicaturus à nemine eſt iudicandus, niſi deprehendatur à fide deuius.* HVGO à ſancto Victore parte 2. de ſacramentis: *Spiritualiter* (ait) *poteſtas iudicat terrenam, ipſa verò à Deo primùm inſtituta eſt, & cùm deuiat à ſolo Deo iudicari poteſt.* Optimè ſanè, quia cùm ad ſummum Pontificem omnes appellare poſſint, neminem ab ipſo appellare poſſe neceſſe eſt: aliàs nullus in Eccleſia ordo & ſtatus appareret ſupremo iudice carente. Vnde GELASIVS epiſt. ad Epiſcopos Dardaniæ: *Ad ſedem Apoſtolicam* (ait) *de qualibet mundi parte appellandum eſt, ab illa autem nemo eſt appellare permiſſus.* Vnde PIVS II. prohibuit appellari à Papa ad futurum Concilium, & ſic appellantem incurrere excommunicationem voluit, à qua nullus poſſet eum abſoluere, excepto mortis articulo. Voluit inſuper talem incurrere cenſuras quibus notatur criminis Maieſtatis læſæ reus. Sed quis iudicabit eum, qui cùm totam Eccleſiam docet nullo modo poteſt errare? Sic Dominus Luc. 22. Petro primo Romanorum & totius orbis ſupremo Pontifice, cæteriſque ſuis ſucceſſoribus promiſit: *Simon ecce ſathanas* (ait) *expetiuit vos vt cribraret ſicut triticum. Ego autem rogaui pro te vt ne deficiat fides tua: & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos.* Ex hac authoritate duo apparent priuilegia Petro impetrata. Vnum vt ipſe non poſſet vnquam veram fidem amittere, quamtumuis tentaretur à diabolo. Vnde AVGVSTINVS libro de correptione & gratia, c. 8. *Quando rogauit* (inquit) *vt non deficeret fides eius, rogauit vt haberet in fide liberrimam, fortiſſimam, inuictiſſimam, perſeuerantiſſimam voluntatem.* CHRYSOSTOMVS homil. 83. in Matth. *Non dixit* (inquit) *non negabis, ſed vt nõ deficiat fides tua. Cura enim ipſius & fauore factum eſt, ne omninò Petri fides euaneſceret.* THEOPHYLACTVS in Lucæ, c. 22. *Quamuis breui tẽpore concutiendus ſis, habes recondita ſemina fidei, etiam ſi folia abiecerit ſpiritus inuidẽtia, radix tamẽ viuet, & nõ deficiet fides tua.* Eleganti ſimilitudine explicat Petrum negando Chriſtum amiſiſſe confeſſionem fidei, quæ ore fit, folia enim verba ſignificant, fidem tamen, qua corde creditur ad iuſtitiam, non amiſiſſe. Hoc priuilegium primum fortaſſe ad ſucceſſores Petri non manauit (tamen ALBERTVS PIGHIVS libro 4. cap. 8. Hierarchiæ Eccleſiaſticæ contendit non poſſe Papam eſſe hæreticum, quod probabile eſt & defendi poteſt.) At ſecundum ſine dubio manauit ad poſteros. Hoc autem ſecundum priuilegium eſt, vt ipſe tãquam Pontifex non poſſit vnquam docere aliquid contra fidem, ſiue vt in ſede eius nunquam inueniretur qui doceret contra veram fidem. Inde LVCIVS I. Papa & martyr in epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ, & Galliæ: *Eccleſia* (inquit) *Romana Apoſtolica eſt, & mater omnium Eccleſiarum, quæ à tramite Apoſtolicæ traditionis nunquam errare probatur, nec hæreticis nouitatibus depranata ſuccubuit, ſecundum ipſius Domini pollicitationem dicentis, ego rogaui pro te.* FOELIX I. epiſtola ad Benignum, de Romana Eccleſia loquens: *Vt* (inquit) *in exordio normam fidei Chriſtiana percepit ab authoribus ſuis Apoſtolorum Chriſti principibus, illibata manet, iuxta illud: Ego rogaui pro te, &c.* LEO I. ſermone 3. de aſſumptione ſua ad Pontificatum: *Specialis* (inquit) *Petri à Domino cura ſuſcipitur, & pro fide Petri propriè ſupplicatur, tanquam aliorum ſtatus certior ſit futurus, ſi mens principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, & diuina gratia ita ordinatur auxilium, vt firmitas, quæ per Chriſtum Petro tribuitur, per Petrum Apoſtolis cæteris tribuatur.* AGATHO epiſtola ad Conſtantinum Imperatorem, quę lecta eſt in ſexta Synodo, actio. 4. & poſteà actio. 8. ab omnibus probata: *Hæc eſt* (inquit) *vera fidei regula, quam & in proſperis & aduerſis vinaciter tenuit Apoſtolica Chriſti Eccleſia, quæ per Dei gratiam à tramite Apoſtolicæ traditionis nunquam erraſſe probatur, nec hæreticis nouitatibus vnquam depranata ſuccubuit, quia dictum eſt Petro: Simon Simon, ecce ſathanas, &c. Ego autem rogaui pro te, &c.* Hic Dominus fidem Petri non defecturam promiſit, & confirmare eum fratres ſuos admonuit, quod Apoſtolicos Pontifices mea exiguitatis prædeceſſores confidenter feciſſe ſemper cunctis eſt agnitum. NICOLAVS I. epiſtola ad Michaëlem: *Priuilegia* (inquit) *iſtius ſedis perpetua ſunt diuinitus radicata, atque plantata, impingi non poſſunt, transferri non poſſunt, trahi poſſunt, euelli non poſſunt. Quæ ante imperium veſtrum fuerunt, permanent, Deo gratias, hactenus illibata, manebuntque poſt vos, & quouſque Chriſtianum nomen prædicatum fuerit illa ſubſiſtere non ceſſabunt.* Et infrà: *Nam & inter cætera is, per quem nobis præcipuè iſta ſunt priuilegia collata, Tu aliquando conuerſus audiuit à Domino, confirma fratres tuos.* LEO IX. epiſtola

Leo papa.
Gelaſius papa.
Nicolaus 1.
Gregorius Papa.
Paſcalis Papa.
Innocentius 3.
Bonifacius 8.
Bonifacius Epiſcopus Moguntinus.
Hugo à ſancto Victore.
A Papa non appellandum.
Gelaſius Papa.
Luc 22.
Auguſtinus.
Chryſoſtomus
Theophylactus.
Albertus Pighius.
Lucius papa.
Felix 1.
Leo 1.
Agatho papa.
Nicolaus 1.
Leo 9.

ſtola ad Petrum Antiochenum : *Nimirum* (inquit *ſolus eſt, pro quo ne deficeret fides eius, Dominus & Saluator aſſerut ſe rogaſſe, dicens, Rogani pro te, &c. Quæ venerabilis & efficax oratio obtinuit, quòd hactenus fides Petri non defecit, nec deficiura creditur in throno illius.* INNOCENTIVS III. epiſtola ad Epiſcopum Arelatenſem, & habetur capite Maiores, extra de Baptiſmo & eius effectu. *Maiores* (inquit) *Eccleſiæ cauſas, præſertim articulos fidei contingentes, ad Petri ſedem referendas intelligit, qui nouit pro eo Dominum exoraſſe, ne deficiat fides eius.* PETRVS CHRYSOLOGVS epiſtola ad Eutychetem, quæ habetur primo tomo Conciliorum, ante Concilium Chalcedonenſe. *Hortamur te* (inquit) *frater honorabilis, vt his, quæ a beatiſſimo Papa Romanæ ciuitatis ſcripta ſunt, obedienter attendas, quia beatus Petrus qui in propria ſede viuit & præſidet, præſtat quærentibus fidei veritatem.* BERNARDVS CLAREVALLENSIS Abbas epiſtola 190. ad Innocentium : *Oportet* (inquit) *ad veſtrum referri Apoſtolatum pericula quæque, & ſcandala regni Dei, ea præſertim, quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potiſſimum reſarciri damna fidei, vbi non poſſit fides ſentire defectum. Cui enim alteri ſedi dictum eſt aliquando, ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua.* THEODORETVS epiſtola ad Renatum Presbyterum Romanum : *Tenet* (inquit) *ſancta iſta ſedes gubernacula regendarum cunctis orbis Eccleſiarum, cùm propter alia, tum quia ſemper hæretici ſeteris expers permanſit.* Porrò ſciendum, quòd quamuis Marcellinus in Concilio Sueſſano accuſatus fuerit, damnatus & depoſitus ab Epiſcopis in illo congregatis, tamen id factum fuiſſe poſteaquam ipſe primus ſeipſum damnauit & abdicauit pontificatu. Antea enim ſæpè illius Concilij Patres acclamauerant : *Prima ſedes à nemine iudicabitur. Tu reus, tu iudex nobis iudicari.* Deinde notandum eſt eum fuiſſe accuſatum de actu infidelitatis, quo in caſu poteſt Concilium cauſam Pontificis diſcutere, & ſi ita inueniat poteſt declarare eum eſſe depoſitum & eſſe extra Eccleſiam. Et nota quòd non eum deponit, ſed declarat depoſitum, quia eo ipſo quòd infidelis vel hæreticus eſt, per ſe deſinit eſſe Papa & caput, ſicut per ſe deſinit eſſe membrum corporis Eccleſiæ. Sic autem loquuntur Ioannes Driedo libro quarto, De ſcripturis & dogmatibus Eccleſiaſticis, capite ſecundo, parte ſecunda, ſententia ſecunda, & Melchior Canus libro quarto, De locis, capite ſecundo, & alij multi. Hi dicunt eos eſſe extra Eccleſiam, qui vel eiiciuntur excommunicationi s flagello, vel per ſe diſcedunt ab ea, & eam oppugnant dogmati hæretico inhærentes. Sic igitur nec etiam in caſu infidelitatis & hæreſis Concilium eſt ſupra Papam, ita vt eum poſſit deponere, cùm à ſeipſo deponatur, non à Concilio. Sed dicet aliquis : Si nulli liceat Papam deponere, quid faciendum ſi is rempublicam Chriſtianam perturbet, vel animas malo ſuo exemplo nitatur occidere? Licet ei reſiſtere non faciendo quod iubet, & impediendo ne exequatur voluntatem ſuam : non tamen iudicare, punire, deponere, quod non eſt niſi ſuperioris. Vide latius de hac re Caietanum tractatu de authoritate Papæ & Concilij, capite vigeſimo ſeptimo, & de Turrecremata libro ſecundo, capite centeſimo ſexto. Sed quomodo ergò Conſtantienſis Concilij Patres Ioannem vigeſimum tertium, Gregorium duodecimum, Benedictum tertium decimum, depoſuerũt electo Martino quinto? Noueris tempore ſchiſmatis quando nelcitur quis ſit verus Papa (dubius Papa habetur pro non Papa) poſſe Concilium & debere in tales exercere poteſtatem : & non tamen propterea ſupra Papam erit, quia hi non ſunt veri ſummi Pontifices. Noueris etiam Ioannem & Gregorium ſponte Papatui renunciaſſe vt facilè patebit intuenti acta Concilij Conſtant. ſeſs. 12. & 14. Benedictus verò quamuis nõ ceſſerit, attamẽ eo mortuo Clemens VIII. qui ei ſucceſſerat ſe verum Pontificem non agnoſcens libenti animo & motu proprio ceſſit Martino, quem verum Papam vniuerſa Eccleſia fatebatur.

Innocentius 3.

Petrus Chryſologus.

Bernardus Claraeuallenſis.

Theodoretus.

Marcellinus Papa.

Concilium in caſu hæreſis nõ deponit Papã.

Obiectio.

Obiectio alia.

Concilium vniuerſale non congregandum, ſine aſſenſu ſummi Pontificis.] Hoc ideò ſubiicimus, vt præcedens poſſit propoſitio elucidari, quæ de authoritate Concilij ſuprà Papam diſſeruit. Oportet etiam hinc legere, quod inuenies in vocabulo, Papa. Sic igitur NICEPHORO CALLISTO libro nono, capite nono, & decimo, & CASSIODORO SENATORE libro quarto Tripartitæ hiſtoriæ, capite decimo nono, authoribus. Egit Euſebius hæreticus, vt in Antiochia Syriæ Synodus fieret, ad quam conuenerunt ex ciuitatibus diuerſis Epiſcopi nonaginta. Maximus tamen Hieroſolymitanus, Macarij ſucceſſor non affuit, cogitans quòd ipſi poſſet ſubripi, vt in damnationem ſubſcriberet Athanaſij. Sed neque Iulius affuit maximæ Romæ præſul, neque in locum ſuum aliquem deſtinauit, cùm vtique Eccleſiaſtica regula iubeat, non oportere præter ſententiam Romani Pontificis Concilia celebrari. Vnde & IVLIVS primus Papa ad Orientales Epiſcopos pro cauſa Athanaſij ſic ſcribit : *Ipſi primæ ſedi Eccleſiæ conuocandorum generalium Conciliorum iura, & iudicia Epiſcoporum, ſingulari priuilegio, Euangelicis, & Apoſtolicis, atque canonicis conceſſa ſunt inſtitutis, quia ſemper maiores cauſa ad ſedem Apoſtolicam multis authoritatibus referri præcepta ſunt.* Vt latiùs dicetur in dictione, Epiſcopus. Idem autem alia epiſtola, quam reſcripſit ad ironicam epiſtolam Orientalium Epiſcoporum ſtatim poſt initium eos redarguit, quod inconſulto Pontifice Epiſcopo conuocarint. *Canonibus* (ait) *in Nicæna Synodo* (non extant) *inuentibus* (Cui Synodo ipſe Iulius interfuerat, vt in prima epiſtola teſtatur) *non debere præter ſententiam Romani Pontificis, vllo modo Concilia celebrari, nec Epiſcopos damnari.* Quod etiam capite primo, authoritate propria vult firmari, & in decretum redegit. Aduerte, Lector, quòd (vt diximus) hic canon Nicænæ Synodi non extat. Vnde colligimus, quod plures ſunt, quam hi viginti, qui modò tantùm reperiuntur, quod etiam confirmat Concilium SARDICENSE canone quinto, quo ad articulum de damnatione Epiſcoporum. Cuius Sardicenſis plures ſunt canones mutuati ex Nicæna prima Synodo, vt etiam teſtatur Gratianus diſtinctione 16. capite Viginti tantùm. Porrò hæc confirmat Concilium ALEXANDRINVM ſub Athanaſio congregatum, epiſtola miſſa ad Fœlicem Papam II. Præterea quòd Concilium non debeat congregari, ſine aſſenſu ſummi Pontificis, manifeſtè pandit generale IV. CALCEDONENSE Concilium, actione prima vbi legitur à viris

Nicephorus Callixtus. Caſſiodorus Senator.

Concilium Maligantiũ contra Athanaſiũ ſanctiſſimum.

Iulius 1.

Iulius 2. interfuit Concilio Nicæno 1. Quod plures ſunt canones Nicænę Synodi, quàm viginti qui nunc extant.

Concilium Sardicenſe.

Concilium Chalcedonenſe generale 4.

cariis ſedis Apoſtolicæ ibidē conſiſtentibus. Dioſcorus Alexandrinus Antiſtes damnatur, & extra ſynodum fit. *Eo quod* (ait) *Synodum auſus eſt facere, ſine authoritate ſedis Apoſtolicæ, quod nunquam licuit, nunquam factum, &c.* Hanc conſtitutionem quæ iam perierat & euanuerat renouauit PELAGIVS II. epiſtola 1. ad Epiſcopos qui Conſtantinopolim conuenerant, de non celebrando concilio ſine ſummi Pontificis aſſenſu: *Relatum eſt* (ait) *ad Apoſtolicam ſedem, Ioannem Conſtantinopolitanum Epiſcopum, Vniuerſalem ſe ſcribere, voſque ex hac ſua præſumptione ad ſynodum conuocare generalem, cum generalium Synodorum conuocandi authoritas, Apoſtolicæ ſedi beati Petri ſingulari priuilegio ſit tradita, & nulla vnquam Synodus rata legatur, quæ Apoſtolicæ authoritate non fuerit fulta. Quapropter quidquid in dilecto veſtro conuenticulo (quia ſynodus taliter præſumpta eſſe non potuit) ſtatuiſtis, ex authoritate ſancti Petri Apoſtolorum Principis, & Domini ſaluatoris voce, qua beato Petro poteſtatem ligandi atque ſoluendi ipſe ſaluator dedit, quæ etiam poteſtas in ſucceſſoribus eius indubitanter tranſiit, præcipio omnia quæ ibi ſtatuiſtis, & vana & caſſata eſſe iuſſa vt deinceps nunquam appareant, * nec ventilentur. Etenim ipſe ſaluator beato Apoſtolo Petro, tanquam per ſe ipſa veritas loquitur, dicens: Quæcunque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlis, & quæcunque ſolueritis ſoluta ſunt.* Multis denuò (hoc allegatur à Gratiano diſtinct. 17. cap. multis denuò. *Apoſtolicis & canonicis regulis inſtruimur, non debere abſque ſententia Romani Pontificis Concilia celebrari. Quapropter, vt iam dictum eſt recte, non Concilium, ſed veſtrum conuenticulum vel conciliabulum quaſſatur, & quidquid in eo actum eſt, irritum habetur & vacuum: vos quoque deinceps, vt nullius hortatu talia præſumatis, ſi Apoſtolicæ ſedis communione carere non vultis. Modo verò ideo ſuſpenditur vltio, vt locum poſſit habere correctio.* Reliquum vide, Papa. Hoc inſtructus exemplo BONIFACIVS MOGVNTINENSIS Archiepiſcopus & martyr, cùm ire in Franciam rogaretur à Carolomanno rege ad corrigendos exceſſus, & ibi Concilium celebrare, à ſummo Pontifice Zacharia 1. epiſtola ad eum directa, conſenſum requirit. Portò Conſtantinopolitana alia quædam Synodus quam 7. generalem vocabant contra S. imagines, per Epiſcopum Epheſinum congregata, ſine ſummi Pontificis conſenſu, ab eodem, ſcilicet ab ADRIANO I. damnata eſt & reprobata, vt inſeritur actione 1. Concilij 2 Nicæni, quod legitimū generale fuit 7. epiſtola ſuper hac re directa ad Imperatorem Conſtantinum & Irenem Matrem. Sed & Concilium non celebrandum ſine Papæ aſſenſu, ſtatum arguūt patres eiuſdem generalis 7. Concilij NICAENI II. actione 6. in confutatione ſuprà dictæ adulterinæ Synodi Conſtantinopolitanæ. Siquidem Epiſcopi huiuſcemodi conciliabuli, congregatos quidem ſe fatentur, ſed non conſulta Apoſtolica ſede, atque ideò eorum impia ſtatuta eneruantur, ſimulque hoc nomen expunctum eſt, quod prætendebant, vocantes eam 7. generalem ſynodum. *Nam* (vt aiunt ſancti patres Nicæni) *quomodo erit ſeptima Synodus quæ cum ſex prioribus non concordat?* Vide de hac re. Imago. Præterea ſic ſtatuit LEO IX. epiſtola 2. quæ eſt ad Thomam Carthaginenſem Epiſcopum, quemadmodum & ſuperiores: vbi & arguit quendam Epiſcopum Gummitanæ Eccleſiæ, qui concilia & iudicia propria authoritate præſumebat indicere. *Hoc* (inquit) *nolo vos lateat, non debere præter ſententiam Romani Pontificis, vniuerſale Concilium celebrari, vel Epiſcopos damnari & deponi quia & ſi licet vobis aliquos examinare, diffinitiuam tamen ſententiam abſque conſultu Romani Pontificis non licet dare.* Idem & epiſtola 4. quæ eſt ad Petrum Antiochenum Epiſcopum, & iterum epiſtola alia quæ eſt ad Iohannem & Petrum Africæ Epiſcopos. Prædicta renouat Concilium FERRARIENSE alias FLORENTINVM ſub Eugenio 4. ſeſſione 7. in reconciliatione Græcorum cùm Latinis, & PIVS II. in bulla retractationis ſuę pro Eugenio 4 contra Synodū Baſileenſem, in fine, quam miſit ad vniuerſitatem Colonienſem. Potuiſſem plura addere, ſed hæc ſufficiunt. Vide, Papa & Romana Eccleſia, & ſequentia.

Conciliis formam ſummus Pontifex præſcribit.] Hoc dependet ex ſuperioribus, quatenus omnia ſimul ordinata maturo iudicio examinentur. Sic ergo LEO I. epiſt. 49. ad Pulcheriam Auguſtā, loquens de Chalcedonenſi generali Synodo: *Binos*, ait, *de Corepiſcopis meis & cōpresbyteris meis ordinani, qui vicem meam implere ſ. ſpiritu ſancto ſuffecerent, etiam datis ad venerabilem Synodum congruentibus ſcriptis, quibus fraternitas adnocata cognoſceret, quam formam ſeruare in hac iudicatione deberet, ne vlla temeritas, aut fidei regulis aut canonum ſtatutis, aut benignitatis remediis obuiaret.* Sic AGATHO I. epiſt ad Conſtantinum 4. Imperat. & fratres eius Heraclium atque Tiberium, legatos ſuos mittens ad general 6. Concil. quod Conſtantinop. 3. dicitur in Trullo celebratum, quæ & lecta eſt in eod. Conc. Act. 4. *Quibus* (inquit) *portitoribus & teſtimonia aliquorum ſanctorum patrum, quos hæc Apoſtolica Chriſti Eccleſia ſuſcipit, cum eorum libris tradidimus, vt facultatē ſuggerendi à benignißimo veſtræ Chriſtianitatis imperio conſecuti, ex his duntaxat ſatisfacere ſtudeant, dum imperialis manſuetudo præceperit, quid hæc ſpiritalis mater eorum ac à Deo propagati Imperij Apoſtolica Chriſti Eccleſia credat & prædicet, vt nihil profectò præſumant augere, minuere, vel mutare, ſed traditionem huius Apoſtolicæ ſedis, vt à Prædeceſſoribus Apoſtolicis Pontificibus inſtituta eſt, ſinceriter enarrare, &c.* Præterea act. 1. Conc. VII. GENERALE. quod Conſtantinop. 2. fuit ſub Baſilio Imperat. Epiſcoporū 373. offerunt legati ſedis Apoſtolicæ epiſt. ADRIANI II. ad Prædictum Baſilium, in qua formā concilio congregato preſcribit, vt intendat ad ea eneruanda, quæ in priore quodam concilio acta fuerāt, cùm Ignatius eſt eiectus. Et Photius Neophytus ſubrogatus. Præcipiens cuncta decreta igne cremari, nec ſupereſſe apud quemlibet ex his omnibus, ſaltem vnum iota vel vnum apicem debere, niſi quòd totius clericatus, imò potius nominis Chriſtiani anathemate perculſus carere voluerit. Vide de his latiùs in vocabulo, legatus & Papa, & annecte ſequentia.

Conciliorum decreta & ſtatuta, Papa cōfirmat, vel damnat.] Hoc quoq; cum ſuperioribus conuenit, & quidem propoſueram hæc reſeruare dictioni, Papæ: Sed quoniam hic opportunè ſe obtulit tractandi de his materia quod legimus, cōſequenter ſubnectemus. Et qnidē hic non omnia potuimus inſerere, ſed quædam, quoniā ita res poſtulat; reſeruata ſunt ſuis locis, vt in vocabulo, Legatus, vel Papa, vel Romana Eccleſia verumtamen quæ hic apponere decreuimus, ſufficient, nec opus erit authoritatibus validioribus inuigilare, quando hic omnia ea habeat, quæ longo & diutino ſudore conquirere poſſet. Sic ergo primo loco mihi occurrit LEO I. qui ad petitionem Martiani Imperatoris ſtatuta Synodi Chalcedonenſis approbauit epiſtola 89 miſſa ad Epiſcopos in eadem ſynodo congregatos.

Dioſcorus damnatur, eò quod concilium ſine authoritate Papæ celebrauerit. Pelagius 2.

Concilium Ferrarienſe ipſum & Florentinum. Pius 2. antea Aeneas Sylvius.

Leo I. Concilium Chalcedonenſe 4. generale.

* ſed mutilentur

Agatho 1. Concilium Conſtantinopol. 3. general. 6.

Bonifacius Moguntinenſis.

Adrianus 2.

Adrianus I.

Concilium Nicænū 2. ſub Adriano I.

Leo IX.

Leo I.

Item & epiſtola 23. ad Theodoſium Auguſtinum quæ allegatur ibidem, veruntamen, canonē illum reiecit, quo ſtatuitur vt Conſtātinopolitanus Epiſcopus æqualis vel ſecundus ſit ſummo Pontifici, vt dicemus in dictione . Romanæ & Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ diſſidium, &c. Præterea eſſe in poteſtate Papæ, Concilij canones & decreta approbare, vel reprobare, probat GELASIVS I. ad calcem epiſtolæ 2. ad Epiſcopos ſiculos. Vbi ait, quod quædam, quæ ſecundum canones regulaſque Eccleſiæ pro fide communi & veritate Catholica & Apoſtolica geſta ſunt, recipit: ea autem quæ forſam per incompetentem præſumptionem prolata ſunt, non ita: quia quę priuilegiis vniuerſalis Eccleſiæ contraria probantur, nulla ratione ſuſtinet. Loquitur autem Gelaſius de prædicta Chalcedonenſi ſynodo, in qua Conſtantinopolitana ſedes (vt diximus) proxima poſt Romanam Eccleſiam, & in ſuis partibus æqualem poteſtatem habere permiſſa erat: quod Leo 1. & Gelaſius non admiſerunt, & docent ex textu ſcripturæ, quædam concilia ordinaſſe aliqua, quæ poſtea ad ſummi Pontificis arbitrium eneruata ſunt. Nec omnia paſſim à quocunque dicta vel vbique ſcripta accipienda eſſe indifferenter, ſed retentis bonis, quæ noceant, refutanda. Exemplum proponit de Epheſina 2. ſynodo, eam prædatoriam appellans. Idem verò Gelaſius epiſt. ad Epiſcopos Dardaniæ, & allegatur à Gratiano de conſecratione diſtinct. 4. cap. confidimus. Et cauſa 11. quæſt. 3. cap. Cuncta per, &c. allegant quoque Patres Baſileenſis Synodi ſeſſione 27. in cauſa Eugenij 4. & adhuc epiſt. ſynodali, ad calcem vltimæ ſeſſionis. Sic ergo Gelaſius. *Confidimus, quod nullus iam Chriſtianus veraciter ignoret vniuſcuiuſque Synodi conſtitutum, quod vniuerſalis Eccleſiæ probauit aſſenſus, nullam magis exequi ſedem præ cæteris oportere, quàm primam, quæ & vnamquamque ſynodum & ſua authoritate confirmat, & continuata moderatione cuſtodit, pro ſuo ſcilicet primatu, quem beatus Petrus Apoſtolus Domini voce perceptum, Eccleſia nihilominus ſubſequente, & tenuit ſemper & retinet.* Et paulò infrà: *Cuncta per mundum nouit Eccleſia, quoniam quorumlibet ſententiis ligata, Pontificum ſedes beati Petri Apoſtoli ius habeat reſoluendi, vtpote quæ de omni Eccleſia ius habeat iudicandi, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio* (vide Papa) *Siquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerunt, ab illa autem nemo ſit appellare permiſſus* (vt poſuimus, appellare à ſede Apoſtolica, &c. Eadem confirmat ENNODIVS DIACONVS libro Apologetico pro cauſa Symmachi Papæ: vt dicemus in vocabulo Epiſcopus condemnatus appellans. &c. Hinc LEO II. epiſtola ad Conſtantinum 4. Imperatorem pro 6. generali ſynodo: *Sancta igitur* (ait) *vniuerſalis & magna ſexta ſynodus, quam nutu Dei veſtra Clementia & ſedulò conuocauit, & cui pro Dei miniſterio præfuit, Apoſtolicam in omnibus regulam, & probabilium patrum doctrinam ſecuta eſt. Et quia definitionem rectæ fidei, vt dictum eſt planiſſimè prædicauit, quam & Apoſtolica ſedes beati Petri Apoſtoli* (cuius licet impares miniſterio fungimur) *veneranter ſuſcipit, idcirco & per nos & per noſtrum officium hæc veneranda ſedes Apoſtolica concorditer & vnanimiter his, quæ definita ſunt ab ea, conſentit, & beati Petri Apoſtoli authoritate confirmat, ſicut ſupra ſolidatam petram, qui Chriſtus eſt ab ipſo Domino adeptus firmitatem. Propterea ſicut ſuſcepimus atque firmiter prædicamus ſancta quinque Concilia. Nicænum Conſtantinopolitanum 1. Epheſinum 1. Chalcedonenſe, & Conſtantinopolit. 1. quæ & omnia Chriſti Eccleſia approbat & ſequitur, ita & quod in Regia vrbe pio veſtræ ſerenitatis aduiſu celebratum eſt ſanctum 6. Concilium, vt eorum pediſſequi interpretes pari veneratione atque cenſura ſuſcepimus, & hoc cum eis dignè connumerari, tanquam vna & æquali Dei gratia congregatum decernimus, & qui in eo fideliter conſenſerunt Chriſti Eccleſiæ ſacerdotes, inter ſanctos Eccleſiæ patres atque doctores aſcribendos eſſe, cenſemus:* Præterea ſic loquitur ADRIANVS I. epiſt. ad Conſtantinum & Irenem matrem, quæ lecta eſt actione 1. ſecundæ Nicenę ſynodi anathematizans peruerſum conciliabulum Conſtantinopoli habitum contra ſanctas Imagines de quo ſuprà Latiùs. *Romana* (ait) *Eccleſia, quæ ſemper & tenuit & retinet principatum vnamquamque ſynodum & ſua authoritate confirmat & continua moderatione cuſtodit.* Idem etiam NICOLAVS I. epiſtola ad Michaelem Imperatorem circa medium. *Romana Eccleſia collecta concilia ſua authoritate firmat, ſua moderatione cuſtodit, vnde quædam eorum quia conſenſum Romani Pontificis non habuerunt, valitudinem perdiderunt, quod probatur ex Epheſina 2. ſynodo à Leone magno damnata, & ex actione 1. Concily Conſtantinopolitani 4. quod dicitur 8. generale in quo omnia acta etiam Ariminenſis Concily ſub Conſtantio. Et Epheſini ſub Dioſcoro Alexandrino, & Synodi Conſtantinopolitana ſub Michaele, quando Photius neophitum in ſedem iniuſtè deturbati Ignatij ſubrogatus eſt. Et damnata & præcepta igne cōburi, & qui ea reſeruauerint anathemate percuti iubentur.* Item actione 7. eiuſdem Concilij GENERALIS VIII. acta præfati adulterini Concilij contra Ignatium anathemate percelluntur, & conuenticula damnantur, quæ bis autter coacta ſunt à Michaele Imperatore & Photio, aduerſus Ignatium. Et actione 8. legitur quomodo Imperatore iubente combuſta ſunt omnia prædictorum conciliorum acta. Porrò in Concilio BASILEENSI licet Concilium eſſe ſupra Papam definierit (vt ſuprà diximus) tamen ſeſſione 14. Papa Concilij caput eſſe prohibetur, ad quem omnes reſpicere & obſequi & complacere tenentur. Præterea Patres Concilij TRIDENTINI confirmationem petierunt à ſummo Pontifice Pio 4. & obtinuerunt vnde ſic ad calcem concilij legitur, ſummi pontificis confirmationis decretum: *Petitioni nomini concily œcumenici Tridentini ſuper eius confirmatione per legatos nobis facta annuentes. Omnia & ſingula quæ in dicto concilio ſub felicis recordationis Paulo 3. & Iulio 3. prædeceſſoribus noſtris, quæ Pontificatus noſtri tempore decreta & definita ſunt authoritate Apoſtolica, etiam de venerabilium fratrum noſtrorum Cardinalium conſilio & aſſenſu, matura cum illis deliberatione præhabita confirmamus, atque ab omnibus Chriſti fidelibus recipi & inuiolabiliter obſeruari mandamus, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, &c.* Vide plura in vocabulis, Papa, Romana Eccleſia, & legatus.

Conciliis Papa præſidet per legatos.] Videl egatus.

Concilia cur celebrentur, & eorum quæ ſit vtilitas.] ſuperius dum de authoritate Conciliorum egimus, conſequenter & de eorum vtilitate tractauimus, & cur congregentur. Verumtamen quod ſpecialiter in ſanctorum libris inueni, hic ſtudui apponere. Primùm ergo, cur congregentur, & de eorum vtilitate, ſermocinantur Epiſcopi Antiochiæ, Piſidiæ, Seleuciæ, Theodoſiopolis, &c. epiſtola ad Leonem primum Imperatorem, in ordine Plurium ad

calcem

Gelaſius I.

Reprobat Leo & Gelaſius Canonem vnum Chalcedonenſis ſynodi.

Gelaſius I.

Concilium Baſileenſe generale.

Ennodius Diaconus enim Nicolaus 1. poſtea Epiſcopum Ticinenſem prædicat. Leo 1.

Approbatio 6. generalis ſynodi à ſummo Pontifice.

Adrianus I.

Reprobatio adulterinæ & falſæ ſynodi.

Nicolaus I.

Reprobatio Arimin. Epheſinæ 2. ſynodorum & cōcilij Conſtantinop. ſub Michaele.

Concilium Cōſtantinopolitanū 4. quod eſt 8. generale.

Concilium Baſileenſe generale.

Concilium Tridentinū generale nouiſſimum.

Epiſcopi Antiochiæ, Piſidiæ, Seleuciæ, Theodoſiopolis, &c.

calcem Chalcedonensis Synodi. *Notum est* (aiunt) *sapientibus vniuersis, quia nisi diuerse diuersisque temporibus hæreses exorta fuissent, nequaquam opus esset consilio spiritualium medicorum. Nam vbi infirmitas, illic opus est sine dubio medecina. Et quemadmodum oculis dudum egrotantibus, & cautè atque competenter à medicis qui tunc inuenti fuerint curatis, si rursus contingat aliquem visceribus fortè dolere, quicunque postea reperti fuerint non desinunt adhibere medecinam: ita hæretica infirmitate temporibus diuersis exorta, mirum non est si a piissimis temporum quorumque principibus, Deo amantissimi Episcopi pro imminente cura conuocatio medicine vtilia remedia perrexerunt.* Hinc etiam magnus ille IVSTINIANVS IMPERATOR epistola directa Patribus, qui Constantinopoli conuenerant ad celebrandum 5. generale Concilium, quæ & lecta est collatione 1. eiusdem concilij. *Semper* (ait) *studium fuit Orthodoxis & piis Imperatoribus, Patribus nostris pro tempore exortas hæreses per congregationem religiosissimorum amputare, & rectæ fidei syncerè prædicata in pace, sanctam Dei Ecclesiam custodire. Quapropter & Constantinus piæ recordationis Arrio blasphemãte congregauit Nicea ex diuersis Diœcesibus 318. sanctos Patres. Sed & Theodosius senior Macedonio negante Deitatem sancti Spiritus, congregauit in regia vrbe 150. sanctos Patres. Item Theodosius Iunior, contra Nestorium congregauit Ephesinam 1. Synodum. Et Martianus Chalcedonensem, &c.* Eam ob causam se congregatos fatentur patres Concilij BRACARENSIS I. vt ex præfatione eiusdem liquet. Idem & in præfatione BRACARENSIS II. profitentur, & penè eadem verba resumunt, nam & Concilia generalia contra hæreticos congregata memorant. Hinc prænominatum Concil. CONSTANTINOPOLITANVM II. quod dicitur 5. generale sub Iustiniano Prædicto, collatione 8. in conclusione trium capitulorum, præsente Papa Vigilio. *Licet* (ait) *Spiritus sancti gratia & circa singulos Apostolos abundaret, & non indigerent alieno consilio ad ea quæ agenda erant, non tamen aliter voluerunt de eo quod mouebatur si oportet gentes circuncidi: definire, priusquam communiter congregati diuinarum scripturarum testimoniis, vnusquisque sua dicta confirmaret vnde communiter de eo sententiam protulerunt, ad gentes scribentes: Visum est Spiritui sancto & nobis, nihil aliud imponere vobis oneris, præterquam necessario vt abstineatis ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione. Sed & sancti Patres, qui per tempora in sanctis 4. conciliis conuenerunt, antiquis exemplis vtentes communiter de exortis hæresibus & quæstionibus disposuerunt, certo constituto quod in communibus disputationibus cùm proponuntur, quæ ex vtraque parte discutienda sunt, veritatis lumen tenebras expellit mendacij. Nec enim potest in communibus de fide disceptationibus aliter veritas manifestari, cùm vnusquisque proximi adiutorio indiget, sicut in Prouerbiis dicit Salomon: frater fratri adiutorium præstans exaltabitur, sicut ciuitas munita. Et Dominus: vbicunque fuerint Duo, aut tres collecti in nomine meo, ego cùm eis sum in medio ipsorum.* Hinc est quod statuit Concilium ARVERNENSE I. sub eodem Vigilio, & allegat Iuo libro 4. decretorum. *Placuit* (inquit) *vt quoties secundum statuta patrum sancta synodus congregatur, nullus Episcoporum aliquam prius causam suggerere audeat, quam ea quæ ad emendationem vitæ, ad serenitatem regulæ, ad animæ remedium pertinent, finiantur.* Et similiter Concilium TVRONENSE II. sub Pelagio 1. in præfatione: *Necesse est* (ait) *vigilantissimè prouidere repulso corpore, vt quæcunque ab antiquis patrum statutum de tramite canonico, quarundam pro sanctarum temeritate cernitur immunitum, reuocandum est in statum pristinum, vt postmodum male admissa corrigat, & non admittenda damnari. Magna est enim in ipsa sanctitate pietas, per quam tollitur peccandi facultas. Nam vbi insana libertas generat vulnera, sacerdotalis districtio dat medelam.* Idem & TVRONENSE III. statim proponit in limine & GREGORIVS I. epistola ad Aetherium Lugdunensem Episcopum ordine 110. libro 7. registri. *Ne qua* (ait) *inter fratres dissensio, ne qua inter præpositos & subiectos sint fomenta discordiæ, in vnum conuenire sacerdotes necesse est, vt & de incidentibus causis disceptatio, & sit salubris de Ecclesiastica obseruatione collatio, quatenus dum per hoc & præterita corrigantur, & regulam futura suscipiunt, omnipotens vbique Deus fratrum concordia collaudetur, cuius vobis adesse præsentiam, si hæc obseruabitis, scitote, quia scriptum est: vbi fuerint congregati duo aut tres in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Si ergo adesse dignabitur, vbi duo vel tres fuerint, quantomagis non deerit vbi plures conuenerint sacerdotes? &c.* Hinc Concilium TOLETANVM XII. sub Leone 2. & Eringio rege in præfatione: vbi sic ad Patres loquitur Christianissimus ERNIVS REX. *Non dubium est* (ait) *quod optima conciliorum adiutoria ruenti mundo subueniãt, si officiosis, quæ corrigenda sunt, studiis peragantur.* Tum eos de disciplina tenenda adhortatur, vt in sequentibus dicemus. Porrò Concilium FOROIVLIENSE sub Carolo & Pipino & Adriano I. statim in initio loquente Paulino eiusdem vrbis Episcopo, dicit. *Nulli dubium Domini sacerdotum qui sacras venerandorum Canonum regulas vigilanti non omiserit ingenio sagaciùs explorare, bis in anno concilium per vnamquamque prouinciam fieri debere,* (hoc dicemus in sequenti annotatione) *in vrbe scilicet Metropoli, in quolibet opportuno loco, iuxta Metropolitani eiusdem regionis arbitrium, & vt temporis commodius dictauerit ordo, propter necessariam videlicet Ecclesiasticæ dignitatis curam. Quinimo propter confluentia gerendarum rerum confusaque negotia, quæ crebrius litis de radice stimulis causarum euergere aculeis consuenit, ac per hoc pullulantia Dominici vruis triticea messis uirentia sua adhuc, vt ita dixerim, infra stipula thecam spiritualium fructuum turgentibus spicis, necdum in flauentes culmos aureas erumpentes aristas, nec dum sterilium zizaniorum manipulis in vno fasce ignitis funibus colligatis, vltricibus traditis in pabulum flammis, umbrosis nihilominus suffingare falsuatum rhamniculis moliantur. Qua de re talia & huiusce modi, pestifero de virgulto fruteta glisicentia, plurimorum nimirum venerabilium fratrum, qui agrum curiæ cœlestis patroni summa solicundinis cura excolere sunt deputati radicitus, necessarium fore prospectum est, vt linguarum falcibus detruncata marcescant, quatenus sæpius censura magisterio, nequitia resecßis ramusculis, ipsa quandoque radicum materies, veneni infusione vitiata funditus euellatur.* Eandem ob causam & quatuor Synodos indixerunt præmisso ieiunio. Ludouicus & Lotharius Augusti, cùm fame continua & peste Francia laboraret, in vrbe scilicet Moguntinensi, Parisiensi, Lugdunensi, & Tholosana: vbi omnes Metropolitanos & eorum suffraganeos iusserunt adesse. *In quibus conuentibus* (aiunt præfati LVDOVICVS ET LOTHARIVS IMPERATORES in epistola liminari ante Parisiense tertium Concilium) *tractare quærere, & cùm Dei adiutorio inuenire debent, de causis ad religionem Christianam & eorum curam*

Elegans similitudo.

Iustinianus Imperator cognomine Magnus.

Concilium Bracarense 2. & 1.

Concilium Constantinopolitanum 2. quod dicitur generale sub Iustiniano.

Actum 15.

Prouerb. 18.

Matth. 18.

Concilium Aurelianense 1. sub Vigilio 1.

Concilium Turonense II. sub Pelagio 2.

Notandæ sententiæ.

Concilium Turonense 3. Gregorius I.

Matthæi 18.

Concilium Toletanum 12.

Eringius rex.

Concilium Foroiuliense sub Carolo & Pipinio.

Quatuor synodi indictæ ab Imperatoribus Ludouico & Lothario. Concilia Moguntinense, Parisiense 3. Lugdunense & Tholosanum.

Digitized by Google

in Con. agenda

curam pertinentibus, quid à Principibus & reliquo populo, vel ita vt diuina authoritas docet, aut aliter teneatur, vel quid inde ex parte vel ex toto dimiſſum ſit, vt non teneatur. Deinde quid in ipſorum qui paſtores populi conſtituti ſunt, moribus, conuerſatione, & actibus inueniri poſſit, quod diuinæ regulæ atque authoritati non concordet, ſimulque inueniant quæ occaſiones in vtraque ordine id effecerint vt à recto tramite deuiatum ſit. Et quidquid de his cauſis inuentum fuerit, faciant ſolerti cura cuſtodiri, &c. Quodquidem ſe Patres eiuſdem concilij Pariſienſis 3. profitentur ideo conueniſſe, vt executioni mandarentur. Sic & Patres Concilij MELDENSIS, ob flagella, quæ Deus Prouinciæ per hoſtes Normannos immittebat, ad placandam iram diuinam, ſe concilium ſtatuiſſe profitentur. Idem quoque & patres Concilij MOGVNTINENSIS III. ſub Arnulpho Imperatore in præfatione dicunt. Quod poſtea ſub eodem Principe congregatum Concilium TRIBVRIENSE ſic confirmat. *Congregati ſunt* (ait) *ad Synodum ſana intentione & diligentia ad reſecandum omnem palmitem inutilem, ad extirpandam cuiuſlibet hæreſcos radicem, ad tollendam ſchiſmatis occaſionem, ad corrigenda clericorum vitia, ad precauenda populorum ſcandala, breuiter ad reformandos mores & ſtatus non modo clericorum, ſed & laicorum.* Idem dicit Concilium BASILEENSE in commendationem concilij Conſtantienſis: *In conciliis* (ait) *generalibus errores aduerſus ſanctam fidem pro tempore inſurgentes reprobantur, determinantur quæſtiones ad Catholicam fidem pertinentes, Quæ denique & qualiter intelligenda ſint, diuina mandata declarant. Et quod illis proprium eſt, per ea ſacri canones edantur, qui conſtringentes hominum vitas ſciri ab omnibus debent, vt præſcripto eorum manifeſtius cognito, vel inhibita declinent, vel permiſſa ſectentur, &c.* Hoc quoque præfati concilij Baſileenſis patres renouant ſeſſione 1. vbi de congregandis, de quinquennio in quinquennium, & de ſeptenio in ſeptennium concilijs tractant, vt dicemus ſubſequenti in annotatione. Et ſimile quid ait Concilium SENONENSE ſtatim in initio decretorum. *Frequens* (ait) *conciliorum celebratio agri Dominici præcipua eſt cultura, qua vepres, ſpinas, & tribulos hæreſum extirpat, exceſſus corrigit, deformata reformat, & vineam Domini ad frugem vberrimæ fertilitatis adducit, &c.* Iunge ſequentia.

Concilium Meldenſe.

Concilium Moguntinenſe III.

Concilium Triburienſe patrum 2. anno 895.

Concilium Baſileenſe generale.

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato.

Concilia bis aut ſaltem ſemel in anno iubentur celebrari.] Hoc ex ſuperioribus pendet. Nec vult intelligere de conciliis œcumenicis, ſed Prouincialibus, vt iam ſuperius ex concilio Foroiulienſi dictum, & ex ſequentibus patebit. Sic ergo Canon APOSTOLORVM III. *Bis in anno Epiſcoporum concilia celebrentur, & inter ſe inuicem dogmata pietatis explorent, & emergentes Eccleſiaſticas contentiones amoueant: ſemel quidem ſeptimana quarta Pentecoſtes, ſecunda verò duodecima die menſis Hyperberetei.* Quem Octobrem, dicimus. Idem ANACLETVS I. ad calcem epiſtolæ 1. Hinc Concilium NICAENVM I. generale canone 5. *Placuit annis ſingulis per vnamquamque prouinciam bis in anno concilia celebrari, vt communiter ſimul omnibus Epiſcopis congregatis prouinciæ, diſcutiantur huiuſmodi quæſtiones* (loquitur de excommunicatis ab Epiſcopis) *Et ſic qui ſuo peccauerint Epiſcopo euidenter, excommunicati rationabiliter ab omnibus æſtimentur, vſquequo vel in communi, vel Epiſcopo placeat humaniorem pro talibus ferre ſententiam* (vide excommunicatus) *Concilia verò celebrentur, vnum quidem ante quadrageſimam Paſchæ, vt omni diſſenſione ſublata, munus offeratur Deo purißimum: ſecundum verò circa tempus autumni.* Hæc allegat Gratianus cauſa 11. quæſt. 3. cap. Seruetur. & diſtinct. 18. cap. habeantur ſemel citatur quoque hic canon Nicænus in Concilio Aquiſgranenſi 1. cap. 42. Idem quoque ſtatuit Concilium ANTIOCHENVM I. ſub Iulio: canone 20. idem & INNOCENTIVS I. epiſtola 2. ad Victricium Rhothomagenſem Epiſcopum cap. 3. & Concilium CARTHAGINENSE III. canone 2. *Placuit* (ait) *vt propter cauſas Eccleſiaſticas quæ ad perniciem plebium ſæpe veteraſcunt, ſingulis quibuſque annis concilium conuocetur, ad quod omnes prouinciæ quæ primas ſedes habent, de conciliis ſuis ternos legatos mittant, vt & minùs inuidioſi, minúſque hoſpitibus ſumptuoſi conuentus, plena eſſe poſſit authoritas.* Idem Concilium HIPPONENSE cap. 6. Verum hanc conſtitutionem de celebrando concilio quolibet legimus immutatam, & retractatam, in Concilio MILEVITANO cano. 9. ſic enim ſcribitur. *Placuit vt non ſit vltra fatigandis fratribus anniuerſaria neceſſitas, ſed quoties exegerit cauſa communis, id eſt totius Africæ, vndecunque ad hanc ſedem pro concilio date literæ fuerint, congregandam eſſe ſynodum in ea prouincia, vbi opportunitas perſuaſerit. Cauſa autem quæ communes non ſunt in ſuis prouinciis iudicentur.* Et canone 27. iterum dicit. *Item placuit, ne diutius vniuerſi Epiſcopi, qui ad concilium congregati ſunt, tenerentur ab vniuerſo concilio, ternos iudices de ſingulis Prouinciis eligi, qui omnes vniuerſa cognoſcant.* Idem ſtatuit Concilium AFRICANVM cap. 62. & 94. Verumtamen iterum poſt Mileuitanum Concilium renouantur prædicta decreta, de celebrando bis Concilio in Prædicto Africano Concilio canone 4. & in Concilio CARTHAGINENSI V. canone 7. vt allegat Gratianus de conſecratione diſtinctione 3. capite Placuit vt Dies. *Placuit* (ait) *vt Dies venerabilis Paſchæ formatarum ſubſcriptione omnibus intimetur, Dies verò concilij idem ſeruetur, qui in Hipponenſi Concilio capite 1. conſtitutus eſt, id eſt 10. Calendas Septembris* (aliàs vndecimo Kal. ſeptemb.) *Et ſcribendum ad ſingularum quarumque Prouinciarum primates, vt quando apud ſe concilium congregant, iſtum diem non impediant.* Porrò præcedentes Nicænum ſtatutum etiam Concilium RHEGIENSE capite 7. conformat. *Hæc* (inquit) *quæ communi conſenſu de voluntate Domini ſeruanda ſunt, neque* (quod abſit) *ſine offenſa Dei ac omnium a quoquam tranſgredienda, vt ſecundum antiquam conſuetudinem* (ſi qui ex tempore ruerint) *bis in anno conuentus agant, ac certè inter quaſlibet anxietates, neglectis propriis & domeſticis neceſſitatibus gratias ſimul Deo agentes, quidquid in ſpiritu conſiderant, conſurgentes, ſolùm Eccleſiæ remedium remota vltionis prurigine, atque omni animoſitate quærant.* Idem omnino poſtea ſtatuiſte legitur Concilium AGATHENSE canone 71. Idem ſtatuit & LEO I. epiſtola 82. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum cap. 7. & allegatur à Gratiano diſtinct. 18. cap. De Conciliis. *De Conciliis* (ait) *Epiſcopalibus non aliud iudicium, quàm ſancti Patres ſalubriter ordinarunt, vt ſcilicet boni conuentus per annos ſingulos habeantur, in quibus de omnibus querelis, quæ inter diuerſos Eccleſiæ ordines naſci ſolent, iudicetur. At ſi fortè inter ipſos qui præſunt, de maioribus* (quod abſit) *peccatis, cauſa naſcatur, quæ prouinciali nequeat examine definiri, fraternitatem tuam de totius negotij qualitate Metropolitanus curabit inſtrue-*

Determinatur de tempore celebrandorum Conciliorum. Veruntamen variatur huiuſmodi téporis præfixio, vt ex ſequentibus apparebit.

Concilium Nicænum I generale.

Canon Apoſtolorum.

Concilium Antiochenum I. Innocentius I.

Concilium Carthaginenſe III. ſub Syricio I.

Concilium Hipponenſe.

Concilium Mileuitanum ſub Innocentio I.

Concilium Africanum ſub Bonifacio I.

Concilium Carthaginenſe V.

Concilium Rhegienſe.

Concilium Agathenſe. Leo I.

Concilium Anglicanum I. Beda Venerabilis.

Concilium generale 4. Chalcedonense celebratum in sacra æde diuæ Euphemiæ martyris, cuius hodie memoriam colimus anno 870.

Ennodius Diaconus post, vt autumno, Episcopus Ticinensis.

Hormisda I.

Concilium Aurelianense II. Concilium Aurelianense III. sub Vigilio.

Hæc certè & superiora salubria sunt, & obligant ad executionem, sed negligitur impiè latis. Vnde nobis tot mala eueniunt.

Aurelianense Concilium IV. Toletanum Concilium III.

Concilium Turonense II.

Concilium Aurelianense V.

Gregorius Magnus.

re, & si coram positis partibus, nec tuo fuerit res sopita iudicio, ad nostram cognitionem, quidquid illud est, transferatur. Idem omnino Concilium ANGLICANVM I. capite 7 vt recenset BEDA VENERABILIS libro 4. historiæ Anglicanæ capite 5. hinc venerandum illud & toto orbe celebrandum Concilium CHALCEDONENSE generale 4. actione 15. canone 19. & allegatur à Gratiano distinctione 28. capite Peruenit, præcedentia decreta collapsa (vt nunc sunt) restaurat ita præcipiens. *Peruenit ad aures nostras, quòd in Prouinciis statuta Episcoporum concilia minimè celebrentur, & ex hoc plurima negligantur Ecclesiasticarum causarum, quæ correctionibus indigeant. Decreuit itaque sancta Synodus, secundum canones patrum bis in anno Episcopos in id ipsum in vnamquamque prouinciam conuenire, quæ Metropolitanus Episcopus probauerit, & corrigere singula, si qua forsàsis emerserint. Quicunque verò non aduenerint Episcopi, residentes autem in suis ciuitatibus, & hoc si in sua incolumitate consistunt, omnique inexcusabili & necessaria occupatione probentur liberi, fraterno corripiantur affectu, &c.* In huiusmodi autem conciliis licet Papæ præsentia non requirantur, tamen si quid diffinitum fuerit, ad Papæ arbitrium vel probatur vel reprobatur, vt constat de Episcopis condemnatis, qui appellant sedem Apostolicam, vt probat ENNODIVS DIACONVS libro defensorio pro Symmacho Papa, vt alleganimus in dictione, Episcopus condemnatus appellans. Præterea his subscribit decretis HORMISDA I. epist. 4. quæ est ad Episcopos Hispaniæ capite 3. Hoc tamen addit. *Si verò* (ait) *temporum necessitates, aut emergentes causa hoc non patiantur impleri, semel saltem, quamuis non licuerit, sine vlla excusatione præcipimus conuenire.* Quod postea adhuc confirmat Concilium AVRELIANENSE II. sub Vigilio 1. canone 2. & AVRELIANENSE III. capit 1. vbi grauissima censura Metropolitanum constringit, si hoc facere distulerit: perstringit nihilominus & Episcopos, qui vocati adesse distulerint. Vnde sic scribit: *Vnusquisque Metropolitanus in prouincia sua cum comprouincialibus suis singulis annis synodale debeat opportuno tempore habere concilium. Quod si illum necessitas, aut infirmitas certa tenuerit, vt ad alium constitutum locum adesse non possit, ad suam ciuitatem suos euocet fratres. Quod si intra biennium diminutis temporum tranquillitate concessa, admonitis comprouincialibus à Metropolitano synodus indicta non fuerit, Metropolitanus ipse pro euocationis tarditate, anno integro missas facere non præsumat. Quod si euocati non corporali infirmitate detenti, adesse suis abusione despexerint, simili sententiæ subiacebunt. Qui tamen & hanc excusationem sibi nouerint esse sublatam, si absentiam suam diuisione sortis crediderint excusandam.* Idem omnino repetit & AVRELIANENSE IV. cap. 37. nec est opus repetitione. Idem & Concil. TOLETANVM III. c. 18. vbi ait, quòd si propter longitudinem itineris non potuerint bis in anno concilia celebrari, saltem semel celebrentur. Hoc confirmat Concilium TVRONENSE II. c. 1. vbi omnibus Metropolitanis iniungit, si non bis, saltem semel in anno synodum conuocare. Episcopis mandans omnibus adesse, sub pœna excommunicationis, si non legitima excusatione impediantur, vt iam diximus. Idem quoque omnino statuit Concil. AVRELIAN. V. cap. 18. & 22. De celebrando concilio intra anni circulum & de Episcopis conuocatis qui debent adesse vt toties diximus. Hinc etiam sic scribit post hæc GREGORIVS I. epist. ad Aetherium Lugdunensem Episcopum lib. 7. Registri epist. 110. *Et quidem quia de habendo bis in anno concilio, patrum sit regulis statutum, non latet: sed ne aliqua impleri hoc necessitas non permittat, semel saltem sine excusatione aliqua, decernimus congregari, vt expectatione concilij nihil prauum, nihil præsumatur illicitum. Nam plerumque & si non amore iustitiæ, metu examinis abstinetur ab hoc, quod omnium notum est displicere iudicio.* Idem adhuc eadem repetit epist. 37. libri 12. ad Fœlicem Episcopum Siciliæ cap. 4. ad calcem, verùm multò prolixioribus verbis, sed nõ dissimili sententia. Iterum idem statuit Concil. TOLETANVM IV. Partum 67. cano. 3. vbi & ordo & formula habendæ Synodi in his partibus Hispaniæ describitur. Quia verò Patriæ cuique suus mos est, non his immoramur, quanquam & alibi diximus. De celebrando quoque saltem semel in anno concilio, extat adhuc decretum superioribus conforme quod edidit Concil. TOLETANVM XI. cap. 15. & TOLETANVM XII. cano. 12. vbi præcipitur celebrari calendis Nouembris. Hæc omnia confirmat & approbat Concil. GENERALE VI. quod Constantinopol. est 3. cano. 8. huic etiam GREGORIVS III epist. 3. ad Episcopos & clerum Germaniæ eadẽ obseruare præcipit, quia erãt nouiter hi ad fidem conuersi. Idem robotatur in Concil. FORONIVLIENSI sub Carolo Magno, vt superiori annotatione & vtilitate conciliorum diximus: & hoc renouat Concil. VERNENSE cano. 4. & præfigit quidem tempus vt primũ celebretur Calendis Martij 2. Calendis Octobris quod non dissentit à superioribus decretis, *ad quæ* (ait) *omnes Episcopi & Abbates venire tenentur.* Hæc refricat & generale Concil. 7. NICAENVM II. sub Adriano 1. c. 6. vbi allegantur supra memorati canones Nicæni primi concilij, & subditur: *Hunc canonem nos quoque renouamus, & si quis hoc magistratus prohibere inuentus fuerit, segregetur. Si quis autem Metropolitanus hoc fieri nõ curauerit, præterquam vi vel necessitate, & iusta aliqua de causa, canonicis pœnis subiaciatur, nec illis liceat ex his quæ secum adfert Episcopus, vel inuentum, vel aliquam aliam rem petere. Si enim hoc feciſſe deprehensus fuerit, reddet quadruplum.* Porrò licet (vt vides) toties hæc canonica decreta renouata sint, & repetita, patres tamen Concil. PARISIENSIS III. conqueruntur lib. 1. c. 26. quod neglecta fuerint, & hinc infinita mala recensent exorta. Sic autem loquuntur: *Quia Episcoporum concilia bis in anno, sicut nos canonicus docet, per vnãquamque prouinciam non sunt, ob id Ecclesiastica vtilitas magnum dispendium, & principalibus auribus insolens impedimentum & malorũ impunitas nascitur & flagitiorum. Proinde omnibus nobis perneceſſarium visum est, vt ab Imperiali celsitudine libertas temporis imploretur, quòd hæc ad honorem Dei & vtilitatẽ sanctæ Dei Ecclesiæ, multorumque correctionem congruenter decenterque fieri possint. Et si hæc aliqua præpediente necessitate, bis fieri nequeunt, saltem in anno semel fiant. Quoniam si hæc semel, vt dictum est, in anno per vnamquamque prouinciam celebrata fuerint, & honor Ecclesiasticus vires ordinis sui obtinebit, & impudentia quorumdam superborum clericorum, & impunitas diuersorum flagitiorum locum non habebit.* Hinc patres præfati concilij ab Imperatoribus libro 3. c. 11. impetrant, vt secundum memorati Nicæni statuti præscriptum, & aliorum conciliorum decreta, concilia bis aut semel in anno celebrentur, quod renouat Concilium MELDENSE c. 32. & Concilium GENERALE VIII. quod Constantinopolitanum dicitur 4. sub Adriano 2. & Basilio Imperatore canone 17. vbi non tantum Metropolitanis

Obsecro hæc aduerte.

Verba eius.

Concilium Toletanum IV. sub Honorio I.

Concilium Toletanum XI. Concilium Toletanũ XII. Concilium Constantinopolitanum III. generale 6. Gregorius III.

Concilium Foroiuliense sub Adriano I. Concilium Vernense anno 774. sub Pipino rege in palatio Veruis celebratum.

Concilium 7. generale Nicænum II.

Concilium Parisiense III. Hæc, ô bone lector, legendo quid cogitas?

Concilium Meldense Concilium Constantinopolitanum IV. prædicti generale.

Neſcio quomodo impunè ſint generalium Conciliorum ſecreta contemnuntur.

iniungitur bis in anno celebrare Synodum, verùm & iubentur ad Patriarchalia concilia, cùm fuerint euocati, tranſire, *Quia ea potiora ſunt concilia* (ait) *quæ à Patriarchis quam quæ à Metropolitanis congregantur.* Et hoc fuiſſe ſtatutum in Nicæna 1. Synodo capite 6. affirmant: vide in vocabulo, Metropolitanus obediat Patriarchæ. Prædicta omnia decreta iterum obſeruari mandat diſtrictè, generale illud & admirabile Concilium LATERANENSE ſub Innocentio 3. capite 6. Et vt hoc valeat efficaciùs adimpleri, ſtatuit, vt duæ honeſtæ perſonæ idoneæ per diœceſes per totum annum mittantur, qui ſolicitè & diligenter inueſtigent, quæ correctione & reformatione digna inuenerint, & referant ad Metropolitanum & ſuffraganeos, & alios in Concilio ſubſequenti, vt ſuper his prouideatur. Quæ autem ſtatuerunt in ſynodo, publicentur & diligenter obſeruentur. *Quiſquis autem* (infert) *hoc ſalutare ſtatutum neglexerit adimplere, à ſuis beneficiis & executione officij ſuſpendatur, donec per ſuperioris arbitrium eius ſuſpenſio relaxetur.* Porrò de Conciliis generalibus etiam ſic ſtatuit Concilium CONSTANTIENSE ſeſſione 39. *Frequens* (ait) *generalium conciliorum celebratio; agri Dominici cultura eſt præcipua, quæ vepres, ſpinas & tribulos hæreſum, & errorum & ſchiſmatum extirpat, exceſſus corrigit, deformata reformat, & vineam Domini ad frugem uberrimæ fertilitatis adducit: illorum verò neglectus, præmiſſa diſſeminat atque ſinuet. Hæc præteritorum temporum recordatio, & præſentium conſideratio antè oculos noſtros ponunt. Eapropter hoc edicto perpetuò ſancimus, decernimus, & ordinamus, vt à modo concilia generalia celebrentur, ita quòd primum à fine huius concilij in quinquennium immediatè ſequens, ſecundum verò à fine illius immediatè ſequentis concilij, in ſeptennium, & deinceps, de decennio in decennium, perpetuò celebrentur, in locis quæ ſummus Pontifex per menſem ante finem cuiuſlibet concilij approbante & conſentiente concilio, vel in eius defectum ipſum concilium deputare & aſſignare teneatur, ad quod omnes teneantur conuenire, &c. Eos autem qui ad illud accedentes, vel ab eo recedentes infeſtare, aut moleſtare præſumpſerint anathemate feriantur.* Hoc decretum repetit Concilium BASILEENSE generale ſeſſione 1. vbi Martinus 5. præcedens decretum irrefragabiliter præcipit obſeruari: quod & concilium approbauit, hinc ſeptiennio poſt Cõſtantienſe concilium, Baſileenſem ſynodum congregari, cui non præſedit ſed legatus vice eius, cui & plenariam confert poteſtatem ea diſponendi, quæ ad fidem & mores pertinent, atque Martino 5. defuncto Eugenius 4. eidem legato omnia confirmauit. Hinc & patres eiuſdem concilij ſeſſione 3. ſic loquuntur. *Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis in Spiritu ſancto legitimè cõgregata, vniuerſalem Eccleſiã repræſentans, &c. Olim ſacrum Conſtantienſe Concilium, volens futuris Eccleſiæ neceſſitatibus prouidere, matura deliberatione ſtatuit atque decreuit, vt poſt finem ipſius concilij, in quinquennium, Deinde in ſeptennium, & poſtea perpetuò futuris temporibus, de decennio in decennium, generale concilium celebretur, &c.* Porrò ſeſſione octaua prohibent patres, ne durante concilio generali, alud celebretur in aliis partibus, quia vnicum debet eſſe concilium ſicut vnica eſt Eccleſia. Et qui hoc attentauerint, ſententiam excommunicationis incurrant & priuationem omnium beneficiorum & officiorum, & inhabilitationem ad ipſa recuperanda. Tum de Prouincialibus etiam ſynodis ſic ſeſſione 15. ſu-

Nota etiam de Conciliis generalibus.

Concilium Conſtantienſe generale.

Concilia generalia frequentiùs iubentur celebrari: ſed hæc generalia nec particularia celebrantur, vnde tot malis ſuccumbimus, à damnum & inæſtimabile præcipitium.

Concilium Baſileenſe generale Martinus 5.

De Prouincialibus ſynodis iterum.

A perioribus decretis annuentes, ſanxerunt: *Pridem hac ſancta ſynodus, quoddam ſalubrimum promulgauit decretum pro ſtabilitate & robore generalium conciliorum, quorum frequens celebratio præcipua eſt, agri Dominici cultura. Verùm cùm ad eandem culturam, non dubium ſit pertinere Epiſcopales Synodos, & concilia Prouincialia, prout veteres canones decreuerunt frequentari: Ideò eadem ſancta ſynodus, antiquos & laudabiles mores noſtris cupiens temporibus obſeruari, ſtatuit atque præcipit, ſynodum Epiſcopalem in qualibet diœceſi per octauas Dominicæ reſurrectionis, vel alia die ſecundum conſuetudinem diœceſium ad minus ſemel in anno, vbi non eſt conſuetudo, bis annatim celebrari per diœceſanum propria in perſona, niſi canonico impedimento fuerit præpeditus: & tunc per vicarium, ad hæc idoneum. Quæ ſynodus ſaltem biduo, vel triduo duret, vel prout neceſſarium Epiſcopis viſum fuerit. Prima quidem die ſacrificio miſſæ celebrato, ſtatuta ſynodalia legantur, & inter alia aliquis compendioſus tractatus, docens quomodo ſacramenta miniſtrari debeant, & alia vtilia, pro inſtructione ſacerdotum. Deinde inquiratur de moribus ſubditorum, amputetur Simonia, proſtigetur vſura, ambitio, fornicatio, & alia quæuis crimina, & exceſſus debita coerceantur, correctione. Alienationes rerum Eccleſiaſticarum, à iure prohibitæ renocentur. Diminuti officium in priſtinam integritatem reformetur. Inquiratur de reformatione religioſorum, & extirpatione hæreſum, & cætera, quæ iam ſuis locis prohibita eſſe patrum regulis conſtat. Tum de luſtrandis per certos miniſtros diœceſibus, & exceſſibus referendis ad ſynodum diſponant.* Vt ex concilio Lateranenſi ſuperiùs probatũ eſt. Subiungũt immediatè. *Celebretur quoque in ſingulis Prouinciis, ſaltem infra biennium à fine concilij generalis, & deinde ad minus ſemel de triennio in triennium Prouinciale concilium, in loco tuto, in quo tam Archiepiſcopus quàm ſuffraganei omnes, & alij qui in huiuſmodi conciliis intereſſe tenentur, debitè vocati intereſſint.* Vt mox dicetur. Hæc omnia confirmat LEO X. ſeſſione 10. Concilij LATERANENSIS ſub ipſo celebrati. *Deſiderantes* (ait) *canones obſeruari prædictos, omnibus Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, diſtrictè iniungimus, vt de officio eis commiſſo dignam Deo poſſint reddere rationem canones, concilia, & ſynodos huiuſmodi fieri mandantes, quocunque priuilegio non obſtante, inuiolabiliter obſeruent. Præterquam quoad cõcilium Prouinciale, quod de cætero ſingulis trienniis fieri mandamus. Adilláque etiam exemptos accedere debere decernimus, priuilegio ac conſuetudine quacunque contraria non obſtantibus.* Hoc renouat Concilium RATISPONENSE cap. 26. Verumtamen priſcam renouat formam capite vltimo 35. vt ſingulis annis ſynodus diœceſana celebretur à ſingulis Epiſcopis. Hinc quoque renouat ſimile decretum Concilium SENONENSE ſtatim initio. *Quoniam generalia concilia* (ait) *non facile poſſint nec ſolent adiuuari, quibus ſuboleſcentes errorum fibræ, animadverſionis tempeſtiua ſarculo præcidantur, proinde admodum à ſanctis patribus inſtitutum eſt, vt Metropolitani Prouincialia ſubinde concilia conuocarent, quibus vnà cum ſuis ſuffraganeis irrepentibus animorum morbis, & commiſſa ſibi plebis contagioni digna cautione mederentur.* Idem refricat etiam Concilium COLONIENSE III. capite 17. Partis 14. *Saluberrimè* (ait) *ſancitum eſt in antiquiſſimis canonibus, bis per ſingulos annos in ſingulis prouinciis concilium fieri, vt primum antè dies Quadrageſimæ habeatur. Secundum antè tempus Autumni, in quo ſi communi omnium conſenſu rationabiliter comprobate,*

B

C

D

E

Qua fronte hæc neglecta iacent?

Diſciplina & obſeruatio Cõciliorum particularium.

Leo X. Concilium Lateranẽſe ſub eodem.

Concilia Prouincialia certis de cauſis trãſmutata ſit, de Triennio in Triennium.

Concilium Ratiſponenſe ſub Laurentio Campegio card.

Concilium Senonenſe ſub Anthonio à Prato, Cardinali & legato.

Concilium Coloniẽſe III.

ſecundum

ſecundum Eccleſiaſticam regulam duo vel tres animoſitate ducti, per contentionem contradicant, obtineat plurimorum ſententia ſacerdotum. Idem omnino Concilium AVGVSTENSE, cap.33. Et nouiſſimum Concilium TRIDENTINVM generale ſeſſione 24. quæ fuit 8.ſub Pio IV. cap.1. Decreti reformationis. *Prouincialia* (ait) *Concilia ſicubi emiſſa ſunt, pro moderandis moribus, corrigendis exceſſibus, controuerſiis componendis, aliisq; ex ſacris Canonibus permiſſis renouentur, ſaltē quolibet triennio poſt octauam Paſchæ, à Metropolitano, vel antiquiori Corepiſcopo, ad quem omnes alij conueniant.* Vide quod ſequitur.

Concilium Auguſtenſe.
Concilium Tridentinū generale nouiſſimum.

Concilio omnes teneantur Epiſcopi intereſſe, & ſecum eius decreta perferre.] Hoc copioſè ex ſuperiori annotatione traditum colligitur. Verumtamen quod deeſt, iterum lectori communicandum cenſui. Concilium ROMANVM I. ſub Syluestro Epiſcoporum 75. cui & Conſtantinus Imperator interfuit, cano.3. *Syluester Epiſcopus dixit: Robuſtius duximus conſilium, ſi placet omnis Epiſcopus qui conuenit ad Concilium, fidem ſuam chirographo confirmet, vt deinceps rediens ad parochiam ſuam, compaginem noſtræ ſalutationis plebi ſuæ innoteſcat, vt fide Concilij declarata, intemeratus ordo ſeruetur. Et dixerunt Epiſcopi, placet.* Concilium ARELATENSE II. ſub eodem Syluestro cano.19. & allegatur à Gratiano diſtin.18. cap.Si quis, *Si quis neglexerit adeſſe, aut cœtum fratrum, antequam diſſoluatur Concilium, crediderit deſerendum, alienum ſe à fratrum cōmunione cognoſcat. Nec enim recipi liceat, niſi in ſequenti ſynodo fuerit abſolutus.* Hinc etiam Concilium CARTHAGINENSE III. cano.43 ſtatuit, vt rebelles ſuis expellantur ſedibus Epiſcopi vitioſi, qui Concilio intereſſe refugerint. Et Concilium LAODICENVM cano.40. allegat Gratianus diſtinct.18.cap. Non oportet, *Non oportet vocatos Epiſcopos ad ſynodum, contemnere, ſed abire debere, & aut docere, aut doceri, quæ ſunt ad Eccleſiæ cæterorumq; correctionē. Quòd ſi contempſerit, ſeipſum videbitur accuſaſſe, niſi forte per infirmitatem ire non poſſit.* Hinc eſt quòd THEODOSIVS SENIOR epiſtola ad Patres Epheſi congregatos, vt narrat Nicephorus lib.14. cap.34. *Qui ad Epiſcopalem* (inquit) *ſacrum conuentum vocatus, no alacriter occurrit, non bona is conſcientiæ eſſe apparet.* Et Concilium CARTHAGINENSE IV. can.21. allegat Gratianum diſtin.18. cap.Epiſcopus ad: *Epiſcopus ad ſynodum ire ſine ſatis grani neceſſitate inhibeatur, ſi tamē, vt in ſua perſona legatum mittat, ſuſceptorus ſalua fidei veritate, quidquid Synodus ſtatuerit.* Hinc & Concilium ANTISIODORENSE ſtatuit capite ſeptimo, vt medio Maio debeant preſbyteri venire ad Synodum, & omnes Abbates calendis Nouembris ad Concilium. Præterea ſic ſtatuit Concilium CARTHAGINENSE V. canone 10. allegatur à Gratiano diſtinct.18.capite, Placuit, *Placuit vt quotieſcunque congregandum eſt Concilium, Epiſcopi qui neque ætate, neque agritudine, neque alia grauiori neceſſitate, impediuntur, competenter occurrant, primatibuſque ſuarum, quarumcunque prouinciarum, inuitetur, vt de vniuerſis Epiſcopis vel duæ vel tres fiant turmæ, ac de ſingulis turmis viciſſim quotquot electi fuerint, ad diem Concilij inſtantiſſimè occurrant, excuſationes ſuas in tractatoria ſubſcribant, vel ſi poſt aduentum tractatoria, aliqua neceſſitates repente forſitan ortæ fuerint, niſi rationem impedimenti ſui apud Primatem ſuum reddiderint, ab Eccleſia ſua communione eſſe contemptos.* Gratianus autem ſic legit, *Eccleſiæ ſuæ communione debere eſſe contentos.* Idem Concilium AFRICANVM, cap.43.cap.67. eiuſdem, requiruntur Epiſcopi prouinciæ nouæ Germaniciæ qui non aderant, & tanquam contumaces à cæteris patribus iudicati, & in eos eſſe animaduerſum, niſi Eccleſiaſtica eſſet manſuetudo ſeruanda. Hinc & Concilium AGATHENSE, canone 35. & allegatur à Gratiano diſtinct.18.cap. Si Epiſcopus, *Si Epiſcopus Metropolitanus ad compromunciales Epiſcopos epiſtolas direxerit, in quibus eos ad ordinem ſummi Pontificis, aut ad ſynodum inuitet, poſtpoſitis omnibus (excepta graui infirmitate corporis aut præceptione regia) ad conſtitutum diem adeſſe non differant. Quòd ſi defecerint (ſicut priſca canonum ſanxit authoritas) vſque ad proximam ſynodum charitate fratrum & Eccleſiæ cōmunione priuentur.* Hoc allegat MARTINVS BRACARENSIS Epiſcopus in collectorio ſuo.cap.19. Hinc & in Concilio CARPENTORACTENSI in epiſt. quam Cæſarius, & reliqui Epiſcopi miſerunt ad Agretium Epiſcopum, grauiter idem reprehenditur Agretius, eò quòd ad ſynodum nec per ſe, nec per vicarium perſonam, aduenerit. Quapropter tam ob hoc delictum, quàm ob aliud præſumptæ alicuius ordinationis, eundē & Protadium ſuſpenſione vinciunt, ne vſque emiſſo anno Miſſas facere præſumat. *Quia æquum eſt* (aiunt) *vt quod apud Antiſtites Deo medio ſtatuitur, inuiolabiliter Deo propitio conſeruetur. Quæ enim obſeruationis reuerentia à poſteris exhibebitur, ſi ab his primùm lex, à quibus conſtituta eſt, violatur?* Vide & ſuprà ex Conciliis, Chalcedonenſi & Aurelianenſi eadem decreta. Portrò ſic adhuc prædictum Concilium CHALCEDONENSE IV. generale profert actione 1. Vbi duæ ſunt epiſtolæ, quarū prior eſt VALENTINIANI & MARTIANI IMPERATORVM, ad omnes Epiſcop. Poſterior eſt THEODOSII IVNIORIS & VALENTINIANI prædicti, ad Dioſcorum Alexandrinum Epiſcopum. Vbi ſic legitur: *Si quis tam charam ſynodum prætermiſerit, & non omni virtute ſecundū prædictum tempus ad præfinitum locum peruenerit, nullam excuſationem, neque apud Deum, neque apud noſtram inueniet pietatem. Sacerdotalem enim conuentum non, niſi quis mala propria conſcientia ſanctatus, euitat.* Idem omnino ſtatuit præfatum Concilium, canone 19. vt loco præfixo allegauimus. Hinc Concilium TARRACONENSE I. cap.6. allegatur à Gratiano diſtinct.18.cap. Si quis, *Si quis Epiſcoporum commonitus à Metropolitano, ad ſynodum nulla graui intercedente neceſſitate corporali venire contempſerit, ſicut ſtatuta Patrum ſanxerunt, vſque ad futurum Concilium cunctorum Epiſcoporum charitatis communione priuetur.* Idem præcipit & canone 13. vt Epiſcopi aliquos de clericis ſecum adducant. Item Concilium EPAVNENSE ſub Sigiſmundo Rege & Gelaſio I. cano.1. *Immutabili conſtitutione decretum eſt, vt cum Metropolitanus fratres & comprouinciales ſuos, ad Concilium, aut ad ordinationem cuiuſcunque conſacerdotis crediderit euocandos, niſi cauſa euidentis tadij exiterit, nullus excuſet.* Idem poſteà ſtatuit Concilium AVRELIAN. II. cano.1. & AVRELIANENSE III. vbi cenſura plectuntur, & Metropolitanus & Epiſcopi, qui adeſſe diſtulerint, vt ſuprà allegatum eſt. Hinc Concilium GENERALE V. quod Conſtantinopolitanum II. dicitur ſub Iuſtiniano Imperatore, collatione 2. recenſet quod quidam euocati ad Concilium fuere per legatos num.4. Epiſcopi, qui cum nullam legitimam excuſationem dediſſent,

Concilium Romanum I. ſub Syluestro, & Conſtantino Magno.
Concilium Arelatenſe II. ſub Syluestro anno 326.
Concilium Carthaginenſe III.
Concilium Laodicenū ſub Damaſo.
Theodoſius Magnus.
Concilium Carthaginenſe IV. cui interfuit Auguſtinus.
Concilium Antiſiodorēſe I.
Concilium Carthaginenſe V. 75. patrum ſub Anaſtaſio.
Concilium Africanum ſub Bonifacio I.
Concilium Agathenſe ſub Cœleſtino I.
Martinus Bracarenſis Epiſcopus.
Concilium Carpentoractenſe ſub Leone I.
Aduerte cenſuram in Epiſcopos abſentes, & retine ſententiam.
Concilium Chalcedonenſe generale 4. Valentinus Imperat. Martianus Imperat. Theodoſius Iunior Imper.
Concilium Tarraconenſe I. ſub Felice III.
Concilium Epaunenſe cui S. Claudius interfuit.
Concilium Aurelianenſe II. Concilium Aurelianenſe III. Concilium Conſtantinopolitanum II. dictum 5. generale.

Concilium Turonenſe II

ſent nec voluiſſent adeſſe, à Patribus notati ſunt. Similiter ſub pœna excommunicationis Concilium TVRONENSE II. cap.1. Præcipit omnibus Epiſcopis, ſemel in anno ſaltem, ſynodo à Metropolitano indictæ adeſſe, legitimo ceſſante impedimento. *Ipſo enim* (ait) *ſua diuiſione præparat inſtrumenta, quicunque ſuis fratribus in membris Eccleſiæ non concordat.* Idem omnino ſtatuit Concilium AVRELIANENSE I. cap.1⁸. & TOLETANVM II. cap.15. Hinc Concilium MELDENSE ſub Carolo Iuniore, canone 33. *Si quis Epiſcopus ad Synodum vocatus, quacunque occaſione venire diſtulerit, niſi euidens impoſſibilitas prepedierit, ſalua cenſura ex hoc Patrum authoritate decreta ceſſet ab officio, donec ſatisfaciat fratribus.* Et Concilium VORMATIENSE, cano.16. *Si quis Epiſcoporum ſynodo neglexerit adeſſe, aut cœtum fratrum, antequam Concilium diſſoluatur, credideri deſerendum, alienatum ſe à fratrum communione cognoſcat. Nec cum recipi liceat, niſi in ſequenti ſynodo fuerit abſolutus.* Hinc Concilium GENERALE VIII. quod Conſtãtinopolitanum 4. dicitur ſub Adriano 1. & Baſilio Imperat. cano.17. ex cano.6. Nicæni I. Concilij, iniungit omnibus Metropolitanis, vt ad Concilia Patriarcharum, cùm fuerint euocati, ſe conferant, & aliter facientes cenſura plectendos decernunt. Hoc etiam expreſsè mandat Concilium CONSTANTIENSE, & BASILEENSE ſeſſione 1. vt ſuperiùs allegauimus præcedenti annotatione, vbi & omnes, qui euntes in via moleſtiis afficere tentauerit, aut eis inſidiari præſumpſerint, excommunicant, & ſubſequenter decernũt, vt ſinguli qui ad Concilia conueniunt, ab eo die quo iter arripuerint ad concilium veniendi, & quandiu permãſerint in eodem, & etiam recedentes per tantum tempus quo ad ſuum poſſint domicilium reuerti, fructus omniũ beneficiorum ſuorum cum ea integritate percipiant, cum qua eos perciperent, ſi in ipſis beneficiis reſiderent, non obſtantibus in contrarium quibúſque. Quapropter & ſeſſio.4. Præfati Baſileenſes patres Bohemis ad conciliũ veniendi hoc priuilegio munitis imponũt neceſſitatem, & quicunque ad hoc venire diſtulerint ab officiis ſuſpendi iubentur. Et eadem ſeſſione, Cardinalibus ad concilium venire nolentibus, vocem adimunt in electione ſummi Pontificis, & eorum irritant electionem ſi fecerint. Denique omnibus Cardinalibus, Patriarchis, Epiſcopis, Abbatibus, Prælatis, Regibus, Principibus, Ducibus, Marchionib⁹, Comitibus, Baronibus, qui concilio adeſſe debẽt, mandant, ne vi iuramenti aut promiſſionis alicui factæ aſtrictos ſe putent, vt ad concilium venire non poſſint, nec ſub quacunque verborum forma præſtita ſeu præſtanda, nullatenus obligari & aſtringi ſe autument, quò minùs abſque periurij ſeu infamiæ nota, ad ſanctam ſynodum teneantur accedere, qui de iure aut conſuetudine ſunt aſtricti. Cæteri verò qui requiſiti fuerint, & omnium prædictorum procuratores, obedire & adhærere ipſi concilio, & liberè accedere poſſint, & teneantur & eidem licitè intereſſe. Procellus verò quoſcunque ſuſpenſionis, & excommunicationis interdicti, nec non priuationis dignitatum, beneficiorum ſeu officiorum quorumcunque, & commendarum reuocationes ac inhabilitationis ſententias, ſeu periurij alíáſve pœnas, inuectiuas & cenſuras in ſe continentes, in ipſos occaſione præmiſſorum, per quamcunque quamuis [illegible] Romanum Pontificis authoritate fulminat[illegible]

Concilium Aurelianenſe V.

Concilium Toletanum II.

Concilium Meldenſe I.

Concilium Vormatienſe.

Concilij Generale quod eſt Conſtantinopolitanũ IV.

Concilium Conſtantienſe generale.

Concilium Baſileenſe generale.

Immunitas & Priuilegia profectitium ad Concilia.

A

minandos cum omnibus inde ſecutis aut ſecuturis, eadem ſacra Synodus, nullos caſſos & irritos ac nullius roboris ſeu momenti exiſtere pronunciat, declarat & definit & quatenus de facto proceſſerunt, ſeu proceſſerint reuocat, caſſat, irritat & annullat, & pro caſſis, irritis & nullis habendos ſtatuit & decernit. Porrò ſeſſio.15. iterum mandatur omnibus Epiſcopis, vt ceſſante legitimo impedimento prouincialibus ſynodis debeant intereſſe, per ſe vel per procuratorem, ſi canonico fuerint impedimento detenti, alioquin concilij arbitrio puniantur, aliis iuris pœnis in ſuo robore duraturis. Idem omnino præcipit IVLIVS II. ſeſſio.1. Concilij Lateranenſis ſub eodem celebrati. Vbi cunctis indicit tam Imperatori, quam Regibus, ac Patriarchis, vt concilio prædicto ceſſante legitimo impedimento, teneantur adeſſe. Vide Princeps, & Laicus, & ſequentia.

B

Iulius II.

Concilio ſi laici debeant intereſſe.] Superiùs determinatũ eſt, quòd per ſe, vel per alios Reges & Principes tenentur adeſſe. De laicis autem doctis, vel indoctis, dicemus in vocabulo, Laicus.

Conciliorum diſciplina & forma iniendi, &c.] Iam aliqua ſuperiùs recitata ſunt, quæ conciliorum concernerent diſciplinam, vt ſcilicet ab oratione & ieiunio inciperentur, & proſequerentur, in omni timore Domini. Verùm adhuc quod reſtat communicamus lectori beneuolo. Itaque Concilium TOLETANVM II. canone prima, allegatur à Gratiano, cauſa 1. quæſt. 4. capite. In loco, *In loco benedictionis confidentes Domini ſacerdotes, nullis debent aut indiſcretis vocibus perſtrepere, aut quibuſlibet tumultibus perturbari, nullis etiam vanis fabulis, vel riſibus agi, & (quod deterius eſt) obſtinatis diſceptationibus tumultuoſas voces effundere. Si quis enim, vt Apoſtolus ait, putat ſe religioſum eſſe non refrenans linguam ſuam, huius vana eſt religio. Cultum enim ſuum iuſtitia perdit, quando ſilentia iudicij obſtrepentium turba confundit, dicente Propheta: Erit cultus iuſtitiæ ſilentium. Debet ergo quidquid aut * conſultationibus confidentium agitur, aut à cauſantium parte proponitur, ſic mitiſſima verborum relatione proferri, vt nec contentioſis vocibus audientiam turbent, nec iudicum vigorem de tumultu eneruent. Quicunque ergo in conuentu Concilij, hæc quæ præmiſſa ſunt, violauerit, & contra hæc interdicta, aut tumultu, aut contumelijs, vel riſibus, concilium conturbauerit, iuxta diuinæ legis edictum, quo præcipitur: eijce deriſorem, & exibit cum eo iurgium, cum omni dedecore & confuſione abſtractus a communi cœtu ſecedat, & trium dierum excommunicationis ſententiam perferat.* Porrò hoc Toletanum decretum in 4. Conciliis generalibus confirmatur, & allegatur ſcilicet à Concilio CONSTANTIENSI ad calcem ſeſſion.1. BASILEENSI ſeſſio.1. LATERANENSI ſub Iulio II. ſeſſio.1. & TRIDENTINO ſeſſio.2. hæc quatuor Concilia de verbo ad verbum præcedens decretum allegant & confirmant. Sed & in Concilio TOLETANO XII. ſub Leone II. in præfatione ERINGIVS REX deuotiſſimus ſic Patres alloquitur, *Non dubium eſt, quòd optima Conciliorum adiutoria ruenti mundo ſubueniant, ſi officioſis, quæ corrigenda ſunt, ſtudijs peragantur.* Tum eos adiurat Patres, per diuini nominis atteſtationem & terribilem cunctis futuri iudicij diem vt ſine perſonarũ acceptione aliqua, vel fauore, ſine aliqua quoque aut malignæ contentionis ſcrupulo aut ſubuertendæ veritatis ſtudio, *quæ veſtris* (ait) *ſenſibus audienda ſe*

C

Concilium Toletanum I. ſub Vitaliano I.

Iaco. I.

D

Eſaie 10.

* Collationibus.

Prouerb. 22.

E

Concilium Conſtantienſe.
Concilium Baſileenſe.
Concilium Lateranẽſe ſub Iulio XII.
Concilium Tridentinum generale
Concilium Toletanũ XII. ſub Eringio rege.

ingeſſe

ingesserint, sana verborum examinatione discutitur, sanioriq; iudicio comprobatur, vt collatarum prius habita ratione causarum discreta vestri ordinis condatur probitas titulorum, qualiter cùm nos amor æquitatis in negotiorum acceleratione reddiderit feruidos, efficientia quoque iustorum, connectat Deo peremniter sciandos, &c. Idem omnino in præambulo suo egit rex. Concilij TOLETANI XIII. initio. Idem & in initio Concilij MOGVNTINENSIS I. sub Carolo Magno patres proponunt, inuocato sancto Spiritu, per triduum ieiunantes, & celebrantes Litanias, disposito ordine Concilium celebrantes, ita vt Episcopi primò, & posteà Abbates, ac demum iudices seculares in commune negotia proposuerint: & omnibus satisfactum est. Sic & patres Concilij RHEMENSIS sub eodem Principe ante omnia Triduanum ieiunium, & Litanias celebrarunt, quatenus Deo miserante ad correctionem totius Christianitatis Imperij (sic enim loquuntur) ea statuantur, & ordinari mereantur, quæ conuenerant illuc ordinaturi. Idé factum est in Concilio AQVISGRANENSI I. sub Ludouico Imperatore I. & in Concilio MOGVNTINO II. Præside Rabano. Mentio enim fit ibi, quòd triduano ieiunio cum Litaniis celebrato conuentum & synodú constituerint Christiano populo profuturam. Et in Concilio TRIBVRIENSI sub Arnulpho Imperatore, statim in initio, & in CONSTANTIENSI generali statim initio, præmittitur celebratio Missæ per summum Pontificem, sermo ad populú per Cardinalem, & processio, quæ omnia de cætero mandantur in reliquis Conciliis obseruari. Vt autem cunctis forma, quam præscribunt, innotescat, optimum duximus hîc inserere, licet antea quidem, initiandorum Conciliorum diuersas formas nouerimus. Nam vnam ISIDORVS describit quæ suo tempore obseruabatur, aliam Concilium SALEGVSTADIENSE, depingit, quæ etiam hoc tempore in vsu erat, & in his formis semper specialiter diuini numinis imploratio præmittitur, variis precibus, & suffragiis, atque ieiuniis, vt non sit dubium, quin illic Spiritus sanctus habitet, vbi tot sanctis Patribus pro sancta & legitima causa congregatis eius gratia imploratur. In his formis primò fit generalis pro pace & tranquillitate Ecclesiæ deprecatio, tum Deum pro Papa & vniuersis ordinibus Ecclesiæ, pro Imperatore, Regibus, Principibus, pro infirmis, pro defunctis, pro infidelibus, hæreticis & paganis. Verùm, quia has formas initiandorum Conciliorum longum esset inserere, recentiorem tantùm apponemus, quam, vt credimus, adhuc obseruant, qui sacra Concilia celebrant vtpote à generali Concilio præfixá. Præscribitur itaque in prædicto Constantiensi Concilio sessio. 1. conciliorum initiandorum forma, vbi Missæ sacrificium (vt diximus) sermo ad populum, processio fieri, mandatur, assistentia omnium Prælatorum, quæ speciali decreto sic censentur: *Primo in loco* (ait) *vbi tenetur sessio, celebrabitur Missa solennis de Spiritu sancto, quocunque tempore per Cardinales, vel alium Prælatum ad hoc deputatum. Qua Missa durante omnes Prælati, suis habitibus consuetis sunt induti, & sedent in loco dicta sessionis secundum suas dignitates & prærogatiuas. Prædicta autem Missa finita, omnes Prælati in eadem sessione existentes, induunt se plunialibus, & habent mitras abbas, solo præsidente vel celebrante in Concilio, excepto qui habet mitram aut * phrygiatam & gemmatam, ac notabiliter ornatam. Qui quidem præsidens*

A *vel celebrans, associatis, diacono & subdiacono, ac aliis multis, in habitibus Ecclesiasticis, sedet in cathedra in medio chori, habens dorsum ad altare, & vultum ad alios prælatos. Prælatis igitur sic indutis & ornatis, cantores cantant antiphonam: Exaudi nos Domine, quoniam benigna est misericordia tua: secundum multitudinem miserationum tuarum, respice nos Domine. Uersus. Saluum me fac Domine, quoniam intrauerunt aquæ vsque ad animam meam. Gloria Patri & Filio & Spiritui sancto. Qua antiphona cantata, Diaconus clamat alta voce, Orate? Quo dicto: omnes Prælati flectunt genua, & per aliquod interuallū orant sub silentio secundum deuotiones suas, & postquam in illa oratione per aliquod competens interuallum steterūt. Idem*

B *Diaconus iterum clamat alta voce. Erigite vos: Et tunc omnibus Prælatis surgentibus & stantibus, ipse præsidens vel celebrans etiam erectus, hanc dicit orationem alta voce. Adsumus Domine sancte Spiritus, peccati quidem immensitate detenti, sed in nomine tuo specialiter congregati: veni ad nos & esto nobiscum, & dignare illabi cordibus nostris, & doce nos quid agamus, quò gradiamur, & ostēde quid efficere debeamus, vt te auxiliante, tibi in omnibus complacere valeamus. Esto, salus, suggestor, & effector iudiciorum nostrorum, qui solus cum Deo Patre & eius Filio nomen possides glorioſum. Non nos patiaris perturbatores esse iustitiæ, qui summam diligis æquitatem, non in sinistram nos ignorantia trahat, non fauor inflectat, non acceptio mune-*

C *neris vel personæ corrumpat: sed iunge nos efficaciter solius tuæ gratiæ dono, vt simus in te vnum, & in nullo deuiemus à vero, quatenus in nomine tuo collecti, sic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis institiam, vt hîc à te non dissentiat sententia nostra, & in futuro pro bene gestis consequamur præmia sempiterna, Amen. Prædicta verò oratione finita, cantores Concily, incipiunt antiphonam, Exaudi nos Domine, vt suprà. Qua antiphona cantata, omnes, vt præmissum est, flexis genibus orant, & facto paruo interuallo, Diaconus iterum dicit alta voce, Erigite vos. Tunc omnibus erectis, præsidens vel celebrans, dicit iterum hanc orationem: Oremus, Mentibus nostris quæsumus Domine Spiritum sanctum benignus infunde, quatenus in*

D *nomine tuo collecti, sic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis institiam: vt hîc à te in nullo dissentiat voluntas nostra, sed semper rationabilia meditantes, quæ tibi sunt placita exequamur in sanctis per Dominum nostrum, &c. Quibus sic peractis omnes flectunt genua, & diaconus & subdiaconus, vel alij duo ad hoc deputati, ante altare stantes, incipiunt Litaniam, cantoribus & aliis respondentibus, & quando venitur ad illum locum: vt donum Apostolicum, &c. Præsidens vel celebrans qui cum aliis stabat, flexis genibus, surgit, & vertens se ad congregationem, & dando benedictionem, cantando ter dicit, vt hanc sanctam Synodum, & omnes gradus Ecclesiasticos, benedicere, regere, & conseruare digneris: cantoribus respondentibus*

E *qualibet vice, Te rogamus audi nos. Complet verò Litania, præsidens vel celebrans dicit, Oremus. Quo dicto Diaconus dicit flectamus genua, & Subdiaconus dicit, Leuate, deinde celebrans dicit hanc orationem... Da quæsumus Ecclesiæ tuæ misericors Deus vt Spiritus sancto congregata, hostili nullatenus incursione turbetur. Per Dominum nostrum, &c. His verò completis Diaconus habens librum, suprà pulpitum inter altare & celebrantem dispositum accensis duobus cereis, circa ipsum pulpitum, incipit Euangelium: Vos estis sal terræ: vel quod ad legendum sibi est ordinatum. Quo Euangelio perfecto, celebrans primo facit collationem, exhortando omnes & singulos ad solicitam meditationem & curam Dei, & super omnibus causis propter*

quas

Concilium Toletanum 13. sub eodē Principe.
Concilium Moguntinū 1. sub Carolo Magno.
Concilium Rhemense sub eodem.
Concilium Aquisgranense 1.
Concilium Moguntinū 2. sub Rabano.
Concilium Triburiense.
Concilium Constantiense generale.
Isidorus Hispalensis.
Concilium Salegustadiense.
Forma initiandorum Conciliorum recentior, quæ edita est in Concilio Constantiensi, quam & hodie adhuc obseruari aiunt.
Obsecro, lector, esto hic intentus, quia deuota sunt & sancta.
* auriferam

Quis dubitet in tam sanctificato cœtu diuinum munus adesse?
Inuocatio Sanctorum.
Quid obgānis Caluinista, qui sanctis synodis detrahendis, cum tot sint votis & sanctificationib initiata?
Matthæi 5.

Digitized by Google

quæ ſacroſancta Synodus eſt congregata. Deinde flexis genibus, incipit alta voce hymnum: Veni creator Spiritus: quem hymnum cantant alternatim exiſtentes in ſeſſione cum cantoribus. Quo hymno ſolenniter & deuotè decantato, duo clerici indati ſuperpelliciis, & aſſantes præſidenti, dicũt verſiculum: Emitte Spiritum tuum, & creabuntur, & cantores reſpondent, & renouabis faciem terræ. Poſtea celebrans dicit hanc orationem: Deus qui corda fidelium, &c. Poſtmodum duo prædicti clerici, vel Diaconus, vel Subdiaconus, dicunt: Benedicamus Domino & aſſantes præſidenti, dicunt verſiculum: Emitte Spiritum tuum, & creabuntur, & cantores reſpondent, & renouabis faciem terræ. Poſtea celebrans dicit hanc orationem: Deus qui corda fidelium, &c. Poſtmodum duo prædicti clerici, vel Diaconus, vel Subdiaconus, dicunt: Benedicamus Domino & aſſantes reſpondent. Deo gratias. His autem omnibus completis, idem præſidens, vel celebrans, & omnes alij Prælati ſedent, & ponunt mitras in capitibus ſuis, & vnus Prælatorum ad hoc deputatus, legit decreta in illa ſeſſione expedienda, & in eodem ambone cum dicto Prælato legente ipſa decreta, erant præſidentes nationũ, tempore Concilij Conſtantienſis, & reſpondebat quilibet præſidens. Placet, pro natione ſua. Præſidens verò generalis in dicta ſeſſione reſpondebat etiam, Placet, etiam pro ſacro Concilio & collegio generali. Decretis verò perlectis, & reſponſo, Placet, & dicto, Te Deum laudamus, cum oratione de Spiritu ſancto, omnes depoſitis plumalibus & mitris, reſumũt habitus ſuos conſuetos, & recedunt. Aduerte ergo quòd hic modus in omnibus ſequentibus Conciliis obſeruatur, ne diutiùs immoremur in his proferendis, & in omnibus ſeſſionibus vt liquet ex illis quæ inſeruntur ordine in Concilio generali Conſtantienſi prædicto. Quamuis & aliæ quidem orationes ad placitum addantur, tamen forma & proceſſus integra ſolennitate permanet. Præterea de diſciplina, moribus, & officio Patrum in Concilio aſſiſtentium, quædam documenta ad calcem Concilij BASILEENSIS produntur, vt ſcilicet diebus & tempore Concilij ſæpius celebrent, ieiunent, miſericordiæ operibus inuigilent, ac cæteris operibus bonis inſiſtant, veſtibus vtantur ſimplicibus, non ſchiſmatibus inuigilent, ſed ſtudeant pacem & vnitatem ſeruare, caueant contentiones, æmulationes, & omnia illicita, &c. quæ iam ſuperiùs commemorauimus. Eadem omnino diſciplina & forma obſeruari iubetur in Concilio LATERANENSI ſub Iulio II. ſeſſio. 1. atque hæc obſeruantibus ibidem magnæ indulgentiæ largiuntur. Porrò in Concilio TRIDENTINO initio ſeſſionis 2. omnibus qui ſacro generali adſunt Concilio iniungitur, aſſiduè Dei laudibus incumbere, hoſtias, laudes, & preces offerre, ſacrificium Miſſæ quolibet ſaltem die Dominico peragere, ſingulis ſextis feriis ieiunare in memoriam paſſionis Domini, & eleemoſynas dare, in Eccleſia verò cathedrali Litaniæ celebrentur, & 5. feria Miſſa de Spiritu ſancto, cum orationibus decantetur, & omnes crimina plangant, &c. quæ pro proſpero ſucceſſu Concilij præmittuntur. Tum omnino Patres præfati Concilij Tridentini ſeſſione tertia, eandem omnino obſeruant formam, quã ſuperiùs præfiximus. Vide ſi vacat.

Gratiarum actiones, pro cõcilij Feliciter terminatione & exitu atque ſucceſſu.

Cõcilium Baſileenſe generale.

Concilium Lateranenſe ſub Iulio 2.

Concilium nouiſſimũ Tridentinum generale.

Concilium vt ſoluendum.] Superiùs dum dicebamus omnes Epiſcopos obligari ad Synodum, etiam ibi dictum eſt, quòd non poſſent redire antequam fuiſſet completum. Verùm etiam quod reſtat videamus Concilium ARAVSICANVM I. ſub Leone I. canone 29. *Si pro ſalubritate*

Concilium Araſicanum ſub Leone 1.

A *Eccleſiaſtica ac remediis congregare conuentus voluerimus, placet conſtituamus, vt nullus conuentus, ſine alterius conuentus denunciatione ſoluatur.* Qui ideò tanto prius ante denunciatur, vt iam excuſationis libertas, quam inuitationis neceſſitas non ſit. *Si poſt omnia occurrerit imbecillitas fragilitatis humanæ, vt ſi quis Epiſcopus per infirmitatem, debilitatemve aliquã aut hebetudinem ſenſus inciderit, aut officiũ oris amiſerit, ea quæ non niſi per Epiſcopos geruntur, non ſub præſentia ſua preſbyteros agere permittat, ſed euocet Epiſcopum, cui hoc quod agendum in Eccleſia fuerit, imponat.* Hinc & Concil. TOLETANVM IV. cano. 3. *Nullus Epiſcoporum à cœtu communi ſecedat, antequam hora generalis ſeceſſionis aduenerit.*

Concilium Toletanum 4. Patrum 67. ſub Honorio 1.

B *Concilium quoque nullus ſoluere audeat, niſi fuerint cũcta determinata, ita vt quæcunque communi deliberatione finiuntur, Epiſcoporum ſingulorum manibus ſubſcribantur. Tunc enim Deus ſuorum ſacerdotum Concilio intereſſe credendus eſt, ſi tumultu omni abiecto, ſolicitè atque tranquillè Eccleſiaſtica negotia terminentur.* Hoc iterum confirmat Concilium CONSTANTIENSE ſeſſio. 3 definiens, quòd ſi fortè quis diſcedere iuſta cauſa diſpoſuerit, dimittat poteſtatem ſuam aliis remanentibus, ſub pœnis iuris indicendis, in contrarium facientes. Idem quoque Concilium BASILEENSE ſeſſio. 2. & 3. decreuit, vt omnes Epiſcopi, antequam eſſet finitum Concilium nullatenus præſumerent recedere, etiã ſolicitari à ſummo Pontifice, vt ad aliud transferantur oppidum Etiam ibidem decernitur diſſolutionem concilij nullatenus fieri poſſe, cùm ſit ſuprà Papam (vt ſuperiùs diximus) niſi hoc Patribus vniuerſis viſum fuerit, vel neceſſitas hoc exigat. Hinc meditantem diſſolutionem Concilij Baſileenſis ſummum Pontificem, Patres Oratoribus & Legatis præueniunt, ne tantum malum in periculum euerſionis fidei cogitaret, ne Eccleſiæ ſcandalum oriretur, vt in actis prædictarum ſeſſionum liquidiùs conſtat. Quod renouat Concilium LATERANENSE ſub Iulio II. ſeſſio. 2.

Concilium Conſtantienſe generale.

Concilium Baſileenſe generale.

C Cõcilij decretis pauciores pluribus ſubſcribere teneantur.] Hoc eſt, ſi in publicandis Concilij decretis maior Epiſcoporum numerus conſenſerit, non debet reliqua pars minor contraire, quod ſic Concil. TOLETANVM VIII. iubet cano. 11. *Cum quælibet ſanctæ Synodus* (ait) *agitur, aut pacifice inter Pontifices quippiam definitur, ſi pauciores per neſcientiam vel contentionem forte diſſentiant, aut commonitis plurimorum ſententia cedant, aut ab eorum cœtu cum dedecore confuſionis abſcedãt, aut excommunicationis animæ ſententiam luant.* Hoc confirmat & approbat Concilium COLONIENSE III. cap. 17. par. 14. *In Concilio, ſi communi omnium conſenſu rationabiliter comprobato, ſecundum Eccleſiaſticam regulam, duo vel tres animoſitate ducti per contentionem contradicant, obtineat plurimorum ſententia ſacerdotum, &c.* Vide & ſequentia.

Concilium Toletanum 8.

Concilium Coloniẽſe III.

D

E Concilij decretum hoc dici, quod ſæpe ab vno ſancitur.] Hoc colligitur ex actibus generalis & vniuerſalis ſub Martiano Imperatore congregati Concilij CHALCEDONENSIS actio. 1. vbi recitatur, quòd Aëtius Diaconus in Concilio Conſtantinopoli, ſub Flauiano, congregato actio. 7. pronunciauit ita: *In ſanctiſſimis Conciliis contingit frequenter, vnum ex præſentibus Epiſcopis aliquid dicere, & quod ab vno dictum eſt tanquam ab omnibus dicatur ſimul & ſcribitur & intelligatur. Hoc ab exordio ſubſecutum eſt, in tantum vt vno dicente, ſcribamus ſancta Synodus dixit: quoniam videntur omnes ſancti Epiſcopi ſubſcripſiſſe, cùm vox*

Concilium Chalcedonenſe 4 generale.

Concilium Conſtantinopolitanum ſub Flauiano Epiſcopo.

Concilium 5 generale quod dicitur Conſtantinopolitanum 5

non excluditur. Et in cauſa Ibæ Edeſſeni Epiſcopi tractata collatione 6. generalis Concilij CONSTANTINOPOLITANI II. quod generale 5. dicitur ſub Iuſtiniano Principe, dicitur quòd in conciliis non vnius vel duorum interlocutionem attendere oportet, ſed hæc quæ communiter ab omnibus, vel amplioribus definiuntur. Hoc ſæpius in lectione conciliorum obſeruabis, vbi inuenitur oſius dixit, vel Syluester dixit, & ſic de cęteris, quod tamẽ eſt generale Concilij decretum.

Concilia ſemper ſolẽt hæretici auerſari.] Hoc quidem ab initio facillimum eſſet oſtendere, tam ab exordio Nicæni I. contra Arrium, quàm per reliqua quæ antè vel pòſt ſubſecuta ſunt, ſed reſeruamus hoc vocabulo, Hæreticus. Interea hìc volumus, paucis agere, vtentes teſtimoniis Patrũ more noſtro. Igitur EPISCOPI ANTIOCHIÆ, PISIDIÆ, SELEVCIÆ, THEODOSIOPOLIS, &c. epiſtola directa ad Leonem I. Imperatorem, quæ & in ordine plurium ſtat ad calcem Concilij Chalcedonenſis, cauſam reddunt, cur hæretici ſoleant cõcilia reijcere: *Si* (inquiunt) *fidem ſanctæ Chalcedonenſis vniuerſalisq; Concilij Timotheus Ælurus hæreticus negare præſumit, & quicunque nefandorum eius actuum miniſtri ſocijq; reperiuntur, nihil mirum eſt. Nam quia diuina pace monſtrantur extranei, ſine dubio & ab Eccleſiaſticis ſanctionibus ſimul & æquitatis, contra Romanum Imperium contenti ſunt inimici: non eſt mirandum, ſi etiam à ſenſibus propriis exciderunt veſanè blaſphemantes, & anathematizantes ſaluberrima fidei doctores, atque cuſtodes ſanctiſſimos, & Apoſtolicos patres, & Archiepiſcopos, omnesq; ſimul Deo amantiſſimos Epiſcopos, ſequentes ſanctiſſimos Epiſcopos, qui per generationes ſingulas, recta fides lumina fuiſſe noſcuntur. Et Deo amantiſſimos ſenioris & nouæ Romæ Archiepiſcopos, qui his concordes exiſtunt. Denique, vt diximus, ſemper Conciliis hæreticos auerſatos eſſe, manifeſtum Ariani, qui decreta Synodi Nicænæ totis viribus laniarunt: Macedoniani qui 2. generale Conſtantinopolitanum 1. ſuis blaſphemiis conati ſunt extirpare: Neſtoriani, qui generale 3. Epheſinum 1. tentauerunt lacerare: Eutychiani, qui generale 4. Chalcedonenſe 1. niſibus totis, dente vipereo diſcerpebant conuitiis & iniurijs. Sed ſi per ſingula me contulero, nil aliud inueniam, quàm hoſtes fuiſſe ſemper hæreticos, & Conciliis infenſiſſimos.* Hinc eſt quod generali & diffinitiua ſententia EPIPHANIVS TYRIVS Epiſcopus epiſtola directa ad Patres generalis 5. Synodi act. 1. Omnes ſic breui ſermone comprehendit, *Omnes* (ait) *hæreticis dogmatibus contaminati, impiè ſe habent erga ſynodum. Hoc enim inſitum eſt naturaliter hæreticis, vt pugnent contra eos, qui ipſos redarguunt.* Taceo de noſtris Caluiniſtarum miniſtris, qui in deriſum ſacri & œcumenici Concilij Tridentini nouiſſimi, infinitas blaſphemias ediderunt, dum cornutos Patres appellant, &c. Verùm Caluini, Bezæ, & Molini, atque cæterorum eiuſdem farinæ, conatus in ventum diſperguntur, quandoquidem firma ſtat Patrum ſententia: & licet illa rumpantur hæreticis, per totum orbem robur ſuum Concilium obtinebit. Hinc eſt ad iam propoſitam ſententiam, quod ſubdunt & EPISCOPI HELLESPONTICAE prouinciæ, epiſtola ad eundem Leonem Imperatorem, in ordine cæterarum ad calcem Chalcedonenſis Concilij, *Si* (inquiunt) *lucem caci, & veritatem mendaces accuſant, illi quidem propter cæcitatem viſus. Illi verò eò quòd illorum error & malitia pariter arguantur. Nouimus quia omnes hæretici ſanctas Synodos, eorum malas ſe*

Epiſcopi Antiochiæ, Piſidiæ, Seleuciæ, Theodoſiopolis, &c.

Cur, Hæretici concilia reiiciunt.

Sic & Caluinus Auguſtinũ, & reliquos anathematizat, ſi doctrinę Veſanę non conſentiunt.

Hęc diligenter nota.

Epiphanius Tyrius Epiſcopus

Helleſpontica prouinciæ Epiſcopi.

ctas deſtruentes, accuſant. Sic Arriani, & Eunomiani, & Nicæna, & Macedoniani de Conſtantinopolitana fecerunt, &c. Similiter & dicunt EPISCOPI PAPHLAGONIAE regionis, epiſtola ad eundem Principem in ordine aliarum. *Repugnant* (inquiunt) *hæretici, & contumelias inferunt etiam illi magno ſanctoq; Concilio trecentorum decem & octo ſanctorum Patrum.* Nicænum fuit I. Si hinc, certè faciliori negotio, &c. Non enim ſine periculo eſſe putauerunt, ſancti Patres, ſi tacerent hæreticorum incredulitatem, nitentium ſancti huius Concilij iura conuertere, & non aperta ratione ſanctam. Verámque fidem omnibus explanarent. Quapropter oſtenditur quia iſti qui nunc ſancta Concilia denegant, non zelo pietatis, ſed inconſtanti contentioſaque ſententia non ſolùm contumelias Patribus ſanctis inferunt, ſed etiam vniuerſo ordini ſacerdotum. Lege quod in vocabulo, Romana Eccleſia, & hæreticus, dictum eſt.

Epiſcopi Paphlagoniæ regionis.

CONCIO & CONCIONATOR.

De concione & concionatorè. Vide Prædicatio & Prædicator.

CONCORDIA.

Concordia inter Eccleſiaſticos præcipitur.] CLEMENS I. epiſt. 1. ad Iacobum fratrem Domini. Recitat autem Petri vltima verba, qui ſic ſuis diſcipulis in extremis loquebatur: *Illud eſt quod pra cæteris ab omnibus vobis cupio in cõmune ſeruari, vt concordiam teneatis, per quam ſolam poteſtis portum quietis intrare, & ciuitatem ſummi Regis, quæ pax nominatur, habitare.* Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS, ſermo. 6. de oratione Dominica. *Pacifícos & concordes atque vnanimes eſſe in domo ſua Deus præcepit, & quales nos fecit natiuitate ſecunda, tales vult renatos perſeuerare, vt qui filij Dei eſſe cœpimus, in Dei pace maneamus, & quibus Spiritus vnus eſt, vnus ſit & animus & ſenſus, &c.* Vide Pax. Hinc & Concilium VALENTINVM GALLIAE III. cano. 13. & 14. *Inter Epiſcopos* (ait) *concordia mutua iniungitur, vt quoties aliqui in populis, quibus regendis præeſſe dignoſcimur, aduerſus Eccleſiã & ſacerdotalem authoritatem, contemptores & rebelles exiſtunt, tanta inſtantia inuicem & literis & verbis iuuare ſtudeamus, vt pondere Eccleſiaſtici vigoris retuſi & preſſi, vel ad humilitatem pœnitentiæ compellantur, aut ſi ab vna Eccleſia fuerint excommunicati, in nulla alia falsò & furtiuè communicandi inueniant facultatem.* Vide Excommunicatus ab vno & Epiſcopus, &c. Tum ſequenti 14. capite de concordia inter Epiſcopos & ſubditos tractant, quæ ſingulariter ab eis commendatur, tanquam quæ paſtorem & gregem Deo iungat. Et recedente Deo, qui in ſciſſura mentium habitare non poteſt, grauiſſima quotidie damna, & mortes animarum fiunt, ita vt ſi hæc negligantur, non iam paſtores, ſed interfectores (quod abſit) Chriſti ouium inueniamur. Vide Lis Epiſcoporum, Epiſcopus, & Pax, &c. lege & Nicephorum lib. 8. cap. 13.

Clemens 1.

Concilium Valentinũ Galliæ 3. ſub Lothario Imperatore.

CONCVBITVS.

Cõcubitus beſtialis & ſodomiticus prohiberur.] CLEMENS I. lib. 6. cap. 11. Conſtitutionum Apoſtolicarum, *Omnem iniuſtum concubitum, maximè eum qui contra naturam in quibuſdam*

Clemens 1.

exerce

De hoc, Peccato Sodomitico, multa diuinus interpoſitione i capitis ad Romanos.

Concubitus Sodomitici & Fornicationis differentia.

exercetur, reſpuimus vt nefarium & ſceleratum. Idem repetit & cap. 14. IDEM cap. 28. eiuſdem libri, *Non legitimus eſt, abominabilis concubitus, qui contra naturam fit: neque prava actio, quæ Deo inſeſta eſt. Nam contra naturam eſt Sodomorum peccatum, & cum beſtiis coniunctio: prava actio, adulterium & fornicatio: quorum factorum, aliud eſt ſcelus, aliud eſt iniuſtitia, vltimum eſt peccatum, nullum vero impunitum reliquitur, pro ſuo genere. Nam primi quærunt mundum diſſolui his quæ ſecundum naturam ſunt, contra naturam abutentes. Secundi iniecte faciunt, qui alienas nuptias corrumpunt, & quod à Deo in vnum coniunctum eſt in duo diuidunt, filioſq; ſuſpectos faciunt, & naturalem virum inſidiis exponunt.* Vide Fornicatio, de hoc concubitu, & ſodomitico peccato ſic IVSTINVS MARTYR Apologia 2. pro Chriſtianis ad Antoninum Pium: *Quandoquidem* (ait) *Chriſtiani de lucerna ſubuerſione & promiſcuo, vulgi fabulis accuſantur. Si hoc de Simonis magi diſcipulis, aut Marcionis Pontici, qui Chriſtiani vocantur, ſpargatur, compertum non habemus, hoc ſcimus, à vobis eos nec prehendi, nec interfici, ne propter dogmata quidem. Noſtra verò doctrina non ſinit quenquam eſſe malefactum, aut iniurium, ac ne infantes quidem fas putat exponere. Primum qui è videmus expoſititios ferme omnes proſtitui, non ſolum puellas, ſed & maſculos, & ſicut priſci paſcebant greges caprarum, ouium, boum, equarumq;, ita nũc & pueros ali tantùm in turpem vſum, ſimulacrq;, puellas, proſtrarecq;, oppidatim effeminatos atque propudioſos, ex quorum mercedibus collegia vectigalia, cum deberetis excindere hoc genus ex orbe habitabili, quando qui à talibus non abſtinent, præterquam quòd polluuntur nefariis complexibus, in natos ſuos, aut cognatos, aut germanos incidunt, nec deſunt qui filiarum lenones ſunt & coniugum, aut caſtrantur vt profiteantur impudicitiam, & matris Deũ ſacris ſe initient.* De huiuſmodi concubitu ſæpius agit CLEMENS ALEXANDRINVS oratione adhortatoria ad gentes, & in libris Stromatũ. Eiuſmodi concubitus abſtulit è medio Conſtantinus Magnus, vt narrat NICEPHORVS CALLISTVS lib 7. cap. 46. Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ, *Nam impudicos* (ait) *illecebroſq;, concubitus, quos ante eum nemo inhibuerat, ipſe coercuit, ſicuti hoc ex conſtitutionibus eius legibuſq; latis patet. &c.* Hinc Concilium ANCYRANVM can. 16. *De his* (ait) *qui rationis expertia animalia inierunt vel ineunt, quicunque prius, quam ſedecim quidem annos nati eſſent, peccauerunt, poſtquam quindecim annis ſubſtrati ac ſupplices fuerint, communionem ad preces aſſequantur.* Et cap. 17 ſequitur. *Eos qui rationis expertia animantia inierunt, & eoſdem non ſolum leproſos crimine huiuſmodi factos, ſed & alios iſto ſuo morbo replentes, præcepit ſancta Synodus inter eos orare, qui ſpiritu periclitantur immundo.* Vide Arrepticius & Energumenus, & Concilium ELIBERTINVM canone 71. *Stupratoribus puerorum nec in fine danda eſt communio.* Præterea prædicta ſtatuta de concubitu beſtiali & ſodomitico, MARTINVS BRACARENSIS Epiſcopus allegat in ſuo collectorio, cap. 81. hoc modo: *Si quis ante 20. annos in cuniſlibet animalis commixtione peccauerit, 15. annis in humilitate ſubiaceat, ad Eccleſiæ ianuam, & poſt hos, aliis quinque annis in orationis communionem receptus, pœnitentiam agat: & ſic gratiam ſuſcipiat ſacramenti. Interrogentur autem ali de eo, qualem vitam in pœnitentia egerit, & ſic communionis miſericordiam conſequatur. Si quis autem poſt viginti annos habens vxorem, huic peccato irruerit, viginti quinque annis humilitati ſubiaceat, & quinque annis orationibus tã-*

Iuſtinus Martyr.

Vide quàm ſceleratis calumniis Chriſtiani vrgebatur.

Horrendum ſcelus.

Clemens Alexandrinus.

Conſtantinus Magnus.

Nicephorus Calliſtus.

Concilium Eliberitanum.

Martinus Bracarenſis Epiſcopus.

A *ium communicans, poſtea recipiat ſacramentũ. Quòd ſi hanc menſuram aliquis tranſgreſſus fuerit, ſacramentum in exitu conſequatur. Oportet autem tales inter damonioſos orare, &c.* Hinc Concilium PARISIENSE III. lib. 1. cap. 34. *Cum miſera humana multiformis fragilitatis ſuæ exceſſibus, creatoris ſui incomparabilem dulcedinem ſæpiſſimè ad amaritudinẽ prouocet, tunc grauis ſceleratumq; in eum deliquit, quando contra naturam peccat. Hoc quippe peccatum tribus modis Dominum, vt res humanas curare videretur, terribiliter vindicaſſe legimus. Inter cætera namque peccata, quæ in exordio creationis mundi genus humanum inextricabiliter admiſerat, hoc maximè peccato, vt quidam tradant doctores, ad iracundiam prouocatus, dixiſſe creditur: Pœnitet me hominem feciſſe ſuper terram. Nam & ob id cataclyſmo, exceptis octo animabus, cunctam generis humani ſubſtantiam deleuerit ſtirpem. Pro quo etiam ſcelere igne cœleſti, conflagrata, infernique, beatum quinque abſorpta ſunt ciuitates. Necnon & quadraginta & eo amplius millia ſtirpis Beniaminææ mucrone fraterno confoſſa ſunt. Hæc porrò iudicia & euidentes vindictæ declarant, quam deteſtabile & execrabile apud diuinam maieſtatem hoc vitium extet. In lege quoque Dominus authorem huius ſceleris & turpitudinis, morte puniri iubet, & Apoſtolus dignum morte aſtruit. Quod quia aqua, & ſanguine, & igne, impræſentiarum ad correctionem mortalium conſtat eſſe vindicatum, & reſtat vt quiſquis tanti ſceleris patratorem ſe eſſe meminit, dum tempus acceptabile, dieſq; ſalutis exiſtit, per confeſſionem & pœnitentiæ ſatisfactionem ſibi conſulere non differat, attendens illud Apoſtoli: Si noſmetipſos iudicaremus, à Domino non iudicaremur. Verùm ſi hoc, antequam diem claudat extremum, ſincere detrectauerit, nouerit quia non iam cataclyſmo, nec igne cœleſti, nec mucrone Iſraëlitico, ſed igne perpetuo, in eo idem vitium per infinita ſæcula ſæculorum punietur. Et ſacerdotes admonentur, ſecundum præterita Patrum decreta, illud caſtigari & corrigi debere, &c.* Hinc poſteà Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III. par. 1. cap. 11. *Quicunque* (ait) *incontinentia illa quæ contra naturam eſt, propter quam venit ira Dei in filios diffidentiæ, & quinque ciuitates igne conſumpſit, deprehenſi fuerint laborare, ſi clerici fuerint ejiciantur à clero, vel ad pœnitentiam agendam in monaſteriis detrudantur: ſi laici, excommunicationi ſubdantur, & à cœtu fidelium fiant prorſùs alieni.* Idem omnino & Concilium LATERANENSE ſub Leone X. ſeſſio. 9. *Si quis* (ait) *tam laicus, quàm clericus, de crimine propter quod venit ira Dei in filios diffidentiæ, conuictus fuerit, pœnis, per ſacros canones, aut ius ciuile reſpectiuè impoſitis, puniatur.* Vide & Fornicatio.

Concilium Pariſiēſe 3. ſub Ludouico & Lothario Imperatoribus.

Hic ſcitè, quã graue ſit malũ, concubitus Sodomiticus, aperitur.

Tribus modis peccatũ illud punitum declaratur. Geneſ. 6.

Geneſ. 19.

Iudicum 20.

1. Corinth. 6.

1. Corinth. 6.

1. Corinth. 11.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3. Colloſſen. 3.

Concilium Lateranenſe ſub Leone 10.

I
CONCVBINA.

B **Concubinæ Eccleſiaſticis interdicitur.]** Vide ſuperiùs, Clericis contubernium mulierum interdicitur. Et infrà, Fornicatio clericis, &c.

C **Concubinæ coniugatis & laicis interdicuntur.]** Concilium TOLETANVM I. cano. 17. & allegatur à Gratiano diſtinct. 34. cap. Is qui, *Si quis habens vxorem fidelem, & concubinam habeat non communicet. Cæterùm is qui non habet vxorem, & pro vxore concubinam habet, à communione non repellatur, tantùm vt vnius mulieris, aut vxoris, aut concubinæ, vt ei placuerit ſit coniunctione contentus, aliàs viuens abiciatur donec deſinat, & ad pœnitentiam reuertatur.* GRATIANVS diſtinct. 34. cap. *Omnibus* (ait) *concubinam hoc loco intelligi, quæ ceſſantibus legalibus inſtrumentis vnita eſt, & coniugali*

Concilium Toletanum 1.

Lege hic Gratianũ diſtinct. 14. capite omnibus, cũ glo ſa, ne te hic locus decipiat.

affectu

affectu nanciſcitur. Hanc coningem facit affectus, concubinam vero lex nominat, &c. Vide gloſſam ibidem hinc

Concilium Aurelianenſe 3. Concilium AVRELIANENSE tertium ſub Vigilio, canone nono, *De his qui ex concubinis filios habent, & vxores legitimas habuerunt, aut defunctis vxoribus ſibi concubinas, publicè crediderint ſociandas, id obſervandum eſſe cenſuimus, ne vlterius ordinentur, &c.* Porrò de arcenda concubina & pellice, ſtatutum propoſuit

Innocentius 1 INNOCENTIVS primus, epiſtola ad Fœlicem Epiſcopum Nucerianum, capite quarto, ſed de his multò copioſiùs agemus in vocabulo, Matrimonium, & nuptiæ. Vide quod ſequitur ex Concilio Tridentino.

Leo 1. **Concubina non eſt idem atque vxor.]** LEO primus, epiſtola ad Ruſticum Epiſcopum Narbonenſem, capite quarto, & allegatur à Gratiano, cauſa vigeſimaſecunda, quæſtione ſecunda, capite, Non omnis, *Non omnis mulier iuncta viro, vxor eſt viri, quia nec omnis filius heres eſt patris. Nuptiarum autem fœdera inter ingenuos ſunt legitima & inter æquales, multò prius hoc ipſum Domino conſtituente, quàm initium Romani iuris exiſteret. Itaque aliud eſt vxor, aliud concubina, ſicut aliud eſt ancilla, aliud libera. Cùm ergo ſocietas* (hoc allegat Gratianus cauſa vigeſimaſeptima, quæſtione ſecunda, cùm ſocietas) *nuptiarum ab initio conſtituta ſit, vt præter ſexuum coniunctionem, haberet in ſe Chriſti & Eccleſiæ ſacramentum, dubium non eſt, eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur nuptiale non fuiſſe myſterium. Si quis igitur clericus viro habenti concubinam ſuam filiam in matrimonium dederit, non ita accipiendum eſt, quaſi coniugato eam dederit, niſi forte illa mulier & ingenua fuerit, & dotata legitimè, & publicis nuptiis honeſtata videatur. Paterno arbitrio iuncta carent culpa, ſi mulieres quæ à viris habeantur in matrimonio non fuerint, quia aliud eſt nupta, aliud concubina.*

Genes. 2. & 21.

Nicolaus 1. Item & NICOLAVS primus, epiſtola ad ſuffraganeos Arauſicanæ Eccleſiæ, allegatur à Gratiano, cauſa trigeſimaquinta, quæſtione ſecunda, capite, De conſanguinitate, *Laicus* (ait) *vxorem ſimul & concubinam habens, non communices Eccleſiæ.* Eadem quæ ſuperiùs ſtatuit

Concilium Romanum ſub Nicolao 1. contra Berengarium. Concilium ROMANVM ſub Nicolao ſecundo, contra Berengarium, patrum 113. &

Concilium Tridentinum generale nouiſſimum. Concilium TRIDENTINVM ſeſſione vigeſimaquarta, quæ octaua fuit ſub Pio quarto, capite octauo, decreti reformationis matrimonij: *Graue peccatum eſt, homines ſolutos concubinas habere, grauiſſimum verò & in huius magni ſacramenti ſingularem contemptum admiſſum vxoratos quoque in hoc damnationis ſtatu viuere, ac audere eas quandoque domi etiam cum vxoribus alere, & retinere. Quare vt huic tanto malo ſancta Synodus opportunis remediis prouideat, ſtatuit, huiuſmodi concubinarios, tam ſolutos quam vxoratos, cuiuſcunque ſtatus dignitatis & conditionis exiſtant, ſi poſtquam ab ordinario etiam ex officio ter admoniti ea de re fuerint, concubinas non ejecerint, ſeu ab earum conſuetudine ſeiunxerint, excommunicatione feriendos eſſe, a qua non abſoluantur, donec re ipſa admonitioni facta paruerint. Quod ſi in concubinatu per annum cenſuris neglectis permanſerint, contra eos ab ordinario ſeuerè pro qualitate criminis procedatur. Mulieres etiam, ſiue coniugatæ, ſiue ſolutæ, quæ cum adulteris ſeu concubinariis publicè viuunt, ſi ter admonitæ non paruerint, ab Ordinariis locorum, nullo etiam requirente, ex officio grauiter pro modo culpæ puniantur, & extra oppidum vel diœceſim, ſi id eiſdem Ordinariis videbitur, inuocato ſi opus fuerit brachio ſeculari, ejciantur, aliis pœnis, contra adulteros & concubinarios inflictis, in ſuo robore permanentibus, &c.* Vide Nuptiæ, Matrimonium, & Fornicatio, &c.

Concubinarius.

De concubinariis laicis. Vide præcedenti annotatione & quod ſequitur ad calcem.

De concubinariis clericis vide conſtitution. Galonis Cardinal. tom. 6. Biblioth. fol 439. Vide conformia decreta folio 330. pag. 1. ex Nicolao 2. &c.

Concubinarij clerici.] De concubinariis clericis ſuprà egimus, & infrà in vocabulo, Fornicatio, & Fornicarij, dicemus. Nam ibi inquiritur, ſi fornicarij ſacerdotis miſſa ſit audienda, vel de eius manu communio ſumenda. Item ſtatuitur ibidem, vt Fornicarius & concubinarius deponatur. Verum ne locum vacuum dimittamus, ſic de concubinariis clericis Concilium

Concilium Baſileenſe generale. BASILEENSE ſeſſione vigeſimaprima, ſtatuit. Decernitur quippe ibi, *Vt quicunque clericus, cuiuſcunque dignitatis & conditionis exiſtat, qui poſt huius conſtitutionis notitiam, fuerit publicus concubinarius, à perceptione fructuum omnium ſuorum beneficiorum, trium menſium ſpatio ſit ipſo facto ſuſpenſus, quos ſuus ſuperior in fabricam, vel aliam euidentem Eccleſiarum vtilitatem, ex quibus hi fructus percipiuntur, conuertat: nec non & huiuſmodi publicum concubinarium, vt primùm talem eſſe innotuerit, mox ſuus ſuperior monere teneatur, vt infrà breuem terminum concubinam dimittat. Quam ſi non dimiſerit, vel dimiſſam aut aliam publice reſumpſerit, iubet ſancta Synodus, vt ipſum ſuis omnino beneficiis priuet. Et nihilominus hi publici concubinarij, vſquequo cum ipſis per ſuos ſuperiores poſt ipſarum concubinarum dimiſſionem manifeſtámque vitæ emendationem fuerit diſpenſatum, ad ſuſceptionem, quorumcunque bonorum, dignitatum, beneficiorum vel officiorum ſint inhabiles. Qui ſi poſt diſpenſationem recidiuo vomitu ad huiuſmodi publicum concubinatum redierint, ſine ſpe alicuius diſpenſationis, ad prædicta prorſus inhabiles exiſtant. Quod ſi hi ad quos talium correctio pertinet, eos vt prædictum eſt, punire neglexerint, eorum ſuperiores tam in ipſos de neglectu, quàm in illos pro concubinatu modis omnibus digna punitione animaduertant. In Conciliis autem ſynodalibus contra tales digna caſtigatione procedatur, his quorum deſtitutio ad ſummum Pontificem ſpectat, ad eundem cum proceſſu inquiſitionis remiſſis. Quia verò quidam habentes in eos iuriſdictionem, corrigere negligunt, & patiuntur eos in tali fœditate ſordeſcere, pecuniarios quæſtus à prædictis concubinariis recipientes, ſtatuit Synodus ſub pœna maledictionis æternæ, ne deinceps ſub pacto, compoſitione aut ſpe alicuius quæſtus, talia quouis modo tolerent aut diſſimulent: alioquin priuatione beneficiorum, vel alia pœna mulctatis, duplum eius quod acceperint reſtituere ad pios vſus omnino teneantur & compellantur. Ipſas autem concubinas ſeu mulieres ſuſpectas. Prælati modis omnibus curent & à ſuis ſubditis etiam per brachij ſecularis auxilium, ſi opus fuerit, penitus arcere, qui etiam ex tali concubinatu procreatos filios apud Patres ſuos cohabitare non permittant. Iniungit præterea præfatum Concilium omnibus ſecularibus viris, etiam ſi regali præfulgeant dignitate, ne vllum qualecunque inferant impedimentum quocunque quæſito colore. Prælatis qui ratione ſui officij aduerſus ſuos ſubditos pro huiuſmodi concubinatu procedunt. Et cum omne fornicationis crimen lege diuina prohibitum ſit, & ſub peccati mortalis pœna neceſſario euitandum, monet omnes laicos,*

Hæc diligentius deberent hoc tempore obſeruari, quia nunquam hoc vitium amplius viguit in Eccleſia quàm nec viget.

De laicis concubinariis decreta. Corinth 7.

cos, tum vxoratos quam ſolutos, vt ſimiliter à concubinatu abſtineant. Nimis enim reprehenſibilis eſt qui vxorem habet, & ad alienam mulierem accedit. Qui verò ſolutus eſt ſi continere nolit, iuxta Apoſtoli conſilium vxorem ducat. Pro huius autem diuini obſeruatione præcepti, hi ad quos pertinet tam ſalutaribus monitis quàm aliis canonicis remediis omni ſtudio laborent. Porrò hæc decreta renouat & confirmat CONCILIVM MOGVNTINENSE IV. ſub Sebaſtiano Archiepiſcopo, capite centeſimo ſecundo. Et penè de verbo ad verbum repetit etiam CONCILIVM LATERANENSE ſub Leone decimo ſeſſione nona & vndecima. IDEM quoque poſtea celebratum in Germania, pro reformatione cleri eiuſdem, CONCILIVM RATISPONENSE ſub Laurentio Cardinali Quinto Anaſtaſiæ, capite decimo quinto. Idem quoque (ne diutiùs immoremur) ſtatuit quod ſuperiùs CONCILIVM SENONENSE ſub Antonio à Prato Archiepiſcopo & Legato, capite vigeſimo ſexto. Plura quoque de concubinariis reſtenandis & ad pœnitentiam conſtringendis CONCILIVM TREVIRENSE ſtatuit, ſub Ioanne huius vrbis Archiepiſcopo, capite ſecundo. Scilicet, vt concubinarij, ſi noluerint nefarium opus omittere, omnibus bonis ſpolientur, & ſcorta de eorum domibus expellantur. Quòd ſi iterum relabi poſt pœnitentiam præſumpſerint, ab officiis & beneficiis ſuſpendantur, & concubinæ dignis cenſuris extra hæreditatis ædes exterminentur. Idem & CONCILIVM COLONIENSE Quartum, capite tertio de Concubinariis Monachis & Sacerdotibus. Et prolixiùs multò idem ſtatuit CONCILIVM TRIDENTINVM ſeſſione vigeſima quinta, quæ fuit nona, ſub Pio Quarto, capite decimo quarto, Decreti reformationis. Vbi eadem pœna concubinarij plecti mandantur quæ iam ſuperiùs expreſſa eſt. Vide Fornicatio, & Fornicarij, &c.

Concilium Mogunt. 4.

Concilium Lateranenſe ſub Leone 10.

Concilium Ratiſponenſe ſub Laurentio Cardinali Legato.

Concilium Senonense ſub Antonio à Prato Cardinali.

Concilium Trenerenſe.

Concilium Coloniense 4.

Concilium Tridentinum.

CONCVPISCENTIA.

Clemens 1.

Concupiſcentia inhibetur.] CLEMENS I. lib. 1. Conſtitutionũ Apoſtolicarum, cap. 2, hæc Apoſtolos memorat præcepiſſe: *Abſtinete animum veſtrum ab omni cupiditate. Nam in lege ſcriptum eſt: Non concupiſces vxorem proximi tui, non agrum eius, non ſeruum, non ancillam, non bouem, non iumentum eius, neque aliquid quod proximi ſit. Quoniam omnis harum rerum cupiditas, a malo prouenit. Nam qui vxorem concupiſcit, vel ſeruum, vel ancillam proximi, iam adulter aut fur cenſetur. Niſi enim pœniteat eum, iam indicatus eſt, &c.* PHILO IVDÆVS concupiſcentiam horrendum peccatum nuncupat, ad calcem libri in Decalogum. Sic autem loquitur, *Reprimit lex concupiſcentiam, ſontem iniquitatum: vnde manat quidquid contra ius fit priuatim ac publicè, ſiue parum ſiue magnum, ſacrum profanumue, ad corpus animumue rèſue externas attinens. Nihil enim poteſt euadere vim cõcupiſcentiæ, ſed tanquam flamma ligneam materiã, depaſcitur abſumitq; omnia. Eius quoque multæ ſpecies coercentur præceptis & monitis, vt corrigantur emendabiles, contumaces vero puniantur, per totam vitam malo huic obnoxij, &c.* IDEM libro de confuſione linguarum non longè à principio: *Cùm anima noſtra tripartita ſit (ait) pars eius mens & ratio, pars ira, pars concupiſcentia eſſe dicitur. Singulæ ſuis morbis laborant, atque etiam inter ſe communibus vniuerſæ, quoties mens quidem imprudentia, timiditatis, luxuria, iniuſtitiæ ſegetes demetit. Ita verò immanes furioſaſq; rabies, & cætera, quibus granida eſt, mala parit, &c.* Multa lege. Idem quoque libro de Temulantia, de concupiſcentia reſtringenda loquitur hinc AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro ſecundo, de Peccatorum meritis & remiſſione, & de baptiſmo paruulorum, capite quarto, lethalem deſcribit concupiſcentiam multis quidem ſermonibus. Et libro primo de nuptiis & concupiſcentia, capite vigeſimoquinto, & aliis in locis, quos non licet hic citare per otium. Et IOANNES CHRYSOSTOMVS in opere ſecũdo ſuper Matthæum homilia quinquageſimaſecunda, *Ne deſperare faciamus* (ait) *virgines bonas, quia diximus per concupiſcentiam animas fornicari. Sciendum eſt, quòd aliud eſt concupiſcere, aliud velle, concupiſcere paſſionis eſt, velle arbitrij, &c.* IDEM in opere primo in Matthæum, homilia ſeptima, concupiſcentiam in luxuriam eſſe peccatum deſcribit, & adulterij matrem nominat. Et homilia duodecima, ſecundi operis in Matthæum, de duabus concupiſcentiis, animæ ſcilicet & corporis agit, exponẽs illud, *Audiſtis, quia dictum eſt antiquis, non mœchaberis, &c.* Obſecro lege & alios Doctores, qui multa de concupiſcentia ſcripſerunt. Nobis autem non datur per otium huic rei diutiùs immorari, &c. Hinc CAROLVS MAGNVS, capite duodecimo, Conſtitutionum circa medium voluminis, *Cupiditas* (ait) *in bonam partem poteſt accipi & in malam: in bonam iuxta Apoſtolum, cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto, & in Pſalmo, concupiuit anima mea in atria Domini. Cupiditas verò in malam partem accipitur, quando quis ſupra modum res quaſlibet iniuſtè appetere vult, iuxta Salomonem, Poſt concupiſcentias tuas non eas, & cætera.* Vide Adulterium, Fornicatio, Luxuria, &c. Eiuſmodi: quia hoc non multum nobis ad propoſitum confert.

Augustinus Hipponenſis.

Ioannes Chryſoſtomus.

Aliud eſt concupiſcere, aliud velle.

Matth. 5. Exod. 20. Deuter. 15.

Carolus Magnus.

Philippa.

CONFESSOR.

Canon Apoſtolorum.

Confeſſor fidei vt debeat eſſe conſtans.] Hoc quidem in dictione, Martyr, iterum narrabitur. Verumtamen quia antiquitus hos confeſſores vocabant, qui multas iniurias & tormenta pro fide toleraſſent, licet non eſſent mortui, ideò de talibus hîc loqui intendimus, vt vnuſquiſque Chriſtianus etiam nunc in confeſſione Domini Eccleſiæ & ſacramentorum perſeueret conſtanter CANON APOSTOLORVM Sexageſimo primo. *Si quis clericus propter metum humanum, vel Iudæi, vel Græci, vel hæretici, negauerit nomen Chriſti, ejiciatur: ſi autem nomen clerici, deponatur. Pœnitentiam autem agens, vt laicus recipiatur.* Et CLEMENS PRIMVS libro Conſtitutionum Apoſtolicarum, octauo, capite vigeſimo nono, *Iacobus Alphæi, ego quoque diſpono de confeſſoribus: confeſſor non ordinatur (pertinet enim hoc ad propoſitum fortitudinemq; animi) magno autẽ honore dignus eſt, vt qui confeſſus eſt nomen Dei & Chriſti eius in conſpectu gentium & Regum. Quod ſi ille eſt epiſcopus, in Epiſcopum, vel preſbyterum, vel diaconum ordinetur. Si verò confeſſor aliquis non ordinatus, vſurpauerit ſibi aliquam huiuſmodi dignitatem, quaſi confeſſionis occaſione, deponatur, & ejiciatur. Non enim eſt, quoniã ne-*

Clemens 1.

Clerici debent aſſumi ad hos actus Eccleſiæ qui pro ſalute militant.

Philo Iudæus.

Pulchra deſcriptio concupiſcentiæ.

Tertullianus Carthaginenſis.

gauit Chriſti diſpeſitionem, & eſt infideli deterior, &c. TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS lib. 4. aduerſus Marcionem poſt medium *Præmonet Chriſtus non timendam occaſionem, & ſubiungit ſuſtinendam confeſſionem, & omnis qui negauerit me coram hominibus, denegabitur coră Deo, ab eo vtique qui illum conſtenter confeſſurus fuiſſet. Si enim confeſſorem confitebitur, ipſe eſt qui & negatorẽ negabit. Porrò ſi confeſſor eſt cui nihil timendum eſt poſt occaſionem, negator erit cui timendum eſt etiam poſt mortem, &c.* Et abundantius de confeſſoribus in agone poſitis ſeu martyribus lib. ad Martyres diſſerit. Et lib. de fuga in perſecutione circa medium qualiter in confeſſione fidei viriliter ſtandũ ſit, inſinuat, Rutilium ſanctum martyrem in medium proferens, qui toties perſecutionem fugerat & apprehenſus lætiſſimè cõfeſſus eſt. IDEM & lib. Apologetico aduerſus gentes, cap. 2. vbi de Chriſtiano nomine conſtanter ante tyrannos retinendo ſuadet. Hinc & lib. Scropiaco aduerſus Gueſticos. *Confeſſio* (ait) *a perſecutione deducitur, & perſecutio in confeſſione finitur. Nec poſſunt non vna ſequi, qua & aditum & exitum ad eſt. initium finemq; diſponunt.* De confeſſione fidei viriliter tenenda etiam CLEMENS ALEXANDRINVS lib. 4. Stromatum tractat, vbi nihil pene aliud ſuadet. Hinc etiã ſcribit Magnus ille EVSEBIVS CÆSARIENSIS libro 4. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 17 dum confeſſionem cuiuſdam Ptholomæi Chriſtiani cõmendat, *Qui* (inquit) *negat quod eſt, ſine dubio culpabile eſſe indicat quod negat.* Idem lib. 6. c. 27. de Helchеſaitis loquens, eos ab Origene conuictos eſſe deſcribit, eò quòd aſſererent, quòd in perſecutionibus, ſi quis negauerit, nihil criminis habeat, pro eo quòd is qui fixus eſt in corde ſuo, etiam ſi ore negauerit pro neceſſitate, corde tamẽ in fide permanet. De confeſſione non neganda multis in locis CYPRIANVS CARTHAG. egit, & præcipuè lib. 2. Epiſtol. epiſt. 6. ad martyres & confeſſores, in qua eos ad amorem martyrij inuitat. Similiter ſubſequitur & epiſt. 7, eiuſdem libri preſbyterorum & diaconorum Romæ conſiſtentium ad eundem Cyprianum. Pro re ſimili lege eundẽ libro de exhortatione Martyrij. & ad calcem libri de ſimplicitate Prælatorum: Hæc omnia pulcherrima ſunt, ſed non eſt nobis otium omnia in ordinem & ſcripta redigere. Vt autem abſoluamus Concilium ARELATENSE II. cano. 10. *De his* (ait) *qui in perſecutione prauaricati ſunt, ſi voluntarie fidem negauerint. Hoc de eis* NICAENA *Synodus cap. 11. ſuorum decretorũ ſtatuit, vt quinque annos inter Catechumenos exigant, & duos inter diſcommunicantes, ita vt communionem inter pœnitentes non præſumant. In poteſtate tamen vel arbitrio ſit Epiſcopi, vt ſi eos ex animo errorem deflere & agere pœnitentiam viderit, ad cõmunionem pro Eccleſiaſtica humanitate ſuſcipiat.* IDEM can. 11. *Si qui verò dolore victi, & pondere perſecutionis, negare & ſacrificare compulſi ſunt, duobus annis inter catechumenos, triennio inter pœnitentes habeantur, à communione ſuſpenſi, &c.* Vide latiùs, Martyr, Perſecutio, &c. Similia.

Rutilius Martyr.

Clemens Alexandrinus.

Euſebius Caſarienſis.

Magna & grauis ſententia.

Hæreſis Helchеſaitarum.

Cyprianus Carthaginenſis.

Concilium Arelatenſe 1. ſub Syluestro 1. anno Domini 326.

Concilium Nicænum.

CONFESSOR, ſeu CONFESSIONVM AVDITOR.

Confeſſoris, ſeu auditoris cõfeſſionum, electio & officium. In ſequentibus multa de confeſſione ſacramentali quotannis, vel ſæpius, celebranda dicturi ſumus. Ideóque hæc præmittimus, vt ſit nobis ad ea, quæ videnda ſunt, faci-

A lior acceſſus. Sic itaque de his qui à ſecretis confeſſionibus ſunt, ſtatuit Concil. OXONIENSE in Anglia ſub Innocentio III. cap. 10 & 11 & iubet, vt ſpeciales confeſſores in ſingulis Eccleſiis ordinentur ab Epiſcopo loci, diſcreti & prudentes, vt confeſſiones audiant, ne fortè quia nõ omnes volunt ſuo confiteri Prælato, periculum immineat animarum. Præterea BONIFACIVS VIII in ſexto decretalium titu. 10. de Pœnitentiis & remiſſionibus, quædam in hoc facto expreſsè cauenda dicit: *Si* (ait) *Epiſcopus ſuo ſubdito conceſſerit, vt ſibi preſſit idoneum eligere confeſſorem, ille quem ſi elegerit, in caſibus qui eidem Epiſcopo ſpecialiter reſeruantur, nullam habet penitus poteſtatem, cum in generali conceſſione illa non veniant, quæ non eſſes quis verisimiliter in ſpecie conceſſurus. Nulla quoque poteſt conſuetudine introduci, quod aliquis præter ſui ſuperioris ſententiam confeſſorem ſibi eligere valeat, qui eum poſſit ſoluere vel ligare.* Poſtea tamen Concilium RATISPONENSE in Germania ſub Laurentiõ Cardinali pro reformatione cleri celebratum, cap. 9. ſtatuit, de ſacerdotibus, ne ipſi videantur pecuniæ aucupium magis, quàm ſalutis animarum ſtudium amplecti, dum laicos grauiora delicta confeſſos hinc inde remittunt, non ſine famæ rerúmque diſpendio: *Conſtituimus & ordinamus, vt deinceps, quilibet confeſſor abſoluere poſſit laicos cõtritos & confeſſos a quibuſcunque peccatis quã*

B

C *tumcunque grauibus & enormibus, quæ ordinarij ſuæ authoritati reſeruauerant, exceptis duntaxat, homicidio, hæreticis, & excommunicatis, ad Epiſcopum vel eius vicarium mittendis, quò autem ad clericos, nihil quoad hoc ſtatutum, intelligatur innouatum. Pro condonatione autem & remiſſione peccatorum nihil exigant ab inuito, id eſt, pro abſolutione.* Idem omnino Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 30. Porrò confeſſoribus ſeu auditoribus confeſſionũ ſolicitudinem magnam & circumſpectionẽ iniungit Concilium COLONIENSE III. par. 7. capitibus 33. 34. 35. & 36. *Primum* (inquit) *magnoperè neceſſarium iudicamus, vt ſacerdos qui a confeſſionibus eſt, ſit integer, erudius, ac ſilentij tenax, alioquin ſi ad*

D *quæſtum intentus ſit, ſi ad malum ſolicitet, ſi curioſior explorator ſit, ſi pertinacibus blandiatur, ſi intricatam conſcientiam extricari neſciat, ſi denique vel ebrioſus, vel iracundus, vel lenis, vel ſecreti minimè tenax ad ſpandis magis quam paſcendis animis, videtur idoneus. In primis autem, qui huic muneri intentus eſt, docebit confitentem, ne ambiguis ac perplexis ſermonibus ſe remoretur, & percontando cogatur velut expiſcari crimina (quod ſæpenumero periculoſum eſt) ſed ſimpliciter tanquam coram Deo aperiat lethalia crimina, & quæ conſcientiam onerant ac ladunt, quòd ea quæ contra conſcientiam aguntur edificent ad gehennam: atque ibi maximè opus eſt ſacerdote iudice, diſcernente inter lepram & non lepram. Et hoc confeſſoribus maximè conuenit obſeruare, nimirum vt conſolando erigant puſillanimes, per immenſam Dei miſericordiam,*

E *præfractos autem obiurgent, tremendumq; Dei iudicium antè oculos ponant, denique vti prudentiſſimi medici, pro morbi qualitate temperamẽta medicinam, obſuturi magis quam profuturi, ſi putauerint vno collyrio omnium mederi morbis. Monendi ergo, qui confitentur, ſinguli ſecundum ordinem, ſtatum, ac ætatem. Qui autem minùs anxij ſunt in repetenda confeſſione vel iteranda apud alium ſacerdotem, vel etiam in enumerandis circumſtantiis, quales ſunt quidam qui quantumuis conſtendo conſcientiam tamen vix tranquillare poſſunt. Docendi ſunt Deum (cui omnia patent) ſinceritatem tantum, cordis*

Concilium Oxonienſe in Anglia celeberrimum.

Bonifacius 8.

Concilium Ratiſponenſe ſub Laurentio Campegio.

Nihil exigendum pro abſolutione peccatorum.

Concilium Moguntinũ 4.

Concilium Colonienſe 3.

Conditiones & vigilantia confeſſoris.

Quid cõfitentem docere oporteat.

Rom. 4.

Digitized by Google

à nobis requirere, nec tam ſeuerum eſſe exactorem, qui conſcientiam, ob vnam vel ob aliam delicti circunſtantiam, inter confitendum non dedita opera neglectam, perpetuò turbatam eſſe velit. Nam quis omnes erratus ſuos dinumerauerit? quemadmodum Dauid ait: Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda me Domine. Peracta confeſſione, ſub abſolutionẽ ſacerdos monebit confitentem, vt quod admiſſum eſt deteſtetur, vt ſic deinceps vitam conſtituat, ne in vllum lethale crimen poſthac incidat, quemadmodum Chriſtus ad mulierem dixit: Vade & noli amplius peccare, vtq; eum affectum habens credat, per Dei miſericordiã virtute ſanguinis Chriſti per abſolutionem impertiendam, in verbo eius ſibi remiſſum iri peccata: iniungat etiam illi fructum dignum pœnitentia facere, ac tum denique imponat manum, & abſoluat confitentem. De confeſſoribus autem monialium. Vide Sanctimonialium confeſſores, &c. Eadem autem confeſſoribus iniungit quæ ſuperiùs Concil. AVGVSTENSE ſub Othone Cardinali, capite 19. & Concilium MOGVNTINVM IV. ſub Sebaſtiano Archiepiſcopo anno 1549 eadem repetit vt ſcilicet tales ad audiendas confeſſiones admittantur, qui examinati & fide digni inuenti fuerint & idonei, per ſuperiores, & poſſint diſcernere inter lepram & lepram, & ſecreti ſint. Vide in ſequẽtibus, confeſſio non reuelãda, &c. Sed & Concilium TRIDENTINVM generale ſeſſio. 24. quæ eſt 8. ſub Pio IV. cap 8. Decreti reformationis, *In omnibus* (ait) *cathedralibus Eccleſiis, vbi id commodè fieri poterit, pœnitentiarius aliquis cum vnione prebendæ proximæ vacaturæ ab Epiſcopo inſtituatur, qui magiſter ſit, vel doctor, aut licentiatus in Theologia, vel iure canonico, & annorum 40. ſeu alias qui aptior pro loci qualitate reperiatur, qui dum confeſſiones in Eccleſia audiet, interim præſens in choro conſeratur.* Sed de his in ſubſequentibus adhuc multoties fiet mentio, videlicet, confeſſiones audire quibus conceditur, &c. & confeſſio cui facienda, &c. & confeſſio nõ reuelanda, &c. Vide oro, & patienter lege ſequentia, quia omnia, prout congruentiùs oportuit, ordinata ſunt.

Pſal. 18.

Ioannis 8.

Confeſſores Monialium.

Concilium Auguſtenſe.

Concilium Mogunt. 4.

Concilium Tridentinũ generale nouiſſimum.

Pœnitentiarium inſtitutio longè antè fuit.

CONFESSIO.

Confeſsionis ſacramẽtalis & auricularis aſſertio, ab origine Catholicæ religionis.] Impoſſibile eſt, optime lector, omnia hic Patrum recenſere teſtimonia, quæ de confeſſione auriculari reperiũtur, verùm in toto hoc diſcurſu & diſtinctionibus ſufficienter diſpoſita, ſecundum ordinem antiquitatis, cernes, quæ noſtrã fidem confirment. Quod autem hîc deeſt iam, in aliis inuenies inſertum dictionibus, Pœnitentia, Communio, Miſſa, & Abſolutio, & eiuſmodi quæ annotare curauimus. Eſto autẽ ſedulus obſeruare quodcunque à Patribus dicitur, quia ſemper corroborata creſcit magis ac magis noſtra confeſſionis ſacramentalis fides, & ne malè accipias ſi ſæpius idem repetitur, quia ſequimur decreta Patrum, quæ tractare noluimus: confeſſionis ſacramentalis originem ſedulò perueſtigat modernus author GVILLELMVS LINDANVS lib. 4. Panopliæ Euangelicæ, cap. 65. & eam ab Apoſtolis incepiſſe memorat, & ex lectione actuum 19. deprehendit Epheſios confeſſos fuiſſe Paulo peccata. Sed in ſequẽtibus huiuſce inſtitutionis ratio clarior redderur. Itaque modus confitendi ſacramentaliter inſinuatur apud antiquos talis ex epiſtola CLEMENTIS I. prima ad Iacobum fratrem Domini, vbi refert nouiſſima Petri verba. *Quod ſi fortè* (ait) *alicuius cor, vel luor, vel infidelitas, vel aliquod malum ex his quæ ſuperius memorauimus latenter irrepſerint, nõ erubeſcat, qui animæ ſuæ curam gerit, hæc confiteri huic qui præeſt vt ab ipſe per verbum Dei, & conſilium ſalubre curetur, quo poſſit integra fide & operibus bonis, pœnas æterni ignis effugere, & ad perpetuæ vitæ præmia peruenire.* Item ex eadem epiſtola, *Inſtruebat Petrus actus vitæ ſuæ omni hora cuſtodire, & in omni loco Deum reſpicere, firmiter ſcire, cogitationes malas cordi ſuo aduenientes mox ad Chriſtum allidere, & ſacerdotibus Domini manifeſtare, &c.* Confeſſio quoque ſacramẽtalis elicitur ex epiſtola DIONYSII AREOPAGITÆ ad Demophilum monachum, vbi ſic eum alloquitur: *Tu verò vt tua literæ indicant, procidentem ſacerdotem ſacerdoti, impium (vt ais) atque peccatorẽ neſcio quo pacto contra diſciplinæ ordinem aſtans calce abieciſti ac repulſiſti. Cum ille quidem verecundè (quod oportuit) fateretur ſe ad peccatorum remedia quærenda veniſſe, neque exhorruiſti inſuper & ſacerdotem optimum lacerare conuiciis, miſerabilem eum dicens, qui pœnitentem atque impium iuſtificaſſet, &c.* Eiuſdem ſacramentalis cõfeſſionis ſub nomine Exomologeſis, quæ apud veteres in vſu fuit, meminit TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS ad calcem libri de Patientia, dum patientiam commendans, ait, eam patientiam expectare exomologeſin aſſignare, &c. Et lib. 2. contra Marcionẽ non longè à fine, dum illud interpretatur Adam vbi es &c. *Interrogat* (ait) *Deus quaſi incertus, vt & hinc liberi arbitrij probatus hominem in cauſa aut negationis aut confeſſionis, vt daret ei locum ſponte confitendi delictum.* Sed quoniam hoc non de confeſſione auriculari dicet quiſpiam non intelligi. IDEM libro de Pœnitentia inter cætera multa, quæ de Exomologeſi tractat, ſic dicit, vbi filij prodigi exemplum propoſuit: *Reuelat* (ait) *confeſſio delictum, & diſſimulatio exaggerat. Confeſſu enim ſatisfactionis conſilium eſt, diſſimulatio contumacie. Huius igitur pœnitentiæ ſecunda & vnius quãto in arcto negotium eſt, tanto operoſior probatio, vt non ſola conſcientia præferatur, ſed aliquo etiam actu adminiſtretur. Is actus qui magis Græco vocabulo exprimitur & frequentatur exomologeſis eſt, qua delictum Domino noſtrum confitemur, non quidem vt ignaro, ſed quatenus ſatisfactio confeſſione diſponitur, confeſſione pœnitentia naſcitur, pœnitentia Deus mitigatur. Itaque exomologeſis proſternendi & humiliſcandi hominis diſciplina eſt, conuerſationem iniungens miſericordiæ illicem. De ipſo quoque habitu ac victu mandat, ſacco & cineri incubare corpus, ſordibus obſcurare, animum mœroribus demergere, illa quæ peccauit triſti macerratione mutare. Cæterùm paſtum & potum pura noſſe, non ventris ſcilicet, ſed animæ cauſa. Plerumq; verò, ieiuniis preces alere, ingemiſcere, lachrymari, & mugire dies noctesq; ad Dominum Deum tuum. Preſbyteris aduolui, & aris Dei adgenicularari, omnibus fratribus legationes deprecationis ſuæ iniungere.* Et paulò infrà: *Ergo cum te ad fratrũ genua protendis, Chriſtum contrectas, Chriſtũ exoras. Æque illi cum ſuper te lachrymas agunt Chriſtus patitur, Chriſtus patrem deprecatur, facile impetratur ſemper quod filius poſtulat. Grãde planè eſt emolumẽtum, verecundiæ omniũ occultatio delicti. Videlicet ſi quid humana notitia ſubduxerimus proinde ad Deũ celabimus. Adeone exiſtimatio hominum & Dei, cõſcientia cõparantur? An melius eſt dãnatum latere, quam palam abſolui? Miſerum eſt ſic ad exomologeſin peruenire. Malo enim ad miſeriã peruenitur: ſed vbi pœnitendũ eſt deſinit miſeriã, quia factum eſt ſalutare.* Et ad calcẽ ſubdit: *Peccator reſtituendo ſibi inſtitutã à Domino exomologeſin ſciẽs prætereas illam,*

Guillielmus Lundanus Epiſcopus Ruremondenſis.

Clemens 1.

Dionyſius Areopagita

Non eſt dubiũ quòd hic confiteretur peccata, qui ſicerat peccator famoſus, lege quod ſequitur.

Tertullianus Carthaginenſ.

Quod de ſacramentali confeſſione & auriculari hæc debeant intelligi Beatus Rhenanus, in cõmentariis in hunc locum, declarat.

Hi actus pœnitentiæ.

Hæc attende.

lam, quæ Babylonium Regem in regna reſtituit, &c. Porrò prætermiſimus adhuc, quod IDEM libro de Baptiſmo ad calcem ait, *Ingreſſuros* (ait) *baptiſmum orationibus, crebris ieiuniis, & geniculationibus, & pervigiliis orare oportet, & cum confeſſione omnium retro delictorum: vt exponat etiam baptiſmum Ioannis, Tingebantur, ait, confitentes delicta ſua.* Hinc & confeſſionis ſacramentalis meminit multis in locis ORIGENES ADAMANTIVS homilia ſecunda in Leuiticum. *Eſt dura* (ait) *& laborioſa via per pœnitentiam remiſſio peccatorum: cùm lauat peccator in lachrymis ſtratum ſuum, & ſunt ei lachryma panes die ac nocte, & cum non erubeſcit ſacerdoti Domini indicare peccatum ſuum, &c.* Et homilia 8. in eundem librum, *Omnis purificatio peccatorum etiam hac, qua per pœnitentiam quæritur, illius ope indiget, de cuius latere aqua proceſſit & ſanguis.* Et infrà: *Inuiſis* (inquit) *generis peccata pronũcianda ſunt, & in publicum proferenda cuncta quæ gerimus, ſi quid in occulto ſi in ſermone, vel etiam inter cogitationum ſecreta commiſimus, cuncta neceſſe eſt publicari, cuncta profiteri, &c.* Hinc etiam CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib 3. Epiſtolarum, epiſt. 14. ad preſbyteros & diaconos de his, qui ſine præcedenti confeſſione peccatorum, Euchariſtiam præſumebant ſumere loquitur, & epiſt. 15. conſequenter ad martyres & confeſſores ſic loquitur, *Illi* (ait) *contra Euangely legem veſtram quoque honorificam petitionem, ante actam pœnitentiam ante exomologeſim grauiſſimi atque extremi delicti factam, ante manum ab Epiſcopo & clero in pœnitentiam impoſitam, offerre pro illis & Euchariſtiam dare, id eſt, ſanctum Domini corpus profanare audeant, &c.* Vide eundem & lib. 4. epiſt. 7. ad Magnum. IDEM & libro de Lapſis, non longè à fine: *Confiteantur* (ait) *ſinguli, quæſo vos fratres, delictum ſuum dum adhuc qui deliquit, in ſeculo eſt, dum admitti confeſſio eius poteſt, dum ſatisfactio & remiſſio facta per ſacerdotes, apud Dominum grata eſt.* Et EVSEBIVS CASARIENSIS lib. 6. cap. 25. mentionem facit confeſſionis ſacramentalis, dum refert quod Philippus Imperator non eſt permiſſus in die Paſchæ communicare myſteriis, niſi priùs confiteretur peccata ſua. Simile quid GRATIANVM IMPERATOREM Valentiniani filium hiſtorici prodũt, & nouiſſimè recenſet Antonius Gueuarus, Horologij Principum, cap. 26. eguiſe. Nam cùm feroces Galli & Germani ei indicerent bellum, cum ſummo apparatu ſtantes, vt contra eum dimicarent, antequam prælium ingrederetur, cum paruo quidem ſuo exercitu, omnes ſuos monuit peccata confiteri, & percipere ſacroſancta myſteria corporis Chriſti, quo facto victoriam reportauit. Porrò BASILIVS MAGNVS in regula Monachorum cap. 21. *Neceſſarium* (inquit) *videtur his quibus diſpenſatio myſteriorum Dei commiſſa eſt, confitenda eſſe peccata. Sic enim & hi, qui antiquitus pœnitebant, inueniuntur apud ſanctos confeſſi eſſe peccata ſua.* Et cap. 98. *Omnino* (ait) *in peccatorum confeſſione eadem ratio eſt, qua etiam in aperione vitiorum corporis. Vt igitur vitia corporis nequaquam quibuſuis temerè homines aperiant, ſed his tantummodo qui rationem, qua ea curanda ſunt teneant, eodem modo etiam peccatorũ confeſſio fieri debet apud eos videlicet, qui ea poſſint curare, &c.* Et IOAN. CHRYSOSTOMVS in Geneſin homil. 20. cum exponit illud, ſepties vltio dabitur de Cain, &c. *Iam qui hec fecit, ſi voluerit, vt decet, vti conſcientiæ adiumento, & ad confeſſionem facinorum ſiſtinare, & medico oſtendere vlcus, qui curet & non exprobret, at-*

que ab illo remedia accipere. & ſibi ei loqui nullo alio conſcio, & omnia dicere cum diligẽtia, facile ſua peccata emendabit. Confeſſio enim peccatorum etiam eſt abolutio delictorum. IDEM in opere 2. in Matthæũ homil. 25. exponens illud qui negauerit me coram hominibus, &c. *Radix* (inquit) *confeſſionis fides eſt cordis. Confeſſio autẽ fructus eſt fidei. Sicut ergo quandiu radix eſt viua, neceſſe eſt vt aut ramos producat, aut folia. Si autem non produxerit, ſine dubio intelligis, quòd radix eius in terra ſiccata eſt. Sic quandiu fides cordis integra eſt, ſemper germinat confeſſionem in ore, ſi autem confeſſio non fuerit ei, intellige ſine dubio, quia fides cordis eius iam antè ſiccata eſt.* IDEM tomo primo, homilia de cõfeſſione in illud. Confitemini Domini quoniam bonus, *Quid horres fateri quod libenter ac propere commiſiſti? Cur confunderis dicere, quod non confuſus es perpetrare? Pœnæ eſt confiteri nolle, quam legem Dei contemnere. Et quamuis peccandi cauſa grauior videatur: lenior tamen frequenter exiſtit, dum confeſſione abſoluitur, aut contumacia debito mortis expungitur.* IDEM apertiùs concione 4. de Lazaro, tomo 2. *Si hæc ipſaque fuerimus negligentes, iniquitatem in opus progreſſum. mox occidamus per confeſſionem, per lachrymas, per propriorum admiſſorum accuſationem. Nihil enim tam exitiale peccato, quàm peccati accuſatio cõdemnatio, cum pœnitudine lachrymiſq; coniunctа. Condemnaſti tuum peccatum? depoſuiſti ſarcinam. Quis hæc dicit? Ipſe iudex Deus. Die tu peccata tua prior, vt iuſtificeris. Cur igitur, te quæſo, pudeſcis & erubeſcis dicere peccata tua? Cane enim homini dixeris: Ne tibi opprobret. Neque enim conſerua confiteris, vt in publicum proferat, ſed ei qui Dominus eſt. &c.* Lege, confeſſio non reuelanda. Porrò hîc nota bone lector, quia Chryſoſtomus hoc loco, & adhuc homil. 2. in Pſalm. 50. videtur confeſſionem auricularem excludere, quæ haud dubiè ſuo tempore fiebat. Neque enim hoc diceret, niſi fieret. Sed hæc dicuntur à Chryſoſtomo de publica confeſſione, quam preſbyter ei imponebat, qui quippiam flagitij etiam in aurem ſacerdotis fuiſſet confeſſus: quam priùs abrogauit Nectarius Conſtantinopolitanus Epiſcopus, & non auricularem, vt fingunt moderni hæretici. Lege SOZOMENVM SALAMINIVM lib. 7. Hiſtoriæ eius, cap. 16. & Guillelmum Lindanum, lib. 4 Panopliæ Euangelicæ, cap. 65. & cæteros, de qua etiam confeſſione abolita ſtatim agemus, cum ad tempora Ambroſij deuenerimus. Porrò de confeſſione ſacramentali etiam vetuſtus author & celebris CYRILLVS ALEXANDRINVS lib. 12. in Ioannem, cap. 56. *Non abſurdum eſt, peccata remitti poſſe ab illis, qui Spiritum ſanctum in ſeipſis habeant (& quod, niſi prauia confeſſione didicerint:) nam cum ipſi remittunt, aut detinent, ſpiritus qui habitat, &c. in eis, per eos remittit & detinet. Erit autem id per eos duobus, vt arbitror, modis: primùm baptiſmo, deinde pœnitentia, &c.* Hinc etiam beatus HILARIVS PICTAVIENSIS in Pſalm. 71. *Non confeſſio peccatorum, niſi in huius ſeculi tempore eſt, dum voluntati ſuæ vnuſquiſque permiſſus eſt, & per vitæ licentiã habet confeſſionis arbitrium. Decidentes namque de vita, ſimul & de iure deciduntur voluntatis. Tunc enim ex merito præteritæ voluntatis, leue iam conſtituta, aut quietis, aut pœnæ, excidentiũ ex corpore ſuſcepit voluntatem, &c.* CYRIL. HIEROSOLYM. Catech. 1. Illuminat. Hieroſol. formã præſcribit faciẽdi confeſſionẽ in tempore quadrageſimæ, & Catech. 3. docet quomodo præcederet olim baptiſmũ, vt ex Tertulliano ſuperiùs oſtendimus. De eius autẽ efficacia Catech. 2. agit.

Marci 1.

Origines Adamantius.

Quid manifeſtius?

Cyprianus Carthaginenſis.

Euſebius Caſarienſis.

Gratianus Imperator.

Acta denoti Principis.

Baſilius Magnus.

Ioannes Chryſoſtomus. Geneſ. 4.

Matth. 10.

Agnitio peccati delet peccatum.

Eſaiæ 43.

* vide confeſſionem auricularem, & lege quod ſequitur.

Occupatio contra Caluiniſtas.

Sozomenus Salaminius.

Cyrillus Alexandrinus.

Hilarius Pictauienſis. Confeſſio in hac vita, facienda.

Cyrillus Hieroſolymitanus Epiſcopus.

Meminit & EVSEBIVS EMISSENVS homilia prima, de initio quadrageſimæ, ſed & glorioſus Eccleſiæ Doctor & lumen HIERONYMVS STRIDONENSIS, exponens illud Eccleſiaſt. cap. 10. Si momorderit ſerpēs in ſilentio, &c. *Si quem ſerpens diabolus* (ait) *occultè momorderit, & nonnullo cum conſcio peccati veneno infecerit, ſi tacuerit qui percuſſus eſt, & non egerit pœnitentiam, nec vulnus ſuum fratri & magiſtro voluerit confiteri, magiſter qui linguam habet ad curandum, facile ei prodeſſe non poterit. Si enim erubeſcat aegrotus, vulnus medico confiteri, quod ignorat medicina non curat, &c.* IDEM in Pſalm. 37. *Vide quid nos doceat ſcriptura diuina, quia non oportet peccatum celare intrinſecus. Si autem ipſe ſui accuſator fiat, dum accuſat ſemetipſum & confitetur, ſimul emendat & delictum, atque omnem morbi digerit cauſam, &c.* AMBROSIVS MEDIOLANENSIS lib. 3. de Pœnitentia, cap. 2. *Nouatiani cum negant ſacerdotes habere poteſtatem ligandi & ſoluendi peccata, aiunt ſe Domino deferre reuerentiam, cui ſoli remittendorum criminum poteſtatem reſeruant. Imò nulli maiorem iniuriam faciunt, quàm qui eius voluntati mandata reſcindere, commiſſum munus confundere, &c.* Et lib. 2. cap. 6. *Soluit* (ait) *criminum nexus verecunda confeſſio peccatorum, &c.* IDEM in exhortatione ad pœnitentiam, ad calcem librorum & Pœnitentia. *Non ſolùm* (ait) *poſt pœnitentiam, ab iſtis intus homo obſeruare ſe debet, ſed & ante pœnitentiam dum ſanus eſt, quia neſcit ſi poſſit ipſam pœnitentiam accipere, & confiteri Deo & ſacerdoti peccata ſua, &c.* Porrò NICEPHORVS CALLISTVS lib. 12. cap. 28. ex Sozomeno ſuperiùs allegato lib. 7. cap. 16. Narrat hoc tempore, quòd Nectarius Epiſcopus Conſtantinopolitanus primus omnium preſbytero, quia multo tempore in Eccleſiis pœnitentibus præerat, dignitate abrogauit, quem etiā ferè Orientales Epiſcopi omnes ſecuti ſunt. Quid verò id ſit, & vnde initium ſumpſerit, & quam ob cauſam tum eſſe deſierit, alij alia memoriæ prodiderunt. Libentiſſimè quidem totum Nicephori caput hîc ponerem, quia maximè confirmat antiquam confitendi ſacramentaliter traditionem, vt nihil ſit liquidius: verum prolixum eſt, & habetur in manibus obſecro, te lector, ne pigeat perlegere. IDEM etiam lib. 11. cap. 34. mira narrat de ſanctis monachis, vbi eos dicit ſecretè ſuis præpoſitis confiteri, antequam ad Euchariſtiam accederent: quod confirmat etiam & IOANNES CASSIANVS in collationibus Patrum, collatione 20. de fine Pœnitentiæ & ſatisfactionis iudicio & collatione 2. cap. 11. vbi Serapion peccatum & furtum confeſſus eſt. Lege locum & alibi. Hinc & PACIANVS BARCILONENSIS (floruit ſub Theodoſio, vt ait Hieronymus in Catalogo Eccleſiaſticorum virorum & ſcriptorum) in Paræneſi ad pœnitentiam, ſic ſuos exhortatur: *Vos ergo primum appello fratres* (inquit) *qui criminibus admiſſis pœnitentiam recuſatis. Vos, inquam, poſt impudentiam timidos, poſt peccata verecundos, qui peccare non erubeſcitis, & erubeſcitis confiteri. Ecce iterum Apoſtolus ad ſacerdotem: manus citò nulli impoſueris, nec communices peccatis alienis. Quid facies, tu qui decipis ſacerdotem? Qui aut ignorantem fallis, aut non ad plenum ſcientem, probandi difficultate confundis? Rogo vos fratres etiam pro periculo meo, per illum Dominum quem occulta non fallunt, deſinite vulneratam tegere conſcientiam: prudentes agri, medicos non verentur, ne in occultis quidem corporis partibus etiam ſecaturos, etiam peruſturos meminimus queſ-*

dam etiam remota, & verecunda membrorum non erubeſcentes ferro & cauterio, & graniſſima illa pulueris mordacitate duraſſe, &c. Portò de confeſſione ſacramentali AVGVSTINVS HIPPONENSIS infinitis in locis, & ſpecialiter libro de falſa & vera Pœnitentia, cap. 10. & allegatur à Gratiano de pœnitentia diſtinct. 6. cap. Qui vult. *Qui confiteri* (ait) *vult peccata, vt inueniat gratiam, quærat ſacerdotem, ſcientem ligare & ſoluere, ne cum negligens circa ſe extiterit, negligatur ab illo qui eum miſericorditer monet, & petit ne ambo in foueam cadant, quam ſtultus euitare noluit.* Et infrà: *Qui confitetur, omnino ſacerdoti meliori quàm poteſt confiteatur, & ſi peccatum occultum eſt, ſufficit referre in notitiam ſacerdotis, vt grata ſit oblatio' muneris.* Qualis autem debeat eſſe ſacerdos eodem libro pandit, cap. 20. nec aliud in toto eo libro agit, quàm tractare de confeſſione auriculari. IDEM libro de Viſitatione infirmorum 2. cap. 5. *Heu cur erubeſcis confiteri quod facere nequaquam erubuiſti? Melius eſt coram vno aliquantulum ruboris tolerare, quàm in die iudicij coram tot millibus hominum grani repulſa denotatum tabeſcere.* Et cap. 4. eiuſdem lib. 2. *Sunt quidam qui ſufficere ſibi autumnant, ſi ſoli Deo cui nihil eſt occultum, & quem nullius conſcientia latet ſua confiteantur crimina. Nolunt enim, aut erubeſcunt, ſiue dedignantur oſtendere ſuis ſacerdotibus, quos tamen inter lepram diſcernere, per legiſlatorem conſtituit Dominus. Sed nolo vt ipſa decipiaris opinione, quatenus confundaris confiteri coram Dei vicario, tabeſcens præ rubore, vel cernicoſus præ dedignatione. Nam ipſius humiliter ſubeundum eſt iudicium, quem Deus ſibi non dedignatur eſſe vicarium. Ergo ad te venire reges ſacerdotem, & fac ipſum conſcientiarum tuarū penitus participem. Non ſeducat illa te ſomniantium quæ in viſitando confirmat, quia ſaluat ſacerdotem inconſulto ad Deum peccatorum confeſſio. Nos autem non abnegamus, quin ſit ad Deum frequenter deferenda peccatorum confeſſio. Beatus enim qui tenebit & allidet parvulos, vel maximos ſuos, ad petram. Petra autem Chriſtus eſt: ſed deteſtamur & deteſtatur illud ſacra doctrina: Vade* (inquit) *& oſtende te ſacerdotibus, & reſponſum eſt diuinum, Confitemini alterutrum peccata veſtra, &c.* Hinc meminit confeſſionis ſacerdotalis VICTOR VTICENSIS lib. 2. de perſecutione Vandalorum, vbi deuotum populum concurrentem ad ſanctos ſacerdotes & Epiſcopos qui in exilium portabantur ſic alloquentem ſcribit: *Quibus nos miſeros relinquitis, dum pergitis ad coronas, qui hos baptizaturi ſunt parvulos fontibus aqua perennis? qui nobis pœnitentiæ munus collaturi ſunt, & reconciliationis indulgentia obſtrictos vinculis peccatorum ſoluturi? Quia vobis dictum eſt: Quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis, &c.* Et CASSIODORVS SENATOR lib. 9. Tripartitæ hiſtoriæ, capite trigeſimoquinto: *Quoniam omnino non peccare, diuinum & vltra humanam naturam eſſe cognoſcitur, peccantibus autem, & pœnitentiam agentibus veniam Deus dari præcepit, qui verò confiteri refugiunt, maius peccatorum onus acquirunt. Propterea viſum eſt antiquis Pontificibus, vt velut in theatro ſub teſtimonio Eccleſiaſtici populi delicta pandantur. Et ad hanc rem preſbyterum bonæ conuerſationis, ſeruantemque ſecretum, ac ſapientem virum ſtatuerunt, ad quem accedentes hi qui deliquerant, delicta propria fatebantur. At ille ſecundum vniuſcuiuſque culpam indicebat & mulctam, &c.* Hinc quoque de confeſſione auriculari ſic ſcribit LEO I. epiſtola 78. ad Epiſcopos Campaniæ Samnij & Piceni

cap. 2.

Infebius Emiſſenus.

Hieronymus Stridonenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Ambroſius Mediolanenſis

Nouatianiſunt igitur Caluiniſtæ, quia eadem dicunt.

Tales ſunt Caluiniſtæ.

Nicephorus Calliſtus.

Vide quia erāt olim in Eccleſiis Catholicis Preſbyteri Pœnitentiarij.

Nouatianos intelligit & nos Caluiniſtas.

Lucæ 17. Iacob 5.

Victor Vticenſis Epiſcop.

Ioannes Caſſianus.

Paſſianus Barcilonenſis Epiſcopus.

Caſſiodorus Senator.

Leo 1.

Digitized by Google

cap. 2. & allegatur à Gratiano de Pœnitentia distinct. 1. cap. Quamuis & Sufficit. *Illam* (ait) *contra Apostolicam regulam præsumptionem, quam nuper agnoui à quibusdam illicita vsurpatione committi, modis omnibus constituo submoueri (de pœnitentia videlicet quæ ita à fidelibus postulatur) ne de singulorum peccatorum genere, libellis scripta professio publicè recitetur, cùm reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicari confessione secreta. Quamuis enim plenitudo fidei videatur esse laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur, tamen quia non omnium huiusmodi sunt peccata, vt ea quæ pœnitentiam possunt, non timeant publicare, remouendæ tam improbabilis consuetudinis facta, ne multi à pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis facta sua referare: quibus possunt legum constitutione parcelli. Sufficit enim illa confessio quæ primum Deo offertur, tunc etiam sacerdoti, qui pro delictis pœnitentiam precator accedit, tunc enim demum plures ad pœnitentiam poterunt prouocari, si populi auribus non publicetur conscientia confitentes.* Hinc quoque de confessione sacramentali sic ante THEOPHILACTVS BVLGARIAE Episcopus in cap. 7. Marci, exponens illud, exiens Iesus de finibus Tyri. &c. *Peccatores itaque cùm simus, canes nominamur immunditia pleni, propter quod & indigni sumus, qui accipiamus panem Dei, hoc est, communicemus immaculatis mysteriis. Quod si per humilitatem nosmetipsos agnouerimus, & confessi fuerimus nos esse canes, enarrauerimusque peccata nostra, tunc sanabitur filia nostra, hoc est opus diabolicum, &c.* Hinc etiam GREGORIVS I. libro 11. moralium cap. 18. & libro 8. cap. 15, in 7. caput Iob dum illud interpretatur, loquar in tribulatione spiritus mei. *Tribulatio quippe spiritus linguam commouet, vt reatum praui operis vox compunctionis impugnet. Sciendum quoque est, quia sæpe & reprobi peccata confitentur, sed deflere contemnunt. Electi autem culpas suas, quas vocibus confessionis aperiunt, districtè animaduersionis fletibus insequuntur.* Lege eundem libro 22. in 31. caput Iob. cap. 13. & alibi. Sed & BEDA VENERABILIS exponens illud Iacobi 5. confitemini alterutrum peccata vestra. *In hac* (ait) *sententia illa debet esse discretio, vt quotidiana leuiaque peccata alterutrum coæqualibus confiteamur, eorumque quotidiana credamus oratione saluari. Porrò grauioris lepræ immunditiam, iuxta legem sacerdoti pandamus, atque ad eius arbitrium qualiter & quanto tempore iusserit, purificari curemus.* Huius est & sententiæ HVGO S. VICTORIS lib. 1. de sacramentis parte 14. capite 1. *Quid est* (ait) *Confitemini alterutrum?* Huic quæstioni mox respondet. *Non solùm homo Deo* (ait) *sed inter vos alter alteri, homines hominibus, aues Pastoribus, subiecti prælatis: hi qui peccata habent, his qui peccata dimittere potestatem habent. Et certè communis hoc loquendi mos obtinet, vt dicatur aliquando ab Episcopo, siue eius vicario, confiteare cui vis. Quæ tamen verba non ita accipiuntur, quasi non sacerdotibus etiam confitendi potestas permissa sit, verum illud concedi verbis his videtur, vt non proprio sacerdoti, cui iure tenetur: verùm cuicunque alij, modo sacerdoti, confiteri possit.* Et BERNARDVS CLARAEVALLENSIS multis in locis confessionis sacramentalis meminit, & specialiter in libro ad milites templi cap. 12. de Bethphage: *Quid de Bethphage* (inquit) *dicam viculo sacerdotum, quam pene præterieram, vbi & confessionis sacramentum, & sacerdotalis ministerij mysterium continetur? &c.* Lege totum caput. Lege etiam eundem sermone 16. in cantica, de cordis contritione, & de tribus speciebus veræ confessionis, vbi mira & pulchra lustrabis. Verùm huc vsque processimus, vt ab exordio normam confessionis auricularis, contra blasphemantes Caluinistas, ostenderemus. Ideò ad cætera progrediamur sic Concilium CABILONENSE I. sub Eugenio 1. meminit confessionis Sacramentalis. Cano. 8. *De pœnitentia* (ait) *peccatorij, quæ est medela animæ, vtilem omnibus hominibus esse censemus, à sacerdotibus facta confessione indicatur pœnitentia, vniuersitas sacerdotum nosci tur consentire.* Hinc quoque Concilium FRANCICVM sub Bonifacio Moguntinensi, tempore Zachariæ 1. celebratum. *Vnusquisque* (inquit) *præfectus, vnum Presbyterum secum habeat, qui hominibus peccata confitentibus, indicare & indicere pœnitentiam possit.* Quomodo autem & cui facienda sit confessio, oro, lege in consequentibus distinctionibus, quia huic loco non ita aptè conuenire visa sunt ista. Multa quippe, & quæ antiquiora sunt, in sequentibus posuimus, vt satisfaceremus lectoris vsui. Itaque multa prætereuntes, quæ infrà suis locis dicentur, transimus ad Concilium SENONENSE, plura etiam dictura in vocabulo, pœnitentia, dum de eius partibus agemus, cuius est pars & confessio. Ne te (lector bone) tædeat omnia perserutari. Igitur præfatum concilium omnia quæ superius iam protulimus, breui compendio perstringens. sic decreto 10. loquitur: *Vt vetustissimum illud* (ait) *ita verissimum. Qui abscondit scelera sua, non dirigetur, qui autem confessus fuerit & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Neque satis fuerit, de peccatis conteri, & ea apud sese Deo confiteri, nisi sacerdoti quoque sacramentali confessione detegantur. Ea quippe nec humanum, nec recens inuentum esse potest, quæ tot & tantis fuerit scripturarum oraculis. Ad hanc enim præter multas Mosaica legis significationes, propiùs manu ducisse videtur, primùm, ille Christi præcursor, à quo qui baptizabantur, confitebantur peccata sua. Tum Christus ipse dum suscitatum Lazarum ab Apostolis solui iubet: Et ei, quem à lepra curauerat, præcipit vt sese sacerdotibus ostendat. Ac tum demum huiusmodi confessionem instituit, & præcepit, cum postquam in Apostolos insufflasset. Accipite, inquit, Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Nam quomodo remittet, quæ sibi cognita nõ fuerint? Aut qua pacto index eorum esse poterit, quæ prorsus ignota sint? Oportet itaque quem antiquus ille serpens* (sunt verba Hieronymi suprà allegata) *occulte momorderit, abstrusissimum quodque vulnus medico detegere, omnem indigestum & virulentum humorem (& si stomacho mentis alsius insederit) enumere. Pudorem insatisfactionis partem de singulo quouis errato pati, ne dum occultis peccatorum vinculis se se teneri dissimulat, horrenda tandem sub omnium oculis æterna damnationis laqueo constringatur. Proinde statim ab ipsis nascentis Ecclesiæ incunabilis, sacer iste confitendi ritus, ne dum de exterioribus tantùm inoleuit, vt tum ex Iacob 5. tum ex Dini Dionysij * Alexandri vrbani & Cypriani* (vide pœnitentia & suprà) *scriptis manifestum euadit. Recte igitur hanc exomologesis legem à Christo institutam per Apostolos ad nos vsque deductam, & ab vniuersali Ecclesia inuiolabiliter obseruatam à cunctis Christi fidelibus fatendam esse, & contrauenientes authoritate Concilij* CONSTANTIENSIS *& aliorum complurium* (vide infrà) *damnatos declaramus.* Eadem omnino intulit & Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 22. de confessione item sacramentali egimus in dictione, pœnitentia, quia huic loco non omnino congruebant. Verumtamen

De hac superius ex Nicephoro reliquimus consulendum.

Concilium Cabilonense 1. sub Eugenio 1. vide & Cabilonense 2. & reliqua.

Concilium Francicum in Francia celebratũ sub Carlomanno principe, à Bonifacio Moguntinensi Archiepiscopo legato Apostolicæ sedis, & Martire.

Obsecra, lector, etiam lege distinctiones quæ infrà sequuntur.

Concilium Senonense sub Antonio à Prato Cardinali Cæsellario, Cardinali legato, Archiepiscopo.

Theophylactus Bulgariæ.

Gregorius 1.

Proverb 28.

Beda Venerabilis.

Iterũ probatur Cõfessionis sacramẽtalis authoritas è scripturis. Nec te pigeat iterũ legere, sicut nos non tæduit hic aferibere. Matth 3. Ioannis 11. Matth 8.

Iacobi 5.

Ioan. ac.

Hugo S. Victoris.

Hic Patres invnũ conferunt ea quæ ex antiquis patribus superioribus allata sunt, vt facile possis colligere.

De Alexandro & Vrbano lege Cõfessio Publica.

Bernardus Claræuallensis.

Concilium Constantiense eius decreta vide infrà, & in vocabulo Pœnitentia.

Concilium Moguntinũ 4. sub Sebastiano Archiepiscop

Concilium Tridentinũ generale nouiſſimum.

men etiam hic annectere libuit, quæ ſelegimus ex generali Concilio TRIDENTINO ſeſſione 14. quę fuit 4. ſub Iulio 3. cap. 5. Reſiduum vide, pœnitentia & abſolutio. *Ex inſtitutione* (ait) *ſacramenti pœnitentiæ iam explicata, vniuerſa Eccleſia ſemper intellexit, inſtitutam etiam eſſe à Domino integram peccatorum confeſſionem, & omnibus poſt baptiſmum lapſis iure diuino neceſſariam exiſtere.* (vide & Lapſus, atque iuſtificatio) *Quia Dominus noſter Ieſus Chriſtus è terris aſcenſurus ad cœlos, ſacerdotes ſui ipſius vicarios reliquit, tanquam præſides & iudices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Chriſti fideles ciderint, quo pro poteſtate clauium remiſſionis aut retentionis peccatorum ſententiam pronuncient. Conſtat enim ſacerdotes iudicium hoc incognita cauſa exercere non potuiſſe, neque æquitatem quidem illos in pœnis iniungendis ſeruare potuiſſe, ſi in genere duntaxat, & non potius in ſpecie, ac ſigillatim ſua ipſi peccata declaraſſent. Ex his colligitur oportere, à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem conſcientiam habent, in confeſſione recenſeri, etiam ſi occultiſſima illa ſint & tantum aduerſus duo vltima decalogi præcepta commiſſa, nonnumquam animum grauius ſanciant, & periculoſiora ſint his, quæ manifeſto admittuntur. Nam venialia quibus à gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentius labimur, quamquam rectè & vtiliter, citráque omnem præſumptionem in confeſſione dicantur, quod piorum hominum vſus demonſtrat, taceri tamen citra culpam, multiſque aliis remedijs expiari poſſunt. Verùm cum vniuerſalia mortalia peccata, etiam cogitationes homines ire filios & Dei inimicos reddant, neceſſum eſt omnium etiam veniam cùm aperta & verecunda confeſſione à Deo quærere. Itaque dum omnia quæ memoriæ occurrunt, peccata Chriſti fideles confiteri ſtudent, proculdubio omnia diuina miſericordia ignoſcenda exponunt. Qui verò ſecus faciunt, & ſcienter aliqua retinent, nihil diuina bonitati per ſacerdotem remittendum proponunt. Si enim erubeſcat ægrotus vulnus medico detegere, quod ignorat, medicina non curat. Colligitur præterea etiam eas circunſtantias in confeſſione explicandas eſſe quæ ſpeciem peccati mutant, quod ſine illis peccata ipſa, neque à pœnitentibus integrè exponantur, nec iudicibus innoteſcant, & fieri nequeat, vt de grauitate criminum rectè cenſere poſſint, & pœnam quam oportet pro illis pœnitentibus imponere. Vnde alienum à ratione eſt docere, circunſtantias has ab hominibus otioſis excogitatas fuiſſe, aut vnam tantùm circunſtantiam confitendam eſſe, nempe peccaſſe in fratrem. Sed & impium eſt, confeſſionem quæ hac ratione fieri præcipitur, impoſſibilem dicere, carnificinam illam conſcientiarum appellare. Conſtat enim in Eccleſia nihil à pœnitentibus aliud exigi, quàm vt, poſtquam quiſque diligentius ſe excuſſerit, & conſcientiæ ſuæ ſinus omnes & latebras explorauerit, ea peccata confiteatur, quibus ſe Dominum & Deum ſuum mortaliter offendiſſe meminerit, reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in vniuerſum eadem confeſſione concluſa eſſe, intelliguntur, pro quibus fideliter cum propheta dicimus, ab occultis meis munda me Domine. Ipſa verò huiuſmodi confeſſionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia, grauis quidem videri poſſet niſi tot tantiſque commodis & conſolationibus releuaretur, quæ omnibus dignè ad hoc ſacramentum accedentibus per abſolutionem certiſſimè conferuntur. Cæterùm quoad modum confitendi ſecretò apud ſolum ſacerdotem, & ſi Chriſtus non vetuerit, quin aliquid in vindictam ſuorum ſcelerum & ſui humiliationem, cum ob aliorum exemplum, tum ob Eccleſiæ offenſæ ædificationem, delicta ſua publice confiteri poſſit* (vide pœnitentia, & ſuprà) *non tamen hoc diuino præcepto mandatum, nec ſatis conſulte humana aliqua lege præciperetur, vt delicta præſertim ſecreta publica eſſent confeſſione aperienda, vnde cùm à ſanctiſſimis & antiquiſſimis patribus magno vnanimique conſenſu ſecreta confeſſio ſacramentalis, qua ab initio (vt probatum eſt) Eccleſia ſancta vſa eſt, & modo etiam vtitur fuerit ſemper commendata, manifeſtè refellitur illorum mens calumnia, qui eam à diuino mandato alienam, & inuentum humanum eſſe, atque à patribus in Concilio Lateranenſi* (ſub Innocentio 3.) *congregatis initium habuiſſe docere non verentur. Nec enim per Lateranenſe Concilium Eccleſia ſtatuit vt Chriſti fideles confiterentur quod iure diuino neceſſarium & inſtitutum eſſe intellexerat, ſed vt præceptum confeſſionis ſaltem ſemel in anno ab omnibus & ſingulis cum ad annos diſcretionis peruenieſſent impleretur, vnde iam in vniuerſa Eccleſia, cum ingenti animarum fructu fidelium obſeruatur mos iſte ſalutaris confitendi, ſacro illo & maximè acceptabili tempore Quadrageſimæ, quem morem hæc ſancta ſynodus maximè probat & amplectitur, tanquam pie & meritò retinendum aliter credentes & hanc doctrinam improbantes, perpetùò damnat, & anathematizat.* Hanc quoque doctrinam confirmat Facultas LOVANIENSIS ſub Carolo 5. articulo 5. vide vocabulis. Pœnitentia, contritio, ſatisfactio. Abſolutio, Communio, Miſſa, Euchariſtia, &c. ſimilia, vbi de confeſſione tractatur.

Confeſſio publica, quæ antiquitùs fiebat. Vide ſuperius, & infrà, Pœnitentia.

Hoc falſiſſimũ eſſe, lector, deprehendes, ex lectura eorum, quę ſuperiùs allegauimus ab initio fidei noſtræ.

Cur etiam venialia vtiliter in confeſſione peccata confiteamur.

Facultas Louanienſis.

(onfeſsio ſacramentalis quotannis indicitur Chriſtianis.] Oportet vt huius, moris antiquitatem repetas, bone lector, vbi dicitur, communicare quoties per annum liceat, &c. quia ibi de confeſſione nonnulla inſerta ſunt. Sed & vt ex ſuperiùs allegato Concilio Tridentino ſententiam connectamus, ſic ſtatuit quod memorat Concilium LATERANENSE patrum 1215. ſub Innocentio 3. capite 21. & allegatur extra de pœnitentia & remiſſione cap. Omnis. *Omnis* (ait) *vtriuſque ſexus fidelis poſtquam ad annos diſcretionis peruenerit, omnia ſua ſibi peccata confiteatur ſaltem ſemel in anno proprio ſacerdoti, & iniunctam ſibi pœnitentiam ſtudeat pro viribus adimplere, ſuſcipiens reuerenter ad minus in Paſcha Euchariſtiæ ſacramentum, niſi forte de conſilio proprij ſacerdotis ob aliquam rationabilem cauſam ad tempus ab eius perceptione duxerit abſtinendum. alioquin & viuens ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, & moriens Chriſtiana careat ſepultura. Vnde hoc ſalutare ſtatutum frequenter in Eccleſijs publicetur, ne quiſquam ignorantiæ cacitate, velamen excuſationis aſſumat. Si quis autem alieno ſacerdoti voluerit iuſta de cauſa ſua confiteri peccata, licentiam prius poſtulet & obtineat à proprio ſacerdote, cùm aliter ille ipſum non poſſit ſoluere vel ligare. Sacerdos autem ſit diſcretus, vt more periti medici, ſuperinfundat vinum & oleum vulneribus ſauciati, diligenter inquirens & peccatoris circunſtantias & peccati, per quas prudenter intelligat, quale illi conſilium debeat exhibere, & cuiuſmodi remedium adhibere diuerſis experimentis vtendo ad ſanandum ægrotum.* Hoc decretum, quod etiam hic non totum continetur, ſed ſuis debitis locis inſeritur, allegat & iubet ſingulis Dominicis legi populo, Concilium AVGVSTENSE ſub Othone Cardinali cap. 19. potiſſimùm diebus Dominicis Quadrageſimæ. Renouauit autem illud & Concilium THOLOSANVM temp. S. Ludouici regis cap. 6. & 7. Eadem quoque de ſacra communione & confeſſione auriculari in tempore Paſchæ peragenda, PETRVS MARONITARVN Patriarcha in monaſterio

Satis colliges ex prædicto vocabulo Communicare, &c. quoties in anno confiterentur antiqui qui non communicabãt niſi priùs confiterentur, vt diximus. Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. omnium generaliſſimum.

Circunſtantiæ aggrauantes in confeſſione aperiendæ ſunt ne ceſſariò.

His blaſphemijs commincitur à patribus itretitus Beatus Rhenanus ex ſcholijs in librum Tertulliani de Pœnitentia, & alij quidam.

Sacerdotis cõfeſſoris officiũ

Pſal. 18.

Concilium Auguſtenſe.

Concilium Toloſanum nouiſſimè in lucem prodiit. Petrus Maronitarum Patriarcha.

Concilium Ratiſponenſe.

Concilium Ratiſponenſe

Concilium Colonienſe 3.

Concilium Coloniense 4. Concilium Auguſtenſe. Concilium Moguntinũ 4. ſub Sebaſtiano Archiepiſcop.

Concilium Tridentinũ generale nouiſſimum.

Concilium Carthaginenſ.

Concilium Africanum ſub Bonifacio 1.

Concilium Vaſenſe 1.

Concilium generaliſſimũ ſub Innocentio 3.

Concilium Moguntinũ 4.

Hæc obſerua.

Camibin in monte Libano apud ſuos obſeruati profeſſus in Concilio Lateranenſi ſub Leone 10. ſeſſione 11. ſed & Concilium RATISPONENSE ſub Laurentio Campegio capite 18. idem omnino iniungit confiteri ſcilicet & communicare in ſolemnitate Paſchæ ſub pœna priuationis Eccleſiaſticæ ſepulturæ, ſi moreretur homo ille. Idem & Concilium COLONIENSE III. cap. 20. partis 7. vbi Parochis inhibet aliquem ad Euchariſtiam admittere, quem non ſciuerit ſcelera ſua per confeſſionem ſacramentalem detegiſſe, & abſolutum eſſe. Porrò ſecundum prætactum Lateranenſe decretum COLONIENSE IV. AVGVSTENSE I. MOGVNTINENSE IV. cap. 28. mandant expreſsè, vt quicunque Chriſtiano nomine volunt cenſeri, ſemel vt minimum in anno confiteantur, & confeſſi ſacram accipiant communionem ſecundum Catholicæ Eccleſiæ ritum, ſub vna tantùm ſpecie. Quod ſi de eorum confeſſione probabilis eſt dubitatio, teſtimonium adferant quòd alibi ſint confeſſi & abſoluti, alioquin viuentes ab ingreſſu Eccleſiæ arceantur, & mortui Eccleſiaſtica careant ſepultura. Idem & Concilium TRIDENTINVM habet, vide Euchariſtia & communio, & communicare, loco ſuperiùs prænotato.

Confeſsio ſacramentalis non reuelanda.] Si te non tædeat (ô lector) quæ ſuperius ex ſanctis patribus pro confeſſione auriculari teſtimonia protulimus viſitare, ſæpius inuenies prohibitum quod nunc proponimus, ita vt ſuperfluum ſit, ea iterum hic ponere. Præterea in vocabulo, crimen ſecretum non prodendum, etiam alia teſtimonia reperies, Quod autem deeſt hic, libenter communicandum duxi: Concilium CARTHAGINENSE VII. cano. 5. *Placuit, vt ſi quando Epiſcopus dicit, aliquem ſibi ſoli, proprium crimen fuiſſe confeſſum, atque ille neget, non putet ad iniuriam ſuam Epiſcopus pertinere, quod illi ſoli non creditur. Et ſi ſcrupulo propriæ conſcientiæ ſe dicit neganti nolle communicare, quandiu excommunicato non communicauerit ſuus Epiſcopus, eidem Epiſcopo ab aliis non communicetur Epiſcopis, vt magis caueat Epiſcopus, ne dicat in quemquam, quod aliis documentis conuincere non poteſt.* Idem Conciliũ AFRICANVM ſub Bonifacio 1. cano. 99. Idem ſtatuit de accuſatione, quæ faciliter fit non certo probato crimine, Concilium VASENSE I. capite 7. vide, accuſatio non facilè fiat, &c. vt autem ea omnia teſtimonia patrum ſuperiùs prolatorum omittamus, ſic memoratum iam Concilium LATERANENSE ſub Innocentio 3. cap. 21. ad calcem decreti, quod ſuperioribus poſuimus dicit. *Caueat autem omnino ſacerdos, ne verbo, vel ſigno, vel alio quouis modo prodat aliquatenus peccatorem, ſed ſi prudentiori conſilio indigerit, illud abſque vlla expreſſione perſonæ cautè requirat, quoniam, qui peccatum in pœnitentiali iudicio ſibi detectum præſumpſerit reuelare, non ſolum à ſacerdotali officio deponendum decernimus verumetiam ad agendam perpetuam pœnitentiam, in arctum monaſterium detrudendum.* Hinc Concilium MOGVNTINVM, IV. ſub Sebaſtiano eiuſdem vrbis Archiepiſcopo capite 29. *Magnam cautionem adhibere debent confeſſarij, de inuſitatis criminibus, præſertim à iunioribus inquirendo inexpertis, nouæ cupiditatis aut criminis ante non tentati occaſionem obiicianti* (vt iam dictum eſt ſuperiùs, confeſſor) *caueant etiam ne confitentis peccatum, ſermone vel ſigno, vel aliqua vlla ratione prodant. Sed ſi conſilio ſuper aliqua re, in confeſſione ſibi manifeſtata indigerint, rem ipſam ſine vlla auctoris mentione, ad peritiorem referant. Quod ſi ſacerdos alicuius crimen, per confeſſionem ſibi compertum, vel aperto iudicio, aut ſaltem conditionis, aut loci, aut vicinia, aut cuiuſcunque circunſtantiæ ſignificatione reuelauerit à beneficio Eccleſiaſtico remotus, ad arctum monaſterium ad agendam pœnitentiam retrudatur. Nec etiam ſacerdos confeſſarius à quoquam ſibi confitente de peccatis alterius expreſſo nomine vllo modo inquirere præſumat.* Vide crimen & ſequentia.

Confeſsio quomodo & cui facienda.] Hoc iam in pluribus locis ſuprà monſtratum eſt, nec erat opus hic alia inferere. Verùm nil volentes relinquere mancum, hic ſubiicimus adhuc, quod in Patrum monumentis repecimus, quæ ſuperioribus poterunt ad confirmationem ſuperaddi, non certè minimi momenti. Itaque Concilium CABILONENSE II. cano. 32. *Hoc emendatione egere perſpeximus, quòd quidam, dum confitentur peccata ſua ſacerdotibus, non plenè id faciunt. Quia ergo conſtat hominem ex duabus eſſe ſubſtantiis, anima videlicet & corpore, & interdum animi motu, interdum carnis fragilitate peccare, ſolerti indagatione debent inquiri ipſa peccata, vt ex vtriſque plena ſit confeſſio, ſcilicet vt & ea confiteantur, quæ per corpus geſta ſunt, & ea quibus in ſola cogitatione delinquitur. Inſtruendus eſt itaque peccatorum ſuorum confeſſor, vt de octo principalibus vitiis, ſine quibus difficilè in hac vita viuitur, confeſionem faciat, quia aut cogitatione, aut quod eſt grauius opere inſtinctu eorum peccauit. Odium etenim, inuidia, ſuperbia, vel cetera eiuſmodi animæ peſtes, tanto periculoſius lædunt, quanto ſubtiliùs ſerpunt.* Et canone 33. ſubiungitur. *Quidam ſolummodo Deo confiteri debere dicunt peccata: Quidam verò ſacerdotibus eſſe confitenda percenſent, quod vtrumque non ſine magno fructu, intra ſanctam ſit Eccleſiam. Ita videlicet, vt & Deo, qui remiſſor eſt peccatorum, confiteamur peccata noſtra, & cùm Dauid dicamus: delictum meum cognitum tibi feci, & iuſtitiam meam non abſcondi. Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitias meas, dum & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Et ſecundum inſtitutionem Apoſtoli, confiteamur alterutrum peccata noſtra, & oremus pro inuicem, vt ſaluemur. Confeſio itaque, quæ Deo fit, purgat peccata, ea verò quæ ſacerdoti fit, docet qualiter ipſa purgentur peccata. Deus namque ſalutis & ſanitatis author & largitor, plerumque hanc præbet ſuæ potentiæ inuiſibili adminiſtratione plerumque medicorum operatione.* Quomodo autem ſacerdos ſe debeat gerere in audiendis confeſſionibus. Idem ſequenti 4. canone docet: *Quia Apoſtolo teſte non eſt perſonarum acceptio apud Deum, & in omnibus iudiciis cauenda eſt: Multo magis in hoc pœnitentiæ iudicio præcaueri debet, vt nullius ſacerdotum vnquam aut gratia, aut odio alicuius perſonæ, ſecus iudicet, quàm quod in canonibus ſacris inuenerit, aut quod illi ſecundum ſanctarum ſcripturarum authoritatem & Eccleſiaſticam conſuetudinem rectius viſum fuerit. Si ergo medici qui corporibus medicinam inferre conantur, nequaquam propter perſonæ cuiuſlibet acceptationem, his quos ſanare cupiunt, cauterio, aut ferro, aut duris aliis quibuſlibet rebus parcunt, multò magis idipſum his obſeruandum eſt, qui non corporum ſed animarum medici exiſtunt. Neque enim penſanda eſt pœnitentia quantitate temporis, ſed ardore mentis, & mortificatione corporis, cor autem contritum, & humiliatum Deus non ſpernit.* Qualiter autem debeant pœnitentiam infligere. Vide, pœnitentia. Eadem præcipit quæ ſuperiùs memorauimus, Concilium REMENSE ſub eodem principe capite 12. & 13. & Concil

Concilium Cabilonẽſe 2. ſub Carolo Magn. & Leone 3.

Salutaris doctrina his qui cõfitentur peccata.

Hoc ſuperius ex Auguſtino improbatũ eſt, contra Nouatianos & Caluiniſtas ſed nõ eodem ſenſu.

Pſal. 31.

Iacob. 5.

Quomodo ſe debeat gerere ſacerdos in audiendis confeſſionibus. Roma 2. Epheſ. 6. Coloſſenſ. 3. Actuum 10.

Nota.

Concilii Rhemenſe ſub Carolo Magno.

Concilium Pariſienſe 3. ſub Lothario.

PARISIENSE III. libro 1. capite 46. *Illud nobis non videtur congruum, vt clerici & laici, Epiſcoporum & Preſbyterorum & canonicorum iudicia declinantes, Monachorum monaſteria expetant, vt ibi monachis ſacerdotibus, confeſſionem peccatorum ſuorum faciant præſertim cum eiſdem ſacerdotibus monachis id facere fas non ſit, exceptis his duntaxat qui ſub monaſtico ordine ſecum in monaſteriis degunt. Illis namque eſt peccatorum confeſſio facienda à quibus ſubinde & modus pœnitentiæ, & Conſilium ſalutis capiatur, vt à quibus poſt tempora pœnitentiæ peractæ, ſecundum canonicam inſtitutionem ſi Epiſcopus inſſerit, reconciliatio mereatur. Pœnitentia porro non in multitudine annorum, ſed potius in contritione cordis & corporis eſt æſtimanda.* De monialium confeſſionibus ſtatuit Concilium OXONIENSE ſub Innocentio 3. cap. 39 vt confiteantur ſacerdotibus ab Epiſcopo deputatis. Aliud autem ſtatutum eſt poſtea vide. Sanctimonialium confeſſores. Idem quoque capite 1. confeſſionibus pauperum audiendis & pœnitentiis iniungendis, debere intereſſe Epiſcopos decernit, & habere etiam confeſſores diſcretos in Parochialibus Eccleſiis, in Eccleſiis reſidentes, qui hoc valeant officium exercere. Vide ſuprà confeſſor. De confeſſionibus quoque audiendis ſæpius meminit CAROLVS MAGNVS, in ſuis conſtitutionibus. Porrò vide quæ ſuperiùs diximus. Et pœnitentia. & ſequentia.

Concilium Oxonienſe in Anglia.

Carolus Magnus.

Confeſsiones audire quibus liceat. Vltra ea quæ ſuperiùs protulimus, & quæ præcedenti annotatione declarauimus, eſt etiam ſtatutum tale Concilij TRIDENTINI ſeſſione 23 quæ fuit 7. ſub Pio 4. cap. 15. *Quamuis* (ait) *Preſbyteri in ſua ordinatione à peccatis abſoluendi, poteſtatem acceperint, decernit tamen ſacroſancta Synodus, nullum etiam regularem, poſſe confeſſiones ſecularium etiam ſacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, niſi aut parochiale beneficium, aut ab Epiſcopis per examen ſi illis videbitur eſſe neceſſarium, aut aliàs idoneus, iudicetur, & approbationem quæ gratis detur obtineat, Priuilegiis & conſuetudine quacunque etiam immemorabili non obſtantibus.* Vide ſuprà, confeſſor, & aliis annotationibus.

Concilium Tridentinũ nouiſſimum.

Confeſsio quæ fit ante initium Miſſæ. De hac dicitur in vocabulo, Miſſæ ritus. & cæremoniæ, &c. nec oportuit hic diutius moras trahere, quia in illo loco datur ratio huius rei. & aliarum cæremoniarum. Eius quippe meminit, vt ibidem dicetur, etiam DIONYSIVS AREOPAGITA, libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ parte 2. capitis 3. Meminit quoque & infinita patrum multitudo, vt ibidem reperies. Sed & Concilium COLONIENSE III. parte 2. cap. 17. *Confeſsio,* (inquit) *illa, miſſa præambulum, deuote cum miniſtris vno aut pluribus vicißim confitentibus, ac ſacerdotis abſolutionem in verbo Chriſti, plena pœnitentis cordis erga Dei pietatem fiducia, recipientibus recitanda. Ad omnes enim ſacro aſtantes, ea abſolutio refertur, vt digne tantis myſteriis valeant intereſſe. Quapropter dum hæc fiunt, non ſit miniſter accendendis luminaribus, aut aliis, incenſum accendendis (quæ priùs facta oportuit) intentus.* De hac iterum confeſſione tractat Concilium MOGVNTINVM IV. capite 56. vbi ſtatuit, ne liceat aliter cuiquam miſſam celebrare, quàm præmiſſa ſacramentali confeſſione & generali in introitu. Idem omnino & ſtatuit Concilium TREVERENSE II. capite 10. vide loco ſuperiùs præfixo, vbi ex Patrum veterum monumentis hæc ſeriòſiùs elucidantur.

Dionyſius Areopagita.

Concilium Colonienſe 3.

Auſculta.

Concilium Mogunt. 4

Concilium Trevirenſe 2

Confeſsio publica. Quia de ſecreta egimus, etiam de pulica paucis videtur agendum: quæ quidem nunc non obſeruatur vt antiquitus, & rationem reddimus ſuperiùs, ſi non pigeat viſitare. De hac confeſſione publica videtur ALEXANDER I. epiſtola 1. ad omnes fideles concionari, cùm ait. *Confeſsio in hominibus non compulſa, ſed ſpontanea peri debet, ipſo atteſtante qui ait, ex corde enim procedunt homicidia, adulteria, fornicationes, &c. nec tantum attendenda ſunt quæ fiunt quantum quo animo fiant. Omnis enim confeſsio, quæ fit ex neceſſitate, fides non eſt. Et Apoſtolus ait: Corde enim creditur ad Iuſtitiam, ore autem confeſsio fit ad ſalutem. Amplius autem reſpicit Deus ad cogitationes, & ſpontaneas voluntates, quàm ad actus, qui per ſimplicitatem, aut per neceſſitatem fiunt. Confeſsio ergo in talibus non extorqueri debet, ſed potiùs ſponte profiteri. Peſſimum eſt enim de ſuſpicione aut extorta confeßione, quemquam iudicare, cùm magis inſpector cordis ſit Dominus, quàm operis, & potius requirit Dominus, cogitationes puras, & voluntates bonas, quàm labia mendacia:* Et CALIXTVS I. epiſtola 1. ad Benedictum Epiſcopum. *Melior eſt in malis factis humilis confeßio, quam in bonis ſuperba gloriatio.* Ad propoſitum IOANNES CHRYSOSTOMVS opere 2. in Matthæum homilia 32. ad calcem cùm exponit illud: Amen dico vobis, neſcio vos. *Nihil prodeſt ex neceſſitate repetita confeßio eius, qui ex voluntate nec ſemel confeſſus eſt. Nam voluntaria confeßio & modica ſufficit Deo: ex neceſsitate autem, neque magna.* Hinc & LEO I. epiſtola 47. ad Martianum Auguſtum: *Abſolutionem* (inquit) *peccati non obtinet niſi vera confeßio.* Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 50. homiliarum, homilia 12. in initio. *Quomodo nobis peccatorum vulnera nunquam deeſſe poſſunt, ſic & confeßionis medicamenta deeſſe non debent. Non enim ideò vult Deus vt confiteamur peccata noſtra, quòd ea ipſa ſcire non poſſit: Sed quia Diabolus hoc deſiderat vt inueniat, quod nobis ante tribunal æterni iudicis obiiciat. Ideo vult magis defendere quam accuſare peccata velimus. E contra autem Deus noſtri, quia pius & miſericors eſt, vult ea confiteamur in hoc ſeculo, ne pro illis confundamur poſtea in futuro. Si enim confitemur nos, ille parcit. Si nos agnoſcimus, ille ignoſcit, &c.* Idem in pſalmum 110. *Non ſemper confeßio eſt peccatorum, ſed & laus Dei deuotione confeſſionis exprimitur: illa luget, hæc gaudet: Illa medico vulnus oſtendit, hæc de ſanitate gratias agit, &c.*

Alexander 1.

Matth. 15.

Rom. 10.

Calixtus 1.

Ioannes Chryſoſtomus.

Matth. 25.

Leo 1.

Auguſtinus Hipponenſis.

Hæc de ſacramentali etiam poſſunt confeſſione intelligi

Confeſsio fidei. vide ſuprà, confeſſor & infrà, Symbolum, Trinitas. Fides. &c.

Confeſſio, peccati, & confeſſio laudis.

CONFIRMATIO.

Confirmatio ſacramentum probatur, & eius inſtitutio & authoritas. de confirmationis ſacramento multa quidem in ſuperioribus vocabulis, Baptiſmus, & Chriſma allata ſunt in teſtimonium, quæ nec fas eſt hic repetere: prudens lector bene cuncta diſponet. Quod verò reſtat elucidandum eſt Sacramenti itaque confirmationis. meminit Lucas actuum 8. cùm Samaritanis confirmationem contuliſſe poſt Baptiſmi ſacramentum Philippus narratur. & Petrus poſtea atque Ioannes. Porro non eſt dubium, quin hoc ſacramentum à Chriſto fuerit inſtitutum, & à tota Eccleſia ab initio practicatum, vt diximus. Baptiſmus, & Chriſma: & infrà. manuum impoſitio: & in ſequentibus ex patrum authoritatibus euadet conſpicuum. Sic ergo confirmationis meminit ille CLEMENS I. epiſtola 4. quæſt ad Iulium

Clemens 1.

&

& Iulianum, *Omnibus* (inquit) *festinandum est sine mora renasci Deo, & demum consignari ab Episcopo, id est, septiformem gratiam spiritus sancti percipere: quia incertus est vniuscuiusque exitus vitæ. Cùm autem regeneratus fuerit per aquam, & postmodum septiformi Spiritus gratia, ab Episcopo, vt memoratum est, confirmatus, quia aliter perfectus esse Christianus nequaquam poterit, nec sedem habere inter perfectos, si non necessitate, sed incuria, aut voluntate remanserit (vt à beato Petro accepimus, & cæteri sancti Apostoli præcipiente Domino docuerunt) & demum ex operibus bonis ostendant in se similitudinem eius, qui genuit, patris.* Eiusdem confirmationis meminit DIONYSIVS AREOPAGITA libro Ecclesiasticæ Hierarchiæ parte 2. capitis 4. vt allegauimus in dictione Chrisma. Vide ergo. Hinc & VRBANVS I. epistola 1. ad omnes fideles, & allegatur à Gratiano, de consecratione distinctione 5. cap. Omnes. *Omnes fideles per manus impositionem Episcoporum, Spiritum sanctum post Baptismum accipere debent, vt plenè Christiani inueniantur, qui cùm Spiritu sancto infunditur, cor fidele ad prudentiam & Constantiam dilatatur. De Spiritu sancto accipimus, vt efficiamur spirituales, quia animalis homo, non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei. De Spiritu sancto accipimus, vt sapiamus inter bonum malumque discernere, iusta diligere, iniusta respuere, vt malitiæ ac superbiæ repugnemus, vt luxuriæ ac diuersis illecebris, & fœdis indignisque cupiditatibus resistamus. De Spiritu sancto accipimus, vt amore vitæ & gloriæ ardore succensi, erigere à terrenis mentem ad superna & diuina valeamus, &c.* Meminit confirmationis & Chrismatis TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Baptismo. *Egressi* (inquit) *de lauacro perungimur benedicta vnctione, de pristina disciplina, qua vngi oleo de cornu in sacerdotio solebant, &c.* Vide Chrisma. Meminit & FABIANVS I. epistola 2. ad omnes Orientis Episcopos. Meminit & EVSEBIVS I. epistola 3. ad Episcopos Campaniæ & Tusciæ & allegatur à Gratiano de consecratione distinctione 5. capite. Manus quoque. *Manus quoque impositionis sacramentum* (ait) *magna veneratione tenendum, quod ab aliis perfici non potest nisi à summis sacerdotibus, nec tempore Apostolorum ab aliis, quàm ab ipsis Apostolis legitur aut scitur peractum esse, neque ab aliis, sicut iam dictum est, quàm ab illis qui eorum locum tenent, vnquam perfici potest aut fieri debet. Nam si aliter præsumptum fuerit, irritum habeatur & vacuum, nec inter Ecclesiastica vnquam reputabitur sacramenta.* Eadem omnino statuit INNOCENTIVS I. epistola 1. ad Decennium Eugubinum Episcopum capite 3. de consignandis infantibus & allegatur à Gratiano, de consecratione distinctione 4. cap. Presbyteris. Vide Chrisma. Meminit confirmationis & Chrismatis etiam MELCHIADES I. epistola ad Hispaniæ Episcopos, vbi non solùm confirmationem dicit sacramentum, sed maiori etiam veneratione venerandum & tenendum. Idem & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS vna cùm Episcopis Africanis 32. libro 1. epistolarum epistola 12. *Vngi quoque necesse est, ait, eum qui Baptizatus sit, vt accepto chrismate, id est, vnctione, esse vnctus Dei, & habere in se Christi gratiam possit. Porrò autem Eucharistia, & vnde Baptizati vnguntur, oleum in altari sanctificatur.* Et rursus epistola 1. libri 2. *Baptizari oportet eos, qui sunt foris extra Ecclesiam tincti, eo quòd parum sit eis manum imponere, ad accipiendum Spiritum sanctum, nisi & Ecclesiæ accipiant Baptismum, &c.* Idem & CORNELIVS I. epistola ad Fabium

Dionysius Areopagita. — Vrbanus 1. — Ratio cur confirmatio detur. — 1. Corinth. 2. — Tertullianus Carthaginensis. — Fabianus 1. — Eusebius 1. — Confirmatio à solis Episcopis conferenda. — Innocentius 1. — Melchiades 1. — Cyprianus Carthaginensis. — Cornelius 1.

Antiochenum. Hinc & Concilium LAODICENVM cano. 48. *Oportet* (ait) *eos qui baptizantur, post lauacrum Chrismatis Ecclesiæ accipere, & regni Christi participes inueniri.* Hoc posset etiam referri ad Chrisma quo vngitur baptizandus, postquam immersus est: sed sequor BVRCHARDVM lib. 4. decretorum cap. 65. Hinc & Concilium AVRELIANENSE I. cano. 3. & allegatur ab eodem lib. 4. cap. 60. *Statuimus vt ieiuni ad confirmationem veniant, perfectæ ætatis, & moneantur confessiones facere prius, vt mundi donum sancti Spiritus valeant accipere, & quia nunquam erit Christianus, nisi confirmatione Episcopali fuerit chrismatus.* Meminit sacramenti confirmationis AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 2. contra litteras Petiliani cap. 10. vocarque sacramentum chrismatis. *Quodquidem* (ait) *in genere signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus.* Idem tractatu 118. in Euangelium Ioannis, & concione 2. in psalmum 30. *Fit ideò* (inquit) *in fronte tanquam in sede pudoris, ne Christi opprobrio Christianus erubescat, quin illud potius præ se ferat, de illo glorietur, in illo fidat, ex illo animum sumat viriliter contra hostes pugnandi.* Meminit & LEO I. epistola 88. ad Episcopos Germaniæ & Galliæ. Sed hæc omnia reposuimus in vocabulo, Chrisma. Ideò quod hic deest, scito ibi suppleri. De confirmatione & manus impositione tractat Concilium NICAENVM II. generale 7. canone 14. vt allegabimus in dictione, Manus impositio. Ideò huc te confer. Quo autem tempore conferatur hoc sacramentum, vide in consequentibus. Vt autem ad reliquum transeamus, plura prædictis vocabulis reseruantes, Chrisma, Baptismus, Manus impositio, Chorepiscopus, &c. Sic de sacramento confirmationis præcedentia decreta conformans, EVGENIVS IV. in Concilio FLORENTINO, dum Armenis & Græcis formam septem sacramentorum tribuit, decreto ad calcem addito, ita ait: *Secundum sacramentum est confirmatio, cuius materia est chrisma confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiæ, & balsamo qui odorem significat bonæ famæ, per Episcopum benedicto. Forma autem est. Signo te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti. Ordinarius minister est Episcopus. Et cùm cæteras vnctiones simplex sacerdos valeat exhibere, hanc non nisi Episcopus conferre: quia de solis Apostolis legitur, quorum vicem tenent Episcopi, quòd per manus impositionem Spiritum sanctum dabant quemadmodum actuum Apostolorum lectio manifestat. Cum enim* (ait) *audissent Apostoli, qui erant Hierosolymis, quia recepit Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Ioannem, qui cùm venissent, orauerunt pro ipsis, vt acciperent Spiritum sanctum. Nondum enim in quemquam illorum venerat, sed Baptizati tantùm erant in nomine Domini Iesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum. Loco autem illius manus impositionis, datur in Ecclesia confirmatio. Legitur tamen aliquando per Apostolicæ sedis dispensationem ex rationabili & vrgente admodum causa, simplicem sacerdotem chrismate per Episcopum confecto, hoc administrasse confirmationis sacramentum. Effectus autem huius sacramenti est, quia in eo datur Spiritus sanctus ad robur, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes, vt videlicet Christianus audacter Christi confiteatur nomen. Ideoque in fronte vbi verecundiæ sedes est, confirmandus inungitur, ne Christi nomen confiteri erubescat, & præcipuè crucem eius, quæ Iudæis est scandalum, gentibus autem stultitia, secundum Apostolum, propter,*

Concilium Laodicenum. 1 — Burchardus Vormatiensis. Concilium Aurelianense. Ieiuni ad confirmationē accedant. — Augustinus Hipponensis. — Cur in fronte fit confirmatio — Leo 1. — Concilium Nicænum 2 generale 7. — Concilium Florentinū sub Eugenio 4 generale. — Materia sacramenti confirmationis. — Forma. — Minister. — Actuum 8. — Confirmatio successit manuum impositioni. — Effectus. — 1. Corinthia.

poſt debitas admoniſiones, ſi contigerit, vt vera charitatis, & fraterne inuicem conſolationis omnes ad refectionem conueniant, ſic talia fieri permittimus, vt ſeruata modeſtia & temperantia, & ſobrietate paciſque concordia, ſicut decet fratres omnia in edificationem fraternitatis, & laudem & gloriam Dei, & gratiarum actiones fiant, & omninò caueatur. Quod Saluator ait: Luc. 21. *Videte ne grauentur corda veſtra in crapula & ebrietate. Qui voluerint, Eulogias à Preſbytero accipiãt, & panem tantùm frangentes, ſingulos accipiant* *bibere, *bilibres. *& nihil amplius cõtingere præſumãt, & ſic vnuſquiſque ad ſua cum Benedictione Domini redeat.* Idem omnino renouat Concilium SENONENSE cap. 30. Conſtitutionum, vbi antiquæ quidẽ Confratriæ tolerantur, ſed prohibetur in eiſdem ſub pœna excommunicationis crapula, cõmeſſatio, monopolia, maximè diebus feſtis, ſed & nouarum confratriarum inſtitutio ſub eadẽ pœna inhibetur, ſine Epiſcoporũ expreſſo conſenſu & approbatione. Prohibetur inſuper confratribus & alijs, delatio calicum, vaſorum ſacrorum, & capparum Eccleſiaſticarum. Etiam Sacerdotibus inhibẽt eas Patres concomitari, aut illis deſeruire. Caſſant & reprobant iuramẽta quæ ſolẽt præſtari in ingreſſu, & deinceps eadem fieri vetant, iubentes nihilominus procuratoribus dictarum confratriarum, vt ſingulis annis Epiſcopis aut officialibus reddãt de receptis & ſolutis rationem, & pecuniæ quæ ſupererunt applicentur, per eos vel in vſum reparationis Eccleſiæ, aut curam ſeu alimoniã pauperum, aut alios pios vſus, prout Epiſcopus diſpoſuerit, & viderit conuenire. Eadem confirmat & approbat generale nouiſſimum Concilium TRIDENTINVM ſeſs. 22. quæ fuit 6. ſub Pio IV. cap. 9. Decreti reformationis. Lege ſi licet per otium.

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato Legato.

Cõcilium Tridentinum generale nouiſſimum.

CONFVSIO.

Confuſio duplex.] Concilium AQVISGRANENSE III. lib. 3. c. 3. *Cõfuſiones duas eſſe legimus, vnam temporalem per quam omnis peccator pœnitendo Domino peccaſſe confunditur. Alteram æternalem, & ſine fine manſuram, quam hi qui à ſiniſtris erunt, audituri ſunt, quibus dicetur: Ite maledicti in in ignem æternum, qui præparatus eſt Diabolo & angelis eius. Qui hanc maledictionem & confuſionẽ æternam non pertimeſcit, nimium ferrei pectoris exiſtit. Quamobrem ſaluti Eccleſiæ vigilantes ſatagẽdum eſt, vt eãdem benedictionem a Chriſto audire, & ab amicis, id eſt, pauperibus Chriſti, in æterna tabernacula recipi, & æterna beatitudinis fœlicitate valeant ſine fine perfrui, &c.*

Concilium Aquiſgranenſe

Matth. 25.

CONIVGATVS.

Coniugati non promouendi.] Vide in vocabulis, Bigamus, Cœlibatus, Laicus. & ordinandi qui non ſint, &c. & Matrimonium, ſic autẽ ſtatuit inter cæteta Concilium AGATHENSE cano. 16. *Sanè ſi coniugati conſenſerint ordinari, etiam vxorum voluntas ita requirenda eſt, vt ſequeſtrata manſionis cubiculo, religione promiſſa, poſteaquam pariter conuerſi fuerint, ordinentur.* Sed de his multa dicturi ſumus in vocabulo, Matrimonium vt ſoluatur, &c. monaſterium an valeant intrare coniugati: & alibi qua hîc non immoramur.

Concilium Agathenſe.

Coniugati communem habeant parentelam.] Vide Matrimonio iuncti, &c.

Coniugati beneficia Eccleſiaſtica non poſsint tenere.] Ponimus in vocabulo, Beneficia coniugati non teneant.

A **Coniugis interemptor.**] Vide Homicidium Vxoricidij.

CONIVGIVM.

De Coniugio oportunius.] Vide Matrimonium, Dos, Virginitas, Nuptiæ, & cætera eiuſmodi, quia in illis locis repoſuimus cuncta.

CONNIVENTIA.

Conniuentia quandoque vtendum.] Concilium generale 5. quod eſt CONSTANTINOPOLITANVM II. ſub Iuſtiniano Princi-
B pe, collatione 5. diſputat, cur Paulus in diſcipulo Timotheo circunciſionem admiſerit, cùm alibi circunciſionem prohibeat, quod ſic ſoluit: *Per iſta Apoſtolus legalem diſpoſitionem, & quaſi corporalia legis recenſens, docet quod interdum diſpenſatio per congruum temporis prodeſt, & interdum efficit leſionem, ad tẽporis qualitatem. Cum enim opus eſt ignorantes vel errantes docere, tunc maxima diſpenſationis eſt vtilitas. Quando verò in doctrina perfectionis tempus eſt, tunc relinquentes patientiam, ad perfectionem dogmatum peruenimus.* Sed de hoc paſſim in hoc opere tractatur, vt ſuperfluum ſit hîc longiùs immorari.

Concilium Conſtantinopolitanum 2. generale 5.

C

CONSANGVINEVS.

Conſanguineorum conuentiones vſq; ad certam generationem & matrimonia prohibentur.] * Vnum te Lector, ſcire velim, quia (vt ex lectura deprehendes) antiquitus ſtrictior erat lex cõſanguineorum, quam nunc, ita vt vſque ad ſeptimam generationem non iungeretur: tunc autem vſque ad quartam non debẽt iungi. Et quamuis lex poſterior prævaleat, & prior ceſſauerit, nihil tamẽ volui omittere, quin vtramque ante oculos proponerem. Ideóque ne pures rem ſuperuacuam, ſi abolitam legem hîc inſeruerim, quia omnia ſcire te volui, quæ Patres de hoc negotio reliquerunt in ſcriptis, vt autem incipiamus, ne conſanguinei poſſint iungi matrimo-
D nio, ſic cenſet CALIXTVS I. epiſtola 2. ad omnes Epiſcopos Galliæ, & allegatur à Gratiano cauſa 35. quæſt. 2. & 3. cap. coniunctiones. Item & cauſa 3. quæſt. 4. cap. Conſanguineorum. & ab Iuone libro 4. Decretorum. *Coniunctiones (*ait Calixtus*) conſanguineorum fieri prohibentur, quando has & diuina & ſeculi prohibeant leges. Leges ergo diuinæ hoc agentes, & eos qui ex eis prodeunt, non ſolùm eiiciunt, ſed & maledictos appellant. Leges ergo ſeculi infames tales vocant, & ab hereditate repellunt. Nos verò ſequentes Patres noſtros, & eorum veſtigijs inhærentes, infamia eos notamus & infames eſſe cenſemus, quia infamia maculis ſunt aſperſi. Nec eos viros*
E *nec accuſationes eorum, quos leges ſeculi reiiciunt ſuſcipere debemus. Quis enim dubitat, leges humanas rationi & honeſtati non repugnantes eſſe amplectendas, præſertim, vbi vel publica conſulunt vtilitati, vel Eccleſiaſtica dignitatis authoritatem defendunt, ac pio adminiculo tuentur? Eos autem conſanguineos dicimus, quos diuina & Imperatorum ac Romanorum atque Græcorum leges conſanguineos appellant, & in hereditatem ſuſcipiunt, nec appellare poſſunt. Talium enim coniunctiones nec legitima ſunt, nec manere poſſunt, ſed ſunt repellendæ: & ſi qua auſu temerario tentatæ ſunt, authoritate Apoſtolica recindenda veniunt. Quiſquis ergo non eſt legitimè coniunctus, vel*

Hinc lege Inceſtus, &c.

Calixtus 1. & Martyr glorioſus. Huius caput in Rhemẽſi eccleſia conſeruatur.

Qui cõſanguinei dicantur.

abſque dotali titulo, ac benedictione Sacerdotis conſtat copulatus, Sacerdotes vel legitimè coniunctos criminari, vel in eos teſtificari minimè poteſt, quoniam omnis inceſti macula polutus infamis eſt, & accuſare ſupradictos non permittitur. Non ſolùm ergo hi reiiciendi ſunt & infames efficiuntur, ſed etiam omnes eis conſentientes. Similiter de raptoribus, vel eis qui ſeniores impetunt, fieri cenſimus. Hos ergo ſeculi leges interficiunt, ſed nos miſericordia præcunte ſub infamiæ nota ad pœnitentiam recepimus. Ipſam quoque infamiam, qua ſunt aſperſi, delere non poſſumus, ſed animas eorum per pœnitentiam publicam & Eccleſiæ ſatisfactionem delere cupimus, quia manifeſta peccata, ſunt occulta correctione purganda. Et FABIANVS I. allegat Gratianus cauſa 35 quæſt. 2. & 3. capite De Propinquis. *De propinquis qui ad affinitatem per virum & vxorem veniunt, defuncta vxore vel viro, in quinta generatione coniungantur, in quarta ſi inuenti fuerint non ſeparentur, in tertia tamen propinquitate non licet vxorem alterius accipere poſt obitum eius. Æquliter vir coniungatur in matrimonio eis, quæ ſibi conſanguineæ ſunt, & vxoris ſuæ conſanguineis poſt mortem ſuæ vxoris. Item, qui propinquam ſanguinis vxorem ducunt & ſeparantur, non licebit eis, quandiu virique viuunt. alias vxores ſibi in coniugio ſociare, niſi ignorantia excuſentur.* Idem quæſt. 6. capite Conſanguineos. & Iuo in libro 7. Decretorum *Conſanguineos extraneorum nullus accuſet, vel conſanguinitatem in Synodo computet. ſed propinqui ad quorum notitiam pertinet, id eſt, pater & mater, ſoror & frater, patruus, auunculus, amita, matertera, & eorum procreatio. Si autem progenies tota defecerit, ab antiquioribus & veracioribus quibus eadem propinquitas nota eſt Epiſcopus canonicè perquirat, & ſi inuenta fuerit propinquitas, ſeparentur.* Hinc IVLIVS I. allegatur à Gratiano cauſa 26. quæſt. 2. capite Si quis. *Si quis deſponſauerit vxorem, vel ſibarrauerit, & ſiue præueniente die mortis, ſiue irruentibus alijs cauſis, minimè eam cognouerit, neque eius ſuperſtes frater, neque vllus de conſanguinitate eius, eandem ſibi tollat in vxorem vllo vnquam tempore.* Et idem cauſa 35. quæſt. 2. & 3. capite Nullum. in vtroque. & Iuo libro 7. Decretorum, capite 10. ſub titulo Concilij Aurelianenſis. *Nullum in vtroque ſexu permittimus ex propinquitate ſui ſanguinis, vel vxoris, vſque in ſeptimum generis gradum, vxorem ducere, vel inceſti macula copulari. Fraterea quoque illud adiicimus, quoniam ſicut non licet cuiquam Chriſtiano de ſua conſanguinitate vxoris ſuæ coniugem propter carnis vnitatem.* Hinc Concilium TOLETANVM II. capite 5. *Hæc præcauenda ſalubriter ſancimus, ne quis fidelium propinquam ſanguinis ſui, vſquequo affinitatis lineamenta generis ſucceſſione cogneſcit, in matrimonio ſibi deſideret copulari: quoniam ſcriptum eſt. Omnis homo ad proximam ſanguinis ſui non accedat, vt reuellet turpitudinem eius. Nec ſine denunciatione ſit ſententiæ. Nam paulo poſt infert, & dicit: An ma qua fecerit de abominationibus illis quippiam, perijt de medio populi ſui. Si quis ergo huius decreti tranſgreſſator extiterit, ac vetitum violare præſumpſerit, tanto grauiori ſententia mulctandum ſe recognoſcat, quanto cum propinquiorem cui copulari ſe maluit, ſerie originis eſſe non ambigit: tantóque annoſiori excommunicationis tempore à Chriſti corpore, & fraternitatis conſortio ſequeſtretur, quantò fuerit propinquiori ſanguinis contagione pollutus.* Similem conſtitutionem dedit, de defunctæ vxoris ſorore. & defuncti fratris vxore, Concilium AVRELIANENSE I. capite 20. vt in dictione, Inceſtus. & Matrimonium. Hinc Auguſtino Cantuarienſi primo Archiepiſcopo quærenti, an duo fratres poſſent contrahere cum duabus ſororibus, reſpondit GREGORIVS I. Reſponſione 5. omnibus modis fieri licere. Nequaquam enim in ſacris eloquijs inuenitur, quod huic contradicere videatur. Quærenti, vſque ad quotam generationem, fideles debeant cum propinquis coniugio copulari, & nouerſis, aut cognatis ſi liceat copulari. reſpondit capite ſexto ad interrogata, &c. *Quadam* (inquit) *terrena lex in Romana republica permittit, vt ſiue frater & vxor, ſeu duorum fratrum germanorum, vel duarum ſororum filius vel filia miſceantur: ſed experimento didicimus ex tali coniugio ſobolem non poſſe ſuccreſcere. Et ſacra lex prohibet cognationis turpitudinem reuelare, vnde neceſſe eſt, vt iam tertia vel quarta generatio fidelium licenter ſibi iungi debeant.* (Hæc Anglis licenter ad fidem cõuerſis ad tempus indulta ſunt, vt infrà patebit.) *Nam ſecunda* (quam diximus) *a ſe omnino debet abſtinere. Cùm nouerca autem miſceri grande eſt facinus, quia in lege ſcriptum eſt: Turpitudinem patris tui non reuelabis, neque enim turpitudinem patris filius reuelare poteſt. Sed quia in lege ſcriptum eſt: Erũt duo in carne vna, qui turpitudinem nouerca, quæ vna caro cum patre fuit, reuelare præſumpſerit, profectò Patris turpitudinem reuelauit. Cum cognata quoque miſceri prohibitum eſt, qua per coniunctionem priorem caro fratris facta eſt. Pro qua re etiam Ioannes Baptiſta capite truncatus eſt.* Quærenti porrò Auguſtino, vtrum taliter coniunctis indicenda eſſet ſeparatio, & ſacra communio deneganda, reſpondet capite 7. quòd Neophyti in gradu prohibito iuncti, nec prohibendi ſunt, nec ſacra communione priuandi. *Ne in illis* (ait) *illa vleiſci videamur, in quibus ſe per ignorantiam ante Lauacrum Baptiſmatis aſtrinxerunt. In hoc enim tempore ſanctæ Eccleſiæ quædam per feruorem corrigit, quædam per manſuetudinem tolerat, quædam per conſiderationem diſſimulat, atque portat, vt ſæpe minus quod auerſatur, portando & diſſimulando compeſcat. Omnes autem qui ad fidem veniunt, admonendi ſunt ne aliquid tale audeant perpetrare. Si qui autem perpetrauerint, corporis & ſanguinis Domini communione priuandi ſunt, quia ſicut in his qui per ignorantiam fecerunt, culpa aliquatenus toleranda eſt, ita eſt in his fortiter inſequẽda qui non metuunt ſciendo peccare, &c.* Vide & Inceſtus. Quoniam autem ſuperiùs dixit & ſcribit Gregorius, vt quarta progenie coniuncti, non ſeparentur: Hoc non eſſe conſuetudinis, neque Romæ neque Siliciæ, nec hoc in aliquibus eſſe prædeceſſorum ſummorum Pontificum decretis ſcriptum, nec in reliquis Patrum ſtatutis inuentum, aut ab aliquibus conceſſum, obiecit FOELIX SICILIÆ Epiſcopus epiſtola ad eundem Gregorium miſſa, cupiens de hac re edoceri. *Eò quòd* (ait) *reperi ſemper vſque ſeptimum originis ſuæ gradum, hoc à ſanctis anteceſſoribus veſtris, & cæteris ſanctis Patribus tam in Nicena Synodo,* (heu, hæc decreta perierunt) *quàm in alijs ſanctis Conciliis congregatis ſeruari debere.* Cui reſpondet GREGORIVS I. epiſtola ad eundem miſſa capite 1. quæ ſtat 37. libri 12. Regiſtri, ſe iſta ſcripſiſſe Anglorum Genti conſulẽs, quæ nuper ad fidem venerat, ne à bono quod cœperat, meticndo auſteriora, recederet. Et ideò ſpecialiter non generaliter, nec ea intentione ea ſcripſiſſe, vt poſtquam firma fuerint radice in fide ſolidati, ſi infrà propriam fuerint conſanguinitatem inuenti, non ſeparentur, aut infrà affinitatis lineam, id eſt, vſque ad ſeptimam generationem coniungantur. *Sed adhuc illos*

(ait)

Fabianus 1.

Hic ad 4. generationem matrimonium tolleratur, infr. tamen prohibetur.

Iulius 1.

Nota obſecro omnes quæ ſequuntur conditiones & circunſtantias.

Vide nãe quia vſque ad 7. gradum prohibetur cõiunctio.

Leuitici 18.

Duo fratres non poſſint iungi duabus ſororibus.

Gregorius 1.

Leuitici 18.

Leuitici 18. Genes. 2.

Conuenientia ſæpe fit in neceſſarijs.

Fœlix Siciliæ Epiſcopus.

Obſeruabatur antiquitus 7. generatio vt diximus, quæ tamen infrà ſuſtollitur, & ad 4. deſcenditur. Gregorius I.

Incestus Deo abominabilis. Vide & Incestus.

(ait) *Neophytos exiſtentes ſæpiſſimè eos prius illicita docere vitare, & verbis ac exemplis inſtruere, & quæ poſt de talibus egerint, rationabiliter & fideliter excludere oportet.* Et hoc teſte Deo, ſe bona voluntate feciſſe ait. Aliàs, *Si ea* (inquit) *deſtruerem* (hoc allegatur à Gratiano cauſa 25. quæſtione 2. capite Si ea.) *quæ anteceſſores noſtri ſtatuerunt, non conſtructor, ſed euerſor eſſe inuitè comprobare, quibus ſtatutis oportet vt vnanimes auxiliante Domino pareamus.* Subdit & multa alia vt ſe excuſet, iubens nihilominus, vt præcedentia Patrum decreta, inuiolabiliter obſeruẽtur, vnde capite 4. eiuſdem epiſtolæ ſic loquitur: *Progeniem verò ſuam, vnumquemq; de his qui fideliter edocti, etiam firma radice plantati ſtant, incõcuſsè vſque ad ſeptimam generationem obſeruare decernimus: & quandiu ſe affinitate agnoſcunt propinquos, ad huius copula non accedere præſumant ſocietatem. Nec eam quam aliquis, ex propria conſanguinitate coniugem habuit, vel aliqua illicita pollutione maculauit, in coniugium ducere vlli profectò licet Chriſtianorum vel licebit, quia inceſtuoſus eſt talis coitus, & abominabilis Deo & cunctis bonis hominibus. Inceſtuoſos verò nullo coniugij nomine deputandos, à ſanctis Patribus dudum ſtatutum eſſe legimus. Ideo nolumus nos in hac re, à vobis ſiue à cæteris fidelibus reprehendi, quia quod in his Anglorum genti indulſimus, non formam dando, ſed conſiderationem, ne Chriſtianitatis bonum, quod cœperant, imperfectum dimitterent, egimus.* Hinc & BONIFACIVS MOGVNTINENSIS Martyr glorioſus, & primus eiuſdem vrbis Epiſcopus atque Germanorum Apoſtolus, epiſtola miſſa ad Zachariam Papam I. conſulit ſedem Apoſtolicam ſuper quodam ſcandalo, quod ex diſpenſatione ortum fuiſſe videbatur. Nam quidam potens laicus dicebat ſe à Gregorio III. Apoſtolicæ ſedis Pontifice habuiſſe licentiam, vt in matrimonium acciperet viduam auunculi ſui, quæ & ipſa fuit vxor conſobrin, & illa illo viuente diſceſſit ab eo, & iſti viro in tertio gradu propinqua eſſe dignoſcitur, & votum Deo vouit caſtitatis, & velata fuit: & iterum abiecto velamine maritata. *Tale matrimonium ſupradictus homo, ab Apoſtolica ſede ſibi affirmat eſſe conceſſum, quod non verum exiſtimamus, quia Synodus & Eccleſia Anglicana, in qua natus fuit, qua in primis à diſcipulis S. Gregorij, Auguſtino, Laurentio, Iuſto, & Melito Archiepiſcopis conſtituta & ordinata fuit, talem copulam* (vide ſuperius) *& matrimonium, maximum ſcelus, & inceſtum, & horribile flagitium & damnabile piaculum fieri, ex authoritate ſancta Scripturæ indicabant.* Cui prædictus ZACHARIAS I. epiſtola in ordine 9. ſic reſcripſit: *De illo* (inquit) *tali homine abſit hoc vt prædeceſſor noſter ita præciperet. Nec enim ab Apoſtolica ſede illæ dirigantur, quæ contraria eſſe Patrum ſiue Canonũ inſtitutis perhibentur. Et ideò admonere, hortari & increpare eos frater me ceſſes, quatenus à tali ſceleſto recedant matrimonio, vt non in æternum pereant. Reminiſcantur ſe Chriſti ſanguine eſſe redemptos, & non ſponte ſe contradant* (niſi ab ipſo receſſerint inceſto matrimonio) *Diaboli poteſtati.* Hæc decreta renouat Cõcilium FORONIVLIENSE ſub Adriano I. cap. 8. Atque ne propinqui ſanguinis, affinitatem ſibi in matrimonium ſociare tentauerint, iubet, vt nuptiæ non furtim & clãdeſtinæ fiant, ſed per interualla temporis, prolongentur (vt dicemus, Matrimonia clandeſtina, & Nuptiæ, &c.) & ſic ſi poſtea adhuc in conſanguinitate iuncti comprobentur, ſeparentur, & filij quidem legitimi habeantur. Si autem occultè contraxerint, & filij illegitimi, & illi cum graui cenſura ſeparentur. Ea autẽ quæ de affinitate & conſanguinitate dicta ſunt, cõfirmat Concilium CABILONENSE II. cap. 28. & Concilij MOGVNTINVM I. ambo ſub Carolo Magno cap. 54. *Cõtradicimus* (ait) *vt in quarta generatione nullus amplius coniugio copuletur, vbi autem poſt interdictum, factum inuentum fuerit, ſeparentur.* Idem omninò & MOGVNTINVM II. ſub Rabano Archiepiſcopo, cano. 30. & NICOLAVS I. epiſtola ad ſuffraganeos Amalficanę Eccleſiæ, & allegatur à Gratiano cauſa 35. q. 2. *De conſanguinitate ſua* (ait) *vxorem nullus ducat vſque poſt generationem ſeptimam, vel quouſque parentela cognoſci poterit.* Hinc poſtea, Concilium CONFLVENTIÆ habitum, ſub Henrico & Carolo Regibus, cap. 1. vt narrat Burchardus cap. vlt. lib. 7. ſtatuit. *Hoc maximè* (ait) *neceſſarium & inſtanti prob dolor tempore, per abuſionem, frequentiſſimum cognationis inceſtum, ſumma cautela vitadum. Hoc eſt, ne vllus Chriſtianus infra ſextã generationẽ nuptias copulare præſumat.* Sed & Concilium VORMATIENSE cano. 32. & allegatur à Gratiano cauſa 35. q. 3. *In copulatione* (inquit) *fidelium, generationis numerũ non diffinimus, ſed id ſtatuimus, vt nulli Chriſtiano liceat de propria conſanguinitate ſiue cognatione, vxorem accipere, vſque dum generatio recordatur, cognoſcitur, aut memoria retinetur.* Idẽ can. 78. *Contradicimus vt in quarta generatione nullus amplius coniugio copuletur: vbi autem poſt interdictum, factum inuentum fuerit, ſeparetur.* Hinc excommunicauit quendam Lantberſtum, Cõcilium METENSE cap. 7. quia interfecerat conſanguineum ſuum, vt eius vxorem in coniugium acciperet. Hinc quoq; Concilium ROMANVM ſub Nicolao 2. Epiſcoporum 113. contra Berengarium. *Nullus* (ait) *de conſanguinitate ſua vxorem ducat, vſque ad generationem ſeptimam, vel quouſque parentela cognoſci poterit. Si verò conſtat legitimus teſtibus matrimonia ſic contracta, etiam ſi carnali copula coniuncti fuerint, & longo tempore ſimul vixerint, debent ſeparari: vt etiam aſtruit Concilij LATERANENSE ſub Alexandro III. par. 6. c. 30. & 32. Verùm cauſæ huiuſmodi matrimonij non ſunt tractandæ per quoſlibet, ſed per iudices diſcretos, qui poteſtatem habeant iudicandi, & ſtatuta canonum ſuper his nequaquam ignorent, ad teſtimonium autem* (vt iam alias diximus) *vel ad accuſationem talem nõ admittantur, niſi perſona idonea, & meritò ſuſpicionis carẽtes, quæ matrimonium ipſum velint & poſſint legitimè accuſare, nec hæredes perſonæ admitti debẽt, ſi per viginti & aut octodecim annos infimul ſine quæſtione remanſerint.* Porrò EVGENIVS III. vt parte 8. eiuſdem Concilij inſeritur cap. 17. hoc negotium dirimendi coniugij, iubet tribus teſtibus adhibitis affirmari, qui de eadem conſanguinitate ſuperſint, vel à duobus vel tribus teſtibus ſenioribus, & melioribus eiuſdem loci: Probatio autem teſtium debet fieri duplici iuramento. Teſtes enim debent iurare, ſe neque priuato odio vel amicitia, neq; pro auro, neq; pro aliquo commercio quod habuerint, vel habituri ſint, ad hoc iuramentum eſſe inductos: poſtea debent iurare, ſicut ipſi dicunt, ſic ſe rei veritatem accepiſſe à maioribus ſuis, & ita eſſe. Capite verò vltimo, id eſt 22. eiuſdem partis 8. Prefati Concilij Lateranenſis, ſtatuitur non admittendos ad accuſationem matrimonij, qui tempore contracti conſanguinitatem ſcientes filuerũt Tolerabilius eſt enim aliquos, contra ſtatuta hominum copulatos, cõiunctos relinquere, quã cõiunctos quoſlibet legitimè, contra ſtatuta Domini ſeparare. Si

Bonifacius Moguntinenſis Epiſcopus primus Germanos conuertit ad fidem, ſicut Auguſtinus Anglos ſub Gregorio I.

Res audita mira.

Zacharias I.

Concilium Foroiulienſe ſub Carolo Magno

C. Cabilo. ſub eo. cipe.

Co. Mogũ. ſub eod.

Concilium Cõfluentinũ nõ inuenitur in numero cæterorum, eſt autẽ verbis in Germania ſitibus.

Exemplum eiuſdam excommunicati ob inceſtuoſũ matrimonium.

Concilium Metẽſe ſub Arnulpho Imper.

Concilium Romanum ſub Nicolao 2.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Vt poſſunt coniuncti vxorati qui conſanguinitate ſtricti ſunt.

Eugenius I.

Teſtes quales admittãtur ad probationẽ cõſanguinitatis.

Species ſunt inceſtus vt dicetur in vocabulo Inceſtus.

verò matrimonium ipſum, recéter eſt contractũ, vt notitiam eius tempore cõtractus, ad accuſatores non peruenisſe cõſtiterit, fama viciniæ & perſonarũ ſolicitè perſcrutata, cauſa audiatur, finéq; canonico terminetur. Porrò de his qui conſanguineã vxoris ſuæ, vel ſponſam patris ſui, vel cõſanguineam ſponſæ propriæ carnaliter cognouerunt, ſubinfert in EODEM Concilio Lateranenſi, parte 12. cap. 1. & allegat Gratianus, cauſa. 27. q. 2. cap. Qui dormit. *Si quis* (ait) *matrem vel ſororem, vel filiã vxoris ſuæ carnaliter cognouerit, & hoc publicum & manifeſtũ fuerit, ab ea penitus eſt ſeparandus, & vterq; illorũ tam mœchus, quam mœcha, debet ſinè ſpe coniugij perpetuò permanere. Si autem hoc ſecretum & occultũ fuerit, pœnitentiã de cõmiſſo debet accipere, & vxori ſuæ infra tẽpus pœnitentia, vel extra, debitum ſi egerit ſoluere. Sane ſi aliquã vxoris ſuæ cõſanguineã, quæ illi in tertio gradu vel deinceps contingat, carnali coniunctione cognouerit, nõ eſt propterea diuortiũ inter eos celebrandũ, ſed delinquenti ſecundũ qualitatẽ perſonæ & criminis eſt pœnitẽtia iniungenda.* capite quoque 2. ſubinfert, non eſſe diuortium celebrãdum, ſi quis puellam in cunabulis deſponſauit, & antequam ad annũ 7. peruenerit, eius matrẽ ſibi matrimonio copulauit. Si autem puella 7. annos attigerit, cum matrẽ ille in cõiugio accepit, diuortiũ promulgetur: & nec matrẽ nec filiam habere permittatur. Capite verò 3. quæſtio diſſoluitur Tullienſis Epiſcopi, quam ſic propoſuerat: *Pater quidam ſibi iuuenculam deſponſauit, ad quam adducendam filium propriũ miſit, qui cum vxoratus eſſet, puellam inſtinctu diaboli carnali commixione corrupit, & interim dum hoc ſcelus latuit, pater vt veram & legitimam vxorẽ deſponſauit, & eam cognouit. filius poſtmodum ſcelus confitetur, & puella pariter poſt examen & diſcuſſionem ſimiliter rem fatetur. Apoſtolico hac cauſa conſpectui eſt præſentata. ſtatutumq; eſt quod ſi pater poſtquàm rei cõſcius fuit, vxorem ſuã carnaliter non cognouit, de priore coniunctione lene, aut nullum peccatum incurrat, ei tamen viuenti, vel alij ea viuẽte non poterit copulari. Cæterùm ſi ſciens facinus carnaliter ei adhæſerit, ei ſeptennis pœnitẽtia indicetur, nec illi, nec alij de rigore carnalier cõmiſceri valebis. Mulieri quoque perpetuã continentiam ei 14. annorum pœnitentiam duximus imponendã, & filius totidem annis puniteat. Ab vxore tamen legitima quã prius habuerat (niſi de cõmuni conſenſu) nullatenus ſeparetur.* Capite quoq; 4. ſequenti, ſcribitur Pictauienſi Epiſcopo, ſuper facto cuiuſdã qui deſpõſauerat puellam, à coniugio tamen (dum fieret) per menſem abſtinens, fortuito caſu cõtingit, quòd pater vxorem ſuã matrem, ſ. ſponſæ in lecto præfati ſponſi iuberet iacere, quam ſponſus ille diabolo ſuadẽte cognouit, menſe expleto, dum matrimonũ ſponſus cum ſponſa ſua conſummare iuberet, delictũ & ſcelus confitetur, & Apoſtolico iudicio ſic negotium hoc tractatum eſt, vt ſi ſcelus eſſet occultum, non poſſit matrimonium publicè contractũ reſcindere, verũ ſi publicũ eſſet, quòd matri ſpõſæ carnaliter adhæſit, imponenda eſt pœnitentia paulò maior adulterio, & exacta pœnitentia, ex diſpenſatione poterit cum alia matrimonium cõtrahere, & illa alij nubere. Cæterùm ſi ſponſam cognouerit antequã matrẽ vel poſt, nunquã poterit eam vel aliam in vxorẽ accipere. Item capite 5. eiuſdem partis 12. Concilij Lateranẽſis ſub Alexãdro 3 cauſa eius agitatur, qui mulierẽ quãdam carnaliter cognouit, & poſtea eiuſdẽ mulieris conſobrinã in coniugiũ accepit. Quod ſi publicum & notorium eſt, eam quam priùs cognouit vxoris ſuæ conſobrinã exiſtere, iubetur monaſterio in pœnitentiam tradi. Si autem ad hoc induci non poſſit, condigna accepta pœnitentia, ab vtraq; muliere remoueatur & ſine coniugio perpetuo manere cogatur. Si verò delictum occultum fuerit cũ vxore, quã in facie Eccleſiæ deſponſauit, liberè moretur, & ei condigna pœnitẽtia imponatur. Præterea cap. 4. ad Burdegal. Epiſcopum, abſoluitur puer à iuramento & fide matrimonij promiſſa puellæ nondũ nubili, ſi poſtea eius propinquã antequam iungerentur matrimonio carnaliter cognouiſſe probatur. & cap. 6. ſoluitur quæſtio de illo qui matrẽ vel ſororẽ vxoris ſuæ prius cognouit, quã illã vxorẽ, ſi teneatur ei coniungi & debitũ reddere, vel ab illa exigere: & definitur, quia monendus eſt, vt continentiã ſeruet, & ad hoc vxorẽ inducat, quæ ſi noluerit, potiſſimùm ſi hoc ſecretũ eſt, debitũ quidẽ ſoluat, & de cõmiſſo pœnitentiã agat. Et idẽ ſtatuitur, ſi poſt contractum matrimoniũ vxoris, eiuſdẽ matrem vel ſororẽ cognouerit. Capite 8. diuortium celebrari iubetur inter iuuenẽ qui conſobrinam duxerat puellæ in infantia, ſ. nondũ annorũ 7. ſibi deſponſatæ, quam vt iam tentãtã iubetur vt coniugẽ verã accipere. Vide hic Matrimonia impuberum, &c. Et matrimonia promiſſa vel cõtracta per verba de præſenti, vel de futuro, &c. & Inceſtus, &c. vbi locupletiùs de his diſputatur. Porrò, idem ALEXANDER III. parte 45. eiuſdẽ Concilij, cap. 5. Vuitonienſi Epiſcopo. *Non ſunt* (ait) *vna caro vir & mulier, niſi carnali copula coheſerint, Idcircò ſponſa defuncta intacta, eius ſoror ſponſo hoc non impediente, liberè ducitur in vxorem.* De conſanguineis matrimonio non iungendis, iterũ idem Alexander Bituricenſi Epiſcopo ſcribit, parte 50. c. 2. vbi decernit, quòd ſi qui impetiti de linea cõſanguinitatis, ab Epiſcopo ad ſedẽ Apoſtolicã appellauerint, ſi nondum iuncti ſunt matrimonio, ſub Anathematis intermiſſione coniungi eos Epiſcopus prohibeat, donec appellationẽ proſequantur, aut iudicio Epiſcopi ſtare obediãt. Si verò fuerint coniuncti, eis cõueniens terminus proſequendæ appellationis, vel ſtandi iudicio Epiſcopi, præfigatur, infrà quẽ ſi neutrũ adimpleuerint, omni appellatione ceſſante, vinculo excõmunicationis aſtringãtur. Præterea idẽ c. 30. eiuſdẽ partis Epiſcopo S. Agathes, prohibet fieri matrimoniũ, inter virũ & vxorẽ, quæ à conſanguineo viri forſam fuerit cognita. Et c. 49. eiuſdẽ partis. Panormitano Epiſcopo. *Si acciderit* (ait) *quod quiſpiam vxorem fratris ſui antequã ei matrimonio iungeretur cognouit, niſi fuerit publicum hoc, & notoriũ & teſtibus approbatum, matrimoniũ dirimi vetat.* Præcedẽtia decreta & ſtatuta etiã confirmat & renouat Concilũ LATERANENSE magnũ & vniuerſale ſub Innocentio III. Patrũ, 1215. c. 50. & allegatur extra. de Conſang. & affinit. *Non debet* (ait) *reprehẽſibile iudicari, ſi ſecundum varietatẽ tẽporum ſtatuta quandoque variãtur humana, præſertim cũ vrgẽs neceſſitas vel euidẽs vtilitas id expoſcit. Quoniã ipſe Deus ex his quæ in veteri teſtamẽto ſtatuerat, nonnulla mutauit in nouo. Cum igitur prohibitiones de cõiugio, in 2. & 3. affinitatis genere minimè contrahendo, & de ſobole ſuſcepta, ex ſecundis nuptijs cognationis viri nõ copulãda prioris, & difficultatẽ frequenter inducant, & aliquãdo periculũ pariãt animarũ, vt ceſſante prohibitione ceſſet effectus, conſtitutiones ſuper hoc editas ſacri approbatione (concilij) reuocantes, præſenti conſtitutione decernimus, vt ſic contrahentes de cætero liberè copulẽtur. Prohibitio quoque copulæ cõiugalis 4. conſanguinitatis*

Hæc aduerte, & diligenter commenda.

Res inſanda.

Caſus mirabilis auditu.

Alius caſus.

Alius caſus.

Alexander 3.

Duæ ſorores, in coniugium poſſũt aſſumi, ſi prior intacta deceſſerit.

Concilium magnũ & vniuerſale Lateranenſe ſub Innocentio 3.

Tam hic lex 7 gradus euellitur & ad 4 gradus matrimonium contrahi permittitur. Lege tedulus

c. affi

& affinitatis gradum de cætero non excedat, quoniam in vlterioribus gradibus iam non poteſt abſque graui diſpendio huiuſmodi prohibitio generaliter obſeruari. Quaternarius enim numerus bene congruit prohibitioni coniugij corporalis, de quo dicit Apoſtolus: Quod vir non habet poteſtatem ſui corporis, ſed mulier, neque mulier habet poteſtatē ſui corporis, ſed vir, quia quatuor ſunt humores in corpore, quod conſtat ex quatuor elementis. Cum ergo iam vſque ad quartum gradum prohibitio coniugalis copula ſit reſtricta, eam ita eſſe volumus perpetuam, non obſtantibus ſuper hoc dudum editis, vel ab aliis, vel à nobis, vel ſi qui contra prohibitionem huiuſmodi præſumpſerint copulari, nulla longinquitate defendantur annorum, cùm diuturnitas temporum non minuat peccatum, ſed augeat, tantóque graniora ſunt crimina, quanto diutius infelicem animam detinent alligatam. Et propterea idem Concilium capite 52. reſpuit de cætero, in conſanguinitatis & affinitatis gradibus computandis teſtimonium de auditu, quod propter breuem hominum vitam teſtes de viſu diſponere non valentes, vſque ad gradum ſeptimum computando, ſolebant proferre, quia non iam vſque ad gradum ſeptimum, ſed ad quartum reducitur, & ideò niſi perſonæ graues exiterint, quibus fides meritò ſit adhibenda, non recipiatur teſtimonium de auditu, ſed de viſu, debent tamen eſſe teſtes bonæ famæ & idonei (vt diximus in dictione Teſtis) & proprio iuramento debent firmare, ſe vidiſſe perſonas de quibus agitur ſaltem in vno prædictorum graduum conſtitutas. Hoc decretum generalis Lateranenſis Concilij inuiolabiliter ſeruandum, proponit Concilium COLONIENSE III. capite quadrageſimo ſexto, partis ſeptimæ, & ſtatuit: *Quod ſi parochi in diuinneratione graduum addubitauerint, peritiores conſulant. Et vbi Romanus Pontifex diſpenſatorio diplomate matrimonium ſecus contractum, approbandum inſſerit. Examinentur cauſæ diligentius, quæ diſpenſationem extorſerunt, quæ ſi comperiantur aliter, quàm narratum eſt, ſe haberevon dubium eſt diſpenſationem nullius roboris eſſe.* Hæc ſub interminationem anathematis præcipit obſeruari Concilium TRIDENTINVM ſeſſione viceſima quarta, quæ eſt octaua ſub Pio IV. capite quinto, De reformatione matrimonij, & addit: *Si quis intra gradus prohibitos ſcienter matrimonium contrahere præſumpſerit, ſeparetur, & ſpe diſpenſationis conſequenda careat, idque in eo multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, ſed etiam conſummare auſus fuerit. Quod ſi ignoranter hoc fecerit, ſiquidem ſolemnitates requiſitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eiſdem ſubiiciatur pœnis. Non enim dignus eſt qui Eccleſiæ benignitatem facilè experiatur, cuius ſalubria præcepta timerè contempſit. Si verò ſolemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod poſtea ſubeſſe cognoſcatur, cuius ille probabilem ignorantiam habuit, tunc facilius cum eo & gratis diſpenſari poterit. In contrahendis matrimonijs, vel nulla omnino detur diſpenſatio, vel rarò: idque ex cauſa & gratis concedatur. In ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam.* Vide plura, Matrimonium. Inceſtus, & Nuptiæ.

Conſanguinei qualiter ſeparentur. Vide ſuperius vbi pluries inſeritur, & in vocabulo, Matrimonium vt diſſoluatur, &c. Hinc & Concilium ILERDENSE quod allegat Ivo Carnotenſis libro ſeptimo, Decretorum, & Codex ſexdecim librorum, libro ſeptimo, numero quinto. *Omnis* (ait) *controuerſia, quæ de Eccleſiaſticis rebus ſit ſecundum diuinam legem ſub duobus vel tribus teſtibus terminetur. Teſtis eſt Dominus cum dicit, Non vnus ſtet contra alium, ſed in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum.* Sed ſuperiùs de hac re locuti ſumus. Vide & Matrimonium, &c.

CONSANGVINEI Epiſcoporum.

Conſanguinei Epiſcoporum non facilè ad beneficia & officia Eccleſiæ ſuæ promoueantur. CANON APOSTOLORVM 39. *Omnium negotiorum Eccleſiaſticorum curam Epiſcopus habeat, & ea velut Deo contemplante diſpenſet, nec ei licet ex his omninò aliquid contingere, aut parentibus propriis quæ Dei ſunt condonare. Quod ſi pauperes ſunt, tanquam pauperibus ſubminiſtret, ne eorum occaſione Eccleſia negotia deprædentur.* Hic canon citatur in Concilio Pariſienſi III. libro primo, capite decimo quinto, & in Concilio Vormatienſi, capite quadrageſimo quinto, vt alibi dicemus. Et CANON 75. *Non oportet Epiſcopum, fratri, vel filio, vel alij cognato gratificantem humana affectione, ad Epiſcopatus dignitatem, quem vult eligere. Epiſcopatus enim hæredes facere iuſtum non eſt, ea quæ Dei ſunt largientem. Si quis autem hoc fecerit, irrita quidem electio maneat, ipſe autem ſegregatione multetur.* Hinc Concilium TOLETANVM X. canone tertio: *Agnouimus quoſdam Pontifices, præcepti principis Apoſtolorum, qui ait, Paſcite qui in vobis eſt gregem, non coactè, ſed ſponte, neque dominantes in clero, ſed forma facti gregis) ita eſſe immemores, vt quibuſdam monaſteriis parochialibuſque Eccleſijs, aut ſuæ conſanguinitatis perſonas, aut ſui fauoris participes, iniquum ſæpe ſtatuant in prælatum, ita illius prouidentes commoda inhonesta, vt aut eiſdem deſtruantur, quæ proprio Epiſcopo dari iuſtus ordo depoposcerit, aut quæ rapere deputati exactoris violentia poterit. Proinde decenter omnibus placet* (allegatur à Gratiano diſtinctione octuageſima nona, capite Decenter.) *Et in præſenti tale reſcindere fatlum, & non eſſe de cætero faciendum. Nam quiſquis Pontificium deinceps, aut ſanguine propinquis, aut fauoris perſonis quibuſcunque ſibi deiunctis talia commendare lucra tētauerit, ad ſuum nefandæ præſumptionis excidium, & quod iuſſum fuerit deuocetur in irritum, & qui ordinauit anime excommunicationis ſubiaceat. Quæ verò ablata forſaſſe fuerint ab eo, qui tulit, reddantur in duplum.* Et Concilium OXONIENSE capite viceſimo octauo. Omnibus generaliter Prælatis & Clericis inhibet, ne beneficia Eccleſiaſtica vel redditus, conſanguineis & amicis quibuſcunque vendere præſumant, vel impignorare ſeu infeudare, de nouo, aut quolibet modo alienare. Quod ſi fecerit, acriter puniantur, & quod factum eſt viribus careat. Vide hinc vocabulum Facultates Eccleſiæ non alienandæ, &c. Hinc conſanguineis dari beneficia ſic Concilium TRIDENTINVM ſeſſione viceſima quinta, quæ eſt nona, ſub Pio IV. capite primo, decreti reformat. *Omninò* (ait) *Epiſcopis interdixit ſancta Synodus, ne ex reditibus Eccleſiæ conſanguineos familiareſve ſuos augere ſtudeant, cum & Apoſtolorum Canones* (habes ſuperius allegatos) *prohibeant, ne res Eccleſiaſticas (quæ Dei ſunt) conſanguineis donent. Sed ſi pauperes ſunt his vt pauperibus diſtribuant. Eas autem non diſtrahant, nec diſſipent eorum cauſa, imò quàm maximè poteſt, eos ſancta Synodus monet, vt omnem humanum hunc, ergà fratres, nepotes, propinquoſque carnis affectum, vnde*

Ratio quaternarij numeri. 1. Corinth. 7.

Teſtimonium de auditu reprobatur.

Concilium Coloniense 3.

Vtinam hoc obſeruaretur.

Concilium Tridentinū generale nouiſſimum.

Concilium Ilerdenſe.

Deuter. 17. & 19. Matth. 18. 2. Corinth. 13.

Hæc quidem quæ hic, dicturi ſumus, tanquam nugæ & fabulæ videntur noſtro æuo.

Canon Apoſtolorum.

Concilium Toletanum 10 1. Petri 5.

Hæc nota.

Concilium Oxoniense in Anglia.

Concilium Tridentinū generale n uiſſimum.

libro 2. Decretorum, & Codex librorum 16. libro tertio, capite decimo nono. *Petiſti* (ait) *per Hilarium chartularium noſtrum, à beatæ memoriæ prædeceſſore noſtro* (hic erat Hyginus) *vt omnes vobis retro temporum conſuetudines ſeruarentur, quæ à Petri Apoſtolorum Principis ordinationum initijs hactenus, vtiliſtas longa ſeruauit. Et mos quidem iuxta ſeriem relationis veſtræ, conſuetudinem laudamus, quæ tamen contra fidem Catholicam nihil vſurpare dignoſcitur.* Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de Ieiunio ſabbathi ad Conſulanum, capite quarto. *In his rebus, de quibus nihil certi ſtatuit ſcriptura diuina, mos populi Dei, vel inſtituta maiorum, pro lege tenenda ſunt. De quibus ſi diſputare voluerimus, & ex aliorum conſuetudine alios improbare, orietur interminata luctatio, quæ labore fermocinationis, cum certa documenta nulla veritatis inſinuet, vtique cauendum eſt, ne tempeſtate contentionis ſerenitas charitatis obnubiletur.* Et infrà: *Sicut prauaricatores legum diuinarum, ita cõtemptores Eccleſiaſticarum conſuetudinum coercendi ſunt.* Idem & epiſtola 118. ad Ianuarium de Conſuetudinibus, capite primo, multa & præclara de re eadem loquitur. De malis autem conſuetudinibus reſcindendis, ſi non conformes ſint iuſtitiæ & veritati, agit libro tertio, de Baptiſmo contra Donatiſtas, capite quinquageſimo quarto. *Qui contempta* (inquit) *veritate præſumit conſuetudinem ſequi, aut contra fratres inuidus eſt, & malignus, quibus veritas reuelatur, aut contra Deum ingratus eſt, inſpiratione cuius Eccleſia inſtruitur.* Sed vt ad propoſitum reddeamus, ſic NICOLAVS I. vt citat Gratianus diſtinctione octaua, capite Mala. *Mala* (ait) *conſuetudo non minùs, quàm pernitioſa corruptela, abiicienda & vitanda eſt.* Et diſtinctione duodecima, ex epiſtola ad Michaëlem Imperatorem. *Non obſunt ſaluti credentium diuerſa pro loco & tempore, conſtitutiones vel conſuetudines, ſi illis canonica non obſiſtat auctoritas.* Hinc Concilium CONSTANTIENSE, cùm de vtraque ſpecie in Euchariſtia ſumenda ſolis ſacerdotibus loquitur: *Huiuſmodi* (ait) *conſuetudo ab Eccleſia* (ſeſſione decima tertia.) *& ſanctis Patribus rationabiliter introducta, & diutiſſimè obſeruata eſt, & habenda pro lege, quam non licet reprobare, aut ſine Eccleſiæ auctoritate pro libito mutare. Quapropter dicere, quòd hanc conſuetudinem, aut legem obſeruare ſit ſacrilegium aut illicitum, cenſeri debet erroneum, & pertinaciter aſſerentes oppoſitum præmiſſorum, tanquam hæretici arcendi ſunt, &c.* Vide Canon, & Traditio, quia ibi multò plura inuenies.

Auguſtinus Hipponenſis. — Nicolaus I. — Conſuetudines malæ. — Concilium Conſtantienſe generale.

CONTEMPLATIO.

Contemplatio quid.] Cœlius AQVISGRANENSE I. capite decimo nono, ex PROSPERO AQVITANICO libro primo, de Vita contemplatiua, capite decimo tertio, ſic infert: *Contemplatio, ſeu vita contemplatiua, nihil aliud eſt, quàm rerum latentium futurorumque notitia, ſiue vacatio ab omnibus occupationibus mundi, ſine diuinarum ſtudium literarum, ſiue* (quod his probatur eſſe perfectius) *ipſa viſio Dei, cui vacare etiam ſacerdotes, eiuſque debere fieri ſectatores, adhortatur.* vt idem Proſper inſinuat. Hinc AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro primo De Trinitate, capite octauo. *Contemplatio* (ait) *diuinitatis, eſt omnium noſtrarum actionum finis, atque æterna perfectio gaudiorum.* Idem & capite decimo, dicit libro quoque Supputationum, parte quarta, capite tertio. *Multa ſunt* (ait) *contemplationes quibus anima deuota mirabiliter paſcitur, ſed in nulla earum ita requieſcit & delectatur anima mea, ſicut quando te ſolum cogitat & contemplatur, quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, &c.* Lege & BEDAM VENERABILEM homilia in feſto Ioannis Euangeliſtæ: Dixit Ieſus Petro, Sequere me, &c. Et homilia in Aſſumptionis Marianæ feſto, Intrauit Ieſus quoddam caſtellum: vbi contemplationis diffinitionem aſſignat. Lege & IOANNEM CASSIANVM, collatione prima, Abbatis Moyſi, capite octauo, & decimo quinto, vbi ſic loquitur: *Contemplatio Dei* (ait) *multifariè concipitur. Nam Deus non ſola incomprehenſibilis illius ſubſtantiæ ſuæ admiratione cognoſcitur, quod tamen adhuc in ſpe promiſſionis abſconditum eſt, ſed etiam creaturarum ſuarum magnitudine, vel æquitatis ſuæ conſideratione, vel quotidiana diſpenſationis auxilio pernoſcitur, quando ſcilicet qua cum ſanctis ſuis per ſingulas generationes egerit, mente purißima perluſtramus, cum potentiam ipſius qua vniuerſa gubernat, moderatur, ac regit, cum immenſitatem ſcientiæ eius, & oculum quem ſecreta cordium latere non poſſunt, trementi corde miramur,* & cætera multa lege. Habes etiam librum RICHARDI VICTORINI quem de Contemplatione edidit, ſub nomine Beniamin minoris. Vide & alios Doctores, qui de hac re ſcripſerunt, qui quotidie verſantur in manibus. Scripſit & egregium volumen De vita Contemplatiua CLAVDIVS RAPINAS Cœleſtinus: perlege.

Concilium Aquiſgranenſe 1. ſub Imperator. Ludouico Pio. — Proſper Aquitanicus. — Auguſtinus Hipponenſis. — Beda Venerabilis. — Ioannes Caſſianus. — Multiplex contemplatio. — Richardus S. Victoris. — Claudius Rapinas Cœleſtinus.

CONTENTIO.

Contentiones vitandæ Eccleſiaſticis.] Hoc ſummopere CYPRIANVS CARTHAGINENSIS epiſtola ad Pompeium, contra epiſtolam Stephani inter Epiſcopos obſeruandum prædicat. Sed & IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia trigeſima ſexta in Geneſin, vbi illud exponit, Ne ſit rixa inter me & te, &c. *Nihil* (inquit) *pace præſtantius, nihil contentione damnoſius & grauius, &c.* & perſtringens contentionis incommoda AMBROSIVS MEDIOLANENSIS exponens caput ſextum primæ epiſtolæ ad Timotheum: *Contentio* (inquit) *nunquam eſt ſine lite: & parum eſſet, ſi lis ſola oriretur: ſed blaſphemia, & inimicitia, quod à Dei ſenſu alienum eſt. Ab his autem, qui corrupti, mente & veritate priuati ſunt, vtile iudicatur, &c.* Contentionem inter abuſionum duodecim gradus ponit AVGVSTINVS capite ſeptimo eiuſdem libri, De duodecim Abuſionibus: velut alij volunt, Cyprianus. Porrò vt ad propoſitum redeamus, ſic de Contentione ſtatuit Concilium AGATHENSE, vt allegat Codex librorum ſexdecim, libro quinto, capite vicеſimo ſecundo: *Si qui contentiones & rixas amauerint, vel manifeſtum vitium fratri intulerint, iuxta arbitrium rectoris modumque peccati, diuturna expietur pœnitentia.* Et HILARIVS I. vt idem Codex allegat capite decimo nono. *Si quis videtur contentioſus eſſe, dicente Apoſtolo, Nos talem conſuetudinem non habemus: ſed neque Eccleſia Dei. Si quis facit, noteatur vſquequo ſe corrigat.* Et ANASTASIVS II. epiſtola ad Anaſtaſium Imperatorem, cap. 4. vitandâ ſummoperè cõtentionem probat textu Scripturarum, Prouerbiorum decimo, b. 1. Corinthior. 3. & Philippenſ. 2. a,

Cyprianus Carthagineaſ. — Ioannes Chryſoſtomus. Geneſ. 13. — Ambroſius Mediolanenſis. — Auguſtinus Hipponenſis. — Concilium Agathenſe. — Hilarius I. — 1. Corinth. 11. — Anaſtaſius 2.

Martinus Bracarensis Episcopus.

RENSIS in collectorio suo, cap.51 & allegat Gratianus distinct.44.cap. Non liceat. *Nõ liceat (ait) sacerdotes vel clericos, sed nec religiosos laicos, conuiuia facere de cõfectis, &c.* Et CAROLVS MAGNVS atque Concilium MOGVNTINENSE I. sub eodem, inhibet clericis, cano.10. conuiuia frequentare. Hinc etiã statuit Concilium TOLETANVM III. sub Pelagio II. cap.7. & allegatur à Gratiano d. distinct.44.c. Pro reuerentia, &c. *Pro reuerentia Dei & sacerdotum, id vniuersa sancta constituit Synodus, vt quia solent crebro mensis otiosa fabula interponi, in omni sacerdotali conuiuio, lectio Scripturarum diuinarum misceatur. Per hoc enim & anima ædificantur ad bonum, & fabula non necessaria prohibentur.* Et Concilium TVRONENSE III. sub Carolo Magno, cap.5. *Episcopum non oportere (ait) nimium profusis incumbere conuiuijs, sed parvo & moderato contentum sit cibo, ne videatur Domini absit sententia: Attendite ne grauentur corda vestra in crapula & ebrietate, & quandiu conuiuatur, potius sacra lectio ante mensam eius recitetur, quam otiosa à assurrexibus resonent verba.* Et cano.6. *Peregrini & pauperes conuiuæ sint Episcoporum, cum quibus nõ solum corporali, sed & spirituali reficiantur alimento.* Idem etiam Abbatibus & Episcopis præcipit Cõcilium RHEMENSE sub eodem Principe, cap. 17. & 18. vbi etiam eisdem iocos, turpes facere nõ permittitur, aut vinolentia effluere. Hæc quæ superiùs inserta sunt, repetit & renouat atque confirmat Concilium MELDENSE cap.25. vbi etiã de ordinatione domus Episcopi statuitur, vt scilicet omnes eam valeant religionis habitaculũ cõputare, non diuersorum impudicitiæ, aut alicuius irreligiositatis. Vide in vocabulo, Episcopi domicilium, vel Episcopium, vt autẽ in conuiuijs monachorum lectio misceatur, statuit BENEDICTVS CASSINENSIS cap.38. Regulę: loquẽs de Hebdomadario lectore, quod postea firmiter obseruandũ statuit Concilium BITERRENSE cap.17. & Concilium TRIDENTINVM sess. 2. *Horratur sancta synodus, vt ante omnia quilibet in mensa seruet sobrietatem moderationémque ciborum. Deinde cum in eo loco sæpe otiosi sermones oriri soleant, vt in ipsorum Episcoporum mensis diuinarum scripturarum lectio admisceatur, &c.* Idem repetit & sessione 25. quæ fuit 9. sub Pio 4. cap.1. De reformatione. Vide quoque quod sequitur Concilium generale LATERANENSE sub Innocentio III. patrum 1215. cap. 17. & allegatur extra: De celebratione missarum cap. Crapulatores, *Dolentes referimus, quod non solum minores clerici quidam, verumetiam aliqui Ecclesiarum Prælati, circa commessationes superfluas, & confabulationes illicitas, vt de aliis taceamus, ferè medietatem noctis expendunt, & somno residuum relinquentes, vix ad diurnum concentum animum excitantur, transcurrendo vndique continuata syncopa matutinum: quod penitus sub pœna suspensionis inhibemus.* Vide & Ebrietas clericis inhibetur, &c. Porrò lauta conuiuia atque compotationes sacerdotibus inhibet Concilium COLONIENSE III. capite 24. partis 2. Vide Ebrietas, & quod sequitur.

Concilium Turonense 3. sub Leone 3.

Luc.21.

Concilium Rhemense sub Carolo Magn.

Concilium Meldense.

Vtinam hodie ista possint in usum.

Conuiuiorum disciplina antiquitus obseruata fidelibus & qua hora reficiendum.] TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS li. Apologerico aduersus gẽtes c.39. vbi de disciplina Christianorum tractat, *De sole*, inquit, *Christianorum triclinio retractatur. Cœna nostra de nomine rationem suam ostendit.* Vocatur, ἀγάπη, id quod dilectio penes Græcos est. *Quantiscunque sumptibus constet, lucrum est, pietatis nomine facere sumptus, siquidem inopes quosque refrigerio isto iuuamus, non quà penes vos parasiti afficiant ad gloriam famulandæ libertatis, sub auctoramento veneris, inter conuiuelias saginandi: sed qua penes Deum maior est contemplatio mediocrium. Si honesta causa est conuiuij, reliquum ordinem disciplina de causa æstimate, quid sit de religionis officio, nihil vilitatis, nihil immodestiæ admittit: non prius discumbitur, quam oratio ad Deum prægustetur, editur quantum esurientes capiunt, bibitur quantum pudicis est vtile. Ita saturantur, vt qui meminerint etiam per noctem adorandum Deum sibi esse, ita fabulantur, vt qui sciunt Deum audire. Post aquam manualem & lumina, vt quisque de Scripturis sanctis, vel de proprio ingenio potest, prouocatur in medio Deũ canere. Hinc probatur quomodo biberit, aquè oratio cõuiuium dirimit. Inde disceditur non in cæteras cæsionum, neque in classes discursationum, nec in eruptiones lasciuiarum, sed ad eandem curam modestiæ & pudicitiæ, vt qui non tam cœnam cœnauerint, quàm disciplinam.* Hinc & CLEMENS ALEXANDRINVS lib.6. Stromatum. *In conuiuio (ait) nobis inuicem psallendo propinamus, nostram incantantes cupiditatem, & Deum glorificantes, propter copiosam donationem eorũ, quibus vtuntur & fruũtur homines, & quod perpetuo suppeditata fuerint nutrimẽta ad augmentum corporis & animæ.* Hinc etiam de hora cõuiuij statuit Concilium BRACARENSE II. vt Martinus recenset Bracharensis, c.56. collectorij, & allegat Gratianus distinct.44. Non licet. *Non oportet (ait) clericos vel laicos religiosos ante sacram horam Dici tertiam inire conuiuia, neque aliquando clericos, nisi hymnos dicto, edere panem, & post cibos gratias authori Deo referre.* Vide & Gratiæ.

Aduerte antiquam recumbẽdi formam.

Clemens Alexandrinus. Panteni Magni discipulus.

Concilium Bracarense 2. sub Honorio 1.

Conuiuia fieri diebus festis inhibentur.] Concilium AFRICANVM cano.17. *Petendum est ab Imperatoribus gloriosissimis, vt quæ contra præcepta diuina, conuiuia multis in locis exercentur, quæ ab errore gentili attracta sunt (ita vt nunc à Paganis Christiani, ad hæc celebranda cogantur, ex qua re temporibus Imperatorum persecutio altera fieri occulte videatur) vetari talia iubeant. Et de ciuitatibus & de possessionibus imposita pœna prohiberi, maximè cum etiam in natalibus beatissimorum Martyrum, per nonnullas ciuitates, & in ipsis locis sacris talia committere non reformidant. Quibus diebus etiam (quod pudoris est dicere) saltationes sceleratissimas, per vicos atque plateas exercent, vt matronalis honor, & innumerabilium fœminarum pudor, deuotè venientium ad sacratissimum Deum, iniurijs lasciuientibus appetatur, vt ipsius etiam sanctæ religionis penè fugiatur accessus.* Vide sequentia.

Concilium Africanum sub Bonifacio. Aduerte quia licet cõsensus imperatorum requiratur tamen constitutio suma est.

Vide sacra solemnia Martyrum, Caluine.

Conuiuia in Ecclesijs non celebrentur.] Concilij LAODICENVM can.28. *Non oportet in domicilijs diuinis, id est in Ecclesijs cõuiuia, quæ vocantur Agapæ, fieri, nec intra domũ Dei comedere, vel ac cubitum sternere.* Idem omninò postea statuit & Cõcilium HIPPONENSE can.31. & Concilium CARTHAGINENSE III. can.30. & Concilium AFRICAN. can.9. & Concilium CONSTANTINOP. III. quod dicitur generale 6. can. 74. Concilij AQVISGRA. I. can. 80. & Cõcilij ANTISIODO. I. sub Deusdedit. c.9. allegatur autẽ à Gratiano dist.42.c. Nõ oportet in Basili. &c.

Concilium Laodicenum.

Concilium Hipponense.

Concilium Carthaginense 3. Concilium Africanum sub Bonifacio.

Concilium Constantinopolitanum 3. dicitur generale 6.

Concilium Aquigranense. Concilium Antisiodorense sub Deusdedit Papa.

CORPORALE.

Corporale consecretur.] De Corporali supra egimus, & agemus in vocabulo, Vasa sacra, & Vestes. verumtamen quod specialiter de illo statuitur, hîc subnectendum est. Itaque de Corporali EVSEBIVS I. vt allegat Gratianus

Eusebius 1.

de Con

Si hoc nunquã vidistis aut legisti fieri, indubiè experieris.

Concilium Coloniense 3.

Tertullianus Carthaginens.

Gregorius I.

rectè colit Deum, quia vita eius, ſi in probatione fuerit coronabitur, & ſi in tribulatione liberabitur: ſi verò in correctione fuerit, ad miſericordiam perueniet. Hinc GREGORIVS I. libro 12. Regiſtri, epiſtola 37 ad Fœlicem Siciliæ Epiſcopum, capite 4. *Manifeſta peccata non occulta correctione purganda, ſed palàm ſunt arguendi qui palàm nocent, vt dum aperta obiurgatione ſanantur: hi qui eos imitando deliquerant corrigantur. Dum enim vnus corripitur plurimi emendantur. Et melius eſt, vt pro multorum ſalute vnus condemnetur, quàm per vnius licentiam multi pericliteutur. Nec mirum ſi inter homines hac ratio cuſtoditur, cùm & inter inuenta hac fieri perſæpe cognouimus, vt ea quæ ſcabiem aut impetiginem habere videntur, ſeparentur à ſanis, ne illorum morbo cætera contaminentur, & pereant.*

Concilium Toletanum 11. ſub Vitaliano I.

De modo quoque corrigendi Concilium TOLETANVM II. cano. 7. *Cùm iuxta antiquæ inſtitutionis edictum plus erga corrigendos agere debeat benenolentia quàm ſeueritas, plus cohortatio quàm commotio, plus charitas quàm poteſtas: relatum eſt nobis quod quidam ex fratribus plus iuuore odij, quàm correctionis ſtudio ſubditos inſequentes, dum ſe ſimulant ſpiritualem eis adhibere correctionem, indiſcretam ſubito afferunt mortem, cùm inauditos à ſe proiiciunt, & illicitis eos indicijs ſub pœnitentia puniunt. Non ergo de cætero peruerſis voluptatibus ſit liberum ſimulare quod fingunt, ſed quotieſcunque quilibet ex ſubditis corrigendus eſt, aut publica debet à Sacerdote diſciplina curari, aut ſi aliter rectoribus placet, duorum vel trium fratrum ſpiritualium teſtimonio peculiariter adhibito, & modus criminis agnoſcatur, & modus pœnitentia irrogetur, ita tamen vt ſi exilio vel retruſione dignum eum eſſe, aut quid aliud iudicium peculiare decreuerit, modus pœnitentiæ quam coram tribus fratribus ſacerdos tranſgreſſori indixerit, ſpeciali debeat eius qui ſententiam protulit, manus propria ſubſcriptione notari. Sicque fiet vt nec tranſgreſſores ſine teſtimonio, excidia vitæ ſuæ incurrant, nec rectores accuſatos ſe de quorumlibet interemptionibus erubeſcant.*

Qualiter correctio debeat fieri.

De corrigendis fratrib. ſtatuta.

Leo I.

Idem omninò vide, Ancilla & homicidium, & Seruus. Hæc tenouat & recitat longè antè LEO I. epiſtola 84. quæ eſt ad Nicetam Aquileienſem Epiſcopum. Idem & Concilium

Concilium Bracarenſe 3.

BRACARENSE III. cap. 6. & allegatur à Gratiano diſtinct. 15. *Cùm beatus* (ait) *Apoſtolus arguere, obſecrare, vel increpare in omni patientia præcipiat & doctrina: nouimus quoſdam ex fratribus tantis cædibus in honoratos efferueſcere, quantas poterant latrocinantium promereri perſonæ: & ideò qui gradu iam Eccleſiaſticos meruerant, id eſt, Preſbyteri Abbates & Lenitæ, qui exceptis grauioribus & mortalibus culpis, nullis debent verberibus ſubiacere, non eſt dignum vt paſſim vnuſquiſque prælatus honorabilia membra ſua prout voluerit, & ei placuerit, verberibus ſubiiciat, & dolori, ne dum incautè ſubdita percutit membra, ipſe quoque debitam ſibi ſubditorum reuerentiam ſubtrahat, iuxta illud quod quidam ſapiens dicit: Leniter cæſtigatus reuerentiam exhibet cæſtiganti: aſperitatis autem nimia increpatio, nec increpationem recipit nec ſalutem. Et ideò ſi quis aliter, quàm dictum eſt prædictos honorabiles ſubditos licentia percepta poteſtatis elatus, malitia tantùm crediderit verberandos, iuxta modum verberum quæ intulerit, excommunicationis pariter & exilij ſententiam ſuſtinebit.*

Præſgitur Prælatis modus corrigendi.

Pulcherrimũ dictum.

Sed & Concilium AQVISGRANENSE I. ſub Imperatore Ludouico I. cap 134. præfigit prælatis corrigendi modum, vt priùs delinquẽtes verbis & exhortationibus corripiant, tum demum verberibus ſi infantes, aut

Concilium Aquiſgranenſ 1. ſub Ludouico Imperat.

A qualitas hoc perſonarum permiſerit emendant: Sin autem, ieiuniorum continua affectione & ſequeſtrationis rubore corripiant: *Quod ſi etiam tot ſaluberrimis admonitionibus, aut caſtigationibus necdum parucrint, fiat eis ab omni cõgregatione communis oratio, vt a Domino ſanentur, poſtremò ſi inemendabiles, & incorrigibles apparuerint, ne per plures eorum diræ ſerpant contagia, neceſſe eſt vt à cæterorum ſocietate (vtpote ones morbidæ) ſegregati ante præſentiam deducantur Epiſcopi, vt ab eo canonica authoritate publicè damnentur. Si verò quis in collegio canonicorum, culpam criminalem admiſerit (vide hic Clerici criminoſi, &c.) huic nulla eſt danda dilatio, quin aut ſponte pœnitentiam pro admiſſo crimine gerat, aut ſi id agere refutauerit, coram Epiſcopo deducatur, vt ab eo publica multetur pœnitentia.*

Incorrigibiles vt tractandi.

B *Meminiſſe enim oportet rectores, quia columba eſt in ſcripturis diuinis Eccleſia appellata, quæ non vnguibus lacerat, ſed alijs piè percutiit. Vnde etiam illis ſummopere obſeruandum eſt, vt ſicut præmiſſum eſt, iuxta modum culparum, & perſonarum, atque ætatum, omninò ipſa temperata ſit correptio, vt nec vitium deſidia inoleſcat, nec correptio manſuetudinis modum excedat, ne (vt ait beatus* MAXIMVS) *aut ſolutior bonitas conniuentiam præbeat peccati, aut immoderata ſeueritas à lapſu non reuoces delinquentem. Sed & hoc, illis nihilominus cauendum eſt: nec errata delinquentium alicuius rei liuore feriant, ſed potiùs* (vt ait beatus AVGVSTINVS) *ſint criminum perſecutores, & hominum liberatores, oderint vitia, diligant homines: Oderint quod inſtinctu diaboli ingeſtum eſt, diligant quod Dei bonitate creatum eſt, teneant in manu baculum & virgam, baculum videlicet, quo aliorum virium imbecilitates ſpiritualiter ſuſtentent. Virgam verò qua vitia delinquentium zelo rectitudinis feriant. Delinquentibus interea & excommunicatis fratribus, nequaquam debent cæteri fratres fauere, aut eos ſuis adulationibus decipere, aut eorum errata defendere, ſed potius opem ferre vt æquitatis cenſura, diſtrictè corrigantur.*

Cantic. 6.

Maximus Taurinenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Idem Concilium Aquiſgranenſe I. cap. 34 & 35. profert GREGORIVS I. ex libro quinto Moralium, capite 33. *Cùm per zelum* (ait) *animus mouetur, curandum ſummopere eſt, ne hac eadem qua inſtrumento virtutis aſſumitur, menti ira dominetur, nec quaſi domina pereat, ſed velut ancilla ad obſequium peracta à rationis tergo nunquam recedat. Tunc enim robuſtius contra vitia erigitur, cum ſubdita rationi famulatur. Nam quantumlibet ira ex zelo rectitudinis ſurgat, ſi immoderata mentem viceris, rationi protinus ſeruire contemnit, & tanto ſe impudentius dilatat, quanto impatientiam vitiorum virtutem putat.*

Gregorius I.

Saluberrima documẽta præexercendis correctionibus.

Vide etiam in vocabulo Ira. Profert etiam & ISIDORVM HISPALENSEM libro tertio, De ſummo bono, cap. 46. *Sacerdotes pro populorum vitijs damnantur, ſi eos aut ignorantes non erudiant, aut peccantes non arguunt. Si Heli Sacerdos, pro filiorum iniquitate damnatus eſt, & licet eos delinquentes admonuit, ſed tamen vt oportuit non redarguit. Sacerdotes exquirere debent peccata populorum, & ſagaci ſolicitudine vnumquemque probare, iuxta teſtimonium Domini ad Hieremiam loquentis: Probatorem* (inquit) *dicite in populo meo robuſtum, & ſcies & probabis vias eorum. Sacerdotes ſtudio corrigendi, facta perſcrutari debent ſubiectorum, vt emendatos lucrifacere poſſint. Sicut autem peccatorem conuenit argui, ita iuſtum non exulcerari. Sacerdotes curam debent habere de his, qui pereunt, vt Sacerdotali redargutione aut corrigantur à peccatis, aut ſi incorrigibiles exiſtunt, ab Eccleſia ſeparentur,*

Iſidorus Hiſpalenſis.

Admonitus ſecretò ſi corrigi de peccato negligit, publicè arguendus eſt, vt vulnus quod occultè ſanari neſcit, manifeſtè debeat emendari. Manifeſta peccata non ſunt occulta correctione purganda: palàm enim ſunt arguendi, qui palàm nocent: vt dum aperta obiurgatione ſanãtur, hi qui eos imitando delinquerunt, corrigantur: dum vnus corripitur, plurimi emendantur. Neceſſe eſt enim, vt pro multorum ſaluatione vnus condemnetur, quàm pro vnius licentia multi periclitentur. Ita erga delinquentem ſermo eſt præferendus, ſicut eius qui corrigitur expoſtulat ſalus. Quod ſi opus eſt aliquam medicamenti ſalutem verbo increpationis aſpergere, lenitatem tamen corde opus eſt retinere. Doctores nonnunquam duris feriunt increpationibus ſubditos, qui tamen à charitate eorum quos corripiunt non recedunt. Eccleſia cenſura arrogantibus ſæpe videtur eſſe ſuperbia, eò quòd à bonis piè ſit, crudeliter fieri putatur à prauis, quia non diſcernunt recto oculo, quod à bonis recto ſit animo. Notandum ab omni Pontifice, vehemẽter, vt tanto cautiùs erga commiſſos agat, quanto duriùs à Chriſto iudicari formidat. Nam ſicut ſcriptum eſt: In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis, &c. De modo verò corrigendi, abuſu & defectu, paſſim ſuis locis dicitur, videlicet in vocabulo Epiſcopus ſit diſcretus, &c. Clerici delinquentes vt puniendi, &c. Monachus & Decanus, &c. De correctione autem ſubditorum Cõcilium TRIDENTINVM ſeſſione 13. quæ fuit 3. ſub Iulio 3. cap. 1. decreti reformationis. *Sancta (* ait *) Synodus, vt prælati facilius & commodius ſibi ſubiectos regere, & in vita ac morum honeſtate continere poſſint, illud primùm eos admonendos, cenſet, vt ſi paſtores, non perſecutores eſſe meminerint, atque ita præeſſe ſibi ſubditos oportere, vt non in eis dominentur, ſed illos tanquam filios & fratres diligant, elaborẽtque vt hortando, & monendo ab illicitis deterreant, ne vbi delinquerint, debitis eos pœnis coërcere cogantur. Quos tamen ſi quid per humanam fragilitatem peccare contigerit, illa Apoſtoli eſt ab eis ſeruanda præceptio, vt illos arguant, obſecrent, increpent, & in omni bonitate & patientia, cum ſæpe plus erga corrigendos agat benevolentia, quàm auſteritas: plus exhortatio, quàm comminatio: plus charitas, quam poteſtas: ſin autem ob delicti grauitatem virga opus fuerit, tunc cum manſuetudine vigor, cum miſericordia iudicium, cum bonitate ſeueritas adhibenda eſt, vt ſine aſperitate diſciplina populis ſalutaris & neceſſaria conſeruetur, & qui correcti fuerint emendentur, aut ſi reſipiſcere noluerint, ceteri ſalubri in eos animaduerſionis exemplo à vitijs deterreantur, cùm ſit diligentis & pij ſimul Paſtoris officium, morbis ouium lenia primùm adhibere fomenta, poſt vbi morbi grauitas ita poſtulat, ad acriora & grauiora remedia deſcendere: ſin tamen ne ea quidem proficiant, illis ſubmouendis, ceteras ſaltem oues à contagionis periculo liberare. In cauſis autem viſitationis, & correctionis, nihil valeat appellationis ſubterfugium, niſi in caſibus quos antiqui canones ſtatuunt.* Vide Appellatio, & Clerici criminoſi, & Viſitatio, & cætera huiuſmodi, & ſequentem.

Pulcherrima dogmata pro correctionis forma.

Matth. 7.

Concilium Tridentinũ no uiſſimum generale.

Hæc diligenter perpẽde ſalubria dogmata.

2. Timoth. 4.

Correctiones aut correptiones non redimantur precio.] Concilium COLONIENSE IV. cap. 4. tertij medij hoc ſtatuit. *Magno (* inquit *) populi Chriſtiani ſcandalo, quidam ad quos pertinet vitiorum correctio, relinquunt peccata, ob pecunias & munera, impunita non perpendentes, pudendum eſſe crimen, crimina non coërcere, nec quicquam eſſe quod atrocius Epiſcopos aut Prælatos coram Deo accuſet, quàm huius rei neglectus. Idcirco deliberatione cum conſilio habita, mandamus & ſancimus, ne Epiſcopi, Archidiaconi, vel alij iuriſdictionem habentes, aut eorum officiales ſeu commiſſarij, vitiorum correctiones diſſimulent, permittentes cuiquam pecunia, munerum, vel neceſſitudinis cuiuſcunque gratia, in eis hærere: ſed delicta præterita caſtigent pœnitentia ſalutari, pro derelicti grauitate impoſita, nec pœnitentia loco pecuniam emungant, niſi vbi permittunt iura aut canones, ſeu vbi pro tranſgreſſione mandati vel inhibitionis certa mulcta (* cuius *habuerit tranſgreſſor cognitionem) decreta ſit. Verùm mulcta ex permiſſione iurium aut canonum proueniens, ſecundum illorum præſcriptum conuertatur. Cæterùm vbi eiuſcemodi caſtigationibus non proficitur, & tanta ſit delicti grauitas, poterit etiam cenſuris & pœnis canonicis caſtigari, nimirum ſuiſpenſionis ab officio, excommunicationis & ſuiſpenſionis beneficiorum Eccleſiaſticorum.* lege de pœnis. c. licet. de Off. Ord. irrefragabili. §. Prouideant. de ſententia excommunicat. lib. 6. cap. Venera. §. Deniq;. Lege etiam ſuperius. Accuſatio. & infrà crimen. Viſitatio. &c.

Concilium Coloniense 4.

Corripere, ſubditi ſi debeant, Prælatos.] Lege oro nec differas in dictione Epiſcopus, vbi dicitur, Epiſcopus non facilè accuſandus. &c. & poſt, Epiſcopus quatenus accuſari & corrigi ab inferioribus debeat. &c.

Saluberrimũ decretum.

CREATIO.

Creatio mundi defenditur.] Vide Mũdus.

CRIMEN.

Crimen obiicere ſi liceat.] FABIANVS Epiſtola 3. quæ eſt ad Hilarium Epiſcopum, & allegatur à Gratiano cauſa 3. quæſt. 6. Qui crimen. *Si quis iratus, crimen aliquod cuilibet temere obiecerit, conuicium non eſt pro accuſatione habendum, ſed permiſſo tractandi ſpatio, id quod iratus dixit, per ſcripturam ſe probaturum eſſe fateatur, vt ſi fortaſſe reſipiſcens, quæ præ iracundia dixit, iterare aut ſcribere noluerit, non vt reus criminis teneatur. Omnis ergo qui crimen obiicit, ſcribat ſe probaturum. Reuera ſemper ibi cauſa agatur, vbi crimen admittitur, & qui non probauerit quod obiicit, pœnam quam obtulerit, ipſe patiatur.* De crimine Athanaſio falsò ab inimicis impoſito, tractat NICEPHORVS CALLISTVS lib. 8. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. cap. 49. de muliercula quadam. quam muneribus datis inuitam noctu vitiaſſe arguebatur. Multa autẽ alia ei crimina ſunt obiecta, de quibus agetur in vocabulo, Epiſcopus non leuiter accuſandus, vel quomodo iudicãdus, &c. Hinc quoq; eſt quod SIXTVS 3. cũ ab iniquis iniuſtè peteretur & criminaretur à quodã Baſſo. quod Deo dicatã virginẽ Chryſogonitem ſtupraſſet, & allegatur à Gratiano cauſa 2. quæſt. 4. vt & ipſe Sixtus epiſtola ſua 1. ad omnes Orientales Epiſcopos teſtatur, ad iuſſionem Valentiniani Auguſti ſua authoritate Synodum iuſſit congregari, vbi & rurſum ſtatuit. quæ ex Fabiano ſuprà retulimus, & allegatur à Gratiano locis, vbi ſuprà, & ab Iuone lib. 3. Decretor. Et poſt ſubditur. *Et facto (* ait *) concilio cum magna examinatione ſatisfaciens omnibus, licet euadere ſatis aliter potuiſſem, ſuſpicionem tamen fugiẽs, coram omnibus me purgaui, me ſcilicet à ſuſpicione, & emulatione liberãs, ſed non alijs qui noluerint, aut ſponte hoc non elegerint, faciendo firmam exemplúmque dans, cum ſcriptum ſit: Si quis crimẽ obiicere voluerit, &c.* vide ſuprà, & alibi, Criminationes aduerſus doctorẽ nemo ſuſcipiat. &c. vide accuſatio, & infrà, Epiſcopus nõ facilè accuſandus. allegat & ipſe Sixtus eadem epiſtola. hoc quod ex Synodo Romana ſub eodem congregata allegat Gratianus cauſa 2. q. 7. cap. Si

Fabianus 1.

Nicephorus Callistus. Athanasius iniustè crimina-tus.

Sixtus 3. iniustè crimina-tus.

quis

quis Episcopus. *Si quis Episcopus* (ait) *aut presbyter aut Diaconus, vel quilibet clerici apud Episcopum, qualibet persona, &c.* Vide allegatum suprà in dictione, accusator falsus. Vide &, Episcopus condemnatus appellans. Et supra. Accusatio non facilè fiat. Sic posteà accusatus est SILVERIVS I. quasi ciuitatem in manus Gothorum tradere voluisset, sed falsi testes subornati erant à Vigilio Diacono Constantinopolitano, eò quòd eidem denegarat Siluerius restitutionem Authini Episcopi Constantinopolitani hæretici, ad preces Augustæ, sicque depositus Siluerius, & in exilium missus, mortuus est: Postea exit edictum, quod statuit Concilium ARELATENSE III. quod allegat Gratianus causa tertia quæstione octaua. *Hos* (inquit) *qui fratribus suis capitalia crimina obiecisse conuicti fuerint, placuit vsque ad exitum non communicare, nisi digna satisfactione pœnituerint.* Idem statutum protulimus in dictione accusatio non facilè fiat. Ex Concilio VASENSI cap. 7. Vide sequentia.

Siluerius 1. falsò accusatus.

Concilium Arelatense 3.

Concilium Vasense 3.

Criminis consors, & ei fauens pari pœna plectendus.] Hæc lex est ciuilis, quam & summopere laudat, & amplectitur, atque approbat postea GELASIVS I. epistola ad Anastasium Imperato. *Non potest* (inquit) *pernersitas communicatore susceptо, non pariter pernersitas approbari, sic non potest refutiari pernersitas complice sectatore pernersitatis admisso. Legibus enim vestris criminum socij, susceptoresque latrocinantium, pari iudiciorum pœna conuinguntur, nec expers facinoris æstimatur, qui licet ipse non fecerit, facientis tamen familiaritatem fouendoque receperit.* Vide simile in vocabulo. excommunicatus. Hæc lex etiam lata est à CAROLO REGE IV. in Concilio PISTENSI cap. 4. tempore Nicolai 1. estque etiam Patrum eiusdem concilij sententia qua feriunt anathemate omnes, qui crimen alterius cælant, aut non corrigunt, cùm habeant in criminosos potestatem: & adferunt dictum Apostoli: *Non solùm qui faciunt, sed & qui consentiunt: facientibus, digni sunt morte, non est* (aiunt) *liber à consensu, qui quod emendare potest, emendare negligit. Quapropter sine dubio peccati se participem facit.* Hinc diuus CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 2. epistolarum, epistola 7. est autem epistola presbyterorum & Diaconorum Romanorum ad eundem. *Non est* (aiunt) *immunis à scelere, qui vt faceret, impetrauit: nec alienus à crimine, cuius consensu, licet non à se admissum crimen, tamen publicè legitur. Et cùm totum fidei sacramentum, vt confessione Christi nominis intelligatur esse digestum, qui fallaces in excusatione præstigias quari negauit, & qui vult videri pauisse, negasse voluit, &c.* Hinc ALEXANDER III. parte 35. Concilij Lateranensis sub eodem cap. 1. scribens Exoniensi Episcopo tractans de percussoribus S. Thomæ Archiepiscopi Cantuariensis, pari pœna dicit puniendos, & illos qui ferire, & qui eis opem ferre ausi sunt & non sunt S. Viro opitulati: quia sicut scriptum est: *Qui potuit hominem liberare à morte, & non liberauit ipsum occidit.* Constat quoque eos ab homicidij reatu immunes non esse, qui occisoribus contra alios opem ferre venerint, nec caret scrupulo societatis occultæ, qui cùm possit, manifesto facinori desinit obuiare. *Illos ergo* (ait) *vel qui regis animum, succenderunt ad odium, vnde fuit homicidium subsecutum, & illi quos constat armatos tanto interfuisse facinori, & qui consilium dederunt, vt vir sanctus caperetur, si clerici sunt deponi mandamus perpetuo ab altaris officio: si laici, pari cùm persecutoribus excommunicationis sententia innodamus.* Vide suprà corrigere: & quod sequitur.

Gelasius 1.

Carolus 4. rex Francix. Concilium Pistense in loco ad Sequanam sito nomine Pistis celebratis.

Romano. 2.

Cyprianus Carthaginensis.

Alexander 3.

Crimen secretum non prodendum.] Lege superiùs, confessio non reuelanda. Quod autem sequitur, est eiusdem generis. Sic ergo de crimine secreto non prodendo, scribit ALEXANDER III. Normicensi Episcopo parte 50. Concilij Lateranensis sub eodem cap. 5. *Si sacerdos* (ait) *sciat pro certo, aliquem esse reum alicuius criminis, vel si confessus fuerit, & emendare noluerit, nisi ordine iudiciario quia probare possit, non debet eum nominatim redarguere, sed indeterminatè, sicut dixit Christus, vnus vestrum me traditurus est. Si verò ille, cui damnum illatum est, petierit iustitiam, potest excommunicare authorem damni, licet ei confessus sit, sed tamen non potest nominatim eum removere à communione, licet sciat eum esse reum, quia non vt index scit, sed vt Deus. Sed cum debet admonere, ne se ingerat, quia nec Christus Iudam à communione removit.* Vide suprà, confessio.

Alexander 3.

Hæc valde notandum est.

Matth. 26. Marc. 14.

CRIMINOSVS.

Criminosi clerici vt puniendi] Lege suprà, Clerici criminosi, hinc quoque de cæteris criminosis, vide Fur Reus, &c. Porrò Concilium ARELATENSE IV. sub Carolo Magno & Leone 3. canone 26. *Statuimus, vt qui de publico crimine conuicti sunt, rei publicæ iudicentur, & publicam pœnitentiam agant, secundum canones.* Item Concilium TVRONENSE III. canonem 41. *De manifestis criminosis, incestuosis, homicidis, &c. qui in criminibus nulla admonitione perculsi perseuerent, iniungitur disciplina secularis potentia, tales per publicas pœnas coercere.* Sic & Concilium CABILONENSE II. cano. 18. statuit ne tales criminosi pro precio liberentur, sed iusta punitione pro qualitate delicti puniantur. Et canone 25. *Decreuimus,* (ait) *vt siquis publicè peccat, publica mulctetur pœnitentia, & secundum ordinem canonum pro merito suo excommunicetur, & reconcilietur.* Idem & CAROLVS MAGNVS in suis constitutionibus. Sed & in omnibus locis, statuitur delinquentibus pœna, vt passim reperies: vt, Fornicatio, Adulterium, Homicidium, Fur, Reus, & huiusmodi.

Concilium Arelatense 4. sub Leone 3.

Concilium Turonense 3. sub Carolo Magn.

Concilium Cabilonense 2.

Carolus Magnus.

Criminosi non habeant defensores] BASILIVS MAGNVS vt allegat Burchardus libro vndecimo decretorum, cap. 46. *Qui consentit peccantibus & defendit alium delinquentem, maledictus erit apud Deum & homines, & corripietur increpatione seueriſſima. Hinc & quidam Sanctiſſimus Pater ait. Si quis errori alterius consenserit, sciat se cum illo simili modo culpabilem iudicandum & excommunicandum, &c.* Hinc Concilium SVESSIONENSE apud sanctum Medardum capite septimo *Illud cunctis volentibus confirmatum est, vt qui disciplina Ecclesiastica noxij, ingenui sine serui coercentur, nulli eos audeant tueri, & vindictam eorum in quoslibet ad potestatem Episcoporum pertinentium retorquere. Quod si qui deinceps præsumpserint, & excommunicationem Ecclesiasticam & motum indignationis regiæ perpessuros.* Huic NICOLAVS I. epistola ad Michaelem Imperatorem, & allegatur distinctione vigesima prima c. nolite. Quia Ignatium Episcopum defendebat qui accusabatur. *Nolite* (inquit) *estimare, nos cuiuscunque proximorum nostrorum, quæ sunt digna reprehensione, velle defendere, sed quia volo, vt nulla temeritate ad innocentium vitam reprehendendam prosiliatur.*

Basilius Magnus.

Concilium Suessionense apud S. Medardum anno 853.

Nicolaus 1.

*Constantinopolit.

CRIMINATOR.

Criminator vt corrigendus.] Vide infrà detractor, hinc & CLEMENS I. libro 2. conſtitutionum Apoſtolicarum capite 40. *Quos cognoſcitis dementes, contentioſos, alienis malis gaudentes, his nolite fidem adhibere, ſed cauete, ne quid à talibus contra fratrem audiatis, quoniam in oculos eorum nihil inſidet, præterquam cades: & in quo quis minus ſuſpicatur, confodiunt virum. Tu ergo mentem adhibe accuſatori, ſapienter obſeruans eius vitæ conſuetudinem, quæ ac cuiuſmodi fuerit, & ſi comperies eum verum dicere, fac ſecundum præceptionem Domini, apprehenſumque accuſatum remotis arbitris corrige, vt ad pœnitentiam radeat. Quod ſi obſequi noluerit, vocatis duobus aut tribus viris, monſtra ei delictum, admonens eum in manſuetudine & diſciplina: quoniam in corde bono requieſcet ſapientia, & in corde inſipientium non cognoſcitur.* Et capite 42. *Sitigitur perſuaſus fuerit in ore trium veſtrum, bene habet: quòd ſi obdurauerit, dic Eccleſiæ: ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus & publicanus, nec illum amplius veluti Chriſtianum in Eccleſiam admiſeris, ſed veluti ethnicum vitaueris.* Idem ſub finem capite 45. Idem capite 47. ſic ſubiungit. *Criminatorem ſeu calumniatorem eiicite extra cœtum veſtrum, veluti fratris interfectorem. Deinde interiecto tempore, ſi ſe pœnitere confeſſus fuerit, premite eum ieiuniis, poſtea manu ei impoſita recipite, priùs tamen fide accepta, ſe neminem poſthac turbaturum. Quod ſi reuerſus in Eccleſiam, eodem modo ſeditionem moueat, & ſtudio contentionis comparans crimina, non deſinat fratrem perturbare & vexare, exterminate eum veluti hominem peſtilentem, ne Eccleſiam Dei euertat. Talis enim homo ciuitatem perturbat: Et ſi intra Eccleſiam manet, quod decorum non eſt, illi exiſtit inutilis & ſuperfluus, inquinans, quantum in ſe eſt, Chriſti corpus.* Porrò Concilium OXONIENSE ſub Innocentio 3. capite 1. cauillatores & criminatores excommunicat, potiſſimùm ſi gratia lucri, odij, vel fauoris aliquem infamauerint, cùm aliàs bonæ famæ habeatur. vide Libelli famoſi, detractor, & detractio, & accuſator, &c.

Clemens I.

Matth. 18.

Prouerb. 14.

CRUX.

Crucis gloria, adoratio, Impreſsio, & erectio, defenditur.] De crucis ſigno ſæpius iam meminimus in dictione. Baptiſmus, confirmatio, & eiuſmodi, quia hæc ſacramenta etiam ſigno crucis perficiuntur. Nunc autem ab initio naſcentis Eccleſiæ voluimus crucis gloriam, adorationem, impreſſionem, & erectionem probare, quod ſimul fieri oportuit, quia plures authoritates hæc omnia ſimul comprehendunt, nec eas licuit ſeiungere. Adde quòd hæc omnia ad vnum referuntur, & hæc omnia ſimul hæretici calumniantur. Vt igitur contra inimicos crucis Chriſti, vexillum crucis attollamus, ex Patrum doctrina moniti, ſic procedimus. Itaque DIONYSIVS AREOPAGITA crucis ſignum imprimi in infantibus qui baptizantur, & qui confirmantur, & in his qui ſacros ordines ſuſcipiunt, teſtatur libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ cap. 4. parte 2. vt ſuis in locis dicetur, & parte 2. capitis 5. atque parte 3. rationem reddit cur imprimatur ſignum crucis, quod ſignum vitale nominat. *Signat* (ait) *ſigni vitalis impreſſio, omnium ſimul carnalium deſideriorum vacationem, vitamque ad Dei imitationem efficiam, intuitum in Ieſu ſacratiſſimam vitam, ad crucem vſque ac mortem progreſſi diuina ſemper impeccantia comite, &c.* Hæc idem iterum repetit parte 3 cap. 6. eiuſdem libri vbi de myſterio monaſticæ conſummationis edidit myſtico ſenſu: *At verò* (ait) *crucis ſanctæ ſignaculum, vt iam dictum eſt, mortificationem omnium ſimul carnalium cupiditatum ſignat, &c.* Et IGNATIVS MARTYR Epiſtola ad Philipenſes de baptiſmo circa medium. *Princeps mundi* (ait *Ieſus*) *latatur, quando quis negat crucem, interitum enim ſuum agnoſcit confeſſionem eſſe crucis, hoc enim eſt trophæum contra eius poteſtatem, quod videns expaueſcit & audiens timet, ac priuſquam facta crux eſſet, feſtinabat vt fieret ea, & operabatur in filios diffidentiæ, operabatur in Iuda, in Phariſæis, in Sadducæis, in ſenibus, in iuuenibus, in ſacerdotibus. Cùm autem pararetur crux tumultuantur, & pœnitentiam proditori iniicit & laqueum ei offendit & ſuſpendium docet, terret quoque mulierculam in ſomniis eam perturbans, & compeſcere patibulum crucis conatur, qui omnem rudentem mouerat, vt ea conſtrueretur, non quòd pœniteret eum tanti mali, ita enim non omnino malus eſſet: verum ſui ſentiebat exitium. Initium enim damnationis ei fuit crux Chriſti, initium mortis, initium perditionis idcirco & in quibuſdam, vt crucem negant, facit vt paſſionem erubeſcant, mortem opinionem vocent, natiuitatem & ortum ex virgine circumcidant, naturam ipſam diffament quaſi impuram & ſcelaratam, &c.* Idem epiſt. ad Heronẽ Diaconum Antiochenum. *Si quis neget crucem, & paſſionem erubeſcat, eſto tibi ille tanquam aduerſarius, &c.* Et POLYCARPVS SMYRNENSIS epiſtola ad Philippenſes. *Qui* (inquit) *non confitetur myſterium crucis, ex Diabolo eſt, &c.* Et vir Apoſtolicus beatus MARTIALIS APOSTOLVS, Epiſtola ad Burdegalenſes cap. 8. *Malitiam* (ait) *Diaboli calcate, quia & iam per trophæum crucis deiectus eſt, & per crucem Domini ligatus eſt. Crucem Domini in quem credidiſtis, Deum verum & Dei filium, ſemper in mente, in ore, in ſigno tenete. Crux enim Domini armatura veſtra inuicta contra Sathanam, galea cuſtodiens caput, lorica protegens pectus, clypeus tela maligni repellens, gladius iniquitatem, & angelicas inſidias peruerſæ poteſtatis, ſibi propinquare nullo modo ſinens. Hoc ſolo ſigno, cœleſtis victoria data eſt nobis, & per crucem baptiſma Dei ſanctificatum eſt.* Idem epiſtola ad Toloſanos cap. 2. *Mors autem Chriſti lignum crucis eius extitit, vnde triumphus crucis vita noſtra eſt in æternum. Per crucem enim vita nobis reſtaurata eſt, & mors mortua eſt.* Porrò vt altius repetamus. ABDIAS BABYLONIVS lib. 1. certaminis Apoſtolici ad calcem. *Petrus itaque* (ait) *ductus vt crucifigeretur, rogauit vt cruci inuerſis veſtigiis figeretur, ea reuerentia ne ita ſeruus crucifixi videretur, vt Dominus. Quod vbi factum eſt, cæpit de cruce ad populum loqui: O ineffabile ac profundum myſterium crucis! O inſeparabile vinculum charitatis! Illud eſt lignum vitæ, in quo Dominus Ieſus exaltatus, omnia traxit ad ſe. Iſtud eſt lignum vitæ, in quo crucifixum eſt corpus Domini ſaluatoris, ac in eo confixa eſt mors, & mundus totus æterna mortis eſt vinculis abſolutus. O gratia incomparabilis & amor crucis irreceſſibilis!* Hæc confirmat Nicephorus Calliſtus libro 2. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 35. &c. Idem Abdias lib. 3. certaminis Apoſtolici. Et PRESBITERI ACHAIAE, de beato Andrea loquuntur, quòd cum duceretur ad crucifigendum, adorabat crucem. & in voces tales erumpebat: *Salue crux quæ in corpore Chriſti dedicata es, & ex membrorum eius margaritis ornata. Antequam te aſcenderet Dominus, timorem terrenum habuiſti, modo verò amorem cœleſtem obtinens pro voto ſuſceperis. Scitis enim*

Ignatius Antiochenus.

Attende Calumine.

Rationem reddit Ignatius, cur Diabolus oderit crucem.

Audi Hæretici.,

Polycarpus Martyr.

Martialis Lemouicenſis.

Audi Caluiniſta.

Abdias Babylonius Epiſcopus Chriſti diſcipulus.

Petri Apoſtoli ad crucem ideotio.

Presbyteri Achaiæ.

Dionyſius Areopagita.

Cur baptizandis & aliis imprimitur crucis ſignum.

Digitized by Google

à credentibus, quanta intra te gaudia habeas, quanta munera præparata. Securus ergo & gaudens venio ad te, ita vt & in exultans ſuſcipias me diſcipulum eius, qui pependit in te, quia amator tuus ſemper fui, & deſiderans amplecti te. O bona crux quæ decorem & pulchritudinem de membris Domini ſuſcepiſti, diu deſiderata, ſolicite amata, ſine intermiſſione quæſita, & aliquando iam concupiſcenti animo præparata, accipe me ab hominibus, & redde me magiſtro meo, qui per te redemit me, &c. Hæc confirmat Bernardus Clareuallenſis in ſermonibus feſti. S. Andreæ & conſequenter de eodem Apoſtolo narrat idem Abdias, quia cùm in Macedoniam iter ageret, armati ei occurrerunt milites, contra quos ſignum crucis exhibente omnes proni corruerunt in terram, & ita Apoſtolus cùm ſuis ſine detrimento præteriit, & qui hoſtes antea fuerant proiectis gladiis adorabant illum. Sed & in ſequentibus memoratur Andreas populum & ſeipſum cruce ſignaſſe. Idem libro 4. certaminis Apoſtolici narrat beatum Iacobum maiorem, loſiam decollandum benedixiſſe, poſt Baptiſmum: *Et fecit* (ait) *ſignaculum crucis Chriſti in fronte eius, & haud mora cervicem ſpiculatori porrexit.* Idem libro 5. teſtatur, quod Ioannes Apoſtolus, vbi ei ab Ariſtodemo oblatus eſſet calix veneno plenus, vt biberet, *Intrepidus* (ait) *& conſtans accepit calicem, & ſignaculum crucis faciens oratione præmiſſa, os ſuum & totum ſemetipſum armauit ſigno crucis, & bibit totum quod erat in calice, atque ita conuerſi ſunt ad fidem.* Hæc narrat SIMEON METAPHRASTES in vita eiuſdem & addit. *Itaque præſtigiator ille ac veneficus, & ipſe pharmaci debilitatem damnans, aliud ipſi porrigit quod priore multo efficacius erat vbi autem rurſum confuſo crucis ſignaculo calicem conſignaſſet ac bibiſſet, iterum illæſus permanſit, ipſeque obſtupuit. Sanè eius cauſam coniectare non poſſet, ac mirum in modum deſperationis ſtimulis iactabatur, nodum enim, intelligere poterat quod crucis efficacia eſſet quæ veneni vires extingueret, &c.* Et ſubſequenter infert, illum herbam in aurum conuertiſſe ſigno crucis. Et poſtquam deſcendit in defoſſum ſepulturæ locum, totum ſe conſignaſſe. Iterum Idem Abdias libro 6. certaminis Apoſtolici, vbi de Simone & Iuda loquitur, etiam eos ſigno crucis varia operatos confirmat. Libro quoque 7. de geſtis Matthæi ſcribit, illum aduerſus dracones, ſigno crucis munitum prodiiſſe. Etiam libro 8. mentionem facit Abdias, qualiter Angelus templo in quatuor angulis impreſſerit ſignum crucis, dum dedicaret illud. Poſt factam autem dedicationem, ſic Angelus affatus eſt populum: *Prius oſtendam vobis, vt quale ſignum ego ſculpſi in his ſaxis, tale vos digito veſtro facite in frontibus veſtris, & omnia mala fugient à vobis.* His factis oſtendit eis Angelus Domini, ingentem Ægyptium nigriorem fuligine, &c. & libro 9. narrat Thaddæum Abagarum regem Edeſſæ, impoſito crucis ſignaculo ab omni languore curaſſe. Quod confirmat Euſebius libro 1. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ capite 16. & 17. Idem Abdias paulò infrà, *Tinomus* (ait) *cunctos in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, imponens ſignum beatæ crucis perſanabat.* Et iterum de Migdonia narrat, quòd accedens ad Apoſtoli pedes, de fide inſtructa accepto ſignaculo crucis reuerſa eſt in domum ſuam. Præterea libro decimo, tractat eundem Apoſtolum Scythas à flatu draconis liberaſſe, dum modò loco ſtatuæ Martis, crucem Domini affigerent & eum adorarent: quod & factum eſt, & liberati ſunt IVSTINVS MARTYR in Dialogo cùm Tri-

Simeon Metaphraſes.

Vide crucis efficaciam.

Crucis impreſſio.

Mira res.

Precatio crucis & adoratio.

Iuſtinus Martyr.

A phone, per lignum, quo dulcem Iordanem iactum extraxit ferrum ſecuris, lignum crucis præfiguratum demonſtrat. Et paulò pòſt crucem figuratam dicit in virga, quæ Iudam patrem eſſe natorum Thamar demonſtrauit & in facto Moſis, dum pugnam committerent filij Iſrael cùm Amalec, manibus expanſis orantis. *Horum autem & Aaron ſuſtentabant manus eius per totum diem, ne remitteretur præ laſſitudine. Si quid enim labaret hac figura crucem mutans, mox vincebatur populus: quod ſi in eodem ſtatu maneret. Amalec vincebatur, cruce vires addente victoribus. Non enim propter preces Moſis ſuperior euadebat populus, ſed quia nomen eius verſabatur in prima acie, & vates ſignum crucis repræſentabat. Quis enim eſt veſtrum, qui neſciat, precibus lachrymiſque flecti Deum ad miſerationem, ſi quis demiſſo vultu procumbant in genua? ſed in lapide ſedens nec hic alias precatus eſt, nec alius poſtea. Habet autem lapis figuram, vt Docui Chriſti ſignificantem.* Et conſequenter per cornua Rhinocerotis crucem dicit præfigurari, vbi Moſes Ioſeph benedicit, tum ſerpentem æneum & ligna impoſita Iſaac, & cætera talia præſignaſſe crucis myſterium, prolixo ſermone deſcribit. Et ad calcem Apologiæ 2. pro Chriſtianis, ad Antoninum, vbi Chriſti Incarnationem & Aſcenſionem atque alia myſteria è propheterum oraculis demonſtrauit, & gentes ſuis diis ea omnia voluiſſe applicare, quæ vni Chriſto ſeruabantur. Tum infert. *Crucem tamen in nullo Iouis filio retulerunt. Non enim intelligebant myſterium ſcripturarum figuratè omnia tradentium, nec quòd crux ſit præcipuum inſigne principatus ac roboris, vt oculis cernitur. Conſideraie totum mundum, an in eo quicquam geratur ſine hac figura, aut conſtet vlla ſocietas. Mare non ſulcatur niſi hoc tropheum, quod vocatur velum, in naui maneat incolume. Foſſores non operantur, ſicut nec opifices, niſi inſtrumentis hanc formam habentibus. Hominis figura non aliter à brutis differt, quàm quòd erecta eſt & manus expanſa: & in facie à fronte protenſum naſum præfert, per quem fit reſpiratio, vt planè forma crucis videatur, quod & propheta ſic indicat: Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus. Veſtra quoque ſigna declarant huius figuræ potentiam, vt trophæa & quædam quæ prælata vobis turbam ſubmonent, magiſtratus & poteſtatis inſignia, quamuis id non aduertatis agentes aliud. Defunctorum quoque Imperatorum veſtrorum imagines conſecratis hoc ſchemate, quos dinos cognominatis in titulis. Cum igitur & bonis rationibus, & ex ipſa figura deſumptis, prouirili portione agamus vobiſcum, extra culpam erimus in poſterum, etiam ſi non perſuaſerimus obſtinatè in incredulitate perdurantibus, quandoquidem quantum in nobis ſitum erat, præſtitimus.* Hæc penè & conformia IRENAEVS LVGDVNENSIS narrat, quæ Iuſtinus circa medium libri 5. prætactas etiam figuras exponens de cruce Domini. Et TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro contra Iudæos c. 8. Crucis myſterium multis ſanctorum patrum figuris expreſſum elucidat, crucem affirmans typicè deſignatam in benedictione qua Iacob Ioſeph benedixit: Item per ſerpentem in heremo erectum. *Cur* (ait) *æneum ſerpentem ligno impoſitum, pendentis habitu in ſpectaculum Iſraeli ſalutare propoſuit, eo tempore quo à ſerpentibus poſt Idololatriam exterminabantur, niſi quod hic Dominicam crucem intentabat, qua ſerpens diabolus deſignabatur, & laſo cuique ab huiuſmodi colubris, id eſt, Angelis eius à delictorum peccantia, ad Chriſti crucis ſacramenta intento, ſalus efficiebatur? Nam qui in illam tunc reſpiciebat, à morſu ſerpentium liberabatur. Age nunc, ſi legiſti penes prophetam in pſalmis:*

4. Regum 6.
Geneſ. 32.
Exod. 17.
Crucis gloria.
Geneſ. 49.
Numeri 21.
Geneſ. 22.
Figura crucis vbique imprimitur.
Vide oro.
Threno. 4.
Irenæus Lugdunenſis.
[Tertullianus Carthaginenſis]
Geneſ. 49.
Numeri 21.

Dominus regnauit à ligno: expecto quod intelligas, ne forte lignarium aliquem regem ſignificari putetis, & non Chriſtum, qui exinde à paſſione ſua, ſuperata morte regnauit. Proinde & Eſaias, Quoniam puer, inquit, natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis: Cuius imperium factum eſt ſuper humerum eius. Quis omnino regum inſigne poteſtatis ſuæ humero præfert, & non aut capite diadema, aut in manu ſceptrum, aut aliqua proprietate vſus nouæ? Sed ſolus nouus rex ſeculorum Chriſtus Ieſus, nouam gloriam & poteſtatem & ſublimitatem ſuam in humero extulit, crucem ſcilicet, vt ſecundum priorem prophetiam, exinde Chriſtus regnaret à ligno. De hoc enim ligno etiam Deus inſinuat per Hieremiam, quod eſſetis (Iudæos alloquitur) dicturi: Venite mittamus in panem eius lignum, & conteramus eum de terra viuentium, & nomen illius non memorabitur amplius. Vtique in corpus eius lignum miſſum eſt. Sic enim Chriſtus reuelauit, panem corpus ſuum appellans, cuius vetus corpus in panem prophetes nunciauit. Si adhuc queres Dominica crucis predicationes, ſatis iam poterit tibi facere 21. pſalmus, totam Chriſti continens paſſionem. Iterum & cap. 9. ſequenti de ſigno Tau, & aliis figuris, quę crucem prætendebant, diſſerit. Idem libro 3. contra Marcionem penitus eadem repetit: & libro de corona militis paulò pòſt initium: *Ad omnem* (inquit) *progreſſum atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad veſtitum & calceatum, ad lauacra, ad menſas, ad lumina, ad cubilia, ad ſedilia, quacunque nos conuerſatio exercet, frontem crucis ſignaculo terimus.* Et libro 2. ad vxorem incommoda perſtringens matrimonij mulieris fidelis, contracti cum infideli. *Latebis ne* (ait) *tu, cùm lectulum, cùm corpuſculum tuum ſignas? Cùm aliquid immundum ſtatis expuis, cùm etiam per noctem exurgis oratum, & non magia aliquid videberis operari?* Et libro Apologetico aduerſus gentes, capite 16. cùm de capite aſinino diſputat, de informi crucis ligno loquitur, ſimulque dicit vexilla Romanorum, & omnes inſignes ſuggeſtus imaginum monilia eſſe crucium. *Diximus* (ait) *originem Deorum veſtrorum, à plaſtis de cruce induci. Sed & victorias adoratis cùm in Trophæis cruces interlina ſint tropheorum. Religio Romanorum tota caſtrenſis, ſigna venerantur, ſignas iurat, omnibus diis præponit, omnes illi imaginum ſuggeſtus inſignes, monilia crucium ſunt. Separa illa vexillorum & labarorum, ſtola crucium ſunt. Laudo diligentiam, nolaſſis nudas & incultas cruces conſecrare, &c.* Et CLEMENS ALEXANDRINVS libro 6. Stromatum, crucem Dominicum ſignum vocat, eamque per illud Tau præſignatum, &c. Sed & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 3. epiſtolarum, epiſtola 25. *Neque enim* (ait) *ad ſaſtes Chriſtianum corpus expanſi, cuius eſt ſpes omnis in ligno. Sacramentum ſalutis ſuæ Chriſti: ferunt agonis, redemptus ligno ad vitam æternam, ligno profectus & ad coronam.* Idem & in expoſitione Symboli. *Sciendum eſt* (ait) *quòd crux iſta, triumphus erat. Triumphi enim inſigne eſt tropheum, tropheum autem denudis hoſtis indicium eſt, &c.* Lege eundem & ſermone de Reſurrectione Chriſti. De gloria & virtute crucis Chriſti, eleganter ORIGENES ADAMANTIVS homilia 8. in Ioſue, vbi exponit illud, quòd rex Hay in ligno crucis fuit ſuſpenſus: & homilia vnica in Epiphania Domini, parte 3. operum quæ ponitur 8. in diuerſos. *Illius crux* (ait) *noſtra victoria eſt, illum patibulum noſtri trium phus. Gaudentes leuemus hoc ſignum, in humeris noſtris victoriarum vexilla portemus. Immortale lauacrum portemus in noſtris frontibus, cùm dæmones viderint*

A *contremiſcent, qui auratis capitolia non timent, crucem timent. Qui contemnunt ſcyptra regalia & purpuras Cæſarum & dapes, Chriſtianæ fordes & ieiunia pertimeſcunt. Denique in Ezechiele propheta, cùm omnes, qui miſſus fuerat Angelus occiderent, & interfectio cœpiſſet à ſanctis, illi tantummodo ſuſpecti reſeruantur, quos Thau littera, id eſt, crucis pictura ſignauerat. Exultemus itaque fratres, & ad crucis ſimilitudinem ſanctas in cœlum leuemus manus. Cum ſic nos dæmones armatos viderint, opprimentur, &c.* EVSEBIVS CAESARIENSIS libro 1. de vita Conſtantini, & NICEPHORVS CALLISTVS libro 8. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 3. CASSIODORVS SENATOR libro 1. Tripartitæ hiſtoriæ cap. 4. hi tres &
B alij plures hiſtoriographi narrant, qualiter Conſtantino Magno crucis ſignum apparuit longiùs diſtentum, orientem verſus, meridiano tempore, ſplendore ſolem ipſum ſuperante, circum quod in orbem ſtellis itidem, vt in cruce literarum latinarum formam referentibus inſcriptio hiſce verbis eſt viſa: *In hoc vince.* Quod ſignum confeſtim ex auro & lapillis preciosis ad militaris vexilli inſtar fieri curauit, & ſimul Maxentium fortiſſimè deiecit in ponte ſubmerſum, & Romam, in poteſtatem ſuam recepit. Idem Nicephorus libro 7. cap. 47. narrat etiam quomodo ei apparuit contra Bizantium pugnanti, cuius etiam virtute victoriam obtinuit, iuſſitque vt crucis ſupplicium, quo rei
C damnabantur abolererur, & crucem in ſuis nummis imprimi curauit. Tum capite 49. eiuſdem libri 7. narrat quomodo 3. Conſtantino crux apparuit contra Scythas pugnanti, victoriamque ei ſicut & antea conciliauit. Idem quoque Nicephorus libro 7. cap. 37. miraculum narrat inſigne. Cùm enim Conſtantinus, aduerſus Maximum Tyrannum bellum paraſſet. *Iuſſu* (ait) *Conſtantinus magnum crucis ſignum præferri, quòd à Romanis antea labarum dicebatur, ſignis militaribus aliis longè præſtantius, quòd id à militibus præferri & adorari lege cautum fuerit. Quam ob cauſam etiam Conſtantinum puto, celeberrimum Romani Imperij vexillum, in Chriſti ſignum mutaſſe, vt frequens eius ſpectaculo &*
D *cultu ſubditi in deſuetudinem priſtinæ ſuperſtitionis veniant, eumque ſolum Deum eſſe arbitrarentur, quem Imperator & duces eius colentes, propugnatore aduerſus hoſtes vtcntur. Hoc igitur ſignum præferri, & laborantibus periclitantibuſque coloribus adeſſe, atque à ſatellitibus per vices in humeris geſtari, ordineſque cum eo circuire iuſſerat. Saluifera hac armatura, cùm ſic Conſtantini aciem præiret, Maximianus ſuis præcipit, vt quicunque collimare, cerèque iaculari poſſent, in ſignum id, tela conijcerent, atque in ipſum confertim cum impetu ferrentur. Quapropter is qui id ferebat (dicitur autem Græca ſuperſtitionis fuiſſe) metu perculſus, aly portandum tradere feſtinauit. Atque*
E *ibi alter quidam patre martyre prognatus, alacriter admodum proſiluit, thoracem & galeam longè à ſe abiecit, ſolâque tunica tectus, ſignum crucis arripuit. Perrò ille qui ſibi à telorum ictibus cauerat, lethali vulnere accepto concidit. Qui verò ſacratum crucis ſignum ferebat, quamuis denſa niuis inſtar, tela in eum conijcerentur, à nullo tamen eſt vulneratus. Nam præter opinionem omnem, diuina quadam virtute, tela ab hoſtibus emiſſa, haſta ſigni illiſa, atque impacta, ab eo qui id ferebat, in medio armorum diſcrimine verſante, auolabant. Dicitur præterea, atque à Dei amantibus viris creditur, nec alio vnquam tempore qui ſignum id tulerit, in ſiniſtrum aliquem decidiſſe caſum, aut vulneratum capiendæ eſſe. Sed enim prælio commiſſo tyrannus, qui deteſtandis magorum*

impoſit, vit

Hieremiæ 11.

Oro lege Calmaiſta.

Hæc nobis obiiciunt Hæretici, longè à mè ſe Tertulliani.

Clemen. Alexandrinus.

Cyprianus Carthaginenſis.

Origenes Adamantius.

Ioſue 8.

Vide.

Euſebius Cæſarienſis.

Nicephorus Callifius.

Caſſiodorus Senator.

Crucis ſigni Conſtantio ſe pius apparet.

Res digna lectu & valde mirabilis.

Lege cauteeſt, vt crux adoraretur, vide.

Sed Caluinus è cõtra dicit, eſſe ſuperſtitionem crucem venerari.

Attende inſigne miraculũ crucis.

Nota hæc.

Erectio crucis.

Baſilius Magnus.

Ephrem Diaconus.

Crucis impreſſio & erectio.

Laudes crucis.

Attentè lege.

Gregorius Nazianzenus.

Vide inſigne miraculũ crucis.

Idem narrat Nicephorus vt de infrà

Caſſiodorus Senator.

Hiſtoriæ lectu dignißimæ, & admirandæ

impoſturis fretus fuerat, interiore quoque tunica abiecta, miluarique habitu ſumpto, cùm paucis admodum qui ei bene volebant, suadens quàm celerrimè quò enim pedes ferebant, profugit, & vicum alium alio mutans, vix ſe ex hoſtium manibus ſubduxit, &c. Idem NICEPHORVS libro 8. cap. 37. ea quæ ſuperiùs diximus, repetens, ſcilicet ter crucis ſignum Conſtantino apparuiſſe: *Ad imitationem* (ait) *Triplicis illius viſionis, tres ex ære fieri curauit cruces, eiſque ſacra hæc impoſuit nomina, Ieſus Chriſtus vincit.* Ex lege reſiduum. Tum eodem capite inſigne pandit miraculum, quod ter in anno ſolebat ad huius crucis ſignum erectum fieri per Angelum: *Quam etiam crucem* (ait) *venerandam longo poſt tempore decimum octauum annum Mauricio imperante, quod immenſo terræ motu corruerat, ferreis quibuſdam operibus Heraclius firmauit, & in baſi eius, huiuſmodi incidit inſcriptionem: Opus Deo acceptum Imperatoris Magni, Heraclius firmauit. Quæ inſcriptio ad meæ vſque tempora duranit.* Hæc de tribus crucibus à Conſtantino conſtructis. Vide quod & infrà adhuc narrabitur. De crucis porrò ſigno pluribus in locis BASILIVS MAGNVS meminit, & ſpecialiter libro de Spiritu ſancto contra Eunomium cap. 27. vbi de traditionibus non ſcriptis diſputat: *Vt eius* (ait) *quod primum & communiſſimum eſt, primam mentionem faciam. Figura crucis ſignare eos, qui in nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti ſpem habent, quis ſcripto docuit? &c.* Et qui huius tempore florebat EPHREM DIACONVS Edeſſenus homilia de ſancta & viuifica cruce. *Pingamus* (ait) *in tunicis atque in frontibus noſtris, & in ore, & in pectore, atque in membris omnibus viuificum ſignum: Armemur inſuperabili hac Chriſtianorum armatura. Ea enim victrix eſt mortis, fidelium ſpes, lux orbis terræ, paradiſi reſeratrix, profligatrix hæreſum, dæmonum expultrix, Monachorum adminiculum, firmamentum fidei, magna ſalutariſque cuſtodia, & gloria perpetua orthodoxorum in æternum. Hanc ô Chriſtiane armaturam diebus ſingulis & noctibus horis atque momentis, in omni loco, circunferre non deſinas, nihilque ſine ipſa perficias, ſed ſiue dormias, ſiue iter agas, ſiue enigiles, ſiue operi inſiſtas ſiue manducs, ſiue bibas, ſiue maria nauiges, ſiue tranſmittas flumina, hac te lorica circumtege, membráque tua omnia ſalutari ſigno exorna, atque circuncide, neque accedent ad te mala. Hoc etiam ſigno conſpecto aduerſariæ poteſtates conterritæ trementeſque recedunt, &c.* Multa lege. Hinc & contemporaneus eorum GREGORIVS NAZIANZENVS Oratione 1. in Iulianum Imperatorem vbi eius acta & impia facinora recenſet: *Cæterùm* (ait) *vir ille nequaquam talibus inſignitus eſt temporibus, nec tum paſſionis ſanctificatus ſignis. Siquidem & nunc quoque miraculi huius ſpectatores, & myſtæ veſtimenta oſtendunt, quæ tum crucis ſignata fuere notis. Simul & hæc quiſpiam: ſeu ex noſtris, ſiue exteris retulit, aut à referentibus audiuit, qui & miraculum apud ſe ipſum aut propinquos factum vidit. Stellata exhibebat crux, aut illam talem in veſtimentis cernebat, omni textorio opere, & verniculato indumento varior. Ex hoc autem quid accidit? tantus ob viſibilia hæc ſtupor homines inuaſit, vt ferè omnes, tanquam vno ſigno ac vna voce, Chriſtianorum inuocarent Deum, &c.* Hanc autem hiſtoriam apertiùs CASSIODORVS SENATOR lib. 6. Tripartitæ hiſtoriæ cap. 2. *Ferunt* (inquit ex Sozomeno) *mox in ipſo principio Iulianum adeò aperte & impudenter negaſſe Chriſtianam fidem vt quibuſdam ſacrificiis & inuocationibus, quas Expeditiones pagani vocant, & ſanguine immolationum noſtrum Baptiſma ſtuderet abluere & abrenuncia-*

A *re Eccleſiaſticæ profeſſioni. Ex illo enim tempore tam ſecretè, quàm publicè & in templis licenter Pagani ſacrificia celebrabant. Fertur verò, quòd cum aliquando ſacrificaretur, oſtenſum ſit ei in viſceribus pecoris immolati ſignaculum crucis corona circundatum. Quo viſo alios quidem ſacrificiorum miniſtros fuiſſe perterritos, reputantes videlicet aliquos religionis virtutem & Chriſtiani dogmatis æternitatem, eò quòd corona quæ circundabat crucem, victoriæ eſſet indicium, & quia ambitus circuli a ſuo principio nunquam terminaretur, ſed magis reuerteretur in ſemetipſum. Cumque cæteri mirarentur, Princeps huius ſcientia confortauit eos dicens, proſpera & vtilia ſibi indicia fuiſſe monſtrata,*
B *eò quod magis ſignum dogmatis Chriſtiani coerceretur, nec ei quouellet, dilatari liceret, termino circuli circũſepto.* Idem libro 7. cap. 43. narrat, quomodo licentiam Iulianus Iudæis conceſſerit templum ædificandi: quod cùm cœpiſſent ædificare, nocte omnia fundamenta euulſa ſunt, cumque adhuc perſiſterent, plurimos quo rue. ignis diuinitus egrediens è fundamentis abſorbuit. *Alio verò die* (inſert) *in cœlo ſignum ſplendẽs crucis ſalutaris apparuit, ſed etiam Iudæorum veſtes crucis ſignaculo ſunt impleta, non tamen ſplendẽti, ſed nigro colore ſignata. Hæc itaque Deo rebelles conſiderantes, & diuina flagella expaueſcentes, ad propria ſunt reuerſi, confitentes eſſe Deum, qui ab eorum progenitoribus ligno fuerat affixus. Quod audiens Iulianus, cùm vtique caneretur ab omnibus, tanquam Pharao, indurato corde non timuit.* Et
C eodem libro, cap. 30. *Studuit* (ait) *ad priſcum ſchema reformare ſignum illud ſublimius Romanorum, quod Conſtantinus* (*ſicut prædictum eſt*) *in crucis formam mutauerat.* Idem tamen Iulianus priùs, vt refert NICEPHORVS CALLISTVS libro 10. capite 3. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cùm prædictum crucis ſignum in extis pecoris reperiſſet, alio tempore cùm celebre quoddam adytum diuinationis gratia ſubiret, & ſubito ſeſe horrenda quædam ſpectra ingererent, eius rei, propter quam ingreſſus fuerat, oblitus (ætate enim prouectiore ad Idolorum ſacra ſe contulerat) quòd in rebus dubiis &
D periculoſis, crucis ſignaculo tanquam præſenti auxilio vti conſueuiſſet, veluti diſcrimine circunuentus, ad conſuetum præſidium confugit. Per timorem enim ſe Chriſti ſigno conſignauit, & confeſtim omnia euanuere. Ita res quæ tentata fuerat infecta tum permanſit. Sacri verò eius antiſtes quòd quid ageret neſciret, cauſam autem, cur dæmones diſparuiſſent, non ignoraret. *Aufugerunt* (ait) *quod ſignum hoc, perinde atque execrandum piaculum, odere.* Et admonitum illum, vt forti eſſe animo, neque quicquam Chriſtianæ rei exhibere aut cogitaret, rurſum ad ſacrum adduxit, &c. refert & EPIPHANIVS CYPRI, libro primo aduerſus hæreſes, tomo ſecundo hæreſi, trigeſima, contra Ebionæos, multas ſanationes & mira
E cula per crucis ſignaculum patrata, & potiſſimùm de quodam inſano qui à Ioſepho accepta aqua crucis ſignaculo ſignata, eum ſanum reſtituit. E paulò infrà ſic loquitur de altero quodam, qui præſtigiis vſus erat, nec præualuerat. *Idem Ioſephus zelo erga Dominum correptus, extra ciuitatem curris, & vbi aquam in vaſe aſſerri inſſiſſet, accepto vaſe aqua coram omnibus* (*multitudo enim ingens Iudæorum confluxerat ad ſpectaculum, euentum videre cupidi, & quid Ioſephus factturus eſſet*) *magna voce crucis ſignaculum proprio ſuo digito vaſi impoſuit, & innocato nomine Ieſu dixit, in nomine Ieſu Nazarei, quem crucifixerunt patres mei & omnium horum circunſtantium, fiat virtus in hac aqua,*

reprobationem omnis incantationis & magiæ, quam hi fecerunt, & ad efficaciam potentiæ ignis ad perficiendam Domum Domini. Et ſic accepit aquam in manum, & de aqua ſingulos fornaces reſperſit, & diſſoluta ſunt omnia incantamenta, &c. De crucis myſterio multa & miranda tradit IOANNES CHRYSOSTOMVS multis in locis & ſignanter homilia 50. in Matthæum, dum illud exponit, Vade retro Sathana, qui non ſapis ea quæ Dei ſunt. *Poſſio* (ait) *Domini, noſtræ beatitudinis caput eſt atque origo, qua viuimus & per quam ſumus, ſed veluti coronam, ſic lato animo crucem Chriſti circunferamus, omnia enim quæ ad ſalutem noſtram conducunt, per ipſam conſummantur. Nam cùm regeneramur, crux Domini adeſt, cùm ſacratiſſimo cibo alimur, cùm in ordine conſecrandi ſtatuimur, vbique ac ſemper, id victoriæ inſigne nobis oſtendit. Quapropter & in penetralibus, & in parietibus, & in feneſtris, & in fronte quoque, ac mente, magno ſtudio crucem inferamus. Id enim ſalutis noſtræ, id communis libertatis, id manſuetudinis atque humilitatis Domini ſignum eſt,* &c. Per totam homiliam in laudes crucis erumpit. Vide homilias eius de cruce & latrone & de laude crucis, tomo operum 1. Refert & NICEPHORVS CALLISTVS libro 13. cap. 8. quòd Chryſoſtomus idem iuſſit, vt Chriſtiani Conſtantinopolitani in ſubſannationem Arrianæ perfidiæ, in proceſſionibus & progreſſibus cruces argenteas cereoſque incenſos habentes deferrent. Idem narrat libro eodem cap. 37. quod Chryſoſtomus moriturus, ſe ſigno crucis munuit, *Sub qua* (ait) *vixerat, & beatam illam ingreſſus eſt profectionem.* Idem Nicephorus lib. 13. c. 37. *eadem tempeſtate cùm Magnus* THEODOS. *ſenior bellum contra Eugenium tyrannum ingreſſurus eſſet, & ſuorum ducum importunitate remoraretur, ne certamen iniret, eò quòd pauciores eſſent, & hoſtes fortiores, ſed differret expeditionem: Minimè tantam tribuendam eſſe imbecillitatem dixit omnipotenti crucis armaturæ, quæ ex aduerſo, Herculis imagini oppoſita eſſet, Exercitui enim meo* (inquit) *Crux præit, illius autem copias Hercules ducit. Hæc verba proloquutus iter ingreſſus eſt, tum victoriam contra tyrannum obtinuit.* Vide reliquum. Eandem recenſet hiſtoriam PAVLVS DIACONVS lib. 2 de Geſtis Romanorum, vbi & recenſet, fulgura & tonitrua pro Theodoſio contra Eugenium pugnaſſe, vt & memorat Claudianus, qui hãc victoriam ſummis effert laudibus. Idem lib. 8. (quia illum iam in medium produximus) narrat quoddam miraculum, quod ſub Tiberio Conſtantino accidit. Nam cùm idem Imperator eſſet in Pauperes liberaliſſimus, & omnia in pauperum neceſſitates expendiſſet, nec amplius haberet, quòd poſſet elargiri: *Magnam* (inquit) *ei Dominus copiam ſubmiſit. Nam deambulans per parlatium, vidit in pauimento domus tabulam marmoream, in qua erat Crux Dominica ſculpta, & ait: Crucem Domini, qua frontem noſtram & pectora munire debemus, eam ſub pedibus conculcamus? Et dicto citius iuſſit eandem tabulam auferri de foſſa. Qua leuata atque erecta, inuenerunt ſubter & aliam hoc ſignum habentem, qui & ipſam iuſſit auferri. Quæ amota repererunt & tertiam, iuſſitque eius cùm hæc fuiſſet ablata inueniunt magnum theſaurum habentem ſupra mille auri centenaria ſublatúmque aurum pauperibus adhuc abundantius, quam conſuetus fuerit largiri.* Præterea ſic de crucis adoratione & gloria CYRILLVS ALEXANDRINVS lib. 8. in Ioannem cap. 12. exponens illud. *Et ego ſi exaltatus fuero à terra,* &c. Vbi omnes figuras veteris teſtamenti protulit, quæ crucem præſignabant, infert:

Per ipſam denique crucem, ſe omnia ea ſalus generis humani, facta eſt redemptio noſtra & reconciliatio. Per ipſam allata eſt noſtro medicinæ dolori, data eſt fortitudo & robur hominis, vt hac lorica obtecti & galea, intrepidus ineat certamen cum hoſte, quem Dominus noſter crucis ſaluifera beneficio, foras eiecit, profligauit omnino, & penitus attriuit. Idem lib. 6. contra Iulianum Auguſtum, quid nobis ſignum crucis in memoriam reducat, aperit, & quidem piis rationibus. Nam Iulianus ei obiiciebat, quòd lignum crucis adoraret. *Imagines* (ait) *illius in fronte, & ante domus pingentes.* Cuius calumniam multis Cyrillus authoritatibus & exemplis refutat, cuius verba quia prolixiora ſunt, remitto lectoris voluntati, vt adeat locum. Porrò ad propoſit. Crucis Adorationem & impreſſionem defendit alter, beatus & ſanctiſſimus doctor CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catecheſi 4. illuminatorum Hieroſolymis. *Beatus* (ait) *hic mons Golgotha, in quo nunc propter eum qui Crucifixus eſt, in illo applaudimus & ligno crucis vniuerſus terrarum orbis, per partes repletus eſt.* Et paulò infrà: *Non puteat itaque nos crucis Chriſti, quod ſi aliquis id occulter, in manifeſte ſigna te cruce in fronte, vt Dæmones ſignum regis videntes, tremente procul fugiant. Facianem hoc ſignum, & manducans & bibens, & ſedens & ſtans, & loquens & ambulans: in ſumma, in omni tuo negotio.* Idem Catecheſi 13. *Cum* (ait) *de Domino crucéque contra infideles quæſtio tibi erit, prius ſtatue manu tua ſignum, & obmutescet contradicens,* &c. Hinc HIERONYMVS STRIDONENSIS Guius hodie nos feſta recolimus 1570. in vita Pauli primi eremitæ, de S. Antonio per eremum inquirẽte prædictum Paulum, dicit, *Cum ei obuiaſſet homo equo mixtus, cui opinio Poetarum Hippocentauro vocabulum indidit, eo viſo, ſalutaris impreſſione ſigni armat frontem,* &c. Et in vita Hilarionis, cùm ludibria dæmonum circa cellam audiret, *Intellexit* (inquit) *dæmonum ludibria, & proſtratus genibus, Chriſti crucem ſignauit in fronte, talique armatus caſſide, & lorica fidei circundatus, iacens fortius præliabatur,* &c. Iterum idem epiſtola ad Euſtochium, *Egredientes* (ait) *Hoſpitium armet oratio, Regredientibus de platea, oratio occurrat antequam ſeſſio, nec priùs corpuſculum requieſcat, quàm anima verbo Dei paſcatur, ad omnem actum, ad omnem inceſſum manus pingat crucem,* &c. *Vide plura in vocabulo*, Imago, & SEVERVS SVLPITIVS libro 1. vitæ S. Martini, ſic Iuliano Cæſari reſpondiſſe ſcribit: *Craſtina Die ante aciem inermis aſtabo, & in nomine Domini Ieſu ſigno crucis, non clypeo protectus aut galea, hoſtium cuneos penetrabo ſecurus.* Et infrà, cùm ruſtici ſacram arborem inciderent, vt ſuper Martinum caderet, *Cum* (inquit) *iam fragorem ſui pinus concidens edidiſſet, iam cadenti, iam ſuper ſe ruenti, elevat obuiam manum, ſignum ſalutis opponit. Tunc verò turbinis modo vertitur pinus, diuerſam in partem ruit, adeò vt ruſticos, qui tuto in loco ſteterant, penè proſtrauerit.* Idem & libro 2. cùm Martinum ſibi apparuiſſe deſcribit, *Ego* (inquit) *ſancta genua eius amplexus, benedictionem pro conſuetudine flagitabam. Superpoſita capiti meo manu, tactu blandiſſimo ſentiebam, cum inter benedictionis verba ſolennia familiare illud ori ſuo crucis ſignum iteraret,* &c. Hinc & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS ſermone 55. *Arbor quædam in nani* (ait) *eſt Crux in Eccleſia, quæ inter totius ſeculi blanda & perniciosa naufragia, incolumis ſola ſeruatur.* Et ſermone 56. *Grande* (ait) *Crucis eſt ſacramentum. Et ſi intelligamus, per hoc ſignum etiam mundus ipſe ſalvatur. Nam cum à nautis ſcinditur mare, priùs ab ipſis ar-*

Ioannes Chryſoſtomus.

Matth. 16.

Hæc attende Calumniator, Nam d. ſignaculo crucis loquitur, quæ ſignari in baptiſmo, & in conſecratione Euchariſtiæ, &c. & in omnibus vtuntur fideles.

Crux adoratur & imprimitur.

Cyrillus Hieroſolymitanus.

Crux ſubeunt deferri in proceſſionibus.

Vide Calumniat.

Hiſtoria memorabilis & Principi in cruce confidentia.

Hieronymus Stridonenſis, cũ hæc ſcriberẽ, eius dies volebatur anno 1570.

O Principia fidei!

Paulus Diaconus.

Inſigne miraculum crucis ſub Tiberio Conſtantino apparuit.

Seuerus Sulpitius Rhetor.

Crux ſculpta erat.

Obſerua attende Principes animi. Simile legitur S. Ludouicum vtr Francia feciſſe.

Ambroſius Mediolanenſis.

Cyrillus Alexandrinus.

Lege eundem Ambroſium de cruce adoranda, in oratione funebri, in obitu Theodoſij.

Auguſtinus Hipponenſis.

ber erigitur, velum diſcinditur, vt cruce Domini fácta, aquarum fluenta rumpantur, & hoc dominico ſecuri ſigno, portum ſalutis petunt, periculum mortis euadunt, &c. Vide etiam infrà, Imago. De crucis gloria, adoratione, impreſſione, multis tractat verbis AVGVSTINVS HIPPONENSIS tract. 118. in Ioannem. *Quid eſt* (ait) *quod omnes nouerũt ſignum Chriſti, niſi crux Chriſti? Quod ſignum adhibeatur, ſiue frontibus credentium, ſiue ipſi aquæ qua regenerantur, ſiue oleo quomodo chriſmate vnguntur, ſiue ſacrificio quo aluntur, nihil eorum rite perficitur.* IDEM tract. 11. in Ioannem: *Si dixerimus catechumeno, Credis in Chriſtum? Reſpondet, credo, & ſignat ſe cruce Chriſti, portat in fronte, & non erubeſcit de cruce Domini ſua, &c.* IDEM cano. 2. in Pſalm. 30. *Non ſine cauſa ſignum ſuum Chriſtus in fronte nobis figi voluit, tanquam in ſede pudoris, ne Chriſti opprobrio, Chriſtianus erubeſcat.* Et in Pſalm. 44. *Attende* (ait) *gloriam crucis Chriſti, tam in fronte Regum crux illa fixa eſt, cui inimici inſultarunt. Effectus probat virtutem, domuit orbem non ferro, ſed ligno.* IDEM ſermone 15. de reſurrectione Chriſti: *Crucifixus eſt* (ait) *Dei filius, non vt crux Chriſtum fudaret, ſed vt ſacramento Chriſti crux noſtra fieret inſigne victoria. Denique nos omnes, qui in Chriſti confeſſione gaudemus, crucis ſignaculo gloriamur. Neque enim Chriſtiana quis poteſt militia cenſeri, niſi fidei manu vexillum erexerit crucifixi.* Idem & homil 18. in Apocalypſin, & alibi. Et IOANNES DAMASCENVS lib. 4. Orthodoxæ fidei, cap. 12. vbi laudes crucis expreſſit. *Vere* (inquit) *lignum precioſum, & venerandum, in quo ſemetipſum in hoſtiam pro nobis Chriſtus obtulit, vt ſanctificatum tactu ſancti corporis & ſanguinis, decenter adorandum, clauiq; & lanceæ, & indumenta, adoramus etiam figuram precioſa & vinifica crucis. Tamen ſi ex alia materia facta eſt, non materiam venerantes* (abſit enim) *ſed figuram tanquam Chriſti ſignum. Dixit enim diſcipulis ſuis conſtanter: tunc apparebit ſignum filij hominis in cœlo, crucem dicens. Et idcirco mulieribus dixit reſurrectionis Angelus, Ieſum quæritis Nazarenum crucifixum. Et Apoſtolus, nos autem prædicamus Ieſum Chriſtum, & ipſum crucifixum. Multi enim Chriſti & Saluatores, ſed vnus crucifixus. Non dixit lanceæ perfoſſum, ſed crucifixum. Adorandum igitur eſt ſignum Chriſti. Vbi enim fuerit ſignum eius, illic & ipſe erit. Materia autem ex qua figura crucis exprimitur, ſiue ſit aurum, ſiue lapides precioſi, aut alia quæuis materia, poſt figurationem ſi contingat diſſolui, non adoranda: omnia igitur quæ Deo adiacuerunt adoramus, ipſi reuerentiam pietatiq; cultum exhibentes. Hanc precioſam crucem præfiguranit vitæ lignum, quod in Paradiſo plantatum eſt a Deo. Nam poſtquam per lignum mors, oportebat per lignum donari vitam & reſurrectionem, &c.* Idem multa dicit in libris tribus de venerandis imaginibus, quos nuper Gallicos reddidimus, vt & infrà videbitur, & in vocabulo, Imago, & Trifigium. Hinc de cruce Imperij protectrice ſic loquitur THEOTIMVS SCYTHIÆ Epiſcopus epiſtola ad Leonem I. Imperatorem, quæ eſt ad calcem Chalcedonenſis Synodi. *Imperium* (inquit) *veſtrum, Catholica fidei robore confortatum, & crucis virtute munitum eſt.* Porrò quanta veneratione æſtimarit dignum lignum ſanctæ crucis HILARIVS I. teſtatur PLATINA CREMENSIS & alij, qui eius vitam conſcripſerunt: *In oratorio* (ait) *ſanctæ Crucis, fecit confeſſionem, vbi lignum poſuit dominicum, & crucem auream cum gemmis, &c.* Sed & GREGORIVS I. Riccaredo Regi Gothorum & Sueuorum mittens reliquias, lib. 7. Regiſtri epiſt. 126. ad eundem. *Cui* (ait) *deas latori præſentium, vobis eſſ rendam, in qua lignum Dominicæ crucis ineſt, & capilli beati Ioannis Baptiſtæ, &c.* Vide reliquiæ. Hinc Concilium GENERALE VI. quod eſt Conſtantinopolitanum III. in Trullo celebratũ ſub Conſtantino IV. can. 73. *Cum crux nobis vinifica ſalutare oſtenderit, nos omnem diligentiam adhiberi oportet, vt ei per quam ab antiquo lapſu ſaluati ſumus, eum quem par eſt honorem habeamus. Quam obrem & mente, & ſermone, & ſenſu, adorationem ei tribuentes, crucis figuras quæ à nonnullis in ſolo ac pauimento fiunt, omnimodo deleri iubemus, ne incedentium conculcatione, victoriæ nobis trophæum, iniuria afficiatur.* (idem ſuperiùs vide, ex Paulo Diacono) *eos itaque qui deinceps crucis ſignũ in ſolo conſtruunt, ſegregari decernimus.* Porrò memorat PLATINA CREMENSIS in vita GREGORII III. multas cruces eundem erexiſſe Sed & ZACHARIAS I. cruces quæ fiunt in canone Miſſæ approbauit. Vide ſuprà canon Miſſæ. Sed & NILVS Epiſcopus epiſtola ad Olympiodorũ Proconſulem, quæ lecta eſt coram Patribus generalis 7. Synodi, quæ Nicæna eſt 2 actione 4. *Debet* (ait) *in ſacro loco ab Oriente ſanctiſſimi Templi effigiari crux. Per ſolam enim ſalutiferam crucem, genus humanum liberatum eſt. Perq; hanc deſperabundis vndique ſpes annunciatur.* Hinc & eadem ſeſſione, lecta eſt authoritas ex vita Anaſtaſij Perſæ martyris, de cruce deferẽda ad proceſſionem, vt etiam ſuprà ex Ioanne Chryſoſtomo annotauimus. In ſuper eadem ſeſſione Concilij GENERALIS 7. quod Nicænum II. dicitur ſub Adriano I. lecta eſt ASTERII AMASAE Epiſcopi oratio in Euphemiam martyrem, *Virgo autem* (ait) *iterum carcerem petens, in pulla veſte ſola ſedet, manuq; ad cœlum extendens, Deum malorum depulſorem alloquitur. Fundente autem hac oratione, apparet ſupra caput illius ſignum, quod ſcilicet Chriſtianorum conſuetudine adoratur, & paſſim inſcribitur. Erat autem vt arbitror ſymbolum pœnæ, quam illa erat ſubitura.* Hîc lector, conſidera quia ſæpius in actis præfatæ Synodi fit mentio de adoranda & venerãda cruce, quod oportuit reponi in dictione. Imago, quia non facilè poterant authoritates Patrum diſcerpi & diſiungi, ideóque quod hîc deerit, ibi noueris ſuppleri. Hinc etiam LEONTIVS NEAPOLEOS CYPRI Epiſcopus Apologetico 5. pro Chriſtianis contra Iudæos de imaginibus ſanctorum, *Chriſtianorum* (ait) *filij, typum crucis adorantes, non naturam ligni adoramus, ſed Chriſtum ipſum aſſicientes. Per hoc enim qui in illo crucifixus eſt, ſalutamus & adoramus.* Vide Imago, In eadem Synodo 7. actio. 4. lecta eſt hiſtoria Mariæ Ægyptiacæ, quæ ad adorandam crucem Hieroſolyma petierat. Vide Imago: & ibidem recitatur è vita Procopij Martyris, crucẽ auro fabricatam à Duce Neanię, adoratam & erectam. Vide Imago: quo loco etiam miraculum inſigne declaratur, ex vita Theodori Archimandritæ, monaſterij Sicanom. & ex epiſtola GREGORII I. ad Germanum Conſtantinopolitanum Epiſcopum vbi crucis & imaginum celebrem facit mentionem. Vide Imago. IDEM GENERALE Concilium 7. tomo 3. confutationis profanæ & adulterinæ Synodi, falſò dictæ Conſtantinopolitan. 7. general. *Typus* (inquit) *ſalutifera crucis, ſine ſacrata precatione ſine dedicatione apud nos honorabilis exiſtit. Satisfacit enim nobis figura, quæ tum ſanctificationem accipit, cùm à nobis fuerit adorata. Nam ſine in fronte cum-*

Omnia ergo ſacramenta crucis perfunctum, à Hæreſim.

Cur frontí crux imprimatur.

Ioannes Damaſcenus.

Adoratio crucis.

O Hæreſis, vbi es?

Matth. 14.

Marc 16.

1. Corinth. 1.

Genes. 2.

Teotimus Epiſcop. Scythiæ.

Hilarius 1. Platina Cremonenſis.

Gregorius Magnus.

Concilium Conſtantinop. 3. quod eſt generale 6.

Decretum pro adoranda cruce

Idem S. Ludouicus ſtatuit fieri. Platina Gregorius 3. Zacharias 1.

Nilus Epiſcopus.

Cum in proceſſio nibus defertur.

Concilium Nicænum 2. generale 7. Aſterius Amaſea Epiſcopus.

Lector monetur.

Leontius Neapoleus Cypri Epiſcopus.

Hæc lege Hæreſes.

Gregorius 1.

tenquam ſigillum imprimamus, ſine per ſuperiorem aëra, crucis ſignum faciamus, ſperamus & credimus damones, crucem poſſe fugare. Eodem modo per imaginem & per nominis ſignificantiam, quam ad primum exemplar referimus, fieri poſſe credendum eſt. Quamobrem ſalutantes eam & honorificè adorantes, ſperamus nos ſanctificationem conſecuturos. THARASIVS CONSTANTINOPOLITANVS Epiſcopus epiſtola ad Imperatorem Conſtantinum VI. & Irenem matrem eius, ſita actio.7. Secundæ Nicænæ Synodi: *Cum crucem* (inquit) *vivificam ſalutamus, conuenienter canimus, crucem tuam adoramus Domine. Lanceam, quæ vivificans, latus ſanctificatis tua aperuit, adoramus. Quæ ſane adoratio, nihil aliud eſt quàm ſalutatio, ſiue amplexum malis dicere, quod indicat hoc quod labijs quoque noſtris propriis ea contingimus.* Vide ſuprà Adoratio. ADRIANVS I. libro ad Carolum Magnum miſſo, pro defenſione imaginum cap.24. obiectiones hæreticorum diſſoluës, qui librum ediderant ſub nomine Caroli Magni, contra ſacram 7 generalem Synodum Nicænum II. ita AVGVSTINVM in teſtimonium profert in Pſalm.73. *Iam tenentes ſuperum, ſubduntur ligna crucis, iam ſit quod prædictum eſt. Adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes ſeruient ei. Iam in frontibus regum preciosius eſt ſignum crucis, quàm gemma diadematis.* Illúcque adorationem ænei ſerpentis ſpectare probat, ex eodem Auguſtino tract.13. in Ioannem, cap.3. Sicut Moyſes, &c. & lib.3. de Trinitate, cap.10. Item & S. SEVERIANVS GABALORVM Epiſcopus homilia in laudem crucis, mirè crucem extollit, & adorandam prædicat, hic vixit tempore Chryſoſtomi. Et GREGORIVS I. epiſtola ad Leontium exconſulem: *Oleum* (ait) *ſanctæ Crucis & aloes lignum ſuſcipimus, vnum quod tactum benedicat, aliud quod per incenſum bene redoleatur, &c.* Erectionem autem crucis paſſim fieri in locis publicis, & in Eccleſiis AVGVSTINVS iam memoratus teſtatur in ſermone, de filio Abraham ducto ad ſacrificiū, vt præfatus Adrianus I. citat loco memorato: *Crux* (ait) *cornua habet. Sic enim duo ligna compinguntur in ſe, vt ſpeciem crucis reddant. Sicut ergo in imagine crucis, in tabulis videmus cornua fieri duo cornua, quibus inſigniuntur manus, cornibus hærentem arietem crucifixum Dominum video.* Plura quidem hic poſſem proferre, vt RABANVM MAVRVM, homilia in laudem crucis. SOPHRONIVM HIEROSOLYMITANVM, homilia in laudem crucis ad eos, qui venerant Hieroſolymā ad adorandam crucem, &c. Sed prædicta ſufficiunt: multò plures habes adhuc authoritates (vt diximus) in vocabulo, Imago. Igitur perge.

Crucem hæretici abominantur & euertunt.] Quod noſtris temporibus (heu) propriis oculis intuemur fieri, ante multa ſecula ab iniquis tentatum eſt, vt videbis in vocabulo, Imaginum euerſores: & hæreticus, ſcilicet ſemper Eccleſiam & miniſtros perſecuti ſunt & miſcuerunt ſacra profanis, &c. Vide Orote. Nam ibi narrat EPIPHANIVS TYRIVS. & omnes eiuſdem prouinciæ Epiſcopi, epiſtola Miſſa ad Patres generalis 5. Synodi, actio.1. ab hæreticis crucem deiectā & conculcatā. Sic autem loquitur. *Inter quæ* (ait) *& venerabilis crux lapidata eſt, ab his, qui cum ipſo nidificant* (ſcilicet ſeueto hæretico) *in prædicto oratorio Dei genitricis, &c.* Vide locis ſuprà memoratis, quia hic nihil oportuit amplius dici. De cruce, ex ſacris literis, plura collegit STEPHANVS Quadratus Cœleſtinus.

Crucis inuentionis feſtum.] Sæpius memoratur in vocabulo, Dies feſti. Vide ibi. Crucis autem inuentio quomodo facta ſit, narrat NICEPHORVS CALLISTVS lib.8. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, c.29 & RVFINVS AQVILEIENSIS lib.10. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap.7. & 8. & SOCRATES lib.1. cap.17. hos omnes conſule, qui etiam multa narrant miracula, quæ in inuentione patrata ſunt. Et propterea EVSEBIVS I. Papa, epiſt.3. ad Epiſcopos Campaniæ & Tuſciæ, & allegat Gratianus de conſecratione diſt.3. cap. Crucis Domini: *Crucis* (inquit) *Domini noſtri Ieſu Chriſti, quæ nuper nobis gubernacula ſanctæ Romanæ Eccleſiæ tenentibus, quinto Nonas Maij inuenta eſt, in prædicto Calendarum die, inuentionis feſtum vobis ſolenniter celebrare mandamus, &c.* Vide Dies feſti. Vide quod ſequitur.

Crucis exaltationis feſtū.] Sunt qui hoc feſtum Exaltationis ad tempora & memoriam Heraclij Imperatoris referant, & iuſtè, opinor. Verumtamen NICEPHORVS CALLISTVS, dum lib.8. cap.29. Inuentionem crucis deſcribit ab Helena, vt præmiſimus, ſic loquitur ſimiliter: & RVFINVS AQVILEIENSIS lib. 10. cap.7. & 8. *Partem* (ait Nicephorus) *maximam crucis, Helena argentea ciſta inclusam, Epiſcopo ad memoriam poſterarum generationū reliquit, vbi etiam ſacram Exaltationem quotannis peragendam ſanxit.* IDEM lib eodem, cap 50. aſſerit, Marianū quendam ab Imperatore Conſtantino miſſum Hieroſolymam, ad procurandam dedicationem templi quod abſolutum erat, quod & factum eſt & dedicarum. Et mox ſubdit. *Erat is decimusquartus mēſis Septembris dies, qui ab eo tempore in Eccleſia Hieroſolymitana quotannis publicè ab omnibus feſtus & celebris agitatus eſt, adeò ex ordine diebus, conuentibus celebrandis, &c.* IDEM lib.13. cap.37. Exaltationis eiuſdem feſtiuæ meminit, quo die Ioannem Chryſoſtomum aſſerit è viuis migraſſe. vnde ſtupeo, quia eo nos tempore Exaltationem celebramus, quo Helena atque Conſtantinus, prædictum templum dedicare curarunt. Victoriam verò Heraclij, contra Coſroën Regem Perſarum, & exaltationem crucis, narrat pulcherrimè POMPONIVS LÆTVS, in compendio Romanæ hiſtoriæ, in Heraclio. Lege & Dies feſti.

CVLTVS.

Cultus diuinus.] Vide Officium, & Horæ canonicæ.

Cultus diuinus iubetur reſtaurari collapſus.] Concilium SVESSIONENSE apud ſanctum Medardum, cap.4. *Vt in ciuitatibus, & monaſteriis vtriuſque ſexus & ordinis, Dei cultus quàm proximè fieri poſſit inſtauretur, ſtatuit ſancta Synodus, annuente pio Principe, vt idonei legati dirigantur, qui ſingulorum locorum ſtatum ſolertiſſimè perſcrutentur, & quæ ipſi per ſe non valent corrigere, indicio futuri Concilij, & poteſtati regiæ renelent.* Et Concilium AVGVSTENSE, cap.14. ſub Othone Cardinali: *Diuinus* (ait) *cultus obſeruetur his modis & ritibus, qui per manus ſanctorum Patrum nobis traditus, & apud maiores noſtros, in ſacrificio altaris, officijs defunctorum, horis canonicis, cæterisq; diuinis laudibus atque cæremonijs, obſeruatus fuit.* Igitur recurre ad vocabula, Horæ, Miſſa, Officium diuinum &c.

Cultus diuorū.] Vide Sancti, & dies Feſti.

CVPIDITAS.

Cupiditatis malum.] Vide ſuprà Auaritia.

Sed

Thrasius Constantinopolitanus.

Adrianus I.

Augustinus Hipponensis.

Severianus Gabalorū Episcopus.

Gregorius I.

Augustinus Hipponensis.

Rabanus Maurus.

Sophronius Hierosolymitanus.

Epiphanius Tyrius.

Stephanus Quadratus Cœlestinus.

Nicephorus Callistus.

Rufinus Aquilensis.

Socrates.

Eusebius I.

Nicephorus Callistus.

Rufinus Aquilensis.

Pomponius Lætus.

Concilium Suessionense apud Albatiam S. Medardi, celebratum.

Concilium Augustense anno 1141.

Digitized by Google

Vrbanus.

Sed & VRBANVS I. epiſt.1. ad omnes fideles: *Radix (ait) omnium malorum eſt cupiditas, quæ in primis hoc malum habet, quod dum ingerit tranſitoria, abſcondit æterna, & dum à foris poſita conſpicit, intra ſe latentia non introſpicit, & dum aliena quærit, ſectatori ſuo ſemetipſum alienũ facit. Ecce quid ſuadet ſeculi ſapientia, nocitura quærere, & amare peritura, negligere ſalutaria, pro nihilo reputare perpetua, vivere in deliciis. Vnde dicitur, vidua quæ in deliciis eſt, viuens mortua eſt. Suadet ergo molliſſimis ſuauitatibus, peccatis, vitiis, & flammis nutrire carnem, cibi & vini intemperantia animam premere, ac vitam ſpiritus intercludere, & contra ſe, hoſti ſuo, de ſe gladium miniſtrare. Ecce quid ſuadet ſeculi ſapientia, vt qui boni ſunt, mali eſſe malint, & per errorem mentis fieri etiam ſtudeant peccatores, & non cogitent illam terribilem Dei vocem, cùm exurẽtur peccatores ſicut fœnũ.* De cupiditatis malo abundè tractat CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib.2. Epiſtolarum epiſt.2. ad Donatum propè finẽ, vbi pulchrè pingit auari mentem, oro te, lege. Et IOANNES CHRYSOSTOMVS, homil.13. in Matthæum in illud, Vade Satana, &c. & homilia 21. in illud, *Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra.* Vbi auarorum mores depingit. Item homil.82. in eũdem, dum illud exponit. Nunquid ego ſum rabbi? *Talis (inquit) res auaritia eſt, amentes, ſtolidos, impudentes, canes pro hominibus: imò verò & canibus peiores, & dæmones à canibus facit,* &c. Hinc & AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib.83. quæſtionum ſic definit cupiditatẽ, quæſt.36. *Cupiditas eſt amor concupiſcendi aut obtinendi temporalia. Huius minuendi eſt Deum timere.* Ibidem quæſt.34. *Cupiditas eſt amor rerum tranſeuntium.* Et lib.3. de doctrina Chriſtiana, cap.10. *Cupiditatem voco, motum animi ad fruendum ſe, & proximo, & quolibet corpore, non propter Deum.* Quomodo autem ſit punienda, lege eundem in Pſalm.110. & lib. 9. de Trinitate, cap.9. Vide autem ſuprà in vocabulo, Auaritia, & Concupiſcentia, &c.

1.Timoth.6.

1.Timoth.5.

Pſal. 51.

Cyprianus Carthaginenſis.

Ioannes Chryſoſtomus. Matth.4.

Matth.5.

Matth.26.

Auguſtinus Hipponenſis.

Cupiditatis diffinitio.

CVRIALIS.

Curialium mores.] Deſcribit pulcherrimè IOANNES CHRYSOSTOMVS, in libello de comparatione Regis & monachi, tomo 5. & verſus eſt à Germano Brixio, obſecro te, lector, lege quia prolixus eſt.

Iohannes Chryſoſtomus.

Curiales non promouendi.] INNOCENTIVS I. epiſt.2. ad Victricium Rhotomagenſem Epiſcopum, cap.11. allegat Gratianus, diſtinct.51. cap. Præterea: *Præterea frequenter quidam ex fratribus noſtris curiales, vel quibuſlibet publicis functionibus occupatos, clericos facere contendũt, quibus poſtea maior triſtitia, cùm de vocandis eis ab Imperatore aliquid precipitur, quam gratia de adſciſcis naſcitur. Conſtat enim eos in ipſis muniis etiam voluptates exhibere, quas à diabolo inuentas eſſe non dubium eſt: & ludorum aut munerum apparatibus aut præeſſe aut intereſſe. Sit certe in exemplum ſolicitudo & triſtitia fratrum, quam ſæpe pertulimus Imperatore præſente, cùm pro his ſapius rogaremus, quam ipſe nobiſcum poſitus cognouiſti, quibus non ſolùm inferiores clerici ex curialibus, verum etiam iam in ſacerdotio cõſtituti, ingens moleſtia, vt redderetur inſtabat.* Idem adhuc prohibet epiſt.4 quæ eſt ad Fœlicem Nucerianum Epiſcopum, cap.2 vt habes repoſitum, Laici, &c. Idem iniungit & Concilium GENERALE 8. quod fuit 4. Conſtantinopolitanum, cano.13. Porrò de hac vide materia, dictione, Ordinandi qui non ſint. Et laici ſi ordinandi. Et Epiſcopus non ordinetur ex laicis: atque, Epiſcopus curiam & caſtra non ſequatur, &c.

Innocentius I.

Si hoc hodie obſeruatur, Deus bone!

Concilium Conſtantinopolitanum 4. quod eſt generale 8. Patrum 121.

CVRIOSITAS.

Curioſitas cauenda.] CLEMENS I. lib.1. Conſtitutionum Apoſtolicarum, cap.5. *Noli quaſi peruolare, diſcurrere & vagari per plateas, intempeſtiuus ſpeculator eorum, qui perdite viuunt, ſed artis tuæ & operi tuo incumbens, quare vt facias quæ Deo ſunt accepta, & Chriſti ſermones in memoriam reuocans, aſſiduè meditare.* IVSTINVS MARTYR, epiſtola ad Zenam & Serenum fratres: *Qui vult (ait) feliciter viuere, nec videre multa nec audire ſtudeat, & quæ videt audiue diſſimulet. Hinc enim originem habet, tranquillitas animi. Ceterùm qui multis ſe negotiis ingerit, & ſeipſum ladit & proximum.* Hinc & IOANNES CHRYSOSTOMVS, homil.23. in Ioannẽ, dum illud exponit: quomodo poteſt homo naſci cum ſit ſenex. *Hæretici (ait) in ſua perſtant opinione, aly quidem quomodo natus eſt Chriſtus, aly quomodo carnem accepit interrogant, & mentis ſuæ imbecillitati, immenſam illam & ineffabilem ſubiciunt ſubſtantiam, quæ importuna curioſitas ſapientibus fugienda eſt. Neque enim, qui quoniã percutiantur id ſcient, & à vera excident fide.* Hinc AVGVSTINVS HIPPONENSIS, libro de agone Chriſtiano, cap.4. *Omnis anima curioſa indocta eſt.* Et lib.13. Confeſſionum: *Faſtus electionis, delectatio libidinis, & venenum curioſitatis, motus ſunt animæ mortuæ.* De ſtudioſis verò, ne curioſi quibuſdam videantur, ſi ſcrutentur ſcripturas, ſic IDEM libro de vtilitate loquitur: *Curioſus eſt qui ea requirit quæ nihil ad ſe pertinent: ſtudioſus, qui quæ ad ſeſe attinent, requirit, maximè quæ ad animũ nutriendum liberaliter atque ornandum pertinent, impenſiſſimè requirit.* Hanc curioſitatem laudat BERNARDVS CLAREVALLENSIS ſerm.1. de Aduentu, ſtatim in initio, qui tamen aliam curioſitatem ſummopere cauendam ſuadet, in tractatu de gradibus humilitatis, cùm primum gradum ſuperbiæ curioſitatem ponit. Et iterum epiſtola ad Gulielmum Abbatem. Lege ſi vacat.

Clemens I.

Inſtinus Martyr.

Ioannes Chryſoſtomus. Ioann.3.

Auguſtinus Hipponenſis.

Studioſius & curioſius.

Bernardus Claræuallenſis.

DÆ

DÆMON.

DÆmonum inuocatio prohibetur.] Vide ſuprà Auguria, & infrà, Magia, & Magicus, &c.

Dæmonum natura.] Vide infrà, diabolus: quia huic loco cuncta congruentiùs conuenire viſa ſunt, quamuis plures Doctores, dæmonibus tanquam familiariori nomini cuncta attribuant. Porrò nos aliam habuimus conſiderationem, nec multùm intereſt, quod hîc deeſſe noſcitur in alio vocabulo quærere.

DECANVS.

Decani vt eligantur.] De decanis ſæpius in vocabulo, Archidiaconus, viſitatio, & Epiſcopus agitur. Igitur pauca quæ reſtant hîc inſeremus. Concilium RHOTOMAGENSE, cap.9. vt citat Burchardus, lib.2. Decretorum, cap.vlti. *Vt populus admoneatur, vt in dominicis & feſtis diebus omnes ad veſperas & nocturnas vigilias, & ad*

Rhotomagenſe non eſt in 4. vt Iuo vulgata Conciliorum.

miſſam omnimodis occurrant, & vt decani in ciuitatibus, & in vicis publicis, viri veraces & Deum timentes conſtituantur, qui deſides & negligentes commoneant, vt ad Dei ſeruitium abſque occaſione properent, & vt ipſi decani ſacramento aſtringantur, vt nulla interueniente cauſa ſcilicet aut amoris, aut timoris, aut propinquitatis, aut muneris, negligentes & tranſgreſſores reticeant, quam ſacerdotibus proprias eorum culpas manifeſtent. Sacerdotum autem erit ita eorum vitia zelo & amore diuino cum debita diſciplina corrigere, ſicut ipſi voluerit pro aliorum erratibus ſententiã iuſta damnationis ſuſcipere. Et vt dies feſti à veſpera vſque ad veſperam, abſque opere ſeruili cum debito honore celebrentur. Et EVGENIVS II. Decreto 6. *Nullus in decanum vel Archidiaconum, niſi diaconus vel preſbyter ordinetur: qui ſi ordinari contempſerint, honore ſuſcepto priuentur.* Vide & in vocabulo, Archidiaconus.

Verum modò & ipſi deſides, nec diuinis, nec ſacris interſunt, Onefas!

Decanorum officium & authoritas.] Colligitur ex ſuperiori annotatione. Addit autem & ſuperiori Rhomagenſi decreto ſe conformãs, Concilium COLONIENSE III. par. 3. cap. 2. *Decanis* (ait) *cura ſit vt clericos ſuos ad obſeruationem piorum rituũ pronocent, ac reducant, vt ad agendam vitam clericis dignam, perpetuò cohortentur ac impellant, vt à negotiis & tumultibus mundanis reuocent, ne magis ſeculi quàm Chriſti milites videantur, vt conſeſſationibus ebrietatibus, ac omni luxui interdicant. Denique vt ſuo officio ſatisfacere compellant.* Et in eodem Concilio parte eadem. cap. 7. Poteſtas & authoritas datur decanis, perſonas Eccleſiaſticas ex aliis collegiatis Eccleſiis, interdum magis curioſitati rerum nouarũ, quàm deuotionis cauſa ad templum ſummũ ſe recipientes, ac inibi præter omne decorum ſæpe etiam Eccleſiaſtico habitu non amictas, inter laicos ſurſum ac deorſum inambulantes, pœna canonica, nimirum ſuſpenſionis temeritatis, aut maiori etiã pro ratione culpæ, coërcendi. Et cap 15. 16. & 17. Eiuſdem decani officium in rebelles & contentioſos animaduertere decernitur. De officio etiam decanorũ Concilium AVGVSTENSE ſub Othone Cardin. c. 9. agit, iubétque vt alios præcedant exemplo vitæ, morũmque honeſtatem in habitu & diſciplina præferentes, debitum in diuinorum officiorum perſolutione & cæremoniis exigant, & errantes corrigant, &c. Idem & decanis Chriſtianitatis mandat Concilium TREVIRENSE, cap. 14. Vide Archidiaconis, & Viſitatio, & Canonicus, & Officium diuinum. &c. Vide ſequentia.

Colonienſe 3. concilium.

Cùm hæc ſcribo, erubeſco certè & cõtundor cernẽs paſſim ſenes Eccleſiaſticos ſtatum.

Concilium Auguſtanum ſub Othone.

Trevirenſe concilium.

Decanorum ruralium conditio & officium.] Concilium OXONIENSE ſub Innocentio III. cap. 12. *Decanis ruralibus inhibetur, ne cauſam matrimonialem de cætero audire præſumant, quia in hoc magna diſcretio eſt neceſſaria, ſed diſcretis viris hoc negotium cõmittatur.* Eiſdem Concilium RATISPONENSE, cap 35. præcipit, vt in exercendis correctionibu & criminũ denunciationibus canonum non tranſgrediantur tenorem pecunia corrupti, ſed patrum obſeruent ſtatuta, & ſecundum ea procedant. Decanis quoque iſtis COLONIENSE III. Concilium part. 14. cap. 19. & 20. iniungit viſitationes Diœceſeon cum Archidiaconalibus officialibus quos & innocentis inculpatæque vitæ, & nullius criminis labe notabiles eſſe vult. Eiſdem etiam Concilium AVGVSTENSE, cap. 7. iniungit, vt officium viſitationis diligenter exequantur, & inquirendis hæreticorum libris, aut de hæreſi atque ſchiſmate ſuſpectis, nullam diligentiam prætermittant, & curent ad Epiſcopos deferri. Eiſdem decanis ruralibus Concilium COLONIENSE IV. cap. 26. iubet rurales paſtores obtemperare, in licitis & honeſtis, atque præcipit magiſtratibus & poteſtatibus ſecularibus, ne eos ab executione ſui officij impediant, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ. Vide Viſitator & Epiſcopus.

Concilium Oxonienſe in in Anglia.

Concilium Ratiſponenſe ſub Lamberto Gompegio Card.

Concilium Coloniense 4.

Decanorum viſitantium comitatus.] Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III. cap. 4. part. 1. eis duos equos conceſſit, prohibens eis ne exactiones, vel tallias in clericos, vel preſbyteros exercere præſumant. Vide Exactio, & Archidiac. & Viſitat.

Concilium Coloniense 3.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Decani ne pecunia conſtituantur.] Concilium LATERANENSE idem ſub Alexandro III. par. 1. cap. 15. *Quoniam quidam* (ait) *in quibuſdam partibus ſub pretio ſtatuuntur, qui decani vocantur, & pro certa pecunia quantitate, Epiſcopalem iuriſdictionem exercent, præſenti decreto ſtatuimus, vt qui de cætero id præſumpſerit, officio ſuo priuetur, & Epiſcopus conferendi hoc officium poteſtatem amittat.* Idem & parte 2. repetit (& allegat Gratianus cauſa 21 quæſt. 2. cap. Præcipimus) loquens tam de Archidiaconis, quàm de decanis, qui annuo pretio ad agendas vices Archiepiſcoporum & Epiſcoporum, & terminandas cauſas ſtatuuntur, ad ſacerdotum grauamen, & ad ſubuerſionem iudiciorũ, *Quod qui fecerit de cætero* (ait ibidem Alexander III.) *noſtra authoritate remouetur à clero, & Epiſcopus qui hoc in ſua diœceſi permiſerit, & diſſimulatione ſua iudicia Eccleſiaſtica peruerti, canonica diſtrictione percellatur.* Idem & cap. 2. ſequenti de ſacerdotio ſtatuit. Vide Epiſcopatus, Benefic &c.

Idem. Hoc principaliter modò attendatur.

Alexander 3.

DECIMAE & PRIMITIAE.

Decimæ & primitiæ dari iubentur ſacerdotibus, & earum antiquus vſus, &c.] PHILO IVDÆVS, libro de congreſſu quærendæ eruditionis gratia, non longè à fine. Et iterum alio libro de præmiis ſacerdotum & honoribus, elegantiſſimè Decimarum & Primitiarum inſtitutionem & vſum deſcribit, quem lector, eruditionis gratia, poterit legere. Noſtri verò ſic de decimis perſoluendis ab initio exortientis Eccleſiæ, locuti ſunt. CLEMENS I. lib. 2. Conſtitutionum Apoſtolicarum, cap. 29. ſic Apoſtolos præceptiſſe memorat: *Quæ ex decimis & primitiis ſecundum mandatum Dei dantur, vt Deo bono conſumãtæ, voluntaria quæ occaſione pauperum offeruntur, vtile diſpenſæ orphanis, viduis, aduenis, & peregrinis egentibus, vt qui habet Deum harum rerum rationem ab eo repoſcentem, qui hanc diſpenſationem illis commiſit. Omnibus egentibus cum iuſtitia tribuentes, ipſiq; his vtentes, ſed non abutentes, commendentes de his, ſed non ſolicitantes, egenisq; impertientes, Dei offenſam vitabitis.* Idem & cap. 31. tum cap. 38. IDEM infert, *Epiſcopos & ſacerdotes, principes & reges veſtros putatote, & tributa tanquam regibus pendite. De veſtro enim victu & domeſticis illorũ alo oportet, quemadmodum Samuel præcepit populo de rege in 1. Regum & Moyſes de ſacerdotibus in Leuitico, eodem modo nos de Epiſcopis idem præcipimus. Nam ſi tunc, populus proportione tanto regi munera præbebat, quanto magis nunc Epiſcopus decreta ſibi a Deo ſtipendia capere debet, ad ſe alendum & clericos qui apud eum ſunt. Quod ſi aliquid erationi ad iendum eſt, plura hic capiat, quam ille olim. Ille enim rem militarem tantum adminiſtrabat, bellis pacisq; moderator, ad tuenda corpora: hic verò Dei ſacerdotium adminiſtrans, corpus*

Philo Iudæus.

Clemens I.

1. Regum 8. 9. &c. Exod. 2. Leuitici 27.

Rectè dandas decimas.

& animam periculis liberat. Idèo illi offerte fructus vestros, & opera manuum vestrarum in vestram benedictionem. Primitias vestras, decimas partes, dona vestra dantes ei, vt sacerdoti Dei. Primitias inquam frumenti, vini & olei pomorum, atque omnium quæ Deus præbet vobis. Et erit oblatio tua accepta, in odorem suauitatis Domino Deo tuo, & benedicet Dominus operibus manuum tuarum, & multiplicabit Dominus bona terræ tuæ. Quoniam benedictio in caput tribuentis reuertitur. Idem & sequenti, cap. 39. suadetur. Vide etiam, Facultates Ecclesiis dandæ, &c. IDEM lib. 7. capite 30. *Primitias fructuum, torcularis, & areæ, boum quoque, & ouium, dabis sacerdotibus, vt benedicantur horrea tua, & cellæ tuæ, & fructus terræ tuæ stabiliaris, frumento vino & oleo, & augeantur armenta boum tuorum, & greges ouium tuarum. Omnem decimam dabis orphano, ac viduæ, pauperi ac aduenæ. Primitias panum calidorũ, cadum, vini, olei, atque mellis, nucum quoque, vuæ, & aliarum rerum primitias dabis sacerdotibus, argenti, vestis, & omnis possessionis, orphano & viduæ.* IDEM lib. 8. cap. 36. *Ego Matthæus præcipio omnes primitias, afferri Episcopo & presbyteris, & diaconis ad victum ipsorum, decimas offerre ad victum reliquorum clericorum, virginũ ac viduarum, & his qui sunt paupertate oppressi. Primitiæ enim sunt sacerdotum & ministrantium ipsis diaconorum. Benedictiones quæ in ipsis sacris supersunt, de sanctitia Episcopi vel presbyterorum, diaconi clero distribuant, presbytero partes tres, diacono partes duas, cæteris verò Hippodiaconis, scilicet lectoribus, cantoribus, diaconissis partem vnam. Hoc enim honestum & acceptum est coram Deo, quælibet pro sua dignitate honorari. Ecclesia enim non cõfusionis, sed ordinis & dispositionis est magistra.* Deinde cap. 46. Benedictio Primitiarum fit ab Episcopo, cum oratione & gratiarum actione, &c. vide. Rationes prætactas PHILO IVDÆVS libris superiùs annotatis affert. Sic enim in libro de præmiis & honoribus sacerdotum exorditur: *Sacerdotibus nullam agri partem lex attribuit, vnde more cæterorum, in vsum vitæ fructus terræ colligant, sed honoris causa Deum ipsum sive sortem ac possessionem ipsorum pronunciat, ad eos offerri solitas Deo respiciens, idq; duabus de causis, primò quia summus honor est, particeps fieri eorum, quæ Deo sacrantur à gratis hominibus, deinde vt circa solum Dei cultum occuparentur, seu curam & possessionem propriam, &c.* lege. IOANNES CHRYSOSTOMVS, homil. 18. in Actus Apostolorum, cap. 8. illud exponens. Et multis oppidis Samaritanorum euangelizabant, *Parum ne est* (ait) *oro torcular benedici? parum ne est ex omnibus frugibus ac decimis, priùs partem ac decimas accipere? Ad pacem agricolarum hoc vtile. Venerabilis erit & presbyter postea, & ad securitatem agri conducet. Preces illic perpetuò propter te, laudes & synaxes propter te, oblatio per singulos dies dominicos, &c.* Vide Ecclesiarum constructio, &c. Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS decimarum meminit, lib. 50. Homiliarum, homil. 48. *Decimæ* (inquit) *tributa sunt egentium animarũ. Quod si dederis decimas, non solùm abundantiam fructuum recipies, sed etiam salutem corporis & animæ cõsequeris. Non igitur Dominus Deus præmium postulat, sed honorem. Deus enim noster, qui dignatus est totum dare, decimas à nobis dignatus est accipere, non sibi, sed nobis sine dubio profuturas. Sed si tardiùs dare peccatum est, quanto magis penis peccatum est, non dedisse?* Hinc Concilium MATISCONENSE II. Patrum 60. sub Guntrano Rege, cap. 5. *Legis* (ait) *diuina consulentes sacerdotibus ac ministris Ecclesiarum pro hereditaria portione omni populo præceperunt decimas fructuum suorum locis sacris præstare, vt nullo labore impediti ores, legitimè spiritualibus possint vacare ministeriis. Quas leges Christianorum congeries, longis temporibus custodiuit intemeratas. Nunc autem paulatim prænaricatores legum, pene Christiani omnes ostendantur, dum ea quæ diuinitus sancita sunt, adimplere negligunt. Vnde statuimus ac decernimus, vt mos antiquus a fidelibus reparetur, & decimas Ecclesiasticis famulãtibus cæremoniis populus omnis inferat, quas sacerdotes aut in pauperum vsum, aut captiuorum redemptionem prærogantes, suis orationibus pacem populo ac salutem imperrent. Si quis autem contumax nostris statutis saluberrimis fuerit, à membris Ecclesiæ omni tempore separetur.* Et Concilium RHOTOMAGENSE, cap. 3. vt allegat Burchardus, lib. 3. Decretorum, cap. 130. *Omnes* (ait) *decimæ, sive de frugibus, sive de pomis arborum Domini sunt, & illi sanctificantur. Boues, & oues, & capræ, quæ sub pastoris virga transeunt, quidquid decimum venerit sanctificabitur Domino. Non eligetur nec bonum nec malum, nec altero commutabitur. Si quis mutauerit, & quod mutat, & quod mutatum est sanctificabitur Domino, & non redimetur. Sed quia modo multi inueniuntur, decimas dare nolentes, statuimus vt secundum Domini nostri præceptum, admoneantur semel & secundo & tertiò. Si non emendauerint, anathematis vinculo constringantur vsque ad satisfactionem, & ad emendationem congruam.* Idem Concilium MEDIOMATRICENSE, cap. 3. allegatur à Burchardo, lib. 3. Decretorum, cap. 134. *De decimis* (ait) *quas populus dare non vult, nisi quolibet munere ab eo redimantur, ab Episcopis prohibendum est ne fiat.* Et Concilium FORIVLIENSE sub Adriano I. cap. 14. *De decimis vel primitiis, saluis scilicet allegoricarum rerum mysticis sacramentis, nihil melius puto docere quàm quod statutum est in Malachia Prophetæ, dicente Domino: Inferte omnem decimam in horreum meũ, & sit cibus in domo mea, & probate me in hoc, dicit Dominus: Si non aperuero vobis cataractas cœli, & effudero vobis benedictionem vsque ad abundantiam, & increpabo pro vobis deuorãtem, & non corrumpet fructum terræ vestræ. Nec erit sterilis vinea in agro, dicit Dominus exercituum, & beatos vos dicent omnes gentes. Sed quia indignatio & ira Dei manet super gentem vel populum, qui hoc Domini præceptum toto corde, & bona voluntate non adimplet, suprà præmissa dicens. Si affiget* (inquit) *homo Deum quia vos configitis me? Et dixistis. In quo configimus te? In decimis & primitiis vestris, in penuria vos maledicti estis, & me vos configitis gens tota, &c.* Item Concil. ARELATENSE IV. sub eodem Carolo, & Leone III. cap. 9. *Vnusquisque* (ait) *de propriis laboribus decimas & primitias Deo offerat, sicut scriptum est, decimas & primitias tuas non tardabis offerre Domino Deo tuo.* Et cap. 20. *Statuimus vt Ecclesiæ antiquitus constitutæ, nec decimis, nec alia vlla possessione priuentur.* Item & Concilium MOGVNTINENSE I. cap. 23. eadem statuit & Concilium TVRONENSE III. sub eodem Principe, cap. 46. excommunicat omnes qui decimas soluere detrectant. Sed & Concilium CABILONENSE II. cap. 18. & 19. sub eodem Principe: quod malè Cauallonense appellat Burchardus, vt opinor, lib. 3. cap. 131. statuit vt omnes decimas soluant hinc Ecclesiæ, vbi & missas audiunt, & baptisma percipiunt, & corrigantur qui hoc alias neglexerint. Hinc & Concilium MOGVNTINVM I. sub Carolo eodem, cano. 38. *Admonemus* (ait) *atque præcipimus vt decimæ Deo omnino dari non negligatur, quas Deus ipse sibi dari constituit, quia timendum*

Attende hæc

Et hoc fit nostra ætate.

Concilium Matisconense. Nec reperitur in ordine cæterorum.

Concilium Forojulien. sub Carolo Magn.

Concilium Arelatense 4. sub Carolo Magno.

Concilium Mogunt. 1. Turonense 3. concilium.

Concilium Cabilonens. 2. sub Carolo Magno, & Leone 3.

Concilium Mogunt. 2. sub eodem.

Rhotomagense concilium nõ reperitur in ordine cæterorũ.

Proverb. 11.

Numeri 18.

Matthæi Apostoli decretũ.

Vt distribuenda donaria. Vide & Facultates vt distribuendæ.

Philo Iudæus.

Ioannes Chrysostomus.

Vide Missæ sacrificium diebus dominicis offerri solitũ.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Matisconen. 2. 56. Patrum.

Exod. 22.

Malachi 3.

est vt

Concilium Rhemenſe ſub eodem.

Carolus Magnus.

Concilium Aquiſgranen. 3.

Geneſ. 14.

Concilium Meldenſe. In vanos vſus decimæ nó expendantur.

Concilium Mogunt. 8.

Concilium Valentinum Galliæ 3. anno 885.

Concilium Ticinenſe.

Concilium Metenſe.

Concilium Romanum ſub Nicolao 2. contra Berengarium.

Concilium Tribuenſe.

Pulchra conſideratio.

Ratio cur dentur decimæ. In fra etiam ad huc huic reſpõ debitur.

ſi vt quiſquis Deo debitum ſuum abſtrahit, ne forte Deus per peccatum ſuum auferat ei neceſſaria ſua. IDEM & cap. 41. *Eccleſia antiquitus conſtituta, nec decimis, nec aliis poſſeſſionibus priuentur nec noui oratoriis tribuatur.* Idem & Concilium RHEMENSE ſub eodem Principe, cap 38. Idem & ipſe CAROLVS MAGNVS ſtatuit in conſtitutionibus ſuis decimas dari. Hinc & Concilium AQVISGRANENSE III. ſub Pipino Ludouici Pij filio, lib 1. cap. 17. decimas ab exordio mundi Deo placuiſſe, confirmat ex textu Scripturæ: *Dedit* (ait) *Abraham Melchiſedech decimas ex omnibus, propter quod ipſius Abrahæ commendantur ingentia præconia. Qui imitantur qui ſacerdotibus Chriſti ob illius amorem & honorem decimas dant, & ab illius merito ſequeſtrantur, qui Deo oblatas decimas auferunt, &c.* Vide in vocabulo, Eccleſiæ facultates relinquendæ, &c. Sic & Concil. MELDENSE, cap. 75. ſtatuit, vt decimæ in capellarum ſarta tecta reſtauranda & in luminaria Eccleſiæ diſpenſentur, & non inde canes paſcantur. Quod confirmat Concilium VORMATIENSE, cap. 59. iubens vt decimæ in poteſtate Epiſcopi fiant, docens etiam qualiter debeant preſbyteris diſpenſari: quod poſtea confirmat & Concilium MOGVNTINVM II. ſub Rabano, cap 10. & 11. vbi & de diuidendis eis multa præcipit & ordinat. Vide Facultates vt diuidendæ, &c. Et Concilium VALENTINVM GALLIÆ III. ſub Lothario Imperatore, cap. 10. ſic ſtatuit, *De ſeſſis & villis quas conſtat dominio Eccleſiæ, a fidelibus olim fuiſſe cõtraditas, & nunc poteſtati ſecularium ſubditas, voluntate eorum ordinari placuit, vt edictis Principum inſtitum eſt, nouæ & decimæ ipſis Eccleſiis vnde ſubtractæ ſunt, fideliter perſoluantur. Hi qui eas retinuerint, vt ſacrilegos nouerint ſe ab Eccleſiæ liminibus pellendos. Sed & decimas ſuas omnes fideles promptiſſimè Deo offerant de omnibus quæ poſſident, nec vllis oppoſitionibus, quod ſtatutum eſt, permutare audeant, ne forte cogantur eos diſtrictione Eccleſiaſtica ferire.* Hinc & Concilium TICINENSE ſub Ludouico II. Imperatore arguens laicos qui ſuas decimas non dabant parochiis, vnde ſacramenta percipiebant, ſed eas dabant quibuſdam Baſilicis propriis, vel ſuis ad placitũ clericis Hæc omnia renouat Concilium MOGVNTINVM III. ſub Arnulpho Imperatore, cap. 13. & 17. & 22. vbi allegat ſuperiùs memoratos canones Arelatenſis Concilij, & aliorum conciliorum. Sed & Concilium METENSE ſub eodem Principe, eadem repetit, cap. 2. & Concilium ROMANVM ſub Nicolao II. Epiſcoporum 113. *Decimæ* (ait) *primitiæ ſeu oblationes viuorum & mortuorum Eccleſiis Dei fideliter reddantur à laicis, & in diſpoſitione Epiſcoporum ſint, quas qui retinuerint à ſanctæ Eccleſiæ communione ſeparentur.* Hinc & Concilium TRIBVRIENSE, cano. 13. *De decimis* (ait) *Auguſtinus Doctor mirabilis* (habes ſuperiùs) *ſub breui ratiuncula ſatis videtur dilucidaſſe, cùm ait: Decimæ ex debito requiruntur. Quod ſi diceret Deus, nempe, meus es ô homo, mea eſt terra quam colis, mea ſemina quæ ſpargis, mea animalia quæ fatigas, meus eſt ſolis ardor, & cum omnia mea ſint, tu qui manus accommodas, ſolam decimam merebaris, ſed ſeruo tibi nouem. Da mihi decimam, ſi non dederis decimum, auferam nouem. Si dederis mihi decimam, multiplicabo nouem. Si ergo quærit aliquis, cur decimæ dentur, ſciat quod ideo data ſunt, vt hac deuotione Deus placatus, largius præſtet quæ neceſſaria ſunt, & vt miniſtri Eccleſiæ exinde releuati, liberiores fiant ad ſpiritalis ſeruitij expletionem, & vt munus populi ex hinc in quotidiana oblatione Domino immoletur, nec non ſecundum ſtatuta canonum* (vt habes ſuprà) *in ſuſtentationem pauperum & reſtaurationem Eccleſiarum proficiant. Quatuor enim fieri partes iuxta canones iudicamus de decimis & oblationibus fidelium: vt vna ſit Epiſcoporum, altera clericorum, tertia pauperum & reſtaurationi Eccleſiarum ſeruetur.* Sicut in epiſtola GELASII I. cap. 27. legitur. Vide eam in dictione, Facultates Eccleſiæ vt diuidendæ, &c. De decimis autem antiquis ſemper Eccleſiis conſeruandis IDEM renouat, can. 14 ſcilicet, vt ſi quis in affinitate antiquæ Eccleſiæ noualia rura excoluerit, decima exinde debita antiquæ reddatur Eccleſiæ (quod iam ſuperiùs multi canones præceperunt) ſi verò in qualibet ſylua vel deſerto loco, vltra milliaria 4. aut 5. vel eo amplius aliquod dirutum collaborauerit, & illic conſentiente Epiſcopo, Eccleſiam conſtruxerit, & conſecratam perpetrauerit, proſpiciat preſbyterum ad ſeruitiũ Dei idoneum & ſtudioſum, & tunc demum nouam decimam, nouæ reddat Eccleſiæ, ſalua tamen poteſtate Epiſcopi. De ita diuidendis decimis etiã ſtatuit Concilium NANNETENSE, can. 10. vt dicemus, Facultates Eccleſiæ vt diuidendæ, &c. Porrò vt inſtituta proſequamur, iterum de decimis Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III. part. 4. cap. 1. loquitur, vbi de quodam agitur qui ſex annis decimas detinuerat, & in commutationem decimæ, reditus quarundam villarum dare volebat, quod omnino prohibetur fieri: *Quia decimæ* (ait) *cum temporalibus non ſunt commutandæ, ſed compellatur debitum decimarum Eccleſiaſtica diſtrictione perſoluere.* IDEM parte eadem, cap. 1. iubet decimas dari, de molendinis, piſcariis, fœno, & lana, ſub excommunicationis pœna, & cap. 3. ſequenti, iubet comitibus, baronibus, & militibus, decimas matricibus Eccleſiis, de diuitiis ſuis vt cum omni integritate perſoluant iubet & Parochianis, vt de fœno, equitio, pomis, piris, & apibus, & omni fructu, decimas ſoluant, ſub pœna Eccleſiaſticæ cenſuræ, appellatione ceſſante. Cap. item 4. iubet priùs decimas à Parochianis Eccleſiæ ſolui, quàm ſeruientibus & mercenariis, de frugibus debita totius anni pro ſeruitio ſuo impendant. Et de ſubtractis atque retentis, dignam ſatisfactionem exhibeant, ſub anathematis pœna. Et par. 26. eiuſdem Concilij, cap. 21. ALEXANDER III. ad Cœnomanenſem Epiſcopum: *Parochianos* (ait) *tuos ad ſoluendas decimas Eccleſiis quibus eas debent, Eccleſiaſtica debes ſeueritate compellere, quod, cùm decimæ nõ ab homine, ſed ab ipſo Deo ſunt inſtitutæ, quaſi debitum exigi poſſunt.* Hinc & Concilium LATERANENSE GENERALE Patrum 1215. ſub Innocentio III. cap. 53. *In aliquibus* (ait) *regionibus quædam permixta ſunt gentes, quæ ſecundum ſuos ritus decimas de more non ſoluunt, quamuis cenſeantur nomine Chriſtiano. His nonnulli Domini prædiorum ea tributum excolenda, vt decimis defraudantes Eccleſias, maiores inde reditus aſſequantur. Volentes igitur ſuper his Eccleſiarum indemnitatibus prouidere, ſtatuimus vt ipſi dominicalibus perſonis, & taliter ſua prædia excolenda committant, quod abſque contradictione decimas Eccleſiis cum integritate perſoluant, & ad id, ſi neceſſe fuerit, per cenſuram Eccleſiaſticam compellantur. Illa quippe decimæ neceſſariò ſunt ſoluendæ, quæ debentur ex lege diuina, vel loci conſuetudine approbata.* IDEM cap. 54. expreſsè prohibet, ne tributa ſoluantur antequam datæ ſint decimæ: *Statuimus* (ait) *vt in prærogatiua Domini generalis, exactionem*

Vt diuidendæ.

Antiquitus ſemper Eccleſiis decimæ perſoluendæ, paſſim in lectione ſuperiorũ canonũ repetitur, vt colligere facile eſt.

Concilium Nannetenſe.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Nota.

Alexander 3.

Decimæ vt debitum exigantur.
Exod. 22.
Leuitici 27.
Numeri 18.
Deuter. 12. 14. & 26.

Conc. lium Lateranenſe generaliſſimũ ſub Innocentio 3.

Accenſe fraudem, quæ prohibetur de cætero exerceri.

Decimarum priuilegium.

tributorum & cenſuum, præcedat ſolutio decimarũ, vel ſaltem his ad quos cenſus & tributa indecimata pervenerint, quoniam res cum onere ſuo tranſit, & per cenſuram Eccleſiaſticam decimare cogantur Eccleſiæ, quibus iure debentur. Sed & cap. 55. de tertiis acquirẽdis non obſtantibus priuilegiis decimas dari decernit, inferens ſtatutũ Ciſtercienſis ordinis, quo monachis prohibetur de cætero emere poſſeſſiones, de quibus decimæ debẽtur Eccleſiis, niſi fortè pro monaſteriis nouiter fundandis. Quod ſi fortè eis offeruntur, aliis cõmittant excolendas, vt mox dicetur, decimas an monachi debeant perſoluere, &c. Cap. autem 56. (& allegatur extra de pactis) prohibẽtur ne propter pactum aliquorũ, amittat decimas preſbyter parochialis: *Plerique* (ait) *regulares & clerici ſeculares, interdum cum vel domos locant, vel fruda concedunt, in præiudicium parochialium Eccleſiarum pactum adijciunt, vt coraciores & frudatarij decimas eis ſoluant, & apud eoſdem eligant ſepulturam. Cum autẽ id de auaritiæ radice procedat, pactum huiuſmodi penitus reprobamus, ſtatuentes vt quicquid fuerit occaſione huiuſmodi pacti perceptum, Eccleſiæ parochiali reddatur.* Hæc & alia plura iterũ renouat BONIFACIVS VIII. ſexto decretalium, tit. 13. de decimis, & Concil VIENNENSE ſub Clemente V. titu. 7. de decimis. Vide rogo, quia in manu habetur in Clementinis. Renouat quoque hæc omnia decreta MARTINVS V. in Concilio CONSTANTIENSI ſeſſio. 43. de decimis. Denique præmiſſum Lateranenſe decretũ de decimis, allegant patres CONSTANTIENS. Concilij ſeſſio 19. atque confirmant, & ad calcem concilij ſic addunt: *Cum paterna pietas filios hominũ prouidere debeat, licet in caſu neceſſitatis vrgentis valeat, viciſſimdo laudabilis, declarat, ſanctã Synodum non licere Romano Pontifici, inductiones ſiue exactiones quaſcunq; ſuper Eccleſiam, vel Eccleſiaſticas perſonas, imponere per modum decimæ vel alio quouis modo. Si verò cum neceſſitas acciderit Papæ, qua eſſet eidem debita ſubuentionem, vocato generali Concilio, ſecundum quod expedire videbitur & vtile, ſecũdum decretum Concilij, prouideatur eidem.* Vide Exactio. Eadem quoque reperunt patres Concilij BASILEEN. ſeſſio. 8. vbi ſtatuunt, Papam non poſſe nouas gabellas imponere, in terras Romanæ Eccleſiæ, & Eugenium reprehendunt qui hoc præſumpſerit facere. De decimis porrò dandis & non dandis, de omnibus terræ fructibus, BONIFACIVS VIII. in extrauag. ſtatuit, collectori ſcribens decimarũ, vt de domo leproſarum & monialium, de ſyluis ſeu nemoribus nil decimarũ accipiat, de cæteris autem rebus & fructibus, & ſtagnis, & piſcariis, &c. vt ſolui, & accipi debeãt, inſinuat. Vide decretum. Inſuper Concilium RATISPONENSE, cap. 24. Prohibet Epiſcopis decimas exigere de beneficiorum penſionibus atque abſentiis, priuilegiis quibuſcunque excluſis, quia hoc iuri derogat. Porrò Concilium TRIDENTINVM ſeſſio. 25. quæ eſt 9. ſub PIO IV. cap. 2. decreti reformationis: *Non ſunt* (ait) *ferendi qui variis artibus decimas Eccleſiis obuenientes fabricare moliuntur, aut qui ab aliis ſoluendas temere occupant, & in vſus ſuos vertunt, cum decimarum ſolutio* (hoc ſuperiùs probatũ eſt) *debita ſit Deo, & qui eas dare noluerint aut dare impediunt, vt alienã inuadunt. Præcipit igitur ſancta ſynodus omnibus, cuiuſcunque gradus & cõditionis ſint, ad quos decimarũ ſolutio ſpectat, vt eas ad quas de iure tenẽtur, in poſterum cathedrali aut quibuſcunque aliis Eccleſiis vel perſonis, quibus legitimè debentur, integrè perſoluant. Qui verò eas, aut fabricarunt, aut impedierit, excommunicentur, nec ab hoc crimine, niſi plena reſtitutione facta abſoluantur. Hortatur deinde omnes & ſingulos, pro Chriſtiana charitate debitoq; erga paſtores ſuos munere, vt de bonis ſibi a Deo collatis, Epiſcopis & parochis, qui tenuioribus præſunt Eccleſiis, large ſubuenire ad Dei laudem atque ad paſtorum ſuorum, qui pro eis inuigilant, ſollicitudinem tuendã non grauentur.* Hæc confirmant FRANCIS. II. & CAROL. IX. Reges Franciæ in cõſtitutionibus editis Aureliæ, artic. 16. Vide Facultates Eccleſiæ.

Decimas cui ſoluere debet, qui de vna parochia tendit ad aliam, &c.] Hoc quidem in ſuperioribus decretis reperitur ſæpius ordinatum. Verùm non ita expreſsè, vt ALEXAN. III. par. 50. c. 39. concilij ſui Lateranenſis Strigonenſi Epiſcopo reſpõdet inquirenti, ſi quiſpiam de vno Epiſcopatu aut de vna parochia tendit ad aliam, an Epiſcopo vel parocho, vnde receſſit ſemper debeat decimas perſoluere, an illi in cuius diœceſi tunc moratur: *Noueris* (ait) *quod ſi de artificio, vel de negotiatione, aut etiam de agricultura, quã intra terminos parochiæ, in qua tunc moratur, exercet, vel huiuſmodi alias decimæ ſoluantur, æquum eſt, vt Eccleſiæ illi reddantur in qua ille qui reddit per totum anni circulum Miſſam audiuit.* De decimis etiam noualium, vt infrà dicetur, eadem 50. parte Concilij Lateranenſis ſub eo celebrati, c. 40. Brixienſi Epiſcopo ſcribit, vt terræ illæ quæ arabiles ſunt infrà cuiuſdam parochiæ terminos cõcluduntur, eidem Eccleſiæ decimas dare debeant, alioquin alij Eccleſiæ Epiſcopus ſecundum diſcretionem ſuã poſſit deputare, vel ad opus ſuum tenere. ita quòd ſi quis in his contraire præſumpſerit, Eccleſiæ cenſura percellatur. Vide quæ ſup. ſunt poſita & ſeq.

Decimas laici non valeant tenere.] Hic videndum & etiam in dictione, Beneficia Eccleſiaſtica non valeant laici tenere, & in vocabulo, Laici. Hoc autem prohibuit Concil. ROMAN. ſub Nicolao II. contra Berengarium Epiſcoporũ 113. eſt poſt Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III. par. 1. cap. 14. *Prohibemus* (ait) *ne laici decimas cum animarum ſuarum periculo retinentes in alios laicos poſſint aliquo modo tranſferre. Si quis verò receperit, & Eccleſiæ non tradiderit, Eccleſiaſticæ carere ſepulturæ.* Vide ſuprà, Beneficia. IDEM & par. 3. cap. 26 *Statuimus, vt ſi quis alicui laico in ſeculo remanenti Eccleſiam vel decimas conceſſerit, à ſtatu ſuo tanquam arbor quæ inutiliter terram occupat, ſuccidatur, & donec emẽdet vitam ſuã iacens, dolore proſtratus.* Et in eodem Concilio ALEXAN. III. Auibianenſi Epiſcopo. par. 50 c. 29. *Quoniam donationem decimæ* (ait) *quam Abbas S. Saluij & predeceſſor eius cuidam Laico non hereditariæ conceſſerunt tenendam, cum ſanctuarium Dei iure poſſideri non debeat, in irritũ penitus reuoces, & viribus carere decernas, & laicũ niſi decimã ipſam Eccleſiæ S. S. ſuæ liberè & abſolutè reſtituat, vinculo excommunicationis aſtringas.* IDEM Epiſcopi Brixienſi, c. 40. Eiuſdem pactis, *Si laicus aliquis a clericis ſiue conuerſis decimas de laboribus ſuis in tua diœceſi requiſierit, tu cum ab exactione huiuſmodi prorſus compellas, & laicos illos qui a colonis tertium vel quartam partem laborum ſuorum ante ſolutionem decimarum recipiunt, decimam de portione ſua, ſecundum quod colonus de parte, quæ illum contigit, exoluere conſueuit, abſque diminutione aliqua his quibus debentur, facias exhibere.* Reliqua vide ſuperiùs & Benefic. & Laicus.

Decimas an teneantur perſoluere monachi.] Hic etiam re confer ad vocabulum, Monachus: vbi dicitur, Monachorum exemptio, &c. Porrò de hac materia præſertim Concil. LATERAN. ſub Alexandro III. par. 13. c. 3. vbi ALEX. III.

Dilectæ hæc notanda ad cautelam.

Bonifacius 8. Concilium Viennenſe generale ſub Clemente 5.

Martinus 5.

Concilium Cõſtantienſe generale.

O quàm impiè hoc decretum conculcatũ.

Concilium Baſileenſe generale.

Bonifacius 8.

Qui non ſoluant decimas.

Concilium Ratiſponenſe.

Concilium Tridentinũ generale.

Vides decretũ.

Franciſcus II & Carolus XI.

Alexander 3.

Decimæ Monialium.

Concilium Romanum ſub Nicolao 2.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Luc 13.

Alexander 3.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

* Eboracenſi Archiepiſcopo

ſic ſcribit:* *De compellendis (ait) monachis albis & nigris, & canonicis regularibus ad ſoluendas decimas de terris conductis quas habent ad terminum vel ad firmã, à nobis tua diſcretio poſtulauit. Sed tẽ, vel quemlibet aliũ audire & exaudire ſuper hoc nulla ratione poſſumus, niſi manifeſtè vellemus obuiare iuſtitiæ, & prædeceſſorũ inſtitutis contraire, ne videamur religionem perfidi, quã ſi ſartè non habemus in nobis, in aliis diligere & fouere tenemur. Cautum ſiquidẽ in ſcriptis prædeceſſorum noſtrorum Roman. Pontif. habetur, quòd religioſi viri ab exactione decimarũ de laboribus quod propriis manibus vel ſumptibus colũt, & de nutrimentis animalium ſuorũ, prorſus ſint immunes. Sed pia recordationis* ADRIANVS *(hic fuit IV.) Papa prædeceſſor noſter labores in noualia pro ſua voluntate conuertit. Illud etiam debet nos à tua petitionis effectu retrahere, quod in veteri teſtamento, non vſquam legiſſe recolimus, vt Leuitæ Leuitis decimas perſoluerent. Imò ſicut tua diſcretio non ignorat, non ambigimus eſſe ſtatutum, vt Eccleſiis illis decimas perſoluant (habes ſuperiùs) vbi Eccleſiaſtica ſacramenta percipiunt: vnde Apoſtolus, non eſt magnum ſi metimus temporalia, vbi ſpiritualia ſeminauimus. Itaque quantumcunque te diligimus, petitionem tamen tuam non duximus admittendam. In nullo paterēris repulſam quod ſecundum iuſtitiam à nobis fieri poſtulaſti.* IDEM Alexand. III. eadem confirmat, par. ead. c. 4. 5. 6. 7. & 9. vbi prædeceſſoris ſui GREGOR. VII reor 7. ponit ſtatutũ hoc modo: *Statuimus vt monaſteria ex ſuis prædiis nullo modo decimas ſoluere cogantur, quia ſi legitimè danda ſunt. Orphanis & peregrinis danda ſunt. Indignum eſt enim, vt à clericis exigantur, qui propter eũ, cuius ſunt decimæ, pauperes efficiuntur. Nam ſi pauperũ Domini ſunt, pauperum hereditas pauperibus eius erogãda eſt, illis videlicet, qui propter amorẽ illius quæ poterãt poſſidere, dimiſerunt, eamq; nudi ſequuntur, teſtati ſumus, ſe ſubmittimus, &c.* IDEM Alexand. III. ibid. c. 1. Producit etiã prædeceſſoris IOAN. (reor) 21. decretũ: *Habemus* (ait) *certum prædeceſſorum noſtrorum conſtitutionem & rationem, nihil in hoc mundo habentibus decimas & oblationes vinorum & mortuorum cõuenire, qui ſponte nam eligentes paupertatem in monaſterio ſuo degere volunt, ſub imperio in quibus Chriſtus alitur & veſtitur.* Idem & cap. 16. profert PASCHAL. II. decretum: *Nouum* (ait) *exactionis genus eſt, vt clerici a clericis, frugũ vel animalium decimas exigant. Nunquam enim hoc in lege Domini præcipi legimus, aut permiſſi. Nec enim a Leuitis Leuita decimas exterſiſſe leguntur. Illi profectò ſoluere laborum ſuorum decimas debent, qui a clericis ſpiritualium miniſteriorum labores accipiunt.* Prædicta omnia renouat generale Concil. VIENNENSE ſub Clemente V. vt habes inſertum in Clementinis tit. de decimis, c. 1. Lege obſecro. Hæc quoque ſuis Cœleſtinis confirmat COELEST. V. in ſuo indulto ſeu priuilegio illis conceſſo: *Sanè de fructibus* (ait) *terrarum & poſſeſſionum veſtrarum, ac etiam noualium quæ propriis manibus & ſumptibus colitis vel per homines veſtros, aut alios excoli facitis, in propriis prædiis ſeu etiam alienis, ſum de hortis & piſcatoribus veſtris vel de nutrimẽtis animalium veſtrorũ, nullus à vobis decimas exigere vel extorquere præſumat, a quarum præſtatione vos totaliter liberamus, & excommunicationum ſuſpenſionum & interdicti ſententias, contra vos & in prædicta loca, quauis authoritate in contrarium profectas ipſo facto decernimus aliquatenus non tenere.* Hæc poſtea priuilegia ſucceſſores confirmarunt. Porrò iunge ſequentia.

Monachi non debent ſolutæ decimas.

Adrianus 4.

1. Corinth. 9.

Gregorius 7.

Ioannes 21.

Paſcalis 2.

Cœleſtinus V. fundator ordinis noſtri.

Priuilegia Cœleſtinorum & nõ landis decimis.

Decimas vbi & quando tenentur monachi perſoluere.] Vltra prædicta omnia priuilegia, ne monachi his abuntantur, non eſt illis licitum cuilibet decimas de terris illis ſubtrahere, quas aliis tradunt ad colendum, vel quæ decimas ſolebant, antequam poſſiderent, perſoluere. Vnde idem ALEXANDER III. cap. 2. eiuſdem part. 13 Concilij Lateranenſis, ad monachos Eboracenſes, *Dilecti filij* (ait) *Abbas & fratres ſanctæ Crucis, tranſmiſſa nobis conqueſtione demonſtrauerũt, quòd prædia de quibus decimas & in magna parte ſuſtentationem habere conſueuerunt, conduxiſtis ad firmam. Vnde quoniam iidem fratres ex hoc immoderatè eis enormiter grauantur, nec fuit intentionis anteceſſorum noſtrorum, vt de poſſeſſionibus quas conducitis decimas non deberetis perſoluere, præcipimus quatenus iſdem fratribus, de prædiis quæcunque conduxiſtis in parochiis ſuis, de quibus conſueuerunt decimas percipere, plenariè perſoluatis, vel cum ipſis tam pacificè, & amicabiliter conueniatis, quòd nulla debeant inter vos ſcandala mala ſuſcitari, & ne vos videamini vltra quàm vobis indultum eſt, manus extẽdere.* Idem eiuſdem part. c. 4. 5. 6. 8. & 10. Ex decreto ADRIANI IV. proponit, & cap. 12. Eundem Adrianum citat ex epiſt. ad Thomam Cantuarienſem Archiepiſcopum: *Peruenit ad nos* (ait) *quòd monachi de Bexle, Eccleſiæ ſanctæ Mariæ in cuius parochia cõmorantur, decimas ex integro non perſoluant, & eas reddere contradicunt, eapropter fraternitati tuæ iubemus, quatenus prædictos monachos moneas, vt ipſas decimas & de ipſis cultis in quibus domus olim conſtructa fuerant præfatæ Eccleſiæ, cum integritate perſoluant, quoniam priuſquam in eadem Eccleſia morarentur, ſolebant perſolui. Si non appellatione ceſſante, authoritate noſtra cum omni diſtrictione, ſicut olim de paſcuis ſolebantur decimæ, ita nunc de eiſdem ad frugum fertilitatem trãſlatis, decimas volumus abſque diminutione perſolui.* Idem dicit ad fratres de S. Laurentio, c. 13. ſequen. eiuſdem part. 13. & cap. 15. allegat GREGORII VII. decretum, *Vt nullus Abbas decimas & primitias, & reliqua quæ ſecũdum ſtatuta canonum ad Epiſcopos pertinẽt detineat, ſine authoritate Romani Pontificis, ſeu Epiſcopi, in cuius diœceſi habitat Apoſtolica authoritate firmamus.* Hæc confirmat quoque GENERALE LATERANENSE Concil. ſub Innocent. III. c. 55. vt ſuprà allegauimus, & cap. 61. iterum repetit ſtatutũ ne religioſi recipiant decimas de manu laicali, vide ſuperiùs. Hæc quoque confirmat Concil. BASILIENSE generale in Karolina, quam vocat, vbi allegat dicta & ſtatuta FREDERICI II. & CAROLI IV. Imperatorum. Vide Exactio.

Vide quando tenẽtur Monachi perſoluere decimas.

Alexander 3.

Adrianus 4.

Gregorius 3.

Concilium generale Lateranenſe ſub Innocentio 3. Patrum 12. 5.

Concilium Baſilienſe generale Fredericus 2. Carolus 4. Imperatores.

DECRETVM.

Decreta Pontificum.] Vide Canon, & Traditio.

DEDICATIO.

Dedicatio ſeu conſecratio Eccleſiarum & eius antiquus vſus defenditur.] De dedicatione & conſecratione altariũ iam in dictione, Altare diximus. Reſtat de Eccleſiis modò pauca, quæ ſe offerunt, in proparatum exhibere. Itaque cõſecrationis Eccleſiarum antiquiſſimus vſus elicitur ex CLEMENTE Epiſt. 2. ad Iacobum fratrem Domini: *Eccleſias* (ait) *per loca congrua & vtilia faciat, quæ diuinis precibus ſacrare oportet, & in ſingulis ſacerdotes, diuinis orationibus Deo dicatos poni, quos ab omnibus venerari oportet, & non a quoquam grauari.* Hinc ABDIAS BABYL. lib. 8. certaminis Apoſtolici, *Orante* (ait) *Bartholomæo, & cæcis dæmonibus è templo, cùm reſpondiſſent omnes, Amen, apparuit Angelus Domini ſplendidus, ſicuti ſol habens alas, & per quatuor angulos templi circumvolans di-*

Clemens 1.

Abdias Babylonius.

gito

gito ſuo in quadratis ſaxis ſculpſit ſignũ crucis, & dixit: Hæc dicit Dominus qui miſit me, ſicuti omnes vos ab infirmitate veſtra mundamini, ita mundari templũ hoc ab omni ſorde & habitatore eius, quem iuſſit Apoſtolus Dei ire in locum deſertũ ab hominibus, &c. Sed & SIMEON METAPHR. (vt etiã confirmat OECVMEN. ad calcem Apocalypſis expoſitæ in vita S. Lucæ Euang. *Huiuſmodi* (inquit) *fructibus Chriſto magiſtro oblatis, impietate de medio ſublata, decretis templis, altaribus ſtabilitis, & conſecratis, & ſub credentibus preſbyteris & diaconis inter hos creatis, reliquo fidei præſinitione ipſis tradita, &c.* Vide reſiduum. Præterea vicinus Apoſtolorum HYGIN. I. vt citat Gratian. de conſecr. diſt. 1. c. Omnes Baſilicæ, & Iuo lib. 2. Decreto, tradidit formam conſecrandi Eccleſias, vt mox videbimus. Et poſteà Concil. I. NICÆNVM generale, decretũ propoſuit de non iteranda conſecratione Eccleſiarũ, vt allegat etiam Gratian. de conſecra. diſt. 1. c. Eccleſiis. Vide infrà allegatum: vbi & maiora inuenies teſtimonia in diſcurſu diſtinctionum huius vocabuli. Porrò EVSEB. CAESAR. in vita Cõſtantini & NICEPH. CALLIS. lib. 8. c. 26. vbi Niceni Concilij Acta recenſet, poſt quod complectum referunt, Conſtantinũ duxiſſe omnes Patres ad conſecrandã nouam vrbem Conſtantinopolim, & ibi eoſdem conuiuio excepiſſe: *Atque illi* (ait Nicephorus) *quod petierat, faciunt, Conſtantinopolim venũt, Encænia & conſecrationis feſtũ diem celebrant, incruento ſacrificio operãtur, precibus votisq; vrbem abundè proſequuntur & firmãt. Eandemq; Dei genitrici dedicãt, nouam Romam Imperantemq; Conſtantinopolin cognominantes, &c.* Sed ne hæreticus perſtrepat, dicatque non Eccleſiã ſed vrbem conſecratam. IDEM lib. 7. c. 49. vbi innumera enarrauit templa, quæ Conſtantinus erexit, ad calcem capitis, *Tria* (inquit) *Conſtantinopoli maxima templa ſeruatori Chriſto cõſtructa dedicauit, ſanctã Sophiæ ſiue ſapientiæ, ſanctã pacis & ſanctã virtutis, inſuper celeberrimis Apoſtolis templum quoque ſuũ condidit, &c.* Multa. Vide Eccleſias conſtruere, &c. IDEM quoque Nicephorus lib. eod. ſcilicet 8. c. 50. memorat Conſtantinum celeberrimum templum Hieroſolymis conſtruxiſſe, quod magnum martyrium dicitur, qui eò miſit cum Patribus Marianũ propter ſacri eius templi dedicationem: *Atque illi* (ait) *protinus vt potuere Hieroſolyma contenderunt, diſſidio atque diſcordia omni ſepoſita, templumq; ipſum dedicarunt, donaria ſimul & ornamenta ab Imperatore Miſſa maximi prorſus precij conſecrantes, &c.* Vide locum. IDEM quoque lib. 8. cap 27. & apertiùs RVFFIN. AQVILEI. lib. 9. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, c. 10. vbi narrat ſcelerati Maximini mortem: *Ea* (inquit) *loca quæ paulo antè impiis tyrannorum machinis fuerant deſtructa, reduuia cœperunt conſtructione clariora & celſiora conſurgere, templaq; excelſa, pro humilibus conuenticulis eleuari. Iuuabat enim Chriſtianorum Principum fauor, & legiſlatione religioſa alacres noſtrorum animos eo amplius animabat, dum & ad perſonã Epiſcoporum frequentius ſcriberent, & honore ſacerdotibus cum ſumma veneratione deferrent, ſed & impendiorum ſumptus benignius largirentur. Interea feſtinitates a noſtris frequẽtiſſimè gerebantur, cum omni lætitia & exultatione per vrbes & loca ſingula Eccleſiarũ dedicationibus celebratis, congregabantur in vnum ſacerdotes, &c.* Vide reliquum. Sed & CASSIOD. SENATOR, lib. 3. Tripartitæ hiſtoriæ, ex THEODOR. CYRENSI, lib. 4. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ: *Præceperat* (inquit) *Imperator, vt omne Concilium a Tyro veniret ad Æliam, nec non & alios vndique congregari præceperat, vt templa ædificata dedicarentur.* IDEM lib. 4. Tripartitæ hiſtoriæ, c. 9. *Egit ergo* (ait) *et in Antiochia Syriæ ſynodum fieret, ſub occaſione quidem dedicationis Eccleſiæ, quam pater Auguſtorum fabricari cœperat, &c.* Verùm tempus deficiet, ſi omnes hiſtoriographorum authoritates in mediũ produxero. Porrò IOANNES CHRYSOSTOMVS, Eccleſias dedicari & conſecrari ſolitas confitetur, homil. 6. de militia Chriſtiana, tomo 5. & homil. 7. de eruditione diſciplinæ. Sed & AVGVST. HIPPONENSIS ſermones cõpoſuit in dedicatione Eccleſiæ, in quorum 5. de Eccleſiæ libertate diſſerit & immunitate, eam ſanctam & dicatã appellans. Sic & dedicationis meminit AMBR. MEDIOL. in c. 10. epiſt. ad Hebr. Verùm vide ſequent. Vide BEDAM & BERNAR. in homil. de dedicatione.

Sim. Metaphraſtes.

Oecumenius doctor.

Hyginius 1.

Concilium Magnũ Nicænum.

Euſebius Cæſarienſis.

Nicephorus Calliſtus.

Hæc nota diligenter.

Ruffinus Aquileenſis.

Caſſiodorus Senator.

Theodoretus Cyrenſis.

Dedicatio quomodo debeat celebrari.] HYGINVS I. vt allegat Gratianus de conſecra. diſt. 1. c. Omnes, & Iuo lib. in Panormia, & lib. 2. Decretor. licet hoc decretum Euariſto attribuat Burchar. lib. 3. Decret. c. 27. *Omnes* (inquit) *Baſilicæ cum Miſſa debent ſemper conſecrari, & Eccleſiæ deſtructæ. Vbi autem plures ſunt, quàm neceſſe ſit aut maioris magnitudinis, quam ex rebus ad eas pertinẽtibus reſtaurari poſſint, Epiſcopi prouidẽtia modus inueniatur, qualiter conſiſtere poſſint aut reſtaurari.* Et iterum ibidem, cap. Si motum: *Si motum fuerit altare, denuò conſecretur Eccleſia* (vide mox, dedicatio an iteranda) *ſi tantùm parietes mutantur, & non altare, ſilicus tantùm exorcizetur. Si homicidio vel adulter. Eccleſia violata fuerit, diligẽtiſſimè expurgetur.* Vide infrà, Eccleſia ſanguine vel ſemine polluta, &c.) & iterum eadem diſtinctio. cap. Si ligna: *Ligna Eccleſiæ dedicata non debent ad aliud opus iungi, niſi ad aliam Eccleſiam, vel igni ſunt comburenda, vel ad profectum in monaſterio fratribus. In laicorum verò opera non debent admitti.* Hinc collige ex NICEPHORO, lib. 8. cap. 26. quomodo patres Conſtantinopolim vrbem & templa eius incruento ſacrificio dedicarunt, hoc ſuprà expreſſum eſt. Porrò Concilium AQVISGRANENSE III. ſub Pipino Ludouici Pij filio, lib. 1. c. 17. & veterum memoria, antiquã conſecrandi Eccleſias conſuetudinẽ, ritus & mores deſcribit, cap. 24. ſic ſubdit: *Vnde hodie* (ait) *Chriſtiana quoque religio exemplum ſumens, ex antiqua Patrũ traditione, domos in honorem Dei ædificat, ac dedicat, & altaria erigit, eisq; oleum ſuperfundit ac ſacroſancto chriſmate perungit ea, & de factis dictisq; eiuſdem Iacob, melodiam Chriſto canit, & à fidelibus oblationibus, & vota & precioſorum diuerſarumq; rerum ad decorem & honorem diuini cultus, ſacerdotũ cæterorumq; miniſtrorum Chriſti vſus, pauperumq; receptionem ac recreationem ſuſcipit donaria. Qui antè huiuſcemodi donaria ad iniuriam Dei omnipotentis templorumq;, ſanctorum ſuorum dehonorationem & humiliationem ſacerdotumq; Dei vituperationem auferre præſumit, cuius ſit diſcriminis & damnationis vt perpendat, ſalubriter admonemur, quoniam ſicut verbis eiuſdem Patriarchæ Iacob aperiè demonſtratur, cuncta Deo dicata templa, & terribilia ſunt & Dei habitacula, & verè domus Dei ſunt & porta cæli, &c.* Vide Facultates Eccleſ. & Eccleſiæ conſtruendæ, &c. Dedicationis quoque ritum elucidat Concilium COLONIENSE III. cap. 11. par. 9. ex veteri teſtamento Exodi 31. & 32. & 2. Paralip 22. & addit: *Vngitur pariter ea ſecundum Eccleſiaſticam conſuetudinem, cùm cõſecratur altare, cùm dedicatur templum, cùm benedicitur calix, idq; non ſolùm ex mãdato veteris legis, verumetiã exemplo beati* SYLVESTRI I. *qui cum conſecraret altare, illud chriſmate perungebat. Verùm vnctionis ſacramentum aliud quidem eſ-*

cit & figurat, tam in nouo quàm in veteri teſtamento (vide ſuprà, Chriſma) vnde non iudaizat Eccleſia, cum vnctionis celebrat ſacramentum, ſicut aliqui mentiuntur, qui neque ſcripturas, neque Dei nouere virtutem. Quamobrem (ſubiungit cap.13.) Populus docendus eſt hic aliud agi atque aliud ſignificari, cùm conſecratur templum. Fundantur preces Domino, vt hunc ſibi locum peculiariter dedicatum eſſe velit, vt diabolum & eius poteſtatem inde penitus expellat, vt omnes qui hæc deprecaturi conuenerint, ex quacunque tribulatione, conſolationis diuinæ beneficia conſequantur, vt ab omnibus pariter conuenientibus Deo laudes ſoluantur, diuinum verbum audiatur, ac Eccleſiaſtica ſacramenta miniſtrentur. Peculiariter altare conſecratur, vt illic oblatio munda Deo offeratur, hoc eſt, ſacramentum corporis & ſanguinis Chriſti, quod in memoriam paſſionis Dominicæ immolamus. Quod verò præter preces, aſperſionis etiam atque vnctionis aliarumq; rerum ſolennia adhibentur, myſterij ſecretioris plenum eſt, non quod inanimata iſta, gratiæ diuinæ ſuſceptiua ſint, ſed cùm hæc viſibiliter fiunt, admonetur Chriſtianus, Deum omnia hæc per inuiſibilem virtutem in anima operari, quæ eſt domus Deo dedicãda, vbi fides fundamentum facit, ſpes erigit, & charitas conſummat. Signat ergo templi dedicatio tam fidelis animæ quàm Eccleſiæ cum Chriſto deſponſationem. Ipſa enim Eccleſia Catholica, ex multis viuis lapidibus adunata, verũ Dei templum eſt. Quod ſi Dei templum ſumus, altare intus habemus. Altare quidem noſtrum cor noſtrũ eſt, in hoc altari ſit ſacrificium laudis. Sacrificium enim Deo ſpiritus contribulatus, & cor contritum. In hoc altari ſit commemoratio corporis & ſanguinis Chriſti. Hinc preces ad cælum aſcendunt, ad cor enim reſpicit Deus. Quamobrem niſi omnia quæ in huiuſcemodi conſecratione exterius aguntur, in nobis ſpiritualiter impleantur, parum hinc fructus nobis acceſſerit. Quid enim exterior ablutio, vel inuncto ſine interiori proderit? Vide quod ſuprà poſitum eſt, & attende quæ ſequuntur. Vide etiam plura infrà.

Contra Caluinum.

Dedicationis ratio.

Altaris conſecratio.

1. Corinth. 3. & 6.

Pſal. 50.

Dedicatio Eccleſiæ non in nomine cuiuſlibet ſancti faciendæ.] Vide ſuprà in vocabulo, Baſilicam non cuiuis, nec in nomine cuiuſlibet, licet ædificare. Ex GELASIO I. epiſt. 1. ad Epiſcopos Lucaniæ Brutiorum, &c. & allegatur à Gratiano de conſecratione diſtin. 1. cap. de locorum conſecratione ſanctorum, &c. ibidem citauimus. Lege ibidem & dictione Baſilicã ædificare in alieno territorio, &c. ex Concil ARAUSICANO I. ſub Leone I. can. 10. vbi dedicationis meminit. Ibidem quoque inuenies citatũ decretum Concilij TOLETANI III. ſub Pelagio II. cano. 19. & allegatur à Gratiano cauſa 10. quæſt. 1. cap. Sic quidam, &c. *Multi contra canonum inſtituta* (ait) *Eccleſias quas ædificauerint poſtulant conſecrari, vt dote, &c.* Vide Baſilica. Porrò, oro te, ne prætereas quin ſuperiùs adiungas quod ſequitur.

Gelaſius I.

Concilium Arauſicanum primum.

Concilium Toletanum 3.

Dedicationis ſolennitas quotannis iubetur celebrari.] Hoc ex ſuperiori conſtat annotatione, vbi ex Nicephoro allegauimus, quomodo patres Nicæni diem dedicationis celebrarint quem & Encænia nominãt, feſtúmque diem conſecrationis appellant. Non eſt opus hoc iterũ repetere. Tantum memineris, nos nõ ſilentio præterijſſe. Porrò FOELIX IV. epiſt. 1. ad Epiſcopos diuerſarum prouinciarum, c 1 & allegat Gratian de conſecrat diſt 1. c. Solennitates, &c *Solennitates* (ait) *dedicationum Eccleſiarum & ſacerdotum per ſingulos annos ſolenniter ſunt celebrandæ, ipſo Domino templa dante, qui ad inſtitutionis templi, omnibus id faciendi dans formam, cum reliquis populis eandem feſtiuitatem celebrauit, ſicut ſcriptum*

Foelix 4.

Ioan. 10.

A *eſt: Facta ſunt Encænia Hieroſolymis.* Quòd autem 8. dierum ſint Encænia celebranda, in libro Regum peracta dedicatione templi reperies. Idem ſtatuit Concil. MOGVNTINVM I. ſub Carolo Magno, c. 36. & Concil. COLONIENSE II. par. 9. c. 11. De annua dedicationis ſolennitate celebranda loquitur, & præcipit rationem hac die annunciari populo, cur templa & Eccleſiæ dedicentur. Lege GRATIANVM de conſecrat. diſt. 1. c. Sicut non alij, & c. Miſſar. ſolen. & lege in vocab. Dies feſti.

3. Regum 8.

Concilium Moguntinũ 1. ſub Carolo Magno

Concilium Colonienſe 3.

Dedicatio Eccleſiarũ an iteranda.] Concilium NICÆNVM I. ſub Syluestro allegat Gratianus de conſecrat. diſt. 1. c Eccleſiis, &c. *Eccleſiis ſemel Deo conſecratis non debet iterum conſecratio adhiberi, niſi aut ignis exuſta, aut ſanguinis effuſione, aut cuiuſcunque ſeminis polluta fuerint: quia ſicut infans, à qualicunque ſacerdote in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti baptizatus non debet iterum baptizari, ita nec locus Deo conſecratus iterum conſecrandus eſt, niſi propter eas cauſas, quas ſuprà nominauimus. Si tamen ſi lem ſanctæ Trinitatis tenuerint qui conſecrauerunt.*

Gregorius 1.

Vigilius 1.

Hic lege decretum HYGINI I. ſuprà allegatum. Porrò etiam lege in vocabulo, Eccleſia ſanguine vel ſemine polluta, quomodo reconcilietur, &c. Hinc & IVLIVS I. in decreto quod allegat Gratianus de conſecrat. diſt. 1. c. De fabrica, *De fabrica verò cuiuſlibet Eccleſiæ, ſi diruta fuerit inſtauranda, & ſi in eo loco conſecrationis ſolennitas debeat iterari,*

B *in quo ſanctuaria non fuerint nihil indicamus officere, ſi per eam minimè lædatur aqua exorcizata, quia in conſecratione cuiuſlibet Eccleſiæ, in qua Spiritus ſancti arca non ponitur, celebritatem tantùm ſcimus eſſe Miſſarum. Et ideò ſi quæ ſanctorum Baſilica à fundamentis fuerit renouata, ſine altaris motione, ſine aliqua dubitatione, cùm in ea fuerit, Miſſarum ſolennitas celebrata, totius conſecratio ſanctificationis implebitur. Si verò ſanctuaria, quæ habebant ablata ſunt, rurſus eorũ depoſitione & Miſſarum ſolemnitate reuerentiam ſanctificationis accipiat.* Hinc Concil. CARTHAGINENSE V. can. 6 & allegatur à Gratiano de cõſecrat. diſt 4 c Placuit: *Placuit de Eccleſiis, ſi non inueniuntur certiſſimi teſtes, qui eas conſecratas eſſe ſine*

Hygin. 1.

Iulius 1.

C *dubitatione teſtentur, ſine vlla trepidatione cõſecretur.*

Concilium Carthaginenſ. 5.

Idem & de profanatis à Gothis Eccleſiis, vt earũ reiteretur conſecratio iuſſit Conc. AVRELIAN. I. c 12. & præmemoratus FOELIX IV. epiſt. ad diuerſarum prouinciarum Epiſcopos, c. 2. *De Eccleſiarum vero conſecratione* (ait) *quoties dubitatur, & nec certa ſcripturæ, nec certi teſtes exſtant, à quibus conſecratio fuiſſe, abſque vlla dubitatione ſcitote eas eſſe conſecrandas, ne talis trepidatio faciat deteriorationem, quoniam non monſtratur eſſe iteratum, quod neſciuit fieri.* Eiuſdem eſt ſententiæ GREGOR. I. lib. 12. epiſt. 37 ad Fœlicem Epiſcopum Siciliæ, c. 3. Idem & ante eum ſtatuit & ordinauit VIGIL. I. epiſt. 1. quæ eſt ad Eutherium Epiſcopum, c 4. ſed

Concilium Antelianenſ 2. Rom. 4.

D omnino eius eadem verba ſunt, quæ & ſuprà Nicæno Cõcilio ex doctrina Gratiani aſſignauimus. Vnde colligo quia aut Vigilius ea mutuauit ex Nicæno Concilio, aut Gratianus pro Vigilio Nicænum Concilium poſuit. Nam omnino eadem ſunt verba, nec in vna ſyllaba diſcordant. Lege ergo. Lege & Burch lib. 3 c. 10. 11. 12. & vide Eccleſ.

Dedicatio non pro precio celebretur.] Hoc habes multoties in vocabulo, Simonia, Sacramenta, &c. Verumtamen ne locum vacuum dimittamus, Concilium BRACARENSE II. cap. 5 & allegatur à Gratiano, cauſa 1. quæſt. 2. cap. Placuit: *Placuit vt quoties ad conſecrandas Eccleſias*

E *Epiſcopi inuitantur, non quaſi ex debito munus aliquod à fundatore requirant, ſed ipſe quidem aliquid ex ſuis*

Concilium Bracarenſe 2.

voto obtulerit, non reſpuatur. Si verò aut paupertas illum, aut neceſſitas retinet, nihil exigatur ab illo. Vide reſiduum, Baſilica.

DEFVNCTVS.

Hæc, bene lector, obſecro patienter lege, quia maximè ſalutaria ſunt.

Defunctis fidelibus, exequiæ, miſſarum ſacrificia, & ſuffragia à viuis impendenda.] Hæc tria, optime lector, diligenter recole. Decreueram enim ſigillatim ſine vocabulis omnia relinquere. Verùm mihi magna hinc confuſio oritura viſa eſt, eo quòd nil rem eandem ſæpius repetere oporteret, cùm quædam ſint Patrũ authoritates, quæ ſimul omnia comprehendũt, & illas detruncare non facilè poſſem. Itaque conſulens lectorũ vtilitati, hîc tam exequias. Miſſę ſacrificium, quàm ſuffragia defunctis fidelibus impendenda, probare ſtatui: atque eo quo cœpi ordine, procedã, Deo ita opitulante, repetens ab origine Catholicæ Eccleſiæ ea omnia in vſu fuiſſe. Quod ergo hîc datur, non erit in aliis vocabulis requirendum. Vt autem iam dicere inchoëmus, ſic exordimur à

Iacobus Apoſtolus.

Miſſa IACOBI APOSTOLI, qui primus, vt fertur, Miſſam Hieroſolymis celebrauit, vbi datur intelligi, quòd ſuper corpora defunctorum & in eorundem exequiis pro ſalute animarum ſacrificium celebrabatur. Sic autem ait, vt eam in lucem emittere curauit Claudius de Sainctes Doctor Theologus: *Memento Domine Deus noſter ſpirituum & vniuerſæ carnis quorum memoriam egimus, & quorum non egimus, orthodoxorum ac rectè de fide ſentientium, ab Abel iuſto vſque ad hodiernum diem. Fac eos requieſcere in regione viuentium, in regno tuo, in deliciis paradiſi, in ſinu Abrahæ, Iſaac & Iacob ſanctorum Patrum noſtrorum, vnde exulat dolor triſtitia & gemitus, vbi præſides lumen vultus tui & perpetuò refulget, &c.* Hinc coëtaneus Apoſtolo CLEMENS l. lib. 6. cap. 30. narrat, Apoſtolos ſic ſtatuiſſe: *Sine vlla exceptione* (ait) *conuenite in cœmeteria, ſacros libros in his legentes, & pſallentes pro his, qui dormierunt, martyribus atque omnibus ſanctis, qui à ſeculo fuerunt, próque fratribus noſtris qui in Domino obierunt, & antitypum regalis corporis Chriſti acceptabilémque Euchariſtiam offerre in Eccleſiis & cœmeteriis veſtris, atque in exitu mortuorum pſallentes eos deducite, ſi fideles fuerint in Domino. Preciоſa enim in conſpectu Domini mors ſanctorum eius. Et iterum, reuertere anima mea in requiem tuam, quoniam Dominus benefecit tibi. Et in alio loco: memoria iuſtorum cum laude. Et iuſtorum animæ in manu Dei ſunt. Nam qui in Deum crediderunt, quamquam obierunt, tamen non ſunt mortui.* IDEM CLEMENS lib. 8. cap. 48. *Peragatur* (ait) *dies tertius mortuorum in Pſalmis, in lectionibus, atque orationibus propter eum qui tertia die reſurrexit. Item nonus in commemorationem ſuperſtitum atque defunctorum, etiam quadrageſimus ſecundum veterem formam. Moſen enim hoc modo populus luxit. Nec non anniuerſarium pro anima ipſius deturq́, de illius facultatibus pauperibus in commemorationem ipſius.* Et cap. 49. ſubdit: *Hæc de piis dicimus. Nam de impiis, & ſi omnes mundi facultates dares pauperibus, tamen nihil eis prodeſſet. Nam cui viuo intenſus erat Deus, certè eidem mortuo eſt iratus. Non eſt enim iniuſtitia apud eum. Iuſtus eſt enim Dominus, & iuſtitias dilexit. Et ecce homo, & opus eius, &c.* IDEM eodem lib. cap. 47. *De his autem qui quieuerunt in Chriſto* (ait) *poſtquam Diaconus abſoluit orationem ſic dicit, pro requieſcentibus in Chriſto fratribus noſtris rogemus, vt benignus Deus, qui huius animam ſuſcepit, dimittat ei omne delictum voluntarium & inuoluntarium, & propitius ei factus collocet eum in regione piorum & beatorum, in ſinu Abrahæ, Iſaac &*

Precatio S. Iacobi pro defunctis.

Clemens I.

Apoſtoli pro defunctis iubent orari, & exequias celebrari, & ſacrificium.

Pſal. 115.

Pſal. 114.

Prouerb. 10.

Sapient. 3.

Secundum veterem formam (ait, ergo non res eſt noua ò Caluine. Deuter. 34.

Pſal. 30.

Preces pro defunctis.

Iacob, cum omnibus qui a ſeculo placuerunt illi, & fecerunt voluntatem ipſius, vnde abeſt dolor, triſtitia, & ſuſpirium. Et Epiſcopus ſic orationem ſubnexuit: qui immortalis naturæ es, & nullo fine terminaris, a quo omne immortale & caducum prodit, qui rationale animal hominem mundi ciuem, mortale in ſua conſtitutione feciſti, & promiſiſti ei reſurrectionem, qui Enoch & Heliam mortem experiri nõ permiſiſti, Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Iacob, non mortuorum, ſed viuentium Deus, quoniam omniũ animæ apud te viuunt, & iuſtorum ſpiritus in manu tua ſunt, quos nõ attinget tormentum. Omnes enim ſanctificati, ſub tua manu ſunt. Ipſe quoque nunc reſpice ſuper hunc ſeruum tuũ, quem recepiſti in alteram vitam, & condona ei, ſi quid volens vel inuitus deliquit, & Angelos placidos conſtitue ei, & colloca eum in ſinu Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, & omnium qui tibi à ſeculo placuerunt, vbi nõ eſt triſtitia, dolor, neque horror, ſed cœtus piorum & lætantium, & terra rectorum beata, videntium gloriam Chriſti tui, per quem tibi gloria, &c. IDEM CLEMENS epiſt. 1. ad Iacobũ fratrem Domini, vbi S. Petri vltima verba recenſet: *Docebat* (ait) *Petrus omnes, & monebat infirmos, viſitare, ſitientes potare, mortuos ſepelire, & diligenter eorum exequias peragere, pro eisq́, orare, & eleemoſynas dare, &c.* De exequiis & ſuffragiis defunctorum, DIONYSIVS AREOPAGITA Apoſtoli Pauli diſcipulus, cuius opera etiã multùm laudat & approbat Generale 6. Concilĩ, & Concilium Lateranenſe ſub Martino 1. libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, par. 2. cap. 7. recenſet quòd, dum quiſpiam defunctus fuerit, ſi ſacerdotalis ordinis fuerit: *Coacto* (ait) *ſanctо cœtu venerandus antiſtes ante ſanctum altare inclinans eũ, orationem ad Deum incohæat, & gratiarum actionem. Si autem aut honeſtiſſimis monachis, aut ſancta plebi inſertus erat, ad venerandum ſacrarium, ipſum ante ſacerdotum reclinat ingreſſum. Deinde precem cum gratiarum actione peragit præſul. Deinceps verò miniſtri diuinis inſerta ſcilicet eloquiis veriſſima de noſtra reſurrectione promiſſa recitantes, conſentanea tantundem valentia canunt Pſalmorum cantica. Deinde miniſtrorum primus dimittit catechumenos, ſanctosq́, iam defunctis concelebrat, cum quibus & nuper vita ſanctũ pari laudatione proſequitur, hortaturq́, omnes, vt ſibi ipſis idemtidem pojnlent beatam in Chriſto conſummationem. Poſtea accedens venerabilis præſul, precem ſuper eo ſacratiſſimam peragit & poſt orationem ipſe quoque Pontifex defunctum ſalutat, & poſt illum, qui adſunt omnes. Vbi verò cuncti conſaluerunt, ſuper defuncto fundit oleum Pontifex, & oratione pro omnibus facta honeſto in loco ponit corpus cũ æqualibus aliis corporibus ſanctis.* Poſthæc IDEM cap 7. par. 3. omnia hęc myſticis ſenſibus proſequitur, & potiſſimùm replicat hoc quod dixit. *Accedens venerandus antiſtes precem ſacram ſuper mortuum peragit: Precatio* (inquit) *illa, diuinam clementiam orat, vt cuncta dimittat per infirmitatem humanam admiſſa peccata defuncto, eumq́, in luce ſtatuat & regione viuorum, in ſinibus Abrahæ, Iſaac & Iacob, in loco vnde aufugit dolor & triſtitia & gemitus. Iſta vt reor perſpicua ſunt beatiſſima ſanctorum præmia, &c.* Tum paulò pòſt: *Ac fortaſſe, inquies* (ait) *iſta quidem rectè à nobis dici, verùm ambigere, cuius rei gratia præſul, diuinam precatur clementiam defuncto, peccatorum veniam poſtulans, & æqualem ſanctis, ac lucidiſſimam ſortem. Si enim eorum quæ in vita geſſit bonorum aut malorum, à diuina iuſtitia percipit præmia, perficit autem actiones ſuas, in vita iſta defunctus. Quænam hinc oratio præſulis ad aliã* (præter illam quam meruit vita hic acta reſpondentem)

Oratio Epiſcopi ad Deũ pro defunctis pulcherrima.

Dionyſius Areopagita.

Vide ritum antiquum celebrandi exequias, & ſuffragia, & ſacrificium.

Iob. 9. Pſal. 145. Treno. 4. Ezechiel 33. Marc. 2. Luc. 14. Ioannis 5. 6. & 11. 1. Corinth 9.

Hęc conſidera

Vide quia hi tres, Iacobus, Clemens, Dionyſius non diſcordãt in cõmemoratione defunctorũ, & quomodo perſtringunt Hæreticos

Vide quàm pulchrè Hæreticis reſpondet.

transfert requiem? Non ignoro quidem & ego diuinis eloquiis accedens, ſingularem reddendam pro meritis ſortem. Concluſit enim Dominus apud ſe, & referet vnuſquiſque ea quæ per corpus geſſit ſiue bonum, ſiue malum. Quod autem & iuſtorum preces etiam in vita iſta & nedum poſt mortem his ſolis proſint qui digni ſunt, ſcripturæ nos edocet ſacroſanctæ traditio. Quid enim ſanctis profuit Samuelis oratio? Quid Hebræorum inuitè plebem prophetica interpellatio? Nam profectò idem ſit, ac ſi quis ſole ſuos radios, ſanis largiente oculis, ſibi oculos eruens, ſolaris luminis particeps fieri poſtulet. Sic impoſſibilium ſuperſtua ſpe ille ſuſpenſus eſt, qui ſanctorum flagitat preces, naturæ ipſorum conſentaneas ſacras operationes abigit, diuinis nequaquam intendendo muneribus, & a ſanctiſſimis beneficijs recedendo mandatis. Itaque ſcriptura ſacra aquieſcens, vtiles eſſe in hac vita dixerim ſanctorum preces. Vide dictione, Sanctorum ſuffragia, &c. Tum ſubdit, *Quoniam de huiuſmodi prece quã ſuper defuncto peragu præſul, ex diuinis ducibus noſtris traditio peruenit ad nos, operæpretium eſt vt dicamus. Venerandus antiſtes, vt ſcriptura ait, interpres eſt iudiciorum diuinorum. Angelus enim Domini omnipotentis eſt. Didicit igitur de ſcripturis diuinitus traditis, vt his qui pie vixerũt, lucidiſſima diuinaq; vita pro merito ab æquiſſimis lancibus reddatur, non recordante diuina bonitate, per ſummam clementiam maculas quæ illis ex humana infirmitate adhæſerunt. Nullus enim (inquis) eſt mundus à labe. Iſta quidem nouis Pontifex promiſſa à ſanctis eloquiis. Petit autem ea fieri donarig; eis qui pie vixerunt præmia ſacra, ſimul quoque ſeipſum ad imitationes Dei benignus formans, & aliorum dona quaſi proprias expetens gratias, neque ignarus veras repromiſſiones futuras præſentibus etiam aperiè demonſtrat, quod quæ ab eo ſacro iure poſtulantur omnino illi conſequuntur, qui in vita diuina conſummati ſunt. Neque enim vnquam peteret Pontifex diuina iuſtificationis prædicator, quæ Deo ſciret non eſſe gratiſſima, & quæ largiturum ſe ille nequaquam promiſiſſet. Quocirca profanis vita functis, non iſta imprecatur Pontifex, non modo quia hoc proprium deſereret ordinem, & aliquas Pontificalis officij præſumeret, à diuino ſpiritu nequaquam agitatus: verum quia & indigne orans non exaudiretur, atque ad ipſum non immeritò illud diceretur: eloquium iuſtitiæ plenum petiſti & non accepiſti, eò quòd malè petaris.* Porrò celebrandarum exequiarum meminit vir etiam Apoſtolicorum temporum & eorum diſcipulus ABDIAS BABYLONIVS, lib.8. certaminis Apoſtolici, vbi teſtatur quòd fideles S. Bartholomæi corpus abſtulerunt cum hymnis, & cum omni gloria, &c. Sed & hoc fuiſſe Apoſtolis ſolenne, defunctis ſuffragia & exequias impẽdere, teſtatur Ioannes Chryſoſtomus, vt infrà ſuo ordine allegabimus. Et vt ad illos deſcendamus, qui non habent cum Chriſtianis in fide conſortium (& hoc per modum parentenſis) adhuc hodie ab antiquo tenent morem defunctis bene imprecandi IVDÆI INFIDELES. Nam Deo ita diſponente, cùm iſta ſcriberem, quidam amicus meus Auenionenſis, obtulit mihi formam & ritum exequiarum quem illi obſeruant, dum quis eorũ defunctus eſt. Sic enim ibi habetur, & hoc certiſſimum eſt, quia experimentum facit fidem: *Requieſcat anima eius ſuper ſtratu ſuo in pace, iaceat in pace, dormiat in pace, donec veniat conſolator pacem annuncians.* Et ſic inuocant ſanctos: *Patres æterni dormientes in Ebrom, portas Paradiſi aperite illi, dicentes, in pace venias, Angeli pacis egredimini in occurſum ſuum, portas Paradiſi aperite illi, dicentes, in pace venias:* & cætera multa quæ ibidem continentur. Porrò vide in dictione, Iudæi, vbi illis conceditur licentia mortuos ſuos ſepeliendi, &c. Parum eſt hoc, ſed & GENTILES PAGANI ſiue Ethnici, defunctorum agunt memoriam, & exequias celebrant, vt locupletiſſimus teſtis eſt Tertullianus, ſtatim in initio libri de reſurrectione carnis: *Defunctis* (inquit) *parentant & quidem impenſiſſimo officio, &c.* Idem & libro quinto, aduerſus Marcionem, vbi de prima epiſtola ad Corinthios agit, libro quoque de ſpectaculis, vbi agit de munere: *Quod ergo mortuis lutabatur* (ait) *vsque parentationi deputabatur.* Et HELIODORVS TRICENSIS (cuius meminit Nicephorus, libro duodecimo, capite trigeſimoquarto) libro ſexto, Æthiopicæ hiſtoriæ, idem de gentibus & paganis teſtatur. Vbi refert quandam auiam ſuper mortuorum interfectorum cadauera ſtantem, magicis proprium filium incantationibus ſuſcitaſſe, &c. adi locum. Sed & memoriam defunctorum ſuorum maxima veneratione celebrant TVRCI SARRACENI, & pro eis deuotè orant, vt oculati teſtes nobis referunt, qui propriis oculis obſeruauerunt, BARTHOLOMÆVS GEORGIENIM peregrinus in illa terra annis quatuordecim, libro ſuo quem de Turcarum moribus inſcripſit. Et PETRVS BELONVS, libro tertio, obſeruationum ſuarum, vbi de ritibus eorum tractat. Ecce igitur ſoli remanent hæretici defunctis infenſiſſimi, ab Aërio hæretico funem impietatis trahentes, vt infrà dicemus, & hoc mortuis denegant, quod omnis lingua & natio religioſiſſimè ſemper obſeruauit. Sed vt cœpto ordine proſequamur, repetendum nobis eſt iter, quo cœpimus iam progredi, vt ab Apoſtolis vſque ad nos, exequias & miſſarum ſolennia atque ſuffragia defunctis impendenda monſtremus. Sic itaque vicinus Apoſtolorum TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS, libro de corona militis in initio: *Oblationes* (ait) *pro defunctis, pro natalibus annua die facimus.* IDEM libro de Monogamia, circa medium, vbi de non diſſoluendo matrimonio tractat: *Ergo* (ait) *perſeueros in ea cum illo neceſſe eſt, quam iam repudiare non poterit, ne ſic quidem nuptura ſi repudiare potuiſſet, & pro anima eius oret, & refrigerium interim adpoſtulet ei, & in prima reſurrectione conſortium, & offerat annuis diebus dormitionis eius, &c.* IDEM libro de exhortatione caſtitatis, *Et iam* (ait) *repete apud Deum, pro cuius ſpiritu poſtules, pro quo oblationes annuas reddas, &c.* Et ORIGENES ADAMANTIVS, libro tertio, in librum Iob, & in Pſalmum 38. *Diem* (ait) *mortis celebramus, quia non moriuntur hi qui mori videtur. Propterea & memorias ſanctorum facimus, & parentum noſtrorum vel amicorum in fide morientium deuotè memoriam agimus, tam illorum refrigerio gaudentes, quàm etiam nobis piam conſummationem* (hoc ex Dionyſio didicit. Vide ſuperiùs) *in fide poſtulantes. Sic itaque non diem natiuitatis celebramus, quia in perpetuum viuẽt hi qui moriuntur.* IDEM homil.12. in Hieremiam, & lib.8. in epiſtol. ad Romanos, cap.11. Purgatorij meminit. Vide Purgatorium. Hinc & contemporaneus eius CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib.3. Epiſtol epiſt.6. quæ incipit. Quanquam ſciam vos, &c. *Cùm voluntati noſtræ* (ait) *& confeſſioni in carcere & vinculis accidit monendi terminus, conſummata martyris gloria eſt. Denique & dies eorum quibus excedunt annotate, vt commemorationes eorum inter memorias martyrum celebrare poſſimus.*

Galat 6. Geneſ. 20. Iacob. 5. 2. Malach. 2. 1. Reg 15.

1. Ioan 5. Iacob .5

Malach. 2. Hierem. 15. Matth 16. 3. Reg. 18. Iob. 15.

Non orandum pro impijs.

Iacob. 5.

Abdias Babylonius.

Iudgi exequias & ſuffragia ſuis defunctis impendunt.

Gentiles pro defunctis orãt, & exequias celebrant.

Tertullianus.

Heliodorus Tricenſis Epiſcopus.

Turci Saraceni memoriam defunctorũ celebrant.

Bartholomæus Georgienim.

Petrus Belonus.

Tertullianus Carthaginenſis.

Origines Adamantius.

Cyprianus Carthaginenſis.

Digitized by Google

Quam ertullus fideliſſimus *ſignificet mihi dies, quibu* ere beati fratres noſtri ad immortalitatem *ſ* ie, *a* mortis exitu tranſeunt, celebrentur hîc à nob o'lationes & ſacrificia ob commemorationes eorum , *quæ citò vobiſcum Domino proſperante celebrabimus*, &c. Idem lib. 4. epiſtolarum epiſtola 5. ad Presbyteros & Diaconos, loquens de Celerini martyris progenitoribus, qui & ipſi pro Chriſto occubuerant. *Dum Diabolum* (ait) *Chriſti profeſſione proſternunt, palmas à Domino & coronas illuſtri paſſione meruerunt, ſacrificia pro eis ſemper vt memniſtis offerimus, quotics martyrum paſſiones & dies anniuerſaria commemoratione celebramus.* Vide in dictione, dies feſti. Et Miſſa celebranda ſuper reliquias martyrum, &c. Idem lib. 1. epiſtola 9. *Victor cùm contra formam nuper in conſilio à ſacerdotibus datam Geminiũ Fauſtinum preſbyterum auſus ſit actorem conſtituere, non eſt quòd pro dormitione eius apud vos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua nomine eius in Eccleſia frequentetur*, &c. Porrò, EVSEBIVS CAESARIENSIS lib. 4. de vita Conſtantini, teſtatur pro anima eius, præter comprecationes & lachrymas latrias atque myſticas liturgias arcanàque Miſſarum ſacrificia fuiſſe adhibita. Quo loco vbi pompam atque cæremonias depinxit, quibus à filiis in templum eſt adductus ſepulturæ mandandus, tum ſubdit: *Corpus* (inquit) *ter beatæ animæ, Apoſtolorum nomine* (*quòd in eorum ſepeliebatur templo*) *ſuit glorioſum, populóque pio comitatum diuiniſque cæremoniis & liturgia myſtica, ſiue arcano illo ſacrificio dignum habitum, ipſum denique communione precum, quas ſancti fundebant homines, fruebatur.* Hoc latiùs deſcribit NICEPHORVS CALLISTVS lib. 8. cap. 55. vbi & miracula multa ad ſepulchrum eius facta enarrat. Præterea Idem Nicephorus lib. 8. cap. 31. vbi Helenæ matris Conſtantini mortem deſcribit: *Cùm autem* (ait) *finis ei vitæ inſtaret, cùm celeberrima memoria deceſſit vndecoctuageſimum agens annum, cum quidem in extrema illa allocutione & valedictione moritura, de pia Chriſtianaque vita inſtituto permulta mandata filio dediſſet. Ingentes quoque ei poſt obitum tribuit honores, quales ſcilicet eam decebant, quæ tam piè ſanctéque vixiſſet. Extra vrbem Romanam ſepulta in templo rotundo, marmorea vrna depoſita, atque biennio pòſt, vnà cùm vrna Conſtantinopolim deportata eſt. Princeps ipſa in Imperialia monumenta adis ſanctorum Apoſtolorum illata, latiſque poſthac, atque etiam nocturnis memoriis vt par erat eſt celebrata. Hieroſolymis autem venerandæ illæ virgines, quibus veluti quædam ancillæ inſeruierat præcipuis eam ſunt memoriis proſecutæ*, &c. ATHANASIVS ALEXANDRINVS oratione habita in * defunctos, poſtquam docuit ſuos ex pietatis officio debere ad mortuorum ſepulchra cùm precibus, Eleemoſinis, cereos & oleum adferre accendenda, cauſam ſic ſubiungit: *Hæc enim* (ait) *Deo grata ſunt, pluriſmamque ab eo referunt retributionem. Oleum enim atque cerei ſunt holocauſtum, hoſtiaque igne abſumenda verùm illa hoſtia incruenta eſt propiciatio.* Deinde oſtendens quânam fidei intentione hæc ſunt pro defunctis Deo offerenda, eadem ſcilicet qua pro filiolo ægrotante Pater Deo cereos & thymiama offert, atque accendit: cauſam ſubtexuit, qua ſuperioribus ſuis dictis fidem aſtruat: *Vniuerſa enim hæc* (ait) *Apoſtoli illi* (*ſic dixerim*) *diuini loqui, atque diſcipuli ſua per ſacrificia Deum placantes, patreſque Spiritu ſancto afflati, diuini illius numinis, quantum datur, participes atque Eccſtaticæ illius virtutis eximiè compotes, diuino ore vti Deo gratum eſt, & ſacrificia ſiue miſſarum oblationes, & preces & pſalmorum cantum, anniuerſariaſque defunctorum memorias, præceptum obſeruandas.* Mox idem dicet Chryſoſtomus lege oro. Porrò ſic GRAECI in liturgia, ſiue miſſa ſua, ſic orant: *Memento Domine Patrum & fratrum noſtrorum, qui in ſpe reſurrectionis æterna vita dormitionem acceperunt, & omnium qui in fide pietatéque vitæ ſancti ſunt, & remitte ipſis quidquid ſcienter, vel ignoranter, opere, ſermone, & mente deliquerunt, & habitare eos facias in locis fulgidis, in locis virentibus, in locis refrigerij, vnde aufugit omnis dolor mœror & gemitus, vbi contemplatio vultus tui lætificat omnes ſanctos tuos à ſeculo*, &c. LATINI in liturgia, ſiue Miſſa ſua ſic orant: *Memento Domine famulorum famularumque tuarum, qui nos præceſſerunt cùm ſigno fidei, & dormiunt in ſomno pacis N. Ipſis Domine & omnibus in Chriſto quieſcentibus locum refrigerij, lucis, & pacis, vt indulgeas deprecamur, per eundem Chriſtum Dominum noſtrum*, &c. AETHIOPES in liturgia, ſiue Miſſa ſua, ſic orant. *Memento Domine Dormientium, Principum, Pontificum, Regum, Patriarcharum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Sacerdotum, Diaconorum, & miniſtrorum tuorum, Parentum noſtrorum, & omnium in rectâ fide quieſcentium, & imple nos timore nominis tui, & dirige nos facere voluntatem tuam. Sit tibi gloria & honor, quia tu ſolus eis dignus es, in ſecula ſeculorum. Amen.* BASILIVS MAGNVS in liturgia ſua: *Memento Domine Dormientium, Principum, Pontificum, regum, Patriarcharum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Sacerdotum, Diaconorum, & miniſtrorum tuorum, Parentum noſtrorum, & omnium in rectâ fide quieſcentium. Colloca animas eorum in ſinu Abrahæ, Iſaac & Iacob, per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, cui ac tibi Spiritui ſancto ſit gloria & potentia, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum. Amen.* Et IOANNES CHRYSOSTOMVS in liturgia ſua ſiue Miſſa, quæ vbique habetur: *Memento Domine, vt bonus, ſeruorum tuorum, & quacunque in vita deliquerunt ignoſce, nemo enim ſine peccato, niſi tu Domine, qui potes migrantibus dare quietem*, &c. Idem homilia 69. ad populum Antiochenum tomo 5. vbi mortuos lugendos impios, non autem pios ſuadet, tum ſubdit: *In diuitiis deſte defunctos, qui nullam ex diuitiis ſibi comparauere conſolationem, qui ſua, diluendi peccata poteſtatem acceperunt & neglexere. Hos, inquam, ſeorſum & communiter lugeamus, ſed cùm modeſtia, ſed honeſtatis ratione ſeruata, ſed ne nos oſtentemus. Hos deſleamus non vno aut altero die, ſed totum vitæ noſtræ tempus. Hæ ſiquidem haud ſint irrationabilis motus lachryma, ſed potiùs charitatis. Illud igitur eſt irrationabilis motus, & propterea citius extinguitur. Cùm autem ex Dei timore fuerit factum, ſemper manet. Hos lugeamus, poſt hos pro viribus clamemus, excogitemus eis aliquid ſolatij, minimum quidem, clamemus tamen. Qualiter & quonam modo? Orantes & alios precantes, vt pro eis deprecentur, pro eis pauperibus largientes continuè. Habet hæc res aliquam conſolationem. Audi namque Deum dicentem, protegam ciuitatem iſtam, propter me & propter Dauid ſeruum meum. Si iuſti duntaxat memoria tantũ potuit, cùm & opera pro ipſo fuerint, quantum non valebit? Non temere ab Apoſtolis hæc ſancita fuerunt, vt in tremendis myſteriis defunctorum agatur commemoratio. Sciunt enim illis inde multum contingere lucrum, vilitatem multam. Cùm enim totus conſiterit populus, extenſis manibus ſacerdotalis plenitudo, & tremendum proponatur ſacrificium, quomodo Deum non exorabimus pro his deprecantes. Sed hoc quidem de his qui cùm fide migrarunt. Catechumeni verò nec hac digni conſola-*

Prohibet, ne oretur pro defuncto Schiſmatis.

Euſebius Cæſarienſis.

Conſtantinus honorificè ſepultus, & memoria funeris eius.

Nicephorus Calliſtus.

Helenæ matris Conſtantini obitus.

Athanaſius Alexandrinus.

Siue indormiẽtes, atque in Domino quieſcentes. Sic enim intitulatur. Vide quàm pulchrè Athanaſius noſtros ritus exponit.

Vide non eſſe recens inuentũ, quando hoc Apoſtoli inſtituerunt

Græci in canone.

Latini in canone.

Æthiopes, in canone.

Baſilius Magnus.

Ioannes Chryſoſtomus.

Oro te, bone lector, hæc omnia diligenter attende, & vide quantum delirant hæretici.

4. Regum 19.

Fuge, hæc ſanctitatem, aut ab Apoſtolis (ait) profecta esse. Vide ergo nos non fruſtra ex Apoſtolis ſuprà probaſſe defunctorum memoriam.

tione cenſentur, &c. Vide Catechumenus, ſuprà. Item & homilia ſequenti quæ eſt 70. nihil aliud probat, quàm pro defunctis eſſe orandum. Lege ſi vacat. Idem Chryſoſtomus homilia 21. in actus Apoſtolorum dum exponit illud actuum 9. manſit Petrus in Ioppe, apud Simonem coriarium, &c. ad calcem homiliæ. *Non fruſtra* (ait) *oblationes pro defunctis fiunt, non fruſtra preces, non fruſtra eleemoſynæ. Hæc omnia ſpiritus diſpoſuit, volens vt nos mutuum inuenemus, &c.* Idem homilia 41. in epiſtolam 1. ad Corinthios: *Opitulemur* (ait) *defunctis fratribus, memoriam pro ipſis faciamus. Nam ſi Iob illius liberos patris victima purgauit, quid dubitas à nobis quoque, ſi pro dormientibus offeramus, ſolatij quiddam illis acceſſurum?* Idem homilia 4. in epiſtolæ ad Hebræos cap. 1. *Dic mihi, quid ſibi volunt in funere lampades iſtæ feſtinæ? Nónne ſicut athletas eos defunctos producimus; Quid etiam hymni? Nónne vt Deum glorificemus, & ei gratias agamus, quòd iam iam coronati diſcedentem; quòd iam à laboribus liberatum, de ſeruitute ducens, apud ſe habet? nónne propter hoc pſalmi & hymni? nonne propter hoc pſalmodia?* Et poſt. *Quid pſallis illo tempore? Reuertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus beneficit tibi, &c. Et iterum. Tu es refugium meum à tribulatione, quæ me continet. Intelligis quid ſibi volunt iſti pſalmi? Pro qua re, dic mihi, preſbyteros vocas & pſallentes? nónne vt conſolationem recipias? nonne vt honores diſcedentem? &c.* Idem homilia 32. in Matthæ. 9. cap. *Cur poſt mortem tuorum pauperes connocas? Cur preſbyteros vt pro eo velint orare, obſecras? Non ignoro te reſponſurum, vt defunctus requiem adipiſcatur, vt propitium iudicem inueniat.* GREGORIVS NAZIANZENVS Oratione 2. in Iulianum Imperatorem, poſtquam Iuliani infœlicem exitum deſcripſit, ſic de Conſtantio narrat: *Conſtantius igitur communibus omnium elatus eſt laudibus ac pompis hiſque venerandis ac noſtris, nec non cantibus tota nocte reſonantibus, ac luminaribus accenſis, quibus Chriſtiani tranſitum honorare pium cenſemus, panegyriſque poſt interitum dicta eſt, & corporis facta deportatio, &c.* Idem oratione 7. quæ eſt in Cæſarium fratrem, vbi eum cùm pompa elatum & ſacris parentum manibus elatum pſalmodiis ac luminaribus deſcripſit, ad calcem orationis ſic orat: *Nunc quidem, o domine vita & mortis, animarum noſtrarum cuſtos & benefactor. Cæſarium ſuſcipe, peregrinationis noſtræ primitias, ſine nouiſſimam primum tuis concedimus rationibus quibus omnia feruntur, ſuſcipe & nos poſtea in tempore opportuno, ac in carne noſtra quandiu id nobis conducit, guberna ſuſcipéque per tuum timorem paratos, & nequaquam territos, nec in die nouiſſima deficientes, vique inde diſtractos, &c.* Vide totam orationem. EPIPHANIVS CYPRI libro 3. contra Hæreſes tomo 1. Hæreſi 75. contra Aerium vel Aetum qui negauit, purgatorium & ſuffragia mortuis prodeſſe, ſic ſcribit. *Deinde qua ratione poſt mortem nominatis* (inquit Aerius) *nomina mortuorum? Orat enim viuens, aut diſpenſationem facit, quid profuerit mortuo? Si verò omnino preces eorum qui hic ſunt, proſunt illis qui iſthic ſunt, igitur nemo ſit pius, neque boni quicquam faciat, ſed acquirat amicos quoſcunque per quem vult modum, aut per pecunias perſuadens, aut amicii id in obitu demandans, & orent pro ipſo, vt ne quid illic patiatur, neque immedicabilia peccata ab ipſo perpetrata requirantur, &c.* Quę Aerius obiecit, cui reſpondet Epiphanius. *Aſſumpſit* (ait) *Eccleſia, & in toto mundo aſſenſus factus eſt, antequam eſſet Aerius, & qui ab ipſo appellantur Aeriani, fortaſſis enim & ob hoc iuſtiſſimum nomen accepit. Aerium enim ſpiritum habebat ex immunditia, [illegible] aeriis ſpiritibus praua tatis in ipſo contra Eccleſiam. Poſtea verò ac eo quòd proferantur nomina defunctorum, quid hoc magis fuerit vtile, quid hoc commodius & magis admiratione dignum, quòd credunt præſentes, quòd hi qui diceſſerunt, viuunt & non ſunt vlli, ſed ſunt & viuunt apud Dominum, & vt pientiſſimam prædicationem recenſeam, quod ſtes es orantibus pro fratribus, velut qui in peregrinatione ſint. Proſunt autem & preces pro ipſis fientes, etiam ſi totam culpam non abſcindant. Verum enimuero eò quòd nos ſæpe dum in mundo ſumus fallimur & erramus, tum inuiti, tum voluntarie, quò id quod perfectius eſt ſignificetur, & pro iuſtis & pro peccatoribus memoriam facimus. Pro peccatoribus quidem memoriam implorantes, pro iuſtis verò, & patribus & Patriarchis, Prophetis, Apoſtolis Euangeliſtis, Martyribus ac confeſſoribus Epiſcopis & Anachoretis, & pro vniuerſo ordine, vt Dominum Ieſum Chriſtum ab ordine ſeparemus hominem, per honorem quem ipſi exhibemus & vt adorationem ipſi præſtemus, illud mente volentes quòd Dominus non eſt alicui homini adæquatus, etiam ſi millies & vltra, in iuſtitia degat vnuſquiſque homo, &c.* Vide Idem, eodem lib 3. ad calcem, vbi compendiariam doctrinam de fide catholica tradit, ſic in fine loquitur: *In his* (ait) *qui vita defuncti ſunt ex nomine memorias faciunt, orationes ad Deum perficientes, ac cultus diuinos & myſteriorum diſpenſationem, &c.* CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catecheſi Myſtagogica 5. vbi recenſet quibus ſoleat Miſſæ ſacrificium offerri. *Cùm hoc ſacrificium* (ait) *offerimus poſtea facimus mentionem eorum, qui ante nos obdormierunt. Primùm, Prophetarum, Apoſtolorum, martyrum vt Deus orationibus illorum & deprecationibus ſuſcipiat preces noſtras. Deinde pro defunctis ſanctis Patribus & Epiſcopis, denique pro omnibus oramus, qui inter nos vita functi ſunt, maximum eſſe credentes animarum iuuamen, pro quibus offertur obſecratio ſancti illius & tremendi, quod in altari poſitum eſt, ſacrificij. Quod exemplo vobis demonſtrare volumus. Scio enim multos dicere, Quid iuuat animam in peccatis ex hoc mundo decedentem, etiam ſi in hoc ſacrificio mentio illius fiat? An enim ſi rex aliquis, eos a quibus offenſus eſt, in exilium pepulerit, poſtea verò illorum propinqui, coronam aliquam conficientes, pro his qui ſunt in ſupplicio exulibus eidem offerent, nonne condonationem aliquam ſuppliciorum ipſis dederit? Ad eundem modum & nos pro defunctis precationes adhibentes, quamuis ſint peccatores, non quidem coronam plectimus, ſed Chriſtum pro noſtris peccatis mactatum offerimus, vt & nobis & illis eum qui eſt benigniſſimus, propitium reddamus.* AMBROSIVS MEDIOLANENSIS oratione in obitu Valentiniani: *Beati* (ait) *ambo* (ſcilicet Gratianus & Valentinianus) *ſi quid orationes mea valebunt, nulla dies vos ſilentio præteribit, nulla inhonoratos vos mea tranſibit oratio. Nulla mox non donatos aliqua precum mearum contextione tranſcurret omnibus vos oblationibus frequentabo.* Idem in oratione funebri de exceſſu fratris ſui Satyri ad calcem: *Tibi nunc omnipotens Deus innoxiam commendo animam, tibi hoſtiam meam offero, ſape propitius ac ſerenus fraternum munus, ſacrificium ſacerdotis, hæc mei iam liba præmitto. In hoc ad te pignore venio, non pecunia ſed vita pignore, ne me diutius reſidere facias tanti fœneris debitorem, &c.* Idem, oratione funebri in obitu Theodoſij Imperatoris. *Tu Domine cuſtodiens etiam paruulos, in hac humilitate ſalnos facito ſperantes in te, da requiem perfecto ſeruo tuo Theodoſio, requiem quam præparaſti ſanctis tuis. Illo conuertatur anima eius vnde deſcendit, vbi*

Vide exequias omnino noſtris conformes.

Gregorius Nazianzenus.

Conſtantij funus celeberrimum.

Orat. pro Cæſario.

Epiphanius Cypri Epiſcopus.

Hic eſt patet Calumniatores. Nam & tales obiectiones formant.

Vide reſponſum.

Aerij etymon.

Cyrillus Hieroſolymitanus

Vide quomodo omnes Patres conſentiunt inuicem.

Obiectiones quorúndam vide quàm doctè diſſoluit.

Familiare exẽplum.

Ambroſius Mediolanenſis.

Vide de exequiarum die bus ſtatutis.

mortis aculeum ſentire non poſſit, vbi cognoſcat mortem hanc non hominis finem eſſe, ſed culpæ, &c. Idem ibidem. *Alij tertium diem & trigeſimum obitus diem, alij ſeptimum & quadrageſimum obſeruare conſueuerunt, & vtraque obſeruatio authoritatem habet qua neceſſarium pietatis impletur officium, &c.* Idem libro de fide reſurrectionis: *Die ſeptimo ad ſepulchrum redimus, qui dies eſt ſymbolum futuræ quietis, &c.* Gregorius Presbyter.

Gregorius Presbyter.

GREGORIVS PRESBYTER, in vita ſancti Gregorij Nazianzeni: *Cùm verò ſanctus Meletius vltimum vitæ diem in vrbe regia clauſiſſet, ita funebri honoratus eſt pompa, vt tota ciuitas regia ad illam effunderetur. Multaſque profunderet lachrymas.* Hinc ATTICVS CONSTANTINOPOLITANVS, vt recenſet NICEPHORVS CALLISTVS lib. 14. cap. 24. & CASSIODORVS SENATOR, lib. 11. hiſtoriæ tripartitæ cap. 2. *Cùm videret diuiſum Eccleſiam, cùm ioannitæ ſeorſum apud ſeipſos ſacra ſolennia celebrarent, ita fit vt in orationibus memoria Ioannis haberetur ſicut aliorum dormientium Epiſcoporum fieri conſueuit, &c.* Idem NICEPHORVS, lib. 14. cap. 43. THEODOSIVS IVNIOR, (ait) *Ioannem Chryſoſtomum primùm circa Amantium Magni Thomæ templum excepit. Inde verò in ſanctæ pacis delubrum delatus, poſtea verò imperiali curru tumulus vectus, in ſanctorum Apoſtolorum fanum illatus eſt. Ibi Imperator ſacro tumulo chlamyde tecto, & fronte atque oculis vrna impoſitis, communem ſupplex precationem pro parentibus fecit: dudum enim illi mortui fuerant, in pupillari ætate eum tenerum adhuc, relinquentes. Seorſum quoque pro matre precatus eſt, vt tumuli eius motus atque ſtrepitus conſiſteret, &c.* vide locùm HIERONYMVS STRIDONENSIS, tomo 1. epiſtolarum, epiſtola conſolatoria ad Pammachium, ſuper obitu Paulinæ vxoris, ſic incipit ſanato vulneri, &c. circa medium: *Cæteri maritis ſuper tumulos coniugum ſpargunt violas, roſas, lilia floreſque purpureos, & dolorem pectoris his ejiciis conſolantur. Pammachius noſter ſanctam fauillam oſſaque veneranda, elemoſyna balſamis rigat. His pigmentis atque odoribus fouet cineres quieſcentes, ſciens ſcriptum: ſicut aqua extinguit ignem, ita eleemoſyna extinguit peccatum, &c.* Idem in epiſtola ad Oceanum, vbi Epitaphium Fabiolæ inſerit ſic incipit, Plures anni ſunt: ſic ad calcem ſubiungit. *Quantum haberet virentis Fabiola Roma miraculum, in mortua demonſtrauit. Necdum ſpiritum exhalauerat, necdum debitam Chriſto reddiderat animam, & iam fama volans tanti præſentia luctus, totius orbis populum ad exequias congregabat. Sonant pſalmi, & aurata templorum roboans in ſublime quatiebat alleluia. Hic iuuenum chorus, ille ſenum, qui carmine laudes fœmineas & facta ferant, &c.* Idem, ad Euſtochium epitaphium Paulæ matris ſcribens, ſic exorditur. Si cuncta corporis mei &c. ad calcem, *Omnis inopium multitudo matrem & nutritiam ſe perdidiſſe clamabat. Quodque mirum ſit, nihil pallor mutauerat faciem, ſed ita dignitas quædam & grauitas ora compleuerat, vt eam putares non mortuam, ſed dormientem. Hebræo, Græco, Latino, ſyroque ſermone, pſalmi in ordine perſonabant, non ſolùm triduo, donec ſubter Eccleſiam & iuxta ſpecum Domini conderetur, ſed per omnem hebdomadam, cunctis qui venerant ſuum funus & proprias credentibus lachrymas.* Idem ad Paulam, in obitu Bleſillæ ſic incipit. *Quis dabit capiti meo, &c.* Idem in vita Pauli eremitæ 1. vbi Antonium dicit reperiſſe Paulum mortuum. tanquam genibus flexis orantem: *Igitur (ait) obuoluto & prolato foras corpore, hymnos quoque & pſalmos de Chriſtiana traditione decantans, contriſtabatur Antonius quòd ſarculum, quo terram foderet, non haberet, &c.* Lege reſiduum ſi vacat. Porrò Concilium CARTHAGINENSE IV. His diebus & temporibus celebratum, cui interfuit Auguſtinus, canone 99. pro defunctis oblationes fieri ſuadet, quas & rapientes excommunicat: *Qui oblationes (ait) defunctorum aut negant Eccleſiis, aut cùm difficultate reddunt, tanquam egentium necatores, excommunicentur.* Vide Oblatio. Hinc AVGVSTINVS HIPPONENSIS, infinitis in locis, præcipuè in Enchiridio ad Laurentinum capite 110. *Non negandum eſt (ait) defunctorum animas pietate ſuorum viuentium releuari, cùm pro illis ſacrificium mediatoris offertur, vel eleemoſyna in Eccleſia fiunt, ſed eis hæc proſunt, qui cùm viuerent, vt hæc ſibi poſtea prodeſſe poſſent, meruerunt. Eſt enim quidam viuendi modus, nec tam bonus, vt non requirat iſta poſt mortem, nec tam malus, vt ei non proſint iſta poſt mortem. Eſt verò talis in bono, vt iſta non requirat: Et eſt rurſus talis in malo, vt nec his valeat, cùm hæc vita tranſierit, adiuuari. Quocirca hic omne meritum comparatur, quo poſſit poſt hanc vitam releuari quiſpiam, vel grauari. Nemo autem ſe ſperet, quod hic neglexit, cum obierit, apud Deum promereri. Non igitur quæ pro defunctis commendandis frequentat Eccleſia, illi Apoſtolicæ ſunt aduerſa ſententiæ: Omnes enim aſtabimus ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque ſecundum ea quæ per corpus geſſit, ſiue bonum ſiue malum. Quia etiam hoc meritum ſibi quiſque cùm in corpore viueret, comparauit vt ei poſſent iſta prodeſſe. Non enim omnibus proſunt, niſi propter differentiam vitæ, quam quiſque geſſit in corpore. Cùm ergo ſacrificia ſiue altaris ſiue quarumcumque eleemoſynarum, pro baptizatis defunctis omnino efferuntur, pro valde bonis gratiarum actiones ſunt, pro non valde malis propitiationes ſunt, pro valde malis, & ſi nulla ſint adiumenta mortuorum, qualeſcunque viuorum conſolationes ſunt. Quibus autem proſunt, aut ad hoc proſunt, vt ſit plena remiſſio, aut certè vt tolerabilior ſit ipſa damnatio.* Idē libro de cura pro mortuis agenda. * *Non ſunt (ait) prætermittenda ſupplicationes pro ſpiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Chriſtiana ſocietate defunctis, etiam taciris nominibus quæcunque ſub generali commemoratione ſuſcepit Eccleſia, vt quibus a liſta deſunt parentes, aut filij aut quicunque cognati vel amici, ab vna eis exhibeatur pia mater communi, &c.* Per totum librum. Idem lib. 9. confeſſionum cap. 13. *Ego nunc pro peccatis matris meæ deprecor te, exaudi me per medicinam vulnerum noſtrorum, quæ pependit in ligno, & ſedens ad dexteram tuam interpellat pro nobis. Namque illa (mater mea Monica) imminente die reſolutionis ſuæ non cogitauit ſuum corpus ſumptuosè contegi, ſed tantummodo memoriam ſui ad altare tuum fieri deſiderauit, cui nullius dici prætermiſſione ſeruierat, vnde ſciret diſpenſari victimam ſanctam, qua deletum eſt chirographum quod erat contrarium nobis.* Et cap. vltimo: *Inſpira Domine Deus meus, inſpira ſeruis tuis, fratribus meis, filiis tuis, dominis meis, quibus & voce & corde & litteris ſeruio, vt quoquot hæc legerint, meminerint ad altare tuum monica famula tua cùm Patricio quondam eius coniuge, per quorum carnem introduxiſti me in hanc vitam, &c.* Idem libro 20. de ciuitate Dei cap. 9. *Neque enim piorum anima mortuorum ſeparantur ab Eccleſia, quæ etiam nunc eſt regnum Chriſti, alioquin nec ad altare Dei fieret eorum memoria, in communione corporis Chriſti, &c.* Idem ſermone 32. de verbis Apoſtoli, *Orationibus (ait) ſanctæ Eccleſiæ & ſacrificio ſalutari & eleemoſynis quæ pro eorum ſpiritibus erogantur, non eſt dubitandum mer-*

Hieronymus Stridonenſis.

Ecclesiaſtæ.

Obſerua exequiarū certum tempus animalibus fidelium deputatum.

Haud dubium, quin in canone Miſſæ tempore.

tuos adiuuari, vt cum eis miſericordius agatur a Domino, quàm eorum peccata meruerunt. Hoc enim a patribus traditum vniuerſa obſeruat Eccleſia, vt pro eis qui in corporis & ſanguinis Chriſti communione defuncti ſunt, cùm ad ipſum ſacrificium ſuo loco commemorantur, orentur, ac pro illis quoque id offerre commemoretur. Cùm verò eorum commendatorum cauſa, opera miſericordiæ celebrantur, quis eis dubitet ſuffragari, pro quibus orationes Deo non inaniter allegantur? Non omnino ambigendum eſt, iſta prodeſſe defunctis, ſed talibus qui ita vixerint ante mortem, vt poſſint eis hæc vtilia eſſe poſt mortem, &c. lege. POSSIDONIVS CALAMENSIS Epiſcopus, ad calcem vitæ S. Auguſtini. *Verbum* (inquit) *Dei Auguſtinus vſque ad ipſam ſuam extremam agritudinem impraetermiſſè alacriter & fortiter, ſana mente ſanoque conſilio in Eccleſia praedicauit. Membris omnibus ſui corporis incolumnis, integro aſpectu atque auditu, & vt ſcriptum eſt, nobis aſtantibus & videntibus ac cum eo pariter orantibus, obdormiuit in pace cum patribus ſuis, enutritus in bona ſenectute, & nobis coram poſitis pro eius commendanda corporis depoſitione ſacrificium Deo oblatum eſt, & ſepultus eſt. Teſtamentum autem nullum fecit, quia vnde faceret, pauper Chriſti non habuit, &c.* Et VICTOR VTICENSIS ad calcem 3. libri hiſtoriæ de perſecutione Vandalorum, vbi ſeptem martyres in mari iactatos memorat quos tamen illeſos mare reddidit. *Ad quod* (ait) *miraculi genus & ipſe tyrannus licet impœnitens, vt fertur, expauit. Gaudens autem quæ aderat multitudo, corpora ſanctorum martyrum diligenti tradidit ſepultura, praeunte clero Venerabili Carthaginenſis Eccleſiæ, vbi etiam & praedicandi Diacones, tertio iam confeſſores efficti ſalutaris & Muruttageruli Reliquiarum affuerunt. Humata ſunt igitur cùm hymnis ſolennibus ipſa ſancta beata ſanctorum, in monaſterio Bigae contiguo Baſilicæ, quæ dicitur Celebrina, &c.* Et THEOPHILACTVS BVLGARIAE Epiſcopus in cap. 12. Lucæ illud exponens, ne terreamini ab his qui occidunt corpus, &c. *Vides* (ait) *quòd non dixit, metuatis eum, qui poſtquam occiderit, mittit in gehennam, ſed habentem poteſtatem mittendi. Non enim ſimpliciter qui moriuntur peccatores, mittuntur in gehennam, ſed ſunt in poteſtate Dei, vt etiam dimitti poſſint. Hoc autem dico propter oblationes quæ fiunt pro defunctis, quæ non parum conducunt etiam his qui in grauibus peccatis mortui ſunt, &c.* GREGORIVS I. libro 4. Dialogorum cap. 39. purgatorium ignem probat, vide purgatorium, & cap 55. eiuſdem libri, oblationes defunctis prodeſſe. etiam manifeſtis exemplis probat, de quodam qui à Centucellenſi presbytero petiit poſt mortem, in balneis feruiens, vt ſacra hoſtia per eum oblata adiuuaretur. Verùm pete locum, quia prolixus eſt. Idem lib. 3. Dialogo cap. 31. Ermigildi filij regis VVIſigothorum, exequias ſolennes cùm pſalmis & canticis proſequitur. Sed & in vita Benedicti, Equitij, & aliorum, meminit pro defunctis Miſſarum ſolemnia fuiſſe celebrata. Sed fruſtra hic laboramus, quia hic dictor totus in hac fide verſatur. Et IOANNES DAMASCENVS in ſermone de his qui in fide migrarunt *Serpens ille* (ait) *cuius ſtudium eſt bona Deoque accepta opera vituare, ingulare hoſtilesque dolos aſtruere qui & fraterna charitate percellitur, fide diſrumpitur compaſſione rotatur, vt eſt praeuaricator legum, nonnullis inſpirat figmentum adulterinum, alienum, ſacriſque conſtitutionibus aduerſum, nempe bona gratáque Deo opera omnia defunctis nihil prodeſſe, &c.* Per totam orationem. Idem in vita Barlaam & Ioſaphat non longè à fine. *Tunc filius eius* (ait) *Ioſaphat lachrymis*

Poſſidonius Calamæ Epiſcopus. Auguſtini diſcipulus.

Auguſtini mors & obitus verè memoria digna.

Victor Vticenſis.

Theophylact. Bulgariæ Epiſcopus.

Gregorius I.

Ioannes Damaſcenus.

Vide vbinam ſtudium Hereticorum ſubſiſtat.

honorans patrem mortuum, & exequias dignas illi exhibens, poſuit corpus eius in monumento inter viros ſanctos, & non tamen operuit veſtimento regali, ſed pœnitentiæ texit cilicio. Stans autem ſuper monumentum, manibus in cœlum elevatis, & flumina lachrymarum ex oculis deducens, orauit ad Dominum: Domine Deus inueſtigabilis & immenſæ bonitatis, colloca eum in loco refrigerij, & in loco quietis, vbi lux ſplendet vultus tui, & ne memineris iniquitatum illius antiquarum, & ſecundum magnam miſericordiam tuam dele chirographum peccatorum ſuorum, & chartam illius ſcinde criminum, &c. Et ſubdit. *Tales orationes & deprecationes obtulit Domino in totis ſeptem diebus, nullo modo à monumento ſurgens immemor penitus cibi ac potus, nec quietis ſomnique particeps, ſed lachrymis pauimentum rigabat, gemitibuſque inenarrabilibus orando Deum pulſabat. Octaua autem Die ad palatium regreſſus, cunctas diuitias & pecunias indigentibus diſtribuit, &c.* OECVMENIVS DOCTOR. in epiſtolam ad Hebræos cap. 5. illud exponens, in æternum Pontifex ſecundum ordinem Melchiſedech, &c. *Oſtendit id* (ait) *in Chriſtum vere competere, quod ſacerdotes noui teſtamenti per eum creati, incruentam offerent hoſtiam, cùm ipſe cruentam ſemel obtulerit, tam pro viuis, quàm pro defunctis, &c.* BEDA VENERABILIS in caput 11. Prouerbiorum Salomonis illud exponens: mortuo homine impio nulla erit vltra ſpes, &c. *Notandum* (ait) *quòd & ſi impiis poſt mortem ſpes veniæ non eſt, ſunt tamen qui de leuioribus peccatis, quibus obligati defuncti ſunt, poſt mortem poſſunt abſolui, vel pœnis videlicet caſtigati, vel ſuorum precibus, eleemoſynis, Miſſarum celebrationibus abſoluti ſed hæc quibuſcunque fiunt, & ante iudicium, & de leuioribus fiunt erratis. Qui autem longo ſe poſt iudicium tempore liberandos putant, falluntur, &c.* BERNARDVS CLARAEVALLENSIS ſermone 26. ſuper cantica de obitu fratris ſui Gerardi: *Denique* (ait) *plorantibus aliis, ego vt aduertere potuiſtis, ſiccis oculis ſecutus ſum inuiſum funus, ſiccis oculis ſteti ad tumulum, quouſque cuncta peracta ſunt exequiarum ſolemnia, indutus ſacerdotalibus, ſolitas in eum orationes proprio ore compleui, terram meis manibus ex more ieci ſuper dilecti corpus terram mox futurum, &c.* Idem in vita Malachiæ Epiſcopi Hyberniæ, orationibus Sorori defunctæ refrigerium præſtitiſſe Malachiam deſcribit, & ad calcem hiſtoriæ ſic refert: *Mortuo Malachia, interim parantur exequiæ, offertur pro eo ſacrificium, conſummantur ex more omnia cum ſumma deuotione. Stabat eminus puer, cui emortuum pendebat à latere brachium, magis illi impedimento, quàm vſui. Quo comperto, innui vt accederet, & apprehenſam aridam manum, applicui ad manum Epiſcopi, & viuificauit eam, &c.* NICOLAVS CABASILAS libro de diuino altaris ſacrificio cap. 31. 44. & 47. Oſtendit plus ad ſanctificationem prodeſſe ſacrificium hoc animabus quæ ſunt ſolutæ corporibus, quàm his quæ ſunt ſolutæ corporibus, quòd hæ purgantur & remiſſionem peccatorum accipiunt, per orationes ſacerdotis & donorum interceſſionem nihil minùs quàm eorum qui viuunt. In eo autem ſunt meliore conditione, quòd non peccant ampliùs, nec noua veteribus crimina adiiciunt, ſicut faciunt vt plurimùm viuentium animæ, &c. Hæc, bone lector, ex aluearijs priſcorum collegimus, ad oſtendendam Eccleſiaſticam diſciplinam ab origine bene diſpoſitam, quod adhuc more ſolito patrum & Conciliorum decretis Deo fauente probabimus Concilium AGATHENSE ſub Cœleſtino 1. canone 4. meminit oblationum,

Hæc, bone lector, facta ſunt longe ante tempora Damaſceni, in India circa prima Eccleſiæ tempora.

Occumenius doctor.

Beda Venerabilis.

Bernardus Clarevalenſis.

Hæc nos obſeruamus in ſepultura fidelium, quod Bernardus à Patribus acceperat.

Nicolaus Cabaſilas.

Vide quia ſacrificium Miſſæ plus prodeſt defunctis, quàm viuis.

Concilium Agathenſe.

quæ pro defunctis offerebantur, quas diripi vetat. vide, oblationes defunctorum, &c. ſicut Concilium VASENSE I. ſub Leone I. idem canone 4. prohibet. Vide ibidem. Sed & Concilium ARELATENSE III. ſub eodem Leone I. vt etiam in quibuſdam decretorum libris citatur, exequiarum & funeris diſciplinam ſic tradit: *Laici* (inquit) *qui excubias funeris obſeruant, cùm timore & terrore & reuerentia hoc faciant. Nullus ibi diabolica carmina præſumat cantare, nec ioca, nec ſaltationes facere, quæ pagani docente diabolo adinuenerunt. Quis enim neſciat diabolicum eſſe, & non ſolùm à religione Chriſtiana alienum, ſed etiam humanæ naturæ eſſe contrarium, ibi lætari, cantare, inebriari, & cachinnis ora diſſolui, & omni pietate & affectu charitatis poſtpoſito, quaſi de fraterna morte exultare, vbi luctus & planctus flebilibus vocibus debuerit reſonare, pro amiſſione chari fratris. Patres ſiquidem veteris & noui teſtamenti, mortes ſanctorum virorum legimus multis in locis cùm fletu deplorâſſe, in nullo autem loco de illis qui à ſeculo deceſſerunt, exultaſſe,* &c. exemplum afferens de Iacob & Stephano, ſubdit: *Et ideo talis inepta lætitia, & peſtifera cantica ex authoritate, interdicenda ſunt. Si quis autem cantare deſiderat, Kyrie eleyſon cantent: Si autem aliter, omnino taceat. Si autem tacere non vult, in craſtino à preſbytero taliter coerceatur, vt alij timeant.* Huic concordat Concilium TOLETANVM III. ſub Pelagio 2. canone 22. allegatur à Gratiano cauſa 13. quæſt. 2. cap. Qui diuina, &c. *Religioſorum omnium corpora* (ait) *qui diuina vocatione ab hac vita diſcedunt, cùm pſalmis tantummodo & pſallentium vocibus debent ad ſepulchra deferri. Nam funebre carmen, quod vulgò defunctis cantari ſolet, vel in pectoribus ſe, aut proximos, aut familias cædere, omnino prohibemus. Sufficiat autem quòd in ſpe reſurrectionis Chriſtianorum corporibus ſumulatis diuinorum impenditur canticorum. Prohibet enim nos Apoſtolus noſtros lugere defunctos, dicens: de dormientibus autem volo vos contriſtari, ſicut & cæteri qui ſpem non habent. Et Dominus non fleuit Lazarum mortuum, ſed ad vitæ huius ploranda ærumnas reſuſcitandum. Si enim poteſt hoc Epiſcopus omnes Chriſtianos prohibere, agere non mœrorem. A religioſis tamen omnino aliter fieri non debere cenſemus. Sic enim Chriſtianorum per omnem mundum humari oportet corpora defunctorum,* &c. Meminit & ſolemnium exequiarum LIBERATVS CARTHAGINENSIS cap. 20. Breuiarij, de cauſa Neſtoriana, vide in vocabulo, Reliquiæ, vbi hoc repoſuimus. Porrò de defunctorum Epiſcoporum exequiis vide in dictione, Epiſcopi defuncti exequiæ, &c. Item de exequiis eorum qui ſeipſos interimunt, vide, homicida ſui ipſius, &c. Oro ne pigriteris hæc loca inuiſere, quia ibi fit mentio exequiarum, & miſſæ pro defunctis celebrandæ, cuius meminit & GREGORIVS II. epiſtola 8. ad Bonifacium Archiepiſcopum Moguntinenſem: *Pro obeuntibus* (ait) *conſuluiſſe dignoſceris, ſi liceat oblationes offerre. Sancta ſic tenet Eccleſia, vt quiſque pro ſuis mortuis verè Chriſtianis offerat oblationes, atque preſbyter eorum memoriam faciat, & quamuis omnes peccatis ſubiacemus, congruit vt ſacerdos pro mortuis catholicis memoriam faciat, & intercedat, non tamen pro impiis, quamuis Chriſtiani fuerint, tale quid agere licebit,* &c. Hinc Concilium CABILONENSE II. ſub Carolo Magno canone 39. allegatur à Gratiano diſtinctione 1. de conſecrat. cap. Viſum. *Viſum præterea nobis eſt, vt in omnibus miſſarum ſolennitatibus pro defunctorum ſpiritibus loco competenti Dominus deprecentur. Sicut enim nulla dies excipitur, quæ non pro quibuſlibet neceſſitatibus Dominus deprecetur, ita nimirum nulla dies excipi debet, quin pro animabus fidelium preces Domino in Miſſarum ſolemnibus fundantur. Antiquitus igitur hunc morem ſancta tenet Eccleſia, vt & in Miſſarum ſolemnitatibus & in aliis precibus Domino ſpiritus quieſcentium commendet, dicente beato Auguſtino cap. 4. de cura pro mortuis agenda: non ſunt prætermittenda ſupplicationes pro ſpiritibus mortuorum,* &c. Vide ſuprà allegatum. Hinc in Concilio SVESSIONENSI apud S. Medardum cap. 3. memoratur Aldricus Cœnomanicæ vrbis Epiſcopus, Paralyſi diſſolutus, epiſtolam ad patres præfati concilij direxiſſe, cauſam ſuæ abſentiæ inſinuans, petenſque vt maximè ſibi adhuc viuenti, & quandocunque defuncto ſacris precibus opitularentur, quod exuberantes charitate ſe promiſere omnes facturos. Hinc etiam patres TRIBVRIENSIS Concilij ſub Arnulpho Imperatore cap. 15. de ſepultura mortuis exhibenda loquentes, dicunt quòd ſi longè ſit qui defunctus eſt, & non poſſit in condicto loco ſepeliri, *expectet eum* (aiunt) *terra ſepulturæ ſuæ, quo canonicorum aut monachorum ſiue ſanctimonialium congregatio ſancta communiter degit, vt eorum orationibus iudici ſuo commendatus occurrat, & remiſſionem delictorum quam meritis non obtinet, illorum interceſſionibus percipiat. Quod ſi & hoc ineptum & difficile æſtimetur, vbi decimam perſoluebat vinum, ſepeliatur mortuus.* Vide in vocabulo, ſepultura vbi debeat fieri, &c. Pro defunctis preces fundunt patres Concilij SALEGVNSTADIENSIS, vbi de forma initiandorum conciliorum tractant, & ſpecialem proferunt orationem, quæ adhuc hodie in agenda mortuorum recitatur, ſcilicet. *Inueniant, quæſumus Domine, animæ famulorum famularumque tuarum lucis æternæ conſortium.* Sed & meminerunt patres OXONIENSIS Concilij capite 1. diei illius primo Calend. Nouembris, quo ab vniuerſali Eccleſia commemoratio fit omnium defunctorum, cuius & antè meminerat BERNARDVS in vita S. Malachiæ Epiſcopi, & poſtea meminit CONSTANTIENSE Concilium ſtatim in initio, vide dies feſti. Prædicti quoque patres Oxonienſis Concil. c. 1. permittunt duas in die Miſſas celebrari, ſi forſam corpus fuerit defuncti tumulandum, quarum prior de die, poſterior de defunctis debet celebrari. vide Miſſa. porrò PETRVS ALLIACENSIS Cameracenſis Epiſcopus libro 2. vitæ S. Patris noſtri Cœleſtini, cap. 17. & 18. & poſt eum venerabilis DIONYSIVS FABRI Cœleſtinorum Pariſienſium prior doctiſſimus, in vitam eiuſdem patris cap. 39. referunt, præfatum patrem, dum detineretur in carcere, cùm ſibi diuinitus nunciatus eſſet obitus Hungariæ Regis amici ſui, nigro & funebri ſchemate in feſto S. Ioannis Baptiſtæ fuiſſe, à duobus Cardinalibus, quos ſucceſſor eius Bonifacius 8. miſerat, inuentum Miſſam à defunctis celebrare, qui cum interrogaretur ab eis, cur hoc ſolenni die, nigris indueretur veſtibus, reſpondit. *Pro mortuis* (ait vir ſanctus) *oblationem quaſi coactus exhibui, quia nocte reuelauit mihi Dominus, intimum & ſingularem amicum meum Hungariæ regem, ex hac luce migraſſe, quapropter veſtrum præneſcens aduentum, ſacrificium ſolito celeriùs obtuli, in eius animæ redemptionem, à ſupplicijs, quibus captiua detinebatur in carcere purgatorio. Præueni ergo tempus oblationis, timens ne à vobis præpeditus, differrem pro laborante amico in tormentis placationis hoſtiam. Tunc verò beatam eius animam*

ab

Concilium Vaſenſe 1.

Concilium Arelatenſe 3.

Obſeruas, hîc funeris & exequiarum diſciplinam.

Genes. 50. Actuum 8.

Concilium Toletanum 3.

Abrogetur omnia illicita in exequiis fieri ſolita.

Mortui non lugendi. 1 Theſſalon. 4.

Ioann. 11.

Liberatus Carthaginenſis Archidiaconus hiſtorio.

Admonitio.

Oregorius 2.

Concilium Cabilonenſe 2. ſub Carolo Magn. & Leone 3.

Antiquitus mos exequias & ſacrificia celebrâdi pro defunctis tenet Eccleſia.

Concilium Sueſſionen. anno 833.

Concilium Tribuienſe.

Concilium Salegunſtadenſ.

Concilium Oxonienſe in Anglia.

Bernardus Clareualenſis. Concilia Conſtantienſe.

Petrus Alliacenſis Cardinalis.

Dionyſius Fabri Cœleſtinus

Vide ſacrificia Miſſæ, animam de purgatorio liberatam.

ab Angelis lucis in cœlos deferri conſpiciebam, cum pro eius liberatione Deo victimam ſalutarem obtuli, &c. Meminit & CLAVDIVS FIRMINVS Prior quoque Cœleſtinorum Pariſienſium, eo in libro quem de viris illuſtribus & memorabilibus factis Ordinis Cœleſtinorum fideliter conſcripſit non ſemel & iterum, ſed pluries certis teſtimoniis comprobatum. Miſſæ ſacrificio & precibus per fratres eiuſdē ordinis fuſis, animas defunctorum purgatorias pœnas euaſiſſe. Nimium verò eſſem prolixus ſi omnibus his recenſendis immorarer. Bonus lector & ſedulus, librum viſitabit, & magnam inde conſolationem & eruditionem reportabit. Inſuper patres Concilij BASILEENSIS in tractatu pacis inter ducem Burgundiæ & regem Franciæ, ſtatuunt, vt pro anima defuncti & interfecti ducis Burgundiæ, in monaſterio Carthuſianorum Diuionenſium quod fundauerat & vbi corpus eius requieſcit, annua Miſſæ ſacrificia celebrentur expenſis Regis: ſicut & in monaſterio hoc Pariſienſi, pro anima ducis Aurelianenſis quem ille Burgundus occidi fecerat, propter quod & poſtea occiſus eſt. quotidie Miſſa pro redemptione præfati ducis Aurelianenſis, qui ibidem cùm coniuge & filio requieſcit celebratur & annuatim ſolennis obitus. Porrò ſanctum eſſe & ſalutare pro defunctis ſacrificium Miſſæ offerre, poſtquam egit de purgatorio igne, Concilium SENONENSE decreto 12. vt videbis in vocabulo, purgatorium, ſubiungunt ex Chryſoſtomo ſuperius allegato. *Non abs re ab Apoſtolis traditum, vt in tremendis myſterijs agatur commemoratio defunctorum. Sciebant enim illis inde multum contingere lucrum, vtilitatem multam. Cum igitur (ait) tam ſanctum Apoſtolorum inſtitutum ab initio naſcentis Eccleſiæ ex ſacro Dionyſio cap. 7. Eccleſiaſticæ Hierarchiæ legimus obſeruatum, & in Cabilonenſi ac pluribus ſubinde conciliis (vt habes omnia ſupra digeſta) promulgatum: Quiſquis Catharorum, Arrianorum, Vuiclef, Bohemorum, Lutheri, Caldenſium exemplo hos errores cum ſacro Conſtantienſi Concilio non damnauerit, hæreſica prauitatis pœnas incurrat.* Et Concilium COLONIENSE III. cap. 28. & 29. partis 7. (vbi etiam prohibetur ne exequiæ die Dominico celebrentur ſi fieri poteſt, & his non intereſſint laſciui aut indiſciplinati clerici, ſed potiùs in ſuis domibus preces fundant) fit mentio de celebranda Miſſa pro defunctis. Quod etiam Concilium COLONIENSE IV. ſub Adolpho Archiepiſcopo cap. 21. cenſuræ pro abuſibus reformandis: *Cum (inquit) mortuus ſit Chriſtus pro vivis & defunctis, offertur etiam in Miſſa non tantum pro vivis, verumetiam pro defunctis. Quod rudes & Sadducæis craſſiores homines ignorantes, neque erant, neque ſacrificium expetunt aut exequias, aut miſſa pro parentibus, liberis, cognatis, & amicis perſoluunt, non aliter, quàm ſi cum corporibus ſimul & anima extingueretur. Mandamus igitur vt verbi diuini concionatores, populum de hac re diligenter ac pie informent at doceant, ne animæ amicorum in Chriſto defunctorum ſuffragijs orationum & oblationis Chriſti fraudentur, qui modus fuit ſemper retentus in Eccleſia, atque etiam ante Chriſtum apud Iudæos celebris, vt ſuperius oſtenſum eſt.* Hanc doctrinam improbantes, anathemate feriunt patres Concilij TRIDENTINI ſeſſione 22. quæ fuit 6. ſub Pio 4. capite 2. vide lector, ſi non pigeat plura ſcire. Hinc & FACVLTAS LOVANIENSIS articulo 17. & PARISIENSIS articulo 6. *Sacrificium (aiunt) Miſſæ eſt ex Chriſti inſtitutione valens pro vivis & defunctis.* Vide Miſſa, oblatio. & præſertim Purgatorium & ſepultura.

Claudius Firmanus Cœleſtinus.

Concilium Baſileenſe.

Ducis Aurelianenſis obitus.

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato.

Concilium Coloniense 3.

Concilium Colonicaſe 4

Concilium Tridentinū generale nouiſſimum.

Facultas Theologiæ Louaniensis & Pariſienſis definitio.

Defuncti Epiſcopi exequiæ.] Vide Epiſcopi defuncti exequiæ.

Defunctorum exequiæ non precio fiant.] Vide, ſepultura non precio æſtimetur. Verumtamen hoc quod legimus, non eſt interea ſilendum. Concilium AVRELIANENSE II. ſub Vigilio 1. & Childeberto rege cano. 1. *Nullus Epiſcopus aut ſacerdotum Epiſcopum venire conſecta occaſione ſimulet, ne cuiuslibet corpuſculum diutius inhumatum negligentia interueniente foetuat. Is vero Epiſcopus qui defuncti aduenerit ſepelire, præter expenſum neceſſarium, nihil precij pro fatigatione depoſcat.* Et cap. 6. ſubiungit. *Epiſcopus qui ad ſepelienda Epiſcopum venerit, euocatis preſbyteris in vnum, domum Eccleſiæ adeat, deſcriptamque idoneis perſonis cuſtodiendam ſub integra diligentia derelinquat, vt res Eccleſiæ vilorum improbitate non pereant.* Vide Simonia & ſepultura.

Concilium Aurelianense 2.

Defuncti vbi ſepeliendi.] Vide ſepelire.

Defunctus qui debitum non ſoluit, ſuſpendatur à ſepultura.] Vide etiam ſepultura.

Defunctis non danda Euchariſtia.] Vide Euchariſtia.

Defunctos non ſepeliant monachi ſine licentia.] Vide ſepultura.

Defuncti vtrum ſint lugendi.] Defunctos lugendos ex veteris teſtamenti pagina doctrinâque probat doctiſſimus & diſertiſſimus PHILO IVDAEVS libro 3. vitæ Moſis circa medium. In lege autem gratiæ deferre defunctos prohibet IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 69. ad populum Antiochenum, cuius titulus talis eſt. *Quod peccatores lugendi ſunt viuentes & mortui, & quod multum defunctis proſunt eleemoſynæ, & officia pro eis exhibita.* Lege oro totam homiliam quoniam elegantiſſima eſt, & maximè fidem catholicam de purgatorio confirmans, vt ſuprà allegauimus. Præterea etiam docet HIERONYMVS STRIDONENSIS epiſtola ad Paulam ſuper obitu Bleſillæ filiæ, quæ ſic incipit. *Quis dabit capiti meo aquam, &c.* libenter quidem hic textum apponerem, ſed mihi longiùs immorari operepræcium eſſet. Aliò verò me vocat temporis opportunitas. Porrò lege etiam facundiſſimum AMBROSIVM MEDIOLANENSEM libro de bono mortis, vbi mortem quidem nos debere habere in deſiderio probat, vitam verò in patientia, nec lugendos eſſe mortuos quin potiùs illos fœlices æſtimare, ſi bonis actibus vitam exornarint, recepturos æternitatis bramum, & mortale exuuium expoliatos, ſupernis gaudijs capaces inſeri. Quin & ANASTASIVS I. epiſtola 2. ad Netianum, & allegat Gratianus cauſa 13. quæſt. 2. habent forſitan: *Habent forſitan iuſtam longi doloris exacerbationem, qui vitam alteram neſciunt, qui de hoc ſeculo ad melius eſſe tranſitum non credunt. Nos autem qui nouimus, qui credimus, & docemus, contriſtari, minimum de obeuntibus non debemus, ne quod apud alios pietatis tenet ſpeciem, hoc nobis magis in culpa ſit. Nam diffidentia quodammodo genus eſt, contra quod quiſque predicator quæritur, dicente Apoſtolo: Nolumus vos ignorare de dormientibus, vt non contriſtemini ſicut & ceteri qui ſpem non habent. Hac itaque ratione perſpecta, ſtudendum nobis eſt, ne de mortuis affligamur, quos credendum eſt ad veram mortendo vitam peruenuiſſe, ſed affectum viuentibus impendamus quibus & pietas ad vtilitatem, & ſit ad fructum dilectio, &c.* Hoc expreſsè prohibet, ne ſcilicet mortuos lugeamus, Concilium TOLETANVM III. cap.

Philo Iudæus.

Ioannes Chryſoſtomus.

Hieronymus Stridonenſis.

Ambroſius Mediolanenſis

Anaſtaſius 1. Papa.

2. Theſſalo. 4.

Concilium Toletanum 3

22. vt superiùs allegatum est. Vide & alios Doctores.

DEGRADATIO.

Degradatio Clericorum à quot & à quibus fiat.] Lege suprà in vocabulo Clericus. Porrò sic statuit Concilium TRIBVRIENSE canone 10. *Statutum est in hac sancta & vniuersali Synodo, vt nullus Episcopus deponatur, nisi à duodecim Episcopis, Presbyter à sex, Diaconus à tribus.* In Concilio CARTHAGINENSI cap. 12. Fœlix Episcopus dixit: *Si quis Episcopus in reatu aliquem incurrerit, & non potest plurimos cõgregare Episcopos, ne in crimine remaneat, à duodecim Episcopis audiatur.* (vide, Episcopus accusatus vt iudicetur, &c.) *& Presbyter à sex cum proprio suo Episcopo, & diaconus à tribus Episcopis audiatur.* Et in eodem Cõcilio cap. 20. *Vt presbyter à sex, diaconus à tribus discutiatur Episcopis. Reliquorum Clericorum causas etiam solus Episcopus loci cognoscat, & definiat.* Vide suprà, Clerici accusati, & Clerici criminosi, &c. Hoc Decretum obseruauit Concilium CONSTANTIENSE sessione 15. vbi Ioannes Hus ab Episcopo Bangorensi degradatus est, authoritate Synodi, legitque verba ad hoc expressa ex libro Pontificali, quæ incipiunt, O Iuda, &c. amouendo ab eo tãquam ab indigno calicem, & subsequenter solemnitatibus ad quodlibet exhibitis Exuebant eum casula, stola, tondentes sibi crines, & similiter amouendo ab eo omn a sacerdotalia, & clericalia. Quibus factis curia secularis recepit eum, & abduxit eum ad locum iustitiæ, & publicè exutus est. De degradatione Clericorum lege GRATIANVM causa 15. qnæst. 7. Deinde hæc decreta Concilium TRIDENTINVM renouat sessione 13. quæ est 3. sub Iulio III. cap. 4. decreti reformationis: *Cum tam grauia* (inquit *nonnunquam sint delicta ab Ecclesiasticis commissa personis, vt ob eorum atrocitatem è sacris ordinibus deponenda, & curiæ sint tradenda seculari, in quo secundum sanctos canones certus Episcoporum numerus requiritur, quos si omnes adhibere difficile esset debita iuris executio differretur: si quando autem interuenire possent eorum residentia intermitteretur. Propterea statuit & decreuit sancta Synodus, Episcopum per se, seu illius vicarium in spiritualibus generalem, contra clericum in sacris etiam Presbyteratus ordinibus constitutum, ad illius condemnationem, nec non verbalem depositionem, & per seipsum etiam ad actualem atq; solemnem degradationem, ab ipsis ordinibus & gradibus Ecclesiasticis, in casibus in quibus aliorum Episcoporum præsentia in numero à canonibus definito requiritur, etiam absque illis procedere liceat, adhibitis tamen & in hoc sibi assistentibus totidem Abbatibus, vsum mitræ & baculi ex priuilegio Apostolico habentibus, si in ciuitate aut diœcesi reperiri, & commodè interesse possint: alioquin aliis personis in Ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graues ac iuris scientia commendabiles existant.* Vide in locis prælegatis. Lege Excommunicatio.

DELATOR.

Delator puniendus.] Vide Calumniator, & detractor, &c. Porrò Concilium ELIBERTINVM can. 73. allegat Gratianus causa 5. q. 6. cap. Delator. *Delator si quis extiterit fidelis, & per delationem eius aliquis fuerit proscriptus vel interfectus, Placuit enim nec in fine accipere communionem. Si leuior causa fuerit, intra quinquennium accipere poterit communionem. Si catechumenus fuerit, post quinquennij tempora admittatur ad Baptismum.* Vide etiam infrà. Falsus testis, &c.

DESPONSATIO.

Desponsatio clandestina prohibetur.] Vide Matrimonia clandestina, & Nuptiæ, &c.

DESPERATIO.

Desperatio prohibetur.] Non esse desperandum, doctissimè demonstrat PHILO IVDÆVS libro, de eo quod deterius potiori insidiari soleat, ostendit desperationem esse rationis expertium, & non esse hominem qui desperat, vbi illud Geneſis interpretatur, Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear: *Scriptum est* (ait) *in Dei libro, solum bene sperantem, esse hominem. Itaq; per contrarium, qui desperat non est homo,* &c. CYPRIANVS CARTHAGINENSIS ad calcem libri De lapsis, docet nunquam desperandum, sed de malis perpetratis pœnitendum IOANNES CHRYSOSTOMVS homil. 68. in Matth. dum illud exponit: *Publicani & meretrices precedent vos in regno cœlorum.* Innumeram turbam eorum proponit, qui grauiter Deum offenderunt, & ab eo postea in familiaritatem accti sunt. Sed & homilia contra desperationem, & superbiam tomo 5. vbi sic exorditur: *Si quis* (ait) *natura in mentis valetudinem inciderit, culpa vacabit, qui verò eam vltro incurrit, & venia priuatur, & supplicio quodam maiori afficietur: Cuiusmodi sunt, qui pro comparata sapientia elati, plurimum sibi prudentia arrogant, & in desperationem quandam collabuntur extremam. Siquidem nulla re magis, quàm desperatione ipsa despicimus,* &c. lege & sequentem homiliam, quæ sic incipit: *Nemo desperet si per otium & inertiam plurimum temporis fuerit transactum, quando vel parvo tantum cuique compensare liceat operando, quantum neque omni superiori tempore facere potuisset, si is qui Christi fidem antea non attigisset, principio statim tam clarus euasit, longè magis & hi qui eam iam sunt pridem consecuti. Quare cum quisquis præteriti temporis iacturam, tam breui sarciri posse intelligat, seniorem se nihil præstet.* Lege residuum. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS enarratione in Psal 37. *Ergo quia pius est Deus, nequaquam est desperandum. Et si irascitur, ignoscit: & si percutit, sanat: & si tradit in interitum carnem, spiritum saluat. Noli ergo timere carnis infirmitatem, quia sanctus cum infirmatur, potentior est.* AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de vera Innocentia, cap. 200. *Prima salus* (ait) *declinare peccatum, secunda non desperare de venia. Non ipse se in æternum punit, qui apud misericordem iudicem ad pœnitẽtiæ remedia non recurrit.* Idẽ libro de vera & falsa pœnitentia, cap. 5. *Nullus tantum vnquam posset peccare, quod pœnitens velit desperare. Quid enim aliud est desperare, quàm Deum sibi comparare? Nam qui de Deo non præsumit veniam, non animaduertit plus peccato suo, Dei misericordiam posse. Si enim sentiret Deum magis bonum, quàm se malum, quantum in se iustitiæ non inueniret, à Deo magis bono expectaret. Et quidem Deo diffidit, quia summi boni bonitatem maiorem sua nequitia non sentit. Ille solus diffidat, qui tantum peccare potest, quantum Deus bonus est,* &c. Hinc Concilium EPAVNENSE sub Gelasio I. can. 36. *Ne vllus* (ait) *sine remedio, aut spe venie, ab Ecclesia repellatur, neve vlli, si aut pœnituerit, aut se correxerit, ad veniam redeundi aditus obstruatur. Sed si cui forsitan discrimen mortis inueniat, damnationis constitutæ tempora relaxentur. Quod is ægrotum accepto viatico, reualescere fortasse contingit, statuti temporis spatia obseruari conueniet,* &c.

Concilium tiburiense vniuersale.
Concilium Carthaginens.
Concilium Cõstantiense generale.
Ioannis Hus presbyteri degradatio.
Gratianus.
Cõcilium Tridentinũ generale.
Concilium Eliberitanum.
Philo Iudæus.
Cyprianus Carthaginens.
Ioannes Chrysostomus.
Ambrosius Mediolanensis
Augustinus Hipponensis.
Concilium Epaunense sub Sigismundo rege.

Contra Caluinistas.

Dedicationis ratio.

Altaris conſecratio.

1. Corinth. 3. & 6.

Pſal. 50.

Gelaſius I.

Concilium Arauſicanum primum.

Concilium Toletanum 3.

Felix 4.

Ioan. 10.

cit & figurat, tam in nouo quàm in veteri teſtamento (vide ſuprà, Chriſma) *vnde non indaigat Eccleſia, cum vnctionis celebrat ſacramentum, ſicut aliqui mentiuntur, qui neque ſcripturas, neque Dei nouere virtutem. Quamobrem* (ſubiungit cap. 13.) *Populus docendus eſt hic aliud agi atque aliud ſignificari, cùm conſecratur templum. Fundiuntur preces Domino, vt hunc ſibi locum peculiariter dedicatum eſſe velit, vt diabolum & eius poteſtatem inde penitus expellat, vt omnes qui huc deprecaturi conuenerint, ex quacunque tribulatione, conſolationis diuinæ beneficia conſequantur, vt ab omnibus pariter conuenientibus Deo laudes ſoluantur, diuinum verbum audiatur, ac Eccleſiaſtica ſacramenta miniſtrentur. Peculiariter altare conſecratur, vt illic oblatio munda Deo offeratur, hoc eſt, ſacramentum corporis & ſanguinis Chriſti, quod in memoriam paſſionis Dominicæ immolamus. Quod verò præter preces, aſperſionis etiam atque vnctionis aliarumq; rerum ſolennia adhibentur, myſterij ſecretioris plenum eſt, non quod inanimata iſta, gratia diuina ſuſcepta ſint, ſed cùm hæc viſibiliter fiant, admonetur Chriſtianus, Deum omnia hæc per inuiſibilem virtutem in anima operari, quæ eſt domus Deo dedicãda, vbi fides fundamentum facit, ſpes erigit, & charitas conſummat. Signat ergo templi dedicatio tam fidelis animæ quàm Eccleſiæ cum Chriſto deſponſationem. Ipſa enim Eccleſia Catholica, ex mediis vitiis lapidibus adunata, verũ Dei templum eſt. Quod ſi Dei templum ſumus, altare intus habemus. Altare quidem noſtrum, cor noſtrũ eſt, in hoc altari ſit ſacrificium laudis. Sacrificium enim Deo ſpiritus contribulatus, & cor contritum. In hoc altari ſit commemoratio corporis & ſanguinis Chriſti. Hinc preces ad cælum aſcendunt, ad cor enim reſpicit Deus. Quamobrem niſi omnia quæ in huiuſcemodi conſecratione exterius aguntur, in nobis ſpiritualiter implantur, pariem hinc fructus nobis acceſſerit. Quid enim exterior ablutio, vel inuncto ſine interiori prodeſt?* Vide quod ſuprà poſitum eſt, & attende quæ ſequuntur. Vide etiam plura infrà.

Dedicatio Eccleſiæ non in nomine cuiuſlibet ſancti faciendæ.] Vide ſuprà in vocabulo, Baſilicam non cuiuis, nec in nomine cuiuſlibet, licet ædificare. Ex GELASIO I. epiſt. 1. ad Epiſcopos Lucaniæ Brutiorum, &c. & allegatur à Gratiano de conſecratione diſtin. 1. cap. de locorum conſecratione ſanctorum, &c. ibidem citauimus. Lege ibidem & dictione, Baſilicã ædificare in alieno territorio, &c. ex Concil ARAVSICANO I. ſub Leone I. can. 10. vbi dedicationis meminit. Ibidem quoque inuenies citatũ decretum Concilij TOLETANI III. ſub Pelagio II. cano. 19. & allegatur à Gratiano cauſa 10. quæſt. 1. cap. Sic quidam, &c. *Multis contra canonum inſtituta* (ait) *Eccleſias quas ædificauerint poſtulant conſecrari, vt dotẽ, &c.* Vide Baſilica. Porrò, oro te ne prætereas quin ſuperiùs adiungas quod ſequitur.

Dedicationis ſolennitas quotannis iubetur celebrari.] Hoc ex ſuperiori conſtat annotatione, vbi ex Nicephoro allegauimus, quomodo patres Nicæni diem dedicationis celebrarint quem & Encænia nominãt, feſtúmque diem conſecrationis appellant. Non eſt opus hoc iterũ reperere. Tantum memineris, nos nõ ſilentio prætermiſſe. Porrò FOELIX IV. epiſt. 1. ad Epiſcopos diuerſarum prouinciarum, c. 1 & allegat Gratian de conſecrat diſt. 1. c. Solennitates, &c *Solennitates* (ait) *dedicationum Eccleſiarum & ſacerdotum per ſingulos annos ſolenniter ſint celebranda, ipſo Domino templa dante, qui ad ſiſtendum dedicationis templi, omnibus id faciendi dans formam, cum reliquis populis eandem feſtiuitatem celebrare uenit, ſicut ſcriptum*

A *eſt: Facta ſunt Encænia Hieroſolymis.* Quòd autem 8. dierum ſint Encænia celebranda, in libro Regum peracta dedicatione templi reperies. Idem ſtatuit Concil. MOGVNTINVM I. ſub Carolo Magno, c. 36. & Concil. COLONIENSE III. par. 9. c. 11. De annua dedicationis ſolennitate celebranda loquitur, & præcipit rationem hac die annunciari populo, cur templa & Eccleſiæ dedicentur. Lege GRATIANVM de conſecrat. diſt. 1. c. Sicut non alij. & c. Miſſar ſolen & lege in vocab. Dies feſti.

Dedicatio Eccleſiarũ an iteranda.] Concilium NICÆNVM I. ſub Syluestro allegat Gratianus de conſecrat. diſt. 1. c. Eccleſiis, &c. *Eccleſias ſemel Deo conſecratas non debet iteram conſecratio adhiberi, niſi aut ignis exuſta, aut ſanguinis effuſione, aut cuiuſcunque ſeminæ pollutæ fuerint: quia ſicut infans, à qualicunque ſacerdote in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti baptizatus non debet iterum baptizari, ita nec locus Deo conſecratus iterum conſecrandus eſt, niſi propter eas cauſas, quas ſuprà nominauimus. Si tamen ſi dem ſanctæ Trinitatis tenuerint qui conſecrauerunt.* Hic lege decretum HYGINI I. ſuprà allegatum. Porrò etiam lege in vocabulo, Eccleſia ſanguine vel ſeminæ polluta, quomodo reconcilietur, &c. Hinc & IVLIVS I. in decreto quod allegat Gratianus de conſecrat. diſt. 1. c. De fabrica, *De fabrica verò eiuſdem Eccleſiæ, ſi diruta fuerit inſtauranda, & ſi in eo loco conſecrationis ſolennitas debeat iterari,* C *in quo ſanctuaria non fuerint nihil indicamus efficere, ſi per eam minimè iactetur aqua exorcizata, quia in conſecratione eiuſdem Eccleſiæ, in qua Spiritus ſancti arra non ponitur, cel. britatem tantum ſcimus eſſe Miſſarum. Et ideò ſi qua ſanctorum Baſilica à fundamentis fuerit renouata, ſine altaris motione, ſine aliqua dubitatione, cùm in ea fuerit, Miſſarum ſolennitas celebrata, totius conſecratio ſanctificationis implebitur. Si verò ſanctuaria, quæ habebant ablata ſunt, rurſus eorũ depoſitione & Miſſarum ſolennitate reuerentiam ſanctificationis accipiat.* Hinc Concil. CARTHAGINENSE V. can. 6 & allegatur à Gratiano de cõſecrat. diſt 4 c Placuit: *Placuit de Eccleſiis, ſi non inueniantur certiſſimi teſtes, qui eas conſecratas eſſe ſine* D *dubitatione teſtentur, ſine vlla trepidatione cõſecretur.* Idem & de profanatis à Gothis Eccleſiis, vt earũ reiteretur conſecratio iuſſit Conc. AVRELIAN. I. c 12 & præmemoratus FOELIX IV. epiſt. ad diuerſarum prouinciarum Epiſcopos, c. 2. *De Eccleſiarum vero conſecratione* (ait) *quoties dubitatur, & nec certa ſcriptura, nec certi teſtes exiſtunt, à quibus conſecratio fiatur, abſque vlla dubitatione ſcuote eas eſſe conſecrandas, ne talis trepidatio faciat deteriorationem, quoniam non monſtratur eſſe iteratum, quod neſciatur factum.* Eiuſdem eſt ſententiæ GREGOR. I. lib. 12. epiſt. 37 ad Fœlicem Epiſcopum Siciliæ, c. 3. idem & ante eum ſtatuit, & ordinauit VIGIL. I. epiſt. 1. quæ eſt ad Eutherium Epiſcopum, c 4. ſed E omnino eius eadem verba ſunt, quæ & ſuprà Nicæno Cõcilio ex doctrina Gratiani aſſignauimus. Vnde colligo quia aut Vigilius ea mutuauit ex Nicæno Concilio, aut Gratianus pro Vigilio Nicænum Concilium poſuit. Nam omnino eadem ſunt verba, nec in vna ſyllaba diſcordant. Lege ergo. Lege & Burch lib. 3 c. 10. 11. 12. & vide Eccleſ.

Dedicatio non pro precio celebretur.] Hoc habes multoties in vocabulo, Simonia, Sacramenta, &c. Verumtamen ne locum vacuum dimittamus, Concilium BRACARENSE II. cap. 5 & allegatur à Gratiano, cauſa 1. quæſt. 2. cap. Placuit: *Placuit vt quoties ad conſecrandas Eccleſias Epiſcopi inuitantur, non quaſi ex debito, munus aliquod à fundatore requirant, ſed ſi ipſe quidem aliquid ex ſuo*

3. Regum 8.

Concilium Moguntinũ 1. ſub Carolo Magno

Concilium Colonienſe 3.

Gratianus cõpilator decreti.

Concilium Nicænum 1. ſui Patrum.

Hyginus 1.

Iulius 1.

Concilium Carthaginenſe 5.

Concilium Antelianenſ 2. Felix 4.

Gregorius 1.

Vigilius 1.

Concilium Bracarenſe 2.

Digitized by Google

voto obtulerit, non reſpuatur. Si verò aut paupertas illum, aut neceſſitas retinet, nihil exigatur ab illo. Vide reſiduum, Baſilica.

DEFVNCTVS.

Defunctis fidelibus, exequiæ, miſſarum ſacrificia, & ſuffragia à viuis impendenda.] Hæc tria, optime lector, diligenter recole. Decreueram enim ſigillatim ſine vocabulis omnia relinquere. Verùm mihi magna hinc confuſio oritura viſa eſt, eo quòd nil rem eandem ſæpius repetere oporteret, cùm quædam ſint Patrũ authoritates, quæ ſimul omnia comprehendũt, & illas detruncare non facilè poſſem. Itaque conſulens lectorũ vtilitati, hîc tam exequias. Miſſę ſacrificium, quàm ſuffragia defunctis fidelibus impendenda, probare ſtatui: atque eo quo cœpi ordine, procedã, Deo ita opitulante, repetens ab origine Catholicæ Eccleſiæ ea omnia in vſu fuiſſe. Quod ergo hîc datur, non erit in aliis vocabulis requirendum. Vt autem iam dicere inchoëmus, ſic exordimur à Miſſa IACOBI APOSTOLI, qui primus, vt fertur, Miſſam Hieroſolymis celebrauit, vbi datur intelligi, quòd ſuper corpora defunctorum & in eórundem exequiis pro ſalute animarum ſacrificium celebrabatur. Sic autem ait, vt eam in lucem emittere curauit Claudius de Sanctes Doctor Theologus: *Memento Domine Deus noſter ſpiritum & vniuerſa carnis quorum memoriam egimus, & quorum non egimus, orthodoxorum ac rectè de fide ſentientium, ab Abel iuſto vſque ad hodiernum diem. Fac eos requieſcere in regione viuentium, in regno tuo, in deliciis paradiſi, in ſinu Abrahæ, Iſaac & Iacob ſanctorum Patrum noſtrorum, vnde exulat dolor triſtitia & gemitus, vbi præſidet lumen vultus tui & perpetuò reſulget, &c.* Hinc coëtaneus Apoſtolo CLEMENS I. lib. 6. cap. 30. narrat, Apoſtolos ſic ſtatuiſſe: *Sine vlla exceptione* (ait) *conuenite in cœmeteria, ſacros libros in his legentes, & pſallentes pro his, qui dormierunt, martyribus atque omnibus ſanctis, qui à ſeculo fuerunt, próque fratribus noſtris qui in Domino obierunt, & antitypum regalis corporis Chriſti acceptabilémque Euchariſtiam offerte in Eccleſiis & cœmeteriis veſtris, atque in exitu mortuorum pſallentes eos deducite, ſi fideles fuerint in Domino. Preciоſa enim in conſpectu Domini mors ſanctorum eius. Et iterum, reuertere anima mea in requiem tuam, quoniam Dominus beneficit tibi. Et in alio loco: memoria iuſtorum cum laude. Et iuſtorum anima in manu Dei ſunt. Nam qui in Deum crediderunt, quamquam obierunt, tamen non ſunt mortui.* IDEM CLEMENS lib. 8. cap. 48. *Peragatur* (ait) *dies tertius mortuorum in Pſalmis, in lectionibus, atque orationibus, propter eum qui tertia die reſurrexit. Item nonus in commemorationem ſuperſtitum atque defunctorum, etiam quadrageſimus ſecundum veterem formam. Moſen enim hoc modo populum luxit. Nec non anniuerſarium pro anima ipſius detur, de illius facultatibus pauperibus in commemorationem ipſius.* Et cap. 49. ſubdit. *Hæc de piis dicimus. Nam de impiis, & ſi omnes mundi facultates dares pauperibus, tamen nihil eis prodeſſet. Nam cui viuo infenſus erat Deus, certè eidem mortuo eſt iratus. Non eſt enim iniuſtitia apud eum. Iuſtus eſt enim Dominus, & iuſtitias dilexit. Et ecce homo, & opus eius, &c.* IDEM eodem lib. cap. 47. *De his autem qui quieuerunt in Chriſto* (ait) *poſtquam Diaconus abſoluit orationem ſic dicit, pro quieſcentibus in Chriſto fratribus noſtris rogemus, vt benignus Deus, qui huius animam ſuſcepit, dimittat ei omne delictum voluntarium & inuoluntarium, & propitius ei fáctus collocet eum in regione piorum & beatorum, in ſinu Abrahæ, Iſaac & Iacob, cum omnibus qui à ſeculo placuerunt illi, & fecerunt voluntatem ipſius, vnde abeſt dolor triſtitia, & ſuſpirium. Et Epiſcopus ſic orationem ſubiungit: qui immortalis natura es, & nullo fine terminaris, a quo omne immortale & caducum prodit, qui rationale animal hominem mundi ciuem, mortale in ſua conſtitutione feciſti, & promiſiſti ei reſurrectionem, qui Enoch & Heliam mortem experiri nõ permiſiſti, Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Iacob, non mortuorum, ſed viuentium Deus, quoniam omnium anima apud te viuunt, & iuſtorum ſpiritus in manu tua ſunt, quos nõ attinget tormentum. Omnes enim ſanctificati, ſub tua manu ſunt. Ipſe quoque nunc reſpice ſuper hunc ſeruum tuũ, quem recepiſti in alteram vitam, & condona ei, ſi quid volens vel inuitus deliquit, & Angelos placidos conſtitue ei, & colloca eum in ſinu Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, & omnium qui tibi à ſeculo placuerunt, vbi nõ eſt triſtitia, dolor, neque horror, ſed cœtus piorum & lætantium, & terra rectorum beata, videntium gloriam Chriſti tui, per quem tibi gloria, &c.* IDEM CLEMENS epiſt. 1. ad Iacobũ fratrem Domini, vbi S. Petri vltima verba recenſet: *Docebat* (ait) *Petrus omnes, & monebat infirmos, viſitare, ſitientes potare, mortuos ſepelire, & diligenter eorum exequias peragere, pro eisq; orare, & eleemoſynas dare, &c.* De exequiis & ſuffragiis defunctorum, DIONYSIVS AREOPAGITA Apoſtoli Pauli diſcipulus, cuius opera etiã multùm laudat & approbat Generale 6. Concilíũ, & Concilium Lateranenſe ſub Martino I. libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, par. 2. cap. 7. recenſet quòd, dum quiſpiam defunctus fuerit, ſi ſacerdotalis ordinis fuerit: *Coacto* (ait) *ſanctо cœtu venerandus antiſtes ante ſanctum altare inclinans eũ, orationem ad Deum incohet & gratiarum actionem. Si autem aut honeſtiſſimis monachis, aut ſancta plebi inſertus erat, ad venerandum ſacrarium, ipſum ante ſacerdotum reclinat ingreſſum. Deinde precem cum gratiarum actione peragit præſul. Deinceps verò miniſtri diuinis inſerta ſcilices eloquiis veriſſima de noſtra reſurrectione promiſſa recitantes, conſentanea tantundem valentia canunt Pſalmorum cantica. Deinde miniſtrorum primus dimittit catechumenos, ſanctoſq; iam defunctos concelebrat, cum quibus & nuper vita functũ pari laudatione proſequitur, hortaturq; omnes, vt ſibi ipſis idemidem poſſint beatam in Chriſto conſummationem. Poſtea accedens venerabilis præſul, precem ſuper eo ſacratiſſimam pera, vt & poſt orationem ipſe quoque Pontifex defunctum ſalutat, & poſt illum, qui adſunt omnes. Vbi verò cuncti conſalutauerunt, ſuper defuncto fundit oleum Pontifex, & oratione pro omnibus facta honeſto in loco ponit corpus cũ æqualibus aliis corporibus ſanctis.* Poſthæc IDEM cap 7. par. 3. omnia hęc myſticis ſenſibus proſequitur, & potiſſimùm replicat hoc quod dixit. *Accedens venerandus antiſtes precem ſacram ſuper mortuum peragit: Precatio* (inquit) *illa, diuinam clementiam orat, vt cuncta dimittat per infirmitatem humanam admiſſa peccata defuncto, eumq; in luce ſtatuat & regione viuorum, in ſimilibus Abrahæ, Iſaac & Iacob, in loco vnde aufugit dolor & triſtitia & gemitus. Iſta vt reor perſpicua ſunt beatiſſima ſanctorum præmia, &c.* Tum paulò pòſt: *Ac fortaſſe, inquies* (ait) *iſta quidem rectè à nobis dici, verùm ambigere, cuius rei gratia præſul, diuinam precatur clementiam defuncto, peccatorum veniam poſtulans, & æqualem ſanctis, ac lucidiſſimam ſortem. Si enim eorum quæ in vita geſſit bonorum aut malorum, à diuina iuſtitia percipiet præmia, perficit autem actiones ſuas, in vita iſta defunctus. Quanam hunc oratio præſulis ad alia* (præter illam quam meruit vita hic acta reſpondentem)

Hæc, bene lector, obſecro patienter lege, quia maximè ſalutaria ſunt.

Iacobus Apoſtolus.

Precatio S. Iacobi pro defunctis.

Clemens I.

Apoſtoli pro defunctis iubent orari, & exequias celebrari, & ſacrificium.

Pſal. 115.

Pſal. 114.

Prouerb. 10.

Sapient. 3.

Secundum veterem formam (ait) ergo non res eſt noua ò Caluine. Deuter. 34.

Pſal. 10.

Preces pro defunctis.

Oratio Epiſcopi ad Deũ pro defunctis pulcherrima.

Dionyſius Areopagita.

Vide ritum antiquum celebrandi exequias, & ſuffragia, & ſacrificium.

Iob. 9. Pſal. 145. Treno. 4. Ezechiel 33. Marc. 2. Luc. 14. Ioannis 5. 6. & 11. 1. Corinth 9.

Hęc conſidera

Vide quia hi tres, Iacobus, Clemens, Dionyſius non diſcordãt in cõmemoratione defunctorũ, & quomodo perſtringunt hæreticos

Vide quem pulchrè hæreticis reſpondet.

Galat 6. Geneſ. 20. Iacob. 5. 2. Malach. 2. 1. Reg 15.

1. Ioan 5. Iacob .5

Malach. 2. Hierem. 25. Matth 16. 3. Reg. 21. Iob. 14.

Non orandum pro impijs.

Iacob. 3.

Abdias Babylonius.

Iudgi exequias & ſuffragia ſuis defunctis impendunt.

tranſfert requiem? Non ignoro quidem & ego diuinis eloquijs accedens, ſingularem reddendam pro meritis ſortem. Concluſit enim Dominus apud ſe, & referet vnuſquiſque ea quæ per corpus geſſit ſiue bonum, ſiue malum. Quod autem & iuſtorum preces etiam in vita iſta & nedum poſt mortem his ſolis proſint qui digni ſunt, ſcripturæ nos edocet ſacroſanctæ traditio. Quid enim ſanctis profuit Samuelis oratio? Quid Hebreorum iuuit plebem prophetica interpellatio? Nam profectò idem fit, ac ſi quis ſole ſuos radios, ſanis largiente oculis, ſibi oculos eruens, ſolaris luminis particeps fieri poſtulet. Sic impoſſibilium ſuperflua ſpe ille ſuſpenſus eſt, qui ſanctorum flagitat preces, natura ipſorum conſentaneas ſacræ operationes abigit, diuinis nequaquam intendendo muneribus, & à ſanctiſſimis beneficijs recedendo mandatis. Itaque ſcripturæ ſacræ aquieſcens, viles eſſe in hac vita dixerim ſanctorum preces. Vide dictione, Sanctorum ſuffragia, &c. Tum ſubdit, *Quoniam de huiuſmodi prece quâ ſuper defuncto peragu præſul, ex diuinis ducibus noſtris traditio peruenit ad nos, operæpretium eſt vt dicamus. Venerandus antiſtes, vt ſcripturæ ait interpres eſt iudiciorum diuinorum. Angelus enim Domini omnipotentis eſt. Didicit igitur de ſcripturis diuinitus traditis, vt his qui piè vixerint, lucidiſſima diuinaq; vita pro merito ab æquiſſimis lancibus reddatur, non recordante diuina bonitate, per ſummam clementiam maculas quæ illis ex humana infirmitate adhæſerunt. Nullus enim (inquit) eſt mundus à labe. Iſta quidem nouit Pontifex promiſſa à ſanctis eloquijs. Petit autem ea fieri donarig; eos qui piè vixerunt præmia ſacra, ſimul quoque ſeipſum ad imitationes Dei benignus formans, & aliorum dona quaſi proprias expetens gratias, neque ignorans veras repromiſſiones futuras præſentibus etiam aperiè demonſtrat quod quæ ab eo ſacro iure poſtulantur omnino illi conſequentur, qui in vita diuina conſummati ſunt. Neque enim vnquam peteret Pontifex diuinæ iuſtificationis prædicator, quæ Deo ſciret non eſſe gratiſſima, & quæ largiturum ſe ille nequaquam promiſiſſet. Quocirca profanis vita ſanctis, non iſta imprecatur Pontifex, non modo quia hoc, proprium deſereret ordinem, & aliquis Pontificalis officij præſumeret, à diuino ſpiritu nequaquam agitatus: verum quia & indigne orans non exaudiretur, atque ad ipſum non immeritò illud diceretur: eloquium iuſtitiæ plenum petiſti & non accipitis, eò quòd malè petatis.* Portò celebrandarum exequiarum meminit vir etiam Apoſtolicorum temporum & eorum diſcipulus ABDIAS BABYLONIVS, lib. 8. certaminis Apoſtolici, vbi teſtatur quòd fideles S. Bartholomæi corpus abſtulerunt cum hymnis, & cum omni gloria, &c. Sed & hoc fuiſſe Apoſtolis ſolenne, defunctis ſuffragia & exequias impẽdere, teſtatur Ioannes Chryſoſtomus, vt infrà ſuo ordine allegabimus. Et vt ad illos deſcendamus, qui non habent cum Chriſtianis in fide conſortium (& hoc per modum parentenſis, adhuc hodie ab antiquo tenent morem defuncti> bene imprecandi IVDÆI INFIDELES. Nam Deo ita diſponente, cùm iſta ſcriberem, quidam amicus meus Auenionenſis, obtulit mihi formam & ritum exequiarum quem illi obſeruant, dum quis eorũ defunctus eſt. Sic enim ibi habetur, & hoc certiſſimum eſt, quia experimentum facit fidem: *Requieſcat anima eius ſuper ſtratu ſuo in pace, iaceat in pace, dormiat in pace, donec veniat conſolator pacem annuncians.* Et ſic inuocant ſanctos: *Patres æterni dormientes in Ebron, portas Paradiſi aperite illi, dicentes, in pace venias, Angeli pacis egredimini in occurſum ſuum, portas Paradiſi aperite illi, dicentes, in pace venias:*

A & cætera multa quæ ibidem continentur. Porrò vide in dictione, Iudæi, vbi illis conceditur licentia mortuos ſuos ſepeliendi, &c. Parum eſt hoc, ſed & GENTILES PAGANI ſiue Ethnici, defunctorum agunt memoriam, & exequias celebrant, vt locupletiſſimus teſtis eſt Tertullianus, ſtatim in initio libri de reſurrectione carnis: *Defunctis* (inquit) *parentant & quidem impenſiſſimo officio, &c.* Idem & libro quinto, aduerſus Marcionem, vbi de prima epiſtola ad Corinthios agit, libro quoque de ſpectaculis, vbi agit de munere: *Quod ergo mortuis lauabatur* (ait) *vsque parentationi deputabatur.* Et HELIODORVS TRICENSIS (cuius meminit Nicephorus, libro B duodecimo, capite trigeſimoquarto) libro ſexto, Æthiopicæ hiſtoriæ, idem de gentibus & paganis teſtatur. Vbi refert quandam auiam ſuper mortuorum interfectorum cadauera ſtantem, magicis proprium filium incantationibus ſuſcitaſſe, &c. adi locum. Sed & memoriam defunctorum ſuorum maxima veneratione celebrant TVRCI SARRACENI, & pro eis deuotè orant, vt oculati teſtes nobis referunt, qui propriis oculis obſeruauerunt. BARTHOLOMÆVS GEORGIENIM peregrinus in illa terra annis quatuordecim, libro ſuo quem de Turcarum moribus inſcripſit. Et PETRVS BELONVS, libro tertio, obſeruationum ſuarum, vbi de ritibus eorum C tractat. Ecce igitur ſoli remanent hæretici defunctis infenſiſſimi, ab Aërio hæretico funem impietatis trahentes, vt infrà dicemus, & hoc mortuis denegant, quod omnis lingua & natio religioſiſſimè ſemper obſeruauit. Sed vt cœpto ordine proſequamur, repetendum nobis eſt iter, quo cœpimus iam progredi, vt ab Apoſtolis vſque ad nos, exequias & miſſarum ſolennia atque ſuffragia defunctis impendenda monſtremus. Sic itaque vicinus Apoſtolorum TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS, libro de corona militis in initio: *Oblationes* (ait) *pro defunctis, pro natalibus annua die facimus.* IDEM libro de Monogamia, circa medium, vbi de non diſſoluendo D matrimomo tractat: *Ergo* (ait) *perſeueret in ea cum illo neceſſe eſt, quam iam repudiare non poterit, ne ſic quidem nuptura ſi repudiare potuiſſet, & pro anima eius oret & refrigerium interim adpoſtulet ei, & in prima reſurrectione conſortium, & offerat annuis diebus dormitionis eius, &c.* IDEM libro de exhortatione caſtitatis, *Et iam* (ait) *repete apud Deum, pro cuius ſpiritu poſtules, pro quo oblationes annuas reddas, &c.* Et ORIGENES ADAMANTIVS, libro tertio, in librum Iob, & in Pſalmum 38. *Diem* (ait) *mortis celebramus, quia non moriuntur hi qui mori videtur. Propterea & memorias ſanctorum facimus, & parentum noſtrorum vel amicorum in fide morientium deuotè memoriam agimus, tam illorum refrigerio gaudentes, quàm etiam nobis piam conſummationem* (hoc ex Dionyſio didicit. Vide ſuperiùs) *in fide poſtulantes. Sic itaque non diem natiuitatis celebramus, quia in perpetuum viuêt hi qui moriuntur.* IDEM homil. 11. in Hieremiam, & lib. 8. in epiſtol. ad Romanos, cap. 11. Purgatorij meminit. Vide Purgatorium. Hinc & contemporaneus eius CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib. 3. Epiſtol epiſt. 6. quæ incipit. Quanquam ſciam vos, &c. *Cum voluntati noſtræ* (ait) *& confeſſioni in carcere & vinculis accidit monendi terminus, conſummata martyris gloria eſt. Denique & dies eorum quibus excedunt annotare, vt commemorationes eorum inter memorias martyrum celebrare poſſimus.*

Gentiles pro defunctis orãt, & exequias celebrant.

Tertullianus.

Heliodorus Tricenſis Epiſcopus.

Turci Saraceni memoriam defunctorũ celebrant.

Bartholomæus Georgienim.

Petrus Belonus.

Tertullianus Carthaginenſis.

Origines Adamantius.

Cyprianus Carthaginenſis.

Digitized by Google

Quam ... ertullus fidelissimus ſignificet mihi dies, quibu... ere beati fratres noſtri ad immortalitatem ... mortis exitu tranſeunt, celebrentur hîc à nob... olationes & ſacrificia ob commemorationes eorum..., quæ citò vobiſcum Domino proſperante celebrabimus, &c. Idem lib. 4. epiſtolarum epiſtola 5. ad Presbyteros & Diaconos, loquens de Celerini martyris progenitoribus, qui & ipſi pro Chriſto occubuerant. *Dum Diabolum* (ait) *Chriſti profeſſione proſternunt, palmas à Domino & coronas illuſtri paſſione meruerunt, ſacrificia pro eis ſemper vt meminiſtis offerimus, quoties martyrum paſſiones & dies anniverſaria commemoratione celebramus.* Vide in dictione, dies feſti. Et Miſſa celebranda ſuper reliquias martyrum, &c. Idem lib. 1. epiſtola 9. *Victor cùm contra formam nuper in conſilio à ſacerdotibus datam Geminiũ Fauſtinum preſbyterum auſus ſit actorem conſtituere, non eſt quòd pro dormitione eius apud vos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua nomine eius in Eccleſia frequentetur, &c.* Porrò, EVSEBIVS CAESARIENSIS lib. 4. de vita Conſtantini, teſtatur pro anima eius, præter comprecationes & lachrymas latrias atque myſticas liturgias arcanáque Miſſarum ſacrificia fuiſſe adhibita. Quo loco vbi pompam atque cæremonias depinxit, quibus à filiis in templum eſt adductus ſepulturæ mandandus, tum ſubdit: *Corpus* (inquit) *ter beata anima, Apoſtolorum nomine (quod in eorum ſepeliebatur templo) ſuat glorioſum, populóque pio comitatum diuiniſque cæremoniis & liturgia myſtica, ſiue arcano illo ſacrificio dignum habitum, ipſum denique communione precum, quas ſanctì fundebant homines, fruebatur.* Hoc latiùs deſcribit NICEPHORVS CALLISTVS lib. 8. cap. 55. vbi & miracula multa ad ſepulchrum eius facta enarrat. Præterea Idem Nicephorus lib. 8. cap. 31. vbi Helenæ matris Conſtantini mortem deſcribit: *Cùm autem* (ait) *finis ei vitæ inſtaret, cùm celeberrima memoria deceſſit vndeoctuageſimum agens annum, cùm quidem in extrema illa allocutione & valedictione moritura, de pia Chriſtianaque vita inſtituto permulta mandata filio dediſſet. Ingentes quoque ei poſt obitum tribuit honores, quales ſcilicet eam decebant, quæ tam piè ſanctéque vixiſſet. Extra vrbem Romanam ſepulta in templo rotundo, marmorea vrna depoſita, atque biennio poſt, vna cùm vrna Conſtantinopolim deportata eſt. Princeps ipſa in Imperialia monumenta adis ſanctorum Apoſtolorum illata, latiſque poſthac, atque etiam nocturnis memoriis vt par erat eſt celebrata. Hieroſolymis autem venerandæ illæ virgines, quibus veluti quædam ancilla inſeruierat præcipuis eam ſunt memoriis proſecutæ, &c.* ATHANASIVS ALEXANDRINVS oratione habita in * defunctos, poſtquam docuit ſuos ex pietatis officio debere ad mortuorum ſepulchra cùm precibus, Eleemoſinis, cereos & oleum adferre accendenda, cauſam ſic ſubiungit: *Hæc enim* (ait) *Deo grata ſunt, plurimamque ab eo referunt retributionem. Oleum enim atque cerei ſunt holocauſtum, hoſtiaque igne abſumenda verùm illa hoſtia incruenta eſt propiciatio.* Deinde oſtendens quánam fidei intentione hæc ſunt pro defunctis Deo offerenda, eadem ſcilicet qua pro filiolo ægrotante Pater Deo cereos & thymiama offert, atque accendit: cauſam ſubtexuit, qua ſuperioribus ſuis dictis fidem aſtruat: *Vniverſa enim hæc* (ait) *Apoſtoli illi (ſic dixerim) diuini loqui, atque diſcipuli ſua per ſacrificia Deum placantes, patreſque Spiritu ſancto afflati, diuini illius numinis, quantum datur, participes atque Eccſtaticæ illius virtutis eximiè compotes, diuino ore vti Deo gratum eſt, & ſacrificia ſiue miſſarum oblationes, & preces & pſalmorum cantum, anniverſariaſque defunctorum memorias, præceperunt obſervandas.* Mox idem dicet Chryſoſtomus lege oro. Porrò ſic GRAECI in liturgia, ſiue miſſa ſua, ſic orant: *Memento Domine Patrum & fratrum noſtrorum, qui in ſpe reſurrectionis æternæ vitæ dormitionem acceperunt, & omnium qui in fide pietatéque vitæ functi ſunt, & remitte ipſis quidquid ſcienter, vel ignoranter, opere, ſermone, & mente deliquerunt, & habitare eos facias in locis fulgidis, in locis virentibus, in locis refrigerij, vnde aufugit omnis dolor mœror & gemitus, vbi contemplatio vultus tui latificat omnes ſanctos tuos à ſeculo, &c.* LATINI in liturgia, ſiue Miſſa ſua ſic orant: *Memento Domine famulorum famularumque tuarum, qui nos præceſſerunt cùm ſigno fidei, & dormiunt in ſomno pacis N. Ipſis Domine & cunctis in Chriſto quieſcentibus locum refrigerij, lucis, & pacis, vt indulgeas deprecamur, per eundem Chriſtum Dominum noſtrum, &c.* AETHIOPES in liturgia, ſiue Miſſa ſua, ſic orant. *Memento Domine Dormientium, Principum, Pontificum, Regum, Patriarcharum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Sacerdotum, Diaconorum, & miniſtrorum tuorum, Parentum noſtrorum, & omnium in recta fide quieſcentium, & imple nos timore nominis tui, & dirige nos facere voluntatem tuam. Sit tibi gloria & honor, quia tu ſolus eis dignus es, in ſecula ſeculorum. Amen.* BASILIVS MAGNVS in liturgia ſua: *Memento Domine Dormientium, Principum, Pontificum, regum, Patriarcharum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Sacerdotum, Diaconorum, & miniſtrorum tuorum, Parentum noſtrorum, & omnium in recta fide quieſcentium. Colloca animas eorum in ſinu Abraha, Iſaac & Iacob, per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, cui ac tibi Spiritui ſancto ſit gloria & potentia, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum. Amen.* Et IOANNES CHRYSOSTOMVS in liturgia ſua ſiue Miſſa, quæ vbique habetur: *Memento Domine, vt bonus, ſeruorum tuorum, & quacunque in vita deliquerunt ignoſce, nemo enim ſine peccato, niſi tu Domine, qui potes migrantibus dare quietem, &c.* Idem homilia 69. ad populum Antiochenum tomo 5. vbi mortuos lugendos impios, non autem pios ſuadet, tum ſubdit: *In diuitiis deſle defunctos, qui nullam ex diuitiis ſibi comparauere conſolationem, qui ſua, diluendi peccata poteſtatem acceperunt & neglexere. Hos, inquam, ſeorſum & communiter lugeamus, ſed cum modeſtia, ſed honeſtatis ratione ſervata, ſed ne nos oſtentemus. Hos deſleamus non vno aut altero die, ſed totum vitæ noſtræ tempus. Hæ ſiquidem haud ſunt irrationabilis motus lachryma, ſed potiùs charitatis. Illud igitur eſt irrationabilis motus, & propterea citius extinguitur. Cùm autem ex Dei timore fuerit factum, ſemper manet. Hos lugeamus, poſt hos pro viribus clamemus, excogitemus eis aliquid ſolatij, minimum quidem, clamemus tamen. Qualiter & quonam modo? Orantes & alios precantes, vt pro eis deprecentur, pro eis pauperibus largientes continue. Habet hæc res aliquam conſolationem. Audi namque Deum dicentem, protegam ciuitatem iſtam, propter me & propter Dauid ſeruum meum. Si iuſti duntaxat memoria tantũ potuit, cùm & opera pro ipſo fuerint, quantum non valebit? Non temere ab Apoſtolis hæc ſancita fuerunt, vt in tremendis myſteriis defunctorum agatur commemoratio. Sciunt enim illis inde multum contingere lucrum, vilitatem multam. Cùm enim totus conſtiterit populus, extenſis manibus ſacerdotalis plenitudo, & tremendum proponatur ſacrificium, quomodo Deum non exorabimus pro his deprecantes. Sed hoc quidem de his qui cùm fide migrarunt. Catechumeni verò nec hac digni conſola-*

Prohibet, ne oretur pro defuncto Schiſmatis.

Euſebius Cæſarienſis.

Conſtantinus honorificè ſepultus, & memoria functis eius.

Nicephorus Calliſtus.

Helenæ matris Conſtantini obitus.

Athanaſius Alexandrinus.

Siue indormientes, atque in Domino quieſcentes. Sic enim intitulatur.

Vide quàm pulchrè Athanaſius noſtros ritus exponit.

Vide non eſſe recens inuentũ, quando hoc Apoſtoli inſtituerunt

A

B

C

D

E

Græci in canone.

Latini in canone.

Aethiopes, in canone.

Baſilius Magnus.

Ioannes Chryſoſtomus.

Oro te, bone eſtor, hæc omnia diligenter attende, & vide quantum deliranthæretici

4 Regum 19.

? Ergo, hæc ſancita ſunt ab Apoſtolis (ait) pro defuncto orandum. Vide ergo nos non temere ex Apoſtolis ſupra probaſſe defunctorum memoriam.

tione cenſentur, &c. Vide Catechumenus, ſuprà. Item & homilia ſequenti quæ eſt 70. nihil aliud probat, quàm pro defunctis eſſe orandum. Lege ſi vacat. Idem Chryſoſtomus homilia 21. in actus Apoſtolorum, dum exponit illud actuum 9. manſit Petrus in Ioppe, apud Simonem coriarium, &c. ad calcem homiliæ. *Non fruſtra* (ait) *oblationes pro defunctis ſunt, non fruſtra preces, non fruſtra eleemoſynæ. Hæc omnia ſpiritus diſpoſuit, volens vt nos mutuam inuemus, &c.* Idem homilia 41. in epiſtolam 1. ad Corinthios: *Opitulemur* (ait) *defunctis fratribus, memoriam pro ipſis faciamus. Nam ſi Iob illius liberos patris victima purgauit, quid dubites à nobis quoque, ſi pro dormientibus offeramus, ſolatij quiddam illis acceſſurum?* Idem homilia 4. in epiſtolæ ad Hebræos cap. 2. *Dic mihi, quid ſibi volunt in funere lampades iſtæ feſtiuæ? Nónne ſicut athletas eos defunctos producimus; Quid etiam hymni? Nónne vt Deum glorificemus, & ei gratias agamus, quòd iam iam coronandi diſcedentem? quòd iam à laboribus liberatum, de ſeruitute ducens, apud ſe habet? nónne propter hoc pſalmi & hymni? nónne propter hoc pſalmodia?* Et poſt. *Quid pſallis illo tempore? Reuertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus beneficit tibi, &c. Et iterum. Tu es refugium meum à tribulatione, quæ me continet. Intelligis quid ſibi volunt iſti pſalmi? Pro qua re, dic mihi, preſbyteros vocas & pſallentes? nónne vt conſolationem recipias? nonne vt honores diſcedentem? &c.* Idem homilia 32. in Matthæ. 9. cap. *Cur poſt mortem tuorum pauperes conuocas? Cur preſbyteros vt pro eo velint orare, obſecras? Non ignoro te reſponſurum, vt defunctus requiem adipiſcatur, vt propitium iudicem inueniat.* Gregorius Nazianzenus' Oratione 2. in Iulianum Imperatorem, poſtquam Iuliani infœlicem exitum deſcripſit, ſic de Conſtantio narrat: *Conſtantius igitur communibus omnium elatus eſt laudibus ac pompis hiſque venerandis ac noſtris, nec non cantibus tota nocte reſonantibus, ac luminaribus accenſis, quibus Chriſtiani tranſitum honorare pium cenſemus, panegyriſque poſt interitum dicta eſt, & corporis ſuæ depoſitio, &c.* Idem oratione 7. quæ eſt in Cæſarium fratrem, vbi eum cùm pompa elatum & ſacris parentum manibus elatum pſalmodiis ac luminaribus deſcripſit, ad calcem orationis ſic orat: *Nunc quidem, o domine vitæ & mortis, animarum noſtrarum cuſtos & benefactor. Cæſarium ſuſcipe, peregrinationis noſtræ primitias, ſiue nouiſſimam primum tuis concedimus rationibus quibus omnia feruntur, ſuſcipe & nos poſtea in tempore opportuno, ac in carne noſtra quandiu id nobis conducit, guberna ſuſcipéque per tuum timorem paratos, & nequaquam territos, nec in die nouiſſima deficientes, vique inde diſtractos, &c.* Vide totam orationem. Epiphanius Cypri libro 3. contra Hæreſes tomo 1. Hæreſi 75. contra Aerium vel Actum qui negauit, purgatorium & ſuffragia mortuis prodeſſe, ſic ſcribit. *Deinde quæ ratione poſt mortem nominatis* (inquit Aerius) *nomina mortuorum? Orat enim viuens, aut diſpenſationem facit, quid profuerit mortuo? Si verò omnino preces eorum qui hic ſunt, proſint illis qui iſthic ſunt, igitur nemo ſit pius, neque boni quicquam faciat, ſed acquirat amicos quoſdam per quem vult modum, aut per pecunias perſuadens, aut amicis id in obitu demandans, & orent pro ipſo, vt ne quid illic patiatur, neque immedicabilia peccata ab ipſo perpetrata requirantur, &c.* Quę Aerius obiecit, cui reſpondet Epiphanius. *Aſſumpſiſti* (ait) *Eccleſia, & in toto mundo aſſenſus factus eſt, antequam eſſet Aerius, & qui ab ipſo appellantur Aeriani, fortaſſis enim & ob hoc iuſtiſſimum nomen accepit. Aerium enim ſpiritum habebat ex immunditia, aeriis ſpiritibus prauitatis in ipſo contra Eccleſiam. Poſtea verò ac eo quòd proferantur nomina defunctorum, quid hoc magis fieri utile, quid hoc commodius & magis admiratione dignum, quod credunt preſentes, quòd hi qui diceſſerunt, viuunt & non ſunt vlli, ſed ſunt & viuunt apud Dominum, & vt pientiſſimam predicationem recenſeam, quod ſpes est orantibus pro fratribus, velut qui in peregrinatione ſint. Proſunt autem & preces pro ipſis fientes, etiam ſi totam culpam non abſcindant. Verum enimuero eo quòd nos ſæpe dum in mundo ſumus fallimur & erramus, tum imitis, tum voluntarie, quò id quod perfectius eſt ſignificetur, & pro iuſtis & pro peccatoribus memoriam facimus. Pro peccatoribus quidem memoriam implorantes, pro iuſtis verò, & patribus & Patriarchis, Prophetis, Apoſtolis Euangeliſtis, Martyribus ac confeſſoribus Epiſcopis & Anachoretis, & pro vniuerſo ordine, vt Dominum Ieſum Chriſtum ab ordine ſeparemus hominem, per honorem quem ipſi exhibemus & vt adorationem ipſi præſtemus, illud mente voluentes quòd Dominus non eſt alicui homini adequatus, etiam ſi millies & vltra, in iuſtitia degat vnuſquiſque homo, &c.* Vide Idem, eodem lib. 3. ad calcem, vbi compendiariam doctrinam de fide catholica tradit, ſic in fine loquitur: *In his* (ait) *qui vita defuncti ſunt ex nomine memorias faciunt, orationes ad Deum perficientes, ac cultus diuinos & myſteriorum diſpenſationem, &c.* Cyrillvs Hierosolymitanvs Catecheſi Myſtagogica 5. vbi recenſet proquibus ſoleat Miſſæ ſacrificium offerri. *Cùm hoc ſacrificium* (ait) *offerimus poſtea facimus mentionem eorum, qui ante nos obdormierunt. Primùm, Prophetarum, Apoſtolorum, martyrum vt Deus orationibus illorum & deprecationibus ſuſcipiat preces noſtras. Deinde pro defunctis ſanctis Patribus & Epiſcopis, denique pro omnibus oramus, qui inter nos vita functi ſunt, maximum eſſe credentes animarum iuuamen, pro quibus offertur obſecratio ſancti illius & tremendi, quod in altari poſitum eſt, ſacrificij. Quod exemplo vobis demonſtrare volumus. Scio enim multos dicere, Quid iuuat animam in peccatis ex hoc mundo decedentem, etiam ſi in hoc ſacrificio mentio illius fiat? An enim ſi rex aliquis, eos à quibus offenſus eſt, in exilium pepulerit, poſtea verò illorum propinqui, coronam aliquam conficientes, pro his qui ſunt in ſupplicio exulibus eidem offerent, nonne condonationem aliquam ſuppliciorum ipſis dederit? Ad eundem modum & nos pro defunctis precationes adhibentes, quamuis ſint peccatores, non quidem coronam plectimus ſed Chriſtum pro noſtris peccatis mactatum offerimus, vt & nobis & illis eum qui eſt benigniſſimus, propitium reddamus.* Ambrosivs Mediolanensis oratione in obitu Valentiniani: *Beati* (ait) *ambo* (ſcilicet Gratianus & Valentinianus) *ſi quid orationes meæ valebunt, nulla dies vos ſilentio præteribit, nulla inhonoratos vos mea tranſibit oratio. Nulla mox non donatos aliqua precum mearum contextione tranſcurret omnibus vos oblationibus frequentabo.* Idem in oratione funebri de exceſſu fratris ſui Satyri ad calcem: *Tibi nunc omnipotens Deus innoxiam commendo animam, tibi hoſtiam meam offero, cape propitius ac ſerenus, fraternum munus, ſacrificium ſacerdotis, hac mei itam liba premitto. In hoc ad te pignore venio, non pecuniæ ſed vita pignore, ne me diutius reſidere facias tanti fœneris debitorem, &c.* Idem, oratione funebri in obitu Theodoſij Imperatoris. *Tu Domine cuſtodiens etiam paruulos, in hac humilitate ſaluos ſuſcito ſperantes in te, da requiem perfecto ſeruo tuo Theodoſio, requiem quam præparaſti ſanctis tuis. Illo conuertatur anima eius vnde deſcendit, vbi*

Vide exequias omnino noſtris conformes.

Gregorius Nazianzenus.

Conſtantij funus celeberrimum.

Orat. pro Cæſario.

Epiphanius Cypri Epiſcopus.

Hic eſt pater Calumniarum. Nam & tales obiectiones fuerunt.

Vide reſponſum.

Aerij etymon.

Cyrillus Hieroſolymitanus

Vide quomodo omnes Patres conſentiunt inuicem.

Obiectiones quorúdam vide quàm doctè diſſoluit.

Familiare exemplum.

Ambroſius Mediolanenſis.

mortis aculeum ſentire non poſſit, vbi cognoſcat mortem hanc non hominis finem eſſe, ſed culpæ, &c. Idem ibidem. *Alij tertium diem & trigeſimum obitus diem, alij ſeptimum & quadrageſimum obſeruare conſueuerunt, & vtraque obſeruatio authoritatem habet qua neceſſarium pietatis impletur officium, &c.* Idem libro de fide reſurrectionis: *Die ſeptimo ad ſepulchrum redimus, qui dies eſt ſymbolum futuræ quietis, &c.* GREGORIVS PRESBYTER in vita ſancti Gregorij Nazianzeni: *Cùm verò ſanctus Meletius vltimum vitæ diem in vrbe regia clauſiſſet, ita funebri honoratus eſt pompa, vt tota ciuitas regia ad illam effunderetur. Multaſque profunderet lachrymas.* Hinc ATTICVS CONSTANTINOPOLITANVS, vt recenſet NICEPHORVS CALLISTVS lib. 14. cap. 24. & CASSIODORVS SENATOR, lib. 11. hiſtoriæ tripartitæ cap. 2. *Cùm videret diuiſam Eccleſiam, cùm Ioannita ſeorſum apud ſeipſos ſacra ſolemnia celebrarent, ita fit vt in orationibus memoria Ioannis haberetur, ſicut aliorum dormientium Epiſcoporum fieri conſueuit, &c.* Idem NICEPHORVS, lib. 14. cap. 43. THEODOSIVS IVNIOR, (ait) *Ioannem Chryſoſtomum primùm circa Anaſtaſium Magni Thomæ templum excepit. Inde verò in ſanctæ pacis delubrum delatus, poſtea verò imperiali curru tumulus vectus, in ſanctorum Apoſtolorum fanum illatus eſt. Ibi Imperator ſacro tumulo chlamyde tecto, & fronte atque oculis vrnæ impoſitis, communem ſupplex precationem pro parentibus fecit: dudum enim illi mortui fuerant, in pupillari ætate eum tenerum adhuc, relinquentes. Seorſum quoque pro matre precatus eſt, vt tumuli eius motus atque ſtrepitus conſiſteret, &c.* vide locùm HIERONYMVS STRIDONENSIS, tomo 1. epiſtolarum, epiſtola conſolatoria ad Pammachium, ſuper obitu Paulinæ vxoris, ſic incipit ſanato vulneri, &c. circa medium: *Cæteri mariti ſuper tumulos coniugum ſpargunt violas, roſas, lilia floreſque purpureos, & dolorem pectoris his officiis conſolantur, Pammachius noſter ſanctam fauillam oſſaque veneranda, elemoſyna balſamis rigat. His pigmentis atque odoribus fouet cineres quieſcentes, ſciens ſcriptum: ſicut aqua extinguit ignem, ita elemoſyna extinguit peccatum, &c.* Idem in epiſtola ad Oceanum, vbi Epitaphium Fabiolæ inſerit ſic incipit, Plures anni ſunt: ſic ad calcem ſubiungit. *Quantum haberet viuentis Fabiola Romæ miraculum, in mortua demonſtrauit. Necdum ſpiritum exhalauerat, necdum debuam Chriſto reddiderat animam, & iam fama volans tanti præconia luctus, totius orbis populum ad exequias congregabat. Sonant pſalmi, & aurata templorum reboant in ſublime quatiebat alleluia. Hic iuuenum chorus, ille ſenum, qui carmine laudes fœmineas & facta ferant, &c.* Idem, ad Euſtochium epitaphium Paulæ matris ſcribens, ſic exorditur. Si cuncta corporis mei &c. ad calcem, *Omnis inopium multitudo matrem & nutritiam ſe perdidiſſe clamabat. Quodque mirum ſit, nihil pallor mutauerat faciem ſed ita dignitas quadam & grauitas ora compleuerat, vt eam putares non mortuam, ſed dormientem. Hebræo, Græco, Latino, tyroque ſermone, pſalmi in ordine perſonabant, non ſolùm triduo, donec ſubter Eccleſiam & iuxta ſpecum Domini conderetur, ſed per omnem hebdomadam, cunctis qui venerant ſuum ſuos & proprias credentibus lachrymas.* Idem ad Paulam, in obitu Bleſillæ, ſic incipit. *Quis dabit capiti meo, &c.* Idem in vita Pauli eremitæ 1. vbi Antonium dicit reperiſſe Paulum mortuum, tanquam genibus flexis orantem: *Igitur* (ait) *obuoluto & prolato foras corpore, hymnos quoque & pſalmos de Chriſtiana traditione decantans, contriſtabatur Antonius quòd ſarculum, quo terram fideret, non haberet, &c.* Lege reſiduum ſi vacat. Porrò Concilium CARTHAGINENSE IV. His diebus & temporibus celebratum, cui interfuit Auguſtinus, canone 9. pro defunctis oblationes fieri ſuader, quas & rapientes excommunicat: *Qui oblationes* (ait) *defunctorum aut negant Eccleſiis, aut cùm difficultate reddunt, tanquam egentium necatores, excommunicentur.* Vide Oblatio. Hinc AVGVSTINVS HIPPONENSIS, infinitis in locis, præcipuè in Enchiridio ad Laurentinum capite 110. *Non negandum eſt* (ait) *defunctorum animas pietate ſuorum viuentium releuari, cùm pro illis ſacrificium mediatoris offertur, vel elecmoſyna in Eccleſia fiunt, ſed eis hæc proſunt, qui cùm viuerent, vt hæc ſibi poſtea prodeſſe poſſent, meruerunt. Eſt enim quidam viuendi modus, nec tam bonus, vt non requirat iſta poſt mortem, nec tam malus, vt ei non proſint iſta poſt mortem. Eſt verò talis in bono, vt iſta non requirat: Et eſt rurſus talis in malo, vt nec his valeat, cùm hæc vita tranſierit, adiuuari. Quocirca hic omne meritum comparatur, quo poſſit poſt hanc vitam releuari quiſpiam, vel grauari. Nemo autem ſe ſperet, quod hic neglexit, cùm obierit, apud Deum promereri. Non igitur quæ pro defunctis commendandis frequentat Eccleſia, illi Apoſtolicæ ſunt aduerſa ſententiæ: Omnes enim aſtabimus ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque ſecundum ea quæ per corpus geſſit ſiue bonum ſiue malum. Quia etiam hoc meritum ſibi quiſque cùm in corpore viueret, comparauit vt ei poſſent iſta prodeſſe. Non enim omnibus proſunt, niſi propter differentiam vitæ, quam quiſque geſſit in corpore. Cùm ergo ſacrificia ſiue altaris ſiue quæcumque elecmoſynarum, pro baptizatis defunctis omnino offeruntur, pro valde bonis gratiarum actiones ſunt, pro non valde malis propiciationes ſunt, pro valde malis, & ſi nulla ſint adiumenta mortuorum, qualeſcunque viuorum conſolationes ſunt. Quibus autem proſunt, aut ad hoc proſunt, vt ſit plena remiſſio, aut certè vt tolerabilior ſit ipſa damnatio.* Idē libro de cura pro mortuis agenda. * *Non ſunt* (ait) *prætermittenda ſupplicationes pro ſpiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus, in Chriſtiana ſocietate defunctis, etiam ignotis nominibus quorumque ſub generali commemoratione ſuſcepit Eccleſia, vt quibus a liſta defunt parentes, aut filij aut quicunque cognati vel amici, ab vna eis exhibeatur pia matre communi, &c.* Per totum librum. Idem lib. 9. confeſſionum cap. 13. *Ego nunc pro peccatis matris meæ deprecor te, exaudi me per medicinam vulnerum noſtrorum, quæ pependit in ligno, & ſedens ad dexteram tuam interpellat pro nobis. Namque illa* (mater mea Monica) *imminente die reſolutionis ſuæ non cogitauit ſuum corpus ſumptuoſè contegi, ſed tantummodo memoriam ſui ad altare tuum fieri deſideranit, cui nullius dici prætermiſſione ſeruierat, vnde ſciret diſpenſari victimam ſanctam, qua deletum eſt chirographum quod erat contrarium nobis.* Et cap. vltimo: *Inſpira Domine Deus meus, inſpira ſeruis tuis, fratribus meis, filiis tuis, dominis meis, quibus & voce & corde & litteris ſeruio, vt quoquot hæc legerint, meminerint ad altare tuum monicæ famulæ tuæ cùm Patricio quondam eius coniuge, per quorum carnem introduxiſti me in hanc vitam, &c.* Idem libro 20. de ciuitate Dei cap. 9. *Neque enim piorum animæ mortuorum ſeparentur ab Eccleſia, quæ etiam nunc eſt regnum Chriſti, alioquin nec ad altare Dei fieret eorum memoria, in communione corporis Chriſti, &c.* Idem ſermone 32. de verbis Apoſtoli, *Orationibus* (ait) *ſanctæ Eccleſiæ & ſacrificio ſalutari & elecmoſynis quæ pro eorum ſpiritibus erogantur, non eſt dubitandum mor-*

Vide de exequiarum die buſtatoris.

Gregorius Presbyter.

Atticus Conſtantinopolitanus

Nicephorus Callistus

Caſſiodorus Senator.

Theodoſius Iunior.

Hieronymus Stridonenſis.

Eccleſiaſt. 3.

Obſerua exequiarū certum tempus animalibus fidelium deputatum.

Antoninus exequias & memoriam defunctis celebrauit.

Concilium Carthaginenſe 4.

Auguſtinus Hipponenſis.

Oro hæc precipe.

Reſpōdet Calumniatorū obiectionibus.

* cap. 4. & reliquis.

Orat. pro matre ſua Auguſtinus.

Monicæ matris Auguſtini deuotio & tranſitus.

Digitized by Google

Haud dubium, quin in canone Miſſæ tempore.

tuos adiuuari, vt cum eis miſericordius agatur a Domino, quàm eorum peccata meruerunt. Hoc enim a patribus traditum vniuerſa obſeruat Eccleſia, vt pro eis qui in corporis & ſanguinis Chriſti communione defuncti ſunt, cùm ad ipſum ſacrificium ſuo loco commemorantur, orentur, ac pro illis quoque id offerre commemoretur. Cùm verò eorum commendatorum cauſa, opera miſericordiæ celebrantur, quis eis dubitet ſuffragari, pro quibus orationes Deo non inaniter allegantur? Non omnino ambigendum eſt, iſta prodeſſe defunctis, ſed talibus qui ita vixerint ante mortem, vt poſſint eis hæc vtilia eſſe poſt mortem, &c. lege. POSSIDONIVS CALAMENSIS Epiſcopus ad calcem vitæ S. Auguſtini. *Verbum (inquit) Dei Auguſtinus vſque ad ipſam ſuam extremam ægritudinem impraetermiſſè alacriter & fortiter, ſana mente ſanoque conſilio in Eccleſia praedicauit. Membris omnibus ſui corporis incolumis, integro aſpectu atque auditu, & vt ſcriptum eſt, nobis aſſtantibus & videntibus ac cum eo pariter orantibus, obdormiuit in pace cum patribus ſuis, enutritus in bona ſenectute, & nobis coram poſitis pro eius commendanda corporis depoſitione ſacrificium Deo oblatum eſt, & ſepultus eſt. Teſtamentum autem nullum fecit, quia vnde faceret, pauper Chriſti non habuit, &c.* Et VICTOR VTICENSIS ad calcem 3. libri hiſtoriæ de perſecutione Vandalorum, vbi ſeptem martyres in mari iactatos memorat quos tamen illeſos mare reddidit. *Ad quod (ait) miraculi genus & ipſe tyrannus licet impœnitens, vt fertur, expauit. Gaudens autem quæ aderat multitudo, corpora ſanctorum martyrum diligenti tradidit ſepulturæ, praeunte clero Venerabili Carthaginenſis Eccleſia, vbi etiam & praedicandi Diaconi, tertio iam confeſſores effecti ſalutaris & Martiageruli Reliquiarum affuerunt. Humata ſunt igitur cum hymnis ſolennibus liplana beata ſanctorum, in monaſterio Bigne contiguo Baſilica, quæ dicitur Celebrina, &c.* Et THEOPHILACTVS BVLGARIAE Epiſcopus in cap. 12. Lucæ illud exponens ne terreamini ab his qui occidunt corpus, &c. *Videſ (ait) quòd non dixit, metuatis eum, qui poſtquam occiderit, mittit in gehennam. ſed habentem poteſtatem mittendi. Non enim ſimpliciter qui moriuntur peccatores, mittuntur in gehennam ſed ſunt in poteſtate Dei, vt etiam dimitti poſſint. Hoc autem dico propter oblationes quæ fiunt pro defunctis, quæ non parum conducunt etiam his qui in grauibus peccatis mortui ſunt, &c.* GREGORIVS I. libro 4. Dialogorum cap. 39. purgatorium ignem probat, vide purgatorium, & cap 55. eiuſdem libri, oblationes defunctis prodeſſe. etiam manifeſtis exemplis probat, de quodam qui à Centucellenſi presbytero petiit poſt mortem. in balneis ſeruiens, vt ſacra hoſtia per eum oblata adiuuaretur. Verùm pete locum, quia prolixus eſt. Idem lib. 3. Dialogo. cap. 31. Ermigildi filij regis VVIſigothorum, exequias ſolennes cùm pſalmis & canticis proſequitur. Sed & in vita Benedicti, Equitij, & aliorum, meminit pro defunctis Miſſarum ſolemnia fuiſſe celebrata. Sed fruſtra hic laboramus, quia hic dictor totus in hac fide verſatur. Et IOANNES DAMASCENVS in ſermone de his qui in fide migrarunt *Serpens ille (ait) ſenius ſtudium eſt bona Deoque acceptia opera vituare, ingulare hoſtilesque dolos aſtruere qui & fraterna charitate percellitur, fide diſcumpitur compaſſione rotatur, vt eſt praeuaricator legum, nonnullis miſtrat ſegmentum adulterinum, alienum, ſacriſque conſtitutionibus aduerſum, nempe bona gratáque Deo opera omnia defunctis nihil prodeſſe, &c.* Per totam orationem. Idem in vita Barlaam & Ioſaphat non longè à fine. *Tunc filius eius (ait) Ioſaphat lachrymis*

Poſſidonius Calamæ Epiſcopus. Auguſtini diſcipulus.

Auguſtini mor. & obitus verè memoria dignus.

Victor Vticenſis.

Theophylact. Bulgarienſis.

Gregorius I.

Ioannes Damaſcenus.

Vide vbinam ſtudium Hæreticorum ſubſiſtat.

A

B

C

D

E

honoratis patris mortuum, & exequias dignas illi exhibens, poſtea corpus eius in monumento inter virus ſanctos, & non tamen operit veſtimento regali, ſed poenitentia texit cilicio. Stans autem ſuper monumentum, manibus in cœlum eleuatis, & ſumma lachrymarum ex oculis deducens, orauit ad Dominum: Domine Deus inueſtigabilis & unmenſa bonitatis, colloca eum in loco refrigerij, & in loco quietis, vbi lux ſplendet veltus tui, & ne memineris iniquitatum illius antiquarum, & ſecundum magnam miſericordiam tuam dele chirographum peccatorum ſuorum, & chartam illius ſcinde criminum, &c. Et ſubdit. *Tales orationes & deprecationes obtulit Domino in totis ſeptem diebus, nullo modo a monumento ſurgens immemor penitus cibi ac potus, nec quietis ſomnique particeps, ſed lachrymis pauimentum rigabat, gemitibuſque inenarrabilibus orando Deum pulſabat. Octauo autem Die ad palatium regreſſus, cunctis diuitias & pecunias indigentibus diſtribuit, &c.* OECVMENIVS DOCTOR. in epiſtolam ad Hebræos cap 5. illud exponens. in æternum Pontifex ſecundum ordinem Melchiſedech, &c. *Oſtendit id (ait) in Chriſtum vere competere, quod ſacerdotes noui teſtamenti per eum creati, inermes non offerent hoſtiam, cum ipſe ernentam ſemel obtulerit, tam pro viuis quam pro defunctis, &c.* BEDA VENERABILIS in caput 11. Prouerbiorum Salomonis illud exponens: mortuo homine impio nulla erit vltra ſpes. &c. *Notandum (ait) quod & ſi impius poſt mortem ipſe venia non eſt, ſunt tamen qui de leuioribus peccatis, quibus obligati defuncti ſunt, poſt mortem poſſunt abſolui, vel potius videlicet caſtigati, vel ſuorum precibus eleemoſynis, Miſſarum celebrationibus abſoluti ſed hæc quibuſcunque fiunt, & ante iudicium, & de leuioribus fiunt erratis. Quis autem longo ſe poſt iudicium tempore liberandos putant, fallunturs &c.* BERNARDVS CLARAEVALLENSIS ſermone 26 ſuper cantica de obitu fratris ſui Gerardi: *Denique (ait) plorantibus aliis, ego vt aduertere potuiſti, ſiccis oculis ſecutus ſum inuiſum funus, ſiccus oculis ſteti ad tumulum, quonſque cuncta peracta ſunt exequiarum ſolemnia, indutus ſacerdotalibus, ſolitas in eum orationes proprio ore compleui, terram meis manibus ex more feci ſuper dilecti corpus terram mox futurum, &c.* Idem in vita Malachiæ Epiſcopi Hyberniæ, orationibus Sororì defunctæ refrigerium præſtitiſſe Malachias deſcribit, & ad calcem hiſtoriæ ſic refert: *Mortuo Malachia, interim parantur exequiæ, offertur pro eo ſacrificium, conſummantur ex more omnia cum ſumma deuotione. Stabat eminus puer, cui emortuum pendebat a latere brachium, magis illi impedimento, quàm vſui. Quo comperto, innixus vt accederet, & apprehenſum aridum manum, applicui ad manum Epiſcopi, & viuificauit eam, &c.* NICOLAVS CABASILAS libro de diuino altaris ſacrificio cap. 3. 44. & 47. Oſtendit plus ad ſanctificationem prodeſſe ſacrificium hoc animabus quæ ſunt ſolutæ corporibus, quàm his quæ ſunt ſolutæ corporibus, quòd hæ purgantur & remiſſionem peccatorum accipiunt, per orationes ſacerdotis & donorum interceſſionem nihil minùs quàm eorum qui viuunt. In eo autem ſunt meliore conditione, quòd non peccant ampliùs nec noua veteribus crimina adiiciunt, ſicut faciunt vt plurimum viuentium animæ, &c. Hæc, bone lector, ex aluearis priſcorum collegimus, ad oſtendendam Eccleſiaſticam diſciplinam ab origine bene diſpoſitam, quod adhuc more ſolito patrum & Conciliorum decretis Deo fauente probabimus. Concilium AGATHENSE ſub Cœleſtino 1. canone 4. meminit oblationum,

Hæc, bone lector, ſatis fuerint longe ante tempora Damaſceni, in India circa primæ Eccleſiæ tempora.

Oecumenius doctor.

Beda Venerabilis.

Bernardus Claraeualenſis.

Hæc nos obſeruamus in ſepultura fidelium, quod Bernardus à Patribus acceperat.

Nicolaus Cabaſilas.

Vide quia ſacrificium Miſſæ plus prodeſt defunctis, quàm viuis.

Concilium Agathenſe, &c.

quæ pro defunctis offerebantur, quas diripi vetat. vide, oblationes defunctorum, &c. ſicut Concilium VASENSE I. ſub Leone I. idem canone 4. prohibet. Vide ibidem. Sed & Concilium ARELATENSE III. ſub eodem Leone I. vt etiam in quibuſdam decretorum libris citatur, exequiarum & funeris diſciplinam ſic tradit: *Laici* (inquit) *qui excubias funeris obſeruant, cùm timore & terrore & reuerentia hoc faciant. Nullus ibi diabolica carmina præſumat cantare, nec ieca, nec ſaltationes facere, quæ pagani docente diabolo adinuenerunt. Quis enim neſciat diabolicum eſſe, & non ſolùm à religione Chriſtiana alienum, ſed etiam humanæ naturæ eſſe contrarium, ibi lætari, cantare, inebriari, & cachinnis ora diſſolui, & omni pietate & affectu charitatis poſtpoſito, quaſi de fraterna morte exultare, vbi luctus & planctus flebilibus vocibus debuerit reſonare, pro amiſſione chari fratris. Patres ſiquidem veteris & noui teſtamenti, mortes ſanctorum virorum legimus multis in locis cùm fletu deplorâſſe, in nullo autem loco de illis qui à ſeculo deceſſerunt, exultaſſe,* & exemplum afferens de Iacob & Stephano, ſubdit: *Et ideo talis inepta lætitia, & peſtifera cantica ex authoritate, interdicenda ſunt. Si quis autem cantare deſiderat, Kyrie eleyſon cantent: Si autem aliter, omnino taceat. Si autem tacere non vult, in craſtino à preſbytero taliter coerceatur, vt alij timeant.* Huic concordat Concilium TOLETANVM III. ſub Pelagio 2. canone 22. allegatur à Gratiano cauſa 13. quæſt. 2. cap. Qui diuina, &c. *Religioſorum omnium corpora* (ait) *qui diuina vocatione ab hac vita diſcedunt, cùm pſalmis tantummodo & pſallentium vocibus debent ad ſepulchra deferri. Nam funebre carmen, quod vulgò defunctis cantari ſolet, vel in pectoribus ſe, aut proximos, aut familias cædere, omnino prohibemus. Sufficiat autem quòd in ſpe reſurrectionis Chriſtianorum corporibus ſimulatus diuinorum impenditur canticorum. Prohibet enim nos Apoſtolus noſtros lugere defunctos, dicens: de dormientibus autem nolo vos contriſtari, ſicut & cæteri qui ſpem non habent. Et Dominus non fleuit lazarum mortuum, ſed ad vitæ huius ploranit ærumnas reſuſcitandum. Si enim poteſt hoc Epiſcopus omnes Chriſtianos prohibere, agere non moretur. A religioſis tamen omnino aliter fieri non debere cenſemus. Sic enim Chriſtianorum per omnem mundum humari oportet corpora defunctorum, &c.* Meminit & ſolemnium exequiarum LIBERATVS CARTHAGINENSIS cap. 20. Breuiarij, de cauſa Neſtoriana, vide in vocabulo, Reliquiæ, vbi hoc poſuimus. Porrò de defunctorum Epiſcoporum exequiis vide in dictione, Epiſcopi defuncti exequiæ, &c. Item de exequiis eorum qui ſeipſos interimunt, vide, homicida ſui ipſius, &c. Oro ne pigriteris hæc loca inuiſere, quia ibi fit mentio exequiarum, & miſſæ pro defunctis celebrandæ, cuius meminit & GREGORIVS II. epiſtola 8. ad Bonifacium Archiepiſcopum Moguntinenſem: *Pro obeuntibus* (ait) *conſuluiſſe dignoſceris, ſi liceat oblationes offerre. Sancta ſic tenet Eccleſia, vt quiſque pro ſuis mortuis verè Chriſtianis offerat oblationes, atque preſbyter eorum memoriam faciat, & quamuis omnes peccatis ſubiaceamus, congruit vt ſacerdos pro mortuis catholicis memoriam faciat, & intercedat, non tamen pro impiis, quamuis Chriſtiani fuerint, tale quid agere licebit, &c.* Hinc Concilium CABILONENSE II. ſub Carolo Magno canone 39. allegatur à Gratiano diſtinctione 1. de conſecrat. cap. Viſum. *Viſum præterea nobis eſt, vt in omnibus miſſarum ſolennitatibus pro defunctorum ſpiritibus loco competenti Dominus deprecentur. Sicut enim nulla dies excipitur, quæ non pro quibuſlibet neceſſitatibus Dominus deprecetur, ita nimirum nulla dies excipi debet, quin pro animabus fidelium preces Domino in Miſſarum ſolemnibus fundantur. Antiquitus igitur hanc morem ſancta tenet Eccleſia, vt & in Miſſarum ſolemnitatibus & in aliis precibus Domino ſpiritus quieſcentium commendet, dicente beato Auguſtino cap. 4. de cura pro mortuis agenda: non ſunt prætermittenda ſupplicationes pro ſpiritibus mortuorum.* &c. Vide ſuprà allegatum. Hinc in Concilio SVESSIONENSI apud S. Medardum cap. 3. memoratur Aldricus Cœnomanicæ vrbis Epiſcopus, Paralyſij diſſolutus, epiſtolam ad patres præfati concilij direxiſſe, cauſam ſuæ abſentiæ inſinuans, petenſque vt maximè ſibi adhuc viuenti, & quandocunque defuncto ſacris precibus opitularentur, quod exuberantes charitate ſe promiſere omnes facturos. Hinc etiam patres TRIBVRIENSIS Concilij ſub Arnulpho Imperatore cap. 15. de ſepultura mortuis exhibenda loquentes, dicunt quòd ſi longè ſit qui defunctus eſt, & non poſſit in condicto loco ſepeliri, *expectet eum* (aiunt) *terra ſepulturæ ſuæ, quò canonicorum aut monachorum ſiue ſanctimonialium congregatio ſancta communiter degit, vt eorum orationibus iudici ſuo commendatus occurrat, & remiſſionem delictorum quam meritis non obtinet, illorum interceſſionibus percipiat. Quod ſi & hoc ineptum & difficile æſtimetur, vbi decimam perſoluebat vinum, ſepeliatur mortuus.* Vide in vocabulo, ſepultura vbi debeat fieri, &c. Pro defunctis preces fundunt patres Concilij SALEGVNSTADIENSIS, vbi de forma initiandorum conciliorum tractant, & ſpecialem proferunt orationem, quæ adhuc hodie in agenda mortuorum recitatur. ſcilicet. *Inueniant, quæſumus Domine, anima famulorum famularumque tuarum lucis æternæ conſortium.* Sed & meminerunt patres OXONIENSIS Concilij capite 1. diei illius primo Calend. Nouembris, quo ab vniuerſali Eccleſia commemoratio fit omnium defunctorum, cuius & antè meminerat BERNARDVS in vita S. Malachiæ Epiſcopi, & poſtea meminit CONSTANTIENSE Concilium ſtatim in initio, vide dies feſti. Prædicti quoque patres Oxonienſis Concil. c. 1. permittunt duas in die Miſſas celebrari, ſi forſam corpus fuerit defuncti tumulandum, quarum prior de die, poſterior de defunctis debet celebrari. vide Miſſa. porrò PETRVS ALLIACENSIS Cameracenſis Epiſcopus libro 2. vitæ S. Patris noſtri Cœleſtini, cap. 17. & 18. & poſt eum venerabilis DIONYSIVS FABRI Cœleſtinorum Pariſienſium prior doctiſſimus, in vitam eiuſdem patris cap. 39. referunt, præfatum patrem, dum detineretur in carcere, cùm ſibi diuinitus nunciatus eſſet obitus Hungariæ Regis amici ſui, nigro & funebri ſchemate in feſto S. Ioannis Baptiſtæ fuiſſe, à duobus Cardinalibus, quos ſucceſſor eius Bonifacius 8. miſerat, inuentum Miſſam à defunctis celebrare, qui cum interrogaretur ab eis, cur hoc ſolenni die, nigris indueretur veſtibus, reſpondit. *Pro mortuis* (ait vir ſanctus) *oblationem quaſi coactus exhibui, quia nocte reuelauit mihi Dominus, intimum & ſingularem amicum meum Hungariæ regem, ex hac luce migraſſe, qua propter veſtrum præueniens aduentum, ſacrificium ſolito celerius obtuli, in eius animæ redemptionem, à ſupplicijs, quibus captiua detinebatur in carcere purgatorio. Præueni ergo tempus oblationis, timens me à vobis prapeditus, differrem pro laborante amico in tormentis placationis hoſtiam. Tunc verò beatam eius animam*

Concilium Vaſenſe.

Concilium Arelatenſe 3.

Obſerua, hîc funeris & exequiarum diſciplinam.

Genes. 50. Actuum 8.

Concilium Toletanum 3.

Abrogatur omnia illicita in exequiis fieri ſolita.

Mortui non lugendi. 1 Theſſalon. 4.

Ioann. 11.

Liberatus Carthaginenſis Archidiaconus hiſtorio.

Admonitio.

Gregorius 2.

Concilium Cabilonenſe 2. ſub Carolo Magn. & Leone 3.

Antiquitus morem exequias & ſacrificia celebrandi pro defunctis tenet Eccleſia.

Concilium Sueſſionen. anno 833.

Concilium Triburienſe.

Concilium Saleguſtadenſ.

Concilium Oxonienſe in Anglia.

Bernardus Claruealenſis. Concilij Conſtantienſis.

Petrus Alliacenſis Cardinalis.

Dionyſius Fabri Cœleſtinus

Vide ſacrificia Miſſæ, animam de purgatorio liberatam.

22. vt superiùs allegatum est. Vide & alios Doctores.

DEGRADATIO.

Degradatio Clericorum à quot & à quibus fiat.] Lege suprà in vocabulo Clericus. Porrò sic statuit Concilium TRIBVRIENSE canone 10. *Statutum est in hac sancta & vniuersali Synodo, vt nullus Episcopus deponatur, nisi à duodecim Episcopis, Presbyter à sex, Diaconus à tribus.* In Concilio CARTHAGINENSI cap. 12. Fœlix Episcopus dixit: *Si quis Episcopus in reatu aliquem incurrerit, & non potest plurimos cõgregare Episcopos, ne in crimine remaneat, à duodecim Episcopis audiatur.* (vide, Episcopus accusatus vt iudicetur, &c.) *& Presbyter a sex cum proprio suo Episcopo, & diaconus à tribus Episcopis audiatur.* Et in eodem Cõcilio cap. 20. *Vt presbyter à sex, diaconus à tribus discutiatur Episcopis. Reliquorum Clericorum causas etiam solus Episcopus loci cognoscat, & definiat.* Vide suprà, Clerici accusati, & Clerici criminosi, &c. Hoc Decretum obseruauit Concilium CONSTANTIENSE sessione 15. vbi Ioannes Hus ab Episcopo Bangorensi degradatus est, authoritate Synodi, legitque verba ad hoc expressa ex libro Pontificali, quæ incipiunt, O Iuda, &c. amouendo ab eo tãquam ab indigno calicem, & subsequenter solemnitatibus ad quodlibet exhibitis Exuebant eum casula, stola, tondentes sibi crines. & similiter amouendo ab eo omn a sacerdotalia, & clericalia. Quibus factis curia secularis recepit eum, & abduxit eum ad locum iustitiæ, & publicè exutus est. De degradatione Clericorum lege GRATIANVM causa 15. qnæst. 7. Deinde hæc decreta Concilium TRIDENTINVM renouat sessione 13. quæ est 3. sub Iulio III. cap. 4. decreti reformationis: *Cum tam grauia* (inquit *nonnunquam sint delicta ab Ecclesiasticis commissa personis, vt ob eorum atrocitatem e sacris ordinibus deponenda, & curiæ sint tradenda seculari, in quo secundum sanctos canones certus Episcoporum numerus requiritur, quos si omnes abhibere difficile esset debita iuris executio differretur: si quando autem intervenire possent eorum residentia intermitteretur. Propterea statuit & decreuit sancta Synodus, Episcopum per se, seu illius vicarium in spiritualibus generalem, contra clericum in sacris etiam Presbyteratus ordinibus constitutum, ad illius condemnationem, nec non verbalem depositionem, & per seipsum etiam ad actualem atq; solemnem degradationem, ab ipsis ordinibus & gradibus Ecclesiasticis, in casibus in quibus aliorum Episcoporum præsentia in numero à canonibus definito requiritur, etiam absque illis procedere liceat, adhibitis tamen & in hoc sibi assistentibus totidem Abbatibus, vsum mitræ & baculi ex priuilegio Apostolico habentibus sive ciuitate an diœcesi reperiri, & commodè interesse possint: alioquin aliis personis in Ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graues ac iuris scientia commendabiles existant.* Vide in locis prælegatis. Lege Excommunicatio.

DELATOR.

Delator puniendus.] Vide Calumniator, & detractor, &c. Porrò Concilium ELIBERTINVM can. 73. allegat Gratianus causa 5. q. 6. cap. Delator. *Delator si quis extiterit fidelis, & per delationem eius aliquis fuerit proscriptus vel interfectus. Placuit enim nec in fine accipere communionem. Si leuior causa fuerit, intra quinquennii accipere poterit communionem. Si catechumenus fuerit, post quinquennij tempora admittatur ad Baptismum.* Vide etiam infrà. Falsus testis, &c.

DESPONSATIO.

Desponsatio clandestina prohibetur.] Vide Matrimonia clandestina, & Nuptiæ, &c.

DESPERATIO.

Desperatio prohibetur.] Non esse desperandum, doctissimè demonstrat PHILO IVDÆVS libro, de eo quod deterius potiori insidiari soleat, ostendit desperationem esse rationis expertium, & non esse hominem qui desperat, vbi illud Geneſis interpretatur, Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear: *Scriptum est* (ait) *in Dei libro, solum bene sperantem, esse hominem. Isaq; per contrarium, qui desperat non est homo, &c.* CYPRIANVS CARTHAGINENSIS ad calcem libri De lapsis, docet nunquam desperandum, sed de malis perpetratis pœnitendum IOANNES CHRYSOSTOMVS homil. 68. in Matth. dum illud exponit: *Publicani & meretrices precedent vos in regno cœlorum.* Innumeram turbam eorum proponit, qui grauiter Deum offenderunt, & ab eo postea in familiaritatem acciti sunt. Sed & homilia contra desperationem, & superbiam tomo 5. vbi sic exorditur: *Si quis* (ait) *natura mentis valentiorem incident, culpa vacabit, qui vero eam vitio incurrit, & venia priuatur, & supplicio quodam maiori afficietur: Cuiusmodi sunt, qui pro comparata sapientia elati, plurimùm sibi prudentiæ arrogant, & in desperationem quandam collabuntur extremam. Siquidem nulla re magis, quàm desperatione ipsa desipimus, &c.* lege & sequentem homiliam, quæ sic incipit: *Nemo desperet si per otium & inertiam plurimum temporis fuerit transactum, quando vel parvo tantum cuique compensare liceat operando, quantum neque omni superiori tempore facilitare potuisset, si is qui Christi fidem antea non attigisset, principio statim tam clarus euasit, longè magis & hi qui eam iam sint pridem consecuti. Quare cum quinis præteriti temporis iacturam, tam breui sarciri posse intelligat, seniorem se nihil præstet.* Lege residuum. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS enarratione in Psal 37. *Ergo quia pius est Deus, nequaquam est desperandum. Et si iracitur, ignoscit: & si percutit, sanat: & si tradit in interitum carnem, spiritum saluat. Noli ergo timere carnis infirmitatem, quia sanctus cum infirmatur, potentior est.* AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de vera Innocentia, cap. 200. *Prima salus* (ait) *declinare peccatum, secunda non desperare de venia. Nam ipse se in æternum punit, qui apud misericordem iudicem ad pœnitentiæ remedia non recurrit.* Idẽ libro de vera & falsa pœnitentia, cap. 5. *Nullus tantum unquam posset peccare, quod pœnitens velit desperare. Quid enim aliud est desperare, quàm Deum sibi comparare? Nam qui de Deo non præsumit veniam, non animaduertit plus peccato suo, Dei misericordiam posse. Si enim sentiret Deum magis bonum, quàm se malum, quantum in se iustitiæ non inueniret, à Deo magis bono expectaret. Et quidem Deo diffidit, quia summi boni bonitatem maiorem sua nequitia non sentit. Ille solus diffidat, qui tantum peccare potest, quantum Deus bonus est, &c.* Hinc Concilium EPAVNENSE sub Gelasio I. can. 36. *Nebulus* (ait) *sine remedio, aut spe venia, ab Ecclesia repellatur, néve vlli, si aut pœnituerit, aut se correxerit, ad veniam redeundi aditus obstruatur. Sed si cui forsitan discrimen mortis inueniat, damnationis constituta tempora relaxentur. Quod is ægrotum accepto viatico, reualescere fortasse contigit, statuti temporis spatia obseruari conueniet, &c.*

Concilium riburiense vniuersale.

Concilium Carthaginens.

Concilium Cõstantiense generale.

Ioannis Hus presbyteri degradatio.

Gratianus.

Cõcilium Tridentinũ generale.

Concilium Elibertinum.

Philo Iudæus.

Cyprianus Carthaginens.

Ioannes Chrysostomus.

Ambrosius Mediolanensis

Augustinus Hipponensis.

Concilium Epaunense sub Sigismũdo rege.

non modo ipſa non detrahat, ſed ne alij quidem detrahenti aliquando credat. Nec obtrectatoribus authoritatem de conſenſu tribuas, ne eorum vitium nutrias annuendo,&c. AVGVSTINVS HIPPONENSIS ad fratres in heremo ſermone 53. *Nemo,* (ait) *laceſſeret ſeruos Dei, quia non expedit lacerantibus. Seruis Dei quidem merces fuit detractionibus creſcit, ſed creſcit etiam pœna detrahentibus. Nam non ſine cauſa dictum eſt: Gaudete & exultate, quando detrahunt de vobis dicentes falſa, quia merces veſtra magna eſt in cœlis. Nolumus cum detrimento veſtro magnam habere mercedem. Minus ibi habeamus, & tamen nobiſcum ibi regnetis,&c.* Idem ſermone 1. de Quadrageſima. *Omninò abſurde à lingua vitium detractionis, alienam vitam ne laceres. Detractio enim graue peccatum eſt, & grauis damnatio eſt,&c.* Hinc Concilium AGATHENSE allegatur in volumine 16. librorum, lib. 5. cap. 22. *Si quis promptus faciliſq; eſt ad detrahendum, dicens, quod verum non eſt ſeptem dies in pane & aqua, ſequeſtratus à fraterno conſortio pœniteat.* GREGORIVS I. lib. 12. epiſt. 37. ad Fœlicem Siciliæ Epiſcopum, cap. 2. *Cauendum eſt omnibus fidelibus, ne clanculum aut publice Epiſcopum ſuum, id eſt, vnctum Domini detractionibus aut vituperationibus dilaniens, perpendentes illud exemplum Mariæ, quia pro eo quod Moſi famulo Domini propter Æthiopiſſam detraxit, immũditia lepræ mulctata ſit. Et illud Pſalmiſtæ: Nolite tangere Chriſtos meos, & in in Prophetis meis nolite malignari. Et in lege diuina legitur: Dijs non detrahes, & Principi populi tui non maledices. Vnde valde prouidendum eſt ſubditis, tam Clericis, quàm laicis, ne Epiſcoporum vel præpoſitorum vitam temerè reprehendant ſuorum. Si quid fortè eos agere reprehenſibile vident, ne vnde mala redarguunt, inde per elationis impulſum in profundiora mergantur. Admonendi ſunt etiam ijdem, ne cum culpas propoſitorum ſuorum conſiderant, cõtra eos audaciores fiant, ſed ſic eorum prauа apud ſemetipſos conſiderent, vt diuino timore conſtricti, ferre ſub eis iugum reuerentiæ non recuſent: quoniam facta ſuorum Epiſcoporum vel præpoſitorum oris gladio non ſunt ferenda, etiam cùm recta reprehendenda videantur, quia prædeceſſoribus noſtris & à multis reliquis Epiſcopis ſtatutum ſire cognouimus, vt omnes paſtores ſuos facilè non reprehendant.* (vide, Epiſcopus non facilè corripiendus, aut accuſandus, &c.) *nec eos criminari vel accuſare præſumant. Quia cùm in præpoſitos deliquimus, eius ordinationi, qui nobis eos præfecit, obuiamus. Vnde Moſes, cùm contra ſe & Aaron populum conqueri cognouiſſet, ait: Nos enim quid ſumus? Nec contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra Deum. Quapropter admonendi ſunt ſubditi, vtriuſque ordinis viri, vt cum magiſtrorum facta conſpiciunt, ad ſuum cor redeant, & de eorum increpationibus non præſumant, quia non eſt diſcipulus ſupra magiſtrum, nec ſeruus ſupra dominum ſuum.* Vide etiam ſuprà, Correptio, & Correctio. Hinc GREGORIVS III. epiſtola 4. ad Bonifacium Moguntinenſem Archiepiſcopum, & Martyrem eadem, quæ ſuperius loquitur, & eidem præcipit, vt ſic in populo Germaniæ nouiter conuerſo eadem faciat obſeruari, quæ Gregorius Anglis per Auguſtinum mandauit, &c. iunge & ſequentē, & Lingua.

Detractiones non curandæ.] Hoc ponemus in vocabulo, Lingua. Verumtamen ſic etiam Theoctiſtæ Patriciæ præfatus ſcribit GREGORIVS I. lib. 9. epiſt. 39. eam adhortans vt tumultum contra ſe detractionis, leuitate populi exortum, exemplo Iob, & aliorum ſanctorum Patrum æquanimiter ferat. *Si* (inquit) *laudibus lætamur, & detractionibus frangimur, gloriam noſtram non in nobis, ſed in aliorum ore ponimus, cùm dicat Apoſtolus: Opus ſuum probet vnuſquiſque, & ſic in ſemetipſo gloriam habebit, & non in altero,&c.* cætera multa, quæ de ſcripturis profert, quibus probat, nil nocere detractiones, ſi bona adſit conſcientia. Lege etiam BERNARDVM CLAREVALENSEM, in ſermone De triplici cuſtodia Oris, manus, & linguæ. & ſerm. 24. in Cantica. & lib. 3. de Conſideratione, non longè ab initio.

DEVS.

Deus quid] PHILO IVDAEVS diſertiſſimè multis in locis de Dei natura & eſſentia loquitur, ſed eius nolumus doctrinæ immorari, veruntamen eius vnicum teſtimonium in medium producemus, libro de Mũdi opificio, vbi ex Philoſophorum libris etiam, vnicum Deum conatur probare: *Pythagorici* (ait) *numerum quendam aſſimilant vniuerſitatis huius Imperatori. Nam quidquid nec gignit, nec gignitur immotum manet, in motu enim generatio, quandoquidē & id quod gignitur, non caret motu. Mouetur enim alterum vt gignat, alterũ vt gignatur. Solus autem nec mouet, nec mouetur antiquus ille princeps & author, cuius imago merito dici poteſt ſeptenarius. Atteſtatur meis dictis* PHILOLAVS PHILOSOPHVS, *verbis his: Eſt* (inquit) *author & Princeps rerum omnium Deus, ſemper vnus, ſtabilis, immobilis, ipſe ſui ſimilis, aliorũ diſſimilis,&c.* Porrò lege totum illius librum, & alibi. Sed & de Deo præclariſſima teſtimonia præbet PLATO Diuinus in Timæo: ARISTOTELES libro 12. Metaphyſicæ: SOCRATES, qui propter vnius Dei eſſentiam, occiſus memoratur: CICERO libro de Vniuerſitate, & lib. de natura Deorum, & alij permulti Philoſophi, vt probat doctiſſimus LACTANTIVS FIRMIANVS, & THEODORETVS CYRENSIS lib. Græcarum affectionum, cap. De Deo: atq; EVSEBIVS CÆSARIENSIS libris de Præparatione Euangelica. Sed & SECVNDVS PHILOSOPHVS interrogatus, quid eſſet Deus, præclariſſimum Deo præbuit teſtimoniũ: verùm his nolumus immorari, quia hæc omnia profana ſunt. Ad Apoſtolicos igitur doctores deſcendamus, qui ſpiritu reuelante, Dei qualécunq; cognitionem habuere. Sic itaq; CLEMENS I. epiſt. 1. ad Iacobũ fratrem Domini. *Deus* (ait) *appellatio eſt ſubſtantiæ, ſempiternæ, ſine timoris diuini. Igitur Deus ſine principio, ſine fine, ſimplex, incorporeus, incomprehenſibilis. Patrem autem cùm audis, agnoſce quèd habeat filium veraciter genitum, ſicut poſſeſſor dicitur, qui aliquid poſſidet, & Deus qui habet cui dominetur. Deus ergo Pater, ſecreti ſacramenti vocabulum eſt, cuius verè filius eſt verbum, & ſpectaculũ, & character, & imago viuens, in omnibus Patri ſimilis, eiuſdem naturæ in diuinitate, genitus, & genitori per omnia coæqualis. Nec quæratur quomodo genuit Filium, quod & Angeli neſciunt, & Prophetis incognitũ eſt. Vnde illud dictũ eſt, Generationem eius quis enarrabit? quãſecretã originẽ cũ proprio Filio, nouit ipſe ſolus qui genuit. Nec Deus à nobis diſcutiendus eſt, ſed credendus, qui in nobiſip ſis neſcimus, quod ſapimus, quomodo ſapientia, ingenium, intellectus, aut conſilium, aut mens noſtra, generat verbum. Sed ſufficit noſſe, quia lux genuit ſplendorem: vt dicit Propheta: In ſplendoribus ſanctorũ ex vtero ante Luciferũ genui te.* Vide Filij generatio, & Trinitas, & Symbolũ, &c. Dei verò naturã ſic comprehẽdit. Idem lib. 7. c. 35. Conſtitutionũ Apoſtolicarum, *Dominus* (ait) *Deus tuus, Deus in cœlo ſurſum, & in terra infra, Deus ſcientiarum, Deus ſanctorũ, glorioſus,*

Auguſtinus Hipponenſis.
Concilium Agathenſe.
Gregorius 1.
Non detrahendum prælatis.
Numeri 12.
Pſal. 104. Exod. 22.
Exod. 16.
Matth 10.
Gregorius 3.
Gregorius 1.
Galat. 6.
Bernardus Clareualenſis.
Philo Iudæus.
Philolaus Philoſophus.
Plato. Ariſtoteles. Socrates. Cicero.
Lactantius Firmianus. Theodoretus Cyrenſis. Euſebius Cæſarienſis. Secundus.
Clemens I.
Eſaie 53.
Pſal. 109.

exaltatus, inuiſibilis naturæ, imperſcrutabilis in iudicijs, cuius nullius indiga vita eſt, ſine mutatione & varietate duratio, ſine labore operatio, nullis finibus definita maieſtas, perpetuus decor, inacceſſibile domicilium, intranſmigrabilis habitatio, interminabilis ſcientia, inuariabilis veritas, ſine medio opus, ſine inſidijs potentia, ſine ſucceſſione imperium, ſine aduerſario vires, Sapientiæ pater, natura per mediatorem author vt cauſa, prouidentiæ prabitor, Legis dator, inopiæ expletor, impiorum vltor, & iuſtorum retributor. Chriſti Deus ac Pater, & colentium illum Dominus, cuius eſt infallibilis promiſſio, incorruptibile iudicium, inexorabilis ſententia, inexauſta pietas, æterna benignitas, propter quæ illi digna ac merita adoratio debetur ab omni rationali & ſancta natura, &c. Idem lib. 8. c. 16. ſic Deum alloquitur: *Dignum eſt, laudare te Deum verũ, qui es ante res generatas, ex quo omnis paternitas in cœlo & in terra nomi natur, qui ſolus eſt ingenitus, ſine principio, non agnoſcens alicuius imperium aut dominiũ, nullius indigẽs, omnis boni dator, extra omnẽ cauſam generationemq; poſitus, ſemperin eodem ſtatu conſiſtens, ex quo omnia, quaſi ex quodam fonte, in rerũ natura proceſſerunt. Tu enim es notitia carens principio, æterna viſio, ingenitus auditus, ſapientia increata, primus natura, lex eſſendi, extra omnem numerũ conſtitutus: omnia de nihilo producens per vnigenitũ Filiu tuũ, ipſum verò ante omnia ſecula genuiſti, voluntate, virtute & bonitate, immediatè Filium vnigenitũ, verbũ, Deum, ſapientiã vinẽtem, primogenitũ omnis creatura, Angelũ magni conſilij tui, Pontificem tuũ, regem, & Dominũ omnis intellectiuæ & ſenſitiuæ naturæ, qui eſt ante omnia, & per quẽ omnia. Tu enim, æterna Deitas, per ipſum cuncta feciſti, & per ipſum conuenienti prouidentia cuncta gubernas, per quẽ enim conceſſiſti vt res eſſent, per eũdem feciſti, vt bene eſſent.* Enumerat poſt hæc cuncta mirabilia Clemens, quæ in creatione & gubernatione fecit, quæ ſerie librorũ ſacrorum continẽtur. Idem lib. 6. c. 11. *Vnum ſolũ Deum* (ait) *nunciamus, legis & prophetarũ Dominum, rerũ omniũ authorem, Chriſti Patrem, nõ qui ſit ſibi ipſi origo, per ſe genitus, ſed æternũ & principij expertẽ, & lucẽ inhabitantẽ inacceſſibilẽ, non congeminatũ vel multiplicẽ, ſed ſolum in æternitate, nõ ignotũ vel ſilentio abditum, ſed per legem ac prophetas proditũ, omnipotentẽ omnium opificem, omniũ poteſtatẽ habentẽ, Deum & Patrem vnigeniti, & primogeniti omnis creaturæ vnũ Deũ, vnius Filij Patrem, non multorũ, vnius Paracleti, per Chriſtum aliorũ ordinum effectorem, vnũ conditorẽ variarum creaturarũ per Chriſtum, factorẽ eundem rectorẽ ac legiſlatorem, per ipſum Reſurrectionis authorẽ, Iudicij, retributionis per eundẽ Chriſti. Hunc ipſum voluiſſi hominem fieri, qui verſatus eſt cũ hominibus ſine peccato paſſus eſt, à mortuis reſurrexit, & ad eum qui eum miſerat reuerſus, &c.* Idẽ & c. 14. lege Trinitas, Symbolũ. Filius, &c. AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib. 8. de Ciuitate Dei, cap 8. *Quicunque* (ait) *Philoſophi de ſummo Deo & vero ſenſerint, quòd rerum creaturarũ ſit effector, & lumen cognoſcendarũ & bonum agendarũ quòd ab illo nobis ſit & principiũ naturæ, & veritas doctrinæ, & fœlicitas vitæ, ſine Platonici accõmodatius nũcupentur, qui iſta ſenſerunt, ſiue Ionici generis, ſiue Italici, ſiue Pytagorici, Libyci, Ægyptij, Indi, Perſæ, Chaldæi, Scythæ, Galli, Hiſpani, alijq; qui reperiuntur, qui hoc viderunt & docuerunt, cæteris eos omnes ante ponimus, coſq; nobis propinquiores fatemur.* Idem, quid ſit Deus, ex Philoſophorũ libris ſcrutatur; lib. 1. de de Conſenſu Euangeliſtarum, c. 23. *Secundum Platonicos* (ait) *non corpus, ſed ſpiritus: ſecundum Stoicos, corpus eſt Deus.* Et lib. 19. de Ciuitate Dei, c. 23. PORPHYRIVS (ait) *Philoſophum Apollinis verba recitans, ait, Deus omniũ Pater nullius indiget, ſed nobis eſt bene, cùm eum per iuſtitiã & caſtitatẽ aliaſq; virtutes adoramus, ipſum vitam, precem ad eum facientes, per imitationem & inquiſitionem de ipſo. Inquiſitio enim purgat, imitatio deificat, affectionem ad ipſum operando.* Et lib. 22. c. 20 Deus, ſicut potuit definire CICERO 1. Tuſculana *Mens quædem eſt* (inquit) *ſoluta & libera, ſecreta ab omni concretione mortali, omnia ſentiens & mouens, ipſaque prædita motu ſempiterno, &c.* Sed ſi omniũ Philoſophorum ſententias hîc vellem apponere, deficeret tempus. Plurimas ſuæ inſeruit Harmoniæ mundi, FRANCISCVS GEORGIVS Venetus, tom. 1. Cantici 1. c. 2. & 3. & reliquis. Oro te Lector, librum eius reuoluas. Denique doctiſſimè etiã de his ſcripſit vnus ex noſtris, in literis (meo iudicio) ſacris non parùm verſatus FRANCISCVS LARBENVS Cœleſtinus mihi olim familiariſſimus, in eo egregio libro quẽ inſcripſit, Muſica fidei, cuius alibi mentionem faciemus. Nolo prætereire ſummi illius ac verè ter maximi MERCVRII TRISMEGISTRI, de Deo ſententiã, lib. 1. ſeu dialogo, quem ſcripſit de Poteſtate & Sapientia Dei, vbi mundi creationem proſequitur: & lib. 2. quem ſcripſit de voluntate Diuina, vbi ſic exorditur: *Deus atq; ipſa Diuinitas, dico nunc non quod genitum videlicet, quia ingenitũ. Si ergo diuinum ſit, eſſentia eſt ſin Deus, etiã ſuper eſſentiã, &c.* Et infrà, Æſculapius interrogat: *Deus quid eſt?* Triſmegiſtus reſpondet, *Quod nullĩ ex his eſt, horũ tamen omnium vt ſit cauſa, præſens quidem cunctis, præſens etiã vnicuique, neq; quicquã permittit non eſſe. Omnia ex his quæ ſunt procreantur, de nihilo autẽ nihil prouenit. Nam quæ minimè ſunt, naturã nullã habent qua fieri valeant, contrà ea quæ ſunt naturã non habent, per quã aliquando nõ exiſtant, &c.* Et conſequenter ſerm. 3. *Gloria* (ait) *omniũ Deus, diuinum, diuina natura, principiũ vniuerſorum, Deus, mens, natura, actus, neceſſitas, finis, & renouatio.* Idem ſerm. 5. ad Tatium filium ſuũ, differit quod Deus latẽs ſimul, ac patens eſt: *Deus* (inquit) *ô Tati, ſanè totius expers inuidiæ, per ſingulas mundi particulas vbique ſplendet.* Et ſerm. 6. ad Æſculapium: *Bonum* (inquit in exordio) *in nullo ponitur, niſi in vno Deo: imò ipſum bonum Deus ipſe ſemper. Quamobrem eſſentiam omnis motionis atque cognitionis eſſe Deum oportet. Hæc eſſentia orbatũ nihil, hæc circa ſe ſtabilẽ actũ, nullius egenum, infinitum, ſuperabundanter porrigentẽ poſſidet. Vnum id vniuerſorũ principiũ, bonũ porrigẽs & effundens bonũ, quoties nomino bonum, id quod omnia bona, & quod bonum ſemper, intellige. Hoc vnico Deo adeſt, neque enim cuiquã indigus eſt, vt adeptionẽ illius appetendo malus fiat, neque iactura cuiuſquã in eum vnquã, vt poſt damnũ dolore afficiatur, &c.* multa, quæ longũ eſſet enarrare. Scripſit & IOANNES CHRYSOSTOMVS homilias 5. de Incõprehenſibili Dei natura, contra Anomæos hæreticos, vbi de Deo alta & profunda loquitur. Scripſit & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libros 2. de vocatione Gentiũ, vbi de Deo mira & ſtupenda narrat. Scripſit quoq; librũ de fide, ad Gratianum, vbi etiã illud obiectũ copiosè pertractat. Scripſit & AVGVSTINVS HIPPONENSIS libros 15. de Trinitate, vbi hoc elegantiſſimè dilucidat. Sed & in libris de Ciuitate Dei, nõ diſſimile facit, vbi lib. 8. c. 5. *Verus* (ait) *Deus eſt rerũ author, veritatis illuſtrator, & beatitudinis largitor.* Et c. 4. *Homo* (inquit) *ita creatus eſt, vt per id quod in eo præcellit, attingas ad illud quod cuncta præcellit, id eſt, vnũ Deum optimũ, ſine quo nulla creatura ſubſiſtit,*

Ephes. 3.

De natura Dei ſubtilis conſideratio. Clementis 1.

Auguſtinus Hipponenſis.

Opiniones Philoſophorũ de Deo recenſentur.

Porphyrij de Dei ſententia.

Ciceronis de Deo ſententia.

Franciſcus Georgius.

Franciſcus Larbenus.

Mercurius Trimegiſtus.

Mercurij de Deo catholica aſſertiones.

Ioannes Chryſoſtomus.

Ambroſius Mediolanenſis

Auguſtinus Hipponenſis.

nulla

nulla doctrina instruit, nullus vsus expedit. Ipse quæratur, vbi nobis secura sunt omnia: ipse cernatur, vbi nobis certa sunt omnia: ipse diligatur, vbi nobis recta sunt omnia. Sed non possum hic cuncta proferre, quæ à sanctis Patribus de Deo dicuntur. Adde sequentem.

Deus quid sit, rectiùs per negationem, quàm per affirmationem cognoscitur.] Dionysius Areopagita lib. de Cœlesti Hierarchia, c.2. postquã de forma & imaginibus Angelorum locutus est, de Deo sic infert: *Denique reuerendam illã supersubstantialis deitatis, ineffabilemq; beatitudinem, diuinorum eloquiorũ mystica traditiones dum exprimere cupiunt: aliquando, vt verbum & intellectũ & essentiã laudant, vt per istas appellationes diuinã eius eloquentiã & sapientiã & substantiam verissimè existentẽ, atq; omniũ, quæ sunt substitentia, verum causam significent: interdum, vt lucem ipsam cõcelebrant, & vitã vocant. Enimuerò huiusmodi sacra figmenta honestiora quidem sunt, & terrenis ac materialibus formis eminere videntur. Cæterùm ne sic quidem ad diuinæ similitudinis veritatẽ propè accedunt, excedit enim illa substantiã omnẽ, vitamq; trãscendit, Nulla hãc exprimit lux, omnisq; sermo, omnis mens atq; ratio, absque vlla cõparatione illius similitudine inferior est. Aliquando item ab eisdem laudatur scripturis honestissimè ac penè diuinè dum in eius laude dissimilibus vtuntur signis, eamq; inuisibilẽ, & infinitã, incõprehensibilem prædicant, his eã appellãtes nominibus, quibus non quid sit, sed quid non sit, dicitur. Hoc enim verius, vt arbitror, in ipsa est, & de illa propriè magis asseritur. Nam sicuti secretior illa sacerdotalisque traditio docuit, dum illã esse aliquid negamus ex his quæ sunt, verum profectò loquimur, & si modum quo illa indiffinita est, quippè quæ supersubstantialis & incõprehensibilis atq; ineffabilis, prosus ignoramus. Si ergo in diuinis rebus negationes quidẽ veræ sunt, affirmationes verò nequaquã, tantis arcanorũ latebriis cõgruunt, illa sanè conuenientior, in rebus visibilibus erit expressio, quæ per dissimilia signa monstratur, &c.* De nominibus autẽ diuinis, cur Deus dicatur sapiẽs, pulcher, benignus misericors, potẽs, &c. Idẽ tractat lib. de Diuinis nominibus, c.1. & c.7. infert. *Nos fortè veraciter dicemus Deum non ex ipsius natura cognoscere: id nempe ignotum est, omnemq; superat rationem & sensum: sed ex creaturarũ omnium ordinatissima dispositione, vt ab ipso productæ, & præ se ferentes imagines quasdã ac similitudines diuinorũ ipsius exẽplarium. Idcircò & in omnibus Deus agnoscitur, & seorsum ob omnibus, & per scientiam, & per ignorantiam noscitur Deus, &c.* Vide & c.11. vbi tractat, cur Deus antiquus dierũ, & iuuenis dicatur. Porrò etiam de Deo Ivstinvs Martyr in Dialogo cum Triphone sic loquitur, & eum ita exprimit: *Deus est (ait) quod circa eadẽ eodẽ modo semper se habet, & omnium rerũ causa est, non facilè patens agnitioni mortaliũ.* Quin & copiosiùs in libro de Trinitate, de Deo eiusque incomprehensibili natura disputat. Vide, Trinitas. Sed & Tertvllianvs Carthaginensis, multa de Deo viuo & æterno disputat libro 1. cõtra Marcionem pluralitatẽ Deorum extirpans. *Nos definimus Deũ (ait inter cætera) primo natura cognoscendũ, deinde doctrina recognoscendũ, natura ex operibus, doctrina ex prædicationibus. Sed cui nulla natura est, naturalia instrumenta non suppetunt.* Idẽ libro 2. agit de Dei membris, qualiter dicatur videre, ambulare, loqui, &c. & libro 5. statim in initio sic exordit̃r: *Nihil sine origine nisi Deus solus, qui quantũ præcedit in statu omnium rerum, tantum præcedat necesse est etiã in retractatu earum, vt constare de statu possit, quia nec habeas de spicere, quid quale sit, nisi certus an sit, cum cognoueris vnde sit.* De vnico verò, & vero Deo idẽ libro Apologetico aduersus gentes c.17. tractat. Sed & lib. de spectaculis docet, quomodo Deũ natura doceat. Præterea qualiter Deus possit agnosci, Clemens Alexandrinvs lib.5. Stromatum diffusè tractat, Philosophorum & Poëtarum etiam sentẽtiis vtens, & Sophoclis atq; Origentini poëtæ versus apponens, subiungit: *Est quidem certè de Deo oratio tractatu difficillima. Quoniã enim cuiusuis rei principiũ est inuentu difficilimũ, est certè omninò primum & antiquissimũ principium difficillimum ad demonstrandum: quod quidem est aliis etiã omnibus causa vt fiant, & facta sunt. Quemadmodum dici poterit, quod neq; est genus, neq; differentia, neq; species, neq; individuũ, neq; numerus, sed neq; accidens aliquod, neq; cui aliquid accidit? Neq; vero eũ totũ rectè dixerit quispiam. In magnitudine enim totũ ponitur, & est Pater vniuersorum. Sed neque dicendũ est, esse aliquas eius partes. In vnum enim nõ cadit diuisio, & ideo est etiã infinitũ: non quod eiusmodi mente cogitetur, vt peruadi non possit, sed quatenus nullam distantiam suscipit, ac dimensionem & finem non habet: & ideo est figura expers, & quod nominari non potest. Et si aliquando eum nominemus non propriè vocantes, aut vnum, aut bonum, aut mentem, aut ipsum id quod est, aut Patrem, aut Deum, aut Creatorẽ, aut Dominum, non id dicimus tanquam nomen eius prosterentes, sed propter eius potestatem, pulchris vtimur nominibus, vt in alijs non aberrantes, his inniti possit cogitatio. Non enim vnumquodq; ex his Deũ significat, sed omnia simul omnipotentis indicant potentiam.* Et infrà: *Rogatus (ait* Thales Milesivs*) quid sit Deus. Id, inquit, quod neque habet principium, neq; finem. Cùm autem rogasset alius, an Deum lateat homo aliquid agens. Et quomodo (inquit) qui ne cogitans quidem?* Lege Lactantivm Firmianvm libro de Origine erroris, c.5. quod titulũ profert talem: *Quod solus omnium creator verus Deus est, solusq; colendus, &c.* Lege eundem lib. de Falsa religione, c.4.5. & 6. Sic autẽ ad propositum ait Avgvstinvs Hipponensis, lib. de Vera innocentia, c.61. *Excedit supereminentia Deitatis, non solum vsitati eloquij nostri, sed etiã intelligentiæ facultatem. Verius enim cogitatur Deus, quàm dicitur, & verius est, quàm cogitetur. Nõ parua autẽ notitiæ pars est, si antequã scire possimus quid sit Deus, possimus scire quid non sit. Terrã cogitas? non est hoc Deus. Mare cogitas? non est hoc Deus. Omnia quæ sunt in terra homines & animalia? non est hoc Deus. Omnia quæ sunt in mari quæ volant per aërem? non est hoc Deus. Quidquid lucet in cælo, sol, stella? non est hoc Deus. Ipsum cælum? non est hoc Deus. Angelos cogitas, Virtutes, potestates, Archangelos, Thronos, Dominationes? non est hoc Deus. Et quid est? hoc solum potui dicere, quod non sit. Quæris quid sit? Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Quid quæris, vt ascendat in linguã, qui in cor non ascendit? Ea re igitur & apud prophetã interrogat Deus, dicens: Cui ergo similem fecistis Deum, aut quam imaginem ponetis ei? immensus se nulli creaturæ similem. Quamobrem prima cognitio Dei esse dicitur, scire quid nõ sit, &c.* De Deo plura tradit. Idem Augustinus in Psalmum 85. vnde superiora desumpsimus. Et in lib. de Præsentia Dei ad Dardanum. Et libro de Contemplatione Christi, cap.1. Et lib. de Speculo, cap.3. & alibi.

Deus ens, quomodo vbique sit.] Hoc iã superiùs insinuatur. Verũ Dionysvs Areopagita cap.5. de diuinis nominibus: *Deus ens essentiæ*

Dionysius Areopagita.

Clemens Alexandrinus. Panteni Magni auditor.

Deus non rectè dicitur totum.

1. Timoth.6. Psal.144.

Hos Augustinus postea resumpsit, vt infrà videre est.

Thales Milesius de Deo.

Lactantius Firmianus.

Augustinus Hipponensis.

Iustini martyris assertio de Deo catholica

Tertullianus Carthaginensis.

Prima Dei cognitio.

Esai.40.

Dionysius Areopagita.

eſſentia totius, ſuperſubſtantiali virtute, cauſa eſt atq; opifex exiſtentis ſubſiſtentia, ſubſtantia, eſſentia, natura principium & menſura ſæculorum atq; temporum entitas, & æternitas entium, & tempus eorũ quæ ſunt, eſſe autem his quæ quomodolibet ſunt, & generatio his quæ quomodocunque gignuntur. Ex eo enim qui eſt, ſæculum eſt, & eſſentia & ens & tẽpus & generatio, & quod gignitur, & ea quæ in exiſtentibus ſunt, & quæ quomodolibet ſubſiſtunt atq; extant. Nam Deus non quoquo pacto eſt eis, ſed ſimpliciter & incircumſcriptè totum in ſe eſſe pariter ambit, & præambit ſuperapprehendẽs. Ideircò etiam Rex ſæculorum dicitur, vt in quo & circa quem totũ eſſe & ens ſubſiſtenſq; verſetur. Et neque erat neque erit, neque fuit neque fit neque fiet, imò vero neque eſt, ſed his quæ ſunt eſſe ipſe eſt, neque ea quæ ſunt ſolum, verum ipſum quoque eorũ eſſe, ex eo eſt, qui eſt ante ſecula, ipſe verò eſt ſæculum ſæculorum, qui ante ſecula eſt. Philoludæus. Et PHILO IVDAEVS in eo libro qui inſcribitur: De eo, quis rerũ diuinarum hæres ſit: *Eſt autem* (ait) *ambitus cœli, terminus Deus, idem rector & gubernator. Itaque ſicut ens ipſum eſt incomprehenſibile, ſic quod ab eo terminatur, menſuris nobis ignotis circũſcribitur.* Et Iustinus Martyr. IVSTINVS MARTYR, ſermone exhortatorio ad gentes Participiũ, ens ſolùm & vnũ verum Deum à falſis Dijs gentium diſcernere acriter diſſerit, ex lectione etiam veterum Philoſophorum. Vide & alibi.

Deus quomodo vbiq; ſit.] Dionysius Areopagita. DIONYSIVS AREOPAGITA cap. 3. de Diuinis nominibus. *Ipſa quidem* (ait) *diuinitas adeſt omnibus, non autem illi adſunt omnia: vbi verò ipſam caſtiſſimis precibus animoq; purgato & pernio, atq; ad diuinã ideneo coniunctionem inuocamus, tunc nos quoque illi aſſumus. Ipſa namq; neque in loco ſic eſt, vt vſquam abſit, ſeu ex aliis ad alia migret, imò etiã in rebus omnibus eam eſſe, dicere minus eſt, quàm vt colligatur infirmitas illa quæ ſuper omnia eſt, & cuncta comprehendit, &c.* Sic & Philo Iudæus. Geneſ.11. PHILO IVDAEVS libro de Confuſione linguarum cũ illud exponit, Deſcendit Dominus vt videret turrim & ciuitatẽ, &c. *Figuratè* (ait) *iſta accipienda ſunt: nam credere quod Deus accedat aut recedat, aut deſcendat aſcendatq;, vel in totũ ſicut animalia moueatur, ſtet moueatúrve, impietatis eſt deportanda in extremas, vt vulgus loquitur, inſulas Oceani. Sed iſta humano more legiſlator de Deo dicit, quamuis haudquaquã humana forma pradito ad vtilitatem diſcentiũ. Quis enim ignorat, quod deſcedens, alio loco relicto alium occupat? Deus autẽ implet omnia, non cõtentus, ſed continens, qui ſolus vbique ſimul & nuſquã eſt, nuſquam, quia ipſe locũ & regionẽ creauit vna cũ corporibus. Nefas eſt authorem intra vllã ſuam creaturam includi. Vbique autẽ, qui potentijs ſuis per terram, aquam, aërem, cœlum, extenſis, nullã partem mũdi deſtituit, ſed omnia inter ſe inuicem aſtringit inuiſibilibus vinculis, ne vnquã ſoluantur, plurimum laudandus hoc nomine. Quod enim celſius eſt omnibus potentijs, intelligitur eas excedere, cùm eas in poteſtate habeat. Virtus autẽ illa omnipotens, qua condidit & gubernat omnia, verè Deus dicitur, omnia continens in gremio, & omnia penetrans vel minima, &c.* Idem eadem docet libro Legis allegoriarum, dum illud exponit: *Receſſit igitur Moyſes à facie Pharaonis.* Sic & IVST. MAR. & TERTVL. CARTHAG. & CYPRIA. CARTHAG. longè à principio, vbi ſic loquitur: *Deo, qui ſolus eſt. Dei vocabulũ totũ eſt, ergo vnus eſt, & vbique totus diffuſus eſt, &c.* Hinc etiã AVGVSTINVS HIPPONE. *Sic eſt Deus* (ait) *per cuncta diffuſus, vt non ſit qualitas mundi, ſed ſubſtantia creatrix mundi ſine labore regens, & ſine onere continens mundum, non tamen per ſpatia locorum quaſi mole diffuſa, ita vt in dimidio mundi corpore ſit dimidius, & in alio dimidio dimidius: atque ita per totum intus, ſed in ſolo cœlo totus, & in ſola terra totus, & nullo cõtentus loco, ſed in ſeipſo vbique totus. Ita Pater, ita Filius, ita Spiritus ſanctus, ita Trinitas, vnus Deus.* Idem lib.1. de Ciuitate Dei, c.28. reſpondens Paganis dicẽtibus: *Vbi eſt Deus tuus? Deus meus vbique præſens eſt, vbiq; totus, nunquã incluſus, qui poſſit adeſſe ſecretus, abeſſe nõ motus. Ille cùm me aduerſis rebus exagitat, aut merita examinat, aut peccata caſtigat, mercedemq; mihi æternam pro toleratis piè malis temporalibus ſeruat.* Idem lib.1. de Contẽplatione Chriſti, cap.1. *Vbique Deus eſt, & vbiq; totus, qui ſentiri poteſt, & videri non poteſt, qui nuſquã deeſt, & tamen ab iniquorũ cogitatione longè eſt, quia vbi non eſt per gratiam, adeſt per vindictam, &c.* Lege CONCILIVM HIEROSOLYMITANVM Catecheſi 4. de Deo. & Catech.6. per totum, quia mira loquitur.

Quomodo Deus eſt vbique totus.

Nota hæc.

De prouidentia cuncta regi.] Iam hoc ex ſuperioribus annotationibus facilè eſt colligere. Verumtamen quod adhuc deeſt, paucis abſoluamus. Dionyſius Areopagita. DIONYSIVS AREOPAGITA lib. de Cœleſti Hierarchia, c.4. *Omnia quæ ſubſiſtunt, prouidentia Dei reguntur, ex ſumma illa authore Deitate manantia, illiq; participant: alioquin eſſent profectò nulla, niſi ſubſtantia rerum, atq; principio cõmunicarent. Itaq; inanimata omnia hoc ipſum quod ſunt, inde ſuſcipiunt, quippe eſſe omnium eſt ipſa diuinitas, quæ modum totius eſſentiæ ſuperat. Porrò quæ viuunt, omnia ex hac ipſa, quæ ſupra omnem vitã eſt cunctaq; viuificat, vt viuant acceperunt: rationalia itẽ, atq; intellectualia eiuſdem ſupra mentẽ omnem atq; intellectũ perfectæ, & omnia ad perfectum ducentis ſapientia, ſunt participatione fælicia. Liquet autẽ illas in cõſpectu eius verſari ſubſtantias, quæq; multis modis illi communicant.* De Dei prouidentia latiùs diſputat idem par.4. eiuſdem libri, vt infrà dicetur. Diabolus. Porrò PHILO IVDAEVS lib. de Mundi opificio, ad calcẽ, *Præeſſe* (inquit) *mundo Dei prouidentiã certum eſt. Semper enim author curã geris operis ſui, cõmuni neceſſariáque lege natura, quemadmodũ & parentes curant ſuã progeniem, &c.* Prouidentiam quoq; Dei CLEMENS ALEXANDRINVS ex Sophoclis, & cæterorũ gentilium ſcriptis probat, lib.5. Stromatum, & oratione adhortatoria ad gentes. Et IVSTINVS MARTYR, ſermo. exortatorio ad gentes, & ſtatim initio Dialogi cũ Tryphone, de Dei prouidentia loqui aggreditur, & illos Philoſophos arguit, qui Deum prouidere quidẽ vniuerſitati huic, eiuſq; ſpeciebus ac generibus, hominibus verò ſingulis non itẽ: nimirũ ſecuritatẽ ſibi quærẽres, atq; licentiã faciendi quidquid collibuerit. dũ nec pœna tenetur, nec vllũ à Deo ſperatur cõmodum. Idẽ Apolo.2. pro Chriſtianis ad Anton. Piũ, Dei defendit prouidentiã, dũ differt ſuũ iudiciũ: *Id* (ait) *facit in gratiã humani generis, Prouidet enim quoſdã ſeruandos per pœnitentiã, & in his fortaſſe nondũ natos nõnullos, qui principio præditũ intellectũ, & ſcientẽ eligere vera, fælicitatemq; ſectari, cõdidit hominẽ, ne quis apud Deũ excuſationẽ habeat. Mẽtis enim & contẽplationis facti ſui cõpotes, &c.* Vide, Liberũ arbitriũ. Hinc & IRENÆVS LVGDV. lib.3. aduerſus hæreſes Valent. & ſimiliũ, c.4. *Epicurei* (ait) *inuenientes Deũ neq; ſibi, neq; alijs aliquid præſtantẽ, id eſt, nullius prouidentiã habentem. Prouidentiam autẽ habet Deus omniũ, propter hoc & conſiliũ dat. Conſiliũ autẽ dans adeſt his, qui merũ prouidẽtiã habent. Neceſſe eſt igitur ea quæ prouidẽtur, & gubernãtur cognoſcere ſuũ rectorẽ, quæ quidẽ non ſunt irrationabilia neq; vana, ſed habẽt ſenſibilitatẽ perceptã de prouidẽtia Dei. Et propter hoc quidã qui minus illecebris ac voluptatibus ſeruierũt, & non in tantũ ſuper-*

Philo Iudæus.

Clemens Alexandrinus.

Iuſtinus Martyr.

Irenæus Lugdunenſis.

Philoludæus. Iuſtinus Martyr, de hac materia excellenter tractat, ex veterum philoſophorũ & poetarum ſcriptis, libro vnico de Monarchia.

Tertullianus Carthaginenſis lib. 1. & 2. contra Marcionem

Cyprianus Carthaginenſis lib de Idolorum vanitate.

Auguſtinus Hipponenſis, libro de Trãſitu Dei, 3. Dardanum epiſtola

Lactantius Firmianus.

Ciceronis de Prouidētia opinio.

Augustinus Hipponensis.

Pulchra confessio.

Thomas Aquinas.

Conferentia de Sacramentis Ecclesiæ Parisiis habita nostro tempore, inter dominos Simonē vigor & Claudium de Sainctes, doctos res Theologiq; atque duos Calvini ministros, De Spina & la Rosiere.

Dionysius Areopagita cap. 1. de Diuinis nominibus.

Ironia est.

stitione Idolorū abducti sunt, prouidentia eius moti, licet & tenuiter tamē, cōuersi sunt, vt diceret, fabricatorē huius vniuersitatis, Patrē omniū, prouidentē & disponentē secundū nos mundū: vt clarè ostendit & probat etiā LACTAN. FIRM. *lib. 1. de Falsa sapiētia, c. 1. Eos (ait) qui nullā esse prouidentiā profitebāntur, Philosophi maximè Stoici acerrimè retunderūt, dicentes, Nec fieri mundū sine diuina ratione potuisse, nec cōstare, nisi sūma ratione regeretur. Sed &* M. TVLLIVS, *quānis Academica disciplina defensor esset, De prouidētia gubernatrice verū, & multa sæpe differuit, Stoicorū argumenta confirmans, & noua ipse afferens plurima, quod facit tū in omnibus philosophiæ suæ libris, tū maximè in his quæ sunt de natura Deorū. Nec difficilè sanè fuit paucorū hominum prauè sentientiū redarguere mendatia, testimonio Philosophorū atq; gentiū in hac vna re non dissidentiū. Nemo est enim tā rudis, tā ferus moribus, qui non oculos suos in cælū tollens, tametsi nesciat cuius Dei prouidentia regatur hoc omne quod cernitur, aliquā tamen esse intelligat ex ipsa verū magnitudine, motu, dispositione, constantia, vtilitate, pulchritudine, cōparatione, &c.* Lege & sequentia capitula, quæ verè pulcherrima sunt. Hinc Dei prouidentiam admirans & laudans, AVGVST. HIPPON. *lib. 1. de consensu Euangelistā. tom. 4. Deus (ait) res humanas iustè & misericorditer curat, ita vt nec præcludat misericordia iustitiam, nec impediat misericordiā iustitia.* Idem lib. 1. Soliloqu. c. 1. *Deus (inquit) qui es vera vna & æterna substantia, vbi nulla discrepantia, nulla confusio, nulla indigentia, nulla mors, vbi summa cōcordia, summa euidētia, summa cōstantia, summa plenitudo, summa vita, vbi nihil deest, nihil redundat, vbi qui gignit, & quē gignit vnum est, cui seruiunt quæ seruiūt omnia, cui obtēperat omnis bona anima. Cuius legibus rotantur poli, cursus suos sydera peragūt, Sol exercet diē, Luna tēperat noctē, omniq; mundus per dies vicissitudine lucis & noctis per menses, crementis decrementisq; lunaribus: per annos, veris, æstatis, autumni, hyemisq; successionibus. per lustra, profectione cursus solaris: per magnos orbes, recursu in ortus suos syderū, magnā rerū constantiā, quantū sensibilis materia patitur, tēporum ordinibus replicationibusq; custodit, &c.* De hac materia lege profundiùs disputantē THOM. AQVIN. li. 1. Sūmæ cōtra gentiles, c. 40. 43. 53. 61. & cæteris. Lege & alios doctores qui de hac materia disseruerunt. & seq.

Deus omnipotens, quomodo quædam non potest.] Nolo immorari probationi, quòd Deus sic omnipotēs, quāuis & Caluinus atq; Beza omnipotentiæ Dei maximè detrahāt, dū res agitur de Eucharistia trāssubstātiatione, vt clariùs explicat nouissimè habita Parisijs CONFER. inter duos Theologos, & duos ministros. Quomodo autē dicatur Deus quædā nō posse sic exponit DION. AREOPA. *Atqui (ait Elymas Magus) si est omnipotens Deus, quomodo à vestro Theologo aliquid non posse dicitur? beatū insimulans Paulū, qui ait Deū seipsum negare non posse. Illud autē si adiecta, vehementer timeo, ne vt ameus videar, qui puerorū ludētiū structuras & infirmas euertere moliar, atq; huius rei diuinū sensum, veluti arduū aliquid ac perdifficile intentiùs apperire aggrediar. Nēpe enim seipsum negare, à veritate decidere est. Porrò veritas Deus est, & a veritate cadere, à Deo est cadere. Si igitur veritas Deus est, veritatisq; negatio est à Deo prolapsio, à Deo cadere Deus non potest, & nō esse vt sic dixerim, nō est, & non posse non potest, & non nosse secundū privationē non nouit. Id sapiens ille nō intellexit, inuitaturq; athletas imperitos, qui sæpe imbecilles sibi aduersarios esse suadēres, cōtráq; absentes ipsos, fortiter adūbrata pugna dimicantes, & aerē cassis ictibus constāter feriens, aduersarios ipsos superasse arbitrārentur, seq; victores buccinārentur. cū neq; illorū nouerint vires. At nos diuinum ipsum Paulū, pro viribus assequentes, eū qui supra virtutē est, Deū vt omnipotentē celebramus, vt beatum solumq; potentē, vt dominantē in virtute sua seculo, vt qui in nullo à substantijs exciderit, imo quæq; sunt omnia excellenter & ante tēpora habeat supersubstātiali virtute sua, qui his quæ sunt, omnib. vt esse possint, & hoc sint excellētis virtutis copia & exuberāti profusione largitur.* De omnipotētia verò Dei adhuc idē pleniùs agit c. 10. eiusdē libri de diuinis nōminib. Porrò quædā esse quæ Deus nō potest facere, & tamen hoc nō derogare omnipotētiæ, post S. Patres explicat S. THO. AQVIN. vbi ostēdit, quòd Deus vult aliquid aliud à se necessitate suppositionis, & lib. 2. contra Gentiles. c. 25. atq; 1. par. Sūmæ q. 25. artic. 3. docet, qualiter Deus omnipotens dicatur quædā non posse: *Sunt autē multa quæ Deus nō potest facere, quin fuerint. sed hæc impotentia nō præiudicat eius omnipotentiæ, quia repugnat rationi entis. Denique vt ibidē probat, in Deo est potentia actiua, potentia verò passiua in Deo non est. Secundū autē vtramq; potentiā dicimur posse. Illa igitur Deus non potest, quæ posse potentiæ passiuæ sunt. Quæ autē huiusmodi sunt, inuestigandū est. Primo quidē igitur potētia actiua est ad agere: potentia autē passiua ad esse. Vnde in illis solis est potentia ad esse, quæ materiā habent cōtrarietati subiectam. Cum igitur in Deo potentia passiua non sit, quidquid ad suū esse nō pertinet, Deus non potest. Non potest igitur Deus esse corpus, aut huiusmodi. Adhuc, huiusmodi potētia passiuæ motus actus est, Deus igitur cui potentia passiua non cōpetit, mutari non potest. Potest autē vlterius ostendi & concludi, quod non potest mutari secundū singulas mutationū species, vt quod nō potest augeri, vel minui, aut alterari, aut generari, aut corrumpi, &c.* Lege oro si vacat residuum & reliquos Patres.

Thomas Aquinas lib. 1. contra Gentiles c. 23.

Duplex potentia, Actiua & Passiua.

Deus quomodo dicatur mēbra habere.] Narrat NICEPH. CALLIST. *In Ægypto quosdam Monachos extitisse, qui Antropomorphitæ appellati sunt, qui dicebāt, Deū mēbra humana, vt facie, oculos, nares, manus, &c. habere, & adhūc errorē vi, & violētia, atq; precio, quosdā Episcoj os attraxerunt, inter quos numeratur Theophilus Alexandrinus Episcopus, & Epiphanius, & Serapion vir simplex, & sanctus, vt narrat ille* IOAN. CASSIANVS *in Collationibus Patrum, quas Miro artificio in breue cōpendium redegit & conclusit, vnus nostræ religionis* PETR. POCQVETI, *vtriusq; iuris doctor celeberrimus atq; famosissimus. Ille, inquā, Cassianus Collatione 10. c. 3. narrat, qualiter Serapion vir innocens, imperitia magis quā malitia, in hunc errorē lapsus est, à Pafnutio tamen ad verā fidem tandē reductus. Quàm autem hęc opinio erronea & crassa sit, superfluū est multis verbis ostendere: quod tamen multi curarunt demonstrare, ante quos tamen* DION. AREOP. & TERTVL. CARTHAG. ORIG. ADAMAN. *& reliqui Doct. primæ ætatis Ecclesiæ diligēter probare studuerunt, mēbra illa quæ Deo attribuūtur, nō ei inesse naturaliter, sed secundū quādā loquēdi formā. Hinc* PHILO IVDAEVS *libro, Quòd Deus sit immutabilis, Fabula inquit verbis quidem humanam formam, re autē humanos affectus Deo tribuunt. Cur igitur Moses, pedes, manus, introitus, exitus, predicat de illo ingenito? Cur ad arcendos hostes eum armat? cur gladio, sagittis, pestifero igne, fulminibusque instruit? Poëtica ista videtur, authorem summum armari licet illic diuersa sint nomina. At hic noster addit etiam zelum, furorem, iras, & cæteros humanos affectus similes.*

Nicephorus Callistus libr. 13. Historiæ Ecclesiasticę cap. 10.

Petrus Pocquetius Cælestinus.

Dionysius Areopagita. Tertullianus Cartag. Origines Adamantius.

Philo Iudæus.

Reſpondebit tamen Sciſcitãtibus, Heus vos, oportet legiſlatorem, vnicum habere propoſitum, vt proſit omnibus ad quos peruenit. Quotquot igitur, fœliciorem naturam ſortiti ſunt, & educationem inculpabilẽ, inuenta hac vita via publica directaq́, veritate comite faciunt iter, cuius veriſſimis de eo, qui eſt, myſterijs initiati, nihil creatum affinguntEusebius Cæſariensis, ei. His diſcipulis maximè conuenit capitulum illud ſacræ literaturæ, quòd Deus non ſit ſicut homo, nec ſicut cœlũ, nec ſicut mundus: nam hæ ſpecies habẽt qualitates ſuas, & percipiuntur ſenſibus. At ille ne mente quidẽ comprehenditur, niſi hactenus quod ſit. Eſt enim eſſentia quod in eo intelligitur, qua quidquid caret, nihil eſt, &c. Idem libro de Sacrificio Abelis & Caimi. *Itaque* (ait) *ne illa quidẽ quæ inſunt hominibus, de Deo dicũtur propriè, ſed per quendã abuſum nominum, quo infirmitati noſtræ ſuccurritur. Quamobrem aufer ô anima, quidquid eſt genitum, mortale, mutabile, profanum, quando de Deo, ingenito, incorruptibili, ſanctóque, ſolo beato cogitas, &c.* Idem omninò demonſtrat gentilibus EVSEBIVS CÆSARIENSIS lib. 2. de Præparatione Euãgelica, c. 9. & ſequentibus. Sed & multis verbis exponit, cur Deo membra humana attribuantur, IOANNES CHRYSOSTOMVS homil. 12. in Geneſin, dum illud interpretatur: Et fecit hominem ad imaginẽ & ſimilitudinẽ ſuã. &c. *Ne ſubyciamus* (ait) *Deũ membrorum cõpoſitioni & figurarum delineationi, ſed honeſtè de Deo, vt de illo cõuenit, imaginemur. Simplex enim, & incompoſitus, & infigurabilis eſt Deus. Nã ſi Deo membra & lineamenta attributuri ſumus, noſtris opinionibus impulſi, mox in gentiliũ impietatẽ incidemus.* & cętera quę reuoluas. Scripſit & librum de membris Domini HIERONYMVS STRIDONENSIS, quem nuſquã adhuc legerim, & qui meo iudicio in lucem nondum eſt emiſſus, quem habeo manu antiquiſſima ſcriptũ, qui ſic orditur: *Omnipotẽs Deus, Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, vnus eſt atque trinus, &c.* Et poſt pauca ſic proſequitur: *Vbicunque* (ait) *ſacra Scriptura ſparſim per diuinos libros, in Deo motus animæ ſeu humana membra deſcribit, id eſt, caput, oculos, palpebras, aures, os, labia, linguã, &c. Item motus animæ, iram, furorẽ, oblionem, pœnitentiam, recordationem, &c. non carnaliter iuxta hiſtoriam à rectè intelligentibus accipienda ſunt, ſicut à Iudæis, pleriſq́, hæreticis, carnaliter ſapientibus, qui Deum corporeum atq́ localem opinantur. Sed ſpiritualiter omnia de eo intelligenda ſunt & confitenda. Si quis antè ad Deum humana mẽbra ſeu motus animæ, more humano referi, & in eo eſſe credit, proculdubio in corde ſuo idola fabricat.* Et ſequẽter ſingula mẽbra ſpirituali ſenſu proſequitur: quod & facit CYRILLVS ALEXANDRINVS li. 5. cõtra Iulianum, paulò ante medium. Sed & ante eos omnes GREGORIVS NAZIANZENVS oratione 13. circa medium. Sed & IOANNES DAMASCENVS lib. 1. Orthodoxę fidei, c. 14. vbi myſticè Deo attributa mẽbra exponit. Vide obſecro locum. Porrò Patres Concilij FOROIVLIENSIS ſub Adriano I. in Summa fidei, quã contexuere ex diuerſis floribus Patrum. *Et ſi legitur* (inquiunt) *oculus Domini, vel brachiũ, vel dextera, &c. non membrorum poſitionem vel molem corporis, ſed effectum ſummæ & inenarrabilis diuinæ potẽtiæ integra rectæ fidei credulitate debemus intelligere. Nam quia omnia videt, & omnia penetrat, & cũcta nuda ſunt & aperta ante eum, oculos habere dicitur. Quia verò nos ſua virtute creauit, regit & protegit & defendit, brachium, vel dexterã, habere perhibetur.* Sed ſingulatim de his ſcripſit librũ ANSELMVS CANTVARIENSIS, quẽ intitulauit de expoſitione mem-

A brorum Dei, qui ſic incipit: *Vbicunque ſacra Scriptura, &c.* Nos quoq; de his multa tractauimus, dũ exponeremus ex mente ſanctorũ Patrũ 1. caput epiſtolæ ad Romanos, diſt. 5. in illud: *Reuelatur enim ira Dei, &c.*

Dionyſius Areopagita.

Dij cur homines dicantur vel Angeli.] DIONYSIVS AREOPAGITA lib. Cœleſtis Hierarchiæ, cap. 12. vbi locutus eſt de ordine Hierarchico beatorũ ſpirituum, & qualiter non eadẽ eſt ſcięntia & claritas inferiorum, ſicut & ſuperiorum, vt diximus in vocabulo, Angelus, ſubdit: *Quari* (ait) *ſolet ſi extrema integrè non communicãt ſummis, quam ob cauſam, ſacerdos homo inter homines, Domini omnipotentis Angelus à ſacra Scriptura*

B *nominatur. Eſt autẽ ea ratio, quia quemadmodũ primi ſanctas inferiorum proprietates affatim habent, ita & vltimi priorum proprietates habent, licet modo non ſimili, ſed inferiore. Ita non eſt abſurdum, ſi ſacerdotem hominem Theologia Angelum vocat, qui pro viribus Angelicæ proprietati docendo participat, atq́ ad Angelorum ſimilitudinem* (vt homini poſſibile eſt) *per nunciandi officium nititur. Inuenies autẽ cœleſtes illas Angelicaſq́. ſubſtantias, in ſacris literis Deos quoque appellari, ſanctos item viros & Dei familiaritate digniſſimos, Deos dici, & certè cum diuinũ illud ſecretũ, exceptum ab omnibus & ſumma potentia maieſtatis ſuper omnia locatum ſit, nihilq́, in rerum natura ſimile illi dici propriè & per omnia poſſit, ſic tamen quæcunque ſpiritalis rationaliſq́, ſubſtantia* (dum id totis viribus, totaq́, intentione) *cõtendit, vt ei coniuncta, vnũ*

C *cũ illo fiat, atque diuini eius fulgores hauriendos* (quãtũ fas eſt) *indeſinenti ſtudio ac deſiderio aſpirat, quòd Deum pro viribus* (ſi dici licet) *imitari pergat, diuino quoque cognomine digna cenſentur.*

Dij ſacerdotes appellantur & angeli.

Euſebius Cæſariensis.

Ioannes Chryſoſtomus.

Geneſi.

Pſal. 44. & 81. Geneſ. 32. Ioan. 10. Exod. 7.

Hieronymus Stridonenſis.

Deus cur tentationes varias & afflictiones immittat.] Vide, Perſecutio, & epiſtolã 94. Lupi Ferrarienſis, ad Marcunadum, egregiam.

DIABOLVS.

Diabolus creatus eſt bonus, & malus effectus eſt.] PHILO IVDAEVS ad calcem libri de Confuſione linguarũ: Deum non fuiſſe

D authorẽ mali, ſed tantùm boni, teſtatur. & libro de profugis, circa mediũ. *Ergo* (ait) *nullũ facinus ſuppuratum, doloſum, & data opera patratũ, meretur vt dicatur factũ ex Dei ſentẽtia, ſed ex noſtra propria. Intra noſipſos enim* (vt dixi) *theſauri vitiorum ſunt, apud Deum verò, ſolorũ bonorũ. Quiſquis igitur eo cõfugerit, id eſt, quicunque peccati authorẽ, non ſeipſum ſed Deum incuſat, puniatur: nec proſit ei refugiũ, quòd ſolis ſupplicibus eſt ſalutiferum, & meritò. Nam altare plenum eſt immaculatis victimis, animabus, inquam, purificatis & innocentibus. Eſt autem vanus inſanabilis, authorẽ malorũ Deum dicere, &c.* Hinc loquitur de Dæmonibus ac Diabolis, an mali creati ſint,

E D. DIONYSIVS AREOPAGITA libro de Diuinis nominibus, par. 4. c. 4. *At qui dixerit quiſpiã, ſi omnibus & pulchrũ & bonũ amabile eſt, & deſiderabile ac diligibile,* (deſiderat enim ipſum & quod nõ eſt, vt antea diximus, & in ipſo eſſe ſtruæ cõtendit, ipſũq́, eſt quod ſpeciẽ etiã infirmibus facit, & in ipſo etiã quod non eſt, ſuperſubſtantialiter dicitur & eſt) *Quomodo*

Philo Iudæus.

Mali Deus nõ eſt author.

Dionyſius Areopagita.

Quomodo Dæmones in malis perſeuerent, & mali ſint ita creati.

Cyrillus Alexandrinus.

Gregorius Nazianzenus. Ioannes Damaſcenus.

Concilũ Forojulienſe ſub Carolo Magno.

damonũ turba, pulchrum ac bonũ non deſiderat, ſed affixa materiæ & circa bonũ expetendum, Angelica idẽtitate delapſa, malorum omnium cauſa & ſibi ipſi & aliis (quæque malitia dederunt manus) *eſſe dicitur? Quo item pacto, cum ex bono deducta ſit, damonica cohors, boni ſpeciem nequaquam præfert? aut quomodo bona ex bono facta mutata eſt? Et quid eſt quod ipſam efficit malam, & omnino quid eſt malum?*

Anſelmus Cantuarenſis.

Malum vnde, & in qua ſubſtantiarum ſit.

Reſponſio ad prædicta.

Subtilis certè veritatis indagatio.

Malum an ſit ſubſtantia.

Malum eſt ſimpliciter eas.

Diabolus natura non eſt malus.

Iuda 1.

& ex quo initio ſubſiſtit, & in qua ſubſtantiarum eſt, & qua ratione qui ſummè bonus eſt, ipſum producere voluit, vel, ſi voluit, potuit? Et ſi alia ex cauſa dicitur malum, quenam alia his quæ ſunt, præter ſummum bonum, eſt cauſa? Quomodo verò prouidentia cùm ſit, malum eſt, aut omninò ſit, aut certè non tollitur? Et quo pacto ipſum aliquid ex his quæ ſunt, bono omiſſo deſiderat? Iſta fortè dicturus eſt, quiſpiam, huiuſmodi dubitationibus motus. At nos contra orabimus, vt in rerum aſpiciat veritatem. Ac primùm quidem iſtud confidenter dicemus, quòd malum ex bono nequaquam eſt, & ſi ex bono ſit, malum profectò non eſt. Neq; enim proprium eſt ignis refrigerare, neque boni nõ bona producere. Et ſi quæ ſubſiſtũt omnia ex bono ſunt. Natura eſt enim bono producere atq; ſeruare: malo autem corrumpere ac perdere. Nulla igitur ſubſtãtia ex malo eſt, neque quidem ex malo ipſum erit malũ, ſiquidem ſibi ipſi ſit malum. Quod niſi ita ſit, malum nõ omninò erit malum, ſed boni quandã ſecundũ quam ſubſiſtat habebit portionem, & ſi quæ ſunt, pulchrũ bonumq; deſiderant, & omnia quacunq; faciũt propter id quod videtur bonum facium. Omniſq; ſubſtantia deſtinatio principiũ habet ac finem bonum illud: (neq; enim quicquã mali naturam aſpiciens, ea facit quæ facit.) Quomodo ergo erit inter ſubſtantias malum? aut quo pacto ſubſtantia eſt, cùm ſit huiuſmodi bono appetitu deſtituũ? Et ſi quæ ſunt omnia ex bono ſunt, bonũq; ipſum omnia ſuperat? Eſt quidẽ in bono, & quod non eſt ſubſtantia. Malum verò neque ſubſtãtia eſt (alioquin non omninò malum eſt) neque non ſubſtantia eſt: nam nihil erit quod omninò ſubſtantia non ſit, niſi in ſummo bono per ſubſtãtiæ ſuperexceſſum dicatur. Igitur bonũ quidẽ erit longè prius, & eo quod ſimpliciter eſt, & eo quod non eſt, atq; excellentius fixum. Malum verò neq; in his, quæ ſunt, eſt, neq; in his quæ non ſunt, ſed ipſo quoq; quod non eſt à bono alienius eſt malum, multoq; à ſubſtãtia remotius. Unde ergo malum eſt? (dicet quiſpiam) niſi enim ſit malum, virtus & vitiũ idem erit. Ipſaq; omnis virtus, ipſum erit quod tota vitioſitas, & qua particularis eſt virtus, hoc erit quod vitium itidẽ particulare; aut neq; quod virtuti aduerſatur erit malũ. Atqui contraria cãſtitati luxuria eſt, inſtitiaq; iniuſtitia. Neq; profectò dixerim, iuſtum, & iniuſtum, caſtumq; & luxurioſum, idem eſſe. Verùm & antequã foris appareat, virtutis aduerſus improbitatem diſſidentia, in ipſa priùs omnia prorſus diſcant à virtutibus vita, perturbationeſq; contra rationẽ repellant, atq; ex his neceſſe eſt aliquod dare contrarium bono malum. Porrò vbi multa de malo locutus eſt, & probauit, ex Deo, nec in Deo eſſe malum, nec in Angelis eſſe malum. *Sed neque* (ait) *Dæmones natura mali ſunt. Nam ſi ſunt per naturã mali, neq; ex bono ſunt, neq; inter ſubſtantias ſunt, neq; item ex bonis per naturam mutati, ſemperq; mali ſunt. Deinde ſibi, an alijs ſunt mali? Siquidem ſibi etiã ſeipſos perdiũt. Si autem alijs, quomodo corrumpunt, aut quid corrumpunt? ſubſtantiã, an virtutem, aut operationem? Si ſubſtantiam primùm quidẽ nõ vltra naturam. Nam quæ per naturã ſunt incorruptibilia, nequaquam corrũpunt, ſed quæ corruptionem admittunt, &c.* Et infrà: *Deinde quónam modo dæmones à Deo facti mali ſunt? Bonum enim bona producit & ſtatuit. At mali dicuntur, dixerit quiſpiam, ſed non ſecundum quod ſunt, ex bono enim ſunt, bonamq; ſortiti ſubſtantiam, ſed ex eo quod non ſunt, quod iuxta ſacra eloquia infirmati ſunt ad ſeruandum ſuũ principatum. In quo enim obſecro, malos fieri dæmones dicimus, niſi in vacatione diuinorum bonorũ habitus atq; operationis? Præterea ſi natura mali ſũt dæmones ſemper ergo mali, atqui malũ inſtabile eſt. Itaq; ſi ſemper eodem modo ſe habẽt, non ſunt mali, ſemper enim idem*

A

eſſe boni proprium eſt. Si autem non ſemper mali, non natura mali ſunt, ſed Angelicorum bonorum indigentia. Neq; tamẽ omninò exortes boni ſunt, quia & ſunt & viuunt, intelligunt, eſtq; in eis quidam deſiderij motus. Mali verò eſſe dicũtur, quod circa naturalem operationẽ infirmentur. Auerſio itaq; eſt illis malũ, (quòd excuderint potitiq; ſũt naturalibus bonis) imperfectionq; & imbecillitas, & infirmitas, ac fuga & prolapſio virtutis cõſeruantis eos inditã perfectionem. Ad hæc quid nam eſt in dæmonibus malum? Furor irrationabilis, demens concupiſcentia, imaginatio præceps atq; proterua. Verùm iſta quamquã in dæmonibus ſunt, non prorſus neq; in omnibus, neq; ipſa ſecundũ ſe mala ſunt. Nãq; in alijs animantibus non iſta habere, ſed his carere, potiùs corruptio eſt animantis & malũ: ſicuti contrà his niti, ſaluat & eſſe facit iſtis ſubnixam animantis naturam. Non itaq; mala eſt dæmonum gens, qua parte ſecundum naturã eſt, ſed qua parte non eſt, neque immutatum eſt, traditum illis totũ bonum, ſed ipſi dato ſibi bono exciderunt. Neq; indulta illis Angelica munera, immutata dicimus, verùm ſunt & integra & luciduſſima præſtant, licet ipſi non videant occluſis ſcilicet viribus, quibus bona ſua intueri poſſint, &c. multa lege cõſequenter. Porrò IVSTINVS MARTYR ſermone exortatorio ad gentes non longè à fine de præcipitio & caſu diaboli, locutũ fuiſſe HOMERVM ſub nomine Ates cõfirmat, atq; quomodo defecerit à Deo, & peccauerit, oſtẽdit luculentiùs in Dialogo cũ Trypho. Sed & TERTVL. CARTHA. li. 2. cõtra Marcionẽ eadẽ penè, quæ ſuprà Dionyſius, recenſet, & exponit quomodo Deus mala condere dicatur. Idẽ libro Apologetico aduerſus gentes, c. 22. De dæmonibus, eorumq; viribus & actionibus diſputat. &, c. 23. de Phantaſmatibus, Magicis, & dæmoniacis. Vide Magia, & Magicus. Porrò EVSEBIVS CÆSARIENSIS lib. 4. de Præparatione Euangel. c. 5. & 6. de Malitia dæmonũ cõtra Porphyriũ diſputat, omneſq; malos defendit, atq; eorum præcipitiũ deſcribit lib. 10. de Demonſtratione Euangel. demõſtratione 8. vbi & Chriſtũ ad inferos deſcendiſſe, & Patres extraxiſſe deſcribit, &c. quod & EPIPHANIVS CYPRI lib. 2. contra hæreſes, tom. 1. vbi Carhalogũ ponit dogmatum Manichæi, qui duo principia ponebat, ſ. bonũ & malũ, dicit quidem diabolum non natura malum eſſe, & omnia argumenta confutat eiu! dẽ Manichæi quibus ex ſcripturis probare nitebatur, Deum vel patrem eſſe diaboli. Oro lege, quia prolixior eſt ſermo, quàm hîc poſſit inſeri. De dæmonum natura, & quinam æſtimati ſint apud veteres, abunde diſſeruit LACTANTIVS FIRMIANVS libro de Origine erroris, cap. 15. & 16. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS lib. vnico. de Paradiſo, c. 2. de Gloria diaboli, qualiter fuit in paradiſo, & inde præcipitatus eſt, copioſè tractat. atq; ſermo. 7. in Pſal. 118. vbi illud exponit: *Superbi iniquè agebant vſquequaque.* Nimium autẽ morarer, ſi omniũ Patrum ſuper hoc vellem ſententias producere, vnica ſufficiet pro mille, beatiſſimi AVGVSTINI HIPPONENSIS ſententia, qui libro cõtra Iulianum, c. 20. *Diabolus* (ait) *Angelus quidẽ ex opere Dei bonus, ſed ex opere ſuo malus effectus, ſe primũ vulnerãdo proſtrauit, vt eliſus eliderer, & per malã prauaricationẽ ſuaſionis vulnus infligeret, vnde genus humanum etiã in his, qui viam Dei ambulant, claudicaret.* Idem lib. 19. de Ciuitate Dei, cap. 13. *Diaboli natura, inquantum natura eſt, mala non eſt, ſed peruerſitas malam eam fecit. Itaque in veritate non ſtetit. ſed veritatis iudicium non euaſit. In ordinis tranquilitate non manſit.*

B

C

D

E

Diabolus non omnino exors boni.

Malus quomodo dicatur.

Iuſtinus Martyr.

Homerus poeta.

Tertullianus Carthaginenſ.

Euſebius Cæſarienſis.

Epiphanius Cypri.

Lactantius Firmianus.

Ambroſius Mediolanenſis.

nec ideò tamen poteſtatem ordinatoria effugit. Bonum Dei quod illi eſt in natura, non eum ſubtrahit iniſtitia Dei qua ordinatur in pœna. Nec ibi Deus bonum inſequitur quod creauit, ſed malum quod ille commiſit. Neque enim totum aufert quod naturæ dedit, ſed aliquid adimit, aliquid relinquit, vt ſit qui doleat quod ademit. Et ipſe dolor teſtimonium eſt boni adepti, & boni relicti. Niſi enim bonum relictum eſſet, bonũ amiſſum dolere non poſſet. Idem in Dialogo ad Oroſium, tomo 4. *Diabolus* (ait) *ſeipſum fecit, non enim natura, ſed peccando Diabolus factus eſt. Facere autem eum debuit Deus, cum per ſuam iniſtitiam, & prouidentiam de malitia Diaboli multos corrigat. Vnde Apoſtolus ait: Quos tradidi Sathanæ vt diſcant non blaſphemare. Non tamen eſt bonus, quia vtilis: imò malus eſt inquantum Diabolus eſt. Sed bonus & omnipotens Deus eſt, qui etiam de malitia eius multa iuſta & bona operatur. Non enim Diabolo poteſt imputari, niſi voluntas ſua, quia conatur facere malum, non Dei prouidentia qua de ipſo bene facit, &c.* CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catecheſi 2. vbi inquirit, quid ſit & vnde ſit peccatum. *Princeps* (ait) *peccati eſt Diabolus & pater malorum. Hoc autem Dominus dixit, non ego, Quòd ab initio Diabolus peccat. Peccauit autem ex neceſſitudine naturæ vitium ſuſcipiens, quo ſic peccati occaſio, rurſum in opificem retorqueatur. Sed bonus creatus, propria voluntate factus eſt Diabolus, ab actione capiens cognomen. Archangelus enim cum eſſet bonus, Diabolus poſtea ſeu calumniator à calumniando dictus eſt. Bonus cùm eſſet Dei miniſter, Sathanæ deinceps nomen tulit. Sathanas autem aduerſarium ſignificat.* Tum Ezechielem prophetam citat. *Tu ſignaculum ſimilitudinis, &c.* Hinc LEO I. epiſtola 91. ad Turibium Aſturienſem Epiſcopum, cap. 6. Arguit Priſcillianiſtas, & illos qui aſſerunt, Diabolum nunquã fuiſſe bonum, & quòd natura eius non ſit Dei opificium, ſed eũ ex chao & tenebris emerſiſſe, quia ſcilicet nullum ſui habeat authorem, ſed omnis mali ipſe ſit principium atque ſubſtantia, cùm fides vera, quæ eſt Catholica, omnium creaturarũ ſiue ſpiritualium ſiue corporalium, bonam confiteantur ſubſtãtiam, & mali nullam eſſe naturam, quia Deus qui veniuerſitatis eſt conditor, nil non bonum fecit. Vnde & Diabolus bonus eſſet, ſi in eo quod factus eſt, permaneret. Sed quia naturali excellentia malè vſque eſt, & in veritate non ſteſtit, non in contrariam tranſit ſubſtantiam, ſed à ſummo bono cui debuit adherere, deſciuit. Malum enim non eſt ſubſtantia, ſed pœna ſubſtantiæ. Eadem omninò docet Concilium BRACARENSE I. cap. 7. & 8. *Si quis,* (ait) *credit, quòd aliquantas in mundo creaturas Diabolus fecerit, & tonitrua, & fulgura, & tempeſtates & ſiccitates, ipſe Diabolus ſua authoritate faciat, ſicut Priſcillianus, anathema ſit.* Hanc doctrinam ſuperius aſſertam confirmat, & exponit IOANNES DAMASCENVS lib. 2. cap. 4. *Non habent,* (inquit) *dæmones poteſtatem in aliquo, neque fortitudinem, niſi à Deo diſpenſatorie permittantur. Permiſſione autem Dei facta, & fortitudinem habent, & transferũtur, & transformantur in quam volunt figuram, ſecundum imaginationem. Et futura quidem, neque Angeli, neque dæmones ſciunt: prædicunt tamen Angeli, Deo illis reuelante, & prædicere præcipiente. Prædicunt dæmones quandoque ea quæ longe futura ſunt proſpicientes, quandoque verò coniicientes: vnde & pleraque mentiuntur, quibus non præſtanda fides, & ſi ſæpe numero vera profentur, &c.* De his plura alias dicemus, vt promiſimus. Porrò de his diſſeruit, & quidem ſubtiliſſimè CLAVDIVS RAPINAS Cœleſtinus, in eo libro quem dictauit, De mirabili potentia artis & naturæ, quem & prælo committi curauit Oroſius Delphinas Mathematicus regius, & Reuerendo Patri Carolo Dangeſt, Nouiomenſi Epiſcopo, dicauit.

Diaboli malignitas & inſidiæ in Eccleſiam Dei, & membra eius.] Hæc propoſitio non multis eget probationibus, quandoquidem ab initio ſatis patuit, quantum tam per tyrannos, quàm hæreticos, vſque in præſens tempus graſſatus ſit. Verùm hoc in dictione, Hæreticus, & Eccleſia, atque alijs vocabulis oſtendetur. Tamen ne ſine teſtimonio procedamus, CLEMENS I. libro 6. Conſtitutionum Apoſtolicarum, cap. 5. *Diabolus* (ait) *inuidens ſanctæ Dei Eccleſiæ, excitauit in nos ærumnas & perſecutiones, perturbationes, blaſphemias, Schiſmata, hæreſes. Nam populum illum propter Chriſtum interfectum ſibi ſubegit: nos qui ab eius vnitate receſſimus, varijs modis tentat, vt olim beatum Iob. Nam & ſummo Pontifici Ieſu filio Ioſedec reſtitit, & nos ſæpe cribrare voluit, vt deficeret fides noſtra. Sed magiſter noſter illum in indicium adducens, dicebat: Increpet in te Dominus diabolo, & increpet in te Dominus, qui elegit Iſrael.* Idẽ IGNATIVS MARTYR epiſtola ad Smyrnenſes De diaboli inueterato odio & malitia in Chriſtianos, & Eccleſiam, abunde diſſerit. Atque epiſtola ad Philippenſes: *Iudæis* (ait) *Diabolus auxiliatur ad negationem crucis, Gracis ad calumniã Magiæ, Hæreticis ad imaginationem, varius eſt enim malorum dux, animi ſeductor, inconſtans ſibi ipſi contrarius, & alia quidem ſuggerens, alia verò oſtentans. Sapiens eſt enim ad malefaciendum, quod autem eſt bonum ignorat. Ignorantia refertus eſt, voluntaria dementia. Quo enim modo eiuſmodi non ſit qui ne rationem quidem, qua ſeſe palàm oſtentat, cernat, &c.* Denique diabolum omnes excitaſſe hæreſes contra Eccleſiam, apertè docet TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Præſcriptionibus aduerſus hæreticos: *Queritur* (ait) *à quo intellectus interpretetur eorum ea ad hæreſes faciant? A diabolo ſcilicet, cuius ſunt partes interuertendi veritatem, qui ipſas quoque res ſacramentorum diuinorum in idolorum myſterijs æmulatur. Tingit & ipſe quoſdam vtique credentes, & fideles ſuos expiationem delictorum de lauacro repromittit, & ſic adhuc initiat mitra ſignat illic in frontibus milites ſuos, celebrat & panis oblationem, & imaginem reſurrectionis inducit, & ſub gladio redimit coronam. Quid? quà & ſummum Pontificem in vnius nuptijs ſtatuit? Habet & virgines, habet & continentes. Caterùm ſi Numa Pompilij ſuperſtitiones reuoluamus, ſi Sacerdotalia officia, inſignia, & priuilegia, ſi ſacrificantia miniſteria, & inſtrumenta, & vaſa ipſorũ ſacrificiorum, ac piaculorum, & votorum curioſitates conſideremus, nonne manifeſtè diabolus moroſitatem illam Iudæ imitatus eſt? Qui ergo ipſas res de quibus ſacramenta Chriſti adminiſtrantur, tam æmulanter affectauit exprimere in negotijs idololatriæ, vtique & idem & eodem ingenio geſtyt & potuit inſtrumenta quoque diuinarum rerum & ſacramentorum Chriſtianorum ſenſum de ſenſibus, verba de verbis, parabolas de parabolis profana & æmula fidei attentare. Et ideò neque à diabolo immiſſa eſſe ſpiritualia nequitiæ, ex quibus etiam hæreſes veniunt, dubitare quis debeat, neque ab Idololatria diſtare hæreſes, cum & authoris & operis eiuſdem ſint, cuius eſt & Idololatria.* Sic & Nouatus inſurrexit in Eccleſiam Chriſti, vt aſſerit CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 1. epiſtolarum, epiſtola 3. ad Cornelium: *Sed &*

Cur Deus Diabolũ creauit, malum futurũ.

Cyrillus Hieroſolymitanus

Quomodo peccauit Diabolus

Diabolus vnde.

Sathanas vnde

Leo I.

Diaboli natura eſt Dei opificium.

Concilium Bracarenſe 1.

Nota.

Ioannes Damaſcenus.

Dæmones neſciunt futura.

Claudius Rapinas Cœleſtinus.

Clemens I.

Iob. 1. & 2.

Zachar. 3.

Luc. 22.

Ignatius Martyr.

Diabolus Hæreſes & ſchiſmata procurat

Tertullianus Carthaginenſ.

Diabolus etiã ſacramenta Eccleſiæ peragere curat ad deceptiones. Attende Caluine. Hæreſes & Idololatria, idem.

Cyprianus Carthaginenſ.

Gentiles & Iudæi (ait) *minantur & Hæretici quo furioſa voce teſtãtur venenatam rabiem ſuam, & omnes quorum pectora & mentes Diabolus obſidet. Non tamen idcircò cedendum eſt, quia minantur: aut ideò aduerſarius & inimicus maior eſt Chriſto, quia tantum ſibi vendicat & aſſumit in ſeculo, &c.* ANTERVS I. epiſtola 1. ad Epiſcopos Prouinciæ Boëticæ & Toletanæ: *Diabolus* (ait) *ab initio mendax, inimicus veritatis, æmulus hominis, quem vt deciperet ſe antè decepit, pudicitiæ aduerſarius, luxuriæ magiſter, crudelitatibus paſcitur, abſtinentia punitur, odit ieiunia, miniſtris ſuis prædicantibus dum dicit eſſe ſuperſtua, ſpem non habens de futuris, Apoſtoli ſententia repercuſſus, dicentis, Manducemus & bibamus, cras enim moriemur. O infelix audatia: ô deſperatæ mentis aſtutia! Ipſe enim hortatur odia, & fugat concordiam, & quia facilè ad deteriorem partem mens humana trãſducitur, volens magis per ſpatioſam viam ambulare, quàm arcta via iter cum labore tranſire.* CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib. 3. epiſtolarum, epiſtola 1. ad Lucium: *Non enim perſequitur & impugnat Chriſti aduerſarius, niſi caſtra & milites Chriſti, Hæreticos proſtratos ſemel & ſuos factos contemnit & præterit, eos quærit deiicere, quos videt ſtare.* SIXTVS II. epiſtola 1. ad Gratum Epiſcopum: *Antiquus hoſtis, terrarum locis à tentatione non excluditur, quia ſi in paradiſo hominem ſtrauit, quis locus extra paradiſum eſſe poteſt, in quo mentes hominum penetrare non valeat. Antiqui enim hoſtis* (cuius inuidia mors intrauit in orbem terrarum) *ſunt ſemper oculi vigiles, ad animos hominum illaqueãdum, multóſque ſua prauitate ſecum in perditionem trahere cupit, qui ſuapte malitia à gloria lapſus eſt in miſeriam.* Idem & SYRICVS I. epiſtola 1. ad Mediolanenſes, vbi eadem omninò verba depromit, quę ſupra ex Antero protulimus. Egregiè quidem de inſidijs diaboli AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, & de prælijs eius contra Eccleſiam, agit, in oratione contra Auxentium Arrianum libro 5. Epiſtolarum, poſt epiſtolam 32. Sed prolixiùs agit, quàm hîc poſſit allegari. Sed & IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 31. in Geneſin, de Confuſione turris Babel ſermocinans: *Quemadmodum* (ait) *Pirata, quando videt nauem multis multis mercibus oneratam, & plurimas adducentem diuitias, tunc potiſſimum varijs moliuntur inſidijs, vt poſſint mercibus omnibus nauigantes illos ſpoliare: ita ſane & Diabolus, cùm viderit ſpirituales diuitias coacernatas, alacritatem feruidam, mentem vigilem, & quotidie diuitias augeri cruciatur, & dentibus frendet, & quaſi pirata circumit, & innumeras excogitat artes, vt ſi qua vel parum inueniat aditum, quidquid nobis eſt ſpiritualium diuitiarum deprehendatur, &c.* Idem homil. 4. in Iob: *Cùm tentaret Iob Diabolus, neſciebat quemnam finem certamen reſpiceret. Non enim tentaſſet, ne maiorem ſecum confuſionem traheret. Sed & qua in ſanctis paſſus eſt martyribus, eadem & in Iob. Trucidauit martyres, quò deleret Eccleſiam, neſciens quòd poſt martyres floreret Eccleſia.* Et HIERONIMVS STRIDONENSIS epiſtola ad Euſtochium, de Cuſtodia virginitatis, incipit: Audi filia, &c. *Non quærit Diabolus homines infideles, non eos qui foris ſunt, & quorum carnes rex Aſſyrius in olla ſuccendit, de Eccleſia Chriſti rapere feſtinat. Eſca eius ſecundum Abacuc electa ſunt, Iob ſubuertere cupit, & deuorato Iuda, ad cribrandos Apoſtolos expetit poteſtatem, &c.* Hinc AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro primo quæſtionum veteris & noui Teſtamenti, q. 2. *Diabolus* (ait) *voluntatem ſuam facientibus pareit, à quibuſdam neotericis diſſimulat, ad Dei auxilium confugere volentibus offendicula, & impedimenta opponit, ſeruis Dei inſidias tendit, & promptioribus circa eius obſequia magis infeſtus eſt. Vnde Gentiles non quærit, Iudæos non quærit, mala vitæ conuerſationis homines non quærit, ſed quærit Dei ſeruos, & Chriſti famulos quos ſibi ſcit inimicos, quia factum & præſumptionem eius condemnant.* & cætera multa varijs in locis. Hinc FLAVIANVS CONSTANTINOPOLITANVS epiſtola ad Leonem I. cap. 1. De erroribus Eutychetis. *Nulla res Diaboli venena compeſcit, nec continet mortiferas eius ſagittas.* Et GREGORIVS I. lib. 7. epiſtola 53. ad Secundium incluſum. *Antiquus* (ait) *hoſtis, nox vt otioſam mentem inueneris, ad eam ſub quibuſdam occaſionibus locuturus accedit, & quædam ei de geſtis præteritis ad memoriam reducit, audita quondam verba indecenter cogitationi reſonat, & ſi qua dudum turpiter acta ſunt, eorum ſpecies oculis cordis apponit, vt quem de præſentibus non valet inquinare, de malis tranſactis violet, & decepta mens ſæpe inde delectationem reparat, vnde diu iam ſe per pœnitentiam affixit, ita vt verè cùm Pſalmiſta dicat, Computruerunt & deteriorate ſunt cicatrices meæ à facie inſipientiæ meæ. Cicatrix quippè figura eſt vulneris iam ſanati. Cicatrix ergo ad putredinem redit, quando peccati vulnus quod iam per pœnitentiam ſanatum eſt, in delectationem ſui animum concutit. Sæpe quod nunquam fecimus, per hoſtis callidi inſidias cordis oculis videmus. Cúmque inſenſibiliter in hoc delectatio ſubrepit, quamuis iam plangat quæ fecerat, tædet tamen infælicem animum quædam non feciſſe quæ plangat. Hæ ſunt cordis noſtri tenebræ, quas in hac vita volentes nolentéſque ſuſtinemus. Quis contra hæc quærendus eſt, niſi adiutor in opportunitatibus in tribulatione.* Idem libro 7. epiſtola 126. ad Reccaredum regem Gothorum, & Sueuorum, cap. 4. *Sæpe* (ait) *maligni ſpiritus, vt bona deſtruat, quibus priùs aduerſari non valuit, ad operantis mentem poſt peractam operationem venit, eámque tacitis cogitationibus, in quibuſdam ſuis laudibus excutit, ita vt decepta mens admiretur, ipſa quam ſint magna quæ fecit, quæ dum per oculũ timorẽ apud ſemetipſum extollitur, eius qui donũ tribuit, gratia priuatur.* THARASIVS CONSTANTINOPOLITANVS epiſtloa ad Adrianum I. quæ eſt incerta, actione 7. Concilij 2. Nicæni generalis 7. *Inueteratus hoſtis Diabolus, Eccleſiam ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum, per diuerſa tempora iuxta beneplacitum Dei, ædificatam, non ſtuduit non conuellere & interturbare, ſeipſum ſcilicet vi inferens per quoſdam aſſeclas ſuos, viros improbos, per quos etiam zizania ſeminauit, in hac eleganti terra ab Apoſtolis exculta. Hi ſiquidem accepta à ſuperius poteſtate, in ſulſis diuinæ efficaciæ ſeminatum frumentum reliquere, quorum diuinam doctrinam arripientes Patres noſtri admirandi, zizania quidem extirparunt, nimirum hereſes & nuperas vaniloquentias radicitus vſque euellentes, & dimiſere meſſem puram Eccleſiæ.*

Autorus 1.
Ioannis 2. 1. Corinth. 15.
Cyprianus Carthaginenſ.
Nota.
Sixtus 2.
Geneſ. 3.
Sapient. 1.
Syricius 1.
Ambroſius Mediolanenſis
Ioannes Chryſoſtomus.
Pulchra collatio. Geneſ. 11.
Hieronymus Stridonenſis.
Flauianus Conſtantinopolitanus.
Gregorius 1.
Pſal. 37.
Tharaſius Conſtantinopolitanus Epiſcopus.

DIACONVS.

Diaconi qui ſint, & vnde dicti.] Iam in multis locis de Diaconis egimus, cùm ſe opportunitas, & locus offerret, veluti in dictione, Baptiſmus, Clerici, & Cœlibatus: vbi pro vario ſenſu, de Diaconis agendum fuit. Et infrà adhuc in vocabulo, Ordo, Presbyter, &c. dicenda quædam ſunt, quæ non potuere aliter tranſferri. Hîc autem quod proponitur, breuiter explicandum reſtat, quamuis notum ſit omnibus ſatis, quòd Diaconi in primitiua Eccleſia fuerint inſtituti, & quod eorum ſit munus & officium. De

quibus

Concilium Aquiſgranenſe

quibus ſic loquitur Concilium AQVISGRANENSE I. ſub Ludouico I. Imperatore, cano.7. vbi textum & authoritatem profert ISIDORI HISPALENSIS lib.7. de Officijs Eccleſiaſticis,cap.8. *Dioconorum* (ait) *ordo à tribu Leui cepit exordiũ. Præcepit enim Dominus Moſi,vt per ordinationem Aaron Sacerdotis & filiorum eius,rursus Leui tribus in diuini cultus ministerio ordinarentur,& cõſecrarentur Domino,pro omnibus primogenitis,& ſeruirent pro Iſrael coram Aaron & filijs eius,in tabernaculo Dei excubantes die ac nocte in templo,ipſiq; geſtarent arcam & tabernaculum & omnia vaſa eius,& in circuitu tabernaculi caſtra ipſi conſtituerent,& in promouendo tabernaculo ipſi deponerent, rurſus ipſi componerent. A viginti quinquẽ annis & ſupra in tabernaculo ſeruire ipſis mandatum eſt.* Quam regulam ſancti Patres,& in nouo Teſtamento conſtituerunt, vt CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS narrat, Catecheſi 17. & infrà oſtenderetur.vide ſequentia.

Isidorus Hiſpalenſis.

Numeri 8.

Cyrillus Hieroſolymitanus

Clemens 1.

Diaconi vt eligantur.] CLEMENS I. libro 1.Conſtitutionum Apoſtolicarum cap.15.refert ſic Apoſtolos ſtatuiſſe, poſtquam de eis ordinandis ac reliquis gradibus egerunt: *Ideo ô Epiſcope, coadiutores vitæ tuæ, & inſtituæ operarios Diaconos,Deo acceptos grateſq; elige,quos ex omni populo probatos,iudicas eſſe dignos,& ad vſus miniſterij idoneos.* Et cap.19.ſubditur: *Sint Diaconi nulla ex parte reprehendendi,quemadmodum & Epiſcopo tantum ſint faciliores, accommodati ad multitudinem Eccleſiæ,vt infirmis miniſtrare valeant velut operarij, qui pudore non deterreantur.* Hinc POLYCARPVS SMYRNENSIS epiſtola vnica ad Philippenſes, *Diaconi* (ait) *inculpabiles ſint in conſpectu Iuſtitiæ Dei,& Epiſcopi miniſtri, & non hominum: non criminatores, neque detractores, neque auari, ſed omnia toleratites,in omnibus miſericordes,diligentes in omnibus,ambulantes in veritate Domini,qui factus eſt miniſter omnium.* Et IGNATIVS MARTYR pluries Diaconorum meminit in epiſtolis,vt ſuis locis repoſuimus.Meminit & CLEMENS ALEXANDRINVS libro 6. Stromatum eorundem, vide in vocabulo Ordo,& Clerici, & cæteris huiuſmodi vocabulis.

Clemens 1.

Polycarpus Smyrnenſis.

Ignatius Martyr.

Clemens Alexandrinus.

Diaconorum munus & officium.] Ex ſuperioribus hoc ſatis euidenter patuit,atque iam in alijs vocabulis, vt Clericus, Cantor,&c. Ex Concilio Romano ſub Gregorio I. dictum eſt. Verùm etiam, quia res expoſcit, pauca dicenda ſunt. Eorum igitur munus & officium, ex ipſis inſtitutionibus Apoſtolorum,tradit CLEMENS I.libro 2.cap.30.Conſtitutionum Apoſtolicarum: *Diaconus* (ait) *Epiſcopo aſſiſtat, vt Chriſtus Patri, & miniſtret ei in omnibus ſine reprehenſione,quemadmodum Chriſtus à ſeipſo nihil faciens, quæ grata ſunt Patri, facit omnia.* Idem repetit & libro tertio, cap.14.Idem libro 2.cap.48. *Omnia quidem Diaconus ad Epiſcopum referat, vt Chriſtus ad Patrem refert, ſed quæ poteſt ipſe per ſe gubernet, accepta ab Epiſcopo poteſtate,vt Dominus a Patre & creandi & prouidendi poteſtatem accepit. Graniora Epiſcopo indicet: verum eſto Diaconus Epiſcopi auditus, oculus, os,cor,anima. Ne ſit in multis ſolicitus Epiſcopus, ſed tantum in præcipuis, quemadmodum & Ietro Moſem admonuit,& eius conſilium probatum fuit.* Lege etiã ſuprà,ex lib.3.cap.17.Idem lib.8.cap.34. *Diaconus* (ait) *non benedicit, non dat benedictionem, accipit autem à Preſbytero vel Epiſcopo. Non baptizat non offert: offerente Epiſcopo vel Preſbytero,ipſe dat populo,non veluti ſacerdos, ſed veluti miniſtrans ſacerdoti. Ex alijs clericis, Diaconi officium facere liceat nemini.Diaconus excommunicat Hypodiaconum,lectorem, cantorem, diaconiſſam,ſi quid tale contingat abſente preſbytero.* Idem epiſtola 1. ad Iacobum fratrem Domini,dum vltima Petri verba recenſet, & allegatur à Gratiano, diſtinct. 93.cap. Diaconi Eccleſiæ.*Diaconi* (inquit) *Eccleſiæ tanquam oculi ſint Epiſcopi, aberrantes & circunlustrantes, cum verecundia actus totius Eccleſiæ, & perſcrutantes diligentius ſiquidem videant,vicinum peri præcipitio & proximum eſſe peccato, vt referant hæc ad Epiſcopum, & commoneri ab eo poſſit is, qui in præcipitium lapſurus eſt,vti reuocetur & non corruat in peccatum. Negligentiores quoque & eos qui rarius ad audiendum verbum Dei acceddant, nec ſolicite ad Epiſcopi tractatum conueniunt,ipſi commoneant & hortentur. Sed & eos qui ſecundum carnem ægrotant, ſolicite perquirant, & plebi (ſi forte plebs ignorat) indicẽt de his,vt ipſi viſitent eos,& quæ neceſſaria ſunt præbeant illis, cum conſcientia eius qui præeſt, quod tamen etiam ſi clàm fecerint, non peccabunt. Sed & de peregrinis ſimiliter Epiſcopo ſuggerant reſpondi: & cætera his ſimilia, quæ ad cultum Eccleſiæ & diſciplinam eius pertinent, Diaconis curæ ſint.* Idem omninò poſteà ſtatuit EVARISTVS I. epiſtola 1. ad Epiſcopos Africæ. Et Concilium NEOCÆSARIENSE quod primum omnium videtur canone 15. qui & allegatur in Concilio Aquiſgranenſi I. cano.64 ad literam. *Diaconi* (ait) *ſeptem eſſe debent ex canone, etiam ſi ſit magna ciuitas:eius autem rei fidem facit liber Actorum.* Hunc canonem citans CONCILIVM GENERALE VI. quod 3. Conſtantinopolitanum dicitur,cano.16.ſtatuit vt huiuſmodi Diaconi non de his accipiantur, qui miſterijs ſeruiunt, ſed quibus concedatur diſpenſatio humanitatis & ſtudij in eos qui indigent.Hinc Concilium ROMANVM II.ſub Syluestro I.Epiſcoporum 284.actione 1.cap.6.& 7. Statuit,vt Diaconi non eſſent plus vel amplius per Parochiarum examen,niſi duo,& Diaconi Cardinales vrbis Romæ 7. ita tamen vt Dalmaticis vterentur, & pallia linoſtinia lenam eorum tegeret. Statuſque vt à Subdiacono vſque ad lectorem, omnes ſubditi eſſent Diacono Cardinali vrbis Romæ,in Eccleſia honorem repræſentant tantùm,Pontifici verò Presbyteri,&c. Huiuſcemodi meminit HIERONYMVS STRIDONENSIS in epiſtola illa pulcherrima ad Euagrium, tomo.2.quæ ſic incipit,*Legimus in Eſaiam Fatuum &c.* Lege per totum. Breuiſſimum quoque eſt Decretum Cõcilij CARTHAGINENSIS IV. cano.37.& allegatur à Gratiano diſtinct. 3.cap. Diaconus. *Diaconus ita ſe Preſbyteri,vt Epiſcopi,miniſtrum nouerit,* Vide ſequentia.

Clemens 1.

Exod.18.

Quæ Diacono non licent.

Vltima Petri verba,de Diaconorum officio.

Eutrichus 1.

Concilium Neocæſarienſe.

Actum 6.

Concilium Conſtantinopolitanũ 3.generale 6.

Concilium Romanũ 1.ſub Syluestro 1.

Hieronymus Stridonenſis.

Concilium Carthaginenſe 4.cui interfuit Auguſtinus.

Diaconorum ordinandorum ætas.] Vide hoc etiam in vocabulo,Ordinandus,vbi generale Decretum de omnibus ordinibus ſacris ponitur. Quod autem ad Diaconi ordinem ſpecialiter ſpectat,breuiter hic ſubnectemus. Sic igitur ſtatuit Concilium CARTAGINENSE III. ſub Syricio, cano.4. & allegatur à Gratiano diſtinct.77.c. Placuit.& cauſa 20.quæſt.1. Placuit. *Placuit vt ante viginti quinque annos nec Diaconi ordinentur,nec virgines conſecrentur,& vt lectores populum non ſalutent,* (in antiquis quoque codicibus additur,nec clerici ordinentur,) *niſi primùm diuinis ſcripturis inſtructi vel ab infantia eruditi,propter fidei profeſſionem vel aſſertionem.* Idem omninò Concilium HIPPONENSE cap.3.hunc quoque canonẽ allegat Concilij TVRONENSE II.

Concilium Chartaginenſe 5.

Concilium Hipponenſe Concilium Turonenſe.

ſub

ſub Carolo Magno c. 21. & Concil. VORMAT. c.69.& ante hæc omnia Concil. AGATH. cano. 16.&allegat Gratianus diſt.77.c.Epiſcopus. *Epiſcopus benedictionem Diaconatus minoribus, quàm viginti quinque annorum,penitus non committat.* Vide &. presbyter. Idem etiam confirmauit poſtea Concilium ARELAT. III. c.1.Vide, rogo te, vocabulum,ordinandorũ ætas.&c. Vide ſequent.

Concilium Vormatiense.

Concilium Agathenſe ſub Sixto 3.

Concilium Arelatense 3.

Diaconi qualiter ordinentur.] Vide,ordo. Porrò CLEMENS I. lib. 8. conſtitutionum Apoſtolicarum c.15,refert,ſic Philippum Apoſtolũ ordinaſſe.*De ordinatione Diaconorum ego Philippus diſpono. O Epiſcope impones ei manus, preſentibus presbyteris,& Diaconis,& orando dices.Oſtende Domine faciem tuam ſuper hunc ſeruum tuum, electum tibi ad Diaconatum, & reple eum Spiritu ſancto & virtute, quemadmodum repleuiſti Stephanum martyrem,& imitatorem paſſionum Chriſti tui, vt rite adminiſtrato credito ſibi Diaconatu,conſtanter,laudabiliter,innocenter, maiori gradu dignus efficiatur, interuentu vnigeniti filij tui cum quo tibi gloria,&c.* Hinc DIONYS. AREOPAG. cuius hodie ſolenne feſtum agitur anno 1570. lib. Eccleſiaſticæ Hierarchiæ parte 2. cap. 5. tractans de ordinatione graduum Eccleſiaſticorũ (vt ſuis locis dicetur) dum ad Diaconi ordinationem venit,ſic loquitur: *At verò miniſter* (quem & infrà Diaconum appellat) *altero tantùm coram ſanctis altaribus poſito genu, ſacrantis ſe Pontificis dexteram in capite prefert, atque ab eo perficitur, precationibus ad eam rem accommodatis.Sunt quidem iſta præſulibus & ſacerdotibus ac miniſtris in ipſorum conſecratione communia, acceſſus ad altare diuinum,poſitio genuum, manúſque Pontificalis impoſitio,crucis impreſſio,predicatio conſummãſque ſalutatio.* Sed quædam ſunt, quæ ſpecialiter cuique ordini conferuntur, vt ſuis locis inuenies, quæ & myſticis pulchrè ſenſibus proſequitur. Porrò Concil. CARTHAG. IV.cano.4.allegatur à Gratiano diſt.23.c.Diaconus:*Diaconus* (ait) *cùm ordinatur,ſolus Epiſcopus qui eum benedicit, manum ſuper caput illius ponit, quia non ad ſacerdotium, ſed ad miniſterium conſecratur.* Vide plura in dictione,ordo,&c.Et quod ſequitur.

Dionyſius Areopagita, cũ hoc ſcriberet,eius feſtiua dies colebatur.

Dicant,nunc Caluiniſtæ quid de cæremoniis ſentiãt

Concilium Carthaginenſ. 4.

Diaconi vnica ſtola vtantur.] Hoc debet referri ad præcedentem annotationem Nam licet ibi non ſit facta mentio ſtolę ſeu orarij,quod Diaconis datur in eorum ordinatione,tamen credendũ eſt,quòd eis ab initio dabatur. Vnde quia fortè aliqui incautè aut proteruè abutebantur, hoc edidit decretum Concil. TOLET. IV.c.39.& allegat Gratianus diſt.25.c.vnum oratiũ.*Si* (inquit) *oraria duo nec Epiſcopo induere quidem licet,nec preſbytero,vtique multo minùs Diacono, qui miniſter eorum eſt.Vnum ergo orarium oportet Leuitam geſtare in ſiniſtro humero,propter quod orat,id eſt,predicat.Dexteram autem partem oportet habere liberam, vt expeditius ad miniſterium ſacerdotale diſcurrat. Caueant ergo à modo leuite,genio vti oratio,ſed vno tantùm,& puro, nec vllis coloribus aut auro ornato.* Et Concil. BRACAR. I. c.27.*Placuit,quia in aliquantis Eccleſiis Diaconi abſconſis infra tunicam vtuntur orariis, ita vt nihil differre à Subdiacono videantur, vt de cætero ſuperpoſito ſcapula ſicut decet,vtantur orario.*

Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1.

Cur Diaconi in ſiniſtra portent orarium.

Heu periit religioſus ille ornatus.

Concilium Bracarense 1.

Diaconi Euangelium annuntient.] Hoc quoque eis in ordinatione iniũgitur licet ſuperius memorati canones non fecerint mentionem. Tamen ſic meminit Concil. ROMAN. ſub Greg. 1.*Eo quod* (ait) *Diaconi in ſede Romana ſolebant non officio Euangelizandi,ſed cantui vacare,hoc Gregorius abrogauit, quia* (ait) *ad ſacrum miniſterium blanda vox queritur,quæ cum congrua vita negligitur,& cantor miniſter Deum moribus ſtimulat,cùm populum, vocibus delectat.Ideo preſenti decreto conſtituo, vt in ſede hac ſacri altaris miniſtri cantare non debeant.Sciumque Euangelicæ lectionis officium inter Miſſarum ſolemnia exoluant.* Vide quod ſequitur.

Concilium Romanum ſub Georgio 1.

Diaconi inferiores ſunt presbyteris.] Cõqueritur CYPR. CARTHAG. lib.3 epiſtolar. epiſt.9.quæ eſt ad Rogatianum,quoſdam Diaconos voluiſſe ſe ſupra Sacerdotes extollere, quorum deprimit arrogantiam. pulchrè illos inferiores eſſe demonſtrans.Oro lege epiſt.Idem facit & HIERON. STRIDON. epiſt. ad Euagrium tomo 2.quæ ſic incipit.*In Eſaia legimus, Fatuus,&c.* vbi teſtimoniis ſcripturæ probat, nunquam Diaconos fuiſſe presbyteris ſuperiores.Lege obſecro Quod poſtea Concil. TOLET.IV. confirmauit canone 38. & allegat Gratianus diſt.93,cap.Nonnulli.*Nonnulli* (ait) *Diaconi in tantam erumpunt ſuperbiam,vt ſeſe presbyteris anteponant,atque in primo choro ipſi ſtare præſumant priores,presbyteris in ſecundo choro conſtitutis.Ergo vt ſublimiores ſibi presbyteros agnoſcant,tam hi quàm illi in vtroque choro conſiſtant.* Idem omnino poſt ſtatuit Concil. GENER. VI. quod fuit Conſtantinopoli.3 cano.7. & allegat Gratianus eadem diſt.93.c.Præcip.*Præcipimus, vt etiam ſi dignitate aliqua aut officio fungantur Diaconi,ne præſumant ante presbyteros ſedere,præterquam ſi proprij Patriarchæ vel Metropolitani vicem gerens adſit in alia ciuitate ſuper aliquo capite, tunc enim vt locum illius implens honorabitur. Qui antẽ aliter præſumpſerit,proprio gradu deiiciatur.* Vide, Ordo in Eccleſia ſeruandus. vbi ſæpius de hac re ſimili fit mentio,& vocabulo clerici & presbyter, &c.

Diaconi an baptizare poſsint, vel ſacramentum diſpenſare.] Suprà ex lib. 8. Conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 34. allegatum ita: *Diaconus non benedicit,non dat benedictionem,accipit autem à presbytero vel Epiſcopo. Non baptizat, non offert. Offerente Epiſcopo vel presbytero. Ipſe dat populo,non veluti ſacerdos,ſed veluti miniſtrans ſacerdoti,&c.* Vide ſuprà,Baptiſmi miniſter, &c. hinc magnum & vniuerſale Concil. NICAENVM I. ſub Conſtantino Magno cano. 18. allegaturque à Gratiano diſt.93.cap.peruenit.*Peruenit ad ſanctum Concilium,quod in locis quibuſdã & ciuitatibus presbyteris ſacramenta Diaconi porrigant. Hoc neque regula,neque conſuetudo tradidit,vt hi qui offerendi ſacrificij non habent poteſtatem, his qui offerunt corpus Chriſti porrigant. Sed & illud innotuit, quòd quidam Diaconi etiam ante Epiſcopos ſacramenta ſumũt.Hæc ergo omnia amputentur,& maneãt Diaconi intra propriam menſuram,ſcientes quia Epiſcoporum quidem miniſtri ſunt,presbyteris autẽ inferiores ſunt. Accipiãt ergo Euchariſtiam ſecundum ordinem poſt presbyteros ab Epiſcopo,vel à presbytero. Quòd ſi non fuerit in præſenti vel Epiſcopus,vel Presbyter,tũc ipſi proferant & edant.Sed nec ſedere quidem in medio presbyterorum liceat Diaconis. Extra regulã enim & extra ordinem eſt,vt hoc fiat.Si quis autem non vult ſubiectus eſſe,etiã poſt hanc definitionem,ceſſet eſſe Diaconus.* Hunc canonem allegat Concil. Aquiſgranenſe 1. c. 41. Idẽ ſtatuit Concil. ARELAT. I. cano.15.& ARELAT II.ca.15.hinc Concil.CARTHAG. IV. ca.38.& allegat Grat. diſt.93.Diaconus.*Diaconus præſente presbytero,Euchariſtiam corporis Chriſti,ſi neceſſitas cogat iuſſus eroget.* Et c.39.ſubdit.*Diaconus quolibet loco in bente presbytero ſedeat.* Et c.40.*Diaconus in conuentu presbyterorum interrogatus,loquatur.* Et c.41. (omnia iſta allegãtur à Gratiano ibidem) *Diaconus tempore oblationis tantùm vel lectionis alba vtatur.* &c. Vide etiam baptizare poſſit Concil. ELIBERT. ca.

Si quis(ait)Diaconus regens plebem, ſine Epiſcopo vel preſbytero aliquos baptizauerit Epiſcopus eos per benedictionem perficere debebit. Quod ſi antè de ſeculo receſſerint, ſub fide qua quis crediderit, poterit eſſe iuſtus. Gelaſius 1. Hinc GELAS. I. epiſt. 1. ad Epiſcopos Lucaniæ, Bruttiorum, & Siciliæ c. 9. & allegat Gratianus diſtinct. 93. c. Diaco. *Diaconos propriam conſtituimus ſeruare menſuram, nec vltra tenorem paternis canonibus deputatum quippiam tentare permittimus: nihil eorum penitus ſuo miniſterio applicare, quæ primis ordinibus propriè decreuit antiquitas. Abſque Epiſcopo vel preſbytero baptizare non audeant, niſi prædictis fortaſſe officiis longius conſtitutis, neceſſitas extrema compellat: Quod & laicis Chriſtianis facere plerumque conceditur.* Et cap. 10. eiuſdem epiſt. addit. *Non in preſbyterio reſidere, cùm diuina celebrantur, vel Eccleſiaſticus habetur quicunque tractatus ſacri corporis prærogationem ſub conſpectu Pontificis, ſeu preſbyteri, niſi his abſentibus, ius non habeant exercendi.*

Diaconorum laſciuia & ſcurrilitas.] Vide. Clerici laſciui. &c.

Diaconi continentiam ſeruent.] Poſuimus ſuprà cœlibatus. Ne differas huc te conferre.

Diaconus, coniugatus non ordinandus.] Concilium Concilium ARAVSICANVM I. cano. 22. *Sedi præterea, vt deinceps non ordinentur Diacones coniugati, niſi qui priùs conuerſionis propoſito, profeſſi fuerint caſtitatem, &c.* Idem Concilium ARELAT. III. vt allegat Gratianus diſt. 28. cap. Præterea. & tamen hunc canonem allegat Coucilium GENERALE VI. in trullo cap. 13. vt etiam profert Gratianus diſt. 31. quoniam, & exponit vt Diaconi non eruantur ab vxoribus, ſi digni fuerint aſſumi ad ordines exiſtentes in Concilio. Verùm prior conſtitutio à patribus magis probatur. vide clerici coniugati, & cœlibatus clericorum, &c. Ex Concilio ANCYRANO.

Diaconi delinquentes & criminoſi.] Vide ſuprà. clerici criminoſi. Verumtamẽ ſic ſtatuit Concilium ANCYRANVM cano. 2. & allegat Gratianus diſt. 50. Ne Diaconi, qui ſacrificarunt poſtea autem reluctati ſunt, etiam ſi ſuo honore non priuentur, non tamen præſumant miniſterium ſacerdotale exercere, & panem & calicem offerre. Hinc Concilium MOGVNT. III. cano. 6. de quodam Diacono, qui de ſacrilegio conuictus, & confeſſus fuit, decreuit vt pro miſericordia in carcere poneretur, interdicto miniſterio. vt pro eo omnes generaliter orarent, etiam ſynodali authoritate decreuit. vide. ſacrileg. & clericus, &c.

Diaconus incontinens.] Concilium AVRELI. II. ſub Vigilio I. cap. 8. *Si quis Diaconus in captiuitatem redactus, vxori fuerit copulatus, reuerſus, ab officij omnino miniſterio remouendus eſt. Cui ſufficere debet pro actus ſui lenitate impleta pœnitentia, pro ſatisfactione communio.* Plura in dictione, clerici incontinentes & cœlibatus.

Concilium Arauſicanũ ſub Leone I. — Concilium Conſtantinopolitanum 3. dictum generale 6. — Concilium Ancyranum celebratũ anno 301. — Concilium Moguntinenſe 3. ſub Arnulpho.

DIACONISSA.

Diaconiſſæ quæ ſint, & eorum electio atque officium.] De Diaconiſſis quidem. quia modo hoc nomen non eſt in vſu. ſilendum videbatur verumtamen quando Eccleſiaſticę diſciplinæ normam promiſimus commonſtrare, nec hoc voluimus vocabulum prætermittere, quin quid olim fuerit officij, aperiamus. Diaconiſſæ enim olim dicebantur, quæ modò apud nos viduæ continentes dicuntur, vt ex ſequentibus patet. Nã ſic eorum officium EPIPH. CYPRI lib. 3. contra hæreſes tomo 2. hæreſi 79 contra Collyridianos, vbi de mulierum in Eccleſia miniſterio loquitur, ait: *Et miniſtrarum quidem Diaconiſſarum appellatarum ordo eſt in Eccleſia, ſed non ad ſacrificandum, neque vt quicquam aggredi permittantur, verùm reuerentiæ gratia mulieb ris generis, aut propter horum balnei, aut viſitationis affectionis, aut laboris. Et quando nudatum fuerit corpus mulieris, vt ne à viris ſacrificantibus conſpiciatur, ſed à miniſtrante muliere, cui præcipitur à ſacerdote, vt curam gerat ad tempus indigentis mulieris, in tempore denudationis corporis ipſius, ita vt ordo bonæ diſciplinæ, & Eccleſiaſticæ bonæ conſtitutionis, valde ſcientificè munitus ſit in menſura regulæ. Quapropter neque permittit diuina ſcriptura mulieri, vt in Eccleſia loquatur, neque vt viro dominetur. Et multa poſſunt de hoc dici. Obſeruandum eſt autem, quod Diaconiſſis ſolum indiguit Eccleſiaſticus ordo, vt duasque eas nominauit, & ex his adhuc ſeniores aniculas, nuſquam autem preſbyteridas, aut ſacrificulas conſtituit.* Idem iterum ad calcem librorum contra hæreſes in compendiaria doctrina de fide catholica, &c. *Diaconiſſa(ait)conſtituuntur in miniſterium mulierum ſolum propter reuerentiam, ſi opus fuerit balnei gratia, aut viſitationis, aut inſpectionis corporum. Et ipſæ ſint etiam quæ in vnis nuptiis continenter ſe habuerunt, aut ab vnis nuptiis viduitatem ſeruarint, aut ſemper virgines ſint, &c.* His prætermiſſis ad originem inſtitutionis earumdem redeamus. CLEMENS I. lib. 1. conſtitutionum Apoſtolicarum c. 15. ſic Apoſtolos inſtituiſſe commemorat: *Elige Diaconiſſam fidelem & ſanctam, ad mulierum miniſteria. Nam accidit aliquando, cùm in aliquorum domos Diaconum ad mulieres mittere non potes, propter infideles, mittes igitur mulierem Diaconiſſam propter improborum cogitationes. Nam ad multos vſus, muliere Diaconiſſa indigemus, ac primùm cùm illuminantur mulieres, Diaconus vngit frontem ipſarum oleo ſancto. Deinde Diaconiſſa eas abſtergit. Non enim eſt neceſſe mulieres aſpici à viris, ſed ſolùm in manus impoſitione, caput illius vnget Epiſcopus, quemadmodum ſacerdotes & reges antiquo tempore vngebantur, non quòd qui nunc baptizantur ſacerdotes ordinantur, ſed quòd a Chriſto Chriſtiani dicuntur.* Idem lib. 6. c. 17. *Diaconiſſa ſit virgo caſta, ſin minùs, ſaltem vidua eligatur, quæ vnum virum habuerit, fidelis & honeſta.* De eius autem officio ſic lib. 2. c. 30. *Diaconiſſa in figuram Spiritus ſancti honoretur à nobis, nihil ſine Diacono agens nel loquens, quemadmodum nec paracletus à ſeipſo aliquid loquitur vel facit, ſed glorificans Chriſtum expectat eius voluntatem: & vt nemo in Chriſtum credere poteſt ſine doctrina ſpiritus, ſine Diaconiſſa nulla mulier accedat ad Diaconum, vel Epiſcopum.* Idem lib. 8. cap. 32. *Diaconiſſa(ait)non benedicit. Sed nec aliud ex his quæ faciunt preſbyteri exercet ipſa, ſed tantùm portas cuſtodit, & miniſtrat preſbyteris, quando baptizantur mulieres, propter honeſtatem.* Hinc IGNATIVS MARTYR epiſtola ad Antiochenſes, Diaconiſſas ſalutat. Vide quod ſequitur.

Quæ fuerint Diaconiſſarũ officia. — Clemens 1. — Electio Diaconiſſarum. — Notarium vtilitas. — Ignatius Martyr. — Clemens I.

Diaconiſſæ qualiter ordinentur.] Idem CLEMENS I. lib. 8. c. 26. conſtit. Apoſtolic. ſic Barthol. conſtituiſſe memorat: *De Diaconiſſa ego Bartholomæus diſpono. O Epiſcope, impones ei manus, præſentibus preſbyteris, Diaconis, & Diaconiſſis, & dices, Reſpice ſuper hanc famulam tuam, quæ ad Diaconatum promouetur, & da ei ſpiritum ſanctum, & munda eam ab omni inquinatione carnis & ſpiritus, vt dignè exequatur commiſſum ſibi officium, in laudem tuam, & gloriam Chriſti tui, cum quo tibi gloria, &c.* Verùm vide in ſequentibus, hoc à patribus deimponenda eis manu abraſum, ſed & eorum ordinationes ablatas: vel ſi ordinentur, quorum annum attigant. Vide in ſequentibus.

Epiphanius Cypr.

Digitized by Google

Diaconiſsæ non deinceps ordinandæ.] Concilium NICAENVM I. generale 1. ſub Conſtantino Magno cano. 19. *Commemorauimus* (ait) *Diaconiſſas, quæ in hoc ordine inuentæ ſunt, quæ nec manus impoſitionem aliquam habent, ita vt omni modo inter Laicas habeantur. Similiter autem Diaconiſſa quæ in Catholico canone non habentur, ſimilis loco, id eſt Laicæ & tanquam non conſecratæ deputentur.* Et Concilium ARAVSICANVM I. canone 26. *Diaconiſſa* (ait) *omnimodè non ordinanda. Si quæ iam ſunt, benedictioni quæ populo impenditur, capita ſubmittant.* Et Concilium EPAVNENSE canone 21. *Viduarum conſecrationem quas Diaconas vocant, abomni regione noſtra penitus abrogamus.* Hoc decretum allegat & confirmat Concilium TVRONENSE II. cap. 21. vide in vocabulo vidua, & Concilium AVRELIANENSE II. ſub Vigilio cap. 18. *Placuit, vt nulli poſtmodum fœmine, Diaconalis benedictio, pro conditionis huius fragilitate, credatur.* Vide quod ſequitur.

Diaconiſſa incontinens.] Concilium CHALCEDONENSE IV. generale. actione 15. canone 15. allegatur à Gratiano cauſa 27. quæſtione 1. cap. Diaconiſſam. *Diaconiſſam non ordinandam ante annum quadrageſimum, & hanc non ſummo libramine. Si verò ſuſcipiens manus impoſitionem, & aliquantum temporis in miniſterio permanens, ſemetipſam tradat nuptiis, gratia Dei contumeliam faciens, anathematizetur huiuſmodi cum eo, qui eidem copulatur.* Hic canon ſub ſimili forma verborum repetitur in Concilio VORMATIENSI cap. 73. hinc & Concilium AVRELIANENSE II. canone 17. *Fœmina quæ benedictionem Diaconatus, hactenus contra interdicta canonum acceperunt, ſi ad coniugium probantur iterum deuoluta, a communione pellantur. Quòd ſi huiuſmodi contubernium, admonita ab Epiſcopo, cognito errore diſſoluerint, in communionis gratiam alta pœnitentia reuertantur. Huiuſmodi qui ſumpſerit in coniugium, anathematizetur.* Hinc in Concilio ROMANO ſub Gregorio I. ipſe Gregorius, I. anathemate percutit quendam nomine Adrianum, Ephilarati filium, qui Epiphaniam Diaconam illicito auſu in vxorem habebat, & illam ſimiliter, & eos qui ei conſenſum præbuere. vide, vidua, Virgo, &c.

DIES FESTI.

Dierum feſtorum ratio & antiqua obſeruatio.] Quòd dies feſti tam Domini Saluatoris, quàm aliorum ſanctorum, ab initio in vſu fuerint, hic volumus demonſtrare, contra eos qui nullam volunt inter dies feſtos, & non feſtos, haberi rationem. Sic quippe ex inſtitutione Apoſtolorum, docet CLEMENS I. libro 5. conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 13. *Dies feſtos cuſtodite fratres, in primis diem natalem, qui celebretur à vobis viceſima 5. noui menſis. Poſtquam Epiphania dies ſit vobis in maximo honore, quo die Dominus propriam diuinitatem oſtendit: celebretur is ſexta decimi menſis.* Ibidem cap. 20. *Vos quoque ſuſcitato Domino offerte ſacrificium veſtrum quod vobis præcipit per nos, dicens, hoc facite in meam commemorationem. Deinde ieiunium ſoluite læti, & feſtum diem agentes, quoniam pignus reſurrectionis noſtræ, Ieſus Chriſtus à mortuis eſt excitatus.* Et infrà: *Poſt octo dies iterum veneranda octauæ celebritas ſeruetur, in qua me Thomam reſurrectionem credere nolentem confirmauit, demonſtratis mihi fixuris clauorum, lateriſque lancea percuſſi vulnere. Ac rurſum à prima Dominica, numerati quadraginta diebus à Dominica uſque ad quintã, celebrate feſtum aſcenſionis Domini, in quo perfecta omni diſpenſatione atque diſpoſitione, in cœlum ad eius Deum & patrem eſt receptus.* Vide Paſcha. Hinc capite 21. ſubdit. *Poſt accem aſſumptionis dies, qui eſt a prima Dominica quinquageſima, ſit vobis magnus dies feſtus Pentecoſtes. In eo die hora 3. miſit nobis Dominus Ieſus donum Spiritus ſancti, repletique ſumus eius operatione, linguiſque nouis locuti, quemadmodum eius aſſiſtatus nobis ſuggerebant, & prædicauimus Iudæis & gentibus, eum eſſe Chriſtum Dei, conſtitutum iudicem viuorum & mortuorum.* Idem & lib. 8. c. 39. vt infrà dicemus: *Diebus feſtis non ſeruilia opera exercenda.* Vbi & mentionem facit feſti S. Stephani martyris, & aliorum. Hinc IGNATIVS MARTYR epiſtola ad Magneſianos diei Dominicæ celebrandæ meminit. Vide, Dominicus dies. Et epiſtola ad Philippenſes, etiam Dominicæ diei mentionem faciẽs, addit præterea: *Dies* (ait) *feſtos ne inhonoretis, quadrageſimam ne pro nihilo habeatis.* Sed & SIMEON METAPH. in vita Ioannis Apoſtoli, feſti eiuſdem meminit, poſt exceſſum eius à fidelibus celebrati, in quo & nocturnas laudes perſoluere ſolebant Dierum feſtorum, & diei Dominicæ, mentionem facit ſæpius vir glorioſus & doctus, IVSTIN. MART. apologia 2. pro Chriſtianis ad calcem. Sed & ABDIAS BABYLONIVS, libro 7. certaminis Apoſtolici, deſcripto martyrio Matthæi Apoſtoli, narrat furentem in Tyrannum populum, clerum, & diſcipulos Apoſtoli vocem compreſſiſſe: *Celebremus omnes cum gaudio martyrium Apoſtoli, & quod Deus ordinare voluerit, expectemus.* Idem narrat EVSEBIVS CAESARIENSIS lib. 4. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ c. 15. de beato Polycarpo, vbi ſic loquitur: *In loco vbi Polycarpi condita ſunt reliquiæ, ſolennes agimus celebreſque conuentus, maxime quidem in die paſſionis eius. Sed & cum eo eorum memorias celebramus, qui priùs paſſi fuerant, vt ſequentium animi, ad præceſſorum viam exemplis inſignibus ſuſcitentur.* Idem Euſebius libro 7. hiſtoriæ cap. 19. & poſt illum NICEPHORVS CALLISTVS, libro 6. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ c. 20. narrant & allegant quandam epiſtolam elegantiſſimam, quæ eſt DIONYSII ALEXANDRINI ad Hieracem Ægyptium Epiſcopum, vbi narrat cædes, calamitates præſturas, tempeſtates, & aëris infectiones, atque diluuij innundationes, & cætera mala quæ ſuis diebus euenerant. Tum ſic ſubdit: *Poſt ſeditionem autem peſtilentia admodum in vrbe ſæuiit. Et cùm Paſchalis dies pro foribus eſſet, ad fratres ſcripto verba faciens, contagioſi morbi aruinnas, huiuſmodi ornauit verbis* (ſcilicet Dionyſius præfatus) *Aliis equidem hominibus, vt nunc ſe res habent, non videatur eſſe feſti diei celebrandi tempus. Neque adeo illis eſt vel tale, vel aliud quodpiam, non luctuoſum dico, ſed quod & ſit, & videatur maximè latum. Nunc ſanè lugent omnia, mœrent omnes, & reſonant per vrbem eiulatus, propter tantam mortuorum & quotidie morientium multitudinem. Sicuti enim de primogenitis Ægyptiorum ſcriptum eſt, ſic nunc quoque ingens eſt clamor. Non enim eſt domus, in qua non reperiatur mortuus. Atque vtinam non reperiretur. Nam & iis quæ hæc præceſſerunt temporibus, permultas & graues perpeſſi ſumus calamitates. Et cùm ſoli nos ab omnibus affligeremur, & necaremur, nihilominus tamen tum quoque feſtos egimus dies, & omnis cuiuſlibet cladis locus, conuentus agendi nobis præbuit commoditatem, ager, ſolitudo, nauigium, publicum diuerſorium, carcer. Omnium autem lætiſſimum Paſcha egerunt, perfecti, qui in cœlo coniunguntur, martyres, &c.* lege. Et CYPRIANVS MARTYR libro 4 epiſtolarum epiſt. 5. ad presbyteros & Diaconos, vbi de beati Cœlerini martyris fine loquitur: *Sacrificia* (ait) *pro eis ſemper vt meminiſtis offerimus,*

Concilium magnum Nicænum I.

Concilium Araſicanũ ſub Leone I.

Concilium Epaunenſe ſub Sigiſmũdo rege.

Concilium Turonenſe 2. ſub Carolo Mag. Concilium Aurelianenſe ſub Childeberto regi.

*Concilium Chalcedonenſe generale 4.

Concilium Vormatienſe. Aurelianenſe.

Concilium Romanũ ſub Gregorio I.

Clemens I.

Lucæ 22.

Paſcha cum octaua.

Ioan. 20.

Dies Aſcenſionis.

Feſtum Pentecoſtes.

Ignatius Martyr.

Simeon Metaphraſtes. Dies S. Ioannis.

Iuſtinus Martyr. Abdias Babylonius.

S. Matthæi feſtum.

Euſebius Cæſarienſis.

Nicephorus Calliſtus.

Dionyſius Alexandrinus.

Dierum Feſtorum ratio.

Nota lector.

Cyprianus Carthaginenſis.

Baſilius Magnus.

Feſtiuitates Martyrum agebantur cum hymnis.

Baſilius à Patribus feſtorũ obſeruationes, tenet.

Euſebius Caſarienſis.

Philo Iudæus lib de cõtemplatione.

Caſſiodorus Senator.

Vide quia Apoſtoli inſtituerunt feſtiuitates.

Ephraim Cherſonis.

Simeon Metaphraſtes.

quoties paſſiones & dies martyrum anniuerſaria commemoratione celebramus. Verùm ante illum eius magiſter TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de corona militis, ſtatim in initio meminit dierum feſtorum martyrum. Sed & meminit BASILIVS MAGNVS in 40. martyres: *Nobis* (ait) *hodierna die, non vnum propoſitum eſt celebrare, neque duos, neque decem, ſed viros quadraginta, &c.* Idem in Mamantem martyrem: *Ad martyris* (ait) *memoriam & tota regio mota eſt, & ad illius feſtum diem vrbs vniuerſa immutata geſtit. Néque cognati diuitum ad maiorum ſuorum ſepulchra declinant, ſed omnes ad pietatis locum tendunt.* Et infrà: *Vide igitur cuius hominis diem feſtum agamus, cuius gratia alacres omnes ſimus, propter quem immutata ſit ratio vitæ noſtræ, &c.* Idem oratione in Gordium martyrem: *Quoniam* (inquit) *& nos infirmitatis noſtræ oblitos celebritas martyris excitauit, age & ipſi quoque quantum voce contendere licet, veluti bombantes apes vernantibus floribus circunfuſæ, præclara ipſius geſta perſonemus* (Et infrà:) *Verùm quando eius hodie feſtum celebramus, qui in huiuſcemodi die certamen pro Chriſti nomine ſubiit, quantum ex eius hiſtoriæ notitia deprehendere licebit, enarrabimus.* Idem in pſalmum 114. *Iam inde* (ait) *ex media nocte, cùm ad hoc dicatum martyribus templum fratres delectiſſimi, veritatis ipſorum martyrum Deum, per hymnos vſque ad horam hanc diei, cum ferè meridies ſit, placare non deſtitiſtis, &c.* Idem, *Hæc de cauſa ſit iſte conuentus* (ait in aliquot ſcripturæ locos) *ac patres noſtri has fidelium congregationes in templis ſtatuerunt, vt quæ ſingulis diebus dicere non valemus, ob eorum penuriam, qui hæc doceant ac memorent, ea in communi ſolennitate ac celebritate conuenientes accipiamus.* EVSEBIVS CAESARIENSIS libro 7. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. 1. *Iam verò* (ait) *multi ciues conuentium intra Eccleſias populorũ, & præcipue in diebus feſtis innumeras cateruas per loca ſingula confluentes, quis digne poterit explicare?* Idem libro 2. cap. 17. ad calcem etiam ex PHILONE IVDAEO, probat Dominicæ diei celebritatem, & cæterorum dierum feſtiuitates antiquitus in vſu fuiſſe, vide in vocabulo, Monachus: vbi Philo citatur. Infinitis quidem in locis, Euſebius iſte feſtorum dierum meminit, nec poſſibile eſt omnia hic recenſere. Legentibus eius & Nicephori Calliſti hiſtoriam patet. Denique CASSIODORVS SENATOR libro primo cap. 9. *Diem* (ait) *Dominicum Conſtantinus honorabat quia in eo Chriſtus reſurrexit à mortuis, alium verò* (ſcilicet veneris) *quia in eo fuerat crucifixus. Maximam namque culturam ſacratiſſimæ crucis habebat, &c.* Idem repetit & de obſeruatione feſtorum libro 9. cap. 38. vbi inter cætera ſic loquitur: *Mens namque fuit Apoſtolorum, non de diebus ſancire feſtiuitatem, ſed conuerſationem rectam, & Dei prædicare culturam, &c.* In multis aliis locis EPHRAIM CHERSONIS Epiſcopus in beatum Clementem, feſtum S. Clementis cùm gaudio celebrari ſolitum memorat. Et eiuſdem S. Ephraim meminit SIMEON METAPHRASTES in vita Euſebiæ hoſpitæ. *Porrò autem* (ait) *cùm eſſet è vita exceſſura, erat quidem dies feſtus beati Ephraim, &c.* Idem in Gregorium Agrigentinum. *Diuina* (ait) *quædam commentatus, ad Eccleſiam myſticum ſacrificium celebraturus proficiſcitur. Is enim Petri & Pauli ſummorum Apoſtolorum dies feſtus erat, &c.* Idem in ſanctam Chriſti Circunciſionem: *Non caſu,* (ait) *nec temere, vt inconſideratè exiſtimauerit quiſpiam, inter diuinum Chriſti natalem & baptiſmum, concurrit hodie cum Ieſu circunciſione Baſilius. Ipſe quippe dignus eſt habitus, qui vna extolleretur per reſolutionem ad Chriſtum. Et ſtatutum eſt, vt annuis eo die honoraretur commemorationibus & celebritatibus, &c.* Idem in Michaelem Archangelum *Archangelum* (ait) *honorificis verbis & laudibus hodie proſequamur, amoreque & deſiderio ei offeramus, & veneremur, qui ardenter concurrimus ad ſacrum eius feſtum, in venerandum eius templum, quod eſt prænominis, vt aſſatim colligamus perennes eius & ſaluatores gratias, & defenſiones intereceſſionis, &c.* Idem in S. Agatham. *Feſtum* (ait) *eius S. Agathæ celebrantes, glorificamus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, &c.* GERMANVS CONSTANTINOPOLITANVS Epiſcopus in Encomio S. Mariæ virginis, eo die quo oblata eſt in templo: *Ecce* (ait) *rurſus dies feſtus & celebris, matris Domini ecce progreſſus ſponſæ, in quam non cadit vlla reprehenſio, &c.* Idem in eandem feſtiuitatem dicit GEORGIVS NICOMEDIENSIS Epiſcopus. *Pulchra* (inquit) *nobis principia argumenti dicendi hic dies feſtus oſtendit, &c.* Hunc igitur diem feſtum & nos celebri deuotione annuatim colimus, & noſtrum monaſterium Metenſe, in honorem eiuſdem feſtiuitatis conſtructum & dedicatum eſt. Sed vt ad alia prodeamus, GREGORIVS NAZIANZENVS oratione 3. preſente Beato Baſilio, narrat quomodo celebrandæ ſint feſtiuitates martyrum, non in commeſſationibus atque impudicitiis, ſed in oratione, & ieiunio, & bonis operibus: *Si ita* (ait) *conueniemus aut concurremus, ſecundum Chriſtum Panegyris celebrabitur, ſed & martyres honoramus aut honorabimus, nec non epinicia celebrabimus, &c.* Vide oro, quia pulchra ſunt. Idem oratione 20. in ſanctos 7. Machabæos. *Quid autem Machabæi? horum enim præſens eſt feſtiuitas, qui licet minùs honorantur à pleriſque, quod non Chriſti certaminis gratia, omni tamen veneratione ſunt digni, quòd ob leges paternas fortiter egerint, &c.* Et infrà: *Cæterùm, quales hi fuere aut vnde? quáue ſub initium inſtitutione & diſciplina impulſi, ad tantum virtutis & gloriæ faſtigium ſunt progreſſi, vt annuis his feſtiuitatibus ac panegyribus honorarentur? &c.* Idem oratione 14. præſente Baſilio in Gregorium patrem: *Laborabat igitur, ſanctumque ac celebre tẽpus Paſchæ aderat, dies dierum regina, & nox ſplendida, ſoluens tenebras peccati, &c.* Meminit & EPIPH. CYPRI feſtiuitatum ad calcem operis contra hæreſes in compendiaria doctrina catholicæ fidei, vt alibi dicemus, & IOAN. CHRYS. homilia 19. ad populum Antiochenum, ſic inchoat: *Gratulari eſtis ſanctis martyribus, his diebus tranſactis, & ſpirituali lætitia repleti exultaſtis, honeſtis exultationibus. Vidiſtis aperta latera & illa conciſa, ernorem vndique defluentem, infinitas tormentorum ſpecies. Humanam vidiſtis naturam ſupernaturalia præſtantem, & coronas ſanguine decoratas, pulchram ſaltaſtis choream, in omnem partem ciuitatis hoc honeſto duce vos circumagente, ſed nos & inuitos infirmitas domi manere cogebat. Tamen & ſi ſolennitati non interfuimus, de voluptate participamus, & ſi de concione fructum non cepimus vobiſcum, tamen lætitiam communem habuimus. Feſtiuitatem enim maximam eſſe puto præſentem diem, propter fratrum præſentiam noſtrorum, qui vrbem nobis adornauerunt, & Eccleſiam honeſtauerunt, &c.* lege reliquum. Idẽ in beatum Philogonium ad calcem tomi 3. *Appetit* (ait) *feſtum* (ſcilicet natalis Domini) *omnium feſtorum maximè venerandum adorandumque. Quod ſi quis appellet omnium feſtorum Metropolim, haudquaquam aberret. Quod autem hoc eſt? Chriſti iuxta carnem natiuitas. Ab hoc enim illuſtratio Dei feſtum vocabitur.*

Germanus Cõſtantinopolitanus.

Georgius Nicomediẽſis.

Gregorius Nazianzenus.

Epiphanius Cypri.

Ioannes Chryſoſtomus.

Dolebat Chryſoſtomus, ſe nõ affuiſſe feſtiuitatis martyrũ

Epiphaniorum, ac sacrum Paschæ, Ascensis & Pentecostes originem ac fundamentum ducunt, &c. Verùm sic in initio orationis loquitur: *Ego quidem & hodie destinaram, aduersus hæreticos luctaturus, vestes exuere, quodque restabat debiti, vobis persoluere. Verùm beati Philogonij dies, cuius hodie memoriam celebramus, ad ipsius benefactorum enarrationem euocauit, & omnino parendum est, &c.* & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro 1. de fide resurrectionis non longè à fine, docet quomodo festiuitates sanctorum sint celebrandæ: *Quid* (inquit) *Dies festos, in potu & in epulis æstimabimus, &c.* Et in Agnem martyrem, *Diem festum* (ait) *sacratissimæ virginis celebremus. Hinc psalmi resonent, inde concrepent lectiones. Hinc populorum turbæ lætentur, inde sustententur pauperes Christi. Omnes ergo gratulemur in Domino, & ad ædificationem virginum, qualiter passa sit Agnes beatissima, ad memoriam reuocemus, &c.* Et EVSEBIVS EMISSENVS in Genesium martyrem. *Hodie* (ait) *natale sancti Genesij celebramus & meritum: Beatorum martyrum passiones, natales vocamus dies, quando eos martyrij vita & gloriæ fides, dum ingerit morti, genuit æternitati, & perpetua gaudia breui dolore parturiit, &c.* Idem homilia in sanctos 7. Machabeos. *Hodie itaque sacras septem martyrum palmas, per vniuersam Ecclesiam fides catholica hostili gladio roborata concelebrat, quos mater gloriosis luctibus honorabilis, in gremium diuinæ adoptionis, inuidenda morte transfudit, &c.* Idem homilia 1. in S. Ioannem Baptistam: *Hodie* (ait) *Ioannis, qui Domini præcurrit aduentum, natalem diem celebramus, quod nulli sanctorum meminimus attributum. Hodie, inquam eius natalem diem, vnica ac singulari celebritate veneramur, &c.* Idem in sanctam Blandinam Lugdunensem, martyrem, & in S. Romanum martyrem: *Beatus* (ait) *martyr Romanus, cuius admirabilem triumphum, præsentia exultantis Ecclesiæ festa concelebrant, dudum famulus, nunc etiam amicus Dei, fide eruditus, conuersatione perfectus, consummatione gloriosus. Sub hac die manum suam preciosis laboribus imposuit, &c.* Idem homilia in S. Martyres Ephipodium & Alexandrum: *Magnum quidem est, publicis atque communibus dare vota solennitatibus, sed excellentior quædam festinitas indicanda est, alumnis exultare virtutibus, &c.* SEVERIANVS GABALORVM Episcopus sanctorum Innocentium festiuitatis meminit, in sermone qui incipit, zelus quo tendat, &c. legiturque in solemnitate eorundem. Similiter eorum meminit FVLGENTIVS RVSPENSIS in sermone de Epiphania, vbi sic exorditur. *Nostis, fratres charissimi, quia dies iste, qui nobis in honorem Domini per annos singulos celebratur, &c.* Idem & homilia de laudibus Mariæ ex partu saluatoris, sic incipit: *Natiuitas Domini nostri Iesu Christi, totum mundum noua aduentus sui luce hodie perfudit.* Idem consequenter homilia de S. Stephano protomartyre, & conuersione S. Pauli. sic incipit: *Heri celebrauimus temporalem regis nostri natalem, hodie celebramus triumphalis militis passionem, &c.* Hinc MAXIMVS TAVRINENSIS homilia 1. in S. Ioannem Baptistam. *Solennitatem* (ait) *nobis diuersorum martyrum, fratres charissimi, vitæ præsentis occasus, & susceptæ ab eis pro Christi nomine passio, consecrauit, &c. Beatus verò Baptista, cuius nunc festiuitate lætamur, cælestia mundo gaudia, sterili ab vtero hodie natus, inuexit, &c.* Idem in duabus reliquis sequentibus homiliis. Idem homilia 2. in die Apostolorum Petri & Pauli: *Apostolicis natalis gaudio, Petri & Pauli, quorum hodie beatis passionibus iocundamur, lætior per vniuersum mundum Christi exultat Ecclesia. Quæ licet omnium se sanctorum martyrio certa sit adornari, horum tamen victoria gloriosius illustratur, quando quidem videt, de hoc seculo ipsos fidei patres, & magistros martyrium triumphasse.* Idem & homilia 4. *Beatissimorum Apostolorum passio, fratres, quorum hodie natalem solenniter celebramus, cunctis est honoranda credentibus.* Idem & homilia 12. & 13. in natali S. Laurentij. *Beatissimi* (ait) *Laurenty, fratres charissimi, anima semperque noua festinitas, Ecclesiam Dei iugiter in gaudia lætitiæ spiritalis accendit, &c.* Idem in natali S. Eusebij Episcopi Vercellensis homilia 1. *Sanctorum* (ait) *patrum memorias religiosis conuenimus honorantes, & propria eorum merita, & munera in eis diuina miramur, &c.* Et homilia 2. *Ad sancti ac beatissimi istius patris nostri, cuius hodie festa celebramus, laudes addidisse, aliquid decerpsisse est siquidem virtutum eius gratia, non sermonibus exponenda est, sed operibus comprobanda, &c.* Idem in natali S. Cypriani martyris, homilia 1. *Sancti Cypriani festiuitatem, sicut omnibus notum est, hodie celebramus, & natali ficut dicunt imminente vindemia, natalem eius martyrij procuramus, &c.* Idem in solennitatibus diuersis. homilias habuit. vide in operum eius discursu, & CYRILLVS ALEXANDRINVS libro 9. in Ioannem cap. 18. dum illud exponit, quidam autem putabant, quia loculos habebat Iudas, &c. *Perutile* (ait) *nobis exemplum proponitur. Oportet enim, qui festum diem pie acturi sunt, non de ipsis tantummodo curare, nec quomodo ipsi solum hilare celebraturi sunt, verum etiam egentium, propter charitatem, rationem habere.* Vnde etiam mox ex eodem, dies festi non in choreis ducendi, &c. HIERONYMVS STRIDONENSIS in caput 4. epistolæ ad Galatas, in illud, dies obseruatis, & menses & annos, &c. *Dicet aliquis, si dies obseruare non licet, & menses, & tempora, & annos, nos quoque simile crimen incurrimus, quartam sabbati obseruantes, & parasceuen, & diem Dominicum, & ieunium quadragesimæ, & Paschæ festinitatem, & Pentecostes lætitiam, & pro varietate regionum, diuersa in honore martyrum tempora constituta: Ad quod qui simpliciter respondebit, dicet, non eosdem Iudaica obseruationis dies esse, quos nostros, nos enim non azymorum Pascha celebramus, sed resurrectionis & crucis. Nec septem iuxta morem Israel numeramus Hebdomadas in Pentecoste, sed Spiritus sancti veneramur aduentum. Et ne inordinata congregatio populi fidem mimueret in Christo, propterea dies aliqui constituti sunt, vt in vnum omnes pariter conueniremus: Non quò celebrior sit dies illa, qua conuenimus, sed quò, quacunque die conueniendum sit, ex conspectu mutuo lætitia maior oriatur. Qui verò oppositæ quæstioni acutius respondere conatur, illud affirmat, omnes dies æquales esse, nec per Parasceuen tantùm Christum crucifigi, & die Dominica resurgere, sed semper sanctum Resurrectionis esse diem, & semper cum carne vesci Dominica, ieunia autem & congregationes, inter dies propter eos à viris prudentibus constitutos, qui magis seculo vacant quam Deo, nec possunt, imò nolunt toto in Ecclesia vitæ suæ tempore congregari, & ante humanos actus Deo orationum suarum offerre sacrificium. Quotus enim quisque est, qui saltem hæc pauca quæ statuta sunt, vel orandi tempora, vel ieiunandi semper exerceat? &c.* Hinc AVGVSTINVS HIPPONENSIS multos composuit sermones in solennitatibus sanctorum, vt potes ex operibus eius colligere, hinc. Idem homilia 8. de resurrectione Domini, *Christus* (ait) *non solum nostræ redemptionis causa, diuersarum infirmitatum genera subiit, verum etiam sacri cultus ritum, per diuersas festiuitatum gratias æterna beatitudinis causa*

Ambrosius Mediolanensis

Eusebius Emissenus.

Cur natales martyrum dies dicamus.

Seuerianus Gabalorum Episcopus.

Fulgentius Ruspensis.

Maximus Taurinensis Episcopus.

nobis efficit, vt multum inertia ſomnum, non tam inuiti quàm voluntarij, ſanctæ religionis dulcedine prouocante, magnarum ſolennitatum aduentu fugere compellamur. Idem ſermone 2. in pſalmum 88. *Tenete omnes vnanimiter, Deum patrem, & matrem Eccleſiam, Natalitia ſanctorum, cùm ſobrietate celebrate; vt imitemini eos qui præceſſerunt, & gaudeant de vobis qui orant pro vobis, vt benedictio Domini in æternum maneat ſuper vos, &c.* Vide etiam infrà. dies feſti non choreis, &c. Concilium ELIBERTINVM cano. 43. *Prauam inſtitutionem emendari placuit, iuxta authoritatem ſcripturarum, vt cunctis Diem Pentecoſtes celebremus. Quod qui non fecerit, quaſi nouam hæreſim induxiſſe notetur.* Et Concilium AGATHENSE ſub Cœleſtino 1. cano. 63. *Cines qui ſuperiorum ſolennitatum, id eſt, Paſcha, ac natalis Domini, vel Pentecoſtes feſtiuitatibus, cùm Epiſcopis intereſſe neglexerint (cùm in ciuitatibus, communionis vel benedictionis accipiendæ cauſa, poſitos ſe noſſe debeant) Triennio à communione priuentur Eccleſiæ.* Idem Concilium ARVERNENSE cap. 14. vt allegauimus ſuprà. clericus, &c. addit autem. *Quicunque ſunt etiam ciues natu maiores, pari modo in vrbibus ad Pontifices ſuos in prædictis feſtiuitatibus veniant. Quod ſi qui improba temeritate contempſerint, eiſdem feſtiuitatibus, quibus in ciuitatibus adeſſe deſpiciunt, communione pellantur.* Idem omnino etiam de ciuibus ſtatuit Concilium AVRELIANENSE IV. canone 3. ne ſcilicet extra ciuitatem, Paſcha cæteraſque ſolemnitates præcipuas, abſque licentia Paſtoris, tranſeant, Idem Concilium LVGDVNENSE II. cap. 5. omnibus Epiſcopis præcipit Paſchæ feſtum, & natalis Domini, in Eccleſia ſua, niſi adſit grauis infirmitas celebrare vide, Paſcha, & Parochus, &c. Porrò de feſto ſanctæ crucis in vocabulo, crux poſuimus. vide. ſi lubeat. Sic & feſtum dedicationis in vocabulo, dedicationis feſtum, inuenies: cuius & etiam feſtiuitatis hodie memoriam recolimus anno 1570. mentionem etiam facit dierum feſtorum LEO I. epiſtola 4. quæ eſt ad Epiſcopos Siciliæ, vt repoſuimus ſuprà in vocabulo, Baptiſmus quo tempore conferendus. Sed & eorumdem mentionem faciunt MONACHI TRECENTI, degentes ſub impio Eutychete. epiſtola quam ad ſecundam ſynodum Epheſinam direxerunt, quæ relecta eſt actione 1. Concilij Chalcedonenſis. Dicunt enim. ſe egiſſe in luctu & mœrore diem natalis Domini. & Epiphaniorum, *Quæ (aiunt) omnibus Chriſtianis eſt lætitia, pro orationibus diuini miniſterij lamentationes ex lingua noſtra perfundentes, ſuperuenit & ſalutaris paſſionis dies, & ſacra nox & reſurrectionis feſtiuitas, in qua quidem & plurimis peccatoribus à ſanctis patribus noſtris damnationes ſoluuntur, &c.* Vide quoque feſtum cœnæ Domini ſuprà in vocabulo, cœna. Hinc & Concilium TVRONENSE I. ſub Leone 1. vel Hilario, in præfatione. *Cùm ſub die (aiunt patres) 18. calendarum decembrium, ad ſacratiſſimam feſtiuitatem, quo Domini Martini receptio celebratur in ciuitate Turonum, &c.* Et Concilium EPANNENSE ſub Sigiſmundo rege cano. 31. noctis Paſchæ, & Natiuitatis facit mentionem, inuitans ciues ad accipiendam in illo tempore benedictionem, & VIGILIVS I. epiſtola ad Eutherium cap. 6. facit mentionem dierum feſtorum domini & ſanctorum, in quibus iubet, ne ſit officium Eccleſiaſticum diuerſum. vt repoſitum inuenies in vocabulo, officium diuinum, &c. Hinc MONACHI APAMEAE prouinciæ epiſtola ad Epiſcopos eiuſdem regionis, quæ lecta eſt actione 1. Concilij Conſtantinopolitani 1. quod fuit generale 5. teſtantur in illa Prouincia S. Stephani, & aliorum martyrum, cælebrem agi diem, & Concilium CAESARAVGVSTANVM Hiſpaniæ cano. 4. *Viceſimo* (ait) *& primo die, id eſt, à decimo ſexto Calend. Ianuarij, vſque in diem Epiphaniæ, qui eſt octauo Idus Ianuarij, continuis diebus nulli liceat, de Eccleſia ſe abſentare, nec latere in domibus, nec ſecedere ad villam, nec montes petere, nec nudis pedibus incedere, ſed concurrere ad Eccleſiam. Quod qui non obſeruauerit, de ſuſpectis anathema ſit in perpetuum.* Dierum feſtorum meminit Concilium CONSTANTINOPOLITANVM II. quod fuit Generale 5. dum collatione 5. citat epiſtolam Gregorij Nazianzeni, ad Theodorum Mopſueſtienſem hæreticum, in qua prædictus Gregorius eundem inuitat ad martyrum feſta celebranda & frequentanda: *Debes* (ait) *quidem nobis, vt infirmis remedium, cùm vnum eſt à mandatis ægrotantium, viſitatio. Debes etiam, ſanctis martyribus annualem honorem, quem in tuis Azianzis ſolenniter celebramus, die 22. noſtri menſis Dathuſæ, & non pauca Eccleſiaſticorum communis indigent diſceptationis. Propter omnia igitur impigrè peruenire digneris. Licet enim nimium ſit labor, ſed æqualis eſt merces.* Concilium MATISCONENSE II. cap. 1. & 2. diem Dominicum, & Paſchæ, celebrem vult haberi, & feſtiuiſſimum. vide, Dominicus dies, & Paſcha, & Concilium TOLETANVM III. canone 3. eoſdem dies vult obſeruari. & prohibet in his omnia illicita, vt mox dicetur, & Concilium BRACARENSE I. cano. 4. *Si quis* (ait) *natalem Chriſti ſecundum carnem, non vere honorat, ſed honorare ſe ſimulat, ieiunans in eodem die, & in Dominico, quia Chriſtum in hominis natura natum eſſe non credit, ſicut Cerdon, Marcion, & Manichæus, anathema ſit, &c.* Hinc quoque & Concilium FORIVLIENSE ſub Carolo Magno canone 13. poſtquam de die Dominica ſolenniter in ſanctis operibus tranſigenda egit, mox addit. *Cetera principales feſtiuitates, & ipſa ſunt veneranter honorandæ, vel cuſtodiendæ, & illa feſta quæ ſacerdotes in Eccleſia prædicant, modis omnibus ſunt cuſtodienda.* Hinc Concilium GENERALE VII. quod Nicænum 2. dicitur, tomo 2. actione 6. contra adulterinam Synodum Conſtantinopolitanam, quam hæretici vocabant generalem 7. martyres venerandos, & eorum ſolennes agi dies debere profitetur, vt in vocabulo. imago, paſſim repoſitum inuenies. Sicque in quodam loco ſpecialiter ait: *Non ſolum paſſiones martyrum nos inſtituunt, ſed & contextus, & ſcriptum de illorum paſſionibus, picturaque idem indicat, ſimili modo & annua illorum memoria, &c.* Porrò Concilium TOLETANVM X. cap. decretum ponit, pro celebranda Mariæ virginis annunciatione. vide in vocabulo, Maria, vbi de feſtiuitatibus eius agitur. Denique GREGORIVS III. vt refert PLATINA CREMONENSIS in eius vita, inſtituit vt dies feſti martyrum, & ſanctorum, celebrarentur, & vigiliæ eorum, cùm Miſſarum ſolennibus & luminaribus accenſis: licet Hieronymus contra Vigilantium, ante reliquias martyrum cereos accendi ſolitos deſcribat. cæterùm Concilium TICINENSE ſub Ludouico 2. Imperat. cap. 1. *Per ſingulas* (ait) *Parochias, eas feſtiuitates populus obſeruare ſtudeat, quas proprius eorum Epiſcopus venerari prædicauerit, ita vt neque illas negligant, quas ſacerdotes colere monuerint, neque inani ſuperſtitione eas celebrari præſumant, quæ nequaquam ſunt obſeruandæ.*

Concilium Eliberitanum.

Concilium Agathenſe.

Omnes tenentur ſolennitatibus præcipuis adeſſe.

Concilium Aruernenſe.

Concilium Aurelianenſe 4. ſub Pelagio 1.

Leo 1.

Monachi Trecenti.

Concilium Turonenſe 1.

Concilium Epannenſe.

Vigilius 1.

Monachi Apameæ.

Concilium Cæſaraugustanum.

Concilium generale 5. Conſtantinopolitanum 2.

Gregorius Nazianzenus Theodorum Hæreticum adhortatur, ad celebrãda feſta martyrum.

Concilium Matiſconenſe 2.

Toletanum 3.

Cõcilium Bracarenſe 1.

Concilium Foroiuliense ſub Adriano.

Concilium Nicænum 2. generale 7.

Concilium Toletanum 10.

Gregorius 3. Platina Cremonenſis.

Concilium Ticinenſe.

Aliter facientes, districtè corrigantur. Vide etiam in vocabulo, Reliquiæ. & Missa celebranda super reliquias martyrum. Hinc & Concilium MOGVNTINVM I. sub Carolo Magno cap. 36. *Festos dies in anno celebrare sancimus, hoc est, diem dominicum Paschæ, cum omni honore & sobrietate venerari. Simili modo totam Hebdomadam illam obseruari decreuimus, diem Ascensionis Domini pleniter celebrare. Item Pentecosten similiter, vt in Paschæ, in natali Apostolorum Petri & Pauli diem vnum, nativitatem sancti Ioannis Baptistæ, Assumptionem sanctæ Mariæ, dedicationem sancti Michaëlis, natalem S. Remigij, S. Martini, S. Andreæ, in Natali Domini dies 4. Octauas Domini, Epiphaniam Domini, Purificationem sanctæ Mariæ, & illas festiuitates Martyrũ, vel Confessorum, obseruare decreuimus, quorum in vnaquaque parochia sancta corpora requiescunt: similiter etiam dedicationem templi.* Et Concilium COLONIENSE II. sub Carolo Crasso, cap. 2. meminit diei S. Ioannis Baptistæ, & aliorũ. Præterea Concilium OXONIENSE sub Innocentio III: c. 1. enumerat festa plurima, quæ iniungit celebrare, interdicto seruili opere, videlicet festa omnium Dominicarum, quinque dierum natalis Domini (vbi comprehenduntur, vt reor, Thomæ martyris festum) festum circumcisionis, Epiphaniæ, omnia festa beatæ Mariæ, & signãter festum conceptionis, duo quoque festa S. Crucis, Ioannis Baptistæ, Petri & Pauli, Magdalenæ, Laurentij, S. Michaëlis, omnium sanctorum, Catharinæ, Nicolai, dedicationis. Enumerat quoque alia festa vulgaria, in quibus licitè opera seruilia exercentur, vt dies animarum Inuentionis S. Crucis, Octauas Epiphaniæ, &c. Omnino eadem renouat Concilium NARBONENSE nuper in lucem emissum opera Arnoldi Sorbini, cap. 3. & iniungit, vt eosdem festos dies singulis dominicis presbyteri suis parochianis annuncient. Præterea dies festos celebres haberi Sanctorum 4. Doctorum, BONIFACIVS VIII. instituit, vt habes in sexto decretalium, tit. 12. de reliquiis & veneratione sanctorũ, cap. Gloriosus Deus in sanctis, suis, &c. Et Concilium TOLOSANVM opera eiusdem Arnoldi Sorbini nuper in lucem emissum, præcipit omnibus parochianis, diebus festis & dominicis, Missæ interesse. Vide cap 12. eiusdem concilij & in vocabulo, Missa diebus festis audienda. Idem renouat Concilium BITERRENSE præside Episcopo Tornacensi, vt ibidem dicetur. Denique EVGENIVS IV. in Concilio Florentino, decreto ad calcem addito, dies festos celebres dedit Armenis, qui hos ignorabant, Annunciationis beatæ Mariæ virginis, natiuitatis Ioannis Baptistæ, natiuitatis & circumcisionis Domini, Epiphaniæ, Purificationis, iubens vt eos dies iisdem temporibus, quibus & Latini, cessante seruili opere, debeant celebrare. Deinde Concilio RATISPONENSE sub Laurentio Cardinali, cap. 20. determinat festa, quæ ab omni opere seruili cessando celebrari debẽt, quæ etiam nos in vsu modo habemus. Nec est opus ea recensere. In cæteris autem festiuitatibus Missa audita, permittit ad opera suas fideliter redire. *Festis tamen dedicationum (ait) & patronorum specialium nihil derogantes, quoad eorum celebrationem, in cathedrali sede ciuitatei, ac loco etiam Episcopalis residentia duntaxat, &c.* De festis quoque sanctorum, ab Ecclesia institutis, feriandis, in quibus soli Deo vacandum est. Concilium COLONIENSE III. par. 9. cap. 9. & 10. agit satis abundè & Concilium AVGVSTENSE sub Othone Cardinali, cap. 24. & Concilium TREVERENSE II. cap. 11. Sed & nouissimè Concilium TRIDENTINVM generale sessio. 25. quæ fuit 9. sub Pio IV. cap. vltimo, Pastoribus iniungit, sedulò commendare deuotam & religiosam dierum festorum celebrationem. Vide locum. Multa hîc, optime lector, testimonia & irrefragabilia protulimus, & quidem plura proferre potuissem, nisi tædium tibi parare credidissem. Adde quòd passim etiam in suis locis reseruantur quædam, quæ inuenies commodè in vocabulis, Crux, Dedicatio, Parasceue, Cœna, Maria, Reliquiæ, Sancti, & Imago, & Pascha, & in sequentibus: atque infrà in vocabulo, Dominicus dies, &c. & Eucharistia, &c.

Concilium Moguntinum. Dies specialiter feriandi.

Concilium Coloniense 2.

Concilium Oxoniense in Anglia.

Concilium Narbonense sub S. Ludouico.

Bonifacius 8

Concilium Tolosanum.

Concilium Biterrense.

Eugenius 4.

Concilium Ratisponense sub Laurentio Cãpegio.

Concilium Coloniense 3. Concilium Augustense.

Concilium Treuerense. Concilium Tridentinum generale.

B Dies non festi choreis, aut turpitudinibus ducendi.] Satis supérque in superiori annotatione de hac materia egimus. Verùm promisimus, quia hîc quædam specialiter reseruaremus ad lectoris animum subleuandum. Igitur dies festos non transigendos in ebrietatibus, & commessationibus, atque lusibus, satis demonstrat GREGORIVS NAZIANZENVS oratio. 3. coram beato Basilio: *Sanctificemus* (ait) *nosmetipsos martyribus, quoniam & illi per sanguinem & veritatem se sanctificarunt, liberemur ab omnibus inquinamentis tum carnis, quàm spiritus, lauemur, puri fiamus, offeramus & nos, corpora & animas nostras, sacrificium viuens sanctum & placitum Deo, colloquium nostrum sit rationabile. Nihil enim adèo puro est dignũ, quemadmodum puritas & purgatio. Certemus per certamina, vincamus per victorias, testimoniũ præbeamus veritati per martyres, cùm talibus eorum gratificemur certaminibus, vt nos quoque coronæ fiamus participes.* Et cætera, oro lege. Hinc & IOANNES CHRYSOSTOMVS homil. 8. de resurrectione, tomo 3. *Ita* (inquit) *nobis sanctorum dierum festiuitas agatur, vt relaxatione corporum, puritas non corrumpatur animorum, sed potiùs abstinentes ab omni luxu, ebrietate, lasciuia, dantes operam sobriæ remissioni, ac sanctæ synceritati, id efficere tentemus, vt quidquid nunc corporali abstinentia non adipiscimur, mentium puritate quæramus, & sanè hoc non vtilitati tantùm nostræ & saluti, sed etiam festiuitati ipsi ac tempori, &c.* Vide & eundem ad calcem orationis in S. Philoganium. IDEM & homilia seu concione 1. de Lazaro, tomo 2. disertissimè monstrat, qualiter in diebus festis soleant maiora committi peccata. Sed prolixior est, quàm hic possit inseri. Lege authorem. Porrò CYRILLVS ALEXANDRINVS lib. 8. in Ioannem, cap. 5. exponens illud, quid putatis, quia non venit ad diem festum hunc, &c. *O impietatem! cùm magis virtuti est incumbendum, magis à sceleribus abstinendum, tunc innocentem capere conantur. Sed pro dolor quàm plurimi inter Christianos hanc Iudæorum amentiam & improbitatem, qui diebus festis, aut ludis illiberalibus, crapula, choreis, aut aliis mundi vanitatibus dediti, cùm Deo obsequiũ diligentius exhibere, cùm templa Dei frequentare, orationibus insistere atque Ecclesiastico interesse officio deberent, tunc maximè Deum suis dissolutissimis moribus irritant. Id ne est, ô Christiani, celebrari diem festum indulgere ventri, & inconcessis voluptatibus habenas laxare? Si prohibetur die festo opus* (vide mox) *quod manu exerceatur ad vitæ necessitatem, vt integrius diuinis rebus vacare possitis, nunne potiori iure prohibita sunt ea, quæ non nisi cum peccato committi possunt, & graui offensione Dei? Diebus ad exercendæ operæ seruilia concessis, vnusquisque suo intentus est operi, & abstinet à crapula, ludis, & vanitatibus. Diebus autem festis passim curritur ad cauponam, ad ludos, spectacu-*

Gregorius Nazianzenus.

Quanta puritate dies festi celebrandi.

Ioannes Chrysostomus.

Cyrillus Alexandrinus.

Aurea verba.

Fraus.

la, & choreas, in irriſionem diuini nominis, & diei præ uaricationem, cùm tamen eo grauius ſit peccatum, quo ſanctiori tempore committatur, &c. Et AVGVST. HIPPONENSIS ſerm. 1. de Aduentu Domini in carne. *Quotieſcunque aut natalem Domini* (ait) *aut reliquas ſolennitates celebrare diſponitis, ebrietatem ante omnia fugite, iracundiæ quaſi beſtiæ crudeliſſimæ repugnate, odium velut venenum mortiferum de corde veſtro repellite, & tanta in vobis ſit charitas, quæ non ſolùm uſque ad amicos, ſed etiã uſque ad ipſos perueniat inimicos, vt ſecuri dicere poſſimus in oratione Dominica, Dimitte nobis debita noſtra, &c.* BERNARDVS CLAREVALLENSIS ſerm. 1. in feſto omnium Sanctorum: *Non ignoramus ſecularibus id moris eſſe, vt in diebus feſtis feſtiua ſibi conuiuia parent, & quanto fuerit ſolennitas clarior, tanto ſplendidius epulentur.* Proinde & Concilium AFRICANVM, can. 28. prohibet diebus feſtis fieri ſpectacula, vt in vocabulo, Spectaculum, poſitum inuenies. Hinc Concilium TOLETANVM III. ſub Pelagio II. cano. 23. & allegat Gratianus de conſecratione diſtinct. 3. cap. Irreligioſa. *Determinanda eſt omnino* (ait) *irreligioſa conſuetudo, quam vulgus per ſanctorum ſolennitates agere conſueuit. Populi, qui debent officia diuina attendere, ſaltationibus & turpibus inuigilant canticis, non ſolùm ſibi nocentes, ſed & religioſorum officiis. Hoc etenim vt ab omni Hiſpania depellatur, ſacerdotum & iudicum à concilio ſancto cura committitur.* Hinc & Concilio CABILONENSE I. ſub Eugenio I. can. 18. *Multa quidem* (ait) *euenunt, quæ dum leuiter corriguntur, ſæpius maiora conſurgunt. Valde enim omnibus noſcitur eſſe indecorum, quod per dedicationes Baſilicarum aut feſtiuitates martyrum ad ipſa ſolennia conſluentes, chorus fœminarum turpia quidem & obſcœna cantica decantare videntur, dum aut orare debeant aut clericos pſallentes audire. Vnde conuenit, vt ſacerdotes loci talia à ſeptis Baſilicarum & porticibus ipſarum, ac etiam ab ipſis atriis vetare debeant & arcere. Et ſi voluntariè noluerint emendare, aut excommunicationis debeãt, aut diſciplinæ aculeum ſuſtinere.* Hinc Concilium GENERALE VI. quod fuit Conſtantinopolitanum III. prohibuit tales ſaltationes, atque myſteria fieri in diebus feſtis, quæ antiquo more fiebant in nomine Bacchi: ſtatuitque, vt nullus deinceps vir muliebri veſte vtatur, nec mulier viri: *Alias* (ait) *excommunicationis coërceatur cenſura.* Sed & Concilium GENERALE VII. quod Nicænum II. dicitur, iſtud prohibuit. Et Concilium MOGVNTINVM I. ſub Carolo Magno, cap. 48. Et Concilium MOGVNTINVM IV. capite 61. & nouiſſimè Concil. TRIDENT. generale, ſeſſio. 25. quæ fuit 9. ſub Pio IV. cum de ſacris imaginibus agit: *Sanctorum* (ait) *celebratione ac reliquiarum viſitatione, hominis ad commeſſationes aut ebrietates non abutantur, quaſi feſti dies in honorem ſanctorum, per luxum & laſciuiam agantur. Poſtremò tanta circa hæc diligentia & cura ab Epiſcopis adhibeatur, vt nihil inordinatum aut præpoſterè, & tumultuariè accommodatũ, nihil profanum, nihilq; inhoneſtum appareat, cùm domum Dei deceat ſanctitudo, &c.* Vide Imago. Omnia hæc FRANCISC. II. & CAROLVS IX. Galliæ Reges in conſtitutionibus Aureliæ editis, iterũ confirmarunt, articulo 24.

Augustinus Hipponenſis.

Bernardus Clareualenſis.

Concilium Toletanum 3.

Concilium Cabilonenſe.

Concilium Conſtantinopolitanũ 3 generale 6.

Concilium Nicænum 2. generale 7. ſub Adriano I.

Concilium Moguntinũ. 1.

Concilium Moguntinũ 4.

Concilium Tridentinũ generale nouiſſimum.

Franciſcus 2. & Carolus 9. Franciæ reges.

Diebus feſtis opera ſeruilia non exercenda.] Iam in ſuperioribus annotationibus, dũ ſe locus offerret, de his egimus. Lege etiam Cyrillum ſuperiorius allegatum: & infrà in vocabulo, Dominicis diebus ab opere ceſſandũ, &c. atque in dictione, Miſſa diebus feſtis audienda, &c. Porrò Concilium AVRELIANENSE III. illud vetat ſpeciali decreto, cap. 27. *Quia* (ait) *perſuaſum eſt populis, die Dominico agi cum caballis, aut bobus, & veh culis itinera non debere, neque vllam rem ad vitium præparare, vel ad vtiorem domus vel hominis pertinentem, nullatenus exercere. Qua res quia ad Iudaicam magis quàm ad Chriſtianam obſeruantiam pertinere probatur, id ſtatuimus, vt die Dominico, quod ante fieri licuit liceat. De opere tamen rurali, id eſt, agricultura, vel vinea, vel ſectione, vel meſſione, vel exacto, ſæpe cenſuimus abſtinendum, quò facilius ad Eccleſiam venientes orationis gratia vacent. Quod ſi inuentus fuerit quis, in operibus ſuprà ſcriptis quæ interdicta ſunt, ſe exercere, qualiter emendare debeat, nõ in laici diſtrictione, ſed in ſacerdotis caſtigatione conſiſtat.* Hæc conſtitutio omnino ſimili forma repetitur in Concilio CABILONENSI I. cap. 18. & omnino etiam in Concilio VERNENSI ſub Pipino Rege, cap. 14. & in Concilio PARISIENSI III. lib. 2. cap. 11. vbi etiam nec ſecularia negotia, aut ſeculares cauſas, volunt haberi, ex teſtimonio Auguſtini, ſicut inuenies in vocabulo, Eccleſia non ſit locus confabulationis, &c. Vide infrà, Dominicus dies: ex Concilio Matiſconenſi II. & in dictione, Paſcha, & in vocabulo, Quadrageſima: Cõcilio Triburienſi, &c. Præterea CLEMENS I. lib. 8. Conſtitutionum Apoſtolicarum, cap. 39. ſic Apoſtolos memorat ſtatuiſſe: *Quibus diebus oportet, quieſcere ſeruos ego Petrus & ego Paulus diſponimus. Operentur ſerui quinque dies, in ſabbato & dominica die quieſcant in Eccleſia propter doctrinam pietatis. Sabbatum enim diximus creationis habere rationem, Dominicam reſurrectionis. Seruiper totam magnam hebdomadam & ſequentem quieſcant, quoniam illa ad paſſionem pertinet, alia ad reſurrectionem. Et eſt opus inſtitui, quis ſit ille, qui paſſus ſit & reſurrexit: & quis hoc permiſerit & ſuſcitauerit. In Aſcenſione quieſcant, quoniam eſt filius Chriſti diſpenſationis. In Pentecoſte quieſcant propter præſentiã Spiritus ſancti, donatam his qui in Chriſtum crediderunt. In natali feſto quieſcant, quoniam in eo inexpectata gratia data eſt hominibus, vt naſceretur Dei verbum, Ieſus Chriſtus, ex Maria virgine propter mundi ſalutem. In feſto Epiphaniæ quieſcant, quoniam in ea facta eſt manifeſtatio diuinitatis Chriſti, teſtificante eis patre in baptiſmo, & paracleto in forma columbæ demonſtrante eum, cui teſtificatio facta eſt. In diebus Apoſtolorum quieſcant, magiſtri enim veſtri fuerunt, & Spiritus vos participes fecerunt. In die Stephani Protomartyris quieſcant, & reliquorum ſanctorũ martyrum, qui Chriſtum propria vita antepoſuerunt* Hæc omnia confirmat SYRICIVS I. epiſtola ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum, cap. 2. & allegat Gratianus de conſecratione diſtin. 4. cap. Non ratione. Sed plura ex ſuperioribus colligi: & infrà in die Dominica.

Aurelianenſ 3. ſub Vigilio 1.

Vide quia cautè Iudaicandã uendam ſuperſtitionem demonſtrat.

Locus depranatus & obſcurus.

Concilium Cabilonenſe 1. Concilium in Palatio Vernis celebratum. Concilium Pariſienſe 3.

Clemens 1.

Conſtitutio Apoſtolorũ Petri & Pauli.

Magna hebdomada caſſandũ ab opere ſeruili.

In natali Apoſtolorum quieſcendum.

Syricius.

Dies feſti gentilium abrogantur.] De calendis Ianuarij pulchrè agit in ſermone prolixiſſimo eiuſdem diei, AVGVSTINVS HIPPONENSIS, vbi mirè vanitatem iſtius feſti proſequitur. Agit quoque de Scenicis & aliis ludis in lib. 1. de ciuitate Dei. Vide hinc, ſpectacula, & ludus. De his autem diebus feſtis Gentilium, Concilium TVRONENSE II. cano. 23. (vt etiam allegat MARTINVS BRACARENSIS in collectorio ſuo, cap. 73. & 74.) ſic loquitur: *Damnamus eos qui calendas colunt Ianuarij, tanquam in honore Iani, cùm Ianus homo gentilis fuerit, rex quidem, ſed Deus eſſe non potuit. Quiſquis ergo vnum Deum,*

Auguſtinus Hipponenſis.

Concilium Turonenſe 1. ſub Pelagio 1. Martinus Bracarenſis.

Obseruatio Cathedræ Petri.

* aliàs, Vithmas.

*Patrem, regnantem cum Filio & Spiritu sancto credit, certè hic imiger non potest Christianus dici, qui aliqua de gentilitate custodit. Sunt etiam qui in festiuitate cathedræ Domini Petri Apostoli * cibos mortuis offerũt, & post Missas redeuntes ad domos proprias ad Gentilium reuertuntur errores, & post corpus Domini sacratas dæmoni escas accipiunt. Contestamur illam sollicitudinem tam pastores quàm presbyteros gerere, vt quemcunque in hac fatuitate persistere viderint, vel nescio ad quas Petras aut arbores, aut ad fontes, designata loca Gentilium, perpetrare quæ ad Ecclesiæ rationem non pertinent, eos ab Ecclesia sancta authoritate repellant, nec participare sancto altari permittant, qui Gentilium obseruationes custodiunt. Quid enim dæmonibus cum Christo communicare, cùm magis sumendo iudicium, delicta videatur addere, quam purgare?* Idem omnino statuit Concilium ANTISIODORENSE I. sub Deusdedit Papa I. c. 1. Et MARTINVS BRACARENSIS in collectorio suo, cap. 72. meminit, & allegat Gratianus causa 26. quæst. 5. *Non licuit* (ait) *Christianis tenere traditiones Gentilium, & obseruare vel colere elementa, aut lunã, aut stellarum cursus, aut inanem signorum fallaciam, &c.* Vide suprà in vocabulo, Astra non obseruanda, &c. Calendas quoque, quæ solent prima die Martij celebrari cum saltationibus & satyricis cãtibus strictissimè vetat Concilium GENERALE VI. quod est Constantinopolitanum III. in Trullo celebratum sub Constantino IV. Pogonato, cano. 2. & 6. lege diligentius. Item BONIFACIVS MOGVNTINENSIS Archiepiscopus I. qui postea fuit martyr, & primus Catholicam fidem Germanis prædicauit, epistola ad Zachariam Papam directa, conqueritur suos Germanos & Francos, ad Gentilium festa celebranda ductos, exemplo Romanorum, quos se annis singulis vidisse dicebant in Romana vrbe iuxta Ecclesiam S. Petri ei fieri, in die vel nocte, quando Calendæ Ianuarij intrant. Paganorum consuetudine Romanos ducere per plateas choros, & acclamationes ritu Gentilium, & cantationes sacrilegas celebrare, & mensas illa die vel nocte dapibus onerare, & nullũ de domo sua ignẽ, vel ferramentum, vel aliquid commodi vicino suo præstare velle, dicebant quoque, se vidisse ibi mulieres pagano ritu phylacteria, & ligaturas, & in brachiis & in cruribus ligatas habere, & publicè ad vendendum venales, ad comparandum alijs offerre. Quæ omnia prædictus Bonifacius suadet extirpanda, & hortatur prædictum Pontificem hoc è medio tollere, *Quia hæc* (ait) *nobis improperium & impedimentum prædicationis & doctrinæ perficiunt. De talibus* (ait) *dicit Apostolus, dies obseruatis & tempora, timeo ne sine causa laborauerim in vobis.* Et S. AVGVSTINVS sermo. 241. de tempore: *Nam qui prædictis malis, id est, arugis, & diuinis, & aruspicibus, vel phylacteriis, & aliis quibuslibet augurijs crediderit, & si ieiunet, & si oret, & si ingiter ad Ecclesiã currat. Et si largas eleemosynas faciat, & si corpus suum in omni afflictione cruciauerit, nihil illi proderit, quandiu sacrilegia illa non reliquerit. Nam si istas Paganias, paternitas vestra ibi in Romana vrbe prohibuerit, & sibi mercedem, & nobis maximum profectum in doctrina Ecclesiastica perficiet.* Cui prædictus ZACHARIAS I. episto. 9. ad ipsum directa satisfaciens: *Quia* (inquit) *hæc per instigationem diaboli pullulabant à die qua nos tulit diuina clementia (quanquam immeriti existamus) Apostoli vicem gerere, illico omnia hæc amputauimus. Parui, modo volumus tuam sanctitatem populis sibi subditis prædicare, atque ad viam æternæ vitæ perducere. Nam hæc omnia constitutione prædecessoris nostri* GREGORII III. *ac nutritoris, amputata sunt.* Hæc omnia etiam in Concilio FRANCICO sub Carolomano Principe, prælidẽte in eo præfato Bonifacio Moguntinensi prohibita sunt: & postea in Concilio SVESSIONENSI sub Childerico Rege, & Pipino duce ad S. Medardum celebrato, vbi intererant Episcopi 23 Idem quoque omnino statuit & Concilium NANNETENSE, cap. 20. & vlti. Lege quoque in dictione, Astra, & Magia atque Magicus, &c. Anguria.

Gregorius 3.

Concilium Francicum in Francia celebratum.

Concilium Suessionense.

Concilium Nannetense.

Concilium Antisiodorense, I Martinus Bracarensis.

Calendæ Martij.

Concilium Constantinopolitanum 3. dictum generale 6.

Bonifacius Martyr Mogũtinensis.

Superstitiones Romanorum Christianorũ.

Galat. 4.

Augustinus Hipponensis.

Zecharias 1.

DIFFINITIO.

Diffinitio incauta.] Concilium ELIBERTINVM, vt citat Gratianus causa 22. quæst. 4. cap. Diffinitio: *Diffinitio incauta laudabiliter soluenda est, nec est prænarratio, sed temeritatis emendatio.* Idem omnino statuitur in vocabulo, Iuramentum quod retractandum est aliquando: & Testimonium. Vide suis locis.

Concilium Elibertinum.

DIGAMVS.

Digamus non portandus.] Non sic volumus intelligere digamum vt bigamum, quia de bigamis suo loco egimus. Hic autem volumus inuenire, non licere duabus vxoribus iungi viuentibus. Hinc NICOLAVS I. Lotharij Regem Franciæ seuerè corripuit, & duris pe strinxit sententijs, qui duas vxores seu pellices, Tebergam & Gualdradam habebat, vt iam diximus in dictione, Adulterium. Cui etiam, epistola ad eundem & ad Hincmarum Episcopum Rhemensem missa, sic loquitur, & allegat Gratianus causa 24. quæst. 3. cap. An non: *An non* (ait) *districta vltione ferendus es, qui in duabus vxoribus adulterium Lameth, & flagitium imitatus esse dignosceris? Quod Dominus non nisi post septuaginta septem generationes suo salutifero aduentu deleuit? Cum Cain fratricidium septima generatione aquis abolitum sit cataclysmi, id est, diluuij? &c.* IDEM epistola ad omnes Episcopos Galliæ, & Germaniæ, & allegatur à Gratiano causa 11. quæst. 3. cap. Tengualdum, duos Archiepiscopos, qui eiusdem Lotharij fautores & tutores erant, Tengualdum Treuirensem & primatem Belgicæ prouinciæ, & Guntharium Agrippinæ Coloniæ, ab omni sacerdotij officio, & Episcopatus exutos regimine damnauit. IDEM iterum epistola ad Radualdũ Portuensem, & Ioannem Sicoluensem Episcopos, & alegat Gratianus causa 31. quæst. 2. cap. Gotharius, præfatis Episcopis hanc causam committit, vt si inuenerint Gualdradam eidem Regi legitimè copulatam, secundum solennitatem quæ in nuptijs fieri solet, de altera superinducta corrigatur, & ab eo separetur, *Quia hoc* (ait) *contra diuinum est præceptum.* Idem autem Lotharius, qui, vt diximus, repudiata legitima coniuge Teberga, Gualdradã sibi coniunxerat, conatus est postea apud Pontificem nouum Adrianum II. Nicolai successorem, literis primò, deinde verbis per semetipsum, Romæ se purgare, vt refert PLATINA CREMONENSIS, & cæteri historiographi in vita Adriani II. & verbis humilibus Summo Pontifici dignũ honorem impendit. Qui cùm ad sacram communionem esset vocatus, præmonitus tamen à Pontifice, quòd si se conscium sciret, non eam præsu-

Nicolaus 1.

Genes. 4.

Episcopi condemnantur sine synodo, vide Episcopus.

Lotharius se purgat humiliter.

Platina Cremonensis.

Attende Historiam mirabilem!

meret

meret aceipere. Ille cum proceribus, qui eius erant ſceleris complices, licet eſſent conſcij facinoris, intrepidè de manu Pontificis, Chriſti corpus perceperũt. Sed eodem anno paulò pòſt Lotharius 6 Idus Auguſti, Placentiæ moritur, &c. (paucis demptis qui ſe à communione ſubduxerant) intra anni ſpatium vitam cum morte commutarunt Et ingens clades nobilitatem omnem, ac populum regis, horrendum in modum peruaſit. Præterea nota eſt hiſtoria noſtri temporis quę Henricum VIII. Angliæ Regem fidei defenſorem propter Eccleſiaſticæ religionis tenacitatem appellatum refert impiè cõtra Papam & omnem clerum conſpiraſſe, eò quòd eius ſecundis nuptiis non aſſentirent, & plures martyrio coronauit, vt teſtis eſt SIMON FONTANVS, lib. 9. Hiſtoriæ noſtri temporis, & cæteri hiſtoriographi.

Simon Fontanus.

DILECTIO.

Dilectio vnde] Et quænam ſit virtus eius, abundè GREGORIVS I. lib. 10. Moralium, cap. 5. & 6. in vndecimum caput Iob vbi interpretatur illud, *Vt oſtenderet tibi ſecreta ſapientiæ, & quòd multiplex ſit lex eius.* Et lib. 40. Homiliarum homil. 27. vbi illud Euangelium exponit, *Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem, &c.* Sed de hac ſuperiùs in vocabulo, Charitas, ſufficienter egimus. Qui autem de effectibus charitatis & dilectioni voluerit ſcire, pulcherrimum ſuper hoc edidit tractatum V. Pater SIMON DV CORROY noſtræ quondam religionis decus & ornamentum, cuius memoria in benedictione ſuauis eſt: verùm mihi mors intolerabilis. Hic nẽpe mihi vnicum erat ſolatium, & à die mortis eius, quo receptus eſt in eam, quam virtute & fidei meritis comparauerat, ſedem, inuenerunt me multa mala, à quibus vtique liber eſſem, ſi tanti patris præſentia fruerer, cùm ab eo, tanquam à templo Spiritus ſancti, omnẽ mihi exhauiritem tribulati ſpiritus requiem. Diem clauſit extremum venerabilis iſte Pater, inter ſuorum manus, ſeptima Iunij anno 1569 ætatis ſuæ anno ſexageſimo nono, collachrymantibus cunctis, qui ei bene optarẽt imò qui ordini condolebant, cuius ſpecimen erat & vnicum luminare. Non enim ei dolendum erat, qui indubiè (vt exitus approbauit hora) ad cœli ampla calcatis terreſtribus & caducis tendebat, ſed condolendum mihi & cæteris, qui tanto orbati patre eſſent futuri, præda & ſpolium inimicis. Multos hic ſanctus Pater tractatus edidit, omnem doctrinam & dulcedinem ſpirantes, vt ſuis in locis inſeremus, & præcipuè de tribus Theologicis virtutibus, fide, ſpe, & charitate, vltimo ſui prouincialatus triennio, ita luculenter diſſeruit, vt nihil habeam quod eius poſſim addere ſuaui loquentiæ: atque quem verbis expreſſit, dilectionis feruorem expertus ſum in me complectum. A quo, ſi quid habeo doctrinæ & religionis, tanquam à lucidiſſimo fonte, me cõfiteor hauſiſſe. Sed de his aliàs.

Simon du Corroy Cœleſtinus.

Authoris conqueſtio.

DIOECESIS.

Diœceſis nomen ſæpius inuenies in vocabulo, Epiſcopatus. Illuc recurre.

DIPTYCHA.

Diptycha] Dicuntur certi libri, vel quædam loca vbi nomina defunctorum Epiſcoporum, inſcribebantur, vt ſæpius meminimus in vocabulo Epiſcopus, dum de recitandis nominibus Epiſcoporum agitur. Ne pigeat huc te conferre, ea quæ ignoras & concupiſcis abundanter cogniturus. Vide itaque & in vocabulo, Miſſa, & Epiſcoporum nomina, &c.

DISCERE.

Diſcere quam bonum.] INNOCENTIVS I. in proœmio epiſt. 3. ad ad Exuperium Tholoſanum Epiſcopum: *Dilectio tua inſtitutum ſecutæ prudentium, ad ſedem Apoſtolicam referre maluit, quid de rebus dubiis cuſtodire deberet, potiùs quã vſurpatione præſumpta, qua ſibi viderentur de ſingulis obtinere. Cur enim magis pudendum putemus, diſcere aliquid, quàm omnino neſcire? Mihi quoque ipſi de collatione docilitas accidit, dum perſeuerantis rationi cui ad propoſita reſpondere compellor, eoq; fit vt ſemper aliquid addiſcat, qui poſtulatur vt doceat.*

Innocentius I.

Nota.

DISCIPLINA.

Diſciplina quid.] CYPRIANVS CARTHAGINENSIS initio libri de habitu virginũ: *Diſciplina* (ait) *cuſtos ſpei, retinaculum fidei dux itineris ſalutaris, ſomes ac nutrimentum bonæ indolis, magiſtra virtutis, facit in Chriſtum manere ſemper, ac inniter in Deo viuere, ad promiſſa cœleſtia & diuina præmia peruenire. Hanc ſectari ſalubre eſt, & aduerſari ac negligere lethale.* Et cætera quæ ad cõmendationem diſciplinæ profert ex ſcripturis. AVGVSTINVS HIPPONENSIS, libro de moribus Eccleſiæ, cap. 18. *Diſciplina* (ait) *quæ animi medicina eſt, quantum in ſcripturis ipſis diuinis colligi licet, in duo diſtribuitur, coercionem & inſtructionem. Coercio timore, inſtructio verò amore perficitur, eius dico cui per diſciplinam ſubuenitur. Nam qui ſubuenit, nihil illorum duorum habet, niſi amare.* Lege eundem ſerm. 1. de bono diſciplinæ, cap. 3. tomo 5. & ibidem, cap. 4. & 5. & 7. Et GREGORIVS I. libro Paſtoralium ſecunda parte, cap. 6. ad calcem, docet quomodo Prælati debeant temperate diſciplinam. Vide locum.

Cyprianus Carthaginenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Diſciplinæ partitio.

Gregorius I.

DISCORDIA.

Diſcordia ſedanda.] Vide ſuperiùs, Concordia, & Contentio: & infrà, Lis. Præterea ſic Concilium CARTHAGINENSE IV. ſub Syricio, cui interfuit Auguſtinus, cano. 26. allegatur à Gratiano, diſtinct. 90. cap. Studendum: *Studendum eſt Epiſcopis, vt diſſidentes fratres, ſiue clericos, ſiue laicos, ad pacem magis quam ad iudicium cohortentur.* Et cano. 59. *Diſcordantes clericos Epiſcopus, vel ratione vel poteſtate, ad concordiam trahat: inobedientes Synodus per * audientiam damnet.* Idem ſtatuit INNOCENTIVS I. epiſt. 2. ad Victricium Epiſcopum Rhotomagenſem, cap. 3. & allegatur à Gratiano cauſa 11. quæſt. 1. cap. Si quæ. IDEM Concilium, cano. 93. allegatur à Gratiano diſt. 90. *Oblationes* (ait) *diſſidentium fratrum neque in ſacrario, neque in gazophylacio recipiãtur.* Vide etiam. Lis Epiſcoporum, &c. Hinc BONIFACIVS I. vt allegatur in Codice 5. librorum, lib. 4. cap. 21. *Relata ſunt nobis quorundam ſacerdotum perſonæ, in tantam diſſenſionis efferbuiſſe diſcordiam, vt non ſolum illos ab ira, occaſus ſolis non reuocet, ſed ne annoſa quidem tranſactio temporis, ad bonum charitatis reclinet, quippe in quorum cordibus ſol iuſtitiæ Chriſtus occubuit, vt ad lumen charitatis redire vix poſſint. Horum igitur & ſimilium diſcordantium fratrum obiationes iuxta antiquos canonis* (vide ſuprà) *definitionem nullo*

Concilium Carthaginenſe 4.

* audacium

Innocentius I.

Bonifacius I.

Attende.

modo recipiendas eſſe cenſemus. Perſonis tamen diſcordantibus id ſpeciali diffinitione præcipimus, vt eos ante reconciliatis vera innectat, quàm vllus eorum accedere ad altare Domini audeat, vel gratiam communionis ſanctæ percipiat. Sed geminato tempore per pœnitentiam compenſabunt quo diſcordiæ ſeruierunt. Quod ſi vnus eorum alio contemnente ad ſatisfactionem charitatis cucurrerit, ex eo tempore iam pacificus intra Eccleſiam recipietur, ex quo ad concordiam feſtinaſſe conuincitur. Sententia tamen ſuperiori ſeruata, vt tempus quod in ira expendit, geminatum pœnitentia ſatisfactione perſoluat. Omnino ſimilia verba ponit Cõcilium TOLETANVM XI. cap. 4. Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS, ſerm. 10. in communibus ſermonibus: *Diſcordiam in corde tuo diabolus ſeminat, ipſe plantauit, ipſe habitauit. Nónne ille eſt ſemper diſcordiarum ſeminator, diſſentionis author, & origo vitarum?* Hinc GREGORIVS I. lib. Paſtoralis curæ par. 3. admonitione 23. *Admonendi ſunt diſcordes, vt ſi antea à mandatis cœleſtibus declinant, mentis oculos ad conſideranda ea quæ in infimis verſantur aperiãt, quòd ſæpe aues vnius eiuſdemq; generis ſeſe ſocialiter volando non deſerunt, & quòd gregatim animalia bruta paſcantur. Quæ ſi ſolerter aſpiciamus, cõcordando ſibi irrationalis creatura indicat, quantum malum per diſcordiam rationalis creatura committat, quando hæc à rationis intentione perdidit, quod illa motu naturali cuſtodit.* De ſedanda diſcordia, vide eundem lib. 4. Dialogorum, cap. vltimo. Hinc Concilium VORMATIENSE, cano. 41. ſic ſtatuit: *Placuit, vt quicunque odio, aut longa inter ſe lite diſſenſerint, & ad pacem reuocari diuina intentione nequiuerint, à cœtu ciuitatis primitus ſacerdotibus arguantur. Qui ſi inimicitias deponere perniciosa intentione noluerint, de Eccleſiæ cœtu iuſtiſſima excommunicatione pellantur.* Hos & Concilium NANNETENSE arcet à Miſſæ officio, vt inuenies in vocabulo, Miſſæ qui intereſſe non debent, &c.

Concilium Toletanum vndecimum.

Auguſtinus Hipponenſis.

Gregorius I.

Vide.

Concilium Vormatienſe.

Concilium Nannetenſe.

DISCRETIO.

Diſcretio in rebus agendis neceſſaria.] SOTER I. epiſt. 2. ad Epiſcopos Italiæ: *Multum nobis neceſſaria eſt vigilantia, ſanti ſacramenti ſapientia diſcretionis, quæ occulta tenebrarum reuelat, ad requiſitionem huiuſmodi rei & ſcrutationem: quoniam latet quodammodo, & abſconditur, vixq; comprehenditur, doloſa exiſtens malitia, pro eò quòd ſibi pietatem callide blandiatur, vt valeat ſcrutantium mentem latere, &c.* Et GREGORIVS I. de virtute diſcretionis lib. 1. Moralium, cap. 35. & lib. 3. cap. 8. agit & alij Patres.

Soter I.

Gregorius I.

DISPENSATIO.

Diſpenſationes non leuiter dandæ, nec obtinendæ.] Suprà de his egimus in vocabulo, Conſanguineus, & Clericus falſarius, & alibi. Sed & Concilium COLONIENSE III. part. 1. cap. 33. ſic ſtatuit: *Quam impudenter plerunque diplomatis ac diſpenſationibus apud ſedem Apoſtolicam extortis, præter ſummi Pontificis mentem (qui & vult, vt debet poteſtate ſibi conceſſa, non ad deſtructionem, ſed ad conſtructionem vti) abutantur, nullius eſt qui ignoret. Non prohibeo (inquit quidam vir * pius) diſpenſare, ſed diſſipare. Diſpenſatio quidem credita eſt, ſed iam quæritur inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur. Quanquam apud illos maxima culpæ pars reſideat, qui vel nulla vel minùs legitima, vel etiam ficta cauſſa ſupplicatoriis precibus inſerta diſpenſationis tenore, quod*

Concilium Colonienſe 3. anno 1536.

* eſt Bernardus. libr. 3. de conſideratione ad Eugenium circa finem. 1. Corinth. 4.

ctorium tandem eliciunt, quos apud Deum, qui renes & corda ſcrutatur, omnemq; hypocriſim ac fraudem execratur, ſecuros quis dixerit? Nemo tibi (ait idem ille) Bernardus, *de diſpenſatione Apoſtolica blandiatur, cuius conſcientiam diuina ſententia tenet alligatam. Sed quia pauci ſunt, in quorũ conſpectu eſt Deus, plerique verò qui ſacra authoritate pro ſua libidine paſſim abutantur, ſit vt Concilij* LVGDVNENSIS *ſub Gregorio X. celebrati non inſalubre decretum (allegatur in 6. decretalium) aduerſus inſolentiam eiuſcemodi hominum in vſum reuocare cogamur, quo ſubnixi cunctis, qui talibus diplomatis ſibi blandiuntur, neceſſitatem imponemus literas ſuas nobis exhibendi, viſuris non ritè impetrauerint, ac rectè impetratis vtantur. Et vt quàm maximè robuſtæ ſint diſpenſationes iſtæ, curabimus tamen vt menti canonis ac ſummi Pontificis ſatisfaciat, videlicet ne animarum cura in his Eccleſiis, perſonatibus, ſeu dignitatibus, quas ſub hoc prætextu occupant, negligatur, nec beneficia ipſa debitis obſequiis defraudentur.* Vide diſpenſationibus quas obtinent monachi apoſtatæ: vide Apoſtata. Porrò Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 22. quæſt. 6. ſub Pio IV. cap. 5. decreti reformationis, iubet omnes diſpenſationes à curia Romana venientes, loci ordinario cõmitti, priuſquam ſuum ſortiantur effectum. Vide & ſuprà in vocabulo, Canones quando liceat immutare: vbi & diſpenſationis fit mentio. ex eodem Concilio.

Concilium Lugdunenſe generale.

Concilium Tridentinũ generale nouiſſimum.

Diſpenſatio Epiſcoporum ſuper irregularitate.] Concilium TRIDENTINVM ſeſſio. 24. quæ fuit 8. ſub Pio IV. cap. 6. decreti reformationis: *Liceat Epiſcopis* (ait) *in omnibus irregularitatibus & ſuſpenſionibus & delicto occulto prouenientibus, excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentioſum diſpenſare: & in quibuſcunque caſibus occultis, etiam ſedi Apoſtolicæ reſeruatis, delinquentes quoſcunque ſibi ſubditos in diœceſi ſua per ſeipſos, aut vicarium ad id ſpecialiter deputandum, in foro conſcientiæ gratis abſoluere, impoſita pœnitentia ſalutari. Idem & in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ eis tantùm, non eorum vicariis, ſit permiſſum, &c.*

Idem.

DISPENSATOR.

Diſpenſator.] Vide Oeconomus, & Clerici diſpenſatores ſuprà.

DISPVTATIO.

Diſputatio de fide præcipuè cum hæreticis cauetur.] Licet in dictione, Hæreticus, dicturi ſimus, quia reſiſtendum eſt hæreticis verbo veritatis, tamẽ frequentes diſputationes aliquando magis officiunt, quam proſint, cùm & inde paucos videamus hæreticos conuerti, ſed multos potiùs ſubuerti. Non enim proijciendæ ſunt margaritæ ante porcos, ne eas pedibus conculcent. Vnde ſic TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS, libro de præſcriptionibus aduerſus hæreticos, vbi regulam fidei ſummariam tradidit, quam inuenies in dictione, Symbolum Tertulliani, ſic infert: *Hæc regula fidei à Chriſto inſtituta, nullas habet apud nos quæſtiones, niſi quas hæreſes inferũt, & quæ hæreticos faciunt. Cæterùm manente forma eius in ſuo ordine, quantumlibet quæras & tractes, & omnem libidinem curioſitatis effundas, ſi quid tibi videtur vel ambiguitate pẽdere, vel obſcuritate obumbrari, eſt vtique frater aliquis doctor gratia ſcientiæ donatus, eſt aliquis inter exercitatos conuerſatus, aliquid tecum curioſius tamen quærens nouiſſimè ignorare melius eſt,*

Tertulliani Carthaginenſis præclara doctrina, & ſalutaris eruditio omnibus qui ineunt cum hæreticis certamen. Quotidie experiuntur quod plura damna ex his diſputationibus oriatur, quàm commoda.

Fides multum iuuat.

Perniciosa curioſitas.

2. Timoth. 2.

Hæc omnino veriſſima ſunt. Sedulò attende.

Ambroſius Mediolanenſis.

Gregorius Nazianzenus.

ne, quod non debeas, noris: quia quod debeas noſti. Fides, inquit, tua te ſaluum fecit, non exercitatio ſcripturarum: fides in regula poſita eſt, habet legem, & ſalutem de obſeruatione legis, exercitatio autem in curioſitate conſiſtit, habens gloriam ſolam de peritiæ ſtudio, cadat curioſitas fidei, cadat gloria ſaluti. Certè aut non obſtrepant, aut quieſcant aduerſus regulam. Nihil ſcire omnia ſcire eſt, vt non inimici eſſent veritatis hæretici, vt de refugiendis eis non præmoneremur, quale eſt conferre cum hominibus, qui & ipſi adhuc ſe quærere confitentur? Si enim verè adhuc quærunt, nihil adhuc certi deprehenderunt: & ideo quodcunque videntur interdum tenere, dubitationem ſuam oſtendunt, quandiu quærunt. Itaque tu qui proinde quæris ſpectas ad eos qui & ipſi quærunt, dubius ad dubios, incertus ad incertos, cæcus à cæcis in ſoueam deducaris neceſſe eſt. Et paulò infrà: *Hunc igitur potiſſimum gradum obſtruimus, non admittendi eos ad illam de ſcripturis diſputationem, ſi ha ſunt illæ vires eorum, vti ne eas habere poſſint, diſpici debet cui competat poſſeſſio ſcripturarum, ne is admittatur ad eandem, cui nullo modo competit. Hæc de conſilio diffidentiæ, aut de ſtudio aliter ineunda conſtitutionis induxerim, niſi ratio conſtiteris in primis illa, quod fides noſtra obſequium Apoſtolo debeat, prohibens quæſtiones inire, nouis vocibus aures accommodare. Hæreticum poſt vnam correptionem non conuenire, non poſt diſputationem, adeò interdixit diſputationem, correptionem deſignans cauſa hæretici conueniendi & hoc vnam, ſcilicet quia non eſt Chriſtianus, ne more Chriſtiani ſemel & iterũ & ſub duobus aut tribus teſtibus caſtigandus videretur, cùm ob hoc ſit caſtigandus, propter quod non ſit cum illo diſputandum. Deinde quoniam nihil proficiat congreſſio ſcripturarum, niſi planè vt aut ſtomachi quis ineat verſionem aut cerebri. Iſta hæreſis non recipit quaſdam ſcripturas, & ſi quas recipit, adiectionibus & detractionibus ad diſpoſitionem inſtituti ſui interuertit, & ſi recipit non recipit integras, & ſi aliquatenus integras præſtat, nihilominus diuerſas expoſitiones commentata conuertit. Tantum veritati obſtrepit aduiter ſenſus, quantum & corruptor ſtylus. Variæ præſumptiones nolunt agnoſcere ea, per quæ reuincuntur, his nituntur quæ ex ipſo cõpoſuerunt, & quæ de antiquitate ceperunt. Quid promouebis exercitatiſſime ſcripturarum? cùm ſi quid defenderis, negetur ex diuerſo: ſi quid negaueris, defendatur! Et tu quidem nihil perdes niſi vocem in contentionẽ, nihil conſequeris niſi vilem blaſphemationis laudem. Ille verò ſi quis eſt cuius cauſa in congreſſum deſcendis ſcripturarum, vt eum dubitantem confirmes ad veritatem, magis ad hæreſes demerget. Hoc ipſo motus quod te videat nihil promouiſſe aquo gradu negandi & defendendi diuerſa parte ſtatutum. Certè & pari altercatione incertior diſcedat, neſciens quam hæreſim indicet. Hæc vtique & ipſi habent in nos retorquere, neceſſe eſt enim & illos dicere à nobis potius aduiteria ſcripturarum & expoſitionem eorum mendacia inferri, qui proinde ſibi defendant veritatem. Ergo non ad ſcripturas prouocandum eſt, nec in his conſtituendum certamen, quibus aut nulla, aut incerta victoria eſt, aut parum certa, &c.* Vide reliquum. Diſputationes iſtas vanas prohibet Ambrosius Mediolanensis ſermo. 11. in Pſalm. 118. illud exponens: *Narrauerunt mihi iniqui confabulationes, &c.* Et ſobrias eſſe iubet epiſt. 82. quæ eſt ad Vercellenſem Eccleſiam libri decimi epiſtolarum, dum contra eos diſputat, qui variis diſputationibus Eccleſiaſtica ſacramenta conantur obfuſcare, & in dubium vertere Eccleſiæ & Euangelij conſilia. Vide locum. Porrò Gregorius Nazianzenus, libro 1. Theologiæ, quæritur cùm feruerent maximè diſputationes, tum refrixiſſe maximè charitatem, refrixiſſe pietatem quæ in credendo, in ſperando, in amando conſiſtit. Tum autem & hunc fructũ adfert contentio, quòd, ſicut ille dixit, nimium altercando veritas amittitur. Neque enim vllum afferri poteſt maius impedimentum ad veritatem inueſtigandam, quàm ſi ſuprà, quàm ſcriptum eſt, vnus pro altero inflatur aduerſus alterum, &c.* Et Augustinus Hipponensis epiſto. 174. ad Paſcentium comitem: *Hi ſilent latebras male defenſionis inquirere, qui contentionis ſunt cupidiores quàm veritatis.* Et infrà: *Homines minùs intelligentes, potentes volunt habere ſententias, & ſcripturis non diligenter ſcrutatis, cùm arripiunt defenſionem cuiuſcunque opinionis, ab ea nunquam vel difficilè flectuntur, cùm docti atque ſapientes magis putari, quàm eſſe concupiſcunt, &c.* Vide quia in hac epiſtola nihil aliud agit, quàm de diſputationibus loqui. Hinc refert Socrates Græcus hiſtoriographus, libro 5. cap. 10. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, quòd, cùm Theodoſius Imperator Nectario Conſtantinopolitano Epiſcopo mandaſſet, diſſidium, quod tunc temporis erat in Eccleſia, diſputatione agitata tolli, æſtimans non poſſe commodiùs fieri, quàm ſi quæſtiones & controuerſiæ, quæ motibus iſtis excitandis cauſam dediſſent, diligentiùs excuſſæ forent. Nectarius primùm cum Agelio, deinde cum Siſinnio Epiſcopis, rem communicat. Erat Siſinnius egregia quadam dicendi facultate, & minimè vulgari ſacrarum literarum cognitione præditus. Huc acceſſerat ingenium ſolers, & rerum vſus, & experientia quam fuerat non mediocrem conſecutus. Itaque facilè perſpiciebat diſputationes nõ modò nihil ad ſanandos motus iſtos momenti allaturas, verùm illud effecturas potiùs, vt res in maiorem contentionem exiret. Quapropter hoc Nectario dat conſilium, vt omni ope contendat & elaboret, ne diſputare ſit neceſſe, ſed priſcorũ tantùm interpretationes in medium producantur, quibus prolatis, quærat ex Hæreſiarchis Imperator, quo loco, quóve numero doctores illos habeant, quorum nomina, quàm longè latéque patet Chriſtianus orbis, cum primis celebria ſemper fuerint. Nunquid ad Eccleſiam eos pertinere putent, an tanquam alienos à fide Chriſtiana reijciendos cenſeant: *Quod ſi* (ait) *tanquam alienos reiecerint, audeant igitur eos anathemate dãnare: quod ſi auſi fuerint, ſtatim à multitudine profligabuntur. Sin autem priſcos Doctores minime ſe reprobare teſtati fuerint, noſtrum erit libros eorum proferre, quorũ teſtimonio doctrina noſtra confirmatur.* Hoc Siſinnij Concilium Nectario proba tur. Itaque nil cunctatus ad aulam properat, Imperatori rem exponit. Is cupidè rem amplexus, accitis Hæreſiarchis, percunctatur ex illis, an aliquam eorum Doctorum Eccleſiæ habeant rationem, qui proceſſerant ipſorum hæreſim? num probandos eos an reiiciendos cenſeant? Illi cùm quorſum iret Imperator, neſcirent, non alio loco, quàm quo ſuos præceptores, eos habere ſe reſpõderunt. Quærit rurſus Imperator, num eos tanquam fide dignos Chriſtiani dogmatis teſtes recipere velint? Tum primùm obſecerunt illi, quid ſibi vellet hæc Imperatoris interrogatio, cúmque aliter alij erga veterum libros eſſent animati, ortum eſt inter eos diſſidium, cum alij recipiendos, alij minimè recipiendos eſſe cenſerent. Atque ita quorum hactenus vna tantùm fuerat hæreſis, hi iam non à Catholicis magis à quibus

Diſputationũ pernicies.

Auguſtinus Hipponenſis.

Socrates Græcus.

Nota pulcherrimam hiſtoriam, & ſapiẽs Epiſcopi Siſinnij reſponſum atque conſiliũ.

diſceſſe

discesserunt, quàm ipsi à seipsis dissentire cœperunt: *Sic eorum concors improbitas* (ait Socrates) *haud aliter, quàm veterum olim gigantum lingua dispersa, simul turris eorum improbitatis est euersa, & cætera.*

Leo I.

Hinc LEO MAGNVS epistola septuagesima sexta, ad Leonem Augustum, *Sicut simpliciores* (ait) *non speranimus, ita à rebellibus hæreticis abstinemus, memores præcepti Dominici dicentis: Nolite dare sanctum canibus, neque miseritis margaritas vestras ante porcos. Nimis quippe indignum, nimisque iniustum est, eos ad libertatem disceptationis admitti, quos significat Spiritus sanctus, per Prophetam dicens, Filij alieni mentiti sunt mihi. Qui etiam si Euangelio non resisterent, de illis tamen sè esse monstrant, de quibus scriptum est: Deum se profitentur scire, factis autem negant.*

Matthæi. Psalm. 17. Titum 1.

Valentinianus Imperator. Martianus imperator.

Hinc VALENTINIANVS & MARTIANVS IMPERATORES super huiusmodi negotio edictum statuerunt, insertum & allegatum. L. nemo C. de Summa Trinitate & fide Catholica, & actione tertia, Concilij Chalcedonensis: *Quisquis post veritatem repertam* (aiunt) *aliquid vlterius discutit, mendacium quærit. Nemo itaque vel clericus, vel militaris, vel alterius cuiuslibet conditionis, de fide Christiana publicè turbis adunatis & audientibus, tractare conetur in posterum, ex hoc tumultus & perfidiæ occasionem requirens. Nam iniuriam facit iudicio religiosissimæ Synodi* (Chalcedonensis scilicet) *si quis semel indicata ac rectè disposita reuoluere, ac publicè disputare contendit, cùm ea quæ nunc de Christiana fide statuta sunt iuxta Apostolicas expositiones & statuta, trecentorum decem & octo patrum* (Nicæni primi Concilij) *& centum quinquaginta* (Constantinopolitani primi generalis secundi) *definita esse noscuntur. Nam in contemptores huius legis pœna non deerit, quia non solùm contra fidem bene compositam veniunt, sed etiam Iudæis & Paganis ex huiuscemodi certamine profanant veneranda mysteria. Igitur si clericus erit, qui publicè tractare de religione ausus fuerit, à consortio clericorum remouebitur. Si verò militia præditus sit, cingulo spoliabitur. Cæteri etiam huius criminis rei de hac sanctissima vrbe pellentur, pro vigore iudiciario etiam competentibus suppliciis subiugandi. Constat enim hinc hæretica insaniæ exordia sumitémque præberi, dum publicè quidam disputant atque contendunt. Vniuersa ergo quæ à sancta Synodo Chalcedonensi statuta sunt, custodire debebunt, nihil posthæc dubitaturi. Hoc itaque nostræ commoniti serenitatis edicto abstinete à profanis vocibus, & vlterius definite de diuinis disputare quod nefas est, quia non solùm diuino iudicio peccatum hoc* (prout credimus) *punietur, verumetiam legum & iudicum authoritate coërcebitur.*

Vide quantum tribuant sacris conciliis.

Attende censuram in disputatione mouentes.

IDEM confirmat iterum MARTIANVS prædictus, epistola missa ad Constantinopolitanos ciues, de confirmatione Chalcedonensis Synodi, quæ præfatum edictum immediatè sequitur. Quod certè edictum iterum à præfato Martiano repetitur ad calcem actionis sextæ Chalcedonensis Synodi. Denique iterata sanctione renouat, epistola Missa ad Palladium Orientis præfectum, quæ ponitur actione decima sexta Concilij eiusdem Chalcedonensis: & eam nos allegabimus in dictione, Hæreticorum proscriptiones, &c.

Gelasius I.

Hinc GELASIVS PRIMVS, in Commonitorio ad Faustum Magistrum legatum Constantinopolitanum: *Nulla* (ait) *cum hæreticis his non corrigentibus ineunda congressio, quemadmodum cum aliarum quoque hæresum sectatoribus dimicatio resumenda, &c.* Sed & patres BASILEENSIS Concilij epistola synodali, de authoritate Concilij suprà Papam, ad calcem vltimæ sessionis, dum de Bohemis ad Concilium vocatis tractant, qui disputationem requirebant, ad requirendum de veritate aut falsitate suorum dogmatum, affirmant eam disputationem de fide, quæ non sit causa perfidiæ seu tumultus, vel vt in dubium reuocet, sed ad instruendum vel clariùs patefaciendum veritatem, vel conuincendum, vel confundendum hæreticos seu infideles, vel confirmandum Catholicos, fore licitam. Imò BEATVS THOMAS secunda secundæ dicit, quòd quando simplices viri solicitati sunt aut pulsati ab infidelibus vel hæreticis, corripere nitentibus in eis fidem, tunc necessarium est publicè disputare de fide. Per hoc enim simplices firmantur in fide, & infidelibus aufertur decipiendi facultas. Alioquin ipsa taciturnitas eorum, qui resistere deberent peruertentibus fidei veritatem, erroris esset confirmatio. Allegant BEATVM GREGORIVM, quòd sicut incauta locutio in errorem protrahit, ita indiscretum silentium, eos qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Allegant & publicas disputationes de fide Syluestri, Athanasij, coram Probo iudice cum Arrio, & aliorum: Hieronymi cum Luciferianis, Dominici cum Albigensibus apud Phanum Iouis, sub iudicibus deputatis. Vide in dictione, Hæreticis verbo veritatis obuiandum, &c.

Concilium Basilense.

Vide quando liceat contra hæreticos disputare.

Thomas Aquinas.

Gregorius I.

DISSOLVTIO.

De dissolutionibus & scurrilitatibus Ecclesiasticorum egimus suprà de dissolutionibus autem in Ecclesia non faciendis. Vide Ecclesia non sit confabulationis atque dissolutionis locus, &c.

DIVINATIO.

De diuinationibus. [Egimus in vocabulo, Augur: & infrà, Magia. Sed & de diuinationibus dæmonum doctissimè tractat AVGVSTINVS HIPPONENSIS, de diuersis quæstionibus ad Simplicianum, libro secundo, quæstione tertia: *Cùm vult Deus* (ait) *per infimos infernósque spiritus aliqua vera cognoscere, temporalia dumtaxat atque ad istam mortalitatem pertinentia, facilè est & non incongruum, vt omnipotens & iustus, ad eorum pœnam quibus ista prædicuntur, vt malum quod eis impendet, antequam veniat præuoscendo patiantur, occulto apparatu mysteriorum suorum, etiam spiritibus talibus aliquid diuinationis impertiat, vt quod audiunt ab Angelis, pronuncient hominibus. Tantum audiunt, quantum omnium Deus atque moderator vel iubet vel sinit.* De duobus autem diuinationum generibus, de superstitione, & obseruatione Syderum, atque Mathematica, fusissimè agit IDEM libro secundo de doctrina Christiana, capite vndecimo, vigesimo, & vigesimoprimo, per totum. Obsecro lege & reliqua capita.

Augustinus Hipponensis.

Dæmonum diuinatio.

Digitized by Google

captiuum redimunt, thesaurizant sibi fundamentum bonum in futurum, vt apprehendant veram vitam. Et si forte pro fide Christi pecuniaria damna perpetienda sunt, oderunt diuitias suas: si suorum orbitates vel separationes pro Christo minatur hic mundus, oderunt parentes, filios, & vxores. Postremò si de ipsa huius corporis vita cum aduersario paciscendum est, ne deserius deserat Christum, oderunt insuper animam suam, &c. Porrò de diuitiarum contemptu, & qualiter in pauperes sint dispensandæ, insignem habuit orationem, Ioannes Apostolus cum Cratone Philosopho, vt refert ABDIAS BABYLONIVS & SIMEON METAPHRASTES: ille quidem libro quinto, certaminis Apostolici, hic autem in vita eiusdem Ioannis: & cum duobus illis iuuenibus, qui spretis diuitiis secuti Apostolum, iterum diabolo instigante ad vomitum reuersi sunt. Quibus sic locutus est Ioannes: *Ite & reddite vobis terras, quas venaliistis* (restitutis scilicet illis geminis, quas pauperibus erogauerant amore Dei) *quia cæterorum prædia perdidistis. Emite vobis sericas vestes, & pro tempore fulgeatis sicut rosa, quæ odorem & ruborem ostendens, repente marcescit. Suspiraſtis enim in vestrorum aspectu, & vos effectos pauperes gemuistis. Estote ergo floridi, vt marcescatis: estote diuites temporaliter, vt in perpetuum mendicetis. Numquid non valet manus Domini, vt faciat diuitias affluentes, & incomparabiliter splendentes? sed certamen statuit animorum, vt credant se æternas habituros diuitias, qui pro eius nomine temporales opes habere noluerunt.* Tum refert eis parabolam Christi, de diuite & Lazaro, & de incertis diuitiis, *Quæ nec vnius* (ait) *horæ spatio quietos aut securos esse patiuntur.* Longam porrò de eisdem habet orationem: *Nam dum custodiuntur* (ait) *fures insidiantur, dum possessio colitur, dum aratris intenduntur, dum soluunt fiscalia, dum ædificant promptuaria, dum lucris student, dum potentiorum impetus mitigare nituntur, dum minùs potentes nudare contendunt, dum iras suas, quibus possunt, inferunt, illatas in se tolerare vix possunt, dum blandimenta carnis assentiuntur, dum ludere tabulis & spectaculis non perhorrescunt, dum polluere & pollui non metuunt, subitò exeunt de isto seculo nudi, sola secum peccata portantes, pro quibus sunt pœnas passuri perpetuas, &c.* Et IVSTINVS MARTYR, epistola ad Zenam & Serenum, fratres: *Nec diuitiæ* (ait) *laudandæ sunt, nec paupertas vituperanda. Nam ille confiantur de damnata materia, quæ tandem perit consumiturq́; à vermibus, incendiis, ruinis, tyrannis atque prædonibus. At hæc, relictis rebus secularibus, veritatem solam inquirit, nec ab vllis temporaneis distrahitur.* De his etiam vide plura apud TERTVLLIANVM CARTHAGINENSEM, libro quarto contra Marcionem circa medium. Porrò qualiter dispensandæ sint diuitiæ, pulchrè ASTERIVS AMASIAE Episcopus sermone in Lazarum & diuitem epulonem, qui inscribitur actione sexta Concilij generalis septimi Nicæni II. tomo quarto: *Ne pingas* (ait) *Christum in vestibus, sed magis sumptu illo & impensis pauperibus subueni.* Deinde adimere cupiens diuitiarum appetitum, infert: *Sufficit enim illi vna incarnationis humilitas, hoc est, non placuit est Christo Domino Deo nostro, vt per mundanam affectionem & anaritiam, illius œconomiæ mysteria demonstrentur. Non enim pium est, aut coram illo acceptum, Euangelica recordationis gratia materiam diuitiarum thesaurizare & causari occasiones peccati. Pauperes autem, qui pane & vestitu indigent, negligere, non pietatis, sed auaritiæ opus est. Quemadmodum enim nulla*

A cõmunio est luminis & tenebrarum, neque participatio iustitiæ cum iniustitia: ita neque diuitiarum cupiditas, & mollium vestium indumenta, cum Euangelica historia & figura conueniunt. Hæc enim nobis dispensationis narrationem veri ad salutem ducentem explicat, illa verò ad miseriam ducit, cùm sit subiecta pœnis, quemadmodum Iacobus ait: Lugete diuites, & lamentamini eiulantes, super miseriis vestris. Diuitiæ vestræ computruerunt, & vestes vestræ à vermibus roduntur. Aurum & argentum vestrum rubigine exesum est & rubigo in testimonium contra vos manet. Quam ob causam, vt dictum est, quæcunque per anaritiam fiunt, cum mundo simul pereunt. Possumus enim nos cum perexiguis sumptibus, cibos, vestes, tectum, quæ nobis sufficiant, comparare. Omne enim quod non ad vsum, sed ad spectositatem comparatur, luxuriæ habet accusationem, ait diuinus BASILIVS. *Sufficiant igitur nobis, quæ ad vsum tantum habemus, & ex his pauperibus largiamur, manumq́; porrigamus, vt & nos aliquando Dei vocem audiamus, dicentis: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur: &, Quoacunque vni horum fratrum meorum feciſtis, mihi feciſtis.* Pulchrè certè & doctè ex scripturis, diuitiarum vsum tam figuris, quàm testimoniis, hausit vnus nostrum, STEPHANVS QVADRATVS Cœlestinus, miro artificio: & in concordantiarum morem Alphabetico ordine digessit, quidquid hîc ex mente Priscorum patrum ad fidei robur & stabilimentum proferimus. Vnde quod in hoc toto opere ex scripturæ sacræ attestatione defuerit (siquidem non fuit nobis institutum illud allequi mens) illic lector digestum reperiet, & à prima litera A, ad vltimam vsque, cuncta ordine congruo probata figuris & authoritatibus inueniet. Vocatur autem liber, & sic titulo insignitur, *Concordantiarum de authoritatibus in sacro canone scripturarum, siue in Bibliis, contentis, quæ à sanctis Doctoribus ad morum reformationem humanorum, persæpius in eorum collationibus assumuntur, &c.*

D

DIVORTIVM.

Diuortium quando debeat celebrari vel non. Habes in vocabulo, Matrimonij lex indissolubilis, & matrimonium vt soluendum, &c. atque in dictione, Consanguineus, & nuptiæ, &c. Lege, & ne pigeat.

DOCTOR.

E **Doctores quatuor Ecclesiæ.** Apprimè commendantur in Concilio MEDIOLANENSI in epistola quam ad Constantinum quartum Imperatorem misit pro sexta Synodo Constantinopolitana generali in Trullo. Sed & alij Doctores Ecclesiæ cum maxima laude ibidem recensentur, vt habes in dictione, Traditio: sed & in vocabulo, Iuramentum, & in vocabulo, Libri authentici. Porrò eorundem festum celebrari instituit Bonifacius octauus, vt suprà in dictione, Dies festi, ad calcem allegauimus. Vide igitur in omnibus præsignatis locis.

Doctoris nomen & officium non quiuis temerè vsurpet. Vide Prædicator, & Prædicatio, & Prælatus, & Pastor, & Episcopus, &c. Porrò CLEMENS I. epistola prima, ad Iacobum fratrem Domini, vbi vltima Petri verba re-

Ioannes Apostolus de Diuitiarum cõtemptu cum Cratone philosopho disputauit.

Abdias Babylonius.

Symeon Metaphrastes.

Iacob 5.

Nota hæc.

Basilius Magn.

Matth. 5. & 25.

Stephanus Quadratus Cœlestinus.

Incerta & arumnosæ diuitiæ.

Iustinus Martyr.

Tertullianus Carthaginens.

Asterius Amasiæ Episcopus.

Concilium Mediolanense.

cenſet: *Si indoctus* (ait) *& inſcius officium doctoris accipiat, ſine dubio diſcipuli & auditores ignorantiæ tenebris obuoluti, in interitum demergentur.* Hinc Concilium CÆSARAVGVSTANVM, canone ſeptimo: *Ne quis doctoris nomen ſibi imponat, præter has perſonas, quibus conceſſum eſt, ſecundum quod ſcriptum eſt.* Vide quod ſequitur.

Concilium Cæſarauguſtanum Hiſpaniæ

Doctoris eminentia & officium.] CLEMENS I. epiſt. 3. ad vniuerſum cœtum fidelium, & repetuntur in libro recognitionum Petri: *Princeps Apoſtolorum* (ait) *manifeſtè cunctos audientes inſtruebat, dicens: Videntur mihi qui loquuntur verba veritatis, & qui illuminant animas hominum, ſimiles eſſe radiis ſolis, qui vt proceſſerint & apparuerint, mũdo celari vltra aut occultari nullatenus poſſunt, dum non tam videntur ab omnibus quàm videre omnibus præſtãt. Vnde bene per ſe ipſa veritas ad veritatis præcones ait, Vos eſtis lux mundi.* Porrò Doctoris mentionem facit ANACLETVS I. epiſt. 2. ad Epiſcopos Italiæ, cùm eos officij ſui admonet. Sed illud allegauimus in vocabulo, Paſtor, Paſtoris officium, &c. & paſtor non aſſentetur malis, &c. Vide ibidem, & Epiſcopus. Præterea ſic Concilium AQVISGRANENSE I. cap. 20. ex ISIDORO, lib. 3 de Summo bono, cap. 36. ſic loquitur: *Tam doctrina, quàm vita clarere debet Eccleſiaſticus doctor. Nam doctrina ſine vita arrogantem reddit, vita ſine doctrina inutilem facit. Sacerdotis prædicatio operibus confirmanda eſt, ita vt quod docet verbo, inſtituat exemplo. Vera eſt enim illa doctrina, quã viuẽdi ſequitur forma. Nam nil turpius eſt, quàm ſi bonũ quod ſermone quiſque prædicat, exſere opere negligit. Tunc enim prædicatio vtiliter proferetur, quando efficaciter adimpletur.* Et PROSPER AQVITANICVS, lib. 1. de vita contemplatiua: *Ad hoc enim* (ait) *niſi me fallit opinio, ſanctè viuendum eſt ſacerdoti, ne dicta ſua repugnantibus factis euacuet, ſi quod prædicat fieri debere, non faciat, aut ſi quod non facit, prædicare præſumpſerit, nihil apud eos qui eius vitam mouere, proficiat. Quia ad hoc eſt Eccleſiæ Dei præpoſitus, vt nõ ſolùm bene viuendo, alios exemplo ſuæ conuerſationis inſtituat, ſed etiam fiducialiter prædicãdo, ſingulis ante oculos ſuos peccata ſua conſtituat. Quæ pœna maneat duris, quæ gloria obedientibus oſtendat, nullius ſalutem deſperando contemnat, animos emendari nolentium plangat. Sanctè ergo debet viuere propter exemplum, & piè docere propter adminiſtrationis ſuæ officium, certus quòd ei ſua iuſtitia nihil ſuffragetur, de cuius manu anima pereuntis exigitur.* Porrò multa de his Doctoribus GREGORIVS I. lib. 1. Paſtoralium, cap. 2. Et IOANNES CHRYSOSTOMVS, homil. 10. in Matthæum in opere 2. exponẽs illud, Vos eſtis ſal terræ, &c. *Doctor* (inquit) *omnibus virtutibus debet eſſe ornatus. Debet eſſe pauper, vt auaritiam libera voce caſtiget. Debet eſſe ſemper ſuſpirans & lugens, ſiue ſua, ſiue aliena delicta, vt confundat eos qui nec peccare dubitant, priuſquam peccent, nec poſtquam peccauerũt, triſtantur quia peccauerunt. Ideo ſuſpiret & plãgat, vt per hoc oſtendat, quia grauis & periculoſus eſt mundus iſte fidelibus. Debet eſuriens & ſitiens eſſe iuſtitiam, vt pigros circa bona opera vel ad lectionem, fideliter verbo Dei, aut increpationis flagello valeat excitare, magis exemplo ſuo quàm voce. Debet eſſe manſuetus, vt magis indulgendo quàm vindicando regat Eccleſiam, & magis ametur quàm timeatur. Debet eſſe miſericors aliis, ſibi autem auſterus, vt ſibi quidem grauia pondera iuſtitiæ ponat, aliis autem leue. Debet eſſe mundo corde, vt non ſolùm non ſe immiſceat circa negotia ſecularia, ſed nec cogitet de mundo, &c.* Vide reliquum. IDEM homil. 40. in Matthæum opere 2. in cap. 23. *Qui doctor* (ait) *populi conſtituitur, ſine dubio profitetur ſe talem fore, qualem eſſe oportet doctorem. Sicut enim qui ſutoriam, verbi cauſa, aut quamcunque alteram profitetur artem, & ſi ſpecialiter non ſpondeat, tamen per hoc ipſum, quòd ſutoriam profeſſus eſt artem, & opificium vel magiſterium eius artis aperuit, videtur tacitè omnibus ſpopondiſſe, vt ſine reprehenſione impleat, quam profeſſus eſt artem. Sic ſacerdos & omnis clericus, & ſi ſpecialiter nõ promittat, tamen per hoc ipſum quòd doctor conſtituitur aliorum, tacitè promittere Deo videtur, in omnibus ebanditurum ſe Deo, &c.* Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS, lib. 4. de doctrina Chriſtiana, cap. 27. *Habet autem* (ait) *vt obedienter audiatur, quantacunque grauitate dictionis, maius pondus vita dicentis. Nam qui ſapienter & eloquenter dicit, viuit autem nequiter, eruditi quidem multos diſcendi ſtudioſos, quamuis anima ſua ſit inutilis, &c.* Sed & Concilium PARISIENSE III. libro 1. cap. 5. ex Proſpero, lib. 1. de vita contemplatiua, cap. 20. & 22. de officio prædicatoris & doctoris differit. Porrò vide Paſtor, Epiſcopus, Prædicator, &c.

Similitudo elegans.

Clemens 1.

Auguſtinus Hipponenſis.

Matth. 5.

Anacletus I.

Concilium Pariſienſe 3.

Doctor vt corrigẽdus & redarguendus.] Vide Paſtor, & Epiſcopus. Verùm in actis Concilij NICÆNI I. quæ lecta ſunt coram Patribus Chalcedonenſis generalis I V. Synodi act. 1. legitur, quòd quidam Charitius preſbyter Oeconomus Eccleſiæ Philadelphiæ hæreticis volentibus ad fidem conuerti, expoſitionem de humanatione vnigeniti filij Dei compoſuit plenam impietate & perfidia, quæ & lecta eſt coram patribus. Hic autem dicitur, quòd oratio quidem eſt omnium, qui bene ſapiunt, honorem ſemper & decentem reuerentiam ſpiritualibus maximè patribus & doctoribus exhibere. Si verò alicuibi contigerit eos qui docere debent talia ſubiectos, de fide inſonare, quæ omnium auribus nocent & cordibus, neceſſarium eſt ordinem commutari, & eos qui malè docere conantur, à minoribus redargui. Hæc contra Neſtorium & Charitium. Porrò cætera lege, Epiſcopus vt accipiendus, & Paſtor, &c.

Concilium 1. Nicænum generale.

Anacletus I.

Doctor inutilis.] ANACLETVS I. epiſt. 2. ad Epiſcopos Italiæ, allegatur à Gratiano diſtin. 45. cap. Sanè: *Sanè percuſſor ille doctor dicitur, qui ſermone inutili conſcientiam percutit infirmorum. Ideo tenere vos & omnes fideles oportet eum, qui ſecundum doctrinam eſt, fidelem ſermonem, vt potens ſit conſolari in doctrina ſana, & contradicentes redarguere, & rectè viuentes atque rectam fidem tenentes, conſolidare, &c.* Hinc de doctoribus qui malè viuunt, ait ISIDORVS HISPALENSIS, lib. 3. de Summo bono, cap. 38. *Deteriores ſunt, qui ſine doctrinis ſine exemplis, vitam moreſq; bonorum corrumpunt, his qui ſubſtantias aliorum prædiaq; diripiunt. Nam multùm diſtant damna morum, à damnis temporalium rerum, dum iſta extra nos ſint, mores vero in nobis.* Vide Paſtor, Epiſcopus, & Prædicator, &c.

Hæc attende.

Proſper Aquitanicus.

Officium prædicatoris & paſtoris.

Gregorius 1. Ioannes Chryſoſtomus. Matth. 5.

Quæ requirantur in doctore.

Iſidorus Hiſpalenſis.

DOMINVS.

Dominorum erga ſeruos amor.] CLEMENS I. ex inſtitutione Apoſtolorum, libro 4. Conſtitutionum Apoſtolicarum, cap. 12. *Dominus* (ait) *diligat ſeruum, ac quamuis illo præſtet, tamen ſe æqualem iudicet quatenus homo exiſtit. Eodem modo fidelem habens ſeruum, ſalua ſibi ſeruitute, diligat vt filium, vel vt fratrem, propter fidei ſocietatem.*

Clemens 1.

Ioannes Chryſoſtomus.

Hinc IOANNES CHRYSOSTOMVS, homilia vigeſimaſecunda, in Matthæum, in cap. 8. illud tractans Centurionis. Puer meus iacet in domo paralyticus, &c. *Puto* (ait) *quòd iſte Centurio inter ſeruum & Dominum nullam differentiam æſtimabat, ſciens, quoniam & ſi dignitas in hoc ſeculo diuerſa eſt inter illos, vna eſt tamen natura illis. Ideò magis Dei imaginem honorabat in homine, quàm opus captiuitatis contemnebat in ſeruo, quod Deus non ſecundum ſuam iuſtitiam creando diſpoſuit, ſed propter peccata hominum permittendo ſuſcepit. Si tu enim Dominus precium dediſti pro ſeruo, Deus ſpiritum ſuum plantauit in eo. Quanto ergo maior eſt Spiritus Dei, quàm precium hominis, tanto maius eſt quod amatur, quàm contemnatur in ſeruo. Vide ergo ne forte, ſi tu propter precium tuum abuſus fueris illo, ſine timore Dei, Deus propter ſpiritum ſuum rationem à te exigat ſine miſericordia.* Hinc AVGVSTINVS HIPPONENSIS, libro decimonono, de ciuitate Dei, capite decimoquinto, *Deus rationalem hominem, factum ad imaginem ſuam, noluit niſi irrationalibus dominari, non hominem homini, ſed hominem pecori. Inde primi iuſti paſtores, pecorum magis, quàm Reges hominum conſtituti ſunt, vt etiam ſic inſinuaret Deus, quòd poſtularet ordo creaturarum, & quid exigat meritum peccatorum. Conditio quippe ſeruitutis iure intelligitur impoſita pecori: nomen illud culpa meruit, non natura.* Hinc Concilium TVRONENSE III. canone 49. *Admonendi ſunt Domini ſubditorum, vt circa ſuos piè & miſericorditer agant, nec eos qualibet iniuſta occaſione condemnet, non vi opprimant, non illorum ſubſtantias iniuſtè tollant, nec ipſa debita quæ ſubditis reddenda ſunt, impiè ac crudeliter exigant.* Vide Seruus.

Vnde cœpit dominiũ in homines.

Auguſtinus Hipponenſis.

Concilium Turonen. 3. ſub Carolo Magno & Leone 3.

DOMVS.

Domus Eccleſiæ non alienandæ.] Vide Facultates Eccleſiæ non alienandæ, ex Concilio Romano, ſub Symmacho celebrato, &c. & reliquis.

DOMINICVS DIES.

Dominicus dies ſumma obſeruation: colendus, & eiuſdem dignitas ac priuilegia.] Suprà quidem in vocabulo, Dies feſti, multis in locis de Dominico die egimus, ſic ſe offerente materia. Ideò quod hîc deerit, ibi ſuppletur. Nec videtur neceſſarium repetere. Quod autem necdum diximus, hîc quàm breuiſſimè fieri poterit, ſubiungemus. CLEMENS I. libro ſecundo Conſtitutionum Apoſtolicarum, capite 63. ſic memorat Apoſtolos conſtituiſſe: *Dominico die diligentius conuenite, laudem Deo laturi, qui per Ieſum cuncta condidit, & illum ad nos miſit, atque mori permiſit, & à mortuis excitauit. Nam quam excuſationem afferre poteſt Deo, qui in hoc die non conuenit, ad audiendum ſalutarem de reſurrectione ſermonem, in quo tres orationes ſtantes concipimus, in memoriam illius qui tertio die reſurrexit, in quo Prophetarum lectio habetur & Euangelij prædicatio, & ſacrificij oblatio, atque ſacri cibi diſpenſatio.* IDEM libro quinto, capite decimo: *In Dominicis diebus, qui ſunt hilaritatis & lætitiæ, non concedimus vobis præter ſanctitatem aliquid dicere vel facere. Ait enim quodam in loco ſcriptura: Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.* Vide &, Sabbatum. IDEM libro, eodem cap. 20. *Feſtum diem agite, quo Ieſus Chriſtus à mortuis eſt excitatus, idq; ſit vobis legitimum ſolenneq;, in perpetuum, vſque ad conſummationem ſeculi, quoad venerit Dominus. Iudæis enim Dominus etiam nunc mortuus, Chriſtianis iam reſurrexit: illis propter perfidiam, his propter fidei certitudinem. Quoniam ſpes in eo ſita, immortalis æternaq; vita habenda eſt.* Idem faterur in oratione, lib. 7. cap. 36. IDEM lib. 7. cap. 24. *Sabbatum, & Dominicum diem feſtum agite, quoniam illud naturæ conditæ eſt monumentum, hic reſurrectionis. Vnum autem ſabbatum ſeruandum vobis eſt in toto anno, quod pertinet ad ſepulturam Domini, in quo ieiunare oportet, non feſtum agere, &c.* Vide in vocabulo, Ieiunium dominicæ, &c. nam eſt canon Apoſtolorum 65. Porrò IDEM eodem libro, cap. 31. *Die reſurrectioni Domini dicato* (Dominicum dicimus) *conuenite aſſiduè gratias agentes Deo & confitentes de beneficiis quæ in nos contulit Deus, per Chriſtum liberans nos ab ignorantia, errore, vinculis, vt careat reprehenſione ſacrificium noſtrum, & facilè aſcendat ad Deum, qui de Oecumenica ſua Eccleſia dicit: In omni loco offeretur mihi incenſum & ſacrificium mundum, quoniam Rex magnus ego ſum, &c.* IDEM eodem libro, cap. 36. *Reſurrectionis feſtum celebrantes in Dominica lætamur, propter eum qui vicit mortem, donauit vitam & immortalitatem, per quẽ acceſſerunt gentes ad ipſum in populum magnum verum Iſraelem, Deo charum, videntem Deum. Omnibus ideo ſingularitatibus Dei ſabbati præſtat. Dominicus dies, cùm demonſtret nobis ipſum mediatorem, moderatorem, legiſlatorem, reſurrectionis auctorem, primogenitum omnis creaturæ, Deum, verbum, & hominem natum de Maria ſine congreſſu viri, conuerſatum ſanctè, crucifigum pro nobis ſub Pontio Pilato, & mortuum ac ſuſcitatum à mortuis, meritò vt Dominicus præcipitur.* Idem & IGNATIVS MARTYR epiſtola ad Magneſios, & epiſtola ad Smyrnenſes. Et PHILO IVDÆVS libro de vita contemplatiua, cùm Ægyptiorum monachorum inſtitutum proſequitur, vt videbis in vocabulo, Monachus: ſicut & EVSEBIVS CÆSARIENSIS lib. 1. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap. 17. & poſt eum Nicephorus Calliſtus teſtatur, Dominicæ diei meminit, ita loquens: *Vix* (inquit) *ſexto die deguſtant cibum neceſſarium, aſſueti ſicut cicadæ rore viuere, canticis opinor ſolantes inediam. Septimum verò diem, vt feſtum ſacratumq;, honore dignantur eximio, quo poſt curam animi, corpus quoque reficiunt, &c.* Hinc IVSTINVS MARTYR apologia II. pro Chriſtianis ad calcem, meminit diei Dominicæ, quo fiebat lectio Prophetarum & Apoſtolorum, & Miſſa celebrabatur, vt dicemus in dictione, Miſſa. Sed etiam librum ſcripſit MELITO SARDENSIS Epiſcopus, vetuſtiſſimus author, de dominicæ diei ſolennitate, vt refert locupletiſſimus teſtis EVSEBIVS CAESARIENSIS libro 4. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap. 24. meminit ſolennitatis diei dominicæ etiam EPHREM DIACONVS ſermo. 1. vbi monachorum ſui temporis celebrat ſanctitatem. Sed & multi antiquiores Patres, vt in vocabulo, Dies feſti, dictum eſt. Hinc & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS ſermo. 61. in die Pentecoſtes: *Dominica nobis* (ait) *ideo venerabilis eſt atque ſolennis, quia in ea ſaluator velut ſol Oriens diſcuſſis infernorum tenebris luce reſurrectionis emicuit, ac propterea ipſa dies ab hominibus ſeculi, dies Solis vocatur, quòd ortus eam ſol iuſtitiæ Chriſtus illuminet. Inſtar ergo dominicæ totæ quinquaginta dierum curricula celebrãtur, & omnes iſti dies velut Dominici reputãtur. Reſurrectio enim Dominica eſt. Nam in Dominica reſurgens ſaluator, reuerſus ad homines eſt, & poſt reſurrectionẽ tota quinquageſima cum hominibus commoratus eſt, &c.* IDEM enarratione in Pſal. 47. in initio: *Quid eſt ſecunda ſabbati, niſi Dominica dies, quæ ſabbatũ ſequebatur? Dies autẽ ſabbati eam diẽ ordine poſterior, ſanctificatione legis anteriori. Sed ab:*

Sabbatum Paſchæ ieiunandum.

Malach. 1.

Ignatius Martyr.

Philo Iudæus.

Euſebius Cæſarienſis.

Iuſtinus Martyr.

Melito Sardenſis Epiſcopus.

Euſebius Cæſarienſis.

Ephrem Diaconus.

Ambroſius Mediolanenſis

Singulis igitur diebus Dominicis vicio habebatur ad populum, ſicut & in reliquis feſtis fieri ſolitũ ſuprà in dictione, Dies feſti, manifeſtũ eſt. Vide & Prædicatio.

Pſal. 2.

Roman. 10.

finis legis aduenit, qui eſt Chriſtus (finis enim legis Chriſtus ad iuſtitiam omni credenti) & reſurrectione ſua octauam ſanctificauit, cœpit eadem prima eſſe, quæ octaua eſt, & octaua quæ prima, habens ex numeri ordine prærogatiuam, & ex reſurrectione Domini ſanctitatem, &c. Hinc etiam AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib. 2. quæſtionum veteris & noui Teſtamenti, quæſt. 95. *Nunquam* (ait) *alio die, quàm Dominico, Penteceſte eſt, vt totum quod ad ſalutem humanam pertinet, Dominico die & inchoatum & adimpletum noſcatur. Dominico enim die factus eſt mundus, & poſt lapſum rurſus Dominico die reformatus. Cuius reformationis figura data eſt primùm in circumciſione, in qua futuræ fidei ſignum fuit. Poſt hebdomadam enim qui octauus dictus eſt, primus eſt in myſterio. Hac eſt enim dies quam fecit Dominus. Vnum enim diem fecit ex quo cæteri curricula ſortirentur, ac per hoc ipſa die reſurrexit quam fecit.* IDEM ſerm. 1. de tempore 136. & de reſurrectione 1. *Vniuerſa enim* (ait) *Sabbati gratia, & antiqua illa feſtiuitas populi Iudæorum, in diei iſtius ſolennitatẽ, mutata eſt. Illi in Sabbato non faciebant opus ſeruile, & nos in die Dominico opus ſeruile non facimus. Qui enim facit peccatum, ſeruus eſt peccati. Illi de domibus ſuis non egrediebantur, & nos de domo Chriſti non egredimur. Sumus enim in Eccleſia, &c.* Hinc LEO MAGNVS epiſt. 79 ad Dioſcorum Epiſcopum Alexandrinum, cap. 1. *Tantis* (ait) *Dominica dies diuinarum diſpoſitionum myſteriis eſt conſecrata, vt quidquid eſt à Domino inſignius inſtitutum, in huius diei dignitate ſit geſtum. In hac mundus ſumpſit exordium, in hac per reſurrectionem Chriſti, & mors interitum, & vita accepit initium. In hac Apoſtoli à Domino prædicandi omnibus gentibus Euangelij tubã ſumunt, & inferendum vniuerſo mundo ſacramentum regenerationis accipiunt. In hac, ſicut beatus Ioannes Euangeliſta teſtatur, congregatis in vnum diſcipulis, ianuis clauſis cùm ad eos Dominus intraſſet, inſufflauit, & dixit, Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt. In hac denique promiſſus à Domino Apoſtoli Spiritus ſanctus aduenit, vt cœleſti quadam regula inſinuatum & traditum nouerimus, in illa die celebranda nobis eſſe myſteria ſacerdotalium benedictionum, in quo collata ſunt omnia dona gratiarum.* Hinc IDEM LEO inſtituit, vt eo die ſacri ordines conferrentur, vt dicemus in dictione, Ordines quibus conferantur temporibus. Eadem omnino inferuntur in cano. 7. & 8, qui falsò aſcribuntur Concilio 6. GENERALI, vbi etiam præcipitur, vt ſeruilia opera ceſſent, & Miſſa officiúmque diuinum celebretur. Porrò GREGORIVS I. lib. 11. indictione 6. cap. 3. epiſtola ad Romanos ciues, & allegatur à Gratiano de conſecratione, diſtinct. 3. cap. Peruenit, grauiter obiurgat quoſdam, qui die Sabbati aliquid operari prohiberent, vt infrà etiã memorabimus. Hinc & Concilium FORONIVLIENSE ſub Adriano I. cap. 13. *Diem Dominicum* (ait) *inchoante noctis initio, id eſt, veſpere ſabbati, quæ in prima luceſcit ſabbati, quando ſignum inſonuerit, vel hora eſt ad veſpertinum celebrandum officium, non propter honorem ſabbati vltimi, ſed propter ſanctam illam noctem, primi ſabbati, hoc eſt Dominici diei, cum omni reuerentia & honorifica religione venerari omnibus mandamus Chriſtianis. Abſtinere primum omnium ab omni peccato, & ab omni opere terreno, & nihil aliud vacare niſi ad orationem, concurrere ad Eccleſiam cum ſumma mentis deuotione, ceſſante omni cauſarum ſtrepitu, cum charitate & dilectione benedicere Deum Patrem, & laudare totis*

Augustinus Hipponenſis.

Leo 1.

Dominicę diei ſumma priuilegia.

Ioan. 20.

Statuit, vt ſacri ordines dominico die conferentur. Leo 1.

Concilium Conſtantinopolitanũ 3 generale.

Gregorius I.

Concilium Foroiulienſe I.

Dominicus dies vt colendus.

medullis cordis vnigenitum Dei filium, qui iſtam diem per glorioſam ſuam ſanctificauit reſurrectionem, & hymnum dicere ſancto Spiritui, qui eam benedixit per admirabilem ſuum aduentum, quando in ignis ſuper beatos deſcendit Apoſtolos. Sed & omnium penè dona chariſmatum in eadem ſacratiſſima die creduntur in mundo collata (vt ſuprà dictum eſt.) Sed & MARTINVS BRACARENSIS in collectorio, cap. 57. refert ſacerdotibus iniunctum, vt diebus Dominicis cum humilitate proſtrati orent. Vide Preces. Porrò Concilium COMPENDIENSE, ſiue apud Compendium ciuitatem, cap. 2. vt refert Burchardus lib. 2. Decretorum, cap. 81. *Omnes dies Dominicos à veſpera in veſperam, cum omni veneratione obſeruare decreuimus, & ab illicito opere abſtinere, & vt mercatus in eis minimè ſit, nec placitum, vbi aliquis ad mortem, vel ad pœnam iudicetur, nec ſacramenta iurentur, niſi pro pace facienda.* Idem omnino Concilium SVESSIONENSE apud ſanctum Medardum, cap. 8. vt idem refert eodem libro, cap. 85. Idem lege & in Concilio II. CABILONENSI, cap. 5. & in Concilio MOGVNTINO I. ſub Carolo Magno, cap. 37. & ſub eodem in Concilio RHEMENSI, cap. 35. Idem quoque Concilium PARISIENSE III. lib. 1. cap. 50. vt citabimus ſtatim, cum dicemus, in Dominicis diebus ab omni opere ceſſandum. Porrò lege ea quæ ſequuntur.

Martinus Bracarenſis Epiſcopus.

Concilium apud compendium.

Concilium Sueſſionẽſe apud S. Medardum. Concilium Cabilonenſe 2. Concilium Moguntinum 1. Concilium Rhenenſe. Concilium Pariſienſe 3.

Dominicis diebus ab opere ſeruili ceſſandum.] Suprà ex CLEMENTE I. & aliis pluribus in vocabulo, Dies feſti, luculenter iſtud probauimus: nec te pigeat viſitare locum, ſi fortè dubitas de rei veritate. Allegauimus quoque ſuperiùs Concilij III. AVRELIANENSIS decretum ex cano. 27. nec eſt opus repetere. Sed & ſatis ex ſuperioribus authoritatibus innuitur, Dominicis diebus quieſcendum. Verùm quia hoc polliciti ſumus, paucis quod reſtat iudicabimus. Concilium MATISCONENSE II. Epiſcoporum 60. ſub Guntrano Rege & Pelagio II. capite primo: *Videmus* (ait) *populum Chriſtianum temerario more diem Dominicam contemptui tradere, & ſicut in priuatis diebus, operibus continuis indulgere. Propterea ſtatuimus, vt dies Dominica cuſtodiatur, quæ nos denùo peperit, & à peccatis omnibus liberauit. Nullus litium ſimultibus vacet, nullus cauſarum actiones exerceat, nemo ſibi talem neceſſitatem exhibeat, qua iugum ceruicibus iumentorum imponere cogat. Eſtote ê Chriſtiani in hymnis & laudibus Dei animo corporéque intenti. Si quis veſtrum proximam habet Eccleſiam, properet ad eandem, & ibi Dominico die ſemetipſum precibus lachrymiſque afficiat. Sint oculi manuſque veſtræ toto illo die ad Deum expenſæ. Ipſe eſt enim dies requietionis perpetuus, ipſe nobis, per ſeptima dici vmbram inſinuatus noſcitur in lege & Prophetis. Iuſtum igitur eſt, vt hanc diem vnanimiter celebremus, per quam factì ſumus quod non fuimus. Fuimus enim antè ſeruì peccati, ſed per eam factì ſumus filij iuſtitiæ. Exhibeamus Domino liberam ſeruitutem, cuius nos nouimus pietate de ergaſtulis liberatos erroris, non quia hoc Dominus noſter à nobis expetit, vt corporali abſtinentia diem Dominicum celebremus* (vide Ieiunium diei Dominicæ) *ſed quærit obedientiam, per quam nos calcatis terrenis actibus, ad cœlum vſque miſericorditer proueha. Si quis itaque hanc ſalubrem exhortationem parui penderit, aut contemptui habuerit, ſciat ſe à Deo pro qualitatis merito puniendum, & ira ſacerdotali implacabiliter ſubiciendum. Si cauſidicus fuerit, cauſas amittet, ſi ruſticus aut*

Concilium Cabilonenſe 2.

Concilium Moguntinum 1.

Concilium Rhenenſe.

Concilium Pariſienſe 3.

Clement 1.

Concilium Aurelianenſe 3.

Concilium Matiſconenſe 2. ſub Pelagio 2.

Non eſſe litigandum in die dominico, nec cauſas audiendas, etiam ſuprà probatum eſt.

Geneſ. 1.

ſeruus,

ſerum, verberabitur ictibus fuſtium ſi clericus aut monachus, menſibus ſex à conſortio ſuſpendetur fratrum, Idem conſequenter noctem diei Dominicæ Paſchæ vult in hymnis & vegiliis tranſigi. Vide Paſchæ vigilia. &c. Porrò hoc decretum confirmat GVNTRANVS REX edicto, quod eſt ad calcem præfati Concilij appenſum &, miſſum ad vniuerſos ſui regni Epiſcopos. Porrò Concilium TARRACONENSE ſub Fœlice 3. canone 4. prohibuit, ne Dominicis & feſtis diebus cauſæ agerentur, vt poſuimus in dictione, cauſa. Sed & Concilium ARELATENSE IV. ſub Carolo Magno cap. 16. & Concilium TVRONENSE III. ſub eodem cap. 40. prohibent, ne mercatus fiant die Dominica. *Qua* (aiunt) *oportet omnes Chriſtianos à ſeruili opere ceſſare, & in laude Dei & gratiarum actione vſque ad veſperam perſeuerare.* Idem omnino CAROLVS MAGNVS in ſuis Conſtitutionibus ſtatuit. hinc GREGORIVS I. lib. 11 regiſtri epiſtola 3. *Dominico* (ait) *die à labore terreno ceſſandum eſt, atque omnimodo orationibus inſiſtendum, vt ſi quid negligentiæ per ſex dies agitur, per diem reſurrectionis Dominicæ precibus expietur, &c.* Hinc quoque Concilium ANTISIODORENSE I. ſub Deusdedit Papa canone 16. *Non licet* (ait) *Die Dominico boues iungere, & alia opera exercere, &c.* Et Concilium SVESSIONENSE apud S. Medardum, præſente Carolo Imperatore cap. 5. vt allegat Burchardus lib. 2. decreto. cap. 81. Nam nec illud reperi inſertum in canonibus huius Concilij. *Statuimus, ſecundum quod in lege Dominus mandauit, vt opera ſeruilia, diebus Dominicis non agantur ſicut genitor meus in ſuis ſynodalibus edictis mandauit, quod nec viri ruralia exerceant, nec in vinea colenda, nec in campis arando vel metendo, vel fœnum ſecando, vel ſepem ponendo, nec in ſyluis ſtirpando, vel arbores cadere, vel in petris laborare, nec domos ſtruere, nec in horto laborare, nec ad placita conueniant, nec mercatus fiat, nec venationes exerceantur, &c.* Hinc Concilium PARISIENSE III. libro 1. cap. 52. increpat huius diei ſolennitatis deſertores, ſtat vitque vt cuncto tempore curent ſummopere omnes, vt tanti diei debita obſeruatio religioſaque deuotio, nunc vſque magna ex parte neglecta, ab hinc ob inſigne Chriſtianitatis deuotius exhibeatur. *Nam ſi* (ait) *Iudæi ſabbatum ſuum carn aliter cuſtodientes eo die, nulla poteſtate terrena compellere ab operibus ruralibus ſe abſtinent, quanto magis Chriſti gratia redemptis conuenit, vt eo die quo auctor vitæ reſurrexit, eiſque ſpem reſurgendi conceſſit, ab his operibus ſe abſtineant, & ſolummodo ſpiritalibus gaudiis repleri, canticiſque hymnigeris & laudibus cœleſtibus toto cordis annixu vacare ſtudeant. multi namque noſtrum viſu, multi etiam eorundem relatu didicimus, quoſdam in hac die ruralia opera exercentes, fulmine interemptos, quoſdam artuum contractione mulctatos. Quoſdam etiam, viſibili igne corporibus eſibuſque ſimul ſub momento abſumptis, in cinerem ve ſubito reſolutis, pœnaliter occubuiſſe. Et multa alia terribilia iudicia extiterunt, & hactenus exiſtunt. Decet igitur vt eo die Chriſtianus diuinis laudibus, non ruralibus vacet operibus.* Hoc iterum tenouat idem Concilium Pariſienſe libro 3. cap. 5. & Concilium TRIBVRIENSE cap. 35. vbi interdicit iudicibus ſecularibus, & Eccleſiaſticis, in diebus Dominicis, & feſtis aliis, & Quadrageſima, placita & iudicia ſecularia exercere. Sed & Concilium NARBONENSE cap. 2. inhibet Iudæis, diebus Dominicis & feſtis, ſeruilia opera agere, ne Chriſtiani illorum facto ſcandalizentur. Vide Iudæus. Iterum & Concilium MOGVNTINENSE IV. cap. 98. prohibet mercatus diebus Dominicis & feſtiuis agi, niſi fortè earum rerum, quæ ad vſum quotidiani victus neceſſariæ ſunt. Seruilia quoque opera prohibet exerceri, vt ſuprà ſatis probatum eſt. Porrò vide in vocabulo, preces, & ieiunium, & Quadrageſima &c.

Guntrannus rex Franciæ.

Concilium Tarraconenſe 1.

Concilium Arelatenſe 4.

Concilium Turonenſe 3.

Carolus Magnus. Gregorius 1.

Concilium Antiſiodorenſe.

Concilium Sueſſionenſ. apud S. Medardum.

Concilium Pariſiense 3 ſub Ludouico & Lothario Auguſtis.

Res mira & horribilis.

Concilium Triburiense.

Concilium Narbonenſe neceſſariſſimè in lucē datum.

Concilium Moguntinenſe 4.

Dominicus dies non ita obſeruandus, vt ſabbatum.] Hoc ſpecialiter commendat IGNATIVS MARTYR epiſtola ad Magneſianos: *Sed poſthac* (ait) *ſabbatizemus Iudaicè, ac feriis gaudentes. Sed quiſque noſtrum ſabbatizet ſpiritualiter, meditatione legis gaudens, non corporis remiſſione, opificium Dei admirans, non in craſtinum crapulam colligens & tepida bibens, moderate incedens ſaltatione & plauſibus vanis & inſanis gaudens. Ac poſt ſabbatizationem dominicum diem, omnis amans Chriſti, feſtum celebret, diem reſurrectionis regalem, omnium dierum ſupremum, quem expectans propheta dicebat: In finem pro octaua, in quo & vita noſtra exorta eſt, & mortis in Chriſto victoria facta eſt, quem filij perditionis negant, &c.* Porrò hic repete canonem 27. Concilij III. AVRELIANENSIS quem reperies ſuprà, dies feſti.

Iuſtinus Martyr.

Pſalmo 5 & 12.

Concilium Aurelianenſe 3.

Dominiics diebus Miſſa audienda.] Suprà ex Clemente 1. & iuſtino martyre patuit, quia ſingulis Dominicis miſſa celebrabatur. Verùm hæc reſeruauimus in vocabulo, Miſſa diebus feſtis audienda dicenda. Vide ergo.

Dominici diei ieiunium interdicitur.] Vide infrà, ieiunium Dominicæ diei, & feriæ quintæ, &c. Nam Sic opportunius reperietur.

DONVM.

Donum Eccleſiaſticis collatum.] Concilium LVGDVNENSE I. cano. 2. ſtatuit, vt quaſcunque munificentias clericis aut ſeruientibus, ſiue de rebus Eccleſiæ in vſum, aut de propriis in proprietatem, præcedentes dederint ſacerdotes, ſubſequentes Pontifices nullatenus auferre præſumant. Si quid tamen culpæ exiterit, pro qualitate perſonarum, vel regulæ canonum præcedentium, in perſona habeatur, non in facultate diſtrictio. Hinc & de Sacerdotum munificentiis Concilium AVRELIANENSE III. cap. 17. *De munificentiis* (ait) *ſacerdotum id obſeruandum, vt ſi quid preſenti tempore à clericis, decedentium munificentiis, habetur vel poſidetur, deinceps à ſucceſſoribus nullatenus auferatur, ita vt qui deceſſorum largitatibus gaudent, officia Eccleſiæ, obedientiam & affectum ſacerdotibus prebeant. De quibus tamen munificentiis, quæ preſenti tempore ab his* (ſicut dictum eſt) *poſſidentur, ſi pro opportunitate Epiſcopo placuerit, quod voluerit, commutare, ſine accipientis diſpendio in locis aliis commutetur. De munificentiis vero preſentibus, quas vnuſquiſque clericus pro ſua gratia eorum obſequiis exiſtimat conferendas, ſicut in arbitrio dantis eſt, vt tribuere quibus voluerint debeat, ita ſi inobedientia vel contumacia in aliquo accipientis exiterit, culpa agnita in arbitrio ſit præſidentis, vtrum vel qualiter debeat reuocari.* Vide in dictione, Facultates clericorum, &c. & munus.

Concilium Lugdunenſe 1. ſub Guntranno rege & Pelagio 2

Concilium Aurelianenſe 3. ſub Vigilio.

DOS.

Dos debet aſſignari nupturis.] Hæc quidem abunde tractantur in vocabulo, matrimonium, & nuptiæ. verumtamen libet hic breuiſſimum

Concilium Arelatense 1

muin allegare decretum Concilij III. ARELATENSIS sub Leone 1. & allegat Gratianus causa 30. quæst. 5. cap. nullum sine, &c. *Nullum sine dote fiat coniugium, iuxta possibilitatem fiat Dos, nec sine publicis nuptiis quisquam nubere vel vxorem ducere presumat.* Hoc renouat Concilium VERNENSE, canone 15. vt dicemus, matrimonia clandestina, &c.

DVELLVM, SIVE MONOMACHIA.

Duellum siue monomachia prohibetur. Vide Torneamentum, & Nundinæ, & spectacula, & Ludi, &c. porrò de singulari certamine, siue duello, Concil. VALENTINVM GALLIAE III. sub Lothario Imperatore cano. 11. vbi de iuramento egit, sic subdit, *Quia ex iuramento ab vtraque parte in litigio præstito, vsque ad armorum certamina solet prorumpi, & crudelissimo spectaculo effunditur cruor belli in pace, statuimus iuxta antiquam Ecclesiasticæ obseruationis morem, vt quicunque tam iniqua, & Christianæ paci inimica pugna alterũ occiderit, seu vulneribus debilem reddiderit, velut homicida nequissimus & latro cruentus, ab Ecclesia & omnium fidelium cœtu separatus, ad agendam legitimam pœnitentiam modis omnibus compellatur. Ille verò qui occisus fuerit, tanquam sui homicida, & propriæ mortis spontaneus appetitor, à Dominicæ oblationis commemoratione habeatur alienus, nec cadauer eius iuxta sanctorum canonum decretum (*vide, homicida suipsius, & torneamentum) *cùm psalmis vel orationibus ad sepulturam deducatur. Super quibus duobus titulis, propter tam funesta & horrenda animarum, vel etiam corporum exitia, patres prefati Concilij Imperatorem requirunt, vt etiam hoc tam vtile Ecclesiasticum decretum, propria authoritate confirmet.* Huiusmodi Duellum seu monomachiam prohibet NICOLAVS I. allegaturque à Gratiano causa 2. quæstione 4. cap. monomachi. vide in vocabulo, bellum. *Monomachiam (*ait*) in lege non assumimus, quam præceptam fuisse non reperimus, quàm licet quosdam iniisse legamus, sicut Dauid & Goliam sacra prodit historia, nusquam tamen, vt pro lege teneatur, aliquibi diuina fauxit authoritas, cùm hæc & huiusmodi sectantes Deum tentare videantur, &c.* Sed & Concilium LATERANENSE GENERALE sub Innocentio 3. cap. 18. idem omnino prohibet, vt diximus in dictione, clericus non interesse sententiis criminalibus, &c. Porrò ALEXANDER III. parte 16. Concilij Lateranensis sub eodem celebrati, cap. 5. & 6. inhibet huiusmodi duellum clericis. Quod si vel obtulerint, vel oblatum susceperint, siue victi, siue victores, de rigore iuris decernit, vt deponantur, potissimè si in illo duello, homicidium vel diminutio membrorum subsecuta fuerit: aliàs poterit misericorditer super hoc Episcopus dispensare, nisi etiam partem digiti amiserit, quò minùs valeat solennia sine scandalo celebrate. Et nouissimè de his duellis statuit Concilium TRIDENTINVM sessione 25. quæ fuit 9. sub PIO 4. cap. 19. *Detestabilis (*ait*) Duellorum vsus fabricante diabolo introductus, vt cruenta corporum morte animarum etiam perniciem inuehat, ex Christiano orbe penitus extirpatus fuerit. Imperator, Reges, Duces, Principes, Marchiones, comites, & quocunque alio nomine Domini temporales, qui locum ad Monomachiam in terris suis inter Christianos concesserint, eo ipso sint excommunicati, ac iurisdictione & Dominio ciuitatis, castri, vel loci, in quo vel apud quem Duellum permiserint, quod ab Ecclesia obtinent priuati intelligantur. Et si feudalia sint, directis Dominis statim acquirantur. Qui verò pugnam commiserint, & qui eorum patrini vocantur, excommunicationis ac omnium bonorum suorum proscriptionis ac perpetuæ infamiæ pœnam incurrant, & vt homicidæ iuxta sacros canones* (vide suprà) *puniri debeant, & si in ipso conflictu decesserint, perpetuò careant Ecclesiastica sepultura. Illi etiam qui consilium in causa duelli, tam iure quàm facto dederint, aut alia quacunque ratione ad id quemquam suaserint, nec non spectatores, excommunicati, omnis ac perpetuæ maledictionis vinculo teneantur, non obstante quocunque priuilegio, sub prauæ consuetudine, etiam immemorabili.* Vide torneamentum.

Concilium Valentini Gallia 3.

Nicolaus I.

Concilium Lateranense generale Episcopi 12. 5. sub Innocentio 3.

Alexander 3.

Concilium Tridentinũ generale nouissimum.

Hæc vtinam obseruentur.

EBR

EBRIETAS.

EBrietatis vitiũ quàm damnabile. De hac ebrietate disertissimè loquitur, & de malis quæ solet inducere, PHILO IVDAEVS libro de plantatione Noe. Nec nobis est possibile, cuncta hic enarrare, quæ ille tam sapienter, quàm doctè describit. Idem quoque libro de temulentia, detestandam ebrietatem multis argumentis & rationibus probat. Hinc & IVSTINVS MARTYR epist. ad Zenam & Serenum fratres: *Vinum nec ad ebrietatem bibatur quotidie, nec vt aqua requiratur. Nam vtrumque Dei creatura est, sed aqua necessaria, vinum autem ad curam corporis. Qui verò lingua impedita micat, velut igneis oculis, & pedibus vacillat, impos sensuum, venenũ recepit lethiferum, quasi è ferro non falcem faceret aliúdve instrumentum rusticum, sed gladium aut lanceam in alium vsum refingens, quod Deus parauerat. Nam vini potor cùm debeat hyeme bibere ad frigoris remedium, æstate verò ad tuendam sanitatem viscerum, abutitur hoc ad insaniam, & immo dicè ingesto feruens, more porcorum canumque gerit se turpiter. Nos autem oportet secũ, quàm luxuriosos, recte vti Dei donis, nec ebrietate sitim accersere, sed nec sitiamus, potum capere. Nam qui vinum sorbillando, velut febrientes, bibunt, propediem peribunt per intemperantiam, &c.* Plura de ebrietate CLEMENS ALEXANDRINVS libro 2. Pædagogi cap. 2. per totum caput differit, eamque summo opere vitandam asserit. Hinc EVTHYCHIANVS PAPA I. vt allegatur in codice librorum 16. lib. 14. cap. 2. *Magnum (*inquit*) malum ebrietatis, vnde omnia vitia pullulant Christianis, modis omnibus cauere præcipimus. Qui autem hoc vitare noluerit, excommunicandum esse decreuimus, vsque ad congruam emendationem, &c.* Hinc ORIGENES ADAMANTIVS homilia 6. in Genesin, exponens Lot cùm filiabus concubitum. *Ille (*inquit*) in tantum sopitus est vino, vt nesciret dormisse se cùm filia priore, neque cùm iuniore. Audite, ebrietas quid agat: audite, quantùm facinoris conciliet temulentia. Audite & cauete, vos, ô quibus istud malum non in crimine, sed in vsu est. Ebrietas decipit, quem sodoma non decepit. Vritur ille flammis mulierum, quem sulphurea flamma non vssit.* Et infrà homilia 7. in Leuiticum, *Sobrietas omnium virtutum mater est, sicut è contrario ebrietas omnium vitiorum. Est ebrietas vini perniciosa in omnibus. Sola namque est, quæ simul cùm corpore & animam debilem reddat.* Verùm legendum quod sequitur, quia pulchrum est. Et IOAN. CHRYSOST.

Philo Iudæus.

Iustinus Martyr.

Vtilitas Vini, tam hyemali quàm æstuali tempore.

Pulchra adhortatio.

Clemens Alexandrinus.

Origines Adamantius.

Ebrietatis mala.

homilia

homilia 29. in Geneſin in cap. 9. Geneſis de inebriato Noe. *Grauiſſimum quiddam* (ait) *eſt ebrietas deliri, & quod poteſt excæcare ſenſus, & ſubmergere mentem, & hominem rationale animal, qui ſuper omnia dominium ſuſcepit, iniectis vinculis inſolubilibus, quaſi mortuum, & operatione carentem iacerere facit, imò deteriùs habentem quam mortuum. Nam mortuum neque bona neque mala operari poteſt. Ebrius autem nihil boni valet operari, ad malum tamen faciendum non omnino impotens eſt, &c.* Vide reliquum. Idem homilia 71. ad populum Antiochenum ad calcem, Ebrios brutis animalibus deteriores aſtruit. Sed cuncta hic inſerere oneroſum eſſet. Lege locum. Hinc & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro de Helia & ieiunio cap. 12. exponens illud, ſedit populus manducare & bibere, &c. *Videmus ſacrilegium Ebrietati fuiſſe coniunctum. Nam ſicut mater fidei continentia, ita perfidiæ mater ebrietas eſt. In quod facimus non iſta præcipitat? Sedentes in foribus tabernarum homines, tunicam non habentes, nec ſumptum ſequentis diei, & imperatoribus & poteſtatibus iudicant, imo regnare ſibi videntur, & exercitibus imperare ſiunt ebrietate diuites, qui ſunt in veritate inopes. Aurum donant, diſpenſant pecunias, populis ciuitates ædificant, qui non habent, vnde camponi potuit ſui precium ſoluant. Feruet enim vinum in his, & neſciunt quid loquantur. Diuites ſunt dum inebriantur, mox vbi vinum digeſſerint, cernunt ſe eſſe mendicos, Vno die bibunt multorum labores, de ebrietate ad arma conſurgunt, calicibus tela ſuccedunt, pro vino ſanguis effunditur, & ipſum ſanguinem vina fuderunt. Quam fortes ſibi homines videntur in vino, quàm ſapientes, quàm diſerti, quàm etiam pulchri ac decori, cùm ſtare non poſſint! Mens titubat, lingua balbutit, pallor & cæruis ora ſuffundit. Fateor, ebrietatis horror ſit, barbari in ferrum ruunt, vulgus in rixas. Si quis eorum pugno fuerit percuſſus, videas ora ſtuciorum vini lachrymas fundere, miſerabiles epilogos decantare. Habet enim hoc temulentia, vt & molliat & reſoluat corda temulentorum. Sicut enim ignis probat ferrum durum, ita & vini incendio etiam ſuperborum hominum cor liqueſcit. Omnes ſibi æquales in vino videntur, nullus inferior, &c.* Vide reliquum. Lege & eodem libro cap. 16. vbi de ebrietate deteſtanda loquitur, & alibi. Denique egregiè EPIPHANIVS CYPRI ebrietatem hæreſi coniungit, quia inter eas maxima eſt affinitas lib. 1. contra hæreſes hæreſi 26. contra Gnoſticos, & HIERONIMVS STRIDONENSIS lib 3. commentariorum in 5. cap. ad Galatas dum illud exponit, manifeſta autem ſunt opera carnis, &c. *Vino* (ait) *hominis ſenſus euertitur, pedes corruunt, mens vacillat, libido ſuccenditur. Vnde Apoſtolus clamitat, & vinum, in quo eſt luxuria. Habet vnuſquiſque ſuæ ſententiæ poteſtatem: Ego Apoſtolum ſequor, in vino eſſe luxuriam, in vino ebrietatem. Ebrietatem autem & luxuriam inter carnis opera numerari, nec ille poteſt negare, qui eiſdem paſſionibus vincitur. Et licet me quidam in eo libro, quem de ſeruanda virginitate ſcripſi, reprehendendum putent, quòd dixerim, adoleſcentulas ita vinum debere fugere vt venenum, non me ſententia pœnitebit. Opus quippe ibi magis vini, quàm Dei à nobis creatura damnata eſt. Et licentiam tulimus virgini proprio ætatis calore feruenti, ne ſub occaſione parum bibendi, plus biberet & periret. Alioquin ſciebamus & in Chriſti ſanguinem vinum conſecrari, & Timotheo, vinum vt biberet, imperatum, &c.* Hinc AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de ſalutaribus documentis cap. 37. *Fugiamus ebrietatem, ne crimen luxuriæ incurramus. Quia Apoſtolus præcipit dicens, nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria. Vinum enim Deus nobis ad lætitiam cordis, non ad ebrietatem donauit. Bibamus ergo, non quantum gula exigit, ſed quantum natura imbecillitas poſtulat, ne id quod ad medelam corporis noſtri tribuimus eſt, ad perniciem deputemus, &c.* & Idem libro de ſobrietate & virginitate cap. 1. tomo 9. *Ebrietas ab anima iniuria incipit, & flagitiorum omnium mater eſt, culparum materia, radix criminum, origo omnium vitiorum, turbatio capitis, ſubuerſio ſenſus, tempeſtas linguæ, procella corporis, naufragium ſanctitatis. Ebrietas temporis amiſſio eſt, inſania voluntaria, ignominioſus languor, mentis ſuæ debilitatio, turpitudo morum, dedecus vitæ, honeſtatis infamia, animæ corruptela, &c.* Vide ſequentia.

Ambroſius Mediolanenſis

Exod. 32.

Vide Ebrietatis defectus.

Quàm ſcitè depingit ebriosorum mores!

Epiphanius Cypri.

Hieronymus Stridonenſis.

Epheſ. 5.

Nota hæc.

Caluine atten de 1. Timoth. 5.

Auguſtinus Hipponenſis.

Ebrietas incõmoda.

Ebrietas Eccleſiaſticis interdicitur. ¶ Si, vt ſuperius docuimus, omnibus Chriſtianis ebrietas eſt fugienda, viris Eccleſiaſticis magis abominanda eſt. vnde CANON APOSTOLORVM XLII. & allegatur à Gratiano diſtinct. 35. cap. Epiſcopus. *Epiſcopus, aut preſbyter, aut Diaconus, alea atque ebrietati deſeruiens, aut deſinat, aut certè damnetur.* Et cano. 43. *Subdiaconus, aut lector, aut cantor, ſimilia faciens, aut deſinat, aut communione priuetur. Similiter etiam laicus.* Hic canon citatur & renouatur in Concilio VI. GENERALI Conſtantinopolitano 3. cap. 50. & CLEMENS I. libro 8. Conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 50. *Dicit ſcriptura Dynaſtæ ſunt tracundi, vinum verò non bibant, ne cùm biberint, obliuiſcantur ſapientiæ, & recta iudicare non poſſint. Quare, preſbyteri & Diaconi, poſt Deum omnipotentem, & dilectum filium eius, ſunt Eccleſiæ dynaſtæ. Quod non ideo dicimus, ne bibant: nam contumelia afficerent id quod à Deo creatum eſt in lætitiam: ſed ne violentiæ ſtudeant. Non enim dixit ſcriptura, ne bibas vinum. Sed dixit, nolite bibere vinum ad ebrietatem, & iterum, Spinæ naſcuntur in manu Ebry. Quod non ſolùm de clericis præcipimus, ſed etiam de omnibus laicis, ſuper quos inuocatum eſt nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti. Nam ipſis quoque dictũ eſt, cui væ? cui tumultus? cui triſtitiæ? & rixæ? cui luſidi oculi? cui contritiones ſupernacuæ? nonne commorantium in vino & inueſtigantium vbi potationes ſiunt? &c.* Hinc PHILO IVDAEVS libro de Temulantia circa medium, vbi plura de vitanda ebrietate diſceptauit, potiſſimè vitandam eſſe eam ſacerdotibus diſſeruit. *Solorum* (inquit) *propemodum ſacerdotum & Dei cultorum eſt officium, ſine vino ſacra facere, quod vinum & quidquid creat delirationem ſanitati mentis ſit contrarium. Locutus eſt, Dominus ad Aaron, dicens, vinum & ſiceram non bibetis tu & filij tui tecum, quando ingrediemini in tabernaculum teſtimonij, aut accedetis ad altare, & non moriemini, &c. Aaron autem eſt ſacerdos quod nomen interpretatur Montanus, ſublimia celsáque ſapiens ratio, non per iactantiæ molem inani faſtu turgidam, ſed per magnitudinem virtutis, quæ mentem vltra cœlum attollens, non ſinit cogitare quicquam humile. Qui autem ſic affectus eſt, merum & omne venenum, inſaniam afferens nunquam vltrò ſibi admouebit. Incumbit enim ei neceſſitas, vt aut ſacroſanctæ tabernaculi penetralia ingreſſus, ſecretis ſacris operetur, aut ad altare accedens, victimas pro ſua populique ſalute immolet, quæ negotia ſobrietate opus habent atque ſolertia, &c.* Vide reliquum, quia pulchrum eſt, & luctu iucundum. Hinc EVTYCHIANVS I. vt allegatur in codice 16. librorum libro 14. cap. 3. *Epiſcopi & Dei miniſtri non debent commeſſationibus & vinolentiis nimiis incumbere. Sed conſiderent ſententiam Domini dicentis, attendite, ne grauentur corda*

Canon Apoſtolorum.

Concilium Conſtantinop. 3. generale 6. Clemens I.

Prouerb. 31.

Prouerb. 23. Eccleſiaſt. 31.

Prouerb. 26. Prouerb. 23.

Philo Iudæus.

Aaronis Etymon.

Eutychianus I.

Luc. 21.

veſtra crapula & ebrietate. *Moderatè enim cibum & neceſſarium ſumptum ſumant, vt iuxta Apoſtolum ſobrij ſint, & parati ad ſeruitium Dei.* Ad eoſdem ſacerdotes exhortatio ex eodem libro cap. 10. *Obſeruandum eſt nobis, vt & vos ab ebrietate abſtineatis, & vt plebes ſubdita abſtineant, prædicetis. Et neque per tabernas eatis bibendo aut comedendo, neque domos aut vicos curioſitate qualibet peragretis, neque cùm fœminis aut cum quibuſlibet perſonis impuris conuiuia exerceatis, niſi forte paterfamilias quilibet vos inuitauerit ad domum ſuam, & cum coniuge ſua, & cùm plebe velit vobiſcum ſpirituali gaudio lætari, & verborum veſtrorum refectionem accipere, & vobis refectionem carnalem charitatis officio exhibere. Oportet enim, vt ſi quando quilibet fidelium, carnalibus vos reficit epulis, à vobis reficiatur ſpiritualibus epulis, &c.* Et Concilium AGATHENSE cano. 41. allegatur à Gratiano diſtinct. 35. cap. Ante. *Ante omnia clericis vetetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes ac nutrix eſt. Itaque eum quem ebrium fuiſſe conſtiterit (vt ordo patitur) aut triginta dierum ſpatio communione ſtatuimus ſubmouendum, aut corporali ſubdendum ſupplicio.* Hunc canonem de verbo ad verbum pene repetit Concilium VENETICVM ſub Leone 1. vel Hilario. Sic quippe ait, *Ante omnia a clericis vitetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes ac nutrix eſt. Nec quis poteſt liberum corporis ſui ac mentis habere indicium, cum captus vino, à ſenſu probetur alienus, & proclinis ad vitium, mente labefactata, ducatur, ac plerumque peſſis peccatum aut crimen, dum neſcit, incurrere. Sed ignorantia talis non poteſt non ſubiacere pœnæ, quam ex voluntaria amentia manaſſe conſtiterit. Itaque eum quem ebrium eſſe conſtiterit, &c* Vt ſuprà. Hinc Concilium TVRONENSE I. cap. 2. Poſtquam clericos prohibuit fornicari, vt diximus, clerici ne fornicentur, & fornicatio, ſubiungit. *Sed vt valeant obſeruare, fomitem omnium vitiorum oportet abſcindi. Apoſtolo præcipiente, nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria. Et quam grauis ebrietas ſupplicio expietur, eadem Apoſtolica manifeſtat doctrina, inter cætera dicens, neque fornicatores, neque Idolis ſeruientes, neque ebriosos regnum Dei poſſeſſuros. Si quis verò in omni officio clericali Deo militans, ab ebrietate ſe non abſtinet, ſecundum ſtatus ſui ordinem, competens in eum vindicta exerceatur.* Hæc etiam renouat Concilium FORIVLIENSE ſub Carolo Magno cap. 3. vbi ſe patres prefatæ cenſuræ aſſertores & defenſores eſſe teſtantur. Item Concilium TVRONENSE III. ſub eodem principe cap. 48. *Quia (ait) de crapula & ebrietate generãtur quique noxiores corporum morbi, vt Phyſici teſtantur, ad ſtatum quoque mentis euertendum, quantum noceat ebrietas, non facilè deprehendi poterit, quippe cùm omnium pene malorum, quæ ab hominibus rapiunt perpetrantur, cauſa ſit & origo ebrietas, &c.* Idem Concilium CABILONENSE II. ſub eodem capite 10. vbi & clerici ſobrietatem amplecti adhortantur, & allegat Burchardus lib. 14. decretorum cap. 4. Qui & cap. 8. ſequenti, citat decretum ex POENITENTIALI THEODORI, vbi ſic legitur. *Sacerdos quilibet ſi inebrietur per ignorantiam, ſeptem dies pœniteat in pane & aqua, Si per negligentiam, quindecim dies: ſi per contemptum 40. dies. Diaconus vel Monachus, ſecundum ordinem, vt ſcriptum eſt, ſeu & reliqui clerici & miniſtri, iuxta ordinem iudicio ſacerdotis pœniteant. Laici verò vota non habentes, ſi inebriantur, arguantur à ſacerdote, quod ebrioſi regnum Dei non poſſidebunt, & interitus ſit ebrietas. Et compellat eos pœnitere. Qui cogit homi-*

A *nem vt inebrietur humanitatis gratia, acerrime cor-*
ripiatur, & 7. Dies pœniteat: ſi per contemptum 30. dies. Nullus Chriſtianus alium Chriſtianum plus bibere cogat, quam natura ſufficiat. Quod ſi fecerit, iuxta id quod in pœnitentiali habetur, pœniteat. Ibidem cap. 9. affert & decretum FRVCTVOSI EPISCOPI *Si quis* (ait) *Eccleſiaſtica præditus ordinatione, aut monachus, reperius fuerit ebrioſus, in pane & aqua tribus pœniteat menſibus.* Hinc Concilium MOGVNTINENSE I. ſub Carolo Magno cano. 46. & videtur eſſe Eutychiani papæ, vt ſuprà poſuimus decretum. *Magnum malum ebrietatis, vnde omnia vitia pullulant, modis omnibus præcipimus cauere, & qui hoc vitare noluerit, excommunicandum eum eſſe decreuimus, vſque ad emendationem congruam.* Eandem ebrietatem clericis interdicit
B Concilium AQVISGRANENSE II. cap. 6. *Quicunque* (ait) *huic noxio vitio inſeruiens deprehenſus fuerit, cenſuimus vt ſecundum ſtatutum canonicum, &c.* Canon eſt Apoſtolorum (vide ſuprà) *Quicunque ebrietati deſeruit, aut deſinat aut deponatur.* Et Concilium LATERANENSE GENERALE ſub Innocentio 3. patrum 1215. capite 15. *A crapula & ebrietate omnes clerici diligenter abſtineant. Vnde vinum ſibi temperent, & ſe vino. Nec ad bibendum quiſquam incitetur, cùm ebrietas & mentis inducat exitium, & libidinis procoret incentiuum. Vnde illum abuſum decreuimus penitus abolendum, quo in quibuſdam partibus, ad potus æquales ſuo modo ſe obligant potatores, & ille iudicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fœcundiores exhauſit. Si quis autem ſuper his culpabilem ſe exhibuerit, niſi, à ſuperiore commonitus, ſatisfecerit competenter, à beneficio vel officio ſuſpendatur.* Idem & Concil.
C OXONIENSE in Anglia cap. 26. Item & Concilium COLONIENSE III. partis 2. cap. 24. omnem luxum & crapulam & ebrietatem interdicit *Ne* (ait) *ſecundum* HIERONYMVM, *de deliciis & epulis in tenebras exteriores deiiciatur. Et licet licitum ſit clero de altari viuere, luxuriari tamen & compotationibus inſiſtere non conceditur. Vnde & in Leuitico vinum & ſicera templi miniſtris prohibebatur. Et Apoſtolus prohibet: Nolite* (ait) *inebriari vino, in quo eſt luxuria, ſed implemini Spiritu ſancto.* Hinc etiam Concilium TREVIRENSE I.
D cap. 1. *Manda omnibus Viſitatoribus, vt Clericorum temulentiam & ebrietatem acriter corripiant.* Vide iterum in vocabulo, taberna.

ECCLESIA.

Eccleſia quid, & cur ſic vocata.] Obſecro, te lector, ne putes nos hic cuncta potuiſſe de Eccleſia teſtimonia ponere. Nam in vocabulo, Romana Eccleſia, quædam non pauca reſeruata ſunt, quæ hic non potuere aptari. Porrò de Eccleſia, quid ſit, & cur ſic dicta, breuiter dicemus, vt
E ad ſequentium faciliùs procedamus narrationem. Igitur IVLIVS I. cap. 5. decretorum, vt allegat Burchardus libro 3. decretorum cap. 1. & Iuo Carnotenſis libro 1. *Eccleſia Græcum nomen eſt, quod in Latinum vertitur, conuocatio: propterea quòd omnes ad ſe vocet. Catholica, id eſt, vniuerſalis, ideo dicitur, quia per vniuerſum mundum eſt conſtituta, vel quoniam catholica, hoc eſt generalis in eadem doctrina eſt, ad inſtructionem.* Hinc CLEMENS I. libro 8. cap. 36. *Eccleſia* (ait) *non confuſionis ſed ordinis & diſpoſitionis eſt magiſtra.* Hinc IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 1. in primam epiſtolam ad Theſſalonicenſes. *Nomen* (ait) *Eccleſiæ, nomen*

1. Theſſalo 5.
1. Petri 17. & 1.
Concilium Agathenſe.
Vtinam hæc obſeruarẽtur
Concilium Venetic. Tu ronenſe 1.
Epheſ. 5.
1. Corinth. 6.
Concilium Foroiulienſe ſub Adriano 1.
Concilium Turonenſe 3. ſub eodem.
Concilium Cabilonenſe 2.
Pœnitentiale Theodori.
Fructuoſus Epiſcop.
Concilium Moguntinenſe 1.
Concilium Aquiſgranen. 2
Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3.
O ſcelus!
Concilium Oxonienſe in Anglia ſub Innocentio 3. Concilium Coloniense 3.
Hieronymus in cap. 1. Michæ.
Leuit. 10.
Epheſ. 15.
Concilium Treuirenſe 1.
Iulius 1.
Clemens 1.
Ioannes Chryſoſtomus.

Cyrillus Hieroſolymitanus

Cur Catholica & vna Eccleſia. Extra Eccleſiã Catholicã nõ eſt ſalus.

eſt multitudinis, & iuſta iam ac abſoluta congregationis. Sed & CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catecheſi 18. illuminatorum Hieroſolymis: *Catholica* (ait) *vocatur Eccleſia, quia per vniuerſum ſit orbem terrarum diffuſa, à finibus terræ vſque ad extrema. Et quia docet Catholicè, hoc eſt vniuerſaliter, & ſine vllo defectu, vel differentia, omnia dogmata quæ deberent venire in cognitionem, de rebus viſibilibus & inuiſibilibus, cœleſtibus & terreſtribus, & quòd omne genus hominum piè ſubingat, principes & priuatos, & quia in vniuerſum curat omne genus peccatorum, & quæ per animam, & quæ per corpus patrantur. Habeturque in illa omne genus (quocunque nomine vocetur) virtutis, in factis & dictis, & ſpiritualibus chariſmatibus omnigenis. Aptè autem Eccleſia vocatur, quaſi dicas conuocatio, propter omnium conuocationem & congregationem, ſicut in Leuitico dicit Dominus, & omnem congregationem conuoca ante oſtium tabernaculi teſtimonij.* Nota hic in ſcripturis, quod ſit Eccleſiæ, ſeu conuocationis nomen, &c. Vide reliquum in ſequentibus. Præterea multa ſunt alia de nomine Catholicæ Eccleſiæ teſtimonia, quæ rectius ſequenti diſtinctione colliges.

Eccleſiæ Catholicæ origo, vnitas, atque ſplendor. Vbi igitur cœperit Eccleſia & qualiter ſit vnica atque immaculata, à primordiis illius Eccleſiæ, ſanctorum Patrum teſtimoniis congruo ordine tentabimus approbare, vt Eccleſia malignantium hæreticorum non vera, nec catholica, ſed nec immaculata monſtretur, quin potiùs illegitima, diabolica, & fictitia. Igitur Eccleſiam vnam eſſe Catholicam IGNATIVS MARTYR epiſtola ad Epheſios, atque extra etiam, ſalutem non eſſe demonſtrat, dicens: *Nemo oberret: Niſi quis intra altare ſit, fraudatur pane Dei. Nam ſi vnius atque alterius oratio tantùm vim habet, vt Chriſtus inter eos conſiſtat, quanto magis & Epiſcopi, & totius Eccleſiæ oratio conſonans? Qui igitur ab his ſeiunctus eſt, nec conuenit in cœtu ſacrificiorum & Eccleſia, primogenitis deſcriptis in cœlo, lupus eſt ſub ouis pelle, mitem præ ſe ferùs formam.* Et TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de præſcriptionibus aduerſus hæreticos. *Apoſtoli* (ait) *apud vnamquamque ciuitatem condiderunt, à quibus traducem fidei & ſemina doctrinæ cætera exinde Eccleſiæ mutuatæ ſunt, & quotidie mutuantur & Eccleſiam ſiant, ac per hoc & ipſæ Apoſtolicæ deputantur, vt ſoboles Apoſtolicarum Eccleſiarum, omne genus ad originem ſuam cenſeatur neceſſe eſt. Ita quæ tot ac tantæ Eccleſiæ vnam eſſe illam ab Apoſtolis primam ex qua omnes, ſic omnes prima, omnes Apoſtolicæ dum vnam omnes probant vnitatem, &c.* Et IRENAEVS LVGDVNENSIS libro 3. contra hæreſes Valentini & ſimilium cap. 40. *In Eccleſia poſuit Deus Apoſtolos, prophetas, doctores, & vniuerſam reliquam operationem ſpiritus, cuius non ſunt participes omnes, qui non concurrunt ad Eccleſiam, ſed ſemetipſos fraudant à vita per ſententiam malam & operationem peſſimam. Vbi enim Eccleſia, ibi & ſpiritus Dei, illic Eccleſia & omnis gratia: ſpiritus autem veritas.* Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib. 1. epiſtolarum epiſtola 6. ad Magnum: *Eccleſia* (ait) *vna eſt, vt Canticorum 4. & 6. demonſtratur, quæ vna & intus eſſe & foris nõ poteſt. Si enim apud Nouatianum eſt, apud Cornelium non fuit. Si verò apud Cornelium fuit, & qui Epiſcopo Fabiano legitima ordinatione ſucceſſit, & quem præter ſacerdotij honorem, martyrio quoque Dominus glorificauit, Nouatianus in Eccleſia non eſt, nec Epiſcopus computari poteſt, qui Euangelica & Apoſtolica traditione contempta, nemini ſucce-*

Cyprianus Carthaginenſis.

Vnitas Eccleſiæ. Attende Caluine.

dens à ſeipſo ordinatus eſt. Habere namque aut tenere Eccleſiam nullo modo poteſt, qui ordinatus in Eccleſia non eſt. Foris enim non eſſe Eccleſiam, nec ſcindi aduerſum aut diuidi poſſe, ſed inſeparabilis atque indiuidua domus vnitatem tenere, manifeſtas ſcripturæ diuinæ fides, cùm de ſacramento Paſchæ & agni, qui Agnus Epiſcopum deſignabat ſcriptum ſit: In domo una comedetur. Non eiucietis de domo carnem foras. Quod item circa Raab quæ ipſa quoque typum portabat Eccleſiæ expreſſum videmus, cui mandatur & dicitur: Patrem tuum & matrem tuam, & fratres tuos, & totam domum patris tui colliges ad teipſam in domum tuam, & omnis qui exierit oſtium domus tuæ foras reus ſibi erit. Quo ſacramento declaratur, in vnam domum ſolam, id eſt, in Eccleſiam, viƈturos & ab interitu mundi euaſuros, colligi oportere. Et cætera lege Idem libro 2. epiſtola 10. ad Cornelium, ad calcem: *Hoc vel maximè, fratres, & laboramus, & laborare debemus, vt vnitatem a Domino & per Apoſtolos nobis ſucceſſoribus traditam, quantum poſſumus, obtinere curemus, & quod in nobis eſt, palabundas & errantes oues, quas quorundam peruicax factio & hæretica tentatio à matre ſecernit, in Eccleſiam colligamus, illis ſolis foris remanentibus, qui in obſtinatione ſua vel furore perſeuerarunt, & ad nos redire noluerunt, diſcretionis & ſeparationis à ſe factæ, & Eccleſiæ derelictæ, ipſi rationem dum reddituri, &c.* Idem eodem libro epiſtola 12. ad Cornelium. *Gratias agimus, quòd ſic Eccleſia diuinitus protegatur, vt vnitas eius & ſanctitas non ingiter, nec in totum perfidia & hæretica prauitatis obſtinatione vitietur.* Idem libro 3. epiſt. 1. ad Maximum & Nicoſtratum, &c. & ſequenti epiſtola 3. ad Maximum presbyterum, Vrbanum, & Sidonium, &c. *Hæc fidei & laudis veſtræ* (ait) *alia confeſſio eſt, vnam eſſe Eccleſiam confiteri, nec alieni erroris vel potius prauitatis participem fieri repetere eadem caſtra vnde prodiiſtis, &c.* lege ſi vacat Idem libro 4. epiſtola 2. quæ eſt ad Antonianum prolixiſſima, non longè à fine. *Quod ad Nouatiani perſonam attinet, frater chariſſime, de quo deſideraſti tibi ſcribi quam hæreſim introduxiſſet, ſcias nos primo in loco, nec curioſos eſſe debere quid ille doceat, cùm foris doceat. Quiſquis ille eſt & qualiſcunque eſt, Chriſtianus non eſt, qui in Chriſti Eccleſia non eſt. Iactet ſe, & Philoſophiam ſuam vel eloquentiam ſuperbis vocibus prædicet, qui nec fraternam charitatem, nec Eccleſiaſticam vnitatem tenuit, etiam quod prius fuerat amiſit, niſi ſi Epiſcopus tibi videtur, qui Epiſcopo in Eccleſia, à ſedecim Epiſcopis facto, adulter aut extraneus Epiſcopus fieri à deſertoribus per ambitum nititur. Et cùm ſit à Chriſto vna Eccleſia, per totum mundum in multa membra diuiſa. Item Epiſcopatus vnus Epiſcoporum multorum concordi numeroſitate diffuſus, &c.* Dixerat autem paulò antè de ordinatione Cornelij loquens: *Vltra enim* (ait) *quiſquis iam Epiſcopus fuerit, vel fieri voluerit, foris ſtat neceſſe eſt, nec habeat Eccleſiæ ordinationem, quia Eccleſia non tenet vnitatem. Quiſquis ille fuerit, multum licet de ſe iactans & ſibi plurimum vindicans, profanus eſt, alienus eſt, foris eſt. Et cùm poſt primùm ſecundus eſſe non poſſit, quiſquis poſt vnum, qui ſolus eſſe debeat, factus eſt, iam non ſecundus ille, ſed malus eſt.* Vide Papa. Idem libro de ſimplicitate prælatorum nil aliud tractat, quàm de vna Eccleſia, vno baptiſmo, &c. Vnde inter cætera ſic loquitur: *Eccleſia vna eſt, quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur, quomodo ſolis multi radij, ſed lumen vnum, & rami arboris multi, ſed robur vnum tenaci radice fundatum, &c.* Et poſt pauca. *Illius fœtu naſcimur, illius lacte nutrimur, ſpiritu eius animamur.*

Exod. 12.

Ioſue 2.

Vnitas à Deo & Apoſtolis data, ijsque ſeruanda.

Attende.

Irenæus Martyr.

Vna Eccleſia. Epiſcopatus vnus. Vide etiam Romana Eccleſia.

Anacletus 1.

Adulterari non poteſt ſponſa Chriſti, incorrupta eſt & pudica: vnam domū nouit, vnius cubiculi ſanctitatem caſto pudore cuſtodit. Hæc nos Deo ſernat, hæc filios regno quos generauit aſſignat. Quiſquis ab Eccleſia ſegregatus adulteræ iungitur, à premijs Eccleſiæ ſeparatur, nec pertinet ad Chriſti præmia, qui reliquit Eccleſiam Chriſti. Alienus eſt, profanus eſt, hoſtis eſt. Habere iam non poteſt Deum in Patrem, qui Eccleſiam non habet matrem, &c. Et ANACLETVS I. epiſt. 1. *Pater noſter ſine dubio Deus eſt, qui nos creauit. Mater verò Eccleſia, quæ nos in baptiſmo ſpiritualiter regenerauit.* Hinc ORIGENES ADAMANTIVS homilia 3. in Ioſue ad calcem, per donum Raab Eccleſiam vult intelligi, extra quam qui fuerit inuentus, damnatur. *Si quis ergo* (ait) *ſaluari vult, veniat in hanc domum, huius quæ quondam mercetrix fuit, etiam ſi de illo populo vult aliquis ſaluari, ad hanc domum veniat, vt ſalutem conſequi poſſit. Ad hanc veniat domum, in qua Chriſti ſanguis in ſigno redemptionis eſt. Nam apud illos qui dixerunt, ſanguis eius ſuper nos & ſuper filios noſtros, Chriſti ſanguis in condemnatione eſt. Poſitus enim fuerat Ieſus in ruina & reſurrectione multorum. Et ideo contradicentibus ſignum eius, efficitur ſanguis eius ad pœnam, credentibus ad ſalutem. Nemo ergo ſibi perſuadeat, nemo ſemetipſum decipiat, extra hanc domum, id eſt, extra Eccleſiam nemo ſaluatur. Nam ſi quis foris exierit, mortis ſuæ ipſe ſit reus, &c.* Idem homilia 2. in cantica canticorum: *Non* (inquit) *tu mihi ex aduentu ſaluatoris in carne, ſponſam dici, aut Eccleſiam putes, ſed ab initio humani generis & ab ipſa conſtitutione mundi. Imo vt Paulo duce altius myſterij huius originem repetam, ante etiam conſtitutionem mundi: ſic enim dicit ipſe, ſicut elegit in Chriſto ante conſtitutionem mundi, vt eſſemus ſancti & immaculati coram ipſo, in charitate prædeſtinans nos in adoptionem filiorum. Sed & in pſalmis ſcribitur, memento congregationis tuæ quam congregaſti ab initio. Prima enim fundamenta congregationis Eccleſiæ, ſtatim ab initio ſunt poſita, vnde & Apoſtolus dicit ædificari Eccleſiam, non ſolùm ſuper Apoſtolorum fundamenta, ſed etiam prophetarum. Inter prophetas autem numeratur & Adam, qui magnum myſterium prophetauit in Chriſto, & in Eccleſia, dicens, propter hoc relinquet homo patrem ſuum, & matrem ſuam, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna. Euidenter enim de his dictis eius dicit Apoſtolus, quia myſterium hoc magnum ſit ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia, &c.* HILARIVS PICTAVIENSIS libro ad Conſtantium Auguſtum: *Periculoſum nobis admodum* (ait) *atque etiam miſerabile eſt, tot nunc fides exiſtere quot voluntates, & tot nobis doctrinas eſſe, quot mores, & tot cauſas blaſphemiarum pullulare quot vitia ſunt, dum aut ita fides ſcribuntur vt voluimus, aut ita vt voluimus intelliguntur. Et cùm ſecundum vnum Deum & vnum Dominum & vnum baptiſma, etiam fides vna ſit, excedimus ab ea fide quæ ſola eſt, & dum plures fiunt, ad id cœperunt eſſe, ne vlla ſit.* Idem libro 7. de Trinitate. *Hoc Eccleſia proprium eſt, vt tum vincat cùm laditur, tum intelligat cùm arguitur, tunc obtineat cùm deſeritur, &c.* EVSEBIVS CAESARIENSIS libro 4. demonſtrationis Euangelicæ cap. 17. *Hic autem* (ait) *ſolus & vnus Dominicus reſurrectionis ſaluatoris dies, non in omni loco lucere, ſed in ſolis atrijs domini dictus eſt. Hæc verò atria erunt per totum orbem terrarum Chriſti Eccleſiæ, quæ vnius domus Dei locum optinent, in quibus optat atque eligit ſe potius abiectum eſſe, qui talia nouit, longéque meliorem in his habitationem renunciat, quàm in peccatorum tabernaculis, niſi forte*

Origines Adamantius.

Vide.

Eccleſiæ origo

Ephes. 1.

Pſal. 73.

Fundamenta Eccleſiæ, quæ.

Adam propheta.

Hilarius Pictauiensis.

Heu quid de noſtro ſeculo diceretur.

Euſebius Cæſariensis.

Pſal. 23.

A *Iudæorum qui Chriſtum Dei negant, aut aliorum diuerſa opinantium nullumque Deum colentium, reliquarumque à fide abhorrentium nationum conuentus multo meliores eſſe, quàm Chriſti Eccleſias, quicunque haſce eligit, profitetur.* Idem & cap. 26. de vna Eccleſia copioſè diſſerit atque de Eccleſiæ veritate, quæ in ſanctis permanſit libro 4. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 4. loquitur. Porrò CONSTANTINVS MAGNVS Imperator epiſtola ad Quaſcunque Eccleſias, quam & idem Euſebius libro 3. vitæ Conſtantini & Nicephorus libro 8. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. 25. memorant, dum de celebritate Paſchæ diſſerit, quæ tunc temporis apud omnes diœceſes diuerſo tempore celebrabatur.

Conſtantius Magnus Imperator.

B *Illud* (ait Imperator) *conſiderandum venit, in re tanta, & tam ſolennibus religionis noſtræ feriis, diſſentionem extare aliquam longè eſſe impijſſimum. Vnum namque nobis libertatis atque redemptionis noſtræ diem ſanctiſſimæ ſcilicet paſſionis ſuæ, ſaluator noſter dedit. Vnam eſſe Catholicam ſuam Eccleſiam voluit, cuius tametſi partes in multis variiſque ſunt diſperſæ locis, vno tamen ſpiritu, hoc eſt, diuino arbitrio fouetur, &c.* BASILIVS MAGNVS oratione in Mamantem martyrem, *Iudæorum eſt* (ait) *in partes ſcindi. Eccleſia verò Dei, tunicam inconſutilem deſuper contextam adepta, quæ à militibus ne ſcinderetur conſeruata eſt Chriſtumque induta, veſtimentum illius ne ſcindat.* Et GREGORIVS NAZIANZENVS

Vna in toto orbe catholica Eccleſia.

Basilius Magnus.

Gregorius Nazianzenus.

C oratione 1. in Iulianum Imperatorem. qui Dei Eccleſiam volebat diſcindere. *Tu ne* (inquit) *contra magnam Chriſti hæreditatem (quis enim eras, quantus & vnde?) magnam, inquam, & haud ceſſaturam, neque ſi quidam plus etiam, quam tu inſanierint, ſed ſemper plus vltra progreſſuram & altius exurrecturam, (diuinis enim credo prædictionibus, & viſionibus) quàm Chriſtus vt Deus condidit, & vt homo hæreditate acquiſiuit, quam lex figurauit, ac gratia impleuit, quam prophetæ compaginarunt, & Apoſtoli colligarunt, nec non Euangeliſtæ coaptarunt. Tu ne contra Chriſti ſacrificium, tuis ſpurcitiis? Tu ne contra ſanguinem per quem expiatus eſt mundus. Tuis ſanguinis effuſionibus? Tu ne bellum contra pacem? Tu ne*

D *contra manum, quæ propter te, & per te, clauis eſt confixa? &c.* Porrò EPIPHANIVS CYPRI lib. 1. aduerſus hæreſes non longe ab initio, Eccleſiæ originem ab Adam deducit: *Illis* (ait) *temporibus erat ſolùm impietas & pietas, lex naturæ & vniuſcuiuſque voluntatis propoſitum, ſecundum naturam, & neque à doctrina, neque ex libris ſcriptorum error & ſeductio: non Iudaiſmus, non hæreſis alia aliqua, ſed ſicut nunc eſt fides quæ iam in ſancta Catholica Eccleſia verſatur, quæ ab initio fuit & poſtea rurſus reuelata eſt. Si quis enim pro veritatis ſtudio expendere velit, ſancta & Catholica Eccleſia principium omnium eſt ex hoc nimirum ſcopo. Adam protoplaſtus formatus eſt, non circumciſus, ſed carne præputium habens.*

Epiphanius Cypri.

Eccleſiæ origo.

Adam Propheta.

E *Non autem erat Idololatra, & nouit Patrem Deum & filium & Spiritum ſanctum. Propheta enim erat. Itaque cùm non haberet circumciſionem, non erat Iudæus, & cùm ſimulachra non adoraret, aut aliud quid, non erat Idololatra. Propheta enim fuit, & nouit, quod pater dixit filio, faciamus hominem, &c.* Idem libro 1. contra hæreſes tomo 2. hæreſi 31. contra Valentinianos qui & Gnoſtici appellantur. *Eccleſia* (ait) *per vniuerſum orbem terrarum vſque ad fines terræ diſperſa, ab Apoſtolis & ipſorum diſcipulis fidem accepit, quæ eſt in vnum Deum omnipotentem & Ieſum Chriſtum filium eius & Spiritum ſanctum, &c.* (exponit enim totum ſymbolum) Tum ſubdit. *Hanc prædicationem, & hanc fidem Eccleſia adepta, per*

Eccleſiæ Vnitas.

totum

totum mundum dispersa diligenter conseruat quasi vnam domum inhabitans: & similiter his credit velut vnam animam, & idem cor habens, & consonè hæc prædicat & docet ac tradit, velut vno ore prædita: nam linguæ in mundo dissimiles sunt, verùm virtus traditionis vna & eadem est. Et neque in Germaniis fundata Ecclesia, aliter credunt aut aliter tradunt, neque in Hispanis, neque in Celtis, neque in Oriente, neque in Ægypto, neque in Libya, neque hæ quæ in medio mundo constitutæ sunt. Sed quemadmodum Sol creatura Dei in toto mundo vnus & idem est, sic etiam prædicatio veritatis vbique lucet & illuminat omnes homines, ad cognitionem veritatis venire volentes. Et neque qui valde potens est in dicendo ex Ecclesiæ præfectis, alia ab his dicet, &c. Vide eundem de Ecclesia Catholica, libro 2. Hæresi 68. de Meletij secta. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in cap. 5. ad Ephesios: *Sicut caput Ecclesiæ Christus est, ita & vir mulieris. A Christo enim Ecclesia sumpsit initium, vnde subiecta est illi: ita & à viro mulier vt sit subdita. In eo tamen discat, quia mulier consubstantia viro est, Ecclesia autem in nomine potest, non in natura participari Christo.* Idem oratione in obitu Sathyri fratris: *Adnocauit* (inquit) *ad se Episcopum nec vllam veram putauit, nisi vera fidei gratiam. Percontatusq; ex eo est, vtrumnam cum Episcopis Catholicis, hoc est, cum Romana Ecclesia conueniret. Et fortè & ad id locorum in schismate regionis illius Ecclesia erat. Luciferi namque se à nostra tunc temporis communione diuiserat, & quamquam pronide exulasset, & fidei suæ reliquisset hæredes, nõ putauit tamen fidè esse in schismate. Nam & si fidem erga Dominum tenerent, tamen erga Dei Ecclesiam non tenerent, cuius patiebantur velut quosdam artus diuidi & membra lacerari. Etenim cum propter Ecclesiam Christus passus sit, & Christi corpus Ecclesia sit, non videtur ab his exhiberi Christo fides, à quibus euacuatur eius passio corpúsque distrahitur.* Lege eundem libro de Paradiso, cap. 14. ad calcem. Et IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 4. de verbis Ecclesiæ. Vide Dominum. &c. *Ecclesia* (ait) *radices in cœlo fixas habet patiùs quàm in terra. Verùm fortassis ethnicus meam despiciet arrogationem, sed maneat donec harum rerum probationem attulero, dissátque vim veritatis, quomodo facilius est Solem extingui, quàm Ecclesiam obscurari. Quis* (inquis) *ista prædicat? Is qui eam fundauit: Cœlum & terra transibunt, sed verba mea non transibunt. Hæc non modo dixit, sed & compleuit. Siquidem latus illam fundauit, quàm cœlum. Est enim cœlo honoratior Ecclesia. Quare conditum est cœlum? Propter Ecclesiam, Ecclesia non est condita propter cœlum: cœlum conditum est propter hominem, non homo propter cœlum. Id perspicuum est ex his quæ fecit Christus. Non enim cœli corpus assumpsit, sed hominis.* Idem homilia octaua, de Turture, tomo 5. mysteria Ecclesiæ excellenter exponit, & id Ecclesiæ vigore atque indiscissione & immobilitate tractat homilia 11. cum de sua expulsione ageretur; *Christi Ecclesia nihil fortius* (ait) *si quis eam impugnare proponit, vires alterat necesse est. Tale est enim, velut si cœlo bellum meditetur inferre, &c.* Vide in sequentibus. Idem tomo 1. homilia de eo qui incidit in latrones: *Est* (inquit) *stabulum Ecclesia, quæ itinere mundi lassatos, & peccatorum sarcinis defessos suscipit venientes, vbi post æstuantis animi perniciosos ardores & squallentis vitæ desperata solatia refrigeria blanda & aura delectabiles sentiuntur, vbi deposito onere peccatorum, viator lassus reficitur, &c.* Idem homilia 33. in Matthæum: *Communis certè domus Ecclesia omnium est, quam vos priores, nos ad*

A illorum figuram posteriores intramus, atque ideò communiter omnibus confestim cum intrauerimus, pacem secundum illam legem offerimus. Nemo ergo desidia vemendi studio supersedeat, nemo secularibus suspensum animum rebus habeat, cùm iam ad prædicandum sacerdotes intrauerint. Non enim parua imminet punitio. Vide in sequentibus plura. THEODORETVS CYRENSIS expositione in Psalmum 47. dum illud exponit, Deus in Domibus eius cognoscetur: *Vna quidem* (ait) *per totum orbem atque mare. Propterea orantes dicimus: Pro sancta & vnica Catholica, & Apostolica Ecclesia, à finibus, vsque ad fines terræ. Rursus diuisa est ipsa per ciuitates, & oppida & agros, quas diuinum oraculum domos nuncupauit, quemadmodum qualibet ciuitas intus habet domos à se inuicem diuisas, & vna tamen ciuitas nominatur, sic infinitæ & innumerabiles sunt Ecclesiæ in insulis & incontinenti, communiter autem omnes in vnam rediguntur, ob consonantiam veterum dogmatum, &c* Idem in Cantica, dum illud exponit, *Dilectus meus descendit in ortum suum, &c.* Et libro 1. Historiæ Ecclesiasticæ, capite 10. ad calcem. Et CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catechesi 18. illuminatorum Hierosolymis. *Propriè & verè* (ait) *aliquis dixerit, Ecclesiam esse malignantium conuenticula hæreticorum Marcionitarum dico & Manichæorum & reliquorum. Propterea hunc confirmans fides tradidit, vt dicatur: Et in vnam sanctam Catholicam Ecclesiam: vt illorum quidem fœda conuenticula fugias, perseueres autem in Catholica Ecclesia, in qua & renatus es. Quod si forte veneris in ciuitates, non simpliciter interroga, vbi sit Dominicus, seu Dominus Domini. Nam & reliquæ impiorum hæreses, dominicos, quamuis pollutos, appellare non dubitant, neque id tantum quæras simpliciter, vbi sit Ecclesia, sed vbi Catholica Ecclesia. Hoc enim proprium nomẽ est sanctæ huius & matris omnium nostrum, &c.* Hinc HIERONYMVS STRIDONENSIS ad calcem Dialogi aduersus Luciferianos: *Poteram* (ait) *Diem istiusmodi eloquio ducere, & omnes propropositionum riuulos vno Ecclesiæ fonte siccare. Verùm quia iam multùm sermocinati sumus, & prolixitas concertationis audientium studia lassauit, breuem tibi apertámque animi mei sententiam proferam, in illa esse Ecclesia permanendum, quæ ab Apostolis fundata, vsque ad diem hanc durat. Sicubi audieris eos, qui dicuntur Christi, non à Domino Iesu Christo, sed à quoquam alio nuncupari, vt puta Marcionistas, Valentinianos, Montenses siue Campates, scito non Ecclesiam Christi, sed Anti Christi esse synagogam. Ex hoc enim ipso quod posteà instituti sunt, eos se esse indicant, quos futuros Apostolus prænunciauit, &c.* Idem epistola ad Pammachum & Oceanum de erroribus Origenis, sic incipit, Schedulæ quos misistis, &c. *Quisquis es assertor nouorum dogmatum, quasi te parcas Romanis auribus, parcas fidei, quæ Apostoli voce laudata est. Cur post quadringentos annos docere nos niteris, quod ante nescisumus? Cur profers in medium quod Petrus & Paulus edere noluerunt? vsq; ad hunc diem sine ista doctrina mundus Christianus fuit. Illam senex tenebo fidem, in qua puer natus sum, &c.* Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS contra epistolam fundamenti, cap. 4. *Vt omittam* (ait) *cõtra Manichæos sapientiam quam in Ecclesia esse Catholica non creditis, multa sunt alia quæ in eius gremio me iustissimè tenent. Tenet consentio populorum atque gentium. Tenet authoritas, miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata. Tenet ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas oues post resurrectionem Dominus commendauit, vsq; ad præsentem Episcopatum*

Heu Caluine diligenter attende, quia nõ sic se habet de Ecclesia tua.

A simili.

Ambrosius Mediolanensis

Vide Ecclesiæ Romanæ fidẽ.

Ioannes Chrysostomus.

Ecclesiæ radix in cœlo.

Matth. 24.

Oro attende

Ecclesia indefecta.

Ecclesia charitas.

Ecclesia communis domus.

Theodoretus Cyrensis.

Cyrillus Hierosolymitanus

Iam hoc satis superque probabile est.

Hieronymus Stridonensis.

Vide cuius generis sit Caluini Ecclesia.

Hæc sunt respondenda prudentibus Caluinistis.

Augustinus Hipponensis.

Si hoc posset Caluin. de sua Ecclesia probare, paratus sum credere.

ſucceſſio ſacerdotum. Tenet poſtremò ipſum Catholica nomen, quod non ſine cauſâ inter tam multas hæreſes ſic ipſa Eccleſia ſola obtinuit, vt cùm omnes Hæretici ſe Catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, vbi ad Catholicam conueniatur, nullus hæreticorum vel baſilicam ſuam, vel domum audeat demonſtrare, &c. Item libro de vtilitate credendi, capite ſeptimo. *Vna eſt Catholica Eccleſia, cui hæreſes aliæ diuerſa nomina imponunt, cùm ipſa ſingula proprijs vocabulis, quæ negare non audeant, appellentur.* Idem libro de vera religione, primo, capite quinto, *Religio, neque in confuſione Paganorum, neque in purgamentis Hæreticorum, neque in langore Schiſmaticorum, neque in cæcitate Iudæorum quærenda eſt, ſed apud eos ſolos qui Chriſtiani Catholici, & Orthodoxi nominantur, id eſt, integritatis cuſtodes & rectæ ſectantes, &c.* Idem epiſtola 152. *Quiſquis ab Eccleſia Catholica abfuerit, quantumlibet laudabiliter ſe viuere exiſtimet, hoc ſolo ſcelere, quod à Chriſti vnitate diſiunctus eſt, non habebit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum.* Idem libro primo, de Symbolo ad Catechumenos, capite quinto: *Templum Dei ſanctum eſt, quod ſumus nos* (ait Apoſtolus) *Ipſa eſt Eccleſia ſancta, Eccleſia vna, Eccleſia vera, Eccleſia Catholica, contra omnes hæreſes pugnans. Pugnare poteſt, expugnari tamen non poteſt. Hæreſes omnes de illa exierunt, tanquam inutilia ſarmenta de vite præciſa; ipſa autem manet in radice ſua, in caritate ſua: portæ inferorum non vincent eam.* Idem libro contra Petilianum Epiſcopum Donatiſtarum, capite ſecundo: *Quæſtio certè inter nos verſatur, vbi ſit Eccleſia. Verum apud nos, an apud Donatiſtas. Quæ vtique vna eſt, quam maiores noſtri Catholicam nominarunt, vt ex ipſo nomine oſtenderent, quia per totum eſt. Secundum totum enim καθόλου, Græcè dicitur. Hæc autem Eccleſia corpus Chriſti eſt, ſicut dicit Apoſtolus, pro corpore eius quæ eſt Eccleſia. Vnde vtique manifeſtum eſt, eum qui non eſt in membris Chriſti, Chriſtianam ſalutem habere non poſſe. Membra verò Chriſti per vnitatis charitatem ſibi Copulantur, & per eandem capiti ſuo cohærent, quod eſt Chriſtus Ieſus, &c.* Lege & tertium atque quartum caput. Idem libro de Angone Chriſtiano, capite viceſimonono, *Nec eos* (ait) *audiamus, qui ſanctam Eccleſiam, quæ vnica Catholica eſt, negant per orbem eſſe diffuſam, ſed in illa ſola Africa, hoc eſt, in parte Donati pollere arbitrantur. Ita ſurdi ſunt aduerſum Prophetam dicentem, Poſtula à me & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ, &c.* Idem libro de Vera religione, capite ſeptimo: *Tuenda eſt nobis Chriſtiana religio, & eius Eccleſia communicatio, quæ Catholica eſt, & Catholica nominatur, ſed ſolum à ſuis, verùm etiam ab omnibus inimicis. Velint enim nolintve ipſi quoque hæretici & ſchiſmatum alumni, quando non cum ſuis, ſed cum extraneis loquuntur, Catholicam nihil aliud quam Catholicã vocant. Non enim poſſunt intelligi, niſi hoc nomine cã Catholicã deſcerna, quo ab vniuerſo orbe nuncupantur, &c.* Idem libro de vnitate Eccleſiæ, capite tertio. *Totum Chriſtus caput & corpus eſt, caput vnigenitus Dei filius, & corpus eius Eccleſia, ſponſus & ſponſa duo in carne vna, Quicunque de ipſo capite, & Scripturis ſanctis diſſentiunt, etiam ſi in omnibus locis inueniantur, in quibus Eccleſia deſignata eſt, non ſunt in Eccleſia. Et rurſus, Quicunque de ipſo capite ſcripturis ſanctis conſentiunt, & vnitati Eccleſiæ non communicant, non ſunt in Eccleſia, quia de Chriſti corpore, quod eſt Eccleſia, ab ipſius Chriſti teſtificatione diſſentiunt, &c.* Lege infrà adhuc alia eiuſdem teſtimonia. LEO MAGNVS epiſtola ad Clerum & Plebem Conſtantinopolitanam, quæ eſt in ordine, viceſima ſecunda. *Eccleſia* (ait) *de ſponſi carne prodijt, quando ex latere Crucifixi manante ſanguine & aqua, ſacramentum redemptionis & regenerationis acceptt.* Idem epiſtolo trigeſima octaua ad Anatolium Epiſcopum Conſtantinopolitanum, capite primo. *Illa eſt* (ait) *virgo Eccleſia ſponſa vnius viri Chriſti, quæ nullo ſe patitur errore vitiari, vt per totum mundum vna nobis ſit vnius caſtæ communionis integritas.* Vide Romana Eccleſia. EVTHIMIVS ZIGABONVS monachus expoſitione in Pſalmum octuageſimum tertium, dum illud exponit: Beati qui habitant in domo tua, &c. *Per domum Dei* (ait) *hæ ipſas aulas Chriſti nimirum Eccleſias intelligere debemus. Indifferenter autem ſingulari numero & plurali vſus eſt, quoniam ſi loca reſpicias, Eccleſiæ numero plures ſunt, ſi religionem & fidei communicationem, omnia quæ vbique locorum ſunt templa, vnam conſtituunt fidelium Eccleſiam.* Idem & in Pſalmum nonageſimum quintum, dum illud exponit, Adorate Dominum in aula ſancta eius: *Illud autem* (ait) *animaduertendum ducimus, quòd cùm ſuperiùs plurali numero aulas dixerit, nunc ſingulari ſermone rurſum aulam nominauit, docens nimirum quod multæ quidem numero Eccleſiæ ſint, fide verò vna eſt omnium mater Eccleſia. Diuiſæ ſiquidem ſunt locis quæ conuncta ſunt vnitate opinionis.* Idem in Pſalmum 101. illud exponens, Dum conuenirent populi in vnum, &c. *Eccleſias* (ait) *congregationem & cœtum ſignificat, &c.* Idem & THEOPHILACTVS BVLGARIENSIS in duodecimum caput Marci, in illud: Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, &c. *Ille lapis* (ait) *caput Eccleſiæ factum eſt. Angulus enim Eccleſia quæ in vnum coniungit, Iudæos & Gentiles, quemadmodum & angulus duos parietes inter ſe committit. Igitur iſte angulus, hoc eſt, Eccleſia, à Domino factus, & eſt mirabilis in noſtris fidelium oculis, ab infidelibus etiam miracula calumniam patiuntur. Mirabilis igitur eſt Eccleſia, quaſi ex miraculis conſtituta Domino cooperante Apoſtolis, & ſermonem confirmante, per ſequentia ſigna.* Hinc GREGORIVS I. libro ſeptimo, epiſtola quinquageſima tertia, ad Secundinum incluſum: *Eſt locus penes me,* (ait Dominus ad Moyſem) *& ſtabis ſuper petram, &c. Quis eſt locus qui non ſit in Deo, cùm cuncta ab ipſo, quæ creata ſunt, continentur? Sed tamen eſt locus apud eum videlicet ſancta Eccleſia vnitas, in qua ſuper petram ſtatur. dum confeſſionis eius ſoliditas humiliter tenetur. Tunc videbis poſteriora mea. In petra enim, id eſt, in ſancta Eccleſia ſtantes, Dei poſteriora videmus, quando iam ea quæ in fine promiſſa ſunt, cœleſtis patriæ gaudia contemplamur.* Idem libro 14. Moralium, capite 1. in 18. caput Iob, vbi illud exponit, Nunquid propter te derelinquetur terra. *Sancta autem* (ait) *vniuerſalis Eccleſia prædicat, ſaluari veraciter, niſi intra ſe non poſſe, aſſerens quòd omnes qui extra ipſam ſunt, minimè ſaluabuntur. At contra hæretici, qui etiam extra ipſam ſaluari ſe poſſe confidunt, in quolibet loco ſibi diuinum adiutorium adeſſe profitentur. Vnde dicunt, Nunquid propter te derelinquetur terra, id eſt, vt quiſquis extra te fuerit, minimè ſaluetur? &c.* BEDA VENERABILIS libro 6. Commẽtariorum in Lucam, capite 92. ad calcem. *Certi myſterij cauſa factum eſt, vt duobus diſcipulis in illo alia oſtenderetur effigies, & ſic eum non, niſi in fractione panis agnoſcerent, nequaquam ſe Chriſtum agnouiſſe arbitretur, ſi eius corporis particeps non eſt, id eſt, Eccleſiæ, cuius vnitatem in ſacramento panis commendat Apoſtolus, dicens:*

Ioannes 19.

Euthymius Zigabenus Monachus.

Theophilactus Bulgariæ Epiſcopus.

Gregorius I.

Beda Venerabilis.

Clamat Caluinus, Totus noſter eſt Auguſtinus. Sed in his authoritatibus multum illius Eccleſiæ obeſt.

Nos non exiimus de Eccleſia Caluini, ſed ille exiuit de noſtra. Ergo catholica noſtra eſt, non illius.

Oro hæc lege.

Igitur nec catholica eſt Eccleſia Caluini, quæ necdũ annunciata eſt in partibus orientis, ſed in angulo occidentis.

Attendat Hæreticus.

Leo I.

Vnus panis, vnum corpus multi sumus, vt cùm eis benedictum panem porrigeret, aperirentur oculi eorum, & agnoscerent eum. Idem eodem libro, capite 53. cum illud exponit, Et prædicari in nomine eius pœnitentiam, &c. *Non latret (ait) rabies hæreticorum de angulo, toto terrarum orbe Ecclesia diffusa est. Omnes gentes habent Ecclesiã, nemo nos fallat, ipsa est vera, ipsa est Catholica, cœpit ab Hierusalẽ, peruenit ad nos, & ibi est, & hic. Nõ enim, vt huc veniret, inde discessit. Crescit, non migrauit, &c.* Idem & libro tertio in Cantica Canticorum, cùm illud exponit. *Surge amica mea, sponsa mea, &c.* Hinc Concilium LATERANENSE generale sub Innocentio III. capite primo: *Vna verò est (ait) fidelium vniuersalis Ecclesia, extra quam nullus omninò saluatur,* Idem omninò affirmat RECTOR, & VNIVERSITAS PARISIENSIS epist. directa ad Ioannem 21. pro cessione Papatus facienda, vt allegatur, sessione sexta, Concilij Constantiensis. Idem & PIVS II. in Bulla retractationis pro Eugenio IV. Idem & Concilium SENONENSE decreto primo: *Eadem quoque (ait) vnica est Domus Raab, qua conclusi euadunt exterminium vrbis Hierico, neque ancipiten sentiunt gladium, in exitum hostium fidei, & Ecclesiæ exeruntur. Vna igitur sancta & infallibilis Ecclesia, quæ nec à charitate decidere potest, nec ab orthodoxa fide deuiare.* Verùm de his mox plura dicemus, Ecclesiæ, Iudicium, & authoritas, &c. Videquod sequitur.

Concilium Lateranense generale sub Innocentio 3 patrum 1215.

Parisiensis vniuersitas.

Pius 2.

Concilium Senonẽse sub Antonio à Prato.

Ecclesiæ Iudicium & authoritas.] Iam de hoc diximus copiosè in vocabulo, Conciliorum authoritas Ideò quod hîc deerit, suppleri scito. Porrò infrà in dictione, Romanæ sedis authoritas, adhuc multa reseruantur, quæ non potuerunt hîc iustè proponi. Ne differas hæc omnia visitare vocabula. Sic autem de Ecclesiæ vniuersalis iudicio & authoritate IRÆNEVS LVGDVNENSIS libro quarto, aduersus Hæreses Valentini, & similium, capite 43. dilucidè: *Quapropter eis qui in Ecclesia sunt (ait) Presbyteris obaudire oportet, his qui successionem habent ab Apostolis, qui cum Episcopatus successione charisma veritatis certum secundum placitum Patris acceperunt. Reliquos verò qui absistunt à principali successione, & quocunque loco colliguntur, suspectos habere vel quasi hereticos & malæ sententiæ, vel quasi scindentes, & elatos, & sibi placentes, aut rursus vt hypocrytas, quæstus gratia & vanæ gloriæ hoc operantes. Omnes autem hi decidunt à veritate. Et Hæretici quidem alienum ignem afferentes ad aliare Dei, id est, Alienas doctrinas, à cœlesti igne comburentur, quemadmodum Nadab & Abiu. Qui verò exurgunt contra veritatem, & alteros adhortantur aduersus Ecclesiam Dei, remanent apud inferos voragine terræ absorpti, quemadmodum qui circa Chore Datham & Abyron. Qui autem scinduntur & separant vnitatem Ecclesiæ, eandem quam proferunt pœnam percipiunt à Deo.* Idem eodem libro, capite 63. *Agnitio vera est, Apostolorum doctrina, & antiquus Ecclesiæ status in vniuerso mundo & character corporis Christi, secundum successiones Episcoporum quibus illi eam quæ in vno quoque loco est Ecclesiam tradiderunt, quæ peruenit vsque ad nos custodita sine fictione scripturarum, tractatione plenissima, neque ablationem recipiens lectio sine falsatione, & secundum scripturas expositio legitima & diligens, & sine periculo, & sine blasphemia, & præcipuum dilectionis munus, quod est præciosius quàm agnitio, gloriosius autem quam prophetia: Omnibus autem reliquis charismatibus supereminens, &c.* Idem libro quinto, post medium: *Vbique Ecclesia prædicat veritatem, & hæc est lucerna Christi baiulans lumen. Qui ergo relinquunt præconium Ecclesiæ, imperitiam sanctorum presbyterorum arguunt, non contemplantes quanto pluris sit, & diota religiosus, à blasphemo & impudente Sophista. Tales sunt hæretici, & qui se plus aliquid propter veritatem inuenire putant, sequentes ea quæ prædicta sunt varie & multiformiter, & imbecille facientes iter, de eisdem non semper easdem sententias habentes, velut cæci à cæcis circunducuntur, iustè cadent in sublatentem ignorantiæ foueam, semper quærentes & nunquam verum inuenientes. Lugere oportet igitur sententias ipsorum, & intentius obseruare ne coniungemur, ab ipsis confugere autem ad Ecclesiam, & eius sinu educari, & Dominicis scripturis enutriri. Plantata est enim Ecclesia paradisus in hoc mundo. Ab omni ergo ligno paradisi escas manducabis, ait Spiritus Dei, id est, ab omni scriptura Dominica manducante; super autem elato sensu ne manducaueritis, neque tetigeritis vniuersam hæreticam dissentionem. Ipsi enim confitentur semetipsos agnitionem habere boni & mali, & super Deum qui fecit eos, iaculantur sensus suos impios. Supra igitur sentiunt quàm est mensura sensationis. Quapropter & Apostolus ait, non plus sapere, quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, vt non illorum, manducantes eam quæ plus quam oportet sapit, proiciamur de paradiso vitæ.* Vide Traditio, & Canon. ORIGENES ADAMANTVS in proœmio libri primi, Periarchon: *Sicut multis apud Græcos & Barbaros pollicentibus veritatem, desueuimus apud omnes eam quærere, qui eam falsis opinionibus asserebant. Posteaquam credidimus Filium Dei esse Christum, & ab ipso nobis hanc discendam esse persuasimus, ita cùm multi sint, qui se putent sentire quæ Christi sunt, & nonnulli eorum diuersa à prioribus sentiant. Semper verò Ecclesiastica prædicatio, per successionis ordinem ab Apostolis tradita, & vsque ad præsens in Ecclesijs permanens. Illa sola credenda est veritas, quæ in nullo ab Ecclesiastica discordat traditione, &c.* EVSEBIVS CAESARIENSIS libro septimo Ecclesiasticæ historiæ, capite vicesimo secundo: *Laudare oportet, ait, & absque inuidia amplecti, si quid recte dictum est, discuti verò & discerni, si quid minus sanè scriptum est, &c.* Vide & infrà. CYPRIANVS CARTHAGINENSIS locis qui superiori annotatione prolati sunt, Ecclesiæ authoritatem & iudicium summum fatetur, sicut & aliæ authoritates Patrum, quas pro confirmatione huius non est opus repetere. Denique BASILIVS MAGNVS libro de Spiritu sancto capite vicesimo septimo, & epistola 63. Ecclesiæ authoritatem comprobat, vide suprà, Conciliorum authoritas. CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catechesi 18. Illuminatorum Hierosolymis, *Ecclesia (inquit) Catholica per vniuersum orbem indefinita est potentia, de qua si omnia dicere vellemus, pluribus sanè nobis opus fuisset horis ad enarrationem. In eadem sancta Catholica Ecclesia edocti & conuersantes bene, regnum cœlorum & vitam æternam possidebimus, propter quam omnes laboramus, vt eam à Domino consequamur, &c.* HIERONYMVS STRIDONENSIS epistola ad Minerium. *Meum propositum est, antiquos legere, probare singula, retinere quæ bona sunt, & à fide Catholica Ecclesiæ non recedere.* Idem in Dialogo contra Luciferianos: *Non in legendo, sed in intelligendo scripturæ confutant.* Idem in caput primum epistolæ ad Galatas: *Quamobrem æquum non est, quod priuato suo iudicio rectum sentit aliquis, id totius vt Ecclesiæ sensui & consensui anteponat, & quæ sunt in*

Vide & Canon & infrà, Traditio.

Ecclesiæ Iudicio & authoritati standum. Irenæus Lugdunensis.

Vide quæ sit Hæreticorum pœna, & quale eos manet supplicium.

Vitandi Hæretici.

Origines Adamantius.

Eusebius Cæsariensis.

Cyprianus Carthag.

Basilius Magnus.

Cyrillus Hierosolymitanus.

Hieronymus Stridonensis.

Occumenicis Conciliis rectè conſtituta, & in dubium revocare velit. Quin ea nos mente potiùs eſſe præditi debemus, vt in his quæ didicimus, permanendum nobis eſſe putemus. Didicimus enim ab ea, quæ firmamentum eſt, & columna veritatis Eccleſia in illius interpretatione definitioníque nos acquieſcere, neque fluctuare atque omni doctrinæ vento circumferri oportet. 2. Corinth. 3.

Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS contra Manicheum, capite quinto, contra epiſtolam quę vocatur & incipit: Fundamenti, &c. *Ego verò (ait) Euangelio non crederem, niſi me Catholica Eccleſiæ commoueret authoritas. Quibus ergo obtemperans dicentibus, Credite Euangelio: cur eis non obtemperem dicentibus. Nolite credere Manichæo.* Idem libro ſecundo, contra Creſconium Grammaticum, capite trigeſimo tertio: *Hoc facimus, quod vniuerſe iam placuit Eccleſiæ quam ipſarum ſcripturarum commendat authoritas. Et quoniam ſanctæ ſcripturæ fallere non poteſt, quiſquis falli metuit huius obſcuritate quæſtionis, eandem Eccleſiam de illa conſulat, quam ſine vlla ambiguitate ſanctæ Scripturæ demonſtrat.* Idem libro ſeptimo contra Donatiſtas, capite primo, de Cypriano loquens: *Nos longè impares meritis ſuis, Eccleſiæ tamen Catholicæ authoritatem, cuius ipſe egregium & clariſſimum membrum eſt, &c.* Hinc TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Præſcriptionibus aduerſus Hæreticos, & libro quarto, aduerſus Marcionem, multa de authoritate Eccleſiæ diſſerit, quæ repoſita inuenies in vocabulo, Traditio, quia huic loco congruebant. Porrò de Eccleſiæ Catholicæ iudicio & authoritate illud tenendum eſt, quod in dictione Romana Eccleſia, infinitis authoritatibus probatum eſt. De qua etiam Eccleſia Patres BASILIENSIS Concilij generalis in epiſtola ſynodali, ad calcem Concilij poſita. De authoritate generalis Concilij ſupra Papam: *Meminiſſe decet (aiunt) Catholicam Eccleſiam illam eſſe, cuius confeſſio in ſymbolo continetur, Sanctam Eccleſiam Catholicam. Huius Catholicæ Eccleſiæ tanta authoritas eſt, vt ſola Chriſti Euangelia illa dicantur, quæ Eccleſia recipit. Plures enim de Apoſtolis etiam ſcripſiſſe dicuntur Euangelia, ſed quia tantum quatuor approbauit Eccleſia, illa ſola & non alia veneranter, ideo beatus Auguſtinus in pleriſque locis aſſerit: Euangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ authoritas commoueret,* vide ſuprà) *Illa enim ſacra Scriptura dicitur, quam ſacram declarat Eccleſia. Huius Eccleſiæ determinationi Catholici omnes ſuas merito ſententias ſubmittunt, & niſi ab ipſa approbantur Eccleſia, Catholici eſſe non poſſunt. Hæc ſancta Eccleſia tanto priuilegio à Chriſto ſaluatore noſtro, qui eam ſanguine ſuo fundauit, dotata eſt, vt eam errare non poſſe firmiter credamus, hoc ſolum excepto Deo natura, Eccleſiæ verò priuilegio. Præter autem Eccleſiam meminit vnquam ſale vnunus communi lege datum eſſe legimus: Non Angelis, hi enim à Principio errare potuerunt, & multi ex eis erranunt. Non primis Parentibus, nam à Diabolo decepti ſunt, Non hominem: nam omnis homo mendax: Non ſummis Pontificibus, quorum nonnulli in hæreſes & errores lapſi eſſe dicuntur & leguntur. Eccleſia ſola ſine ruga, & ſine macula, illa eſt quæ errare non poteſt in his quæ ad ſalutem neceſſaria ſunt. Vtique Chriſtus qui mentiri non poteſt, ſe cum ea permanſurum vſque ad conſummationem ſeculi, & eam per Spiritum ſanctum docendam eſſe pollicitus eſt. In iſta roboramur, regeneramur, nutrimur, & viuificamur: extra iſtam nec ſalui eſſe, nec Deo placere poſſumus. Ianua cœli eſt per quam ſolum ad cœlum iter eſt. Sponſa Chriſti dicitur, & vnica, & pulchra, & ſine macula ſoror, amica formoſa, columba ſpecioſa, perfecta, horum concluſum, fons ſignatus, puteus aquarum viuentium, ſuauis, mitis, accora, & qua meritò beatiſſima prædicatur, pro eiuſque fortitudine & firmitate terribilis dicitur, vt caſtrorum acies ordinata. Hæc enim mater & magiſtra omnium fidelium, ac etiam corpus Chriſti myſticum nuncupatur, cuius caput ipſe Dominus Ieſus Chriſtus. Nec mirum ſi errare non poteſt quæ caput habet Chriſtum, Doctorem Spiritum ſanctum. Huius tanta eſt authoritas, vt qui contumaciter eius doctrinæ contradicere præſumpſerit, hæreticus eſſe conuincatur. Quæ Domus etiam claues ſoluendi atque ligandi accepit a Domino. Hanc domum ſi quis corripientem corrigentémque contempſerit, ſit tibi (ait Dominus) tanquam Ethnicus & publicanus. Decuit quidem tantam Eccleſiæ conferri poteſtatem, vt cum omnis homo obliquabilis ſit & peccabilis, ipſa eſſet in terris cuius iudicio, quòd errare non poteſt, quilibet ſubiiceretur. Nec ſolùm Eccleſiæ decreta & ſententiæ authentice ſunt, & quibus irrefragabiliter ſtari oportet, ſed etiam eius facta & conſuetudines inſtar habent ſanctarum Scripturarum. Sacra enim Scripturæ, & conſuetudini Eccleſiæ par ritus, & idem vtriſque pietatis debetur affectus.* Vide ſuprà, Conſuetudo, & Traditio infrà, atque Romana Eccleſia, Papa, &c. Hinc BELLISSARION NICAENVS Archiepiſcopus, exiſtens in Concilio generali FLORENTINO oratione ad confratres ſuos Orientales habita pro concordia & vnitate fidei. *Quoties (inquit) neceſſitas ingruit, & ſi aliqua oritur hæreſis, quod imbecillitate humani ingenij ſæpenumero inter mortales euenit, debet Eccleſia Dei vno in loco congregata de rebus dubijs iudicare, ac ſecundum præcepta diuina legis & ſanctorum Patrum, quos iam vt ſacrarum Literarum doctores approbauit, communi omnium conſenſu ſententiam ferre, & per hunc modum fidem Chriſtianam augere, obuiam eundo hæreſibus, procul ab Eccleſiis Dei eas fugando.* De iudicio & authoritate Eccleſiæ eadem refert LEO X. in Bulla Apoſtolica ad calcem Concilij Lateranenſis, ſub eodem celebrati, poſita contra errores Martini Lutheri, quibus Eccleſiam & miniſtros eius impiè deprimebat, & omnia eius ſcripta ſub excommunicationis cenſura omnibus Chriſtianis interdicit. Sed & Concilium SENONENSE ſub Antonio à Prato Archiepiſcopo & Cancellario Franciæ, decreto primo, de vnitate, ſanctitate, authoritate, infallibilitate, & iudicio Eccleſiæ agit, & ſuperiora repetit atque addit: *Extra Eccleſiam, non ſecus, ac quondam extra arcam Noe, nemo ſaluus eſſe poteſt, quin inſurgentibus hæreſum procellis obruatur. Ea ipſa vna eſt domus in qua agnus Paſchalis, manducari eſt inſſus, & extra quam participatio menſæ Domini nequaquam poteſt haberi (vt ſupra diximus) Vna igitur ſancta & infallibilis Eccleſia, quæ nec à charitate decidere poteſt, nec ab Orthodoxa fide deuiare, cuius authoritatem qui in fide & moribus ſecutus non fueris, quaſi Deum abnegaueris (cui gloria in Eccleſia & Chriſto Ieſu in omnes generationes) infideli deterior habeatur.* Præterea idem decreto 4. De iudicio Eccleſiæ in Scripturis approbandis vel interpretandis ſic ſtatuit, *Magna profectò fuit ſemperque fuutra eſt, Scriptura ſacra authoritas, in qua nihil falſum, nihil otioſum eſſe poſſit. Quoniam verò omnes tam Hæretici, quàm impij Schiſmatici ſolent de Scriptura ſuos errores proferre. Nullus enim tam deploratus quondam ſurrexit hæreticus, qui non ſuum errorem Scriptura tueri conaretur. Nulla tam abſurda, tam impudens hæreſis, quæ non ſacris vtcum-*

que ſul

Auguſtinus Hipponenſis.

Matth. 16. 18. Ioann. 20.

Tertullianus Carthaginenſ.

Ecclesiæ iudicium.

Bellisarion Archiepiſcopus Nicænus. Concilium Florentinũ ſub Eugenio 4.

Concilium Baſileenſe generale.

Summa Eccleſiæ authoritas.

Leo 10. contra Lutheri de Eccleſiæ iudicio & authoritate eiuſque ſcripta anathematiſi ſubdit. Concilium Senonẽſe ſub Antonio à Prato legato & cardinali.

Eccleſia errare non poteſt. vide & Romanæ Eccleſiæ fides, &c.

1. Pet. 3.

Exod. 12.

Geneſ. 3. Pſal. 115.

Hæretici & ſcripturis ſuos errores tuentur.

Matthæ. 16. Ioannis 10.

Cantic. 2. 3. 4.

Digitized by Google

que fulciatur eloquijs, sed corruptis & à genuino sensu depranatis. Imo verò si quis literæ corticem tantùm suo fretus ingenio percurrat, si penitissimos sensus cùm Ecclesiasticis interpretibus non penetret, vix vnquam confutabitur hæreticorum versutia, vt ait TERTVLLIANVS *libro de Præscriptionibus aduersus hæreticos. Obortis igitur de fide dissidijs, frustra sæpe Scriptura consulitur, nisi Ecclesiæ certa & infallibilis litem dirimat authoritas, quæ canonicum librum ab apocrypho, catholicum sensum ab hæretico, germanum ab adulterino discernat. Hac nempe velut internuncia Patrum & sacrorum Conciliorum organis Spiritus sanctus docet nos omnia, & suggerit nobis omnia, sine quorum auspicijs qui Scripturæ sacræ sensum habere se iactant, non intelligunt quæ leguntur, neque de quibus affirment, sed videntes non vident, & audientes non audiunt. In annumerandis itaque canonicæ Scripturæ libris, qui præscriptum Ecclesiæ vsum & authoritatem non sequitur, sacrum* CARTHAGINENSE *Concilium III.* INNOCENTII & GELASII *decreta, & denique definitum à sanctis Patribus librorum catalogum (*Vide in vocabulo, Apocryphum, & libri Canonici*) respuit, aut in exponendis Scripturis non pascit hædos suos iuxta tabernacula pastorum, sed fodit sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas, & spretis orthodoxorum Patrum vestigijs, proprij spiritus indicium sequitur, is velut schismaticus & hæresum omnium incentor & fautor, à tam temeritate reprimatur.* Huic doctrinæ subscribit FACVLTAS LOVANIENSIS articulo vicesimo primo, & vicesimo secundo, & PARISIENSIS articulo decimo octauo, & decimo nono: *Tenetur* (aiunt) *quilibet Christianus firmiter credere, vnam esse in terris vniuersalem Ecclesiam visibilem, in fide & moribus errare non valentem, cui omnes fideles in his quæ sunt fidei & morum, obedire astringuntur, quod si quid in Scripturis sacris controuersiæ aut dubij oriatur, ad perfectam Ecclesiam definire spectat, & determinare.* Lege infrà, Romana sedes consulenda: Et STANISLAVM HOSIVM libro secundo, confutationis Prolegomenon Brentij, vbi de Ecclesiæ legitimis iudicibus tractat, & libro tertio eiusdem, vbi tractat de authoritate sacræ Scripturæ. Porrò multa alia hîc protulissem, sed sparsim in suis locis inserûtur, videlicet in vocabulo, Canon, Concilium, Consuetudo, Papa, Romana Ecclesia, Hæreticus, &c. Ideò quod hîc defuerit, Lector sedulus non cunctabitur suis locis requirere.

Tertullianus Carthaginens.

Ioan. 14.

3. Timoth. 3. Matth. 23. Esai 6.

Conc. Cartha. Innocentius 1. Gelasius 1.

Facultas Louanicnsis.

Facultas Parisiensis.

Stanislaus Hosius legatus.

Ecclesia est visibilis.] Iactant se Caluinistæ, quòd Ecclesia eorum fuerit inuisibilis & nec visibilis esse possit, quod quàm sit absurdum, iam ex superioribus liquidò manifestum est, & cum de singulis sacramentis Ecclesiæ agetur, passim suo loco probabitur: Ecclesia enim constat sacramentis visibilibus, vt res euidens probat, nec puto necessarium esse huic immorari diutiùs, cùm iam satis in præcedentibus ostensum sit, & vnicum possit satisfacere testimonium AMBROSII MEDIOLANENSIS in caput nonum Lucæ: *Continet* (ait) *virtute sua molem Ecclesiæ Christus, ac inuisibiliter eam gubernat, sed quemadmodum in sacramentis, cum ipse solus inuisibiliter operetur omnia, ministerio tamen vtitur visibilium sacerdotum, sic visibilem in terris elegit ministrum, per quem Ecclesiæ molem hanc sustineret, per quem gregem suum visibilem inuisibilis ipse gubernaret.* Idem ostendit BASILIVS MAGNVS libro primo contra Eunomium, & BERNARDVS CLARAEVALLENSIS sermone sexagesimo sexto, in

Ambrosius Mediolanensis.

Basilius Magnus.

Bernardus Claræualensis.

Cantica contra Hæreticos sui temporis, qui Ecclesiam suis inclusam antris profitebantur. Porrò quod non sit inuisibilis, Concilium SENONENSE iam supernè allegatum decreto secundo, sic demonstrat: *Cùm adeò* (ait) *explorata sit ex Scripturis tum vnitas Ecclesiæ, tum sanctitas, vt qui secus ausit affirmare, manifestè statim impietatis conuincatur. Apertissimum autem in hæreticos argumentum & quo minore negotio confundi queant, sit eius authoritas, cuius definitiones & decreta propter sui claritatem non facile sint cauillis & tergiuersationibus obnoxia, operæprecium se futuros esse putauerunt, si quàm inficiari non possunt, dolo tamen & versutijs eludant. Id quod tum demum assecuti fuerint, si pro sententia Lutheranorum inuisibilis & tota spiritualis ac proinde nobis incognita credatur Ecclesia. Nam quis futurus contentionis modus, vbi pronocatur ad iudicem qui nec inueniri, nec inuentus internosci possit. Atqui* (inquit Christus) *si te corripientem frater tuus non audierit, dic Ecclesiæ. Quid autem crassius, aut quid inutilius fingi possit si prorsus occulta sit & impenetrabilis Ecclesia? Cuius maiores natu admonet Apostolus, vniuerso gregi non quidem visibili attendere, in quo eos Spiritus sanctus posuerat Episcopos ad regendam Ecclesiam Dei. Nunquid inuisibilis illa à qua pro Petro cum carcere teneretur assidua fiebat oratio? aut in qua Timotheum docet conuersari Apostolus? Non igitur fide tantum & internis charismatibus, sed confessione fidei & externa ac visibi sacramentorum participatione constat simpérque constitit Ecclesia, quæ ab ipsis incunabulis, communi & præscripta vnius & eiusdem fidei protestatione non carnit. Vnum corpus* inquit Paulus *vnus spiritus, vnus Dominus, vna fides. Sed ne ab his inuisibilibus tantum pendere videretur Ecclesia, vnum adiecit baptisma. Etenim in vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus. Siue Iudei, siue gentiles, siue serui, siue liberi, omnes in vno spiritu potati sumus. Quisquis igitur tergiuersandi studio inuisibilem, & incertis sedibus errantem dixerit Ecclesiam, non hæresim tantum dixisse, sed hæresum omnium putetur fodisse iudicetur.* Itaque impiè nouissimè Caluinus, in Antidoto contra Tridentinam Synodum inuisibilem constituit Ecclesiam, contra cuius rationes doctissimè pugnauit NICOLAVS VILLAGAGNO eques Melitensis, libro Vernacula lingua edito: *Responce aux remonstrances faictes à la Royne,* & cæteri.

Concilium Senonense sub Antonio à Prato.

Matth. 18.

Actuum 20.

Actuum 12.

1. Timoth. 3.

Ephes 4.

1. Corinth. 12.

Caluinus in Synodum Tridentinum.

Nicolaus Villagagnus eques Melitensis.

Ecclesiæ potestas duplex, & gladius.] Excellentem librum ROBERTVS CENALIS Episcopus Abrincensis nobis familiarissimus edidit, de vtroque gladio, verùm passim de illo agitur in vocabulis, Hæreticus, Excommunicatio, Papa, Episcopus, & Potestas, ac similibus. Igitur illuc te conferas potissimùm ad vocab. Potestas.

Robertus Cenalis.

Ecclesia nauis est, in qua ab initio Tyranni & Hæretici atque alij perperam pugnarunt.] CLEMENS I. epistola 1. ad Iacobum fratrem Domini, vbi vltima S. Petri verba recenset, quæ hæc fuerunt: *Similis est status omnis Ecclesiæ, quæ per vndosum pelagus diuersis è locis & regionibus viros portat ad vnam potentis regni vrbem properare cupientes. Sit ergo nauis huius Dominus ipse omnipotens Deus, gubernator verò sit Christus, tum deinde proreta officium Episcopus impleat, Presbyteri nautarum. Diaconi dispensatorum locum teneant, & qui catechizant nautologis conferantur, Epibatis autē totius fraternitatis multitudo similis sit. Ipsum quoq; mare hic mundus habeatur, ventorum vero varietates & turbinum diuersis tentationibus conferantur, persecutiones, tribulationes, & pericula fluctibus exequen-*

Clemens 1.

Petri Apostoli de ecclesia vltima verba.

Egregia planè comparatio & assimilatio, ecclesiæ cum nauigio.

Adeo quomodo meremur audire?

tur. Terreni verò ſpiritus qui vel de torrentibus vel de cœnalibus ſpirat, pſeudoprophetarũ & ſeductorum, ſeu prauæ doctrinæ verba ducantur. Promontoria verò & loca confragoſa, hi qui in poteſtatibus ſeculi ſunt iudices & pericula minantur & mortes. Bithalaſſa verò loca, quæ duplicibus undæ fallacis æſtibus verberantur dubijs mente, vt de promiſſionum veritate nutantibus conferantur. Atque his qui irrationabili fidem noſtram ratione diſcutiunt. Hypocritæ autem & doloſi, Piratis ſimiles habeantur. Iam verò rapidus vortex & tartarea charybdis, & ſaxis, illiſa naufragia, ac mortiferæ ſubuerſiones, quid aliud æſtimãda ſunt, quam peccata? Reſtat igitur, vt hac nauis curſu proſpero tuta poſſit portum deſiderate vrbis intrare, ita Deo precem fundere nauigantes vt mereantur audiri. Audiri autem à Deo ita demum merebitur quis ſi orationes ipſius bonis moribus & operibus iuuentur. Sed ante omnia, cum quiete & ſilentio epibata (id eſt laici) in ſuis vnuſquiſque reſideant locis, ne fortè per inquietudinem & inconãitos inutileſque diſcurſus ſi paſſim vagari cœperint, vel ab officio ſuo nautas impediant, vel in alterum latus per inquietudinem coru nauis preſſa demergatur. Nautologi de mercedibus commoueant, & nihil omnino quod ad diligentiam vel ad diſciplinam pertinet, Diaconi negligant. Preſbyteri velut naute aptent ſinguia ad deſtructionem nauis diligenter, & inſtruãt quæ in ſuo tempore requirẽda ſunt. Epiſcopus tanquam proreta vigilanter, & ſolicitè gubernatoris verba cuſtodiat Chriſti. Saluator Dominus gubernator Eccleſiæ ſuæ diligatur ab omnibus & ipſius ſolius præceptis ac inſſis credat & obediat omnis Eccleſia. Deo quoq; indeſinenter ſupplicetur à cunctis de proſperitate ventorum vt nauigantes omnẽ tribulationem & omne periculum ſuperent, tanquam mare profundum mundi iſtius, & vitæ humanæ pelagus nauigantes, in quo eſuriendum ſit & ſitiendum, nuditatem quoque ferendam, morbos corporis, & egritudines tolerandas. Inſuper & hominum inſidijs ac dolo ſæpe laborandum, quippe qui diſpergendos ſe nonnunquam nouerint, ſed aliquando etiam Congregandos. vomitus quoque & ſugillationes ferendas, cùm ex confuſione peccatorum & reiectione criminum velut male congregatis in viſceribus fellis iactura facienda eſt & abiicienda prorſus è corde omnis intrinſecus quæ latet amaritudo peccati ſi qua fortè ex diſcordijs iniquis vel vt ex cibis noxijs congregata eſt, quam vtiq; cùm exonerit quis & abiecerit, ingentis ægritudinis liberabitur morbo, ſi tamen poſt vomitum quæ ad ſanitatẽ pertinent ſumat. Eadẽ repetit ANACLETVS I. epiſtola 1. ad omnes Epiſcopos. Hinc de nauicula Chriſti, in quã omnes inimici Chriſtianitatis inſurgũt, iam loquebatur. IGNATIVS MARTYR initio ſalutationis epiſtolæ ad Philippenſes: *Chriſtus* (ait) *propria voluntate ſuam fundauit Eccleſiam, firmiter ſupra petram adificium per ſpiritũ non manu factum, in quam ſimul irruentes vẽti & flumina non potuerunt eam ſubuertere, ſed nec vnquam ſpiritus nequitiæ potuere. ſed debilitati ſunt virtute Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Et MARTIALIS Apoſtolus epiſtola ad Burdegalẽſes, c. 11. *Inimicus* (ait *qui nunc à cordibus veſtris proiectus eſt, venturus eſt vt ſuperſeminet populo Dei grana errorum, ſed firma Eccleſia Dei & Chriſti, nec cadere nec diſrumpi poterit vnquam*, &c. Et TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS lib. de Baptiſmo: *Naucula* (inquit) *illa figuram Eccleſiæ præferebat, quod in mari, id eſt ſeculo fluctibus, id eſt perſecutionibus & tentationibus inquietabatur, Domino per patientiam dormiẽte, donec orationibus ſanctorũ in vltimis ſuſcitatus compeſcat ſeculum, & trãquillitatẽ ſuis reddat*, &c. ORIGENES ADAMANNTIVS lib. 1. in

Anacletus 1.

Ignatius Martyr.

Martialis Apoſtolus.

Eccleſia Dei inuincibilis.

Tertullianus Carthaginenſ.

Origenes Adamantius.

A librum Iob, dum illud interpretatur: Caldæi fecerunt tres turmas (vel cornua, ſic enim Origenes legit) *Tria* (ait) *cornua ad dimicandũ aduersus congrediendum aduersum Iob nequiſſimi dæmones fecerunt. Ad dimicandum verò aduerſus Eccleſiã, non tria tantum cornua, ſed innumera atque inæſtimabilia omnes ſecta atq; hæreſes faciunt, per quas vniuerſæ aduerſus Eccleſia vnitatem inceſſanter dimicant. Sed quemadmodum tunc tribus cornibus aduerſus Iob congreſſus, cum confuſione eſt ſuperatus, nihil prænalens aduerſus Iob, ſic & nunc multis modis aduerſus Eccleſiam congreſſus eſt, & innumeras hæreſes aduerſus eam dimicãs reuocatur confuſus, nihil prænalens verè credentibus animabus. Firmum enim firmamentum Dei ſtabit, &*

B *portæ inferorũ non prænalebunt aduerſus eam ſicut dicit Dominus: portas inferni memorando diuerſas ſectas atq; hæreſes inſidiantes, quæ vſq; ad portas inferorũ deducunt omnes, qui eos ſectantur*, &c. EPIPHANIVS CYPRI lib. 2. contra hæreſes, hæreſi 61. contra Apoſtolicos: *Vides vnam cõcordiam, & vnam ſpem, & vnam fidem in Eccleſia vnicuiq; gratificantem, iuxta propriam facultatem, & iuxta proprium laboris certamen. Similis eſt autem ſanctæ Dei Eccleſia naui, nauis autem non ex vno ligno cõſtat, ſed ex diuerſis, &*

C *carinam quidem ex vno ligno habet, ſed non vno modo, Anchoras autem ex alia materia, malos autem & tabulata, & pupis partes, parietumq; ac tranſtrorum, velorum item ac remorum gubernaculorumq; ac aliorum omnium ex diuerſis lignis compactionem habent. Vnaquæq; verò hæreſis velut ex vno ligno conſtat & Eccleſiæ formam non oſtendit*, &c. IOANNES CHRYSOSTOMVS In demonſtratione aduerſus Gentiles, quod Chriſtus ſit Deus, indiſcuſſam probat ex Scripturis Eccleſiam. Idem & homi. 1. in Symbolum, cùm illum locum interpretatur, Credo in Spiritum ſanctum: *Iſte* (ait) *Spiritus conſecrat, ſanctificat, benedicit, honorificat, gubernat, protegit, cõſolatur, perducit ad ſanctã Eccleſiam. Quia velut*

D *nauis eſt in medio poſita hæc Eccleſia, portat epibatas, portas credentes in vna charitate, in vna modulatione, in vno remigio ſanctitatis, in funibus charitatis, in velo orationis, in arbore crucis, in pice pœnitentiæ, in ſtupa caſtitatis, in tabulis pacis, in anchora fidei. Iſta ergo Eccleſia in vna modulatione cantans peruenit ad portum æternitatis ad ciuitatem pacis. Ipſa eſt quæ dimittit peccata, exonerat omnia pondera, eliquata corda perducit ad palmã promiſſam ſuprema vocationis*, &c. Idem homil. 11. cum de expulſione eius ageretur: *Chriſti* (ait) *Eccleſia nihil fortius, ſi quis eam impugnare proponit, vires alterat neceſſe eſt. Tale eſt enim, velut ſi cœlo bellum mediteur inferre, homini ſi bellum*

E *inferas, fortaſſe vinces, aut fortaſſe vinceris. Eccleſiam vincere nulla vis poterit. Deus eſt Eccleſia, qui eſt omnibus fortior. Aut æmulamur Dominum, Nunquit fortiores illo ſumus? Deus fundauit hoc quod labefactare conaras. Aut experiri vis potentiam Domini? Ipſe eſt qui reſpicit ſuper terram & facit eam tremere, & iterũ qui iubet & tremor eius ſolidatur. Aut non vidiſti trementem ciuitatem tuam quoties ſtare feci? Multò magis Eccleſiam ſuam rementem poterit confirmare. Fortior enim Eccleſia multò quã terra, imò & fortior cœlo. Cœlũ & terra tranſibunt, verba autẽ mea nõ trãſibunt. Quæ verba? Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prænalebunt aduerſus eam. Quòd ſi non credis verbo, & rebus ipſis, operibus crede. Quãti tyranni aggreſſi ſunt impugnare Eccleſiam Dei, quanta tormenta, quantas cruces adhibuerunt? ignes, fornaces, feras, beſtias, gladios intendentes, & nihil agere potuerunt. Vbi nunc ſunt illi qui hæc fecerunt, & vbi illi qui hæc fortiter pertulerunt? Nunc*

Epiphanius Cypri.

Eccleſia adhuc naui aſſimilata

Attende hæc.

Hæreſis.

Ioannes Chryſoſtomus.

Matth. 24. Matth. 16.

hi ater

bi æternis pœnis premuntur, & isti æternis gaudijs eriguntur, fulget enim Ecclesia super splendorem Solis, & persecutores eius perpetuis tenebris conteguntur, &c.

Ambrosius Mediolanensis.

AMBROSIVS MEDIOLANENSIS expositione in Psalm. 43. dum illud exponit: Manus tua gentes disperdidit, &c. *Confirmat (ait) fidem Ecclesiæ antequam nuncies, & victorias pietatis eius enumerat, qua non in brachio, neq; in gladio suo feras expulit gentes, & non certamine bellico turmas fugauit hostiles, sed mansuetudine ac fide terras inimicorum sine vllo cruore possedit. Fides enim sola pugnauit, & ideò triumphos meruit, quos non renocauret perfidia, sed augeret, quia persecutionibus suis non vincitur Ecclesia Domini, sed probatur, &c.* HIERONYMVS STRIDONENSIS libro secundo Commentariorum in Hieremiam, capite tertio, dum illud exponit, Factus sum in derisum, &c. *His verbis (ait) illud tempus sanctæ Ecclesiæ exprimitur, quo publicè reprobis irridetur, quando iniquis crescentibus in opprobrium fides & veritas erit in crimine. Tanto quippe vnusquisque despectior erit, quanto iustior esse potuerit, tanto abominabilis quanto laudabilis. Sancta quippè electorum Ecclesia afflictionis tempore prouerbium pranis efficitur, quia cum bonos mori per tormenta prospiciunt, ab eis similitudinem maledictionis sumunt. Quod enim transitoriam mortem vitæ sed permanentem vitam non vident, tanto magis deridendo mala præsentia fugiunt, quanto per intellectum iustrinsecus ad bona permanentia non pertingunt. Sed sancta Ecclesia scit in passionibus crescere, atque inter opprobria honorabilem vitam tenere, &c.* Idem libro vndecimo Commentariorum in Ezechielem, capite trigesimo sexto, *Non potest (ait) ciuitas abscondi super montem posita & collibus atq; torrentibus, quorũ hyeme persecutionum & tempestate pressura augetur fides: vallibus quoq; his qui in humilitate depressi sunt, & desertis Ecclesijs & parietinis atq; in toto orbe Ecclesiarum cõciliabulis derelictis, qualis sub Diocletiano & Maximiano in toto orbe persecutio fuit, per quam proscriptæ sunt Ecclesiæ atq; vastatæ quãdo subsannauerunt Ecclesiam omnes Gentilium & Hæreticorum gentes per circuitum, quòd in igne zeli furoris sui locutus sit, & propriè aduersus Idumeã qua terrenis operibus volebat omnes deposita imagine cœlestis, portare imaginem terreni. Illi enim dederunt terrã Dei sibi in hæreditatem, & ex toto corde atq; ex animo Ecclesiam Domini persecuti sunt, & eiecerunt eam de sedibus suis & vastauerũt. Sed quid profuit nationibus? quid iuuit hæreticorum gentes insultasse terræ Domini, cùm Dominus loquatur ad eam? & montibus illius collibusq;, ac ingis siue nemorosis locis qua amœnitate virebant paradisi & collibus de quibus suprà diximus, in zelo & in furore suo locutus sit, & pro opprobrio gẽtium leuet manum suam contra aduersarios qui Ecclesiam persecuti sunt, vt portent confusionem & ignominiam suam, &c.* lege. AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib. 18. de Ciuit. Dei. c. 51. *Non solum à tempore corporalis Ecclesiæ Christi, & Apostolorũ eius, sed ab ipso Abel quem primum iustum impius frater occidit, & deinceps vsq; in huius seculi finẽ, inter persecutiones mundi, & consolationes Dei peregrinando procurrit Ecclesia. Nec mihi videtur esse definiendus numerus persecutionum, quo exerceri oportet Ecclesiã, &c.* Quasdam tamen declarat idem super Psalm. 128. *Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea, &c.* Et in Psalmum 9. sic distinguit: *Prima (ait) persecutio Ecclesiæ violenta fuit, cùm proscriptionibus, tormentis, cædibus, Christiani ad sacrificandum cogerentur. Altera persecutio fraudulenta est, qua nunc per hæreticos & falsos fratres agitur. Tertia superest per Antichristum ventura, qua nihil est periculosius, quoniam violenta & fraudulenta erit, vim habebit ex imperio, dolum ex miraculis, &c.* THEOPHILACTVS BVLGARIENSIS in cap. 16. Matthæi. *Portæ inferi temporales sunt persecutores, qui ad infernum conantur mittere Christianos. Et hæretici quoque portæ sunt ad infernum ducentes. Multis igitur persecutoribus, & multis hæreticis prænaluit Ecclesia. Et si autem & vnusquisque nostrum Ecclesia, qua sit domus Dei. Si igitur in confessione Christi confirmati fuerimus, Portæ inferi, hoc est, peccata non prænalebunt nobis, &c.* GREGORIVS MAGNVS libro trigesimo Moralium, capite trigesimo tertio, in 39. caput Iob, de inani persecutorum Ecclesiæ expectatione differit. Item libro 13. capite 9. in caput 16. Iob. & super omnia libro 20. capite 23. in 30. caput Iob, dum illud exponit: *In multitudine eorum consumitur vestimentum meum, & quasi capitio tunica succinxerunt me, &c. Tunica (inquit) capitium collum circumdat induentis, collum verò si stringitur vocis vsus, & vitalis flatus necatur. Sanctam ergo Ecclesiam reprobi quasi capitio tunica constringunt, quia in ea persecutionibus suis vitam fidei, & prædicationis vocem extinguere conantur. Sed electi persecutionis sua tempore paratiores sunt mori quam tacere, qui dum in morte temporaliter corruunt, a stultis quibusque & carnalibus despecti ac viles æstimantur, quia cum videre reprobi nequeunt quæ electi bona spiritualiter teneant, quos carnaliter extingui conspiciunt infœlices arbitrantur.* Lege reliquum, &c. BEDA VENERABILIS libro tertio, in Esdræ librum 2. cap. 32. ad calcem, *Sæpe (ait) ab Hæreticis Ecclesia vastata postquam instantia Catholicorum doctorum lucem veritatis recepit, plures ad cognoscendam tuendámque rationem recuperantes eiusdem veritatis filios procreauit. Neque enim vnquam beati Patres, Athanasius, Ambrosius, Hilarius, Augustinus, & cæteri tales, tot & tam magnificos in sanctam Scripturam tractatus conderent, si non contra fidem rectam, tam multifarius hæreticorum fuisset error ortus, sed dum Hæretici mendacium suum testimonijs Scripturarum astruere nitebantur, coacti sunt Patres è contrario earundem Scripturarum illos authoritate refellere. Et harum dicta quomodo rectè sunt intelligenda differere, &.* Et infrà: *Potest etiam de persecutione Gentilium qua Ecclesia sancta creberrimè concussa est, mystícè accipi qua occasione quidem martyrum videbatur fundatus esse delenda, sed eis in occulto coronatis melius construebatur, &c.* Plura reperies inserta in vocabulo, Romana Ecclesia, & in vocabulo. Hæretici semper Ecclesiam persecuti sunt. Vnum adhuc testimonium libet hîc adiungere, quod est PAVLINI Aquileiensis Episcopi, & PETRI Mediolanensis in libello, Patribus CONCILII FRANCFORDIENSIS oblato: *Cum sit, (aiunt) sancta & vniuersalis Ecclesia super firmam nihilominus inuiolabiliter fundata petram, & portæ inferi nequeant prænalere aduersus eam, veruntamen quia in mari huius seculi constituta persistit, aduersis hæreticorum flatibus, violentis Persidorum procellis, spumantibusque maledicorum vndis illisa concutitur, licet quassari possit, & mergi nequeat, Christi firmata dextera, & Apostolico gubernaculo moderata, necessarium est tamen, omnibus Christianis cunctisque fidelibus maximèque Apostolicis viris, contra hostes eius fidei armis dimicare. Non enim Christi miles impetum irruentis belli debet enerniter expauescere, nec effugij latibula inermis palando appetere, sed armis militiæ*

Theophilactus Bulgariæ.

Gregorius 1.

Venerabilis Beda.

Paulinus Aquileiensis. Petrus Mediolanensis. Concilium Francfordiense, sub Adriano 1.

Non sic Caluiniſtæ plantant nouellam Ecclesiam. vnde timeo ne citò labatur.

Hæc attende.

Matth. 9.

1. Corinth. 15.

Augustinus Hipponensis.

A quo tempore Ecclesia sustinuit persecutiones.

Distinctio persecutionum Ecclesiæ.

Multũ profuit Ecclesiæ persecutores habuisse.

Hæreticis obuiandum insurgentibus in Ecclesiam.

ſuæ præcinctus, irrumpentium hoſtium pectora, ſpiritalibus iaculis ex arcu intorquens Scripturarum, intrepidè perfirare, quatenus & ſemetipſum fidei clypeo munitus illæſum cuſtodiat, & inimicorum latera ſpeculis cruentet acutis. Nam ante certaminis trophæum tyronis non plectitur circa verticem corona triumphalis, cuius rei ratio Apoſtolicis euidentius approbatur documentis. Oportet (inquit egregius prædicator, & de caſtris Dominicis probatiſſimus miles) hæreſes eſſe, vt hi qui probati ſunt, manifeſti fiant. Alta enim nonnunquam diſpenſatione agitur, vt vnde cadere ad ruinam timetur vacillantibus plantis, inde valentius roborata, firmiter inconcuſſa perſiſtat, & antiquus hoſtis vnde ſe viciſſe ſuperbè gloriatur, inde diuina ſuperatus potentia ſe ſuccubuiſſe doleat proſtratus. Nam quia ſuper fidei fundamentum omnium virtutum fabricam perſiſtere non ignorat, ipſam fidei malitia ſua manu eradicare ſolliditatem feſtinat, quemadmodum de eius ſatellitibus, id eſt, malignis ſpiritibus per Pſalmiſtam dicitur: Qui dicunt Exinanite, exinanite vſque ad fundamentum in ea vſque ad fundamentum quippe maligni ſpiritus animam ſe exinaniſſe gloriantur, ſi ab ipſo fundo mentis fidei firmitatem, tentationum iaculis exaggerando eradicare valebunt, ſicut vtique nihil eſſe boni, omne quod videtur bonum, niſi ſuper fidei fundamentum firmiter radicatum. Sine fide enim impoſſibile eſt Deo placere. Firmum autem fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculum hoc: Nouit Dominus qui ſunt eius, licet ille ſeniat ac mille modis fraude calliditatis ſerpendo extra ſepta ſancta Eccleſia, huic inde ſquamas nequitiæ ſuæ Syrtis ſcopulis illiſus expoliet, ac per hoc circunquaque diſcurrens, modo in orbe circulato latenter ſe iuxta viam obiiciens vt pedem ſimpliciter calcantis mordeat modo in ſumma ſeſe ſuſpendens falſitatis cauda, hæreticorum pectora veneno perfidiæ inficiendo tumenda reddat, vt ſanciata ea vitalia faſtidiendo ſpiritalia alimenta euomant. Sed quia ſuper firmam petram fundata eſt, portæ Inferi non prævalebunt aduerſus eam, &c. Porrò CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro primo epiſtolarum, epiſtola tertia, ſic notat hæreticum in Eccleſiæ viſcera arma iniquitatis vibrantem deſcribit, vt alibi dicemus. Sed & NICOLAVS I. epiſtola ad Michaëlem Imperatorem, in Romanam Eccleſiam ab initio Hæreticos ſæuiſſe teſtatur, vt in vocabulo, Romana Eccleſia, & Hæreticus latiùs exponetur.

1. Corinth. 11.

Pſal. 136.

Hebræo. 1.

2. Timoth. 2.

Techunæ inimici curioſius expenduntur.

Cyprianus Carthag.

Nicolaus 1.

Eccleſiarum ædificatio, conſtructio, & dotatio defenditur.] Hoc iam ſuperiùs in dictione, Baſilicas conſtruere, &c. ab exordio monſtratum eſt. Quod certè clariùs probare, eſt ſupervacuum cùm hoc antiqua & ſtupenda ædificia luce clariùs demonſtrent. Verumtamen quia iam cœpimus ab antiquis Patribus omnia fidei noſtræ myſteria deducere, etiam de antiqua Eccleſiarum & Templorum conſtructione paucis agendum eſt. Et primo quidem loco in medium proferemus illud CONSTANTINI MAGNI ſtudium in conſtruendis baſilicis, de quo mira narrant Hiſtoriographi: (licet ante eum iam cæteris Imperatoribus & pijs viris viſum fuerit optimum, Templa in honorem Martyrum & ſanctorum condere, ſicut & iubet CLEMENS I. epiſtola ſecunda ad Iacobum fratrem Domini, vt poſuimus etiam in vocabulo, Baſilica. Narrat quippe NICEPHORVS CALLISTVS libro ſeptimo, capite quadrageſimo nono, de Conſtantino ita: *Templa inquit quæ vbique terrarum ædificauit, quid attinet enumerare:*

Conſtantinus Magnus.

Clemens 1.

Nicephorus Calliſtus.

A *Primum quidem manibus ipſe ſuis, quemadmodum diximus, Romæ in Lateranenſi palatio deſcribendo conformauit, quod ſane Palatium ipſe quoque ingentibus impenſis magnificè conſtruxit, & Chriſto ſacrauit. In vrbe Nicomedienſi, loco illuſtri, cui Brachia nomen fuit, Templum viginti millium martyrum ſplendidum excitauit: Sicut etiam Antiochiæ κυριακὸν, ſeu Dominicum octogonum. Deprani item vbi genitus eſt, in honorem Luciani martyris delubrum aliud extruxit, eámque vrbem, matri honorem deferens, Helenopolim cognominauit. Tria quoque Conſtantinopoli maxima templa Seruatori Chriſto conſtructa dedicauit. Sanctæ Sophiæ ſiue Sapientiæ, ſanctæ pacis, & ſanctæ virtutis. Inſuper celeberrimis Apoſtolis templum quoque ſuum condidit, atque omnia deinceps etiam a ſucceſſoribus magnificè ſunt conſtructa atque ornata. Duo itidem Mocio & Acacio & Agathonico & Menæ martyribus, ſplendida martyria ſeu delubra ædificauit.* Et capite quinquageſimo, ſubinfert: *In eo loco qui Soſthenium vocatur, Eccleſias duas Archangelo Michaëli extruxit, in quibus ſplendidè exornandis, ad Imperialem magnificentiam nil omiſit.* De duobus hiſce ſancti Michaëlis templis ſic refert PROCOPIVS CAESARIENSIS: *Iuſtus (ait) vtrumque ad Conſtantinopolim ſingulari pulchritudine exornauit Iuſtinianus. Templa duo Archangelo Michaëli, alterum ex aduerſo alteri ad fretum conſtructa fuere. Alterum in regione quæ dicitur ἀνάπλους, hoc eſt, tranſitus, ſiue traiectus, in parte dextra Euxinum pontum nauigare incipienti. Alterum autem in littore huic oppoſito, quem locum veteres πρόχουν, hoc eſt, promuntorium, propterea opinor quòd longiùs a littore in fretum procurrit appellarunt. Hæc ipſa templa Imperator Iuſtinianus vi temporis deformata denuò ex ipſis fundamentis reſtituit ſtructura admiranda, &c.* Narrat idem NICEPHORVS & de Theodoſio Iuniore libro decimo quarto, capite quadrageſimo quarto: *Reliquias (ait) Ignatij martyris receptas cum magnifico apparatu poſt tempus longum Antiochiam reduxit, & in eo loco quod cœmeterium vocatur veneratione magna repoſuit, & delubrum ingens dæmonibus olim dicatum, quod ab incolis τυχαῖον, quaſi fortunæ templum Dicas vocabatur, in ſacroſanctum fanum mutatum diuino martyri conſeeranit, in quo etiam reliquiarum tumulus repoſitus eſt, curru imperiali cum ſacro apparatu & ſatellitio in vrbem eam illatus, vbi quoque anno quolibet publicè & magnificè feſtus dies eſt actus, Deo diligentium ſe memoriam ſanctè à funere etiam ipſo glorificante, ſicuti antea quoque in Babyla accidit, cui templum ante vrbem & magnitudine amplum & firma pulchrum extructum eſt, in quod etiam eius vrna illata eſt.* Idem libro decimo tertio, capite decimo ſeptimo: *Super ſanctum Nilammonis ſepulchrum cines (ait) precatoriam domum condidere, obitúſque eius diem ad hoc vſque tempus feſtum lati peragunt.* Hoc & teſtatur SOZOMENVS libro octauo Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, capite nono. Idem Nicephorus libro decimo tertio, capite trigeſimo octauo: *Precatoria (ait) domus extructa eſt prope locum Martyrij Acatij martyris, ad quam ſpectandam Imperator Arcadius venit, precibúſque in ea peractis inde receſſit.* Verùm alia ſunt innumera teſtimonia in eiuſdem hiſtorijs expreſſa, quæ breuitatis cauſa pertranſeo, & ne ſolus videatur teſtis eſſe, etiam RVFFINVS AQVILEIENSIS libro nono Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, capite decimo: *Vbi autem Maximinus Tyrannus occubuit, loca quæ paulo*

Diuerſa templa quæ Conſtantinus extruxit.

Procopius Cæſarienſis.

Templa quæ Iuſtinianus cõſtruxit.

Theodoſius iunior templa extruit.

Babylæ martyri alterum extructum.

Sozomenus.

Arcadius.

Ruffinus Aquileenſis.

ante

ante impijs tyrannorum machinis fuerant deſtructa reduina conſtructione clariora & celſiora conſurgere templaque excelſa pro humilibus conuenticulis elenari, &c. Idem libro decimo, capite nono: *Frumentius* (inquit) *Epiſcopus cum perrexiſſet ad Indiam. tãta ei data eſſe a Deo virtutum gratia dicitur, vt ſigna per eum Apoſtolica fierent, & infinitus numerus Barbarorum converteretur ad fidẽ, ex quo in India partibus & populi Chriſtianorum & Eccleſiæ factæ ſunt, & ſacerdotium cœpit, quæ nos ita geſta & non opinione vulgi, ſed ipſo Ædeſio Tyri preſbytero poſtmodum facto, qui Frumentij comes prius fuerat, referente cognouimus.* Idem eodem libro capite decimo, vbi mulieris captiuæ meminit, quæ Iberorum gentem conuertit ad fidem. *Adeſt* (inquit) *captiua edocet Deum Chriſtum, ſupplicandi ritum venerandique modum, inquantum de his aperire fœmineæ fas erat pandit, fabricari tamen Eccleſiam monet, firmámque deſcribit, cunctiſque idem volentibus Eccleſia extruitur inſtanter, &c.* Sed hæc ſufficient, meminit & CASSIODORVS libro ſeptimo hiſtoriæ Tripartitæ, capite trigeſimo ſecundo, Templi in honorem Thomæ Apoſtoli ædificati. Et libro tertio, capite primo, & libro ſexto, capite viceſimo ſeptimo, & libro vndecimo, capite octauo. Non eſt autem nobis otium omnia hæc per ordinem enarrare. Lector diligens locos adeat præfixos, vt autem ad ſanctorum etiam Patrum teſtimonium deſcendamus GREGORIVS NAZIANZENVS oratione decima quarta, coram ſancto Baſilio, de ſuo patre Gregorio agens: *Cæterum* (ait) *poſtquam neceſſe erat, vt memoria de eius relinqueretur magnanimitate, quod magis oportebat, quàm templum hoc Deo & nobis erigere? In cuius ædificatione pauca quidem populo iniunxit, plura verò ex facultatibus propriis ſubminiſtrauit, opus nequaquam ſilentio dignum, magnitudine quidem multa, pulchritudine autem fere ſuper omnia. Octo namque lateribus rectis in ſeipſum concurrit, columnis verò & porticum pulchritudine in altum ſurgit, ita vt ſtructura eius nequaquam cedat naturæ, &c.* MARTIALIS Apoſtolus epiſtolæ ad Tholoſanos, capite octauo: *Nec Stephanus* (ait) *ſolum Deo cui credidit, Eccleſias per ſuum regnum ſecundum quod Spiritui ſancto & nobis viſum eſt diſponere & fabricare audeat, ſed antiqua templa dæmoniorum, ſpurciſſima fana Idolorum deſtruere perfectus in fide videatur.* GREGORIVS NYCENVS oratione in Gregorium Neocæſarienſem: *Is* (ait) *qui ſe de ſuis iactabat diuitijs, conuenienter admonebatur vt eorum quæ habebat eſſet œconomus non Dominus, mulieribus conducibilia, pueris conuenientia, & patribus ea quæ decebat diſtribuens, & fructus omnia omnibus tantum repente populum induxit auxilio ſancti Spiritus, vt ad templum ædificandum fuerit incitatus, pecunijs & corporibus omnibus, ad id ſuum ſtudium conferentibus. Hoc eſt templum cuius conſtructionis ille iecit fundamenta, & id cœpit ædificare. Exornauit autem quidam ex ſucceſſoribus, pro illius dignitate, quod etiam in hodiernum vſque diem oſtenditur.* Idem oratione in Theodorum martyrem: *At ſi in locum* (ait) *ſimilem huic ad quem vos hodie conueniſtis, ſibi iuſti memoria ſanctaque reliquiæ ſint accedat, primum quidem operum quæ cernit, magnificentia recreatur. Videt enim eadem vt Dei templum ſtructura tum amplitudine, tum pulchritudine ſplendidè exædificatum & exornatum, vbi & faber lignum ad animalium effigiem conformauit, & lapicida marmor ad argenti lenitatem expoliit, & pictor artis ſuæ flores in imaginibus exprimens, res martyris præclare geſtas, labores, cruciatus, immanes tyrannorum aſpectus, &c.* Hinc & IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 51. in Matthæum, cùm illud exponit: Quicumque te tigerũt ſalui facti ſunt: *Vermiculato emblemate pauimenta ornas, magnificos muros conſtruis, columnarum capita erigis, lychnos ab aureis laqueariis dependere facis, pauperem verò, nec viſitare curas in carceribus vinctum. Non prohibeo magnifica templa condere, ſed prius illa facere iubeo, imo verò illa, inquam, facere moneo. Nemo enim quia magnifica templa non condiderit, vnquam accuſatus eſt, at verò gehennæ ignis inextinguibilis, ſupplicia dæmonum imminent, niſi quis diligenter illa peragere velit.* Idem homilia decima octaua, in actus Apoſtolorum cùm illud exponit: Et multis oppidis Samaritanorum Euangelizabant: *Non opus eſt* (ait) *vt vnuſquiſque fidelium ædificet Eccleſiam? & vt credat ſimul etiam cum doctor ſit? Nunquid ante omnia hoc conſiderandum, vt omnes ſint Chriſtiani? Quomodo, dic mihi, Chriſtianus erit agricola, videns te ſic ſuam negligere ſalutem? non potes facere ſigna, & perſuadere his quibus illi perſuaſerim: miſericordia vtere, cura, manſuetudine, affabilitate, aluſq; omnibus. Ac ſæpe quidem ac balnea faciunt multi. Eccleſias autem non item, & omnia magis quam has: Ideo oro ac ſupplico, & gratiam peto, imo & legem pono, vt nullus qui habet villam, appareat carere Eccleſia, &c.* Et infrà: *Quid magis mirandum, quod alij extruunt clara ſepulchra, vt poſteri audiant, quod ille conſtruxit, an quòd tu Eccleſias excitas? Cogita quod vſque ad Chriſti aduentum mercedem habiturus ſis, qui altare Dei excitaturus es. Dic enim oro, ſi rex tibi præcipiſſet domum extruere vt illic habitet, nónne omnia feciſſes? Nunc igitur regia eſt Eccleſia Chriſti conſtructio, ne ſumptum ſpecie, ſed fructum computa, &c.* AMBROSIVS MEDIOLANENSIS ſermone octageſimo nono, de Dedicatione Baſilicæ, in initio: *Si Centucio* (ait) *commendatur Domino qui ædificauit Synagogam, quanto eſt commendatior qui ædificauit Eccleſiam? Et ſi is meretur gratiam, qui impietatis receptaculum præſtitit, quanto maiorem meretur gratiam, qui religioni domicilium præparauit. Et ſi ille cœleſti miſericordia viſitatur, qui conſtruxit locum, vbi Chriſtus ſemper negatur, quanto magis viſitandus eſt, qui fabricari fecit tabernaculum, vbi Chriſtus quotidie prædicatur? &c.* lege Idem libro Officiorum ſecundo, capite viceſimo primo, *Maximè ſacerdoti hoc conuenit* (ait) *ornare Dei templum decore congruo, vt etiam hoc cultu aula Domini reſplendeat, impenſas miſericordiæ conuenientes frequentare, quantum oporteat largiri peregrinis, non ſuperflua ſed competentia, &c.* CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catecheſi decima quarta Illuminatorum Hieroſolymis. *Excitatus eſt reſurgens, & dederunt argentum, corruperunt milites, ſed non corruperunt eos qui nunc ſunt reges. Nam illi quidem milites propter argentum prodiderunt veritatem. Iſti autem qui nunc ſunt reges, pietatis ergò argento induentes & auro, ſanctam hanc Eccleſiam reſurrectionis ſaluatoris in qua nunc ſummis extruxerunt, & argentis monimentis ſplendidam effecerunt, &cæt.* HIERONYMVS STRIDONENSIS ad Paulum & Euſtochium, de Aſſumptione B. Virginis: *Monſtratur autem ſepulchrum eius cernentibus nobis vſque ad præſens, in vallis Joſaphat medio, quæ vallis eſt inter montem Sion & montem Oliueti poſita, quam & tu ô Paula, oculis aſpexiſti, vbi in eius honore fabricata eſt Eccleſia, miro lapide tabulata, in qua ſepulta fuiſſe* (vt fertur poteſtis) *ab omnibus ibidem prædicatur, &c.* Idem epiſtola ad Ripatium, quæ incipit: Acceptis primũ literis

Matth. 24. Ioannes Chryſoſtomus.

Actuum 9.

Caſſiodorus Senator.

Reliquum poſitum inuenies in dictione Decima.

Gregorius Nazianzenus.

Deſcriptio templi Nazianzeni.

Ambroſius Mediolanenſis.

Luc 7.

Cyrillus Hieroſolymitanus

Vide in templis imagines, de quibus ſuo loco.

Hieronymus Stridonenſis.

tuis,

Matth.18. Luc.9.

tuis, vbi contra Vigilantium differit: *Honoramus (* ait *) ſeruos, vt honor ſeruorum redundet ad Dominum, qui ait: Qui vos ſuſcipit, me ſuſcipit. Ergo Petri & Pauli immundæ ſunt reliquiæ? Ergo Moyſi corpuſculum immundum erit, quod iuxta Hebraicam veritatem ab ipſo ſepultum eſt Domino? Et quotieſcunque Apoſtolorum & Prophetarum & omnium martyrum baſilicas ingredimur, toties idolorum templa veneramur? Accenſiq; ante tumulos eorum cereî Idololatriæ inſignia ſunt! O præſcindendam linguam a medicis? imo inſanum curandum caput! &c.*

Theodoretus Cyrenſis.

THEODORETVS CYRENSIS in Philotheo, de Iuliano Suba. *In eo (* inquit *) ſaxo quo occultus Moſes Deum videre, prout videri poterat, dignus habitus eſt, conſtructo templo, lectoque ad ſacrificandum apto (quod hac etiam tempeſtate durat) in propriam & conſuetam palæſtram ſe recepit.* Idem in eodem libro, de Publio monacho: *Memor autem (* ait *) ille diuini præcepti, quod Dominus ſacris Apoſtolis dixerat, vt euntes omnes gentes docerent, eorum petitionibus locum dedit. Itaque penes illud habitaculum altero ædificato, ibi eos habitare iuſſit, mox conſtructo templo, in id & hos & illos manè & veſperè conuenire præcepit, vt matutinas veſpertinaſque preces vna offerrent Domino, &c.*

Palladius Helenopolitanus Epiſcopus.

PALLADIVS HELENOPOLITANVS in Dialogo, de Geſtis & & vita S. Ioannis oris aurei: *Hæc autem dixerim (* ait *) non vt eos denotem qui probabiliter & neceſſariò Eccleſias aut condunt aut reparant, ſed illorum cauſa qui pauperum opes, in hortos penſiles in aquæductus æreos in communia virorum ac mulierum lauacra parum pudica conſummunt, ſiue vt maiores conquirant opes, ſiue vt ab indignis quibuſque diligantur, qui in hoc ipſo huiuſce ſtudij gratiam reddunt, quòd omnia ad voluptatem peccantium faciant gnathones aſſentatores nocentiſſimi, &c.*

Hæc noſtro tempore plus ſatis vigent.

Auguſtinus Hipponenſis.

AVGVSTINVS HIPPONENSIS ſermone 7. de Dedicatione Eccleſiæ: *Retribuet Dominus fidelibus ſuis tam piè, tam illariter, tam deuotè illa operantibus, vt eos quoque ipſos in ſuæ fabricæ conſtitutione componat, quo currunt lapides viui, fide formati, ſpe ſolidati, charitate compacti. Itaque ſicut hoc ædificium viſibile factum eſt, nobis corporaliter congregandis, ita illud ædificium quod nos ipſi ſumus, Deo ſpiritualiter inhabitatori conſtruitur, &c.* Vide infrà ex eodem, de Libertate Eccleſiæ.

Paulinus Nicolaus.

PAVLINVS NOLANVS epiſtola 11. ad Seuerum: *Teſtis eſt autem Dominus, quòd ſi vel ſcrupulum ſacri cineris habuiſſemus, ſuper quam nobis ad Baſilicam, quæ proximè in nomine Domini conſummabatur dedicandam neceſſarium erat, miſiſſemus vnanimitati tuæ, ſed quia nos non habuimus huius muneris copiam, & ille ſe ſpem eiuſdem gratiæ copioſam habere dixit à Sancta Syluia, quæ illi de multorum ex Oriente martyrum reliquijs ſpopondiſſet, inueniemus quod dignè & ad Baſilicæ ſanctificationem vobis & ad ſanctorum cinerum cumulandam benedictionem, mitteremus partem particulæ de ligno diuinæ crucis, &c.* Idem natali 10. in S. Fœlicem martyrem, narrat excellentem ædem diuino Fœlici Martyri erectam, vt poteſt quiuis legere, ſicut

Aurelius Prudentius.

AVRELIVS PRVDENTIVS CLEMENS in Periſtephano, vbi Petri & Pauli paſſionem deſcribit, duas baſilicas in nomine eorundem Apoſtolorum miris ſumptibus fabricatas recenſet. ſed

Eutropius Hiſtoricus.

& EVTROPIVS HISTORICVS lib. 10. Hiſtoriæ Romanæ, narrat Helenam Cõſtantini matrem in Paleſtina vndique congregaſſe artifices, & maximas illic ornataſque ædificaſſe. Porrò

Seuerus Sulpitius Rhetor.

SEVERVS SVLPITIVS libro 1. in Vitam diui Martini: *Et verè ante Martinum, (* ait *) pauci*

A *admodum imo pene nulli in illis regionibus Chriſti nomen receperant, quod adeò virtutibus illius exemplo, conualuit, vt iam ibi nullus locus ſit qui non aut Eccleſijs frequentiſſimis, aut monaſterijs ſit repletus. Nam vbi fana deſtruxerat, ſtatim ibi aut Eccleſias, aut monaſteria conſtruebat, &c.*

Simeon Metaphraſtes.

SIMEON METAPHRASTES in vitâ S. Nicolai Epiſcopi, de Conſtantio narrat, quòd reſipiſcens ab errore iuſſit dirui templa Simulachrorum, & ſolui è carceribus eos qui fuerant incluſi propter nomen Chriſti, & ædificari templa Chriſtianorum, & Eccleſias ſuum ornatum ſuſcipere.

Bernardus Iuſtinianus.

B Idem teſtatur BERNARDVS IVSTINIANVS in vitam eiuſdem S. Nicolai. Porrò idem Metaphraſtes in vitam Danielis Stylitæ, Simeoni de Columna viro ſancto, & Danieli prædicto memorat, Gezericum Vandalorum regem templa extruxiſſe. Sed tempus deficeret ſi immorari vellem diutiùs in his recenſendis. Lege &

Gregorius 1.

GREGORIVM I. libro nono regiſtri, epiſtola 71. ad Mellitum Abbatem, vbi mandat ædificari Eccleſias & dedicari, vbi priùs erant delubra gentilium. Sed vide etiam infrà in vocabulo, Monaſterium.

Eccleſiæ bona & facultates.] Vide infrà, Facultates Eccleſiæ.

Eccleſiarum immunitas & libertas, vt ſi quis ad illas etiam cõfugerit ſaluetur, &c.] Suprà iam in vocabulo, Clericus, poſuimus nonnihil de libertate & immunitate Eccleſiarum. Verùm reliqua nobis proſequẽda ſunt. Igitur

Conſtantinus Magnus.

C CONSTANTINVS MAGNVS, vt refert

Nicephorus Calliſtus.

NICEPHORVS CALLISTVS libro ſeptimo capite 46. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, & allegatur. L. 1. & 2. Cod. de his qui in Eccleſi. manum, &c. *Qua obſeruantia erga profeſſionem fidei noſtræ facta, abunde quoque illud teſtatur, quod clericos omnes conſtitutione lata immunes liberóſque eſſe permiſit, iudiciumque & iuriſdictionem in eos Epiſcopi, ſiquidem ciuilium iudicum cognitionem declinare vellent mandauit.* (Vide ſuprà Clerici coram ſeculari iudice non ſiſtendi, &c.) *& quod Chriſti iudicaſſent, id robur & authoritatem ſententiæ omnem habere debere decreuit. Firma quoque & immutabilia eſſe voluit, quæ in Synodis conſtituta eſſent: & quæ ab Epiſcopis indicata forent, vt ea à magiſtratibus reſpublicam adminiſtrantibus, militarique quæ ſub eis eſſet manu executioni mandaretur, atque ad rem collata præſcriptum conſtituit. Libertatem quoque Eccleſiæ lege lata conceſſit, & vt libertate ſacerdotibus teſtibus donati ciuium Romanorum numero aſcriberentur. Quæ omnia tempus quoque ipſum ad hunc vſque diem conſuetudine probata plurimorum annorum præualente confirmat. Atque ille quidem magno ſtudio leges eiuſmodi condidit, rebus autem ipſis cultum diuinum ſedulo propagauit.*

D

Idem Nicephorus libro nono,

E capite viceſimo quinto, profert eiuſdem Conſtantini Imperatoris epiſtolam ad Alexandrinos. *Si quando* inquit *antehac cum ignominia & detrimento eorum qui cum Athanaſio Epiſcopo communicarent quicquam actum reperitur, abolitum id nunc volumus. Immunitatem namque quam Clerici prius habuerunt, eandem nos recipere ſtatuimus, & conſtitutionem hanc noſtram ſeruari præcipimus, vt reddito Eccleſiæ Athanaſio Epiſcopo participes quoque eius quam antea habuere immunitatem retineant, eam ſcilicet, quam reliqui habent clerici, vt & ipſi ea vtentes gaudeant.* Porrò quod Eccleſiæ reos tueantur, ſic

Eccleſia reos tuetur & protegat Arianicanum Concilium.

CONCILIVM AFRICANVM canone quinto, & allegat Gratia-

nus diſt

nus distinctione octuagesima septima, capite eos. *Eos qui ad Ecclesiam confugerint, tradi non oportere, sed loci sancti reuerentia & intercessione defendi.* Et canone sexto: *Si quis autem mancipia clericorum pro suis mancipijs ad Ecclesiam confugientibus crediderit occupanda, per omnes Ecclesias diserertissima damnatione feriatur, &c.* Hinc & quod narrat AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro primo de Ciuitate Dei, capite 1. & post illum PAVLVS OROSIVS lib. 7. aduersus paganos, cap. 39. & postea NICEPHORVS CALLISTVS libro 13. capite 35. quod dum Alaricus Romanam vrbem occupasset, Romanis, Barbari propter Christum pepercerunt. *Testatur* (ait Augustinus) *hoc, loca martyrum, & Basilicæ Apostolorum, quæ nulla vastatione vrbis, ad se confugientes suos alienosque receperunt. Huc vsque cruentus sæuiebat inimicus, ibi accipiebat limitem trucidatoris furor. Illo ducebantur à miserantibus hostibus, quibus etiam extra ipsa loca pepercerant, ne in eos incurrerent, qui similem misericordiam non habebant. Qui tamen etiam ibi alibi truces atque hostili more sæuientes, postquam ad loca illa veniebant, vbi fuerat interdictum, quod alibi iure belli licuisset, tota feriendi refrenabatur immanitas, & captiuandi cupiditas frangebatur.* De hac Ecclesiæ libertate etiam recordatur & loquitur AMBROSIVS MEDIOLANENSIS oratione in Auxentium Arrianum de Basilicis non tradendis, quæ ponitur libro quinto Epistolarum, post epistolam 32. lege. Sed & præfatus AVGVSTINVS sermone quinto, de Dedicatione Ecclesiæ. *Si reuerentiam* (ait) *matris Ecclesiæ agnoscimus, sciendum est cuiuslibet criminis reum, à sacris liminibus non abstrahendum. Grandis enim iniuria religionis, ac diuinitatis offensa est, qualemcunque fugientem ad domum Dei, id est, de sinu matris euellere, & arcem communis expugnare profugij, ac sacra humano generi reuerenda, absque vlla sui consideratione calcari. Qui enim homini Ecclesia ianuam clausit, crudelem in seipsum sententiam dedit. Quis in huius mundi & vitæ huius fructibus constitutus, portu misericordiæ non indigeat? Quis dum remeatum alienis necessitatibus negat, præiudicium suum non facit? Inter gentes sapissimè contigit, ad profanam arborem, vel etiam ad delubrum abominabile confugientem, quemlibet reum tute saluari. Si igitur in delubro est salus, in loco perditionis, locus impunitatis, arx quæ generat mortem, dat salutem, quanto magis ad Christi Ecclesiam confugiens, debet reus defendi? Sed forte aliquis dicit, locum sanctum criminoso patere non debet. Non ita est. Hæc enim inæstabilis animi argumenta non recipit Christus, qui pro impijs mortuus, confugientibus ad se, clausi aditum misericordiæ non permittit. Qui latroni fidem confitenti, Paradisi claustra patefecit, reum à sacramenti aditu, non vult excludi.* Idem epistola 229. ad Cresconium Tribunum, tomo 2. sic scribit, propter quendam de Ecclesia raptum, *Si ab ista causa dissimulauero* (ait) *de qua tua religioni ecce iterum scribo, non solum eximieris tua, sed etiam ipse quisquis ille est, in cuius causa Fauentius sic raptus est, meritò me culpabit, & rectè me reprehendet, iudicans vtique, si etiam ipse ad auxilium Ecclesiæ confugisset, si ei simile aliquid accidisset, ita me fuisse ab eius necessitate & tribulatione dissimulaturum. Deinde si hominum existimatio contemnenda est, ipsi Domino Deo nostro quid dicam, & quam rationem reddam, si quantum possunt non egero pro eius salute, qui se Ecclesiæ cui seruio, tuendum adiunandumque commisit?* Hinc Concilium CARTHAGINENSE IV. cui Augustinus idem interfuit, canone octagesimo quarto, & allegat Gratianus de Consecratione distinctione prima, capite Episcopus nullum. *Episcopus nullum prohibeat ingredi Ecclesiam & audire verbum Dei, siue gentilem, siue hæreticum, siue Iudæum vsque ad Missam catechumenorum, &c.* Hinc etiam GREGORIVS MAGNVS libro decimo sexto Moralium, capite secundo, in vicesimum secundum caput Iob, vbi illud exponit, Abstulisti pignus fratrum tuorum &c. *Quia* (ait) *sancta Ecclesia quoslibet ab hæreticis ad veritatem fidei reuertentes recipit, prius vt confiteri erroris sui culpam debeant, persuadet, &c.* Vide Hæreticus conuersus, &c. Præterea vt propositum prosequamur, de reis qui possunt in Ecclesia seruari, sic statuit Concilium EPAVNENSE sub Gelasio I. canone trigesimo nono, *Seruus reatu atrociore culpabilis, si ad Ecclesiam confugerit à corporalibus tantum supplicijs excusetur.* Et huic consentiens Concilium ILERDENSE canone 10. *Nullus Clericorum seruum aut discipulum suum ad Ecclesiam confugientem extrahere audeat, vel flagellare præsumat. Quod si fecerit, donec dignè pœniteat, à loco, cui honorem non dedit, segregetur, &c.* Hinc & Concilium AVRELIANENSE I. sub Hormisda I. & Clodoueo Rege, canone tertio allegatur à Gratiano causa decima septima, quæstione quarta, capite Id constituimus, &c. *De homicidis, adulteris, furibus, si ad Ecclesiam confugerint, id statuimus obseruandum, quod Ecclesiastici canones decreuerunt, & lex humana constituit, vt ab Ecclesia atrius vel domo Episcopi, reos abstrahere omnino non liceat, sed nec alteri consignare, nisi ad Euangelia data sacramenta, de morte, & debilitate, & omnium pœnarum genere sint securi, ita vt ei cui reus fuerit criminosus de satisfactione conueniat. Quod si quis sua sacramenta fuerit contentus violasse, reus periturj non solum à communione Ecclesiæ vel omnium Clericorum, verum etiam à Catholicorum conuiuio separetur. Quòd si is cuius reus est, noluerit intentione facientè componi, & ipse reus de Ecclesia actus timore discesserit, ab Ecclesia Clericis non quæratur, &c* Vide de Adultera muliere, suprà, Adultera. Porrò idem canone quarto, allegatur à Gratiano causa trigesima sexta, quæstione prima, de Raptoribus, De Raptoribus autem. *De Raptoribus autem id constituendum esse censuimus; vt si ad Ecclesiam raptor cum rapta confugerint, & fœminam ipsam violentiam pertulisse constiterit, statim liceatur de potestate raptoris, & raptor mortis vel pœnarum impunitate concessa, aut seruiendi conditione subiectus sit, aut redimendi se liberam habeat facultatem. Si verò qua rapitur, patrem habere constiterit, & puella raptori consenserit, potestati patris excusata reddatur, & raptor patri superioris conditionis satisfactione teneatur obnoxius.* Idem canone quinto, & allegat Gratianus causa decima septima, quæstione quarta, capite Id constituimus. *Seruus qui ad Ecclesiam confugerit, pro qualibet culpa, si à Domino pro admissa culpa sacramentum susceperit, statim ad seruitium domini sui redire cogatur, & posteaquam dato sacramento domino suo fuerit consignatus, si aliquid pœnæ pro eadem culpa qua excusatur probatus fuerit pertulisse, pro contemptu Ecclesiæ, & prænaricatione fidei à communione & consortio Catholicorum extraneus habeatur. Si verò seruus pro culpa sua ab Ecclesia defensatus sacramenta Domini clericis exigentibus de impunitate perceperit, exire nolentem à domino liceat occupari.* Hæc omnia confirmat singulari edicto CLODOVEVS REX, vt epistola eius protestatur, quæ capite 1. præfati Concilij ponitur. Lege si vacat.

Augustinus Hipponensis.

Paulus Orosius Nicephorus Callistus.

Ambrosius Mediolanensis.

Augustinus Hipponensis.

Hæc diligêter aduerte. porrò hæc etiam in aliquibus locis adhuc obseruantur.

Obiectioni respondetur.

Concilium Carthaginense 4.

Ab Ecclesiæ monasterijs pellendus.

Gregorius 1.

Ecclesia Hereticos suscipit

Concilium Epaunense sub Sigismundo.

Concilium Ilerdense.

Concilium Aurelianense 1. Episcoporū 33.

Fur, adulter & cæteri ad Ecclesiam fugientes.

Seruus ad Ecclesiam fugiēs, Lege & superius.

Clodoueus rex Francorū

Carolus Magnus.

Idem quoq; confirmat CAROLVS MAGNVS capite 8. Conſtitutionum, *Ubi tamen* (ait) *Homicidas, &c. voluntarios reos, qui legibus debent mori, Eccleſia aditum non poſſe excuſari.* quod innuit & renouat etiã Concilium AVRELIANENSE V. verbis tamen prolixioribus, cap. 23. Nec eſt opus toties rem eandem repetere. Hinc quoque prius

Nota. Concilium Aurelianenſe 5.

Concilium Aurelianenſe 4. ſub Pelagio.

Concilij AVRELIA. IV. can. 21. ſic ſtatuit: *Si quis neceſſitatis impulſu ad Eccleſiæ ſepta confugerit, & ſacerdote vel Præpoſito Eccleſiæ prætermiſſo atque contempto, eum quis de locis ſacris, vel altaris, ſeu vi ſeu dolo abſtrahere, aut ſolicitare forte præſumpſerit, vt inimicus Eccleſiæ ab eius liminibus arceatur, quouſq; Pontificis diſtrictionem digna pro indicta pœnitentia emendatio ſubſequatur, eo tamen qui abſtractus eſt, prius Eccleſia reſtituto.* Huic decreto ſubſcribit

Concilium Matiſconenſe 2. 60. Epiſcop.

Concilium MOGVNTINENSE II. cap. 8. & addit, *Cenſemus, vt quicunque culpa compellente, aut potentum importuna non ſuſtinens, ſua gremium matris Eccleſiæ petierit, vſq; in præſentiam ſacerdotis in eodẽ loco inconcuſſe permaneat, nulli permittẽtes quolibet dignitatis gradu functo, fugitiuo etiam in locis ſacris violentiam inferre. Sic enim mundani Principes ſuis legibus conſuerunt, vt quicunque ad eorum ſtatuas fugerit, illæſus habeatur: quanto magis his permanere debẽt indemnati, qui patrocinia immortalis regni & cœleſtis adepti ſunt? Si tamen aliquò facto tenentur obnoxij, qui ad Eccleſiam ſunt à fuga verſi, corã ſacerdote culpa eorum innoteſcant, & ipſe conſultum ferat, qualiter Dei habitaculum per ſubtractionem non violetur illorum.* Idem can. 9. & 10. ſimiliter ſtatuit: *Vt nullus ſecularium de atrijs venerabilium Eccleſiarum Epiſcopum violenter abſtractum, ergaſtulis publicis addicat, ſed ſi aliquid habet contra eum ad metropolitanum pergat.* (vide infrà Epiſcopus vt accuſandus, &c.) *vt ibi accuſationes exerceat & accuſatus, reſpondeat. Quod ſi tanta fuerit cauſa immunitas, vt Metropolitanus ſolus eam definire non valeat, aduocet ſecum vnum vel duos Epiſcopos. Quòd ſi nec hi ſufficient, ſtatutum præfigant idiem, quo congregatis fratribus Coepiſcopi cauſas diſcutiãt. Nefas eſt enim vt de Eccleſia trahatur illius manibus, pro quo ſemper Deũ exorat, & cui inuocato nomine Domini ad ſaluationem corporis animæq; Euchariſtiam ſæpe porrexit. Quod de Epiſcopis cenſuimus, obtineat & in Clero vt Clerici inſcio Epiſcopo, de Eccleſijs non trahantur, aut iniuriam aliquam patiãtur, ſed quidquid quis aduerſus eos habuerit, in notitiam proprij Epiſcopi perducant, & ipſe cauſam iuſtitia prætente diſcutiat, & animo clericos accuſantis ſatisfaciat, &c.* Hinc Concilium

Nullus de Eccleſia extrahẽdus, nec Epiſcopus, nec alius quiſpiam.

Concilium Toletanum 11. ſub Eringio rege.

TOLETANVM XII. ſub Leone II. can. 10. & allegat Gratianus cauſa 17. quæſt. 4. cap. definiuit: *Definiuit ſanctum Concilium, vt nullus audeat confugientes ad Eccleſiam vel reſidentes inde abſtrahere, aut quodcunque nocibilitatis vel damni ſeu ſpolij reſidentibus in loco ſancto inferre, ſed eſſe potius his ipſis qui Eccleſiam petunt, per omnia licitum in triginta paſſus ab Eccleſiæ ianuis progredi, in quibus triginta paſſibus vniuſcuiuſque Eccleſiæ in toto circuitu reuerentia defendatur, ſic tamen vt hi qui ad eam confugiunt, in extraneis vel longè ſeparatis ab Eccleſia domibus nullo modo abſcedant, ſed in hoc triginta paſſuum numero: abſque domorum extranearum receptaculo progredientes, auditum obtinebunt, qualiter requiſita natura vſum debitis expleant locis. Et nullo teneãtur cultu neceſſitudinis, qui dominicis ſe defendendos commiſerint locis. Si quis autem hoc decretum tentauerit violare, & Eccleſiaſtica excommunicationi ſubiaceat, & ſeueritatis regia feriatur ſententia. Ipſos tamen qui ad Eccleſiam confugium fecerint, ſi iuxta priſcorum canonum inſtituta his qui eos repetunt ſacramenta reddiderint, & ſacerdos Eccleſiæ ipſius, ab Eccleſia non abſtraxerit foribus, aut fuga talium ſi euenerit ſacerdotis quærenda eſt, aut damnorum ſententia ſecundùm electionẽ Principis, huiuſmodi ſacerdotibus irrogãda, &c.* Idem omninò Concilium

Nota ambitum Eccleſiæ in quo poſſint liberè rei ſpatiari.

MOGVNTINVM I. can. 39. eadem quoque quæ ſuperiùs repetit NICOLAVS I, epiſtola ad Michaëlem Imperat. & allegat Gratianus cauſa 37. quæſt. 4. cap. Sicut antiquitus. Lege ſi vacat, vide quoq; mox, Eccleſiarum ambitus. Porrò de eadem quoque Eccleſiæ immunitate, & libertate. Iterũ Concilium

Vide qualiter vnum concilij aliud cõfirmet

Concilium Moguntinũ 1. Nicolaus 1.

VERNENSE ſub Pipino rege, cano. 19. *Omnes* (ait) *immunitates in vniuerſis Eccleſijs conſeruatæ ſunt.* Quæ autem ſint illæ immunitates & libertates, vltra illud quod iam ſuperiùs protulimus, & infrà in vocabulo, Facultates Eccleſiæ, &c. dicetur, ſic ſtatuit Concilium

Concilium in Palatio Vernis celebratum.

MOGVNTINVM II. cui Rabanus Præſul Moguntinus præſedit, can. 6. *Quiſquis faſtu ſuperbiæ elatus domum Dei ducit contemptibilem, & poſſeſſiones Deo conſecratas atque ad honorẽ Dei ſub regia immunitatis defenſione cõſtitutas inhoneſtè tractauerit.* (Vide & infrà, Facultatum Eccleſiæ inuaſores, &c.) *vel infringere præſumpſerit, quaſi inuaſor & inuiolator domus Dei excommunicetur. Decet etiam, vt indignationem ipſius Domini regis ſentiat, cuius beneuolentiæ contemptor & conſtitutionis præuaricator exiſtit. Nihilominus tamen rex ſua conceſſionis immunitatem ab omnibus ditioni ſuæ ſubiectis illæſam conſeruari præcipiat. Aſſenſum verò non præbeat improuidè affirmantibus non debere eſſe res dominicas, id eſt, Domino dominantium deditas, ita ſub defenſione regis ſicut propria ſua ſunt hereditates, magiſque aduertat, quia quanto Deus excellentior eſt homine, tanto præſtantior eſt diuina cauſa mortalium poſſeſſione. Quocirca decipitur, quiſquis plus in propriis quam in dominicis rebus gloriatur, quarum diuinarum rerum defenſor & cuſtos diuinitùs ſtatutus, diligenti cura nõ ſolùm eas ſeruare, ſed etiam multiplicare debet, magiſque illa quæ diximus præſtantiora, quàm ſua defendere illum oportet & augmentare. Si quis igitur inſanus importunitate improbitatis ſuæ regem à recto propoſito auertere tentauerit, nulliſq; remedijs mitigari poſſe viſus fuerit, licet obſequijs aliquibus tranſitorijs ſit neceſſarius abijciendus ab eo proijciendúſque eſt, iuxta illud Euangelicum: Si pes, manus, oculúſve tuus ſcandalizet te, erue eum, & proijce abs te.* Vide infrà, Facultatum Eccleſiæ inuaſores, &c. Monachorum immunitas Immunitatẽ porrò Eccleſiarũ ſic cõfirmat CAROLVS IVNIOR in Concilio Meldenſi, c. 1. *De honore* (ait) *& cultu Dei atque ſanctarum Eccleſiarum, decreuimus, ita ſicut tempore Prædeceſſorum noſtrorum exculta & honorate atque rebus ampliate fuerunt, ita permaneant. Et quæ à noſtra liberalitate honorantur atq; ditantur, de cætero ſub integritate ſuis ſeruentur, & ſacerdotes ac ſerui Dei, vigorem Eccleſiaſticum, & debita priuilegia, iuxta reuerendam authoritatem obtineant. Eiſdem verò regalis poteſtas & illuſtrium virorum ſtrenuitas ſeu Reipublicæ adminiſtratores, vt ſuum miniſterium competenter exequi valeant, in omnibus rationabiliter & iuſtè concurrant.* Hinc Principi Patres præfati Concilij Meldenſis cap. 19. ſupplicant, & petunt vt ab Eccleſijs, indebitæ conſuetudines, & iniuſtę exactiones, ſicut ordo docet canonicus, tollantur. Et cap. 81. eadem immunitas, & ius à rege impetratur, atque cap. 83. & reliquis confirmatur. Eandem immunitatem adhuc conceſſit, exiſtens in

Carol. Iunior rex Francorum anno 845.

SVESSIONENSI Concilio apud ſanctum Medardum PIPINVS Rex ad ſup-

Concilium Sueſſionenſe apud S. Medardum anno 853.

plicatio

plicationem patrum ibidem existentium. Sed & LVDOVICVS II. IMPERATOR in Augustali aula sedens in Concilio TICINENSI ad preces patrum ita statuit. *Statuimus, vt Ecclesiæ Dei per totius regni nostri fundata terminos sub nostræ immunitatis tuitione, secura cum rebus & familiis permaneant, ceu prædecessorum nostrorum piissimorum Augustorum temporibus fuisse probantur, earumque rectores propriis vtantur priuilegiis, & Monachi per sua cœnobia regularem teneant ordinem. Similiter & clerus omnis proprio fungatur ministerio, nemine molestante nostri terroris formidine.* Idem & in Concilio NARBONENSI cap. 8. sub S. LVDOVICO REGE de immunitate Ecclesiarum, & libertate clericorum eadem quæ superius statuunt, & decernitur, vt nullis prædagiis aut exactionibus grauentur, vt suprà in dictione, clericus & infrà, exactio, dicetur. Hinc etiam BENEDICTVS II. in extrauaganti quæ incipit. *Quod olim per fœlicis recordationis Bonifacium Papam prædecessorem nostrum contra laicos exigentes siue recipientes à clericis & Ecclesiasticis personis tallias, decimam, & aliam quotam, &c.* Omnino prohibet fieri super Ecclesiam, & cætera, quæ immunitati eius contraria sunt, vt suis locis, exactio, prædagium, &c. rel. dicetur. Sed & FREDERICVS II. & CAROLVS IV. Imperatores immunitatem & libertatem Ecclesiis concesserunt, grauissimis illos pœnis & multis subiicientes, qui Ecclesiæ bona vel ministrorum contingere, rapere, vel exactionibus opprimere præsumerent, vt dicetur in vocabulo exactio. Eorum autem decreta & edicta allegant patres Concilij BASILEENSIS in Karolina. Porrò Concilium COLONIENSE III. partis 9. capite 20. sic docet: *Immunitas Ecclesiastica vetustissima res est, iure pariter diuino ac humano introducta, qua in duobus potissimum sita est. Primùm vt clerici illorumque possessiones & bona à vectigalibus & tributis aliisque muneribus laicis libera sint. Nam (vt de libertate lenitarum sileamus) non temere refert scriptura, Pharaonem totam terram Egypti sibi tributariam fecisse, præter terram sacerdotium & possessiones, quæ à rege tradita fuerant eis, quas vendere non sunt compulsi, quin potius ipsis etiam statuta cibaria ex horreis publicis præbebantur. Deinde ne rei criminis ad Ecclesias fugientes inde violenter extrabantur, exceptis publicis latronibus qui per industriam proximum occiderint, ac nocturnis depopulatoribus agrorum, qui itinera obsident aggressionum insidiis. Denique his qui sub immunitatis spe in Ecclesiis ac cœmeteriis delinquunt. Quod si à confugientibus ad Ecclesias paria his commissa sint crimina, quæ Reipublicæ referat puniri, tamen per talem debet secularis potestas à manuum iniectione abstinere, donec Ecclesiæ consulat officiales, ne deuenire necesse sit ad cessiones à diuinis & interdicta, quæ vsum est antecessoribus nostris ob violationem huiusmodi immunitatis, editis constitutionibus promulgare.* Vide infrà. Porrò Concilium TREVIRENSE I. capite vltimo, grauem iubet inferri vltionem his qui seculari potentia freti, libertatem & immunitatem Ecclesiasticam violare præsumpserint. Quibus etiam & Concilium AVGVSTENSE I. cano. 19. sacrosanctam communionem denegari iubet, nisi emendauerint, quod confirmat etiam postea Concilium MOGVNTINVM IV. capite 76. & Concilium TREVIRENSE II. capite 18. omnino eadem decernit, sed & irrita ea vult statuta esse, quæ contra libertatem Ecclesiæ Potentatus & magistratus facere præsumpserint, & statuentes decernit inhabiles ad omnem actum legitimum in Ecclesia saluis pœnis contra tales in generali Concilio promulgatis. Est autem sic generalis Concilij LATERANENSIS sub Innocentio tertio, decretum tale capite 44. *Cum laicis quamuis religiosis, disponendi de rebus Ecclesiasticis nulla sit attributa potestas, quos subsequendi manet necessitas, non authoritas imperandi. Dolemus sic in quibusdam ex illis refrigescere charitatem, quod immunitatem Ecclesiasticæ libertatis, quam sedum sancti patres, sed etiam principes seculares multis priuilegiis munierunt, non formidant suis constitutionibus, vel potius conflictionibus impugnare, non solùm de feudorum alienatione, ac aliarum possessionum Ecclesiasticarum, & vsurpatione iurisdictionum, sed etiam, de mortuariis, nec non & aliis, quæ spirituali iuri videntur annexa, illicitè præsumendo. Volentes igitur super his Ecclesiarum indemnitati consulere, ac tantis grauaminibus prouidere, constitutiones eiusmodi, & vendicationes feudorum seu aliorum bonorum Ecclesiasticorum, sine legitimo Ecclesiasticarum personarum assensu præsumptas, occasione constitutionis laicæ potestatis (cum non constitutio, sed destitutio vel destructio dici possit, nec non vsurpatio iurisdictionum) sacri approbatione Concilij decernimus, non tenere, præsumptoribus per censuram Ecclesiasticam compescendis:* Tum de immunitate Ecclesiæ prosequitur, vt clerici talliis, aut exactionibus non vexentur, &c. vide exactio. Porrò hanc constitutionem de immunitate Ecclesiarum, renouat BONIFACIVS VIII. vt habes in sexto decretalium, titulo 13. vbi initio allegat ALEXANDRVM IV. sic constituentem: *Quia nonnulli habentes temporale dominium, vel potestatis gerentes officium seculare, libertatem & immunitatem Ecclesiasticam ledere ac minuere, tanquam honoris & priuilegij Ecclesiarum inuidi, moliuntur, &c.* lege loco prænouato. Post hoc decretum allegat & consequenter decretum GREGORII X. in generali Concilio LVGDVNENSI, quod sic incipit.: *Decet domum Domini sanctitudo, decet vt cuius in pace factus cultus sit cum debita veneratione pacificus, &c.* lege quod sequitur, nam nisi prolixitatem euitarem, hic inseruissem facillimè. Post illa duo decreta, tum prædictus Bonifacius suum adiungit, & sic exorditur eodem titulo. *Clericis laicos infestos oppido tradit antiquitas, quod & præsentium experimenta temporum manifestè declarant, dum suis finibus non contenti, nituntur in vetitum, ad illicita frena relaxant, &c.* lege per totum, Cuius decretum postea CLEMENS V. in generali Concilio VIENNENSI titulo 17. Clementinarum capite. *Quoniam ex constitutione Bonifacij, &c.* Confirmat. Et postea CONSTANTIENSE Concilium sessione decima nona quæ ad calcem Concilij ponitur, præmissum Lateranense decretum allegat & confirmat. Sed & nouissimum Concilium TRIDENTINVM sessione vigesima quinta, quæ fuit nona sub Pio quarto, capite vigesimo, decreti reformationis, inuitat omnes Principes ad libertatem & immunitatem Ecclesiasticam tuendam: *Tum (ait) decernit sancta synodus, & præcipit sacros canones & Concilia generalia omnia, nec non alias Apostolicas sanctiones in fauorem Ecclesiasticarum personarum, libertatis Ecclesiasticæ, & contra eius violatores editas, quæ omnia præsenti etiam decreto innouat, exactè ab omnibus obseruari debere. Præterea que admonet. Imperatorem, Reges, Respublicas, Principes, & omnes & singulos cuiuscunque status & dignitatis*

Ludouicus 2. Imperator. Concilium Ticinense.

Concilio Narbonense sub S. Ludouico.

Benedictus papa vndecimus.

Fredericus 2. Carolus 4. Imperatores.

Concilium Basileense generale. Concilium Coloniense 3.

Immunitas in duobus consistit.

Genes. 47.

Qui ab Ecclesia nō tuentur & ad eius gemitum consolantur.

Interdicta cur Ecclesia fit.

Concilium Treuirense 1.

Violatoribus immunitatis ecclesiæ quæ censura infligatur Concilium Augustense.

Concilium Moguntinum 4. Concilium Treuirense 2.

Constitutiones & edicta Principum & Magistratuum cōtra immunitatem Ecclesiæ, irrita decernūtur & eorumdē pœnæ qui statuerint. Concilium generale Lateranense patrum 1215.

Bonifacius 8.

Alexander 4.

Gregorius 10.

Concilium Lugdunense. Pſal. 75.

Clemens 5.

Concilium Viennense.

Concilium Cōstantiense.

Concilium Tridentinum.

Exhortatio ad omnes Principes.

exiterint, vt quo largius, bonis temporalibus atque in alios poteſtate ſunt ornati, eò ſanctius quæ Eccleſiaſticis iuris ſunt, tanquam Dei præcipua eiuſque patrocinii tecta venerentur, nec ab vllis Baronibus, Domicellis, rectoribus, aliiſve Dominis temporalibus ſeu magiſtratibus, maximeque miniſtris ipſorum Principum, læsi patiantur, ſed ſeuerè in eos, qui illius libertatem, immunitatem atque iuriſdictionem impedunt animaduertant. Quibus etiam ipſimet exemplo, ad pietatem, religionem, Eccleſiarumque protectionem exiſtant, imitantes anteriores optimos religioſiſſimoſque Principes, qui res Eccleſiæ, ſua imprimis authoritate ac munificentia auixerunt, ne dum ab aliorum iniuria vindicarunt. Adeoque ea in re quiſque officium ſuum ſedulo præſtet, quo cultus diuinus deuotè exerceri, & prælati cæteriquè clerici in reſidentiis & officiis ſuis, quieti & ſine impedimentis, cùm fructu & edificatione populi, permanere valeant, &c. Vide infrà, exactio & ſuprà, clericus, & Epiſcopus, &c. & Baſilica.

Julius 2.

Eccleſiarum manſus & ambitus.] Iam ſuperiùs ex Concilio Toletano 12. aſſignatus eſt, triginta eſſe paſſuum. Verùm NICOLAVS I. decreto quod allegat Gratianus cauſa 22. quæſt. 1. capit. nulla ſic ſtatuit. *Nulla ædificia in atrio Eccleſiæ ponantur niſi tantùm clericorum.* Et altero decreto quod Idem Gratianus allegat cauſa 37. quæſt. 4. capite. Sicut ſic ſtatuit. *Sicut antiquitus a ſanctis patribus ſtatutum eſt* (vide ſuprà) *Statuimus, vt maior Eccleſia per circuitum 100. paſſus habeat, capella verò vel minores Eccleſiæ 30. Qui autem confinia eorum confringere tentauerit, aut perſonam hominis, aut bona eius inde ſubtraxerit, niſi publicus latro erit, quouſque emendet, & niſi quod rapuerit, reddat, excommunicetur.* Vide Sacrilegium. Porrò Concilium SALEGVNSTADIENSE cap. 12. ſtatuit, vt ædificia laicorum quæ Eccleſiis adiuncta ſunt auferantur, & nulla in atrio Eccleſiæ ponantur, niſi tantùm presbyterorum. Hinc etiam eſt, quod ſtatuiſſe legitur Concilium VORMATIENSE canone 50. & allegat Gratianus cauſa 23. quæſt. 8. cap. Sancitum eſt. *Sancitum eſt, vt vnicuique Eccleſiæ vnus * manſus integer abſque alio ſeruitio attribuatur, & preſbyteri in eis conſtituti non de decimis neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de atriis vel hortis iuxta Eccleſiam poſitis, neque de præſcripto manſo, aliquod ſeruitium faciant præter Eccleſiaſticum, & ſi amplius aliquid habuerint, inde ſenioribus ſuis debitum ſeruitium impendant.*

Nicolaus 1.

Concilium Salegûſtadienſe.

Concilium Vormatienſe.

* Manſus eſt ager iugerum duoderim.

Eccleſia interdicta.] ſuperiori pagina ex Concilio Colonienſi 3. dictum eſt, quia Eccleſia interdicitur propter violationem immunitatis & & libertatis. Alias autem cauſas interdicti ponunt patres BASILEENSIS Concilij ſeſſione 20. vt dictione, interdictum, videbis. Tempore autem huiuſmodi interdicti, non licet in eis Eccleſiis diuinum officium perſoluere, vt etiam innuit parte 44. Concilij Lateranenſis ALEXANDER III. capite 9. legato ſuo ſcribens, qui in Eccleſiis interdictis diuina officia celebrabat & eas aperiebat. Priuilegio abutens ab Apoſtolica ſede ſibi indulto, mandat vt non niſi ſemel in anno in Eccleſiis interdictis diuina præſumat officia celebrare, aliàs ob præſumptionem arctiùs compeſcendus. vide interdictum.

Concilium Baſileenſe.

Alexander 3.

Eccleſiarum demolitores & incenſores.] De talibus dicemus in vocabulo, hæretici ſemper Eccleſiam, & eius miniſtros perſecuti ſunt, &c. Sed in vocabulo incendiarius de talibus agetur. Verumtamen IVLIVS I. vt allegat iuo libro 2. decretorum, ſic ſtatuit, *Si quis Eccleſiam comburit, quindecim annos pœniteat, & eam ſtatim reſtituat, & pretium pauperibus diſtribuat. Vide, Hæreticus & incendiarius, vbi de eiſdem latius agetur.*

Eccleſia obius patronatus obſeſſa.] Vide ius Patronatus.

Eccleſiæ inter Barbaros poſitæ.] Concilium GENERALE II. quod fuit Conſtantinopolitanum 1. canone 5. *Eccleſias autem Dei quæ ſunt in Barbaricis gentibus conſtitutæ, regere atque adminiſtrare oportet ſecundum conſuetudinem quam à patribus obtinuiſſe dignoſcitur, &c.*

Concilium Conſtantinopolitanum 1. generale 2.

Eccleſiam iuſſus egredi obtemperet.] Concilium ILERDENSE cano. 10. allegatur à Gratiano cauſa 11. quæſt. 3. cap. Qui iubente. *Qui iubente ſacerdote pro quacunque culpa Eccleſiam exire contempſerit, * pro noxa contumacia tardiùs recipiatur ad veniam, &c.*

Concilium Ilerdenſe.

* Pro contumaciæ noxa.

Eccleſiarum Pax.] Vide, Pax.

Eccleſiæ atriis non licet arma ſumere.] Vide ſuprà, Arma, &c. & militia, &c.

Eccleſia eſt orationis locus, non confabulationis aut diſſolutionis, quæ in ea prohibentur fieri, ſicut & alia ſecularia negotia, &c.] Hæc omnia breuibus conprehendemus verbis, ſi fieri poteſt. Nec enim licuit in partes ea diſiungere, quæ ſibi quadam cognatione glutinata inhærent. Quantum verò honorem ſemper Eccleſiis antiqui detulerint, in eorum geſtis latius exprimitur, ſed & ipſe Chriſtus ſæpius inculcat, domum Dei, id eſt, Eccleſiam, domum eſſe orationis: & Petrus atque Ioannes orationis cauſa templum aſcendiſſe memorantur. Quod & PHILO IVDAEVS libro de contemplatione ſatis iudicat, cùm Ægyptiacos monachos ſibi conſtruxiſſe templa teſtatur, quibus certis horis Domino laudes perſoluturi conueniebant. Et in vocabulo, officium, Horæ canonicæ, cantus & ſatis hoc exponitur, & in vocabulo, cœtus. Hinc Concilium ARELATENSE I. quod celebratum eſt poſt Nicænum primum ſub Syluestro 1. canone 5. & allegat Gratianus diſtinct. 30. cap. Si quis docet. Et ſi quis extra, &c. *Si quis docet domum Dei (ait) contemptibilem eſſe, & conuentus, qui in ea celebrantur anathema ſit.* Et canone 6. *Si quis extra Eccleſiam Scorſum conuentus celebrat, & deſpiciens Eccleſiam, ea quæ ſunt Eccleſiæ voluerit vſurpare, non conueniente preſbytero iuxta decretum Epiſcopi, anathema ſit.* Idem canone 21. *Domos Dei honoramus & conuentus qui in his fiunt tanquam ſanctos & vtiles recipimus, pietatem in priuatis domibus non concludentes, omnem locum in nomine Dei adificatum honoramus, & congregationem in Eccleſia factam ad vtilitatem communem recipimus.* Hinc EVSEB. CAESAR. lib. 7. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, Eccleſias conſtructas infinitas memorat ad orationis ſtudio vacandum & libro 8. cap. 17. vbi Maximiani tyranni mortem deſcribit, cùm in extremis eſſet, conceſſit vt rædificarentur Eccleſiæ. & Chriſtiani ibidem ſolitis cultibus & obſecrationibus vacantes, etiam pro ipſius ſalute excelſo ſupplicarent Deo. Hinc & GREGORIVS NAZIANZENVS oratione nona in obitu Gorgoniæ ſororis ſuæ, illam continuè in templo orationi vacantem deſcribit, & cùm infirmitate detineretur. Eam ſuper altare caput reclinaſſe, atque inde ſanitatem conſecutam, teſtatur. Lege illam orationem, quæ verè pulchertima eſt. Hinc IOANNES CHRYSOSTO-

Philo Iudæus.

Cõcilium Arelatenſe 1.

Euſebius Cæſarienſis.

Maximianus Domos orationum reſtaurari permittit.

Gregorius Nazianzenus.

Ioannes Chryſoſtomus. Neſcio ſi iſta legens Hæreticus, non confunderetur, niſi ſit alienatus mente.

Cur in templi limine languidi ſtent.

mvs homilia 28. ad populum Antiochenum. *Non parnum* (ait) *vigilans habet diſciplinam, & aduertere volens etiam ex oratoriis ædibus. Propterea enim & ante Eccleſias & martyrum monumenta pro foribus pauperes ſedent, vt nos ex huiuſmodi ſpectaculo multum capiamus vtilitatis. Conſidera namque quod nobis terrenas ingredientibus regias, nihil huiuſmodi cernere licet, ſed viri & honeſti & ſplendidi, & diuites & prudentes paſſim diſcurrunt. Ad veras autem regias, Eccleſiam dico, & oratorias ades, & martyrum templa, dæmonibus preſſi, truncati, pauperes, ſenes, cæci, membra præferentes obtorta. Quid hoc tandem? Vt tu docearis ex horum ſpectaculo primùm vt ſi quem faſtum extrinſecus trahens ingreſſus es, in illos deſpiciens tumore depoſito & contrito corde, ſic ingrediaris & quæ dicuntur audias. Non enim poteſt cum ſuperbia orans audiri, vt cùm ſenem videris, non in iuuenta alium ſapias, cùm & hi nunc ſenes, iam fuerint iuuenes, &c.* legas. Idem homilia 38. ad populum Antiochenum, ſummum ſilentium iubet in Eccleſia ſeruari, & libro 2. & de conpunctione cordis, qualiter in Eccleſia ſit conueniendum, & cùm quanta alacritate ſtandum, docet ibique omnia vana fugienda & Ambrosivs Mediolanensis ſermone decimo nono, in pſalmum 118. dum illud exponit: *Præuenerunt oculi mei ad te diluculo, &c.* docet cùm quanta reuerentia in Eccleſia ſit ſtandum: *Noctibus ac diebus* (ait) *ſine vlla ceſſatione recenſeto ſcripturas diuinas, quia & ſi quid aliud ſeniorem interrogaueris, neſcit niſi ſcriptura diuina ſeriem reſultare, vacat illic ſermo de ſeculo, ſola illic ſcriptura contexitur, ſingulorum ſibi per vices ora ſuccedunt, ne quando ſacer ille ſonus mandatorum cœleſtium feriatur. Et tu Chriſtiane dormis, cui magiſter eſt Chriſtus, & non vereris, de te dicatur: Populus iſte nec labiis me honorat: Iudæus vel labiis, tu verò nec labiis. Si illius, qui vel labiis honorat, cor longè eſt à Deo, quomodo poteſt cor tuum prope eſſe, qui etiam labiis non honoras? Quandiu te ſomnus, quandiu te ſecularia tenent, quandiu ſolicitudo iſtius vitæ, quandiu terrena? &c.* Hinc Hieronymvs Stridonensis libro tertio in epiſtolam ad Epheſios capite quinto, cum illud exponit loquentes vobiſmetipſis in pſalmis, &c. *Audiant hæc adoleſcentuli, audiant hi quibus pſallendi in Eccleſia officium eſt, Deo non voce, ſed corde cantandum: nec in Tragœdorum modum guttur & fauces dulci medicamine colliniendas, vt in Eccleſia theatrales moduli audiantur & cantica, ſed in timore, in opere, in ſcientia ſcripturarum, quamuis ſit aliquis, vt ſolent illi appellare, καλὸς φωνὴς, ſi bona opera habuerit, dulcis apud Deum cantor eſt. Sic cantet ſeruus Chriſti, vt non vox canentis, ſed verba placeant quæ leguntur, vt ſpiritus malus qui erat in Saule, eiiciatur ab his qui ſimiliter ab eo poſſidentur, & non introducatur in eos, qui de Dei domo ſcenam fecere populorum, &c.* Idem ad Principiam virginem, de vita & obitu Marcellæ, epiſtola quæ incipit, ſæpe & multum flagitas. *(Rarò* (ait) *procedebat ad publicum, & maximè nobilium matronarum vitabat domos, ne cogeretur videre quòd contemſerat. Apoſtolorum & martyrum Baſilicas ſecretis celebrans orationibus, & qua populorum frequentiam declinarent.* Avgvstinvs Hipponensis ſermone de oratione. *Qui in Eccleſia* (ait) *ineptis & incongruis fabulis occupatur, quaſi venenũ & gladium reliquis ingerere vel prebere cognoſcitur, dum verbum Dei nec ipſe audit, nec alios audire permittit. Qui enim talis eſt, & pro ſua, & pro aliorũ deſtructione in Dei iudicij redditurus eſt*

Ambroſius Mediolanenſis.

Hieronymus Stridonenſis.

1. Reg. 16.

Auguſtinus Hipponenſis.

A *rationem. Sicut enim fideliter pſallentes, & humiliter ſupplicantes, & pro ſe, & pro aliis quibus exemplum vitæ præbuerunt, accepturi ſunt gloriam: Ita illi qui è contrario non ædificationis, ſed deſtructionis exempla præbuerunt, & pro ſe, & pro aliis pœnas ſuturi ſunt.* Lege per totum, quia pulcher eſt ſermo. Hinc Concilium Avrelianense II. ſub Vigilio 1. cannone 12. *Ne quis* (ait) *Eccleſia votum ſuum cantando, bibendo, vel laſciuiendo diſſoluat, quia Deus talibus votis irritatur potiùs, quam placetur.* Et de ſecularibus negotiis in Eccleſia non tractandis Concilium Tvronense III. ſub Carolo Magno & Leone tertio canone 22. & 39. *Placita quidem ſecularia in Eccleſiis, vel in atriis Eccleſiarum, & comitibus vicariiſque vſque modo multis in locis habita, ne vltra fiant, interdicendum eſt cùm authoritate Domini, qui expulſit de templo negociatoribus, aſſeruit debere domum Dei, domum eſſe orationis.* Et ſubdit canone 40. *Item interdicatur, ne mercata & placita, vſquam fiant die Dominica, qua oportet omnes Chriſtianos à ſeruili opere in laude Dei & gratiarum actione, vſque ad veſperam perſeuerare.* Vide ſuprà, Dominico die à ſeruili opere ceſſandum. Eadem renouantur in Concilio Mogvntino I. ſub eodem principe 37. & 40. & Mogvntinvm III. ſub Arnulpho Imperatore capite vigeſimo & Concilium Lateranense generale ſub Innocentio tertio. capite decimo nono. *Relinqui* (ait) *nolumus incorrectum, quod quidam clerici ſic exponunt Eccleſias ſupellectilibus propriis & etiam alienis, vt potius domus laicæ, quàm Dei Baſilicæ videantur, non conſiderantes, quòd Dominus non ſinebat, vt vas transferretur per templum.* Porrò ne Eccleſia ſit locus confabulationis, Concilium Tvronense III. canone 38. & allegatur in præfato Mogvntino III. capite vigeſimo primo, *Sacerdotes* (ait) *debent fideles admonere vt quando ad Eccleſiam conueniunt, ſine ſtrepitu ac tumultu eam ingrediantur, in qua etiam quandiu cauſa orationis morantur, nequaquam inanes inter ſe proferant confabulationes, ſed & tempore quo Miſſarum ſolennia celebrantur, non ſolùm ab otioſis & inutilibus verbis, verumetiam à perniciosis cogitationibus funditus abſtinendum eſt.* Hinc Concilium Parisiense III. libro 2. capite 12. prolixo capitulo hæc omnia conprehendit. & allegat ſententiam. Bedae Venerabilis homil. 17. de tempore. *Sunt* (inquit) *qui intrantes Eccleſiam multis pſalmodiis vel orationum ſermonibus prolongant, ſed alibi corde intendendo, nec ipſi quid dicant, recolunt, ore quidem orantes, ſed mentem ſuis vaganem omni orationis fructu priuantes, putantes à Deo precem exaudiri, quam nec ipſi qui fundunt audiunt. Quod antiqui hoſtis inſtinctu fieri, nemo eſt qui animaduertere nequeat. Sciens enim vtilitatem orandi, & inuidens hominibus gratiam impetrandi, immittit hominibus orantibus multimoda cogitationum leuium & aliquando turpium nocentiumque phantaſmata, quibus orationem impediat à Deo vt nonnunquam tales tantoſque diſcurrentium cogitationum fluctus proſtrati in oratione toleremus. Sunt itaque plerique, quibus potius cordi eſt vanis & obſcœnis confabulationibus vacare, quam lectionibus diuinis aurem accommodare, quibus etiam nuſquam tam delectabile videtur eſſe, ſuſurrationes aliorum auribus ingere, cachinnis ora diſſoluere, quàm in Eccleſia Dei. Vbi eum humiliter deuotéque debuerant inuocare, & peccata ſua deflere. Sed & hoc eiuſdem hoſtis antiqui inſtantia fieri, dubium non eſt. Quod autem domus Dei non*

Concilium Aurelianẽſe 2. ſub Childeberto rege.

Concilium Turonenſe 3.

Ecclaria negotia in templis exerceri prohibentur.

Concilium Mogũtinum 1. Concilium Mogũtinum 3.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3.

Eccleſiæ nõ ſit locus confabulationis.

Hęc ſeduló attende.

Concilium Pariſienſe 3.

Beda Venerabilis.

Heu quàm hoc frequentius impletur & parũ aduertitur.

Matth. 21. Origines Adamantus.

Auguſtinus Hipponenſis.

ſit huiuſcemodi illicitarum actionum, ſed potius orationum locus, Dominus docet in Euangelio dicens: domus mea, domus orationis eſt. Vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum. Quod & confirmat ORIGENES vbi de velamine Moſis ſcribit (vide dictione orario) & AVGVSTINVS in homiliis ad populum, vbi reprehendit tales, qui in Eccleſia rixantur (vide etiam ſuprà in dictione canonicus) & diuerſis ſe calumniis aliquoties impugnant, & turpiter ſibi conuicia & crimina dicunt, & calcibus & pugnis inuicem colliduntur, vel etiam ſeculares tractant negociationes, dum diuinas lectiones intentis auribus debent tota pietate ſuſcipere: *Melius* (inquit) *fuerat talibus ad Eccleſiam non venire, quàm tot contra ſe diuinam iram prouocare.* Et ſubiungit præfatum Concilium. *Quapropter ſummopere omnibus fidelibus procurandum eſt, vt nihil in Eccleſia inhoneſtum, aut cogitatione, aut dicto, aut facto gerant, ne forte peccatis pro quibus abſoluendis conſtixerant, peccata accumulantes, non abſolutionem peccatorum acquirant, ſed magis funes, quibus quodammodo ligentur, ſibi accumulent, &c.* Hinc etiam Concilium GENERALE VI. quod Conſtantinopolitanum eſt 3. canone 88. tantùm honorem vult ſacris ædibus deferri, vt vetet etiam, ne iumenta in ſacram ædem introducantur, niſi imminear grandis neceſſitas, vt ſi forſam inſequeretur aſcenſor, & vt iumentum ſeque ſaluum faciat, licitè in Eccleſiam intrabit, aliàs non. Idem canone 76. ſtatuit, ne intra ſanctos ambitus cauponatoriam officinam ſtatuant, vel aromatum ſpecies proponant, vel alias venditiones faciant, ſuam venerationem Eccleſiis ſeruantes, exemplo Chriſti, qui è templo nummulariorum æs effudit, &c. Sed & canone 97. prohibet, ne viri cùm vxoribus in templis cohabitum, & contemptum in eis afficiantur, ſed extrudantur & grauiter puniantur, &c. Hæc & alia, quæ ſuperius dicta ſunt, confirmat Concilium SALEGVSTADIENSE ſub Benedicto 8. & Henrico 2. capite nono hinc & allegatur in ſexto decretalium compilato à Bonifacio 8. decretum Concilij LVGDVNENSIS III. generalis ſub Gregorio decimo, titulo 23. de immunitate Eccleſiarum: *Ceſſent* (inquit) *in locis illis vniuerſitatum & Societatum quarumlibet Concilia, Conciones, & publica Parlamenta. Ceſſent vana & multò fortiùs fœda & profana colloquia. Ceſſent confabulationes quælibet. Sint poſtremò quæcunque alia, quæ diuinum poſſunt perturbare officium, aut oculos diuinæ maieſtatis offendere, ab ipſis prorſus extranea, ne vbi peccatorum eſt venia poſtulenda, ibi peccandi detur occaſio, aut deprehendatur peccata committi. Ceſſent in Eccleſiis earumque cœmeteriis, negotiationes, & præcipuè mundinarum ac fori cuiuſcunque tumultus, omnis in eis ſecularium iudiciorum ſtrepitus conquieſcat. Nulla ibi cauſa per laicos criminalis maximè agitetur: ſint loca eadem à Laicorum cognitionibus aliena.* Hinc etiam Concilium BASILEENSE generale ſeſſione 21. prohibet cantilenas ſeculares cantari in Eccleſia, & *illum abuſum tolli in quibuſdam Eccleſiis frequentatum quo certis anni celebritatibus nonnulli cùm mitra baculo ac veſtibus Pontificalibus, more Epiſcoporum benedicunt, alij vt Reges ac duces induti, quod feſtum fatuorum vel innocentium ſeu puerorum, in quibuſdam regionibus nuncupantur, alij larualles & theatrales iocos, alij choreas & tripudia marium ac mulierum facientes, homines ad ſpectacula & cachinnationes mouent. Alij commeſſationes & conuiuia ibidem pre-*

Concilium Conſtantinopolitanum 3. quod eſt generale 6. in Trullo.

Concilium Salegueſtadienſe.

Concilium Lugdunenſe generale ſub Gregorio 10.

Concilium Baſileenſe generale.

Vide etiam infrà in vocabulo Epiſcop. hiſtrionico more non fingendus.

parant, hac ſancta ſynodus deteſtans, ſtatuit & iubet tam ordinarijs, quàm Eccleſiarum decanis & rectoribus ſub pœna ſuſpenſionis omnium prouentuum Eccleſiaſticorum trium menſium ſpatio, ne hæc aut ſimilia ludibria, neque etiam mercantias ſeu negociationes mundinarum in Eccleſia quæ domus orationis eſſe debet, ac etiam cœmeterio exerceri amplius permittant, tranſgreſſoreſque per cenſuram Eccleſiaſticam, aliaque iuris remedia punire non negligant. Omnes autem conſuetudines, ſtatuta ac priuilegia quæ his non concordant circa hæc decretis, niſi fortè maiores adiicerent pœnas, irritas eſſe hæc ſancta Synodus decernit. Eadem omnino renouat, allegans & præfatum Lugdunenſis Concilij decretum ſub Gregorio decimo Concilium SENONENSE ſub Antonio à prato capite decimo ſexto ſuarum conſtitutionum, vbi & inhibet, ne conabulationum ſtrepitu diuinum impediatur, officium, aut oculi diuinæ maieſtatis offendantur, ne vbi peccatorum eſt venia poſtulanda ibi peccandi detur occaſio, aut deprehendantur peccata committi. Inhibet etiam ne hiſtriones aut minui intrent Eccleſiam, ad pulſandam tympano, cithara aut alio inſtrumento muſicali, neque in Eccleſia aut iuxta Eccleſiam ſuis pulſent inſtrumentis. Prohibet etiam ne deinceps fiat feſtum fatuorum, aut innocentium, neque erigatur decauatus patellæ. Vide, officium diuinum. Eadem quoque renouat Concilium COLONIENSE III. parte tertia, capite 24. 25. & 26. vbi & tribunalia in Eccleſiis fieri prohibentur, & deambulationes in Eccleſiis interdicuntur, atque præcipitur, ne Theatrales ludi Eccleſiis inferantur. Iterum & Concilium MOGVNTINVM IV. capite 73. prohibet ne fiant otioſæ deambulationes & confabulationes in Eccleſiis inter diuina. Vdie plura in vocabulis, officium, oratio Pſallere, &c.

Nondum deperit iſta conſuetudo apud nos.

Matth. 21. Marc 1. Luc 19.

Concilium Senonéſe ſub Antonio à Prato Cardinali.

Concilium Colonienſe 3.

Concilium Moguntinũ 4.

Eccleſiæ conſecrandæ in nomine martyrum. Vide Baſilica.

Eccleſia ſanguine vel ſemine polluta. Diximus de hac materia ſuperius in vocabulo, dedicatio an iteranda, &c. Verumtamen quia ibidem polliciti ſumus nonnihil de Eccleſiis pollutis ſanguine vel ſemine dicturos, idcirco breuiter Patrum decreta recenſebimus, Sic quippe HYGINVS I. vt allegat Gratianus de conſecratione diſtinctione 1. cap. omnes Baſilicæ, &c. dum de iteranda conſecratione loquitur, vt ſuperiori loco notauimus, etiam hoc adiungit: *Si homicidio, vel adulterio Eccleſia violata fuerit, diligentiſſimè expurgetur.* Alibi additur, *Et iterum conſecretur.* Hinc decreto ſubſcribit ALEXANDER III. ſcribens Carnotenſi Epiſcopo, & ponitur parte 50. Concilij Lateranenſis ſub eodem celebrati cap. 21. *Significaſti nobis, quendam preſbyterum cùm alterius coniuge diabolico inſtinctu in Eccleſia frequenter, ſicut aſſeris, dormiuiſſe. Hoc ſi verum probatur, iuxta ſanctorum Patrum decreta volumus, vt condignam pœnitentiam adultere prefata impones, Eccleſiam prælibatam per aſperſionem aquæ ſanctificando reconcilies. Sacerdos autem purgatione indicta canonica, ſi ſe purgare non potuerit, ab officio ſuſpendatur, &c.* Hinc & CLEMENS III. Saguntino Epiſcopo allegatur parte 50. prædicti Concilij Lateranenſis cap. 67. *Eccleſias* (ait) *quæ ſanguinis vel ſeminis ſunt effuſione pollutæ, ciuitatis clericis conuocatis, cum proceſſione & aqua benedicta aſperſione, prout in ordinario habetur aſcriptum, poteris emundare.* Et BONIFACIVS VIII. 6. decretalium ti-

Eccleſiæ pollutæ vt reconcilientur.

Hyginus.

Alexander 3.

Clemens 3.

Digitized by Google

tulo 21. de consecratione Ecclesiarum cap. vnico: *Si Ecclesiam* (ait) *pollui sanguinis aut seminis effusione contingat, ipsius cœmeterium, si contiguum sit eidem, censetur esse pollutum. Vnde antequam reconciliatum fuerit, non debet in eo aliquis sepeliri. Secus, si remotum fuerit ab eadem. Non sic quoque in casu conuerso sentimus, vt videlicet pollutocœmeterio (quamuis Ecclesia contiguo) debeat Ecclesia reputari polluta, ne minùs dignum maius, aut accessorium principale ad se trahere videatur. Non vnum, sed plura cœmeteria esse noscuntur, quæ quamuis sibi cohærentia, pariete tamen medio seiunguntur. Itaque violato eorum altero, alterum (licet de vno ad alium per portam intermediam habeatur accessus) non propter hoc reputabitur violatum.* Porrò eadem renouat Concilium COLONIENSE II. parte 9. cap. 17. de reconciliando templo aut cœmeterio ob seminis emissionem & enormen sanguinis effusionem *qui mos* (ait) *ex leuitico suam originem trahit*, non tamen omnis pollutio vel seminis emissio hanc reconciliationē requirit, sed tantùm publica, vel per rei euidentiam, vel saltem per famam. Quòd si occulta sit contaminatio, quæ etiam baptismi ac pœnitentiæ sacramenta nō remoratur, solennitas non exigitur quòd ratio reconciliationis in occultis non habeat locum. *Fit autem hæc reconciliatio, non quòd templum veneratur polluatur. Ecclesia enim cum sancta sit, coinquinari non potest, imò ipsius loci sanctitas infamiam loci abolet. Sed cùm templum locus sit, vbi delictorum venia postulatur, vbi salutaris hostia pro peccatis immolatur, vbi Deo laudes exoluuntur, vbi tutela refugij esse debet, fit vt scandalum, horror atque abominatio turpitudinis & peccati ibi commissi propositum quoque & voluntas lethaliter delinquentis in causa sint, vt sacer locus reconcilietur, idque ad exemplum & terrorem, vt videntes locum sacrum seu inanimatum templum nullo peccato obnoxium lauari & purificari, delicti horrore concutiantur, & recogitent quantum pro expiatione delictorum viuo Dei templo sit elaborandum. Sic Christus & eiuentes & vendentes è templo eiecit, flagello facto de funiculis, ipsos acerrimè corripiens, ac dicens, domus mea, domus orationis vocabitur. Vos autem fecistis illam speluncam latronum, aliud quidem agens, aliud verò innuens.* Vide dedicatio, &c.

Cœmeteria pollluuntur cū Ecclesia, si contigua sunt eidem aliàs non, & non è conuerso, vt Ecclesia polluatur si cœmeteriū est pollutum.

Concilium Coloniense 3.

Leuitici 14. & 15.

Non exceptionem.

Cur sit reconciliatio.

Matth. 21. Ioan. 2.

EGENVS.

Egeni vt curandi & fouendi.] Vide, Pauper, &c.

ELECTIO.

De electionibus] Episcoporum, Abbatum, Abbatissarum, Diaconorum, & Sacerdotum, & Diaconissarum, & similium, in suis quibusque vocabulis reponitur patrum sententia, vt opportunius cuique occurrant cuncta. Quantum autem ad vocabulum generale spectat, hic oportuit sic patrum decreta colligere.

Concilium Laodicenum.

Electio à quibus debeat fieri.] Concilium LAODICENVM canone 13. & allegat Gratianus distinctione 63. cap. Non est: *Non est permittendum turbis electiones eorum facere, qui sunt ad sacerdotium prouehendi.* Hoc decretum statim in initio sui collectorij ponit MARTINVS BRACARENSIS Episcopus. verùm vide in vocabulo, Episcopus à quibus & qualiter eligatur, & Laicus, &c. & sequentem.

Martinus Bracarensis.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3.

Electio qualiter fiat per scrutinium.] Concilium LATERANENSE generale sub Innocentio 3. patrum 1215. cap. 24. *Quia propter electionum formas diuersas, quas quidam inuenire conantur, & multa impedimenta proueniunt, & magna pericula imminent Ecclesiis viduatis statuimus vt cum electio fuerit celebranda præsentibus omnibus, qui debent, & volunt, & possunt commodè interesse, assumantur tres de collegio fide digni, qui secretò & sigillatim voces cunctorum diligenter exquirant, & in scriptis redacta mox publicent in communi, nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto, vt is collatione adhibita eligatur, in quem omnes, vel maior, vel sanior pars capituli consensit, vel saltem eligendi potestas, aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium Ecclesiæ viduatæ prouideant de pastore. Aliter electio facta non valeat, nisi forte communiter esset ab omnibus quasi per inspirationem diuinam, absque vitio celebrata. Qui verò contra prædictas formas eligere attentauerint, eligendi ea vice potestate priuentur. Illud penitus interdicimus, ne quis in electionis negotio procuratorem constituat, nisi sit absens in eo loco, de quo debeat aduocari iusto impedimento detentus, venire non possit, super quo, si fuerit opus, fidem faciat iuramento, & tunc si voluerit vni committat de ipso collegio, vicem suam. Electiones quoque clandestinas reprobamus, statuentes vt quàm citò electio fuerit celebrata, solemniter publicetur.* De electione ista plura lege decreta à BONIFACIO VIII. in sexto decretalium titulo sexto poteris visitare. Præterea de electionibus & confirmationibus Episcoporum & prælatorum patres Concilij CONSTANTIENSIS statuunt sessione 12. *Vt non obstantibus priuilegiis quibuscunque electio fiat ab Ecclesia & collegio, nec summus Pontifex licet ius habeat confirmandi, electionum dignitatum reseruationem sibi prætendat quinimò cedat electioni & in sua assumptione profiteatur, decretum hoc inuiolabiliter obseruare. Et quoniam tales oportet esse prælatos, qui tanquam columnæ & bases ipsam Ecclesiam doctrinæ & meritorum viribus firmiter sustentant, hi ad quos ius pertinet eligendi, omnem curam adhibeant, vt dignam coram Deo & hominibus electionem faciant, exactamque proinde apponant solicitudinem, vt tales eligant qui tanto officio valeant satisfacere: scientes quòd si vel dolosè, vel negligenter, ac timore Domini postposito, in re tam graui se gesserint, sicut authores erunt, & causa malorum pastorum, ita participes fient pœnarum, quas ipsi mali pastores in districto Dei iudicio patientur. Et cùm humanæ fragilitatis conatus nihil sine omnipotentis Dei suffragio queat efficere, à quo omne datum optimum, & omne donum perfectum descendit, aduentente die electionis. Hi ad quos Pontificis vel abbatis spectat electio, in Ecclesia conueniant magna cùm deuotione. Missam de Spiritus sancto audituri, quem humiliter exorabunt vt eos, ad dignum eligendum pastorem inspirare dignetur. Et vt eo facilius hanc gratiam obtinere mereantur, quo deuotius ad actum electionis accedant, contriti & confessi sacramentum Eucharistiæ reuerenter suscipient. Ad locum verò electionis ingressi, pro quocunque prælato qui per electionem assumitur, intrabunt in manibus eius qui capitulo præsidebit, & ipse præsidens in manibus eum immediate sequentis. Ego N. iuro & promitto omnipotenti Deo, & tali sancto vel sanctæ, sub cuius vocabulo dedicata est Ecclesia, eum diligere, quem credam futurum Ecclesiæ in spiritualibus & temporalibus vtiliorem, nec illi vocem dare, quem verisimiliter sciuero promissione, aut datione alicuius rei temporalis, seu precè per se, aut aliud interposita, aut aliàs qualitercunque directè vel indirectè pro se electionem procurare. Idem iuramen-*

Bonifacius 8.

Concilium Constantiense

Iacob. 1.

Hæc eligendi forma non solùm Episcopos respicit, sed & pastores & Abbates.

Protestatio eligentium.

Electio Parochi.

Ius patronatus

Concilium Tridentinũ generale nouissimum.

Parisiense concilium 1. Episcopus non detur inuitis, nec eligatur vi, aut metu, sed liberè.

Concilium Aurelianense 5.

Concilium Nicænum 2. generale 7.

Concilium Parisiense 3. sub Ludouico & Lothario Augustis.

Concilium Valentinum Galliæ 3. Concilium Ticinense.

chi, *Vt si plures sint fundatores, qui in plures vota diffuderint, ille præficiatur Ecclesiæ, qui maioribus innatur meritis, & plurium eligitur & probatur assensu. Si autem sine scandalo fieri nequiuerit, ordinet antistes Ecclesiam, sicut melius secundum Deum viderit ordinandum. Idem faciat de iure patronatus, si de eo quæstio inter aliquos emerserit, & cui competat, infrà tres menses non fuerit diffinitum.* Allegatur hoc distinct. 63. cap. Si fortè. Vide Ius patronatus, &c. Hæc quoque confirmat Concilium TRIDENTINVM sessio. 25. quæ fuit 9. sub Pio IV. cap. 6. decreti reformat. Vide sequentia.

Electio sit libera, non coacta, vi aut metu principum.] Hoc quoque dependet ex superioribus, & latiùs de hac re agitur in dictione, Episcopus, Papa, & in 6. Decretalium, titu. 6. de electionibus. Verumtamen pauca hîc annectenda censuimus. Itaque Cõcilium PARISIENSE I. sub Pelagio I. cano. 8. *Quia in aliquibus rebus consuetudo prisca negligitur, ac decreta canonum violantur, placuit vt iuxta antiquam consuetudinem canonum decreta seruentur* (vide Episcopus) *nullus ciuibus inuitis ordinetur Episcopus, nisi quem populi & clericorum electio plenissima quæsierit voluntate, non Principis imperio, neque per quamlibet conditionem contra Metropolis voluntatem vel Episcoporum comprouincialium ingeratur. Quod si per ordinationẽ regiam honoris istius culmen penuadere aliquis nimia temeritate præsumpserit, à comprouincialibus loci illius Episcopis recipi nullatenus mereatur, quem indebitè ordinatum cognoscunt. Si quis de comprouincialibus recipere contra interdicta præsumpserit, sit à fratribus omnibus segregatus, & ab ipsorum omnium charitate remotus. Nam de actis ordinationibus Pontificum, ita conuenit, vt conuncti Metropolitanus cum suis comprouincialibus Episcopis, vel quos vicinos Episcopos eligere voluerit, in loco vbi conuenerit, iuxta antiqua canonum statuta, omnia communi consilio & sententia decernantur.* Idem omnino postea statuit Concilium AVRELIANENSE V. cap. 11. vbi dicit, *Quod si Episcopus magis per violentiam quàm per decretum legitimum ordinatur, ab adepto pontificatus honore in perpetuum deponatur.* Vide infrà in vocabulo, Episcopus non detur inuitis, vel Episcopi electio, &c. Hinc & Concilium GENERALE VII. quod dicitur Nicænum II. can. 3. *Omnem electionem* (ait) *quæ fit à magistratibus Episcopi vel presbyteri vel diaconi, irritam manere decernimus, ex canone* (Apostolorum scilicet 30. Vide Episcopatus nõ ambitiosè inuadendus, &c.) *dicente, si quis secularibus magistratibus vsus per eos Ecclesiam obtinuerit, deponatur & segregetur, & omnes qui cum eo communicant. Oportet enim eum, qui est promouendus ad Episcopatum, ab Episcopis eligi, quemadmodum à sanctis Patribus Nicæa decretũ est in canone quarto, qui dicit, Episcopum oportet maximè quidem in omnibus qui sunt in prouincia constituti, &c.* Vide Episcopus à quibus & qualiter eligatur, &c. Hinc patres Concilij III. PARISIENSIS, libro 3. cap. 22. Imperatores admonent, vt in eligendis & constituendis Episcopis magnum studium & curam adhibeant, ne religio Christiana detrimenti sui iacturam patiatur. Idem & de cæteris abbatibus & abbatissis definiunt. Idem Concilium VALENTINVM GALLIÆ III. cap. 6. repetit, vt infrà dictione, Episcopus dicetur. Eadem quoque confirmat & renouat Concilium TICINENSE cap. 1. Prohibens, ne ob propinquitatem vel familiaritatis gratiam, nec propter pecuniarum acceptionem cuilibet ordinetur, iniungens quoque

A vt primùm quidem ipsius loci presbyteri vel cæteri clerici idoneum sibi rectorem eligãt, deinde populi qui ad eandem plebem aspicit, sequatur assensus. Vide Episcopus qualiter eligatur. Præterea NICOLAVS I. vt allegat Gratianus distinct 63. grauiter Lotharium Regem increpat: *Relatum est* (ait) *nobis quod quicunque ad Episcopatum in regno tuo prouehendus est, non nisi fauentem tibi permittas eligi. Idcirco Apostolicæ authoritate sub diuini iudicij obtestatione iniungimus tibi, vt in Treuirensi vrbe & Agrippina Colonia nullum eligi patiaris, antequam relatum super hoc nostro Apostolatui fiat.* Hinc Concilium GENERALE VIII. quod dicitur quartum Constantinopolitanum,
B can. 22. & allegat Gratianus distinct 63. cap. Nullus, & Adrianus: *Promotiones & consecrationes Episcoporum concordans prioribus conciliis, electione ac decreto Episcoporum collegij fieri sancta hac & vniuersalis Synodus definit ac statuit, atque iure promulgat, neminem laicorum Principum vel potentum semet inserere electioni vel promotioni. Patriarchæ vel Metropolitæ, aut cuiuslibet Episcopi, ne videlicet inordinata hinc & incongrua fiat confusio vel contentio, præsertim cum nullam in talibus potestatem quenquam potestatiuorum vel cæterorum laicorum habere conueniat, sed potius silere & attendere sibi, vsquequo regulariter à collegio Ecclesiæ suscipiatur finem electio Pontificis. Si vero quis laicorum ad concertãdum vel cooperandum*
C *ab Ecclesia inuitatur, licèat huiusmodi cum reuerentia, si fortè voluerit, obtemperare.* Et infrà: *Quisquis autem secularium principum & potentum, vel alterius dignitatis laicus, aduersus communem & consonantem atque canonicam electionem Ecclesiastici ordinis agere tentauerit, anathema sit, donec obediat & consentiat in hoc quod Ecclesia de electione & ordinatione propriæ præsulis se velle monstrauerit.* Porrò IOANNES LAZIARDVS Cœlestinus, lib. 3. Epitomæ vniuersalis historiæ, cap. 122. & eodem tempore etiam PLATINA CREMONENSIS in vita Adriani III. referunt, eundem Adrianũ
D anno Domini 885. ad Senatum retulisse, ne in creando Pontifice Imperatoris authoritas expectaretur, sed vt libera essent & cleri & populi suffragia. Quod quidem institutum à NICOLAO I. priùs tentatum potiùs quàm inchoatum fuerat. Hinc præfati historiographi, in vita Leonis IX. testantur, quòd cùm ille esset Episcopus Tullensis, & missus esset ab Imperatore Romam, indutus pontificalibus indumentis, vt crearetur summus Pontifex, consilio Abbatis Cluniacensis, & Ildebrandi, depositò pontificio apparatu Romam ingressus est, voce ad id superna concitatus, qui
E omnium voce eò libentiùs electus est, quòd omnem authoritatem eligendorum pontificum, ab Imperatore, vt par erat, ad clerum transtulisset. Sic postea Gregorius VII. electus est, cuius electionis tenorem Platina præfatus recenset, atque asserit, eundem Pontificem Henrico IV. Imperatori abstulisse collationem Episcopatuum & beneficiorum. Vide authores memoratos. Porrò vt ad rem reuertamur, Concilium LATERANENSE GENERALE sub Innocentio III. cap. 25. *Quisquis* (ait) *electioni de eo factæ per secularis potestatis abusum consentire præsumpserit contra canonicam libertatem, & electionis commodo careat, & ineligibilis fiat, nec absque dispensatione possit ad aliquam eligi dignitatem. Qui verò electionem huiusmodi, quã ipso iure irritam esse censemus, præsumpserint celebrare, ab officiis & beneficiis per triennium suspendantur, eligendi tunc potestate priuati.* Hoc iterum renoua

Nicolaus 1.

Vide authoritatem Pontificis, & vtinã hodie tales multos haberemus

Concilium Cõstantinopolitanum 4. generale 8. sub Basilio Imperat.

Laici non habent vocem in electione.

Ioãnes Laziardus ordinisceæ lestinorum in Senonensi monasterio obiit. Platina Cremonensis.

Decretum ne Imperator vocem in electio nesummi pontificis habeat

Concilio Lateranense sub Innocentio 3. Partum 1215.

Digitized by Google

Concilium Coloniense 3.

tur in Concilio COLONIENSI III. par. 1. c. 9. *Abſit in electione* (ait) *omnis ſimonia prauitas, omnis perſonarum reſpectus. Ceſſent potentiorum preces, quæ minis equiparantur, omnisq; impreſſio. Ceſſet ambitio ac dominandi libido. Sed qui præſtantior eſt omnibus qui doctior, qui ſanctior, qui in omni virtute eminentior hic eligatur.* Vide & lege multò plura in vocabulis, Epiſcopatus, Epiſcopus, Princeps, Laicus, Papa, &c. & ſequentem.

Electionem indignè confirmans, qua feriendus pœna.] Hæc omnia quæ de electione poſuimus, habent maximam inter ſe concordiam, ita vt prima ab inferioribus, & inferiora à primis dependeant. Iam enim in ſuperioribus taxata eſt pœna his, qui eliguntur indignè, & qui eligunt. Ideóque oportet, vt ea repetas, & adiungas hoc decretum Concilij LATERANENSIS GENERALIS ſub Innocentio III. cap. 26. *Nihil eſt* (ait) *quod Eccleſiæ Dei magis officiat, quàm quod indigni aſſumantur prælati ad regimen animarum. Volentes igitur huic morbo neceſſariam adhibere medelam irrefragabili conſtitutione ſancimus, quatenus cum quiſquam fuerit ad regimen animarum aſſumptus, is ad quem pertinet ipſius confirmatio, diligenter examinet & electionis proceſſum & perſonam electi, vt cùm omnia ritè concurrerint, munus ei confirmationis impendat, quia ſi ſecus fuerit incautè præſumptum, non ſolum deyciendus eſt indignè promotus, verumetiam indignè cõfirmans & promouens puniendus. Ipſum quoque decernimus, hac animaduerſione puniri, vt cùm de ipſius conſtiterit negligentia, maximè ſi hominem inſufficientis ſcientia, vel inhoneſtæ vitæ, aut actus illegitimæ approbauerit, non ſolum confirmandi primum ſucceſſorem illius careat poteſtate, verumetiam ne aliquis caſu pœnam effugiat, à perceptione proprij beneficij ſuſpendatur, quo vſque ſi æquum fuerit indulgentiam valeat promereri. Si conuictus fuerit in hoc per malitiam exceſſiſſe, grauiori ſubiaceat vltioni. Qui autem ad Romanum immediatè pertinent Pontificem, per ſe, vel per perſonas idoneas ſuper electionis proceſſu & confirmatione eius conſpectui ſe præſentent, munus verò conſecrationis ſeu benedictionis recipiant, ſicut hactenus recipere conſueuerant.* Vnde & Concilium COLONIENSE III. par. 1. ca. 10. iubet confirmaturis electionem, vt priùs expendant electi merita, vt ſuprà dictum eſt. Vide Epiſcopus, Papa, & lege ſuperiora, & ſequentem.

Concilium Coloniense 3.

Alexander 3.

Electio conuerſi hæretici an valea.] In dictione Ordinandi qui non ſint, &c. & in vocabulo, Epiſcopus, atque hæreticus, ſæpius dicitur, quia hæretici non poſſint aſſumi ad dignitates Eccleſiaſticas. Verùm ſi conuerſi fuerint, vtrum poſſint eligi, ſic loquitur ALEXANDER III. Ioanni Cardinali Baſilicæ 12. Apoſtolorum, Apoſtolicæ ſedis legato, vt inſertum eſt par. 40. cap. 2. Concilij Lateranẽſis ſub eodem: *Quod dilectio tua requiſiuit, an electio electi, qui nuper abiurato ſch ſmate ad vnitatem Eccleſiæ & noſtram deuotionem redyt conſirmari debeat, id ſibi duximus reſpondendum, quod ſi ab ſchiſmatico nullum ordinem ſuſcepit, & eius electio vnanimiter & concorditer ſecundum ordinem canonum facta fuerit, dum modo alia ratio non impediat, confirmationem tuam ratam habemus, mandantes vt eum facias à Catholicis Epiſcopis ſuffraganeis in Epiſcopum ordinari.* Porrò hoc accidiſſe dicitur in nouiſſima electione ſummi Pontificis, vt quidam è numero Cardinalium hæreticus conuictus eligeretur. Verùm electio eius inanis & irrita habita eſt, quia inquiſitores fidei eius, errores protulerunt, & nullam inde conuerſionem, aut retractationem electus prætendere potuit. Sicque iterata electione, inquiſitor fidei Pius V. electus eſt, qui ante Cardinalis erat Alexandrinus, Michaël Giſlerius antea vocatus, ordinis prædicatorum. Verum vide, Epiſcopus hæreticus conuerſus, & ordinandi, & hæreticus, &c.

Electio pij V. Pontificis maximi.

Electio Epiſcoporum non differenda.] Vide Epiſcopatus, & Epiſcopus. Nam hîc omnia quæ hic deſunt repoſita diligenter inuenies. Nec pigriteris pauca folia reuoluere, quia ſic tunc oportuit fieri.

ELECTVS.

Electus & poſtulatus teneatur obedire.] Decreueram hoc relinquere inferendum in vocabulo, Epiſcopus. Verùm quia ſpectat etiam ad cæteros prælatos, qui eliguntur hic rectiùs apponetur. Itaque CANON APOSTOLORVM 37. *Si quis Epiſcopus non ſuſceperit officium, & curam populi ſibi commiſſam, hic communione priuetur, quouſque conſentiat, obedientiam commodans: ſimiliter autem preſbyter & diaconus. Si verò perrexerit nec receptus fuerit, non pro ſua ſententia, ſed pro malitia populi, ipſi quidem maneat Epiſcopus, clerici verò ciuitatis communione priuentur, eo quòd eruditores inobedientis populi non fuerunt.* Hinc Concilium ANTIOCHENVM I. ſub Iulio I. can. 17. *Si quis Epiſcopus, ait,* (& allegat Gratianus diſtinct. 92. cap. Si quis) *ſuſcepta manus impoſitione & deputatus populis præeſſe, non ſuſcipiat miniſterium ſacerdotij, nec conſentiat abire in Eccleſiam cui fuerat ordinatus, ſi ſit excommunicatus, donec coactus ſuſcipiat, vel perfecta ſynodus Epiſcoporum prouincialium de ipſo aliquid decernat.* Item & cano. 18. *Si quis Epiſcopus non ierit in parochiam ad quam eſt ordinatus, non ſua quidem culpa, ſed propter populi recuſationem vel aliquam aliam cauſam, quæ a ſe non oritur, is ſit & honoris & muneris particeps, dum modo nullam rebus Eccleſiæ in qua conuenit moleſtiam afferat. Is autem id ſuſcipiat, quod perfecta prouincia ſynodus, eo quod ad ſe allatum eſt, iudicato ſtatuerit.* Hæc decreta confirmat & repetit Concilium CHALCEDONENSE IV. generale actio. 11. in cauſa Baſſiani Epiſcopi Epheſij. Allegat quoque hæc decreta MARTINVS BRACARENSIS, cap. 10. 11. & 12. Collectorij. Porrò omnino idem ſtatuit Concilium SARDICENSE, cap. 19. de clericis, & allegatur à PELAGIO II. epiſto. 2. ad Benignum Archiepiſcopum, vt dicemus in dictione, Epiſcoporum tranſlationes, &c. Hinc & Conciliũ CARTHAGINENSE III. can. 45. ſtatuit, *Vt ſi neceſſarium quis Epiſcopatui habuerit preſbyterum, & vnum habuerit, etiam ipſum ad promotionem dare debebit, ſi plures, multò faciliùs.* Idem omnino Concilium AFRICANVM ſub Bonifacio I. can. 22. De his autem qui inuiti fiunt Epiſcopi, & eligunt ad priſtina coniugia redire, officium ſpernentes, & tam nequiter cœleſtia iura ſoluentes, quàm propter ſeculi exant illecebris inhiantes admonentur officij ſui, & nihil rale ſub graui cenſura peragere, in Concilio TOLETANO VIII. cap. 7. vt dicemus, Epiſcopus inuitè electus, &c. Hinc Concilium AQVISGRANENSE I. ſub Ludouico Imperatore, c. 17. EX GREGORIO I. lib 1. Paſtoralium, cap. 5. & 6. *Sunt nonnulli* (ait) *qui magnis muneribus ditati, dum ſolius contemplationis ſtudiis inardeſcunt, parere vilitati proximorũ in prædicatione refugiunt, ſecretum quietis diligunt, ſeceſſum ſpeculationis appetunt, de quo ſi diſtrictè iudicentur, ex tantis procul dubio rei ſunt, quantis venientes*

Aduerte quia dum priuationis, patrum decretis Epiſcoporum fit mentio, ſub hoc nomine etiam alij intelliguntur prælati. Canon Apoſtolorum.

Nec his decretis noſtro ævo refragatur.

Concilium Antiochenũ 1.

Concilium Chalcedonenſe generale 4.

Martinus Bracarenſis.

Concilium Sardinenſe generale.

Pelagius 2.

Concilium Carthaginenſ. 3.

Concilium Africanũ ſub Bonifacio 1.

Concilium Toletanum 8.

Concilium Aquiſgranenſe. Gregorius 1.

Hen quo recidimus & quales nobis hodie præficimur!

rientes ad publicum prodeſſe potuerunt. Sunt nonnulli qui ex ſola humilitate refugiunt, ne his quibus ſe impares æſtimant præferantur. Quorum profectò humilitas ſi cæteris quoque virtutibus cingitur, tunc ante oculos Dei vera eſt, cùm ad reſpuendum hoc quod utiliter ſubire præcipitur, pertinax non eſt. Neque enim humilis eſt, qui ſuperni nutu arbitri, vt debeat præeſſe, intelligit, & tamen contemnit, diuinis diſpoſitionibus ſubditus, atque à vitio obſtinationis alienus, cum ſibi regiminis culmen imponitur, ſi iam donis præuentus eſt, quibus & aliis proſit, & ex corde debet fugere, & inuitus obedire: & vt ait ISIDORVS HISPALENSIS, *lib. 3. de Summo bono, cap. 33. intrat ad cor, & ibi conſulit, quid velit occulta voluntas Dei, ſeſeq; Dei ſubditum debere eſſe ſummis ordinationibus cognoſcens, humiliat ceruicem cordis, iugo diuinæ diſpoſitionis.* Porrò de his etiam in dictione, Epiſcop. Electus non confirmatus, an poſsit conferre beneficia.] ALEXANDER III. Exonienſi Epiſcopo inſeritur parte 40. Concilij Lateranenſis ſub eodem cap. 1. *Noſti quomodo dilectus filius noſter. Lincolnienſis electus, committendi honores vel prabendam, & aliàs diſponendi de rebus Eccleſiæ, cùm ſua nondum ſit electio confirmata, nullam habeat facultatem. Inde eſt quòd fraternitati tuæ mandamus, quatenus eidem dicto electo ex noſtra parte non differas arctiùs inhibere, ne Archidiaconatum alicui conferre præſumat, vel ſi iam conceſſit, ei authoritate noſtra præcipias, vt conceſſionem ſuam omni contradictione & appellatione ceſſante ſtudeat reuocare. Quod ſi diſtulerit tu eandem conceſſionem appellationis remoto remedio authoritate noſtra non differas reuocare. &c.*

Pauci ſunt modo qui hoc refugiat, ſed multi qui venãtur.

Iſidorus Hiſpalenſis.

Alexander 3.

ELEEMOSYNA.

Eleemoſyna Eccleſiis & pauperibus conferenda.] CLEMENS I. libro 7. conſtitutionum Apoſtolicarum cap. *Si habueris quod manibus tuis tibi paraueris, præbeto vt labores tui conſummantur in redemptionem peccatorum tuorum. Eleemoſynis enim & fide purgatur peccata. Noli dubitare in erogando in pauperes nec cum das, murmurato. Cognoſces enim quiſnam is ſit ille, qui præmia tribuit. Nam qui miſeretur, inquit, pauperis, fœneratur Domino. Communica omnia cùm fratre tuo, neque dicio propria eſſe. Communis enim perceptio vſuſque à Deo omnibus hominibus paratus eſt.* Et IGNATIVS MARTYR epiſtola ad Heronem Diaconum Antiochenum. *Pauperes* (ait) *ne negligas, vbi tibi copia fuerit. Eleemoſyna enim, & fide, expiantur peccata.* Idem omnino & PONTIANVS Epiſt. 1. ad Fœlicem Succri bonum ſub finem. Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS ſermonem elegantiſſimum & ornatiſſimum compoſuit de eleemoſyna, vbi mirè illius laudes complectitur, vbi de fructu eius eximio abundè diſſerit, & ad calcem ſermonis ſic concludit: *Præclara & diuina res, fratres chariſſimi, ſalutaris operatio, ſolatium grande credentium, ſecuritatis noſtræ ſalubre præſidium, munimentum ſpei, tutela fidei, medela peccati, & res poſita in poteſtate facientis, res grandis, & facilis, ſine periculo perſecutionis, corona pacis, verum Dei munus & maximum, infirmis neceſſarium, fortibus glorioſum, quo Chriſtianus adiutus, præ ſe efferri gratiam ſpiritualem, promeretur Chriſtum iudicem. Deum computat debitorem, &c.* ORIGENES ADAMANTIVS, lib. 1. in Iob, vbi illud tractat: & erant ei ſeptem millia ouium, &c. *Verè* (ait) *inæſtimabilis atque æterna beatitudo eſt, vt cùm quis diues effectus fuerit, non confidat in auro, neque intendat in argenti repoſitione, ſed recondat hæc in mandato altiſſimi, & det ea in eleemoſyna pauperibus, ſed ſeminet atque ſpargat ea latè per animas miſerorum, per ora eſurientium, vel per ora debilium, per deſtitutos atque miſeros, iuxta hoc quod dictum eſt: Seminate vobis ad iuſtitiam, vt metatis fructum vitæ, & diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi. Eiuſmodi verò metes multipliciter in die reſurrectionis: eiuſmodi recipiet inæſtimabilem beatitudinem in die viſitationis: eiuſmodi eleemoſynarum iuſtificationibus, tanquam lux effulget coram Angelis Dei, &c.* De eleemoſynis largiendis abundè diſſerit GREGORIVS NAZIANZENVS orat. 6. circa medium & orat. 16. *Cùm* (ait) *audis pauper & diues obuiauerunt ſibi, ambos autem fecit Dominus. Non hunc pauperem, illum verò diuitem factum eſſe intelligas, vt magis etiam contra inopem inſurgas. Nondum enim liquet vtrum diuiſio illa ſit à Deo. Sed creatura* (inquit Scriptura) *pariter Dei ſunt ambo, licet externa ſint inæqualia. Hoc te ad compaſſionem, & fraternum flectet amorem, vt cum ab illis inſtaris, ab hoc tamen deprimaris, fiaſq; te ipſo moderatior. Et quid plus ſcriptura eſt? Qui miſeretur pauperis, fœneratur Deo. Quis debitorem talem non ſuſciperet, redditurum in tempore ſortem cum vſura? Eleemoſynis & fide purgantur peccata. Miſereſcendo igitur purgemur, pulchra hac herba, anima abſtergamus ſordes & inquinamenta, dealbemurq;. His quidem velut lana, alij autem tanquã nix, quiſque iuxta miſericordiæ ſuæ modum, &c.* Vide reliquum. Porrò in primitiua Eccleſia eleemoſynæ fiebãt pauperibus Eccleſiis, vt docet PINYTVS GNOSIVS Epiſcopus, epiſtola ad Soterem Romanum Pontificem, *Iam inde* (ait) *ab initio hæc vobis eſt conſuetudo, vt fratres omnes vario beneficiorum genere afficiatis, & Eccleſiis multis quæ paſſim ſunt in vrbibus, ſubſidium miſſatis, per quod iamdudum & egenorum penuriam recreatis, & fratres in metallis opus facientes allenatis, moremq; Romanum à maioribus acceptum Romani retinetis. Quem non modo conſeruauit, ſed adauxit etiam beatus Epiſcopus veſter Soter, cum liberaliter munera ſanctis ſummittendo, tum fratres ad nos redeuntes, vt filios ſuos pater amantiſſimus, ſermonibus beatis cohortando, &c.* Huiuſmodi eleemoſynarum meminit EPIPHANIVS CYPRI ad calcem operis ſui contra hæreſes: *Cæterum* (ait) *de hoſpitalitate & benignitate erga homines, eleemoſynaq; in omnes, huius ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ fructus omnibus prædicatus eſt, &c.* De laudibus eleemoſynæ multis quidem & infinitis in locis agit IOANNES CHRYSOSTOMVS, ſed vnum eius tantum teſtimonium breuitatis ſtudio apponemus. Sic quippe homil. 32. in epiſtolam ad Hebræos: *Eleemoſyna eſt amica Dei, ſemper & propinqua, pro quibuſcunque voluerit facilè gratia munus impetrat, tantum ſi à nobis non ladatur, ſi nullam à nobis patiatur iniuriam: iniuriam autem patitur, cùm ex rapinis eam volumus operari. Si verò fuerit munda, magnam præſtat confidentiam tribuentibus eam. Tanta eſt virtus eius, tantáque potentia. Sed etiam vincula peccatorum ipſa ſoluit, fugat tenebras, extinguit ignem, mortificat vermem, expellit ſtridorem dentium. Huic porta cœli aperiuntur, & veluti regina intrante, nullus ianitorum, nullus cuſtodum qui portis aſſiſtum, audet dicere. Qua tu es? Vnde? ſed omnes eam è regione ſuſcipiunt. Sic etiam miſericordia: regina namque eſt, & verè regina, ſimiles faciens homines Deo, &c.* Lege reſiduum. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, libro ad virginem deuotam, cap 3. ſuadet eleemoſynam

Clemens 1.

Eleemoſynis delentur peccata.

Prouerb. 19.

Ignat ius Martyr.

Pontianus 1.

Cyprianus Carthaginenſis.

Eleemoſynæ laudes.

Origines Adamantius.

Gregorius Nazianzenus.

Prouerb. 22.

Prouerb. 19.

Eleemoſynæ fiebant Eccleſiis in primitiua Eccleſia.

Nicephorus Calliſtus libro 4 cap 8.

Pinytus Gnoſius Epiſcopus circa tempora Apoſtolorum.

Epiphanius Cypri.

Ioannes Chryſoſtomus.

Ingens Ius eleemoſynæ.

Nota.

Ambroſius Mediolanenſis.

largien

largiendam, & ſermo.30. qui eſt de eleemoſyna, ſic exorditur: *Dicit ſcriptura diuina: ſicut aqua extinguit ignem, ita eleemoſyna extinguit peccatum. Magna plane & cunctis ambienda ſententia quæ hominibus penè iam mortuis & peccatorum ſuorum incendio arefactis, reduuium quoddam beneficium poſtulatur: vt interueniente eleemoſyna ſicut aqua, intermortuis ſuccus, refrigerium arefcentibus infundatur: hoc eſt, vt miſeri homines qui in mortem peccatis aruerant, ad vitam eleemoſynis reuiuiſcant, ſitq; illis miſericordia fons ſalutis, quibus anaritia fuerat mortis incendium: vt flammas quas ſibi peccando incenderant, largiendo reſtinguant, atque viliore commercio, qui pecuniã quondam dederat vt adulterium perpetraret, nũc pecuniam eroget, vt adulter eſſe iam deſinat, & emat ſibi quodammodo innocentiam, qui ſibi emerat aliquando peccatũ.* Lege eundem lib.Officior.1. cap.11. Et in exhortatione ad pœnitentiam agendam, cap.9. vbi docet qua intentione eleemoſyna fieri debeat. AVGVSTINVS HIPPONENSIS, lib.50. Homiliarum, homil.39. *Fœlix* (ait) *operarius cultor eleemoſynarum, eò quòd ex ære ſuo comparauerit cœlum, & dans panem eſurientibus, delictorum ſuorum preſſit incendium. In tali cauſa operarius iam fœlix viuit, & ſecurus iam moritur, cum quo ambulat patrimonium, immortale horreum, in quo debitorem fecit Deum, dum paſcit alterum, &c.* IDEM autem lib.21. de ciuitate Dei, cap.27. ſolerter illud curat aduertẽdum, quod dicitur: Peccata tua eleeemoſynis redime: *Qui dicunt* (ait) *qualeſcunque eleemoſynas pro peccatis quotidianis & magnis, & quantacunque ſcelerum conſuetudine, miſericordiam poſſe impetrare diuinam, vt ea quotidiana remiſſio ſequeretur, videant ſe rem dicere abſurdam, atque ridiculam. Sic enim cogerentur ſeteri, fieri poſſe, vt opulentiſſimus homo decem nummulis diurnis in eleemoſynas impenſis, homicidia, adulteria & nefaria quaque facta redimeret. Quod ſi abſurdum & inſaniſſimum eſt dicere, profectò ſi quæratur quæ digna ſint eleemoſynæ pro peccatis, de quibus etiam Chriſti præcurſor ille dicebat: Facite fructus dignos pœnitẽtiæ, procul dubio non inuenietur eas dignas facere, qui vitam ſuam uſque ad mortem quotidianorum criminum perpetratione conſumunt. Primum quia in augendis rebus alienis longè plura diripiunt, ex quibus perexiguæ pauperibus largiendo, Chriſtum ſe ad hoc paſcere exiſtimant, vt licentiam malefactorum ſe ab illo emiſſe, vel quotidie potius emere credentes, ſecuri damnabilia tanta committant. Qui ſi pro vno ſcelere omnia ſua diſtribuerent indigentibus membris Chriſti, niſi deſiſterent à talibus factis habendo charitatem, qua non agit perperã, aliquid eis prodeſſe non poſſet. Qui ergo dignas pro ſuis peccatis eleemoſynas facit, prius eas incipiat facere à ſeipſo. Indignum eſt enim, vt in ſe non faciat, qui facit in proximum, &c.* In hũc ſenſum loquitur EVSEBIVS EMISSEN. homilia de pœnitentia Niniuitarum & homilia de vidua, quæ duo æra miſit in Gazophylacium. Sed & GREGORIVS I. lib.12. Moralium, cap. 24. in illud Iob 15. Non credit fruſtra errore deceptus, &c. *Quotiens* (ait) *poſt culpam eleemoſynas facimus, quaſi pro prauis actibus precium damus. Vnde & per Prophetam de eo qui hac non agit, dicitur: Non dabit Deo propitiationem ſuã, nec precium redemptionis animæ ſuæ. Nonnunquam verò diuites elati, inferiores opprimunt & aliena rapiunt, & tamen quaſi quedam aliis largiuntur. Et cum multos deprimant, aliquando quibuſdam opem defenſionis ferunt, & pro iniquitatibus quas nunquam deſerunt, dare precium videntur. Sed tunc eleemoſyna precium nos à cupiis liberat, cũ perpetrata plangimus & abſcindimus. Nam qui & ſemper peccare vult, & quaſi ſemper eleemoſynam largiri, fruſtra precium tribuit, quia non redimit animam quam a vitiis non compeſcit. Vnde nunc dicitur, Non credat fruſtra errore deceptus, quòd aliquo precio redimendus ſit. Quia eleemoſyna ſuperbi dimittis cum redimere non valet, quam perpetrata ſimul rapina pauperis, ante Dei oculos aſcendere non permittit.* Hinc & eiuſdem eſt ſententiæ CLEMENS ALEXANDRINVS, lib.2. Stromatum. Et Concilium CABILONENSE II. cano.36. *Quia quidam ex induſtria* (ait) *peccantes, propter eleemoſynarum largitionem, quandam ſibi promittunt impunitatem. Eleemoſyna enim extinguit peccata, iuxta illud: Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna extinguit peccata: ſed ea quæ aut neceſſitate, aut caſu, aut qualibet fiunt fragilitate: ea verò quæ ex induſtria, aut cuiuſlibet libidinis explendæ cauſa, idcirco fiunt, vt eleemoſynis redimantur, nequaquam eis redimi poſſunt, quia qui hoc perpetrarunt, videntur Deum mercede conducere, vt eis impunè peccare liceat. Non ergo quis idcirco peccare debet, vt eleemoſynam faciat, ſed ideo eleemoſynã facere debet, quia peccauit. Mentem enim & corpus quæ libido traxit ad culpam, afflictio & contritio debet reducere ad veniam, &c.* Vide & Pauper.

Eccleſiaſt. 3.

Auguſtinus Hipponenſis.

Clemens Alexandrinus.

Concilium Cabilonenſe 2. ſub Carolo Magno

Eccleſ.3.

Quæ peccata deleat Eleemoſyna.

Quomodo cautè intelligendũ ſit, Eleemoſynam peccata redimere.

Eleemoſynæ quæ ſunt dignæ, vt deleant peccata.

Euſebius Emiſſenus.

Gregorius Magnus.

Pſalmo 48.

Eleemoſyna ex ſimonia prouenies non prodeſt. Hoc in ſuperioribus reperies inſertum. Verumtamen vide Simonia.

ELEEMOSYNARIVS.

Eleemoſynarium iubetur Epiſcopus habere. Vide infrà in vocabulo, Pauperum curam gerat Epiſcopus, &c. Vbi cuncta ritè ſunt diſpoſita.

EMERE.

Emere beneficia & Epiſcopatus nullus præſumat. Vide cuncta latiùs digeſta in ſingulis vocabulis, Beneficia, Epiſcopatus, & Simonia.

Emere & vendere an ſit liberum pauperibus. Vide in vocabulo Menſura, & Pauper & Bona, & Diues, &c.

EMMANVEL.

Emmanuel quid ſit. Sæpius de Emmanuele dictum eſt in vocabulo, Chriſtus, eò quòd hæc omnia nomina, vnum Chriſtum ſignificent. Verumtamen quia promiſimus nonnihil nos dicturos pauca quæ legimus inferemus. TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS, libro de carne Chriſti, & libro contra Iudæos, capite ſexto, ex Iſaiæ vaticinio cõtra eoſdem de Emmanuele diſſerit: *Iſaias* (ait) *prædicat eum Emmanuelem vocari oportere, debinc virtutem ſumpturum Damaſci, & ſpolia Samariæ aduerſus Regem Aſſyriorum. Sed* (*inquiunt Iudæi*) *iſte qui venit, neque ſub eiuſmodi nomine eſt dictus, neque re bellica functus. At nos è contrario, admonendos eos exiſtimauimus, vt coherentia quoque huius capituli recognoſcant. Subnecta eſt enim & interpretatio, Emmanuel, nobiſcum Deus, vt non ſolùm ſonum nominis expectes, ſed & ſenſum. Sonus enim Hebraicus, quod eſt Emmanuel, id eſt, nobiſcum Deus, ſuæ gentis eſt. Senſus autem eius, quod eſt, Deus nobiſcum, ex interpretatione communis eſt. Quære ergo an iſta vox, nobiſcum Deus, quod eſt Emmanuel, exinde quo Chriſtus illuxit agitetur in Chriſto, & puto ex toto non negabis. Nam qui ex Iudaiſmo credunt Chriſto, ex quo in eum credunt, Emmanuel cùm volent dicere, nobiſcum Deum eſſe, ſignificant: atque ita conſtat*

Tertullianus Carthaginenſis.

Eſaiæ 7.

Cõtra Iudæos & eorum obiectio.

iam veniſſe illum,qui prædicabatur Emmanuel: quia quod ſignificat Emmanuel, venit, id eſt, nobiſcum Deus. IDEM & lib.3. contra Marcionem ante medium recenſet eadem. Sed & EVSEBIVS CÆSARIENSIS, libro 7. de demonſtratione Euangelica, cap.1. hunc locum Iſaiæ Prophetæ doctiſſimè interpretatur contra Iudæos, qui in Hebræo nõ virginem parituram mentiti ſunt,ſed adoleſcentulam:libenter textum apponerem, ſed prolixior eſt. Deſcendam ad diuinum illum & verè admirabilem doctorem, CYRILLVM ALEXANDRINVM qui congregato Concilio ALEXANDRIÆ, quaſdam propoſitiones edidit,quas tenendas impio Neſtorio tranſmiſit, inter quas prima eſt hæc:*Si quis non confitetur,Deum eſſe veraciter Emmanuel,& propterea Dei genitricem ſanctam Mariam virginem (peperit enim ſecundum carnem,carnem factum Dei verbum, ſecundum quod ſcriptum eſt: verbum caro factum eſt) anathema ſit.* IDEM quoque lib.2.de incarnatione vnigeniti. *Emmanuel* (inquit) *nominatur Deus verbum, quod Abrahæ ſemen apprehendit,& ſimiliter ac nos participauit carni & ſanguini. Interpretatur autem Emmanuel, nobiſcum Deus. Confitemur autem nobiſcum fuiſſe Dei verbum,non localiter (in quo enim loco non eſt Deus, qui implet omnia?) nec quod adeſſe nobis conſpiciatur auxilij ratione, ſed quòd factum eſt in noſtris,id eſt,in humanitate non derelicta natura ſua. Inconuertibile eſt enim natura Dei verbum.* Et quod vnus ſit Emmanuel,cap.6.eiuſdem libri declarat: *Vnus eſt Emmanuel* (ait) *ſemel enim factus eſt homo vnigenitus,tunc cùm per ſanctam virginem generationem carnis perpeſſus eſt. Et licet dictum ſit ad Ioſue. Ero tecum:tamen nõ erat Emmanuel,nec Emmanuel nominatus eſt. Vnde colligitur,quòd quotiens audimus nomen filio datum Emmanuel,nobiſcum Deus,ſapienter intelligere debemus: non ita fuiſſe nobiſcum nouiſſimis temporibus,ſicut aliquando dicitur fuiſſe cum ſanctis. Illis enim erat tantùm adiutor:nobiſcum autem fuit,quod factum eſt ſimilis noſtri,cùm ſuam non amiſiſſet naturam. Eſt enim inconuertibilis vt Deus.* Vide Ieſus & Chriſtus.Hanc doctrinam priùs tradidit IVSTINVS MARTYR in Dialogo excellentiſſimo cum Tryphone. Et IRENAEVS LVGDVNENSIS, lib 3.contra hæreſes Valentini,& ſimilium,cap.22.& 23. Textum quidem facillimè apponerem,ſed nil diuerſum à prædicta doctrina demonſtrat.Hæc quoque lucidiſſimè probat SOPHRONIVS HIEROSOLYMITANVS in ſua profeſſione fidei, quam miſit ad Sergium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, quæ lata & lecta eſt actio. 11. Concilij generalis 6. quod dicitur Conſtantinopolitanum III. Porrò proſequitur IDEM CYRILLVS de Emmanuele eandem expoſitionem, declaratione 1.Anathematiſmi ad petitionem Concilij Epheſini:ſed nil prodeſt eadem toties referre. Quin & THEODORETVS CYRENSIS, qui cum eodem Cyrillo altercabatur, in prima reprehenſione anathematiſmi 1. præfati Cyrilli,ſic ait:*Natus* (ait) *infans, Emmanuel appellatur, neque Deus humana natura ſeparatus,neque homo diuinitate nudus.Emmanuel enim,nobiſcum interpretatur eſſe Deum, ſecundum Euangelicam vocem.Nobiſcum autem Deus,ex nobis pro nobis aſſumptum ſignificat, & adſumentem Deum prædicat verbum. Ergo infans Emmanuel,propter adſumentem Deum, & Dei genitrix virgo, propter vnitum Dei formæ ad conceptum ſerui formam. Non enim in carnem Deus conuerſus eſt, ſed Dei forma aſſumpſit ſerui formam,&c.* Hæc verba prædictus Cyrillus interpretatur, ſi rerum ipſarum ſiue ſubſiſtentiarum conuentus eſt factus, vt & inhumanationis ratio verè facta credatur. Lege HIERONYMVM STRIDONENSEM, lib.3.commentariorum in Iſaiam, cap.7. Et AMBROSIVM MEDIOLANENSEM præfatione in Pſalm.35.& enarratione in Pſalm.47.& præcipuè libro de Incarnationis ſacramento, cap.3. Et AVGVSTINVM HIPPONENSEM tractatu 78. in Euangelium Ioannis. Et THEOPHILVM ALEXANDRINVM epiſtola Paſchali per Ægyptum miſſa. Hos quippe omnes Patres citat,& profert in teſtimonium, LEO MAGNVS epiſtola 95.ad Leonem Auguſtum, dum de Emmanuele tractat. Sed & ſingularem edidit tractatum RICHARDVS S. VICTORIS de Emmanuele. Verùm vide in vocabulis,Chriſtus, Ieſus,Maria,&c. quia hìc plura ſacramenta ſunt poſita.

Fuſebius Cæſarienſis.

Cyrillus Alexandrinus.

Concilium Alexandrinum ſub eodem.

Ioan.1.

Ioſue 1.

Non ita Chriſtum nobiſcũ, ſicut antiquitus cũ ſanctis.

Iuſtinus Martyr.

Irenæus Lugdunenſis.

Sophronius Hieroſolymitanus.

Theodoretus Cyrenſis.

Matth.1.

Hieronymus Stridonenſis.

Ambroſius Mediolanenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Theophilus Alexandrinus.

Leo Magnus.

Richardus S. Victoris.

EMPHYTEVSIS.

De emphyteuſi.] Quæ ſermone vulgari dicitur ad liuellum,& eſt contractus medius inter locationem & venditionem, per quem transfertur dominium in emphyteutam retento dominio directo apud dominum. Dominium verò vtile remanet apud emphyteutam, & habet poſſeſſionem eius ciuilem. Emphyteuta verò naturalem, &c. Nihil hic agemus, quia quantum ſpectat ad res Eccleſiaſticas,omnia paſſim habes repoſita,infrà in vocabulis,Facultates Eccleſiæ non alienandæ vel commutandæ,&c. & præcariæ. Igitur adi locum.

Emphyteuſis quid ſit.

ENERGVMENVS.

Energumenus quis ſit.] Energumeni hi ſunt, qui à ſpiritu agitantur, de quibus iam diximus in vocabulo, Arreptitius. Pro talibus energumenis, hoc eſt, vexatis à ſpiritibus immundis fiunt preces & orationes ex inſtitutione Apoſtolorum,quę habentur lib.8.Conſtitutionum Apoſtolicarum CLEMENTIS I. cap.7.& 8. Poteris,ſi vacat,legere. Sed & horum DIONYSIVS AREOPAGITA meminit, libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ,cap.3.part.2. Vbi eos extra Miſſæ ſacrificium eſſe tradit,vt dicemus in vocabulo,Miſſa. Hinc de eiſdem Cõcilium ELIBERTINVM cano.29.ſtatuit, *Energumenum* (ait) *qui ab erratico ſpiritu exagitatur, huius nomen neque ad altare cum oblatione eſſe recitandum, neque permittendum, vt ſua manu in Eccleſia miniſtret.* Et cano.37. *Eos qui à ſpiritibus immundis vexantur, ſi in fine mortis fuerint conſtituti,baptizari placet. Si verò fideles fuerint, dandam eis eſſe communionem. Prohibendum etiam ne lucernas publicè accendant. Si facere contra interdictum voluerint,abſtineant à communione.* Vide idem ſtatutum infrà ex Arauſicano Concilio, & ſuprà Arreptitius. Porrò hoc præcedens decretum reſumitur in Concilio Toletano vndecimo. Vide quod ſequitur, & infrà. Exorciſta.

Clemens 1. Dionyſius Areopagita.

Concilium Elibertinum.

Energumeni an non participent ſacris.] Iam hoc inſinuauit præfatum Concilium Elibertinum:ideo relege. Sed & in dictione,Arreptitius iam dictum eſt,& in vocabulo, Communio quibus non eſt danda,vbi ſæpius de furioſis,arreptitiis,& energumenis dictum eſt. Quod tamen reſtat,addendũ eſt Concilium ARAVSICANVM I. cano.14. *Energumeni iam baptizati,ſi de purgatione ſua curent,& ſe ſolicitudini clericorum tradant, monitisq; obtemperent,omnimodis communicent,facta-*

Concilium Arauſicanũ 1. ſub Leone 1.

mini

menti ipſius virtute vel muniendi ab incurſu dæmonum quo infeſtantur, vel purgandi, quorum iam oſtenditur vita purgatior. Et cano. 15. *Energumenis catechumenis, inquantum vel neceſſitas exegerit, vel opportunitas permiſerit, de baptiſmate conſulendũ.* Et can. 16. *Energumeni non ſolum non aſſumendi ſunt ad vllum ordinem clericatus, ſed & illi qui ordinati iam ſunt, ab impoſito officio ſunt repellendi.* Idem omnino præcipit Concilium ARELATENSE III. capite tertio, ſed Iuo allegat. Non autem potui reperire inter canones huius Concilij. Vide Arreptitius.

Concilium Arelatenſe 3.

Energumenorum officium.] Concilium CARTHAGINENSE IV. cano. 91. *Pauimenta domorum Dei energumeni verrant.* Et canone 62. *Energumenis in domo Dei aſſidentibus, victus quotidianus per exorciſtas opportuno tempore miniſtretur.*

Concilium Carthaginenſe 4. cui interfuit Auguſtinus.

EPISCOPVS.

Epiſcopus vnde, & inſtitutio, & nominis Etymon.] CLEMENS I. epiſt. 1. ad Iacobum fratrem Domini, vbi vltima Petri verba recenſet, de ſingulis Eccleſiaſticis dignitatibus, vt ſuis locis inſeritur, tandem ad Epiſcopos deuenies: *In ſingulis* (ait) *ciuitatibus ſingulos, & non binos, vel ternos, aut plures Epiſcopos, conſtitui præcepit, qui non Primatum, aut Archiepiſcoporũ, aut Metropolitanorum nomine, quia maiorem ciuitatum non tenent, ſed Epiſcoporum tantùm vocabulo potirẽtur, quoniam nec inter ipſos Apoſtolos, par inſtitutio fuit, ſed vnus omnibus præfuit. Hoc tamen præuidendum inſtituit, ne in vllis, aut caſtellis, vel modicis ciuitatibus inſtituerentur Epiſcopi, vile nomen eorum fieret. Epiſcopos ergo vicem Apoſtolorum gerere, Dominum docuiſſe, & reliquorum diſcipulorum vicem tenere, inſinuabat Petrus, &c.* Idem omnino docet ANACLETVS I. epiſt. 2. circa medium ad Epiſcopos Italiæ Item & epiſt. 3. EPIPHANIVS CYPRI, lib 3. contra hæreſes hæreſi 75. contra Aërium circa finem. Poteris legere, ſi non credis. Denique AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, libro de dignitate Sacerdotali, cap. 6. *Quid aliud* (ait) *interpretatur Epiſcopus niſi ſuperinſpector? Maxime cum ſolio in Eccleſia editiore reſideat, & ita cunctos reſpiciat, vt & cunctorũ oculi in ipſum reſpiciant.* Et HIERONYMVS STRIDONENSIS, tomo 2. Epiſtolar. epiſt. ad Euagrium, ſic incipit: Legimus in Iſaia, *Ne quis* (ait) *contentioſe in vna Eccleſia plures Epiſcopos fuiſſe contendat, &c.* Et *Epiſcopi nomen ſignificantius Græcè dicitur. Nam ἐπισκοπῶντες, id eſt, ſuperintendentes, vnde & Epiſcopi nomen tractum eſt, &c.* Hinc AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro quæſtionum veteris & noui teſtamenti 2. quæſt. 97. *Nemo ignorat* (ait) *Epiſcopos ſalnatorem Eccleſiæ inſtituiſſe. Ipſe enim priuſquam cœlos aſcenderet, imponens manum Apoſtolis, inſtituit eos Epiſcopos, & ordinauit. Hoc Apoſtolus Spiritui ſancto deputat, cùm dicit: Attendite vobis & vniuerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Domini noſtri Ieſu Chriſti, &c.* IDEM lib. 19. de ciuitate Dei, cap. 19. & allegat Gratianus cauſa 8 quæſt. 1. *Nomen* (ait) *Epiſcopatus eſt operis, non honoris. Græcum eſt enim, atque inde deductum vocabulum, quòd ille qui præficitur, eis, quibus præficitur, ſuperintendit, curam ſcilicet eorum gerens. ἐπὶ quippe ſuper, σκοπὸς verò intentio eſt. Ergo ἐπισκοπῆν, ſi velimus Latinè, ſuperintendere poſſumus dicere, vt intelligat, non ſe eſſe Epiſcopum, qui præeſſe dilexerit, non prodeſſe, &c.* Hinc Concilium AQVISGRANENSE I. cap. 9. allegat ISIDORVM HISPALENSEM, lib. 7. de officiis Eccleſiaſticis, cap. 6. ſic loquentem, *Initium ſacerdotij Aaron fuit, quanquam & Melchiſedech prior obtulerit ſacrificium, & poſt hunc Abraham, Iſaac, & Iacob, ſed iſti ſponte ſua voluntate, non ſacerdotali authoritate iſta fecerunt. Cæterùm Aaron primus in lege ſacerdotale nomen accepit, primusq; Pontificali ſtola indutus, victimas obtulit, iubente Domino ac loquente ad Moyſen: Accipe Aaron & filios eius, & applicabis ad oſtium tabernaculi teſtimonij, cumque laueris patrem cum filiis aqua, induas Aaron veſtimentis ſuis, id eſt, linea & tunica, & ſuperhumerali & rationali, quod conſtringes balteo, & pones tiaram in capite eius, & laminam ſanctam ſuper tiaram, & oleum vnctionis fundes ſuper caput eius, atque hoc ritu conſecrabitur. Filios quoque illius applicabis, & indues tunicis lineis cingesq; balteo: Aaron ſcilicet & liberos eius, & impones eis mitras, erũtq; ſacerdotes mei religione perpetua. Quo in loco contemplari oportet Aaron ſummum ſacerdotem, id eſt, Chriſtum fuiſſe, & filios eius, Epiſcoporum & preſbyterorum figuram demonſtraſſe.* Vide Preſbyter. Porrò attende quæ ſequuntur. Sed etiam FOELIX SICILIAE Epiſcopus, epiſtola ad Gregorium I. miſſa, Epiſcopum, oculum interpretari aſtruit, propter contemplationem & ſpeculationem. Vide infrà, Epiſcoporum officium & ſtudium, &c.

Aquiſgranenſe 1 ſub Ludouico Imperat

Sacerdotij initium & origo & proinde omnis Epiſcopatus.

Exod. 19.

Epiſcopus eligatur: & qualis atque qualiter debeat eligi.] Hîc, bone lector, cum legerem ea, quę propoſituras ſum. Patrum teſtimonia, totus ſtupui, cùm nil eorum noſtro ſeculo obſeruetur, quæ illi mandarunt. Verumtamen non diſtuli ea ante oculos ingerere, vt vultui rubor & confuſio eſſet illorum, qui iniquè & impiè, nec ſine graui Dei offenſa parui pendunt Patrum decreta. Incipiemus autem per ordinem à temporibus Apoſtolorum vſque ad noſtra tempora. Interim ſi quid hîc deerit, cura vt repetas ex dictione, Electio, ſuprà. Plura quoque in ſequentibus diſtinctionibus adhuc reperies, quæ non oportuit ſuo loco monere. Sed ſi cuncta legeris, poteris minimo negotio concordare. Itaque ſic leguntur Apoſtoli conſtituiſſe, lib. 2. Conſtitutionum Apoſtolicarum CLEMENS I. cap. 1. *De Epiſcopis audiuimus à Domino noſtro: Paſtorem, qui conſtituitur Epiſcopus per Eccleſias in omni parœcia, oportere eſſe ſine crimine, in quem non cadat, reprehenſio, expertem omnis iniquitatis hominum, non minorem animis quinquaginta, quodammodo in hac ætate immenſes perturbationes & exteꝛnas calumnias ſuperaniit aduerſus blaſphemias, quæ multis à quibuſdam falſis fratribus infliguntur, qui non norunt verbum Dei, quod eſt in Euangelio: Qui locutus fuerit verbum otioſum, reddet de eo rationem Domino in die iudicij. Et rurſus: Ex verbis tuis iuſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis. Sit igitur, ſi fieri poteſt, eruditus & peritus in ſcientia verbi conueniente ætati. Quod ſi in parua parœcia grandior natu aliquis non reperitur, qui teſtimonio probatus & ſapiens in Epiſcopum conſtitui poſſit. Iuuenis verò ibi eſt teſtimonium habens eorum qui cum eo vixerunt, Epiſcopatus munere illum dignũ eſſe, in manſuetudine & modeſtia ſenectutem præ ſe ferens, & probatus talium teſtimonio commendetur, is conſtituatur in pace.* Tum IDEM capite ſecundo eiuſdem libri, pergit demonſtrare & oſtendere, ex epiſtola Pauli ad Timothæum, qualis debeat eſſe Epiſcopus, & infert capite tertio: *Probetur igitur, an vacet omni culpa in his quæ ad communis vitæ vſum pertinent. Scriptum eſt enim: Exquirite diligenter aſſumendum in ſacerdotium. Sit*

Hæc allegat Iuo libr. 1 decretorum.

Anacletus 1.

Epiphanius Cypri.

Ambroſius Mediolanenſis.

Hieronymus Stridonenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Actum 20.

Clemens 1.

Apoſtolorum conſtitutio.

Titi 1.

Qualis in Epiſcopum debeat eligi vide, lector, & cõſidera.

Ætas eligendi Epiſcop. & nũc nõ ex matrum vtero proceſſerunt, cum illis de Epiſcopatu prouideretur ô facinus! Matth. 22.

Inuentus non reprobatur in electione Epiſcopali

1. Timoth. 3.

Ioan.13.

igitur experi ire,quoniã inquit Sapientia:Ira sapientes perdit.Sit misericors,non illiberalis,charitate præditus, quoniam dicit Dominus:In hoc cognoscent omnes,quòd mei discipuli estis, si diligitis inuicẽ. Sit facilis ad cõmunicandum,studiosus viduarum. Hospitalis,prõptus ad suppeditandum,ad ministrandum paratum se exhibens, sine pudore inseruiens,nosces quisnam dignior sit vt accipiat.Et cap.5.*Ne sit autem Episcopus acceptor* personarũ *neque diuitem reuereatur vel assentetur illi præterquam quod decet, neque pauperem contemnat vel opprimat. In cibo & potu frugalem,& parcum se præbeat. Episcopus, vt possit sobrius esse diem corripit hominis carentes disciplina,nec sit sumptuosus,nec delicatus,nec voluptuosus, neque bonorũ ciborũ vorator.* Bone Episcopi qualitates & virtutes, quas habere debet.

*Sit autem pius,longanimis in admonitionibus. copiosus in docendo, meditatione ac studio vnuigilans in dominicis libris,nimius in lectionibus,vt scripturas diligenter exponat.Euangelium interpretetur conuenienter prophetis & legi. Interpretationes ex lege & prophetis procedant ad conuenientiã & similitudinem Euangely. Ait enim Dominus scrutamini scripturas,&c.*Et c.6. subdit:*Ne quærat Episcopus turpe lucrum,maxime in* Ioan. 5. *gentibus detrimentum patiatur potius quàm inferat. Ne sit iniuriosus,nec rapax,nec expilator,nec diuitiarum cupidus,ne inopes odio habeat,ne sit loquax,ne falsum testimonium dicat,ne sit iracũdus,ne contentiosus, ne vitæ negotiis impediatur,ne fidem habeat pro vllo,ne sit aduocatus in pecuniarũ litibus,ne sit ambitiosus nec duplicis mentis,neque bilinguis,neque ad calumniam, neque ad dei abẽdum prabeat aures,ne sit hypocrita,ad festa gentiũ ne accedat,vanis deceptionibus nõ vtens,ne sit cupidus nec auarus,quoniam hæc omnia infesta Deo sunt,& dæmonibus amica,&c.*Itẽ c.9.& 10.eiusd.lib. repetuntur ad institutionẽ Episc.quædã,quæ iam superiùs memorata sunt, & suis locis inserentur. Idem lib.8.c.2.*Primus igitur ego petrus dico,Episc. ordinari debere (vt supra simul omnes cõstituimus) ex omni parte reprehensionẽ carentẽ, ab omni populo delectũ, quo nominato & approbato conueniens populus cũ collegio presbyterorũ & Episcopi qui adsunt,in die dominico præcipimus ex omnibus interroget presbyteros & plebẽ,an is sit quẽ petũ in rectorẽ,quibus annuentibus iterum interroget, num omnes testificentur eum dignũ esse hac magna & illustri gubernatione.Deinde an pietatem erga Deu coluerit,erga hominẽ iustã seruauerit, domum suam rectè administrauerit,sine reprehensione vitam instituerit,atque omnibus simul ex veritate, non ex coniectura testificantibus,talem eum esse veluti corã iudice Deo & Christo præsente,nimirum etiam Spiritu sancto,atque omnibus sanctis & administratoris spiritibus. Tertio iterum interrogentur, an verè dignus sit sacerdotio,vt in ore duorũ vel trium testium stet omne verbum,hisq; tertio assentientibus,illum dignũ esse ab omnibus assensus petatur,quã prõpto animo præstantes audiãtur,silentioq; imperato vnus ex primis Episcopis, &c.*Vide mox,Episc.qualiter & à quibus ordinetur.Hinc Anacl. I.epist.2.ad Episc.Italiq;,& allegatur à Grat.80.dist.c. Electionem: *Electionem summorũ sacerdotũ sibi Dñs reseruauit, licet electionẽ eorũ bonis sacerdotibus & spiritualibus populis concessisset.Electionẽ enim illorũ taliter Apostolus fieri iubet. Si quis sine crimine est vnius vxoris vir,filios habẽs fideles,nõ in accusatione luxuria,&c.*Vide residuum in vocab.Sacerdos,& Sacerdot.& inf.Hinc Cypr. Carth.cum multis aliis Episc lib 1 Epist.ep.4.ad Fœlicem Episc.&Asturicã plebẽ,&c *Plebs* (inquit, *obsequens præceptis diuinis & Deum metuens, à peccatore præposito separare se debet, nec se ad sacrilegi sacerdotis sacrificia miscere, cũ ipsa maximè habeat potestatẽ vel eligendi dignos sacerdotes, vel indignos recusandi. Quod & ipsum videmus, de diuina authoritate descẽ-*

Florebat tunc temporis Ecclesia. Sed marcescente flore, deperit nunc tota eiusmodi religio.

Anacletus.

Titi 1.

Cyprianus Carthagin.

Vide quantum electionẽ cõmendet Cyprianus.

*dere, vt sacerdos plebe præsente sub omnium oculis deligatur,& dignus atq; idoneus publico iudicio ac testimonio cõprobetur,sicut in numeris Moysi præcepit Dñs &c.*Tũ post paulũ:*Propter quod diligẽter de traditione diuina & Apostolica obseruatione tenendũ est & seruandũ,quod apud nos quoque & ferè per prouincias vniuersas tenetur,vt ad ordinationes vitæ celebrandas, ad eam plebem cui præpositus ordinatur,Episcopi eiusdem prouinciæ proximi quique conueniant,& Episcopus delegatur plebe præsente,qua singulorum vitã plenissime nouit. & vnusquisque actum de eius conuersatione perspexit,quod & apud nos factum videmus in Sabini collega nostri ordinatione,vt de vniuersa fraternitatis suffragio,& de Episcoporũ qui in præsentia conuenerant,quique de eo ad vos literas fecerant, iudicio, Episcopatus ei deferretur, & manus ei in locum Basilidis imponeretur,&c.* Idem cod.lib epist.6. quæ est ad Magnum, docet quòd Episcopus seipsum ordinare non potest, sicut conuincit Nouatum effecisse. Præterea Euseb. Cæsar.lib.6.c.29. Histor.Eccles. Niceph. Callist.lib.5.c.26. meminerunt, quomodo etiam ante Cyprianum canonica electio obseruabatur Nam cũ post Anterum Romani de Episcopo.& summo Pontifice solicitarentur: *Cùm* (ait Nicephorus) *Romæ Episcopi & fratres omnes in Ecclesia ad Episcopũ creandum conuenissent,atque sese agerent adeo gentiũ, de multis præclaris & illustribus viris,quibus eam dignitatẽ cõferrent, vt hominum opinio erat, varia. erat. effuit etiam Fabianus,& quãuis de eo nulli Episcoporum in mentem veniret, de repente tamen admodum columba ac capiti eius insidens eum designauit.*& c.Hinc & Concilium Nicaenum I. can.6.& allegat Gratia. dist.65.c.Illud generaliter: *Per omnia autem* (ait) *manifestum est,quod,si quis præter voluntatem & conscientiam Metropolitani Episcopi fuerit ordinatus hũc statuit hæc sancta & magna Synodus non debere esse Episcopum. Sane si communi omnium consensu rationabiliter probato & secundum Ecclesiasticam regulam facto decreto duo vel tres per contradictionem contradicant, obtineat plurimorum sententia suffragium.*

Eusebius Cæsariensis.Nicephorus Callistus.

Miraculosa electio Fabiani Papæ. Concilium generale I. Niceæ celebratũ.

Hoc confirmat eisdem temporibus celebratum Concil. Arelat. I. can.6.Et Conc.Antioch. I. sub Iulio I.can.19.licet verbis paulùm prolixioribus.Sed & vide infrà, Episcopus non neophytus ordinetur,&c. Porrò Nicepho. præfatus lib.8. Eccles.histor.c.14. Narrat in locum Philogonij Episcopi Antiocheni Eustathium inuitum admodum & reluctantem à prouincialibus Episcopis,sacerdotibus,& communi populo Domini fuisse electum,& ad thronum pertractum. Idem lib.11.c.30.atque Theodor. Cyren. lib.4. Eccles.histor.c.8. referunt epist. quam maximi & semper Augusti Valent. & Gratia.Imperm. miserunt ad Episcopos diœcesis Asianæ Phrygiæ, Pacatianæ,&c.Vbi ad calcem sic legitur: *Hæc de re cum ad vos hasce literas scriberemus,cõmunicare etiam vos voluimus de creandis vel eiũ creatis Episcopis,eorumq; administris,vt scilicet eligãtur ex sanioribus & doctrina,qui magistratũ Episcopalem gesserint,præfectis, siquidem extemisso nimis,ex ipsis presbyteris.Consimiliter presbyteri & diaconi ex ipso sacro clericorũ ordine,vt omni ex parte irreprehẽsibiles sint, qui non ex curia,vel ex militari magistratu sint lecti.* Vide infrà.Episcopus nõ neophytus,&c. Idem Niceph.lib.12.c.16 profert epistlã Concilij Constantin. (vt credo) sub Flauiano,ad Damasũ, & reliquos Episcopos Romæ cõgregatos, in qua ad calcẽ sic legitur:*In vetustissima prouincia Apollinarica Ecclesia Antiochia apud Syros quæ primum cognominandum Christianorũ nomen exortum.*

Concilij Arelatense 1. Concilij Antiochenum 1.

Nicephorus Callistus.

Theodoretus Cyrensis.

Edictum Valẽtiniani & Gratiani de electione Episcoporum.

Constantinopolitanum cõcilium I. Flauiano, vel Nectario aut Theodosio scribit.

Orientalis diœceſis Epiſcopo conuentu acto, canonicè & legitimè, reuerendiſſimum & Dei amantiſſimũ Flauianum Antiſtitem crearunt, Eccleſia tota conſentiente, & quaſi voce vna virũ cum cohoneſtante. Quam electionem vt ordinariam & legitimam Synodi etiam communitas comprobauit. In ea vero Eccleſia quæ aliarum omnium mater eſt, Hieroſolymis reuerendiſſimum & Dei amantiſſimum Cyrillum Epiſcopum eſſe ſimul & ità iamdudum à prouincialibus Epiſcopis electum, qui ante diuerſis in locis aduerſus Arrianos decertauit, &c. IDEM libro 13. cap. 2. de electione Ioannis Chryſoſtomi in Epiſcopatum Conſtantinopolitanum differens: *Vbi* (inquit) *Conſtantinopolim peruenere, atque ibi quicunque euocati fuerant Epiſcopi præſto fuere, omnes quidem alij ſuffragio ferueno conſenſere. Vnus tantum Theophylus Alexandrinus cõſecrationi obſtitit, gloriæ illius detrahens, &c.* Sed & SIMEON METAPHRASTES atque BERNARDVS IVSTINIANVS in vitam ſancti Nicolai Epiſcopi Myræ ciuitatis, docent quomodo ex intperato omnium ſuffragio, diuino oraculo electus eſt Sed tempus deficeret, ſi vellem hiſtoriis immorari, quoniam quidem nullo pacto antiquitus Epiſcopi inſtituebantur, qui non priùs communi eſſent electi ſuffragio. Quod & innuit GREGORIVS NAZIANZENVS oratione 18. quæ eſt in diuum Athanaſium, dum contra ſacerdotes impios diſputat, & de perſecutione Athanaſij differit, atque de eius ſæpius repetita electione & receptione in Epiſcopum Alexandrinum. Porrò IOANNES CHRYSOSTOMVS, lib. 4. de ſacerdotio, dum illud exponit, manus citò ne impoſueris, &c. *Intelligiſne* (ait) *quanto non crimine modo, ſed & ſupplicio (quod quidem in nobis fuit) eos liberauerimus, qui nos eo honoris perduxturi fuerant? Nam ſicut his, qui ad id dignitatis electi ab aliis fuerint, non ſatis eſt defenſionem hanc affer. ne voluntarius ipſe ad huiuſmodi munus adminiſtrandum non acceſſi, atque ideò ſine non aufugi, quod non præſtiſſem fore vt eligere ſic neque eos qui elegerint ſublenare quicquam poterit, ſi dixerint ignoraſſe ſe cum, quem legere.* Et cætera, per totum vbi de electione Baſilij & ſua multa diſſeruit. Porrò qualis debeat Epiſcopus eligi etiam AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, lib. 10. Epiſtolar. epiſt. 82. ad Vercellenſem Eccleſiam demonſtrat: *Itaque* (inquit) *cum in actu tum maximè in Epiſcopi petitione abeſſe debet malignitas, in quo vita formatur omnium, vt placido & pacifico iudicio præferatur vir omnibus, qui eligatur ex omnibus & qui medeatur omnibus. Supplicaturus enim pro populo, eligi à Domino, probari debet à ſacerdotibus, ne quid ſit quod in ipſo grauiter offendat, cuius officium eſt pro aliorum offenſa interuenire. Neque enim mediocris virtus ſacerdotalis eſt, cui cauendum non ſolùm, ne grauioribus flagitiis ſit affinis, ſed ne minimis quidem, vt ſit promptus ad miſericordiam, promiſſum non remordeat, lapſum reuocet, compatiatur dolori, manſuetudinem teneat, pietatem, diligat iram repellat, vel decoquat, ſit quidem lituus plebis excitandæ ad deuotionem, mitificandæ ad tranquillitatem, &c.* Multa, quæ certè pulchra ſunt. Tum de electione & ordinatione ſua dicit. *Quam reſiliebam ne ordinarer, poſtremo cum cogerer, ſaltem ordinatio protelaretur. ſed non valuit præſcriptio, prænalait impreſſio. tamen ordinationem meam Occidentales Ipſi ſepe iudicio, Orientales exemplo probarunt.* Vide infrà, Epiſcopus neophytus: quia cùm electus eſt Ambroſius dicitur adhuc fuiſſe catechumenus. Lege eundem in 1. ad Timoth. cap. 3 & ad Titum 1. SEVERVS SVLPITIVS, lib. 1 in vitam S. Martini: *Vna omnium voluntas, eadem vota, eademq; ſententia, Martinum Epiſcopatu eſſe dignißimum, fœlicem fore tali Eccleſiam ſacerdote. Pauci tamen & nonnulli ex Epiſcopis, qui ad conſtituendum antiſtitem fuerant euocati, impiè repugnabant, &c.* Vide reliquum. De electione Epiſcoporum agit HIERONYMVS STRIDONENSIS, lib. 10. Commentariorum in Ezechielem, in cap. 33. cum illud exponit: *Terra, cùm induxero ſuper eam gladium, & tulerit populus terra virum vnum de nouiſſimis ſuis, & conſtituerit eum ſuper ſe ſpeculatorem, &c.* Item & in epiſt. 1. ad Titum. IDEM in Dialogo contra Luciferianos, & lib. 1. aduerſus Pelagianos. Sed & de electione eorundem AVGVSTINVS HIPPONENSIS, lib. 65. quæſtio. ad Oroſium, quæſt. vltima. *Illum* (ait) *cognoſcimus miſſum à Deo, quem non paucorum hominum Laudatio, vel potius adulatio eligit, ſed illum quem & vita optima, & Catholicorum examen commẽd. at. ſacerdotum, vel etiã qui vniuerſorum populorum iudicio comprobatur, qui non appetit præeſſe, qui nec pecuniam dat, vt Epiſcopatus honorem acquirat. Nam qui præeſſe feſtinat, quidã Patrum eleganter expreſſit, dicens: Sciat ſe non eſſe Epiſcopum, qui præeſſe deſiderat, non prodeſſe, &c.* Hinc longè ante illos Concilium ROMANVM I. ſub Syluestro I. de Conſtantino Magno, cano. 5. *Si fuerit omnium votiua gratia* (ait) *non præmio, non inuaſione cupiditatis, nulli præripiens gradum, ſic ab omni Eccleſia eligatur conſecrandus Epiſcopus, nullo de membris Eccleſiæ intercidẽte, & omni Eccleſia conueniente. Et dixerunt Epiſcopi, placet. Item vt nulli Epiſcopo liceat, ſine cuncta Eccleſia à nouiſſimo gradu vſque ad primum ordinare neophytum* (vide Neophytus) *& dixerunt Epiſcopi, placet.* Concilium ARELATENSE II. ſub eodem Syluestro, canone 35. *Placuit, in ordinatione Epiſcopi hunc ordinem cuſtodiri, vt primo loco veneratione vel ambitione ſubmota, ab Epiſcopis nec nominẽtur, de quibus clerici vel laici ciues, erga vnum eligendum habuerint poteſtatem.* Hinc & Concilium LAODICENVM ſub Liberio, can. 12. & allegat Gratianus diſtin. 61. cap. Epiſcopum non. *Epiſcopos* (ait) *non oportet præter iudicium Metropolitanorum & finitimorum Epiſcoporum conſtitui ad Eccleſiæ principatum, nec eligantur niſi hi quos multo ante nota probabilisq; vita commendat, & nihilominus ſi in ſermone fidei & recta operatione, per ſuam conuerſationem fuerint probati.* Vide & electio. Porrò SYRICIVS I. epiſtola 3. ad vniuerſos orthodoxos, cap. 1. *Loquitur Apoſtolus* (ait) *ad Timothæum, Manus citò nemini impoſueris, neque cõmunicaueris peccatis alienis. Quod propterea memoratur, vt examine habito, & probitate morum, & Eccleſiaſtico labore, ſit commendatior qui vocatur in medium, vt ſummum ſacerdotium poſſit accipere probatus iudicio, non fauore, ſuſceptus veritate, nõ gratia, Apoſtolico ordine * functus, non præciputi voluntate, &c.* Vide Epiſcopatus non inuadendus, &c. Et Concil. CARTHAG. III. ſub eodem Syricio, can. 40. & allegat Gratian. diſt. 23. c. Illud, &c. *Illud eſt ſtatuendum, vt quando ad eligendum Epiſcopũ conueniitur, ſi qua contradictio fuerit obortа (quia talia tractata ſunt apud nos) non præſumant ad purgandum eum, qui ordinandus eſt, tres tam, ſed poſtulentur ad numerum ſupradictorum vnus vel duo, & in eadem plebe cui ordinãdus eſt, diſcutiantur primò perſona contradicentium, poſtremò illa etiam quæ obijciuntur pertractentur, & cùm purgatus fuerit ſub cõſpectu publico, ita demum ordinetur.* Idem Concil. HIPPONEN. cap. 39. Et Concil CARTHAG. IV. cui interfuit beatiſs. Auguſtinus, can. 1. & allegat Gratia. diſt. 23.

Hieronymus Stridonenſis.

Auguſti. Hipponenſis.

Cõcilium Romanum. 1. ſub Silueſtro. 1.

Concilii Arelatenſe 2. anno 326.

Concilii Laodicenum.

Siricius 1.

1. Timoth. 5.

*Pretus.

Concilium Carthaginẽſe 3. ſub Syricio. 1.

Concilium Hipponenſe. Concilii Carthaginenſe. 4.

Simeon Metaphraſtes. Bernardus Iuſtinianus.

Gregorius Nazianzenus.

Ioannes Chryſoſtomus.

1. Timoth. 2.

Teſtimonium Chryſoſtomi de ſeipſo.

Ambroſius Mediolanenſis.

Qualiſeſſe debet, qui elegẽdus eſt.

Ambroſius reſiliebat, ne ordinaretur.

Seuerus Sulpitius.

capite.

Quæ requirantur in Epiſcopo eligendo, vide lector & cõſidera, ſi hæc etiam obſeruemus.
* fortè vacans

capite, Qui Epiſcopus: *Qui Epiſcopus ordinandus eſt antea examinetur, ſi natura ſit prudens, ſi docibilis, ſi moribus temperatus, ſi vitæ caſtus, ſi ſobrius, ſi ſemper ſuis negotiis * cauens, ſi humilibus affabilis, ſi miſericors, ſi literatus, ſi in lege Domini inſtructus, ſi in ſcripturarum ſenſibus cautus, & ante omnia ſi fidei documenta verbis ſimplicibus aſſerat, id eſt, Patrem & Filium & Spiritum ſanctum vnum Deum eſſe confirmans, totamq́; Trinitatis coeſſentialem ac conſubſtantialem & coæternalem & coomnipotentem prædicans, ſi ſingulam quamque in Trinitate perſonam plenum Deum, & totas tres perſonas vnum Deum, ſi incarnationem diuinam non in Patre, neque in Spiritu ſancto factam, ſed in filio tantùm credat, vt qui erat in diuinitate Dei patris filius, ipſe fieret in homine, hominis matris filius, Deus verus ex Patre, homo verus ex matre, carnem ex matris viſceribus habens, & animam humanam rationalem, ſimul in eo ambæ naturæ, id eſt, Deus & homo, vna perſona, vnus filius, vnus Chriſtus, vnus Dominus, creator omnium quæ ſunt, & author & Dominus & rector, cum Patre & Spiritu ſancto omnium creaturarum, qui paſſus ſit vera carnis paſſione, mortuus vera corporis ſui morte, reſurrexit vera carnis ſuæ reſurrectione, & vera animæ reſumptione, in qua veniet iudicare viuos & mortuos. Quarendum etiam ab eo, ſi noui & veteris teſtamenti, id eſt, legis & Prophetarum & Apoſtolorum vnum eundemq́; credat autorem & Deum. Si diabolus non per conditionem, ſed per arbitrium factus ſit malus. Quarendum etiam ab eo, ſi credat huius quam geſtamus & non alterius carnis reſurrectionem, ſi credat iudicium futurum, & recepturos ſingulos pro his quæ geſſerunt, vel pœnas vel gloriam. Si nuptias non improbet, ſi ſecunda matrimonia non damnet, ſi carnium perceptionem non culpet, ſi pœnitentibus reconciliatis communicet. Si in baptiſmo omnia peccata, id eſt, tam illud originale contractum, quam illa quæ voluntariè admiſſa ſunt, dimittantur. Si extra Eccleſiam Catholicam nullus ſaluetur. Cùm in his omnibus examinatus, inuentus fuerit plenè inſtructus. Tunc enim conſenſu clericorum & laicorum, & concurſu totius prouinciæ Epiſcoporum, maximeq́; Metropolitani, vel authoritate vel præſentia, ordinetur Epiſcopus. Suſcepto in nomine Chriſti Epiſcopatu, non ſua delectationi nec ſuis motibus, ſed his Patrum definitionibus acquieſcat. In cuius ordinatione etiam ætas requiratur, quam ſancti Patres in præeligendis Epiſcopis conſtituerunt.* Vide etiam infrà, Omnino eadem inquirenda in eligendo & ordinando Epiſcopo, ſtatuerunt Patres Concilij AQVISGRANENSIS II. cap. 1. & 2. capit. 2. Vide infrà. Hinc COELESTINVS I. epiſt. 2 ad Epiſcopos Viennenſes & Narbonẽſes, cap. 5. & allegat Gratianus diſtinct. 61. cap. Nullus: *Nullus inuitis* (ait) *detur Epiſcopus* (vide & ſuprà, Electio) *Clerici, plebis, & ordinis conſenſus, ac deſiderium requiratur. Tunc alter de altera eligatur Eccleſia, ſi de ciuitatis ipſius clericis, cui eſt Epiſcopus ordinandus, nullus dignus (quod euenire non credimus) poterit reperiri. Primùm enim illi reprobandi ſunt, vt aliqui de alienis Eccleſiis merito præferatur, habeat vnuſquiſque clericorum, ſua fructum militiæ in Eccleſia, in qua ſuam per omnia officia tranſegit ætatem* (vide ſuprà, Clericorum ſtipendia) *in aliena ſtipendia minimè alter obrepat, nec alij debitam alter ſibi audeat vendicare mercedem. Sit facultas clericis renitendi, ſi ſe viderint prægranari, & quos ſibi ingredi ex tranſuerſo agnouerint, non timeant refutare. Qui & ſi non debitum præmium vel liberum de eo qui eos rectturus eſt debent habere iudicium.* Et cap. 6. proſequitur: *Abſtineatur etiam ab illicitis ordinationibus.*

Concilium Aquiſgranen. 2. Cœleſtinus 1.

Epiſcopus non detur inuitis, ab omnibus.

Clerici nõ frustrandi ſtipendiis.

A *Nullus ex laicis, nullus bigamus, nullus qui ſit viduæ maritus aut fuerit, ordinetur* (vide ſuprà, Bigamus) *ſed irreprehenſibilis, & qualem elegit Apoſtolus ſcil. Per Moyſen Dominus præcepit: vnigenam accipiat ſacerdos vxorem. Subjiciuntur & ſuppleat Apoſtolus eodem ſpiritu locutus, vnius vxoris virum debere Epiſcopum conſcrari. Ad hanc ergo eligantur formulam ſacerdotes. Et ſi quæ facta ſunt ordinationes illicitæ, remoueantur, quoniam ſtare non poſſunt, nec diſcuſſionem noſtram ſubterfugere poterint, quamuis latere ſe exiſtiment, qui taliter peruenerunt, vt nulla religionis reuerentia obſcuritate fuſcetur. Non ſit vana gloriatio palliatus, Epiſcopalem morem, qui Epiſcopi ſubſequantur.*

Ordinationes illicitæ remouendæ 1. Timoth. 3.

Leuitici 21.

1. Timoth. 3.

B IDEM poſtea conſequenter Danielem quendam taxat, qui Pontificali gaudens infula, omnia ſibi licita putabat, variis vitiis & ſceleribus maculans Pontificatus honorem, quem ab Epiſcopali cœtu ſegregat. Vtinam tales inueniremus Pontifices hoc tempore, qui zelo optimo Epiſcoporũ Galliæ noſtræ horrenda piacula & ſcelera, & infinita ſcandala, corripiendo profligarent: & eos aut ſubmouerent, aut emendatos ſeueritate congrua, redderent ſuæ plebi pacatos. Porrò his ſubſcripſit LEO MAGNVS, epiſt. 81. quæ eſt ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum, cap. 5. & allegat Gratianus diſtinct. 63. cap. Si fortè: *Cum de ſummi* (ait) *ſacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur quem cleri. Plebisq́; conſenſus concorditer poſtulauit, ita vt ſi in aliam fortè perſonam partium ſe vota diuiſerint, Metropolitani iudicio is alteri præferatur, qui maioribus & ſtudiis iuuatur & meritis. Tantùm vt nullus inuitis & non petentibus ordinetur, ne ciuitas Epiſcopum non optatum, aut contemnat, aut oderit, & fiat minùs religioſa quam conuenit, cui non licuerit habere quem voluit, &c.* IDEM epiſt. 87. quæ eſt ad Epiſcopos Vienenſes, increpat factũ temerariarum Hilarij cuiuſdam Epiſcopi, qui Patroclum in locum viuentis Epiſcopi proiecti ſubrogare præſumpſerit ſine cuiuſquam aſſenſu, & dicit oportuiſſe ad minùs vt expectarentur vota ciuium, teſtimonium populorum, quęreretur honoratorum arbitrium, electio clericorum. *Quæ in ſacerdotum* (ait) *ſolent ordinationibus, ab his, qui nouant patrum regulas, cuſtodiri, vt Apoſtolicæ authoritatis norma in omnibus ſeruaretur, qua præcipitur, vt ſacerdos Eccleſiæ præfuturus, non ſolum atteſtatione fidelium, ſed etiam eorum qui foris ſunt, teſtimonio minuatur, neque vllius ſcandali relinquatur occaſio, cùm per pacem & Deo placitam concordiam, conſonis omnium ſtudiis qui doctor pacis futurus ordinatur* (& poſt pauca ſubdit) *qui præfuturus eſt omnibus, ab omnibus eligatur, & Metropolitani expectetur iudicium, &c.* Vide Metropolitanus. Si autem contigerit aliter Epiſcopos ordinari & eligi, eorum ordinatio nulla eſt, vt ait IDEM epiſt 90. quæ eſt ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum, cap 1 & allegat Gratianus diſtinct. 62. cap. Nulla ratio. Simúlque à talibus ordinatos, decernit legitima ordinatione carere. Vide Ordinatus, &c. Hinc HORMISDA I. epiſt. 4. quæ eſt ad Epiſcopos Hiſpaniæ, cap. 1 & allegat Gratianus diſtinct. 61. cap. In ſacerdotibus: *In ſacerdotibus ordinandis, quæ ſunt à Patribus præſcripta & definita, cogitetis, quia ſicut caput eſt Eccleſiæ Chriſtus. Chriſti autem vicarij ſacerdotis, ſic & in eligendis his curam oportet eſſe perſpicuam. Irreprehenſibiles enim eſſe conuenit, quos præeſſe neceſſe eſt corrigendis, nec quicquam illi deeſſe perſonæ, penes quam eſt religionis ſummæ, & ſubſtantia diſciplinæ.* * *æſtimet quis precium dominici gregis, vt ſciat quod meritum conſtituendi deceat eſſe paſtoris.*

Vorum authoris.

Horſmida 1.

Epheſ. 5.

1 Timoth. 3. Hæc ſi diligenter aduerterentur, non ita facile de vitiis Epiſcopi Chriſtianos quibuſlibet [illegible]

Concilium Turonenſe 1.

Vide infrà, Epiſcopus non neophytus aut laicus, &c. Vide reliquum, Idem & in Concilio TVRONENSI II. cap. 8. ſed repoſuimus ſuprà, Electio. Idem etiam vide infrà, Epiſcopus conuerſetur dignè Deo, &c. Porrò Concilium GENERALE VII. quod eſt Nicænum II. cano. 2. *Decernimus* (ait) *quemlibet quidem qui ad Epiſcopalem gradum eſt promouendus, pſalterium omnino noſſe, vt ex eo omnem quoque ſuum clerum ita erudiri moneat. A metropolitano autem bene examinari, an ad ſacros canones diligenter ac cum perſeuerantione, non autem obiter curſimq́, legendos prompto paratoq́, ſit animo, & ſacrum etiam Euangelium, & librum diuini Apoſtoli, omnem diuinam Scripturam: & in diuinis præceptis verſari, & populum docere. Noſtra enim Hierarchia ſubſtantia ſunt eloquia diuinitus tradita, diuinarum ſcilicet ſcripturarum vera ſcientia, ſicut & magnus ait* DIONYSIVS I. *Si quis autem dubius animi fuerit, & non libenter hæc facere & docere voluerit, non ordinetur. Prophetice enim dicit Deus: Tu repulliſti ſcientiã, & ego te repellã, ne ſis mihi ſacerdos.* Idem renouat Concilium VALENTIN. GALLIÆ III. ſub Lothario Imperatore, cap. 6. vbi de examinando Epiſcopo, vndecunque venerit, tractat. *Primum enim vita ſit, deinde cuius ſcientia, & vigore Eccleſiaſtico ſub oculis omnipotentis Dei agat Metropolitanus in hac parte, Epiſcopis ſicut Dei miniſtris adiutorium ferentibus, ne maculatæ vitæ & pompis ſeculi turgidus, & ſimoniaca hæreſi pollutus, humilibus & mũdis membris Chriſti Eccleſieq́, ipſius ſupponatur Epiſcopus. Nec præſumat illiteratum & cupiditate nimia cæcatum, reddituris facti ſui rationem, populo Dei præficere. Si autem hoc negligenter egerit, iudicio Dei & fratrum ſententia ſe nouerit eſſe culpandum.* Et Concilium AQVISGRANENSE I. ſub Ludouico Imperatore I. cap. 13. & allegat Gregorium lib. 1. Paſtoralium, in Proœmio: *Cum reum* (ait) *aut neceſſitas expoſcit, penſandum valde eſt, ad culmen quiſque regiminis qualiter veniat, atque ad hoc vitæ perueniens qualiter viuat, & bene viuens, qualiter doceat, & rectè docens infirmitatem ſuam quotidie quanta conſideratione cognoſcat, ne aut humilitas acceſſum fugiat, aut peruentioni vita cõtradicat, aut vitam doctrina deſtituat, aut doctrinam præſumptio extollat. Priùs ergo appetitum tumor temperet, poſt autem magiſterium, quod à non quærente ſuſcipitur, vita commendet. Ac deinde neceſſe eſt, vt paſtoris bonum quod viuendo oſtenditur, loquendo propagetur. Ad extremum verò ſupereſt, vt perfecta quæque opera, conſideratio propriæ infirmitatis deprimat, ne hæc ante oculti arbitri oculos tumor elationis extinguat.* Hinc ſubſcribens præmiſſum Concilium VALENTINVM III. cano. 15. *De vita* (ait) *& religione ſua vnuſquiſque Epiſcopus, tam in conuerſatione ſua, quàm etiam in habitu & vultu & ſermonis grauitate, talem ſe domi foriſq́, & ſuis & extraneis exhibere ſtudeat, vt maturitate morum, & repudiatione omnium leuitatum ac vanitatum, omnibus ſibi adhærentibus ſeſeq́, intuentibus formam diſciplinæ & verecundiæ ac modeſtiæ infundat.* Porrò Concilium AQVISGRANENSE II. cap. 11. *Viſum eſt* (ait) *omnibus, vnumquemque Pontificum ſcire oportere fidem ſinceram, id eſt, qualiter illum fidem ac credulitatem ſanctæ Trinitatis in vnitate Deitatis ſibi tenere atque credere conueniat, ac cæteros perfectè inſtruere, qualiter & ipſi credendo ſalui fieri poſſint. Summos item ſacerdotes, inexcuſabiliter noſſe oportet, vt ex veteris nouiq́, teſtamenti ſcriptis, quæ vera ſint ſaluticq́, omnium proficua, proferre docte ſciant, videlicet quantum diuina gratia cœlitus inſpirare cuique dignetur, quia neminem in hac incertitudine poſitum aſſequi omnia poſſe certum eſt, quouſque illo perueniatur, vbi erit Deus omnia in omnibus.* Vide Epiſcopi officium, &c. Porrò de eligendis Epiſcopis etiam Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III. parte prima, capite tertio: *Cùm* (ait) *in ſacris ordinibus, & miniſteriis Eccleſiaſticis, & ætatis maturitas, & morum grauitas, & ſcientia literarum, ſunt inquirenda, multò fortiùs hoc in Epiſcopo oportet inquiri, qui ad curam poſitus aliorum, in ſeipſo debet oſtendere, qualiter alios in domo Domini oporteat conuerſari. Eapropter ne quod à quibuſdam ex neceſſitate temporis factum eſt, in exemplum trahatur Apoſtaſis, præſenti decreto ſtatuimus, vt nullus in Epiſcopum eligatur, niſi qui iam trigeſimum ætatis annum egerit, & de legitimo ſit matrimonio natus. Qui etiam vita & ſcientia commendabilis demonſtretur. Cùm autem electus fuerit, & confirmationem acceperit, & Eccleſiaſticorum bonorum adminiſtrationem habuerit, decurſo tempore de conſecrandis Epiſcopis à canonibus definito, is ad quem ſpectant beneficia quæ habuerat, diſponendi de illis liberam habeat facultatem.* Hoc allegat Gratianus diſtinct. 75. capite, Quoniam, & diſtinct. 13. capite, Si qui Epiſcopi, &c. Vide mox, Epiſcopi qualiter conſecrentur, &c. Hæc autem renouat & repetit LEO X. ſeſſione nona, Concilij Lateranenſis quod celebrauit. Hoc quoque præcedens decretum nouiſſimè confirmauit Concilium TRIDENTINVM generale ſeſſione ſeptima, de reformatione, capite primo: *Ad cathedralium Eccleſiarum regimen* (ait) *nullus niſi ex legitimo matrimonio natus, & ætate, natura, grauitate morum literarumq́, ſcientia, iuxta conſtitutionem Alexandri tertij in Concilio Lateranenſi promulgatam* (habes ſuperiùs) *præditus aſſumatur.* Et ſeſſione vigeſimaſecunda, quæ fuit ſexta ſub Pio IV. canone ſecundo decreti reformationis, *Quicunque poſthac ad cathedrales Eccleſias erit aſſumendus, is non ſolum natalibus, ætate, moribus & vita, ac aliis quæ à ſacris canonibus requiruntur, planè ſit præditus, verum etiam in ſacro ordine antea * ſaltem ſex menſium ſpatio conſtitutus, quarum rerum inſtructio, ſi eius notitia nulla aut recens in curia fuerit à ſedis Apoſtolicæ legatis, ſeu nunciis prouinciarum, aut eius ordinario, eoque deficiente à vicinioribus ordinariis ſumatur. Scientia verò præter hæc huiuſmodi polleat, vt muneris ſibi iniungendi neceſſitati poſſit ſatisfacere. Ideóque antea in vniuerſitate ſtudiorum, magiſter, ſiue doctor, aut licentiatus in ſacra Theologia vel iure canonico, meritò ſit promotus, aut publico alicuius Academiæ teſtimonio idoneus ad alios docendos oſtendatur. Quòd ſi regularis fuerit, à ſuperioribus ſuæ religionis ſimilem fidem habeat. Præditi autem omnes, vnde inſtructio ſeu teſtificatio erit ſumenda, hæc fideliter & gratis referre teneantur, aliàs quin eorum conſcientias graviter oneratas eſſe ſcient, & Deum & ſuperiores ſuos habebunt vltores.* Vide ſuprà, Electio, & Clericus, & Preſbyter, & Sacerdos, & ſequentia, quia multa adhuc reſtant infrà dicenda, quæ rectè ſuperioribus cohærere noſcuntur.

Concilium Lateranenſe ſub Alexãdro 3 patrum 280. anno domini 1180.

De ætate eorum qui ad Epiſcopalem ordinem ſunt promouendi, de qua & ſuperius diximus.

Leo X.

Tridentinum nouiſſimũ cõcilium generale.

Quæ requirantur in Epiſcopo ordinando & eligendo.

Vide ſequens decretum Zoſimi Epiſcopi, vnde hoc deſumptũ eſt, & Cœleſtini 1.

Oſee 4.

Concilium Valentinum Galliæ 3.

Examinatio eligendi Epiſcopi.

Concilium Aquiſgranenſe 1.
Gregorius 1.

Electionis formam approbatã habes in perſona Acacij electi in Epiſcopum Pariſienſem per decreſſum Pp. anradi epiſtola 91. Lupi Ferrarienſis Abbatis ad Guenilonẽ epiſcop. Sueſſionenſem.

Concilium Valentinum Galliæ 3.

Concilium Aquiſgranenſ. anno 817. Idem omnino ſuprà concilii Carthag. nenſ. 4. ſtatuit.

Epiſcopi eligendi ætas.] Habes in ſuperiori annotatione ex Clemente I. & aliis, ter aut quater hoc expreſſum. Vide etiam, Ordinandorum ætas.

Epiſcopi electio non differenda.] Vide infrà, Epiſcopatus non diu vacet, &c.

Epiſcopi electio à Metropolitano confirmetur.] Vide in vocabulo, Metropolitanus, vbi multa ad hoc pertinentia reperies.

Epiſcopus non neophytus, aut laicus,

nec

nec trivialis,aut indignus eligatur & ordinetur.] * Hoc iam in ſuperiori annotatione magna ex parte probatum eſt. Verumtamen quædam reſeruauimus,quæ opportunè hîc inſeri poterunt, & libenter more ſolito & ordine cæpto communicabimus. Sic quippe & in vocabulo, Neophytus,atque Laicus, multa adhuc reperies. Sed quæ ad Epiſcopos & paſtores attinent, hîc repoſuimus fideliter. Igitur CANON APOSTOLORVM 79. *Eum, qui ex vita Gentili acceſſerit & baptizatus fuerit, vel ex improba vivendi ratione,non eſt æquum protinus Epiſcopum fieri. Iniquum eſt enim,vt qui ſui nondum experientiam oſtenderit, ſit aliorum magiſter, niſi forte hoc divina gratia fiat,&c.* Sicut accidiſſe refert NICEPHORVS CALLISTVS, libro duodecimo, capite duodecimo, dum Nectarius electus eſt in Conſtantinopolitanum Epiſcopum,qui nondum fuerat baptizatus Lege hiſtoriam,quia pulcherrima eſt & lectu digniſſima. Idem accidit & in AMBROSIO MEDIOLANENSI: nam adhuc catechumenus, Epiſcopos factus eſt,vt ipſemet & ſe teſtatur,libro decimo Epiſtolarum epiſtola 82. ad Vercellenſem Eccleſiã:*Ordinationem* (ait) *meam Occidentales Epiſcopi indicio.Orientales etiam exemplo probarunt, & tamen neophytus prohibetur ordinari,ne extollatur ſuperbia,&c.* Idem de eodem teſtatur THEODORETVS CYRENSIS, lib. 4. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ,capite nono.Sed ad alia reuertamur Concilium NICÆNVM I. generale, canone ſecundo, quod & allegat prædictus Ambroſius loco prælegato,& Gratianus diſtin. 48. capite,Quoniam:*Quoniam multa ſiue per neceſſitatem, ſiue ex quacunque cauſa contra regulã geſta ſunt, ita vt homines ex vita gentili nuper adhuc accedentes ad fidem,& qui paruo tempore catechizati vel inſtructi, ſtatim ad ſpiritualem baptiſmum veniunt,& continò vt baptizati fuerint,etiam ad Epiſcopatum vel ad preſbyterium promoueantur,rectum eſſe viſum eſt, de cætero nihil tale fieri. Nam & tempore opus eſt, vt ſit catechumenus,& poſt baptiſmum multa probatione indiget.* Hinc & IOANNES CHRYSOSTOMVS libro quarto de Sacerdotio contra eos, qui indiſcretè aſſumuntur ad Epiſcopatus apicem, & rudes atque imbeciles ſunt,nec tanto miniſterio digni grauiter inuehit, damna quæ ſibi & proximis inferunt enumerans. Sed & HIERONYMVS STRIDONENSIS, libro ſecundo, Commentariorum in Iſaiam, capite tertio, vbi illud exponit, *Et dabo pueros principes eorum, &c.* Quantum Eccleſiæ detrimentum ſit, Epiſcopos neophytos & ignaros eidem præponere, oſtendit.Et hinc eſt quod rectè ſtatuit INNOCENTIVS I. epiſtola duodecima, ad Aurelium Epiſcopum Carthaginenſem,& allegat Gratianus diſtinct.61.cap. Miſerum, ſic loquitur:*Quæ* (ait) *indignitate, qua moleſtia malè tractetur Eccleſia, præcipuè, Epiſcopus relegam vel audiam,& tua fraternitas bene nouit. Et ego tam idonea, tanto dolori verba inuenire non paſſum,dum facile imponuntur manus, dum negligenter ſummus ſacerdos eligitur. Ecce facta eſt querela publica,quæ fecit ſemper,vt communis omnibus tremenda ſit reuerentia. Sic clerici Eccleſiaſticorum dogmatum nutritii vel honorati intra altaria Chriſti reſpuuntur, ſic prætereuntur promouentur,quaſi inſas ſit ad Primatum per ordinem peruenire. Nam cum involuti mundanis nexibus actibus,vel moribus abrupte adſciſcuntur ad tanti collegium ſacerdotij, & illi videntur contemni de quibus oportuerat eligi, & iſti malè intromitti qui præter ordinem irrumpunt potius quàm eligantur. Quàm enim miſerum eſt,cum magiſtrum fieri, qui nunquam diſcipulus fuit? Eum ſummum fieri ſacerdotem, qui nunquam in vllo gradu obſequium fuerit ſacerdoti? Relege præſectorum literas, & vide quæ vel falsò vel pro certo ſublimium poteſtatum annotantur ſcriptis. Perdimus profectò nos ipſi,nos,inquam, ſanctimonia reuerentiam,qui quaſi viliſſimum aliquid ſummos efficimus ſacerdotes,vt iam incipiat quaſi noxium aliquid publicis interlocutionibus condemnari. Præterita ergo mala digna ſeueritate coerceantur, & de cætero caueatur,ne Eccleſia ſanctitas, per noſtram fatigata negligentiam, perdat, priuilegia quæ eſt per viros venerabiles conſecuta.* Hinc SOSIMVS I. epiſt. 1.ad Heſychium Salonitanum Epiſcopum, & allegatur à Gratiano diſtinct.36.& diſtinct.69.cap. vbi. Qui Eccleſiaſticis,&c. *Exigit dilectio tua præceptum Apoſtolicæ ſedis, in quo Patrum decreta conſentiunt,& ſignificas nonnullos ex monachorum populari cœtu,quorum ſolitudo quanuis frequentia maior eſt, ſed & laicos ad ſacerdotium feſtinare.Hoc autem ſpecialiter & ſub prædeceſſoribus noſtris,& nuper à nobis interdictum conſtat,literis ad Gallias * Hiſpaniaſq; tranſmiſſis,in quibus regionibus familiaris eſt iſta præſumptio, quamuis nec Africa ſuper hac admonitione noſtra habeatur aliena. Ne quis penitus contra Patrum præcepta, qui Eccleſiaſticis diſciplinis imbutus per ordinem non fuiſſet,& temporis approbatione diuinis ſtipendiis eruditus,nequaquam ad ſummum Eccleſiæ ſacerdotium aſpirare præſumeret, & non ſolum in eo ambitio ineffica̅x haberetur. Verum etiam in ordinatores eius vt carerent, eo ordine,quẽ ſine ordine contra præcepta Patrum crediderat præſumendum.Vnde miramur,ad dilectionem tuam ſtatuta Apoſtolicæ ſedis non fuiſſe perlata. Laudamus igitur conſtantiam propoſiti tui,nec aliud de Pontificij tui veteri cenſura authoritatis genus expectandum fuit, quàm vt talibus ambitionibus pro præceptis Patrum in procinctu fidei conſtitutus occurreres. Igitur ſi quid authoritati tuæ (quod nos non opinamur) aſtimas defuiſſe, ſupplemus. Obſiſtite talibus ordinationibus, obſiſtite ſuperbiæ & arrogantiæ venienti. Tecum facium præcepta Patrum, tecum Apoſtolicæ ſedis authoritas. Si enim officia ſecularia principem locum,non veſtibulum actionis ingreſſus, ſed per plurimos gradus examinatis temporibus deferunt. Quis ille tam arrogans,tam impudens inuenitur,vt in cœleſti militia quæ propenſius ponderanda eſt,& ſicut aurum repetitis ignibus exploranda, ſtatim dux eſſe deſideret,cùm tyro ante non fuerit? Et prius velit docere,quàm diſcere? Adſuefcat in domini caſtris,in lectorum primitus gradu diuini rudimenta ſeruitij,nec illi vile ſit exorciſtam,acolytum,ſubdiaconum, diaconum, per ordinem fieri,nec hoc ſaltu, ſed ſtatutis maiorum ordinatione temporibus. Iam verò ad preſbyterij faſtigium talis accedat,vt & nomen ætas impleat,& meritum probatis ſtipendia anteacta teſtentur. Iure inde ſummi Pontificis locum ſperare debebit, facit hoc nimia remiſſio, conſacerdotum noſtrorum qui pompam multitudinis quærunt,& putant ex hac turba, aliquid ſibi dignitatis acquiri. Huic paſſim numeroſa popularitas,etiã his locis vbi ſolitudo eſt taliũ reperitur, dum parochias extendi cupiunt,aut quibus aliud præſtare nõ poſſunt dignos honores largiũtur,quod oportet diſtricti ſemper eſſe iudicij.Rarum eſt enim omne quod magnum eſt.* Idem pene COELEST. I. epiſt.2. ad Epiſcopos Viennenſes & Narbonẽſes,aſtruit.c.5. & allegatur à Gratiano diſt.79.c.Ordinatos:*Ordinatos* (ait) *Epiſcopos quoſdam qui nullis Eccleſiaſticis ordinibus,ad tantæ dignitatis faſtigium inſtituti contra Patrum decreta,huius vſurpatione quis ſe hoc recognoſcit feciſſe,didicimus,cùm ad Epiſcopatũ hos gradibus,*

Hæc maxime noſtra tempora reſpexit, cui bus tot Abbates & Epiſcopos inuitos cernimus, contra ius & fas atque decreta maiorum Eccleſiæ præſidere.

Canon Apoſtolorum.

Nectarius & electus Epiſcopus nondũ baptizatus.

Ambroſius Catechumenus Epiſcopus electus.

Theodoretus Cyrenenſis.

Concilium Nicænum manũ & vniuerſale.

Ioannes Chryſoſtomus.

Hieronymus Stridonenſis.

Innocentius I.

Epiſcopus non Neophytus nec trivialis: Eccleſiæ præponatur, vide & cõſidera noſtra tempora.

Talem querimoniã iuſtius poteſt ſeculũ noſtrũ formare.

Sosimus I. Papa.

Decretum quo iubentur, qui eligũtur in Epiſcopos, per omnes prius ſocios ordines fuiſſe prolatos, quod iã ſupra ex cõcilio Tridentino aſſertũ oſtendimus. Hen quàm in ueteratum Gallia morbũ circumfert.

Attende ſingulos minores ordines oportere habere Epiſcopum & ſubſequenter, maiores non per ſaltum, vide. Ordo.

Cœleſtinus I.

Confirmatio ſuperioris decreti.

quibus frequentiſſimè cautum eſt, debeat peruenire, vt minoribus initiati officiis ad maiora firmentur. Debent enim antè eſſe diſcipuli, qui doctores eſſe deſiderant, vt poſſint dicere quod didicerunt. Omnis vitæ inſtitutio hac ad id, quo tendit, ſi ratione confirmat. Qui minimè literis operam dederit, præceptor eſſe non poteſt literarum. Qui non per ſingula ſtipendia creuerit, ad meritum ſtipendij ordinem non poteſt peruenire. Solum ſacerdotium inter illa, rogo, vilius eſt? Quod facilius tribuitur cum difficilius impletur. Sed iam non ſatis eſt laicos ordinare, quos nullus fieri ordo permittit, ſed etiam hi quorum crimina longè lateq; per omnes ſunt nota prouinciæ, ordinantur. Tum de quodam Daniele tractat, qui pollutus erat inceſtu ſacrarum virginum, & multorum facinorum accuſatione pulſatus, & Epiſcopus ordinatus eſt. Sed quid, ſi hic Cœleſtinus in noſtra incidiſſet tempora? Quibus tot videmus Pontifices aulicos. Venari magis doctos, mulierculorum amores, quàm oues errabundas colligere? Eandem quærimoniam renouat & ſuo tempore LEO I. epiſt. 87. ad Epiſcopos Viennenſes, vt in dictione, Epiſcopatus non inuadendus, dicetur. Præterea IDEM COELESTINVS I. epiſt. 3 ad Epiſcopos Apuliæ & Calabriæ, cap. 2. & allegat in parte Gratianus diſtinct. 61. cap. Quid proderit, &c. *Audiuimus* (ait) *quaſdam propriis deſtitutas rectoribus ciuitates, Epiſcopos ſibi velle petere de laicis, tantumq; faſtigium tam vile credere, vt hoc his qui non Deo, ſed ſeculo militauerint. Æſtiment nos poſſe conferre, non ſolùm malè de ſuis clericis (in quorum contemptum hoc faciunt) iudicantes, ſed de nobis peſſimè, quos credunt hoc poſſe facere ſentientes. Quod nunquam auderent, ſi non quorundam illic his conſentiens ſententia conniueret. Itа nihil quæ frequentius ſunt decreta, proficiunt, vt hoc quaſi nunquam de hac parte ſcriptum fuerit ignoretur. Quid proderit per ſingula clericos ſtipendia militaſſe, & omnem egiſſe in dominicis caſtris ætatem, ſi hi qui præfuturi ſunt ex laicis requirantur? Qui vacantes ſeculo & omnem Eccleſiaſticum ordinem neſcientes, ſaltu præpropero in alienum honorem ambiunt, immoderata cupiditate tranſcendere? Et in aliud vitæ genus calcata reuerentia Eccleſiaſtica diſcipline tranſire? Talibus itaque qui iuris noſtri, id eſt, canonum gubernacula cuſtodimus, neceſſe eſt obuiemus, hisq;, fraternitatem noſtram epiſtolis commonemus, ne quis laicum ad ordinem clericatus admittat, & ſinat fieri, vnde & illum decipiat, & ſibi cauſas generet, quibus rem conſtitutis decretalibus fiat.* Hinc & Concilium ARELATENSE III. canone ſecundo: *Licet de laicis ordinandis* (ait) *prolixiora tempora antiqui Patres* (vide infrà, Laici qualiter ordinandi) *ordinauerint, obſeruanda tamen quia creſcente numero Eccleſiarum, neceſſe eſt nobis plures clericos ordinare, hoc inter nos ſine præiudicio damnare. canonum conuenit antiquorum conſtituere, vt nullus Metropolitanorum, cuique laico dignitatem Epiſcopatus tribuat, ſed nec reliqui Pontifices, preſbyteri vel diaconatus honorem conferre præſumant, niſi anno integro fuerit ab eis præmiſſa conuerſio.* Hinc & LEO I. Aggarum & Tiberianum ſeditioſè ex laicis conſtitutos in ordine Epiſcopatus, relinquit examinis iudicio promotorum, epiſt. 85. ad Epiſcopos Africanos, per Mauritaniam Cæſarienſem cõſtituros. Idem quoque Concilium AVRELIANENSE V. canone nono. IDEM verò LEO I. epiſtola 82. ad Anaſtaſium Epiſcopum Theſſalonicenſem, capite tertio: *In ciuitatibus quarum rectores obierunt, de ſubſtituendis Epiſcopis hæc forma ſeruetur, vt is qui ordinandus eſt, etiam ſi bonæ vitæ teſtimonio fulciatur, non*

laicus, non Neophytus, non ſecundæ coniugis ſit maritus (vide ſuprà Bigamus) *aut qui vnam quidem habeat vel habuerit, ſed quam ſibi viduam copularit. Sacerdotum enim tam excellens eſt electio, vt hæc quæ in aliis Eccleſiæ membris non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita.* Hoc allegat Gratianus diſtinct. 32. capite, Omnis. Et Concilium CABILONENSE I. capite decimo, vbi non ab alio, niſi à comprouincialibus, clero, & ciuibus eligi iubetur in defuncti ſubrogandus locum: aliter irrita decernitur eius ordinatio. Vide ſuperiori annotatione de eligendo Epiſcopo, & electio. IDEM LEO epiſtola 85. quæ eſt ad Epiſcopos Africanos per Mauritaniam Cæſarienſem conſtitutos, capite primo, & allegat Gratianus diſtinct. 61. cap. Miramur. Eoſdem Epiſcopos corripit, eò quòd ad Epiſcopatum homines indignos triuiales & laicos proueherent. *Miramur* (ait) *tantum apud vos per occaſionem temporis impacati, aut ambitium præſumptionem, aut tumultum valuiſſe popularem, vt indignis quibuſque & longè extra ſacerdotale meritum conſtitutis, paſtorale faſtigium & gubernatio Eccleſiæ crederetur. Non eſt hoc conſulere populis, ſed nocere: nec præſtare regimen, ſed augere diſcrimen. Integritas enim præſidentium, ſalus eſt ſubditorum, & vbi eſt incolumitas obedientiæ, ibi ſana eſt firma doctrina. Principatus autem quem aut ſeditio extorſit, aut ambitus occupauit, etiam ſi moribus aut actibus non offendat, ipſius tamen initij ſui eſt pernicioſus exemplo. Et difficile eſt, vt bono peragantur exitu quæ malo ſunt inchoata principio. Quod ſi in quibuſlibet Eccleſiæ gradibus prouidenter ſciemerq;, curandum eſt, vt in Dei domo nihil ſit inordinatum nihilq; præpoſterum, quanto magis elaborandum eſt, vt in electione eius, qui ſuprà omnes gradus conſtituitur, non erretur? Nam totius familiæ domini ſtatus & ordo mutabit, ſi quod requiritur in corpore, non inueniatur in capite. Vbi eſt illa beati Pauli Apoſtoli per ſpiritum Dei emiſſa præceptio, qua in perſona Timothei, omnium ſacerdotum Chriſti numerus eruditur, & perinde vnicuique noſtrum dicitur: Manus cito nemini impoſueris, neque communicaueris peccatis alienis. Quid eſt cito manum imponere, niſi ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam diſcipline, ſacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid eſt communicare peccatis alienis, niſi talem effici ordinantem, qualis ille eſt qui non meruit ordinari? Sicut enim boni operis ſibi comparat fructum, qui rectum ſeruat in eligendo ſacerdote iudicium, ita grauis ſemetipſum afficit damno, qui ad ſua dignitatis collegium ſublimat indignum. Non enim in cuiuſquam perſona prætermittendum eſt, quod inſtitutis generalibus continetur, nec putandus eſt honor ille legitimus, qui fuerit de præuaricatione collatus.* Deinde ex Apoſtolo & lege, ſacerdotem debere eſſe vnius vxoris virum, quæ virgo antè fuerit, probat, intelligens per hoc, vt in his promotionibus, non ſolùm matrimoniorum caſtimoniam, ſed etiam laborum merita cogitanda, ne aut à baptiſmo rudibus, aut à ſeculari actu repente conuerſis, officium paſtorale credatur, cum omnis gradus militiæ Chriſtianæ de incrementis profectuum debeat æſtimari, an poſſint cuiquam maiora committi. Tum ſubdit Leo idem. *Miramur, beatorum Patrum venerabiles ſanctiones, cùm de ſacerdotum electione loquerentur, eos demum idoneos ſacris adminiſtrationibus cenſuere, quorum omnis ætas à puerilibus exordiis vſque ad promotiores annos, per diſciplinæ Eccleſiaſtica ſtipendia cucurriſſet, vt vnicuique teſtimonium prior*

vita

Laici nullo modo poſſunt Epiſcopi fieri.

Heu & hoc quæ funeſtum cernimus!

Leo 1.

Cœleſtinus 1.

Cõcilium Arelatenſe 3. ſub Leone 1.

Vtinam & hoc noſtro ſeculo effectui mãdaretur. Leo 1.

Aurelianẽſe concilium 5 Leo 1.

Concilium Cabilonenſe 1.

Leo 1.

Heu quid ſi Leo inuitus ad hæc conſtarem.

Hæc, oro, obſerua, quia erudita ſunt & pia

Hæc allegat Gratianus can. 1. q. 1. c. Principatus.

1. Timoth. 5.

Hæc allegat Gratian. diſt. 78. ca. Quid eſt caſtè.

1. Timoth. 5. Leuitic. 21.

Allegat Grat. diſt. 1. capitulo ſanctum.

vita praberet, nec poſſet de eius prouectione dubitari, cui pro laboribus multis, pro moribus caſtis, pro actibus ſtrenuis, celſioris loci præmium deberetur. Si enim ad honores mundi ſine ſuffragio temporis, ſine merito laboris indignum eſt peruenire, & notari ambitus ſolent, quos probitatis documenta non adiuuant, quàm diligens & quàm prudens habenda eſt diſpenſatio diuinorum numerum, & cœleſtium dignitatum, ne in aliquo Apoſtolica & canonica decreta violentur, & his Eccleſia Domini regenda credatur, qui legitimarum inſtitutionum neſcij, & totius humilitatis ignari, non ab infimis ſumere incrementum, ſed à ſummis volunt habere principium, cùm valde iniquum ſit & abſurdum, vt imperiti magiſtris, noui antiquis, & rudes præferantur emeritis? Porrò ſubſequenter proſequitur, arguens eos, eò quod bigamos & laicos Epiſcopos ordinarent, quod diſtrictè fieri prohibet, & ſubdit cap. 2. pœnam quæ eos manet, qui indignos ordinarint. Qui (ait) *in Epiſcopis ordinandis ſanctorum patrum ſtatuta neglexerint, & quos refutare debuerant conſecrarint, ſi conſecrauerint qualem ſacerdotem non luceat, etiam ſi aliquo modo damnum propry honoris euaſerint, ordinationis tamen ius vlterius non habebunt, nec ei ſacramento intererunt, quod neglecto diuino iudicio præſtitere, &c.* Eadem eſt conſtitutio de Epiſcopis, qui indignos ad ordines promouerint. Vide, ordo. Porrò ea quæ ſuperius dicta ſunt confirmat & renouat Concilium TICINENSE ſub Ludouico 2. Imperat. cap. 1. & etiam HORMISDA 1. epiſtola 4. ad Epiſcopos Hiſpaniæ vbi Epiſcopos probandos in fide & moribus antequam ordinentur, inſeruit quod ſuperiori annotatione citauimus tum ſubdit: *Aeſtimet* (ait) *quis precium Dominici gregis, vt ſciat quod meritum conſtituendi deceat eſſe paſtoris. Hoc ita fiet, ſi non Sacerdotij gradus ſaltu quodam paſſim laicis transferantur. Longa debet vitam ſuam probatione monſtrare cui gubernacula, committuntur Eccleſiæ. Non negamus eſſe in laicis Deo placitos mores, ſed milites ſuos probatos ſibi quærunt inſtituta fidelia. Diſcere prius quiſque debet antequam doceat, & exemplum religioſæ conuerſationis de ſe potius aliis præſtare quàm ſumere, emendatiorem eſſe conuenit populo, quem neceſſe eſt orare pro populo. Longa obſeruatione religioſus cultus tradatur, vt luceat & clericalibus obſequiis eruendus inſeruiat, vt ad venerandi gradus ſumma perducatur, qui ſit fructus humilitatis oſtendat. Non leue nec vacuum fuit, quod nec apud veteres quidam niſi leuitici generis viri ad ſancta admittebantur altaria, ne peſſimè meritis contemptis, aut pracio aut præſumptione ad ſacros cultus impar accederet. Tunc migrabant per illam prærogatiuam familiarum ad inſtituta cultorum, nunc eſt doctrina pro genere. Quod illis fuit naſci hoc nobis imbui. Illos tabernaculo dabat natura, nos altaribus parturit diſciplina. Nec tantum de laicis, conſecrari inhibemus, ſed nec de pœnitentibus quiſquam quidem ad huiuſmodi gradum profanus temerator aſpiret. Satis illi poſtulanti ſit venia. Quia conſcientia abſoluit reum, qui ſe peccata ſua populo ſcit teſte cõfeſſum. Quis enim quem paulo antè vidit iacentem, veneretur antiſtitem? Præferens miſerandi criminis labem, non habet lucidã ſacerdotij dignitatẽ, &c.* Addit de Epiſcopatibus non emendis. vide Simonia, &c. Porrò electionem laicorum & indignorum cauendam, ſtatuit GREGORIVS 1. libro 1. regiſtri indict. 9. epiſtola 56. ad Vriſicinum ducem & clerum atque plebem Ariminenſem, & præcipuè adhuc lib. 4. regiſtri epiſtola 53. ad Childebertum regem Francorum, *Peruenit* (ait) *ad nos obeuntibus Epiſcopis, quoſdam ex laicis tonſurari, atque ad Epiſcopatum præcipiti ſaltu conſcendere, & qui diſcipulus non fuit, inconſiderata ambitione magiſter efficitur. Et quoniam quod poſſit docere non dedicit, ſacerdotium tantummodo gerit in nomine, nam laicus in ſermone priſtino perſeuerat & opere. Quomodo ergo pro aliorum peccatis interceſſurus eſt, qui ſua primitus non deſleuit? Talis enim paſtor non munit gregem, ſed decipit, &c.* tum ſubdit. *Et quia peſtiferum nimis eſt, & ſanctæ Eccleſiæ vniuerſali contrarium, in ſacrum quempiam ordinem non meritis, ſed precio collocari, hortamur vt tam deteſtabile facinus de regno ſuo excellentia veſtra prohiberi percipiat, &c.* Idem libro 7. epiſtola 113. ad Brunichildem reginam Franciæ cap. 1. *Officium ſacerdotum in partibus veſtris, ſicut didicimus, in tanta ambitione perducitur, vt ſacerdotes ſubitò, quod graue eſt nimis, ex laicis ordinentur. Sed quid iſti acturi ſunt, quid populo præſtituri, qui non ad vtilitatem, ſed fieri ad honorem Epiſcopi concupiſcunt? Hi ergo qui necdum quod docere debeant dedicerunt, quid aliud agunt, niſi vt paucorum proueſtus illicitus, fiat multis interitus, & in confuſionem Eccleſiaſtica moderationis obſeruantia deducatur, quippe vbi nullus regulariter ordo ſeruatur? Hoc expreſsè vt prohibeatis, exoro, & ſub deſtricti anathematis interpoſitione interdico, ne vllus ex laico habitu ſubitò ad Epiſcopatus audeat gradũ accedere, neque pro Eccleſiaſticis ordinibus quilibet quicquam dare, vel ſit auſus accipere.* Vide, ordo, Sacramentum, & Simonia, &c. Idem eodem libro 7. epiſtola 110. ad Aetherium Lugdunenſem Epiſcopum. *Hoc dignum deteſtatione* (ait) *ad nos peruenit, quòd quidam deſiderio honoris impleti, defunctis Epiſcopis, ſonſurantur, & ſunt repente ex laicis ſacerdotes, atque inuerecundè religioſi propoſiti ducatum arripiunt, qui nec eſſe adhuc milites didicerunt. Quid putamus, quid iſti ſubiectis præſtituri ſunt, qui antequam diſcipulatus limen attingant, tenere locum magiſterij non formidant? Qua de re neceſſe eſt, vt quamuis inculpati quiſque ſit meriti, antè tamen per diſtinctos ordines Eccleſiaſticis exerceatur officiis. Videat quod imitetur, diſcat quod doceat, informetur quod teneat, vt poſtea non debeat errare, qui eligitur viam erranti demonſtrare. Qui ergo religioſa meditatione poliatur, vt placeat, & ſic lucerna ſuper candelabrum poſita luceat, vt aduerſa ventorum vis irruens, conceptam eruditionis flammam non extinguat ſed augeat. Nam cùm ſcriptum ſit, vt prius quis probetur, & ſic miniſtret, multo antè probandus eſt qui populi intercęſſor aſſumitur, ne fiant cauſa ruinæ populi ſacerdotes mali. Nulla igitur contra hos excuſatio, nulla poteſt eſſe defenſio, quia cunctis liquidò notum eſt, quæ ſit in huius rei diligentia egregij ſolicitudo doctoris, qui Neophytum ad ſacros ordines vetat accedere. Sicut autem tunc Neophytus dicebatur, qui initio in ſancta fidei erat conuerſatione plantatus, ſic modo Neophytus habendus eſt, qui repente in religione plantatus, ad ambiendos honores ſacros irrepſerit. Ordinatè ergo ad ordines accedendum eſt. Nam caſum appetit, qui ad ſumma loci faſtigia, poſtpoſitis gradibus, per abrupta querit aſcenſum, &c.* Hoc ſtatutum ſequens & approbans etiam ADRIANVS I. epiſtola miſſa ad Conſtantinum Imperatorem & Irenem matrem eius, ſuper adoratione venerandarum Imaginum, quæ habetur & inſeritur actione 1. Concilij generalis 7. Nicæni 2. graniter tulit, quòd Tharaſius ex laicorum ordine à caliga militari, contra ſanctorum canonum cenſuram, factus eſt Patriarcha Conſtantinopolitanus. *Et quod dicere pudet* (ait) *& graue facere eſt, qui regendi adhuc & docendi ſunt, dolleres neque erubeſcunt*

Hæc allegat Gratian. canſ. 1 q. 7 cap. exigunt cauſa 2 cauſ 25. q. 1. ca. Si qui Epiſcopi.

Concilium Ticinenſe. Hormiſda 1.

} Notabile dictum.

Hoc allegat Gratian. diſt. 61 cap. In ſacerdotibus.

Hæc oro attendat & lege.

Non de Pœnitentibus eſt Epiſcopus eligendus.

Gregorius 1. Quod multis retro annis à Gregorio in regno Frãciæ inhibitum videri, conſidera ii e mendatum fuerit.

Et quid nunc?

Non fruſtra toties rem eandẽ repetiuerim, cum hoc necdũ videam in regno noſtro emẽdatũ, quod hic diſtrictiſſimè cauendum decernitur.

2. Timoth. 3.

1. Timoth 3. Quis ſit Neophitus.

Adrianus 1.

Tharaſius ex Laicis in Epiſcop. Conſtantinop. ordinatus.

erubeſcunt videri nec metuunt, ducatúmque animarum impudenter aſſumunt, quibus via omnis ignota decoris eſt, & quò ipſi gradiantur ignari ſunt. Quæ quàm prauum quamve ſit temerarium, ſeculari ordine & diſciplina monſtratur. Nam dum Dux exercitus non niſi labore & ſolicitudine expertus eligitur, quales animarum duces eſſe poſſunt, qui in Epiſcopatus culmen immatura cupiiſt feſtinatione conſcendere? huius ſaltem rei comparatione conſiderent, & aggredi repente inexpertos labores abſtineant, quippe qui non dedicerint quod docent. Vnde canonica inſtituit cenſura, nequaquam ex laico ad Sacerdotium repente tranſire, & niſi per eius fidelem concurſum pro ſanctarum Imaginum erectione, eius conſecrationi aſſenſum omnino tribuere nequimus. Sed & ipſe THARASIVS CONSTANTINOPOLITANVS Epiſcopus epiſtola ad Orientales Epiſcopos, quæ inſeritur & lecta eſt coram patribus actione 3 eiuſdem Nicæni 2. Concilij, ſe quidem ex laicis repente ad Epiſcopatum aſſumptum confitetur, ne tamen de ſua fide quiſpiam dubitaret, prolixam texuit fidei confeſſionem, vbi Trinitatis myſterium Incarnationis diſpenſationem, ſanctorum communionem, & veneration. Imaginum, & Hæreticorum omnium damnationem complectitur, prout in aliis ſynodis factum eſt. vide ſuis quibuſque locis, Symbolum, Imago, &c. Quin & eundem Tharaſium, NICOLAVS I. epiſtola ad Photium, de quo mox dicemus, qui ex Neophyto ordinatus Epiſcopus etiam Conſtantinopolitanus, Nectarium ſanctiſſimum & Ambroſium, de quibus antè locuti ſumus, & hunc Tharaſium in ſui defenſionem aſſumebat. vt habes in Concilij GENERALIS VIII. Conſtantinopolitani 4 actione 4. Sic autem obiectionibus Photij reſpondet: *Quod de Nectario,* (ait) *jobiecit, neceſſitas magna vrgebat, ne Domini Eccleſia in peſſima hæreſe omniboſa caligine deſtitutione paſtoris viduata remaneret, nec Synodus vt hoc iterum fieret confirmauit, nec inſtituit, & ideo priuilegia paucorum legem communem non faciunt.* De Tharaſio iam ſuper ius dictum eſt. De Ambroſio verò, qui non inſtinctu hominum, ſed diuina vocatione per miraculorum prodigia electus eſt, vide ſuprà. Propterea & ſuperioribus decretis annuens Concil. BRACARENSE II. cap. 38. & Concilium AQVISGRANENSE I. ſub Ludouico 1. Imperatore cap. 11. vbi allegat HIERONYMVM epiſtola ad Oceanum exponentem illud 1. Timothe. 3. non Neophytum, &c. *Heri* (ait) *catechumenus, hodie Pontifex: heri in amphiteatro hodie in Eccleſia: veſpere in circo, mane in altari: dudum fautor hiſtrionum, nunc virginum conſecrator.* Idem præfatus NICOLAVS I. conqueritur epiſtola ad Epiſcopos Aſiæ & Libyæ de electione Ignatij Sanctiſſimi Patriarchæ Conſtantinopolitani, & intruſione Photij cuiuſdam laici, & militari habitu viti, contra ſacros canones ſubito tonſurati. Idem facit & inſigni illa epiſtola ad Michaelem Imperatorem, enumerans ſchiſmata & diſſenſiones, quæ inde exortæ ſunt. vnde & decreuit coram omni Eccleſia Dei, pro deiectione Ignatij, vel conſecratione Photij nunquam conſenſurum. Hinc Concilium CONSTANTINOPOLITANVM IV. generale 8. actione prima acclamauit, Anathema Photio, qui contrà regulas ſacras & ſanctorum Pontificum Romanorum veneranda decreta, repente de cutiali adminiſtratione ſecularique militia ſublatus, ſuperſtite Ignatio tyrannicè à quibuſdam Schiſmaticis ſubrogatus eſt (vide infrà, Epiſcopo viuenti alius non ſubſtituatur &c.) eiuſdem Photij etiam cano. 3. ordinationem irritam ducunt & cano. 6. anathematizant eum patres eiuſdem Concilij. Et cano. 5. pro futuro ſtatuunt hoc modo: *Proinde canonicam ſtabilitatem in Eccleſiis ſemper manere in Chriſto cupientes, renouamus & confirmamus terminos & ſanctiones quæ olim à ſanctis Apoſtolis & ſanctis patribus noſtris edita ſunt* (& infrà) *Prioribus ergo canonibus concordantes definimus, neminem de Senatoria dignitate vel mundana conuerſatione nuper tonſum, ſub intentione vel expectatione Pontificatus vel Patriarchatus honoris. Clericum, aut monachum, aut huiuſmodi ſcandere gradum, ſcilicet per ſingulos ordines diuinis ſacerdotij plurimum temporis feciſſe probetur. Neque enim propter timorem vel amorem Dei aut expectationem tranſeundi viam virtutum, ſed ob amorem gloriæ aut principatus tonſus huiuſmodi reperitur. Magis autem coercemus huiuſmodi, ſi ab imperatoria dignitate ad hoc compellatur. Si vero quis per nullam ſuſpicionem prædictæ concupiſcentiæ & expectationem, ſed propter ipſum bonum humilitatis, quæ eſt circa Chriſtum Ieſum, abrenuncians mundo fiat clericus, aut Monachus, & omnem gradum Eccleſiaſticum tranſigens per definita nunc tempora irreprehenſibilis inuentus extiteris & probatus, ita vt in gradu lectoris annum compleat, in Subdiaconi verò duos, ſitque Diaconus tribus. Preſbyter quatuor annis, bene placuit ſanctæ & vniuerſali Synodo, eligi, hunc atque admitti. Circa hos autem, qui religioſe morati in ordine clericorum & monachorum, digni iudicati ſunt Pontificatu pariter & honore, prædictum tempus abbreuiamus, nimirum ſecundum quod Epiſcoporum prælati probarunt qui per tempora fuerint. Si verò præter hanc definitionem noſtram quiſquam ad iam fatum ſupremum honorem prouectus extiterit, reprobetur & ab omni ſacerdotali operatione prorſus abiiciatur, vtpote qui extra ſacros canones ſit promotus.* Iunge præcedentia & ſequentia, & lege quæ in vocabulo, Epiſcopatus non ambiendus, &c. dicentur.

Epiſcopi electio non ambitione, nec precio procuretur. Vide infrà in dictione, Epiſcopatus non ambiendus, nec emendus, &c. & in vocabulo, Simonia, vbi cuncta rectè diſpoſita inuenies.

Epiſcopus electus conſecretur, & vbi quomodo, atque à quibus debeat conſecrari & ordinari.] Vide & Metropolitanus, &c. de conſecratione Epiſcoporum libet paucis tractare, quia hoc vanum & inutile quidam putant, & tanquam inuentitium. Verùm ab Apoſtolorum temporibus vſque ad noſtra tempora legitimè obſeruatum monſtrabimus. Sic enim Canon APOSTOLORVM I. loquitur, *Epiſcopus à duobus vel tribus Epiſcopis ordinetur.* Sed ex eorundem Apoſtolorum inſtitutione tradit CLEMENS I. libro 3. Conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 20. *Epiſcopum mandamus ordinari à tribus Epiſcopis, vel ad minus à duobus. Non licere autem ab vno vobis conſtitui. Nam duorum vel trium teſtium firmius tutiuſque exiſtit.* Hinc lib. 8. cap. 33. dicit conſequenter: *Si quis ab vno ordinetur Epiſcopo, deponatur ipſe & qui eum ordinauit. Quod ſi nec. ſſitus poſtulet ab vno ordinari, eò quòd non poſſint plures accedere propter perſecutionem vel propter aliam huiuſmodi cauſſam, afferatur decretum commiſſionis plurium Epiſcoporum: Ego Simon Chananeus diſpono.* Idem libro 8. cap. 2. vbi dixit quemadmodum debeat celebrari electio Epiſcopi (vt ſuperiùs diximus) *Tum* (ait) *ſilentio imperato, vnus ex*

Tharaſij electio exculatur.

Nicolaus 1.

Concilium Conſtantinop. 4. generale 8.

Excuſatur Nectarius, Ambroſius, & Tharaſius, qui ex laicis & Neophytis aſſumpti ſunt.

Concilium Bracarense 2. Concilium Aquigranense.

Hieronymus Stridonenſis.

Nicolaus 1.

Concilium generale 8 ſub Baſilio Imperatore 863. Epiſcoporum.

Decretum generale 3. 3 Patrum.

Tam longè ſumus à ſalute, quàm diſſimiliter ab his ſtatutis recedimus. ô malum & exitiale facinus! quot agnoſcimus qui necdum primi ordinis gradū ſortiti ſunt, & multa millia redituum Eccleſiæ diripiūt?

Canon Apoſtolorum 1.

Clemens 1.

Forma & ritus conſecrãdi Epſcopi antiquitus obſeruatus

primis Epiſcopis cùm duobus aliis ſtans prope altare, reliquis Epiſcopis & preſbyteris, Diaconis, diuina Euangelia ſuper caput eius qui ordinatur aperta tenentibus, dicat orationem, & finita oratione reliqui ſacerdotes dicant, Amen (oratio inſeritur ibidem) *& cum eis vniuerſus populus. Et poſt orationem vnus ex Epiſcopis, tradat Euchariſtiam in manus ordinati & ipſa manè collocetur à reliquis Epiſcopis in ſuo throno, omnibus eum oſculantibus oſculo in Domino. Poſt verò lectionem legis & prophetarum, epiſtolarum noſtrarum, actuum, & Euangely, ordinatus ſalutet Eccleſiam his verbis: gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti. Et charitas Dei & communicatio ſancti Spiritus, ſit cùm omnibus vobis, Amen. Et omnes reſpondeant: & cum ſpiritu tuo. Poſt hæc verba alloquatur populum ſermonibus exhortatoriis.* Idem Anacletus 1. epiſt. 2. ad Epiſcopos Italiæ vide mox. ANACLETVS I. epiſt. 2. ad Epiſcopos Italiæ, & allegatur à Gratiano diſtinct. 75. cap. ordinationes & ab Iuone lib. 3. decreto. *Ordinationes* (ait) *Apoſtolorum authoritate Apoſtolica, ab omnibus qui in eadem fuerint prouincia Epiſcopis ſunt celebrandæ. Qui ſimul conuenientes ſcrutinium diligenter agant, ieiuniumque cùm omnibus celebrent precibus. Et manus cùm ſanctis Euangeliis quæ prædicaturi ſunt imponentes, Dominica die hora 3. orantes, ſacraque vnctione exemplo Prophetarum & Regum capita eorum* (more *Apoſtolorum & Moſis*) *vngentes, quia omnis ſanctificatio conſtat in ſpiritu ſancto, cuius virtus inuiſibilis ſanctо Chriſmatis eſt permixta, & hoc ritu ſolemnè celebrent ordinationem. Quòd ſi ſimul omnes conuenire minimè poterunt, aſſenſum tamen ſuis precibus præbeant, & ab ipſa ordinatione animo non deſint.* Hinc DIONYSIVS AREOPAGITA libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ parte 2. capitis 5. vbi de differentia ſacrorum ordinum locutus eſt (vt habes repoſitum in vocabulo, ordo) tandem ſic Pontificis conſecrationem & aliorum miniſtrorum ſubiungit: *Præſul igitur vbi ſacrandus offertur, vtroque genu poſito ante altare, ſupra caput habet à Deo tradita Euangelia manuſque pontificis atque hoc modo à conſecrante Pontifice caſtiſſimis imprecationibus conſummatur:* Quod poſthæc parte 3 eiuſdem capitis myſtico ſenſu proſequitur ſcilicet Quid manus impoſitio quid crucis ſignum, quid Euangelij liber, &c. quæ omnia perfectionem qua pollere debet Pontifex, inſinuant. vt ſuis locis dicetur. De Euangeliorum verò impoſitione ſuper caput eius dicit hoc ſignare Theologiam omnem, omnem diuinam actionem quæ illi traditur. vt intelligatur virtutis omnis particeps. & ſcientiam ſingularem debere habere, quæ ad totius Pontificij perfectionem tendit, &c. vide, Manus impoſitio, &c. Denique ANICETVS I. epiſt. 1. ad Epiſcopos Galliarum: *Scimus* (ait) *beatiſſimum Iacobum qui dicebatur iuſtus, qui etiam ſecundum carnem frater Domini nuncupatus eſt, à Petro, Iacobo, & Ioanne, Apoſtolis, Hieroſolymorum Epiſcopum ordinatum eſſe. Si autem non minus quàm à tribus Apoſtolis tantus vir ordinatus fuit Epiſcopus, patet profectò eos formam inſtituente Domino tradidiſſe non minus quam à tribus Epiſcopis, Epiſcopum ordinari debere.* Idem Concilium ABELATENSE I. cap. 21. hoc ſemper obſeruari ſolitum in conſecrationibus Epiſcoporum. multis in locis confirmat. NICEPHORVS CALLISTVS & præcipuè libro 11. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ capite 46. vbi narrat Moſen quendam à catholicis Epiſcopis conſecratum exulibus Saracenorum: *Quam ob cauſam* (ait) *Romani duces Lucio reiecto Moſen ad Epiſcopos qui in exilio agebant duxere, à quibus ille Epiſcopali vnctione accepta ad Sarracenos tranſiit, & pacificatione rebus inter eos & Romanos compoſitis, pie ſanctéque Epiſcopatum adminiſtrauit, &c.* Idem lib. 12. cap. 16. citat epiſtolam patrum Concilij CONSTANTINOPOLITANI ad Damaſum & reliquos Epiſcopos Romæ congregatos, vbi ſic legitur: *Porrò de ſingularibus Eccleſiarum adminiſtrationibus veterem ſcitis eſſe ſanctionem, & Sanctorum* NICAEAE *congregatorum patrum decretum, in prouincia quaque* (canone 4. Nicæni Concilij aliàs allegati) *Prouinciæ eius Epiſcopi, & cùm eis ſi illi velint finitimi quoque electiones & conſecrationes & vſu publico peragant, &c.* Idem Nicephorus, libro 13. cap. 33. vbi de Porphyrio impio loquitur, qui poſt mortem Flauiani viri ſancti tyrannicè Antiochenam ſedem occupauerat: *Adminiſtris* (ait) *tyrannice cupiditatis aſſumptis* (*ſimile enim ſimili amicum proſus eſt*) *prædonum more thronum conſcendit, veluti lupus quidem non paſtor, eademque ipſa hora conſecrationem à Seueriano & Acacio nec non Antiocho accepit. Adèo autem illis ea res deproperata eſt, vt receptos ritus plurimos, in ſacra initiatione prætermiſerint.* Idem libro eodem 13. cap. 2. *Theophilus* (ait) *non ſolum Ioanni* (Chryſoſtomo) *ſuffragatus eſt, ſed eundem etiam per manus impoſitionem conſecrauit.* Idem ibidem cap. 9. *Manus autem ſacras Gerontio Nicomedienſi Epiſcopo impoſuit Heraclius.* Sed & in aliis multis locis meminit conſecrationis Epiſcopalis: ſed iſta ſufficient. Ad decreta patrum pergamus Concilium CARTHAGINENSE II. cano. 12. *Placet omnibus, vt inconſulto primate cuiuſlibet Prouinciæ tam facile nemo præſumat, licet cùm multis Epiſcopis in quocunque loco ſine eius vt dictum eſt præcepto, Epiſcopum ordinare ſi autem neceſſitas fuerit, tres Epiſcopi in quocunque loco ſint cum primatis præcepto ordinare debeant Epiſcopum.* Hoc decretum allegat Martinus Bracarenſis in collectorio cap. 2. & poſt Gratianus diſtincti 31. cap. Placet & diſtinct. 64. cap. Epiſcopum. Idem & Concilium TELENSE ex epiſtola 4. STRICII I. in Concilio 80. Epiſcoporum Romæ conſcripta ad Africanos Epiſcopos, & allegatur à Gratiano diſtinct. 64. cap. extra. *Extra conſcientiam ſedis Apoſtolicæ, hoc eſt, primatis, nemo audeat ordinare. Integrum enim iudicium eſt, quod plurimorum ſententia conſequatur.* De conſecratione quoque Epiſcoporum agit Concilium CARTHAGINENSE III. cap. 39. & CARTHAGINENSE IV: cui interfuit Auguſtinus canone 2. & allegat Gratianus diſtinct. 23. capite Epiſcopus dum, &c. *Epiſcopus* (ait) *cùm ordinatur, duo Epiſcopi ponant & teneant Euangeliorum codicem ſuper caput & * ceruicem eius, & vno ſuper eum fundente benedictionem, reliqui omnes Epiſcopi, qui adſunt, manibus ſuis caput eius tangant.* Porrò quæ ab eo interroganda ſint, habes expreſſa ex eodem concilio ſuprà. Hinc & Concilium AFRICANVM ſub Bonifacio 1. cano. 16. eandem legem renouat: *Statuimus* (ait) *vt ſecundum formam antiquam non minus quàm tres ordinent Epiſcopum, excepta ea prouincia quæ paucos habet Epiſcopos vt Tripolis, vbi Epiſcopi ſunt quinque tantummodo, & poſſunt forte de ipſo numero vel duo neceſſitate aliqua occupari. Difficile eſt enim, vt de quolibet numero omnes poſſint occurrere. Nunquid hoc ipſum debet impedimento eſſe Eccleſiaſtica vtilitati? Licitum igitur erit duos adiungere vicinos, ſicut Aurelius Carthaginenſis concluſit.* Et reficarunt canonem aliàs memoratum Carthaginenſis 3 concilij.

Vide quia tempore Apoſtolorũ Euchariſtia dabatur Epiſcopis ordinãdis, o infelix Caluine!

Anacletus 1.

Vide ieiunium celebrandũ cũ precibus.

Vide S. Chriſma.

Dionyſius Areopagita.

Cur Euangelia Epiſcopo cõſecrando imponantur.

Anicetus 1.

Iacobus frater Domini à tribus Apoſtolis Epiſcopus conſecratus.

Concilium Arelatenſe 1.

Nicephorus Calliſtus.

Moſes Saracenorum Epiſcopus conſecratus.

Hoc concilium non fuit generale, ſed prouinciale vbi & Nectarius Epiſcopus electus eſt, de quo ſuprà.

Concilium Carthag. 2. ſub Syricio.

Concilium Telence. Syricius 1.

Concilium Carthaginenſe 3 & 4.

* verticem.

Concilium Africanum ſub Bonifacio 1.

Bonifacius 1.

Hinc BONIFACIVS I. epiſt. 3. ad Hilarium Epiſcopum Narbonenſem ſtatuit, vt iuxta canones Patrum vnaquæque Prouincia Metropolitani ſui in omnibus rebus ordinationem ſemper expectet, & ibidem corripit Patroclum Epiſcopum, qui in locum defuncti Epiſcopi Lutubenſis alium in alia prouincia prætermiſſo Metropolitano contra patrum regulas ordinarit, quod & videbis in vocabulo, Metropolitanus, &c. hinc &

Nicolaus 1.

NICOLAVS I. epiſt ad Ioannem Rauennatenſem Epiſcopum allegatur à Gratiano diſtinct. 63. cap. Epiſcopos. *Epiſcopos per Æmulianam non conſecres, niſi poſt electionem vel conſenſum cleri & populi.* Denique de ritu conſecrationis agit etiam

Innocentius 1.

INNOCENTIVS I. epiſtola 2. ad Victricum Rhotamagenſem Epiſcopum cap. 1. &

Concilium Rheginé ſub Theodoſio & Valentiniano.

Concilium REGIENSE ſub Sixto ſcilicet canone 1. eò quòd duo temere præſumpſerant in partibus Galliæ ordinare Epiſcopum, grauiter corripuit illos, ſicque definiuit: *Itaque ordinationem quam canones veriam definiunt, nos quoque vacuandam eſſe conſtituimus, in qua prætermiſſa trium præſentia, nec expectatis comprouincialium literis. Metropolitani quoque voluntate neglecta, præſul nihil quod Epiſcopum faceret oſtenſum eſt.* Idem ſubdit cano. 2. *Placuit de voluntate Domini, remoto hoc, qui perperam aſſumptus erat Epiſcopus, fieri omnino fratrum conſtitutionem Eccleſiaſtica traditione ſeruata, &c.*

Leo I.

Hinc LEO MAGNVS epiſt. 82. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum, & allegatur à Gratiano diſtinct. 65. cap. de perſona. *De perſona autem conſecrandi Epiſcopi, & de cleri plebiſque conſenſu Metropolitanus Epiſcopus ad fraternitatem tuam referat, quodque in prouincia bene placuit, ſcire te faciat, vt ordinationem rite celebrandam tua quoque firmet authoritas, quæ rectis diſpoſitionibus nihil more aut difficultatis debet afferre, ne gregibus Domini deſit cura paſtorum.* Hinc Concilium in

Concilium Cyzicum ſub Leone Imperat.

CYZICORVM Metropoli congregatum Helleſpontinæ regionis epiſtola ad Leonem Imperatorem ſtatutum commemorat, vt Epiſcopi conſecratio celebretur, conuenientibus Prouinciæ cunctis Epiſcopis, & ſi per ægritudinem fortè, aut pro aliis neceſſariis & inæuitabilibus cauſis abſentes ſint, propriis tamen litteris ordinationi factæ conſentientibus. Et perinde damnat Timothei impij cognomento Aeluri Hæretici ordinationem in Alexandrinum Epiſcopatum, quæ facta fuerat à duobus Epiſcopis ſuæ factionis, nequaquam Ægyptiaco conſentiente concilio, &

Timotheus Aelurus impius Hæreticus de quo infra multa.

ab Epiſcopatus ordine ſentiunt eximendum. Predictum trium Epiſcoporum aſſiſtentiam confirmat

Gregorius 1.

GREGORIVS I. reſponſione 8. ad interrogata Auguſtini Cantuarienſis. &

Gregorius 2.

GREGORIVS II. epiſt. 8. ad Bonifacium Moguntinenſem Archiepiſcopum. Hinc &

Anaſtaſius 2.

ANASTASIVS II. decreto quod allegat Gratianus cauſa 16. cap. Sanè Theſſalonic. *Sane Theſſalonicenſes Epiſcopi ob metum Imperatoris Anaſtaſij, Timotheo Conſtantinopolitano Epiſcopo conſenſerunt, quem Concilium Chalcedonenſe anathematizauerat. Quadraginta verò Epiſcopi Illyrici & Graciæ conuenientes in vnum per profeſſionem in ſcriptis factam, & à proprio Metropolitano diſſenſerunt & diſceſſerunt, & Romam mittentes Romano Epiſcopo communicare in ſcriptis profeſſi ſunt* (& paulò poſt) *Cùm Dioſcorus iuſtior manus impoſitionem accepiſſet à Rege, receſſerunt multitudines populorum dicentes, quia ſecundum quod continent canones ſanctorum Apoſtolorum, non eſt hic factus Epiſcopus, & ideo non recipietur. Princeps enim*

Non eſt Regis officium Epiſcopos conſecrare. Vide approbationem canonum Apoſtolorum.

A *inthronizauit eum.* Item in vita Symmachi ſcripſere PLATINA CREMONENSIS & alij, quòd cùm idem Symmachus Papa legitimus, à clericis, nequam apud Theodoricum regem fuiſſet accuſatus, Rex præſumpſit viſitatorem ſedi Apoſtolicæ ordinare Petrum quendam Altiuiæ ciuitatis Epiſcopum contra canones, ſed Symmachus congregata Synodo 115. Epiſcoporum ſeipſum purgauit, & inuaſorem ſedis Apoſtolicæ Petrum damnauit, ſimulque cum eo Laurentium Nucerinæ ciuitatis Epiſcopum & poſtea idem Symmachus in Concilio

Platina Cremonenſis.

ROMANO III. quod celebrauit, ne papam poſſit quis laicus eligere vel ſacrare. vide, Papa & ſuprà Electio atque Epiſcopus eligatur, &c. vbi autem debeat Epiſcopus

Concilium Romanum 1. ſub Symmacho.

B conſecrari Concilium AVRELIANENSE IV. ſub Pelagio 1. cano. 5. *Id regulariter perſpeximus decernendum, vt Epiſcopo in ciuitate in qua per decretum eligitur ordinando, in ſua Eccleſia cui præfuturus eſt conſecretur. Sanè ſi ſubitò neceſſitas temporis hoc implere non patitur, licet melius eſſet in ſua Eccleſia fieri, tamen vt ſub præſentia Metropolitani aut certè, vt eius authoritate intra prouinciam à comprouincialibus omnino ordinetur.* Idem Concilium

Epiſcopus vbi debeat conſecrari. Concilium Aurelianenſe 4.

PARISIENSE I. cano 8. ſub eodem Pelagio vt ſuprà citauimus, electio, &c. Sed &

Concilium Parisienſe 2. Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1.

TOLETANVM Concilium IV. ſub Honorio 1. cano. 18. *Quicunque deinceps ad ordinem ſacerdotij poſtulatur, & in his quæ dicta ſunt* (vide, Epiſcopatus non ambiendus) *in nullo horum deprehenſus fuerit*

C *& examinatus, probabilis vita atque doctrina extiterit, tunc ſecundum ſynodalia vel decretalia conſtituta, cùm omnium clericorum vel ciuium voluntate ab vniuerſis comprouincialibus Epiſcopis, aut certè à tribus in ſacerdotem die Dominica conſecrabitur, conuenientibus cæteris qui abſentes ſunt litteris ſuis, & magis authoritate vel præſentia eius qui eſt in Metropoli conſtitutis. Epiſcopus autem Prouincialis ibi conſecrandus eſt, vbi Metropolitanus elegerit. Metropolitanus autem non niſi in ciuitate Metropoli comprouincialibus ibidem conuenientibus. Si quis autem deinceps contra dicta vetita canonum, ad gradum ſacerdotij indignus aſpirare contenderit, cùm ordinatoribus ſuis adepti honoris periculo ſubiacebit.*

D Vide &, Epiſcopi electio, vel, Epiſcopatus non diu vacet, &c. Nam ibi multa ſunt repoſita, quæ etiam noſtrum inſtitutum confirmant. vide & manus impoſitio. Porrò Concilium

Concilium Tridentinum generale.

TRIDENTINVM generale nouiſſimum ſeſſione 7. cap. 9 decreti reformationis. *Ad maiores* (ait) *Eccleſias promoti, munus conſecrationis infra tempus à iure ſtatutum ſuſcipiant, & prorogationes vltra ſex menſes conceſſæ nulli ſuffragentur.* Vide reſiduum infrà Epiſcopatus non diu vacet, &c. vide ſequentia. vide & Gregorium 1. lib. 1. Regiſt. epiſt. 1.

Epiſcopi euocati ad conſecrationem alterius adire teneantur.] Concilium

Concilium Epaunenſe huic interfuit S. Claudius.

E EPAVNENSE ſub Sigiſmundo rege & Gelaſio 1. canone 1. *Immutabili conſtitutione decretum eſt, vt cùm Metropolitanus fratres & comprouinciales ſuos ad Concilium aut ad ordinationem cuiuſcunque conſacerdotis crediderit euocandos, niſi cauſa euidentis tedij extiterit, nullus excuſet.* Vide, Concilio omnes adeſſe teneantur, &c.

Epiſcopi conſecratio non æſtimetur precio.] GREGORIVS I. in Concilio Romano à ſe congregato præſidens, vt habes libro 4. Regiſtri epiſt. 44. *Antiquam* (ait) *patrum regulam ſequens, nihil vnquam de ordinationibus accipiendum eſſe conſtituo, neque ex datione pallij, neque ex tradi-*

Concilium Romanũ ſub Gregor.

tione

tione chartarum, neque ex ea quam nouo per ambitionem simulatio vinculi appellatione pastelli. Quia enim ordinando Episcopo Pontifex manum imponit, Euangelicam lectionem minister legit, confirmationis autem eius epistolam notarius scribit, sicut Pontificem non decet manum quam imponit vendere, ita minister vel Notarius non debet in ordinatione eius vocem suam vel calamum venundare. Pro ordinatione verò, vel pallio seu chartis, atque pastello, eundem qui ordinandus est vel ordinatus est omnino aliquid dare prohibeo. Residuum vide in vocabulis Ordo, Sacramentum, Chrisma, Manus impositio, Simonia, & similibus.

Episcopi confirmatio à summo Pontifice petenda.] Hoc ex Concilio Carthaginensi 2. & Syricio 1. suprà expressum est. hinc & LIBERATVS CARTHAGINENSIS Diaconus Historiographus in breuiario de causa Nestoriana capite 18. *Flamianus* (ait) *qui fortuitus est post Acacium, Episcopatum Constantinopolitanum, non consensit sine Romano Episcopo inthronizari, sed transmisit Synodicam Papæ Romano Felici: Idem fecit & successor eius Euphemius, &c.* Sic quoque LEO IX. epist. 4. ad Petrum Antiochenum Episcopum faciendum iubet, vt nullus inthronizetur, priusquã à summo fuerit Pontifice confirmatus. Hinc & in Concil. SVESSIONENSI apud S. Medardum celebrato, in causa Huic Mari Episcopi Rhemensis, dum ille accusaretur, quòd viuente Ebbone prædictæ vrbis præsule propter scelera pulso sedem inuasisset, coram Synodo ille in sui iustificationem, porrexit epistolam totius Galliæ Episcoporum manibus subterscriptam, ad Apostolicam sedem, pro confirmatione ipsius ordinationis. Quoniam sedes Apostolica per Sergium Papam, Ebbonem damnauit Episcopum, adeò vt inter laicos communionem tantùm habere mereretur. Ostendit etiam ipsi Christianissimo Principi Carolo coram sancta Synodo, diploma sacrum, ipsius venerandi principis manibus insignitum, & sigillo subterlignatum ex approbatione suæ ordinationis, ad eandem sanctam & Apostolicam scilicet Ecclesiam Romanam Ecclesiarum matrem. Sicque euidentissimis documentis ostensum est Hincmarum canonice electum, canonice ordinatum, & canonice pallio Apostolicæ sedis rata ordinatione perfectum, & in culmine primatis in Metropolitana authoritate vsquequaque & in omnibus confirmatum. Quod verò etiam sit ab Apostolica sede confirmatio Episcopatus petenda, liquet ex omnibus penè Conciliorum statutis, vbi non nisi Apostolica sede consulta, aliquis ausus est sedem Episcopalem ascendere, vt etiam ex epist. 1. NICOLAI I. ad Episcopos Asiæ & Libyæ colligitur, cùm ei supplicaretur, vt confirmaret consecrationem Photij intrusi (vt suprà diximus) in locum sanctissimi Ignatij Patriarchæ Constantinopolitani quod nequaquam ipse voluit confirmare. Hinc Gratianus eiusdem Nicolai 1. distinctione 22. citat decretum cap. Mediolanensibus, &c. *Patriarchæ* (ait) *cuiuslibet apicem siue Metropolis primatus, aut Episcopatuum Cathedras, vel Ecclesiarum cuiuscunque ordinis dignitatem instituit Romana Ecclesia, illam vero solus Christus fundauit, &c.* Vide, Romana Ecclesia & Papa, & Episcopatus, &c.

Episcopus altero viuenti in eadem Ecclesia non possit subrogari.] Plenæ sunt historiæ exemplis, eorum qui vel tyrannicè vel dolosè Episcopis viuentibus subrogati sunt. Verumtamen paucis quidem contenti erimus, quia plura in vocabulo, Episcopatus, & alibi dicturi sumus. Igitur sic CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib 2. epistolarum epistola 11. ad Cornelium: *Episcopo* (ait *confirmato & electo non decet alium subrogare. Schismaticus* (inquit,) *semel responsum dedimus, nec mandare desistimus, vt pernicioſa dissensione & concertatione deposita, impietatem esse sciant matrem deserere, & agnoscant atque intelligant Episcopo semel facto & collegarum ac plebis iudicio & testimonio comprobato, alium constitui nullo modo posse. Proinde pacificè sibi ac fideliter consuluisse, vt si se assertores Euangelij & Christi esse confiteantur, prius ad Ecclesiam reuertantur.* Aliter facientes. Idem schismaticos decernit lib. 2. epistolarum epistola 10 ad eundem Cornelium. Hinc & DAMASVS I. epistolam 1. ad Paulinum Antiochenum Episcopum: *Eos* (ait) *qui ab Ecclesijs ad Ecclesias migrauerunt, quandiu à nostra communione alienos habemus, donec ad eas redierint ciuitates in quibus primitus sunt constituti. Quod si quis alius, alio transmigrante, in locum viuentis ordinatus est, tandiu vacet sacerdotij dignitate, qui suam deseruit ciuitatem, donec successor eius quiescat in Domino.* Hinc & INNOCENTIVS I. epist. 30. ad clerum & populum Constantinopolitanum, loquens de Ioanne Chrysostomo in exilium relegato, cui substitutus fuerat Arsacius, vt testatur Nicephorus Callistus libro 13. historiæ Ecclesiasticæ cap. 32. *In locum* (ait) *viuentium Episcoporum alij surrogantur, quasi qui ab eiusmodi delictis prorumpunt, a quopiam iudicari possint, recte quicquam vel dicere vel facere posse. Numquam sane patres nostros talia ausos fuisse, sed potius vetuisse cognouimus, ne cui in locum viuentis, per consecrationem alius substituendi sit potestas. Minime enim consecratio siue electio reproba, honorem adimere Episcopo potest, quandoquidem neque Episcopus ille esse potest, qui iniquo subsituitur, quoniam hæc contra canonum obseruationem sunt. Canonibus porro obsequendum esse scribimus, qui Nicææ sunt decreti, quos solum solos consectari decet Ecclesiam Catholicam, & iuxta eos iudicare.* Hinc eundem Arsacium post mortem exauthorauit, & omnes qui ei communicarunt Episcopos, vt qui Episcopatum quasi adulterio polluerint. hinc est quod & narrat POSSIDONIVS CALAMENSIS in vita S. Augustini, quod in locum Valerij Episcopi Hipponensis viuenti suffectus est, non vt Episcopus, sed vt consacerdos, vnde sic loquitur: *Venerabilis senex, ne ab alia Ecclesia Augustinus Episcopo peteretur formidans, sciens se corpore & ætate infirmissimum, egit secretis litteris apud primatem Episcopum sedis Carthaginensis, allegans imbecillitatem corporis sui ætatisque grauitatem & obsecrans vt Hipponensi Ecclesiæ ordinaretur Episcopus, qui suæ Cathedræ non tam succederet, sed consacerdos accederet Augustinus. Quæ igitur Beatus Valerius optauit & rogauit satagens rescripto impetrauit. Postquam petitionem ad visitandum aduenientes ad Ecclesiam Hipponensem tunc primate Numidiæ Megalio Calamensi Episcopo. Et Valerius Antistes Episcopis qui tunc aderant, & clericis omnibus Hipponensibus, & vniuersa plebi inopinatam cunctis suam insinuauit voluntatem, omnibusque audientibus & gratulantibus, atque id fieri perpetuique ingenti desiderio clamantibus, Episcopatum suscipere contra morem Ecclesiæ suo viuente Episcopo presbyter Augustinus recusabat. Dumque id fieri solere ab omnibus suaderetur, atque id agnaro Transmarinis & Affricanis Ecclesiæ exemplis probaretur, compulsus atque coactus succubuit, & Episcopatus*

Liberatus Carthaginensis. Historiographus.

Leo nonus.

Cõciliũ Suessionense ad S. Medardum sub Carolo rege.

Ebbonis Episcopi Rhemẽsis damnatio.

Nicolaus 1.

Cyprianus Carthaginensis.

Damasus 1.

Innocentius 1

Hæc audi & lege, quia patrum decreta nõ scripta seruantur. Nam decretũ de nõ subrogando Episcopo viuenti ante Cyprianũ in Cõciliis non legimus.

P. Isidonius Calamensis

Excusatur Augustinus, quòd viuenti Episcopo fuerit electus.

curam, & maioris loci ordinationem ſuſcepit. Quod in ſeipſo poſtea fieri non debuiſſe, vt viuo ſuo Epiſcopo ordinaretur, & dixit & ſcripſit, propter Concilij VNIVERSALIS *vetitum. quod iam ordinatus didicit, nec, quod ſibi factum eſſe doluit, aliis fieri voluit. Vnde etiam fatetur, vt conciliis ſtatueretur Epiſcoporum ab ordinatoribus deberi ordinandis vel ordinatis omnium ſtatuta ſacerdotum in notitiam eſſe deferenda, &c.* Vide canones patrum, &c. hinc LEO I. epiſt. 45. quæ eſt ad Chalcedonenſem Synodum, patres admonet, vt Epiſcopi electi ab Hæreticis aliis electis qui in eorum locum ſurrogati fuerant ius proprium reciperent. Idem epiſt. 85. quæ eſt ad Epiſcopos Affricanos per Mauritaniam Cæſarienſem conſtitutos ad calcem 2. capitis illos corripit, quòd Lupicino Epiſcopo accuſato quidem, antequam conuictus eſſet & confeſſus iuſtæ ſubiaceret ſententiæ, alium ei viuenti Epiſcopum ſubrogarunt. Et propterea eidē Lupicino Leo cōmunionem ea ratione reddit, & alio electo ei Epiſcopatum reſtituit tum quia reſipuit & abſolutus eſt, tum quia cùm ad iudicium Apoſtolicum prouocaſſet pendente negotio, vt dixi, à communione ſuſpenderat & ademerat Epiſcopatum. Idem epiſt. 8 ad Epiſcopos Viennenſes, conqueritur de Epiſcopo proiecto, cui cùm infirmitate detineretur, ſuperordinatus fuerat à quodam Hilario Epiſcopo, eumque Hilarium taxat nimia præſumptione tumidum, qui in aliena prouincia ſibi ius vindicet, & electionis formam non teneat, iubet que eius ordinationem nullam, & irritam, & ſtatuit proiectum in ſuo Epiſcopatu permanere. Hinc GREGORIVS I. libro 9. Regiſtri epiſt. 41 ad Anatolium Diaconum Conſtantinopolitanum & allegatur à Gratiano cauſa 7. quæſt. 1. capite ſcripſit. *Scripſit mihi tua dilectio* (ait) *priſſimum Dominum noſtrum Reuerendiſſimo fratri meo Ioanni primæ Iuſtiniana Epiſcopo, pro ægritudine capitis quam patitur præcipere ſuccedi, ne forte dum Epiſcopi iura eadem ciuitas non habet, quod abſit, ab hoſtibus pereat. Et quidem nuſquam canones præcipiunt, vt pro ægritudine Epiſcopo ſuccedatur. Et ideo iniuſtum eſt, vt ſi mole ſua corporis irruat, honore ſuo priuetur ægrotus. Atque adeo hoc per nos fieri nullatenus poteſt, ne peccatum in mea anima in eius depoſitione veniat. Sed ſuggerendum eſt, vt ſi is, qui eſt in regimine, ægrotat, diſpenſator illi requiratur talis qui poſſit eius curam omnem agere, & locum illius in regimine Eccleſiæ ipſo non depoſito, ac in, cuſtodia ciuitatis implere, vt nec omnipotens Deus offendatur, neque ciuitas inueniatur eſſe neglecta, &c.* Hinc & ſibi infirmanti Baſſianus Epiſcopus Epheſius in Concilio CALCHEDONENSI actione 11. Epiſcoparum ademptum conqueritur, cui iubetur reſtitui: hinc quoque & ſūmus Pontifex GELASIVS I. epiſt. ad Epiſcopos Dardaniæ conqueritur, quòd pleriſque Catholicis Epiſcopis electis hæretici ſuffecti ſunt. *Cùm hoc* (ait) *nec humana nec diuina leges permittant. Denique quibus* (ait) *Eccleſiæ Concilijs qua ſynodo cogantur Epiſcopi, quid commiſerunt vt ſine vlla diſcuſſione verum tot Eccleſiarum præſules, pro humano libitu, & ſecularis poteſtatis arbitrio pellantur. Inauditos, indiſcuſſos, inconuictos non debere percelli certum eſt, cùm nulla cauſa noua nec veteri nulla participatione erroris iam ante damnati tenerentur, qui eſſent crimine aliquo reſperſi, Eccleſiaſtica debuit examinatione cognoſci, & ad ſedem Apoſtolicam ex more referri.* Vide reliquum Hæc Gelaſij decreta ſolicitè allegat NICOLAVS I. epiſt. ad Michaelem pro cauſa Ignatij Conſtantinopolitani Epiſcopi, qui iniuſtè ab hæreticis fuerat exturbatus, & in locum eius Photius ordinatus. Similiter & damnati ſunt à papa SYMMACHO I. in Concilio Romano 115 Epiſcoporum Petrus Altinus Epiſcopus, & Laurentius Nucerianus, qui inuadere præſumpſerant eodem viuente Symmacho ſedem Apoſtolicam, vt ſuprà iam diximus. hinc & Concilium AVRELIANENSE V. ſub Pelagio 1. cano. 12. *Nullus viuente Epiſcopo aliis ſuperponatur aut ſuperordinetur Epiſcopus, niſi forſitan in eius loco quem culpa capitalis deiecerit.* Idem omnino ſtatuiſſe Concilium ARVERNENSE teſtatur codex librorum 16 libro 2. capite 37. hinc & ZACHARIAS I. epiſt. 9. ad Bonifacium Moguntinenſem præſulem & allegat Gratianus cauſa 7. quæſt. 1. cap. de eo autem, &c. & petiſti, &c. *De eo autem quòd tibi ſucceſſorem conſtituere dixiſti, & te inuente, in tuo loco eligatur Epiſcopus: Hoc nulla ratione concedi patimur, quia contra omnem, Eccleſiaſticam regulam vel inſtituta patrum eſſe monſtratur. ſed volumus vt tibi miniſtret, & ſit in Euangelium Chriſti adiutor, dicente Apoſtolo: Si quis bene miniſtrauerit, gradum ſibi bonum acquiret. Nimis enim reprehenſibile manifeſtum eſt, vt te viuente, tibi alium ſub ſtituamus. Sed hoc commonemus, vt quandiu te diuina iuſſerit clementia ſupereſſe, ſine intermiſſione orare non ceſſes, vt tibi Deus illum ſucceſſorem concedat, qui ei poſſit eſſe placabilis, & populum quem ad ſuam gratiam, per veſtræ ſanctitatis induſtriam vocare voluit, irreprehenſibiliter regere valeat, atque ad viam vitæ elaboret perducere. Nam quomodo hæc quæ poſcis, ſi & voluerimus concedere, poſſumus, dum nos fragiles homines, exiſtentes & ſub conditione mortis conſtituti, ignorantes quid ſuperuentura dies pariat, non valentes inueſtigare quis de nobis prior de præſenti ſæculo migret? Sin autem & eundem diuina voluerit clementia poſt tui diem tranſitus ſupereſſe, ſi eum aptum cognoueris, & in tua voluntate fuerit definitum, ea hora qua de præſenti ſeculo migraturum cognoueris, præſentibus cunctis tibi ſucceſſorem deſigna, vt huc veniat ordinandus. Hoc nullo alio concedi patimur, quod tibi charitate cogente largiri cenſuimus.* Porrò Epiſcopo viuente, vt Eccleſiam illius aut res ad eum pertinentes, nullus inuadere præſumat, ſtatuit Concilium MELDENSE cano. 47. *Neque ſub voluntaria cleri electionis obtentu, præter voluntatem Epiſcopi quiſquam ſeculari poteſtate præditus œconomum conſtituat. Quod ſi ita infirmitate detinetur, vt miniſterium ſuum explere nequiuerit* (vide ſuprà ex Gregorio) *in voluntate Archiepiſcopi & ſua hoc maneat ordinandum, & quoſdam poſſit eligere ex Eccleſiaſticis miniſtris, qui habiles fuerint ad ſuccedendum, qui obſequium ad rempublicam pertinens exequantur.* Idem & de Archiepiſcopo ſtatutum eſt. Et ex epiſtola iam memorati NICOLAI I. ad Epiſcopos Aſiæ & Libyæ, & alia ad Michaelem Imperatorem, liquet qualiter execratus eſt electionem Ignatij ſanctiſſimi Patriarchæ, iam per duodecim annos fideliter Conſtantinopolitanam Eccleſiam gubernantis & intruſionem Photij Neophyti & laici, cuius conſecrationi, vt antea diximus, nunquam voluit ſubſcribere. Qui Photius in generali CONSTANTINOPOLITANO Concilio IV. generali 8. actione 1. anathematizatur ob eam cauſam, quòd in ſedem viuente Epiſcopo aſcenderit, contra ſacras regulas, vt antè diximus. Sed & Idem Nicolaus 1. epiſt. ad Aluinum Ianuenſem Epiſcopum, & allegatur à Gratiano cauſa 7. quæſt. 1. cap. Pontifices ſtatuit

Leo. 1.

Nicolaus 1.

Gregorius 1.

Epiſcopo infirmitate nō poteſt aliquis ſubrogari.

Concilij Calchedonenſe 4. generale.

Oelaſius 1.

Symmachus 1.

Concilij Aurelianenſe 5.

Concilij Aruernenſe. Zacharias 1.

An liceat ſibi ſucceſſore inſtituere vide etiam Epiſcop. non renuendus.

1. Timoth. 3.

Epiſcopo viuente nullus Eccleſiam, aut res eius audeat inuadere. Concilij Meldenſe.

Nicolaus 1.

Concilij generale 1. Conſtantinopol. 4. ſub Baſilio Impera.

vt in

vt in locum ægrotantium Epiſcoporum vel debilium, alij conſecrandi non ſint, niſi ex hac luce ſubtracti, ſed miniſterium per ſacerdotes expleãt. In autem, quæ ſacerdotibus præſumere non licet, Chriſti vicini auxiliẽtur, vſquequò ſanitatem recuperarit Epiſcopus, &c. Vide plura in ſequentibus, & in vocabulo, Epiſcoparus.

Epiſcoporum tranſlationes & mutationes an ſint licitæ.] Multa eſt inter orthodoxos Patres ſuper hac re quæſtio, verũtamen quocunque legi, canones hoc expreſsè prohibent, ne Epiſcopi transferantur, ſed contenti ſint ſuis Eccleſijs, vt ex ſequentibus apparebit. Sic quippe AVTERVS I. epiſtola 1. ad Epiſcopos Betticæ Prouinciæ & Toletanæ, & allegat Gratianus cauſa 7. q. 1. cap. Mutationes. Et Iuo libro 3. decreto. *De mutatione* (inquit) *Epiſcoporum, vnde ſanctam ſedem Apoſtolicam conſulere voluiſtis, ſcitote eam communi vtilitate, atque neceſſitate fieri licere, ſed non libitu cuiuſquam aut dominatione. Petrus ſanctus magiſter noſter, & Princeps Apoſtolorum, de Antiochia vtilitatis cauſa tranſlatus eſt Romam, vt ibidem potius proficere poſſet, Euſebius quoq; de quadam parua ciuitate, apoſtolica autheritate mutatus eſt Alexandriam. Similiter Fœlix de ciuitate qua ordinatus fuerat electione ciuium, propter doctrinam & bonam vitam quam habebat, communi Epiſcoporum & reliquorum ſacerdotum ac populorum concilio, tranſlatus eſt Epheſum. Non enim tranſijt de ciuitate ad ciuitatem, qui non ſuo libitu aut ambitu hoc facit, ſed vtilitate quadam aut neceſſitate, aliorum ortatu & conſilio potiorum tranſfertur. Sicut enim Epiſcopi habent poteſtatem ordinare, regulariter Epiſcopos & reliquos ſacerdotes, ſic quoties vtilitas aut neceſſitas coëgerit ſuprà dicto modo & mutare & inthroniz are poteſtatem habent.* Hoc per totam epiſtolam explicat. Hinc & Concilium ANTIOCHENVM I. canone 21. Et allegat Gratianus cauſa 7. q. 1. cap. Epiſcopum. *Epiſcopus ab alia Parochia* (ait) *in aliam ne tranſeat, nec ſe ſua ſponte ingerens, nec à populo vi adactus, nec ab Epiſcopis coactus. Maneat autem in ea quàm Deo ſortitus eſt Eccleſia, & ab ea non recedat, ſecundum decretum prius de ea re editum.* Idem omninò ſtatuit Concilium generale II. CONSTANTINOPOLITANVM I. canone 2. & allegat Martinus Bracarenſis in collectorio, cap. 5. & 6. Idem & Cõcilium SARDICENSE Epiſcoporum 30. & vt quibuſdam videtur Oecumenicum, canone 1. & 2. & allegat Martinus Bracarenſis, cap. 6. collectorij, & Gratianus, diſt. 8. cap. Mala conſuetudo, ſub titulo Nicolai. Ad Hingnarum Epiſcopum Rhemenſem. Sic ergo præfatum Concilium habet: *Hoſius Epiſcopus Cordubæ dixit, Non minus mala conſuetudo, quàm perniciosa corruptela funditus eradicanda eſt, ne cui liceat Epiſcopo de ſua ciuitate ad aliam tranſire. Manifeſta eſt enim cauſa quia hoc facere tentat, cùm nullus in hac re inuentus ſit Epiſcopus, qui maiore ciuitate ad minorem tranſiret, vnde apparet auaritiæ ardore eos inflammari, & ambitioni ſeruire vt dominationem agant. Si omnibus placet, huiuſmodi pernicies ſanius & auſterius vindicetur, vt nec laicam communionem habeat, qui talis eſt. Reſponderunt vniuerſi, placet. Etiam ſi talis aliquis extiterit temerarius, vt forſitan excuſationem afferat quòd populi literas acceperit, cùm manifeſtum ſit premio & mercede paucos, qui fidem ſynceram non habẽt, potuiſſe corrumpi, vt clamaret in Eccleſia, & ipſum petere viderentur Epiſcopum, omnino has fraudes damnandas eſſe arbitror, ita vt nec laicam communionem in fine recipiat talis. Quod ſi vobis omnibus placet, ſta-*

tuitur. Vniuerſi dixerunt, placet. Idem & canone 3. *Illud quoque ſtatutum ſit, vt Chriſtum de ſua prouincia ad aliam prouinciam, qua ſunt Epiſcopi tranſeat, niſi forte à fratribus inuitatis, ne videamur ianuam charitatis claudere.* Vide eam quæ proximè huc ſequitur diſtinctionem. Idem Concilium epiſtola miſſa ad omnes Eccleſias Arrianos Epiſcopos, hoc ſolitos facere, commemorat & damnat. Sed ſi noſtrum videret ſeculum, neſcio quid diceret. Ad alia tranſeamus. Hinc narrat NICEPHORVS CALLISTVS libro 12. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, c. 10. & 11. prolixioribus verbis, Quomodo Theodoſius ſenior. Gregorium Nazianzenum iam Epiſcopum eiuſdem vrbis, in Conſtantinopolitanam Eccleſiam aſciuerit, eum propter vitam & eruditionem præſtantem adiuratus, dignúmque eum ea ſede calculo ſuo indicaſſe dicitur. Potiſſimùm verò diuo ipſi Miletio Antiocheno Epiſcopo videbatur. Gregorio Conſtantinopolitanum Epiſcopatum confirmandum eſſe. Qua in re & Synodus Conſtantinopolina 1. quòd virtutem eius viri reuereretur ſuffragata eſt. Hac in parte canone de Epiſcoporum tranſlatione, quem nonnulli Concilium hoc reprehendentes obiiciebant poſthabito. Synodus namq; illa vt occaſionem ambitus in Eccleſia præcideret, canonem eum propoſuerat, quod multa tum ex competitorum ambitioſa inuaſione prouenijſſent mala. Quod ſi ambitus deeſſet nihil prorſus extare impedimenti cenſuit, vt modò vita aut doctrina multis alijs præſtantior aut ſimul vtraq; hæc conſtarent, aut cõmunis deniq; & publica cum magna commoditate vtilitas per tranſlationẽ in expectatione eſſet. Tum c. 11. ſubdit, quomodo idem Gregorius ſanctiſſimus ceſſit, propter quorundã cauillationes & murmura Conſtantinopolitano Epiſcopatui, & ſuum Epiſcopatum Naziãzenum repetijt. Latius mox totũ hũc diſcurſum producemus. Idẽ Nicephorus lib. 14. cap. 37. narrat quomodo poſt mortem Neſtorij impij hæretici, in locũ eius poſtulatus eſt & electus Proclus iam alterius ciuitatis Epiſcopus, cui cum quidam obiecijſſent canonem de non transferendis Epiſcopis, nihilominus tamen Theodoſius cum Pulcheria Auguſta intronizare eum iuſſit. *Cœleſtinus quoque I. Roma Epiſcopus* (ait) *ſuffragatus ei per epiſtolas fuerat ad magnum illum Cyrillum & Ioannem Antiochenum, & Ruſum Theſſalonicenſem ſcribens, & modis omnibus docens, nihil obſtare quo minùs qui alterno verbis aut ſit aut ſaltem deſignatus ſit Epiſcopus, in aliam transferatur vrbem.* Tum ſubdit cap. 39. eiuſdem libri Nicephorus: *Quandoquidem autem nonnulli inuidia ducti, diuinum virum* (Proclum) *reprehendũt Eccleſiaſticum canonem prætendentes, quod Cyzici Epiſcopus creatus in Conſtantinopolitana vrbis thronum tranſlatus ſit, æquum eſſe duxi pauca quædam de tranſlationibus eiuſcemodi hic perſtringere, vt ſimul & Proclus crimine abſoluatur. Et Eccleſia claſſicum hoc ad certitudinem diuinitus proditum habeat exemplum, ne cuinis facere id volenti proclive ſit res Eccleſiæ ritè atque ordine actas temerè per reprehenſionem carpere. Nam qui tum rem hanc taxare conati ſunt, vel inuidia ferri, vel ignorare mihi viſi ſunt, canonum ſenſum & mentem, atque ea quæ variè in Eccleſijs per diſpenſationem & vtilitatem ſeruata ſunt & geſta. Domini ſiquidem Canones & veteres Eccleſiæ antiſtites liberum eſſe voluerũt, quotieſcunq; legitima ſuaderet vtilitas ex vrbe vna in aliam Epiſcopum tranſferre, videlicet ſi ſincerior pietas, vel Eccleſiaſtica ferè tranquillitatis conſtitutio tranſlationem flagitaret. Tranſi-*

Iam hęc decreta apud nos voluerũt, quoniam mutationes Epiſcopatuum & precio & ſimonia cõparantur ò ſcelus, & facimus animaduertẽdum.

Concilij Antiochenum 1. ſub Iulio 1.

Concilij Conſtantinopolitanum 1. generale 2.

Cõcilium Sardicenſe generale.

Nicephorus Calliſtus.

Gregorius Nazianzenus ad Epiſcopatum Conſtantinopolitanũ perductus, ceſſit & priſtinum Epiſcopatum repetit.

Ambitione ſublata, præcedẽtia decreta irrita ſunt & nulla. Sed Ambitio eſt quæ nunc regnat.

Cœleſtinus 3. decretum.

Nicephorus affert rationẽ cur de nõ trãſferendis Epiſcop. decretum ſit lege.

* adiudicatum, adiudicatum.

tionem namque prohibet,non tranſlationem. Hæc enim id quod præter voluntatem, & præter inſtitutum ſit omnino ſignificat, & vox ea veluti in inanimatis uſurpatur,illa verò de animatis & quodammodo de eis dicitur, qui per arrogantiam forte miſcendarum rerum gratia in thronos inſiliunt. Eam verò rectè Cauè ſicuti paulo poſt fuſius exponam,inhibet: legitimam autem tranſlationem nequaquam. Nam primus ille Apoſtolorum Princeps Petrus, Romanæ urbis gubernauit Eccleſiam (vide primum huius diſtinctionis decretum ex Antero) *Deinde primus etiam Alexandriam ſorte trãſijt. In quibus Eccleſijs vbi Lunium & Marcum Epiſcopos creauit, alias rurſus urbes adijt.*

Exemplis probat quod docet.

EVSEBIVS quoque Pamphili in 6. Eccleſiaſticarum hiſtoriarum libro, Alexandrum quendam Eccleſiæ in Cappadocia cuiuſdam Epiſcopum, Hieroſolyma ſacrorum locorum ſpectandorum & precationes ibi faciendæ gratia profectum, atque à Hieroſolymitanis retentum in throno ſacri Narciſſi adhuc ſuperſtitis collocatum eſſe, & per vitam omnem Hieroſolymitanæ Eccleſiæ præfuiſſe, memoriæ mandauit, cuius & nos in quinto operis huius libro capite 10. mentionem fecimus. Quod verò multi alij neceſſaria vtilitate vacante in alias tranſierint Eccleſias, ſatis patet. Ego verò & ſi non omnes, aliquos tamen in hiſtoria hac recenſebo. Magnus Ilie Euſtathius à Berrœa (quæ eſt ipſa Chaleb) in Anthiochiam tranſlatus eſt, Conſtantino primo Chriſtiano Imperatore imperium Romanũ adminiſtrante, ſub quo & Maximus ex Dioſpoli Hieroſolyma, magno Macario ſuccedens. Sed & Eudoxius ille prauæ prorſus contra nomen ſuum opinionis, ex Germania primum Antiochiam, & inde poſtea Conſtantinolim eſt translatus. Diuus Meletius primum Sebaſtiæ Epiſcopus eſt renunciatus. Deinde autẽ cum magna gloria Antiochiam ad Orontem eſt vocatus, &c. Lege reliquum quia per totũ caput quod prolixiſſimum eſt, exempla varia profert. Similia tum ad calcem capitis profert COELESTINI I. Decretum: *Cœleſtinus* (ait) *Romæ Epiſcopus in ſuis ſicut ipſe appellat ſecretis, cap. 2. hæc vtitur verbis, Si Epiſcopus vtilitatis gratia tranſferatur, ne id per ſeipſum faciat, ſed fratribus cogentibus. Et rem eam ſacra huius ſedis authoritate expediat, non inanis gloriæ, verùm vtilitatis communis, aut neceſſitatis ergo.* Tum profer decretum ANTERI I. quod in initio citauimus, verùm ſic Concilium CARTHAGINENSE III. cap. 38. *Illud* (ait) *ſuggerimus mandatum, quod etiam in* CAPVENSI *plenaria ſynodo videtur ſtatutum, vt non liceat fieri rebatizationes, & reordinationes, vel tranſlationes Epiſcoporum. Nam Creſconius Villæregienſis Epiſcopus, plebe ſua derelicta Tubunienſem inuaſit Eccleſiam, & vſque hodie commonitus, ſecundum quod ſtatutum fuerat, relinquere eandem quam inuaſerat plebem contempſit.* Idem Creſconius poſtea eiuſdem Concilij mandato totaliter excluſus eſt. Eiuſdem Cõcilij CAPVENSIS & ordinationis eius meminit AMBROSIVS MEDIOLANENSIS lib. 10. epiſtolarum, epiſtola 1. verũ in ordine omnium 78. ad Theophilum, & hoc annotauerim, quia quidã loco Capuenſis Concilij, annotauit Capſenſis. Porrò præcedens conſtitutio cõfirmatur in Cõcilio AFRICANO ſub Bonifacio I. cap. 15. Hinc eſt quoq; quòd AGAPETVS I. vt docet in ſuo Breuiario cauſæ Neſtorianæ LIBERATVS CARTHAGINENSIS lib. 21. Conſtantinopoli exiſtens. Anthimum Conſtantinopolitanum Epiſcopum damnauit, tum quòd videbatur hæreticus, tum etiam quia relicta priori cathedra, ambitione Conſtantinopolitanum Epiſcopatum inuaſerat, & acceperat. *Impoſſibile eſſe aiebat,* inquit *tranſlationem hominum in illa ſede permanere.* De hoc Anthimo alibi. Allegat & hoc Gratianus diſt. 4. cap. Non licet. Hinc & Concilium CARTHAGINENSE VI. cui interfuit Auguſtinus can. 27. Et allegat Gratianus cauſa 7. quæ. 1. cap. Epiſcopus. *Epiſcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non tranſeat: nec quiſquam inferioris ordinis Clericus. Sanè ſi id vtilitas Eccleſiæ fiendum poposcerit, decreto pro eo clericorum & laicorum Epiſcopis porrecto, per ſententiam Synodi tranſferantur nihilominus alio in loco eius Epiſcopo ſubrogato. Inferioris verò gradus ſacerdotes vel alij clerici, conceſſione ſuorum Epiſcoporum poſſint ad alias Eccleſias tranſmigrare.* Vide ſuprà in vocabulo, Clerici ſtabiles maneant in Eccleſijs, &c. Hinc & LEO I. epiſtola 28. ad Anaſtaſium Epiſcopum Theſſalonicenſem, cap. 8. allegatur à Gratiano cauſa 7 q. 1. cap. Si quis. *Si quis Epiſcopus ciuitatis ſuæ mediocritate deſpecta, adminiſtrationem loci celebrioris ambierit, & ad maiorem ſe plebem quacunque occaſione tranſtulerit, non ſolum à cathedra quidem pellitur aliena, ſed carebit & propria, vt nec illis deſideat quos per auaritiam cõcupiuit, nec illis quos per ſuperbiam ſprexit. Suis igitur terminis quiſque contentus ſit, nec ſupra menſuram iuris ſui affectet augeri.* Idem habes infrà in dictione, Epiſcopatus non ambiendus, ex CANONE APOSTOLORVM 14. & canone 15. Concilij NICÆNI I. vbi ſic legitur: *Epiſcopo non licere alienam parochiam propria relicta perſuadere, licet cogatur à plurimis, niſi forte quis cum rationabili cauſa compellatur tanquam qui poſſit ibidem conſtitutus plus lucri conferre, & in cauſa religionis aliquid profectus proſpicere, & hoc non à ſeipſo pertentet, ſed multorum Epiſcoporum iudicio & maxima ſupplicatione perficiat, &c.* Idem omninò HILARIVS I. epiſtola 1. ad Aſcanium Tarraconenſem, & alios Epiſcopos, cap. 2. inhibet, ne Epiſcopi relicta propria Eccleſia ad aliam tranſeant. Et Cõcilium AVRELIANENSE III. cap. 18. prohibet, ne quis plurium Diœceſum vel Baſilicarum adminiſtrationem vſurpet, vt alibi dicemus, & ſcilicet diſtinctione immediatè hanc ſequenti, & alibi. Sed & PELAGIVS I. epiſtola 2. ad Benignum Archiepiſcopum, ſic loquitur: *Conſuluiſti ſedem Apoſtolicam ſi licitum foret Epiſcopum tranſire, aut mutare de ciuitate ad ciuitatem, dum quidam canones, vt tibi videtur, hoc fieri prohibeant. Significaſti etiam literis tuis, quendam fratrem nomine & actu Dei ſeruum, cauſa vtilitatis mutari te velle in locum & ciuitatem defuncti, licet quidam dicat hoc fieri non licere, nè conſenſum Apoſtolicæ ſedis habuiſſes. Quapropter ſciat frater dilectiſſimè* (hoc allegat Gratianus cauſa 6. q. 1. capite Scias.) *aliud eſſe cauſa neceſſitatis & vtilitatis, & aliud cauſam præſumptionis & propriæ voluntatis. Non ergo mutat ſedem, qui non mutat mentem, id eſt, qui non cauſa auaritiæ, aut dominationis, aut propriæ voluntatis, vel ſuæ electionis, migrat de ciuitate in ciuitatem, ſed cauſa neceſſitatis aut vtilitatis mutatur. Nam plurimorum vtilitas vnius, vtilitati aut voluntati præferenda eſt. Aliud eſt enim mutare, & aliud mutari, ſicut aliud eſt miniſtrare, & aliud miniſtrari. Vnde & Dominus in Euangelio loquitur: Non veni miniſtrari, ſed miniſtrare. Quod enim in Canonibus legitur* (ſuprà cap. 1. Sardicenſis Concilij, &c.) *Non debere Epiſcopum de ciuitate ad ciuitatem tranſire vel tranſferri, non de his dicitur, qui aut vi expulſi, aut neceſſitate coacti, aut authoritate*

Euſebius Cæſarienſis.

Cœleſtinus I.

Licita eſt trãſlatio Epiſcoporum vtilitatis gratia, alias non.

Concilij Carthaginenſe.

Concilij Capuenſe.

Concilio Capuenſe. Ambr. Mediol.

Concilio Africanum.

Agapetus I. Liberatus Carthaginẽſis hiſtoriographi.

Concilij Carthaginenſe 4.

Leo I.

Canon Apoſtolorum.

Nicænum generale & 1. Cõcilium.

Hilarius I.

Concilij Aurelianenſe 3.

Pelagius I.

Idem ſuprà ex Nicephoro habes.

Pelagius, omnes retrò citati canones vt intelligendi ſint, aperit.

Matth. 20.

maiorum hoc agunt, ſed de his qui auaritiæ ardore inflammati ſponte ſua proſiliunt, & potiùs ambitioni, quàm vtilitati Eccleſiæ ſeruire, & dominationem agant, inſiſtere cupiunt. Vnde & ſubiectis canonibus continetur. Canone ſecundo, Sardicenſis Concilij vide ſuprà.) *Si aliquis extiterit temerarius, qui forſitam excuſationem afferat, quòd populi literas acceperit, & ideò migrauerit, dum manifeſtum ſit præmio & mercede paucos, qui ſinceram fidem non habent, potuiſſe corrumpi, vt clamarent in Eccleſia, & ipſum petere viderẽtur, omninò has fraudes remouendas eſſe cenſemus. His verbis & alijs multis exemplis liquet, non de his dicere (* vt paulò ſuperiùs prælibatum eſt) *qui pulſi & non recepti à ciuibus vel a quibuſcunque, aut neceſſitate cogente vel authoritate maiorum tranſeunt de ciuitate ad ciuitatem, ſed de his qui ſponte proſiliunt, aut temeritatis, aut ambitionis cauſa hoc faciunt. Nam aliud eſt ſponte tranſire, & aliud eſt coactè aut neceſſitate venire. Vnde non iſti mutant ciuitates, ſed mutantur, qui non à ſponte, ſed coactè hoc agunt. Quis enim vnquam audet dicere ſanctum Petrum Apoſtolorum Principem non benè egiſſe, quando mutauit ſedem de Antiochia Romam? Aut quis eum negat ob id ſanctum non eſſe, aut dignitatem, aut meritum vnquam Apoſtolatus, tàm in cœlis, quàm in terris perdidiſſe? Aut quis negat ſanctos non eſſe multos alios Epiſcopos, qui de ciuitatibus ad ciuitates tranſlati ſunt, aut meritum Pontificatus perdidiſſe? quorum nomina ſi cœperim enumerare ante dies pertranſiret, quàm hæc omnia præſcribere poſſem, & prolixior erit epiſtola quam neceſſe ſit. Aut quis vnquam poteſt approbare ſanctum non eſſe Alexandrum, qui Hieroſolymam de altera ciuitate tranſlatus eſt? Aut ſanctum Gregorium Nazianzenum qui in Nazianzo conſtitutus? Aut ſanctum Proclum, qui de Cyzico tranſlatus eſt Conſtantinopolim?* (Vt ſuprà iam diximus.) *Non ergo benè intelligunt Eccleſiaſticas regulas, qui hoc negant cauſa vtilitatis aut neceſſitatis fieri non poſſe, quoties communis vtilitas aut neceſſitas perſuaſerit. Nullum enim ex his aut ex alijs qui meliori conſilio mutauerunt ciuitates neceſſitate quadam vel vtilitate Eccleſiæ, aut laica communione carere reperimus, nec vllatenus vnquam fieri debet. Sententia verò quæ in Antiocheno Concilio habetur.* (capite viceſimo primo, habes ſuperiùs.) *Vt Epiſcopus ab alia parochia nequaquam migret ad aliam, tota atque omnes ſententia de ea re vim ſuperius comprehenſam retinent, & nihil pratexato modo, tranſlationibus Epiſcoporum actis aut agendis nocent, ſed magis robur eis ac Domini Saluatoris qua omnes canonicos ſuperexaltat libros authoritatem præſtant. Tales autem quæſtiones magis ex inuidia, quàm ex charitate aut vtilitate naſci videntur. Cùm ipſa per ſe veritas dicat: Si vos perſecuti fuerint in vnam ciuitatem, fugite in aliam. Huic ergo ſententiæ nullus Catholicorum vſquam contradicere poteſt, qua non alterius, ſed ipſius proprio Domini ore prolata & firmata eſſe dignoſcitur.* Et multis alijs probatis ſic infert: *Negat miſericordiam, neceſſitatem patientibus, qui populis indigentibus diuinis * myſterijs & non habentibus proprium Epiſcopum, qui eos inſtruat cauſa vtilitatis atque neceſſitatis ex alia ciuitate (licet minor ſit) in eam quæ non habet Epiſcopum doctiorem vel vtiliorem meliori conſilio non ſponte tranſeuntem, ſed maiorum exhortatione mutare, aut Epiſcopum eiectum & perſecutionem patientem cauſa vtilitatis aut neceſſitatis inthronizari non permittit. Apud Veteres enim ſine vlla differentia de vna ciuitate ad alteram migrabat Epiſcopus, dum vtilitas & neceſſitas euocaret. Quapropter ipſam etiam regulam ſtatim in conſequenti diſtinctione ponemus ex Antiocheno Concilio, canone 18.* * Tum infert Pelagius: *Huic regulæ contradicere nullus poteſt, qua etiam cauſa vtilitatis aut neceſſitatis inthronizari Epiſcopum iubet & mutari ac tranſire eum de ciuitate ad aliam ciuitatem, non proprium habentem Epiſcopum, ſinit. Pingues hoſtias litat diabolo, qui his reſiſtere nititur, aut miſericordiam aut vtilitatem Eccleſiæ iam dictis negat, id eſt, Epiſcopis & populis, &c.* De Prælatis tàm Epiſcopis, quàm Abbatibus, non facilè tranſferendis, tamen poſteà Concilium CONSTANTIENSE generale ſeſſione triceſima nona, ad calcem, ſtatuit, ſine iuſta & rationabili, & euidenti cauſa, quod & confirmat Concilium LATERANENSE ſub Leone X. ſeſſione nona, lege quod ſequitur.

Epiſcopus ſit ſua ſorte contentus, nec nec ambiat alterius Epiſcopatum, & ſuos limites non excedat.] Hoc ex ſuperiori annotatione dependet. Verumtamen hîc particulariter cenſuimus annectendum, quia priùs quidem facilè indulgetur: verùm hoc diſtrictiſſimè cauetur, vt videre eſt. Sic ergo repete, quod ſuprà ex Canone Apoſtolorum diximus, & in dictione Epiſcopatus non ambiendus nec emendus, &c. dicetur. * Conciliũ CARTHAGINENSE I. canone 10. *Nullus* (ait) *debet collega ſuo facere iniuriam. Multi enim tranſcendunt ſua & vſurpant aliena ipſis inuitis. Auaritia autem cupiditatum radicem omnium malorum eſſe, nemo eſt qui dubitet. Proinde inhibendum eſt, ne quis alienos fines vſurpet, aut tranſcendat Epiſcopum collegam ſuum, aut vſurpet alterius plebes ſine eius petitu, quia inde cætera mala omnia generantur. Vniuerſi dixerunt, Placet, Placet.* Idem canone 12. præcipit de ineundo & non frangendo pacto inter Epiſcopos, vt infra dicetur. [b] Denique ſic ſtatuit Concilium SARDICENSE Oecumenicum, canone 14. *Ex hoc quoque ſtatuimus, vt Epiſcopo ſi ex alia ciuitate cum venerit ad aliam ciuitatem, vel ex Prouincia ſua ad aliam prouinciam, & ambitioni magis quam deuotioni ſeruiens, voluerit in aliena ciuitate multo tempore reſidere (forte enim euenit Epiſcopum loci, non eſſe tam inſtructum, neque tam doctum) is verò qui aduenit, incipiat contemnere eum, & frequenter facere ſermonem, vt deboneſtet & infirmet illius perſonam, ita vt ex hac occaſione non dubitet relinquere aſſignatam ſibi Eccleſiam, & tranſeat ad alienam. Definimus ergo tempus, quia & non recepi Epiſcopum inhumanum eſt, & ſi diutius reſideat perniciоſum eſt. Hoc ergo ne fiat, ſicut ſuperiori Concilio Fratres noſtri conſtituerunt, vt ſi quis laicus in ea in qua commoratur ciuitate, tres Dominicos dies, id eſt, tres ſeptimanas non celebraſſet conuentum, communione priuaretur.* (vide laicus.) *Si hæc contra laicos conſtituta ſunt, multò magis Epiſcopo nec licet nec decet. Nulla ſit tam grauis neceſſitas, quæ detineat vt amplius à ſuprascripto tempore abſens ſit.* Idem cano. 15. *Quia verò nihil præternitti oportet, ſunt quidam Fratres & Coepiſcopi noſtri, qui non in ea ciuitate reſident, in qua videntur Epiſcopi eſſe conſtituti, vel certè quòd prauam rem illic habeant, alibi autem idonea prædia habere cognoſcuntur, vel affectionem proximorum quibus indulgeant, hactenus permitti eis oportet, vt accedant ad poſſeſſiones ſuas, & diſponant vel ordinent fructum laboris ſui, vt poſt tres Dominicas, id eſt, poſt tres hebdomadas ſi morari neceſſe eſt, in ſuis potius fundis morẽtur, aut ſi eſt proxima ciuitas in qua eſt Preſbyter, ne ſine Eccleſia videatur facere diem Dominicum illuc accedat,*

* Poſui ſupra in vocabulo Electus.

Concilium Cõſtantienſe generale.

Concilium Lateranenſe ſub Leone 10.

Canon Apoſtolorum hoc prohibet 30. vt dicemus, Ordines in alterius diœceſi nullus conferre præſumat, &c.

Concilium Carthaginenſe 1. ſub Syluestro 1. 1. Timoth. 6.

lege & excommunicat. Concilium Sardicenſe Patrũ 300.

Epiſcopo non permittitur in alterius diœceſi vltra tres hebdomadas morari, & ab Eccleſia propria abſentari.

Iterum Petrus Romanæ Eccleſiæ Pontifex aſſeritur, vt habes in dictione Romana Eccleſia, copioſiùs probatum.

Matth. 10.

* miniſteriis

Epiſcopi electi poſſint miniſterio in alia ciuitate fungi.

accedat, vt neque res eius domeſtica per abſentiam eius detrimentum ſuſtineant, & non frequenter veniendo ad ciuitatem in qua Epiſcopus moratur, ſuſpicionem iactantiæ & ambitionis euadat. Hæc decreta allegat Concilium PARISIENSE III. libro primo, capite vigeſimo primo. Et Concilium AQVISGRANENSE II. capite vndecimo. Idem & ſtatuiſſe memorat ANGLICANVM Concilium I. capite ſexto. BEDA VENERABILIS libro quarto Hiſtoriæ Anglorum, capite quinto. Præterea Concilium generale VI. CONSTANTINOPOLITANVM III. canone vigeſimo, prohibet ne Epiſcopus in aliena ciuitate præſumat docere, quod ad ſe non pertinet, ſed neque ius aliquod prætendere in aliena Prouincia (vt dicemus in vocabulo Prouincia,) nec ordines ſine licentia conferre. Vide in dictione, Ordo. Hinc DAMASVS I. epiſtola prima ad Paulinum Epiſcopum: *Eos* (ait) *qui ab Eccleſijs ad Eccleſias migrauerint tandiu à noſtra communione alienos habemus, donec ad eas redierint ciuitates in quibus primatus ſunt conſtituti. Quod ſi quis alius, alio tranſmigrante, in locum viuentis ordinatus eſt, tandiu vacet ſacerdotij dignitate qui ſuam deſeruit ciuitatẽ, donec ſucceſſor eius quieſcat in Domino.* Hinc Concilium CONSTANTINOPOLITANVM I. generale II. canone tertio, & allegat Gratianus cauſa nona, quæſtione ſecunda, capite Non inuitati. *Non inuitati Epiſcopi extra Diœceſim accedere non debent, ſuper ordinandis aliquibus, vel quibuſcunque diſponendis Eccleſiaſticis cauſis, ſeruata regula quæ ſupra ſcriptum eſt de vnaquaque Diœceſi.*) Vide Ordo, & Prouincia, &c.) *Manifeſtum eſt namque eſt, quod per ſingulas Prouincias prouincialis ſynodus adminiſtrare, & gubernare omnia debet, ſecundum ea quæ ſunt in Nicæna Synodo definita.* Vide ſuprà, Concilium bis aut ſemel in anno congregandum, & Concilijs quid agatur. Hinc & Concilium MILEVITANVM canone vigeſimo primo, & allegat Gratianus cauſa decima ſexta, quæſtione ſexta, capite Placuit: *Placuit vt quicunque Epiſcopi quaſcunque Eccleſias vel plebes, ad ſuam cathedram eſtimant pertinere, non ita repetierint vt cauſſas ſuas, Epiſcopis iudicantibus agant, ſed alio retinente irruerint: ſiue volentibus ſiue nolentibus plebibus, cauſa ſua detrimentum patiantur. Et quicunque hoc iam fecerint, ſi nondum eſt inter Epiſcopos finita contentio, ſed adhuc inde contendunt, ille diſcedat quem conſtiterit prætermiſſis * iudicijs Eccleſiaſticis irruiſſe, nec ſibi quiſque blandiatur, ſi à Primate vt retineat literas impetrarit, ſed ſine habeat literas ſiue non habeat, conuenias: eum qui tenet & eius literas accipiat, vt eum appareat pacificè tenuiſſe Eccleſiam ad ſe pertinentem. Si autem ille aliquam quæſtionem retulerit, per Epiſcopos iudices cauſa finiatur, ſiue quos eis Primates dederint, ſiue quos ipſi vicinos ex conſultu Primatis delegerint.* Vide infrà, Lis Epiſcoporum, &c. Tum canone vigeſimo quarto, infert: *Si autem ex communi placito vicinos iudices elegerint, aut duo eligantur aut tres. Quod ſi tres elegerint, aut omnium ſententiam ſequantur, aut duorum. A iudicibus autem quos communis cõſenſus elegerit, non liceat prouocari.* &c. Idem Concilium AFRICANVM capite octuageſimo ſeptimo, ſtatuit: & idem decreuit COELESTINUS I. vt Gratianus allegat cauſa nona, quæſtione ſecunda, capite Nullus Primas, &c. *Nullus Primas* (ait) *nullus Metropolitanus, nullus reliquorum Epiſcoporum, alterius adeat ciuitatem, quæ ad eum non pertinet, & alterius Epiſcopi Parochiam ſuper eius diſpoſitionẽ, niſi vocatus ab eo cuius iuris eſſe cognoſcitur, vt quicquam ibi diſponat, vel ordinet, aut iudicet, ſi ſui gradus honore potiri voluerit. Sin aliter præſumpſerit, damnabitur, & non ſolùm ille, ſed & cooperatores & conſentientes ei, quia ſicut ordinatio, ita eis & iudicatio, & aliarum rerum diſpoſitio prohibetur. Nam qui ordinare non poterit, quomodo iudicabit? Nullatenus proculdubio iudicabit, aut iudicare poterit.* Et Concilium EPHESINVM I. generale can. VIII. *Inalijs* (ait) *Diœceſibus Prouinciſque omnibus obſeruabitur, vt nemo religioſiſſimorum Epiſcoporum prouinciam occupet alienam, quæ non antiquitus & iam inde ab initio fuerit ſub poteſtate vel ipſius vel eorum, qui ante eum præfuerint. Sed etiam ſi quis occupaſſet, ac vi in ſuam poteſtatem redegiſſet, vt is eam priſtino ſuo iuri reſtituat, ne maiorum canones violentur, nec prætextu ſacræ functionis & adminiſtrationis ſuperbia licentiaque ſeſe inſinuent, & imprudentes paulatim libertatem amittamus, quam nobis proprio ſanguine donauit Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui eſt omnium liberator,* &c Vide in vocabulo, Prouincijs iura ſeruentur. Porrò hîc canon citatur & relegitur in Concilio generali VI. quod eſt CONSTANTINOPOLITANVM III. canone trigeſimo nono ad preces Ioannis Epiſcopi Cypri Inſulæ (quam nunc impij Turci armis infeſtant, & Venetijs vi conantur eripere hoc anno 1570. Octobris 26.) qui conqueſtus eſt, ſibi à quodam alio iniuriam & violentiam fieri, cui iura reſtituta ſunt ibidem. Præterea hic canon iterum confirmatus eſt, & vim legis habere ius eſt, in exemplari libelli Synodo Epheſinæ oblati ab Epiſcopis quarundam prouinciarum, qui conquerebantur Phriaclam, & complices qui adhærebant Neſtorio, præſumere ordinare in alienis Diœceſibus & Prouincijs. Denique GREGORIVS I. capite nono, Epiſtolæ ad interrogata Auguſtini Anglorum Epiſcopi. Expreſsè prohibet, ne in aliena prouincia contra Metropolitanum prouinciæ iudicare aut agere præſumeret, ſed benignè, ſi quid videret corrigendum, admoneret tam verbo, quàm exemplo, nec mitteret falcem in meſſem alienam, priuſquam authoritatem ab Archiepiſcopo acciperet, & iuſſu eius omnia perageret. Vide Prouincia. Hinc & Concilium TVRONENSE I. ſub Leone I. vel Hilario I. canone nono. *De præſumptoribus placuit obſeruari, vt ſi quis Epiſcopo in ius fratris ſui, ſuam conatus fuerit inferre poteſtatem, vt aut Diœceſes alienas tranſgrediendo terminos a patribus conſtitutos pernadat, aut clericos ab aliis ordinatos vel ſanctimoniales promouere præſumat, ab vniuerſo fratrum & conſacerdotum ſuorum communione ſe alienum efficiendum non dubitet, quia Apoſtolo docente cognoſcimus, nullam nos cum fratribus inordinate ambulantibus & non ſecundum traditionem à patribus conſtitutam poſſe habere participationem.* Vide ſuprà, in vocabulo, Clericum alienum, nullus retinere præſumat, &c. Vbi etiam ſic ſtatuit GELASIVS I. epiſtola ad Epiſcopos Lucaniæ Brutiorum. &c. *Epiſcopi* (ait) *non ambiant ſibi vendicare Clericos poteſtatis alienæ,* &c. Hinc EPIPHANIVS TYRIVS epiſtola directa ad Patres Cõcilij generalis quinti, Conſtantinopolitani ſecundi, quæ coram eis lecta eſt actione prima, accuſat Seuerum Antiochenum Epiſcopum, quòd auſus fuerit impugnare & diſſoluere iura Epiſcopis à ſacris canonibus definita. & auſus fuerit Epiſcopo permittere ordinare in Diœceſi alterius ciuitatis, cuius

Epiſcopus

Concilium Pariſienſe 3. Concilium Aquiſgranen. 2. Concilium Anglicanum 1. Beda Venerabilis.

Concilium Conſtantinop. 3 generale. 6

Damaſus 1.

Concilium 2. generale Conſtantinopol habitũ ſub Theodoſio ſenore

Concilium Mileuitanum ſub Innocentio 1. & Arcadio atque Honorio Imperat.

iudicibus.

Africanum Cõcilium ſub bonifacio 1. Cœleſtinus 1.

Concilij Epheſinum 1. generale 3.

Gregorius 1.

Concilium Turonenſe 1. ſub Leone 1.

2. Theſſalo. 3.

Gelaſius 1.

Epiphanius Cyrius Epiſcopus.

Clerus Apameatum.

Concilium Aurelianenſe 3.

Concilium Aurelianenſe 5. Concilium Tridentinum generale nouiſſimum.

Concilium Aruernenſe.

Vitalianus Papa 1.

Concilium Cõſtantinopolitanum 4. generale 8. ſub Baſilio Imperat.

Cõcilium Moguntinenſe 3.

Carolus Magnus.

Concilium Lugdunenſe 3.

Concilium Tridentinu generale.

Non poteſt Epiſcop. in alterius Diœceſi pontificalia exercere.

Epiſcopus adhuc ſupererat, propter hoc & alia à ſancta Synodo eſt anathemate notatus. Anathematizatus eſt etiam eandem ob cauſam, Petrus Apamearum Epiſcopus, cuius flagitia nota ſunt ex epiſtola CLERI APAMEARVM ad Patres Concilij generalis quinti, quæ lecta eſt actione prima, eiuſdem Concilij, ideóque Concilium AVRELIANENSE III. canone decimo quinto, expreſsè prohibet, ne Epiſcopus in Diœceſes alienas ad alienos clericos ordinandos vel conſecranda altaria irruat. Quod ſi fecerit, remotis his quos ordinauerit, altaris tamen conſecratione manente, tranſgreſſor canonum, anno à Miſſarum celebratione ceſſabit. Vide in dictione, Ordo, &c. Idem omninò Concilium AVRELIANENSE V. capite quinto, ſed & nouiſſimum Concilium TRIDENTINVM ſeſſione decima quarta, quæ eſt quartam ſub Iulio III. canone octauo, & nono, decreti reformationis, vt alibi dicemus. Hinc etiam Concilium ARVERNENSE canone nono, prohibet, ne parochiam cuiuſlibet Epiſcopi, Alterius ciuitatis Epiſcopus canonum temerator inuadat, & veſanæ cupiditatis facibus inflammatus, ſuis quoquomodo non contentus rapiat aliena. Et canone decimo prohibetur, ne alterius clericum contra voluntatem Epiſcopi ſui ſuſcipere audeat aut ſacerdotio prærogare, vt in dictione, Clericus diximus. Inde eſt quod VITALIANVS I. epiſtola tertia ad Paulum Archiepiſcopum Cretenſem, iuſſit eidem vt reſtitueret Ioanni Epiſcopo Lappenſi duo miniſteria, quæ in diœceſi prædicti Ioannis inuaſerat, eo tempore, quo falsò eum accuſauerat & ſede turbauerat, qui tamen ab eodem Vitaliano abſolutus eſt, & ad propriam ſedem remiſſus, vt infrà dicetur lucidiùs. Hinc & Concilium generale octauum, quod dicitur CONSTANTINOPOLITANVM IV. canone vigeſimo tertio: *Nullus Epiſcoporum* (ait) *aliarum Eccleſiarum locationem ſibi fieri ab alio Epiſcopo rogare audeat, nec ipſe rogatus ſua Eccleſia poſſeſſiones alicui conferat, nec etiam conſtituat Preſbyteros, aut quemlibet alium clericum in Eccleſijs quæ ſibi ſubiecta non ſunt, prater voluntatem Epiſcopi.* Idem renouat & Concilium MOGVNTINENSE III. ſub Arnulpho Imperatore, capite decimo quarto, & decimo quinto: *Si quis* (ait) *Epiſcopus indicauerit vel ordinauerit alterius parochianum ſine conſenſu & voluntate ſui Epiſcopi, oportet non ſine increpatione in communi concilio admitti, ita vt Eccleſiaſticum vltra non ſoluat canonem.* Hoc antè CAROLVS MAGNVS conſtituit capite ſexto, Conſtitutionum ſuarum. Idem Concilium Lugdunenſe III. generale ſub Gregorio decimo, vt allegatur ſexto decretalium, titulo nono, De temporibus Ordinationum. Vide Ordo. Et Concilium TRIDENTINVM generale nouiſſimum ſeſſione ſexta, capite quinto: *Nulli Epiſcopo liceat* (ait) *cuiuſuis priuilegij pretextu Pontificalia in alterius Diœceſi exercere, niſi ex ordinarij loci expreſſa licentia, & in perſonas eidem ordinario ſubiectas tantùm: ſi ſecus factum fuerit Epiſcopo ab exercitio Pontificalium, & ſic ordinati, ab executione ordinum ſint ipſo iure ſuſpenſi.* Idem ſeſſione decima quarta, quæ fuit quarta ſub Iulio III. capite ſecundo decreti Reformationis, prohibetur. *Epiſcopo Peregrino & extraneo, in quolibet loco moretur, ordines conferre, ſine licentia Diœceſani Epiſcopi, etiam ſi in exempto loco vel monaſterio exiſtant, nullatenus hoc præſumant ſine proprij Prælati expreſſo conſenſu, aliàs ab exercitio Pontificalium per annum ſuſpendatur, & ordinati ab executione ordinum.* Vide Ordo. Verumtamen ante COELESTINVS V. in priuilegio ſuis Cœleſtinis fratribus indulto, concedit eiſdem, vt à Catholico Epiſcopo quolibet conſecrationes altarium & monachorum ordinationes in ſacris ex permiſſione ſedis Apoſtolicæ recipere valeant. Vide quod ſequitur. Vide reliquum in vocabulo, Metropolit.

Epiſcopus in alterius Diœceſi ordines conferre non præſumat.] Hoc iam ſuperiori annotatione infinitis authoritatibus probauimus. Reſiduum quære in dictione, Ordines in alterius Diœceſi nullus conferre præſumat, &c.

Epiſcopi, ius alterius prouinciæ non vſurpent.] Hoc etiam ſuperiori annotatione monſtratum eſt. Quære reliquum in vocabulo, Prouincia, & Metropolitanus, &c.

Epiſcoporum litigia vt dirimantur.] Et hoc quoque ſuprà declaratum eſt. Reliquum quære in dictione Lis Epiſcoporum, &c.

Epiſcopi reſidere teneantur.] Hoc ſuperiori annotatione partim oſtenſum eſt, dum inhibetur eis ne vltra tres hebdomadas abſententur. Verum reliquum vide generalius expreſſum in dictione, Reſidentia.

Epiſcopus non detur inuitis.] Quære inſertum hoc ſuprà in vocabulo, Electio.

Epiſcopus ſponſus, & lux Eccleſiæ.] EVARISTVS I. cuius hodie dies recolitur martyrij vigeſimo ſexto Octobris, anno mileſimo ſcenteſimo ſeptuageſimo, epiſtola ſecunda ad omnes epiſcopos Ægypti. Et allegatur à Gratiano, cauſa ſeptima, quæſtione prima, capite Sicut vir: *Sicut Chriſto coniuncta ſponſa, id eſt Eccleſia, ſic Epiſcopis iunguntur Eccleſiæ, vnicuique pro portione ſua, & ſicut vir non debet negligere vxorem ſuam, ſed diligere & caſtè cuſtodire & amare atquè prudenter regere. Sic Epiſcopus multò magis cuſtodire & amare, atque prudenter debet regere Eccleſiam. Et velut vxor quæ ſub manu eſt viri, obedire debet viro ſuo, eumq; diligere & amare, ita potiùs etiã Eccleſia Epiſcopo ſuo in omnibus obedire, eúmque diligere & amare, vt animam ſuam debet, quia illud fit carnaliter, iſtud ſpiritualiter. Et ſicut vir non debet adulterare vxorem ſuam, ita nec Epiſcopus Eccleſiam ſuam, id eſt, vt illam dimittat, ad quam ſacratus eſt abſque ineuitabili neceſſitate, aut Apoſtolica vel regulari mutatione, vt alteri ſe ambitus cauſa coniungat.* (de hoc ſuperius egimus) *Et ſicut vxori non licet dimittere virum ſuum vt alteri ſocietur, ita nec Eccleſia alterum debet admittere Epiſcopum eo viuente. Epiſcopum verò oportet opportunè importunè atque ſine intermiſſione Eccleſiam ſuam docere, eúmque prudenter regere & amare, vt à vitijs ſe abſtineat, & ſalutem conſequi poſſit æternam, & illa cum tanta reuerentia eius doctrinam debet ſuſcipere, eúmque amare & diligere, vt legatum Dei & præconem veritatis, quia teſte veritate: Quæcunque ligaueris ſuper terram, erunt ligata & in cœlo, & quæcunque ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo.* Idem CLEMENS I. epiſtola prima ad Iacobum fratrem Domini. Idem & CALIXTVS I. omninò ſimilibus verbis epiſtola ſecunda ad Epiſcopos Galliæ. Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro de Dignitate Sacerdotali, capite quinto, & ſexto: *Si lux eſt Eccleſia Epiſcopus a Domino ordinatur, ita vt imperitiæ tenebras ſuæ prædicationis eloquio rutilante, conſcientiarum latebras il-*

Cœleſtinorum fratrum inſtitutor.

Fuariſtus 1. Papa & martyr.

Matth. 16. & 18.

Ambroſius Mediolanenſis.

Matth.

Credo quod aliqui tutiores Epiſcopos.

hominet, cur ipſe palpabilibus tenebris tenetur obſtrictus, &c. Vide ſequentia, quia multa ſunt adhuc dicenda, quæ tamen vix comprehendemus in his cartulis.

Epiſcopi quanta dignitas & authoritas.] Iam multa ad hoc pertinentia in ſuperioribus annotationibus protulimus. Verùm quod reſtat, paucis abſoluendum eſt. Itaque CLEMENS Primus libro ſecundo Conſtitutionum Apoſtolicarum, capite vigeſimo primo, ſic Apoſtolos quemlibet Epiſcopum informaſſe refert. *Recognoſce igitur ô Epiſcope dignitatem tuam, quòd ſicut ligandi poteſtatem accepiſti, ſic etiam & ſolvendi. Obtinens igitur ſoluendi poteſtatem, recognoſce teipſum, & ſecundum dignitatem loci tui in hac vita verſare, ſciens quòd de pluribus rebus ratio abs te requiretur. Cui enim* (ait) *depoſitum eſt multum, abundantius repetetur ab eo. Nam peccati expers reperitur nemo, excepto eo qui propter nos factus eſt homo.* Et infrà: *Tu igitur quoad potes conare reprehenſione carere, & de omnibus ſolicitus eſto, ne quis propter te ſcandalum paſſus pereat. Laicus enim de ſe ſolo eſt ſolicitus, tu autem de omnibus, vt qui maius ius habes, & grauius ſuſtines pondus. Scriptum eſt enim, & dixit Dominus ad Moyſem & Aaron, Accipietis peccata Sacerdotij. Quare tanquam de pluribus rationem redditurus, de omnibus curam ſuſcipe, ac ſanum quidem conſerua, peccantem caſtiga, & ieiunio afflictum releua, & ingemiſcentem recipe, omni Eccleſia pro illo rogante, manúſque ei impoſita, permitte deinde illum eſſe in ouili. Somnolentos autem & inertes conuerte, confirma, hortare, cura, ſciens quanta merces tibi parata ſit cum hac facis, quemadmodum contrà, quantum periculum tibi immineat, ſi hæc negligas. Inquit enim negligentibus populum Epiſcopis Ezechiel: Væ Paſtoribus Iſrael, quoniam paſcebant ſemetipſos, &c.* Vide infrà, Officium Epiſcopi. Hinc & VRBANVS Primus, epiſtola prima ad omnes fideles: *Sedes,* (ait) *in Epiſcoporum Eccleſijs excelſa conſtituta & præparata inueniuntur, vt thronus: ſpeculationem & poteſtatem indicandi & ſoluendi atque ligandi, à Domino ſibi datam materiam docent. Vnde ipſe Saluator in Euangelio: Quæcunque ligaueritis ſuper terram erunt ligata & in cœlis, &c.* Et, *Accipite ſpiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt, &c. Ideo iſta prætulimus, vt intelligatis poteſtatem Epiſcoporum veſtrorum, in eiſque Deum venereminí, & eos vt animas veſtras diligatis. Et quibus illi non communicant non communicetis, & quos eiecerint non recipiatis. Valde enim timenda eſt ſententia Epiſcopi, licet iniuſtè liget aliquem, quod tamen ſummoperè prænidere debet.* Vide infrà, Excommunicatio, &c. Porrò ſcripſit librum AMBROSIVS MEDIOLANENSIS De dignitate Sacerdotali, vbi cuncta latiùs exponit, quæ ad Epiſcoporum authoritatem & dignitatem ſpectant, vbi capite 3. ſic loquitur: *Hæc cuncta* (ait) *ideò nos premiſiſſe debetis cognoſcere, vt oſtenderemus nihil eſſe in hoc ſeculo excellentius ſacerdotibus, nihil ſublimius Epiſcopis reperiri, vt cum dignitatem Epiſcopatus Epiſcoporum oculis demonſtramus, & digne noſcamus quid ſumus, & quod ſumus profeſſione, actione potius quàm nomine demonſtremus, vt nomen congruat actioni, actio reſpondeat nomini, ne ſit nomen inane & crimen immane, ne ſit honor ſublimis & honor deformis, &c.* lege per totum. Hinc & HIERONYMVS STRIDONENSIS epiſtola ad Marcellam aduerſus Montanum, quæ ſic incipit: Te-

Clemens 1.

Matth 16. & 18.

Luc. 12.

Epiſcopi quanta eſſe debeat ſolicitudo.

Numeri 18.

Ezechiel 34.

Vrbanus 1.

Cur Epiſcopi ſublimes in Eccleſia ſedeant.

Matth. 18. Ioann. 21.

Ambroſius Mediolanenſis.

Fidelis ſermo & omni acceptatione dignus.

Hieronymus Stridonenſis.

A ſtimonia de Ioannis Euangelio: *Apud nos* (ait) *Apoſtolorum locum Epiſcopi tenent.* Sed hîc ſubiungendum magis duximus, quod IOANNES CHRYSOSTOMVS De noſtris temporibus ominabatur, homilia trigeſima tertia in Matthæum, in illud Matthæi: *Amen dico vobis tolerabilius erit terræ Sodomorum, &c. Pater noſter* (ait) *magno charitatis vinculo ſtudens nos vnire, vt etiam ex vno calice biberemus effecit, quæ res maxima nos charitate copulat. Sed longè* (inquies) *à dignitate Apoſtolorum tu abes. Fateor, nec vnquam negabo, non ſolum non illis, ſed ne vmbra quidem eorum me dignum eſſe. Sed tamen ſi noſtrum officium vos conſeruabitis, nullam iacturam huic facietis, imò magnam etiam vtilitatem conſequimini.* Et homilia octuageſima ſexta, in eundem ſubdit, dum illud exponit: *Principes Sacerdotum proiectos argenteos capientes, &c. Propterea* (ait) *os aperire non poſſumus, quia non melius Eccleſia quàm ſecularia gubernantur. Cùm enim & nos eadem ſolicitudine teneamur, quis propitium faciet Deum? Non audiſtis, quia nec quidem has pecunias, quæ abſque labore fuerunt collectæ, diſtribuendas putauerunt Apoſtoli? Modò autem in procuratores diſpenſatores, caupones, redacti Epiſcopi ſunt, imò vero iſtos etiam cura & ſolicitudine ſecularium rerum ſuperarunt. Cúmque oporteat ipſos animarum habere curam noſtrarum, hoc prætermiſſo, illa ſolicitè curant, quæ publicanis, quæſtoribus atque villicis curanda ſunt, de his quotidie cogitant, & pernigilant. Hoc non fruſtra deploro, ſed vt earum rerum mutatio quædam in melius fiat, vt nos qui grauem hanc ſeruitutem patimur, miſericordiam conſequamur, & vos fructus & theſauros Eccleſiæ præparetis, &c.* De his aliàs. Concilium verò MATISCONENSE II. abundè de Epiſcoporum authoritate & dignitate tractat cap. 1. & 2. vbi & Patres ſuæ authoritatis eſſe dicunt, vtilitati populorum proſpicere, & à malis operibus coërcere, &c. verùm habes de his in vocabulo, Canon, Concilium, & Traditio. Hinc & AVGVSTINVS HIPPONENSIS expoſitione in Pſalmum centeſimum vigeſimum ſextum. *Ideò* (inquit) *altior locus poſitus eſt Epiſcopis, vt ipſi ſuper-intendant & cuſtodiant populum. Nam & Græcè quod dicitur Epiſcopus, Latinè ſuper-intentor interpretatur, quia ſuper-intendit, quia ſuper-videt. Quomodo enim vinitori altior ſit locus ad cuſtodiendam vineam, ſic & Epiſcopus altior locus factum eſt. Et de iſto alto loco loco periculoſa reditio redditur, niſi eo corde ſtemus hîc, vt humilitate ſub pedibus noſtris ſimus & pro vobis oremus, &c.* De dignitate & authoritate ſacerdotum multa quidem Concilium TOLETANVM octauum, canone ſeptimo, cum de Epiſcopis loquitur, qui inuiti ad Epiſcopatum tracti, poſtea elegerunt ad coniugia redire, de quibus in ſequentibus dicetur. Denique Concilium generale octauum, quod eſt CONSTANTINOPOLITANVM quartum, actione ſexta, longo ſermone Epiſcoporum dignitatem recenſet. Et BASILIVS IMPERATOR ibidem ſanctos Patres alloquens, Epiſcopos vocat Patres ſpirituales, & veritatis defenſores, & figuratos per Aaron, & Phinees, & Salomon, & reliquos. verum in ſequentibus plura dicentur, quia nihil aliud in hoc toto tempore intendimus, quàm Sacerdotij dignitatem & authoritatem tueri. Vide Eccleſiæ authoritas. Conciliorum authoritas, Excommunicatio, & ſimilia, & Sacerdos.

Ioannes Chryſoſtomus.

Matth. 10.

Oro, lector, obſerua hanc S. Viri, rectiùs propheticè, quàm ſententiam.

O veriſſimum S. viri vaticinium!

Concilium Matiſconenſe 1.

Auguſtinus Hipponenſis.

Cur ſublimis ſedes eſt Epiſcopi.

Elegans comparatio.

Concilium Toletanum 8.

Concilium Cõſtantinopol. 4. generale 8.

Baſilius Imperator.

Epiſcopus ſublimis in Choro ſedeat.] Vide rationem præcedentem ex Vrbano primo,

cur

cur Episcopis sublime sedere in choro iniungitur, & paulò antè ex Augustino, & iniunge his quæ subnectimus. Meminit enim & huius throni excelsioris Concilium LAODICENVM canone quinquagesimo sexto, dum sedente Episcopo iubet reliquos clericos in subsellijs sedere, nisi fortè infirmitate detineantur, & Episcopus foras sit profectus, allegat hoc Gratianus distinctione sexagesima quinta, capite Non oportet. *Non oportet presbyteros ante ingressum Episcopi ingredi, & sedere in tribunalibus, sed cum Episcopo ingredi, vel in sellys sedere, &c.* Hinc & Concilium CARTHAGINENSE quartum, canone 35. & allegat Gratianus distinctione quinquagesima nona, capite Episcopus: *Episcopus in Ecclesia & in consensu Presbyterorum sublimior sedeat. Intra domum verò collegam se Presbyterorum esse cognoscat.* Idem canone trigesimo quarto, & allegatur à Gratiano distinctione nonagesima quinta, capite Episcopus: *Episcopus in quolibet loco sedens, stare presbyterum non patiatur, &c.* Concilium TRIDENTINVM generale nouissimum sessione vigesima quinta, quæ est nona sub Pio quarto, capite sexto decreti reformationis: *Episcopis vbique his honor tribuatur, qui eorum dignitati par est, eisque in choro & in processionibus & aliis actibus publicis sit prima sedes & locus, quem ipsi elegerint, & præcipua omnium rerum agendarum authoritas.* Vide sequentia.

Concilium Laodicenum.

Concilium Carthaginens. 4.

Concilium Tridentinum generale.

Episcopis quis honor aut reuerentia debeatur.] Hoc habes repositum in communi vocabulo, Honor Ecclesiasticis exhibendus, &c.

Episcoporum laus & commendatio.] Concilium PARISIENSE tertium, libro tertio, capite nono, laudem & commendationem Episcoporum & Sacerdotum colligit breuiter ex PROSPERO AQVITANICO libro secundo, De vita Contemplatiua, capite secundo: *Ipsis (ait) Episcopis & Sacerdotibus propriè animarum curandarum sollicitudo commissa est, qui pondus populi sibi commissi viriliter sustinentes, pro peccatis omnium velut pro suis infatigabiliter supplicant Deo, ac velut quidam Aaron incensum contriti cordis & humiliati spiritus offerentes quo placatur Deus, auertant iram futuræ animaduersionis à populo qui per Dei gratiam diuinæ voluntatis, sunt Iudices, Ecclesiarum Christi post Apostolos fundatores, fidelis populi duces, veritatis assertores, prauæ doctrinæ hostes, omnibus bonis amabiles, & malè sibi conscijs etiam ipso visu terribiles, vindices oppressorum, Patres in fide Catholica regeneratorum, Prædicatores cœlestium præmiorum, exempla bonorum, documenta virtutum, & forma fidelium. Ipsi sunt decus Ecclesiæ, in quibus amplius fulget Ecclesia, ipsi columnæ firmissimæ, quibus in Christo fundatis, innititur omnis multitudo credentium. Ipsi ianuæ ciuitatis æternæ, per quas omnes qui credunt ingrediuntur ad Christum. Ipsi ianitores, quibus claues datæ sunt regni cœlorum. Ipsi etiam dispensatores regiæ domus, quorum arbitrio in aula regis æterni diuiduntur gradus & officia singulorum. Licet enim sanctorum præcedentium vita & meritis longè inferiores simus. Idem tamen sacrum ministerium quod indigni suscepimus, non minoris authoritatis & dignitatis existit. Et quamquam tanto ministerio indigni simus, propter illum tamen, cuius ministerium gerimus, in nobis non est contemnendum.* Idem omninò repetunt Patres Concilij AQVISGRANENSIS secundi, capite quinto, quarti capituli. Verùm de his superiùs, vide & in sequentibus, atque in vocabulo, Sacerdos, & Pastor.

Concilium Parisiense 3 Ludouico & Lothario imperantibus. Prosper Aquitanicus.

Exod. 30. Leuitici 16. Numeri 16.

Vtinam tales essent, quales ipse esse oportere describit hic doctor.

Concilium Aquisgranense.

Episcoporum quod sit munus, officium, & studium, quæ debeat esse vita, conuersatio, doctrina & solicitudo.] De his simul dispositum agere, quia nec diuiungi in quibusdam possunt authoritatibus, quæ hæc omnia commendant in Episcopo. Plura tamen iam superius diximus, dum de qualitate eligendi Episcopi dictum est. Idcò studiosè repete, & necte sequentia. Itaque CLEMENS Primus, libro secundo Constitutionum Apostolicarum, capite vigesimo: *Oportet (ait) Episcopum peccatorum prohibitorem per admonitionem effici, Iustitiæ scopum, præparatorum à Deo bonorum præconem, & futuræ iudicio iræ nuntium, ne Dei plantationem ob negligentiam contemnens, audiat quod in Osea dictum est: Quare reiecistis impietatem, & fructum eius vindemiastis?* Tum infert caput vigesimum primum, *Omnium curam habeat Episcopus, eorum qui non peccauerunt, vt perseuerent sine peccato: & eorum qui peccant, vt pœnitentiam agant. Dicit enim Dominus vobiscum: Videte ne contemnatis vnum ex paruulis istis. Et pœnitentibus remissionem concedere oportet. Nam eo ipso quod delinquens verò affectu dicit, Peccaui in Dominum: respondet Spiritus sanctus, Dominus remisit tibi peccatum: confide, nec moreris.* Idem libro eodem, capite vigesimo nono. *Nolite existimare, facile vel leue esse Episcoporum onus. Conuenit igitur, vt quemadmodum onus sustinetis ipsi, ita quoque fructuum primi participes sitis, & egentibus partem suppeditetis, vt qui rationem reddituri estis, qui falsas rationes à vobis non est accepturus. Oportet enim eos qui Ecclesiæ assident, alij de Ecclesia.* Tum capite trigesimo: *Episcopus verbi minister est, scientiæ custos, mediator inter Deum & vos, in seruitute quam Deo impendit. Is pietatis magister est, is post Deum pater vester, qui per aquam & Spiritum, vos regenerauit in adoptionem filiorum Dei, is princeps & dux vester, is rex vester & dynasta. Denique is terrenus Deus post Deum, cui a vobis honor debetur. Nam de eo & simil bus, ipse Deus dicebat, Ego dixi dij estis, & filij excelsi omnes. Et, Dys non maledices, Episcopus enim supra vos sedeat, vt qui Dei dignitate ornatus est, quatenus clero præest, & omni populo imperat.* Item capite sexagesimo primo, docet qualis esse debeat Episcopus. De eius autem munere. Idem libro octauo, capite trigesimo quarto: *Episcopus, non benedicitur, manus imponit, ordinat, offert, benedictionem ab Episcopis accipit, à Presbyteris nullo modo. Episcopus deponit quemuis clericum dignum depositione, excepto Episcopo, solus enim non potest.* Porrò de officio Episcopi IGNATIVS MARTYR, epistola ad Magnesios, omnino eadem repetit, & epistola ad Tralianos, vbi mentionem facit harum Cõstitutionum Apostolicarum, Tum epistola ad Polycarpum: *Rogo te (ait) in gratia qua indutus es, cursum tuum producas, & omnes admoneas vt saluentur, suere locum in quo es omni diligentia, & carnali & spirituali, vnitatis tibi cura sit, qua nihil melius est: omnes sufferto, vt & te Domine, omnes sustine in charitate, sicut & facis. Orationibus vaca perpetuis, postula prudentiam ea maiorem quam habes: vigila insomnni spiritu præditus. Singulis viritim secundum Dei concordiam & vnanimitatem loquere. Omnium infirmitates porta vt perfectus athleta, vt & Dominus omnium. Ipse enim (ait) infirmitates nostras accepit & languores nostros portauit. Vbi plus laboris, plus itè lucri est. Si bonos discipulos amas, tibi nulla est gratia, potius pestiferos in mansuetudine subijce. Non omne vulnus corij emplastro curatur, accessiones acres*

Quod hic dicimus de Episcopo, scito spectare & omnes vel superiores gradus vnde & habes adhuc quædam vindictionem Pastor.

Clemens 1.

Osee 10.

Matth. 18.

2. Reg. 12.

Psal. 81. Exodi 29.

Ignatius Martyr.

Sic ita admonitus & exhortatus Episcopi ad Episcopum.

DD 4 & vehe

& vehementes embrochis & laqueis compeſce. Prudens eſto vt ſerpens in omnibus, & ſimplex ſemper vt columba. Propiceas ex anima & corpore carnalis es & ſpiritualis, vt quæ tibi coram apparent corrigas, quæ autem non cernuntur petas, vt tibi manifeſtentur, ne quid tibi deſit omninò, & omni dono abundes. Conſtans eſto, & quietus, &c. Eadem præcepta dat idem Hieroni Diacono Antiochiæ, epiſtola ad eundem. Porrò FABIANVS I. epiſtola ſecunda ad omnes Orientales Epiſcopos: *Conſtat Epiſcopos locorum ſingulorum, omnium qui ſub eorum degunt moderamine, curam habere ſolicitam, & cauſas vtilitatéſque eorum cum Dei timore diſponere. Valde ergo iniquum eſt, vt alij quilibet omiſſis ſuis, ſe aliorum cauſis admiſceant. Sed illis eorum vitam & iudicium competenti regularique debeant moderamine diſponere, qui eos in ſacerdotium ordinant & à quibus iam ordinati ſunt, quando vt lex loquitur, Maledictus omnis eſt, qui transfert terminos proximi ſui, & dixit omnis populus, Amen. Deus ergo Fratres* (allegat hoc Gratianus, cauſa tertia, quæſtione 1. capite Deus ergo.) *ad hoc præordinauit vos, & omnes qui ſummo ſacerdotio funguntur, vt iniuſtitias remoueatis, & præſumptiones abſcindatis, & in ſacerdotio laborantibus ſuccurratis, & opprobrijs & calamitatibus eorum locum non præbeatis, ſed eis qui calumniam & opprobrium patitur, adiutorium feratis. Illum verò qui calumniam vel opprobrium facit abſcindatis, & Domino in ſuis ſacerdotibus opem feratis.* Idem omninò CORNELIVS I. epiſtola ſecunda ad Rufum Orientalem Epiſcopum. Et SIXTVS III. epiſtola ad Orientales Epiſcopos, vbi hæc ſe quidem prior obſeruaſſe memorat, eò quòd iniuſtè calumnijs cuiuſdam Baſſi eſſet expoſitis, & talibus ſe purgauit, vt alibi diximus: *Tum aduerte* (ait) *quod competens talibus adhibenda eſt medicina vulneribus, ne immatura curandi facilitas, mortifera, captis peſte nihil poſſit, ſed ſegnius tracta pernicies reatu non legitimæ curationis, inuoluat pariter fauciatos & medentes.* Verùm vide ſuprà, Corrigere, & Corripere, &c. Sed vt ad rem reuertamur, De officio & munere Epiſcoporum FOELIX II. epiſtola ſecunda ad Athanaſium & reliquos Ægypti Epiſcopos: *Speculum* (ait) *dedit nos Deus populo ſuo, & oportet eos qui à Deo ſunt deputati, ſacerdotium adipiſci, ita in humilitate greſſum mentis ad inuicem tendere, vt in melius ædificentur hi qui ad nos reſpiciunt, quàm* (quod dicere piget) *per noſtram diſcordiam ſemitam pedum eorum concutere, ad concordiam inclinemus nos ipſos, & vnum in charitate ſapiamus, humilitatem veneremur, per quam apprehendi ſolet altitudo ſpiritus, &c.* Hinc & beatus martyr CYPRIANVS CARTHAGINENSIS epiſtola ad Pompeium, contra Epiſtolam Stephani: *Scribit* (ait) *Apoſtolus ad Timotheum, & monet Epiſcopum non litigioſum, ſed mitem & docibilem eſſe debere. Docibilis autem ille eſt, qui eſt ad diſcendi patientiam lenis & mitis. Oportet enim Epiſcopum non tantùm docere, ſed & diſcere, quia & ille melius docet, qui quotidie creſcit, & proficit diſcendo meliora, &c.* lege. Idem libro tertio Epiſtolarum epiſtola vigeſima prima, ad Presbyteros Romanos: *Quantum pernicioſa eſt ad ſequentium lapſum ruina præpoſiti, tantum contra vtile eſt & ſalutare, cùm ſe Epiſcopus per firmamentum fidei fratribus præbet imitandum.* Hinc etiam GREGORIVS NAZIANZENVS oratione 30. in dictum Euangelij, De Officio veri paſtoris, multis agit ſermonibus. Et iterum libro Apologetico, dum ſe excuſat, quòd cùm ad Epiſcopatum quæreretur, autugerat: *Homini* (inquit) *perdifficile eſt, cùm ſit ſcire regi, id eſt, regenti ſe optemperare, multò difficilius eſt ſcire alios regere, & regere ſecundum iſtam noſtram diſciplinam, qua ex diuina lege deſcendit, atque ad Deum ducit. Cuius quantò ſpes & gloria maior eſt, tantò periculum grauius, quippè habentibus intellectum. Quem rectorem primo omnium, vt mihi videtur, oportet ſicut argentum vel aurum probari, & ex omni parte circunſpici, atque in omni tempore & actibus contemplari, ne quid fortè habeat intra ſe, admixtionis alienæ, vel materiæ vilioris, & raucum ſonum aris vel plumbi admixtione reſpondeat, & lateat intrinſecus adulterinum aliquid, quod examinet & reſoluat. Quod malum vtique tanto fiet perniciоſius, quantò muneroſioris populi rector exiterit: ſicut certè grauius eſt, in multos diffundi peſtem, quàm vnum peſtilentia conſummi. Nec cadaueris fœtor ita perniciоſus eſt, ſi vnum pollnat locum, ſicut ſi ſparſum ſæuo nidore diffuſo corrupti aëris, morbum pluribus generat. Ita ſi quis eſt in rectore vitiorum morbus, facile in eos qui ei ad obtemperandum præſtò ſunt trahitur atque transfunditur, & multò facilius, quòd eſt malum, ab eo tranſit, quàm ſi quid in eo virtutis & induſtriæ fuerit, &c.* Hinc & IOANNES CHRYSOSTOMVS libro ſexto De Sacerdotio: *Luminis inſtar vniuerſum orbem illuſtrantis ſacerdotis animum ſplendeſcere oportet, noſter autem tantum habet tenebrarum ex prauæ conſcientiæ circunfuſarum, vt reuereatur ac reformidet fixis intentiſque oculis cum fiducia Dominum ſuum obtueri. Sacerdotes terræ ſunt ſales, noſtram autem inſipientiam omnibuſque in rebus imperitiam, quotus quiſque eſt, qui facili patientique animo ferat, extra vos ipſos, qui me nimia quadam amoris abundantia proſequi conſueuiſtis? Neque enim ſolum ſic, vt dixi, purum mundúmque Sacerdotium eſſe oportet, vt qui tali miniſterio dignus habitus ſit, ſed etiam in primis prudentem, atque adeò multarum rerum experientia inſtructum, ornatúmque, intantum vt ſecularia mundanáque omnia nihilominus noſcat, quam norunt hi qui in media hominum turba verſantur: rurſus rerum omnium mundanarum ſecurior viuat, quàm monachi hi qui montes ipſos habitandos occuparunt.* Verum lege ſequentia. Porrò AMBROSIVS MEDIOLANENSIS ſtatim initio libro primi Officiorum, capite primo, De officio Epiſcopi tractat, quod eius ſit munus docere populum, & libro ſecundo, capite vigeſimo ſeptimo: *Sic Epiſcopi* (ait) *affectus boni eſt, vt optet ſanare infirmos, ſerpentia auferre vlcera, adurere aliqua, non abſcindere, poſtremò quod ſanari non poteſt cum dolore abſcindere. Vnde pulcherrimum illud præceptum magis eminet, vt cogitemus non quæ noſtra ſunt, ſed quæ aliorum, hoc enim modo nihil erit, quod vel irati noſtro indulgeamus affectui, vel fauentes noſtra plus iuſto tribuamus aliquid voluntati.* Hîc FVLGENTIVS RVSPENSIS Epiſcopus ſermone in ſanctum Stephanum Protomartyrem: *Demonſtrauit* (ait) *Stephanus geminam Eccleſiaſtici diſpenſateris induſtriam, vt ad corrigendum cuiuſlibet peccatis errorem, & non deſit in ore correptio, & ad Deum pro eo ſupplex effundatur oratio, vt qui malum fecit, per increpationem de malis operibus confundatur, & per orationem apud Deum adiuuetur. Ac ſic ipſa charitas & in ore iuſtitiam ſonet, vt errantem corrigat, & in corde patientiam ſeruet, vt pro errante orationem puro affectu dilectionis effundat. Qui enim errantem non corripuerit de negligentia condemnatur, qui autem pro eo non orauerit, de pernicie condemnatur, &c.* Idé homilia, de Diſpenſatoribus Domini, multa præclara

& erudita

Matth. 10.

Fabian. Papa 1.

Deuter. 24.

Cornelius 1.

Sixtus 3.

Fœlix 2.

1 Timoth. 3.

Gregorius Nazianzenus.

Quid in ſe primũ Epiſcopus curare debeat, vt poſſit aliis exemplo eſſe.

Calumniantes ferendi & qua ratione corrigendi.

Ioannes Chryſoſtomus.

Non licet Epiſcopum litigare, ſed firmam viuendi præbere.

Cyprianus Carthaginenſis.

Quid ſit, eſſe docibilem.

Ambroſius Mediolanenſis.

Philipenſis.

Fulgentius Ruſpenſis Epiſcop.

Hieronymus Stridonenſis.

& erudita tradit, de officio Epiſcoporum. Et HIERONYMVS STRIDONENSIS epiſtola ad Heliodorũ Epiſcopum, De Epitaphio Nepotiani, *Vt regi ſic Epiſcopo (ait) imo minus Epiſcopo, quàm regis. Ille enim nolentibus præeſt, hic volentibus: ille terrore ſubiicit, hic ſeruituti donatur: ille corpora cuſtodit ad mortem, hic animas ſeruat ad vitam. In te oculi omnium dirigũtur, domus tua & conuerſatio, quaſi in ſpecula conſtituta, magiſtra eſt publica diſciplinæ. Quidquid feceris, id ſibi omnes faciẽdum putant. Caue ne committas, quod aut qui reprehendere volunt, digne lacerare videantur, aut qui imitari cogantur, delinquere.* Idem Epiſtola ad Oceanum de vnius vxoris viro, quæ incipit: *Nunquam ſilui Oceane.* Officium Epiſco. ex epiſtola ad Timothæum, & Titum, demonſtrat: *Si quis eſt (ait) ſine crimine, Omnes virtutes in vno ſermone comprehendit & penè rem contra naturam exigit. Si enim omne peccatum etiam in otioſo verbo reprehenſione dignum eſt, quis eſt ille qui abſque peccato, id eſt, ſine reprehenſione verſatur in hoc mundo? Sed futurus paſtor Eccleſiæ talis eligitur, ad cuius comparationem reliqui greges cæteri nominentur, &c.* AVGVSTINVS HIPPONENSIS ſermone octauo, ad Populum: *Epiſcopus inde appellatus eſt, quia ſuperintendit, quia intendendo curat. Vnuſquiſque ergo in domo ſua, ſi caput eſt domus, velut Epiſcopus eſt. Debet enim ad eum pertinere Epiſcopi officium, &c.* Idem multa dicit de officio Epiſcoporum, quæ iam ſuprà allata ſunt in medium. Multa de præcipua Epiſcoporum cura agit ATTICVS CONSTANTINOPOLINANVS epiſtola ad Cyrillum Alexandrinum, vt habes in Nicephoro libro decimo quarto, capite viceſimo ſexto Eccleſiaſticæ hiſtoriæ. Et CYRILLVS idem in reſponſiua ad eundem. Hinc & Concilium CARTHAGINENSE IV. cui præfatus interfuit Auguſtinus, canone vigeſimo, & allegat Gratianus diſtinctione octuageſima octaua, capite Epiſcopus: *Epiſcopus nullam rei familiaris curam ad ſe reuocet, ſed lectioni & orationi & verbi Dei prædicationi tantummodo vacet.* Eidem ibidem canone decimo ſeptimo, iniungit cura viduarum. Vide Vidua, &c. Denique vt ait FLAVIANVS CONSTANTINOPOLITANVS epiſtola ad Theodoſium Auguſtum de Fide: *Nihil ita conuenit ſacerdoti*, ait *& dogmatibus erudito diuinis, quàm paratum eſſe ad ſatisfactionem omni poſcenti cum ratione de ſpe quæ in nobis eſt & gratia.* Hinc HILARIVS I. epiſtola ſecunda ad Leontium, Veranum, & Victurium, Epiſcopos, in initio: *Monemur ratione inſtitiæ, quæ licet ab omnibus quæcunque ſuſcipiunt, debeat cuſtodiri, tamen præcipue Domini ſacerdotibus non eſt temerè negligenda, quorum cæteros informari conuenit inſtitutis, &c.* Idem epiſtola tertia ad Aſcanium Epiſcopum Tarraconenſem in initio: *Diuinæ circa nos gratiæ memores eſſe debemus, qui nos per dignationis ſuæ miſericordiam ob hoc ad officium ſacerdotale prouexit, vt mandatis ipſius inhærentes, in quadam ſacerdotij eius ſpecula conſtituti, prohibeamus illicita, & ſequenda doceamus.* Hinc conſequenter SYMMACHVS I. in Synodo ſexta, quam Romæ celebrauit, circa finem, ſic Epiſcopos alloquitur: *Væ erit nobis, ſi ſilentio veritatem oppreſſerimus, qui erogare nummularijs iubemur, id eſt, Chriſtianos populos imbuere, & docere: væ erit nobis, qui huius miniſterij onus ſuſceptum habemus, ſi veritatem Saluatoris noſtri Domini noſtri Ieſu Chriſti, quam Apoſtoli prædicauerunt, prædicare neglexerimus. Quid in ipſius Chriſti futuro dicturi ſimus examine, ſi ſermonum eius veritatem co fundi nos prædicare? Quid erit de nobis, cum ac eorum ſpes nobis animalia, & ac officio ſuſcepto rationem reddere Iudex Chriſtus Deus noſter aſperitatem exegerit? Ideo nos oportet ſemper nocua reſecare, & auxiliante Domino ſpiritualia erigere. Vnde obiurgando, hortando, ſuadendo, blandiendo conſulendo, prout ſe quibuſque poſſe nouerit, inſtemus. Lingua noſtra bonis fomentum ſit, prauis auditoribus remedios retundat, iratos mitiget, pigros excitet, ad lacrymas hortando ſuccendat, reſiſtentibus ſtudeat, aſperis blandiatur, deſperatos conſoletur: vt quia doctores dicimur, viam ſalutis gradientibus oſtendamus. Simus in cuſtodia vigilantes, aditus contra hoſtis inſidias ſolliciti muniamus. Et ſi quando ouem perditam de commiſſis gregibus error abduxerit, toto illam amiſſa ad cautas reuocare Dominicas contendamus: vt de paſtoris nomine quod habemus, non ſupplicium, ſed præmium conſequamur. Quia ergo in his omnibus diuinæ gratiæ adiutorio opus eſt omnipotentis Dei aſſiduis precibus clementiam exoremus, quatenus ad hæc operanda nobis & velle tribuat, & poſſe concedat, atque in cauſis ſuis cum fructu boni operis, quam ſe paſtor paſtoris eſſe teſtatus eſt, dirigat, & ſine quo nihil agere poſſumus, per ipſum omnia implere valeamus, vnine ſit Symeetus ſurgens acclamauit.* Placent omnia, & vt perpetua ſtabilitate firmentur, rogamus. Idem Symmachus epiſtola ad Laurentium Mediolanenſem Epiſcopum: *Vel ſimus Epiſcopo comparandus eſt, niſi præcellat ſcientia & ſanctitate, qui eſt honore præſtantior. Dignus pontifice amor eſt, quem cenſura conciliat, denuntiatoris genium, qui ſibi per ſolam gratiam vult placere.* Hinc PROCLVS CONSTANTINOPOLITANVS Epiſcopus, epiſtola ad Ioannem Epiſcopum Antiochenum, quæ lecta eſt collationis ſexta, generalis quintæ Synodi: *Oportet (ait) religioſiſſime eum, qui ſeruitutem eſt præeſſe populo, & tenere habenas ſacerdotij, non ſolùm procurare quomodo ipſe probus appareat. Sed vt & hoc quod ab ipſo dicitur, ſit prorſum ab omni vituperatione. Hoc enim quod prius eſt, & ſi mirandum, ſed non tale quale eſt hoc quod poſt illud dictum, quando illud quidem in vnum ſibimet perficientem ea quæ ad virtutem pertinent concludit, hoc verò multos prouidentia ſuos faciens, per ſingulos pietatis ſtruuntur conſidentia.* Et iterum: *Nulla merces eſt his, qui indormitabili mentis oculo Eccleſiaſticis inuigilant negotijs, nocte dieque procurantes & eos ſolentes, quatenus bene regatur omne quantum populi familiariter coniunctum eſt & à reprobis zizanijs pura ſit orthodoxa fides.* Idem & PELAGIVS II. epiſtola ſecunda, ad omnes Epiſcopos Italiæ & Campaniæ hortatur & Epiſcopos, quatenus huiuſmodi officijs inſeruiant. TELESPHORVS I. epiſtola ad omnes Epiſcopos, capite tertio, & GVNTRANVS Rex Francorum epiſtola ad vniuerſos ſui regni Epiſcopos, quæ præcepti vim habet, & inſeritur ad calcem ſecundi Concilij Matiſconenſis confirmationis coronide: *Ad vos (inquit) ſacroſancti Pontificis, quibus diuina clementia ſo eſtatis Paterna conceſſit officium, imprimis noſtra ſerenitatis ſermo dirigitur, ſperantis quod ita populi in vobis prouidentia diuina commiſſum, frequenti prædicationis ſtudeatis corrigere, & paſtorali ſtudio gubernare, quatenus dum vnuſquiſque diligendo iuſtitiam conuerſationem præcipuam cum omni honeſtate ſtuduerint viuere melius, cuncta rerum aduerſitate remota, cœleſti beneficio concedatur tranquillitas temporum & congrua ſaluatio populorum. Et ideo aliſque noſtra admonitione, ad vos prædicandi ſpecialiter cauſa pertineat, attamen vt ſuorum peccati*

1. Timoth. 3.

Tit. 1.

Matth. 12.

Auguſtinus Hipponenſis.

Leon. 13 & 14.

Atticus Conſtantinopolitanus.

Cyrillus Hieroſolymitanus

Concilium Carthaginenſ. 4.

Proclus Epiſcopus Conſtantinopolitanus.

Plaulanus Cõſtantinopolitanus Epiſcop.

Hilarius 1.

Pelagius.

Theleſphor. 1.

Guntrannus rex Francorum.

Vtinam & talis Regis imperium etiam in ſeculo Eccleſiæ tutor eſſet. Amen.

Epiſcopis iniungitur ex officio prædicatio.

Symmachus 1.

Matth. 23.

Gregorius 1.

vos omninò credimus eſſe participes, ſi filiorum veſtrorum culpas non aſſiduâ obiurgatione corrigitis, ſed ſilentio præteritis, &c. Epiſcopos etiam officij admonet GREGORIVS I. libro 12. Regiſtri, epiſtola 37. ad Fœlicem Epiſcopum Siciliæ, capite 4. *Veſtrum* (ait) *ſubditis exemplum, inſtructio, & vita magiſtra ſit, lingua veſtra exhortatione diſcant quod metuant, & doceant quod diligant, &c.* Idem & libro primo Paſtoralium, ad Ioannem Epiſcopum Rauennæ, ſufficiétèr exponit Paſtorum officium. Poteſt quilibet viſitare, ideircò pertranſimus. Hinc Concilium TOLETANVM IV. cap. 20. *Inoffenſos* (ait) *& immaculatos docet Deo exiſtere ſacerdotes, nec vllo eos fornicationis contagio pollui, ſed caſtè viuentes, mundos ſemetipſos celebrandis exibeant ſacramentis.* Et capite 21. *Quamuis* (ait) *conſcientiam puram apud Deum, Epiſcopos habere oporteat, tamen & apud homines famam optimam cuſtodire conuenit, vt iuxta præceptum Apoſtolicum: Non tantum coram Deo, ſed etiam coram hominibus vita ſancta teſtimonium habeamus. Quidam enim huc vſque ſacerdotum non modicum ſcandalum creauerunt, dum in conuerſatione vitæ non bona fama exiſtunt, vt ergo tollatur omnis ſuſpicio, oportet Epiſcopos teſtimonium probabilium perſonarum conuerſationis & vitæ in concluſi ſuo habere, vt Deo placeant per conuerſationem bonam, & Eccleſiæ per optimam famam.* Hoc priùs LVCIVS I. epiſtola 1. ad Galliæ & Hiſpaniæ Epiſcopos ſtatuit, & allegatur à Gratiano, de Conſecratione diſtinctione 1. capite Iubemus. *In ſancta* (ait) *Eccleſia conſtitutum habemus, Fratres, & vos hortamur, vt ſemper teſtes vobiſcum ſacerdotes & Diaconos habeatis, & licet conſcientia ſufficere poſſit propria, tamen propter malenolos iuxta Apoſtolum, etiam teſtimonium vos oportet bonum habere ab his qui foris ſunt. Quoniam & in hac ſancta ſede conſtitutum habemus, vt duo Presbyteri, vel tres Diaconi, in omni loco Epiſcopum non deſerant propter teſtimonium Eccleſiaſticum.* Simile quid MATISCONENSE Concilium I. cap 3. ſtatuit, ne mulier Domum Chriſti ingrediatur, ſine duobus teſtibus. Præcedentia decreta confirmat Concilium ROMANVM ſub Gregorio I. capite 2. & Concilium TRIDENTINVM generale ſeſſione 7. capite 13 Decreti reformationis, vt in ſequentibus patebit. Vide etiam in vocabulo, Ignorantia in Eccleſiaſticis euitãda, &c. Hinc TOLETANVM Concilium VIII. capite 4. *Quia ſecundum carnis aſſumptæ miſterium Eccleſia ſua fuerit dignatus caput Chriſtus exiſtere, merito in membris eius intentio Epiſcoporum officia peragere cernitur oculorum. Ipſi enim & ſublimiori celſitudine ordinum regum & diſponunt ſubiectas multitudines plebium: vnde quanto ipſi ſequentium ſiunt doctores, tanto meritorum lumine debent præfulgere.* Tum eiſdem fornicationem interdicit. Vide Fornicatio, &c. Eiſdem lectionis ſtudium iniungit. Et Concilium TOLETANVM XI. ſub Vitaliano Papa, canone 2. *Quantum quis præcelſi culminis* (ait) *obtinet locum, tantum neceſſe eſt præcedat cæteros gratia meritorum, vt in eo quod præſidet ſingulis ſingulariter ornetur eminentia ſanctitatis, habens ſemper & in ore gladium veritatis, & in opere efficientiam luminis, vt iuxta Paulum potens ſit exhortari in doctrina ſana, & contradicentes reuincere. Nos proinde noſtri ordinis gradum, vel ſuſcepti regiminis modum magnopere cogitare debemus, vt qui officium prædicationis ſuſcepimus, nullis curis à diuina lectione priuemur. Nam quorundam mentes* Pontificum ita torporis otio à lectionis gratia ſecluduntur, vt quid doctrinæ gregibus ſubditis exibeat, non inue-*

Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1. Epiſcoporum 67.

Roma. 12.

2. Corinth. 8.

Epiſcopis teſtes conuerſationis adſint.

Lucius 1.

1. Tithoth 3.

Concilium Matiſconenſe 1.

Concilium Romanũ ſub Gregorio I. Concilium Tridentinum generale Concilium Toletanum 8.

Epiſcopus ex officio iniungitur lectionem vacare, ſed nunc vacat Venationi, ne quid horribilius dicam. Concilium Toletanum 11.

Tit. 2.

Ita prorſus.

A *niat præco murus. Inſiſtendum ergo eſt ſemper maioribus, vt quos ſub reguminis ſui cura tuentur, ſane verbi Dei pertæ non ſinant. Sicut Metropolitanis in confinitimos cæteroſq; Eccleſiaſticis ordinibus dictum eſt, ſic cõuenit imis in commiſſo ſibi religioſorum numero laborandum eſt & vigilandum, qualiter neſcientia talium diuina legis eruditione buſi imbuatur, ita vt indefeſſa ſolicitudine prælatus quiſque ſubditos quærens, aut profectum eorum lætabundus aſpiciat, aut neſcientiam ſine arrogantia inſtruat. Placuit ergo de talibus iuxta Inſtituta Toletani 8. Concilij* habes ſuprà *hoc ſpecialiter definire, vt aut ſi ante ſumant intentionem neceſſariam perdiſcendi, aut à maioribus ad lectionis exercitia cogantur inuiti.* Vide Ignorantia. Hinc

B Concilium AQVISGRANENSE II. cap. 14. allegat GREGORIVM I. in Prologo Paſtoralium, vbi expreſsè prohibet, ne quis imperitus ad ſacerdotalem ordinem promoueatur. *Nam ab imperitis* (ait *Paſtorale miniſterium qua temeritate ſuſcipitur, quando ars artium regimen eſt animarum?* Idem ex ISIDORO Hiſpalenſi libro 3. de Summo bono, cap. 34. & 35. Vide Ignorantia clericorum, &c. Denique vt iam ſuperius annotatum eſt, Epiſcopis prædicationem iniungit Concilium generale 6. CONSTANTINOPOLITANVM III. canone 19. *Oportet* (ait) *eos qui præſunt Eccleſijs, in omnibus quidem diebus, ſed præcipuè Dominicis, omnem Clerum & populum docere pietatis & rectæ religionis colloquia ex diuina ſcriptura colligentes intelligentias & iudicia veritatis, & non tranſgredientes iam poſitos terminos vel diuinorum Patrum traditionem.* Vide Scriptura, & Prædicatio. Hinc &

C ADRIANVS I. epiſtola ad Tharaſium Conſtinopolitanum Epiſcopum, quæ ſita eſt actione 2. Nicænæ ſecundæ Synodi generalis 7. eum inſtruens, *Quicunque* (ait) *a Chriſto creati & liberati humani generis veritatem intelligens conſeruat, & gradum Paſtoralis dignitatis portans, pondus ſuſtinet non ad gloriam & honorem prætereuntem reſpiciens, ſed gregem ſuſcipiens diligenter vigilat, ne oues vel a peruerſis hominibus & peruerſa loquentibus, vel malo ſpiritu afflatis corrumpantur, quod exemplo Iacob cuſtodiens ouium Labam probatur. Si tantos labores* D *& vigilias paſtor Labam ſi ſumſit, quot quantaſq; vigilias ſuſtinere debet, qui paſcit oues Dei? &c.* Sed & Concilium FORIVLIENSE ſub eodem Adriano, & Carolo Magno: *Longè altiùs excellit vita paſtoris comparata ſubditi gregis quibus ſingulariter boni Paſtoris voce dicitur. Vos eſtis lux mundi, vos eſtis ſal terræ, luceat lux veſtra coram hominibus, &c. Si ergo lux mundi ſumus, lucere vtique abſque nebuloſa hypocriſis admixtione debemus. Et ſi ſal terræ ſumus, condire nihilominus terrenas mentes ſapientiæ ſapore per verbum prædicationis debemus, &c.* Idem capite decimo tertio, addit: *Nos qui ſacerdotes vocamur, debemus populum nobis ſubiectum* E *& prædicando verbis in omni bono, & faciendo quæ docemus exemplis inſtruere, in charitate, in caſtitate in humilitate, in continentia, in modeſtia, in vigiliis, in ieiunijs, & oratione, in religione & eleemoſynis, in hoſpitalitate in quantum vires permittunt, in verbo ſapientiæ, ſale condito in temperantia manducandi, vel bibendi, in conuerſatione ſancta, in ſimplicitate cordis, qui omni opere bono, piè & iuſtè viuendo, expectantes beatam ſpem & aduentum gloriæ magni Dei.* Hinc & Concilium TVRONENSE III. ſub Carolo Magno canone ſecundo: *Omnes Epicopi ſtudioſè dent operam lectioni, ſanctum Euangelium, & Epiſtolas beati Pauli Apoſtoli, non ſolùm crebro*

Concilium Aquiſgranenſ. 2 Gregorius 1.

Iſidorus Hiſpalenſis.

Concilium Cõſtantinopol. 3. generale 6.

Diebus Dominicis iniungitur Epiſcopis prædicatio ad populum.

Adrianus 1.

Geneſ. 31.

Concilium Foroiulienſe. Matth. 5.

Exercitia boni Epiſcopi.

Epiſcopi lectionis & prædicationi vacent iterata præceptio.

Concilium Turonenſe 3. ſub Leone 3.

ed by Google

lectitent, sed etiam quantum possint memoriæ studeant commendare, sanctorumque Patrum opuscula super eadem exposita deuotè frequentent. Similiter & de cæteris libris Canonicis faciant. Porrò idem eis præcipit, vt habeant homilias, continentes necessarias admonitiones. Vide in vocabulo, Homilia. Tum idem Canone tertio, subiungit: *Nulli Episcopo liceat Canones aut librum Pastoralem à beato Gregorio Papa editum, si fieri potest, ignorare, in quibus se debet vnusquisque quasi quodam in speculo assiduè considerare.* Et cap. 4. *Solicitè studeat vnusquisque Episcopus gregem sibi commissum sacra prædicatione, quid agere, quidve vitare debeat, informare. Et ipse Episcopus vita, habitu, forma, & conuersatione sancta, suis sit subiectis exemplum, vt iuxta Dominicam vocem, videant opera vestra bona, & glorificent Patrem Deum qui in cœlis est.* Matth. 5.

Hæc iterum repetit Concilium CABILONENSE II. canone 1. simili forma verborum. Et canone 2. sic loquitur: *Subditis* (ait) *sit Episcopus forma viuendi, ita videlicet vt & verbis & exemplis populo ad æternam patriam pergenti ducatum præbeant, vt vita eorum & doctrina nequaquam discordent, sed quæ dicunt faciant, & quæ faciunt docere studeant, & prædicatione assidua plebem admoneant, & falcem iustitiæ à credentium mentibus vitiorum spinas eradicent, & verbi Dei semine agros mentis eorum ad fœcunditatem perducant.* Cõcilium Cabilonense 2. sub Carolo magno.

Item & cap. 4. *Bene agentes & habitu & vultu denunciant, male agentibus verò ipso suo visu terribiles sint, vt aßlutam serpentis & simplicitatem columbæ habeant, & boum & leonum effigies imitetur in tabernaculo Dei.* Hinc Concilium AQVISGRANENSE I. sub Ludouico Imperatore, cap. 9. allegat ISIDORVM libro 7. de Officijs Ecclesiasticis, cap. 6. *Episcopi* ait *speciale officium est Scripturas legere, percurrere canones exempla sanctorum imitari, vigilijs, ieiunijs, orationibus incumbere, cùm fratribus habere pacem, nec quemquam ex membris suis discerpere, nullum damnare, nisi comprobatum, nullum excommunicare, nisi discussum, quique ita humilitate pariter & authoritate præstabit, vt nec per nimiam humilitatem suam subditorum vitia cõualescere faciat, nec per immoderatam authoritatem seueritatis potestatem exerceat, sed tanto cautiùs erga sibi commissos agat, quanto durius à Christo iudicari formidat. Tenebit quoque illam supereminentem donis omnibus charitatem, sine qua omnis virtus nihil est. Custos enim sanctitatis charitas est, locus autem huius custodis humilitas. Habebit etiam inter hæc omnia & castitatis eminentiam, ita vt mens, Christi corpus confectura, ab omni inquinamento carnis sit munda & libera. Oportet vt pauperum curam gerat, humilitatem sectetur, &c.* Concilium Aquisgranense 1. Quod sit præcipuũ Episcopi officium.

quæ suis locis inseremus. Consequenter profert Hieronymum in epistola ad Titum, & epistola ad Oceanum: & Augustinum tomo 11. sermone ad Pastores, vbi mirè Episcoporũ exercitium & officium prædicatur, sed hoc iam superius nos diximus. Idem omninò profert & Concilium AQVISGRANENSE II. c. 20. Et Concilium PARISIENSE III libro 1. cap. 23. & 24. Sed non est opus eadem repetere toties, verùm quòd libro 1. cap. 24. dicit, paucis insinuabo. *Docet enim Episcopi officium esse, vtramque annonam, spiritualem scilicet & carnalem, sibi subiectis strenuè administrare, & inuigilare, vt nec dominatum superbi* [illegible] *extendant, sed Apostolicis informati exemplis, seruos se cunctis exibeant, ne* [illegible] *titudine collatum sibi gaudeant temporale, sed humili corde fidelibus præbeant bonæ conuersationis exemplum.* Idem libro eodem, capite 21. Episcopis iniungit, nisi id necessitas inuitabilis impedierit, maximè cum clericis suis horas canonicas custodiant, & scripturas diuinas quotidie in collatione tractent, eisque in conuictu participes existant, non cum laicis & quibusdam familiaribus suis conuiuari delectentur, quod probat ex Actis Apostolorum, & vita beati Augustini, & ex Concilio Sardicensi, cap. 14. Vide suprà, Conuiuium. 1. Corinth. 15. Concilium Aquisgranẽse 2. Concilij Parisiense 3. sub Lothario & Ludouico Imperato.

Denique libro 3. Eadem repetit & ex Gregorio testimonia plura profert, libro 2 Pastoral. capite 8. & alijs. Idem quoque & BASILIVS Imperator oratione, quam habuit ad Patres Concilij generalis 8. dum finitum fuisset Concilium, eos sui officij piè admonet, & signanter, vt contra hæreticos pugnent, & caueant gregi suo, ne hæresi polluatur. Hoc reposuimus infrà dicendum, Episcopus insectetur Hæreticos, &c. Denique Concilium COLONIENSE III. capite 1. partis 1. Basilius Imperator. Concilij Coloniense 3.

Post prædicationem, Episcopi munus & officium consistere in duobus decernit, scilicet impositione manuum, & visitatione Ecclesiarum, vt suis locis dicetur. Ne pigeat visitare, vide Pastor. & sequentia.

Episcopis iniungitur Ecclesiarum visitatio.] Vide Visitator, & Visitatio.

Episcoporum ignorantia.] Vide Ignorantia.

Episcopi socordes & negligentes corripiendi.] CANON APOSTOLORVM 31. *Episcopus vel Presbyter qui cleri vel populi curam non gerit, & eos pietatem non docet, segregetur: & si in socordia perseueret, deponatur.* Allegatur hic canon etiam alibi pro canone Apostolorum 57. Hinc CYPRIANVS CARTHAGINENSIS, vel AVGVSTINVS, quicunque scripsit librum de Duodecim abusionibus, qui ponitur tomo 9. operum Augustini, capite 10. sic loquitur: *Decimus gradus Abusionis, est Episcopus negligens, qui gradus sui honorem inter homines requirit, sed ministerij sui dignitatem coram Deo, pro quo legatione fungitur, non custodit. Primo namque ab Episcopo, quid sui nominis dignitas tenet, inquiratur. Quoniam Episcopus, cùm Græcum sit, Speculator interpretatur, Quare verò speculator ponitur, & quid à speculatore requiratur, Dominus ipse denudat, cùm sub Ezechielis Prophetæ persona, Episcopo officij sui rationem denunciat, ita inquiens, Speculatorem dedi te Domui Israël: audiens ergo sermonem ex ore meo nunciabis eis ex me. Si autem videris gladium venientem, & tu non annunciaueris, vt reuertatur impius a via sua, ipse quidem in iniquitate sua morietur, sanguinem verò eius de manu tua requiram. Si autem annunciaueris, & ille non fuerit reuersus, ipse quidem in iniquitate sua morietur, sed tu animam tuam liberasti. Docet ergo Episcopum, qui omnium Speculator positus est, peccata diligenter attendere, & postquam attenderit, sermone, si potuerit, & actu corrigere: si non potuerit, iuxta Euangelij regulam, scelerum operarios declinare. Si autem* (inquit in Euangelio Dominus) *peccauerit in te frater tuus, &c.* vsquam, *tanquam Ethnicus & Publicanus. Tali ordine de Ecclesia expellendus est, quicunque Doctori vel Episcopo non adhæret, & qui tali ordine expulsus fuerit, ab aliquo doctore vel Episcopo recipi non debet, &c.* De his suprà, Corripere, & superioribus paginis, & infrà Excommunicatio. Porrò, quantum malum afferat Episcoporum oscitantia, socordia, LEO PRIMVS Epistola tertia. aperit, & allegat Gratianus dist. 86. c Inferiorum. quæ est ad Iulianum Aquileiensem Episcopum Canon Apostolorum. Caueant sibi nostri, quia maximè hoc vitio laborant & deprimuntur torpedinis pondere. Cyprianus Carthag. Augustinus Hipponẽsis. Exech 3. & 33. Matth. 18. Quantum malum generet Episcoporum negligentia. Leo primus.

Non

Ioan. 8. *Non dubites* (ait) *dilectio tua, nos ſi (vt quod arbitramur) neglecta fuerint, quæ pro cuſtodia Canonum, & profidei integritate decernimus, vehementius, cõmonendos, quia inferiorum ordinum culpæ, ad nullos magis referenda ſunt, quàm ad deſides negligentéſque rectores, qui multã ſæpe nutriunt peſtilentiam, dum neceſſariam diſſimulant adhibere medicinam.* Idem epiſtola 4. ad Epiſcopos Siciliæ, & allegat Gratianus cauſa 25. quæſtione 1. capite Diuinis. *Periculum* (ait) *deſidiæ, quantum poſſumus, declinemus, ne profeſſio ſummi Apoſtoli, qua ſe amatorem Domini eſſe teſtatus eſt, vana inueniatur in nobis. Quia negligenter paſcens toties Dominicum commendatum gregem, conuincitur ſummum non amare Paſtorem.* Idem eadem ſcribit & epiſtola 84. ad Nicetam Aquileienſem, ſupradicti Iuliani ſucceſſorẽ, ſub finem. Idem & epiſtola 91. ad Turibium Epiſcopum Aſturienſem, capite 16. *Quia* (inquit) *conſcientia honorem ſibi ſacerdotij præſtitum vendicant, qui pro animabus ſibi creditis non laborant, Beſtiæ irruunt, & ouium ſepta non claudunt: fures inſidiantur, & excubias non pretendunt: morbi crebreſcunt, & remedia nulla proſpiciunt.* Hinc & Symmachvs I. in Concilio Romano 6. quod celebrauit: *Nos* (ait) *qui potiſſimi ſacerdotis adminiſtramus officia, tranſgreſſionum culpæ reſpiciet, niſi in cauſis Dei deſides fuerimus inuenti, quia meminimus quod timere debemus, qualiter comminetur Dominus negligentia ſacerdotum. Sanè reatu maiore delinquit, qui potiore honore perfruitur, & graniora facit vitia peccaminũ, ſublimitas dignitatum. Ideò tacere non debemus, ſed ea quæ neceſſaria fore agnouerimus, viriliter corrigere & emendare ſatagamus, & ea quæ nociua ſunt extirpare, prout Dominus dederit, non negligamus.* Proclvs Constantinopolitanvs epiſtola ad Ioannem Antiochenum Epiſcopum, quæ inſeritur collatione 6. generalis 5. Synodi. *Si negligere* (ait) *proximos labentes ad deteriora, & ſocordia præpoſiti rapinam factos faucibus lupi voracis hominum, irrecuſabilis damnationis experimentum minuatur dormitanti, mercenarium, non Paſtorem deſidioſum & diſſolutum ſcriptura vocante, quomodo non per omnia iuſtum eſt, ſtudioſum quidem in talibus perſequi deſidioſum verò in vrgentibus effugitare? In eodem vtraque ſimilia ad vituperationem exiſtunt, & irrecuſabilia ad condemnationem, & hoc, quod ex quibus aliquis ipſe negligenter viuit, videntes adhortatur in æmulationem deteriorum, & quod peccantes in fidem & delinquentes in vitam non ſtatim corrigit, licet deſpiciens extra tale ſupplicium non eſt conſtitutus.* Et propoſito exemplo de Heli & filijs: *Quia* (ait) *ad peccandum alios euocabant, cum eſſent ſacerdotes, imaginem peccati ſeſe æmulantibus proponentes, propter hoc pariter elatum eſt ſupplicium & eis qui impia fecerunt, & ei qui non prohibuit. Patri enim ad virtutem nocuit ſocordia, filijs autem perniciem intulit inemendatio, & ſenex in iuuenum tempeſtate naufragium paſſus eſt, pro quibus affectum non gubernauit increpatione.* Idem & Pelagivs II. epiſtola 2. ad Epiſcopos Italiæ & Campaniæ, vbi eos commonet de bona voluntate reſiſtendi aduerſitatibus, & erudiendi ſubditos, & perſecutiones tolerandi, vt etiam nullum lædant, ſed piè omnibus proſint, multis ad id eos inuitans ſententijs. Præterea Concilium Pistense ad Sequanam celebratum, cap. 4. multis omnibus Epiſcopis, de vigilantia ſuper gregem iniungit, quæ longum eſſet enarrare. Sic & Concilium Toletanvm IV. Patrum 67. ſub Honorio 1. canone 5. *Nulla pene res* (ait) *diſciplinæ mores ab Eccleſiæ Chriſti magis depulit, quàm ſacerdotum negligentia, qui contemptis canonibus, ad corrigendos Eccleſiaſticos mores Synodum facere negligunt.* Taxatur quoque Epiſcoporum oſcitãtia per Concilium Parisense III. libro 1. capite 21. Et poſteà per Concilium Aqvisgranense II. cap. 11. *Didicimus* (ait *nonnullas Epiſcopos in gubernandis congregationibus ſibi ſubiectis, Canonicis, videlicet, & Monachis, & Sanctimonialibus, hactenus valdè negligentes extitiſſe, & ob id multos in ſui detractionem & contemptum prouocaſſe, ita vt nonnulli alij prælati in eorum Parochijs conſtituti eorum prana exempla ſecuti, ſuas ſimiliter congregationes neglexerint, quos & fraterno & Synodali conuentu admonendos eſſe neceſſario duximus, vt ab hac negligentia deinceps ſe cohibeant, & cæteris ſe imitabiles præbeant, ne fortè propter illorum incuriam, & diuinæ ſeruitutis contemptus, & pericula promoueantur animarum.* Multa quidem de his agit Gregorivs I. in Paſtoralibus, & reliqui multi. Sed ad alia feſtinandum eſt, vide & Reſidentia, & Paſtor.

Conciliũ Pariſiense 3.

Concilium Aquiſgranẽſe 2.

Gregorius 1.

Epiſcopus familiaritatem mulierum non habeat, nec ad earum domicilia accedat.] Hoc habes ſuprà, & reliquis ſufficienter multis decretis expreſſum, in vocabulo, Clericus, quod & Gregorivs I. libro 7. Regiſtri. epiſtola 39. ad Romanum defenſorem, cui titulus eſt: *Vt Epiſcopi cum mulieribus non habitent, &c.* Idem libro ſeptimo Regiſtri, epiſtola 110. cui titulus eſt, Ad Syagrium, &c. De Simoniaca hæreſi, & quòd Neophytus non ordinetur, nec Epiſcopi cum mulieribus maneant. Iterum epiſtola 40. libri vndecimi ad Catulum Romanum, cui eſt titulus. *Quod Epiſcopi cum mulieribus habitare non debeant.* Vide igitur locum ſuperius aſſignatum, vbi generaliter de omnibus Eccleſiaſticis dictum eſt.

Gregorius 1.

Epiſcopi bona alterius non inuadat.] Vide Bona.

Epiſcopus Cenſum non exigat.] Vide Cenſus.

Epiſcopi Pauperum curam gerat.] Vide Pauper.

Epiſcopi conſanguineos non promouea[illegible]] Vide ſuprà Conſanguineus.

Epiſcopi peregrini.] Vide Peregrinus.

Epiſcopi in perſecutione, ſuas non relinquant Eccleſias.] Vide Perſecutio, & Confeſſio, & alijs in locis. Tum adde quod Tertvllianvs Carthaginensis libro de fuga in Perſecutione, poſt medium dicit, vbi de non fugiendo, tempore perſecutionis, mandata donat, vt dicemus in vocabulo, Perſecutio, ſic ſubinfert: *Sed cum ipſi authores, id eſt, ipſi Diaconi, & Preſbyteri, & Epiſcopi fugiunt, quomodo laicus intelligere poterit, qua ratione dictum, Fugite de ciuitate in ciuitatem. Itaque cùm duces fugiunt, quis de gregario numero ſuſtinebit ad gradum in acie figendum ſuadere? Certè quidem bonus paſtor animam pro pecoribus ponit, vt Moyſes, non Domino adhuc Chriſto reuelato, etiam in ſe figurato, ait: Si perdis hunc populum (ait) & me pariter cum eo diſperde. Cæterùm Chriſto confirmante figuras ſuas, malus paſtor eſt, qui viſo lupo fugit, & pecora diripienda derelinquit. Proiicietur de villa paſtor huiuſmodi, detinebuntur illi miſſionis ſuæ mercedes ſuæ in compenſatione, imò & de priore peculio eius exigetur Dominici detrimenti reſtitutio. Etenim qui habet, dabitur ei, & ab eo qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo. Et Zacharias comminatur, Exurge romphea in paſtores, & cuellite oues, & ſuperducam agnum*

Tertullianus Carthaginẽſis.

Tantum abeſt, vt ipſi non fugiant, qui nec tempore pacis reſident.

Luca 10.

Exod. 32.

Ioannis 10.

Zachariæ 11.

meum

Ezechiel. 34. Hieremiæ 23.

meum in paſtores. *In quos & Ezechiel & Hieremias iiſdem minis perorant, quòd non tantùm de pecoribus improbè veſcantur, paſcentes potius ſemetipſos, verùm & diſperſum gregem faciant, & in prædam eſſe omnibus beſtiis agri, dum non eſt paſtor illis. Quod nuſquam magis fit, quàm cùm in perſecutione deſtituitur Eccleſia à clero. Si & ſpiritum quis agnouerit, audiet fugitiuos denotantem. Porrò ſi eos, qui gregi præſunt, fugere, cùm lupi irruunt, nec decet, imò nec licet (qui enim talem paſtorem malum pronuncianit, vtique damnauit, omne autem quod damnatur illicitum factum eſt ſine dubio) ideo præpoſitos Eccleſiæ in perſecutione fugere non oportebit, &c.* Hinc LIBERIVS

Liberius 1.

I. epiſtola 2. ad omnes Epiſcopos, *Vigilare* (ait) *& ſobrij eſſe ad orationes, & Deo propinquare debemus, & fatuas Domino auxiliante hominum inſidias, prout Dominus poſſe dederit, reſpuere, & patrem ſequi, & non transgredi terminos patrum* (id eſt, *non relinquamus noſtras, dum in eis perſiſtere aliquomodo valebimus, Eccleſias, vt ad alias properemus*) *aut populos nobis commiſſos negligere, vt quieſcere amplius quàm pro eis laborare, pro quibus etiam animas ponere debemus, ſtudeamus, ne reprobi in conſpectu Dei inueniamur, ſed fructuoſos illi manipulos de commiſſis nobis gregibus ipſo adminiculante præſentare valeamus, quanquam multi nos perſequantur, & omes Chriſti dilacerare deſiderent, qui quaſi in veſtibus ouium apparent, intus autem ſunt lupi rapaces, quos ex fructibus cognoſcimus. Nec nos pigeat per temporales cruciatus pro Chriſti nomine elaborare, ſed emolumenta futura remunerationis huius ſeculi vexationes tolerare perſuadeant.* Idem agit per totam

Matth. 17.

epiſtolam. Similiter & IOANNES I. 2. epiſtola ad Epiſcopos Italiæ, Epiſcopos perſiſtere ſuadet in tempore perſecutionis viriliter, quæ à Theodorico rege Arriano tunc temporis Catholicis Epiſcopis infligebatur, & cæteris Chriſtianis. lege ſi licet per otium epiſtolam! vide ſimiliter infrà vocabulo, paſtor non facilè cedat ex

Ioannes 2.

LEONE I. epiſtola 90. ad Ruſticum Narbonenſem. hinc

Leo 1.

ZACHARIAS I. epiſtola 5. ad Bonifacium Moguntinenſem: *Hoc* (inquit) *flagitaſti à nobis, ſi licet perſecutionem paganorum fugere, an non. Et pro hoc, frater, ſalutare conſilium damus. Si fieri poteſt, & locum inueneris iuſta ad prædicandum illis. Si autem ſupportare non valueris eorum perſecutionem, habes præceptum Domini, vt in aliam ingrediaris ciuitatem.* Et ad hoc ſpectat, quod etiam Concilium ARELATENSE IV. ſub Carolo Magno canone 14. *Vnuſquiſque tempore famis, aut cuiuſlibet neceſſitatis, ad ſe pertinentes pro viribus ſuis gubernare ſtudeat, quia ſcriptum eſt: Beati miſericordes, &c.* Hinc NICOLAVS I. epiſtola ad Hunifridum * Morinenſem Epiſcopum, allegatur à Gratiano cauſa 7. quæſtione 1. cap. Sciſcitaris: *Sciſcitaris vtrum, cùm à Normanis de Epiſcopio depellaris, debeas de cætero in monaſterio conuerſari. In quo ſcias, chariſſime frater quòd ſi pernicioſum eſt proretam, in tranquillitate nauim deſerere, quantomagis in fluctibus? vbi non dicimus, quòd perſecutorum non fugiamus (maximèque paganorum) inſidias, cùm ad tempus ſeuiunt, & ob multitudinem delictorum noſtrorum, nocendi facultatem diuinitus aſſequantur, præſertim cùm eis prodire vltrò non debeamus, & multos prophetas & Apoſtolos, ipſum quoque Dominum huiuſmodi fugiſſe inſecutores, luce clariùs conſtet, ſed quod præcipuè nos, qui tanquam arietes ducatum gregibus prabemus, imò qui & horum paſtores ſumus, Deo authore cùm eis in periculis, pro viribus perſiſtere pro certo conueniat. Et cùm tranquillitas reddita diuina fuerit pietate, ſpiritúque furientium infeſtatio, mox gregem perquirere & inuitum colligere, & eiuſanimos, cœleſtis patria pace, ouiſque ſuæ ſecuritate prædicata, ſurſum erigere debemus.* Vide perſecutio, &c. & ſequentem.

Epiſcopi electi à ſedibus, ſuum retineant locum & officium.] Superius diximus, Epiſcopum extraneum non poſſe in alterius prouincia ſuum officium exercere. verumtamen non eſſe definit Epiſcopus, vt Concilium GENERALE VI. Conſtantinopolitanum 3. in trullo ſub Conſtantino 4. Pogonato celebratum canone 37. *Quoniam* (ait) *diuerſis temporibus Barbarica incurſiones fuere, & ex eo plurima ciuitates ab impiis & ex legibus ſubingata fuere, vt ideo non poſſit eius ciuitatis præſul, poſtquam ordinatus fuerit, ſuum thronum apprehendere, & in eo in ſacerdotali conſtitutione collocari, & ſic pro ea quæ inualuit conſuetudine ordinationes & omnia quæ ad Epiſcopum pertinent agere & tractare. Nos honorem ac venerationem ſacerdotio ſeruantes, & gentilem iniuriam nequaquam ad Eccleſiaſticorum iurium perniciem poſſe quicquam agere volentes, eis qui ſic ordinati ſunt, & propter prædictam cauſam in ſuis thronis non ſunt conſtituti, & abſque vllo ex ea re præiudicio conſeruentur, decreuimus, vt & diuerſorum clericorum, ordinationes canonicè faciant, & Pontificatus authoritate in proprio termino utentur, & ſit firma ac legitima, quæcunque ſub eo procedit adminiſtratio. Non enim à tempore neceſſitatis, ex illa iuris obſeruatione circunſcripta diſpenſationis terminus circumſcribetur.* Vide loco ſuprà aſſignato & ſequentem.

Concilium Cõſtantinopolitanum 3. generale.

Epiſcopus qui renunciauit, an poſsit ordines conferre.] Dicturi ſumus in vocabulo, ordinis conferendi miniſter, quòd ſolus Epiſcopus poteſt ordines conferre. ſaltem ſacros, quia abbates quidam hanc habent ex indulto Apoſtolico, vt poſſint minores conferre, vt diximus in vocabulo, abbas. Quæritur autem ſi Epiſcopus, qui renunciauit, poſſit gaudere hoc priuilegio, vt poſſit ordines conferre. Sic EVGENIVS I. Tholoſano ſcribens Epiſcopo, vel, vt alij dicunt, Andrenſi Epiſcopo & inſeritur parte vigeſima ſexta, Concilij Lateranenſis ſub Alexandro tertia, capite decimo octauo. *Requiſiuit à nobis fraternitas tua, vtrum clerici, qui poſt renunciationem factam à prædeceſſore tuo ordines ſuſceperunt, in ipſis debeant remanere, an ad maiores, de iure canonum promoueri. Nos igitur, quia de veritate nobis non conſtat, non poſſumus tibi ſuper hoc breuiter reſpondere. Nam diſtinguitur, vtrum renuncians loco ſimul & dignitati renunciet. Nam vbi loco tantùm renunciant, ordines ſicut antea, niſi à ſummo Pontifice vel eius legato prohibitus fuerit, rogatus ab alio Epiſcopo poterit de ratione conferre. Cùm autem loco Pontificali ſimul cedit, & ordini, ibi diſtinguendum putamus, vtrum ſacros contulerit, an minores. Si enim à tali ordine vſque ad ſubdiaconatum quis receperit, quia & huiuſmodi ordines quandoque à non Epiſcopis conferuntur, & in illis deſeruire poterit, & ad maiores, ſi idoneus fuerit, ordinari. Sanè ſi ab eodem facta renunciatione ſacros ordines quis ſcienter receperit, qui indignum ſe fecit, executionem officij non habebit, vbi autem non ſcienter, ibi poterit, niſi craſſa & ſupina fuerit ignorantia, diſcretus Pontifex diſpenſare.* Vide in dictione, ordo.

Eugenius 2.

Ordinare an poſſit is, qui renunciauit.

Epiſcopi tranſmare non eant.] Concilium CARTHAGINENSE III. canone 28.

Conc. Carthag. 3.

Conciliũ Arelatenſe 4. ſub Leone 3. Matth. 5. Nicolaus 1. Galicè Theoreme.

An liceat in tẽpore perſecutionis fugere Matth. 10.

Placuit vt Episcopi transmare non proficiscantur, nisi consulto prima sedis Episcopo sua cuiuscunque prouincia, vt ab eo præcipuè possint sumere formatam. Hinc etiam dirigendæ epistolæ Concilij ad transmarinos Episcopos. Idem Concilium HIPPONENSE cano. 29. Concilium AFRICANVM sub Bonifacio 1. cano. 61. vide, transmarinus.

Concilium Hipponense. Concilium Africanum.

Episcopi non sint curiales, nec versentur in aulis principum, aut castra sequantur.] Iam si nostrum seculum, lector, sedulò contempleris, plures in theatris & aulis principum Episcopos inueneris, quàm in templo aut Ecclesiis: vel plures venationi atque militiæ operam dare comperies, quàm prædicationi & militiæ spirituali. Sed videamus quid loquatur Concilium SARDICENSE Oecumenicum patrum 300. canone 8. *Statuimus* (ait) *nullum oportere Episcopum ad castra accedere prater eos, quos Pius Imperator noster suis litteris accersit. Sed quia sæpe contingit aliquos, qui egent misericordia, ad Ecclesiam confugere, qui propter sua peccata vel relegatione, vel in insulam deportatione damnati sunt, vel quamuis alium sententiam acceperè, his non esse negandum auxilium, sed sine cunctatione & dubitatione, his veniam esse petendam. Hoc quoque quia visum est, ne aliquis Episcopus in condemnationem incidat ad castra veniens, si qui eorum quorum suprà meminimus tales habeant preces, per proprium ministrum peragant. Ministri enim persona non est inuidiosa, & quæ mandata fuerint, citius ferre poterit.* Et cano. 9. atque 10. *Si qui autem Episcopus habet amicos in aula palatij, & velit aliquid quod sit honestum & iustum impetrare, ne prohibeatur per suum ministrum, & rogare, & his mandare, vt bonum suum auxilium ei velint præbere. Qui autem Romam accedunt, Romano Pontifici preces quas habent dandas præbere debent, vt ipse prius examinet, nisi aliqua earum sint imprudentes, & sic suam authoritatem & curam præbens eos ad castra mittat. Si propter pupillos & viduas, vel laborantes, qui causas non iniquas habent, susceperint peregrinationis incommoda. Nunc verò cùm ea postulent præcipuè, quæ sine inuidia hominum & sine reprehensione esse non possunt, non necesse est eos ire ad castra.* Et cano. 11. *Scimus enim & ipsi sæpissimè, propter paucorum impudentiam, religiosum sacerdotale nomen fuisse reprehensum. Si igitur aliquis contra omnium sententiam nisus, voluerit ambitioni magis placere, quàm Deo, is debet scire causis redditis honorem dignitatemque se amissurum. Quod ita demum compleri poterit, si vnusquisque nostrum, qui in Canali constitutus est, cùm progredientem Episcopum viderit, inquirat transitum eius, causas videat, quò tendat agnoscat, & si quidem eum inuenerit ire ad castra, requirat & illud quod superius comprehensum est, ne forte inuitatus sit, vt ei facultas eundi permittatur. Si propter desideria & ambitiones ad castra pergat, neque in litteris eius subscribatur, neque in communionem recipiatur.* Idem & canone 20. repetitur. vide & in vocabulo, Princeps, vbi citatur Concilium ANTIOCHENVM I. cano. 11. hinc CANON APOSTOLORVM LXXXII. *Episcopus* (inquit) *vel presbyter, vel Diaconus exercitus vacans, & vtraque obtinere volens, Romanum scilicet magistratum, & sacerdotalem administrationem, deponatur. Quæ sunt enim Cæsaris, cæsari, & quæ sunt Dei, Deo.* Vide, arma & militia. Denique Concilium CHALCEDONENSE generale 4. cano. 7. actionis 11. & allegat Gratianus causa 10. quæst. 3. cap. eos qui. *Qui semel in clero deputati sunt, aut monachorum vitam expetierunt statuimus neque ad militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundanam, aut hoc tentantes, & non agentes pœnitentiam, quò minùs redeant ad hoc, quod propter Deum primitus elegerunt, anathematizari.* Simile est huic, quod narrat SEVERVS SVLPITIVS lib. 1. in vitam Martini: *Nostris* (ait) *temporibus ita iam depravata omnia atque corrupta sunt, vt pene præcipuum sit adulationi regiæ, Sacerdotalem cessisse constantiam. Cùm autem ad Imperatorem maximum ferocis ingenij virum, & bellorum ciuilium victoria elatum, plures ex diuersis partibus Episcopi conuenissent, & fœda circa principem omnium adulatio notaretur, seque degeneri inconstantia, regiæ clientelæ sacerdotalis dignitas subdidisset, in solo Martino Apostolica authoritas permanebat. Nam & si pro aliquibus supplicandum Regi fuit, imperauit potiùs, quàm roganit, &c.* Potrò quanta fuerit olim in Imperatores vel reges Episcoporum Potestas, declarat NICEPHORVS CALLISTVS lib. 5. historiæ Ecclesiasticæ cap. 25. vbi Philippum Imperatorem narrat fuisse à sacramentorum perceptione ab Episcopo prohibitum. Idem lib. 12. cap. 41. narrat qua authoritate Ambrosius Theodosium seniorem ab Ecclesiæ liminibus expulit. *Cùm* (inquit) *post maximum scelestum Theodosius Mediolanum venisset, & in Ecclesiam, sicuti mos est precatum iret, & iam ad fores eius adesset, occurrens ei Ambrosius, & purpura eius apprehensa, in multitudine media, ne sacrarum ædium vestibulum tangeret, prohibet, &c.* Vide, oro, residuum. Sed & lege infrà in dictione, Imperator præsulibus Ecclesiæ subditus sit, &c. Concilium TRIDENTINVM sessione 25. quæ fuit 9. sub Pio 4. cap. 17. decreti reformationis: *Vt Episcopi* (ait) *de cætero cùm regum ministris, Regulis & Baronibus indecenti demissione se gerant, nec illis inseruiant, sed pastores se esse meminerint.* Et omnibus principibus iniungitur, vt eos paterno honore ac debita reuerentia prosequantur, &c. vide Imperator, Rex, Princeps, & suprà in vocabulo, clericus non seruiat laicis. Hoc etiam, ne clerici curiam adeant, preceptum est in Concilio PARISIENSI III. lib. 3. cap. 14. vt aliàs diximus.

Seuerus Sulpitius.

Authoritas Episcoporum olim quàta fuerit in Imperatores & reges.

Nicephorus Callistus.

Ambrosij Cõstantia.

Concilia Tridentinum generale.

Concilium Parisiense 3.

Oro te, lector, expéde ea quæ dicuntur, & cõtemplare statũ nostri temporis, nisi videris Episcop. in aulis principum mimos agere, & scurris similes, personas histrionũ induere. vah, scelus! Concilia Sardicense.

Heu quid nũc?

Episcopus seculares causas aut negotia non exerceat.] Posuimus suprà, clericus, &c.

Episcopus non interfit sententiis criminalibus.] Vide suprà, vocabulo, clericus.

Episcopis venatio interdicitur.] Vide venatio.

Episcopi non cogantur præstare iuramentum Vide iuramentum.

Episcopi non fornicentur.] Vide fornicatio, & cœlibatus.

Episcopus fornicator vt plectendus.] Vide ibidem verum adde & quod Concilium TOLETANVM VIII. cano. 4. ait. *Omnes Episcopi inter cætera virtutum ornamenta, nitore carnis debent propensius enitere, vt ex hoc audientes munditiam appetant, ex quo doctores immunditia non deturpat. Idcirco si deinceps Episcopi detecti fuerint execrabilibus flagitiis cum quibuslibet fœminis pollui, ac familiaritate peculiari versari, nouerint se irrevocabili sententia patrem vlcisci, id est, & loci & ordinis dignitate priuari.* Vide suprà, clericus, & cœlibatus. Sed & vide, quæ sequuntur.

Cõcilium Toletanum 6.

Episcopis perpetua continentia indicitur, nec vnquam possint ad coniugia redire, etiam si inuiti ordinati fuerint.] Fruſtra quidem hic videor immorari cùm ex his quæ diximus in vocabulo Bigamus & Cœlibatus satis hæc probata sint. Verùm quod adhuc huic congruum reperimus, subnectemus IOANNES

Iam si hoc impleatur nostro æuo Deus nouit.

Concilium Antiochenum 1. sub Iulio 1.

Canon Apostolorum.

Matth 22.

Concilia Chalcedonense generale.

Ioan. Chriſoſt.

CHRYSOSTOMVS libro 3. de ſacerdotio. *At certè* (ait) *Epiſcopum conuenit, & ſtudio acri & perpetua vitæ continentia, tanquam Adamantinis armis, circumſeptum quoquouerſus circunſpicere, nec vbi nudo quis aut neglecto loco deprehenſo, lethale vulnus ad ferat, &c.* Præclara, quæ ibi dicit. Denique Concilium MATISCONENSE I. canone 11. *Epiſcopi & preſbyteri & honoratiores clerici cùm ſublimi dignitatis apice ſublimentur, actibus omnino renuncient ſeculi, & ſacro electi miniſterio repudient carnale conſortium, ac permixtionis priſtinæ contubernium permutent germanitatis affectu, & quiſquis ille eſt, diuino munere benedictione percepta, vxori priùs ſuæ frater efficiatur ex coniuge. Eos verò quos reperimus ardore libidinis inflammatos, abiecto religionis cingulo ad vomitum priſtinum, & inhibita rurſus coniugia repetiſſe, atque inceſti quodammodo crimine clarum decus ſacerdotij, quod nati etiam filij prodiderunt: quod qui feciſſe cognoſcitur, omni in perpetuum, quam admiſſo iam crimine perdidit, dignitate priuabitur.* Huic aſtipulatur & ſubſcripſit Concilium ANTISSIODORENSE I. capite 20. & 21. Sed & Concilium TOLETANVM VIII. canone 7. de Epiſcopis qui quamuis electi fuerint, ad coniugia & priſtinos mores redeunt loquens. *Eos* (ait) *poſſe conuenit, quod Epiſcopalis eminentia diuina authoritas, non immeritò ſacris omnibus eſſe ſumma percenſuit, quæ cæteris ſacerdotibus exercenda prohibuit, ſcilicet temporum Dei ſacrationem, Chriſmatis benedictionem, ſacrorumque ordinum inſtitutionem, quæ tam diuinaliter ordinata perſiſtunt, quàm excellentiſſimè conſeruntur, quia & tantò ab eis ſingulariter impenduntur, quantum eidem ſummo culmini peragenda ſeruantur. Quomodo ergo quod in ſe recipit, à ſe reiicere poterit, cùm hæc à nullo altero conferri, quàm à ſolis Pontificibus nouit, à quibus nec ligata ſolui, nec ſoluta poterunt ab aliquo religari? Sic enim ad Petrum veritas ait, Quodcunque ligaueris ſuper terram, &c. Nequaquam ergo aliquando poterit profanari, quod diuina iuſſione ſimulque Apoſtolicæ traditionis authoritate ſacrum noſcitur extitiſſe. Verùm, ſicut ſanctum chriſma collatum, & altaris honor euelli non queunt, ita quoque ſacrum decus honorum, quod his compar habetur & ſocium, qualibet fuerit occaſione perceptum, manebit omnimodè inconuulſum, quod exemplo Baptiſmi, qui neſcientibus etiam conferitur, & tamen manet indelebilis, confirmat, hos perinde admonentes quòd licet inuiti perceperint, quod non merebantur habere, libenter tamen, ob cœleſte retineant præmium, quod nolendo propter terrena conſecuti ſunt neceſſitatis euentum, vt tam inuiti appetant bona diligere, quàm ſponte videntur deſides impugnare. Quod ſi quis poſt hoc perennis diſpoſitionis edictum, non ſynceriter ſacris inhæſerit cultibus, & abiiciens à ſe gratiam quam accepit, relabitur ad coniugium moreſque ſeculi attentauerit, vel eum redire ad hoc conſiterit, mox omni Eccleſiaſtici ordinis dignitate priuetur, & vt Apoſtata, à ſanctæ Eccleſiæ liminibus & ſocietate fidelium, habeatur prorſus excluſus, monaſterij clauſtris donec aduixerit, ſua pœnitentia retrudendus.* Vide ſuperius, de officio & conuerſatione Epiſcopi, & clericus & cœlibatus.

Concilij Matiſconenſe 2. ſub Gũtranno rege & Pelag. 2.

Concilij Antiſſiodorẽſe 1. ſub Deus dedit Papa.

Concilij Toletani 8. Epiſcoporum ordo non poteſt violari.

Matth. 16.

Pauci nunc reperiuntur qui inuiti collum iugo inſulæ ſubmittant, nec tamẽ à vitijs his refiliũt.

Epiſcopus Eccleſiaſticæ facultatis eſt diſpenſator.] Qualiter ſint diſpenſandæ facultates Eccleſiaſticæ, diximus in vocabulo, decimæ. & abundantiùs infrà dicetur in dictione, facultates Eccleſiæ vt debeant diſpenſari, &c. Sed quòd earum ſit diſpenſator legitimus Epiſcopus, ſic CANON APOSTOLORVM XXXIX. *Omnium negotiorum Eccleſiaſticorum curam Epiſcopus habeat, & ea velut Deo contemplante diſpenſet. Nec ei licet, ex his omnino aliquid contingere, aut parentibus propriis quæ Dei ſunt condonare. Quod ſi pauperes ſunt, tanquam pauperibus ſubminiſtret, nec eorum occaſione Eccleſiæ negotia depredetur.* Et CANON XLI. allegatur à Gratiano cauſa duodecima, quæſtione prima. *Præcipimus vt in poteſtate ſua Epiſcopus Eccleſiæ res habeat. Si enim animæ hominum pretioſæ illi ſunt creditæ, multò magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ita vt poteſtate eius indigentibus, omnia diſpenſentur per preſbyteros & Diaconos, & cum timore omnique ſolicitudine miniſtrentur, ex his autem quibus indiget (ſi tamen indiget) ad ſuas neceſsitates, & ad peregrinorum fratrum vſus ipſe percipiat, vt nihil eis poſsit omnino deeſſe. Lex enim Dei præcipit, vt qui altari deſeruiunt, de altari paſcantur, quia nec miles ſtipendiis proprijs contra hoſtes arma ſuſtulit.* Quomodo autem debeat Epiſcopus diſtribuere, habes in vocabulo, teſtamentum Epiſcoporum, &c. & facultates, & decimæ. Hos canones allegat Concilium GENERALE VII. Nicænum ſecundum canone duodecimo, vt dicemus in dictione, Facultates Eccleſiæ non alienandæ, imò alienatæ renouandæ, &c. Citat quoque eoſdem Concilium PARISIENSE III. libro primo capite 15. vt dicemus, Facultates Eccleſiæ vt diſpenſandæ, &c allegat ſimiliter eos & Concilium VORMATIENSE, ſub eadem forma capite quadrageſimo quinto, & Concilium TRIDENTINVM generale ſeſſione vigeſima quinta, capite 1. decreti reformationis, vt ſuprà dictis locis dicetur. Hinc & Concilium ANTIOCHENVM I. ſub Iulio primo, canone vigeſimo quarto, & allegatur à Gratiano cauſa nona, quæſtione prima, capite Quæcunque res & cauſa decima, quæſtione ſecunda, capite Epiſcopo & cauſa duodecima quæſtione prima capite Epiſcopus. Et citatur à Martino Bracarenſi capite decimo ſexto, collectorij. *Quæ ſunt* (inquit) *Eccleſiæ ſub omni ſolicitudine & conſcientia bona & fide, quæ in Deum eſt, qui cuncta conſiderat indicatque, ſeruentur, quæ etiam diſpenſanda ſunt iudicio & poteſtate pontificis, cui commiſſus eſt populus, & animæ quæ in Eccleſia congregantur. Manifeſta verò ſint, quæ pertinere videntur ad Eccleſiam cum notitia preſbyterorum & Diaconorum, qui circa ipſum ſunt, ita vt agnoſcant nec ignorent, nec eos aliquid lateat ex eorum quæ ſunt propria Eccleſiæ, vt ſi contigerit Epiſcopum ab hac vita migrare, cum manifeſta ſunt & nota res Eccleſiaſtica, non intercidant atque depereant, ſed nec res propria Epiſcopi, tanquam obnoxia, rerum Eccleſiaſticarum occaſione vllius pulſetur iniuria, quia iuſtum & acceptum eſt apud Deum & homines, quæ propria ſunt Epiſcopi, quibus ipſe iuſſerit derelinqui, & quæ Eccleſiæ ipſi ſeruari. Ita enim ſit, vt nec Eccleſia damno aliquo affligatur, nec Epiſcopus occaſione rerum Eccleſiaſticarum proſcribatur. Neque pertinentes ad eum cauſas incurrant, quo poſt mortem memoria eius maledictis aliquibus oneretur.* Et canone 25. ſic ſtatuitur. *Epiſcopus habeat rerum Eccleſiæ diſpenſationem & poteſtatem, vt eas in omnes gentes diſpenſet cum multa cautione & Dei timore. Ipſe autem eorum, quæ opus eſt, ſit particeps ad vſus neceſſarios, & fratrum qui apud eum hoſpitio excipiuntur, vt ipſi nullo modo priuentur, ſecundum diuinum Apoſtolum: Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus. Sin autem is, qui*

Canõ Apoſtolorum.

Deuter. 18.

1. Corinth. 9.

Concilij Nicænum 1. generale 7.

Concilij Pariſienſ 3.

Concil. Vormatienſe.

Concilij Tridentinum generale nouiſſimum.

Hæc, quæ hic iubentur, vel à noſtris putantur delicta, vel impiè negliguntur.

Habent quidẽ res Eccleſiæ ad diſſipationem, non ad diſpenſationem, quia eas in vſus pauperum non effundunt.

1. Timoth. 6.

Hæc cœcernût noſtræ tempeſtatis prælatos.

non ſit contentus, & res in proprios uſus conuertat, & Eccleſia redditus, vel agrorum fructus non cùm preſbyterorum vel Diaconorum ſententia adminiſtret, ſed ſuis cognatis vel fratribus, vel filiis prabeat facultates, vt per hæc rationes Eccleſiæ latenter ladantur, is dei ſynodo prouinciæ, rationem. Sin autem etiam aliàs inſimuletur Epiſcopus, vel qui ſunt cùm eo preſbyteri, quòd quæ pertinent ad Eccleſiam, vel ex agris, vel ex quacunque alia cauſa Eccleſiaſtica, ad ſeipſos referre, vt pauperes quidem opprimantur, & inuidia ac infamia verbo inuratur, & his qui ſic adminiſtrant, hi quoque correctionem aſſequantur, ſancta ſynodo id quod decet examinante, & ſubſcripſerunt Epiſcopi Triginta qui in concilio conuenerant. Hos canones allegat & repetit Concilium AQVISGRANENSE II. capite 8. capituli 4. Concil. VORMATIENSE & PARISIENSE III. locis ſuprà aſſignatis. hinc etiam inter crimina quæ impinguntur Dioſcoro impio, Alexandrino Epiſcopo à ſuis presbyteris & Diaconibus ex epiſtola eorum ad Leonem papam 1. quæ legitur actione 1. Concilij CHALCEDONENSIS arguitur ab Iſchyrione: *Quòd tanta contra omnes (non ſicut decebat Epiſcopum, & maximè tanta ciuitatis, & Euangelice illius ſedis præſulem conſtitutum) perpetrare auſus eſt, vt etiam & frumentum quod à piiſſimis Imperatoribus, Eccleſiis Libyæ (propter ariditatem illius prouincia, & quia omnino ibi triticum non naſcitur) præſtitum eſt imprimis quidem, vt * incruenta ex ipſo hoſtia offeratur, Deinde vt & peregrini nec non etiam Prouinciales pauperes aliquod mereantur ſolatium, non permitteret ſuſcipere ſanctiſſimos Epiſcopos illius prouincia, ſed æſtimaret memoratum frumentum largiſſimis precijs, ipſum verò in tempore famis amariſſimis æſtimationibus venundaret, & ex hoc neque terribile & incruentum ſacrificium celebratum eſt, neque ſicut dixi peregrini aut prouinciales hoc ſolatio fruiti ſunt.* Hæc ISCHYRION DIACONVS ad patres Concilij Chalcedonenſis de Dioſcoro impio Hæretico ſcripſit, cui ſimiles multi ſunt. hinc GELASIVS I. epiſtola 2. ad omnes Epiſcopos Siculos cap. 1. & allegatur cauſa 16. quæſtione 3. cap. præſulum. *Præſulum authoritas noſtrorum emanauit, vt facultates Eccleſiæ Epiſcopi ad regendum habeant poteſtatem, ita tamen vt viduarum, pupillorum, atque pauperum, nec non & clericorum ſtipendia deſtribuere debeant.* Vide ſuprà, clericorum ſtipendia. & decimæ, & infrà. Facultates Eccleſiæ vt diſpenſendæ. &c. & Concilium ARVERNENSE, vt citat codex librorum 19. libro 3. cap. 14. *Licitum ſit Epiſcopis præſentibus preſbyteris & Diaconibus, de Theſauro Eccleſiæ familiæ & pauperibus eiuſdem Eccleſiæ ſecundum canonicam inſtitutionem, iuxta quod indiguerint erogare.* Sed fruſtra hic laboramus, quia hoc infinitis teſtimoniis venit confirmandum in vocabulo, facultates Eccleſiæ. Ideoque ne fatigeris, illuc recurrere.

Concilium Aquiſgranéſe 2. Concilij Vormatienſe. Concilii Pariſienſe 3.

Concilium Chalcedonéſe generale 4. Dioſcorus de malè diſpenſatis facultatibus accuſatur. Iſchirion Diaconus Alexãd.

* Adaerte Miſſæ incruentum ſacrificium, ô Caluine.

Iſchyriõ Diaconus Alexandrinus.

Gelaſius 1.

Concilijs Arueruenſe.

Epiſcopus facultates Eccleſiæ nec alienare nec commutare poteſt.] Vide Facultates Eccleſiæ non alienandæ, nec commutandæ, &c.

Et hoc quàm nefariè polluuntur.

Epiſcopus vilibus ſit contentus.] Narrat NICEPHORVS CALLISTVS libro vigeſimo, Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. 14. quòd tanta erant antiquitus Epiſcopi penuria & pauperie oppreſſi, quòd nec in longinquas profecturi regiones, non equis phaleratis vterentur, aut ſuperfluis ſumptibus, ſed aſinis & publicis vehiculis, atque adminiſtratis ſibi & oblatis refocillarentur cibis, & ſumptibus alienis. *Cùm* (ait) *Conſtantinus Magnus decantatiſſimam illam in Bythinia Nicænam Synodum promulgaſſet, & litteris locorum omnium Epiſcopos ad conſtitutam diem eò euocaſſet, illos publica vehebant vehicula, & iumenta, publici equi & nulli, nec ipſos tantùm, ſed etiam qui eos miniſtrarent gratia comitabantur, &c.* lege reſiduum hinc Concilium CARTHAGINENSE IV. canone 15. & allegat Gratianus diſtinctione 41. capite Epiſcopos vilem: *Epiſcopus vilem ſupellectilem, & menſam, ac victum pauperem habeat, & dignitatis ſuæ authoritatem fide & vitæ meritis quærat.* Idem canone 19. & allegat Gratianus cauſa 14. quæſtione prima. *Epiſcopus* (ait) *pro rebus tranſitoriis non litiget prouocatus.* Huius rei nobis exemplo ſunt, Martinus ille Turonenſis, pauper & modicus, de quo narrat SEVERVS SVLPITIVS libro 1. vitæ eius. *Iam verò* (ait) *ſumpto Epiſcopatu, quantumque præſtiterit non eſt noſtræ facultatis, euoluere. Idem enim Conſtantiſſime perſeuerabat, qui priùs fuerat. Eadem in corde eius humilitas, eadem in veſtitu eius vilitas erat, atque ita plenus authoritatis & gratia implebat Epiſcopi dignitatem, vt non tamen propoſitum monachi virtutemque deſereret.* Cœleſtinus quoque quinta Inſtitutor & fundator atque pater ordinis noſtri, de quo narrat PETRVS ALLIACENSIS libro primo vitæ eius & CLEMENS V. in diplomate Canonizationis eius atque DIONYSIVS FABRI, Cœleſtinorum Pariſienſium prior, qui eius vitam diſertiſſimo & luculentiſſimo ſermone deſcripſit, capite vigeſimo nono, quòd cùm electus eſſet in ſummum Pontificem, & multis precibus ad coronationem traheretur à Regibus & Epiſcopis, ipſe ſpreta oblata ſibi magnifica deducationis pompa, conſuetum aſellum ſperui mandauit, & adduci, cui ſedens ad Aquilanam vſque ciuitatem peruenit, comitantibus eum Eccleſiaſticæ ac ſecularis dignitatis proceribus, cum ſplendido apparatu & ſuperbo, vide quod ſequitur. Tum cùm eſſet coronatus ſummus Pontifex, totus ipſe manens, qui fuerat, ſub præcelſæ dignitatis habitu, nec vitam eremiticam quantum fas ſeruare fuit, nec animum derelinquens, nouit inter epulas eſſe ſummè auſterus & abſtinens, inter amplas diuitias ſummè pauper. Hæc Clemens 5. cui FRANCISCVS PETRARCHA ſic aſtipulatur. *In ſupremo,* (inquit) *rerum culmine, & intra anguſtiſſimum ac Papalem thalamium, anguſtam ſibi eremiticámque cauernulam, meditatus, in alto humilis, inter turbas ſolitarius, inter diuitias pauper vixit, &c.* Sed ſunt alia plurima exempla, quæ breuitatis cauſa pertranſeo, quia hoc tanquam fatuum à noſtris reputatur: & vnuſquiſque Apoſtolicam iampridem perfectionem abiurauit.

Concilium Carthaginenſe.

Seuerus Sulpitius Martini pauperis.

Petrus Alliacenſis Clemens 5. Dionyſius Fabri Cœleſtinus.

Franciſcus Petrarcha.

Summa Epiſcoporum paupertas antiquis temporibus.

Nicephorus Callixtus.

Epiſcopi non turbulenti ſint, ſed diſcreti.] Iam multa diximus in vocabulo, corrigere & correptio, quia in his correctionibus maxima prælati moderaminis ratione vti debent, quod etiam in dictione, cædere. diximus. Veruntamen quod forſan prætermiſſum fuerat, hic ſupplendum eſt. Concilium AGATHENSE cano. 3. allegatur & à Gratiano cauſa 11. quæſt. 3. cap. Epiſcopus & ab Iuone libro 5. decretorum, *Epiſcopi* (ait) *ſi ſacerdotali moderatione poſtpoſita, innocentes aut minimis cauſis culpabiles excommunicare præſumpſerint, aut ad gratiam feſtinantes, recipere forſitaſſe noluerint, à vicinis Epiſcopis cuiuſlibet prouincia litteris moueantur. Et ſi parcere noluerint communio illis vſque ad tempus ſynodi à reliquis Epiſcopis non denegetur,*

Concilium Agathenſe.

ne forte

ne forte propter excommunicationis peccatum excommunicati longo tempore præueniantur. Vide ſimile ſuprà in dictione, clericus electus, ex Concilio Sardicenſi. hinc & BONIFACIVS II. epiſtolam ad Eulalium Alexandrinum Epiſcopum: *Humilitatem* (ait) *debemus tenere in mente, vt inde ordinis noſtri dignitatem ſeruemus in honore, quatenus in nobis nec humilitas timida, nec ratio ſit ſuperba.* Reliquum perquire in vocabulo, correctionis modus, &c.

Bonifacius 2.

Epiſcopi ordinem aſſumptionis obſeruent. Hoc ſpecialiter inſeritur in dictione, ordo in Eccleſia ſeruandus. Verumtamen ſic ſpecialiter de Epiſcopis ſtatuit Concilium AGATHENSE canone 23. & allegat Gratianus diſtinct. 75. cap. Epiſcoporum. *Epiſcoporum quorum vitam non reprehenditur, poſteriorem priori nullus præponat, niſi forte elatus ſuperbia, quod pro neceſſitate Eccleſiæ Epiſcopus iuſſerit, implere contemnat. Sanè ſi officium Archidiaconatus propter ſimpliciorem naturam implere aut expedire nequiuerit, ille loci ſui nomen teneat, & ordinationi Eccleſiæ quem elegerit Epiſcopus præponatur.* Idem omnino ſtatuit Concilium ANGLICANVM I. cap. 8. vt refert BEDA VENERABILIS libro 4. cap. 5. de geſtis Anglorum. Sed & Concilium BRACARENSE I. canone 24 *Placuit vt conſeruato Metropolitani Epiſcopi primatu, cæteri Epiſcoporum ſecundum ſuæ ordinationis tempus alius alio ſedendi deferat locum.* Vide Ordo in Eccleſia ſeruetur. &c.

Concilium Agathenſe.

Concilij Anglicanum 1.

Concilium Bracarenſe 1.

Epiſcopus hiſtrionico more non fingendus. Vidimus aliquoties in theatris & ludis, atque in officiis etiam Eccleſiaſticis quoſdam, qui benedictiones Epiſcoporum & cætera ſimilia agerent quæ ſolis Epiſcopis reſeruantur, & ea tanquam puerilia quidem exiſtimantes, pro minimo duximus. Nam & narrat NICEPHORVS CALLISTVS lib. 8. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. 44. qualiter Athanaſius à pueris coeuis per ludum ſit factus Epiſcopus, & electus, & qualiter etiam quoſdam baptizarit, vt diximus in dictione, Baptiſmus an iterandus. Sed quia hoc in abuſum proceſſit, Concil. GENERALE VIII. Conſtantinopolitanum 4. ſub Baſilio Imperatore canone 16. ſic prohibuit. *Colligere licet ſolenne fuiſſe in aulis principum, ſtatis quibuſdam diebus componere aliquem laicum inſignibus Epiſcopalibus, qui & tonſura & cæteris ornamentis perſonatum Epiſcopum ageret, & creaſſe etiam ridiculum Patriarcham quo ſe oblectarent: quæ omnia vt in dedecus Eccleſiæ acerſita prohibemus ſub grauibus cenſuris.* Hoc poſtea prohibuit etiam Concilium BASILEENSE generale ſeſſione 11. vt iam poſuimus ſuprà in vocabulo Eccleſia non ſit locus cõfabulationis, &c.

Micephorus Calliſtus.

Concilij Cõſtantinopolitanum 4. generale.

Concilij Baſileenſe generale.

Epiſcopi (aut ſacerdotes) non leuiter aut faciliter accuſandi nec indicandi. Hoc iam aliquomodo probatum eſt in vocabulo accuſatio non facilè fiat. verumtamen quæ deſunt per ordinem hic diſponere fatagemus DIONYSIVS AREOPAGITA epiſt. ad Demophilum Monachum, eum corripit, quòd ſacerdotem peccatorem peccata alteri ſacerdoti confitentem repulerit, vt alibi diximus. Tum ſubdit ita: *Ac tandem cum ſimilibus tuis contra fas omne irrupiſti in adyta, & ſancta ſanctorum profanare auſus es, & ſcribis nobis te ſancta, cum violanda eſſent, ſumma cura prouidentiaque ſeruaſſe, eaque hactenus illibata cuſtodire. Nunc ergo quod ipſi ſentiamus attende. Nefas eſt ſacerdotem a miniſtris* (qui ſe ſuperiores ſunt) *atque à tui ordinis viris iudicari, etiam ſi impius in diuina eſſe videatur, etiam ſi quid aliud ex his quæ vnicuique dicta ſunt egiſſe deprehendatur.* (Et infrà) *Quid igitur,* inquis, *non oportet ſacerdotes qui vel impie vel perperam aliquid facere deprehenſi fuerint, corrigi, ſoliſque licebit gloriantibus in lege per prauaricationem legis Deum inhonorare? Et qua ratione ſacerdotes prædicatores Dei ſunt? quo enim pacto diuinas populo virtutes enuntiant, qui nec earum vires penitus norunt? Aut quomodo illuminabunt alios qui ipſi ſunt tenebris obſiti? Quomodo item diuini ſpiritus gratiam præſtabunt, qui neque an ſit Spiritus ſanctus, habitu atque veritate crediderunt? Ad hæc tibi ipſe reſpondeo. Non enim inimicus demophilus eſt, nec patiar te circumueniri à Sathana. Vnuſquiſque profectò circa Deum aſtantium ordo ſacratior eſt magis abſiſtente atque diuinior, & lucidiora ſimul ſunt vimque illuminãdi ſeruantia maiorem: quæ verò lumini magis ſunt propinquantia, neque localiter velim accipias huiuſmodi propinquitatem ſed ſecundum idoneitatem, qua ad Deum recipiendum ſunt accommodatiora. Si igitur qui illuminat ſacerdotum eſt ſancta diſtinctio, proculdubio ille a ſacerdotali ordine & virtute omnino prolapſus eſt, qui illuminans non eſt, multòque ſanè magis, qui neque illuminatus eſt. Atque vt mihi quidem videtur, audax nimium huiuſmodi eſt, ſi ſacerdotalia munia ſibi aſſumit, neque metuit, neque veretur ea quæ ſunt diuina, propter meritum perſequi, putatque ea latere Deum quorum ſibi ipſe conſcius ſit, & ſe Deum fallere exiſtimat, quem falſo nomine appellat patrem, audetque blaſphemias ſuas (neque enim preces dixerim) ſacris aris inferre, eaſque ſuper ſigna illa diuina ad Chriſti ſimilitudinem dicere. Non eſt iſte ſacerdos, non eſt, ſed infeſtus, atrox, doloſus, illuſor ſui, & lupus in dominicum gregem ouina pelle armatus. At Demophilo fas non eſt iſta corrigere. Nam ſi diuinus ſermo iuſta iuſtè proſequi iubet (iuſte verò proſequi, & vnicuique ſuum eſt pro meritis reddere) iuſte hoc omnis proſequi non propter ſuum meritum aut ordinem debet. Nam & Angelis iuſtum eſt officia ſecundum merita diuidi, vt & profectò diuiſa ſunt. At ſi quis forte inter ipſos à recto tramite deuiarit, is ab æqualibus atque ſui ordinis ſanctis corrigatur, vt non ordo in ordinem ruens cuncta permiſceat, ſed vnuſquiſque in ſuo ordine ſuoque officio maneat, &c.* Hæc iterum IGNATIVS MARTYR epiſt. ad Trallianos circa initium repetit & confirmat, vbi poſtquam præceptum dedit laicis, vt obediant Epiſcopis & Sacerdotibus: *Itaque* (ait) *reprehenſiones eorum ſicut ignis vrens cauendæ ſunt, ac ipſi quidem tales ſint, vos verò reuereamini eos tanquam Chriſtum Ieſum, cuius loci cuſtodes ſunt, vt Epiſcopus patris vniuerſorum typus & forma eſt. Preſbyteri autem ſicut conſeſſus Dei, & coetus Apoſtolorum Chriſti. Sine his Eccleſia electa non eſt, non collectio ſacra, non congregatio ſanctorum, &c.* Hinc ANACLETVS I. epiſtola 1. ad omnes Epiſcopos: *Variis* (inquit) *detractionibus aut accuſationibus non oportet labefactari iudices & primates Eccleſiæ. Sed magis Apoſtolorum & doctorum regulis informari ac roborari, vnde iuſtum eſt omnes in vniuerſo Romanorum orbe doctores legis, ea quæ legis ſunt rectè ſapere & operari, & non regulas naſcentis Eccleſiæ confundere, aut fidem aut doctrinam Apoſtolorum variis maculare doctrinis, nec fratres infeſtare. Si autem omnia in hoc ſeculo vindicata eſſent, locum diuina iudicia non haberent.* (hoc allegat Gratianus cauſa ſexta. quæſt. 1. capite Si omnia) *Supernacuis enim ad beneficia laborat impenditis, qui ſolem certat ſacibus adiuuare. Ideo ſi aliquis putat, ideo ſe Deo in hoc placere, quod ſeruos accuſat & vt meliores fiant, dicit ſe hoc agere, in vanum*

Dionyſius Areopagita.

Anacletus Papa.

laborat, & plus inuidia ſtimulis agitatur, quam charitatis, quoniam gratia plenitudo adiunctione non indiget, nec vlla requirit commendationis argumenta.

Euariſtus 2.

Idem eadem repetit & epiſtola 2. Sed & eadem omnino profert EVARISTVS I. epiſt. 2. ad Epiſcopos Ægypti. vide & ſuprà detractio. Sed & in dictione, Papa vbi dicitur in excuſatione & purgatione POLYCHRONII Hieroſolymitani Epiſcopi capite 3. quod non licet quenquam Pontificem ſuum accuſare, quoniam iudex non iudicabitur. hinc PIVS I. epiſt. 1. ad vniuerſos Chriſti fideles, & allegat Gratianus cauſa 6. quæſt. 1. cap. oues & Iuo Carnotenſis libro 4 decreto. *Oues* (ait) *paſtorem ſuum non reprehendant Plebs verò Epiſcopum non accuſet, nec vulgus eum arguat, quoniam non eſt diſcipulus ſupra magiſtrum, nec ſeruus ſupra Dominum. Epiſcopi autem à Deo ſunt iudicandi, qui eos ſibi oculos elegit. Nam à ſubditis, aut praue vitæ hominibus non ſunt arguendi, vel accuſandi, aut lacerandi, ipſo Domino exemplum dante, quando per ſeipſum & non per alium, vendentes ſacerdotes & ementes de templo eiecit.* Idem omnino de doctoribus ſtatuit CALIXTVS I. epiſt. 1. ad Benedictum Epiſcopum & PONTIANVS I. epiſt. 1. ad Fœlicem Sacerdotum: *Sacerdotes domibus ad ſeruiendum ſibi aſciuit & familiares intantum ſibi eſſe voluit, vt etiam aliorum hoſtias, per eos acceptaret, atque eorum peccata donaret, ſibi reconciliaret. Ipſi quoque proprio ore Domini corpus conficiunt & populis tradunt. De illis enim dictum eſt: Qui vos contriſtauerit, me contriſtabit, & qui vobis facit iniuriam, recipiet id quod inique geſſit, & alibi: Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit. Qui autem me ſpernit, ſpernit eum qui me miſit. Hi enim non ſunt inteſtandi, ſed honorandi. In eis quoque Dominus honoratur, cuius legatione funguntur. Hi ergo ſi forte ceciderint à fidelibus ſunt ſubleuandi & portandi. Accuſandi autem non ſunt ab infamibus & ſceleſtis vel inimicis aut alterius ſectæ vel religionis hominibus. Si peccauerint à reliquis arguantur ſacerdotibus, ſed & à ſummis Pontificibus conſtringantur, & non à ſecularibus vel malæ vitæ hominibus arguantur vel arceantur.* Vide in vocabulo, detractio & infrà. Honor Eccleſiaſticis perſonis exhibendus, &c. & ANTHERVS I. epiſt. 1. ad Epiſcopos Prouinciæ Beticæ & Toletanæ: *Abſit* (ait) *vt quicquam ſiniſtrum de his loquar, qui Apoſtolico gradui ſuccedentes Chriſti corpus ſacro ore conficiunt, per quos nos etiam Chriſtiani ſumus, qui claues regni cœlorum habentes, ante iudicij diem iudicant. Veteri quidem lege habetur, Quicunque ſacerdotibus non obtemperaſſet, aut extra caſtra poſitus lapidabatur à populo, aut gladio carnifice ſubiecta contemptum expiabat cruore. Nunc verò inobediens ſpiritualis animaduerſione truncatur, & electus ab Eccleſia, rabido dæmonum ore diſcerpitur.* Idem omnino FABIANVS I. epiſt. 2. ad Epiſcopos Orientales circa medium & circa finem. *Sancti* (ait) *Apoſtoli eorumque ſucceſſores ſpiritu Dei repleti, malos homines prænidentes & de ſimplices conſiderantes, difficilem aut nunquam voluerunt eſſe accuſationem ſacerdotum, ne à malis potuiſſent auerti aut ſubmoueri: quia ſi hoc facile concederetur ſæcularibus & malis hominibus aut nullus, aut vix perpauci remanerent, quoniam ſemper fuit & eſt, & quod peius eſt, minus viget, vt mali bonos perſequantur, & carnales ſpirituales infeſtent. Idcirco vt prædictum eſt ſtatuerunt ne accuſarentur, aut ſi aliter fieri poſſit perdifficilis eorum fieret accuſatio, & a quibus non præſumeretur, neque à propriis ſedibus aut Eccleſiis Epiſcopi eiicerentur.* Vide infrà Idem'om-

Polyeronius Epiſcop. Hieroſolym.

Pius 1.

Matth 10. Lucæ 6.

Ioan. 2.

Pontianus 1.

Zachar. 2. Luc. 10.

Sacerdotes portandi ſi deliquerint.

Anterus 2. allegatur à Gratiano cauſa 11. quæſt. 13. cap. Abſit.

Deuter. 17.

Fabianus 1.

A nino eadem ſtatuit epiſt. 3. quæ eſt ad Hilarium & CORNELIVS I. epiſt. 2. ad Rufum. Idem STEPHANVS I. epiſt. 2. ad omnes Epiſcopos. Idem quoque & LVCIVS I. epiſt. 1. ad Galliæ & Hiſpaniæ Epiſcopos: *Epiſcopi* (ait) *non ſunt leuiter accuſandi vel detrahendi, quia iniuria eorum ad Chriſtum pertinet, cuius vice & legatione funguntur in Eccleſia, vnde nobis & omnibus qui nobiſcum ſunt in noſtro ſolatio, ſicut & olim factum inuenimus, conſtitui placuit, vt criminationes maiorum natu per alios non fiant, niſi per ipſos qui crimina intendunt, ſi tamen ipſi digni & irreprehenſibiles apparuerint, & actis docuerint publicis, omni ſe carere ſuſpicione, atque inimicitia, & irreprehenſibilem fidem ac conuerſationem ducere. Vnde placuit vt à quibuſdam iudicibus Eccleſiaſticis ad alios Iudices Eccleſiaſticos, vbi eſt maior authoritas, ſi fuerit prouocatum, audientia non negetur.* Vide ſuprà accuſator, & accuſatio, & infrà. Idem omnino ſtatuit & IVLIVS I. epiſt. ad Orientales Epiſcopos pro Athanaſio capite 3. & 4. hinc STEPHANVS I. epiſt. 2. ad omnes Epiſcopos. *Criminationes aduerſus doctorem nemo ſuſcipiat, quia magis ſunt portandi quam ladendi aut infamandi.* Hinc EVSEBIVS I. epiſt. 2. ad Epiſcopos Ægyptios: *Oues quæ paſtori ſuo commiſſa ſunt, eum nec reprehendere (niſi à recta fide exorbitauerit) debent, nec vllatenus accuſare poſſunt, quia facta paſtorum oris gladio ferienda non ſunt, quanquam recte reprehendenda videantur.* Idem epiſt. 3. ad Epiſcopos campaniæ & Tuſciæ idem omnino repetit. *Ab Apoſtolis* (ait) *eorumque ſucceſſoribus nominus conſtitutum, criminationes aduerſus doctores non debere ſuſcipi, nec peregrina iudicia fieri, nec quenquam alterius iudicis quam ſui ſententia debere conſtringi. Caput enim Eccleſiæ Chriſtus eſt, Chriſti autem vicarij ſacerdotes ſunt, qui voce Chriſti legatione funguntur in Eccleſia. Idcirco quidquid ad eorum ſit iniuriam, ad Chriſtum pertinet, qui dixit: Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit.* Eadem repetit SYMMACHVS I. in Synodo Romana 5. quam celebrauit Epiſcoporum 218. vt infrà dicetur. Porrò Concilium CHALCEDONENSE generale 4. canone 21. actionis 15. allegatur à Gratiano diſtinct. 71. cap. clericos & cauſa 2. quæſt. 7. clericos. *Clericos ſine laicos, qui accuſauerint Epiſcopum aut clericos temere atque indifferenter, non debere ſuſcipi in accuſationem, niſi priùs eorum opinio fuerit perſcrutata.* Hic Canon recitatur à NICOLAO I. epiſtola ad Michaelem Imperatorem pro cauſa Ignatij Epiſcopi Conſtantinopolitani iniuſtè pulſi, hinc Patres eiuſdem concilij Chalcedonenſis actione 9. & 10. ideò ibam Edeſſenæ ciuitatis Epiſcopum abſoluerunt, quia innocens & abſens fuerat accuſatus à ſuis miniſtris: ſimul & actione 11. Baſſianus Epiſcopus Epheſius de ſimili facto conqueritur & abſoluitur vt alibi dicetur. hinc & IOANNES I. epiſt. 1. ad Zachariam Epiſcopum & allegatur à Gratiano cauſa 2. quæſt. 7. cap. Oues. *Oues quæ paſtori ſuo commiſſæ fuerint, eum nec reprehendere, niſi à recta fide exorbitauerit debent, & nullatenus accuſare poſſunt, quia facta paſtorum oris gladio ferienda non ſunt, quanquam recte reprehendenda videantur.* Et PELAGIVS II. epiſt. 2. ad Epiſcopos Italiæ & Campaniæ, & allegat Gratianus cauſa 3. quæſt. 5. cap. canonica. *Reprobandi ſunt qui prælatos ſuos reprehendunt vel accuſant: Vnde canonica ſanctorum patrum ſtatuta, ne columnæ ſanctæ Eccleſiæ vacillent ſequentes ac roborantes omnes infames cunctoſque ſuſpectos vel inimicos, & eos qui non ſunt eorum gentis,*

Cornelius 1. Stephanus 1.

Lucius 1. allegatur à Gratia. cauſ. 2. quæſt. 7 cap. criminationes.

Iulius 1.

Stephanus 1.

Euſebius 1.

Epheſio 5. Coloſſen. 1. Lucæ 10.

Symmachus 2.

Concilio Chalcedonenſe generale 4.

Ioannes 1.

Pelagius 2.

vel

Qui excludũtur ab accuſatione: Epiſcoporum vide etiam accuſator.

vel quorum fides vita & libertas neſcitur, & qui non bona converſationis, vel quorum vita eſt accuſabilis, ab omni accuſatione Epiſcoporum funditus ſubmonemus. Similiter & omnes quos diuine legis mortuos appellãt ſubmouendos eſſe ab eadem accuſatione, & publice pœnitentiæ ſubmittẽdos iudicamus. Item prohibet ſubſequenter, ne prætextu inuidiæ & maleuolentiæ in Epiſcopum, res eius furentur. Vide alibi repoſitum. Hinc Concilium AQVISGRANENSE I. cap. 97. citat HIERONYMVM, epiſtola ad Heliodorum: *Abſit* (ait) *vt quicquam de his ſiniſtrum loquar, qui Apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti corpus ſacro ore conficiunt, per quos nos etiam Chriſtiani ſumus* (hoc ex Antero I. Hieronymus mutauit) *qui claues regni cœlorum habentes, quodammodo ante diem iudicij iudicant, qui ſponſam Domini ſobria caſtitate confernant.* Hinc NICEPHORVS CALLISTVS, libro 8. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap. 16. (& ADRIANVS I. profert contra hæreticos iconomachos in collectorio Canonum) Conſtantinum refert de Epiſcopis accuſatis ſic dixiſſe accuſatoribus ipſorum: *Veſtra* (ait) *accuſationes tempus habebunt proprium, id eſt, diem magni iudicij: iudicem vero illum qui tunc futurus eſt omnibus iudicare. Mihi ergo hominis conſtituto de huiuſmodi rebus non licet habere auditorium, ſacerdotum ſcilicet accuſantium & ſimul accuſatorum, quos minimè conuenit tales debere monſtrari, qui iudicentur ab aliis, cum ab ipſo domino magis ipſi ſint iudicandi, de quibus ait Propheta, Deus ſtetit in ſynagoga Deorum, in medio autem Deos diiudicat. Neque poſſunt humano condemnari examine, quos Deus ſuo reſeruauit iudicio.* Denique ſimile exemplum Conſtantino narrat RVFFINVS AQVISGRANENSIS lib. 10. cap. 2. vt etiã Concilium PARISIENSE III. lib. 4. cap. 19. memorat allegans & ISIDORVM in libro ſententiarum ſic ſcribentem: *Rectores* (ait) *à Deo ſolummodo, non à ſubditis ſunt iudicandi, & pro moribus reprobis tolerãdi magis, quam à plebe ſunt diſtinguẽdi.* Et huiuſmodi iudiciũ prohibet, admonẽs ſacerdotes vt ſubditis ſuis locum detrahendi non relinquant ſancta & Deo digna converſatione: quod & lib. 3 cap. 8. iterum renouat. Hoc Conſtantini memorabile factum etiam NICOLAVS I. epiſtola ad Michaelem Imperatorem memorat. vt dicemus in vocabulo, Honor. Tum idem Nicolaus, ſubdit: *Quoniam multi Eccleſiaſticum ordinem confundere ac ſubuertere volentes amore inimicitiæ, & calumnioſè cauſas quaſdam contra diſpenſatores Eccleſiarum, orthodoxos Epiſcopos, confingunt, nihil aliud quàm fœdare ſacerdotum exiſtimationes, & turbationes pacatorum populorum conficere conantes: propter quod placuit Concilio GENERALI II. Conſtantinopolitano I. cano. 5. ne ſine diſcuſſione admittantur accuſatores, nec omnibus permittatur accuſationes facere contra diſpenſatores Eccleſiarum, quod idẽ de multis diximus Epiſcopis, qui iniuſtè à ſede pulſi poſtea à ſummo Pontifice reſtitui meruerunt* (vide infrà.) Porrò IDEM Nicolaus I. conſequenter docet Epiſcopum à ſubditis ſuis iudicari non poſſe, & hæreticos non poſſe vocem habere in accuſatione Epiſcoporum. Hæreticos autem intelligit (vt allegat etiam Gratianus cauſa 4. quæſt. 7. cap. 2.) tam eos qui olim ab Eccleſia proiecti ſunt, quàm qui poſthæc anathematizari meruerunt. Vide ſuprà, Accuſatores qui eſſe non poſſint, &c. & infrà, Teſtis. Porrò idem Nicolaus I. infinitis probat exemplis ſubditos non temerè accuſare debere prælatos, ne vnde rectè mala redarguunt, inde per elationis impulſum in profundiora mergantur, vt ait GREGORIVS I. lib. 3. Paſtoralium, cap. 5. Hinc IDEM Nicolaus I. refert Sixtum Epiſcopum Romanum Euphemium Epiſcopum damnaſſe, nec aliud in depoſitione eius obiecíſſe, niſi quòd Polychroniũ Hieroſolymitanum Epiſcopum Pontificem ſuum accuſauerit (vt ſuperiùs iam meminimus, & latiùs in vocabulo, *Romanæ Eccleſiæ Primatus*. Et, *Papa à nemine iudicandus*, continetur) nam vt dictum eſt licet ſuũ Pontificem veraciter accuſaret, eo quod Polychronius ſedem Hieroſolymitanam primam eſſe affirmabat, & per ſimoniacam hæreſim ordinationes faciebat, vt alibi dicemus: *Ex te* (ait) *damnaberis, quoniam Pontificem qui te conſecrauit coepiſcopum condemnaſti & accuſaſti. Non licet enim cuiquam accuſare Pontificem ſuum, quoniam index non iudicabitur. Conſonat huic ſententiæ Sylueſter* (proſequitur Nicolaus) *dicens, neque ab Auguſto, neque ab omni clero, neque à Regibus, neque à populo index iudicabitur, haud dubium quin Eccleſiaſticus.* Vide Imperator & Princeps. PELAGIVS quoque I. cuidam Francorum Regi ſcribens, & Sabaudo Arelatenſi Archiepiſcopo qui ab inferiori Epiſcopo iudicatus fuerat, id factum reprehendit: *Quia hoc* (ait) *nulla Eccleſiaſtica lege vel ratione conceditur.* GREGORIVS quoque I. clero Mediolanenſi ſcribens pro eligendo ſibi Epiſcopo: *Iudicari* (ait) *à vobis vltra non debet ſemel prælatus, ſed tanto nunc ſubtiliter iudicandus eſt, quanto poſtmodum iudicandus non eſt.* Vnde colligit præter hæreſim ſubiectos non poſſe legitime de prælati ſui vita iudicare, nec cuiuſuis ſit meriti, temerè reprehendere? quod adhuc Dionyſij Areopagitæ teſtimonio probat, epiſtola ad Demophilum (vt habes in initio huius annotationis) qui in cauſa pietatis delinquẽtem ſacerdotẽ, nefas ſancit à minoribus vel ab inferioribus iudicari, ne fiat in Eccleſia Dei aliquid inordinatum, & ſtatus eius in aliquo confundatur. Denique quod Ignatius Conſtantinopolitanus à ſuis non potuerit ſuffraganeis iudicari, ſic prædictus Nicolaus probat, & allegatur à Gratiano diſtinct. 21. capite, Nunc autem. Ex actis Marcellini Papæ (vt dicemus) *Papa à nemine iudicandus*) qui dum idolis ſacrificaſſe deprehenſus eſſet, & hoc ipſe eſſet cõfeſſus, nullus tamen Epiſcoporum in Concilio Romano tunc ſuper hoc negotio congregatorum proferre in eum ſentẽtiam auſus eſt, dum ei omnes ſæpius dicerent: *Tuo ore iudica cauſam tuam, non noſtro iudicio.* Et iterum: *Noli* (aiunt) *audiri in noſtro iudicio, ſed collige in ſinu tuo cauſam tuam.* Et rurſus: *Quoniam* (aiunt) *ex te iuſtificaberis, & ex ore tuo condemnaberis.* Et dicunt iterum: *Prima ſedes non iudicabitur à quoquam.* Hinc SYLVESTER I. fecit gradus in gremio ſynodi, vt non preſbyter aduerſus Epiſcopum, non diaconus aduerſus preſbyterum, non ſubdiaconus aduerſus diaconũ non acolytus aduerſus ſubdiaconem, non exorciſta aduerſus acolytum, non lector aduerſus exorciſtam, non oſtiarius aduerſus lectorem, det accuſationem aliquam, neque præſul ſummus à quoquam iudicabitur, &c. Sed cùm quodam tempore quidam contra Sixtum III. Papam tentaſſent quædam non boni rumoris obiicere, & in Concilio cui Valentinianus Auguſtus intererat, dictum fuiſſet, non licere aduerſus Pontificem dare ſententiam ſurrexit idem protinus Imperator & in arbitrio præfati Pontificis tribuit iudicare iudicium ſuum. Etenim nullus Pontificum minorum vel inferiorum vrbium ſubactus iudicijs inuent-

Concilium Aquiſgranẽſe 1. ſub Ludouico I. Imperat. Hieronymus Stridonenſis.

Nicephorus Calliſtus Adrianus I.

Conſtantini reuerentia in ſacerdotes & Epiſcopos.

Pſal. 81.

Ruffinus Aquileenſis. Cõcilium Pariſienſe 3.

Iſidorus Hiſpalenſis.

Nicolaus I.

Concilium Cõſtantinopol. 1. generale 2. cõtra Macedon.

Gregorius I.

Pelagius I.

Gregorius I.

Papa non poteſt à quoquam iudicari nec cõdemnari, vide in vocabulo, Papa.

Syluester I. in concilio Romano I.

tur. Vnde Ioannes Antiochenæ ſedis Epiſcopus inter cætera legitur in Epheſina ſynodo vſque ad correctionem damnatus, qui Cyrillum Alexandrinæ ſedis Epiſcopum quæ eſt ſecunda ſedes,& Antiochena tertia,irregulariter damnationi præſumpſit addicere, eadem venerabili Synodo ad Cœleſtinũ ſummæ ſedis præſulem taliter in ſcriptis poſtulante ac dicente: *Indignetur ergo tua religio,si competenter pro his quæ facta ſunt. Si enim datum fuerit volentibus licentia & maiores iniuriis ſedes afficere,& contra eas in quibus non habent poteſtatem, contra leges ſic & contra canones proferre ſententias, ibunt ad vltimam confuſionem Eccleſiæ res.* Idem factum recenſetur in Concilio CHALCEDONENSI generali IV. in cauſa Flamiani,vt alibi dicetur Denique ſi in epiſtola legimus ad Hebræos,quòd minor à maiore benedicatur, reſtat profectò, vt exigente ratione etiam maledicatur. Siquidem hæc vtique prænoſcentes periculoſa tempora, illi qui ante nos fuerunt, prouidam in Eccleſiis conſuetudinem tradiderunt (hoc allegatur à Gratiano diſtinct 21. cap. Denique) hodiéque in Eccleſia Romana (quæ magiſtra eſt omnium Eccleſiarum) impræterm iſ ſè ſeruatur, ita vt nullus ſacerdos maiore ſuo non iubente conſacerdote,cuilibet rei benedicere nitatur.Sed & anterior ſtans ad pronunciandum aliquam lectionem,benedictionem quidem poſtulat, ſed ei quilibet inferior non audet penitus benedicere: cur hoc? Nunquid benedicere peccatum eſt? Abſit: De maledicis enim non de benedicis dicit Apoſtolus, quia regnum Dei non poſſidebunt: ſed per hoc innuitur quantæ cenſuræ freno inferiores quique à ſuis iudicandis præpoſitis coërcendi ſint.Si his nec etiam benedicendi ius vllum penitus obtineant. Intantum autem hanc præſumptionem ſancti Patres apud Chalcedonem deteſtati ſunt, vt Dioſcorum Alexandrinum antiſtitem inter cætera idcirco potiſſimum ſine vlla reſtitutione damnauerint,quia in cõtumacia permanens erga primæ ſedis Romanæ priuilegium, etiam excommunicationem aduerſus Papam dictauit. Vnde Anatolius,in Concilio prædicto publicè clamauit: *Propter fidem non eſt damnatus Dioſcorus, ſed quia excommunicationem fecit Domino Archiep. ſcopo Leoni.* Vnde aptè in AFRICANO Concilio,cano.53. diffinitum eſt: *Ita vnuſquiſque noſtrum ordinem ſibi decretum a Deo cogneſcat, & poſteriores anterioribus deferant,nec eis inconſultis aliquid agere præſumant.* Vnde & GELASIVS I. ad Epiſcopos Dardaniæ, & alia ad Epiſcopos Orientales,& allegatur à Gratiano diſtinct.21. cap. Inferior (inquit) *de ſecunde ſedis ageretur antiſtite nec ab inferiore qualibet, ſed à prima ſede iure poteſt abſolui. Inferior quippe potiorem abſoluere non poteſt. Sola ergo potior inferiorem conuenienter abſoluit.* Hinc liquidò peruidetur, quia quem non poteſt abſoluere non poteſt iudicio inferior potiorem ligare, quod in cauſa Symmachi Papæ probatur. Qui à Theodorico Arriano multis eũ accuſantibus impetitus, tamen Pontificum congregatorum ſententia concluſum eſt,ſummæ ſedis Antiſtitem nõ poſſe minorum ſubiacere iudicio. Sed de his dicetur in vocabulo Papa à nemine iudicãdus. Quę autem ſuperiùs allata ſunt,Gratianus refert diſt. 21. per totum.Porrò de Epiſcopis & prælatis non facilè iudicandis & accuſandis Concilium LATERANENSE GENERALE ſub Innocentio III. Patrum 1215.cap.8.omnino ſuperioribus cõformia decreta donat.& hęc ſuperiora aſtruit proinde decreta ne criminarentur iniuſtè.& vt cauerent delinquere inſolenter. vt criminalis accuſatio,quæ ad diminutionem capitis,id eſt,degradationem intenditur,niſi legitima præcedat inſcriptio,nullatenus admittatur, pro exceſſibus autem quę ſine ſcandalo tolerari non poſſunt,non ex odij fomite, ſed charitatis affectu procedatur, vt pro grauibus exceſſibus, ſi non degradentur ab ordine, ab adminiſtratione tamen admoueantur. Eadem latiùs exponit Concilium LATERANENSE ſub Leone X. ſeſſio 9. tam de Epiſcopis quam Abbatibus non leuiter accuſandis aut calumniis appetendis. Vide Detractatio, & Appellatio,Accuſatio, Teſtis, Papa, Honor, & Princeps, & Laicus,&c. Vide ſequentia.

Epheſina Synodus generalis 3.

Cõcilij Chalcedonenſe 4. generale. Hebræo 7.

Ritus & obſeruatio ordinum in Eccleſia Romana.

1.Corinth. 6.

Impius Dioſcorus S. Leonem 1. Papam excommunicare auſus.

Concilium Africanum ſub Bonifacio 1.

Gelaſius 1.

Cõcilium Lateranenſe ſub Innocentio 3.

Concilij Lateranenſe ſub Leone 10.

Epiſcopus non afficiendus contumeliis, &c.] Require ſuprà Clericus, & ſuperiori annotatione.

Epiſcopi quatenus debeant accuſari corrigi,& in iudicium prouoc i,&c.] Hoc iam ſuperiori annotatione ſæpius oſtenſum: videlicet ſi fuerit hæreticus,vel malè de Catholica fide ſentiens.Porrò vt hoc & aliis de cauſis poſſe fieri liquidiùs pateat,attende quæ ſubnectuntur CLEMENS I.epiſto.1. ad Iacobum fratrem Domini: *Epiſcopi* (ait) *ſi exorbitauerint, à ſubditis non ſunt reprehendendi vel arguendi, ſed ſupportandi, niſi in fide errauerint. Illi ergo ſuper iſtos ſunt, non autem iſti ſuper illos,quoniam maior à minore,nec argui,nec iudicari poteſt.* Idem omnino CORNELIVS I. epiſt.1.ad Rufum Epiſcopum Orientalem,vt iam ſuperiùs poſuimus & ANACLETVS I. epiſt.3. ad omnes Epiſcopos: *Paſtor* (inquit) *defectuoſus tolerandus eſt. Doctor autem vel paſtor Eccleſiæ,ſi à fide exorbitauerit,erit à fidelibus corrigendus, ſed pro reprobis moribus magis eſt tolerandus, quàm reſtringendus:quia rectores Eccleſiæ à Deo iudicandi ſunt, ſicut ait Propheta:Deus ſtetit in ſynagoga Deorum, in medio autem Deos adiudicat. Vnde oportet vnumquemque fidelem ſi viderit aut cognouerit plebes aduerſus paſtorem ſum tumeſcere, aut contra clerum detractionibus vacare,hoc vitium pro viribus extirpare, prudenterq; corrigere ſatagat,nec eis in quibuſcunque negotiis miſceri, ſi incorrigibiles apparuerint, antequam ſuo reconcilientur doctori,præſumat. Quoniam tam ſacerdotes,quàm reliqui fideles omnes ſummam curam habere debent de his qui pereunt,quatenus eorum redargutione aut corrigantur à peccatis,aut ſi incorrigibiles apparuerint,ab Eccleſia ſeparentur.* Idem & EVARISTVS I.epiſt.2.ad Epiſcopos Ægypti,licet tamen clericis Epiſcopos aut Doctores accuſare & deferre non ſit licitũ,vt ex ſuperioribus teſtimoniis probatum eſt hoc tamen intelligitur,niſi ſcandaloſa ſit,vel hæreſim ſapiens, eorũ vita & doctrina:quia tunc iuſtè ſunt accuſandi & prouocandi ad ſynodum, vt Dioſcorum prouocarunt ad Synodum Chalcedonenſem,& ad Leonem primum THEODORETVS & ISCHYRION diaconi Alexandrinæ Eccleſiæ, & Athanaſius preſbyter eiuſdem Eccleſiæ, eò quòd aduerſus ſanctã Trinitatem blaſphemus eſſet,& hæreticus, & homicida,vt ex epiſtolis eorundem conſtat, miſſis ad præfatam ſynodum, quæ inſeruntur actione 3. eiuſdem,vbi & plurima eius ſcelera recenſentur, vt dicetur infrà. Sic & CLERICI ANTIOCHENI& monachi ſuum Epiſcopum,Seuerum hæreticum audacter multis criminibus inuolutũ accuſant,apud Ioannem Hieroſolymorũ Epiſcopum,epiſtola ad eum miſſa.& Concilium HIEROSOLYMITANVM ſub eodem celebratum,

* Sub nomine Epiſcopi intellige omnes prælatos tam ſuperioris quã inferioris gradus.

Clemens 1.

Cornelius 1.

Anacletus 1.

Pſal 81.

Hoc allegat Gratian. caul. 24 q 3.cap. Tã ſacerdotes.

Euariſtus 1.

Exempla eorũ qui inſta Epiſcopos & prælatos detulerant.

Theodorus & Iſchyrion diaconi Alexand.

Clerici Antiochen.

Concilij Hieroſolymitanũ.

quæ eſt inſerta actio 1. Generalis V. Concilij Conſtantinopolitani II. Eum autem accuſant (vt in vocabulo, Hæreticus expreſſiùs docetur) quòd canones Patrum negligeret, vaſa ſacra diriperet, ſanctos perſequeretur, & interficeret. Qui Seuerus in prædicta Synodo generali Conſtantinopolitana omnium calculo damnatus & anathematizatus eſt. Sic & Petrus Epiſcopus Apamearum multis notatus ſceleribus accuſatur à clero ſuo apud eandem generalem V. Synodum actione 1. reperiuntur multæ tales accuſationes epiſcoporum quæ legitimæ inuentæ ſunt de quibus alias.

Concilij Aurelianenſis 3.

An autem liceat Epiſcopum in iudicium prouocare Concilium AVRELIANENSE V. ſub Pelagio I. cano. 17. *Placuit* (ait) *vt ſi quacunque perſona contra Epiſcopum vel actores Eccleſiæ ſe proprium crediderit habere negotium, prius ad eum recurrat charitatis ſtudio, vt familiari admone commonitus, ſanare ea debeat, quæ in querimoniã deducuntur. Quam rem ſi differre voluerit, tunc demum ad Metropolitani audientiam veniatur. De qua re cum literas ſuas Metropolitanus ad comprouincialem Epiſcopum dederit, & cauſa ipſa inter vtroſque, quacũque occaſione amicis mediis non fuerit definita, vt ipſi Metropolitano neceſſarium ſit in eodem negotio iterare ſcriptum, & ſecundo admonitus aut mittere aut venire diſtulerit, tandiu à charitate Metropolitani ſui nouerit ſe eſſe ſuſpenſum, donec ad præſentiam eius veniens, cauſa ipſius de qua petitur, reddiderit rationem. Quod ſi patuerit Epiſcopum ipſum contra iuſtitiam fatigatum, is qui eum iniuſta interpellatione pulſauit, anni ſpatio à cõmunione Eccleſiaſtica ſuſpendatur. Si vero Metropolitanus à quocunque comprouinciali Epiſcopo bis fuerit in cauſa propria appellatus, & eum audire diſtulerit, ad proximam ſynodum, quæ conſtituetur, negotium ſuum in Concilio licentiam habeat exercendi, & quidquid pro iuſtitia à comprouincialibus ſuis ſtatutum fuerit, ſtudeat obſeruare.* Vide & ſuperiùs, Clerici ad iudiciũ nõ trahendi, &c. & quæ ſequuntur.

Sixtus 1.

Epiſcopus Epiſcopum excommunicare non præſumat nec deponere.] SIXTVS I. epiſtola ad omnes Epiſcopos: *His conſideratis atque cum reliquorum Epiſcoporum decretis, tanquam omnium curam gerentes, propter ſedis propriæ apicem decernimus vt nemo Pontificum, aliquem ſuis rebus expoliatum Epiſcopum, aut à ſede pulſum excommunicare aut iudicare præſumat, quia nõ eſt priuilegium, quo expoliari poſſit iam nudatus. Si quis autem aliter agere præſumpſerit, ſciat cenſuram huius ſedis cum omnibus membris ſuis ſibi venturam: & ſicut egerit, ita recipiet: ſi bene, bene: ſi graue, graue: ſi peſſimè, peſſimè.* Quoniam dignus eſt operarius mercede ſua. Idem SIXTVS II. epiſt. 2. ad Epiſcopos Hiſpaniæ. Et IVLIVS I. epiſto. 1. ad Orientales Epiſcopos, vt infrà dicetur. Hic ſcito quòd rer licet vocare Epiſcopum criminoſum, antequam condemnetur, ſi voluerit, vt teſtatur Patres Concilij EPHESINI generalis III. epiſt. 3. ad Valentinium & Theodoſium. Vide ea quæ in ſequẽtibus ponuntur, quia cohærent.

Lucæ 10. Sixtus 2. Iulius 1. Concilij generale 3 Epheſinum 2.

Epiſcopus ſpoliatus nõ poteſt iudicari.] Hoc iam ſuperiori diſtinctione inſinuatum eſt ex Sixto I. cui & aſtipulatur. SIXTVS II. epiſt. 2. ad Epiſcopos Hiſpaniæ, & allegatur à Gratiano cauſa 2. quæſt. 7. cap. Si quis: *Audiuimus inter vos accuſationes exerceri, & pulſos à ſedibus Epiſcopos, aut ſuis rebus expoliatos iudicari. Quapropter ſtatuimus eſt, vt ſi quis contra Epiſcopum vel actores Eccleſiæ ſe proprium crediderit habere negotium, non prius adeat iudices, quam ad eos recurrat charitatis ſtudio, vel familiari colloquio commonẽdi, ea ſanare debeant quæ in querimoniam deducuntur, quod ſi aliter egerit communione priuetur.* IDEM ibidem, & allegatur à Gratiano, cauſa 2. quæſt. 2. cap. Nullos: *Nemo Pontificum deinceps aliquem Epiſcopum ſuis expoliatum rebus aut à ſede pulſum, excommunicare, aut iudicare præſumat, quia non eſt priuilegium, quo expoliari poſſit iam nudatus.* Idem IVLIVS I. cap. 8. Decretorum ad Orientales Epiſcopos pro Athanaſio. Vide quod ſequitur, quia idem eſt.

Iulius 1.

Epiſcopus ſede pulſus iniuſtè, reſtabiliendus.] ZEPHERINVS I. epiſt. 2. ad Epiſcopos Ægypti, & allegatur à Gratiano, cauſa 2. quæſt. 2. cap. Præceptum & ab Iuone, lib. 4. decret. *Nunciatum eſt ſedi Apoſtolicæ, per apocryphiarios veſtros, quoſdam fratrum noſtrorum, Epiſcoporum videlicet, ab Eccleſiis & ſedibus propriis pulſi, ſuaque eis auferri ſupellectilia, & ſic nudos & expoliatos ad iudicia vocari, quod omni ratione caret, cum conſtituta Apoſtolorum eorumq; ſucceſſorum, & præcepta Imperatorum, ac conſtitutiones legum idipſum prohibeãt, & Apoſtolicæ ſedis authoritas idipſum veret fieri. Præceptum eſt ergo in antiquis ſtatutis* (vide ea quæ ſuprà memorata ſunt, & quæ infrà dicentur) *Epiſcopos euectos atque ſuis rebus expoliatos, Eccleſiæ propriæ recipere, & primo ſua omnia eos reddi, & tum demum ſi quis eos iuſte accuſare voluerit, aquo periculo facere, indocti eſſe decernentes Epiſcopos, recta ſapientes, & in Eccleſia conuenientes, vbi teſtes eſſent ſingulorum, qui oppreſſi videbantur, nec prius eos reſpondere debere, quam omnia ſua eis & Eccleſiis eorum legibus integerrime reſtituantur.* Hinc ſuffragatur FOELIX II. & Concilium ROMANVM ſub eo celebratum epiſt. 1. ad Athanaſium & vniuerſos Epiſcopos Ægypti & Libyæ Alexandriæ congregatos, cano. 4. *Si quis Epiſcopus fuerit ſuis rebus expoliatus, aut à ſua Eccleſia vi aut timore expulſus, quod omni Chriſtiano nomini eſt inimicũ, oportet & decet Epiſcoporum propoſitum ſemper prima fronte cedere, vt omnia quæ ei ablata ſunt, poteſtati eius legaliter reddantur, & præſul prius reſtituatur, & poſtea non ſtatim, ſed diu & per ſpatioſa tempora, ſuis poteſtatiuè diſpoſitis, & ad ſuam neceſſitatem præparatis, ad tempus veniat ad cauſam, & ſi iuſtè viſum fuerit, accuſatoribus ſuis reſpondeat, &c.* Meminit CASSIODORVS SENATOR, lib 5. Tripartitæ hiſtoriæ, c. 34. Cyrilli Hieroſolymitani, Georgij Alexandrini, Vranij Tyri, & aliorum multorum, qui ſub Conſtantio damnati ſunt, cauſam proferre poſſemus, ſed prolixitas animum auertit. Pete hiſtoriam, cap. 34. & 36. vbi de Cõcilio agit Ariminenſi. Sic iniuſtè in 2. Epheſina & illegitima Synodo condemnatus & expulſus Theodoretus Cyrenſis Epiſcopus, coram Leone I. cauſam ſuam agit, eiúſque implorat auxilium, epiſtola ad eundem directa, quæ ſedet poſt 60. epiſtolã eiuſdem Leonis: *Supplicationem meam* (ait) *ne reſpuatis, nec miſeram caniciem deſpiciatis, quæ poſt tot labores affecta eſt contumeliis: veſtram enim expectio ſententiam, &c.* Eius epiſtola valde compaſſiua eſt & lugubris, quę certè pij Patris animum verè ſanctum & innocentem denunciat, ei autem Epiſcopatus redditus eſt à Leone, à quo multũ eſt commendatus, vt legitur actione prima Cõcilij Chalcedonenſis. Nam præfato Concilio aſſiſtẽs actione octaua, coram Patribus anathematizauit Neſtorium & Eutychem, & omnibus acceptus patribus Eccleſiæ propriæ magna cum laude redditur. Similiter & in EODEM Concilio Chalcedonenſi actione 9. & 10. iudicata cauſa iniuſtè

Sixtus 2. Cassiodorus Senator. Theodoretus iniuſtè expulſus recipit ſedem. Theodoreti commendatio

Ibas Edeſſenus Epiſcopus Eccleſiæ restituitur.

expulſi Ibæ Edeſſenæ ciuitatis Epiſcopi. Epiſcopatum eidem iniuſtè ablatum patres reſtituerunt. Sic Flauianus Conſtantinopolitanus Epiſcopus, & Euſebius Dorylei Epiſcopus, duo magni propugnatores fidei, qui in adulterina Epheſina Synodo II. à Dioſcoro & reliquis hæreticis, ob damnationem & accuſationem Eutychetis fuerant iniuſtè Epiſcopatibus ſpoliati, ſententia & iudicio præſidentium Chalcedonenſi Concilio prædicto, propriis ſunt ſedibus reſtituti, & illi Epiſcopi qui eos damnauerant ab Epiſcopali dignitate alieni facti ſunt, vt in geſtis præfati Concilij legitur. Et teſtatur EVAGRIVS, lib. 2. hiſtoriæ, acclamantibus omnibus Patribus, hoc rectè factum. Et licet Flauianus Conſtantinopolitanus in exilio ante reuerſionem moreretur, miſſo tamen principum Auguſtorũ in ciuitatem ſuam deportatus eſt, & humatus prope altare Apoſtolorum, quod ante factum fuit, & Ioanni Chryſoſtomo qui in exilium miſſus fuerat, vt narrat copioſè NICEPHORVS CALLISTVS, lib. 13. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ à cap. 20. vſque ad finem Meminit & Epiſcoporum iniuſtè expulſorum GELASIVS I. epiſtola ad Epiſcopos Orientales, vt iam diximus ſuprà, Epiſcopo viuenti nullus debet ſubrogari, &c. Hinc & ſingularem Athanaſij Alexandrini mentionem facit ENNODIVS DIACONVS, libro Apologetico pro cauſa Symmachi Papæ, & ſynodorum ſub eodem celebratarum & eius innocentiam prædicat, & in ſimili cauſa cum Symmacho comparat, cum vterque accuſatione pulſatus, innocens repertus ſit: *Et lex conſtituta* (ait) *ne facilis Epiſcoporum accuſatio fieret* (vt ſupetiùs dictum eſt) *vnde & ſua innocentia laudem & triumphũ reportarunt.* Hinc & Concilium ROMANVM V. ſub prædicto Symmacho, cui interfuerunt 218. Epiſcopi, refricauit, quod iam ſæpius ſuprà in medium prolatum eſt, ſcilicet: *Vt Epiſcopi ſuis rebus expoliati, vel à ſedibus vi, aut dolo, aut quocunque ingenio pulſi, non poſſint ad ſynodum, tam prouincialem quàm generalem conuocari, aut in aliquo iudicari, antequam cuncta quæ eis ablata ſunt, legibus poteſtati eorum pacifice per omnia redintegrentur. Prius ergo oportet omnia illis legibus redintegrari, & Eccleſias quæ ſibi ſublata ſunt, cum omni priuilegio ſuo reſtitui, & poſtmodum non ſub anguſto temporis ſpatio, ſed tantum temporis eis ſpatium indulgeatur, quantum expoliati vel expulſi eſſe videntur, antequam ad ſynodum conuocentur, & ab omnibus quiſque pronuncia ſua Epiſcopis audiatur. Nam nec conuocari ad cauſam, nec diudicari poteſt expoliatus vel expulſus, quia non eſt priuilegium quo expoliari poſſit iam nudatus. Vnde & antiquitus decretum eſt, omnes poſſeſſiones & omnia ſibi ſublata, atque fructus cunctos ante conteſtatam litem.* * *Præceptor aut Primas poſſeſſori reſtituat. Et alibi ſcriptum habetur, ille qui violentiam pertulit, vniuerſa in ſtatu quo fuerant recipiat, & quæ poſſidet ſecurus teneat. Et alibi in ſynodalibus Patrum decretis & Regum edictis legitur ſtatutum* (allegat Gratianus cauſa 3. quæſt. 1. cap. Redintegranda) *redintegranda ſunt omnia expoliatis vel reiectis Epiſcopis præſentialiter ordinatione Pontificum, & in eorum vnde abſceſſerunt poteſtatem funditus reuocanda quacunque conditione temporis, aut dolo, aut captiuitate, aut virtute maiorum, aut per quaſcunque iniuſtas cauſſas res Eccleſiæ, vel propriæ, aut ſubſtantias ſuas perdidiſſe noſcuntur ante accuſationem, aut regularem ad Synodum vocationem eorum, &c.* Hæc & alia allegat Gratianus cauſa 2 quæſt. 2. cap. In ſcripturis, &c. Et confirmat IOANNES I. epiſt. 1. ad Zachariam Epiſcopum, & ibidem allegatur à Gratiano, & ab Iuone, lib. 3. decretorum, & lib. 4. lege eundem Gratianum, cauſa 3. quæſt. 2. cap. Priùs ergo. & alibi. Porrò hæc omnia recenſet NICOLAVS I. epiſtola ad Michaëlem Imperatorem circa finem pro cauſa Ignatij Epiſcopi Conſtantinopolitani, qui iniuſtè expulſus fuerat, & Photius in eius locum ſuffectus. Sic etiam expulſus fuit iniuſtè SILVERIVS I. Papa, ſuggerente Vigilio diacono, vt narrat idem Siluerius epiſtola ad eundem Vigilium. Et teſtatur AMATOR EPISCOPVS. Epiſtola ad eundem Siluerium & LIBERATVS CARTHAGINENSIS, cap. 22. Breuiarij de cauſa Neſtoriana, vt latiùs dicemus in vocabulo Papa, & Perſecutio. Hinc etiam ſtatuit Concilium TOLETANVM IV. can. 27. & allegat Gratianus, cauſa 11. quæſt 3 cap. Epiſcopus: *Epiſcopus preſbyter aut diaconus, ſi à gradu ſuo iniuſtè deiectus in ſecunda ſynodo innocens reperiatur, non poteſt eſſe quod fuerat, niſi gradus amiſſos recipiat coram altari, de manu Epiſcoporum. Si Epiſcopus eſt, orarium, annulum & baculum: ſi preſbyter, orarium & planetam, &c.* Vide Clerici electi. ſuprà. Denique & Ioannes Epiſcopus Lampeon ſeu Lampæ, iniuſtè accuſatus & ſede turbatus à Paulo Archiepiſcopo Cretenſi, cauſam agit coram ſummo Pontifice Vitaliano, qui cõgregata Romæ SYNODO cauſam depoſitionis & criminis perquirens, eum reperit falsò accuſatum, & propterea ex omnium patrum Concilio inculpabilis iudicatus ad priſtina eſt reuerſus officia: ſicut VITALIANVS ipſe Papa epiſtola ad eundem Paulum Cretenſem Archiepiſcopũ ſcribit, cui tota qua fungitur authoritate præcipit, vt eidem contra legum decreta damnato, ſed tandem abſoluto omnia ablata reddat, vt eum per omnia conſeruet abſque damno. Hoc ſimiliter IDEM Vitalianus ſcribit epiſt. 2. ad Vranum cubicularium: *Quatenus* (ait) *diuina ope præmia eiuſq; ſuffultus ſuffragio, valeat ad ſanctam celeriter reuerti Eccleſiam.* IDEM epiſt. 3. ad Paulum prædictum Cretenſem Archiepiſcopum eidem præcipit, vt reddat Eccleſiæ prædicti Ioannis Lampenſis monaſterium quod inuaſerat, in parochia nomine Palean, & alterum quod vocatur Arſilli, quia hoc canones præcipiunt ne terminos quis ſuos tranſgrediatur. Sed & epiſt. 4. quæ eſt ad Georgium Epiſcopum Syracuſanum, idem omnino agit, vt prædictus Ioannes Lampenſis inſulæ Cretæ Epiſcopus iniuſtè turbatus, ſuæ reſtitueretur ſedi. Vide reliquum. Clerici electi, &c. & iunge quod ſequitur. Qua autem pœna plecti debeant illi, qui iniuſtè Epiſcopos turbant ſedibus, ſatis liquet ex fulminatione excommunicationis in Imperatorem Arcadium, & eius vxorem Eudoxiam ab INNOCENTIO I. vt videbis in vocabulo, Excommunicatio, & in dictione Papa. Ex SILVERIO I. qui eos anathemate percuſſit, qui fuerant authores ſui exilij, & qui ſunt etiam aliorum Epiſcoporum turbatores. Vide ſequentia.

Exempla alia Epiſcoporum ſedi reſtitutorum.

Euagrius Hiſtoriographus.

Nicephorus Callistus.

Gelasius I.

Ennodius Diaconus, poſtea vt creditur, Epiſcopus Ticinenſis.

Concilio Romanum ſub Symmacho in oratione 9. Theodorici regis.

* Præceptor.

Innocen...

Nicolaus I.

Siluerius I.

Amator Epiſcopus.

Liberatus Diaconus Carthaginenſis.

Cõcilium Toletanum 4.

Concilio Romanum ſub Vitaliano.

Vitalianus I.

Qua pœna plecti debeant illi qui Epiſcopos iniuſtè à ſedibus pellunt.

Innocentius I.

Siluerius I.

Summo Pontifici per hunc totum diſcurſum reſeruatur authoritas Epiſcopos iudicandi.

Canon Apoſtolorum.

Epiſcopi qualiter, & qua forma atque methodo debeant iudicari & accuſari.] Iam in ſuperioribus multa protulimus, ſic exigente materia, quæ huic materiæ congruebant: ſed non multùm laborabit lector, ſi dignetur ea reuoluere, & ſequentibus tanquam cohærentia annectere. CANON APOSTOLORVM 73. *Epiſcopum à viris fide dignis ob aliquid accuſatum, ipſum ab Epiſcopis vocari neceſſe eſt, & ſi quidem & confeſſus vel convictus ſit, ſtatuatur pœna. Si autem*

vocatus non paruerit, ſecundo etiam vocetur miſſis ad eum Epiſcopis duobus. Si etiam ſic non obedierit vocetur & tertio duobus ad eum rurſus miſſis Epiſcopis. Si autem vel ſic aſpernans & contumax, non ſteterit, Synodus ea quæ videntur aduerſus eum pronunciet, ne lucri facere videatur, dum iudicium ſubterfugit. De iudicandi autem Epiſcopos forma VICTOR I. epiſt.1. ad Theophilum Alexandriæ Epiſcopum: *Eadem vos iudicare, ad Apoſtolicam delatum eſt ſedem, quæ præter noſtram vobis definire non licet authoritatem, id eſt, Epiſcoporum cauſas. Vnde ita conſtitutum liquet à tempore Apoſtolorũ, & deinceps placuit, vt accuſatus vel indicatus à compronincialibus in aliqua cauſa Epiſcopus licenter appellet, & adeat Apoſtolicæ ſedis Pontificem* (vide & Appellatio ſuprà) *qui aut per ſe aut per vicarios ſuos eius retractari negotium procuret, & dum iterato iudicio Pontifex cauſam ſuam agit, nullus alius in eius loco ponatur aut ordinetur Epiſcopus, quoniam quamquam à compronincialibus Epiſcopis accuſati, cauſam Pontificis ſcrutari liceat, non tamen definiri inconſulto Romano Pontifice cum beato Petro Apoſtolo, nõ ab alio quàm ab ipſo dictum ſit Domino: quæcunque ligaueris ſuper terram erunt ligata & in cœlo: & quæcunque ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo. Et alibi in inſtitutis legitur Apoſtolicis* (ſcilicet epiſt.1. Clementis ad Iacobum fratrem Domini) *ſi qui putauerit ſe in proprio Metropolitano grauari, apud Patriarcham vel primatem diœceſeos, aut penes vniuerſalis Apoſtolicæ Eccleſiæ iudicetur ſedem. Nihil aliud eſt fratres talis præſumptio, niſi Apoſtolorum ſuorumq́, ſucceſſorum terminos tranſgredi, eorumq́, decreta violare. Culpantur enim, vt ſcriptum eſt, fratres qui aliter circa Epiſcopos iudicare præſumunt, quàm Apoſtolicæ ſedis Papæ fieri placuerit. Et quis eſt qui iudicat eum, quẽ Dominus ſibi & huic ſanctæ ſedi reſeruari voluit iudicandum?* Hinc ZEPHERINVS I. epiſt.1. ad Epiſcopos Siciliæ, & allegatur à Gratiano, cauſa 2.quæſt.1.cap. Primates, & cauſa 3.quæſt.14. cap. Detractores, & cauſa 3.quæſt.9.cap. Abſens vero, & cauſa 5.quæſt.4 cap. Duodecim. *Patriarchæ* (ait) *vel primates accuſatum diſcutientes Epiſcopum, non ante ſententiam proferant finitiuam, quam Apoſtolicæ fulti authoritate, aut reum ſeipſum confiteatur, aut per innocentes & regulariter examinatos conuincatur teſtes, qui minori non ſint numero quam illi diſcipuli fuerunt, quos Dominus ad adiumentum Apoſtolorum eligi præcepit, id eſt, ſeptuaginta duo. Detractores quoque, qui diuina authoritate eradicandi ſunt, & authores inimicorũ ab Epiſcopali ſubmouemus accuſatione vel teſtimonio: nec ſummorum quiſquam minorum accuſationibus impetatur aut diſpereat, neque in re dubia certa iudicetur ſententia: nec vllum iudicium niſi ordinabiliter habitum teneatur. Abſens verò nemo iudicetur, quia & diuina & humana hoc prohibent leges. Accuſatores autem eorum omni careant ſuſpicione* (vide ſuprà, Accuſator) *quia columbas ſuas Dominus fideliter ſtare voluit, non à quibuſlibet agitari. Nullum namque eorum ſententia à non ſuo iudice dicta conſtringat, quia & leges ſeculi idipſum fieri præcipiunt. Duodecim enim iudices quilibet Epiſcopus accuſatus, ſi neceſſe fuerit, eligat, à quibus eius cauſa iuſtè iudicetur, quam ipſi per ſe eligantur & regulariter vocato ad ſuorum primo conuentu Epiſcoporum per eos eius cauſa iuſtè audiatur & rationabiliter diſcernatur. Finis verò eius cauſæ ad ſedem Apoſtolicam deferatur, vt ibidem terminetur, nec antea finiatur, ſicut ab Apoſtolis vel ſucceſſoribus eorum olim ſtatutum eſt, quàm eius authoritate fulciatur.* Eadem omnino renouat & repetit MELCHIADES epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ. Et SIXTVS II. epiſt.1. ad Gratum Epiſcopum. Et IVLIVS I epiſt.1 ad Oriẽtales Epiſcopos pro Athanaſio. Sed & FOELIX I. epiſt.1. ad Paternum Epiſcopum, & epiſt. 2. ad Epiſcopos Galliarum. Sed & CALIXTVS I. epiſto. 2. ad Epiſcopos Galliarum. In vanum enim omnium iſtorũ ſententias proferrem, quoniam omnino idem dicunt & teſtificantur. Sed & FABIANVS I. epiſt.3. ad Hilarium Epiſcopum: *Placuit, vt ſi Epiſcopus accuſatus appellauerit ad Apoſtolicam ſedem, id ſtatuendum quod eiuſdem ſedis Pontifex cenſuerit. Hac tamen omnino in ſacerdotum cauſa forma ſeruetur, ne quenquam ſententia nõ à ſuo iudice dicta conſtringat.* Repete ex ſuperiori annotatione exemplum è Theodoreti facto, qui accuſatus & damnatus in Concilio Epheſino II. appellauit ſedem Apoſtolicam, & abſolutus eſt. Porrò ſic FOELIX I. & Concilium ROMANVM ſub eodem congregatum epiſt.2. ad Epiſcopos Galliæ, generalem formã præſcribit, quæ in iudicandis Epiſcopis ſeruanda eſt: *Hæc ſunt* (ait) *quæ deinceps propter malorum hominum inſidias, qui in Eccleſiam & in Eccleſiaſticos ſæuiunt viros, indifferenter conſeruare firmiſſimè volumus in ſecula. Si quis Epiſcopus ab illis accuſatoribus qui recipiendi ſunt, fuerit accuſatus, poſtquam ipſe ab eis charitatiue conuentus fuerit, vt ipſum cauſam emendare debeat, & eam corrigere noluerit, non olim: ſed tunc ad ſummos Primates cauſa eius canonicè deferatur, qui in congruo loco intra ipſam prouinciam tempore congruo, id eſt, autumnali vel æſtiuo Concilium regulariter conuocare debebunt, ita vt ab omnibus eiuſdem prouincia Epiſcopis inibi audiatur, quo & ipſe regulariter conuocatus, ſi eum aut infirmitas aut alia grauis neceſſitas non detinuerit, adeſſe debebit: quia vltra prouincia terminos accuſandi antè licentia non eſt, quàm audientia rogetur.* * *Nam ſi ſuis fuerit, aut Eccleſiæ ſibi commiſſæ rebus expoliatus, aut (quod abſit, quod alienum ab omnibus eſſe debet fidelibus) à ſede propria electus, aut in detentione aliqua à ſuis omnibus fuerit ſequeſtratus, tunc canonicè antequam in priſtino ſtatu reſtituatur* (vt iam ſæpius in ſuperioribus annotationibus dictum & repetitum eſt) *cum omni priuilegio ſui honoris, & ſua omnia quæ inſidiis inimicorum ſuorum ei oblata fuerunt, legibus redintegrentur, nec conuocari, nec iudicari poterit, niſi ipſe pro ſua neceſſitate (minimè tamen iudicandus) aduenire ſponte elegerit. Nullatenus ergo à quoquam reſpondere cogatur antequã integerrimè omnia quæ per ſuggeſtrices inimicorum ſuorum amiſerat, poteſtati eius ab honorabili Concilio, legali ordine redintegrentur. Præſul verò cum omni honore ſtatui priſtino reddatur, & ipſe diſpoſitis ordinatisq́, libere atque ſecurè diu ſuis, tunc regulariter infrà quatuor vel quinque, ſex, aut ſeptem menſes, iuxta quod poſſibilitas ei fuerit, & non ante conuocatus ad tempus Cõcilio in legitimo & canonico veniat ad cauſam. Et ſi ita iuſtè videtur accuſantium propoſitionibus reſpondeat. Nam hoc ſummopere prouidendum eſt, ne antequam hæc omnia fiant, coactus reſpondeat, quia contentio ſemper vitanda eſt. Aduni namque Epiſcopo Epiſcopatum* (vt ſuperiori annotatione iam dictum eſt) *antequam cauſa eius exitus appareat, nulli Chriſtiano videri iure poteſt, quia talis præſumptio ſacrilegium eſt, & author talium ſacrilegus.* * *Quòd ſi agrotans fuerit Epiſcopus, aut aliqua eum grauis neceſſitas detinuerit, pro ſe legatum ad ſynodum mittat, nec à communione ſuſpendatur cui crimen intenditur, niſi ad cauſam ſuam dicendam electo-um die ſtatuta literis euocatus minimè occurrerit, hoc eſt, niſi eum aliqua præoccupauerit neceſſitas infrà ſpa-*

tium

Victor.

Hæc allegat Gratian. cauſ. 3. q.6. Accuſatus & Iuo lib. 4.

Matth. 16

Hæc allegat Gratian. cauſ. 1. qu. 6. cap. ſi quis.

Zepherinus 1.

Melchiades 1.

Sixtus 2.

Iulius 1.

Fœlix 1.

Calixtus 1.

Fabianus 1.

Fœlix 1. Concilium Romanũ ſub Fœlice 1.

Forma procedendi generalis in iudicandis & accuſandis Epiſcopis.

Hæc allegat Gratianus cau. 3 quæſt. 1. cap. Si Epiſc. ſuus.

Hæc allegat Gratian. cauſ. 5. quæſt. 3. cap. Si ægrotans.

Digitized by Google

Ibas Edeſſenus Epiſcopus Eccleſiæ propriæ reſtauratur.

expulſi Ibæ Edeſſenæ ciuitatis Epiſcopi. Epiſcopatum eidem iniuſtè ablatum patres reſtituerunt. Sic Flauianus Conſtantinopolitanus Epiſcopus, & Euſebius Dorylei Epiſcopus, duo magni propugnatores fidei, qui in adulterina Epheſina Synodo II. à Dioſcoro & reliquis hæreticis, ob damnationem & accuſationem Eutychetis fuerant iniuſtè Epiſcopatibus ſpoliati, ſententia & iudicio præſidentium Chalcedonenſi Concilio prædicto, propriis ſunt ſedibus reſtituti, & illi Epiſcopi qui eos damnauerant ab Epiſcopali dignitate alieni facti ſunt, vt in geſtis præfati Concilij legitur. Et teſtatur EVAGRIVS, lib. 2. hiſtoriæ, acclamantibus omnibus Patribus, hoc rectè factum. Et licet Flauianus Conſtantinopolitanus in exilio ante reuerſionem moreretur, iuſſu tamé principum Auguſtorũ in ciuitatem ſuam deportatus eſt, & humatus prope altare Apoſtolorum, quod ante factum fuit, & Ioanni Chryſoſtomo qui in exilium miſſus fuerat, vt narrat copioſè NICEPHORVS CALLISTVS, lib. 13. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ à cap. 20. vſque ad finem Meminit & Epiſcoporum iniuſtè expulſorum GELASIVS I. epiſtola ad Epiſcopos Orientales, vt iam dictum ſuprà, Epiſcopo viuenti nullus debet ſubrogari, &c. Hinc & ſingularem Athanaſij Alexandrini mentionem facit ENNODIVS DIACONVS, libro Apologetico pro cauſa Symmachi Papæ, & ſynodorum ſub eodem celebratarum & eius innocentiam prædicat, & in ſimili cauſa eum Symmacho comparat, cum vterque accuſatione pulſatus, innocens repertus ſit: *Et lex conſtituta* (ait) *ne facilis Epiſcoporum accuſatio fieret* (vt ſuperiùs dictum eſt) *vnde & ſua innocentiæ laudem & triumphũ reportarunt.* Hinc & Concilium ROMANVM V. ſub prædicto Symmacho, cui interfuerunt 218. Epiſcopi, refricauit, quod iam ſæpius ſuprà in medium prolatum eſt, ſcilicet: *Vt Epiſcopis ſuis rebus expoliati, vel à ſedibus vi, aut dolo, aut quocunque ingenio pulſi, non poſſint ad ſynodum, tam prouincialem quàm generalem conuocari, aut in aliquo iudicari, antequam cuncta quæ eis ablata ſunt, legibus poteſtati eorum pacificè per omnia reſtituantur. Prius ergo oportet omnia illis legibus reſtituere, & Eccleſias quæ ſibi ſublatæ ſunt, cum omni priuilegio ſuo reſtitui, & poſtmodum non ſub anguſto temporis ſpatio, ſed tantum temporis eis ſpatium indulgeatur, quantum expoliati vel expulſi eſſe videntur, antequam ad ſynodum conuocentur, & ab omnibus quiſque pronuncia ſua Epiſcopis audiatur. Nam nec conuocari ad cauſam, nec damnari poteſt expoliatus vel expulſus, quia non eſt priuilegium quo expoliari poſſit iam nudatus. Vnde & antiquitus decretum eſt, omnes poſſeſſiones & omnia ſibi ſublata, atque fructus cunctos ante conteſtatam litem.* * *Præceptor aut Primas poſſeſſori reſtituat. Et alibi ſcriptum habetur, ille qui violentiam pertulit, vniuerſa in ſtatu quo fuerant recipiat, & quæ poſſidet ſ. curus teneat. Et alibi in ſynodalibus Patrum decretis & Regum edictis legitur ſtatutum* (allegat Gratianus cauſa 3. quæſt. 1. cap. Redintegranda) *redintegranda ſunt omnia expoliatis vel reiectis Epiſcopis præſentialiter ordinatione Pontificum, & in eorum vnde abſceſſerunt poteſtatem funditus reuocanda quacunque conditione temporis, aut dolo, aut captiuitate, aut virtute maiorum, aut per quaſcunque iniuſtas cauſas res Eccleſiæ, vel propriæ, aut ſubſtantias ſuas perdidiſſe noſcuntur ante accuſationem, aut regularem ad Synodum vocationem eorum, &c.* Hæc & alia allegat Gratianus cauſa 2. quæſt. 2. cap. In ſcripturis, &c. Et confirmat IOANNES I. epiſt. 1. ad Zachariam Epiſcopum, & ibidem allegatur à Gratiano, & ab Iuone, lib. 3. decretorum, & lib. 4. lege eundem Gratianum, cauſa 3. quæſt. 2. cap. Priùs ergo, & alibi. Porrò hæc omnia recenſet NICOLAVS I. epiſtola ad Michaëlem Imperatorem circa finem pro cauſa Ignatij Epiſcopi Conſtantinopolitani, qui iniuſtè expulſus fuerat, & Photius in eius locum ſuffectus. Sic etiam expulſus fuit iniuſtè SILVERIVS I. Papa, ſuggerente Vigilio diacono, vt narrat idem Siluerius epiſtola ad eundem Vigilium. Et teſtatur AMATOR EPISCOPVS. Epiſtola ad eundem Siluerium & LIBERATVS CARTHAGINENSIS, cap. 22. Breuiarij de cauſa Neſtoriana, vt latiùs dicemus in vocabulo Papa, & Perſecutio Hinc etiam ſtatuit Concilium TOLETANVM IV. can. 27. & allegat Gratianus, cauſa 11. quæſt 3 cap Epiſcopus: *Epiſcopus preſbyter aut diaconus, ſi a gradu ſuo iniuſtè deiectus in ſecunda ſynodo innocens reperiatur, non poteſt eſſe quod fuerat, niſi gradum amiſſos recipiat coram altari de manu Epiſcoporum. Si Epiſcopus eſt, orarium, annulum & baculum ſi preſbyter, orarium & planetam, &c.* Vide Clerici eiecti. ſuprà. Denique & Ioannes Epiſcopus Lampeon ſeu Lampæ, iniuſtè accuſatus & ſede turbatus à Paulo Archiepiſcopo Cretenſi, cauſam agit coram ſummo Pontifice Vitaliano, qui cõgregata Romæ SYNODO cauſam depoſitionis & criminis perquirens, eum reperit falſò accuſatum, & propterea ex omnium patrum Concilio inculpabilis iudicatus ad priſtina eſt reuerſus officia: ſicut VITALIANVS ipſe Papa epiſtola ad eundem Paulum Cretenſem Archiepiſcopũ ſcribit, cui tota qua fungitur authoritate præcipit, vt eidem contra legum decreta damnato, ſed tandem abſoluto omnia ablata reddat, vt eum per omnia conſeruet abſque damno. Hoc ſimiliter IDEM Vitalianus ſcribit epiſt. 2. ad Vranum cubicularium: *Quatenus* (ait) *diuina ope præuia eius, ſuffultus ſuffragio, valeat ad ſanctam celeriter reuerti Eccleſiam.* IDEM epiſt. 3. ad Paulum prædictum Cretenſem Archiepiſcopum eidem præcipit, vt reddat Eccleſiæ prædicti Ioannis Lampenſis monaſterium quod inuaſerat, in parochia nomine Palean, & alterum quod vocatur Arſilli. quia hoc canones præcipiunt ne terminos quis ſuos tranſgrediatur. Sed & epiſt. 4. quæ eſt ad Georgium Epiſcopum Syracuſanum, idem omnino agit, vt prædictus Ioannes Lampenſis inſulæ Cretæ Epiſcopus iniuſtè turbatus, ſuæ reſtitueretur ſedi. Vide reliquum. Clerici eiecti, &c. & iunge quod ſequitur. Qua autem pœna plecti debeant illi, qui iniuſtè Epiſcopos turbant ſedibus, ſatis liquet ex fulminatione excommunicationis in Imperatorem Arcadium, & eius vxorem Eudoxiam ab INNOCENTIO I. vt videbis in vocabulo, Excommunicatio, & in dictione Papa. Ex SILVERIO I. qui eos anathemate percuſſit, qui fuerant authores ſui exilij, & qui ſunt etiam aliorum Epiſcoporum turbatores. Vide ſequentia.

Epiſcopi qualiter, & qua forma atque methodo debeant iudicari & accuſari.] Iam in ſuperioribus multa protulimus, ſic exigente materia, quæ huic materiæ congruebant: ſed non multùm laborabit lector, ſi dignetur ea reuoluere, & ſequentibus tanquam cohærentia annectere. CANON APOSTOLORVM 73. *Epiſcopum à viris fide dignis ob aliquid accuſatum, ipſum ab Epiſcopis vocari neceſſe eſt, & ſi quidem & confeſſus vel convictus ſit, ſtatuatur pœna. Si autem*

vocatus

Exempla alia Epiſcoporum ſedi reſtitutorum.

Eusgrius Hiſtoriographus.

Nicephorus Callixtus.

Gelaſius I.

Ennodius Diaconus, poſtea vt creditur, Epiſcopus Ticinenſis.

Concilij Romanum ſub Symmacho indictione 9. Theodoricij regis.

* Præceptor.

Innocentius I.

Nicolaus I.

Siluerius I.

Amator Epiſcopus.

Liberatus Diaconus Carthaginenſis.

Cõcilium Toletanum 4.

Concilij Romanum ſub Vitaliano.

Vitalianus I.

Qua pœna plecti debeant illi qui Epiſcopos iniuſtè è ſedibus pellunt.

Innocentius I.

Siluerius I.

Summo Pontifici per hunc totum diſcurſum reſeruatur authoritas Epiſcopos iudicandi.

Canon Apoſtolorum.

vocatus non paruerit, ſecundo etiam vocetur miſſis ad eum Epiſcopis duobus. Si etiam ſic non obedierit vocetur & tertio duobus ad eum rurſus miſſis Epiſcopis. Si autem vel ſic aſpernans & contumax, non ſteterit, Synodus ea quæ videntur aduerſus eum pronunciet, ne lueri facere videatur, dum iudicium ſubterfugit. De iudicandi autem Epiſcopos forma VICTOR I. epiſt.1. ad Theophilum Alexandriæ Epiſcopum: *Eadem vos iudicare, ad Apoſtolicam delatum eſt ſedem, quæ præter noſtram vobis definire non licet authoritatem, id eſt, Epiſcoporum cauſas. Vnde ita conſtitutum liquet à tempore Apoſtolorũ, & deinceps placuit, vt accuſatus vel indicatus à compronincialibus in aliqua cauſa Epiſcopis licenter appellet, & adeat Apoſtolicæ ſedis Pontificem* (vide & Appellatio ſuprà) *qui aut per ſe aut per vicarios ſuos eius retractari negotium procuret, & dum iterato iudicio Pontifex cauſam ſuam agit, nullus alius in eius loco ponatur aut ordinetur Epiſcopus, quoniam quamquam à compronincialibus Epiſcopis accuſati, cauſam Pontificis ſcrutari liceat, non tamen definiri inconſulto Romano Pontifice cum beato Petro Apoſtolo, nõ ab alio quàm ab ipſo dictum ſit Domino: quæcunque ligaueris ſuper terram erunt ligata & in cœlo: & quæcunque ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo. Et alibi in inſtitutis legitur Apoſtolicis* (ſcilicet epiſt.1. Clementis ad Iacobum fratrem Domini) *ſi qui putauerit ſe in proprio Metropolitano grauari, apud Patriarcham, vel primatem diœceſeos, aut penes vniuerſalis Apoſtolicæ Eccleſiæ iudicetur ſedem. Nihil aliud eſt fratres talis præſumptio, niſi Apoſtolorum ſuorumq́, ſucceſſorum terminos tranſgredi, eorumq́, decreta violare. Culpantur enim, vt ſcriptum eſt, fratres qui aliter circa Epiſcopos iudicare præſumunt, quàm Apoſtolicæ ſedis Papa fieri placuerit. Et quis eſt qui iudicat eum, quẽ Dominus ſibi & huic ſanctæ ſedi reſeruari voluit iudicandum?* Hinc ZEPHERINVS I. epiſt.1. ad Epiſcopos Siciliæ, & allegatur à Gratiano, cauſa 2.quæſt.1.cap. Primates, & cauſa 3.quæſt.14. cap. Detractores, & cauſa 3.quæſt.9.cap. Abſens vero, & cauſa 5.quæſt.4 cap. Duodecim. *Patriarcha* (ait) *vel primates accuſatum diſcutientes Epiſcopum, non ante ſententiam proferant finitiuam, quam Apoſtolica fulti authoritate, aut reum ſeipſum confiteatur, aut per innocentes & regulariter examinatos conuicatur teſtes, qui minori non ſint numero quam illi diſcipuli fuerunt, quos Dominus ad adiumentum Apoſtolorum eligi præcepit, id eſt, ſeptuaginta duo. Detractores quoque, qui diuina authoritate eradicandi ſunt, & authores inimicorũ ab Epiſcopali ſubmouemus accuſatione vel teſtimonio: nec ſummorum quiſpiam minorum accuſationibus impetatur aut diſpereat, neque in re dubia certa iudicetur ſententia: nec vllum iudicium niſi ordinabiliter habitum teneatur. Abſens verò nemo iudicetur, quia & diuina & humana hoc prohibent leges. Accuſatores autem eorum omni careant ſuſpicione* (vide ſuprà, Accuſator) *quia columbas ſuas Dominus fideliter ſtare voluit, non à quibuſlibet agitari. Nullum namque eorum ſententia à non ſuo iudice dicta conſtringat, quia & leges ſeculi idipſum fieri præcipiunt. Duodecim enim iudices quilibet Epiſcopus accuſatus, ſi neceſſe fuerit, eligat, à quibus eius cauſa iuſtè iudicetur, quam ipſi per ſe eligantur & regulariter vocato ad ſuorum primo conuentu Epiſcoporum, per eos eius cauſa iuſtè audiatur & rationabiliter diſcernatur. Finis verò eius cauſæ ad ſedem Apoſtolicam deferatur, vt ibidem terminetur, nec antea finiatur, ſicut ab Apoſtolis vel ſucceſſoribus eorum olim ſtatutum eſt, quàm eius authoritate fulciatur.* Eadem omnino renouat & repetit MELCHIADES epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ. Et SIXTVS II. epiſt.1. ad Gratum Epiſcopum. Et IVLIVS I epiſt.1 ad Oriẽtales Epiſcopos pro Athanaſio. Sed & FOELIX I. epiſt.1. ad Paternum Epiſcopum, & epiſt. 2. ad Epiſcopos Galliarum. Sed & CALIXTVS I. epiſto. 2. ad Epiſcopos Galliarum. In vanum enim omnium iſtorũ ſententias proferrem, quoniam omnino idem dicunt & teſtificantur. Sed & FABIANVS I. epiſt.3. ad Hilarium Epiſcopum: *Placuit, vt ſi Epiſcopus accuſatus appellauerit ad Apoſtolicam ſedem, id ſtatuendum quod eiuſdem ſedis Pontifex cenſuerit. Hæc tamen omnino in ſacerdotum cauſa forma ſeruetur, ne quenquam ſententia nõ à ſuo iudice dicta conſtringat.* Repete ex ſuperiori annotatione exemplum è Theodoreti facto, qui accuſatus & damnatus in Concilio Epheſino II. appellauit ſedem Apoſtolicam, & abſolutus eſt. Porrò ſic FOELIX I. & Concilium ROMANVM ſub eodem congregatum epiſt.2. ad Epiſcopos Galliæ, generalem formã præſcribit, quæ in iudicandis Epiſcopis ſeruanda eſt: *Hæc ſunt* (ait) *quæ deinceps propter malorum hominum inſidias, qui in Eccleſiam & in Eccleſiaſticos ſæuiunt viros, indifferenter conſeruare firmiſſimè volumus in ſecula. Si quis Epiſcopus ab illis accuſatoribus qui recipiendi ſunt, fuerit accuſatus, poſtquam ipſe ab eis charitatiuè conuentus fuerit, vt ipſum cauſam emendare debeat, & eam corrigere voluerit, non olim: ſed tunc ad ſummos Primates cauſa eius canonicè deferatur, qui in congruo loco intra ipſam prouinciam tempore congruo, id eſt, autumnali vel æſtiuo Concilium regulariter conuocare debebunt, ita vt ab omnibus eiuſdem prouinciæ Epiſcopis inibi audiatur, quo & ipſe regulariter conuocatus, ſi eum aut infirmitas aut alia grauis neceſſitas non detinuerit, adeſſe debebit: quia vltra prouincia terminos accuſandi antè licentia non eſt, quàm audientia rogetur.* * *Nam ſi ſuus fuerit, aut Eccleſiæ ſibi commiſſæ rebus expoliatus, aut (quod abſit, quod alienum ab omnibus eſſe debet fidelibus) à ſede propria electus, aut in detentione aliqua à ſuis ouibus fuerit ſequeſtratus, tunc canonicè antequam in priſtino ſtatu reſtituatur* (vt iam ſæpius in ſuperioribus annotationibus dictum & repetitum eſt) *cum omni priuilegio ſui honoris, & ſua omnia quæ inſidiis inimicorum ſuorum ei ablata fuerunt, legibus redintegrentur, nec conuocari, nec iudicari poterit, niſi ipſe pro ſua neceſſitate (minimè tamen iudicandus) aduenire ſpontè elegerit. Nullatenus ergo à quoquam reſpondere cogatur antequã integerrimè omnia quæ per ſuggeſtricem inimicorum ſuorum amiſerat, poteſtati eius ab honorabili Concilio, legali ordine redintegrentur. Præſul verò cum omni honore ſtatui priſtino reddatur, & ipſe diſpoſitis ordinatiſq́, liberè atque ſecurè diu ſuis, tunc regulariter infrà quatuor vel quinque, ſex, aut ſeptem menſes, iuxta quod poſſibilitas ei fuerit, & non ante conuocatus ad tempus Cõcilio in legitimo & canonico veniat ad cauſam. Et ſi ita iuſtè videtur accuſantium propoſitionibus reſpondeat. Nam hoc ſummopere prouidendum eſt, ne antequam hæc omnia fiant, coactus reſpondeat, quia contentio ſemper vitanda eſt. Aduni namque Epiſcopo Epiſcopatum* (vt ſuperiori annotatione iam dictum eſt) *antequam cauſæ eius exitus appareat, nulli Chriſtiano videri iure poteſt, quia talis præſumptio ſacrilegium eſt, & author talium ſacrilegus.* * *Quòd ſi ægrotans fuerit Epiſcopus, aut aliqua eum grauis neceſſitas detinuerit, pro ſe legatum ad ſynodum mittat, nec à communione ſuſpendatur cui crimen intenditur, niſi ad cauſam ſuam dicendam electo tum die ſtatuta literis euocatus minimè occurrerit, hoc eſt, niſi eum aliqua præoccupauerit neceſſitas infrà ſpatium*

Victor.

Hæc allegat Gratian. cauſ. 3. q.6. Accuſatus & Iuo lib. 4.

Matth. 16

Hæc allegat Gratian. cauſ. 1. qu. 6. cap. ſi quis.

Zepherinus 1.

Melchiades 1.

Sixtus 2.

Iulius 1.

Fœlix 1.

Calixtus 1.

Fabianus 1.

Fœlix 1. Concilium Romanũ ſub Fœlice 1.

Forma procedendi generalis in iudicandis & accuſandis Epiſcopis.

Hæc allegat Gratianus cau. 3. quæſt. 1. cap. Si Epiſc. ſuis.

Hæc allegat Gratian. cauſ. 3. quæſt. 3. cap. Si ægrotans.

Digitized by Google

tium prædictorum menſium & eo amplius, prout cauſa dictauerit. Quod ſi ex vtraque parte ad cauſam dicendam venerint, quia vnus abſque altero audiri non debet, quærendum eſt in iudicio cuius ſint conuerſationis & fidei atque ſuſpitionis accuſatores, aut qua intentione hoc faciant, quia ad hoc admitti non debent, niſi bonæ conuerſationis & rectæ fidei viri, hi videlicet qui omni ſuſpicione careant, & bona vita clareant, neque infames exiſtant. Quod ſi accuſatorum perſonæ in iudicio Epiſcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendam non admittantur, niſi proprias cauſas aſſerere (non tamen criminales) vel Eccleſiaſticas voluerint. Infamis enim perſona nec procurator poteſt eſſe, nec cognitor. Abſente verò aduerſario non audiatur accuſator, nec ſententia abſque parte alia à iudice dicta vllam obtinebit firmitatem, neque abſens per alium accuſari aut accuſare poteſt, nec affinis teſtis admittatur. Neminem ergo exhiberi de prouincia ad prouinciam, vel ad comitatum oportet, niſi ad relationem iudicis, ad quem fuerit appellatum, id eſt, vt actor ſemper rei forum ſequatur. Si quis autem iudicem aduerſum ſibi ſenſerit, vocem appellationis exhibeat, quam nulli oportet negari* (vide Appellare) *peregrina vero iudicia generali ſanctione prohibemus, quia indignum eſt, vt ab externis iudicetur, qui comprouinciales, & à ſe electos debet habere iudices* (vide Iudicia peregrina) *hæc ad veſtram & omnium Epiſcoporum opem & defenſionem in Synodo vnanimiter ſunt decreta, vt ſi forte aliqui ſtultorum vos accuſare (qui diabolicæ deceptionis errore decepti ſunt) voluerint, dum iſti legerint vel audierint, reſipiſcant, & ad vnitatis concordiam reuertantur, & quod prius erat in vltionem, tranſibit in gloriam.* Idem GAIVS I. epiſtola ad Fœlicem Epiſcopum, MARCELLINVS I. epiſt. 2. ad Orientales Epiſcopos. Idem quoque & EVSEBIVS I. epiſt. 2. ad Epiſcopos Ægyptios. Et IVLIVS I. epiſt. 1. ad Orientales Epiſcopos pro Athanaſio, cap. 16. & 17. Prædictus autem Marcellinus, & allegatur à Gratiano, cauſa 11. quæſt. 1 cap. Nullus: *Nullus* (ait) *Epiſcopus neque pro ciuili, neque pro criminali cauſa, apud quemuis iudicem ſiue ciuilem, ſiue militarem producatur vel exhibeatur. Magiſtratus enim qui hoc iubere auſus fuerit, amiſſione rerum & cinguli condemnatione plectetur.* Vide latiùs Imperator, Iudex, & Clericus ſeculari iudicio non ſiſtendus, &c. Ne etiam Epiſcopus Epiſcopum accuſet, prohibet Concilium ARELATENSE I. ſub Syluestro, cap. 17. Hinc & IVLIVS II. epiſtola ad Epiſcopos Orientales pro Athanaſio, cap. 19. & allegat Gratianus, cauſa 3. quæſt. 9. cap. Caueant: *Incerta* (ait) *nemo vnquam iudicare præſumat Pontificum, quia quamuis vera ſint non tamen credenda, niſi quæ manifeſtis iudiciis comprobãtur, niſi quæ manifeſto iudicio conuincuntur, niſi quæ iudiciario ordine publicantur.* Et ſubdit, cap. 24. *Caueant iudices Eccleſiæ, ne abſente eo cuius cauſa ventilatur, ſententiam proferant, quia irrita erit, quippe & rationem pro actione reddent in ſynodo, & vt proditoris calumnia, nec eorum poſtea vox audiatur. Nemo enim debitorem amplius poteſt cognoſcere, quàm ille qui iniuriam eiusq; ſuſtinet nequitiam.* Hæc omnia repetit ADRIANVS I. epiſtola ad Iugilranum Epiſcopũ Mediomatricenſem. Hinc Concilium ANTIOCHENVM I. cap. 14. & allegat Gratianus, cauſa 6. quæſt. 4 cap. Si quis, & Martinus Bracarenſis in collectorio, cap. 13 *Si quis Epiſcopus ob aliqua crimina iudicetur, deinde contingat Epiſcopos qui ſunt in prouincia diſſentire de eo. Illis quidem eum, de quo fertur ſententia, innocentem pronunciantibus, his verò reum: pro tota componenda controuerſia viſum eſt ſancta Synodo, vt Metropolitanus Epiſcopus ex propinqua prouincia alios euocet, iudicaturos & pronunciam deciſuros, & cum prouincialibus quod probatum fuerit confirmet.* Et cano. 15. ſubditur: *Si quis Epiſcopus aliquorum criminum accuſatus, fuerit ab omnibus prouinciæ Epiſcopis condemnatus, & omnes vnam conſententiam aduerſus eum ſententiam tulerint, is no amplius ab aliis iudicetur, ſed prouinciæ Epiſcoporum firma maneat ſententia.* Idem BONIFACIVS I. ſtatuit epiſt. 2. ad Galliæ Epiſcopos contra Maximum Epiſcopum. Porrò Concilium SARDICENSE ſub eodem Iulio I. cano. 4. * *Si aliquis Epiſcopus adiudicatus fuerit in aliqua cauſa, & putat ſe bonam cauſam habere, vt iterum iudicium renouetur, ſi vobis placet. Sancti Petri memoriã honoremus, vt ſcribatur vel ab his qui examinauerunt, vel etiam ab aliis Epiſcopis, qui in propinquo morantur Romano Epiſcopo. Et ſi iudicauerit renouandum eſſe iudicium, renouetur, & det iudices. Si autem probauerit talem cauſam, vt ea non refricentur, quæ acta ſunt: quæ decreuerit Romanus Epiſcopus, confirmata erunt. Si ergo omnibus placet, ſtatuatur. Synodus reſpondit, Placet* (& cano. 5 ſequitur) *Gaudentius Epiſcopus dixit, addendum eſt, ſi placet, huic ſanctitati quam plenam ſanctitate protuliſtis, vt cum aliquis Epiſcopus depoſitus fuerit, eorum Epiſcoporum iudicio, qui in vicinis commorantur locis, & proclamauerit, ſibi agendum negotium in vrbe Roma, alter Epiſcopus in eadem cathedra, poſt appellationem eius qui videtur eſſe depoſitus, omnino non ordinetur, niſi cauſa fuerit Romani Epiſcopi determinata.* Idem & cano. 7. Eadem refricat ZOSIMVS I. in epiſtola ad ſuos legatos qui Concilio Carthaginenſi VI. intererant, vt habetur, cap. 3 eiuſdem Concilij, & allegatur à Gratiano, cauſa 2. quæſt. 6 cap. Si quis Epiſcopus. Idẽ etiam Concilium AFRICANVM epiſtola directa ad Bonifacium I. per ſuos legatos. Verum de forma & methodo accuſandi & iudicandi Epiſcopos, iterum ſuperiora renouans FOELIX II. Et Concilium ROMANVM ſub eodem congregatum, epiſtola ad Athanaſium & vniuerſos Ægypti & Libyæ Epiſcopos Alexandriæ congregatos, cap. 1. ſic ait: *Eſt ſynodicis decretum inſtitutis, vt nemo Epiſcopum penes ſeculares arbitros accuſet, ſed apud ſummos primates.* Et cap. 2. *Si quis aduerſus Epiſcopum cauſam habuerit, non prius alios Epiſcopos adeat, vt eum accuſet, quàm familiariter ei ſuã iudicet querelam, & ab eo aut iuſtam emendationem, aut rationabilem percipiat excuſationem.* Et cano. 3. *Si quis Epiſcopum poſt hæc elegerit accuſare, ſummis primatibus Epiſcoporum ſuam iudicet cauſam, & non ſecularibus, qui magis ad pacem quàm ad iudicium eos vocent, vt charius in omnibus & ab omnibus cuſtodiatur.* * *Si primates accuſatores Epiſcoporũ cum eis pacificare familiariter minimè potuerint, tunc tempore legitimo eos ad ſynodum canonicè conuocatum, non infra anguſta tempora canonicè conuocent, & non prius quam eis per ſcripta ſignificent, quid eis opponitur, vt ad reſponſionem præparati adueniant. Nam ſi aut vi aut timore eiecti, aut ſuis rebus expoliati fuerint, nec canonicè euocari ad ſynodum poſſunt* (vt iam ſæpius repetiuimus) *nec reſpondere emulis debent, antequam canonicè reſtituantur, & ſua eis omnia legaliter reddantur.* Et canone 5. *Si quis Epiſcopus, legitimè accuſatus, & ſupradicto ordine ad Concilium canonicè conuocatus fuerit, abſque vlla trepidatione ire debebit, & ſi ire non potuerit, pro ſe legatum ad ſynodum mittat.* Et canone octauo: *Si quis aliter non acquieuerit, niſi vt Epiſcopum accuſet ſuprà taxato modo, hoc tenore agere debebit, quia*

aliter

Hæc Gratian. allegat cauſ. 3. quæſt. 10 cap. ſi accuſatorũ, & cauſ. 3. q. 7. c. infamis, & cau. 3 q. 9. cap. Abſente & cauſ. 3. q. 6. cap. Peregrina.

Gaius 1.

Marcellinus 1. Euſebius 1.

Julius 1.

Epiſcopus non poteſt iudicari à laicis.

Concilũ Arelatenſe 1. Iulius 2.

Adrianus 1.

Concilium Antiochenũ ſub Iulio 1.

Bonifacius 1.

Concilium Sardicense ſub eodem Iulio 1. Allegat hæc Gratian. cauſ. 6. q. 4. c. Offius.

Zoſimus 1.

Concilij Afric. canum ſub Bonifacio 1.

Fœlix 2.

Concilij Romani ſub Fœlice 2.

Hæc allegat Gratian. cau. 3. quæſt. 9. c. Si Primates.

Digitized by Google

aliter rata non poteſt accuſatio exiſtere. Tunc primò accuſati cauſam, accuſator apud Primates canonicè deferat, nec a communione prohibeatur accuſatus, niſi ad electorum iudicium canonicè conuocatus, infrà tres, aut ſex, vel plures menſes, pro ſuis rationem redditurus venire diſtulerit. Quod ſi probare potuerit, quòd non noluerit, ſed non potuerit venire, nihil ei nocebit: ille verò qui vi, aut timore à ſede pulſus, aut ſuis rebus expoliatus fuerit, non prius vocetur ad ſynodum, quàm ei omnia legibus reintegrentur, & tandiu in ſede propria pacificè, & poteſtatiuè cuncta diſponens reſideat, quandiu expulſus vel expoliatus carere viſus eſt rebus. Cùm autem ad iudicium venerit, ſi voluerit, & neceſſe fuerit, indicia ei petenti à Patribus conſtituta abſque impedimento concedantur, & iudices à ſe electis tribunantur in loco vnde eſt ille qui accuſatur, aut ſi alibi alicuius temeraria multitudinis vim metuerit, locum ſibi congruum eligat, quo abſque timore ſuos ſi neceſſitas expoſcerit, teſtes habere, & abſque impedimento ſuam canonicè ſententiam finire valeat, quia multa per ſubreptionem euenire ſolent. Et canone decimotertio: *Primò ſemper in omni Epiſcoporum accuſatione, vita perſona, & conuerſatio (vt iam ſæpius diximus) accuſantium enucleatim inquirantur, & poſtmodum ea quæ obijciuntur, fideliter pertractentur, quoniam nihil aliter peri debet niſi impetitorum prius requiratur fides, perſona, vita, & actus diſcutiantur, quia non debet prauorum, aut inſidiantium hominum pernicie, vita lacerari innocentium.* Et canone decimoſeptimo: *Quoties Epiſcopus ſuper certis accuſatur criminibus, ſi tales fuerint accuſatores, qui iuſte & canonicè recipi debeant legitima in ſynodo, ſuo in tempore congregata ab omnibus canonicè audiatur, qui ſunt in prouinciis, Epiſcopis. Quod ſi legitimi non fuerint accuſatores, non fatigetur Epiſcopus, quia ſacerdotes ad ſacrificandum vacare debent, non ad litigandum: nec illi qui ibroni Dei vocantur, prauorum hominum inſidiis turbari debent, ſed liberè Chriſto Domino famulari* (aduerte hîc, quia laboranti Epiſcopo ſimili pœna hæc omnia decreta remiſit Ingilrãno, ſcilicet Epiſcopo Mediomatricenſi Adrianus primus, vt iam ſuprà diximus) portò ſubiungitur ibidem à Felice II. cano. 18. *Quanquam comprouincialibus Epiſcopis vna cum eorum Metropolitano ſua prouincie cauſas Epiſcoporum liceat charitatiue & concorditer agitare, non tamen, ſicut in prædicta re præſente* (alloquitur Athanaſium) *conſtitutũ eſt ſynodo, licet definire abſque Romani Pontificis authoritate.* Quod ſi ſecus a quibuſdam præſumptum fuerit, ipſi qui hoc egerint ſuæ præſumptionis ſuſcipiant damnum, & illi qui ab eis perperam excommunicati, aut damnati fuerint, authoritate huius ſanctæ ſedis, & beati præceptoris veſtri clauigeri Petri poteſtate ſoluantur atque reſtituantur. Ipſe enim ait Dominus, quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis, &c.* Et canone 19. *Quotiens Epiſcopi ſe à ſuis comprouincialibus, vel à Metropolitano putauerint prægrauari, aut eos ſuſpectos habuerint, mox Romanam appellent ſedem, ad quam eos abſque vlla detentione aut ſuarum rerum ablatione, liberè ire liceat. Et dum prædictam Romanam matrem appellauerint Eccleſiam, aut ab ea ſe audiri expoſcerint, nullus eos aut excommunicare, aut eorum ſedes ſurripere, aut eorum res auferre, aut aliquam eis vim inferre præſumat, antequam eorum cauſa Romani Pontificis authoritate finiatur. Quod ſi aliter à quoquam præſumptum fuerit, nihil erit, ſed viribus carebit. Nam nec hoc perperam præſumimus, ſed & ipſum in* NICAENA SYNODO *conſtitutum, & anteceſſores noſtros egiſſe bene* (Athanaſi) *nouiſti.* Et canone vigeſimo: * *De indiciis verò Epiſcoporum, ſuper quibus conſuluiſtis, diuerſis à Patribus regulas ſatis rectas conſtitutas. Quidam enim ad repellenda impetitorum machinamenta, & ſuas præparandas reſponſiones, & teſtes confirmandos, & conſilia Epiſcoporum atque amicorum quærenda annum, aut ſex mandauerunt menſes concedi, quidam autem annum, in quo pluuias concordant. Minus verò, quàm ſex menſes, non reperi* (vide ſuprà) *quia & lucis hæc indulta ſunt, quanto magis & Domini ſacerdotibus. Nam & a noſtris anteceſſoribus atque reliquis ſanctis Patribus multoties inhibitum eſt, ne quis Domini ſacerdotibus detractiones irroget* (vide ſuperiùs, & Detractio) *quanto magis accuſationes non ex radice cordis malis prolatas. Quieſcite* (inquiunt) *& nolite perſequi eos, qui perfecte Deo miniſtrant, quorum orationibus, & ſeruena bella ſi dantur, & recedentium à Deo Angelorum pelluntur incurſus, quique omnes dæmones qui corrupti ſunt, precum aſſiduitate confundunt. Inducia namque non ſub anguſto tempore, ſed ſi b longo ſpatio concedenda ſunt, vt accuſati ſe præparare, & vniuerſos communicatores in prouinciis poſitos conuenire, & teſtes præparare atque contra inſidiatores ſe præparare valeant.* Verùm hæc omnia iam in dictione, Accuſator, Appellatio, &c. reperies. Idem omnino & ſuperioribus conformia ſtatuit DAMASVS primus, epiſtola tertia, ad Stephanum & ad tria Concilia Africæ, canone ſecundo, tertio, quarto, quinto, ſexto, & reliquis. Similiter & epiſtola ſexta, ad Epiſcopos Italiæ, & allegatur à Gratiano, cauſa quinta, quæſtione ſecunda, capite, Relatum eſt, & cauſa vndecima, quæſtione tertia, capite, Eorum. Idem & Concilium GENERALE ſecundum Conſtantinopolitanum primum, ſub Theodoſio ſeniore, canone ſexto, Epiſcoporum 150. Sed & Concilium CARTHAGINENSE tertium, canone ſeptimo, & allegatur à Gratiano, cauſa quarta, quæſtione quinta & ſexta. Idem confirmat & Concilium HIPPONENSE, canone ſeptimo & octauo. Et CARTHAGINENSE quarto, canone vigeſimo octauo, & allegatur à Gratiano, cauſa vndecima, quæſtione tertia, capite, Irritam. Verùm & ante illa Cõcilium CARTHAGINENSE ſecundum, ſub Syricio, canone decimo, & allegat Gratianus, cauſa decimaquinta, quæſtione ſeptimo capite, Fœlix, & cauſa tertia, quæſtione octauo, capite, Suggero: *Fœlix Epiſcopus dixit etiam, hoc adhuc ſecundum ſtatuta veterum Conciliorum, vt ſi quis Epiſcopus (quod non opinamur) in reatum aliquem incurrerit, & fuerit ei nimia neceſſitas, non poſſe plurimos congregare, ne in crimine remaneat, à duodecim Epiſcopis audiatur, & à ſex preſbyteris, & à duodecim diaconibus, cum proprio ſuo Epiſcopo. Ab vniuerſis Epiſcopis dictum eſt, à nobis veterum ſtatuta debere ſeruari, &c.* Verum, iuſtum videtur, vt citra ea omnia quæ iam protulimus etiam & Concilij GENERALIS ſecundo, Conſtantinopolitani primi, conſtitutionem ſubnectamus, ne talem celebertimi conuentus floccipendiſſe ordinationem videamur, licet cum ſupradictis concordet: Ait ergo, canone ſexto: *Quoniam multi eam, quæ in Eccleſia obſeruari debet, modeſtiam & diſciplinam, decentémve ordinem confundere & euertere volentes, inimico calumniatorióque animo, criminationes nonnullas aduerſus orthodoxos Epiſcopos, Eccleſiæ regentes confingunt, nihil aliud quam polluere & deturpare ſacerdotum exiſtimationes, turbáſque & tumultus in pace degentium populorum conſtare atque*

Hæc allegat Gratian. cauſ 3. quæſt. 1. cap. Tandiu & Iuo lib. 4. decret.

Hæc allegatur à Gratian. cau. 3. quæſt. 3. cap. Cũ accuſatus. & ab Iuo. lib. 4.

Hæc allegat Gratian. cauſ 3 quæſt 3. cap De iudiciis & Iuo libr. 4. decret.

Damaſus 1.

Concilium Conſtantinop. 1. generale 2.

Concilium Carthaginen. 3

Concilium Hipponenſe.

Concilium Carthaginenſe 2. & 4.

Hæc iam ſuperius multoties inſerta ſunt.

Matthæi 18.

Concilium Niczenum 1.

Concilium Cõſtantinop. 1. generale 2. ſub Theodoſio Seniore Epiſcoporum 150.

conciture conantes, ideireo cenſuit ſanctum Concilium, eorum qui Conſtantinopoli confluxerunt Epiſcoporum, non abſque examinatione ac diſquiſitione admittendos eſſe accuſatores, neque eiusmodi permittendum eſſe, vt inſtituant accuſationes aduerſus eos qui adminiſtrant Eccleſias, neque tamen omnes eſſe prohibendos & excludendos ab accuſando. Sed ſi quis propriam aliquam id eſt, priuatam aduerſus Epiſcopum querelam, vtpote circumuentus defraudatúſve ab eo, aut aliqua alia iniuria affectus, in huiuſmodi quidem accuſationibus non eſſe examinandam, neque perſonam accuſatoris, neque religionem. Oportet enim omnibus modis & Epiſcopi conſcientiam liberam eſſe culpáve vacare, & ei qui ſibi iniuriam fieri queratur, cuiuſcunque religionis fuerit, auxilium iuris non denegari. Sin autem Eccleſiaſticum fuerit, id quod Epiſcopo crimen intentetur, tunc oportet ſpectare atque probare perſonas accuſatorum, vt primum quidem hæreticis haud liceat (iam ſuprà diximus) *Orthodoxos Epiſcopos de rebus Eccleſiaſticis accuſare* (quos autem vocet hæreticos, iam dictum eſt. Vide & in vocabulo, Hæreticus) *deinde verò etiam ſi aliqui ab Eccleſia ob nonnulla crimina antè condemnati ſint, & ejecti, vel excommunicati, ſiue clerici, ſiue laici ordinis ſit* (vt iam dictum eſt, Accuſator, &c.) *ne his quidem licitum eſſo Epiſcopum accuſare, priuſquam de proprio crimine ſatisfecerint. Similiter item qui ante intentato crimini ſunt obnoxij, ne priùs tanquam idonei ad accuſationem Epiſcopi alioruinve clericorum admittantur, quàm ſe innocentes ac puros à criminibus in ipſos collatis oſtenderint. Quòd ſi aliqui tamen, neque hæretici, neque excommunicati, neque condemnati, vel antè accuſati de quibuſdam delictis fuerint, qui dicant ſe habere aliquam Eccleſiaſticam contra Epiſcopum accuſationem. Hos iubet ſanctum Concilium primùm quidem apud omnes illius prouincie Epiſcopos inſtituere accuſationes, & apud eos conuincere, & probare crimina contra Epiſcopum, quàm de quibuſdam peccatis arguant. Si acciderit autem vt prouinciales non ſufficiant, nec idonei ſint ad correctionem eorum criminum quæ in Epiſcopum conferantur: tunc eos accedere iubet ad maius Concilium illius diœceſeos Epiſcoporũ de hac cauſa conuocandorum, & non priùs inſtituere accuſationem, quàm in ſcriptis & tabulis profiteantur ſe par periculum ſubire paratos, ſi in proceſſu ac ſerie actorum, falſò accuſare calumniarive Epiſcopum, aut cauillari conuicti fuerint. Quod ſi quis ſpretis his, quæ de prædictis Concilium cenſuit, anſus fuerit vel aures imperatorias obtundere, vel ſecularium magiſtratuum tribunalia, vel generale Concilium conturbare, ignominia affectis omnibus diœceſeos Epiſcopis, eum cenſuit Concilium, prorſus ad accuſandum non eſſe admittendum, vt qui contempſerit canones & Eccleſiaſticam diſciplinam, verecundiam, conuenientemq́, in quibuſdam rebus ordinem labefactarit.* Hic canon renouatur in Concilio AQVIS-GRANENSI II. cap. 7. capit. 4. Et citatur à NICOLAO I. epiſtola ad Michaëlem Imperatorem, pro Ignatio Conſtantinopolitano iniuſtè accuſator, & ſede expulſo. Denique Concilium VASENSE I. canone primo, de Gallicanis ſpecialiter Epiſcopis ſtatuit, vt ſcilicet de Gallicanis prouinciis venientes, intra Gallias non diſcutiantur, ſed ſolùm ſufficiat, ſi nullus cõmunionem eis interdixerit, quia inter circumhabitantes, ac ſibi penè inuicem notos, non tam teſtimonio indigent probi, quàm denotatione & denunciationibus deprauati: ſi autem Epiſcopus criminoſus citetur, & non compareat, agitur in Concilio GENERALI IV. Chalcedonenſi, nam cum Dioſcorus Alexandrinus antiſtes eſſet factionis Eutychianæ, & damnaſſet exilio Flauianum virum ſanctum, Epiſcopum Conſtantinopolitanum, atque Euſebium Dorylæi Epiſcopum ab eodem Euſebio vocatus eſt in iudicium coram Patribus ſynodi generalis Chalcedonenſis, ſed venire renuit, atque à Concilio ſemel aut bis citatus & euocatus, venire diſtuliſſet, mendacia excuſationis vice prætexans, legatorum vnus qui à ſynodo miſſi erant, ad eum euocandum, Cecropius: *Tuam* (ait ad Dioſcorum) *Euſebius accuſat ſanctitatem. Iuſtum eſt, vt conſequenter & regulariter impleatur obedientia, & quæ canonica ſunt, ventilentur. Quando enim quædam regularia examinantur, neque iudices* (prouocabat enim Dioſcorus cauſam ſuam ad iudicium magiſtratuum, plebis, & imperialium) *neque alios laicos intereſſe oportet, niſi tantummodo tuam ſanctitatem quæ in propria accuſatur perſona. Non eſt igitur opus iſta tarditate aut dilatione, ſiquidem volueris & Deo & canonibus obedire, & non per dilationes confirmare ea, quæ ab accuſatore dicuntur, &c.* Et quia ſemel, bis, térque euocatus & multifariè accuſatus, noluit comparere Dioſcorus, ab Epiſcopatu deiectus, & ſacerdotali honore priuatus eſt. In EODEM Concilio Chalcedonenſi Theodoretus Cyri Epiſcopus (vt iam ſæpius meminimus) Epiſcopatu iniuſtè ſpoliatus, dum accuſatus à præfato Dioſcoro, appellaſſet ad ſedem Apoſtolicã, coram ſummo Pontifice Leone primo, innocens repertus, à Concilio Chalcedonenſi ſuæ Eccleſiæ redditus eſt. Ita & de Ibas Edeſſeno Epiſcopo factum eſt, qui abſens accuſatus & expoliatus Epiſcopatu, ſacrum & immortalem verticem (ſic enim loquitur) appellauit, & cauſa eius ad Synodum Chalcedonenſem delata, & actio. 9. & 10. multis verbis agitata, tandem abſolutus eſt, & redditus Eccleſiæ. Similiter & Sauinianus Epiſcopus Parænorum, contra Athanaſium egit cauſam in eodem Concilio actio. 14. & in his actionibus præfati Concilij nihil aliud agitur, quàm de reſtitutionibus Epiſcopatuũ iniuſtè ablatorum, & abſolutione Epiſcoporum innocentium, & condemnatione iniquorum. Porrò canone quem ſuprà retulimus ex Concilio Sardicenſi, profert in medium contra criminatores Symmachi Papæ I. ENNODIVS DIACONVS Romanæ Eccleſiæ libro Apologetico ornatiſſimo, pro cauſa prædicti Symmachi & Synodorum ſub eodem celebratarum. Sed non eſt opus eadem verba repetere. Porrò lege ea quæ iam diximus in ſuperioribus annotationibus, & in vocabulo, Clericus, Accuſatio, &c. Sed & Concilium LATERANENSE GENERALE ſub Innocentio tertio, capite octauo: *Epiſcoporum* (inquit) *accuſatio non facilè fieri debet: verum ſi pro grauibus & ſcandaloſis exceſſibus puniendi ſunt, iuſtè ſunt accuſandi. Debet autem is eſſe præſens, contra quem facienda eſt inquiſitio, niſi ſe per contumaciam abſentauerit, & exponenda ſunt ei illa capitula, de quibus fuerit inquirendum, vt facultatem habeat defendendi ſeipſum, & non ſolùm dicta, ſed etiam nomina ipſa teſtium ſint ei, vt quid, & à quo ſit dictum, appareat, publicanda, nec non exceptiones & replicationes legitimas admittenda, nec per ſuppreſſionem nominum infamandi, per exceptionum verò excluſionem deponendi falſum audacia præbeatur.* Hinc etiam ſtatuit Concilium TRIDENTINVM generale nouiſſimum ſeſſione decimatertia, quæ fuit tertia, ſub Iulio tertio, capite ſeptimo, decreti reformationis: *Teſtes* (ait) *in cauſa criminali, ad informationem verò vel indicia, ſeu aliàs in cauſa*

Non eſt examinanda perſona neque religio accuſatoris, ſed agitur de re ſeria.

Dioſcori iuſtè accuſati damnatio.

Theodoreti iniuſtè ſpoliati reſtitutio.

Ibas iniuſtè pulſus, ſuæ ſedi redditur.

Ennodius Diaconus.

Concilium Lateranense ſub Innocentio 3. cui interfuerunt patres 1215.

Concilium Aquiſgranenſe 2. Nicolaui 1.

Concilium Vaſenſe 1. ſub Leone 1.

Concilium Chalcedonenſe 1. generale 4. ſub Martiano Principe.

Concilium Tridentinum generale.

principali

principali contra Epiſcopum, niſi conteſtes & bonæ converſationis, exiſtimationis & famæ fuerint, non recipiantur, & ſi odio, temeritate aut cupiditate aliquid depoſuerint, grauibus pœnis multentur. Et cap. 8. *Cauſæ Epiſcoporum cum pro criminis obiecti qualitate comparere debeant, coram Pontifice maximo referantur, ac per ipſum terminentur.* Hæc iterum ſeſſione 24. quæ fuit 8. ſub Pio IV. cap. 5. decreti reformationis renouantur & confirmantur, & allegatur prætactum Lateranéſe decretum. Verùm pete vocabula ſæpius ſuperiùs oſtenſa & iunge ſequentia.

Epiſcopus ſuſpenſus, excommunicatus, & iuſtè expulſus.] Hoc licet in ſuperioribus multis iam teſtimoniis dilucidauerimus tamen quod reſtat abſoluendum eſt, quod & erit ſuperioribus annectendum. Itaque Concilium ARELATENSE II. ſub Syluestro I. tempore Concilij magni Nicæni, can. 30. *Secundum ſtatuta ſenio rum* (ait) *ſi à communione ſacerdotali fuerit authoritate Epiſcopus ſuſpenſus, hunc non ſolum à clericorum, ſed etiam à totius populi colloquio atque conuiuio placuit excludi, donec reſipiſcens ad ſanitatem redire feſtinet.* IDEM cano. 29. *Si quis Epiſcopus ſua ſententia non acquieſcit Synodi legibus audiendum.* Hinc Concilium ANTIOCHENVM I. ſub Iulio I. can. 41. *Si quis Epiſcopus à ſynodo fuerit depoſitus, vel preſbyter, vel diaconus à proprio Epiſcopo condemnatus* (vide Cletici ſuſpenſi, &c.) *& præſumpſerit ſacerdotij ſeu ſacri miniſterij aliquam actionem, non ei amplius liceat, neque in alia ſynodo ſpem reſtitutionis habere, neque * aſſertionis alicuius locum: ſed & communicantes ei abijci omnes ab Eccleſia, maximè ſi, poſtquam monuerint ſententiam aduerſus eum fuiſſe prolatam, ei contumaciter communicarunt.* Hunc canonem allegant EPISCOPI ANTIOCHIÆ, PISIDIÆ SELEVCIAE, &c. epiſtola miſſa ad Leonem I. (quæ ſtat in ordine plurium ad calcem Chalcedonenſis Concilij) contra Timothæum Ælurum hæreticum, & alios Epiſcopos ab eodem ordinatos, allegat ſimiliter & hunc canonem Concilium AQVISGRANENSE I. cap. 47. Idem omnino ſtatuit iterum præfatum Cõcilium Antiochenum de clericis, qui ad Principem profiſciſcuntur, canone 11. & 12. & allegatur à Gratiano, cauſa 23. quæſt. 8. cap. Si quis Epiſcopus, & cauſa 11. q. 3. c. Si quis à proprio. Vide Princeps non interpellandus, &c. Hinc & BONIFACIVS I. in decreto quod allegatur in codice 5. librorum, lib. 4. c. 37. *Si Epiſcopus expulſus, auſus fuerit ingredi ciuitatem, qua expulſus eſt, vel exire de loco in quo degere iuſſus eſt, iubemus eum in monaſterio in alia prouincia conſtituto tradi, vt qui in ſacerdotio peccauit, degens in monaſterio corrigatur.* Hic nota ex epiſtola EPHESINI I. Concilij miſſa ad Concilium PAMPHILIAE de Euſthatio Epiſcopo: quod eidem Euſthatio non propter demerita, ſed ad propriam inſtantiam ſubmoto, ſine controuerſia & contradictione conceditur, honorem & nomen Epiſcopatus & communionem retinere. Hac tamen lege & conditione, vt neminem ordinet, neque ex ſua authoritate fungatur officio, niſi tanquam adiutor aſſumatur, & ei permittatur ab Epiſcopo. Hinc ad propoſitum eſt, quod ſtatuit Concilium GENERALE IV. Chalcedonenſe I. cano. 29. actio. 15. *Epiſcopum* (ait) *in preſbyteri gradum deducere eſt ſacrilegium. ſi qua autem iuſta cauſa illos ab Epiſcopali actione remouet, nec preſbyteri debent locum obtinere. Sin autem abſque vllo diſcrimine digni ſunt, ad Epiſcopalem dignitatem reuehunt.*

Anatolius religioſiſſimus Conſtantinopolitanus Archiepiſcopus dixit: Hi qui dicuntur ab Epiſcopali dignitate ad preſbyteri ordinem deſcendiſſe, ſi iuſtis quidem de cauſis condemnantur, iure nec preſbyteri quidem honore digni ſunt. Sin autem ſine aliqua probabili cauſa ad inferiorem gradum depreſſi ſunt, iure ſi quidem culpæ affines, Epiſcopatus authoritatem & ſacerdotium recipiant. Quod & exemplo fecerunt prædicti Patres, dum Theodoreto, Ibæ & Euſebio, & aliis, de quibus iam diximus, Epiſcopatus reſtituerunt iniuſtè ablatos. Hinc in Concilio SVESSIONENSI apud ſanctum Medardum, in actione pro cauſa Hincmari Archiepiſcopi Rhemenſis, qui à ſummo Pontifice (vt antea diximus) in locum Ebbonis ſuffectus eſt, legitur quòd præfatum Ebbonem adeò ſummus Pontifex propter ſcelera immania damnauit, vt inter laicos tantùm communionem habere mereretur. Tamen Concilium AFRICANVM ſub Bonifacio I. canone 54. annuente toto patrum collegio. Quod vult Deum, Conturienſem Epiſcopum excommunicatum quidem propter ſcelera, noluit Epiſcopatu priuare, antequam cauſæ eius exitus appareret. Et conſequenter Maximinum Epiſcopum Bagaienſem condemnatum iuſſit ab Epiſcopatus miniſterio & officio abſcedere, & aliũ in locum eius ordinauit ſubſtitui. Sed penè oblitus eram CANONIS APOSTOLORVM 29. vbi ſic legitur: *Si quis Epiſcopus, aut preſbyter, aut diaconus, depoſitus iuſtè ſuper certis criminibus, auſus fuerit attrectare miniſterium dudum ſibi commiſſum, hic ab Eccleſia penitus abſcindatur.* Hinc narrat NICEPHORVS CALLISTVS, lib. 13. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 13. * De Chryſoſtomo loquens: *Si quos* (ait) *ſacerdotes non iuxta Eccleſiæ conſtitutiones viuere velle cernebat, eos ſacris ædibus excluſit.* Hinc eundem in Epheſo memorat tredecim Epiſcopos Epiſcopali adminiſtratione ſpoliaſſe lege, capite nono. Eiuſdem libri vbi ſic ait, in initio capitis: *Poſtquam magnus iſte vir Eccleſias in Aſia à quibuſdam indignis perperam adminiſtrari audiuit, quod nonnulli quidem pecunia: quidam autem gratia Epiſcoparum redemptos obtinerent, Epheſum eſt profectus, & tredecim Epiſcopis dignitatem ademit, partim in Lycia & Phrygia, partim in Aſia ipſa, atque in illorum thronos alios ſubſtituit, &c.* Sed vt ad rem reuertamur VIGILIVS I. epiſtola ad Theodorum Epiſcopum Cæſareæ Cappadociæ, eundem Theodorum corripit, quòd ab officio propter hæreſim & ſchiſma ſuſpenſus, præſumpſerit nihilominus Eccleſiaſtica ſacramenta adminiſtrare, & Miſſas facere: quod contra canones factum, iterum damnatione Apoſtolica percellit. Cui damnationi tredecim Epiſcopi ſubſcripſerunt, & ſententiæ promulgatione tam ſacerdotali honore, quàm communione Catholica, atque omni officio Epiſcopali & poteſtate ſpoliatur, iubetúrque nullis vacare vlterius rebus, niſi pœnitentiæ lachrymis: *quibus percepta remiſſione culparum* (ait Vigilius) *locum communionemque inam, aut a me, aut poſt obitum meum à ſucceſſore meo, ſi meruerit recipiat.* Sed & omnes Epiſcopos, qui ei præbuerunt aſſenſum, pro Dei conſideratione tandiu à ſacra communione ſuſpendit, donec vnuſquiſque errorem ſuæ præuaricationis agnoſcens, culpam propriam apud ſedem Apoſtolicam competenti ſatisfactione diluerit. Similiter & Seuerus Epiſcopus Antiochiæ exploſus eſt propter hæreſim, & ſede turbatus, vt diximus ſuperiùs, & habetur actione prima.

Concilium Arelatenſe 1. ſub Sylueſt. 1.

Concilium Antiochenum 1. ſub Iulio 1.

* ſatisfactionis vt credo.

Epiſcopi Antiochiæ, Piſidiæ, &c.

Concilium Aquiſgranen. 1. Bonifacius 1.

Bonifacius 1.

Concilia Epheſinum 1. generale 3.

Concilium Pamphyliæ ſub Cœleſtino 1. Euſthatius Epiſcopus abſolutus, tamen Epiſcopi nomẽ retinere meruit.

Epiſcopus in preſbyteri gradum non decidat.

Concilium Chalcedonen. generale 4.

Cõcilium Sueſſionenſe.

Concilium Africanum 2.

Canon Apoſtolorum.

Nicephorus Calliſtus. Vtinam haberemus, qui Epiſcopos noſtros reformarent.

Vigilius 1.

Concilium generale Conſtantinop. 2. Martinus Bracarenſis Epiſcopus excommunicatum.

Concilij GENERALIS V. vbi patres ſcribunt ad Ioannem Hieroſolymitanum Epiſcopum. Vide infrà, Epiſcopus hæreticus. Hinc MARTINVS BRACARENSIS in collectorio, cap. 36. & allegatur Gratianus, cauſa 14. quæſt. 7. cap. Si quis. Et omnino idem refert ZACHARIAS I. ad Bonifacium Moguntinẽſem, & ab eodem Gratiano, allegatur cauſa 11. q. 3. c. Quod prædeceſſor: *Si quis Epiſcopus, ſine alicuius Epiſcopi preſbyter aut diaconus, in alicuius hæreſis opinionem offenderit, & ob hanc cauſam fuerit excommunicatus, nullus Epiſcopus in communionem recipiat, niſi priùs in communi Cõcilio, porrecto ſidei ſuæ libello, ſatisfaciat omnibus, & ita liberam ſuam teneat purgationem. Hoc idem & de fidelibus laicis ſit decretum, ſi in aliqua hæreſis opinione fuerint nominati.* Et ſubdit Martinus Bracarenſis, cap. 37. & allegatur à Gratiano, cauſa 11. quæſt. 3. cap. Si quis: *Si quis Epiſcopus in Concilio excommunicatus fuerit, ſiue preſbyter, aut diaconus à ſuo Epiſcopo, & poſt excommunicationem præſumpſerit, ſiue Epiſcopo ille, aut preſbyter, aut diaconus, facere oblationẽ, vel veſpertinum vel matutinum ſacrificium, quaſi in officio ſuo agere ſicut priùs, non liceat ei nec in alio Concilio ſpem reconciliationis habere, nec vltra * reconciliari: ſed etiam eos qui ei communicauerint, omnes ab Eccleſia reſpui, maximè eos qui ſciebant eum eſſe decretum. Si autem permanſerit turbans & concitans Eccleſiam, per ſæculi poteſtatem, oportet eum ſicut ſeditionarium, ab omni plebe expelli.* Excommunicatos autem iniuſtè recurrendum eſſe ad Cõcilium docet, non ad Principes, vt habes in vocabulo, Princeps, vt & habes in Gratiano, cauſa 21. quæſt. 5. cap. Si quis. Hæc repetit & Concilij AQVISGRANENSE I. cap. 54. & reliquum. Vide Clerici excommunicati, & hæretici. Tum hæc quæ ſequuntur ſuperioribus iunge, quia cohærent.

* recolligi

Concilium Aquiſgranenſe 1.

Epiſcopus hæreticus abſque Synodo à ſummo Pontifice poteſt damnari.] Hoc ſuperioribus annectendum eſt, quia iam in præcedentibus de hac materia ſumus loquuti: ſed & in ſequentibus vbi de Epiſcopis hæreticis explodendis agemus iterum hoc roborabitur: interim paucis hoc percipe. Conſtat quippe ex epiſtola GELASII I. ad Epiſcopos Dardaniæ, quia Epiſcopus hæreticus vel criminoſus, deponi & condemnari poteſt à ſummo Pontifice etiam ſine ſynodo. Agit enim ibi de Acacio Conſtantinopolitano Epiſcopo, quem Fœlix III. officio priuauerit propter hæreſim, quod factum calumniabantur quidam, & non poſſe damnari prædicabant regiæ ciuitatis Epiſcopum, ſine ſpeciali ſynodo. Sed Gelaſius ſe probat non erroris authorem fuiſſe, vt in eum noua ſcita prodirent, ſed quia tantùm alieno facinori ſua communione ſe miſcuit, iuſtè damnatur, cùm conſtet, vt ibidem ait, quia authore cuiuſlibet hæreſis dãnato ſemel in ſynodo, ſufficere iudicarũt Patres, vt ſimili ſententia damnationis eſſet obſtrictus, qui eiuſdem profeſſionis exiſteret, vt allegat Gratianus, cauſa 24. quæſt 1. cap. Maiores, & cap. Acacius. Vide etiã in vocabulo, Hæreſis author. & Hæreticus, &c. IDEM Gelaſius epiſtola ad Orientales Epiſcopos manifeſtè probat, quia Epiſcoporum criminoſorũ abſolutio aut damnatio ad ſedem Apoſtolicã pertinet, ſicut & innocentũ, vt pluries ſuprà iam diximus. Denique fit etiã mentio in condemnatione Seueri & Petri Epiſcoporum hæreticorum. Actio. 1. Concilij GENERALI V. Conſtantinopolitano II. quæ lata eſt à Mena Patriarcha Conſtantinopolitano & reliquis Patribus, quòd prædicti Epiſcopi hæretici præſumpſerunt contra canones reddere miniſterium ſacerdotale his, qui ſemel in ſynodo damnati fuiſſent, antequã de eis diſcuſſio ab alia ſynodo facta, eos innocẽtes probaſſet. Et ſtatutum memorant, quòd ſi quis auſus fuerit ſacrum quid de medio tempore facere, ante reſtitutionem in alia ſynodo, hunc nec poſtea in alia ſynodo ſpem aliquã reſtitutionis habere. Sic in ſynodo proprio ore damnatus Saphoracus Pariſienſis Epiſcopus, iuſtè depoſitus eſt in Cõcilio PARISIENSI II. propter hoc factum congregato. Depoſiti ſunt etiam Agapius & Babo Epiſcopi, in Concilio CABILONENSI I. cap. 18. quòd contra Patrum & canonum ſtatuta in multis erraſſe conuicti fuerint. Et in Concilio TOLETANO X. cap. vltimo, Pœnitentiæ mancipatus eſt Potauius Bracarenſis Epiſcopus, conuictus hæreticus, vt dicemus infrà. Et vt ad propoſitum reuertamur: quòd Epiſcopus condemnari poſſit ſine ſynodo, apertè NICOLAVS I. fatetur epiſtola ad Radulphum Epiſcopũ Bituricenſem, vt nos citauimus ſuprà in dictione. Digamus Sed fruſtra laboro, quia in omnibus pene locis decretorum inueniuntur ſummi Pontifices propter res diuerſas Epiſcopos damnaſſe, vt nos in multis locis repoſuimus. Sed perge ad ſequentia, & lege epiſto. 20. lib. 3. Regiſtri GREGORII I. vbi quoſdam excommunicat Epiſcopos, qui Maximiano præſumptori in Salona (ad quẽ epiſt dirigitur) manus impoſuerant. Iunge quod ſequitur.

Concilium Pariſiense 2.

Concilium Cabilonenſe 1.

Concilium Toletanum 10.

Nicolaus 1.

Gregorius 1.

Epiſcopus hæreticus explodendus & anathematizandus] De hac materia iam in ſuperioribus egimus, & in vocabulo, Hæreticus, dicetur, verùm quòd hîc dicemus, non vltra erit repetendum. Itaque CYPRIANVS CARTHAGINENSIS, lib. 1. Epiſto. epiſt. 7. Baſilidem atque Martialem Epiſcopos, iuſtè propter hæreſim damnatos docet. Et lib. 3. epiſt. 13 Martianum Arelatẽſem Epiſcopum hæreticum damnat. Hinc DAMASVS I. Et Concilium ROMANVM ſub eodem congregatum 90. Epiſcoporum epiſt. 5. ad Epiſcopos Illyricos. Hanc etiam epiſtolam allegat THEODORETVS CYRENSIS, lib. 2. Eccleſ. hiſtoriæ, cap. 22. *Relatione Gallicanorum & Venetorum fratrum, quoſdam hæreſibus ſauere cognouimus, quod malũ non ſolùm debent cauere Epiſcopi, ſed etiã reluctari contra ea quæ geſta ſunt imperitia aut ſimplicitate quorundam prauis interpretationibus deceptorũ. Variis ergo doctrinis non decet labefactari, ſed magis Patrum corroborari ſententiis. Auxentium ergo Mediolanenſem præcipuè in hac cauſa damnatum eſſe liquet. Vnde iuſtum eſt omnes in vniuerſo Romanorum orbe Doctores legis, ea quæ legis ſunt ſapere, & non fidẽ doctrinis variis maculari.* Et ſub finẽ: *Credimus autem languentes in iſto conamine non tardè à noſtra ſeparandos eſſe cõmunione, & ab eos Epiſcopatus nomen auferri, quatenus populi eorum liberati errore reſpirent. Nullo enim modo a deceptione poterunt corrigere populum, qui deceptionis laqueo detinentur.* Hinc Concilium GENERALE III. Epheſinum I. can. 1. *Si aliqui prouinciales Epiſcopi a ſancto Concilio abfuerunt, & ſe cum apoſtatis coniunxerunt, aut ſe cum illis coniungere conati fuerint, vel poſteaquam conſenſerint in depoſitionem & damnationem hæreticorum, recurrerunt ad cœtum apoſtatarum: hos proxſus vbique ex decreto ſancti Concilij ſacerdotium abrogatur, de gradu quoque deijciuntor.* Idẽ renouatur can. 7. Vide Hæreticor. animaduerſio. &c. & in dictione, Lapſus. Huiuſmodi Epiſcopis qui in ſecundo Epheſina ſynodo Eutychetis partes adiuuerant, ad petitionem

Cyprianus Carthaginenſis.

Damaſus.

Concilium Romanũ ſub Damaſo 1.

Theodoretus Cyrenſis.

Auxentius damnatus.

Concilium Epheſinum 1. generale 3.

Gelaſius 1.

Hæreſis author maximè Epiſcopus, an valeat ſine ſynodo damnari.

Authore hæreſis ſemel damnato ſufficit, vt omnes qui eidẽ adhæſerint, ſimiliter damnentur.

Concilium Cõſtantinopolitanum generale ſub Iuſtiniano Magno. Etiam hoc in ſuperiori pagina habes expreſſum & longè aliis præcedentibus.

Leo I.

nem Pulcheriæ Auguſtæ. Leo I. communionem reſtituit, vt videre eſt. Epiſtola trigeſimaſeptima eiuſdem LEONIS I. ad eandem Pulcheriam: *Deuotionis eſt* (ait) *Chriſtiana, vt pertinaces veritas iuſta coerceat, & conuerſos charitas non repellat.* Et repetit epiſtola trigeſima octaua, ad Anatolium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, capite ſecundo. Vide mox in dictione, Episcopus hæreticus conuerſus. Sic multos legimus Epiſcopos damnatos ob hæreſim in CHALCEDONENSI SYNODO, vt Dioſcorum, cui à Patribus anathema dictum eſt. Sed & in præfata Epheſina Synodo I. Neſtorius Epiſcopus damnatus, & multi alij Epiſcopi, quorum nomina longum eſſet enarrare, de quibus iam in ſuperioribus nonnihil diximus. Damnatus eſt quoque à Fœlice III. Acacius Conſtantinopolitanus Epiſcopus, vt ſuprà diximus, vt ex epiſtola ſecunda eiuſdem FOELICIS III. ad eundem Acacium conſtat. Nam cum iſte Eutychetis partes adiuuaret, & eadem farina Epiſcopos imbutos Eccleſiis præfeciſſet, ſed & legatos ſedis Apoſtolicæ in carcerem conijci paſſus eſſet, ſic ei reſcribit Fœlix: *Habe ergo* (ait) *cum his quos libenter amplecteris portionem ex ſententia præſenti, à ſacerdotali & communione Catholica, nec non etiam à fidelium numero ſegregatus, fabulatum tibi nomen, & munus miniſterij ſacerdotalis agnoſce, ſancti Spiritus indicio & Apoſtolica authoritate damnatus, nunquã anathematis vinculis exuendus.* Præterea de eodem Acacio allegat Gratianus decretum eiuſdem Fœlicis, vt vltra in eum procedere non oporteat, qui in hæreſim damnatam recidit. Cauſa 24. quæſt. 1. Acacius. Lege quod præcedente ſcripſimus altera annotatione. Similem excommunicationis ſententiam tulit in Neſtorium COELESTINVS I. epiſtola ad eundem miſſa, quæ lecta eſt collatione ſexta Concilij generalis quinti Conſtantinopolitani II. vbi ſic loquitur: *Itaque quamuis iam frater Cyrillus, ſecundis te epiſtolis ſuis aſſerat, eſſe conuictum, intelligas, volo, poſt primam & ſecundam illius & hanc correctionem noſtrã, quam conſtat eſſe iam tertiam, ab vniuerſitate collegij & conuentu Chriſtianorum, te prorſus eſſe ſeiunctum, niſi mox quæ malè dicta ſunt corrigantur, niſi in eam viam redeas, quam ſe Chriſtus eſſe teſtatur, &c.* Hac excommunicationis forma plures in explodendis hæreticis vſi fuere ſummi Pontifices, vtpote INNOCENTIVS I. contra Theophilum Alexandrinum & Arcadium Imperatorem, qui Imperator non quidem fuit hæreticus, ſed permiſit vt hæretici ſanctum Chryſoſtomum vrbe Conſtantinopolitana pellerent. Hac forma vſus eſt SILVERIVS I. in Vigilium diaconum, vt dicemus in vocabulo, Excommunicatio, & Papatus, & Hæreticus, &c. Eadem forma, lecta eſt condemnatio à VIGILIO I. facta in Concilio quinto generali Conſtantinopolitano II. contra Ruſticum & Sebaſtianum Epiſcopos, propter multa ſcelera in ſedem Apoſtolicam commiſſa, & quia hæreticis communicauerant: quo quidem ab officio authoritate Petri & Pauli decernit, & à communione, ſemotos, niſi poſt canonicè pœnitentes matrem recognoſcant Eccleſiam, & eis tunc venia concedetur. Denique & à GELASIO I. epiſt. 2. ad Epiſcopos Siculos, & epiſt. 3. ad Fauſtum Magiſtrum, conſtanter docemur, quòd Epiſcopos hæreticos conuictos manifeſtè, non ſolùm præſuli Romano excommunicare licet, ſed cuicunque Pontifici, vt quoſlibet & quemlibet locum ſecundum regulam hæreſeos ipſius antè damnatæ à Catholica communione diſcernant. Hinc & Macarius Epiſcopus Antiochenus, in Concilio GENERALI VI. Conſtantinopolitano III. excommunicatus & explosus eſt, qui fidem duarum voluntatum & operationum in Chriſto noluit confiteri, & eidem Theophanius ſuffectus eſt. Similiter & ſancto Concilio TOLETANO X. ad calcem decretorum, præſentatus eſt liber confeſſionis impiæ & hæreticæ cum authore ſuo Potamio Epiſcopo Bracarenſi, qui ſeipſum condemnans & propterea pœnitentiam egiſſe profitens, indignum ſe Epiſcopatu confitens. Hunc quidem omnino non ſpoliarunt honore Epiſcopatus ſecundum canones, ſed perpetuæ pœnitentiæ condemnarunt, vt ſpiritus eius ſaluus fieret: & eius loco, Eccleſiæ gubernacula alteri Epiſcopo cõmiſerunt, donec expiraſſet tempus pœnitentiæ eius, vtentes ad hoc authoritate Concilij VALENTINI GALLIÆ I. cano. 4 Et cano. 6. Præfatum Concilium Toletanum idem ſtatuit de Epiſcopis, qui non ſolùm hæretici ſint, verùm etiam alio quo graui crimine taxati & polluti, quos iubet degradari. Vide ſuprà, Clericus criminoſus, &c. Pro ſimili cauſa & patres (vt alàs diximus) CABILONENSIS I. Concilij, cano. 18. contra Patrum decreta quòd multa perpetraſſent ſcelera, Agapiũ & Babonem Epiſcopos degradarunt: ſed & Theodoſium Epiſcopum Arelatenſem (ad eundem miſſa epiſtola) qui Concilio noluit intereſſe, conſcius ſcelerum ſuorum, licet ipſe ſcelera commiſſa fateretur, & propterea pœnitentiam ageret, ab Epiſcopatus officio ſubmouerunt vſque ad proximum Concilium, prohibentes ne aliquid de facultatibus Eccleſiæ perciperet: quod & ZACHARIAS I. epiſt. 5. ad Bonifacium Moguntinenſem, vbi prohibet Epiſcopo degradato res Eccleſiæ vendicari. Huic iunge quod ſequitur.

Chalcedonenſe concilij generalis 4.

Felix 3.

Damnatio & anathematizatio Acacij.

Cœleſtinus I.

Anathematizatur Neſtorius.

Innocentius I.

Silverius.

Vigilius 3.

Gelaſius I.

Cuicunque Epiſcopo catholico conceditur manifeſtũ Epiſcopum hæreticum excõmunicare.

Concilium Cõſtantinopolitanum 3. generale 6.

Concilium Toletanum 9.

Potamius Epiſcopus Bracarenſis damnatur

Concilium Valentinum Galliæ 1. cano. 4.

Concilium Cabilonense 1.

Zacharias 1.

Monachi Palæſtinæ & 2. Syriæ.

Numeri 16.

Concilium Lateranenſe generale ſub Innocentio 3. paſſum 1215.

Epiſcoporum hæreticorum bona fiſco Eccleſiæ applicãda. Dictum eſt in calce præcedentis annotationis, ex Zachariæ primo, & Cabilonenſi Concilio, Epiſcopum hæreticum & degradatum non poſſe bonis vti Eccleſiæ: quod latiùs exprimetur in vocabulo, Hæreticus. Siquidẽ MONACHI PALÆSTINAE, & II. SYRIAE, epiſtola ad patres Concilij generalis 5. Conſtantinopolitani II. docent hæreticorum domus & ſuburbia, in quibus continenticula celebrant, ſecundum leges fiſco eſſe applicanda. *Leges* (aiunt) *imperiales ſanciunt, omnem locum, & rem, in quo, & per quam, ſiue per errorem, ſecundum veritatem, ſacrum quod confiſcatum eſt ſanctis Dei Eccleſiis offerre: & hoc vobis diuina Scriptura expoſuit, quãdo Moſes Dei ſeruitor edoctus, ſtatuit impropèria non ſacra in preparationem templi venire, quoniam & ſi alienus fuit ignis, tamen in ipſis ſacrum ſacrificium ipſis prohibitum obtulerunt & perficerunt Dathan & Abyron, & ſynagoga Chore, qui tunc contra ſacerdotiũ & prophetam ac Deum impudenter exurgebant, quemadmodum & iſti falſi ſacerdotes ad impietatem ſeipſos mercede conducunt, & veri Antichriſti in domibus intrarunt, & aliena altaria erexerunt, & baptiſteria ædificauerunt, in contrarium veri altaris & ſanctæ lauacri.* Hæc tam de laicis, quàm de clericis repetit Concilium LATERANENSE generale ſub Innocentio III. cap. 3. vt dicemus in vocabulo, Hæretici proſcribendi, & ſupplicio afficiendis, &c.

Epiſcopi ordinati ab hæreticis. Vide infrà, Ordinati ab hæreticis, ex Nicæna Synodo II. generali 7. & aliis.

ibidem, canone 33. & cano. 14. in ſua vnuſquiſque diœceſi vigilanter explere curauit, & ſeculare brachium implorandum cenſet, ſi fuerit opus. & cano. 35. omnes vnanimiter ſummo Pontifici ſupplicant, vt iubeat, ſi ad cor redierint, in qualibet ciuitate ſuis reddantur honoribus (licet hoc prohibitum dicant in Concilio Tranſmarino) vt vnitati catholicæ conſulatur, ſtatuerunt quoque cano 36. quod legati ad Donatiſtas mitterentur, eo tempore hæreticos, prædicandæ pacis gratia vt ſub tali conditione ad gremium Eccleſiæ reuerterentur, & ſcirent ſibi omnia condonata, & communionem recepturos. Porrò præcedentia Mileuitani concilij decreta canone 84. 90. & 91. repetunt vide infrà, Epiſcopatus, &c. hinc LEO I. epiſtola 2. ad Epiſcopos Italiæ docet quomodo Manichæos (quos diligenti indagatione quæſiuit) inuenerit, & quoſdam conuerterit, cæteros obſtinatos in exilium relegauerit: & Epiſcopos Italiæ, ſimiliter vt agant adhortatur: *Ne* (ait) *alicubi hæretica peruerſitatis homines, plebes facultatem ledendi & ſacrilegij ſui poſſint inuenire doctores. Aliter enim nobis commiſſos regere non poſſumus, niſi eos qui ſunt perditores & perditi, Zelo fidei dominicæ proſequamur, & à ſuis membris, ne peſtis hæc latiùs diuulgetur, ſeueritate qua poſſumus, abſcindamus, vt enim habebit à Deo ingens remunerationis præmium, qui diligentiùs, quod ad ſalutem commiſſæ ſibi plebis proficiat, fuerit executus: ita anteà tribunal Domini, de reatu negligentiæ ſe non poterit excuſare quicunque plebem ſuam contra ſacrilega perſuaſionis authores noluerit cuſtodire.* Eadem refert PROCLVS CONSTANTINOPOLITANVS Epiſcopus epiſtola ad Ioannem Epiſcopum Antiochenum, vt iam citauimus ſuprà, in dictione Epiſcoporum ſocordia, vel Epiſcopi ſocordes, &c. & vt multa, omittamus, quæ iam ſuperiùs, dum de Epiſcoporum officio & munere diſceptaremus, dicta ſunt, nec repetenda: ſic etiam ille BASILIVS IMPERATOR in oratione ad Patres Concilij generalis 8. Conſtantinopolitani 4. ad calcem concilij ſic eos alloquitur: *Vos* (ait) *amatores virtutum, Deo amiciſſimi, ſummi ſacerdotes, qui Epiſcopali decoramini dono, ſinguli commonere proprium gregem, & ad ſalutem ducere ne pigritemini, demonſtrantes quantum malum ſit, Eccleſia Dei manente in tranquillitate, ab illa diſſilire, & contra eos, qui præſunt animabus ſuis, inſanire, & à diuinis myſteriis, propter irrationabiles & viles occaſiones, ſeſe coercere. Et quidem ſubiectum vobis gregem per vnumquemque diem Dominicum confirmantes, ad diuinarum voluntatum dirigite perfectionem. Eos verò qui errore hæreſeos cuiuſquam detinentur, tanquam paſtores boni conuertite. Nouerit enim virtutibus plena perfectio veſtra, quòd ſi notum fuerit vobis, hæreſis quæcunque in prouincia cuiuſcunque veſtrum latitans, non per doctrinam aſſiduam radicitus euellatur, & omnes ad orthodoxam fidem reducantur, canonicè huiuſmodi Epiſcopus à proprio Patriarcha condemnabitur, &c.* Hinc & Concilium LATERANENSE GENERALE ſub Innocentio 3. cap. 3. & allegatur extra de Hæreticis cap. 13. poſtquam de hæreticorum fautoribus diſceptauit, vt ſuo loco dicetur, ſic addit: *Adiicimus, vt quilibet Archiepiſcopus vel Epiſcopus, per ſe aut per Archidiaconum ſuum, vel idoneas perſonas honeſtas, bis aut ſaltem ſemel in anno, propriam Parochiam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumeat, & ibi tres vel plures boni teſtimonij viros, vel etiam ſi expedire videbitur, totam viciniam iurare compellat, quòd ſi quis ibidem hæreticos ſciuerit, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, ſeu à communi conuerſatione fidelium, vita & moribus diſſidentes, eos Epiſcopo ſtudeat indicare. Ipſe autem Epiſcopus ad præſentiam ſuam conuocet accuſatos, qui niſi ſe ab obiecto reatu purgauerint, vel ſi poſt purgationem exhibitam, in priſtinam fuerint relapſi perfidiam, canonicè puniantur. Si verò aliqui ex his iuramenti religionem obſtinatione damnabili reſpuentes, iurare fortè noluerint, ex hoc ipſo tanquam hæretici reputentur.* * *Volumus igitur & mandamus, & in virtute obedientiæ diſtrictè præcipimus, vt ad hæc efficaciter exequenda, Epiſcopi per diœceſes ſuas diligenter inuigilent, ſi canonicam effugere voluerint vltionem. Si quis enim Epiſcopus ſuper expurgando de ſua diœceſi hæreticæ prauitatis fermento negligens fuerit, vel remiſſus, cùm id certis indiciis apparuerit, & ab Epiſcopali officio deponatur, & in locum ipſius aliter ſubſtituatur idoneus, qui velit & poſſit hæreticam confundere prauitatem.* Hoc decretum allegat & renouat MARTINVS V. ad calcem Conſtantienſis Concilij contra Ioannem Vviclef & Ioannem Huſs. & Hieronymum à Praga omnes qui negligentes fuerint, ſeu remiſsè egerint, in eis extirpandis deponendos ab officio, & priuandos dignitate, conſtituens, & alios illorum loco ſubſtitui mandans, qui hoc opus valeant explere, vt iam ſuprà memoratum eſt: & patres Concilij BASILEENSIS epiſtola ſynodali de authoritate generalis Concilij ſuprà Papam ad calcem ſeſſionis vltimæ idem hortantur, & dicunt: *Sanguis omnium peccantium, propter hæreſes, bella, & morum deformitatem, ab eius manibus exigetur, qui impedimento eſt, ne illa tollantur.* Idem omnino refert, & prædicta confirmat decreta, Concilium SENONENSE cap. 32. generalis decreti: nec eſt opus repetere, quia ſuperioribus omninò conformia ſunt. Vide hæreticus, & hæreſis.

Epiſcopus non de Eccleſia vi extrahendus.] Habes ſuprà, Eccleſia.

Epiſcopus qui indignos conſecrauerit, vt puniatur.] Vide ordines ſacri indignis non conferantur, &c.

Epiſcoporum nomina in Miſſa recitanda.] Hoc antiquitus obſeruatum, conſtat vt tempore ſacrificiorum defunctorum nomina Epiſcoporum recitarentur, quæ in diptychis erant aſcripta. hinc narrat NICEPHORVS CALLISTVS lib. 13. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. 30. & ſequentibus, quòd Atticus Conſtantinopolitanus Epiſcopus, Ioannis Chryſoſtomi nomen inuidia percitus, è ſacris diptychis abraſerit, nec voluerit in Miſſa recitari: verumtamen poſtea cùm ſummo honore inſertum, vt ex proceſſu hiſtoriæ liquet. Denique Epiſcoporum nomina in miſſa recenſeri ex multis locis patet, præcipuè eorum Epiſcoporum, qui ſanctè & Deo dignè conuerſati eſſent: vnde inbentur poſt mortem Concilio GENERALI V. Conſtantinopolitano 2. actione 1. omnium patrum acclamatione, nomina in exilio mortuorum & iniuſtè expoliatorum Pauli, Ioannis Chryſoſtomi, Flauiani, Conſtantinopolitanorum Pontificum Euphemiani, Macedonij, & Leonis magni, atque Cyrilli, & aliorum nomina, de cætero ſacris Diptychis inſeri, & poſt Euangelium in Miſſa nominari: quod nunc obſeruari non video, ſed tantùm in ſacro canone, ſummi Pontificis nomen, & Epiſcopi diœceſis recitatur, vt diximus in vocabulo canon Miſſæ. Mentionem quoque huiuſce rei facit EPIPHANIVS TYRIVS epiſt. ad Concilium præfatum

Leo 1.

Proclus Conſtantinopolitanus epiſcopus.

Baſilius imperator.

Egregia plane Principis adhortatio.

Vide & expende num ſimile quid noſtro ſeculo perpetretur à Caluiniſtis.

Concilium generaliſſimum ſub Innocent. 3. patrum 1215. in Laterano celebratum.

Mandatur prælatis hereticos inquirere. Deus nouit, ſi mandatum hoc noſtri exequitur.

* Attende præceptum.

Martinus 5.

Concilium Baſileense generale.

Concilium Senonense ſub Antonio a Prato cancellario & cardinale.

Nicephorus Calliſtus.

Concilium Conſtantinop. 2. generale 5.

Epiphanius Tyrius.

plinæ & charitati prædeceſſoris ſui fideliter paruiſſe, ſi qui autē, vel dolo vel furto vel quocunq; modo condēnatus fuerit aliquid abſtuliſſe reus ſacrilegij anathemate feriatur, & vix ei peregrina communio concedatur. Eadem & præmiſſæ conſtitutioni Rhegienſis Concilij ſubſcribens ſtatuit Concilium VALENTINVM HISPANIAE I. canone 2. vbi prohibet ne quiſpiam Epiſcopi defuncti res furto, vel alio quouis modo audeat tranſportare, ſed omnia in futuri antiſtitis poteſtate conſtituantur. *Quod vt confidentius* (ait) *iuſtitia manente ſeruetur ſecundum Rhegienſis Synodi conſtituta* (habes ſupra) *Epiſcopo è corpore recedente, vicinior illi accedat Epiſcopus, qui ex more exequiis celebratis, ſtatim Eccleſiæ ipſius curam diſtrictiſſimè gerat, ne quid ante ordinationem futuri Pontificis* * *remanentium clericorum ſubuerſioni vel dereptioni iam liceat, ita vt directis hominibus inſpectio certior & deſcriptio fideliſſima (ſi fieri poteſt) intra octauas defuncti ſub diligentia præſentis Epiſcopi peragatur, ac debinc ad Metropolitani notitiam habita ordinatè deſcriptio deferatur, vt eius electione talis creditarum ſibi rerum (ſi forſitan tarditas in Epiſcopo ordinando ſucceſſerit) Metropolitano congruis temporibus poſsit reddere rationem, vt ſub hac ſalubri conſtitutione, clerici ſtipendiis ſuis omnino contenti, labores non diripiant Epiſcopi decedentis, & in vacuam Eccleſiæ domum futurus Pontifex non ſine dolore ſuccedat, ſed magis de Prædeceſſoris ſui dimiſſo poſsit & ipſe gaudere & aliis miniſtrare.* De eius autem exequiis Idem canone 4. ſubiungit. *Illud prouido conſilio decretum eſt, vt quia ſæpe ſanctorum antiſtitum per abſentiam commendatoris Epiſcopi exequiæ differuntur ita vt veneranda Pontificis membra dum tardius funerantur, iniuriæ omnino ſubiaceant, Epiſcopus qui poſt mortem fratris ad ſepeliendum eum ſolet inuitatus occurrere, infirmum magis & adhuc in corpore poſitum admonitus viſitare non differat, vt aut de reuelatione conſacerdotis amplius gaudeat, aut certè de ordinatione domus ſuæ fratrem admoneat, eiuſque probabilem voluntatem in effectum tranſmittat, ac recedentem à ſeculo poſt oblatum in eius commendatione ſacrificium mox ſepulturæ tradat diligentiſſime, & ſuperius conſtituta canonicè non differat adimplere. Si autem Antiſtes repentino obitu deceſſerit & collimitanei ſacerdotes vt fieri ſolet de longinquo minimè adeſſe potuerint, vno die tantum cum ſua nocte, exanimatum corpuſculum ſacerdotis maneat, nec ſine fratrum ac religioſorum frequentia vel pſallentium excubatione ſeruatum à preſbyteris cum omni diligentia in loco conditum ſeorſum non ſtatim humetur ſed honorificè commendetur donec ſine mora inuitato vndique Pontifice ſacerdotis corpus ab ipſo (vt decet) ſolenniter tumuletur.* Vt & iniuriæ tollatur occaſio & mos antiquus in ſepeliēdis ſacerdotibus obſeruetur: de hoc & DIONYSIVS AREOPAGITA libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ loquitur vt diximus ſupra in vocabulo defunctus. Porro hæc decreta renouat & Concilium AVRELIANENSE IV. cap. 35. & AVRELIANENSE V. capite 8. Hinc quoque Valentini Concilij decreto ſubſcribit Concilium TOLETANVM VII. cano. 3. vbi de viſitando in infirmitate Epiſcopo & eius ſedulo corpore humando Epiſcopis vicinis & ſacerdotibus dat præceptum ſub eadem forma verborum, & cenſuram addit vt hoc negligentes anni totius ſpatio ad pœnitentiam in monaſteria relegentur, vide ſuprà defunctorum exequiæ ex 2. Concilio Aurelianenſi cano. 5. vbi omnibus iniungit Epiſcopis Epiſcoporum exequiis adeſſe, ſed & Concilium PARISIENSE I. canone 2. *Quia* (ait) *Epiſcoporum res propriæ, Eccleſiarum res eſſe noſcuntur, ſi in eorum facultatibus ſimili fuerit* (prius de facultatibus Eccleſiæ non inuadendis ſtatuit vt ſuo loco dicemus) *crudelitate graſſatum perualores rerum memoratarum canonum diſtrictione feriantur, vt dum vindictæ caſtigatione corripitur ſaltem regulæ obtundatur aculeis, perpetuo enim anathemate feriatur, qui res Eccleſiæ conſiſcare aut competere aut peruadere periculoſa infeſtatione præſumpſerit.* Vide facultatum Eccleſiæ Inuaſores, &c.) hinc & Concilium CABILONENSE I. cano. 7. *Defuncto preſbytero vel abbate nihil ab Epiſcopo auferatur vel Archidiacono vel à quocunque de rebus Parochiæ vel Xenodochij vel monaſterij aliquid debeat minuere, quod qui fecerit iuxta canonum ſtatuta debeat coerceri.* Similiter & Concilium GENERALE VI. Conſtantinopolitanum 3. in Trullo canone 35. iterum ſtatuit vt nulli omnium Metropolitanorum liceat, mortuo Epiſcopo qui eius throno ſubeſt res eius vel ipſius Eccleſiæ auferre vel ſibi vendicare ſed ſint ſub cuſtodia cleri Eccleſiæ cui defunctus præfuit vſque ad alterius Epiſcopi promotionem præterquam ſi in eadem Eccleſia non relicti ſint clerici. Tunc enim Metropolitanus ea non diminuta ſeruabit ordinando Epiſcopo omnia reddens. Idem ſtatuit de facultatibus ſummi Pontificis NICOLAVS II. in Concilio Romæ celebrato contra Berengarium Epiſcoporum 113. vide Papa, & facultates Eccleſiæ.

Epiſcopi teſtamentum an condere valeant.] Hoc repoſuimus in vocabulo teſtamentum an Eccleſiaſtici condere valeant igitur perge. Porrò (bone lector) quod reliquum eſt tam ad diſciplinam & vitam & mores Epiſcoporum ſpectans abunde reperies in generali vocabulo. Clericus vbi ſimul omnium Eccleſiaſticorum mentio fit. hinc ergo recurre.

EPISCOPATVS.

Epiſcopatus vt erigendus] Iam in vocabulo Beneficium Eccleſiaſticum forſan aliqua dixerimus quæ poſſint & huic loco cōuenire ſed & in dictione Parochia etiam quædam opportunè ſeruantur quæ ad hunc locum forte ſpectarent ſed omnia qua potuit fieri ſyncerirate ſuis locis congrue repoſita inuenies vt quod in vno defuerit ſtudeas ex altero repetere. De erigendis autem Epiſcopatibus Concilium SARDICENSE, Oecumenicum canone 6. *Licentia non eſt danda ordinandi Epiſcopum aut in vico aliquo aut in modica ciuitate cui ſufficit vnus preſbyter, quia non eſt neceſſe ibi Epiſcopum fieri, ne vileſcat nomen Epiſcopi & authoritas, non debent illi ex alia prouincia inuitati facere Epiſcopum niſi aut in his ciuitatibus quæ Epiſcopos habuerunt, aut ſi qua talis aut tam populoſa eſt ciuitas quæ meretur Epiſcopum, ſi hoc omnibus placet? Synodus reſpondit Placet:* Et Concilium LAODICENVM, canone 57. *Non oportet, in villulis vel agris Epiſcopos conſtitui ſed viſitatores, verumtamen iampridem conſtituti nihil faciant præter conſcientiam Epiſcopi ciuitatis ſimiliter & preſbyteri præter conſilium Epiſcopi nihil agant.* Vide ſupra Chorepiſcopus, & clericus, & Concilium CARTHAGINENSE II. canone 5: *Felix, Epiſcopus* * *Seleuſelitanus dixit etiam ſi hoc placet ſanctitati veſtræ inſinuo, vt diœceſes quæ nunquam Epiſcopos habue-*

runt

Concilium Valentinū Hiſpaniæ 1. ſub Symmacho vel potius miſſa & Theodorico rege.

Concilium Parisiense 2.

Sed heu nil horum hodie attenditur.

Concilium Cabilonenſe 1. ſub Eugenio 1.

Concilium Cōſtantinopol. 3. generale 6.

Nicolaus 2.

Exequiarum Epiſcopalium ritus & ceremoniæ.

Miſſa pro defuncto Epiſcopo celebranda.

Dionyſius Areopagita.

Concilium Aurelianenſe 4. Concilium Aurelianenſ. 5.

Concilium Toletanum 7.

Concilium Cōſilium Sardicenſe Epiſcoporū 300. ſub Iulio 1.

Concilium Laodicenū ſub Liberio 1.

Concilium Carthagin. 2. ſub Syricio 1.

Concilium Aurelianenſe 2. ſub Vigilio 1.

* alias Selembritanus.

runt non habeant & illa dioceſis quæ aliquando habuit, habeat proprium & ſi accedente tempore creſcente fide Dei populus multiplicatus deſiderauerit proprium habere rectorem, eius videlicet voluntate, in cuius poteſtate eſt diœceſis conſtituta habeat Epiſcopum ab vniuerſis Epiſcopis dictum eſt placet. Idem Concilium CARTHAGINENSE III. canone 42. & allegatur à Gratiano cauſa 16. quæſt. 1. capite multis. *Multis (ait) Conciliis hoc eſt ſtatutum à cœtu ſacerdotali vt plebes quæ in Diœceſibus ab Epiſcopis retinentur, quæ Epiſcopos nunquam habuerunt, non niſi cum voluntate eius Epiſcopi à quo tenentur proprios accipiant rectores, id eſt, Epiſcopos, &c.* Idem omnino Concilium HIPPONENSE cano. 32. & prædictum Concilium Carthaginenſe 3. ſubdit cano. 46. *Audiuimus conſtitutum vt diœceſes, non mereantur Epiſcopos accipere, niſi cùm conſenſu eius ſub quo fuerint conſtitutæ.* Singulis enim Epiſcopis ſeruatum eſt quod decebat vt ex maſſa Diœceſeon nulla caperetur vt proprium Epiſcopum habuiſſet niſi ipſe conſenſum adhibuiſſet concedendi, ſufficiat enim ſi conſenſerit vt eadem diœceſis permiſſa proprium tantum Epiſcopum habeat, & cæteras ſibi non vendicet diœceſes quæ exempta de faſce multarum ſola meruit honorem Epiſcopatus ſuſcipere, Aurelius Epiſcopus dixit: non dubito charitati veſtræ omnium placere cum qui in diœceſi concedente Epiſcopo qui matricem tenuit ſolam eandem retinere plebem in qua fuit ordinatus. Idem ſtatuit Concilium AFRICANVM ſub Bonifacio I. canone 10. & allegatur à Gratiano cauſa 16. quæſt. 1. cap. multis. *Multis Conciliis hoc ſtatutum eſt à cœtu ſacerdotali* (idem ſuperius Carthaginenſi 3.) *vt plebes quæ in diœceſibus ab Epiſcopis retinentur quæ Epiſcopos nunquam habuerunt, non niſi cum voluntate eius Epiſcopi a quo tenentur proprios accipiant rectores,* (id eſt, Epiſcopos.) *At vero quia nonnulli dominatu quodam adepto communionem fratrum abhorrent vel certè cùm elenati fuerint quaſi in quadam arce tyrannicam ſibi dominationem vendicant, quod plerique tumidi atque ſtolidi aduerſus Epiſcopum ſuas cernices erigunt preſbyteri, vel coquinis ſibi concinnantes plebem, vel certè perſuaſu maligno, vt illicito fauore eoſdem velint ſibi conciliare rectores. Quod quidem inſigne mentis tuæ teneamus votum, frater religioſe Aureli, qui hac ſæpe oppreſſiſti non curando tales petitores ſed propter eorum malos cogitatus & prauè concinnata conſilia. Hoc dico non debere nec pere rectorem eam plebem quæ ſemper in diœceſi ſubiacuit nec vnquam proprium Epiſcopum habuit, quapropter ſi vniuerſo ſanctiſſimo cœtui placet hoc quod proſecutus ſum confirmetur, vniuerſi Epiſcopi dixerunt placet.* Placet huic decreto generali canone 65. ſequenti ſic ſtatuerunt lege & ſuperius Epiſcopi à ſummo Pontifice confirmationem petant, &c. *Placuit vt plebes quæ nunquam habuerunt proprios Epiſcopos, niſi ex Concilio plenario vniuſcuiuſque Prouinciæ & primatis, atque conſenſu eius ad cuius diœceſin eadem Eccleſia pertinebat decretum fuerit minimè accipiant.* Et canone 66. *Sanè vt illæ plebes quæ conuerſæ ſunt, à Donatiſtis & habuerunt Epiſcopos, ſine dubio inconſulto Concilio habere mereantur, quæ autem plebes habuerunt Epiſcopum & eo defuncto voluerint non Epiſcopum proprium habere ſed ad alicuius Epiſcopi diœceſim pertineri, non eis eſſe denegandum.* Hinc & LEO I. epiſtola 85. ad Epiſcopos Africanos cap. 2. & allegat Gratianus diſtinct. 80. cap. Illud ſanè *Illud ſane, quod ad ſacerdotalem pertinet dignitatem, inter omnia volumus canonum ſtatuta ſeruari, vt non in quibuſlibet locis neque quibuſlibet caſtellis, & vbi ante non fuerunt Epiſcopi conſecrentur, cùm vbi minores ſunt plebes, minoreſque conuentus preſbiterorum cura ſufficiat Epiſcopalia autem gubernacula non niſi maioribus populis & frequentioribus ciuitatibus oporteat præſidere, ne quod ſanctorum patrum diuinitus inſpirata decreta vetuere, viculis & poſſeſſionibus vel obſcuris & ſolitariis municipiis tribuatur ſacerdotale faſtigium & honor, cui debent excellentiora committi ipſe muneroſitate vileſcat. Quod nunc in ſua diœceſi reſtitutus Epiſcopo factum eſſe cauſatus eſt & rationabiliter poſtulauit, vt ſi Epiſcopi eorum locorum, in quibus non debuerant ordinari humana conditione deceſſerint, locæ ipſa ad ius eius antiſtitis redigantur cuius fuerant ante priora, & inutile eſt vt ſacerdotalis dignitas, inconſiderata ordinantis facilitate, ſuperflua multiplicatione muniatur.* Hinc in Concilio TOLETANO XII. cano. 1. præfati canones referuntur & Stephanus Emeritenſis Epiſcopus, publicè coram patribus proſtratus & eorum genibus prouolutus veniam petiit eo quod ad Regis ſuaſionem, Bambæ nouam Epiſcopalis honoris ordinationem fecerat in monaſterio villulæ in qua venerabile corpus ſanctiſſimi Pimenij confeſſoris debito quieſcit honore, indiſcreto & facillimo aſſenſu, & petens à patribus quid de huiuſmodi ordinato Epiſcopo oporteret fieri, patres eius, & principis leuitatem arguentes qui iandiu & in aliis locis hoc fieri popoſcerat, producunt teſtimonia patrum Nicæni Sardicenſis, Laodiceni, & Affricani Cõciliorum, quæ habes ſuperius, & cenſuram ex Concilio TAVRINENSI I. canone 2. addunt in eos qui huiuſmodi ordinationes faciunt ſuumque adiicientes calculum *. *Proinde (aiunt) indicauit Synodus, vt ſi quis ex hoc fecerit contra inſtituta maiorum, ſciat is qui ordinatus fuerit ſacerdotij ſe honore priuandum, & ille qui ordinauerit authoritatem ſe in ordinationibus vel in conciliis minimè retenturum, non ſolum autem circa memoratum Epiſcopum hac ſententia prænalebit, ſed & circa omnes ſimili errore deceptos qui ordinationes huiuſmodi perpetrarunt.* Statueruntque vt qræfatum monaſterium ſedes Epiſcopalis non remaneret, & Cõnildus qui fuerat ordinatus Epiſcopus in ſedem aliam quæ vacauerit transferatur, anathema imprecantes his qui deinceps talia præſumpſerint. Hinc etiam authoritas erigendorum Epiſcopatuum eſt à ſummo Pontifice poſtulanda, & electio Pontificis ab eodem debet approbari, vt ſuperius diximus, & obſeruauit BONIFACIVS MOGVNTINENSIS epiſtola ad Zachariam papam, de tribus quos erexerat in Germania authoritate eiuſdem, Epiſcopatibus, ſicut & approbauit ZACHARIAS I. idem epiſtola miſſa ad vnum ex his tribus Epiſcopis Vnittam, vbi ſic ait, *Diuino inmanique ac authoritate beati Petri Apoſtolorum principis, cui data eſt à Deo & ſaluatore noſtro Ieſu Chriſto ligandi ſoluendique poteſtas hominum in cœlo ac in terra, confirmamus atque ſolidas permanere Epiſcopales veſtras ſedes ſancimus intercedente ipſius principis Apoſtolorum authoritate, à præſente omnibus mandantes vt in futuras generationes nullus audeat contra eandem veſtram ordinationem (qua, dignante Deo ex noſtra præceptione in vobis facta eſt) & hoc interdicentes, vt nullus audeat inuita ſacrorum canonum traditionem ex alio Epiſcopatu ibidem tranſlatari aut ordinare Epiſcopum poſt veſtram de hoc ſeculo euocationem, niſi is qui Apoſtolicæ noſtræ ſedis in illis partibus præſentauerit vicem. Sed nec vnus alterius parochias inuadere*

Concilium Carthaginenſ. 3.

Concilium Hipponenſe.

Africanum Cõcilium ſub Bonifacio 1.

Leo I.

Concilium Toletanum 12. ſub Leone 2.

S. Pimenius.

Concilium Taurinenſe 1.

Cenſura Epiſcopos in locis non cathedralibus cõſecrantur.

Authoritas erigendorum Epiſcopatuum à ſummo Pontifice petenda.

Bonifacius Martyr. Archiepiſcop. Mogunt. Zacharias 1.

dere aut Eccleſias ſub trahere præſumatis. Nam (quod non credimus) ſi quis ille fuerit qui contra hanc noſtram præceptionem temerario auſu venire tentauerit, ſciat ſe æterno Dei iudicio anathematis vinculo eſſe innodatum. Si quis vero Apoſtolica ſeruauerit præcepta, & normam rectæ & orthodoxæ fidei fuerit aſſecutus benedictionis gratiam conſequatur. Hæc iterum Idem repetit epiſtola 9. ad eundem Bonifacium, hunc inſtruens vt mature pertractet, & ſubtili conſideratione diſcernat ſi expedit, aut ſi loca vel populorum turbæ talia eſſe probantur vt Epiſcopos habere mereantur. *Memineris* (ait) *quid in ſacris canonibus præcipimur obſeruare, vt minime in villulas vel modicas ciuitates Epiſcopos ordinemus, ne vileſcat nomen Epiſcopi.* lege GRATIANVM diſtinctione 80. per totum.

Gratianus.

Epiſcopatus non diu vacet aut Epiſcopo orbatus remaneat.] Iam in vocabulo Beneficium, quædam diximus, & in ſuperioribus annotationibus, vbi de electione Epiſcoporum tractabamus. Porrò Concilium CHALCEDONENSE generale 4. canone 25. actionis 15. & allegatur à Gratiano diſtinct. 17. cap. Quoniam quidam, &c. *Quoniam quidam Metropolitanorum* (ait) *ſicut ad nos perlatum eſt negligunt creditum ſibi gregem, & differunt ordinationes facere Epiſcoporum, placuit ſanctæ ſynodo intra tres menſes fieri ordinationes Epiſcoporum, niſi forte inexcuſabilis neceſſitas coegerit temporis ordinationis amplius prorogari. Si autem quis Epiſcoporum hæc non obſeruauerit, ipſum debere Eccleſiaſticæ condemnationi ſubiacere, redditus vero eiuſdem viduata Eccleſia integros reſeruari apud Oeconomum eiuſdem Eccleſiæ placuit.* Hunc canonem renouat & allegat Concilium VORMATIENSE cap. 76. & Concilium VERNENSE capite 17. & CAROLVS MAGNVS capite 2. conſtitutionum. Denique ſtatuit etiam Concilium TOLETANVM XII. canone 6. & allegat Gratianus diſtinct. 63. cap. Cum longe. *Illud collatione mutua diſcernendum nobis occurrit, quod in quibuſdam ciuitatibus decedentibus Epiſcopis propriis, dum differtur din ordinatio ſucceſſoris, non minima creatur officiorum diuinorum offenſio. Nam dum longè latéque diffuſo tractatu terrarum commeatur impeditur celeritas nunciorum, quo aut non queat regis auribus decedentis præſulis interitus innoteſci, aut de ſucceſſore morientis Epiſcopi libera principis electio præſtolari. Hinc eſt quòd Toletano antiſtiti, quoſcunque poteſtas elegerit regia & digni eſſe probabuntur, poteſtatem commiſerunt præcedentium ſedibus efficere præſules: qui tamen infra tres menſes, Metropolitanis tenebuntur ſe præſentare, vt eius authoritate gubernacula teneant. Quòd ſi per deſidiam aut negligentiam temporis metas exceſſerint, niſi probauerint regia impeditos poteſtate excommunicationis ſententiam ſubibunt. Quæ formula definitionis non ſolum de Epiſcopis, ſed & de clericis lata eſſe non ambigatur, vt obſeruetur.* Hinc GREGORIVS I. libro 2. Regiſtri epiſtola 3. ad nobiles Neopolitanos. De demetrio Epiſcopo loquens propter ſcelera officio priuato. *Quia* (ait) *pœnitentia referatur ſacerdotij honore priuatus eſt, Eccleſiam Dei ſine ductore diu vacare non patimur, quia & canonicis regulis eſt conſtitutum, vt defuncto vel ſublato paſtore, diu ſacerdotio priuari Eccleſia non debeat, ideoque charitatem veſtram ſcriptis præſentibus admonemus vt ad eligendum Pontificem nec mora, nec diſcordia, quæ conſueuit ſcandala generare proueniat, &c.* Idem libro 6. regiſtri epiſtola 39. ad Marianum Epiſcopum Rauennæ eadem repetit, dum de ordinando Epiſcopo Eccleſiæ Cornelienſi in locum expulſi Epiſcopi tractat. * *Poſtquam* (ait) *quinquam criminaliter abſcedentem in locum de quo lapſus eſt nulla permittit ratio reuocari, & vltra tres menſes Eccleſiam vacare Pontifice ſtatuta ſacrorum canonum non permittunt, ne cadente paſtore Dominicum gregem antiquus* (quod abſit) *hoſtis inſidiando dilaniet, fraternitas veſtra plebis de precationis conſentiat & in locum lapſi debet Epiſcopum ordinare, &c.* Hinc Concilium TRIDENTINVM nouiſſimum generale, ſeſſione 7. cap. 9. & 10. decreti reformat. *Ad maiores* (ait) *Eccleſias promoti minus conſecrationis infra tempus à iure ſtatutum ſuſcipiant, & prorogationes vltra ſex menſes conceſſa nulli ſuffragentur. Et cap. 10. non licet capitulis Eccleſiarum ſede vacante, infra annum à die vacationis ordinandi licentiam aut litteras dimiſſorias, ſeu reuerendas vt alij vocant, tam ex iuris communis diſpoſitione, quam etiam cuiuſuis priuilegij aut conſuetudinis vigore, alicui qui beneficij Eccleſiaſtici recepti ſiue recipiendi occaſione arctatus non fuerit, concedere. Si ſecus fiat capitulum contrauenies Eccleſiaſtico ſubiaceat interdicto: & ſic ordinati, ſi in minoribus ordinibus conſtituti fuerint, nullo priuilegio clericali, præſertim in criminalibus gaudeant, in maioribus vero ab executione ordinum ad beneplacitum futuri prælati ſint ipſo iure ſuſpenſi.* Idem ſeſſione 23. quæ fuit 7. ſub Pio 4. cap. 2. decreti reformationis. *Eccleſiis Cathedralibus ſeu ſuperioribus quocũque nomine ac titulo præfecti etiam ſi S. Roman. Eccleſiæ Cardinales ſint ſi munus conſecrationis intra tres menſes non ſuſceperint ad fructuum perceptorum reſtitutionem teneantur. Si intra totidem menſes poſtea id facere neglexerint ipſo iure ſint priuati. Conſecratio vero ſi intra curiam Romanam fiat, in Eccleſia ad quam promoti fuerint, aut in prouincia ſi commode fieri, celebretur.* De his iam ſupra egimus Epiſcopus electus conſecretur & vbi, &c. Porrò plurima ſunt alia decreta quæ in vocabulo. Beneficia, &c. reperies, nec enim potuimus cuncta hic inſerere, eo quod ſibi quodque vocabulum vendicabat quod ſibi iure erat proprium. Vide quod ſequitur.

Concilium generale 4. Chalcedonenſ. ſub Martiano Imperatore.

Concilium Vormatienſe Concilium in palatio Vernis celebratũ ſub Pipinio rege. Carolus Magnus. Concilium Toletanum 12. ſub Leone 2.

Epiſcopatus vacans non ambiendus nec venandus.] Hoc iam conſtat noſtro tempore ſatis vulgariter perpetrari. Verumtamen aut impiè agunt quicunque tales ſunt, aut patrum decreta fruſtra hoc vetant. Sed ordine ſolito procedamus, licet iam multa dixerimus in vocabulo Ambitio, & Epiſcoporum Tranſlationes & mutationes, & Epiſcopus ſit ſua ſorte contentus. Sic ergo CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 4. Epiſtolarum epiſtola 2. ad Antonianum. *Qui Epiſcopus* (inquit) *fieri voluit vltra Cornelium, foris fiat neceſſe eſt, nec habeat Eccleſiæ ordinationem qui Eccleſiæ non tenet vnitatem. Quiſquis ille fuerit, multum licet de ſe iactans & ſibi plurimum vendicans, profanus eſt, alienus eſt, foris eſt, & cum poſt primum ſecundus eſſe non poſſit, quiſquis poſt vnum qui ſolus eſſe debet factus eſt, non iam ſecundus ille, ſed nullus eſt.* Louitur de Nouato qui Romanæ Eccleſiæ ſedem ambiebat. hinc NICEPHORVS in plurimis locis recenſet Epiſcoporum inſignem ambitionem in Epiſcopatibus inuadendis, vt mox dicemus Sed & GREGORIVS I. libro 3. Regiſtri epiſtola 20. ad Maximianum, eundem excommunicat, & eos qui eum conſecrauerant, eò quòd ambitioſè Epiſcoparum inuaſerat. Sed & ſimiliter facit Concilium ARAVSICANVM ſub Leone 1. cap. 21. & allegat Gratianus diſtinct. 64. de abiectione, & Iuo Carnotenſis libro 3

Epiſcopus criminoſus expulſus non poteſt reuocari.

Concilium Tridentinum generale.

Cyprianus Carthaginenſ.

Nicephorus Callixtus vide ſub finem huius pagina. Gregor. 1.

Concilium Arauſicanũ ſub Leone 1.

decretorum

Concilium Aquiſgran. 1. ſub Ludouico Imperatore.

decretorum Concilium AQVISGRANENSE I. cap. 14. & 15. ſummopere deteſtatur ambitionem Epiſcopatuum, & allegat prædictum Gregorium 1. libro 1 paſtoralium cap. primo. *Sunt* (ait) *nonnulli qui intra ſanctam Eccleſiam, per ſpeciem regiminis gloriam affectant honoris, videri doctores appetunt, tranſcendere cæteros concupiſcunt, atteſtante veritate primos concubitus in cœnis, primas in conuentionibus cathedrarum quærunt, qui ſuſceptum curæ paſtoralis officium miniſtrare dignè tanto magis nequeunt, quanto ad huius humilitatis magiſterium ex ſola elatione peruenerunt. Ipſa quippe in magiſterio lingua confunditur quando aliud dicitur, aliud docetur.* Et allegat etiam ISIDOR. HISPAL. lib. 3. de ſummo bono c. 34. *Qui ſe indignum ad Epiſcopatum exiſtimat, locum eius qui dignus eſt occupare non præſumat: nam tam ſanctum eſt ſacerdotij nomen, vt nulla vitiorum nota maculari ſe ſinat, grauius enim condemnabitur qui indignus ſuſcepit quod non meretur quam qui verum hoc regimen ſacerdotij contendit appetere, ante in ſe diſcutiat ſi vita honori ſit congrua. Quod ſi non diſcrepat, humiliter ad id, ad quod vocatur, accedat. Reatum quippe culpæ geminat ſi quis cùm culpa ad ſacerdotale culmen aſpirat. Vniuſcuiuſque caſus tanto maioris eſt criminis, quantò prior ſquam caderet maioris erat virtutis, precedentium enim magnitudo virtutum, creſcit ad cumulum ſequentium delictorum. Plerique ſacerdotes ſuæ magis vtilitatis cauſa, quam gregis præeſſe deſiderant. Nec vt proſint præſules fieri cupiunt, ſed magis vt diuites fiant & honorentur. Suſcipiunt enim ſublimitatis culmen, non pro paſtorali regimine, ſed pro ſolius regiminis vel honoris ambitione, atque abiecto opere dignitatis, ſolam nominis appetunt dignitatem, dum mali ſacerdotes Deo ignorante non fiant, tamen ignorantur à Deo, ipſo per prophetam dicente. Principes extiterunt, ſed non cognoui. Sed hic neſcire Dei reprobare eſt, nam Deus omnia nouit.* Porrò patres Concilij COLONIENSIS III. capite 23. partis 2. ambitionem omnem volunt à clericis amputari, allegantes Hieronymum ad Nepotianum, vt etiam ſint humiles ſemper & abiecti, nec honores ſuperbe ambiant, ſemperque meminerint ſuæ conditionis. Sed de hoc vide. Ambitio & connecte ſequentem.

Matth. 23.

Iſydorus Hiſpalenſis.

Saluberrima documenta his qui prælationes ambiunt.

Oſee 8.

Concilium Colonienſe 3.

Epiſcopatus, non ambitione non ſimonia, non vi, aut armis, nec fauore principum inuadendus.] Plenæ ſunt omnes hyſtoriæ exemplis horum qui vel ambitione aut ſimonia, aut vi, aut armis, aut intruſione, Epiſcopatus occuparunt, nec mihi eſſet poſſibile cuncta per ordinem enarrare. Verumtamen quædam reſeruantes ſuis locis, vt in vocabulo ſimonia, & ſuperioribus hæc præſentia annectentes etiam quod legimus tam in decretis patrum quam in hyſtoriis Eccleſiaſticis, paucis negotium exoluemus & quidem hoc, quia noſtro ſeculo iniquè & impiè in quibuſdam locis vigere conſpicimus, tanto debemus ad illorum damnationem propenſius animos inclinare qui in hoc facto deliquerunt narrat quippe NICEPHORVS CALLISTVS (vt ad hiſtoriam prius deinde ad decreta veniamus) libro 9. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 9. Quod Conſtantio Imperante, ille diuinum Paulum Conſtantinopolitanum Epiſcopum iuſſit vrbe eiici * & Macedonio Eccleſiam regendam tradi, qui peſſimus fuit hæreticus, & ſic loquitur, *Philippus* (ait) *præfectus ex mandato Conſtantij Paulo in Theſſalonicam regionem relegato, Oriente toto interdicens, in Illyrico & vlterioribus terris viuendi liberam permiſit poteſtatem. Præfectus ex eo loco vna* (inquit)

Nicephorus Calliſtus.

Exemplum intruſi lupi vi, & armis & ambitione in ouile Chriſti.

A *cum impio Macedonio, incitato curſu in Eccleſiam ire contendit, & multitudo ex omni hominum genere mixta ea re audita, pro ſe quiſque locum ante capere feſtinans, ad eam Eccleſiam cucurrit. Innumeri prorſus, qui eò confluebant erant, & militaris manus armata ad terrorem plebis conſequebatur. Atque ea vbi proxime ad Eccleſiam venit, nec ei acceſſus, propter vndique concurrentium turbam pateret, milites vi homines reiicere per audaciam cœperunt. Cum vero illi propter multitudinem oppidi, in angustum redacta, cedere & conſidere non poſſent, reſiſtere eos milites, neque ſponte tranſitum dare velle opinati, * ſtrictis vſt gladiis, veluti reluctantes cecidere, multoſque vt fieri ſolet neci dedere. Non pauci etiam inter ſe conculcati atque attriti interiiſſe dicuntur, ita vt occiſorum turba trium millium centum & quinquaginta numerum ſuperaueriit. Porrò Macedonius perinde atque noui nihil factum eſſet, tanquam innocens & purus in * Epibateriorum introituſque arcanioribus ſacris, quaſi ex aliqua præſtigiarum ſcena aliquis aut Deus* (quod dicitur) *ex machina de improuiſo Hierarcha apparens, a præfecto magis quam ex Eccleſiæ conſuetudine ab Epiſcoporum ordine in thronum eſt deductus, &c.*

Cædes hominum multa in ingreſſu impij Macedonij in Eccleſiam.

* Macedonius vir ſanguinarius ſubito Epiſcopus apparet. δ, idolum. * inueſtituram nunc vocant

Idem libro 13. cap. 29. narrat qualiter poſt exilium ſancti Chryſoſtomi Arſacius, Epiſcopus Conſtantinopolitanus creatus eſt, quo mortuo ſuffectus eſt Atticus Sebaſtiæ Armeniorũ ortus, ſectator hæreſis Macedonianæ, qui Chryſoſtomi

C ſectatores nimium in modum zelo & inuidia commotus perſecutus eſt. *Eo autem Eccleſiam gubernante* (ait Nicephorus) *ingentem Ioannis Chriſoſtomi ſtuaſos tulere perſecutionem, cùm quidem maxima & Orientis & Occidentis pars, Eccleſiæ eius communionem auerſaretur. Quo tempore Epheſij, impunitate arrepta, quæ eis viſa ſunt, omnia mouere & mutare voluerunt * Itaque viros a bono paſtore ritè & ſicuti Deo gratum eſt in thronis collocatos euecerunt eiſque prophanos quoſdam, & impuros homines prorſus, ſubſtituerunt, nulla exploratione manuum impoſitioni præeunte, quippe ita vana & facilis ea res viſa eſt, vt ad Epiſcopatum promptiſſime ſuſcipiendum ſatis eſſet, ſi qui id modo vellet, * aut aliquid donaret: proinde qui dudum à Ioanne exautorati fuerant, commodè rerum talium contemptores agreſti in Eccleſias ſunt introducti. Epiſcopatu* (proh pudor) *pecunia redempto.* * *Qui etiam Heraclidem illum, quem magnus Ioannes Epheſi Epiſcopum creauerat, ſuffraganeum ei aliis quoque ſeptuaginta Epiſcopis, & annos quatuor crudeliſſime carceri incluſerunt, & poſtea dignitate ei abrogata, execrandum & manifeſtum cineadum deteſtationis omnis plenum, tribuni Victoris Eunuchum, in cœlebis viri thronum* (o vindicta & patientia Dei) *indigna me collocarunt.* Idem Nicephorus eodem libro cap. 30. narrat quomodo ſancto Flauiano Antiochenæ Eccleſiæ Epiſcopo defuncto,* Por-

D phyrius quidam eius ſedem per tyrannidem inuaſit. *Nam cum vrbs tota* (ait) *more recepto, tempore ſuo ad ſpectacula in luco Daphnes effuſa eſſet, Seueriano & Acacio nec non Antiocho in amicitiam ſuam allectis, & adminiſtris tyrannicæ cupiditatis aſſumptis* (ſimile enim ſimili amicum prorſus eſt) *prædonum more, thronum coſcendit veluti lupus, quidam, non paſtor, eademque ipſa hora conſecrationem ab eis accepit.* Lege & ſequentia *verum tempus deficeret ſi cuncta præcedentibus ſimilia vellem exempla proponere. Siquidem & paſſim in ſuis locis quædam conformia inſerta ſunt, & in ſubſequentibus decretis adhuc plura narrabuntur. Vnum adhuc adiciam quod refert GREGORIVS PRESBYTER in vita S. Gregorij Nazianzeni. Cùm*

Res dolenda & miſeranda.

Epiſcopatus pecunia redempti.

O ſcelus, ô flagitium, ô nefas.

Porphyrius in uaſor Epiſcopatus.

Lege & de Timotheo Aeluro etiam. Eodem Nicephoro ſupetius.

Gregorius Preſbyter.

(inquit) *Theodoſius qui ex Hiſpania generis ortum trahebat in Macedonia caſtra haberet, & contra heſperios barbaros bellũ gereret, accepit. Maximus, Ægyptiorum Epiſcoporum, caternam, qui ipſum in Epiſcopum elegerant, ac cum his Theſſalonicam profectus Imperatorem conuenit, ac regia vrbis (ſcilicet Conſtantinopolis) ſacerdotum petijt, nam ex legibus Eccleſiaſticis illud conſequi haud poterat, ac adeo illud ex mandato regio adipiſci cogitabat tanquam minimè ad ſacerdotium, ſed potius ad tyrannidem electus eſſet, *verum illi repulſam tulerunt, iratiſque Imperator multis eos commitijs abegit. Quid igitur facit Maximus? Inexpugnabilis eſt enim dominandi libido. In Alexandriam nauigat, hiſdem conatibus domeſticos quoſdam Petri (Alexandrini Epiſcopi) auro decipit, illumque pari aggreditur malitia. At mihi (inquit) regia vrbis pontificatum acquire, aut nec à tuo abſtinebo. Et iam audacia in manifeſtum prorumpebat periculum, niſi Præſes qui tum Alexandriæ morabatur Maximum ab vrbe depulſſet, timens ne res ad ſeditionem & cædes vſque procederet & ſic ille dignam audaciæ ſuæ mercedem tulit.* Sed his præmiſſis ad Patrum decreta veniamus. CANON APOSTOLORVM XXXI. allegatur à Gratiano cauſa 16. quæſtione 7. capite Si quis: *Si quis Epiſcopus ſecularibus poteſtatibus vſus Eccleſiam per ipſos obtineat, deponatur, & ſegregentur omnes qui illi communicant.* Sed vide ſupra Electio non vi aut metu Principum, &c. facienda. Hinc & Concilium ANCYRANVM canone 18. & allegat Gratianus, diſtinctione 92. capite Si qui Epiſcopi, *Si qui Epiſcopi ſuſcepti non ſunt à ſua Diœceſi in qua fuerant denominati, & voluerunt alias Eccleſias occupare, & vim facere Epiſcopis quos ibi inuenerint, ſeditiones excitando aduerſus eos, hos ſegregari oportet. Quod ſi volunt in Preſbyteri honore, in Eccleſia vbi fuerant prius, reſidere non repellantur à propria dignitate: Quod ſi etiam ibi ſeditiones conciare probentur, Epiſcopis ibidem conſtitutis, ſegregari eos neceſſe eſt, & nihilominus presbyterij dignitate priuari.* Reliquum vide ſupra Epiſcopus ſit ſua ſorte contentus. Ex Concilio Mileuitano, canone 21. Hinc Concilium ANTIOCHENVM I. ſub Iulio I. canone 16. *Si quis vacans Epiſcopus in vacantem Eccleſiam irrumpens ſedem arripuerit aſque perfecta ſynodo, is ſit electus, etiam ſi omnis populus quem inuaſit eum elegerit. Illa autem dicitur perfecta ſynodus in qua etiam Metropolitanus Epiſcopus affuerit.* Hic canon relectus eſt actione 11. Cõcilij CHALCEDONENSIS in cauſa Baſſiani Epiſcopi Epheſij, qui accuſabatur ſine manus impoſitione ſibi armis Epiſcopatum vendicaſſe, vt mox dicemus: allegatur & in Concilio generali VI. CONSTANTINOPITANO III. can. 2. & à MARTINO BRACARENSI cap. 9. collectorij. Hinc etiã ſcribit SYRICIVS I. epiſtola 3. ad vniuerſos Orthodoxos, cap. 1. *Tales ad Eccleſiaſticum ordinem permittantur accedere quales Apoſtolica authoritas iubet, non quales dico, vel eos qui cingulo militiæ ſecularis aſtricti olim gloriati ſunt, qui poſteaquam pompa ſeculari exultauerint, aut negotijs Reipublicæ optauerunt militare, aut mundi curam tractare, adhibita ſibi quorundam manu & proximorum fauore ſtipati frequenter ingeruntur auribus meis vt Epiſcopi eſſe poſſint, qui per traditionem & Euangelicam diſciplinam eſſe non poſſunt. Quantis hoc aliquoties certatum eſt viribus? ſed nihil tale potuit elici, qua ratio non compellit. Etiam de longinquo veniant ordinandi, vt digni poſſint & plebis, & noſtro indicio comprobari.* Vide ſupra in vocabulo, Epiſcopi quales debeant eligi. &c. Ex Concilio Carthaginenſi 4. Hinc LEO I. epiſtola 87. ad Epiſcopos Viennenſes. Conqueritur de his qui militari manu ſacerdotia venantur. & armatis, præſumptione ſuffulti ad inuadendas per tumultum diſcurrunt Eccleſias quæ proprios amiſerint: *Traduntúrque* (ait) *ordinandi ad hoc officium, his quibus præficiendi ſunt ciuitatibus ignoti, vt enim notus qui fuerit probatus per pacem petitur, ita per vim neceſſe eſt qui ignotus adducitur, imponatur.* Et ſubdit: *Per pacem* (ait) *& quietem Sacerdotes qui præfuturi ſunt poſtulentur, teneatur ſubſcriptio clericorum, honoratorum teſtimonium, ordinis conſenſus & plebis. Qui præfuturus eſt omnibus ab omnibus eligatur.* Hinc & ſacer AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro de Dignitate Sacerdotali, cap. 5. *Licet iam coarte nos libelli huius prolixitas* (ait) *& tempus nos vrgeat vt ad finem huius operis veniamus, ſolitudo tamen fraterni nos retardat amoris, illorum præcipue ſacerdotum, qui mentis tempore hebetati ſacerdotalem diffamant honorem, & qui nouam prodigaliter regulam ac tempeſtatem peperiſſe deſtentur, & Giezi ſectantes & Simonis ſententiam, ſancti Epiſcopatus gratiam pecunijs coemerunt, nequaquam timentes ciuan honorem ſacerdotalem pecunijs emerent, à beato Petro Apoſtolo ſe cum Simone fuiſſe damnatos, &c.* lege quod ſequitur. Hinc SIMMACHVS I. epiſtola 1. ad Cæſarium Epiſcopum. cap. 5. & allegatur à Gratiano cauſa 1. quæſt. 1. cap. Nullus. *Nullus itaque per ambitum ad Epiſcopalem honorem permittatur accedere. Nam cum hic exceſſus ex laica conuerſatione culpetur, quis dubitat quod religioſis & Deo ſeruientibus incutiat opprobrium?* Et ſequitur ibidem, & allegat Gratianus cauſa 1. quæſt. 6. capite Si quis autem. *Si quis* (ait) *Epiſcopatum deſiderat, data pecunia potentes perſonas minimè ſuffragatrices adhibeat, nec ad decretum ſibi faciendum clericos vel ciues ſubſcribere adhibito cuiuſlibet generis timore compellat, vel pecunijs aliquibus hortetur, cuius teſtimonio clericorum ciuiũ poſſit vnanimitas declarari.* Eadem ſtatuit & Concilium ROMANVM II. ſub eodem Symmacho, cap. 2. & 3. Et Concilium ARVERNENSE I. cano. 2. *Placuit vt ſacrum quis Pontificy honorem non votis quærat, ſed meritis, nec diuinum videatur munus comparare rebus ſed moribus, atque eminentiſſimæ dignitatis apicem omnium conſcendat electione, non paucorum fauore. Sit in eligendis ſacerdotibus cura præcipua, quia irreprehenſibiles eſſe conuenit, quos præeſſe neceſſe eſt corrigendis. Diligenter itaque quiſque inſpiciat prædium Dominici gregis, vt ſciat quod meritum conſtituendi deceat eſſe paſtoris. Epiſcopatum ergo deſiderans, electione clericorum vel ciuium, conſenſu etiam Metropolitani eiuſdem prouinciæ Pontifex ordinetur, non patrocinia potentum adhibeat, non calliditate ſubdola, ad conſcribendum decretum alios hortetur præmijs, alios timore compellat. Quod ſi quis fecerit, Eccleſiæ cui indignus præeſſe cupit communione priuabitur.* Idem omnino repetit Concilium AVRELIANENSE V. capite 10. nec eſt opus repetere, quia pene eadem ſunt verba, nec diuerſo ſenſu loquitur. Vide quoque in vocabulo, Papatus non ambiendus nec emendus, &c. Denique PELAGIVS I. authore PLATINA CREMORENSI in eius vita ſtatuit, vt quiſquis promouendus eſſet in ſancta Eccleſia, ab oſtiario vſque ad gradum Epiſcopatus, neque per aurum, neque per aliquas promiſſiones proficiat: *Quia hoc Simoniacum eſt* (ait) *ſed ſi quis ille eſt doctus in opere Dei bonam vitam habens, non per dationem, ſed per bonam conuerſationem iubemus*

Principũ egregium facinus in ambitioſum & tyrannicum Epiſcopum.

Canon Apoſtolorum.

Concilium Ancyranum ante Nicænum 1.

Concilium Antiochenũ 1. ſub Iulio 1.

Perfecta ſynodus quæ.

Concilium Chalcedonen. generale 4.

Concilium Conſtantinop. 3. generale 6. Martinus Bracarẽſis Epiſcopus.

Syricius 1.

Vtinã hæc obſeruarentur ſanctiu.

Leo 1.

Hæc latius ſupra Epiſcopus qualis eligatur, &c.

Ambroſius Mediolanenſis.

4. Regum 5. Actuum 8.

Symmachus 1.

Concilium Romanum 1. ſub Symmacho.

Concilium Aurelianenſe 5.

Pelagius 1. Platina Cremonenſis.

Nicephorus Callistus.

Timotheus impius exterior. per ministerium violentia Pa[illegible] patum in[illegible]

Leo Imperat. Hæc collegimus ex hiſtoria ſumma, nõ literam ſed ordinem & narrationem breuiantes.

Epiſcopi Aegyptii.

Audacia familiaris hæreticis

Lex Imperialis.

Concilium Aurelianẽſe 2. ſub Vigilio 1.

Actum 1.

Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1.

* reprehenda

Gregorius 1.

eum uſque ad primum gradum venire. Hinc etiam narrat NICEPHORVS CALLISTVS iam ſuperius allegatus libro 15. cap. 16. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, quod Thimothæo per ſeditionem armis hæreticorum in Epiſcopatum Alexandriæ promoto, intercedente nece ſanctiſſimi præſulis Proterij, qui à Chalcedonenſi Synodo in locum electi Dioſcori miſſus fuerat, per decretũ LEONIS IMPERATORIS & Chalcedonenſis Concilij ſtatutum eſt, vt non ſolùm inter Epiſcopos haberetur, ſed etiam Chriſtiana appellatione priuaretur: & ei alius ſubſtitutus eſt nomine etiã Timothæus. Ille autem in exilium deportatus eſt, donec Baſiliſcus imperium tenuit qui Calcedonenſe Concilium damnauit: & tunc nequiſſimus ille Timothæus, alium qui Catholicis præerat authoritate Imperatoris fugauit, & per tyrannidem ſedem occupauit. Et iterum cùm Zeno imperium adeptus eſſet, iterum impius & ſacrilegus damnatus eſt, & præfato Thimothæo Catholico ſedes reſtituta eſt. Eius rei cauſa EPISCOPI ÆGYPTII & Clerus Alexandrinus epiſtolam dixerunt ad Leonem Imperatorem I. vbi impij eius Timothæi cognomento Æluri recenſentur facinora & ambitio execranda, quia à duobus ſecum damnatis Epiſcopis ſeſe fecerat conſectari Epiſcopatum inuadens non ſibi debitum, & adulterium præſumens in Eccleſia quæ pium haberet paſtorẽ, nil prorſus prętermittẽs audaciæ, quę familiaris eſt hæreticis, ſcilicet Canones Patrum contemnere, Sanctiones imperiales non curare, ordinem Eccleſiaſticum perturbare, & illicitas ordinationes facere. Ijdem Epiſcopi eadem ſcribunt epiſtola miſſa ad Anatolium Epiſcopum Conſtantinopolitanum. Porrò hoc in imperialibus prohibitum legibus certum eſt, nam LEGES IMPERIALES ſic habent, l. Si quemquam. C. de Epiſcop. & Cleric. *Nemo* (aiunt) *gradum ſacerdotij venalitate precij mercetur, quantum quiſque meretur, non quantum dare ſufficit, æſtimetur, non pretio, ſed precibus ordinetur. Antiſtes.* Huic conforme eſt Decretum Concilij AVRELIANENSIS II. canone 4. *Si quis ſacerdotium per pecuniæ nundinum execrabili ambitione quæſierit, abiiciatur vt reprobus, quia Apoſtolica ſententia donum Dei eſſe præcipit, pecuniæ trutina minimè comparandum.* Eadem ſtatuit Concilium TOLETANVM IV. cap. 18. *Perniciosa* (ait) *conſuetudo nequaquam * reticenda eſt, quæ maiorum ſtatuta prætereiens omnem Eccleſiæ ordinem perturbauit, dum aliy per ambitum Sacerdotia appetunt, aliy oblatis muneribus pontificatum aſſumunt, nonnulli etiam ſceleribus implicati, vel ſeculari militiæ dediti* (vide ſuperius Epiſcopus non Neophytus nec laicus ordinetur, &c.) *indigni ad honorem ſummi ac ſacri ordinis peruenerunt: de quorum ſcilicet cauſa atque remotione, oportuerat quædam ſtatuere, ſed ne perturbatio quamplurima Eccleſiæ oriretur, prætermiſſa omiſſis deinceps, qui non prænouncantur ad ſacerdotium ex regulis canonum neceſſario credimus inferendum.* (vide ordinandi qui non ſint.) Ibi illi prohibentur ordinari qui ſimoniace dignitates ambiũt, quòd & GREGORIVS I. infinitis in locis probat & præcipue lib. 3. Regiſtri, epiſtola 14. ad Maximianum Epiſcopum Syracuſanum, & libro 5. Regiſtri epiſtola 26. ad Clerum, & nobiles Salonæ conſiſtentes, & libro 7. epiſtola 113. ad Brunichildem reginam Francorum, & lib. 10. epiſtola 32. ad Colũbum Epiſcopum Numidiæ, De peruerſitate Paulini Regenſis Epiſcopi. Vide in vocabulo, Simonia. Sed & Concilium

A TOLETANVM VI. capite 4. *Sæpe* (ait) *pullulantia prauitatis germina, licet ſapiſſimè Patrum iuſta nouerimus ſeueritate damnata, quia tamen crebris denuò conſpiciuntur vigere radicibus, iuſtitia acriore vigore radicitus amputari ſancimus, omnes qui Epiſcopatus & ſacerdotia ambitione damnabili & precio comparant, perpetuò anathemate ferientes, &c.* Denique longè ante illos HORMISDAS I. epiſtola 4. ad Epiſcopos Hiſpaniæ, cap. 2. *Prohibemus ne benedictionem (quæ diuina eſſe creditur) per impoſitionem manus quis precio comparet, quoniam ante oculos eſſe conuenit, quod Simon Spiritum ſanctum volens redemptione mercari, Apoſtoli fuerit deteſtatione percuſſus. Tunc deinde quis non vile putat eſſe quod*
B *venditur. Iſtam ſacerdotibus ordinandis reuerentiam ſeruet electio, vt in grani murmure populorum, diuinum credatur eſſe * iudicium. Ibi enim Deus, vbi ſimplex ſine prauitate conſenſus.* Simul & illum, idem Pontifex damnat qui Epiſcopatum ementi aut vendenti conſenſerit, & ordinauerit talem. Et vt hæc caueantur iubet, vt Metropolitani ſecundum Patrum ſtatuta circa Parochias ſuas ordinẽ ſuum, qua decet veneratione, cuſtodiant, vt nec electio præſulis empta detur precijs, & nec obſequentis ſit quæſita operibus, ſed ita fixa habeãtur in cordibus quemadmodum reſeruantur in ſcripturis. Si nulla ſint in templis emptionum ſemina, nulla erunt fomenta diſcordiæ, ſed regnante
C charitate ſub illa quam nobis promiſit Deus & retribuit pace viuetur. Porrò Patres Cõcilij TOLETANI VIII. cap. 3. conqueruntur, quòd contra vetita Patrum adhuc reperiũtur quamplurimi negocio muneris perituri, mercari velle gratiam Spiritus ſancti, dum vile præmiũ donant, vt Pontificalis ordinis ſublime culmen accipiant, obliti verborum Petri qui dixit ad Simonem: *Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quoniam donum Dei exiſtimaſti per pecuniam poſſideri. Proinde* (aiunt) *quia & viſitatum eſt tantum malum, & maiorum frequenter extat mucrone ſuccuſum. Nos quoque huic vulneri canceroſo, ignitum* (quod ſupereſt) *adhuc iniicimus ferrum, decernentes omnimodo, * vt quicunque deinceps propter accipiendam Sacerdotij dignitatem quodlibet præmium fuerit detectus obtuliſſe, ex eodem tempore ſe nouerit anathematis opprobrio condemnatum,*
D *atque à participatione Chriſti corporis & ſanguinis alienum, ex quo illum conſtat execrabile Chriſto perpetraſſe flagitium. Quòd ſi aliquis extiterit, qui accuſet, ille qui hunc ordinem munerum fuerit acceptione lucratus, & ſuſcepto honoris gradu priuetur, & in monaſterio ſub perenni pœnitentia * religetur. Illi verò qui pro hac cauſa munerum acceptores exiterint, ſi clerici fuerint honoris amiſſione mulctẽtur, ſi verò laici anathemate perpetuò condemnentur.* Idem repetit & renouat Concilium CABILONENSE I. capite
E 16. & Concilium TOLETANVM II. ſtatuit canone 6. vt Epiſcopus conſecrandus ante altare ſtans, profiteatur publicè ſe non precio vel fauore Epiſcopatum accepiſſe ſub iuramenti diſtrictione: ſi autem poſtea aliter inuentum fuerit, ille Epiſcopus honore & ordine priuetur, & vt verè Simoniacus ſeparatus duorum annorum ſpacio, exilio relegetur: vbi ſi condignam pœnitentiam egerit, & communioni & honori poterit reſtitui. Idem omninò Concilium VERNENSE cap. 24. *Nullus* (ait) *per pecunias ad honorem vel gradum Eccleſiaſticum accedere debeat, quia hæreſis ſimoniaca eſſe videtur, &c.* Denique THARASIVS CONSTANTINOPOLITANVS Epiſcopus epiſtola ad Ioãnem Anachoretam, quæ ponitur in limine

Concilium Toletanum 6.

Hormisda 1.

Actum 1.

* eſſe imperandum

Hæc omnia noſtro ſeculo vtinam vigere nõ cõſpiceremus.

Concilium Toletanum 8. ſub Martino 1.

Actum 1.

Quot igitur modo ſunt anathematis vinculo innodati, qui tamen participatione ſacramentorum tã temere gaudere volunt.

* relegetur.

Concilium Cabilonenſe 1. Concilium Toletanum 11. Epiſcopi conſecrãdi profeſſio quam ſi ali qui noſtrorum cogerẽtur exhibere mentiuntur Spiritui ſancto.

Concilium in palatio Vernis celebratũ ſub Pipino rege.

Tharaſius Conſtantinopolit.

Digitized by Google

2. Nicænæ Synodi, refert quosdam à Monachis delatos esse Episcopos & accusatos apud Patres, qui sacerdotalem dignitatem sibi comparassent pecunijs, & propterea à Synodo degradatos, & proprio gradu turbatos: *Nam quicunque* (ait Canon 30. *Apostolorum*) *per pecuniam ordinatus est Episcopus, aut Presbyter aut Diaconus, alienus est a sacerdotali dignitate.* Non enim diuini Spiritus gratia venditur, Cayphaicum hoc studium est. Simoniaca machinatio hæc, & aliena à sacerdotali sanctificatione. Hinc & idem Concilium Nicænum II. generale 7. canone 5. *Eos qui per auri dationem se fuisse in Ecclesia constitutos gloriantur, & in ea improba consuetudine spem habent, quæ à Deo & ab omni sacerdotio alienat, & ideò impudente vultu, & ore aperto probrosis & contumeliosis verbis, eos qui propter actam ex virtute vitam, à sancto Spiritu selecti, electique sunt, propter auri dationem vilipendunt ac negligunt: primum quidem eos qui hoc faciunt vltimum proprij ordinis gradum sumemere, sin autem perseuerauerint, insuper & quoque pœna corrigere decernimus. Si quis autem in ordinatione hoc quandoque fecisse visus fuerit, fiat vt vult Canon Apostolicus supra citatus.* Idem & canone 4. vide in vocabulo, Sacramenta non appretianda, & Simonia. Eadem renouat Concilium FORONIVLIENSE sub Adriano I. & Carolo magno, can. 1. Quin etiam plura adhuc Patrum decreta profert & renouat Concilium PARISIENSE III. libro primo, capite vndecimo: *Oportet* (ait) *summopere cauere ne hi per quos, & religio Christiana constat, & cæteri ab offensione debent saluari, Simoniaca peste eligantur, sed vt Apostolicus sermo, & canonicus ordo, & beati Gregorij Pastoralis regula docet, scilicet, vt melius terrena rei gratia, nisi Dei solius eligantur. In electione quippè & ordinatione sacerdotis valde execranda simoniaca hæresis, qua propter quorundam auaritiam & ambitionem * modernis temporibus dignitatem sacerdotalem frustrare comprobatur.* Et postquam textum Gregorij protulerunt. Proferunt Patres eiusdem Concilij GREGORIVM NAZIANZENVM in libro Apologetico: *Religioni* (ait) *& doctrinæ nostræ opprobrium nascitur, quod sacerdotia vel ministeria ambitione potius, & ad gratiam, quàm meritorum iudicio deferantur. Cuius rei vitium vel labem, etiam si prohibere supra nos est, at certè erubescere & auersari pars aliqua pietatis est.* Idem aiunt Patres Concilij AQVISGRANENSIS II. capite 1. & 5. vbi allegant canonem 18. Concilij Nicæni de vsura, & ibi omnem simoniam damnant. Vide Vsura, & Simonia. Denique CAROLVS IVNIOR in Concilio MELDENSI congregatis Patribus omnimodam Episcopatuum ambitionem & simoniam vitandam suadet capite octauo eiusdem Concilij: & postea ijdem Patres simoniacam hæresim per virtutem sanguinis Christi interdicunt, statuentes vt nemo per simoniacam hæresim regiminis locum obtineat, quacunq; factione, calliditate, promissione seu commoditate, aut datione per se, aut per emissam personam, cùm Spiritus sanctus inter cætera documenta Ecclesiastica per os sancti GREGORII dicat libro 4. epistolarum epistola 110. *Cur non perpenditur quia benedictio illi in maledictionem conuertitur, qui ad hoc vt fiat hæreticus promouetur?* Et ibidem: *Ementes quippè & vendentes par pœna constringit, cum liqueat hanc hæresim in ipsa sua origine Apostolica esse detestatione damnatam.* Et idem dicit epistola 95. eiusdem libri, & epistola 110. libri

Concilium generale 7. Nicænum 2.

Concilium Foroiulienſe.

Concilium Pariſienſe 3. ſub Ludouico & Lothario Impera.

Sed magis & abidantius noſtris.

Gregorius Nazianzenus.

Concilium Aquiſgran. 2.

Carolus Iunior rex Francix. Concilium Meldenſe.

Gregorius 1.

A 7. Sed & Concilium ROMANVM ſub Nicolao II. contra Berengarium Patrum 113. *Nemo* (ait) *per ſimoniacam hæreſim ordinetur, vel promoueatur ad quodlibet Eccleſiaſticum officium, &c.* Hinc etiam GREGORIVS VII. vt recenſet IOANNES LAZIARDVS Cœleſtinus lib. 3. Epitomæ vniuerſalis hiſtoriæ, capite 193. & coætaneus eius PLATINA CREMONENSIS in vita eiuſdem Pontificis, Henricum 4. Imperatorem anathemate percuſſit, qui Eccleſiaſtica beneficia per ſimoniam concederet, & ſæpius admonitus corrigere nollet. Vnde & authores præfati luculentiſſimo ſermone deſcribunt, bonus Pontifex multa pro iuſtitia, mala reportauit: verùm extat illius decretum, quod ita habet: *Sanctorum Patrum inſtituta ſequentes, quemadmodum in prioribus Conciliis ſicimus, authoritate omnipotentis Dei, decernimus ac confirmamus, vt qui deinceps Epiſcopatum vel cœnobium, vel aliquod aliud Eccleſiaſticum beneficium à laico acceperit, nullo modo in numero Epiſcoporum, Abbatum vel Clericorum is cenſeatur, neve idem, ſub cenſura anathematis limina Apoſtolorum attingat, priuſquam locum ambitione & contumacia conquiſitum, quod eſt idolatriæ ſcelus, reſipiſcendo commutauerit.* Hinc legati eiuſdem Pontificis noluerunt communicare Hermanno Bambergenſi Epiſcopo, qui Epiſcopatum emerat ab Henrico præfato, vt præfati authores, & MARIANVS SCOTVS teſtatur. Quinetiam Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III. capite 2. inhibet ſacerdotibus omnibus annuo precio regimen Eccleſiarum redimere, & Decanias atque Archidiaconatus precio emere, vt diximus. Beneficium, Archidiaconus, & Decanus, & reliquis huiuſmodi vocabulis. Denique capite tertio, ſequenti, prohibet ne ab Eccleſiaſticis perſonis aliquid exigatur, pro exceſſibus corrigendis, aut criminibus puniendis à laicis, ſub anathematis interminatione, ſed nec à clericis. Vide Simonia, Sepultura, Sacramenta non appretianda, &c. ſed & Concilium LATERANENSE ſub Innocentio III. capite 63. omnem ſpeciem ſimoniæ tollit, tam in conſecrationibus Epiſcoporum, benedictionibus Abbatum, & ordinibus Clericorum: quòd ſub eodem Pontifice Concilium BITERRENSE capite decimo, renouauit, vbi & ſuſpenduntur Epiſcopi ab adminiſtratione ordinum, ſi quoſlibet clericos ſub pretio ordinauerint. Vide ordo. Quin & præfatum Lateranenſe Concilium ſub Innocentio III. capite ſexageſimo tertio, interdicit omnibus Epiſcopis exigere pecuniam pro conferendis beneficijs, vel pro eligendis ſepulturis, quòd ſi fecerint duplicata iubet reſtituere in vtilitates locorum, in quorum fuerint ſoluta diſpendium, fideliter conuertenda. Vide Sepultura, &c. Sed & MARTINVS V. in Concilio CONSTANTIENSI ſeſſione quadrageſima tertia, omnia prædicta renouat, vbi ſtatuit, quod dantes per ſimoniam vel recipientes ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrunt, etiam ſi Pontificali, aut Cardinalatus præfulgeant dignitate. De ſimonia ſpecialiter agunt etiam Patres BASILEENSIS Concilij ſeſſione decima quinta, vbi inquirendum eſſe à Patribus in Concilio Prouinciali congregatis ſuper hoc vitio iniungunt, ne videlicet in Eccleſia Dei locum poſſit habere, quòd & in electione præfatorum præcipiunt obſeruari. Porrò de non committenda ſimoniæ in electione

Gregorius 7.

Ioannes Laziardus Cœleſtin. Hiſtiograph. Platina Cremonenſis.

Latini non poſſunt conferre beneficia vt etiam in vocabulo Beneficij repoſuimus.

Mariamus Scotus. Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Concilium generaliſſimũ Lateranenſe ſub Innocentio 3. Patrum 1215

Concilium Biterrenſe.

Martinus 5. Concilium Conſtantienſe generale

Concilium Baſilenſe.

Papæ. IVLIVS II. in Concilio LATERANENSI quod celebrauit, decretum sessione quinta, posuit. Vide in vocabulo Papatus. Porrò prædicta omnia in eodem Concilio confirmantur, præsidente Leone decimo sessione nona. Idem & CONCILIVM RATISPONENSE capite trigesimo, & CONCILIVM SENONENSE capite secundo Constitutionum. Vide reliquum in vocabulo Sacramenta, & præcipuè Simonia, vbi ex traditione Apostolorum quantum detestanda sit producitur. Igitur perge, & iunge sequentia.

Concilium Lateranense sub Iulio 2. & Leone 10.

Concilium Ratisponense.

Concilium Senonense.

Episcopatus non resignandus.] Non resignandus dicitur carnali affinitate coniunctis & consanguineis, & his qui fauore & precio, Episcopatus non tam resignant, quàm vendunt, vt dictum est in vocabulo, Consanguinei Episcoporum, &c. Alias quidem legimus viros sanctos, resignasse Episcopatus suos in manus piorum virorum, ne temporis malitia de malo pastore post mortem prouideretur, vel ne sedes diutina suspensione vacaret. Sed videamus decreta. CANON APOSTOLORVM LXXV. *Non oportet* (ait) *Episcopum fratri vel filio, vel alibi cognato gratificantem, humana affectione ad Episcopatus dignitatem quem vult eligere.* Episcopatus enim hæredes facere, iustum non est. Si quis autem hoc fecerit, irrita electio maneat, ipse autem segregatione multetur. Hinc & CONCILIVM ANTIOCHENVM primum, canone vigesimo tertio, & allegat Gratianus causa octaua, quæstione prima, capite Episcopo: *Episcopo* (ait) *non liceat pro se alterum successorem sibi constituere, licet ad exitum vitæ perueniat, quod si tale aliquid factum fuerit, irrita est huiusmodi constitutio. Seruetur autem ius Ecclesiasticum, id continens, oportere non aliter fieri, nisi cum Synodo & iudicio Episcoporum, qui post obitum quiescentis, potestatem habent eum qui dignus extiterit promouere.* Vide & in vocabulo Papatus non resignandus Hunc canonem allegat MARTINVS BRACARENSIS Episcopus, capite octauo, collectorij. Hinc CONCILIVM ROMANVM canone quinto, qui est vltimus, & allegatur à Gratiano, causa octaua, quæstione prima, capite Plerique: *Nonnulli, Episcopatum qui nonnisi meritis præcedentibus datur, non diuinum munus, sed hereditarium putant esse compendium, & credunt, sicut res caducas atque mortales, ita sacerdotium velut legatario, aut testamentario iure posse dimitti. Nam plerique sacerdotes in mortis confinio constituti, in locum suum feruntur alios designatis nominibus subrogare, vt scilicet non legitima expectetur electio, sed defuncti gratificatio pro populi habeatur assensu. Quod quam graue sit æstimate, atque adeò, si placet, etiam hanc licentiam generaliter de Ecclesijs auferamus, ne* (quod turpe dictu est) *homini quisquam putet deberi, quod Dei est. Vt autem quod ad nos prolatum est ad vestram etiam peruenire possit notitiam Hispanorum fratrum & Coepiscoporum nostrorum scripta legantur.* Paulus Notarius recitauit epistolam primam ASCANII, & cæterorum Episcoporum Tarraconensis Prouinciæ ad eundem Hilarium, in qua fit mentio quòd sanctus quidam Episcopus Nundinarius Barchinonensium ciuitatis Episcopus moriens, Irenæo viro longa exercitatione probato locum suum resignauerat, & hoc quamquam iustè factum videretur, nihilominus tamen ab audientibus Episcopis acclamatum est.

Canon Apostolorum.

Concilium Antiochenum sub Iulio 1.

Martinus Bracarensis.

Concilium Romanum sub Hilario 1.

Heu nil hoc tempore sequentius.

Ascanius & Episcopi Tarraconenses.

Hoc non licuit, successores Deus dat. Vnde ipse postmodum HILARIVS primus, epistola ad eundem Ascanium & reliquos Tarraconenses Episcopos, capite tertio, præfatum Irenæum præcipit amoueri ab officio Episcopatus: *Ne Episcopalis honor hereditarium ius putetur, quod nobis* (ait) *sola Dei nostri benignitate conferitur.* Iubetque vt alius eligatur, & à Metropolitano consecretur, vt allegat etiam Gratianus causa septima, quæstione prima, capite Remoto. Porrò idem ASCANIVS & reliqui Episcopi Tarraconenses epistola secunda ad eundem Hilarium, conqueruntur de Syluano quodam Calagurræ Episcopo, qui contra Synodi constituta & canones, nullis petentibus populis Episcopum ordinauerat, cuius factum à toto Concilio reprobatur. Reliquum vide, Beneficia Ecclesiastica, & infrà in vocabulo, Papatus non ambiendus nec emendus, nec resignandus, &c.

Hilarius 1.

Ascanius.

Episcopatuum collatio.] Vide supra.

Episcopatui non leuiter cedendum.] Vide infrà in vocabulo, Pastor non facilè cedat, & suprà, Episcopi in persecutione suas non relinquant Ecclesias.

Episcopatuum mutationes.] Vide suprà.

Episcopatuum pluralitas inhibetur, & pluralitas Episcoporum in vno Episcopatu.] Iam superius in vocabulo, Beneficiorum pluralitas, quod erat annotandum sedulo persoluimus. Verùm quod adhuc possit huic loco conuenire paucis dabimus, ne quippiam prætermisisse videamur. Sic quippe HILARIVS PRIMVS epistola prima, ad Ascanium & reliquos Tarraconensis Prouinciæ Episcopos, capite quarto, *Prospiciendum est* (ait) *ne duo simul sint in vna Ecclesia sacerdotes, nec literarum ignarus, aut carens aliqua parte membrorum, vel etiam ex pœnitentibus aliquis, ad sacrum ministerium sinatur accedere. Nec tantum putetis petitiones valere populorum, vt cum his parere cupitis, voluntatem Dei nostri quæ nos peccare prohibet deseratis, cuius indignatio ex hoc grauius commouetur, quia benignitas eius, dum fiunt illicita per eos qui sunt interpretes, placationis offenditur.* IDEM epistola secunda, ad Leontium, Veranum, & Victurium Episcopos: *Ad vnius* (inquit) *antistitis regimen loca reuertantur, quæ in duos diuidi non decuit sacerdotes.* Hoc decretum renouauit CONCILIVM CABILONENSE PRIMVM capite quarto, docens similiter, ne duo Abbates præsint vni monasterio, nec duo monasteria possideat vnus Abbas: quod CAROLVS MAGNVS capite quarto Constitutionum suarum postea confirmauit. Vide Abbas, & monasterium. Hinc CONCILIVM LATERANENSE GENERALE sub Innocentio tertio, capite nono. *Prohibemus omninò ne vna eademque ciuitas siue Diœcesis, diuersos pontifices habeat, tanquam vnum corpus diuersa capita, quasi monstrum, si propter causas & necessitatem vrgentem hoc videatur expedire Pontifex loci, Catholicum præsulem nationibus illis conformem prouida deliberatione constituat sibi vicarium in prædictis, qui ei per omnia sit obediens, & subiectus. Vnde si quis aliter se ingesserit, excommunicationis se nouerit mucrone percussum, & si nec sic resipuerit, ab omni Ecclesiastico ministerio deponatur, adhibito si necesse fuerit brachio seculari ad tantam insolentiam compescen-*

Concilium Cabilonense 1.

Carolus Magnus.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. Patrum 1215.

dam.

dam. Vide etiam infrà Parochia, &c. Sed CONCILIVM NICENVM primum, vt docet Ruffinus Aquileiensis libro decimo, Ecclesiasticæ historiæ, capite sexto, sic statuit, canone decimo, Ne in vna ciuitate duo sint Episcopi.

EPISCOPIVM.

Episcopium, seu domicilium Episcopi sit prope Ecclesiam, quam frequentare denique teneatur.] Et quidem MATTHÆVS PALMERIVS in additione ad Chronica Eusebij Cæsariensis, Henricum regem memorat Episcopia circa Ecclesias constructisse, quòd & Carolus magnus fecisse legitur in historijs antiquorum. Verumtamen prius hoc obseruatum fuit apud priscos: nam sic CONCILIVM CARTHAGINENSE IV. cui Augustinus interfuit. Canone, cano decimo quarto, statuit: *Episcopus* (ait) *non longè ab Ecclesia hospiciolum habeat.* Et CONCILIVM AVRELIANENSE primum sub Hormisda & Clodoueo Rege Francorum canone trigesimo tertio, & allegat Gratianus de Consecratione distinctione tertia, capite Episcopus si. *Episcopus si infirmitate non fuerit impeditus, Ecclesiæ cui proximus fuerit, die Dominico deesse non debet, &c.* Quin etiam de domicilio Episcopi, quod prope Ecclesiam esse debeat Patres CONCILII MELDENSIS capite vigesimo quinto, statuunt, vbi etiam *Hospitiolum habeat pauperum recreandorum. Si ita nunc sit, Deus nouit, nec homines latet, & sit eius domus ita ordinata, vt quicunque conuersationem, & domos conuersationis ipsius viderit, habitacula ea religionis valeat computare, non diuersoria impudicitiæ, aut alicuius irreligiositatis, quæ castitati, vel bonæ opinioni contraria sint, vel efficient æstimentur.* Idem capite vigesimo sexto. *Suggerendum est, & ex diuino mandato intimandum regiæ dignitati, vt Episcopium, quod domus Episcopi appellatur, qualiscunque sit in oculis Domini Episcopus: Ipse tamen à Rege regum Rex constituitus, pro sanctitate ordinis Episcopalis sit.* SANCTVS GREGORIVS Primus ad Fortunatum docet Episcopum, vt venerabiliter ac reuerenter introeat, & secundum sanctam prædecessorum consuetudinem. *Quando rationis & debitæ susceptionis gratia, in transitu conuenienti ciuitatem ingressus fuerit, habitaculis Episcopalibus reuerenter inhabitet, & non diuersoria fœminarum magnificentia sua & religio venerabilis ibidem fieri permittat. Quia si secundum leges canonicas in mansiones Clericorum introitus fœminarum prohibentur,* (vide Clericus) *quanto magis domus Episcopi ab huiusmodi inhabitatione & conuersatione, etiam & à legitimo connubio coniugatorum, debet immunis esse & aliena? Sed & immunitates præcedentium Imperatorum ac Regum, ab huiusmodi longiori, & diuturna conuersatione & commoratione regum, & quorumcunque potentium ac secularium personarum in Episcopio prohibent, quapropter & diuinitus & humanitus sancitas diuinas & humanas leges vestra deuotio & dignitas obseruare curabit, si & in cœlesti regno & in terreno fœliciter cupis prosperari.*

EPISTOLA.

De Epistola.] quæ solet tempore Missæ legi, egimus in vocabulo Subdiaconus, cuius est officium illam legere, sed & infrà in vocabulo, Missæ ritus, & Cæremoniæ, etiam cum alijs cæremonijs de Epistola illa agetur. Qua autem ratione legatur RVPERTVS TVITIENSIS docet multis verbis, libro de diuinis officijs, capite trigesimo secundo, vbi sic orditur: *Epistola personam gerens legis & prophetarum, præcursionis debitum agit officium, ante sanctum Christi Euangelium, &c.* Verum lege locis prætactis, & mox, Euangelium ex Dionysio, & alijs.

Epistola, siue Formata.] Quia sæpius in decretis Patrum hoc nomen Formata, reperitur pro epistola, idcircò hic lubet apponere, quod ATTICVS CONSTANTINOPITANVS Episcopus, epistola ad Simplicium, dicit quæ inseritur ad calcem Actionis decimæ sextæ Concilij Calcedonensis: Nam sæpius in literisque canonibus iniungitur Clericis qui peregrinari voluerint, non ire sine formata, quàm Epistolam vocant. *Ne igitur* (ait) *in faciendis illis Epistolis canonicis, quas mos latinus Formatas appellat, aliqua fraus falsitatis temerè præsumeretur hoc à patribus trecentis decem, & octo* (vide dictione Clericus, & Peregrinus) *Nicæa congregatis, saluberrimè inuentum est & constitutum, vt formatæ epistolæ hanc calculationis, seu supputationis haberent rationem, id est, vt assumantur, in supputatione prima græca elementa, Patris, & Filij, & Spiritus sancti, hoc est, π. υ. α. Quæ elementa & octogenarium & quadringentesimum, & primum significant numerum. Petri quoque Apostoli prima litera, id est, π. quæ numerum octoginta significat. Eius quoque qui scripsit, prima litera: cui scribitur, secunda litera, accipientis, tertia litera: Ciuitatis quoque de qua scribitur, quarta, & indictionis (quacunque est) temporis idem qui fuit numerus assumatur. Atque ita his omnibus Græcis literis, quæ, vt diximus, numeros exprimunt, in vnum ductis, vnam, quacunque fuerit collecta, summam epistolam teneat. Hanc qui suscipit, omni cum cautela requirat expresse. Addat præterea seperatim in Epistola nonagenarium & nonum numerum, qui secundum græca elementa significat.* Eadem omninò renouat CONCILIVM LVGDNNENSE secundum, capite secundo, vbi de Epistolis captiuorum loquitur. Sed & rationem reddit AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro septimo Epistolarum, epistola quinquagesima sexta ad Romulum, cur epistolarum genus inuentum sit: *Epistolarum* (ait) *genus propterea repertum, vt nobis cum absentibus sermo fit, in dubium non venit, &c.*

EPISTOLIA.

CONCILIVM TVRONENSE secundum, canone sexto: *Nullus laicorum vel clericorum præter Episcopos, Epistolia facere præsumat.* Idem de Abbate statuit CONCILIVM AVRELIANENSE secundum, capite decimo tertio. Vide Abbas.

ESCA.

Esca.] Vide Cibus.

ETHNICVS.

Ethnicus.] Latinè dicitur homo alterius

Matthæus Palmerius.

Concilium Carthaginense 4.

Concilium Aurelianense 1.

Concilium Meldense sub Carolo Iuniore anno 845.

Gregorius 1.

Rupertus Tuitiensis Abbas.

Atticus Constantinopolitanus Episcopus.

* Hoc etiam hodie obseruatur sed nō eodem modo.

Concilium Lugdunense 2.

Ambrosius Mediolanensis.

Concilium Turonense 2. sub Pelagio 1.

ſectæ. Vide Gentilis, & Hæreticus.

EVANGELIVM.

Euangelium legi debet in officio Miſſæ, & cur fideles ſtare iubentur erecti.] DIONYSIVS AREOPAGITA libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, capite tertio, parte tertia, cum de ritu & forma ſacrificij Miſſæ pertractat, etiam Epiſtolæ & Euangelij recitandi mentionem facit. *Vnde* (ait) *conſequenter & ex ordine, poſt antiquioris traditionis lectionem, Teſtamentum nouum recitatur: illud vt reor diuino Pontificalique ſignificante ordine, vt vetus quidem illud inſtrumentum, diuina Ieſu opera futura præcinnerit, nouum verò facta prædicauerit: atque illud quidem veritatem imaginibus texerit, præſentem verò illud oſtenderit. Illius enim prædictionum veritatem, huius effectus aperuit, & credi fecit, eſtq́; diuina locutionis operatio diuina complementum.* Hinc CONCILIVM LAODICENVM canone decimo ſexto: *Sabbathis* (ait) *Euangelia cum aliis ſcripturis legenda ſunt, &c.* Hinc quoque & ANASTASIVS PRIMVS epiſtola prima, ad omnes Germaniæ & Burgundiæ Epiſcopos, capite primo, & allegatur à Gratiano de Conſecratione diſtinctione ſecunda, capite Apoſtolica: *Apoſtolica authoritate mandamus, vt dum ſancta Euangelia in Eccleſia recitantur, ſacerdotes & cæteri omnes præſentes non ſedentes, ſed venerabiliter currui, in conſpectu ſancti Euangelij ſtantes, Dominica verba intentè audiant & fideliter adorent.* Vide ſuprà, Diaconus, ex Gregorio primo. Denique Euangelium iubetur legi Cathecumenis, in Concilio ARAVSICANO canone decimo octauo. Vide Cathecumenus. Hinc CONCILIVM VALENTINVM HISPANIÆ Primum, ſub Symmacho, capite primo. *Cenſuimus obſeruandum vt ſacroſancta Euangelia ante munerum illationem in Miſſa Cathecumenorum in ordine lectionum poſt epiſtolam, legantur, quatenus ſalutaria præcepta Domini noſtri Ieſu Chriſti, vel ſermones ſacerdotis non ſolum fideles, ſed etiam Cathecumeni ac pœnitentes, & omnes qui è diuerſo ſint, audire licitum habeant: ſic enim Pontificum prædicatione audita, nonnullos attractos ad fidem euidenter ſcimus.* Idem CONCILIVM TOLETANVM quartum, capite vndecimo, vbi non laudes ante Euangelium, ſed poſt decantandas ſtatuit, quod ante præpoſterè fiebat: & hoc ſub excommunicationis pœna cenſet obſeruandum. Porrò qua ratione & cur legatur Euangelium poſt Epiſtolam, & cur ſtent fideles erecti, docet RVPERTVS TVITIENSIS libro primo, De diuinis officijs, capite trigeſimo ſexto, & trigeſimo ſeptimo, ſed prolixior eſt quam hic poſſit allegari. Haberut in manibus, ſi quis curioſus eſt diſcendi perlegat.

Euangelij virtus miraculoſa.] ABDIAS BABYLONIVS libro tertio, certaminis Apoſtolici narrat de Throphima, Andreæ diſcipula quòd cùm ad lupanar ducta eſſet, aſſiduè humi proſtrata orabat: Cùmque veniſſent qui eam contingerent, ponebat Euangelium quod ſecum habebat ad pectus ſuum, & ſtatim omnes vires perdebant. Sed & ibidem, quidam qui Euangelium geſtabat ab immundo fornicationis vitio liberatus eſt. Narrant etiam Priſci quod Barnabas dum in Cyprum perrexiſſet, Euangelizandi gratia, Euangelium Matthæi ſuper infirmos & mortuos ponebat, & ſani ſurgebant. Denique & de ſancta Cecilia virgine canit Eccleſia, quòd Euangelium Chriſti ſemper in pectore ſuo habebat incluſum. Verumtamen hic cenſui apponendum quòd nunc ab omnibus obſeruatur, vt Euangelium quidam collo geſtent ſuſpenſum, hoc non approbantur: IOANNES CHRYSOSTOMVS opere ſecundo in Matthæum, homilia quadrageſima tertia, vbi illud exponit: *Dilatant enim phylacteria ſua & magnificant fimbrias, &c. Sacerdotes* (ait) *ex eo quod ab hominibus volunt videri miſti, Phylacteria alligant circa collum, quidam verò partem aliquam Euangelij ſcriptam. Dic ſacerdos inſipiens, nonne quotidiè Euangelium in Eccleſia legitur & auditur ab hominibus: Cui ergo in auribus poſita Euangelia nihil profunt, quomodo eum poterunt circa collum ſuſpenſa ſaluare? Deinde, vbi eſt virtus Euangelij? in figuris literarum an in intellectu ſenſuum? Si in figuris, bene circa collum ſuſpendis, ſi in intellectu, ergo melius in corde poſita profunt quam circa collum ſuſpenſa, &c.*

Euangelij liber adorandus.] Mirantur quidam non benè ſentiri, cur poſt lectum Euangelium oſculemur librum, & textum Euangelij: ſed hunc morem oſculandi Euangelia à Patribus longè antè obſeruatum teſtantur Patres CONCILII NICAENI II. generalis ſeptimi, vt videbis in dictione, Imago. Deniq; CONCILIVM GENERALE CONSTANTINOPOLITANVM quartum, ſub Baſilio Imperatore, & Adriano ſecundo Patrum 373. canone tertio, ſic ſtatuit: *Sacram Imaginem Domini noſtri Ieſu Chriſti & omnium Saluatoris, æquo honore, cum libro ſanctorum Euangeliorum adorari decernimus. Sicut enim per ſyllabarum eloquia, quæ in libro feruntur, ſalutem conſequuntur omnes, ita per colorum imaginariam operationem, & ſapientes & idiotæ cuncti, ex eo quòd in promptu eſt, perfruuntur vtilitate: quæ enim inſyllabis ſermo, hæc & ſcriptura quæ in coloribus, prædicat, & commendat. Dignum eſt enim vt ſecundum congruentiam rationis & antiquiſſimam* * *traditionem, propter honorem, quia ad principalia ipſa refertur, etiam derivatiuæ imagines honorentur, & adorentur, vt ſanctorum Euangeliorum ſacer liber, atque typus præciosæ Crucis, &c.*

Euangelia in Conciliorum ſeſsionibus expanduntur, & cur hoc fiat.] Quicunque curioſus ſacrorum omnium Conciliorum, & generalium, & particularium ſeriem perlegerit, ſtatim in initio ſeſſionum, audiet ſacra Euangelia in medio prius expandi, quam aliquid aliud ſtatuatur: quòd de authoritate Conciliorum loquens manifeſtat etiam IVLIANVS COENOMANENSIS Coenſis Epiſcopus legatus Leonis primi, epiſtola ad Leonem Imperatorem primum: *Vbi* (inquit) *tantorum fuit congregata multitudo Pontificum, & ſanctorum præſentia Euangeliorum, & frequens ſimul oratio, illic creaturæ totius opificem inuiſibi virtute credimus fuiſſe præſentem, &c.* Denique in CONCILIO CHALCEDONENSI generali quarto, actione prima, ſecunda, tertia, quarta, & reliquis, ſemper reſidentibus Epiſcopis & Patribus, in medio ſacroſancta Euangelia poſita eſſe memorantur. Idem & in Concilio generali ſexto, CONSTANTINOPOLITANO tertio in Trullo celebrato, actione prima, memoratur factum. Idem ſimiliter & actione prima, ſecunda, tertia, & re

Dionyſius Areopagita.

Concilium Laodicenum.

Anaſtaſius 1.

Concilium Arauſicanū ſub Leone 1.

Concilium Valentinum Hiſpaniæ ſub Symmacho.

Epiſtolam.

Cōcilium Toletanum 4.

Rupertus Tuitienſis abbas.

Abdias Babylonius.

De his qui Euangelium ſuſpenſum collo deferunt.

Ioannes Chriſoſtomus.

Cōcilium Nicænum 2. generale 7.

Concilium Cōſtantinopolitanum 4. generale 8.

* Antiquiſſima traditio adoratio libri ſacri Euangelij crede 373. patribus.

Iulianus Coenſis Epiſcopus.

Cōcilium Chalcedonenſe generale 4.

Concilium Conſtantinopolitanum 3. generale 6.

Cõcilium Nicænũ 1. generale 7.

Concilij Lateranenſe ſub Martino 1.

Cauſa cur Euãgelia in conſpectu expanduntur.

Tharaſius cõſtantinopolitanus Epiſcop. Ioann 7.

Cõcilium Valentinum Galliæ 3.

Nicolaus 2. Gregorius 7.

Concilij Ferrarienſe & poſtea Florẽtinũ generale.

Irenæus Lugdunenſis.

*Si ita eſt non (vt dicitur) Petrus euãgelij Marci cõſcripſit vel approbauit, cum eſſet mortuus ſed eodem quo cæteri ſpiritu Marcus dictauit euãgelium non alius.

liquis CONCILII GENERALIS ſeptimi Nicæni ſecundi. Idem & in CONCILIO LATERANENSI ſub Martino primo, initio conſultationis primæ, vbi ſic legitur: *Præſidente ſancto ac beatiſſimo Martino Papa ſanctæ ſedis Apoſtolicæ vrbis Romæ, propoſitis ſacroſanctis & venerabilibus Euangelijs in Eccleſia Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti, quæ vocatur Conſtantiana, &c.* Quæ verba ſemper in initio omnium reliquarum conſultationem repetuntur. Porrò huiuſce rei rationem reddere aggreditur THARASIVS EPISCOPVS CONSTANTINOPOLITANVS loquẽs de Patribus in Nicæna vrbe congregatis, pro generali ſeptimo Concilio. *Iacebat autem* (ait) *in ſacro throno Euangelium ſanctum, quod omnibus nobis qui conueneramus, iuſtum iudicium iudicate, Iuſtitiam pro ſancta Dei Eccleſia adminiſtrate, proclamabat.* Et vt non ſolùm in generalibus Concilijs ea putes poni ſolita, etiam in prouincialibus ſolere proponi CONCILIVM VALENTINVM GALLIÆ tertium, in præfatione teſtatur. Quod etiam confirmatur ex abiuratione Berengarij ſub NICOLAO ſecundo. & poſteà ſub GREGORIO ſeptimo, & allegatur De Conſecratione diſtinctione ſecunda, capite Ego Berengarius, &c. vbi per ſacra Euangelia, quæ in medio poſita erant, iuraſſe memoratur in CONCILIO ROMANO ſub eodem Nicolao ſecundo celebrato, Patrum 113. Iterùm CONCILIO FERRARIENSI ſub Eugenio quarto, aſſiſtente Ioſepho Patriarcha Conſtantinopolitano, & Imperatore Conſtantinopolitano, cum conſenſiſſent omnes ante maius altare, aliud altare fuit erectum, ac ſuper eo inter beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli capita, ſanctorum Euangeliorum liber, ac ante ipſum duo accenſa cãdelabra fuere poſita, &c. Hæc reperies in initio Actorum eiuſdem Concilij, ſed hæc ſufficiant.

EVANGELISTA.

Euangeliſtæ tantum quatuor ſunt, & qua ratione.] Quatuor tantum eſſe Euangelia & Euangeliſtas, qui ea conſcripſerunt, ſæpius repetemus in vocabulo, Libri Canonici. Verumtamen quia ſeſe locus offert, etiam nonnihil de his dicemus, ne vacuum locum relinquamus. Itaque ſic loquitur IRENÆVS LVGDVNENSIS libro tertio, contra hæreſes Valentini, & ſimilium, capite primo: *Matthæus* (ait) *in Hebræis, ipſorum lingua ſcripturam edidit Euangelij, cùm Petrus & Paulus Romæ Euangelizarent & fundarent Eccleſiam: poſt verò horum exceſſum Marcus diſcipulus & interpres Petri, & ipſe quæ annunciata erant, præſcripta nobis tradidit. Poſteà & Ioannes diſcipulus Domini, qui & ſupra pectus eius recumbebat, & ipſe edidit Euangelium Epheſi Aſiæ commorans* (Hic Lector attende quia non nominet ante Ioannem Lucæ Euangelium, quod tamen libro tertio, capite nono, & vndecimo, alijs annumerat, vt mox videbimus *& omnes iſti, vnum Deum factorem cæli & terræ, a lege & Prophetis annunciatum, & vnum Chriſtum Filium Dei tradiderunt nobis, quibus ſi quis non aſſentit, ſpernit quidem participes Domini, ſpernit autem & ipſum Chriſtum Dominum, ſpernit & Patrem, & eſt a ſemetipſo damnatus, reſiſtens & repugnans ſaluti ſuæ, quod faciunt omnes hæretici.* Tum idem eodem capite vndecimo, neque plura, nec minus, quàm quatuor poſſe eſſe Euangelia multis

A probat argumentis contra Hæreticos, qui ſinguli Euangelia ſcribere præſumebant. Et capite decimo quarto, de Euãgelio Lucæ tractat, quod priùs cæteris non annumerauerat, forſitan quia illi hæretici contra quos agebant, vt Marcion, ex omnibus Euangelijs ſolùm Lucæ Euangelium admittebant, vt docet TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro quarto contra Marcionem, qui etiam ibidem ſtatim in initio ſic ait: *Conſtituimus imprimis Euangelicum inſtrumentum, Apoſtolos authores habere, quibus hoc munus Euangelij promulgandi ab ipſo Domino ſit impoſitum, ſi & Apoſtolicos non tamen ſolos, ſed cum Apoſtolicis, &*
B *poſt Apoſtolos: quoniam prædicatio diſcipulorum ſuſpecta fieri poſſet de gloriæ ſtudio, ſi non aſſiſtat illi authoritas magiſtrorum, imo Chriſti, qui magiſtros Apoſtolos fecit. Denique nobis fidem ex Apoſtolis, Matthæus, & Ioannes inſinuant: ex Apoſtolicis Lucas & Marcus inſtaurant, eadem regulis exorſi; quantum ad vnicum Deum attinet creatorem, & Chriſtum eius natum ex virgine, ſupplementum legis & Prophetarum.* Tum multa de Euangelio Marci & Lucæ contra hæreticorum latratus diſſerit ORIGENES ADAMANTIVS in expoſitione 1. Pſalmi, vbi librorum canonicorum texuit indicem, & in Euangelium Matthæi, ſtatim in principio, Eccleſiaſticum ſeruant canonem, quatuor tantummodo Euangelia ſe noſſe ſic teſtatur: *Vt quidem ex traditione didici de quatuor Euangelijs,*
C *ſola ea ſunt certa authoritatis, & irrefragabilia in Eccleſia Dei, qui eſt ſub cœlo. Primum ſcriptum eſt, ab olim publicano, poſteà verò Apoſtolo Ieſu Chriſti, Matthæo, ſecundum à Marco, tertium ſecundum Lucam: his acceſſit, id quod ſecundum Ioannem eſt, &c.* Idem in libro quinto Enarrationum in Ioannis Euangelium, vt EVSEBIVS CAESARIENSIS refert lib. 6. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap. 25. & poſt longo interuallo temporis NICEPHORVS CALLISTVS lib. 5. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap. 16. Qui etiam Nicephorus libro 2. cap. 45. eadem quatuor Euangelia longo ſermonis tractu comprobat hoc, & fecit antea EPIPHANIVS CYPRI libro 2. contra hæreſes, hæreſi. 51. cui titulus
D eſt, Contra hęreſim quę non ſuſcipit Euangelium Ioannis, & Apocalypſim, quam dementium & brutorum a; pellauerunt, &c. Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro primo, De conſenſu Euangeliſtarum, capite 2. *Quatuor* (inquit) *ſunt Euangeliſtæ in toto terrarum orbe notiſſimi. Et ob hoc fortaſſe quatuor, quoniam ſunt quatuor partes orbis terra, per cuius vniuerſitatem, Chriſti Eccleſiam dilatari ipſo ſui muneris ſacramento quodammodo declarent, &c.* Hinc & VIGILIVS I. epiſtola ad Valentinianum Epiſcopum Scythię, quæ lecta eſt collatione ſeptima Concilij generali quinti: *Fraternitatem tuam credimus non latere, inimicos fidei*
E *Chriſtianæ hoc ſemper ſeculari & reprobanda molitos aſſutia, vt Euangeliſtas quatuor, contraria ſibi, quod abſit, dixiſſe monſtrarent, quibus à ſanctis Patribus per Euangeliorum concordia libros, eſt cœleſti Sapientia contraditum.* Hoc ex Auguſtino, præfato libro collige capite 35. per totum. Hoc etiam grauiter demonſtrauit SYMON DV CORROI Cœleſtinus, quondam mihi qua præſtabat, charitatis vinculo coniunctiſſimus, in Pandecta legis Euãgelicæ, quam & nos poſteà figuris, Prophetis, teſtimonijs ſacrę Scripturę, & Sybillinis Oraculis, atq; ſufficientibus contra hæreticos annotationibus decorauimus, eiq; adhuc viuẽti, vt vnico no-

Euangeliſtæ Lucæ Hæreſi ſolum admittebant.

Tertullianus Carthaginenſis, Euangelij authores Apoſtoli.

Origenes Adamantius.

* Vide ex traditione didiciſſe quatuor tum eſſe Euangelia.

Euſebius Cæſarienſis.

Nicephorus Callixtus.

Epiphanius Cypri.

Auguſtinus Hipponenſis.

Vigilius I.

Euangeliſtas non diſſona ſcripſiſſe.

* Symon du Corroy Cœleſtinus tertio eiuſdem ordinis electus viſitator & prouincialis mihi chariſſimus obiit in ſene ſtute bona anno 1567. 7. Iunij Pariſijs.

Digitized by Google

ſtro ſplendori dedicauimus. Vide etiam Libri Canonici.

EVCHARISTIA.

Euchariſtiæ, hoc eſt, realis exiſtentiæ corporis & ſanguinis Chriſti in ſacrificio Miſſæ aſſerti, & eque eius inſtitutione.] Arduum eſt, ô Lector, quod nunc proponimus opus, quod & innumerabiles penè attentarunt, ſed quia iam ſemel cœpimus, non eſt æquum, vt hic ſubſiſtamus, ſed ſolito ordine, etiam probare decreuimus, ab initio naſcentis Eccleſiæ, fidem fuiſſe eandem quam retinemus, de reali exiſtentia corporis & ſanguinis Chriſti in ſacrificio Euchariſtiæ. Verùm ſcito, quia hoc iam ex parte præſtitimus, in dictione, Communio, & etiam infrà, ſicut ſe loco & opportunitate probandum offeret in vocabulo, Miſſa, ne forſan quod minus hic dicetur, nos ſiluiſſe, vel latuiſſe putes: ſed & innumeris iam in locis paſſim de Euchariſtia mentionem fecimus, & infrà in ſingulis diſtinctionibus huius vocabuli, ſemper dum probatur propoſitio, etiam veritas confirmatur. Itaque in omnibus his locis oculos tuos paſce. Procedemus autem quanta poterit fieri breuitate, per ordinem, incipientes à primis Eccleſiæ Patribus, vſque ad illa tempora, & vltra: in quibus Hæretici calumniantur adulteratum fuiſſe Euangelium. Hoc præſtitit copioſiſſimè quidam Ioannes Garetius Louanienſis, ſed omnia ſimul inſeruit, & communionis, & Euchariſtiæ realem exiſtentiam, & Miſſam: nos verò quia ſingula ſingulis vocabulis reddidimus, nũcquod forſan ipſe, nec ſuo libro inſeruit, hic ſubnectemus, vt viderimus noſtro commodum propoſito: & primo quidem relinquemus authoritates Euangelij & Epiſtolarum Apoſtolicarum, atque veteris Teſtamenti figuras, & Prophetias, quia hoc præſtitimus iam in noſtro opere Pandectæ legis Euangelicæ libro tertio, capite quarto, vbi plu quam ſexaginta figuris, nec minus quàm octogintis Prophetijs, & multis authoritatibus probauimus Euchariſtiæ ſacramentum. Hoc etiam fideliter collegit poſtea vnus ex noſtris, mihi chariſſimus Stephanus Quadratus Cœleſtinus in libro Concordantiarum, cuius alias meminimus, quem ex varijs authoribus contextum deſcripſit & ordinauit. Incipiemus ergo à primarijs Eccleſiæ Catholicæ Patribus, inter quos, poſt Apoſtolos, Apoſtolorum conſtitutiones recenſent. CLEMENS PRIMVS mihi occurrit: nam Andreæ Apoſtoli Miſſam, & Iacobi, atque aliorum veterum, in vocabulo Miſſa, profetemus, vbi ſic IACOBVS in Miſſa ſua, ſeu Liturgia ait: *Rogamus vt Spiritus ſanctus adueniens, ſancta, bona atque glorioſa eius præſentia ſanctificet & faciat, hunc quidem panem, corpus ſancti Chriſti tui, & calicem hunc, pretioſum ſanguinem Chriſti tui, &c.* Simile quid Andreas ad Aegeam, ſe teſtatus eſt quotidie ſacrificare. Verum vt hos omittamus, ſic de Euchariſtia Clemens prædictus loquitur libro ſexto, capite vigeſimo tertio Conſtitutionum Apoſtolicarum; *Pro ſacrificio* (ait) *cruento, rationale & incruentum ac myſticum ſacrificium inſtituit, quod in mortem Domini, per ſymbola corporis & ſanguinis ſui celebratur.* Idem latius libro octauo, capite decimo ſeptimo, vt dicemus infrà. Miſſæ ritus & cæremoniæ, &c. Et de reſeruatione Euchariſtiæ loquitur Epiſtola ſecunda, ad Iacobum fratrem Domini, vt dicemus infrà, Euchariſtiæ aſſeruatio. Denique MARTIALIS APOSTOLVS epiſtola ad Burdegalenſes, capite tertio: *Sacrificium* ait) *Deo creatori offertur in ara, non homini, neque Angelo, Nec ſolùm in ara ſanctificata, ſed vbique offertur Deo oblatio munda, ſicut teſtatus eſt, cuius corpus & ſanguinem in vitam æternam offerimus, dicentes: Spiritus eſt Deus, & eos qui adorant in ſpiritu & veritate oportet adorare. Ipſe corpus habens & immaculatum, & ſine peccato, quia conceptus eſt de Spiritu ſancto, natus ex Maria virgine, in ara crucis ipſum permiſit immolari. Quod autem Iudæi per inuidiam immolauerunt, putantes ſe nomen eius à terra abolere, nos cauſa ſalutis noſtræ in ara ſanctificata proponimus, ſcientes hoc ſolo remedio nobis vitam præſtandam, & mortem effugandam: hoc enim ipſe Dominus noſter iuſſit nos agere in ſui commemorationem, &c.* ABDIAS BABYLONIVS libro quinto Certaminis Apoſtolici: *Ioannes ſic duobus adoleſcentibus, quibus gemmas reſtituit, dixit: Eccleſiæ ianua, & fons ſanctificationis, & remiſſio peccatorum, & participatio altaris, & eſca corporis, & potus ſanguinis Chriſti, & Chriſmatis vnctio, & gratia largitoris, & viſitatio Domini, & indulgentia peccati, hæc omnia abſque perſonæ acceptione æqualis eſt diſpenſatio conditoris.* Idem libro ſexto Certaminis Apoſtolici, Apoſtolos memorat proteſtationem, & commonitionem feciſſe in cœtu ſacerdotum & populi Ieruſalem, quia aliter non poſſent ſaluari, niſi per Sancti ſpiritus gratiam trinæ inuocationis, dilui Baptiſmate properarent, & Euchariſtiam Chriſti Domini ſumerent, cui ſoli, de his, quæ docuit credere deberent, vt ſic æternam ſalutem conſequi mererentur. Idem libro nono, Apoſtolos Euchariſtiam diuiſiſſe, & fidelibus adminiſtraſſe comprobat. *Completa* (ait) *benedictione ſumpſit ſacramentum,* (ſcilicet Thomas Apoſtolus) *& gratias egit Domino, dicens: Sit nobis hoc ſacramentum tuum Domine Ieſu ad vitam, ſit ad remiſſionem peccatorum.* Et ſubdit: *Hæc vbi finiuit, Euchariſtiam diuiſit his,* Et ait: *Fiat nobis hæc Euchariſtia ad vitam, & viſcera miſericordiæ, & gratiam ſalutis, ſanitatémque animarum noſtrarum. Reſpondentibus autem illis, Amen, audita eſt vox dicens etiam, Amen.* Idem libro ſeptimo, vbi & ieiunos debere Euchariam accipere docuit Matthæus, vt infrà dicemus Euchariſtiam ieiunus accipiat, &c. Meminit & ſacroſanctæ Euchariſtiæ DIONYSIVS AREOPAGITA in diuerſis locis, vt iam ſupra in dictione, Communio, oſtendimus, & infrà in dictione Miſſa, vbi præſcribit ritum, qui antiquitus obſeruabatur in celebranda Miſſa, & communicando populo, ſed & Euchariſtiam iuſtè aſſeruari docet, in remedium infirmorum & indigentium, vt infrà dicemus Euchariſtiæ aſſeruatio, &c. Sic autem loquitur, libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, capite ſecundo: *In fine* (inquit) *omnium Pontifex, ita perfectum ad * ſacratiſſimam Euchariſtiam vocat, atque conſummantium illi ſacramentorum communionem Deificam tradit.* (Vide Communio.) tum capite tertio: *Neque enim* (ait) *ferme fas eſt ſacerdotalis muneris myſterium aliquod peragi, niſi diuinum illud Euchariſtiæ, auguſtiſſimumque ſacramentum compleat.* Vide infrà, Miſſa. Et IGNATIVS MARTYR epſtola ad Philadelphienſes. *Ego confido de vobis in Domino, quòd nihil aliud ſapiatis*

Authoris opus in 4. Euangelia

Clemens 1.

Iacobi & Andreæ Apoſtolorum teſtimonium.

Martialis Apoſtolus.

Alidias Babylonius.

Dionyſius Areopagita.

* Sacratiſsimã Euchariſtiã & diuinam & Auguſtiſsimã nominat & Caluiniſtæ quo-modo.

Ignatius Martyr.

Hæc nõ habet Gretſius nec quæ præmiſimus ex Abdia nec multa quæ ſequuntur.

Propterea & audacter veſtra charitati Deo digna ſcribo, vos admonens, vna fide, vna prædicatione. & vna Euchariſtia, vtamini. Vna eſt enim caro Domini Ieſu, vnus eius ſanguis, qui pro nobis effuſus eſt, vnus item panis omnibus confractus eſt, & vnum poculum vniuerſis diſtributum eſt, vnum eſt altare toti Eccleſiæ, &c. IDEM epiſtola ad Epheſios. *Date* (ait) *operam vt crebrius conueniatis ad Euchariſtiam, cum enim in idem aſſiduè conuenitis, deſtruuntur vires ſatanæ.* Et circa finem. *Omnes in gratiam congregemini, in commune vnum panem frangentes, quod eſt medicamentum immortalitatis, antidotus ne moriamini, ſed viuatis in Deo per Ieſum Chriſtum, purgatio malorum expultrix, &c.* IDEM epiſtola ad Romanos: *Non mihi placet* (ait) *cibus corruptionis, neque voluptates vitæ huius, panem Dei volo, panem cœleſtem, panem vitæ. qui eſt caro Chriſti filij Dei, qui natus eſt tandem de ſemine Dauidis & Abrahæ, & poculum volo ſanguinem eius, quod eſt charitas incorruptibilis, & perennis vita.* IDEM epiſtola ad Smirnenſes, vt etiam illum profert & in teſtimonium producit THEODORETVS CYRENSIS circa medium Dialogi tertij, quem vocant Impatibilem. *Euchariſtias & oblationes non admittunt, quòd non confiteantur Euchariſtiam eſſe carnem ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, quæ pro peccatis noſtris paſſa eſt, quam Pater ſub benignitate ſuſcitauit.* Denique de negligentijs quæ committuntur circa Euchariſtiam PIVS PRIMVS ſtatuit, vt allegat Gratianus De conſecratione diſtinctione ſecunda, capite Si per negligentiam. Vide infrà. Porrò IVSTINVS MARTYR in Dialogo cum Triphone, Euchariſtiæ ſacramentum defendit in veteri lege præſignatum per Similam, ſic enim loquitur, alloquens Tryphonem & ſocios: *Illud quoque ſcitis, ſolennem duorum Hircorum oblationem eiusmodi tempore, non alibi, quàm Hieroſolymis permiſſum fieri, ſicut nec ſimilæ quæ pro mundatis à lepra ſolet offerri, ex more, figuratè ſignificans panem Euchariſtiæ, quem in memoriam paſſionis ſuæ, purgantis ab omni peccato animas hominum, Ieſus Chriſtus Dominus noſter tradidit poſteris, vt interim gratias agamus Deo, tum pro mundo propter hominem creato, cum cæteris quæ hoc continentur, tum pro redemptione, qua liberati ſumus à peccatis, principatibus, ac poteſtatibus in vniuerſum debellatis iuxta diuinum cõſilium. Quapropter de ſacrificijs veſtris quæ tunc offerebatis, ſic loquitur Deus, per Malachiam: Non eſt mihi voluntas in vobis dicit Dominus, & munus non accipiam de manu veſtra, ab ortu enim ſolis vſque ad occaſum magnum eſt nomen meum in gentibus, vos autem polluiſtis illud, &c* (cæterum de ſacrificio quod offertur in omni loco à nobis gentibus, id eſt, Euchariſtiæ, tum pane, tum poculo, ibidem prædixit, dicens: *non clarificare nomen eius quod vos profanatis.* Et iterum, longè poſt ſic loquitur: *A nemine Deus victimas, niſi per ſacerdotes ſuos accipit, vnde certo conſtat, quod huius nominis ſacrificia, quæ Ieſus Chriſtus tradidit, hoc eſt, Euchariſtiam panis & poculi, vbicunque terrarum apud Chriſtianos fiant, Deus accipiat & ſibi grata eſſe teſtetur: veſtra verò, & à veſtris ſacerdotibus oblata recuſat dicens: Victimas veſtras non accipiam de manibus veſtris, quoniam ab ortu Solis vſque ad occaſum claruit nomen meum in gentibus, vos autem prophanaſtis illud, &c.* Idem Iuſtinus Apologia ſecunda pro Chriſtianis, formam tradidit qua veteres Euchariſtiæ ſacramentum ſumebant, vt repoſuimus in vocabulo Communio, quære ibidem. Porrò IRENÆVS LVGDVNENSIS libro quarto contra hæreſes Valentini & ſimilium, capite trigeſimo ſecundo. *Chriſtus ſuis diſcipulis dans conſilium, primitias Deo offerre ex ſuis creaturis (non quaſi indigenti, ſed vt ipſi nec infructuoſi nec ingrati ſint) eum qui ex creatura panis eſt, accepit & gratias egit dicens: Hoc eſt meum corpus, & calicem ſimiliter, qui eſt ex ea creatura quæ eſt ſecundum nos, ſuum ſanguinem confeſſus eſt, & noui Teſtamenti nouam docuit oblationem, quam Eccleſia ab Apoſtolis accipiens in vniuerſo mundo offert Deo, ei qui alimenta nobis præſtat, primitias ſuorum munerum in nouo Teſtamento, de quo in duodecim prophetis præſignificauit, non eſt mihi voluntas in vobis, &c.* Idem capite trigeſimo quarto, multa de ſacrificio & eius oblatione diſputat, tum ad calcem ſic loquitur: * *Quomodo* (ait) *dicunt carnem in corruptionem deuenire, & non percipere vitam, quæ à corpore Domini & ſanguine alitur? Ergo, aut ſententiam mutent, aut abſtineant offerendo quæ prædicta ſunt. Noſtra autem conſonans eſt ſententia Euchariſtiæ, & Euchariſtia verſus confirmat ſententiam noſtram. Offerimus enim ei quæ ſunt eius, congruenter communicationem & vnitatem prædicantes carnis & Spiritus.* * *Quemadmodum enim, qui eſt à terra, panis percipiens vocationem Dei, iam non communis panis eſt, ſed Euchariſtia ex duabus rebus conſtans, terrena & cœleſti. Sic & corpora noſtra percipientia Euchariſtiam, iam non ſunt corruptibilia, ſpem reſurrectionis habentia. Offerimus autem ei non quaſi indigenti, ſed gratias agentes donationi eius, & ſanctificantes creaturam.* Et iterum Idem libro quinto in initio: *Vani autem omnimodo* (ait) *qui vniuerſam diſpoſitionem Dei contemnunt, & carnis ſalutem negant, & regenerationem eius ſpernunt, dicentes, non eam capacem eſſe incorruptibilitatis. Sic autem, ſecundum hæc videlicet, nec Dominus ſanguine ſuo redemit nos, nec calix Euchariſtiæ communicatio ſanguinis eius, neque panis quem frangimus communicatio corporis eius eſt. Sanguis enim non eſt, niſi à venis & carnibus, & à reliqua quæ eſt ſecundum hominem ſubſtantia, quam verè factum verbum Dei ſanguine ſuo redemit nos quemadmodum & Apoſtolus ait: in quo habemus redemptionem per ſanguinem eius, & remiſſionem peccatorum. Et quoniam membra eius ſumus, & per creaturam nutrimur. Creaturam autem ipſe nobis præſtat, Solem ſuum oriri faciens, & pluens quemadmodum vult) eum calicem qui eſt creatura, ſuum corpus confirmauit, ex quo noſtra auget corpora. Quando ergo & mixtus calix & factus panis percipit verbum Dei, fit Euchariſtia ſanguinis, & corporis Chriſti, ex quibus augetur & conſiſtit carnis noſtra ſubſtantia: Quomodo carne negant capacem eſſe donationis Dei, qui eſt vita æterna, quæ ſanguine & corpore Chriſti nutritur, & membrum eius, quemadmodum & Apoſtolus ait in ea quæ eſt ad Epheſios Epiſtola: Quoniam membra ſumus corporis eius, & de carne eius & de oſſibus eius, non de ſpirituali aliquo & inuiſibili homine dicens hæc, (Spiritus enim neque oſſa neque carnes habet) ſed de ea diſpoſitione quæ eſt ſecundum hominem, quæ ex carnibus & nervis & oſſibus conſiſtit, quæ de calice qui eſt ſanguis eius nutritur, & de pane qui eſt corpus eius augetur, &c.* Porrò & Euchariſtiæ ſic TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS meminit libro de Præſcription. aduerſus Hæreticos. *Legem* (ait) *& Prophetas cum Euangelicis & Apoſtolicis literis miſcet, & inde potat fidem eam,*

Irenæus Lugdunenſis. Nec hoc Gretſerus.

Malach. 1.

Vide ſi nõ per ſtringat Caluiniſtas.

Theodoretus Cyrenſis.

Tranſubſtantiatio. Quid manifeſtius ô Caluiniſtæ.

Iuſtinus Martyr. Nec hoc Gretſerus.

Ita certũ erat Euchariſtiæ ſacrificium in altaris antiquitus vt ex hoc, probarent patres Chriſtum veràcarnẽ habuiſſe. vide ergo quo recidant Caluiniſtæ. Epheſ.

Malach. 1.

Epheſ. 5.

Luc. 24.

Tertullianus Carthaginenſ.

aqua ſignat, ſanctò Spiritu veſtit, Euchariſtia paſcit, & paulo poſt oblationem panis nominat. Idem libro contra Iudæos, capite 8. Chriſtus (inquit) panem corpus ſuum appellauit, cuius vetro corpus in panem propheta nunciauit. Venite (ait) mittamus in panem eius lignum, &c. Idem libro 4. contra Marcionem ad calcem, dum de Moſaicæ legis abolitione diſſerit, & Chriſtum verè incarnatum contra Marcionis deliramenta defendit, vbi ad inſtitutionem ſacramenti Paſchalis deſcendit, ſic loquitur: Concupiſcentia concupiui hoc edere vobiſcum antequam patiar. Profeſſus itaque (ait) ſe concupiſcentia concupiſſe edere Paſcha vt ſuum (indignum enim vt quid alienum concupiſceret Deus) acceptum panem & diſtributum diſcipulis, corpus ſuum illum fecit: hoc eſt corpus meum dicendo, id eſt, * figura autem non fuiſſet, niſi veritatis eſſet corpus. Cæterum vacua res, quod eſt phantaſma, figuram capere non poſſet. Aut ſi propterea panem corpus ſibi finxit, quia corporis carebat veritate, ergo debuit panem tradere pro nobis: & faciebat ad vanitatem Marcionis, vt panis crucifigeretur. Cur autem panem corpus ſuum appellat, & non magis peponem, quem Marcion cordis loco habuit, non intelligens veterem fuiſſe iſtam figuram corporis Chriſti, dicentis per Ieremiam, Aduerſum me cogitauerunt cogitatum dicentes, Venite coniiciamus lignum in panè eius, ſcilicet crucem in corpus eius? Itaque illuminator antiquitatum quid tunc voluerit ſignificaſſe panem, ſatis declaranit, corpus ſuum vocans panem, ſic & in calicis mentione teſtamentum conſtituens ſanguine ſuo obſignatum, ſubſtantiam corporis confirmauit, nullus enim corporis ſanguis poteſt eſſe niſi carnis: nam & ſi qua corporis qualitas non carnea opponetur nobis, certe ſanguinem niſi carnea non habebit. Ita conſiſtit probatio corporis de teſtimonio carnis, probatio carnis de teſtimonio ſanguinis, &c. Tertullianum videtur exponere LACTANTIVS FIRMIANVS libro 4. capite 18. Nam corpus Chriſti ideo ſcribit panem à Ieremia appellatum, Quia ipſe eſt (ait) cibus & vita hominum, qui credunt in carnem quam portauit. Panem quoque vocat Euchariſtiam VARADATVS MONACHVS epiſtola ad Leonem I. Imperatorem cum illud Iſaiæ interpretatur, vt infrà dicemus. Sumens Angelus carbonem ignis, &c. Porrò vt in margine monuimus, hic legendus eſt peruetuſtus author ille PASCASIVS, opuſculo de corpore & ſanguine Domini, ſententia 4. capite 12. vbi ſic orditur: Quod in veritate corpus & ſanguis fiat conſecratione myſterij, &c. Vbi etiam cur corpus Chriſto ſit figura & veritas interpretatur. Porrò reſumēdus eſt ordo quem præterieram. Idem quippè TERTVLLIANVS eodem libro contra Marcionem 4. & libro de reſurrectione carnis, ſic veritatem Euchariſtiæ defendit, vbi etiam dicit: Ita caro (ait) corpore & ſanguine Chriſti veſtitur, vt & anima de Deo ſaginetur. Idem libro de Pudicitia, loquens de filio prodigo morali: Prodigus (ait) filius longè à Domino moribus factus, inter errores & illecebras & libidines ſæculi, vbi fame veritatis compulſus tradidit ſe principi huius æui, ille enim præfecit porcis, in familiare id dæmonum pecus paſcere, vbi nec illi compos eſſet vitalis eſca ſimulque alios videt in opere diuino abundantes pane cœleſti, recordatur Patris Dei, ſatisfacto redit, veſtem priſtinam recipit, ſtatum, ſcilicet, cum quem Adam tranſgreſſus amiſerat. Annulum quoque accepit tunc priſtinum quo fidei pactionem interrogatus obſignat, atque ita exinde opimitate Dominici corporis veſci-

A

B

C

D

E

tur, Euchariſtia ſcilicet, &c. Iterum idem Euchariſtiæ meminit, libro De oratione, in fine, dum de ſtationibus loquitur: Denotum (ait) obſequium Deo Euchariſtia reſoluit, an magis Deo obligat. Porrò HYPPOLITVS MARTYR libro ſeu oratione de Antichriſto (cuius & Theodoretus Cyrenſis Dialogo 3. impatibili meminit) dicit quod dum aduenerit Antichriſtus: Eccleſiarum (inquit) ædes ſacræ, tugurij inſtar erunt, precioſumq; corpus & ſanguis Chriſti non extabit in illis diebus, liturgia ceſſabit & extinguetur, &c. Et paulò pòſt: Dicet Chriſtus ad Pontifices, Venite Pontifices, qui purè mihi ſacrificium die noctuque obtuliſtis, ac precioſum corpus & ſanguinem meum immolaſtis quotidie, &c. Porrò iam in ſuperioribus, vbi de Epiſcoporum dignitate egimus, vel de clericis non iudicandis, Euchariſtiæ mentio facta, ex diuerſis & antiquiſſimis decretis Patrum, itaque illos omittentes proſequamur quod cœpimus: ORIGENES ADAMANTIVS ad calcem homiliæ 13. in Leuiticum. Simili modo tibi lex iſta (ait) proponitur, vt cum acceperis panem myſticum, in loco mundo, manduces eum, hoc eſt, ne in anima contaminata. vide ſuperius Communicare cum quanta decet diſcuſſio) & peccatis polluta Dominici corporis ſacramenta percipias: quicunque enim manducauerit panem & biberit calicem Domini indignè reus erit, &c. Sancta enim ſanctorum ſunt. Vides quomodo non dixit ſancta tantummodo, ſed ſancta ſanctorum: vt ſi diceret, cibus iſte ſanctus non eſt communis omnium, nec cuiuſcunque indigni, ſed ſanctorum, &c. Idem homilia 35. in Matthæum pulchrè inſtitutionem huius ſacramenti proſequitur, & libro 8. aduerſus Celſum. Celſus (ait) vt Dei ignarus, gratias dæmonibus reddat, nos verò conditori omnium Deo gratias agentes, & pro collatis in nos eius beneficijs actis gratijs, oblatis panibus veſcimur, qui vtique per precem efficiuntur corpus ſanctum, & ſanctificans eos, qui ſano proposito & mente ipſo vtuntur. Porrò CLEMENS ALEXANDRINVS Panteni magni auditor, libro 4. Stromatum, circa finem: Melchiſedech (ait) rex Salem Sacerdos Dei altiſſimi, vinum & panem ſanctificatum dedit nutrimentum, in typum Euchariſtiæ, &c. Eandem figuram reſumit CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro ſecundo Epiſtolarum, epiſtola 3. ad Cæcilium. In ſacerdote (inquit) Melchiſedech ſacrificij Dominici ſacramentum præfiguratum videmus. Et infrà: Quis magis ſacerdos Dei ſummi, quam Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui ſacrificium Deo Patri obtulit, & obtulit hoc quidem, quod Melchiſedech obtulerat, id eſt, panem & vinum ſuum, ſcilicet corpus & ſanguinem. Et infrà: Vt ergo in Geneſi per Melchiſedech ſacerdotem benedictio circa Abraham poſſit riè celebrari, præcedit ante imago ſacrificij, in pane & vino ſcilicet conſtituta: Quam rem perficiens & implens Dominus, panem & calicem mixtum vino obtulit, & qui eſt plenitudo, veritatem præfigurata imaginis adimpleuit. Sed & per Salomonem, Spiritus ſanctus typum Dominici ſacrificij præmonſtrat immolatæ hoſtiæ, panis & vini, ſed & altaris & Apoſtolorum faciens mentionem. Sapientia (inquit) ædificauit ſibi domum & ſubdidit columnas ſeptem, mactauit ſuas hoſtias, miſcuit in cratere vinum ſuum, & parauit menſam ſuam, & miſit ſeruos ſuos, conuocans cum excelſa prædicatione ad craterem dicens: Qui eſt inſipiens declinet ad me, & indigentibus ſenſu dixit, Venite & edite meis panibus, & bibite vini quod miſcui vobis. Vinum mixtum declarat, id eſt, calicem Domini

Ieremiæ 11.

Lucæ 22.

Quomodo corpus Chriſti dicatur figura docet Paſchaſius, libro de veritate corporis Chriſti (vt alibi dicetur) cap. 12. ſententia 4.

Hoc eſt quod ſuperiore pag. annotaui quia Priſci ex veritate præſentiæ corporis Chriſti in Euchariſtia contra hæreticos defendebant veram Chriſtum carnem habuiſſe. Lactantius Firmianus. Varadatus Monachus.

Eſai. 6 Eccleſiaſt. 19. Paſchaſius.

Tertullianus.

Hyppolytus Martyr & Epiſcopus.

Non tibi nunc videtur Antichriſtus in Caluino regnare?

Origines Adamantius.

Non hoc Garetius.

Leuitic. 23.

Clemens Alexandrinus cuius meminit Garetius.

Cyprianus Carthaginenſ.

Nec hoc Garetius, nec multa quæ ſequuntur quia quod ille poſuit nos cum aliud inuenerimus non rectum iudicauimus repetere.

Prouerb. 9.

Aqua miſceatur vino in ſacramento Euchariſtiæ vide infra in ſpeciali annotatióe vocabulo Miſſa.

aqua & vino mixtum prophetica voce denunciat, vt apparet in paſſione Dominica id eſſe geſtum, quod fuerat ante prædictum, &c. Per totam illam epiſtolam nihil aliud tractat, quã de veritate corporis Chriſti in ſacramento Euchariſtiæ, quæ ſatis prolixa eſt: lege ſi vacat. Idem & Euchariſtiæ meminit libro 1. epiſtola 2. & libro 4. epiſtola 6. & ſermone De lapſis, vt in vocabulo, Communio, citauimus. Lege eundem ſermone, De cœna Domini, vbi mirè ſenſuales animos Caluiniſtarum perſtringit: verum quia ſermo eſt valde prolixus, & in manibus omnibus verſatur, hic nihil inducemus, quia conſtat omnibus, quantum ibi ſit veritatis Euchariſtiæ teſtimonium. Sed vt ad alia procedamus. DIONYSIVS ALEXANDRINVS Epiſcopus, epiſtola ad Fabianum, vt EVSEBIVS CÆSARIENSIS recitat libro 6. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 34. ſcribit Serapionem quendam apud Alexandriam Euchariſtiæ ſumptione, quam ſibi puer portauit, cum prius fuiſſet maximè in mortis articulo conſeruatus, lætiorem Deo ſpiritum reddidiſſe, hiſtoriam narrabimus in vocabulo, Infirmis Euchariſtia deferenda. Idem Dionyſius libro 5. ad Sixtum I. Papam, (vt idem Euſebius libro 7. recenſet, cap. 7. & 8. & Nicephorus lib. 6. cap. 9. dicit ſacramento Euchariſtiæ, putaſſe poſſe purgari quædam, qui hæreticorum Baptiſmate ablutus fuerat. *Menſa* (inquit ad calcem) *aſſiſtens, manus ad exceptionem ſancti alimenti porrexit, & id ſuſcepit. Corporiſque & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſatis longo tempore particeps fuit, &c.* Meminit & ARNOBIVS PRESBYTER Euchariſtiæ in Pſalmum 4. dum illud exponit, A fructu frumenti vini & olei multiplicati ſunt. *Accepimus* (ait) *frumentum in corpore, vinũ in ſanguine, oleum in Chriſmate.* Idem in Pſalmum 110. dum illud exponit, Miſericors & miſerator Dominus, eſcam dedit timentibus ſe. *Quando hoc dixit, miſericors & miſerator Dominus. Tunc ſine dubio, quando eſcam dedit corporis ſui timentibus ſe, &c.* Et Concilium NICENVM I. ſub Conſtantino magno, cui interfuerunt Patres 318. toto orbe nominatum & decãtatum, ſic ſtatuit, vt CVTHEBERTHVS Epiſcopus Angliæ allegat, lib. 1. de veritate corporis & ſanguinis Domini. *Iterum etiam hic in diuina menſa* (ait Concilium prædictum) *ne humiliter intenti ſimus, ad propoſitum panem & poculum, ſed attollentes mentem ſuſtineamus ſitum in ſacra illa menſa agnum illum Dei tollentem peccata mundi, incruente à ſacerdotibus immolatum: & precioſum ipſius corpus & ſanguinem nos vere ſumentes, credere hoc eſſe noſtra reſurrectionis ſymbola, propter hoc enim neque multum accipimus, ſed parum, vt ſciamus quod non ſatietati, ſed ſanctimoniæ ſumimus.* Hinc EVSEBIVS CAESARIENSIS qui huic Concilio interfuit libro 8. Demonſtrationis Euangelicæ, Demonſtratione 1. ad calcem, exponens illud: Lauabit in vino ſtollam ſuam, & in ſanguine vuæ pallium ſuum, &c. *Rurſus tanquam in arcanis* (ait) *poſita noui teſtamenti myſteria comprehendere arbitror, lætitiam videlicet myſtici illius vini, quod ſuis ipſe diſcipulis porrexit, Saluator cum dixit, Accipite, bibite, hic eſt meus ſanguis, qui pro vobis funditur in remiſſionem peccatorum, hoc facite in meam commemorationem. Siquidem illud Gratioſi oculi eius à vino, & albi dentes eius vt lac, ſplendorem puritatemque myſtici illius alimenti mihi ſignificare videtur. Rurſus enim ipſe diſpenſationis diuinæ notas ſuis diſcipulis tradidit, dum hortatur, vt ſui ipſius corporis imaginem repreſentent. Cum enim non amplius cruenta ſacrificia, neque ea quæ apud Moſem in lege diuerſorum animalium mactationibus ſancita erant, grata eſſet habiturus, ſed vt pane corporis ſui nota vteretur inſtituturus, meritò ſplendorem ad puritatem illius alimenti ſignificauit, cum dixit, & albi dentes eius vt lac, &c.* Idem libro 1. Demonſtrationis Euangelicæ, cap. 10. circa medium. *Merito ſanè quando illius memoriam, corporiſque eiuſdem & ſanguinis recordationem quotidie celebrant, & ad longè præſtantius & ſacrificium & munus aſſumpti ſunt, quàm illud antiquis fuerit.* Et paulò infrà: *Cum ergo huius ſacrificij memoriam ſignis quibuſdam in menſa celebrandam, corporiſque item illius, ſalutariſque ſanguinis, vt noui Teſtamenti inſtitutum habet acceperimus, rurſus à prophetæ Dauid inſtruimur addiscendum: Parasti in conſpectu meo menſam, &c.* Lege totum caput, quia hoc ſacrificium Euchariſtiæ ſummopere commendat. Et ATHANASIVS ALEXANDRINVS libro De varijs quæſtionibus, quæſt. 2. *Statæ feſtinitatum tempora ingruunt* (ait) *vt illuminationum quam natiuitatem Chriſti, & Epiphaniæ quam trium Regum appellamus diem. Communionis denique quam ſanctiſſimi corporis & ſanguinis Chriſti ſumptionem aut vt aly non pauci tranſitum ſine Paſcha vocant, ſatis compertum habet, ſingulari tum gaudio tum lætitia quod Spiritum ſanctum cum Baptiſmate accepit.* Idem oratione De fide: *Corpus eſt ergo, cui dicit, Sede à dextris meis, cuius etiam ſunt inimicus diabolus cum malis poteſtatibus, & Iudæi, & Græci, per quod corpus, Pontifex, & Apoſtolus, & fuit, & dictus eſt, per id quod nobis tradidit myſterium, dicens: hoc eſt corpus meum, quod pro vobis frãgitur, & ſanguis noui teſtamenti, non veteris, qui pro vobis effunditur. Diuinitas enim neque corpus habet neq; ſanguinem, ſed homo quem ex Maria portauit, &c.* HILARIVS PICTAVIENSIS libro 8. De Trinitate, quem & allegat Ioannes Albinus Archidiaconus Tholoſanus libro 3. De ſacramento altaris, cap. 2. *Eos* (ait) *qui nunc inter Patrem & Filium voluntatis ingerũt vnitatem, interrogo, vtrum per naturæ veritatem hodie Chriſtus in nobis ſit, an per concordiam voluntatis. Si enim verè verbum caro factum eſt, & nos verè verbum carnem cibo Dominico ſumimus, quomodo non naturaliter manere in nobis exiſtimandus eſt, qui & naturam carnis noſtræ tam inſeparabilem ſibi homo natus aſſumpſit, & naturam carnis ſuæ ad naturam æternitatis ſub ſacramento nobis communicandæ carnis admiſcuit? Ita enim omnes vnum ſumus, quia & in Chriſto Pater eſt, & Chriſtus in nobis eſt. Quiſquis ergo naturaliter Patrem in Chriſto negabit, neget prius non naturaliter, vel ſe in Chriſto, vel Chriſtum ſibi ineſſe, quia in Chriſto Pater, & Chriſto in nobis, vnum in his eſſe nos faciunt. Si verè igitur carnem corporis noſtri Chriſtus aſſumpſit, & vere homo ille qui ex Maria natus fuit, Chriſtus eſt, náſque verè ſub myſterio carnem corporis ſui ſumimus, & per hoc vnum erimus, quia Pater in eo eſt, & ille in nobis. De naturali enim in nobis Chriſti veritate, quæ dicimus niſi ab eo diſcimus, ſtultè atque impiè dicimus. Ipſe enim ait. Caro mea verè eſt eſca, & ſanguis meus verè eſt potus, qui edit carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo.* * *De veritate carnis & ſanguinis, non relictus eſt ambigendi locus, nunc enim & ipſius Domini profeſſione & fide noſtra verè caro eſt, & verè ſanguis eſt. Et hæc accepta atque hauſta id efficiunt, vt & nos in Chriſto, & Chriſtus in nobis ſit.* Lege reliquum quia idem confirmat OPTATVS MILEVITANVS poſtquam narrauit Libro ſecundo

Dionyſius Alexandrinus. Nec iſta Gaetanus.

Sanctum alimentum.

Arnobius preſbyter.

Concilium Nicenũ 1. ſub Syluestro 1.

Cutheberthus Conſtallus Epiſcopus Anglicanus.

Aduerte quia ſæpius ex patrũ ſcriptis probauimus Nicenũ 1. concilij plures edidiſſe canones quã nũc reperiantur? ideo & hic non ab re eiuſdem eſſe concilij cẽſetur.

Euſebius Cæſarienſis nõ hoc Gratianus.

Geneſ 49.

Athanaſius Alexandrinus.

Tẽpore Athanaſij in feſtiuitatibus Paſchæ fideles Euchariſtiæ communicabant vide ſupra Cõmunio.

Hilarius Pictauienſis.

In Euchariſtia verè verbi carnem factam ſumimus.

Ioan 6.

Vide quam certa erat fides corporis Chriſti realis in Euchariſtiæ ſacrificio.

Optatus Mileuitanus.

Miracula circa Euchariſtiam proiectam canibus, vt nunc Caluiniſtæ faciunt.

contra Donatiſtas, quomodo hæretici iuſſerunt Euchariſtiam canibus fundi. *Non ſine ſigno* (ait) *diuini iudicij, nam idem canes accenſi rabie, ipſos dominos ſuos quaſi latrones, ſanctiſ corporis reos, dente vindice tanquam ignotos & inimicos laniauerunt.* Etiam libro 6. conſequenter veritatem approbat ſacramenti Euchariſtiæ, dum increpat eoſdem Donatiſtas, quòd (vt nunc hæretici noſtri faciunt) altaria Dei frangere, radere, & remouere præſumpſiſſent. *Quid enim eſt altare,* (ait) *niſi ſedes corporis & ſanguinis Chriſti? Quid vobis fecerat Deus, qui illic inuocari conſueuerat? Quid vos offenderat Chriſtus, cuius illic per certa momenta corpus & ſanguis habitat?* &c. BASILIVS MAGNVS in tractatu de Baptiſmo, tractat qualiter ad Euchariſtiæ ſumptionem ſe quiſque debet præparare: *Quid* (ait) *de eo dicendum eſt, qui otioſe & inutiliter edere audet corpus, & bibere ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti, & hac ratione plus aliquando contriſtat & inſufflat Spiritum ſanctum, dum ſine ſocia charitate veſcitur.* Idem ſermone 2. de Baptiſmo, cap. 3. Idem epiſtola ad Cæſariam Patriciam: *Communicare per ſingulos dies, & participare de ſacro corpore & ſanguine Chriſti, pulchrum eſt & valde vtile,* &c. Vide ſuperius Communio, & Cõmunicare. Porrò lege eiuſdem Liturgiam, de qua agemus in vocabulo, Miſſa. GREGORIVS NISSENVS in vita Moſis: *Panis eſt abſque ſemine, abſque aratione, abſque alio humano opere nobis paratus, is deſuper deſluens in terris inuenitur. Panis enim qui de cœlo deſcendit, qui verus cibus eſt, qui ænigmaticè hac hiſtoria ſignificatur, non incorporea quædam res eſt. Quo enim pacto res incorporea, corpori cibus fiet: Res verò quæ incorporea non eſt, corpus omninò eſt. Huius corporis panem non aratio, non ſatio, non agricolarum opus effecit, ſed terra intacta permanſit, & tamen pane plena fuit, quo fameſcentes, myſterium virginis perdocti facilè ſaturantur. Is igitur mirabilis ſine agricultura panis, varietate qualitatis ad ſuſcipientium habitudinem, virtutem ſuam commutat: Nam cum ſit panis, ignorat labefieri, ſic in carnem verti, nouit olus imitari. Quidquid denig, aſſumenti conueniens, & expetitum fuerit, vt Apoſtolus vult, qui hanc nobis menſam præparauit, in id commutatur. Sic enim diuinus ille vir perfectioribus ſolidum, & in carnis ſpeciem, hunc cibum fieri docet, infirmioribus olus, infantibus lac,* &c. Legendus eſt etiam eiuſdem ſermo Cathachericus de diuinis ſacramentis, quem allegat Beſſarion libro de verbis, quibus conſecratio peragitur. GREGORIVS NAZIANZENVS oratione 4. in S. Paſcha circa medium, De Paſcha myſtico diſſerens, inter cætera ſic loquitur: *Abſque confuſione & dubio comede corpus, & ſanguinem bibe, ſi ſaltem vita deſiderio teneris, neque ſermonibus qui de carne habentur fidem deneges, neque ob paſſionem offendaris, conſtans eſto, firmus ſtabilis, in nulla re propter aduerſariorum ſermones fluctues.* Idem oratione 1. in Iulianum Imperatorem: *Mox incruenti ſacrificij oblatione manus commaculat, per quod nos Chriſto vnimur, nec non paſſionis ac diuinitatis eius participes reddimur, ſectionibus & victimis res ſtabiliens regias, malis conſiliarijs in malo vtens principatu. Tu ne contra Chriſti ſacrificium tuis ſpurcitijs? Tu ne contra ſanguinem, per quem expiatus eſt mundus, tuis ſanguinis effuſionibus?* &c. EPHREM EDESSENVS ſermone 15. qui tractat de natura filij minimè ſcrutanda, ſecundum tranſlationem Ambroſij Camaldulenſis, qui eſt breuiſſimus, vbi ſic incipit: *Credis dilectiſſimè vnigenito Filio Chriſto Ieſu, quòd pro te ſuper terram ſit natus in carne. Quid ergo ſcrutaris inſcrutabilia? Si iſta curioſè rimaris, non iam fidelis vocaberis, ſed curioſus. Eſto fidelis atque innocens, participa immaculato corpori Domini tui, fide pleniſſima certus, quod agnum ipſum integrè comedis. Ignis immortalis ſunt myſteria Chriſti, noli ea temerè ſcrutari, ne in ipſorum participatione comburaris. Illa nempe ſancta & reuerenda myſteria, ingenij mei vires excedunt,* &c. Idem ſermone 2. de iudicio, & Reſurrectione, & charitate, & compunctione, cap. 2. vbi diſcipulos ad orationem hortatur: *Grande* (inquit) *miraculum in Siloa contigit cum cæcus receptis corporeis oculis, intrinſecus quoque patefactis mentis oculis, melius illuminatus eſt, vt iam ſine timore prædicaret medicum ſuum, Deum & Saluatorem eſſe. Illumina & cordis noſtri oculos vt diligamus te Domine, & voluntates tuas omni tempore deſiderabiliter implere ſatagamus. Quoniam verò Siloa longiſſimè à nobis abeſt, ecce Calix venerandi & ſacri ſanguinis tui, vita plenus & lumine. Hoc nobis calice intelligentiam illuſtrationémque largire, vt ad illum cum fide & deuotione ac ſanctificatione accedamus, ſicq; nobis ad peccatorum remiſſionem, & non ad condemnationem in die Iudicij. Nam qui indignè accedit ad ſacroſancta myſteria, damnat animã ſuam, dum non ſeipſum prius ſtudioſè purificat, ſuſcepturus in ſuo thalamo regem. Anima noſtra ſponſa ſancta eſt immortalis ſponſi, nuptiæ diuina ſacramenta ſunt, per qua ſancta anima iungitur ſponſo, dum digna mentis deuotione ſumuntur,* &c. Sub eodem tempore narrat NICEPHORVS CALLISTVS libro 11. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, capite 14. Meſſalianos hæreticos, inter cæteras hæreſes quas profitebantur docuiſſe nihil prorſus, vel prodeſſe vel obeſſe diuinam eſcam, de qua Dominus Chriſtus ait: Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, viuet in æternum: contra quos eadem tempeſtate viriliter & ſcriptis & viribus pugnarunt, vt ibidem teſtatur, LATOIVS MELIVITENSIS Epiſcopus, *Vir* (ait ibidem) *diuino ardore ſpectatus, qui cum multa monaſteria ſeu potius prædonum ſpeluncas, contagione morbi huius corrumpi videret, ea incendit, & lupos ab ouium grege depulit.* Idem fecit & præclariſſimus AMPHILOCHIVS LYCAONIÆ Metropolis Epiſcopus. & FLAVIANVS ANTIOCHENVS celebri fama vir, arte quadam ſectæ iſtius arcana in lucem produxit & damnauit. Lege hiſtoriam ſi vacat. Contra hos, & alios, egit vetuſtus ille doctor EPIPHANIVS CYPRI, ad calcem operis ſui contra hæreſes, in compendiaria doctrina Catholicæ & Apoſtolicæ fidei, & libro 2. contra hæreſes, hæreſi 55. contra Melchiſedechianos. Idem in Ancorato, vt etiam allegat Auguſtinus libro 3. de Trinitate Dei, cap. 10. *Videmus* (ait Epiphanius) *quod accepit Saluator in manus ſuas* (veluti Euangelium habet) *quod ſurrexit in cœna, & accepit hoc, & vbi gratias egiſſet, dixit, hoc meum eſt, hoc & hoc. Et videmus quod non æquale eſt, neque ſimile non imagini in carne, non inuiſibili deitate, non lineamentis librorum. Hoc enim eſt rotundæ formæ, & inſenſibile quantum ad potentiam, & voluit per gratiam dicere, hoc meum eſt, hoc & hoc,* & nemo non habet fidem ſermoni: *qui enim non credit eſſe ipſum verum ſicut dixit* * *Is excidit à gratia & ſalute, quod autem audiuimus, id credimus, quod eſt ipſius,* &c. THEOPHILVS ALEXANDRINVS libro 1. Paſchalis: *Panis Dominicus quo Saluatoris corpus oſtenditur, & quem frangimus in ſanctificationem noſtri, & ſacer calix qui in Eccleſia collocatur, per innocatio-*

Basilius Magn. Gregorius Niſſenus.

Et hoc contra hæreticos noſtri temporis.

Transſubſtantiatio.

Gregorius Nazianzenus.

Effrem Edeſſenus.

A

B

C

D

E

Non inquirendum de modo & facto ſacri myſterij Euchariſtiæ.

Vide cũ quanta puritate vir ille ſanctus ad ſacrificia properaret.

Nicephorus Calliſtus. Meſſaliani impugnãt Euchariſtiam.

Latoius Meliſtenſis.

Amphilochius Lycaoniæ Epiſcopus. Flauianus Antiochenus.

Epiphanius Cypri.

Atrende hæc quia nos confirmant.

Iam conſideret Caluiniſtæ vbi ſint.

Theophilus Alexandrinus Epiſcopus.

nem &

Digitized by Google

nem & aduentum ſancti Spiritus ſanctificantur. Et libr.2.contra Origenem diſputans: *Si* (inquit) *& Chriſtus pro dæmonibus crucifigitur, quod erit priuilegium, aut quæ ratio, vt ſoli homines corpori eius ſanguinique communicent, & non dæmones quoque, pro quibus in paſſione ſanguinem fuderis? Homines duntaxat participant corpori & ſanguini Chriſti, & non dæmones: Chriſtus enim hominibus dixit, Accipite & bibite & manducate, hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus, &c.* Plures quidem, & veterum, qui eadem tempeſtate viuebant poſſem authoritates proferre, verum timeo ne prolixior ſim quam par ſit. Igitur ſolenniores doctores in medium proferam, & quibus nec hæretica rabies impunè audeat reluctari. Itaque ſub eodem tempore AMBROSIVS MEDIOLANENSIS lib.4. De ſacramentis, cap.4. *Tu fortè dicis: Meus panis eſt vſitatus, ſed panis iſte, panis eſt ante verba ſacramentorum, vbi acceſſerit conſecratio, de pane fit caro Chriſti. Hoc igitur aſtruamus, Quomodo poteſt qui panis eſt, corpus eſſe Chriſti conſideratione. Conſecratio igitur, quibus verbis eſt, & cuius ſermonibus? Domini Ieſu. Nam reliqua omnia quæ dicuntur, laus Deo defertur, oratione petitur pro populo, pro regibus, pro cæteris, vbi venitur vt conficiatur venerabile ſacramentum, iam non ſuis ſermonibus ſacerdos, ſed vtitur ſermonibus Chriſti. Ergo ſermo Chriſti hoc conficit ſacramentum. Quis ſermo Chriſti? nempè is, quo facta ſunt omnia. Ergo didiciſti quod ex pane corpus fiat Chriſti, & quòd vinum & aqua in calicem mittitur, ſed ſit ſanguis cõſecratione verbi cœleſtis. Sed fortè dicis, ſpeciem ſanguinis non video, ſed habet ſimilitudinem. Sicut enim mortis ſimilitudinem ſumpſiſti, ita etiam ſimilitudinem precioſi ſanguinis bibis, vt nullus horror cruoris ſit, & precium tamen operetur redemptionis. Didiciſti ergo quia quod accipis, corpus eſt Chriſti, &c.* Lege & cacaput 5. & lib.5. cap.4. & lib.6. cap.1. vbi eadem veritas demonſtratur. Vide adhuc infrà in dictione, Miſſa. Idem in Pſalmum 118. *Paratus aſſiſte* (ait) *vt accipias tibi munimentum, vt corpus edas Domini Ieſu, in quo remiſſio peccatorum eſt, poſtulatio diuinæ reconciliationis & protectionis æternæ. Suſcipe ante Dominum Ieſum tua mentis hoſpicio, vbi corpus eius, ibi Chriſtus eſt.* Idem lib.5. Commentariorum in Lucam: *Nobis non Cayphas, non Pilatus Chriſtum abſtulit, nec poſſumus ieiunare, quia Chriſtum habemus, & Chriſti carnem epulamur & ſanguinem, &c.* HESYCHIVS PRESBYTER lib.2. in Leuiticum, cap.8. *Præcepit Dominus eis, dicens: Coquite carnes ante fores tabernaculi, & ibi comedite eas* (& ſicut addunt Septuaginta) *in loco ſancto. Eſt autem locus ſanctus altare, ibi enim ſanctus ſanctorũ requieſcit. Sed quid addidit? Et ibi comedetis eas. Panes quoque conſecrationis, ſine* (vt Septuaginta edunt) *& panes qui ſunt in caniſtro conſummationis edite, ſicut præcepit mihi Dominus Aaron, & filij eius comedent eos. Quomodo ergo in his non admittenda ſit ſapientia Spiritus? nullam quippè dubietatem huiuſmodi intellectui derelinquit, & propterea carnes cum panibus comedi præcipiens, vt nos intelligeremus illud ab eo myſterium dici, quod ſimul panis & caro eſt ſicut corpus Chriſti, panis viui, qui de cœlo deſcendit, &c.* Idem libro 6. capite 22. *Ab hac, non ſolùm alienigenos & inquilinos & mercennarios ſacrificio prohibuit, ſed nec per ignorantiam percipere præcepit. Per ignorantiam autem percipit, qui virtutem eius & dignitatem ignorat, qui neſcit, quia corpus hoc, & ſanguis eſt ſecundum veritatem: ſed myſteria quidem percipit, neſcit autem myſteriorum virtutem.* Et infrà: *Quicunque ergo ſanctificata per ignorantiam comederit, ignorans eorum virtutem ſicut diximus, addet quintam eius ſuper eo, & dabit ſacerdoti in ſanctuarium. Sanctificationem enim myſtici ſacrificij & à ſenſibilibus ad intelligibilia tranſlationem ſiue commutationem, ei qui verus eſt ſacerdos, videlicet Chriſto, oportet dari, id eſt, ipſi de eis miraculum cedere & imputare, quia per eius virtutem & prolatum ab eo verbum, quæ videntur, tam ſanctificata ſunt, quàm cunctum carnis excedunt ſum, &c.* Hinc IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 83. in Matthæum, vbi inſtitutionem huius ſacramenti ex Euangelio deſcribit, indicibile eſt, quàm profundè, quàm ſanctè & deuotè de Euchariſtiæ veritate diſſerat, vbi inter cætera: *Non ſunt humanæ virtutis hæc opera, qui tunc iſta in illa cœna conficit, ipſe nunc quoque operatur, ipſe perficit, miniſtrorum nos ordinem tenemus, qui verò hæc ſanctificat & tranſmutat, ipſe eſt.* Idem in Philogonium Martyrem, pulchrè docet cum qua puritate ſit ad communionem accedẽdum, vt repoſuimus in vocabulo, Communicare, &c. Vide ſuo loco. Idem homilia 45. in Ioannem: *Cùm Chriſtus* (ait) *ſuum in nos amorem indicare vellet, per corpus ſuum ſe nobis commiſcuit, & in vnum nobiſcum redegit, vt corpus cum capite vniretur. Hoc enim amantium maxime eſt. Hoc Iob ſignificabat de ſeruis à quibus maximè amabatur, qui ſuum amorem præ ſe ferentes dicebant, Quis daret nobis vt eius carnibus impleremur? Quod Chriſtus fecit vt maiori nos charitate aſtringeret, & vt ſuum in nos oſtenderet deſiderium, non ſe tantùm videri permiſeris deſiderantibus, ſed & tangi & manducari, & dentes carni ſuæ infigi, & deſiderio ſui omnes impleri, &c.* Lege oro reſiduum, quia pulchra ſunt, quæ reſtant, nec minus ſuauia. Idem in 1. ad Corinth. homilia 24. illud exponens, Calix benedictionis cui benedicimus, &c. *Quid dicis beate Paule? Cùm vis auditorem confundere, & horrendorum myſteriorum meminiſſe calicem benedictionis appellas, calicem illum formidoloſum & horroris plenum? Sanè quidem. Non enim paruum eſt quod dicitur. Siquidem cùm benedictionem dico, Euchariſtiam dico, & dicendo Euchariſtiam, omnem beneficentiæ Dei theſaurum aperio, & magna illa munera commemoro, &c.* Lege reliquum ſi placet, quia planè omnem redolent ſuauitatem: & quidem niſi vitare diſponerem prolixitatem hic libenter inſerere, ex his elicitur quam ſanctus iſte Pater deuotus fuerit erga illud venerabile ſacramentum. Hinc eſt quod PALLADIVS HELENOPOLITANVS Epiſcopus in Dialogo De vita eiuſdem Chryſoſtomi, quod confirmat NICEPHORVS CALLISTVS lib.13. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap.37. teſtatur Chryſoſtomum, dum ad templum Baſiliſci Martyris exul deueniſſet, & febribus laborans cognoſceret extremum diem vitæ ſuæ imminere: *Sumptis* (ait) *cœleſtibus ſacramentis coram aſtantibus extremam orationem fudit, dicens more ſuo: Gloria ſit Deo omnium cauſa, conſignans ſe in fine orationis.* Deniq; ſub eodem Chryſoſtomo. Idem NICEPHORVS inſigne miraculum factum narrat circa ſacramentum Euchariſtiæ lib.13. Eccl. hiſtor. c.7. & SOZOMENVS SALAMINIVS lib.8. Eccl. hiſtoriæ c.5. *Macedoniana hæreſi* (ait) *vir quidam depranatus, ad Chryſoſtomi prædicationem conuerſus, eadem contagione vxorem infectam conuerti ſatagebat, quæ omnino renuens, tandem eo quod vir ſuus illam ſe relicturum profitebatur, niſi ad fidem Chriſti conuerteretur, ſe converſam ſimulauit, & ſacræ menſæ communionem Dominici corporis, vt omnes reliqui, ſumpturæ aſſiſtens, cuidam ancillæ ſibi fideli ſuã intentionem ſuam & ſimula-*

Ambroſius Mediolanenſis.

Tranſubſtantiatio.

Meminit hîc canonis miſſæ vide Canon miſſæ ſupra.

Quid hoc lucidius?

Vbi eſt Caluiniſta qui Chriſtũ & ita in cælo eſſe fingit vt non poſſit in terra eſſe.

Heſychius preſbyter.

Tranſubſtantiatio.

Ioannes Chriſoſtomus.

Tranſubſtantiatio.

Quid apertius.

Iob 31.

Quid ad hæc Calumnus.

Palladius Helenopolitanus Epiſcopus. Nicephorus Calliſtus.

Chriſoſtomus ante mortem ſacramentum Euchariſtiæ ſumpſit.

Attende nigẽ miraculum.

Sozomenus Salaminius.

tionem aperuit. Cum ergo illa ſacram Euchariſtiam ſumpſiſſet more cæterorum, ſed non eadem fide, inclinata in modum orantis ſacroſanctum corpus occupauit, & alium panem commune porrigente ancilla, manducare & ori apponere volens, ſubito in duriſſimum lapidem conuerſum, dum dentibus atterere conaretur, perſenſit. Quod cernens beato Chryſoſtomo iam ſine fictione conuerſa indicauit miraculum, & venia delicti obtenta, lapis ad fidem miraculi inter Eccleſia donaria aſſeruatus eſt, &c. Porrò eodem Nicephoro teſtante libro 13. cap. 19. Euchariſtiam aſſeruauit in loco ſacratiore Chryſoſtomus. Vide infrà, Euchariſtiæ aſſeruatio, &c. Porrò EVSEBIVS EMISSENVS homilia 5. in ſanctum Paſcha: *Chriſtus* (ait) *materiam de noſtra mortalitate ſuſcepit, vt de ſuo, immortalitate collata, mori poſſet vita pro mortuis. Et idcò, quia corpus aſſumptum ablaturus erat ex oculis noſtris & ſyderibus illaturus, neceſſarium erat vt nobis in hac die ſacramentum corporis & ſanguinis ſui conſecraret, vt coleretur iugiter per myſterium, quod ſemel ferebatur in precium. Vt quia quotidiana & indefeſſa currebat pro hominum ſalute redemptio, perpetua eſſet etiam redemptionis oblatio, & perennis illa victima viueret in memoria, & ſemper præſens eſſet in gratia. Verè vnica & perfecta hoſtia fide æſtimanda, non ſpecie, nec exteriori cenſenda viſu, ſed interiori affectu. Vnde meritò cœleſtis confirmat authoritas, Quia caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Recedat ergo omne infidelitatis ambiguum, quandoquidem qui author eſt muneris, ipſe etiam teſtis eſt veritatis. Nam inuiſibilis ſacerdos, viſibiles creaturas in ſubſtantia corporis & ſanguinis ſui verbo ſuo ſecreta poteſtate conuertit, ita dicens: Accipite & edite hoc eſt enim corpus meum, & ſanctificationem repetita, accipite & bibite, hic eſt ſanguis meus. Ergo ſicut ad nutum præcipientis Domini, repente ex nihilo ſubſtiterunt excelſa cœlorum, profunda fluctuum, vaſta terrarum: pari potentia in ſpiritualibus ſacramentis verbi præcipit virtus, & feruit effectus.* Lege reſiduum. Porrò qui eodem tempore floruit CYRILLVS IEROSOLYMITANVS, cuius Ieronymus libro de viris illuſtribus & ſcriptoribus Eccleſiaſticis meminit, & Nicephorus Calliſtus, lib. 12. & Theodoretus Cyrenſis Dialogo 2. impatibili, Catecheſi Myſtagogica 3. de Chriſmate loquens: *Cæterum* (inquit) *vide ne illud eſſe putes vnguentum tantùm. Quemadmodum enim panis Euchariſtia poſt ſancti Spiritus inuocationem, non amplius eſt panis communis, ſed eſt corpus Chriſti: ſic & ſanctum hoc vnguentum, non amplius eſt vnguentum nudum, neque (ſi quis ita appellare malit) commune poſtquam iam conſecratum eſt, ſed eſt Chriſma Chriſti, quod aduentu Spiritus ſancti per ipſius diuinitatem energiam habet, &c.* Vide Chriſma ſuperius. Tum idem Catecheſi Myſtagogica 4. ſic orditur, exponens illud ad Corinthios: Ego enim accepi à Domino, &c. *Hæc* (inquit) *beati Pauli doctrina ſatis poteſt efficere vos certiſſimos de diuinis Myſteriis, quæ vobis donata ſunt, qui facti eſtis Chriſti corporis & ſanguinis participes. Ille enim modo clamabat, quod nocte qua Dominus noſter Ieſus Chriſtus tradebatur, accepit panem & gratias agens fregit, & dedit diſcipulis ſuis dicens: Accipite manducate, hoc eſt corpus meum, & accipiens calicem agénſque gratias dixit, Accipite bibite, hic eſt ſanguis meus. Cùm igitur Chriſtus ipſe ſic affirmet atque dicat de pane, hoc eſt corpus meum, quis deinceps audeat dubitare? ac eodem quoque confirmante, & dicente: hic eſt ſanguis meus, quis, inquam, dubitet, & dicat non eſſe illius ſanguinem? Aquam aliquando mutauit in vinum, quod eſt ſanguini propinquum, in Chana Galilææ ſola voluntate, & non erit dignus cui credamus, quod vinum in ſanguinem tranſmutaſſet? Si enim ad nuptias corporeas inuitatus ſtupendum miraculum operatus eſt. Et non multò magis corpus & ſanguine ſuum filijs ſponſi dediſſe ipſum confitebimur? Quare omni cum certitudine, corpus & ſanguinem Chriſti ſumamus, nam ſub ſpecie panis datur tibi corpus, & ſub ſpecie vini datur ſanguis, vt ſumpto corpore & ſanguine Chriſti, efficiaris & comparticeps corporis & ſanguinis, &c.* Et vbi multas prophetias attulit & figuras, ſic addit: *Hoc pro certiſſimo ſcias, panem hunc qui videtur à nobis non eſſe panem, etiam ſi guſtus panem eſſe ſentiat, ſed eſſe corpus Chriſti. Et vinum, quod à nobis conſpicitur, tametſi ſenſui guſtus vinum eſſe videatur, non tamen vinum, ſed ſanguinem eſſe Chriſti, &c.* Lege oro reliquum. Hinc HIERONYMVS STRIDONENSIS libro 3. Commentariorum in epiſtolam ad Galatas, capite quinto, Manifeſta ſunt opera carnis, &c. interpretans, vbi ad illud, Ebrietates cõmeſſationes, &c. deuenit, ait: *Aliqui me in eo libro quem de ſeruanda virginitate conſcripſi reprehendunt, quod dixerim adoleſcentulas ita vinum debere fugere vt venenum. Non me ſententiæ pœnitet. Opus quippè ibi magis vini, quam Dei creatura damnata eſt, & licentiam tulimus virgini proprio calore ætatis feruenti, ne ſub occaſione parum bibendi, plus biberet, & periret. Alioquin ſciebamus* (ait) *& in Chriſti ſanguinem vinum conſecrari, &c.* Idem epiſtola ad Theophilum, aduerſus Ioannem Hieroſolymitanum, nõlongè ab initio, ſic ait, &c. *Si Munera noſtra abſque pace offerre non poſſumus, quanto magis & Chriſti corpus accipere? Qua conſcientia ad Euchariſtiam Chriſti accedam, & reſpondebo, Amen, cum de charitate dubitem porrigentis, &c.* Idem in Dialogo contra Luciferianos, & Apologia pro libris contra Iouinianum, ſæpius Euchariſtiæ corporiſque Chriſti meminit, dum vult vt qui ad illius ſumptionem accedit, abſtineat ſe ab vxoris complexu. Et in epiſtola ad Damaſum de filio prodigo, quæ incipit: Beatitudinis tuæ, &c. *Vitulus ſaginatus* (ait) *qui ad pœnitentiæ immolatur ſalutem, ipſe Saluator eſt, cuius quotidie carne veſcimur, cruore potamur, &c.* Idem epiſtola ad Hædibiam de 12. quæſtionibus, quæ ſic orditur: Ignota vultu, fidei mihi ardore notiſſima, &c. quæſt. 2. *Nec Moyſes* (ait) *dedit nobis panem verum, ſed Dominus Ieſus, ipſe conuiua & cõuiuium, ipſe comedẽs & qui comeditur, illius bibimus ſanguinem, & ſine ipſo potare non poſſumus, & quotidie in ſacrificijs eius de gemimine vitis vera, & vineæ Sorde, quæ interpretatur electa, rubentia muſta calcamus.* Porrò quomodo idem ſanctus doctor in extremis allatum ſibi corpus Chriſti adorauerit, in ſequentibus dicemus, vbi de Euchariſtia infirmis miniſtranda agemus. Sed & coetaneus eius IOANNES CASSIANVS collatione vigeſima tertia, capite vigeſimo primo: *Non ex eo debemus* (Lege præcedentia ſi vacat) *nos à Dominica* (ait) *communione ſuſpendere, quia nos agnoſcimus peccatores, ſed ad eam magis ac magis eſt propter animæ medicinam, & purificationem ſpiritus anidè feſtinandum. Veruntamen ea humilitate mentis ac fide, vt indignos nos perceptione tantæ gratiæ indicantes, remedia potius noſtris vulneribus expetamus. Alioquin nec anniuerſaria quidem dignè præſumenda communio* (vt quidam faciunt) *qui in monaſterijs conſiſtentes, ita ſacramentorum cœleſtium dignitatem, & ſanctificationem ac meritum mentiuntur, vt abſtinent ea, non niſi ſanctos atque im-*

macula

O ingens miraculũ & ſtupendum.

Euſebius Emiſſenus huius nõ meminit Garetius. Vixit autem anno Domini 320. ſub Conſtantino & fratribus.

O mirum.

Hieronymus Stridonenſis non hæc Garetius.

Ioannis 6.

Quid apertius.

Cyrillus Ieroſolymitanus huius nec meminit Garetius.

Matth. 5.

* Vbi es Caluine cur non audis.

Nihil poteſt dici manifeſtius.

1. Corint. 11.

Ioannes Caſſianus non hoc Garetius.

Vt oporteat accedere ad ſumptionem Euchariſtiæ.

Vide lege 2. rerende hæreticæ Ioann. 2.

maculatos debere præsumere, & non potius sanctos mundosq; nos sua participatione perficiant. Vide eundem collatione vigesima secunda, capite septimo, vbi eadem tractat AVGVSTINVS HIPPONENSIS infinitis in locis huius sacramenti meminit, & specialiter libro tertio, de Trinitate, capite quarto: *Corpus* (ait) *& sanguinem Christi dicimus illud quod ex fructibus terræ acceptum, & præce mystica consecratum ritè sumimus ad salutem spiritualem, in memoriam pro nobis Dominicæ passionis. Quod cum per manus hominum ad illam visibilem speciem perducitur, non sanctificatur, vt sit tam magnum sacramentum, nisi operante inuisibiliter spiritu Dei, cum hæc omnia quæ per corporales motus in illo opere fiunt, Deus operetur.* IDEM ibidem capite decimo: *Quis nouit hominum, sicut infantes non norunt, quod in altari ponitur, & peracta pietatis celebratione consumitur, vnde vel quomodo conficiatur, vnde in vsum religionis assumatur? Et si nunquam discant experimento vel suo, vel aliorum, & nunquam illam speciem rerum videant, nisi inter celebrationem sacramentorum, cùm offertur & datur, dicanturque illis authoritate grauissima, cuius corpus & sanguis sit, nisi omnino in illa specie Dominum oculis apparuisse mortalium, & de latere tali percusso, liquorem illum omninò fluxisse, &c.* IDEM libro de ciuitate Dei vigesimo primo, capite vigesimo quinto: *Vnus panis, vnum corpus multi sumus. Qui ergo est in eius corporis vnitate, id est, in Christianorum compage membrorum, cuius corporis sacramentum fideles communicantes de altari sumere consueuerunt, ipse verè dicendus est manducare corpus Christi, & bibere sanguinem Christi. Ac per hoc hæretici & Schismatici ab huius vnitate corporis separati, possunt idem percipere sacramentum, sed non sibi vtile, &c.* Lege eundem in Psalmum nonagesimum octauum, & tractatu secundo, in Ioannem tractatu 25. 27. 30. & 31. & 50. & 61. & 62. & 84. In his omnibus locis de Eucharistiæ veritate disputat: Lege & libro De consuetudinibus Ecclesiæ ad Ianuarium, epistola 118. Idem libro De Ecclesiasticis dogmatibus, capite 53. & allegatur à Gratiano, De consecratione distinctione secunda, capite Quotidie. Lege eundem, sermone secundo, De verbis Domini, lege eundem epistola ad Bonifacium Episcopum, capite 23. Lege eundem libro De salutaribus documentis, capite 33. & alijs innumerabilibus in locis quos breuitatis causa pertranseo. Denique CYRILLVS ALEXANDRINVS cuius authoritatem acceptam habent hæretici in Confessione Augustana V. & Concilium Alexandrinum, quod celebrauit ipse contra Nestorium, epistola quam ad eundem ipse cum Patribus congregatis secum, misit, quæ recitatur in Concilio III. generali, Ephesino 1. & est lecta etiam collatione sexta, generalis, quintæ Sinodi Constantinopolitanæ II. sub Iustiniano Magno. *Annunciantes sicut secundum carnem mortem vnigeniti Filij Dei,* ait ad Nestorium Cyrillus & Concilium prædictum) *id est, Iesu Christi, & Resurrectionem eius, & in cœlos Ascensionem pariter confitentes, incruentam celebramus in Ecclesijs sacrificij seruitutem, sic etiam ad mysticas benedictiones accedimus & sanctificamur, participes sancti corporis & precioſi sanguinis Christi omnium nostrum redemptoris effecti, non vt communem carnem percipientes (quod absit) vt nec viri sanctificati & verbo coniuncti secundum dignitatis vnitatem, aut sicut diuinam possidentis habitationem, sed vt verè vinificatricem, & ipsius verbi propriam factam. Vita*

Augustinus Hipponensis.

Hæc allegat Gratianus de consecrat. dist. 2. cap. Corpus.

Attendat Hæreticus.

Cyrillus Alexandrinus.

Concilium Alexandrinū sub Cyrillo. Non hæc Hæretici.

Vide authoritatē huius epistolę à duobus generalib. cōciliis approbatam.

A *enim naturaliter vt Deus existens, quia propriæ carni vnitus est, vinificatricem eam esse professus est, & ideò quamuis dicat ad nos, Amen, amen, dico vobis, nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non tamen eam vt hominis vnius ex nobis existimare debemus,* (*quomodo enim iuxta naturam suam vinificatrix esse caro poterit hominis*) *sed vt verè propriam eius factam, qui propter nos Filius hominis est factus & vocatus.* Tum anathema eis infert qui contrarium docuerint ad calcem eiusdem epistolæ, anathemate quinto, & vndecimo. IDEM circa finem expositionis Symboli Nicæni, sic loquitur: *Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Vinifica* (ait) *igitur sunt, sanctum corpus & sanguis Christi, corpus enim sicut dixi non est hominis cuiusdam, qui vita particeps est, sed potius proprium vita secundum naturam, perspicuum autem quod vnigeniti.* IDEM in declaratione anathematismi vndecimi, ad petitionem Ephesini Concilij, vbi dixerat, Si quis carnem Domini non confitetur vinificam, & ipsius verbi quod ex Deo Patre est, propriam, sed tanquam cuiuspiam alterius præter ipsum, &c. Sic interpretatur: *Sanctum* (ait) *ac vinificum incruentúmque in Ecclesia celebramus sacrificium, non hominis alicuius nobis similis & communis, corpus consimiliter & precioſum sanguinem esse quod proponitur credentes, sed magis*

B

C *tanquam proprium vinificantis verbi corpus & sanguinem accipimus. Communis enim caro vinificare non potest, & hoc ipse Saluator testificatur, dicens: Caro non prodest quicquam, sed spiritus est qui vinificat. Quoniam enim verbi facta est propria, ob eam causam intelligitur, & est vinifica sicut Seruator dixit: Sicut misit me Pater viuens, & ego viuo propter Patrem, & qui manducat me, ille etiam viuet propter me, &c.* IDEM iterum in refutatione reprehensionis Theodoreti Cyrensis in prædictum Anathematismum vndecimum: *Proprium* (inquit) *corpus dicimus factum esse verbi, & non hominis alicuius seorsum, &c.* Lege & adi locum si vacat, quia eadem quæ superius loquitur. Porrò idem libro

D quarto, in Euangelium Ioannis, capite 13. 14. 15. & 17. nihil aliud agit quam probare veritatem corporis: similiter & libro duodecimo, capite trigesimo secundo. IDEM epistola ad Calosirium Episcopum. *Decebat* (ait *cum nostris quodammodo viris corporibus per sacram eius carnem, & precioſum sanguinem, quæ accipimus in benedictione vinificatiua in pane & vino. Ne enim horremus carnem & sanguinem apposita sacris altaribus, condescendens Deus nostris fragilitatibus influit oblatis vim vitæ, conuertens ea in vetitatem propriæ carnis, vt corpus vitæ quasi quoddam semen vinificationum inueniatur in nobis.* EVTHIMIVS ZIGABONVS Mona. hus, capite sexagesimo quarto,

E in Euangelium Matthæi: *Sicut vetus testamentum hostias & sanguinem habebat, ita sanè & nouum, corpus videlicet & sanguinem Domini.* Non dixit autem: *Hæc sunt signa corporis mei & sanguinis mei, sed, hæc sunt corpus meum & sanguis meus. Oportet ergo non ad naturam eorum quæ proponuntur aspicere, sed ad virtutem eorum: quemadmodum enim supernaturaliter assumptam carnem deificauit,* (*si ita loqui liceat*) *ita & hæc ineffabiliter transmutat in ipsum vinificum corpus suum, & in ipsum precioſum sanguinem suum & in gratiam ipsorum.* IDEM iterum eadem copioſiùs exponit in Euangelium Ioannis, capite nono, vbi illud capit. 6. exponit: Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad

Ergo anathema Caluinistis

Ioannis 6.

Transubstantiatio.

Euthymius Zigabonus monachus.

O Caluine ecce quod impie doces infirmatur à sancto patre.

Theodoretus Cyrenſis.

manducandum. THEODORETVS CYRENSIS in capite duodecimo Exodi, exponens illud de Agno Paſchali, quæſtione vigeſima quarta, vt nos cum Agnum Dominicum ſacrificamus, cognoſceremus ante deſcriptum fuiſſe typum. *Hæc autem vniuerſa myſteriorum noſtrorum ſunt ænigmata. Nam & nos vngimus agni noſtri ſanguine, non tantùm limen, ſed vtrumque poſtem, purgantes & ſanctificantes exterius linguam & labra,* &c. Idem Dialogo tertio, Impatibili, ad calcem, & Dialogo ſecundo, Inconfuſo, ſic loquitur Eranistes: *Quid æſtimas donũ altaris, quod per facerdotis inuocationem offertur? Orthodoxus. Ego cibum & potum, vt ex ſui natura eſt iudico. Eranistes. Sed quid facta ſanctificatione reputas? Orthodoxus. Corpus & ſanguinem Chriſti. Eranistes. Crediſne quòd etiam corporis & ſanguinis Chriſti iſthinc particeps reddaris? Orthodoxus. Credo,* &c. LEO I. ſermone ſexto, De Ieiunio 7. Menſis, dicente Domino, *Niſi manducaueritis carnem Filij hominis & biberitis eius ſanguinem non habebitis vitam in vobis. Sic ſacra menſa communicare debetis, vt nihil prorſus de veritate corporis Chriſti & ſanguinis ambigatis. Hoc enim ore ſumitur quod fide creditur, & fruſtrà ab illis Amen reſpondetur, à quibus contra id quod accipitur diſputatur,* &c. Idem epiſtola vigeſima tertia, ad Conſtantinopolitanos. *In quibus* (ait) *illi ignorantiæ tenebris, in quo actenus deſidiæ torpore iacuere, vt nec auditu diſcerent vel lectione cognoſcerent, quod in Eccleſia Dei in omnium ore tàm conſonum eſt, vt nec ab infantium linguis veritas corporis & ſanguinis Chriſti, inter communis ſacramenta fidei taceatur: quia in illa myſtica diſtributione ſpiritualis alimoniæ, hoc impartitur, hoc ſumitur, vt accipientes virtutem cœleſtis cibi, in carnem ipſius, qui caro noſtra factus eſt, tranſeamus,* &c. FVLGENTIVS RVSPENSIS libro ſecundo, ad Monimum. *Quando autem congruentius* (ait) *quàm ad conſecrandum ſacrificium corporis Chriſti, ſancta Eccleſia* (*qua corpus eſt Chriſti*) *Spiritus ſancti depoſcat aduentum,* &c. Idem ibidem: *Hæc ædificatio ſpiritualis nunquam opportunius petitur, quam cum ab ipſo Chriſti corpore* (*quod eſt Eccleſia*) *in ſacramento panis & calicis, ipſum Chriſti corpus & ſanguis offertur. Calix enim quem bibimus Communicatio ſanguinis Chriſti eſt, & panis quem frangimus participatio corporis Domini eſt: Quoniam vnus panis & vnum corpus multi ſumus, qui de vno pane & de vno calice participamus,* &c. Hinc MAXENTIVS IOANNES author antiquiſſimus, libro ſecundo Dialogorum contra Neſtorium, qui inſeruntur ad calcem operum præfati Fulgentij, licet ille longè ante Fulgentium vixerit. *Panis ille* (ait) *quem vniuerſa Eccleſia in memoriam Dominicæ paſſionis participat, corpus Chriſti eſt,* &c. Et coæuus eius inſignis ille, & nominatiſſimus VARADATVS MONACHVS epiſtola ad Leonem I. Imperatorem contra hæreticos, tractans illud Eſaiæ, Sumens Angelus carbones ignis ab altari, & illud Eccleſiaſtici, Initium vitæ hominis aqua & panis: *Cur* (ait) *per ferrum, carbonem ſuſtulit Seraphin, & Eſaias digitis appropinquare non potuit? Dicimus ergo cùm veritate monſtrantes ſicut in ſanctis Scripturis de virga ferrea* (*eſt enim virga Chriſtus, ſicut ſcriptum eſt, in igne fit ignis,* & *non poſſunt digiti carnis appropinquare ei,* & *non vri, ſed per forfices ferreas quæ ſimiles ferro ſunt,* & *dum per eas tenta fuerit virga ferrea* (loquitur de humana carne quam diuinitas ignis induit) *carnis digiti non vruntur. Sic datum eſt* (ait *ſanctis Sacerdotibus Dei tenere corpus ſanctum Filij Dei.* (Haud dubium quin in altaris ſacrificio *& non vruntur communicantes hominibus cibum æternum,* &c. Hinc & HILARIVS I. decreto quod allegat Gratianus De conſecratione diſtinctione ſecunda, capite Vbi eſt pars. *Vbi eſt pars corporis, eſt & totum. Eadem ratio eſt in corpore Domini, quæ in manna, quod in eius figura præceſſit, de quo dicitur: Qui plus collegerat, non habuit amplius, neque qui minus parauerat, habuit minus. Non enim eſt quantitas viſibilis in hoc æſtimanda myſterio, ſed virtus ſacramenti ſpiritualis.* Et Concilium generale VI. CONSTANTINOPOLITANVM III. canone centeſimo primo, præcipit Euchariſtam ſumpturis, vt manus in crucis formam figurent, & hoc modo obſeruatur in canone à ſacerdotibus laicis, vt ſuis locis dicetur, Miſſa. Porrò NICEPHORVS CALLISTVS in multis hyſtoriæ ſuæ locis Eucariſtiæ ſacræ meminit, vt iam ſæpius demonſtrauimus, & adhuc infrà demonſtrabimus, tàm in Euchariſtia infirmis deferẽda quàm & de eius aſſeruatione. Porrò idem libro quarto, hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, capite trigeſimo nono, loquens de temporibus priſcis (quando ſcilicet Polycarpus, Anicetus, Iræneus & cæteri primi Eccleſiæ fundatores, in viuis adhuc erant) narrat quomodo ad alendam concordiam inter ſe, Euchariſtiæ ſacramentum conſueti erant percipere. Tum idem libro primo, capite vigeſimo octauo, De inſtitutione eius loquẽs, dicit, quòd cùm poſt Apoſtolorũ pedes ablutos, diſcubuiſſet, Chriſtus myſterium tradidiſſe, ſacrificium horrendorum ſimul & viuificorum noſtrorum myſteriorum, pane * fermentato, & vino ex vite expreſſo, eaque cum per gratiarum actionem & ſanctificationem benedixiſſet diſcipulis dediſſe, & cum verè corpus & ſanguinem ſuum eſſe, quaſi fide ſua interpoſita, confirmaſſet, accipere & participare eos (illa quippè nulla re à diuina carne ſua diſcrepantia) iuſſiſſe: atque id ad eundem modum in futurum deinceps fidelibus faciendum, ad ſinceram euidentemq; ſui memoriam per manus tradidiſſe, &c. Idem libro decimo ſeptimo, capite vigeſimo quinto, narrat dignum omni acceptione miraculum, tempore Iuſtiniani Magni Imperatoris patratũ, cuius & meminit EVAGRIVS EPIPHANIENSIS libro quarto Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, capite trigeſimo ſexto: * *Anthimo* (ait Nicephorus) *Epiſcopali throno in vrbe imperiali delecto, & Mena pro ipſo ab Agathone Papa* (*vt iam nos ſæpius meminimus*) *electo atque conſecrato, miraculum quoddam Conſtantinopoli dignum quod memoretur, accidit. Quod ſanè ita vt potero exponam: Conſuetudo à multo tempore imperauit vbi fuit, vt cum pluſculum de partibus immaculati diuinique corporis Domini & Dei & Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti reliquum eſſet, ſacerdotes pueros incorruptos, ex eis qui ad præceptores in ludum literarium eunt, accerſerent qui ieiuni reliquias eas ederent: quod quidem mihi ſæpenumero cùm puer admodum eſſem, & maximè à prima ætate in ſacris ædibus verſari ſtudio haberem, contigit. Tale quiddam ſub Mena quoque Patriarcha euenit, cùm pueris ad id delectis, puer quoque viri religione Iudæi, vitro conficiendo vitam tolerantis, aggregatus eſt. Pueris vbi diutius vltra ſolitam horum moratus domum venit, & cauſam tardioris reditus parentibus diligentius eam inquirentibus, quid ſcilicet cùm aliis pueris in ædem ſacra diuinas partes ediſſet, renunciauit. Pater vt noua audita, furore percitus fornacem vbi vitrum confirmabat ſuccendit, & puerum arreptum, in eum primata flamma ſuffocata*

Hilarius I.

Chriſtus in qualibet Euchariſtiæ parte totus.

Leo I.

Nicephorus Calliſtus.

Attende ſeduló iſta. Non hæc Gaetius.

Fulgentius Epiſcopus Ruſpenſis.

Hoc vt ab homine Græco dictum accipe nã apud Latinos in animo conficitur vt dicemus infra.

Maxentius Ioannes.

Obſecro te lector dignũ fide attende miraculum & diligẽter memoriæ commenda ad confeſſionẽ hæreticorũ, qui Euchariſtię ſacramentũ nullius eſſe virtutis nullius meriti mẽtiuntur, Euagrius Epiphanienſis.

Varadatus monachus huius non meminit Gaetius. Eſa. 6. Eccl. 29. Pſal. 2.

Attende Epitheta, & morẽ antiquitus obſeruatum.

Puer Iudæus quireliquias Euchariſtiæ per ceperat miraculosè in igneo & candẽti furno ſalues conſeruatas.

candentem coniecit, ob factum tale illatus, quamuis filius ſciens nihil admiſiſſet. Porrò mater vbi puerum diutiùs non comparentem quæſiuiſſet & non inueniſſet, vrbem omnem circuiuit per quam acerbè plorans atque lugens, & die tertio ad officinam mariti conſiſtens ingenti planctum ſeipſam lacerans, prolixiúſque ingemiſcens filium vocauit: atque ille materna voce agnita, reſponſum è furno reddidit. Tum mater oſtio furni fracto cum miraculo maximo in medijs prunis puerum ſtantem vidit ita prorſus incolumem, vt ne capillum quidem flamma laſerat: Et vbi cauſam incolumitatis quæſiuit, mulierem quandam illuſtrem purpurea amictam ſtola, frequentius ad eum veniſſe, aquam ſibi infudiſſe, & flammam ea appropinquantem extinxiſſe, cibum etiam cum eſuriſſet præbuiſſe, dixit: Hæc poſtquam Iuſtinianus cognouit, puerum cum matre diuino regenerationis lauacro adhibuit, Deóque dicauit. Patrem autem qui Chriſtianorum ſacra ſuſcipere non ſuſtinuit, veluti parricidam in ficum arborem perinde atque in crucem egit, &c. De his plura aliàs. Porrò SIMEON METAPHRASTES non vno loco de Euchariſtiæ diuina perceptione meminit, in vitam, ſcilicet, Theochiſtes Lesbiæ, vt etiam infrà memorabimus de Euchariſtiæ aſſeruatione. Idem in vita Clementis Ancyrani Epiſcopi: *Apparuit ei* (ait) *media nocte diuina viſio, nempe lux quædam, & in media luce erat vir quidam aſpectu valde alacer, ſplendida autem veſte indutus, qui ipſe quoque erat lux. Is cùm ad Clementem acceſſiſſet, ei in manus tradit panem & calicem, deinde enauuit. Sanctiſſimus autem Clemens cùm ſtatim coniecciſſet ea eſſe ſigna Dominici corporis & ſanguinis, ea & valdè pie ſuſcepit, & cum preces dixiſſet conſuetas, ea communicat his qui tum erant baptizati.* Idem in vita Tharaſij Conſtantinopolitani Epiſcopi: *Legali* (ait) *holocauſto erant ſacratiora quæ ab eo offerebantur, vt qui Agnum qui tollit peccata mundi ſacrificaret ſacris inuocationibus, & fidelium diſtribueret manibus, &c.* Siquidem ſuperius diximus, atque CASSIODORVS SENATOR libro nono, Tripartitæ hiſtoriæ, capite trigeſimo, teſtatur, quòd Euchariſtia olim dabatur laicis in manus. Idem Caſſiodorus exponens Pſalmum 109. Tu es Sacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech: *Cui* (inquit) *hoc poteſt veraciter & euidenter aptari, niſi Domino Saluatori, qui corpus & ſanguinem ſuum in panis & vini erogatione ſalubriter conſecrauit, ſicut ipſe in Euangelio dixit: Niſi manducaueritis carnem Filij hominis & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis, ſcilicet, æternam. Sed in iſta carne ac ſanguine, nil cruentum, nil corruptibile mens humana concipiat, ne ſicut dicit Apoſtolus: Qui Domini corpus indignè manducat, iudicium ſibi manducet, ſed viuificatricem ſubſtantiam, atque ſalutarem, & ipſius verbi propriam factam, per quam peccatorum remiſſio & æterna vitæ dona præſtantur.* Hinc * REMIGIVS RHEMENSIS in epiſtola prima, ad Corinthios, capite vndecimo. Fateor me non legiſſe huiuſce partis Commentarios, ſed ſequor Cuthbertum Tonſtallum libro primo, de veritate corporis & ſanguinis Chriſti, qui ipſum allegat, atque Ioannem Albinum Archidiaconum Tholoſanum libro primo, De ſacramanto Euchariſtiæ vernacula lingua edito, capite ſexto, & Garetium. Sic ergo ille loquitur: *Caro quam verbum Dei Patris aſſumpſit in vtero virginali, in vnitate ſuæ perſonæ, & panis qui conſecratur in Eccleſia, vnum corpus Chriſti ſunt. Sicut enim illa caro corpus Chriſti eſt, ita iſte panis tranſit in corpus Chriſti, nec ſunt duo corpora, ſed vnum corpus. Diuinitatis enim plenitudo quæ fuit in illo, replet & iſtum panem, & ipſa diuinitas verbi quæ implet cælum & terram & omnia quæ in eis ſunt, ipſa replet corpus Chriſti, quod à multis ſacerdotibus per vniuerſum orbem ſanctificatur, & facit vnum corpus Chriſti eſſe.* Idem exponens Pſalmum 21. *Dominicum* (ait) *corpus non ſolùm commemoratio eſt * vt quidam hæretici voluerunt, cùm tamen Dominus apertè dixiſſet, Hoc eſt corpus meum quod pro vobis tradetur, &, Hic eſt ſanguis meus qui pro vobis fundetur. Et ſententiæ quæ ſequitur nulla relinquitur dubitatio. Panis autem & vinum à Chriſtiana veritate dicuntur, non quod naturam panis & vini poſt conſecrationem in ſe retineant, niſi quantum ad ſpeciem & ſaporem & odorem: ille namque qui carnem in vtero virginis aſſumptam verbo ſuo perſonaliter vnire potuit. Panis & vini materiam in ſui corporis & ſanguinis naturam transferre poſſibile eſt.* Non recedit ab hac ſententia & THEOPHILACTVS BVLGARIENSIS exponens caput ſextum Ioannis, quem & memoratus Albinus etiam allegat libro primo, capite quinto, vt ſuprà, vt probet hæreticos mentiri qui docent nunquam tranſubſtantiationis Patres ante Bernardum meminiſſe. Hoc quam ſit erroneum oro te Lector reuolue quæ ab initio teſtimonia Patrum poſuimus, & in margine ſignanter annotauimus, & videbis falſa & mendacia locutos. Sic igitur Theophilactus. *Arcanis* (ait) *verbis, panis ille per myſticam benedictionem, acceſſione ſancti Spiritus, in carnem Domini tranſformatur. Etenim & in carne ambulante Domino, & ex pane alimoniam admittente, panis ille qui manducabatur & in corpus eius mutabatur, & ſimilis fiebat ſanctæ eius carni, in augmentum & in ſubſtentationem conferebat iuxta humanum morem. Igitur & nunc panis in carnem Domini mutatur, &c.* Idem in capite vigeſimo ſexto Matthæi, exponens illud: Veſcentibus autem eis, &c. *Appoſuit autem veſcentibus* (ait) *vt oſtenderet crudelitatem Iudæ, quia in menſa & communione ciborum illius, quando ſi & fera fuiſſet manſuetiorem ſe exhibuiſſet, tunc neque cum argueretur intellexit, ſed & corpus illius guſtans non pœnituit, &c. Porrò dicens, Hoc eſt corpus meum, oſtendit quod ipſum corpus Domini eſt panis qui ſanctificatur in altario, & non reſpondit figura. Non enim dixit, Hoc eſt figura mea, ſed hoc eſt corpus meum. Ineffabili enim operatione tranſformatur etiamſi nobis videatur panis, quoniam infirmi ſumus & abhorremus crudas carnes comedere, maximè humanas carnes: & ideò panis quidem apparet, ſed caro reuera eſt.* Hæc Theophilactus, qui omninò eadem repetit. In Marci capite decimo quarto: *Non enim figura aut exemplar* (ait) *quoddam Dominici corporis panis eſt, ſed in ipſum conuertitur corpus Chriſti, Dominus enim dicit: Panis quem ego dabo caro mea, &c.* Lege reliquum. GREGORIVS I. libro ſecundo expoſitionis in primum librum Regum, capite ſecundo, exponens illud: Repleti prius pro panibus ſe locauerunt & famelici ſaturati ſunt. *Repleti* (ait) *prius ſunt vitiorúmque cibo ſaturati, qui pro pane ſe locant, quia corpus ad ſuſceptionem Euchariſtiæ præparant, qui nimirum comedunt & ſaturari non poſſunt: quia & ſi ſacramentum ore percipiunt, virtute ſacramenti nequaquam replentur. A virtute ergò illa ſacramenti ideò ieiunant, quia panis repleti fuerant. Salutis quippè fructũ non percipiunt in comeſtione ſalutaris hoſtiæ, qui ea quibus ſe repleuerat flagitia portant in mente, &c.* Idem libro 4. Dialogorum, capite quinquageſimo octauo: *Hæc ſingu-*

O ſtupenda res

Simeon Metaphraſtes non hæc Garetius.

Signa erat antequam preces dixiſſet conſuetas, ſed poſt illam conſecrationem, corpus & ſanguis fuit, ne hic erres.

Caſſiodorus Senator.

Quid apertius?

Remigius Rhemenſis tamen legitur & Remigius Antiſſiodorenſis monachus vt docet Tritemius libro de viris & ſcriptoribus Eccleſiaſticis qui non meminit huius Remigij Rhemenſis. tamen Garetius, & Ioannes Albinus ipſum ſic allegant tamé ambo antiquiſſimi ſunt patres & fide digniſſimi.

Et nunc volũ Caluiniſtæ.

Tranſubſtantiatio.

Theophilactus Bulgariæ Epiſcopus.

Tranſubſtantiatio ab initio expreſſa colligitur.

Vide familiare exemplum.

Quam tempeſtiuè noſtros perſtringit Bezanus.

Gregorius 1. Non hæc Garetius. 1. Reg 2.

tum ſit .18.

lariter victimâ ab æterno interitu animam ſaluat, quæ illam nobis mortem vnigeniti per myſterium reparat: qui licet reſurgens à mortuis iam non moritur, & mors ei vltra non dominabitur, tamen in ſeipſo immortaliter atque incorruptibiliter viuens, pro nobis iterum in hoc myſterio ſacræ oblationis immolatur. Eius quippè ibi corpus ſumitur, eius caro in populi ſalutem partitur, eius ſanguis non iam in manus infidelium, ſed in ora fidelium funditur, &c. Lege & Miſſa. IOANNES DAMASCENVS libro quarto, Orthodoxæ fidei capite decimo quarto, de ſanctis & incontaminatis Chriſti myſteriis, quod eſt prolixiſſimum, de hoc Euchariſtiæ ſacramento, licet per totum tractet caput, tamen circa medium hæc loquitur: *Quemadmodum omnia quæcunque fecit Deus Spiritu ſancto operante fecit, ſic & nunc Spiritus ſancti operatione. Hæc ſuper naturam operatur, quæ non poteſt capere, niſi ſola fides. Quomodo fiet mihi iſtud (dicit ſancta Virgo) quoniam virum non cognoſco? Reſpondet Gabriel Angelus, Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & obumbrabit tibi. Et nunc interrogas, panis ſit corpus Chriſti, & vinum & aqua ſanguis Chriſti? Reſpondeo tibi & ego, Spiritus ſanctus obumbrat, & hæc operatur ſuper ſermonem & intelligentiam: panis autem & vinum tranſſumuntur, nouit enim Deus humanam infirmitatem, qui complura vſu non trita auerſatur moleſtè ferens. Aſſueto igitur condeſcenſu, vſus per conſuetam naturæ, ea facit quæ ſunt ſupra naturam, &c.* Lege reliquum, & mox eundem in vita Barlaam & Ioſaphat, Euchariſtiæ adoratio, &c. OECVMENIVS DOCTOR in epiſtolam ad Hæbreos, capite quinto & decimo: *Neque de ea Paulus quæ ſemel à Deo facta eſt oblatio, & hoſtia dixiſſet in æternum, ſed reſpiciens ad præſentes ſacrificos, per quos medios Chriſtus ſacrificat & ſacrificatur, qui etiam in myſtica cœna, modum illis tradidit huiuſmodi ſacrificij ſingulis annis. Quid ergo? An nos ſemper offerimus hoſtias ſanguine carentes? Sed vnius eiuſdemque mortis Chriſti memoriam facimus & vnum Chriſti corpus ſemper edimus: non enim nunc quidem vnius Chriſti, alias verò alterius, ſed ſemper eiuſdem, &c.* BEDA VENERABILIS in caput primum Ioannis, exponens illud, Ecce Agnus Dei, &c. *Lauat nos Chriſtus à peccatis noſtris* (ait) *quotidie in ſanguine ſuo, cum eiuſdem beatæ paſſionis ad altare memoria replicatur, cùm panis & vini creatura in ſacramentum carnis & ſanguinis eius ineffabilis Spiritus ſanctificatione transfertur. Sic corpus & ſanguis illius non infidelium manibus, ad permitiē ipſorum funditur & occiditur, ſed fidelium ore ſuam ſumitur in ſalutem, &c.* Lege eundem in capite vigeſimo ſecundo Lucæ, vbi exponit cœnam Chriſti. Vide etiam infrà, Euchariſtia infirmis miniſtranda, &c. RVPERTVS TVITIENSIS libro tertio, De operibus Spiritus ſancti, capite decimo octauo, decimo nono, vigeſimo, & vigeſimo primo, & vigeſimo ſecundo, nihil aliud agit, quàm probare Euchariſtiæ veritatem, vnde paucà hic excerpſimus, ſic quippè, capite 21. loquitur: *Cœnantibus itaque, id eſt, ſedentibus adhuc in cœna, qua maducauerant carnes Agni, carnes Paſchæ veteris, accepit panem & benedixit. Panem communem accepit, ſed benedicendo longè in aliud quàm fuerat tranſmutauit, vt veraciter diceret ſic:* (Matthæi capite vigeſimo ſexto.) *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur.* (Marci capite decimo quarto.) *Item vini ſubſtantiam accepit, ſed itidem gratias agendo ſic in aliud vertit, vt diceret veritas quæ non mentitur:* (Lucæ vigeſimo ſecundo,) *Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur. Hoc* (inquit) *id eſt, hic panis, eſt corpus meum ſine caro mea: Nam & alibi dicit: Panis quem ego dabo caro mea eſt pro mundi vita. Sed non videtur oculis carnis, non ſentitur guſtu oris quòd panis ille caro Chriſti factus ſit, quod vinum illud in ſanguinem verſum ſit; nimirum ſi videretur color, aut ſentiretur ſapor carnis & ſanguinis humani, hominī non plus ſalutis, ſed plurimum afferret horroris. Sic ergo eſt corpus vel caro & ſanguis Chriſti, quomodo eſſe vel ad vſum noſtrum conuenit & ad ſalutem noſtram ſufficit. Quomodo vel quibus eſſentiæ modis? nimirum nomine, Re, atque effectu. Nomine videlicet eſſe intelligimus, in eo quod dicit, hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus. Re, in eo quod ait, quod corpus tradetur, qui ſanguis effundetur. Effectu, in eo quod dicit in remiſſionem peccatorum.* Lege quod præcedit, & quod ſequitur. Porrò BERNARDVS CLAREVALLENSIS, Conſecrationis meminit Euchariſtiæ in ſermone ſancti Martini, cuius hodie vigilia eſt 1570. Sed etiam ſermone in vigilia Natiuitatis Domini, & ſermone primo in Feſtiuitate omnium Sanctorum, & ſermone in cœna Domini de ablutione pedum. Porrò infiniti ſunt alij qui contra hæreticos mirè pro huius ſacramenti veritate pugnarunt. Habentur autem in manibus opera excellentis illius PASCASII CORBEIENSIS de ſacramento Euchariſtiæ, Lege etiam GVIMVNDVM EPISCOPVM AVERSANVM libris de veritate corporis & ſanguinis Domini, contra infœliciſſimum Berengarium. Lege PETRVM CLVNIACENSEM De Miſſæ ſacrificio, & veritate tranſubſtantiationis, contra Petrobouſianos hæreticos, & eum præcedentem ALGERVM CLVNIACENSEM libro De veritate corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia. Lege etiam & ante eos LANFRANCVM CANTVARIENSEM libro De veritate corporis & ſanguinis Domini aduerſus Berengarium, & coæuum ei ADELMANVM BRIXINENSEM Epiſcopum, epiſtola ad eumdem Berengarium pro tuitione & defenſione ſacroſanctæ Euchariſtiæ. Lege SAMONAM GAZENSEM Epiſcopum in diſceptatione, Emeſæ habita contra Iudæos, & hæreticos, vbi in formam Dialogi egregiè de Tranſubſtantiatione diſſerit. Lege NICOLAVM CABASILAM Epiſcopum Dyrachij, cuius alias meminimus, libro De diuino altaris ſacrificio, capite primo, ſecundo, ſeptimo, & octauo, & reliquis. Hi omnes pro fide noſtra viriliter dimicarunt, & ſummo honore digni ſunt, tàm reuerentia ſanctitatis, quàm eruditionis eminentia, & eos malo ſequi quàm vnius Lutheri & ſequatium deliramenta vel cogitare. Huc vſque ergò proceſſimus, ab initio pro fide noſtra Patrum veterum teſtimonia producentes, nunc quod ſupereſt oportet quam breuiſſimè potero abſoluere. Contra illos itaque qui Euchariſtiam eſſe imaginem corporis Chriſti mentiebantur, CONCILIVM NICENVM ſecundum, generale ſeptimum, tomo tertio Confutationis articulorum adulterinæ Synodi Conſtantinopolitanæ, quæ falsò ſe generalem Synodum ſeptimam iactitabat, contra ſanctas Imagines congregata, actione ſexta. Hæreticam eorum corripit inſipientiam & opinionem. Nempe in illo Conciliabulo congregati contra venerādas Imagines Deo ſic permittente, quia iam à via veritatis receſſerant (vt ferè fit) in alium errorem etiam lapſi ſunt, vt dicerent ſacroſanctam Eu-*

Ioannes Damaſcenus.

Tranſubſtantiatio.

Lucæ 1.

Oecumenius doctor.

Beda Venerabilis.

Tranſubſtantiatio.

Rupertus Tuitienſis Abbas, Matth. 26.

Tranſubſtantiatio.

Ioann. 6.

Chriſti corpus eſt in ſacrificio Euchariſtiæ nomine re, effectu.

Bernardus Claraualenſis.

Paſchaſius Corbeienſis.

Guimundus Auerſanus.

Petrus Cluniacenſis.

Algerus Cluniacenſis.

Lanfrancus Cantuarienſis.

Adelmannus Briamenſis.

Samonas Gazenſis.

Nicolaus Cabaſilas.

Euchariſtia nō eſt imago corporis Chriſti & hoc etiam contra Caluiniſtas, Concilium Nicenum 2. generale 7. ſub Adriano. 1.

chariſtiam

Poſitio hæreticorũ quæ eſt etiã modernorum, igitur vide reſponſum.

chariſtiam viuificantis corporis Chriſti eſſe Imaginem. Sic autem impij illi loquebantur. Quemadmodum id quod è nobis aſſumpſit Chriſtus materia ſola eſt ſubſtantiæ humanæ, iuxta omnia non perfectè expreſſa, quæ per ſe exiſtit perſona, ne adiectio in Diuinitate accidat, ita & imaginem totam electam, videlicet panis ſubſtantiam, mandauit apponi, ne ſcilicet humana effigie figurata Idololatria efficeretur, &c. Sed his propoſitionibus ſic præfati Patres reſpondent. *Nemo vnquam ſanctorum Apoſtolorum* (aiunt) *qui tuba ſunt Spiritus ſancti, aut glorioſorum Patrum noſtrorum incruentum noſtrum ſacrificium in memoriam paſſionis Chriſti Domini Dei noſtri, & totius ſuæ diſpenſationis factum, imaginem corporis illius dixerit. Nam is qui accepit à Domino ſic non dicit aut confitetur, ſed audiunt eum ſic decentem Euangelicè: Niſi comederitis carnem Filij hominis & biberitis eius ſanguinem non habebitis vitam in vobis, & qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem in me manet & ego in eo.* (Matthæi capite vigeſimo ſexto, & Marci capite decimo quarto, & Lucæ vigeſimo ſecundo.) *Et accepto calice cum gratias egiſſet fregit & dedit diſcipulis ſuis & dixit, Accipite edite, Hoc eſt corpus meum, & accepto calice cum gratias egiſſet, dedit illis dicens, Bibite ex hoc omnes, Hic eſt ſanguis meus noui Teſtamenti qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. Non autem dixit, Sumite edite imaginem corporis mei. Quinetiam Paulus diuinus Apoſtolus è ſacris Domini verbis hauriens dixit: Ego accepi à Domino quod & tradidi vobis, quia in ea qua traditus eſt nocte accepit panem, & poſtquam gratias egiſſet fregit & dixit, Accipite manducate, Hoc eſt corpus meum quod pro vobis frangitur, hoc facite in meam recordationem. Simili modo & poculum poſtquam cœnauit dicens, Hoc poculum nouum teſtamentum eſt in ſanguine meo, hoc facite quotieſcunque biberitis in meam commemorationem. Quotieſcunque panem hunc ederitis & poculum hoc biberitis, mortem domini annunciabitis. Legas quouſque voles, nuſquam inuenies neque Dominum, neque Apoſtolos, neque Patres interuentum illud ſacrificium quod à Sacerdote offertur, imaginem dixiſſe. Verum ipſum corpus & ipſum ſanguinem. Attamen ante ſanctificationis conſecrationem quibuſdam * Patribus piè ſane viſum eſt ἀντίτυπον, hoc eſt, exemplar ſimilis formæ, nominare, quorum de numero* EVSTATHIVS ANTIOCHENVS (Nam alius fuit Euſtathius Sebaſtienſis Epiſcopus Schiſmaticus damnatus in Concilio Gangrenſi) *Conſtans is propugnator orthodoxæ fidei, & Arriana inſania expugnator clarus. Item* BASILIVS *eiuſdem ſuperſtitionis auerruncator, qui apertam & planam rectorum & probatorum dogmatum viam docentes vno ore & ſpiritu loquuntur. Hic quidem* (ſcilicet Baſilius) *exponens dictum illud in prouerbijs Salomonis, Edite panem meum, & bibite vinum quod commiſcui vobis, hæc ait: per panem & vinum ἀντίτυπα membrorum Chriſti corporalium prædicat. Ille verò* (ſcilicet Euſtathius) *ex eodem fonte hauriens, vt omnes Sacerdoty myſta cognoſcunt in precatione diuina anaphoræ* (ita Græci Miſſæ partem vocant) *ſic alicubi legit. Confidentes tuo ſacro altari appropinquamus, & proponentes antitypa ſancti corporis & ſanguinis Chriſti tui, te precamur & inuocamus. Et qua deinceps ſequuntur, ſententiam patriæ amplius confirmant, quòd ante ſanctificationem antitypa vocauerit, poſt conſecrationem autem corpus Domini & ſanguinem Chriſti, atque ita eſſe creduntur. Sed generoſi illi, ſacrarum Imaginum cupientes contemplationem obfuſcare & obſcurare, aliam, ſcilicet imaginem introduxerunt, quæ ſanè non imago eſt, ſed corpus & ſanguis. Verum vafritia & improbitate confuſi falſo ſophiſmate ſeipſos ſubuerterunt hanc ſacram oblationem poſitione fieri dicentes. Verum quemadmodum illud dicere aperta inſania eſt, ſic & imaginem aſſerere corpus & cruorem Domini, eiuſdem eſt dementiæ: & præter id quod eſt ſingularis rudiratis opus, impietatem quoque admixtam habet. Deinde dimittentes mendacium, quadamtenus veritatem contingunt, confiſſi diuinum corpus panem fieri. At ſi imago corporis eſt, non poteſt ſanè fieri diuinum corpus. Nunquid igitur huc illuc que ſe iactantes, inconſtantia & minimè firma omnia ſua dogmata aſſerunt?* (Non ſibi conſtant omnes hæretici, dum enim vnũ confitentur, & aliud improbant in labyrinthũ decidunt, & non poſſunt ſubterfugere impietatis calumniam.) *Quemadmodum enim oculus conturbatus non rectè videt, ita & ipſi prauarum & ſententiarum & rationum confuſione mentem ſuam perturbant & peruertunt. Idemque quòd inſani homines patiuntur, iam hoc, iam illud imaginantes: & nunc quidem ſanctum & notabile noſtrum ſacrificium, imaginem ſacri corporis Chriſti, nunc autem ſacrum & diuinum corpus aſſerunt. Hoc autem modo affecti ſunt, vt antea etiam diximus, quod imaginum ſignratarum contemplationem* (vide Imago infrà) *ab Eccleſia reiicere voluerunt, Eccleſiaſticarum traditionum peruerſioni inſiſtentes.* Vide etiam in ſequentibus diſtinctionibus de Euchariſtia adoranda. Hæc eadem iterum confirmat & probat ADRIANVS PRIMVS libro contra Hæreticos Iconoclaſtas edito, ad Carolum Magnum, capite trigeſimo nono, vbi & eorundem hæreticorum librum confutat, quem ſub nomine præfati Imperatoris contra Synodum generalem ſeptimam, Niceñam ſecundam, ediderant. Denique Euchariſtiæ ſacramento, realiter & non ſignificatiuè, verum Chriſti corpus & ſanguinem contineri Catholica eſt aſſertio ab omnibus (vt oſtendimus ſuperius) Patribus ſemper defenſa, quam impugnare auſus eſt Berengarius Eccleſiæ Andegauenſis Archidiaconus, aſſerens in ſacramento Euchariſtiæ, & calicis non eſſe verum corpus Chriſti integrúmque ſanguinem, niſi vt in ſigno & figura, & myſterio. Huc errorem inſtante & vrgente NICOLAO SECVNDO huius nominis, & ALBERICO DIACONO viro doctiſſimo publicè confeſſus eſt & abiurauit, affirmans illud eſſe verum Chriſti corpus integrúmque ſanguinem. Et quidem priùs damnatus fuerat ille Berengarius in CONCILIO VERCELLENSI ſub Leone nono, vt PLATINA CREMONENSIS in vita eiuſdem teſtatur, non tamen emendatus, ideóque eius abiurationem hic inſerere libuit, cuius meminit BLONDVS FLAVIVS libro tertio, Decadis ſecundæ, & ANTONIVS SABELLICVS libro tertio, Enneadis nonæ, & allegarur à Gratiano, De conſecratione diſtinctione ſecunda, capite Ego Berengarius. Aduerte interim quia Berengarius duas abiurationes fecit.

Ioan. 6.

1. Corinth. 11.

Non hæc Gaetius.

Hæc ſatis poſſunt probari ex præcedentibus patrũ teſtimoniis.

Reuolue ex Simeone Metaphraſte.

Euſtathius Antiochenus.

Baſilius Magnus. Proverb. 9.

Adrianus 1.

Error Berengarij.

Berengarius errorem abiurat ſub Nicolao 1. vt quidã volũt quia hoc tempus non patitur.

Forma abiurationis Berengarij.

Concilium Romanum ſub Nicolao 1.

Primam quidem in CONCILIO ROMANO ſub Nicolao ſecundo, Patrum 113. (quamquam voluit quidam dicere ſub Nicolao primo, ſed non patitur tempus, quia longè antè Berengarium Nicolaus I. fuit) fecit qua prætactum errorem abiurauit. Verùm poſteà in alium prolapſus eſt errorem, confitens quidem in Euchariſtia adeſſe verum corpus & ſanguinem Chriſti, ſed ſimul etiam panis & vini ſubſtantiam in illa haberi, quem errorem ſub GREGORIO VII. iterum Romæ publicè abiurauit. Et in hac poſteriori abiuratione Berengarius perſeuerauit & egit pœnitentiam, vt etiam meminit IOANNES GERSON ſermone primo, De cœna Domini, & alij authores. Prima ergo abiuratio talis eſt: *Ego Berengarius indignus Diaconus Eccleſiæ ſancti Mauritij Andegauenſis cognoſcens veram Catholicam & Apoſtolicam fidem, anathematizo omnem hæreſim, præcipuè eam de qua hactenus infamatus fui, quæ aſſtruere conatur panem & vinum quæ in altari ponuntur poſt conſecrationem ſolummodo ſacramentum, & non verum corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti eſſe, nec poſſe ſenſualiter, niſi in ſolo ſacramento manibus ſacerdotum tractari vel frangi aut fidelium dentibus atteri. Conſentio autem ſanctæ Romanæ & Apoſtolicæ ſedi, & ore & corde profiteor, de ſacramentis Dominicæ menſæ eam fidem tenere, quam Dominus & venerabilis Papa Nicolaus & hæc ſancta Synodus authoritate Euangelica tenendam tradidit, mihique firmauit, ſcilicet, panem & vinum quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem non ſolùm ſacramentum, ſed etiam verum corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti eſſe, & ſenſualiter non ſolùm ſacramento, ſed in veritate manibus ſacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri, iurans per ſanctam & Homouſion Trinitatem, & per hæc ſacroſancta Chriſti Euangelia: Eos verò qui contra hanc fidem venerint, cum dogmatibus ſcilatoribus ſuis æterno anathemate dignos eſſe pronuncio. Quòd ſi ego ipſe aliquando aliquid contra hæc ſentire ac prædicare præſumpſero, ſubiaceam canonum ſeueritati. Lecto & perlecto ſponte ſubſcripſi.* Poſterior autem abiuratio alterius erroris talis eſt: *Ego Berengarius, corde credo & ore profiteor panem & vinum quæ ponuntur in altari, per myſterium ſacræ orationis & verba noſtri Redemptoris, ſubſtantialiter conuerti in veram & propriam ac viuificatricem carnem & ſanguinem Ieſu Chriſti Domini noſtri, & poſt conſecrationem eſſe verum Chriſti corpus, quod natum eſt de Virgine, & quod pro ſalute mundi oblatum pependit in cruce, & quod ſedet ad dexteram Patris. Et verum ſanguinem Chriſti qui de latere eius effuſus eſt, non tantum per ſignum & virtutem ſacramenti, ſed in proprietate naturæ & veritate ſubſtantiæ ſicut in hoc breui continetur, & Ego legi & vos intelligitis, nec contrà hanc fidem vlterius docebo, ſic me Deus adiuuet, & hæc ſacra Euangelia.* Hanc confeſſionem CONCILIVM LATERANENSE GENERALE ſub Innocentio III. Patrum 1215. capite primo, confirmauit hoc modo: *In Eccleſia idem ipſe ſacerdos & ſacrificium Ieſus Chriſtus, cuius corpus & ſanguis in ſacramento altaris ſub ſpeciebus panis & vini veraciter continentur, Tranſubſtantiatis pane in corpus, & vino in ſanguinem poteſtate diuina, vt ad perficiendum myſterium vnitatis accipiamus ipſi de ſuo, quod accepit ipſe de noſtro. Et hoc vtique ſacramentum nemo poteſt conficere, niſi ſacerdos, qui fuerit ritè ordinatus ſecundum claues Eccleſiæ, quas ipſe conceſſit amplius & eorum ſucceſſoribus Ieſus Chriſtus.* Porrò in CONCILIO FLORENTINO GENERALI ſub Eugenio quarto, ſeſſione vltima, dicitur: *Latius Patribus quærentibus de panis tranſmutatione, cur Græci poſt hæc Dominica verba, Accipite manducate, ac infrà, Bibite ex hoc omnes. Quibus profectò verbis ſacramentum confici creditur. Hæc etiam vtuntur oratione: Et fac, panem quidem hunc honorabile corpus Chriſti tui, quod autem in calice iſto eſt honorabilem ſanguinem Chriſti tui, ea ſancto tuo Spiritu tranſmutante. Reſpondent ſe firmiter credere verbis illis Dominicis ſacramentum fieri, ſed quemadmodum Latini confecto ſacramento hæc ſolent vti oratione, Iube hæc perferri per manus ſancti Angeli tui in ſublime altare tuum, &c. Ita quoque Græcos illa verba proferre ſolere, vt ſanctiſſimi Chriſti corpus, & ſanguis, peccatorum remiſſioni ac noſtris animabus ſaluti fiat.* Plures alias cæremonias habent Græci in myſterio Euchariſtiæ conficiendo, rationem quarum requiſiuit, ſolutionémque recepit in eodem Concilio EVGENIVS IV. Poſtea idem eiſdem & Armenis tradens formam ſeptem ſacramentorum, vt his more Latinorum vterentur, ſic loquitur, decreto quod ad calcem Concilij præfati. *Tertium* (ait) *eſt Euchariſtia ſacramentum, cuius materia eſt panis triticeus & vinum de vite, cui ante conſecrationem aqua modiciſſima admiſceri debet. Aqua autem ideò admiſcetur,* (vide infrà) *quoniam iuxta teſtimonia ſanctorum Patrum ac doctorii Eccleſiæ pridem in diſputatione exhibita, creditur ipſum Dominum in vino aqua permixto hoc inſtituiſſe ſacramentum: Deinde quia hoc conuenit Dominicæ paſſionis repræſentationi. Inquit enim beatus* ALEXANDER PAPA (infrà allegabitur) *quantus à beato Petro* (& allegat Gratianus De conſecratione, diſtinctione ſecunda, capite In ſacramentorum). *In ſacramentorum oblationibus, quæ intra Miſſarum ſolennia Domino offeruntur, panis tantùm & vinum aqua permixtum in ſacrificium offerantur. Non enim debet in calicem Domini aut vinum ſolùm, &c.* Vide infrà etiam ex Iulio, tum ſubdit: *Cum ergo tam ſancta Romana Eccleſia à beatiſſimis Apoſtolis Petro & Paulo edocta, quàm reliquæ omnes Latinorum, Græcorúmque Eccleſiæ in quibus omnis ſanctitatis & doctrina limina claruerunt, ab initio naſcentis Eccleſiæ ſic ſeruauerint & modo ſeruent, inconueniens admodum videtur vt alia quæuis regio ab hac vniuerſali & rationabili diſcrepet obſeruantia. Decernimus igitur vt etiam ipſi Armeni ſe cum vniuerſo orbe Chriſtiano conforment, eorúmque ſacerdotes in calicis oblatione paululum aqua pro vt dictum eſt) admiſceant vino. Forma huius ſacramenti ſunt verba Saluatoris quibus hoc conficit ſacramentum. Sacerdos enim in perſona Chriſti loquens hoc conficit ſacramentum. Nam ipſorum verborum virtute, ſubſtantia panis in corpus Chriſti, & ſubſtantia vini in ſanguinem conuertuntur: Ita tamen quòd totus Chriſtus ſub ſpecie continetur panis & totus ſub ſpecie vini, ſub qualibet quoque parte hoſtia conſecratæ & vini conſecrati ſeparatione facta, totus eſt Chriſtus. Huius ſacramenti effectus quem in anima operatur dignè ſumentis, eſt adunatio hominis ad Chriſtum. Et quia per gratiam homo Chriſto incorporatur, & membris eius vnitur, conſequens eſt quod per hoc ſacramentum in ſumentibus dignè gratia augeatur, omnéſque effectum quem materialis cibus & potus quo ad vitam agunt corporalem, ſuſtentando, augendo, reparando, & delectando, ſacramentum hoc quo ad vitam operatur ſpiritualem, in quo* (vt inquit VRBANVS IV. in bulla inſti-

Duplex error Berengarij, & duplex eius abiuratio.

Gregorius 7.

Ioannes Gerſon.

Primæ abiurationis forma.

Confeſſio catholica.

Secundæ abiurationis Berengarij forma.

Tranſubſtantiatio.

Concilium Lateranèſe ex vniuerſo orbe aſſiſtente patres 1215 ſub Innocentio 3.

Tranſubſtantiatio.

Cõcilium Florentinum generale ſub Eugenio 4.

Forma conſecrandi Græcorum.

Latinorum canon.

Eugenius 4. tradit formam Armenis & Græcis Euchariſtici ſacramenti.

Alexander 1.

Iubentur Armeni ritum vniuerſalis Eccleſiæ in conſecratione Euchariſtiæ obſeruare.

Forma ſacramenti.

Effectus Sacramenti.

Vrbanus 4.

tutionis feſti corporis Chriſti) *gratam Saluatoris noſtri recenſemus memoriam, à malo retrahimur, confortamur in bono, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementum.* Eadem admiſit decreta in Concilio Lateranenſi ſub Leone decimo, ſeſſione duodecima. PETRVS MARONITARVM Patriarcha in monaſterio Camibin in monte Libano, vt ex eius mandato ſeu epiſtola quam ad eandem ſynodum miſit conſtat. Sed & Concilium SENONENSE capite decimo, decreti de ſacramentis, Euchariſtiæ ſacramentum ex ſeriè veteris & nouæ legis comprobat, vt ex Pſalmo 23. de frumento. Ex Zacharia, capite nono, de frumento germinante virgines, ex 1. Corinth. 11. vbi traditur Euchariſtiæ ſumendæ forma. Ex capite Ioannis ſexto: quibus luce clariùs conſtat hoc ſacroſanctum Euchariſtiæ ſacramentum gratiam conferre, & alia pleraque aduerſus hæreticos roborari, quæ de ipſo catholica tradit Eccleſia, atque adeò quidem vt poſt tam aperta Scripturarum Oracula plura conſarcire ſuperuacuum foret. Plura nihilominus decreto vndecimo diſputat, agentes de ſacerdotio nouæ legis & ſacrificio Miſſæ, prædicti Patres Concilij Senonenſis cõtra Lutherum qui eam abrogare molliebatur: & Euchariſtici ſacramenti formam à Chriſto traditam eiſdem teſtimonijs corroborant maledictis impiorum reſpondentes. Sed & Concilium COLONIENSE III. (patrel eptima, capitibus 13.14.15.16.17. 18. & 19. & reliquis, ad corroborationem & confirmationem prædictorum, multa affert de huius ſacramenti adminiſtratione, dignitate, virtute, veneratione, &c. In primis dat præceptum contra impiorum calumnias, vt magis ac magis plebs inſtruatur & doceatur ſecundum Scripturarum teſtimonium certiſſimum certiſſima fide credere quòd in hoc ſacramento ſit verum corpus & verus ſanguis Ieſu Chriſti, & in Euchariſtia totum eſſe Chriſtum, quamquam ibi ſit, ſub rationem cibi & potus. *Qui enim tradidit* (ait) *verum corpus & ſanguinem haud dubie tradidit vinum. Quare ſi credimus in ſepulchro diuinam naturam non fuiſſe ſeparatam ab exanimi corpore, quanto magis credemus eam à vino corpore non eſſe ſeparatam in ſacramento?* Non tamen laicis ſub vtraque ſpecie iuſtè ſumenda proponitur (vt mox dicetur in ſequentibus diſtinctionibus huius vocabuli ex Cõcilio Conſtantienſi, & alijs.) *Denique docendus eſt populus* (vt AVGVSTINVS ſermone de dedicatione Eccleſiæ admonet) *hoc ſacramentum & ſanguinis Dominici ſub ſpecie panis & vini inſtitutum eſſe, vt præter veritatem corporis & ſanguinis quæ in eo continetur & recipitur, quoddam etiam eximium ſignum mutuæ dilectionis & charitatis excitanda in nobis foret, quemadmodum diuus Paulus inquit: Vnus panis & vnum corpus multi ſumus qui de vno pane, & de vno calice participamus. Quamobrem ad huius communij Spirituali participatione longè abſunt, qui inuidiæ vel odij veneno infecti, aut iracundiæ furore repleti fuerint. Monendi itaque ſunt, qui communicare deſiderant, vt depoſita omni ſimultate diligant alterutrum vt vnius corporis membra, vt non ſit ſchiſma in corpore, ſed in id ipſum pro inuicem ſollicita ſint membra.* Verùm vide ſuprà Communicare, &c. *Porrò docendus eſt populus, quod tantum miraculum in hoc ſacramento virtute Chriſti fiat, non ex merito ſacerdotis, quod & in cæteris ſacramentis obtinet. Nam intra ſanctam Eccleſiam Catholicam in myſterio corporis Chriſti nihil à bono maius, nihil à malo minus peficitur ſacerdote, quia non in meritò conſecrantis, ſed in verbo efficitur Creatoris, & in virtute Spiritus ſancti. Si enim in merito eſſet ſacerdotis nequaquam ad Chriſtum pertineret. Nunc autem ſicut ipſe eſt qui baptizat, ita ipſe eſt qui per ſpiritum ſanctum hanc ſuam efficit carnem, & tranſit vinum in ſanguinem. Sed hoc tantùm intereſt, quòd malus ſacerdos ſibi tantum nocet indigne myſteria tractans. Nam quod ad veritatem Dominici corporis attinet ita percipit hic, cui dicit Apoſtolus: Qui manducat indigne iudicium ſibi mãducat & bibit, ſicut is cui dicitur, Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem in me manet, & ego in eo, &c.* De ſacramento Euchariſtiæ his conformia tradit Concilium TRIDENTINVM generale ſeſſione decima tertia, quæ fuit tertia ſub Iulio III. capite primo, in hæc verba: *Docet ſancta Synodus & apertè ac ſimpliciter profitetur in almo ſanctæ Euchariſtiæ ſacramento, poſt panis & vini conſecrationem, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum verum Deum atque hominem verè, realiter ac ſubſtantialiter, ſub ſpecie illarum rerum ſenſibilium contineri. Nec enim hæc inter ſe pugnant vt ipſe Saluator noſter ſemper ad dexteram Patris in cœlis aſſideat, iuxta modum exiſtendi naturalem, & vt multis nihilominus alijs in locis ſacramentaliter præſens ſua ſubſtantia nobis adſit, ea exiſtendi ratione, quam & ſi verbis exprimere vix poſſumus, poſſibilem tamen eſſe Deo cogitatione per fidem illuſtrata aſſequi poſſumus, & conſtantiſſimè credere debemus. Ita enim maiores noſtri omnes quotquot in vera Chriſti Eccleſia fuerunt, qui de ſanctiſſimo hoc ſacramento diſſeruerunt, apertiſſimè profeſſi ſunt hoc tam admirabile ſacramentum, in vltima cœna Redemptorem noſtrum inſtituiſſe, cùm poſt panis vinique benedictionem, ſe ſuum ipſius corpus illis prabere, ac ſuum ſanguinem diſertis ac perſpicuis verbis teſtatus eſt. Quæ verba à ſanctis Euangelicis commemorata, & à diuo Paulo poſteà repetita, cùm propriam illam & apertiſſimam ſignificationem præ ſe ferant ſecundum quam à Patribus intellecta ſunt* (habes ſuperiùs) *indigniſſimum ſanè flagitium eſt ea à quibuſdam contentioſis & prauis hominibus, ad fictitios & imaginarios tropos, quibus veritas carnis & ſanguinis Chriſti negatur, contra vniuerſum Eccleſiæ ſenſum detorqueri, quæ tanquam columna & firmamentum veritatis hac ab impijs hominibus excogitata commenta velut Satanica deteſtata eſt, grato ſemper & memore animo præſtantiſſimum hoc Chriſti beneficium agnoſcens, &c.* Tum de ratione huius ſanctiſſimi ſacramenti. Idem ſequenti capite ſecundo tradit, ac de excellentia eiuſdem capitis tertij omninò eadem repetens, quæ iam ſuperius à nobis ex alijs Patrum ſententijs collecta ſunt. Tum de tranſubſtantiatione capite quarto, ſic infert: *Quoniam autem Chriſtus Redemptor noſter corpus ſuum id quod ſub ſpecie panis offerebat verè eſſe dixit, ideò perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, idque nunc denuò ſancta hac Synodus declarat per conſecrationem panis & vini, converſionem fieri totius ſubſtantiæ panis in ſubſtantiam corporis Chriſti, & totius ſubſtantiæ vini in ſubſtantiam ſanguinis eius, quæ converſio conuenienter & propriè à ſancta Catholica Eccleſia tranſubſtantiatio eſt appellata.* Et capite ſeptimo, ſequenti, agit de præparatione quæ adhibenda eſt vt dignè quis ſacram Euchariſtiam accipiat, vt diximus, in verbo Communicare. &c. Subnectit autem & anathema omnibus his qui præfatã doctrinam improbarint. Hanc doctrinam FACVLTAS LOVANIENSIS ſub Carolo V. Imperatore, anno 1544. articulo 13. & 14.

Petrus Maronitarum Patriarcha.

Concilium Senonẽſe ſub Antonio à Prato Cancellario, Cardinali Archiepiſcopo & Legato.

Concilium Coloniense 3.

Saluberrima inſtructio pro ſacrificio Euchariſtico rite intelligendo.

Conſtantienſe Concilium generale. Laicis nõ danda Euchariſtia ſub vtraq. ſpecie vide infra.

1. Corinth. 10.

Cum quanta puritate communicandum.

In ſacramento rũ adminiſtratione non meritum ſacerdotis ſed virtus operantis attenditur Chriſti.

1. Corinth. 11. Ioannis 6.

Tridentinum concilium generale nouiſſimum.

Satisfactum ſit Bezanis.

Matth. 26. Luc. 22. Marc 14.

1. Corinth. 11.

Perſtringuntur Bezani.

Tranſubſtantiatio.

Ergo anathema Bezæ Facultas Louaniensis & Pariſienſis.

Digitized by Google

Transubſtantiatio

& 14. atque etiam ſub Franciſco primo PARISIENSIS anno 1543. articulo quinto, ita confirmat. *Quilibet Chriſtianus tenetur ſimiter credere in conſecratione Euchariſtiæ panem & vinum converti in verum Chriſti corpus, & ſanguinem, remanentibus tantùm panis & vini ſpeciebus, ſub quibus realiter verum Chriſti corpus continetur, quod ex virgine natum eſt, & in carne paſſum.* Porrò plura etiam lege in vocabulo, Communio, & Miſſa, & in ſequentibus.

Euchariſtiæ ſacramentum pane, vino & aqua perficitur, nec aliquid eſt vltra addendum.] Hæc propoſitio iam ſuperius in quibuſdam locis agitata eſt, vt in Concilio Florentino ſuprà memorato: verumtamen illic promiſimus nos ſpecialem diſtinctionem de hac materia facturos. Itaque propoſitio hæc multis & antiquis probatur documentis & decretis. In primis ſic

Alexander I.

Alexander I. epiſtola prima, ad omnes fideles quam & ſuperiùs produxit Eugenius IV. in forma Armenis tradita, & allegatur à Gratiano de conſecratione, diſtinctione ſecunda, capite In ſacramentorum) *In ſacramentorum oblationibus, quæ inter Miſſarum ſolennia Domino offeruntur, paſſio Domini miſcenda eſt, vt eius cuius corpus & ſanguis conficitur paſſio celebretur, ita vt repulſis opinionibus ſuperſtitionum panis tantùm & vinum aqua permixtum in ſacrificio offerantur. Non debet enim (vt * à patribus accepimus & ipſa ratio docet) in calice Domini aut vinum ſolum aut aqua ſola offerri, ſed vtrumque permixtum, quia vtrumque ex latere eius in paſſione ſua profluxiſſe legitur. Ipſa verò veritas nos inſtruit calicem & panem in ſacramento offerre, quando ait: Accepit Ieſus panem & benedixit dedítque diſcipulis ſuis dicens, Accipite & manducate hoc enim corpus meum quod pro vobis tradetur: Similiter poſtquam cœnauit accepit calicem dedítque diſcipulis ſuis dicens, Accipite & bibite ex eo omnes, quia hic eſt calix ſanguinis mei qui pro vobis fundetur in remiſſionem peccatorum. Crimina enim atque peccata oblatis his Domino ſacrificijs delentur, idcircò & paſſio eius in his commemoranda eſt qua redempti ſumus & ſæpius recitanda, atque hac Domino offerenda. Talibus hoſtijs delectabitur & placabitur Dominus, & peccata dimittet ingentia. * Nihil enim in ſacrificijs maius eſſe poteſt, quàm corpus & ſanguis Chriſti, nec vlla oblatio hac potior eſt, ſed hac omnes præcellit, qua pura conſcientia Domino offerenda eſt & pura mente ſeruanda, atque ab omnibus veneranda, & ſicut potior eſt cæteris, ita potius excoli & venerari debet.* Hoc decretum allegat TRIBVRIENSE Concilium capite 19. & alia multa vt infrà videbimus. Porrò hunc morem & ſuo tempore obſeruatum CYPRIANVS CARTHAGINENSIS teſtatur libro 2. epiſtolarum, epiſtola 3. ad Cæcilium, exponens illud Prouerbiorum nono: *Bibite vinum quod miſcui vobis.* Habes allegatum ſupra. Hinc & longè antè, ſic CANON APOSTOLORVM III. ſtatuit. *Si quis* (ait) *Epiſcopus vel Preſbyter præter Domini de ſacrificio oblationem, alia quædam ad altare attulerit, mel & lac vel pro vino ſiceram, ver confecta, vel aues, vel aliqua animalia, vel legumina præter ordinationem deponatur.* Hinc arguit hæreticos CLEMENS ALEXANDRINVS libro 1. Stromatum, circa medium, quòd aquæ ſola vterentur in Euchariſtiæ conſecrationem. Lege etiam ſuperius. EVSEBIVM EMISSENVM, qui præſcriptam formam tradit homilia 5. in ſanctum Paſcha. Hinc etiam allegatur ſuperius ab Eugenio IV. & à

Vide igitur Apoſtolicã eſſe traditionẽ quia hic fuit à beato Petro quintus vide mox Canonem Apoſtolicum.

Matth. 26.

Hoc allegat Gratianus de conſecrat. diſtinct. 2. cap. Nihil enim.

Cõcilium Triburienſe.

Cyprianus Carthaginenſ.

Canon Apoſtolicus approbatur à Iulio I. vt de conſequenter.

Clemens Alexandrinus.

Euſebius Emiſſenus.

A Gratiano, De conſecratione diſtinctione 2. capite Cùm omne crimen, decretum IVLII I. quod ſic habet (& etiam allegatur ab Iuone Carnotenſi libro 1. decretorum) *Cùm omne crimen atque peccatum oblatis Deo ſacrificijs deleatur, quid de cætero pro expiatione delictorum Domino dabitur, quando in ipſa ſacrificij oblatione erratur? Audiuimus enim quoſdam ſchiſmatica ambitione detentos, contra diuinos ordines & Apoſtolicas conſtitutiones lac pro vino in diuinis ſacrificijs dedicare, alios quoque intinctam Euchariſtiam populis pro complemento communionis porrigere, quoſdam etiam expreſſum vinum in ſacramento Dominici calicis offerre, alios verò pannum lineum muſto intinctum per totum annum reſeruare, & in tempore ſacrificij partem eius aqua lauare, & ſic offerre: quod quàm ſit Euangelicæ & Apoſtolicæ doctrinæ contrarium & conſuetudini Eccleſiaſticæ aduerſum, non difficile ab ipſo veritatis fonte probatur à quo ordinata ipſa ſacramentorum myſteria proceſſerunt. Cùm enim magiſter veritatis verum ſalutis noſtræ ſacrificium ſuis commendaret diſcipulis, non illis lac, ſed panem tantum & calicẽ ſub hoc ſacramento cognoſcimus dediſſe: legitur enim in Euangelica veritate: Accepit Ieſus panem & calicem & benedicens dedit diſcipulis ſuis. Ceſſet ergo Lac ſacrificando offerri, quia manifeſtum & euidens exemplum veritatis Euangelica illuxit, quòd præter panem & vinum aliud offerre non liceat. Illud verò quod pro complemento communionis intinctam tradunt Euchariſtiam populis, nec hoc prolatum ex Euangelio teſtimonium receperint, vbi Apoſtolis corpus ſuum commendauit & ſanguinem. Seorſum enim panis & ſeorſum calicis commendatio memoratur. Nam intinctum panem alys Chriſtum prabuiſſe non legimus excepto illo tantùm diſcipulo quem intincta buccella magiſtri proditorem oſtenderet non qua ſacramenti huius inſtitutionem ſignaret. Nam quod de expreſſo botro, id eſt, de vuarum granis, populus communicatur, valde eſt omninò confuſum, ſed ſi neceſſe eſt botrus in calice comprimatur & aqua miſceatur, quia calix Dominicus iuxta canonum præcepta vino & aqua permixtus debet offerri, quia videmus populum in aqua intelligi, in vino verò oſtendi ſanguinem Chriſti. Ergo cùm in calice vino aqua miſcetur, Chriſto populus adunatur, & credentium plebs ei in quem credit copulatur & iungitur: qua copulatio & coniunctio aquæ & vini ſic miſcetur in calice Domini, vt mixtio illa non poſſit ſeparari. Nam ſi vinum tantùm quis offerat, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis. Si verò aqua ſit ſola, plebs incipit eſſe ſine Chriſto. Ergo quando botrus ſolus offertur in quo vini efficacia tantùm deſignatur, ſalutis noſtra ſacramentum negligitur quod aqua ſignificatur: non enim poteſt calix Domini eſſe aqua ſola aut vinum ſolum, niſi vtrumque miſceatur. Et ideò quia iam ex hoc plurima & multiplex maiorum manauit ſententia, omnis deinceps talis error atque præſumptio ceſſare debet, ne peruerſorum & inordinata compago ſtatutum veritatis eneruet. Et ideò nulli deinceps erit licitum aliud in ſacrificijs diuinis offerre, niſi iuxta antiquorum ſententiam Conciliorum, panem tantum & calicem vino aquáque permixtum. De cætero aliter quam præceptum eſt faciens, tandiu à ſacrificando ceſſabit, quandiu legitima pœnitentiæ ſatisfactione correctus ad gradum ſui officium redeat, quod amiſit.* Hinc etiam CONCILIVM CARTHAGINENSE III. ſub Syricio (huic ſubſcripſit Auguſtinus) canone vigeſimo quarto, & allegatur à Gratiano, De conſecratione, diſtinctione ſecunda. In ſacramentis. *In ſacramentis corporis & ſanguinis Domini nihil*

Iulius I. Aduerte lector quia omnino eadẽ reperiuntur in Concilio 3. Bracarenſi cap. 1. & ideo forte hallucinatus eſt Gratianus.

Errores varij circa adminiſtrationem & ſumptionẽ Euchariſtiæ repeiuntur.

Matth. 26. Marc 14. Luc 22.

Ioann. 13.

Ratio cur aqua vino miſceatur in ſacrificio Miſſæ.

Concilium Carthaginenſ. 3. cui interfuit Auguſtinus.

amplius

Digitized by Google

amplius offeratur, quàm ipse Dominus tradidit, hoc est panis & vinum aquæ mixtum, nec amplius in sacrificijs offeratur, quàm vitis & fermentis. Additur autem in vetustis codicibus: *Primitiæ verò, seu mel & lac quod vno die solennissimo pro infantis mysterio solet offerri, quamuis in altari offeratur, suam tamen habent propriam benedictionem, vt à frumento Dominici corporis & sanguinis distinguantur, nec amplius de primitijs offeratur, quàm de vuis & frumentis.* Eadem repetit Concilium HIPPONENSE canone 25. & Concilium AFRICANVM sub Bonifacio I. canone IV. Hinc etiam & Concilium ARAVSICANVM I. sub Leone I. canone 17. *Admixtionem Eucharistiæ simul consecrandam censuimus.* (alias) *Cum cappsa & calix inferendus est, & admixtione Eucharistiæ consecrandus.* Præterea sic Concilium AVRELIANENSE IV. canone 4. *Nullus in oblatione sacri calicis, nisi quod ex fructu vineæ speratur aquæ mixtum offerre præsumat, quia sacrilegium indicatur aliud offerri, quàm quod in mandatis sacratissimis Saluator instituit.* Idem omninò statuit Concilium ANTISSIODORENSE I. sub Deusdedit Papa, cap. 8. Hinc MARTINVS BRACARENSIS Episcopus, cap. 55. Collectorij, & allegat Gratianus De Consecratione, distinctione 2. cap. non oportet. *Non oportet aliquid aliud in sanctuario offerri præter panem & vinum & aquam, quæ in typo Christi benedicuntur, quia dum in cruce penderet de corpore eius sanguis effluxit & aqua. Hæc tria vnum sunt in Christo Iesu, hæc hostia & oblatio Dei in odorem suauitatis.* Porrò quod priùs ex Iulio I. protulimus, omninò eiusdem sententijs repetitur in Concilio III. BRACARENSI capite 1. nec est opus quod ea iterum repetam, quia nec in vna syllaba discordant. Hæc eadem iterum decreta renouat Concilium VORMATIENSE canone 4. de verbo ad verbum. Vnde credo quia Gratianus qui inseruit De consecratione, distinctione 2. cap. Cum omne crimen, pro Concilio Bracarensi posuerit Iulium I. aut nescio vnde error; nisi dicamus eadem Concilium Bracarense voluisse repetere, quod iam Iulio fuerat definitum. Præterea omninò penè eadem iterum refricat Concilium generale VI. CONSTANTINOPOLITANVM III. sub Constantino Pogonato, capite seu canone 57. Verùm canone 32. destruit errorem quorundam Armeniorum qui aquam vino non miscebant, innitentes verbo S. Chrysostomi, qui hoc videtur inhibere, quem sic interpretantes Patres loquuntur: *Ad nostram cognitionem peruenit, quod in Armeniorum regione vinum tantùm in sacra mensa offerunt, aquam illi non miscentes qui incruentum sacrificium peragunt, adducentes Ecclesiæ doctorem Ioannem Chrysostomum hæc dicentem, in interpretatione Euangelij secundum Matthæum. Quamobrem non aquam bibit cum surrexit sed vinum; & improbam aliam hæresim radicitus extirpantem. Quoniam enim nonnulli aqua in mysterijs vsi sunt, ostendens quod & quando mysteria tradidit, & quando postquam surrexisset absque mysterijs solam ac nudam mensam apposuit: Vsus est (ait) vino ex genimine vitis, vitis autem vinum non aquam generat: & ex eo aqua admixtionem in sacro sacrificio doctorem subuertere existimant. Vt igitur non ab hoc tempore in posterum ignorantia teneatur, Patris sententiam orthodoxè aperimus. Cum enim improba hydroparastatarum, hoc est eorum qui aqua defensionem suscipiebant, antiqua esset hæresis, qui pro vino sola aqua vt ex Clemente Alexandrino supra ostensum est) in propicio sacrificio vsi sunt, refel-*

lens hic vir diuinus iniquam eiusmodi hæresis suspitionem, & ostendens quod directè Apostolicæ traditioni aduersatur, id quod iam dictum confirmauit. Quoniam autem & suæ Ecclesiæ, vbi est illis pastoralis administratio tradita, aquam vino miscendam tradidit quando incruentum peragi sacrificium oportet, ex precioso atque honorando Redemptoris nostri latere ex sanguine & aqua contemperationem ostendit, quæ in totius mundi vinificationem effusa est, & peccatorum redemptionem. In omni etiam Ecclesia vbi spiritualia lumina refulserunt hic ordo diuinitus traditus seruatur. Nam * IACOBVS APOSTOLVS *& Christi Domini nostri secundum carnem frater, cui Ierosolymitanæ Ecclesiæ thronus primus est traditus, Et* BASILIVS *Cæsareensi Archiepiscopus, cuius gloria omnem terrarum orbem pernasit, mystico in scriptis tradito sacrificio, ita tradendum in sacro ministerio ex aqua & vino sacrum calicem, ediderunt. Et qui Carthagine conuenerunt sancti Patres,* (habes superius Carthaginense III. canone 24.) *adeò aperte & præcisè mentionem fecêre, vt in sanctis nihil plus quàm corpus & sanguis Domini offeratur, vt ipse Dominus tradidit, hoc est panis & vinum aqua mixtum. Si quis ergò Episcopus vel Presbyter non secundum traditum ab Apostolis ordinem facit, & aquam vino non miscens sic immaculatum offert sacrificium deponatur, vt imperfecte ac simpliciter mysterium enuncians, & qua tradita sunt innouans.* Porrò GREGORIVS III. epistola 4. ad Bonifacium Moguntinensem Archiepiscopum, prohibet ne duo aut tres calices altari imponantur, sed vnicus iuxta formam à Christo traditam. Propterea Patres etiam Concilij TRIBVRIENSIS cap. 19. eadem quæ superius dicta sunt repetunt & addunt: *Ne vllus sine admixtione vini & aquæ mysteria sacra conficiat, sed vt duæ partes sint vini: quia maior est maiestas sanguinis Christi, quàm fragilitas populi: tertia aqua, per quam intelligitur infirmitas humanæ naturæ.* Non hic repetam quod iam ex Concilio Florentino sub Eugenio IV. superiori annotatione positum est, nam prædicta etiam confirmat, sed addam quod Concilium TRIDENTINVM generale nouissimum sessione 22. quæ fuit VI. sub Pio IV. capite septimo, ait: *Monet sancta Synodus præceptum esse ab Ecclesia sacerdotibus, vt aquam vino in calice offerendo miscerent, tum quòd Christum Dominum ita fecisse credatur, tum etiam quia è latere eius aqua simul cum sanguine exierit: quod sacramentum hac mixtione recolitur, & cum aquæ in Apocalypsi beati Ioannis populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo vino representatur. Aliter docentibus anathema.* Alia habes expressa in præcedenti annotatione seu distinctione testimonia.

Eucharistiæ sacrificium in Azimo non in fermentato pane conficiendum.] Hunc morem Latinorum Ecclesia semper obseruauit, nec sine causa, quoniam facilè colligitur ex Euangelio Christum in azimo consecrasse. Verùm licet in azimo & fermentato possit consecrari, vnde & in fermentato Græcorum Ecclesia semper legitur consecrasse: tamen prædictam propositionem, scilicet, Eucharistiam in azimo non in fermentato pane conficiendam, defendit LEO NONVS contra Michaëlem Constantinopolitanum Episcopum, & Leonem Acridanum Episcopum, qui Romanam Ecclesiam insimulabant erroris, eo quòd consecraret in azimo pane non in fermentato: vnde vltimo capite epistolæ ad eosdem Episcopos missæ spon-

Concilium Hipponense. Concilium Africanum. Concilium Araufic anum.

Concilium Aurelianense 4.

Concilium Antissiodorense 1.

Martinus Bracarẽsis Episcopus.

Concilium 3. Bracarense.

Concilium Vormatiense.

Concilium Constantinopolitanũ 3. generale 6. in Trullo celebratum.

Armeniorum error.

Soluitur authoritas S. Chrisostomi.

Hæresis Hydroparastatarum.

Hæc allegat Gratianus de consecratione, distinct. 1. cap. Iacobus.

Basilius Magn.

Gregorius 3.

Cõcilium Triburiense.

Plus debet esse vini in calice quam aquæ & ratio.

Concilium Tridentinum generale.

Apocal. 17.

Leo 9.

Græci iniustè Latinos arguunt super cõsecratione in azimo.

Græci iniuſtè latinos arguūt ſuper cōſecratione in azimo.

det veritatē per ſcripta probare, quod poſtea facit epiſtola 2. ad eundem Michaëlem miſſa, quæ in ordine ſtat 5. *Illud (* ait *) quis non ſtupeat, quòd poſt ſanctos & orthodoxos Patres per mille & viginti à paſſione Saluatoris annos, nouus calumniator Eccleſiæ Latinorum emerſiſti, anathematizans omnes & publicam perſecutionem excitans his qui participarent ſacramento ex azimis?* Quam præſumptionem tuam *& fama nobis obtulit, & literam ſub nomine tuo ad Apulos datarum textus manifeſtauit, qua violenter aſtruere conantur fermentatum panem fuiſſe, quo Dominus Apoſtolis ſuis, corporis ſui myſterium in cœna commēdauit, quod omnino falſum eſſe ex vtroque teſtamento facillimè deprehenditur: quia qui non venerat ſoluere legem ſed adimplere, iuxta ipſius legis præceptum ex azimis & vino vetus Paſcha adimpleuit, & protinus ex azimis & vino, nouum ſicut apertè Lucas teſtatur diſcipulis tradidit. Neque enim totis octo diebus illis, fermentatum apparebat in omnibus finibus Iſrael, & apud quemcunque inueniebatur peribat anima eius de populo ſuo. Hoc ergo ſi in cœna Domini Ieſu apparuiſſet, aut ipſe ſeu diſcipuli eius quoquomodo guſtaſſent, iuſtè ſicut prauaricatores legis perirent, nec ipſe Dominus diceret ſuis inſidiatoribus. Quis ex vobis arguet me de peccato? nec eſſet opus falſos teſtes ad perdendum eum quærere, cùm hoc ſolo iuſtè perderetur. Sed qui peccatum non fecit nec inuentus eſt dolus in ore eius, quod paſſurus diſcipulis mandauit euidenter, per Apoſtolum in quo loquebatur commemorans inquit: Epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, ſed in azimis ſinceritatis & veritatis. Denique modicum fermētum totam maſſam corrumpit, vbicunque corruptio, ibi proculdubiò naturæ deterioratio, & alicuius vitij ſuſceptio. Porrò noſtrum Paſcha ideo, nouum dicitur, quia illud vetus præceptum eſt Iſraëlitis in memoriam ſuæ egreſſionis ex Ægypto. iſtud verò Chriſtianis in memoriam Dominicæ paſſionis quæ ad Patrem tranſiuit ex hoc mundo.* De hac porrò quæſtione diſcuſſio lōga agitata eſt in Concilio FLORENTINO generali ſub Eugenio IV. inter Patres Orientales & Occidentales. Græci enim defendebant debere Euchariſtiam in pane fermentato confici. Latini è contra in azimo. Tandem vltima ſeſſione *(* Deo diſponente *)* Ioſeph Patriarca Conſtantinopolitanus ſubita morte præuentus, à miniſtris inuentus eſt moriendo ſcripſiſſe profeſſionem fidei Romanæ, (inuenta adhuc in eius manu calamo, & ſubter charta appoſita in qua ſcripſerat) tam ſuper hoc articulo de conficiēdo in azimo, quàm ſuper purgatorio & Primatu Romani Pontificis, qua volebat ſe ſubmittere iudicio Romanæ ſedis: & tunc reliqui omnes Græci Patres, vnanimi conſenſu diffinierunt cum Latinis. *Diffinimus in azimo ſiue fermentato pane triticeo, corpus Chriſti veraciter confici, ſacerdoteſque in altero ipſum Domini corpus conficere debere, vnumquemque, ſcilicet iuxta Eccleſiæ ſuæ ſiue Occidentalis ſiue Orientalis conſuetudinem, dūmodo ſacerdos qui Chriſti ſacratiſſimum corpus conficit legitimis ſit ſacris initiatis, & vbi Miſſa celebratur ſacer locus ſit.* Vide Miſſa non niſi in loco ſacro celebranda, &c. Et, Miſſam nullus celebret niſi ſacerdos. &c.

Conciliū Florentinū generale cui interfuit Imperator Conſtantinopolit. & Patriarcha.

Aduerte hæc. Ioſephus Patriarcha inuenitur mortuus in ſubſcriptione Romanæ fidei.

Euchariſtiæ ſacramentum ritè laicis ſub vna ſpecie, Sacerdotibus ſub vtraque conceditur.] Fruſtrà hic conarer ſermonem protrahere cum hoc à moderni doctoribus ita dilucidè probatum ſit, vt non ſit locus amplius hæſitandi, niſi fuerit ille infœlix & perditus qui adhuc in contentionem hoc vocauerit. De hac materia doctiſſimè egit contra Lutherum IOANNES ROFFENSIS Epiſcopus inclytus martyr, cap. 3. defenſionis aſſertionum Regis Angliæ (qui eum poſtmodum pro veritate iuſſit occidi.) Contra Babylonicam captiuitatem Lutheri. Egit & illuſtris ille noſtri ſeculi ſpendor STAVISLAVS HOSIVS Legatus & Præſes in Concilio Tridentino atque Cardinalis S. Laurentij, in confeſſione ſua Catholica exhibita in Concilio Gueſuenſi, c. 40. Si tàm ex veteris teſtamenti figuris, quàm ex ſerie noui teſtamenti, & authoritate Patrum & Canonum atque Conciliorum, probant, vnam & alteram comunionis ſpeciem laicis concedendam, ſacerdotibus verò vtranque. Verum quia iam hæc omnia paſſim inſeruimus ſuis locis, prout res poſcebat, nobis eſſet arduum cuncta repetere, vnde facilè quiuis poteſt colligere, vnius ſpeciei communionem laicis dandam. Offendes hoc ſæpius ſi vocabulum, Communio, & Euchariſtia, & Miſſa obſeruaueris, verum quod illi ſuppreſſerunt, etiam paucis more ſolito agemus, & producemus in mediū. Teſtatur quippè Apoſtolorum diſcipulus ABDIAS BABYLONIVS libro 9. certaminis Apoſtolici, Thomam Apoſtolum ſub vnica ſpecie fideles communicaſſe, vt ex prima huius vocabuli fronte reperies iam allegatum in vocabulo, Communio, ſiquidem non nobis licuit ita ſentētias mutilare, vt mancas deſerentes, huic inſeruire faceremus propoſitioni. Denique AMPHILOCHIVS ICONII Epiſcopus in vitam ſancti Baſilij ſæpius meminit, & ſub vna & aliquoties ſub vtraq; laicos communicaſſe ſpecie. GREGORIVS I. libro 3. Dialogorum, cap. 3. Agapitum Pontificem ſub vnica tantùm ſpecie laicos communicaſſe deſcribit: & in homilia in illud Euangelij: Si quis venit ad me & non odit Patrem, &c. Itidem feciſſe Caſſium Narnienſem Epiſcopū deſcribit. Quin & PAVLVS DIACONVS Matiæ Ægyptiacæ vitam deſcribens, narrat quomodo illa beata ſub vnica ſpecie ſæpius communicauerit. BEDA VENERABILIS libro 4. Hiſtoriæ Anglicanæ, capite 24. Hildam Abbatiſſam in mortis articulo Euchariſtiā ſub vna ſpecie paſtam teſtatur. Lege hiſtoriam. Sed vt innumeros alios authores ſubticeam, decretum profero Concilij generalis VI. CONSTANTINOPITANI III. ſub Conſtantino Pogonato, cano. 28. & allegat Gratianus De Conſecratione, diſtinctione 2. capite Didicimus. *Quoniam* (ait) *in diuerſis Eccleſijs intelleximus vna ad altare allata, ex quadam qua inualuit conſuetudine miniſtros, poſtquam hac incruento oblationis ſacrificio coniunxerunt, vtraque ſimul populo diſtribuere, ſimul etiam eſſe decernendum perſpeximus, vt nullus ſacerdos hoc amplius faciat, ſed ad vnificationem & peccatorum remiſſionem ſolam oblationem populo impertiat, tanquam primitias autem vnæ allationem exiſtimantes ſacerdotes, & eam ſeorſum benedicentes petentibus impertire ad fructum datoris gratiarum actionem, per quos corpora noſtra diuina diſpoſitione augētur & aluntur. Si quis autem clericus præter hæc decreta fecerit, deponatur.* Hinc Concilium CONSTANTIENSE generale, ſeſſio. 13. ſic loquitur: *Cum in nonnullis mundi partibus quidam temerariè aſſerere præſumant, populum Chriſtianum debere ſacramentum Euchariſtiæ ſub vtraque panis & vini ſpecie ſuſcipere, & non ſolum ſub ſpecie panis, ſed etiam ſub ſpecie vini populum laicum paſſim communicent, etiam poſt cœnam vel aliàs non ieiunij, & communicandum eſſe pertinaciter aſſerant, contra laudabilem Eccleſiæ conſuetudinem rationabiliter approbatam,*

Stanislaus Hoſius.

Abdias Babylonius.

Amphilochius Iconij.

Gregorius 1.

Paulus Diaconus.

Beda Venerabilis.

Conciliū Cōſtantinopolitanum 3. generale 6.

Conciliū Cōſtantienſe generale.

Ioannes Roffenſis.

quam

quam tanquam ſacrilegam damnabiliter reprobare conantur: hinc eſt quòd hoc preſens concilium ſacrum generale Conſtantienſe in Spiritu ſancto legitimè congregatum, aduerſus hunc errorem ſalutifidelium prauideri ſatagens, matura plurium doctorum cum diuini quàm humani iuris deliberatione prahabita, declarat decernit & diffiniuit, quòd licet Chriſtus poſt cœnam inſtituerit & ſuis diſcipulis adminiſtrauerit ſub vtraque ſpecie panis & vini hoc venerabile ſacramentum tamen hoc non obſtante ſacrorum canonum authoritas laudabilis, & approbata conſuetudo Eccleſia ſeruauit & ſeruat, quod huiuſmodi ſacramentum non debet confici poſt cœnam, neque à fidelibus recipi non ieiunis, niſi in caſu infirmitatis aut alterius neceſſitatis à iure vel Eccleſia conceſſo vel admiſſo. Et ſicut hac conſuetudo ad euitandum aliqua pericula & ſcandala eſt rationabiliter introducta, quod licet in primitiua Eccleſia huiuſmodi ſacramentum reciperetur à fidelibus ſub vtraque ſpecie, poſtea à conficientibus ſub vtraque, & à laicis tantummodo ſub ſpecie panis ſuſcipiatur, cùm firmiſſimè credendum ſit & nullatenus dubitandum integrum Chriſti corpus & ſanguinem tam ſub ſpecie panis, quàm ſub ſpecie vini veraciter contineri. Vnde cùm huiuſmodi conſuetudo ab Eccleſia & ſanctis patribus rationabiliter introducta & diutiſſimè obſeruata ſit, habenda eſt pro lege quàm non licet reprobare, aut ſine Eccleſia authoritate pro libito mutare. Quapropter dicere quod hanc conſuetudinem aut legem obſeruare, ſit ſacrilegium aut illicitum, cenſeri debet erroneum: & pertinaciter aſſerentes oppoſitum premiſſorum, tanquam hæretici arcendi ſunt & grauiter puniendi per dioceſanos locorum ſeu officiales eorum, aut inquiſitores hæretice prauitatis in regnis ſeu prouinciis, in quibus contra hoc decretum aliquid fuerit forſan attentatum aut præſumptum, iuxta canonicas ſanctiones, in fauorem catholica fidei contra hæreticos & eorum fautores ſalubriter adinuentas. Item ſancta ſynodus decernit & declarat ſuper iſta materia, reuerendiſſimis in Chriſto patribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & eorum in ſpiritualibus Vicariis vbilibet conſtitutis, proceſſus eſſe dirigendos, in quibus eis committatur & mandetur authoritate huius ſacri Concily ſub pœna excommunicationis, vt effectualiter puniant eos contra hoc decretum excedentes, qui communicando populum ſub vtraque ſpecie panis & vini exhortati fuerint, & ſic faciendum eſſe docuerint: & ſi ad pœnitentiam redierint ad gremium Eccleſia ſuſcipiantur, iniuncta eis pro modo culpæ pœnitentia ſaluatari. Qui verò ex illis ad pœnitentiam redire non curauerint animo indurato, per cenſuras Eccleſiaſticas per eos vt hæretici ſunt coercendi, inuocato etiam ad hoc (ſi opus fuerit) auxilio brachij ſecularis. Et Concilium BASILEENSE ſeſſione trigeſima, ſic ſtatuit. Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis in ſpiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repreſentans, ad perpetuam rei memoriam. Vt lucidius videatur pro declaratione catholica veritatis, quid circa perceptionem ſacra Euchariſtiæ tenendum ſit & agendum pro vtilitate & ſalute populi Chriſtiani, poſt diligentem perſcrutationem diuinarum ſcripturarum ſacrorumque canonum, & doctrinarum à ſanctis patribus & doctoribus traditarum in hac ſancta ſynodo longis temporibus habitam, conſideratiſque omnibus quæ pro declaratione huius rei conſideranda fuerunt, decernit & declarat eadem ſancta ſynodus, quòd fideles laici ſiue clerici communicantes & non conficientes, non aſtringuntur ex præcepto domini ad ſuſcipiendum ſub vtraque ſpecie, panis ſcilicet & vini, Euchariſtiæ ſacramentum. Sed Eccleſia quæ regitur ſpiritu veritatis ſecum manente in æternum, & cum qua Chriſtus manet vſque ad conſummationem ſeculi, (ſicut ait diuina ſcriptura) ordinare habet quomodo ipſis non conficientibus miniſtretur, pro vt pro reuerentia ipſius ſacramenti & ſalute fidelium viderit expedire. Sane autem ſub vna ſpecie, ſiue ſub duplici quis communicet ſecundum ordinationem ſeu obſeruantiam Eccleſiæ, proficit dignè communicantibus ad ſalutem: Nec vllatenus ambigendum eſt quòd non ſub ſpecie panis caro tantum, nec ſub ſpecie vini ſanguis tantum, ſed ſub qualibet ſpecie eſt integre totus Chriſtus. Laudabilis quoque conſuetudo communicandi laicum populum ſub vna ſpecie ab Eccleſia & ſanctis patribus rationabiliter introducta, & hactenus diutiſſimè obſeruata, & à doctoribus diuine legis ſacrarum ſcripturarum atque canonum multam peritiam habentibus iam a longæuo tempore commendata, pro lege habenda eſt, nec alicui licitum eſt eam reprobare, aut ſine authoritate Eccleſiæ ipſam immutare. Datum Baſileæ in noſtra ſolenni & publica ſeſſione, decimo Calendis Ianuarij, Anno. 1437. Eadem, Concilium COLONIENSE III. parte ſeptima, capite decimo quinto, renouat, & COLONIENSE IV. capite trigeſimo quinto, ſub finem Concilium autem MOGVNTINVM IV. capite trigeſimo ſecundo. Cùm (inquit) nemo fidelium dubitet virtutem ſacroſanctæ Euchariſtiæ, non ex ſpeciebus pendere, ſed ex viuifica Chriſti carne & ſanguine prouenire: iam ne hoc quidem quiſquam fidelis dubitare debet, illam ſub vna ſpecie communicandi morem, ad ſalutem ſumentium æquè vtilem efficacem eſſe, quàm alterum ſub vtraque: cùm conſtet non minus accipi in vna ſpecie, & eum quoque communicandi morem in vna ſpecie, iam inde ab initio praxis Chriſti & Apoſtolorum in Eccleſiam introduxerit: vnicuique autem fidelium ex his duobus communicandi modis, eum meritò tenendum eſſe quem Eccleſia, propter cauſas rationabiles pro temporum ratione elegerit, & populo tradiderit obſeruandum. Hæc autem iterum renouat Concilium TRIDENTINVM, ſeſſione vigeſima prima, quæ fuit quinta, ſub Pio quarto, vbi docet laicos & clericos non conficientes, non aſtringi iure diuino ad communionem ſub vtraque ſpecie. Nam (inquit) & ſi Chriſtus Euchariſtiæ ſacramentum in panis & vini ſpeciebus inſtituit & Apoſtolis tradidit, non tamen illa inſtitutio & traditio eò tendit, vt omnes Chriſti fideles ſtatuto domini ad vtramque ſpeciem accipiendam aſtringantur. Poteſtas autem in Eccleſia ſemper fuit, vt in ſacramentorum diſpenſatione, ſalua illorum ſubſtantia, ea ſtatueret vel mutaret, quæ ſuſcipientium vtilitati, ſeu ipſorum ſacramentorum veneration, pro temporum & locorum varietate, magis expedire iudicaret. Id autem Apoſtolus non obſcure viſus eſt innuiſſe, cùm ait: Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros Chriſti & diſpenſatores myſteriorum Dei, atque ipſum quidem hac poteſtate vſum eſſe, ſatis conſtat, cum in multis aliis, tum in hoc ipſo ſacramento, cùm ordinatis nonnullis circa eius vſum, cætera (inquit) cùm venero diſponam. Quare agnoſcens ſancta mater Eccleſia hanc ſuam in adminiſtratione ſacramentorum authoritatem, licet ab initio Chriſtianæ religionis non infrequens vtriuſque ſpeciei vſus fuiſſet: tamen progreſſu

Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22.

A ieiuniis cõfectum Chriſti corpus debere ſumi vide poſt hãc immediate diſtinctionem.

Conſuetudo pro lege habenda.

Animaduerſio hæreticorum.

Concilium generale Baſileenſe.

Laici nec Clerici non conficientes aſtringuntur ad communicãdũ ſub vtraque ſpecie

Matth. 28.

Sub altera ſpecie totus Chriſtus ſiue ſub qualibet.

Concilium Colonienſe 3.

Idem 4.

Concilium Moguntinenſe 4.

Concilium Tridentinum generale.

1. Corinth. 4.

1. Corinth. 11

temporis, latiſſimè, iam mutata illa conſuetudine, grauibus & iuſtis cauſis adducta, hanc conſuetudinem ſub altera ſpecie communicandi approbauit, & pro lege habendam decreuit quam reprobare, aut ſine ipſius Eccleſiæ authoritate pro libito mutare non licet. Declarat inſuper ſancta ſynodus, quamuis redemptor noſter, vt antea dictum eſt, in ſuprema illa cœna hoc ſacramentum in duabus ſpeciebus inſtituerit, & Apoſtolis tradiderit tamen fatendum eſſe etiam ſub altera tantum ſpecie, totum atque integrum Chriſtum, verumque ſacramentum ſumi, ac propterea, quod ad fructum attinet, nulla gratia neceſſaria ad ſalutem eos defraudari, qui vnam ſpeciem ſolam accipiunt, &c. Sequenti autem capite minuit paruulos non obligari ad communionem: vide ſuſuperius. Communio, &c. Hanc autem, perpetuo anathemate, doctrinam improbantes, fecit. Quam doctrinam & Facultas LOVANIENSIS ſub Carolo 5. Imperatore anno 1544. congregata, articulo 15. confirmat eiſdem pene verbis: & Facultas PARISIENSIS ſub Franciſco primo anno 1543 congregata articulo ſeptimo. *Non eſt* (ait) *laicis ad ſalutem neceſſaria communio ſub vtraque ſpecie, rectéque certis ac iuſtis de cauſis olim ab Eccleſia ſancitum eſt, vt illis ſub vna tantum panis ſpecie communicetur.* Vide communio, & Miſſa.

Faculeas Louanienſis.

Faculeas Pariſienſis.

Eucharistiæ ſacramentum à ieiunis ſacerdotibus confici, & ab eiſdem atque cæteris fidelibus ſumi debet.] Iam ex Nicephoro ſuperius oſtenſum eſt libro 17. cap. 25. antiquitus Euchariſtiam à ieiunis ſumi, & ſupra etiam ex Concilio Conſtantienſi monſtratum eſt debere à ieiuniis ſacerdotibus confici, ſed adhuc quædam reſtant quæ hic perſtringemus quam poterit fieri breuiſſime. Sic ego ABDIAS BABYLONIVS libro 7. certaminis Apoſtolici, narrat Matthæum Apoſtolum poſtquam pro laude virginitatis orationem elegantem habuit, præſente Ephigenia, ſic intuliſſe. *Si aliquis prius cibum carnalem accipiat, & poſtea ipſo die quo iam cibo naturali refectus eſt cibum ſpiritualem ſumat, ex vtroque cibo reus criminis & inhoneſtatis & præſumptionis efficitur: non ideo quia manducauit, ſed quia contra ordinem, & contra inſtitutam, & contra regulam Dei cibo carnali prius refectus eſt.* Præterea fideles ſolitos ſumere ieiunios Euchariſtiam, docet TERTVLIANVS CARTHAGINENSIS libro 2. ad vxorem, vbi maxima recenſens incommoda, quæ ex matrimonio contracto cum diuerſæ fidei partibus proueniunt ait. *Si mulier Chriſtiana infideli iuncta eſt*, non ſciet maritus quid ſecreto ante omnem cibum guſtes? & ſi ſciuerit, panem non illum credit eſſe qui dicitur & hæc ignorans quiſque rationem ſimpliciter ſuſtinebit ſine gemitu ſine ſuſpitione panis an veneni? Idem & teſtatur antiquiſſimus Pontifex SOTER I. vt dicemus in vocabulo miſſa: & Concilium CARTHAGINENSE III. canone 19. & allegatur à Gratiano de conſecratione diſtinctione 1. cap. ſacramenta. *Sacramenta* (ait) *altaris non niſi a ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuerſario quo cœna domini celebratur: nam ſi aliquorum pomeridiano tempore defunctorum, ſeu Epiſcoporum, ſeu clericorum commendatio facienda eſt, ſolis orationibus fiat, ſi illis qui faciunt iam pranſi inueniantur.* Idem eadem repetit & canone 48. Sed & eadem ſtatuit Concilium HIPPONENSE cano. 30. Concilium APPRICANVM canone 8. & 14. & Concilium GENERALE VI. Conſtantinopolitanum 3. canone 29. vbi allegat etiam præfatum Carthaginenſe decretum. Porrò AVGVSTINVS HIPPONENSIS epiſtola 118. ad Ianuarium, de conſuetudinibus Eccleſiæ capite ſexto & allegat Gratianus, de conſecratione diſtinctione ſecunda capite liquido. *Liquido patet* (ait) *quando primò acceperunt diſcipuli corpus & ſanguinem Domini, non eos accepiſſe ieiunos, nunquid tamen propterea calumniandum eſt vniuerſa Eccleſia quòd a ieiunis ſemper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui ſancto, vt in honorem tanti ſacramenti, in os Chriſtiani prius dominicum corpus intret, quàm cæteri cibi. Nam ideo per vniuerſum orbem mos iſte ſeruatur. Neque enim quia poſt cibos dedit dominus, propterea pranſi aut cœnati fratres ad illud ſacramentum accipiendum accedere deberent aut conuenire, ſicut faciebant quos Apoſtolus arguit & emendat, &c.* Hinc Concilium MATISCONENSE II. ſub Pelagio ſecundo, Epiſcoporum 60. canone ſexto. *Decreuimus vt nullus preſbyter confertim cibo, aut crapulatus vino, ſacrificia contrectare, aut Miſſas priuatis feſtiſque diebus concelebrare præſumat: iniuſtum eſt enim vt ſpiritali alimento corporale præponatur. Sed ſi quis hoc attentare curauerit, dignitatem amittat honoris. Iam enim & de tali cauſa in Conciliis Affricanis definitum eſt tempore*, Bonifacij papæ 1. vt poſuimus ſuperius. *Quam definitionem noſtro quoque dignum duximus ſociare decreto, vt ſacramenta altaris non niſi à ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuerſario, quo cœna domini celebratur. Quæcunque reliquiæ ſacrificiorum poſt peractam Miſſam in ſecretario ſuperſederint, quarta vel ſexta feria innocentes ab illo, cuius intereſt, ad Eccleſiam adducantur, & indicto eis ieiunio, eaſdem reliquias conſperſu vino percipiant.* Hoc obſeruatum etiam ſuo tempore teſtatur NICEPHORVS CALLISTVS libro decimo ſeptimo hiſtoriæ Eccleſiaſticæ capite vigeſimo quinto, vt poſuimus ſuperius. Idem omnino poſtea ſtatuit Concilium ANTISSIODORENSE capite vigeſimo nono, & Concilium BRACARENSE II. capite decimo, vbi quoſdam preſbyteros corripit, quod Miſſas mortuorum poſt acceptum merum, vel oblationem auſi fuerant conſecrare: *Quod ſi hoc* (ait) *vltra præſumptum fuerit, vt non ieiunus oblationem conſecrauerit in altari, continuò ab officio ſuo priuatus, à proprio deponatur Epiſcopo.* Denique Concilium SALEGVNSTADIENSE ſub Benedicto octauo, & Henrico Imperatore ſecundo, canone quarto, decreuit vt preſbyter aliquis, poſt galli cantum æſtiuis noctibus bibens, proximo die Miſſam non celebret, hiemalibus ſimiliter ſi neceſſitas cogat. Sequenti autem canone quinto, prohibet, ne amplius quàm tres miſſas, preſbyter in vna die celebrare præſumat: Vide miſſa. Porrò non eſt opus repetere, quod ſuperius protulimus ex Concilio CONSTANTIENSI, vide ſi lubeat: Porrò Concilium MOGVNTINVM IV. canone trigeſimo tertio, *Parochis & miniſtris Eccleſiarum ſerio inhibemus, ne cui extra caſum infirmitatis, aut neceſſitatis ſacroſanctam Euchariſtiam, niſi ieiuno & confeſſo porrigere præſumant.* Vide communio, & ſequentia.

Abdias Babylonius.

Tertullianus Carthaginenſis.

Soter 1.

Concilium Carthaginenſe 3. ſub Syricio.

Vide ſuffragia pro defunctis Caluini de quibus ſuperius defunctus fol. 51. pag. 1.

Concilium Affricanum ſub Bonifacio 1.

Concilia Hipponenſe. Concilium Conſtantinopol. 3. generale 6.

Auguſtinus Hipponenſis.

Concilium Matiſconenſe 2. ſub Guntranno rege.

Ideo repeto decretū premiſſum quia aliter hic patres allegant quam à Gratiano citetur & quam in proprio canone reperiatur.

Nicephorus Calliſtus.

Concilium Antiſſiodorenſe.

Concilium Bracarenſe 2.

Concilia Salegunſtadienſe.

Concilia Mogunſtinum 4.

Euchariſtiæ ſacramentum eleuandum & adorandum.] Non dubito quin hoc iam ſæpius repetierimus ſuperioribus annotationibus: verumtamen exigit ratio, vt dicamus antiquum eſſe morem Euchariſtiam eleuatam à populis

pulis adorari: quod & multi ex pſalmo ritè comprobant prædictum, vbi dicitur: *Erit firmamentum in terra in ſummis montium, &c.* Eo loco Rabini multi interpretantur, in capitibus ſacerdotum placentam tritici eleuandam, vt aliàs docuimus in Pandecta noſtra Euangelica lib. 3. cap. 4. dum de ſacramento Euchariſtiæ, ex prophetarum oraculis tractaremus. Lege Franciſcum Titelmanum Haſſelenſem in huius pſalmi elucidatione. Hoc & probatur ex figura leuitici vbi quæcunque offerebantur, eleuari dicebantur, & ideò rectè inſtitutum fuiſſe videmus à maioribus noſtris, cùm Euchariſtiam ſacerdos eleuat, quod eſt ſacrificij ſignum, vt in genua procidentes Chriſtum in Euchariſtia præſentem adorent, ſimul & cum defertur per vrbem ſeu ad infirmos, ſeu in proceſſionem. Sed ne ſine teſtimoniis procedamus, ſic poſt antiquiores, quorum memoriam faciemus in vocabulo, Miſſæ ritus & ceremoniæ, &c. BASILIVS MAGNVS lib. 1. de Spiritu ſancto cap. 27. loquitur, dum de traditionibus tractat. *Ad Orientem* (ait) *conuerſos eſſe nos dum oramus, quæ ſcriptura nos docuit? Inuocationis verba, dum oſtenditur * Panis Euchariſtiæ, & poculum benedictionis, quis ſanctorum, ſcripto nobis reliquit? Non enim his contenti ſumus, quorum Apoſtolus aut Euangelium mentionem fecit: ſed & antè & poſt alia quædam dicimus, velut magnum robur ad myſteria habentia, ex doctrina ſcripto non prodita aſſumpta, &c.* Idem in liturgia ſua, quæ approbatur à Concilio generali 6. cano. 32. idem docet faciendum. vnde AMPHILOCHIVS ICONII, in vita eiuſdem Baſilij, *Accedens* (ait) *Baſilius ad ſanctum altare, cœpit dicere ſcribens in charta ſic: Repleatur os meum laude, vt hymnum dicat gloria tua domine Deus, qui creaſti nos & adduxiſti in vitam hanc, & cæteras orationes ſancti miniſterij. Et poſt finem orationum, exaltauit panem ſine intermiſſione orans & dicens. Reſpice domine Ieſu Chriſte Deus noſter ex ſancto habitaculo tuo, ad ſanctificandum nos, &c. Et diuidens panem in tres partes, vnam quidem communicauit tunore multo, alteram autem reſeruauit conſepelire ſecum: tertiam vero imponens columbæ aureæ quæ pependit ſuper altare, &c.* Hinc AVGVSTINVS HIPPONENSIS in pſalmum 98. exponens illud, *Adorate ſcabellum pedum eius, &c. Quia* (inquit) *Chriſtus in carne hic ambulauit, & ipſam carnem nobis manducandam ad ſalutem dedit, nemo autem carnem illam manducat niſi prius adorauerit, inuentum eſt quemadmodum adoretur tale ſcabellum domini: vt non ſolum non peccemus adorando, ſed peccemus non adorando, &c.* Vide Miſſa, &c. hinc IOANNES DAMASCENVS in vita Barlaam & Ioſaphat, ita apertè hoc myſterium exponit, vt non ſit vltra relictus dubitationis locus: ſcribit quippe Barlaam ſic inſtruxiſſe filium Regis Ioſaphat. * *Accipe* (ait) *& perceptionem libatorum Chriſti myſteriorum, & crede in veritate corpus & ſanguinem eſſe Chriſti Dei noſtri, quem dedit fidelibus in remiſſionem peccatorum. Nam nocte qua tradendus erat, ſanctis ſuis diſcipulis & Apoſtolis, & per eos omnibus in ſe credentibus dixit: Accipite & manducate. Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur in remiſſionem peccatorum. Similiter & calicem accipiens dedit eis dicens: bibite ex hoc omnes, hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum. Ipſe enim Deiſermo vinum & efficax, & omnia virtute ſua peragens, facit & conuertit diuino verbo ſuo panis & vini oblationem, in corpus & ſanguinem ſuum ſuperueniente ſpiritu ſancto, in ſanctificationem & illuminationem eum deuote percipientium. Adora eum fide, oſculando, venerando imaginem dominici characteris propter nos incarnati Dei verbi, ipſum te reputans creatorem cernere imagine ſua. Reuerentia namque imaginis* (ait quidam ſanctorum) *ad exemplar eiuſdem tranſit imaginis, exemplar eſt, ex quo ipſa imago deriuatur. In imagine igitur figuram intuentes, mentis oculis ad verum tranſimus illius aſpectum cuius imago eſt, pie adorantes propter nos incarnati effigiem, non Deum facientes, ſed imaginem incarnati Dei oſculantes deſiderio & amore, qui ſemetipſum exinaniuit propter nos vſque ad formam ſerui, &c.* Vide imago, &c. hinc Concilium COLONIENSE III. capite 16. partis 7. *Quoniam* (ait) *in hoc ſacramento Chriſtus continetur, cohortandus eſt populus, vt ad hæc myſteria contremiſcens, cum in celebratione Miſſarum eleuatur hoſtia ſalutaris, ſe reuerenter inclinet, corporeque humi ſuſo mente adoret crucifixum ſalturus idem cum presbyter defert ad infirmum Euchariſtiam, quam ob id paratam ſemper habere debet, &c.* Vide ſequentem diſtinctionem de Euchariſtia infirmis miniſtranda, &c. Hoc prius ſtatuiſſe HONORIVM III. docet Gratianus de conſecratione diſtinctione 2. de celebratione miſſarum, capite ſane. hinc etiam Concilium TRIDENTINVM generale nouiſſimum ſeſſione 13. quæ fuit 3. ſub Iulio 3. capite 5: *Nullus* (ait) *dubitandi locus relinquitur, quin omnes Chriſti fideles, pro more in catholica Eccleſia ſemper recepto, latriæ cultum, qui vero deo debetur, huic ſanctiſſimo ſacramento, in veneratione adhibeant: neque enim minus eſt adorandum, quod fuerit à Chriſto domino, vt ſumatur, inſtitutum. Nam illum eundem Deum præſentem in eo adeſſe credimus, quem pater æternus introducens in orbem terrarum, dixit & adorent eum omnes Angeli Dei, quem Magi procidentes adorauerunt, quem denique in Galilæa ab Apoſtolis adoratum fuiſſe ſcriptura teſtatur.* Vide plura in vocabulo, Miſſæ ritus, & cæremoniæ, & Miſſæ aſſiſtunt Angeli, &c. Et Euchariſtiæ ſolemnitas, infra.

e Euchariſtia infirmis, & periclitantibus ro viatico deferenda & miniſtranda.] Hæc quidem propoſitio tam ex præcedentibus, quàm adhuc ex ſequentibus roborabitur, vt facile erit colligere. Itaque in promptu eſt vt doceamus antiquiſſimum morem fuiſſe, deferre Euchariſtiam ad infirmos, & infirmos in ægritudine ſemper ſolitos communicare. Primo loco nobis locupletiſſimus teſtis occurrit vir Apoſtolicus DIONYSIVS ALEXANDRINVS, epiſtola ad Fabianum (vt narrat EVSEBIVS CAESARIENSIS libro ſexto hyſtoriæ Eccleſiaſticæ capite trigeſimo quarto) in qua refert Serapionem quendam fuiſſe apud Alexandriam, vnum ex his qui lapſi ſunt eumdemque ſæpe deprecatum vt ſuſciperetur, nec tamen impetraſſe, oppreſſum Deinde narrat hunc eſſe ægritudine, ita vt in triduo iam ſine voce prorſus iaceret, & pauculum quarta die reſpirantem vocaſſe ad ſe filiam ſuam, & dixiſſe. Quouſque me detinetis? quæſo vos, citò aliquis preſbiterum roget, vt poſſim aliquando dimitti, & cùm hæc dixiſſet rurſum ſine voce permanſiſſe. *Abiit curſu puer* (inquit Dionyſius) *ad preſbyterum noctis tempore, infirmabatur preſbyter, venire non potuit: tamen quia præceptum fuerat à me, vt lapſis in exitu nemo reconciliationis ſolatia denegaret, & maximè his quod prius id rogaſſe conſta-*

ret,

Pſalm. 71.

Leuit. 23.

Baſilius Magnus.

*Ergo bene leſtor cognoſce, quia Euchariſtiæ elevatio & adoratio fiebat ante Baſilium, cum ipſe traditionem eam in teſtimonium veritatis profert.

Amphilochius Iconij.

Fractio hoſtiæ. Reſeruatio hoſtiæ.

Auguſtinus Hipponenſis.

Ioannes Damaſcenus.

*Quid hoc lucidius teſtimonio tam antiqui patris, & in ipſius Eccleſiæ naſcentis exiſtentis primis temporibus.

Concilii Coloniense 3.

Honorius 3.

Concilium Tridentinum generale.

Hebræo. 1. Pſal. 96. Matth. 2. Matth. 28.

Dyonisius Alexandrinus. Eusebius Cæſarienſis. Hyſtoria Serapionis qui in infirmitate Euchariſtiam ſibi afferri poposcit.

In manus olim dabatur Eucharistia.

ret, parum Euchariſtiæ puero qui ad ſe venerat dedit, quod infuſum iuſſit ſeni præberi. Regrediente adhuc puero, antequam regrederetur domum, rurſus Serapion reſpiciens, rediſti, inquit, filii licet preſbyter venire non potuit, tu tamen imple quod tibi præceptum eſt, vt poſſim diſcedere: cumque eſſet completa ſolennitas, velut cathenis quibuſdam vinculiſque diruptis, latiorem iam ſpiritum reddidit: ex quo, ſcilicet conſtat certiſſimè huius boni auxilio nullum debere fraudari, &c. Hinc etiam ante hæc tempora narrat MARCELLVS MARTYR, qui tempore S. Ignatij pro Chriſto paſſus eſt, in vita S. Petronillæ quæ filia fuit S. Petri Apoſtoli. *Veniens* (inquit) *ad eam S. Nicomedes preſbyter celebrauit myſteria Chriſti, virgo autem ſanctiſſima mox vt corporis Chriſti ſacramentum accepit, reclinans ſe in lectulo emiſit ſpiritum.* * Denique EXPERIVS TOLOSANVS Epiſcopus referente HIERONYMO epiſtola ad Ruſticum monachum in fine. *Vidua Sareptenſis imitator eſuriens* (ait) *paſcit alios, & ore pallente ieiuniis famie torquetur aliena, omnemque ſubſtantiam, Chriſti viſceribus eroganit. Nihil illo ditius, qui corpus domini canistro vimineo, ſanguinem portat in vitro, ſcilicet ad infirmos, vt ex vita eiuſdem colligitur.* Sed ante illum Concilium NICAENVM I. ſub Conſtantino 1. canone 13. & allegat Gratianus cauſa 26. quæſtione 6. capite de his verò. *De his* (ait) *qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua regulariſque ſeruabitur, ita vt ſi quis egreditur de corpore, vltimo & neceſſario viatico minimè priuetur. Quod ſi deſperatus aliquis, & conſecutus communionem oblationiſque particeps factus, iterum conualuerit, ſit inter eos qui communionem orationis tantummodo conſequuntur. Generaliter autem omni cuilibet, in exitu poſito, & poſcenti ſibi communionis gratiam tum tribui, Epiſcopum probabiliter ex oblatione dare debebit.* Idem ſtatuit INNOCENTIVS I. epiſtola 3. quæ eſt ad Exuperium Toloſanum Epiſcopum capite 2. vt alibi dicetur. Præterea narrat etiam AMPHILOCHIVS ICONII in vita Baſilij magni. *Cùm* (ait) *graui infirmitate detineretur, circa horam nonam ſletis magnus pater noſter Baſilius ad miniſterium Miſſæ in ſancta Eccleſia, ſimul cum cleri & ciuitatis capitaneis: & iterum cùm ipſis panem ſumens dimiſit eos, inſtruens & oſculans eos in oſculo ſancto, & nouum Chriſti militem commendans, etiam & omnes in Domino, atque diſpoſitam ſibi conſepelire fecit tertiam partem quæ à domino data fuit ei communionis, & recumbens in lecto gratias egit extensè domino, & adhuc cùm eſſet in ore eius, reddidit domino ſpiritum, &c.* Hinc AMBROSIVS MEDIOLANENSIS oratione funebri in morte fratris ſui Satyri. *Quid* (inquit) *obſeruantiam eius erga Dei cultum prædicem, qui priuſquam perfectioribus eſſet initiatus myſteriis, in naufragio conſtitutus cùm ea qua veheretur nauis ſcopuloſo illiſa vado, & vrgentibus hinc atque inde fluctibus ſolueretur, non mortem metuens, ſed ne vacuus myſterij exiret è vita, quos initiatos eſſe cognouerat, ab his diuinum illud fidelium ſacramentum popoſcit, non vt curioſos oculos inſereret arcanis, ſed vt fidei ſuæ conſequeretur auxilium? Etenim ligari fecit in horario, & horarium inuoluit in collo, atque ita ſe deiecit in mare, non requirens de nauis compage reſolutam tabulam, cui ſupernatans innaretur, quoniam fidei ſolum arma quæſierat, &c.* Et ISVARDVS MONACHVS in martyrologio. *Romæ* (ait) *via appia in cœmeterio calixti natale S. Tharſitij acolythi & martyris, quem cum pagani inueniſſent ſacramenta corporis Chriſti portantem, parum Euchariſtiæ puero qui ad ſe venerat dedit, quod infuſum iuſſit ſeni præberi. Regrediente adhuc puero, antequam regrederetur domum, rurſus Serapion reſpiciens, rediſti, inquit, filii licet preſbyter venire non potuit, tu tamen imple quod tibi præceptum eſt, vt poſſim diſcedere: cumque eſſet completa ſolennitas, velut cathenis quibuſdam vinculiſque diruptis, latiorem iam ſpiritum reddidit: ex quo, ſcilicet conſtat certiſſimè huius boni auxilio nullum debere fraudari, &c.* Hinc etiam ante hæc tempora narrat MARCELLVS MARTYR, qui tempore S. Ignatij pro Chriſto paſſus eſt, in vita S. Petronillæ quæ filia fuit S. Petri Apoſtoli. *Veniens* (inquit) *ad eam S. Nicomedes preſbyter celebrauit myſteria Chriſti, virgo autem ſanctiſſima mox vt corporis Chriſti ſacramentum accepit, reclinans ſe in lectulo emiſit ſpiritum.* * Denique EXPERIVS TOLOSANVS Epiſcopus referente HIERONYMO epiſtola ad Ruſticum monachum in fine. *Vidua Sareptenſis imitator eſuriens* (ait) *paſcit alios, & ore pallente ieiuniis famie torquetur aliena, omnemque ſubſtantiam, Chriſti viſceribus eroganit. Nihil illo ditius, qui corpus domini canistro vimineo, ſanguinem portat in vitro, ſcilicet ad infirmos, vt ex vita eiuſdem colligitur.* Sed ante illum Concilium NICAENVM I. ſub Conſtantino 1. canone 13. & allegat Gratianus cauſa 26. quæſtione 6. capite de his verò. *De his* (ait) *qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua regulariſque ſeruabitur, ita vt ſi quis egreditur de corpore, vltimo & neceſſario viatico minimè priuetur. Quod ſi deſperatus aliquis, & conſecutus communionem oblationiſque particeps factus, iterum conualuerit, ſit inter eos qui communionem orationis tantummodo conſequuntur. Generaliter autem omni cuilibet, in exitu poſito, & poſcenti ſibi communionis gratiam tum tribui, Epiſcopum probabiliter ex oblatione dare debebit.* Idem ſtatuit INNOCENTIVS I. epiſtola 3. quæ eſt ad Exuperium Toloſanum Epiſcopum capite 2. vt alibi dicetur. Præterea narrat etiam AMPHILOCHIVS ICONII in vita Baſilij magni. *Cùm* (ait) *graui infirmitate detineretur, circa horam nonam ſletis magnus pater noſter Baſilius ad miniſterium Miſſæ in ſancta Eccleſia, ſimul cum cleri & ciuitatis capitaneis: & iterum cùm ipſis panem ſumens dimiſit eos, inſtruens & oſculans eos in oſculo ſancto, & nouum Chriſti militem commendans, etiam & omnes in Domino, atque diſpoſitam ſibi conſepelire fecit tertiam partem quæ à domino data fuit ei communionis, & recumbens in lecto gratias egit extensè domino, & adhuc cùm eſſet in ore eius, reddidit domino ſpiritum, &c.* Hinc AMBROSIVS MEDIOLANENSIS oratione funebri in morte fratris ſui Satyri. *Quid* (inquit) *obſeruantiam eius erga Dei cultum prædicem, qui priuſquam perfectioribus eſſet initiatus myſteriis, in naufragio conſtitutus cùm ea qua veheretur nauis ſcopuloſo illiſa vado, & vrgentibus hinc atque inde fluctibus ſolueretur, non mortem metuens, ſed ne vacuus myſterij exiret è vita, quos initiatos eſſe cognouerat, ab his diuinum illud fidelium ſacramentum popoſcit, non vt curioſos oculos inſereret arcanis, ſed vt fidei ſuæ conſequeretur auxilium? Etenim ligari fecit in horario, & horarium inuoluit in collo, atque ita ſe deiecit in mare, non requirens de nauis compage reſolutam tabulam, cui ſupernatans innaretur, quoniam fidei ſolum arma quæſierat, &c.* Et ISVARDVS MONACHVS in martyrologio. *Romæ* (ait) *via appia in cœmeterio calixti natale S. Tharſitij acolythi & martyris, quem cum pagani inueniſſent ſacramenta corporis Chriſti portantem*

Marcellus martyr.

*Lege & Infra ex Cypriano. Exuperius Toloſanus. Hieronymus ſtridonenſis.

Concilium Nicenum magnum ſub Syluestro.

Innocentius 1.

Amphilochius Iconij.

Ambrosius Mediolanensis.

Euchariſtiæ virtute in mari Satyrus ſalvatus.

Iſuardus monachus.

tem cæperunt diſquirere quid gereret. *At ille indignum iudicans porcis margaritas prodere, tandiu ab eis fuſtibus ac lapidibus eſt mactatus quouſque ſpiritum exhalaret, & reuoluto eius corpore, ſacrilegi diſcuſſores, nihil ſacramentorum Chriſti in eius manibus ac veſtibus inuenerunt, &c.* Hinc PALLADIVS HELENOPOLITANVS in dialogo de vita S. Ioannis Chryſoſtomi, & NICEPHORVS CALLISTVS libro 13. capite 37. & SIMEON METAPHRASTES in eius vita narrant quomodo Chryſoſtomus cum lecto decumberet in Cucuſo, & ſciret ſuam imminere mortem annuntiantibus ei illam Petro & Ioanne Apoſtolis. *Cœleſti enim* (ait) *beati Apoſtoli, & ineffabili eſca pauerunt,* & infrà. *Itaque cùm res ſuas diſpoſuiſſet,* linguam ad docendum mouiſſet, *latius ſe, ita vt calceos quoque indueret, veſtibus ſuis ornaſſet, & per communionem diuinam ſanctificationem percepiſſet, Gloria* (inquit) *tibi domine de rebus omnibus, & ſeipſo ſigno crucis ſub qua vixerat obſignato, beatam illam ingreſſus eſt profectionem, cum Chriſto viuens & regnans, &c.* Porrò HIERONYMVS vt refert ille qui eius vitam conſcripſit EVSEBIVS Monachus, cùm eſſet morti vicinus rogauit ſibi corpus dominicum afferri, quòd & factum eſt. *Cum autem* (inquit) *preſbyter ſacratiſſimum corpus obtuliſſet, ille proſtratus ſe pronus in terrâm voce & lachrimis orationis, &c. vbi orationem compleuit, vir domini ſacrum Domini corpus ſuſpiciens ad terram ſupinus rediit, &c.* Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro ſexto, confeſſionum capite ſecundo, & reliquis, ſed & libro de viſitatione infirmorum, docet quod infirmis dari debeat corpus Chriſti, & cum illud Iacobi exponit. *Infirmatur quis in vobis, &c. Ergo* (inquit) *ſic roges de te & pro te fieri, ſicut dixit Apoſtolus Iacobus, imo per Apoſtolum ſuum dominus. Ipſa videlicet olei ſacrati libatio, intelligitur ſpiritus ſancti typicalis vnctio. Illud etiam viuificum Dominici corporis ſupplementum ſuſcipere non renuas, quin potiùs illud amiciſſimè quæras, fideliter comedas: cibus ille etenim incomparabilis, ineffabilis, viaticum tibi erit ſaluberrimum, redemptionis tuæ pretium, redemptoris monimentum & redempti munimentum, &c.* Idem, & epiſtola vigeſima tertia, ad Bonifacium Epiſcopum. hinc Concilium GERVNDENSE in Hiſpania, ſub Hormiſda canone nono, & allegatur à Gratiano diſtinctione 50. capite Is verò. *Is verò, qui egritudinis langore depreſſus, pœnitentiæ benedictionem, quam viaticum deputamus, per communionem acceperit, & poſtmodum reconualeſcens caput pœnitentiæ in Eccleſia publicè non ſubdiderit: ſi prohibitis vitiis non detinetur obnoxius admittatur ad clerum.* Huic aſtipulatur decreto MARTINVS BRACARENSIS Epiſcopus octageſimo ſecundo, collectorij, & allegatur à Gratiano cauſa vigeſima ſexta, quæſtione ſexta, capite Si quis. *Si quis de corpore exiens nouiſſimum & neceſſarium communionis viaticum expetit, non ei denegetur: quod ſi in deſperatione poſitus, poſt perceptam communionem iterum ſanus fuerit fidelis, tantum in oratione particeps ſit. Nam non accipiat ſacramentum donec conſtitutum pœnitentia tempus impleat. Qui ergo in exitu mortis ſunt & deſiderant accipere ſacramentum, cum conſideratione & probatione Epiſcopi, accipere debent.* Porrò PAVLVS DIACONVS in vita Mariæ Ægyptiacæ quæ multum laudata, & approbata in Concilio generali ſeptimo, narrat quomodo

Palladius Helenopolitanus, Epiſcopus.

Nicephorus Callistus. Simeon Metaphrastes.

O beati viri fœlicem exitū.

Hieronymus ſtridonenſis.

Augustinus Hipponenſis.

Cōcilium Gerundenſe in Hiſpania.

Martinus Bracarenſis.

Paulus Diaconus.

illa

Digitized by Google

Beda Venet.

illa beata peccatrix, diuina antequam moreretur myſteria participauerit. Sed & BEDA VENERABILIS libro quarto, hiſtoriæ Anglicanæ capite tertio. De Ceadda Epiſcopo loquens. *Confeſtim* (ait) *langore corporis tactus eſt, & hoc per dies ingraueſcente, ſeptimo (vt promiſſum ei fuerat) die poſtquam obitum ſuum Dominici corporis & ſanguinis perceptione munuit, ſoluta ab ergaſtulo corporis anima ſancta ducentibus, vt credi fas eſt, Angelis comitibus aeterna gaudia petiit*, &c. Idem eodem libro cap. 14. de Vilfrido Epiſcopo loquens ait. *Cui antè mortem Petrus & Paulus apparuerunt & dixerunt. Nos te hodierna die ad cœleſtia regna ſumus perducturi ſed primum expectare habes donec Miſſa celebretur, ac viatico Dominici corporis & ſanguinis accepto, ſic infirmitate ſimul & morte abſoluere, ad aeterna in cœlis gaudia ſubleueris*, &c. Idem eodem lib. 4 cap. 24. de Hilda Abbatiſſa loquens, eam tradit antè mortis horam Euchariſtiæ ſacramentum ſumpſiſſe. Et SIMEON METAPHRASTES in vita Danielis Stylitæ, narrat ſanctos ad eundem Apoſtolos veniſſe. *Et tribus diebus ante mortem inſſerunt eum* (ait) *diuinum celebrare myſterium, quod quidem celebrauit, & intemerata illa ſumpſit ſacramenta, & his quibus par erat impertiit*, &c. Idem in vita Euſtratij & Augentij, quorum nos feſtum in die S. Luciæ celebramus, narrat Euſtratium Epiſcopum præfarum antè martyrium communionem ſumpſiſſe. Sic & Idem, in vita Melanæ Romanæ. *Dato* (ait) *iam deſuper ſigno emigrationis, diuina ſumit ſacramenta.* Hinc ROBERTVS S. REMIGII libro 1. expeditionis Hieroſolymitanæ, narrat quòd cum Franci contra Turcas egregio certamine pugnaſſent. * *Parti* (inquit) *Turcorum cucurrit ad caſtra Chriſtianorum, & ibi vnum preſbyterum Miſſam celebrantem inuenerunt, quem ante altare detruncauerunt. O felix felicis preſbyteri martyrium, cui præbuit ducatum Dominici corporis viaticum*, &c. Porrò EDMERVS ANGLVS libro 2. de vita Anſelmi. *Spiritu itaque fortis, ſed carne nimium fragilis pedes oratorium adire nequibant. Attamen conſecrationi dominici corporis, quod ſpeciali quodam deuotionis affectu venerabatur, intereſſe deſiderans, ſingulis diebus illic ſe in ſella faciebat deferri*, &c. Et IACOBVS ACHONENSIS Epiſcopus in vitam Mariæ Æguienſis. Monachum quidem aliquem ſumptione corporis Chriſti deuota perfectè conualuiſſe deſcribit, & eandem virginem in mortis articulo, cum ingenti ardore ſuſcepiſſe memorat. Sed quid plura in medium proferimus? non eſt qui iſtud vnquam inficiatus fuerit, quod ſcilicet Euchariſtia infirmis ſit deferenda pro viatico: hinc eſt vt paucis abſoluamus, quòd MARTINVS V. dedit indulgentias centum dierum, illis qui corpus Chriſti comitabuntur, dum ad infirmos defertur & refertur. Vide. Euchariſtiæ ſolennitas, infra. Hinc etiam Concilium COLONIENSE III. partis 7. capite 16. dum de adoranda Euchariſtia loquitur, ſic ait. *Euchariſtiam autem ob id paratam ſacerdos ſemper debet habere, vt quando quis infirmatus fuerit ſtatim eum communicet, ne ſine communione decedat. Quod faciens decenti habitu indutus, hanc ſalutarem hoſtiam palam ac honorificè ante pectus, cum omni reuerentia & timore ferat & referat, lumine ſemper præcedente, vt ſignis populus intelligat illic enim eſſe præſentem, qui eſt candor lucis aeternæ: Hæc denique ſacroſancta hoſtia reponatur ſemper in loco ſingulari mundo & ſignato, honorificeque collocata deuotè ac fidelitèr conſeruetur.* Denique Concilium AVGVSTENSE capite 18. idem præcipit ſcilicet, quòd quando Euchariſtia ad infirmos defertur, lumen præferri, & campanella fidelibus dari ſignum debeat. *Caueat autem* (ait) *preſbyter vt ad infirmum pauciores duabus particulis non deferat, ne populus in redeuntis manibus inane vaſculum adoret: ſin autem contigerit forte, vt reuerti ad templum ſine Euchariſtia ſacramento cogatur, lumen præferri aut ſignum dari prohibeat.* Sed & Concilium TRIDENTINVM generale ſeſſione 13. quæ fuit 3. ſub Iulio tertio: capite ſexto. *Sacram* (ait) *Euchariſtiam deferri ad infirmos, & in hunc vſum diligenter in Eccleſiis conſeruari, præterquam quod cùm ſumma æquitate & ratione coniunctum eſt, tum multis in Conciliis præceptum inuenitur, & vetuſtiſſimo Catholicæ Eccleſiæ more eſt obſeruatum. Quare ſancta hac ſynodus retinendum hunc omnino ſalutarem & neceſſarium morem ſtatuit.* Anathema omnibus qui hoc improbant dicit eadem ſynodus. His iunge quæ ſequuntur quia adhuc confirmant.

Simeon Metaphraſtes.

Roberrus S. Remigij.

* Hæc hiſtoria mihi præſens ſeculum videtur depingere.

Edmerus Anglus.

Iacobus Achonenſis Epiſcop.

Martinus 5. Indulgentiæ illis datæ qui corpus Chriſti comitabuntur dum ad infirmos defertur. Concilij Colonienſe 3.

Diſciplina, ſacerdotis dum defert ad infirmos Euchariſtiam.

Concilij Auguſtenſe ſub Othone Cardinali.

Concilium Tridentinum generale nouiſſimum.

Euchariſtiæ aſſeruatio in vſus neceſſarios licita probatur.] Hæc propoſitio dependet ex ſuperiori, quia omnino idem eſt ſubiectum, & vt ex præcedentibus decretis Conciliorum probatum eſt idcirco Euchariſtia reſeruatur, vt potiſſimum infirmis conſulatur. Itaque ad huius confirmationem repete quæ iam ſuperiori annotatione diximus, ſicut & hæc quæ nunc dicturi ſumus, adhuc præcedentia confirmabunt. Igitur quod Euchariſtiæ aſſeruatio, non ſit recens inſtitutum, probatur ex Apoſtolorum traditione. CLEMENS I. epiſtola ſecunda, ad Iacobum fratrem Domini. *De fragmentis* (ait) *Dominici corporis demandamus. Tribus gradibus commiſſa ſunt ſacramenta diuinorum ſecretorum.* (hæc allegat Gratianus de conſecratione diſtinctione ſecunda, capite tribus gradibus) *id eſt Preſbytero, Diacono & * miniſtro, qui cùm timore & tremore clericorum, reliquias fragmentorum corporis Dominici cuſtodire debent, ne qua putredo in ſacrario inueniatur, ne cùm negligenter agitur, portioni corporis domini grauis inferatur iniuria. Communio enim corporis Domini noſtri Ieſu Chriſti ſi negligenter erogetur, & preſbyter minora non curet admonere officia, graui anathemate & digna humiliationis plaga feriatur. Certè tanta in altari holocauſta offerantur, quanta populo ſufficere debeant. Quòd ſi remanſerint, in craſtinum non reſeruentur, ſed cum timore & tremore clericorum diligentia conſumantur. Qui autem reſidua corporis dominici quæ in ſacrario relicta ſunt conſumunt, non ſtatim ad communes accipiendos cibos conueniant, ne putent ſanctæ portioni commiſceri cibum, qui per aqualiculos digeſtus in receſſum funditur. Si ergo mane dominica portio editur, vſque ad ſextam ieiunent miniſtri qui eam conſumpſerunt, & ſi tertia vel quarta hora acceperint, ieiunent vſque ad veſperam, ſic ſecreta ſanctificatione cuſtodienda ſunt ſacramenta.* Idem & de ſacro calice paulo infra eadem ſtatuit. *Iterum* (inquit) *de fragmentis dominici corporis demandamus. Calicem verò ad perferendum ſanguinem domini præparatum, cum tota munditia miniſterij, miniſter præparet, ne non bene lotus calix, Diacono peccatum ſiat offerenti, ita cùm omni honeſtate cuncta quæ ſupra expoſuimus oportet impleri. Statuimus item ne murium ſtercora inter fragmenta dominicæ portionis appareant, neque putrida* (videetiam infrà) *per negligentiam remaneant clericorũ, vt conuenientes qui accipere ſibi medicinam deſiderant, putrida cùm viderint, magis cùm ridiculo & faſtidio videantur accipere, & in peccatum magis decidant per negligen-*

Clemens 1.

Euchariſtia quibus datur conſeruãda, & diſpenſanda, vide etiam ſupra commutio. * vel Hypodiacono.

Ergo reſeruabantur Euchariſtiæ species.

Concilium Romanum ſub Nicolao 1.

Primam quidem in CONCILIO ROMANO ſub Nicolao ſecundo, Patrum 113. (quamquam voluit quidam dicere ſub Nicolao primo, ſed non patitur tempus, quia longè antè Berengarium Nicolaus I. fuit) fecit qua prætactum errorem abiurauit. Verùm poſteà in alium prolapſus eſt errorem, confitens quidem in Euchariſtia adeſſe verum corpus & ſanguinem Chriſti, ſed ſimul etiam panis & vini ſubſtantiam in illa haberi, quem errorem ſub GREGORIO VII. iterum Romæ publicè abiurauit. Et in hac poſteriori abiuratione Berengarius perſeuerauit & egit pœnitentiam, vt etiam meminit IOANNES GERSON ſermone primo, De cœna Domini, & alij authores. Prima ergo abiuratio talis eſt: *Ego Berengarius indignus Diaconus Eccleſiæ ſancti Mauritij Andegauenſis cognoſcens veram Catholicam & Apoſtolicam fidem, anathematizo omnem hæreſim, præcipuè eam de qua hactenus infamatus fui, quæ aſtruere conatur panem & vinum quæ in altari ponuntur poſt conſecrationem ſolummodo ſacramentum, & non verum corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti eſſe, nec poſſe ſenſualiter, niſi in ſolo ſacramento manibus ſacerdotum tractari vel frangi aut fidelium dentibus atteri. Conſentio autem ſanctæ Romanæ & Apoſtolicæ ſedi, & ore & corde profiteor, de ſacramentis Dominicæ menſæ eam fidem tenere, quam Dominus & venerabilis Papa Nicolaus & hæc ſancta Synodus authoritate Euangelica tenendam tradidit, mihique firmauit, ſcilicet, panem & vinum quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem non ſolùm ſacramentum ſed etiam verum corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti eſſe, & ſenſualiter non ſolùm ſacramento, ſed in veritate manibus ſacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri, iurans per ſanctam & Homouſion Trinitatem, & per hæc ſacroſancta Chriſti Euangelia: Eos verò qui contra hanc fidem venerint, cum dogmatibus ſectatoribus ſuis æterno anathemate dignos eſſe pronuncio. Quòd ſi ego ipſe aliquando aliquid contra hæc ſentire ac prædicare præſumpſero, ſubiaceam canonum ſeueritati. Lecto & perlecto ſponte ſubſcripſi.* Poſterior autem abiuratio alterius erroris talis eſt: *Ego Berengarius, corde credo & ore profiteor panem & vinum quæ ponuntur in altari, per myſterium ſacræ orationis & verba noſtri Redemptoris, ſubſtantialiter conuerti in veram & propriam ac vinificatricem carnem & ſanguinem Ieſu Chriſti Domini noſtri, & poſt conſecrationem eſſe verum Chriſti corpus, quod natum eſt de Virgine, & quod pro ſalute mundi oblatum pependit in cruce, & quod ſedet ad dexteram Patris. Et verum ſanguinem Chriſti qui de latere eius effuſus eſt, non tantum per ſignum & virtutem ſacramenti, ſed in proprietate naturæ & veritate ſubſtantiæ ſicut in hoc breui continetur, & Ego legi & vos intelligitis, nec contra hanc fidem vlterius docebo, ſic me Deus adiuuet, & hæc ſacra Euangelia.* Hanc confeſſionem CONCILIVM LATERANENSE GENERALE ſub Innocentio III. Patrum 1215. capite primo, confirmauit hoc modo: *In Eccleſia idem ipſe ſacerdos & ſacrificium Ieſus Chriſtus, cuius corpus & ſanguis in ſacramento altaris ſub ſpeciebus panis & vini veraciter continentur, Tranſubſtantiatis pane in corpus, & vino in ſanguinem poteſtate diuina, vt ad perficiendum myſterium vnitatis accipiamus ipſi de ſuo, quod accepit ipſe de noſtro. Et hoc vtique ſacramentum nemo poteſt conficere, niſi ſacerdos, qui fuerit ritè ordinatus ſecundum claues Eccleſiæ, quas ipſe conceſſit amplius & eorum ſucceſſoribus Ieſus Chriſtus.* Porrò in CONCILIO FLORENTINO GENERALI ſub Eugenio quarto, ſeſſione vltima, dicitur: *Latini Patribus quærentibus de panis tranſmutatione, cur Græci poſt hæc Dominica verba, Accipite manducate, ac infrà, Bibite ex hoc omnes. Quibus profectò verbis ſacramentum confici creditur. Hac etiam vtuntur oratione: Et fac, panem quidem hunc honorabile corpus Chriſti tui, quod autem in calice iſto eſt honorabilem ſanguinem Chriſti tui, ex ſancto tuo Spiritu tranſmutante. Reſponderunt ſe firmiter credere verbis illis Dominicis ſacramentum fieri, ſed quemadmodum Latini confecto ſacramento hæc ſolent vti oratione, Iube hæc perferri per manus ſancti Angeli tui in ſublime altare tuum, &c. Ita quoque Græcos illa verba proferre ſolere, vt ſanctiſſimũ Chriſti corpus, & ſanguis, peccatorum remiſſioni ac noſtris animabus ſaluti fiat.* Plures alias cæremonias habent Græci in myſterio Euchariſtiæ conficiendo, rationem quarum requiſiuit, ſolutionémque recepit in eodem Concilio EVGENIVS IV. Poſtea idem eiſdem & Armenis tradens formam ſeptem ſacramentorum, vt his more Latinorum vterentur, ſic loquitur, decreto quod ad calcem Concilij præfati. *Tertium* (ait) *eſt Euchariſtiæ ſacramentum, cuius materia eſt panis triticeus & vinum de vite, cui ante conſecrationem aqua modiciſſima admiſceri debet. Aqua autem ideo admiſcetur,* (vide infrà) *quoniam iuxta teſtimonia ſanctorum Patrum ac doctorũ Eccleſiæ pridem in diſputatione exhibita, creditur ipſum Dominum in vino aqua permixto hoc inſtituiſſe ſacramentum: Deinde quia hoc conuenit Dominicæ paſſionis repræſentationi. Inquit enim beatus* ALEXANDER PAPA (infrà allegabitur) *quintus à beato Petro* (& allegat Gratianus De conſecratione, diſtinctione ſecunda, capite In ſacramentorum. *In ſacramentorum oblationibus, quæ intra Miſſarum ſolennia Domino offeruntur, panis tantùm & vinum aqua permixtum in ſacrificium offerantur. Non enim debet in calicem Domini aut vinum ſolùm, &c.* Vide infrà etiam ex Iulio, tum ſubdit: *Cum ergo tam ſancta Romana Eccleſia à beatiſſimis Apoſtolis Petro & Paulo edocta, quàm reliquæ omnes Latinorum, Græcorúmque Eccleſiæ in quibus omnis ſanctitatis & doctrinæ limina claruerunt, ab initio naſcentis Eccleſiæ ſic ſeruauerint & modo ſeruent, inconueniens admodum videtur vt alia quauis regio ab hac vniuerſali & rationabili diſcrepet obſeruantia. Decernimus igitur vt etiam ipſi Armeni ſe cum vniuerſo orbe Chriſtiano conforment, eorúmque ſacerdotes in calicis oblatione paululum aquæ pro vt dictum eſt) admiſceant vino. Forma huius ſacramenti ſunt verba Saluatoris quibus hoc conficis ſacramentum. Sacerdos enim in perſona Chriſti loquens hoc conficit ſacramentum. Nam ipſorum verborum virtute, ſubſtantia panis in corpus Chriſti, & ſubſtantia vini in ſanguinem conuertuntur: Ita tamen quòd totus Chriſtus ſub ſpecie continetur panis & totus ſub ſpecie vini, ſub qualibet quoque parte hoſtiæ conſecratæ & vini conſecrati ſeparatione facta, totus eſt Chriſtus. Huius ſacramenti effectus quem in anima operatur dignè ſumentis, eſt adunatio hominis ad Chriſtum. Et quia per gratiam homo Chriſto incorporatur, & membris eius vnitur, conſequens eſt quod per hoc ſacramentum in ſumentibus dignè gratia augeatur, omnéſque effectum quem materialis cibus & potus quo ad vitam agunt corporalem, ſuſtentando, augendo, reparando, & delectando, ſacramentum hoc quo ad vitam operatur ſpiritualem, in quo* (vt inquit VRBANVS IV. in bulla inſti-

Duplex error Berengarij, & duplex eius abiuratio.

Gregorius 7.

Ioannes Gerſon.

Primæ abiurationis forma.

Confeſſio catholica.

Secundæ abiurationis Berengarij forma.

Tranſubſtantiatio.

Concilium Lateranẽſe ex vniuerſo orbe aſſuerẽte patres 1215. ſub Innocentio 3.

Tranſubſtantiatio.

Cõcilium Florentinum generale ſub Eugenio 4.

Forma conſecrandi Græcorum.

Latinorum canon.

Eugenius 4. tradit formam Armenis & Græcis Euchariſtici ſacramenti.

Alexander 1.

Iubentur Armeni ritum vniuerſalis Eccleſiæ in conſecratione Euchariſtiæ obſeruare.

Forma ſacramenti.

Effectus Sacramenti.

Vrbanus 4.

tutionis feſti corporis Chriſti) *gratam Saluatoris noſtri recenſemus memoriam, à malo retrahimur, confortamur in bono, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementum.* Eadem admiſit decreta in Concilio Lateranenſi ſub Leone decimo, ſeſſione duodecima. PETRVS MARONITARVM Patriarcha in monaſterio Camibin in monte Libano, vt ex eius mandato ſeu epiſtola quam ad eandem ſynodum miſit conſtat. Sed & Concilium SENONENSE capite decimo, decreti de ſacramentis, Euchariſtiæ ſacramentum ex ſeriè veteris & nouæ legis comprobat, vt ex Pſalmo 23. de frumento. Ex Zacharia, capite nono, de frumento germinante virgines, ex 1. Corinth. 11. vbi traditur Euchariſtiæ ſumendæ forma. Ex capite Ioannis ſexto: quibus luce clariùs conſtat hoc ſacroſanctum Euchariſtiæ ſacramentum gratiam conferre, & alia pleraque aduerſus hæreticos roborari, quæ de ipſo catholica tradit Eccleſia, atque adeò quidem vt poſt tam aperta Scripturarum Oracula plura conſarcire ſuperuacuum foret. Plura nihilominus decreto vndecimo diſputat, agentes de ſacerdotio nouæ legis & ſacrificio Miſſæ, prædicti Patres Concilij Senonenſis cõtra Lutherum qui eam abrogare molliebatur: & Euchariſtici ſacramenti formam à Chriſto traditam eiſdem teſtimonijs corroborant maledictis impiorum reſpondentes. Sed & Concilium COLONIENSE III. partel eptima, capitibus 13.14.15.16.17.18.& 19.& reliquis, ad corroborationem & confirmationem prædictorum, multa affert de huius ſacramenti adminiſtratione, dignitate, virtute, veneratione, &c. In primis dat præceptum contra impiorum calumnias, vt magis ac magis plebs inſtruatur & doceatur ſecundum Scripturarum teſtimonium certiſſimum certiſſima fide credere quòd in hoc ſacramento ſit verum corpus & verus ſanguis Ieſu Chriſti, & in Euchariſtia totum eſſe Chriſtum, quamquam ibi ſit, ſub rationem cibi & potus. *Qui enim tradidit* (ait) *verum corpus & ſanguinem haud dubie tradidit vinum. Quare ſi credimus in ſepulchro diuinam naturam non fuiſſe ſeparatam ab exanimi corpore, quanto magis credemus eam à viuo corpore non eſſe ſeparatam in ſacramento?* Non tamen laicis ſub vtraque ſpecie iuſtè ſumenda proponitur (vt mox dicetur in ſequentibus diſtinctionibus huius vocabuli ex Cõcilio Conſtantienſi, & alijs.) *Denique docendus eſt populus* (vt AVGVSTINVS ſermone de dedicatione Eccleſiæ admonet) *hoc ſacramentum & ſanguinis Dominici ſub ſpecie panis & vini inſtitutum eſſe, vt præter veritatem corporis & ſanguinis quæ in eo continetur & recipitur, quoddam etiam eximium ſignum mutuæ dilectionis & charitatis exeuntes in nobis foret, quemadmodum diuus Paulus inquit: Vnus panis & vnum corpus multi ſumus qui de vno pane, & de vno calice participamus. Quamobrem ad huius conuiuij Spirituali participatione longè abſunt, qui inuidia vel odij veneno infecti, aut iracundiæ furore repleti fuerint. Monendi itaque ſunt, qui communicare deſiderant, vt depoſita omni ſimultate diligant alterutrum vt vnius corporis membra, vt non ſit ſchiſma in corpore, ſed in id ipſum pro inuicem ſollicita ſint membra.* Verùm vide ſuprà Communicare, &c. *Porrò docendus eſt populus, quod tantum miraculum in hoc ſacramento virtute Chriſti fiat, non ex merito ſacerdotis, quod & in cæteris ſacramentis obtinet. Nam intra ſanctam Eccleſiam Catholicam in myſterio corporis Chriſti nihil à bono maius, nihil à malo minus peficitur ſacerdote, quia non in merito conſecrantis, ſed in verbo efficitur Creatoris, & in virtute Spiritus ſancti. Si enim in merito eſſet ſacerdotis nequaquam ad Chriſtum pertineret. Nunc autem ſicut ipſe eſt qui baptizat, ita ipſe eſt qui per ſpiritum ſanctum hanc ſuam efficit carnem, & tranſit vinum in ſanguinem. Sed hoc tantùm intereſt, quòd malus ſacerdos ſibi tantum nocet indignè myſteria tractans. Nam quod ad veritatem Dominici corporis attinet ita percipit hic, cui dicit Apoſtolus: Qui manducat indignè iudicium ſibi mãducat & bibit, ſicut is cui dicitur, Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem in me manet, & ego in eo, &c.* De ſacramento Euchariſtiæ his conformia tradit Concilium TRIDENTINVM generale ſeſſione decima tertia, quæ fuit tertia ſub Iulio III. capite primo, in hæc verba: *Docet ſancta Synodus & apertè ac ſimpliciter profitetur in almo ſanctæ Euchariſtia ſacramento, poſt panis & vini conſecrationem, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum verum Deum atque hominem verè, realiter ac ſubſtantialiter, ſub ſpecie illarum rerum ſenſibilium contineri. Nec enim hæc inter ſe pugnant vt ipſe Saluator noſter ſemper ad dexteram Patris in cœlis aſſideat, iuxta modum exiſtendi naturalem, & vt multis nihilominus alijs in locis ſacramentaliter præſens ſua ſubſtantia nobis adſit, ea exiſtendi ratione, quam & ſi verbis exprimere vix poſſumus, poſſibilem tamen eſſe Deo cogitatione per fidem illuſtrata aſſequi poſſumus, & conſtantiſſimè credere debemus. Ita enim maiores noſtri omnes quotquot in vera Chriſti Eccleſia fuerunt, qui de ſanctiſſimo hoc ſacramento diſſeruerunt, apertiſſimè profeſſi ſunt hoc tam admirabile ſacramentum, in vltima cœna Redemptorem noſtrum inſtituiſſe, cùm poſt panis vinique benedictionem, ſe ſuum ipſius corpus illis præbere, ac ſuum ſanguinem diſertis ac perſpicuis verbis teſtatus eſt. Quæ verba à ſanctis Euangelicis commemorata, & à diuo Paulo poſteà repetita, cùm propriam illam & apertiſſimam ſignificationem præ ſe ferant ſecundum quam à Patribus intellecta ſunt* (habes ſuperiùs) *indigniſſimum ſanè flagitium eſt ea à quibuſdam contentioſis & prauis hominibus, ad fictitios & imaginarios tropos, quibus veritas carnis & ſanguinis Chriſti negatur, contra vniuerſum Eccleſiæ ſenſum detorqueri, qua tanquam columna & firmamentum veritatis hæc ab impijs hominibus excogitata commenta velut Satanica deteſtata eſt, grato ſemper & memore animo præſtantiſſimum hoc Chriſti beneficium agnoſcens, &c.* Tum de ratione huius ſanctiſſimi ſacramenti. Idem ſequenti capite ſecundo tradit, ac de excellentia eiuſdem capitis tertij omninò eadem repetens, quæ iam ſuperius à nobis ex alijs Patrum ſententijs collecta ſunt. Tum de tranſubſtantiatione capite quarto, ſic infert: *Quoniam autem Chriſtus Redemptor noſter corpus ſuum id quod ſub ſpecie panis offerebat verè eſſe dixit, ideò perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, idque nunc denuò ſancta hæc Synodus declarat per conſecrationem panis & vini, conuerſionem fieri totius ſubſtantiæ panis in ſubſtantiam corporis Chriſti, & totius ſubſtantiæ vini in ſubſtantiam ſanguinis eius, quæ conuerſio conuenienter & propriè à ſancta Catholica Eccleſia tranſubſtantiatio eſt appellata.* Et capite ſeptimo, ſequenti, agit de præparatione quæ adhibenda eſt vt dignè quis ſacram Euchariſtiam accipiat, vt diximus, in verbo Communicare. &c. Subnectit autem & anathema omnibus his qui præfatã doctrinam improbarint. Hanc doctrinam FACVLTAS LOVANIENSIS ſub Carolo V. Imperatore, anno 1544. articulo 13.

& 14.

Petrus Maroni tarum Patriarcha.

Concilium Senonẽſe ſub Antonio à Prato Cancellario, Cardinali Archiepiſcopo & Legato.

Concilium Colonienſe 3.

Saluberrima inſtructio pro ſacrificio Euchariſtico rite intelligendo.

Conſtantienſe Concilium generale. Laicis nõ danda Euchariſtia ſub vtraq; ſpecie vide infra.

1. Corinth. 10.

Cum quanta puritate communicandum.

In ſacramentorũ adminiſtratione non meritum ſacerdotis ſed virtus operantis attendatur Chriſti.

1. Corinth. 11. Ioannis 6.

Tridentinum concilium generale nouiſſimum.

Satisfactum ſit Bezanis.

Matth. 26. Lucæ 22. Marc 14.

1. Corinth. 11.

Perſtringuntur Bezani.

Tranſubſtantiatio.

Ergo anathema Bezæ Facultas Louanienſis & Pariſienſis.

Digitized by Google

& 14. atque etiam ſub Franciſco primo PARISIENSIS anno 1543. articulo quinto, ita confirmat. *Quilibet Chriſtianus tenetur ſimiter credere in conſecratione Euchariſtiæ panem & vinum conuerti in verum Chriſti corpus, & ſanguinem, remanentibus tantùm panis & vini ſpeciebus, ſub quibus realiter verum Chriſti corpus continetur, quod ex virgine natum eſt, & in carne paſſum.* Porrò plura etiam lege in vocabulo, Communio, & Miſſa, & in ſequentibus.

Transubſtantiatio

Euchariſtiæ ſacramentum pane, vino & aqua perficitur, nec aliquid eſt vltra addendum.] Hæc propoſitio iam ſuperius in quibuſdam locis agitata eſt, vt in Concilio Florentino ſuprà memorato: verumtamen illic promiſimus nos ſpecialem diſtinctionem de hac materia facturos. Itaque propoſitio hæc multis & antiquis probatur documentis & decretis. In primis ſic Alexander I. epiſtola prima, ad omnes fideles quam & ſuperiùs produxit Eugenius IV. in forma Armenis tradita, & allegatur à Gratiano de conſecratione, diſtinctione ſecunda, capite In ſacramentorum) *In ſacramentorum oblationibus, quæ inter Miſſarum ſolennia Domino offeruntur, paſſio Domini miſcenda eſt, vt eius cuius corpus & ſanguis conficitur, paſſio celebretur, ita vt repulſis opinionibus ſuperſtitionum panis tantùm & vinum aqua permixtum in ſacrificio offerantur. Non debet enim (vt * à patribus accepimus & ipſa ratio docet) in calice Domini aut vinum ſolum aut aqua ſola offerri, ſed vtrumque permixtum, quia vtrumque ex latere eius in paſſione ſua profluxiſſe legitur. Ipſa verò veritas nos inſtruit calicem & panem in ſacramento offerre, quando ait: Accepit Ieſus panem & benedixit deditque diſcipulis ſuis dicens, Accipite & manducate hoc enim corpus meum quod pro vobis tradetur: Similiter poſtquam cœnauit accepit calicem deditque diſcipulis ſuis dicens, Accipite & bibite ex eo omnes, quia hic eſt calix ſanguinis mei qui pro vobis fundetur in remiſſionem peccatorum. Crimina enim atque peccata oblatis his Domino ſacrificijs delentur, idcircò & paſſio eius in his commemoranda eſt quæ redempti ſumus & ſepius recitanda, atque hæc Domino offerenda. Talibus hoſtijs delectabitur & placabitur Dominus, & peccata dimittet ingentia. * Nihil enim in ſacrificijs maius eſſe poteſt, quàm corpus & ſanguis Chriſti, nec vlla oblatio hac potior eſt, ſed hæc omnes præcellit, quæ pura conſcientia Domino offerenda eſt & pura mente ſeruanda, atque ab omnibus veneranda, & ſicut potior eſt cæteris, ita potius excoli & venerari debet.* Hoc decretum allegat TRIBVRIENSE Concilium capite 19. & alia multa vt infrà videbimus. Porrò hunc morem & ſuo tempore obſeruatum CYPRIANVS CARTHAGINENSIS teſtatur libro 2. epiſtolarum, epiſtola 3. ad Cæcilium, exponens illud Prouerbiorum nono: *Bibite vinum quod miſcui vobis.* Habes allegatum ſupra. Hinc & longè antè, ſic CANON APOSTOLORVM III. ſtatuit. *Si quis* (ait) *Epiſcopus vel Preſbyter præter Domini de ſacrificio oblationem, alia quædam ad altare attulerit, mel & lac vel pro vino ſiceram, ver confectà, vel aues, vel aliqua animalia, vel legumina præter ordinationem deponatur.* Hinc arguit hæreticos CLEMENS ALEXANDRINVS libro 1. Stromatum, circa medium, quòd aqua ſola vterentur in Euchariſtiæ conſecrationem. Lege etiam ſuperius. EVSEBIVM EMISSENVM, qui præſcriptam formam tradit homilia 5. in ſanctum Paſcha. Hinc etiam allegatur ſuperius ab Eugenio IV. & à Gratiano, De conſecratione diſtinctione 2. capite Cùm omne crimen, decretum IVLII I. quod ſic habet (& etiam allegatur ab Iuone Carnotenſi libro 1. decretorum) *Cùm omne crimen atque peccatum oblatis Deo ſacrificijs deleatur, quid de cætero pro expiatione delictorum Domino dabitur, quando in ipſa ſacrificij oblatione erratur? Audiuimus enim quoſdam ſchiſmatica ambitione detentos, contra diuinos ordines & Apoſtolicas conſtitutiones lac pro vino in diuinis ſacrificijs dedicare, alios quoque intinctam Euchariſtiam populis pro complemento communionis porrigere, quoſdam etiam expreſſum vinum in ſacramento Dominici calicis offerre, alios verò pannum lineum muſto intinctum per totum annum reſeruare, & in tempore ſacrificij partem eius aqua lauare, & ſic offerre: quod quàm ſit Euangelicæ & Apoſtolicæ doctrinæ contrarium & conſuetudini Eccleſiaſticæ aduerſum, non difficile ab ipſo veritatis fonte probatur à quo ordinata ipſa ſacramentorum myſteria proceſſerunt. Cùm enim magiſter veritatis verum ſalutis noſtræ ſacrificium ſuis commendaret diſcipulis, non illis lac, ſed panem tantum & calicē ſub hoc ſacramento cognoſcimus dediſſe: legitur enim in Euangelica veritate: Accepit Ieſus panem & calicem & benedicens dedit diſcipulis ſuis. Ceſſet ergo lac ſacrificando offerri, quia manifeſtum & euidens exemplum veritatis Euangelicæ illuxit, quòd præter panem & vinum aliud offerre non liceat. Illud verò quod pro complemento communionis intinctam tradunt Euchariſtiam populis, nec hoc prolatum ex Euangelio teſtimonium receperint, vbi Apoſtolis corpus ſuum commendauit & ſanguinem. Seorſum enim panis & ſeorſum calicis commendatio memoratur. Nam intinctum panem alijs Chriſtum præbuiſſe non legimus excepto illo tantùm diſcipulo quem intincta buccella magiſtri proditorem oſtenderet non qua ſacramenti huius inſtitutionem ſignaret. Nam quod de expreſſo botro, id eſt, de vuarum granis, populus communicatur, valde eſt omninò confuſum, ſed ſi neceſſe eſt botrus in calice comprimatur & aqua miſceatur, quia calix Dominicus iuxta canonum præcepta vino & aqua permixtus debet offerri, quia videmus populum in aqua intelligi, in vino verò oſtendi ſanguinem Chriſti. Ergo cùm in calice vino aqua miſcetur, Chriſto populus adunatur, & credentium plebs ei in quem credit copulatur & iungitur: qua copulatio & coniunctio aquæ & vini ſic miſcetur in calice Domini, vt mixtio illa non poſſit ſeparari. Nam ſi vinum tantùm quis offerat, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis. Si verò aqua ſit ſola, plebs incipit eſſe ſine Chriſto. Ergo quando botrus ſolus offertur in quo vini efficacia tantùm deſignatur, ſalutis noſtræ ſacramentum negligitur quod aqua ſignificatur: non enim poteſt calix Domini eſſe aqua ſola aut vinum ſolum, niſi vtrumque miſceatur. Et ideò quia iam ex hoc plurima & multiplex maiorum manauit ſententia, omnis deinceps talis error atque præſumptio ceſſare debet, ne peruerſorum & inordinata compago ſtatutum veritatis eneruet. Et ideò nulli deinceps erit licitum aliud in ſacrificijs diuinis offerre, niſi iuxta antiquorum ſententiam Conciliorum, panem tantum & calicem vino aquáque permixtum. De cætero aliter quam præceptum eſt faciens, tandiu à ſacrificando ceſſabit, quandiu legitima pœnitentiæ ſatisfactione correctus ad gradus ſui officium redeat, quod amiſit.* Hinc etiam CONCILIVM CARTHAGINENSE III. ſub Syricio (huic ſubſcripſit Auguſtinus) canone vigeſimo quarto, & allegatur à Gratiano, De conſecratione, diſtinctione ſecunda. In ſacramentis. *In ſacramentis corporis & ſanguinis Domini nihil*

Alexander 1.

Vide igitur Apoſtolicā eſſe traditionēquia hic fuit à beato Petro quintus vide mox Canonem Apoſtolicum.

Matth. 26.

Hoc allegat Gratianus de conſecrat. diſtinct. 2. cap. Nihil enim.

Cōcilium Triburienſe.

Cyprianus Carthaginenſ.

Canon Apoſtolicus approbatur à Iulio 1 vt de conſequenter.

Clemens Alexandrinus.

Euſebius Emiſſenus.

Iulius 1. Aduerte lector quia omnino edē reperiuntur in Concilio 3. Bracarenſi cap. 1. & ideo forte hallucinatus eſt Gratianus.

Errores varij circa adminiſtrationem & ſumptionē Euchariſtiæ reprimuntur.

Matth. 26. Marc 14. Luc 21.

Ioann. 13.

Ratio cur aqua vino miſceatur in ſacrificio Miſſæ.

Concilium Carthaginenſ. 3. cui interfuit Auguſtinus.

amplius offeratur, quàm ipſe Dominus tradidit, hoc eſt panis & vinum aqua mixtum, nec amplius in ſacrificijs offeratur, quàm vuis & frumentis. Additur autem in vetuſtis codicibus: *Primitiæ verò, ſeu mel & lac quod vno die ſolenniſſimo pro infantis myſterio ſolet offerri, quamuis in altari offeratur, ſuam tamen habent propriam benedictionem, vt à frumento Dominici corporis & ſanguinis diſtinguantur, nec amplius de primitijs offeratur, quam de vuis & frumentis.* Eadem repetit Concilium HIPPONENSE canone 25. & Concilium AFRICANVM ſub Bonifacio I. canone 14. Hinc etiam & Concilium ARAVSICANVM I. ſub Leone I. canone 17. *Admixtionem Euchariſtiæ ſimul conſecrandam cenſuimus.* (alias) *Cum capſa & calix inferendus eſt, & admixtione Euchariſtiæ conſecrandus.* Præterea ſic Concilium AVRELIANENSE IV. canone 4. *Nullus in oblatione ſacri calicis, niſi quod ex fructu vineæ ſperatur aquæ mixtum offerre præſumat, quia ſacrilegium iudicatur aliud offerri, quam quod in mandatis ſacratiſſimis Saluator inſtituit.* Idem omninò ſtatuit Concilium ANTISSIODORENSE I. ſub Deuſdedit Papa, cap. 8. Hinc MARTINVS BRACARENSIS Epiſcopus, cap. 55. Collectorij, & allegat Gratianus De Conſecratione, diſtinctione 2. cap. non oportet. *Non oportet aliquid aliud in ſanctuario offerri præter panem & vinum & aquam, quæ in typo Chriſti benedicuntur, quia dum in cruce penderet de corpore eius ſanguis effluxit & aqua. Hæc tria vnum ſunt in Chriſto Ieſu, hæc hoſtia & oblatio Dei in odorem ſuauitatis.* Porrò quod priùs ex Iulio I. protulimus, omninò eiuſdem ſententijs repetitur in Concilio III. BRACARENSI capite 1. nec eſt opus quod ea iterum repetam, quia nec in vna ſyllaba diſcordant. Hæc eadem iterum decreta renouat Concilium VORMATIENSE canone 4. de verbo ad verbum. Vnde credo quia Gratianus qui inſeruit De conſecratione, diſtinctione 2. cap. Cum omne crimen, pro Concilio Bracarenſi poſuerit Iulium I. aut neſcio vnde error; niſi dicamus eadem Concilium Bracarenſe voluiſſe repetere, quod iam Iulio fuerat definitum. Præterea omninò penè eadem iterum refricat Concilium generale VI. CONSTANTINOPOLITANVM III. ſub Conſtantino Pogonato, capite ſeu canone 57. Verùm canone 32. deſtruit errorem quorundam Armeniorum qui aquam vino non miſcebant, innitentes verbo S. Chryſoſtomi, qui hoc videtur inhibere, quem ſic interpretantes Patres loquuntur: *Ad noſtram cognitionem peruenit, quod in Armeniorum regione vinum tantùm in ſacra menſa offerunt, aquam illi non miſcentes qui incruentum ſacrificium peragunt, adducentes Eccleſiæ doctorem Ioannem Chryſoſtomum hæc dicentem, in interpretatione Euangelij ſecundum Matthæum. Quamobrem non aquam bibit cum ſurrexit ſed vinum; & improbam aliam hæreſim radicitus extirpantem. Quoniam enim nonnulli aqua in myſterijs vſi ſunt, oſtendens quod & quando myſteria tradidit, & quando poſtquam ſurrexiſſet abſque myſterijs ſolam ac nudam menſam appoſuit: Vſus eſt* (ait) *vino ex genimine vitis, vitis autem vinum non aquam generat: & ex eo aqua admixtionem in ſacro ſacrificio doctorem ſubuertere exiſtimant. Vt igitur non ab hoc tempore in poſterum ignorantia teneatur, Patris ſententiam orthodoxè aperimus. Cum enim improba hydroparaſtatarum, hoc eſt eorum qui aquæ defenſionem ſuſcipiebant, antiqua eſſet hæreſis, qui pro vino ſola aqua, vt ex Clemente Alexandrino ſupra oſtenſum eſt) in propicio ſacrificio vſi ſunt, refellens hic vir diuinus iniquam eiuſmodi hæreſis ſuſpitionem, & oſtendens quod directè Apoſtolicæ traditioni aduerſatur, id quod iam dictum confirmauit. Quoniam autem & ſine Eccleſia, vbi eſt illi paſtoralis adminiſtratio tradita, aquam vino miſcendam tradidit quando incruentum peragi ſacrificium oportet, ex precioſo atque honorando Redemptoris noſtri latere ex ſanguine & aqua contemperationem oſtendit, quæ in totius mundi vinificationem effuſa eſt, & peccatorum redemptionem. In omni etiam Eccleſia vbi ſpiritualia lumina refulſerunt hic ordo diuinitus traditus ſeruatur. Nam* * IACOBVS APOSTOLVS *& Chriſti Domini noſtri ſecundum carnem frater, cui Ieroſolymitanæ Eccleſiæ thronus primus eſt traditus, Et* BASILIVS *Cæſareenſis Archiepiſcopus, cuius gloria omnem terrarum orbem pernaſit, myſtico in ſcriptis tradito ſacrificio, ita tradendum in ſacro miniſterio ex aqua & vino ſacrum calicem, ediderunt. Et qui Carthagine conuenerunt ſancti Patres,* (habes ſuperius Carthaginenſe III. canone 24.) *adeò apertè & preciſè mentionem fecêre, vt in ſanctis nihil plus quam corpus & ſanguis Domini offeratur, vt ipſe Dominus tradidit, hoc eſt panis & vinum aqua mixtum. Si quis ergò Epiſcopus vel Preſbyter non ſecundum traditum ab Apoſtolis ordinem facit, & aquam vino non miſcens ſic immaculatum offert ſacrificium deponatur, vt imperfectè ac ſimpliciter myſterium enuncians, & quæ tradita ſunt innouans.* Porrò GREGORIVS III. epiſtola 4. ad Bonifacium Moguntinenſem Archiepiſcopum, prohibet ne duo aut tres calices altari imponantur, ſed vnicus iuxta formam à Chriſto traditam. Propterea Patres etiam Concilij TRIBVRIENSIS cap. 19. eadem quæ ſuperius dicta ſunt repetunt & addunt: *Ne vllus ſine admixtione vini & aquæ myſteria ſacra conficiat, ſed vt duæ partes ſint vini: quia maior eſt maieſtas ſanguinis Chriſti, quàm fragilitas populi: tertia aqua, per quam intelligitur infirmitas humanæ naturæ.* Non hic repetam quod iam ex Concilio Florentino ſub Eugenio IV. ſuperiori annotatione poſitum eſt, nam prædicta etiam confirmat, ſed addam quod Concilium TRIDENTINVM generale nouiſſimum ſeſſione 22. quæ fuit VI. ſub Pio IV. capite ſeptimo, ait: *Monet ſancta Synodus præceptum eſſe ab Eccleſia ſacerdotibus, vt aquam vino in calice offerendo miſcerent, tum quòd Chriſtum Dominum ita feciſſe credatur, tum etiam quia è latere eius aqua ſimul cum ſanguine exierit: quod ſacramentum hac mixtione recolitur, & cum aqua in Apocalypſi beati Ioannis populi dicantur, ipſius populi fidelis cum capite Chriſto vino repreſentatur. Aliter docentibus anathema.* Alia habes expreſſa in præcedenti annotatione ſeu diſtinctione teſtimonia.

Euchariſtiæ ſacrificium in Azimo non in fermentato pane conficiendum.] Hunc morem Latinorum Eccleſia ſemper obſeruauit, nec fine cauſa, quoniam facilè colligitur ex Euangelio Chriſtum in azimo conſecraſſe. Verùm licet in azimo & fermentato poſſit conſecrari, vnde & in fermentato Græcorum Eccleſia ſemper legitur conſecraſſe: tamen prædictam propoſitionem, ſcilicet, Euchariſtiam in azimo non in fermentato pane conficiendam, defendit LEO NONVS contra Michaëlem Conſtantinopolitanum Epiſcopum, & Leonem Acridanum Epiſcopum, qui Romanam Eccleſiam inſimulabant erroris, eo quòd conſecraret in azimo pane non in fermentato: vnde vltimo capite epiſtolæ ad eoſdem Epiſcopos miſſæ ſpon-

Concilium Hipponenſe. Concilium Africanum. Concilium Araſicanum.

Concilium Aurelianenſe 4.

Concilium Antiſſiodorenſe 1.

Martinus Bracarenſis Epiſcopus.

Concilium 3. Bracarenſe.

Concilium Vormatienſe.

Concilium Conſtantinopolitanum 3. generale 6. in Trullo celebratum.

Armeniorum error.

Soluitur authoritas S. Chriſoſtomi.

Hæreſis Hydroparaſtatarum.

Hæc allegat Gratianus de conſecratione, diſtinct. 1. cap. Iacobus.

Baſilius Magn.

Gregorius 3.)

Cócilium Triburienſe.

Plus debet eſſe vini in calice quam aquæ & ratio.

Concilium Tridentinum generale.

Apocal. 17.

Leo 9.

Græci inuſtè Latinos arguunt ſuper cõſecratione in azimo.

Græci iniuſtè latinos arguit ſuper cõſecratione in azimo.

det veritatẽ per ſcripta probare, quod poſtea facit epiſtola 2. ad eundem Michaëlem miſſa, quæ in ordine ſtat 5. *Illud* (ait) *quis non ſtupeat, quod poſt ſanctos & orthodoxos Patres per mille & viginti à paſſione Saluatoris annos, nouus calumniator Eccleſiæ Latinorum emerſiſti, anathematizans omnes & publicam perſecutionem excitans his qui participarent ſacramento ex azimis? Quam præſumptionem tuam & fama nobis obtulit, & literam ſub nomine tuo ad Apulos datarum textus manifeſtauit, qua violenter aſtruere conantur fermentatum panem fuiſſe, quo Dominus Apoſtolis ſuis, corporis ſui myſterium in cœna commẽdauit, quod omnino falſum eſſe ex vtroque teſtamento facillimè deprehenditur: quia qui non venerat ſoluere legem ſed adimplere, iuxta ipſius legis præceptum ex azimis & vino vetus Paſcha adimpleuit, & protinus ex azimis & vino, nouum ſicut apertè Lucas teſtatur diſcipulis tradidit. Neque enim totis octo diebus illis fermentatum apparebat in omnibus finibus Iſrael, & apud quemcunque inueniebatur peribat anima eius de populo ſuo. Hoc ergo ſi in cœna Domini Ieſu apparuiſſet, aut ipſe ſeu diſcipuli eius quoquomodo guſtaſſent, iuſtè ſicut prauaricatores legis perirent, nec ipſe Dominus diceret ſuis inſidiatoribus. Quis ex vobis arguet me de peccato? nec eſſet opus falſos teſtes ad perdendum eum quærere, cum hoc ſolo iuſtè perderetur. Sed qui peccatum non fecit nec inuentus eſt dolus in ore eius, quod paſſurus diſcipulis mandauit euidenter, per Apoſtolum in quo loquebatur commemorans inquit: Epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, ſed in azimis ſinceritatis & veritatis. Denique modicum fermẽtum totam maſſam corrumpit, vbicunque corruptio, ibi proculdubiò naturæ deterioratio, & alicuius vitij ſuſceptio. Porrò noſtrum Paſcha ideo, nouum dicitur, quia illud vetus præceptum eſt Iſraëlitis in memoriam ſuæ egreſſionis ex Ægypto. iſtud verò Chriſtianis in memoriam Dominicæ paſſionis qua ad Patrem tranſiuit ex hoc mundo.* De hac porrò quæſtione diſcuſſio lõga agitata eſt in Concilio FLORENTINO generali ſub Eugenio IV. inter Patres Orientales & Occidentales. Græci enim defendebant debere Euchariſtiam in pane fermentato confici, Latini è contra in azimo. Tandem vltima ſeſſione (Deo diſponente) Ioſeph Patriarca Conſtantinopolitanus ſubita morte præuentus, à miniſtris inuentus eſt moriendo ſcripſiſſe profeſſionem fidei Romanæ, (inuenta adhuc in eius manu calamo, & ſubter charta appoſita in qua ſcripſerat) tam ſuper hoc articulo de conficiẽdo in azimo, quàm ſuper purgatorio & Primatu Romani Pontificis, qua volebat ſe ſubmittere iudicio Romanæ ſedis: & tunc reliqui omnes Græci Patres, vnanimi conſenſu diffinierunt cum Latinis. *Diffinimus in azimo ſiue fermentato pane triticeo, corpus Chriſti veraciter confici, ſacerdoteſque in altero ipſum Domini corpus conficere debere, vnumquemque, ſcilicet iuxta Eccleſiæ ſuæ ſiue Occidentalis ſiue Orientalis conſuetudinem, dũmodo ſacerdos qui Chriſti ſacratiſſimum corpus conficit legitimis ſit ſacris initiatis, & vbi Miſſa celebratur ſacer locus ſit.* Vide Miſſa non niſi in loco ſacro celebranda, &c. Et, Miſſam nullus celebret niſi ſacerdos &c.

Probat Chriſtum non conſecraſſe in pane fermentato.

Exod. 12.

Lucæ 22.

Ioannis 1.

1. Pet. 2.

2. Corint. 13.

1. Corint. 5.

Concilij Florentini generale cui interfuit Imperator Conſtantinopoli, & Patriarcha.

Aduerte hæc. Ioſephus Patriarcha inuenitur mortuus in ſubſcriptione Romanæ fidei.

Euchariſtiæ ſacramentum ritè laicis ſub vna ſpecie, Sacerdotibus ſub vtraque conceditur.] Fruſtrà hic conarer ſermonem protrahere cum hoc à moderni doctoribus ita dilucidè probatum ſit, vt non ſit locus amplius hæſitandi, niſi fuerit ille infœlix & perditus qui adhuc in contentionem hoc vocauerit. De hac materia doctiſſimè egit contra Lutherum IOANNES

Ioannes Roſſenſis.

A ROFFENSIS Epiſcopus inclytus martyr, cap. 3. defenſionis aſſertionum Regis Angliæ (qui eum poſtmodum pro veritate iuſſit occidi.) Contra Babylonicam captiuitatem Lutheri. Egit & illuſtris ille noſtri ſeculi ſpendor STAVISLAVS HOSIVS Legatus & Præſes in Concilio Tridentino atque Cardinalis S. Laurentij, in confeſſione ſua Catholica exhibita in Concilio Gueſuenſi, c. 40. Si tàm ex veteris teſtamenti figuris, quàm ex ſerie noui teſtamenti, & authoritate Patrum & Canonum atque Conciliorum, probant, vnam & alteram comunionis ſpeciem laicis concedendam, ſacerdotibus verò vtranque. Verum quia iam hæc omnia paſſim inſeruimus

B ſuis locis, prout res poſcebat, nobis eſſet arduum cuncta repetere, vnde facilè quiuis poteſt colligere, vnius ſpeciei communionem laicis dandam. Offendes hoc ſæpius ſi vocabulum, Communio, & Euchariſtia, & Miſſa obſeruaueris, verum quod illi ſuppreſſerunt, etiam paucis more ſolito agemus, & producemus in mediũ. Teſtatur quippè Apoſtolorum diſcipulus ABDIAS BABYLONIVS libro 9. certaminis Apoſtolici, Thomam Apoſtolum ſub vnica ſpecie fideles communicaſſe, vt ex prima huius vocabuli fronte reperies iam allegatum in vocabulo, Communio, ſiquidem non nobis licuit ita ſentẽtias mutilare, vt mancas deferentes, huic inſeruire faceremus

C propoſitioni. Denique AMPHILOCHIVS ICONII Epiſcopus in vitam ſancti Baſilij ſæpius meminit, & ſub vna & aliquoties ſub vtraq; laicos communicaſſe ſpecie. GREGORIVS I. libro 3. Dialogorum, cap. 3. Agapitum Pontificem ſub vnica tantùm ſpecie laicos communicaſſe deſcribit: & in homilia in illud Euangelij: Si quis venit ad me & non odit Patrem, &c. Itidem feciſſe Caſſium Narnienſem Epiſcopũ deſcribit. Quin & PAVLVS DIACONVS Mariæ Ægyptiacæ vitam deſcribens, narrat quomodo illa beata ſub vnica ſpecie ſæpius communicauerit. BEDA VENERABILIS libro 4. Hiſtoriæ Anglicanæ, capite 24. Hildam Abbatiſſam in mortis articulo Euchariſtiã ſub vna ſpecie paſtam teſtatur. Lege

D hiſtoriam. Sed vt innumeros alios authores ſubticeam, decretum profero Concilij generalis VI. CONSTANTINOPITANI III. ſub Conſtantino Pogonato, cano. 28. & allegat Gratianus De Conſecratione, diſtinctione 2. capite Didicimus. *Quoniam* (ait) *in diuerſis Eccleſijs intelleximus vna ad altare allata, ex quadam quæ inualuit conſuetudine miniſtros, poſtquam hac incruento oblationis ſacrificio coniunxerint, vtraque ſimul populo diſtribuere, ſimul etiam eſſe decernendum periſpeximus, vt nullus ſacerdos hoc amplius faciat, ſed ad vnificationem & peccatorum remiſſionem ſolam oblationem populo impertiat, tanquam primitias autem vna allationem exiſtimantes ſacerdotes, &*

E *eam ſeorſum benedicentes petentibus impertire ad fructum datoris gratiarum actionem, per quos corpora noſtra diuina diſpoſitione augẽtur & aluntur. Si quis autem clericus præter hæc decreta fecerit, deponatur.* Hinc Concilium CONSTANTIENSE generale, ſeſſio. 13. ſic loquitur: *Cum in nonnullis mundi partibus quidam temerariè aſſerere præſumant, populum Chriſtianum debere ſacramentum Euchariſtiæ ſub vtraque panis & vini ſpecie ſuſcipere, & non ſolum ſub ſpecie panis, ſed etiam ſub ſpecie vini populum laicum paſſim communicent, etiam poſt cœnam vel aliàs non ieiunij, & communicandum eſſe pertinaciter aſſerant, contra laudabilem Eccleſiæ conſuetudinem rationabiliter approbatam,*

Scuiſſianus Hoſius.

Abdias Babylonius.

Amphilochius Iconij.

Gregorius 1.

Paulus Diaconus.

Beda Venerabilis.

Concilij Cõſtantinopolitanum 3. generale 6.

Concilij Cõſtantienſe generale.

quam

quam tanquam ſacrilegam damnabiliter reprobare conantur: hinc eſt quòd hoc præſens concilium ſacrum generale Conſtantienſe in Spiritu ſancto legitimè congregatum, aduerſus hunc errorem ſaluti fidelium prænideri ſatagens, matura plurium doctorum cum diuini quàm humani iuris deliberatione prahabita, declarat decernit & diffiniuit, quòd licet Chriſtus poſt cœnam inſtituerit & ſuis diſcipulis adminiſtrauerit ſub vtraque ſpecie panis & vini hoc venerabile ſacramentum tamen hoc non obſtante ſacrorum canonum authoritas laudabilis, & approbata conſuetudo Eccleſiæ ſeruauit & ſeruat, quod huiuſmodi ſacramentum non debet conſici poſt cœnam, neque à fidelibus recipi non ieiunis, niſi in caſu infirmitatis aut alterius neceßitatis à iure vel Eccleſia conceſſo vel admiſſo. Et ſicut hac conſuetudo ad euitandum aliqua pericula & ſcandala eſt rationabiliter introducta, quod licet in primitiua Eccleſia huiuſmodi ſacramentum reciperetur à fidelibus ſub vtraque ſpecie, poſtea à conficientibus ſub vtraque, & à laicis tantummodo ſub ſpecie panis ſuſcipiatur, cùm firmißimè credendum ſit & nullatenus dubitandum, integrum Chriſti corpus & ſanguinem tam ſub ſpecie panis, quàm ſub ſpecie vini veraciter contineri. Vnde cùm huiuſmodi conſuetudo ab Eccleſia & ſanctis patribus rationabiliter introducta & diutißimè obſeruata ſit, habenda eſt pro lege quàm non licet reprobare, aut ſine Eccleſiæ authoritate pro libito mutare. Quapropter dicere quod hanc conſuetudinem aut legem obſeruare, ſit ſacrilegium aut illicitum, cenſeri debet erroneum: & pertinaciter aſſerentes oppoſitum premiſſorum, tanquam hæretici arcendi ſunt & grauiter puniendi per dioceſanos locorum ſeu officiales eorum, aut inquiſitores hæreticæ prauitatis in regnis ſeu prouinciis, in quibus contra hoc decretum aliquid fuerit forſan attentatum aut præſumptum, iuxta canonicas ſanctiones, in fauorem catholicæ fidei contra hæreticos & eorum fautores ſalubriter adinuentas. Item ſancta ſynodus decernit & declarat ſuper iſta materia, venerendiſſimis in Chriſto patribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & eorum in ſpiritualibus Vicariis vbilibet conſtitutis, proceſſus eſſe dirigendos, in quibus eis committatur & mandetur authoritate huius ſacri Concilij ſub pœna excommunicationis, vt effectualiter puniant eos contra hoc decretum excedentes, qui communicando populum ſub vtraque ſpecie panis & vini exhortati fuerint, & ſic faciendum eſſe decuerint: & ſi ad pœnitentiam redierint ad gremium Eccleſia ſuſcipiantur, iniuncta eis pro modo culpæ pœnitentia ſalutari. Qui verò ex illis ad pœnitentiam redire non curauerint animo indurato, per cenſuras Eccleſiaſticas per eos vt hæretici ſunt coercendi, inuocato etiam ad hoc (ſi opus fuerit) auxilio brachij ſecularis. Et Concilium BASILEENSE ſeſſione trigeſima, ſic ſtatuit. *Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis in ſpiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam. Vt lucidius videatur pro declaratione catholica veritatis, quid circa perceptionem ſacræ Euchariſtiæ tenendum ſit & agendum pro vtilitate & ſalute populi Chriſtiani, poſt diligentem perſcrutationem diuinarum ſcripturarum ſacrorumque canonum, & doctrinarum à ſanctis patribus & doctoribus traditarum in hac ſancta ſynodo longis temporibus habitam, conſideratiſque omnibus quæ pro declaratione huius rei conſideranda fuerunt, decernit & declarat eadem ſancta ſynodus, quòd fideles laici ſiue clerici communicantes & non conficientes, non aſtringuntur ex præcepto domini ad ſuſcipiendum ſub vtraque ſpecie, panis ſcilicet & vini, Euchariſtiæ ſacramentum. Sed Eccleſia quæ regitur ſpiritu veritatis ſecum manente in æternum, & cum qua Chriſtus manet vſque ad conſummationem ſeculi, (ſicut ait diuina ſcriptura) ordinare habet quomodo ipſis non conficientibus miniſtretur, pro vt pro reuerentia ipſius ſacramenti & ſalute fidelium viderit expedire. Sanè autem ſub vna ſpecie, ſiue ſub duplici quis communicet ſecundum ordinationem ſeu obſeruantiam Eccleſiæ, proficit dignè communicantibus ad ſalutem: Nec vllatenus ambigendum eſt quòd non ſub ſpecie panis caro tantum, nec ſub ſpecie vini ſanguis tantùm, ſed ſub qualibet ſpecie eſt integre totus Chriſtus. Laudabilis quoque conſuetudo communicandi laicum populum ſub vna ſpecie ab Eccleſia & ſanctis patribus rationabiliter introducta, & hactenus diutißimè obſeruata, & à doctoribus diuinæ legis ſacrarum ſcripturarum atque canonum multam peritiam habentibus iam a longæuo tempore commendata, pro lege habenda eſt, nec alicui licitum eſt eam reprobare, aut ſine authoritate Eccleſiæ ipſam immutare. Datum Baſileæ in noſtra ſolenni & publica ſeßione, decimo Calendis Ianuary, Anno.* 1437. Eadem, Concilium COLONIENSE III. parte ſeptima, capite decimo quinto, renouat, & COLONIENSE IV. capite trigeſimo quinto, ſub finem Concilium autem MOGVNTINVM IV. capite trigeſimo ſecundo. *Cùm* (inquit) *nemo fidelium dubitet virtutem ſacroſanctæ Euchariſtiæ, non ex ſpeciebus pendere, ſed ex viuifica Chriſti carne & ſanguine prouenire: iam ne hoc quidem quiſquam fidelis dubitare debet, illum ſub vna ſpecie communicandi morem, ad ſalutem ſumentium æquè vtilem efficacem eſſe, quàm alterum ſub vtraque: cùm conſtet non minus accipi in vna ſpecie, & eum quoque communicandi morem in vna ſpecie, iam inde ab initio praxis Chriſti & Apoſtolorum in Eccleſiam introduxerit: vnicuique autem fidelium ex his duobus communicandi modis, eum meritò tenendum eſſe quem Eccleſia, propter cauſas rationabiles pro temporum ratione elegerit, & populo tradiderit obſeruandum.* Hæc autem iterum renouat Concilium TRIDENTINVM, ſeſſione vigeſima prima, quæ fuit quinta, ſub Pio quarto, vbi docet laicos & clericos non conficientes, non aſtringi iure diuino ad communionem ſub vtraque ſpecie. *Nam* (inquit) *& ſi Chriſtus Euchariſtiæ ſacramentum in panis & vini ſpeciebus inſtituit & Apoſtolis tradidit, non tamen illa inſtitutio & traditio eò tendit, vt omnes Chriſti fideles ſtatuto domini ad vtramque ſpeciem accipiendam aſtringantur. Poteſtas autem in Eccleſia ſemper fuit, vt in ſacramentorum diſpenſatione, ſalua illorum ſubſtantia, ea ſtatueret vel mutaret, quæ ſuſcipientium vtilitati, ſeu ipſorum ſacramentorum veneration, pro temporum & locorum varietate, magis expedire iudicaret. Id autem Apoſtolus non obſcure viſus eſt innuiſſe, cùm ait: Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros Chriſti & diſpenſatores myſteriorum Dei, atque ipſum quidem hac poteſtate vſum eſſe, ſatis conſtat, cùm in multis aliis, tum in hoc ipſo ſacramento, cùm ordinatis nonnullis circa eius vſum, cætera (inquit) cùm venero diſponam. Quare agnoſcens ſancta mater Eccleſia hanc ſuam in adminiſtratione ſacramentorum authoritatem, licet ab initio Chriſtianæ religionis non infrequens vtriuſque ſpeciei vſus fuiſſet: tamen progreſſu*

Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22.

A ieiuniis cõfectum Chriſti corpus debere ſumi vide poſt hãc immediate diſtinctionem.

Conſuetudo pro lege habenda.

Animaduerſio hæreticorum.

Concilium generale Baſileenſe.

Laici nec Clerici non conficientes adstringuntur ad communicandũ ſub vtraque ſpecie

Matth. 28.

Sub altera ſpecie totus Chriſtus ſiue ſub qualibet.

Concilium Coloniense 3.

Idem 4.

Concilium Moguntinenſe 4.

Concilium Tridentinum generale.

1. Corinth. 4.

1. Corinth. 11

temporis, latiſſimè, iam mutata illa conſuetudine, grauibus & iuſtis cauſis adducta, hanc conſuetudinem ſub altera ſpecie communicandi approbauit, & pro lege habendam decreuit quam reprobare, aut ſine ipſius Eccleſiæ authoritate pro libito mutare non licet. Declarat inſuper ſancta ſynodus, quamuis redemptor noſter, vt antea dictum eſt, in ſuprema illa cœna hoc ſacramentum in duabus ſpeciebus inſtituerit, & Apoſtolis tradiderit tamen fatendum eſſe etiam ſub altera tantum ſpecie, totum atque integrum Chriſtum, verumque ſacramentum ſumi, ac propterea, quod ad fructum attinet, nulla gratia neceſſaria ad ſalutem eos defraudari, qui vnam ſpeciem ſolam accipiunt. &c. Sequenti autem capite minuit paruulos non obligari ad communionem: vide ſuſuperius. Communio, &c. Hanc autem, perpetuo anathemate, doctrinam improbantes, fecit. Quam doctrinam & Facultas LOVANIENSIS ſub Carolo 5. Imperatore anno 1544. congregata, articulo 15. confirmat eiſdem pene verbis: & Facultas PARISIENSIS ſub Franciſco primo anno 1543 congregata articulo ſeptimo. *Non eſt* (ait) *laicis ad ſalutem neceſſaria communio ſub vtraque ſpecie, rectéque certis ac iuſtis de cauſis olim ab Eccleſia ſancitum eſt, vt illis ſub vna tantum panis ſpecie communicetur,* Vide communio. & Miſſa.

Facultas Louaniensis.

Facultas Parisiensis.

Euchariſtiæ ſacramentum à ieiunis ſacerdotibus confici, & ab eiſdem atque cæteris fidelibus ſumi debet.] Iam ex Nicephoro ſuperius oſtenſum eſt libro 17. cap. 25. antiquitus Euchariſtiam à ieiunis ſumi, & ſupra etiam ex Concilio Conſtantienſi monſtratum eſt debere à ieiuniis ſacerdotibus confici, ſed adhuc quædam reſtant quæ hic perſtringemus quam poterit fieri breuiſſime. Sic ego ABDIAS BABYLONIVS libro 7. certaminis Apoſtolici, narrat Matthæum Apoſtolum poſtquam pro laude virginitatis orationem elegantem habuit, præſente Ephigenia, ſic intuliſſe. *Si aliquis prius cibum carnalem accipiat, & poſtea ipſo die quo iam cibo naturali refectus eſt cibum ſpiritualem ſumat, ex vtroque cibo reus criminis & inhoneſtatis & præſumptionis efficitur: non ideo quia manducauit, ſed quia contra ordinem, & contra inſtitiam, & contra regulam Dei cibo carnali prius refectus eſt.* Præterea fideles ſolitos ſumere ieiunios Euchariſtiam, docet TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro 2. ad vxorem, vbi maxima recenſens incommoda, quæ ex matrimonio contracto cum diuerſæ fidei partibus proueniunt ait. *Si mulier Chriſtiana infideli iuncta eſt*, non ſciet maritus quid ſecreto ante omnem cibum guſtes? & ſi ſciuerit, panem non illum credit eſſe qui dicitur & hæc ignorans quiſque rationem ſimpliciter ſuſtinebit ſine gemitu ſine ſuſpirione panis an veneni? Idem & teſtatur antiquiſſimus Pontifex SOTER I. vt dicemus in vocabulo miſſa: & Concilium CARTHAGINENSE III. canone 29. & allegatur à Gratiano de conſecratione diſtinctione 1. cap. ſacramenta. *Sacramenta* (ait) *altaris non niſi a ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuerſario quo cœna domini celebratur: nam ſi aliquorum pomeridiano tempore defunctorum, ſeu Epiſcoporum, ſeu clericorum commendatio facienda eſt, ſolis orationibus fiat. ſi illi qui faciunt iam pranſi inueniantur.* Idem eadem repetit & canone 48. Sed & eadem ſtatuit Concilium HIPPONENSE cano. 30. Concilium APPRICANVM canone 8. & 14. & Concilium GENERALE VI. Conſtantinopolitanum 3. canone 29. vbi allegat etiam præfatum Carthaginenſe decretum. Porrò AVGVSTINVS HIPPONENSIS epiſtola 118. ad Ianuarium, de conſuetudinibus Eccleſiæ capite ſexto & allegat Gratianus, de conſecratione diſtinctione ſecunda capite liquido. *Liquido patet* (ait) *quando primò acceperunt diſcipuli corpus & ſanguinem Domini, non eos accepiſſe ieiunos, nunquid tamen propterea calumniandum eſt vniuerſa Eccleſia quòd à ieiunis ſemper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui ſancto, vt in honorem tanti ſacramenti, in os Chriſtiani prius dominicum corpus intret, quàm cateri cibi. Nam ideo per vniuerſum orbem mos iſte ſeruatur. Neque enim quia poſt cibos dedit dominus, propterea pranſi aut cœnati fratres ad illud ſacramentum accipiendum accedere deberent aut conuenire, ſicut faciebant quos Apoſtolus arguit & emendat. &c.* Hinc Concilium MATISCONENSE II. ſub Pelagio ſecundo, Epiſcoporum 60. canone ſexto. *Decreuimus vt nullus preſbyter confertim cibo, aut crapulatus vino, ſacrificia contrectare, aut Miſſas priuatis feſtiſque diebus concelebrare præſumat: iniuſtum eſt enim vt ſpiritali alimento corporale præponatur. Sed ſi quis hoc attentare curauerit, dignitatem amittat honoris. Iam enim & de tali cauſa in Conciliis Affricanis definitum eſt tempore,* Bonifacij papæ 1. vt poſuimus ſuperius. *Quam definitionem noſtro quoque dignum duximus ſociare decreto, vt ſacramenta altaris non niſi à ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuerſario, quo cœna domini celebratur. Quæcunque reliquia ſacrificiorum poſt peractam Miſſam in ſecretario ſuperſederint, quarta vel ſexta feria innocentes ab illo, cuius intereſt, ad Eccleſiam adducantur, & indicto eis ieiunio, eaſdem reliquias conſpersas vino percipiant.* Hoc obſeruatum etiam ſuo tempore teſtatur NICEPHORVS CALLISTVS libro decimo ſeptimo hiſtoriæ Eccleſiaſticæ capite vigeſimo quinto, vt poſuimus ſuperius. Idem omnino poſtea ſtatuit Concilium ANTISSIODORENSE capite vigeſimo nono, & Concilium BRACARENSE II. capite decimo, vbi quoſdam preſbyteros corripit, quod Miſſas mortuorum poſt acceptum metum, vel oblationem auſi fuerant conſecrare: *Quod ſi hoc* (ait) *vltra præſumptum fuerit, vt non ieiunus oblationem conſecrauerit in altari, continuò ab officio ſuo priuatus, à proprio deponatur Epiſcopo.* Denique Concilium SALEGVNSTADIENSE ſub Benedicto octauo, & Henrico Imperatore ſecundo, canone quarto, decreuit vt preſbyter aliquis, poſt galli cantum æſtiuis noctibus bibens, proximo die Miſſam non celebret, hiemalibus ſimiliter ſi neceſſitas cogat. Sequenti autem canone quinto, prohibet, ne amplius quàm tres miſſas, preſbyter in vna die celebrare præſumat: Vide miſſa. Porrò non eſt opus repetere, quod ſuperius protulimus ex Concilio CONSTANTIENSI, vide ſi lubeat: Porrò Concilium MOGVNTINVM IV. canone trigeſimo tertio, *Parochis & miniſtris Eccleſiarum ſerio inhibemus, ne cui extra caſum infirmitatis, aut neceſſitatis ſacroſanctam Euchariſtiam, niſi ieiuno & confeſſo porrigere præſumant.* Vide communio. & ſequentia.

Abdias Babylonius.

Tertullianus Carthaginẽſis.

Soter 1.

Concilio Carthaginenſe 3. ſub Syricio.

Concilium Affricanum ſub Bonifacio 1.

Cocilium Hipponenſe. Cocilium Cõſtantinopol. 3. generale 6.

Auguſtinus Hipponenſis.

Cocilium Matiſconenſe 2. ſub Guntrano rege.

Ideo repeto decretũ premiſſum quia aliter hic patres allegant quam à Gratiano citetur & quam in proprio canone reperiatur.

Nicephorus Callixtus.

Cocilium Antiſſiodorenſe.

Cocilium Bracarenſe 2.

Concilij Salegunſtadienſe.

Concilij Moguntinum 4.

Euchariſtiæ ſacramentum eleuandum & adorandum.] Non dubito quin hoc iam ſæpius repetierimus ſuperioribus annotationibus: verumtamen exigit ratio, vt dicamus antiquum eſſe morem Euchariſtiam eleuatam à po-

Vide ſuffragia pro defunctis Caluini de quibus ſuperius defunctus fol. 58. pag. 1.

pulis adorari: quod & multi ex pſalmo ritè comprobant prædictum, vbi dicitur: *Erit firmamentum in terra in ſummis montium, &c.* Eo loco Rabini multi interpretantur, in capitibus ſacerdotum placentam tritici eleuandam, vt aliàs docuimus in Pandecta noſtra Euangelica lib. 3. cap. 4. dum de ſacramento Euchariſtiæ, ex prophetarum oraculis tractaremus. Lege Franciſcum Titelmanum Haſſelenſem in huius pſalmi elucidatione. Hoc & probatur ex figura leuitici vbi quæcunque offerebantur, eleuari dicebantur, & ideò rectè inſtitutum fuiſſe videmus à maioribus noſtris, cùm Euchariſtiam ſacerdos eleuat, quod eſt ſacrificij ſignum, vt in genua procidentes Chriſtum in Euchariſtia præſentem adorent, ſimul & cum defertur per vrbem ſeu ad infirmos, ſeu in proceſſionem. Sed ne ſine teſtimoniis procedamus, ſic poſt antiquiores, quorum memoriam faciemus in vocabulo, Miſſæ titus & ceremoniæ, &c. BASILIVS MAGNVS lib. 1. de Spiritu ſancto cap. 27. loquitur, dum de traditionibus tractat. *Ad Orientem* (ait) *conuerſos eſſe nos dum oramus, quæ ſcriptura nos docuit? Inuocationis verba, dum oſtenditur * Panis Euchariſtiæ, & poculum benedictionis, quis ſanctorum, ſcripto nobis reliquit? Non enim his contenti ſumus, quorum Apoſtolus aut Euangelium mentionem fecit: ſed & antè & poſt alia quædam dicimus, velut magnum robur ad myſteria habentia, ex doctrina ſcripto non prodita aſſumpta, &c.* Idem in liturgia ſua quæ approbatur à Concilio generali 6. cano. 32. idem docet faciendum. vnde AMPHILOCHIVS ICONII, in vita eiuſdem Baſilij, *Accedens* (ait) *Baſilius ad ſanctum altare, cœpit dicere ſcribens in charta ſic: Repleatur os meum laude, vt hymnum dicat gloriæ tuæ domine Deus, qui creaſti nos & adduxiſti in vitam hanc, & cæteras orationes ſancti miniſterij. Et poſt finem orationum, exaltauit panem ſine intermiſſione orans & dicens. Reſpice domine Ieſu Chriſte Deus noſter ex ſancto habitaculo tuo, ad ſanctificandum nos, &c. Et dividens panem in tres partes, vnam quidem communicauit timore multo, alteram autem reſeruauit conſepelire ſecum: tertiam vero imponens columbæ aureæ quæ pependit ſuper altare, &c.* Hinc AVGVSTINVS HIPPONENSIS in pſalmum 98. exponens illud, *Adorate ſcabellum pedum eius, &c. Quia* (inquit) *Chriſtus in carne hic ambulauit, & ipſam carnem nobis manducandam ad ſalutem dedit, nemo autem carnem illam manducat niſi prius adorauerit, inuentum eſt quemadmodum adoretur tale ſcabellum domini: vt non ſolum non peccemus adorando, ſed peccemus non adorando, &c.* Vide Miſſa, &c. hinc IOANNES DAMASCENVS in vita Barlaam & Ioſaphat, ita apertè hoc myſterium exponit, vt non ſit vltra relictus dubitationis locus: ſcribit quippe Barlaam ſic inſtruxiſſe filium Regis Ioſaphat. * *Accipe* (ait) *& perceptionem illibatorum Chriſti myſteriorum, & crede in veritate corpus & ſanguinem eſſe Chriſti Dei noſtri, quem dedit fidelibus in remiſſionem peccatorum. Nam nocte qua tradendus erat, ſanctis ſuis diſcipulis & Apoſtolis, & per eos omnibus in ſe credentibus dixit: Accipite & manducate. Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur in remiſſionem peccatorum. Similiter & calicem accipiens dedit eis dicens: bibite ex hoc omnes, hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum. Ipſe enim Dei ſermo viuus & efficax, & omnia virtute ſua peragens, facit & conuertit diuino verbo ſuo panis & vini oblationem, in corpus & ſanguinem ſuum ſuperueniente ſpiritu ſancto, in ſanctificationem & illuminationem eum deuote percipientium. Adora eum fide, oſculando, veneraudo imaginem dominici characteris propter nos incarnati Dei verbi, ipſum te reputans creatorem cernere imagine ſua. Reuerentia namque imaginis* (ait quidam ſanctorum) *ad exemplar eiuſdem tranſit imaginis, exemplar eſt, ex quo ipſa imago derivatur. In imagine igitur figuram intuentes, mentis oculis ad verum tranſimus illius aſpectum cuius imago eſt, pie adorantes propter nos incarnati effigiem, non Deum facientes, ſed imaginem incarnati Dei oſculantes deſiderio & amore, qui ſemetipſum exinaniuit propter nos vſque ad formam ſerui, &c.* Vide imago, &c. hinc Concilium COLONIENSE III. capite 16. partis 7. *Quoniam* (ait) *in hoc ſacramento Chriſtus continetur, cohortandus eſt populus, vt ad hæc myſteria contremiſcens, cum in celebratione Miſſarum eleuatur hoſtia ſalutaris ſe reuerenter inclinet, corporeque humi ſuſo mente adoret crucifixum, facturus idem cum presbyter defert ad infirmum Euchariſtiam, quam ob id paratam ſemper habere debet, &c.* Vide ſequentem diſtinctionem de Euchariſtia infirmis miniſtranda, &c. Hoc prius ſtatuiſſe HONORIVM III. docet Gratianus de conſecratione diſtinctione 2. de celebratione miſſarum, capite ſane. hinc etiam Concilium TRIDENTINVM generale nouiſſimum ſeſſione 13. quæ fuit 3. ſub Iulio 3. capite 5: *Nullus* (ait) *dubitandi locus relinquitur, quin omnes Chriſti fideles, pro more in catholica Eccleſia ſemper recepto, latriæ cultum, qui vero deo debetur, huic ſanctiſſimo ſacramento, in veneratione adhibeant: neque enim minus eſt adorandum, quod fuerit à Chriſto domino, vt ſumatur, inſtitutum. Nam illum eundem Deum præſentem in eo adeſſe credimus, quem pater æternus introducens in orbem terrarum, dixit & adorent eum omnes Angeli Dei, quem Magi procidentes adorauerunt, quem denique in Galilæa ab Apoſtolis adoratum fuiſſe ſcriptura teſtatur.* Vide plura in vocabulo, Miſſæ ritus, & cæremoniæ, & Miſſæ aſſiſtunt Angeli, &c. Et Euchariſtiæ ſolemnitas, infra.

Euchariſtia infirmis, & periclitantibus ſero viatico deferenda & miniſtranda.] Hæc quidem propoſitio tam ex præcedentibus, quàm adhuc ex ſequentibus roborabitur, vt facile erit colligere. Itaque in promptu eſt vt doceamus antiquiſſimum morem fuiſſe, deferre Euchariſtiam ad infirmos, & infirmos in ægritudine ſemper ſolitos communicare. Primo loco nobis locupletiſſimus teſtis occurrit vir Apoſtolicus DIONYSIVS ALEXANDRINVS, epiſtola ad Fabianum (vt narrat EVSEBIVS CAESARIENSIS libro ſexto hyſtoriæ Eccleſiaſticæ capite trigeſimo quarto) in qua refert Serapionem quendam fuiſſe apud Alexandriam, vnum ex his qui lapſi ſunt eumdemque ſæpe deprecatum vt ſuſciperetur, nec tamen impetraſſe, oppreſſum Deinde narrat hunc eſſe ægritudine, ita vt in triduo iam ſine voce prorſus iaceret, & pauculum quarta die reſpirantem vocaſſe ad ſe filiam ſuam, & dixiſſe. Quouſque me detinetis? quæſo vos, citò aliquis preſbiterum roget, vt poſſim aliquando dimitti, & cùm hæc dixiſſet rurſum ſine voce permanſiſſe. *Abiit curſu puer* (inquit Dionyſius) *ad preſbyterum noctis tempore, infirmabatur preſbyter, venire non potuit: tamen quia præceptum fuerat à me, vt lapſis in exitu nemo reconciliationis ſolatia denegaret, & maximè his quod prius id rogaſſe conſta-*

ret,

Pſalm. 71.

Leuit. 23.

Baſilius Magnus.

* Ergo bone lector cognoſce, quia Euchariſtiæ eleuatio & adoratio fiebat ante Baſilium, cum ipſe traditionem eam in teſtimonium veritatis profert.

Amphilochius Iconij.

Fractio hoſtiæ. Reſeruatio hoſtiæ.

Auguſtinus Hipponenſis.

Ioannes Damaſcenus.

* Quid hoc lucidius teſtimonio tam antiqui patris, & in ipſius Eccleſiæ naſcentis exiſtentis primis temporibus.

Concilii Coloniensis 3.

Honorius 3.

Concilii Tridentini generale.

Hebræo. 1. Pſal. 90. Matth. 2. Matth. 28.

Dyonisius Alexandrinus. Eusebius Cæſarienſis. Hyſtoria Serapionis qui in infirmitate Euchariſtiam ſibi afferri poposcit.

illa beatâ peccatrix, diuina antequam moreretur myſteria participauerit. Sed & BEDA VENERABILIS libro quarto, hiſtoriæ Anglicanæ capite tertio. De Ceadda Epiſcopo loquens. *Confeſtim* (ait) *languore corporis tactus eſt, & hoc per dies ingraueſcente, ſeptimo* (vt promiſſum ei fuerat) *die poſtquam obitum ſuum Dominici corporis & ſanguinis perceptione munijit, ſoluta ab ergaſtulo corporis anima ſancta ducentibus, vt credi fas eſt, Angelis comitibus aeterna gaudia petiit*, &c. Idem eodem libro cap. 24. de Vilfrido Epiſcopo loquens ait. *Cui antè mortem Petrus & Paulus apparuerunt & dixerunt. Nosse hodierna die ad cœleſtia regna ſumus perducturi ſed primum expectare habes donec Miſſa celebrentur, ac viatico Dominici corporis & ſanguinis accepto, ſic infirmitate ſimul & morte abſolutus, ad aeterna in cœlis gaudia ſubleueris*, &c. Idem eodem lib. 4 cap. 24. de Hilda Abbatiſſa loquens eam tradit antè mortis horam Euchariſtiæ ſacramentum ſumpſiſſe. Et SIMEON METAPHRASTES in vita Danielis Stylitæ, narrat ſanctos ad eundem Apoſtolos veniſſe. *Et tribus diebus ante mortem inſerant eum* (ait) *diuinum celebrare myſterium, quod quidem celebrauit, & intemerata illa ſumpſit ſacramenta, & his quibus par erat impertiit*, &c. Idem in vita Euſtratij & Augentij, quorum nos feſtum in die S. Luciæ celebramus, narrat Euſtratium Epiſcopum præfatum antè martyrium communionem ſumpſiſſe. Sic & Idem, in vita Melanæ Romanæ. *Dato* (ait) *iam deſuper ſigno emigrationis, diuina ſumit ſacramenta.* Hinc ROBERTVS S. REMIGII libro 1. expeditionis Hieroſolymitanæ, narrat quòd cum Franci contra Turcas egregio certamine pugnaſſent, * *Pari* (inquit) *Turcorum cucurrit ad caſtra Chriſtianorum, & ibi vnum preſbyterum Miſſam celebrantem inuenerunt, quem ante altare detruncauerunt. O felix felicis preſbyteri martyrium, cui præbuit ducatum Dominici corporis viaticum*, &c. Porrò EDMERVS ANGLVS libro 2. de vita Anſelmi. *Spiritu itaque fortis ſed carne nimium fragilis, pedes oratorium adire nequibant. Attamen conſecrationi dominici corporis, quod ſpeciali quodam deuotionis affectu venerabatur, interesse deſiderans, ſingulis diebus illic ſe in ſella faciebat deferri*, &c. Et IACOBVS ACHONENSIS Epiſcopus in vitam Mariæ Æguienſis. Monachum quidem aliquem ſumptione corporis Chriſti deuota perfectè conualuiſſe deſcribit, & eandem virginem in mortis articulo, cum ingenti ardore ſuſcepiſſe memorat. Sed quid plura in medium proferimus? non eſt qui iſtud vnquam inficiatus fuerit, quod ſcilicet Euchariſtia infirmis ſit deferenda pro viatico: hinc eſt vt paucis abſoluamus, quòd MARTINVS V. dedit indulgentias centum dierum, illis qui corpus Chriſti comitabuntur, dum ad infirmos defertur & refertur. Vide Euchariſtiæ ſolennitas. infra. Hinc etiam Concilium COLONIENSE III. partis 7. capite 16. dum de adoranda Euchariſtia loquitur, ſic ait. *Euchariſtiam autem ob id paratam ſacerdos ſemper debet habere, vt quando quis infirmatus fuerit ſtatim eum communicet, ne ſine communione decedat. Quod faciens decenti habitu indutus, hanc ſalutarem hoſtiam palam ac honorifice ante pectus, cum omni reuerentia & timore ferat & referat, lumine ſemper præcedente, vt ſignum populus intelligat illic enim eſſe præſentem, qui eſt candor lucis aeternæ: Hæc denique ſacroſancta hoſtia reponatur ſemper in loco ſingulari mundo & ſignato, honorificéque collocata deuote ac fidelicet conſeruetur.* Denique Concilium AVGVSTENSE capite 8. idem præcipit, ſcilicet quòd quando Euchariſtia ad infirmos defertur, lumen præferri, & campanella fidelibus dari ſignum debeat. *Caueat autem* (ait) *preſbyter vt ad infirmum pauciores duabus particulis non deferat, ne populus in redeuntis manibus inane vaſculum adoret: ſin autem contigerit forte, vt reuerti ad templum ſine Euchariſtiæ ſacramento cogatur, lumen præferri aut ſignum dari prohibeat.* Sed & Concilium TRIDENTINVM generale ſeſſione 13. quæ fuit 3. ſub Iulio tertio: capite ſexto. *Sacram* (ait) *Euchariſtiam deferri ad infirmos, & in hunc vſum diligenter in Eccleſiis conſeruari, præterquam quod cùm ſumma æquitate & ratione coniunctum eſt, tum multis in Conciliis præceptum inuenitur, & vetuſtiſſimo Catholicæ Eccleſiæ more eſt obſeruatum. Quare ſancta hac ſynodus retinendum hunc omnino ſalutarem & neceſſarium morem ſtatuit.* Anathema omnibus qui hoc improbant dicit eadem ſynodus. His iunge quæ ſequuntur quia adhuc confirmant.

Euchariſtiæ aſſeruatio in vſus neceſſarios licita probatur.] Hæc propoſitio dependet ex ſuperiori, quia omnino idem eſt ſubiectum. & vt ex præcedentibus decretis Conciliorum probatum eſt idcirco Euchariſtia reſeruatur, vt potiſſimum infirmis conſulatur. Itaque ad huius confirmationem repete quæ iam ſuperiori annotatione diximus, ſicut & hæc quæ nunc dicturi ſumus, adhuc præcedentia confirmabunt. Igitur quod Euchariſtiæ aſſeruatio, non ſit recens inſtitutum, probatur ex Apoſtolorum traditione. CLEMENS I. epiſtola ſecunda, ad Iacobum fratrem Domini. *De fragmentis* (ait) *Dominici corporis demandamus. Tribus gradibus commiſſa ſunt ſacramenta diuinorum ſecretorum.* (hæc allegat Gratianus de conſecratione diſtinctione ſecunda, capite tribus gradibus) *id eſt Preſbytero, Diacono & * miniſtro, qui cum timore & tremore clericorum, reliquias fragmentorum corporis Dominici cuſtodire debent, ne qua putredo in ſacrario inueniatur, ne cùm negligenter agitur, portioni corporis domini grauis inferatur iniuria. Communio enim corporis Domini noſtri Ieſu Chriſti ſi negligenter erogetur, & preſbyter minora non curet admonere officia, graui anathemate & digna humiliationis plaga feriatur. Certè tanta in altari holocauſta offerantur, quanta populo ſufficere debeant. Quòd ſi remanſerint, in craſtinum non reſeruentur, ſed cum timore & tremore clericorum diligentia conſumantur. Qui autem reſidua corporis domini qua in ſacrario relicta ſunt conſumunt, non ſtatim ad communes accipiendos cibos conueniant, ne putent ſancta portioni commiſceri cibum, qui per aqualiculos digeſtus in receſſum funditur. Si ergo manè dominica portio editur, vſque ad ſextam ieiunent miniſtri qui eam conſumpſerunt, & ſi tertia vel quarta hora acceperint, ieiunent vſque ad veſperam, ſic ſecreta ſanctificatione cuſtodienda ſunt ſacramenta.* Idem & de ſacro calice paulo infra eadem ſtatuit. *Iterum* (inquit) *de fragmentis dominici corporis demandamus. Calicem verò ad perferendum ſanguinem domini præparatum, cum tota munditia thimiſterij, miniſter præparet, ne non bene lotus calix, Diacono peccatum ſiat offerenti, ita cum omni honeſtate cuncta quæ ſupra expoſuimus oportet impleri. Statuimus item ne murium ſtercora inter fragmenta dominica portionis appareant, neque putrida* (videetiam infrà) *per negligentiam remaneant clericorii, vt conuenientes qui accipere ſibi medicinam deſiderant, putrida cùm viderint, magis cùm ridiculo & faſtidio videantur accipere, & in peccatum magis decidant per negligen-*

tiam

Beda Vener.

Simeon Metaphraſtes.

Robertus S. Remigij.

* Hæc hiſtoria mihi præſens ſeculum videtur depingere.

Edmerus Anglus.

Iacobus Achonẽſis Epiſcop.

Martinus 5. Indulgentiæ illis datæ qui corpus Chriſti comitabuntur dum ad infirmos defertur.

Concilium Coloniense 3.

Diſciplina, ſacerdotis dum defert ad infirmos Euchariſtiam.

Concilium Auguſtenſe ſub Othone Cardinali.

Concilium Tridentinum generale nouiſſimum.

Clemens 1.

Euchariſtia quibus datur conſeruãda, & diſpenſanda, vide etiam ſupra conuitio. * vel Hypodiacono.

Ergo reſeruabantur Euchariſtiæ partes.

Dionyſius Areopagita.

Tertullianus Carthaginenſ.

Concilium Nicenum 1. ſub Conſtantino Magno.

Amphilochius Iconij.

Ioannes Chryſoſtomus.

* Sanctum ſcil. Sacramentum Euchariſtiæ ne dubites, & aduerte quia noſtro quo ſimilia perpetrata ſunt.

Memorabile exemplum. Reuerus S. Laurentij Monachus.

Cyrillus Alexandrinus.

Concilium Arelatenſe 3.

ciam clericorum, &c. Hæc allegat Iuo Carnotenſis lib 1. decretorum. Porrò de aſſeruatione Euchariſtiæ expreſsè loquitur DIONYSIVS AREOPAGITA epiſtola ad Demophilum, vbi ſacroſancta myſteria quæ aſſeruabantur, vt his diſtribuerentur, Monachis ſcilicet & populo qui ab adminiſtratione eorum ſuſpendebantur recenſet à Demophilo contra fas prophanata. *Quæ* (ait) *ritè immaculata tandiu ſeruata ſunt, vt ſubiectis cultoribus* (hoc eſt monachis) *& ſacro populo, & his qui purgantur ordinibus, ſacra myſteria pro meritis pandantur, tyrannice nimium innaſiſti, ſanctaque ſanctorum, & quidem nolentia, tibi publicari coegiſti: & poſthac haberi abs te ſacra, atque ſeruari dicis, cum ea neque videre neque audire meruerit, neque aliquid habeas ſacerdotio dignum, &c.* TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS etiam eiuſdem rei meminit in fine libri de oratione loquens de ſtationibus in quibus Euchariſtiæ ſacramentum offerebatur. *Accepto* (ait) *corpore Domini & reſeruato, vtrumque ſaluum eſt, & participatio ſacrificij & executio officij, &c.* Meminit eiuſdem rei & generale Concilium NICENVM I. cano. 18. vt in vocabulo, Diaconus, reperies. Superius ex AMPHILOCHIO ICONII Docuimus Baſilium magnum in ſacro vaſe Euchariſtiæ partem reſeruaſſe. Porrò IOANNES CHRISOSTOMVS epiſtola ad Innocentium papam I. quam & allegat Nicephorus Calliſtus libro 13. cap. 19. tractans de rebus ſuis & de miſero ſtatu Eccleſiæ qui tunc erat, teſtatur Euchariſtiam ab impiis, è loco vbi erat repoſita, furatam & conculcatam: ſic autem loquitur. *Lauacra ipſa ſanguine repleta, & ſacri latices purpureo ſanguinis colore infecti, & vbi * ſanctum repoſitum eſt, eo milites ingreſſi, quorum nonnulli, ſicuti accepimus, Chriſtianis ſacris initiati non erant, penitus omnia perluſtrarunt, & ſanctiſſimus Chriſti ſanguis, in tanto ſcilicet tumultu, in eorum qui dicti ſunt veſtimenta effuſus, omnia denique perinde atque in barbara captiuitate per audaciam acta ſunt.* Simile quid narrat REVERVS S. LAVRENTII de viris illuſtribus ordinis ſui, contigiſſe miraculum. Refert quippe quòd dum incendium Paroeciranam Eccleſiam depaſceret, & cum tanta fuiſſet conflagratio vt etiam campanas liquefaceret eiuſdem Eccleſiæ, armariolum tamen ligneum quo in pixide clauſum corpus Dominicum habebatur, corrumpi aduſtione non potuerit, ſacroſanctum ſcilicet ſuum ſeruante ſancto ſanctorum, cuius caro requieuit in ſpe, cuius non derelicta fuerit anima in inferno, cui datum eſt non videre corruptionem, &c. Porrò longè ante illum meminit Euchariſtiæ aſſeruandæ CYRILLVS ALEXANDRINVS, epiſtola ad Caloſirium Epiſcopum Arſinoitem, cuius meminit S. Thomas Aquinas parte 3. ſummæ quæſtio 76. & Stauſlaus Hoſius Græcè textum citat capite 39. confeſſionis Catholicæ, fidei: ſic autem loquitur Cyrillus. *Nec dubites* (ait) *an hoc verum ſit, eo manifeſte dicente. Hoc eſt corpus meum: ſed potius ſuſcipe verba Saluatoris fide, cum enim ſit veritas, non mentitur. Inſaniunt igitur dicentes myſticam benedictionem a ſanctificatione ceſſare, ſi quæ reliquiæ remanſerint eius in diem ſubſequentem, non enim mutabitur ſacroſanctum corpus Chriſti, ſed virtus benedictionis & viuificatrix gratia ingis in eo eſt, &c.* Meminit & aſſeruatæ Euchariſtiæ, ſub eodem tempore celebratum Concilium ARELATENSE III. ſub Leone I. vt mox ad calcem huius diſtinctionis dicemus, de conſeruanda Euchariſtia a corroſione, &c. Porrò SIMEON METAPHRASTES in vita Theoctiſtes Leſbiæ. *Cùm* (inquit) *eſſem nauigaturus ad venationem, accepta in Pixide parte diuinæ carnis Domini, eam tuli ad beatam* (& infrà.) *Ergo autem eduxi e ſinu meo pixidem cum carne Domini. Cum illa autem in terram cecidiſſet diuinum donum accepit, &c.* Satis ergo apparet quia olim Euchariſtia aſſeruabatur in pixide, vt nunc fit. Sed maiori dignum eſt admiratione quod narrat NICEPHORVS CALLISTVS libro 18. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. 45. Acephalos nempe Hæreticos, cùm ipſi neque baptiſmum iuxta ſolennem Eccleſiæ morem ſuſciperent, neque oblationem aut aliquam rem diuinam factam, aut miniſterium Eccleſiaſticum: *Communionem tamen* (ait) *à plurimo tempore aſſeruatam habentes, feriis paſchalibus in minutiſſimas inciſam partes, conuenientibus ad ſe hominibus dederunt, &c.* Denique CLERICI ANTIOCHENI epiſtola miſſa ad Ioannem Conſtantinopolitanum Epiſcopum, contra Seuerum Epiſcopum ſuum hæreticum, quæ lecta eſt actione 1. generalis 5. Synodi Conſtantinopolitanæ 2. apertè docent quomodo reuerenter ſacramenta aſſeruabantur ſuper altari. Inter crimina quippe quæ ei obiiciunt: *Præſumpſit* (aiunt) *columbas aureas & argenteas, in formam Spiritu ſancti ſuper diuina lauacra & altaria appenſas, vnà cum aliis ſibi appropriauit, dicens, non oportere in ſpecie columbæ Spiritum ſanctum nominare.* Conſtat autem in huiuſmodi columbæ ſpeciem reponere ſolitum Euchariſtiæ ſacramentum Baſilium magnum vt ex Amphilochio ſupra docuimus. Hinc TVRONENSE Concilium II. ſub Pelagio 1. cano. 3. *Corpus Domini in altari* (ait) *non in imaginario ordine, ſed ſub crucis titulo componatur.* Et Concilium LATERANENSE ſub Innocentio 3. generaliſſimum, vt pote patrum 1215. cap. 20. *Statuimus vt in cunctis Eccleſiis, Chriſma & Euchariſtia ſub fideli cuſtodia clauibus adhibitis conſeruentur* (vide & Chriſma ſupra) *ne poſſit ad illa temeraria manus extendi, ad aliqua horribilia vel nepharia exercenda. Si verò ad quem ſpectat cuſtodia, ea incantè reliquerit, tribus menſibus ab officio ſuſpendatur: & ſi per eius incuriam aliquid nefandum inde contigerit, grauiori ſubiaceat vltioni.* Eadem ſub ſimilibus verbis repetit Concilium OXONIENSE in Anglia ſub eodem Innocentio 3. cap 17. & Concilium COLONIENSE III. partis 7. cap. 16. AVGVSTENSE Concilium cap. 18. hoc habet. *Hoſtia vitalis pro infirmorum viatico, in loco mundo ac honorato, accenſo ad eum perpetuo lumine, ſeruetur, &c.* Et Concil. TRIDENTINVM generali ſeſſione 13. quæ eſt 3. ſub Iulio 3. ſic loquitur. *Conſuetudo aſſeruandi in ſacrario ſanctam Euchariſtiam adeo antiqua eſt, vt eam ſeculum etiam Niceni Concily agnouerit.* Vide ſuperius, & iunge ſequentia.

Euchariſtia negligenter curata & corroſa. Hoc repete ex ſuperiori diſtinctione, ſcilicet ex epiſtola 2. CLEMENTIS I. ad Iacobum fratrem Domini. Verùm & narrat Gratianus de conſecratione diſtinctione 2. capite. Qui non bene. & Iuo Carnotenſ. libro 1. decretorum, Concilium ARELATENSE III ſub Leone 1. ſtatuiſſe hoc modo. *Qui non bene cuſtoduerit ſacrificium, & mus vel aliquod aliud animal comederit illud, quadraginta dies pœniteat:* Qui autem perdiderit illud in Eccleſia, aut pars eius ceciderit, aut non inuenta fuerit, triginta dies pœniteat. Porrò de negligentiis & peccatis quæ committuntur in Euchariſtiam

Symeon Metaphraſtes.

Nicephorus Calliſtus.

Hæretici aſſeruabát olim Euchariſtiam, ſed noſtri deiiciúnt.

Clerici Antiocheni.

Et nunc quid fecerút noſtri Caluiniſtæ?

Concilium Turonenſe 2.

Concilium Lateranenſe generale Patrum 415. ſub Innocentio 3.

Contra negligenter ſacramentum.

Concilium Oxonienſe in Anglia. Concilium Coloniense 3. Concilium Auguſtenſe.

Concilium Tridentinú generale.

Clemens 1.

Concilium Arelatenſe 3.

chariſtiam, multa profert decreta BVRCHARDVS Vormatienſis Epiſcopus, lib. 5. Decretorũ, cap. 46. 47. & reliquis. Inter quæ affert decretum pœnitentialis BEDÆ, vbi ſic legitur: *Si quis per ebrietatem vel voracitatem Euchariſtiam euomuerit, quadraginta dies pœniteat, clerici vel monachi ſeu diaconi quadraginta dies pœniteant, preſbyteri 70. dies, Epiſcopi 90. Si pro infirmitatis cauſa euomuerit 7. dies pœniteat.* Tum ex decreto tertio PII primi, ſic ſubiungit: *Si verò per negligentiam de calice aliquid ſtillauerit in terram, linguatur, tabula radatur: ſi non fuerit tabula, vt non conculcetur, locus corradatur, & in igne conſumetur, & cinis intra altare recondetur, & ſacerdos quadraginta dies pœniteat. Si ſuper altare ſtillauerit calix, ſorbeat miniſter ſtillam, & tres dies pœniteat: ſi per linteum altaris, ad aliud ſtilla peruenerit, quatuor dies pœniteat: ſi vſque tertium, nouem dies: ſi vſque quartum quindecim dies, & linteamina qua tetigerunt ſtillam tribus miniſter abluat vicibus, calice ſubterpoſito, & aqua ablutionis ſumatur, & iuxta altare recondatur.* Conſequenter ex pœnitentiali THEODORI. *Qui euomuerit* (inquit) *ſacrificium & à canibus conſumitur, annum vnum pœniteat: ſin autem, quadraginta dies pœniteat, in die quando communicauerit ſacrificium euomuerit, ſi ante mediam noctem tres ſuperpoſitiones faciat. Si poſt mediam noctem duas, ſi poſt matutinas vnam.* Et pœnitentiale ROMANVM. *Si verò ſacrificium euomuerit, quadraginta dies pœniteat, ſi infirmitatis cauſa ſeptima dies, ſi in ignem proiecit, ſeptem Pſalmos canat: ſi verò canes lambuerint talem vomitum, centum dies qui euomit pœniteat.* Et Conciliũ AVRELIANENSE I. vel II. canone 5. vt idem allegat Burchardus, cap. 50. lib. 5. prædicti. *Omne ſacrificium ſordida vetuſtate perditum, igne comburendum eſt, & cinis iuxta altare ſepeliendus.* IDEM cano. 6. *Qui non benè cuſtodierit ſacrificium, & huius vel aliquod aliud animal comederit illud, quadraginta dies pœniteat: qui autem perdiderit illud in Eccleſia, aut pars eius ecciderit & non inuenta fuerit, viginti dies pœniteat. Perfundens aliquid ſuper altare de calice quando offertur, ſex dies pœniteat, aut ſi abundantius, ſeptem dies pœniteat: qui autẽ perfundit calicem dum ſolennitas Miſſa celebratur, quadraginta dies pœniteat. Si verò celebrata Miſſa preſbyter neglexerit accipere ſacrificium, ſimiliter quadraginta dies pœniteat.* (vide ſuprà Communio) *& qui acceperit ſacrificium pollutus nocturno tempore, ſeptem dies* (vide Pollutio) *diaconus obliuiſcens oblationem offerre donec offeratur linteamen, quando recitantur nomina Pauſantium, ſimiliter pœniteat. Qui negligentiam ergà ſacrificium fecerit, vt vermibus conſumptum ad nihilum deuenerit, tres quadrageſimas cum pane & aqua pœniteat. Si integrum inuentum fuerit in eo vermis comburatur, & cinis ſub altari condatur, & qui neglexerit quaternis diebus ſuam negligentiam ſoluat. Si cum amiſſione ſaporis decoloratur ſacrificium, viginti dies expleantur ieiunio, conglutinatum verò ſeptem dies qui merſit pœniteat.* Et pœnitentiale ROMANVM iterum. *Si ecciderit ſacrificium de manibus offerentis, terra tenus, vt non inueniatur, omne quodcunque inuentum fuerit in loco in quo ecciderit comburatur, & cinis, vt ſuprà, abſcondatur, & cui acciderit medium annum pœniteat: ſi verò ſacrificium inuentum fuerit, locus ſcopis mundetur, & ſtramen vt ſuprà ignetur, & cinis, vt ſuprà, recondatur, & ſacerdos viginti dies pœniteat.* Vide latiùs in cautelis Miſſæ, quæ imprimuntur in Miſſalibus Romanis. Porrò lege vocabulum, Miſſam celebrans ſi languore correptus, &c.

Burchardus Vormatienſis.

Bedæ Pœnitentiale.

Pius I.

De negligentiis circa Euchariſtiam.

Theodori Pœnitentiale.

Pœnitentiale Romanum.

Concilio Aurelianenſe.

Satisfactiones pro negligentiis circa Euchariſtiam.

Pœnitentiale Romanum.

Euchariſtia quibus non ſit danda.] Superiùs in vocabulo, Communio, poſuimus. Non danda leproſis. Vide Leproſus.

Euchariſtia non danda furioſis, nequ excommunicatis.] Vide ſuperiùs vocabulo, Arreptitius, Energumenus, &c. & infrà, Excommunicatus, ex ſecunda epiſtola Clementis, ad Iacobum fratrem Domini, & aliis.

Euchariſtia non danda mortuis & defunctis.] Superiùs quidem probauimus iuſtè Euchariſtiam infirmis porrigi, verùm vbi mortui fuerint, non eſſe illis Euchariſtiam miniſtrandam cenſet CYPRIANVS CARTHAGINENSIS, lib. 1. Epiſtolar. epiſt. 1. ad Cornelium: *Non morientibus* (ait) *ſed viuentibus communicatio à nobis danda eſt, vt quos excitamus & cohortamur ad prælium, non inermes ac nudos relinquamus, ſed protectione ſanguinis & corporis Chriſti muniamus: & cum ad hoc ſiat Euchariſtia, vt poſſit accipientibus eſſe tutela, quos tutos eſſe contra aduerſarium volumus, munimento dominica ſatuitatis armemus. Nam quomodo docemus aut prouocamus eos in confeſſione nominis ſanguinem ſuum fundere, ſi eis militaturis Chriſti ſanguinem denegemus. Aut quomodo ad martyrij poculum idoneos facimus, ſi non eos ad bibendum prius in Eccleſia poculum Domini iure communicationis admittimus?* IDEM eadem reſumit lib. 4. Epiſtolar. epiſt. 6. ad plebem Thibari cõſiſtentem, ad calcem. Hinc poſtea Concilium CARTHAGINENSE III. (ſubſcripſit huic Auguſtinus) cano. 6. *Placuit vt corporibus defunctorum Euchariſtia non detur, dictum eſt enim à Domino: accipite & edite, cadauera autem nec accipere poſſunt, nec edere. Cauendum eſt etiam ne mortuos baptizari poſſe fratrum infirmitas credat, cum Euchariſtiam mortuis non dari animaduerterit.* Hic canon repetitur in Cõcilio HIPPONENSI cano. 5. & in Concilio ANTISSIODORENSI ſub Deuſdedit Papa I. capite 11. & in Concilio GENERALI VI. Conſtantinopolitano III. ſub Conſtantino IV. Imperatore dicto Pogonato, in Trullo loco celebrato, cano. 83.

Cyprianus Carthaginenſis.

Martyres ante certamen Euchariſtiam ſumebant.

Concilium Carthaginenſe 3 ſub Syricio 1. Matth. 26.

Concilium Hipponenſe.

Concilium Conſtantinopolitanũ 3. generale 6.

Euchariſtiam indigne, ſceleris ſibi conſcij vel ſiniſtra intentione ſumentes.] Superiùs inſigne miraculum poſuimus quod tempore S. Chryſoſtomi accidit, ſed & in aliis locis paſſim oſtendimus quãta debeat tractari vel ſumi reuerentia illud ſacramentum, tam ex Optato Mileuitano, quàm ex cæteris Patribus. Vnde & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS ſermone de lapſis tertio, miracula circa Euchariſtiam facta narrat ſuo tempore: *Quadam* (ait) *ætate prouecta & in annis adultioribus conſtituta ſacrificantibus nobis latenter obrepſit, nõ cibum ſed gladium ſibi ſumens, & velut quadam venena lethalia intra fauces & pectus admittens, angi, & anima exæſtuante concludi poſtmodum cæpit, & preſſuram non iam perſecutionis ſed delicti ſui paſſa, palpitans & tremens concidit. Impunitum diu non fuit, nec occultum diſſimulata conſcientia crimen, qua fefellerat hominem, Deum ſenſit vltorem.* Aliud. *Cum quadam arcam ſuam, in qua ſanctum Domini fuit, manibus indignis tentaſſet aperire, inde igne ſurgente deterrita eſt, ne auderet attingere.* Aliud. *Et quidam alius & ipſe maculatus, ſacrificio à ſacerdote celebrato, partem cum cæteris auſus eſt latenter accipere, ſanctum Domini edere & contrectare non potuit, cinerẽ ſe ferre apertis manibus inuenit, &c.* Porrò PLATINA CREMONENSIS, in vita Adriani II. narrat de Lothario Rege Franciæ, qui duas duxiſſe vxores apud eundem accuſabatur (vide Digamus ſuprà) quod cum ad communionem ab eodem Pontifice eſſet vocatus, vt ſi

Cyprianus Carthaginenſis.

Aduerte hæc.

Aliud.

Aliud.

Platina Cremonenſis.

res vera eſſet non auderet accedere, illum vt ſe innocentem falsò profiteretur, intrepidum cum quibuſdam qui ſui erant ſceleris conſcij communionem ſumpſiſſe,& infrà annum illum & omnes ſuos mortuos, & nobilitatem omnem ingentem cladem,ac populum,horrendum in modum peruaſiſſe. Denique ALEXANDER III. ſcribens Epiſcopo S. Agathes,& inſeritur parte 50.Concilij Lateranenſis quod celebrauit, cap.30. *De muliere* (ait) *quæ prout nobis ſignificaſti cupiens viri ſui ampliorem amorem conquirere, ſuſcepto corpore Chriſti & in ore retento,eidem viro ſuo oſculum cum eo porrexit,& ipſum trajecere poſt modum cum voluit non potuit, ſed verſum eſt in carnem,cùm tangeret, iuxta dentes molares,& caro ſupercreuit, & adhuc eſt intus. Circa quod fraternitati tuæ non poſſumus ſanius dare conſilium,niſi quod eam moneas & compellas, vt tantum per condignam pœnitentiam & bona opera ſatagat expiare delictum. Credere quippe debemus, quòd ſi verè contrita fuerit, & condignam pœnitentiam egerit,& tu ad Deum pro ea deuotè oraueris,corpus Chriſti trajecere poterit diuina gratia ſuffragante, &c.* Multa quidem & alia miracula reperiuntur, ſed & quædam ſedulè veriſſima CLAVDIVS FIRMINVS Cœleſtinus concludere ſategit libro illo, quem de ordinis noſtri viris ſpectatis & illuſtribus conſcripſit,vbi & acta multa recenſet,quæ vel ad preces fratrum,vel ad deuotionem fideliũ in monaſteriis noſtris perpetrata noſcuntur. Sunt & alij qui de miraculis circa Euchariſtiam peractis egerunt quos pertranſeo.

Alexander 3.

Horrendũ piaculum nec minus miraculò memoria dignum.

Claudius Firminus Cœleſtinus.

Euchariſtiæ ſacramentum ſemper hæretici dictis & factis perſecuti ſunt.] Nihil hic libuit apponere, quia hoc repoſitum inuenies in vocabulo,Hæretici ſemper Eccleſiam & eius miniſtros perſecuti ſunt, & miſcuerunt ſacra prophanis,&c. & Miſſæ oſores hæretici,& ſuprà iam dictum eſt, Eccleſia ſemper habuit perſecutores hæreticos,&c Require igitur in illis locis omnia fideliter repoſita. Porrò ſi ampliori velis rerum hiſtoria perfrui, nouiſſimè exiit in lucem liber omni precio ſuperior THOMAE BEAVXAMIS Carmelitæ, quo ab initio hæreſes omnes contra ſacramentum Euchariſtiæ inſurgentes recenſuit. Hoc etiam non ſiluit CHRISTOPHORVS VIEZIVS Cœleſtinus& prior Eſclimontanus, mihi & amicitiæ glutino & vitæ contubernio coniunctiſſimus, in libro quem Hæreſobrachologiam nominauit,vbi omnes hæreſes contra Catholicæ fidei religionem cum eorum authoribus prodit & damnatas oſtendit.Denique ſatis hanc propoſitionem noſtrum ſeculum comprobat,vbi hæretici omnium veterum hæreſiarcharum aſſumentes non tam doctrinam quàm impietatem,contra hoc nobile ſacramentum coniurarunt, ſicut eorum irreuerentia & crudelis furor ſtygialiſque rabies,omnibus bonis exhorrentibus tale facinus, prodit. De his ſtratagematibus librum edidit & notus omnibus tam vitæ ſanctitate quàm doctrinæ eminentia, inſignis Theologus & religioſus deuotus CLAVDIVS DE SAINCTES, nec dubito multo plures futuros,qui miſerandam noſtræ tempeſtatis hiſtoriam poſterorum oculis digna fide vulgaris libris iungerent.*

Thomas Beauxamis Carmelita.

Chriſtophorus Viezius Cœleſtinus.

Claudius de Sanctes Cantuariæ reuelatus & doctus.

* Hic oblitus ſum ponere de Euchariſtiæ ſolẽnitate, repete poſtea ad talem vocabuli Miſſa.

EVLOGIA.

De Eulogiis,locis quidem plurimis locuti ſumus, ſic ſe materia offerente. Quod autem ſpecialiter ad hoc vocabulum pertinet,vide Epiſtola, & litera,& alias in locis.

EVNVCHVS.

Eunuchi an poſsint ordinari.] CANON APOSTOLORVM XX. allegatur à Gratiano diſtinct.3.cap.Eunuchus,& diſtinct.55. *Eunuchus ſi ex hominum quidem iniuria factus ſit,vel in perſecutione virilibus priuatus ſit,vel ſi natus eſt,& dignus eſt, efficiatur Epiſcopus.* Item CANON XXIII. *Si quis cum clericus fuerit abſciderit ſemetipſum, omnino damnetur, quia ſuus eſt homicida.* Et Concilium NICAENVM I. generale, cano.1. & allegatur à Gratiano,diſtinct.55.cap.Si quis:*Si quis à medicis in morbo exciſus,vel à Barbaris exectus eſt,is in clero maneat. Si quis autem cum eſſet ſanus ſeipſum excuſit,cum etiam in clero examinatum ceſſare conuenit, & deinceps nullum talem oportet promoueri.* Idem omnino eodem tempore celebratum Concilium ARELATENSE II. ſub Syluestro I. cano.7. & GELASIVS I. epiſt.1. ad Epiſcopos Brutiorum Lucaniæ & Siciliæ,cap.19. Sed & hos canones allegat MARTINVS BRACARENSIS, cap.21. ſui collectorij, & Iuo Carnotenſis, lib.3. Decretorum, & relecti ſunt hi canones & approbati in Concilio CARTHAGINENSI VI. Epiſcoporum 217. Denique de eiſdem Eunuchis INNOCENTIVS I. loquitur, epiſto.4. quæ eſt ad Fœlicem Nucerianum Epiſcopum,cap.1.& allegat Gratianus,diſtinct.55 cap.qui partem.Vide infrà poſitum vocabulo.Membris mutilatus, &c. & homicida ſuipſius, &c.*

Canon Apoſtolorum.

Concilio Nicenum 1. ſub Conſtantino Magno.

Concilio Arelatenſe 2.

Gelaſius 1.

Martinus Bracarenſis.

Concilio Carthaginenſe 6.

Innocentius 1.

* Eunuchos multiplices deſcribit Gregorius Nazianzenus oratione 30.ad calcẽ.

EXACTIO.

Exactiones in Eccleſiaſticos fieri prohibentur.] Lege ſuperiùs hoc probatum dictione, Clericus,& vocabulo,Eccleſiæ immunitas,& vocabulo, Decimæ,& infrà, Pedagium. Concilium TOLETANVM III. cano. 20. & allegatur à Gratiano,cauſa 10.quæſt.3.ca.Quia cognouimus: *Multorum* (ait) *querela hanc conſtitutionem exegit,quia cognouimus Epiſcopos per parochias ſuas non ſacerdotaliter, ſed crudeliter deſeruire. Et dum ſcriptũ ſit, forma eſtote gregi,neque vt dominantes in clero,exactiones diœceſi ſuæ vel damna inſligant. Ideoq; excepto quòd veterum conſtitutiones à parochiis habere iubent Epiſcopos,alia quæ hucuſque præſumpta ſunt denegentur: hoc eſt,neque in angariis preſbyteri aut diaconi, neque in aliquibus fatigentur indictionibus, ne videamur in Eccleſia Dei,exactores potiùs,quam Dei Pontifices nominari. Hi verò clerici tam locales,quàm diœceſani,qui ſe ab Epiſcopo grauari cognouerint,querelas ſuas ad Metropolitanum deferre non differant,& Metropolitanus non moretur eiuſmodi præſumptiones coërcere.* IDEM & ſequenti can.21.allegatúrque à Gratiano, cauſa 12.quæſt.2. capite Eccleſiarum: *Quoniam cognouimus in multis ciuitatibus Eccleſiarum ſeruos,& Epiſcoporum,vel omnium clericorum,à iudicibus vel actoribus publicis in diuerſis angariis fatigari,omnium Conciliorum à pietate. Glorioſiſſimi Domini noſtri poposcit,vt tales deinceps auſus inhibeat, ſed ſerui ſupraſcriptorum officiorum in eorum vſibus, vel Eccleſiæ laborent.Si quis verò iudicum aut exactorum,clericum aut ſeruum clerici vel Eccleſiæ in publicis ac priuatis negotiis occupare voluerit,a communione Eccleſiaſtica (cui impedimentum facit) efficiatur extraneus.* Idem ſtatuit Concilium CABILONENSE II. cap.51. vbi admonentur Epiſcopi,vt omnibus gubernationem & diſciplinam oſtendant,& eos tanquam fratres agnoſcant,& miſericorditer eos tractent in exigendis quibuſlibet

Concilio Toletanum 3. ſub Pelagio 2.

1. Petri 5.

Concilio Cabilonenſe 2. ſub Carolo Magno

debitis.

Cõcilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

debitis. Hinc Concilium LATERANENSE, ſub Alexandro III. par.1.can.4. *Prohibemus* (ait) *ne ſubditos ſuos talliis & exactionibus Epiſcopi grauare præſumant. Suſtinemus autem pro multis neceſſitatibus, quæ aliquoties ſupereminent, vt ſi manifeſta & rationabilis cauſa extiterit, cum charitate moderatum ab eis valeant auxilium poſtulare. Cum enim dicat Apoſtolus: Non debent parentibus filii theſaurizare, ſed parentes filiis, multum longe à paterna pietate videtur, ſi præpoſiti ſuis ſubditis graues exiſtunt, quos in cunctis neceſſitatibus paſtoris mors ſuere debent. Archidiaconi autem ſiue decani, nullas exactiones vel talliæ in preſbyteros ſeu clericos exercere præſumant, &c.* Idem etiam ne à ſecularibus patiantur imperat, vt repoſuimus vocabulo, Clericus, ſimiliter Concilium LATERANENSE GENERALE ſub Innocentio III. cap. 46. vt loco præfato allegatum inuenies, & in vocabulo, Decimæ. Denique Concilium CONSTANTIENSE generale, hæc decreta longo verborũ tractu renouat, ſeſſio. 19 quæ ad calcem eſt Concilij. Ibi de exactionibus, talliis, permutationibus, alienationibus, &c. non exigendis ab Eccleſia, nec à Xenodochiis, niſi neceſſitatis cauſa, vt præmiſſum eſt, & hoc à ſummo Pontifice obtenta licentia tractans, præfati Concilij Lateranenſis decretũ exponit, & ſtatuit, vt omnes qui exactiones imponere præſumpſerint cuiuſcunque ſint ſtatus, anathemate feriantur, & omnia in contrarium data priuilegia irrita decernit, & nullius valoris. Hoc & confirmat Concilium BASILEENSE generale, in Karolina, vbi & decreta præmiſſa allegat, & ea quæ in ſupramemoratis vocabulis inſerta ſunt. Inſuper allegat etiam decretum FREDERICI II. IMPERATORIS, quo iubet vt nulla communitas, perſona publica vel priuata, collectas ſeu exactiones, angarias vel perangarias, Eccleſiis vel aliis piis locis, aut Eccleſiaſticis perſonis huiuſmodi imponere, ſeu inuadere Eccleſiaſtica bona præſumerent: (vide infrà facultates Eccleſiæ non inuadendæ) quod ſi ſecus facerent, & requiſiti ab Eccleſia vel imperio huiuſmodi emendare contemnerent, tripliciter refunderent, & nihilominus banno imperiali ſubiacerẽt, quod ſine ſatisfactione debita nullatenus remitteretur. Statuit inſuper quòd quæcunque cõmunitas vel perſona per annum in communicatione propter libertatem Eccleſiæ violatam perſiſteret, ipſo iure ſimiliter dicto banno imperiali ſubiaceret, à quo nullatenus extraheretur, niſi priùs ab Eccleſia beneficio abſolutionis obtento. Inſuper ordinauit, vt nullus Eccleſiaſticam perſonam in criminali quæſtione vel ciuili, ad iudicium ſeculare trahere præſumeret, cõtra eaſdem canonicas ſanctiones & conſtitutiones imperiales: (vide ſuperiùs Clericus ſeculari iudicio nõ ſiſtendus) quòd ſi ſecus faceret actor, à ſuo iure caderet, & iudicatum non teneret, & iudex foret ex tunc iudicandi authoritate priuatus, &c. Porrò allegat ibidem CAROLI IV. IMPERATORIS edictum, quo illos banno imperiali & mulctæ grauiſſimæ ſubmittit, qui per ſecularem poteſtatem bona clericorum occuparent, arreſtarent, & oblationes Chriſti fidelium minuerent atque reſtringerent, qui actiones & tallias indebitas, de bonis & redditibus Eccleſiarum exigerent & extorquerent, qui poſſeſſiones Eccleſiarum, perſonarum earundem deuaſtarent incendiis & rapinis, quæ poſteà decreta confirmata ſunt ab HONORIO III. Eadem renouat Concilium LATERANENSE ſub Leone X. ſeſſio. 9. & confirmat interdicta atque excommunicationes in eos latas, qui clericos exactionibus, decimis & collectis grauare auſi fuerint, vel opprimentibus auxilium præſtiterint, eos inteſtabiles & inhabiles ad eos actus legitimos pronuncians. Eadem conſtituit Concilium SENONENSE, cap. 2. Vide ſuprà, Clericus, Eccleſiæ, immunitas, Decimæ, Pedagium, Simonia, & facultates, &c.

Cõcilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

2. Corint. 12.

Cõcilium Lateranenſe generale ſub innocent. 3.

Cõcilium Cõſtantienſe.

Concilio Baſileẽſe generale.

Fredericus 2. Imperator.

Clerici nõ poſſunt ad ſeculare iudicium trahi.

Carolus 4 impera.

Honorius 3. Cõcilium Lateranenſe ſub Leone 10.

Cõcilium Senonenſe.

EXCEPTIO.

ALEXANDER III. Eboracenſi Epiſcopo ſcribens dicit, & ponitur parte 42. cap. 1. Concilij Lateranenſis ſub eodem: *Ex parte fraternitatis tuæ fuit à nobis requiſitum, vtrùm cum aliquam cauſam ſub certa forma committimus, vtrùm iudices delegati ita formam ſibi commiſſam ſequi debent, vt rationabiles exceptiones non admittantur: ſuper quo itaque tuæ prudentiæ taliter reſpondemus, quòd ſi quandoque iudici expediat formam inſtitutam ſeruare, debet tamen rationabiles exceptiones admittere, & in cauſa ſecundum iuris æquitatem procedere, niſi exprimatur in literis noſtris quòd nullæ debeant exceptiones admitti: quod nec nos, nec aliquem prædeceſſorum noſtrorum credimus expreſſiſſe. Exceptionem autem inducũt vis, metus, dolus, res litigioſa, tranſactio, pactio expreſſa & tacita, iuratio, iudicatio, error, tempus, forum, fauor, odium, ætas, ſexus, & ſimilia. Exceptionum alia prima, alia ſecunda. Prima ſtat in generali nomine, & datur reo: ſecunda tranſit in ſpeciale nomen, & dicitur replicatio. * Exceptionis reſolutio, quæ datur actori.* Sed cùm deinceps vtrinque multiplicantur exceptiones, earum nomina ſunt, duplicatio, triplicatio. Lege in Clementinis & VI. Decretalium.

Alexander 3.

Quæ Exceptionem inducant. Exceptiones variæ.

Eſt autem Replicatio.

EXCESSVS.

Exceſſus corrigendi.] Licet in vocabulo, Clerici laſciui & ſcurriles corripiantur, & in aliis locis, de exceſſibus corrigendis, vt in vocabulo, Corripere, & huiuſmodi, ſatis dictum ſit: tamen quia ſe offert ſpeciale decretum magni & generalis Concilij LATERANENSE ſub Innocentio III. Patrum 1215. cap. 7. illud placuit annectere, quod & allegatur extra. de officio. iudicis ordina. cap. 13. *Irrefragabili conſtitutione ſancimus* (ait) *vt Eccleſiarum prælati ad corrigendum ſubditorum exceſſum, maximè clericorum, & reformandum mores, prudenter & diligenter intendant: ne ſanguis eorum de ſuis manibus requiratur. Vt autem correctionis & reformationis officium liberè valeant exercere, decernimus, vt executionem ipſorum nulla conſuetudo vel appellatio valeat impedire, niſi formam exceſſeris in talibus obſeruandam. Exceſſus tamen canonicorum Eccleſiæ cathedralis, qui conſueuerunt corrigi per capitulum, per ipſum in illis Eccleſiis (quæ talem hactenus conſuetudinem habuerunt) ad commonitionem vel inſtionem Epiſcopi corrigantur infrà terminum competentem ab Epiſcopo præfigendum. Alio quin ex tunc Epiſcopus Deum habens præ oculis, omni contradictione ceſſante, ipſos, prout animarum cura exegerit, per cenſuram Eccleſiaſticam corrigere non poſtponat. Sed & alios eorum exceſſus corrigere non omittat, prout animarum cauſa requirit, debito tamen ordine in omnibus obſeruato.* De proſequenda autem inquiſitione & correctione exceſſuum, ſequenti cap. 8. ſubditur, quòd, ſecundum ſacræ ſcripturæ authoritatem, non leuiter credat Epiſcopus, quod forſitan à maleuolis dicitur & diffamatur, ſed curans

Sanctum & ſalubre decretũ ſi ita prouidè obſeruaretur vt piè ſanctum eſt.

Eccleſiæ ſenioribus veritatem diligentius perſcrutetur, vt ſi rei popoſcerit qualitas, canonica diſtrictio culpam ferat deliquentis (vide Corrigendi modus, &c.) *Ad corrigendos* (ait) *itaque ſubditorum exceſſus tanto diligentiùs debet Prælatus aſſurgere, quanto damnabiliùs eorū offenſas deſereret incorrectas, contra quos, vt de notoriis exceſſibus taceatur, & ſi tribus modis poſſit progredi, per accuſationem videlicet, denunciationem & inquiſitionem eorum, vt tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, ne fortè per leue compendium, ad graue diſpendium veniatur: ſicut accuſationem legitima precedere debet inſcriptio, & denunciationem charitatiua admonitio, & inquiſitionem clamoſa inſinuatio preuenire, illo ſemper adhibito moderamine, vt iuxta formam iudicij, ſententia quoque forma dictetur. Hunc tamen ordinem circa regulares perſonas non vſquequaque credimus ſeruandum, quæ cum cauſa requirit, facilius & liberius à ſuis poſſunt adminiſtrationibus amoueri.* Porrò de reformandis exceſſibus in Conciliis ſynodalibus, multis verbis agit Concilium BASILEENSE generale, ſeſſio. 15. vbi prælatis iniungitur, vt taliter in delinquentes inſurgant correctionis debitæ diſciplina, vt aliis malignari volentibus tranſeant in exemplum. Vide in locis ſuperiùs aſſignatis.

Tribus modis procedendum in corrigendis exceſſibus.

Cœcilium Baſilienſe generale.

EXHÆREDATIO.

Exhæredatio filiorum vt ditentur Eccleſiæ, an valeat.] Hoc in multis locis GRATIANVS teſtatur prohibitum, ſcilicet cauſa 11. quæſt. 1. cap. Nolo, & cauſa 13. quæſt. 2. cap. Si quis iraſcitur, & cauſa 17. quæſt. 4. cap. Quicunque. Ex AVGVSTINO HIPPONENSI, ſermone de moribus Clericorum, quem totum allegant Patres Concilij AQVISGRANENSIS I. cap. 112. *Quicunque vult* (ait Auguſtinus) *exheredato filio heredem facere Eccleſiam, quærat alterum qui ſuſcipiat, non Auguſtinum: immo (Deo propitio) neminem inueniat. Quam laudabile factum ſancti & venerandi Epiſcopi * Aurelij! Quidam, cum filios non haberet neque ſperaret, res ſuas omnes, retento ſibi vſufructu, tradidit Eccleſiæ. Nati ſunt illi filij, & reddidit Epiſcopus nec opinanti, quæ illi donauerat. In poteſtate habebat, Epiſcopo non reddere, ſed iure fori, non iure poli.* Idem poſtea: *Profiteor me ſuſcipere oblationes bonas, oblationes ſanctas. Si quis autem iraſcitur filio ſuo & moriens exheredat eum: ſi viueret nonne eum placaremi nonne ei filium ſuum reconciliare deberem? quomodo ergo volo cum filio ſuo, vt habeat pacem, cuius appeto hereditatem? Ianuarius quippe teſtamento Eccleſiam reliquit heredem, ſed ſtatui hereditatem ipſam in Eccleſia non ſuſcipere. Filiorum ipſius ſit quod reliquit, ipſi inde faciant quod voluerint. Filia ipſius in monaſterio fœminarum eſt, filius ipſius in monaſterio virorum eſt. Ambos exheredauit, illam videlicet cum laude, iſtum cum vituperatione. Commendauit autem Eccleſiæ vt non accipiamus ipſas portiunculas, quæ pertinent ad exheredatos, niſi cum ad legitimam ætatem peruenerint. Hoc eos reſeruat Eccleſia, &c.* Vide plura in eodem ſermone, & in alio adhuc, de vita & moribus clericorū, qui allegatur ab eodem Concilio, cap. 113. Vide infrà, Facultates Eccleſiæ reliquendæ, &c.

Gratianus.

Auguſtinus Hipponenſis.

Concilium Aquiſgranenſe 1. ſub Ludouico Impera.

* Hic erat Epiſcopus Carthaginenſis.

EXCOMMVNICATIO.

Excommunicationis antiquus vſus & forma.] Excommunicatio vnde ſumpſerit originem doctè quidem, ex lege veteri, in qua rebelles extra ſynagogam fieri iubebantur, aſtruit A deriuati POLYDORVS VERGILIVS, lib. 4. de Inuentoribus rerum, cap. 12. ad calicem: vbi & 1. ad Corinth. cap. 5. docet etiam Paulum excommunicationis formam præbuiſſe. Druides etiam ſapientes Gallos narrat in ſua religione excommunicationis obſeruaſſe cenſuram, vt IVLIVS CAESAR in ſuis Commentariis teſtatur, quando ſi quis aut priuatus aut publicus eorum decreto non ſteriſſet, ſacrificiis interdicebant. Hæc pœna apud eos erat grauiſſima, quoniam quibus ita erat interdictum, hi numero impiorum ac ſceleratorum habebantur, ab his omnes diſcedebant, aditum ſermonémque defugiebant, ne quid ex contagione incommodi acciperent, neque his petentibus ius reddebatur, neque honos vllus communicabatur. Verùm non putarim ab his, Eccleſiam formam mutuaſſe excommunicationis, ſed à Chriſto qui in Euangelio docet, vt qui Eccleſiam non audierit, ſit tanquam Ethnicus & Publicanus, &c. Verùm ſi hic originem, vſum & formam, more ſolito, putem per ordinem & ſeriem demonſtrari deficiam: quia infinitæ ſunt authoritates, quas iam in quibuſque decretis, ſuis debitis locis repoſitis appoſuimus. Dum etenim Patres aliquid ſtatuunt ſtatim neglectorem anathemate feriunt: & tam frequens eſt huius excommunicationis locutio, vt nihil aliud tibi antè oculos occurrat in decretis & canonibus Patrum. Adde quòd in ſequentibus diſtinctionibus, ita materia expoſcente, eiuſdem excommunicationis authoritas & vſus reperitur, vt facilè colliges ſi patienter legas. Itaque pauca quidem hic, ſed plura in ſequentibus deprehendes. Infinitis quippe in locis, in CANON APOSTOLORVM, in libris & epiſtolis CLEMENTIS I. ANACLETI I. ALEXANDRI I. & cæterorum omniū, vſus atque forma excommunicationis inuenitur, & de excommunicationis ſententia, atque excommunicatis ſermo habetur, vt in ſequentibus diſtinctionibus, de excommunicatione, & excommunicatis deprehendes, & paſſim in hoc toto opere. Superuacuum eſt ergo huic diutiùs labori inſiſtere, cum vnanimi omnes Patres ſententia & vniformiter, & excommunicationibus & excommunicatis præcepta dederint. Verùm vt aliquid etiam hic dicamus, de excommunicationis ſententia, quam ſacerdotes poſſunt proferre, loquitur DIONYSIVS AREOPAGITA, libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, par. 3. cap. 7. *Et* (ait) *qui reuelationes diuinas à patre ſummo didicerat, dicitur: Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis. Sic profectò ille, omnisq; illi ſimilis præſul, iuxta paternarum iuſtificationum ſibi indultas reuelationes, declarando & traducendo, Deo charos admittit, & excludit impios.* Sed quod Dionyſio eſt antiquius, in Eccleſia primitiua excommunicationis ſententiam Apoſtolos protuliſſe, refert ABDIAS BABYLONIVS, lib. 5. certaminis Apoſtolici, vbi narrat Ioannem Apoſtolum, quendam Fortunatum quem à mortuis ſuſcitauerat, huius beneficij immemorem, inſuper & gratiæ diuinæ inuidentem, ſic excommunicaſſe. *Separetur* (ait) *radix huiuſmodi, à fidelium conuerſatione, & ab omni opere timentium Deum, ab omni deuotorum munere, à congregatione ſanctorum, & à communione ſacramentorum.* Diui & ANACLETVS I. Clementis ſucceſſor, epiſt. 3. ad omnes Epiſcopos: *Si quis* (ait) *hæc præcepta non obſeruauerit, hoſtis eſt animæ ſuæ, & non tantum infamis, ſed & excommu-*

Polydorus Vergilius.

Iulius Cæſar.

Druides excōmunicationis vſum habuerunt.

Matth. 18.

Canones Apoſtolorum. Clemens 1. Anacletus 2. Alexander 1.

Excommunicationis ſententiam Sacerdotū eſt proferre. Dionyſius Areopagita. Matth. 16.

Abdias Babylonius.

Modus & forma excommunicationis apoſtolicæ.

Anacletus 1.

Digitized by Google

nicatus atque alienus ab Eccleſia efficiatur: quoniam neceſſe eſt ea vitia ferro abſcindere, quæ aliis medicaminibus non ſanantur. Et eius poſt Euariſtum ſucceſſor ALEXANDER I epiſt. 2. ad diuerſos Epiſcopos, quæ allegatur à Gratiano, cauſa 1. quæſt. 1. capite, Ipſi ſacerdotes, & diſtinct. 94. cap. Si quis: *Sacerdotes* (ait) *pro populo interpellãt & populi peccata comedunt, quia precibus ſuis & oblationibus ea delent atque conſumunt, qui quantò digniores fuerint, tantò facilius pro neceſſitatibus, pro quibus clamant, exaudiuntur. Multum, ait beatus Iacobus Apoſtolus, valet deprecatio iuſti aſſidua. Qui enim vos perſequitur, ipſum cuius legatione fungimini perſequitur, quia, ſicut ipſe filius Dei mediator fuit Dei & hominum, ita & vos eius vice in Eccleſia eſtis conſtituti, vt inter Deum & homines legatione fungamini.* Si quis autem legationem veſtram impedit, non vnius ſed multorum profectum auertit: & ſicut multis nocet, ita à multis arguendus eſt, & bonorum ſocietate arcendus. Et quia Dei cauſam impedit, & ſtatum cõturbat Eccleſiæ: ideò ab eius liminibus arceatur, ab omnibus quoque talis eſt cauendus, & non in communionem fidelium, vſque ad ſatisfactionem recipiendus. Eſt enim ſtatutũ olim, vt qui ſtatum conturbat Eccleſiæ, ab eius liminibus arceatur, nec cum fidelibus communicet quorum bona auertit. Eadem habet VRBANVS I. epiſt. 1. ad omnes fideles, vt repoſuimus ſuprà vocabulo, Epiſcopi authoritas, &c. Hinc & ANTERVS I. *Vt veteri* (ait epiſto. 1. ad Epiſcopos prouinciæ Beticæ & Toletanæ) *lege habetur, quicunque ſacerdotibus non obtemperaſſet, aut extra caſtra poſitus lapidabatur à populo, aut gladio cervice ſubnecta, contemptũ expiabat cruore. Nunc verò* (ait) *inobediens ſpirituali animaduerſione truncatur, & electus ab Eccleſia, rabido dæmonum ore diſcerpitur.* Lege in ſequentibus ex CALIXTI I. epiſt. 2. ad Epiſcopos Galliarum, de non ferenda ſententia excommunicationis in non ſibi ſubditum: & in dictione, Excommunicatus, de non recipiendis excommunicatis. Sed & TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS, ſententiæ excommunicationis meminit libro Apologetico aduerſus gentes, cap. 39. vbi de diſciplina Chriſtianorum agit. Sic autem loquitur: *Coimus* (ait) *in cœtum & aggregationem, oramus pro Imperatoribus, cogimur ad literarum diuinarum commemorationem, ſanctis vocibus fidem paſcimus, ibidem etiam exhortationes, caſtigationes, & cenſura diuina. Nam & indicatur magno cum pondere, vt apud certos de Dei conſpectu, ſummumq; futuri iudicij præiudicium eſt, ſi quis ita deliquerit, vt à communicatione orationis & conuentus & omnis ſancti commercij relegetur. Præſident probati quique ſeniores* (ſcilicet preſbyteri) *honorem iſtum non precio, ſed teſtimonio adepti, &c.* IDEM & excommunicationis meminit libro de Pudicitia, & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS, lib. 1. Epiſtolar. epiſt. 11. ad Pomponium: *Interfici Deus iuſſit, ſacerdotibus ſuis* (ait) *non obtemperantes, iudicibus à ſe ad tempus conſtitutis non obedientes. Et tunc quidem gladio occidebantur, quando adhuc & circunciſio carnalis manebat: nunc autem, quia circunciſio ſpiritualis eſſe ad fideles ſeruos Dei cœpit, ſpirituali gladio ſuperbi & contumaces necantur, dum de Eccleſia eiciuntur. Neque enim viuere foris poſſunt, cum domus Dei vna ſit, & nemini ſalus eſſe, niſi in Eccleſia poſſit.* Sic & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, lib. 5. Epiſtolar. epiſt. 28. ad Theodoſium Imperatorem, eundem excommunicat, vt refert NICEPHORVS CALLISTVS lib. 12. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 41. Et THEODORETVS CYRENSIS, lib. 5. cap. 19. Theodoſius enim in Theſſalonicenſem populũ furens, multa millia innocentum, ſub crudelis vindictæ prætextu, interemit, & cum eſſet reuerſus prædictam epiſtolam ad illum miſit Ambroſius, qua eum vſque ad condignam ſatisfactionẽ excommunicat: *Nec paſſus eſt* (ait Nicephorus) *ab eo tempore Theodoſium Eccleſiam intrare, ſed ei viriliter reſtitit. Quomodo* (inquit) *ô Imperator, manus extolles, quæ cade iniqua deſtituunt? Quomodo etiam Domini corpus eis excipies? Quomodo ſanguinem præcioſum ad os afferes, per quod ira tranſiuerſum, tantum effudiſti ſanguinis? Quam longiſſimè igitur abſiſte, neque tibi ipſi peccatum adaugendo, iniquitatem conduplica. Vinculum autem, quod Deus cœlitus calculo ſuo comprobauit ſuſcipe, quod tibi incolumitatem veram conciliabit. Imperator autem antiſtitis dicendi libertatem admiratus, verbis eius ceſſit, & in regiam eſt reuerſus, & octo continuis menſibus elapſis, illuſtris natalium Chriſti aduenit dies, atque Imperator in imperialibus adibus ſedebat lamentans, & lachrymarum humore faciem rigans. Quem in tanto luctu viuere, vbi Ruffinus magiſter vidit, placidè ad eum acceſſit, & lachrymarum cauſam inquiſiuit. Et ille, altius vehementi & acri ductu ſuſpirio, prolixius fleuit. Quomodo* (inquit) *non affligar, cum ſeruis & mendicis etiam, abſque metu omni, diuinum templum ingrediendi libera ſit poteſtas, & mihi non modo id tangere nõ licet, verum etiam cœlum ipſum clauſum eſt? Neque enim diuini, illius oraculi non memini, quod diſertis verbis ſtatuit, quòd quæcunque à ſacerdotibus Dei ligata fuerint in terris. Ea etiam in cœlis certo eſſe ligata, &c.* Lege reſiduum. Præterea de iuniore Theodoſio Archadij filio, narrat IDEM NICEPHORVS, lib. 14. Hiſtoriæ, cap. 3. *Vir* (ait) *quidam aſperiorem durioremq; virtutis viam conſectans, præfecto Theodoſium adiit animo, vt ab eo quicquam peteret: atque vbi id ſæpius experiri non impetrauit, vinculis Eccleſiaſticis Imperatorem, à communione arcens, ſubdidit. Poſtquam autem Imperator in regiam ſuam venit, & epulæ appoſitæ ſunt, conuiuaq; omnes affuerunt, & non ille prius cibum ſumendum eſſe, quam vinculis ſibi iniectis ſolutus eſſet, cenſuit. Quapropter ad antiſtitem Conſtantinopolitanum famulum quendam miſit, petens vt eum ipſum ſoluere ſe, qui ligaſſet, iuberet. Cum id Epiſcopus recuſaret, & pro vinculo habendum non eſſe, quod à quocunque ligatũ eſſet ſignificaret, ſolutumq; adeò iam eſſe diceret, nondum calculo eius acquieſcendum eſſe duxit. Multo ergò labore is, qui ipſum ligauerat inquiſitus, eum abſoluit: ac ſic tandem Imperator cibum ſumpſit. Adeo religioſus Theodoſius fuit, vitamq; ſuam accuratiſſimè ad diuinas leges compoſuit.* Meminit & antè illos excommunicationis Eccleſiaſticæ inclytus ille ORIGENES ADAMANTIVS, homil. 14. in Leuiticum, circa medium, loquens de filio mulieris Iſraëlitidis, ex cap. 24. Leuitici. Et IOANNES CHRYSOSTOMVS, homil. 70. ad populum Antiochenum: *Vos* (inquit) *nos non contemnatis, tam molliter in vos inſurgentes. Si quis autem noſtra contemnit vincula, rurſus eum Chriſto corrigat, dicens: Quæcunque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlis, & quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis. Nam ſi nos quoque miſeri, & nihili pendendi & contemptu digni* (ſicut verè digni ſumus) *non tamen noſtipſos vlciſcimur nec iram vindicamus, ſed noſtræ curam gerimus ſalutis. Reueremini precor & cõfundimini. Ignoſcite mihi, nec vllus Eccleſiaſtica deſpiciat vincula. Non qui ligat eſt homo, ſed Chriſtus qui nobis hanc contulit poteſtatem,*

Alexander 1.

Oſee 4.

Iacob. 5.

Sacerdotũ dignitas.

Vrbanus 1.

Anterus 1.

Olim excommunicati ſtatim à dæmonibus agitabantur.

Tertullianus Carthaginẽſis.

Cyprianus Carthaginenſis.

Vide excõmunicationis vſũ.

Ambroſius Mediolanenſis Theodoſium Imperatorem excõmunicat. Nicephorus Calliſtus.

Theodoretus Cyrenſis.

Theodoſij ingens manſuetudo patientia & pœnitentia.

Theodoſius etiã iunior excõmunicatio nis ſententiam quantum expauerit.

Origenes Adamantius.

Ioannes Chriſoſtomus.

Matt. 16. & 18.

teſtatem, & tanti dominos honoris homines conſtituit. Nam nos quidem ad ſoluendum duntaxat vti poteſtate vellemus, imo nec huius neceſſitatem vellemus habere, & nullum volumus apud nos eſſe captiuum, & non ita miſeri ſumus & arumnoſi dicet valde ſimus viles. Si verò coacti fuerimus, ignoſcite, nec enim ſponte vel volentes, ſed plus vobis dolentes, ligatis inycimus vincula. Si quis autem hæc contemnat, iudicy tempus aderit quod eum doceat, &c. Hinc AVGVSTINVS HIPPONENSIS, libro quæſtionum ſuper Deuteronomium, quæſt. 39. *Hoc nunc agit* (inquit) *in Eccleſia excommunicatio, quod agebat tũc interfectio.* Et ſubdit libro de fide & operibus, cap. 2. *Neque enim, quia illam primi populi commiſtionem Moſes Dei famulus patientiſſime perferebat, ideò non multos etiam gladio vindicauit, & Phinees Sacerdos adulteros ſimul inuentos ferro vltore confixit: quod vtique degradationibus & excommunicationibus ſignificatum eſt eſſe faciendum hoc tempore, cum in Eccleſia diſciplina, viſibilis fuerat gladius ceſſaturus, &c.* IDEM tractatu 33. in Ioannem, & allegat Gratianus, cauſa 11. quæſt. 2. cap. Nihil: *Nihil ſic debet formidare Chriſtianus, quam ſeparari à corpore Chriſti. Si enim ſeparatur à corpore Chriſti, non eſt membrum eius: ſi non eſt membrum eius, nõ vegetatur ſpiritu eius. Quiſquis autem* (ait Apoſtolus) *ſpiritum Dei non habet, hic non eſt eius.* IDEM tractatu 49. in eundem: *Cum excommunicat Eccleſia, in cœlo ligatur excommunicatus, cum reconciliat Eccleſia, in cœlo ſoluitur excommunicatus.* Porrò IDEM lib. 3. contra epiſtolam Parmeniani, cap. 2. & allegat Gratianus cauſa 23. quæſt. 4. cap. Cum quiſque, docet quo ordine debeat excommunicatio fieri: & qua forma, vt ibidem facilè poteris legere. Denique lib. 3. de baptiſmo contra Donatiſtas, & ibidem allegatur à Gratiano,* docet quòd ſola Eccleſia poteſt excommunicare. Denique ſermo. 14. de verbis Apoſtoli, & allegat ibidem Gratianus: *Omnis* (ait) *qui excommunicatur Sathanæ traditur, quod ſcilicet quia extra Eccleſiam eſt diabolus, ſicut in Eccleſia Chriſtus, ac per hoc quod diabolo traditur, qui ab Eccleſiæ communione removetur. Vnde illos quos Apoſtolus Sathanæ eſſe traditos prædicat, eſſe excommunicatos demonſtrat.* Qua verò forma vtendum ſit in excommunicationis ferenda ſententia, docet INNOCENTIVS I. epiſtola in ordine 31. ad Archadium Imperatorem & Eudoxiam Imperatricem, quam allegat Nicephorus, lib. 13. cap. 34. Quia igitur idẽ Imperator & Eudoxia eius vxor, ſanctum Ioannem Chryſoſtomum iniuſtè in exilium fecerunt deportari, ſic eos prædictus Pontifex excommunicationis ſententia perculit. *Ego minimus & peccator, cui thronus magni Apoſtoli Petri creditus eſt, ſegrego te & illam, à perceptione immaculatorum myſteriorum Chriſti Dei noſtri, Epiſcopum etiam omnem & clericum, ordinis ſanctæ Dei Eccleſiæ, qui adminiſtrare aut exhibere ea vobis auſus fuerit, ab ea hora qua præſentes vinculi inci legeritis literas, dignitate ſua excidiſſe decerno. Quòd ſi, vt homines potentes, quenquam ad id vi adegeritis, & canones vobis à ſeruatore per ſanctos Apoſtolos traditos* (vide infrà Excommunicatus) *tranſgreſſi fueritis, ſcitote non paruum id vobis peccatum fore in horrendo illo iudicy die, cum neminem huius vitæ honor & dignitas adiuuare poterit, arcana autem & abdita cordium ſub oculos omnium effundentur atque exhibebuntur.* Similiter idem Pontifex, Arſacium exauthorauit, qui fuerat Ioanni ſuffectus, & omnes Epiſcopos qui ei communicauerant: & ad Theophili Alexandrini Epiſcopi (qui hoc procurauerat exilium) abrogationem, addidit excommunicationem, anathematiſmum & abſolutam à chriſtianiſmo abſolutionem. Eandem obſeruat formam FOELIX III. in excommunicando Acacio hæreſis fautore, Conſtantinopolitano tunc Epiſcopo, vt ſuperiùs diximus dictione, Epiſcopus hæreſis fautor. Sic & COELESTINVS I. Neſtorium hæreticum excommunicauit, vt diximus in vocabulo, Epiſcopus hæreticus, & Epiſcopus ſuſpenſus & excommunicatus. Excommunicationis quoque meminit inſignis ille THEODORETVS CYRENSIS, Dialogo 3. impatibili dum de hæreticis & eorum ſcriptis loquitur: *Huiuſmodi* (inquit) *dicta eorum, & parentes & authores, benedicti Patres, à ſacris ſeptis exterminant, & tanquam putrida membra à ſano corpore reſecant, &c.* Vide in vocabulo, Hæreticus. Porrò excommunicationis formam ſub eodem tempore, ſcilicet ſub Leone I. Concilium ARAVSICANVM I. præſcribit, vt allegat Gratianus, cauſa 11. quæſt. 11. cap. Canonica: *Canonica* (ait) *inſtituta & ſanctorum Patrum exempla ſequentes Eccleſiarum Dei violatores, authoritate Dei & iudicio ſancti Spiritus, à gremio ſanctæ matris Eccleſiæ, & à conſortio totius Chriſtianitatis eliminamus quouſque reſipiſcant, & Eccleſiæ Dei ſatisfaciant, &c.* Hunc canonem citat etiam BVRCHARDVS, lib. 11. Decretorum, capite ſeptimo, & dicit canoné eſſe quintũ, eiuſdem Concilij, ſed non reperi. Porrò idem variorum Conciliorum excommunicationis ferendæ formas, profert à capite ſecundo, vſque ad octauum, quas legendo Conciliorũ quæ profert acta non inuenimus: vnam tamen adducam in medium, quæ eſt Concilij RHOTOMAGENSIS, capite quarto, cuius acta non habentur in ordine cæterorum, quæ ſic habet: *Igitur quia monita noſtra & crebras exhortationes contemnit, quia tertio ſecundum Dominicum præceptum vocatus ad emendationem & pœnitentiam venire deſpexit, quia culpam ſuam nec dum cognouit, nec confeſſus eſt, nec miſſâ nobis legatione* (qui cauſam eius exquirimus, quia noſter Parochianus eſt) *veniam poſtulauit, quia in cœpta malitia, diabolo cor eius indurante, perſeuerat, & iuxta quod Apoſtolus dicit: Secundum duritiam ſuam & cor impœnitens theſaurizat ſibi iram in die iræ. Ideirco nos eum cum vniuerſis complicibus, & communicatoribus fautoribuſq;, iudicio Dei omnipotentis Patris & Filij & Spiritus ſancti, & beati Petri Principis Apoſtolorum & omnium Sanctorum, nec non & noſtræ mediocritatis authoritate, & poteſtate nobis diuinitus collata ligandi & ſoluendi in cœlo & in terra, à præcioſi corporis & ſanguinis Domini perceptione, & à ſocietate omnium Chriſtianorum ſeparamus, & à liminibus ſanctæ matris Eccleſiæ in cœlo & in terra excludimus, & excommunicatum & anathematizatum eſſe decernimus, & damnatum cum diabolo & angelis eius & omnibus reprobis in igne æterno iudicamus, niſi fortè à diaboli laqueis reſipiſcat, & ad emendationem & pœnitentiam redeat, & Eccleſiæ Dei quam læſit ſatisfaciat. Et reſpondeant omnes tertio, Amen, aut fiat fiat, aut anathema ſit. Debent autem duodecim ſacerdotes Epiſcopum circumſtare, & lucernas ardentes in manibus tenere, quas in concluſione anathematis vel excommunicationis proijcere debent, & conculcare pedibus. Poſthæc Epiſcopus plebi ipſam excommunicationem communibus verbis debet explanare, vt omnes intelligant quam terribiliter damnatus ſit, & vt nouerint quòd ab illa hora in reliquum, non pro Chriſtiano, ſed pro pagano habendus ſit, & qui illi, quaſi Chriſtiano com-*

munica

Non contemnenda Excõmunicationis ſententia.

Auguſtinus Hipponenſis.

Numeri 25.

Degradationũ & excommunicationũ typus Phinees.

Excommunicatio quam formidanda.

Eccleſia ſola excõmunicat, non igitur Calixtus extra Eccleſiam excommunicatus poteſt excommunicare niſi more Druidum.

Innocentius I.

Arcadius & Eudoxia ſententia excommunicationis inuolantur.

Felix 3.

Cœleſtinus I.

Theodoretus Cyrenenſis.

Concilium Arauſicanum I. ſub Leone I.

Burchardus Vormatienſis Epiſcopus.

Concilij Rhotomagenſe.

Forma ferẽdæ excommunicationis.

Romano 2.

O dolendã excõmunicati hominis ſortem.

municauerit, aut cum eo manducauerit, aut biberit, aut eum oſculatus fuerit, vel cum eo colloquium familiare habuerit (niſi forte ad ſatisfactionem & pœnitentiam eum prouocare ſtuduerit) aut in domo ſua eum receperit, aut ſimul cum eo orauerit, proculdubio ſimiliter ſit excommunicatus. Deinde epiſtolæ preſbyteris per parochias mittantur continentes modum excommunicationis. In quibus inbeatur, vt Dominicis diebus poſt lectionem Euangely plebibus ſibi commiſſis, publicè annuncient ipſam excommunicationem, vt ne quis per ignorantiam communicet excommunicato. Oportet etiam vt aliis Epiſcopis ipſa excommunicatio manifeſtetur: præcipit enim Toletanum Concilium (vide infrà) *vt inuicem mox ſcripta percurrant per omnes prouincia Epiſcopos quoſcunque adire potuerint, vt excommunicatus non audiatur. Seniori etiam eius ipſa excõmunicatio debet noia fieri.* IDEM BVRCHARDVS, capite quarto & quinto, eiuſdem libri vndecim decretorum, profert aliam excommunicationis formam ex Concilio AVRELIANENSI, capite primi, & ex Concilio TVRONENSI, capite ſecundo adhuc aliam: ſed eas ſiluimus, quoniam in actis prædictorum Conciliorum non reperiuntur, & priori quam allegauimus concordant. Porrò GREGORIVS primus, homilia vigeſimaſexta in Euangelia, in illud Ioannis vigeſimum, cum ſerò eſſet vna Sabbatorum, ita reformidandam dicit eſſe excommunicationis ſententiam, vt ſiue iuſta ſiue iniuſta ſit, ſemper debeat timeri. *Sed vtrum iuſtè an iniuſtè* (ait) *obliget paſtor; paſtoris tamen ſententia gregi timenda eſt, ne is qui ſabeſt, & cum iniuſtè forſitan ligatur, ipſum obligationis ſuæ ſententiam ex alia culpa mereatur.* IDEM repetit epiſtola trigeſima nona, libri noni; ad Theoctiſtam patritiam. Porrò præfatum Gregorium allegat Concilium AQVISGRANENSE primum, capite trigeſimo ſeptimo. Sed & Concilium OXONIENSE in Anglia, capite primo, anathemate illos ferit, qui excommunicationis ſententiam vilipendunt: & longe ante, Concilium VERNENSE, canone nono, ait: *Si quis aliquis ſtz omnia contempſerit* (ſcilicet quæ de excommunicatis ſtatuit vt videbimus in vocabulo excommunicatus) *& Epiſcopus emendare minimè potuerit, regis iudicio, exilio condemnetur.* Et Concilium LATERANENSE ſub Alexandro tertio, parte trigeſima prima, cap 7. *Si Plebanus* (ait) *in Laicos vel clericos parochianos ſuos interdicti vel excommunicationis ſententiam rationabiliter tulerit, obſeruetur, nec ſine congrua ſatisfactione, & abſque conſcientia eiuſdem plebani, aliqua ratione relaxet.* Porrò qui plura de excommunicationis ſententia cognoſcere voluerit, oportet vt adeat GREGORII noni decretales per totum, vbi Alexandrum tertium, Clementem tertium, & reliquos Pontifices egregiè per ordinem citat, titulo trigeſimo nono, decretalium, qui incipit: Super eo quod conſilium poſtulaſti, &c. Adeat quoque BONIFACIVM octauum, in ſexto Decretalium, libro quarto, titulo vndecimo, ex Innocentio quarto, & aliis: ſic incipit: Romana Eccleſia, &c. Legat & CLEMENTEM quintum, in Clementinis, titulo decimo, vbi ſic incipit: Ex frequentibus Prælatorum querelis accipimus. &c. Et IOANNEM vigeſimũ ſecundũ, in extrauagant. titulo decimo tertio, vbi ſic incipit: Cum ad ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſinum, &c. In his locis quidquid concernit excommunicationis articulum exponitur, nec nobis otium fuit hîc illa decreta inſerre, cum habeantur in manibus & poſſint facilè perlegi. Sed & de excommunicationis ſententia de eius forma, & virtute atque efficacia, multa ſcriptis reliquit, inſignis ille noſtri ordinis ſplendor ANTHONIVS POCQVETVS, exponens caput 23. & 24. Regulæ Benedicti, cuius ſumma cum doctrinæ, tum authoritatis, in his ſatis emicat quæ nobis reliquit ſui ingenij monimentis eminentia. Illius ſæpe miratus ſum non tam eloquentiæ ſplendorem quàm doctrinæ profunditatem, nec aliter iudicabit, qui melle dulciora & nectari ſapidiora eius ſcripta perlegerit. Scripſerunt, non cum minori laude, de eadem materia, in illa Regulæ noſtræ capita, duo etiam noſtri ordinis luminaria. PETRVS BARDVS quarto, Prouincialis electus, & SYMON DV CORROY, à me ſæpius in medium iam productus: quorum vita doctrinæ quidem addebat authoritatem, & doctrina vitæ lucem eximiam commodabat.

Toletanum concilium.

Burchardus.

Concilium Aurelianenſe Concilium Turonenſe.

Gregorius 1.

Excommunicationis, ſententia iuſtè vel iniuſtè lata timenda eſt.

Concilium Aquiſgranenſe 1. ſub Ludouico 1.

Concilium Oxonienſe in Anglia ſub Innocentio 3.

Concilium Vernenſe, id eſt inpalatio quod dicitur Vernis celebratũ ſub Pipino rege anno 751.

Concilium Lateranenſe ſub Alexand. 3.

Gregorius 9.

Bonifacius 8.

Clemens 5.

Ioannes 22.

Antonius Pocquetus Cœleſtinus.

Petrus Bardus Cœleſtinus. Simon du Corroy, Cœleſtin.

Excommunicati nis ſententia non temerè ferenda.] Hoc iam ex ſuperioribus poteris colligere: verumtamen ſpeciali hoc duximus diſtinctione probãdum, ex quo cæpimus ordine. Sic quippe AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, lib. 2. Officiorum, cap 27. loquitur: *Epiſcopus* (ait) *vt membris ſuis, vtatur clericis, & minorre miniſtris qui ſunt verè filij, & quem cuique viderit aptum muneri, eideputet. Cum dolore amputantur etiam quæ putruit pars corporis, & diu tractatur. Si poteſt ſanari medicamentis: etſi non poteſt, tunc à medico bono abſcinditur. Sic Epiſcopi affectus boni eſt, vt optet ſanare infirmos, ſerpentia auferre vlcera, adurere aliqua non abſcindere: poſtremò, quod ſanari non poteſt, cum dolore abſcindere, &c.* Hinc & LEO PRIMVS epiſt 87. ad Epiſcopos Viennenſis prouinciæ, ait: *Nulli Chriſtianorum facile communio denegetur, nec ad indignantis fiat, hoc arbitrium ſacerdotis, quod in magni reatus vltionem, inuitus & dolens quodammodo debet inferre animus vindicantis. Cognouimus enim, pro commiſſis & leuibus verbis quoſdam à gratia communionis excluſos, & animam, pro qua Chriſti ſanguis effuſus eſt, irrogatione tam ſeruili ſupplicij ſauciatam, & inermem quodammodo exutamq; omni minime diabolicis incurſibus, vt facilè caperetur, obiectam. Certè ſi quando cauſa talis emerſerit, vt pro commiſſi criminis qualitate aliquem iuſte faciat communione priuarijs tantum pœnæ ſubdendus eſt quem reatus inuoluit, nec particeps debet eſſe ſupplicij, qui conſors non docetur commiſſi.* Relege etiã quæ ſuperiùs dicta ſunt in vocabulo Epiſcopus ſit diſcretus, &c. Porrò longè autè præfatos EVARISTVS I. vt citat Burchardus, libro vndecimo decretorum, capite nono, capite tertio, epiſtolæ decretalis: *Deus* (inquit) *omnipotens vt nos à præcipitantis prolatione ſententiæ compeſceret, cum omnia nuda & aperta ſint oculis eius: mala tamen Sodomæ noluit auditu iudicare, priuſquam manifeſta agnoſceret quæ dicebãtur, &c.* Vide iudicium temerarium non ferendum, vbi locum aſſignauimus. Porrò GREGORIVS primus, ſuperiùs iam memorata, homilia vigeſima ſexta, in Ioannis vigeſimũ, cum ſero eſſent, &c. *Paſtor* (inquit) *vel abſoluere indiſcretè timeat, vel ligare. Is autem qui ſub manu paſtoris eſt, ligari timeat, vel iniuſtè, nec paſtoris iudicium temere reprehendat, ne & ſi iniuſtè ligatus eſt, ex ipſa tumidæ reprehenſionis ſuperbia culpa, quæ non erat, fiat.* Hinc etiam Concilium AVRELIANENSE quintũ, ſub Pelagio primo, can. 5. *Nullus ſacerdotum quenquam rectæ fidei hominem pro paruis & lenibus cauſis*

Ambroſius Mediolanenſis.

Leo 1.

Euariſtus 1.

Gregorius 1.

Concilium Aurelianenſe 1. ſub Pelagio 1.

à communione ſuſpendat, præter eas culpas, pro quibus antiqui Patres ab Eccleſia arceri iuſſerunt committentes. Vide quæ etiam ſuperiùs in dictione, Epiſcopi authoritas, diximus. Hinc & Concilium MELDENSE, canone quinquageſimo ſexto: *Nemo* (ait) *Epiſcoporum quemlibet ſine certa & manifeſta peccati cauſa communione priuet Eccleſiaſtica: anathema autem ſine conſenſu Archiepiſcopi aut coepiſcoporum, prolata etiam Euangelica admonitione, nulli imponat, niſi vnde canonica docet authoritas: quia anathema æterna eſt mortis damnatio, & non niſi pro mortali debet imponi crimine, & illi qui aliter non potuerit corrigi.* Hunc canonem allegat Concilium COLONIENSE tertium, parte decima tertia, capite quinto: & relege quæ ſuperioribus ex Concilio Rhotomagenſi propoſita ſunt. Porrò Concilium VORMATIENSE hoc decretum renouat, canone decimoterrio, & illud repetit quod ex Concilio Aurelianenſi mox attulimus. Denique Concilium LATERANENSE ſub Alexandro tertio, parte prima, capite ſexto, & allegatur à Gratiano, cauſa decimaſexta, quæſtione prima, & cauſa vndecima, quæſtione tertia, capite, Si quis Epiſcopus: *Statuimus* (ait) *ne prælati niſi canonica commonitione præmiſſa, ſuſpenſione vel excommunicationis ſententiam proferant in ſubiectos, niſi forte talis ſit culpa, quæ ipſo genere ſuo excommunicationis pœnam inducat: nec ſubiecti contra diſciplinam Eccleſiaſticam, ante ingreſſum cauſæ in vocem appellationis prorumpant.* Sed & Concilium LATERANENSE generale ſub Innocentio tertio, capite quadrageſimo ſeptimo: *Sacro approbante Concilio prohibemus, ne quis in aliquem excommunicationis ſententiam, niſi competenti cõmonitione præmiſſa & præſentibus idoneis perſonis, per quas ſi neceſſe fuerit poſſit probari monitio, promulgare præſumat: quod ſi contra præſumpſerit, etiam ſi iuſta fuerit excommunicationis ſententia, ingreſſum Eccleſiæ per menſem vnum ſibi nouerit interdictum, alia nihilominus pœna mulctandus ſi viſum fuerit expedire, &c.* Eadem renouat Concilium OXONIENSE in Anglia, capite vigeſimo primo. Aduerte interim, quia illi qui poſt admonitionem factam ſe permittunt excommunicari, ex ſtatuto ſancti LVDOVICI REGIS Francorum, quod poſtea ſi ſe permittunt excommunicari ſolutione nouem librarum mulctandi ſunt, quod ſtatutum confirmauit Concilium NARBONENSE ſub eodem celebratum, capite primo, vbi dicitur, quod per annum integrum priuati omnibus bonis, debent in excommunicationis ſententia relinqui. Quæ omnia ſatis abundè inſerta reperies in locis ſuperioribus allegatis: reuolue ergò. Porrò eadem quæ ſuperiùs ſtatuit Concilium AVGVSTENSE, capite trigeſimo, & Concilium MOGVNTINENSE quartum, capite 103. Et eadem omninò renouat Concilium TRIDENTINVM generale nouiſſimum ſeſſione vigeſima quinta, quæ fuit nona ſub Pio quarto, capite tertio, decreti reformat. *Quamuis* (ait) *excommunicationis gladius nervus ſit Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & ad continendos in officio populos valde ſalutaris: ſobriè tamen magna circumſpectione exercendus eſt: cum experientia doceat, ſi temerè aut leuibus ex rebus incutiatur, magis contemni quam formidari, & perniciem potius parere quã ſalutem. Quapropter excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmiſſis, ad finem reuelationis (vt aiunt) aut pro deperditis vel ſubtractis rebus ferri ſolent, à nemine prorſus, præterquam ab Epiſcopo decernantur: & tunc non alias, quam ex re non vulgari, cauſaq; diligenter, ac magna maturitate per Epiſcopum examinata, quæ eius animum moueat, nec ad eas concedendas cuiuſuis ſecularis, etiam magiſtratus, authoritate adducatur, ſed totum hoc in eius arbitrio, & conſcientia ſit poſitum, quando ipſi pro re, loco, perſona, aut tempore eas decernẽdas eſſe iudicauerint. In cauſis verò iudicialibus mandatur omnibus iudicibus Eccleſiaſticis, cuiuſcunque dignitatis exiſtant, vt quandocunque executio realis, vel perſonalis in qualibet parte iudicij propria authoritate ab ipſis fieri poterit, abſtineant ſe tam in procedendo, quàm in definiendo, à cenſuris Eccleſiaſticis, ſeu interdicto: ſed pecuniaria mulcta puniant, aut priuatione beneficiorum. Si autem non poſſint, quia contumacia erga iudices rei armantur, tunc anathematis mucrone, præter alias pœnas, ferire poterunt. Excommunicatus autem ſi non reſipuerit, non ſolum ad ſacramenta & communionem fidelium, ac familiaritatem non recipiatur: ſed ſi obdurato animo, cenſuris innexus, in illis per annum inſorduerit, etiam contra eum, tanquam de hæreſi ſuſpectum, procedi poſſit.* Hæc decreta confirmauit, & obſeruari mandauit FRANCISCVS ſecundus, & CAROLVS nonus, Rex Franciæ, in conſtitutionibus Aureliæ editis, articulo decimo octauo. Vide ſequentia.

Excommunicationis ſententiam nullus ferat, in non ſibi ſubditum.] Hoc quidem multoties in vocabulis, Clericus, & Epiſcopus, dictum eſt: cum dicetur ne Epiſcopi in meſſem alienam falcem mitterent, aut clericos, alterius ciuitatis detinere præſumerent. Verùm quod reſtat ad hoc ſpectans negotium, etiam ſubiungendum eſt. Sic nempe CALIXTVS primus epiſtola ſecunda, ad Epiſcopos Galliæ loquitur: & allegat Gratianus cauſa nona, quæſtione ſecunda, capite, Nullus, & quæſtione tertia, capite, Nullus primas: *Nemo* (ait) *alterius terminos vſurpet, nec alterius parochianum iudicare, aut excommunicare præſumat: quia iudicatio vel ordinatio, aut excommunicatio vel damnatio, nec rata erit, nec vires vllas habebit: quoniam nullus, alterius iudicis, niſi ſui ſententia tenebitur aut damnabitur, vnde & Dominus loquitur dicens: Ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt Patres tui. Nullus autem Primas vel Metroplitanus diœceſani Eccleſiam vel parochiam, aut aliquem de eius parochia præſumat excommunicare vel iudicare, vel aliquid agere, abſque eius conſilio vel iudicio: ſed hoc obſeruet quod ab Apoſtolis* (vide, Ordines conferre nullus, &c.) *ac Patribus & predeceſſoribus noſtris eſt ſtatutum, & à nobis confirmatum, id eſt, ſi quis Metropolitanus Epiſcopus, niſi quod ad ſuam ſolummodo pertinet parochiam, ſine Concilio ac voluntate omnium comprouincialium Epiſcoporum extra aliquid agere tentauerit, gradus ſui periculo ſubiacebit, & quod egerit irritum habeatur & vacuum.* Vide loco aſſignato reſiduum. Verumtamen eſt aliud decretum Concilij COMPENDIENSIS, canone quinto, vt allegat Burchardus, libro vndecimo, capite duodecimo, quo dicitur: *Placuit pro communi vtilitate & inſtanti neceſſitate, vt nullus Epiſcoporum grauiter ferat, ſi eius parochianum pro depradationis cauſa, alter Epiſcopus excommunicauerit.* Lege Authores quos ſuprà citauimus, & ſequentia.

Excommunicationis ſententia in defunctos hæreticos, vel alios, an valeat.] Hæc quidem

Concilium Meldenſe ſub Carolo Iuniore.

Concilium Coloniense 3.

Concilium Vormatiense.

Concilium Lateranense ſub Alexand. 3.

Concilium generaliſſimũ Patrum 215. ſub Innocentio 3.

Concilium Oxoniense.

Occupatio. S. Ludouicus 9. rex Franciæ.

Concilium Narbonẽſe noviſſimè lucidatum.

Concilium Auguſtenſe.

Concilium Mogvntinense 4.

Concilium Tridentinũ generale.

Hæc certe ſalubertima conſtitutio eſt nãte multa ibi inueniebantur ſcandala.

Franciſcus 1. rex Franciæ. Carolus 9. rex Franciæ hic cũ hęc ſcriberem, profectus eſt cõiugem accepturus filiã Maximiliani Imperatoris.

Calixtus 1.

Prouerb. 19. & 22.

Concilium Compẽdiense non eſt in ordine cæterorũ.

quidem propositio multis videtur dubia, an possit is qui iam mortuus est, siue hæreticus siue alius, excommunicationis sententia notari: & videtur quod in defunctum non possit excommunicatio proferri, quia idcirco excommunicatio profertur, vt excõmunicatus ex segregatione sua agnoscat delictum & compunctus resipiscat, vel vt puniatur in hac vita, ne in altera damnetur, vt testatur Apostolus: *Tradidi eum Sathanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fiat.* Verum videamus quid senserint Patres. Sic quippe loquitur IVSTINIANVS IMPERATOR in sua confessione fidei, quia misit ad Ioannem huius nominis secundum summum Pontificem: *Quidam* (ait) *dicunt non oportere Theodorum Mopsuestienem Episcopum hæreticum post mortem anathematizari: sed sciãt qui talem hæreticum defendunt, quòd omnis hæreticus vsque ad finem vitæ in suo errore permanens, iustè perpetuo anathemati, & post mortem subijcitur: & hoc in multis hæreticis & antiquioribus & propioribus factum est, id est, Valentino, Basilide, Marcione, Cerintho, Manichæo, Eunomio, & Bonoso. Hec autem idem & in Theodoro factum est, & in vita * accusato, & post mortem anathematizato à sanctis Patribus Concilij quinti* GENERALIS: *quibus si credere noluerint hæretici eius defensores, vel impiæ epistolæ quam ipsi defendunt, credant, quæ dicit, quod post mortem à Patribus anathematizatus est. Hoc autem tunc faciebant Catholicæ Ecclesiæ doctores, ne simpliciores legentes ipsius conscripta impia, à recta fide declinarent. Quòd autem impij, licèt nõ in vita in suam personam anathema susceperint, tamen & post mortem anathematizentur à Catholica Ecclesia, ostenditur à sanctis Synodis* NICAENA *enim Synodus, eos qui impij Arrij sectam colunt, sine nomine anathematizauit: quæ autem in* CONSTANTINOPOLI PRIMI, *congregata est, impiam Macedonij hæresim similiter condemnauit: sed tamen sancta Dei Ecclesia & post mortem Arrium & Macedonium nominatim anathematizat. Ideóque Theodorus multis probationibus conuictus, vsque ad mortem in sua permanens impietate, ab omni Ecclesia post mortem excommunicatus est, nec mortuus est in communione Ecclesiarum: cum illi qui moriuntur in communione Ecclesiarum, illi sunt qui commune pietatis dogma quod in vniuersali Ecclesia prædicatur, vsque ad finem seruauerunt.* Quod autem prædicta liceant, idem Iustinianus ibidem, authoritatibus & exemplis confirmat. Profert AVGVSTINVM, qui in epistola ad Bonifacium de Cæciliano quodam dicit, quòd si manifestum esset, contrarium aliquid Ecclesiastico statuit sapuisse: *Etiam* (inquit) *post mortem eum anathemati subijcerem. Sed & regula* (ait) *sancti Concilij* APRICANI (*canone quadragesimo octauo*) *statuit Episcopos qui suas facultates in testamento vel ex intestato, hæretico relinquunt, oportere & post mortem anathematizari.* Vide Testamentum, &c. Allegat etiam exemplum de Dioscoro Alexandrino Episcopo, qui post mortem à sancta Romana Ecclesia anathematizatus est: & per hoc etiam probat eos qui iniustè antè mortem anathematizati fuerant, post mortem reuocati, vt de Ioanne Chrysostomo, & Flauiano Episcopis Cõstantinopolitanus dictum est sæpius. Verumtamẽ PONTIANVS EPISCOPVS, epistola ad eundem Iustinianum missa, quæ immediatè præfati Principis confessionem sublequitur, eidem Imperatori supplicat, ne hæretici iam mortui anathemate damnentur: *Quid* (ait) *nobis cum mortuis inire bellum, vbi nulla inuenitur in congressione victoria? Apud iudicem verum iam tenentur, ad quem nullus appellat. Itaque supplicamus vt pax permaneat temporibus tuis, ne dum quæris damnare iam mortuos, multos inobedientes interficias viuos, & exinde Deo compellaris reddere rationem.* Sed hoc esse certissimum, mortuos videlicet posse anathemate notari, in præsentia Patrum generalis quintæ Synodi (cui hanc præfatus Iustinianus quæstionem proposuerat enucleandam) lecta sunt à Photino Diacono scripta CYRILLI ALEXANDRINI hoc confirmantis, libro de eo, quòd vnus est Christus, contra Theodorum hæreticum, & epistola ad Mattianum & ad alios monachos. Lectum est iam supra memoratum decretum Concilij Africani, & authoritas præmissa Augustini, & ex gestis eiusdem quæ apud Marcellinum acta sunt, capite 187. & ex epistola eiusdem AVGVSTINI ad Catholicos: itémque ex libro eius tertio, contra Cresconium grammaticum, capite trigesimoquinto & trigesimonono, vbi sic Cresconium alloquitur: *Si mihi monstraueris traditores, & carne & corde mortuos, detestabor, & iudicium non tantum de viuis, sed etiam de mortuis fieri potest, &c.* Et his recitatis Synodus: *Eos ergò* (ait) *qui tali dogmati hæreticorum obnoxij sunt, anathematizari vult Ecclesia traditio, licet mortui essent.* Hoc & memorat de prædicto Theodoro fecisse RABBVLAM Episcopum Edessenum & rectè: & multis vltrocitroque Patrum allatis opinionibus, tandem pro maiori parte stantes, omnes censent cum Patribus orthodoxis (quorum exempla demonstrant) post mortem posse hæreticos anathematizari: & subiungit prædicta SYNODVS V. GENERALIS: *Decet igitur vestram sanctitatem, ea quidem quæ dicta sunt pro hæreticis, auersari: traditionem autem Ecclesiæ (quod certè facietis in omnibus) sequi, & Ecclesiam liberare criminatione, quæ infertur ei propter Theodorum & eius conscripta.* Et cum lectum esse celebratum Concilium MOPSVESTIÆ, ab Episcopis secundæ prouinciæ Concilium, nec fuisset inuentum nomen Theodori prædicti vnquam fuisse inter sacra diptycha numeratum (vt superiùs dixi Episcoporum nomina, &c. *Sufficiunt* (inquit tota Synodus) *quæ dicta & prolata sunt Ecclesiasticam traditionem demonstrare, eo quòd oportet hæreticos & post mortem anathematizari: cum constet quòd post mortem hic Theodorus propter impia scripta ex prolixis temporibus à Catholica Ecclesia extitit sit.* Iterum idem Patres collatione octaua, eadem tenouant, eisdem repetitis authoribus. Sic & anathematizati sunt nonnulli Episcopi à LEONE secundo, epistola missa ad Imperatorem Constantinum quartum, quæ reperitur actione decima octaua. Concilij generalis sexti, sub eodem Constantino celebrati. Siquidem ibi Põtifex septimus Episcopos hæreticos (de quibus diximus in vocabulo, Christus constans ex duabus naturis & voluntatibus, &c.) iam mortuos excommunicat, scilicet Sergium, Pirrhum, Paulum, Petrum, quatuor Constantinopolitanos Episcopos: & Honorium primum Romanum Pontificem, Cyrum Alexandrinum & Theodorum Pharan Episcopum, & vltra eos septem, Macharium quique & Polichronium & omnes qui in eorum errore defuncti sunt. Vide & relege quod superiùs posuimus. Sic & Concilium CONSTANTIENSE, sessione octaua, Ioannem Vvicleff, damnatis & anathematizatis erroribus quadragesimus quintus,

Iustinianus Imperator.

Non ergo excommunicatur vel anathematizatur hæreticus post mortem qui iam ipso facto quòd hæreticus est, excommunicatur, nec anathema, post mortẽ infertur, sed cõfirmatur quod ante fuit.

Concilium Cõstantinopolitanũ 2. sub eodẽ Iustiniano. Conclium Nicenum 1. Concilium Cõstantinopolitanum 2. generale 5.

Augustin. Hipponensis.

Concilium Africanum sub Bonifacio 1.

Pontianus Episcopus.

Cyrillus Alexandrinus.

Mortui excommunicari possunt.

Augustinus Hipponensis.

Concilium generale 5.

Rabbula Edessenus Episcop.

Cõcilium Mopsuestiense.

Leo 2.

Papa etiam Honorius 1. excõmunicatur ob hæresim.

Concilium Constantiense.

Hæreticè poſt mortē anathematizati & excommunicati.

anathematizauit & excommunicauit iam defunctum,& eius oſſa, ſi ab aliorum Chriſti fidelium oſſibus ſecerni poſſent, iubet exhumari & proijci, procúlque ab Eccleſiæ ſepultura iactari. Idem actum eſt ſeſſione decimaquinta, de Ioanne Huſs,qui degradatus & traditus ſeculari poteſtati, publicè exuſtus eſt. Hæc iterum renouat MARTINVS V. decreto ad calcem præfati Concilij addito, vbi approbat ſententiam latam contra prædictos tres hæreticos, Ioannem Vvicleff, Ioannem Huſs,& Hieronymum à Praga:vbi etiam expreſsè iniungit perſequendos, comburendos.& animaduerſione damnandos,vt in vocabulo,Hæreticus, latiùs dicetur.

EXCOMMVNICATVS.

Excommunicatis non communicandum.] In ſuperioribus annotationibus non dubito hoc ſæpius repetitum:verum hic ſpeciali hoc propoſuimus diſtinctione ex Patrum decretis demonſtrare.Itaque CANON APOSTOLORVM II. (quem & allegat Martinus Bracharenſis Epiſcopus,in collectorio ſuo, cap.84. *Si quis cum excommunicato ſaltem in domo ſimul orauerit, vel locutus fuerit,iſte communione priuetur.*Eadem & canon. 12. de clericis ſtatuit. Sic & CALIXTVS I. epiſtola ſecunda,ad Epiſcopos Galliæ, & allegat Gratianus, cauſa 11.qu.æſt.3. cap. Excommunicatos: *Excommunicatos à ſacerdotibus nullus recipiat, antè vtriuſque partis iuſtam examinationem, nec cum eis in oratione,aut cibo,aut potu,aut oſculo communicent,nec,Aue,eis dicat:quia quicunque in his vel aliis prohibitis ſcienter excommunicatis communicauerit, iuxta Apoſtolorum inſtitutionem* (vide quia præcedentem canonem hic approbat) *& ipſi ſimili excommunicationi ſubiacebit. Ab his ergò clerici & laici ſe abſtineant,qui eadem pati noluerint. Infidelibus quoque nolite coniungi, nec cum eis vllam participationem habere. Talia verò agentes,non fideles, ſed infideles iudicantur,vnde ait Apoſtolus:Quæ pars fidelis cum infideli,aut quæ participatio iuſtitiæ cum iniquitate?* Idem omnino ſtatuit FABIANVS I. epiſtola prima ad omnes Epiſcopos, & allegatur à Gratiano, cauſa 11.quæſt.3. cap. Sicut Apoſtoli: *Non debent* (ait) *nec poſſunt in accuſationem fidelium ſuſcipi, qui ab Eccleſia ſequeſtrati ſunt: ſed etiam ab eorum conſortio vſque ad ſatisfactionem repelli,ne ſimiles eis efficiantur,aut eorum excommunicationi ſubiaceant: quoniam ſic Apoſtoli ſtatuerunt,* (vide ſuprà) *dicentes cum excommunicatis non eſt communicandum:& ſi quis cum excõmunicatis auertendo regulas ſcienter pſalat, in domo,aut ſimul locutus fuerit,aut orauerit,ille communione priuetur. Tales ergo in omnibus ſunt cauendi & non ſuſcipiendi,quia iuxta Apoſtolum, non ſolum qui faciunt damnantur, ſed & qui conſentiunt facientibus.Vnde & beatus Apoſtolorum princeps Petrus,in ordinatione Clementis, alloquens populũ,inter cætera,ait* (hæc refert CLEMENS I. epiſtola prima ad Iacobũ fratrem Domini,vt poſuimus in vocabulo, Paſtores obedientia & amore proſequendi,&c.& allegat Gratianus,diſtinct.63 cap. Si inimicus) *ſi inimicum eſt iſte Clemens alicui pro actibus ſuis, vos nolite expectare vt ipſi vobis dicat, cum illo nolite amici eſſe: ſed prudenter obſeruare debetis, & voluntatibus abſque commonitione obſecundare, & auertere vos ab eo cui ipſum ſentitis aduerſum, ſed nec loqui his quibus ipſe non loquitur,vt vnuſquiſque qui in culpa eſt,dum capit omnium veſtrum amicitias ferre, feſtinet citius reconciliari ei qui omnibus præeſt,vt per hoc redeat ad ſalutem, cum obedire cœperit monitis præſidentis.* IDEM Fabianus eadem repetit epiſtola ſecunda, poſt medium.Denique Concilium ANTIOCHENVM I. ſub Iulio primo,canone ſecundo, quem Concilium Aquiſgranenſe I.allegat,ca.70. *Non liceat* (ait) *communicare excommunicatis,neque cum his per domos ingredi & cum eis orare, qui Eccleſia non participant in oratione, nec in alteram Eccleſiam recipi,qui ab alia excommunicantur: quod ſi quis Epiſcoporum, vel preſbyterorum, vel diaconorum,vel etiam qui in canone detinentur, excommunicatis communicare deprehenſus fuerit,& hunc oportet communione priuari, tanquam Eccleſiæ regulas confundentem.* Vide iterum in ſequenti diſtinctione. Porrò Concilium CARTHAGINENSE IV. canone 73. & allegat Gratianus,cauſa 11.quæſt.3. *Qui communicauerit* (ait) *vel orauerit cum excommunicato, ſine clericus, ſine laicus, excommunicetur.* Hinc & GELASIVS I. epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ, probat omnes Epiſcopos qui Acacio Epiſcopo Conſtantinopolitano hæretico communicauerant, pari reatu inuolui,& damnationis eiuſdem ſententiam incurriſſe. IDEM & epiſtola ad Epiſcopos Orientales, loquens Acacio, *Si* (inquit, *erat hæreticus Petrus Alexandrinus,nullatenus ei communicare debuiſti, & eidem communicando,hæretici te manifeſtum eſt fuiſſe participem, & eius conſequenter, ex ſynodi tenore veniente, damnatione conſtringi,&c.* Vide & crimen. IDEM epiſtola ad Euphemianum Epiſcopum, quem conſtat cum hæreticis Epiſcopis eiuſdem factionis fuiſſe. *Quilibet,qui fuerit antè Catholicus* (ait) *cuicunque hereſi communicans, meritò iudicatur, à noſtræ ſocietate removendus, aut in tali ſorte defunctus, inter Catholicorum nomina nullatenus computari.* Sic & VIGILIVS I. Iuſtinum Imperatorem mouet, prohibens ei ne à ſe excommunicatis Epiſcopis communicet:*Ne graue,quod abſit,peccatum incurrat:* ſic quippe loquitur epiſtola tertia, ad omnes Catholicos. Hinc eſt quòd Concilium GENERALE quintum,Conſtantinopolitanum ſecundum, ſub Iuſtiniano Imperatore, omnes excommunicationis ſententia ferit, qui Seuero, Petro, & reliquis Epiſcopis communicauerant, vt iam ſatis ſuperiùs probatum eſt. Hinc & Concilium ANTISSIODORENSE primum ſub Papa Deuſdedit, canone trigeſimo octauo: *Non licet* (ait) *cum excommunicato communicare, nec cum eo cibum ſumere.* Et canone trigeſimo nono: *Si quis preſbyter, aut quilibet de clero,aut de populo, excommunicatum abſque voluntate ipſius qui eum excommunicauit, ſciens reperit, aut cum illo panem manducauerit, vel colloquium habere decreuerit, ſimili ſententiæ ſubiacebit.* Hos canones repetit CAROLVS MAGNVS, capite ſecundo, capitularis in aquis palatio. Sed & Concilium BRACARENSE primum, capite trigeſimo tertio. Et MARTINVS BRACARENSIS Epiſcopus,in collectorio ſuo,capite octuagemo quarto,& vltimo. Hinc & NICOLAVS primus, epiſtola ad Michaëlem Imperatorem hæc ſtatuta renouat, vt habes etiam in Gratiani decreto, diſtinctione ſeptuageſima ſecunda,capite tertio, & alibi. Hinc EVGENIVS ſecundus, decreto primo:*Qui excommunicato* (ait) *donec ab eo qui eum excommunicauerit, vel ab alio authoritate ſedis Apoſtolicæ abſoluatur, ſcienter communicare præſumpſerit, excommunicationis ſententia ipſum teneri cenſemus.*

Canon Apoſtolorum.

Calixtus I.

Attende hæc qui tam facile cum hæreticis commiſces teipſum.

2.Corinth. 6.

Fabianus I.

Vide quia hic tam antiquus pater, Canones Apoſtolorum in authoritatem adduxit.

Roman. I.

Clemens I. Vltima verba Petri Apoſtoli.

Concilium Antiochenum ſub Iulio I.

Cõcilium Carthaginenſe 4. cui interfuit Auguſtinus.

Gelaſius I.

Vigilius I.

Concilium Conſtantinop. 2.generale 5.

Concilium Antiſſiodorẽſe ſub Deuſdedit 2.

Carolus Magnus.

Concilium Bracarenſe 2. Martinus Bracarenſis.

Nicolaus I.

Eugenius I.

Nicolaus 1.

Hinc iam dictus Nicolaus primus, Lothario Regi de pellice ſua Gualdrada ſcribens, & citatur à Gratiano, cauſa vndecima, quæſtione tertia: *Eius* (ait) *communionem declina, excõmunicata eſt enim. Quamobrem cauendum eſt, ne cum ea pari mucrone percellaris ſententiæ, ac pro vnius mulierculæ paſſione, vinctus & obligatus ad perenne traharis exitium.*

Concilium Metenſe.

Concilium Triburienſe.

Hæc omnia iterum confirmat Concilium METENSE primum, ſub Arnulpho Imperatore, capite octauo. Et Concilium TRIBVRIENSE ſub eodem Principe, canone ſecundo, allegat Apoſtolorum canonem ſuperiùs memoratũ, quòd cum excommunicatis non ſit orandum: allegat & NICAENI primi Concilij canonem quintum,

Concilium Nicenum 1.

vbi dicitur: *Qui ſuo peccauerunt euidenter Epiſcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æſtimentur, &c.* Vide infrà, & canonem præmiſſum Concilij primi Antiocheni, & Calixti primi Papæ, decretum, quod poſitum eſt ſuperiori pagina. Tum capite tertio, ſubdit: *Idcirco nos, quibus regni cura & ſolicitudo Eccleſiarum Chriſti commiſſa eſt, aliter regnum & imperium iure Eccleſiaſtico regere & gubernare non poſſumus, niſi hos qui Eccleſiam Chriſti non habentem maculam neque rugam conturbant, zelo fidei proſequamur, & quo Rex Dauid teſtatur: Nónne qui oderunt te Dem, oderam illos, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? Perfecto odio oderam illos, inimici facti ſunt mihi: & cum Euangelium legeretur audiuimus: ſi non audierit Eccleſiam, ſit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus, &c.* Et alibi: *Qui percutit malos in eo quod mali ſunt, miniſter Domini eſt. Idcirco, non potentiam oſtendentes, ſed iuſtitiam exhibentes præcipimus, & authoritate noſtra iniungimus omnibus regni noſtri comitibus, poſtquam ab Epiſcopis anathemate percelluntur, & tamen ad pœnitendum non inclinantur, vt ab ipſis comprehendantur & ante nos perſtrantur: vt qui diuina iudicia non verentur, humana ſententia feriantur.* Sic & Concilium ALEMANICVM, ſub Conrado Cardinali, Portuenſi legato, cap. 7. interdicit clericis ne coram excommunicatis celebrare præſumant, niſi ignorantia, quod nec per literas, nec per nuntios, excommunicatio eorum fuerit nuntiata: & ideo capite octauo, ſequenti ſtatuit, vt ſtatim eorum excommunicatio publicetur per Epiſcopos: qui ſi in hoc negligentes extiterint, vel excommunicatis communicauerint, tandiu à communione ſuſpendantur quandiu huic ſalubri ſanctioni contempſerint obedire. Vide hoc latiùs expreſſum ex Concilio Rhotomagenſi, ſuperiùs. Quod tamen intelligi debet de manifeſtis & publicatis excommunicatis, & denunciatis expreſsè & ſpecialiter à iudice, vt ait Concilium BASILEENSE, ſeſſione vigeſima, alias ad vitanda ſcandala & multa pericula, ſubueniendúmque conſcientiis rimoratis, prohibet præfatum Baſileenſe Concilium, vt nemo deinceps à communione alicuius in ſacramentorum adminiſtratione vel receptione, aut aliis quibuſcunque diuinis, vel extra, cuiuſcunque prætextu ſententiæ vel cenſuræ Eccleſiaſticæ, ſeu ſuſpenſionis aut prohibitionis, ab homine, vel à iure generaliter promulgatæ, teneatur abſtinere, vel aliquem vitare, aut interdictum Eccleſiaſticum obſeruare, niſi vt diximus, ita notoriæ excommunicationis ſententiam conſtiterit incidiſſe, quod nulla poſſit tergiuerſatione celari, aut aliquo modo iuris ſuffragio adiuuari: nam, à communione talium abſtinendum eſt iuxta canonicas ſanctiones. Eandem Baſileenſis Concilij ordinationem, de verbo ad verbum repetit

Cócilium Alemanicum.

An publicanda ſit ſemper excommunicatio eorum qui ſunt excommunicati.

Concilium Baſileenſe generale.

A Concilium COLONIENSE tertium, parte decimatertia, capite ſexto. Et Concilium MOGVNTINVM quartum, ſub Sebaſtiano Archiepiſcopo, capite 104. Vide hic quod annotauimus & citauimus ſuperiùs, & vt plura diſcas, illos authores conſule, cæterum perlege, & adde ſequentia.

Concilium Colonienſe 3. Concilium Moguntinum 4.

Excommunicatis non eſt danda Euchariſtia ſeu communio] Iam in dictione, Communio quibus non danda ſit, fortè & hoc ſatis probauimus: verumtamen quod deeſt, hic ſupplendum videtur. Sic quippe CLEMENS I. epiſtola ſecunda, ad Iacobum fratrem Domini:

Clemens 1.

B *Præcipimus* (ait) *ne excommunicato Eccleſia, ſine laico, de fragmentis oblationum Domini ponatur ad menſam. Vide ſcis tu qui paſſim * ſacrarij panes indignis impendis, vnde miſce, ſi a mulieribus mundi ſunt, bi quibus impenais? Hinc & Dauid ab Abimelech ſacerdote interrogatus cum panes ſibi ad commendandum poſceret, ſi mundi eſſent a muliere: cum ſe mundum ante triduum profiteretur, panes propoſitionis manducauit.* Lege quæ ſuperiùs dicta ſunt, & quæ ſequuntur.

* ſanctuarij.

1. Regum 21.

Excommunicatus vnius, ab altero non ſuſcipiatur ſiue literis, nec abſoluatur.] Scito quia in præcedentibus iam hæc propoſitio verificata eſt: verumtamen ſpecialem de hoc decreuimus diſtinctionem exhibere, & incipiemus more ſolito à primis Eccleſiæ patribus. Sic ergò

C CANON APOSTOLORVM XIII. quem allegat Martinus Bracarenſis, capite trigeſimotertio & trigeſimoſexto collectorij, & Gratianus, cauſa decimaquarta, quæſtione ſeptima, capite, Si quis, & Iuo libro tertio, decreto. *Si quis* (ait) *clericus aut laicus, à communione ſuſpenſus, ſeu communicans, ad aliam properet ciuitatem, & ſuſcipiatur præter commendatitias literas: & qui ſuſceperunt, & qui ſuſceptus eſt communione priuentur. Excommunicato vero proteletur ipſa correptio, tanquam qui mentitus ſit, & Eccleſiam Dei ſeduxerit.* Et Concilium

Canon Apoſtolorum.

D NICAENVM I. generale, canone quinto, & allegatur à Gratiano, cauſa vndecima, quæſtione tertia, capite, Seruetur: *De his* (ait) *qui excommunicantur, ſiue clericis, ſiue laicis, ab Epiſcopis per ſua quaſque prouincias ſeruetur & iſta ſententia ſecundum * canonem, vt hi qui ab aliis excommunicantur, ab aliis non recipiantur. Requiratur autem, ne puſillanimitate aut contentione, aut alio quolibet Epiſcopi vitio, videatur à congregatione ſeclusus, vt hoc decentius inquiratur, bene placuit annis ſingulis per vnã quamque prouinciam, bis in anno Concilia celebrari, vt communiter ſimul omnibus Epiſcopis congregatis, diſcutiantur huiuſmodi quæſtiones. Et ſic qui ſuo peccauerint Epiſcopo euidenter, excommunicati rationabiliter ab omnibus æſtimentur, vſque quo vel in communi, vel Epiſcopo placeat, humaniorem pro talibus ferre ſententiam.* Hunc canonem obijciunt Arriani Epiſcopi Iulio primo Pontifici, epiſtola ad eum miſſa contra Athanaſium, eo quòd Athanaſium quem excommunicauerant recepiſſet. Huic quoque ſub eodem tempore Concilium ARELATENSE ſecundum, ſub Syluestro primo, celebratum aſtipulatur, canone octauo: *Si quis* (ait) *excommunicatum alterius, ſiue clericum, ſiue ſecularem, recipere poſt interdictum præſumſerit, nouerit ſe rerum fraternitatis factum, cauſam in Concilio redditurum.* Hoc & præfatum Nicænum Concilium adhuc can. 8. de catharis & cæteris loquens conſtituit. Sed & idem Arelatenſe Concilium, can. 9. Nouatianum in communionem recipi non

Concilium Nicenum generale ſub Conſtantino Magno.

Vide quia & canonem Apoſtolorum hæc ſynodus comprobat.

Epiſtola Arrianorum ad Iulium 1.

Concilium Arelatenſe 2. ſub Syluestro 1.

debere ſtatuit, niſi ſuſcepta pœnitentia, incredulitatis præteritum damnet errorem. Vide ſuperiùs, Epiſcopus excómunicatus, & Clericus ſuſpenſus.

Concilium Antiochenū 1. ſub Iulio 1.

Hinc etiam Concilium ANTIOCHENVM I. ſub Iulio I. cano. 6. quem allegat Concilium Aquiſgranenſe I. cap. 72. & Gratianus, cauſa 11. q. 3. cap. Si quis: *Si quis à proprio Epiſcopo excommunicatus eſt, non eum priùs ab aliis debere ſuſcipi, quam ſuo reconcilietur Epiſcopo, aut certè ad Synodum quæ congregatur occurrens pro ſe ſatisfaciat, & perſuadens Concilio ſententiā ſuſcipiat alteram. Hæc autem definitio maneat circa laicos, & preſbyteros, & diaconos, omnéſque qui ſub regula eſſe monſtratur.*

Concilium Sardicenſe.

Hinc etiam Concilium SARDICENSE idem ſtatuit, cap. 17. vt repoſuimus dictione, Clerici ſuſpenſi, &c. Lege obſecro, quia ibidem multa Concilia nominantur, quæ hoc idem confirmant, vt eſt Concilium CARTHAGINENSE II. cacanone ſeptimo: *Qui merito facinorum ſuorum ab Eccleſia pulſi ſunt, &c.* Vide ibidem allegatum.

Concilium Carthaginenſe 2. ſub Syricio.

Concilium Africanum.

Hæc autem omnia præcedentia decreta, confirmant & renouant Patres Concilij AFRICANI, cap 105. nam & Cœleſtinum I. Papam arguunt, quòd quendā Apiarium, quem proprio ore damnatum, manifeſtè impium excommunicauerant, ad communionem recepiſſet: ſicque eidem in epiſtola inſerta in prædicto capite, loquuntur: *Præfato itaque debitæ ſalutationis officio, impendio deprecamur, vt deinceps ad veſtras aures huic venienti, non facilius admittatis, nec à nobis excommunicatos, in communionem vltrà velitis excipere: quia hoc etiam Nicæno Concilio (habes ſuperiùs) definitum, facilè aduertet venerabilitas tua. Nam & ſi de inferioribus clericis vel laicis videtur ibi præcauerit, quāto magis hoc de Epiſcopis voluit obſeruari, ne in ſua prouincia communione ſuſpenſi, à tua ſanctitate, vel feſtinatò, vel præproperè, vel indebitè, videantur communioni reſtitui? Preſbyterorum quoque & ſequentium clericorum improba refugia (ſicut te dignum eſt) repellat ſanctitas tua: quia & nulla Patrum definitione hoc Eccleſia irrogatum eſt Africana, & decreta Nicæna ſiue inferioris gradus clericos, ſiue ipſos Epiſcopos, ſuis Metropolitanis apertiſſimè (canone ſexto) commiſerunt. Prudentiſſimè enim iuſtiſſimeq; prouiderunt, quæcunque negotia in ſuis locis, vbi orta ſunt, finienda: nec vnicuique prouinciæ gratiam ſancti Spiritus defuturam, qua æquitas à Chriſti ſacerdotibus & prudenter videatur, & conſtantiſſimè teneatur. Maximè quia vnicuique conceſſum eſt, ſi iudicio offenſus fuit cognitorum, ad Concilia ſuæ prouinciæ, vel etiam vniuerſale prouocare: niſi fortè quiſquam eſt, qui credat, vni cuilibet poſſe Deum noſtrum examinis inſpirare iuſtitiam, & innumerabilibus cōgregatis in Concilium ſacerdotibus denegare.* Hanc Africanam definitionem SVESSIONENSIS Concilij apud ſanctum Medardum patres, in medium produxerunt in cauſa Hincmari Archiepiſcopi Rhemenſis, vt alias diximus. Porrò Concilium ARAVSICANVM I. ſub Leone I. cano. 11. & allegat Gratianus, cauſa 27. quæſt. 6. cap. Qui recedunt: *Placuit in reatum venire Epiſcopum, qui admonitus de excommunicatione cuiuſque, ſine reconciliatione eius qui eum excommunicauit, ei communicare præſumpſerit, vt integra omnia, ſi reconciliatio interceſſerit, de iniuſtitia vel iniquitate excommunicationis, proximæ ſynodo reſeruentur.* Ideò & Patres generalis Concilij CHALCEDONENSIS IV. actio. 3. epiſtola quam miſerunt ad Valentinianū & Martianum Imperatores, dicunt ideo Dioſcorum Alexandrinum Epiſcopum ſede & honore ſpoliatum, eo quòd inter cætera flagitia quæ commiſerat: *Contra ſanctorum (aiunt) regulas, excommunicatos ab aliis & ritè damnatos, propria authoritate in communionem admiſerit.* Sic & EPIPHANIVS TYRIVS & Epiſcopi eius ſuffraganei, epiſtola miſſa ad Concilium generale quintū Conſtantinopoli habitum, quæ ibidem lecta eſt actione prima, Seuerum Antiochenum Epiſcopum & complices eius arguit & accuſat, quòd præſumpſerint alienos clericos canonicè ligatos à propriis Epiſcopis, ad ipſos confluentes, per prædicationem animæ corruptiuam ab ipſis ſubornatos, & ad communionem aſſumptos, ſine permiſſione eius qui ligauerat, permittere in Eccleſiaſticis miniſteriis miniſtrare: clericos autem qui eis in hoc facto contradicebant, ordine & honore priuauerint. Hinc & Concilium CÆSARAVGVSTANVM Hiſpaniæ, canone quinto: *Hi qui per diſciplinam aut ſententiam Epiſcopi ab Eccleſia fuerint ſeparati, ab aliis Epiſcopis non ſint recipiendi: quòd ſi ſcientes Epiſcopi fecerint, non habeant communionem.* Idem Concilium TVRONENSE II. canone octauo, ſub Pelagio I. Et Concilium PARISIENSE I. capite ſeptimo: *Quia* (inquit) *vniuerſis ſacerdotibus ita conuenit, vt ſi quis de eis à communione Eccleſiæ, pro contemptu canonum, aut perſuaſione rerum Eccleſiaſticarum, aliquem fortè ſuſpenderit, à nullo penitus Epiſcopo recipi præſumatur: quòd ſi factum fuerit, is qui eum contra interdicta receperit, & à fratrum ſuorum erit concordia ſeparatus, & æterni iudicis in futurum (vt confidimus) iracundiam ſuſtinebit.* Idem refricat Conciliū LVGDVNENSE I. capite quarto, & allegat Gratianus, cauſa 11. quæſt. 3. Si quis à proprio, vbi dicit, vt quicunque ab vno excommunicatus fuerit, apud omnes à communione habeatur alienus, vſquequo eius iudicio debeat recipi, à quo meruerat pro reatu ſuo à charitate Eccleſiaſtica ſequeſtrari. Hinc Concilium LATERANENSE, quod GREGORIVS I. celebrauit, eadem conſtituta ſunt, & in aliis multis locis.

Epiphanius Tyrius Epiſcop.

Concilium Cæſarauguſtanū.

Concilium Turonenſe 2. ſub Pelagio 1.

Concilium Pariſienſe 1. ſub eodem.

Concilium Lugdunenſe 1.

Concilium Lateranenſe ſub Gregorio 1.

Excommunicatus ab Epiſcopo moriente derelictus. Quoniam ſuperiùs dicebatur non eſſe licitum, excommunicatum vnius ab altero ſolui, ſi decedat Epiſcopus antequam ſoluatur, quis eum ſoluet? Igitur breuiter Concilium EPAVNENSE ſub Sigiſmundo Rege prouidit, cano. 28. & allegat Gratianus, cauſa 11. quæſt. 3. cap. Si quis: *Si quis* (ait) *Epiſcopus ante damnati abſolutionem obitu rapiatur, correctum aut pœnitentem ſucceſſori licebit abſoluere.*

Concilio Epaunenſe, huic interfuit S. Claudius Biſontinus Epiſcopus.

Excommunicatus Epiſcopus vel clericus. Vide hæc ſuis propriis vocabulis reddita, & dictione, Clericus, & ea quæ ſuperiùs dicta ſunt.

Authoritas Cōciliorum.

Excommunicati inſolentes, & excommunicator iniuſtus. Superiùs cùm de forma procedendi in excommunicationis ſententia loqueremur, ſatis credo docuimus non excommunicandum eſſe perperam, videlicet quando probaremus excommunicationis ſententiam non temerè ferendam: verum quod adhuc deeſt, ſupplendum eſt. Sic quippe Concilium VORMATIENSE, cano. 14. *Epiſcopi ſi ſacerdotali moderatione poſtpoſita, innocētes aut in minimis cauſis culpabiles excommunicare præſumpſerint, & ad gratiam feſtinantes recipere fortaſſe noluerint à vicinis Epiſcopis cuiuſlibet prouinciæ communio illis, vſque ad tempus ſynodi, non negetur.* Et Concilium LATERANENSE, ſub Innocentio III. cap. 47. *Inſon-*

Concilium Vormatienſe ſub Ludouico 1. Imperato. anno 868.

Concilium Chalcedonenſe generale 4.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. Patrum 413.

tibus

tibus excommunicatis conceditur apud ſuperiorem deponere de iniuſta excommunicatione querelam, & tunc excommunicator iniuſtus, ſi veritas probata fuerit, de iniuſta excommunicatione excommunicato debet ad intereſſe condemnari: & ſi culpæ qualitas poſtulauerit, ſuperioris arbitrio puniendus, niſi fortaſſis erranerit ex cauſa probabili, maximè ſi laudabilis opinionis exiſtat. Si verò à conquerente nihil fuerit contra ſententiam excommunicationis rationabile probatum, niſi & ipſum probabilis error excuſet, idem ſuper iniuſta conqueſtionis moleſtia, per panam ad intereſſe vel alicuius ſecundum ſuperioris arbitrium condamnetur, & ligatus iniuſta excommunicatione ad ſatisfactionem condignam compellatur. Idem capite 49. ſubdit pœnam excommunicantis iniuſtè. *Sub interminatione diuini iudicy penitus interdicimus, vt cauſa cupiditatis nullus audeat excommunicationis vinculo aliquem innodare, vel abſoluere innodatum, in illis maximè regionibus, in quibus ex conſuetudine cùm excommunicatus abſoluitur, pecuniaria pœna mulctatum. Statuentes, vt cùm excommunicationis ſententiam iniuſtam fuiſſe conſtiterit, excommunicator ad reſtituendam pecuniam ſic extortam, per cenſuram Eccleſiaſticam compellatur: & niſi probabili fuerit errore deceptus, tantumdem iniuriam paſſo perſoluat, & ſi forte ſoluendo non fuerit, animadnerſione alia caſtigetur.* De pœna excommunicantis iniuſtè, ſimile ſtatuit Concilium ALEMANICVM capite 4. ſub Conrado Portuenſi legato & Cardinali. Porrò lege authores quos ſuperius poſuimus.

Pœna qua ſit excommunicatis iniuſtè.

Cœcilium Alemanicum tempore eiuſdē Innocentij 3.

Excommunicati ad ſedem Apoſtolicam euntes.] ALEXANDER III. Exonienſi Epiſcopo, vt inſeritur parte 31. cap. 1. Lateranenſis Concilij cap. 1. & allegat Gregorius 9. in decretalibus. *Quidam* (ait) *pro certis cauſis excommunicati ſedem Apoſtolicam viſitant, & reticentes cauſas, pro quibus ſunt vinculo excommunicationis aſtricti, auditis confeſſionibus ſuis, abſolutionis beneficium merentur: ſed ſi tales occultatis exceſſibus, vel aliam pretendentes cauſam, excommunicationis inuenti fuerint abſolutionem obtinuiſſe, cogendi ſunt ad ſedem Apoſtolicam redire, (ſi ita conſtiterit eos hoc feciſſe) ſin autem, purgationē debent canonica affirmare ſe veritatem fuiſſe confeſſos, vt abſolutionis gratiam obtinerent.* Sequenti quoque cap. 2 de excommunicatis ſubdit, ad Cantuarienſem Archiepiſcopum. *Qui pro crimine fuerit excommunicatus, & ſe obtulerit ad iuſtitiam de his, pro quibus ſententiam ipſam excepit, iudex eum abſoluere poterit, etiam ſi pars aduerſa ne abſoluatur appellationis obſtaculum interponat: ab ipſo tamen ſufficiente cautione recepta, quòd vel in præſentia Romani Pontificis, ad cuius audientiam appellatur, ſi maluerit aduerſarius, vel coram iudice, cui Romanus Pontifex cauſam delegauerit, vel coram eo in quo vtraque pars conuenerit, iuris parent æquitati.* Et cap. 3. ad eundem ſubdit. *De his etiam, qui ſe conqueruntur irrationabiliter excommunicationi vel interdictioni ſuppoſitos, illud idem dicimus, etiam ſi hi pro quibus tulerint, ad ſedem Apoſtolicam duxerint appellandum:* Et capite 4. à Rhotomagenſi Archiepiſcopo interrogatus vtrū excommunicatus ab Epiſcopo, qui appellauerit ad Metropolitanum, debeat abſolui antequam iudicio ſteterit, reſpondet dicens. *Si ante appellationem excommunicatus fuerit, ante ingreſſum cauſæ recepto ab eo iuramento, ſecundum conſuetudinem Eccleſiæ debet abſolui, vel ad Epiſcopum abſoluendus remitti qui eum ligauit: cùm verò abſolutus fuerit cauſa eius audiatur, & debito fine terminetur quia*

Alexander 3.

Excommunicatus appellans.

nec excommunicati ante abſolutionem ſunt audiendi, nec cauſa ad eos à quibus eſt appellatum debet aliquatenus remitti. Ibidem capite 6. ponitur decretum GELASII papæ, quo præcipit vt excommunicatus coram ſuis excommunicatoribus, infra anni ſpatium cauſam ſuam agat: quòd ſi neglexerit, iuxta beati LEONIS ſententiam, cui viuo non communicauimus, mortuo non communicamus. Vide hæc latius inſerta in decretalibus, & 6. decretalium. & in Clementinis, & extrauagant. locis ſuperius citatis.

Gelaſius 1.

Leo 1.

Excommunicati Eccleſiaſtica careant ſepultura.] ALEXANDER III. Cantuarienſi Archiepiſcopo, vt citatur parte 31. Lateranenſis Concilij ſub eodem celebrati cap. 6. *Prohibemus omnino ne excommunicati in excommunicatione defuncti, in cœmeteriis ſepeliantur.* Hinc idem corripit hoſpitalarios, qui præſumebant id facere, & tradere Chriſtianæ ſepulturæ audebant contra prohibitionem Eccleſiaſticam. *Non cogitantes* (ait) *quam graue ſit illis in morte communicare, quos dum viuerent Eccleſia pro ſuis exceſſibus à ſinu ſuo ſegreganit.* Præcipit igitur vt corpora eorum extra cœmeteria penitus eiiciant, alias, excommunicationi & ipſi ſubdantur. vide decretales, ſextum decretalium, Clementinas, & extrauagant. Ioannis 21. locis ſuperius aſſignatis, in dictione, ſepultura, &c.

Alexander 3.

Excommunicati reconciliandi forma.] Concilium ARAVSICANVM ſub Leone 1. vt allegatur à Gratiano cauſa 11. quæſt. 3. capite cum aliquis, & à Buchardo Epiſcopo Vormatienſi libro 11. decretorum cap. 8. & in codice voluminum 16. libro 11. cap. 7. * *Cum aliquis excommunicatus vel anathematizatus pœnitentia ductus, veniam poſtulat & emendationem promittit, Epiſcopus qui eum excommunicauit ante ianuas Eccleſiæ venire debet, & 11. preſbyteri cum eo, qui eum hinc & inde circumſtare debent, vbi etiam eſſe debent illi, quibus iniuria vel damnum commiſſum debet emendari aut ſi iam emendatum eſt, horum teſtimonio comprobari. Deinde interroget Epiſcopus, ſi pœnitentiam, iuxta quod canones præcipiunt, pro perpetratis ſceleribus ſuſcipere velit. Etſi ille terræ proſtratus veniam poſtulat, culpam confitetur, pœnitentiam implorat, & de futuris cautelam ſpondet, tunc Epiſcopo apprehenſa manu eius dextra in Eccleſiam illum introducat, & communioni Chriſtianæ ei communionem & ſocietatem Chriſtianam reddat, & ſeptem pſalmos pœnitentiales decantet, cum iſtis precibus Kyrie eleiſon 3. pater noſter. & ne nos. Saluum fac ſeruum. &c. Mitte ei domine auxilium, &c. nihil proficiat inimicus, &c. Eſto ei domine turris, &c. Domine exaudi orationem, &c. Dominus vobiſcum, &c. Oremus. Præſta quæſumus domine huic famulo tuo dignum pœnitentiæ fructum, vt Eccleſia tua ſancta, à cuius integritate deuiauerat peccando, admiſſorum veniam conſequendo reddatur innoxius, per Chriſtum Dominum.* Alia oratio. *Maieſtatem tuam quæſumus domine ſancte Pater omnipotens æterne Deus, qui non mortem ſed peccatorum vitam ſemper inquiris, reſpice flentem famulum tuum attende proſtratum, eius planctum in gaudium tua miſerationis conuerte, ſcinde delictorum ſaccum, & induc eum lætitia ſalutari, vt poſt longam peregrinationis famem de ſanctis altaribus ſatietur, ingreſſuſque cubiculum regis, in ipſius aula benedicat nomen gloriæ tuæ ſemper. Amen.* Alia oratio. *Deus miſericors, Deus clemens, qui ſecundum multitudinem miſerationum tuarum peccata pœnitentium deles, & præteritorum criminum culpas venia remiſſionis*

Concilio Arauſicanum 1. ſub Leone 1.

Intelligē hæc fieri in illos qui publicè excommunicati ſunt non autē qui occulto ex cōmunicationis mucrone fodiuntur.

* Communioni Chriſtianæ.

Orationes in reconciliatione excommunicati dicēdæ.

euacuas, respice super hunc famulum tuum N. & remissione omnium peccatorum suorum sibi tota cordis confessione poscentem, deprecatus exaudi innoua in eo piissime pater, quidquid terrena fragilitate corruptum vel quidquid diabolica fraude violatum est, & vnitati corporis Ecclesiæ membrum redemptionis annecte. Miserere domine gemituum, miserere lachrimarum eius, & non habentem fiduciam, nisi in tua magna misericordia, ad tua sacramentorum reconciliationis admitte per Christum Dominum nostrum. Post hæc, secundum modum culpæ, pœnitentiam ei iniungat, & litteras per parochiam suam dirigat, vt omnes nouerint eum in societate Christiana receptum. Aliis etiam Episcopis notum faciat. Nullus autem Episcopus alterius parochianum excommunicare præsumat vel reconciliare, sine consensu vel conscientia proprij Episcopi, &c. Vide superius, & infra in vocabulo pœnitens, & pœnitentia.

EXEQVIAE.

De exequiis.] Defunctis exhibendis, copiosè egimus in vocabulo, defunctus. Ibi omnia reposuimus, quæ dicenda videbantur. igitur huc te confer. Porrò, de exequiis etiam Episcoporum egimus vocabulo Episcopus, &c. vide igitur in illis locis, & infra sepultura.

EXEMPTIO.

De exemptionibus.] Ecclesiarum, clericorum & Monachorum, vide superiùs, Ecclesiæ immunitas & libertas, & decimæ, & exactio, &c. Et infra, Monachorum nigrorum exemptio, &c.

EXORCISTA.

Exorcistæ ordinatio, & officium,] Superfluum videtur, de origine exorcistarum longum sermonem texere, siquidem ordinem esse ab ipso Christo & ab Apostolis institutum, actus Apostolorum sæpius protestantur: de his etiam in canonibus Apostolorum, & libris Clementis, atque epistolis & decretis Pontificum, sæpiùs mentio fit, vt suis locis dictum est. De his & MINVTIVS FOELIX, in octauio suo aduersus Idololatriâ disserit, & ait apud Ethnicos olim magiæ fuisse virtutis. *Hæc omnia* (inquit) *sciunt plerique vestrum, ipsos dæmones de semetipsis confiteri, quoties à nobis & mentis verborum, & orationum incendijs de corporibus exiguntur.* Porrò mentionem facit exorcistarum. & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 2. epistolarum, epistola 1. *Facultas* (ait) *illis datur violentis quietem, ferocientibus lenitatem, immundos & erraticos spiritus, qui se expugnandis hominibus immerserint, ad confessionem muris increpantibus cogere, vt recedant duris verberibus vrgere, confligantes, eiulantes, gementes, incremento pœnæ propagantis extendere, flagris cedere, igne torrere. Res illic geritur, nec videtur, occulta plaga, sed pœna manifesta.* Hæc autem vniuersa per exorcistas olim geri solita, alibi apertius. Idem Cyprianus docet libro 4. epistola 7. *Quod hodie etiam geritur,* (ait) *vt per exorcistas voce humana, & potestate diuina flagelletur, vt vratur, & torqueatur Diabolus, &c.* Porrò exorcistarum meminit DIONYSIVS AREOPAGITA, vt diximus in vocabulo, baptismus: nam olim ante baptismum exorcizabantur fideles futuri, vt ibidem ostendimus: Meminit quoque CLEMENS I. libro 8. constitutionum cap 32. *Exorcista* (ait) *nõ ordinatur, sponte nanque enim beneuolentia est hoc certamen, & gratia Dei per Christum superuentione spiritus sancti: nam qui accipit eius fiducia curationem, per reuelationem à Deo declaratur cum pateat omnibus gratia quæ est in ipso.* Denique IGNATIVS MARTYR epistola ad Antiochenses, exorcistas salutat, & TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro ad scapulam, *Dæmones* (ait) *non tantum respuimus, verum & reuicimus, & quotidie traducimus, & de hominibus expellimus, sicut hominibus notum est.* Exorcistarum quoque mentionem facit & EPIPHANIVS CYPRI ad calcem operis contra hæreses: Nihil ergo curare debemus, quid Caluinus & Beza in hunc Ecclesiæ ordinem debachantur, siquidem scimus ex traditione Apostolica Ecclesiam recepisse. Vnde & Concilium LAODICENVM sub Liberio 1. canone 26. & allegatur à Gratiano distinctione 69. cap. Non oportet. *Hi* (inquit) *qui non sunt ab Episcopis ordinati, tam in Ecclesijs, quam in domibus exorcizare non possunt.* Et FOELIX IV. epistola 1. hunc canonem in authoritatem assumit. & Concilium Aquisgranense 1. cap. 79. hinc etiam Concilium CARTHAGINENSE IV. capite 99. *Omni die* (ait) *Exorcista, energumenis manus imponat, &c.* Vide supra, energumenus. Idem canone 7. & allegatur à Gratiano distinctione 23. capite Exorcista. *Exorcista* (ait) *cum ordinatur, accipiat de manu Episcopi libellum in quo scripti sunt exorcismi dicente sibi Episcopo. Accipe & commenda memoriæ, & habeto potestatem imponendi manus super Energimenum, sive baptizatum, sive Catechumenum.* Denique CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS in præfatione suarum Catecheseon. *Cum* (inquit) *Exorcista per Spiritum sanctum incutiunt timorem, & in corpore tanquam in fornace animam accendunt, fugit tunc inimicus dæmon, adest autem salus, & spes vitæ æternæ assistit, denique anima repurgata à peccatis salutem consequitur, &c.* Porrò sæpius exorcistarum meminit IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia de Adam & Eua. *Non prius* (inquit) *ad regenerationis veniunt sacramentum, non prius fontem vitæ ingrediuntur, quam Exorcismis & exsufflationibus clericorum, ab eis immundus abigatur, & deinceps vasa eius eripiantur, in possessionem translata illius victoria, qui captiuam duxit captiuitatem, &c.* OPTATVS MILEVITANVS libro 4. contra Donatistas. *Omnis homo qui nascitur* (ait) *quamuis de parentibus Christianis nascatur, sine spiritu mundo esse non potest, quem necesse sit ante salutare lauacrum ab homine excludi & separari. Hoc exorcismus operatur, per quem spiritus immundus depellitur, & in loca deserta fugatur, &c.* AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 2. de nuptiis & concupiscentibus cap. 18. & 29. antequam traditionem esse probat, Exorcistas dæmones depellere: similiter & libro 1. de gratia & peccatorum remissione, &c. cap. 40. & sermone 10. de verbis Apostoli. Porrò hoc iam superiùs in vocabulo, Baptismi cæremoniæ, &c. sufficienter probatum est: & ideo hic addo solum, quòd ISIDORVS HISPALENSIS libro 2. de officiis Ecclesiasticis cap. 13. ait. Quem solenniter in medium profert & Concilium AQVISGRANENSE I. sub Ludouico 1. Imperat. cap. 4. *In ordine & ministerio Ecclesiæ* (ait Isidorus) *decet esse Exorcistas secundum officia, quæ in templo Salomonis erant disposita, quæque posterius sunt ab Esdra dispertita. Et inuenimus, eos, quos Esdras actores memorat templi tunc, nunc esse Exorcistas in Ecclesia Dei. Fuerunt enim sub Esdra actores templi, sermonum Salomonis*

filij,

Lege bone lector in illis locis quia hic de materia & opportunitate offerente cuncta ibi reposuimus quæ minimo labore reuoluas.

Auctuum 19.

Minutius Fœlix Cauſidicus Romanus.

Cyprianus Carthaginenſis.

Dionyſius Areopagita.

Clemens 1.

Ignatius Martyr.

Tertullianus Carthaginenſ.

Epiphanius Cypri.

Concilium Laodicenum.

Fœlix 1.

Concilium Aquiſgranenſe 1.

Concilium Carthaginenſe 4.

Ordinatio Exorciſtarum.

Cyrillus Hieroſolymitanus

Ioannes Chryſoſtomus.

Optatus Mileuitanus.

Auguſtinus Hipponenſis.

Iſydorus Hiſpalenſis.

Concilium Aquiſgranenſ. 1. ſub Ludouico 1.

De origine & officio Exorciſtarum.

Digitized by Google

1. Eſdræ 8.

filij, qui altum templi ſub ſua cura haberent, ac ſacris oblationibus deſeruirent: & cùm fuiſſent ex ordine & miniſterio templi, longè fuerunt ab officio altaris Dei, quia nec pſalmiſtis, nec oſtiariis, nec ſacrorum ſeruis attingere licebat munera altaris, niſi tantummodo Leuitis. Quid ergo eſt? nullam aliam curam habebant actores templi, niſi ad ſartatecta facienda, aut quæcunque fuiſſent veterata in ædificatione templi aut delapſa, per eoſdem actores de theſauris dominicis reficerentur, atque excolerentur. Ergo actores templi, Exorciſta ſunt in populo Dei. Quomodo enim actor prudens & bonus ſcit, quis ſit domini ſui cenſus & omnis ſubſtantiæ modus, & redigis apud ſe totius poſſeſſionis inſtrumenta originalia: ſic & Exorciſta redidit in ſuam diligentiam totius regni domini ſecreta, vt memoriæ mandet de ſcripturarum ſacramentis, vnde exerceat ſcilicet donum, quòd illi eſt à Spiritu ſancto conceſſum, ſecundum Apoſtoli preconium. Exorciſtas enim memorat Apoſtolus, cùm dicit: nunquid omnes donationes habent curationum, &c. Hinc POLYDORVS VIRGILIVS lib. 4. De inuentoribus rerum cap. 5. ad calcem ait. *Exorcizatores, id eſt, adiuratores, aut increpantes, Salomon inſtituit, qui inuocarent ſuper Cathecumenos vel ſuper eos, qui ſpiritibus malis vexabantur, nomen Domini, ita dæmones ſubigentes, vt ab eis egrederentur, ſicuti ex Ioſepho alibi demonſtrauimus, ipſum Salomonem effugandorum dæmonum inueniſſe modum, &c.* Vide quod ſequitur, & infra vocabulo, ordo.

1. Corinth. 12. Polydorus Virgilius.

EXORCISMVS.

De Exorciſmo.] ſeu exſufflatione & coniuratione dæmonum, ſuperiori annotatione ſufficienter diximus: ſed & ſuperiùs, dum Baptiſmi cæremonias notaremus, infinitis authoritatibus, traditionem eſſe Eccleſiæ vetuſtiſſimam monſtrauimus, ex DIONYSIO AREOPAGITA & reliquis. Porrò de Exorciſmo ſæpè differit ille Apoſtolicorum temporum vicinus TERTVLLIANVS CARTHAG. libro de anima capite penultimo: vide in vocabulo, ſpectacula, & lege CYPRIANVM ſuperiori annotatione, & CYRILLVM Hieroſolymitanum catecheſi 1. illuminatorum Hieroſolymis, qui & catecheſi 16 ait. *Perſæpe dæmoniacus qui ferreis vinculis à multis attineri non poteſt, ab vno ſolis verborum precationibus continetur, per eam, quæ in illo eſt Spiritus ſancti virtutem, & ſimplex exorciſantis afflatus efficitur ignitus his, qui videri non poſſunt.* Verùm ſi de Exorciſmi virtute ampliora quæris noſſe, lege GVILELMVM LINDANVM libro 4. Panopliæ Euangelicæ cap. 8 ad calcem, & 9. per totum: lege etiam & melliſluum STANISLAVM HOSIVM, capite 37. confeſſionis Catholicæ fidei, in Concilio GVESNENSI vel PETRICOMENSI exhibitæ, vbi de ritibus & cæremoniis Baptiſmi loquitur: Lege quoque iterum ibidem eundem cap. 41. De diſtinctione ordinum. & vide infra vocabulo, ordo. Egit & de Exorciſmis, qui fiunt per adiurationes, FRANCISCVS SOMMIVS Epiſcopus Buſcoducenſis libro 3. demonſtrationum religionis Chriſtianæ capite 8. tractatus 4. ad calcem, dum de licitis & illicitis iurationibus tractat.

Dionyſius Areopagita.

Tertullianus Carthag. Cyprianus Carthagin. Cyrillus Ieroſolymitan.

Guillielmus Lindanus.

Staniſlaus Hoſius. Concilium Petricomenſi per Archiepiſcopũ Gueſnenſem celebratum.

Franciſcus Sommius.

EXPOSITA.

Concilium AGATHENSE ait canone 24. *De expoſitis id obſeruandum, quod iandudum ſynodus*

Concilium Agathenſe.

A *ſancta conſtituit.* Concilium VASENSE I. canone 9. *De expoſitis (quia conclamatur ab omnibus) querela proceſſit, eos non miſericordia iam, ſed cauibus exponi, quos colligere calumniatorum metu, quamuis inflexa præceptis miſericordiæ, mens humana detrectet: id ſeruandum viſum eſt, vt ſecundum ſtatuta fideliſſimorum piiſſimorumque Auguſtorum & Principum, quiſquis expoſitum colligit, Eccleſiam conteſtetur, conteſtationemque colligat: nihilominus de altari dominico die miniſter communices, vt Eccleſia ſciat expoſitum eſſe collectum, vt intra dies decem ab expoſitionis die, expoſitum recipiat, ſi quis probauerit ſe agnouiſſe, collectori pro ipſorum decem dierum miſericordia, prout maluerit, aut præſens tribuat, aut in perpetuum cum Dei gratia, ſi voluerit, poſſideat.* Et canone 10. *Si quis expoſitorum, hoc ordine collectorum, repetitor vel calumniator extiterit homicida habendus eſt, & Eccleſiaſtica diſtrictione damnabitur.*

Concilium Vaſenſe 1. ſub Leone 1.

B

FAC.

FACVLTATES ECCLESIAE.

C FAcultatum Eccleſiæ, & monaſteriorum collatio, & dilatio defenditur.] Quandoquidẽ ab initio hæretici infectari ſunt Eccleſiã, & eam iniuſtè ditatã criminantur, paucis quidem volumus demonſtrare non eſſe iniuſtum, quod Deo ita volente & iubente completum eſt. Vt propoſitio hæc robur validius aſſumat, hic tibi lector repetendum eſt quod ſupra vocabulo Baſilica, & dictione decimæ, & verbo Eccleſiarum ædificatio, &c. poſuimus: nam in illis locis, ab initio oſtendimus frequentiſſimum fuiſſe Baſilicas & Eccleſias ædificare, & eas bonis temporalibus ditare. Cum igitur hæc reuolueris, etiam hæc annecte. Et quidem lubet exordium ſumere ab antiquis temporibus, ſequentes ordinem Concilij 3. AQVISGRANENSIS, ſub Pipino, libro 1. cap. 3. vbi patres eiuſdem concilij longo D quidem tractu, (quem nos abbreuiabimus) formant obiectionem, quæ etiam hodie ſolet ab hæreticis & malis Chriſtianis agitari, de quibus etiam infra dicemus, in vocabulo, hæretici ſemper miſcuerunt ſacra prophanis, &c. *Sunt quidem (aiunt patres) qui dignitatem Eccleſiaſticam non curantes, imò ſuam cupiditatem explere volentes, ſibique in deo oblatis ſacratiſque rebus auferendis impunitatem inaniter promittentes, qui contra ſalutem ſuam hæc temerario, imò perniciosiſſimo ſolent dicere auſu quid mali, quidve diſcriminis eſt, ſi rebus Eccleſiaſticis pro libitu noſtro vtimur neceſſitatibus? Quid cure eſt Deo ſanctiſque eius, ab quorum amorem & honorem Deo dicuntur oblata, cum vtique in eorundem ſanctorum vſus nihil ex his cedat? Et vbi Deus hæc, quæ Eccleſiarum rectores opponunt, iuſſit ſibi offerri, præſertim cùm omnia quæ in terris ſunt, ſua ſint, & ille ea ad vſus hominum creauerit? Quorum argumentationi inſaniſſimæ, diuinaque iniuriæ plenisſimæ, prout dominus annuerit, ex vtriuſque teſtamenti paginis & ſanctorum patrum dictis eximiis, tentabimus reſpondere.* Et capite 4. *Primum quidem, quòd omnia terræ regna & omnia bona terræ domini ſunt, & ex ſuis ſua ſibi offeruntur, ex verbis Dauid ſanctiſſimi & prophetarum eximij: poſtea autem, quòd Deus ſua, ſiue ante legem ſiue in lege, & ad ſanctuarium & ad templum ſanctum ſuum iuſſerit offerri, conabimur demonſtrare. Primo quidem ex libro 1. Paralipom. cap.*

Quam hoc fuerit antiquis laudabile & ſolenne prodant ſatis, ea quæ nunc Eccleſia optimo iure poſſidet in ſub uentionẽ egenorum, vt vult Ambroſius lib. 5. Epiſtolarum, Epiſtola 31. ad Valentinianũ Imperatorem, contra Symmachi præfecti calumnias, vide infra.

Concilium Aquiſgranenſ. 3. ſub Pipino Ludouici Pij filio

Hæc ſunt etiã noſtri temporis hæreticorũ verba.

Quia nobis nõ erat otium tractatuum prolixissimum hic ponere tantũ locos annotabimus vt curiosior animus inueniat si requirit.

28. *vbi post ædificationem templi, obtulit Salomon in domum Dei de peculio aurum & argentum, exceptis his quæ ad deaurandas parietes, septem millia talentorum argenti probatissimi, & tria millia auri de auro Ophir obtulit: & hæc, vt ex lectione patet, obtulit ad cultum sanctuarij, & ad vsum sacerdotum & leuitarum. Interea notandum quòd ea, quæ offeruntur Deo, non debent ex rapina aut iniustitia prouenire: non enim tale sacrificium Deus accipit.* Ita prædicti patres prosequuntur capitibus 10. 11. 12. & reliquis præfati libri 1. Denique originem perscrutantur rerum offerendarum Deo, & quomodo hæc de manu in manum traducta sunt, vt diuinis templis oblationes & facultates offerantur. *Memorata ergo* (vt ostendunt capite 13. eiusdem libri) *origo & religio, primùm cœpit sine altari ab Abel iusto, cuius liber Geneſis facit mentionem: quòd scilicet Deo de primogenitis gregis obtulerit, & Deus ad eum & ad munus eius respexerit. Noe quoque ingentis cataclysmi periculo, domino se protegente, liberatus, eoque iubente de arca egressus* (subdunt cap. 14.) *non extra altare, sed iam supra altare, ob liberationem sui, holocausta deo obtulit. Et obtulit* (ait scriptura) *holocaustum super altare de cunctis pecudibus & volucribus mundis, odoratusque est dominus odorem suauitatis, ea his constat grata Deo fuisse holocausta, quando etiam ei benedixit. Quod si oblationem in odorem suauitatis odoratus est, proculdubio ablationem oblatarum & detestatur, & detestatus est: & pro benedictione Noe, illis maledictionem dabit. Abraham quoque in cuius semine, quod nos sumus, benedicta sunt gentes, ædificauit altare domino, & inuocauit nomen eius, & adhuc post acceptam seminis multiplicandi repromissionem, in Mambre aliud ædificauit: atque quanta inde fidei reportauit præmia, satis ex lectione liquet* (Tum cap. 17. 18. & 19. & reliquis ne in his immoremur diutius recitandis) *Quòd si Abraham* (aiunt patres) *pro eo, quod Dei altaria erexit, cultumque eius veneratus est, tot à Deo meritorum prærogatiuis donatur: non dubium est, quin altarium sanctorum euersores, & sacrarum rerum, quibus in eisdem altaribus deo famulandum est, surreptores damnentur. Denique reuerso Abraham a cæde regum, occurrit Melchisedech proferens panem & vinum* (erat enim sacerdos dei altissimi) *& benedixit ei, & ait: Benedictus Abraham Deo excelso, &c. & dedit ei decimas ex omnibus* (vide decimæ sup.) *Si ergo ea quæ dedit Deus, & quæ sibi suisque sacratis locis offerri iubet, auferre non pertimescunt: quid facerent, rogo, si Deus illis aut semetipsis, aut filios eorum sibi in holocaustum iuberet offerri? Certè credendum est, quòd sicut in auferendis sacratis rebus, Deo inobedientes existunt, ita nihilominus in semetipsis offerendis aut filiis suis, inobedientes existerent. Isaac quoque & ipse memoratur altare domino extruxisse, & Iacob erexit lapidem in titulum, fundens oleum desuper, vota vouens domino. Eidem quoque iniungitur, Deo altare erigere, & inuocare super illud fortissimum Deum Israel: & subditur, quòd profectus est inde ad puteum iramenti, & mactatis ibi victimis Deo patris sui Isaac, audiuit per visionem, &c. Vnde hodie* (subdunt patres cap. 24.) *Christiana quoque religio, exemplum sumens ex antiqua patrum traditione* (vide, dedicatio & Ecclesiarum constructio) *domos in honorem Dei ædificat ac dedicat, & altaria erigit, eisque oleum superfundit, ac sacrosancto chrismate perungit ea, & de factis dictisque eiusdem Iacob, melodiam Christo canit, & à fidelibus oblationes & vota & pretiosarum diuersarumque rerum, ad decorem & honorem diuini cultus, sacerdotum, cæterorumque ministrorum Christi vsus, pauperumque receptionem ac recreationem, suscipit donaria. Qui autem huiusmodi donaria ad iniuriam Dei omnipotentis, templorumque sanctorum suorum dehonorationem & humiliationem, sacerdotumque dei vituperationem, auferre præsumit, cuius sit discriminis & damnationis, vt perpendat, salubriter admonemur: quoniam sicut verbis eiusdem patriarchæ Iacob aperte demonstratur, cuncta Deo dicata templa, & terribilia sunt & Dei habitacula, & verè domus Dei sunt, & porta cœli.* Deinde subdunt cap. 25. *Liberato Israelitico populo de Ægyptiaca seruitute, iussus est Moyses sanctificare omne primogenitum, quod aperit vuluam de filiis Israel: & sanctificare nihil aliud est, quàm offerre & consecrare. Infra etiam iubetur altare erigere, ob obtentam victoriam de Amalech: & infra, altare adhuc de terra iubetur ædificare, super quod offerantur holocausta & pacifica, oues & boues, &c: & consequenter ædificauit altare ad radices montis, & duodecim titulos, per duodecim tribus Israel. Hactenus de altaribus Deo erectis & ædificatis, & quibusdam oleo perunctis, de holocaustis & victimis, & hostiis pacificis Deo oblatis. De diuino verò cultu & oblationibus, in libro. Exodi cap. 25. fit mentio: & ibi iubetur filiis Israel, vt tollant primitias ab omni homine, &c. vsque, & omnium vasorum in cultum eius. Denique ibidem, & in leuitico, dona recensentur, quæ in tabernaculum & sanctuarium delata sunt multiplicia, quæ in ius etiam sacerdotum cedere iubebantur, nec cuiquam licebat ex his aliquid contingere vel auferre, ibidem. Si peccauerit ait Princeps, offeret hostiam domino, &c. Rogabitque pro eo sacerdos, & pro peccato eius, & dimittetur ei. Hic obseruandum quòd quilibet reatus principis, non nisi oblatione facta, & oratione soluatur sacerdotis: & sæpius ibidem repetitur, capite 5. 6. & cæteris. Porrò de igne & luminaribus Ecclesiæ, leuitici 6. fit mentio, & illi iuste arguuntur, qui in Basilicis deo dicatis, luminaria, quæ concinnari è fidelium oblationibus debent, auferre præsumunt. Quòd verò Basilicæ deo consecratæ, sint loca diuina, sint etiam Dei habitacula, & omnibus in Christiana religione consistentibus pauenda & veneranda, etiam ex leuitico cap. 26. probatur. Per discursum porrò libri Numeri, de oblationibus & decimis & primitiis offerendis fit mentio: sed & domos, agros, & seruos, sibi Deus offerri præcepit, vt ex libro Iosue colligitur: & iam per hoc notum est, Basilicarum erigendarum, & facultatum eisdem in Dei & ministrorum obsequium, antiquum esse vsum.* Hoc per totum librum primum, eiusdem Concilij patres, fusissimè probant, & libro 2. pergunt probare idem, ex libris Iosue, Regum & aliorum veteris testamenti, quæ melius diligens lector obseruare poterit, quàm hic possent comprehendi. Per totum enim veteris testamenti organum discurrunt, & de vasis sacratis, de oblationibus & donis, de venerandis altaribus exempla proferunt: Salomonis scilicet, Seleuci, Balthasaris, Nabuchodonosoris, Menelai, & Antiochi, quorum libri Regum, & Danielis, & Machabeorum meminerunt. Tandem libro 3. ex Euangelio probant licitè, Christum accepisse, quæ ei offerebantur donaria, atque ludam inde incurrisse damnationis sententiam, quòd facultates Christo oblatas diripiendo furatus sit, vt infra dicetur (facultatum Ecclesiæ inuasores, &c.) Probant insuper, ex serie Euangelij, qualiter Ecclesia Christi, ab exordio natiuitatis suæ, cœperit crescere, dilatari ac propagari, & fidelium oblationibus munerari. Docent enim Dominum Christum nummos habuisse, suamque Ecclesiam suo

Genes. 4.

Genes. 8.

Deus illos detestatur qui facultates Ecclesiæ rapiunt, vide infra in distinctione peculiari.

Genes 12. & 13

Genes. 14.

Gen. 26. & 28.

Genes. 33 & 35.

Exod. 13. 17. & 20. & reliquis.

Exod. 24.

Leuit 4.

De luminaribus Ecclesiæ.

Iosue 22.

Christus licitè peculiũ possedebit. vt exẽplũ daret quia licitè aerũ habet Ecclesia

exemplo

exemplo nummos habituram & vnguentum Matiæ, quæ typum gessit Ecclesiæ: & eum dehonorationem templi non passum, quando è templo vendentes eiecit & ementes, & locum orationis voluit consecrari. Quòd autem temporibus Apostolorum Ecclesiæ ditarentur, satis ex eorum canonibus deprehenditur, nam facultatum Ecclesiæ dispensationem, Episcopis iniungunt, vt & indigentibus præbeant, non parentibus, vt diximus superius, in vocabulo, Episcopus rerum Ecclesiasticarum dispensationem habeat, &c. *Denique quomodo Ecclesia Christi* (aiunt) *post eius passionem & resurrectionem paulatim creuerit, & per Apostolos roborata & propagata, atque fidelium oblationibus dilatata, & ditata, & exornata fuerit, & actus eorumdem Apostolorum, & eorum gesta, quæ vnusquisque, in prouinciis ad prædicandum à Christo sibi commissis gessit, plenissimè monstrant. Hinc & in actibus Apostolorum legitur: possessiones suas vendebant, & diuidebant illas omnibus pro vt vnicuique opus erat multitudinis autem credentium erat cor vnum & anima vna, qualiter autem punitus sit Herodes, qui eas rapere voluit.* Ex actibus notum est. * Porrò idem libro 3. cap. 23. subiungunt. *Qualiter denique Ecclesia Christi per successores Apostolorum, pastores videlicet eiusdem Ecclesiæ sub Orthodoxis imperatoribus, (vt de multis vnum ponamus) Constantino, nec non regibus aliis ac principibus, cæterisque fidelibus sua vota, Deo offerentibus, eamque Ecclesiam diuersis donariis incrementantibus, atque ad alta sublimantibus excreuerit, hic enumerare & prolixum est & laboriosum. Gesta tamen singulorum manifestant eorum studium & Imperatorum ac Regum, Principumque erga diuinum cultum amplificandum, & cæterorum Christianorum frequentissimam deuotionem, qualiter memoratam Ecclesiam vsque in præsens tempus honorando exaltauerint, & exaltando honorauerint, atque multifariis donariis dititem effecerint.* lege NICEPHORVM CALLISTVM libro 7. Ecclesiasticæ historiæ c. 46. per totum, & sequentia. lege etiam PLATINAM CREMONENSEM in vita Syluestri 1. & in vita Zachariæ 1. vbi narrat de Theodoro maiore, filio Regis Megisti Cataxanthi, qui ob veniam suorum delictorum, prædium, quo ex hæreditate fruebatur paterna, beato Petro dereliquit: & hoc prædium idem Pontifex, etiam vicina eidem data ab aliis loca, sine aliqua violentia aggregans, sancto Petro perpetuo iure concessit, & hic locus S. Cæciliæ modo dicitur. Idem & ADRIANVS I. epistola missa ad Constantinum Imperatorem, quæ lecta est actione 1. generalis 2. synodi, referente Anastasio bibliothecario, loquens de rege Carolo Magno duce Francorum & Longobardorum. *Per sua* (inquit) *laboriosa certamina, eidem Dei Apostolicæ Ecclesiæ, ob nimium amorem, plura bona in perpetuò obtulit possidenda, tam prouincias, quàm ciuitates seu castra, & cætera territoria: imo & patrimonia, quæ à perfida Lõgobardorum gente detinebantur brachio forti eidem Dei Ecclesiæ restituit, cuius esse dignoscebatur: sed & aurum & argentum quotidiè, pro luminariorum concinnatione, seu alimoniis pauperum, non desinit offerendo.* Et Porrò quòd iustè in pios vsus Ecclesia facultates possideat, docet AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro 2. Officiorum capite 28. & epistola 31. libri 5. ad Valentinianum Imperato: & HIERONYMVS STRIDONENSIS libro contra Vigilantium, & in aliis locis. Sed & Laurentium sanctum martyrem, facultates Ecclesiæ dedisse pauperibus, ca-

nit Ecclesia, & testatur MAXIMVS TAVRINENSIS homil. 1. CYRILLVS ALEXANDRINVS quoque libris contra Iulianum Imperatorem, Ecclesiarum bona defendit, & innumeri alij patres, pro hac causa strenuè pugnarunt, vt in sequentibus distinctionibus videbitur. Porrò NICOLAVS I. epistola ad Michaelem Imperatorem, eidem Principi exacerbato in Ecclesiam Romanam, opponit prædecessorum suorum Imperatorum syluam, qui Ecclesiam diuersis priuilegiis ornauerunt, donis ditarunt, & beneficiis cumularunt, & ei semper auxiliati sunt. Sed & LEO IX. epistola ad Michaelem Constantinopolitanum Episcopum & Leonem Acridanum Episcopum cap. 13. tenorem priuilegij producit Constantini Magni, de fundatione & donatione omnium bonorum quæ habet Romana Ecclesia: & allegatur à Gratiano distinctione 96. capite Constantinus Imperator. Sed superfluum est diutius hic morari, quoniam in superioribus locis & vocabulis assignatis satis hæc ostendimus, & ex his quæ sequuntur fient adhuc clariora. Itaque coniunge, & connecte sequentia.

Facultates Ecclesiis relictæ, nullo modo retinendæ.] Etiam in vocabulo, oblatio, simile quid præcipitur. Porrò legimus sic statuisse Concilium AGATHENSE I. sub Cœlestino 1. canone 4. & allegat Gratianus causa 13. quæst. 2. cap. clerici. *Clerici vel seculares qui oblationes parentum, aut donatas, aut testamento relictas retinere perstiterint, aut id quod ipsi donauerunt Ecclesiis, vel monasteriis crediderint auferendum, sicut synodus sancta constituit, velut necatores pauperum, quousque reddant, excludantur Ecclesiis.* Et de Episcopis idem canone 6. statuit, & allegatur à Gratiano causa 12. quæstione 3. capite Pontifices. *Pontifices verò, quibus in summo sacerdotio constitutis ab extraneis duntaxat aliquid aut cum Ecclesia, aut sequestratim aut dimittitur, aut donatur, (quia ille qui hoc donat, pro redemptione animæ suæ, non pro commodo sacerdotis offerre probatur) non quasi suum proprium, sed quasi dimissum Ecclesiæ inter facultates Ecclesiæ computabunt: quia iustum est, vt sicut sacerdos habet quod Ecclesia dimissum est, ita & Ecclesia habeat, quod relinquitur sacerdoti* (vide etiam infra) *Sanè quidquid per fidei commissum, aut sacerdoti aut Ecclesiæ fortasse dimittitur, cuicunque alij postmodum profuturum, inter facultates suas Ecclesia computare, aut retinere non poterit.* Hæc allegat & Martinus Bracarensis in directorio cap. 17. & repetit Gratianus distinctione 50. capite Si quis presbyter. Sed & Concilium CARPENTORACTENSE sub Leone 1. canone 1. *Huiusmodi ad nos querela peruenit, quòd ea quæ à quibusdam fidelibus parochiis conferuntur, ita ab aliquibus Episcopis præsumantur, vt aut parum, aut prope nihil Ecclesiis quibus collata fuerant, relinquatur. Hoc nobis iustum & rationabile visum est, vt si Ecclesia ciuitatis eius, cui præest Episcopus, ita est idonea, vt ipsa nullius indigeat, quidquid parochiis fuerit derelictum, clericis qui in ipsis parochiis deseruiunt, vel reparationibus Ecclesiarum rationabiliter dispensentur. Si verò Episcopum multas expensas, & minorem substantiam habere constiterit, parochiis quibus largior fuerit collata substantia, hoc tantum, quod clericis vel architectis rationabiliter sufficiat reseruentur: quod autem amplius fuerit, propter maiores expensas, Episcopus ad se debeat reuocare, ita tamen, vt nihil de facultatula illa, vel de ministeriis clericorum loci illius, licentiam habeat minuendi.* Eadem omnino Concil. TOLET. IV.

sub

Actuum 4. & reliquis. Actuum 12.

Vide in sequentib. distinctionibus, vbi deprehendes testimonia fidelissima ab initio Ecclesiæ facultates & diuitias possedisse.

Nicephorus Callistus.

Platina Cremonensis.

Adrianus 1.

Donatio Caroli magni.

Ambrosius Mediolanensis.

Hieronymus Stridonensis.

Maximus Taurinensis. Cyrillus Alexandrinus.

Nicolaus 1.

Leo 9.

Concilium Agathense sub Cœlestino 1. vel Sixto 3.

Concilium Carpentoractése sub Leone 1.

Cõcilium Toletanum 4 patrũ 67 sub Honorio 1.

Digitized by Google

ſub Honorio 1. canone 32. vt allegauimus ſuperiùs in vocabulo auaritia ſacerdotum, &c. & allegat Gratianus cauſa 16. quæſt. 1. cap. conſtitutum eſt: & idem quoque ſtatuit Concilium AVRELIANENSE IV. canone 14. hinc eſt quòd ISCYRION DIACONVS, & reliqui clerici Alexandrini, epiſtola miſſa ad Leonem 1. & Chalcedonenſe Concilium, contra impium Dioſcorum Epiſcopum Alexandrinum, (quæ lecta eſt actione 3 eiuſdem Concilij coram patribus) inter crimina quæ ei obiiciunt eſt & illud Quod ſcilicet cum clariſſimæ memoriæ peristeria, proſuæ animæ ſalute teſtamentum condens, iuſſiſſet multam quantitatem pecuniarum præſtari monaſteriis, nec non etiam Xenodochiis, & parochiis, & aliis pauperibus Ægyptiacæ prouinciæ hoc moleſtè tulit Dioſcorus, ob id quod in perſona eius hæc minimè ſunt dimiſſa fecit eaſdem pecunias pro Eleemoſyna ſcortis & aliis Theatricis diſpartiri perſonis, vt neque incenſum ex oblatione illius clariſſimæ memoriæ peristeriæ (quantum ad eum pertinuit) Deo offerretur. Poſtea accuſatur idem Dioſcorus, quòd aduerſus poſſeſſiones Monachorum aliquos deſtinauit, & tradidit eas incendio, ita vt in eiſdem poſſeſſionibus ædificia pleniùs ignis conſumeret. Similiter & Ibas Edeſſenæ ciuitatis Epiſcopus (iuſtè an iniuſtè neſcio) arguitur, actione 10. eiuſdem Chalcedonenſis Concilij coram patribus à ſuis accuſatoribus, quòd Danielem quendam conſtituerat Epiſcopum, filium fratris ſui, paganorum ciuitati, qui Eccleſiaſticos redditus conſobrinis & parentibus conferret, & hæreditates & munera quæ vndecunque offerebantur, & cruces aureas, & argenteas, & collecta in captiuos eroganda, errogaret cognatis. vide ſupra, conſanguinei Epiſcoporum. Similiter & EPISCOPI ÆGYPTII, & Clerus Alexandrinus, impium Timotheum Ælurum conſtantiſſimè apud Leonem 1. Imperatorem accuſant, eo quòd ſedem Alexandrinam per tyrannidem occupans occiſo ſanctiſſimo Proterio, quem Chalcedonenſis Synodus eidem ciuitati ordinauerat Epiſcopum (vt iam aliàs diximus Epiſcopatus non inuadendus, &c.) inter ſcelera & impia flagitia quæ commiſit, vt pote homicidia, adulteria, & hæretica dogmata, Res Eccleſiæ male deuaſcabat, & habentes alimenta pauperes ab Eccleſia, ſolatiis priuabat omnimodis aliis hæc ſceleratiſſimis expendendo. Iterum idem repetunt etiam epiſtola alia miſſa ad Anatolium Epiſcopum Conſtantinopol. Porrò Concilium CARTHAGINENSE IV. canone 91. & allegatur à Gratiano cauſa 13. quæſt. 2. cap. Qui oblationes. *Qui oblationes defunctorum, aut negant Eccleſiis, aut cum difficultate reddunt, tanquam egentium necatores excommunicentur.* Idem omnino ſtatuit Concilium MATISCONENSE I. capite 4. Porrò ante omnia hæc Concilium GANGRENSE I. ſub Syluestro 1. canone 8. & citatur in Concilio Aquiſgranenſi 3. libro 3. cap. 26 & in Concilio 1. Aquiſgranenſ. cap. 66. *Si quis* (ait) *oblationes fructuum, vel primitiæ Eccleſiæ debitas voluerit extra Eccleſiam accipere, aut dare præter conſcientiam Epiſcopi, vel huiuſcemodi officia commiſſa ſunt, & non magis cum conſilio eiuſdem hæc agenda putauerit, anathema ſit.* Et cano. 8. *Si quis dederit vel acceperit fructuum oblationes extra Epiſcopum, vel eum cui conſtitutus eſt ab eo ad diſpenſandam miſericordiam pauperibus, qui dat, & qui accipit anathema ſit.* Concilium ARELATENSE ſecundum eodem tempore ſub Syluestro celebratum cano. 8. *Secundùm in conſtitutionem Synodi Veſenſis* (ait) *cano. 4. qui oblationem fidelium ſuppreſſerit aut negauerit, ab Eccleſia cui fraudem fecit, excludatur.* Porrò præcedens decretum Gangrenſis Concilij, Concilium ROMANVM VI. ſub Symmacho 1. allegat & confirmat, & etiam poſtea Gratianus cauſa 16. quæſt. 7. capan canonibus. *In canonibus* (ait præfatum Concilium *Gangrenſi Eccleſia Apoſtolica auctoritate conditis, de fructuum oblationibus quæ miniſtris Eccleſiæ debentur, & de his quæ in vſus pauperum conferuntur, ſcriptum habetur. Si quis oblationes Eccleſiæ, &c.* Vide ſupra. tum ſubiungit. *Valdè iniquum ergo & ingens ſacrilegium eſt, vt quæcunque pro remedio peccatorum vel ſalute, vel requie animarum ſuarum vnuſquiſque venerabili Eccleſiæ contulerit, vel certè reliquerit, ab his quibus hæc maximè ſeruari conuenit, id eſt Chriſtianis & Deum timentibus hominibus, & ſuper omnia principibus, & primis regionum, in aliud transferri vel conuerti,* (vide infra) *Propterea qui hæc non præuiderit, & aliter quam ſcriptum eſt prædia Eccleſiis tradita petierit, vel acceperit, aut poſſederit, vel iniuſtè defenderit, aut retinuerit, niſi cito ſe correxerit, quo iratus Deus animas percutit anathemate, feriatur: ſitque accipienti & danti & poſſidenti anathema, & inſtituta pœna contubernium aſſiduum, nec aliquo ſe ante tribunal Chriſti obtaculo muniat: tutia a religioſis animabus ad ſubſtantiam pauperum derelicta, contra fas ſine aliqua pietatis conſideratione diſpergit.* Vide mox ſequenti diſtinctione. Idem ſtatuit Concilium ARVERNENSE I. capite 13. & Concilium AVRELIANENSE II. capite 15. (vide oblationes non omnes ſuſcipiendæ) & AVRELIANENSE III. ſub Vigilio 1. cano. 5. *Si qua* (ait) *oblationes, in quibuſlibet rebus atque corporibus, collata fuerint baſilicis in ciuitatibus conſtitutis, ad poteſtatem Epiſcopi rediganter: & in eius ſit arbitrio, quid ad reparationem Baſilicæ, aut obſeruantium ibi ſubſtantiam deputetur. De facultatibus vero parochiarum vel Baſilicarum, in pagis ciuitatum conſtitutis, ſingulorum locorum conſuetudo ſeruetur.* Idem canone 22. vbi de non inuadendis facultatibus loquitur ait. *Similis etiam his, qui oblationes defunctorum legaliter dimiſſas, quolibet ordine aſſignare tardauerint, vel retinere præſumpſerint, diſtrictionis Eccleſiaſticæ iuxta priores canones forma ſeruetur. Cui etiam ſententiæ ſubiacebit, quiſquis ille quolibet ordine, quod pro deuotione ſua Eccleſiis dedit, revocare præſumpſerit.* Vide itaque quæ hanc immediatè ſequetur, diſtinctionem. hinc etiam Concilium TOLETANVM IX. canon. 1. *Omnis res Eccleſiaſtica quantitas, ſicut remedium venia tribuit conferenti, ita damnum ritè præparat fraudatori: Et ideo nullus ſacerdotum vel miniſtrorum, ex rebus Eccleſiæ, quæ in quibuſcunque locis à fidelibus largiuntur, aliquid auferat, vel inri ſuo aut cathedræ propriæ ciuitatis connectat. Deuotio enim vniuſcuiuſque, ſicut gratanter votum contulit Deo, ita deffininit, quòd plenitudo votorum conſeruaretur in loco: in quo velut ſi collata tenentur, manet gratia offerentis, ita ſi fruſtrentur, imminet pernicies defraudantis. Permittitur autem Baſilicarum fundatoribus tales admonere & arguere, &c.* Vide ſupra in vocabulo, Baſilicarum fundatores, &c. hinc & Concilium SVESSIONENSE apud S. Medardum cap. 6. ſtatuit, vt ex facultatibus Eccleſiaſticis, quæ certis tantùm iudiciis, & non plenè poſſidentur, propter neceſſitates nouæ ſaltem & decimæ tribuantur, &c. Porrò Concilium AQVISGRANENSE I. cap. 35. allegat PROS-

Concilium Aurelianenſe 4. Iſcyrion Diaconus Alexandrinus.

Concilium Romanum 6. ſub Symmacho 1.

Nota memorabile factum & exemplum.

Hoc deplorat quod nuc etiã lugubri eſſet carmine proſequendum videretur.

O horrendum pietatis vſu & indignum nomine Chriſtiano.

O ſummam nequitiam & vt. rendum ſcelus

Concilium Arvernenſe Concilium Aurelianenſe 2.

Idem 3.

Epiſcopi Aegyptij & clerici Alexandrini.

O virum ſceleſtum.

Vide qua pœna plectendus qui quod dedit amore Dei repetere audet. Concilium Toletanum 9.

Concilium Carthaginenſe 4.

Concilium Matiſconenſe 1.

Concilium Gangrenſe.

Concilium Sueſſionenſ. ad S. Medardum.

Concilium Aquiſgranenſ. 1. ſub Ludouico & Pio Imperat.

Concilium Arelatenſe 2.

Digitized by Google

Prosper Aquitanicus.

PERVM AQVITANICVM libro 2. De vita contemplatiua, capite 9. sic loquentem: *Expedit facultates Ecclesiæ possideri, & propriæ perfectionis amore contemni: non enim propriæ sunt, sed communes Ecclesiæ facultates: & ideò quisquis omnibus, quæ habuit, dimissis aut venditis, fit rei suæ contemptor cùm præpositus fuerit factus Ecclesiæ, omnium quæ habet Ecclesia, efficitur dispensator.* Hoc exemplo probat sanctorum virorum, qui contemptis diuitijs res Ecclesiasticas fideliter dispensarunt. *Et addit idcirco, scientes nihil aliud esse res Ecclesiæ, nisi vota fidelium, precia peccatorum, & patrimonia pauperum, non eas vendicauerunt in vsus suos, vt proprias, sed vt commendatas, pauperibus diuiserunt. Hoc est enim possidendo contemnere, non sibi, sed alijs possidere: nec habendi cupiditate Ecclesiæ facultates ambire, sed eas pietate subueniendi suscipere. Quod habet Ecclesia cum omnibus nihil habentibus commune habet: nec aliquid inde eis, qui sibi de suo sufficiunt erogat, quando nihil aliud sit habentibus dare, quam perdere.* Idem capite 11. eiusdem libri, vide mox, Facultatibus Ecclesiæ non abutendum. Simili modo & se testatur AVGVSTINVS sermone De vita & moribus Clericorum, Ecclesiæ facultates dispensasse: vt etiam allegat prefatum Concilium, capite 112. & 113. vide suprà. Episcopus dispensator est facultatum Ecclesiæ, &c. Sed & idem statuit Concilium PARISIENSE III. libro 1. capite 15. vt præfato loco diximus. Allegant quoque Patres prædicti Concilij HIERONYMVM in Sophoniam, sic loquentem: *Iudices quoque eius, quasi lupi Arabia occidentes vespere, & nihil relinquentes in mane, non aspicientes ad ortum Solis, sed morantes semper in tenebris, & possessiunculas Ecclesiæ, & ea quæ in Dei donaria confruntur vertentes in lucrum suum, vt non habeant pauperes quod mane comedant: qui quasi in nocte & nullo vidente populantur, & cum luporum more cuncta diripiant, ne paruos quidem cibos indigentibus derelinquunt.* Hæc ille. Vide infrà de non alienandis rebus & facultatibus Ecclesiæ, &c. Idem autem repetit Concilium AQVISGRANENSE II. capite 7. capituli 2. & Concilium RATISPONENSE capite 18. iubet eleemosinas & oblationes fidelium, in armaria fabricæ reponi, sub duabus aut tribus clauibus, quæ tempore congruo in necessarios vsus pauperum, vel fabricæ, dispensentur. Vide sequentia.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Parisiense 3.

Hieronymus Seridonẽsis Sophoni 3.

Quid sint facultates Ecclesiæ.

Optima constitutio si seruaretur.

Facultates Ecclesiæ non diripiendæ nec inuadẽdæ, & quæ sit inuasorum pœna. &c.] Hoc quidem in duabus præcedentibus distinctionibus, multis iam authoritatibus est monstratum, tum ex Aquigranensi III. Concilio, tum ex alijs etiam illo antiquioribus, sed vt his omissis, etiam à vetustioribus Patrum decretis ordiamur, sic statuit ANACLETVS I. epistola 1. ad Episcopos Ecclesiarum, & allegatur à Gratiano causa 12. q. 2. cap. Qui abstulerit, & causa 17. q. 4. cap. Qui rapit. & causa 23. q. 2. cap. Priuilegia. & causa 3. q. 6. cap. Leges Ecclesiarum, &c. allegatus quoque à Concilio TRIBVRIENSI sub Arnulpho Imperatore, cap. 9. sic autem ait Anacletus: *Qui abstulerit aliquid patri vel matri, dicitque hoc peccatum non esse, homicidij particeps est. Pater noster sine dubio Deus est, qui nos creauit: mater verò nostra Ecclesia, quæ nos in Baptismo spiritualiter regeneranit. Ergò qui Christi pecuniam & Ecclesiæ rapit, aufert vel fraudat, homicida est, atque homicida ante conspectum iudicis esse deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem operatur: qui autem pecuniam vel res Ecclesiæ abstuleri, sacrilegium facit. Priuilegia enim sanctorum & sacerdotũ, sanctis Apostoli, iussu Saluatoris, intemerata & inuiolata omnibus decreuerunt manere temporibus. Leges enim Apostolica Firmauit authoritate, & peregrina iudicia submouemus, &c.* Et PIVS I. vir Apostolicorum temporum, epistola 2. ad Episcopos Italiæ: allegatur à Gratiano, causa 12. quæst. 2. cap. Prædia, & causa 17. quæst. 4. cap. sicut qui, &c. *Prædia (* ait *) diuinis vsibus tradita, quidam humanis applicant vsibus, & Domino Deo, cui tradita sunt, ea subtrahunt, vt suis vsibus inseruiant. Quapropter ab omnibus, illius vsurpationis contumelia depellenda est, ne prædia vsibus secretorum cœlestium dicata, a quibusdã imprudentibus vexentur: quòd si quisquam præsumpserit, sacrilegus habeatur, & sicut sacrilegus iudicetur. Ipsos autem qui hoc agunt clericos & Domini sacerdotes persequi, eosque infamare audiuimus, vt malum semper malo addant, & deteriores fiant, non intelligentes quòd Ecclesia Domini in sacerdotibus consistit, & crescit in templum Dei. Sicut qui Ecclesiam Dei vastat, & eius prædia & donaria expoliat & inuadit sit sacrilegus: sic & ille qui eius sacerdotes insequitur, sacrilegy reus existit, & sacrilegus iudicatur.* Vide suprà, Clerici non cedendi, &c. Et VRBANVS I. epistola 1. ad omnes fideles, quæ allegatur in parte, à Gratiano causa 12. quæst. 1. Res Ecclesiæ, & causa 17. quæst. 4. cap. Attendendum. *Cæperunt (* ait *) prædia & agros, fideles, quos vendere solebant, & matricibus Ecclesijs tradere, & ex sumptibus eorum viuere. Ipse verò res in ditione singularum parochiarum, Episcoporum qui locum tenent Apostolorum erant, & sunt vsque adhuc, & futuris semper debent esse temporibus. E' quibus Episcopi & fideles dispensatores eorum, omnibus communem vitam degere volentibus ministrare cuncta necessaria debent, prout melius potuerint, vt nemo in eis egens inueniatur. Ipsa enim res, fidelium oblationes appellantur, quia Domino offeruntur: non ergò debent in alijs quàm Ecclesiasticis & Christianorum fratrum vel indigentium conuerti, quia vota sunt fidelium, & precia peccatorum, ac patrimonia pauperum, atque ad prædictum opus explendum domo tradita. Si quis autem (quod absit) secus egerit videat ne damnationem Ananiæ & Saphiræ percipiat & reus sacrilegy efficiatur: quia res Ecclesiæ non quasi propriæ, sed vt communes & Domino oblatæ, cum summo timore, non in alios quàm in prefatos vsus sunt fideliter dispensanda, ne sacrilegij reatum incurrant, qui eas inde abstrahunt, vbi traditæ sunt, ne pœnam & mortem Ananiæ & Saphiræ incurrant: & quod peius est Anathema Maranatha fiant, & si non corpore, vt Ananias & Saphira mortui ceciderint, anima tamen qua potior est corpore, mortua & alienata à consortio fidelium, cadat, & in profundum barathri labatur. Valde attendendum est omnibus, & fideliter custodiendum, & illius vsurpationis contumelia depellenda, ne prædia vsibus secretorum cœlestium dedicata, à quibusdam irruentibus vexentur: Quod si quis fecerit, post debitam vltionis acrimoniam (quæ erga sacrilegos iure prænenda est) perpetua damnetur infamia, & carceri tradatur, aut exilio perpetua deportationis vratur, quoniam iuxta Apostolum tradere oportet huiusmodi hominem Sathanæ, vt spiritus saluus sit in die Domini.* Idem & LVCIVS I. epistola 1. ad Galliæ & Hispaniæ Episcopos, & allegatur à Gratiano in quibusdã locis, causa 12. q. 1. & causa 17. q. 4. *Res (* inquit *) Ecclesiarum vestrarum & oblationes fidelium, quæ significastis à quibusdam irruentibus vexari, vobisque & Ecclesijs auferri, indubitanter maximum est peccatum, sicut ante ipsa Scriptura, quæ ait: Qui abstulerit aliquid patri vel matri, & dicit hoc non esse peccatum*

Anacletus 1. Clementis successor.

Prouerb. 28.

Deus pater. Ecclesia mater fideliũ est

Vide quia iam in primitiua Ecclesia dotationes & priuilegia Ecclesijs fiebant.

Vrbanus 1.

Non licet facultates Ecclesiæ prophanis rebus applicare: sed nõ: an aliter expendantur, lectoris esto iudicium. O nefas, & sacrilegium.

Quid hoc lucidius potest proponi cõtra illeo qui Ecclesiã iniuria possessiones, habere calumniantur & propterea diripiũt

Aduum 5.

1. Corinth. 5.

Lucius 1.

Non sunt noui nec recẽtes sacrilegi, sicut nec recens est Ecclesiarũ dotatio.

Prouerb. 28.

homicidij particeps eſt. Pater ergò noſter ſine dubio Deus eſt (vide etiam ſuprà ex Anacleto I.) qui nos creauit, & mater noſtra Eccleſia, quæ nos in Baptiſmo ſpiritaliter regeneranit. Et idèo qui Chriſti pecunias & Eccleſiæ aufert, fraudat, & rapit, homicida in conſpectu iuſti iudicis eſſe deputabitur, unde ſcriptum eſt: Qui rapit pecuniam proximi ſui, iniquitatem facit: qui autem pecunias vel res Eccleſiæ abſtulerit, ſacrilegium facit: unde & Iudas qui pecuniam fraudauit, quæ vſibus Eccleſiæ, id eſt, pauperibus quos Eccleſia paſcere debet, diſtribuebantur iuſſu Saluatoris (cuius vicem Chriſti tenent) non ſolùm fur, ſed etiam fur ſacrilegus factus eſt. Hæc fieri Prophetæ, hæc Apoſtoli, hæc ſucceſſores eorum, & omnium Catholicorum Patrum vetant decreta, & tales præſumptiones ſacrilegium eſſe diiudicant: Quorum nos ſequentes exempla, omnes tales raptores atque ſuarum facultatum alienatores, una nobiſcum à liminibus ſanctæ matris Eccleſiæ anathematizatos, Apoſtolica authoritate pellimus & damnamus, atque ſacrilegos eſſe iudicamus: & non ſolùm eos, ſed omnes conſentientes eis, quia non ſolùm qui faciunt, rei iudicatur, ſed etiã qui conſentiunt facientibus. Par enim pœna, & agentes, & conſentientes comprehendit, Hinc & Concilium ROMANVM VI. ſub Symmacho I. aliàs allegatum. Communis (inquit) dolor & generalis eſt gemitus, quòd intra Eccleſiam noſtris & retroactis temporibus de inuaſione rerum Eccleſiaſticarum, & vexatione ſacerdotum cognouimus, quæ res non nos ſolos, ſed omnes Domini tangit ſacerdotes. Et licet hæc à prædeceſſoribus noſtris iam prohibita ſint, (habes ſuperiùs) & tales præſumptores damnati, & ſanctis canonibus anathematizatione tamen denuò præſumantur, eſt etiam ſuper his promenda ſententia, vt qui eorum caſum non timent, timeant ſaltem eorum perpetuam damnationem: quod ſæpè præſumitur, ſæpius inhibeatur, neceſſe eſt. Sancimus ergò, vt quicunque immemor aut memor interitus ſui, res Eccleſiæ delegatas & Domino oblatas, abſque Epiſcopi proprij iuſſu poſſidens, præſumpſerit deinceps temere, quocunq; in loco ea veritate comperta, res Dei ſeruis ſuis diſſimulauerit reformare, liminibus Eccleſiæ ab Epiſcopo eiuſdem loci priùs arceatur. Indignum eſt enim, vt ad altare Dei preparare permittatur, qui res Eccleſiaſticas audet inuadere, aut iniuſtè, id eſt, ſine licentia * Epiſcopi poſſidere, aut iniqua vel iniuſta defenſione in eis perdurat. Necatores etiam pauperum iudicandi ſunt præfixo tenore, & ſi non emendauerint vitium, extirpandi. Debet tamẽ eſſe promiſſio, vt vindictã admonitio manifeſta præcedat, & res vſurpatas iniuſtè qui abſtulit aut iniuſtè ablatas retinet, æquitate patrocinãte legibus reſtituat: Quòd ſi neglexerit, & neceſſitas cõpulerit, demum prædonem ſacerdotalis diſtrictio maturata percellat. Nec quiſquam per internas res Deum defenſare nitatur, quia Dei potentia cunctorum regnorum terminos ſingulari damnatione concludit: Quod ſi præſumpſerit & ipſius offenſam, & prædictæ damnationis periculum ſuſtinebit. Competitoribus etiam huiuſmodi frena diſtrictionis imponimus, qui facultates Eccleſiæ ſub ſpecie largitatis regiæ, vel cuiuſcunque poteſtatis, improba ſubreptione perſuaſerint. Sera namque de his rebus pœnitudine communiemur, cùm iam tranſactis temporibus contra huiuſmodi perſonas canonum ſuffulti præſidio, ſe ſacerdotes Domini exigere debuiſſent, vt non conſuetudo indulgentiæ ad ſimilia perpetranda improbarum audaciam adhuc quotidiè prouocaret. Nunc tardè iniuriam mole depreſſi, damnis quibuſ Dominicis compellentibus exeuamus, &c. Vide ſuperiori annotatione, ex eodem Concilio reſiduũ. Tum poſt pauca ſubiungit, & allegatur à Gratiano cauſa 16. quæſtione 1. capite In canonibus. Si-

militer & hoc ad omnium Eccleſiarum notitiam cenſemus peruenire, & ab omnibus firmiter teneri, quia Epiſcoporum res, Eccleſia non dubitantur eſſe, ſi in eorum facultatibus ſimili fuerit crudelitate graſſatum, pernaſores rerum memoratarum prædictæ canonum diſtrictionis feriantur vindictæ, vt qui moribus propris ac nulla conſcientia caſtigatione corriguntur, ſaltem Eccleſiaſtica & canonica vindictæ perfodiantur aculeis. Generaliter verò, quicunque res Eccleſiæ confiſcare, aut competere, aut peruadere ſua infeſtatione præſumpſerit, niſi ſi certiſſimè per Eccleſiæ, de qua agitur, ſatisfactionem correxerit, perpetuò anathemate feriatur. Similiter & hi, qui res Eccleſiæ iuſſu vel largitione principum, vel quorundam potentum, aut quadam inuaſione, aut tyrannica poteſtate retinuerint, & filijs vel hæredibus ſuis (vt à quibuſdam iam factum audiuimus) quaſi hereditarias reliquerint, niſi citò res Dei, admoniti à Pontifice, agnita veritate, reddiderint, perpetuò anathemate feriantur. Iniquum enim eſſe cenſemus, vt potius cuſtodes chartarum, quàm defenſores rerum creditarum (vt præceptum eſt) iudicemur, Præcidendum id ergò eſt, quod velut puro ſenique nimirum corpori vulnus obrepſit, ne cùm tardiùs abſtergitur, in ipſis penè viſceribus huius mali non exhauriendæ poſt ſentina confidat: * quia ferro abſcindenda ſunt vulnera, quæ fomenta non ſentiunt. Similiter & alij extorres debent fieri ab Eccleſia, qui ſacerdotali admonitione non corriguntur, dicente Domino: Auferte malum à vobis, &c. Idem etiam omninò renouat Concilium MELDENSE capite 40. & præfata decreta allegat vbi conqueritur de hoſpitalibus domibus, quæ expulſis fratribus illo tempore derelictæ erant, & à quibu dam in poſſeſſionem ſacrilegam deductę, vt nunc etiam non ſiccis oculis videmus impleri. Hinc etiam ſtatuit Concilium AVRELIANENSE III. capite 22. Si quis res Eccleſiæ debitas, vel proprias ſacerdotis horrenda cupiditate occupauerit, retinuerit, aut à poteſtate ex competitione perceperit vt eas non reſtituat, nullis rebus excuſetur. Sed ſi agnito iure Eccleſiaſtico non ſtatim Eccleſiæ vel ſacerdoti reformauerit, aut vt ipſum ius agnoſcere poſſit in iudicium electorum venire diſtulerit, tandiu à communione Eccleſiaſtica ſuſpendatur, quandiu reſtitutis rebus tam Eccleſiam quàm ſacerdotem reddat indemnem. Et Concilium ARVERNENSE canone IV. Qui res Eccleſiæ petunt à Regibus (ait) & horrendæ cupiditatis impulſu egentium ſubſtantiam rapiunt, irrita habeãtur quæ obtinent, & à communione Eccleſiæ, cuius facultatem auferre cupiunt, excludantur. Idem & de inuaſoribus bonorum monaſterij ſtatuit Concilium AVRELIANENSE IV. capite 11. vt dicemus dictione, facultates nõ alienandæ, & Monaſteriũ. Idem etiam canone 24. Si quis clericus (ait) aut laicus ſub Potentum nomine atque patrocinio, res ad ius Eccleſiæ pertinentes, contẽpto pontifice, petere ſeu poſſidere præſumpſerit, primùm admoneatur, quæ abſtulit, similiter reformare, aut certè iudicium ſacerdotis ſeu iudicis operiri, vt ſacra poſſit religio. Quòd ſi in perſuaſionis pertinacia perſtiterit, tandiu ab Eccleſiæ liminibus arceatur, donec cum ſatisfactione iuſtiſſima peruaſa aut occupata reſtituat. Hæc eadem repetit proximis verbis, ſed non diſſimili ſenſu, Concilium TVRONENSE II. capite 25. vbi & inuaſoribus Eccleſiaſticarum facultatum, poſt tertiam admonitionem, anathema & excommunicationis cenſuram indicit: idémque ſtatuit & cap. 26. Huius etiam ſententiam repetit poſteà Concilium PARISIENSE I. & omninò eadem verba reſumit, quæ iam ſuperiùs ex Concilio Romano VI. ſub

Ioannis 13.

Roman. 1.

Concilium Romanũ 6. quod celebrauit Symmachus 1.

Nunc ſatis euidenter oſtenditur quam mundus in maligno ſit poſitus, qui tot tantaq; patrũ decreta in ſuam perniciẽ paruipendit.

Heu & Epiſcopis conſentientibus nunc res Eccleſiæ diripiuntur. O ſcelus animaduertendũ.

Generale decretum & omni pietate colendum.

Hæc allegat Gratianus cauſa 16. quæſt. 1. cap. ferro.

Deutero. 13.

Cõcilium Meldenſe.

Concilium Aurelianẽſe 3. ſub Vigilio 1.

Concilium Aruernẽſe ſub eodem Vigilio 2.

Concilium Aurelianenſe 4. ſub Pelagio.

Concilium 2. Turonenſi.

Concilium Pariſienſe 1. ſub Pelagio 1.

Symmacho allegauimus non est opus toties rem eandem repetere) & ad calcem sic addit: *Accidit etiam (ait) vt temporibus discordiæ, supra promissionem bonæ memoriæ Clodouei regis, res Ecclesiarum aliqui competissent. Ipsáque res, improuisa morte collapsi, propriis heredibus reliquissent: Placet & hos quoque, nisi res Dei, admoniti à Pontifice, agnita veritate, reddiderint, similiter à sanctæ communionis participatione suspendi: quoniam res Dei quas antecessores eorum maturata morte credēdi sunt peremisse, non debent filij vlterius possidere, &c.* Idem & Concilium AVRELIANENSE V. capite 13.14.& 16. repetit, nec toties eadem repetere verba expediens iudicatur. Idem quoque & Concilium MOGVNTINVM III. sub Arnulpho Imperatore, cap. 6. vbi allegatur præmissum decretum Aurelianensis V. Concilij. Idem etiam Concilium VALENTINVM GALLIAE II. capite vnico, vbi nihil aliud agit, quàm damnare eos, qui à deuotis personis res Ecclesijs aut Monasterijs oblatas præsumunt minorare aut auferre, atq; ibidem ad preces Guntrani Regis, est Apostolica authoritate à sancta Synodo statutum, vt quodcunque, tàm ipse Rex, quàm Regina Austrechildis, vel filiæ eorum Deo sacratæ puellæ, Clodeberga vel Clodechildis, locis sanctis contulissent, aut adhuc conferre decreuissent, seu in ministerio altarium, siue in quibuscunque speciebus, quidquam minorari aut auferri non possit, neque ab Apostolis locorum, neque à potestate Regia quocunq; tempore successura: & quod si quis hoc quocunque tempore temerare aut auferre præsumeret, veluti necator pauperum, anathemate perpetuò iudicij Diuini plecteretur, & velut sacrilegij perpetrator criminis sui reus, supplicij æterni teneretur obnoxius. Vide etiam in vocabulo, Auaritia, ex Concilio Toletano IV. cap. 32. Porrò decretum est à Concilio VERNENSI cap. 20. & 21. vt monasteriorum Abbates de facultatibus reddāt rationem regibus, si regaliter fundati sunt. Si verò Episcopus fundauerit, Episcopis. Idem & de Presbyteratu statuit: sed hæc non vidimus obseruari. Porrò ad propositum est, quod BONIFACIVS MOGVNTINENSIS Archiepiscopus & Martyr, epistola ad Zachariam missa, conqueritur apud eundem, quòd in Francia, plusquam per tempus 80. annorum, eiusdem prouinciæ populi Synodum non fecerant, nec Archiepiscopum habebant: sed facultates Ecclesiæ inuasæ erant, & datæ laicis * cupidis ad possidendum, vel adulteratis Clericis, scortatoribus & publicanis, seculariter ad perfruendum. Ideóque se euocari dicit à principe Carlomanno, vt ibi Concilium celebrans, omnia in pristinum statum reformaret: & hoc se facturum spondet, & vitijs clericorum ita frena & habenas impositurum, vt de cætero emendati resipiscant ab infinitis, quibus volutabātur illecebris. Concilio igitur habito quod FRANCICVM nominant, Carlomannus statim voluit Ecclesiæ iura restaurari, & fraudatas pecunias Ecclesiarum Ecclesijs restitui & reddi, vt agitur statim initio prædictæ Synodi. Vide superiùs, Ecclesiarum immunitas, &c. Porrò simili & Patres Concilij MELDENSIS capite 11. ac Carolum Iuniorem scribentes conquerūtur, hincque dicunt religionem Christianam deperijsse, quia oblationibus fidelium rerum Ecclesiasticarum peruasores, inconsultè & in pernitiem sui sine reuerentia abuntur. *Quod ita verum esse* (aiunt *Dominus protestatur dicens: Peccata populi mei comedunt. Peccata enim populi comedunt, qui contra authoritatem diuinam res Ecclesiasticas indebitè peruadunt, & nec intercessionis ope, nec prædicationis consilio, vel quocunque diuino auxilio pro peccatis eorum qui eas dederant, laborant, nec pio operi, ad quod fides fidelium eas tradiderat, inseruire permittunt.* Hinc principem ad hortantur, vt cuncta præcepto regali adintegrari iubeat in pristinum statum, aliter multa mala regno & prouinciis euentuta. Inde & capite 17. statuunt, vt res Ecclesiasticæ ex integro præsentialiter restituantur, & restitutæ conseruentur, al legátque iam superiùs memoratum Concilium Aurelianense V. capite 13. Denique Patres eundem Principem exorant, & implorant contra depredatores, & oppressores Ecclesiarum, capite 14. subdunt capite 61. *Peruasores rerum Ecclesiasticarum, qui easdem res, vel contra authoritatem nō solum retinere, verùm & crudeliter depopulari noscuntur, equidem etiam & facultates Ecclesiæ in diuersa collaboratione & redditibus eas expoliant, sed & pauperes atque vicinos, & circummanentes immisericorditer expoliant, denaſtant, & opprimunt, vt rapaces (qui secundum Apostolum à regno Dei excluduntur) ex criminali & publico peccato, publicæ pœnitentiæ satisfaciāt. Quod si hoc agere voluerint, & potestate regia ad hoc exhortati vel coacti non fuerint, profratur contra eos Apostolica terribilis sententia, qua dicitur: Si quis frater nominatur, & est rapax, cum huiusmodi nec cibum quisquam præsumat sumere: quia vt præfata Patrum statuta determinant, ab omni Ecclesiastica communione talis, vt sacrilegus, debet arceri, donec studeat digna satisfactione quod admisit corrigere.* Idem & cap. 86. adhuc prędicti fratres à principe postulāt, vide si vacat. Sed & Concilio VALENTINVM GALLIAE III. sub Lothario Imperatore, capite 8. excommunicationis sententiam contra Ecclesiasticæ facultatis inuasores profert, etiā si à principe eas facultates sibi datas opposuerint: & etiam Principi vt rectores Ecclesiarum suggerant, hoc tàm malè factum, suader, & ne hoc ille permittat sollicitè admoneant. Idem & cap. 9. statuit de his, qui præsumunt auferre dotes Basilicarum, & presbyteros duro attenuare seruitio. Quin & illi Proceres & Patres qui interfuerunt, & celebrauerunt Concilium PISTENSE capite 2. omninò eadem renouant, & volunt inuiolabiliter obseruari: & statuentes nihilominus illos resipiscentes recipi, & legitima pœnitentia maceratos admittere, quia bona Ecclesiastica inuaserāt. Idem & cap. 3.& 4. ingerunt, adi locum. Verumetiam quātum pro defendendis Ecclesiasticis facultatibus laborauerit GREGORIVS VII. abundè PLATINA CREMONENSIS ostendit in eius vita, quā obsecro vt legas. NICOLAVS I. epistola ad Adonem Viennensem Archiepiscopum, & allegatur à Gratiano causa 12. quæst. 2. cap. De rebus. *De rebus* (ait) *quæ semel Deo contributa atque dicata sunt, & postea sub occasione confessionis principum à quibusdam innaduntur atque diripiuntur: sancimus, vt prius consulatis principem, ad refecandam tàm præsumptiuam factionem, & cognoscendum vtrum sit illius concessio, an inuasoris præsumptio. Quòd si fuerit Principis inordinata largitio, & ipse Princeps sit pro emendatione redarguendus: si autem inuasoris declaratur præsumptio, vsque ad emendationem excommunicationis sit vindicta coercendus.* Magnum illud & generale Patrum 373. Concilium CONSTANTINOPOLITANVM IV. generale VIII. sub Adriano II. & Basilio Imperatore, canone 18. *Placuit huic sanctæ & magnæ Synodo, vt res vel priuilegia,*

Concilium Aurelianense 5.

Concilium Moguntinum 3.

Concilium Valentinum Galliæ 2. sub Guntranno rege.

Cōcilium Vernense ad est in palatio Vernis celebratum.

Bonifacius Mogūtinensis Germanorum Apostolus.

Et quibus aliis modo ō bone pastor in Francia largiuntur

Concilium Francicum sub Carlomāno rege.

Concilium Meldense.

Quid sit peccata populi eo medere.

1. Corinth. 6.

1. Corinth. 5.

Concilium Valentinum Galliæ 3.

Concilio in loco qui dicitur Pistis ad Sequanam celebratū

Gregorius 7. Platina Cremonensis.

Nicolaus 1.

Vtinam & hæc sedulò vt statuta sunt obseruentur.

Concilium generale 8. Constantinop. 4.

quæ Dei Eccleſijs ex longa conſuetudine pertinent ſine à diuæ recordationis Imperatoribus, ſiue ab alijs Dei cultoribus in ſcriptis donata) & ab eis per annos triginta poſſeſſa (vide lex Tricennalis *) ſunt, nequaquam à poteſtate præſulis, quacunque perſona ſecularis per poteſtatem ſubtrahat, aut per argumenta qualibet auferat: ſed ſint omnia in poteſtate ac uſu præſulis Eccleſiæ, quæcunque intra triginta ſpatium annorum ab Eccleſijs poſſeſſa fuiſſe noſcuntur. Qui contra fecerit, vt ſacrilegus iudicetur, & donec talia priuilegia ſeu res reſtituerit, anathema ſit.* Idem & Concilium MOGVNTINENSE III. ſub Arnulpho Imperato. cap.11.& allegat Gratianus cauſa 17.quæſt.4.cap. Attendendum. *Attendendum eſt omnibus & fideliter cuſtodiendum, & illius vſurpationis contumelia depellenda, ne prædia vſibus ſecretorum cœleſtium dicata, à quibuſdam irruentibus vexentur, alias excommunicentur, &c.* Vide ſuperiùs Concilium TRIBVRIENSE ſub eodem Principe capite 7.idem ſtatuit. Vide etiam in vocabulo Fur. Porrò vt ad finem properemus, ENGENIVS III. & allegatur in Decretalibus Gregorij IX.& inſeritur parte 34.cap.1. Concilij Lateranenſis ſub Alexandro III. cenſuras omnes prætactas in facultatum Eccleſiæ inuaſores & raptores renouat, & tales omninò excommunicationis ſententia ferit, quouſq; ablata reſtituant ſi poſſunt, vel emendandi plenam ſecuritatem faciant, viatico quoque priuat vſque ad extremum vitæ articulum, ſi noluerint emendare, interdicítque clericis eorum ſepulturę intereſſe, ſub pœna priuationis ordinis & beneficij Eccleſiaſtici. Vide ſuperiùs, Baſilicarum demolitores,&c. Contra facultatum Eccleſiæ inuaſores extat edictum FREDERICI II. & CAROLI IV. Imperatorum, atque decretum HONORII III. vt allegãt Patres Baſileenſes in Karolina, vt iam allegauimus ſuperiùs in vocabulis, Clerici non lædendi,&c.& Exactio,&c. Eadem porrò decreta omnia renouat Concilium LATERANENSE ſub Leone X. ſeſſione .., vbi inhibet ſecularibus Principibus, facultates & reddituſ & prouentus Eccleſiarum ſibi vendicare, aut alijs conferre, vt in dictione Pragmatica ſanctio, continetur: eos etiã ferit anathemate qui hoc præſumpſerint, niſi reſtituant: & tum ibidem LEO X. ſubdit: *(um à iure tam diuino, quàm humano laicis poteſtas nulla in Eccleſiaſticas perſonas attributa ſit, annouamus omnes & ſingulas conſtitutiones fœlicis recordationis* BONIFACII VIII. *prædeceſſoris noſtri, quæ incipit, Fœliciſ. &* CLEMENTIS V. *quæ incipit Si quis ſuadente: nec non quaſcunque alias ſanctiones Apoſtolicas in fauorem libertatis Eccleſiaſtica, & contra eius violatores, quomodolibet editas, & pœnas etiam contra talia præſumentes in bulla quæ legitur in cœna Domini, contentis in ſuo robore permanſuris.* Vide ſuprà Eccleſiæ immunitas, &, Exactio,&c.

ex tricennalis.

Concilium Moguntinenſe 3.

Concilium Triburienſe ſub Arnulpho Imperat.

Eugenius 3.

Fredericus 1. Imperator. Carolus 4. Imperat. Honorius 3. Papa.

Concilium Lateranenſe ſub Leone 10.

Leo 10.

Facultates Epiſcoporum defunctorum non diripiendæ.] Poſuimus in vocabulo Epiſcopus, & etiam ſuperiori diſtinctione quædam memorata ſunt, quæ huic poterunt inſeruire.

Facultatum Eccleſiæ diſpenſator eſt Epiſcopus.] Po uimus etiam in vocabulo, Epiſcopus. lege & ſequentia.

Facultates Eccleſiæ qualiter debeant diſpenſari.] Iam in dictione Decimæ,&c. de diuidendis decimis præcepta data ſunt,& in ſuperioribus annotationibus ſatis innotuit facultates Eccleſiæ, ſſe pauperum: verumtamen etiam ſubiungenda ſunt decreta, quæ hoc ſpecialiter determinent. SIMPLICIVS papa 1. epiſtola 3. ad Florẽtium & Equitium, Epiſcopos, (allegat Gratianus cauſa 12. quæſtione 2. capite De redditibus) præcipit de redditibus Eccleſię, & oblatione fidelium, vt ſic diuidantur, quòd duæ, ſcilicet portiones Eccleſiaſticis fabricis & erogationi peregrinorũ & pauperum miniſtrentur, tertia Epiſcopo remittatur, & vltima clericis pro ſingulorum meritis diuidatur. (Vide etiam ſuperiùs, Clericorum ſtipendia, &c.) Miniſteria verò Eccleſiæ, quæ alienata à Gandentio Aufimenſi conqueritur, iubet vt reparare cogatur: cui etiam hoc ſpecialiter præcipit, vt tres portiones, quas per triennium dicitur ſibi tantũmodo vindicaſſe, reſtituat. Eadem omninò obſeruari mandat & teneri GELASIVS I. epiſtola 1. ad Epiſcopos Lucaniæ Brutiorum & Siciliæ, &c. capite 29. & allegatur à Gratiano cauſa 12.q.2.cap. Quatuor autem, &c. Idem quoque renouat decretum Concilium AVRELIANENSE I. ſub Clodoueo Rege, cap.16. & allegat Gratianus cauſa 10. quæſt.1.cap. Antiquos canones,&c. Iſta quidem decreta apponeremus, verùm ſunt eiuſdem ſententiæ cum ſuperiori,& ea habes apud Gratianum locis citatis. Sic tamen canone 17. Idem Concilium ſtatuit, & allegat Gratianus cauſa 10. quæſt.1. cap. De his. & Iuo Carnotenſis lib.2. *De his* (ait) *quæ parrochijs in terris, vineis, mancipijs, atque peculijs quicunque fideles obtulerint, antiquorum canonum ſtatuta ſeruentur, vt omnia in Chriſti poteſtate conſiſtant.* (vide ſuperiùs) *De his tamen, quæ altari acceſſerint, tertia fideliter Epiſcopis deferatur, duæ clericis. Decima autem, ſecundum quoſdam, ſingulis annis tertia pars, aut in tertio tota. Sed tamen nos ſequentes Romanos, ſingulis annis quartam partem, aut in quarto anno, totam Epiſcopi recipiant.* Vide ſuperiùs. Decimæ,&c. Idem & Concilium ARVERNENSE, vt ſuperiùs iam prolatum eſt, Epiſcopus faculat.&c. Concilium BRACARENSE I. ſub Honorio I. cano.15. *Placuit vt de rebus Eccleſiaſticis tres æquè fiant portiones, id eſt, vna Epiſcopi, alia clericorum, tertia in reparatione vel luminarijs Eccleſiæ: de qua parte ſiue archipresbyter, ſiue archidiaconus illam adminiſtrans, Epiſcopo faciat rationem.* Idem canone 39. ſtatuit vt ſemel, aut bis in anno inter clericos diuidantur, ne quis præſumat quod oblatum ſibi fuerit in ſua ſeptimana, ſibi defendere, ne diſcordiæ generentur. GREGORIVS II. epiſtola 3. ad clerum & plebem Turingiæ, eis Epiſcopum mittens iniungit: *'De reditibus* (ait) *Eccleſiæ, vel oblatione fidelium quatuor faciat portiones, quarum vnam ſibi ipſe retineat: alteram clericis pro officiorum ſuorum ſedulitate diſtribuat: tertiam pauperibus & peregrinis. Quartam Eccleſiaſticis fabricis nouerit reſeruandam. de quibus diuino erit iudicio redditurus rationem.* Hæc anteà ſtatuerat & GREGORIVS I. libro 6. Regiſtri indicti.1. epiſtola 8. ad Leonem Epiſcopum Cathenienſium, De portionibus clericorum, & allegat Gratianus, cauſa 16.quæſtione 2.capite Ad hoc. Idem & libro 11. Regiſtri, epiſtola 49. ad Ioannem Epiſcopum Panormitanum, & libro 4. Regiſtri, epiſtola 42. ad Leontium Epiſcopum viſitatorem Ariminenſem. Idem & ad interrogata Auguſtini Epiſcopi Anglorum, capite primo, vt allegat Gratianus cauſa duodecima, quæſtione ſecunda, capite Mos. (ait) *Apoſtolica ſedis eſt ordinatis Epiſcopis præceptum tradere, vt ex omni ſtipendio quod accedit quatuor fieri debeant portiones: vna videlicet Epiſcopo & familiæ propter hoſpitalitatem & ſuſceptionem, alia clero, tertia pauperibus,*

Simplicius 1.

Optima diſpenſatio ſed quæ nũc nihil eſtimetur.

Gelaſius 1.

Concilium Aurelianenſe 1.

Concilium Aruernenſe.

Cõcilium Bracarenſe 1. ſub Honorio 1.

Gregorius 1.

Gregorius 1.

quarta

Digitized by Google

quarta Eccleſijs reparandis,&c. Præterea Concilium TVRONENSE III. cap.10. Epiſcopis iniungit, vt res Eccleſiſticas caauta circunſpectatione diſpenſent, quaſi Dei miniſtri, non turpis lucri ſectatores, illiſque ita vtantur, non vt proprijs, ſed vt ſibi ad diſpenſandum commiſſis. Et idem c.16. ſtatuit vt decimæ quæ ſingulis dabũtur Eccleſijs, per conſulta Epiſcoporum à Presbyteris, ad vſum Eccleſiæ & pauperum, ſumma diligentia diſpenſentur. Eadem omninò diſtributio mandatur, & præfigitur in Concilio VORMATIENSI ca.7. & idem Concilium AQVISGRANENSE I. cap. 35. & PROSPERO AQVITANICO lib.2. de vita contemplatiua, cap.19. profert. Vide in ſuperioribus allegatum. Idem quoque Concilium cap. 116. ſic poſteà ſtatuit. *Res* (ait *Eccleſiæ ſicut à ſanctis Patribus traditur, vota ſunt fidelium, precia peccatorum, & patrimonia pauperum. Fideles namque fidei ardore, & Chriſti amore ſuccenſi, ob animarum ſuarum remedium, & cœleſtis patriæ deſiderium, ſuis propriis facultatibus ſanctam locupletem fecerunt Eccleſiam, vt his & milites Chriſti alerentur, & Eccleſiæ exornarentur, pauperes recrearẽtur, & captiui pro tẽpore opportunitate redimerẽtur. Quapropter vigilanti ac ſolerti cura prouidendum eſt his, qui eius facultates adminiſtrant, ne eas in ſuos ſolũmodo vſus cõuertant, ſed magis iuxta poſſibilitatem rerum, Chriſto famulantium, imò eorum in quibus Chriſtus paſcitur, & veſtitur, curare gerere penitus non negligant, ſed & ſententia S.* HIERONYMI *non ſolum prælatis, ſed etiam cæteris, qui rebus vtuntur Eccleſiæ, vigilanter perpendenda eſt, qui ita in Commentar. ſuper Matth. cap.28 loquitur: Omnes igitur qui ſtipendijs templi, & his quæ conferuntur ad vſus Eccleſiæ abutuntur in alijs rebus, quibus ſuam expleant voluntatem, ſimiles ſunt Scribis, & Sacerdotibus, redimentibus mendacium & Saluatoris ſanguinem. Ergò res Eccleſiæ, pauperibus & militibus Chriſti ſtipendiaria debent intelligi, vnde totis niſibus Prælatis ſatagendum eſt, vt ſanctorum Patrum dictis & exemplis obſequentes, de rebus commiſſis & ſubditas gubernent, & pauperes foueant, cunctiſque vtilitatibus ac neceſſitatibus Eccleſiæ fideliter gubernent, & pauperes foueant, cunctiſque vtilitatibus ac neceſſitatibus Eccleſiæ fideliter adminiſtrando conſulant, quatenus de fideli adminiſtratione ab ipſo, cuius miniſtri eſſe noſcũtur, ineffabiliter remunerari mereantur.* Sed & Concilium PARISIENSE III. ſub Lothario & Ludouico Auguſtis, libro 1. cap.18. vbi de diſpenſandis facultatibus præſcripſit Epiſcopis formã ait: *Ceſſet ergò ambitio, quæ dicere ſolet nimis rerum habere Eccleſias Chriſti, & perpendat, quia quantacunque ſunt res Eccleſiæ, ſi eo modo quo diſpenſandæ ſunt diſpenſantur, nimiæ nẽ ſunt: cupiditas quippè, imò negligentia quorundam diſpenſatorum, non Eccleſiæ ampla res, in vitio ſunt. Mira namque res ambitio mundialis ſatis non habet, & Eccleſia Chriſti nimium habet.* Idem & Patres Concilij AQVISGRANENSIS II. cap.7. ſecundi capituli confirmant, item & capite 6. de ordine rectorum, & capite 6. capituli 4. vbi loquuntur qualiter tractandæ ſint res Eccleſiaſticæ. Prædicta renouat & Concilium AQVISGRANENSE III. capite 8. & reliquis. vide ea quæ locis aſſignatis dicta ſunt, ſcilicet Epiſcopus, Decimæ, &c. & ea quæ ſuperioribus diſtinctionibus iam memorata ſunt, & ſequentia.

Concilium Turonenſe 3.

Concilium Vormatienſe. Concilium Aquiſgranenſ. 1. ſub Ludouico Imperator. 1.

Facultatibus Eccleſiæ non abutẽdum, ſed ſunt fideliter diſpenſandæ.

Hieronymus Stridonenſis.

Concilium Pariſienſe 3.

Heu quam ſedulò noſtra præcendit ſecula.

Concilium Aquiſgran.2.

Concilium Aquiſgran.3.

Facultates Eccleſiæ non ſeruãdæ in longos annos.] Concilium CABILONENSE II. ſub Carolo Magno, capite 8. *Oportet vt ſi quando ſacerdotes fruges, vel quoſdam redditus terræ congregant & protelam, non ideò hæc faciant, vt carius vendant, & theſauros congregent, ſed vt pauperibus tempore neceſſitatis ſubueniant.* Vide ea quæ præmiſſa ſunt, & quæ ſequuntur.

Concilium Cabilonẽſe 2. ſub Leone 3.

Facultates Eccleſiæ ſolicitè cuſtodiantur & augeantur.] Cõcilium III. BRACARENSE canone 3. vt allegatur à Gratiano cauſa 12. quæſt. 4. cap. Quicunque. *Non decet* (ait *) rectores Eccleſiæ in ſuis ſtrennuos, & in Eccleſiaſticis rebus eſſe remiſſos. Nam quorundam fertur opinio, quòd quidam ſacerdotum familias Eccleſiæ in ſuis laboribus quaſſent, rei propriæ profectum augentes. Dominicis verò diſpendium nutrientes. Vnde quicunque ſub hoc neglectu res diuinas laborare diſtulerit, placuit ſpeciali diſtringendus eſſe, qualiter ſi de rebus ſen augmentis Eccleſiæ, quæſtum laboribus ſuis propriæ auxit, & ex hoc Eccleſiaſticis rebus aut neglectum laboris exhibuit, aut minorationem, vel perditionem induxit, quidquid in rebus Eccleſiæ minuit, illi reſtituat, ex cuius rebus atque ſuffragijs ſuos conuictus fuerit ampliaſſe labores. Quod ſi aliquid pro vtilitatibus Eccleſiæ, aut ſubſtantiæ expendit, aut diſpendij vel perditionis quippiam pertulerit, ſi hoc comprobari potuerit, totum illi à rebus Eccleſiæ eiuſdem reformabitur, pro cuius vtilitatibus id expendiſſe probatur.* Eadem repetit GREGORIVS II. epiſtola 3. ad clerum & plebem Thuringiæ vt videbitur mox in ſequẽtibus diſtinctionibus, Facultates Eccleſiæ non alienandæ, &c. Hinc & Concilium VALENTINVM GALLIÆ III. capite 20. *Theſaurus ſiue miniſterium, vel ornamentum Eccleſiarum fideliter deuotioni eorum, qui hæc vel ad honorem domus Dei, vel ad ſuſtentationem familiæ Eccleſiaſticæ, ſi neceſſitas exegerit, obtulerint cuſtodiatur: nec quicquam ex eis iuxta inſtitutionem canonicam fieri præſumatur. Placet firmatum.* Lege & ſuperiora, & ea quæ ſequuntur.

Concilium Bracarenſe 3.

Gregorius 2.

Concilium Valentinum Galliæ 3. ſub Lothario Imp.

Facultates Eccleſiæ in ſtipendium datæ clericis.] Vide infrà in vocabulo precariæ, &c.

Facultates Eccleſiæ non furentur clerici, nec in vſus conuertant proprios.] Concilium TICINENSE ſub Ludouico II. Imperatore, capite 1. *Tollenda eſt* (ait) *praua omninò conſuetudo, quæ in quibuſdam locis oriri cœpit: quia nonnulli Archipreſbyteri vel aliorum titulorum cuſtodes, fruges, vel aliarum Eccleſiarum redditus, ad proprias domos abducunt. Quidam verò aliorum poſſeſſiones coducunt, vt in eis quæ ab Eccleſijs ſuis male ſubtraxerunt, recondant. Nonnulli autem laicorum, intantum eorum nequitiæ ſe complices faciunt, vt quæ huiuſmodi tranſgreſſores ab Eccleſia ſurripuerunt, ipſi in ſuis domibus abſcondant. Tales ergò primùm à ſuis Epiſcopis corripiantur. Quòd ſi ſe citius corrigere noluerint, tanquam qui Eccleſiaſticas res ſacrilega temeritate tractauerunt, Synodalis ſententia feriãtur. Laicos verò, qui poſt hanc denunciationem ſocios ſe huius expilationis præbuerint, tanquam furti reos, iudiciaria coarctabit authoritas.* Vide ſuperiùs, Facultates non diripiendæ, & infrà, Furtum. & Sacrilegium, atque ea quę ſequuntur, & coherentia necte.

Concilium Ticinẽſe, Gallicè Pauie.

Facultates Eccleſiæ clericis vel monachis conceſſæ ad tempus, ad Eccleſiarum redeant?] Concilium AVRELIANENSE I. ſub Hormiſda I. & Clodoueo Rege, canone 25. allegatur à Gratiano, cauſa 16. quæſtione 3. capite Si Epiſcopus. *Si Epiſcopus humanitatis intuitu, vineolas & terrulas clericis vel monachis præſtiterit excolendas, vel pro tempore tenendas, etiam ſi longa tranſiſſe annorum ſpatia comprobentur, nullum Eccleſia præiudicium patiatur, nec ſecularis legis præſcriptio, quæ Eccleſiæ aliquid impediat, opponatur.* Con-

Concilium Aurelianẽſe 1. ſub Clodoueo 1. Rege.

cilium

Concilij Toletanum 2. ſub Almarico rege

cilium TOLETANVM II. ſub Ioanne II. cap. 4. *Si quis clericorum, agellos vel vineolas ſeu alia ædificia in terris Eccleſiæ ſibi feciſſe probatur, ſuſtentandæ vitæ cauſa, vſque ad diem obitus ſui poſſideat. Poſt ſuum verò ex hac luce deceſſum, iuxta priorum canònum conſtitutiones, ins ſuum Eccleſiæ ſanctæ reſtituat: nec teſtamentario aut ſucceſſorio iure cuiquam heredum, aut proheredum relinquat, niſi forſitam cui Epiſcopus pro ſeruitijs ac præſtatione Eccleſiæ largiri voluerit.* Concilium AVRELIANENSE IV. ſub Pelagio I. canone 18. *Quicunque clericus aliquid de iure Eccleſiaſtico, ſeu verbo, ſeu ſcriptura acceperit ad vtendum, & poſtmodum hoc alienare quacunque ratione præſumpſerit, non valebit: quia ſecundum canonum ſtatuta* (vide ſequentem immediatè diſtinctionem) *proprietatem Eccleſiæ non violat in alios quamlibet longa poſſeſſio. Sed in pontificis poteſtate conſiſtat, qualiter pro conſeruando iure Eccleſiaſtico, rem poſſeſſam inter clericos debeat communicare.* Idem canone 33. *Quiſquis agellum Eccleſiæ in diem vitæ ſuæ pro quacunque miſericordia, à Sacerdote, cui poteſtas eſt acceperit poſſidendum, quicunque ibi profeceris, alienandi nullam habeat poteſtatem, nec ſibi parentes ex ea re aliquid exiſtiment vindicandum.* Et canone 36. *Si quis Epiſcopus, alterius Eccleſiæ Clerico de facultatibus ſuæ Eccleſiæ aliquid ſub titulo quocunque donauerit, poſt eius obitum qui acceperit, ad Eccleſiæ ius, de cuius facultate diſceſſerat, reuertatur: quia iniquum eſt, vt ſub hac ſpecie damnum Eccleſiæ, quæ multis ſubuenit, patiatur.* Idem ſtatuit de libertis Eccleſiæ Concilium TOLETANVM IX. canone 16. Vide Libertus. Idem cano. 3. *Si ſacerdos vel miniſter de rebus Eccleſiæ quippiam alicui ſub præſtationis obtentu concedat, inſtrumento cauſam præſtiti euidenter exponat, vt hoc aut iuſtè confecta tranſactio innoteſcat, aut fraus incompetens, quæ latet, appareat: aliter verò pro huius negotij cauſa, deinceps ſcriptura non valeat.* Vide & adhuc infrà. Hinc & MELDENSE Concilium, cap. 41. & 42. Vide infrà, Monaſteriorum facultates. Idem quoque & Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III. capite 15. parte 1. allegatur à Gratiano diſtinctione 86. capite Non latis. *Cùm in officijs charitatis* (ait) *illis primò teneamur obnoxij, à quibus nos beneficium cognoſcimus accepiſſe: Eccleſiaſtici quidam clerici cùm ab Eccleſijs ſuis multa bona perceperint, bona per Eccleſias acquiſita, in alios vſus præſumunt tranſferre. Hoc igitur quia & antiquis conſtat inhibitum canonibus, nos etiam nihilominus inhibemus. Indemnitati itaque Eccleſiarum prouidere volentes, ſiue inteſtati deceſſerint, ſiue alijs conferre voluerint, penes Eccleſiam eadem bona præcipimus remanere.* Vide etiam Eccleſiarum immunitas, & ea quæ ſuperiùs poſuimus, & quæ ſequuntur.

Concilium Toletanum 9.

Cõcilium Meldenſe.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Facultatibus Eccleſiarum an poſsint ædificari monaſteria, &c.] Vide hoc latius in vocabulo, Monaſterij facultates, expoſitum.

Facultates monaſteriorum non alienandæ, &c.] Vide etiam in eodem vocabulo, Monaſterium cum his quæ ſubſequenti diſtinctione ponentur: quia plurima ſunt decreta, quæ de facultatibus monaſteriorum, ſicut & de facultatibus Eccleſiarum tractant, vt etiam ſuperiùs probatum. Vide ergò ſequentia.

Adhuc plura habes infra. Precariæ lege oro

Facultates Eccleſiæ nullo modo à quoquam, ſiue Papa, ſiue Pontifice, ſeu alio poſsint alienari, vendi, commutari, * &c.] Hanc aſſertionem, ſicut in alijs fecimus, libet ex veteriſſimis Eccleſiarum decretis probare, vt, quia hoc tam frequens eſt noſtro ſeculo, diſcant

Hæc diligenter obſeruetur quia hoc ſeculum in hoſmalium delinquit nec impunè.

A & videntes, & alienantes, & ementes quantum ſcelus committant, & quibus cenſuris ſubjaceant. Igitur antiquiſſimum illud, & longè antè Nicenum Magnum, Concilium ANCIRANVM, canone 15 & allegat Gratianus cauſa decima, quæſtione ſecunda, capite Si quis. & Martinus Bracarenſis capite 14. Collectorij. *Si qua* ait) *de rebus Eccleſiæ, cum Epiſcopo non eſt, Epiſcopi vendiderint, placuit reſciſſo contractu, ad ius Eccleſiaſticum reuocari. In iudicio autem erit Epiſcopi, ſi conſtitutum precium debeat recipi, nec ne: propter quod ſæpè contingit diſtractarum rerum redditus, ampliorem ſummam pro dato precio reddidiſſe.* Hinc Concilium VALENTINVM GALLIAE I. ſub Valentiniano Imperatore ait, & allegat Gratianus cauſa 12. quæſtione 2. capite Irrita, & Iuo libro 2. & codex 16. librorum, libro 3. capite 39. *Irrita erit Epiſcoporum donatio, vel venditio, vel commutatio rei Eccleſiaſticæ, abſque collaudatione, & ſubſcriptione ſacerdotum.* Idem omninò Concilium CARTHAGINENSE IV. canone 3. & allegatur à Gratiano cauſa 12. quæſtione 2. *Sine exceptione* ait) *Epiſcopus rebus Eccleſiæ tanquam commendatis, non tamquam propriis, vtatur.* Idem & canone 32. Porrò Concilium CARTHAGINENSE V. Epiſcoporum 73. canone 4. & allegat Gratianus cauſa 12. quæſtione 4. capite Nullus res. *Placuit vt rem Eccleſiæ nemo vendat: quòd ſi aliqua neceſſitas cogit, hanc inſinuandam eſſe primati prouinciæ ipſius, vt cum ſtatuto numero Epiſcoporum, vtrum faciendum ſit arbitrentur. Quod ſi tanta vrget neceſſitas Eccleſiæ, vt non poſſit ante primatem conſulere, ſaltem poſt factum curioſitatem habeat, & vicinis Epiſcopis hoc antè indicare, & ad Concilium referre eas ſuæ Eccleſiæ neceſſitates: quòd ſi non fecerit, rem Cõcilij venditor teneatur.* Hinc & Concilium AGATHENSE celebertimum ſub Cœleſtino I. vel Sixto 3. canone 7. & allegatur in parte à Gratiano cauſa 10. quæſtione 2. capite Caſellas. *Caſellas vel mancipiola Eccleſiæ, Epiſcopi (ſicut priſca canonum præcepit authoritas) vel vaſa miniſterij, quaſi commendata fideli propoſito, in integro Eccleſiæ iure poſſideant, id eſt, vt neque vendere, neque per quoſcunque contractus res, vnde pauperes viuunt, alienare præſumant. Quòd ſi neceſſitas certa compuleris, pro Eccleſiæ augmento, aut neceſſitate, aut vtilitate, vel vſufructu, vel indirecta venditione aliquid diſtrahatur, apud duos vel tres compronunciales, vel vicinos Epiſcopos, cauſa, qua neceſſe ſit vendi, primitus comprobetur: vt habita diſcuſſione ſacerdotali, eorum ſubſcriptione, quæ facta fuerit venditio, roboretur. Aliter facta venditio, vel tranſactio, non valebit.* Idem canone vigeſimo ſecundo, & allegat Gratianus cauſa duodecima, quæſtione ſecunda, capite Statuimus. *Licet* (ait) *ſuperfluum ſit de re nota, & antiquis canonibus prohibita, aliquid iteratò definire: attamen quo faciliùs cupiditas aut improbitas deprimatur, id ſtatuimus, quod omnes canones iubent: Ciuitatenſes ſiue Diœceſani, preſbyteri, vel clerici, ſaluo iure Eccleſiæ, ſicut Epiſcopi permiſerunt, teneant, vendere autem, aut donare, penitus non præſumant. Quod ſi fecerint, vel fecerunt, & facta venditio non valebit, & de facultatibus (ſi quas habent proprias) indemnem Eccleſiam reddant, & communione priuentur.* Et canone 26. qui & allegatur à Gratiano cauſa 12. quæſtione 2. capite Si quis. *Si quis de clericis documenta, quibus Eccleſiæ poſſeſſio firmatur, aut ſupprimere, aut negare, aut aduerſarijs fortaſſe tradere damnabilis & punienda obſtinatione præſumpſerit, quidquid per abſentiam documẽtorum damni Eccleſiæ illatum eſt, de propriis facultatibus reddat,*

Concilium Ancyranum celebratum anno 301.

Concilium Valentinum Galliæ 1. ſub Damaſo.

Concilij Carthaginenſe 4. huic Auguſtinus interfuit.

Concilium Carthaginenſe 5. ſub Anaſtaſio 1.

Concilium Agathenſe galliçè Agde.

Digitized by Google

& communione priuetur. Hi etiam, qui in damno Eccleſiæ impiè ſolicitati, à traditoribus aliqua id acceperint, ſuperiori ſententiæ teneantur. Idem canone 45. & allegatur à Gratiano cauſa 12. quæſtione 2. capite Tertulas. *Tertulas aut vineolas exiguas, & Eccleſiæ minùs vtiles, aut longè poſitas, Epiſcopus, ſine conſilio fratrum (ſi neceſſitas fuerit) diſtrahendi non habeat facultatem.* Idem & canone 49. & allegat Gratianus cauſa 12. quæſtione 2. capite Diaconi. *Diacones vel preſbyteri in parochia conſtituti, de rebus ſibi creditis nil audeant commutare, vendere, vel donare, quia res ſacratæ Deo eſſe noſcuntur. Similiter & ſacerdotes, nihil de rebus Eccleſiæ ſibi commiſſæ (vt ſuperius comprehenſum eſt) alienare præſumant. Quod ſi fecerint, conuicti in Concilio, & ab honore depoſiti, de ſuo aliud tantùm reſtituãt, quantùm viſi ſunt præſumpſiſſe. Sanè ſi quis pro qualibet conditione, de rebus Eccleſiæ aliquid alienare præſumpſerit ſi de ſuo proprio tantum Eccleſiæ contulerit, quantum viſus eſt abſtuliſſe, tunc demum illud ſtare licebit.* Idem canone 53. & allegatur à Gratiano cauſa 12. quæſtio. 2. cap. Quidquid. *Quidquid parochiarum preſbyter de Eccleſiaſtici iuris poſſeſſione diſtraxerit, inane habeatur, & vacuum vendicatione comparantis, & actione vendentis.* Et cano. 54. & allegatur ibidem cap. Presbyter. *Presbyter dum dioceſim tenet, de his quæ emerit ad Eccleſiæ nomen, ſcripturam faciat, aut ab eius (quam tenet) Eccleſia ordinatione diſcedat.* Et cano. 59. & allegatur à Gratiano cauſa 16. quæſtione 3. cap. Clerici. *Clerici quilibet, quantuncunque diuturnitate temporis de Eccleſiæ remuneratione aliqua poſſederint, in ius proprium præſcriptione temporis non vocentur, dummodo pateat Eccleſiam rem fuiſſe, ne videantur etiam Epiſcopi adminiſtrationes prolixas, aut precationes, cum ordinati ſunt, fecere debuiſſe, aut diu retẽtas facultates, in ius proprietatis ſuæ poſſe tranſcribere.* Idem omninò, & ſub ſimili forma verborum Concilium EPAVNENSE ſub Sigiſmũdo Rege, cui inter fuit beatiſsimus Claudius Archiepiſcopus Biſuntinenſis, cuius nos dum adhuc nouitiali tyrocinio detineremur, vitam heroïcis verſibus conſcripſimus, & quinque libris abſoluimus. Concilium igitur illud, hoc renouat canone 14. Idem priùs præfatum Concilium Agathéſe canone 48. ſtatuerat, vt allegatur à Gratiano cauſa 2. quæſt. 1. Epiſcopi. Iterum etiam repetit MARTINVS BRACARENSIS capite 15. qui iterum allegatur à Gratiano cauſa 12. quæſt. 1. cap. Manifeſtæ. *Statuimus* (ait) *vt de rebus Epiſcopi propriis, vel acquiſitis, vel quidquid Epiſcopus de ſuo proprio habet, hæredibus ſuis ſi voluerit derelinquat: quidquid verò de prouiſione Eccleſiæ ſuæ fuerit, ſiue de agris, ſiue de frugibus ſiue de oblationibus, omnia iure Eccleſiæ reſeruare cenſuimus.* Vide in vocabulo Teſtamentum. Eadem & Concilium HISPALENSE I. cap. 2. Vide teſtamentum, &c. Idem & Concilium PARISIENSE III. libro 1. cap. 16. vt alibi docebimus. Porrò SYMMACHVS I. epiſtola 1. ad Cæſarium, cap. 1. vt allegatur à Gratiano cauſa 16. quæſt. 1. capite Poſſeſſiones. *Poſſeſſiones quas vnuſquiſque Eccleſiæ proprio dedit, aut reliquit arbitrio, alienari quibuſlibet titulis, atque diſtractionibus, vel ſub quocunque argumento non patiuntur, niſi forſan aut clericis honorum meritorum, aut monaſteriis religionis intuitu, aut certè peregrinis ſi neceſſitas largiri ſuaſerit: ſic tamen vt hæc ipſa non perpetuò, ſed temporaliter perfruantur.* (vt ſuperiobus diſtinctionibus dicebamus.) Idem de ſummo Pontifice, ne res Eccleſiæ poſſit alienare, ſtatuitur in Concilio ROMANO III. ſub eodem Symmacho I. capite 4. & allegat Gratianus cauſa 12. quæſtione 2. capite Non liceat. *Manſuro* (ait) *cum Dei noſtri conſideratione decreto, ſancimus, vt nulli Apoſtolicæ ſedis Præſulum præſenti die (donec diſponente Domino Catholicæ fidei manſerit doctrina ſalutaris) liceat prædium ruſticum, quantacunque fuerit vel magnitudinis, vel exiguitatis, ſub perpetua alienatione, vel commutatione ad cuiuſlibet iura tranſferre. Nec cuiuſquam excuſentur neceſſitatis obtentu, quippè cum non ſit perſonale, quod loquimur, nec aliquis clericorum, vel laicorum ſub hac occaſione acceptæ teneatur. Sed nec in uſu fructuario iure aliquibus dare liceat, nec data retinere, præter clericos, & captiuos, atque peregrinos: ne malæ tractationis miniſtretur occaſio, cum liberalitati illi alia itinera reſeruentur.* Et capite ſexto, idem de Cardinalibus & Presbyteris loquitur ſub his verbis, quæ allegat etiam Gratianus cauſa 17. quæſtione 4. capite Quicunque. *Pari etiam* (ait) *Eccleſiarum per omnes Romana ciuitatis titulos, qui ſunt preſbyteri, vel quicunque fuerint, aſtringi volumus lege cuſtodes: quia nefas dictu eſt, obligatione qua ſe per charitatem Chriſti conuertit ſummus Pontifex, ea hominem ſecundi in Eccleſia ordinis non teneri. Quicunque tamen oblitus Dei, & decreti huius immemor, cuius Romanæ ciuitatis ſacerdotes volumus religioſis nexibus deuinciri, in conſtitutum præſens committens, quidquam de iure titulorum vel Eccleſiæ ſuperiùs præfatæ, quolibet modo, præter aurum, argentum, vel gemmas, veſtes quoque, ſi ſunt, vel ſi acceſſerint aliqua mobilia, ad ornamenta diuina minimè pertinentia, perpetuo iure, exceptis duntaxat domibus, alienare tentauerit: donator, alienator, & venditor, honoris ſui amiſſione mulctetur.* De domibus autem Eccleſiæ in vrbe conſtitutis, ſic idem Concilium canone 5. conſequenter ſtatuit: *Sane tantum domus in quibuſlibet vrbibus conſtituta, quorum ſtatum neceſſe eſt expenſa, non modica ſuſtentari, acceptis (ſi offerri contigerit) ſub iuſta exiſtimatione reddituum, & diuini timore indicij commutentur.* Idem cano. 7. anathemate ferit eos, qui res Eccleſiaſticas petierint alienari aut vendi, aut ſubſcripſerint alienatoribus, vel qui ipſas emerint, niſi celeri reſtitutione ſatisfaciant. Idem Concilium 8. de horum contemporibus conſtitutionum. *Quòd ſi minore animæ ſuæ cura, quiſquam remedium oblatum fortè neglexerit, ſupra ea pœnarum genera, quæ ſuperiùs tenentur aſcripta, (contra fas, ſi quod conceptum fuerit documentum) vniuerſis viribus, quamuis ab initio nullas habuerit, effatetur. Sed etiam liceat quibuſcunque perſonis Eccleſiaſticis vocem contradictionis afferre, & Eccleſiaſtica authoritate fulciri, ita vt cum fructibus poſſit alienata repoſcere: nec aliquo ſe ante tribunal Chriſti obſtaculo muniat, quia religioſis animabus ad ſubſtantiam pauperum derelicta, contra fas ſine aliqua pietatis conſideratione diſpergit.* Hinc damnatus eſt Seuerus Antiochenus Epiſcopus hæreticus, & alij complices, in Concilio generali V. CONSTANTINOPOLITANO II. ſub Iuſtiniano Principe, eò quòd facultates Eccleſiæ diſtraxiſſet, & alienaſſet, & vendidiſſet. Vide vocabulo Hæreticus, &c. Porrò, præfata Symmachi, ſeu Concilij ſub eo celebrati, decreta allegant Patres Concilij PARISIENSIS III. libro 1. capite 17. & ea confirmant, canonica cenſura decernentes, vt res Eccleſiæ, niſi ob nimias neceſſitates, nemo diſtrahat: & volunt vt per omnia forma teneatur in his vendendis. Illa etiam Symmachi Decreta proferunt Patres CONCILII BASILEENSIS generalis ſeſſione 27. dum tractant de non alienanda ciuitate Auenonenſi,

Hoc & ſuperius ex Valentino concilio iam dictum eſt.

Concilium Agathenſe.

Nec Cardinales poſſunt alienare bona Eccleſiæ.

Concilium Epaunenſe ſub Gelaſio 1. & Claudij Biſontinenſis vita ab authore deſcripta.

Concilium Romanum 3. ſub Symmacho 1.

Martinus Bracarenſis.

Concilium Hiſpalenſe 1. Concilium Pariſienſe 3. Symmachus.

Monaſteriis licitè facultates Eccleſiæ dantur.

Papa non poteſt facultates Eccleſiæ alienare.

Concilium ſub Symmacho Romanum 3.

Concilium Pariſienſe 3. ſub Lotharío & Ludouico Auguſtis.

Concilium Baſileense generale.

nensi, quam recipiunt in Saluigardiam Concilijs & prohibét ne fiat alienatio terrarum & possessionum, quæ dicatæ sunt Romanæ Ecclesiæ in sustentationem Romani Pontificis & ministrorum eius, & locorum præsertim illorum, in quibus necessitatis tempore liberè valeat Romanus Pontifex cum sua curia commorari. Sed vt ad ordinem redeam, Decretis suprà scriptis, de non alienandis facultatibus Ecclesiarum, subscripsit & Cõcilium AVRELIANENSE III. sub Vigilio I. canone 12. prohibens ne per vllos contractus res Ecclesiasticæ alienentur, aut inutiliter liceat obligare. *Ea etiam (* ait *) quæ de rebus Ecclesiasticis ab antecessoribus alienata, vel quibuscunque instrumentis inutiliter in dispendium Ecclesiæ obligata noscuntur, & intra tricennaria tempora repetitio suppetit, quæ acta sunt, suffragante iustitia per publicum aut electorum iudicium renouentur. Quod si is qui rem Ecclesiasticam tenet, admonitus iudicium declinauerit, quousque aut ad discussionem veniat, aut rem restituat Ecclesiasticam, communione priuetur.* Idem canone 23. allegatúrque à Gratiano causa 12. quæst. 1. cap. Abbatibus. *Abbatibus, presbyteris, cæterisque ministris de rebus Ecclesiasticis vel sacro ministerio alienare vel obligare, absque permissione & subscriptione Episcopi sui, nil liceat: quod qui præsumpserit, degradetur, communione concessa: & quod temere præsumptum, aut alienatum est, ordinatione Episcopi renocetur.* Concilium AVRELIANENSE IV. sub Pelagio I. canone 9. sic Statuit: *Episcopus, qui de facultate propria Ecclesiæ nihil relinquit, de Ecclesiæ facultate si quid aliter, quam canones eloquuntur, obligauerit, vendiderit, aut donauerit, ad Ecclesiam reuocetur.* Vide idem & canone 11. infrà, Monasteriorum facultates non alienandæ, &c. Idem etiam & canone 16. prohibet, ne liberti res Ecclesiæ audeant vendere aut alienare. Vide Libertus, &c. & ex Concilio Toletano 9. cap. 16. Porrò eadem decreta confirmat Concilium AVRELIANENSE V. capite 31. & TOLETANVM IV. canone. 66. sed sub alio sensu. vide superiùs, Decimæ, & Exactio, &c. Porrò Concilium TOLETANVM III. sub Pelagio II. canone 3. *Hac sancta Synodus (* ait *) nulli Episcoporum licentiam tribuit res alienare Ecclesiæ, quoniam & antiquioribus Canonibus hoc prohibetur: si quid verò, quod vtilitatem non grauet Ecclesiæ, pro suffragio Monachorum, vel Ecclesiarum ad suam parochiam pertinentium dederint, firmum maneat. Peregrinorum, vel clericorum, & egenorum necessitati, saluo iure Ecclesiæ, præstare, permittuntur pro tempore, quæ potuerint.* Vide superioribus hoc distinctionibus approbatum ex Concilio Toletano 9. cano. 3. & reliquis multis. Porrò ea omnia confirmat GREGORIVS I. libro 4. Regiſtri, epistola 12. ad Gaudentium Episcopum Nolanum, iniungens ei visitationem Capuanæ Ecclesiæ: & allegatur à Gratiano distinct. 16. parte 1. cap. Quoniam. Hinc etiam magnum & vniuersale Concilium NICENVM II. generale VII. canone 12. allegat canonem 39. Apostolorum, quem citauimus aliàs. *Si quis Episcopus, vel monastery præfectus (* aiunt *) inuentus fuerit ex Episcopatu vel monastery agris, in principis alicuius, aut magistratus manus alienare, vel alteri personæ tradere, nullius sit momenti traditio, vt sanctorum Apostolorum vult canon, qui dicit: Omnium rerum Ecclesiasticarum Episcopus curam gerat, (*hoc citauimus suprà, Episcopus, &c.*) & ea administret tanquam Deo intuente. Ne liceat autem quicquam ex eis sibi vendicare, vel propriis cognatis, quæ Dei sunt, elargiri. Si sint autem pauperes, vt pauperibus suppeditet, sed non ... rum prætextu res Ecclesiæ venundet. Sin autem detrimentum afferre causetur, nec quicquam ex agro emolumenti percipi, ne sic quidem magistratibus, aut Principibus, qui sunt in eo loco venundet prædium, sed clericis vel agricolis. Sin autem aliqua improba calliditate vtantur, & ab agricola vel clerico agrum præsens vel magistratus emerit, sic quoque nullius sit momenti venditio, & Episcopatus vel monasterio restituatur. Porrò Episcopus vel monastery præfectus, qui hoc fecerint exturbentur, Episcopus ab Episcopatu, Monastery verò præfectus a monasterio vt qui male dissipent, quæ non congregauere.* Idem omninò Concilium MOGVNTINVM I. sub Carolo Magno, canone 8. & MOGVNTINVM II. sub Rabano Mauro Archiepiscopo, cap. 7. vbi etiam laicis præcipitur, vt in his dispensandis & ministrandis auxiliares manus Episcopis tribuant, si necesse est. Idem præterea statuit Concilium MELDENSE can. 23. vbi præcipitur, vt commutationes rerum Ecclesiasticarum valdè caueantur, & subtilissimè, si aliquo modo fieri debent, inspiciantur: quæ autem inconsultè sunt factæ, iuxta decretum canonicum Papæ HILARII I. corriguntur qui ait: *Quæ illicite decessor Episcopus admiserit, vel ab alijs illicitè commissa sunt, ab eo qui successor est emendetur.* Vide in vocabulo Precariæ, &c. Prædictas commutationes etiam vetat Concilium SVESSIONENSE I. apud S. Medardum, cap. 9. & Concilium VALENTINVM GALLIÆ III. sub Lothario Imperatore, canonibus 20. & 21. *De commutationibus rerum Ecclesiasticarum (* ait *) diligentissima adhibeatur cura, vt vel iuxta interdictum, & obtestationẽ sacrorũ canonum nullatenus fiãt, vel certè fraudulentia quorundã in hac re ita coerceatur, & amputetur vt Ecclesia Dei suis prædijs & facultatibus tã impudenter & dolenter minimè spolietur. Quia cũ ipsæ res Ecclesiarũ à pijs & fidelibus Deo oblatæ, iuxta antiquorũ Patrum sententiam (* vt superiùs multoties meminimus *) nihil sint aliud, nisi vota fidelium, pauperum patrimonium, redemptio peccatorum, si eas fideliter & integrè Ecclesiasticis vsibus non defendimus, & in eos qui obtulerunt, & in Deum, cui oblata sunt, grauissimo nos reatu implicamus, &c.* Cõcilium generale VIII. CONSTANTINOPOLITANVM IV. sub Basilio Imper. & Adriano II. Patrum 373. can. 15. & allegat Gratianus causa 12. q. 2. cap. Apostolicos. *Decernimus (* ait *) vt Episcopis vendere, vel vtcunq; alienare vasa, vel vestes sanctas, & alias rusticas possessiones venundare non liceat, ne propter hoc Ecclesiastici redditus ladantur, quos ad propriam vtilitatem, & ob escam pauperum & peregrinorum sustentationẽ esse definimus: nec etiam per Emphitheosim salaria Ecclesiarũ tribuere possint, excepta causa olim ab antiquis canonibus ordinata, videlicet in redemptionem captiuorum.* Idem can. 20. subdit: *Possessiones autẽ in Emphyteosim datas ab Ecclesia, non liceat Emphiteota spoliare prætextu non seruati pacti: verùm si per tres annos continuos pensionem non soluerit, liceat tunc Ecclesiæ vindicare suas possessiones, dũmodo fiat ordine iudiciali coram competente iudice. Qui secus fecerit, cogetur ad restitutionem in integrum: quod si noluerit parere, deponitur.* Porrò de nõ alienãdis rebus Ecclesiæ multa sunt decreta ALEXANDRI III. quæ allegat in Decret. Gregorius IX. & reperiuntur par. 29. Cõcilj Lateranensis, quod idem Alexãder celebrauit, c. 1. 3. 4. 5. & reliq. Et in his locis res Ecclesiæ pignoratas seu alienatas iubet recoligi, & Ecclesiæ restitui, & idẽ de facultatibꝰ monasteriorũ statuit. vide Monasteriorũ facultates, &c. Tũ c. 7. eiusdẽ partis decreuit. dicens: *De possessionibus, laicis sub modico*

censu

Concilium Aurelianense 3.

Concilium Aurelianense 4.

Idem 5.

Concilium Toletanum 4.

Idem 3.

Gregorius 1.

Canon Apostolorum.

Concilium Nicenum 2. generale 7. sub Adriano 1.

Vide quantum tribuat canonibus Apostolorum hoc generale concilium.

Concilium Moguntinum 1. Idem 2.

Cõcilium Meldense 1. sub Carolo Iuniore 4.

Hilarius.

Cõcilium Suessionense ad S. Medardum. Concilium Valentinum Galliæ 3. anno 855.

Concilium Cõstantinopolitanum 4 generale.

Emphiteosis prohibetur.

Alexander 3.

Digitized by Google

cenſu conceſſis,ſi læſa eſt Eccleſia, & appareat detrimentum ipſius,cum eius conditionem deteriorem facere non licuerit, & Eccleſia iure minorum ſemper debeat illæſa conſeruari,quæ in damnum ipſius conſtiterit,ad ius ipſius,proprietatémque redire conuenit. Prouidendum eſt tamen, ne ſi forte colonus poſſeſſiones illas expenſis ac ſuo labore fecit meliores ſumptibus quos bono animo fecerit,debeat defraudari. Tum capite 9.eiuſdem partis. Idem Alexander ſtatuit, de facultatibus Eccleſiæ loquens vt Eccleſiæ debita perſoluantur,ita vt ſi forſam Epiſcopus moreretur ante debiti ſolutionem,qui ei ſuccedit teneatur perſoluere. Porrò Concilium OXONIENSE in Anglia,canone 28.prohibet,ne Prælati quilibet,Epiſcopi,Abbates,&c. vel cæteri clerici audeant Eccleſiaſtica beneficia.& redditus,conſanguineis & & amicis vendere,aut impignorare, ſeu infeudare de nouo,aut quolibet alio modo alienare,niſi forma canonis obſeruata.Si aliter factum ſit,viribus carere decernit, & præſumptores corrigi acriter iubet, & ſine damno facultates reuocare, & qui retinere voluerit excommunicationis ſententia percelli, donec ea reſtituat nullatenus abſoluendus. Et cano.29. expreſsè eiſdem prælatis prohibet,ne de facultatibus Eccleſiæ in laico feudo repoſitis ædificia conſtruantur, aut emantur, quia pauperum patrimonium ſunt: nec in laico feudo reponantur,aut penſiones laicales ex eis emãtur, & aliter præſumentur ſimiliter excõmunicationi ſubdit.Hæc omnia repetũtur in Concilio VIENNENSI ſub Clemente V.& habes in Clementinis titulo 4.de rebus Eccleſiç non alienandis.Denique Concilium CONSTANTIENSE generale, ſeſſione 19.quæ tamen ad calcem Concilij ponitur,vetat omnem alienationem, permutationem,donationem,& conceſſionem,& cætera huiuſmodi, cum detrimento vel læſione Eccleſiarum, Monaſteriorum, Menſarum, Capitulorum, Conuentuum,locorum,& reuocat quæ hactenus data fuerant priuilegia ſuper eiſdem ab Apoſtolica ſede.Non conceditur etiam vt facultates prædictæ dentur in feudum,vicariatum,Emphyteoſim:regnis, prouincijs, ciuitatibus, terris, caſtris, villis,&c.nec conceditur dare venditioni,aut eas alienare,priuilegijs quibuſcunq; excluſis ſub anathematis interminatione.Poſſunt autem locari vſque ad tempus nouem annorum,vel abinde infrà, & non vltrà,cùm præſtatione cenſus ſolliciti ſiue rationabilis,& hoc cum euidenti Eccleſiæ vtilitate: aliàs nullo modo impignorari, locari, donari conceduntur,vt latiùs exponunt Patres Concilij BASILEENSIS actione 8.ad calcem, vbi tractant,quòd Papa non poſſit imponere nouas gabellas in terris Romanæ Eccleſiæ, nec alienare terras Eccleſiæ.Idem repetit PAVLVS II.Papa, natione Venetus,in extrauagant,quæ incipit:Ambitioſæ cupiditati,vbi omnia ſuperiora confirmat & ratificat:quæ ideò ſilemus,ne diutiùs varietate lectionis lectoris animã oneremus. Eadem quoque renouat LEO X. ſeſſione 10. Concilij Lateranenſis quod celebrauit.& Concilium TRIDENTINVM generale,ſeſſione 22.quæ fuit 6. ſub Pio IV. canone vltimo decreti reformationis, & ſic exorditur: *Si quem clericorum aut laicorum quacunque is dignitate,etiam imperiali aut regali profulgeat, intantum malorum omnium radix cupiditas occupauerit,vt alicuius Eccleſiæ ſeu cuiuſuis ſecularis, aut regularis beneficij iuriſdictiones, bona, cenſus, ac iura feudalia,& Emphyteotica,fructus, emolumenta, ſeu quæſcunque obiectiones,quæ in miniſtrorum ac pauperum neceſſitates conuerti debent,per ſe,vel per alios, vi,vel timore incuſſo, ſeu etiam per ſuppoſitas perſonas clericorum aut laicorum,ſeu quacunque arte, aut quocunque quæſito colore,in proprios vſus conuertere,alioſque vſurpare præſumpſerit,ſeu impedire, ne ab his ad quos iure pertinent percipiantur,is anathematis tandiu ſubiaceat, quandiu omnia prædicta reſtituerit integrè, ac deinde à Romano Pontifice abſolutionem obtinuerit.Quod ſi eiuſdem Eccleſiæ patronus fuerit,etiam iure patronatus vltra prædictas pœnas eo ipſo priuatus exiſtat.Clericus verò,qui nefandæ fraudis & vſurpationis huiuſmodi fabricator,ſeu conſentiens fuerit, eiſdem pœnis ſubiaceat,nec non quibuſcunque beneficijs priuatus ſit,& ad quæcunque alia beneficia inhabilis efficiatur, & à ſuorum ordinum executione, etiam poſt integram ſatisfactionem, & abſolutionem, arbitrio ſui ordinarij ſuſpendatur,&c.* Vide ea quæ ſuperiùs iam dicta ſunt, & reſiduum quod ſequitur, & lege adhuc multa infrà,Præcariæ,&c.

Valde notandum.

Concilium Oxoniense in Anglia ſub Innocentio 3.

Concilium Vienneuſe generale.

Concilium Conſtantienſe generale.

Concilium Baſileenſe ſeſſione 8.

Paulus 2.

Leo 10.

Concilium Tridentinum generale nouiſſimum.

Facultates quas Clerici in officio acquiſierint, Eccleſijs remaneant.] Concilium CARTHAGINENSE III. canone 49. & allegatur à Gratiano, cauſa 12.quæſt.3.cap. Placuit. *Placuit vt Epiſcopi,Preſbyteri,Diaconi,vel quicunque clerici,qui nihil habentes ordinantur,& tempore Epiſcopatus,vel clericatus ſui,agros vel quæcunque prædia nomine ſuo comparant,tanquam rerum Dominicarum inuaſionis crimine teneantur obnoxij,niſi admonitis Eccleſiæ ea ipſa contulerint.Si autem ipſis aliquid liberalitate alicuius,vel ſucceſſione cognationis obuenerit, faciant inde quod eorum propoſito congruit,* Vide in vocabulo Teſtamentum,&c.] *quod ſi à ſuo propoſito retrorſum exorbitauerint, honore Eccleſiaſtico indigni tanquam reprobi iudicentur.* Contra hoc decretum arguitur feciſſe Ibas Edeſſenus Epiſcopus,& nepos eius Daniel in Concilio CHALCEDONENSI actione 10.vt in ſuperioribus diſtinctionibus annotauimus. Vide & in prædicto vocabulo,ſcilicet Teſtamentum an Eccleſiaſtici cõdere valeant.Porrò præfatum Carthaginenſe decretum allegat & renouat Concilium MOGVNTINVM II.Præſide Romano,canone 8.& Concilium EPAVNENSE ſub Gelaſio I.canone 14. *Quiſquis* (ait) *clericus aliquid de munificentia Eccleſiæ,cui ſeruierit adeptus, & ad communum ſacerdotium alterius ciuitatis eſt, aut quod dono accipit vel acceperit redã proprietate,vel ſecundum inſtrumemiſſe,poſſideat.* Idem & de Epiſcocilium HISPALENSE I.cap.2.. torum,& Concilium PARISIENSE I.cap.16.Hinc concilium TOLETANV none 4.qui allegatur à Gratiano cauſa 12.q pite Sacerdotes. *Sacerdotes* ait *vel quicunqu ſunt, quibus Eccleſiaſticarum rerum cura commiſſa eſt,quæcunque adminiſtrationis ſuæ tempore emerunt ſi de rebus proprijs vel vile vel carum habuerint,ad Eccleſiæ nomen cui præſunt chartarum inſtrumenta confici curent.Non enim conuenit vt Eccleſia, quæ ſuſcepit extremum,efficiat in alieno diuitem,& in ſuo retineat fraudatorem.Hi verò qui ſuarum rerum noſcuntur habere compendium ex omni re,quam poſt ordinationis ſuæ diem viſi ſunt acquiſiſſe,ſiue nulla ſiue aliqua ſint inſtrumenta confecta,cõpenſata tàm iuris ſui,quàm Eccleſiaſticarum rerum habitudine,ſi ſe vtriuſque quantitas exæquauerit, inter Eccleſiam & decedẽ haredes, æquo iure conquiſito pertinebit: ſi autem libet pars maiori cumulo ſui iuris excreiorem portionem etiam in diuiſione percicunque verò de prædictis ſacerdotibus (*

Concilium Carthaginenſe 3. cui ſubſcripſit Auguſtinus.

Multũ in hoc erratur nunc, nec impunè.

Concilium Chalcedonenſ. generale 4.

Concilium Moguntinũ 2. Concilium Epaunenſe ſub Sigiſmundo rege.

O horribilis fames.

in vita ſummorum Pontificum Siluerij & Vigilij, durante Gotthica obſidione Romanæ vrbis à Vitigine Rege V. Beliſario moderãte ciuitatem nomine & vice Iuſtiniani Imperatoris. Tanta autem tunc fames fuiſſe dicitur, vt DATIVS MEDIOLANENSIS Epiſcopus ſcripto confirmauerit, quod in partibus liguriæ matres filios comedebant. Hæc autem fames per vniuerſam terram fuiſſe legitur, Deo ita peccata populi vindicãte. Similiter & Totilla Rege Romam obſidẽte, Romanæ mulieres iam parabant ſe ad filios enecãdos, niſi citò vrbs reddita fuiſſet. Porrò præfatus Platina in vita Bened. I. ingẽtis famis meminit, ita vt præ fame cogerẽtur Itali ſe vltro tradere Lõgobardis: quod vidẽs Imperator Iuſtinus miſit citiſſimè in Ægyptum, & oneratas fruméto naues mittens Romã, fami & mortalitati ſuccurrit. Eius famis meminit & ipſe BENEDICTVS I. ad calcem vnicæ ſuæ epiſtolæ, de ſumma Trinitate, ad Dauid Epiſcopum. *Fame* (inquit) *nimis affligitur Populus Romanus, qua clade atque aliis anxietatibus vexatus, longam epiſtolam minimè ſcribere valui.* Multi alij hiſtoriographi eiuſdem rei meminerunt, & ſpecialiter crudelis famis meminit GVLIELMVS PARADINVS in hiſtoria noſtri temporis: ſed & ego anno Domini 1566. adeò fuiſſe famem crudelem recordor, vt certo ſciam plures fame preſſos, ſe in flumen dediſſe precipites. Sunt hæc flagella Dei, & non aduertimus, ſed in iniquitatibus tabeſcimus, & nos adhuc multo plura manent. niſi finem vitijs dederimus.

Datius Mediolanenſis huius meminit authoris & tamis Paulus diaconus libro 7. de geſtis Romanorum in vita Iuſtiniani Magni.

Benedictus 1.

Gulielmus Paradinus.

FATVM.

Fato omnia non regi, nec aliquid eſſe fatum.] Iam hoc dum ſuperiùs de Dei prouidentia tractaremus ſufficienter probauimus: attamen paucis etiam hic cenſuimus agendum, vt hæreticorum & Philoſophorum ineptias conuincamus. Refert autem EVSEBIVS CÆSARIENSIS libro 6. de Præparatione Euangelica, cap. Philoſophos & alios fatum, quoddam determinatum diuinitùs appellare & contra eorum errorem & ſententiam toto illo capite doctè arguit, opponens fatum & liberum arbitrium eſſe ex oppoſito contraria, nec poſſe ſimul ſtare. Et capite 5: eiuſdem libri 6. conuincit, quia fatorum neceſſitas Deum expreſsè excluderet, & propterea validis argumentis conuincit quòd fati opinio falſa eſt. Obſecro te Lector lege illa duo capita libri 6. IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 44. in Ioannem, in illud capitis 6. Hæc eſt enim voluntas Patris mei, &c. *Eſt* (inquit) *reſurrectio non longè, ſed in portis adhuc modicum, iam iam veniet, & non tardabit. Et omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, &c. Hæc nos ſingulis diebus noſtris mentibus ſubſcribamus, hac ſemper animo verſemus, & hoc pacto nulla nos præſentium cura poterit perturbare: nam quæ videntur caduca ſunt, quæ non videntur æterna. Hæc inquam frequenter nobiſcum loquamur, & cum aliis. Reſurrectio eſt, & iudicium, & operum examina. Et quicunque fatum eſſe arbitrantur, hoc dicant, & mox huius morbi tabe curabũtur. Nam ſi reſurrectio eſt & iudicium, non eſt fatum, quamuis plurimi id contendant, &c.* Idem & ſermone 1. de fato, & 2. nihil aliud probat quàm fati neceſſitatem non eſſe. *Sunt* (inquit) *nonnulli qui Deum maledicunt, & fati inordinationem ac neceſſitatem cum diuina ſapientia prouidentia aſtruunt. Hoc morbo ſi laborarent infideles, qui ligna lapidéſque colunt,*

Lege & librum Gregorij Niſſeni de Fato, ſtat in ordine 6. & capitibus quinque cõſtat Euſebius Cæſarienſis.

Fatum quid.

Ioannes Chryſoſtomus.

Hebr. 10.

1. Corinth. 5.

A *haud mirum eſſet. at non poteſt non eſſe acerbiſſimum, quod illi ipſi, qui ab hoc errore & ſeruitute liberati, qui tantam gratiam aſſecuti vt agnouerint Chriſtum verum illum & re ipſa Deum, ad tempeſtatem & inſaniam illam, quaſi violenta fluminis refluxu, cogitationibus ſuis retrahuntur.* Vide reliquum ſi placet. Idem & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro de Noë & Arca, cap. 5. & libro 1 de vocatione gẽtium, cap. 7. lege ſi vacat. EVSEBIVS EMISSENVS homilia 4. de Epiphania & 7. ſanctis infantibus. *Nemo* (ait *dicat, inuitus hoc feci, aut fato*

B *vrgente peccaui, nemo caſum conditionis ſuæ ignarus accuſet, nemo dominari æſtimet fatum: non poteſt homini præualere delictum, niſi acceſſerit conſentientis arbitrium. Et idèo ordinatio Dei noſtri cùm cætera animantia ad periculum propulſandum feris ſufficienter inſtruxerit atque munierit, vel velocitate pedum, vel armis dentium, vel violentia vnguium, vel mole membrorum, hominẽ interiorem contra hoſtem magis intùs armauit: intelligentia, ſcilicet vigore, conſilio ſapientiæ, virtute iuſtitiæ, vt precioſior noſtri portio, velut de excelſa turre, ita de ſecreta fidei ſuæ arce tutius repugnaret, & quamlibet forti aduerſario, contra reluctantem animam nihil liceret, &c.* EPIPHANIVS CYPRI libro 1. contra hæreſes, hæreſi 5. contra Stoïcos, qui fati neceſſitatem ponebant, diſſerit. *Fatum* (inquit) *introducis, velut ex ipſo fiant ea quæ*

C *homini ac aliis accidunt: attamen ex vno dicto ſummatim, totum tuum fabulamentum ſubuertetur. Si enim fati eſt ſapientem fieri, prudentem euadere, rationalem generari, ac irrationalem, aliáque omnia, ceſſent leges: dominatur enim fatum adulteris, & aliis. Magis autem pœnam dabunt ſtellæ, quæ neceſſitatem inducunt, ſi coactus quis facit id quod aggreditur. Verùm de his aliàs amplius dicam, &c.* Idem eodem libro hæreſi 16. contra Phariſæos: *Extrema* (inquit) *ipſorum dementia, ac non vulgaris ſtultitia, quod cùm reſurrectionem confiteantur, & iudicium iuſtum decernant, fatum eſſe dicunt. Quomodo enim poteſt iudicium eſſe & fatum? ex duobus enim neceſſarium eſt alterum. Aut ſi generatio eſt non eſſe iudicium, propterea quod qui facit non à ſeipſo facit, ſed ſecundum neceſſitatem Domini ipſius fati: aut ſi iudicium eſt, & reuera nobis*

D *minæ intentatæ ſunt, & leges indicant, & qui malum fecerunt pœnam dant, & legem iuſtam eſſe confitemur, & iudicium Dei veriſſimum, otioſum eſſe factum & penitus nullam conſtitutionem habere, &c.* Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro quinto, de Ciuitate Dei, capite nono. *Omnia facto fieri non dicimus* (ait) *imo nulla fieri fato dicimus: quoniam fati nomen vbi ſolet à loquentibus poni, id eſt, in conſtitutione ſyderum, qua quiſquis conceptus aut natus eſt, quoniam res ipſa inaniter aſſeritur, nihil valere monſtramus. Ordinem autem cauſarum vbi voluntas Dei primum poteſt, neque negamus, neque fati vocabulo nuncupamus, niſi forte vt fatum à fando dictum intelligamus, id eſt, à loquendo: non enim abnuere poſſumus*

E *eſſe ſcriptum in literis ſacris: Semel locutus eſt Deus, Duo hæc audiui, quoniam poteſtas Dei eſt, &c. Quod enim dictum eſt, ſemel locutus eſt Deus, intelligitur immobiliter, hoc incommutabiliter, ſicut nouit incommutabiliter omnia quæ futura ſunt, & quæ facturus eſt. Hac itaque ratione poſſemus à fando fatum appellare, niſi hoc nomen iam in alia re ſoleret intelligi, quo corda hominum nolumus inclinari:* (Et infrà) *voluntates noſtræ aliquid per ſe valent, quia valituras atque facturas ille præcinit, cuius præſcientia falli non poteſt. Quapropter ſi mihi fati nomen alicui rei adhibendum placeret, magis dicerem fatum infirmioris, eſſe potioris voluntatem,*

Ambroſius Mediolanenſis.

Euſebius Emiſſenus quẽ multũ laudat Hieronymus.

Hæc diligẽter nota.

Epiphanius Cypri.

Idem ſuperius Chryſoſtomus ſumpſit argumentum.

Auguſtinus Hipponenſis.

Fatum à fando.

Vt fatum poſſit alicui rei adhiberi.

qui

Fatũ quid Stoicis.

qui eum habet in poteſtate: quàm illo cauſarum ordine, quem non vſitato, ſed ſuo more Stoici fatum appellant, arbitrium noſtræ voluntatis auferri. Quod autem voluntas noſtra non ſubiiciatur fato, libro eodem cap. 7. doctiſſimè probat, lib. 2. contra epiſtolas Pelagianorum, cap. 5. & 7. lege ſi vacat. Cyrillus lib. 5 in Euang Io.

CYRILLVS ALEXANDRINVS lib. 5. in Euangelium Ioannis, cap. 5. probat quod Chriſti opera, quinimò quorumuis hominum, fato & diſpoſitioni ſydcrum non ſunt ſubiecta: ſed quia prolixum eſt, rantùm quod circa medium dicit inſeramus. *Cæterùm* (ait) *quid contendimus Chriſtum ab aſtrorum fatali neceſſitate liberum vindicare, cùm illi minimus quidem hominum ſubiectus ſit, vt eius opera ex libertate voluntatis prodeũtia, à cœlo nõ dependeãt? Si enim id dederis nulla laus rectè agentibus debetur, nec præmium, vt qui à cœlo ad benè beatéque viuẽdum appellatur: quinimò neque exartationis, neque conſilia adhibenda ſunt quibus rectè viuatur, quandoquidem adigentibus ad bonum aſtris nullo peccato reluctari quis poſſit. Fruſtra igitur regni cœlorum repromiſſio his ſit qui mandata Dei ſeruauerint. Rurſum prauè agentibus nulla debetur vituperatio aut pœna, ſi operationes omnes humanæ ex fato proueniant. Et aliud longè grauius ſequitur incommodum, Deum, ſcilicet, optimum rerum authorem meritò incuſandum & inculpandum eſſe, qui cœlum feceris omnium malorum cauſam, quæ ab hominibus perpetrantur, &c.* Eadem & IVTSINVS MARTYR apologia pro Chriſtianis ad Senatũ Romanum. *Sed neque fato* (ait) *agunt homines, aut patiuntur quicquam, vt apparet, quippè qui voluntaria bona malàque faciunt, niſi quod interdum à malis genijs contra probos viros incitantur vt Socratem, ac ſimiles quos perſequuntur & tradunt in carcerem, &c.* Vide in vocabulo Liberum arbitrium, vbi omnia hæc citabuntur. Idem adhuc repetit & Apologia 2. ad Antoninũ Pium. *Pœnas* (inquit) *& præmia pro dignitate operum cuiuſ, reddi verum eſt, & compertum ex Prophetarum oraculis: alioquin ſi fato regerentur omnia, nihil omninò eſſet relictum in noſtra poteſtate. Nam ſi fatali lege alius bonus eſſet, alius malus, nec laudem ille, nec hic mereretur vituperium, &c.* Vide Liberum arbitrium, vbi hæc omnia ritè diſponuntur. Hinc LEO MAGNVS epiſtola 1. ad Turibium Aſturienſem, cap. 11. arguit Priſcillianiſtas, eò quòd omnia fatis aſcriberent, & fatalibus ſtellis animas hominũ & corpora opinabantur aſtringi. *Per quam* (ait) *amentiam neceſſe eſt vt homines paganorum erroribus implicati, & fauentia ſibi* (vt putant) *ſydera colere, & aduerſantia ſtudeant mitigare. Verum iſta ſectantibus nullus in Eccleſia Catholica locus eſt, quoniam qui ſe talibus perſuaſionibus dedit, à Chriſti corpore totus abſceſſit.* Idem omninò Concilium BRACARENSE I. cap. 10. cuius meminit & MARTINVS BRACARENSIS in collectorio, cap. 71. & allegatur à Gratiano, cauſa 26. q. 5. cap. non licet. Vide Auguria, &c. Denique ſic definiuit Concilium SENONENSE, decreto 15. tractans de libero arbitrio contra fati aſſertores elegantiſſimè diſputat, vt ponemus in vocabulo Liberũ arbitrium. Porrò de hac materia doctiſſimè diſſeruit THOMAS AQVINAS lib. 3. Summæ contra Gentiles, cap. 93. De fato, an ſit, & quid ſit, & parte 1. Summæ, quæſtio. 116. & in Compendio Theologiæ, capite 138. & libro De æternitate mundi, contra murmurantes, &c. Porrò excellentiſſimum compoſuit librum noſter CLAVDIVS RAPINAS Cœleſtinus, olim Metenſis prior, vir acutiſſimus, de mirabili potentia artis & naturæ, vbi doctiſſimè de hac materia diſputat, librum hunc Crontius Delphinas ſub incudem poſuit. Vide & Liberum arbitrium, & Augur, &c.

Cyrillus lib. 5 in Euang Io.

Matth. 19.

Iuſtinus Martyr.

Leo 1.

Concilium Bracarense 1. Martinus Bracarenſis.

Concilium Senonẽſe ſub Antonio à Prato.

Thomas Aquinas.

Claudius Rapinas Cœleſtinus.

FESTVM.

De diebus feſtis & ſanctorum feſtiuitatibus. Egimus ſuperiùs in vocabulo Dies feſti, & vocabulo Dominicus, & in alijs multis locis, vbi ſeſe offerebat occaſio loquendi.

FIDES.

Fides quid ſit & eius præconium. CYRILLVS ALEXANDRINVS libro vndecimo in Ioannem, capite 16. illud exponens: Hæc eſt autem vita æterna, vt cognoſcant te ſolum Deum verum, &c. *Fides* (inquit) *quid aliud eſt quàm vera de Deo cognitio? Per fidem enim cognitio fit. Teſtatur id Eſaias dicens: Si enim non credideritis non intelligetis. Quod autem nuda perſpiciendi cognitio inutilis ſit, ſanctorum virorum voces confirmant: Dicit enim quidam diſcipulorum Domini: Tu credis quia vnus eſt Deus, & probè facis, dæmonia etiam & credunt & horreſcunt. Quid igitur adhuc dicemus, aut quomodo verum hic ſermo Domini erit? ſed verum eſt abſque vlla penitus hæſitatione. Cognitio enim vitæ eſt, quia totam myſterij virtutem parturit, & myſtice benedictionis adfert participationem per quam viuificeo verbo coniungimur, &c.* Quæ autem ſit vera fides, docet EPIPHANIVS CYPRI lib. 1. contra hæreſes, tomo 2. hæreſi 31. cõtra Valentinos, & Gnoſticos, ad calcem: ſed de hac dicetur in vocabulo, ſimbolum fidei. Quid verò ſit fides, & quod eius donum, abundè docet AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro de fide reſurrectionis, & libro 1. de fide ad Gratianum Auguſtum, capite 9. & vltimo, & libro 1. de pœnitentia, capite 8. & alijs locis innumeris. CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catecheſi 5. Illuminatorum Hieroſolymis: *Oculus* (ait) *omnem illuminans conſcientiam, eſt fides & intelligentiam efficiens. Dicit enim Propheta: niſi crediderit is, non intelligetis. Obſtruit fides ora leonum ſicut de Daniele Scriptura dicit: Eſt ne quicquam diabolo horribilius? ſed aduerſus hunc, arma alia habemus nulla, niſi fidem ſcutum incorporeum aduerſus hoſtem inuiſibilem. Emittit enim varia tela, & configit in tenebris non vigilantes, ſed cum non apparet hoſtis pallium habemus firmum, fidem, quemadmodum Apoſtolus dicit: In omnibus aſſumentes ſcutum fidei in quo omnia tela inimici ignea extinguatis. Ignitum ſapè telum turpis voluptatis concupiſcentia a diabolo emittitur, ſed fides ſubiiciẽs menti iudicium refrigerans mentem extinguit telum. Longus adeò eſt de fide ſermo, vt dies illi, ſcilicet proferendo non ſuffecerit.* AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de mendacio, cap. 20. *Fides appellata eſt in Latina lingua, ex eo quia fit quod dicitur, quam manifeſtum eſt non exibere mentientem.* Idem epiſtola 19 in illud Michææ: Indicabo tibi homo quid ſit bonum, &c. *Fides appellata eſt ab eo quòd fit, quod dicitur: Dua ſyllaba ſonantur cùm dicitur, fides. Prima ſyllaba eſt à facto, ſecunda à dicto. Interrogo ergo te vtrum credas: dicis, credo: fac quod dicis, & fides eſt.* Vnde & ſermone 14. de verbis Apoſtoli: *Fidelis* (ait) *dicitur à fide, fides à credendo.* Et tractatu 40. in Ioannem. *Quid eſt fides, niſi credere quod non vides? &c.* Et libro 4. de Ciuitate Dei, capite 20. *Fides eſt cui primum & maximum officium eſt, vt in verum Deum credatur.* Porrò de

Cyrillus Alexandrinus.

Eſai. 7.

Iacob. 2.

Epiphanius Cypri.

Ambroſius Mediolanenſis.

Cyrillus Hieroſolymitan.

Eſa. 7. Daniel. 14.

Fides ſcutum.

Epheſ. 6.

Auguſtinus Hipponenſis.

Etymon nominis fidei.

Matth. 1.

Clemens 1.

præconio fidei, sic ait beatus CLEMENS I. epistola prima, ad Iacobum fratrem Domini: refert autem vltima Petri verba ad clerum. *Fides & dilectio* (ait) *totius bonitatis est fundamentum. Sine fide autem placere Deo nemo poterit, Christo itaque resurgente & ascendente in cœlum, misso sancto Spiritu collata Apostolis scientia linguarum, adhuc in vno positi, symbolum, quod fidelis nunc tenet Ecclesia, vnusquisque quod sensit dicendo condiderunt: vt discedentes ab inuicem, hanc regulam per omnes gentes prædicarent. Summam ergo totius catholicæ fidei recensentes, in qua & integritas credulitatis ostenditur, & vnius Dei omnipotentis (id est sanctæ Trinitatis) æqualitas declaratur, & mysterium incarnationis Filij Dei, qui pro salute humani generis à patre de cœlo descendens de virgine nasci dignatus est, quoque ordine, vel quando mortem pertulerit, quomodo sepultus surrexerit, & in carne ipsa cœlos ascenderit, ad dextramque patris iudex consederit, iudex venturus sit, ac qualiter remissionem peccatorum sacro baptismate renatis contulerit, & resurrectionem humani generis in eadem carne in vitam æternam futuram.* Vide Symlum. Trinitas. &c. Hinc etiam LEO I. epistola vigesima prima, ad Constantinopolitanum. *Splendescit fidei puritas, cùm ab ea sordes separantur erroris.* Et epistola 81. ad Monachos Palestinos. *Vna est vera singularis, perfecta, inuiolabilis, catholica fides, cui nihil addi, nihil minui potest.* Idem & epistola nonagesima quinta, ad Leonem Augustum. Vide, Ecclesiæ vnitas, Symbolum, &c. Et ea quæ sequuntur. Lege & CLEMENTEM ALEXANDRI lib. 2. Stromatum, & libro 7.

Hebr. 11.

Vide quomodo tradit Clemés Apostolos ediditie symbolum quod núc habet ecclesia, vide Symbolũ Apostolorum suo loco.

Leo 1.

Fides vna est.

Clemens Alexandrinus.

Fides non est necessitatis, sed voluntatis.] Assertio est quam AMBROSIVS MEDIOLANENSIS defendit, in secunda, ad Corinthios capite primo, ad calcem, exponens illud: non quòd dominemur fidei vestræ, &c. *Quoniam fides* (ait) *non necessitatis, sed voluntatis res est, ideo dicit, non quod dominemur fidei vestræ: Dominatus enim necessitatis causa est, &c.* Et IOANNES CHRYSOSTOMVS opere secundo, in Matthæum, homilia trigesima. *Neque enim est fides, quæ ex necessitate timoris procedit, aut desiderio muneris terreni, &c.* Porrò Concilium CHALCEDONENSE generale quartum, actione prima, illam assertionem defendit, vt bis repetitur in Concilio Constantinopolitano sub Flauiano, actione septima: sed de his infra. lege sequentia. Denique patres Concilij MOPSVESTIENSIS epistola missa ad Vigilium Papam, multa de fide & eius virtute loquuntur, sicut & CLEMENS ALEXANDRINVS libro secundo Stromatum, non longè ab exordio. *Quoniam* (ait) *actionis principium est electio voluntaria, inuentur fides esse principium actionis, fundamentum prudentis electionis, aliquo ei prius per fidem ostendente demonstrationem, &c.* Lege si vacat tum libro septimo. *Est* (inquit) *fides aliquod bonum intrinsecus positum, & quæ absque eo quod Deum quærat, Deum esse confitetur.* Sed de his in sequentibus agetur diffusiùs.

Ambrosius Mediolanensis.

Ioannes Chrysostomus.

Concilium Mopsuestiense sub Iustiniano Imperat.

Clemens Alexandrinus.

Fides sine bonis operibus otiosa est] Etiam hanc propositionem confirmabimus in vocabulo, iustificatio, &c. Hanc propositionem grauiter impugnarunt & impugnant hæretici, qui tam sancti sunt & humiles, vt nihil putent sibi bona quæcunque opera posse ad salutem conducere, & se sua sola fide, quæ scilicet, tam feruida & sancta est, vt nil sibi quærat, quòd possit cooperari sibi, verùm, quòd fides, si non bonis operibus ornetur, nulla sit aut efficax, etiam ex omnium veterum patrum pœnu, more soluto & ordine iam cœpto, producemus: & reliqua quæ hic deerunt, reperies in vocabulo, opera, gratia, & meritum. Igitur vt infinita omittamus scripturæ sacræ testimonia, quæ hoc confirmant, descendam ad Patrum veneranda testimonia, qui etiam ea producunt ipsi, ne ex nobis aliquid loqui videamur: & attendatur, quia semper fuit hæc in Ecclesia fides, quòd nemo sine bonis operibus & fide saluus esse queat. Igitur ABDIAS BABYLONIVS libro nono certaminis Apostolici, refert Thomam sic fideles ad opera bona incitasse, dum eos sic alloquitur. *Bonus & iustus est: & nouit dominus mercedem soluere pro meritis singulorum, &c.* Et MARTIALIS APOSTOLVS epistola ad Burdegalenses capite duodecimo, postquam vt fidem constanter teneant admonuit, ait. *Euigilate in operibus fructuosis, & maximè laborate propter spem remunerationis, quæ magna est promissio vobis in cœlis.* Igitur & bonis operibus merces debetur, vt & POLYCARPVS SMYRNENSIS epist. ad Philippenses, eos de fide instruens & confortans, testatur. *Vt possitis* (ait) *ædificari in fide, quæ data est vobis, quæ est mater omnium nostrùm,* (& ne putaretur sufficiens, adiecit) *subsequente spe, præcedente dilectione, quæ est in Deo & in Christo, & in proximo. Si enim quis horum intrinsecus repletus fuerit, mandatis iustitiæ, & habuerit dilectionem, longè est ab omni peccato, &c.* CLEMENS I. epistola prima, ad Iacobum fratrem domini operum bonorum meminit, vt dicemus in verbo opera, &c. & epistola quarta, ad Iulium & Iulianum. Porrò IRENAEVS LVGDVNENSIS libro primo, aduersus hæreses Valentini & similium capite primo, fidem & opera contra Psychicos commendat & TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de ieiunio contra eosdem Psychicos, vt suis locis inferetur Sed & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro de simplicitate prælatorum, statim initio & in fine, nil aliud agit quàm prædicare fidem sine operibus esse mortuam. lege oro, & disces verum esse quod dico: & idcirco non hic produco, quia sententiæ eius prolixiores sunt. Denique ORIGENES ADAMANTIVS libro secundo, in caput secundum, ad Romanos: exponens illud Ezechielis: omnis filius alienigena incircumcisus corde, & incircumcisus carne, non introibit in sancta mea. *Videamus* (ait) *quæ possit duarum circumcisionum secundum allegoriam figura seruari: & videamus ne fortè referri queat, ad duo generalia peccata, in quibus incircumcisum esse non expedit, id est, in fide & in operibus: vt sit circumcisus corde qui habet fidem, & incircumcisus carne qui opera non habet. Alterum namque sine altero reprobatur, quia & fides sine operibus mortua dicitur, & ex operibus sine fide nemo apud Deum iustificatur. Sic ergo vt ego arbitror, dictum propheticum conuenienter aptabitur fidelium populo, quibus dicitur: omnis alienigena qui est in vobis in medio domus Israel incircumcisus corde, & incircumcisus carne, non introibit in sancta mea. Hoc est nimirum quod & Dominus in Euangelio dicit: Qui credit in me, mandata mea custodit, & iterum: Quid autem dicis mihi, Domine, Domine, & non facitis quæ dico: vides ergo vbique fidem cùm operibus iungi, & opera sociari cùm fide. Cordis ista*

Abdias Babylonius.

Martialis Apostolus.

Polycarpus Smyrnensis.

Clemens 1.

Irenæus Lugdunensis.

Tertullianus Carthaginens.

Cyprianus Carthag.

Origenes Adamantius.

Ezechiel. 44.

Iacob. 2. 2.

Duplex circumcisio eleganter exponitur.

eſt circunſio, nihil ſordidum, nihil indignum ſentire de fide: carnis circunciſio eſt, nihil immundum, nihil contaminatum in opere geſt.ſque committere, &c. Lege quod ſupereſt fidem quoque ſine operibus otioſam deſcribit BASILIVS MAGNVS in pſalmum 114. & oratione de S. Mamante Martyre, vt dicetur in vocabulo, opera, &c. GREGORIVS NAZIANZENVS oratione in S. Lauacrum, ad calcem: & oratione nona in S. Cyprianum martyrem, & oratione vigeſima in S. Septem Machabeos. Oratione autem vigeſima ſexta, contra Maximum. *Quemadmodum* (ait) *nullum opus ſine fide eſt approbatum, quoniam multi gloriæ gratia, illi quod honeſtum eſt dant operam, aut etiam inſtinctu naturæ aliquid boni agunt: ita & fides ſine operibus mortua eſt, &c.* Et HILARIVS PICTAVIENSIS exponens pſalmum 51. *Ipſa* (inquit) *illa inſtitia opera non ſufficient ad perfectæ beatitudinis meritum, niſi miſericordia Dei, etiam in hac inſtitia voluntate humanarum demutationum & motuum vitia non reputet. Hinc illud prophetæ dictum: melior eſt miſericordia tua ſuper vitam: quia quamuis probabilis per inſtitiæ operationem vita iuſtorum ſit, tamen per miſericordiam Dei plus meriti conſequitur.* Hinc & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in prima ad Corinthios capite ſeptimo. *Fides* (ait) *propitium facit Deum, ſi bonis operibus approbetur.* Idem libro primo, de vocatione gentium capite tertio, *Sine cultu veri Dei, etiam quod virtus videtur eſſe peccatum eſt, nec placere vllus Deo, ſine Deo poteſt.* Et libro ſecundo, officiorum capite ſecundo. *Habet vitam æternam fides, quia fundamentum eſt bonum: habent & bona facta, quia vir iuſtus & dictis & rebus probatur.* Et libro ſecundo, de fide ad Gratianum. *Chriſtus non ſolum fidem nos docuit, ſed etiam mores, & bona eſt fides, cùm pulchro operum renitet ornatu.* Vide & infra in vocabulo, opera, &c. Vnde & idem in ſecunda, ad Corinth. 3. *Opus eſt* (inquit) *vt in nobis creſcat fiducia bonis actibus, tantum enim videbimus, quantum credimus, &c.* Et IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia de Anna & Samuelis educatione, ad calcem tomo primo. *Profeſſio* (inquit) *non tantum ſit per fidem, verum etiam per opera, adeo vt ſi hæc abſint, veniamus in periculum, ne cùm abnegantibus pœnas luamus, &c.* Idem homilia de fide, lege naturæ, & ſancto Spiritu, tomo tertio, exponens illud Ioannis: Hoc eſt opus Dei, vt credatis in eum quem miſit ille. *Videſ* (ait) *quomodo fidem opus vocauit? igitur quamprimum credideris, ſimul & operibus ornatus eris: non quòd deſint opera, ſed per ſeipſam fides plena eſt operibus bonis. Opera quidem erga homines, & ex hominibus ſunt, fides autem ex hominibus erga Deum. Fides eum qui conuertitur, ciuem cœlorum declarat, fides hominem, qui terrenus eſt, Deo familiarem efficit: nihil enim extra fidem bonum, & vt quadam verbi ſimilitudine vtar, fratres ſimiles mihi videntur, qui operibus bonis florent, & Deum pietatis ignorant, reliquiis mortuorum pulchrè quidem indutis, ſenſum autem pulchrorum non habentibus. Quæ enim vtilitas animæ mortuæ, Deo quidem mortuæ, fide & ratione, bonis autem operibus veſtitæ? Opera inſte fiunt retributionis & coronarum. Quòd ſi agonothetam ignorat, pro quo certas? Non oportet quidem nudam ab operibus eſſe fidem, ne vituperetur: verumtamen ſublimior eſt fides quàm opera. Sicut enim hominibus, qui hominis nomen merentur, opus eſt primùm vt præcedat vita & ſic enutriantur, conſeruat enim vitam noſtram alimentum: ita neceſſarium, vt præcedat vitam noſtram ſpes in Chriſtum, quæ poſtea paſcenda bonis operibus, &c.* Idem opere ſecundo, in Matthæum homilia quinquageſima ſecunda, in illud Matthæi vigeſimũ quintũ, fatuæ autem accipientes lampades non ſumpſerunt oleum ſecum, &c. *Sicut lampas* (ait) *non ex oleo accenditur ſed ab igne, per oleum tamen nutritur, & niſi oleum ei ſubminiſtraueris extinguitur: ſic & fides, non ex operibus nutritur vel accenditur, ſed ex verbo Dei ſicut ait Apoſtolus, & tamen per bona opera nutritur, & niſi ſubminiſtraueris ei bona opera, deficit. Sicut enim non poteſt in Deum ſperare, niſi qui aliqua opera bona facit, ſic non poteſt credere Deo, niſi qui facit aliquid dignum Deo, &c.* Sed & alia ſunt eiuſdem manifeſta teſtimonia, quæ breuitatis cauſa pertranſeo, & ad alia venio. Vnde & HIERONYMVS STRIDONENSIS libro ſecundo commentariorum, in epiſtolam ad Galathas capite quinto ad calcem, vbi illud exponit: nam in Chriſto Ieſu neque circunciſio aliquid valet neque præputium, ſed fides quæ per charitatem operatur. *Paulus* (ait) *in alio loco dicit: non adulterabis, non falſum teſtimonium dices, & ſi quod eſt aliud mandatum, in hoc verbo recapitulatur, diliges proximũ tuum ſicut te, &c. Si ergo omne mandatum recapitulatur in eo quod dictũ eſt, diliges proximum tuum tãquam te, fides autem per charitatem operata valet plurimum, manifeſtum eſt operationem fidei per charitatem, plenitudinem mandatorum omnium continere. Quomodo autem iuxta Apoſtolum Iacobum fides abſque operibus mortua eſt, ſic abſque fide, quamuis bona opera ſint mortua computantur. Qui igitur in Chriſto non credunt, & ſunt probis moribus, aliud quid magis habent quàm opera virtutum? exemplum fidei quæ per charitatem operatur, illa meretrix tribuat, &c.* Idem libro decimo octauo, commentariorum in Eſaiam cap. 66. vbi illud exponit: Ecce ego declinabo, &c. *Iacob* (ait) *imprecatur filio ſuo Iſachar: ſuppoſuit humerum ſuum ad laborandum, &c. Sudore enim & labore nimio ad vbertatem fructuum peruenimus. Inde & ad Syon per Hieremiam dicitur. Da cor tuum in humeros tuos, vt à mandatis intelligat Dominum, imitans eum de quo ſcriptum eſt: Ieſus cœpit facere & docere, vt non otioſa ſit fides, ſed per opera currat ad præmium, &c.* Et iterum libro quinto, commentariorum in Hieremiam capite vigeſimo nono. *Nec ſufficit nobis* (ait) *vna coniunx ſapientia, niſi habeamus & reliqua, fortitudinem, temperantiam atque iuſtitiam, vt plures ex eis generemus filios: filias quoque noſtras demus viris, vt & fidei veritas, quæ interpretatur in filiis, bonis operibus copuletur, quæ referuntur ad filias, & opera bona iungantur fidei ſanitati, taleſque generantes filios & filias multiplicemur in numero, &c.* Hinc AVGVSTINVS HIPPONENSIS præfatione in pſalmum trigeſimum primum. *Magnum* (inquit) *opus Abrahæ, ſed ex fide? laudo ſuper ædificationem operis, ſed video fidei fundamentum: laudo fructum boni operis, ſed in fide agnoſco radicem. Si enim hoc præter fidem rectam faceret Abraham: nihil illi prodeſſet, qualecunque illud opus eſſet.* Rurſum ſi ſic teneret fidem Abraham, vt cùm ei Deus imperaret offerre ſibi immolandum filium ſuum, diceret apud ſemetipſum, non facio, & tamen credo, quia me etiam contemnentem iuſſa ſua liberat Deus, fides ſine operibus mortua eſſet, & tanquam radix ſiue fructu ſterilis atque arida remaneret. Quid ergo? Debemus nulla opera præponere fidei id eſt ante fidem quiſque dicatur bene operatus? ea enim opera

quæ

Basilius Magnus.

Gregorius Nazianzenus.

Hilarius Pictauiensis.

Opera noſtra etiam cum fide non ſunt ſine Dei miſericordia meritoria vitæ æternæ.

Ambroſius Mediolanenſis.

Ioannes Chryſoſtomus.

Ioannis 6.

Comparatio elegans.

Cur fiant opera.

Non oportet nudam eſſe fidem ab operibus ô hæreticè.

Matth. 25.

Elegans comparatio.

Hieronymus Stridonenſis.

Galat 5.

1. Corinth. 6.

Iacob. 2.

Geneſ. 49.

Ierem 29.

Actuum 1.

Auguſtinus Hipponenſis.

Geneſ. 22.

Digitized by Google

quæ dicuntur ante fidem, quamuis videantur hominibus laudabilia, inania sunt, ita mihi videntur esse vt magnæ vires & cursus celerrimus præter viam. Nemo ergo computet bona opera sua ante fidem. Vbi fides non erat, bonum opus non erat. Bonum enim opus intentio facit, intentionem fides dirigit, &c. Idem tractatu decimo in epistolam primam Ioannis. *Multi dicunt* (ait) *Credo. Sed fides sine operibus, non saluat. Opus autem fidei ipsa dilectio est, dicente Apostolo: & fides quæ per dilectionem operatur. Opera quidem tua præterita, antequam crederes, vel nulla erant, vel si bona videbantur, inania erant*, &c. Idem & epistola 106. & in psalmum 144. *Gratia* (inquit) *salus facti estis per fidem*, &c. *Sed & nos fortè aliquid fecimus, vt dona Dei mereremur? Non ex operibus* (ait) *ne fortè quis extollatur. Quid ergo? Nos bene non operamur? Imo operamur: Sed quomodo? Ipso in nobis operante, quia per fidem locum damus in nostro corde ei, qui in nobis & per nos bona operatur. Audi enim vnde operetis bona: ipsius enim sumus figmentum, creati in Christo Iesu in operibus bonis, vt in illis ambulemus*, &c. Vide infra, opera. CYRILLVS ALEXANDRINVS libro nono, in Euangelium Ioannis cap. 43. exponens illud: si deligitis me, mandata mea seruate, &c. *Non enim* (ait) *quicunque dixerit Deum à se diligi, verè dicere videbitur, nec in verbis nudis virtutis vires consistunt, nec pietati fulgentissimum decus, verbo confirmatur, sed bonis operibus & animo probè affecto cognoscitur: ita diuinorum obseruatio mandatorum charitatem nostram erga Deum ostendit, & vinam veramque virtutem constituit, quæ non solum verbo, sed multo magis opere constat: quod ipse quoque dominus demonstrat dicens: non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum, sed qui facit voluntatem patris mei. Non enim in verborum assentantiunculis, sed in affectu agentis fides esse probatur: & ideò mortuam ipsam esse sine operibus scriptura docet: non enim homines solum, verumetiam impuri dæmones virtutem creatoris horrescentes, virtutem Dei fatentur. Opera verò fidei congruentia facere, eorum solummodo est qui Deum diligunt, perfectissimus ergo fidei terminus, & dilectionis Dei demonstratio est, Euangelicorum præceptorum obseruatio atque custodia*, &c. Idem etiam repetit capite decimo octauo, libri decimi in Ioannem THEOPHILACTVS BVLGARIAE in cap. septimum. Matthæi, exponens illud: non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, &c. *Docet autem nos* (ait) *si fidem absque operibus habuerimus, nihil nobis eam profuturam.* Idem in caput quintum Ioannis, exponens illud, venit hora & nunc est, quando mortui audient, &c. *Quoniam dixerat superiùs* (ait) *Qui credit, in iudicium non venit, ne putemus quòd fides sola ad salutem sufficiat. Dicit quòd resurgent hi qui mala fecerunt, in resurrectionem condemnationis: qui autem bona, in resurrectionem vitæ. Non igitur sola fides absque operibus iustificat, sed oportet etiam opera adesse: tunc enim propriè fides est*, &c. Denique THEODORETVS CYRENSIS in cantica canticorum, dum illud interpretatur: Soror nostra parua, & vbera non habet, summoperè commendat opera quæ fidem comitari debent, vt doctissimè probat absque his fidem non prodesse. Idem quoque in posteriorem ad Corinthios capite quinto, dum illud exponit: contendimus siue absentes siue præsentes placere illi. *Non sufficit* ait) *fides ad salutem, sed conuenit beneficio rem in omnibus colere & obseruare*, &c. GREGORIVS I. libro trigesimo tertio moralium, capite septimo, dum illud Iob quadragesimo exponit: habet fiduciam, quòd influat Iordanis in os eius. *Neque enim* (ait) *pro magno diabolus habuit, quòd inf deles tulit, sed toto nunc annisu in illorum mortem se erigit, quos contra se regeneratos tabescit. Nemo igitur sibi fidem sine operibus sufficere posse confidat, cum sciat quod scriptum sit: fides sine operibus mortua est*, &c. Idem libro quadragesimo homiliarum, homilia vigesima nona, in die Ascensionis Domini, dum illud exponit: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit, &c. *Fortasse* (ait) *vnusquisque apud semetipsum dicat: Ego iam credidi, saluus ero: verum dicit, si fidem operibus tenet. Vera etenim fides est, quæ in hoc quòd verbis dicit, moribus non contradicit*, &c. BEDA VENERABILIS in caput secundæ epistolæ canonicæ Iacobi, dum illud exponit: fides sine operibus mortua est, &c. *Quoniam* (inquit) *Paulus Apostolus prædicans iustificari hominem per fidem sine operibus, non benè intellectus est ab eis, qui sic dictum acceperunt, vt putarent, cum semel in Christum credidissent, etiam si male operarentur & facinorosè, flagitiosèque viuerent, saluos se esse per fidem: locus iste huius epistolæ, eundem sensum Pauli Apostoli quomodo sit intelligendus exponit. Ideoque magis exemplo Abrahæ vtitur, vacuam esse fidem si non benè operetur: quoniam Abrahæ exemplo etiam Paulus Apostolus vsus est, vt probaret iustificari hominem sine operibus posse. Cum enim bona opera commemorat Abrahæ, quæ eius fidem comitata sunt. satis ostendit Apostolum Paulum non ita per Abraham docere iustificari hominem per fidem sine operibus, vt si quis crediderit, non ad eum pertineat bene operari: sed ad hoc potius, vt nemo arbitretur meritis priorum bonorum operum se peruenisse ad donum iustificationis, quæ est in fide*, &c. Vnde & Concilium MOGVNTINENSE I. sub Carolo I. can. 1. *Fides* (ait) *bonorum omnium est fundamentum, quia sine fide impossibile est placere Deo: fides tamen indiget opere, quia fides sine operibus mortua est. Quapropter de vera fide omnes omnino Christianos alternatim inter se inuiter admonere, & docere oportet, maximè autem domini sacerdotes in eo certamine laborare decet, vt firmiter ab omnibus teneatur*, &c. Idem Concilium RHEMENSE sub eodem principe canone primo, & Concilium PARISIENSE III. sub Lothario & Ludouico Augustis capite primo, vbi Symbolum exposuit, sic subnectit. *Hæc fides* (ait) *vera & fructuosa esse non potest, nisi bonis operibus exornetur, id est, fide, spe, & charitate, humilitate, continentia, castitate, sobrietate, vnanimitate, concordia, iustitia, pietate, misericordia, innocentia, & simplicitate, & cæteris his similibus, quæ omnia in dilectione Dei & proximi consistunt. Sine his nemo potest Deo placere, nec saluus esse, quia, teste Apostolo, fides sine operibus mortua est in semetipsa. Proinde necesse est, vt vnusquisque Christianus diligenter perpendat, vtrum in eo fides viua sit, bona opera agendo, an mortua, bona opera negligendo. Et si iuxta documentum Apostoli, ipsa fides sine operibus bonis mortua est, Qua damnatione plectendi sunt illi, qui non solum eandem fidem bonis operibus non exornant, sed etiam diuersis flagitiis eam commaculant? Inter cætera quippe quæ fidem commaculant, quatuor nobis vitia spiritualia merito exaggeranda videntur, quæ quanto occultiora sunt, tanto perniciosiora, id est, superbia, inuidia, odium, & discordia.* Hinc Idem lib. 2. cap. 10. dicit, quod grauius igne æterno puniuntur illi, qui fidem in baptismate perceperunt,

Cyrillus Alexandrinus.

Matth. 7.

Nota hæc,

Iacob. 2.

Theophilactus Bulgariensis.

Quid hoc incidit?

Theodoretus Cyrensis.

Gregorius 1.

Iacob. 2.

Beda Venerabilis.

Expenditur locus Apostoli Pauli vbi docet per fidem non ex operibus Abrahæ iustificat. &c.

Concilium Mogunt. 1. patrum 45.

Hebr. 11. Iacob 2.

Concilium Rhemense.

Concilium Parisiense 3.

Iacob. 2.

Præuidebat vt credo nostri seculi Calumistitam libertatem & licentiã peccandi sine cõscientiæ scrupulo.

Hæc diligẽter attende.

& poſtea in malis operibus diem extremum claudunt, quàm illi qui licet lauacro Chriſti in Eccleſia nequaquam ſunt baptizati, bona tamen opera fecerunt: & hoc probat teſtimonio ORIGENIS homilia in initio decalogi, & AVGVSTINI in Enchiridio cap. 67. & BEDAE in Euangelium lucæ: in quibus locis patres apertè tenent contra hæreticos, quod ſine operibus fides ſaluare non poteſt (vt ſuperiùs oſtenſum eſt.) Tum ſubdit. *Proinde neceſſe eſt, vt vnuſquiſque Chriſti quam percepit, bonis operibus exornet, & indulta tempora pœnitentiæ in vanum non deducat, &c.* Idem omninò, Concilium MOGVNTINVM II. præſide Rabano cap. 1. Denique Concilium SENONENSE, ſub Antonio à prato Archiepiſcopo & Cardinali legato, decreto 16. poſtquam liberum contra Lutheranos defendit, etiam hæc ſubdit *Frequens illud eſt apud imprudentes, & qui non tam animi moderatione, quàm impetu feruntur, vt dum ab altero vitiorum incautè diffugiunt, in alterum prolabantur. Cuius rei Lutherus fidem facit, qui dum operum fiduciam nimis inſectatur, nihil tandem operibus reliquum facit: atque ita vnius fidei patrocinium ſuſcipit, vt ſolam agnoſcat, opera reiiciat, & condemnet. Verùm ſi recte perpendatur, quæ pro fide producit de ſcripturis teſtimonia, reliquas virtutes non excludunt: quæ verò contra opera citat, ea omnia vel ad nimiam in operibus fiduciam, vel ad legales cæremonias pertinent. Fide quidem viuimus, & ſine hac impoßibile eſt placere Deo. Si quis nihilominus habuerit omnem fidem, ita vt montes transferat, charitatem autem non habeat: nihil eſt. Fide iuſtificamur: ſed & ſpe ſalui facti ſumus. Et dimiſſa ſunt Mariæ Magdalenæ peccata multa, quoniam dilexit multum. Si quis enim, dicit dominus, diligit me ſermonem meum ſeruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Nunc igitur, manent fides, ſpes, charitas, maior autem horum eſt charitas, & in viuificando iuſtificandoque potior: quandoquidem fides ſine operibus mortua eſt. Tum demum vtilis eſt ad ſalutem, cùm per dilectionem operatur. At charitas non eſt otioſa, ſed per bona opera ſatagit, vt certam vocationem noſtram electionemque faciat, non enim auditores legis iuſti ſunt apud Deum, ſed factores legis iuſtificabuntur, dum ille reddet vnicuique iuxta opera ſua, dum vnuſquiſque mercedem accipiet ſecundum laborem ſuum. Quandoquidem omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſiue bonum ſiue malum. Ibi eos qui à ſiniſtris erunt, non ſolum increpabit dominus, quia non crediderunt, ſed quia miſericordiæ non vacarunt: eos autem qui a dextris erunt commendabit non tam à fide, quàm à bonis operibus: opera enim illorum ſequuntur illos. Talibus ſiquidem beſtiis promeretur Deus, facietque tandem omnis miſericordia locum vnicuique, iuxta meritum operum ſuorum: non abſoluta condignitate quidem, (neque enim condignæ ſunt paſſiones huius ſeculi ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis) ſed gratuita magis & liberali repromiſſione: qua, conuentione facta de denario diurno, conduxit operarios in vineam ſuam. Qua, inquam, qui ſuffert tentationem, cùm probatus fuerit accipiet coronam vitæ, quàm repromiſit Deus diligentibus ſe: & ei qui fidem ſeruauerit, certauerit bonum certamen, curſum conſummauerit, coronam iuſtitiæ reddet in illa die iuſtus ille iudex, qui nos, & ſi ſeruos inutiles, ſua miſericordia dignos fecit, in partem ſortis ſanctorum. Non iuſtificat igitur ſola fides, ſed magis charitas, nec quauis opera peccata ſunt: ſed cæteris adultis ad ſalutem neceſſaria vt meriti quoque rationem non reſpuant.* Vide, iuſtificatio, &c. hanc doctrinam confirmat Concilium TRIDENTINVM generale nouiſſimum, vt allegabimus in præfato vocabulo, iuſtificatio, &c. confirmat etiam FACVLTAS LOVANIENSIS ſub Carolo quinto, anno 1544. articulo nono, decimo, & vndecimo, & FACVLTAS PARISIENSIS ſub Franciſco primo anno 1543. articulo quarto. *Certa & prima fide credendum eſt* (aiunt) *peccatorem non ſola fide, ſed & bonis operibus iuſtificari, quæ adèo neceſſaria ſunt, vt ſine illis nemo adultus vitam conſequatur æternam.*

Concilij Moguntinum 2. ſub Ludouico pio.

Cõcilium Senonẽſe famoſiſſimum.

Opera meritoria rationem non reſpuunt vide & opera meritoria infra.

Concilium Tridentinum.

Facultas Louanienſis.

Facultas Pariſienſis.

Fides an certum & ſecurum reddat de ſalute, &c.] Quamuis hæc propoſitio in ſuperioribus iam probata ſit, tamen paucis etiam particulariter hic agendum, contra eos, qui tantoperè ſuæ fidei innituntur, vt etiam neglectis operibus, ſe certò ſaluandos ſciant. Vide etiam in vocabulis, prædeſtinatio, iuſtificatio, &, opera meritoria. Sic ergo contra eos ORIGENES ADAMANTIVS homiliatrigeſimâ quinta, in Matthæum. *Sicut* (inquit) *multùm confidere non debemus, ne noſtram virtutem videamur profiteri: ſic multùm puſillanimiter agere, & diffidere non debemus, ne Dei adiutoris noſtri impotentiam videamur pronunciare, &c.* Hinc & EVSEBIVS EMISSENVS (quem Hieronymus multum commendat) homilia de beato latrone, non longè à fine. *Sed ne forte* (ait) *aliquem nimis ſecurum faciat, aut remiſſum tam noua ſolicitas credulitatis, ne fortè aliquis dicat in corde ſuo: non me vſque adèo conturbet & cruciet mea conſcientia, non me vſque adèo contriſtet culpabilis vita, video ſub momento, video ſub exiguo ſpatio, latroni crimina ſua fuiſſe donata: primum conſideranda eſt in latrone illo non ſolum credulitatis compendioſa deuotio, ſed temporis illius ſub quo hæc agebantur occaſio, quo iuſtorum legitur titubaſſe perfectio. Deinde autem mihi finem vitæ latronis beatitudinem polliceri, Immittit diabolus ſecuritatem vt inferat perditionem, nec dimunerari poſſunt quantos hæc inanis ſpei vmbra deceperit. Deterreant quæſo vos ab hac perſuaſione, innumerabiles populi, ſub tanta ſecuritate nudi & vacui bonis & malis pleni, ex hac luce prærepti. Quotidie expauneſcenda tranſitus noſtri & commigrationis incerta hora, quæ & modo, vel inſperata, vel ſubita ſunt, & in æternum, remediis caritura ſunt, præueniendus eſt dies qui præuenire conſueuit, ipſe ſe inducet, & de morte ſua illudet &c.* Idem homilia quinta, ad Monachos non longè à principio. *Sapiens ergo ſemper in compunctione, & ſemper in metu eſt, & vt de præteritis ſuſpirat malis, ita de futuris periculis peruigili ſolicitudine contremiſcit: qui de præteritis anxius eſt, id ſecum cogitat ac reuoluit, ne fortè parum deflenerit præterita, ne fortè nondum ſatisfecerit pro innumeris debitis ſuis, ne fortè ad veteres iniquitates noua ſuperpoſuerit vulnera, &c.* IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia de fide, ſpe & charitate, oſtendit quia quamuis quis habeat fidem, non tamen eſt de ſua ſalute ſecurus. *Vt Deus* (ait) *fidelis eſt reddendo, ita fidelem exigit de promiſſo. Talem hominem quæris ergo ſe ſemel Deus exiſtere, qualem ſeipſum homini deſiderat exhibere. Ego inquit dominus, promiſſa non muto, ego quod deſtinaui attribuo, ego tibi præmia quæ ſpopondi diſpenſo: ſi tamen quod credis, exhibeas: ſi fidem quam polliceris, impleas, ſi actibus ſanctis quod voueris, oſtendas. Cæterùm ſi aliud geſſeris quam*

Origenes Adamantius.

Euſebius Emiſſenus.

De latronis credulitate.

Euſebius Emiſſenus.

Hæc quidẽ ſedul notanda.

Ioãnes Chryſoſtomus.

Vtſcias lector vbi operũ cõmendationem & fidei poſſis in ſcriptura ſacra reperire, hic locos quoſdam annotauimus. Abacu 2. Hebreor. 11. 1 Corint. 13. Rom. 4. & 9. Lucæ 7. Ioannis 14. Matth. 20. Lucæ 19. Iacobi 2. Iacob 1. Galat. 5. 2. Petri 1. Rom. 2. 1 Corint. 3. 2. Corint. 5. Apocalyp. 14. Hebr. 11. Eccleſ. 4 1. Timoth. 4. Coloſſ. 1. Iacob 2.

Digitized by Google

veneris, & fidei nomen perfida voluntate diſſolueris, non modo præmiorum compos eſſe non poteris, ſed & deſtinato ſupplicio neceſſe eſt ſubiungaris: aliud eſt enim eſſe quod dicaris, aliud dici quod non ſis. Non poteſt ad præmium tendere, qui profeſſionem noluerit adimplere, nec accipere poterit quod promittitur, niſi ante impleuerit quod iubetur. Idem & homilia 61. in Matthæum. hinc HIERONYMVS STRIDONENSIS, in Eccleſiaſtem Salomonis cap. 9. *Et iuſti (ait) & ſapientes, & opera eorum in manu Dei ſunt, & inſuper neque amicitias neque inimicitias ſcit homo, ſed omnia coram eis incerta, propterea quod omnibus eueniunt ſimilia, iuſto & iniuſto. Porrò hic ſenſus eſt, etiam in hoc dedi cor meum, & ſcire volui quos Deus diligeret, & quos odiſſet: & inueni iuſtorum quidem opera in manu Dei eſſe, & tamen vtrum amentur a Deo an non, tunc eos ſcire non poſſe, & ambiguè fluctuare, vtrum ad probationem ſuſtineant quæ ſuſtinent, an ad ſupplicium. In futuro igitur ſcient, & in vultu eorum ſunt omnia, id eſt, antecedit eos, cùm de vita hac diſceſſerint, notitia iſtius rei: quia tunc eſt iudicium, & nunc certamen. Quicunque aduerſa ſuſtinent, vtrum per amorem Dei ſuſtineant, vt Iob, an per odium vt plurimi peccatores, nunc habetur incertum,* &c. GREGORIVS I. libro 4. moralium cap. 41. *Plerumque (ait) iam mens quidem quod ſe peruersè egiſſe meminit, deplorat, iam prauè acta non ſolum deſerit, ſed amariſſimis etiam lamentis punit: & tamen dum eorum quæ egit reminiſcitur, graniter iudicij pauore terretur. Iam ſe perfectè conuertit, ſed adhuc ſe perfectè in ſecuritatem non erigit: quia dum quanta ſit quid diſtrictio extremi examinis penſat, inter ſpem formidinemque ſolicita trepidat, quia index iuſtus veniès de perpetratis reputet, quid relaxet, ignorat,* &c. Hinc Facultas LOVANIENSIS ſub Carolo 5. Imperat. articulo 9. *Fides (ait) qua quis firmiter & certò credit ſe remiſſionem peccatorum, paſſionis Chriſti merito, percepiſſe, & ſe vitam conſecuturum æternam, non eſt ſufficiens, nec authoritatem habet ex ſcripturis quin ipſis directè repugnat: licet certò ſperare debeamus in hac vita remiſſionem peccatorum nos conſecuturos interuenientibus ſacramentis baptiſmi & pœnitentiæ, & in altera æternam beatitudinem adepturos. Quocirca (ſubdit articulo 10.) quandiu viuimus in hoc mundo, & inter inimicos, & poteſtates huius mundi, carnis, & malignorum ſpirituum, nullam fiduciam habemus, ſed iuxta Apoſtolum debemus cum timore & tremore ſalutem noſtram operari, atque pro diuerſitate affectuum, aliquando plus ſperare, aliquando plus timere debemus, quamuis ſæpius de Dei miſericordia, quàm de rigore & ſeueritate ſperandum ſit,* ſubdit autem articulo 11. *Opera itaque bona omnibus adultis neceſſaria ſunt, eumque inſtinctu & motione fidei & charitis fiunt, ita Deo grata ſunt, vt in meritum & præmium illorum vitam perpetuam largiatur.* Vide ſuperius.

Hieronymus Stridonenſis.

Gregorius 1.

Facultas Louaniensis anno 1544.

Fides peccato mortali non amittitur.] Hæc eſt aſſertio AMBROSII MEDIOLANENSIS libro 10. in Lucam cap. 23. vbi exponit trinam negationem Petri. Dum igitur illud exponit: Neſcio quid dicis, &c. *Hoc eſt (inquit) ſacrilegia veſtra neſcio. Sed nos excuſamus, Dominus ipſe non excuſat: Non enim ſatis eſt inuoluta reſponſio confitentis, ſed aperta confeſſio. Quid prodeſt verba inuoluere, ſi videri vis denegaſſe? Et ideo Petrus non de induſtria ſic reſpondiſſe inducitur, quia poſtea recordatus eſt, & tamen fleuit,* &c. Lege ſequentia vbi expreſsè Petrum fidem non amiſiſſe comprobat, ſicut nec Dauid committendo adulterium. Hoc quoque confirmat PETRVS LOMBARDVS libro 3. ſententiarum diſtinct. 24. & omnes doctores qui in eum locum commentati ſunt. Hanc quoque aſſertionem defendit STANISLAVS HOSIVS capite 61. confeſſionis catholicæ, exhibitæ in Concilio Petriconienſi in Polonia. Denique Concilium TRIDENTINVM generale nouiſſimum ſeſſione 6. cap. 15. vbi de iuſtificatione loquitur. *Aduerſus (inquit) hominum callida ingenia qui per dulces ſermones, & benedictiones ſeducunt corda innocentium, aſſerendum eſt non modò infidelitate, per quam & ipſa fides amittitur, ſed etiam quocunque alio mortali peccato quamuis non amittatur fides, acceptam iuſtificationis gratiam amitti: diuina legis doctrinam defendendo, quæ à regno Dei non ſolum infideles excludit, ſed & fideles quoque, fornicarios, adulteros, molles, maſculorum concubitores, fures, auaros, ebrioſos, maledicos, rapaces, cæteroſque omnes qui lætalia committunt peccata, à quibus cùm diuinæ gratiæ adiumento abſtinere poſſunt, & pro quibus a Chriſti gratia ſeparantur,* &c.

Stanislaus Hosius

Concilium Tridentinum.

Roma 16.

1. Corinth. 6.

Fides ſeu fidelitas cuilibet iuramento vel promiſſo præſtita ſeruanda] AVGVSTINVS HIPPONENSIS epiſtola ad Bonifacium. *Fides (ait) quando promittitur hoſti, ſeruanda eſt, contra quem bellum geritur, quanto magis amico pro quo pugnatur.* Idem & libro de bono coniugali cap. 4. & allegat Gratianus cauſa 22. quæſt. 4. vide matrimonium, &c. Porrò patres Concilij TOLETANI IV. cano 74. ſic conqueruntur de quibuſdam. *Multi (tanta eorum extat perfidia) fidem ſacramento promiſſam regibus ſuis obſeruare contemnunt, & ore ſimulant iuramenti profeſſionem, dum retinent mente perfidiam. Iurant enim Regibus ſuis, & fidem quam pollicentur, præuaricantur: nec metuunt volumen illud iudicij Dei, per quod inducitur maledictio, multaque pœnarum comminatio ſuper eos, qui iurant in nomine domini mendacium. Quæ ergo ſpes talibus populis, contra hoſtes laborantibus erit? quæ fides vltrà cùm aliis gentibus in pace credenda? quod fœdus non violandum? quæ in hoſtibus iurata ſponſio ſtabilis permanebit, quando ipſi regibus propriis iuratam fidem non ſeruant,* &c. Nam conſequenter cunctos adhortantur ad fidem ſeruandam & ſeditiones ſopiendas, coniurationumque nefanda moliminia, & cenſuram addunt. *Quicunque ergo (aiunt) qualibet coniuratione vel ſtudio, ſacramentum fidei ſuæ, quod pro patriæ gentiſque ſtatu, vel conſeruatione regiæ ſalutis pollicitus eſt, temerauerit, aut regem nece attrectauerit, aut poteſtate regni exuerit, aut præſumptione tyrannica regni faſtigium vſurpauerit, anathema ſit,* &c. Vide. Regnum non inuadendum. Idem & Concilium TOLETANVM V. capite 2. 3. 4. lege BVRCHARDVM ex dictis Auguſtini, cap. 21. libri 12. decretorum: vide & iuramentum.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1.

Ieremi. 7. & 17

Concilium Toletanum 5.

Burchardus Wormatiensis Episcop.

FIGVRA.

Figuræ veteris legis ad quid valeant.] IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 2. in Matthæum capite primo. *Quia (inquit) incredibilia erant quæ promittebantur futura, etiam nominum præceſſerunt figura, vt porrò ante omnis ex inuidia nouitatis tumultus oriturus extingueretur.* Tum ille figuras quaſdam in medium producit. Sed & IVSTINVS MARTYR in Dialogo cum Triphone, omnia noſtræ reparationis myſteria pulcherrimis veteris legis figuris aſtruit, quod & facit ORIGENES ADAMANTIVS in lib. Geneſis & Numeri, & multi alij ſancti patres Hinc

Ambroſius Mediolanenſis.

Ioannes Chryſoſtom.

Iuſtinus Martyr.

Origenes Adamantius.

Petrus Lombardus.

eſt etiam quod loquitur AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 2. Euangeliorum quæſtionum: *Locutiones(*ait*)actionesque prophetica propterea figuratis verbis, velut amictibus, obteguntur, vt ſenſum pia quærentis exerceant, & ne nudata vileſcant.* Et CYRILLVS ALEXANDRINVS libro 1. contra Iulianum Auguſtum, ampliſſimè circa medium docet rationem cur myſteria ſua Chriſtus in veteri lege, certis voluerit factis præfigurari: ſed prolixior eſt, quàm hic poſſit allegari. Porrò ſic etiam LEO I. epiſtola 13. ad pulcheriam. *Potuerat(*ait*) omnipotentia filij Dei ſic ad docendos iuſtificandoſque homines apparere, quomodo & Patriarchis & Prophetis in ſpecie carnis apparuit, cùm aut luctamen iniit, aut ſermonem conſeruit, cumve hoſpitalitatis officia non abnuit, vel etiam appoſitum cibum ſumpſit: ſed illæ imagines, huius hominis erant indices, cuius veritatem ex præcedentium patrum ſtirpe ſumendam ſignificationes myſticæ nunciabant. Et ideo ſacramentum reconciliationis noſtræ, ante tempora æterna diſpoſitum, nullæ implebant figuræ, quia nondum ſuperuenerat Spiritus ſanctus in virginem, nec virtus altiſſimi obumbrauerat ei, vt & intra intemerata viſcera, ædificante ſibi ſapientia domum, verbum caro fieret, & forma Dei ac forma ſerui in vnam cœunte perſonam, creator temporum naſceretur in tempore, & per quem facta ſunt omnia, ipſe inter omnia gigneretur. Niſi enim nouus homo factus in ſimilitudinem carnis peccati noſtram ſuſciperet vetuſtatem, & conſubſtantialis patri, conſubſtantialis eſſe dignaretur & matri, naturamque ſibi noſtram ſolus à peccato liber vniret, ſub iugo diaboli generaliter teneretur humana captiuitas, nec aliter vti poſſemus triumphantis victoria, ſi extra noſtram eſſet confecta naturam, &c.* Porrò de ratione figurarum lege BEDAM VENERABILEM in quadam homelia, quæ legitur in die aſcenſionis, & ſic incipit: *Aſcenſurus in cœlum dominus, &c.* Denique ADRIAN. I lib. pro defenſione Generalis 7. Concilij Nicæni 2. ad Carolum magnum, capite 18. figuras veteris teſtamenti, myſteria nouæ legis præſignare oſtendit ex Auguſtino, ſermone de Iacob & Eſau, eo quòd dum patres per arcam Dei, etiam imagines ritè figurari dicerent, hæretici hoc deridebant. Ait autem ſic AVGVSTINVS ſermone præfato de Iacob & Eſau. *Duo teſtamenta dicuntur in lege, vnum vetus, alterum nouum: Vetus promiſſiones habebat temporales, ſed ſignificationes ſpirituales intendat charitas veſtra. Si promiſſa eſt Iudæis terra promiſſionis, ſignificat aliquid ſpiritualiter terra promiſſionis, ſi promiſſa eſt Iudæis ciuitas pacis Ieruſalem, ſignificat aliquid nomen ciuitatis Ieruſalem.* Et poſt. *Vna res multis modis ſignificatur, quæ nihil horum eſt per euidentiam, ſed eſt per figuram.* Porrò omnia penè incarnationis Chriſti myſteria pulchrè IOANNES LEPORIVS Cœleſtinus familiaris noſter & prior Oſſemotenſis, vir acumine mentis & ingenij ſerenitate pollens, figuris veteris teſtamenti collegit, & quidem maxima cum laude) in quodam opuſculo quod non ſine ingenti deſiderio & exhilaratione mentis ſæpius reuolui. Idem præſtitit BERNARDVS PONCAEVS Cœleſtinus, nunc Meduntenſis prior meritiſſimus, vir ſingularis eruditionis & prudentiæ Scripſit quippe ab initio miſſionis Chriſti vſque ad aſcentionem, omnia eius myſteria figuris & ænigmatibus pulchrè depicta: quod & fœliciter alio opere peregit in paſſionem dominicam vernacula lingua edito. Scripſi & ego inutilis quidem & ieiuni ſermonis opus in pandectam Euangelicam, vbi etiam ab initio miſſionis Chriſti vſque ad aſſumptionem virginis, omnibus in medium productis figuris quas colligere potui & licuit, cuncta myſteria noſtræ redemptionis reſerani. Sed de his dictum ſit ſatis. Qui hæc præfata volumina perlegerit, non forſam faciet iacturam temporis.

Auguſtinus Hipponenſis. Cyrillus Alexandrinus. Leo 1. Geneſ. 32. Geneſ. 18. Prouerb. 9. Beda Venerabilis. Adrianus 1. Auguſtinus Hipponenſis. Ioannes Leporius Cœleſtin. Bernardus Ponceus Cœleſtin. Vberius opus 4. Euangelia

FILIVS DEI.

Filij generatio in diuinis.] Difficillimum quidem nobis eſt hæc quæ propoſuimus verbis expromere ſed nec omnia quæ ſancti patres hæc myſteria elucidantes reliquerunt ſcriptis, poſſumus hic producere. Verùm quod proferemus ex paucis quidem, licebit reliquum colligere. Sic autem filij generationem in diuinis beatus CLEMENS I. papa & martyr, cuius nobis hodie dies celebris agitur probat ſcripturæ teſtimoniis, epiſtola 1. ad Iacobum fratrem Domini: cuius quidem verba, quia longo tractu diffuſa ſunt, lectoris otio reliquimus. Sed & idem facit EVARISTVS I. epiſtola 1. ad Epiſcopos Aphricæ. SIXTVS II. epiſtola ad Gratum Epiſcopum. *Agnoſce(*inquit*) non ex tempore neque poſt tempora filium Dei natum, ſed ante omnia tempora de paterno vtero ineffabiliter generatum, ipſo Deo patre per prophetam dicente: in ſplendoribus ſanctorum ex vtero ante luciferum genui te. Quam ſententiam Eſaias propheta dubiis atque incredulis euidenter expreſſit, dum non aliunde filium, quam de patre natum ineffabiliter oſtendit. In humilitate (inquit) iudicium eius ſublatum eſt: nativitatem eius quis enarrabit? Et in libro Iob: Sapientiam Dei vnde inuenies? latet enim ab oculis hominum, & à volucribus cœli abſconſa eſt. Expergiſcere paululum, & ſi lumen ſcientiæ in teipſo aliquantum habes, inuenies. Cuius nativitas à propheta non potuit enarrari ex tempore vt aſtruere ipſe conaris non potuit generari. In principio (ait Ioannes Euangeliſta) erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. In iſto igitur quod dicitur, erat, ſi tempus quærere volueris, non inuenies: quoniam ex quo Pater, ex illo eſt filius, & quod pater eſt, ideſt, etiam filius Salomone dicente: Ego ex ore altiſſimi prodij primogenita ante omnem creaturam, & pſalmus: tu domine in principio terram fundaſti. Non enim erat, aut aliquod tempus, antequam de patre filius naſceretur, quoniam qui tempora vniuerſa propria poteſtate conſtituit ex tempore vel poſt tempora naſci non potuit, &c.* Hãc fidem grauiter defendit IREN. LVGDVN. libris contra Valentinum, & TERTVLI. CARTHAGIN. libro vnico de Trinitate, & IVSTIN. MARTYR Dialogo cum Triphone, & libro de Trinitate: ATHANAS. Item ALEXAND. libris de fide & Trinitate contra Arrianos, & HILARIVS PICTAVIENSIS libris de Trinitate vt in vocabulo, Trinitas etiam producemus, & in vocabulo, Symbolum. Vide ergo in illis locis. Denique EVSEB. CAESAR. lib. 4. demonſtrationis Euangelicę c. 2. *Non immeritò(*ait*) oracula Theologiæ loquentia Deum genitum illum enunciãt, tanquam cum, qui elocutionem omnem, omnemque cogitationem effugientis diuinæ naturæ, ſolus in ſeipſo ferat imaginem, propter quam Deum quoque & eſſe illũ & dici, eius videlicet, quæ quod primum eſt referri expreſſe ſimilitudinis gratia, &c.* Lege reliquum, & c. 4. & ſequentia hinc & GREG. NAZIAN. lib. de fide, non longè à principio, vbi exponit Symbolum Nicæni Concilij, quod habes in dictione, Symbolum. *Omnia* (inquit) *per eum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, igitur quod in principio erat, ſemper fuiſſe credendum eſt. Sed nec aliunde eſſe*

Clemens 1. Euariſtus 2. Sixtus 2. Pſal. 109. Eſai. 53. Iob. 28. Ioannis 1. Eccleſ. 24. Pſal. 101. Irenæus Lugdunenſis. Tertullianus Carthag. Iuſtinus Martyr. Athanaſius Alexandr. Hilarius Pictauienſis. Euſebius Gæſarienſis. Gregorius Nazianzenus. Ioan. 1.

quàm

quàm de Deo quis principium non habet, id eſt, de corde Patris: quia eructauit (inquit) cor meum verbum bonum. Non enim dixit, in principio factum eſt verbum, ſed in principio, inquit, erat. Quodcunque principium verbi aſſignare volueris, præiudicatum habebis: quia in principio, inquit, erat verbum, nõ quod duo principia ex rerum diuerſitate dicamus, ſed quia ſermo filius ſemper cum Patre, & de Patre natus eſt, ac perinde cuius origo principium non habet, ſempiternus cum Patre credendus eſt: quia nec Pater poteſt vnquam ſine Filio nominari, nec filius ſine Patre vocari. Ac per hoc ſi ſemper non fuit, verus Deus eſſe non poteſt, &c. reliqua vide. Lege & IOANNEM CHRYSOSTOMVM in Euangelium Ioannis, homil. 1. & 2. & in Geneſim, homil 1. & 2. Porrò vt ad reliqua veniamus, AVGVSTINVS HIPPONENSIS, libro contra Fœlicianum, cap. 4. *Patrem ingenitũ, filium genitum, dico: nec ideo tamen genitum, ingenito coæternum non eſſe patri prædico, eo tantum docens ingenitum patrem, quia non proceſſit ex altero: eo genitum filium, quia non extitit à ſeipſo. Non enim commune eſt vtriuſque naſci, non eſt commune non gigni commune tamen eſt alterum ab altero interuenia medij temporis non diuelli. Itaque ſi proprium quærimus patris, ſufficit quia ſolus non habet patrem: ſi proprium filij, ſatis eſt quia non habet prolem: vnam tamen & coæternam patris & filij dicimus diuinitatem.* IDEM lib. 65. quæſt. ad Oroſium, quæſt. 7. *Nec voluntate nec neceſſitate Deus pater genuit filium, quia neceſſitas in Deo non eſt. Præire autem ſapientiam voluntas non poteſt, quod eſt filium: igitur prius eſt rationabiliter velle, &c.* Porrò multis aliis in locis ille probat generationem filij, ſed quia hæc prolixa ſunt lectoris omnia perquirenda otio relinquimus. Porrò AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, libro vnico de fide Orthodoxa contra Arrianos, capite ſecundo: qui tamen liber mihi videtur eiuſdem eſſe argumenti & dictionis, cum illo Gregorij Nazianzeni, quem ſuprà citauimus. In aliis tamẽ locis idem Doctor, egregiè generationem Chriſti diuinam demonſtrat, libro videlicet primo, & fide ad Gratianum Auguſtum, capite ſecundo, vbi ſic loquitur: *Certè ne quis poſſit errare, ſequantur ea quibus ſcriptura ſancta, vt intelligere poſſimus, filium ſignificat, verbum dicitur, filius dicitur, Dei virtus dicitur, dicitur Dei ſapientia. Verbum, quia immaculatus, virtus, quia perfectus, filius, quia genitus ex patre, ſapientia, quia vnũ cum patre, vnum æternitate, vnum diuinitate. Non enim pater ipſe qui filius, ſed inter patrem & filium generationis expreſſa diſtinctio eſt, vt ex Deo Deus, ex manente manens, plenus è pleno ſit, &c.* Lege conſequenter caput quartum, quod titulum præfert, non eſſe diſſimilem patri filium, & cap. 5. quod titulum præfert, de ſempiterno Dei filio. Ibi enim aſſertionem præfatam doctiſſimè defendit. Hoc aſſerit CYRILLVS ALEXANDRINVS, lib. 2. Dialogorum cum Hermiade Trinitate, per totũ, vbi diſputat de proprietatibus diuinæ ſubſtãtiæ, & quem generare dicatur, & quod ingenitum non eſt ſubſtantiale, &c. IDEM quoque lib. in Ioannis Euangelium, cap. 6. & 7. quod titulum præfert, quod filius vita ſecundum naturam eſt, atque ideo non creatus, ſed ex ſubſtantia Dei ac patris, &c. Hinc & LEO PRIMVS hoc myſterium ſingulariter exponit epiſtola illa decima ad Flauianum Conſtãtinopolitanum Epiſcopum, quæ tantopere æſtimatur, vt à multis poſtea patrum Conciliis, ſub anathematis interminatione ſuſpicienda decernatur. Hoc epiſtola recitata eſt in Concilio generali Chalcedonenſi, actio. 2. & anathemate fuerunt percuſſi monachi Ægyptij actio. 3. & 4. eo quòd noluiſſent illi ſubſcribere: lecta quoque eſt in generali Concilio quinto, ſub Iuſtiniano Principe, collat. 6. & in Concilio generali ſexto, ſub Conſtantino Pogonato, actio. 17. cuius iam mentionem fecimus in vocabuli, Chriſtus incarnatus. Sic autem inter cætera loquitur, cap. 2. eiuſdem epiſtolæ. *Fidelium* (inquit) *vniuerſitas propterea credere ſe in Deum patrem omnipotentem, & in Ieſum Chriſtum filium eius vnicum, Dominum noſtrum, qui natus eſt ex Maria virgine. Quibus tribus ſententiis omnium fere hæreticorum machinæ deſtruuntur: cum enim Deus & omnipotens & æternus Pater creditur, conſempiternus eidem filius demonſtratur, in nullo a patre differẽs, quia de Deo Deus de omnipotente omnipotens, de æterno natus eſt coæternus, non poſterior tempore, non inferior poteſtate, non diſſimilis gloria, non diuiſus eſſentia. Idem verò ſempiterni genitoris vnigenitus ſempiternus, natus eſt de Spiritu ſancto ex Maria virgine. Qua natiuitas temporalis, illa natiuitati diuinæ & ſempiternæ nihil minuit, nihil contulit, ſed totam ſe reparando homini, qui erat deceptus, impendit, vt & mortem vinceret, & diabolum, qui mortis habebat imperium, ſua virtute deſtrueret, &c.* Vide reſiduum, in vocabulis, Chriſtus, Maria, Symbolum, &c. Idem omnino repetit epiſtola 95. ad Leonem Imperatorem, vbi profert teſtimonia Hilarij, lib. 2. & 9. de Trinitate, & Ambroſij, lib. 1 de fide ad Gratianum. & libro de Incarnatione vnigeniti, cap. 6. Vide Chriſtus. Similem quoque confeſſionẽ fecit IVSTINIANVS IMPERATOR in profeſſione fidei ſuæ, quam miſit ad Ioannem Papam II. *Credimus* (ait) *vnigenitum filium Dei, Deum verbum ante ſecula, & ſine tempore ex patre natum, non factũ, in vltimis diebus propter nos & propter noſtram ſalutem deſcendiſſe de cœlis, & incarnatum eſſe de Spiritu ſancto de ſancta & gloriosa Dei genitrice ſemper virgine Maria, & natum ex ipſa, qui eſt Dominus noſter Ieſus Chriſtus, vnus de ſancta Trinitate, conſubſtantialis Deo patri ſecundum Deitatem, & conſubſtantialis nobis idem ipſe ſecundum humanitatem, paſſibilis carne, impaſſibilis idem ipſe Deitate. Non enim alius quidam eſt præter Deum verbum, qui paſſionem & mortem ſuſcepit, &c.* Vide & Chriſtus paſſus, &c. & Trinitas. Porrò filium à patre in initio natum, hæreticam eſſe propoſitionem hæretici illi qui contra ſeptimũ generale Concilium Nicænum, ſub nomine Caroli Magni librum ediderant, profitebantur. Contra hos ADRIANVS I. libro directo præfato Carolo, pro defenſione eiuſdem Nicæni II. Concilij, cap. 1. Patrum teſtimoniis ſic defendit. *Sanctus* (ait) HILARIVS PICTAVIENSIS, *libro primo contra hæreſim Arrianorum, inter cætera. Ita verò natum eſſe* (inquit) *vt ſemper fuiſſe manifeſtemus, ſicq; in eo non innaſcibilitatis exceptio, ſed natiuitatis æternitas, quia & natiuitatis authorem habeat, neque careat æternitate diuinitas.* IDEM lib. 11. de fide: *A nobis bene intelligitur & creditur, nam ipſa ſermonum enunciatione cum natum confitemur, non tamen non natum prædicamus. Neque enim idipſum eſt non natum, atque noſci: quia illud ab altero: hoc verò à nemine eſt, & aliud eſt ſine authore ſemper eſſe æternum, aliud quod patri: ita eſt, authori eſt coæternum. Ibi enim pater author eſt, ibi & natiuitas eſt: at verò vbi author æternus eſt, ibi & natiuitatis eſt æternitas: quia ſicut natiuitas ab authore eſt, ita & ab æterno authore æterna natiuitas eſt.* Et GREGORIVS NAZIANZENVS ſermone de Epiphania: *Patet*

Pſal. 44.

Ioannes Chryſoſtomus.

Auguſtinus Hipponenſis.

Neceſſitas in Deo non eſt.

Ambroſius Mediolanenſis.

Cyrillus Alexandrinus.

Leo 1.

Laus epiſtolæ Leonis ad Flavianum.

Iuſtiniani Principis fides orthodoxa.

Filius à patre natus non ita vt intelligatur

Adrianus 1.

Hilarius Pictauienſis.

Non idem eſt, non natum atque naſci.

Gregorius Nazianzenus.

ergò pater eſt, ſine initio, non enim eſt aliud aliquid vnde pater eſt, filius filius eſt, ſed non abſque initio, de patre enim eſt. Si verò temporale ſpectas initium, & ipſe ſine initio eſt: creator namque eſt temporum, & nõ ipſe initium ſumit ex tempore, &c. IDEM lib. 6 de Trinitate: *Quomodo ergò Deus de Deo, lumen de lumine? Non enim ſimul ambo Deus de Deo, ſed ſolus filius de Deo, ſcilicet patre, nec ambo ſimul lumen de lumine, ſed ſolus filius de lumine patre, &c.* Hæc Adrianus. Porrò hanc fidem & generationem filij Dei ab æterno, confitetur. SOPHRONIVS HIEROSOLYMITANVS in ſua profeſſione fidei, quam miſit ad Sergium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, quæ lecta eſt in Concilio generali 6. actio. 11. *Credo* (inquit) *ſicut à principio credidi, in vnũ Deum patrem omnipotentem ſine principio penitus & ſempiternum, omnium viſibilium atque inuiſibilium factorem: & in vnum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium Dei vnigenitum, qui ſempiternè & impaſſibiliter ex ipſo natus eſt Deo & patre, & non aliud principium quàm patrem agnoſcentem, ſed nec aliunde quam ex patre ipſum ſubſiſtentiam habet, lumen de lumine, conſubſtantialem, Deum verum de Deo vero, ſempiternum, &c.* Vide Symbolum, & Trinitas. Denique FVLGENTIVS RVSPENSIS multis quidem in locis, & potiſſimè libro illo vnico ad decem obiectiones Arrianorum, obiectione prima, dum illi obijceretur: ſi ex Deo natus eſt, eſt de intra Deum: ſed ſi non eſt de intra, nec ex ipſo eſt, &c. Lege obſecro, quia doctiſſimè diſputat. Sed quia nobis eſſet difficilè hic cunctos authores euoluere. Lege IOANNEM DAMASCENVM, lib. 1. de Orthodoxa fide, cap. 8. vbi de generatione diuina tractat lucidiſſimè: quod & facit PETRVS LOMBARDVS, lib. 1. Sententiarum diſtinct. 9. cap. 1. vbi ſic loquitur: *Genitus eſt enim à patre filius, & ideo alius, nec tamen ante fuit pater, quam filius: coæterna enim ſibi ſunt tres perſonæ.* Vide quid ſubiúgit. Porrò THOMAS AQVINAS celeberrimus doctor, lib. 4. Summæ contra Gentiles, cap. 2. quod titulum talem præfert. Quomodo accipienda ſit generatio in diuinis, & quæ de filio Dei dicuntur in ſcripturis. Lege ergò, & ſequentia.

Filius patri per omnia æqualis probatur.] Et hæc quidem aſſertio ſatis ex ſuperiori diſtinctione comprobatur, nec opus eſſet alia hîc inferre, niſi quædam adhuc Patrum teſtimonia reſeruaſſemus, huic propoſitioni probandæ proficua. Itaque quod reliquum eſt ſubijcimus. Sic autem ex ſcripturis æqualitatem filij cum patre, probat vir Apoſtolicus, & Apoſtolorum diſcipulus ANACLETVS I. epiſt. 2. ad Epiſcopos Italiæ. *Illis* (inquit) *qui dicunt quod filius in eo minor eſt, quia, inquis Propheta: Verbum faciet Dominus breuiatum vniuerſo orbi, ita reſpondendum eſt. Diuinis teſtimoniis verbum breuiatum quod faciet Dominus ſuper terram, non minutionem Deitatis in filio Dei ſignificat, ſed diſpenſationem ſuſcepta carnis annunciat: in quali diſpenſatione non ſolum patre hominis filium, ſed etiam Angelis legimus minoratum, Paulo atteſtante Apoſtolo. Cum autem* (inquit) *modicè minus ab Angelis minoratum, videmus Ieſum propter paſſionem mortis, gloria & honore coronatum* (& infrà) *propter quam cauſam non confunditur fratres eos vocare dicens: Annunciabo nomen tuum fratribus meis, in medio Eccleſia laudabo te.* Et Propheta inquit: *Minoraſti eum paulominus ab Angelis, gloria & honore coronaſti eum. Et vt verbum Dei patris, breuiatum in filio non eſſe doceamus, hanc in Eſaÿe Propheta voluminis approbamus ſententiam: nunquid abbreuiatus factus eſt ſermo meus, aut ita paruus eſt, vt non poſſim redimere, aut non eſt in me virtus ad liberandum, dicit Dominus omni potens.* Et iterum: *Hæc dicit Dominus omnipotens. Nunquid abbreuiata eſt manus mea, vt ſaluare non poſſim, aut non poteſt viuificare cor humilium, & ſpiritum contritorum? Et vt brachium patris filium eſſe doceret, intulit dicens: paratus Dominus in oculis omnium gentium, & videbunt omnes fines terræ ſalutare eius.* Et infrà: *Propheta ergò non filium Dei minoratum deſignauit in verbo, quoniam ipſe in prophetis retro tempore loquebatur, qui etiam nunc per Apoſtolos & Apoſtolicos viros nouiſſimo tempore loquitur. Ego* (inquit) *qui loquebar ecce aſſum, & alius Propheta: Sicut eſt ab initio, vſque in ſeculum, neque adiectum eſt ei, neque minuetur illi, quoniam ipſe eſt Dominus creatura ſua. Ecce quale verbum breuiatum fecit Dominus in orbe, non quia, vt illi putant, inferiorem patre intimaret hominibus filiũ, ſed quia nouiſſimum eius annunciaret aduentum.* Aggreſſus eſt ſimilem diſputationẽ EVARISTVS I. epiſt. 1. ad Epiſcopos Africæ, contra hæreticos, qui dicebant filium cum patre lucem non habitare inacceſſibilem, quia ſolus patet habeat immortalitatem, & eos mendacij multis authoritatibus conuincit: quod & facit SIXTVS Epiſtola prima, ad omnes fideles. Vide Trinitas, &c. Sic autem loquitur prædictus Euariſtus. *Sunt quidam* (ait) *qui arbitrantur de patre ſolo dictum eſſe, quia ipſe ſolus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inacceſſibilem: verum eos ita Apoſtolicis percunctis feruliis, & diuinis redarguite præceptis. Non enim ſolus pater ſine filio* (quod dicere nefas eſt) *lucem habitat inacceſſibilem, quia vbi pater eſt, ibi etiam filium eſſe indubitabili fide credendum eſt. Nam ſi ſolus pater ſine filio lucem habitat inacceſſibilem, neceſſe eſt vt ſequeſtratam pater à filio habeat manſionem. Quod ſi ita eſt, quonam modo idem filius ad dexteram patris aſtans, à beato martyre Stephano dicitur conſpici, ſi pater, ſecundum eos, ſolus dicitur ſedibus lucis contineri? Abſit hoc à ſenſu fidelium Chriſto in vnitate fidei adherentium: quoniam ſicut non obeſt filio, cum ſolus dicitur pater lucem inacceſſibilem habitare, ita non obeſt patri, cum ſapientia, quæ eſt filius, dicitur gyrum cœli ſola circuire. Pater itaque cum ſit inuiſibilis & ingenitus in ſe, in filio viſus Apoſtoli teſtimonio comprobatur, & in filio à ſe inenarrabiliter genito manſiſſe atque requieuiſſe monſtratur, ipſo filio in Prophetа loquente: Qui me gennit requienit in tabernaculo meo, & in Euangelio: Pater in me manens ipſe facit opera, & Deum nemo vidit vnquam, niſi vnigenitus filius qui eſt in ſinu patris, &c.* Præterea SOTER I. epiſt. 1. ad Epiſcopos Campaniæ de fide, filij diuinitatem & æqualitatem cum patre, infinitis teſtimoniis aſtruit per totam epiſtolam, quæ nobis onerosa eſſet, ſi hic afferre decerneremus, curioſus lector facilè reperiet. Sed & per totũ librum de Trinitate, nihil aliud agit TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS. FOELIX I. epiſt. 3. ad Benignum Epiſcopum. *Continebant* (ait) *litera tua fratrumq; tuorum, quòd quidam dicunt, filium non poſſe propriè videre patrem, quia ſcriptum eſt: Deum nemo vidit vnquam, & alij fingunt. Ideo minor eſt patre filius, quoniam pater illi perhibet teſtimonium. Quidam autem garriunt, quòd ideo patre minor eſt, quia inuiſibilis ipſe dicitur, filius verò viſibilis comprobatur. Hi enim ignorãtes diuinarum ſcripturarum & Apoſtolorum iura, ex proprio aut adulterino ſenſu talia fabricant, & ſeducere corda fidelium quærunt: nos verò ad ipſius fontis originem redeamus, ex quo fi-*

liam,

Sophronius Hieroſolymit.

Fulgentius Ruſpenſis Epiſcopus.

Ioannes Damaſcenus.

Petrus Lombardus.

Thomas Aquinas.

Anacletus 1.

Iſa. 10.

Titum 1. Roman. 9. Hebr. 2. aduerte quia epiſtolam hanc Paulo eſſe dicit.

Pſal. 21. Pſal. 8. Iſa. 52. Ezech. 29. Pſal. 97. Eccleſiaſt. 42. Eccleſiaſt. 36.

Euariſtus 1.

1 Timoth. 6.

Sixtus 1.

Expenditur locus Apoſtoli, ipſe ſolus habet immortalitatem, &c.

Aduersus 7.

Eccleſ. 4. Coloſſen. 1. Eccleſiaſt. 24. Ioannis 14. Ioanni 1.

Soter 1.

Tertullianus Carthaginenſ.

Foelix 1.

Alia hæreſis retunditur.

Ioann. 1. Matth. 17. Marc. 9. Luc. 9.

Digitized by Google

1.Corint. 4. Coloſſ.1. 1. Timot. 1. Sapient. 9.

Matth 11. Luc 10.

Ioan.1. 8.& 7.

Filius qõ dicatur viſibilis.

Coloſſenſ 1. Eſai. 40.

Eccleſ.1. & 11.

Marcellus 1.

Concilij Nicenũ 1. generale.

Concilij Romani ſub Iulio 1.

Hæc erãt verba Arrianorũ.

Concilij Sardicenſe.

Nicephorus. Theodoretus.

Concilium Aquileienſe 1.

linum, patrem ſemper vidiſſe potuiſſe, vel poſſe euidentioribus teſtimoniis, de veteris & noui inſtrumenti literis, doceamus. Salomon dicit: Eſt tecum ſapientia quæ nouit opera tua, quæ affuit tibi cum faceres orbem terrarum, & ipſa nouit quid ſit placitum coram oculis tuis. Et Dominus in Euangelio: Nemo nouit filium, niſi pater, & cui voluerit filium reuelare. Et iterum: *Deum nemo vidit vnquam, vnigenitus filius, qui eſt in ſinu patris, ipſe narrauit.* Et iterum: *Iudæis dixit, Vos non noſtis eum, ego autem noui eum: quod ſi dixero, quia nõ noui eum, ero ſimilis vobis mendax.* Item ibidem: *Qui ex Deo eſt, hic nouit eum.* Et iterum: *Ego noui eum, quia ab ipſo ſum. Ecce docuimus quî videt ſemper filius patrem. Quomodo aſſtruunt eum patrem non poſſe videre, in cuius ſinu noſcitur permanere? Sæpius autem iam diximus, quia ſecundum hominis formam, filius viſibilis dicitur, ſecundum verò Deitatis ſubſtantiam, inuiſibilis prædicatur Paulo atteſtante, qui ait: Qui eſt imago Dei inuiſibilis.* Et in Eſaya: *Cui ſimilem eſtimatis eum, cum ſit ipſe inuiſibilis.* Et in Salomone: *Sapientiam Dei præcedentem omnia, quis inueſtigabit?* Item: *Diſciplina ſapientiæ cui manifeſtata eſt, & multiplicationem ingreſſus illius quis intellexit?* Item alibi: *Quoniam mirabilia ſunt opera Domini ſolius, & gloriosa, & abſconſa, & opera illius inuiſa omnibus. Ecce ſicut Pater inuiſibilis eſt, ita etiam & filius inuenitur, hæc Apoſtolorum eſt vna traditio, hæc vera charitas quæ prædicanda eſt, ac veraciter diligenda & ſtuenda, atque fiducialiter ab omnibus tenenda.* Poſſem quidem & multa alia Patrum teſtimonia proferre, ſed timeo ne grauis ſim & onerosus legentibus: & tamen adhuc paucis agã. MARCELLINVS I. epiſto. 1. ad Salomonem Epiſcopum, filium eſſe æqualem patri, verborum ſacræ ſcripturæ ſerie contra hæreticos doctiſſimè defendit: vt ex Geneſi 1.11.19. ex Eſaya 14. ex Daniel 3. ex Eccleſiaſt. 5.& 24. ex Ioannis 5.7.8. & aliis infinitis, vt iam ſuperiùs protulimus. Præterea pro hac aſſertione tuenda, congregatum eſt. Concilium NICÆNVM I. 318. Patrum, vbi & infœlix Arrius temeritatis ſuæ pœnas luit, & veritas fidei elucidata eſt, vt habes expreſſum in Symbolo eiuſdem Concilij, vt inuenies in vocabulo, Symbolum. Sed & Iulius I. Concilium ROMANVM celebrauit contra Arrianos, Imperantibus Conſtantio & Conſtante, vbi ſic definitum eſt: *Dicentes, erat quando non erat, aut non erat, antequam fieret: aut quia ex non exiſtentibus factus eſt: aut ex altera ſubſtantia vel eſſentia dicentes eſſe, aut creatum aut conuertibilem filium Dei, hos tales anathematizat Catholica & Apoſtolica Eccleſia. Hanc fidem venerabilem trecenti & octo patres, & agnouerunt & corroborauerunt, conſonantesq́, & vnanimes ſcriptis explanauerunt. Prædicandum eſt enim eſſe conſubſtantialem patri filium, e quòd nullam æqualitatem ad creaturas factas Dei filius habeat, ſed ſoli patri genitori per omnem modum ſit ſimilis, & non ſit ex alia qualibet ſubſtantia vel eſſentia, ſed ex patris: & eos qui diuidunt à paterna ſubſtantia & diuinitate, & alienant verbum à patre, diuidi ab Eccleſia Catholica conuenit, & eſſe alienos à nomine Chriſtiano.* Idem omninò ſtatuit Concilium SARDICENSE I. contra Epiſcopos Arrianos Philippopoli congregatos, vt narrat Nicephorus Calliſtus, libro 9. cap.12. & Theodoretus Cyrenſis, lib.2.cap.8. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ. Idem quoque patres Concilij AQVILEIENSIS Epiſtola ad Gratianum, Valentinianũ, & Theodoſium Imperatores, contra Palladium Arrianum, vbi multis in locis anathematizant omnes, quicunque filium patri negauerint coæternum & coæqualem & Deum verum. Sub eodem tempore ſcripſit ATHANASIVS, HILARIVS, GREGORIVS NAZIANZENVS, NISSENVS, BASILIVS MAGNVS, & LVCIFER CATAGVRITANVS Epiſcopus, libris ad Conſtantium Imperatorem, qui nouiſſimè in lucem prodierunt, opera Ioãnis Tillij Epiſcopi Meldenſis Quorum Patrum teſtimonia ſatis manifeſta ſunt, nec vacat ea in medium producere. Scripſit & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, lib.4 de fide ad Gratianum Auguſtum, in quorum 2.cap.4 de filij æqualitate cum patre abundè diſſerit, & in lib.4. cap.4. cui titulus talis præfigitur, de ſolutione obiectionum, quibus impij hæretici inæqualitatem patris & filij probare cõtendunt, ſic orditur: *Imperator Auguſte, quidam hoc etiam ad inæqualitatem Dei patris & filij obyciendam vſurpare conſueuerunt, quia dicant omnipotentem patrem eſſe, quòd generauit filium: negent autem omnipotentem filium, dicentes quòd generare nõ potuit. Sed vide quemadmodum ſana impietas & dialectica philoſophorum ſeipſa communicat, &c.* Lege quod ſequitur. Porrò AVGVSTINVS HIPPONENSIS quãtis hoc argumentis reuincat, & quantis aſſertionibus Catholicam defendat veritatem impoſſibile eſt nobis recenſere, nec alicui credo eſt hoc ignotum: deficerem enim ſi vel conaret in his digerendis inuigilare. Lubet interim & hic apponere quippiam ex illa epiſtola Patrum memorati Concilij SARDICENSIS, num.300. ad omnes Epiſcopos, contra Arrianos, quam refert Theodoretus Cyrenſis, lib.2.cap.8. ſic autem loquuntur: *Cohors hæreticorum diuerſas eſſe ſubſtantias patris & filij & ſpiritus ſancti pronunciant, & eas eſſe diuiſas. Nos autem hanc percepimus & eruditi ſumus, hanc habemus Catholicam Apoſtolicamq́ traditionem, & fidem atque confeſſionem, vnam eſſe ſubſtantiam patris & filij & Spiritus ſancti. Et ſi quærant, quæ filij ſubſtantia ſit, profitemur eam eſſe quæ patris, indubitanter, nunquam patrem ſine filio, neque filiũ ſine patre fuiſſe credentes, nec eſſe poſſe, quod eſt verbum, ſpiritus. Abſurdum namque eſt dicere, aliquando patrem non fuiſſe. Patrem enim ſine filio nominari, nec eſſe poſſe, eſt ipſius filij teſtimonium: Ego in patre & pater in me eſt: Et ego & pater vnum ſumus. Nullus noſtrum negat genitum. Sed genitum ante omnia, quæ viſibilia & inuiſibilia nuncupantur, opificem Archangelorum & Angelorum & mundi & humani generis, quoniam ait: Omnium artifex ſapientia docuit me, & omnia per ipſum facta ſunt. Non enim ſemper eſſe potuiſſet, ſi ſumpſiſſet exordium, quandoquidem verbum quod ſemper eſt, non habet initium. Deus autem nunquam terminum habet. Non dicimus patrem filium eſſe, neque rurſum filium patrem eſſe, ſed pater, pater eſt, & filius patris filius eſt. Confitemur virtutem eſſe patris filium, confitemur verbum Dei patris eſſe, præter quod, aliud non eſt: & verbum verum Deum, & ſapientiã, & virtutem, verumq́ filium tradimus. Et non ſicut cæteri filij nominãtur, ſic filium dicimus: quoniam illi, aut gratiæ generationis Dij erunt, aut eo quòd digni fiant, filij nuncupantur, neque propter vnam ſubſtantiam, quæ eſt patris & filij. Confitemur item, & vnigenitum, & primogenitum: ſed vnigenitum verbũ dicimus, quod ſemper fuit, & eſt in patre: primogenitum autem quantum ad hominem, ſed tamen differt à creatura communi, quoniam & primogenitum a mortuis, cõfitemur vnum eſſe Deum. Confitemur vnam patris filiq́ diuinitatem, neque quiſquam negat, aliquando patrem filio maiorem, non propter aliam eſſentiam, non propter differen-*

Athanaſius. Hilarius Gregorius Nazianz. Gregor. Niſſenus Baſilius Lucifer Catagurit anus.

Ambroſius Mediolan.

Auguſtinus Hipponenſis.

Concilij Sardicenſe patrũ 90. œcumenicum ſub Iulio Pap.1.

Fides beatorũ patrum.

Ioann.14. Ioann.10.

Sapien 7. Ioan. 1.

Chriſtus vt vnigenitus & primogenitus.

tiam, ſed quia ipſum nomen Patris maius eſt filio. Hæc autem illorum blaſphemia, atque corruptibilis interpretatio eſt, hoc gratia eum dixiſſe contendunt. Ego & Pater vnum ſumus, propter concordiam & vnanimitatem. Sed reprobauimus omnes Catholici, intellectum eorum fatuum & abiectum, ſicut mortalium hominũ. Qui quoniam corrumpi cœperunt, aſſendentes, diſcordare noſcuntur, & ad permutationes aſcendunt, hoc modo diſtantiam & diſcordiam inter patrem Deum omnipotentem & filium eſſe poſſe dicentes, quod abſurdum eſt intelligere, & aliquatenus arbitrari. Nos autem & credimus & affirmamus, & ſic intelligimus, quoniam ſacra ſcriptura ſic locuta eſt. Ego & pater vnum ſumus, propter eſſentiæ vnitatem, qua eſt vna & eadem patris & filij, & credimus ſemper ſine principio & ſine termino hunc regnare cum patre, & non habere nec tempus, nec defectum eius imperiũ, quia ſemper eſt: nunquam enim eſſe cœpit, ideoq; nec deficere poterit. Eandem fidem de æqualitate filij cum patre, fortiter propugnat CYRILLVS ALEXANDRINVS, lib. 1. in Ioannis Euangelium, cap. 3. dum illud exponit: & Deus erat verbum. Deus bone quam doctè & ſyncerè & pulchrè Arrianos perſequitur argumentorum vi, & rationis multiplicis vigore! Idem quoque facit, & lib. 2. in eundem Euangeliſtam, cap. 135. dum illud exponit: Amen dico vobis, non poteſt filius à ſeipſo quicquam facere, niſi quod viderit patrem facientem, præfert autem caput, talem titulum: quod neque ſecundum virtutem, neque ſecundum operationem patre filius minor eſt, ſed æqualiter omnipotens, vt ab eo prodiens ſecundum naturam. Lege ergò. Porrò LEO PRIMVS epiſt. 10. ad Flauianum Conſtantinopolitanum, cuius ſuprà mentionem fecimus, eadem confirmat & epiſt. 76. quę eſt ad Leonem Auguſtum. *Quod* (ait) *noſtris temporibus apud Chalcedonẽ de Domini noſtri Ieſu Chriſti incarnatione firmatum eſt, hoc etiam apud Nicæam* (hoc neſcio quod canone tractetur, vnde colligimus plures eſſe canones quàm nos habeamus, vt iam alibi monuimus) *myſticus ille patrum numerus definiuit, ne Catholicorum confeſſio, aut vnigenitum Dei filium in aliquo crederet Patri imparem, aut eundem, eum ſuctus eſt filius hominis, non veram carnis noſtræ atque animæ habuiſſe naturam, &c.* Eam denique fidem plurimis ſcripturæ authoritatibus IOANNES II. contra hæreticos ſui temporis aſtruit, epiſtola ad Valerium Epiſcopum, vbi nihil aliud tentat probare, quàm Patri æqualem eſſe filium. Porrò Concilium CHALCEDONENSE IV. generale, ſuperiùs memoratam fidem Concilij magni Nicæni roborat actio. 5. ſicut & proceſſionem Spiritus ſancti, quæ confirmata eſt in Concilio I. Conſtantinopolitano generali 2. & ea quæ in Concilio III. generali de virgine Maria, vt Theotocos dicatur, approbat, vt ſuis locis repoſuimus cuncta. Non eſt opus vlterius procedere, cum hoc ſufficienter habeas iterum probatum in vocabulo, Trinitas, & Symbolum.

Cyrillus Alexandrinus Epiſcopus.

Leo Magnus

Concilium Chalcedonenſe.

Myſticum numerum licet quia nescierit centũ & decem & 8. propter myſterij Trinitatis, centenarius quippe numerus triplicatus, & ſenarius triplicatus facit hoc denunciat. Ioannes 2.

Concilium Chalcedonenſe generale 4.

Filius Dei & filius virginis, non duo filij.] Hoc certum eſt ſufficienter in ſuperioribus probatum, & in vocabulo, Chriſtus, infinitis monſtratur teſtimoniis. Ea autem eſt aſſertio Catholica, quam defendit GREGORIVS NAZIANZENVS, libro, ſeu epiſtola, ad Celidonium. *Si quis* (ait) *introducit duos filios, vnum quidem ex Deo patre, ſecundum autem ex matre, ſed non vnum eundemq;, ex adoptione cadat, quæ promiſſa eſt vetli redemptori. Natura enim duæ, Deus & homo, quam & anima & corpus, non autem duo filij, nec Dy duo. Nec enim hic duo homines, licet Paulus ſic appellauerit, quod eſt intus hominis, & quod eſt extrinſecus. Et vt compendioſè dicamus, aliud quidem, & aliud ea ex quibus ſaluator eſt, cùm non idem ſit viſibile & inuiſibile, & hoc quod ſine tempore eſt: non autem alius & alius, &c.* Hinc confeſſioni ſubſcripſit IVSTINVS IMPERATOR, in confeſſione ſuæ fidei miſſa ad Ioannem II. & illic præfatam authoritatem allegat. Denique huic ſuffragatur AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, lib. 8. in Lucam, cap. 17. vbi illud exponit: de die illa & hora nemo ſcit, neque Angeli, neque filius, &c. Similiter libro de fide Incarnationis, multis in locis. Hanc quoque aſſertionem defendit AVGVSTINVS HIPPONENSIS, epiſtola ad Donatum Tribunum, & in expoſitione Symboli ad Laurentium Epiſcopum, & aliis in locis. Denique Concilium ALEXANDRINVM ſub Cyrillo Epiſcopo, epiſtola miſſa ad Neſtorium diſputat contra duos introducentes filios. Et IDEM CYRILLVS ALEXANDRINVS in expoſitione Nicæni Symboli circa medium docet, quod non ex homine Deus factus eſt Chriſtus, ſed Deus exiſtens verbum, factum eſt caro, hoc eſt, homo, eodem modo quo ex eodem Cyrillo probauimus in dictione, Chriſtus incarnatus, &c. Idem Cyrillus poſt multas authoritates allatas, ſic concludit: *Eſt ergo vnus filius, & Dominus, verbum, quod non hominem ſecundum connexionem ſuſcepit, & participem illum ſuarum dignitatum declarauit, cõmunicauitq; ei filiationem & dominationem, ſicut dicunt quidam deliranteſ: ſed ipſum verbum Deus ex Deo, & lumen de lumine, incarnatum & homo factum eſt, & in eius mortem baptizati ſumus. Qui paſſus quidem eſt humano modo in propria carne, manſit autem impaſſibilis diuino modo, & viuit ſemper: vita enim eſt, ex vita, Deo & patre.* Et paulò inferiùs: *Nulli* (ait) *relicta veritatis via, erunt per petras, non intelligentes, neque ea quæ loquuntur, neque ea de quibus affirmant. Vrgentes enim filiationis gloriam in ſolam verbũ, quod ex Deo patre natum, quaſi filium alium, qui ex ſemine Ieſſe & Dauid, coadunatum ei dicunt, participemq; filiationis, ac diuinæ gloriæ, & inhabitationis verbi ipſius, & ab ipſo habuiſſe omnia, proprium verò omnino nihil.* IDEM lib. 2. in Euangelium Ioannis, cap. 146. dum illud exponit: non quæro voluntatem meam, ſed volũtatem eius qui miſit me, vbi probat non duos eſſe filios, filium Dei & filium virginis. Hoc etiam profitentur CLERICI HIEROSOLYMITANI, Antiocheni & Syriæ, epiſtola miſſa ad Iuſtinum Auguſtum. Sed hic fruſtra torpeſcimus, quoniam omnia hæc iam ſuperiùs probauimus in dictione, Chriſtus conſtans ex duabus naturis, &c. Et infrà. Lege, Maria Dei genitrix, &c.

Gregorius Nazianzenus.

Iuſtinus Imperator.

Ambroſius Mediolanenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Concilium Alexãdrinũ ſub Cyrillo.

Cyrillus Alexandrinus.

Clerici Hieroſolymitani.

Filius Dei Chriſtus, non eſt filius adoptiuus.] Contra Elipandum Epiſcopum Toletanum hæreticum, qui affirmabat Chriſtum eſſe filium Dei adoptiuum, celebratum eſt Concilium FRANCFORDIENSE generale Patrũ 300. vbi communi omnium conſenſu damnatus eſt. Hinc & in eodem Concilio PAVLINVS AQVILEIENSIS Epiſcopus libeum edidit, quem vocauit ſacro ſyllabum, qui approbatus à patribus pro cauſa fidei ad noxios reuocandos errores, miſſus eſt ad Galliarum & Hiſpaniarũ prouincias. Sic autẽ in eodẽ libelo diſputat: *Aſſerui* (inquit) *ſed falſis aſſertionibus inretiti. Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum adoptiuum Dei filium de virgine natum, quod diuinis nequeunt approbare documentis.*

Concilium Francfordienſe ſub Adriano I. & Carolo Magno. Paulinus Aquileenſis.

Digitized by Google

mentis. Hæc igitur dicentes, aut in vtero virginis eum ſuſpicantur adoptatum, quod dici nefas eſt, quia de beata virgine inenarrabiliter ſumpſit, non adoptauit, carnem: aut certè purum eum hominem ſine Deo natum (quod cogitare impium eſt) neceſſe eſt fateantur, ac per hoc poſtea quaſi egerit adoptione, à patre in filium ſit adoptatus, cum nihil Deus egerit: qui erat in eo non per gratiam, quemadmodum in cæteris ſanctis puriſq; hominibus, ſed eſſentialiter per naturam. Deus (inquit Apoſtolus) erat in Chriſto, mundum reconcilians ſibi. Quo igitur pacto nobis adoptionem filiorum tribuit, ſi ipſe neceſſarium habuit vt ſibi haberet? Nam quia peccatum non habuit, ideo nobis peccata donauit: quia non accepit vt vita eſſet, ſed ipſe eſſentialiter vita eſt, & idcirco nobis vitam æternam indulſit. Hinc Gabriel virgini ſacramentum diuinum annuncians, Spiritus ſanctus (ait) ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi: ideoq; quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius Dei. Et rurſus Matthæus narrat Angelum dixiſſe: Quod ex ea natum eſt, de ſpiritu ſancto eſt. Non Gabriel dixit, adoptiuus vocabitur filius Dei: ſed abſolutè, filius Dei & filius altiſſimi. Denique non de ſola excellentia maieſtatis eius tunc loquebatur, ſed potius de incarnata diuinitate. Porrò pronomen quod, neutri generis eſt, & ſanctum, ſimiliter neutri generis eſt: ait enim, quod naſcetur ex te ſanctum vocabitur filius Dei. Matthæus autem cum refert Angelum dixiſſe: Quod in ea natũ eſt, de ſpiritu ſancto eſt, palam dat intelligi de corpore dixiſſe, quod de inuiolata virgine ſumpſit, more ſacri eloquij, partem pro toto: aut per ſolum corpus, totum intelligas hominem in anima rationali ex ea natum. Sed ne quilibet ſcrupulus ambiguitatis remaneret, quia de incarnationis eius myſterio dixerit, ſtatim poſt pauca ſubinfert: dabit ei Dominus Deus ſedem Dauid patris eius. Secundum carnem, videlicet, Dauid filius dictus eſt, non ſecundum diuinitatem. Habes igitur quomodo de quo ſupra dixerat: Quod enim ex te naſcetur ſanctũ vocabitur filius Dei, non adoptiuus ſed verus, non alienus ſed proprius, de eo ſubiecit: dabit ei Dominus Deus ſedem Dauid patris eius. Nam quis eum adoptaſſe in filium credat, cum tota Trinitas hominem Chriſtum in vtero virginis operata ſit. Præterea ADRIANVS I. epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ & Galliarum, quæ prædicto Concilio præponitur. *Sufficeret in duobus teſtibus vel tribus* (ait) *ſtare omne verbum: ſed propter controuerſias litigantium, quæ falſis obiectionibus conietturalium quæſtionum, molimus, veritatis refragari nititur aſſertionibus, adhibeamus quinetiam alios veritatis teſtes: ſanctos, ſcilicet, prædicatores noſtros, qui in gremio Catholicæ Eccleſiæ lacte fidei ſunt nutriti, & ad tantam perfectionis maturitatem peruingere meruerunt, quatenus & ſolidi cibi capaciores fierent, & minutis turbis frangendi peritiam retinerent. Beatus igitur* ATHANASIVS ALEXANDRINVS *antiſtes, ſancto afflatus ſpiritu hoc modo fidei ſuæ exorſus principium dedit. Confitemur filium Dei ante ſecula ſempiternum ex patre genitum, nouiſſimis verò temporibus propter noſtram ſalutem de Maria virgine natum, ſicut ſcriptum eſt: Quando venit plenitudo temporis miſit Deus filium ſuum factũ ex muliere, &c.* Et deinceps: *Si quis verò aduerſus diuinas ſcripturas docet, alium dicens filium Dei, & alium qui ex Maria virgine hominem ſecundum gratiam adoptatum ſicut nos, quaſi eſſent duo filij, vnus ſecundum naturam qui ex Deo, & vnus ſecundum gratiam qui ex Maria. Et ſi quis Domini noſtri carnem deſurſum dicit, & non ex virgine Maria, aut mutatã Deitatem in carnem, & confuſam, aut alienatam, aut paſſibilem Deitatem, aut inadorãdam Domini & Dei carnem, hunc anathematizat ſancta Catholica & Apoſtolica Eccleſia.* Idem & eloquentiſſimus vir GREGORIVS NAZIANZENVS: vt iam ſuperiorib. allegauimus) *profitetur & aſtruit.* Similiter & AVGVSTINVS HIPPONENSIS in Euangelium Ioannis. *Non enim* (ait) *nos nati ſumus de Deo quomodo ille vnigenitus, ſed adoptati per gratiã ipſius: ille enim venit vnigenitus ſoluere peccata. Si dicit Auguſtinus adoptatos nos eſſe per gratiam ipſius, qui peccata ſoluere venit: quomodo per illius gratiam nos ſumus adoptati, ſi ipſe conſers nobis in adoptionis gratia fuit. Credatur ergo* (quod dici nefas eſt) *particeps etiam nobis in cauſa peccati. Nam ſicut peccata noſtra non tolleret, ſi ipſe peccatum haberet, ita adoptionis gratiam non nobis tribueret, ſi ipſe propter hominem quem aſſumpſit ſine ſorde peccati, egerit, vt gratiam adoptionis acciperet.* Et GREGORIVS I. in 36. caput Iob: *Redemptor noſter, homo ſine peccato, eſt filius ſine adoptione. Nam & ſi homo quidem, ſed extra menſuram hominum credendus eſt. Vnde benè dicitur: Nullus ei ſimilis in legiſlatoribus, &c.* Patres quoque præfati Concilij in confutatione argumentorum, quæ hæreticus Elipandus & complices obiecerant ex deprauatis ſanctorũ Patrum authoritatibus, ita viciſſim prædictam propoſitionem probant. *Facientes mentionem epiſtolæ Pauli ad Hebræos* (aiunt) *nec intelligentes omnia quæ poſuerunt contra ſe eſſe, & ſemper vbique Chriſtum Dominum filium Dei nominari, non ſeruum, non adoptiuum, ſicut in illis teſtimoniis perſpicuum eſt, quæ ex principio epiſtolæ eius poſuere voluerunt. Multipharie multiſq; modis olim Deus locutus eſt Patribus noſtris in Prophetis: nouiſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in filio, quem conſtituit hæredem vniuerſorum, per quem fecit & ſecula. Qui cum ſit ſplendor gloriæ & figura ſubſtantiæ eius, portanſq; omnia verbo virtutis ſuæ, purgationem peccatorum faciens ſedet ad dexteram maieſtatis in excelſis: tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit. Cui enim dixit aliquando Angelorum: filius meus es tu, ego hodie genuite? Et iterũ cum introduceret & primogenitum in orbem terræ, dixit: Adorent eũ omnes Angeli Dei. Hæc itaque teſtimonia, non ſeruum, non adoptiuum dicunt Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, ſed Filium & hæredem vniuerſorum, ſicut & in ſequentibus eiuſdem epiſtolæ legimus. Moyſes* (ait Apoſtolus) *tanquam famulus fidelis fuit in tota domo eius: Chriſtus verò tanquam filius in domo ſua, & paulo ante: Amplioris enim gloriæ iſte pro Moyſe dignus habitus eſt. Quomodo, amplioris gloriæ, ſi ſeruus ſicut & Moyſes, vel ex ſeruo adoptiuus.* Hinc & AVGVSTINVS HIPPONENSIS tracta. 3. in Ioannem I. tenete fratres ſolidi tatem iſtam. *Lex per Moyſen data eſt, gratia per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum facta eſt. Per ſeruum lex data eſt, & reos fecit: per imperatorem indulgentia data eſt, & reos liberauit.* Et HILARIVS PICTAVIENSIS, lib. 6. de fide, tractans illud: *Hic eſt filius meus dilectus, &c. Si proprij ac ſingulare eſt* (ait) *hic eſt filius meus, quid calumnias Deo patri profeſſæ de filio proprietatis adferimus? An ne tibi videtur in eo quod dicitur, hoc ſignificari: alios quidem cognominatos habeo in filios, ſed hic filius meus eſt, donaui adoptionis nomen plurimis, ſed iſte mihi filius eſt: Ne quæras aliũ, ne non hunc eſſe credas. Hunc ergò tanquam digito indice, ac verbi ſignificatione contingo, quia dico & meus eſt, & filius eſt.* IDEM Hilarius interpretans illud ad Romanos: *Proprio filio non pepercit, eodem ſexto libro, ita ait: Nunquid nam etiam nunc adoptionis in eo erit nuncupatio, in quo proprietatis eſt hoc*

nomen.

2. Corinth. 5. Roman. 8. Galat. 4. Epheſio. 1.

Lucæ 1.

Matthæi 1.

Lucæ 1.

Adrianus 1.

Athanaſius Alexandrinus.

Cõfeſſio Athanaſij.

Galat. 4.

Gregorius Nazianzenus.

Auguſtinus Hipponẽſis in illud Ioannis, Dedit eis filios Dei fieri.

Gregorius 1. Iob. 36.

Patres concilij Frankfordienſis.

Hebr. 1.

Pſal. 2.

Pſal. 96.

Hebr. 3.

Auguſtinus Hipponenſis. Ioan. 1.

Hilarius Pictauienſis.

Matth. 3. & 17.

Roman. 8.

nomen. Et iterum lib. 8. *Sentis ne quid tibi deſit, Chriſto negando quod ſuum eſt? Si per naturam Dei, Chriſtus tibi Dominus eſt, habes ſpiritum ſanctum: Si verò per adoptionis nomen hic Dominus eſt, ſpiritu ſancto carens, ſpiritu erroris animaris: quia nemo niſi in ſpiritu ſancto Dominum Ieſum poteſt dicere.* IDEM Hilarius, in dogmate Catholicæ fidei. *Ergò Deus filius hominis factus eſt filius, natus ſecundum veritatem naturæ ex Deo Dei filius, & ſecundum veritatem naturæ ex homine hominis filius: vt veritas vnigeniti nõ adoptione neque appellatione, ſed in vtraque natiuitate filij nomen naſcendo haberet, vt eſſet verus Deus & verus homo, vnus filius.* Idem affirmat AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in hymno quodam de natali Domini, dum canit: *Gemina gigas ſubſtantia, alacris vt currat viam.* Vide in vocabulo, Chriſtus conſtans duabus naturis ſuprà. Item AVGVSTINVS in libro Enchiridion, cap. 13. *Sicut confitemur Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, quod de Deo Deus, homo autem natus eſt de Spiritu ſancto & virgine Maria: ita vtraque ſubſtantia, diuina, ſcilicet, atque humana, filius eſt vnicus Patris omnipotentis. Item in expoſitione Catholicæ fidei. Non ergò duos Chriſtos neque duos Filios, ſed Deum & hominem vnum filium, quem propterea vnigenitum dicimus manentem in duabus ſubſtantiis, ſicut ei naturæ veritas contulit.* Sed & ISIDORVS HISPALENSIS, libro Ethimologiarum. *Sic autem,* (ait) *Dei filio iuncta eſt humana natura, vt ex duabus ſubſtantiis fieret vna perſona.* Sic & PASCASIVS DIACONVS ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, libro ſecundo operis pulcherrimi: *Quem de Spiritu ſancto compoſuit* (cuius opuſculi B. Gregorius Papa in libris Dialogorum mẽtionem fecit) *capite quarto, ita dicit. Itaque in Deo & homine gemina ſubſtantia, ſed non gemina perſona eſt, quia perſona perſonam conſumere poteſt, ſubſtantia verò ſubſtantiam non poteſt: ſiquidem perſona res iuris eſt, ſubſtantia res naturæ, &c.* quæ ibi docte dicit. Hæc & alia plura teſtimonia adducunt in medium præfati patres Concilij Francfordienſis, tribus libellis in eodem Concilio editis, quorum authores fuerunt præfatus Paulinus Aquileiẽſis, Adrianus I & III. Patrum eiuſdem Concilij. Porrò CAROLVS MAGNVS qui hoc Concilium congregauerat, miſit ad prædictum Elinandum hæreticum & complices eius, vt reſipiſcerent, epiſtolam, eos ſic commonens. *Vos* (ait) *obteſtor, vt in pacifica vnanimitate & Catholicæ fidei profeſſione nobiſcum firmiter maneatis, nec vos doctiores exiſtimetis vniuerſali ſanctæ Dei Eccleſiæ. Eam fidem tenete quam orthodoxi patres in ſuis nobis ſymbolis ſcriptam reliquerunt, & nolite plus ſapere quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem: nec ratiocinando humano ingenio diuina vos myſteria inueſtigare arbitremini, ſed magis credendo honorate, quæ humana fragilitas temere perſcrutando inuenire nõ valet.* Deinde addit & fidei ſymbolum, cuius alibi mentionem fecimus. Vide Chriſtus, Trinitas, Symbolum, &c.

Ambroſius Mediolanenſis hymnos compoſuit.

Ambroſius Hipponenſis.

Iſidorus Hiſpalenſis.

Paſchaſius Diaconus.

Carolus Magnus.

Hæc eſſent & auribus Bezanorum inculcanda.

Roma. 23.

Ignatius Martyr.

Polycarpus Smyrnenſis

Philo Iudæus.

FILII HOMINVM.

Filij erudiendi.] Parentes vt liberos inſtruãt & erudiãt IGNATIVS MARTYR in omnibus ſuis epiſtolis ſolicitè admonet, & vt filij etiã parentibus obediant, vt ex eius epiſtola præcipuè ad Philadelphẽſes, & Antiochẽſes alia, atque cæteris colligitur. POLYCARPVS SMYRNENSIS epiſtola ad Philippenſes: *Filios* (inquit) *erudite in omni diſciplina, & timore Dei.* Hæc autem PHILO IVDÆVS, libro de ſpecialibus legibus commendat, vbi exponit 3. 4. & 5. caput Decalogi: & adhuc diſeritus libro de decem oraculis. *Parentibus* (inquit) *eximiam pro liberis ſortem largita natura eſt, vt beneficia conferant, quibus par gratia nulla vnquam referri poſſit. Quo fit vt merito indignum & graue cenſeri debeat, ſi qui pro omnibus quæ acceperunt, parem gratiam rependere nullo modo poſſunt, ne pro leuioribus quidem velint, & animalium irrationabilium proprietate & inſtinctu naturæ in ſequentibus homines prouocauit ad gratiam parentibus rependendam.* Hinc de educatione filiorum IOANNES CHRYSOSTOMVS, lib. 2. aduerſus vituperatores vitæ monaſticæ, tomo 5. pulcherrimè tractat ad Gentilem atque infidelem patrem. Idem facit & lib. 3. circa medium & vſque ad finem, vbi & fructum bene educatorum filiorum deſcribit. Oro te lector ſi delicioſis pabulis cupis ſaginari, ne te pigeat locum reuoluere. Denique Concilium PARISIENSE III. lib. 3. cap. 25. Imperatoribus Lothario & Ludouico ſtatuit, & admonuit parentes, vt filiis erudiendis ſolertem curam adhibeant: *Ne illicitis actibus creatoris ſui offenſum incurrant.* Et id exemplo beati Iob, cuius ſtudium Beatus Gregorius in ſuis moralibus ſcribit circa filios erudiendos tale extitiſſe, vt non ſolum eos exterius perfectos opere & ſermone efficeret, verùm etiam eorum corda ſacrificij oblatione mundaret. Exemplo etiam Dauid, qui Salomonem filium inſtruens: *Confortare & eſto vir fortis* (ait) *& obſerua cuſtodias Domini Dei tui, vt ambules in viis eius, & cuſtodias cæremonias eius, & iudicia eius & præcepta, & teſtimonia.* Exemplo quoque Tobiæ, qui filium ab infantia timere Deum docuit, & abſtinere ab omni peccato. Eadem præcepta dat parentibus Cõcilium AQVISGRANENSE II. cap. 12. circa finem. Præterea Concilium ARELATENSE IV. ſub Leone III. cano. 19. vt parentes filios ſuos, & patrini eos quos de fonte lauacri ſuſceperunt, erudire ſummoperè ſtudeant admonet. Vide Patrinus. Porrò ſcripſit de educatione liberorũ, egregium opus FRANCISCVS PHILELPHVS. Oro te lector ſi vacat, perlegas. Porrò lege ſequentia.

Ioannes Chryſoſtomus.

Concilium Pariſienſe 3.

Iob 1.

Gregorius 1.

3 Reg. 2.

Tob. 1.

Concilium Aquiſgranenſ. 1. Concilium Arelatenſe 4. ſub Carolo Magn.

Franciſcus Philelphus.

Filiorum necatores.] Vide ſuprà, Abortiuus, & infrà, Homicidium filiorum, quia in his locis cuncta repoſita ſunt.

Filij legitimi qui.] Plenæ ſunt leges imperiales Iuſtiniani & aliorum documentis his, nec eſt hic immorandum. Denique, decretalia, ſextus decretalium, Clementinæ & extrauagant. de talibus ſæpius faciunt mentionem. Vnde & ALEXANDER III. ad Exonienſem Epiſcopum (inſeritur parte 33. Concilij Lateranenſis quod celebrauit, cap. 1. & 3.) *Filos* (ait) *filios eſſe decernit Patrum authoritas legitimos, & poſſe in hæreditatem ſuccedere, non ſolum qui legitimo connubio procreantur, ſed & hos qui naſcuntur ex matre, antequam cum Patre matrimonium ſit perfectum. Tanta eſt enim vis ſacramenti matrimonij, vt qui antea ſunt geniti, poſt contractum legitimum habeantur legitimi. Si tamen conſtat quòd viuente vxore. Pater alia muliere abuſus eſt, & ex ea filium ſuſtulit, nõ eſt ille habendus legitimus: licet poſt mortem vxoris prædictam mulierem acceperit vxorem: maxime ſi vt ea potiretur machinatus eſt mortem vxoris, & talis filius ab hæreditate paterna deijcitur.* Illi autem qui legitimo connubio procreati, poſtea diuortio interueniente inter patrem & matrem, non debent hæreditario iure fraudari, ſed debent de parentum bonis enutriri, vt infert, ca. eiuſdem partis. Vide in vocabulo, Matrimon. &c.

Alexander 3.

Filij ex adulterio procreati Vide ſuperiùs, Adulter & adulterium,&c

Filij clericorum & ſacerdotum.] Concil. TOLETANVM IX. can.10.& allegatur à Gratiano,cauſa 15.q.8.cap.Cùm multæ:*Cùmmulta ſint per incontinentiæ ordinisclericorum hactenus emanauerint ſententia Patrum*(vide infrà fornicatio,& ſuperiùs, Clericis,interdicitur mulierum familiaritas,&c.*) & nullatenus ipſorũ reformari quiuerit correctio morum,vſque adeò ſententiam iudicantium protraxere commiſſa culparum,vt non tantum ferretur vltio in authores ſcelerum,verùm & in progeniem damnatorum. Ideoq́, , quilibet ab Epiſcopo vſque ad ſubdiaconum deinceps,qui vel ex ancilla,vel ingenua deteſtando connubio,in honore cõſtituti filios procrearint: illi quidem ex quibus geniti probabuntur , canonica cenſura damnentur: proles autem tali pollutione nata, non ſolùm hereditatem parentum nunquam accipiet, ſed etiam in ſeruitutem eius Eccleſiæ,de cuius ſacerdotis vel miniſtri ignominiæ nati ſunt,iure perenni manebunt.* Hinc & ALEXANDER III. Dunolmenſi Epiſcopi,& allegatur,par.19.Concilij Lateranenſis quod celebrauit ipſe, cap.2. *Tua deuotio poſtulauit,vtrùm filij ſacerdotum,ſi idonei inuenti fuerint, ad ſacros ordines promoueri poſſint, vel eis cura animarum committi. Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus,quòd filij ſacerdotum,niſi in monaſterio,vel canonica regulari,ſi probatæ vitæ fuerint & conuerſationis habiti,ad diaconatum vel ſacerdotium non debent admitti.* Tum cap.1.3.& 4.eiuſdem partis, præcipit, vt filij ſacerdotum in paternis Eccleſiis miniſtrare , vel eas occaſione aliqua obtinere nullatenus permittantur,(vt videbis ſuprà Beneficia,&c.) & ab Eccleſiis in quibus patres eorum miniſtrare noſcuntur,ceſſante omni appellationis obſtaculo, penitus amoueantur.Hoc iterum repetit per omnia eiuſdem partis 19. capita , licet prolixioribus verbis,verùm nõ diſſimili ſentẽtia.Porrò IDEM Ciceſtrenſi Epiſcopo, parte 40.c.3. ſcribens,dicit obiectum illi eſſe, quòd maculã haberet in oculo,& canonici eſſet filius. *Quapropter Cantuarienſi Archiepiſcopo Legato noſtro* (ait) *dedimus in mandatis,vt pro eo quòd canonici filius diceris fuiſſe,in promotione tua ex multa diſpenſatione procedere non poſſet: de macula verò quam habes in oculo,eidem mãdauimus,vt quod viſum fuerit examini Epiſcoporum, ſic exequatur.* Denique idem cap.60.par.50.ad Cãtuarienſem Archiepiſcopum, ſcribit vt filij ſacerdotum in ſacerdotio geniti vel nõ,à vicariatu vel officio paternarum Eccleſiarum,appellatione ceſſante,amoueantur. Si verò Eccleſias, quas Patres eorum tenuerũt,ſunt adepti,perſonis aliis mediis, dummdo idonei ſint,in ipſis permanere ſinantur: nec tamen plures,ſed vnam poſſint habere. Vide Beneficia,&c. Eadem & Concilium BITERRENSE, can.7. Sed & Concil. LATERAN. generale ſub Innocentio III. cap.31.*Ad abolendam* (ait) *peſſimam quæ in pleriſque inoleuit Eccleſiis corruptelam,firmiter prohibemus,ne canonicorum filij,maximè ſpurij, canonici fiant in ſecularibus Eccleſiis,in quibus inſtituti ſunt patres:& ſi fuerit contra præſumptum decernimus non valere:qui verò,vt dictũ eſt,canonicare præſumpſerint à ſuis beneficiis ſuſpendantur.* Vide in vocabulo, Teſtamentum Eccleſ. &c.Porrò de filiis presbyterorũ BONIFACIVS VIII. titu.11.ſexti Decretalium,cap.1.*Is* (ait)*qui defectum natalium patitur,ex diſpenſatione poteſt Epiſcopi,licitè ſi ei aliud canonicum non obſtat ad ordines promoueri minores,& obtinere beneficium,cui cura non imminet animarum : dum modo ſit tale,ſuper quo per ipſum Epiſcopum valeat diſpẽſari. Ad ordines quoque maiores vel beneficia,ſuper quibus nequit Epiſcopus diſpenſare, ſine diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ promoueri non poteſt.* Eadem decreta renouat Concilium TRIDENTINVM generale nouiſſimum,ſeſſio. 25. quæ fuit 9 ſub Pio IV.cap.15. decreti,reformationis,quod incipit ſic:vt paretnæ incontinentiæ memoria, &c.

Concilium Toletanum 9.

Alexander 3.

Concilium Biterrenſe nouiſſimè lucidatũ. Concilium Lateranenſe generale patrum 1215.ſub Innocentio 3.

Bonifacius 8.

Concilium Tridentini generale.

FISCVS.

Fiſcalium actores.] Conc. TOLETANVM III. can.18.*Statutum eſt vt iudices locorum,& actores fiſcalium patrimoniorum ,ſecundum iuſſum Regis Riccaredi & ſacerdotalis Concilij , die Calendarum Nouembrium in vnum conueniant, vt diſcant quam piè,& iuſtè cum populis agere debeant,nec in angariis aut operationibus ſuperfluis , ſine priuatim onerent, ſine fiſcalem grauent.Sunt etenim proſpectores Epiſcopi ſecundum regiam admonitionem , qualiter iudices cum populis agant,vt ipſos præmonios corrigant, aut inſolentias eorũ,Principum auribus inuoteſcant. Quòd ſi correptos emendare nequiuerint,& ab Eccleſia,& à communione ſuſpendant.à ſacerdote verò & ſenioribus deliberetur,quid per prouincias in ſuo detrimento præſtare debeant iudices,ſi ad Concilium nõ venerint,&c.* Vide Iudex, &c.

Concilium Toletanum 3. ſub Pelagio 2.

Fiſci clerici.] Vide ſuperiùs,Clerici fiſci.

FOEMINA.

De fœminis.] Egimus paſſim in vocabulis, Mulier, Vidua, & clerici ad fœminarum habitacula non accedant, & infrà , Fornicatio , & aliis multis in locis,vt facilè poteris legendo reperire: non enim toties rem repetimus eandem.

FORMATA.

Formatarum.] Quidem ſæpiùs mentio fit in vetuſtis decretis Patrum,vbi prohibent ne peregrinentur clerici ſine formata, vt ibidem diximus, ſcilicet, clerici non recipiantur ſine literis, &c. & in vocabulo, Epiſtola, rationem formatæ reddidimus.

FORNICATIO.

Fornicatio quid.] Hic etiam reuoluendum eſt quod iam in vocabulo, Adulterium, diximus, & concubitus:quia hæc vocabula ſibi ſunt affinia. Itaque CLEMENS I. lib.6. Conſtitutionum Apoſtolicarum,cap.28.*Fornicatio* (inquit) *eſt propriè carnis corruptio,quæ non cauſa liberorũ expetitur, ſed voluptatis: quod eſt incontinentia ſignum, non argumentum virtutis.* Et lib.eod cap.29. *Qui alienam vxorem corruperit,vel cum meretrice ſe inquinauerit, neque ſi toto mari atq, omnibus fluuiis ſe abluerit, expiari poterit.* Eadem repetit iterum,lib.7.c.3.Porrò TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS de fornicatione multa tractat , libro de pudicitia ad calcem,quæ breuitatis cauſa prætereo. Idem facit & CLEMENS ALEXANDRINVS, lib. 3. Stromatum,à principio in longã ſeriem,quæ nec otioſum eſt nobis hic annectere.Lege & ORIGENEM ADAMANTIVM, homil.7. in Ezechielem ad calcem,vbi illud exponit: tranſierunt crura tùa per omnem tranſitum, & multiplicaſti fornicationem tuam, &c. optarim enim vt lector illam homiliam perlegeret,non modicum relaturus eruditionis & ædificationis. Pulchrè nihilominus de fornicationis malo diſputat AMBROSIVS MEDIOLAN. in 1.ad Corinthios,cap.6. exponens illud : Qui autem fornicatur in corpus ſuum peccat, & : Omne peccatum quodcunque

Clemens 1.

Tertullianus Carthaginenſ.

Clemens Alexandrinus.

Origenes Adamantius.

Ambroſius Mediolanenſis.

fecerit homo extra corpus eſt,&c. Quia (inquit) *cætera peccata & ſi per corpus generantur,non tamen animam in carnali concupiſcentia faciunt obſtrictam & obnoxiam,quemadmodum commiſceri facit animã cum ipſo corpore uſus libidinis,agens in opere carnalis fornicationis:quia in tantum agglutinatur anima corpori,vt in ipſo momento nihil aliud cogitare homini liceat,aut intendere,quia ipſam mentem captiuam ſubdit, ipſa ſubmerſio,& abſorbitio libidinis, & concupiſcentia carnalis,&c.* IDEM plura lib.ad virginem lapſam,cap.4.& lib.de pœnitẽtia,cap.14. De malo quoque fornicationis IOANNES CHRYSOS. egregiè diſſerit ad calcem homil.1. in Pſal.50. Et HIERON. STRIDONENSIS,lib.3.Commentariorum in epiſt. ad Galat.cap.5. exponens illud: Manifeſta autẽ ſunt opera carnis,&c. Lege & ſeq.

Ioannes Chryſoſtomus.

Hieronymus Stridonenſis.

Fornicatio qua pœna plectenda.] Iam in dictione, Adulter & adulterium diximus, vt hoc peccatum debeat caſtigari. Porrò Concil. ELIBERTINVM, can.7. *Si quis fortè fidelis poſt lapſum mœchia, poſt tempora cõſtituta denuo fuerit fornicatus, placuit eum nec in fine habere communionem.* Porrò canones Patrum non eadẽ cenſura volunt fornicatores & adulteros puniri,quia omninò non eſt eadem ratio adulterij & fornicationis. Itaque de fornicatione,Concil. NANNETENTE, can.13. *Si qua* (inquit) *mulier non habens virũ,aut vir non habens vxorem,fuerint fornicati,tribus annis pœniteãt.* Et can.14. ſubdit: *Quod ſi vir non habens vxorem, alterius vxorem adulterauit,aut ſi qua mulier non habens virum,cum alterius viro: ille, qui fœdus violauit coniugij, ſeptem annis,vt dictum eſt,in pœna adulterij pœniteat:ille qui lege coniugij non tenetur,quinque annis pœniteat. Neque enim æqualis pœnitentia danda eſt his,quibus ſufficere poterat ad explendã libidinem ſuã coniugium amplexus,& illis qui coniuge carentes, ardore libidinis compellente in fornicationem ceciderunt.* Vide quod ſequitur.

Concilium Elibertinum ſub Syluestro 1.vel Melciade.

Concilium Nannetenſe nõ potui reperire quo tẽpore celebratum eſt.

Fornicatio interdicitur viris Eccleſiaſticis.] Et quidem ſi viris ſecularibus illicita ducitur fornicatio,multo fortiùs clericis & preſbyteris debet eſſe interdicta. Porrò de illa iam aliquid diximus in vocabulo,Clerici fœminarũ alloquia & contubernia euitent. Verùm quia ibidem polliciti ſumus nos hic aliquid dicturos, quod promiſimus libera mente exoluimus:ammonẽtes interim quod hic fuerit ſuppreſſum,in alio ſupra ſignato loco requirendum,eo quòd nonnulla ſunt decreta quæ vix poſſunt à ſe inuicem diſiungi, vt iam ſæpius præmonuimus. Itaque vt tandem quo cœpimus ordine pergamus. CANON APOSTOLORVM 25. & allegatur à Gratiano,diſt.81. cap.Preſbyter,& diſt.82.c. Presbyter ſi,&c. *Epiſcopus* (ait) *aut preſbyter,aut diaconus qui in fornicatione,aut periurio,aut furto captus eſt, deponatur: non tamen cõmunione priuetur. Dicit enim ſcriptura: Non vindicabit Dominus bis in idipſum.* Hunc canonem allegat Concil. GENERALE VI. can.4. Porrò Concil. NEOCÆSARIENSE longè antè Cõcilium I.Nicænum,can.1. *Preſbyter* (ait) *ſi vxorem duxerit,ordine ſuo moueatur:* vide Cœlibatus) *ſi autem fornicatus fuerit,vel adulteriũ commiſerit, penitus extrudatur,& ad pœnitentiam deducatur.* Hunc canonem allegat Concil. II. MOGVNTINVM, can.19. & Concil. PARISIENSE III. lib.1. c.35. Præterea Concilium ELIBERTINVM ſub Melciade,vel Syluestro I. can.18. *Epiſcopi,preſbyteri, & diaconi, ſi in miniſterio poſiti delicti fuerint, quòd ſint mœchati, placuit & propter ſcandalũ propter nefandum crimen,nec in fine eos cõmunionem accipere debere.* Eadẽ vitare debere clericos ſummoperè monet CYPRIANVS CARTHAGIN. lib.3.Epiſto.epiſt.10.ad calcem:quinetiam clericos ab hoc vitio dehortatur Concil. CARTHAGIN. III. vt allegatur à Gratiano ſub nomine Gangrenſis Concilij. Porrò Syluester I.vt iam ſæpius monuimus, præſente Conſtantino magno duo Romæ Concilia celebrauit, in quorũ poſteriore, actio.2.ſic legitur: *Preſbyter ſi fornicationem fecerit, quanquam ſecundũ canones Apoſtolorum* (vt habes ſuperiùs) *debeat deponi,tamen iuxta authoritatem B.Syluſtri in præfata Synodo,ſi in vitio non perduraverit, ſi ſua ſponte confiſſus adiecit vt reſurgat, decem annis in hunc modum pœniteat. Tribus quidem menſibus à cæteris remotus,pane & aqua à veſpera in veſperam utatur,& tantùm diebus dominicis, & præcipuis feſtis modico vino & piſciculis atque leguminibus recreetur.ſine carne & ſanguine:ouis & caſeo utatur,ſacco indutus humo adhæreat,die ac nocte miſericordiam Dei omnipotẽtis imploret. Finitis tribus menſibus continuis exeat,tamen in publicum non procedat,ne grex fidelis in eo ſcandalum patiatur:quia non debet ſacerdos publicè pœnitere ſicut laicus. Poſtea aliquantis per viribus conſumptis. Vnum annum & dimidiũ in pane & aqua expleat,exceptis dominicis diebus & feſtiuitatibus, quibus vino & ſanguine,ouis & caſeo iuxta canonicam menſuram vti poterit. Finitio primo anno & dimidio, corporis Domini (ne indureſcat) particeps fiat,& ad pacem veniat. Pſalmos cum fratribus in choro canat,ad cornu altaris non accedat iuxta* B. CLEMENTIS I. *vocem,epiſt.2.ad Iacobum,minora gerat officia. Deinde verò vſque ad expletionem ſeptimi anni omni quidem tempore,exceptis Paſchalibus diebus,tres legitimas ferias in vnaquaque hebdomada in pane & aqua ieiunet. Expleto ſeptimi anni circulo, ſi fratres apud quos pœnituerit eius congruam pœnitentiam laudauerint, Epiſcopus in priſtinum honorem iuxta* B. CALIXTI I. *Papæ authoritatem reuocare poterit. Sanè ſciendum quòd ſecundam feriam vnum pſalteriũ canendo,aut vnum denariũ pauperibus dando, ſi opus eſt,redimere poterit. Finitis autem ſeptem annis,vſque ad finem decimi anni ſextam feriã nulla, interueniente redemptione,obſeruet in pane & aqua. Eadem quoque pœnitentia erit ſacerdotis de omnibus aliis peccatis & criminibus,quæ in depoſitionem eum inducunt. Neque hoc cuilibet onoroſum videatur, ſi ſacerdos poſt lapſum dignè,vt ſupra dictum eſt,pœniteat ad priſtinos redeat honores.* Vide & Clericus criminoſus,&c. Præterea COELESTINVS I. in decreto,quod allegat Gratianus, cauſa 30.q.1.c. Si quis ſacerdos: *Si quis ſacerdos cum filia ſpirituali* (vide etiam Patrinus) *fornicatus fuerit,ſciat ſe graue adulteriũ commiſiſſe. Idcirco fœmina ſi laica eſt omnia derelinquat, & rem ſuas pauperibus tradat,& conuerſa in monaſterio Deo vſque ad mortem ſeruiat. Sacerdos autem qui malum exemplum dedit hominibus,ab omni officio deponatur, & peregrinando duodecim annis pœniteat: poſtea verò ad monaſterium vadat, ibiq; cunctis diebus vitæ ſuæ Deo ſerviat.* Iterum ibidem Gratianus, eiuſdem Cœleſtini allegat decretum,cap. Non debet: *Non debet Epiſcopus aut preſbyter commiſceri cum mulieribus,quæ ei ſua fuerint confeſſæ peccata. Si fortè (quod abſit) hoc contigerit, ſic pœniteat,quomodo de filia ſpirituali. Epiſcopus annos 15. & preſbyter, annos 12. & deponatur,tamen ſi in conſcientia deuenerit.* Hinc eſt quod ICSHYRION DIACON. Alexandrinus, & Sophronius, & alij epiſtolis quas miſerunt ad Chalced. Conc. & ad Leonem Papam I. Dioſcorũ Alexandrinum impium hæreticum Epiſcopũ accuſant coram eiſdem patribus,quòd prædicti Sophronij

Canon Apoſtolorum.

Num 1.

Concilium generale.

Concilium Neocæſarienſe.

Concilium Moguntinũ 2. Concilium Pariſienſe 3. Concilium Elibertinum.

Concilium Carthaginenſe 3. allegat Gratianus ſub nomine Gangrenſis diſtinct. 81. cap. Presbyter.

Concilium Romanum 2. ſub Syluestro.

Qualiter pœnitere debeat Presbiter fornicarius. O quam Fœlix ſeculum ſi hæc delinquentibus indigerentur.

Clemens 1.

Calixtus 1.

Ratio cur tam rigidam pœnitentiam delinquentibus clericis impoſuerint patres quę parum nũc attenditur.

Cœleſtinus 1.

Commiſceri ſpiritualibus ex baptiſmo filiis quam grane ſcelus, vide & Patrinus.

Com... interius ſacerdotibus, cũ his mulieribus quas audierint in confeſſionis ſacramento.

phronij vxorem rapuiſſet, & fœdè cum ea ſcortaretur: propter quod à præfato Concilio, & à Leone I. depoſitus & dãnatus eſt. Denique Concilium TVRONENSE I. ſub eodem Leone I. c.2. *Licèt* (ait) *à patribus noſtris è commiſſa authoritate id fuerit conſtitutum, vt quicunque ſacerdos vel leuita, filiorum procreationi operã dare fuiſſet conuictus, à communione dominica abſtineret, nos tamẽ huic diſtrictioni moderationẽ adhibentes, & iuſta cõſtitutione mollientes, id decreuimus, vt ſacerdos vel leuita coniugali concupiſcentia inhærens, vel à filiorũ procreatione non deſinens, ad altiorem gradũ non conſcendat, neque ſacrificia Deo offerre, vel plebi miniſtrare præſumat. Sufficiat his tantùm, vt à communione non efficiantur alieni.* Conc. TOLETANVM II. ſub Ioanne II. dum diſtin.can.1. an clerici, qui ab ineunte ætate, mancipati ſunt diuinis officiis, valeãt coniugia repetere, eiſdem fornicationem inhibet, poſtquam votum caſtitatis emiſerint, vt in vocabulo, Clericus iam diximus. Vide & Clerici incontinentes, & Cœlibatus, & Cõcubinarius, &c. Porrò Conci. AVRELIANENSE III. can.7. poſtquã de clericis incõtinentibus ſtatuit (vt etiam allegat Gratianus, diſt.81.c.Si quis, &c. & Iuo Carnoten lib.3. decretorum) ſubdit: *De adulteriis honoratorum clericorum id obſeruandum eſt, vt ſi quis adulteraſſe aut confeſſus fuerit, vel conuictus, depoſitus ab officio cõmunione conceſſa in monaſterio, toto vitæ ſuæ tempore retrudatur.* Vide mox etiam idem ſtatutum. Concil. ARVERNENSE ſub Pelagio I. vt allegat Codex 16. volum. lib.2.c.44. *De preſbyteris* (ait) *qui de crimine fornicationis ſine aliquo capitali flagitio accuſantur, & non habent collegas cum quibus ſe excuſare poſſint, aut ſi fortè lapſi fuerint, in iudicio neque ad dexteram neque ad ſiniſtram declinandum eſt, ſed rectã via gradiendum. In Concilio namque Neocæſarienſi ſcriptum eſt: Preſbyter, &c.* Habes ſuperiùs expreſſum. Idem repetit Concil. MATISCONENSE I. can. 11. vt allegauimus in vocabulo, Cœlibatus, &c. Porrò iterũ de eadem re ſtatuit Concil. TOLETANVM IV. ſub Honorio I. can.42. & allegat Gratian. diſt.81.c.Quidã, &c. *Quidam clerici* (ait) *legitimum non habentes coniugium, extranearum mulierum, vel ancillarum ſuarum interdicta ſibi conſortia appetunt. Ideo quæ cum clericis taliter coniunctæ ſunt, ab Epiſcopo auferantur, & venundentur, illis pro tempore relegatis ad pœnitentiam, quos ſua libidine inficerunt.* Multa ſunt talia ſtatuta aliorum Conciliorũ, vt videre eſt in dictione, Clericus. Denique Cõci. TOLETANVM II. can.5. ait: *Si quis Epiſcoporum magnati cuiuſquam, vxorem, filiam, neptem, ſeu quolibet illi gradu altero pertinentem, quacunque fraude vel ſubtilitate, adulterina pollutione fœdauerit, & honoris proprij gradum amittat, & ſub exilij relegatione perpetuam excommunicationis ſententiam perferat: qui tamen circa finem, vitæ, cõmunionis remedio adiuuandus eſt. Hanc ſanè & illi ſententiam merebuntur, qui aut volentes homicidium fecerint, aut primatibus palatij, generoſisq́, perſonis, ſeu nobilioribus quibuſcunque mulieribus, aut puellis aliquid per necẽ, aut per quancunque iniuriam viſi fuerint intuliſſe. Vnde eos iuxta legum ſecularium inſtituta, aut talionem recipere, aut traditionem de his fieri, vel proſcriptionem oporteat.* Vide Homicidium. Porrò in ſuperioribus vocabulis, Clerici laſciui & ſcurriles, inſignem deſcripſimus clericorum Gallicanorum turpitudinem, quæ repreſſa eſt in Concilio FRANCICO ſub Carlomãno Rege, & Bonifacio Epiſcopo Moguntinenſi, Legato ſedis Apoſtolicæ: & in Concilio lex etiam contra fornicatores talis poſita eſt. *Falſos preſbyteros, & adulteros, vel fornicatores diaconos* (ait Synodus) *& clericos, de peculiis Eccleſiarũ abſtulimus, & degradauimus, & ad pœnitentiam cõgimus* (vide & Clerici criminoſi, &c.) *ſtatuentes ſimiliter, vt poſt hanc ſynodũ* (quæ fuit 11. Cal. Maias) *quiſquis ſeruorum Dei vel ancillarũ Chriſti, in crimen fornicationis lapſus fuerit, vt in carcere pœnitentiã faciat in pane & aqua. Et ſi ordinatus preſbyter ſit, duos annos in carcere pœnitentiam faciat, & in carcere permaneat. Si autem clericus vel monachus in hoc peccatum ceciderit, poſt tertiam verberationem, in carcerem miſſus, vertentem annum ibi pœnitentiam agat. Similiter, & velata vel ſanctimoniales eadem pœnitentia contineantur, & radantur capilli capitis eorum.* Omninò idem decreuit Concil. SVESSIONENSE ad S. Medardum, ſub Childerico & Pipino ducibus & regibus. Hinc NICOLAVS I. epiſt. ad Carolum Archiepiſcopum Moguntinum, allegat Gratianus diſt.50.cap.Sacerdotes: *Sacerdotes ſi in fornicationis ceciderint laqueum, & criminis manifeſtus ſine offenſu ſit actus, ſacerdotij honorem habere non poſſunt. ſecundum canonica inſtitutionis authoritatẽ.* Hunc canonem confirmat, & renouat Concil. VORMATIENSE, can.1. Præterea ALEXANDER III par.8. Concilij Lateranẽſis, quod celebrauit, c.22. iubet vt beneficio ſpolietur ſi aliquod habeat: & ſcribens Carnotenſi Epiſcopo par.50 c.21. preſbyterum qui mulierem in Eccleſia frequenter cognouiſſe dicebatur, ſi ſe purgare non potuerit, iubet ab officio ſuſpendi. Porrò præfatus NICOL. I. (vel vt opinor NICOLAVS II.) in Concil. ROMANO Patrum 113. contra Berengariũ, poſtquam prohibuit ne fornicarij ſacerdotis Miſſa audiretur, vt infrà dicemus, ſic de reliquis clericis ſtatuit. *Sancta Synodus ſub excommunicatione ſtatuit, vt quicunque ſacerdotum, diaconorum, poſt conſtitutum beatæ memoriæ prædeceſſoris noſtri ſanctiſſimi Papæ* LEONIS *de caſtitate clericorum* (vide in dictione, Concubinarius) *concubinam palam duxerit: vel ductam non reliquerit, ex parte omnipotentis Dei, authoritate beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli præcipimus, & omninò contradicimus vt Miſſam non cantet, neque Euangelium vel epiſtolam ad Miſſam legat, neque in preſbyterio ad diuina officia, cum his qui præfata conſtitutioni obedientes fuerint maneat, neque partem ab Eccleſia ſuſcipiat, quouſque à nobis ſententia ſuper huiuſmodi Deo concedente procedat. Qui autem caſtitatem ſeruauerunt, iuxta Eccleſias quibus ordinati ſunt, ſicut oportet religioſos clericos, ſimul manducent & dormiant, & quidquid eis ab Eccleſijs venit, communiter habeant, & monemus, vt ad Apoſtolicam vitam peruenire ſtudeant.* Eadem de fornicariis excõmunicandis clericis ſtatuit GREGORIVS VII. vt refert MARIANVS SCOTVS in eius vita. Sed & ALEXAN. III. iam memoratus par.18. Concil. Lateran. quod celebrauit, c.1. ad Salernitanum Epiſcopum. *Clericos in ſacris ordinibus conſtitutos, qui in domibus ſuis propriis publicè detinent concubinas, ad eas abiurandas volumus à tua fraternitate compelli, ne in eandem fornicationem, inſtinctu diabolicæ fraudis redeant, & inſuper reatum periurij incurrant. Vnde ipſos per ſuſpenſionis & interdicti ſententiam arctiùs cogere debes, vt mulieres ipſas ita à ſe removeant, vt de ipſis ſiniſtra ſuſpitio non habeatur.* IDEM cap.7. eiuſdem partis ad Vnigorenſem Epiſcopum. *De ſacerdotibus publicè fornicarias habentibus, diſcretioni tuæ nihilominus præcipiẽdo mandamus, vt eos diligenter conuenias, & attentius commoneas, vt fornicarias ſuas dimittant, & a ſe prorſus expellant. Quòd ſi forte admonitionem tuã facere con-*

Concilium Turonen. ſub Leone 1. vel eius ſucceſſore Hilario 1.

Concilium Toletanum 2. ſub Alma. ico rege

Concilium Aurelianenſ. 3. ſub Vigilio 1.

Concilium Aruernaſe.

Concilium Matiſconen. 1. ſub Pelagio 2.

Concilium Toletanum 4.

Concilium Toletanum 11. ſub Vitaliano 1. Papa.

Concilium Francicum in Francia celebratũ ſub Principibus Carlomanno & Pipinio.

Vtinam hæc lex & modo ſeruari mandaretur.

Sanctimonialium fornicantium cenſura. Concilium Sueſſionenſe. Nicolaus 1.

Presbyteri fornicarij deponendi hoc habes in canone Apoſtolorũ ſuperius & ex eó ſequẽtibus decretis patrum, lege. Concilij Vormatienſe. Alexand 3.

Nicolaus 1. Concilium Romanũ ſub Nicolao 1. cõtra Berengarium.

Gregorius 7. Marianus Scotus.

Alexander 3.

tempſerint, ſeu in immundicitia ſua duxerint perſiſtendum, tu eos, appellatione remota, ab omni officio, & beneficio Eccleſiaſtico non differas ſpoliare. IDEM ibidem cap.8. *Si clerici tua iuriſdictionis, ſiue ſint in ſacris ordinibus, ſiue in inferioribus conſtituti, fornicarias detinent, niſi eas ad ſecundam & tertiam commonitionem tuam à ſe diuiſerint, eas contemptui de cætero habeat, tibi eos Eccleſiis, vel earum portionibus, ſi quas habent, appellatione poſtpoſita, ſpoliare, & ipſis diuina officia interdicere.* Et cap.9. de quodam ſacerdote fornicatio, ſic Epiſcopo Eboracenſi reſcribit. *Si non venerit* (inquit) *ad præſentiam noſtram, ſuſpenſionis ſententiam in eum propter hoc latam, tandiu volumus obſeruari, donec fornicariam ſuam à ſe abiciat, & viuat (ſicut decet preſbyterum) continenter.* Idem omninò cap 10. ſtatuit ad Cantuarienſem Epiſcopum, & cap.11. eiuſdem par.18. quendam clericum qui adulteram in domo ſuo, & commatrem detinebat, ſtatuit animaduerſione corrigendum. Concilium LATERANENSE generale ſub Innocentio III. cap.14. & allegatur, extra de vita & honeſtate clericorũ, cap.13. Eadem renouat Concilium ALEMANICVM ſub Conrado Legato, cap.2. vbi agit de pœnis infligendis clericis fornicariis & concubinariis. Item cap.3. agit de ruralibus clericis ſcortatoribus, qui debent per Archidiaconos corrigi, & ab officio ſuſpendi, niſi ab iniquitate, ſe ſubtraxerint, & eorum officia iubet aliis idoneis conferri. Vide Clericus, Concubinarius, & Cœlibatus, locis ſuperiùs multoties aſſignatis, vbi plura adhuc reperies.

Concilium Lateranenſe patrum 1215. ſub Innocentio 3.

Concilium Alemanicũ quod celebrauit Cõradus Portuenſis Epiſcop. Cardinalis S. Rufinæ & Legatus anno 1225.

Fornicarij ſacerdotis an audiẽda Miſſa, vel communio de eius manu ſuſcipienda. [Superiùs in vocabulo, Concubinarius, & alibi de talibus facta eſt mentio, ſed & ſuperiori annotatione, & conſequenter etiam. Ex Concilio TVRONENSI I. & NICOLAO II. & ALEXANDRO III. probatum eſt ſacerdotes à Miſſæ officio ſuſpendi, qui fornicarij ſunt. Hoc vt adhuc ſit amplius manifeſtũ, etiam non debere populum eorum Miſſæ intereſſe, ſic ſtatuiſſe Gratianus refert (diſtinctione 32. cap. Præter hoc, &c.) ALEXANDRVM II. quod certè malè puto typographus poſuit: quia quidquid ibi dixit, videtur eſſe deſumptum ex Nicolai II. decretis, quæ ſuperiori pagina cõtinentur. Vt autem hoc lectoris iudicio remittamus, interim optima eſſe ſtatuta NICOLAI Papæ II. cuius idem meminit loco ſuperiùs allegato Gratianus. Qui quidem in Concilio Romano, contra Berengarium Epiſcoporum, 113. teſte Platina, ſic ſtatuiſſe memoratur. *Nullus Miſſam audiat, preſbyteri, quem ſcit concubinam indubitanter habere, aut ſubintroductam mulierem: ſed nec* (vt diximus ſuperiori pagina) *ſacerdoti illi cõceditur Miſſam celebrare.* Hunc canonem allegat & renouat LVCIVS III. ad magiſtrum & fratres militiæ S. Iacobi, dum quærerent ab eo, an ſibi liceret audire Miſſam eius, qui habebat concubinam. Quibus reſpondet licitum eſſe ab eo communio. :m corporis Domini ſuſcipere, ſi crimen occultum fuerit. Hoc prius ſtatuerat NICOLAVS I. in reſponſione ad conſulta Bulgarorum, & allegat Gratianus, cauſa 15.q.8. (credo autem quia hoc excerptum ſit. Ex ſcriptis CYPRIANI CARTHAGINENSIS, lib.1. Epiſtolar. epiſt.4. ad Fœlicem & Aſturicã plebem, vt reposuimus in vocabulo, Epiſcopus eligatur, &c.) *Sciſcitantibus vobis* (ait Nicolaus I.) *ſi à ſacerdote, qui fuerit comprehenſus in adulterio, ſiue de hac ſola fama reſperſus eſt, debeatis communionem recipere nẽne, reſpondemus. Non poteſt aliquis quantumcunque pollutus ſit, ſacramẽta diuina polluere, quæ purgatoria cunctarum cogitationum exiſtunt: quia qualiſcunque ſacerdos ſit, quæ ſancta ſunt coinquinari non poſſunt. Idcirco ab eo quouſque iudicio Epiſcoporum reprobetur, communio percipienda eſt: quoniã mali, bona adminiſtrando ſe tantummodo ledunt. Fax accenſa ſibi quidem detrimentum præſtat, aliis verò lumen in tenebris adminiſtrat: & vnde aliis commodum exhibet, inde ſibi diſpendium præbet. Sumite ergo ab omni ſacerdote intrepidi Chriſti myſteria, quia omnia in fide Chriſti purgantur. Fides eſt enim qua hunc mundum vincit: & quia non dantis meritum, ſed accipientis fit, dicente* B. HIERONYMO: *ad credendum omni anima baptiſmus eſt perfectus, & ab omni ſacerdote corpus Chriſti eſt perfectum.* Hoc vt diximus LVCIVS III. confirmauit, qui ſcribens magiſtro & fratribus militiæ S. Iacobi, ait: *Sumite ab omni ſacerdote intrepidè Chriſti myſteria, quia omnia in fide Chriſti purgantur. Cæterùm aliud crimen eſt notoriũ, aliud occultum: notorium diffinitur de quo preſbyter canonicè condemnatur, occultum quod adhuc ab Eccleſia toleratur. Item aliud eſt, à talium officiis abſtinere, vt peccandi licentia cæteris auferatur, & huiuſmodi ad pœnitentiæ fructum trahantur: atque aliud, ſi tanquam falſa, in fornicatione iacentium, talia myſteria reſpuantur. Sine dubitatione itaque teneatis, quod à clericis & preſbyteris, quamuis fornicariis, quandiu ab Eccleſia tolerantur, nec eſt crimen euidens, licitè audiuntur diuina myſteria, & alia recipiuntur Eccleſiaſtica ſacramenta.* Vide Communio, Miſſa, Concubinarius, & Cœlibatus, &c. eiuſmodi.

Hieronymus Stridonenſis. Lucius 3.

Notorium & occultum delictum.

Fornicatio interdicitur his, qui ſimul pueros de fonte leuarunt.] Collige ex ſuperioribus annotationibus, ex Cœleſtino I. & Alexandro III. & reliquum. Vide in vocabulo, Patrinus. Ibi omnia hæc referuntur.

Concilium Turonenſe 2. Nicolaus 1. Alexander 3.

Alexander 2.

Fornicatio an ſoluat matrimonium.] Vide infrà, Matrimonium vt ſoluatur, &c. & ſuprà Adulterium, &c.

FRANCIA.

Franciæ Reges ſemper Catholicam fidem tenuiſſe commendantur.] Opportunè ad hoc hodie vocabulũ deuenimus (Carolo IX. Franciæ Rege Chriſtianiſſimo, hac die Dominica 26. Nouembris, anno 1570. auſpice Deo, fœlix ineunte coniugium cum filia Maximiliani Imperatoris, ſummo cum populi applauſu) vt de Franciæ regibus aliquid dicamus, quorum primam in Gallias irruptionem NICEPHORVS CALLISTVS, lib.9. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap.6. deſcribit, & longè excellẽtius doctiſſimus ille ANTONIVS SABELLICVS, lib.3. Enneadis decimæ, vbi lucidiſſimè originem Francorum, & vnde ſic ſunt appellat, eorum Geneſin & mores ſcitè deſcribit. Hoc & præſtiterunt multi alij hiſtoriographi, & ſpecialiter PAVLVS EMILIVS, ROBERTVS GVAGVINVS, qui præcipuè in deſcribendis Francorum geſtis verſati ſunt. Longum autẽ eſſet hic deducere quomodo, qualiter, & quibus modis tam nobile regnum Chriſtianam fidem ſuſceperit. Hoc autem tantum admirabile dico, quòd à ſuſceptione ſactæ fidei non inuenitur quiſquam illorum Regum à fide exorbitaſſe, & hæreſis labe pollutus: vt annotauit ſolicitè noſter IOANNES LAZIARDVS Cœleſtinus, lib.3. Epitomatis vniuerſalis Hiſtoriæ, cap.1.2.3. & reliquis, ſi vacat (lector) perlege. Igitur ad commendationem fidei eorundem, hic libet adiungere, quòd ſemper fidem Catholicam firmiter cu-

anno 1570.

Nicephorus Calliſtus.

Antonius Sabellicus.

Paulus Emilius Robertus Guaguinus.

Ioann. Laziardus Cœleſtin. hicobiit in monaſterio noſtro Senonenſe vt verorum relatione accepi.

ſtodie

Digitized by Google

Gregorius 1.

Insignis commendatio Regni Francia, à S. viro.

Vigilius 1. longe ante Gregorium 1.

Concilium Constantinopolitanú 2. generale 5.

Postulat Vigilius 1. auxilium contra Gothos à Francorú rege sicut & postea Zacharias à Carolo Magno.

Martinus 1.

Zacharias 1.

Concilium Francicum sub Carlomanno, & Pipino.

Concilium Basileense generale.

stodierunt, & egregiè Romanam sedem semper protexerunt, vt GREGORIVS I. cognomento magnus, lib. 5. Regiſtri, epiſt. 6. teſtatur, ad Childebertum Regem Francorum. *Quantò* (inquit) *cæteros homines regia dignitas antecellit, tanto caterarum gentium regna, regni veſtri profectò culmen excellit. Eſſe autem Regem, quia ſunt & alij, non mirum eſt: ſed eſſe Catholicum, quod alij non merentur, hoc ſatis eſt. Sicut enim magna lampadis ſplendor, in tetra noctis obſcuritate luminis ſui claritate fulgeſcit, ita fidei veſtræ claritas inter aliarum gentium obſcuram perfidiam rutilat ac coruſcat. Quidquid autem Reges ſe cæteri gloriãtur, habetis: Sed ipſi in hac re vehementius ſuperantur, quoniam hoc principale bonum non habent, quod habetis, vt ergò ſicut fide, ita & actione vincantur, benignam ſe excellentia veſtra ſuis ſubiectis ſemper exhibeat, & ſi qua ſunt quæ eius animum offendere valeant, ea indiſcuſſa non ſinat. Tunc enim verè Regi regum, id eſt, omnipotenti Domino amplius placebit, ſi poteſtatem ſuam reſtringens, minus ſibi crediderit licere quàm poteſt. Quia igitur ſinceritatem fidei & mente ſeruatis, & opere, beati Petri Apoſtolorum principis amor, qui in vobis eſt euidenter oſtenditur: cuius res ſub Chriſtiana religionis intuitu, ſub veſtri culminis poteſtate, bene hactenus gubernata & conſeruata ſunt.* Sed & ante Gregorium prædictum VIGILIVM I. epiſtola ad Aurelianum Arelatenſem Epiſcopum, quæ lecta eſt coràm Patribus generalis illius CONSTANTIPOLITANI Concilij II. generalis quidem 5. ſub Iuſtiniano Imperatore magno, collat. 7. *Glorioſo* (ait Vigilius) *filio noſtro Childeberto Regi, quem Chriſtianitatis ſtudio venerationem integram ſedi Apoſtolicæ (cui nos Deus præeſſe voluit) cognouimus exhibere, ſupplicare non deſinat, quatenus in tanta rerum neceſſitate, circa Eccleſiam Dei ſolicitudinem (ſicut & confidimus) Chriſtiana deuotione perſoluat. Vt quia Gothi cum Rege ſuo in ciuitatem Romanam perhibentur ingreſſi, hoc ei dignetur ſcribere, ne ſe in Eccleſia noſtra præiudicio, quippe velut aliena legis, immiſceat, & aliquid faciat, aut fieri qualibet ratione permittat, vnde Catholica poſſit Eccleſia perturbari. Dignum enim eſt, & Catholico (ſicut eſt) Regi cõueniens, vt fidem & Eccleſiam in qua illum Deus voluit baptizari, omni debeat virtute defendere.* Sed & MARTINVS I. epiſt. 2. quæ eſt ad Amandum Epiſcopum Galliæ, eundem hortatur, vt apud Sigebertum Regem Francorum præcellétiſſimum filium (ſic enim loquitur) dignetur obtinere quoſdam Legatos, qui à ſede Apoſtolica valeant Lateranenſis Concilij, quod celebrauit, acta in Franciam aſportare: *Vt noſtrorum* (inquit) *laborum particeps effectus, mercedis cumulum adipiſci valeat, & ſui regni protectorem inueniat eum, cuius cauſa flagitari dignoſcitur.* Denique Franciæ Reges Catholicæ fidei æmulatores aſſeruntur ex ZACHARIÆ I. epiſtolis, qui Carlomannum Franciæ Regem Pipinúmque apprimè laudat, eo quod Cõcilium ad reformandos abuſus regni, & Eccleſiæ impetrarint à ſummo Pontifice, præſidente in eo Bonifacio Moguntino Epiſcopo Apoſtolicæ ſedis Legato (vt iam ſæpius diximus.) Tanta quippe ſcelera in ea prouincia graſſabantur (vt diximus, Clerici laſciui) vt non facilè poſſent verbis exprimi. Eiuſdem autem Principis Carlomanni ſumma religio manifeſtatur in initio Eiuſdem Concilij FRANCICI, quod celebrari obtinuit, cum ſe Eccleſiæ reſtauratorem & iurium eiuſdem confiteretur, & Chriſtianæ religionis propagatorem. Denique patres Concilij BASILEENSIS generalis epiſtola directa ad Regẽ Franciæ. *Quanquam* (aiunt) *in omnibus regnis ac prouinciis, vbi bella vigent, pacem & concordiam firmare deſideremus, ad veſtrum tamen præclariſſimum regnum pacificandum propenſius oculos noſtros dirigimus. Ha igitur tam ſancta cauſa, ac memoria eorum quæ veſtri præclariſſimi maiores pro exaltatione fidei, & conſeruatione Eccleſiæ Catholicæ, ſemper egerunt, firmam nobis ſpem præbent, quod ſerenitas veſtra huic ſacro Concilio, ex quo tot bona prouenire ſperantur, omnem fauorem & auxilium impendet.* Et infrà: *Quapropter ſerenitatem veſtram precamur & obſecramus, vt quemadmodum inter Reges Chriſtianos anteceſſores veſtri ſemper primi fuerunt ad auxilium fidei & Eccleſiæ, propter quod Chriſtianiſſimi vocari meruerunt, ita maiorum veſtrorum imitando veſtigia, idipſum pro viribus & omni ſtudio agere dignemini, vt noſtra deliberatio toti mundo illuceſcat, &c.* LVDOVICVS XI. in quanto honore habuerit ſummum Pontificem & ſedem Apoſtolicam, ex eius epiſtola liquet ad Pium II. ad cuius precem è regno ſuo abrogauit pragmaticam ſanctionem: quæ epiſtola inſeritur ſeſſione quarta Concilij Lateranenſis ſub Iulio II. Vide Pragmatica ſanctio, &c. Vide & dictione, Imperator, Rex, & Princeps.

Reges Franciæ Chriſtianiſſimi.

Ludouicus 11.

FRATER.

Frater diuerſimodè quis dicitur.] CLEMENS ALEXANDRINVS, lib. 2. Stromatum: *Lex fratrem nominat* (ait) *non eum ſolum qui eſt ex iiſdem natus parentibus, ſed etiam qui fuerit eiuſdem tribus, eiuſdemq; ſententiæ, & eiuſdem verbi particeps, &c.* Denique Concilium FRANCOFORDIENSE generale Patrum 300. contra Elinandum Toletanum hæreticum & eius complices, qui Chriſtum Dei filium, adoptiuum dicebant (vt ſuprà egimus in vocabulo, filius) proferunt teſtimonium beati HIERONYMI STRIDONENSIS, libro contra Heluidium. *Quatuor modis* (ait) *legimus in ſcripturis ſanctis fratres appellari: natura, gente, cognatione, affectu. Natura, vt Eſau & Iacob, duodecim Patriarchæ, Andreas & Petrus, Iacobus Ioannes. Gente, qua omnes Iudæi fratres inter ſe vocantur, vt in Deuteronomio: Si autem emerit fratrem tuũ, qui eſt Hebræus, vel qua eſt Hebræa, ſeruiet tibi ſex annis, & in ſeptimo anno dimittes eum liberum abs te: & in eodem conſtituendo, conſtitues ſuper te principem quem elegerit Dominus Deus tuus, eum qui ex fratribus tuis ſit, &c. Cognatione autem fratres vocantur, qui ſunt de vna familia, ſicut Loth frater Abrahæ dicitur, cùm ſit filius fratris ſui Aran, dicente Abrahã: non ſit rixa inter me & te, & inter paſtores meos, & paſtores tuos, quia omnes fratres noſ ſumus. Qua lege & in Euãgelio fratres domini dicuntur, Iacobus, Iudas, & Simon. Affectu quoque fratres dicuntur, qui in duo ſcinditur: in ſpiritale, & in commune. In ſpiritale, quia omnes Chriſtiani fratres vocantur, vt ibi: Ecce quam bonum & quam iucundum habitare fratres in vnum, & ſaluator: narrabo nomen tuum fratribus meis, &c.* Et alibi: *Vade dic fratribus meis. Porrò in commune, quia omnes homines ex vno patre nati, pari germanitate coniungimur.* Hinc præfatus Hieronymus dicit, affectu fratres eſſe Domini, non adoptione, vbi dicit: Narrabo nomen tuum fratribus meis, & item: ite, dicite fratribus meis, &c. Vide ſuperiùs, vocabulum, Conſanguineus, &c.

Clemens Alexandrinus.

Deuter. 23.

Concilium Francfordienſe generale ſub Adriano 1.

Hieronymus Stridonenſis.

Deut. 15. & 17.

Geneſ. 3. Matth. 13.

Fratres cur Chriſtiani ſe nominent.] Vide vocabulum, Vnitas, &c.

FVNVS.

De funere & exequiis egimus.] Dictione Defunctus, &c.

Iſal. 132. Hebr. 11. Pſal. 21. Ioan. 20 Matth. 28.

FVNDATOR.

De fundatoribus.] Et eorum iure diximus in vocabulo, Baſilicarum fundatores, &c. & in vocabulo, Monaſterium, Eccleſia, & ius patronatus, &c.

FVRIOSVS.

De furioſis.] Vide, in vocabulo, Arreptitius & Energumenus, &c.

FVR.

Fur vt puniendus.] Superiùs in initio vocabuli, fornicatio Eccleſiaſticis viris inhibetur, &c. ex canone Apoſtolorum 25. dictum eſt, vt debeat puniri clericus ſi furtum commiſerit. Denique GREGORIVS I. inquirenti Auguſtino Cantuarienſi Archiepiſcopo, quomodo puniendi eſſent fures Eccleſiaſticarum rerum, reſponſione 4 dixit. *Sunt enim quidam qui habentes ſubſidia furtum perpetrant, & ſunt alij qui in hac re ex inopia delinquunt. Vnde neceſſe eſt vt quidam damnis, quidam vero verberibus, & quidam diſtrictius, quidam vero leuius corrigantur: & cum paulo diſtrictius agitur, ex charitate agendum eſt, & non ex furore, quia ipſi hoc præſtatur qui corrigitur, ne gehennæ ignibus tradatur. Sic enim nos fidelibus tenere diſciplinam debemus, ſicut boni patres carnalibus filiis ſolent, quos & pro culpis verberibus feriunt: & tamen ipſos quos doloribus affligunt, habere hæredes quærunt, & quæ poſſident, ipſis ſeruant, quos iratis inſequi videntur. Hæc ergo charitas in mente ſeruanda eſt, & ipſa modum correctionis dictet, ita vt mens extra rationis regulam omninò nihil faciat. Addis etiam, quòd ea quæ furto de Eccleſiis abſtulerunt reddere debeant: ſed abſit vt Eccleſia cum augmẽto recipiat, quod de rebus terrenis videtur amittere, & lucra de damnis quærat.* Vide reliquum ſuperiùs, Facultates Eccleſiæ non diripiendæ, &c. & Sacrilegium, &c. Addit autem Concilium TVRONENSE, ſicut allegat Alexander III. par. 34. Concilij Lateranenſis, quod celebrauit, cap. 2. *Fures & latrones, ſi in furando vel prædando occiduntur, viſum eſt pro eis non orandum, & ſi comprehenſi & vulnerati fuerint, & preſbytero vel diacono confeſſi ſunt, communionem eis non denegamus.* Porrò Concilium TRIBVRIENSE ſub Arnulpho Imperatore, cano. 31. *Tranquillitatem ſanctæ Eccleſiæ Dei (ait) inquietari, & pacem fraternam infeſtari teſtantur fures & latrones, qui ambulãt inter nos ouina pelle obumbrati, ſed lupina mente recedunt alienati, res Eccleſiarum ſua mente adducti rapientes, & gregem dominicum ſpoliando lacerantes* (vide Rapina, & facultates Eccleſiæ diripere non licet, &c.) *de quibus ſalnator: fur non venit niſi vt furetur & mactet & perdat: vbi quamuis hæreticos, qui fidem furantur Eccleſiæ deſignet, tamen inſecutione furum & latronum, turbatum monſtrat pacem Eccleſiarum. De talibus Apoſtolus: Videte canes, videte malos operarios canes vocauit, quòd non habent verecundiam, malos operarios, quia mala faciunt & nulla quæ pietati conueniunt. Et Dominus per Prophetam: Ego Dominus diligens iudicium & odio habens rapinam. Inde nos quæ Dominus diligit diligentes, & quæ odit odio habentes, ſtatuimus & indicamus, vt ſi quis poſthæc, Euangelica & Apoſtolica, atque prophetica verba, atque deſuitionem pacatiſſimæ Synodi inuentus fuerit furtum aut rapinam exercere, & in ipſo diabolico actu mortem meretur incurrere, nullus pro eo præſumat orare, aut eleemoſynam dare: & eleemoſyna pro eo data in memoriam clericorum nec pauperum veniat.* BEATVS AVGVSTINVS de talibus horribilem profert ſententiam dicens. *Nemo te poſt mortem tuam fideliter redimit, quia in te redimere noluiſti. Si autem ille fur vel latro vulneratus elabitur, & expectatione mortis deſperatus putatur, atque reconciliari ſe myſteriis ſacroſanctis habitu corporis & voluntate piæ mentis deprecatur, Deoq; & ſacerdoti, comite vita, emendationẽ morum & actuum confitetur, communionis gratiam nõ negamus tribuendam: nam in Patrum decretis ſtatuitur, nemini in extremis pœnitentiam denegandam.* Vide Pœnitentia. Porrò de pœna furum, quæ Leuitici 19. ponitur, diſputat, &c. HIERONYMVS STRIDONENSIS in commentariis in epiſtolam ad Titum, cap. 2. ſerui dominis ſuis ſubditi ſint in omnibus, ſint placentes, non contradicentes, non furantes, &c. Et ALEXANDER III. ſententiam illam ſuperiùs poſitam de furibus occidendis, mitigat parte 50. Concilij Lateranenſis, cap. 27. ad Abbatem S. Benedicti, dicens: *Si fures comprehenſi fuerint, & ligati, non ſunt occidendi priuſquam iudicio præſententur, quia hoc contra conſuetudinem Eccleſiaſticam, & diſciplinam conſtat militare, potiſſimè quando pro leuibus rebus & tranſitoriis in furto deprehenduntur.* IDEM cap. 35. eiuſdem partis ad Lugdunenſem Archiepiſcopũ, furem qui eius pecuniam & perinde facultatem Eccleſiaſticam diripuerat, omni iubet inquiſitione perquiri, & inuentum ſtringi quouſque cogatur reddere, quæ malè diſſolutus auſus eſt aſportare. Vide Facultates Eccleſiæ non diripiendæ, &c. & Rapina, & Sacrilegium, & infrà in vocabulo, Furtum, vbi adhuc quædam inſerentur, & quod ſequitur.

Fur ad Eccleſiam fugiens vt tractetur.] Poſuimus ſuperiùs, Eccleſiæ immunitas & libertas, &c. Concilio AVRELIANENSI I. can. 3. lege ſi vacat, nam & de raptoribus ibidem tractatur, & furibus.

Fures non fouendi.] Concilium OXONIENSE, cap. 13. *Prohibemus ſub interminatione anathematis, ne quis latrones ad latrocinium faciendum, in ſeruitio ſuo retineat, nec eos in terris ſuis ſcienter habitare permittat.* Idem RAIMONDVS TOLOSANVS, comes cap. 20. ſuorum ſtatutorum. Porrò decreta ſunt legum imperialiũ, quæ hic non eſt opus recenſere. Vide ſequentia.

FVRTVM.

Furtum fieri prohibetur.] Tam Eccleſiaſticis, quàm ſecularibus. Hic repetenda ſunt quæ ſuperiùs poſita ſunt in dictione, Fur: quia licet videantur hæc duo vocabula idem ſonare, tamen viſum eſt & ſeparatim Patrum conſtitutiones, vt inuenimus ponere. Sic autem Apoſtoli furtum prohibuerunt, vt recenſet CLEMENS I. lib. 7. Conſtitutionum Apoſtolicarum, cap. 3. *Non facies furtũ: Achor enim cum in Iſraele furatus eſſet in Hiericho lapidibus oppreſſus interiit, & Giezi furatus mentitusq;, Naaman lepram adeptus eſt, & Iudas cum ſurriperet pauperum facultates, Dominum gloriæ Iudæis tradidit, & peccati dolore ſe ſuſpendit & crepuit medius, diffuſiq; ſunt viſcera eius: Ananias quoque & Saphira eius vxor furati res proprias, cùm tentaſſent ſpiritum Domini, ſententia Petri coapoſtoli noſtri ſtatim ſunt mortui.* Idem prohibet MARTIALIS APOSTOLVS, epiſtola ad Burdegalenſes, ca. 8. Et PHILO IVDAEVS, libro de Ioſeph. quam graue ſit furtum inſinuat, & quidem doctiſſimè. Præterea & libro de Decalogo. *Tertium* (inquit) *in ſecundo quinario, præceptum eſt: Ne furtum facias. Qui enim alienis inhiat, hoſtis publicus, voluntate*

omnes,

Canon Apoſtolorum.
Gregorius 1.
Varia fuſa conditio.
Optima verba.
Concilium Turonenſe.
Fures ſi prædando occiduntur, non eſt pro eis orandum.
Concilium Triburienſe ſub Arnulpho Imperatore.
Ioan. 10.
Philippen. 3.
Iſai 6.
Auguſtinus Hipponenſis.
Fur ad extrema veniens cõpunctus.
Hieronymus Stridonenſis.
Alexander 3.
Fures non occidẽdi ante iudicium de eis latum.
Concilium Aurelianenſe 1.
Raimõdus Toloſanus comes.
Clemens.
Ioſue 7. 4. Reg. 5. Matth. 27. Actuum 5. &
Martialis Apoſtolus. Philo Iudæus.

Digitized by Google

omnes, vi quotquot valet ſpoliat, cupiditatem extendens longiſſimè, viribus autem deficientibus contrahens, vt ad paucos perueniat. Itaque fures poteſtatem adepti, populantur ciuitates integras contemptis ſupplicijs, quia videntur ſibi potentiores legibus. Hi ſunt qui à natura inſitum habent paucorum dominationis deſiderium, & dynaſtias, tyrannideſque appetunt, qui magna furta faciunt, latrocinia tegendo honneſtis nominibus principatus & imperij. Ideo diſcant ſtatim pueri, manus à furtiuis lucris abſtinere, minimis etiam, quia diuturna conſuetudo potentior quàm natura ſit: & ni malum naſcens inhibeas, creſcit in immenſam magnitudinem, &c. De furto plura ſcribit CLEMENS ALEXANDRINVS libro 1. Stromatum, dum etiam furti authorem diabolum eſſe deſcribit. Vide locum. Denique hinc EPIPHANIVS CYPRI, ad calcem librorum contra hæreſes, in compendiaria catholicæ fidei aſſertione, grauiter inſectatur Theodorum quendam Athæum, hoc eſt, impium cognominatum, qui dicebat nugas eſſe ſermones de Deo. *Putabat enim* (ait) *non eſſe Deum, & ea propter hortabatur omnes ad furta, periuria, rapinas, &c.* AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro quæſtionum in Exodum, quæſtione 71. *Pœnale eſt* (ait) *occulte auferre, multo maioris pœnæ eſt viſibiliter arripere. Auferre ergo violenter ſiue occultè, ſiue palam habet præceptum ſuum, furti autem nomine, benè intelligitur omnis illicita vſurpatio rei alienæ: non enim, Rapinam permiſit, qui furtum prohibuit. Sed vtique furti nomine in lege veteris teſtamenti etiam rapinam intelligi voluit, à parte enim totum ſignificauit, quidquid illicitè rerum proximi auferatur, &c.* Idem libro contra mendacium. *Si furtum* (ait) *omne peccatum eſt, ab omni furto eſt abſtinendum, quis enim dicat eſſe peccandum, etiam ſi aliud ſit damnabile, aliud veniale peccatum? &c.* Idem prohibet PELAGIVS II. epiſtola 2. ad Epiſcopos Italiæ & Campaniæ. Denique Concilium PISTENSE cap. 2. 3. & 4. Anteceſſorum principum de furtis & rapinis coercendis renouat, vbi ſic dicitur. *Si quis intra regnum rapinam fecerit, aut cuiquam noſtro fideli eiuſque homini aliquid vi abſtulerit, in triplo cui aliquid abſtulerit legibus componat, & inſuper bannum noſtrum id eſt 60. ſolidos nobis perſoluat: poſtmodum verò ante nos à comite adducatur, vt in Baſtonico vel in alio carcere truſus, vſque dum nobis placuerit pœnas luat. Nam ſi publicè actum fuerit, publicam inde agat pœnitentiam: quoniam raptores, vt ait Apoſtolus, niſi veram egerint pœnitentiam, regnum Dei non poſſidebunt. Qui verò de rebus Eccleſiaſticis aliquid abſtulerint, grauius inde iudicentur, quia ſacrarum rerum ablatio, ſacrilegium eſt.* (Vide, Sacrilegium) porrò eodem Concilio cap. 4. inhibetur hoſtilis depredatio, ſicut eſt fœnum tollere, vel granum, vel pecora, domos infringere vel incendere. *Hoc qui fecerit, ſi ſeruus eſt, capitali ſententia feriatur, ſi liber, omnia reſtituat, & 60. ſolidos pro banno ſoluat.* In decretis quoque NICOLAI I. furtum, rapina, prædatio & cætera quæ tempore belli committuntur, omninò fieri prohibentur ſub interminatione anathematis, vt allegat Gratianus cauſa 24. quæſt. 3. *Illi etiam* (ait) *qui peregrinos, ſiue clericos, ſiue Monachos, vel fœminas, aut inermes pauperes depredati fuerint, & bona eorum rapuerint, vel eis in malum obuiauerint, anathematis vinculo feriantur, niſi dignè emendauerint.* Sed & Concilium NARBONENSE cano 6. iubet, vt ſingulis Dominicis fures, & raptores, & latrones excommunicentur. Vide reliquum, vocabulo: Sacrilegium, & raptor, &c. Porrò de furto quod fuerit in Monaſterio commiſſum, ſtatuit Concilium VORMATIENSE canone 15. & allegat Gratianus cauſ. 2. quæſtione 4. *Quotieſcunque aut in monaſterio furtum commiſſum eſt, & ignoratur quis fecerit, celebretur miſſa ab Abbate vel fratre, & in illa Miſſa pro expurgatione ſua corpus & ſanguinem Domini omnes percipiant, quatenus ita inde eſſe innocentes ſe oſtendant.* Verùm hoc decretum THOMAS AQVINAS poſtea abraſum teſtatur parte 3. ſummæ quæſt. 8. lege.

Heu plenus mundus talibus eſt.

Nota hæc.

Clemens Alexandrinus.

Epiphanius Cypri.

Auguſtinus Hipponenſis.

Furtum quid?

Pelagius II.

Concilium in loco Piſtis ad ſequanam celebratum.

1. Corinth. 6.

Hæc nota quia vix hodie aduertuntur.

Nicolaus I.

Concilium Narbonéſe noſtrum lucidatum.

Concilium Vormatiense.

Furtum in Monaſterio commiſſum.

Thomas Aquinas.

GEN

GENTILIS.

GEntilis ſi conuerſus fuerit.] CLEMENS I. libro 2. Conſtitutionum Apoſtolicarum ca. 43. *Ethnici ſpem vitæ non amiſerunt, ſi per pœnitentiam incredulitatem abiecerint. Quare vti publicanum & Ethnicum habeat illum, qui de opere malo correptus, pœnitentiam agere recuſat. Et Ethnici ſi poſtea dolere, & ab errore redire vellent, eos in Eccleſiam recipimus, vt verbum audiant: non tamen communionem habemus cum eis,* (vide mox) *quouſque recepto baptiſmi ſigillo initiati ſint.* Hinc ſtatuit Concilium ELIBERINVM cano. 39. *Gentiles ſi in infirmitate deſiderauerint ſibi manus imponi, ſi fuerit eorum ex aliqua parte honeſta vita, placuit eis manum imponi, & fieri Chriſtianos, &c.*

Clemens 1.

Concilium Eliberinū ſub Syluestro 1.

Gentilium commercia & matrimonia fugienda.] Concilium LAODICENVM can. 39. *Non oportet cùm gentilibus feſta celebrare, & communicare pranitatibus eorum, qui ſine Deo ſunt.* Porrò de non cum eis contrahendo matrimonio vide matrimonia cum Gentilibus & Iudæis, &c.

Concilium Laodicenum.

Gentilium feſta abrogantur.] Poſuimus dictione dies feſti gentilium, &c. vide ibidem.

Gentilis an occidendus.] Vide, Homicidium paganorum, &c. & Nicephorum libro 7. capite 46.

Gentilibus exercitium religionis inhibetur.] MARTIANVS IMPERATOR epiſtola ad Palladium prætorij præfectum. *Ea* (inquit) *quæ de paganis per omne Romanum Imperium æqualiter valitura* (quæ ſcilicet de hæreticis ſtatuit vide, Hæreticus) *perennitatis noſtræ lege decreuimus inſtantiſſimè in eos exerceantur, quos conſtiterit prophanos ritus, ac ſimulachrorum impios cultus, & interdicta ſibi ſacrilegia celebrare.* Eadem prius CONSTANTINVM MAGNVM ſtatuiſſe, & omnem cultum Idolorum prohibuiſſe EVSEBIVS CÆSARIENSIS teſtatur in vita eius, & SOCRATES, atque SOZOMENVS SALAMINIVS ille quidem libro 2. cap. 20. Hic verò libro 3. cap. 14. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ NICEPHORVS etiam CALLISTVS libro 9. eadem dicit capite 14. & hunc cultum poſtea memorat impium Iulianum tentaſſe ad poſteros remittere, ſed non valuit. Vide eundem libro 10. capite 21. & 22. vbi citat eiuſdem Iuliani epiſtolam ad Arſacium ſacrorum in Galatia Pontificem. Vide & idolatria, infra.

Martianus Imperator.

Conſtantinus I.

Euſebius Cæſarienſis.

Socrates hiſtoriograph.

Sozomenus Salaminius.

Nicephorus Callifius.

Gentilium ſententiis aliquoties vtendum.] Hoc docet HIERONYMVS multis in locis, qui & hoc ipſum exemplo ſuo tradit: & AVGVSTINVS libris de ciuitate Dei & aliis in locis, vbi contra Gentiles diſſerit. Quin etiam idem

Hieronymus Stridonenſis.

Nicolaus 1.

docet NICOLAVS I. epiſtola ad Michaelem Imperatorem, vbi profert Apoſtolum cap. 1. ad Titum, & actuum Apoſtolorum lib. cap. 17. *In quo viuimus, mouemur, & ſumus*: & alibi, vbi quidem inueniuntur aliquoties ſanctos viros gentilium ſententias vſurpaſſe. *Non tamen* (inquit) *cuncta recipienda ſunt, quæcunque ab his pariter ſunt prolata, quorum etiam nec vita ſequenda, nec erronea mens imitanda, &c.* Vide & aliis in locis, vbi patres ſæpius his vtuntur ſententiis.

GLADIVS.

De vtroque Eccleſiæ gladio.] Egimus in vocabulo, Eccleſiæ authoritas, &c. & excommunicatio, & infra, poteſtas & alibi.

GLORIA IN EXCELSIS.

Gloria in excelſis. [Hymnus eſt Angelicus, qui ſolet in miſſarum ſolemniis de cantari. Quod autem non ſit inuentum recens, ſatis euidenter oſtenditur ex epiſtola prima TELESPHORI I. papæ, ad omnes Epiſcopos, & allegatur à Gratiano diſtinct. 1. de conſecratione capite nocte ſancta & cauſa 6. quæſt. 1. cap. Sacerdotes, & ab Iuone lib. 2. decretorum qui inſtituit hunc hymnum in Miſſa Natiuitatis Domini prima decantari, vt dicemus in vocabulo miſſa. Deinde autem ſtatutum eſt, vt in aliis miſſarum ſolemniis cantaretur, vt teſtatur NICOLAVS I. epiſtola ad Rodulphum Archiepiſcopum Bituricenſem, & allegatur à Gratiano de conſecratione diſtinctione 1. *Gloria* (inquit) *in excelſis Deo, ab Epiſcopis in cœna Domini, intra miſſarum ſolemnia, more noſtro dicenda eſt: Pallio verò Apoſtolico eadem die vti eſt illis licitum, quibus eſt ab Apoſtolica ſede permiſſum.* Lege RVPERTVM TVITIENSEM libro 1. de diuinis officiis capite 30. Porrò eiuſdem rei fiet mentio in dictione, Miſſæ antiquus ritus, & ceremoniæ, &c. & Hymnus, ex Concilio Toletano 4. cano. 12. &c.

Teleſphorus 1.

Nicolaus 1.

Rupertus Tuitienſis.

GLORIA PATRI, &c.

Gloria Patri, &c.] Verſus eſt, qui in fine cuiuſcunque pſalmi canitur, ad laudem & gloriam Trinitatis. Hunc autem verſum ædidit * HIERONYMVS STRIDONENSIS, epiſtola miſſa ad Damaſum Papam, vbi de Alleluya diſſeritur ſic & de iſto verſu ſubdit. *Gloria patri & filio & Spiritui ſancto* (ait) *decantandus hymnus eſt in fine quorumlibet pſalmorum, vt fides trecentorum & octo patrum Nicæni Concilij, in noſtro ore pari conſortio declaretur.* Vide, preces, & oratio. Hinc poſtea Concilium VASENSE II. ſub Leone 1. cano. 5. *Quia non ſolum in ſede Apoſtolica* (ait) *ſed etiam per totum orientem, & totam Africam vel Italiam, propter hæreticorum aſtutiam, qua Dei filium non ſemper cum patre fuiſſe ſed a tempore cœpiſſe blaſphemant, in omnibus clauſulis poſt Gloria patri, ſicut erat in principio, & nunc, & ſemper, & in ſecula ſeculorum, dicitur. Etiam & nos in vniuerſis Eccleſiis noſtris, hoc ita dicendum eſſe decreuimus, &c.* Denique VIGILIVS I. epiſtola 1. ad Eutherium Epiſcopum cano. 2. *Illud* (inquit) *nouelli eſſe indicamus erroris, quod cùm in fine pſalmorum ab omnibus Catholicis ex more dicatur, Gloria Patri & Filio & Spiritui ſancto, aliqui, ſicut indicas, ſubdicta vna ſyllaba coniunctiua, perfectum conantur minuere vocabulum trinitatis dicendo, Gloria Patri & Filio Spiritui ſancto. Quamuis ergo ipſa nos ratio euidenter edoceat, quia ſubdicta vna ſyllaba perſonam Filij & Spiritus ſancti, vnam quodammodo eſſe deſignent: tamen ad errorem talium conuincendum, ſufficit quòd Dominus Ieſus Chriſtus, deſignans in inuocatione Trinitatis credentium debere baptiſma celebrari, dixit: Ite, docete omnes gentes baptizantes eos in Nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. Ergo cum non dixerit in Nomine Patris & Filij Spiritus ſancti, ſed æqualibus diſtinctionibus Patrem & Filium & Spiritum ſanctum inſſerit nominari, conſtat illos omnino à doctrina Dominica deuiare, qui aliquid huic voluerunt confeſſioni derogare. Quod ſi in errore permanſerint, ſocij nobis eſſe non poſſunt.* Eiuſdem verſus, Gloria Patri, & Filio, &c. mentionem facit Concilium TOLETANVM III. cap. 2. & TOLETANVM IV. canone 12. vide obſecro te in vocabulo, Hymnus, vbi totum canonem citauimus, & cano. 14. canone autem 15. *Antiquitùs* (ait) *hunc verſum, Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto, in Eccleſijs Hiſpaniæ vario modo quidam dicebant. Quidam enim in fine reſponſoriorum non dicebant omninò, eò quod interdum inconuenienter reſonare videretur. Verum ſtatuimus, vt non omittatur, & hæc datur diſtinctio, vt in lætis ſequatur, Gloria, & in triſtioribus repetatur principium.* * (Vt in Hebdomada paſſionis obſeruari conſueuit.) Hæc CAROLVS MAGNVS in conſtitutionibus ſuis omnibus Epiſcopis iniungit, vt obſeruent, & ſacerdotibus, vbi etiam addit, quòd cùm dicitur, Gloria, omnes conſurgere debent. Vide reſiduum in vocabulo, Officium diuinum qualiter perſoluendum, & Hymnus, &c.

Aliter narrat Nicephor. vt dein vocabulo Hymnus Hieronymus Stridonenſis.

Concilium Vaſenſ. 2 ſub Leone 1.

Sicut erat, &c.

Vigilius 1.

Matth. 28.

Concilium Toletanum 3. Idem 4. ſub Honorio 1.

GRATIARVM ACTIO.

Gratiarum actio poſt refectionem ſicut & benedictio.] In multis ſanctorum patrum decretis reperitur inſerta, vt & meminimus in dictione Conuiuium, ex TERTVLLIANO, CLEMENTE ALEXANDRINO, & Concilio BRACARENSI, & aliis. Idem & iniungit Concilium 7. GENERALE Nicenum 2. canone 22. Quando formam tradit Monachis, quomodo caſtè debeant cum mulieribus refectionem ſumere. vide, Monachus, &c. lege Chriſoſtomum homili. 56. in Matthæum.

Hoc obſeruatur in tempore Paſſionis ante Paſcha, & in defunctorũ memoria.

Carolus Magnus.

Tertullianus

Clemens Alexandrinus

Cõcilium Bracarenſ. Concilium Nicænum 1. generale 7.

De gratiis autem poſt miſſam.] tractat CLEMENS I. lib. 7. conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 26. *Gratias* (inquit) *tibi agimus pater noſter, pro precioſo ſanguine Ieſu Chriſti, qui effuſus eſt pro nobis, & pro precioſo corpore, cuius hæc antitypa perficimus ipſo nobis ordinante, vt annunciaremus eius mortem, per quem tibi gloria in ſecula. Amen.* Item cap. 27. gratiarum iterum redditur actio: ſimiliter & cap. 28. pro myſtico vnguento, multæ ſunt, aliæ gratiarum actiones poſt communionem, quæ inueniuntur in diuerſis authoribus, de quibus in vocabulis, communicare, Euchariſtia, & miſſa, agitur. Denique videa, quæ in præparationes miſſæ, ſecundum vſum Romanæ Eccleſiæ, ſcripſit Doctiſſimus noſter CLAVDIVS RAPINAS Cœleſtinus, vir omni laude & acceptione digniſſimus, cuius ſæpe demiratus ſum ingenium. lege & ea quæ ſcripſit maxima cùm laude * ANTONIVS POQVETVS Cœleſtinus, vita & conuerſatione celebris, nec minus eruditione & ſcripturorum lectione locuples, in canonem Miſſæ. lege & alios de quibus aliàs.

Clemens 1.

Claudius Rapinus Cœleſtinus. Antonius Pocquetus Cœleſtin. tertio Prouincialis Gallicanæ prouinciæ, vir vt ſanctiſſimus ita & in ſcripturis exercitatiſſim. cuius doctrinã nõ parum ſtupuit, alle ſolẽnis predicator Franciſcus Picardus doctor Theolog.

Gloria.

Clemens 1.

Gloria inanis & vana.] Clemens I. libro 7. Conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 7. *Noli duci gloriæ cupiditate, neque elatus ſis, neque excelſos Spiritus habeas: ex his enim omnibus oriuntur iactantiæ. Memor eſto eius qui dixit: Domine non eſt exaltatum cor meum, &c.* Hinc Philo Iudæus libro de Ioſeph. *Qui auram* (inquit) *populi captans concionaturus locum ſuperiorem aſcendit, ſicut venalicij ſeruus ſit ex ingenuo, propter honores quos videtur accipere, addicens ſe innumeris dominis. Idem à feris circumuentus inducitur, quòd huic inſidietur immanis beſtia, vana gloria, corripere ac deuorare tales ſolita, &c.* Denique Ioannes Chryſoſtomus homilia 22. in Geneſin, vanam gloriam omnium malorum cauſam deſcribit: & homilia 50. in Matthæum eam penitus, exemplo Domini, docet fugiendam. Idem & homilia 64. in eundem, & aliis infinitis in locis. Lege etiam Hieronymum Stridonenſem libro 3. commentariorum in epiſtolam ad Galathas cap. 6. dum illud exponit: non efficiamur inanis gloriæ cupidi, Auguſtinum Hipponenſem libro 5. de ciuitate Dei cap. 19. & libro de conflictu vitiorum capite 3. lege etiam Ioannem Caſſianum libro 11. de inſtitutis cœnobiorum cap. 1. 2. 3. 4. &c. de Spiritu Cenodoxiæ, & Bernardum Clareuallenſem in pſalmum qui habitat, vbi illud exponit: à ſagitta volante, à negotio perambulante in tenebris, &c. Lege & alios quam plurimos, quos recenſere longum eſſet.

Pſal. 130.

Philo Iudæus.

Ioannes Chryſoſtomus.

Hieronymus Stridonenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Ioannes Caſſianus.

Bernardus Clareuallenſis.

Gloria bonorum indeficiens.] Valentinianus & Martianus Imperatores epiſtola ad Palladium prætorij præfectum, quæ lecta eſt actione 3. Concilij Chalcedonenſis pro Flauiano Epiſcopo. *Gloria numquam glorioſa morte perimitur, nec pereunt, cùm deficient, virtutes: Imò etiam obitu exiſtimatio augetur bonorum, quia omnis aduerſum mortuos euaneſcit inuidia. Inde tanto ſtudio ac preconiis maiorum facta laudantur, inde optimorum maxima cùm veneratione memoria celebratur, inde maiorum animi virorum, exitus appetiuere verè glorioſos: quia compertum erat, eos ſolummodò perpetuò mori, quorum de vita ac morte taceretur.* De his aliàs. Idem Chryſoſtomus ſermo. 1. de Pentecoſte, in initio.

Valentinianus & Martianus Imper.

Ioannes Chryſoſtomus.

Gratia.

Gratia ſecundum merita non datur, de eius munere, effectu, & efficacia, contra eos qui eam euacuant.] Quòd gratia gratis detur, & non ſecundum noſtra merita, doctè demonſtrat Gregorius Nazianzenus oratione 21. in S. Machabeos: & Cyprianus Carthaginenſis ſtatim initio ſermonis 5. de lapſis: & Ioannes Chryſoſtomus homilia in regreſſu ſuo de Aſia Conſtantinopolim: vbi & Gratiam Dei donum eſſe differit, nec meritis dari, ſed gratis. hinc & Ambroſius Mediolanenſis in caput 11. ad Romanos, exponens illud: Si autem gratia, iam non ex operibus. *Manifeſtum* (inquit) *eſt quia Gratia, donum Dei eſt, non debita merces operibus, ſed gratuita ratione, miſericordia interueniente conceſſa: alioquin gratia, iam non eſt gratia. Verum eſt: quia ſi merces eſt, non eſt gratia. Sed quia merces non eſt, ſine dubio gratia eſt: quia veniam dare peccantibus, non eſt aliud quam gratia, & his qui non requirunt: ſed offertur illis, vt credant. Duplex ergo gratia eſt quia hoc competit: Deo qui abundat miſericordia, vt & requirat: quos gratis curet, &c.* Hoc confirmat Hieronymus Stridonenſis libro 2 commentariorum in epiſtolam ad Epheſios cap. 2 dum illud exponit: Gratia enim ſalui facti eſtis per fidem. *Non quòd* (ait) *tollat liberum arbitrium, verum quod arbitrij ipſa libertas, Deum habeat authorem, &c.* Vide liberum arbitrium, vbi multa de huiuſmodi gratia proferuntur, ex aliis patrum decretis. Idem quoque Hieronymus idem repetit, de gratia quæ non datur ſecundum merita. Commentariis in epiſtolam ad Philemonem, dum illud exponit: Gratias ago Deo meo ſemper, &c. hinc Auguſtinus Hipponenſis libro 3. de verbis Domini, ſermone 61. in ordine. *Gratia* (inquit) *Dei donum eſt. Donum autem maximum, ipſe Spiritus ſanctus eſt. Vt ideò Gratia dicitur, quia gratis datur: Ideo gratis datur, quia non quaſi merces redditur poſt diſcuſſionem meritorum, ſed donum datum poſt veniam delictorum.* Idem libro de correptione & gratia capite 2. *Intelligenda eſt gratia per Ieſum Chriſtum, qua ſola homines liberantur à malo, & ſine qua nullum prorſus ſiue cogitando, ſiue volendo & amando, ſiue agendo faciunt bonum: vt non ſolum, monſtrante ipſa quid faciendum ſit, ſciat, verum etiam vt præſtante ipſa faciant cum dilectione quod ſciunt.* Hinc Idem libro 1. de diuerſis quæſtionibus ad Simplicianum quæſt. 2. *Non ſe quiſquis* (ait) *arbitretur ideò percepiſſe gratiam, quia benè operatus eſt, ſed bene operari non poſſe, niſi per fidem perceperit gratiam. Incipit autem homo percipere gratiam, ex quo incipit Deo credere, vel interna vel externa monitione motus ad fidem.* Et paulò pòſt. *Primò eſt gratia, conſequenter ſunt bona opera: non quæ gratiam pariant, ſed quæ gratia pariantur.* (vide ſuperiùs, fides, & infrà, opera) *Non enim vt ferueat calefacit ignis, ſed quia feruet, nec ideò benè currit rota, vt rotunda ſit, ſed quia rotunda eſt: ſic nemo propterea benè operatur, vt accipiat gratiam, ſed quia accepit. Quomodo enim poteſt iuſtè viuere, qui non fuerit iuſtificatus? Quomodo ſanctè viuere, qui non fuerit ſanctificatus, vel omninò viuere, qui non fuerit viuificatus? Iuſtificat autem gratia, vt iuſtificatus poſſit iuſtè viuere. Primo igitur eſt gratia, ſecundò ſunt bona opera.* Idem repetit exponens pſalmum 93. & epiſtola ad Macedonium in ordine 52. docet quòd ſecundum gratiam noſtra ſunt merita, & aliis in locis. Hinc de effectu Gratiæ, & efficacia, & munere, contra euacuantes eam, ſic Concilium Milevitanum ſub Innocentio 1. cano. 3. & allegatur à Gratiano de conſecratione diſtinctione 4. capite Placuit. *Placuit vt quicunque dixerit gratiam Dei, in qua iuſtificamur per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, ad ſolam remiſſionem peccatorum valere, quæ iam commiſſa ſunt, non etiam ad adiutorium, vt non committantur, anathema ſit.* (vide latiùs hæc expoſita in vocabulo, liberum arbitrium) idem Concilium cano. 4. & allegat Gratianus ibidem. *Quiſquis dixerit eandem gratiam Dei per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, propter hoc tantùm nos adiuuare ad non peccandum, quia ipſam nobis reuelatur & aperitur intelligentia mandatorum, vt ſciamus quid appetere, quid vitare debeamus: non autem per illam nobis præſtari, vt quod faciendum cognouerimus, etiam facere diligamus atque valeamus, anathema ſit. Cùm enim dicat Apoſtolus: ſcientia inflat, charitas verò ædificat, valde impium eſt, vt credamus, ad eam quæ inflat nos habere gratiam*

Gregorius Nazianzenus.

Cyprianus Carthag. Ioannes Chryſoſtomus.

Ambroſius Mediolanenſis.

Duplex gratia

Hieronymus Stridonenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Oro hæc expende.

Toties bona opera commemorat Caluin.

Concilium Milevitanum ſub Archadio & Honorio Imperatoribus.

1. Corinth. 8.

Chriſti, ad eam quæ edificat non habere: cum ſit vtrumque donum Dei, & ſcire quid facere debeamus, & diligere, vt faciamus, vt edificante charitate, ſcientia non poſſit inflare. Sicut autem de Deo ſcriptum eſt: qui docet hominem ſcientiam: ita ſcriptum eſt, charitas ex Deo eſt. Et canone 5. allegatur à Gratiano vbi ſup. *Item placuit, vt quicunque dixerit, ideo nobis gratiam iuſtificationis dari, vt quod facere per liberum iubemur arbitrium, facilius implere poſſimus per gratiam, tanquam & ſi gratia non daretur, non quidem facilè, ſed tamen poſſimus etiam ſine illa, implere diuina mandata, anathema ſit. De fructibus enim mandatorum Domini, vbi non ait: ſine me difficilius poteſtis facere, ſed ait: ſine me nihil poteſtis facere.* Hoc clariùs exponit AVGVSTINVS hunc locum Ioannis pertractans. De duplici autem acceptione gratiæ, lege in vocabulo, liberum arbitrium. Eadem autem repetit præfatum Concilium canone 78. 79. & 80. hinc quoque ſuperioribus concordans CŒLESTINVS I. epiſtola 1. ad Epiſcopos Galliæ cap. 12. *Omnium* (inquit) *bonorum affectuum atque operum, & omnium ſtudiorum, omniumque virtutum quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum fatemur autorem: & non dubitamus ab ipſius gratia, omnia hominis merita præueniri, per quem fit, vt aliquid boni & velle incipiamus & facere. Quo vtique auxilio & munere Dei non aufertur liberum arbitrium, ſed liberatur, vt de tenebroſo lucidum, de prauo rectum, de languido ſanum, de imprudente ſit prouidum. Tanta enim erga omnes homines eſt bonitas Dei, vt noſtra velit eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona, & pro his quæ largitus eſt, æterna præmia ſit donaturus. Agit quippe in nobis, vt quod vult, & velimus, & agamus. Nec otioſa in nobis eſſe patitur, quæ exercenda, non negligenda, donauit, vt & nos cooperatores ſimus gratiæ Dei. Ac ſi quid in nobis ex noſtra viderimus remiſſione langueſcere, ad illum ſollicite recurramus, qui ſanat omnes languores noſtros, & redimit de interitu vitam noſtram, & cui quotidie dicimus, Et ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos à malo.* Et concludit cap. 13. eiuſdem epiſtolæ. *Profundiores verò, difficilioresque partes occurrentium quæſtionum, quas latiùs pertractarunt, qui hæreticis reſtiterunt, ſicut non audemus contemnere, ita non neceſſe habemus adſtruere: quia ad confitendum gratiam Dei, cuius operi ac dignationi nihil penitus ſubtrahendum eſt, ſatis ſufficere credimus, quidquid ſecundum prædictas regulas, Apoſtolicæ ſedis nos ſcripta docuerunt: vt prorſus non opinemur Catholicum, quod apparuit præfixis ſententiis eſſe contrarium.* Hinc & LEO I. epiſtola 84. quæ eſt ad Nicetam Aquileienſem Epiſcopum. *Gratia* (ait) *ſecundum merita non datur, Quia gratia niſi gratis detur, non eſt gratia, ſed merces retributioque meritorum, dicente beato Apoſtolo? Gratia ſalui facti eſtis per fidem, & hoc non ex vobis. Dei donum eſt, non ex operibus, ne forte quis extollatur. Ipſius enim ſumus figmentum, creati in Chriſto Ieſu in operibus bonis, quæ præparauit Deus vt in illis ambulemus. Omnis itaque bonorum operum donatio, diuina præparatio eſt: quia non prius quiſquam iuſtificatur virtute, quam gratia, quæ vnicuique principium iuſtitiæ, & bonorum fons, atque origo meritorum eſt.* Hinc MAXENTIVS IOANNES, in libello ſuæ fidei (oblatus eſt Legatis Apoſtolicæ ſedis, Conſtantinopoli, & fuit ab Hormiſda receptus) ad calcem, dum de baptiſmo paruulorum agit. *Infirmatus* (inquit) *naturæ vigor per malum præuaricationis, nullatenus valuit per ſemetipſum inde aſſurgere, vnde per propriam voluntatem incurrit. Quapropter nullum ab Adam nunc vſque, per naturæ vigorem credimus eſſe ſaluatum, niſi dono gratiæ Spiritus ſancti in fide nominis Ieſu, &c.* Vide, liberum arbitrium, iuſtificatio, & opera. &c. Hæc omnia quæ ſuperiùs de gratia diximus, confirmat Concilium VALENTINVM GALLIAE III. ſub Lothario Imperatore cano. 6. ſicut & multa ſanctorum Conciliorum decreta, vt Concilium SENONENSE decreto 15. vide quod hic deeſt in vocabulo, liberum arbitrium.

Pſal. 93.

1. Ioan. 4.

Ioann. 15.

Auguſtinus Hipponenſis.

Cœleſtinus I.

Philipp 2.

Merita hominum.

1. Corinth. 3.

Matth. 4.

Leo I.

Epheſ. 2.

Maxentius Ioannes.

Concilium Valentinum Galliæ 3.

Concilium Senonenſe.

HAB

HABITVS.

HAbitus diuerſi Monachorum mos antiquiſsimus.] Quia tantoperè veſtitus, ſeu habitus monaſticus varius Monachorum, noſtris eſt infeſtus hæreticis, vt etiam dicant non fuiſſe priſcis temporibus diuerſa Monachorum veſtimentorum genera: hic ad poſterum notitiam, etiam oſtendemus antiquos patres in ſignum vilitatis, & mundi contemptus, habitibus variis & diuerſi coloris vſos. Sic autem NICEPHORVS CALLISTVS libro 9. hyſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 14. & SOZOMENVS SALAMINIVS lib. 3. cap. 14. hyſtoriæ Eccleſiaſticæ, dum de ſancto Abbate Pachomio verba faciunt. *Inſuper ingens quoque ille Pachomius* (ait Nicephorus) *qui dux & author vitæ Tabenneſiotarum fuiſſe dicitur. Noua autem quædam illis eſt vitæ ratio, in quibuſdam rebus à reliquis monachis euarians. Animum enim aſſuefacit ad virtutem aſpirare, & terrena proculcare, & ſurſum reſpicere ſemper, vt facile deinceps ſit pulueremi hunc deponentibus, in cœleſtem peruenire regionem. Si quidem indumentum illis erat melota, ſeu pellis ouilla, ſymbolum atque monumentum, vt opinor, generoſi & fortis illius Heliæ Theſbitæ, rei venerea & concupiſcentiæ macerationis atque mortificationis, vt æmulatione & ardore eiuſdem cum illo ſpei, ad continentiam & caſtitatem ſtrenuè graſſarentur. Cæterùm reliquorum quoque Ægyptiorum Monachorum amictus, vt opinor, fert ad exemplum aliquod & ſpecimen arcanioris Philoſophiæ ſpectat: non * enim illi temerè à communi habitu veſtitum ſuum mutauere. Amiculum namque manicis carent, indicium atque inſtitutionem eſſe arbitror, ne manus ad iniuriam inferendam faciles ſint & prompte. Capitis verò tegmen acuminatum, vt ſimplices ſint, & iniurias non vendicent, puréque & innocenter viuant, lactentium puerorum inſtar: quorum capita eiuſmodi lineis mitris operiri ſolent, quæ partem rationis, principatum imperiumque obtinentem, regunt atque fouent, zona porrò, quæ & humeros & brachia comprimit cinctura, promptam alacritatem in miniſterio Dei ſub obſcurè indicat, vt quæ adimplere iuſſi ſunt, ſuccincti perficiant, fortaſſe autem alij alias reddiderint rationes Monaſticæ Philoſophiæ appoſitas, mihi hæc dixiſſe ſat eſt, &c.* Vide reliquum, in vocabulo, Monachorum inſtituti, &c. vbi ex PHILONE IVDAEO, atque DIONYSIO AREOPAGITA eorum inſtitutum, habitus, & profeſſio deſcribitur. Porrò etiam antiquis illis veteris teſtamenti patribus, qui tanquam hæremitæ degebant, erat à cæteris habitus, & veſtitus diuerſus, vt narrat ISYDORVS HISPALENSIS, libro de Patribus veteris teſtamenti, dum vitam Eſaïæ prophetæ deſcribit. *Aiunt* (ait) *Hebræi ſocerum fuiſſe Manaſſæ, in quo tanta fuit ſanctitas, & vitæ excellentia, vt*

Nicephorus Calliſtus.

Sozomenus Salaminius

S. Paſchomij inſtitutum.

De amictu & habitu Monachorum Aegyptiorum.

Oro te Bezane hic oculos affige & aures arrige.

Philo Iudæus.

Dionyſius Areopagita.

Iſidorus Hiſpalenſis.

Eſaiæ prophetæ habitus.

Ioannis Baptiſtæ habitus.

Baſilius Magnus.

Sozomenus Salaminius.

Caſſiodorus Senator.

Tertullianus Carthaginenſ.

Ambroſius Mediolanenſ.

Tales ſunt noſtri Caluiniſtæ

Ephrem Edeſſenus.

Hieronymus Stridonenſis.

Palladius Cappadocia.

Vide quis diebus certis Monachi communicabant.

Vide Cucilli vſum antiquũ.

vnam tantùm dicatur habuiſſe tunicam cilicinam, quam poſtmodum pro deliciis populi abiecit, & ſacco membra cooperuit: ſed & hoc ad extremum depoſitio, iuxta imperium domini, nudo corpore, nudoque veſtigio in conuentu populorum verſatus eſt, &c. Idem & in vita Ioannis baptiſtæ narrat: Sed non eſt neceſſe hic inſerere, quia ex Euangelio ſufficienter colligitur. Sed & BASILIVS MAGNVS, de inſtitutione Monachorum, variis in locis de eorundem vario veſtimentorum genere mentionem facit. Lege & SOZOMENVM SALAMINIVM lib. 3. cap. 13. 14. & 15. vbi de Monachorum diuerſorum ſtatu & habitu eorum diſſerit. CASSIODORVS SENATOR libro 1. hiſtoriæ Tripartitæ cap. 11. ſic ait. *Per Niceni tempora Concilij, præcipuè inſignißimam Eccleſiam demonſtrauerunt, & dogma dilatauerunt, vita virtutibus, qui conuerſatione Monachica illo tempore fruebantur. Vtiliſſima namque res ad homines venit à Deo, iſta Philoſophia, qua multarum doctrinarum, & dialectice artis ſtudia deſpicit, tanquam ſit minuta, & melioris operis tempus impediat, atque ad rectè viuendum nihil oſtendat. Huius autem elegantiſſima Philoſophia, princeps quidem fuit, ſicuti quidam dicunt, Heliæ prophetæ, & Baptiſtæ Ioannes, &c.* Tum vitam Antonij, & Pauli Simplicis, & Amos Ægyptij proſequitur. Vide ſi placet. Porrò de temporis ſuis Monachis TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de pallio, meminit quia diſſimili à cæteris veſte vtebantur. Sed & ſimiliter recordatur AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro 6. epiſtolarum, epiſtola 36. de Paulino, ſuo tempore viro, qui ſeculum reliquerat, inuitis parentibus, loquens. Ibi expreſsè demonſtrat, quòd hi qui ad monaſticam vitam tranſibant, habitum ſecularem mutabant, & monaſticum aſſumebant. *Cùm* (inquit de gentilibus) *ipſi capita ſua radant, ſi quando Iſidis ſuſcipiunt ſacra, ſi forte Chriſtianus vir attentior ſacroſanctæ religionis veſtem mutauerit, indignum facinus appellant, &c.* Denique EPHREM DIACONVS Edeſſenus, dum Abrahæ heremitæ vitam deſcribit. *In omnibus* (ait) *quinquaginta annis pœnitentiæ ſuæ veſtem cilicinam, qua indutus fuerat, non mutauit.* HIERONYMVS STRIDONENSIS in vita Hilarionis. *Audiens* (inquit) *celebre nomen Antonij, quod per omnes Ægypti populos ferebatur, incenſus viſendi eum ſtudio, perrexit ad heremum. Et ſtatim vt eum vidit, mutato priſtino habitu, duobus fere menſibus iuxta eum manſit, contemplatus ordinem vitæ eius morumque grauitatem* (& infrà) *igitur ſacco tantùm membra cooperiu, & pelliceum habens expendyten* (id eſt ſuper indumentum) *quem illi beatus Antonius profiſciſcentis dederat, ſagumque ruſticum, inter mare & paludem, vaſta & terribili ſolitudine fruebatur.* Vide idem, & in Paulo 1. heremita. PALLADIVS CAPPADOCIAE Epiſcopus, in libro qui paradiſus Heraclidis dicitur, cap. 19. de Pachomio abbate loquens. *Vtuntur* (inquit) *nocturnis lineis veſtibus* (*quas Lelmotonas vocant*) *cuncti, & ſinguli quique eorum pellibus caprinis bene confectis teguntur. Quas nec tunc quoque cùm voluerint cibum capere, vel ſomnum deponant. Quando autem ad communionem Sabbati, vel dominici diei indigrediuntur, vnuſquiſque ſuum cingulum ſoluit pellemque deponit, & * cum cucullo tantùm ingreditur. Cucullos autem ipſos ſine villo parvulos fieri, vt infantibus, ordinauit, in quibus & quadam ſigna de purpura fecit intexi, &c.* Idem cap. 20. & 21. eiuſdem libri. *Cætera* (inquit) *virgines tonſa cucullis cooperiuntur.* Et cap. 25. eiuſdem

A libri expreſsè monſtrat, quòd qui ad monaſticam vitam tranſibant, veſtes mutabant. Cùm enim quendam refert ſanatum S. Melaniæ prece, vt poſtea fieret religioſus: *Tum* (inquit) *veſte mutata inde deſcendit, & ad Ægyptiacum Nytriæ proſiciſcitur montem, &c.* Denique THEODORETVS CYRENSIS, in libro qui Philotheus dicitur, vbi quorundam Monachorum vitas deſcribit. ſæpiùs eiuſdem rei meminit, vt in vita S. Petri ſerui Dei. In vita autem S. Mæſimæ Monachi ait. *Aiunt illum nunquam neque tunicam mutaſſe, neque cilicium, ſed lacera illa, iterum atque iterum reſarciſſe: hoc ſanè patloſe in ſenectute gerebat.*

B Sed & GREGORIVS I. ſæpiùs in Dialogis huiuſce rei meminit & præcipuè libro 3. vbi S. Benedicti vitam deſcribit. IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 16. in Matthæum veterum Monachorum vitam & habitum deſcribit, vt dicemus in vocabulo, Monachus, &c. homilia 56. ad populum Antiochenum, de Monachorum vita. *Veſtis* (inquit) *eis fortitudine digna. Non enim candatis vtentes veſtibus, iuxta, eneruatos & molles induuntur, ſed iuxta beatos illos Angelos Heliam, Heliſeum, Ioannem, ſecundum Apoſtolos, cùm veſtimenta ſint ipſis parata: his quidem ex caprarum pilis, his autem ex pilis camelorum, &c.* Vide oro in vocabulo, monachorum inſtituti. &c. Hinc eſt quòd

C Concilium AQVISGRANENSE I. capite 25. prohibet. ne veſte monachali aut habitu, clerici ſeu canonici induantur, vt cucullis, &c. *Quia* (ait) *illorum habitum penitùs vſurpare non debeant, à quorum propoſito, quodammodo diſtant. Quia ſicut & indecẽs eſt, vt arma militiaria, more laicorum, geſtent: ita nimirum inhoneſtum eſt, & valde indecorum, vt alterius propoſiti indumenta ſibi imponant. Habitus namque ſingulorum ordinum idcirco in Eccleſia ad inuicem diſcreti ſunt, vt his viſis cuius propoſiti ſit geſtans, vel in qua profeſſione domino militet, liquidò cognoſcatur. Nam & domini lege vir muliebrem, & mulier virilem prohibetur induere veſtem, vt vterque ſexus ſibi conuenienti veſte incedat. Sicut enim turpe eſt virum veſtem muliebrem, & mulierem veſtem virilem*

D *induere, ita valdè indecorum eſt canonicum, veſtem monachicam induere: niſi tamen cum veſte etiam propoſitum voluerit aſſumere.* Denique de veſtimentis monachorum Concilium TVRONENSE III. 24. Sed & Concilium BITERRENSE cap. 16. & BENEDICTVS XII. cap. 17. & & 23. conſtitutionum Benedict. agunt, vt in vocabulo, monachus dicetur, iunge quod ſequitur. Lege in Clementinis titulo de ſtatu monachorum capite 1. ne in agro dominico.

Habitus & ornatus clericorum non ſuperfluus & qualis eſſe debeat.] Repete quod ſuperiùs in vocabulo, canonicus, & ſuperiori annotatione dictum eſt. Porrò Concilium CARTHAGINENSE IV. cano. 45. (allegat Gratianus diſtinctione 42. cap. clericus.) *Clericum profeſſionem ſuam, & in habitu, & in inceſſu probet, & nec in veſtibus, nec in calceamentis decorem quærat.* Hinc

E COELESTINVS I. epiſtola 2. ad Epiſcopos Viennenſes & Narbonenſes cap. 1. arguit eos qui amicti palliis & zona præcincti miniſtrabant altaribus, quòd non ſolitum in Eccleſiis gallicanis erat, & conſequenter infert. *Diſcernendi à plebe vel cæteris ſumus doctrina, non veſte: conuerſatione, non habitu: mentis puritate, non cultu. Nam ſi ſtudere incipiamus nouitati, traditum nobis à patribus ordinem calcabimus, vt locum ſuperuacuis ſuperſtitionibus faciamus. Rudes ergo fidelium mentes ad talia non de-*

Gregorius 1.

Ioannes Chryſoſtomus.

Concilium Aquiſgranenſ. 1. ſub Ludouico 1. Imperat.

Cur Monachi diuerſis vtantur habitu & veſtimento.

Deut. 22.

Concilium Turonenſe 3. Concilium Biterrenſe nouiter lucidarum. Benedictus 12.

Concilium Carthaginenſe 4. cui interfuit Auguſtinus.

Cœleſtinus 1.

bemus

Digitized by Google

bemus inducere, docendi enim potiùs, ſunt quàm illudendi: nec imponendum eſt eorum oculis, ſed mentibus infundenda præcepta ſunt, &c. Hinc & Concilium AGATHENSE I. cano. 20. (allegatur à Gratiano diſtinct. 23. cap clerici.) *Clerici qui comam nutriunt ab Archidiacono, etiam ſi noluerint, inuiti detondeantur. Veſtimenta etiam vel calceamenta eis, niſi quæ religionem deceant, vti aut habere non liceat.* Concilium MATISCONENSE I. ſub Pelagio 2. cano. 5. *Nullus clericus ſignum, aut veſtimenta, aut calceamenta ſecularia, niſi quod religionem deceat induere præſumat. Quòd ſi poſt hanc definitionem clericus, aut cum indecenti veſte, aut cùm armis inuentus fuerit, à ſeniore ita coerceatur, vt triginta dierum incluſione detentus, aqua tantum & modico pane diebus ſingulis ſuſtentetur.* Concilium GENERALE VI. Conſtantinopolitanum 1. in Trullo cano 27. *Nullus eorum, qui in cleri catalogum relati ſunt, veſtem ſibi non conuenientem induat, neque in ciuitate degens, neque iter ingrediens: ſed vtatur veſtibus, quæ his qui in clerum relati ſunt, attributa fuere, ſi quis autem tale quid fecerit, vna ſeptimana ſegregetur.* Concilium FRANCICVM ſub Carlomano rege, & Bonifacio Moguntinenſi. *Decreuimus vt preſbyteri vel Diaconi non ſagis, laicorum more, ſed caſulis vtantur ritu ſeruorum Dei.* Hoc iterum Concilium SVESSIONENSE ſub Childerico rege & Pipino duce renouat. Concilium NICENVM II. generale 7. canone 16. (allegatur à Gratiano cauſ. 21. quæſtione 4. cap. Omnis.) *Omnis iactantia & ornatus corporeus, eſt a ſacerdotali ordine & ſtatu alienus. Epiſcopos ergo vel clericos, qui ſe ſplendidis & inſignibus veſtibus exornant, ſe corrigere oportet: ſin autem permaneant, ſupplicio tradit: ſimiliter & eos qui ſunt vnguentis delibuti. Quoniam autem radix acerbitatis ſurſum pullulans fuit noſtræ Eccleſiæ inquinamentum, Chriſtianos, ſcilicet, accuſantium hereſis: hi, qui eam ſuſceperunt non ſolùm imaginum picturas auerſati ſunt, ſed omnem etiam pietatem ac religionem extruſerunt, in eos qui pie & honeſte viuunt inuehentes in eis impletum fuit quod ſcriptum eſt: Abominatio peccatorum religio, & verus Dei cultus. Si inuenti itaque fuerint nonnulli eos irridentes, qui vilem & modeſtum amictum induti ſunt, pœna corrigantur: à ſuperioribus enim vſque temporibus, omnis vir ſacerdotalis cùm moderato & honeſto indumento verſabatur: quidquid enim non propter vſum, ſed oſtentatorium ornatum aſſumitur, in nequitiæ reprehenſionem incurrit, vt ait* BASILIVS MAGNVS. *Sed nec ex ſericeis texturis variatum quis veſtimentum habeat, neque in veſtimentorum ſimariis adiecta erunt alterius coloris indumenta: ex diuina enim lingua audierunt, quòd qui mollia ferunt, ſunt in domibus regum.* Eadem repetit ALEXANDER III. cap. 4. parris 27. Concilij Lateranenſis, quod celebrauit. Concilium LATERANENSE ſub Innocentio 3. cap. 16. tractat de vario ornatu & habitu clericorum, & qualiter debeant externo habitu, & cónuerſatione ſe gerere. *Clerici* (inquit) *coronam & tonſuram habeant congruentem, & ſe in officiis diuinis, & aliis honis exerceant ſtudiis diligenter. Clauſa deferant deſuper indumenta, nimia breuitate vel longitudine non notanda. Pannis rubeis aut viridibus, nec non manicis aut ſotularibus confuticiis ſeu roſtratis, frenis, ſellis, peſtoralibus, & calcaribus deauratis, aut aliam ſuperfluitatem gerentibus non vtantur. Cappas manicatas ad diuinum officium intra Eccleſiam non gerant, ſed nec alibi, qui ſunt in ſacerdotio vel perſonatibus conſtituti, niſi iuſtæ cauſa timoris exegerit habitum transformari. Fibulas omninò non ferant, neque corrigias auri vel argenti ornatum habentes: ſed nec annulos, niſi quibus competit ex officio dignitatis. Pontifices autem in publico & in Eccleſia ſuper indumentis lineis omnes vtantur, niſi monachi fuerint, quos oportet deferre habitum monachalem: pallis diffibulatis non vtantur in publico, ſed vel poſt collum, vel ante pectus hinc inde connexis.* Eadem omninò ſtatuit Concilium OXONIENSE ſub eodem Innocentio 3. cap. 2. & 35. tractans de ornatu, veſtitu, & habitu monachorum & monialium. Prohibeto autem ne velum, vel peplum ſericum habeant, aut in velo acus argenteas, aut aureas deportent, aut irregulari in veſtimentis panno vtantur: ſed veſtes longitudinem corporis non excedant, & pede decenter ſuperducto ſufficiat eis talari veſte indui, præcipit. *Anulum autem ſola* (ait) *monialis conſecrata deferat, & vno ſolo ſit contenta.* Hæc latiùs in Clementinis exponuntur cap. 2. de ſtatu monachorum. Et quia Clementinarum fecimus mentionem, in eiſdem capite 2. inſeritur, de vita & honeſtate clericorum, ex Concilio VIENNENSI ſub Clemente 5. *Qui abiectis* (ait) *veſtibus proprio congruentibus ordini, alias aſſumere & in publico portare, rationabili cauſa ceſſante, præſumit, profeſſorum illius ordinis prærogatiua ſe reddit indignum. Præſenti conſtitutione ſancimus, quòd quicunque Clericus, * virgata vel partita veſte publicè vtitur, niſi cauſa rationabilis ſubſit, ſi beneficiatus extiterit, per ſex menſes à perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinet, ſit eo ipſo ſuſpenſus. Si verò beneficiatus non fuerit, in ſacris tamen ordinibus citra ſacerdotium conſtitutus, per idem tempus reddatur & ipſo inhabilis, ad Eccleſiaſticum beneficium obtinendum. Idem quoque cenſemus de clericis aliis, veſtem talem, ſimul & tonſuram publicè deferentibus: clericalem dignitatem verò, perſonatum, ſeu beneficium aliud obtinens: cui cura immineat animarum: nec non cæteri in ſacerdotio conſtituti, ac religioſi quilibet, quos oportet per decentiam habitus extrinſeci, morum intrinſecam honeſtatem oſtendere, ſi præterquam ex cauſa rationabili publicè veſtem ferant huiuſmodi, aut * infuſum, ſeu pileum lineum publicè portent in capite, ſunt eo ipſo, beneficiati videlicet à perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinent ſuſpenſi per annum. Cæteri verò ſacerdotes & religioſi quilibet, per idem tempus reddantur inhabiles ad quodcunque beneficium Eccleſiaſticum obtinendum.* Idem de cæteris indumentis, & indecenti habitu, & ornatu definitur. Prædicta autem renouat MARTINVS V. in Concilio CONSTANTIENSI ſeſſione 43. vbi eadem verba, quæ ſuperiùs moderata ſunt, reſumit. Sed & in Papæ clericis, hæc iubet obſeruari Concilium BASILEENSE ſeſſione 23. Eadem inſtigit & Concilium RATISPONENSE cap. 2. ſub Laurentio Cardinali: & Concilium SENONENSE cap. 23. 24. & 25. vbi de ſericis veſtibus non deferendis à clericis tractat, & de honeſtate ſeruanda in crinibus & tonſura, & de honeſtate ſeruanda in inceſſu, & conuerſatione cum laicis, & in euitatione chorearum, &c. vide ſuis locis. Prædicta quoque renouat Concilium COLONIENSE III. parte 2. cap. 26. vbi poſtquam præmiſſa allegauit, ſubdit. *Pudet nos cum videmus clericos perinde atque ſeculi milites amictos, vel qui ſint vt famina compti: Itidem pannoſi clerici ac veſtibus laceri diſplicent: neque enim affectata ſordes, aut exquiſita delitia laudem pariunt.* Hinc etiam Concilium TRIDENTINVM nouiſſimum ſeſſione 14. quæ fuit 4. ſub

Concilium Agathenſe ſub eodē Cœleſtino.

Concilium Matiſconēſe ſub Guntranno rege.

Concilium Conſtantinopolitanum 3 generale 6. hic tamen canon de eorū eſt numero qui illegitimi cenſentur.

Concilium Franciſcum.

Concilium Sueſſionenſe apud S. Medardū Epiſcoporum 23.

Concilium generale 7 Nicenum 1. ſub Adriano 1.

Eccleſiaſt. 1.

Baſilius Magnus.

Alexander 3.

Concilium Lateranenſe ſub Innocētio 3 patrum 1215.

Tanta modo & tam abominabilis diſſolutio eſt & luxus tā execrandus vt totus ſtupeat oculus humanus hæc intuēte cōſiderans

Concilium Oxonienſe in Anglia.

De Monialium habitu.

Concilium Viennenſe generale ſub Clemente 3.

* id eſt varij coloris vel diuerſæ partis.

* Pro alba faſciola ſeu ſerico pileo.

Martinus 5.

Concilium Baſileenſe. Concilium Ratiſponenſe. Concilium Senonēſe ſub Antonio à Prato.

Concilium Colonienſe 3.

Nec adhuc hoc errore & vitio ſunt abſoluti.

Concilium Tridentinum, &c.

Iulio III. cano.6.decreti reformat. *Quia,& ſi habitus non facit monachum* (ait) *oportet tamen clericos veſtes proprio congruentes ordini ſemper deferre,vt per decentiam habitus extrinſeci, morum honeſtatem intrinſecam oſtendant. Tanta autem hodiè aliquorum inoleuit temeritas religioniſq; contemptus, vt propriam dignitatem,& honorem clericalem parui pendentes,veſtes etiam deferunt publicè laicales, pedes in diuerſis ponentes,vnum in diuinis,alterum in carnalibus. Propterea omnes Eccleſiaſtica perſonæ, quantumcunque exempte,quæ aut in ſacris fuerint,aut dignitates,perſonatus,officia,aut beneficia qualiacunque Eccleſiaſtica obtinuerint, ſi poſtquam ab Epiſcopo ſuo per edictum publicum moniti fuerint,honeſtum habitum clericalem illorum ordini & dignitati cõgruentem,& iuxta ipſius Epiſcopi ordinationem & mandatum non detulerint, per ſuſpenſionem ab ordinibus ab officio & beneficio,ac prouentibus,redditibus,& fructibus ipſorum beneficiorum: nec non ſi ſemel correpti denuò in hoc deliquerint, etiam per priuationem officiorum, huiuſmodi cœrceri poſſint & debeant* ſecundùm conſtitutionem Clementis V. (habes ſuperiùs) in Cõcilio Viennenſi editam, quæ incipit: *Quoniam innouando & ampliando.* Lege etiam ſuperiùs vocabulo,Clericus Canonicus,Tonſura,& Ornatus,&c.

HÆRESIS.

Tertullianus Carthaginenſ.

Hæreſis nomen vnde deriuetur] TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS lib. de præſcriptionibus aduerſus hæreticos, in initio. *Apoſtolus* (ait) *in omni penè epiſtola,De aduleriniis doctrinis fugiendis, hæreſes taxat,quarum opera ſunt adultere doctrine. Hæreſes dicta ſunt Græca voce ex interpretatione electionis, qua quis ſine ad inſtituendas, ſine ad ſuſcipiendas eas,vtitur: ideò & ſibi damnatum dixit hæreticum, epiſtola ad Titum,quia in quo damnatur ſibi eligit. Nobis verò nihil in noſtro arbitrio indulgere licet,ſed nec eligere: & quòd aliquis nil de arbitrio ſuo induxerit, Apoſtolos Domini habemus authores,qui nec ipſi quicquam ex ſuo arbitrio,quod inducerent,elegerunt, ſed acceptam à Chriſto diſciplinam fideliter nationibus aſſignauerunt. Itaque etiam ſi Angelus de cœlis aliter euangeliz aret, anathema diceretur à nobis.* Idem initio libri ſecundi contra Marcionem Adæ delictum hæreſim nuncupat, *Eò quòd* (ait) *per electionem ſuam potius elegit facere ſententiam,quàm Dei.* Eandem etymologiæ rationem affert & CLEMENS ALEXANDRINVS libro 7. Stromatum, non longè à fine, & libro 8. Præterea etiam hæreſis Etymon,dat HIERONYMVS STRIDONENSIS libro 3. Commentariorum in epiſtolam ad Galatas,capite 5. Manifeſta autem ſunt opera carnis,&c. *αἵρεσις* (ait) *Græcè ab electione dicitur,quòd ſcilicet eam ſibi vnuſquiſque eligat diſciplinam,quam putat eſſe meliorem. Quicunque igitur aliter Scripturam intelligit,quàm ſenſum Spiritus ſancti flagitat, quo conſcripta eſt licet de Eccleſia non receſſerit, tamen hæreticus appellari poteſt.* Idem in epiſtolam ad Titum,cap.3. vbi illud exponit: Hæreticum hominem poſt vnam & alteram correptionem deuita, &c. *Hæreſis* ait) *Græcè ab electione dicitur,quòd vnuſquiſque id ſibi eligat, quod ei eſſe melius videatur. Porrò Philoſophi quoque Stoici, Peripatetici, Academici, Epicuri, illius, vel illius hæreſeos appellantur. Superfluum eſt ire per ſingula, & Marcionem, Valentinum,&c.* Lege reliquum.

Clemens Alexandrinus.

Hieronymus Stridonenſis.

Hæreſum origo, fons, & progreſſus.] Authorem quidem hæreſeon Diabolum eſſe ſuperiùs in dictione Diabolus, ex TERTVLLIA-

Tertullianus Carthaginenſis.

A NO libro De præſcriptionibus aduerſus hæreticos, docuimus:& ex Cypriano ſimiliter, vt facilè poteris ſi vacat,aduertere. Porrò hæreſum originem EVSEBIVS CÆSARIENSIS libro 3. Eccleſiaſticæ hyſtoriæ,cap.32,à tempore Apoſtolorum cœpiſſe demonſtrat: quod & confirmat EGESIPPVS, vt IVSTINVS MARTYR in Dialogo cum Triphone recenſet, dicens, quod ante Domini aduentum non auſus fuerit Sathanas blaſphemare Deum: quippè qui nondum condẽnationem ſuam ſciret. EGESIPPI autem verba ſic profert ex libris eius 5. quis ſcripſit pro Eccleſiæ doctrina tuenda. *Meminit* ait) *Egeſippus initiorum hæreſum quarundam,ita inquiens: Poſteaquam Iacobus Iuſtus martyrio eſt defunctus, ſicuti & Dominus; in locum eius, patrui eius Cleopa filius Simeon eſt ſuffectus, quem omnes Domini fratrem patruelem ſecundum eſſe retulerunt. Propterea, autem Eccleſiam vocauerunt virginem, quòd nondum eſſet inanibus & vanis corrupta doctrinis. Primus eam deprauare cœpit,quod in petitione Epiſcopatus repulſam tuliſſet Thebutes*, vnus è ſeptem hæreticis & plebeiis: à quibus & Simon eſt,vnde Simoniani dicti, & Cleobius,vnde & Cleobiani:& Doſitheus,vnde Doſitheani: & Gortheus,vnde Gortheani: & Maſbotheus, vnde Maſbotheni. Ab his autem & Menandriani,& Marcioniſtæ,& Carpocratiani,& Valentiniani,Baſilidiani,& Saturniani. Hi pro ſe quiſque proprias ſeorſim induxerunt opiniones, &c.* Hæc repetit CYRILLVS ALEXANDRINVS lib.1.cõtra Iulianum Apoſtatam: verumtamen EPIPHANIVS CYPRI ſtatim initio operis ſui contra hęreſes,hæreſes incepiſſe longè antè Chriſtum oſtendit, cùm & Eccleſiam ab Adam deduxit vſque ad nos, & enumerat omnes hęreſes,quæ eam impugnarunt. Hoc videtur admittere CLEMENS I. lib.1. Conſtitutionum Apoſtolicarum,cap.5.&6.& IGNATIVS MARTYR epiſtola ad Smyrnenſes,apud Iudæos hęreticos eſſe deſcribentes antequã Chriſtus incarnaretur, quorum authorem volunt eſſe Diabolum. Sic autem loquitur Clemens, vbi ſuprà. *Habuit Iudaicus populus hæreſum prauitates, Saducæi ex illis prodierunt, qui negabant mortuorum reſurrectionẽ. Et Phariſæi,qui fortunæ & fato peccatorum actiones tribuunt,& Baſimothæi,qui prouidentiam tollunt,affirmantes fortuito caſu omnia conſtare: Hi animæ immortalitatem negant. Sunt quoque Hemerobaptiſtæ,qui quotidiè niſi in aqua mergantur, cibum non capium,ſed etiam lectis tabulis,crateris,calicibus, ſcabellis niſi aqua purgatis,non vtuntur:& qui noſtris temporibus orti ſunt Ebionei,Filium Dei nudum hominem fuiſſe contendentes,viri libidine,& Ioſeph ac Mariæ concubitu genitum: qui ab his omnibus ſeparantur & leges ſeruant patrias, ſunt Teſſæi. Atque hæc quidem in veteri populo fuerunt, ſed nunc quoque improbus dæmon,efficax ad maleficiendum,& bonum cuiuſmodi ſit ignorans ex nobis quibuſdam excitatis,Hæreſes ac ſchiſmata in his effecit.* Tum ſubdit cap.7. *Noua autem hæreſis hoc habuerunt exordium. Cum innaſciſſet Diabolus Simonem quendam,è vico Gitthon appellato,Samaritanum, arte magum,ſua prauæ ſententia eum adminiſtrum effecit,eo tẽpore quo Coapoſtolus noſter Philippus, Domini dono atque ſui Spiritus afflatu virtutes curationum Samaria adminiſtrabat,ita vt obſtupefacti Samaritani in fidem venerint, & Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti baptizati ſint in nomine. Cúmque iam Simon ipſe,ſigna & prodigia intuitus ſine vlla magica artr perfecta, admiratiſque credidiſſet,& Baptiſmum accepiſſet, atque ieiunio & orationi eſſet intentus, audientes nos gratiam Dei ad Samari-*

Euſebius Cæſarienſis.

Egeſippus Hyſtoriographus Iuſtinus Martyr.

Egeſippus Hiſtoriographus

Primus hæreticus.

* alias Thebulis

Cyrillus Alexandrinus. Epiphanius Cypti.

Clemens 1. Ignatius Martyr.

Diuerſæ hæreticorum ſectæ ante Chriſtum.

Ebionis hæreſis.

Exordium hæreſis à tempore Chriſti

Actuum 8.

tanos per Philippum peruenisse, ad eos accessimus, multisque ad doctrinæ sermonem collatis, omnibus baptizatis impositis manibus, oratione gratiam eis Spiritus sancti impartiebamur. Videnſque Simon, impositione manuum nostrarum, dari credentibus Spiritum, obtulit nobis pecuniam. Potestatem (inquit) date, vt cui imposuero manus, is habeat Spiritū sanctum, volens, & quemadmodum Adam gustato ligno, promissa immortalitate priuatus fuit, sic nos accepta pecunia deliniti Dei munere excluderemur, quo per commutationem pecuniæ ei traderemus inæstimabilem Dei gratiam. Quare perturbatis omnibus nostris, ego Petrus oculos in maleficum serpentem, qui enim detinebat, coniciens respondi Simoni: Argentum tuum tecum sit in perditionem, quoniam donū Dei putasti pecunia possideri, &c. quę Act. 8. habetur, Tum c. 8. subdit: Cum verò ad Gentes eximimus ad prædicandum verbum vitæ, tum diabolus molitus est in populo, vt post nos pseudo Apostolos mitteret, ad labefactandum sermonem. Itaque produxerunt Cleobium quendam, & adduxerunt Simoni. Hi verò discipuli fuerunt eiusdem Dosithei, quem reprobatum execerunt principatu. Deinde alij aliorum absurdorum dogmatum authores extiterunt. Cerinthus, Marchus, Menander, Basilides, Saturninus. Ex his alij plures Deos esse opinantur, alij tres inter se contrarios sine origine semper congredientes, alij infinitos & ignotos. Quidam verò nuptias tollunt, arbitrantes non esse eas opus Dei, alij quosdam cibos abominantur, alij inuerecunde fornicantur, quòd nunc faciunt falsi nominis Nicolaitæ. Tum aliis innumeratis, capite 10. sic concludit: His omnibus vnus atque idem erat propositus impietatis finis, omnipotenti Deo maledicere ignotum Deum celebrare, nec esse Deum Patrem Christi, neque mundi conditorem, sed ineffabilem atque innauabilem, per se genitum, legis & Prophetarum oraculis non locutum, prouidentiam nullam esse, resurrectionem non futuram, nec iudicium, neque retributionem, animam esse mortalem, voluptatem solam sequendam, omnium cultum sine delectu amplectendum. Aliqui enim plures Deos esse putant, aliqui tres principio carentes, alij duos ingenitos, alij infinita ænea inducunt, ac quidam nuptias respuunt, carnem item & vinum, quæ in rebus abominandis ponunt. Item nubere & liberis operam dare prohibent, ac quosdam cibos capere, vt hac continentia, sua sententia prauitatem facilius probare possint. Quidam verò ex his docent abstinendum carnibus, non quod parcant animantibus ratione carentibus, sed quod ea animam rationis participem habere existimant, eósque pœnas cædis daturos, qui ea occidere audent. Alij stulla tantum carne abstinent, his quæ lege mūda censentur vescuntur, putántque circuncisionem ex lege seruandam, in Christum credendum veluti in virum sanctum ac Prophetam. Alij docent sine pudore libidini inseruiendum, & carne abutendum, animam ea sola ratione mundi principes posse effugere, si omnem impuram actionem exequatur. Hi omnes diaboli organa sunt, & iræ filij, &c. Eadem adhuc recensetur cap. 26. eiusdem libri, sed non est opus repetere. Idem quoque IGNATIVS MARTYR, vt diximus in epistolis, recensetur, omninò se Clementis conformans scriptis & verbis. Porrò TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS initio libri de Præscriptionibus aduersus hæreticos, varias sectas & hæreses demonstrat suo tempore ortas. Conditio (inquit) præsentium temporum, fratres, etiam hanc admonitionem prouocat nostram, non oportere nos mirari super hæreses istas, siue quia sunt, futuræ enim prænunciabantur, siue quia fidem quorundam subuertunt, ad hoc enim sunt, vt fides habendo tentationem, haberet

Diaboli artificium expanditur in oblatione pecuniæ.

Cleobius hæreticus.

Diuersi hæretici recensentur & eorum opiniones erroneæ.

Hæresum tempus & finis omnium.

De his egimus in vocabulo, ciborum delectus, & in vocabulo, nuptiæ, &c.

Tales sunt modo Turci.

Ignatius martyr.

Tertullianus Carthaginensis.

Non mirandum si hæreses pullulant.

etiam probationem. Vanè ergò & inconsideratè plerique hoc ipso scandalizantur, quòd tantum hæreses valeant, quantum non valerent, si non fuissent. Cum quod fortitum est vt omnimodo sit, sicut causam accipit ob quam sit, sic vim consequitur per quam sit, nec esse non possit. Febrem denique inter cæteros mortiferos & cruciarios exitus erogando homini deputatam, neque quia est miramur, esi enim; neque quia erogat hominem, ad hoc enim est. Proinde hæreses ad langorem & interitum fidei productas si expauescimus, hoc eas posse, prius est vt expauescamus, hoc eas esse; quæ dum sunt, habent posse, & dum possunt, habent esse. Sed enim febrem, vt malum, & de causa & de potentia sua, vt notum est, abhominamur, potius quam miramur, & quantum in nobis est præcauemus, non habentes abolitionem eius in nostra potestate. Hæreses verò mortem æternam, & maioris ignis ardorem inferentes, malunt quidam mirari quòd hoc possint, quam denitare non possint, cum habeant deuitandi potestatem. Et infrà: Solent quidem isti maiores, etiam de quibusdam personis ab hæresi captis, ædificari in ruinam. Quare illa vel ille, fidelissimi prudentissimi & vsitatissimi in Ecclesia, in illam partem transierunt? Quis hoc dicēs; non ipse sibi respondit: neque prudentes neque fideles neque vsitatos æstimandos, quos hæreses potuerint demutare? Et hoc mirum, opinor vt probatus aliquis retro postea excidat. Saul bonus præ cæteris, timore postea cæditur: Dauid vir bonus secundum cor Domini, postea cadis & stupri reus est: Salomon omni sapientia & gratia donatus à Domino, ad idololatriam a mulieribus inducitur. Soli enim Dei Filio seruabatur, sine delicto permanere. Quid ergò si Episcopus, si Diaconus, si vidua, si virgo, si doctor, si etiam martyr lapsus à regula fuerit? Idèo hæreses veritatem videbuntur obtinere? ex personis probamus fidem, an ex fide personas? Nemo sapiens est, nisi fidelis, nemo maior, nisi Christianus: nemo autem Christianus, nisi qui ad finem vsque perseuerauerit, &c. Vide etiam in sequentibus, Hæreticus, &c. Tum in consequentibus omnium hæreticorum nomine recensetur, & eorum hæreses etiam vnicuique assignat, vt clariùs perspiciet qui volumen euoluerit. Idem præstat EVSEBIVS CAESARIENSIS libro 4. Ecclesiasticæ historiæ, cap. 21. vbi multorum hæreticorum nomina memorat, & consequenter, quia fuerint hęreses labe notati. Hoc similiter præstitit & AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro De hæresibus, ad quod vult Deum. Et EPIPHANIVS CYPRI in opere Pattario, seu Anacephaleosi, contra octoginta hæreses, vbi & hæreses repetit, contra quas in toto opere disseruit. Lectorem deprecor vt locum adeat, si plura scire voluerit. Catalogum hæreseon scripsit PHILASTER & GVIDO CARMELITA, & ALPHONSVS à CASTRO, qui contra vnamquamque hæresim strenuè disputauit. Scripsit & contra vniuersas hæreses, quæ exortæ sunt ab initio fidei Christianæ, volumē egregium, vnus è nostris CHRISTOPHORVS VIRZIVS est Limontanus prior, vir in scripturis exercitatissimus, & ingenij dotibus non parum præstans. Illud Hæreseobrachologiam appellauit vbi scilicet ostendit quo tempore & sub quibus prioribus hæreses omnes retusæ, & explosæ sint. Verùm quia hi omnes lectoris possunt desiderio satisfeciſſe, ad reliquum quod superest nobis pergendum est. Et quidem rationem hæreseon ortarum reddit CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 4. epistolarum, epistola 9. vbi & de Schismatibus tractat, inde ortas asserens, eo quòd Sacerdotibus Dei non obtemperetur. Sic

Pulchra comparatione vtitur vt probet necessario oportere esse hęreses.

Obsecro te (Lector) diligenter hęc cogita, iterum rogo, hæc expende, quia huic tempori seruiunt.

Eusebius Cæsariensis.

Augustinus Hipponensis.
Epiphanius Cypri.

Philaster.
Guido Carmelita.
Alphonsus à Castro.

Christophorus Virzius Cœlestinus.

Cyprianus Carthaginensis.

Gregorius Nazianzenus.

& GREGORIVS NAZIANZENVS oratione 18. in Athanaſium, & IOANNES CHRISOSTOMVS homilia 47. in Matthæum, exponens illud: Simile eſt regnum cælorum homini qui ſeminauit bonum ſemen in agro ſuo, &c. vbi inuehit in paſtores, quorum negligentia tot monſtra in Eccleſia ſuſcitantur. Idem probat & in 2. opere ſuper Matthæum, homilia 49. exponens illud: Tradent vos in tribulationem, &c.

Matth. 13.

Matth. 24.

Auguſtinus Hipponenſis.

AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 18. de Ciuitate Dei, cap. 51. *Videns* (inquit) *diabolus templa dæmonum deſeri, & in nomen liberantis mediatoris currere genus humanum, hæreticos mouit, qui ſub vocabulo Chriſtiano, doctrinæ reſiſterent Chriſtianæ, quaſi poſſent indifferenter ſine vlla correptione haberi in ciuitate Dei, ſicut ciuitas confuſionis indifferenter habuit Philoſophos inter ſe diuerſa & aduerſa ſentientes.* Iunge quod ſequitur.

Epiſcopi 2. Armeniæ.

Hæreſis fons & origo.] PHILAVTIA EPISCOPI II. ARMENIÆ, epiſtola ad Leonem Imperatorem I. *Omnibus blaſphemijs impietatis initium eſt, & langor peſſimus, quo ſe magis amare volunt. Vnuſquiſque enim horum, vocationem Chriſti ad nomen proprium transferre volens, iniquas aduerſus Chriſtum blaſphemias eructare dignoſcitur. Qui ex nobis fuerunt, non manſerunt nobiſcum. A recta namque & regia digreſſi via, & Redemptorem noſtrum Chriſtum impudenter abnegantes, & ipſi vocatione qua vocati ſunt, fatui probantur extorres, & obedientes ſibimet impiè, ſuum habere vocabulum pro Chriſtiana religione fecerunt: & qui in alia baptizati ſunt fide, aut alios Chriſti diſcipulos habuerunt, alium modum baptiſmatis introducentes, aut Chriſtum alium prædicantes. Vnus enim Dominus, vna fides, vnum Baptiſma. Contra itaque omnes abominandas hæreſes, veritatem confidenter opponimus, ne velut impreparati, ſecundum ſcripta ſpiritualia condemnemur. Et eis quidem, qui ſacrilegium in diuinas Scripturas perpetrant, & corda ſibimet faciunt adherere ſimplicium, nos qua poſſumus virtute reſiſtimus. Nerui verò & arma Eccleſiarum, vos eſtis Chriſtianiſſimi principes, &c.*

1. Ioan. 2.

Epiſcopi Affricæ.

EPISCOPI AFFRICAE ſcribentes ad Theodorum Papam I. libellum, qui lectus eſt in Concilio Lateranenſi ſub Martino I. conſultatione 2. *Certum eſt* (aiunt) *quòd tales ſermonum nouitates, de malo gloriæ amore naſcantur, dum ſibi volunt nonnulli acuti & perſpicaces & ſapientes videri, quærunt quid noui proferant, neſcientes quia Deus noſter infirma mundi, vt confundat fortia, &c.*

3. Corinth. 2.

Hæreſis quàm graue crimen.] CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 2. epiſtolarum, epiſtola 11. quæ eſt ad Stephanum: *Quod magis poteſt* (ait) *eſſe delictum aut quæ macula deformior, quàm aduerſus Chriſtum ſteriſſe, quàm Eccleſiam eius, quàm ille ſanguine ſuo parauit, & condidit diſſipaſſe, quam Euangelica pacis & dilectionis oblitum, contra vnanimem & concordem Dei populum hoſtilis diſcordiæ furore pugnaſſe: qui & ſi ipſi poſtmodum ad Eccleſiam redeunt, reſtituere tamen eos, & ſecum reuocare non poſſunt, qui ab eis ſeducti, & foris morte præuenti extra Eccleſiam ſine communicatione & pace perierunt; anima in die Iudicij, de ipſorum manibus expetentur authores & duces exiterint.*

Cyprianus Carthaginenſis.

Felix 1.

Hinc FOELIX I. epiſtola 1. ad Paternum Epiſcopum. *Hæreſis nimis eſt impia, & Euangelicæ veritatis inimica, quæ non portionem aliquam lædere, ſed ipſa Chriſtiana religionis conatur fundamenta conuellere. Quoſcunque enim rapit ad ſe, non ſolum in hoc vitium, ſed in multa alia vitia ruere facit, & ipſo ſuadente antiquo hoſte, non ſolum perſecutores Eccleſiæ, ſed etiam ſacerdotes eius fiunt, &c.* Latiùs infrà, Hæreticus. Porrò Concilium NICENVM II. generale 7. actione 1. tractans de recipiendis hæreticis. *Notiſſimum eſt* (ait) *quòd hæreſis etiam hominem ab Eccleſia ſeparat, & diabolo iungit, &c.* Quæ in ſequentibus latiùs exponentur.

Concilium Nicenum 2.

Hæreſis quàm difficilè euellitur.] LEO RODIENSIS in præfato Concilio Nicæno 2. actione 1. errorem exuens, quo infectus & captiuatus huc vſque fuerat, contra veneration em ſanctarum Imaginum, & interceſſionem Sanctorum (vt alibi dicemus) requiſitus à Tharaſio præſule Conſtantinopolitano coram Patribus, quòd tandiu in eo errore vixerat perdurans, cùm iam decem & octo annis eſſet Epiſcopus conuerſatus, reſpondit. *Quandoquidem* (ait) *multis temporibus malitia duranit, durauit & improba doctrina, cumque hæc perſeueraret ob noſtra peccata, declinare nos à via veritatis coëgit, ſed ſpes eſt apud Deum ſaluis noſtræ.*

Leo Rhodienſis Epiſcop.

Tharaſius Cõſtantinopolit. Epiſcop.

Tum THARASIVS: *Morborum qui longiſſimi ſunt, difficilimi curatu eſſe ſolent. Sic animus hæreſeos tenebris obrutus, lumen veritatis difficillimè admittit.* Idem dicunt & Patres eiusdem NICAENI II. CONCILII, tomo 3. Confutationis impiè Synodi falsò dictæ 7. generalis, contra ſanctas Imagines: *Qui ſemel* (aiunt) *a veritate exciderunt in multas & periculoſas abſurditates, per conſequentiam proprij erroris deferuntur.* Vide infrà.

Concilium Nicenum 2. generale 7.

Hæreſis authore ſemel damnato in Synodo, ſequaces damnati declarantur.] Poſuimus in vocabulo, Concilium, quædam, verùntamen ſic GELASIVS I. epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ, & allegat Gratianus cauſa 24. quæſt. 1. cap. Acacius, & cap. Maiores noſtri, (vt etiam iam quædam allegauimus in vocabulo, Epiſcopus hæreticus, &c. Siquidem cùm propter Acacium Conſtantinopolitanum Epiſcopum hæreticum ſeditio oriretur, quòd abſque Synodo fuiſſet eiectus à Fœlice III. & Gelaſio, eò quòd fautor eſſet hæreſis Eutichetis, ſic reſpondet Gelaſius: *Maiores* (ait) *noſtri diuina inſpiratione cernentes, neceſſario præcauerunt, vt quod contra vnamquamque hæreſum coacta ſemel Synodus pro fide, communione, & veritate Catholica atque Apoſtolica promulgaſſet, non ſinerent noui poſt hæc retractionibus mutilari, ne prauis occaſio præberetur, quæ medicinaliter fuerant ſtatuta, pulſandi: ſed cuiuſlibet inſania ac pariter errore damnato, ſufficere iudicarunt, quiſquis aliquando huius erroris communicator exiſteret, principali ſententia damnationis eius eſſet obſtrictus, quomodo manifeſtè quilibet vel profeſſione ſua, vel communione poſſet agnoſci.* Sic NICAENVM Concilium in Arrio, omnes eius ſectæ profeſſores damnauit. EPHESINVM in Neſtorio, omnes eius ſatinæ ſectatores damnauit, & ſic de reliquis. Vide in ſequentibus.

Gelaſius 1.

Nicenũ 1. Concilium generale. Epheſinum 2. generale.

Hæreſis exercitium, Epiſcopus in ſua Dioceſi non permittat.] Hoc poſuimus ſuprà dictione Epiſcopus, &c.

Hæreſis authores puniendi, &c.] Vide in ſequenti vocabulo Hæreticus, &c.

Hæreſis abiurandæ forma.] Concilium THOLOSANVM, ſub S. Ludouico Rege, cap. 5. *Præcipimus tam viris, quam mulierum cuiuſcunque conditionis exiſtant; Illi, ſcilicet anno ætatis decimo quarto, hæ verò anno 12. vt poſſint & debeant hæreſim abiurare, quæ contra Eccleſiam Catholicam & Romanam, fidemque orthodoxam aperto marte dimicat, & iuramento firmare omnibus ſe nerus & ſtudio de cætero Romanæ Catholicaque fidei integritatem ſeruaturos:*

Concilium Tolosanũ ſub Ludouico 9. rege nouiſſimè loci datum.

turos: nominâque hæreſim abiurantium tenebitur Epiſcopus in ſcripta chartula ſeruare, vel cui hoc negotium commiſerit. Quòd ſi quiſpiam reluctatus fuerit, & infra 15. dierum ſpatium hæreſim noluerit abiurare, vt hæreticus habeatur & puniatur. Iuramentum autem de biennio in biennium renouetur, &c.

HÆRETICVS.

Concilium generale 1. Conſtantinopolit. 2. patrum 150.

Hæreticus quis] Concilium CONSTANTINOPOLITANVM I. generale II. ſub Theodoſio ſeruite, canone 6. *Hæreticos appellamus partim eos, qui iam olim ab Eccleſia excluſi ſunt, partim eos, qui poſtea à nobis execratione ac deteſtatione reiecti, atque repulſi ſunt. Præter hos autem, eos quoque qui ſimulant ſe quidem profiteri ſanam rectámve fidem ſegregauerunt autem ſeſe, & conuenticula habent contra canonicos noſtros Epiſcopos.* Portò repete quæ ſuperiùs ex Hieronymo protulimus.

Hæreticorum mores deſcribuntur vide & in conſequentibus diſtinctionibus. vbi eriã paſſim deſcribuntur.

Hæretici fraudulenti ſunt, & arrogantes, & dolis armati, atque ſuperbi.] Superiùs credo hoc ipſum iudicauimus, dum de origine hæreſis loqueremur. Verumtamen ne videamur ſilentio præterire, quod maximè ad detegendam naturam hæreticorum ſpectat, etiam hic libet oſtendere, fuiſſe ſemper hæreticis ſolenne (vt nũc etiam adhuc in noſtris experimur) maxima fraude & arrogantia vti, & doloſis conatibus virus ſuum ſimplicium mentibus infundere. Vnde vt ab exordio repetamus IGNATIVS MARTYR Trallianos ſuos minuens contra inſurgentes hæreticos, epiſtola ad eoſdẽ ſic loquitur: *Rogo autem vos, non ego, ſed charitas Ieſu Chriſti, vt omnes idem dicatis, & ne in vobis ſint ſchiſmata, ſitis autem inſtructi eodem ſenſu, & eadem intelligentia. Sunt enim quidam vaniloqui & mentis ſeductores, non Chriſtiani, ſed Chriſtum mercantes in fraudem, circunferentes nomen Chriſti, & cauponantes verbum Euangelij, & erroris venenum blando alloquio implicantes, tanquam mulſo cicutam temperantes: vt qui biberit, dulciſſimi ſaporis guſtatu deceptus, incauta morte tranſfigatur. Monet quiſpiam antiquorum, vt nemo bonus dicatur, qui bono malum permiſcuerit. Nominant enim Chriſtum, non vt Chriſtum prædicent, ſed vt Chriſtum improbent, nec vt legem conſtituant, ſed vt legi contrarium annuncient. Communicamini igitur aduerſus tales, ne laqueum animis veſtris implicetis.* Idem repetit & epiſtola ad Philadelphienſes: *Vt filij lucis (ait) id eſt veritatis fugite diuiſionem vnitatis, & malam doctrinam hæreticorum, à quibus coinquinatio peruaſit in omnem terram, &c.* Epiſtola quoque ad ſuos Antiochenos, eoſdem eiſdem verbis contra canes armat, & ſerpentes, draeunculos ſquammoſos, aſpides, baſiliſcos, & ſcorpiones: his enim nominibus hæreticos appellat. Sed & MARTIALIS APOSTOLVS epiſtola ad Burdegalenſes, cap. 11. eoſdem contra hæreticos venturos armat fidei clypeo. Tanta portò arrogantia præditos hæreticos TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro 1. contra Marcionem deſcribit poſt medium, vt adulteratum Euangelium ſe recepiſſe glorientur, (quod ſe & Caluiniſtæ hodiè iactitant inueniſſe) ſed exclamat ibidem Tertullianus: *O Chriſte patentiſſime Domine, qui tot annis interuerſionem prædicationis tuæ ſuſtinuiſti, donec, ſcilicet, tibi Marcion (dic nunc Caluinus vel Beza) ſubueniret. Nam & ipſum Petrum cæteroſque, columnas apoſtolatus, à Paulo reprehenſos opponunt, quòd non recto pede incederent ad Euangelij veritatem: ab illo certè Paulo qui adhuc in gratia rudis irrepi-*

Ignatius Martyr.

Si non ſint tales & Caluiniſtæ lectoris eſto iudicium.

Epitheta hæreticorum.

Martialis Apoſtolus.

Tertullianus Carthaginenſ.

Oro lector hæc aduerte.

dans. Denique ne in vacuum cucurriſſet, aut curreret, tunc primum cum anteceſſoribus Apoſtolis conferebat, &c. Hinc & de primis hæreſiarchis qui tempore Apoſtolorum exorti ſunt, ſcribit NICEPHORVS CALLISTVS libro 4. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. 2. *Cum* (ait) *diabolus ſaluti hominum inimiciſſimus cœptum ſuum, quo Eccleſiam ſupprimere nitebatur, vidit ſuffocatum martyrum ſanguine, dolum tandem excogitauit, vt viri ſeductores & impoſtores, Chriſtianum ſibi vſurpantes nomen, ſimul & quos cœpiſſent fideles, in foueam perditionis impellerent, & qui technas illorum ignorarent, eis ſani & ſalutaris verbi diſcendi ſtudium & deſiderium corrumperent & depranarent. Primum igitur contra nos excitauit Simonem, deinde Menandrum, Cerdonem, & Nicolaum, de quibus in ſuperioribus diximus.* Vide hæreſis origo, &c. *Et paruo deinde interuallo, temporibus eis monſtra alia exhibuit, &c.* Vide reliquum. Denique ORIGENES ADAMANTIVS arrogantiã fraudem, dolum, moréſque hæreticorum ſcitè deſcribit homilia 14. in Hieremiam: *Hæretici* (ait) *orationem ſuam decore verborum componunt, non vt conuertant audientes à vitijs, ſed vt delectent, &c.* Et homilia 7. in Ezechielem, exponens illud: Sumens de veſtimentis meis feciſti tibi excelſa, hinc inde conſuta, &c. *Intelliges autem* (ait *hoc quod dicitur, ſi ipſam rem manifeſtius deſcribamus. Vide mihi aliquem Marcioniſtam, ſiue diſcipulum Valentini, aut certè cuiuſlibet hæreſis defenſorem, & conſidera quomodo idola ſua, id eſt, figmenta quæ ipſe compoſuit manſuetudine & caſtitate veſtiat, vt in aures audientium facilius ex vitæ bonitate ornatus ſermo ſubrepat. Et cum hoc fecerit, intellige eum aſſumpſiſſe veſtem variam morum, & conuerſationis optimæ, & idolis ſubiecciſſe, quæ ipſe conſtruxit. Ac iuxta mei quidem animi ſenſum, multo nocentior eſt hæreticus bonæ vitæ, & plus in doctrina ſua habet authoritatis, eo qui doctrinam conuerſatione maculat. Qui enim vitæ peſſimæ eſt, non facilè homines ad falſum dogma ſollicitat, nec poteſt per vmbram ſanctitatis audientium decipere ſimplicitatem. Qui verò ſermone peruerſus eſt, & diſciplinis ſaluti contrarius, mores autem compoſitos & ornatos habet, nihil facit aliud niſi accipit indumenta variæ inſtituti boni, & conuerſationis quietæ, & circundat ea idolis ſuis, vt magis decipiat audientes. Idcirco ſolicitè cauendi ſunt hæretici, qui conuerſationis optimæ ſunt, quorum fortè vitam non tam Deus, quàm diabolus inſtruxit. Nam quomodo quaſdam illecebras eſcarum aucupes proponunt, vt facilius aues capiant per oblectamentum gulæ, ſic (vt audaciùs dicam) eſt quædam caſtitas diaboli, id eſt, decipula humanæ animæ, vt per iſtiuſmodi caſtitatem, & manſuetudinem & iuſtitiam poſſit facilius capere, & fuleis ſermonibus irretire.* Lege quod ſequitur. Hinc & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro De ſimplicitate Prælatorum, in initio: *Videns* (ait) *diabolus idola derelicta, & per nimium credentium populum ſedes ſuas ac templa deſerta, excogitauit nouam fraudem, vt ſub ipſo Chriſtiani nominis titulo fallat incautos: hæreſes inuenit & ſchiſmata quibus ſubuerteret fidem, veritatem corrumperet, ſcinderet vnitatem. Quos detinere non poteſt in via veteris caſtitatis, circunſcribit & decipit noui itineris errore, rapit de ipſa Eccleſia homines, dum ſibi appropinquaſſe iam lumini, atque euaſiſſe ſeculi noctem videntur, alias neſcientibus tenebras rurſus infundit, vt * cum Euangelio Chriſti, & obſeruatione eius, & lege non ſtantes, Chriſtianos ſe vocent: & ambulantes in tenebris habere ſe lumen exiſtiment, blandiente aduerſario atque fallente, qui ſecundum Apoſtoli vocem transfigurat ſe in Angelum lucis, & mi-*

Nicephorus Calliſtus.

Origenes Adamantius.

Attende myſticam hæreticorum naturã.

Ezechiel. 16.

O quam pulchrè noſtros depingit Euangelicos Caluinilogos.

Egregia comparatio.

Caſtitas Diaboli.

Cyprianus Carthaginenſis.

Hæc eſt Caluiniſtarum religionis ſumma.

niſtros iuſtitiæ, aſſerentes noctem pro die, interitum pro ſalute deſperationem ſub obtentu ſpei, perfidiam ſub prætextu fidei. Antichriſtum ſub vocabulo Chriſti, vt aſſem veriſſimilia mentiuntur, veritatem ſubtilitate fruſtrentur, &c. Porrò de Hæreticorum arrogantia ALEXANDER ALEXANDRINVS Epiſcopus, epiſtola ad Alexandrum Conſtantinopolitanum Epiſcopum, vt citat Nicephorus Calliſtus libro 8. cap. 7. *Hæretici* (ait) * *veteribus nullos eſſe dignos putant qui cum eis conferantur, neque eis æquari ſe patiuntur, quibus ſancti doctores à pueris præceptoribus vſi ſunt, ſed ne ex omnibus quidem qui paſſim ſunt ſanctis viris & Preſbyteris quemquam ipſis comparari volunt, ſolos ſe ſapientes, poſſeſſionum contemptores & dogmatũ repertores eſſe iactantes, vt quibus ſolis reuelatum, quod nemini omnium qui ſub Sole ſunt hominum in mentem venerit. O tumorem impium & furorem immenſum! O opinionem inſanam & Sathanicum planè ſenſum.* LIBERIVS I. epiſtola 2. ad omnes Epiſcopos. *Hæretici* (ait) *in veſtibus ouium apparent, intus autem ſunt lupi rapaces, quos ex fructibus cognoſcimus. Iſti primò quidem ex nobis videntur eſſe, ſed non ſunt ex nobis: Si enim fuiſſent ex nobis, manſiſſent vtique nobiſcum. Quando verò ſuam euomerint impietatem, dolum qui in eis eſt erumpentes, & apprehendentes infirmiores, & eos qui ad eloquia diuina ſenſus inexercitatos habent, ſecum eos contrahunt, ad perditionem ſubuertentes, & iniuriantes paternas doctrinas, ſicut & ſacras doctrinas ad perditionem ſuam, quos oportet præſcienter cauere, ne malitia eorum quidã ſeducti abſcindantur à propria firmitate.* Hinc Concilium CONSTANTINOPOLITANVM I. generale II. epiſtola miſſa ad Damaſum Papam, & Epiſcopos Italiæ, & citat Nicephorus libro 12. cap. 6. *Graues* (aiunt Patres) *nobis imminent lupi, qui etiam ex ouilibus depulſi in ſyluis & ſaltibus greges deripiunt, conuentus contra nos cogunt, vulgi ſeditiones mouent, & nihil quod in Eccleſiarum detrimentum cadat, non tentant.* Hinc SYRICIVS I. epiſtola 2. ad Mediolanenſes, de Iouiniano loquens & ſodalibus. *Hæretici* (ait) *ſubtiliter Chriſtianos ſeſe iactant, vt ſub velamento pij nominis gradientes, & domum orationis ingreſſi ſermonem ſerpentina diſputationis effundant, vt ſigillent in obſcuro retectos corde, atque veritatem Catholicam vertendo ad ſuæ doctrinæ rabiem, diabolico more, traducant, atque omnium ſimplicitatem defraudent.* EPIPHANIVS Cypri libro 1. contra hæreſes, hæreſ. 29. contra Nazareos. *Nunc homines omnes hæreticos æquinoce Chriſtianos vocant, qui Chriſtiani non ſunt, Manicheos & Marcionitas, Gnoſticoſque atque alios. Et tamen vnaqueque hæreſis etiamſi aliud nomen habeat, hoc gaudens ſuſcipit, quia per nomen ornatur. Videtur enim ſe per nomen Chriſti iactare, non item fidem & opera.* Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 16. De Ciuitate Dei, cap. 2. *Callidum eſt genus hæreticorum, non ſpiritu ſapientiæ, ſed verſipellis aſtutiæ, quo ſolent hæreticorum feruere præcordia, & pacem conturbare ſanctorum: ſed hæc, in vſum cedunt proficientium, iuxta illud: Oportet hæreſes eſſe, vt probati manifeſti fiant in vobis. Vnde etiam ſcriptum eſt: Filius eruditus ſapiens erit, impudenter autem miniſtro vietur. Multa quippe ad fidem Catholicam pertinentia, dum hæreticorum callida inquietudine exagitatur, vt aduerſus eos defendi poſſint, & conſiderantur intelligentius, & intelliguntur clariùs, & inſtantiùs prædicantur, & ab aduerſario mota quæſtio diſcendi excitat occaſio.* ANASTASIVS I. epiſtola 1. ad omnes Germaniæ & Burgundiæ Epiſcopos, de Manichæis loquens, capite 3. *His valdè* (inquit) *cauendi ſunt & cæteri hæretici, ne Dominicum gregem peruerſitatibus quibus poſſunt contaminare valeant. Sunt enim quidam eorum, veſte ſua oues ſignificantes, interius verò lupi rapaces exiſtunt, quos iuxta veritatis vocem, ex fructibus eorum debemus agnoſcere. Quando autem caperint aſſumere impietatem, illud quod occultabatur in illis apperitur, & dolus omnis fit omnibus manifeſtus. Inueniuntur quoque infirmæ fidei homines, & qui diuinas lectiones ſitiunt, & ſecum eos in perditionem præcipitandum. Diſſipant & vituperant Patrum diſciplinas, & relinquunt ſanctas Scripturas ad ſuam perditionem, quos debemus præuidere, & ab his multum cauere, ne in malitia ſua aliqui occupati concidant de ſua firmitate.* Hinc Concilium EPHESINVM I. generale III. epiſtola miſſa ad Theodoſium Auguſtum iuniorem, & Valentinianum. *Aſtuti ſunt* (ait) *ad tegendum impoſturam, qui diuerſa à recta fide ſentiunt.* Sed & qui huic Concilio præſedit CYRILLVS ALEXANDRINVS libro 2. Dialogorum de Trinitate. *Hæretici* (ait) *valdè arrogantes ſunt, ac putant quod poſſint ſapere & loqui abſtruſius quiddam, quàm aly, adornareque verborum pugnas, vnde videantur in bonis artibus eſſe enutriti, & poſſe ſuarum cogitationum verſutys in omnia valde trahere illos qui ſimpliciter viuere voluerint, dum arundineum quodammodo ſuis animabus, ſubdunt paculum, mundanam ſapientiam, & adulterinorum ſenſuum paleas colligunt, quod à rectitudine dogmatum non aberrare* (opinor) *exiſtimatur. Non enim animaduerunt quod ſanctus chorus filiorum Aaron igne exuſtus eſt, quia ſacerdotium vi inuaſerat, & adulterium alterio ignem attulerat, neque obtemperat legi clamanti: Et non inferes abominationem in domum tuam, & anathema eris, &c.* Porrò FLAVIANVS CONSTANTINOPOLITANVS epiſtola ad Leonem I. de Eutychete loquens & eius fautoribus, cap. 2. & conſequenter de alijs hæreticis. *Sunt quidam* (ait) *veſte ſua oues ſignificantes, interius ſunt lupi rapaces, quos ex fructibus debemus agnoſcere. Iſti primâ fronte videntur eſſe de numero noſtro, ſed non ſunt: quia ſi fuiſſent, permanſiſſent vtique nobiſcum. Quando autem cœperunt aſſumere impietatem, illud quod prius occultabatur in illis apperitur, & dolus omnis fit omnibus manifeſtus, &c.* Quæ ſuprà ex Anaſtaſio I. protulimus. Hinc LEO I. epiſt. 10. ad eũdẽ Flauianũ, & allegat Gratianus cauſa 24. quæſt. 3. cap. Quid autem. *Quid autem iniquius, quam impia ſapere, & ſapientioribus doctioribuſque non credere? ſed in hanc inſipientiam cadunt qui cum ad cognoſcendam veritatem aliquo impediuntur obſcuro, non ad propheticas voces, non ad Apoſtolicas literas, nec ad Euangelicas authoritates, ſed ad ſemetipſos recurrunt, & ideò magiſtri erroris exiſtunt, quia veritatis diſcipuli non fuere.* Idem omninò MARTIANVS IMPERATOR epiſtola ad Alexandrinos de Apolinaris, & Eutyche tis libris loquitur, quos hæretici in plebe non verebãtur diſpergere, vocabula ſanctorum Patrum eis attitulantes, quatenus ad plenum ſimplicium mẽtes ſua falſitate deciperent. Hinc & LEO I. ſuprà memoratus epiſtola 76. ad Leonem Auguſtum. *Hæreticorum* (ait) *ſtudium eſt, quæ patefacta ſunt quærere, quæ perfecta ſunt retractare, & quæ ſunt diffinita conuertere. Quod quid aliud eſt, quam de adeptis gratiam non referre, & ad interdicta arboris cibum improbos appetitus mortifera cupiditatis extendere.* Et infrà: *Iactent ſe in ſui eloquij vanitate, & de argumentationum ſuarum verſutia, quæ inimica eſt fidei, glorientur. Nobis placet Apoſtolicis obedire præceptis dicentibus: Videte ne quis vos ſeducat, &c.*

Alexander Alexandrinus epiſcopus.

* Si hoc non ſit verum & probatum in noſtris Caluiniſtis, eſto iudicium lectoris. nam omnes doctores abiurãt ſi non eorum religioni ſubſcripſerint.

Liberius. 1.

Matth. 7.

1. Ioan. 2.

Cõcilium generale 2. Conſtantinopolitanũ ſub Theodoſio ſeniore.

Syricus. 1.

Pſal. 10.

Epiphanius Cypri.

Auguſtinus Hipponenſis.

Hæretici proſunt fidelibus, licet multum afferant detrimenti.

Anaſtaſius 1.

Matth. 7.

Concilium Epheſinum 1. generale 3.

Cyrillus Alexandrinus.

Hæreticorum morbus.

Numero 16.

Flauianus Cõſtantinopolitanus epiſcopus.

Matth. 7. 1. Ioan. 2.

Leo 1.

Martianus Imperator.

Leo 1.

Studia hæreticorum.

Coloſſ. 2.

quidquid non eſt de irrigatione Chriſti, poculi eſt viperei. IVSTINIANVS IMPERATOR ad calcem confeſſionis ſuæ, quam miſit Ioanni 2. ſummo Pontifici. *Solent* (inquit) *hæretici, vt ſimpliciores decipiant, vocibus quidem vti quæ ab orthodoxis piè dicuntur, rectũ autem earum intellectum & expoſitionem ad ſuam impietatem transferre.* Verùm ſubinfert cenſuram. Vide infrà, Hæretici Scripturas deprauant, &c. Porrò HESICHIVS PRESBYTER Hieroſolimytanus in epiſtola Eccleſiaſtica, refert, De impio Theodoro Mopſueſtiæ Epiſcopo hæretico. *Culpatus* (inquit *& periclitatus contraria ſibi dixit, non ex voluntate, ſed compulſus omnium querimonijs, & codicem quem in Pſalmos conſcripſerat, vbi omnes de Domino prædicationes abnegabat, delere pollicitus, latenter conſeruabat, Iudaicæ impietatis viaticum. Igni enim ſua commentaria ſimulans tradere, malitioſe abſcondere illecebram conabatur. Tempus quidem plurimum, in exiguo loco prauа loquens, quis eſſet meritò latebat. Quoniam verè loquens vana ſolitus loqui, doctoris famam conſecutus eſt, paucis quibuſdam apud eum ſtudẽtibus qui veneno dictionum decipiebantur, calicem bibentes verbis quidem benè compoſitis coloratum, blaſphemis verò intellectibus omninò plenum.* Mentio fit ſimiliter variorum hæreticorum, Sergij, Pirrhi, & Pauli Conſtantinopolitanorum Epiſcoporum, & Cyri Alexandrini Epiſcopi, Conſultatione 1. Concilij LAteranenſis, ſub Martino 1. qui errorem quidem abnegantes ad pedes ſedis Apoſtolicæ, poſteà ad vomitum ſunt reuerſi. Tum conſultationem 3. lege ſequentem.

Hæretici Scripturas & Patrum authoritates temerè obiiciunt, quas deprauant & corrumpunt.] Hæc quidem propoſitio ſuperiori ſatis euadit cognita: verumtamẽ in promptu eſt, etiam ab initio, ordine quo cœpi demõſtrare, omnibus hæreticis familiariſſimam. Sic quippè IRENÆVS LVGDVNENSIS libro 1. contra hæreſes Valentini & ſimilium, cap. 1. *Cùm ſit igitur* (ait) *tale illorum argumentum, quod neque propheta prædicauerunt, neque Dominus docuit, neque Apoſtoli tradiderunt, quod abundantius gloriantur pluſquam cæteri cognouiſſe, de his quæ non ſunt ſcripta, legẽtes, & quod ſolet dici, de arena reſticulas nectere affectantes, fide digna aptare conantur his quæ dicta ſunt, vel parabolas dominicas, vel dictiones prophęticas, aut ſermones Apoſtolicos, vt figmentum illorum non ſine teſte eſſe videatur. Ordine quidem & textum Scripturarum ſupergradientes, & quantum in ipſis eſt ſoluentes membra veritatis. Transferunt autem & tranſigunt, & alterum ex altero facientes, ſeducunt multos ex his quæ aptant ex Dominicis eloquijs male compoſito Phataſmati. Quemadmodo ſi quis regis imaginem bonam fabricatam diligenter ex gemmis precioſis à ſapiente artifice, ſoluens ſubiacentem hominis figuram transferat gemmas illas, & reformans faciat ex his formam carnis vel vulpeculæ, & hanc malè diſpoſitam. Deinde conformet, & dicat hanc eſſe regis illam imaginem bonam quam ſapiens artifex fabricauit oſtendens gemmas, quæ benè quidem à primo artifice in regis imagine compoſitæ erant, malè verò à poſteriore in canis figuram tranſlatæ ſunt, & per gemmarum fantaſiam decipiat idiotas qui comprehenſionem regalis formæ non habeant, & ſuadeat quoniam hæc turpis vulpecula figura, illa eſt bona regis imago. Eodem modo & hi aniculárum fabulas aſſumentes, poſt deinde ſermones & dictiones & parabolas hinc inde afferentes, vt aptare volunt fabulis ſuis eloquia Dei.* Refert quoque EVSEBIVS CAESARIENSIS libro 5. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 28. de hæreticis, qui Theodoro Coriario adhærebant tempore eiuſdem Irenæi, & Victoris Papæ. *Dumas* (inquit) *Scripturas abſque vllo timore contemnebant, & corrumpentes eas emendare ſe dicunt. Verum ne quis me putet falſa aduerſum eos proferre, palã eſt omnibus noſcere. Si quis vult exẽplaria eorum accipere, & cum aliis nihilominùs eorum exemplaribus conferre, inueniet etiam inter ſeipſa multum diſſonare, quia vnuſquiſque vt ſibi videtur emendat, &c.* Lege reſiduum. Denique ORIGENES ADAMANTIVS epiſtola 4. ad ſuos charos Alexandriæ, de deprauatoribus operum ſuorum. *De hæreticorum verò temeritate* (ait) *vt credi iſtud ſcelus facilè poſſit, illa res maximũ credulitatis præſtat exemplum, quòd abſtinere impias manus etiam à ſacro ſanctis quidem Euangelij vocibus non potuerint. Apoſtolorum verò vel actũ vel epiſtolas, qualiter polluerint, qualiter corroſerint, qualiter in omnibus maculauerint, vel addendo impia, vel auferendo quæ pia ſunt, ſi quis vult plenius ſcire, ex his libris Tertulliani, quos aduerſus Marcionẽ ſcripſit pleniſſimè recognoſcet, &c.* Vnde Idem TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro De præſcriptionibus aduerſus Hæreticos. *Alius* (ait) *manu ſcripturas, alius ſenſu expoſitiones interuertit. Neque enim ſi Valentinus integro inſtrumento vti videtur, non callidiore ingenio quàm Marcion manus intulit veritati. Marcion enim exertè & palam machæra, non ſtylo vſus eſt, quoniam ad materiam ſuam, eadem ſcripturarum confecit. Valentinus autem pepercit, quoniam non ad materiam ſcripturas, ſed materiam ad ſcripturas excogitauit: & tamen plus abſtulit & plus adiecit, auferens proprietates ſingulorum quoque verborum & adiiciens diſpoſitiones non comparantium rerum.* GREGORIVS NAZIANZENVS ſermone de Arrianis, quod non liceat ſemper publicè de Deo contendere. *Hæretici* (ait) *ex ſuis dogmatibus nihil fiducia gerunt, captant in noſtris ſi quid fortè infirmum aut fragile inueniant, non tam ſui natura, quàm aſſerentis ignauia. Etiam inde ſicut, muſcæ vulneribus, ita illi noſtris quibuſque erroribus vel verbis fragilibus incidunt, &c.* Hinc AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in cap. 3. epiſt. ad Titum, exponens illud: Hæreticum hominem poſt primam correptionem deuita, &c. *Hæretici hi ſunt* (ait) *qui per verba legis, legem impugnant: proprium enim ſenſum verbis aſtruunt legis, vt prauitatem mentis ſuæ legis authoritate commendent. Sciens enim impietas authoritatem multum valere, fallaciam ſub nomine eius componit, vt quia res mala per ſemet ipſam acceptabilis eſſe non poteſt, bono nominis cõmendetur, &c.* HIERONYMVS STRIDONENSIS libro 4. Commentariorum in Ezechielem, cap. 16. exponens illud: Et ſumens de veſtimentis tuis feciſti tibi excelſam, &c. *Noſtra* (inquit) *Hieruſalẽ, quæ interpretatur viſio pacis, ab Hæreticis ſcinditur quando vnum & alterum teſtimonium Scripturarum, de propris carpentes locis, conantur aſſuere his quibus non queunt coaptare, ad quos & ſupradictum in hoc eodem Propheta legimus: Væ his qui cernicalia ſub omni cubito manus, & faciũt operimẽta ſuper caput vniuerſæ ætatis.* Idem lib. 10. in eundem Ezechielem, cap. 32. exponens illud: Leoni aſſimilatus es, & Draconi, qui eſt in mari, &c. *Neq; enim* (ait) *vtuntur hæretici teſtimonijs Scripturarum ſibi cohærentibus, ſed conturbant omnia, &c.* AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib. 31. contra Fauſtum, cap. 19. *Videtis, Hæretici, id vos agere, vt omnis de medio Scripturarum auferatur authoritas, & ſuus cuique animus, author ſit, quid in quaq; Scriptura probet, quid improbet, vt non authoritati Scripturarum ſubiiciatur*

ad fidem,

Iuſtinianus Imperator.

Heſychius Hieroſolymitanus

Concilium Lateranen ſub Martino 1.

Irenæus Lugdunenſis.

Elegans ſimilitudo.

Euſebius Cæſarienſis.

A

B

C

D

E

Omnino idem de Caluiniſtis cenſendum eſt.

Origenes Adamantius.

Tertullianus Carthaginenſis.

Gregorius Nazianzenus.

Hoc diligenter reuolue.

Ambroſius Mediolanenſis.

Hieronymus Stridonenſis.

Ezechiel 13.

Auguſtinus Hipponenſis.

Mos hæreticorum.

ad fidem, ſed ſibi Scripturas ipſe ſubiiciat, non vt ideò illi placeat aliquid, quia hoc in ſublimi authoritate ſcriptum legitur, ſed ideò rectè ſcriptum videatur, quia hoc illi placuit. Quo te commiſiti anima miſera, infirma? carnalibus nebulis inuoluta quo te cõmittis? &c.

Cyrillus Alexandrinus.

CYRILLVS ALEXANDRINVS lib. 2. Theſauri contra Hæreticos, cap. 3. *Probè facerent Hæretici omnes* (ait) *ſi vndique ſtuderent verum Scripturarum ſenſum venari, nec ad voluntatem ſuam omnia vertere, atque inde falſos Syllogiſmos conuertere, &c.*

Cyrillus Hieroſolymitanus

CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catecheſi 4. Illuminatorum Hieroſolymis. *Qui ex circuncifione ſunt* (ait) *per ſacras Scripturas, quas malè interpretantur, accedentes decipiunt, à puero ſeſe exercentes vſque ad ſenium, & in inſcitia conſeneſcunt. Hæreticorum autem filij per blandiloquentiam, & facundiam ſeducunt corda hominum minimè malorum, qui grato Chriſti nomine impiorum dogmatum venena occultant, &c.* Hinc MONACHI PALESTINI epiſtola ad Alciſonem, quam citat Nicephorus li. 16. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap. 28. de Neſtorianis, & Eutychianis loquẽtes: *Scripta* (inquũt) *Patrum adulterarunt, & multos Apollinaris libellos per inſcriptiones ipſius, Athanaſio & Gregorio mirifico illi, & Iulio attribuerunt, per quos maximè ad impietatem ſuam multos pertrahunt, &c.*

Monachi Palestini.

Iuſtinianus Imperator.

IVSTINIANVS IMPERATOR ad calcem Cõfeſſionis ſuæ fidei, quam miſit Ioanni II. Papæ. *Solent* (ait) *hæretici, vt ſimpliciores decipiant, vocibus quidem vtique ab orthodoxis piè dicũtur, rectum autem earum intellectum & expoſitionem ad ſuam impietatem transferre.* Tum cenſuram ſubdit: *Si quis* (ait) *ſaluo manente pio intellectu, de nominibus vel ſyllabis vel dictionibus contendens, ſeparat ſe à ſancta Dei Eccleſia, tanquam non in rebus, ſed in nominibus ſolis & dictionibus poſita nobis pietate, ſalis, vipotè diſſenſionibus gaudẽs, rationem pro ſemetipſo, & pro deceptis, & decipiendis ab eo, reddet magno Deo & Saluatori noſtro Ieſu Chriſto in die Iudicij, &c.*

Edictũ Principis omni acceptione dignũ.

Præterea Concilium CONSTANTINOPOLITANVM II. generale V. ſub eodem principe, collatione 8. *Solent* (ait) *hæretici facere, quod à Theodoro Mopneſtiæ hæretico Epiſcopo factum legimus. Quædam enim ex his, quæ ſancti Patres ſcripſerunt circuncidentes, quædam verò falſa ex ſemetipſis componentes, * & confingentes ſanctæ memoriæ Cyrilli epiſtolam, conabantur, quaſi ex teſtimonijs Patrum, prædictum impium Theodorum quaſi anathema liberare, &c.*

Concilium generale 5.

Vide quia ſimile quid faciunt Caluiniſtæ, nihil enim in eorũ libris aliud reperias, quam detruncatas patrũ ſententias, vel falſo nomine appoſitas, vel ſub alio ſenſu intellectas quam ſcriptæ ſunt, potiſſimè vbi nituntur euertere Eccleſiæ catholicæ traditiones.

Vide quod ſupra ex Heſychio Hieroſolymitano ſuperiori folio protulimus. Idem quoque Cõcilium collatione 6. in cauſa Ibæ Edeſſeni Epiſcopi. *In omnibus* (ait) *hæreſibus licet contigerit quædam hæreticos recta dicere, non ideò impia condemnatione liberãtur.* Ibidem collatione ſcilicet 5. & 8. dicit, quod Hæretici nullam curam Dei iudicatorum faciunt, nec Apoſtolicarum pronunciationum, nec paternarum traditionum, licet aliquoties gaudeant, vt contra nos militent, aliquid canonum decerpere, & in prauum, vt ſolent, ſenſum retorquere. Hoc ſuprà oſtendimus dictione Canon, & Concilium, & infrà, Traditio. Et huic eſt quod ibidẽ legitur de præfato Theodoro Mopueſtienſi (quod & hodie noſtri obſeruant Caluiniologi) quia ſanctos Patres hæreticos vocabat. Hinc & Concilium LATERANENSE ſub Martino I. collatione ſeu ſecretario 3. De Cyro Alexandrino Epiſcopo, & Sergio Conſtantinopolitano Epiſcopo. & alijs Hæreticis, qui in erroribus confirmandis (vt in vocabulo, Chriſti duplex voluntas, & operatio, &c.) Dionyſij Areopagitæ, & Cyrilli, & aliorum Patrum vtebantur teſtimonijs, ſic Patres eiuſdem Concilij, proferente Martino I. indicat. *Qui ſpiritalem* (aiunt) *expugnant Hieruſalem, id eſt, Catholicam Eccleſiam, imitantur eos qui terrenam expugnauerunt Hieruſalem, & faciunt, vt ipſi, abuti quodammodo doctrinis ſicut Rapſaces patria voce contra Iudæos abuſus eſt, vt difficile nequitia eius potuiſſent ſentiri, ſicut & iſti propriam fingunt: nec in honore Patrum, ſed in deceptionem ſimplicium, ſicut ille Iudæorum, hoc callidè peragere niuntur. Verumtamen ſicut Dominus ait: Ex fructibus eorum cognoſcetis eos, &, Quoniam hi ſunt ſimiles ſepulchris dealbatis, qui à foris apparent hominibus ſpecioſa, ſicut & hæretici, quaſi Paternis velati doctrinis, intus verò pleni ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia, id eſt, mortalibus & fœtidis dogmatibus, nec enim ſimpliciter proferunt ſermones (ſicut teſtatur* CYRILLVS) *ſed cum dolo atque verſutia. Quod vtique & nos veraciter cognoſcentes, non debemus omninò timere opprobrium hominum, neque eorum exprobrationibus vinci, quoniam hoc nobis Dominus iubet per Eſayam Prophetam, dicens: Audite me qui ſcitis iudicium, populus in quorum corde lex mea eſt, nolite timere opprobrium hominum, & blaſphemias eorum ne timeatis. Manifeſtat enim hos, & captat per vos venerendiſſimos venatores ſuos prudenter Dominus, ſicut quod in Hieremia ſcriptum eſt: Et poſt hac mittam eis multos venatores, & venabuntur eos de omni monte & de omni colle, & de cauernis petrarum, quia oculi mei ſuper omnes vias eorum. Sunt enim foramina petrarum, ipſe ſanctorum Patrum de Chriſto myſticæ traditiones. Conantur namque & in his foraminibus doloſè abſcondere ſe hæretici, vt putentur ſanctiſſimi, & non ſceleroſi paruulis. Qui ſi verè Scripturas animaduerterent nunquam ad talem iniquitatem proſilirent, id eſt, immutationem & interemptionem paternarum traditionem, & dogmatum.* In eodem Concilio Conſultatione quarta, memoratur Paulus Cõſtantinopolitanus Epiſcopus ſcribens ad Theodorum Papam I. prophanæ opiniones defenſionem ſuſtinens, vnicæ voluntatis, & operationis in Chriſto ſententiam: (quam damnatam oſtendimus ſuprà dictione, Chriſti duplex voluntas, &c.) & hoc aiebat ſe tueri Patrum & Scripturæ teſtimonijs, & verbo Dei, ſic enim loquitur: (Hanc locutionis formulam adhuc hodie reſeruant ſibi Caluiniſtæ) & vbi doctorum ſyluam protulit. (more hæreticorum noſtri temporis ſuperficialiter & corrupto ſenſu) *Non* (inquit) *iurgialiter ſtamineum ad contradictionem, non fauorem manem amplectimur. ſed in verbo Dei præpoſita huiuſmodi requiſitionis reſolutionem feciſſe dignoſcimur, &c. Et pro ea fide* (ait) *alapas ſuſtinemus, & exprobrationes.* Per alapas intelligit adhortationes ſanctas, & facie ad faciẽ cõmonitiones, quas fecerant Patres Catholici & Apoſtolici viri, quorum tamen regulis pertinaciter permanſit inobediens, ideóque iuſtè damnatus. De reliquis autem hæreticis, ſic Patres eiuſdem Concilij ſubiungunt: *Mos eſt hæreticis * ſic fari: Hæc pietatis dogmata tradiderunt nobis ab initio ſancti ſpeculatores & miniſtri verbi, & ſequenter diſcipuli & ſucceſſores eorum, id eſt, ſanctæ & vniuerſales quinque Synodi venerabilium Patrum, atque per hanc allocutionem ſimpliciores ſubripientes, doloſè perſuadent malum vti bonum completi, per Patrum & Synodorum ſuauem nominis appellationem. Hoc enim facere ſimiliter ſibi proprios diſcipulos, ab initio ſerpens edocuit, per fictos mores, & blandos ſermones, ſine vllus placido Deo vino conſentientes, ſibi extranea reuelentes. Quod vtique deſpicere non eſt nobis ſine periculo, quibus credita ſunt à Domino rationabiles paſcere*

4. Regum 18.

Matth. 7.

Cyrillus Alexandrinus.

Hæc attende diligenter.

Concilium Lateranenſe ſub Martino 1.

Pauli Epiſcop. Conſtantinop. hæretici ſumma impudẽtia & pernicacia.

O virum ſanctum & ſpectabilem, ſcilicet, ſic noſtri garriunt Caluiniſti.

Sic prorſus nũ & hoc noſtro ævo perdurat.

Hæc obſerua lector. Concilium Lateranenſe ſub Martino 1.

oues, vt lupos expellamus & proiiciamus, ne à feris captum quicquam, de ouibus Catholicæ eius Eccleſiæ per noſtram negligentiam inueniatur. Sed conſequenter refert MAXIMVS AQVILEIENSIS Epiſcopus. *Studioſi ſunt* (ait) *hæretici vt Catholicorum nomen fœtere faciant, vitia ante omnium oculos ingerere, & ſuam inſtitiam commendare. Nos irrationabiliter calumniantur, ſua ex hoc cooperire dementiam properantes, quatenus per mendatium veritatem valeant obumbrare: & ex hoc patrem mendacij cognoſcunt per eos proprie contra fidem, opera inſtituentem, &c.* Et paulò infrà: *Quoties & ipſum malignum ſenſum eorum nudamus, iam & factum ſimulationis eorum detegentes, ipſos quoque Patres apertiſſimè refutare nituntur. Qui autem ſanctas Synodos & venerabiles Patres minimè ſuſcipit, condemnatus eſt. Qui omnia ab eis prædicata & definita minimè ſuſcipit, & ſpecialiter confitetur, condemnatus eſt.* Denique vide Conciliorum authoritas, Canon, & Traditio, &c. Porrò MARTINVS I. epiſtola I. ad omnes fideles, de actibus præfatæ Lateranenſis Synodi, de eiſdem dicit hæreticis. *Illis nonnulla communia exiſtant cum ſanctis Patribus, ſed quantum diſtat ortus ab Occidente, tantùm diſtant impij hæretici verbo & mente, à viris à Deo inſpiratis, &c.* Denique AGATHO I. vt in vita eius legitur, de Hæreticis loquens: *Non* (inquit) *per veritatem ſe ſuperare æſtimauerunt, niſi per mendacia & commenta, quæ in libris ſuis addiderunt.* Concilium CONSTANTINOPOLITANVM III. generale VI. actione I. retegit manifeſtam impoſturam Macarij Antiocheni, & aliorum hæreticorum, inter quos annumeratur Honorius I. qui mentiebantur, Chriſtum vnius eſſe voluntatis & operationis. Et hoc impiè ex ſacrorum Patrum teſtimonijs confirmare geſtiebant, vt habes expreſſum dictione, Chriſti duplex voluntas & operatio, &c. Ibi quippè oſtendimus, quomodo hæretici deprehenſi ſunt in prauum ſenſum Patrum ſententias retorſiſſe, ex actione 4. Chalcedonenſis Synodi, & ex actione 8. eiuſdem Concilij generalis 6. vbi etiam memorantur hæretici confinxiſſe quaſdam epiſtolas Menæ Patriarchæ Conſtantinopolitani, & Vigilij Papæ, quæ poſſent ſuis fauere erroribus, niſi eas corruptas & erroneas atque fictitias, & minimè à ſuprà ſcriptis authoribus dictatas ſancta Synodus manifeſtis rationibus comprobaſſet. Hinc quoque Patres Concilij generalis VII. NICÆNI II. tomo 22. confutationis falsò nominatæ & adulterinæ dictæ generalis 7. Synodi Conſtantinopoli contra S. Imagines congregatæ, reprehendunt præfatæ iniquæ Synodi Epiſcopos Hæreticos, quòd impietatem ſuam ſanctorum dictis prauè intellectis obtegerent, & præcipuè S. GREGORIVM NISSENVM in teſtimonium proferunt Oratione in fratrem Baſilium, cuius dicta in Arrianos, vt manifeſtè proemij argumentum manifeſtat. Illi in Imagines retorquebant. Sic autem de alijs Patribus feciſſe conuincunt, & eos ſepulchris dealbatis comparant, qui dealbata exteriùs, & interiùs fœtida agnoſcuntur: *Verborum* aiunt) *authoritate leguntur ſanctorum Patrum, intus verò fœditatum dogmatibus ſcatent.* Vide infrà in vocabulo, Imago, &c. Sed & ibidem tomo 3. deprehenduntur vniuerſalium Synodorum definitiones, & traditiones ſe obſeruare profiteri, cùm tamen nihil minus faciant, nam eas infectantur, & deſtruunt: *Videntur* (aiunt Patres) *Patrum ſententias nunquam legiſſe, aut ſi omninò legerint, id perfunctoriè factum eſt, & minimè diligenter.* Et poſt pauca ſic loquitur: *Quoties qui Catholicam Eccleſiam auerſantur, impropriùm & impium aliquem ſermonem contexere inſtituunt, quædam ab omnibus conceſſa & aſſerta aſſumunt, vt propter iſta probè dicta, in cæteris quoque fidem acquirant.* Et iterum tomo eodem 3. actio. 6. *Quoties rectè dogmata homines iuxta ſuam opinionem ſubuertere conantur, non miretur aliquis ſi Scriptura verba vſurpent: nam & omnes hæreſiarchæ ſuorum errorum occaſiones ex diuina Scriptura collegerunt, & quæ rectè à Spiritu ſancto dicta erant, peruerſa animi ſententia conuellunt. Atque hoc Coryphæus Apoſtolorum Petrus olim prædixerat, dicens de Apoſtolis Pauli. Quæ imperiti & minimè confirmantes ſecundum proprias cupiditates peruertunt. Proprium eſt enim hæreticis ſecundum animi cupiditatem cognitionem diuinorum, & verorum dogmatum ſubuertere. Nam ſanctorum Patrum vniuerſalem ſententiam: Dominus creauit me in principio viarum ſuarum, ad opera ipſius,* (*quæ de diſpenſatione Chriſti ſecundum carnem exponitur*) *Arrius & Eunomius eorúmque complices de ſuperna generatione intelligunt, atque ex his veram ſententiam peruertierunt. Rurſus Apollinarius Euangelicam vocem male intellexit: nemo aſcendit in cœlum, niſi qui de cœlo deſcendit Filius hominis, &c. Mirum enim eſt in quam abſurditatem fuerit coniectus, dum conatur oſtendere Deum verbum, cùm carne decendiſſe. Illa enim* (ait) *quam in cœlis conſubſtantialem habuit, ſibi & ante ſecula, &c. Quinetiam Apoſtolicam authoritatem idem adducit: Secundus homo de cœlo cœleſtis, &c.* Verùm vide latiùs ſuis locis hæc repoſita. Porrò idem Concilium tomo eodem, de hæreticis loquitur, quod eis proprium eſt mutilatas exquirere ſententias, aut ſi totas proferunnt, in alium ſenſum quam dictatæ ſunt, retorquent. Et tomo 6. *Rectè* (ait) *ſentire nequeunt, quia obſcuratus eſt viſus oculorum eorum. Sanas enim definitiones & leges relinquentes, verbis pietatem figurant, conantúrque pie quædam concionari, quo ſcilicet, in hoc rectè dicentes, in alijs quoque fidem inueniant.* ADRIANVS I. libro pro defenſione generalis 7. Nicænæ Synodi, ad Carolũ Magnum, citat egregium illum AVGVSTINVM in Prouerbia Salomonis: *Habent* (ait Auguſtinus) *& hæretici ſacramenta noſtra, habent Scripturas noſtras, habent, & alleluia, habent plerique Symbolum noſtrum, ſed inde caueas, vnde tela non aduertis.* Vide Scriptura, & Symbolum, &c. Porrò eiuſdem ſententiæ ſunt Epiſcopi ANTIOCHIAE, PISIDIAE, SELEVCIAE, THEODOSIOPOLIS, &c. epiſtola ad Leonem I. Imperatorem. *Non ſolùm* (aiunt) *Arrianorum, ſed & plurima ante hanc hæreſes exortæ in Scripturæ diuinæ proloquijs putantur incumbere, &c.* Epiſcopi primæ ARMENIAE, epiſtola ad eundem Principem: *Multi* (aiunt) *Scripturas diuinas non intelligentes ſicut ſcriptæ ſunt, propriæ blaſphemiæ dogmata genuerunt.* Denique in generali illo & celebri Concilio FRANCFORDIENSI Patrum ſub Carolo Magno, PAVLINVS AQVILEIENSIS Epiſcopus, vir doctiſſimus, libellum edidit contra errorem Elipandi Epiſcopi Tholetani hæretici, qui Chriſtum Dei Filium adoptiuum contendebat, (ſuperius in vocabulo Filius, oſtendimus) qui approbatus eſt & receptus ab vniuerſis Patribus, vbi ſic loquitur inter cætera. *Non eſt* (ait) *hæreticis triſta lætis, dulcia permiſcere auaris, veneni poculum mellis ſapore temperare, &c.* Et Patres eiuſdem Concilij epiſtola miſſa ad præfatum hæreticum Elinandum & eius cõplices. *Tacuiſtis* (aiunt) *nomina librorum & numerum capitulorũ, vt difficiliùs error veſter inueſtigaretur,*

Maximus Aquileenſis in concilio Lateranenſi ſub Martino 1. exiſtens.

Hoc audi & reuolue.

Martinus 1.

Agatho 1.

Concilium generale 6. Conſtantinopol. 3.

Concilium Nicenum 2. generale 7. ſub Adriano 1.

Gregorius Niſſenus.

Matth. 23.

Prauæ Hæreticæ & dolus diabolicus ad animas faciens illaqueandas, quo & noſtri vtuntur vt liquidò conſtat.

2. Petr. 3.

Hæreticorum proprium.

Prouerb. 8.

Ioan. 13.

Apollinaris hæreſis.

1. Corinth. 15.

Adrianus 1.

Auguſtini Hipponenſis vere aurea ſententia.

Epiſcopi Antiochiæ Piſidiæ &c.

Epiſcopi Armeniæ primæ.

Concilium Francfordienſe generale patrum 300.

Paulinus Aquileenſis.

Vide ſi nũ hoc faciunt & noſtri.

Digitized by Google

garetur, &c. ex hoc ſolo perſpicuum eſt erraſſe vos voluntarie, dum ſanctorum Patrum venerabiles ſenſus per interminationes aliquorum verborum maculare nitimini; & miramur vel magis lugemus, quia hoc facere velitis, quare puriſſimos Catholicæ fidei fontes hæretico pede turbare non timeatis, &c. Eadem reſumit idem PAVLINVS in Concilio FORIVLIENSI ſub Carolo Magno, & Adriano I. *Mos eſt* (inquit) *proprius hæreticorum negligere diuinæ Scripturæ ſenſum, vel modum, genuſque locutionis, qui corrupti ab antiquo ſerpente ſecundum ſua deſideria coaceruant ſibi inextricabiles quæſtionum tumultus. Idcirco infuſo ferrugineo ſtylo in tinctoris fallitatis, proprium, ſed tamen peruerſum ſe dogma componere gloriantur, quin potius tam peregrinis & varijs, quàm Eccleſiaſticis ac ſpiritalibus abuti conantur doctrinis, paruipendentes, veritatis refragatores, legis præceptum, quo myſticè cauetur ſacerdotem ſemel in ſua tribu, & de ſua tribu, vel ſtirpis ſuæ vxorem accipere, & ipſam virginem: ex eadem, ſcilicet, Chriſtiana religionis doctrina qua ſemel imbutus eſt, de qua Chriſtianum nomen ſortitum ſiſe gratulatur ſumpſiſſe, & ex qua per vndã regenerationis renatum ſe recognoſcit in immaculata fidei puritatem, quaſi virginem, & non hæretica pollutione corruptam in amplexu amoris excipere, ad propagandam Catholicæ fidei poſteritatis ex ea ſobolem perdocetur, &c.* Reliquum vide, Scriptura, &c. Sic & Bohemos hæreticos corrupiſſe Eccleſiæ integritatem peruerſis Scripturarum aſſertionibus, docent Patres Concilij BASILEENSIS generalis: nam hæretici illi Bohemi ſacro ſcribentes Concilio, ſacris Scripturis beatorúmque doctorum ſic enim loquuntur) ſententijs ſuos articulos roboratos, examinandos offerebant; atque mirum eſt quàm blanda verborum lenocinatione, pro more vruntur, nec aliud autem prætendebant (aiunt) quàm reformationem Eccleſiæ procurare, & diſſolutionem miniſtrorum auellere, quorum actus & ſcelera in ſuæ veſaniæ fomentum detorquebant, vt etiam nunc Caluiniſtæ prætendunt. Lege hiſtoriam in appendice, præfati Concilij Baſileenſis fuſiùs expoſitam. Porrò idem de Lutheranis dicit Concilium SENONENSE ſub Antonio à Prato, ſtatim initio: *Eo demẽtiæ* (ait) *proruperunt Eccleſiæ peruelles, in eam venére perfrictæ frontis impudentiam, dum extinctarum quondam hæreſum cineres exſuſcitant, dum hæreſiarchas ab omni fidelium theatro quondam explosos orthodoxis Patribus anteponunt, vt ſacroſanctam Conciliorum authoritatem reſpuant, nullum vel aperiſſimum Scripturæ locum non deprauent, ſed corruptum atque adulteratum in ſuam vtcunque ſententiam detorqueant.* Et infrà: *Doctrinam peſtiferam Lutherani ſerpentina malitia laborant, orthodoxorum procerum libris eam inſerere, quo eorum prætextu facilius ſuſcipiatur. Hinc impijs præfationibus, tum annotationibus marginibus adiectis, tum Scholijs, tum indicibus lympidiſſimos illos fontes Catholicæ pietatis, & antiquorum doctorum libros virulento furfure damnati ſui erroris inficere moliuntur, Sed non poteſt aduerſus veritatem preualere falſitas, veritas enim ſuper omnia vincit.* Vide quæ ſequuntur.

Concilium Foroiuliense.

Leuit. 21.

Figura pulcherrima.

Concilium Basileense generale. Vide Bohemorum audaciam & fraudulentiam.

Concilium Senonense.

Lutheranorũ audacia & nequitia & pallıata ſanctitas.

Nec dum à talibus noſtris degeneres habemus filios.

Hæretici Concilia auerſantur.] Poſuimus dictione Concilium.

Hæretici Canones & traditiones Patrum contemnunt, & tamen obiiciunt.] Lege Traditio, &c.

Hæretici omnes inconſtantes, & opinione diſcordes, moribúſqeu contrarij. Ex] ſuperioribus hoc facilè eſt colligere, quandoquidem, & hoc ſæpiùs repetitum conſtat. Verumtamen ſpeciali quadam diſtinctione etiam propoſitioni ſtudebimus ſuffragari Patrum teſtimonijs, ſicut iam cœpimus. Itaque TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS, qui omnium hæreticorum exploratos habebat mores & actus, libro De proſcriptionibus aduerſus hæreticos, non longè à fine. *Non omittam* (ait) *hæreticæ conuerſationis deſcriptionem, quam futilis, quam terrena, quam humana ſit ſine grauitate, ſine authoritate, ſine diſciplina, vt fidei ſuæ congruens. In primis quis catheçumenus, quis fidelis incertum eſt: pariter audiũt, pariter orant, etiam Ethnici ſi ſuperuenerint ſanctum canibus, & porcis margaritas, licet non veras iactabunt. Simplicitatem volunt eſſe poſt rationem diſciplinæ, cuius penes nos curam, lenocinium vocant, pacem quoq; paſſim cum omnibus miſcent: nihil enim intereſt illis licet diuerſa tractantibus, dum ad vnius veritatis expugnationem conſpirent. Omnes tument, omnes ſcientiam pollicentur: Ante ſunt perfecti Catheçumeni, quàm edocti. Ipſa mulieres hæretica * quàm procaces quæ audeant docere, contendere, exercitios agere, curationes repromittere, forſitan & tingere. Ordinationes eorum temerariæ, leues, inconſtantes, nunc Neophytos conlocant, nunc ſeculo obſtrictos, nunc apoſtatas noſtros, vt gloria eos obligent, quia veritate non poſſunt. Nuſquam facilius profitetur quàm in caſtris rebellium, vbi ipſum eſſe illic promæreri eſt. Itaque alius hodie Epiſcopus, cras alius, hodie Diaconus qui cras lector, hodie preſbyter qui cras laicus: nam & * laicis ſacerdotalia munera iniungunt. De verbi autem adminiſtratione quid dicam? cùm hoc ſit negotium illis non ethnicos conuertendi, ſed noſtros euertendi, hanc magis gloriam captant ſi ſtantibus ruinam, non ſi iacentibus elenationem operentur: quoniam & ipſum opus eorum, non de ſuo proprio adificio venit, ſed de veritatis deſtructione. * Noſtra ſuffodiunt vt ſua edificent, & ita fit vt ruinas facilius operentur ſtatim adificiorum, quam extructiones iacentium ruinarum, adhæc ſolummodo opera humiles, & blandi & ſummiſſi agunt. Cæterum nec ſuis præſidibus reuerentiam nouerunt, & hoc eſt quod ſchiſmata apud hæreticos ferè non ſunt, quia cùm ſint, non parent ſchiſmata: Sunt enim vnita ipſa ſchiſmata, mentior ſi non etiam à regulis ſuis variant inter ſe, dum vnuſquiſque proindè ſuo arbitrio modulatur qua accepit: & quemadmodum de ſuo arbitrio ea compoſuit ille qui tradidit, agnoſcit naturam ſuam, & originis ſuæ morem profectus rei, &c.* Idem libro contra Hermogenem, initio, ſic enim depingit, quomodo & aptè noſtros Bezanos licet depingere. *Hermogenes* (inquit) *doctrina tam nouella eſt, denique ad hodiernum homo in ſeculo, & natura quoque hæreticus etiam turbulentus, qui loquacitatem, facundiam exiſtimet, & impudentiam, conſtantiam, deputet, & maledicere ſingulis officium bona conſcientiæ iudicet. Præterea pingit licite, nubit aſſiduè, legem Dei in libidinem defendit, in artem conuenit, bis falſarius, & cauterio & ſtylo, totus adulter & prædiationis & carnis.* CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro primo epiſtolarum, epiſtola prima ad Cornelium de Nouatiano. *Nec miſer* (ait) *vulnus ſuum curat, ſed adhuc grauius & ſe & ſuos vulnerat, in perniciem fratrum lingua ſua perſcrepens, & venenata facundia iacula contorquens, magis durus ſecularis Philoſophia prauitate, quam Philoſophia Dominica lenitate pacificus, deſertor Eccleſiæ, miſericordiæ hoſtis, interfector pœnitentiæ, doctor ſuperbiæ, veritatis corruptor, perditor charitatis, &c.* De Hæreticorum verò inconſtantia ALEXANDER

Tertullianus Carthaginenſ.

Oro te lector & obteſtor, cũ dia hæc ſeduló reuolue & rele ge, ſi non iudicaueris etiam ſuccenſeribus illorum veterũ hæreſiarcharũ Caluiniſtiſhęc omnia ſtatim cõuenire.

Hoc nunquid videt quotidie inter nos verſari.

Ita certiſſimum eſt & noſtro ſeculo adſtari cuncta hæc diligenter lege.

Hoc verũ eſt, imo vêriſſimũ.

Hæreticorum inconſtantia & inter ſe diſcordia.

Quam ſcitè mores depingit Bezæ Caluini.

Cyprianus Carthaginenſ

ider Alexandrinus Epiſcopus.

ALEXANDRINVS Epiſcopus, epiſtola ad omnes Epiſcopos Catholicos, de Arrij epiſtola & hæreſi, quam citat Socrates libro primo hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, capite ſexto, & Nicephorus libro 8. capite 8. *Atque equidem nos hac* (quæ promiſit pro fidei Catholicæ defenſione contra Arrij blaſphemias) *differentes, & diuinas Scripturas explicantes ſæpenumero eos conuicimus, ſed rurſus veluti chamæleontes mutati ſunt, certamine quodam in ſe pertrahere contendentes illud quod ſcriptum eſt: Impius cùm venerit in profundum malorum contemnit, &c.* Hinc & de eorundem inter ſe diſcordia GREGORIVS NAZIANZENVS initio libri 5. De Theologia: *Nam quod* (ait) *in vijs & fluuijs comperire licet, vt quæ in diuerſum tendentia ſcindantur, eadem in ſe ipſa reuertantur confluántque: hoc ipſum & hic præ impietatis immanitate contingit, nimirum vt qui alibi diſſident, eiſdem in alijs conueniant inter ſe, vt qua parte conſentiant, quáve inter ſe pugnent, hoc ad amuſſim cognoſcere non poſſis.* Hinc IOANNES CHRYSOSTOMVS opere 2. in Matthæum, homilia 20. in illud Matthæi: Omnis qui audit verba mea hæc, ſimilabo eum viro ſapienti, &c. *Quia* (ait) *terra quidem vnita eſt & in ſeipſum conſtricta, arenæ autem grana non conueniunt ſibi nec adhærent adinuicem, ſic ſunt & omnes infideles qui ſub diabolo ſunt, non ſunt vniti, nec vnum ſapiunt, ſed ſunt per diuerſas opiniones diſperſi, & alius quidem ſic dicit, alius autẽ ſic. Sic & dogmata philoſophorum nos docẽt, quæ ſunt contraria ſibi ſemper: Eo modo perfidia hæreticorum, qui nunquam ſapiunt vnum, ſed quot ſunt, tot ſententias habent, propter quod arenæ aſſimilatur omnis diaboli populus, &c.* Eadem & HIERONYMVS STRIDONENSIS libro 4. Commentariorum in Ezechielem, capite 13. illud exponens: Quaſi vulpes in deſertis, prophetæ tui Iſraël erunt, &c. *Notat* (ait) *omnes hæreticos, qui Dei Spiritum relinquentes ſequuntur ſpiritum ſuum, quia nequaquam diuino inſtinctu, ſed proprio corde vaticinantur, qui & fluctuãt omni vento doctrinæ, &c.* AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 18. De Ciuitate Dei, capite 51. *Ipſi hæretici* (ait) *cùm cogitantur Chriſtianum habere nomen, & ſacramenta Chriſtiana & Scripturas, magnum dolorem faciunt in cordibus piorum, quia & multi volentes eſſe Chriſtiani propter eorum diſſentiones hæſitare coguntur, verumtamen* (ait libro 7. Confeſſionum) *diſſenſio & improbatio hæreticorum facit eminere, quid Eccleſia tua ſentiat, & quid habeat ſana doctrina.* Idem in prologo libri Hypognoſticon, *Aduerſarij Catholicæ fidei* (ait) *dum contra regulam veritatis diabolicis armis pugnare nituntur, nos ſolicitudine repugnandi faciunt cautiores, ſe verò decipiunt antequam aliquem noſtrorum valeant vulnerare. Cùm enim cæci euacuare theſauros fidei concertant, ſpe fidei euacuati faciunt plenitudinem fidei Eccleſiæ, opitulante Dei gratia, gloriari, &c.* Hinc NICEPHORVS CALLISTVS de Arcadio & Honorio Imperatoribus loquens, narrat eorum tempore plures hæreticos ad fidem conuerſos, eò quòd diſſidium cernerent maximum eſſe inter Arrij & Eunomij ſectam, libro ſcilicet 13. capite 1. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, ſiquidem vehemens quotidie erat pugna inter Arrianos & Eunomianos de Deo, cum contraria ſibi inuicem opponerent. Hinc & IVSTINVS MARTYR quæſtione 4. ad Orthodoxos. *Hæretici alij* (ait) *damnant alios ob opinionum diſſenſiones. vnde perſpicuum eſt omnes eorum hæreſes occaſionem habuiſſe ex ambitione, & mutua inuidia hæreſiarcharum, & propter quam cauſam lupi graues ab Apoſtolo nominati ſunt authores hæreſeon.* Addit &

A quæſt. 5. *Licet hæretici miracula faciant, hoc tamen non confirmat hæreticos in errore, quia miraculorum effectio non ſemper eſt pietatis ſignum, & demonſtratio, vt Dominus oſtendit cum ei dicunt: Domine nónne in nomine tuo prophetauimus, &c.* Oſtendit præterea omnes hæreticos eſſe opinione diſcordes, & ſibi ipſis contrarios. IRENAEVS LVGDVNENSIS libro primo, contra hæreſes Valentini, & ſimilium, capite 5. vbi ibidem monſtrat Diſcipulos Valentini, à Magiſtri ſententia diſcrepare. Hinc TERTVLLIANVS iam ſupra memoratus, eodem libro. *Denique* (inquit) *penitus inſpectæ hæreſes omnes, in multis cum authoribus ſuis diſſentientes deprehenduntur. Plerique nec Eccleſias habent, ſine matre, ſine Deo, orba fide exterres, quaſi ſibilati vagantur, &c.* Hinc LEO I. epiſtola 60. ad Maximum Antiochenum Epiſcopum, de hæreticis loquens: *Non ideo* (ait) *excuſabilis videri aliqua eorum falſitas poteſt, quia ipſi ſunt in ſua peruerſitate contrarij. Nam cum Neſtorium Eutychetis diſcipuli deteſtentur, & Eutychem anathematiſent Neſtorij ſectatores,* (& ſic de reliquis) *Catholicorum iudicio pars vtraque damnatur, & amba ſimul hæreſes à corpore Eccleſiæ reſecantur, quia neutra falſitas nobiſcum poteſt habere concordiam: nec intereſt quo ſacrilegio diſcordent, cum id quod prauiſſimè ſentiunt, nec authoritas Euangelij, nec ratio recipiat ſacramẽti, &c.* GREGORIVS I. libro 7. Regiſtri, epiſtola 53. ad Secundinum incluſum: *Quod ſub quodam velamine* (ait) *abuſum hæretici ſemper Eccleſiaſticæ vnitatis bonum confuderint, hinc patet, quia trium capitulorum occaſione reperta* (Tria ſunt illa capitula quæ in generali V. Synodo damnata ſunt, de quibus alibi) *Eccleſiaſticam diſciplinam fugiunt, & de ſuis carnalibus actibus reprehendi pertimeſcunt, ſubeſſe ſedis Apoſtolicæ præceptis nolunt, & nos quaſi de fide reprehendunt quam ipſi neſciunt, & dum neque in fide recti ſunt, neque in bonis operibus intenti, ſtudent vt certare pro fide videantur, ſicq; ſit vt quotidiè deteriores fiant, dum in eis culpa groſſeſcit, quæ quaſi zelo feruoris videri etiam laudabilis appetit.* De eorundem inconſtantia Concilium LATERANENSE ſub Martino I. conſultatione 4. *Tanta* (inquit) *eſt hæreticorum inconſtantia, vt nec ſciant quid credant, aut quid confitcantur, per inceſſabilem creberrimam ſuorum dogmatum immutationem, pariterque permixtionẽ, & ſicut ſcriptum eſt* * *Adhuc eo loquente ecce alius nuncius præteriit ſermonis eorum innoteſcens deſtructionem, & eiuſdem verbi alius ſermo alacrior, & alter alterius, & omniũ. Omnes quippè ſimiliter à vera, hoc eſt Eccleſiaſtica prædicatione, in ſemetipſos habentes alienationẽ perfectam, & ruinam, pro qua re Dominus reprobans eos per Oſee hæc dicit: Væ eis, quoniam receſſerunt à me, vaſtabuntur, quia preuaricati ſunt in me, miſeri erunt, quia peccauerunt in me.* MARTINVS I. epiſt. 1. ad omnes Chriſti fideles. *Hæretici* (ait) *per ſe ſua dogmata deſtruunt cõtrary, dicit enim Dominus: Omne regnum in ſe diuiſum non ſtabit. Et, Omnis ſententia lex aduerſum ſe diuiſa non ſtabit.* Eorum autem hæreticorum inconſtantiã, & inſtabilitatem in proferendis opinionibus deprehendit AGATHO I. epiſtola illa excellentiſſima ad Imperatorem Conſtantinum IV. cognomento Pogonatum, & fratres eius (lecta eſt actione 4. generalis VI. Synodi Conſtãtinopolitanæ in Trullo celebratæ) dum modò aſtruunt, modò negant, vt ex eorum ſcriptis probat: *Igitur* (ait ibidem) *quamtumcumque ſuum colorare velit quiſquam errorem, à luce veritatis arguitur, ſicut & Apoſtolus gentium docet: Omne quod reuelatur lumen eſt; quia*

Gregorius Nazianzenus.

Elegans comparatio.

Hæretici inter ſe diſcordes in malis inueniũtur ſocij.

Ioannes Chryſoſtomus.

Matth. 9.

Hieronymus Stridonenſis.

Auguſtinus Hipponenſis

Quid conferat Eccleſiæ hæreticorum perfidia & nequitia

Nicephorus Callixtus.

Iuſtinus Martyr.

Obſecro hæc no. a.

Ireneus Lugdunenſis.

Tertullianus Carthaginenſ.

Leo 1.

Gregorius 1.

Abuſus ſemper Eccleſiæ taxarunt hæretici.

Hæretici ſemper oderũt Romanam Eccleſiam.

Concilium Lateranenſe ſub Martino 1.

Iob. 1.

Oſee 7. Matth. 12. Martinus 1.

Agatho 1.

Epheſ. 5.

veritas conſtans ſemper & eadem permanet, ſemper autem falſitas variatur, & ſibi ipſi variando approbatur ac redarguitur eſſe contraria. Ex hoc enim & ſibi ipſis aduerſa dixiſſe noui dogmatis inuentores oſtenſi ſunt, quia Euangelicæ atque Apoſtolicæ fidei ſectatores eſſe noluerunt. Porrò in præfato CONCILIO GENERALI VI. actio. 8. impietas Macarij diuidatur, in falſificandis & detruncandis patrum Codicibus & teſtimonijs, vt copiosè oſtendimus, vocabulo, Chriſti duplex voluntas, &c. Ibi eius reproba opinio, quam teſtimonijs Patrum roborare conabatur, damnata eſt, & ipſe ab Epiſcopatu deiectus. Porrò de inconſtantia & diſcordia hæreticorum Patres Concilij SENONENSIS ſub Antonio à Pratto Legato, & Archiepiſcopo, in præfatione ſic loquitur: *Quemadmodum facile Solis calore nix diſſoluitur, facilius longè diuina virtute impiorum Concilia vel conſilia extorta diſſipari, & cordis eorum cogitationes. Hoc vtique in Lutheranis hodie videmus impletum, qui quamuis longè ab Eccleſiæ Catholicæ dogmatibus abſint, tamen inter ſe admodum diſſident, dum aly vnum, aly aliud tenendum arbitrantur. Ex eis enim nonnulli ſanctorum Imagines deiiciunt, aly contra erigunt. Aly humanas diſciplinas vt venenum pietatis reprobant, quas aly vt apprimè vtiles defendunt. Iteratum Baptiſmum ab aliquibus ſuſceptum, aly omninò execrantur, & cætera multa de quibus inter ſe Lutherani diſſident, & digladiantur. Hæc autem diſcrepantia planè indicat, quàm à veritate ſint alieni, veritas enim vbique ſibi conſtat, nuſquam diſſidet, non enim Spiritus Dei, ſpiritus eſt diſſentionis.* Sed hoc probè & copiosè IOANNES COCLAEVS oſtendit eo in libro, qui Septiceps Lutherus appellatur, & multi moderni hoc demonſtrarunt libris & voluminibus de diſſidio hæreticæ religionis editis, quos non opus eſt hic recenſere. Sed & quia præcipuè hæretici omnes verſati ſunt, vt Euchariſtiæ ſacrificium impugnarent, oſtendit & eorundem doctrinis quàm contentiosè & litigiosè inter ſe de hoc ſacramento diſſideant. IOANNES ALBINVS Archidiaconus Tholoſanus, ſex libris pro veritate ſacrificij Miſſæ editis, Catholicorum verò dogmatum inconcuſſam veritatem demonſtrat (vt ſuperiùs diximus Eccleſiæ vnitas, &c.) Vnus & idem conſenſus, inter quæ nulla vnquam inueniri poterit diſcordia. Inde ſatis exploratum eſt illa à Deo emanari, neque aliquoties diſſolutum iri, quantumuis ea euertere nitantur veritatis inimici. At verò Lutherana doctrina à patre mendacij, qui diſſentionis eſt ſpiritus, exorta, tandem veluti fœnum exareſcet, vſque adeò enim pudendos atque execrandos illa continet errores, & tàm ſibi malè cohærentes, vt facilè fugienda appareat & deteſtanda. Vide ſequentia.

Concilium Conſtantinopolitanum 3. generale 6.

Concilium Senonéſe ſub Antonio à Pratto Cancellario & Cardinali.

Ioannes Cocleus.

Ioannes Albinus.

Hæretici ab initio Romanam Eccleſiam, & horrendis cædibus & cruentis tormentis Eccleſiæ miniſtros affecerunt, eiuſque ſacramenta & miniſteria polluerunt, aque miſcuerunt ſacra prophanis. Ne horreſcens animus ea quæ noſtro æuo videt à Diaboli ſatellitibus Bezauis in Eccleſiam, & eius ſacramenta, atque miniſtros fieri, deiiciatur tanquam nouum recenſque piaculum cernens, volumus hic iam cœpta ſerie & ordine proponere ſtratagemata, & horrendas cædes, atque iniqua piacula, quæ ab initio naſcentis Eccleſiæ vſque in præſens tempus ſemper in Romanam Eccleſiam, & miniſtros, atque ſacraria Catholicæ Eccleſiæ exercuerunt omnes hæretici. Multa quidem omittentes ne

A Lectoris animum aut ſtudium grauaremus, ſperantes, quia ex paucis reliqua facilè culligétur, & ex his quæ in ſuperioribus dictionibus, Eccleſia, & Euchariſtia dicta ſunt, poterit repeti. Quòd autem ſemper Romanam Eccleſiam oderint hæretici, abundè Apoſtolorum vicinus TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro De præſcriptionibus aduerſus hæreticos, teſtatur Romanam igitur Eccleſiam Marcionem & Valentinum odio proſecuros, & ab ea deſciuiſſe iniqua proteruia, & audacia conqueritur: quos vt incorrigibiles refert anathemate ab eadem ſede notatos, vt infrà dicemus, Hæretici anathematizandi. Non eſt, credo, cuipiam ignotum quot in Eccleſiam temporibus Apoſtolorum hæretici perſecutiones ſuſcitarint. Inde CYPRIANVS CARB THAGINENSIS libro primo, epiſtolarum, epiſtola prima ad Cornelium. Nouatum hæreticum, eum refert, implacabili odio & furore in Romanam Eccleſiam inſurrexiſſe, & ob Paparus dignitatem à tribus Epiſcopis ſibi impoſitam horribiles tumultus excitaſſe, vt abundè deſcripſit EVSEBIVS CÆSARIENSIS libro ſexto hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, capite trigeſimo ſecundo, & reliquis. Libro quoque ſeptimo, capite primo, vbi de geſtis Decij narrat, & Galli Cæſaris: *Cuius (ait) cùm regnum floreret initio, & cuncta ei ex ſententia cederent, ſanctos viros qui pro pace regni eius Deo ſummo ſupplicabant, perſecutus eſt, cum quibus & proſperitatem ſuam fugauit & pacem.* Denique ORIGENES ADAMANTIVS homilia quarta in Matthæum, hæreticos ſemper perſecutos fuiſſe Catholicos demonſtrat. Sic verò proſequitur Præfatus Euſebius ſeptimo libro, capite primo. *Cùm* (inquit) *Chriſtiani Diuini mandati immemores effecti aduerſum ſe inuicem contentionibus, zelo, liuore, ſuperbia, inimicitijs, atque odijs inflammarentur, ita vt tyrannidem potiùs quàm ſacerdotium tenere ſe crederent, Chriſtiane humilitatis & ſynceritatis obliti ſacra myſteria prophanis mentibus celebrarent, tunc, demum ſecundum vocem Ieremiæ Prophetæ: Obſcurauit Dominus in tra filia Syon, & deiecit de cœlo, gloriam Iſraël, nec remoratus eſt ſcabellum pedum ſuorum in die iræ ſuæ. Et ſicut iterum dicit: Subuerſit Deus omnem decorem Iſraël, & omnes macerias eius deſtruxit. Et rurſum ſicut dicit in Pſalmis: Deſtruxit teſtamentum ſerui ſui, polluit in terram ſanctificationem eius, per Eccleſiarum, ſcilicet ſubuerſionem, & deſtruxit omnes macerias eius, poſuit munitiones eius tumorem, diripuerunt populum eius omnes qui tranſierunt per viam, pro quibus cunctis opprobrium facti ſumus vicinis noſtris: exaltauit enim dexteram inimicorum noſtrorum, & auertit adiutorium gladij ſui, & non adiuuit nos in bello, ſed & deſtruxit eum ab emundatione, & thronum eius eliſit in terram, pauces fecit dies noſtros, & ſuper omnia effudit ſuper nos confuſionem. Summa namque malorum nobis affuit omnium, tunc cùm domus orationis & Eccleſia Dei vini ad ſolum deductæ ſunt, atque ab ipſis ſubuerſa ſunt fundamentis. Diuina vero Scripturæ in medio platearum igni crematæ ſunt. Proh nefas! ipſi hæc noſtris vidimus oculis: Sacerdotes Domini & Paſtores Eccleſiarum, publicè denudatos, inuerecundè, & inhoneſtè huc atque illuc ab impijs trahi, ita vt compleretur ille ſermo propheticus, qui ait: effuſa eſt contumelia ſuper principes, & ſeduxit eos in inuio, & non in via. Sed non eſt noſtrum deſcribere, quanta in ſacerdotes Dei iniuriarum genera collata ſunt, ſicut ne illud quidem noſtrum duximus, exponere ſigillatim, quanta prius inter noſtros rabies diſſentionis*

Tertullianus Carthaginenſis Romana Eccleſia perſecutores ſemper habuit hæreticos.

Cyprianus Carthaginenſis.

Euſebius Cæſarienſis.

Origenes Adamantius.

Obſecro hanc attende hiſtoria quia nos tangit.

Vide altaria ſuffoſa ſanguis effuſus miniſtrorum, ſacramenta polluta, vt nunc fieri cernis, & hoc propter peccata cleri.

exarſit.

Athanaſius Alexandrinus.

Præuidit Antonius mala quæ Arriani Eccleſiæ Dei illaturi erant, & vide ſi non ſimile quid in regno Franciæ videris acciduſſe.

Nicephorus Callistus.

Socrates. Sozomenus Salaminius.

Macedonij crudelitas.

Inaudita Hæreticorum crudelitas.

Sozomenus Salaminius. Caſſiodorus Senator.

exarſit, hoc ſolùm hiſtoria tradere licuit, quod iuſto Dei iudicio, & neceſſaria correptionem diuinam ſenſimus manum, &c. ATHANASIVS ALEXANDRINVS in vita S. Antonij heremitæ, ad calcē, narrat quòd illi beato Antonio Dominus reuelauit perviſionem, quæ Arriani erant mala facturi, ob quæ cum gemeret à Diſcipulis quæ eſſet cauſa luctus, ut errogarus: *Magnum* (ait Athanaſius & Antonius) *quoddam & vniuerſis ſeculis inauditum immineret nephas, & magno fides Catholica turbine ſubuerteretur, & homines inuentis ſimiles Chriſti ſanctæ diriperent. Vidi enim altare Domini multorum circundatum multitudine, qui crebris calcium ictibus omnia diſſipabant. hæc eſt cauſa gemituum meorum, quos audiſtis. Et facta eſt vox Domini, dicēs: Abhominabitur altare meum. Nec mora viſionē ſequitur effectus: nā poſt annos duos ſæua Arrianorum irrupit inſania, tunc Eccleſiarum fuerunt rapinæ, tunc diuinorū temeratio vaſorum, tunc pollutis Ethnicorum manibus ſacra polluta ſunt miniſteria, tunc paganorum opificum præſidia aduerſus Chriſtum comparata cum aſſumptione palmarum, quod Idololatriæ apud Alexandriam inſigne eſt, tunc ad Eccleſiam pergere compellebatur Chriſtiani, vt Arrianorum populi crederentur. Prob ſcelus! horret animus replicare quæ geſta ſunt. Virginum, matronarúmque ereptus pudor, ſanguis ouium Chriſti, in Chriſti templo effuſus veneranda veſperſit altaria. Baptiſterium pro voluptate Gentilium pollutum eſt. Nihil deſuit, viſionis veritatem monſtrauit effectus, quòd calcitrantium mulorum indiſciplinatio, Arrianorum eſſet impietas, &c.* Eadem recenſet NICEPHORVS CALLISTVS libro 9. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap. 33. & 34. & reliquis. Sed & alter Hiſtoriographus SOCRATES lib. 2. cap. 34. & reliquis. Et SOZOMENVS SALAMINVS lib. 4. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, capite 9. 10. 11. & ſequentibus. Hi omnes, vbi Conſtantij Arriani & Iuliani deſcribunt Imperium inaudita flagitia quæ in ſancta & miniſtros commiſit recēſent, quæ breuioribus chartulis cōplecti nequiremus. Inde & præfatus Nicephorus: c. 42. eiuſdē libr. De impio Macedonio loquens: *Is* (inquit) *non modo crudeliter eos perſequebatur qui communionem eius vitarent, ſed in vincula quoque coniiciebat inuitos, & Indicibus tradebat à communione eius abhorrentes ad eam vi intentata cogebat, mulieſque religione præclaros pulſabat, & ſuſte ora eorum diducens vel inuitis ſacra myſteria ingerebat: Quiquidem ingens viſus eſt eſſe cruciatus, tormenta alia longè ſuperans. Ad eundem modum & mulieres atque pueros, qui de rebus ſacris nondum inſtituti erant, aut baptizati arripiens, ad percipiendas ſanctiores epulas adigebat. Quòd ſi quis renueret aut reſpōſaret, eum plagæ, flagra, vincula, carcer, & quæ his conuenientia ſunt conſequebantur. Cæterum vnius atque alterius exempli eius mentione facta, ſatis omnino erit quanta Macedonij feritas, eorúmque qui cum eo viuere crudelitas fuerit & inhumanitas oſtendere. Quarundam enim fœminarum, quæ eius auerſabantur communionem, mammas arcis & ciſtis compreſſas anuliſit. Erant quibus eaſdem corporis partes, nunc ouis ad ſemmum igne toſtis, nunc ferro candenti adureret, &c.* Denique libro 12. cap. 9. inſigne martyrium quarundam virginum apud Heliopolim deſcribit, & aliorum quorúdam. Sed & Sozomenus locis ſuperiùs allegatis, (allegat CASSIODORVS SENATOR lib. 6. Hiſtoriæ Tripartitæ, cap 27.) ſub eodem Iuliano Cæſare Sacerdotes & Miniſtros Eccleſia pulſos narrat, templa prophanata, & altaria ſuffoſa. Idem narrat & libro 6. capite 5. Iterum hæc replicat, & ſimilia

A facta, lib. 8. cap. 38. ſub tempore Athanaſij ab Arrianis, & alijs Euuomianis & cæteris hæreticis narrat, vbi multorum Monachorum & aliorum Chriſtianorum cædem deſcripſit. *Mirabitur* (inquit) *quilibet nobiſcum obtupeſcens patientiam Domini, eo quòd non repentè vniuerſa concluſerit. Quæ enim nunquam facta ſunt, neq; per ſcripturas Patrum noſtrorum diebus audita, hæc ſuper ipſum altare committebant. Velut enim in ſcena turpi conſiſterent, puerum quendam naturam maſculi denegantem, & vtentem veſte fœminea, inunctis oculis, & vultu ſerico colore depicto, & vt apud Prophetam ſcriptum eſt, idolum fœminei ſchematis ſuperagere, & manibus ſaltationem celebrare ſicerunt videntes, nephandáſque mittentes voces.* B *Qui verſus hoc parum indicantes, & præterita decora quàm turpia magis exiſtimātes, quendam ex ſuis turpitudine notiſſimum, veſte genitalibuſque nudatum, in ſede ponentes Eccleſiæ, Cocionatorem turpem contra Chriſtum impudenter alienauerunt. Pro ſacris enim verbis ille ſcelera proferebat, pro honeſtis laudabat luxuriam, pro pietate impietatem, pro cōtinentia fornicationem, & adulterium, maſculorum concubitum, furtum, cibos, potum, vita hinc vilia proclamabat, &c.* Præterea EPISCOPI ÆGYPTII epiſtola miſſa ad Marcum I. Papam, pro accipiendis Nicenis Decretis. *In tantum* (inquiunt) *Arriani noſtra vaſtauerunt, vt nec libros, nec veſtimenta Eccleſiaſtica, aliáque ornamenta, aliqua vtenſilia nobis dimitterent.* C *Libros verò noſtros vſque ad minimum incendentes, nec iota relinquentes, propter veritatis fidem etiam Nicenam Synodum, qua modo clerus & populus imbuebatur, & maximè iam imbuti erant, in contumeliam noſtram & omnium Chriſtianorum incenderunt, &c.* Idem conqueruntur factum Patres Concilij SARDICENSIS epiſtola miſſa ad omnes Epiſcopos, quam reperies in hiſtoria Tripartita libro 4. cap. 24. ex THEODORETI CYRENSIS libro 2. cap. 8. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ. Lege ſi vacat. Præterea etiam ſub hoc eodem tempore BASILIVS MAGNVS oratione in Gordium Martyrem. *Adeò* (ait) *Diabolicis artibus hominum animi affectis tenebantur, vt velut in tenebris agentes ſeſe minimè cognoſcerent. Præter hæc autem domus orationis prophanorum manibus vaſtabantur.* D *Aræ ſanctiſſimæ euertebantur, nec erat oblatio vlla, nec tymiania: diuina rei nullus iam erat locus amplius relictus, cuncta maror ingens velut diffuſa caligo occupabat. Sacerdotum collegia fugabantur, ſacer omnis conuentus eladem inſolitam expaueſcebat: Dæmones verò tripudiabant, & nidore ac ſanguine victimarum infecta cuncta dabant, &c.* IOANNES CHRYSOSTOMVS oratione in Iuuentinum & Maximum martyres tomo tertio, omninò eadem deſcribit patrata facinora altaria ſubuerſa, clauſas Eccleſias, ſacerdotes fugatos, fideles omnes in exilium actos, &c. Idem quoque epiſtola ad Innocentium primum, quam etiam citat Ioannes Nicephorus Calliſtus libro decimo tertio, capite decimo nono. *Quemodo* (inquit Chryſoſtomus) *quæ ſic acta ſunt* (ſcilicet ab Arrianis & Macedonianis ſuo tempore) *& tragediam omnem longè ſuperant, explicem? Quæ oratio ea recenſeat? Quæ aures ſine horrore excipiant? Cum enim nos ea quæ antèa diximus, pretenderemus, militaris manus confertim, ipſo magni Sabbathi die iam ad veſperam vergente, in Eccleſias irrumpens,* E (Theophilus ſcilicet Alexandrinus imperante Eudoxia Imperatrice) *clerum omnem vna nobiſcum per vim eiecit, & armis Baptiſterium circumuallatum eſt, & mulieres eo tempore in ædibus ſacris*

Scio quia non diſſimilia noſtro æuo patrata ſunt.

O indignum & inauditum ſcelus.

Epiſcopi Aegypti.

Hoc iuſtè poteſt Gallia dicere.

Concilium Sardicenſe.

Theodoretus Cyrenſis.

Baſilius Magnus.

Hæc omnia renouata videmus.

Ioannes Chryſoſtomus.

Semper in die ſolenni ab hæreticis tragœdia turpis excitatur.

propter

propter baptiſmum veſtibus depoſitis, nuda pra timore grauis eiuſmodi impreſſionis profugere, neque eis honeſtum ſuum habitum, quæ fœminas maxime decet ſumere, ſeque amicire permiſſum eſt: Multa verò vulneribus iam acceptis expulſa ſunt, lauacra ipſa ſanguine repleta, & ſacri latices purpureo ſanguinis colore infecti. Verùm ne in hoc quidem arumna hæc conſiſtit, ſed vbi ſanctum repoſitum eſt, eo milites ingreſſi, quorum nonnulli ſicuti accepimus, Chriſtianis ſacris initiati non erant, permitiuſe omnia perluſtrarunt, & ſanctiſſimus Chriſti ſanguis in tanto tumultu, in eorum qui dicti ſunt militum veſtimenta effuſus: omnia denique perinde atque in barbara captiuitate, per audaciam acta ſunt. Plebs ad ſolitudinem iecta, & populus vniuerſus extra vrbem egit. Eccleſia in tanto die feſto vacua hominibus fuere, ac plures quam quadraginta Epiſcopi nobiſcum communicantes, vnà cum populo & clero prater canſam omnem pulſi ſunt, &c. Lege reſiduum. Sic OPTATVS MILEVITANVS libro 6. contra Parmenianum Donatiſtam, narrat ſuo tempore à Donatiſtis ſimile in Affrica patratum. *Quid eſt tam ſacrilegũ (ait) quam altaria Dei (in quibus & vos aliquando obtuliſtis) frangere, radere, remouere, in quibus vota populi & membra Chriſti portata ſunt, quo Deus omnipotens inuocatus, ſit, quo poſtulatus deſcendit ſpiritus ſanctus, vnde à multis pignus ſalutis æternæ, & tutela fidei, & ſpes reſurrectionis accepta eſt? Altari (inquam) in quibus fraternitatis munera non inſuit ſaluator poni, niſi quæ eſſent de pace condita: Depone (inquit) munus tuum ante altare, & redi prius, concorda cum fratre tuo, vt poſſit pro te ſacerdos offerre. * Quid enim eſt altare niſi ſedes, & corporis, & ſanguinis Chriſti? Quid vobis fecerat Deus, qui illic innocari conſueuerat? Quid vos offenderat Chriſtus, cuius illic per certa momenta corpus & ſanguis habitat? Ergo & fregiſſe vos, & raſiſſe conſtat altaria. Quid eſt, quòd in hac re ſubitò veſter quaſi languere viſus eſt furor? Videmus enim vos poſtea mutaſſe conſilium, & altaria à vobis iam non frangi: ſed radi tantummodò, aut remoueri. Si hoc ſufficiebat, illa quæ prius facta ſunt, ex his indicatis, quia fieri minimè debuerunt à vobis. Hoc tamen immane facinus geminatum eſt, * dum fregiſtis etiam calices Chriſti corporis portatores, quorum ſpecies reuocaſtis in maſſas, mercedem nefariis nundinis prouocantes, ad quam nec emptores eligere voluiſtis ſacrilegi, dum inconſideratè vendidiſtis. Paſſi etiam eſtis comburi manus veſtras, quibus ante nos eoſdem calices tractabatis. Eam rem iam paſſim vendidiſtis are. Emerunt forſitam in vſus ſuos ſordida mulieres, emerunt Pagani facturi vaſa, in quibus incenderent idolis ſuis. O ſcelus nefarium! O facinus inauditum! Auferre Deo quod idolis præſtes, ſubducere Chriſto quod proficias ſacrilegio, &c.* Hæc Optatus. Hinc HIERONYMVS STRIDONENSIS ad Heliodorum in Epitaphio Nepotiani. *Horret (inquit) animus temporum noſtrorum ruinas perſequi. Viginti & eo amplius anni ſunt, quod inter Conſtantinopolim & alpes Iulias, quotidie Romanus ſanguis effunditur, Scythiam, Thraciam, Macedoniam, Dardaniam, Daciam, Theſſalonicam, Achaiam, Epires, Dalmatiam, cunctaſque Pannonias, Gothus, Sarmata, Alanus, Hunni, Vãdali, Marcomanni, vaſtant, trahunt, rapiunt. Quot matronæ, quot virgines Dei, & ingenua nobiliaque corpora, his beluis fuere ludibrio? capti Epiſcopi, interfecti preſbyteri, & diuerſorum officia clericorum. Subuerſæ Eccleſiæ, ad altaria Chriſti ſtabulati equi, martyrum, effoſſa reliquiæ, & plurima mortis imago, &c.* Idem & libro 1. commentariorum in Hieremiam cap. 4. exponens illud: aſcendit Leo de cubili ſuo, & prædo gentium ſe leuauit, de hæreticorum perſecutione & deuaſtatione Eccleſiarum exponit. PAVLVS OROSIVS libro 7. hyſtoriarum cap. 33. de Valente imperatore Arriano. *Valens (inquit) quatuor annis tenuit * Imperium, cui ſoli cùm impie ageret & potuiſſet erubeſcere, illicò velut effrenata libertatis audacia legem dedit, vt Monachi, hoc eſt, Chriſtiani, qui ad vnum fidei opus, dimiſſa ſæcularium rerum multimoda actione ſe redigunt, ad militiam cogerentur. Vaſtas illas tunc Ægypti ſolitudines, arenaſque diffuſas, quæ propter ſitim ac ſterilitatem periculoſiſſimamque ſerpentum abundantiam conuerſatio humana non noſſet, magna habitantium monachorum multitudo compleuerat. Huc tribuni & milites miſſi, qui ſanctos ac veros milites Dei, alio nomine perſecutionis abſtraherent, & interfecerunt, ibi agmina multa ſanctorum. Quæ autem per diuerſas vbique prouincias, his ſimilibuſque iniuſtis aduerſus Eccleſias Catholicas, & rectæ fidei populos geſta ſint, ſatis ſignificatum ipſa reticendi electione ſufficiat,* Idem eodem libro cap. 39 40. & 41. narrat varias tyrannorum & hæreticorum irruptiones in Eccleſiam Catholicam. Porrò POSSIDONIVS CALAMENSIS Epiſcopus, in vita Auguſtini ad calcem. *Breui (ait) conſequenti tempore diuina voluntate & poteſtate prouenit, vt manus ingens diuerſis telis armata, & bellis exercitata immanium hoſtium Vandalorum & Alanorum, commixtam ſecum habentes Gothorum gentem, aliarumque diuerſarum gentium perſonas ex Hiſpaniæ partibus tranſmarini, nauibus Aphrica influxiſſet & irruiſſet, vniuerſique per loca Mauritaniarum, etiam ad alias noſtras tranſiens prouincias & regiones, omni ſæuiens crudelitate & atrocitate, cuncta quæ potuit expoliatione, cædibuſque diuerſis & tormentis, incendiis, aliiſque innumerabilibus, & infandis malis depopulata eſt: nulli ſexui, nulli parcens ætati, nec ipſis Dei ſacerdotibus & miniſtris, nec ipſis Eccleſiarum ornamentis, ſeu inſtrumentis, vel ædificiis. Et hanc ferociſſimam hoſtium graſſationem & vaſtationẽ, ille homo Dei & factam fuiſſe, & fieri, non vt cæteri homines, ſentiebat & cogitabat. Videbat enim ille homo Dei ciuitates pariter cum ædificiis, villarumque habitatores, alios hoſtili nece extinctos, alios effugatos atque diſperſos, Eccleſias ſacerdotibus ac miniſtris deſtitutas, virgineſque ſacras, & quoſque cõnectes vbiq; diſſipatos: & in his, alios defeciſſe tormentis, alios gladio interẽptos eſſe, alios in captiuitate, perdita animi & corporis integritate ac fidei, malo more ac duro hoſtibus ſeruire. Cernebat etiam hymnos Dei & laudes de Eccleſiis deperiſſe, ædificia Eccleſiarũ quam plurimis locis ignibus cõcremata eſſe, ſolẽnia quoque quæ Deo debẽtur de propriis locis defeciſſe ſacrificia ac ſacramẽta diuina vel nè queri, vel quærenti qui tradat non facilè reperiri. In ipſas montium ſylvas & cauernas petrarum & ſpeluncas confugẽtes, vel ad quaſcũque munitiones, alios fuiſſe expugnatos & interfectos, alios neceſſariis ſuſtẽtaculis euolutos atque prius vt fame cõtabeſcerẽt, ipſoſque Eccleſiarũ præpoſitos & clericos, qui forte Dei beneficio, vel eos nõ incurrerãt, vel incurrentes euaſerant, rebus omnibus expoliatos atque nudatos, egentiſſimos mẽdicare, nec eis omnibus ad omnia quibus fulciẽdi eſſent ſubueniri poſſe, &c.* Lege reliquũ ſi vacat. Deniq; circa hæc eadẽ tẽpora facta eſt perſecutio Chriſtianorũ ſub Hunerico Vãd. & Gẽſer. Arrian. quã deſcripſit VICT. VTIC. lib. 3. in 1. quorũ ſic loquit. *Ab eorũ (inquit) cõtagione nullus remãſit locus immunis. Præſertim in Eccleſiis, baſilicaſque, & cœmeteriis, & Monaſteriis ſceleratius ſæuiebãt, & cum maioribus incẽdiis, domus orationis magis quã vrbes cũctaque oppida concremarẽt, vbi fortè venerabilis aula clauſa repererunt portas, certatim illibus dextralium aditum referabant, vt rectè tunc diceretur: Quaſi in ſilua lignorum, ſecuribus conſcidere ianuas*

Vide quia aſſeruabatur in loco ſacro Euchariſtia in templo ſub tempore Chriſoſtomi, vt alias oſtendimus, interim eadem vidi noſtro ſuo patrata.

Optatus Mileuitanus ſæpius hunc Fulgentius allegat. Oro te lector omnia hæc obſerua quia omninò ſimilia noſtro tempore non ficcis oculis fidei videmus.

O Caluinus quid ad hæc dicis?

Hic depone velum Beza vt videas quia Donatiſtarum æmulato ret.

Hieronymus Stridonenſis.

Hi omnes Arriani erant.

Nihil hic dicit quod non noſtro tempore viderimus accidiſſe.

1 Paulus à Nuce frater catho

Valens monachos hatare eſt a tamala infe catholicis.

Poſidonius Calamenſis.

Hi Arriani e rant.

Et nunc quid cernimus ô bone Deus, oro te confer illa priſca tempora cum noſtris niſi credideris potius deſcribere hiſtoriã huius temporis. Quis hæc fando temperet à lacrymis?

Victor Vticẽſis Epiſcopus. Obſecro te nũ tibi videtur ſeculum noſtrũ exprimere?

eius in idipſum, &c. Quanti tunc ab eis præclari Pontifices, & nobiles ſacerdotes diuerſis pœnarum generibus extincti ſunt, vt traderent, ſi quid auri vel argenti proprium vel Eccleſiaſticum haberent? Et dum hæc quæ erant vrgentibus pœnis facilius proderentur, iterum crudelibus tormentis oblatores vrgebant, autumantes quandam partem, non totum eſſe oblatum, & quanto plus dabant, tanto ampliùs quempiam habere credebant. Aliis palorum veſtibus ora reſerantes, fœtidum cœnum ob confeſſionem pecuniæ faucibus ingerebant, nonnullos in frontibus & tibiis, neruis remugientibus, torquendo cruciabant, pleriſque aquam marinam, aliis acetum, amurcam, liquamenque, & alia multa atque crudelia, tanquam viribus imbutis ori impoſitis, ſine miſericordia porrigebant. Non infirmior ſexus, non conſideratio nobilitatis, non reuerentia ſacerdotalis, crudeles animos mitigabat: quin imo ibi exaggerabantur ira furoris, vbi honorem conſpexerant. Quantis ſacerdotibus, quantiſque illuſtribus onera ingentia, vt camelis vel aliis generibus iumentorum imp ſuerint, nequeo enarrare, & quos ſtimulis ferreis ad ambulandum vrgebant, quorum nonnulli ſub faſcibus miſerabiliter animæ emiſerunt. Senilis maturitas atque venerandi canicies, quæ (ceſariem capitis vt lanam candidam deaibarat, nullam ſibi ab hoſtibus miſericordiam vindicabat. Sed etiam parvulos ab vberibus rapiens maternis, barbarus furor inſontem infantiam elidebat ad terram: aly parvulum pedibus tenentes, a meatu prorſus naturali vſque ad arcem capitis diſſipabant. In adificiis nonnullis magnarum adium vel domorum, vbi miniſterium ignis minus valuerat, tectis admodum deſpicatis pulchritudinem parietum ſolo æquabant, &c. Lege ſequentia, quia per totam hyſtoriam nihil aliud proſequitur. Hinc SYMEON METAPHRASTES, in vita S. Sabæ Abbatis ſcribit infeſtationem, quàm Iudæi & hæretici catholicis tunc temporis inferebant. *Sacerdotes (ait) & Monachi, qui virtutem ſequuntur à pueris, modeſtéque & ſilentio vitam tranſigere delégerunt, in conſpectu Iudæorum & quorumdam aliorum gentilium, ab ipſa ſancta Syon, per mediam ciuitatem turpiter trahuntur, & intemperanter, & in prophana quædam loca expelluntur, &c.* Idem in vita Athanaſij Epiſcopi eadem narrat quæ ſuperiùs ex Oroſio protulimus, de Valente Imperatore Arriano. Sed & EVAGRIVS EPIPHANIENSIS lib. 2. hyſtoriæ Eccleſiaſticæ capite 8. pulchrè deſcribit ſolenne eſſe & familiare omnibus hæreticis ſemper ſacra miſcere prophanis, & Dioſcori Alexandrini antiſtitis geſta deſcribens, impia eius & flagitioſa in ſanctos viros acta perſtringit, & cædes quas procurauit, atque aras & templa quæ polluit. Huius rei poſtea NICEPHORVS CALLISTVS meminit libro 15. cap. 16. & LEO I. epiſt. 73. quæ eſt ad Leonem Imperatorem, quem implorat Alexandrinæ Eccleſiæ ſuccurrere quæ à præfato Dioſcoro tota deuaſtata iacebat, & allegatur à Gratiano cauſa 1. quæſt. 1. cap. Manifeſtum. *Manifeſtum eſt (ait) per crudeliſſimam immaniſſimamque ſæuitiam omne illic cœleſtium ſacramentorum lumen extinctum: intercepta eſt ſacrificij oblatio, defecit chriſmatis ſanctificatio, & parricidalibus manibus impiorum omnia ſe ſubtraxere myſteria. Nec vllo modo ambigi poteſt quid de his decernendum ſit, qui poſt nefanda ſacrilegia, poſt ſanguinem probatiſſimi Sacerdotis (ſcilicet S. Proterij Alexandrini Epiſcopi, quem hæretici occiderunt in die cœnæ domini, vt alibi dictum eſt) effuſum concremati corporis cinerem, in contumeliam aeris cœlique diſperſum, audent ſibi iure peruerſæ dignitatis expetere, & Apoſtolicæ doctrinæ inuiolabilem fidem ad concilia prouocare. Magnum ergo vobis eſt, vt diademati veſtro, de manu domini etiam fidei addatur corona, & de hoſtibus Eccleſiæ triumphetis: quia ſi laudabile vobis eſt aduerſarum gentium arma conterere, quanta erit gloria ab inſaniſſimo tyranno Alexandrinam Eccleſiam, in cuius contritione omnium Chriſtianorum eſt iniuria, liberare?* Quod verò & in ſacroſanctum Euchariſtiæ ſacramentum irreuerenter ſe ſemper geſſerint hæretici, infra patebit, & iam in dictione, Euchariſtia, protulimus ex Optato Mileuitano lib. 2. contra Donatiſtas, vbi recenſens quod Donatiſtæ iuſſerunt Euchariſtiâ canibus fundi ait. *Non ſine ſigne diuini iudicij. Nam ydem canes accenſi rabie, ipſos Dominos ſuos quaſi latrones ſanctæ corporis reos, dente vindice (æquam ignotos & inimicos laniauerunt, &c.* Denique iam ſupra memoratus VICTOR VTICENSIS lib. 1. perſecutionis Affricæ c. 3. *Arriani (inquit) tempore quo ſacramenta Dei populo porrigebantur, introeuntes maximo cum furore, corpus Chriſti & ſanguinem pauimento ſparſerunt, & illud pollutis pedibus conculcauerunt, &c.* NICET. ACOMIN. magnus logotheta, libro 3. annalium, vbi regis Alexij geſta refert. *Quid verò primo (ait) quid ſecundo, quid tertio loco referam ex his, quæ nefarij iſti viri perpetrauerunt. Heu ignominioſam adorandarum imaginum conculcationem! Heu reliquiarum ſanctorum Martyrum in ſæda loca abiectionem. Quod verò vel auditu horrendum eſt, id tum erat cernere, vt diuinus ſanguis & corpus Chriſti humi funderetur & abiceretur, &c.* Repete quæ iam ſuperiùs propoſuimus, tam ex Chriſoſtomo, quàm ex aliis, & ex Leone 1. de impio Dioſcoro. Porrò EPISC. ÆGYPT. epiſt. ad Anatolium Epiſcopum Conſtantinop. contra Impij & execrandi Timothei Aeluri Epiſcopi Alex auſus nefarios, dicunt inter cætera, illum impium ſanctiſſimas Eccleſias (ſic enim loquuntur) in Ægypto poſitas, earumque orthodoxos paſtores, & cùm diſciplina Chriſti ouilia gubernantes, expuliſſe ab Eccleſiis cum ſacerdotibus ſuis: venerabilia verò monaſteria, & quæ olim fide orthodoxa claruerunt, iuuenum virginumque ſubuertiſſe, vt penè omnes Ægyptiacæ Eccleſiæ vnà cùm monaſteriis propter prædictas cauſas & perſecutiones, à Timotheo factas, in calamitate ſint poſitæ. Addunt & ſubſequenter de ſanctiſſimo viro Proterio Alexandrino Epiſcopo Conc. Chalced. electo, qui ab eo & à ſuis complicibus occiſus eſt. *Cuius reliquias membratim inciſas in pompa deducentes per vrbem* (Hoc ex Leone 1. ſupra etiam claruit) *non reſpuerunt carnis eius & internorum viſcera ſanctæ guſtare, ignique tradentes reliquũ eius corpus ventis etiã cinerem diſpergebant, omnem beſtiarum tranſcẽdentes ferocitatem. Non ſenectutem, non canos, non pontificatum, mediatorem Dei & hominum, non tempus ſacrum Paſchæ erubeſcentes* (nam occiſus eſt in die cœnæ domini) *quo tempore dæmones ſalutari paſſione perterriti conquieſcũt.* Et paucis interiectis, etiã illi Epiſcopi Egyptij in eadem epiſt. addunt quemadmodũ hæretici illi Pontificales ſedes in quibus reſidere ſolitus erat Proterius, poſtquã fregerunt, igni cõbuſſerũt, & aqua marina, venerabilia ſanctaque altaria in ſanctis Eccleſiis, vbi ædificata ſunt atque dicata, diluerũt. Hæc omnia cõfirmãt facta EPISC. EVROPAE, epiſt. miſſa ad Leonem Imperatorem 1. de fide ſua, de ſanctiſſimo eodem Proterio loquentes: Idem & EPISCOPI II. PHOEN. LIBANISIAE epiſt. ad eundem. Hæ epiſtolæ inſeruntur ad calcem Concilij generalis Chalcedonenſis. Idem & patres Concilij CYZICI Metropolis*

Nihil hic narrat quod non cõſpexerimus à crudelioribus Iudæis patrari.

Euchariſtiæ ſacramẽtũ quã irreuerenter ſemper tractarint hæretici vide & attende quæ hodie fiunt.

Victor Vticenſis.

Nicetas Acominatus.

O quam ſæpè noſtra deplorat tempora.

O furor inhumanus.

Epiſcopi Ægyptij.

Simeon Metaphraſtes.

Hæc quoque vidimus renouata.

Monaſteriorũ demolitores.

Euagrius Epiphaniẽſis.

Cædes Proterij.

Reliquiarum diſperſores.

Nicephorus Calliſtus.

O crudeles animos.

Leo. 1.

Sic & in Gallia omne lumẽ cœleſtium ſacramentorum extinguitur

Dæmones ſacramenta ſolennia contemniſcunt & Hæretici polluũt.

Hoc diligẽter conferas cum actis noſtri ſæculi.

Epiſcopi Europæ.

Epiſcopi 2. Phœniciæ.

Concilium Cyzicum.

Digitized by Google

tropolis Helleſpontinæ regionis, epiſtola ad eundem Principem miſſa, quæ legitur in eodem loco. Ibidem eſt epiſtola EPISCOPORVM II. ARMENIAE ad eundem Principem, de eodem impio Timotheo Æluro loquens. *Non* (aiunt) *dignus eſt vocari Chriſtianus, quando cruentis manibus venerabilia myſteria non dubitauit impia præſumptione contingere, & poſt damnationem illam operari, quæ eum, neque alios agentes ſanctorum patrum regula videre permittunt.* Hæc omnia facinora præſumpſiſſe affirmant, vt effugeret homicidij adulteriique ſupplicia: quia illic in ipſis principiis, contra homicidas excommunicationis pœna lata erat. Certiſſimum quoque eſt plures ad Caluiniſmum tranſire, vt effugiant pro ſceleribus meritam damnationis & ſupplicij pœnam, quàm meruerant, & ſine dubio iuſtè incurrerent ſi permanſiſſent in religione Chriſtiana, tanquam iuſtitiæ ſoluentes debitum. Illic verò, vbi nullus eſt ordo neque ſtatus, omnia etiam nequiſſima licent, & prætextu religionis nouæ, condonantur ſcelera. Porrò quæ ſuperiùs memorata ſunt, iterum confirmant EPISCOPI HELLESPONTI Prouinciæ, ad eundem Leonem I. Imperatorem. *Temporibus* (aiunt) *Chriſtianis & veſtris, à Chriſtianis quoque talia in ſacerdote proprio committuntur, quæ à ſeculo facta, nec quilibet ſermo hæc retuliſſe cognoſcitur, &c.* Idem repetunt EPISCOPI I. GALATIAE, epiſtola ad eundem Leonem Imperatorem. Inde colligimus, quam acerba erat & immanis hæreticorum furentium veſania, quàm cruentus furor, dum omnes illi patres de omnibus mundi partibus, ſic exaggerabant nefarium ſcelus illius impij Thimothæi hæretici. & eorum qui ei adhærebant, de quibus aliis multis in locis dictum eſt. Hinc etiam GELASIVS I. deflet ſui ſeculi tempeſtatem & hæreticorum crudelitatem, & præcipuè ſtatum Orientalis Eccleſiæ, epiſtola miſſa ad Epiſcopos Orientales. In illis partibus enim electis catholicis Epiſcopis ab Acacio Epiſcopo Conſtantinopolitano Petro Alexandrino & Petro Antiocheno, atque aliis Epiſcopis hæreticis, in eorum locum ſuffecti ſunt rabidi canes gregem domini diſcerpentes, & contra ſtatuta patrum facientes, Apoſtolicæ ſedi reuerentiam negantes: imo & eam excommunicatam habentes, & omnia præſumentes quæ illi ſoli ſedi reſeruantur. Vide ſupra in vocabulo, Epiſcopus. Triuialis. & Epiſcopus iniuſtè pulſus, &c. & infra, Romana Eccleſia, &c. Sic & SYNMACHO I. electo, vt teſtantur qui eius vitam ſcripſerunt, propter eius electionem quidam hæretici & ſicarij infinitas in vrbe cædes & incendia perpetrarunt. Hinc quoque MONACHI PALESTINI II. SYRIAE montis Sinai, in libello quem miſerunt ad Mennam Epiſcopum Conſtantinopolitanum, & reliquos Patres ſacri Concilij generalis 5. ſub Iuſtiniano magno, vt habetur actione 1. eiuſdem Concilij, contra Anthimum Epiſcopum Conſtantinopolitanum. Seuerum Epiſcopum Apamæarum, Petrum Epiſcopum Antiochenum, & Zoaram Epiſcopum Syrum, hæreticos: narrant quæ præfati hæretici flagitia & ſcelera, & quæ præcipuè in Eccleſias & Chriſti miniſtros commiſerint. *Quid* (inquiunt) *dicemus ad ſanctorum digitos confractos, quibus altaria circumdabant, & ad ipſa veluti ad locum aliquem intemeratum confugiebant propter prædictorum homicidia, vnde extracti à viris homicidis, violentè mortitraditi ſunt, & in ipſis locis venerabilibus ab ipſa inmanitate & crudelitate ordinis, non valentes diſcernere ſanctum locum a prophano. Tacemus & ſuffocatricis manus impoſitiones ipſorum prophani & falſi ſacerdotis. Tacemus & carceres, & vincula, ac aduerſus venerabilia monaſteria die noctuque latrocinia, inſidias, ac rapinas in ipſis, ac demorum violentas ingulationes. Tacemus & inſidias in vita contra ſanctos factas, & ipſorum ſanguinis innocentis aſperſionem, qui de inſidiis ſurgentes irruebant repente in eos, & eorum cauticem non veriti, quos gladij in ipſos fecerunt, circa trecentos quinquaginta numero exiſtentes, eorumque membra in ſtrata diſperſerunt, non tradentes ſepultura illorum venerabiles reliquias, neque ipſorum thuguriis parcentes ob eauſam fidelis populi.* Et paulò pòſt. *Inſuper etiam & intrantes domos, captiuas ducebant animas hominum & mulierum, non firmatas, & non ſolum ſecundum animas, verumetiam & corporaliter ipſas corrumpebant, in foueam impietatis & luxus immergentes. Et Petrus quidem omni turpi ac ſceleſto conatu ſeipſum immittere non recuſat, Deum habens ventrem, ac luxuriam ſequentem ipſum, & gloriam in confuſione ſua, & in alto ac grauiter incedens, in publicum prodit, publicans omnibus ſuam impudentiam, & his qui ſequuntur, & qui precedunt, omnes inſequentes contrudens, omnibus ſeipſum potentem oſtentare per hoc vult. Contemnemus & ſuſtinemus, videntes prædictos hæreticos ita turpiter & impudenter, ac cum omni audacia conſurgentes ſuper quos dolentes, non reſpiramus ab Apoſtolo præmoniti, quoniam maligni & veneſici homines, ſunt in pœnis incedentes, deuiantes & errantes.* His igitur præfatis Monachis Paleſtinis, HORNISDA I. ſcripſit epiſtolam, cohortans eos ad tolerantiam paſſionum ſub his hæreticis, & quam duximus reſeruandam in vocabulo, Martyrium lætis animis ſubeundum, &c. Eadem omnino recenſent EPISCOPI II. SYRIAE, epiſt. miſſa ad eoſdem patres Concilij generalis 5, contra predictos Seuerum, & Petrum Epiſcopos hæreticos, quę habetur actione 1. eiuſdem Concilij. Similiter & CLERICI ANTIOCHENI, contra eundem Seuerum Epiſcopum ſuum, eadem repetunt epiſt. miſſa ad Ioannem Conſtantinop. Epiſcopum, quæ eadem actione generalis 5. Concilij inſeritur. Inter cętera autem quæ illi hæretico ſuo Epiſcopo obiciunt & accuſant, eum taxant quòd Concilia aſpernaretur. Imagines, quæ quid diuini myſterij repræſentabant (ſic enim loquuntur) abſtulerit. Sed & accuſatur, quòd nec ſacris vaſis parcens ea conflauerit, & hæreticis ſuis ſimilibus diſperturi fecerit, & præſumpſerit columbas aureas & argenteas in formam Spiritus ſancti, ſuper diuina lauacra & altaria appenſas, vnà cùm aliis ſibi appropriauerit dicens, non oportere in ſpecie columbæ Spiritum ſanctum nominare. Denique accuſatur, quòd vſuris ſuis Eccleſiam obruerit, domos eiuſdem Eccleſiæ, & quæcunque in fundis habebat exportans & expendens, reliquum quod proſequuntur poſuimus ſuperiùs. Præterea & EPIPH. TYR. Epiſcopus, & omnes eius coepiſcopi, ſcribentes ad prefatum Concil. generale 5. actione 1. loquuntur de quodam Ioanne Paramoniario ſocio eiuſdem ſeueri, quem ſe anathematizaſſe profitentur, cùm inuenerunt ipſum in hypocriſi & dolo miniſtraſſe, & diuinę communioni participaſſe. *Hic ergo* (aiunt) *præerat venerabili domus ſanctæ & gloriosæ Dei genitricis ſemper virginis Mariæ, quæ iacet in clara Metropoli Tyriorum, qui comminiſter nobis exiſtens, & clanculum cum ſchismaticis immediatè diſputans, fronte cucurrit ad Antiochenam Eccleſiam, & cùm Seuero impio ſe coniunxit, recedens ab*

Epiſcopi 2. Armeniæ.

Quod multi conuertuntur ad hæreſim facit aliquando vt impia ſcelera propter quę pœnam meruerant redimant & impunè viuant.

Epiſcopi Helleſponti prouinciæ.

Epiſcopi 1. Galatiæ.

Gelaſius 1.

Miſerandus Orientalis Eccleſiæ ſtatus.

Hæretici denegant reuerentiam ſedi Romanæ.

Monachi Paleſtini & 2. Syriæ.

Vide ſeditiones hæreticorũ opera ſubſtitutas, & eorundẽ nefaria piacula in Sanctos & ſancta.

Vide hæreticorum fronte meretricum & impudentem Veſaniam.

Hormiſda 1.

Epiſcopi 2. Syriæ.

Clerici Antiocheni.

Vide ſi non ſimile faciat Caluiniſta.

Sic nimirum dicũt & noſtri.

Epiphanius Tyrius.

orthodoxa Eccleſia fide: & illi communicauit circa demoniacum eius ſenſum, & anathematizationem aduerſus ſanctos patres noſtros, & illum iuuit. Adde & his quòd reuertens ad Eccleſiam Tyriorum, tradidit Schiſmaticis deuotam domum Dei genitricis, conſtitutam ab illis de ciuitate, & Eccleſiam ac Synagogas in ipſa: & parabapti ſmata facere auſus eſt, & dare hoc ſemen magna turbationis fidelißimo populo ciuitatis, cùm videret id, quod nullo tempore factum eſt, apparere ſcilicet, proceßiones ex duobus locis. Neophitiſtis ad inuicem contrariantibus, bellaque ac tumultus parantibus aduerſus ſanctam Eccleſiam noſtram, & fideliſſimum populum ciuitatis: quarum rerum teſtimonium ſunt ea quæ in loco iudicij facta ſunt. Inter quæ & venerabilis Crux lapidata eſt ab his qui cùm ipſo nidificant in prædicto oratorio Dei genitricis, & quidam de multitudine Chriſtianorum & venerabilium clericorum flagellati fuerunt. Contigit autem & me (Epiphanius ait) Tyriorum Epiſcopum uſque ad mortem periclitari: propter quod ipſe cùm his qui ſibi aſſentiunt, morti ferat inſidias parabat, &c. Poſt lectionem eius epiſtolæ Epiphanij, ab vniuerſis patribus acclamatum eſt. Anathematizetur in ſeculum, qui crucem, & ſanctam Dei genitricem vilipendit: Anathema ſchiſmaticis: eos qui contra crucem pugnauerunt, nullus recipiat, &c. Vide ſupra, Crux, &c. Simile omninò referunt & CLERICI APAMAEI epiſt. ad prædictum Concilium generale ſ. quæ ibidem lecta eſt actione 1. contra Petrum ſuum Epiſcopum hæreticum. *Cùm eſſet* (aiunt) *hæreticus deleuit de ſacris Diptychis ſanctorum patrum nomina, qui honeſtè ac ſanctè vixerunt, & qui venerabilia ac reuerenda templa omnia coli locauerunt, & donauerunt ſacra vaſa diuinis miſſis & ſine ſcandalis diſpenſauerunt iuſtitias Eccleſiarum. Quod autem peius eſt omnibus, cùm huiuſmodi impietatis ſcelera parua valdè putauerit, non ſolùm prædictas ſalutationes deleuit, verum etiam ſupra commemorationem bonarum animarum illorum, poſuit in pariete, & depinxit, ac ſcripſit ſcriptura intus Dioſcorum, Timotheum, condemnatos hæreticos,* (quorum ſupra mentionem fecimus) *& his ſimiles, quorum memoria quam difficilis eſt, licet graue ſit aliquid dicere contra mortuos.* Voces eius blaſphemas contra Chriſtum crucifixum, & ſacra altaria ibidem recenſentur. *Inſuper & impudica, mulieres inxta ſacrum fontem ſtare fecit, & in ſacra monaſteria eiectis monachis meretrices & ſaltatrices introduxit, confabulans & ſe miſcens cum Maria quadam, nec dum ſacri baptiſmatis vnda ſignata.* Propter hæc & alia multa perpetrata facinora, à ſancta ſynodo ſ. generali prætatus hæreticus Petrus Apamæus depoſitus, & anathemate notatus eſt. & ſpecialiter ibidem legitur, quòd ad ignem ſit condemnatus. Vide & infra vnde & in Concilio HIEROSOLYMIT. ſub Petro eiuſdem ſedis Epiſcopo & præſidente, lecta eſt epiſt. MONACHORVM II. SYRIAE, Montis Synaï & aliorum ad Iuſtinum Imperatorem contra præfatos hæreticos, vbi præacta replicantur ſcelera patrata ab Anthimo Conſtantinopolitano Epiſcopo, quem Agapetus 1. depoſuit. vt alibi diximus. Lecta eſt eorumdem epiſtola ad præfatum Agapetum, vbi adhuc omnia rememorant, vbi & notant etiam alium nec dum nominatum nomine Iſaac Perſam, qui prædictis hæreticis adhæſit, & Imagines confringebat. Lege in vocabulo Imaginum euerſores, &c. Illic enim etiam quædam de Iconoclaſtis reſeruata ſunt dicenda, &c. vide etiam, Miſſæ Oſores hæretici, ex MARTINI I. vita. Porrò quod ſemper hæretici Romanam perſecuti ſint Eccleſiam, abundè docet GELASIVS I. in commmonitorio ad fauſtum magiſtrum legatum Conſtantinopolitanum. *Non mirum* (ait) *ſi hæretici ſedem beati Apoſtoli Petri blaſphemare præſumunt, qui talia portenta vel corde gerunt, vel ore diffundunt, & non inſuper ſuperbos eſſe pronunciant, & cùm eis prima ſedes quidquid eſt pietatis non deſiſtat, offerre, illis eam ſuo proterno ſpiritu ſubingare ſe poſſe confidant. Sed captos mente iſta facere non mirum eſt, ſic phreneticos ſolent medicantes quaſque, velut hoſtes putare vel cadere.* Contra eoſdem Hæreticos inuehit ENNODIVS DIACONVS in Apologetico pro cauſa Symmachi 1. vbi Petrum Apoſtolum introducit loquentem, & conquerentem Eccleſiam Romanam velle hæreticos diſcindere, quàm tanto ſudore conquiſierit. *Poſſeßionis* (inquit) *mea (ò Hæretice) ſit, video claritas meas inundam, quàm ſimulata, vt mali poſſeſſoris indignatione transferris, dum defudatis impendiis. Arcem qua fuiſti conſpicui crebris labefactatam ictibus, niſi obſiſterem, propoſuiſtis ſubruere, & cœli ſtabilitam machinam, quanta ſit oſtendere per ruinam. Nolite præſtolari de clade veſtra victoriam, nolite triumphum ſuperando perdere meis laboribus, meo ſudore quæſitum. Quidquid ad triumphum ducit, obtinui: quidquid vos illuſtres faceret, in ſede congeſſi. Vobis tribuit claritatem fax iſta, quam viperino liquore putatis extingui. In perniciem propriam accenditur, qui ſic ſanit in gratia ſua germina vt plantas abſcindat, & liberior iracundia, plus quam alios laceſſit autorem. Quid auribus imperitis illuditis, & grauiorem vindictæ ſpeciem facitis eſſe quam culpæ? Si odium debetis, exceſſibus vos mandate. Cur liberius condemnatis ſcelera, quàm vitetis? Sin impugnator eſt qui fornicationis officiis vrget adulteria, & per animarum ſtupra, carnis accuſat, ſcriptum nempe vetuiſtis: maledicti omnes qui fornicantur abs te, fœda ergo à nitore Domini ſui obligatione diſſoluitur, qui ſtatutis cœleſtibus minus mera fidei dependit officia.* (Et poſt pauca.) *Quid hanc amittimini interrumpere quietem? quid ludere vanis intentionibus fœlicitatem? Excuſationem non habet furor iſte, quam creditis, non intereſt quibus itineribus ad mundi principem currat, qui à ſancta vnitate diſcordat, & pingues hoſtias litat diabolo qui contriſtat Eccleſiam. Vanas ergo repudiate tendiculas, ſimplicem habet defenſionem pacis affectus. Minus armatus eſt, qui illa quæ aduerſarius concordiæ miniſtrat, tela contemnis. Sufficit contra omnia iacula iurgiorum, fidei nuda oppoſitio*, &c. Et poſt Ennodius ipſe author loquitur. *Refero* (inquit) *mundi caput Romam per veſtras intentiones eſſe proſtratam, & nutricem Pontificij cathedram quaſi vltimum videre ſedile deſpectam.* Cuius vocem beatus Apoſtolus Paulus excepit, & illa qua ſemper vſus eſt eloquij intonuit libertate, & poſt quam polito certè ſtylo vrbis elegantiam, nitorem, & decorem à Chriſtianitate recepta prædicauit, ait. *Redite ad amicam cæcitatem, nobis ſerenam ac diurnam lucem relinquite*, &c. Denique omnes illi præfati hæretici quos ſupra memorauimus ideo tam in Concilio CHALCEDONENSI, vt Dioſcorus, quàm in CONSTANTINOPOLITANO II. generali quinto, vt Petrus Apameus, Seuerus, &c. damnati ſunt, eo quòd & Romanam Eccleſiam ſpreuerant, & Eccleſias diruerant. Idem oſtendit NICOLAVS I. epiſt. ad Michaelem Imperatorem, qui totis viribus perſecutus eſt Eccleſiam, vbi ei ingerit ante oculos quanta infœlicitas illos manet qui eam ante eum perſecuti ſint, quanta verò, fœlicitas illos manet qui ei

fecit..norater.

Proceſſionum antiqui mos.

Sic omnino fit hoc tempore.

Hæc audi hæc percipe.

Clerici Apamei

Et iam hic hæreticus non vſque adeò inſaniit vt Calvinus, nam imagines ſculpſit, verum quales?

O virum ſceleſtum & omni nequitia repletum.

Hæretici comburi debent vt hic fuit exuſtus.

Concilium Hieroſolymitanum ſub Petro Patriarcha.

Monachi a Syria

Martinus 1.

Hæretici ſemper Eccleſiæ Romanæ infeſti. Gelaſius 1.

Ennodius Dia conus poſtea vt autumo Ticinenſis Epiſcopus.

Querimonia Petri Apoſtoli in Hæreticos.

Hæc quidem iuſtè & dicitur Calumniſtis.

Pſal. 72.

Oro te Caluinodoge hæc retine.

Ita eſt hodie.

Nicolaus 1.

ſuffragium impenderunt. Hæc repoſuimus in vocabulis, Papa, Imperator, &c. Similiter & LEO IX. Michaelem Epiſcopum Conſtantinopolitanum eidem infeſtum Eccleſiæ corripit, comparans eum omnibus hæreticis, qui inueterato odio in Romanam Eccleſiam exarſerunt. Hoc LEO X. monſtrat in bulla contra errores Lutheri, & ADRIANVS VI. epiſtola ad Fredericum Saxoniæ ducem, qui Luthero fauebat, vt de his ſuis locis dicetur. Sed vt ad propoſitum redeamus, ſic prædictus LEO IX. ad prædictum Michaelem Epiſcopum Conſtantinopolitanum ſcribens, qui more hæreticorum rabie hæretica & faſtu ſuperbo Romanam infeſtabat Eccleſiam, epiſtola 2. in ordine quidem 5. ſic loquitur. *Romana Eccleſia adeo non eſt ſola, vel ſicut tu putas vna, vt in toto orbe terrarum quacunque natio diſſentit ſuperbè ab ea, non ſit iam dicenda vel habenda Eccleſia aliqua, ſed omninò nulla: quin potius conciliabulum hæreticorum, aut conuenticulum ſchiſmaticorum, & Synagoga Sathanæ. Ceſſent ergo hæreſes & ſchiſmata, & diligentibus legem Dei iam non erit ſcandalum, ſed pax multa. Quicunque gloriatur Chriſtiano nomine, ceſſet Romanam ſanctam & Apoſtolicam Eccleſiam maledicere & laceſſere: quia fruſtra patrem familias honorat, quiſquis eius vxorem exhonorat, & fruſtra matris familias caput & faciem magnificat, qui minimos filiorum eius impugnans tanquam digitos pedum illius conculcat.* Legitur HENRICVM IV. Imperatorem in Concilio habito VORMATIAE, Sigifredo Archiepiſcopo Moguntino procurante, omnibus interdixiſſe, ne vlla in re Pontifici Romano obtemperarent. Ideo Imperator autem & Sigifredus, & omnes eius complices anathemate ſunt notati à GREGORIO VII. & priuatus eſt Henricus omni regia adminiſtratione PLATINA CREMONENSIS recenſet in vita Gregorij 7. qui tamen poſtea abſolutus eſt, cum ſe humiliter ſummi Pontificis pedibus proſtrauiſſet. Porrò AVGVSTINVS STENCHVS EVGVBINVS Epiſcopus expoſitione in Deuteronomium capite 11. *Quid enim aliud (* ait *) hæretici ſunt ac ſchiſmatici, quam Dathan & Abiron? vt enim hi ſub prætextu pietatis, dominandi libidine ac ambitionis æſtu exagitati, ei principatum adimere conabantur olim fuiſſet à Deo traditum: ita hi ſanctæ Eccleſiæ Dei corpus diſiungere eniituntur, dum caput eius à ſummo Deo conſtitutum imminuere, lacerare, dedecorare impiis maledictis non ceſſant. Neque aliud ab his fit in ſummum illud caput, quam ab Dathan & Abyron in Moyſen tentatum eſt. Genus hominum miſerabiliſſimum ac perniciоſiſſimum, qui, ſub prætextu noſtrarũ corrigendarum improbitatum, infinitam attulere malorum ſyluam per vniuerſum terrarum orbem, peſſimos diſſeminauerunt errores, adeoque proceſſit audacia & gigantina immanitas, vt eis nec cœlum iam ſufficiat, in quo ſua ſceleratiſſima lingua virus euomant, are impiiſſimo blaſphement, dilacerent, dum eius incolas tamis probris ac mendaciis deboneſtant. Sed videbit omne humanum genus eorum interitum, & ſempiterna oblitione eos ſepeliendos miſerrimo hiatu patefacto abſorbuiſſe cognoſcet.* Et hęc quidem quantum ad perſecutores Romanæ Eccleſię attinet dicta ſint, cætera proſequamur quæ cœpimus. Itaque Concilium NICAENVM II. generale 7. actione 6. tomo 6. confutationis erroneæ & illegitimæ Synodi Conſtantinopolitanæ, quam falſo vocabunt generalem 7. contra S. Imagines, proponit omnibus miſerandum horrendumque ſtatum iſtius ſeculi, deſolationem & hoſtilia acta hę-

reticorum in Imagines, & Dei templa, & in eos qui veritatis erant aſſertores. Poſtquam ergo in eo conciliabulo ſacrilegum exiit decretum, vt qui imagines venerarentur conſtitutionibus imperialibus ſubiiceretur, ex hac voce per omnem terrarum orbem multa & varia deſignata ſunt *Comminuam autẽ crudelitatem (* ait *) & ipſi principes, duces, & falſi Epiſcopi exercuerunt. Sed quænam lingua calamitatem iſtam poterit exprimere. Nam quot terrores, perſecutiones, per omnes ciuitates, cuſtodiæ, monachorum flagellationes, carceres multis hic annis extiterẽ? Tacco pedicas, calbenis ligatos pedes, ſacrorum vaſorum ablationem, librorum exuſtionem, ſanctorum templorum prophanationes, Sanctorum Monaſteriorum prophanas in mundana hoſpitia & habitacula tranſlationes (* hucnon licere, vide, monaſterium, &c. *) quod ſcilicet in his pietatis & religionis ſtudioſi habitarent, poſt raptum ſubſtantiæ & bonorum, tranſmigrationes in barbaras nationes exiſtimantium ſe poſſe Apoſtolice meliorem vitam inter gentes, quam apud ſuos ducere. Et quòd omnium grauiſſimum eſt, in hunc vſque diem prophanatio iſta monaſteriorum apud quoſdam adhuc manet, & pro ſacris hymnis & voce lætitiæ in tabernacula iniſtorum, cantica meretricia & Sathanica melodia arduntur: & pro geniculationibus, ſaltationes theatrales celebrantur. His adiice pericula, turbationes, vexationes, verbera, pœnas, oculorum extricationes, narium amputationes, linguarum abciſiones, inhoneſtiones facies, & exilia piorum, qui per omnem terram diſperſi ſunt, ſanctarum facierum aduſtiones, barbæ vellicationes, aduſtioneſque, virginum poſtquam Chriſto dedicata fuerant impiæ & violentæ nuptiæ, & quod vehementiſſimum eſt, malorum cædes. His ſunt fructus horum hominum, qui contra veritatem inſurgunt: hæc vera inſania, & non iudicium verum, inſpexit hæc Deus, & ex omnibus malis liberauit Eccleſiam ſuam, &c.* Hæc patres præfati concilij recenſent: quæ etiam repetit THARASIVS CONSTANTINOP. Epiſcopus epiſt. miſſa ad Conſtantinum Imperatorem & Irenem matrem eius, quæ eſt actione 7. eiuſdem Synodi, eſt & ibidem eadem rememorans epiſt. 2. eorumdem patrum, quam miſerunt ad omnes ſacerdotes & clericos Eccleſiarũ. Porrò patres Conc. MOGVNT. II. in prefatione, Ludouicum Imperatorem ſtimulant contra tales hæreticos, qui templa & Eccleſias deuaſtabant. *Eis (* aiunt *) qui per cupiditatem terrenam violant locum ſanctum, non eſt iniquum inſolentibus & ſe corrigere nolentibus inferre iudicium, vt ſentiam correpti, quod ante noluerunt ſentire leuiter admoniti.* Vide in ſequentibus, de animaduerſione hæreticorum. Porrò contra eoſdem Concil. AQVISGRAN. III. libris tribus agit, vt iam meminimus in vocabulo, facultates Eccleſiæ non diripiendæ, &c. Denique Concil. PISTENSE memorat cap. 1. horrenda hæreticorum flagitia eorum ſceleratis auſibus patrata. *Eccleſia (* inquit *) & villæ incenſa ſunt, ſanctorum & protectorum noſtrorum corpora de ſepulchris ſuæ requiſitionis effoſſa ſunt, vota fidelium & precia peccatorũ, quæ ſacris locis collocata fuerant, propter peccata noſtra exportata ſunt, &c.* Præterea NICOL. I. iam ſuperiùs memoratus, epiſt. ad Frontarium Archiepiſcopum Burdegalenſem, allegat Gratianus cauſa 11. q. 2. cap. de viro. Cuiuſdam hæretici meminit nomine Burgandi, qui cùm ſuis complicibus, nefarias inuaſiones & depredationes violentas inferre Eccleſiis præſumpſit, & ſacrum altare, ſacraque dominici corporis & ſanguinis vaſa, inſuper & ſanctum Chriſma pollutis attripere manibus, quaſi vilia & ad communem vſum apta,

Leo 9.

Leo 10.

Adrianus 6.

Leonis noni egregia in hæreticum inuectiua, qua eum à temeraria in Eccleſiam audacia cõcepta remocat.

Elegans ſimilitudo.

Henricus 4. Imperat.

Concilium Vormatienſe.

Gregorius 7.

Platina Cremonenſis.

Auguſtinus Stenchus Eugubinus Epiſcopus.

Audi Beza, cui ſacte tangit, & materia.

Concilium Nicenum 2. generale 7.

Partia hæc ſunt, ſi adjecta quæ nunc fuit reſpectus retor queatur.

Conſidera attente quia recitus præſentia narrare videtur, quã præterita, ita enim omnes hæretici in nequitiæ operibus ſimilantur.

Hi ſunt Caluiniſtarũ fratres ni diei ſucceſſus.

Tharaſius Conſtantinopolitanus Epiſcopus.

Concilium Mogũtinum 2. ſub Rabano.

Concilium Aquiſgranen. 3.

Concilium in loco qui dicitur Piſtis celebratum à proceribus Francię anno 863.

Nicolaus 1.

Hic ergo ſunt Caluiniſtarum doctor.

Hoc iam ſæpius factũ tantum in his perſonis offendi mus.

auſus eſt, de huius autem pœnitentia & ſuorum, ſi reſipiſcere voluerint, præſcribens præfato Pontifici qualiter eos ad communionem recipere debeat, ita dicit. *Vno anno extra Eccleſiam ſint: Secundo anno ante fores Eccleſiæ maneant ſine communione: Tertio anno in Eccleſiam ingrediantur, non communicantes, niſi in die natiuitatis & reſurrectionis. Quarto præterea anno communioni fidelium reſtituãtur, iurantes prius ſe nunquam talia facturos, & vſque ad 7. annũ ter in hebd. mad. ab eſu carnium, & vini adoptatione pœnitentes abſtineant* Vide inf. Hæretici conuerſ. &c & in vocabulo, monaſteriorũ demolitores, &c. Denique in Concilio LATERANENSI ſub Alexandro 3. parte 1. cap 27. fit mentio quorundam hæreticorum, qui ſub eo tempore in Chriſtianos horrendam cædem exercebant vt nec Eccleſiis nec monaſteriis parcerent, nec viduis, pupillis, ſenibus, aut pueris, nec ætati, nec ſexui, more paganorum cuncta perdentes & vaſtantes. Inde ibidem conſtitutum eſt vt abiurati & excommunicati remanerent. & vindicta corporali coercerentur, & omnes qui eos recepiſſent vel fouiſſent, vt infra dicetur. Præterea nouiſſimè in lucem emiſſa eſt HISTORIA ALBIGENSIVM, quæ eorumdem depingit & continet immania ſcelera, & flagitia & piacula in ſancta, & in ſanctos patrata, quam non credimus expediens hic inſerere, quia eſt diffuſior, oro nihilominus lectorem, vt ſaltem eiuſdem hyſtoriæ capita 64. 65. & 66 perlegat, quibus omnis turpitudo irreuerentia, & feritas atque crudelitas illorum hæreticorum depingitur, in ſanctas imagines, in veneranda altaria, in ſacerdotes Domini, in ſacramenta Eccleſiæ, &c Credo quod nec talia vel ipſi Turci & Ethnici auderent perpetrare. Inde colligimus, quia ſemper, vt propoſuimus initio demonſtrare, hæreticis proprium fuit odiſſe Eccleſiam & ſanctos perſequi, & miſcere ſacra prophanis, ſicut & noſtris ſeculis impleſſe teſtantur proprio lumine iniqua opera contuiti Sed & Caluiniſtarum & Bezanorum ſtratagemata, & tragedias per Franciam excitatas redegit in ſcriptis vir doctiſſimus CLAVDIVS DE SAINCTES Theologus Pariſienſis, nec non alij multi, qui viderunt & luxerunt miſerabilem, & à ſeculis inauditam Franciæ depopulationem. Hæc & de Lutheranis prius teſtatu eſt SYMEON FONTANVS libris 17. quibus ab initio deduxit huius peſtiferæ calamitatis exordium. Scripſerunt & alij quorum nomina ſileo, cùm ſcripa eorum luculentiſſima geſtentur in manibus. His igitur omnibus præmiſſis, etiam concludimus cùm ſanctis illis patribus Concilij SENONENSIS, qui ſtatim in initio deplorant Lutheranæ ſectæ progreſſus & ſe mutuo conſolantur, quia ſemper ſic hæretici fecerunt, verùm non tam immaniter. Ibi introducunt pſalmiſtam Eccleſiæ triumphum contra hæreticos præcinentem, dum ait: ſæpe expugnauerunt me à iuuentute mea, etenim non potuerunt mihi. *Quod idem* (aiunt) *facile cognoſcet quiſquis veteres Hæreſiarchas, & eorum errores paululum diſcuſſerit. Nam à plurimis aduerſariis oppugnatam Eccleſiam fuiſſe percipiet, ſed ſemper de illis nobiliter triumphaſſe. Eccleſiam in primo inuentutis ſuæ flore. Simoniani, Nicolaita, Gnoſtici, Carpocratiani, Chiliaſtæ, Ebionæi, & plerique alij hæretici, qui, falsò arbitrati vafris ſuis & dolis ſupplantare Eccleſiam, tanquam fumus euanuerunt: Eccleſia autem victrix gloriosaque permanſit. Subſecuti ſunt Deinde alij Eccleſiam inſidioſius & occultius adorti, qui ſacras literas aliquatenùs ſuſcipientes, & modo earum cortici inhærentes, earum authoritatem non ſolum moliti ſunt imminuere, verum etiam prorſus enervare. Huiuſmodi fuerunt, Arrius, Donatus, Pelagius, Nouatus, Neſtorius, Euthiches, Macedonius, Photinus, Eunomius, Baſilides, Marcion, Valentinus, Manichæus, Iouinianus, Vigilantius, Heluidius, Valdo, Ioannes Vuiclef, Ioannes Huſſ. Martinus Lutherus, Philippus Melanthon, Andreas Caroloſtadius, Lambertus, Zuinglius, Oecolampadius.* Caluinus. Beza. Viretus & innumeri alij. *Sed fruſtra tentarunt: quandoquidem ſolido fundamento innixa, euerti non poteſt. Nec certè gloriari poſſunt hæretici, quaſi apud illos reſideat Eccleſia catholica. Nam cùm illa ſit vniuerſalis, omneſque fideles complectatur, alias catholica non eſt dicenda) angulis aut latibulis hæreticorum nequit circumſcribi. Hinc accedit, quòd in integritate fidei Eccleſia catholica eadem ſemper.* (vt oſtendimus ſuperius vocabulo, Eccleſiæ vnitas &c.) *perſeuerat, nec vllis erroribus coinquinatur. At contrà nefarius ſuis cœnaculis veluti infamibus proſtibulis, fidem hæretici proſtituere, ac violare ſatagunt, dum impiè in ſuis adinuentionibus fornicantur. Præterea, in finem vſque ſeculi, iuxta Chriſti pollicitationem, perduraturæ eſt Eccleſia Catholica, quod adhuc nullis hæreticorum ſectis contigit, vt apertiſſimè videmus, & in ſcripturis legimus. Quare non poteſt apud hæreticos catholica Eccleſia reſidere.* Hoc ſuperius ex Auguſtino oſtendimus, & aliis, in dictione, Eccleſiæ iudicium & authoritas. &c. & dicemus infra in vocabulo, Romana Eccleſia. Igitur oro te lector ne ſis negligens omnes locos aſſignatos inuiſere. Hæc ego dicta modo ſufficiunt. Verùm reliqua quæ deſunt, iterum reperies in vocabuli, Eccleſia. Canon, Euchariſtia, miſſæ oſores, imaginum euerſores, &c.

Hæretici bello & armis laceſſendi.] Hoc peregiſſe præfatę hyſtoriæ principes omnes comminiſcuntur & ſuis locis omnia repoſita ſunt. lege ergo quæ ſuperius memorata ſunt, & in vocabulo, Bellum, & infra in dictione princeps & Imperator, & quod ſequitur.

Hæretici ſupplicio animaduertendi, proſcribendi, & eorum bona fiſco applicand.] Licet ſuperiùs in præcedentibus annotationibus hoc iam probatum ſit, vt poteris colligere ex multis locis, & ex ſuperiori vocabulo, Epiſcopus &c. & ſequentibus, dum de Epiſcopis & clericis hęrecticis ageremus. Hanc aſſertionem copioſiſſimè elucidauit tribus libris ALPHONSVS À CASTRO, de iuſta punitione hæreticorum, & CLAVDIVS DE SAINCTES doctor Theologus eo in libro, vbi antiquitus methodum & formam puniendi hæreticos deſcribit ex legibus Imperialibus. Nos igitur omittentes ea quæ illi fuſiſſimè ſcripſerunt, etiam quædam addere diſpoſuimus quæ fortè tacuerunt, vt iam cœpto labori & operi conſulamus. Igitur quod temporibus Apoſtolorum pœna in hæreticos & Schiſmaticos corporalis conſtituta ſit, teſtatur CLEMENS 1. libro 6. Conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 4. nam vbi datum eſt præceptum de vitandis hæreticis (vt infra monſtrabimus) ſic ſubiungitur. *Quod ſi hi qui imperandi cupiditate ſe ſeparauerunt (ſcilicet Dathan & Abiron) ſtatim Deus ſupplicium intulit, quanto grauiori pœna afficiet impiarum hæſum authores, improbantes illius prouidentiam & operum inſtitutionem? Sed vos fratres ſcripturis eruditi, noluiſſe facere ſchiſmata ſententia, neque vnitatis veſtræ: quoniam qui nefaria opinionis ſunt authores, ſcopi interitum populis ſtatuuntur. Eodẽ modo laici, cùm*

Vide vt debeat ad pœnitentia recipi. Hæretici prædantes.

Concilium Lateranenſe ſub Alexãdro 3 parte 28..

Hiſtoria Albigenſium à quodam monacho, cuius nomen ignoratur, ſed fideliter tradita in noſtrã linguam ab Arnoldo Sorbino concionatore maioris ædis, Tholoſanæ, & predicatore regio nobis ſatis noto.

Claudius de Saincles.

Symon Fontanus.

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato Cancellario & Legato.

Non præualituri ſunt hæretici aduerſus Eccleſia, quidquid moliãtur.

Hoc igitur firmiter tenetur

Alphonſus à Caſtro minorita.

Claudius de Saincles Theologus.

Clemens 1.

Numeri 16.

Digitized by Google

cùm his qui contraria ſententiæ Dei dogmata defendunt nolite ſocietatem habere, neque participes illorum impietatis fieri, &c. Ibi certè licèt non ſit expreſſa pœna qua plecti debent, *eos tamen dignos ſupplicio indicant Apoſtoli.* Vide etiam mox, Hæretici excommunicandi, &c. Sed & EVSEBIVS CAESARIENSIS, lib. 3. de vita Conſtantini, ad calcem, recitat epiſtola quam idem Conſtantinus ſcripſit ad quoſdam hæreticos quæ ſic habet initium. Victor Conſtantinus Max. Aug hæreticis. *Ex promulgatione edicti accipite Nabatiani, Valentiniani, Marcioniſtæ, Pauliani, quique Phryges cognomento noſciminì, omnes ſummatim qui ſectas in conventiculis habetis, agnoſcite quantis mendaciis immerſa eſt vanitas iſta veſtra, ac quanto veneno doctrina conſtet, ex qua valetudinary de ſanis, & vini ad mortem deducuntur. O veritatis hoſtes, aduerſarij vitæ, peſtis authores! &c.* Et infrà. *Cur ergò ope populari non euellitur, atque radicitus excinditur hæc malitia? Certè quia internecionis huiuſce veſtræ rationem ultrà ferendam non puto, idcirco vobis in poſterum interdictũ eſt omni conuentu, domos etiam in quibus ſinatum habebatis euerti oportet, non ſi publica modo: nam illinc euaſit iſta cura, ne vel in priuatis ædibus, aut omninò ſeceſſu malitioſa ſecta infamia cogeretur.* Et infrà. *Conſtituì vt nulla vſquam ſint exitioſa conuenticula, nulla prorſus ad quæ adoretis (haud ſcio ſacella, nec dici promerentur) ædes, ſed eueſtigio tradãtur Eccleſiæ ſingula interceſſio ne eſto, &c.* Habes eiuſdem edictum apud NICEPHORVM CALLISTVM, lib. 7. cap. 42. de pecuniaria mulcta qua coërcebantur hæretici, qui & lib. 12. cap. 45. Theodoſij magni conſtitutiones in hæreticos deſcribit. Sed ſuperfluum eſt hic omnes Imperatorum cõſtitutiones enumerare, cùm abundè deſcriptæ ſint in libris & decretis Imperialibus lege igitur Codicem, l. 53. titu. 4. & titu. 55. l. 8. & 28. cap. 7. l. 6. de hæreticis, & c. 8. 14. 54. 16. & in Nouell. 42. &c. Lege SOCRATEM, lib. 1. cap. 25. & lib. 10. cap. 7. THEODORETVM CYRENSEM, lib. 5. cap. 1. & cap. 6. & omnes illos qui Eccleſiaſticas conſcripſerunt hiſtorias. Denique tradit EPIPHANIVS CYPRI, lib. 2. contra hæreſes, hæreſi 51 contra eos qui Euangelium Ioannis & Apocalypſim non recipiunt, quomodo antiquitus fugebantur hæretici, allata ſimilitudine bituminis, quo delinita fuit Archa Noë. Denique quòd hæretici, ſint pœna plectendi, clarè docet LIBERIVS I. epiſtola ad Athanaſium, & reliquos Epiſcopos Alexãdriæ congregatos, & allegatur à Gratiano, cauſa 24. quæſt 1. cap. Qui contra. *His* (inquit) *qui pro nouitatis commento accuſati ſunt, & legem Chriſti præſumpſerint prænaricari, primum quidem ſubiaceant iudicio terribili omnipotentis Dei: deinde autem qualemcunque regalem indignationem reuereantur, per quam, ſi quidem Epiſcopi & clerici ſunt, à ſui ſacerdotij ſiue à cleri ſui ordine modis omnibus excidant: ſi autem monachi ſunt, ſ: gregentur & alieni ſint de ſuis locis. Si autem dignitatem, aut cingulum, aut militiam habeant, nudentur his. Si autem ſunt priuati, ſiquidẽ nobiles exiſtunt, ſuarum ſubſtantiarum proſcriptionem patiantur: ſi autem ignobiles, non ſolùm in corpore verberentur, ſed exilio perpetuo caſtigentur, vt omnes timore Dei compreſſi, & communicatis eis digna ſupplicia reuerentes, immobilem & ſine turbatione pacem ſanctarum Dei Eccleſiarum cuſtodiant.* Porrò in Cõcilio EPHESINO I. generali 3. definitum eſt contra Meſſalianitas, hoc eſt, Euchetas, ſiue Euthuſiaſtas, vel cæteros hæreticos, canone proprio de eiſdem. *Quicunque de hæreſis morbo ſuſpecti ſunt, ſiue clerici, ſiue laici ſint, conueniantur: & ſi quidem anathematizauerint errorem, ſi clerici ſunt, maneant clerici: ſi laici, ad communionem admittantur. Quòd ſi requirant anathematizare, ſi preſbyteri, vel diaconi fuerint, vel in alio quam gradu Eccleſiæ, excidant & à clero & à gradu, & a communione: laici vero anathematizentur. Conuenticli quoque non permittantur habere monaſteria, vt ne zizania diffundantur & creſcant.* Monachos Ægyptios communione priuauit Concilium CHALCEDONSEE generale IV. actio. 4. eo quòd hæreſi fauerent & ſubterfugiebant (vt hæreticis mos eſt) patrum conſentire ſtatutis. Hinc LEO PRIMVS epiſt. 91 quæ eſt ad Turibium Aſturienſem Epiſcopũ, loquens de Priſcillianiſtarum hæreſi. *Meritò* (ait) *patres noſtri, ſub quorũ temporibus hæreſis hæc nefanda prorupit, per totum mundum inſtanter egere, vt impium furor ab Eccleſia pelleretur vniuerſa, quando etiam principes mundi ita hanc ſacrilegam amentiam deteſtati ſunt, vt authorem eius ac pleroſque diſcipulos legum publicarum enſe proſternerent. Videbant enim omnem curam honeſtatis auferri, omnem coniugiorum copulam ſolui, ſimulq; diuinum imo humanum ius, ſi huiuſmodi hominibus vſquam viuere cum tali profeſſione licuiſſet. Et profuit diu iſta diſtrictio Eccleſiaſtica lenitati, quæ & ſi ſacerdotali contenta iudicio crimen is refugit vltiones, ſæueris tamen Chriſtianorum Principum conſtitutionibus adiuuatur, dum ad ſpirituale nonnunquam recurrunt remedium qui timent corporale ſupplicium, &c.* Similiter & Dioſcori Alexandrini, in præfato CHALCEDONENSI Concilio, hæc verba ſunt actio. 1. *Si* (ait) *Eutyches præter dogmata Eccleſiæ ſapuit, non ſolùm pœna dignus eſt, ſed & igne, &c.* Idem omninò ſuadent de hæreticis facere Ludouico Pio Imperatori. Patres MOGVNTINI II. Concilij, ſub Rabano, in initio. Patres Concilij VALENTINI GALLIÆ III. cap. 4. *Nouarum rerum introductores* (aiunt) *ne diuinis feriantur, cauſtigandos eſſe cenſemus.* Idem vide ſtatutum de clericis & monachis hæreticis, ſuis quibuſque vocabulis. Hinc teſtatur NICEPHORVS CALLISTVS, libro 17. cap. 2. quòd Iuſtinus Imperator iuſſit linguam abſcindi Seuero Epiſcopo hæretico. *Sed enim* (ait cap. 2. lib. 17.) *Imperator fidelisſimus Iuſtinus, primo Impery ſui anno, Seuerum commentis petulantis verborũ lubricitatis pœnas pendere linguamq; eius radicitùs exſcindere iuſſit, &c.* Eadem narrat EVAGRIVS EPIPHANIENSIS, lib. 4. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 4. Porrò HIERONYMVS STRIDONENSIS epiſt. ad Cteſiphontem aduerſus Pelagianos, Priſcillianum narrat ſeculari gladio, omni mundo probante, truncatum. Denique lex eſt THEODOSII & VALENTINIANI Imperatorum, quæ etiam allegatur Collatio. 5. Concilij GENERALIS V. coram Patribus, quæ ſic habet. *Diodorum, Theodorum, & Neſtorium, impia doctrina corruptos, abominãdos eſſe ducimus, cùm nec digni ſint nominari Chriſtiani, longè conſtituti à Chriſtianorum propoſito, & alienati à recta & immaculata fide. Quapropter per hanc noſtram legem, ſancimus eos ſimoniacos à præſenti nominari, neque de cætero, inueniatur prædictorum hominum memoria, vel alia appellatio, præter Simonis. Sed neque in loco, vel in domo, vel in vico, aut agro, aut in ciuitate, vel in eius ſuburbanis conuenticuli eorum fiat, nec in manifeſto, nec in occulto: tales enim iubemus omni priuari conuenticulo viuentes, & hoc certum omnibus ſit, quòd ſi quis præterierit præſentem noſtram ſanctionẽ, & Theodoro & Neſtorio aſſenſerit*

Euſebius Cæſarienſis.

Conſtantinus Magnus expellit hæreticos.

Nicephorus Callifius

Socrates Hiſtoriogra. Theodoretus Cyrenſis.

Epiphanius Cypri

Liberius I.

Concilium Epheſinũ I. generale 3. ſub Theodoſio Iuniore.

Concilij Chalcedonenſis I. generale 4. ſub Martiano Imperatore. Leo I.

Concilium Chalcedonen. 4 generale.

Concilium Moguntinum 2. Concilium Valentinũ 3. Galliæ.

Nicephorus Callifius.

Euagrius Epiphaniẽſis. Hieronimus Stridonenſis.

Theodoſius ſenior Valentinianus I.

Hæreticorum bona fiſco applicanda

illorum ſocios imitans, eius per gladij vltionem omnis ſubſtantia fiſco addicetur. Idem & ſtatuerunt de hæreticorum libris comburendis, vt dicemus infrà. Denique eandem legem poſteà tulerunt VALENTINIANVS & MARTIANVS, ad Palladium præfectum Prætoriorum Orientis, quæ inſeritur actio. 3. Concilij Calcedonenſis, & qua ſanciunt, vt hæreticorum bona fiſco applicentur, & ipſos nihil & teſtamento cuiuſquam capere, & nihil eis qui eiuſdem erroris ſunt relinquere teſtamento. *Ad nullam etiam eos* (aiunt) *patimur aſpirare militiam, niſi forte ad cohortaliciam vel limitaneam. Si quis etiam extra prædictam militiam inuentus fuerit militare, vel quia ignorabatur eius in religione peruerſitas, vel quia poſt adeptum cingulum ad hunc deuenerit errorem, ſoluitur militiæ infidelitatis ſuæ fructum hunc habeat, vt optimorum hominum & palatij communione priuetur: nec alibi, quàm in quo natus eſt vico vel ciuitate, verſetur. Quòd ſi qui eorum in hac alma vrbe (quod credi nefas eſt) geniti ſunt, non hac ciuitate venerabili, quam ſacratiſſimo comitatu, & omni excludantur Metropolitana ciuitate. Et hac quidem generaliter circa omnes conſtituimus, qui tali labe polluti ſunt, vel polluentur. Clericos verò qui hæreſi deprauati, vel fautores extiterint, & vera luce deſerta tenebras eligendas eſſe crediderint, omnibus pœnis, quæ vel hac, vel præcedentibus legibus aduerſus hæreticos definita ſunt, iubemus teneri: imò extra Romanum expelli ſolum, ſicut præcedentes religioſiſſimæ conſtitutiones de Manichæis conſtituere, ne eorum venenatis fraudibus ſceleratisq; commentis innocentium & infirmiorum animi decipiantur.* Huius epiſtolæ exemplar miſſum eſt etiam à prædictis Imperatoribus, & ad Valentinianum præfectum Illyrici, & Tacianum præfectum vrbis, atque ad Vincomalum officiorum magiſtrum & conſulem deſignatum, vt eadem obſeruare facerent. IDEM MARTIANVS, iterato priori, ſimile promulgari curauit edictum, quod etiam ad prælibatum Palladium miſit. Inſeritur autè ad calcem actio. 16. Chalcedonenſis Synodi, vbi idcirco ea ſe repetere dicit quæ prius ſtatuerat, eo quòd Alexandrini erant infecti Eutychetis & Apollinaris veneno, & propterea neceſſarium fuiſſe quæ priùs ſancita erant repetere, vt ſit numeroſa ſeueritas ſanctionum, vbi eſt licentia crebra culparum. Itaque (vt allegatur l. quicunque, C. de hæreticis, & Maniche.) ſtatuit, vt quicunque contra fidē Conciliorum generalium Nicæni I. Conſtantinopol. I. Epheſini I. Chalcedonenſis ſtatutáque faceret, aut fidem improbaret quàm illi definierunt, illis pœnis plecterentur, quæ diuorum retro Principū (aſſignauimus ſuperiùs locos ex Codice legum) conſtitutionibus contra Apollinariſtas vel Eutychianiſtas decretæ ſunt. *Non habeant* (ait) *poteſtatem faciendi teſtamenti, & condenda vltima voluntatis, neque id capiant quod ipſis ex teſtimento cuiuſquã fuerit derelictum. Nihil etiam ex donatione aliqua conſequantur, ſed ſi quid in ipſos vel liberalitate vinentis, vel morientis fuerit liberalitate collatum, id fiſco noſtro protinus addicatur: ipſi verò in nullos aliquid ex facultatibus ſuis, donationis titulo & iure, tranſfundant. Epiſcopos quoque vel preſbyteros, aliosq; clericos illis creare & habere non liceat, ſcientibus tam Eutychianiſtas & Apollinariſtas, qui auſi fuerint cuiquam Epiſcopi vel preſbyteri vel clerici nomen imponere, quam hos qui conati fuerint impoſitum ſibi nomen ſacerdotale retinere, pœnam exilij, & facultatium ſuarum amiſſionem ſubituros. Eos verò qui antehac Catholicarum Eccleſiarum clerici, vel orthodoxæ fidei monachi fuerunt, & relicto vero & orthodoxo omnipotentis Dei cultu, Apollinaris vel Eutychetis hæreſim & dogmata abominanda ſectati ſunt, vel poſtea ſectabuntur, omnibus pœnis, quæ vel hac, vel prioribus legibus aduerſus hæreticos conſtitutæ ſunt, iubemus teneri, & extra ipſum quoque Romani Imperij ſolum pelli, ſicut de Manichæis præcedentium legum ſtatuta ſanxerunt. Vniuerſi præterea Apollinariſtæ vel Eutychianiſtæ, non Eccleſias, non monaſteria ſibi conſtruant. Paraſynaxes, & conuenticula tam diurna quam nocturna non contrahant, neque ad domū, neque ad poſſeſſionem cuiuſquam, neque ad monaſterium, neque ad quemcunque alterius locum operatores ſectæ funeſtiſſimæ congregentur. Quòd ſi fecerint, & hoc factum fuiſſe, Domino volente, conſtiterit, poſt rem in examine indicis approbatam, domus vel poſſeſſio in quam conuenerint, fiſco ſine dilatione ſocietur: monaſterium verò, eius ciuitatis orthodoxæ Eccleſiæ in cuius territorio eſt, iubemus addici. Si verò ignorante Domino, ſciente verò qui penſiones domus exigit, vel conductore, vel procuratore, ſiue actor ſiue quicunque eos in domum vel in poſſeſſionem vel monaſterium receperint, ac paſſi fuerint illicitas paraſynaxes conuenire, celebrare, ſi vilis & abiecta conditionis ſint, fuſtibus publicè, & in pœnam ſuã, & in aliorum coerceantur exemplum: ſi honeſtæ verò perſonæ ſunt, decem libras auri, mulctæ nomine, fiſco noſtro cogantur inferre.* Denique illis interdicitur militiæ cingulum & vſus armorum (vt ſuprà iam diximus) nec eis diſputationem publicam permittendam ſanxit, (vt diximus in vocabulo diſputatio, &c.) ſimúlque eorum libros iuſſit comburi, (vt mox dicemus) vt facinoroſæ peruerſitatis veſtigia ipſa flāmis combuſta depereant. Eos autem qui hanc legem aliqua permiſerint temeritate violari, decem librarum auri mulctam fiſco coguntur inferre: & exiſtimationis ſuæ periculum ſuſtinere. IDEM MARTIANVS adhuc eadem repetit, epiſtola ad Archimādritas monachos Heliæ Paleſtinæ, ſub finem. Porrò IVSTINIANVS IMPERATOR, vt allegatur in Nouell. conſtitutione 42. & allegatur, actio. 1 Concilij generalis V. ſingulari edicto hæreticos iubet extra ciuitatem proijci, & in ſolitudine & ſilentio ſedere, & non corrúpere cæteros, nec contra vera dogmata aliquid moliri, per quod rurſus Eccleſias perturbare valeant: ſed & illos qui hæreticorū dogmata tentauerint publicare, ſimili cenſura cōſtringit ad calcem edicti ſic loquitur. *Interdicimus* (ait) *& omnibus conantibus Catholicam Dei Eccleſiam diuellere, ſiue ſecundum Neſtorij hæretici doctrinam, ſiue ſecundum inſenſatam Eutychetis traditionem, ſiue ſecundum blaſphemiam * Seueri, qui & ſimilia illis intellexit, aut eorum qui illos ſequuntur, ſeditionem immittere ſanctiſſimis Eccleſiis, & loqui aliquid de fide: ſed ſancimus quemlibet talium ſilentium ducere, & non conuocare aliquos ad ſe, neque accedentes recipere, aut parabaptizare audere, aut communionem ſordidare ſacrã, & ipſam aliquibus tradere, aut interdictas doctrinas exponere, ſiue in hac noſtra regia, ſiue in alia: ſed omne ſupportare periculum, ſi quid tale faciet. Interdicimus etiam omnibus iſtos ſuſcipere. Obijci ergò ipſos, ſancimus, de ciuitatibus ab ipſis concitatis, ſcientes præter pœnas iam contentas in noſtris diuinis conſtitutionibus, quæ & domos ipſas in quibus tale quid fit, & campos ex quibus nutrimenta prabentur, ſanctiſſimis Eccleſiis aſſignant, & à poſſidentibus auferunt, & quia detrimenti cauſa ſunt ſimpliciorib⁹, ſub ſanctiſſimus verò & orthodoxis Eccleſiis & iuſte ducunt eſſe. Hac pro communi pace ſanctiſſimarum Eccleſiarum ſtatuimus, hac ſententiamus, ſequentes ſanctorum*

Valentinianus & Martianus Imperatores.

Hæretici etiam militari cingulo priuandi.

Hæreticorum proſcriptio.

Clerici hæretici.

Alterum edictum Martiani contra hæreticos.

Hæretici priuantur poteſtate condendi teſtamenta. Repetere etiam ex ſuperiori edicto Theodoſij ſenioris.

Conuenticula prohibētur tā diurna quam nocturna, iam ſuperius illud Conſtantinum Magnum prohibuiſſe meminimus.

Martianus Imperator.

Iuſtinianus Imperator.

Hic erat Antiochenus Epiſcopus, vt ſupra diximus.

Patrum dogmata, vt omne ſacerdotium imperturbatum de cætero nobis permaneat. Quo in pace ſeruato, reliqua nobis exuberabit politia, deſuper pacem habens, quam omnibus donet Deus. Quod etiam Epiſcoporum hæreticorum bona fiſco applicanda ſint, habes ſuperiùs in vocabulo, Epiſcoporum hæreticorum bona, &c. Hęc autem lex Iuſtiniani relecta eſt in Concilio HIEROSOLYMITANO, iubente Petro eiuſdem ſedis Epiſcopo, quod inſeritur actio. 1. præfati Conciliij generalis V. Porrò RAIMONDVS TOLOSANVS comes, cap. 5. & 6. ſuarum conſtitutionum, eadem omninò de hæreticis ſtatuit. Quinetiam Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III. par. 1. cap. 27. & allegat Gratianus, cauſa 15. quæſt. 6. cap. vos Sanctorum. *Conſ ſcentur* (ait) *hæreticorum bona, & liberum ſit principibus huiuſmodi homines ſubijcere ſeruituti.* Sed & ante hos, quod penè oblitus eram, IVSTINVS MARTYR, quæſt. 4. ad Orthodoxos, concludit hæreticos iuſtiſſimè ſupplicio afficiendos, & cùm quæreretur ab eo, an iniuſtum eſſet hæreticos tanquà à veritate aberrantes ſubijcere pœnis, cùm ſtudeant cognoſcere (licet non poſſint) veritatem, reſpondit eos eſſe inexcuſabiles. *A Deo enim* (ait) *non quæſierunt hæretici totis viribus veritatem, vt cum ea ipſis oſtenderetur ab eis qui eam invenerant, neque posuerint, neque ſuſtinuerint eam admittere, &c.* Porrò vt ſequamur quod iam attigimus propoſitum, ſic præfatum LATERANENSE Concilium ſub Alexandro III. par. 1. cap. 27. & allegat Gratianus, diſtinct. 63 cap. In Synodũ, de quibuſdam hæreticis, qui eo tempore vigebant, ſtatuit. *Eos* (inquit) *& defenſores eorum & receptores anathemati decernimus ſubiacere, & ſub anathemate prohibemus, ne quis eos in domibus vel in terra ſua tenere, vel fouere, vel negotiationem cum eis exercere præſumat. Si autem in hoc peccato deceſſerint, non ſub noſtrorum priuilegiorum cuilibet indultorum obtentu, nec ſub aliacunque occaſione, aut oblatio fiat pro eis, aut inter Chriſtianos recipiant ſepulturam.* Hinc & Concilium TOLOSANVM ſub Innocentio III. contra Albigenſes, cap. 1. 2. 3. & 4. iuſtè perſequendos definit, & inuentos iubet exemplariter puniri, vt eo factũ conſtat poſtea, vt author eſt PLATINA CREMONENSIS in vita Innocentij III. Hinc & Concilium LATERANENSE GENERALE ſub Innocentio III. Patrum 1215 cap. 3. & allegatur extra. de hæret. cap. 13. cap Excommunicamus: *Excommunicamus & anathematizamus omnẽ hæreſim, extollentem ſe aduerſus hanc ſanctam orthodoxam, & Catholicam fidem, condemnantes vniuerſos hæreticos quibuſcunque nominibus cenſeantur: facies quidem habentes diuerſas, ſed caudas ad inuicem colligatas, quia de vanitate conuenium in idipſum. Damnati verò, ſecularibus poteſtatibus præſentibus aut eorum Baliuis relinquantur animaduerſione debita puniendi, clericis prius à ſuis ordinibus degradatis, ita quòd bona huiuſmodi damnatorum ſi laici fuerint, cõfiscentur: ſi verò clerici, applicentur Eccleſiis* (vide Clericus, & Epiſcopus, etiam locis ſuperiùs prænotatis) *à quibus ſtipendia perceperunt. Tum inducantur, & cenſura Eccleſiaſtica compellantur poteſtates ſeculares quibuſcunque fungantur officijs, vt ſicut reputari cupiunt & haberi fideles, ita pro defenſione fidei præſtent publicè iuramentum, quòd de terris ſuæ iuriſdictioni ſubiectis vniuerſos hæreticos ab Eccleſia denotatos, bona fide pro viribus exterminare ſtudebunt: ita quòd à modo quandocunque quis fuerit in poteſtatem ſiue ſpiritualem ſiue temporalem aſſumptus, hoc teneatur iuramento firmare. Si verò Dominus temporalis requiſitus & monitus ab Eccleſia, terram ſuam purgare neglexerit ab hac hæretica fœditate, per Metropolitanũ & cæteros comprouinciales Epiſcopos excommunicationis vinculo innodetur. Et ſi ſatisfacere contemſerit infrà annum, ſignificetur hoc ſummo Pontifici, vt ex tunc ipſe vaſallos ab eius fidelitate denunciet abſolutos, & terram exponat Catholicis occupandam, qui eam exterminatis hæreticis ſine vlla contradictione poſſideant, & in fidei puritate cõſeruent, ſaluo iure Domini principalis, dummodo ſuper hoc ipſe nullum præſtet obſtaculum, nec aliquod impedimentum opponat, eadem nihilominùs lege ſeruata circa eos qui dominos non habent principales.* Idem omnino Concilium BITERENSE ſtatuit cap. 3 ſtrictè prohibens hæc negligi, & iubens hæreticos vbique perquiri, & iuſtitiæ miniſtris tradi. Hoc confirmat RAIMONDVS TOLOSANVS comes, iam ſuprà memoratus, multis ſtatutis etiam præcipiens omnia hæreticorũ bona fiſco applicari, & eorum domos abradi: ſed & illos qui ſcienter obſtaculum ponere præſumpſerint venditioni & corporali punitioni, iubet cuſtodiæ mancipari, & bonis, ſicut & cæteri quos defendunt, priuari. Eadem omninò & multò plura edicta contra hæreticos ſtatuit. S. LVDOVICVS IX Rex Franciæ, & præcipuè edicto promulgato contra Albigenſes, & alios hæreticos, & miſſo ad prouinciam Narbonenſem, vbi grauibus pœnis eos iubet ſubdi, qui his ſtatutis præſumpſerint contraire. Hoc & Concilium BASILEENSE, ſeſſio. 39. poſtea confirmauit, donans his indulgentias plurimas (& omninò his conformes, quas Concilium SENENSE ſub Martino V. contulit peregrinantibus ad terræ ſanctæ ſubſidium) qui hæreticos captos & requiſitos iudicibus ſecularibus tradiderint puniendos, vt latiùs habes repoſitum ſuprà in dictione, Conciliorum authoritas, igitur repete. Præterea BONIFACIVS VIII. in 6. Decretalium, titu. 2. de hæreticis, cap. 19. multis & diuerſis authoritatibus prædeceſſorum ſuorum GREGORII X. & aliorum confirmat omnia quæ iam memorata ſunt. *Cum ſecundum leges ciuiles* (ait) *nefarias, naturæ contrarias, inceſtas nuptias contrahentes, eo ipſo ſuarum dominium rerum perdant, & mulier humanam legem tranſgrediens, præſertim parentibus ſuis non conſentientibus, raptoris nuptias eligens, &c.* Vide Raptor. *Bona hæreticorum, qui grauius, horribiliusve deteſtabilius quam prædicti delinquunt, ipſo iure de fratrum noſtrorum conſilio decernimus confiscata.* Decreto INNOCENTII IV. obſeruato, vbi vxoris dos reſeruatur ſi Catholica fuerit, niſi fortè cum eo matrimonium contraxiſſet quem hæreticum ſciebat. *Confiscationis tamen eiuſmodi executio, vel bonorum ipſorum occupatio fieri non debet per Principes, aut alios dominos temporales, iuxta Gregorij IX. Papæ prædeceſſoris noſtri declarationem, antequam fuerit promulgata.* Idem factum eſt in Concilio CONSTANTIENSI, ſeſſio. 8. vbi Ioannes Vvicleff damnatis erroribus 45. condamnatus eſt, & eius oſſa extracta de ſepulchro, & è loco ſacro ablata leguntur, & ſeſſio. 15. Ioannes Huſs degradatus publicè exuſtus eſt, vt iam meminimus in vocabulis, Degradatio, & Excommunicatio in hæreticos, &c. Hæc omnia quæ præmiſimus confirmat Concilium SENONENSE in generali decreto, ſtatuens vt bona hæreticorum ipſis exuſtis & morte priuatis fiſco applicentur, ſed clericorum bona Eccleſiæ applicentur, vt iam ſæpiùs diximus. Idem renouat & Concilium LATERAN.

Ieroſolymitanum cõcilium ſub Petro Patriarcha.

Raimondus comes Toloſæ.

Concilium Lateranenſe ſub Alexãdro 3. patrum 280.

Iuſtinus Martyr.

Optima quæſtio ſed reſponſio perſtringés

Attende hæc quicũque nũc timorem diuini iudicij habes præ oculis.

Concilium Toloſanũ ſub Ludouico 9. rege

Platina Cremonenſis.

Concilium generaliſſimũ ſub Innocentio 3. cui ex omni plaga orbis interfuerunt patres 1215.

Vtinam iuſto & æquo ponderẽ hæc omnia ad effectũ perducta videremus.

Omnes adſtringuntur ad exurgandam hæreſim de iuriſdictione ſua ſub pœna excõmunicationis.

Concilium Biterrenſe nouiſſime in lucem emiſſum.

Raimõdus Toloſanus comes.

S. Ludouic. 9. rex Franciæ.

Concilium Baſileense generale.

Concilium Senenſe generale

Bonifacius 8.

Gregorius 10.

Innocentius 4. Licet bona hæreticorum confiſcata ſint, tamẽ dos vxoris hæretici ſi fidelis eſt, reſeruatur liber.

Concilium Conſtantiense generale.

Concilium Senonẽſe ſub Antonio à Prato Cardinali. Concilium Lateranenſe ſub Leone 10.

Digitized by Google

ſub Leone X. ſeſſio.9. *Omnes fideli Chriſtiani* (ait) *ac de fide malè ſentientes, cuiuſcunque generis aut nationis fuerint, nec non hæretici, ſeu aliqua hæreſis labe polluti, vel iudaizantes, Chriſti fidelium cœtu penitus eliminentur, & à quocunque loco expellantur, ac debita animaduerſione puniantur. Statuimus, vt contra eos diligenti inquiſitione vbique procedatur per iudices, & eius criminis reos & legitimè convictos, debitis pœnis puniri: relapſos verò, abſque vlla ſpe veniæ aut remiſſionis, affici volumus, &c.* Portò lege in vocabulo, Iudex hæreticos perquirat, & ſequentes diſtinctiones, quia omnia quæ ſequuntur etiam præmiſſam propoſitionem corroborant.

Martinus 4.

Concilium Senonenſe. Leo 10.

Hæretici non fouendi nec reticendi.] Hoc innumeris iam conſtat ſuperiori diſtinctione Patrum authoritatibus cõfirmatum, & edictis præmiſſorum Principum. Igitur reuolue quæ ſuperioribus paginis potiſſimè annotauimus ex Cõcilio Lateranenſi ſub ALEXANDRO III. & iunge quod ſequitur ex Concilio LATERANENSI ſub Innocentio III. cap.3. & allegatur Extra. de hæretic. cap.13. vbi enim eos hæreticos puniendos & perquirendos ſtatuit, vt ſuprà memoratum eſt, ſubdit: *Credentes præterea, receptores, defenſores, & fautores hæreticorum excommunicationi decernimus ſubiacere, firmiter ſtatuentes, vt poſtquam quis talium fuerit excommunicatione notatus, ſi ſatisfacere contempſerit infrà annum, ex tunc ipſo iure ſit factus infamis, nec ad publica officia ſeu conſilia, nec ad eligendos aliquos ad huiuſmodi, nec ad teſtimonium admittatur. Sit etiam inteſtabilis, vt nec etiam teſtandi liberam habeat facultatem, nec ad hæreditatis ſucceſſionem accedat. Nullus præterea ipſi ſuper quocunque negotio, ſed ipſe aliis reſpondere cogatur: quòd ſi forte iudex extiterit, eius ſententia nullam obtineat firmitatem, nec cauſa aliqua ad eius audientiam perferatur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur: ſi tabellio, eius inſtrumenta confecta per ipſum nullius penitus ſint momenti, ſed cum authore damnato, damnentur. In ſimilibus idem præcipimus obſeruari. Si verò clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur* (vide ſuprà, Clericus hæreſis fautor, & Epiſcopus hæreſi) *vt in quo maior eſt culpa, grauior exerceatur vindicta. Si qui autem tales poſtquam ab Eccleſia denotati fuerint, euitare contempſerint excommunicationis ſententia, vſque ad ſatisfactionem idoneam percellantur. Sane clerici non exhibeant huiuſmodi peſtilentibus Eccleſiaſtica ſacramenta, nec eos Chriſtiana præſumant ſepulturæ tradere, nec eleemoſynas aut oblationes eorum accipiant: alioquin ſuo priuentur officio, ad quod nunquam reſtituantur abſque indulto ſedis Apoſtolicæ ſpeciali. Similiter quilibet regulares, quibus hoc etiam infligatur, vt illorum priuilegia in illa diœceſi non ſeruentur, an qua tales exceſſus præſumpſerint perpetrare.* Similibus & acrioribus pœnis hæreticorum fautores S. LVDOVICVS IX. perſtringi iubet, decreto & edicto ſpeciali miſſo contra Albigenſes hæreticos ad prouinciam Narbonicã, & omnia quæ ſuperiùs commemorata ſunt Imperatorum & Patrum decreta iubet ſtrictiſſimè obſeruari. His quoque docet omninò conformia BONIFACIVS VIII. 6. Decretalium titu.2. de hæreticis: *Hæretici* (ait) *credentes, receptatores, defenſores, & fautores eorum, ipſorumq́, filij vſque ad ſecundam generationem ad nullum Eccleſiaſticum beneficium, ſeu officium publicum admittantur, &c.* Præterea præmiſſum Lateranenſis Concilij decretum allegat, & confirmat Concilium CONSTANTIENSE generale ad ea cem, contra Ioannem Vvicleff, & alios hæreticos: quod etiam facit MARTINVS V. decreto ibidem addito. Et Concilium SENONENSE in generali decreto, renouat. Sed & LEO DECIMVS in Bulla aduerſus Lutheri errores, ad calcem Concilij Lateranenſis quod celebrauit: *Omnes* (ait) *eiuſdem Lutheri complices, fautores & receptatores anathematizamus, monemus nihilominus omnes & ſingulos Chriſti fideles ſub eadem excommunicationis lata ſententia pœna, quatenus hæreticos declaratos & damnatos euitent, & quantum in eis eſt euitari faciant, nec cum eiſdem vel eorum aliquo commercium aut aliquam conuerſationem ſeu communionem habeant, nec eis neceſſaria miniſtrent, &c.* Iubet quoque idem Pontifex omnibus & ſingulis, Eccleſiaſtica, vel mundana fulgentibus dignitate, quatenus ſub pœnis inhibitionis Eccleſiaſticę ſepulturæ, inhabilitatiſque ad omnes & ſingulos actus legitimos, infamiæ ac diffidationis, & criminis læſæ maieſtatis, & hæreticorum & fautorum eorundem in iure expreſſis, vt ipſi, vel eorum quilibet præfatum Lutherum, complices, adhærentes, receptantes, ac fautores perſonaliter capiant, & captos iuſtitiæ tradant. Vide ſuperiora, & iunge ſequentia.

Alexander 3.

Concilium Lateranenſe generaliſſimũ ſub Innocentio 3. patrum 1215.

Hæretici non permittendũ vt doceãt.] Iam præmonuimus quia hæc ex præcedentibus dependent, iam ſuperiori annotatione de hæreticis ſupplicio afficiendis, hæc prohibita docuimus à CONSTANTINO MAGNO, ſicut eius epiſtolam citauimus ex Euſebio, lib.3. vitæ eius ad calcem. Denique & hoc prohibitum monſtrauimus à VALENTINIANO I. THEODOSIO I. MARTIANO, IVSTINIANO, IMPERATORIBVS, & reliquis, quorum habes edicta, ſi paululum volueris folia reuoluere. Quod autem adhuc nec dum poſuimus, hic ſpeciali diſtinctione apponendũ duximus. Sic ergò ſuperiora edicta confirmans COELESTINVS I. epiſt.1. quę eſt ad Epiſcopos Galliarum, vbi eorum torporem & ſomnolentiam arguit, quod publicis concionibus permitterent hæreticos prædicare aduerſantia veritati. Vide & ea quæ ſuperiùs in vocabulo, Epiſcopus in ſua diœceſi exercitium hæreſis non permittat. *Sed dilectioni veſtræ* (ait illi Cœleſtinus I. cap.1. eiuſdem epiſtolæ) *iuſtiùs imputamus, quando illi ſupra vos habent copiam diſputandi. Legimus ſuprà magiſtrum non eſſe diſcipulum, hoc eſt, non ſibi debere quenquam ad iniuriam, doctorum vendicare doctrinam. Nam & hos ipſos à Deo noſtro poſitos nouimus ad docendum, cum ſit docente Apoſtolo, eis tertium locum intra Eccleſiam deputandum. Quid illic ſpei eſt, vbi magiſtris tacentibus, hi loquuntur, qui, ſi ita eſt, eorum diſcipuli non fuerunt? Timeo ne conniuere, ſit hoc facere. Timeo ne magis ipſi loquantur, qui permittunt illis taliter loqui. In talibus cauſis non caret ſuſpicione taciturnitas, quia occurreret veritas, ſi falſitas diſpliceret. Meritò namque cauſa nos reſpicit, ſi ſilentio fauemus errori. Ergo corripiantur huiuſmodi, non ſit his liberũ habere pro voluntate ſermonem. Deſinat, ſi ita res ſunt, inceſſere nomina veteſtatem, deſinat. Eccleſiarum quietem inquietudo turbare. Conantur ſæpe naufragio mergere, quos intra portum ſtantes, ſtatio facit fida ſecuros. Fida quippe eſt omnium ſtatio, quorum perfectis greſſibus veſtigia non mouentur.* Tum ſubdit cap.2. *Non eſt agentium cauſa ſolorum, quando vniuerſalis Eccleſia quacunque nouitate pulſatur. Intelligamus, hæc ipſa vobis, quæ nobis non placent, diſplicere. Quod ita demum probare poterimus, ſi impoſito improbis ſilentio de tali re in poſterum querela ceſſauerit. &c.* Hinc LEO PRIMVS epiſt.41. quæ eſt ad

Conſtantinus 1.

Valentinianus, Theodoſius, Martianus imperatores.

Cœleſtinus 1.

Heu quid nũc diceret ſi Gallia in eo ſtatu eſſet quo nunc degit, O infelix ſeculũ

Marth.16.

1. Corinth. 12.

Audiant Gallarum Epiſcopi.

Leo 10.

Martia

Hæretici & hæreticorum fautores ſunt inteſtabiles, nec poſſunt ferre teſtimoniũ vide etiã, teſtis.

Hæreſeum fautoribus nõ tradenda eccleſiaſticã ſacramenta, vide & infr.

S. Ludouic. 9. rex Franciæ.

Bonifacius 8.

Concilium Cõſtantienſe generale.

Nihil innouãdum de ſtatutis Patrum.

Martianum Auguſtum. *Obſecro* (ait) *vt fidem quam beati Patres noſtri ab Apoſtolis ſibi traditam prædicarunt, non patiamini quaſi dubiam retractari, & quæ olim maiorum ſunt authoritate damnata, rediuiuis non permittatis canonibus excitari. Illudq́, potiùs inbeatis, vt antiqua Nicæna Synodi conſtitutia, remota hæreticorum interpretatione, permaneant, &c.* Et iunge ſequentia reſiduum ne differens.

Hæreticis non concedenda diſputatio.] Hoc luculentiſſimè probauimus ſuperiùs in dictione, Diſputatio, &c.

Doctrina hæreticorum hîc ſummoperè vitanda probatur.

Hæreticorum adeuntium conciones mulcta.] Hoc etiam dependet ex ſuperioribus, & ex conſequentibus: quia ita omnes diſtinctiones hæ connectuntur, vt vna confirmet alteram. Itaque quia ſuperiùs, non licitum eſſe hæreticis docere, dictum eſt, conſequenter quantoperè ſit eorum doctrina fugienda, quæ ex concionibus eorum percipitur, ſubdendum eſt, & in proximè ſequenti de eorum venenatis ſcriptis & libris agemus. Sic ergò IGNATIVS MARTYR epiſtola ad Philadelphienſes. *Nolite errare fratres* (ait) *ſi quis ſeparantem a veritate ſequitur, regnum Dei nõ poſſidebit hæreditarium: & ſi quis non recedit à falſiloquo concionatore, in gehennam condemnabitur. Neque enim à piis recedendum, neque verò cum impiis paciſcendum eſt. Si quis in alienam ſententiam pedibus eat, hic non eſt Chriſti, neque paſſionis eius particeps, ſed vulpes eſt vineæ Chriſti corruptor. Cum tali ne commiſceamini, ne vna cum eo pereatis, ne ſi pater ſit, ſeu filius, ſeu frater, ſeu propinquus aut familiaris.* Idem & epiſtola ad ſuos Antiochenſes omninò ſimilia ſuadet, etiam videre eſt in ſubſequentibus diſtinctionibus, hæreticorum commercia vitanda, &c. Porrò IRENÆVS LVGDVNENSIS, lib. 5. contra hæreſes Valentini & ſimilium, paulò poſt medium. *Fugere oportet* (ait) *ſententias hæreticorum, & intentius obſeruare ne coniungamur ab ipſis: confugere autem ad Eccleſiam, & eius ſinu educari, & dominicis ſcripturis enutriri. Ipſi enim confitentur ſemetipſis agnitionem habere boni & mali, & ſuper Deum, qui fecit eos, iaculantur ſenſus ſuos impios. Supra igitur ſentiunt, quam eſt menſura ſenſationis, &c.* Hinc TERTVLLIANVS CARTHAGINEN. hoc per totum librum de præſcriptionibus aduerſus hæreticos ſatis ſupérque confirmat, ſicut citauimus in vocabulo, Diſputatio, & ſuperioribus annotationibus. Denique CYPRIANVS CARTHAGINENSIS, lib. 1 Epiſtolar. epiſt. 8. ad plebem vniuerſam. *Admoneo* (ait) *pariter & conſulo, ne pernicioſis vocibus temere credatis, ne fallacibus verbis conſenſum fallacia commodetis, ne pro luce, tenebras pro die, noctem, pro cibo, famem, pro potu, ſitim, venenum pro remedio, mortem pro ſalute ſumatis: nec atas vos eorum, nec authoritas fallat.* Vide præcedentia, & ſequentia, de illorum libris non geſtandis, &c. De mulcta autem eorum adeuntium conciones & deferentium libros, habes in ſequenti diſtinctione plenioremintelligentiam igitur iunge hæc.

Ignatius martyr.

Adhortatio ſanctiſſimi viri ſalubris.

Irenæus Lugdunenſis.

O beati viri conſilium ſaluberrimum.

Tertullianus Carthaginenſis.

Cyprianus Carthaginenſis.

Hæreticorum libri comburendi, & doctrina eorum damnanda.] Si placet legere ea quæ iam ſuperiùs in locis plurimis poſuimus, huiuſce propoſitionis ampliorem habebis cõfirmationem, ſicut & ea quæ poſuimus in vocabulo, Apocryphi lib. 1. * Sic ergò ABDIAS BABYLONIVS, lib. 4. certaminis Apoſtolici narrat, quòd cùm Hermogenes ante pedes Apoſtoli Iacobi ſuos proiecit libros vt comburerentur, Apoſtolum dixiſſe. *Ne forte* (inquit) *odor incendij*

* Hæc confirmat Euſebius Cæſariẽſis lib. 3. Demõſtrationis Euangelicæ capite 1. lege ſi vis.

Abdias Babylonius.

A *vexet incautos, appende* * *Zabyris lapides & plumbum, & mitte in mare.* Hoc tamen adhuc ab Apoſtolo pro pœnitentia accepit, vt per domos ire deberet, & quos peruerterat, ad verum cultum reuocaret. Porrò CONSTANTINVS MAGNVS in epiſtola ad quaſcunque Eccleſias, quã citat Nicephorus, lib. 8. cap. 25. *Si quod* (ait) *ſcriptum ab Arrio compoſitum reperiatur, vt igni tradatur volumus, vt non modo improba eius doctrina abrogetur, verum etiam ne monimentum quidem aliquod eius relinquatur. Illud equidem prædictum volo, ſi quis libellum aliquem ab Arrio cõſcriptum celare, nec continùo igni comburere deprehenſus fuerit, ſupplicium ei mortis eſſe conſtitutum. Illico namque in crimine tali*

B *comprehenſus pœnam ſuſtinebit capitalem.* Porrò Concilium CARTHAGINENSE IV. can. 16. & allegatur diſtinct. 37. à Gratiano. *Epiſcopus* (ait) *gentilium libros non legat: hæreticorum autem, pro neceſſitate & tempore.* LEO PRIMVS epiſt. 48. quæ eſt ad Martianum Imperatorem, & epiſt. 91. quæ eſt ad Turibium Epiſcopum Aſturienſem, cap. 15. iubet, vt libri hæreticorum in nullo lectionis vſu habeantur. *Quomodo enim* (ait) *decipere ſimplices poſſent, niſi venenata pocula quodam melle prælinirent, ne vſque quaque ſentirentur inſuauia, quæ eſſent futura mortifera, &c.* Hinc VALENTINIANVS & MARTIANVS Imperatores epiſtola ad Palladium præfectum Orientis, quæ eſt inſerta actio. 3.

C Chalcedonenſis Concilij generalis I V. & allegatur ſæpius in hoc libro. *Comperimus* (aiunt) *hæreticos quadam in contumeliam religionis, & inuidiam venerabilis Synodica definitionis fuiſſe mentitos, conſcriptiſq́, libris & chartarum tomis plura finxiſſe, quæ eorum inſaniam aduerſus veram fidem aperte ſignarent, atque ideo præcipimus vbicunque huiuſmodi ſcripta reperta fuerint ignibus concremarixeos verò, qui vel ſcripſerint, vel alios legenda tradiderint docendi ſtudio vel diſcendi, cenſemus deportationc puniri. Docendi etenim hanc infauſtam hæreſin, ſicut pridem edictis ſerenitatis noſtræ continetur, omnibus adimimus facultatem: quia vltimo ſupplicio coercebitur, qui illicita docere tentauerit. Eos verò, qui diſcendi ſtudio audierint*

D *ſcelerata differentem, decem librarũ auri mulcta compeſcimus. Ita enim materia ſubtrahetur erroris, ſi punitus fuerit & doctor & auditor. Itaque, edictis propoſitis, omnibus facias nota quæ iuſſimus, cognoſcentibus moderatoribus pronunciarum, eorumq́, officiis: defenſoribus etiam ciuitatum. Quòd ſi ea quæ mera fide & ſancto propoſito cuſtodienda cenſuimus, aut neglexerint, aut permiſerint temerari, denarum librarum auri mulcta perculſi, vt religionis legumq́, proditores, etiam exiſtimatione laborabunt.* Eiuſdem epiſtolæ exemplar miſſum eſt ad Valentinianum præfectum Illyrici, vt ſuperiùs dictũ eſt. Allegauimus & aliud

E edictum eiuſdem Principis Martiani contra Eutychianos, & habes illud ſuperiùs, & ideo non eſt opus repetere. Porrò longè ante illum THEODOSIVS I. & VALENTINIANVS I. edicto, quod relectum eſt coram Patribus generalis V. Synodi Conſtantinopoli habitæ 11. *Nemo* (aiunt) *audeat, ſacrilegos codices à Theodoro, Diodoro, & Neſtorio compoſitos, & contrarios veræ doctrinæ & expoſitioni venerabilium Epiſcoporum, qui Epheſi collecti ſunt, legere aut poſſidere aut ſcribere. Oportet enim eos codices cùm omni diligentia requiri, & inuentos publicè coram omnibus comburi. Per hoc enim radix impietatis amputabitur, ne in poſterum erroris ſemina generentur ad errorem ſimplicium, qui facilè ad illius laqueos collabuntur. Quod ſi quicunque tale aliquid perpetrauerit, vt vna cum his conueniat, publicatis*

Zabyra * Græcis, eſt repoſitorium armamentorum.

Conſtantinus Magnus.

Concilio Carthaginenſi 4.

Leo 1.

Valentinianus Iunior & Martianus Imper.

Vide mulctam pro his qui hæreticorum adeunt conciones.

Theodoſius Senior, Valentinianus 1.

perpetuo tradetur exilio: qui autem habet codices continentes abdicatam fidem Neſtorij & Theodori, vel illorum interpretationes, & allocutiones, & traditiones, eiſdem ſubijcientur ſupplicio. Huic edicto ſubſcripſit THEOPHILVS ALEXANDRINVS Epiſcopus, epiſtola immediatè ipſum edictũ ſequente ad Porphyrium Antiochiæ Epiſcopum, quæ lecta eſt collat. 5. eiuſdem Concilij generalis V. *Iuſtum* (inquit) *eſt ea quæ impiè ſcripta ſunt piè amputari, & nuſquam incommendabiles permanere eos, qui qualiacunque incautè per inſcientiam & vanam gloriam ſcribere præſumpſerunt.* Idem dicit & CYRILLVS ALEXANDRINVS, lib. de eo quod vnus eſt Chriſtus, contra Theodorum, & lectus eſt coram Patribus eiuſdem V. generalis Synodi, collat. 5. Denique Patres eiuſdem Concilij GENERALIS V. Conſtantinopoli II. collat. 8. ſummoperè deteſtantur hæreticorum verba & ſcripta, cùm nec piis ſint auribus digna, & omnes igni deuouentes qui ea habuerint, lectionem omninò taliũ interdicunt. Quod & IVSTINIANVS IMPERATOR, qui huic præſedit Concilio, ſpeciali edicto confirmat, & allegatur in Nouell conſtitu. 42. *Quia* (inquit) *iam Seuerus, ſub communi orthodoxæ ac Catholicæ Eccleſiæ anathematiſmo factus, multis libris blaſphemijſq; & abominationibus nobis politiam implenit, vniuerſis interdicimus aliquid de libris ipſius poſſideri. Et ſicut non licet Neſtorij libros ſcribere vel poſſidere, quia prædeceſſoribus noſtris* (habes ſuperiùs) *Imperatoribus in ſuis conſtitutionibus viſum eſt ſtatuere, ſimiliter & dicta à Porphyrio contra Chriſtianos: ſic nec dicta & ſcripta Seueri maneant penes aliquem Chriſtianum, ſed ſint prophana & aliena ab Eccleſia Catholica, igneq; comburantur à poſſidentibus, niſi qui ipſa habere vellent periculum pati. A nemine ergò ſcribãtur, neque ad pulchritudinem, neque ad velocitatem ſcribentium, ſciendo quod amputatio manus, his qui ſcripta illius ſcribunt, pœna erit. Neque enim volumus in futuro tempore ex illis blaſphemiam prorahi, &c.* Hoc edictum relectum eſt & approbatum in Concilio HIEROSOLYMITANO ſub Petro eiuſdem vrbis Epiſcopo, & refertur actio. 1 quintæ generalis Synodi. Præterea IDEM Concilium GENERALE V. vt iam allegauimus, actio. 1. in ſententia lata ab Epiphanio Conſtantinopolitano Epiſcopo, & reliquis Patribus contra præfatum Seuerum Antiochenũ Epiſcopum, & Petrum Epiſcopum Apamearum hæreticos, anathema in eoſdem conuictos hæreticos fulminat. *Sed & ſimili modo* (ait) *anathematizamus parabaptiſmata, & impia conſcripta prædicti Seueri. Æqualiter enim, ſicut dicit diuina ſcriptura, odibila ſunt Deo impius, & impietas illius.* Eandem ſententiam & poſtea protulit Menas (poſt Epiphanium, Conſtantinopolitanus Epiſcopus) & reliqui Patres de libris Neſtorij, Antiocheni, & Eutychetis hæreticorum. Denique ſic combuſta ſunt ſcripta in Concilio GENERALI VI. Cõſtantinopolitano III. ſub Conſtantino Pogonato, in Trullo, ſeptem illorum Epiſcoporum hæreticorum, quorum mentionem fecimus in vocabulo, Chriſtus duabus conſtans naturis, & inter quos & Honorius I. cenſetur, vt ibidem reperies. Sed & in prædictos hæreticorum libros ſententiam tulit Concilium GENERALE VII. Nicænum II. cano. 9. vbi prohibet libros eorum ſeruari, & iubet vt ſtatim Epiſcopo communicentur, vt de eis ſicut de cæteris prouideat. *Si quis autem* (ait) *hoc celauerit, ſi ſit Epiſcopus clericus vel preſbyter deponatur: ſi laicus aut monachus ſegregetur.*

Theophilus Alexandrinus.

Cyrillus Alexandrinus.

Concilium Conſtantinopolitanum 2. generale 5.

Iuſtinianus Imperator.

Vide ſupplicium ſcribentium & impugnantium libros hæreticorum.

Concilium Hieroſolymitanum.

Concilium Conſtantinopolitanum 2. generale 5.

Sapient. 14

Concilium generale 6.

Concilium Nicenum 2. generale 7.

A Hinc & Concilium CONSTANTIENSE generale, ſeſſio. 5. *Iuxta determinationem* (ait) *doctorum ſacræ Theologiæ & iuris canonici, confirmatur & approbatur ſententia lata in Concilio Romano, de damnatione & doctrina Ioannis Vvicleff, etiam per combuſtionem librorum eiuſdem.* Qui quidem libri publicè lecti ſeſſio. 8. damnati, & combuſti ſunt, & eorum geſtatio prohibita. Hoc & ſeſſio. 15. generali decreto, Synodi actum eſt etiam de libris Ioannis Huſs. Sic etiam Lutheri ſcripta publicè cremanda, ſub graui pœna anathematis, mandat LEO DECIMVS in Bulla contra Lutheri errores, adcalcem Lateranenſis Concilij quod celebrauit poſita. Vide quod ſequitur.

Concilium Conſtantiense generale.

Leo 10.

B **Hæreticorum librorum editio, & geſtatio prohibetur.**] Hoc dependet ex ſuperioribus, vbi iam multoties comprobatum conſtat, vt legentibus & reuoluẽtibus liquidò patet: verumtamen & præcedentibus ſequentia libuit adiungere, vt nihil confundentes cuncta ordine diſpoſito traderemus. Itaque de non geſtandis hæreticorum libris, ſic Timothæum adhortatur DIONYSIVS AREOPAGITA, libro de diuinis nominibus, cap. 6. *Itaque* (ait) *dementiſſimi Simonis hac de re contradictorij libri, ſcilicet de immortalitate animæ, impie differentes, procul à choro diuino, tuaq; anima ſancta pellantur.* IGNATIVS MARTYR epiſtola ad Mariam. *Fuge* (ait) *eos qui negant paſſionem Chriſti, & naturitatem eius ſecundum carnem. Cæterum iam multi ſunt, qui hoc morbo laborant.* Et infrà: *Fuge impias & Deum abnegantes hæreſes: diabolo enim ſunt adiumentiones ſerpentis malorum authoris, qui per mulierem ſeduxit Adam patrem generis noſtri. Fuge quoque malas eius ſoboles, Simonem primogenitum ipſius filium, & Menandrũ & Baſilidem, & vniuerſam eius malignitatis colluuiem, &c.* Vide quæ ſuperiùs iam dicta ſunt, & quæ mox in ſequentibus dicentur. Præterea narrat LIBERATVS CARTHAGINENSIS Hiſtoriographus fideliſſimus, cap. 10. Breuiarij de cauſa Neſtoriana, quòd hæretici vidẽtes libros blaſphemos Neſtorij non poſſe proferri in publicum, eo quòd (vt ſuperiùs oſtendimus) Synodo Epheſina anathematizante fuerant condemnati, & imperiali lege prohibitum fuerat, ne quis eos legere auderet aut defendere, cœperunt Diodori Tharſenſis, & Theodori Mopneſtiæ ciuitatis Epiſcopi, & aliorum Epiſcoporum (qui contra Eunomium & Apollinarem vnius naturæ aſſertores libros compoſuerant, duas in Chriſto naturas oſtendentes in vna perſona) circumferre volumina, & ſimpliciſſimos quoſque decipere cupientes. Dicentes autem non ſapuiſſe noua Neſtorium, ſed antiquorum Patrum proſecutum fuiſſe doctrinam, tantum ſtudij geſſerunt, vt ipſa eorum volumina malitioſè in Syrorum linguam & Armeniorum atque Perſarum transferrent. Hoc vbi cognouerunt Acatius Melitenenſis Epiſcopus, & Rabbula Edeſſenus Epiſcopus, ſcripſerũt Armenis Epiſcopis, ne huiuſmodi libros ſuſciperent: quod & factum eſt. Idem de libris Ioannis Vvicleff. Patres Concilij CONSTANTIENSIS, ſeſſio. 8. ſentiunt inhibentes, ne quis Chriſti nomine inſignitus auderet aliquem, ſeu aliquos, ſeu aliqua ex dictis libris legere, exponere, vel tenere, aut illis quo modolibet vti, vel illos, niſi in illorũ reprobationem, allegare publicè, vel occultè, ſub anathematis interminatione. Hos & comburi mandant, vt ſuperiùs diximus. Hinc & LEO X. in Bulla contra Martini Lutheri errores, ad calcẽ Lateranenſis

Leo 10.

Dionyſius Areopagita.

Ignatius martyr.

Liberatus Carthaginenſis.

Attende aſtutiam hæreticorum in diſſeminandis libellis.

Sic de ſuis Calvinus curauit fieri ſcripturis vt & Beza ipſe in eius vita teſtatur.

Concilium Conſtantienſe generale.

Concilij ſub eodem celebrati. *Quia errores* (ait) *prædicti & plures alij continentur in libellis ſeu ſcriptis cuiuſdam Martini Lutheri, dictos libellos & omnia dicti Martini ſcripta, ſeu prædicationes in Latino, vel quocunque alio idiomate reperiantur, in quibus dicti errores (ſeu eorum aliquis) continentur, ſimiliter damnamus, reprobamus, atque omnino reijcimus, & pro omnino reprobatis ac reiectis (vt præfertur) haberi volumus: mandãtes in virtute ſanctæ obedientiæ ſub grauiſſimis pœnis & anathematis eo ipſo incurrenda ſententia, omnibus & ſingulis vtriuſque ſexus Chriſti fidelibus, ne huiuſmodi ſcripta, libellos prædicationes, ſeu ſchedulas, vel in eis contenta capitula errores, aut articulos ſupradictos continentia, legere, aſſerere, prædicare, laudare, imprimere* (vide & Typographus) *publicare ſiue defendere per ſe, vel per alium ſeu alios, directè vel indirectè, tacitè vel expreſsè, publicè vel occultè, aut in domibus ſuis ſiue aliis publicis vel priuatis locis tenere quoquomodo præſumant: quinimò illa ſtatim poſt harum publicationem vbicunque fuerint, per ordinarios & alios diligenter quæſita, publicè & ſolenniter in præſentia cleri & populi, ſub omnibus & ſingulis pœnis.* (ſcilicet inhibitionis Eccleſiaſticæ ſepulturæ, inhabilitatis ad omnes actus legitimos, infamiæ ac diffidationis, & criminis læſæ maieſtatis, ac hæreticorum, & fautorum eorundem in iure expreſſis pœnis, quæ latiùs ſuperiùs exprimũtur) *comburant.* Et in Concilio SENONENSI in generali decreto eadem omninò prohibentur, ſub pœna excõmunicationis latæ ſententiæ. Denique de nõ vulgari lingua transferendis eiſdem hæreticorum libris aliàs diximus, & ſuper hac re egregium ſcripſit opus FRIDERICVS STAPHILVS, Apologia nominatum, parte eiuſdem III. tractans fuſiſſimè de Germanica Bibliorum verſione. Porrò lege in dictione, Libri non corrumpendi, & libri imprimendi viſitentur, in vocabulo, Liber, &c.

Pœna qua cenſetur obnoxij geſtatores librorum hæreticorum.

Concilium Senonenſe.

Fridericus Staphilus.

Hæretici vitandi, fugiendi, declinandi, & eorum ſocietas & commercia atque communio deteſtanda.] Hæc licet iam ſuperiùs in ſuperioribus paginis ferè omnibus luculenter monſtrata ſint, nihilominus præmonentes ſemper lectorem, quia vnaquæque diſtinctio eſt alterius corroboratio, & quadã mutua ſocietate glutinantur, vt vix valeant ſeparari aut ſenſu aut materia, volumus quod ſupereſt hac ſpeciali diſtinctione proferre, adhortantes vt ex ſupra memoratis & ex ſubſequẽtibus quod hic deerit ſuppleatur, nam non multum habent in diſciplina fidei & doctrinæ commercio diſcriminis. Itaque ſic de vitandis & declinandis hæreticis. CANON APOSTOLORVM 46. & 45. vbi hæreticorum baptiſma Epiſcopis interdicitur, & eorum conuerſatio, & frequentatio ſocietatis, & communionis interdicitur. CANON 63. *Si quis clericus, vel laicus in Iudæorum vel hæreticorum ſynagogam ingreſſus fuerit adorãdum, deponatur & ſegregetur, &c.* Hinc CLEMENS I. libro 6. Conſtitutionum Apoſtolicarum, cap. 1. *Ante omnia cauete Epiſcopi* (ait) *à formidãdis, grauibus, atque impijs hæreſibus, fugientes eas veluti ignem aduentem eos qui ad illum accedunt. Fugite quoque ſchiſmata, nam nec ad nefarias hæreſes fas eſt declinare mẽtem, neque ab eiuſdem ſententia fratribus, ob imperandi cupiditatem, licitum eſt recedere. Hæc enim cum quidam olim auſi fuiſſent, non effugerunt ſupplicium: Dathan enim & Abyron cùm aduerſus Moſen ſe oppoſuiſſent, terræmotus abſorbuit.* Idem repetit, & cap. 4. eiuſdem libri, vt ſuperiùs allegauimus. Vide & ſequenti diſtinctione,

Canon Apoſtolorum.

Clemens 1.

Numeri 16.

A & repete quæ ſuperioribus paginis ex IGNATIO MARTYRE epiſtola ad Mariam, & ad ſuos Antiochenſes dicta ſunt. Denique POLYCARPVS SMYRNENSIS, quantũ fugerit hæreticos ſtatim eius indicat epiſtola ad Philippenſes vnica, vt alibi protulimus: & MARTIALIS APOSTOLVS epiſtola ad Burdegalenſes, cap. 11. & reliquis. IRENÆVS LVGDVNENSIS etiam lib. 3. cap. 3. contra hæreſes, dum laudes Polycarpi proſequitur. *Extant* (ait) *adhuc, qui ex eo audierint Ioannem Domini diſcipulum Epheſi lauantem aliquando iuiſſe, & cùm in balneis Cerinthum vidiſſet, illorum inde profugiſſe, atque dixiſſe: Fugiamus obſecro, ne balneum, in quo Cerinthus veritatis inimicus eſt, concidat. Ipſe quoque Polycarpus, cùm ei Marcion in conſpectu veniret & diceret. Noſce nos, reſpondit: Noſco* (inquiens) *noſco & primogenitum Sathanæ, &c.* Idem Irenæus vitandos hæreticos multis aliis in locis docuit, quæ in ſuperioribus diſtinctionibus inſeruntur. Denique TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS, libro contra Hermogenem, & libro de præſcriptionibus aduerſus hæreticos, nihil aliud docet quàm vitanda hæreticorum commercia, vt habes luculenter in præcedentibus expoſita. CYPRIANVS CARTHAGINENSIS, libro primo Epiſtolarum, epiſtola tertia ad Cornelium. *Nulla* (ait) *cum hæreticis commercia copulentur, nulla cum malis communia vel colloquia miſceantur, ſimiſque ab eis tam ſeparati, quam ſunt illi de Eccleſia profugi. Nulla ſocietas, dei & perfidiæ poteſt eſſe, qui cum Chriſto non eſt, aduerſarius Chriſti eſt. Qui vnitati & paci eius inimicus eſt, nobiſcum non poteſt cohærere. Si cùm precibus & ſatisfactionibus veniant, audiantur: ſi male dicta & minas ingerunt, reſpuantur contra eoſdem per totam epiſtolam diſputat, quæ prolixa eſt, & poteris legere.* Hinc & ORIGENES ADAMANTIVS, lib. 1. in Iob, dum illud ex ponit: Chaldæi fecerunt tres turmas, &c. *Triplici* (inquit) *modo Iob tentauit diabolus, & nunc verò nouiſſimis temporibus, atque in hoc vltimo ſeculo, non in his ſolis tribus cornibus dimicat, non triplici modo cõgreditur: ſed mille modis ac multipliciter dimicat, congreditur & tentat, inſidiatur, ſeducit, atque ſubuertit per multitudinem hæreſum, per innumeros errores, per abundantes ſeductores, per pſeudochriſtos, & pſeudodoctores, quibus hic mundus repletus eſt. Quos nequiſſimus ſeminauit, quos attrociſſimus ille produxit, quos maligniſſimus fecit, florem & fructum in infidelitate atque errore aſſerre cogit: quibus hic* (vt diximus) *mundus repletus eſt, qui venerunt & veniunt in verbo Domini, in veſtitu ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces, nomen Chriſtianorum habentes atque ſpeciem pietatis, & erroribus & impietatibus atque ſeductionibus referti ſunt. Iſti ſunt veræ ianuæ mortis & viæ inferni, iſti ſunt qui à veritate plurimos prauaricantur, & à fide innumeros aberrare faciunt. Iſti ſunt miniſtri maligni diaboli, atque nuncij veritate carentes, iſti ſunt cæci duces cæcorum: iſti ſunt nubes ſine aqua, nebula à tempeſtate fugata, quibus caligo vel nebula interiorum tenebrarum dignè ſeruatur atque cuſtoditur. Iſtos ergò fugiamus, ò vos iſtos late dubitemus, ò amici: iſtos odio habeamus, & infidelitatem atque errorem, qui in eis eſt, velut flammam ignis declinemus, ne cùm illis flammæ inextinguibili, in die furoris atque reuelationis iuſti iudicij Dei mancipemur.* Hinc ALEXANDER ALEXANDRINVS Epiſcopus, epiſtola ad omnes Epiſcopos de Arrianis, quam SOCRATES hiſtoriographus citat, libro primo, capite ſexto,

Ignatius Martyr.

Polycarpus Smyrnenſis.

Martialis Apoſtolus.

Irenæus Lugdunenſis.

Teſtes chriſtianis omni ciuitate cum hæreticis.

Tertullianus Carthaginenſ.

Cyprianus Carthaginenſis.

Origenes Adamantius.

Mille artes Diaboli ad nocendum.

Igitur & Hæreticorum pater Diabolus.

Matth. 7. Quam ſcitè depingit Caluini liber Origines iſte.

Alexander Alexandrinus Epiſcopus.

Socrates.

& Nicephorus, libro octauo, capite octauo, ſummoperè eoſdem vitandos & declinandos dicit, vt in ſequenti etiam diſtinctione dicetur. Denique AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, lib. 7. in Euãgelium Lucæ cap. 10. dum illud exponit: Ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos. *Cane* (inquit) *ne tibi vocem tollat hæreticus, ſi prior eum non ipſe deprehenderis: ſerpit enim, dum latet, eius perfidia. Si tamen commenta impietatis eius agnoueris, iacturã pię vocis timere non poteris. Cane igitur verſute diſputationis venena, animã petunt, guttur inuadunt, vitalibus vulnus affigunt: & graues ſunt morſus hæreticorũ, qui ipſis grauiores & rapaciores beſtiis nullum anaritiæ finem impietatiſq; nouerunt. Nec vos moueat, quòd firmam prætendere videntur humanam, nam & ſi foris homo cernitur, intus beſtia fremit, &c.* Vide infrà. Hinc IOANNES CHRYSOSTOMVS, homil. 2. in Geneſin, in illud: In principio fecit Deus cœlum & terram. *Hæreticum* (ait) *fuge velut furibundum. Habet ille ſimulatum colorem, & manſuetorum perſonas induit, tegitq; ſub oui lla pelle lupũ. Sed tu ne decipiaris, imo hac ipſa de cauſa illum magis exoſum habe, quod manſuetudinem quidem erga proximum conſeruum ſimulat, contra Dominum autem vniuerſorum bellum gerit, & contra ſuam ipſius ſalutem curris inſenſatus, &c.* Porrò Concilium LAODICENVM, can. 9. *Non permittantur* (ait) *Eccleſiaſtici ad hæreticorum cœmeteria, vel ad ea quæ ab eis martyria appellantur, orationis cauſa vel ſanitatis accedere. Huiuſmodi ſi fideles fuerint, certo tempore communione priuari: pœnitentes autem & confitentes ſe deliquiſſe, conuenit ſuſcipi.* IDEM can. 32. & allegat Gratianus, cauſa 1. q. 1. c. Non oportet: *Non oportet ab hæreticis Eulogias accipere, quia ſunt maledictiones potiùs quã benedictiones.* Et cano. 33. *Non oportet cùm hæreticis & ſchiſmaticis pariter orare.* Et can. 34. *Non oportet omnem Chriſtianum deſerere martyrem Chriſti, & ire ad pſeudomartyres, id eſt, hæreticorũ, & quos ipſos conſtet hæreticos extitiſſe: hi namque ſunt alienati à Deo. Sint igitur anathema, qui ad tales acceſſerint.* Vide Matrimonium non contrahendum cum hæreticis, &c. in vocabulo, Matrimonium. &c. Porrò hos canones recitat MARTINVS BRACARENSIS cap. 70. ſui collectorij. Sed & eadem Concilium CARTHAGINENSE IV. ſtatuit, can. 70. & allegatur à Gratiano, cauſa 24. q. 3. cap. Clericus, & can. 71. *Hæreticorum* (ait) *conuenticula non Eccleſia, ſed conciliabula appellãtur.* Et præfato, can. 70. *Clericus* (ait) *hæreticorum & ſchiſmaticorũ tam conuiuia, quàm ſodalitates euitet æqualiter.* Et can. 72. *Cum hæreticis nec orandum, nec pſallendum.* Præterea patres Concilij AFRICANI poſtquam publicos congreſſus diſputationum Donatiſtis obtulerunt, & ipſi comparere noluerunt, decreuerunt impetrare patres munimen ab Imperatoribus, aduerſus eorundem inſidias & effrenatam audaciam, ſicque cap. 60. loquuntur: *Quia implenda eſt* (aiunt) *erga nos Epiſcopale ac pacificum officium, & illi qui veritati reſpondere nequiuerunt, ad immanes violentias ſunt conuerſi, ita vt multos Epiſcopos multoſq; clericos, vt de laicis taceamus, inſidiis oppreſſerint, Eccleſias etiam aliquas inuaſerint, aliquas inuadere perſeuauerint: ipſorum Imperatorum iam clementia eſt, conſulere, vt Eccleſia Catholica, qua eos religioſe vero genuit, & fidei firmitate nutriuit, eorum etiam proſpectione muniatur, ne temerarij homines religioſis temporibus (infirmos populos terrendo) prænaleant, quoniam ſecundo depranare non poſſunt. Nota eſt enim, & ſæpe legibus conclamata circumcellionum, qua furiunt, deteſtabilis manus, quæ etiam religioſiſſimorum ipſorum ſuprà principum frequentibus ſanctionibus condemnata eſt* (habes ſuperiùs leges & edicta Imperatorum allegata) *aduerſus quorum furorem poſſemus non inſolita nec à ſcripturis ſanctis aliena implorare ſubſidia, quando Apoſtolus Paulus* (ſicut in Apoſtolorum actibus fidelibus notum eſt) *factioſorum conſpirationem militari etiam ſubmouit auxilio. Sed nos illud poſcimus, vt Catholicis Eccleſiis ordinum per ciuitates ſingulas, & vicinorum quorumcunque poſſeſſorum per diuerſa loca, ſine vlla diſſimulatione tuitio præbeatur. Simul etiam petẽdum, vt illam legem, quæ à religioſæ memoriæ eorum Patre Theodoſio, de auri libris decem, in ordinatores vel ordinatos hæreticos, ſeu etiã in poſſeſſores* (vbi eorum congregatio deprehenditur) *promulgata eſt, ita deinceps confirmari præcipiãt, vt in eos valeat, contra quos, propter eorum inſidias Catholici prouocati, conteſtationem depoſuerunt, vt hoc ſaltem terrore à ſchiſmatica vel hæretica prauitate deſiſtant, qui conſideratione æterni ſupplicij, emendari corrigiq; diſſimulant. Petendum etiam, vt lex quæ hæreticis, vel ex donationibus, vel ex teſtamentis aliquid capiendi vel relinquendi denegat facultatem* (huius mentio facta eſt in ſuperioribus paginis) *ab eorum quoque pietate hactenus repetatur, vt eis relinquendi vel ſumendi ius adimat, qui pertinacia furore cæcati, in Donatiſtarum errore perſeuerare volucrint. Cæterùm illis, qui conſideratione vnitatis & pacis ſe corrigere voluerint, abſque interdicto huius legis, capienda hæreditatis aditus pateat, ſi adhuc in errore hæretico conſtitutis, aliquid antè donationis vel hæreditatis obuenit: his ſanè exceptis, qui lite pulſati putauerint ad Catholicam tranſeundum: quia de talibus credibile eſt non metu iudicij potiùs, quàm terreni commodi auiditate, vnitatem Catholicam præoptaſſe. Ad hæc autem omnia præſidio opus eſt poteſtatiũ ſuarum quarumcunque pronunciarum. Sane pro vtilitatibus Eccleſiæ, quidquid intellexerint prodeſſe, agendi & impetrandi liberam decernimus legationem.* Denique can. 61. præfati Patres, gratiarum actiones reddunt pro vniuerſa Africa, & excluſione Donatiſtarum. Porrò, vt ad rem redeamus, de cauendis & declinandis hæreticis CYRILLVS ALEXANDR. libro Apologetico ad Orientales Epiſcopos, ſtatim in exordio. *Qui* (ait) *ſuam mentem ſanctiſſimo Deo dicarunt, & veritatis dogmata profiteri delegerunt, cauent & prophana irreligioſorum hæreticorum vanıloquia, confirmantur internum & abſconditum cordis oculum ſcriptura diuinitus inſpirata, & bonis cogitationibus & his qui rectè peruertunt, obluctantur, idq; ſtrenuè quaſi dicentes: zelando zelatus ſum Dominum.* Eadem LEO PRIMVS, epiſt. 41. ad Martianum Auguſtum, vt citauimus ſuprà dictione, Hæreticorum libri, &c. & alibi. Hinc & Concilio GENERALE V. Conſtantinopolitanum II. ſub Iuſtiniano, Principe, collatio 8. allegat prædictum Cyrillum, libro contra Theodorum. *Euitandi ſunt* (ait) *illi, qui tam peſſimis culpis detinentur, ſiue in vinis ſint, ſiue non: a nocente enim ſemper refugere neceſſarium eſt, & non ad perſonam magis reſpicere, ſed ad hoc quod Deo placet.* Et Concilium VALENTINVM GALLIAE III. capite quarto, ait de hæreticis qui tunc temporis vigebant. *Eorum ſcripta, in quibus commentum eſt diaboli potiùs, quàm aliquod argumentum fidei deprehenditur, à pio auditu fidelium penitus explodimus, & vt talia caueantur penitus authoritate Spiritus ſancti interdicimus, &c.* Porrò repete quæ in ſingulis ſupra memoratis diſtinctionibus continentur, & potiſſimè vide ea quæ ſuperiùs ſunt poſita, & iunge ſequentia.

Hæretici anathematizandi & exploden-

Ambroſius Mediolanẽſis

Ioannes Chryſoſtomus, lege & toto ſequẽti, pag. 2. ex eodem.

Concilia Laodicenum ſub Liberio & Damaſo 1.

Vide quia Hæreticorũ ſupplicia quod vidẽtur alacri animo ſuſcipere vocat Pſeudomartyrium.

Martinus Bracarenſis. Concilia Carthaginenſe 4. cui Auguſtinus interfuit.

Concilium Africanum ſub Bonifacio 1.

Quia hæc omnia magnopere conducunt ad deplorandã noſtra tempora annectere libuit quæ ſeduld legas.

Hæreticorum inſidiæ declinandæ probatur & remouẽdæ.

Actum 23.

Theodoſij ſenioris lex in hæreticos.

Alia lex.

Hæretici conuerſi, vide & infra.

De his qui ẽuertuntur metu humano.

Cyrillus Alexandrinus.

3. Regum 19. Leo 1.

Concilium Conſtantinopolitanum 2. generale 5. Concilium Valentinũ Galliæ 3. cap. 4.

Sic Nicephorus libr. 6. cap. 28. ad calcem Paulum Samoſatenum à catholica eccleſia proſcriptũ narrat & eiectum & ordine motum, &c.

di. &c.] *Quod iam in ſupra memoratis diſtinctionibus eſt inſertum, hic non repetimus, quia in infinitum creſceret materia, & labor fieret impatiens. Spero autem quia cuncta prudens lector bene ſciet recolligere, tam ea quæ iam vocabulis, Excommunicatio, & excommunicatus, dicta ſunt, vbi ſæpius hæreticorum fit mentio, quàm etiam ea quæ in vocabulo, Epiſcopus hæreticus, &c. poſita ſunt, & præcedentia cùm ſequẽtibus coniungens, fortaſſis inueniet quod ſuo deſiderio ſatisfaciat. Sancta igitur quæ reſtãt perſtringenda ſunt. Itaque CLEMENS I. lib. 6. Conſtitutionum Apoſtolicarum, cap. 18. *Impios* (ait) *hæreticos, qui impœnitẽtes fuerint, ſegregatos à fidelibus eijcite, atque à Dei Eccleſia exterminate, præcipiteq́; fidelibus, vt ab eorum conſuetudine omnibus modis ſe abſtineant, nec precum cum his, nec ſermonis communionem habeant vllam. Hi enim aduerſarij inſidiatoresq́; ſunt Eccleſiæ, qui gregem labefactant & hæreditatem contaminant, oſtentatores atque ex omni parte depranati, de quibus dicebat Salomon, in impietate eos ſimulare pietatem. Eſt enim (inquit) via quæ videtur quibuſdam recta, ſed extrema eius reſpiciunt profunda inferni. Hi ſunt illi de quibus amare ſeuereq́; pronunciauit Dominus, dicens, quod ſunt pſeudochriſti & Doctores falſi, qui blaſphemia affecerunt Spiritum, eumq́; donũ, poſt acceptum gratiam, reiecerunt: quibus non remittetur neque in hoc ſeculo, neque in futuro: qui Iudeos falſa religione ſuperant, Græcos impietate, qui Deo qui eſt ſuper omnia maledicũt, & filium eius deſpicium, atque doctrinam ſpiritus contemnunt, qui diuinos ſermones negant, & per hypocriſim ſe eos recipere ſimulant, in contumeliam Dei fraudemq́; eorum qui eos ſequuntur, qui ſacram ſcripturam deridẽt. Qui etiam Eccleſiam Dei labefactant, veluti vulpecula vineam, quos monemus vt fugiatis, ne laqueis animas veſtras impediatis, &c.* Hinc & IRENÆVS LVGDVNENSIS, libro 3. aduerſus hæreſes Valentini & ſimilium, capite 3. Narrat quod Apoſtoli hæreticos extra cõmunionem abiecerint, vt alibi dictum eſt. TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS, libro de præſcriptionibus aduerſus hæreticos, excommunicatos dicit à Romano Pontifice hæreticos, hoc modo. *Conſtat* (inquiunt) *Marcionem & Valentinum in Catholicam penè doctrinam credidiſſe apud Eccleſiam Romanenſem, ſub Epiſcopatu Eleutheri beneditti, donec ob inquietam eorum curioſitatem, qua fratres quoque vitiabant, ſemel & iterum eiecti cum ducentis* H S *quæ Eccleſiæ intulerat, nouiſſimè in perpetuum relegatus diſſidium venena doctrinarum ſuarum diſſeminauit.* Sic & EVSEBIVS CAESARIENSIS, lib. 5. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap. 28. narrat Theodotum Coriarium hæreticum ab Eccleſia excommunicatum, & iterum lib. 6. cap. 1. narrat Origenem illos excommunicatos exploſiſſe à cœtu fidelium. Sic & ALEXANDER ALEXANDRINVS epiſtola ad Epiſcopos Catholicos contra Arrianos, quam SOCRATES citat, lib. 1. cap. 6. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, & NICEPHORVS CALLISTVS, lib. 8. cap. 8. Ibi idẽ Alexander multis verbis agens contra hæreticorum nequitiam, ſubdit. *Itaque* (ait) *cùm & ſeruator noſter atque Dominus Ieſus Chriſtus per ſe nobis præceperit, & per Apoſtolum de iſtis ſignificauerit, vitè ſanè & ordine nos, qui auribus ipſi noſtris impietatem illorum audiuimus, eos, ſicuti antea diximus, anathemati ſubiecimus, & alienos prorſus ab Eccleſia & fide Catholica declarauimus, &c.* Hinc AMBROSIVS MEDIOLANENSIS ſermo 11. in Pſalm 118. ad calcem, exponẽs figuram illam trecentarum vul-

Clemens 1.

Ita profeſtò & noſtros eſſe tales cernimus.

Proverb. 14.

Hæretici peiores Iudæis & Græcis.

Ireneus Lugdunenſis Martyr.

Tertullianus Carthaginenſis.

Euſebius Cæſarienſis.

Alexander Alexandrinus Epiſcopus.

Ambroſius Mediolanẽſis celebris eius eratdies cum hæc dictarem anno 1570.

A pium Sanſonis, per quas hæreticos fraudulentos ſignificari dicit: *Qui dimiſſi, prædicatione* (inquit) *compoſita & falſa & ſimulata, vtere magis fructus conantur alienos. Mereq́;* (ſubdit) *ſcriptum eſt in canticis Canticorum: Prendite nobis vulpes puſillas exterminantes vineas, vt vinea noſtra floreant. Quo oſtenditur, quod vel Dominus Ieſus, vel Eccleſia fraudulentorum dolos à vinea ſua exterminandos eſſe præcipiant, ne pauxillulis vineas noceant, quia adultis iam vitibus nocere non poſſunt. Hæreticus enim imperfectum tentare poteſt, non poteſt ſupplãtare perfectum.* ET IOANNES CHRYSOSTOMVS, homil. 9. de reſurrectione. *Cauete* (ait) *dilectiſſimi ſciſſa illa ab integritate Catholicæ fidei hæreticorum dogmata. Dominum niſi integra veſtis non capit, fideles Domino non niſi integritatis captura conſtringat. Cauete dilectiſſimi, multa enim ſciſſura ſunt, ne quis aliquãdo ad ſchiſmatum pannos, ab huius veſtis integritate deſciſcat. Multi fidelium in captiuitatẽ deueniunt, multi hæreticos, dominos ſuſtinere coguntur. Sed ſi non coguntur ad ſacrificia, quid referri ſi coguntur ad ſacrilegia? &c.* Hinc LEO PRIMVS epiſt. 43 quæ eſt ad Pulcheriã Auguſtam, iubet, vt Eutyches Abbas Conſtantinopolitanus hæreticus eijciatur, & monaſterio cui pernicioſè indigneque præſedit Catholicus Abbas eius loco præponatur, qui illam ſeruorum Dei congregationem & à prauo dogmate liberare, & inſtitutis veritatis poſſit imbuere. IDEM epiſt. 68. ad Martianum Auguſtũ, repetit vt idem Eutyches in exilium longius relegetur. eo quòd adhuc blaſphemiarũ deſperatus venena profunderet. Hinc & THEODOSIVS SENIOR, referente NICEPHORO, lib. 11 cap. 13. hæreticos à cœtu fidelium ſegregauit, & in priuatis locis degere voluit, & quoſdam in exilium relegauit, vt antea meminimus ſuperioribus diſtinctionibus multis in locis. Hinc eſt quòd Concilium GENERALE V. Conſtantinopolitan. I I. collat. ſeu confeſſione 8. anathemate 11. & 12. illos à communione Catholica cenſet ſeparandos, & à Dei Eccleſia, qui non anathematizauerint omnes cuiuſcunque ſectæ vel conditionis hæreticos, & eos, qui hæreticos fouerint & defenderint. Vide ſuperiùs, Hæretici non fouendi, &c. Vel eorum ſcripta ſequuntur, amplectuntur vel approbant, & qui in tali errore vſque ad mortem permãſerint, ne quis ſe ſeducat. Hoc autẽ volunt tam de clericis, quàm de laicis & monachis intelligi, & ſubſcripſerunt patres num. 165. Sed & Concilium LATERAN. ſub Martino I. conſultat. 5. anathem 20. ſic anathematizat hæreticos. *Si quis* (ait) *ſceleroſos hæreticos quocunque modo, aut verbo, aut tempore, aut loco terminos remouens illicite, quos poſuerũt firmiſs. ſancta Catholica Eccleſia patres, id eſt, ſancta & vniuerſales quinque Synodi, nouitates præſumpſerit temerè exquirere & fidei alterius expoſitiones, aut typos, aut leges, vel definitiones, aut libellos, aut epiſtolas, aut ſcripta, aut ſubſcriptiones, aut teſtimonia falſa, aut Synodos, aut geſta monumentorum, aut ordinationes vacuas, & Eccleſiaſtica regula incognitas, aut loci ſeruaturas incongruas & irrationales, & cõpendiose, ſi quid aliud impyiſſimis hæreticis conſuetum agere, per diabolicã operationẽ tortuoſe & callide agit contra pium orthodoxorum Catholica Eccleſia, ſynodales prædicationes, ad euerſionem ſynceriſſimæ in Dominũ Deum noſtrum confeſſionis: & vſque in finem ſine pœnitẽtia permanet hæc impiè agens, huiuſmodi in ſecula ſeculorũ condemnatus ſit, & dicat omnis populus, fiat, fiat.* Hinc LEO II. epi. Conſtant. Imper. 4 cognomine Pogonato directa, anathematizat oĉs hæreticos ab Arrio incipiens &

Iudicum 1

Cantico 2.

Ioannes Chryſoſtomus.

Leo 1.

Theodoſius Magnus. Nicephorus Callixtus.

Concilium Conſtantinopolitanũ 2. generale 5.

Concilium Lateranenſe ſub Martino 1. Patrum 105.

Pſal. 40. 7. 88 Iudith. 10. 19. 15

Leo 2.

Sabellio,& infrà: ſed & ſeptem Pontifices hæreticos, quorum ſuperiùs fecimus mentionem in vocabulo,Chriſti duplex volũtas & operatio,&c. inter quos numeratur & Honorius I.vnde ſæpius ſum miratus. Vide ibidem. Sed & in Concilio GENERALI VII. Nicæno II. actio.1. lecta eſt hiſtoria * S.Sabbæ Abbatis & approbata,vbi ſic legitur. *Neolauritas cùm ſe à Catholica communione ſeparaſſent,Eutychium Patriarcha diuerſis rationibus aggreſſus eſt,& in octo menſes vſque varia admonitione & adhortatione vſus,cùm poſſet fieri voti compos,neque ad vnitatem Eccleſiæ eos perducere, Imperatoris iuſſionibus obtemperans, illos per Anaſtaſium ducem à Neolaura expulit,regionem ab illorũ peſte liberans, &c.* Sic & Concilium BITERRENSE, præſidente in eo Epiſcopo Tornacenſi Apoſtolico legato,ca.2.iubet anathematizari hæreticos & expelli. Sic Concilium LATERANENSE generale ſub Innocentio III. cap. 3. & allega. extra. de hæreticis, cap.13. *Excommunicamus* (ait) *& anathematizamus omnem hæreſim,extollentem ſe aduerſus ſanctam orthodoxam Catholicam fidem,condemnantes vniuerſos hæreticos quibuſcunque nominibus cenſeantur, faciem quidem habentes diuerſam, ſed caudas adinuicem colligatas,&c.* Vt iam in præcedentibus allegauimus.Idem repetit Concilium SENONENSE in generali decreto *Vniuerſos* (ait) *qui aliterquam Romana credit & predicat Eccleſia,credere & pertinaciter aſſerere attentãt, Concily authoritate,velut hæreticos & pertinaces,& à cõmunione fideliũ ſeparatos declaramus.* Et infrà:*Eiuſdem Concily authoritate, credentes, receptatores,fautores hæreticorum* (vide ſuperiùs hæretici non fouendi,&c.)*excommunicationi ſubiacere decernimus. Suſpectos autem de hæreſi & notatos,poſt vnam aut alteram correptionem decernimus ab omnibus deuitandos:ſcientes,quia ſubuerſi ſunt,& ſuo planè iudicio cõdemnati.* Denique Cõcilium TRIDENTINVM generale infinitis in locis hæreticos anathematizat, & excõmunicandos cenſet, potiſſimum, ſeſſione 25. quæ eſt 9. ſub Pio IV. cap. vltimo in concluſione Concilij.vbi hæreticos & eorum errores damnat & anathematizat. Sic & FACVLTAS LOVANIENSIS, art.22. & PARISIENSIS, artic. 21. hæreticos extra Eccleſiam eſſe & excommunicatos confirmat. Porrò lege ea quæ ſuperiùs diximus,atque ea quę ſequũtur attende.

Concilium Niceanum generale 7. Hanc compoſuit Simeõ Metaphraſt. quia inter vitas ab eo conſcriptas repetitur & hæc.

Concilium Bitterenſe.

Concilium Lateranenſe generaliſſimũ patrum 1215.

Concilium Senonẽſe ſub Antonio à Prato Legato.

Concilium Tridentinum generale nouiſſimum.

Facultas Louanienſis.

Facultas Pariſienſis.

Hæretici an poſsint anathematizari poſt mortem.] Hoc inuenies poſitum ſuprà in vocabulo, Excommunica.

Hæreticorum nomina non recitanda, &c.] Hoc dependet ex his quæ in præcedentibus diximus in dictione, Epiſcoporum nomina, &c. vbi dictum eſt quòd in diptychis nomina defunctorum Epiſcoporũ ſcribebantur & recitabantur, non tamen hæreticorum. Hoc confirmat LEO PRIMVS, epiſt.38. ad Anatolium Epiſcopum Conſtantinopolitanum, cap.3. *Iniquum* (inquit) *nimis eſt & incongruum eos,qui innocentes & Catholicos ſua perſecutione vexarunt, ſanctorum nominibus ſine diſcretione miſceri, cùm damnatam impietatem non deſerentes, ipſi ſe ſua prauitate condemnent: quos conuenit aut percelli pro perfidia,aut laborare pro venia.* Ibidem autem mentionẽ facit Dioſcori Alexandrini Epiſcopi, & Iuuenalis Hieroſolymorũ, & Euſtathij aliorúmque hæreticorũ. Idem quoque repetit & epiſto. 44. ad eundem Anatolium. Idem quoque GELASIVS I. ſtatuit de Acacio Conſtantinopolitano Epiſcopo in errore defuncto,& de Timotheo,& reliquis,epiſtola ad Anaſtaſiũ Imperatorem:ſed & IOANNES CONSTANTINOPOLITANVS Epiſcopus, in libello fidei ſuæ,miſſo ad Hormiſdam I.Papã,hanc conſtitutionem citat & approbat. Idem & facit AVRELIVS CARTHAGINEN. Epiſcopus,in proteſtatione ſuæ fidei ad eundem Hormiſdam, vt habes in vocabulo,Romanæ Eccleſiæ Primatus,&c. Hinc ANASTASIVS II.Papa,epiſt.ad Anaſtaſium Imperatorem, c.3. precatur eundem, vt Acacij Epiſcopi Conſtantinop hæretici nomen de medio tollatur,& non recitetur.Quod & fieri iuſſit & ſtatuit IVSTINIANVS IMPER. epiſt. ad Ioannem Epiſcopum Metropolitanum II.Cilicũ prouincię,de Theodoro impio & blaſphemo Mopſueſtienſi Epiſcopo,cuius nomen iubet è ſacris diptychis eradi.Idem iuſſit & altera epiſtola, quam miſit ad Coſmam ſucceſſorem prædicti Theodori, quæ recitata eſt coram Patribus generalis V.Synodi, collat.5. Vide ſuprà reliquum.

Ioannes Conſtãtinopolitanus Epiſcopus, non Chriſoſtomus, ſed alius lõgè poſt Chryſoſtomum. Aurelius Carthaginenſis.

Anaſtaſius 2.

Iuſtinianus Imperator.

Hæretici ab Eccleſiaſticis ſacramenti miniſteriis & dignitatibus,& à publicis officiis & magiſtratibus arcendi.] Hoc quidem ſuperioribus foliis multoties inuenies prohibitũ, & præcipuè, in vocabulo, Excommunicatus, & excõmunicatio,& in dictione, Miſſa, & in multis aliis locis,vt in vocabulo.Ordinandi,& ordinati, atque cæteris huiuſmodi.Porrò hoc & Iudæis interdicitur: hæretici autem deteriores ſunt Iudæis & Gentilibus,vt Gregorius Nazianzen. Ioannes Chryſoſt.& Hieronymus affirmant:& idcircò & iuſto iudicio illis denegatur,quod nõ eſt conceſſum,&c.Porrò lege,Iudex,& teſtis,vbi inueniuntur hæretici à publicis iudiciis & magiſtratibus arceri, nec poſſe ferre teſtimonium, quod & iam diximus ſuperiùs ex Cõcilio Lateranenſi ſub Innocentio III. vt autem quod proſuimus etiam abſoluamus. Sic EVTYCHIANVS I.& allegatur à Gratiano,cauſa 11.q.3.c.Si quis: *Si quis Epiſcopus, aut abbas preſbytero, aut monacho ſuo Miſſas iuſſerit pro hæreticis cantare,non licet:non enim expedit eis obedire.* Sic & GAIVS I. epiſt.ad Fœlicẽ Epiſcopum, hæreticos ab Chriſtianorum accuſatione ſubmouet,& priuat Eccleſiaſticis ſacramẽtis. GELASIVS Iepiſt.ad Epiſcopos Dardaniæ, & allegat Gratian.cauſa 24.q.2.loquẽs de Acacio Conſtantinopo. Epiſcopo hæretico,qui in errore defunctus erat nec abſolutus,iubet,vt eius & cõplicum nominibus refutatis, cùm nullo prorſus eorum participandum menſæ dominicæ puritati: *Quam* (ait) *maiores noſtri ſemper ab hæretica magnopere ſeruauerunt pollutione diſcretam,&c.* Lege etiã in vocabulo, Communio quibus non danda eſt, &c.Eadem quoque iniungit Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III.par.1.c.27.vt in ſupramemoratis diſtinctionibus allegatũ eſt. Vide & in vocabulis, Clericus hæreticus, & Epiſcopus hæreticus. Quod verò non debeant magiſtratus & officia publica exercere,ſuprà iam diximus,tam ex conſtitutionibus Imperatorum,quàm ſummorum Pontificum,vt ſtatim tibi occurret, ſi reuolueris. Sed & Concilium TOLOSANVM ſub ſancto Ludouico IX. Rege, capite vndecimo: *Expreſsè* (ait) *prohibemus omnibus prælatis, baronibus, militibus & omnibus publicam adminiſtrationem poteſtate gerentibus, magiſtratus vicem illis committere qui hæretici ſunt,vel ſuſpecti ſunt de hæreſi: prohibentes inſuper, ne eos ſecum,vel in conſortium, aut conſilium admittere præſumant, qui infamia tali notantur, etiamſi ab omnibus non ſint ita habiti: quia tamen maior pars eos habet ſuſpectos, omnino à*

Eutychianus 1. Sacrificium Euchariſtiæ non celebrandum pro hæreticis.

Gaius 1.

Gelaſius 1.

Cõcilium Lateranenſe ſub Alexãdro 3.patrum 200.

Hæretici non debent magiſtratus publicos exercere.

Concilium Tholoſanum.

Gelaſius 1.

Digitized by Google

communi & publica adminiſtratione repellimus. Sed & * Concilium BITERRENSE, cap. 5. expreſsè prohibet emptionem magiſtratuum ab hæreticis, vel de hæreſi ſuſpectis fieri. Et confirmat Concilium NARBONENSE, cap. 8. & RAIMONDVS THOLOSANVS comes, cap. 5. ſuorum ſtatutorũ. Legi & FRANCISCI I. II. Regum Franciæ, & HENRICI II. atque CAROLI IX. creberrima edicta, quæ vetant, ne hæretici fugantur officio publico & magiſtratu, & quæ ita temporis malitia exigẽte & peccatis noſtris obſiſtentibus, ſilentio demandantur. Hoc & imperiales leges prohibent, vt habetur in Codice legum, & aliis in locis. Lege quod ſequitur.

Hæretici ſuſpecti.] Quandoquidẽ in præcedẽte annotatione de hæreſis ſuſpectis loquebamur, & in ſuperioribus etiam nonnihil diximus, etiam hic libet quippiam addere de hæreticis ſuſpectis. Sic Concilium LATERANENSE generale ſub Innocentio III. cap. 3. *Qui inuenti* (ait) *fuerint ſola ſuſpitione notabiles, niſi iuxta conditionem ſuſpicionis qualitatemq́; perſonæ, propriam innocẽtiam congrua purgatione moſtrauerint, anathematis gladio feriantur, & vſque ad ſatisfactionem condignam ab omnibus euitentur: ita quod ſi per annum in excommunicatione perſtiterint, ex tunc velut hæretici condemnentur.* Hinc etiam BONIFACIVS VIII. ſexto Decretalium, titu. 2. de hæret. *Cum contumacia in cauſa præſertim fidei, ſuſpitioni præſumptionem adiciat vehementem, ſi ſuſpectus de hæreſi vocatus à vobis, vt de fide reſpondeat, excommunicationis vinculo per vos fuerit innodatus, pro eo quòd parere ſubterfugit, aut contumaciter ſe abſentat, quam per annum animo ſuſtineat contumaci: ex tunc velut hæreticus condemnetur,* &c. Vide & ea quæ poſuimus ex Cõcilio SENONENSI in decreto generali ſuprà. Denique prohibet & vetat Concilium TOLOSANVM, capite 9. ne ſuſpecti de hæreſi valeant quamlibet artem liberalem profiteri. Vide quæ ſuperiùs dicta ſunt, & ſequentia.

Hæretici verbo veritatis conuincendi.] Superfluum eſt hoc teſtimoniis cõprobare, quandoquidem & exemplis factum conſtat ab initio. Hinc enim IRENÆVS contra Valentinũ. TERTVLLIANVS contra Marcionem & Hermogenem, & alios plures. ORIGENES, contra Celſum, ATHANASIVS & HILARIVS, contra Arrium, BASILIVS contra Eunomium, AMBROSIVS contra Diuerſos, HIERONYMVS contra Heluidium, Vigilantiũ, Iouinianum & reliquos, AVGVSTINVS contra innumeros, verbo veritatis pugnauerunt, & alij plures, quorũ nomina non poſſet hæc charta complecti. Siquidẽ vt ait HIERONYMVS STRIDONENSIS, lib. 7. commentariorum in Eſayam, cap. 19. dum illud exponit: *in die illa erit Ægyptus quaſi mulieres, & ſtupebit,* &c. Eccleſiaſticum virum & doctrinis cœleſtibus eruditum, omnis hæreticus timet, & ad recordationem illius terretur, &c. Hinc & DIONYSIVS ALEXANDRINVS, referente NICEPHORO CALLISTO, lib. 6. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap 27. Pauli Samoſateni hæreſim validiſſimè oppugnauit. Quomodo autẽ contra eandẽ hæreſim à Patribus ſit proceſſum, ibidem longo tractu exponit Nicephorus. *Reliqui* (ait) *Eccleſiarum Antiſtites velut ad vaſtantem & perniciſam feram conſciendã. Antiochiam vndiquaque alius poſt alium congregabantur, reſplendentes enſe & cuſpide, vera Eccleſiæ dogmata præ ſe ferentes.* Deinde ponit Epiſcoporum nomina, & quomodo circa hoc negotium proceſſum. Porrò omnia Concilia potiſſimum generalia idcirco congregantur, vt contra hæreticos verbo veritatis decertetur. Hinc TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS, libro de velandis virginibus ſtatim initio. *Hæreſis non tam nouitas* (ait) *quàm veritas reuincit, & quodcunque aduerſus veritatẽ ſapit, hoc erit hæreſis, etiã vetus conſuetudo,* &c. Hinc Patres Concilij CHALCEDONENSIS actio. 16. in præfatione, in expoſitionem Symboli Nicæni I. Concilij. *Aduerſus eos* (aiunt) *qui veritati reſiſtunt, varia nobis certaminum cauſa tributa ſunt, à pijs viris congruenter adhibita contra ea, quæ ab his fallaciter inſeruntur, & credentibus quidem ſufficit ad vilitatem fidei indiſcuſſa perſpectio, ad confeſſionem pij dogmatis deuotos pertrahens animos: his autem qui doctrinam rectam peruertere moliuntur ad ſingula quæ malè pariunt, oportet occurrere, & eorũ obuijs congrua quæque prouidere. Nam ſi omnes contenti eſſent fidei conſtituto, & pietatis ſemitam nullis innouationibus tẽtarẽt, deceret Eccleſiæ filios nihil amplius excogitare, quàm ſymbolo conſtat. eſſe declaratum,* &c. Hinc HIERONYMVS STRIDONENSIS, lib. 1. Commentariorum in Matthæum, cap. 6. exponens illud: Si quis te percuſſerit in dexteram maxillam, &c. *Si non hæreticus* (ait) *in diſputatione percuſſerit, & dextrum dogma volnerit vulnerare, opponatur ei aliud de ſcripturis teſtimonium, & tandiu verberanti ſuccedentes ſibi dexteras præbeamus, donec inimici ira laſſeſcat,* &c. Porrò quod ſit eis verbo veritatis occurrendum, nec ſit eis permittendum docere, ſuperiùs diximus. Hoc etiam MONACHI CONSTANTINOPOLITANI Hieroſolymorum, & II. Syriæ, epiſtola ad Agapetum I. Papam repetunt, quæ lecta eſt actio. 1. V. generalis Concilij. Ibi deſcribunt quantum periculum proueniat animabus ex clandeſtinis conciliabulis hæreticorum, & ex eorum docendi libertate: quorũ libenter hic textum annecterem, ſed oneroſus eſſem lectoribus, quia prolixior eſt, & ſæpiùs in ſuperioribus paginis huiuſce rei fecimus mentionem. Eadem ſuggerunt EPISCOPI ORIENTALES epiſtola ad eundem Agapetum I. quæ lecta eſt etiã actione 1. eiuſdem Concilij, vt etiam ſæpiùs alibi meminimus. Ibi nõ tacent impiiſſimum Zoaram hæreticum monachum: *Qui omninò* (inquiunt) *diuinam ſcripturam, & omnem ſacrum ordinem & Miſſim ignorat, ſed cum audacia* (neſcimus vnde ſibi tradita) *peſſundat. Eccleſiaſticum ornatum atque ſuetũ, per conuenticula & parabaptiſmata quæ quotidie temerariè aguntur, cuius Synagogam mulierculis comeſſationibus, & ebrietatibus, luxibus, & adulterationibus deditis implet.* Ita legitur epiſtola VIGILII I. collat. 7. eiuſdem Concilij, vbi anathemate ferit Ruſticum & Sebaſtianum, qui cùm eſſent hæretici contra canones publicè docere præſumpſiſſent. Hinc & VICTOR CARTHAGINENS. & reliqui Epiſcopi prædictæ prouinciæ, epiſtola ad Theodorum Papam, quæ lecta eſt in Concilio Lateranenſi ſub Martino primo. *Veſtrum eſt* (aiunt) *canonica diſcretione ſolicitè contrariis Catholicæ fidei obuiare, nec permittere nouiter dici, quod Patrum venerabilium authoritas omninò non cenſuit. Nos enim humiles cerde, quæ recta ſunt, ad imitabile Domino, ſapientes, vno vinculo charitatis vobiſcum ſumus conſtricti, veram fidem ac religionem Catholicam in omnibus fortiter defenſantes. Studioſius itaque à Catholicis improbis præbe reſiſtere imminendum eſt, ne torpore deſidiæ oppreſſi, culpæ taciturnitatis teneamur obnoxij: & quaſi fauorem impen-*

Hæc tria concilia Toloſanum, Biterrenſe, & Narbonenſe nouiſſimè in lucem prodierit gallico idiomate.

Raimondus Toloſanus comes.

Franciſcus 1. & 2. Henricus 2. & Carolus 9.

Cõcilium Lateranenſe generaliſſimum ſub Innocentio 3. patrum, 1215.

Bonifacius 8.

Concilium Senonenſe. Cõcilium Toloſanum.

Irenæus.

Tertullianus. Origenes.

Baſilius.

Ambroſius. Hieronymus.

Auguſtinus.

Hieronymus Stridonenſis.

Hæretici vincũtur cum doctos catholicos cernunt. Dionyſius Alexandrinus.

Cõcilium Antiochenũ contra Paulum Samoſatenũ Antiochenum Epiſcopum.

Tertullianus Carthaginenſis.

Concilium Chalcedonenſe 1. generale 4.

Hieronymus Stridonenſis.

Monachi Conſtantinopolitani Hieroſolymorum, & 2. Syriæ.

Epiſcopi Orientales.

Zoaras nequiſſimus hæreticus.

Hic miſſam ignorabat, ideò nec multũ miſſis illi Calvinus. vide quid ſequitur.

Vigilius 1.

Victor Carthaginenſis.

Felix 3.

dentes iudicentur, dum aduerſa Catholicæ fidei propulſare negligimus. A beato namque FOELICE *Apoſtolico veſtra ſanctitatis prædeceſſore dictum eſt: Negligere quippe, cùm poſſis deturbare peruerſos, nihil eſt aliud quam fouere, nec caret ſcrupulo ſocietatis occulta, qui manifeſto facinori deſinit obuiare.* Lege & ſuprà in dictione, Epiſcopus hæreticos infectetur, &c. Vide & ea quæ poſuimus ex Conc. FRANCFORDIENSI ſuperiùs dictione, Eccleſia, &c. vbi ſic leges. *Neceſſarium eſt omnibus Chriſtianis cunctiſq; fidelibus, maximeq; Apoſtolicis viris, contra hoſtes Eccleſiæ, fidei armis dimicare, &c.* Quę ibi ſunt poſita. Denique patres Concil. BASILEENSIS ſeſſio. 22. ſe congregatos affirmant ad conuincendos hæreticos, quod & grauiter præſtiterunt contra hæreſes Auguſtini de Roma Archiepiſcopi Nazareni, & Ioannis Huſs, qui & in Concilio Conſtantienſi exuſtus, de quibus vide alibi.

Concilium Francfordienſe.

Cõcilium Baſileenſe generale.

Auguſtinus Hipponenſis.

Cyrillus Alexandrinus.

Abdias Babylonius.

Hæretici conuerſi non rebaptizandi. vide & Baptiſmus non iterandus, &c.

Hæreti. palinodia canebãt conuerſi.

Euſebius 8.

Concilium Eliberinum.

Hæretici conuerſi non promouendi. vide & Pœnitentiæ quot annis debeat pœnitere.

Hæretici ſunt pertinaces, & difficulter conuertuntur.] AVGVSTINVS HIPPONENSIS, lib. 2. de quæſtionibus Euangeliorũ, & in epiſtola ad Epiſcopos Donatiſtarum, ſummoperè pertinaciam hæreticorũ deteſtatur. CYRILLVS ALEXANDRINVS epiſtola ad Proclum Conſtantinopolitanum Epiſcopum, quæ lecta eſt collat 5. generalis V. Concilij. *Anima* (ait) *ægrotans peruerſorum intellectuum & dogmatum putredine, inſanabilem habet paſſionem.* Porrò repete ea quæ ſuperiùs in vocabulo, Hæreſis, &c. diximus. Hoc quoque in profeſſo eſt, quia intricatus animus laqueis diaboli multò fortiùs captiuus tenetur & ligatur, vnde rarò ab hæreſi conuerti videmus: quòd ſi conuertuntur ſignum eſt, quia nec fuerant veri hæretici: ſed, vt ait Auguſtinus, tantum aliqua imagine deluſi, verum quia quidam aliquoties conuertũtur, operæprecium eſt & conſequenter demonſtrare quid ſit de illis ſtatutum.

Hæreticus conuerſus quomodo recipiendus & qualiter tractandus. Et quidem quòd conuerſi hæretici debeant ſuſcipi, ſuperiùs oſtendimus ex ABDIA BABYLONIO, vbi narrat Iacobum Apoſtolũ Hermogenem magum & hæreticum, reſipiſcentem ſuſcepiſſe. Lege quoque quæ etiam ex Concilio Africano, poſita ſunt, & vocabulo, Clerici hæretici conuerſi, &c. Porrò DIONYSIVS ALEXANDRINVS epiſtola ad Philemonem preſbyterum Romanum, quam & allegat Nicephorus, lib. 6. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap. 8. hæreticos conuerſos nõ debere iterum baptizari docet, & hoc ſe à beato Heracla accepiſſe gloriatur. *Cum autem illi ad Catholicam fidem rediſſent, non debebant* (ait) *priùs admitti quam publicè omnia expoſuiſſent, quæ malè docuiſſent & temniſſent.* Inde eſt quòd nos hucuſque reſipiſcentes ab hæreſi, propalam in Eccleſia per recantationem ſeu reuocationem errorem ſuum cõfitentes compellimus, vt habes in recantatione Berengarij & aliorum. Hinc EVSEBIVS I. epiſt. 3. ad Epiſcopos Campaniæ & Tuſciæ. *Hæreticos* (ait) *omnes quicunque Dei gratia conuertuntur, & in ſanctæ Trinitatis nomine credentes baptizati ſunt, Romanæ Eccleſiæ regulam tenentes, per manus impoſitionem reconciliari præcipimus.* Præterea Cõcilium ELIBERINVM, can. 51. *Ex omni hæreſi, qui ad nos fidelis venerit, minime eſt ad clerum promouendus, vel ſi qui ſunt iſti præteritum ornati, ſine dubio deponẽtur.* IDEM can. 22. *Si quis de Catholica Eccleſia ad hæreſim tranſitum fecerit, rurſuſq; ad Eccleſiam recurrerit, placuit huic pœnitentiam non eſſe denegandam, eo quod cognouerit peccatum ſuum, qui etiam decem annis agat pœnitentiam, cui poſt decem annos præſtari communio debet.* Si verò infantes fuerint tranſducti, quòd non ſuo vitio peccauerint, incunctanter recipi debent. Idẽ ſtatuit Concilium ARELATENSE II. can. 17. de Bonoſiacis hæreticis. Verùm Conciliũ LAODICENVM, can. 6. *Non concedendum* (ait) *hæreticis ingreſſum domus Dei in hæreſi permanentibus.* Et can. 7. *De his autem qui ab hæreticis conuertũtur, ſiue baptizati ſint illi, ſiue cathecumeni, nõ antè ſuſcipiantur, quam omnes hæreſes anathematizent, & præcipuè illam qua detinebãtur. Tunc demum hi qui apud eos dicebantur fideles, noſtræ doceantur fidei ſymbolũ, & vntti ſanctо chriſmate ſic myſteriis communicent ſacroſanctis.* Idem ſtatuitur can. 8. de Cataphrygis. Hinc Concilium CONSTANTINOPOLIT. I. generale II. ſub Theodoſio ſeniore, can. 7. *Eos* (ait) *qui rectæ fidei adijciuntur, recipimus ſecundum ſubiectam hic conſuetudinem & conſequentiam. Arrianos quidẽ, & Macedonianos, & Sabbatianos, & Nouatianos qui dicunt ſeipſos Catharos & Ariſteros, hoc eſt, mundos vel ſiniſtros, & Teſſeradecatitas ſiue tetraditas, & Apollinariſtas recipimus: dantes quidem libellos, & omnem hæreſim anathematizantes, quæ non ſentit, vt ſanctæ Dei Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ, & ſignatos ſiue vntlos primùm ſanctо chriſmate, & frõtem, & oculos, & nares, & os, & aures, &c.* Et infrà: *Eunomianos qui in vnam demerſionem baptizantur, & Montaniſtas, qui hìc dicuntur Phryges, & Sabellianos qui eundem eſſe patrem & filiũ opinantur, vtrumq; ſimul confundentes, & alia grauia & indigna faciunt, & alias omnes hæreſes, quicunque ex his rectæ fidei aſcribi volunt, admittimus. Et primo quidem die, ipſos Chriſtianos facimus, ſecundo cathecumenos, deinde tertio exorcizamus, ſiue adiuramus ipſos, ter ſimul in faciem eorum & aures inſufflantes. Sic eos catechizamus ſiue initiamus & curamus, vt longo tempore verſentur in Eccleſiis, & audiant ſcripturas, & tunc eos baptizamus.* Sic & AMBROSIVS MEDIOLAN. lib. 3. Hexameron, cap. 13. ſummam vtilitatem ex conuerſione hæreticorũ Eccleſię proueniſſe confirmat. AVGVSTINVS HIPPONENSIS, lib. vnico de baptiſmo ad Conſtantium, de hæreticis conuerſis non rebaptizandis tractat, vt etiam diximus in vocabulo, Baptiſmus non iterandus, & baptiſmus hæreticorum, &c. & ſubdit Auguſtinus. *Nec illius ſine diſtinctione prætermiſi, vt humiliorem agant pœnitentiam, qui iam fideles Eccleſiam Catholicam deſeruerunt, quàm qui in illa nondum ſunt: nec ad clericatum admittuntur ſiue ab hæreticis rebaptizati ſint, ſiue priùs ſuſcepti ad illos redierint, ſiue apud illos clerici vel laici fuerint, &c.* Hinc in Concilio TELENSI lecta eſt epiſt 4. SYRICII I. ad Epiſcopos Africanos, can. 8. vbi ſic legitur. *Hæretici conuerſi per manus impoſitionem ſuſcipiantur, præter eos quos rebaptizant.* Idem & INNOCENTIVS I. epiſt. 2. ad Victricium Rhotomagenſem Epiſcopum, cap. 8. *Venientes* (ait) *à Nouatianis & Montenſibus, ſeu aliis hæreticis, per manus tantùm impoſitionem ſuſcipiantur: quia quamuis ab hæreticis, tamen in Chriſti nomine ſunt baptizati. Illi autem qui fortè à nobis ad illos tranſeuntes rebaptizati ſunt, ſi reſipiſcentes & ruinam ſuam cogitantes redire voluerint, ſub longa pœnitentiæ ſatisfactione admittendi ſunt.* Idem ſtatuit Concilium HIPPONENSE, can. 35. Hinc ANASTASIVS I. epiſt. 1. ad omnes Burgundiæ & Germaniç Epiſcopos, cap. 13. eadem rememorat: & ſub eodem tempore. Concilium TAVRINENSE I. ſub Syricio I. can. 5. mandat hos, qui ab hæreſi conuertuntur, ad gremium noſtris, Eccleſiæ ſuſcipiendos. LEO I. epiſto. 83.

Concilium Arelatenſe 2.

Concilium Laodicenũ ſub Damaſo 1.

Concilium Conſtantinopolitanum 1. generale 2. patrum 150. contra Macedoniũ

Forma recipiendorum Hæreticorũ ad fidem.

Ambroſius Mediolanẽſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Hæretici ad clericatum cõuerſi non admittuntur.

Concilium Telenſe. Syriciuſ.

Innocentius 1.

Concilium Hipponenſe. Anaſtaſius 1.

Cõcilium Tauricenſe 1. Leo 1.

quæ

Digitized by Google

quæ eſt ad ſeptimum Epiſcopum Altinum : iubet, vt ſi quis ex Cœleſtianis & Pelagianis conuerſus ſit, cùm profeſſione ſatisfactionis legitimæ in communione catholica habeatur. Hinc Concilium MILEVITANVM canone 23. *Placuit, vt quicunque conuerſus ab hæreticis dixerit, ſe apud eos pœnitentiam accipere, vnuſquiſque catholicum Epiſcopum requirat, vbi & ob quam cauſam apud eoſdem hæreticos pœnitentiam ſuſceperit, vt cùm documentis certis hoc ipſum approbauerit, ſibi pro qualitate peccati, ſicut eidem Epiſcopo catholico viſum fuerit, tempus pœnitentiæ vel reconciliationis decernat.* Potrò in vocabulo, lapſus, etiam de hæreticis conuerſis & laicis in hæreſim præcipitatis agetur. Præterea Concilium ARAVSICANVM I. ſub Leone 1. canone 2. *Hæreticos in mortis diſcrimine poſitos, ſi Catholici eſſe deſiderent ſi deſit Epiſcopus, à preſbyteris cùm chriſmate & benedictione conſignari placet.* Hinc & Concilium CONSTANTINOPOLITANVM ſub Flauiano actione 5. vt habetur actione 1. Concilij Chalcedonenſis. Eutychetem ad pœnitentiam & conuerſionem exhortatur, promittens ei ſpem veniæ pro præcedentibus & de futuris, communionem, ſi ſimilia confiteri voluerit quæ & ſancti patres in ſuis expoſitionibus reliquerunt. Sic quoque & Concilium GENERALE VII. Nicenum 2. actione 1. quæſtionem mouit, an ſuſcipi & recipi in communionem deberent decem Epiſcopi hæretici, qui errorem publicè exuerant, & ſibi petierant condonari, quod imperitia deliquerant (vt dicemus infra in vocabulo, Imago) Itaque coram patribus huius Concilij allati ſunt ſanctorum libri, quibus cognoſcerent quænam in recipiendis certa ratio obſeruari debeat, & lectus eſt publicè Apoſtolicarum ordinationum canon (in ordine, vt ibidem notatur 53. ſed ſtat apud nos in ordine 51.) vt dicemus in vocabulo, pœnitens, &c. *Si quis ait canon preſbyter eum qui à peccato conuertitur non receperit, ſed reiicit, deponitur. Si quidem Chriſtum offendit, qui gaudium in cœlo ſuper peccatorem reſipiſcentem oboriri dixit.* Lectus eſt poſtea canon. 8. Concilij NICENI I. de his qui ſe Catharos, id eſt, puros nominarunt. *Si ad communem Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam redierint, viſum eſt ſancta & magna ſynodo, vt accepta manus impoſitione in clero ſic maneant.* Lectus eſt & canon 3. Concilij EPHESINI I. generalis 2. *Si quis in qualibet ciuitate clericorum à Neſtorio, quique illius dogmata ſequuntur, prohibiti ſunt, vt minus recte ſenſerint, hos vt gradum proprium recuperent, iuſtum cenſuimus. Quicunque autem clerici vniuerſali & orthodoxæ ſynodo conſentiunt, & nunc & in futurum etiam quouis tempore iubemus, ne omnibus Epiſcopis à ſacris canonibus & orthodoxa fide deficientibus & abſiſtentibus, eaque tranſgredientibus ſubiiciantur.* Lectus & alius canon eiuſdem Concilij contra Meſſalianos & Euchytas. *Placuit vt quicunque per prouinciam fuerint Meſſaliani inuenti furioſæ hæreſeos cultores, ſiue etiam in ſuſpitionem venerint eiuſmodi morbi, ſiue clericorum de numero fuerint ſiue ex laicis, excommunicari. Quòd ſi aliquis illud ipſum dogma fuerit, execratur, ſiquidem clericus extiterit, in ea ordinatione permaneat : ſi verò laicus, in Eccleſiæ communionem recipiatur.* Lectus eſt & locus epiſtolæ BASILII MAGNI ad Amphilochium contra Eucratitas, qui ne ad Eccleſiam redirent, baptiſmum ſibi vſurpauerant, & dicit eos qui ab hac hæreſi reuerſi ſunt, ad gremium Eccleſiæ in ſedem receptos : ſimiliter eiuſdem locus epiſtolæ 72. & 74. ad Enaiſenos, & Epiſcopos Orientales, atque alterius ad Terentium comitem, in qua idem Baſilius ſignificauit communicationem & receptionem Euſtathij, qui ab hæreſi fuerat reuerſus, lecta eſt & epiſtola CYRILLI ALEXANDRINI ad Maximum Diaconum Alexandriæ, vbi de Neſtorianis, ſi toto corde conuerterentur, præcipit, vt eos diligenter examinet, & ſic eos recipiat. *Maluimus enim* (ait) *eos negantes, quàm inuerecundè animo collaudantes Neſtorij improbitatem. Sed res commoda adminiſtratione, multaque diligentia indiget.* Lecta eſt & epiſtola. Eiuſdem ad Gennadium Preſbyterum & Archimandritam, vbi de Hieroſolymitani Epiſcopi, quem Ælienſium Epiſcopum nominat, agit receptione, à Proclo viro ſanctiſſimo Conſtantinopolitano Epiſcopo. Lecta eſt & epiſtola ATHANASII ALEXANDRINI ad Rufinianum, vbi ſynodali dicit ſtatuto definitum. *Placuit vt hic & vbique gentium, quicunque* (ait) *lapſi fuiſſent proprio arbitrio, & anteſignani fuiſſent impietatis, ſi reſipiſcerent, ignoſcendum quidem illis, verùm non reſtitui debere in cleri numerum : qui verò non authores, ſed neceſſitate & violentia compulſi fuiſſent, viſum eſt quidem illis ignoſcendum, & in cleri locum debere reſtitui, maxime cum probabilem defenſionem & excuſationem dederint. Atque hoc quoque oeconomicè & rationabiliter factum videtur, quòd & Romanorum Eccleſiam omnia comprobaſſe conſtat.* Epiſtolæ autem huius locus repetitus eſt à patribus referente THARASIO CONSTANTINOPOLITANO Epiſcopo, cùm de non reſtituenda dignitate ſacerdotij loqueretur. Sic autem ait Tharaſius. *Non de quouis hæretico redeunte ad mentem, beatus pater ſtatuit : ſed de eorum principibus & anteſignanis, quique in ſua hæreſi velut deliciantur, & ſe oblectant, verbiſque artificioſis veritatem ipſam fuſcare ſtudent haud aliter ac orthodoxi ſolent cum libertate, ipſi autem ſententiam ſcripturæ peruersè explicant.* Et repeti verba Athanaſij fecerunt, de non eis reſtituenda ſacerdotij dignitate. Igitur cœperunt patres quærere, an huiuſmodi decem Epiſcopi qui conuerſi fuerant, deberent in communionem recipi, cùm ſe ipſi faterentur non vi, nec violentia adactos ad huiuſmodi hæreſim, ſed in ea natos & conuerſatos, & in ea diu vixiſſe. Viſum eſt igitur patribus, vt viderent ordinationem eorum quos receperant, ſi eſſent ab hæreticis, an non, & poſtea de electione. Lectus eſt itaque ante eos locus hiſtoriæ Eccleſiaſticæ RVFINI PRESBYTERI libro 10. capite 28. *Pergit interea Euſebius Alexandriam, ibique confeſſorum concilio congregato, qui pauci quidem erant numero, ſed fide integri, diſcutiunt quo pacto poſt hæreticorum procellas & perfidiæ turbines, tranquillitas renouaretur Eccleſiæ. Aliis videbatur fidei calore feruentibus, nullum debere vlrà in ſacerdotium recipi, qui ſe vtcunque hæreticæ communionis contagione maculaſſet. Sed qui imitantes Apoſtolum, quærebant, non quod ſibi vtile eſſet, ſed pluribus, vel qui imitarentur Chriſtum, qui cùm eſſet omnium vita, pro ſalute cunctorum humilians ſe, deſcendit in mortem, quo ſcilicet inueniretur & in mortuis vita : dicebant melius eſſe humiliari paululum propter deiectos, & inclinari propter eliſos, vt eos rurſus erigerent, nec ſibimet ſolis puritatis merito cœlorum regna defenderent, ſed eſſe glorioſius, ſi cùm pluribus illuc mererentur intrare. Et ideo ſibi rectum videri, vt tantum perfidiæ authoribus amputatis, reliquis ſacerdotibus daretur optio, ſi fortè velint, abiurato perfidiæ errore, ad fidem patrum ſtatutaque conuerti, nec negare aditum redeuntibus, quin potius de eorum conuerſione*

Concilium Mileuitanum.

Lapſus.

Hæreticus in mortis articulo conuerſus.

Concilium Araſicanum 2.

Concilium Conſtantinopolitanum ſub Flauiano.

Concilium Nicenum generale 7.

Canõ Apoſtolorum approbatur hunc autem allegauimus 7. vocabulo Pœnitẽs recipiendis, &c. Luc. 15.

Concilium Nicenum 1.

Concilium Epheſinum 1. generale 2.

Hæretici ſuſpecti.

Baſilius magnus.

Cyrillus Alexandrinus.

Athanaſius Alexandrinus.

Qui anteſignani fuerit hæreſeos non recipiuntur in clerum qui verò ſolum modo ſe dudi ſunt recipiuntur.

Tharaſius Cõſtantinopolitanus.

Proceſſus decẽ Epiſcoporum hæreticorum qui conuerſi fuerant.

Rufinus Aquileienſis.

Concilium Alexandrinum celebratum ab Eutebio Cæſarienſi.

Luc. 15.

gaudere: quia & ille Euangelicus iunior filius, paterna depopulator ſubſtantia, ſed in ſemetipſum reuerſus, non ſolum ſuſcipi meruit, ſed & dignus paternis complexibus deputatur, & annulum fidei recipit, & ſtola circumdatur, per quam, quid aliud quàm ſacerdotij declarantur inſignia? nec probabilis extitit apud patrem ſenior, filius, quod inuidit recepto, nec tantùm meriti habuit non delinquendo, quantum nota contraxit non indulgendo germano. Cum igitur huiuſcemodi ſententiam, ex Euangelica authoritate probatam, ordo ille ſacerdotalis & Apoſtolicus comprobaſſet, ex eiuſdem Concilij ALEXANDRINI decreto, Aſterio cæteriſque qui cùm eo erant iniungitur Orientis procuratio, præfato verò Euſebio decernitur Occidentis, vt ibidem latiùs proſequitur Rufinus. vide loco ſuperiùs allegato capite 29. Tandem cùm hæc relata eſſent in conſpectu Patrum ſupra memoratæ ſynodi Nicenæ 1. generalis 7. communi conſenſu decreuerunt, vt hæretici conuerſi reciperentur, ſi alia non ſubſit canonica cauſa quæ prohibeat. *Redeuntes* (aiunt illi) *placet omnibus vt recipiantur. Oportet enim vbique canonicas ordinationes ſeruare.* Et ſubſcripſerunt omnes. Poſteà verò quæſierunt de his, qui ab hæreticis ordinati ſunt, vt dicemus in vocabulo, ordinati ab Hæretic. &c. Tum demum actione 2. & 3. eiuſdem concilij Gregorius Neocæſareæ Epiſcopus hæreticus, & eiuſdem cùm præfatis decem Epiſcopis fatinæ ſe præſentauit patribus, abiurationem tenens erroris, & de eo ſicut de cæteris ſententia prolata eſt. Denique de hæreticis conuerſis ad fidem GREGORIVS I. libro 3. Dialogorum cap. 31. *Tunc gaudet* (ait) *ſancta catholica & Apoſtolica Eccleſia, quando inimicos ſuos, videlicet hæreticos, videt in vera confeſſione ad eam reuerti, Domino dicente: Gaudium erit ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, &c.* AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de Prophetia, vt allegat ADRIANVS I. libro pro defenſione Imaginum ad Carolum magnum cap. 56. *Quicunque ab hæreticis tranſirent ad Catholicam, non habebunt hoc opprobrium gentium, nec portant maledictum diſſenſionis: quia permanent in radice vnitatis, in plantatione charitatis.* Eadem confirmat Concilium LATERANENSE ſub Innocentio 3. cap. 3. & 4. vt alibi allegauimus, & allegatur extra de hæretic. cap. 2. excommunicamus, &c. Concilium SENONENSE in generali decreto de damnatione hæreticorum, expreſsè ſtatuit, vt damnati de hæreſi, ſi ad vnionem fidei catholicæ redire voluerint, maneant de foro Eccleſiæ, & ad agendam perpetuam pœnitentiam in pane doloris & aqua triſtitiæ perpetuo carceri deputentur. Damnatos verò de hæreſi, ſi eam abiurare noluerint, ſi laici ſunt, ſtatim ſunt iudicio ſeculari relinquendi, ait, vt ſupra meminimus. Sic & Concilium TRIDENTINVM ſaluum conductum dedit multis proteſtantibus, vt ad Concilium properarent, & ita ſeſſione 17. quæ eſt prima ſub Pio 4. loquitur. *Non ita re putauimus eſſe omnes, qui in hæreſes quaſcunque lapſi ſunt, & adhuc irretiti ſunt, ad pœnitentiam inuitare cum ſalui conductus ampla conceſſione, ac promiſſione magnæ & ſingularis clementiæ & benignitatis, modo redeant ad cor, & ſanctæ Eccleſiæ catholicæ poteſtatem agnoſcant.* Lege reſiduum. clerici ab hæreſi conuerſi, & Epiſcop. hæreticus conuerſus, &c & infra, pœnitens & lapſus.

Cõcilium Alexandrinũ ſub Euſebio Cæſarienſe.

Hæretici conuerſi ſuſcipiendi.

Vide quia omnes hi fuerant hoſtes imaginum, vt nunc ſunt Hæretici, & tamen palinodiam canant agnoſcentes veritatem.

Gregorius 1.

Luc. 15.

Auguſtinus Hipponenſis.

Adrianus 1.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. patrum 412.

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato.

Concilium Tridentinum generale nouiſſimum.

Hæretici conuerſi, iterum, recidiuantes.] Lege quod ſuperiori diſtinctione tractatum eſt, & locis aliis ibidem præſignatis, infrà, pœnitens recidiuum patiens, & lapſus, &c. Porrò vt quod reſtat abſoluamus, Concilium SENONENSE in generali decreto, & traxit ex ſexto decretalium cap. 1. de hæreticis. *Qui in hæreſim* (ait) *ſemel abiurauerint, ac velut canes ad vomitum redierint, tanquam palmites aridos in vite non manentes foras mittendos decernimus, & ſeculari iudicio ſine vlla audientia relinquendos. Relapſos autem in hæreſim, iuxta decretum* ALEXANDRI IV. *declaramus eos, qui in iudicio hæreſim abiurarunt, & poſt commiſerunt in ipſa licet prius crimen hæreſis non plene contra ipſos probatum fuiſſet. Inſuper eos, qui in vna ſpecie hæreſis commiſerunt, aut in vno fidei articulo errauerunt, & poſt ſimpliciter vel generaliter hæreſim abiurarunt, ſi ex tunc in aliam ſpeciem hæreſis commiſerunt, velut relapſos in hæreſim decernimus indicandos. Præterea, is de cuius lapſu in hæreſim ante abiurationem conſtiterit, vel nunc conſtat, ſi poſt illam hæreticos deducat, accepiat, vel aſſociet, ſeu dona aut munera eis mittat, aut fauorem eis impendat qui excuſari non poſſit, meritò debet iudicari relapſus: cùm illum ex approbatis à ſe erroris conſequentia, non ſit dubium id fecisſe. Non ſimè, abiurans in iudicio hæreſim, propter vehementem præſumptionem ſi iterato labitur, licet non fuiſſet plenè probata, relapſus dicitur. Cæterùm relapſis & ſi reſipiſcentia non profuerit ad euitationem pœnæ temporalis, tamen cùm Eccleſia nullis claudat gremium redeuntibus: non ſunt ipſis relapſis, ſi pœnituerint & pœnitentia ſigna apparuerint, pœnitentia & Euchariſtiæ ſacramenta deneganda.* Vide locis ſuperiùs allegatis.

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato Cancellario & Archiepiſcop.

Alexander 4.

Relapſi quatuor modis cognoſcuntur.

HIERVSALEM.

Hieroſolymitanæ Eccleſiæ. [Cùm Antiochena diſſidium, habes ſuperiùs expreſſum vocabulo, Antiochia.

HISTRIO.

De hiſtrionibus.] Clericis vel alijs agemus in vocabulo, ludus, & ſpectacula. De Hiſtrione etiam impudico & nefario, qui multos ſua arte perdebat & quæſtus iniquè conquirebat, agit CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 1. epiſtolarum epiſtola 10. ad Eucratium. Vide locis allegatis.

Cyprianus Carthaginenſ.

HOMILIA.

Homiliarum.] ſæpiùs fit mentio in antiquis patrum decretis, & potiſſimè in Concilio VASENSI II. ſub Leone 1. canone 2. vt dicemus in vocabulo prædicatio, & prædicator, & alibi. Hinc etiam Concil. TVRONENSE III. ſub Carolo Magno canone 17. *Viſum eſt vnanimitati noſtræ, vt quilibet Epiſcopus habeat homilias continentes neceſſarias admonitiones, quibus ſubiecti eruditantur, de fide catholica, prout capere poſſunt) de retributione bonorum perpetua, & æterna damnatione malorum, & de reſurrectione quoque futura, & vltimo iudicio, & quibus operibus poſſit promereri vita beata, quibuſve excludi, & vt eaſdem homilias quiſque aperte transferre ſtudeat in propriam linguam, quo facilius cuncti poſſint intelligere quæ dicuntur.* Idem omninò Concilium RHEMENSE ſub eodem principe canone 11. & Concilium MOGVNTINVM II. ſub Rabano Archiepiſcopo cap. 2. omninò verbis ſimilibus. vide ſuperiùs, Epiſcopi officium, &c. & infra prædicatio, &c.

Concilium Vaſenſe 2.

Concilium Turonenſe 3. ſub Leone 3.

Concilij Rhemenſe.

Cõcilium Moguntinum 2.

Homo.

Homo cur ab initio non est perfectus creatus.] Lege hic quæ iam diximus in vocabulo, Adam, & infra, Liberum arbitrium. Porrò Irenæus Lugdunensis libro 4. contra hæreses Valentini & similium cap. 73. *Si dicat aliquis, quid enim? non poterat ab initio Deus perfectum facere hominem? Sciat quoniam Deus quidem, cùm semper sit idem, & innatus, quantum ad ipsum est, omnia possibilia ei. Quæ autem facta sunt ab eo, secundum quod postea factura initium habuerunt, secundum hoc & minora esse oportuit eo qui fecerit. Nec enim poterant infecta esse quæ nuper facta sunt: propter quod autem non sunt infecta, propter hoc & ideo deficiunt à perfecto. Secundum enim quod sunt posteriora,* (ait cap. 74.) *secundum hoc & infantilia, & secundum quod infantilia, secundum hoc & insueta, & inexercitata ad perfectam disciplinam,* &c. Tum cap. 75. *Quemadmodum Apostolus poterat quidem dare escam, tamen lac dabat, eò quod illi escam non poterant accipere, quoniam infirmum adhuc & inexercitabilem sensum erga Deum conuersationis habebant. Sic & initio Deus quidem potens fuit dare perfectionem homini, ille autem nunc nuper factus non poterat illud accipere, vel accipiens capere, vel capiens continere.* Vide & Tertullianvm, allegatum in vocabulo, liberum arbitrium, vbi hoc idem probat. doctissimè tractat de hac re Clemens Alexandrinvs libro 2. Stromatum, non longè à fine, vbi inquirit quomodo intelligendum sit, ad imaginem & similitudinem Dei creatum esse hominem: similiter & libro 3. ad calcem. Potissimum autem de hac materia sufficientissimè disseruit Gregorivs Nissenvs libro de homine cap. 1. & 2. scripserunt multi alij patres quos frustra conarer omnes hic producere.

Hominis corpus vnde.] Priscillianistæ corpus hominis impiè diaboli esse figmentum, & semina conceptionum opere demonum in vteris mulierum figurari asserebant: quos falsitatis & impietatis arguit Leo I. epistola 91. ad Turibium Asturiensem Episcopum cap. 8. talem potius, dicens, opinionem dæmonum esse figmentum, qui non in fœminarum ventribus formant homines, sed in hæreticorum cordibus tales fabricantur errores, cap. autem 9. sequenti eosdem arguit, qui promissionis filios, ex matrum visceribus quidem natos, sed ex Spiritu sancto dicunt esse conceptos: quia per Spiritum quidem sanctum, promissionis quidem filij renascuntur, non in vtero carnis, sed in virtute baptismatis, cùm intra materna viscera peccati mortalitatisque contagio comitetur infantes. Et cap. 14. eos conuincit, qui corporis statum sub potestate syderum, atque signorum, proterua qualitate teneri affirmabant. vide superiùs, fatum, & Gregorivm Nissenvm loco præallegato, & Epiphanivm Cypri libro 1. contra hæreses, hæresi 45. contra Seuerianos. Idem dicit & Concilium Bracarense I. capite 12. & 13. & multi alij patres. Avgvstinvs Hipponensis hoc asserit libro de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 19. vbi disputat ex quibus homo constet: & Ambrosivs Mediolanensis sermone 10. in psalmum 118. dum illud exponit: *manus tuæ fecerunt me & psalmauerunt me*, &c. perge ad sequentia.

Hominis proprium.] Concilium Arausicanvm II. sub Leone I. canone 22. *Nemo habet de suo, nisi mendacium & peccatum. Si quis autem habet homo veritatem atque iustitiam, ab illo fonte est, quem debemus sitire in hac heremo, vt ex eo quasi quibusdam guttis irrorati non deficiamus in via.* Si hanc vellem dilatare materiam, non sufficeret charta nec hora: sed sub silentio cuncta recondimus, quia iam in alio opere de hac materia tractauimus, in expositione videlicet 3. capitis ad Romanos, dum illud prosequeremur: omnis homo mendax, &c. præterea vide, infra, opera, & peccatum originale, & liberum arbitrium, & cætera huiusmodi, vbi cuncta lucidiùs exponentur.

Irenæus Lugdunensis. — Esai 10. Iſal. 111.

Tertullianus Carthaginensis. — Clemens Alexandrinus. — Gregorius Nissenus. — Leo I. — Gregorius Nissenus. — Epiphanius Cypri. — Concilium Bracarense 2. — Augustinus Hipponensis. — Ambrosius Mediolanensis. — Concilium Arausicanum 2.

Homicidivm.

Homicidiorum varia genera.] Clemens I. epistola 1. ad Iacobum fratrem Domini, vbi vltima B. Petri Apostoli verba recenset (& allegatur à Gratiano de pœnitentia distinct. 1. cap. Homicidiorum.) *Homicidiorum verò tria genera esse dicebat, & pœnam eorum parilem fore dicebat. Sicut enim homicidæ interfectores fratrum, ita & detractores eorum, eosque odientes, homicidas esse manifestabat: quia & qui occidit fratrem suum, & qui odit, & qui detrahit ei, pariter homicida esse monstratur. Vide, detractio, &c.* Sed sigillatim omnia homicidiorum genera recensebimus.

Clemens 2.

Homicidium spirituale vetatur.] Bonifacivs I. (allegatur in codice librorum 5. libro 4 cap. 21.) *Omnis qui odit fratrem suum, homicida est, & scitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem. Ecce homicida esse probabiliter declaratur, qui à fraterna societate diuiditur. Nam & si manus non mouerit ad occidendum, pro eo tamen quia nititur ad nocendum, iam à Deo homicida tenetur. Vnde ille, & iste iam interfector conuincitur.* Vide, inuidia, &c. & detractio, &c. est aliud homicidium spirituale, de quo loquitur Concilium Tribvriense capite 49. *Si quis* (ait) *siue sit vir, siue mulier, aliquem à recta credulitate & catholica fide illusione diabolica auerterit, expedit ei* (vt Euangelicus intonat sermo) *vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris: quia qui scandalizauerit alios vt Deum offendant, ac de vera fide & salute recedant: multò melius esset ei, vt propriis vitia suæ vitiis & immunditia pollutus puniretur, quàm pro suis & aliorum peccatis in infernum demergerentur,* &c. Vide sequentia.

Bonifacius 1. — 1. Ioan. 3. — Aliud homicidium Spirituale. — Concilium Tribuiense. — Matth. 18.

Homicidium veneno procuratum.] Idem Concilium vbi supra. *Et si quempiam veneno, vel herbis, aut diuersi generis maleficiis perdiderit, velut pessimus homicida duplici multetur pœnitentia.* Vide infrà.

Homicidium suspitiosum.] Concilium Arelatense II. cano. 32. *Si expositus ante Ecclesiam cuiuscunque fuerit miseratione collectus, contestationis ponat epistolam: & si is qui collectus est, intra decem dies quæsitus agnitusque non fuerit, securus abeat qui collegit. Sanè qui post prædictum tempus, calumniator extiterit, vt homicida, Ecclesiastica districtione damnabitur, sicut patrum sanxit auctoritas.* Lege ea quæ sequuntur.

Concilium Arelatense 2. sub Syluestr. 1. anno 326.

Homicidium suipsius prohibetur, & eius oblatio qui seipsum occiderit respuatur.] Superius vocabulo, duellum seu Monomachia, ostendimus quomodo homicidium, quod ex duello prouenit, vetatur, & tales sic occisi ab Ecclesiastica sepultura prohibeantur, & Ecclesiasticis suffragiis. De his etiam qui seipsos interimunt est Canon Apostolorvm XXI. & allegatur

Canones Apostolorum.

Digitized by Google

allegatur à Gratia. diſtinct. 3. *Qui ſeipſum mutilauerit, ne ſit clericus: ſi enim ſit homicida, & Dei opificij hoſtis.* Et CANON XXIII. (allegatur à Martino Bracarenſi cap. 21. collectorij, & à Gratiano diſtinctione 55. cap. Si quis, & ab Iuone lib. 3. decret.) *Si quis cum clericus fuerit abſciderit ſemetipſum, omnino damnetur, quia ſuus eſt homicida.* Et Canon 24. *Laicus ſemetipſum abſcindens, annis tribus communione priuetur, quia ſuæ vitæ inſidiator extitit.* Vide ſupra, Eunuchus Hinc Concilium ARELATENSE II. cano. 34. *Si quis famulorum, cuiuſlibet conditionis aut generis, quaſi ad exacerbandam domini diſcretionem, ſe diabolico repletus furore percuſſerit, ipſe tantum ſanguinis ſui reus erit, neque ad Dominum ſceleris alieni inuidia pertinebit.* Sic AVGVSTINVS HIPPONENSIS exponens illud Ioannis: Qui oderit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam, homicidium ſui ipſius prohibet. *Vide* (inquit) *ne teipſum velis interimere, ſic intelligendo, quia animam tuam debes odiſſe. Hinc namque peruerſi & ſceleratiores quique, ſuipſius homicidæ flammis ſe donant, aquis præfocant, precipitio colliduntur & pereunt. Hoc Chriſtus non docuit, imò diabolo precipitium ſuggerenti, redi* (inquit) *poſt me Sathana, &c.* Idem quoque epiſtola 61. non laudat Raſiæ factum, quod ſemetipſum occiderit. *Deus quippe dixit: Innocentem & iuſtum non occides. Si iſte innocens & iuſtus non fuit, cur proponitur imitandus? Si autem innocens & iuſtus fuit, quare interfector innocentis & iuſti fuit? putatur ideo eſſe laudandus, &c.* Hinc eſt quod Concilium AVRELIANENSE II. canone 15. prohibet eorum oblationem ſuſcipi, qui probantur ſibi mortem propriis manibus intuliſſe. Concilium ANTISIODORENSE I. canone 17. *Quicunque ſe propria voluntate in aquam iactauerit, aut collo ligato ſe ſuſpenderit, aut de arbore præcipitauerit, aut ferro percuſſerit, aut qualibet occaſione voluntaria ſe morti tradiderit, iſtorum oblata non recipiantur.* Omninò idem ſtatuit & Concilium BRACARENSE I. cap. 34. (& allegat Gratianus cauſa 23. quæſt. 5. cap. placuit) præcipiens ne etiam pro huiuſmodi in oblatione commemoratio fiat. *Neque cùm pſalmis* (ait) *ad ſepulturam eorum cadauera deducantur. Multi enim ſibi hoc per ignorantiam vſurpant. Similiter de his placuit fieri, qui proſuis ſceleribus puniuntur.* Vide, Reus.

Concilium Arelatenſe 2. ſub Syluestro 1.

Auguſtinus Hipponenſis.

Ioannis 12.

2. Machab. 14.

Concilium Aurelianenſe 2. ſub Vigilio 1.

Concilium Antiſiodorenſe 1. ſub Deuſdedit Papa.

Homicidium reorum qui in patibulo ſuſpenduntur.] Vide in vocabulo, Reus, quia ibi adhuc quædam dicenda ſunt.

Homicidium Eccleſiaſticorum & ſacerdotum, &c.] Poſuimus in vocabulo, clerici non cædendi nec lædendi, &c.

Homicidium clerici non perpetrent, &c.] Vide ibidem.

Homicidium patris, matris, vel fratris, &c.] Concilium VORMATIENSE canone 30. *Statuimus vt Parricidæ & fratricidæ per vnius anni circulum, antè fores Baſilicæ orantes domini clementiam, perſeuerent. Concepto autem anni circulo, introducantur in Eccleſiam: tamen inter audientes, vſque dum vnius anni ſpatium finiatur, ſtent, cùm ad Miſſarum ſolennia vel alia ſacra audire officia venerint. His autem peractis, ſi pœnitentiæ fructum in eis conſpicitur, corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti participes fiant, vt deſperantiæ non indurentur caligine. Carnem non manducent omnibus diebus vitæ illorum, & ieiunent vſque ad horam nonam diei quoti die, exceptis feſtis diebus atque dominicis: Abſtineant à vino, medone, atque ceruiſia mellita, tres dies per hebdomadam. Arma gerere non audeant, nec ſumere, niſi contra paganos: & vbicunque ire voluerint, nullo vehiculo deducantur, ſed pedeſtri more proficiſci ſtudeant. Tempus autem huius pœnitentiæ in Epiſcoporum ponimus arbitrio, vt ſecundum conuerſationem illorum, aut extendere, vel minuere valeant. Ab vxoribus, ſi habuerint, non ſeparentur: ſi autem non habuerint, & ſe continere non valuerint, legitimas accipiant in coniugio fœminas, ne fornicationis voraginem incidere videantur, & ſi finis vitæ illorum venerit, antequam duorum prædictorum annorum finiantur curricula, viaticum illis non negetur.* De Homicidio verò matris ſic NICOLAVS I. epiſtola ad Ratoldum Argentoratenſem Epiſcopum refert, & allegat Gratianus cauſa 33. quæſtione 2. latorem, &c. *Statuimus vt matris interemptor ſub pœnitentia iugo permaneat, ita vt per annum integrum Eccleſiam non ingrediatur, ſed antè fores ſtans, orans & deprecans Deum perſeueret, qualiter tanto eripiatur piaculo. Completo anni circulo, introeundi in Eccleſiam licentiam habeat, tantum inter audientes ſtet, ſed nondum communicet. Completis autem trium annorum curriculis, ſacræ communionis & gratia concedatur: oblationes verò non offerat, niſi prius aliorum ſeptem annorum curricula expleantur. His autem omnibus annis atque temporibus carnem non manducet, nec vinum habere præſumat, exceptis feſtiuis diebus atque dominicis, & à Paſcha vſque ad pentecoſten. Et quocunque ire voluerit nullo vehiculo deducatur, ſed pedibus proficiſcatur. Arma non ſumat, niſi contra paganos. Ieiunet tribus diebus per hebdomadam vſque ad veſperam. Et propria & legitima coniuge non ſeparetur, ne in fornicationis voraginem corruat: quod ne fiat optamus. Si autem ante annorum trium curſum finis vitæ illius appropinquauerit, corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti particeps fiat: ſin autem, vt ſupra ſtatuimus efficiatur. Si tamen illius conuerſionem & lachrimarum fontem in bonis operibus demonſtrarit, humanius circa eum agatur.* Vide etiammox in vocabulo, Homicidium fortuitum, &c.

Concilium Vormatienſe ſub Ludouico 2. Imperat. anno 866.

Pœnitentia eorum qui parentes occiderint.

Nicolaus 1.

Homicida ſeu interfector matris vt debeat pœnitere.

Homicidium vxoris.] PIVS I. in decreto, quod allegat Gratianus cauſa 33. quæſt. 2. cap. Quicunque. *Quicunque propriam vxorem * abſque lege, vel ſine cauſa, & certa probatione interfecerit, aliamque duxerit vxorem, armis depoſitis publicam agat pœnitentiam: & ſi contumax fuerit, & Epiſcopo ſuo inobediens exiſterit, anathematizetur quamdiu conſentiat. Eadem lex erit ei, qui ſuum ſeniorem interfecerit.* Hinc NICOLAVS I. epiſtola ad Rodulphum Bituricenſem Archiepiſcopum, vt allegatur à Gratiano cauſa 33. quæſt. 2. cap. interfectores. *Interfectores ſuarum coniugum ſine indicio, cùm non addis adulterarum, vel aliquid huiuſmodi, quid aliud habendi ſunt quàm homicidæ? ac per hoc ad pœnitentiam redigendi, quibus penitus coniugium denegatur, exceptis adoleſcentulis de quibus eſt beati* LEONIS PAPAE *viceſima quinta regula decretalium, imo indulgentia obſeruanda.* Præterea, vtrum adultera vxor debeat à marito occidi impunè, prædictus Nicolaus ad Alcuinum Epiſcopum Ianuenſem ſic dicit. *Licet hoc mundana lex permittat, tamen ſancta Dei Eccleſia mundanis nunquam conſtringitur legibus. Gladium non habet, niſi ſpiritualem, quo non occidit, ſed viuificat, &c.* Vide, allegatum à Gratiano cauſa 33. quæſtione 2. capite inter hæc. Vide quoque ſupra in vocabulis, Adultera, & adulterium, &c.

Eadem eſt conſtitutio ſuperioris concilij

Pius 1.

Hoc non ſine cauſa dicitur, quia aliquoties excutatur eius interemptio, ſi in opere illicito extra matrimonij & thori fidem inueniatur vt habes in vocabulo, Adulterium & adultera. Nicolaus 1.

Leo Pap. 1.

An liceat impune marito adulterum vxorem occidere.

Homicidium ſeruorum & ancillarum.] Pete vocabula ſeruus, & Ancilla.

Homicidium filiorum & infantium.]

Cuncta penè quæ hic dicenda erant, poſita reperies in ſuperioribus, in vocabulo, Abortiuus, vel abortus natorum interemptionem grauiter execratur & interdicit PHILO IVDAEVS, libro de ſpecialibus legibus ad calcem: & TOLETANVM Concilium 3. canone 17. vt diximus: & Concilium VORMATIENSE, vt ibidem reperies Concilium TRIBVRIENSE canone 37. *Si quæ mulier* (ait) *vt ſæpè contingit, infantem proprium propè ignem collocauerit, & alius, qui caldarium ſuper ipſum ignem pependerit & aquam infuderit, atque aqua ipſa per ignem feruens egreditur, & infanti ſuperfunditur, & propterea mortuus agitur, mater infantis propter negligentiam, indicio ſacerdotum pœniteat, & homo qui caldarium pependit, ſecurus permaneat. Simili modo de cæteris ſimilibus, quæ ſæpe diuersè ſolent euenire, & indicamus, & eſſe volumus.* Idem canone 3. *Si quis filium ſuum* (quod abſit) *non ſponti, ſed caſu contingente occiderit, iuxta homicidas ſponte commiſſa pœniteat, &c.* Vide infra, Homicidium voluntarium & fortuitum, &c. ALEXANDER III. Epiſcopo Tornacenſi (habetur parte 50. Lateranenſis Concilij quod celebrauit cap. 12.) mulierem recenſet ira percitam, ictu quodam proprium filium interfeciſſe, eò quòd (ait) cùm eum de quodam genuiſſet, ille tamen turgido vultu illi improperabat, quòd filius eius non eſſet. Ob id autem factum ſeptènio exulare à comite Flandrenſi cogitur, vſque quo ſummi Pontificis licentia remearet. Adiit ergo ſummum pontificem, crucem parata ſuſcipere & Hieroſolymam proficiſci & eam pontifex, vt minus idoneam ad hoc peragendum iter, ad proprium remiſit Epiſcopum, mandans ei vt prædictam mulierem in aliquod monaſterium ſui Epiſcopatus ſuaderet tranſire, vt ibi peccata ſua perpetua pœnitentia deploraret. Si autem repugnante carnis fragilitate ad hoc induci non poſſet, licentiam ei nubendi in domino tribueret: quia tutius eſt vt in domino nubat, & vni ſoli, quàm multis adhæreat. Simile narrat, loco ſupra memorato cap. 22. LVCIVS III. Pariſienſi Epiſcopo, de muliere quæ furore diabolico accenſa filiam propriam læthali vulnere iugulauit: propter quòd Dominus terræ, maritum eius ipſam coegit abiurare, & ſimili pœnitentia ſtringens, proprio remiſit Epiſcopo, viro proprio reddendam vide mox, Homicidium fortuitum & voluntarium, &c.

Philo Iudæus, vbi ſic ait ſi quis rixando cum muliere pugnos in vterum, &c.

Concilium Toletanum 3.

Concilium Vormatienſe.

Concilium Triburiéſe ſub Arnulpho Imperatore.

Alexander 3. Exemplum mulieris infantis interfectricis.

Lucius 3.

Homicidium paganorum.] NICOLAVS I. epiſtola ad Oſualdum Epiſcopum Quadrantinum, & allegatur à Gratiano diſtinct. 50. cap. Clericum. *Clericum qui Paganum occiderit, non oportet ad gradum maiorem prouehi: qui carere etiam debet acquiſito, homicida enim eſt. Nam diſcreti ſunt milites ſeculi, à militibus Eccleſiæ, quibus militare ſeculo non conuenit.* Concilium TRIBVRIENSE cano. 34. *Hinc etiam ſtatuitur, vt ſi quis in hoſte contra paganos vna cum interfectis paganis etiam perimat Chriſtianos captiuos à barbaris, eo quòd in impetu belli nequeat diſtingui, cùm eò miſericordiùs agatur, ita vt quadraginta diebus pœnitentia indulgentiùs tranſactis, penes Epiſcopum ſit authoritas & poteſtas, vt perpendat culpam, agat pœnitentiam, &c.* Vide quæ ſequuntur.

Nicolaus 1.

Concilium Triburiéſe ſub Arnulpho Impera.

Homicidium fortuitum & caſuale, & inuoluntarium.] De hoc homicidio PHILO IVDAEVS elegantiſſimè diſſerit libro de ſpecialibus legibus, vbi ſic loquitur. *Sciendum tamen hoc quoque interdum accidere, vt aliquis nihil minus cogitans committat homicidium, non deſtinato conſilio, nec paratus ad id antea, ſed repentino furore percitus, imparatus malo & obrepenti facilè, quod non minùs nocet commoto quàm ſuſtinèri talem debacchationem. Interdum enim aliquis progreſſus in forum, vt agat ſua negotia, caſu hominis, vel lingua, vel manibus petulanti ſit obuius, laceſſituſque, aut ipſe contentionem exorſus, vt rixa citiùs dirimatur, aut pugno ferit, aut eminus lapide. Tum ſi læthali plaga ictus alter moritur, percuſſor quoque ferat quod intulit: quòd ſi non ſtatim ab ictu periit, ſed decumbit laſſa valetudine, ac mox curatus, ſi non ſuis pedibus, ſaltem aliis ſuſtentantibus, aut ſcipione ſubnixus obambulat, duplicem multam luat: tum eam qua rependatur percuſſi otium, tum qua ſatisfiat medico. Hac perſoluta immunis ſit à ſupplicio, etiam ſi percuſſus moriatur poſtea: fortaſſis enim non ex ictu per quem cæpit obambulare valerèque meliuſculè, ſed aliis de cauſis interiit, quæ repentè aggreſſæ vel ſana corpora enecant.* Lege reliquum. De Caſuali homicidio pulchrè AVGVSTINVS HIPPONENSIS epiſtola 154. quæ eſt ad Publiocolam, agit, vbi ſic loquitur. *Non eſt reus mortis alienæ, qui cum ſuæ poſſeſſioni murum circumduxerit, aliquis ex ipſius ruinis percuſſus intereat. Neque enim reus eſt Chriſtianus ſi bos eius aliquem feriendo, vel equus calcem iaciendo aliquem occidat: aut ideò non debent boues Chriſtiani habere cornua, aut equus vngulas, aut dentes canis. Aut verò, quoniam Paulus Apoſtolus fugit, vt in Tribuni notitiam perferrentur, inſidias ſibi à quibuſdam perditis præparari, & ob hoc deductores cœpit armatos, ſi in illa arma ſcelerati homines incidiſſent, Paulus in effuſione ſanguinis eorum ſuum crimen agnoſceret? Abſit vt ea quæ propter bonum licitum facimus aut habemus, ſi quid per hæc præter noſtram voluntatem cuiquam mali acciderit nobis imputetur. Alioquin nec ferramenta domeſtica & aggreſtia ſunt habenda, ne quis eis vel ſe, vel alterum interimat: nec arbor aut reſtis, ne quis ſe inde ſuſpendat, neque feneſtra facienda eſt, ne quiſque per hanc ſe præcipitet. Quid plura horum commemorem, cùm ea commemorando finire non poſſim. Quid enim eſt in vſu hominum bono ac licito, vnde non poſſit etiam pernities irrogari?* Idem libro de libero arbitrio cap. 4. & allegatur à Gratiano cauſa 25. quæſt. 5. cap. Homicidium. *Si homicidium eſt hominem occidere, poteſt accidere aliquando ſine peccato. Nam & miles hoſtem, & index vel miniſtri eius nocentem, & cui forte initio atque imprudenti telum manu fugit, non mihi videtur peccare, cùm hominem occidit.* Hinc & Concilium ANCYRANVM canone 22. *De homicidio* (ait) *non ſponte commiſſis, prior quidem definitio poſt ſeptennium pœnitentiam perfectionem conſequi præcipit. Secunda verò quinquennij tempus explere. Modus autem huius pœnitentiæ in Epiſcoporum ſit arbitrio, vt ſecundum conuerſationem pœnitentium poſſint & extendere tardantibus, & minuere ſtudioſè feſtinantibus* (aduerte quia prius loquebatur de abortiuis, & homicidio voluntario, vt ſuis locis inſertum eſt.) Porrò hunc canonem profert, & allegat Concilium TRIBVRIENSE cano. 52. Idem quoque ſtatuit Concilium ELIBERINVM, canone 53. Hinc quoque & NICOLAVS I. epiſtola ad Oſualdum Epiſcopum Quadrantinum, & allegat Gratianus, diſtinctione 50. *Hi* (ait) *qui arborem incidere videntur, ſi contigerit, vt cadens arbor occiderit hominem, inculpabiles ſunt atque innoxij: quia nec voluntate eorum, nec deſiderio homicidium perpetratum eſt. Si verò aliqua culpa eorum, vel neglecta morientis hominis interitus cognoſcitur adueniſſe, abiiciendi ſunt à gradu, & in ſacro ordine nullatenus ſuſcipiendi.* Eadem

Philo Iudæus.

Auguſtinus Hipponenſis.

Exempla vtilia pro rei veritate elucidãda.

Actum 23.

Quædam licita homicidia & excuſata.

Concilium Ancyranum ante Concilium Nicænum 1.

Concilium Triburiense.

Concilium Eliberinum.

Nicolaus 1.

diximus

Concilium Vormatienſe.

Pagani interemptio prohibetur. Deutero. 22.

Concilium Triburiéſe ſub Arnulpho Impera.

Sententia eiuſdem ſapientis.

Martialis Apoſtoli.

Philon. Iudæi erba diſertiſſima, & eloquentiſſima.

Exaggeratio homicidij.

dixímus in vocabulo, clericus percuſſor, &c. ex Concilio Triburienſi. Eadem quoque repetit Concilium VORMATIENSE ſub eiſdem verbis cano. 19. vbi & canone 27. prohibetur auaritiæ cauſa, aut odij fomite pagani interemptio. *Quandoquidem* (ait) *nec exteris gentibus, niſi oblatam pacem reſpuerint, bellum eſt populo antiquo inferre præceptum.* Tum cano. 28. ſubdit. *Si quis inſaniens aliquem occiderit ſi ad ſanam mentem peruenerit, lenior ei pœnitentia imponenda eſt, quam ei qui ſana mente tale quid commiſerit. Cui quamuis pœnitentia ſit imponenda, quia ipſa infirmitas cauſa peccati, licet fortaſſis occulta, contigiſſe creditur, tantum tamen lenior, quam ei qui ſanus aliquem occiderit, quantum inter ſanum & inſanum, irrationale & rationale conſtat eſſe diſcriminis.* Vnde & Concil. TRIBVR. cano. 36. & allegat Gratianus diſtinctione 50. cap. Si contingat. *Si contingat* (ait) *Duos fratres ſimul arborem ſuccidere ſiue in ſylua, ſiue quocunque loco, & cadente arbore, alter alteri fuge, vel cane dixerit, & ipſe ſtans, ſine fugiens ſubitus ipſam arborem deuenerit, & mortuus fuerit, ſuperſtes frater innocès de morte defuncti diiudicetur. Quia non voluntate, non incuria eius, non dei nque conſenſu, nec illo ſuo mortem incurrit reatum: ſed dum ambo inſiſterent operi neceſſario, incautus & inſperatus caſu arboris depreſſus eſt, nemine penitus adiuuare valente. Hanc eamdem ſtatuimus definitionè de cæteris ſimilibus, ſiue cognatis, ſiue nullis proximitate coniunctis. Iſtam definitionem tenuere patres noſtri Apoſtolici viri, ideo eorum exempla ſequentes per futura tempora inuiolabilem eam cuſtodimus, & poſteris noſtris ſequendam tranſmittimus: quia graue peccatum eſt, & noſtro miniſterio contrarium, innocentem opprimere, & ſecurum crimine, ſcienter criminoſum habere. Quidam de ſapientibus ait: Premit inſontes debita ſceleri noxia pœna, inituſque tulit crimen iniqui.* De homicidio præterea inuoluntario Concilium NANNETENSE ſtatuit, vt patrator huius quadraginta diebus in pane & aqua pœniteat, & biennio poſt ab oratione & communione ſeparetur, & tum demum ad orationem admiſſus poſt quinquennium ad plenam communionem recipiatur. Abſtinentia autem ciborum in arbitrio ſacerdotis maneat. Vide plura infra, & ea quæ ſequuntur, & quæ præcedunt.

Homicidium voluntarium, & dedita opera paratum, vt expiandum.] Ex his quæ iam ſuperiùs poſuimus, liquidò conſtat quàm graue ſit crimen homicidij, quod vt clariùs eluceſcat etiam quod ſupereſt abſoluemus paucis. Homicidis quippe voluntarius MARTIALIS APOSTOLVS epiſtola ad Burdegalenſes cap. 4. prohibet dari communionem. *Cauete* (inquit) *ab homicidiis, ne forte & vos occidamini: eſt enim indignus menſa domus qui hominem occiderit. Nam ſi præſumit Euchariſtiam, reus eſt mortis animæ, & corporis ſui: reminiſcit enim anima per baptiſmum, & moritur per homicidium, &c.* Hunc & PHILO IVDÆVS libro de ſpecialibus legibus. *Qui* (ait) *hominem occidit, appellatus homicida, ſed reuera eſt ſacrilegus, & quidem inſignis: quippe qui perpetrauit ſacrilegium maximum, ſ. blaſphemando re, pretioſiſſima ſacratiſſimaque. quando nihil eſt Deo tam ſimile, quam hoc ſigillum pulcherrimum, expreſſum è matrice pulcherrima, ad exemplar idea rationalis effictum. Ergo quilibet homicida confeſtim pro impio ſceleratoque habendus eſt, ob perpetratum facinus impium atque nefarium, & debet è medio tolli vt maleficus, meritus enim plurimas mortes, exoluit ſe vnica, quia natura non fert eum affici pluribus ſupplicijs. Nec iniquum*

A

videri poteſt, ſi quod priùs fecit, idem & ipſe patitur, quamuis idem non eſt, quod tempore, facto, propoſito, perſonaque diſtinguitur, &c. Lege ſi totum eſt, quia pulchrè loquitur. Hinc ORIGENES ADAMANTIVS homilia 3. in Matthæum. *Homicidam* (ait) *ad vitam poſtulare, iuriſ mum eſt, &c.* Hinc Concilium ANCYRANVM cano. 22. allegaturque in Concilio Moguntino 2. ſub Rabano cap. 23 & in Concilio Triburienſi canone 54. vt infra videbitur. *Qui voluntarie* (ait) *homicidium fecerint, pœnitentia quidem iuxta ſe ſubmittant, perfectionem vero cum vita exitum conſequantur.* Concilium ELIBERINVM canone 6. *Si quis maleficio interficiat alterum, eo quod ſine idolatria perficere ſcelus non potuit, nec in fine impartiendam illi communionem decreuit ſancta Synodus.* Præterea AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro de Noe & arca capite 26 de homicidio ſummoperè vitando diſſerit. AVGVSTINVS HIPPONENSIS epiſtola 54. ad Macedonium, & epiſtola 154. ad Publicolam, nec licitum ait aliquem occidere, timore ne alter occidatur. *De occidendis* (ait) *hominibus ne ab eis quiſque occidatur, non mihi placet conſilium, niſi forte ſit miles, aut publica functione teneatur, vt non pro ſe hoc faciat, ſed pro aliis, vel pro ciuitate, vbi etiam ipſe eſt, ſuſcepta legitima poteſtate, ſi eius congruit perſona. Quod verò repelluntur aliquo terrore, ne male faciant, etiam ipſis aliquid fortaſſe præſtatur.* Idem libro 1. de libero arbitrio cap. 4. *Si quis, metuens ne quid ei mali accidat, hominem occiderit, homicida erit non tamen hoc cupiditatis dominatu caret, nam qui metuens hominem occidit, cupit vtique ſine metu viuere, &c.* Denique IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 16. in Matth. exponens illud: Qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio, &c. *Radix* (ait) *homicidij, iracundia eſt, &c.* Lege. Porrò Concilium AGATHENSE cano. 37. homicidam à communione Eccleſiaſtica ſuſpendit, vt & allegat Gratianus cauſa 24. quæſt. 3. cap. Itaque, &c. Concilium TVRONENSE I. ſub Leone 1. canone 7. *Homicidis* (ait) *penitùs non communicandum, donec per confeſſionem, pœnitentiæ ipſorum crimina diluantur.* Concilium EPAVNENSE ſub Sigiſmundo Rege & Gelaſio 1. cui & interfuit S. Claudius (cuius vitam quinque libris verſibus exametris abſoluimus, dum in minoribus nouitiatus exercitiis agerem us) canone 30. *De pœnitentia* (ait) *Homicidarum qui ſeculi leges euaſerunt, hoc ſumma reuerentia de eis inter nos placuit obſeruari, quod Ancyrani canones decreuerunt.* (habet ſuperiùs hinc & Concilium AVRELIANENSE IV. cap. 28. *Quiſquis homicidium voluntate commiſerit, ita vt occidere audeat innocentem ſi a principibus, aut à parentibus quacunque re ſe reddiderit abſolutum, pro modo pœnitentiæ diſtringendus, in ſacerdotis poteſtate conſiſtat.* Denique Concilium PARISIENSE libro 3. capite 17. interdicit Imperatoribus Lothario & Ludouico homicidia frequentius perpetrari Concilium TRIBVRIENSE canone 54. allegat premiſſum Ancyranum canonem, & ſic ſubiungit canone 55. *Si quis ſponte homicidium fecerit, quadraginta diebus ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, & nihil manducet illis quadraginta diebus, præter ſolum panem & ſalem, atque bibat niſi puram aquam. Nudis pedibus incedat, lineis non induatur veſtibus, niſi tantùm femoralibus, ſecularia arma non portet, nullo vehiculo vtatur, ad nullam feminam, nec ad propriam vxorem his diebus miſceatur, nullam communionem illis 40. diebus cum aliis Chriſtianis, nec cum alio*

B

C

D

E

Origenes Adamantius.

Concilium Ancyranum.

Concilium Moguntinum 2.

Concilium Eliberinũ ſub Syluestro. 1.

Ambroſius Mediolanenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Homicidium factum ſub timore ne occidatur alter an ſit licitum.

Ioannes Chryſoſtomus. Matth. 5.

Concilium Agathenſe ſub Cœleſtino 1.

Concilium Turonenſe 1. ſub Hilario, vel Leone.

Concilium 1. Epaunenſe ſub Gelaſio.

Opus authoris in vita S. Claudij.

Concilium Aurelianenſe 4.

Concilium Pariſienſe 3.

Concilium Triburiéſe ſub Arnulpho Impera.

habeat

Digitized by Google

habeat pœnitentiæ in cibo vel potu, aut alijs rebus. Si verò sint aliqui vitæ suæ insidiatores, vt præ illis non possit dignè pœnitere, interim differatur ei eadē pœnitentia, donec ab Episcopo proprio pax ei ab illis sit facta. Si infirmus sit, nec possit ieiunare, donec conualescat adhibeatur ei misericordia: si verò longa sit eiusmodi infirmitas, Episcopus dispensat de curatione peccatoris. Et can. 56. adhuc plura addūtur. *Post 40. dies adhuc anno vno ab Ecclesiæ introitu suspēdatur, & abstineat à carne, vino, caseo, &c. præterquam Dominicis & festis diebus: poterit tamen tertiam feriam, quintam, & Sabbathū, si forte peregrinetur, precio denarij, vel res pauperes pascendo, redimere. Deinde adhuc secundo, & tertio anno similiter pœniteat. Itémque anno 4. 5. 6. 7. idem obseruet, & in his singulis tres ieiunet Quadragesimas, alijs verò diebus, licitè omnibus cibis vtatur. His septem annis expletis, reconcilietur ex more pœnitentiū sacris altaribus, & sanctæ communioni restituatur, atq; perfectionem consequatur.* Sic tamē Cōcilium NANNETENSE can. 17. statuit, vt homicidium volūtarium perpetrans per quinquennium à communione orationum separetur, & post quinquēnium in cōmunionem receptus, adhuc 14. annis à communione corporis Christi arceatur. Sed & Patres Concilij TOLETANI II. cap. 5. vbi supplicium statuerunt Episcopo qui alterius neptem, vel consanguineam adulterina pollutione fœdauerit, (vt diximus, Fornicatio, &c.) vt scilicet proprij gradus amissione mulctatus, perpetui exilij excōmunicatione feriatur, vsque ad finem vitæ, subdunt: *Hanc sanè & illi sententiam merebuntur, qui aut vxores homicidium fecerint, aut primatibus palatij, generosis, & personis, seu nobilioribus quibuscunq; mulieribus, aut puellis aliquid per necem, aut per quācunque irrogatam iniuriam vsi fuerint inuisse, &c.* Vide suprà, fornicatio Ecclesiasticis interdicitur, &c. Hinc est quo omne homicidiū illicitū decernit CONSTANTIENSE Concilium sessione 15. elidens falsam propositionem Ioannis Huss, Hæretici qua defendebat, quod quilibet tyrannus potest & debet licitè & meritoriè occidi per quencunq; vasallum suum vel subditum, etiam per clanculares insidias & subtiles blanditias vel adulationes, non obstante quocunque præstito iuramento seu confederatione factis cùm eo, non expectata sententia, vel mandato iudicis cuiuscunque. Igitur hæretica hæc opinio & positio ab omnibus patribus eiusdem Concilij reprobata est, & qui eam doctrinā asserere ausus fuerit iuxta canonicas sanctiones puniendus decernitur. Habeo ego hanc propositionē omnium patrum, saltem doctorum Theologiæ, proprijs Chyrographis adhuc robotatam in membrana exaratam, cui proprijs manibus subscripserūt innumeri Patres. Agebatur tūc de iniusta nece Ludouici Ducis Aurelianēsis, qui à Duce Burgundiæ fuerat, saltem ip'o procurāte, interfectus. Hic Dux Aurelianensis iacet in sacello deaurato in hoc nostro monasterio, cùm vxore Valentina filia Ducis Mediolanēsis primi, & duobus filijs Carolo & Philippo, & multis principibus proceribus, sessione 16. eiusdem Concilij Constātiensis, conquestio fit apud sanctum Concilium de his, qui inhumaniter quosdam ad Concilium properantes trucidauerant: atque ibi statutum, vt tales occisores vel prædones, qui ausi essent accedentes vel recedentes à Concilio molestijs afficere, extinctis candelis & sonātibus campanis excōmunicarētur singulis diebus Dominicis. Quod iterum rememorat Concilium BASILEENSE sess. 1. & confirmauit, vbi tractatum edit de pace, inter Regem Franciæ, & Ducem Burgundiæ suprà dictum, super interfectione iniustissima Ducis Aurelianēsis memorati, & super morte, & super nece eiusdem Ducis Burgundiæ, quæ paulò pòst perfecta est, sic impleta prophetia: *Qui acceperint gladium, gladio peribunt.* Habes historiā apud ROBERTVM GVAGVINVM li. 9. Compēdij sui, in vita Caroli sexti, & apud alios authores probatissimos. Hinc etiam Cōcilium TRIDENTINVM generale nouissimum, sess. 14. quæ fuit 4. sub Iulio 3. cap. 7. *Cùm qui per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab altari euelli debeat, quia sua voluntate homicidium perpetrauerit, etiam si crimen id nec ordine iudiciario probatum, nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, nullo tempore ad sacros ordines promoueri possit, nec illi aliqua Ecclesiastica beneficia, etiam si curam non habeant animarum, conferre liceat, sed omni ordine ac beneficio & officio Ecclesiastico perpetuò careat. Si verò homicidium non ex proposito, sed casu, vel vim vi repellendo, vt quis se à morte defenderet, fuisse commissum narretur; quam ob causam etiam ad sacrorum ordinum, & altaris ministerium, & beneficia quæcunq;, ac dignitates, iure quodammodo dispensatio debeatur committatur loci ordinario, aut ex causa Metropolitano, seu vicinieri Episcopo, qui non nisi causa cognita, & probatis processionibus, ac narratis, nec aliter, dispensare possit.* Vide Clerici non cædendi, & ea quæ superiùs inserta sunt.

hæreb ferum neus non tot ſeus ſcelera mundo.

Robertus Gua guinus.

Concilium Tri dentinum ge nerale.

Homicida non promouendus ad ſacros ordi nes nec ad be neficia Eccle ſiaſtica.

.oncilium neatenſe.

Concilium anum 11. aliano

Omne homici dium illicitum iudicatur Concilium Conſtantienſe generale.

Erronea propo ſitio.

Ludouici illu ſtriſſimi Ducis Aurelianenſis mors & ſepul tura.

Concilium Ba ſileenſe generale.

HONOR.

Honor Sacerdotibus & Eccleſiaſticis perſonis deferendus à laicis.] Superiùs quidem in vocabulo, Episcopus nou leuiter accusandus, &c. multa repoſita ſunt, quæ concernunt hāc propoſitionem: ſed & infrà in vocabulo, Laicus, quædam etiam dicenda reſeruantur. Interim paucis quod reſtat abſoluendum. CLEMENS I. lib. 2. Conſtitutionum Apoſtolic. c. 32. *Knicuiq; gradui* (ait) *laici honorem tribuant in donis, atq; in omni vita veneratione.* Et infrà: *Nam ſi hi qui dæmones colūt in honore habent ſacerdotem, eiuſq; nomen ſacroſanctū exiſtimāt, in honorem inanimarum ſtatuarū cultūmq; improborum ſpirituum: ſi inquam, illi cum inania falſaq; opinentur, in nullaq; re firma ſpem ſuam collocent, tamen ſanctitatem imitari conantur, quanto eſt æquius vos, qui clariſſimam fidē, certiſſimāmq; ſpem obtinetis, & glorioſam & æternam, & infallibilem promiſſionem amplectimini, in præpoſitis colere Dominum Deum, exiſtimantes ei Dei eſſe Epiſcopum.* Explicat hoc cap. 33. 34. & 36. multis Patrum geſtis. cap. 37. *Si* (inquit) *de Parentibus ſecundum carnem, lex diuina inquit: honora patrem tuum & matrem tuam, vt bene tibi ſit, & qui malè dixerit patri vel matri, morte moriatur, quāto magis de ſpiritualibus parentibus vobis præceptum eſt, vt eos honoretis & diligatis tāquam beneficos, legatoſq; ad Deum, qui vos per aquam regenerauerunt, qui vos Spiritu ſancto impleuerunt, verbo quaſi lacte educauerunt, in doctrina nutrierunt, in mandatis confirmauerūt, ſalutari corpore & precioſo ſanguine dignos reddiderunt, à peccatis ſoluerunt, & ſacro ſanctæ Euchariſtiæ participes effecerunt, diuinæ promiſſionis cōſortes, coheredeſq; ſtatuerunt? Hos venerabiliter colite varijs honoribus: hi enim à Deo vitæ & mortis poteſtatem acceperunt in peccatoribus indicādis dānandiſq;, in mortem ignis æterni, nec non in liberandis his qui redeunt, & in vita illis præſtanda.* Idem adhuc & c. 36. Idem & epiſtola 3 ad vniuerſum cœtum fidelium. *Pontificem quaſi Chriſti locum tenentem honorare omnes debet, eiq; ſeruire, & obedientes ad ſalutem ſuam fideliter exiſtere, ſciētes quod ſiue honor, ſiue iniuria quæ ei*

Clemens I.

Libri huius conſtitutionū Apoſtolicarū meminit ſcpius Epiphanius Cypri, & præcipuè libro 3. hæreſi 45, contra Seuerianos.

Exod. 20.

Vide quanta debeamus ſacerdotibus & miniſtris Eccleſiæ, ſed quia officium negligunt modo ſacerdotes vt decet implere, eriā eis obedientia & reuerentia debita ſubtrahitur.

adepta calumnia ſublimi parcitate moderantur. Vide Epiſcopatus, &c.

Horæ Canonicæ.

Horarum canonicarum antiqua inſtitutio, ratio, & numerus. Quandoquidem omnia quæ obſeruat Catholica Eccleſia hæreticis noſtri temporis ſomnia & deliramenta videntur, non nobis vertitur in dedecus, ſi cuncta, more ſolito, ab antiquis Patribus priùs inſtituta doceamus, quæ impugnare ſolent. Itaque quoniam etiam inter cætera horas canonicas reiiciunt, oſtendemus non inuentum eſſe recens, ſed antiqua traditione deriuatum. Obſeruatum ergò numerum ſeptem horarum canonicarum ſub Apoſtolorum temporibus, teſtatur Clemens I. libro 8. Conſtitutionum Apoſtolicarum, cap. 40. dum ſic loquitur. *Preces veſtras facite diluculo, tertia hora, ſexta, nona, veſpere, & in gallicantu. Diluculo gratias agentes, quoniam illuminauit nos Dominus, expulſa nocte & inducto die. Hora tertia, quoniam illa hora Dominus ſententiam Pilati accepit: ſexta, quoniam tunc crucifixus eſt: Nona, quoniam omnia commota ſunt, crucifixo Domino per horreſcentia impiorum audaciam, & non ferentia ignominiam Domini: Veſpere gratias agentes, quod dedit nobis noctem diurnorum laborum requiem: In galli cantu, quoniam illo tempore nunciatur aduentus Domini ad exercenda opera lucis, &c.* Tum ſingulis horis, orationes proprias accommodat in capitibus ſequentibus. Denique horarum canonicarum etiam fiet mentio infrà in dictione, Hymnus, & Officium diuinum, & ſuprà. Cantus, &c. Harum quoque meminit Cyprianvs Carthaginensis in orationem Dominicam, ad calcem. *In orationibus* (ait) *celebrandis inuenimus obſeruaſſe, cùm Daniele tres pueros in fide fortes, & in captiuitate victores, horam tertiam, ſextam, & nonam, ſacramentum Trinitatis, quæ in nouiſſimis temporibus manifeſtari habebat. Nam hora in tertiam veniens, conſummatum numerum Trinitatis oſtendit: Itémque ad ſextam quarta procedēs, declarat alteram Trinitatem, & quando à ſeptima nona completur per ternas horas, Trinitas perfecta numeratur. Quæ horarum ſpatia iam pridem ſpiritualiter determinantes adoratores Dei, ſtatutis & legitimis ad precem temporibus ſeruiebant, & manifeſta poſtmodum res eſt, ſacramentum olim fuiſſe quod ante ſic iuſti precabantur.* Et infrà: *Prater horas antiquitus obſeruatas, orandi nunc & ſpatia & ſacramenta creuerunt. Nam & manè orandum eſt, vt reſurrectio Domini matutina oratione celebretur, &c.* Lege oro quod reſtat, quia rationem, & ſacramēta reddit perſpicua canonicarum horarum. Earundem horarum meminit Basilivs Magnvs epiſtola 63. *Conſuetudines* (ait) *obtinentes nunc in omnibus Eccleſijs concinne ſunt, ac conſonæ. Ex nocte enim conſurgit apud nos populus ad domum orationis, & in labore ac tribulatione & aſſiduis lachrimis confitentes Deo. Poſtremum ſurgentes ab orationibus, ad pſalmodiam conueniunt. Et nunc biſtriam diuiſi, alterna vicißitudine inter ſe pſallunt, &c.* Vide Pſallendi diſciplina, &c. Et Ioannes Chryſostomvs homilia 6. in epiſtolam ad Timothæum 1. cap. 2. *Atque id monemus fideles* (ait) *quomodo diebus ſingulis manè & veſperè orationes fundantur ad Dominum, &c.* Idem homilia 17. in actus Apoſtolorum, cap. 12. exponens illud: Oratio autem fiebat pro eo ab Eccleſia ad Deum, &c. *Eccleſia Dei* (ait) *mediis ſurgit noctibus, ſurge & tu, & vide aſtrorum choream, profundum ſilentium, magnam quietem, obtupeſce Dei tui miram diſpenſationem, &c.* Hinc Ephrem Edessenvs Diaconus in vitam S. Abrahæ Hæremitæ, expreſsè ad calcem horarum canonicarum numerum ponit, quas obſeruaſſe ille vir beatus deſcribitur. Ambrosivs Mediolanensis ſermone 19. in Pſalmum 118. cùm illud exponit: Præuenerunt oculi mei ad te diluculo: *Duuide* (inquit) *Deo & ſeculo tempora tua, vel quando non poteſt agere in publico quæ ſunt iſtius mundi, & tenebræ prohibent noctis, Deo vocato, indulge orationibus, & ne obdormiſcas, pſalliſte, ſomnum tuum bona fraude fraudato, manè feſtina ad Eccleſiam, defer primitias pij voti, & poſtea, ſi vocat ſecularis neceſſitas ad, non excluderis dicere, præuenerunt oculi mei ad te diluculo, &c.* Vide infrà, Hymnus, Horarum canonicarum. Memini Concilium Laodicenvm ſub Liberio I. & Damaſo, can. 18. *Semper ſupplicationes orationum* ait) *& ad horam nonam, & veſperam oportet celebrari, &c.* Idem Damasvs I. in vita Marcelli I. Papæ. *Matrona* (ait) *nomine Lucina vidua, ſuſcepit beatum virum, quæ & domum ſuam nomine tituli beati Marcelli dedicauit, vbi die noctuque hymnis & orationibus Domino Ieſu Chriſto confitebantur.* Sed & Ioannes Cassianvs libro 3. De inſtitutis cœnobiorum, cap. 1. 2. 3. & 4. nil aliud agit, quàm reddere rationem numeri horarum canonicarum. *In Paleſtina* (ait) *vel Meſopotamiæ monaſteriis, ac totius Orientis, ſupradictarum horarum ſolennitates trinis Pſalmis* (vt nunc apud nos fit) *finiuntur, vt & orationum aſſiduitas ſtatutis temporibus Deo offeratur, & neceſſaria operationes officia, conſummatis iuſto moderamine ſpiritalibus obſequijs, nullatenus valeant impediri.* Lege quod ſequitur. Hunc numerum & ordinem obſeruat in regula ſua Benedictvs Cassinensis cap. 16. vbi ſic exorditur: *Vt ait Propheta, Septies in die laudem dixi tibi, qui ſeptenarius ſacratus numerus à nobis* (inquit) *ſic implebitur, ſi matutina, prima, tertia, ſexta, nona, veſpera completoriaq; tempore noſtræ ſeruitutis officia perſoluamus.* Tum diſponit ibidem, & ſequentibus capitulis, qui Pſalmi in his horis dicendi ſint. Vide quid in hunc regulæ locū ſcripſerunt tria ordinis noſtri luminaria, Anthonivs Pocquetvs vir vt doctiſſimus, ita vt conuerſatione ſanctiſſimus atque excellentiſſimus: & Petrvs Bardvs præcedēti non inferior, & vita, & doctrina: & Symon du Corroy, etiam illis meritò comparandus. Ita illi hanc materiam nobis lucidam reliquerunt, vt nihil ſit nobis relictum ad inueſtigandum. Verumtamen quod cœpimus, proſequamur. Horarum canonicarum meminit & Palladivs Cappadociæ Epiſcopus, in paradiſo Heraclidis, cap. 30 loquens de quodam S. Viro Adulio. *Hoc* (inquit) *in eo magnum, quòd à veſpertinis horis, vſque ad tempus matutinorum, quo rurſus ceteri fratres ad oratorium colliguntur, ille in monte Oliueti ſtans in eo loco vnde Saluator aſſumptus eſt, pſallendo & orando pernoctare conſueuerat, & ſiue ſub nimbis, ſiue ſub pluuijs, ſeu pruinis immobilis permanebat, &c.* Hinc Theodoretvs Cyrensis in Philotheo, de Marciano Dei ſeruo loquens, horarum canonicarum meminit, ſimúlque & de Euſebio loquens, nocturnas diurnáſque memorat horas perſoluiſſe. Iterúmque de S. Iacobo ſeruo Dei. Idem de Doumena ſancta muliere ait: *Sub galli cantu in propinquum templum profecta, una cum aliis mulieribus & viris rerum omnium Domino pſallit. Hoc autem non in ortu tantum, ſed etiam poſt Solis occaſum facere conſueuit, &c.* Denique & Symeon

Septem horæ canonicæ Apoſtolorum temporibus obſeruatæ.
Clemens I.
Ratio numeri.
Cyprianus Carthaginenſis.
Basilius magnus.
Ioannes Chryſoſtomus.
Ephrem Syrus Diaconus.
Ambroſius Mediolanenſis.
Attende prudens conſilium.
Concilium Laodicenum ſub Liberio I. & Damaſo.
Damaſus I.
Omnia hodie huius recolitur feſtiuitas.
Ioannes Caſſianus.
Benedictus Criſtinētis Abbas legislator noſter.
Anthonius Pocquetus Cœleſtinus.
Petrus Bardus Cœleſtinus.
Symō du Corroy Cœleſtinus.
Palladius Cappadociæ epiſcopus.
Theodoretus Cyrenſis epiſcopus.
Symeon Metaphrastes.

Optima certe cõſtitutio, ſed nõobſeruatur, ita ſeculũ noſtrum infelix eſt.

Concilium Matiſconenſe 2.

Benedictus Caſſinenſis.

Concilium Cõſtantinopolitanum 3. generale 6.

Carolus Magnus.

Concilium Aquiſgranenſe 1.

Nicephorus Calliſtus. Spiridonis hoſpitalitas.

Concilium Pariſienſe 3.

1. Timoth. 3.

Hieronymus Stridonenſis.

Hoſpitalitas vera quæ ſit. Iob. 31.

plebes admoneant, vt hoſpitales ſint, & nulli iter faciẽti manſionem denegent: & vt omnis occaſio rapinæ tollatur, nihil carius vendant tranſeuntibus, niſi quanto in mercato vendere poſſint. Quod ſi carius vendere voluerint, ad Presbyterum tranſeuntes hoc referant, & illius iuſſu, cùm humanitate, eis vendant. Concilium MATISCONENSE II. cap. 11. *Sectatores nos hoſpitalitatis eſſe non ſolùm Dominus Ieſus admonet, cùm ſe dicit in hoſpitem receptum fuiſſe, ſed etiam eius Apoſtolus omnibus penè ſuis præceptis. Propterea vnũquemq; noſtrum oportet nõ ſolùm ſemetipſum ad hoc opus hortari, ſed etiam omnium fidelium mẽtes, vt poſſint apud Deum miſericordiæ operibus pro noſtris peccatis intercedere, & nos ei per puram hoſpitalitatem reconciliare. Si quis ergò noſtrum non admonuerit, aut exemplum exhortationis ſuæ ipſe prius non comprobauerit opere, indignationem proculdubiò incurret Dominicæ maieſtatis. Prædicetur hoc noſtræ mediocritatis ſtatutum in auribus omniũ Chriſtianorum, &c.* Idem cap. 13. dicit Epiſcopalem domum inſtitutam eſſe, vt omnes, ſine perſonarum acceptione, in hoſpitalitate recipiat. Hinc & BENEDICTVS CASSINENSIS cap. 53. Regulæ ſuæ. *Omnes* (ait) *ſuperuenientes hoſpites tãquam Chriſtus ſuſcipiantur, quia ipſe dicturus eſt: Hoſpes fui, & ſuſcepiſtis me. Et omnibus congrua honor exhibeatur, maximè domeſticis fidei & peregrinis.* & reliqua. vide quod ſequitur, quia prolixũ eſt caput. Deniq; Cõcilium generale VI. cano. 9. (eorum qui illegitimi tamen ſenſentur) hoſpitalitatem ſummoperè cõmendat & iniungit, prohibẽs, ne merces pro hoſpitalitate recipiatur, & nulli hoſpitiũ denegetur. Hoc & CAROLVS MAGNVS in ſuis Conſtitutionibus renouat, & Concilium AQVISGRANENSE I. ſub Ludouico I. Imper. c. 141. vbi omnibus Epiſcopis & prælatis iniungit, vice ſua cuidã committere curam ſuſcipiendi hoſpites venientes & peregrinos, vtpotè Chriſtum in membris ſuis, qui ei neceſſaria libenter pro viribus adminiſtret. Hinc & præcipit Clericis, vt ſi alijs tẽporibus non liceat, ſaltem Quadrageſimæ tempore pedes pauperum (vide ſuprà ablutio) in competenti lauẽt hoſpitali. *Quapropter expedit* (ait) *vt in competenti loco hoſpitale ſit pauperum, vbi perfacilis ad illud veniendi cõuentus fratrũ poſſit fieri. Is autem cui hæc cura recipiendi hoſpites & pauperes ſi negligens fuerit, acerrimè corripiatur, potiſſimè ſi res pauperum in ſuos vſus aptauerit.* Memorabilis hoſpitalitatis exẽpla NICEPHORVS CALLISTVS profert lib. 8. Eccleſ. hiſtorię, c. 42. vt de Spiridone qui tãtum hoſpitalitatem dilexit, vt etiam tẽpore Quadrageſimæ, cùm nihil haberet hoſpitibus apponendum, non erubuerit illis carnes quas potuit reperire apponere. Lege hiſtoriam pulcherrimam loco prætacto. Item lib. 11. cap. 38. aliud refert inſigne hoſpitalitatis exemplum de Mela, qui etiam ſuis inimicis benignè hoſpitalitatẽ exhibuit. Lege quoq; hiſtoriã. Præterea Concilij PARISIENSE III. lib. 1. cap. 14. ſic loquitur: *Opere precium duximus nos exhortando admonere, & admonendo exhortari, vt hoſpitalitatis præcipuè ſacerdotes Domini ſectari meminerint, ab Apoſtolo quippè inter cætera virtutum præconia, quæ Epiſcopo ineſſe debent, hoſpitalitas etiam habenda prædicatur. Epiſcopi nãq; domus, vt B.* HIERONYMVS *ſcribit in epiſtolam ad Titum c. 3. omniũ communis debet eſſe hoſpitium. Laicus enim vnum, aut duos, aut paucos recipiens, implebit hoſpitalitatis officium: Epiſcopus niſi omnes recipiat, inhumanus ab eo ſcribitur. Hoſpitalitas porrò quam Dominus remuneraturam ſe eſſe aſſerit, ſic eſt intelligenda quæ membris Chriſti, ſectlo, ſi indigẽtibus, & diuerſis neceſſitates patientibus, exhibetur. Vnde ait Iob: Foris non manſit*

A

peregrinus, oſtium meum viatori patuit, & Petrus: Hoſpitales inuicem ſine murmuratione: & alibi charitas fraternitatis maneat in vobis, & hoſpitalitatem nolite obliuiſci; per hanc enim placuerunt quidam, Angelis hoſpicio ſuſceptis. Et Paulus: *Hoſpitalitatem ſectantes.* ORIGENES *in 12. cap. ad Roma. Digne hoſpitalitatis magnificentiam vno ſermone cõprehendit. Dicens enim hoſpitalitatem ſectandã, non illud ſolùm oſtendit quod veniẽtem ad nos hoſpitem ſuſcipiamus, ſed requiramus, & ſolliciti ſimus, & ſectemur & perquiramus vbiq; hoſpites, necubi ſitrè in plateis ſedeant, aut extra tectum iaceant. Hinc* GREGORIVS *I. homi. 23. pulchrè de hoſpitalitate differit. Proinde ſtudendum ſummopere Epiſcopis eſt, (*infert*) vt eũ hoſpitalitatem ſubditis habendam prædicant, ipſi eam ante omnes primũ*

B

factis adimpleant, vt quod verbis prædicant, operibus oſtendant. Multa de ſectanda hoſpitalitate Concilium AQVISGRANENSE II. c. 3. & Concilium MELDENSE c. 28. dũ de Epiſcopo viſitante tractat. Vide Viſitatio, &c. Præterea de amplectenda Epiſcopis hoſpitalitate Concilij OXONIENSE in Anglia, c. 1. vbi etiam de pauperibus audiendis certa datur cõſtitutio. Vide in vocabulo, Pauper, &c. & ſuprà, Eleemoſyna. Deniq; Concilij TRIDENTINVM generale ſeſs. 25. quæ fuit 3. ſub Pio IV. c. 8. decreti reformationis. *Admonet S. Synodus quoſcũq; Eccleſiaſtica beneficia ſecularia ſeu regularia obtinentes, vt hoſpitalitatis officium à S. Patribus frequenter cõmendatum, quãtum per eorum prouentus licebit prõptè benignèq; exercere aſſueſcant, memores, eos qui hoſpitalitatem amant, Chriſtum in hoſpitibus recipere.* Reſiduum vide in vocabulo, Eleemoſyna, & infrà in dictione, Pauper, &c.

C

HOSPITALE.

Hoſpitalia erigenda.] Superiori annotatione ex BASSIANO EPHESIO oſtenſum eſt, quia antiquo more hoſpitalia ſunt erecta ad ſuſcipiẽdos pauperes. Hoc infinitis adhuc poſſem proferre authoritatibus & exẽplis, niſi ea ſufficerent, quæ ſuperiori diſtinctione annotata ſunt, & adhuc hodie fideles oculata, teſtaretur Patribus noſtris fuiſſe ſummũ ſtudiũ hoſpitales pauperũ domos erigere. Quæ certæ hoſpitalia Conciliũ COLONIENSE III. part. 11. c. 1, 2. 3. 4. 5. & reliq. iubet, ſi ruinã minantur, reſtaurari. Iubetur præterea, vt ibidem priùs animæ pauperũ curẽtur, quàm corpora, ſacramentorum, ſ. adminiſtratione, & in ea ſoli reçiptantur, qui morbo, aut debilitate, aut ętate præpediti, victũ & veſtitũ ſuis manibus cõparare nõ poſſunt: mendicãtibus verò validis clauſa ſint. Præcipit quoq; hoſpitalium magiſtris, ne de bonis pauperũ ſe ditent, & fiant pauperũ depredatores, raptoréſq; de alieno viuentes, ac velut, ex ſanguine pauperum ſaginati. Hoc D. Hieronymus grauiſſimè increpat. *Qui* (ait) *ex bonis parentum & ſuis opibus ſuſtentari poſſunt, ſi quod pauperũ eſt accipiunt, ſacrilegiũ profectò cõmittunt, & per abuſionẽ alium, indiciũ ſibi manducant & bibunt.* PROSPER AQVIT. *Non eſt meũ* (ait) *dicere quantũ peccatum eſt eorũ, qui cibos pauperũ ſibi vſurpãt, & vnde pauper victurus erat præſumendo, ſuſcipiunt.* Inde præfatum Conciliũ c. 7. eiuſdẽ partis, quò vigilãtiores in officio ſint, ſingulis annis, aut ſæpiùs magiſtratui eiuſdẽ loci rationẽ de omnibus, præſente parocho, iubet reddere. Hoc approbat & cõfirmat Conciliũ AVGVST. c. 27. & Conciliũ TRIDEN. ſeſs. 25. quæ fuit 9. ſub Pio IV. c. 8. decreti reformationis, vbi de bonis & facultatibus hoſpitaliorũ, ſi fortè non ſint pauperes ſecundũ reddirus & prouẽtus quãtitatem, in alios pios vſus præditos fructus iubet cõuerti, qui eorum inſtitutioni proximiores ſunt,

D

E

1. Petr. 4. Hebr. 3. Geneſ. 3. & 19. Roman. 12.

Gregorius I.

Concilium Aquiſgranenſe 2. Concilium Meldenſe.

Concilium Oxonienſe in Anglia.

Cõcilium Tridentinum generale nouiſſimum.

Baſſianus Epheſius.

Concilium Coloniense 3.

Salubris admonitio & conſideratio.

Hieronymus Stridonenſis.

Proſper Aquitanicus.

Concilium Auguſtenſe ſub Othone Cardinali. Cõcilium Tridentinum generale.

ac pro loco & tempore vtiliores, prout ordinario videbitur. Adminiſtratio autẽ non conceditur alicui horum locorũ vltra triennium, ſed alij ſubſtituantur, & reddant omnes vnoquoq; anno rationem, priuilegijs quibuſcunq; excluſis. Vide reſiduum infrà dictione, Pauperum oppreſſores, & ſuperiùs, Facultates Eccleſiæ quomodo diſpenſandæ, &c.

Hvmilitas.

Humilitas maxima virtus.] ORIGENES ADAMANTIVS homil. 20. in Ioſue, cap. 15. *Duas* inquit *humilitates eſſe certũ eſt: vnã laudabilem, de qua dicit Saluator: Diſcite à me quia mitis ſum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus veſtris. Et de hac humilitate dictum eſt: quia omnis qui ſe humiliat exaltabitur, &c. & alibi: Humiliamini ſub potentiſſima manu Dei. Eſt autẽ & alia humilitas culpabilis peccatorum, ſicut illa quam de illicito coitu dicit ſcriptura, quia humiliauit illã, quod de Amon ſcriptum eſt, quia humiliauit Thamar ſororem ſuã. Eſt ergò humilitas inanis quæ deſcendit ex peccato, &c.* De hac autẽ nõ loquimur, ſed de illa, quã ſic extollit CYPRIANVS CARTHAGINENSIS ſerm. de Natiuitate Chriſti. *Hic eſt primus religionis introitus, ſicut in mundũ primus Chriſti ingreſſus, vt quicunq; piè vult viuere, humiliter de ſe ſentiat, neq; ſupra ſe in mirabilibus ambulare præſumat. Fundamentũ ſanctitatis ſemper ſint humilitas, nec in cœlo ſtare potuit ſuperba ſublimitas. Hanc primam gratiã, ingrediẽs mundũ noſter paruulus, attulit, & à cunabulis nos ſibi conformes fieri volẽs, teneri voluit in vita, quod exhibuit in perſona, &c.* GREGORIVS NAZIANZENVS oratione vigeſima prima de modeſtia in diſceptationibus obſeruanda, humilitatem miris effert præconijs. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS epiſtola ad ſacram Virginem, Demetriadem, in ordine 84. libro decimo. *Prima* ait *) humilitatis ratio in communis vitæ verſatur officijs, quibus & diuina clementia conciliatur, & ſocietas humana conuertitur. Multum enim ad roborandã dilectionem valet, cùm ſecundum doctrinam Apoſtoli inuicem ſe homines honore præueniunt, & alter alterũ ſuperiorẽ exiſtimãtes amant ſeruire ſubiecti, & neſciunt tumere prælati: cum & pauper diuitẽ non ſibi dabitat anteferre, & diues pauperem ſibi gaudeat æquare, cùm & ſublimes non ſuperbiunt de claritate proſapiæ, & pauperes non extollantur de cõmunione naturæ: Cum denig, non plus tribuitur magnis opibus, quàm bonis moribus, nec maior ducitur phalerata iniquorũ potentia, quàm rectorũ inhonora iuſtitia. Ab hoc æquo & modeſto iure concordia, in quo nullũ eſt de gradu ſuperiore certamen, nec fœlicitas aut inflat propria, aut vrit aliena. Pulchrè & mirabiliter à pleriſq; proijcitur ad illã humilitatis fortitudinem, quæ & ſe extra omnẽ conſtituit dignitatem, & manibl apta eſſe iniurijs accipiendis, quàm idonea repellendis, &c.* Vide reliquum. Hinc IOANNES CASSIANVS libro tertio, de inſtitutis Cœnobiorum, cap. 39. *Conẽptu* (ait) *& primatione facultatum omnium humilitas acquiritur. Humilitas verò his iudicijs cõprobatur. Primò, ſi mortificatas in ſe ſe habeat omnes voluntates. Secundò, ſi non ſolum actuũ ſuorum, verum etiam cogitationũ nihil ſuum celauerit ſeniorem. Tertiò, ſi nihil ſuæ diſcretioni, ſed iudicio eius vniuerſa cõmittat, ac monita eius ſitiens ac libenter auſcultet. Quartò, ſi in omnibus ſeruet obedientiam, manſuetudinem & patientiæ conſtantiam. Quintò, ſi non ſolùm iniuriã infert nulli, ſed nec ab alio quidem ſibimet irrogatam doleat atq; tristetur. Sextò, ſi nihil agat, nihil præſumat, quod non vel communis regula, vel maiorum cohortantur exẽpla. Septimo, ſi omni vilitate contẽtus ſit, & ad omnia ſe, quæ ſibi præcipiuntur, velut operarium malum iudicauerit & indignum. Octauo, ſi ſemetipſum cunctis inferiorem non ſuperficie pronunciet labiorum, ſed intimo cordis credat affectu. Nonò, ſi linguam cohibeat, vel non ſit clamoſus in voce. Decimo, ſi non ſit facilis ac promptus in riſu. Talibus namq; indicijs, & his ſimilibus humilitas vera dignoſcitur, &c.* Idem & de humilitate vera quæ ſit, exponit liquidius collat. 18. Abbatis Pyamonis, cap. 11. & reliquis collationibus, quas mirabili induſtria PETRVS POCQVETVS Cœleſtinus, vir omni virtutum & doctrinæ genere fulgens, & cuius authoritas etiam in cauſis forenſibus, vtpotè excellentiſſimi Iuriſcõſulti, ſæpiùs à Legiſperitis affertur) in compendium redegit. Verum & BENEDICTVS CASSINENSSIS capite ſeptimo, Regulæ ſuæ, in deſcribendis humilitatis gradibus eundem ordinem & formam tenuiſſe videtur, quàm ſuperiùs aſſignauit Caſſianus. Hoc caput poſteà BERNARDVS CLAREVAL. doctiſſimè expoſuit, & ex noſtris ANTONIVS POCQVETVS Cœleſtinus in Scripturis ſanctis nobiliter doctus, cui vix parem, aut ſecundum inueneris, ſi eius ſcripta enucleatiùs volueris diſcutere. PETRVS BARDVS Cœleſtinus, quanto eiuſdem ordinis Prouincialis vita ſanctiſſimus & doctrina excellentiſſimus, atque mihi familiariſſimus SIMON DV CORROY tertio & ipſe Prouincialis immutabilis vir vitæ, & conuerſationis arq; doctrina conſpicuus, luculenter in hanc regulam Benedicti diſſeruerunt, & eam etiam calliginoſis mentibus lucidam reliquerunt, vt hos verò omittamus, de humilitatis virtute & præſtantia excellentiùs cæteris IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 3. de Patiẽtia Iob, & homilia, de eo quod Sanctus Dauid dixit, Quis ſum ego, quod talem gratiam inuenerim ante faciem tuam, &c. & homilia decima quinta in Matthæum capite quinto. *Vnuſquiſque* (ait) *humilitate ſuppoſita tutiſſimè cuncta alia ſuperponit ædificia: hac verò ſubducta etiamſi ad ipſum vſque cœlum conuerſationis ſublimitate perueniat, ſimul omnia ſubtrahuntur, atq; in finem peſſimum relabuntur. Nam ſine orationem, ſiue leiunium, ſiue miſericordiam, ſiue pudicitiam, ſiue aliud quid bonorũ abſque humilitate congreges, ſtatim cuncta defluunt, cuncta depereunt, &c.* HIERONYMVS STRIDONENSIS epiſtola ad Celantiam, De inſtitutione matrisfamilias, ſummoperè humilitatem cõmendat, & lib. 2. Commentariorum in epiſt. ad Epheſios, c. 4. *Omnis* (inquit) *humilitas non tam in ſermone, quàm in mente eſt, vt humiles nos eſſe conſcientia noueris, & nũquam nos, vel ſcire, vel intelligere, vel eſſe aliquid æſtimemus, &c.* Præterea AVGVSTINVS HIPPONENSIS in multis locis, & his inenarrabilibus humilitatem prædicat, & præcipuè epiſtola 56. ad Dioſcorum: *Nulla alia eſt* (ait) *ad capeſcendam veritatem via, quàm humilitas. Et ea eſt prima humilitas, ſecunda humilitas, tertia humilitas, & quoties interrogares, hoc dicerem. Non quòd alia non ſint præcepta quæ dicantur, ſed niſi humilitas omnia quæcunque benefacimus, & præceſſerit, & comitetur, & conſecuta fuerit, & propoſita quam intueamur, & appoſita cui adhæreamus, & impoſita qua reprimamur, iam nobis de aliquo beneficio credentibus totum extorquet de manu ſuperbia. Vitia quippè cætera in peccatis, ſuperbia verò & in rectè factis timenda eſt; ne illa quæ laudabiliter facta ſunt, ipſius laudis*

Origenes Adamantius.

Duplex humilitas.

Cyprianus Carthaginẽſis. Primus religionis introitus humilitas.

Gregorius Nazianzenus.

Ambroſius Mediolanẽſis.

Prima humilitas ratio.

Roma 12.

Ioannes Caſſianus.

Iudicia quibus cognoſcatur humilitas.

Petrus Pocquetus Cœleſtinus.

Benedictus Caſſinenſis.

Bernardus Caſſinenſis.

Antonius Pocquetus Cœleſt.

Petrus Bardus Cœleſt.

Symon du Corroy Cœleſt.

Ioannes Chriſoſtomus.

Hieronymus Stridonenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Attende dictũ notatu dignißimum.

Demoſthenes.

cupiditate amittantur. Itaque ſicut Rhetor ille nobiliſſimus, cùm interrogatus eſſet, quid ei primùm videretur in eloquentia præceptis obſeruari oportere, pronunciationem dicitur reſpondiſſe, & cùm quæreretur, quid ſecundo, eandem pronunciationem, & quid tertio, nihil aliud quam pronunciationem dixiſſe: Ita ſi interrogares, & quoties interrogares de præceptis Chriſtianæ religionis, nihil me aliud reſpondere, niſi humilitatem liberet, & ſi fortè alia dicere neceſſitas cogeret. Huic humilitati ſaluberrimæ, quam Dominus noſter Ieſus Chriſtus, vt doceret humiliatus eſt, maximè aduerſatur quædam, vt ita dicam, imperitiſſima ſcientia, dum nos ſcire gaudemus, quid Anaximenes, quid Anaxagoras, quid Pythagoras ſenſerit, & cæteri huiuſmodi, vt docti eruditiq; videamur, cum hoc à vera doctrina & eruditione longè abſit, &c.

HYMNVS.

Hymnorum Eccleſiaſticorum concentus antiquiſsimus vſus.] Quandoquidem omnia hæretici peruertunt quæ ad laudem & honorem Dei conducunt, etiam Eccleſiaſticos cantus & hymnos auerſantes, tanquam quippiá abominandum, volumus ab initio repetere. Hymnorum Eccleſiaſticorum vſum in Eccleſia fuiſſe, licet iam præſtiterimus in præcedentibus, ſcilicet, in vocabulo Cantus, & Horæ canonicæ, & infrà etiam in dictione, Pſallere, &c. vt deſiſtant latrare canes, dum ſe nouerint graui vulnere ſauciatos, teſtimonijs, ſcilicet, ſanctorũ Patrũ. Igitur DIONYSIVS AREOPAGITA libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, parte 2. cap. 2. antiquiſſimum vſum cantandi in Eccleſia hymnos memorat, dum de illo recitat, qui properabat ad Baptiſmum, habuiſſe pro more hymnum aliquem ſacris libris inſertum, & ſimul cùm omnibus Eccleſiæ ordinibus in Eccleſia ante Pontificẽ cecinisse. Idẽ refert & parte 2. capũ. 3. eiuſdem libri, cùm loquitur de ritu celebrandæ Miſſæ, vt dicemus infrà in vocabulo, Miſſæ ritus, &c. ABDIAS BABYLONIVS lib. 8. certaminis Apoſtolici, recẽſet fideles cum hymnis S. Bartholomæi corpus, & cum omni gloria deduxiſſe. PHILO IVDÆVS libro De vita contemplatiua, loquens de monachis qui Alexandriæ & in Ægypto degebãt, dicit, quia ſoliti erãt hymnos alternatim decantare, vt dicemus in vocabulo, Monachus, & pſallendi diſciplina. Porrò præfatus Dionyſius in epiſtola ad Demophilum, recenſet B. Carpum ad diuinos hymnos ſolitũ ſurgere. IGNATIVS MARTYR refert Nicephorus Calliſtus lib. 13. cap. 8. SOCRATES lib. 6. cap. 8. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ) in Antiochena Eccleſia hymnos & antiphonas iuſſit decãtari. Nam vbi referunt prædicti hiſtoriographi, in Conſtantinopolitana vrbe ſupplicationes fieri ſolitas, in quibus decantabantur hymni, addunt: *Catholica Eccleſia principio eiuſmodi pſalmodia hymnorũmque canendorum inde ſumpto, adhũc vſque diem conſuetudinem hanc retinet, & ſacris cantilenis operatur. Morem autem Antiphonarum, hoc eſt, alterius per reſponſionem carminum concinnendorum, Eccleſia antiquitùs iam inde ab Apoſtolis accepit. Diuinum namque Ignatium (qui tertius in Eccleſia Antiochena à Petro Apoſtolo Hierarcha fuit, & cùm Apoſtolis omnibus plurimo tempore vixit) cùm per eeſtaſim animi cõſternatus eſſet, viſionem nouam vidiſſe ferunt. Sanctos, ſcilicet, Angelos alternis & ſibi inuicem reſpondẽtibus carminibus ſanctam Trinitatem hymnis & laudibus*

A *vehentes, & ipſe primus hanc concinendi formam Antiochenorum Eccleſia dedit. Vnde quaſi à fonte in alias Eccleſias Dei omnes, hæc conſuetudo propagata eſt. Hæc quæ Antiphonis & reſpondentibus ſibi inuicem hymnis accepi memoria poſteritatis commendanda duxi.* Vide hinc in vocabulo, Triſagium, vbi exponitur hymnus ille quem audiuit Ignatius. Denique IVSTINVS MARTYR Apologia ſecunda pro Chriſtianis ad Antoninum Pium, hymnorum Eccleſiaſticorum meminit. Et PLINIVS SECVNDVS epiſtola miſſa ad Traianum, de Chriſtianis, quæ ſic incipit: Solenne eſt mihi Domine omnia de quibus dubito, & ceter. EVSEBIVS CÆSARIENSIS libro Tertio. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ,
B capite vigeſimo ſexto. refert Chriſtianos tunc temporis ſolitos Deo ante lucanos hymnos canere. Idem Euſebius libro 8. cap. 9. de quibuſdam loquens martyribus, ait: *Expectabant locum martyrij pſallentes & hymnos Deo canentes, vt hac agentes etiam extremos ſpiritus in Dei laudibus exhalarent.* Vide in vocabulo, Cantus. Porrò HILARIVS PICTAVIENSIS edidit librum hymnorum, qui adhuc hodie in Eccleſia legitur. De Athanaſio Magno GREGORIVS NAZIANZENVS oratione 18. teſtatur, quòd frequentiſſimè Pſalmodiam decantabat & hymnos. Idem & teſtatur de Baſilio Magno oratione 8. in eundem Oratione 9. in Gorgoniam ſororem, toni prudentis pſalmodiarum meminit, quem prædicta ſoror
C ſacra Virgo deuotiſſimè frequentabat. Orationem autem 14. in Gregorium patrem, illum ſe exercuiſſe in pſalmodia tam nocturna, quàm diurna memorat. Porrò EPIPHANIVS CYPRI ad calcem operis contra hæreſes. *Matutini* (ait *hymni in ipſa Eccleſia ſiunt perpetuò, & orationes matutinæ, lucernaléſque ſimul Pſalmi & Orationes.* Hinc NICEPHORVS CALLISTVS libro 9. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap. 24. De hymno Gloria Patri, ſic refert: *Quidam Patrem & Filium eodem honore celebrantes,* (hæc ſub Conſtantio facta narrantur) *nonnulli Patrem in Filio,* præpoſitione interiecta obſcuriùs ſecundas partes Filio tribuentes) *alii gloria Patri per Filium in Spiritu ſancto, quidam etiam, Gloria Patri & Filio in Spiritu ſancto, canebant.*
D *Primum omnium ferunt Antiochenum Flauianũ, monachorum coetibus caterua clarè accinuiſſe: Gloria Patri & Filio & Spiritui ſancto. Quod cum eidem, vt nihil habens ſuſpitionis, in Eccleſijs Dei obtinuit.* Vide ſuprà, Gloria Patri. &c. Hinc AMBROSIVS MEDIOLANENSIS egregiè in componendis metricis verſibus hymnis verſatus eſt, quos & in Mediolanenſi Eccleſia cantari inſtituit, vt refert Auguſtinus, ſicut mox dicetur. PAVLINVS NOLANVS in vita eiuſdem Ambroſij, ad eundem Auguſtinum ſcripta, vbi ſic loquitur: *Hoc in tempore primo Antiphona, Hymni ac Vigiliæ in Eccleſia Mediolanenſi celebrari caperunt: Cuius celebritatis deuotio vſque in hodiernum diem, non ſolum in eadem Eccleſia, verùm per omnes penè prouincias occidentis manet, &c.* Idem autem Ambroſius ſermone 19. in Pſalmum 118. exponens illud: Præuenerunt oculi mei ad te diluculo. *Quam iocundum eſt* (ait) *incohare ab Hymnis & Canticis, à beatitudinibus, quas in Euangelio legis, &c.* Idem enarratione in pſalmum quadrageſimum tertium, ſæpiùs concinnendi in Eccleſia hymni meminit. Porrò IOANNES CHRYSOSTOMVS, vt refert Socrates libro ſexto, capite

De hymni dicis cãtibus ad laudem Dei & quis hymnos cõpoſuerit hic diſſeritur.

Dionyſius Areopagita.

Abdias Babylonius.

Philo Iudæus.

Ignatius Martyr. Nicephorus Calliſtus. Socrates.

Attende hæretice antiquum quẽ calumnaris vſum.

Vide hinc vocabulum Triſagium.

Iuſtinus Martyr.

Plinius ſecundus.

Euſebius Cæſarienſis.

Hilarius Pictauienſis.

Gregorius Nazianzenus.

Epiphanius Cypri.

Nicephorus Calliſtus.

Gloria Patri & Filio hymnus vnde. vnde etiam ſupra Gloria, &c

Ambroſius Mediolanenſis

Paulinus Nolanus.

Ioannes Chryſoſtomus.

Socrates hyſtoriographus.

8.& habe ur in hiſtoria tripartita Caſſiondori lib. 10. *Orationes in nocturnis hymnis auxit.* Infrà vbi deſcribit Theodoſij Iun oris imperium: *Cuncti* (ait) *fideles Deo magno ſupplicantes, hymnos concorditer offerebant, & tota ciuitas velut vna pſallebat Eccleſia.* Sed & idem de ſe Chryſoſtomus loquitur, homi. 1. de verbis Eſayæ Prophetæ, Vidi Dominum ſedentem, &c. *Vnde* (inquit) *perſpicio ſermones meos ad opus proficere? nimirum ex hoc concurſu, ex eo quod Eccleſiam omniũ matrem ſtudiosè amplectimini: ex hac pernocte perpetuaſtatione, ex eo quod Angelicorũ ordinum ſtationẽ imitantes, ſiue ceſſationes q́, laudes & hymnos offertis conditori. O mira Chriſti dona! In ſupernis exercitus Angelorum canunt gloriam, in terris homines, in Eccleſijs choros agentes, ad illorum exemplum eandem canunt gloriam, &c.* Vtinã lector quod ſequitur non dedignetur perlegere. Idem homil. 56. in Matth. cap. 16. vbi monachorum ſui temporis deſcribit vitam & conuerſationem, dicit illos ante cibum, & poſt cibum hymnos Deo canere ſolitos. *Poſt cœnam.* (inquit *pranduim enim penitus ignorant, quædam gratiarum actionis hymnos ad Deum dicentes, huius etiã vocis meminerunt: Benedictus Deus qui me paſcis à iuuentute mea, qui omni carni cibũ præbes, reple lætitia & gaudio corda noſtra, viſemper ſatis habetes, ad omne bonũ opus abũdemus, &c.* lege reliquũ. Hinc Conciliũ AGATHENSE I. cap. 30. & allegat Gratianus de conſecr. diſtinct. 5. cap. conuenit. *Et quia conuenit* (ait) *ordinem Eccleſiæ ab omnibus æqualiter cuſtodiri, ſtudendum eſt ſicut vbiq́, ſit, vt poſt antiphonas collectiones, ab Epiſcopis vel preſbyteris dicantur, & hymni matutini, vel veſpertini decantẽtur diebus omnibus, & in concluſione matutinarum vel veſpertinarum & Miſſarum, poſt hymnos capitella de Pſalmis dicantur, & plebs collecta oratione ad Veſperam, ab Epiſcopo cum benedictione mittatur.* Hinc AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib. 9. Confeſſionum, c. 6. *Quantum fleui* (ait) *in hymnis & canticis tuis, ſuaue ſonantis Eccleſiæ tuæ vocibus commotus acriter! Voces illæ influebant auribus meis, & eliquabatur veritas tua in cor meum, & exæſtuabat inde affectus pietatis, & currebant lachrimæ, & benè mihi erat cum illis. Non lõgè cœperat Mediolanenſis Eccleſia genus hoc conſolationis & exhortationis celebrare,* (infert cap. 7.) *magno ſtudio fidelium concinentium vocibus & cordibus. Nimirum annus erat, aut non multò amplius, cùm Iuſtina Valentiniani Regis pueri mater, hominem tuum Ambroſium perſequeretur hæreſis ſuæ cauſa, qua fuerat ſeducta ab Arrianis. Excubabat pia plebs, mori parata cum Epiſcopo ſuo ſeruo tuo. Ibi mea mater ancilla tua, ſolicitudinis & vigiliarum primas partes tenens, orationibus viuebat. Nos autem adhuc frigidi, à calore ſpiritus tui, excitabamur tamen ciuitate attonita, atque turbata. Tunc hymni & pſalmi, vt canerentur, ſecundum morẽ Orientalium partium, ne populus mœroris tædio contabeſceret, inſtitutum eſt, ex illo in hodiernum diem retentum, multis iam & penè omnibus gregibus tuis per cæteras orbis partes imitantibus, &c.* Idem in Pſalm. 148. *Hymnus* (ait) *eſt cantatus cum laude Dei. Si laudas Deum, & non cantas, non dicis hymnum: Si cantas & nr laudas Deum, non dicis hymnum: Si laudas aliquid quod non pertinet ad laudem Dei, etſi cantando laudes, nõ dicis hymnum. Hymnus ergò tria iſta habet, & cãtum, & laudẽ, & Dei.* Idem omninò adhac repetit, ſub ſimili verborum forma & ſententia, exponens Pſalm. 72. hinc eſt quod HAYMO HALBERSTATENSIS in c. 5. epiſt. ad Epheſios, exponens illud: Loquentes vobiſmet ipſis in Pſalmis, & hymnis & canticis ſpiritualibus. *Hymnus* (ait) *Græco eloquio Latinè ſonat, laus Dei. Hymnus autem ſi componitur & non cantatur, non eſt hymnus.* Hymnos autem Latinos, Ambroſius & Hilarius clariſſimi viri compoſuerunt præcipuè, & antiquiſsimus ſcriptor Hildefonſus Toletanus, hymnos compoſuit, vixit anno 348. verumtamen & dicitur PAVLVS DIACONVS illud excellentiſſimum hymnum compoſuiſſe ad laudem S. Ioan. Baptiſtę, qui incipit: Vt queant laxis, &c. SEDVLIVS PRESBYTER illos compoſuit, qui in Natali & Epiphania cantãtur, ſ. A Solis ortus cardine, & Herodes hoſtis impie, &c. & illum, qui cantatur ad laudem virginis Mariæ, Salue ſancta parens, &c. AVRELIVS PRVDENTINS diuerſos compoſuit in honorem Martyrum, è quorum numero ille eſt, qui in honorem vnius martyris decantatur, Beate martyr, proſpera, &c. Præterea THEODVLPHVS AVRELIANENSIS Epiſcopus, illum hymnum pulcherrimum compoſuit, qui canitur in feſto Palmarũ, ſ. Gloria laus & honor tibi ſit Rex Chriſte Redẽptor, &c. cùm à Ludouico Imperatore miſſus eſſet in carcerem. Cùm idem Imperator in die Palmarum iuxta eius carcerem tranſiret, illos alta voce cœpit verſus canere, & propterea inde liberatus eſt, & verſus ab Eccleſia recepti. HERMANNVS CONTRACTVS hymnos illos edidit qui ad laudem Deiparæ virginis quotidiè decantantur, ſ. Salue Regina miſericordiæ, &c. &, Alma Redemptoris mater, &c. Scripſit & ad laudem diuerſorum ſanctorum HILDEBERTVS COENOMANENSIS hymnos qui frequentãtur in Eccleſia, & ſcripſerũt alij multi viri, doctrina & vita præcellentes, quorum nomina ſubticeo. Lege librum HANVLARII FORTVNATI Treuerenſis Epiſcopi de Eccleſiaſticis officijs, qui ſic exorditur, Satis & minimũ quidem, &c. vbi & de hymnis atque eorũ authoribus diſſerit, ſicut & facit libro De diuinis officijs. ANGELONIVS LVXONIENSIS vir doctiſſimus, & RVPERTVS TVITIEN. &, REMIGIVS ANTISSIOD. & alij plures authores, qui egregiè Eccleſiaſticũ cantũ & hymnorũ rationẽ expoſuerũt. Cuius etiã pſalmodiæ & cõcentus hymnorũ antiquitùs in Eccleſijs frequẽtati, meminit PALLADIVS CAPPADO. lib. Paradiſi Heraclidis, c. 37. de S. Elpidio loquẽs, & etiam alibi, vt ſuprà diximus in vocabulo, Horæ Canonicæ, &c. Hinc THEODORETVS CYREN. in Philothæo, loquens de quodã Epiſcopo Carrorum, qui dicebatur Abraam. *Poſthæc* (ait) *quaſi fidei præco Pſalmis & hymnis clamat, omneſq́, conuocat, &c.* Lege & ea quæ ſuperiùs ex eodem protulimus. Porrò VIGILIVS TRIDENTINVS Epiſcopus, in vita ſanctorũ Martyrum Siſinij, Martini & Alexandri Cõcentus Eccleſiaſtici meminit, ſicut & lectoris, & Oſtiarij, & aliorum officiorum, qui ſeruiunt Eccleſiaſticis miniſterijs SIMEON METAPHRASTES in vita Alipij Cionitę, ſeptem horarum canonicarum, vt iam diximus, meminit, deſcribitq́; formam & modum priſcorum Patrum in decantandis hymnis, & pſalmodia perſoluẽda. Tum & Sebaſtiani Martyris vitam deſcribens. *Cum mox* (inquit) *illa fuiſſet conſumpta in Pſalmis & Hymnis, vbi dies aduenit, accipiens, &c.* Sed & GREGORIVS I. lib. 4 Dialog c. 10. De Abbate ſæpe loquẽs. *Quintodecimo igitur die* (ait) *ad monaſterium ſuũ, peracta prædicatione, reuerſus eſt, ibiq́; fratribus conuocatis aſtans, ſacramentũ Dominici corporis & ſanguinis ſumpſit, moxq́, cũ eis myſticos Pſalmorum cantus exorſus eſt, qui illis Pſallẽtibus, orationi intentus animã reddidit.* Lege eundẽ & eodẽ lib. c. 20. vbi pſalmodiæ meminit. GREGORIVS TV-

RONEN

Vide quia in Eccleſia, chorus pſallentiũ angelos imitatus, ò hæreticæ.

Concilium Agathenſe 1. ſub Cæleſtino 1. vel Sixto 3.

Auguſtinus Hipponenſis.

Attende deuotum S. viri ſpiritum.

Vide fidelem plebem & deuotam.

Hymnus quid?

Haymo Halberſtatenſis.

Paulus Diaconus.

Sedulius preſbyter.

Aurelius Prudentius.

Theodulphus Aurelianenſis.

Hermannus Contractus.

Hildebertus Cœnomanenſ.

Hannularius Fortunatus.

Angelonius Luxonienſis. Rupertus Tuitienſis. Remigius Antiſſiodorenſis.

Palladius Cappadocia.

Theodoretus Cyrenſis.

Vigilius Tridentinus.

Simeon Metaphraſtes.

Gregorius I.

Vide Euchariſtiæ ſumptionẽ in articulo mortis.

Digitized by Google

Gregorius Turonensis.

RONENSIS non vno in loco, in opere in gloriam plurimorum martyrum edito, hymnorum meminit,& potissimè cap.22.eiusdem operis,vbi narrat frequentatos hymnos in Ecclesia Vasatensi,cùm ab huius obsideretur,nocte & die à sacerdotibus. In pluribus alijs locis eiusdem rei facit mentionem. AVDONEVS RHOTOMAGENSIS vbi vitam S.Eligij describit, narrat B. Eligium interfuisse horis canonicis,& hymnis qui cantabantur in die anniuersaria Passionis S. Martyris Dionysij,& ibidem hominem omnibus mẽbris contractum sanasse,sed hæc sufficient. Vnde & Concilium TVRONENSE II. sub Pelagio I. can.24. *Licet* (ait) *hymnos Ambrosianos habeamus in canone, tamen quoniam reliquorum sunt aliqui qui digni sunt forma,cantare volumus libenter,& ampleCti eos,præter ea quorum authorum nomina non fuerint in limine prænotata:quoniam quæ fide constituerunt, dicendi ratione non obstant,&c.* Hinc & Concilium TOLETANVM IV. can. allegatur à Gratiano distinct.1.cap.De hymnis. *De hymnis* (ait *canendis,& Saluatoris & Apostolorum habemus exẽplum. Nam & ipse Dominus ipsum dixisse perhibetur,Matthæo Euangelista testante: Et hymno dicto exierunt in montem Oliueti,Et Paulus Apostolus ad Ephesios scripsit,dicens: Implemini Spiritu sancto, loquentes vobismetipsis in Psalmis & Hymnis & Canticis spiritualibus,&c.Et quia nonnulli hymni humano studio in laudem Dei atque Apostolorum & Martyrum triumphos compositi esse noscuntur, sicut hi,quos beatissimi doctores Hilarius,atque Ambrosius ediderunt: quos tamen quidam specialiter reprobant, pro eo quod de scripturis sanctorum canonũ vel Apostolica traditione non existunt, respuant ergò & illum hymnum ab hominibus compositum, quem quotidiè publico priuatóque officio in fine omnium Psalmorum dicimus, Gloria & honor Patri & Filio & Spiritui sancto in secula seculorum, Amen.Nam & ille hymnus,quem nato in carne Christo,Angeli cecinerunt,Gloria in excelsis Deo,& in terra pax hominibus bonæ voluntatis,laudamus te, benedicimus,&c.doctores Ecclesiastici composuerunt.Ergò nec ipsi in Ecclesijs canendi sunt, quia in sanctarum scripturarum libris non inueniuntur. Componuntur Missæ,siue preces, vel orationes, siue commendationes, seu manus impositiones,ex quibus si nulla decantentur in Ecclesia,vacant officia omnia Ecclesiastica. Admonet hæc fieri, atque hortatur Paulus Apostolus Timothæum dicens: Obsecro primùm fieri obsecrationes,orationes,postulationes,& gratiarum actiones pro omnibus hominibus,pro regibus,& pro omnibus qui in sublimitate sunt,&c.Sicut ergò orationes,ita & hymnos in laudem Dei compositos, nullus vlterius improbet.* Idem can.13. statuit de hymno trium puerorum, vt in omnium Missarum solennitatibus in publico decantetur,vt Ecclesiæ in laudibus obseruant. Omnes autem communione dicit priuandos,qui hũc & alios hymnos reiicere fuerint ausi,& hanc definitionem excesserint. Deniq; de hymno, Kyrie eleyson,& Sanctus,&c.Constitutio est VASENSIS Concilij II.can.3.& 4.præcipiens vt in omnibus Missis decantentur, vt reponemus in vocabulo,Kyrie eleyson,& Sanctus,& Trisagium.vide ergò in his locis.Præterea de hymno,Gloria in excelsis,iam superiùs in vocabulo, Gloria,dictum est,quem hymnum sicut & illum,Gloria tibi Domine,&c. Concilium AVGVSTENSE cap. 23. iussit detecto capite in Ecclesia cani. Vide Officium Ecclesiasticũ,Preces,Horæ canonicæ,Oratio,Trisagium,Sanctus,Kyrie eleyson,Cantus,& Missæ cæremoniæ,&c.

Tbidem 4. sub Honorio 1.

Matth.26.

Ephes.5.

Gloria patri, &c.

Et Gloria in excels.

1.Timoth.2.

Concilium Vasense 2. sub Leone 1.

Concilium Augustense 1. sub Othon.Cardinali.

A

HYPPODIACONVS.

Inuenies hoc vocabulum in antiquis Patrum decretis sæpiùs memoratum, sed reposuimus in dictione, Subdiaconus, quia idẽ est & in alijs vocabulis,Ordo,Clericus,& eiusmodi,vbi de Ordinum ministris fit mentio.

IDO

IDOLOLATRIA.

B

IDololatriæ abolitio.] Quod ipsa Idololatria debuerat sub aduentu Christi cessare, vltra Sibylarum oracula, etiam ipsi dæmones hominibus demonstrarunt. Vt autem prætermittam hoc sæpiùs insinuatũ in gestis Apostolorum, quæ ABDIAS BABYLONIVS conscripsit, etiam SVIDAS in dictione Augustus referente etiã Nicephoro Callisto,lib.1.c.17. refert Augustum prouectiore iam ætate ad oracului Pythij Apollinis venisse,quæsiturus quisnã post eum Romanũ administraturus esset imperium. Cùm autem non redderet responsum, iterato sacrificio denuò rogauit,Cur nunc tandem obmutescerer, cùm pluribus verbis aliàs date solitum esset respõsum. Tum illud parua interposita mora ad hũc modum respondet,

Abdias Babylonius. Suidas.

Me puer Hebræus,diuos Deus ipse gubernans
Cedere sede iubet,triſtémque redire sub Orcum.
Aris ergò dehinc tacitus abscedito nostris.

Versus Pythij Apollinis de Christo.

C

Refert & PLVTARCHVS CHERONEVS in libro cui titulus est, Quòd oracu a veterũ defecerint,exemplum de Pauis memorando interitu, quem accidisse testatur sub Tiberio Cæsare imperante,sub hora scilicet Passionis Christi. Hanc historiam & recenset EVSEBIVS CÆSARIENSIS epistola ad Theodorum Episcopum, & PETRVS CRINITVS lib.14. De honesta disciplina,c.5.Hi dicunt tunc vocem Pauis à nautis fuisse auditam,& se interijsse cõfessum,quando Christus Imperante Tiberio,in crucem eleuatus,ibiq; mortuus est. Quid aduersus Idololatriã IVSTINVS MARTYR, & Apollinaris Hierapolitanus,& Irenæus Lugdunensis, & Melciades Rhodon, Clemens Alexandrinus, Tertullianus Carthaginensis, Lactantius Firmianus,Eusebius Cæsarienſis,Augustinus Hipponensis,Fulgentius Ruspensis,& cæteri proceres Christianæ Reipublicæ scripserint diuersis voluminibus,non est nostræ facultatis euoluere.Adde quod idololatria cessauit nostro tẽpore,cui successit in regnum nõ inferior pestis hæreseos, contra quã in omni hoc volumine dimicamus authoritate veterũ, & Ecclesiasticę traditionis gladio. Districtissimè autem fugiendã idololatriam sanxerũt & abolendã præcepto Apostoli,vt refert CLEMENS I.lib.2.Cõstitut. Apostolic.c.27. *Nullum* (ait) *peccatũ idololatria reperitur grauius,ea est enim contra Deum impietas:sed tamen ipsa quoq; per veram pœnitentiam condonatur.* Ad eandẽ abolendã quantũ laborauerint Apostoli præfatus Abdias recenset.& MARTIALIS Apostolus epistola ad Burdegalenses,& iam nominatus IVSTINVS in sermone exhortatorio ad Gẽtes,ad calcem,& Apologia 2.ad Antonium Pium. *Cæterùm quod victimis & coronis* (ait) *simulachra in tẽplis cõsecrata non honoramus, in causa est, quia scimus ea carere sensu atq; anima, ac ne formam quidem habere Deo similem. Negamus enim hanc esse Dei formam,quam quidam aiunt se expressisse:sed illa sunt effigies, & nomina dæmonum, quos malos esse*

D

E

Eusebius Cæsarienſis.

Petrus Crinitus.

Iustinus Martyr.

Apollinaris Hierapolitan.

Irenæus Lugdunensis.

Melciades Rhodon.

Clemens Alexandrinus.

Tertullianus Carthaginensis.

Lactantius Firmianus.

Eusebius Cæsarienſis.

Augustinus Hipponensis.

Fulgentius Ruspensis.

Clemens 1.

Martialis Apostolus.

Iustinus Martyr.

oſtendimus. Nam quod ad materiam attinet, non ignoratis dedolata conflatáve ab opificibus, & iterum recuſa è vilibus vaſculis, formis tantummodo per artem nouatis, & impoſitis eorum nominibus: quod non ſolum ab omni ratione alienum, verùm etiam cum iniuria Dei coniunctum exiſtimamus, &c. Idem quoque libro vnico, De Monarchia, oſtendit qualiter inuecta ſit in mundum Idololatria, veterum Philoſophorum & Poëtarum ſcriptis: quod & facit ATHANASIVS ALEXANDRINVS excellentiſſima illa oratione, quam habuit contra idola, vbi & originem & progreſſum, & abolitionem deſcribit. Hoc & fecit THEODORETVS CYRENSIS diuerſis in locis, & maximè in libro De curatione Græcarum affectionũ. TERTVLLIANVS iam nominatus multis in locis contra idololatriam diſputat, & ſpecialiter libro Apologetico aduerſus gentes, cap. 12. & 11. & reliquis, quando de dijs falſis, ſimulacris, & laribus agit. Item libro de Idololatria, vbi ſic exorditur: *Principale crimen generis humani, ſummus ſeculi reatus, tota cauſa iudicij, Idolatria. Nam & ſi ſuã ſpeciem tenet vnumquodque delictum, & ſi ſuo quoque nomine iudicio deſtinatur, in Idololatria tamen crimine expungitur.* Porrò idololatriam non eam ſolam eſſe dicendam, quæ dæmonis incendat aut immoler, ſed & peccata debent dici, quæ animam à Deo ſeparant & dæmonibus ſociãt. Hinc idẽ inuehitur in ſacerdotes adulteros, auaros & homicidas, eos appellans idololatras, & idolorum artifices: *Qui audent* (ait) *manus admouere corpori Domini, quæ dæmonijs corpora conferunt. Proh ſcelus! ſemel Iudei Chriſto manus intulerunt, iſti quotidiè corpus eius laceſſant. O manus praſcindenda! &c.* Contra idololatriam CLEMENS ALEXANDRINVS in exhortatoria oratione ad gentes diſſerit, & alijs in locis, & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro contra Demetrianum, circa medium, eam dicens cauſam eſſe omnium, quæ in hoc mundo patimur. Edidit quoq; idem libellum cõtra idola. CONSTANTINVS MAGNVS, referente NICEPHORO CALLISTO libro 7. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 46. *Chriſtianis omnes prophanos magiſtratus gerere permiſit: feſtos autem Græcorum dies, ſimulacrorum victimas & orgia, incantationes, & ſacra dæmonum prorſus prohibuit & interdixit. Multa etiam ex priſca conſuetudine in melius ab eo mutata. Apud Ægyptios enim cubitus non amplius in Græcorum delubra, ſed in ſacras noſtras ædes deportatus, atque ibi dedicatus eſt, quo incrementum exundantis Nili mẽſum dignoſcebatur. Spectaculum ſingulari certamine concertantium gladiatorum Romæ frequentari ſolitum, ex eo tempore prohibitum, &c.* Idem libro 9. cap. 14. *Græcorum* (ait) *ſuperſtitio peſſum ijt, & ab improbis magis ad veram fidem tranſijt, &c.* Porrò idem de idololatria à Valente Imperatore liberè culta hiſtoriam mirificam ponit libro 12. cap. 25. & 26. quam hic libenter inſererem, niſi eſſet prolixior. Idem & Theodoſij iunioris imperium deſcribens ait: *Adeo religioſus Theodoſius fuit, vitamq; ſuam accuratiſſimè ad diuinas leges compoſuit. Quam ob cauſam quidquid fuit ex Idolis reliquum, ita eſt funditus diſiectum, vt poſteris eius ne veſtigium quidem prioris fraudis & ſeductionis cernere ſit datum.* Sententiam verò de eis, ſuam in conſtitutionem retulit, vt habes, l. omnia loca. C. de ſacrifi. pag. & Tẽpli. Sed hæc omittamus, quia tempus deficeret antequam omnes poſſemus hiſtorias recenſere. Concilium ELIBERINVM, cano. 1. *Placuit, vt quicunque poſt fidem baptiſmi ſalutaris adulta ætate ad templum idoli idololatraturus acceſſerit, & fecerit quod eſt crimen capitale, nec in fine eum ad communionem recipere.* Et cano. 41. *Admonere placuit fideles, vt quantum poſſumi prohibeant ne idola in domibus ſuis habeant.* Vide & ſuperiùs, Dies feſti Gentilium, & Gentiles. Hinc Concilium CARTHAGINENSE V. *Placuit ab Imperatoribus glorioſiſſimis peti, vt reliquiæ idololatriæ non ſolum in ſimulacris, ſed in quibuſdam locis, vel lucis, vel arboribus omnimodo deleãtur.* Idem Concilium AFFRICANVM ſub Bonifacio I. can. 25. & 51. Concilum TOLETANVM III. can. 16. Idololatriæ ſacrilegium omnibus vijs Sacerdotibus iniũgit perquirere & extirpare. *Et omnes qui ad talem errorem concurrunt,* (ait) *ſalvo diſcrimine animæ, prædicti Sacerdotes quæ poterunt animaduerſionem coerceant: alias puniantur & ipſi, & domini, qui hoc de poſſeſſione ſua extirpare neglexerint.* Idem de hæreſi & hæreticis ſtatutum eſt, videre eſt ſuperioribus vocabulis, Hæreſis & Hæreticus. Porrò Concilium TOLETANVM XII. can. 11. *Omnis* (ait) *idololatria præceptis Domini inhibetur. Hæc non in vltione, ſed in terrore delinquentium apponentes, non mortis ſententiam promulgamus. Sed cultores illorum venerateres lapidum, accenſores ſacularum, & exculitores fontium admonemus, vt agnoſcant quòd ipſi ſponte ſua ſe morti ſubiiciunt, qui Diabolo ſacrificare videntur. Mortis enim nomine Diabolus appellatur, ſicut de eo ſcriptum eſt: Et erat illi nomen mors. Ac proinde omne ſacrilegium idololatriæ, vel quidquid illud eſt contra ſanctam fidem, in quo inſipientes homines captiuati diabolicis culturis inſeruiunt, ſacerdotis vel iudicis ſententia inuentum, vt ſacrilegia eradantur, & exterminata truncentur. Eos verò qui ad talem errorem accurrunt, & verberibus, coerceãt, & onuſtos ferro dominis ſuis tradant: ſi tamen domini eorum per inſiurandi atteſtationem permittant, ſe eos tam ſollicitè cuſtodire, vt vltra non liceat tale neſas committere: alias excommunicentur. Si verò ingenui ſunt, & his erroribus impliciti tenentur, perpetua excommunicationis ſententia feriãtur, & arctiori exilio vlciſcantur.* Hinc GREGORIVS II. Germanis ſuo tempore ad fidem conuerſis, de vitanda idololatria dat præcepta, epiſtola 4. & 5. miſſa ad populum Thuringiæ, vbi eum laudat populũ, quod conſtanter idola adorare renuerit, petens vt fideliter perſeueret. Idem & epiſtola 6. ad Saxones, fallaciam idolorum demonſtrat. Denique GREGORIVS III. epiſtola 1. ad populum Germaniæ, eis omnem interdicit idololatriam, auguria, phylacteria, incantationes & eiuſmodi. Epiſtola 3. ad populum Baioariorum Alemaniæ, eos admonet, vt Gentilitatis ritum deponant, & ſacrificia mortuorum deponant. Illi eo tempore tam cæci erant, vt filios ſuos & ſeruos immolarent dæmonijs. Vide & omnes quos ſuprà enumerauimus Doctores.

Athanaſius Alexandrinus.

Theodoretus Cyrenſis.

Tertullianus Carthag.

Quę dicitur Idolatria. Peccatum eſt. Idolatria ſeu idolum.

Heu quam ſcitè Tertullianus depingit noſtram miſeriam.

Clemens Alexandrinus.

Cyprianus Carthaginenſis.

Conſtantinus magnus.

Nicephorus Calliſtus.

Concilium Eliberinum ſtatim poſt Niczenum 1. celebratum.

Concilium Carthaginenſe 5.

Concilium Africanum 1. ſub Bonifacio 1.

Concilium Toletanum 3.

Concilium Toletanum 12.

Exodi 20. 22. Deutero 17.

Apocalyp. 6.

Gregorius 1.

Gregorius 3.

Concilium Eliberinum.

Non eſt martyr qui ſi occidatur Idola confringens.

Idolum confringens ſi occidatur.] Concilium ELIBERINVM can. 60. *Si quis idola fregerit, & ibidem fuerit occiſus, quia in Euangelio non eſt ſcriptum, neq; inuenitur ab Apoſtolis vnquam factum, placuit in numerum eum non recipi martyrum.* Vide Perſecutio, & Martyr, &c.

IEIVNIVM.

Ieiuniorum Eccleſiæ vſus antiquiſsimus, & indictio ſaluberrima, inſtitutioque defenditur.] Vt faciliùs quod mente concepimus Lectoris oculis ingeramus, optimum fore duximus per diſtinctiones more ſolito

procedere,

Digitized by Google

procedere, ne confundamus ordinem: vt, ſcilicet, de ieiunio generali primùm dicamus. Tum demùm de ieiunio 4. Temporum, de ieiunio Dominicæ, Sabbathi, & Feriis, & ſic de cæteris dicamus. Itaque ſciat Lector in ſingulis diſtinctionibus ieiunium cõmendari, & omnes diſtinctiones eundem ſcopum attingere, vt ieiunia Eccleſiaſtica licitè ordinata, & obſeruata cõprobent, contra maledicorum latratus. Procedemus autẽ ſolito more, & quàm poterit fieri breuitate. Iam verò multa de ieiunio nouerit Lector dicta in vocabulo, Ciborũ delectus, & infrà in vocabulo, Quadrageſima, ſpecialiter illius ieiunij obſeruatio demõſtrabitur, vt ſciat quod ibi deerit, in illis vocabulis requirendũ. De generali igitur ieiunij vocabulo hic agemus ſeriatim, tũ per ſingulas diſtinctiones antiquitatem repetemus, vt ſemper quod ſe offert, vetuſtiſſimum eſſe doceamus inſtitutum. Sic ergò CLEMENS I. lib. 7. Conſtitutionum Apoſtolic. cap. 24. ieiunia Eccleſiæ commendat: *Ieiunia veſtra* (ait) *aliena ſint à conſuetudine hypocritarum, qui ieiunant in ſecunda, & quinta Sabbathi, vos verò vel per totos quinque dies ieiunate, vel in quarta feria, & Paraſceue, quoniam in quarta indicium contra Dominum prodyt, cùm Iudas pecunia accepta promiſit enim tradere, in Paraſceue verò, quoniam in ea Dominus crucis ſupplicium paſſus eſt ſub Pontio Pilato.* Idem indicit ieiunium hebdomadæ ſanctæ, vide in ſequent. diſtinctionibus. Idem IGNATIVS MARTYR epiſtola ad Magneſios, & Philipenſes. Vide infrà, & ſuperiùs in vocabulo, Ciborum delectus, vbi citatur. Et ABDIAS BABYLONIVS lib. 3. Certaminis Apoſtolici recenſet, quòd cùm Andreas, pro peccatore quodẽ & inclyto fornicario conuerſo ad pœnitentiam, ieiunijs & lachrymis vacaret, reſponſum accepit, ſuam quidem orationem exauditam, & ea conditione illi crimina remiſſa, quòd ſicut Andreas pro eo ieiunus erat fatigatus, ita & ipſe ſtuderet per ieiunium macerari, vt ſaluaretur. Illi igitur prædicauit Apoſtolus abſtinentiam, quam & ipſe deuotè ſuſcepit, & non multò poſt migrauit à ſeculo. Idem lib. 5. Certaminis Apoſtolici author eſt, quòd Ioannes Apoſtolus ſe multis ieiunijs macerauit, cui ſuffragatur, & SIMEON METAPHRASTES in eiuſdem Apoſtoli vita. BEDA homilia in die natali eius in Euangelium, Dixit Ieſus Petro, &c. *Cùm* (ait) *diſpoſuiſſet Ioannes ſcribere Euãgelium primùm quidem ipſe ieiunium ſibi imperat, ieiunus ipſe as propemodum corpore exhauſtus aluſq; hoc ipſum cõſtituit, vt Deo digna ſcribere poſſet.* Et iterum, idem Metaphraſtes in eius vita loquitur: *Et his* (inquit) *qui ad fidem conuerſi ſunt indulgentiam flagitantes, illos ſuſcipiens præcepit vnius hebdomadæ ieiunium, quo expleto baptizauit eos, &c.* Idem Abdias lib. 6. certaminis Apoſtolici, Iacobum Apoſtolum ieiunio maceratum deſcribit, tempore eo quo crucifixus eſt Chriſtus. Idem & lib. 7. ieiunij meminit, vt citauimus in Ciborum delectu. lib. 8. refert Bartholomeum dixiſſe: *Diabolus, quia per manducantem hominem vicerat, victoriam ſuam per ieiunantem & ſe continentem amiſit.* Et lib. 9. ſic refert: *Tranſacto 7. dierum ieiunio, baptizauit Iudæos Apoſtolus Thomas in nomine Trinitatis.* Conſequenter legitur idem Apoſtolus, ieiunium 7. dierum indixiſſe his qui conuerſi ad baptiſmum conuolabãt; Inſuper & legitur Mygdoniam ab eodem Apoſtolo de fide inſtructam, vigilijs & ieiunijs corpus ſuum maceraſſe. Ieiuniorum ſæpiùs mentionem facit in ſequentibus libris idem Abdias. Porrò Beatam virginem Mariam ieiunia frequentaſſe, teſtatur AMBROSIVS MEDIOLANENSIS lib. 2. de Virginibus. *Quid* (inquit) *exequar ciborum parſimoniam, officiorum redundantiam, alterum ſupra naturam ſuperfuiſſe, alterum pene ipſi naturæ defuiſſe? Illic nulla intermiſſa tempora: hic congeminatos ieiunio dies: Et ſi quando reficiendi ſucceſſiſſet voluntas, cibus plerumq; obuius qui mortem arceret, nõ delitias miniſtraret, &c.* Meminit & PHILO IVDAEVS lib. 2. vitæ Moſis, vt dicemus vocabulo, Quadrageſima, lib. De vita contemplatiua, loquens de monachis Ægypti. *Continentiam* (inquit) *velut fundamentum quoddam primùm in animo collocãt, & ita demùm reliquas ſuper hanc pergunt edificare virtutes. Cibum potumq; nullus eorum capit ante Solis occaſum, videlicet tempus lucis cùm philoſophiæ ſtudijs, curam verò corporis cùm nocte ſociantes.* Hæc etiam Pilonis ſcripta confirmat EVSEBIVS CAESARIENSIS lib. 2. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap. 17. Et ille SVIDAS GRAECVS in dictione, Philo, vbi & librum præfatum Philonis, De vita contemplatrice apprimè laudat. Meminit & NICEPHORVS CALLISTVS lib. 2. cap. 17. Vide in dictione, Monachus. Ieiuniorum quoq; obſeruationis meminit IVSTINVS MARTYR in Dialogo cùm Triphone. Et TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS lib. De Reſurrectione carnis, ad calcem. Et lib. De pœnitentia, quando ieiunium dicit neceſſariũ illi qui peccata confitetur, vt diximus, Confeſſio auricularis, &c. Deneq; libro 2. ad Vxorem, Ieiuniũ antiquitùs à fidelibus obſeruatum docet, vbi & ſe timere dicit, ne ſi mulier iuncta infideli ſit, poſſit indicta ieiunia obſeruare, quando maritus vocat ad conuiuia. Idem libro De fuga in perſecutione, narrat Eccleſiam tempore perſecutionis diſciplinatiorem eſſe in ieiunijs, & ſtationibus, & orationibus, & humilitate, &c. Et libro ad Scapulã: *Quando* (ait) *nõ geniculationibus, & ieiunationibus noſtris etiam ſiccitates ſunt depulſæ?* Idem libro de Baptiſmo, meminit baptizandis indictum ieiunium. *Ingreſſuros* (ait) *Baptiſmum, orationibus crebris, ieiunijs, & geniculationibus, & pernigilijs orare oportet, &c.* Idem libro de Ieiunio aduerſus Pſychicos, ſic exorditur. *Miraver Pſychicos ſi ſola luxuria tenerentur, quæ ſæpiùs mubunt, ſi non etiam inglauie lacerarentur, qua ieiunia oderunt. Monſtrum, ſcilicet, haberetur libido ſine gula, cùm duo hæc tam vnita atque concreta ſint, vt diſiungi omninò non poſſent, ſi ipſi prius ventri pudẽda non adhærerent. Specta corpus, & vna regio eſt. Denique pro diſpoſitione membrorum, ordo vitiorum, prior venter, & ſtatim cætera ſagina ſubſtricta laſciuia eſt per edacitatem, ſalacitatis tranſit.* Et infrà: *Arguunt nos quòd ieiunia propria cuſtodiamus, quòd ſtationes plerumque in veſperam producamus, quòd etiam xerophagias obſeruemus ſiccantes cibum ab omni carne & omni iurulentia & vnidioribus quibuſque pomis, nec quid vinoſitatis vel edamus vel potemus, lanacri quoque abſtinentiam congruentem arido victui.* Et paulò infrà: *Certè in Euangelio illos dies ieiunijs determinatos putant, in quibus ablatus eſt ſponſus; & hos eſſe iam ſolos legitimos ieiuniorum Chriſtianorum, abolitis legalibus & propheticis vetuſtatibus. Vbi enim volunt agnoſcunt quid ſapiat lex & propheta vſque ad Ioannem. Itaque de cætero indifferenter ieiunandum ex arbitrio, non ex imperio nouæ diſciplinæ, pro temporibus & cauſis vniuſcuiuſque, ſic & Apoſtolos obſeruaſſe nullum aliũ imponentes iugum certorum & in cõmune omnibus obeundorum ieiuniorũ: proinde nec ſtationũ, qua & ipſe ſuos dies habeant 4. & ſexta feria: paſſim tamen*

currunt,

Clemens 1. ſed ſunt Apoſtolorum verba quę refert.

Vide ieiunium dici Mercurij & Veneris.

Ignatius Martyr.

Abdias Babylonius.

Simeon Metaphraſtes. Beda Venerabilis.

Ieiunium Ioannis Euangeliſt. Ieiunia Iacobi & aliorũ Apoſtolorum celeberrima recenſetur.

Marię Virginis ieiunia.

Ambroſius Mediolanenſis. Iuſtinus Martyr.

Philo Iudæus.

Euſebius Cæſarienſis.

Suidas Græcus

Nicephorus Calliſtus.

Iuſtinus Martyr.

Tertullianus Carthaginenſis.

Eadem poſſent iuſtè Caluinistis obuci, quę hic Pſychicis Tertullianus obiecit oro attende quæ hic dicuntur.

Vide delectum ciborum tempore ieiunij ab hæreticis Pſychicis damnatum, à Tertulliano commendatum, vide autem & ſuperius, ciborũ delectus, &c.

Digitized by Google

Vide ieiunium 4.& 6.feriæ.

Vide iterum ieiunium 4. & 6. feriæ.

Clemens Alexandrinus.

Euſebius Cæſarienſis Nicephorus Callistus.

Irenæus Lugdunenſis.

Cyprianus Carthaginenſ. Ieiunij Virtus.

Origines Adamantius.

Quomodo ſit ieiunandum.

Ieiunium Iudaicum.

Necanat triſphum hæreticus ante Victoriam, vide quid ſequitur.

currunt, neque ſub lege præcepti, neque vltra ſupremam diem, quãdo & orationes ferè hora nona concludat de Petri exemplo, quod actis refert, &c. Tum de ieiunio Quadrageſimæ agit. Vide Quadrageſima. Ieiunium autem CLEMENS ALEXANDRINVS lib. 3. Pædagogi, cap. 10. & lib. 7. Stromatum ieiunij die Mercurij & Veneris meminit. Porrò ſciendum ſecundum quòd EVSEBIVS CÆSARIENSIS libro 5. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, c. 24. Et NICEPHORVS CALLISTVS libro 4. cap. 39. narrant, antiquitus diuerſa fuit inter Patres quæſtio de obſeruatione ieiuniorum. Vnde IRENÆVS LVGDVNENSIS epiſtola ad Victorem I. Papam, ſic loquitur, dum de Paſchæ die celebrando loquitur, qui etiam variè obſeruabatur, vt dicemus in vocabulo Paſcha: *Non modo* (inquit) *de die, verumetiam de ieiunij ſpecie controuerſia & quæſtio eſt. Quidam namque exiſtimant vnum ipſos oportere diem ieiunare, quidam duos, alij etiam plures. Nonnulli autem quadraginta horis diurnis & nocturnis diē metiuntur. Atqui varietas hæc obſeruationum non ætate noſtra exorta eſt, ſed longè anteà apud maiores noſtros extitit, qui ita vt decuit accuratè conſeruatam per ſimplicem ſinceritatem conſuetudinem ad poſteros demiſere: nihilominus tamen iſti omnes pacem tenuere, atq; etiam pacem inter nos retinemus, & ieiunij diſſenſio fidei conſenſum confirmat.* Hæc Irenæus. Lege ea quæ ſequuntur apud Nicephorum libro prætacto, & apud Euſebium ibidem. Denique CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro de ſingularitate Clericorum, & alijs in locis ſæpiùs meminit ieiunij, vt habes in vocabulo, Quadrageſima, meminit & epiſtolarum libro 4. epiſtola 4. ad Presbyteros, & Diaconos: *Admoneo* (ait) *religioſam ſolicitudinem veſtram, vt ad placandum atque exorandum Dominum non voce ſola, ſed & ieiunijs & lachrimis, & omni genere deprecationis ingemiſcamus.* Idem ſermone de Ieiunio & Tentationibus. *Ieiunus vitiorum ſentina ſiccatur, petulantia marcet, concupiſcentia languent fugitiua, abeunt voluptates, &c.* ORIGENES ADAMANTIVS homilia 10. in Leuiticum, cap. 16. *Tu ſi vis ieiunare ſecundum Chriſtum,* (ait) *& humiliare animam tuam, omne tibi tempus aptum eſt totius anni, imò totius vitæ tuæ dies habeto ad humiliandam animam tuam: Si tamen didici à Domino Saluatore noſtro, quia mitis eſt & humilis corde. Tu itaque ſi vis ieiunare ieiuna ſecundum præceptum Euangelij, & obſerua in ieiunijs Euangelicas leges, in quibus hoc modo Saluator de ieiunijs mandat: Tu autem cùm ieiunas vnge caput tuũ, & faciem tuã laua, &c. Vis tibi adhuc oſtẽdam quale te oportet ieiunare ieiunium? Ieiuna ab omni peccato, nullum cibum ſumas malitiæ, nullas capias epulas voluptatis, nullo vino luxuriæ concaleſcas, Ieiuna à malis actibus, abſtine à malis ſermonibus, contine te à cogitationibus peſſimis, noli contingere panes furtiuos perueſæ doctrinæ, non concupiſcas fallaces philoſophiæ cibos, quite à veritate ſeducant. Tale ieiunium Deo placet. Abſtinere verò à cibis, quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & hoc facere cùm his qui Chriſtum crucifixerunt, acceptum eſſe non poteſt Deo. Indignati ſunt aliquando & Phariſæi Domino, cur non ieiunarent diſcipuli eius: quibus ille reſpondit, quia non poſſunt filij ſponſi ieiunare, quandiu cùm ipſis eſt ſponſus. Illi ergò ieiunent qui perdiderunt ſponſum, nos habentes nobiſcum ſponſum ieiunare non poſſumus. Non hoc tamen* (ait) *ideò dicimus, vt abſtinẽtiæ Chriſtianæ frena laxemus. Habemus enim Quadrageſimæ dies ieiunijs conſecratos, Habemus quartam & ſextam ſeptimanæ dies, quibus ſolẽniter ieiunamus.*

A *Eſt certè libertas Chriſtiano per omne tempus Ieiunandi, non obſeruantia ſuperſtitione, ſed virtute continentiæ, &c.* Idem eiuſdem ieiunij meminit in Numeros, homil. 16. Sed antiquiſſimus ſcriptor THEOPHILVS ALEXANDRINVS libro 4. Paſchalis, ieiunij meminit, & delectus ciborum, vt dicemus dictione, Quadrageſima. EPIPHANIVS CYPRI ad calcẽ operis contra hæreſes & hæreſi. 5. contra Aerium. *Quarta* (ait) *& pro Sabbatho ieiunium ſtatutum eſt vſque ad horam nonam: nam illucеſcente quarta aſſumptus eſt Dominus, & pro Sabbatho crucifixus eſt. Tradiderunt Apoſtoli vt in his diebus ieiunia fierent,* (habes ſuperiùs ex libro Clementis, De conſtitutionibus Apoſtolicis, quas idem Epiphanius approbat hæreſi 54. & alibi, cõtra Seuerianos) *ita vt impleatur dictum hoc: Cùm ablatus fuerit ab eis ſponſus, tunc ieiunabunt in illis diebus. Et non vt gratiam aut beneficium exhibeamus ei qui pro nobis paſſus eſt, ieiunium nobis conſtitutum eſt, ſed vt confiteamur ad noſtram ſalutem Domini paſſionem, quam pro nobis ipſe ſuſcepit, & vt pro peccatis noſtris ieiunia nobis apud Deum ſupputentur. Et per totum quidem annum ieiunium hoc ſeruatur in eadem ſanctа Catholica Eccleſia: quarta, inquam, & pro Sabbatho vſque ad horam nonam, excepta ſola Pentecoſte per totos quinquaginta dies, in quibus neque genua flectuntur, neque ieiunium imperatum eſt.* Huic ſententiæ ſubſcribit AVGVSTINVS HIPPONENSIS epiſtola 86. vbi reddit rationẽ an liceat Sabbatho ieiunare: *Diebus* (inquit) *quinquaginta poſt Paſcha non ieiunatur. In Romana Eccleſia quarta & ſexta & Sabbatho ieiunatur, requis diebus continuis, Dominica, ſcilicet, & deinde ſecunda, & tertia, prandetur.* Et infrà: *Cur autem quarta & ſexta maximè ieiunet Eccleſia, illa ratio reddi videtur, quòd conſiderato Euangelio, ipſa quarta Sabbathi, quam vulgi quartã feriam vocant, conſilium reperiuntur ad occidendum Dominum feciſſe Iudæi, &c. Sexta autẽ ieiunatur, quia in ipſa Chriſtus paſſus eſt. Sequitur Sabbathum, quo die caro Chriſti in monumẽto requieuit, ſicut in primis operibus mundi requieuit Deus ab omnibus operibus ſuis. Hinc exorta eſt iſta in regia illa veſte* (ſic Eccleſiam vocat, ſiue eius externum cultum) *varietas vt alij, ſicut maximè populi Orientis, propter requiem ſignificandam mallent relaxare ieiunium. Alij propter humilitatem mortis Domini ieiunare, ſicut Romana & nonnulla Occidentis Eccleſia, &c.* Vide iterum infrà. Sed ad ordinem redeamus, EVSEBIVS I. in decreto, quod allegat Gratianus, De conſec. diſtin. 5. ca. Ieiunia, &c. *Ieiunia* ait) *in Eccleſia à ſacerdotibus conſtituta, ſine neceſſitate rationabili non ſoluatur, &c.* Hinc & Concilium ELIBERINVM cano. 23. *Ieiunia ſeu abſtinentias per ſingulos menſes placuit celebrari, exceptis diebus duorum menſium Iulij & Auguſti, ob eorundem infirmitatem.* Et cano. 26. *Errorem placuit corrigi, vt omni Sabbathi die ieiuniorum ſuperpoſitionem celebremus.* Vide infrà, Ieiunium Sabbathi, &c. Et Concilium GANGRENSE canone 19. *Si quis eorum qui in propoſito ſunt continentia, præter neceſſitatem corporalem, & ſuperbiens ieiunia communia totius Eccleſiæ putauerit contemnenda, perfectam in ſua ſcientia vindicans rationem, anathema ſit.* Vide infrà de ieiunio Dominicæ, ex eodem. Denique ex eodem Concilio oſtendimus ieiunium ſextæ feriæ commendatum ſuprà. Et LIBERIVS I. in decreto, quod allegat Codex 16. librorum, libro 13. cap. 12. *Si euenerit fames, inæqualitas aeris, peſtilentia, vel talis qualiſcunq; tribulatio, ſtatim ieiunijs, eleemoſynis, & obſecrationibus Domini miſericordia deprecetur.* Idem & tempore ie-

Vide adhuc 4. & 6. Ieiunij feriam.

Theophilus Alexandr.

Epiphan. Cypri.

Vide iterum ieiunij 4. feriæ & Sabbathi, id eſt 6. feriæ, vt colliges facillimè ex litteram pro ſabbato idem eſt quã ante ſabbatũ.

Ratio ieiuniorum noſtrorũ.

Non ieiunatur à Paſcha vſque ad Pentecoſt.

Auguſtinus Hipponenſis.

Ratio cur 4. & 6. feria ieiunet Eccleſia ex Auguſtino.

Ieiunium ſabbati.

Euſebius 5.

Concilium Eliberinum.

Concilium Gangrenſe.

Liberius.

Digitized by Google

Concilium Carthaginen. 4

Gregorius Nazianzenus.

Eusebius Emisenus.

Cyrillus Hierosolymitanus

Vide delectum ciborum.

Ambrosius Mediolanensis

Serpens hominis ieiuni sputo moritur.

Ioannes Chrysostomus.

Matth. 9.

Hieronymus Stridonensis.

Rationem afferetur institutæ sint ieiunia.

Communicat Hieronymus diebus Dominicis.

Ieiunium Sabbathi.

Ambrosius, Sabinus, & Bassianus.

Nicephorus Callistus.

Sozomenus Salaminius.

Socrates Historiograph.

Theodoretus Cyrenſis.

Theophylact. Bulgariæ.

Vide Ieiunium 4. feriæ.

Concilium Colonienſe 3.

Ratio institutorum ieiuniorum.

Augustinus Hipponenſis in omnibus [illegible] ieiuniorum, legi si vacat.

ieiunij ſtatuit, vt nullæ lites & contentiones audiantur. Vide, ſis. Et Concil. CARTHAG. IV. cano 63. *Clericus qui tempore ieiunij abſque inevitabili neceſſitate ieiunium rumpit, minor habendus.* Hinc GREG. NAZIANZ. oratione 3. in ſanctum lauacrum, ieiunium quadrageſimale commendãt, vt dicemus, Quadrageſima, Oratione 9. de Gorgonia ſorore ſua loquens. *Corpus* (ait) *a deliciis & effrenibus continebat voluptatibus, quibus illud ſoluitur ac dilaceratur, nequaquam conſidens benè actis. Illa terram ieiuniis ſuperabat, aliis autem vt in terra dormirent, pro remedio dimittebat. Ieiunium enim deprehendit anima eſſe adiutorium, &c.* Idem libro 1. de Theologia. *Quis* (inquit) *corpus ſuum crebris ieiunijs in ſeruitutem redigere ſtudet? &c.* Et EVSEB. EMIS. homili 1. de initio Quadrageſimæ fructum Quadrageſimalis ieiunij diffusè enarrat, & exemplis confirmat, vt ſuo loco dicetur. Idem homil. 10. ad Monachos. *Ieiunia* (ait) *& vigilia, & ſanctæ afflictiones, humilia corpora macerant, ſed maculata corda purificant: membris ſubtrahunt fortitudinem, ſed conſcientiis addunt nitorem, &c.* Et homilia 4. ad Monachos. *Agnoſcite* (ait) *quòd ad ſalutem perpetuam conquirendam abſtinentia corporalis ſola non ſufficit, niſi & animæ quoque ieiunium per abſtinentiam vitiorum fuerit ſatiatum. Quid enim iuuat, ſi ſit quiſpiam corpore caſtus, & mente pollutus, &c.* Et CYRIL. HIEROSOL. Catecheſi 4 illuminatorum Hieroſolymis cap. de cibis. *Duplici modo circa cibos quorundam anima polluitur, qui ignorant debitas manducandi cauſas. Ieiunamus enim à vino, & a carnibus abſtinentes, nõ quod hæc tanquam abominationes oderimus, ſed quòd premium expectamus, vt ſenſibilia deficientes, ſpiritu ſoli deinceps & intellectuali menſa fruamur, & nunc feminantes in lachrimis, in futuro ſeculo in exultatione metamus, &c.* AMBROS. MEDIOL. lib. 6. Exameron cap. 4. *Si ſerpens hominis ieiuni ſputum guſtauerit, ſtatim moritur. Vide ergo quanta vis ſit ieiunij, vt de ſputo ſuo homo terrenum ſerpentem interficiat, & meritò ſpiritualem.* Idem lib. de Helia & ieiunio c. 2. & 3. laudes ieiunij proſequitur. *Quid eſt* (inquit) *Ieiunium, niſi ſubſtantia & imago cœleſtis? Ieiunium refectio animæ, cibus mentis eſt, ieiunium vita eſt Angelorum, ieiunium culpæ mors, excidium delictorum, remedium ſalutis, radix gratiæ, fundamentum eſt caſtitatis. Hoc ad Deum gradu citius peruenitur, hoc gradu Helias aſcendit antequam curru, hanc hæreditatem ſobrietatis & abſtinentiæ, ad cœlum abiens diſcipulo dereliquit. In hac virtute & ſpiritu venit Ioannes, qui in deſerto & vacauit ieiunio.* Lege & cap. 8. eiuſdem libri de vtilitatibus ieiunij, & reliquis, per totum enim illum librum ſatis exponit Eccleſiaſticum ieiunium ritè & deuotè inſtitutum, & IOAN. CHRYSOST. quantoperè commendet ieiunium notũ eſt ex ſermone 1. & 2. de ieiunio, tomo operum 5. vbi ita omnia dilucidè expoſuit, vt nil nobis reſtet dicendum in commendationem ieiunij. Idem homilia 1. in Geneſin nihil aliud penè tractat, quàm de ieiunij virtute inſtituto, & fructu. Huius homiliæ titulus eſt: ſermo admonitorius ſub initium ſanctæ quadrageſimæ, in qua ópus ſex dierum enarrare cœpit. Si inciperem aliquid ex ea excerpere de ieiunio, nihil proficerem, quia vel totam homiliam hſc oporteret recitare, vel ſententia mutila & imperfecta remaneret. Lege ergo bone lector, ſi enim habes præ manibus, quia ex hac multum profectus reportabis. Lege quoque de ieiunio eiuſdem homiliam 31. in Matthæum, dum illud exponit: non poſſunt filij ſponſi ieiunare, donec cum eis eſt ſponſus, &c. Porrò HIERONYMVS STRIDON. libro 2. Commentariorum in epiſtolam ad Galathas capite 4 exponens illud: dies obſeruatis, & menſes, & tempora & annos, &c. *Ieiunia* (ait) *& congregationes inter dies, propter eos à viris prudentibus conſtituta ſunt, qui magis ſeculo vacant, quam Deo, nec poſſunt, imo nolunt toto in Eccleſia vitæ ſi a tempore congregari, & antè humanos actus Deo orationum ſuarum offerre ſacrificium. Quotus enim quiſque eſt, qui ſaltem hæc pauca quæ ſtatuta ſunt, vel orandi tempora, vel ieiunandi ſemper exerceat? Itaque ſicut nobis licet vel ieiunare ſemper, vel ſemper orare, & diem dominicam accepto domini corpore indefinẽter celebrare gaudentibus, &c.* Idem epiſtola ad Nepotianum de vita clericorum, ſummoperè commendat ieiunium, quod vult eſſe moderatum, quod & reperit epiſtola ad Demetriadẽ virginem. Idem epiſtola ad Lucinium, quæ incipit, nec opinanti mihi, &c. vtrum ieiunium ſabbati obſeruandum ſit inſinuat, vt in ſequentibus diſtinctionibus inſeremus. Idem epiſtola ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis non longè à fine, etiam ieiunij mentionem facit, vt alibi citabitur. Porrò eſt AMBR. SABINI, ET BASS., aliorumque Epiſcoporum epiſtola miſſa ad Syricium 1 papam, qua ex veteris & noui teſtamenti paginis ieiunium probant contra louinianum hæreticum. Præterea NICEPH. CALL. libro 12. cap. 34. veterum vſum celebrandi ieiunia quadrageſimæ oſtendit prolixo ſermone, vt dicemus in dictione, Quadrageſima. &c. Et SOZOM. SALAM. libro 7. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ capite 9. vide infra in vocabulo, ieiunium ſabbati. &c. Sed & SOCRATES libro 7. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ capite 17. egregiam narrat hiſtoriam de Iudæo, qui ſimulatè volebat baptiſmum ſuſcipere à quodam Paulo Nouatianorum Epiſcopo, cui ieiunium multorum dierum indictum eſt. Cum autem ad baptiſterium veniſſet repentè aqua diſparuit, eo quod ille iniqua fraude iteratum conſequi vellet baptiſmum vide & NICEPHORVM præfatum libro 14. capite 17. ad calcem, & capite 40. vbi de Burgúdionum ad fidem conuerſione tractat, quibus baptizandis ſeptem eſt dierum indictum ieiunium. Idem narrat multis aliis, in locis, vt dicemus in vocabulo, Quadrageſima. THEOD. CYR. lib 4. Eccleſ. hiſt. & in Philothæo Martiani vitam deſcribens. Euſebij & aliorum ſanctorum ieiunij admirabilis deſcribit obſeruationem. Si cuncta vellem narrare, oneroſior eſſem lectoribus. Vt autem paucis abſoluamus, de ieiuniorum ſtatis diebus THEOPH. BVLG. in Euangelium Marci c. 14. exponens illud: erat autẽ Paſcha & azima poſt biduum, &c. *Feria 4. conſilium conuenit, & propterea ieiunamus etiam nos quartis feriis, &c.* Quia adhuc multa in ſequẽtibus dicturi ſumus, quod ſupereſt breuiter perſtringemus. Ieiuniorum ab Eccleſia inſtitutorum rationem reddit Conc. COL. III partis 9. cap. 2. & 3. *Nempe vt corpus* (ait) *per intemperantiam cibi & potus luxurians caſtigetur, in ſeruitutemque redigatur, quò animus vegetior ac liberior laudibus diuinis inſiſtat, diuinaque voluntati ſe ſe attemperet. Magnum certè & generale ieiunium eſt* (vt ait AVG. ſerm. 230. de tẽpore, & in pſ. 43. & ep. 86. ad Caſulanum, & lib de ſaluat. docum. cap 48. & in Io. vt allegat Grat. de conſec. diſt 5. cap ieiunium) *abſtinere ab omnibus iniquitatibus, & à licitis voluptatibus ſeculi. Ad hoc perfectionis qui nõdum peruenit, in Eccleſiæ indictum non contemnat.* Porrò præfatum Conciliũ contra oblatratores hæreticos defendit

Cæcilium Moguntinum 4.

ritè inſtitutum ieiunium, ex authoritatibus patrũ Conciliorũ, quas ſuperiùs poſuimus, nec eſt opus repetere. Idem facit & Concil. MOG. IV. cap. 4. vbi ieiunium diuini eſſe præcepti demonſtrat, docetque fideles omnes ad ſtata Eccleſiæ ieiunia aſtringi quos nulla neceſſitas excuſat. *Tempora verò ieiunandi* (ait) *vt ab Eccleſia obſeruata & recepta ſunt iam inde ab Apoſtolorum temporibus, qui extra neceſſitatem non obſeruauerint, velut Eccleſiaſtica diſciplina violatores, & conſuetudinum Eccleſiæ temerarij contemptores, ſeueritate pœnarum coerceri debent, &c.* Potrò multa alia dicta ſunt ſuperius in vocabulo, ciborum delectus, quæ non eſt fas repetere, & multa adhuc dicenda ſunt in ſubſequentibus diſtinctionibus, quæ ô bone lector diligenter attende, & ſuperioribus coniunge. Quidquid autem fecimus, hoc ad profectum legentium, & ad euitandam confuſionem, actitatum non dubites. Igitur vide quod ſequitur.

Ieiunium diuini præcepti.

Ieiunia quæ à prælatis pro certis cauſis indicuntur, obſeruanda. Et hæc quidem propoſitio ſuperiori diſtinctione abundè probata eſt, nam ibidem ſæpiùs dictum eſt indicta à patribus fuiſſe ieiunia, ad implorandam Dei clementiam, vel ſerenitatem aeris, vel ad aliquod ſubſidium impetrandum, ſicut ſi reuolueris reperies. Nunc ergo voluimus demonſtrare, vltra ſtatuta Eccleſiæ ieiunia, ſi alia pro qualibet neceſſitate, vt ferè fit, ieiunia fidelibus, ab Epiſcopis & prælatis indicuntur, eſſe ſeruanda. vnde ſic TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de ieiunio aduerſus Pſychicos. *Benè* (inquit) *Epiſcopi vniuerſa plebi mandare ieiunia adſolent, non dico de induſtria ſtipium conferendarum, vt veſtra captura eſt, ſed interdum & ex aliqua ſolicitudinis Eccleſiaſtica cauſa, &c.* Idem & dicit Concilium GANGRENSE cano. 19. vt inuenies ſuperius citatum Concilium TVRONENSE III. cano. 47. *Ieiunia* (ait) *quando generaliter pro aliqua neceſſitate inducuntur, diligenter ab omnibus cuſtodienda ſunt & obſeruanda, nec ſe aliquis improbitate gulæ patiatur corrumpi, vt de communi conſortio ſequeſtratus, effectum ieiunij, quem cùm cæteris abſtinendo conſequi debuit, ingluuie ventris victus turpiter amittat.* Idem renouat Concilium MOGVNTINVM I. ſub Carolo Magno cap. 35. & Concilium SALEGVNSTADIENSE capite 15. Concilium RATISPONENSE ſub Laurentio Cardinali cap. 21. *Ieiunia ab Eccleſia inſtituta ſub debito obedientiæ ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ, in poſterum indici debent, omiſſo excommunicationis verbo, ne infirmorum conſcientia offendantur, cùm his temporibus pietas penè omnis iaceat, ſacerdotibuſque parum deferatur, &c.* Vide ſeq.

Tertullianus Carthag.

Vide quæ ſunt Pſychici illi Calumniſtis affines.

Concilium Gangrenſe.

Concilium Turonenſe 3.

Concilium Moguntinum 1.

Concilium Salegunſtadienſe.

Concilium Ratiſponenſe.

Ieiunium non ſibi quis ſine iuſſu imponat. Vetat Hieronymus in epiſtola ad Nepotianum, ne ieiunia noſtra ſint indiſcreta, vt infra dicetur. Et quia ſæpè diabolus ſolet infirmioribus inſidiari, vt ſub obtentu & prætextu pietatis importabilia ieiunia ſibi imponant, ideo Concilium * ERPHESFVRTENSE ſub Henrico rege capite 5. (narrat fidelis Burchardus libro 13. decretorum cap. 27.) ſic ſtatuit. *Statuimus, vt nemo, niſi conſentiente proprio Epiſcopo, aut eius miſſo, ieiunium ſub obtentu religionis ſibi imponat, vnum diem præ aliis excipiendo. Hoc enim interdicimus, & factum diſplicet, & in futurum fieri prohibemus, quia plus cauſa ariolandi eſſe dignoſcitur, quam ſupplementum catholicæ legis.* Lege plura in his diſtinctionibus quæ ſequuntur.

Concilium Erphesfurtenſe. Ignoro nomen vrbis, tamẽ ſic legit Burchardus, cui, vt viro doctiſſimo & fideliſſimo, aſſentior.

Ieiunium 4. & 6. feriæ. Habes è veterum monimentis comprobatum in ſuperiori diſtinctione generali, vt ſedulò in margine adpinximus, nec opus quod ſemel eſt præſtitum repetere. Vide quod ſequitur, & annotata adhuc in margine ſæpius conſpice.

* **Ieiunium dominicæ, feriæ 5. Sabbati, natalis domini, & dierum 50. ante Pentecoſtem interdicitur.** Obſerua hic, lector, quia fuit antiquis patribus, vt iam præmonuimus, non parua contentio de ieiunio dominicæ, ſabbati, & feriæ 5. & cæterorum dierum, an deberent ieiunari, vel non autem hic etiam tuum adhibeas iudicium, decreta omnia tibi proponimus, & tum ſequenti diſtinctione, quod magis nunc obſeruandum ducitur, proponemus. Igitur CANON APOSTOLORVM LXV. *Si quis clericus inuentus fuerit die Dominico ieiunare, vel ſabbato, præterquam vno * ſolo, deponatur: ſin autem laicus, ſegregetur.* Hunc canonem allegat Concilium GENERALE VI. capite 15. Verumtamen EPIPHANIVS CYPRI libro 3. contra hæreſes hæreſi 75. contra Aerium, ſabbati ieiunium approbat, & hunc canonem dicit contra Marcioniſtas editum, qui nec à Romana Eccleſia recipitur. vide mox ſequenti diſtinctione. Idem etiam IGNATIVS MARTYR epiſtola ad Philippenſes. *Si quis dominico die* (ait) *aut ſabbato ieiunauerit, præter vnum ſabbatum, is eſt Chriſti interfector.* TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de corona militis, vbi de traditionibus diſputat. *Die dominico* (ait) *ieiunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare. Eadem immunitate, à die Paſcha in Pentecoſtem vſque gaudemus, &c.* Lege quid BEATVS RHENANVS annotauerit in hunc locum. Idem Tertullianus libro de ieiunio aduerſus Pſychicos. *Cur* (inquit) *ſtationibus quartam & 6. ſabbati dicamus, & ieiuniis paraſcenem? Quamquam vos etiam ſabbatum, ſi quando continuatis, nunquam niſi in Paſcha ieiunandum.* CLEMENS I. libro 5. capite 21. Conſtitutionum Apoſtolicarum, refert Apoſtolos ſtatuiſſe hoc modo. *Poſt feſtum Pentecoſtes celebrate vnam hebdomadam, poſt quam ieiunate alteram hebdomadam: æquum eſt enim, & lætari Dei dono, & ieiunare poſt hilaritatem. Etenim Moſes & Helias ieiunauerunt poſt quadraginta dies, & Daniel hebdomadas dierum tres, panem cupiditatum non comedit, nec caro neque vinum in os eius intrauit. Et beata Anna rogans Samuelem dicebat: vinum & omne quod inebriat non bibi, & effudi animam in conſpectu domini. Niniuitæ quoque cùm per tres dies, & tres noctes ieiunaſſent, ira Dei periculum effugerunt, & Eſther, Mardocheus, Iudith, impiorum inſultationem, id eſt Holophernis & Aman, ieiunio declinauerunt. Dauid dicit: Genua mea infirmata ſunt à ieiunio, & caro mea immutata eſt propter oleum. Vos quoque per ieiunium ſupplicationes veſtras Deo offerte. Poſt hebdomadam ieiunij, in omni quarta feria & Paraſceue præcipimus vobis vt ieiunetis, idque quod à ieiunio ſupereſt pauperibus præbeatis. In omni ſabbato, excepto vno, atque die dominico conuentus celebrantes exhilaramini, obnoxius enim peccato eſt qui die dominico ieiunat, cùm ſit dies reſurrectioni dicatus: quique in Pentecoſte, atque omninò in * die feſto domini mœſtitiam præ ſe ferat, per hos enim dies exhilarari oportet, nõ lugere, &c.* Hinc MELC. I. epiſt. ad Epiſc. Hiſpaniæ. *Ieiunium dominica die, & 5. feria nemo celebrare præſumat, vt inter ieiunium Chriſtianorũ & gentilium, veraciter credentiũ atque infidelium, & hæreticorum vera & non falſa diſcretio habeatur. Vnde ſcriptũ eſt, Quæ pars Chriſti ad Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? &c.*

Lege infra ex Epiphanio, de dominica non ieiunanda.

Hic perlege Ioannem Caſſianum lib. 3. cap. 8. 9. & 10. & Collatione 21. cap. 19. & 20 prolixior enim eſt quã hic poſſit proferri.

Canon Apoſtolorum.

ſc. Sabbatho in vigilia Paſchæ.

Aduerte.

Epiphanius Cypri.

Ignatius Martyr.

Tertullianus Carthagin.

Beatus Rhenanus.

Vide ieiunium 4. & 6. feriæ & paraſceues.

Clemens I.

Exod 24 & 34.

3. Regum 19.

Daniel 10.

1. Reg. 1.

Ionæ 3.

Eſther. 4.

Iudith. 9.

Pſal. 108.

Vide ieiunia 4. feriæ & 6.

Hoc eſt in natali domini.

Melciades I.

2. Corinth. 6.

Concilium Eliberinum.

Concilium Eliberinum canone 26. *Errorem placuit corrigi* (ait) *vt omni sabbati die ieiuniorum superpositionem ieiunemus.* Concilium Gangrense canone 18. & allegatur à Gratiano distinctione 30. cap. Si quis. *Si quis, tanquam hoc continentiæ conuenire iudicans, die dominico ieiunauerit, aut in eiusdem diei contemptum, anathema sit.* Hunc canonem & renouat Concilium Aquisgranense I. canone 68. & Aquisgranense II. De die Dominica & die Resurrectionis, capite 17. ad calcem. Concilium Carthaginense IV. canone 64. *Qui dominico die studiosè ieiunat, non credatur Catholicus.* Hunc canonem recenset Martinus Bracarensis capite 57. collectorij sui, & allegatur à Gratiano distinctione 30. cap. Si quis. &c. Hinc Ambrosius Mediolanensis libro 8. in Lucam capite 17. vbi illud exponit: si peccauerit in te frater tuus, &c. *Paulus* (ait) *apud Corinthios hyemem agit, quorum erroribus angebatur, quòd eorum circa Dei cultum frigeret affectus. Cum Ephesiis Pentecostem celebrat, atque his tradit mysteria, relaxat animum, quia fidei cernebat ardore feruentes. Ergo per hos quinquaginta dies ieiunium nescit Ecclesia, sicut Dominica qua Dominus resurrexit, & sunt omnes dies tanquam Dominica, &c.* Et Hieronymus Stridonensis epistola ad Lucinium, quæ incipit: nec opinanti mihi, &c. *Non hoc dico* (ait) *(quod præcedit panenus in sequenti distinctione) quod dominicis diebus ieiunandum putem, & contextas quinquaginta ferias anferam: sed vnaquæque prouincia abundet in suo sensu, & præcepta maiorum leges apostolicas arbitretur, &c.* Hinc & Leo I. epistola 91. ad Turibium Episcopum Asturiensem cap. 4. Arguit Priscillianistas sequentes dogma Cerdonis, ac Marcionis, & Manichei, & dominicum diem, quem nobis saluatoris nostri resurrectio consecrauit, exigebant in mœrore ieiunij, eo quòd Episcopum dominum in vera hominis natura natum esse, non credebant, & reuerentiæ solis hanc continentiam deuouebant. Hinc Concilium Caesaraugustanum Hispaniæ canone 2. (allegatur à Gratiano de consecratione distinctione 3. cap. Ne quis.) *Ne quis ieiunet die dominica causa temporis, aut persuasionis, aut superstitionis.* Et Concilium Bracarense I. sub Honotio I. canone 4. *Si quis Natalem Christi secundum carnem non verè honorat, sed honorare se simulat ieiunans in eodem die, & in dominico, quia Christum in hominis natura natum esse non credit sicut Cerdon, Marcion, Manicheus, anathema sit.* Multa sunt alia testimonia, sed sufficient hæc. Vide quod sequitur.

Concilium Gangrense anno 324.

Concilium Aquitgranens. 1. & 2.

Concilium Carthagin. 4.

Martinus Bracarenses.

Ambrosius Mediolanensis.

L. dies ante Pentecosten ieiunamus.

Hieronymus Stridonensis.

Leo I.

Omnino idem faciunt Caluinistæ nam diebus prohibitis carnes in contemptu Ecclesiæ edunt & in aliis pistibus.

Concilium Bracarense 1.

Ieiunium dici sabbati indicitur obseruandum.] Si superiorem euolueris distinctionem, omninò hæc tibi videbitur illi aduersari, quoniam ibi dicitur, non esse sabbato ieiunandum, hic autem præcipitur sabbati ieiunium. Itaque notandum, quod hoc ieiunium sabbati non in omnibus Ecclesiis antiquitùs obseruabatur, præcipuè in Ecclesiis Orientis nec in aliquibus Ecclesiis Occidentis, vt patet ex loco Epiphanii Cypri hæresi 75. contra Aerium & alio adhuc loco, & ex Augustini epistola 86. ad Casalanum, quam citauimus superioribus Nicephorus Callistus lib. 12. historiæ cap. 34. & Sozomenus Salaminus libro 7. Ecclesiasticæ historiæ cap. 19. narrant quia etiam sub tempore Theodosij senioris Romanis mos erat Sabbato quouis ieiunare. Quomodo autem, & quo tempore institutum sit, inuenio quòd sub tempore eiusdem Theodosij maximè viguerit. vnde Ambrosius Mediolanensis, qui illo tempore floruit, libro de Helia & ieiunio capite 10. testatur, quòd cùm Quadragesimæ ieiunium celebraretur, nihilominus tamen Sabbato & dominica non ieiunabatur. *Considera* (ait) *Quadragesima, totis prater sabbatum & dominicam, ieiunatur diebus. Hoc ieiunium Domini Pascha concludit, &c.* Hinc & Hieronymus Stridonensis Ambrosio coæuus epistola ad Licinium, quæ incipit: nec opinanti mihi, &c. *De Sabbato,* (ait) *quod queris vtrum ieiunandum sit, & de Eucharistia an accipienda quotidie, quod Romana Ecclesia & Hispania obseruare prohibentur, scripsit quidem & Hyppolitus vir disertissimus, & carptim diuersi scriptores è variis authoribus edidere. Sed ego illud te breuiter admonendum puto: Traditiones Ecclesiasticas (præsertim quæ fidei non officiant) ita obseruandas vt à maioribus traditæ sunt, nec aliorum consuetudinem, aliorum contrario more subuerti. Atque vtinam omni tempore ieiunare possemus: quod in actibus Apostolorum diebus Pentecostes, & die Dominico Apostolum Paulum, & cum eo credentes fecisse legimus. Nec tamen Manichæi hæreticos accusandi sunt, cum carnalis cibus præferri non debuerit spirituali, &c. Eucharistiam quoque absque condemnatione nostri & pungente conscientia, semper accipere & psalmistam audire dicentem: Gustate & videte quoniam suauis est dominus, & cùm eo canere: Eructauit cor meum verbum bonum. Nec hoc dico quod dominicis diebus, &c.* Vide superiori pagina positum Denique Sabbati ieiunium indixit circa hæc tempora Innocentius I. epistola 1. ad Decennium Eugubinum Episcopum cap. 4 & allegat Gratianus de consecratione distinctione 3. capite sabbato, & Iuo Carnotensis libro 2. decretorum. *Sabbato* (inquit Innocentius) *ieiunandum esse ratio euidentissima demonstrat. Nam si diem dominicum ob venerabilem resurrectionem domini nostri Iesu Christi, non solum in Pascha celebramus, verum etiam per singulos circulos hebdomadarum ipsius diei imaginem frequentamus, ac feria 6. propter passionem domini ieiunamus, sabbatum prætermittere non debemus, quod inter tristitiam atque lætitiam temporis illius videtur inclusum. Nam vtique constat Apostolos biduo isto, & in mœrore fuisse, & propter metum Iudæorum se occuluisse. Quod vtique non dubium est intantùm eos ieiunasse biduo memorato, vt traditio Ecclesiæ habeat, isto biduo sacramenta penitus non celebrari, qua vtique forma per singulas tenenda est hebdomadas, propter id, quod commemoratio diei illius semper est celebranda. Quod si putant semel atque vno sabbato ieiunandum, ergo & dominica, & sexta feria semper in Pascha erit vtique celebranda. Si autem dominici diei & sextæ feriæ per singulas hebdomadas reperanda imago est, dementis est, biduo agere consuetudinem, sabbato prætermisso, cùm non disparem habeat causam, à sexta videlicet feria, in qua dominus passus est, quando & ad inferos fuit, vt tertia die resurgens, redderet lætitiam post biduanam tristitiam præcedentem. Non ergo nos negamus sexta feria ieiunandum, sed dicimus & sabbato hoc agendum, quia ambo dies tristitiam Apostolis, vel his qui Christum secuti sunt, indixerunt. Qui die dominico exhilarati, non solum ipsum festiuissimũ esse voluerunt, verùm etiam per omnes hebdomadas frequentandum esse duxerunt.* Hinc & Concilium Arausicanum I. citat codex 16. voluminum. lib. 14. c. 6. vt in sequenti dicemus dist. eadem statuit Greg. VII. (allegatur à Grat. de consec.

Epiphanius Cypri.

Augustinus Hipponensis.

Nicephorus Callistus.

Sozomenus Salaminius.

Ambrosius Mediolanensis.

Hieronymus Stridonensis.

Eucharistia an quotidie sumenda.

Traditiones obseruandæ.

Psal. 33.

Psal. 44.

Innocentius 1.

Vide ieiunium 6. feriæ.

Ratio ieiunij Sabbathi.

Ioann. 20.

Ieiunia 6. feriæ & sabbathi, à duobus illis Paschalibus dominicæ diebus sumunt originē.

Concilium Arausicanū 1. Gregorius 7.

diſtinctione quinta, capite Quia dies.) *Quia dies ſabbati apud ſanctos patres nostros in abſtinentia celebris eſt habitus, nos eorundem authoritatem ſequentes ſalubriter admonemus, vt quicunque ſe Chriſtiana religionis participem eſſe deſiderat, ab eſu carnium eadem die, (niſi maiori feſtiuitate interueniente, vel infirmitate impediente, abſtineat.* Vide, & iunge ea quæ ſequuntur. Lege CASSIANVM lib 3. cap. 9. & 10.

Si vis lege Ioannem Caſſianum libro 3. de inſtitutis Cœnobiorũ, cap. 9 & 10. vbi huius myſterij rationem reddit.

Ieiunium hebdomadæ ſanctæ, ſeu triduo ante Paſcha mandatum.] * Iam ſuperioribus annotationibus ſatis probatum eſt ex Tertulliano, Epiphanio, Auguſtino, Innocentio & reliquis, quia feriæ 4. 6. & ſabbati ieiunium originem trahit ab illo triduo ante paſcha, & quod eorundem dierum quædam repetitio & commemoratio eſt, vt facilè ex lectura præcedentium deprehendes. Verumtamen & hic de ieiunio Paraſceues, quàm hæretici volunt feſtiuam & hilarem ſine abſtinentia ducere, volumus demonſtrare antiquum morem & vſum & præceptum, licet Sabbatum paſchæ, ſuperiùs ex canone Apoſtolorum 65. oſtenderimus ſolenniter ieiunandum. Igitur paucis quod reſtat abſoluamus, connectendo hæc ſuperioribus. CLEMENS I. libro quinto, Conſtitutionum Apoſtolicarum capite decimo ſexto, Apoſtolos ſic recenſet ſtatuiſſe. *Præcepit nobis dominus, vt ieiunaremus ſex his diebus, (ſcilicet hebdomadæ paſſionis) propter Iudæorum impietatem atque iniquitatem, admonens nos, vt eos ob interitum lugeamus atque deploremus: etenim ille quoque lachrimatus eſt, ignorantibus tempus viſitationis ſuæ. In quarta feria & Paraſceue nobis ieiunium indixit, in illa ob perditionem, in hac ob paßionem: deſinere autem ieiunium in ſeptima die in gallicantu. Iuſſit ipſo ſabbato ieiunare, non quod oporteat in ſabbato ieiunium ſeruare, cùm in eo ceſſatio conditi operis ſit, ſed quòd in illo tantùm ieiunare oportet, in quo opifex ipſe ſubtus terram manſit. In ipſo enim feſto ſuo detinuerunt dominum, vt implevetur ille ſermo: Poſuerunt ſigna ſua in medio feſtiuitatis eorum, & non cognouerunt* (Tum capite 19. ſubditur.) *In diebus Paſchæ ieiunate, incipientes à ſecunda ſabbati vſque ad Paraſceuem & ſabbatum, dies ſex, ſolo pane vtentes, ſale atque oleribus, & aqua in potum. A vino & carnibus vos abſtinete in illis diebus, ſunt enim dies luctuoſi, non feſti. Paraſceuen tamen & ſabbatum integrum ieiunent, qui quidem poſſunt nihil guſtantes vſque ad gallicantum noctis. Quod ſi quis non poteſt duorum dierum ieiunium continuare, ſeruet ſaltem ſabbatum. Ait quodam in loco de ſe dominus. Quando diſcedet ab eis ſponſus, ieiunabunt in illis diebus. His igitur diebus ſublatus eſt à falſis Iudæis, & crucifixus eſt, & cùm impiis reputatus eſt* (& capite 20. ſubditur.) *Quare monemus vos vt ieiunetis per hos dies, quemadmodum nos etiam ieiunauimus, cùm nobis ipſe ereptus eſt, vſque ad veſperam. In reliquis verò diebus ante paraſceuen, nona hora vel veſperi quilibet cibum capiat, vel quemadmodum quiſque poterit. A veſpera autem ſ. diei vſque ad gallicantum vigilantes, atque in Eccleſiam conuenientes vigilate, orantes ac rogantes Deum, legentes in veſtra pernoctatione legem, prophetas, pſalmos, vſque ad gallicantum: baptizatiſque catechumenis veſtris, & lecto Euangelio in timore ac tremore luctum deſinite, rogateque Deum vt conuertatur Iſrael, & inueniat pœnitentiæ locum, atque impietatis remiſſionem.* Eiuſdem adhuc fit mentio ieiunij capite vegeſimo primo, ſed citauimus ſupra. Sed hæc approbat IGNATIVS MARTYR epiſtola ad Philippenſes.

Quod in die Paraſceues ieiunandum ſit, & ille dies in mœrore tranſigendus ſicuti & ſequens Sabbathi dies & illa tota ante Paſcham hebdomada, cõtra Praſinum & alios. Clemens 1.

Luc. 19.

Pſal. 73.

Vide delectum ciborum.

Matth. 9. Luc. 22.

De precibus quæ fiendæ ſint in die Paraſceues etiam vide preces, &c. Ignatius Martyr.

A *Hebdomadain* (inquit) *poſt diem paſſionis ne deſpicia tis, quarta & ſexta, feria ieiunantes, & quæ ſuperſunt pauperibus porrigentes, &c.* Denique & ieiunij Paraſceues IVSTINVS MARTYR meminit, ad calcem Apologiæ ſecundę, pro Chriſtianis ad Antoninum pium, vt facilè potes videre TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de ieiunio aduerſus Pſychicos. *Cur* (inquit) *ſtationibus quartam & ſextam ſabbati dicamus, & ieiuniis paraſceuen? quamquam vos etiam Sabbatum ſi quando continuatis, nunquam niſi in paſcha ieiunandum.* Denique Concilium AVSICANVM I. ſub Leone 1. (allegatur in codice decimo ſexto, voluminum libro decimo B quarto, capite ſexto.) *Statuimus, vt in Sabbato ſancto, hoc eſt, in vigilia Paſchæ ieiunium ante noctis initium, niſi à parvulis & infirmis, non ſoluatur, nec in ipſa paraſceue: quia Cœna Domini Paraſceue, & Sabbatum ad illos quadraginta dies veſpiciunt, nec diuina myſteria his duobus diebus celebrantur, canonibus iubentibus in biduo iſto, id eſt, paraſceue & ſabbato, ſacramenta penitus non celebrari.* Orationum autem & precum quæ in die Paraſceues dicuntur in Eccleſia pro Paganis, hæreticis, Iudæis, &c. meminit COELESTINVS I. epiſtola prima. ad Galliarum Epiſcopos capite vndecimo, vt inuenies repoſitum in vocabulo, preces, &c. Præterea huius Paraſceues & aliorum die- C rum ſequentium cælebritatis meminit Concilium TOLETANVM IV. Patrum 67. capite ſexto, & quoſdam arguit, qui eodem die clauſis Baſilicarum foribus nullum officium celebrari, nec paſſionis Chriſti prædicationem fieri permittebant. Iubet autem eo die myſterium crucis, quod ipſe dominus cunctis annunciandum voluit, prædicari, atque indulgentiam criminum clara voce omnem populum poſtulare, vt pœnitentiæ compunctione mundatus, venerabilem diem dominicæ reſurrectionis remiſſis iniquitatibus ſuſcipere mereatur, corporiſque eius & ſanguinis ſacramentum mundi à peccato ſumant. Prohibuit autem Concilium AVRELIANENSE III. capite viceſimo nono, & Concilium D MATISCONENSE I. capite decimo quarto, ne die Paraſceues Iudæi audeant palam inter Chriſtianos ambulare, vt dicemus in dictione, Iudæus. Porrò præfatum Toletanum Concilium quartum ſic capite ſeptimo loquitur. *Quidam in die paßionis eiuſdem dominicæ, ab hora nona ieiunium ſoluunt, conuiuiis abuntur, & dum Sol ipſe eadem die tenebris palliatus lumen ſubduxerit, ipſaque elementa turbata, mœſtitiam totius mundi oſtenderint, illi ieiunium tanti diei polluunt, epuliſque inſeruiunt. Et quia totum eundem diem * vniuerſalis Eccleſia, propter paßionem domini in mœrore & E abſtinentia peragit, quicunque in eo ieiunium, præter parvulos, ſenes & languidos, ante peractas indulgentiæ preces ſoluerit, à Paſchali gaudio depellatur, nec in eo ſacramentum corporis & ſanguinis domini, percipiat, qui diem paſſionis eius per abſtinentiam non honorat, &c.* Et Concilium BRACARENSE I. ſub eodem Honorio primo, canone decimo ſexto, *Si quis feria quinta, Paſchali, quæ vocatur Cœna domini, hora legitima poſt nonã, ieiunus miſſam Eccleſiæ non tenet, ſed ſecundùm ſectam Priſcillani, feſtiuitatem ipſius diei ab hora tertia per miſſas defunctorum, ſoluto ieiunio, colit, anathema ſit.* Idem prius ſtatuerat Concil. LAODICEN. can. 49. vt dicemus in vocabulo, Quadrageſ. &c. Idem & refert Martinus Bracarenſis cap. 50. collectorij. vide ibidem.

Tertullianus Carthaginenſ.

* Concilium Arauſicanũ 1. ſub Leone 1.

Vide ieiunium quart.

Miſſa non celebranda in die Paraſceues & Sabbathi Paſchæ. Cœleſtinus 1.

Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1.

Die Paſchæ communicandum. Concilium Aurelianenſe 3.

Iudæi nõ egrediantur die Paraſceues.

Igitur Caluiniſtæ ſunt extra Eccleſiam, qui hæc non cultodiunt.

Cõcilium Bracarenſe 1.

Ieiunium Cœnæ domini.

Concilium Laodicenum.

Denique

Denique vide quod ſupra diximus in vocabulo, Cœna domini, &c. Quin & Concilium GENERALE VI. Conſtantinopolitanum 3. in trullo canone 89. *Dies ſalutiferæ paſſionis in Ieiunio, & oratione, & cordis compunctione peragentes fideles, uſque ad mediam magni ſabbati noctem ieiunare oportet: cùm divini Euangeliſtæ Matthæus & Lucas, ille quidem per veſpere ſabbati, hic verò, per id ſummo manè, noctis nobis tarditatem deſcribat.* Vide ſequentia.

Concilium generale 6. Conſtantinopolit. 3. ſub Conſtantino Pogonato 4. Imper.

Ieiunium Quadrageſimæ.] Vide vocabulum, Quadrageſima.

Ieiunium vigiliarum dierum feſtorum.] Vide vocabulum, Vigilia, &c.

Ieiunium quatuor temporum anni obſeruandum.] Satis oſtendimus ſuperiùs, ex conſtitutionum Apoſtolicarum libro 5. cap. 16. & 21. & reliquis, quoſdam dies Apoſtolos mandaſſe obſeruari, per certa anni tempora, licet non ſpecialiter ea determinauerint: nam & Quadrageſimalis Ieiunij mentionem faciunt, vt ſuo loco dicetur. Poſt Apoſtolos autem CALIXTVS I. epiſtola 1. ad Benedictum Epiſcopum, quatuor anni tempora præfixit ieiunanda, & ſic allegatur etiam à Gratiano diſtinctione 76. capite Ieiunium quod ter, &c. *Ieiunium quod ter in anno apud nos (ait) celebrare didiciſti, conuenientius nunc per quatuor tempora fieri dicerimus, vt ſicut annus per quatuor voluitur tempora, ſic & nos quaternum ſolenne agamus ieiunium per anni quatuor tempora. Et ſicut repleamur frumento vino & oleo ad alenda corpora, ſic repleamur Ieiunio ad alendas animas, iuxta prophetæ Zachariæ vocem: Ieiunium 4. & ieiunium 7. & ieiunium 10. erit domum Iuda in gaudium, &c.* Huius ieiunij meminit ATHANASIVS ALEXANDRINVS libro de fuga ſua: & NICEPHORVS CALLISTVS libro 9. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. 29. ſub eodem tempore dicit obſeruatum. *Hebdomada (ait) poſt ſanctam Pentecoſten, ieiunio abſoluto, populus ad cœmeterium orandi gratia egreſſus erat, &c.* IOANNES CASSIANVS collatione 21. quæ tractat de remiſſione quinquageſimæ, cap 17. & 18. atque reliquis huius ieiunij ſæpius recordatur, ſed prolixior eſt quàm hic poſſit proferri. Porrò HIERONYMVS STRIDONENSIS exponens caput 8. Zachariæ Prophetæ, per illa quatuor tempora ieiuniorum à prophetæ præmonſtrata, dicit ieiunium quatuor temporum Eccleſiaſticæ inſtitutionis intelligi, tomo operum 7. folio 116. litteris 6. & c. vide ſi dubitas. Cui aſtipulatur IOANNES CHRYSOSTOMVS opere 2. in Matthæum: & ne videatur non ille eſſe author huius operis, idem ſermone 1. in natiuitate Ioannis baptiſtæ, ex cap. 1. Lucæ, qui ſic incipit, (eſt in tomo 2.) de ſolſtitiis & æquinoctiis conceptionis, &c. *Hæc (ait) ieiunia quæ à prophetis nominantur, nunquam à Iudæis ſeruata fuiſſe inuenimus. Non enim aliquando 4. feria ieiunauerunt, aut 7. quòd dicitur ſabbatum, aut decima feria, quæ nec poteſt dici, quamuis & ſi in ſabbato ieiunauerunt, non lege parendo, ſed opportunæ neceſſitati. Quærendum ergo eſt quæ ſint iſta ieiunia:* (& infrà) *Hi ſunt menſes in quibus dominus noſter & Ioannes Baptiſta concepti & nati ſunt. Ipſis quatuor temporibus, id eſt, vere, & eſtate, & autumno, & hyeme, per quæ annus vertens cognoſcitur, &c.* Denique LEO I. hoc ſatis approbat, ſingulis his quatuor ieiuniorum temporibus ſermones & homilias adaptans, quæ paſſim leguntur, & ibi huius ieiunij rationem luculenter exponens. Et poſtea Concilium GERVNDENSE ſub Hormiſda 1. papa canone 2. *Expleta ſolennitate Pentecoſtes, in ſequenti ſeptimana à quinta feria in ſabbatum, per hoc triduum abſtinentia celebretur, &c.* Sed & Concilium MOGVNTINVM 1. canone 34. *Conſtituimus, vt quatuor tempora anni ab omnibus cùm ieiunio obſeruentur, id eſt, menſe Martio hebdomada prima, & feria quarta & 6. & ſabbato veniant omnes ad Eccleſiam horæ nonæ, cùm Litaniis ad Miſſarum ſolennia. Similiter in menſe Iunio hebdomada 2. feria 4. 6. & ſabbato ieiunetur uſque ad horam nonam, & à carne ab omnibus abſtineatur. Similiter in menſe ſeptembri hebdomada tertia, & in menſe decembri hebdomada quæ fuerit plena ante vigiliam natiuitatis domini, ſicut eſt in Romana Eccleſia traditum.* Etiam fit mentio ieiunij 4. temporum in dictione, ordines quibus conferantur temporibus, &c. Concilium SALEGVNSTADIENSE 1. canone 2. *De incerto autem ieiunio quatuor temporum hunc certitudinem ſtatuimus, vt ſi Calendæ Martij in 5. feria, ſiue antea euenerint, eadem hebdomada ieiunium celebretur. Si autem Calendæ Martij in 5. feriam, aut ſextam, aut Sabbatum diſtenduntur, in ſequentem hebdomadam ieiunium differatur. Simili quoque modo, ſi Calendæ Iunij in quartam feriam, aut antea euenerint, in ſubſequente hebdomada ieiunium celebretur. Et ſi in 5. feriam, aut 6. aut ſabbatum contigerit, ieiunium in 5. hebdomadam reſeruetur. Et hoc ſciendum eſt, quod ſi quando ieiunium menſis Iunij in vigilia Pentecoſtes ſecundum prædictum regulam euenerit, non ibi celebrandum erit, ſed in ipſa hebdomada ſolennis Pentecoſtes, & tunc propter ſolennitatem ſpiritus ſancti Diaconi dalmaticis vtantur, & alleluja cantetur, & flectamus genua, non dicatur. Eodem modo & Septembris ieiunio conſtitutum eſt, vt ſi Calendæ ſeptembris in 4. feria euenerint, aut antea, ieiunium in 3. hebdomada celebretur: & ſi in 5. aut 6. aut ſabbato contigerit, in 4. hebdomada ieiunandum erit. In decembri illud obſeruandum erit, vt proximo Sabbato ante vigiliam natiuitatis domini celebretur ieiunium, quia ſi vigilia in Sabbato euenerit, * ſimul vigiliam & ieiunium celebrare non conuenit.* Porrò iterum de ieiunio 4. temporum Concilium OXONIENSE in Anglia ſub Innocentio 3. capite 1. eadem, quæ ſuperiùs ſtatuta ſunt, confirmauit. Concilium NARBONENSE capite vltimo, de ieiunio 4. temporum menſe ſeptembri celebrando, & de feſto S. Matthæi eodem tempore occurrente meminit. Porrò illud idem Ieiunium 4. temporum contra Lutheranos Hæreticos viriliter defendit Concilium SENONENSE decreto 7. & rationem huius rei reddit hoc modo. *Quæ à Calixto martyre in quatuor anni partes diſcreta ſunt ieiunia, quarti, 5. 7. & 10. menſis legem referunt ac figuram adimplent: & velut quædam noſtri temporis primitiæ, ſub illis anni quatuor partibus offeruntur: ea quidem obſeruantia, vt duodenarius dierum numerus, duodecim menſium numero reſpondeat.* Itaque tam quatuor temporum, Quadrageſimæ, vigiliarum ieiunia efficaciter Eccleſiaſticis à præſidibus ordinata, ad ſpiritualis profectus incrementum, ad retundendam carnis petulantiam, ad pellendum omne genus dæmoniorum ſtrictiſſimè iubent obſeruari, contemptores anathemate ferientes, cùm damnatis Hæreſiarchis Ioviniano Vigilantio Vuicleffo Vualdenſibus & cæteris, qui olim eam ob cauſam à ſacris Conciliis anathematizati ſunt. &c. Vide quæ ſupra iam dicta ſunt, & quæ ſequuntur, & Quadrageſimæ Vigil., & Litaniæ, &c.

Calixtus 1.

Ratio ieiunij quatuor tèporum.

Zacharia 8.

Athanaſius Alexandrinus.

Nicephorus Calliſtus.

Ioannes Caſſianus.

Hieronymus Scridonenſis.

Ioannes Chryſoſtomus.

Zacharia 8.

Leo 1.

Concilium Gerundenſe ſub Hormiſda.

Cõcilium Mogũtinum 1. ſub Carolo Magno

Vide Litaniarum vſum amplius lege, Litania.

Concilium Salegunſtadienſe ſub Benedicto Papa 8. & Henrico 1.

Vide antiquũ vium ceremoniarum ieiunij vide & Quadrageſima.

Hoc, anno præterito contigit cùm die Dominica eſſe natalis domini, hoc vero anno celebrabitur iterum, ſed propter Dominicam qua nullam ieiunatur.

Concilium Narbonenſe.

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato Cancellario & legato. Zacha. 8.

Ieiunium Rogationum ſeu litaniarum.] Vide, litaniæ, & Rogationes. Sequuntur autem quædam inſtituta ieiunia quæ ad deuotionem celebrantur, quia nec ea nouit Eccleſia.

Ieiunium poſt feſtum omnium ſanctorum.] Hoc ieiunium ſoli Religioſi & clauſtrales, qui ſub regula S. Benedicti degunt, & alij quidam obſeruant, quòd vocatur ieiunium quatuor Coronatorum (vt cenſeo) de hoc ieiunio ſic Concilium MATISCON. I. cano. 9. *Statuimus, vt à feria ſancti Martini vſque ad Natalem domini, ſecunda 4. & 6. ſabbati ieiunetur,* (nos omnem hebdomadam obſeruamus) *& ſacrificia quadrageſimali debeant ordine celebrari. In quibus diebus canones legendos eſſe ſpeciali deffinitione cenſemus, vt nullus ſe fateatur per ignorantiam deliquiſſe.* Si laici olim hæc obſeruarint ieiunium ignoro: verumtamen ſcio, quia non in Galliis obſeruetur. Lege ſequentia. Mentio etiam fit ieiunij celebrandi poſt Calendas Ianuarij in Concilio TOLETANO IV. canone 10. de quo vide in vocabulo, Quadrageſima. Vide quod ſequitur.

Concilium Matiſconenſe 1. ſub Pelagio 1. & Guntrãno rege.

Concilium Toletanum 4.

Ieiunia monachis preſcribuntur.] Et quidem ſatis patres illi qui Regulas inſtituerunt monachorum, & eis modum viuendi præſcripſerunt, vt BASILIVS HIERONYMVS, AVGVSTINVS, BENEDICTVS, & reliqui, de ieiuniorum ſtatis diebus eiſdem mandauerunt, vt ex eorum decretis agnoſcimus, lege caput 49. regulæ Benedicti. Verumtamen & Concilium TVRONENSE II. ſub Pelagio 1. canone 18. *De ieiuniis* (ait) *antiqua à monachis inſtituta conſeruentur, vt de Paſcha vſque * Quinquageſimam, exceptis Rogationibus, omni die fratribus prandium præparetur. Poſt quinquageſimam tota hebdomada exactè ieiument. Poſtea vſque ad Calendas Auguſti ter in ſeptimana ieiunent, ſecunda, quarta & ſexta die, exceptis his qui aliqua infirmitate conſtricti ſunt. In Auguſto, quia quotidiè Miſſa ſanctorum ſunt, prandium habeant. In ſeptembri toto, & octobri, & Nouembri, ſicut priùs dictum eſt, ter in ſeptimana. De decembri vſque ad natalem domini, omni die ieiunent. Et quia inter Natalem domini & Epiphaniam, omni die, feſtiuitates, itemque prandebunt. Excipitur triduum illud, quo ad calcandam Gentilium conſuetudinem,* (vide ſupra, dies feſti Gentilium, &c.) *patres noſtri ſtatuerunt priuatas in Calendis Ianuarij fieri litanias vt in Eccleſijs pſallatur, & hora 8. in ipſis Calendis, circunciſionis Miſſa Deo propitio celebretur. Poſt Epiphaniam verò vſque ad quadrageſimam, ter in ſeptimana ieiunent, &c.* Vide in vocabulo, Monachus, &c. lege ſequentia.

Basilius. Hieronymus. Auguſtinus. Benedictus.

Concilium Turonenſe 2. ſub Pelagio 1.

Id eſt per illã quinquageſimã vſque ad Pentecoſtem.

Ieiunia moderata & diſcreta ſint.] Diximus nonnihil in vocabulo, ciborum delectus more hæreticorum reprobandus. Porrò IOANNES CASSIANVS collatione 2. Abbatis Moyſi capite 17. de immoderatis ieiuniis & vigiliis tractat. vt poteris legere. Sed & HIERONYMVS STRIDONENSIS epiſtola ad Ruſticum monachum, quæ incipit: nihil Chriſtiano fœlicius, &c. *Monachus balnearum fomenta non quærat* (ait) *qui calorem corporis ieiuniorum cupit frigore extinguere. Quæ & ipſa moderata ſint, ne nimia, debilitent ſtomachum, & maiorem refectionem poſcentia erumpant in eruditatem, quæ parens libidinum eſt. Modicus ac temperatus cibus, & carni, & animæ vtilis eſt.* Idem in epiſtola ad lætam de inſtitutione filiæ, ſic incipit: Apoſtolus Paulus, &c. *Diſplicent mihi, in teneris maximè etatibus, longa & immoderata ieiunia, in quibus iunguntur hebdomades. Oleum in cibo,* A *ac poma vetantur. Experimento didici aſellum in via cum laſſus fuerit, diuerticula quærere, faciant hoc cultores Iſidis & Cibeles, qui guloſa abſtinentia Phaſides aues ac fumantes turtures vorant, ne cerealia dona contaminent. Hoc in perpetuo ieiunio ſit præceptum, vt longo itineri vires perpetes ſuperent, ne in prima manſione currentes, in mediis cornamus, &c.* Vide reliquum. Idem epiſtola ad Demetriadem de virginitate ſeruanda, quæ incipit: inter omnes materias, &c. *Sic debes ieiunare vt non palpites & reſpirare vix poſis, & comitum tuarum vel porteris vel traharis manibus, ſed vt fracto corporis appetitu, nec in lectione nec in pſalmis, nec in vigilijs ſolitò quid minus facias. Ieiunium non perfecta virtus, ſed cæterarum virtutum fundamentum eſt, & ſanctificatio, atque pudicitia, ſine qua nemo videbit Deum, &c.* Hinc PIMENIVS B HEREMITA, vt recenſet Buchardus libro 13. cap. 23. & legitur in vitis patrum. *Sine tibi* (ait) *quotidiana ieiunia, & refectio ſatietatem fugiens. Nihil enim prodeſt tibi biduo triduoque tranſmiſſo vacuum portare ventrem, ſi pariter obruatur. Si compenſantur faturitate ieiunia, illicò mens repleta torpeſcit, & irrigata terra, corporis huius, ſpinas & carduum germinat, &c.* Hæc in commendationem ieiunij ex antiquis patrum ſtatutis protulimus, illorum cæcitati condolentes qui tam ſalubria decreta paruipendunt, vt corruptibili carni inſeruiant. Putant ieiuniis debilitari corpus, cùm è contrario ſit maximè & corpori, & animæ ieiunium ſalutare. Scio hominem qui à nouem vel C decem annis nec carnem guſtauit, nec ſeptem menſium iuge & continuum ſoluit ieiunium: & tamen nec cuilibet cedat hæretico, tam in robore & ſanitate corporis, quàm animi & mentis integritate & præſtantia. Sed de his hactenus, reliqua locis ſuperiùs memoratis perquire ſcilicet, Quadrageſima, Vigiliæ, Litaniæ, Rogationes, & huiuſmodi.

Pimenius heremita.

Loquitur expertus. Nota.

Saluberrimum conſilium.

IESVS.

D De nomine Ieſu.] Tot & tanta à Patribus, in ſcriptis mandantur, vt non breui poſſint compendio explicari: ſed nec opus eſt diutius ſuper notis ſignificationibus immorari. Quid AMBROSIVS, CHRYSOSTOMVS, HIERONYMVS, & AVGVSTINVS, atque alij patres ſuper interpretatione vocabuli huius, & de eius virtute dixerint, non eſt neceſſe reuoluere, omnibus enim eorum ſcripta ita nota ſunt, & manibus ſingulorum geſtantur. Adde quòd ſuperiùs in vocabulo, Chriſtus, & filius diffusè ſatis de hoc nomine tractatum eſt. Verùm nè hic locus vacuus remaneat, ſufficiat quod ex ſcriptis magni illius CYRILLI ALEXANDRINI libro de incarnatione vnigeniti capite 3. proferimus, reliquum E quære in dictione Emmanuel, &c. *Vt quidem intentionum* (ait) *quia oporteat à nobis vnum dici filium, tantundem eſt Chriſtus, Emmanuel, & Ieſus. Et idem verò quaſi ex re nomen eſt factum: ipſe enim ſaluabit populum ſuum a peccatis eorum. Quemadmodum Emmanuel ſignificat, per generationem ex muliere nobiſcum factum fuiſſe Dei verbum, & Chriſtus. Porrò, quia factus eſt homo vnctus dicitur iuxta nos humanæ, ita etiam Ieſus quòd ſaluauit nos, id eſt, ſuum populum, quod maximè eum demonſtrat Deum verè ex natura omnium dominum, &c.* Lege reliquum. Præterea plura LEO I. epiſtola 95. ad Leonem Auguſtum, de myſterio huius nominis differit. Sed & in pluribus locis AVGVSTINVS, & ſpecia-

Ambroſius. Chriſoſtomus. Hieronymus. Auguſtinus.

Cyrillus Alexandrinus. Matth. 1.

Leo I.

Auguſtinus, Hipponenſis.

liter,

Digitized by Google

liter,lib.13.de Trinitate,cap.10.& libro meditationum,cap.19.& aliis in locis de hoc nomine differit.Denique Concilium BASILEENSE, ſeſſio. 21.ſtatuit,vt omnes caput inclinent in choro dum hoc nomen Ieſus,profertur.Quod & conſtitutiones noſtræ ſtatuunt etiã de nomine virginis Mariæ,ſicut & Bernardus,atque alij docuerunt.

Concilium Baſileenſe generale.

IGNIS ET LVMINARIA.

Philo Iudæus.

Ignis nouus in feſto Paſchæ benedicendus.] PHILO IVDAEVS, lib.2. vitæ Moſeos, benedictum ignem à Moſe in tabernaculo ſemper arſiſſe deſcribit. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, lib.3.officiorum,cap.14.egregiè de illo igne differit, qui benedictus erat, & de altari ſublatus, abſconſus in puteo à Neemia fuerat. Huius autem loco aquam craſſam poſtea inuentam iuſſit ſacrificiis ſuperfundi, & ſtatim accenſus eſt ignis magnus. Sed vt rem acu tangamus, benedicti illius ignis ſolenniter meminit GREGORIVS I. in illo hymno pulcherrimo,qui incipit:Exultet iam Angelica,&c. Sed ſi antiquiores authores poſtulas, quamuis non inuenerim certos canones qui de illo igne ſtatuant:tamen ex veterum monumentis colligo, cæremoniam eſſe antiquiſſimam,vt etiam in vocabulo, Cereus Paſchalis,poſuimos ſupra. Ignis illius & cerei Paſchalis meminit AVRELIVS PRVDENTIVS, qui erat tempore Ambroſij Mediolanenſis,in illo hymno quem ad laudem huius ignis compoſuit, qui ſic incipit:

Inuentor rutili dux bone luminis,
Qui certis vicibus tempora diuidis
Merſo ſole, Chaos ingruit horridum,
Lucem Chriſte tuis redde fidelibus,&c.

Ambroſius Mediolanenſis.

2.Machabeo 1.

Gregorius 1.

Aurelius Prudentius.

Ibi ſæpiùs ignis illius meminit. Denique ZACHARIAS I. epiſt 5. ad Bonifacium Moguntinenſem. *De igne* (ait) *Paſchali, quod inquiſiſti, à ſanctis priſcis Patribus,ex quo per Dei & Domini noſtri gratiam, & preciоſo ſanguine eius Eccleſia dedicata eſt,quinta feria Paſcha dum ſacrum chriſma conficitur, tres lampades magnæ capacitatis, ex diuerſis candelis,Eccleſiæ oleo collecto,in ſecretiori Eccleſiæ loco ad ſignum interioris tabernaculi inſiſtente,indeficienter cum multa diligẽtia inſpecta ardebunt,ita vt oleum ipſum ſufficere poſſit vſque ad tertium diem.De quibus candelis, ſabbato ſancto pro fontis ſacri baptiſmate, ſumptus ignis per ſacerdotem renouabitur. De cryſtallis autem, nullam habemus traditionem, &c.* Vide quod ſequitur.

Zacharias 1.

Ignis & luminariorum vſus in Eccleſia.] Oſtendimus in vocabulo,Cereus,non recens eſſe inuentum, ſed ab omni vetuſtate comprobatum, vt cerei, lampades, & luminaria in Eccleſiis ad Dei ſeruitium accendantur. Hoc egregiè contra Catratus Vigilantij HIERONYMVS defendit, vt ibidem citauimus: & ex aliis adhuc locis poſſumus hoc confirmare. Siquidem NICEPHORVS, lib.13. SIMEON METAPHRASTES, & cæteri,qui Ioannis Chryſoſtomi vitam ſcribũt, narrant hoc factum cùm eius corpus per Theodoſij iunioris curam fuiſſet Conſtantinopolim de exilio deportatum. *Omnes* (inquit) *occurrerunt cereis & lampadis accendentes pro reuerſione paſtoris, &c.* Et infrà. *Huius doctoris reliquiæ, ſequenti tempore in regiam deductæ ſunt ciuitatem.Rurſumq; fideliſſimus populus per pelagus, quaſi per terram curens,vndas Boſphori lampadibus & cereis obuelauit, &c.* Eadem LEONARDVS IVSTINIANVS, & idem METAPHRASTES in vitam S.Nicolai narrant,ſcilicet,ad tumulum Nicolai cereos & lampades iugiter accenſas permanere. PAVLINVS NOLANVS natali III.in vitam Felicis martyris:

Arcende myſterium.

Hieronymus Stridonenſis.

Nicephorus Calliſtus.

Symeon Metaphraſtes.

Cera coronantur (ait) *denſis altaria lychnis,*
Lumina ceratis adolentur odora papyris,
Nocte dieq; micant, &c.

Idem natali ſexto.

Eſt aliy pictis accendant lumina cereis,
Multiforesq; canis lychnos laquearibus aptent,
Vt vibrent tremulas funalia pendula flammas.

Metaphraſtes.

Paulinus Nolanus.

Martyris hi tumulum ſtudeant perfundere nardo,&c. Porrò præfatus Metaphraſtes in vita Spiridonis. *Spiridon* (ait) *vir diuinus,de more veſpertina peracturus cantica templum ingreſſus eſt, iubens plus ſolitò plura accendi lumina, &c.* Idem in vita Porphyrij Epiſcopi. *Precedebant* (ait) *Patricij illuſtres,& omnis dignitas cùm ordinibus militaribus,omnes portantes cereos,vt putarentur aſtra cerni in terra, &c.* GREGORIVS I. lib.1.Dialogorum,cap. 5. miraculum inſigne recenſet factum in lampadibus Eccleſiæ:quia cum oleum defuiſſet,diuinitùs ad preces Stephani, viri Dei,aqua repletæ, & igne accenſæ arſerunt. IDEM lib.3 cap 14. etiã lampadarum & luminarium Eccleſiæ meminit, & cap.26. *Effuſo deſuper lumine,omnes quæ extinctæ fuerant lampades accenſæ ſunt.* IOANNES DAMASCENVS in vita Barlaam & Ioſaphat,ad calcem. *Multitudo innumerabilis* (ait) *ex omnibus ciuitatibus,& in circuitu regionibus,ad adoranda & videnda beatorum illorum virorum corpora confluebant honorificè, cum hymnis,& canticis, & lampadibus,& cereis ardentibus. Inde quidam ibi, congruenter ſatis & valdè idoneè, dixit,luminaria circa luminis filios & hæredes,&c.* Hinc GREGORIVS TVRONENSIS in opere in gloriam plurimorum martyrum, cap.57. *Cùm ad Aramanti* (ait) *martyris cereos frequenter deuotio Chriſtiana deferretur,quodam die contigit, vt quidam præ longinquitate itineris incrementum ignis,quo accenderetur cereus,non exhibens acceptam ſilicem ferro verberaret, quaſi ignem eliciturus. Quod dum ageret,& crebris ictibus lapidem quatiens nihil ſici poſſet excutere, cœleſti lampade, cereus qui iam beato ſepulchro affixus erat, illuminatur, &c.* IDEM cap.31. operis in gloriam ſanctorũ martyrum,dum de beato Thoma Apoſtolo loquitur. *Huius* (ait) *inibi poſitus atque illuminatus ante locum ſepulturæ eius perpetualiter die noctuq; diuino nutu reſplendet, à nullo ſumentium olei ſcirpiq; accipiens, neque vento extinguitur, neque caſu dilabitur, neque ardendo minuitur, habet q; incrementum per Apoſtoli virtutẽ,quæ neſcitur ab homine.&c.* IDEM cap.50. eiuſdem operis. *Ad beati* (ait) *benigni ſepulchrum quidã dum exinde multa beneficia perciperet, cereum detulit,quo accenſo domum redijt. Puerulus autem parvulus hæc obſeruans, illo abeunte deſcendit ad tumulum,vt ardentem cereum extingueret & auferret quo deſcendẽte,ecce ſerpens mira magnitudinis de illa parte veniens, cereum circuncingit, puer autẽ timens ſurſum redijt,& bis,aut tertio cereum auferre tentans,obſiſtente angue non potuit, &c.* IDEM in opere de miraculis S.Martini Epiſcopi,cap 18.lib.1.*Quidam* (ait) *paralyticus ad ſepulchrum Martini adueniens, cereum in ſtatus ſui altitudine nocte tota vigilans retinuit,qui manè facto vt lux reddita eſt mundo,abſolutis greſſibus, populo teſte,incolumis exiliit.* Et lib.2.cap. 11. *Coniunx Auiani Tribuni,nomine Vnimola, vſum vnius pedis perdiderat, quæ ad beati Martini pedes depoſita,nocte tota cereum manu pro voto detinuit,no-*

Gregorius 1.

Ioannes Damaſcenus.

Gregorius Turonenſis Epiſcopus.

Hæc magnoperè conducunt ad confirmandam fidelium deuotionem.

Hic quieſcit in Diuionẽſi vrbe.

Res miranda.

Leonardus Iuſtinianus.

bis in baſilica vigilantibus: mane autem facto integrè ſanata eſt. Poſſem plura producere teſtimonia, ſed qui hæc neglexerit, etiam alia non recipiet. Vide ſuprà, Cereus, & infrà, Miſſæ cæremoniæ, & Euãgelium, & cætera vocabula quæ ſæpiùs huiuſce rei mentionem faciunt.

IGNORANTIA.

Ignorantia quàm damnabilis, præcipuè in viris Eccleſiaſticis.] Superiùs in vocabulo, Epiſcopus, iam multa de ſacerdotum & Epiſcoporum ignorantia dicta ſunt, quam multùm criminanda in illis eſt, qui cæteros docere debent & inſtruere. Sed quædam etiam huic loco reſeruauimus inferenda, quæ in aliis commodè locis nõ potuerunt præſtari. Itaque CLEMENS I. epiſt. 3 ad vniuerſum cœtum fidelium. *Origo* (inquit) *totius mali ab ignorantia deſcendit, & ipſa eſt omnium malorum mater, quæ incuria & ignauia gignitur. Negligentia verò alitur & augetur, atque in ſenſibus hominum radicatur, dum amatur: quam ſi quis forte doceat effugandam, velut antiquis & hereditariis ſedibus moleſte & indignanter auellitur. Et idèo paululũ laborandum nobis eſt, vt indignantes ignorantiæ præſumptionem ſcientiæ ratione reſecemus: in his præcipuè qui in aliquibus minus rectis opinionibus prauenti ſunt, per quas, quaſi ſub ſpecie alicuius ſcientiæ ignorantia, in his vehementius radicata eſt. Nihil enim eſt grauius, quam ſi id quod ignorat, quis ſcire ſe credat, & defendat verum eſſe, quod falſum eſt. Quod tale eſt, quale ſi quis ebrius ſobrium ſe putet: & agat quidem cuncta vt ebrius, ſobrium ſe tamen & ipſe putet, & dicat cæteris velut. Ita ſunt ergò & hi qui ignorantes quod verum eſt, ſpeciem tamen alicuius ſcientiæ tenent, & mala quaſi bona gerunt, atque ad perniciem, quaſi ad ſalutem, feſtinant. Propter quod ante omnia properandum eſt ad agnitionem veritatis, vt poſſimus, quaſi lumine inde nobis accenſo, eorũ tenebras depellere. Grande enim malum eſt, vt diximus, ignorantia: ſed quia ſubſtantiam non habet, facilè ab his qui ſtudioſi ſunt effugatur. Non enim aliud eſt ignorantiam, niſi non cognouiſſe quod expediat: vbi autem cognoueris, perit ignorantia.* Hinc DIONYSIVS AREOPAGITA, libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, cap. 1. Sacerdotes ad effugandam ignorantiam adhortans. *Subſtantia* (inquit) *ſacerdotij noſtri, ſcriptura ſacra eſt nobis diuinitus tradita, &c.* Vide Traditio. TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS, libro Apologetico aduerſus gentes. cap. 1. de ignorantiæ vitio multa diſſerit. *Teſt. monium* (inquit) *ignorantiæ eſt, quæ iniquitatem dum excuſat, condemnat, &c.* Et EPIPHANIVS CYPRI, lib 1. contra hæreſes, hæreſi 37. contra Ophitas, quantum malum per ignorantiam in mundum ſit inuectũ, demonſtrat. Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in 2. ad Corinth. cap. 11. *Qui imperitus eſt in ſermone* (ait) *reus non eſt apud Deum: qui autem ſcientiam Dei non habet, reus eſt ignorantiæ: quia non licet ignorare, maximè quod pertinet ad ſalutem, &c.* Et IOANNES CHRYSOSTOMVS, homilia 6 in Matthæum, cap. 2. *Non de his tantummodò puniendi ſumus* (ait) *quæ ſciendo peccamus, verumtamen pro illis, quæ ignorando committimus.* Et homil. 75. in Ioannem, ſtatim initio. *Timidam & effœminatam animam ignorantia effecit, quemadmodum magnam & ſublimem cœleſtis doctrina eruditio: qua, quæ non fruitur meticuloſa eſt non naturâ, ſed voluntate, &c.* Et HIERONYMVS STRIDONENSIS, lib. 1. Dialogi aduerſus Pelagianos, multis verbis & exemplis docet ignorantiã ſummum eſſe peccatũ: ſed etiam AVGVSTINVS HIPPONENSIS, lib. 22. de ciuitate Dei, cap. 22. per totum de ignorantiæ malo copioſè diſſeruit: item & lib. 3 de libero arbitrio, cap. 22. vbi docet quando ignorantia excuſari debeat, & quando vituperari. Sed his omiſſis ad propoſitum redeamus. LEO PRIMVS epiſt. 13. ad Pulcheriam Auguſtam. *Ignorantia* (ait) *in grauia nonnunquam incidit lapſus, & plerumque in diabolicas ſoueas incauta ſimplicitas.* Et iterum idem epiſt 22 ad clerum & plebem Conſtantinopolitanam, ex aſſenſu patrum Concilij ROMANI qui cum eo erant, & allegatur à Gratiano, diſt 8. cap. Si laicis. *Ne quis ſpuam* (ait) *ſibi audeat de ſacerdotali honore blandiri, qui potuerit in execrandi ſenſus impietate conuinci. Nam ſi vix in laicis tolerabilis videtur ignorantia, quantò magis in his qui præſunt nec excuſatione eſt digna, nec venia: maximè cum eam defendere peruerſarum opinionum commenta præſumunt, & in conſenſum ſuum, aut gratiam inſanabiles queſque traducunt?* IDEM epiſt. 70. ad Iuuenalem Epiſcopum Hieroſolymitanum. *Nulli ſacerdotum licet neſcire quod prædicat, quoniam qui ignorat, ignorabitur.* Et Concilium TOLETANVM IV. cap. 24 & allegat Gratia. diſtinct. 38 cap. Ignorantia: *Ignorantia mater cunctorum errorum maximè in ſacerdotibus Dei deuitanda eſt, qui docendi officium in populis ſuſceperunt. Sacerdotes enim legere ſanctas ſcripturas frequenter admonet Apoſtolus dicens: Intende lectioni & exhortationi, doctrinæ quoque, & permane ſemper in his, &c. Sciant igitur ſacerdotes ſcripturas ſanctas, & canones meditẽtur* (vide ſuprà Canon, & Prædicatio infrà) *vt omne opus eorum in prædicatione diuina & doctrina conſiſtat: atque adiſcent cunctos, tam fidei ſcientia, quàm operum diſciplina.* Idem omninò Concilium ARELATENSE IV. ſub Carolo Magno, can. 3. Concilium TOLETANVM II. *Quantum quis* (ait cap. 2.) *præcelſum culminis obtinet locum, neceſſe eſt vt præcedat cæteros gratia meritorum, &c.* Lege reliquum poſitum ſuprà Epiſcopus, &c. Hinc Concilium AQVISGRANENSE I. ſub Ludouico Imperatore, cap. 16. allegans ISIDORVM Hiſpalenſem, lib. 3. de Summo bono, cap. 35. *Sicut iniqui & peccatores miniſterium ſacerdotale aſſequi prohibentur, ita indocti & imperiti a tali officio retrahuntur. Illi enim exemplis ſuis vitam bonorum corrumpunt, iſti ſua ignauia iniquos corrigere neſciunt. Quomodo enim docere poterunt, quod ipſi non didicerunt? Deſinat locum docendi ſuſcipere, qui neſcit docere: Ignorantia quippe præſulum, vitia non congruit ſubiectorum. Cæcus enim ſi cæco ducatum præbet, ambo in foueam cadunt. Sacerdotes indoctos per Eſayam Prophetam ita Dominus improbat. Ipſi* (ait) *paſtores ignorauerunt intelligentiam.* Et iterum. *Speculatores eius cæci omnes, id eſt, imperiti Epiſcopi, neſcierunt vniuerſi, canes muti non valentes latrare, hoc eſt, plebes commiſſas non valentes reſiſtendo malis per verbum doctrinæ defendere, &c.* Idem docet Concilium RATISPONENSE, cap. 32. & prohibet ne inter epulas & conuiuia de fide diſputent. Vide ea quæ ſequuntur.

Ignorantia laborantes nõ promouentur.] Infrà in vocabulo, Ordinandi, de his dicemus qui minimè ſacris debent initiari ordinibus, ex cano. 3. Concilij ROMANI ſub Hilario I. vbi & ſpecialiter inſcij literarum nominantur. Similiter & tales prohibet ordinari GELASIVS I. epiſt 1. ad Epiſcopos Lucaniæ & Brutiorum, &c. vt ibidem dicetur. Hinc quoque ſtatuit Cõcilium

Clemens I. Attende ſi noſtra tempeſtate non regnet hoc vitium in his, qui cæteris præſunt, qui ta mẽ, ita ſunt ob excæcati vt non minimam grauitatem & iactantiam præ tendant, & hoc illis accreſcet damnationis, quia in aliis inuident & crimẽtur, quod ſibi non neceſſe conſpiciunt, & extrema demẽtiam.

Quid ſit ignorantia.

Dionyſius Areopagita.

Tertullianus Carthaginenſ.

Epiphanius Cypri.

Ambroſius Mediolanenſis.

Ioannes Chryſoſtomus.

Hieronymus Stridonenſis.

Auguſtinus Hipponenſis

Leo 1.

Perſtringit ignorantiam ſacerdotum, qui fidei ſacramenta vel ſinit poſſi vel conſentiunt.

1. Corinth 14. Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1. 1. Timoth. 4.

Concilium Arelatenſe 4. ſub Leone 3. Papa. Concilium Toletanum 12.

Concilium Aquiſgranenſ. Iſidorus Hiſpalenſis.

Matth. 15. Eſayæ 56. Ibidem.

Concilium Ratiſponenſe.

Concilium Romanum ſub Hilario 1. Gelaſius 1.

Concilium Aurelianẽſe ſub Vigilio 1.

Concilium Toletanum 1.

AVRELIANENSE II. cano.16. *Preſbyter vel diaconus ſine literis, vel ſi baptizandi ordinẽ neſciat, nullatenus ordinetur.* Et Conciliũ TOLETANVM VIII. cano.8. *Reperimus quoſdam diuinis officiis mancipatos tanta neſcientiæ ſecordia plenos, vt nec in illis probentur inſtructi cõpetenter ordinibus, qui quotidianos verſantur in vſus. Proinde ſiquidè conſtituitur atque decernitur, vt nullius cuiuſcunque dignitatis Eccleſiaſticæ percipiant gradum, qui non totum pſalterium, vel canticorum vſualium, vel hymnorum, ſine baptizandi perfectè nouerint ſupplementum. Illi ſanè qui iam honorum dignitate funguntur, huiuſce tamen ignorantiæ cæcitate vexantur, aut ſponte ſumant intentionem neceſſariam perdiſcendi, aut à maioribus, ad lectionis exercitia cogantur inuiti.* Vide Ordinandi qui non ſint, &c.

O vtinam hæc obſeruaret noſtrum ſeculũ.

IMAGO.

Imaginum erigendarũ venerandarumq; vſus antiquiſsimus defenditur. Iam de erigenda & adoranda cruce ſuo loco diximus & de imagine, agnus Dei, egimus ſuo loco, & de adoratione ſuo loco dictum eſt, & de imaginibus nonnihil diximus vocabulo, Eccleſia. Igitur quæ in ſupra memoratis locis iam diximus, non repetemus, ſed lectoris ſtudio relinquentes reuoluenda, ad cætera tranſimus. Quòd autem ab initio penè creaturæ ſemper ſolenne fuerit Heroum, & Principum, & illorum qui præclarè quippiam egiſſent, & nomen cùm laude ad poſteros demiſiſſent, imagines depingere, vt homines earum intuitu ad virtutis ſtudium raperentur, penè omnes tam Gentiles Ethnici, quàm Iudæi & cuncti Philoſophi meminerunt. Nobis non eſt otium cunctos authores hic recitare, qui id tam fideliter atteſtantur, quàm certo ſemper factum fuiſſe conſtat. Et quidem quòd Imperatorum & Principũ imagines antiquitus ſemper fuerint erectæ & depictæ, poſt authorum memorabiliũ ſyluam Catholicus mihi ſanctiſſimus & fideliſſimus teſtis occurrit GREGORIVS NAZIANZENVS, qui oratione prima in Iulianum Imperatorem, ait: *Lex eſt regia, num apud cunctos homines qui regio ſubſunt imperio, ignoro, apud Romanos vero ſummo ſtudio obſeruata, publicè imaginibus honorare imperantes. Haud enim ſufficiunt corona, & diademata, purpuráque florida, & vt tributa, ac præfectura enumerentur, ob quæ & ſubditorum multitudo, imperio applaudere ſolet: verùm neceſſe eſt, vt etiam imperatores ipſi adorentur, quò magis venerandi videantur: & non ſolùm ipſi, ſed & imagines eorum picta ac ficta, vt veneratio ſit inexplebilior ac perfectior. His imaginibus, aly aliud quid Imperatoribus appingere gaudent, quidam enim ciuitates clariores dona ferentes adiungunt: aly autem victoriam capiti coronas imponẽtes, nonnulli militiæ præfectos adorantes ac Principes ſignis honorantes, aliqui ferarum confectiones, aciesq; inſtructas, quidam multiplices barbarorum deuictorum, aut pedibus proſtratorum ſeu cæſorum figuras: non ſolùm enim rerum quibus maximè gloriantur veritatem, ſed & illarum amant ſimulachra, &c.* Hæc ille. De imaginibus verò Philoſophorum, quæ in gymnaſiis depingi ſolebant, poſt SIDONIVM APOLLINAREM epiſtola ad Fauſtum PETRVS CRINITVS, lib.1. de honeſta diſciplina, cap.11. narrat qualiter in Areopagis vel gymnaſiis Zeuxippus depingebatur curtis ceruice, Aratus panda, Zenon fronte contracta, Epicurus cute diſtenta, Diogenes barba comante, Socrates coma candente, Ariſtoteles brachio exerto, Xenophanes erure collecto, Heraclitus fletu oculis clauſis, Democritus riſu labris apertis, Criſippus digitis propter numerorum inditia conſtrictis, Euclides, propter menſuram ſpatia, laxatis, Cleantes, propter vtrumque, corroſis, & ſic de aliis. Hæc præmiſimus, vt doceamus non eſſe recens, quod tam antiqua memoria factum prodit. Verùm obijciant hæc quidem paganos confinxiſſe, ſed non licere Chriſtianis propter idololatriæ ſcandalum. Dicimus ergò nos nõ ea intentione imagines formare, qua Gentiles, vt ſcilicet, relicto veri Dei cultu illis cultum ſoli Deo debitum impendamus. Honoramus autem & erigimus imagines, vt imagines eorum, qui viui cùm Chriſto regnantes, iuſtè adorandi & venerandi ſunt, ſicut apertiùs ex ſequentibus clareſcet teſtimoniis. Si verò vſum vis noſſe antiquiſſimum depingendarum imaginum, ſit ipſe Saluator, qui imaginem ſuam linteo expreſſam Veronicæ tradidit, & Pictori Agbari Regis, exẽplum primarium, vt NICEPHORVS CALLISTVS, lib.2. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap.7. recenſet. Verùm ſi hoc fictitium cenſetur, non poteſt hoc eſſe falſum, quòd ille LVCAS EVANGELISTA, imaginem Deiparæ virginis depinxit, quæ adhuc Romæ cernitur, vt locupletiſſimus eſt teſtis SIMEON METAPHRAST. in vita eiuſdem Euangeliſtæ. Idem Nicephorus, lib.2. cap.43. ſic loquitur. *Fertur* (inquit) *Lucas primus Chriſti, & quæ eum ita vt Deum decebat genuit matris, atque item principum Apoſtolorum effigiem pingendi arte adumbraſſe: vnde & in omnem deinde habitabilem orbem, tam venerandum & pretioſum opus eſt illatum, &c.* IDEM NICEPHORVS hæc iterum repetens, lib.6. cap.16. *Cùm* (inquit) *ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli, ipſiuſq; adeo Chriſti, & quæ eum mirificè genuit virginis matris coloribus adumbratas imagines plurimas ad hunc vſque diem conſeruatas eſſe norimus. Ac Lucas quidem Apoſtolus primus ipſius accuratè, opus id exorſus, manibus ſuis depinxit: deinde verò ex veteribus aly quoque viri, pro eo atque par erat, veluti ſeruatores ſuos in ſignis & picturis ſeruantes, idem fecere. Ethnica quidem illi ſortaſſè conſuetudine ducti, & morem eum colere ſoliti, abſque tamen neceſſaria obſeruatione obtinere id tradiderunt. Sed Eccleſia inde acceptum magis ac magis adauxit* (prouidentia Dei curante atque diſponente) *non modo effigies & ſtatuas, verumetiam veſtes, baculos, & lectos ſanctorum illorum virorum conſeruans, ad memoriam eorum ſempiternam. Sicut & Iacobi thronum ad multa tempora ſeruatum eſſe ſcimus, quem fratrem ipſum Domini primum Hieroſolymorum Epiſcopum ab ipſo Chriſto, & Apoſtolis creatum eſſe ſacra monumenta tradidere, venerati ſunt enim hunc ſucceſſores eius aſſeruatum, ſatis aperte declarantes, quo cultu & ſtudio Deo dilectos viros ſint proſequuti: quemadmodum id quoque ad nos eſt tranſmiſſum, apud quos multa etiam memoriæ gratia aſſeruantur, &c.* Deſcribit quoque cap.15. eiuſdem libri inſigne miraculum ad imaginem ſaluatoris factum in Paneadis ciuitate, cuius priùs meminit antiquiſſimus EVSEBIVS CÆSARIENSIS, lib.7. cap.14. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, & poſt eum Caſſiodorus Senator, lib.6. cap.41. Tripartitæ hiſtoriæ, & Nicephorus loco præfixo. Sic autem loquitur Euſebius. *Quia Paneadis vrbis* (ait) *fecimus mentionem, iuſtum videtur commemorare etiam illud in ea quod hiſtoria dignum duximus. Mulierem quam ſanguinis proſtunio laborantem, à ſaluatore curatam Euangelia tradiderunt, huius vrbis ciuem con-*

Semper imagines virorũ pręſtantiũ ad animẽtum virtutis eorum & ad eruditionẽ poſterorũ depictæ ſint & erectæ.

Imperatorum Imagines.

Gregorius Nazianzenus.

Trophea principum ſimul cũ imaginibus depingebantur.

Imagines Philoſophorum & ſapientum.

Sidonius Apollinaris.

Petrus Crinitus.

Ratio exigendarum imaginum.

Vſus imaginũ antiquiſſimus.

Nicephorus Calliſtus.

Simeon Metaphraſtes. Nicephorus.

Obſecro hæc diligenter, atteſtor, quia hæc ſufficienter iam retundendam hæreticorũ pertinaciã quam quam & adhuc pluribus ſimus conrobaturi teſtimoniis.

Nota hæc.

Hiſtoria digna fide nam vetuſtiſſimus author teſtis oculatus hæc narrat, cui meritò credimus.

ſtat fuiſſe, domuq; eius in ea etiam nunc oſtenditur. Pro foribus vero domus ipſius, baſis quædam in loco editiore collocata monſtratur, in qua mulieris ipſius, velut genibus pronoluæ palmasq; ſuppliciter tendentis, imago ære videtur expreſſa. Aſtat verò alia ære nihilominus fuſa ſtatua, habitu viri ſtola compte circundati, & dexteram mulieri porrigentis. Huius ad pedes ſtatuæ è baſi herba quædam noua ſpecie naſcitur, quæ cùm exorta fuerit, excreſcere vſque ad ſtolæ ſtatuæ aurei indumenti fimbriam ſolet: quam cùm ſummo vertice creſcens herba contigerit, vires inde ad depellendos omnes morbos languoresq; conquirit: ita vt quæcunque illa fuerit infirmitas corporis, hauſtu exiguo madefacti ſalutaris graminis, depellatur, nihil omnino virium gerens ſi antequam æreæ fimbriæ ſummitatem creſcendo contigerit, decerpatur. Hanc ſtatuã ad ſimilitudinem vultus Ieſu formatam tradebant, quæ permanſit ad noſtra vſque tempora, ſicut ipſi oculis noſtris conſpeximus. Et nihil mirum, ſi hi qui ex gentilibus crediderant, pro beneficiis quæ à ſaluatore fuerant conſecuti, huiuſmodi velut munus videbantur offerre, cùm videamus etiam nunc Apoſtolorum Petri & Pauli, & ipſius ſaluatoris imagines deſignari, tabuliſq; depingi. Sed & antiquas ipſorum imagines à quibuſdam conſeruatas nos vidimus: quod mihi videtur ex gentili conſuetudine indifferenter obſeruatum, quòd ita ſoleant honorare quos honore dignos duxerint. Inſignia enim veterum reſeruari ad poſterorum memoriam, illorum honoris, horum verò amoris indicium eſt. Hæc Euſebius. Denique in Eccleſia imagines depictas EPIPHANIVS CYPRI, epiſtola ad Ioannem Hieroſolymitanum Epiſcopum, ſe vidiſſe teſtatur: quæ epiſtola inſerta eſt tomo 2. epiſtolarum Hieronymi Stridonenſi. Sic & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in ſermone de inuentione Geruaſij & Prothaſij, illorum imagines depictas apertè ſe vidiſſe deſcribit: & venerandarum imaginum meminit ſermone 10. in Pſalm 118. dum illud exponit: manus tuæ fecerunt me, &c. vt latiùs in ſequentibus oſtendetur. Vide & IOANNEM CHRYSOST. infrà teſtimonium perhibentem imaginibus venerandis, & multos alios Patres, quos producemus ex Concilio generali VII. Interim etiam NICEPHORVS iam memoratus lib. 14. cap. 46. ſub tempore Theodoſij iunioris inſigne narrat miraculum: narrat quippe quoddam Templum Cyrum Epiſcopum conſtruxiſſe in honorem virginis Mariæ, & hac occaſione extruxiſſe. *Cupreſſus* (ait) *in eo loco vbi poſtea condidit templum, ingens & procera fuit, in qua ſuperioribus temporibus neſcio quomodo imaginem Dei genitricis quidam occultauit. Cùm autè multum præteriſſet temporis, & imago lateret, ipſa ſeipſam indicauit: cupreſſus enim immenſo coruſcans lumine, perinde atque fax vna ardere viſa eſt: & ingens etiam miraculorum vis ab obſcura & latenti efficacia manauit. Vbi autem quidam curioſitate laudata arborem conſcendit, imago ea vnde miraculorum vix profluxit, apparuit. Quapropter Cyrus loco ei honorem habens, pulcherrimum & maximum Dei genitrici conſtruxit delubrum, &c.* IDEM libro 16. cap. 27. de Xenaia impio loquens, qui ſe mentitus eſt preſbyterũ, cùm nec dũ eſſet baptizatus, & poſtea à Petro Gnaphæo Antiocheno Epiſcopo hæretico Hierapoli Epiſcopus creatus eſt, & cum Philoxenum nominauit. *Xenaias* (ait) *iſte primus (ô audacem animum & os impudens) vocem illam euomuit, Chriſti & eorum qui illi placuere imagines venerandas non eſſe, &c.* Lege reliquum. Porrò ſcripſit IOANNES DAMASCENVS, libros tres pro veneratione ſanctarũ imaginum eruditione plenos (quos non ita pridem in noſtram linguã tranſtulimus) contra Leonem III. Imperatorem Iſaurum, qui imagines euertit è templis, vt infrà dicemus. Sed ne quis fortè ſuſpicetur Ioannem Damaſcenum illos libros non edidiſſe, fidem facit qui eius vitam conſcripſit eleganti & polito ſtylo IOANNES HIEROSOLYMITANVS, qui ſic refert. *Ingruerant vniuerſo orbi nox horrida & profunda tenebræ, ita vt obſcurarentur venerabilium imaginum præclaræ figuræ. Illarum author fuit non à tritio aliquis, aut plebeius, qui in exigua tantùm parte orbis malitiam ſuam diſſeminaret: ſed vir ille, vt ſic dicam, manu fines orbis complectens, Romanorum videlicet princeps Leo III. Ac Ioannes Damaſcenus aduerſus ſingularem hunc ſerpentem ſtrenuus atque impauidus pugnabat. Quamuis autem ille ſtrenuiſſimus meus athleta tanto locorum interuallo abeſſet à tyranno, libris tamen & ſermonibus cor illius diſſecabat. Præterea longos aliquot ſermones conſcripſit, item libros de præclara adoratione venerabilium imaginum, &c.* Quibus autem argumentis & teſtimonis vſus fuerit, dicemus in ſequentibus. Porrò adorationis & erectionis imaginum, CLERICI APAMAEI epiſtola ad Patres generalis V. Synodi ſub Iuſtiniano Imperatore, contra Petrum Epiſcopum ſuum qui imagines è templis euerterat, vt diximus dictione, Hæreticus, &c. meminerunt. Concilium GENERALE V. ſub præfato Principe collat. 7. mentionem facit imaginis ſancti Theodoreti Epiſcopi Cyri, quã clerici eiuſdem ciuitatis Rhedæ impoſuerunt, & pſallentes in prædictam ciuitatem introduxerũt. Huius rei meminit & VIGILIVS I. vt ad calcem eiuſdem collat. 7. legitur. GREGORIVS I. lib. 7. regiſt. epiſt. 53. ad Secundinum incluſum. *Quòd imaginem* (ait) *illius quem colis tibi dirigendam per Dulcidium diaconum rogaſti, valde nobis tua poſtulatio placuit: quia illum in corde tota intentione queris, cuius imaginem præ oculis habere deſideras, vt viſio corporalis quotidiana reddat exoptatum: vt dum picturam vides, ad illum animo inardeſcas cuius imaginem videre deſideras. Ab re non facimus, ſi per viſibilia inuiſibilia demonſtramus. Sic homo qui alium videre ardenter deſiderat, aut ſponſam amans videre conatur, ſi contigerit eam ad balneum, aut ad Eccleſiam ire, ſtatim per viam incedenti ſe præparat, vt de viſione eius hilaris recedat. Scio quidem quòd imaginem Saluatoris noſtri non ideo petis, vt pro Deo, aut quaſi Deum colas: ſed ob recordationem filij Dei, & in eius amore recaleſcas, cuius te imaginem videre deſideras. Et nos quidem non quaſi ante diuinitatem ante illam proſternimur, ſed illum adoramus quem per ipſum imaginem, aut natum, aut paſſum, ſed & in throno ſedentem recordamur: & dum nobis ipſa pictura ad memoriam filium Dei reducit, animum noſtrum, aut de reſurrectione lætificat, aut de paſſione demulcet. Ideoq; direximus tibi ſanctarias duas, imaginem Dei ſaluatoris, & ſanctæ Dei genitricis Mariæ, beatorumq; Apoſtolorum Petri & Pauli continentes, per ſupradictum filium noſtrum diaconem, & vnam crucem, clauum etiam pro benedictione à ſanctiſſimo corpore Petri Apoſtolorum Principis, vt per ipſum à maligno ſis defenſus, per cuius ſignum munitum te eſſe credis, & ab eo te protegat, qui inuenilia ſemper ſuggerit recordari, &c.* Fit in Concilio GENERALI VI. mentio imaginis agni Dei, vt ſuo loco poſuimus in dictione, Agnus Dei relege ſi placet. Denique PLATINA CREMONENSIS in vita Gregorij II. & alij authores mentionem faciunt cuiuſdam imaginis, in qua

Res digne fide quia ipſe qui loquitur videt & teſtimonium perhibet veritati.

Epiphanius Cypri.

Ambroſius Mediolanenſis.

Ioannes Chryſoſtomus.

Nicephorus.

Attende obſecro.

Xenaias primus fuit hæreticus qui imagines abhorruit.

Ioannes Damaſcenus.

Ioannes Hieroſolymitan. patriarcha.

Clerici Apamæi.

Concilium Conſtantinop. 2 generale 5. ſub Iuſtiniano Imp.

Vigilius et Gregorius I.

Vide qua ratione colantur imagines.

Quid apertius?

Concilium Conſtantinop. 3 generale 6. Platina Cremonenſis.

erant ſex generales Synodi depictæ, habitæ in ſummo honore & veneratione ab Anaſtaſio Imperatore: *Quæ & priſtino loco* (ait) *reſtituta eſt, vt huius fidei feruore ab Eccleſia omnis ceſſaret quæſtio.* Vide & Pictura. IDEM in vita Adriani Papæ I. refert quòd ille Pontifex altare ſancti Petri pallio exornauit auro intertexto, in quo depicta hiſtoria inerat, quemadmodum Angelus beatum Petrum è vinculis liberauerat. De huiuſmodi picturis & imaginibus THARASIVS CONSTANTINOPOLITANVS Patriarcha, qui I I. Niceno Cõcilio interfuit, epiſtola miſſa ad Ioannem Anachoretam, quæ præfatæ Synodo præmittitur. *Cùm* (inquit) *inter nos de variis eſſet agitatum, veritas & Deo placens voluntas indicata eſt: quòd, iuxta antiquam inſtitutionem ſanctorum Patrũ noſtrorum, imaginum picturam, atque inſtructionem, & memoriam mentis noſtræ, & participationem ſanctificationis Eccleſia recepit. Quidquid enim ſanctum Euangelium per lectionem nobis demonſtrat, hoc idem imagines per inſpectionem. Quidquid item libri de paſſionibus martyrum narrant, hoc ipſum etiam imagines ſignant. Has enim recipimus tanquam effigiũ rationem protoтyporum, nihilominus credentes in vnum Deum, in Trinitate laudatum, eidemq; ſoli latriam exhibentes, poſcimus interceſſionem intemeratæ Dominæ noſtræ ſanctæ Deiparæ, ſanctorum item Angelorum, omniumq; diuinorum & Patrum noſtrorum.* Potrò actione I. Concilij NICAENI II. generalis ponitur ad Patres eiuſdem Concilij epiſtola miſſa (nomen præfert CONSTANTINI IMPERATORIS V. qui fuit filius impij Leonis III. Iſauri Iconomachi, cuius ſuprà iam mentio facta eſt, & Irenæ matris) quæ mentionem facit, cuiuſdam impiæ Synodi vel citiùs conciliabuli Conſtantinopoli, congregati ſub Paulo eiuſdem vrbis Patriarcha Tharaſij præfati ſucceſſore, quod generale VII. vocabant Concilium. Verùm quia ſine voluntate & aſſenſu Apoſtolicæ ſedis, ad perſuaſionẽ hæreci Imperatoris, & propter hæreticã de imaginibus definitionem congregatum eſt, meritò damnatur, & diiudicatur potiùs conciliabulum quàm Synodus. Ideo autem congregata eſt Nicæna Synodus II. quæ generalis VII. nomen ſortita eſt, Oecumenica & vera, cui Apoſtolicæ ſedis legati interfuerunt præſides. In ſupramemorata autem epiſtola Conſtantinopolitani Imperatoris Conſtantini V. exprimitur præfati Pauli Patriarchæ in extremis agentis querela & conqueſtio. *Dolebat enim* (ait Imperator) *Synodum quandam hic inditam, quæ ſubuertere contendebat picturas imaginum, quas ſancta Eccleſia Catholica ſeruat & amplectitur, & ad memoriam præfiguratorum ſuſcipit. Id ipſum eſt* (aiebat) *quod animum meum commouet, quod meam conſcientiam vrget, quomodo iudicium Dei effugere queam? Hæc* (ait Imperator) *& plura alia locutus vitam finiuit.* Quod perpendẽs Imperator & horrens hæreticam cogitationem, conſilio inito ſacram Synodum indixit in præfata vrbe Nicæna, quæ de ſanctorum imaginibus eorúmque ſuffragiis implorandis definiret. In hac Synodo tres Epiſcopi affuerunt hæretici, qui in prædicto Conſtantinopolitano Concilio adulterino imagines damnauerant, qui errorem abiurarunt, & vnuſquiſque confeſſionem Catholicam, abiurationem erroris continentem, Patribus præſentarunt. Primus fuit Baſilius, Ancyræ: ſecundus Theodorus Epiſcopus Myron: tertius Theodoſius, Epiſcopus Amorij. Confeſſio autem BASILII ANCYRANI Epiſcopi, quam legatis ſedis Apoſtolicæ & Tharaſio Conſtantinopolitano Epiſcopo præſentauit, talis eſt. *Credo & confiteor in Deum patrem omnipotentem, & in vnicum Dominum Chriſtum filium eius vnigenitum, & in ſanctum Spiritum Dominum viuificantem, Trinitatẽ conſubſtantialem, in throno eodem conſedentem, in vna Deitate, poteſtate, authoritate, adoratam & glorificatam, in vnius ſanctæ Trinitatis, & Domini Dei noſtri Ieſu Chriſti œconomia, quẽadmodum ſex ſacræ œcumenicæ Synodi tradiderunt. Hæc omnia ſic confiteor: Vniuerſam autem hæreticorũ lingua virulentiam & incontinentiam abyciens execror, quemadmodum ipſis ſeſe reddiderunt execrabiles. Interpellans etiam intemeratæ virginis noſtræ Deiparæ, ſanctarum cœleſtium poteſtatum, omniumq; ſanctorum interceſſionem, horum etiam ſanctas reliquias cùm omni honore ſuſcipiens & amplectens, honorificè vereor, ſimiliter credens me illorũ ſanctitatis fieri poſſe participem. Eodem modo venerandas imagines, quæ œconomiam Ieſu Chriſti Domini noſtri, qui propter noſtram ſalutem homo factus eſt, & inuiolata virginis Domina noſtræ Deiparæ, ſanctorumq; Apoſtolorum, Prophetarum, martyrum, & omnium ſanctorum ſuſcipio & amplector, eisq; honorem debitum exhibeo. Abyciens & execrans ex toto animo & corde congregatam ex depranata mente & inſania, & appellatam ſeptimam Synodum, apud eos qui rectè ſapiunt nimium quam iuſtè & canonicè ἀδόκιμον, hoc eſt, falſum conciliabulum appellatum: vtpotè ab omni impietate & religione alienam, & à Deo traditæ Eccleſiaſticæ legiſlationi audenter & perfrictè, ne dicam impiè, oblatrantem, venerandasq; imagines contumelia afficientem, iubentemq; eas è media ſacrarum Eccleſiarum tolli, cui præfuit Theodoſius falsò nominatus Epheſi Epiſcopus, Siſinnius Pergæ, &c. Hæc ita confiteor, & in his acquieſco, ob id ſimplici corde & recto animi arbitrio, Deum teſtem citans, ſubiectas execrationes (hoc eſt anathematiſmos) conſtitui.* Prima: *Chriſtianorum accuſatores & calumniatores, ſiue ἐικονομάχας, hoc eſt, imaginum demoliteres, execror.* Secunda: *Qui ſacræ ſcripturæ verba de idolis & Gentium ſtatuis, ad venerandas Chriſtianorum imagines exponentes trahunt, execrandi.* Tertia: *Qui venerandas & ſanctas imagines non amplectitur.* Quarta: *Qui aſſerunt Chriſtianos, imagines vt Deos adorare.* Quinta: *Qui fauent ex animo violatoribus & ignominia afficientibus ſanctas imagines.* Sexta: *Qui præter Chriſtum Deum noſtrum dicunt alios eſſe, qui nos liberarunt à cultu idolorum.* Septima: *Qui doctrinas ſanctorum Patrum, & traditionem Catholicæ Eccleſiæ contemnunt: quique cauſantur & voces Arrij & Neſtorij, Eutychis, & Dioſcori iactant, dicentes quod niſi ſatis ex veteri & nouo Teſtamento inſtructi eſſemus ſanctorum Patrum, ſacrarum ſex Synodorum doctrinas, & Catholicas traditiones ſequeremur.* Octaua: *Qui audent dicere Catholicam Eccleſiam aliquando idola ſuſcepiſſe.* Nona: *Qui inquirunt diabolicarum inſidiarum inuentum, ſacrarum imaginum culturam & ædificationem, nequaquam autem ſanctorũ Patrum traditionem. Hæc quidem ſic confiteor & approbo ex tota anima corde & ore demonſtro, &c.* Eius itaque Baſilij Ancyrani confeſſio à ſancta Synodo II. Nicæna, laudata eſt, & ſuſcepta eſt. Similem THEODORVS EPISCOPVS MYRON confeſſionẽ præſentauit Patribus, quam, eò quòd à præcedenti nec ſenſu, nec fide diſcordar, ſubticemus. Hæc autem pariter à ſanctis Patribus cùm omni exultatione laudata, & approbata eſt. Sed & THEODOSII AMORII confeſſio conſequenter lecta eſt, & approbata, cuius tenorem ad confirmationem fidelium hic ſubnectere

Actum ex Tharaſius Cõſtantinopolitanus Epiſcopus

Interceſſio ſanctorum.

Concilium generale 7. Niceenum 2.

Conſtantinus Imperator 5.

Concilium Adulterinum & illegitimũ Cõſtantinop. celebratum contra S. Imagin. ſub Leone 3. Iſauro

Confeſſio in extremis agentis Patriarchæ & pœnitentia.

Sanctorum interceſſio.

Recantatio Epiſcoporũ hæreticorũ & hæreſis abiuratio

Baſilius Ancyranus Epiſc.

Eius confeſſio.

Sanctorum interceſſio.

Reliquiæ Sanctorum.

Anathematiſmi præfati Baſilij.

Traditiones Eccleſiaſticas improbantes anathematizatæ.

Theodorus Epiſcopus Myron.

Theodoſius Epiſcop. Amorij.

operæ

Eius confeſſio pulcherrima.

operæpretium duximus. Sic habet: *Sacra hinc & vniuerſali Synodo, ego Theodoſius Chriſtianorum minimus, ſic confiteor. Imprimis approbo, ſuſcipio, ſaluto, & veneror ante omnia intemeratam Domini noſtri Ieſu Chriſti veri Dei noſtri imaginem, & eius quæ ipſum ſine ſemine peperit ſanctæ matris Virginis: cuius etiam auxilium, proteƈtionem & interceſſionem nocte dieq; vt peccatori mihi ſubueniat, imploro, vt quæ eam poteſtatem habet ab illo, quem in mundum edidit, Chriſto Deo noſtro. Qui etiam ſanctorum & multis rationibus prædicatorum Apoſtolorum, Prophetarum, martyrum, patrum & hæremum colentium imagines ſuſpicio: & veneror, non vt Deos (abſit) verùm vt mentis meæ affectum & deſiderium, quo in illos affectus ſum, hoc modo indicans, ex toto animo omnes obteſtor, vt ad Deum pro me intercedant, quo in oculis eius in die iudicij miſericordiam conſequar. Eadem ratione & reliquias ſanctorum veneror, & honore proſequor, & ſaluto, veluti athletarum & certatorum pro Chriſto, qui gratiam à Deo conſecuti ſunt, & remedia præſtare, morbos curare, dæmones eycere, quemadmodum Chriſtiana Eccleſia, veluti per manus accepit à ſanctis Apoſtolis & Patribus uſque in præſens ſeculum. Probo ſimiliter quæ à primordio recepta tradantur imagines, principio Ieſu Chriſti Domini noſtri, & ſanctæ Deiparæ virginis, ſiue ex auro, ſiue ex argento, ſiue colorum ductibus, ſiue quacunque materia exprimuntur: vt omnibus manifeſta fiat eius in carne œconomia. Neque diſſimili probantur à me ſanctorum & omnibus ſeculis laudatorum Apoſtolorum, Prophetarum, martyrum geſta, politiaq;, vt in oculis omnium prælia & certamina quæ pro Chriſto ſubierunt, hæreant, atque id in compendioſam veluti ſcripturam, narrationem & eruditionem populi maximè ſimplicioris. Nam ſi Imperatorum vexillis ſanƈtioribus & imaginibus in ciuitates & prouincias miſſis, omnis populus cum cereis & ſuffimentis odoratis occurrunt, quanto iuſtius eſt in Chriſti Dei noſtri Eccleſiis, imaginem ſeruatoris noſtri Dei, & intemeratæ matris eius, ſanctorum etiam omnium Patrum & ſanctorum erigere?* Quemadmodum diuus BASILIVS MAGNVS ſermone in 40. martyres ait: *Verumetiam in bello ferùa virorum certamina & facinora, hiſtorici & pictores ſæpe denotãt: hi quidem oratione exornantes, hi verò in tabulis depingentes, vtrique etiam multos ad virtutem excitarũt.* IDEM alibi: *Quantum tibi laborandũ eſt, vt vnum aliquem è ſanctis inuenias, quem puduit Chriſti, &c.* Et IOANNES CHRYSOSTOMVS. *Sanctorum enim gratiam* (ait) *morte non amputatur, interius non obtunditur, ſed & poſt mortem vinentibus ſunt potentiores, &c. aliaq;, multa, quæ dici vix poſſunt, & ob id obteſtor vos ſancti Dei, & exclamo. Peccaui in cœlum & coram vobis, ſuſcipite me, vt Deus ſuſcepit prodigum, meretricem & latronem. Quæritote me, quemadmodum ouem perditam quæſiuit Chriſtus, quam ex humeris ſuis ſuſtulit. Contingat mihi gratia in oculis Dei ſanctorumq; eius Angelorum, vt per pœnitentiam ſalutem conſequar, dum vos Domini ſancti pro me interceditis.* Et ſubnectit ſuos anathematiſmos, omninò conformes his quos ſuperiori pagina ex Baſilio Ancyrano poſuimus, & ideo non repetemus. His factis, cùm lachrymis ab omni Synodo, tanquam veritatis preco, ſuſceptus eſt. Poſt tres autem illos Epiſcopos, qui ab hæreſi reuocati erant, venerunt & ſeptem adhuc alij Epiſcopi hæretici, qui præfato damnato conciliabulo interfuerant contra ſanctas imagines, qui errorem abiurantes, prædictorum trium confeſſionem ſecuti ſunt, & ei ſubſcripſerunt. Horum nomina ſunt. HYPATIVS NICÆAE Epiſcopus, LEO RHODI Epiſcopus, GREGORIVS PISSIDIAE Epiſcopus, GREGORIVS alter PESSINVNTON Epiſcopus, LEO alter ICONII Epiſcopus, NICOLAVS HIERAPOLEOS Epiſcopus, LEO alter CARPATHI Epiſcopus. Hi omnes ſe imperitia erraſſe confeſſi ſunt, & ignorantia, & propterea ſe velle ſecundum fidem à ſanctis Apoſtolis traditam viuere, & recipi. Gregorius quidem præfatus Peſſiuuntón Epiſcopus ſic loquutus eſt. *In* ANTIOCHENA (ait) *Synodo ſanctorum Apoſtolorum dictum eſt: Senatus non debere amplius ad idola aberrare, ſed certandum eſſe ante columnam Dei hominiq; Ieſu Chriſti Domini noſtri.* Sed & diuus ISIDORVS PELVSIOTES (ait idem) *dicit* τὸν λόγον εἶδέναι ὅτι ναὸς ἄγαλμα, *hoc eſt, Templi nulla ratio, quod non ornatur imagine.* Ex Chryſoſtomo adhuc ſupramemorato adfert authoritatem. *Ego & ex cera fuſilem picturam pietate plenam amani.* Et LEO RHODI Epiſcopus præfatus poſtea, ait: *Ex legali, prophetica, apoſtolica, patrumq; traditione inſtructi ſumus, hanc eſſe veritatem pietatemq;, vt in ſanctis Eccleſiis venerandæ imagines colantur, docente idem multorum annorum conſuetudine ab Apoſtolorum temporibus hucuſque probata.* Huiuſmodi Epiſcoporum ſententiis approbatis, actum eſt an & ipſi deberent in communionem recipi, cùm hæretici fuiſſent, ſicut ſuperiùs poſuimus in vocabulo, Hæretici conuerſi, &c. Cùm autem multa eſſet quæſtio oborta, vnus patrum dixit. *Hæreſis iſta omnibus hæreſibus peior eſt, malorum omnium peſſima, vt pote, quæ œconomiam ſeruatoris noſtri ſubuertat.* Sequitur & actione 2. eiuſdem NICAENI II. Concilij generalis 7. reſipiſcentia & alterius GREGORII NEOCAESARIENSIS Epiſcopi, qui aliorum collegio ſociatus, ſimul & cùm eis errorem abiurauit veniam humiliter petens. Huius autem cauſa actio 3. examinata eſt, & idem de eo ſtatutum, ſicut & de cæteris. Inſeritur porrò eadem actio 2. epiſtola ADRIANI I. ad Conſtantinum V. Imperatorem & Irenem matrem eius, quæ coram Patribus publicè lecta, magnum præſtitit veritatis documentum quantum ad veneretionem ſanctarum imaginum reliquiarúmque attinet: nam omnes percurrit Patrum authoritates, veteris nouique teſtamenti teſtimonia, quæ huic doctrinæ fidem faciunt. In hac epiſtola Adrianus Conſtantino præfato & matri, narrat ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli imagines Romæ aſſeruari (id ſuperiùs ex Euſebio docuimus) & Conſtantino magno antequam baptizatus eſſet à Syluestro, apparuiſſe, & eundem à lepra, quam ſanguine innocentum mundare diſponebat, integrè curaſſe: eúmque inſtruxiſſe de fide, & Eccleſiis cõſtruendis. Qui non immemor accepti beneficij, ſtatim baptizatus, Eccleſias Dei ædificare cœpit, columnas earum paſſim ſacris imaginibus, in memoriam incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti omniúmque ſanctorum reuerentiam, exornauit. *Nec alia* (ait Adrianus) *de cauſa, quàm vt Chriſtianiſmum in lucem, & veritatem, Deiq; cultum proueheret, & omnes gentes à cultu idolorum, & diabolica deceptione conuerteret. Quemadmodum etiam diuus pater* GREGORIVS I. *Apoſtolorum ſucceſſor prædicauit, ob id depingi in templis Euangelicas hiſtorias, vt homines illiterati, & qui ſacros libros legere nequeunt (quorum ſanè maxima pars eſt) conſpectis illis redderent Deo gloriam, & reducerent in mentem, quæ in carne conuerſatio Domini noſtri Ieſu Chriſti fuiſſet. Vt taceam* (ait) *interim Orthodoxos alios &*

Inſuper eos inter Patres & authores adſcribus, cum veritatis ſanctos teſtes extiterint.

Gregorius Peſſinuntón.

Concilij Antiocheni canón eum non habemus in ordine ceterorum nec hoc inuenitur Concilium impreſſum.

Iſidorus Peluſiotes.

Ioannes Chryſoſtomus.

Leo Rhodi.

Hæreſis delmaginibus nõ venerandis omnium peſſima indicatur.

Adrianus pa.

Laus epiſtolæ Adriani de veritate adorãdarum imaginum.

Imagines Petri & Pauli Conſtantino Magno viſæ.

Conſtantinus Magnus imagines depingi curauit.

Gregorius.

Ratio cur depingantur imagines.

Exemplum ſanctorum veneranda.

Traditio.

Baſilius Magn. Ioannes Chryſoſtomus

Interceſſio ſanctorum.

Luca 15. 7. & 23

Interceſſio ſanctorum.

Conuerſio ab hæreſi ſeptem aliorum Epiſcoporum & abiuratio eorundẽ.

Traditio.

Gregorius 2. Zacharias 1. Stephanus 2.

Antiquus vſus erigendarum Imaginum ex veteris & noui teſtamenti pagina probatus. Gen. 14. 18. 21. 39. & 49. Hebr. 11. Exodi 37. & 40 Numeri 21. 3 Regum 6. Pſal. 4.

Auguſtinus Hipponenſis.

Gregorius Niſſenus. 1

Idem Damaſcenus refert libro 1. de venerandis imaginibus.

Interceſſio ſanctorum probatur à Baſilio nota.

Traditio.

Ioannes Chryſoſtomus.

Cyrillus Alexandrinus.

Athanaſius Alexandrinus, Ambroſius Mediolanenſis de fide ad Gratianum.

Stephanus Boſtrorũ Epiſcopus.

Chriſtianiſſimos Imperatores, cùm ſacerdotibus omnibus & honeſtis viris Deum colentibus, ſimul etiã cum vniuerſo populo Chriſtiano, qui omnes iuxta antiquam Patrum traditionem, venerandas imagines & receperunt & tenent, & in memoriam & compunctionẽ cordis conſeruant, & in hunc vſque diẽ venerantur. Teſtes profert prædeceſſores ſuos, Greg. Zach. Steph. & reliquos, qui pro reſtituẽdis imaginibus imperatoriã maieſtatẽ interpellarũt. Hoc & ſe facere pro eadem cauſa dicit, incipiensq; à primis veteris teſtamenti Patribus, qui altaria erexerunt, & imagines viderunt diuerſas, per quas Deus illis loquebatur, Adam nominat, qui ad imaginem Dei factus eſt, Abel, Noë, Abraham, Iſaac, Iacob, qui & ipſe adorauit ſummitatem virgæ Pharaonis, fide dilectionis id agens. *Non quod virgam illam* (ait) *Apoſtolus ſed tenentem illam, in ſignum dilectionis adorauit.* Moſen refert, qui propitiatorium de auro, Cherubin aureos, & ſerpentem æneum fabricauit. *Fecit* (ait) *Moyſes ſerpentem æneum, & poſuit illum, & ſeruati ſunt. Si ergò Iſraelitieum populũ per inſpectionem enei ſerpentis, ſeruatum à ſua peſte credimus: Chriſti Dei & ſeruatoris noſtri, omniumq; ſanctorum figuras contemplantes & venerantes, dubitamus nos ſeruari? abſit vt hoc dubitemus.* Deinde profert Salomonem, qui in templo Domini Cherubin gloriæ diuerſis coloribus adornauit. Profert inſuper teſtimonia diuerſa Prophetarũ, & ſpecialiter illud: ſignatũ eſt ſuper nos lumẽ vultus tui Domine. *Qua de cauſa* (ait) Auguſt. Hipp. *magnus ille doctor, in ſermone adhortatorio ſuis inquit: Quid eſt imago Dei aliud, niſi vultus Dei, in quo ſignatus eſt populus Dei? In cuius confinium &* Greg. Niſſ. *Epiſc. de Patriarcha Abrahã ſermonẽ faciens, dixit: Vid non infrequenter paſſionis figurã, neque ſine lachrymis eiuſcemodi picturã tranſij, cum ſcilicet opus artificij in perſonã ſignificatam demonſtratũeſſe viderem.* Adfert etiãdẽ teſtimoniũ in Cantic. cantico huic ſimile. Deinde profert teſtimoniũ Baſil. Magn. in epiſt. qua in Iulianum deſertorem inuehitur. *Suſcipio* (inquit) *ſanctos Prophetas, Apoſtolos & martyres, qui pro me apud Deum ſupplicant, quo per illorum mediationem propitius ſit mihi Deus, & remiſſionem peccatorũ mihi gratis largiatur. Quam ob cauſam & hiſtorias imaginum illorum honoro, & palàm adoro. Hoc enim nobis traditum à ſanctis Apoſtolis, non eſt prohibendum, ſed in omnibus Eccleſiis noſtris eorum hiſtorias erigimus. Et ſerm. in 40. mart. idẽ aſtruit.* Porrò profert idẽ Adr. I. ep. ead. & teſtimoniũ Io. Chryſ. ſerm. in parabolã de ſemente. *Nónne* (ait) *iniuria afficis Regẽ, qui regiam veſtem violat? Non nouiſti quod is qui iniuria afficit Imperatoriam imaginem, in Imperatorẽ ipſum veluti exemplar imaginis, eiuſq; dignitatem iniuriam eſt? Neſcis quod quicunque ex ligno & coloribus imagini conuicia dicit, illum non damnari, veluti in rem inanimatã, ſed contra Regẽ ipſum dixerit? Iudicatur enim occultè regi iniuriã intuliſſe.* Et rurſus Idẽ ſer. in ſanct. 5. diẽ Paſchæ, eadẽ quæ ſuperiùs profert. Deinde inducit teſtimoniũ illius magni Cyr. Alex. ex interpr. in Matth. *Imaginum vſum nobis* (ait) *ſupplent parabola, quæ ſignorũ virtutẽ nobis ſubyciunt, nimirũ per oculorũ appoſitionem, mánuũ tactum, & quæ in nudo intellectu contemplationẽ obſcurè habent.* Profert inſuper & teſtimoniũ & authoritatẽ Athan. & Ambr. Mediol. lib. 3. ad Gratianum, cap. 9. *Quid ergo* (ait) *nunquid cum diuinitatẽ & carnẽ adoramus, Chriſtũ diuidimus? nũ quando in eo & diuinam imaginẽ & crucẽ adoramus, ipſum partimur? Abſit.* Profert poſtea teſtimoniũ Steph. Boſtr. Epiſc. *Quicunque* (ait ille) *imagines diuorã cõſtentur, non errat,*

A

B

C

D

E

ſiquidem omne opus factum in nomine Dei, bonum & ſanctum eſt. Omnis enim imago, ſiue Angelorum, ſiue Prophetarum, aut Apoſtolorum, aut martyrum, aut alioqui iuſtorum virorum, in nomine Dei facta, ſancta eſt. Non enim ipſum lignum adoratur, ſed ipſum illud quod in ligno datur contemplandum: atque ibi per recordationem veneratio exhibetur. Omnes enim Principes, etiam ſi peſſimi ſunt peccatores, adoramus, & reuerenter ſalutamus. Quid vetat igitur, quo minus non liceat & ſanctos Dei miniſtros venerari, & in memoriã eorum imagines ſtatuere & erigere, ne in oblionem perpetuam veniant? Verùm (inquit) *Deus ipſe manufacta prohibuit adoranda. Dic mihi, ô Iudæe, quid eſt quod ſuper terram extet, quod non ſit manu hominum factum, poſtquam à Deo fuerat creatum? Quid? Arca Dei, quæ ex lignis Sethim conſtructa eſt atque edificata, nónne opus eſt hominum? Quid altare? Quid propitiatorium? Quid vrceus, in quo manna recondebatur? Quid menſa & candelabra? Quid interiores & exteriores cortinæ? Sunt ne opera manuum hominum, quæ Salomon fieri mandauit? Quamobrem ea quæ ſancta ſanctorum dicuntur, cùm ſint manufacta: præterea Cherubin & ſex alata illa, quæ circa altare Domini fuerũt, cùm ſint animalia, & imagines Angelorum, opera manuum hominum, non fuerunt erecta, nec à Iudæis proculcantur? Non aliam ſanè ob cauſam, quàm quòd Dei mandato imagines fuerunt Angelorũ ſacratæ. Gentium autem idola, quia imagines fuerunt dæmonum, Deus eiecit & condemnauit. Nos verò in memoriam ſanctorum imagines facimus. Quorum, ais? Abrahæ, Moſis, Heliæ, Eſaiæ, Zachariæ, reliquorumq; Prophetarum, Apoſtolorum, & martyrum ſanctorum, qui propter Chriſtum tribulati ſunt: quo omnis qui eos in imagine contemplatur, illorum & meminerit, & glorificet Deũ, qui illos quoque magnificit. Decet ſiquidem eos honor & veneratio, propter inſtitiam eorum, vt omnis qui viderit eos in imitationem illorum operum ducatur. Qualis verò iſte eſt adorationis honor? profectò non alius, quàm is, quo nos peccatores quoque inuicem proſequimur, ſalutantes nos inter nos per honorationem & dilectionem. Quid aliud apud Dominum Deum noſtrũ tentamus, quàm adorantes, glorificantes & tremente eum? Imago enim nihil aliud eſt, quàm figura illius, qui in pictura expreſſus eſt. Impij verò qui ipſi nihil boni faciunt, neque ſanctorum recordantur, caueant bona operantes impedire, ne ſcandalo ſint his, qui ſanctos Dei ſeruos honore afficiunt. Boni enim operis, bonam mercedem adipiſcentur. Impij verò quemadmodũ animo ſuo voluerũt, ita infidelitatis ſuæ manſionẽ inuenient, quãdo iuſtitiã negligentes à Deo deſciuerũt. Ex his liquidò conſtat, ob recordationẽ ſanctorũ imagines tantũ pingi, venerari & coli, quos clarè cõſtat ſeruos eſſe Dei, & pro nobis apud Deitatem obſecrãtes & intercedẽtes. Dignũ namque eſt, vt ducũ noſtrorũ memores ſimus, & Deo gratias agamus.* Tum Adrianus proſequitur. *Accedant his, quæ* B. Hieron. Stridon. *preſbyter Hieroſolymitanus in quodam ſermone ſcripta reliquit. Etenim vt conceſſit omnibus Gentilibus adorare quæ manufacta ſunt, Iudæis quidẽ cruſtas illas quæ fabricauit Moyſes, præterea duo Cherubin aurea: ita nobis Chriſtianis crucẽ largitus eſt, & bonorũ operũ imagines pingere & venerari, atque ita noſtrũ opus apud eũ probare, &c.* Hæc quidẽ & alia Adrian. præfatus excerpſit è ſanctor. libr. monumẽtis, & ad Imperat. matremq; eius, vt diximus, direxit, obſecrãs eũ, vt iam memoratũ conciliabulũ Conſtãtinop. ſumma poteſtate anathematizare velit. Hoc fideliter narrat Anast. Biblior. qui hanc gener. Synod. 7. de Græco in Latinũ trãſtulit. Poſtea Idem Adr. I. epiſtolam direxit ad Tharaſium Conſtantinopo-*

Quidapertius?

Reſpondet Boſtrenſis obiectionibus Caluiniſtarum.

Adoratio & honor qui exhibetur imaginibus qualis?

Intercessionẽ ſanctorum Stephanus Boſtrẽſis approbat.

Hieronimus Stridonenſis.

Anaſtaſius Bibliothecarius.

 Itanum

Concilium Conſtantinop. 3 generale 6.

litanum Epiſcopum,quæ ead.actio.1.inſeritur,vbi poſtquam imaginem agni,quæ à Ioanne Baptiſta demonſtratur,ex can.82.Concil. GENERALIS VI. comprobauit (vt diximus in dictione,Agnus Dei,&c.) eum imitat ad ſpiritualia arma ſumenda contra earundem imaginum expugnatores, vt & ipſe eaſdem fideliter colat & veneretur iniungit, & id à Patribus cõgregatis in prælibata Nicæna II. Synodo impetret. *Alias* (ait) *niſi ſacras & venerandas imagines in priſtinum locum reſtituerint, noſtram confirmationem nullomodo audemus tradere.* Hoc igitur quàm fideliter THARASIVS CONSTANTINOPOL. præceptum curauerit adimplere, nec nõ & reliqui eiuſdem Concilij Nicæni II. patres demonſtratur actio.2. memorati Concilij, vbi omnes Patres ſubſcripſerunt ſententiæ, hoc modo dictatæ: *Nos per ſcripturam inquirendo, argumentando,& demonſtrando exquirentes,& patrũ quoque præcepta imbuti,concordamus & vim literarũ lectarum* (Adriani I. quæ ſuperiùs expreſſæ ſunt) *confirmamus,& imaginum picturas ſecundum priſcam Patrum noſtrorum traditionem recipimus,& has deſiderio noſtro adoramus* (de modo autem adorandi. Vide ſuperiùs, Adoratio,&c.) *vt in nomine Chriſti Dei noſtri,& intemeratæ Dominæ noſtræ Deiparæ virginis, ſanctorumq; Angelorum & omnium ſanctorum factas. Sed apertis verbis teſtamur nos dumtaxat in vnum Deum verum,latriam, hoc eſt,cultum & fidem noſtram referre & reponere. Vniuerſa ſancta Synodus ſic docet.* Et inter Patres EVTHYMIVS SARDENSIS Epiſcopus. *Ego* (ait) *anteactis beatiſſimi Papæ veteris Romæ literis, ſyncerè & irrepugnabiliter inhæreo, conſentio, & confiteor de orthodoxa fide, deq; ſanctis videlicet & venerandis imaginibus, non vetus hoc ſit nouum aliquod dogma, aut nuperum inuentum recipiens, ſed clarè cognoſcens ex Apoſtolica traditione, ſanctorumq; doctorum in Eccleſia inſſu per manus nobis traditũ:ob eam cauſam venerandas imagines ex toto corde cum debito honore,& ſalutari adoratione ſuſcipio. Eos verò qui ſecus ſentiunt, ac reclamant,contrariáve docent,alienos à Catholica Eccleſia arbitror,renuncio,& hæreticos proclamo.* Idem omnes qui aderant ſingulari ſentẽtia,& particulari confirmarunt,ne prolixus ſim in recitandis ſingulis: adde quòd infrà vniuerſale decretũ apponemus. Poſtea ſequitur prædicti THARASII epiſtola pulcherrima confeſſionem ſuam continens,quam ad Epiſcopos Orientales tranſmiſit,eſtque inſerta actio 3.eiuſdem magni Concilij Nicæni II. generalis VII. in qua quidem confeſſione, Trinitatis myſteriũ,& Dominicę incarnationis diſpenſationem,formam præcedentium ſynodorum ſequens,comprehendit,nec non venerandas imagines, atque ſanctorum interceſſiones, & reliquias confitetur. Parum autem à præmiſſa confeſſione reſipiſcentium Epiſcoporum differt, & huic doctrinæ contradicentes anathemate percellit, ſex apprimè laudãs præcedentes Synodos & approbans,&c.quæ iam in vocabulo,Agnus Dei,inſerta ſunt,confirmans.Eadem 3.actio ponitur & coram Patribus legitur EPISCOPORVM ORIENTALIVM epiſt.ad eundem Tharaſium,quæ etiã continet confeſſionem Catholicæ fidei,& omnia præmiſſa confirmat. Sic autem loquuntur illi: *Apoſtolicas traditiones Eccleſiæ,quibus veneratio culturaq; ſanctorum docetur,recipimus,& veneramur:eos autem,vt miniſtros amicos vt filios Dei exiſtentes, honoramus. Honor enim* (idem docet Damaſcenus lib.4.) *qui à ſeruis idem ſentientibus inuicem exhibetur,iudicium eſt benevolentiæ erga Dominũ. Sunt enim promptuaria Dei & pura Chriſti habitacula,Spiritus ſancti immaculata ſpecula. Quietiam anima eorum in manu Dei ſunt,vt ſcriptum eſt.Deus enim vita exiſtens,cum ſanctis in manu Dei ſint,in vita & lumine neceſſum eſt vt exiſtant. Et ob id preciosa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius. Hi viuentes in libertate Deo aſſiterunt. Seruator noſter Chriſtus ſintes ſaluatores, ſanctorũ reliquias nobis reliquit, multis modis beneficia in debilus fundentes,vnguentum redolentis ſuauitatis ſcaturientes.Et vt aut magnus doctor* (ſine dubio ATHANASIVS) *cui ab immortalitate nomen, eſt,martyrum oſſa morbos fugant infirmis medicantur, cæcis viſum impartiunt, lepras emundant, tentationes & mœrores ſoluunt: atque id per Chriſtum, qui in eis habitat. Denique humanitatis Chriſti imagines coloribus ducentes adoramus:quanquam ſciamus, ipſum imaginem & typum Deitatis,qua cùm carne illius immaculata inconuulſum vnita eſt,minime poſſe figuram præſtare.Inuiſibilis enim eſt diuina natura nec figurari aut depingi ſe permittit. Deum enim nemo vidit vnquam. Adoramus ergo humanitatis eius imaginem, quemadmodum facies eius viſa eſt,non tamen a Deitate ſeparata:abſit vt ita ſentiamus,cùm ab ipſa prima conceptione cum Deitate vnita ſit.Veneramur etiam & adoramus imaginem Deiparæ, & Domina noſtræ irreprehenſibilis, immaculatæ, & inexplicatæ caſtitatis matris,quæ illum peperit. Quietiam ſanctorum Apoſtolorum,Prophetarum,victoriumq; martyrum, ſanctorúmque & beatorum amicorum Dei imagines colimus, non in materia aut coloribus honorẽ conſtituentes, ſed per hoc officium noſtrum,quod ipſis,quorũ typum imagines diſtant,debemus impartiẽtes:cum ſciamus, iuxta* BASILII MAGNI *ſententiam,quòd imagini honor exhibitus,ad ipſum prototypũ refertur.* Hæc quidem memorati Epiſcopi Orientales,epiſtola prędicta,concluſerunt:quæ vbi lecta eſt coram Patribus,ab omni Synodo acclamatum eſt. *Qui ita non confitetur,anathemati à trecentis decem & octo Patribus hic congregatis ſubijciatur, fiat, fiat, fiat.* Et ſubſcripſerunt omnes huic confeſſioni,à primo vſque ad nouiſſimum. Et poſtea acclamatum eſt. *Obſtaculum inimicitiæ ſublatum eſt, Oriens enim & Occidens,Septemtrio,& Meridies ſub iugũ vnũ inclinant, & vnam concordiam acceptant. Gloria tibi Deus,qui nos vnos reddideris.* Poſtea coram eiuſdem 318.Patribus Nicæni II.Concilij memorati,lectæ ſunt authoritates ſacræ ſcripturæ id confirmantes. Ex libro Exodi de propitiatorio,& Cherubin aureis: ex libro Numeri,de tabernaculo,& arca teſtimonij:ex Ezechiele,de templo & ſculptura eiuſdem: ex epiſtola ad Hebræos, de Arca teſtamenti, vbi recondita erant, vrna aurea habens manna, virga Aaron,quæ fronduerat,& tabulæ teſtamẽti.Quibus authoritatibus lectis, ſic Patres diffinierunt. *Vetus ſcriptura habuit Cherubin obumbrantia propitiatorium,nos quoque imagines Ieſu Chriſti,& Deiparæ virginis, ſanctorumq; habebimus, obumbrantes altaria.* Deinde coram eiſdem lectæ ſunt plurimæ authoritates ſanctorum Patrum,& primo IOAN. CHRYSOST. ex encomio in Miletium, cuius imaginem paſſim in triuiis,in foro,in agris,in cõpitis,in annulis, in poculis, in phialis, in thalami parietibus,& vbique multi pingebant:*Vi non tantum* (ait) *ſanctam illam appellationem audirent, ſed & vbique corporis formam inſpicientes,duplicem haberent peregrinationis conſolationem.* Eiuſdem adhuc eſt lecta authoritas,quam ſuperiùs iam citauimus. Lecta eſt & authoritas GREGORII NISSENI, homilia de Deitate filij & Spiritus,& in Abraham. *Vidi* (ait) *ſæpius inſcriptionis imaginem, & ſine la-*

Tharaſius Cõſtantinopolit.

Sententia patrum omnium generalis 7.cõcilij.

Traditio.

Qualiter adorari dicantur imagines.

Puthymius Sardenſis.

Arduat hæretícus.

Ergo Caluiniſtæ hæretici ſunt.

Tharaſius.

Sanctorum interceſſio.

Reliquiæ Sanctorum.

Epiſcoporum Orientalium Deo digna cõfeſſio.

Traditio.

Sapient.3.

Pſal.115.

Reliquiæ Sanctorum.

Athanaſius Alexandrinus.

Ioann.2.

Baſilius Magnus.

Anathema ſanctorum patrũ in hæreticos.

Vide impiè Caluiniſta,cui bellum iudicis vniuerſi orbis fidei.

Exod.25. Numeri 7. Ezech.41. Hebr.9.

Ioannes Chryſoſtomus.

Gregorius Niſſenus.

Pulchrum ſpectaculum. Geneſ.22.

Cyrillus Alexandrinus.

Gregorius Nazianzenus.

Antipater Boſtrorũ Epiſcopus.

Aſterius Amaſtra Epiſcop.

Hæc lege.

Vide crucis impreſſionem. Vide & ea quę poſuimus in vocabulo crux.

Hiſtoria Anaſtaſij martyris qui hãc ſcripſit arbitrorſuiſſe Simeonẽ Metaphraſtem.

Reliquiæ ſanctorum.

chrymis tranſire non potui, cùm tam efficaciter pictura ob oculos poneret hiſtoriã. Procumbit enim ante eram Iſaac genibus innixus, circunductas ferens in tergo manus. Ille verò à tergo pueri, innixus pedum curuamini, ſiniſtra comam pueri apprehendit ad ſe trahens: declinat autem faciem ad puerũ, miſerabiliter intuens, dextram autem gladio obarmatam geſtat, quam etiam ad eadem dirigit: iamq; glady acies ipſum corpus propemodum attingit, cùm illum diuina vox à facto deterret, &c. Tunc ſubnectunt hoc lecto Patres. *Frequenter B. Pater hiſtoriam legit, ſed obiter: poſtquam autem picturam expreſſam vidit, fleuit. Si tanto doctori hiſtoria perſpecta peperit vtilitatem & lachrymas, quantò magis rudibus & idiotis vtilitatem & commoditatem adferet? nónne & nos lachrymas fuderimus, ſi dominũ & nos viderimus cruci affixum?* Lecta eſt poſthæc iterum coram eis authoritas CYRIL. ALEX. epiſt. ad Acacium Scythopoleos Epiſcopum, de malorum depulſore, hanc eandem Abrahæ hiſtoriam depictam referentis. *Vbi diuerſis in locis* (ait) *pictura ſæpe viſa, vbique pictoris artificio eandem repræſentabat facti rationem.* Profertur & coram eis authoritas illius magni doctoris GREG. NAZIAN. ex lib. Carminum, ſerm. de Virtute, vbi refert meretricem à Iuuene vocatam, viſa Polemonis imagine repreſſam receſſiſſe. *Hæc imago adeo venerãda erat* (ait) *vt viuum crederes, quem pictura monſtrabat.* Lecta eſt ſubſequenter authoritas ANTIPATRIS BOSTRENSIS Epiſcopi, ex oratione de muliere ſanguinis fluore laborante, quæ cùm ſanata eſſet ſtatuam Chriſto erexit. Hanc recenſuimus hiſtoriã ex Euſebio in præcedentibus, igitur relegas ſi volueris. Lecta eſt deinde authoritas ASTERII AMASÆAE Epiſcopi in Euphemiã martyrem, cuius imaginem arte mirabili in tabula depictam, & martyrij eius hiſtoriam contemplatum ſe fatetur cum ingenti dulcedine & lachrymarum copia. *Nam mihi* (ait Aſterius) *hæc paſſio vocem auſert, vt amplius loqui nequeam. Nam tam exactè ſanguinis guttas defluentes ex dentibus pictor depinxerat, vt intueris à labiis profluere. Virgo autẽ iterũ carcerem petens, in pulla veſte ſola ſedet, manuſq; ad cælum extendens, Deum malorum depulſorem alloquitur. Fundente autem hãc orationem, apparet ſupra caput illius ſignum, quod ſcilicet Chriſtianorum conſuetudine adorantur, & paſſim inſcribitur: erat autem, vt arbitror, ſymbolum pæne, quam illa erat ſubitura. Deinde quoque pictor aliàs ignem vehementem, rutilante colore, hinc inde accenderat, etiam flammam faciens corpoream, &c.* Tum ſubdit idem Aſterius. *Tempus verò eſt, vt & tu, modo velis, picturam abſoluas, &c.* Quem ſic ſubſequenter Patres exponunt. *Adhortatur pater, & facultatem dat, vt qui velint martyrum certamina pingere, faciant. Ergo maior eſt imago, quẽ oratio. Atque hoc prouidentia Dei cõtigit, propter idiotas homines. In ſanctis iſtis viris talem compunctionem imagines excitarunt, quanto magis igitur in nobis?* Lecta eſt & alia authoritas deſumpta ex vita ſancti ANASTASII MART. Perſæ, cuius initium eſt: congeneres filius & verbum Dei, per quod, &c. Ibi legitur, quòd quidam vim Perſarum metuens, cùm precum fundendarum gratia in Eccleſiam introiiſſet, videt ſanctorũ Martyrum hiſtorias depictas: & Anaſtaſium interrogãs, quid hæc eſſent, audiuit ab eo, quænam eſſent à ſanctis miracula deſignata, quamq; intolerabiles cruciatus à tyrannis pertuliſſent: quod ille audiens baptiſma petiit. Aliud profertur exemplũ ex eiuſdem martyris vita. Nam cùm martyrio finiſſet vitam, & eius reliquiæ ciuitati Cæſareæ Palæſtinæ religio-*

A

B

C

D

E

*nis appropinquaſſent, vt omnibus res fuit declarata, ingenti lætitia perfuſi ſacra ſigna pulſantes inuicem (nec vſus campanarum adhuc erat) obuiam facti ſunt in veneranda virginis Deiparæ æde, quæ appellatur nona Illinc cùm cruce & ſupplicatione egreſſi, læti & gaudentes cùm gratiarũ actione ſacris reliquiis occurrerunt. Cùm autem ſacræ reliquiæ in vrbem adlatæ fuiſſent, ciues cõmuni ſententia martyri oratorium propè tetratylum (locus eſt is in medio ciuitatis) conſtruere decreuerunt, quinetiam illius imaginem illic conſtituerunt. Quædam autem mulier cæteris ad tactum ſanctarum reliquiarum confluentibus dixit: Ego reliquias à Perſide venientes nunquã venerabor. Hæc autem ſubito dolore correpta, quatuor diebus in cruciatibus ſubſtitit, donec ad templũ S. Martyris deducta errorẽ confitens, ad eius imaginis conſpectum & reliquiarum contactum priſtinam recepit ſanitatem. Hoc igitur Patres verũ confirmant, & hanc imaginem cùm ſacro capite Romæ vſque in hãc horam aſſeruari profitentur in monaſterio, teſtanturq; mulierem profectam ex Silicia Romam cùm dæmonio vexaretur, & ad imaginem præfatã fuiſſe ſanatã. *Vnde ſatis* (aiunt) *ex prædictis clarum exiſtit, ſanctorum imagines etiam miraculis clareſcere, & medelas facere.* Poſtea lecta eſt coram eiſdem authoritas ATHANA. ALEX. in ſermo. de imagine Ieſu in Beryto (lege ergò inter opera eiuſdem Athanaſij, ne quis hoc æſtimet fabuloſum) vbi narrat in Beryto ciuitate, quæ eſt in finibus Tyri & Sidonis, Iudæos plurimos habitaſſe, & ſtatuiſſe ibi ſynagogam. *Contigit* (ait) *vt propè ſynagogam quidam è Chriſtianorũ numero, domicilium a quodam conductum habitaret. Hic ex aduerſo lecticuli, imaginem Ieſu Chriſti Domini fixerat: erat hæc ſanè veneranda, quod integram Chriſti Domini portionem exprimeret. Nam vt poſtea fuſſus eſt eam Nicodemus, qui venit ad Ieſum nocte, propriis manibus compoſuerat, & Gamalieli tradiderat, Gamaliel a ſuo Paulo, & ſic per manus ad eum deuoluta erat. Contigit autem non ita diu poſt id temporis Chriſtiano manſionem aliquanto ampliorem quærere: neque hoc omninò ſortuito factum eſt, ſed ex diuina diſpenſatione, quæ omnes cupit in agnitionem veritatis venire, & ſaluos fieri, exhibens miracula his, qui illum colunt & pie in illum credunt: verùm in redargutionem diffidentiũ, confirmationem autem & ſtabilimentum credentibus. Quærebat itaque, vt diximus, ædes maiores, quas cùm inueniſſet è priori domo migrauit, & ſecum omnia aſportauit, præter illam imaginem, quã ex obliuione reliquit. Iudæus autem præfatam domum, commoditate loci captus, conduxit, & non imaginem animaduertens aliquandiu illic habitauit. Cum autem die quodã aliquos vicinos Iudæos in domum ad conuiuiũ inuitaſſet, quidam eorum ſublatis oculis imaginem Chriſti conſpexit, & conuiuatorem corripiens: qua fronte (inquit) audes tu, cùm Iudæus ſis, imaginem huiuſmodi domi habere. Et infinitis conuiciorum plauſtris imaginem aggredientes, omnia in eam genera ſuppliciorum renouarũt, qua Chriſtus in carne pertulit. Cùm autẽ veniſſent ad transforandũ latus, ex eo cõfeſtim ſanguinis & aquæ riuuli emanare cæperunt. Hoc cernentes, in deriſum, vrnã aſportantes ſanguine defluente impleuerunt, & in ſynagogam deiulerunt, & conuocantes in firmos, in eos ſpargere cæperũt. Nam ſi vera ſunt* (aiũt) *quæ de Chriſto dicũtur, cõtinuò ſanabũtur, ſin aliàs oſtentui habeãtur à nobis cuncta, quæ à ſuis ſequacibus aſſerũtur de eo. Hæc dicentes quoſcunque languidos inuenerunt, introducentes in ſynagogam ſanguine aſperſerũt: atque factũ eſt, vt inter eos quidã prouecta ætate, diſſolutione mem-*

Crucis in proceſſionibus ferendæ authoritas.

Videre dignã omni admiratione.

Athanaſius Alexandrinus.

Hiſtoria pulchra & fide digna.

Vide

Res

brorum à natiuitate detentus, repente vt fuit peruncti⁹, de ſuo grabato exiliens, ad laudem filij Dei incolumis redditus ad propria remeauit. Deinde adducētes cæcos nonnullos, loca eorum luminū perungere ſtuduerūt, qui ſtatim in Ieſu Chriſti nomine, diſcuſſa cæcitate, poſt multos annos lumen amiſſum recipere meruerunt. Ægrotantes autem plurimi ad hoc ſpectaculū ſunt adducti, manibus poſt terga reuinctis: cumq́, & illi fuiſſent peruncti, mirabili virtute Dei vndiq́, perfuſi, ſenſu redintegrato priſtino, ad propria ſaniſſimi ſunt reuerſi. Omnes denique cæci, paralytici, leproſi, ſurdi, claudi, muti, illuc adducti, ſanati ſunt. His viſis prodigijs, Iudæi omnes, tam ſenes quàm iuuenes, parui & magni in Dominum noſtrum crediderunt, & ex hydria illa in ampullis vitreis ſanguis infuſus, per ſingulas directus eſt orbis nationes, inbente ciuitatis Epiſcopo: qui & quinto Idus Nouembris huius miraculi feſtū, vt diem Paſchæ, vel natalis Domini, inſtituit celebrari. Et dicitur ille eſſe ſanguis Dominicus, qui apud pleroſque reperitus eſſe dicitur: nec eſſe aliter eſtimandum à verè Catholicis, propter id quod ſcribitur à nobis, quaſi ex carne & ſanguine Chriſti aliquid poſſit in mundo inueniri, niſi illud quod in ara altaris per manus ſacerdotū quotidiè ſpiritualiter efficit. Hæc ex Athanaſio decerpta & collecta ſunt, cuius authoritatem magni fecerūt Patres, & hoc inſigne miraculum vehementer ſtupuere, mirantes non tantùm ſanctorum imagines venerandas, ſed etiam maximas medicandi rationes ab his proficiſci. Cur autem noſtræ imagines hodiè non faciūt miracula, reſpondent Patres inquirentibus. *Quia miracula* (aiunt) *non data ſunt credentibus, ſed illis, qui in incredulitate verſantur. Et quia imaginem illi Iudæi ita tractabant, datum eſt illis ſignum, vt ea ratione ad fidem conuerterentur.* Lecta eſt etiam conſequenter coram eiſdem Patribus authoritas. NILI EPISCOPI viri ſanctiſſimi, ex eius epiſtola, quam ad Heliodorum ſilentiariū ſcripſit, de ſancto martyre Platone. Hic cuidā inueni captiuo à barbaris, in ea effigie, qua in Eccleſia pictura figurabatur, apparuit, & ipſum liberans patri lugenti reddidit. Nam hūc eſſe Platonem martyrē, captiuus ex viſa ſæpiùs imagine, cognouit. Simile quid narrat & THEODORVS MYRORVM Epiſcopus, qui tunc cùm aliis Patribus aderat, in ſua Eccleſia factū meritis ſancti Nicolai eiuſdem vrbis quondam Epiſcopi. Nam Nicolaus eadem imagine, qua in Eccleſia cernebatur, diacono apparēs in ſomnis, prædicto Theodoro negotij, quo detinebatur, finem celerem & ſucceſſum bonum pollicitus eſt. Lecta eſt etiam conſequenter eiuſdem iam memorati NILI EPISCOPI epiſtola ad Olympiodorum Proconſulem, qua videtur omnes ſuperfluas imaginum picturas abhorrere, ſcilicet iumentorum animantium, piſcium, & huiuſmodi. *Verùm* (ait Nilus idē) *veteris & noui teſtamenti hiſtorijs hinc inde parietes templi repleri, doctiſſimi pictoris opera velim* (vide in vocabulo, Pictura) *vt hi qui literas non norunt, neque ſacram ſcripturam legere queunt, contemplatione picturæ in memoriā reducant quinam germanè vero illi Deo per fortia facta ſeruierunt, atque in certamen excitentur glorioſorum & laudatorum facinorum, per quæ cum cælo terram commutarunt, venerātes per contemplationem ea quæ non viderunt. In communi verò domo, in qua multa fuerint habitacula, ſufficiat, ſingulis veneranda crucis imago.* Hæc ille. Huius ſententiæ patris Nili, legati ſummi Pontifices ſubſcribentes, narrant Ioannem cùm templum Romę extrueret in vtroque pariete templi hiſtoriam noui & veteris teſtamenti inſcripſiſſe, hinc quidem Adam exeuntem de Paradiſo, illinc verò latronem Paradiſum ingredientem, &c. Lecta eſt & coram Patribus authoritas MAXIMI CONFESSORIS, ex libro dogmatum quæ agitata ſunt inter illum & Theodoſium Epiſcopum Cæſareæ Bythiniæ, vbi memorantur, in confirmationem eorum quæ locuti erant, manum ſuper Euangelia ſancta venerandámque crucem, & imaginem Dei ſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti, & dominæ Deiparæ ſalutantes poſuiſſe, & Patres ſubnectunt. *Itaque niſi fuiſſent neceſſaria imagines, eas propter ſtabilitionē factorum non fuiſſent oſculati, vt etiā cùm ſanctis Euangeliis, & venerāda cruce æquiualeant.* Poſthæc oblatus eſt, à legatis Apoſtolicæ ſedis, legendus liber LEONTII NEAPOLEOS CYPRI Epiſcopi, & lectus eſt locus libri quinti Apologiæ pro Chriſtianis, & cōtra Iudæos, & de imaginibus ſanctorum. In hoc loco contra Iudæos de Cherubin, & aliis in veteri lege imaginibus expreſſis diſputat, & quod imagines non adoremus tanquam Deos, ſed in eis veneremur Archetypum, vt iam à nobis ante demonſtratum eſt. Tandem idem Leontius ſimilitudines ſic proponit. *Quemadmodum qui Imperatoris mandatum ſuſcepit, illius ſigillum oſculando, non ipſam ceram, aut characterem, aut plumbum veneratur, verùm Imperatori ipſi adorationem & cultum exhibuit: ita quoque Chriſtianorū filij typum crucis adorantes, non naturam ligni adoramus, ſed ſigillum, & annulum, & characterem, & Chriſtum ipſum aſpicientes, per hoc eum qui in illo crucifixus eſt, ſalutamus & adoramus. Et quemadmodum gemini filij, peregrinante longo tempore Patre, ingenti amore ex animo erga eum affecti, quidquid illius in domo viderint, ſiue baculum, ſiue ſedem, ſiue chlamydem: hæc, inquam, omnia cùm lachrymis attrectantes, amplexantur, non illa honorantes, ſed Patrem deſiderantes & venerantes. Sic & nos fideles omnes crucem Chriſti, tanquam virgam adoramus: vt ſedem verò & cubile illius, ter ſanctum ſepulchrum: præſæpe autem & Bethleem reliquaque illius habitacula, vt domum. Sic Apoſtolos illius beatoſq́, martyres, & reliquos ſanctos, veluti amicos illius colimus. Sicut autem, ô Iudæe, tu adoras librum legis, non naturam membranarum aut atramenti adorans, ſed verba Dei quæ in illo continentur: ſic & ego imaginem Chriſti adorans, non lignorum aut colorum naturam adoro (abſit) ſed inanimatum characterem Chriſti.* Et poſtquam ex lege recenſuit plures adorationes facta, ait: *Tu* (inquit) *nos idolatras vocas. Iam ſi conſtat me idola adorare, quid cauſa eſt, quamobrem martyres qui idola deſtruxerunt veneror vt Deos, & glorifico? quo pacto ipſos martyres, qui ſtatuas ligneas confregerunt, honore proſequor? Si ligna vt Deos glorifico, quomodo veneror & adoro martyres & Apoſtolos, qui lapideas effigies perdiderunt? Quomodo honore afficio, laudo, tēpla erigo, feſta celebro tribus illis pueris, qui in Babylone imaginem auream non adorarunt? Verè magna eſt Iudæorum * cæcitas, magna impietas, in veritatem iniuriæ ſunt, ingrata Iudæorum lingua in Deum conuicia dicunt. * A ſanctorum martyrum reliquiis & imaginibus ſæpè dæmones fugantur: hæc tamen ſceleſti illi contumelia afficiunt, peruertunt, illudunt, & ſubſannant, dic mihi, quot in mubrationes, quot ſcaturigines, ſæpè etiam & ſanguinis fluores ex imaginibus & reliquijs martyrū extiterunt? Hi tamen corde inſenſati videntes non credunt, verùm fabulas iſtas & nugas fuiſſe arbitrantur.* Et vbi miracula facta, per lignum, per virgam, per defuncti Heliſæi corpus, & cæteta commemorauit, quæ etiam Iudæi confiteri cogebantur, & adorare, vt propitiatorium arcam, &c ſubdit. *Cùm igitur* (ait)

Iudæi conuertuntur.

Reſeruatio ſanguinis imaginis crucifixi etiā nunc Mantuæ cernitur.

Vide ſacrificiū Miſſæ Athanaſio ſolenne.

Cur imagines hodiè non faciūt miracula.

* Ego autem teſtis ſum oculatus, in Imagine Deiparę virginis remanſiſſe pilæ palmariæ ictum, quā impudens hæreticus in eius vultum proiecerat apud vrbem Senonenſem. Nota ſunt miracula, quæ quotidiè operatur illa imago ab hæreticis rurſius cōfracta, tempore Franciſci Regis I. in cuius locum argentea Imago repoſita cum ſumma reuerentia cernitur, ſunt & alia quę breuitatis cauſa prætereo. Nilus Epiſcopus.

Theodorus Myrorum Epiſcopus.

Vide crucis impreſſionem & imaginē à Nilo viro veruſtiſſimo authore probatam.

Maximus confeſſor.

Vide antiquū vſum imponendi manus ſuper Euāgelia cum quippiam affirmatur.

Leontius Neapolis Cypri Epiſcopus quæ inſula dū hęc ſcriberem mihi nūciata eſt à Turcis occupata, ô irreparabile damnū.

Huius Leontij profert crebrò teſtimonium Ioannes Damaſcenus in libris pro veneratione ſanctarum imaginum.

Crucem quo adorare dicamur, Vide & Crux, & Adoratio ſupra.

Iudæi adorabāt librum legis.

Quā probè & doctè reſpondet Caluiniſtis ſub perſona Iudæorum, hic Leontius.

Daniel 3.

Sed multo maior & infelicior Caluiniſtarum ô bonè pater.

Reliquiarum virtus & imaginum.

Crux adoranda.

Digitized by Google

Ierem.2. *crucem Chriſtianes adorare cõſpexeris, ſcito quia crucifixo Chriſto honos impenditur, tantùm abeſt vt ligñ colant. Nam ſi ligni naturam adorarent, profectò omnes ſyluas & arbores adorando venerarentur, quemadmodum tu aliquando hæc adoraſti, ligno & arbori dicens: Tu mihi eſto Deus, Tu me produxiſti. Nos crucem non ita affamur, neque etiam ſanctorum imagines, Dij noſtri eſtis. Non enim Dij noſtri ſunt, ſed tantùm ſimilitudines, & imagines Chriſti, & ſanctorum illius, ad commemorationem, honorem, & decorem Eccleſiæ venerandæ. Nam qui martyrem colit, Deum ipſum colit: qui matrem illius adorat, ipſi honorem aſſignat: qui Apoſtolum honore proſequitur, ipſum qui Apoſtolum miſit honorat. Qua verò fronte contra me, imaginum & crucis cauſa, inſurgis, cùm noris Abraham idolatras adoraſſe, Iacob Pharaonem, Moſes Iethro, Daniel Nabuchodonoſorem? Hi Prophetæ & iuſti cùm ſint, ob beneficia quædã illis præſtita, in terra exiſtentes illos idolatras adorarunt, & ne crucem ſanctorumq; effigies, à quibus infinita beneficia Deo procurante nobis obtigerunt, adorantem deſpicies. Quandoquidem qui Regem metuit, filium eius iniuria non afficit: qui Deum autem timet, hic omninò etiam filium Dei, crucisq; illius typum, & ſanctorum illius effigies colit & adorat.* Hæc & plura Leontius, qui à Patribus multum laudatus eſt. Poſtea lecta eſt authoritas Anaſt. Theop. ex epiſt. ad quendã, quę ſic incipit: Si doctrina exiſtimaretur, &c. vbi deadorationis imaginũ forma & modo doctè diſputat, vt ſi inuenies inſertũ ſuperiùs in vocabulo, Adoratio, &c. Lectũ eſt quoque eiuſdẽ teſtimoniũ de imaginibus adorandis, ſimilitudine ducta ab imagine Regis, quæ viciſſim à piis adoratur, tanquam ipſe Rex, & à malis impetitur tanquam in Regem temulenti inſilirent lectus eſt & poſthæc coram eiſdem Patribus locus S. Sophr. Hieroſol. Patriar. ex encomio in SS. Cyrũ & Ioannẽ, vbi adhortatur fideles ad ornãda variis donis & picturis templa prædictorum martyrum, recepturos denuncians eorum interceſſionibus pro temporalibus æterna præmia. Lectum eſt ex eodem encomio miraculum in ordine 306. vbi dicitur, & nunciatur inſigne miraculum de imagine Chriſti, & Deiparæ virginis, & præcurſoris baptiſtæ, qui in vtero ſaltu illum indicauerat. Ante hanc imaginem, narrat Sophronius Prophetarum choros & Apoſtolorũ cœtus collocatos genibus flexis, & capitibus in ſolum inclinatis ante Dominum procidere, & prædictos etiam martyres aſtitiſſe, & pro quodam ſibi deuoto, qui hæc cuncta ſpectabat, exoraſſe ante imaginem, & ita ex auditos deuotũ ſuum à morbo, pro quo, eos adierat, liberatum, & valetudine recuperata, ad propria remiſiſſe. Eiuſdem Sophronij teſtimonium profertur è Limonario, vbi narrat, referẽte THEODORO ÆLIOTE, de quodam incluſo, qui à maligno ſpiritu ſcortationis oppugnanatur: cúmque illi vehementer dæmon inſultaret, ille ait: Vſquequo non derelinques me? At dæmon oculari aſpectu ſe exhibens: Iura mihi, inquit, quòd ea quæ tibi dicam nemini ſignificabis, & ego tecum amplius non pugnabo. Spopondit ille. At dæmon: Imaginem iſtam, ſi nolis me tecum luctari, caue ne ampliùs adores, habuit autem imago, figuram Dominæ noſtræ Deiparæ virginis Mariæ geſtantem Ieſum Chriſtũ. Cùm autem hic incluſus retuliſſet præfato Theodoro Æliotæ, ille ampliùs eum excitauit ad adorandam imaginem, & pactũ frangendum, & de cætero nihil tale moleſtiæ ſenſit, & inferunt Patres. *Præſtat iuxtà ſeruare, quam planè iuramentum in deſtructionem venerandarum*

Gene.13. & 47. Exod.28. Daniel 2.

Anaſtaſius Theopoleos epiſcopus.

Sophronius patriarcha Hieroſolymitanus.

Sanctorum interceſsio.

Attende fidedignum miraculũ ſtupendũ. Sophronio referente.

Theodorus Aeliotes.

Res admiranda & prorſus ſtupenda, quod ita Diabolus odio proſequitur imagines non igitur mirum ſi per miniſtros Caluiſtas illas confringit.

A *imaginum ſeruare.* Leguntur & alia teſtimonia coram Patribus, ex libro vitæ & miraculorum ſanctorum Coſmæ & Damiani (dicitur author eſſe SIMEON METAPHASTES) de quodã narratur, qui fiſtula in iunctura coxæ laborat, cumq; pro recuperanda ſanitate templum ſanctorũ martyrum fuiſſet ingreſſus, ad eorum monitum quotidiè illud frequentabat: nec tamẽ inde ſanitatem reportauit, donec ædem ſacram egreſſus, videt in porticus limine à dextro latere imaginem ſeruatoris noſtri poſitam. Appicta autem erat & ſancta Deipara Domina noſtra, beatiq; viri Coſmas & Damianus, & quidam ex magnatibus, qui tabulã ſuſpenderat, Leontius nomine. Obſeruationibus igitur rurſum factis, cùm domum rediiſſet vidit noctu ſanctos viros, & in medio eorum virginem matrem, qui illi medicamen & ſanitatem cõtulerunt. Aliud narratur ex eorundem martyrũ vita, de quodam Conſtantino, qui iugiter ſecum imaginem ſanctorum martyrum geſtabat, ſperãs eorum interceſſionibus adiuuari, cuius vxor dum graui dolore ſiniſtræ maxillę teneretur, nec poſſet ampliùs dolores ferre, Conſtantinus de imagine ſanctorum illi ſpopondit auxilium. Statim autem nocte inſecuta, ſanctos martyres ſibi videt aſſiſtẽtes ea in forma, qua in effigie cernebantur, qui ei omnimodam contulerunt ſanitatem. Nam vxori ſanatæ proferens è ſinu imaginem, quam ferebat, oſtendit, quæ omninò illos huic eſſe ſimiles qui ſibi apparuerant noctu, profeſſa eſt, & hanc imaginem protinùs adorauit. Tertium profertur miraculum ex eodem libro, de muliere torminibus agitata, quæ ſingulari deuotione S. Martyres pro ſubleuamine impetrando obſecrabatur, eorumq; templum frequentabat. Non illi autem hoc agere quotidiè fuit ſatis, quinetiã omnibus ædiũ ſuarũ parietibus imagines eorũ appinxit. Cumq; vehementi dolore conſtringeretur, & in grabato reſideret, erigẽs ſe præ pœnarũ magnitudine ad locũ repere cœpit, in cuius parietibus ſanctorũ effigies depinxerat, fide vſa pro ſcipione. Chriſma autem accipiens in aquam effudit, illamq; bibit, & cõfeſtim ſanitati, ſanctorũ interceſſione, reſtituta eſt. His perlectis ſubiungit vnus è Patrum collegio MAVZON PRACANON Epiſcopus, quod dũ in ſuam ciuitatem è Conſtantinopoli rediiſſet, ſubito morbo adeo correptus eſt, vt amicorũ ſua ſu teſtamentum condere cogeretur. *Sed iuſſi* (ait) *vt inferrent ad me, ſanctã ſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti imaginem, quam cùm vidiſſem dixiſſemq; Domine qui das ſanctis gratiã reſpice in me, impoſuiſſemq; loco doleni, morbus ab eo repulſus eſt, & ſanitatẽ recuperaui.* Subnectitur & IOAN. CHRYSOST. authoritas, ex oratione eius in peluim, cuius initium: Omnia facta ſunt ad gloriam Dei &c. *Nubes* (ait) *in pluuiarum adminiſtrationem, terra in fructuum productionem, mare in mercium copiam, omnia tibi ſeruiunt Deo: imò imagini Dei, non enim cùm Regiæ imagines & figura in ciuitatem adferuntur, magiſtratus & populus gratulandus tabulas veneratur, neque ex cera fuſilem imaginem ſed Regiam figuram: ſic & creatio nõ terreſtrem formam, ſed cæleſtem caracterem veneratur.* Lecta eſt corã eiſdem Patribus eadem actio. 3. & authoritas ATHAN. ALEX. lib. 4 contra Arrianos. *Qui imaginem* (inquit) *Regis adorat, adorat & ipſum Regem: illius enim forma, & figura eſt imago.* Tum Patres intulerunt. *Hæc ſine rerum natura docet, quòd honor imagini exhibitus, ad ipſius fontem primũ referatur, ſicut & cõtumelia.* Hoc probat ex Baſil. Magn. lib. de Sp. S. ad Amphil. c. 17. qui eadẽ refert,

Simeon Metaphraſtes.

Primum miraculum.

Secundum.

Tertium.

Mauzon epiſcopus Pratanon rem in ſe expertus mirabilem, confitetur.

Ioannes Chryſoſtomus.

Athanaſius Alexandrinus.

Baſilius magnus.

ſcilicet quòd imaginis honor ad primum veluti fontem dirigitur. Legitur & coram eis eiuſdem Baſilij authoritas libro contra Sabellianos & Arrianos, cuius initium eſt: Iudaiſmus cùm gentilitate pugnat, vtraque autem cùm Chriſtianiſmo, &c. *Ex patre genitus filius exiſtens, & naturaliter exprimens in ſeipſo patrem, vt imago quidem, incommutabilem habet: vt verò genitum, conſubſtantiale conſeruat. Non enim qui in foro regiam imaginem diligentiùs intuens, regemq; illam dicens, eum qui in tabula pictus eſt, duos reges fatetur, nimirùm ipſam imaginem, & eum cuius eſt imago. Neque ſi quis in tabula pictum indicauerit, dixeritq; ecce Regem, ab id primum & verum exemplar, ipſum ſcilicet Regem, appellatione priuauit, profectò videtur magis honorem Regis per huiuſcemodi confeſſionem ſtabiliuiſſe, &c.* Ex hac authoritate concludunt patres falſum fuiſſe axioma Conſtantinopolitani conciliabuli, contra ſanctas imagines, quo dicebatur: *Quicunque imaginẽ Chriſti adorat, Chriſtum in duo diuidit: & quicunque imaginem aſpiciẽs aut inſcripſerit ei Hic eſt Chriſtus, Chriſtum diuidit. Stultum id ſanè eſt* (aiunt Patres) *nam diuinus pater Baſilius honorem imaginum ad ipſum exemplar primum redire teſtatus eſt: & qui imaginem regis contemplatus inſpexerit in ea regem, ſiue adorauerit, non ſanè duos reges, aut adorat, aut videt, ſed vnum regem tantum. Clarè enim dixit beatus Pater, quòd & Rex dicatur regis imago, neque tamen duo Reges: adeo vt tam clarum ſit, quòd is qui adorauerit imaginem, & dixerit, hic eſt Chriſtus, non peccauerit. Indicat enim quòd Chriſtus verus eſt Dei filius, & Patri conſidens in cœlis, idq; in proprio ſuo corpore. Verùm per imaginem quæ per colores exprimitur potentia eius adoratur & glorificatur, & per ſenſum in cognitionem eius poteſtatis peruenimus. Vnde & beatus Pater indicauit, non eſſe duas adorationes, ſed vnam ipſius imaginis & exemplaris primi.* Hoc autem præfati patres Nicæni II. Concilij tomo 2. confutationis prælibatæ Conſtantinopolitanæ Synodi illegitimæ, argumentis fortioribus probant. *Ex duabus* (inquiunt) *naturis, & in duabus naturis eſſe Chriſtum ſcimus, nempe indiuiſim diuina & humana. Altera quidem ex his indepingibilis, altera verò pingi valens, in vno Chriſto conſideratur. Et imago non quidem ſecundum ſubſtantiam exemplo primo ſimilis exiſtit, ſed tantummodò nominis ratione, & diſpoſitione expreſſorum lineamentorum per membra. Non enim cum quiſquam imaginem alicuius hominis pingit, animam in imagine querit. Et quidem anima hominis & diuina natura differentia diſcreta exiſtit: hæc enim increata eſt, & temporis neſcia, illa verò & creata & temporaria, & ab hac condita. Nullus autem qui ſapit aliquid, hominis imaginem videns, cogitauit ab anima hominem per pictorem ſeparari. Non enim dum taxat anima primata eſt imago, ſed & ipſa corporis ſubſtantia, carne, oſſibus, neruis, elementis, ſanguine, humore, &c. quorum ſanè commixtio in imagine videri haudquaquam poteſt. Hac enim in imagine ſi conſpici poſſent, hominem vtique eam, & non imaginem hominis, appellaremus.* Hoc probant ex Dionysio Areopagita, libro de cœleſti Hierarchia, quòd quando Chriſti humanitas pingitur, eius diuinitas non tangitur. *Non enim eſt exacta ſimilitudo* (ait Dionyſius) *cauſatis & cauſis: habent enim cauſatæ cauſarum contingentes imagines, ipſæ verò cauſæ ſecundum propriũ principij rationem exemptæ ſunt & ſuperemineãt, &c.* Portò, vt ad ordinem redeamus, poſt eliſam illam falſam hæreticorũ propoſitionem, lecta eſt adhuc coram Patribus præfati Baſilij adhuc authoritas, quam ſuperiùs iam citamus, ex epiſtola Adriani I. lecta eſt conſequenter & authoritas Theodoreti Cyrenſis Epiſcopi, ex libro de vita S. Simeonis, cuius initium: Simeon inter præcipuos, &c. *Aiunt* (inquit Theodoretus) *eũ in Roma, maxima ſcilicet illa, tam fuiſſe fama nobilem, vt in omnibus etiam officinarum veſtibulis exiguas eius imagines collocarint, cuſtodiam quandam & ſecuritatem rebus ſuis illinc promittentes.* Lecta eſt & authoritas deſumpta ex vita Simonis eiuſdem in mirãdo monte cap. 118. quod ſcilicet, quædam mulier à dæmonio exagitata eſt, & ſterilis exiſtens meritis eius ſanata eſt, quæ imaginem ſancti viri in domo ſua collocauit. Legitur & de alia Emorrhoiſſa, quæ tantummodò beati viri inſpecta imagine ſanata eſt, dum adhuc ille viueret. De quodam etiam ciue Antiocheno, qui à dæmonio vexatus, & à Simeone præfato ſanatus, imaginem eius in veſtibulo ædium ſuarum poſuit, quam improbi quidam & infideles de loco deturbantes, valdè puniti ſunt. Narrat quid ſimile in ſua patria contigiſſe vnus è Patrum collegio Constantinus Constantiæ Cypri Epiſcopus. *Vir quidam* (ait) *Cyprius, Armentarius de ciuitate Conſtantia, in ſacellum virginis Deiparæ orandi gratia ſeceſſit, & inter orandum ſuſpiciens, imaginem virginis ex coloribus in pariete expreſſam animaduerrit, atque: Quorſum hæc? Et ſtimulo quo boues vrgebat ſublato, imagini dextrum oculum exculpſit. Egreſſus autem templum, cùm pecus pungeret, ſtimulus fractus eſt, pariq; ea cui ferrum infixum eſt, in hominem delapſa, in oculum illius dextrum infixa eſt, hunc ego virum vidi, & vnoculum eſſe etiamnum cognoſco. Alius quidam in ciuitate quæ dicitur Citium, die 15. menſis Auguſti, cùm feſtum Virginis celebratur, ingreſſus templum vt velis ornaret illud, clauum in parietẽ malleo adigendo, frontem imaginis diui Petri in pariete depictæ tranſfodit. Funiculo itaque velo alligato, cõfeſtim illius caput frontémque intolerabilis doloris cruciatus inuaſit, qui conſtanter per duos feſtiuitatis illius dies permanſit. Epiſcopus autem Citij re cognita hominem increpauit, inſſitq; vt abiens clauum iterum eximeret ex imagine: quo facto dolor continuo mitigatus eſt. Interrogetur, ſi libet, Epiſcopus: adeſt enim in hac congregatione. Interrogatus autem Epiſcopus Citij iureiurando affirmauit rem ita ſe habere in medio Synodi.* Aliud narrat præfatus Conſtantinus. *Ante biennium* (ait) *duæ naues in Syriæ ciuitatem Gabala, cùm aliquot viris Cypriis nauigarunt. Cùm autem in Gabala peruenijſſent, ſagittarij aliqui Agareni circa mare deambulabant, & quidam eorum cùm Cypriis ingreſſus templum in ciuitate, cùm vidiſſet in pariete pictam imaginem, quæ ſunt à Chriſtianis quidnam prodeſſet iſthic imago. Ad quem Chriſtianus inquit: venerantes eam iuuat, ignominia verò afficientes noces. Ad quem Sarracenus ait: En ego effodiam illius oculum, vt cognoſcam quid poſſit. Arrepto igitur conto quem manibus ferebat, in dextrum imaginis oculum intruſit: quo facto ſtatim quoque illius oculus dexter in terram cecidit, ardenti febre correptus, à comitibus ſuis ad propria reductus eſt. Hæc nobis narrauerunt redeuntes Cyprij, qui triginta duo numero fuere, &c.* Lecta eſt poſthæc coram Patribus & authoritas Basilii Magni ex oratione in Sanctum Barlaam martyrem, cuius initium: Prius quidem ſanctorum mortem. Inter reliqua. *O clari athletarum rectè factorum pictores* (ait) *exurgite, veſtris artibus mutis mutilatam imaginem magnificate. Obſcurùs à me corona dignũ virum deſcriptum, coloribus artis veſtræ lucidũ & ſplendentem facite, & in oſtendenda præclaris facinoribus*

martyris,

Axioma falſum cõcilij Adulterini, reprobatur & retunditur variis argumentis & authoritatibus

Concilium generale 7 cõtra Conſtantinopolitanum concilabulũ, eius falſam argumẽtationem tam præmiſſam cõtra ſanctas imagines elidit.

Dionyſius Areopagita.

Theodoretus Cyrenis meminit huius Simeonis, & Nicephorus.

Vide antiquiſſimum morem ſuper ædes dominorum imagines collocare, & cõſidera inde ſubſecutum miraculum.

Conſtantinus Epiſcopus Cõſtantiæ metropolis Cypri, quę inſula hoc anno 1570. mẽſe Nouembris & Decembris fortiter expugnata à Turcis, tandem Chriſtianorũ ignauia & perfidia, in infidelium manus deuenit, ò dolẽdam iacturam.

Attende inſigia miracula.

Baſilius Magn.

Imagines depingi voluit.

Digitized by Google

martyris, victrix abeat pictura. Gaudeo in hoc certaminis genere me eſſe vobis inferiorem, videam manus exactiſſimum opus, quo certamen pingitur, videam clariorem pictum in veſtra imagine pugilem. Poſtea lectus eſt liber de vita S. Mariæ Ægyptiacæ, (author eſt PAVLVS DIACONVS, vt alibi citauimus) vbi illa peccatrix prohibita ăb ingreſſu templi, imaginem deiparæ virginis conſpiciens cõuerſa ad eam ſic loquebatur: *O virgo domina quæ Deum verbum iuxta carnem peperiſti, noui non eſſe decorum me ſordidam & inquinatiſſimam fœminam, imaginem, corpus, & animam caſtitatis tuæ, & ſemper virginitatis continentem inſpicere. Iuſtum eſt enim impuram adeò me à tua caſtitate & munditia odio haberi & execrari. Verùm quandoquidem, vt audiui, propter hoc Deus, quem tu genuiſti, homo factus eſt, vt peccatores ad pœnitentiam vocaret: auxiliare mihi ſoli, & non habenti qui mihi ſuppetias ferat, iube, vt mihi quoque contingat in templum ingreſſus: fac ne priuer aſpectu ligni, in quo iuxta carnem ad fixus fuit, quem tu genuiſti, proprium ſuum ſanguinem in redemptionem mei effundens. Iube vt & mihi quoque fores pateant, & diuinam illam crucem adorem. Eo enim fideinſſorem tibi Deum, qui ex te ortus eſt, me non ampliùs corpus hoc meum turpi commixtione conſpurcaturam. Verùm vt tantummodo crucem filij tui inſpiciam, confeſtim mundo omnibuſque rebus mundi valedico & renuncio.* Igitur intrate permiſſa crucem adorans, & gratias agens Imagini, quærit quid ſibi faciendum imperet, nec mora vocem audiuit clamantem: *Siquidem Iordanem tranſieris, requiem inuenies bonam, &c.* Tum vnus Patrum. *Talem* (ait) *Imaginem nos vidimus in ſancta Chriſti Dei noſtri ciuitate, eamque ſæpius ſalutauimus.* Lectus eſt etiam coram patribus liber vitæ S. PROCOPII MARTYRIS, cuius initium: per ea tempora regnum obtinebat Diocletianus, &c. vbi ſic legitur. *Neanias quidam ad fidem conuerſus, ex auro fatagebat crucem fabricari ſibi, & ad officinas auri fabrorum Scythopolim pergens omnes de vaſe componendo quæſiuit. Indicatus eſt autem ei vnus excellentis ingenij, nomine Marcus, qui cùm prædicti viri votum didiciſſet, timore correptus ſe nullatenus hoc audere profitebatur, ſecurior redditus, noctu in abdito loco crucem auream fabricauit. Cumque opus conſummatum erigeretur, tres in eo Imagines apparuerunt, & ſcriptum erat Hebraico ſermone in ſuperiore parte, Emmanuel, & vtrinque in ſummitate alarum, Michael & Gabriel voluit autem Marcus ſibi timens expungere imagines, verumtamen non potuit, confeſtim enim manus illius ſicca permanſit. Sub gallicinium autem præfatus Neanias, ad ædes Marci, quo ſibi crucem auferret, properauit. Videns autem illam, protinus adorauit, & de inſcriptione ac reliquis Imaginibus interrogans, cùm virtutem quandam in his eſſe cognouiſſet, adorata cruce, Marco artifici copioſam mercedem ſoluit, profectuſque eſt in ciuitatem ſuam.* Lectum eſt aliud miraculum ex vita S. THEODORI ARCHIMANDRITAE Monaſterij Sicanon, cuius initium: Benedictus Deus & pater, &c. vbi narrantur Bubones læthales, homines iſtius prouinciæ inuaſiſſe, à quibus etiam inuaſus erat præfatus Theodorus annos natus 12. Hoc morbo dum grauiter egrotaret, deportatus eſt ad Eccleſiam S. Ioannis baptiſtæ, & depoſitus in limine ingreſſus altaris, ſupra quem locum, in trabe crucis Imago Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti ſtabat. Eo autem ex Bubone ciulante, inſtillarunt in illum guttas rotis ex Imagine, & confeſtim gratia Dei lenìs à dolore ſe habuit, ſanitatique priſtinæ reſtitutus eſt. Idem

Paulus Diaconus.

Crucis adoratio.

Crucis fabrica tio.

Hiſtoria digna fide & lectione

Crucis adoratio.

Alia hiſtoria miraculoſa.

Crucifixi imago.

A etiam ab eadem Imagine in pſalmodiæ & hymnorum melodia, arte inſtructus eſt. Poſtea lecta eſt epiſtola GREGORII ad Germanum Patriarcham Conſtantinopolitanum, in qua ipſum ad conſtantiam prouocat. *Bellum tibi erat* (ait) *cum impiis, in quo licet non aperte, inſignem tamen belli ſocium habuiſti, Deum noſtrum Ieſum Chriſtum: cuius quidem * labarum inſigne geſtaſti, ipſam dico vinificantem crucem, magnum illud poſt mortem illius trophæum, in quo mundi fines quadripartitò deſcripſit, partes etiam eius litteris, areis indicauit. Deinde etiam ſanctam omnium domina caſtæ Dei matris imaginem, cuius faciem diuites populi ſupplicant. Sanctum enim eſt, vt patribus videtur. Nam quicunque eam ita venerantur, his ſine dubio magna retribuit. Quandoquidem imaginis veneratio in prototypum, iuxta magnum* B BASILIVM, *redit. Pietate enim plenum eſt venerandarum picturarum argumentum, vt ait magnus ille doctor* CHRYSOSTOMVS. *Si quis aliis ego certè* (ait) *ex cera fuſilem picturam pietate plenam amaui. Vidi enim Angelum turmas barbarorum in imagine perſequentem, & Dauid verè dicentem: domine in ciuitate tua Imaginem ipſorum ad nihilum rediges. Neque vnquam Eccleſia erranit in hoc quòd dixerit Deum nobis imagines conceſſiſſe, neque etiam hoc Ethnicam traditionem ſapit. Nam & in Paneadem ciuitatem Hemorrhoiſſæ Imago tranſmiſſa, in memoriam miraculi, quo herba creſcentes omnibus ægritudinibus auxiliares erant, celebrantur: idque ſumma erga nos Dei bonitate.* Hanc hiſtoriam ſu- C perioribus paginis intextam. Tum ex vetere & noua lege idem Gregorius profert teſtimonia, quæ & nos ſuperiùs poſuimus, & addit. *Neque nos quiſpiam accuſet, quod idolatræ ſimus, neque enim volumus vt in Eccleſia Dei Idolum aliquod ſit, abſit. Nonenim vaccas adorauimus, neque vitulum in Choreb fudimus, non Beelphegor, non Adonim, non ſolem, non Lunam, non Bel, non Dagon, neque etiam gentium diis ſubiecti fuimus. Non enim his rebus quæ nihil ſunt, nomen illud quod ſupra omne nomen eſt, inferius (chriſti populus vſque in hunc præſentem diem indicat, ſed vinificantem Trinitatem colimus & adoramus, abſint impura illa à nobis. Modus enim quo idola colantur, ſatis manifeſtus eſt: Chriſtianis autem pietatis ſtudioſis, omnium dominus eſt quem adorant. Quòd ſi* D *autem quiſpiam Iudaico animo nobis obiiciat ea, quæ in eos qui inſano in Idola amore ferebantur, dici ſolent, Eccleſiamque noſtram Idololatriæ propter venerandarum Imaginum diuina & admiranda ad promotionem & addictionem ad pietatem ſtudia accuſet, habeatur hic non alius ac canis oblatrans, & vt in ſpuda à nobis quàm procul abiiciatur. Vtinam ſanè & Iſraelem Iudæus imitetur, cui iuſſum erat per viſum, vt typica Deum commemoratione adoraret, neque vitulum & muſcas ante tabulas teſtamenti extuliſſet. Vtinam ſacrum altare illi placuiſſet, & non vacca Samaria:* E *Vtinam virgam Aaron proſpexiſſet, & non Aſtarthen. Profectò longè honeſtius ac iuſtius fuiſſet illis, Petram per quam Deus aquam dedit, ſalutare, quàm Baal, &c.* Hæc Gregorius. Omninò autem & GERMANVS CONSTANTINOPOLITANVS, cui hæc à Gregorio ſcribebantur, idem ipſe ſcripſit, epiſtola ad Ioannem Synuadon, quæ lecta eſt coram patribus actione 4. *Sanè* (inquit) *creaturas non adoramus* (abſit) *neque cultum diuinæ dominationi debitum in ſeruos deducimus, abſit. Neque principes aut Reges ſuperterram adoramus, aqualem illis cùm Deo adorationem præſtare videmur: Neque Imaginum ex cera & colore effigiationem, in errorem perfectionis diuini cultus ſuſcipimus,*

Gregorius vt recor huius nominis 3.

* ſeu vexillum

Interceſſio ſanctorum.

Baſilius.

Ioannes Chryſoſtomus.

Pſal. 72.

Nota hæc diligenter.

Contra Caluiniſtas qui nos Idolatriæ inſimulant.

Germanus Cõſtantinopolitanus Patriarcha.

Pulchrè ſanè ſe caſtigat temeritatis Caluiniſtis.

facinus est. Memorati autem sunt hæretici, non solùm hunc librum sed & in alia ciuitate plusquam triginta libros combussisse, & delati sint etiam alij libri diuersorum patrum, vt pote CONSTANTINI DIACONI, ET CARTHOPHILACIS in omnes sanctos Martyres, vbi eandem tradit doctrinam de venerandis imaginibus lacerasse. Prolati sunt denique alij diuersi libri ab incertis scriptoribus exarati, omninò conformem doctrinam prædicantes: qui tamen multis in locis mutilati & excisi erant ab hæreticis. *Sed (aiunt patres) impia Iconoclastarum, hoc est imaginum demolitorum, & libros exurentium, impietas, veritatem reddidit clariorem.* Fit porrò mentio imaginis Christi, quam dicitur ad Abgarum misisse, (eadem actione 5.) quæ ciuitatem sæpius ab hostibus liberauit, vt scribit EVAGRIVS EPIPHANIENSIS libro 4. historiæ Ecclesiasticæ, & Nicephorus, vt supra retulimus. Hinc que rei fidem facit LEO LECTOR Ecclesiæ Constantinopolitanæ, ibi cùm patribus assistens. Hic cùm Edessam aliquando petiisset, venerandam Imaginem prędictam non factam hominum manu adorari & venerari à populo vidit. Hanc etiam historiam vt verissimam confirmat ADRIANVS I. libro ad Carolum Magnum pro imaginibus venerandis capite 18. Eamque historiam confirmasse dicit STEPHANVM I. prædecessorem suum in Concilio Episcoporum, vt etiam allegat Iuo parte 4. decretorum capite 85. Præterea coram patribus recitantur & alia multa miracula. Primum quidem de quadam muliere, quæ cùm Puteum cùm magno sumptu & labore fodi fecisset, nec aquam potuisset habere, admonita est in somnis, vt simulachrum Abbatis THEODOSII, qui in scopulo viuebat, ad se adferret, quòd cùm fecisset, & in puteum descendisset, confestim aqua scatuirit, vt bona pars putei impleretur. Aliud de quodam viro sancto, qui peregrinationes longissimas aggressus, imagini Deiparæ virginis, quàm in spelunca secum habebat & seruabat, candelam ardentem commisit, vt inextinctum vsque ad reditum conseruaret, quod & factum est: nam post tres aut quatuor menses rediens à peregrinatione sanctorum locorum, susceptam candelam semper ardentem quam reliquerat, & vt reliquerat deprehendit. Sub sequitur aliud, narrante IOANNE VICARIO trium sedium Orientalium, de quodam Iudæo, qui Ezedo regi persuasit sub certa futuri præmij expectatione, vt omnem imaginem & picturam, siue ea in tabulis, siue in vasis sacris, aut parietibus, aut indumentis, aut altaribus, & quæcunque in Ecclesiis Christianorum repetirétur deleri, expungi, auferri, & ex toto subuerti mandaret: quod sine mora tyrannus, præstigiatori aurem libenter accommodans, iussit impleri per vniuersam prouinciam. *Hoc itaque modo (ait prædictus Ioannes) primum Ecclesiæ ornamenta procurante Hebræo venefico, ablata sunt. Hoc flagitium cùm Christiani suis manibus detrectarent, perpetrare, missi sunt Hebræi & Arabes homines in Deum impij, qui imaginibus exustis Ecclesiarum quasdam calce, quasdam aliis coloribus dealbarunt & incrustarunt. Quem autem finem veneficus Hebræus impius peruasor & perfuasor habuerit, similiter & Tyrannus Ezedus satis claruit. Nam Ezedus quidem, qui facinus perpetrauerat, vltra annum cùm dimidiato non vixit, in ignemque æternum descendit, & postquam mortuus fuit, in pristinum ordinem & statim imagines restitutæ sunt. Filius autem illius nomine* A *Vlidus, Hebræo indignatus interfectori patris, turpissima morte eum mori coegit.* Tunc omnes patres eiusdem Concilij 7. GENERALIS Nicæni 2. his auditis, ad calcem 5. actionis omnia illa anathemata renouarunt. quæ iam habes superiùs ad calcem 1. paginæ præcedentis folij, nec est opus repetere. quia de verbo ad verbũ eodem ordine repetuntur. Deinde actione 6. sequenti, decreta reuoluentes sæpius memorati Conciliabuli Constantinopolitani contra S. Imagines, ea omninò irrita & damnata decernunt & abrogant. Cùm enim Episcopi præfati concilij adulterini (quorum princeps erat Gregorius Neocæsarienſis, qui vt superiùs meminimus ad fidem rediit, confessione patribus oblata, & qui per omnia impia decreta loquitur) Concilium congregassent sub Leone 3. Isauro in æde diuæ Mariæ virginis, quæ Blachernis nominatur, ab exordio mundanæ fabricatæ machinę contexere orationem incipiunt, & homines Idololatriæ deditos, ita inferunt per Christum ab ea purgatos, vt de cætero in spiritu & veritate solus adoraretur, & propterea damnantes imaginum sanctarum vsum, ea instituunt, quæ hodie hæretici Caluinistæ obseruare contendunt. Nec mirum certè, quia familiare semper est in tuenda nequitia & impugnanda veritate omnibus hęreticis contubernium non autem statuenda doctrina. Vnusquisque enim in suo vult B sensu abundare, & qui excellentior inter eos est, fœdioribus hæresum diuersarum solet lacuis inuolui. Ex hoc autem in illegitimo concilio argumentum validum assumunt, sed hinc sibi non possunt magnum sperare emolumentum, quando constat illud ab vniuersa Ecclesia in legitimo illo Nicæno 2. concilio patrum innumerabilium iustè & maturo iudicio reprobatum: quia ad quoslibet hæreticorum articulos & propositiones ita à patribus doctè responsum est, vt nil relinquatur ambiguum. Siquidem cùm illi Episcopi hæretici Ecclesiam, & sex Synodos præcedentes approbent & acceptent, vt iudices, ipsi se suo C gladio perimunt, quia ex hac illorum confessione. Patres sancti, ostendunt omnes in priscos Christianorum mores impingere. *Quos si vellent (aiunt) approbare, non damnarent picturarum apparatum, qui ab eo tempore fuit quo prædicatum est Euangelium. Nam ab eo tempore quo celebrata est vltima generalis & 6. sacrosancta Synodus, vsque ad conciliabulum illud illegitimum, quo conuenerunt contra sanctas imagines, non minus quam septuaginta anni sunt. Omnibus autem notum est, illis annis sanctorum picturas non fuisse contemptas: omnibus, inquam, hoc notum est. Verùm ab illis temporibus, Imò ab Apostolorum prædicatione extiterunt, quemadmodum omni loco ex earumdem inspectione in sacris templis docemur, id quod & patres sancti testificantur, & historiarum enarratores tradunt, quorum commentaria etiam in hunc vsque diem seruantur. Et sanè euidenter hæc ad nostra vsque tempora ostenduntur, durabuntque per secula, quantumuis amaritudine & bile, hæreticorum lingua contra Ecclesiam & sex synodos* D *flagrent. Ipsa autem Dei nutu per diuersa tempora congregata, quò hæreticos illos subuertèrent, ea quæ in Catholica Ecclesia, & per scripta, & sine scriptis tradita sunt, confirmarunt & stabilierunt. Inter hæc & imaginum etiam conseruationem, quod claret ex* Concilio GENERALI VI. *canone* 82. *vbi de imaginibus singularis traditio comprobatur.* Vide dictionem Agnus Dei. &c.) Et hæc quidem. Patres præfati GENERALIS VII. Concilij, tomo 1. contra

memoratum

Constantinus Diaconus Carthophilax.

Nota.

Imago Christi Abgaro transmissa.

Euagrius Epiphaniensis.

Leo lector Cõstant.

Adrianus 1.

Stephanus 1.

Miracula fide digna & scitu atque laude.

Aliud miraculum.

Aliud notabile. Ioannes Vicarius trium sedium.

Imaginũ emersores.

Vide si non simile nostris tẽporibus factũ videris.

Concilium Nicenum 2. generale, abrogat omniaque, Cõstantinopolitanum falsò dictum generale, 7. sub Leone 3. Isauro, impio statuerat.

Argumenta Caluinistarum & natura eorũdem.

Hæretici conciliis approb. generalia, vt de & se suo gladio iugulan.

Vide antiquissimum vsum.

Igitur frustra laboras ô Caluinista.

Sex generales synodi imaginum vsum defendunt.

Concilium Cõstantinopolitanum 5 generale 6.

Digitized by Google

breui demonſtratione repetentes vſum imaginum, venerationem eſſe licitam, ex ſupra memoratis patrum ſententiis, vnanimi conſenſu adhuc hinc ſententiæ & doctrinæ veritatis ſubſcripſerunt omnes. & Symbolo recitato publicè (pro vt editum eſt in Cõcilio Nicæno primo, & in Concilio Conſtantinopolitano 1. generali 2. vt habes dictione Symbolum) omnes hæreticos Arrium, Eunomium, Sabellium, & reliquos, qui contra fidem Catholicam inſurrexerunt, & quos iam præcedentes ſex Synodi generales anathemati ſubiecerant, ipſi anathematizant. Eos autem omnes qui auſi fuerint aliud ſentire, aut docere de figura crucis, & ſanctis imaginibus, & reliquiis ſanctorum, quas ſciuerint eſſe germanas & veras, communione priuant, & anathemate percellunt, ſubſcribentibus, primò Apoſtolicæ ſedis legatis. Deinde cæteris patribus generaliter, his decem Epiſcopis comprehenſis qui à præfata hæreſi ad catholicam redierant, vt ſuperius oſtendimus. Omnia etiam anathemata repetunt, quæ ſuperiùs reperies, & ſic optato fine clauditur ſancta ſynodus, approbatis interim & receptis tribus his doctoribus prænominatis, quos hæretici illi anathemate notauerant infructuoſo. *Quorum* (aiunt patres) *diſputationibus inhærentes, digni reddamur miſericordiis & gratia primi & magni & ſupremi ſacerdotis Ieſu Chriſti domini noſtri, intercedente ſimul inuiolata domina noſtra deipara, & omnibus ſanctis, fiat, fiat, Amen.* Hæc omnia quæ acta ſunt in Concilio generali 7. THARASIVS CONSTANTINOPOLITANVS Epiſcopus tranſmiſit ad Adrianum 1 epiſtola ad eundem miſſa, quæ actione 7. eiuſdem Concilij habetur, eum certificans, quod Imperatores omnibus in locis venerandas imagines reſtituerunt, cùm in ſacris templis, tum etiam in portis regiarum, quibus Imperatoribus fœlicia præcatur. His acceptis ADRIANVS I. edidit librum pro defenſione ſanctarum imaginum contra ſæpius memoratum conciliabulum Conſtantinopolitanum, quem miſit ad Carolum Magnum Francorum Regem, vtpote Romanæ ſedis atque Catholicæ Eccleſiæ protectorem. Hæretici autem Caluiniſtæ inuulgarunt librum, ſub titulo Caroli Magni, contra ſanctam & generalem Nicænam 2. ſynodum præfatam & dicunt illum tranſmiſiſſe Adriano I. cum tantum abſit vt Rex ſanctiſſimus opus hoc ediderit, quòd ſub eius nomine deplorati homunciones ediderunt, quòd etiam eius libri confutationem Carolus ab Adriano petierit & Pontifex gnaniter & fideliter præſtiterit. vt IVO CARNOTENSIS in ſuis decretis teſtatur, aliquando ſub nomine Adriani quædam ex hoc libro proferens teſtimonia. Præterea certum eſt quòd contra Iconomachos, qui iterum ſurrexerant, Carolus ipſe Rex duodecim Epiſcopos ad Concilium LATERANENSE I. ſub Stephano III. miſit, qui hæreticis obuiarent, vt dicetur in ſequentibus. Mentionem itaque facit Adrianus 1. cap. 2. præfati libri Synodicæ epiſtolæ ſeu confeſſionis fidei, quam THEODORVS HIEROSOLYMITANVS Patriarcha, COSMAS ALEXANDRINVS ſimiliter Patriarcha, & alius adhuc THEODORVS ANTIOCHENVS Patriarcha cùm cæteris Epiſcopis Orientalibus, miſerunt Paulo Papæ huius nominis primo. Hanc poſtea latino eloquio redditam, STEPHANVS III. Papa in Concilio ROMAE in Baſilica Saluatoris, quæ appellatur Conſtantiana præſidens cùm patribus Franciæ atque Italiæ pro imaginibus ſacris comprobauit, atque ita eorum fidem laudauit. *Si quis* (ait) *alium terminum fidei, ſine ſymbolum, aut doctrinam habet, præterquam quod traditum eſt à ſanctis magnis & uniuerſalibus ſex ſynodis, & confirmatum eſt ab his ſanctis patribus qui in eis conuenerunt, & non adorat imaginem ſiue figuram domini noſtri Ieſu Chriſti, neque humanationem eius confitetur, ſicut qui deſcendit & incarnatus eſt propter genus humanum, talem impium anathematizamus, & alienum extraneúmque deputemus ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ.* Tum ex ſacræ teſtimoniis ſcripturæ, contra imaginum demolitores Adrianus præfatus cap. 15. 17. 19. & reliquis eiuſdem libri inuehitur, vt ſtatim videbimus. Capite autem 30. producit AVGVSTINVM interpretantem verſiculum illum: adorate ſcabellum pedum eius, quoniam ſanctum eſt, vt poſuimus ſupra, Euchariſtia adoranda, &c. Quia verò prædicti hæretici ſuſtinebant adorationem imaginum non eſſe Apoſtolicam traditionem, probat hoc ex DIONYSIO AREOPAGITA, cuius mentio fit Actuum 17. Hic enim epiſtola directa ad S. Ioannem Euangeliſtam, ſic ait. *Quid mirum, ſi Chriſtus vera dicit, & iniqui diſcipulos ex vrbibus expellunt, qui ſibi ea quæ meriti ſunt tribuunt, & à ſanctis ſceleſti ac nefarij homines diſtinguũtur atque diſcedunt? Sunt verum ea quæ videntur, eorum quæ ſub aſpectum non cadunt, certæ claraque imagines. Neque enim in ſeculis quæ ventura ſunt, cauſa erit Deus iuſtarum à ſe ſecretionum, &.* Idem libro de cœleſti Hierarchia cap. 1. *Itaque ſanctiſſimam noſtram Hierarchiam, prima illa ſacrorum myſteriorum inſtitutio, cùm diuina cœleſtium Hierarchiarum imitatione dignam indicaſſet, & Hierarchias quas omni materia carere dixi, figuris corporeis variiſque formis diſtinxiſſet, tradidit, vt pro captu noſtro ſimulachris ſacroſanctis illis, ad ſimplicium illarum & minimè figuris adumbratarum rerum vitam ſimilitudinemque efferamur. Non enim mens noſtra ad illa cœleſtium Hierarchiarum materiæ expertem contemplationemque excitari contenderíque poteſt, niſi rerum corporearum ſibi notarum præſidio vtatur, tum pulchritudinem quæ videatur, ſpeciei ac pulchritudinis occultæ atque recondítæ ſimulachrum quoddam eſſe cogitans, tum ſuaues odores qui ſub ſenſum cadunt, effigies eſſe eius ſuauitatis, quæ ſola ratione intelligatur.* Præterea eò quòd obiiciebant hæretici S. Gregorium omninò imaginum vſum prohibuiſſe, probatur contrarium ex eiuſdem GREGORII I. epiſtola ad Ianuarium Epiſcopum Calaritanum, qui ſic dicit. *Iudæi de ciuitate veſtra huc venientes queſti nobis ſunt, quòd Synagogam eorum quæ Caralis ſita eſt, Petrus, qui ex eorum ſuperſtitione ad Chriſtiana fidei cultum, Deo volente, perductus eſt, adhibitis ſibi quibuſdam indiſciplinatis ſequenti die baptiſmatis ſui, hoc eſt dominico, in ipſa feſtiuitate Paſchali cùm grani ſcandalo ſine veſtra occupauerit voluntate, atque imaginem illic genitricis Dei dominique noſtri, & venerandam crucem, vel birrum album, quo de fonte ſurgens indutus fuerat, poſuiſſet.* (Et poſt pauca) *conſiderantes hac de re veſtræ voluntatis intentum ac magis iudicium, his hortamur affatibus, vt ſublata exinde, cum ea qua dignum eſt veneratione, imagine atque cruce debeatis quod violenter ablatum eſt reformare. Quia hi non trahendi ſunt inuiti ad fidem, licet ſint vt conuertantur admonendi, &c.* Vide infra Iudæus, &c. Idem libro 9. epiſtola 9. ad Serenum Maſſilienſem Epiſcopum. *Aliud eſt picturam adorare, aliud per picturæ hiſtoriam quid ſit adorandum addiſcere. Nam quòd legen-*

Anathematizãtur Hæretici.

Concluſio generalis 7 Concilij Niceni 2.

Intercelſio ſanctorum.

Tharaſius Cõſtantinop.

Conſtantinus 5. Imperat. Imagines quas pater euerterat reſtaurauit.

Adrianus 1.

Caluiniſtæ falſo libruin aſcribũt Carolo Magno contra S. Imagines.

Contra falſam hæreticorũ mẽtem, qui inuulgant libros ſub titulo ſanctorũ virorum.

Concilium Lateranenſe ſub Stephano III.

Theodorus Hieroſolymitanus.

Coſmas Alexandrinus.

Theodorus Antiochenus.

Concilium Romanum ſub Stephano II.

Auguſtinus Hipponenſis. Pſal. 98.

Dionyſius Areopagita.

Adoratio imaginũ Apoſtolica traditio eſt.

Imponebant S. Gregorio hæretici quod Imaginũ vſum prohibuiſſet. Gregorius 1.

tibus ſcriptura, hoc idiotis pictura præſtat cernentibus, quia in ipſa ignorantes vident quid ſequi debeant, in ipſa legunt qui litteras neſciunt. (Et rurſus.) *In locis venerabilibus ſanctorum depingi hiſtorias, non ſine ratione vetuſtas admiſit.* Et rurſus. *Quia picturæ imaginum, quæ ad ædificationem imperiti populi fuerant facta, vt neſcientes litteras ipſam hiſtoriam attendentes, quid actum ſit diſcerent, &c.* Porrò iam ſupra eiuſdem Gregorij authoritatem citauimus. ad Secundinum incluſum, &c. Deinde deridentibus hæreticis apparitiones, quæ fiunt ſanctorum viuis & amicis hos inuocantibus, reſpondet obiiciens viſionem AMBROSIO factam à ſanctis Geruaſio & Prothaſio, ſicut ipſe teſtatur, & ante meminimus. Denique & viſionem GREGORIO NAZIANZENO à fratre ſuo Cæſario factam, ſicut ipſimet oratione in eundem teſtatur. Præterea præfatus GREGORIVS I. ſæpius in Dialogis meminit apparitionum ſanctæ Mariæ & Apoſtolorum & aliorum ſanctorum, quæ factæ ſunt viris deuotis: *Et hoc cognouerunt* (ait) *nonniſi per picturam precedentem.* Contexuit etiam Idem ADRIANVS I. loco præfato omnium prædeceſſorum ſuorum nomina, Silueſtri, Damaſi, Cœleſtini, Sixti, Leonis, Vigilij, Pelagij, Gregorij & aliorum. Sicut de Nicolao I. PLATINA CREMONENSIS recenſet, quòd miro ornatu picturis Eccleſias decorarit, & imagines erexerit, & cruces compoſuerit) qui ſacras ædes ædificauerunt, & eas picturis exornarunt. *Quæ hactenus à nobis venerantur,* (ait) *& ſi enarrare voluerimus per ordinem, quot & quantas conſtruxerint noſtri prædeceſſores Eccleſias, vſque nunc mirificè in eis ſacras imagines erigentes, atque diuerſas hiſtorias pingentes, nec non & venerantes Apoſtolicè, audemus dicere, deficeret nobis tempus enumerandi, atque eorum ædificia cùm ſacris imaginibus & hiſtoriis explanandi.* Quapropter nobis patrum traditiones ſeruandæ ſunt, vt ait AMBROSIVS de fide cap. 7. *Seruemus* (ait) *præcepta maiorum, nec hereditaria ſignacula auſu rudis temeritate violemus. Librum ſignatum illum propheticum, non ſeniores, non poteſtates, non Angeli, non Archangeli aperire auſi ſunt, ſoli Chriſto explanandi eius prærogatiua ſeruata eſt. Librum ſacerdotalem quis noſtrum reſignare audeat, ſignatum à confeſſoribus, & multorum iam martyrio conſecratum? Quam qui reſignare coacti ſunt, poſtea tamen damnata fraude ſignarunt. Qui violari non auſi ſunt, confeſſores & martyres extiterunt. Quomodo ipſum eorum poſſumus denegare, quorum victoriam prædicamus?* Et GREGORIVS III. epiſtola ad ſæpiùs memoratum Leonem 3. Iſaurum & Conſtantinum Copronymum Imperatores hæreticos. *Pro ſacris imaginibus* (ait) *omnia, & ipſa noſtra tradimus ſi contigerit, corpora, nam nunquam nouitatem recipimus, aut à religione paterna vlla declinamus ratione. Diuina enim vox interminatur, qua per omnia debet precaueri. Si totum mundum quis lucretur & animæ ſuæ detrimentum faciat, lucratus eſt nihil.* Porrò eſt pro confirmatione venerandarum imaginum Concilium FRANCFORDIENSE ſub Carolo Magno celebratum, in quo damnatum eſt ſæpius memoratum conciliabulum Conſtantinopolitanum ſub prædictis Imperatoribus Leonem III. & Conſtantino Copronymo. Contra eoſdem hæreticos. & eos qui imagines deteſtantur, ſcripſit PHOTIVS CONSTANTINOPOLITANVS Epiſcopus eo in libro, quem ſcripſit de 7. Conciliis Oecumenicis ad Michaelem Bulgariæ Principem, vbi cùm ad 7. Concilium Nicænum 2. venit, doctè quidem & diſertè de imaginibus, cruce, & Reliquiis venerandis diſputat. Iam ſuperiùs ſatis probata ſunt, quæ dicit. Scripſit & eodem tempore NICOLAVS I. epiſtola ad Epiſcopos Aſiæ & Lybiæ miſſa, contra Michaelem Imperatorem, vbi & memorati generalis Concilij 7. Nicæni 2. celebrem facit mentionem. Denique celebratum eſt poſtea Concilium GENERALE VIII. quod dicitur Conſtantinopolitanum 4 ſub Baſilio Imperatore & Adriano 2. patrum 373. vbi actione 1. à cunctis patribus acclamatum eſt. *Anathematizamus omnes hæreſes, ſimul cum Iconomachis,* Et actione 8. ſic loquuntur patres eiuſdem Concilij. *Anathema Concilio quod adhuc fremit contra venerabiles imagines, his qui ſumunt diuina ſcripturæ dicta, quæ ſunt aduerſus Idola, contra venerandas imagines anathema.* Et canone 3. decretorum ſuorum ſtatuunt librum Euangelij adorandum, vt reposuimus in vocabulo, Euangeliorum liber, &c. canone 7. ſubdunt. *Valdè proficuum eſt & venerabiles imagines pingere, ſed & proximos diſciplinas diuinæ ac humanæ ſapientiæ docere, non autem bonum eſt nec omninò proficuum, ab indignis horum aliquid fieri. Huius rei gratia nequaquam imagines operari in ſacris templis, ſed neque in quouis loco decere, anathematizatos ab hac ſancta & vniuerſali Synodo definimus, & promulgamus quouſque à propria ſeductione ac malitia conuertantur. Quiſquis ergo poſt hanc definitionem, ac pictura ſanctarum imaginum in Eccleſiis, aut doctrina actionem, quoquomodo eas admiſerit, ſiquidem clericus fuerit, proprio gradu periclitetur, ſi laicus, communione priuetur.* Eiuſdem rei meminit LEO IX. epiſtola ad Michaëlem Conſtantinopolitanum, & Leonem Acridanum Epiſcopos capite 22. Porrò de veneratione ſacrarum imaginum eodem agit argumento quo ſupra memoratum Concilium Nicænum 2. Concilium SENONENSE decreto 14. cuius poſſem & proferre ſententiam, niſi iam ſæpiùs idem à me productum eſſet, profert autem teſtimonium IOANNIS DAMASCENI libro 4. Orthodoxæ fidei capite 12. & 17. vbi egregiè de adoratione crucis & imaginum diſſerit authoritate ſacræ ſcripturæ. *Non ab re* (ait ille Damaſcenus) * *Apoſtoli vnificam crucem & ſacras erexerunt imagines, quæ cùm ab initio naſcentis Eccleſiæ debita ſemper ab orthodoxis veneratione coluntur, nihil illis à ſacroſanctis quatuor vniuerſalibus Conciliis derogatum eſt: quin & ab* AVGVSTINO *libro de viſitatione infirmorum proponi iubentur, & à* GREGORIO MAGNO *tum ad Reccaredum, tum ad Secundinum miſſa legun-* *tur.* Superius dictum eſt in vocabulo, Crux, & Reliquiæ, &c. Poſtquam autem idem Concilium Senonenſe propoſuit Concilium Nicænum 2. ſuperiùs memoratum ait. *Carolus* (inquit) *ille Magnus Francfordienſi conuentu eiuſdem erroris ſuppreſſit inſaniam, quam infœliciſſimus quidam Fœlix in Gallias & Germaniam inuexerat. Quiſquis igitur de Chriſti vel ſanctorum imaginibus aliter ſenſerit, is Chriſto & ſanctis iniurius, cùm Valdenſibus peſtiferam hæreſeos labem ſe nouerit incurriſſe, &c.* Iterum Concilium MOGVNTINENSE IV. capite 41. *Imaginum* (ait) *vſum, velut pro erudienda plebe, & omnium animis excitandis, in Eccleſiis retineri ſerio mandamus, dummodo paſtores populum accuratè moneant, imagines non ad id proponi, vt adoremus, aut colamus eas, ſed vt quid adorare, aut colere, aut quarum rerum vtiliter meminiſſe debeamus, per imagines recordemur.* Tum procaces & laſciuas damnat

imagines,

Deridentibus hæreticis viſiones quæ fiunt ſanctorum.

Ambroſius Mediolanenſis.

Gregorius Nazianzenus.

Gregorius 1.

Platina Cremonenſis.

Ambroſius Mediolanenſis.

Traditiones patrum ſeruandæ.

Apocal. 5.

Gregorius 3.

Matth. 16.

Concilium Francfordienſe generale patrum 300.

Photius Conſtantinopolit.

Nicolaus I.

Concilium Conſtantinopolitanum 4. generale 8. patrum 373.

Ergo Caluiniſtis Anathema.

Leo IX.

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato Cæcellario Archiepiſcopo, Legato & Cardinali.

Ioannes Damaſcenus.

Mirum ô Caluine quod & Apoſtolicâ vilipendis authoritatem, & traditionè putas, quia tibi potius quàm illis fides adhibeatur? erras toto cœlo & in vnum laboras.

Felix hæreticus primus Galliã hæreſi illa infectauit, qua Imagines ſanctorum detruncantur.

Concilium Moguntinũ 4.

Digitized by Google

Quæ conſideranda ſint in imaginum veneratione ſalubria decreta.

Concilium Tridentinum generale.

Imagines, vt in dictione Pictura, dicemus. Denique nouiſſimè Concilium TRIDENTINVM, ſeſſione 25. quæ fuit 9. ſub Pio IV. *Decreuit ſancta Synodus Imagines Chriſti Deiparæ virginis, & aliorum ſanctorum in templis præſertim habendas & retinendas, eiſdem debitum honorem & veneracionem impertiendã; non quòd credatur ineſſe aliqua in his diuinitas vel virtus, propter quã ſint colendæ, vel quòd ab eis ſit aliquid petendum, vel quòd fiducia in Imaginibus ſit figenda, veluti olim fiebat à Gentibus, quæ in idolis ſpem ſuam collocabant; ſed quoniam honos qui eis exhibetur, refertur ad prototypa quæ illæ repræſentant, ita vt per Imagines, quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus & procumbimus, Chriſtum adoremus, & ſanctos, quorum illi ſimilitudinem gerunt, veneremur. Id quod Concilium, præſertim Nicæne II. Synodi Decretis contra Imaginum oppugnatores eſt ſancitum.*

Epiſcopi docẽt populum quid attendere debeat in imaginibus.

Illud verò diligenter doceant Epiſcopi, per hiſtorias myſteriorũ noſtræ redemptionis picturis vel alijs ſimilitudinibus expreſſas, erudiri & confirmari populum in articulis fidei cõmemorandis, & aſſiduè recolẽdis. Tum verò ex omnibus ſacris Imaginibus magnum fructum percipi; non ſolùm quia admonetur populus beneficiorum, & munerum, quæ à Chriſto ſibi collata ſunt, ſed etiam quia Dei per ſanctos miracula & ſalutaria exẽpla oculis fidelium ſubiiciuntur; vt pro his Deo gratias agant, ad ſanctorumq; imitationem vitam, moreſq; ſuos componant, excitenturq; ad adorandum ac diligendum Deum, & ad pietatem colendam. Si quis autem his decretis cõtraria docuerit, aut ſenſerit, anathema ſit. In has autem ſanctas & ſalutares obſeruationes ſi quis abuſus irrepſerit, eos prorſus aboleri ſancta Synodus vehementer cupit; ita vt nulla falſi dogmatis Imagines, & rudibus periculoſi erroris occaſionem præbentes, ſtatuantur. Quòd ſi aliquando hiſtorias, & narrationes ſacræ Scripturæ, cùm id indocta plebi expediet, exprimi, & figurari contigerit; doceatur populus non propterea diuinitatem figurari, quaſi corporeis oculis conſpici, vel coloribus, aut figuris exprimi poſſit.

Abuſus circa imagines tollendus.

Omnis porrò ſuperſtitio in ſanctorum inuocatione, reliquiarum veneratione, & Imaginum ſacro vſu tollatur, omnis turpis quæſtus eliminetur, omnis denique laſciuia vitetur, ita vt procaci venuſtate Imagines non pingantur, nec ornentur, & ſanctorum celebratione, ac reliquiarum viſitatione homines ad comeſſationes atque ebrietates non abutantur, quaſi feſti dies in honorem ſanctorum per luxum & laſciuiam agantur. Poſtremò tanta circa hæc diligentia & cura ab Epiſcopis adhibeatur, vt nihil inordinatum, aut præpoſtèrè, aut tumultuariè accommodatum, nihil prophanum, nihilque inhoneſtum appareat, cùm domum Dei deceat ſanctitudo. (Vide ſuprà, Dies feſti non choreis.) *Hæc vt fideliùs obſeruentur ſtatuit ſancta Synodus, nemini licere vllo in loco, vel Eccleſia, etiam quomodolibet exempta, vllam inſolitam ponere, vel ponendam curare Imaginem, niſi ab Epiſcopo approbata fuerit, nulla etiã admittenda eſſe noua miracula, nec nouas reliquias recipiendas, niſi eodem recognoſcente & approbante Epiſcopo. Qui ſimul atque de his aliquid compertum habuerit, adhibitis in Concilium Theologis, & alijs pijs viris, ea faciat quæ veritati & pietati conſentanea iudicauerit. Quòd ſi aliquis dubius, aut difficilis abuſus ſit extirpandus, vel omninò aliqua de his rebus grauior quæſtio incidat; Epiſcopus, antequam controuerſiam dirimat, metropolitani & comprouincialium Epiſcoporum in Concilio prouinciali ſententiam expectet, ita tamen vt nihil, inconſulto ſanctiſſimo Romano Pontifice, nouum aut in Eccleſia hactenus inuſitatum decernatur.*

Non ad libitum erigendæ imagines, nec noua excitanda miracula, nec reliquiæ propalandæ.

Facultas Louanienſis.

Hanc doctrinam de venerandis Imaginibus FACVLTAS LOVANIENSIS ſub Carolo Imperatore V. anno ſalutis 1544. congregata arti. 27. 28. & 29. confirmat. FACVLTAS autem PARISIENSIS anno 1543. cõgregata ſub Frãciſco I. Rege, artic. 16. *Nullo modo* (ait) *addubitandum eſt, quin genuflectere coram Imagine Crucifixi, & beata Mariæ, & ſanctorum, ac rogãdum Chriſtum & ſanctos opus ſit bonum, ac pium, &c.* Lege locos aſſignatos. Porrò pro tuẽda veneratione ſanctarum Imaginum plures quidem authores, & veteres, & moderni ſcripſerũt, quorum dicta non poſſem breui chartula complecti. Nolo autem ſilentio prætereire opus illud eruditũ, quod vnus è noſtræ religionis familia CLAVDIVS BONDANVS, vir quidem ſtylo politus, clarus & ornatus eloquio, dilectione ſincerus, & cõuerſatione deuotus, ſecundo noſtræ prouinciæ Gallicanæ iam viſitator electus, mihi dilectus, & ego illi, hæroïcis verſibus nuper conſcripſit de mutua Hugoniſtici belli & Catholicę pacis collatione, quod ſic incipit:

Facultas Pariſienſis.

Claudius Bõdanus Cœleſtinus.

Gallica deterius quo fæuit in arua Tyrannus,
Ex Erebi, Mauors tenebris pallentibus ortus.
Hoc pax mitior eſt, dum Franco regnat in orbe,
Quã Deus ætherea demiſit ab arce ſupremus, &c.

Hoc certè opuſculo mirabili induſtria ita ſcitè Imaginum figuras expoſuit, & de particulari illarum proprietate ita excellẽter diſſeruit, vt Delio laudatore potius, quàm mea inepta & aggreſti egeat oratione. Lege circa medium voluminis, vbi omnium penè ſanctorum Imagines diuerſa arte & ſtatu cõpoſitas exponit, vbi etiã ita narrat:

In reliquis quæ ſunt pingenda inſignia diuis,
Pingantur noſtra myſteria facta ſalutis,
Quorum prima fuit, &c.

Frãciſcus Larbenus Cœleſtinus.

Sed hæc Imaginũ veneratione non ineptè defendit, vnus etiam è noſtræ religionis familia FRANCISCVS LARBENVS mihi olim dum Mantuæ ageret, Prioris officium ſatis familiaris, vir certè in ſcripturis non mediocriter eruditus, & conuerſatione laudabilis, illo inſigni opere, quod Muſica fidei prænotauit, cap. 33. vbi illud Symboli exponit: Sãctorum communionem. Sunt & alij qui de Imaginum veneratione locuti ſunt, quos breuitatis ſtudio pertranſeo. Lege quod etiam reſtat in vocabulis, Adoratio, Agnus Dei, Crux, Reliquiæ, Sanctorum interceſſio, & ſimilibus vocabulis, & ſequentia.

Imaginum euerſores olim vt nunc dãnati.] De Imaginum demolitoribus, dum ageremus de hæreticis qui ſemper profanis ſacra miſcuerunt, ſatis abundè tractauimus, quin & ſuperiori diſtinctione ſæpiùs notati ſunt, & tamen vt ſpecialiter iniquos illos demonſtremus ratio ſuaſit, quatenus videant Caluiniſtæ quos imitentur in ſcelere, vt ergò omittam quæ ex NICEPHORO in initio præmiſſæ diſtinctionis poſuimus. Concilium NICAENVM II. generale VII. cuius toties fecimus mentionem, actione 1. 5. & 7. longo tractu, primos Imaginum euerſores fuiſſe recenſet Manichæos, & Marcioniſtas, Petrũ Guapheum, & Xenæum Hierapolitanum Epiſcopum, quem Nicephorus præfatus vocat Xenaiam, vt ſuperiùs oſtendimus, & Seuerum, cuius mentionem fecimus ſuperiùs, & alios plures. His ſucceſſit Leo III. Iſaurus Imperator nequiſſimus, qui miſſis iuſſionibus decreuit, vt in nulla Eccleſia Imaginẽ cuiuſliber ſancti, aut martyris, aut Angeli haberetur. Maledicta enim omnia aſſerebat, vt recenſet PLATINA CREMONENSIS in vita Gregorij II. Et IOANNES LAZIARDVS Cœleſtinus,

Nicephorus.

Qui fuere primi imaginum euerſores.

Concilium Nicenum 2. generale 7.

Platina Cremonenſis.

libro 3. Epitomatis vniuersalis historiæ, cap. 84. & 85. Et ANTONIVS SABELLICVS lib 7. Enneadis 8. & alij authores. Ad hoc facinus inclinare studebat Pontificem magnis præmijs & gratijs promissis, & si contemneret, minitabatur eũ gradu proprio exturbaturum. Sed constantissimè vir sanctus despexit Imperatoris iussionem, & detestans hæresim, se contra Imperatorem, vt contra hostem armauit. Cui Venetiarum & aliarum Ciuitatum non defuit auxilium, & diuersorum populorum, qui Põtificis neci nusquam condescenderent, potiusque mori eligerẽt Christiani, quàm huiusmodi pestifera hæresis cresceret. Contra hãc hæresim & Imperatorẽ tres scripsit libros IOANNES DAMASCENVS, sicut superiùs retulimus. Sub hac etiam persecutione GREGORIVS III. floruit, qui pro veritate defendẽda & hæresi extirpanda innumeras persecutiones sustinuit. Et Concilium ROMANVM Patrum 83. celebrauit (vt præfatus Sabellicus etiam testatur) decernẽs, vt si quis antiquæ consuetudinis & Apostolicę fidelem vsum contemnens, aduersus eandem sacrarum Imaginum depositor, atque destructor & prophanator, vel blasphemus existeret, esset extorris à corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi, vel totius Ecclesiæ vnitate atq; compage. Hoc decretum sua subscriptione & omnium Episcoporum firmauit, & ipse in Ecclesia B. Petri effigies Saluatoris, & Apostolorum, & ab alio latere Dei genitricis & sanctarũ Virginum collocauit, quas postea argento vestiuit. Verùm vt altiùs repetamus, præmissum Concilium Nicænum II. actione 5. producit contra euersores Imaginum diuum CYRILLVM HIEROSOLYM. qui supplicij depingit Nabuchodonosor, propter Cherubin & cætera vasa direpta è templo Domini. Producit & testimonium SIMEONIS STILITÆ, epistola 5. ad Iustinum Imperatorem iuniorem, vbi conqueritur de templorum euersoribus & sanctarum Imaginum demolitoribus: *Nam cùm videamus* (ait *pias vestras leges, qui imaginem aut statuam Imperatoris iniuria aut ignominia afficiunt, extremo & iusto mortis supplicio plecti, qua tandem pœna puniendi sunt qui in Imaginem Domini nostri eiusque Matris infando facinore grassati sunt? Profectò non video quid mihi dicendum sit, tantum enim scelus est commissum, vt nec vlla humanitatis mica amplius superesse credatur. Quamobrem obsecramus victoriosam vestram potentiam, ne vlla posthac misericordia ostendatur, neque amplius parcere illis quispiam velit, neque vllam apologiam aut excusationem illorum nomine accipere, ne posthac peiora aggrediatur.* Huic sententiæ subscripserunt Patres NICAENI Cõcilij II. generalis VII. dicentes, eadem actione 5. eos esse, qui sacras Imagines demoliuntur Samaritis hæreticis peiores, nec esse excusabiles, aut audiendos. Lege etiam quod de Exedo Rege diximus suprà, qui sacras Imagines ad instantiam Iudæi euerti mandauerat, referente historiã IOANNE VICARIO trium sediũ Orientalium. Porrò anathematizat præfatum Nicænum II. Concilium omnes qui præsumpserint Imagines è templis deiicere, quod & Concilium generale 8. can. 3. repetit. vt superiori pagina allegatum est. Quanto autem furore in nostra Gallia & insania sit grassatum ab Hugonistis in sacras Imagines & Templa, non siccis oculis videmus & horrescimus referre. Nec enim tantã barbariem à Turcis & Sarracenis, & inhumanis quibusq; gẽtibus expectare possemus, sicut & satis opportuno carmine

Ioannes Lasiardus Cœlestinus. Antonius Sabellicus.

Ioannes Damascenus. Gregorius 3.

Cõcilium Romanũ sub Gregorio 3.

Cyrillus Hierosolymitanus.

Simeon Stilites.

Demolitores imaginum puniendi.

Cõcilium generale 7. Nicænum 2.

Ioannes Vicarius trium sediũ Orientalium.

Concilij Cõstantinopolitani 4. generale 8. sub Basilio Impera.

A desleuit memoratus noster CLAVDIVS BONDANVS Cœlestinus Deo dilectus, nobisq; familiari di ectionis & charitatis vinculo iunctus, cuius superiori pagina fecimus mentionem, potissimum vbi sic canit:

Haud scelus est vllum quod non tentare malignus
Audeat, hinc prodit cunctis damnosa latronum
Turba furens, surgit raptorum turba virorum,
Sacrilegi emergunt, calicésque crucémque scelestis
Surripiunt manibus, delubráque sacra prophanãt,
Euertúntque sacras ædes, altaria franguntur.
Sacramenta pio quæ sunt celebranda decore
Conculcant pedibus, miscẽtes sacra prophanis, &c.

Verũ superiùs sufficienter de his egimus, reuolue.

Claudius Bõdanus Cœlestinus.

B

IMMVNITAS.

De Immunitate Ecclesiæ eiúsq; libertate egimus pluribus in locis, & potissimè in vocabulo, Ecclesiarum immunitas & libertas, & in dictione, Clericus, nonnihil diximus. lege ergò.

IMPERATOR.

Imperator quis sit, & qualis esse debeat, & quid promittere teneatur.] Vide in vocabulis, Rex, & Princeps. Verùm ne locum vacuum relinquamus, sic TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro Apologetico aduersus Gentes, cap. 30. *Nos* (ait) *pro salute Imperatorum Deum vocamus æternum. Sciunt enim quis illis dederit imperium, sciunt qui & homines, qui & animas, sentiunt enim Deum esse solum, in cuius solius potestate sunt, à quo sunt secundi, post quem primi, ante omnes & super omnes Deos. Quidni, cùm super omnes homines qui vtique viuunt, & mortuis antistent? Recogitent quousque vires Imperij valeant, & ita Deum intelligant, aduersus quem valere non possunt, per eum valere se cognoscant. Cælum denique debellet Imperator, cælum captiuum triumpho suo inuehat, cælo vectigalia imponat, non poterit, ideò magnus est, quia, cælo minor est. Illius enim est ipse cuius & cælũ est, & omnis creatura. Inde est Imperator, vnde homo, antequam Imperator. Inde potestas illi vnde & spiritus. Illud suspicientes Christiani pro Imperatore precantur.* Vide Oratio. & Preces. tum cap. 33. iterum Tertullianus Imperatorem adhortatur, vt se hominem non Deum consideret. *Satis* inquit *habeat appellari, Imperator. Grande & hoc nomen est, quod à Deo traditur. Negat illum Imperatorem qui Deum dicit: nisi homo sit nõ est Imperator. Hominem se esse & iam triumphans in illo sublimissimo curru admouetur: suggeritur enim ei à tergo: Respice post te, hominem memento te. Etiam vtique hoc magis gaudet tanta se gloria coruscare, vt illi admonitio conditionis suæ sit necessaria, &c.* Et iterum, cap. 34. docet nec Imperatorem Dominum, nisi more cõmuni appellandũ. De laude verò Imperatoris egit copiosè LVDOVICVS COELIVS RODIGINVS libro 10. lectionum Antiquarum, cap. 52. ex varijs & antiquissimis authoritatibus. Qualis autem esse debeat Concilij PARISIENSE III. lib. 2. cap. 1. vbi de Regis officio tractauit, vt dicetur suo loco, etiam de Imperatore ex FVLGENTIO RVSPENSI lib. de veritate prædestinationis & gratiæ sic agit. *Imperator Clementissimus* (ait Fulgentius) *non ideò est vas misericordiæ præparatum in gloriam, quia apicem terreni Principatus accepit, sed si Imperialis culmine recta fide viuat, & vera cordis humilitate præditus, culmen regiæ dignitatis*

C

D

E

Tertullianus Carthaginensis.

Orandum pro Imperatoribus vide & Oratio, & Preces.

Ludouicus Cœlius Rhodiginus.

Concilium Parisiense 3. sub Ludouico & Lothario Imperat.

Fulgentius Ruspensis.

Ambrosius Mediolanensis.

ſanctæ religioni ſubiiciat. *Si magis in timore ſeruire Deo, quàm in timore dominari populo delectetur: Si in eo lenitas iracundiam mitiget, ornet benignitas poteſtatem: Si ſe magis diligendum, quàm metuendum cunctis exhibeat, ſi ſubiectis ſalubriter cõſulat, ſi iuſtitiam ſic teneat, vt miſericordiam non relinquam, ſi pra omnibus ita ſe ſanctæ matris Eccleſiæ meminerit Filium,* (vide infrà) *vt eius paci atque tranquillitati per vniuerſum mũdum prodeſſe ſuum faciat principatum. Magis enim Chriſtianum regitur atq; propagatur imperium, dum Eccleſiaſtico ſtatui per omnem terrã conſulitur, quàm cùm in parte quacunque terrarum pro temporali ſecuritate pugnatur.* Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro Epiſtolarum, 5. epiſt. 33. ad Marcellinam ſororem ſuam (vbi illi narrat, quid in cauſa de baſilicis non tradẽdis actum ſit) de Imperatoris officio pulchrè diſputat, vt in ſequentibus oſtendemus. ISIDORVS HISPALENSIS lib. 3. Ethimolog. c. 49. *Qui rectè vtitur* (ait) *regni poteſtate, ita præſtare ſe omnibus debet, vt quanto magis honoris celſitudine claret, tanto ſemetipſum mente humiliet.* Eadem repetit Concilium AQVISGRANENSE II. cap. 2. cap. 4. Concilij BASILEENSIS legati oratione habita ad Imperatorem Conſtantinopolitanum: *Maieſtas veſtra* (ait) *licet omnium virtutum officijs dedita ſit, & totius honeſtatis moribus ornatu, nihil tamen Regali dignitati decentius eſt, nihil Imperiali veſtræ maieſtati amplius conuenit, quàm procurare pacẽ Eccleſiæ ſanctæ Catholicæ. Neque enim* (vt egregius doctor AVGVSTINVS ait) *Chriſtianos Reges vel Imperatores fœlices eſſe dicimus, quia diutius imperant, vel quia filios ſuos regnantes & imperantes placida morte relinquunt, vel quia hoſtes Reipublicæ potenter domant, quoniam hæc & alia huius vitæ arumnoſa munera ſine ſolatia Gentiles & infideles principes à Deo frequenter obtinent, qui tamen non pertinent ad regnum Dei quo tendere debent Principes Catholici: ſed fœlices Reges & Imperatores Chriſtianos eſſe dicimus, ſi iuſtè imperant, ſi Deum timent, ſi Deum colunt, ſi Deum diligunt, ſi pacem eis datam, ad dilatandum cultum Dei diuinæ Maieſtati ſeruire ſiciunt, &c.* Require plura in vocabulo Princeps, & Rex, & alibi, (multa his locis reſeruantur) & ſequentia.

Ambroſius Mediolanenſis. — Iſidorus Hiſpalenſis. — Concilium Aquiſgranenſ. 2. Legati concilij Baſileenſis generalis. — Auguſtinus Hipponenſis. — Vbi ſita ſit fœlicitas Imperatorum.

Imperator non ſe ſacris immiſceat, nec Eccleſiam aut eius præcepta contaminet, &c.] AMBROSIVS MEDIOLANENSIS lib. 5. Epiſtolarum, epiſt. 33. ad Marcellinam ſororem, referens illi quid in cauſa de baſilicis tradendis actum ſit. *Mandatur tradere baſilicam. Reſpondeo, Nec mihi fas eſt tradere, nec tibi accipere Imperator expedit, domum priuati nullo potes iure temerare: domum Dei exiſtimas auferendam? Allegatur, Imperatori licere omnia, ipſius eſſe vniuerſa. Reſpondeo, Noli te grauare Imperator, vt putes te in ea quæ diuina ſunt imperiale aliquod ius habere, Noli te extollere, ſed ſi vis diutius imperare, eſto Deo ſubditus, Scriptũ eſt, Quæ Dei, Deo: Quæ Cæſaris, Cæſari. Ad Imperatorem Palatia pertinent, ad Sacerdotem Eccleſia, publicorum tibi mœnium ius commiſſum eſt, non ſacrorum, &c.* Denique partitam illam epiſtolam nihil aliud agit, quàm docere Imperatorem ſubditum eſſe Eccleſiæ, non ſupra Eccleſiam: quod Oratione elegantiſſima fuſius probat, quæ præfatam epiſtolam præcedit. Lege ſi vacat. Hinc narrat NICEPHORVS CALLISTVS libro 13. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap. 20. Epiſcopos Arcadium ita conueniſſe. *Tibi quidem humanorum negotiorum adminiſtratio à Deo, nobis autem Eccleſiaſticarum rerũ procuratio commiſſa eſt. Itaque ne tu Sacerdotibus ſacer*

Ambroſius Mediolanenſis. — Matth. 22. — Nicephorus Calliſtus.

A *magis, vel canonibus rectior & æquabilior eſſe velis, ſed nobis Epiſcopis Dei talium rerum curã cede, &c.* Hinc & GELASIVS I. epiſtola ad Anaſtaſium Auguſtum, & allegatur diſtinct. 96. à Gratiano, cap. Duo quippe, &c. *Abſit quæſo à Romano principe* (ait) *vt intimatam ſuis ſenſibus veritatem, arbitretur iniuriam: duo quippe ſunt* (Imperator Auguſte) *quibus principaliter mundus hic regitur, Authoritas ſacra Pontificum, & regalis poteſtas, in quibus tanto grauius eſt pondus Sacerdotum, quanto etiam pro ipſis regibus hominum in diuino reddituri ſunt examine rationem. Noſti enim* (fili clementiſſime) *quòd licèt præſideas humano generi dignitate, rerum tamen præſulibus diuinarum deuotus colla ſubmittis, atque ab eis cauſas*
B *tuæ ſalutis expetis, in qua ſumendis cœleſtibus ſacramentis, eiſque, vt competit, diſponendis ſubdite debere cognoſcis religionis ordine potius præeſſe. Itaque noſti inter hæc ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuã velle redigi voluntatem. Si enim, (quantum ad ordinẽ pertinet) publicæ diſciplinæ, cognoſcentes imperium tibi ſuperna diſpoſitione collatum, legibus tuis ipſi quoque parent religionis antiſtites, ne vel in rebus mundanis excluſæ videantur obuiare ſententiæ; quo, rogo, te decet affectu eis obedire, qui prærogandis venerabilibus ſunt attributi myſterijs. Proinde ſicut non lene diſcrimen incumbit Pontificibus ſiluiſſe pro diuinitatis cultu, quod congruit: ita his* (quod abſit) *non mediocre periculum eſt, quicunque parere debeant, deſpiciunt. Et ſi cunctis*
C *generaliter Sacerdotibus rectè diuina tractantibus fidelium conuenit corda ſubmitti: quanto potius ſedis illius Præſuli, conſenſus eſt adhibendus, quem cunctis Sacerdotibus & diuinitas ſumma voluit præminere, & ſubſequens Eccleſiæ generalis ingiter pietas celebrauit. Vbi pietas tua euidenter aduerrit, nunquam quolibet penitus humano conſilio eleuare ſe quenquam poſſe illius primilegio vel confeßioni, quem Chriſti vox prætulit vniuerſis, quem Eccleſia veneranda confeſſa ſemper eſt, & habet deuota primatem. Impeti poſſunt humanis præſumptionibus quæ ſunt diuino iudicio conſtituta, vinci autem quorumlibet poteſtate non poſſunt, &c.* Idem epiſt. ad Orientales Epiſcopos, *Imperator nullum ius, nec poteſtatem exercere poteſt in Eccleſiam, cùm conſtet de Pontificibus nunquam, niſi Eccleſiam, indicaſſe.* (Vide ſuperiùs, Epiſcopus qualiter
D iudicandus, &c. *Nec eſt humanarum legum de talibus ferre ſententiam. Obſequi ſolent principes Chriſtiani decretis Eccleſiæ, non ſuam præponere poteſtatem. Epiſcopis caput ſubdere Princeps ſolitus, non de eorum capitibus iudicare, &c.* Hinc Conciliũ ROMANVM 6. ſub Symmacho 1. & allegatur à Gratiano diſtinct. 10. ca. Non licet. & cauſa 11. q. 3. cap. Iniuſtum, & in volumine 16. librorum, lib. 15. c. 6. *Non licet Imperatori, vel cuiquam pietatem cuſtodienti aliquid contra mãdata diuina præſumere, nec quicquam, quod Euangelicis propheticiſq; & Apoſtolicis regulis obuiat, agere. Iniuſtum enim iudicium & definitio iniuſta, regio metu vel iuſſu à iudicibus ordinata, nõ valet;*
E *nec quicquam quod contra Euangelicam, vel Propheticam, vel Apoſtolicã doctrinam, conſtitutionemq; eorum, ſine ſanctorum Patrum actum fuerit, ſtabit, & quod ab infidelibus, aut hæreticis factum fuerit omninò caſſabitur, &c.* Hæc porrò repetit ADRIANVS I. lib. ad Carolum Magnũ pro defenſione 7. Concilij generalis NICAENI II. Sed & EPISCOPI ORIENTALES epiſt. ad Tharaſium Epiſcopũ Conſtantinopolitanum, quę lecta eſt actio. 3. eiuſdem Nicæni 2. Cõcilij: *Sacerdotalis* (aiunt) *dignitas Imperij ſanctificatio eſt, & confirmatio: Imperij verò, Sacerdotalis dignitatis robur & potentia. Ore ſapiens quiſpiam Rex dicere ſolebat: ma-*

Gelaſius 1. — Duæ poteſtates Eccleſiaſtica & regalis. — Imperator inferior ſacerdotibus. — Imperator Papæ obtemperet, vide & Papa. — Matth. 18. — Imperator ſubditus Epiſcopis. — Concilium Romanum 6. ſub Symmacho. — Adrianus 1. — Epiſcopi Orientales. — 5.

Sapientissimi Regis sententia.

Concilium Parisiense 3. Fulgentius Ruspensis.

Concilium Aquisgranense. Isidorus Hispalensis.

Non licet vt Imperator de Ecclesiasticis rebus iudicet. Nicolaus 1.

Constãtini dictum.

Hoc allegat Gratianus distinct. 96. cap. Denique.

Genes. 14.

quæ à Deo hominibus donata sunt, Sacerdotij dignitatem & Imperium existimant. Illa enim cœlestia curat & dispensat, hoc autem legibus equis & iustis omnia qua in terris sunt procurat. Concilio PARISIENSE III. cap. 3. postquam præmissum Gelasium allegauit, citant Fulgentium, lib. De veritate Prædestinationis & gratiæ, ita loquentem: *Quantum pertinet ad huius temporis vitam, in Ecclesia nemo Pontifice potior, & in seculo Christiano Imperatore nemo celsior inuenitur.* Et post pauca præfatũ Concilium ait: *Cùm hæc ita se habeant, certum est, Primo Sacerdotalem dignitatem longè Regalem & Imperialem antecellere, &c.* Hæc repetit Concilio AQVISGRANENSE II. cap. 1. & 2. cap. 4. Et ex ISIDORO HISPALENSI ita loquitur: *Principes seculi nonnunquam intra Ecclesiam potestatis adepta culmina tenent, vt per eandem potestatem disciplinam Ecclesiasticam muniãt. Cæterum intra Ecclesiam potestates necessaria non essent, nisi vt quod non prævalet Sacerdos efficere per doctrina sermonem, potestas hoc imperet per disciplina terrorem. Sapè per regnum terrenum, cœleste regnum proficit, vt qui intra Ecclesiam positi, contra fidem & disciplinam Ecclesiæ agũt, rigore Principum conterantur: Ipsamq; disciplinam, quam Ecclesiæ vtilitas exercere non prævalet, cervicibus superborum potestas principalis imponat, &c.* Prætereà Imperatorem non debere de rebus Ecclesiasticis iudicare ostendit NICOLAVS I. epistola ad Michaëlem Imperatorẽ, & allegatur à Gratiano, distinct. 96. c. Vbinã, &c. *Dicite quæsumus (* ait *) vbinã legistis Imperatores antecessores vestros synodalibus cõuentibus interfuisse, nisi forsitã in quibus de fide tractatũ est, quæ vniuersalis est, quæ omniũ cõmunis est, quæ nõ solũ ad clericos, verũ etiã ad laicos & ad omnes omninò pertinet Christianos. Vos autem non solum Synodo in causa Sacerdotis collectis interfuistis, (* de Synodo agit Constãtinopolitana, cõtra S. virum Ignatium eiusdem vrbis Episcopũ *) verùm etiam num erosa secularium millia fortè ad videndum eius opprobrium aggregastis, cùm magis debueratis in hoc imitari Constantinũ Piũ Augustum, de quo scriptum est, quòd dixerit (* vide suprà honor Ecclesiasticis exhibendus, &c. *) quia si vidissem aliquẽ eorum, qui religioso circumamicti sunt habitu, turpitudinem aliquam operantem, clamidem meam explicassem & cooperuissem eum, ne videretur à quoquam. Sed hoc in viro S. hæc omnia oblitioni traduntur. Fit plausus de Domini sacerdote scurris & histrionibus, &c.* Et infrà: *Nolite quæsumus præiudicium Dei Ecclesiæ irrogare, quia nullum illa præiudicium imperio vestro infert, cùm magis pro stabilitate ipsius æternam diuinitatem exores, & pro incolumitate vestra, & perpetuo salute ingi deuotione precetur (* vide Preces *) Nolite quæ sua sunt vsurpare, nolite quæ ipsi soli commissa sunt velle surripere, scientes, quia tanto nimirum à sacris debet omnis mundanarum rerum administrator esse remotus, quanto quemlibet ex catalogo clericorum & militantium Deo nullis conuenit negotijs secularibus implicari. Deniq; hi quibus tamùm humanis rebus & non diuinis præesse permissum est, quomodo de his per quos diuina ministrantur iudicare præsumant. (* vide & Laicus *) penitus ignoramus fuerunt hæc ante aduentum Christi, vt quidam typicè reges simul & sacerdotes existerent. Quod sanctus Melchisedech fuisse dicitur, quod in membris suis diabolus imitatus (* vtpotè qui semper quæ diuino cultui conueniunt sibimet tyrannico spiritu vindicare contendit *) vt Pagani Imperatores. Idem & Maximi Pontifices dicebatur. Sed cùm ad verum ventum est eundem Regem Pontificem, vltra sibi nec Imperator iura Pontificis rapuit, nec Pontifex nomen Imperatorij vsurpauit. Quoniam idem mediator Dei & hominum homo Christus Iesus, sic actibus propris & dignitatibus distinctis, officia potestatis vtriusque discreuit, propriam volens medicinali vtilitate sursum efferri, non humana superbia rursus in inferna demergi, vt & Christiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro cursu temporalium tantummodo rerum imperialibus legibus vteretur, quatenus spiritualis actio carnalibus distaret incursibus, & ideò militans Deo minimè se negotijs secularibus implicaret, ac vicissim non ille rebus diuinis præsidere videretur, qui esset negotijs secularibus implicatus vt & modestia vtriusque ordinis curaretur, ne exoleretur vtroque suffultus, & competens qualitatibus actionum, specialiter professio aptaretur. Quibus omnibus rite collectis, satis euidenter ostenditur à seculari potestate nec ligari prorsus, nec solui posse Pontificem quem constat à Pio Principe Constantino Deum appellatum, nec posse Deũ ab hominibus iudicari manifestum est.* (* vide suprà, Episcopus iudicandus, &c. & * lericus, &c. Sed & THEODOSIVS IVNIOR Sanctæ Ephesinæ primæ Synodo scribens dicit: *Deputatus est igitur Candidianus magnificentissimus Comes strenuorum domesticorum transire vsque ad Sanctissimam Synodum vestram, & in nullo quidem quæ faciendæ sunt de pijs dogmatibus quæstiones, sed potius expositiones communicare. Illicitum namque est eum qui non sit ex ordine sanctissimorum Episcoporum, Ecclesiasticis intermisceri tractatibus.* Hæc autem allegantur etiam à Gratiano distin. 10 & alijs in locis. Vide infrà, Laicus clericos non iudicet, & suprà, Episcopus non facilè accusandus, &c. & Princeps.

1. Timoth. 2.

Secularis potestas à sacerdotali differt, vide & superius, quàm & secularis potestas nil prævalet in sacerdotalem ordinem.

Constantinus Magnus. Theodosius Iunior.

Imperator primus Ecclesiæ, & summi Põtificis filius appellatus.] Forsan quispiã hoc iudicet de nouo inuentum, vt Papa Imperatorem aut Regem filium appellet, sed hoc omni tempore obseruatum legimus, sicut & præcedenti distinctione etiam ostensum. Verùm vt etiam testimonijs agamus, EPISCOPI GALLIARVM numero 44. epistolã quam miserunt ad Leonem I. summum Pontificem, quæ sequitur immediatè epistolam 49. eiusdẽ Leonis Imperatorem summi Põtificis & Ecclesiæ filiũ sic appellant: *Optassemus (* aiunt *) ad filium vestrum gloriosissimum, ad fidelissimum Principem Martianum super eadem causa literas dare, quibus congratulantes fidei ipsius, &c.* Similiter Patres Concilij CHALCEDONENSIS epistola missa ad Pulcheriã Augustam, Actione 3. de damnatione Dioscori, eam filiam vocat, & suprà GELASIVS I. epistola ad Anastasium Imperatorem eum filium vocat, vt superiori folio probatum est. ANASTASIVS II. Papa epistola ad eundem Anastasium Augustum in ipso salutationis exordio. sic scribit: *Gloriosissimo & clementissimo filio Anastasio Augusto, Anastasius Episcopus, &c.* HORMISDA I. scribens eiusdẽ successori Iustino Augusto eũ filium appellat. FOELIX III. Zenonem, epistola ad eum missa contra Petrũ Antiochenum, sanctissimum filium appellat, quẽ ad succurrendũ Ecclesiæ exemplo Martiani prouocat, & aliorũ Imperatorum VIGILIVS I. Regem Franciæ filiũ vocat, quẽ similiter ad succurrendum Ecclesiæ exẽplo prædecessorũ hortatur, epistola missa ad Aurelianũ Arelatensem Episcopum, vt diximus in vocabulo, Frãcia. Hinc ZENO IMPER. epistola scripta ad Episcopos & populũ Alexandriæ, Ægypti, Lybiæ & Pentapolis, &c. referente NICEPHORO lib. 16. cap. 12. & LIBERATO CARTH. cap. 18. Breuiarij, de causa Nestoriana. *Oratione, studio, ac legibus (* ait *) nitimur*

Episcopi Galliarum.

Concilium Chalcedonense generale 4.

Gelasius 1.

Anastasius.

Hormisda 2. Foelix 3.

Vigilius 1.

Zeno Imperator.

Nicephorus Callistus. Liberatus Carthaginensis.

multiplicare per eam ſanctam Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam incorruptam, & ſint obitu matrem noſtrorum ſceptrorum, &c. Papa AGATHO I. epiſtola ad Conſtãtinum Pogonatum Imperatorem IV. Heraclium, & Tiberium fratres, &c. lecta, a Agatho 1. actione 4. Concilij generalis 6. ſereniſſimos eos appellat. Iterũ repetit & alia epiſtola, quæ præcedentem ſubſequitur. Idem & ZACHARIAS I. epiſtola 9. & alijs Carlomanum Regem Franciæ filium ſæpiùs appellat. Denique eodem loquendi genere vtitur ADRIANVS I. epiſtola ad Conſtantinum V. & Irenem matrem pro Imaginibus conſeruandis, quæ legitur actione 2. Concilij 2. Nicæni, referente ANASTASIO BIBLIOTHE. Sic & eadem epiſtola Carolum Regem Francorum & Lógobardorum laudat. *Filius* (ait) *& ſpiritualis Compater Carolus, noſtris obtemperans monitis, &c.* Et eidem Carolo ſcribens, mittens ei librũ quem pro defenſione Imaginum ediderat, eũ ſæpiùs filium nominat. Idem & epiſtola ad Epiſcopos Galliæ & Hiſpaniæ, contra errores Elipaudi Toletani Epiſcopi, ſtatim in initio Cõcilij Francfordienſis eadem repetit. Et NICOLAVS I. ſæpiùs, vt refert in eius vita Platina, Ludouicum II. Imperatorem filium nuncupat, quem & ſeuerè corripit, vt Pater. Idẽ Epiſtola ad Michaëlem Imperatorem Conſtantinopolitanum, filium eum nominat; vnde & eum ſic alloquitur circa finem epiſtolæ. *Patres* (inquit) *veſtri per gratiam Chriſti ſumus, & vos tanquam chariſſimos diligimus filios.* Porrò in pluribus alijs eiuſdem epiſtolæ locis eũ filium nuncupat, & in calce cõcludens epiſtolam dilectiſſimum eũ filium nominat, quem precatur & ſuis monitis & ſcriptis obedire. Itẽ ADRIANVS II. ſcribens per legatos Baſilio Imperatori pro Concilio generali 8. congregando, eum deſiderabiliſſimum & Chriſtianiſſimum filium vocat. Idem & LEO IX. epiſtola 6. quæ eſt ad Conſtantinum Monomachum Imperatorem, glorioſiſſimum filium vocat, & eadem epiſtola Henricum Imperatorem Occidentis etiam filium nominat. IOANNES XXIII. Sigiſmundum Imperatorem, ſeſſione 1. Concilij Conſtantienſis, filium æquè vocat. Iterum in Concilio Ferrariẽſi, ſtatim initio actorum eiuſdem. EVGENIVS IV. Ioannem Conſtantinopolitanum Imperatorem filium nominat. Sed & in Appendice Concilij Baſileenſis. Idem Imperator, & Imperator Trapezuntij, & Burgũdiæ Dux, & Rex Fráciæ ſæpius in ſuis Epiſcopis ad Patres Baſileenſes ſe filios Eccleſiæ vocitant. Et IVLIVS II. in bulla indictionis Concilij Lateranenſis, Maximilianum Romanorum Imperatorem, & Ludouicum XII. Regem Franciæ filios ſuos dilectos vocat. Vide etiã Rex. ADRIANVS VI. ſcribẽs Federico Saxoniæ Duci Lutheranæ hæreſis labe polluto, vt eum ad viam veritatis reuocet ſæpiùs filium dilectũ nominat. Iterũ PAVLVS III. in Bulla pro inchoatione Concilij Tridentini, Carolum V. Imperatorem, & Franciſcum Regem Franciæ, filios ſuos in Chriſto chariſſimos appellat. Prædicti Caroli V. frater FERDIN. I. Imperator ſcribens Pio IV. pro cõtinuatione Cõcilij Tridẽtini, ſe primũ Eccleſiæ & ſummi Põt. filiũ nominat. Videiterũ in vocabulo Rex.

Agatho 1. Zacharias 1. Adrianus 1. Anaſtaſius Bibliothecarius. Nicolaus 1. Adrianus 2. Leo 9. Ioannes 23. Eugenius 4. Iulius 2. Adrianus 6. Paulus 3. Ferdinandus 1.

Imperator Eccleſiæ ſuccurrere tenetur vt illius Patronus.] De hac materia differimus aliquid dicere vſq; ad vocabulum, Princeps. Ibi enim hoc latiſsimè inuenies diſpoſitum.

INCANTATIO.

De incantationibus prohibitis.] Vide, Magia, & Magicus, & Mulier malefica, &c. & alijs in locis.

INCARCERATVS.

Incarcerati viſitandi.] Concilium AVRELIANENSE V. cano. 10. *Id miſerationis intuitu æquum duximus cuſtodiri, vt qui pro quibuſcunq; culpis in carceribus detinentur, ab Archidiacono ſeu à propoſito Eccleſiæ diebus Dominicis requirantur, vt neceſſitas vinctorum ſecundum præceptum diuinũ miſericorditer ſubleuetur, atque à Pontifice, aut ſtima fideli & diligenti perſona, quæ neceſſaria prouideat, competens victus de domo Eccleſiæ tribuatur, &c.* Vide & Pauper, &c.

Concilium Aurelianẽſe 3. ſub Pelagio 2.

INCARNATIO.

De incarnatione Chriſti.] Egimus in vocabulo, Chriſtus incarnatus, &c. & deinceps.

INCENSVM & THVS.

Incenſi & thuris antiquiſsimus in Eccleſia vſus.] Vt omittamus infinita teſtimonia veteris legis, quibus Incenſi & Thuris oblatio Deo acceptabilis recenſetur, quæ notata habes in margine, etiam incenſi & thuris Eccleſiæ Catholicæ meminit CANON APOST. IV. *Offerre* (inquit) *non liceat ad altare præter nouas ſpicas, & vuas, & oleũ, & thymiama, id eſt, incenſum, &c.* Deniq; DIONYSIVS AREOPAGITA libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, parte 2. cap. 3. veterem vſum offerendi incenſi in altaris ſacrificio docet, vt inuenies poſitum in vocabulo, Miſſa celebrãdæ ritus, &c. Hinc eſt quòd Concilium RHOTOMAG. cap. 1. vt docet Buchardus libro 3. Decretorum, cap. 227. ſic ſtatuit: *Vt tempore quo Euangelium legitur finitoque offertorio ſuper oblationem incenſum, in mortem videlicet Redemptoris noſtri, ponatur decreuimus, &c.* Meminit incenſi & thuribuli IOANNES CHRYSOSTOMVS oratione in Babylam Martyrẽ, quia & Imperatorem, qui hoc prophanare auſus eſt, ſæua vindicta coercuit, &c. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro de Iſaac & anima, cap. 5. Et GREGORIVS I. libro 7. epiſtola 53. ad Secũdinum Inclusum: *Thus* (inquit) *& cæteras odorum ſpecies, Aloem, Thymiama, Storacem, & Balſamũ ſanctorum martyrum corporibus offerendas tranſmiſimus.* Porrò HIERONYMVS STRIDO. tomo 8. operum, exponens illud Ioannis: Data ſunt ei incenſa, multas Eccleſiæ incenſum, & thus vult ſignare fidelium orationes & deuotiones, quæ trãſmittuntur ad Deum. Hoc Concilium AVGVST. cap. 23. confirmat, volens populo dari thuris interpretationem, ſcilicet. quòd cùm incenditur ſignificat orationes deſideriaque noſtra, cum odore bonorum operũ ad Deum aſcendere oportere. Lege ſuper hac re copioſiùs diſſerentes HAMVLARIVM FORTVNATVM, Angelonum Luxonienſem, Remigiũ Antiſſiodorenſem, Rupertum Tuitienſem authores vetuſtiſſimos, in libris quos ediderũt de Eccleſiaſticis & diuinis officijs, vbi & incenſi & aliarum cæremoniarum rationem expoſuerunt, & eorum verba prætereo, ne videat lectoris animum retardare.

Exod. 30. Leuit. 2. 5, 6. 24 Numeri 5. 3. Regum 11. & 13. 2. Paralipo. 9. Nehemiæ 13. Canon Apoſtolorum. Dionyſius Areopagita. Concilij Rhotomagen. Ioannes Chryſoſtomus. Ambroſius Mediolanenſis. Gregorius 1. Hieronymus Stridonenſis. Concilium Auguſtenſe. Hamularius Fortunatus. Angelonius Luxonienſis. Remigius Antiſſiodoren. Rupertus Tuitienſis.

INCENDIARIVS.

De Incendiarijs.] Qui domos vel Eccleſias incendũt iam dictum eſt in vocabulo, Hæreticus: Verumtamen breuiter quod ſupereſt, eſt notandum. Itaque de talibus. Sic EVTYCHIANVS Lvt allegat Gratianus cauſa 23. q. 8. Si quis, &c. *Si quis membrorum truncationes, & domorum incendia fecerit, ſiue fieri iuſſerit, aut facienti conſenſerit, quouſque de his vnicuiq; legaliter, & amicabiliter coram Epiſcopo ciuitatis alijſq; ciuibus non emendauerit, ſe*

Eutychianus 1.

Iulius 1.

Eugenius 2.

priuatum cognoſcat. Si verò poſt ſecundam & tertiam conuentionem cuncta in quibus arguitur non emendauerit, tanquam Ethnicus & publicanus ab omni Chriſtianorum collegio ſeparetur. IVLIVS I. vt iam allegauimus in vocabulo, Eccleſiarum incẽſores, &c. *Si quis Eccleſiam igne combuſſit 15. annos pœniteat, & eam ſedulè reſtituat, & precium ſuum diſtribuat Pauperibus, &c.* Allegat hũc canonem Burchardus lib. 3. decret. c. 204. & Iuo lib. 2. Hinc & EVGENIVS II. decret. 9. *Innouamus, vt ſi quis pro vindicta vel odio ignem apposuerit, vel apponi fecerit, non abſoluatur, niſi damno cui intulerit, ſecundum facultatem ſuam reſarcito, iuret ſe vlterius ignem non appoſiturum, & pœnitentia ei detur; vt Hæreſolymis, aut in Hiſpania inſeruitio Dei per annum pœniteat.* Vide Eccleſia, & Hæreticus, &c.

INCESTVS.

Inceſtus & inceſtuoſa matrimonia omninò prohibentur, & quomodo perpetrata debeant expiari.] Obtecro te Lector, ſi hic non inueneris quodcunq; quæſieris, repete vocabulum, Conſanguineus, vbi de Conſanguineorum matrimonio diximus ex Concilio Toletano II. Grego. I. & aliis infinitis authoribus. Habent enim hæc affinitatem permaximam, ita vt quod in vno dicitur, poſſit & in altero intelligi. Porrò de inceſtu ſic ABDIAS BABYLONIVS lib. 3. certaminis Apoſtolici, circa mediũ, narrat. *Dum Andreas in Philippos Macedoniæ vrbẽ tranſiret, accidit vt duo viri fratres germani eſſent nobiles, & quibus erat magna domi facultas; eranto, alteri filij duo, alteri totidem filiæ. Hi cum in ciuibus nulli forent qui dignè generationi illorum iungi poſſent, initio fœdere obligauerunt ſe mutuo, vt vnam domum facerent, & vnius filij, alterius filias in matrimonium acciperent. Cùm iam dies nuptiarum eſſet conſtitutus, factum eſt verbum Domini ad eos dicens: Nolite coniungi liberos veſtros, donec hoc veniat famulus meus Andreas, ipſe enim vobis quæ agere debeatis oſtendet. Aduenit itaque Apoſtolus, & cùm audiſſet quæ geſta eſſent, Nolite, ait, filioli, nolite ſeduci, nolite decipere hos iuuenes, quibus poteſt fructus apparere iuſtitiæ, ſed magis pœnitentiam agite, quia deliquiſtis in Dominum, & proximo ſanguine velleris polluere coniugia filiorum veſtrorum. Neque verò nos nuptias euertimus aut vitamus, cùm ab initio Deus maſculum iungi præcepiſſet & fœminam; verum inceſta potius damnamus, &c.* Hinc Concilio NEOCÆSARIENSE cano. 1 *Mulier ſi duobus nupſerit fratribus, abiiciatur vſque ad diem mortis. Sed propter humanitatem in extremis ſuis ſacramentis reconciliari oportet, ita tamen vt ſi forte ſanitatem recuperauerit, matrimonio ſoluto, ad pœnitentiam admittatur. Quod ſi defuncta fuerit mulier in eiuſmodi conſortio conſtituta, difficilis erit pœnitentia remanenti. Qua ſententia tam viri quàm mulieres teneri debebunt.* Hunc canonem allegat MARTINVS BRACARENSIS cap. 79. collectorij, & Concilium Triburienſe, vt mox dicemus. Concilium ANCYRANVM can. 14. *Quidam ſponſam habens, ſorori eius intulit violentiam, eique inhæſit tanquam ſuæ, & grauidam reddidit, poſtmodum deſponſatam ſibi duxit vxorem, illa verò quæ corrupta eſt laqueo ſe peremit. Omnes hi qui facti huius ſunt conſcij, decem annis in pœnitentiam rediganturi ſecundum Canones cõſtitutos.* Vide Conſanguineus, &c. Concilium ELIBERINVM canone 61. *Si quis poſt obitum vxoris ſuæ ſororem eius duxerit, & ipſa ſit fidelis, quinquennio à communione placuit abſtinere, niſi forte velocius dari pacem neceſſitas cõegerit infirmitatis.* Et cano. 66. *Si quis priuignam ſuam duxerit vxorem, eò quod ſit inceſtus, placuit nec in fine dandam ei eſſe communionem.* Hos canones allegat prædictus Martinus Bracarẽſis, cap. 9. Collectorij, & Concilium VORMATIENSE cano. 63. vt infrà allegabimus. Hinc & Concilio AGATHENSE ſub Cœleſtino I. can. 61. & allegat Gratianus cauſa 36. quæſt. 2. & 3. cap. de inceſtis, & allegatur in Concilio COLONIENSI II. cap. 6. *De inceſtis coniunctionibus* ait Cõcilium Agathenſe *nihil prorſus venia reſeruandum; niſi cùm adulteriũ ſeparatione ſanauerint. Inceſtuoſos verò, nullo coniugij nomine deputandos, quos etiam deſignare funeſtum eſt. Hos enim cenſemus eſſe: Si quis relictam fratris, quæ pœne prius ſoror extiterat, carnali coniunctione polluerit. Si quis frater germanam acceperit vxorem: ſi quis nouercam duxerit: ſi quis conſobrina ſe ſociauerit: ſi quis relictæ vel filiæ auunculi miſceatur, aut patrui filia, vel priuignæ ſuæ aut qui ex propria conſanguinitate aliquam, aut iuxta conſanguinem habuit; concubitu polluat, aut duxerit vxorem. Quos omnes & olim, atque ſub hac conſtitutione, Inceſtos eſſe non dubitamus, & inter Cathecumenos vſq; ad legitimam ſatisfactionem manere & orare præcipimus. Quod ita præſenti tempore probamus, vt ea quæ ſunt hactenus inſtituta, non diſſoluamus. Sanè quibus coniunctio illicita interdicitur habebunt ineundi melioris coniugij libertatem.* (Vide Conſanguineus, &c.) Idem omninò Concilium EPAVNENSE ſub Sigiſmundo Rege, cap. 30. ſtatuit ſub ſimili verborum forma & ſententia. Concilium ILERDENSE I. ſub Theodorico Rege, cano. 4. & allegat Gratianus cauſa 35. quæſt. 2. & 4. cap. De his. Et præfatum Colonienſe 2. cano. eodem. *De his qui ſe inceſtum pollutione commaculant, placuit, vt quouſque in ipſo deteſtando & illicito carnis contubernio perſeuerant, vſque ad miſſam tantum Cathecumenorum in Eccleſia admittantur: cùm quibus etiam nec cibum ſumere vllum Chriſtianorum, ſicut Apoſtolus iuſſit, oportet.* Hinc & Concilium AVRELIANENSE I. ſub Hormiſda I. cano. 20. *Nec ſuperſtes frater thorum defuncti fratris aſcendat, nec ſe quiſquam amiſſæ vxoris ſorori audeat ſociare: quòd qui fecerint Eccleſiaſtica diſtrictione feriantur.* Idem omninò de filia vxoris, & relicta fratris, de conſobrinis, de vxore auunculi, de duabus ſororibus in coniugium non ſumendis ſtatuit cap. 27. 28. 29. 30. 31. 32. Cõcilium ANTISSIODORENSE I. vt iam ſuperius ex alijs Concilijs prohibita poſuimus. Hæc quoque tenouat Concilium TVRONENSE II. capite vigeſimo ſecundo, vbi allegat præmiſſum Concilium Epaunenſe, capite trigeſimo. Et Concilium ARVERNENSE, capite 11. & locum veteris legis, Leuit. 18. & Deuter. 27. vbi inceſtus omninò prohibetur. Cõcilium AVRELIANENSE II. can. 10. *Nullus nouercæ ſuæ, id eſt, vxori patris ſui vlla copulatione iungatur, quòd ſi præſumpſerit, nouerit ſe anathematis ſupplicio feriendum.* Reliquum de nouerca ſuperiùs poſuimus ex Gregorio I. Porrò Concilium ANGLICANVM I. canone 9. referente Beda libro 4. hiſtoriæ Anglicanæ, cap. 5. Omnem inceſti ſpeciem, & fornicationis cum alia coniuge, prioribus ſubſcribens decretis, prohibuit. Denique Concilium AVRELIANENSE III. canone 10. *De inceſtis* (ait) *coniunctionibus ita quæ ſunt ſtatuta ſeruentur, vt hi qui aut modo ad baptiſmum veniunt, aut quibus patrum ſtatuta ſacerdotali prædicatione antea in notitiam non venerunt, ita pro nouitate conuerſionis ac fidei ſuæ credidimus conſulendum, vt contracta hucuſque huiuſmodi coniugia non ſoluantur,*

Abdias Babylonius.

Grande ſcelus

Concilium Neocæſarienſe ante concilium Nicenũ 1.

Martinus Bracarenſis Epiſcop.

Concilium Ancyranum etiã ante concilium Nicenum.

Concilium Eliberinũ ſub Syluestro 1. vel Marco.

Concilio Vormatienſe.

Concilium Agathenſe

Concilium Colonienſe a ſub Carol. Craſſo Imperat. 3.

Inceſti qui ſint.

Concilium Epaunenſe, ſub Gelaſio 1.

Concilium Ilerdenſe ſub Symmacho 2.

Concilium Aurelianẽſe 1. ſub Clodoueo Rege.

Concilium Antiſſiodorenſe 1. ſub Deuſdedit Concilium Turonenſe 2.

Concilium Aruernenſe.

Concilium Aurelianenſ. 2. ſub Vigilio 1.

Concilium Anglicanum 1.

Concilium Aurelianenſ. 3. ſub Vigilio 2.

In non Chriſtianis inceſtuoſa matrimonia non diriman tur.

ſed in futurum, quod de inceſtis coniunctionibus in anterioribus Canonibus interdictum eſt, obſeruetur, id eſt, vt ne quis ſibi ſub coniugij nomine ſociare præſumat relictam patris, filiam vxoris, relictam fratris, ſororem vxoris, conſobrinam, aut ſobrinam, relictam auunculi aut patrui. Quod ſi qui in hoc inceſto adulterio potiùs quàm coniugio fuerint ſociati; quandiu ſe non ſequeſtrauerint à communione Eccleſiaſtica repellantur. Illud etiam adiiciendum eſſe credidimus, vt in Epiſcopi diſcuſſione conſtet de his, qui in ciuitate ſua aut territorio conſiſtunt, & tali ſunt ordine ſociati, vtrum ignoranter ad illicita coniugia uenerint, an per contumaciam, quæ ſunt interdicta, præſumpſerint. Quia ſicut his qui per ignorantiam lapſi ſunt, ſubuenitur, ita illis quibus prius Patrum ſtatuta in notitiam uenerunt, quique etiam contra Sacerdotum interdicta in tali permixtione verſantur, priorum canonum in omnibus ſtatuta ſeruentur, vt non prius ad communionem recipiantur, quàm inceſti adulterium, ſicut ſcriptum eſt, ſeparatione ſanauerint, quia in lege Domini manifeſtè legitur: Maledictus qui dormit cum uxore patris ſui, cum priuigna, vel vxoris ſuæ ſorore, & reliqua his ſimilia. Quo fit, vt quos Deus maledixit nos niſi emendatos benedicere non poſſimus. Idem omninò interdixit Concilium ARVERNENSE canone vndecimo, & Concilium PARISIENSE I. canone quarto. Eiſdem penè verbis & ſententijs. Concilium LVGDVNENSE II. capite quarto, ſic breuiter loquitur: *De inceſtis coniunctionibus hoc placuit cuſtodiri, quod priſca Canonum ſtatuta ſanxerunt, &c.* Concilium MATISCONENSE II. Epiſcoporum 60. capite 18. *Inceſtam copulationem, in qua nec coniunx, nec nuptia rectè appellari leges ſanxerunt, Catholica omninò deteſtatur atque abominatur Eccleſia, & grauioribus pœnis eos afficere promittit, qui natiuitatis ſuæ gradus libidinoſo ardore contemnentes, in merda, quod nefas eſt, vt ſues teterrimi conuoluuntur, &c.* Deniq; Concilium generale VI. CONSTANTINOPOLITANVM III. cano. 54. pœnitentiam ſeptemnem imponit his, qui matrimonium contraxerint, ſcilicet, pater filius cum matre & ſorore, cum fratris ſui filia, cum duabus puellis ſororibus pater & filius, vel cum duobus fratribus mater & filia; & hos omnes à nefario contubernio ſe parans, allegat BASILIVM MAGNVM hoc idem in ſuis canonibus præcipientem. Quod & renouat Concilium ROMANVM ſub Gregorio II. cano. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. & 9. *Si quis preſbyteram duxerit in coniugium, anathema ſit, ſi quis monachan, quã Dei ancillam appellamus: ſi quis commatrem ſpiritualem,* Vide & Patrinus) *Si quis fratris vxorem: Si quis neptem, ſi quis nouercam, aut nurum, ſi quis conſobrinam, ſi quis de propria cognatione, vel quam cognatus habuit duxerit vxorem, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertiò, anathema ſit.* Idem Concilium MOGVNTINVM I. cano. 53. & 56. *Si quis vxorem viduam duxerit, & poſtea cùm filiaſtra ſua fornicatus fuerit, ſeu duabus ſororibus nupſerit; aut ſi qua duobus fratribus nupſerit, ſeu cum patre & filio, tales copulationes anathematizari & diſiungi præcipimus, nec vnquam amplius coniugio copulari, ſed ſub magna diſtrictione fieri.* Iterum hæc renouat Concilium MOGVNTINVM II. Præſide Rabano, capite 29. Concilium TICINENSE I. canone 1. ſub Ludouico II. Imperatore. NICOLAO I. ad conſulta Bulgarorum, & allegatur à Gratiano cauſa 33. quæſtione 2. *Si quis cùm duabus ſororibus fuerit fornicatus, aut cum his perſonis de quibus ſancta Scriptura prohibet, ſi dignam egerit pœnitentiam & caſtitatis non valuerit continentiam ſuſtinere, liceat ei legitimam in coniugio vxorem accipere. Similiter & mulier qua tali fuerit ſcelere laſſa, vt fornicationis non perdantur ad chaos. Sed hoc de laicis viris ac mulieribus ſlummodò ſtatuimus.* Idem omninò & ſub iiſdem verbis Concilium VORMATIENSE capite 33. Tum capite 36. ſic ſtatuit: *Si vir viduam in coniugium duxerit, quæ ex priori marito filiam habuit, & cum eadem filia poſtmodum concubuerit, coniugium modis omnibus diſſoluatur, & vir ille pœnitentia ſubiaceat ſanctionibus, ita vt per triennij tempus à ſacro corpore Domini noſtri Ieſu Chriſti ſuſpendatur & ſanguine, carnem non manducet, & abſtineat à vino, & ſingulis diebus ieiunium celebrare feſtinet, exceptis feſtis diebus atque Dominicis: Orationibus omni inſiſtere ſollicitudine, integritéque perficere ſummopere ſtudeat. Similiter autem de mulieribus, quæ clanculo patri ſe in concubitu ſubſternunt & filio, obſeruandum eſt.. Taliter quidem & de his ſancimus, qui duabus ſe aliſconſè ſororibus pollutos cognoſcuntur.* Hinc LVCIVS III. Rapalenſi Epiſcopo quærenti, ſi cuius vir matris thorum polluit (parte 45 Concilij Lateranenſis ſub Alexandro III. cap. 6.) ad alia vota, cùm filios deſideret, vino poſſit & viuente viro tranſire, reſpondet. *Illa ſanè cuius vir cum matre adulterium & inceſtum commiſit, nec viro ſuo coniungi carnaliter, nec eo viuente cum alio matrimonium inire valebit.* Et ALEXANDER III. Albanenſi Epiſcopo. Ibidem parte 50 capite 4. De Adoleſcente qui mulierem quandam cognouit, cuius filiam poſteà ſibi matrimonio copulauit. *Si crimen occultum eſt* (ait) *non debet ſeparari, ſi verò manifeſtum, ab vxore debet ſeparari, & ſine ſpe coniugij permanere, &c.* Et capite 5. ſequenti. Verulano Epiſcopo præcipit de eo qui ſororem vxoris ſuæ carnaliter cognouit, vt cum Hieroſolymam pro pœnitentia mittatur, & addit: *Deinde cùm ad propria redierit, ne ex abſtinentia fortè illorum deterius contingat, diſſimulari poſſit quod vxori ſuæ cohabitet, non tamen vt eis ad hoc licentiam aut fauorem aliquatenus indulgeri videatur.* Porrò Concilium TRIBVRIENSE ſub Arnulpho Imperatore, canone quadrageſimo primo. *Si quis duxerit vxorem legitimam, & impediente quacunque infirmitate vxorium opus non valens implere, cùm illa frater eius, ſuadente diabolo, adamatus ab ipſa clanculùm eam violauerit, omninò ſeparentur, & à neutro vlterius eadem mulier contingatur. Igitur coniugium quod erat legitimum, fraterna commaculatione eſt pollutum, & quod erat licitum, illicitum eſt factum, vt* HIERONYMVS *ait: Mulier duorum fratrum non aſcendat thorum, ſi autem aſcendit, adulterium perpetrabit. Poterunt autem acta pœnitentia cum iudicio Epiſcopi, ſi continere non valent, matrimonio alio copulari.* Idem Concilium canone quadrageſimotertio, eadem ſtatuit de illo, qui cum qualibet fornicatus eo neſciente, poſteà filius eius vel frater violauerit illam, vt peracta legitima pœnitentia iterato poſſint coniugio copulari, ne in voraginem fornicationis incidere videantur, ſi tamen hoc inſcij ſe feciſſe confitentur. De muliere verò quæ tantum nefas commiſit, vlterius pœnitere, atque continens & innupta permanere volunt. Idem & cano quadrageſimus quartus, de illo, qui cum aliqua fornicatus fuerit, frater eius ignarus duxerit illam vxorem. Illum quidem, qui prior fornicatus eſt, pœnitentia dura caſtigari volunt, vt qui non indicauerit

Deuter. 27.

Concilium Aruernen. 1. ſub Vigilio 1. Concilium Pariſiense 1. Concilium Lugdunenſe 1.

Concilium Matiſconenſe 2.

Concilium Conſtantinop. 3. generale 6. in Trullo.

Baſilius Magnus.

Concilium Romanũ ſub Gregorio 2.

Concilium Moguntinum 1. ſub Carolo Magno.

Concilium Mogũtinum 2. ſub Rabano Mauro. Concilium Ticinenſe. Nicolaus 1.

Concilium Vormatiense.

Quæ ſit pœnitẽtia incelti & inceſtuoſi.

Lucius 3. Hæc habentur in decretalibus Gregor. 9.

Alexander 3.

Concilium Triburien ſub Arnulpho Imperat.

Iterum recenſetur ſpecies Inceſtus.

Hieronymus Stridonenſis.

fratri: poſſe tamen poſt pœnitentiam actam iterum matrimonio iungi aſſerunt. De muliere verò allegat ſuperiùs memoratum Concilij Neocæſarienſis decretum. *Hæc quia duobus fratribus nupſit abiici (* ait *) vſque ad mortem: verumtamen in exitu propter miſericordiam fructum pœnitentiæ cõſequatur, ſi promiſerit, quod facta incolumis huius coniunctionis vincula diſſoluat. Quòd ſi defecerit aut vir, aut mulier, in talibus nuptijs difficilis erit pœnitentia in vita permanenti: Epiſcopus tamen adhibere aut minuere pœnitentiam poterit: tamen vlterius continens & à viro diſiuncta permaneat.* Idem omninò ſanxit & de illo qui cum duabus ſororibus pollutus eſt, vt vſq; in finem & exitum vitæ pœnitens & continens permaneat. *Similiter & ſoror* ait *) quæ poſterior maculata & polluta eſt. Si autem improuisè contingit, digna caſtigetur diſtrictione, & ſi velit legitima vtatur viri cõiunctione.* Statuit porrò ca. 42. de illo qui in aliũ transmigrauit Epiſcopatum, vbi inceſtuosè cũ filia ſororis ſuæ, vel amitæ, materteræ, auũculi, & c. comcubuerit, vt Epiſcopus illius Dioceſis poteſtatem & ius habeat ſecũdum canonicam authoritatem, & noſtram ſynodalem inſtitutionem flagitioſum coercere, & ad pœnitentiã emollire. Vide plura in vocabulis, Conſanguineus, Concubitus, Adulterium, Matrimonium, &c.

Inceſtvosvs.

Inceſtuoſi perueſtigandi, & coercendi.] Quidquid in ſuperiori diſtinctione & annotatione dictum, ad hoc ſpectat, ne vltra videbatur neceſſe aliquid loqui, niſi quædã me mouiſſent decreta, quæ ſingularem exigebant diſtinctionem. Itaque Concilium Mogvntinvm I. can. 53. Epiſcopi, *Inceſtuoſos* ait *) pariter inueſtigare ſtudeant omninò præcipimus; & ſi pœnitere noluerint, de Eccleſia expellãtur donec ad pœnitentiam reuertãtur.* Mogvntinvm II. cap. 28. addit. *Quòd ſi ſacerdotum noluerint admonitionibus aurem accommodare, volentes in priſtinis perdurare criminibus, oportet eos per ſecularis potentia diſciplinam à tam prana conſuetudine coerceri.* Hoc renouat Carolvs Magnvs cap. 5. Conſtitutionum ſuarum. Concilium Svessionense apud S. Medardũ, cap. 8. ſtatuit, Vt inceſtuoſi Epiſcoporũ examen refugiẽtes per iudices publicos ad eorum præſentiam deducantur, ne alterius illecebram peccati nutriat impunitas vitiorũ. Idẽ omninò Conciliũ Vvormatiense cano. 79. repetit ſub ſimili forma verborum. Repete quæ ſuperiùs dicta ſunt. Denique Concilium Narbonense cap. 6. iubet, vt ſingulis Dominicis publicè in Eccleſia excommunicentur.

Incontinentia.

De incontinentibus paſſim egimus in vocabulo, Pœnitens, Pœnitentia, Lapſus, Cœlibatus, Virgo, Vidua, &c. & alijs huiuſmodi. De qua etiã incontinẽtia ſic loquitur Avgvstinvs Hipponensis libro contra Iulianum, vbi allegat Ambroſium libro de Philoſophia. *Mater (* ait *) vitiorum omnium incontinentia, qua etiam licita vertit in vitium.*

Indvlgentiæ.

Indulgentiæ vnde habeant originem, & quæ ſit earum vis.] Quamuis certis teſtimonijs euidentibus patrum, hoc nomen non poſſimus approbare, quandoquidem nec eo vocabulo antiqui Patres vtebantur: vniuerſi tamen Patres ſemper hoc in confeſſo habuerunt, ſummũ Pontificem poteſtatem habere ligandi & ſoluendi, & quos vult poſſe abſoluere, atque quos vult ligare vt videbis apertiſſimè confirmatum in dictione, Romanæ Eccleſiæ, Primatus, & Papa. Inde concluditur, quia etiam antiquitus ſummi Pontifices indulgẽtias cõceſſerint, vt in locis plurimis in hoc opere deprehendes. Sed ſi vſum velis noſſe in Eccleſia primò frequentatum. Noſter Ioan Lazivrdvs Cœleſtinus lib. 3. Epitomatis vniuerſalis hiſtoriæ, cap. 4. dum vitã Gregorij I. deſcribit, ſic loquitur: *Hic in ſingulis Romanæ vrbis Eccleſijs in remiſſionem peccatorum ſtationes ſingulis diebus Quadrageſimæ, ordinauit per fideles deuotione prõptiſſima celebrandas. Et quia in dictis ſtationibus, ipſarum inſtitutor B. Gregorius, & plures in ſuo Pontificio ſucceſſores ſingulis eas digredientibus conceſſere indulgentias, vnde annuatim diebus Quadrageſimæ plebs Romana frequentat, arbitrans pœne debita ex ſomite peccati relaxationem.* Quia nouiſſimè quidã Pſeudochriſti & pſeudoprophetæ, ſecta ſcilicet peſtifera Bohemorum, in ſuis perfidis traditionibus conantur aſtruere indulgentias nullo modo prodeſſe, nec aliquid valere, nouem veritates ponit pro defenſione indulgentiarum, quas facilè poteris reuoluere: prolixior eſt enim quàm hic poſſit allegari. Denique indulgentiarum meminit Vrbanvs II. præſidens Concilio Clarmon. quando contra Sarracenos fideles Chriſtianos cruce ſignauit, vt diximus in vocabulo, Bellũ. Sed & Alexander III. Archiepiſcopo Cãtuariẽſi (allegatur parte 35. Concili, Lateranenſis, quod celebrauit cap. 4.) *Quòd conſuluiſti* (ait) *virum remiſſiones quæ fiunt in Eccleſiarum dedicationibus, & an conferentibus ad edificationem pontium, alijs proſint, quàm his qui remittentibus ſubſunt: Hoc tuam diſcretionem volumus firmiter tenere, quòd cùm à non ſuo Iudice nullus ligari valeat vel abſolui, remiſſiones prædictas illis prodeſſe tantummodo arbitramur, quibus vt prodeſſent Paſtores propry ſpecialiter indulſerunt, & in hoc intelligas eam quæſtionem ſolutã, in qua quæritur, vtrum his qui excommunicato communicat, à non ſuo Epiſcopo abſolutionis gratiam debeat implorare.* Idem Alexander ad nobiliſſimum Ducem Venetiarum ſcribens, parte 44. cap. 5. præfati Concilij. Benefactoribus templi ſeptimã partem, iniunctæ pœnitentiæ indulget. Porrò de indulgẽtijs ſic loquuntur Patres 1215. Concilij Lateranensis cap. 62. ſub Innocentio III. *Ad hæc, quia per indiſcretas & ſuperfluas indulgentias, quas quidam Eccleſiarum Prælati facere non verentur, & claues Eccleſiæ contemnuntur, & pœnitentialis ſatisfactio eneruatur, decernimus, vt cùm dedicatur Baſilica, nõ extẽdatur Indulgentia extra annum, ſiue ab vno ſolo, ſiue à pluribus Epiſcopis dedicetur: Ac deinde in anniuerſario dedicationis tẽpore, quadraginta dies de iniunctis pœnitẽtijs, indulta remiſſio non excedat. Infra hunc quoque dierum numerum Indulgentiarum literas præcipimus moderari, quæ pro quibuſlibet cauſis aliquoties concedũntur, cùm Romanus Pontifex, qui plenitudinem obtinet poteſtatis, hoc in talibus moderamen conſueuit obſeruare.* Denique præfati patres Indulgentias multas donant, ad calcem Concilij, cruce ſignatis pro recuperanda terra ſancta, quod & alij plurimi Pontifices & Cardinales conceſſiſſe probantur. Indulgentias largiſſimas conceſſit noſter inſtitutor Coelestinvs V. ſuis fratribus Cœleſtinis, vt in eius priuilegio eis indulto latius continetur, cuius alibi fecimus mentionem. Sed & qui eius vitam admirandã ſcripſerunt. Petrvs Alliacensis Cardinalis, & Dionysivs

Cõcilium Mogũtinum 1. ſub Carolo Magn.

Concilium Mogutinum ſub Rabano Mauro.

Carolus Magn.

Concilium Sueſſionẽſe ſub Pipino.

Concilium Vormatiense.

Concilium Narbonẽſe nouiſſimè emiſſũ in lucem.

Auguſtinus Hipponenſis.

Ioannes Lazardus Cœleſtinus, hic inhumatus iacet in monaſterio noſtro Senonenſi, vt accepi à ſenioribus.

Gregorius I.

Vrbanus 2. Concilium Claromontanum.

Alexander 3.

Concilium Lateranense ſub Innocentio 3. generale cui affuerunt patres trecenti.

Indiſcreta indulgentiæ prohibentur.

Cœleſtinus 5.

Petrus Alliacenſis.

Dionyſius Pa. bri Cœleſtinus

FABER, quondam noſtri ordinis ſplẽdor, & Pariſiẽſis monaſterij Prior, cap. 30. *Ipſe* (inquit) *coronationis ſuæ die, pariter & octaua, peccatorum omnium culpam & pœnam præſentibus confeſſis & pœnitentibus remiſit. Inſuper & quotannis eodem coronationis die reuolato, in Eccleſia S. Mariæ de Collemadio Ordinis Cœleſtinorum, quam ædificari curauerat, & vbi coronatus eſt, conſimilem erogat criminum & pœnarum indulgentiam, &c.* Quas indulgentias confirmarunt, & Apoſtolicarũ eius ſucceſſores ſummi Pontifices, vt ſatis euidenter percipitur. Porrò

Bonifacius 1.

BONIFACIVS VIII. qui prædicto Cœleſtino ſucceſſit, in ſexto decretalium titulo 10. de Pœnitentijs & remiſſionibus, multa de virtute Indulgentiarum diſſeruit, vbi & præcedens Lateranenſis Concilij decretum roborat, & obſeruari mandat. Sedulus lector facilè poteſt euoluere, ne diutius hic immoremur. Porrò

Ioannes 23. Indulgentiæ cõceſſæ his qui aſſiſtunt miſſæ ſacrificio, &c.

IOANNES XXIII. indulgentias conceſſit omnibus his qui aſſiſterent Miſſæ ſacrificio, quod omni hebdomada feria 5. celebratur, dum Concilium celebratur, ſeſs. 1. Cõcilij Conſtantienſis. Præterea idem Concilium

Concilium Cõſtantienſe.

CONSTANTIENSE ſeſs. 8. reprobat errorem Ioannis Vviclef, qui fatuum eſſe dicebat credere indulgentijs Papæ & Epiſcoporum.

Bonifacius 8.

BONIFACIVS VIII. multas conceſſit indulgentias viſitantibus lumina Apoſtolorum. Vide Iubilæus. Sed & multa eſt largitus indulgẽtias

Vrbanus 4.

VRBANVS IV. celebrantibus feſtum Euchariſtiæ (Vide ad calcem vocabuli, Miſſæ, vbi de Euchariſtiæ ſolemnitate dicemus) quas & renouat

Clemens 5.

CLEMENS V. in Concilio Viennenſi, & allegatur titulo 15. Clementinarum, cap. De Reliquijs & veneratione Sanctorum. Sic &

Martinus 5.

MARTYR V. Indulgentias conceſſit his, qui comitantur corpus Chriſti dum defertur ad infirmos, vt alibi diximus. Multi alij Pontifices, dum alicuius feſti inſtitutionem celebrandam ſanciunt, etiam addunt fidelibus deuotè celebrãtibus indulgentias. Deniq; in Extrauagantibus communibus, cap. 1. De indulgentia anni Iubilæi agitur à Bonifacio VIII. conceſſa, vt dicemus alibi. Lege autem (oro) quid dicat gloſſa, quæ præfatam Extrauagant. interpretatur de Pœnitentijs & remiſſionibus. Has indulgentias renouauit

Clemens 6.

CLEMENS VI. Archiepiſcopo Terraconenſi & eius ſuffraganeis, cap. 2. prædictæ extrauagantis, vbi ſic incipit: Vnigenitus Dei filius. vbi theſaurum quẽ Chriſtus ſuis meritis Eccleſię acquiſiuit, dicit relictũ fuiſſe diſpẽſandũ Petro & ſucceſſoribus eius, proprijs & rationalib⁹ cauſis, nũc pro tali, nũc pro partiali remiſſione pœnæ tẽporalis pro peccatis debitæ, tã ſpecialiter, quam generaliter (prout cũ Deo expedire cognoſcerẽt) verè pœnitẽtibus & confeſſis miſericorditer applicãdũ. *Ad hunc theſauri cumulum* (ait) *beatæ Dei genitricis & omnium electorum, à primo iuſto vſque ad vltimum, merita adminiculum præſtare noſcuntur. De cuius conſumptione ſeu minutione non eſt aliquatenus formidandum, tam propter infinita Chriſti merita, quàm pro eo quod quanto plures ex eius applicatione trahuntur ad Iuſtitiam, tanto magis accreſcit ipſorum cumulus meritorum.* Hoc quidem latiùs explicat

Indulgentiarũ fundamentum.

Ioannes Gerſon Cancellarius Pariſienſis

IOANNES GERSON ſpeciali tractatu quem ſcripſit de indulgentijs, qui ſic incipit: Quæcunque alligaueritis ſuper terram, &c. & eſt tom. 2. operum. Lege ſi vacat. Deniq; SIXTVS IV. De indulgentijs ob pia opera cõcedẽndis, & de vario modo eas largiendi tractat in extrauaganti, quæ incipit: Et ſi Dominici gregis ſaluti, &c. Immenſas inſuper indulgentias Patres Concilij

Sixtus 4.

Concilium Baſileenſe generale.

BASILEENSIS conferunt his, qui contribuerunt in ſubſidiũ pro reductione Græcorum, quæ magnis expenſis erat facienda, vt liquet ex ſeſs. 24 eiuſdẽ Concilij. Et omnibus confeſſis & contritis, authorite omnipotẽtis Dei, illam plenariam remiſſionem impertiuntur ſemel in vita & ſemel in mortis articulo, quam Eccleſia cõcedere ſolet omnibus euntibus Romã tẽpore Iubilæi, vel cruce ſignatis ad recuperationem terræ ſanctæ tẽpore paſſagij generalis, ſub hac cõditione quòd per annum integrum, ſi vixerint, ſingulis 6. ferijs ieiunabunt, aut ſi nequeant, confeſſoris iudicio ieiunium in aliud piũ opus commutabunt: & ſi ſunt clerici 7. Pſalmos, ſi laici 7. Pater noſter, & Aue Maria dicere aſtringentur, & cætera, quæ indulgentiarum tenorem exprimunt. Et omninò in concedendis indulgentijs ea forma Patres procedunt, quæ adhuc hodiè à ſummis Pontificibus obſeruatur, ne quiſquam ſine ratione indulgentias dari arbitretur. Qualiter autem denariorum collectio fieri debeat, ibidem aſſignatur, ſed quia pro eo tempore indultum in vſu fuit, reliquum ſubticemus. Indulgentias porrò largiuntur his qui S. Mariæ virginis feſtũ Conceptionis celebrauerint, ſeſs. 36. & qui Viſitationem eiuſdẽ celebrauerint, ſeſs. 43. Deniq; ſeſs. 45. illis indulgentijs largiũtur, qui Conſilio Baſilienſi incorporantur, quæ certè immenſæ ſunt. Quòd autem indulgentias poſſit cõferre Concilium generale, Patres prædicti probant epiſtola Synodali ad calcem vltimæ ſeſſionis, quæ talem præfert titulum. Quod Concilium generale poſſit concedere plenarias indulgentias. Vide allegatam ſuperiùs verbo, Conciliorũ authoritas, &c. Et vt breuiter concludamus Conciliũ

Concilium generale poteſt indulgentias conferre.

Concilium Tridentinum generale.

TRIDENTINVM generale nouiſſimum ſic loquitur ſeſs. 25. quę fuit 9. ſub Pio IV. c. vlt. *Cum poteſtas conferendi indulgentias à Chriſto Eccleſiæ conceſſa ſit, atque huiuſmodi poteſtate diuinitus ſibi tradita antiquiſſimis etiã temporibus illa vſa fuerit, ſacroſancta Synodus indulgentiarum vſum Chriſtiano populo maximè ſalutarem, & ſacrorum Conciliorum authoritate probatum in Eccleſia retinendum eſſe docet & præcipit, eoſq; anathemate damnat qui aut inutiles eſſe aſſerunt, vel eas concedendi in Eccleſia poteſtatem eſſe negant. In his tamen concedendis moderationem iuxta veterem & probatam in Eccleſia conſuetudinem adhiberi cupit, ne nimia facilitate Eccleſiaſtica diſciplina enerueretur. Abuſus verò qui in his irrepſerunt, & quorum occaſione inſigne hoc indulgentiarum nomen ab hæreticis blaſphematur, emendatos & correctos cupiens, præſenti decreto generaliter ſtatuit, prauos quæſtus omnes pro his conſequendis, vnde plurima in Chriſtiano populo abuſuum cauſa fluxit, omninò abolendos eſſe. Cæteros verò qui ex ſuperſtitione, ignorantia, irreuerentia, aut aliunde quomodocunq; prouenerunt cùm ob multiplices locorum & prouincialium apud quas hi committuntur, corruptelas commodè nequeant ſpecialiter prohiberi, mandat omnibus Epiſcopis, vt diligenter quiſque huiuſmodi abuſus Eccleſiæ ſuæ colligat, eoſque in prima Synodo prouinciali referat, vt aliorum quoque Epiſcoporum ſententia cognita ſtatim ad ſummum Romanum Pontificem deferantur: cuius authoritate & prudentia, quod vniuerſali Eccleſiæ expediet ſtatuatur, vt ita ſanctarũ indulgentiarum munus pie ſanctè & incorruptè omnibus fidelibus diſpenſetur.* Hanc doctrinã approbat

Indulgentiarũ vſus ſalutaris.

In cõcedendis indulgẽtiarum moderamen & ratio.

FACVLTAS LOVANIENSIS art. 22. & 30. PARISIENSIS Facultas art. 23 ait: *Certum eſt vnum eſſe iure diuino ſummum in Eccleſia Chriſti militante Pontificẽ, cui omnes Chriſtiani parere tenẽtur, qui quidẽ poteſtatẽ habet & indulgẽtias cõferendi, quæ & poſſunt*

Facultas Louanienſis, Facultas Pariſienſis.

his qui in purgatorio detinentur, prodeſſe. Vide in vocabulis, Purgatorium, Abſolutio, Confeſſio, & Excommunicatio, &c.

Concilium Tridentinum generale.

Indulgentiarum quæſtores abrogantur.] Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 21. quæ fuit 5. ſub Pio IV. cano. 9. decreti reformationis. *Cùm multa* (ait) *à diuerſis anteà Conciliis, tam* LATERANENSI, *ac* LVGDVNENSI, *quàm* VIENNENSI, (vt habes in Decretalibus ſexto decretalium & in Clementinis) *aduerſus prauos eleemoſynarum quæſtorũ abuſus remedia tũc adhibita, poſterioribus temporibus reddita fuerint inutilia, potiuſque eorum malitia ita quotidie magno fidelium omnium ſcandalo & querela excreſcere deprehẽdatur, vt de eorum emendatione nulla ſpes amplius relicta videatur, ſtatuit, vt poſthac in quibuſcunque Chriſtiana religionis locis eorum nomen atque vſus penitus aboleatur, nec ad officium huiuſmodi exercendum vllatenus admittantur non obſtantibus priuilegijs Eccleſijs, monaſterijs, hoſpitalibus, pijs locis, & quibuſuis cuiuſcunq; gradus ſtatus & dignitatis perſonis conceſſis, aut conſuetudinibus etiam immemorabilibus. Indulgentias verò aut alias ſpirituales gratias, quibus non ideo Chriſti fideles decet priuari, deinceps per ordinarios locorum, adhibitis duobus de capitulo, debitis temporibus populo publicandas eſſe decreuit: quibus etiã eleemoſynas atque oblata ſibi charitatis ſubſidia, nulla prorſus mercede accepta, fideliter colligendi facultas datur, vt tandem cœleſtes hos Eccleſiæ theſauros, non ad quæſtum, ſed ad pietatem exerceri verè omnes intelligant.* Repete quæ ſuperiùs dicta ſunt.

Concilium Lateranenſe ſub Innocent. 3.

Concilium Lugdunenſe ſub Gregorio 10.

Concilium Viennenſe.

INFAMIS.

Stephanus 1.

Infames qui dicantur.] STEPHANVS I. epiſt. 1. ad Hilarium Epiſcopũ, & allegatur à Gratiano cauſa 6. q. 1. cap. Infames, & ab Iuone lib. 4. decret. *Quod conſuluiſti ſedem Apoſtolicam, qui ſunt infames, aut qui ad gradus Eccleſiaſticos non ſunt admittendi, & noſſe te credimus, & pro authoritate ſedis Apoſtolicæ te informare non denegamus. Infames autem eſſe eas perſonas dicimus, quæ pro aliqua culpa notantur infamia, id eſt, omnes qui Chriſtiana legis normam abiciunt, & ſtatuta Eccleſiaſtica contemnunt. Similiter fures, ſacrilegos, & omnes capitalibus criminibus irretitos. Sepulchrorum quoq; violatores, & Apoſtolorum atque ſucceſſorum eorum reliquorúmque patrum ſtatuta libenter violantes, & omnes qui aduerſus Patres armantur, qui in omni mundo infamia notantur. Similiter & inceſtuoſos, homicidas, periurios, raptores, maleficos, veneficos, adulteros, de bellis fugientes, & qui indigna ſibi petunt loca tenere, aut facultates Eccleſiæ abſtrahunt iniuſtè, & qui fratres calumniantur, & accuſant, & non probant, vel qui contra innocentes principum animos ad iracundiam prouocant, & omnes anathematizatos pro ſuis ſceleribus ab Eccleſia pulſos, & omnes quos Eccleſiaſtica vel ſeculi leges infames pronunciant. Hos verò non ad ſacros ordines licet promouere, nec ſeruos ante legitimam libertatem,* (Vide ſerui non ordinandi) *nec pœnitentes, nec bigamos, nec eos qui Curia deſeruiunt, vel qui non ſunt integri corpore, aut ſanam non habent mentem, vel intellectum aut inobedientes ſanctorum decretis exiſtunt, aut furioſi manifeſtantur. Hi omnes nec ad ſacros ordines debent prouehi, nec iſti, nec liberti, nec ſuſpecti, nec rectam fidem vel conuerſationem non habentes ſummos Sacerdotes poſſunt accuſare.* Vide in vocabulo, Ordinandi qui non ſint, &c. & in cunctis vocabulis prætactis. Idem porrò IVLIVS I. epiſt. 1. ad Orientales Epiſcopos pro Athanaſio.

De his omnibus in ſuis quibuſq; locis & vocabulis egimus.

Infames non ordinandi.] Hoc iam ſuperiori diſtinctione probatum eſt, cui aſtipulatur & CANON APOSTOL. LX. *Si aduerſus fidelem aliqua accuſatio intẽdatur, vel fornicationis, vel adulterij, vel alicuius prohibitæ actionis, & conuictus fuerit, ad clerum nec prouehatur.* Vide quæ ſuperiùs dicta ſunt.

Non promouẽdi infames.

Infames repelluntur ab accuſatione.] Lege in vocabulo, Accuſator, Teſtis, & Epiſcopus, & alijs in locis.

Vide & ſeruus, Curiales, & Bigami, &c. Et membrum, &c.

INFANS.

Infantum necatores.] Vide Abortiuus, & Homicidium infantum, &c.

Infantum Baptiſmus.] Lege Baptiſmus paruulorum ſuprà.

Infantes ſine Baptiſmo decedentes.] Vide ibidem ex Gregorio I.

INFERNVS.

Infernus eſſe probatur.] Omnes Philoſophi & Ethnici ſemper in confeſſo habuerunt eſſe locum, vbi animæ, quas immortales eſſe ſciebant, pro demeritis & malè geſtis punirentur. Hoc & PLATO DIVINVS in libris De Republica, atque alijs Dialogis ſæpiùs teſtatus eſt, cũ Erum quendam militẽ reſuſcitatũ inducit, vt animæ immortalitatem cõprobet, ſicut & in Phedone hoc latiùs explicat. Meminit & infernalis Regionis CICERO in Somnio Scipionis. Deniq; ſententia omnium veterum de inferorum loco luculentiſſimè exponit MACROBIVS AVRELIVS lib. 1. expoſitionis in Somnium Scipionis, cap. 10. 11. & 12. quem velim vt perlegas ſi vacat. Simul & de re ſimili diſputat LVDO. CAELIVS Rhodiginus lib. 6. lectionum antiquarum, cap. 12. & 13. vbi veteres Ethnicos in medium producit, & quid quiſque de inferorum pœnis ſenſerit, exponit. Inferorum quoque meminit PLVTARCHVS CHERONAEVS lib. de his qui ſeriùs à Deo puniũtur, & IVLIVS OBSEQVENS lib. de Prodigijs, imperfecto multis in locis, & ex Poëtis VIRGILIVS MARO lib. 6. Æneid. vbi ſic incipit:

Plato.

Cicero.

Macrobius.

Ludouicus Cælius.

Plutarchus.

Iulius Obſequens.

Spelunca alta fuit vaſtóque immanis hiatu
Scrupea, tuta lacu nigro nemorumq; tenebris, &c.

Virgilius Maro.

Et LVCRETIVS lib. 3. De natura. Et OVIDIVS NASO lib. 15. Metamorphoſeos, vbi Pythagorã inducit loquentem. Et IVVENALIS SATYRA 13. vbi ſic loquitur:

Lucretius.

Ouidius Naſo.

Iuuenalis.

Cur tamẽ hos tu enaſiſſe putes, quos diri cõſcia facti
Mens habet attonitos, & ſurdo verbere cædit,
Occultum quatiente animo tortore flagellum.
Pœna autem vehemens & multo ſæuior illis,
Quas & Caditius grauis inuenit & Radamantus,
Nocte dieq; ſuum geſtare in pectore teſtem, &c.

Verùm vt hos omittamus fixa manet Catholicæ Eccleſiæ authoritas, quæ innixa veteris & noui teſtamenti ſententijs, indubitanter credit Inferos eſſe vbi cruciantur damnati, quod & veruſtiſſimi Scriptores aſſeuerant. ABDIAS BABYLONIVS libro quinto Certaminis Apoſtolici refert quendam à Ioanne Apoſtolo ſuſcitatum, quibuſdam alijs, qui ad vomitum erant reuerſi, & diuitias repetebant, ſic loquutum: *Iam regnum paratum vobis, & ex coruſcantibus gemmis zetas inſtructas plenas gaudij, plenas epulis, plenas delitijs, plenas denique vita perpetua, &*

Abdias Babylonius.

lumine

Inferorum ſupplicia recenſet.

lumine æterno pœnæ tempore amiſiſtis, & acquiſiſtis vobis loca tenebrarum plena draconibus, plena ſtridentibus flammis, plena cruciatibus & incomparabilibus pœnis, plena doloribus, plena angustijs, plena timore, & tremore horrifico. Amiſiſtis loca floribus immarceſſibilibus plena, fulgentia, plena vocibus organorum, & acquiſiſtis è contra vobis loca, in quibus diu noctúque non ceſſat mugitus & vlulatus, & luctus, &c.

Iuſtinus Martyr contra Creſcentis ſententiam.

Porrò IVSTINVS MARTYR, apologia 1. pro Chriſtianis ad Senatum, mendacij conuincit & arguit Creſcentē Philoſophū, qui dicebat Chriſtianos de pœnis inferni & ignis æterni loqui ad incutiendum terrorem mortalibus, & metu magis quàm virtutis amore continere homines in officio, dicit Iuſtinus: *Quia ſi pœna non eſſet quæ iniuſtos puniret, conſtat aut non eſſe Deum, aut virtutem ac vitium eſſe vana nomina, aut iniuſtè legiſlatores in iuris violatores animaduertere. Hoc quàm ſit abſurdum nullus eſt qui ignoret.* Idem & apologia 2. ad Antoninum Pium. *Scimus* (ait) *dixiſſe Chriſtum Ieſum: Quæ hominibus impoſſibilia videntur, Deo ſunt poſſibilia, & nolite timere eos qui occidunt vos, nec habent quid faciant poſteà. Timete eum qui poteſt animam quoque interimere, corpore in gehennam conjecto. Eſt autem gehenna locus deſtinatus pœnis eorum qui malè vixerunt, non credentes vera quæ Deus per Chriſtum prædixit.* Et paulò pòſt: *Nos autem didicimus immortalitatem eorum tantum eſſe qui honeſtè ſanctéque coram Deo vixerunt: malis contrà pœnas æternas deberi, ni maturè mentem meliorem aſſumant.*

Eſſe locum inferorum quo miſeri puniuntur probat Iuſtinus.

Irenæus Lugdunenſis.

Præterea IRENÆVS LVGDVNENSIS lib. 4. contra Valenti. cap. 78. De Inferno & igne intolerabili agit, quando & præparatum à Deo dicit impijs, ſicut & electis requiem. *Non autem Diabolum* (ait) *authorem eſſe, aut genuiſſe impios, licèt eius dicantur filij, quia nihil quicquam legitur diabolus feciſſe; ſed æterno igne crematur cùm his, qui eum imitando, quodāmodo ab eo geniti ſunt.*

Diabolus non eſt pater Impiorū per creationem, &c.

Et TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro De reſurrectione carnis, probat. Nūc animas torqueri fouerique penes inferos, licèt nudas, licèt adhuc exules carnis, &c. *Et tunc grauiùs punietur,* (ait) *cùm corpori coniuncta, pro operibus etiam carnis cruciabuntur.* Idem eodem lib. cap. 45. *Ridemur* (ait) *Deum prædicantes indicaturum, ſic enim & Poëta, & Philoſophi tribunal apud inferos ponunt. Si gehennam comminemur, quæ eſt ignis arcani ſubterranei ad pœnam theſaurus, proinde decachinnamur: ſic enim & Periphlegeton apud mortuos amnis eſt.* Idem ad calcem libri De anima, & teſtimonijs gentiliū abundè tractat de locis pœnarum, vbi animæ impiorū cruciabuntur. Caput autem ſic incipit: *Omnes ergò anima penes inferos, &c.* Porrò quid cæteri doctores ſenſerint de inferni locis & pœnis, non eſt noſtræ facultatis aut otij euoluere. Lege AVGVSTINVM HIPPONENSEM lib. 12. ſuper Geneſ. cap. 34. vbi ſic loquitur: *Sub terris autē dicuntur inferi vel creduntur, &c.* Idem & lib. de triplici habitaculo, cap. 1. vbi ſic loquitur: *Hominum huius mūdi alij eleuantur ad cœlum, alij trahuntur ad infimum, &c.* Et lege per totum, quia ibidem & pœnas inferorum pulchrè deſcribit, ſicut & GREGORIVS I. in Dialogis, & multi alij faciunt. Vide Reſurrectio mortuorum, &c.

Tertullianus Carthaginenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Gregorius 1.

INFIRMVS.

Infirmus baptizatus non promouēdus.] Concilium NEOCAESAR. can. 12. & allegatur à Gratiano diſtinct. 57. cap. Si quis. *Si quis in agritudine fuerit baptizatus, ad honorem Preſbyterij non poteſt promoueri* (*quod non ex propoſito fidei eius, ſed ex*

Cōcilium Neocæſarienſe.

A *neceſſitate deſcendit*) *niſi forte propter ſequens ſtudium eius, & fidem, aut hominum raritatem talis paſſit admitti.* Et Concilium LAODIC. can. 47. *Oportet eos qui in agritudine percipiunt Baptiſma poſtquam conualuerint fidem perdiſcere, & ſcire cuius muneris participes facti ſunt, &c.* Horum duorum Conciliorum decreta renouat & repetit Concilium PARIS. III. lib. 1. cap. 6. & 8. Vide ſequentia.

Concilij Laodicenum.

Concilium Pariſienſe 3.

Infirmus in articulo conuerſus an ſuſcipiendus.] CYPRIANVS CARTHAG. lib. 4. Epiſtolarum, epiſt. 7. ſuadet, vt ſuſcipiatur, ſcribēs, Magno, de his qui in lecto gratiam cōſequuntur, &c. Verùm epiſtola quidem pulcherrima eſt & prolixa, vnde illam hic inſerere omittimus. Hinc

Cyprianus Carthaginenſis.

B aſtipulatur Concilium ARELAT. I. ſub Syluestro I. can. 6. *De ijs qui in infirmitate credere volunt, placuit debere his manū imponi.* Et Cōcilium CARTHAG. III. ſub Syricio I. can. 34. & allegatur à Gratiano, de conſecr. diſtinct. 4. cap. Ægrotantes. *Ægrotantes ſi pro ſe reſpondere non poſſunt, cùm voluntatis eorum teſtimonium hi qui ſui ſunt periculo proprio dixerint, baptizentur.* Idem omninò Concilium HIPPONENSE cap. 34. & Cōcilium AFRICANVM cap. 12. vide plura in dictione, Pœnitens, & lege ſequentia.

Concilium Arelatenſe 1.

Concilij Carthaginenſe 3.

Concilij Hipponenſe, Cōcilium Africanum 1.

Infirmorum viſitandorum forma à Sacerdotibus obſeruanda.] Infirmorum viſitationem fidelibus antiquitùs iniunctam meminit

C TERTVLLIANVS CARTHAG. li. 2. ad Vxorem, vbi mulierem Infideli viro iunctam, à tam ſancto opere, mariti nequitia, ceſſaturam conqueritur. *Quis enim* (ait) *ſinat coniugem ſuam, viſitandorum fratrum gratia, vicatim aliena, & quidem pauperiora quæque tuguria circuire? Quis in carcerem, ad oſculanda vincula martyris, reptare patietur, &c.* Meminit AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro ſpeciali de viſitatione Infirmorum, & alia homilia ad Paſtores, quæ reperitur tomo 4. Operum Hieronymi Stridonenſis. Sed & Concilium NANNETENSE, can. 4. *Cùm Sacerdos* (ait) *audieris aliquem infirmari in ſua plebe, quàm citiùs ad eum pergat, & ingreſſus cubiculum aquam benedictam ſuper eum, & per omne cubiculum aſpergat, cum Antiphona, Aſperges me Domine, &c. & Verſu, Exurgat Deus, &c. Deinde dicat Orationem, Deus qui Sacerdotibus tuis totam præ cæteris gratiam contulisti, &c. Deinde cantet ſeptem Pſalmos cum precibus pro infirmis. Poſthac omnes iubeat extra cubiculum ſecedere, & appropinquans lecto quo infirmus decumbit, eum blandè leniterque alloquatur, vt omnem ſpem ſuam in Deo ponat, vt flagellum Dei patienter toleret, vt hoc ad purgationem & caſtigationem ſuam prouenire credat, vt peccata ſua confiteatur, vt emendationem promittat, ſi Dominus vitam conceſſerit. Pœnitentiam pro culpis commiſſis ſpondeat, vt ſubſtantiam ſuam, dum adhuc ſenſus & ratio in eo vigent diſponat, vt peccata ſua eleemoſynis redimat, vt his qui in ſe peccauerunt indulgeat, vt rectam fidem & credulitatem teneat, vt de Dei miſericordia nunquam deſperet. Cum his & huiuſmodi alloquutionibus fuerit mens infirmi relenata, data benedictione recedat Sacerdos, non poſt multum reuerſurus, déque locum vt ægrotus de peccatis ſuis poſſit cogitare.* Idem omninò iniungit faciendum Preſbyteris Concilium OXONIENSE in Anglia, capite 2. *Sacerdotes* (ait) *illud Euangelicum memorialiter recolentes, quod in nouiſſimo examine viſitatores infirmorum regno remunerabuntur æterno, quoties fuerint accerſiti, celeriter accedant & hilariter ad ægrotos.* Vide & ea quæ in ſubſequente diſtinctione iniunguntur.

Tertullianus Carthaginenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Cōcilium Nannetenſe.

Pſal. 50. Pſal. 87.

Oratio in viſitandis infirmis.

Quæ ſuggerēda ſunt infirmis.

Cōcilij Oxonienſ. 7. in Anglia.

Matth. 25.

Infirmorum cura Episcopis demandatur.] Concilium CHALCEDONENSE generale IV. epistola ad Valentinianum & Martianum Augustos, actione 3. *Magna egritudinis (ait) & medicamine forti, & medico indigent sapiente, &c.* Hinc & iam memoratus AVGVSTINVS in sermone ad Pastores, qui inseritur tomo 4. operum S. Hieronymi, eos ad visitationem infirmorum & curam prouocat. Sed & Concilium EPAVNENSE canone 18. Idem mandat, & multa alia decreta, quæ reposita inuenies in vocabulo, Pauper, &c.

Concilium Chalcedonense.

Augustinus.

Concilium Epaunense sub Gelasio 2.

Infirmos visitãtes Medici.] Vide Medicus.

Infirmi peccata confiteantur.] Hoc iam ex Concilio NAVNETENSI canone 4. & 5. superiùs ostensum est. Verùm & Concilium MOGVNTINVM II. cano. 26. *Ab infirmis in mortis articulo positis, per Presbyteros pura inquirenda est confessio, non tamen illis imponenda quantitas pœnitentia, sed innotescenda, & cum amicorum orationibus, & eleemosynarum studijs pondus pœnitẽtiæ sublenandum, vt si fortè migrauerint, ne obligati excommunicatione alieni ex consortio bonorum fiant, à quo periculo, si diuinitùs erepti conualuerint, pœnitentia modum à suo confessore impositum diligenter obseruent. Et ideò secundum canonicam authoritatem, ne illis ianua pietatis clausa videatur, orationibus & consolationibus Ecclesiasticis, sacra cum vnctione Dei annuati, secundum statuta Patrum communione viatici reficiantur, &c.*

Cõcilium Nannetense. Concilium Moguntinum 2. sub Rabano Mauro.

Infirmis deferenda Eucharistia.] Vide superiùs Eucharistia, &c.

Infirmis extrema vnctio administrãda.] Vide dictionem Vnctio, &c.

Infirmis in agonia diabolus præsto esse solet.] Hoc quidem in multis historijs reperimus & legimus esse factum. Verùm vt ea quæ occurrunt certiora commemorem, refert ABDIAS BABYLONIVS libro 5. certaminis Apostolici, Ioannem Apostolum dum ex hac vita migrare deberet, sic orasse ad Dominum, postquam in defossum sepulturæ suæ locum descendit, vt diem clauderet extremum. *Aperi mihi pulsanti* (ait) *Domine ianuam vitæ. Principes tenebrarum non occurrãt mihi, &c.* Idem lib. 9. de Thoma Apostolo narrat in vltima oratione antequam spiritum exalaret orasse. *Quia* (ait) *detuli fidele seruitium, adesto Domine Iesu, ne præsentiant me latrones, ne aduersus me retia sua mittant. Circundet famulum tuum gloria tua, vt tanta amictum gratia aduersaria potestates impedire non audeant. Adesto Domine, vt cum pace & gratia transeam, & dirigas iter meum, & diabolus in me non intendat. Excæcentur oculi eius lumine tuo conticescat os eius, qui nihil in me dignum suis operibus inuenit, quod loquatur.* Hac præfatus militibus potestatem dedit vt consummarent præceptum Regis, & lãceis transuerberatus occubuit. Sic & gloriosa Martha in externis diaboli insidias expauescens, orauit ad Dominum, sic & SEVERVS SVLPITIVS lib 1. vitæ Martini narrat diabolũ in extremis agẽti Martino apparuisse. Sed & ipse Dominus de se ait: Venit enim princeps mũdi huius, & in me non habet quicquam. Deniq; experimento didicimus hoc esse verissimum, sicut & CLAVDIVS FIRMINVS Cœlestinus, in opere suo De viris illustribus nostri ordinis, multis exemplis reddit conspicuum. Sed hæc satis.

Abdias Babylonius.

Pulcherrima oratio in extremis dicenda.

Seuerus Sulpitius.

Claudius Firminus Cœlestinus.

INIMICVS.

Inimici diligendi, & pro eis orandum.] Narrat ABDIAS BABYL. lib. 6. certaminis Apostolici, & EVSEB. CÆSAR. lib. 2. Historiæ Eccl. c. 23. Iacobum Apost. dum lapidaretur pro inimicis deprecatũ. Idẽ Eusebius lib. 5. c. 3. narrat martyres Lugdunenses in pœnis more Stephani pro persecutoribus exorasse. Hinc & TERT. CARTHAG. lib. Apologetico aduersus gentes. c. 31. suadet pro inimicis orandum, quia & pro tyrannis & persecutoribus, fideles, orationes fudisse commemorat. Idẽ docet c. 36. & 37. Christianos hoc semper obseruare debere, vt omnes æquè ament, & malum pro malo non reddant. Hinc CLEMENS ALEXAND. lib. 2. Stromatum: *Inimico* (ait) *ferendum est auxiliũ, ne maneat inimicus. Auxilio enim vincitur quidem benenolentia, dissoluuntur verò inimicitiæ.* Et CALLIXTVS I. epist. 1. ad Benedictũ Episcopum. *Nullus bonorum inimicũ habet, nisi malum, qui ideò esse permittitur, vt aut corrigatur, aut per ipsum bonus exerceatur.* Et iterum: *Homini religioso parum esse debet inimicitias aliorũ non exercere, vel nõ augere malè loquendo, nisi etiã eas extinguere bene loquendò studuerit.* Et CLEMENS I. lib. 1. Constitut. Apost. c. 57. *Si quid aduersus fratrẽ tuũ habes, vel ipse aduersus te, nec orationes tuæ exaudientur, neq; Eucharistia tua recipiẽtur, propter subiectã iracundiã. Oportet autem assiduè orare fratres. Sed quoniam Deus eos, qui in iracundia iniustè inimicitias habent, non exaudit etiam si ter in hora orauerint: ideò necesse est omnes inimicitias & animi imbecillitatem deponere, vt corde puro & immaculato orare valeamus.* Et Concilium AGATH. can. 31. allegatur à Gratiano distinct. 90. c. Placuit. *Placuit etiã vt, sicut plerumq; fit, quicumq; odio aut longinqua inter se lite dissenserint, & ad pacẽ reuocari diutina intentione nequuerint, à sacerdotibus ciuitatis primitus arguantur: & si inimicitias deponere pernitiosa intentione noluerint, de Ecclesiæ cœtu iustissima excõmunicatione pellãtur.* Hinc Concilij ARELAT. II. sub Siluestro I. 31. *Si qui publicè inter se odijs exardescunt, ab Ecclesiasticis conuentibus sunt remouendi, donec ad pacẽ recurrant.* Et MARTIALIS APOST. epistola ad Tholosanos, c. 16. Inimicitias & odiũ summè fugiendũ docet. *Odiũ* (inquit fratribus) *nolite tenere, &c.* Et Concilium COLON. III. par. 3. c. 17. Inimicitias & odia inter Clericos summè inhibet sub districtissima pœna. Vide Cõtentio, Discordia, Lis, & huiusmodi, vbi iam de his egimus copiosè.

Eusebius Cæsariensis. Tertullianus Carthaginensis.

Clemens Alexandrinus.

Callixtus 1.

Clemens 1.

Luc 18. 1. Thessa. 5.

Concilium Agathense sub Cœlestino 1.

Concilium Arelatense 2.

Martialis Apostolus.

Cúcilium Colonienſe 3.

INIVRIA.

Iniuria cuiquam inferri prohibetur.] CANON APOST. LIV. *Si quis Clericus Episcopũ cõtumelia affecerit, deponatur. Principi enim populi tui non maledices.* Et CANON LV. *Si quis Clericus Presbyterum vel Diaconum iniuria affecerit, segregetur.* Et Canone 83. *Quisquis regem vel principem, prater ius, contumelia affecerit, pœnas luat: & si sit quidem clericus, deponatur: si verò laicus, segregetur.* Hinc est quod FLAVIANVS CONSTANTINOPOLITANVS, epistola ad Leonem Papam I. damnatum dicit impium Eutychetem, qui in Imperatorem maledicta ingesserat. Hinc Concilium TOLETANVM V. can. 5. inhibet ne quis in Principẽ maledicta congerat, quod si quis fecerit communione Ecclesiastica priuetur. Et CLEMENS I. lib. 1. Constitutionum Apostolicarum, cap. 3. *Cum iniuriam patimini, nolite iniuriam referre, sed æquo animo pati, quoniam inquit Scriptura: Noli dicere, vlciscar inimicum meum, de his quæ in me iniustè fecit, sed expecta vt pro te vindicet Dominus, & vltionem inferat iniuriam inferenti tibi.* Idem repetit & libro 2. cap. 50. Hinc est quod Concilium CARTHAGINENSE IV. (allegatur à Gratiano distinctione 46. cap. Seditionarios.) Cano. 6. statuit, vt Clericus non ordinetur, qui

Canones Apostolorum. Exod. 22. Actuum 23.

Flauianus Cõstantinopolitanus.

Concilium Toletanum 15.

Clemens 1.

Prouerb. 20.

Concilium Carthaginense 4.

Abdias Babylonius.

eſt iniuriarum vltor. Sed vt ad propoſitum redeamus IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 43. in Matthæum cap. 12. *Fugiamus* (ait) *fugiamus huiuſmodi delicta, ſtudeamuſque vt nec verbo, nec re iniuriam inferamus, &c.* Et homil. 81. in eundem, de iniuriarum condonatione deuotiſſimè tractat. Hinc HIERONYMVS STRIDONENSIS epiſtola ad Heliodorum. *Conuicium* (ait) *in fratrem, homicidij eſt reatus.* Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 1. epiſtolarum epiſtola 3. ad Cornelium. *Neque qui audit, ſed qui facit conuicium, miſer eſt: nec qui fratrẽ vapulat, ſed qui fratrem cædit, in lege peccator eſt.* Quòd verò clerici iniuriam inferre prælatis non debeant, diximus in vocabulo Clericus, vt facilè reperies ex epiſtola PROCLI Conſtantinopolitani Epiſcopi ad Dominum Epiſcopum Antiochenum. Similiter de non iniuriandis clericis poſitum reperies ex Concilio TRIBVRIENSI & aliis in dictione, clerici non cædendi, &c. & in aliis locis paſſim hoc opere expoſitis.

Ioannes Chryſoſtomus.

Hieronymus Stridonenſis.

Cyprianus Carthaginenſis.

Proclus Conſtantino.

Concilium Triburienſe.

Iniuria hilari animo ferenda.] Vide Perſecutio, & Martyrium, & ea quæ iam ſuperius dicta ſunt. Adde quod dicit NICOLAVS I. epiſtola ad Michaelem Imperatorem, qui multa ei conuicia ſedi Apoſtolicæ intulerat, eò quòd nollet prædictus Pontifex aſſentire conſecrationi Photij intruſi in locum ſanctiſſimi Ignatij Epiſcopi Conſtantinopolitani iniuſtè expulſi. *Tu* (ait) *ab iniuriis inchoaſti, nos ab orationibus, Tu conuicijs, nos à laudibus inchoamus. Et quidem nos iniurias nobis ſpecialiter irrogatas, & maximè pro iuſtitia laborantibus, & à iuſtitiæ impugnatoribus ingeſtas libenter ferimus. Diſcipuli enim ſumus illius de quo Apoſtolorum Princeps ait: Qui cùm malediceretur, non maledicebat, cùm pateretur, non comminabatur. De talibus enim veritas loquitur: Si patrem familias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domeſticos eius. Et rurſum eos qui propter nomen illius perſecutionem & maledicta toleraturi erant, beatos eſſe pronunciat, dicens: Beati eſtis cùm maledixerint vobis homines, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduerſum vos, mentientes, propter nomen meum, &c. Vbi ergo teſte conſcientia Deus in cauſa eſt, & vbi mendacium ſenit, ibi conuicia nulla timenda, &c.* Vide Detractio & Perſecutio.

Nicolaus 1.

1. Petr. 2. Matth. 10. Matth. 15.

Iniuria remittenda.] Narrat NICEPHORVS CALLISTVS libro 11. cap. 43. Macarium ſanctum ſenem ſic interrogaſſe aliàs magnum Antonium. *Quomodo ita erga homines iniuriarum memoriam retinentes, vim animæ reminiſcendi enecamus, aduerſus dæmones autem cùm acceptorum ab eis malorum reminiſcimur, detrimentum nullum ſentimus? Cùm autem Antonius qui reſponderet non haberet, atque id diſcere vellet, Rogauit vt illud Macarius inſinuaret. Propterea (reſpondit) quod prior illa affectio præter naturam, poſterior autem, ſecundum naturam ira eſt.* Remittendas autem eſſe iniurias CLEMENS I. libro 2. Conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 50. præcipit ex traditione Apoſtolorum. & multi atque innumerabiles patres, in quibus recenſendis nimium immorarer. AVGVSTINVS HIPPONENSIS in Pſalmum 54. *Quid tibi prodeſt* (ait) *ſi exigis iniurias quas pertuliſti? Vltio te reficit: ergo de malo alieno gaudebis. Paſſus es malum, ignoſce &c.* Lege quæ ſuperiùs in vocabulo, inimicus, poſita ſunt, & quæ in ſequentibus aliis vocabulis dicentur.

Nicephorus Calliſtus.

Quomodo homo tam facile iniuriarum recordatur.

Clemens 1.

Auguſtinus Hipponenſis.

INTERDICTVM.

Interdictum (lector) eſt quædam prohibitio, quam in aliqua terra vel eccleſia vel perſonis interdicitur adminiſtratio ſacramentorum, vel diuinorum officiorum celebratio, ſeu executio aliquorũ ſpiritualium, &c.

De interdicto iam.] In multis vocabulis locuti ſumus, vt pote excommunicatio, &c. & clerici non cædendi, & de Eccleſiis interdictis etiam egimus. Verùm de interdicto Concilium BASILEENSE ſeſſione 20. ſic ſpecialiter ſtatuit. *Quoniam ex indiſcreta interdictorum promulgatione multa conſueuerunt ſcandala euenire, ſtatuit hæc ſancta ſynodus, vt nulla ciuitas, oppidum, caſtrum, villa, aut locus, Eccleſiaſtico ſupponi poſſint interdicto, niſi ex cauſa ſeu culpa ipſorum locorum, aut dominij ſeu rectorum vel officialium. Propter culpam autem ſeu cauſam alterius cuiuſcunque priuatæ perſonæ, huiuſmodi loca interdici numquam poſſint authoritate quacunque ordinaria vel delegata, niſi talis perſona prius fuerit excommunicata ac denunciata ſeu in Eccleſia publicata: ac domini ſeu rectores vel officiales ipſorum locorum, authoritate iudicis requiſiti, huiuſmodi perſonam excommunicatam infra bidnum inde cùm effectu non ejecerint, aut ad ſatisfaciendum compulerint: qua etiam poſt bidnum ejecta, recedente vel ſatisfaciente, mox diuina reſumi poſſint. Quod etiam in pendentibus locum habeat.* Et BENEDICTVS XII. in conſtitutiones Benedictinorum cap. 9. *Qui per ſex menſes ſuſtinuerit interdictum, ſit à diuinis & a collatione beneficiorum eo ipſo ſuſpenſus, & collatio beneficiorum ad priorem, ſeu alium prælatum maiorem poſt Abbatem ſeu prælatum monaſterij ſeu alterius loci ordinis, ſeu religionis huiuſmodi, abbatem proprium non habentem, durante ſuſpenſione libere deuoluatur.* Verùm tamen inſtitutor noſter COELESTINVS V. in priuilegio ſuis Cœleſtinis indultò. *Cùm* (inquit) *generale terræ fueris interdictum, in monaſteriis Eccleſiis & oratoriis veſtris & aliis quibuſcunque locis competentibus, ſi in terra ſic interdicta conſtiterint, clauſis ianuis, interdictis excluſis, non pulſatis campanis, ſubmiſſa tamen voce, vobis liceat celebrare diuina, & Eccleſiaſtica recipere ſacramenta, dum modo cauſam non dederitis interdicto, nec id contingat vobis per ſedem Apoſtolicam ſpecialiter interdici, neque monaſteria, Eccleſiæ, & oratoria eadem aliàs fuerint eiuſdem ſedis authoritate ſpecialiter interdicta.* Vide in vocabulis ſupra memoratis, & notatis.

Benedictus 12.

Cœleſtinus 5. ſuos ab interdicto liberat Cœleſtinus.

INVIDIA.

Inuidia exitiale peccatum prohibetur.] MARTIAL. APOST. epiſt. ad Burdegalenſes cap. 7. *Nulla ſit* (ait) *in vobis inuidia, quia per hanc ſpiritus ſanctus mentem derelinquit. Recedente autem ſpiritu ſancto à tabernaculo mentis, euacuatur homo dulcedine, & impletur omni amaritudine, nullusque locus ei eſt in cœlo, quia alienum ſe fecit à bonitate.* Et IVSTINVS MARTYR epiſt. ad Zenam & Serenum fratres. *Ab inuidia & æmulatione fidelis homo procul abeſſe debet, ac potius precari quotidiè, vt & verbis abundemus & polleamus operibus: membra enim ſumus inuicem, quamobrem dolenti condoleamus &c.* Et DIONYS. PAPA I. epiſt. 1. ad Vrbanum præfectum. *Summum bonum eſt amare amantes ſe, & è contra penis malum non eſt, quam vt ciues ciuibus inuideãt.* Idem omninò dicit DAMAS. I. epiſt. ad Stephanum & Epiſcopos Affricæ cap. 7. CYPR. CARTHAG. lib. de Zelo & liuore. *Si quis penitus inſpiciat* (ait) *Inueniet nihil magis Chriſtiano cauendum, nihil cautiùs prouidendum, quam ne quis inuidia & liuore capiatur, ne quis fallentis inimici cæcis laqueis implicatus, dum zelo fratrem in fratris odia conuertitur, gladio ſuo neſcius ipſe perimatur.* Deinde inuidiæ originem à diabolo deducit per totum ſermonem, qui ſatis prolixus eſt. Denique EPIPH. CYPRI lib. 3. contra hæreſes hæreſi 7. contra Dimoeritas. *Inuidia* (ait) *ſemper magnis ſucceſſibus aduerſatur.* Et IOAN. CHRYSOST. hom. 46.

Marcialis Apoſtolus.

Iuſtinus Martyr.

Dionyſius 1.

Damaſus 1.

Cyprianus Carthaginenſis.

Epiphanius Cypri.

Ioannes Chryſoſtomus.

runque non hominibus tantùm, sed calamo irascimur in scribendo, eumque collidimus atque frangimus, & aleatores tesseris, & pictores penicillo, & cuiquè instrumento quilibet, ex quo difficultatem sè pati arbitratur. Hac itaque assiduitate irascendi fel crescere etiam medici affirmant, Cremento autem felis rursùm & facilè, & prope nullis causis existentibus irascimur, &c. Lege ea quæ sequuntur.

Grego. 1.

Ira principum.] GREGORIVS I. lib. 7. epist. 116. ad Reccaredum Gothorum atque Suuorum regem cap. 6. *Ipsa quoque regni gubernacula erga subiectos magno sunt moderamine temperanda ne potestas mentem subripiat, ne fiat citius omne quod libet. Ira quippe etiam cum deliquentium culpas exquiris, non debet menti quasi domina præire, sed post rationis tergum, velut ancilla, famulari, vt ad facienda iussa veniat. Nam si semel mentem possidens cœperit, iustum esse deputat etiam quod crudeliter facit. Hinc enim scriptum est: Ira viri iustitiam Dei non operatur. Hinc rursùs dicitur: sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram.*

Iacob. 1.

Concilium Aquisgranense 1. sub Ludouico 1. Imperat.

Isidorus Hispalensis.

Ira Pastorum.] Concil. AQVISGR. I. cap. 33. allegat ISIDOR. HISPAL. lib. 3. de summo bono cap. 40. *Iracundi Doctores per rabiem furoris, disciplinæ modum ad immanitatem crudelitatis conuertunt, & vnde emendare subditos poterant, inde potius vulnerant. Ideo sine mensura vlciscitur culpas præpositus iracundus, quia cor eius disperſum in rerum curis, non colligitur in amorem vnius deitatis. Mens enim soluta in diuersis, catbena charitatis non astringitur, sed malè laxata, malè ad omnem occasionem mouetur.* Et GREGOR. I. allegat lib 5. moralium. *Necesse est vt qui zelo rectitudinis mouetur, attendat ne ira extra mentis dominium transeat, sed in vltione peccati tempus modumque consideret, surgentem animi perturbationem subtilius retractando restringat, animositatem reprimat, & motus feruidos sub æquitate disponat, vt eo fiat iustior vltor alienus, qui prius extitit victor sui, quatenus sic culpas delinquentium corrigat, vt ante ipse qui corrigit per patientiam crescat, vt feruorem suum transcendendo diiudicet, ne intemperanter excitatus ipso zelo rectitudinis aberret.* Vide supra, correptio, & correctio, &c. & Episcopus non sit turbulentus, &c.

Gregorius 1.

IVBILAEVS.

Clemens 1.

Iubilæi anni institutionis ratio.] CLEM. I. lib. 7. constitutionum Apostolicarum cap. 36. *Hebdomas vna est insignis, & hebdomades septem, & mensis septimus, & annus 7. cuius replicata conuersio Iubilæum efficit anni quinquagesimi, in quo est dimissio, videlicet, ne vlla occasione homines ignorantiam possint excusare, &c.* GREGOR. NAZIANZ. oratione in S. Pentecostem 5. *Ex annis septimus remissionis est annus, idque non solùm in septimanis, verùm etiam in septimanarum tam dierum quàm annorum obseruatur septimanis. Dierũ igitur septimana quinquagesimum generant diem, qui apud ipsos dies sanctus appellatur: Annorum verò septimane annum illum, qui apud eos Iubilæus vocatur, constituunt, qui terra remissionem pariter & seruorum continet libertatem, emptorumque possessionum ad priores dominos reuersionem. Offert enim gens illa non solùm germinantium & primogenitorum, sed & dierum & annorum primitias Deo, &c.* Eiusdem Iubilęi multi authores meminerunt, quorum nec nobis est otium euoluere. Inter hos etiam AMBR. MEDIOL. sermone 5. in Psal. 118. dum illud exponit: legem pone mihi domine viam iustificationum, &c. & lib.

Gregorius Nazianzenus.

Ambrosius Mediolanensis.

Apologiæ Dauid cap. 8. de titulo psal. 50. & numero quinquagenario. *In lege habes (ait) quia Iubilæus dicitur numerus quinquagesima annorum recursus, celebrabilis admodum, quo debita vacuantur, confirmantur Hebræorum libertates, possessionum restitutiones. Hinc numerum lati celebramus post dominicæ passionem, remisso culpæ totius debito, chirographo quoque vacuato ab omni nexu liberi. & suscipimus aduenientem in nos gratiam spiritus sancti die Pentecostes vacante ieiunio, laus dicitur Deo, alleluya cantatur, &c.* Et GREG. I. meminit Iubilæi, sub hac interpretatione lib. 1. moralium c. 11. & lib. 16. moralium cap. 26. & lib 25. cap. 7. vbi & rationem reddit verbis prolixioribus cur Iubilæus annus obseruari mandetur, verùm POLYD. VERG. lib. 8. de Rerum Inuentoribus cap. 1. primos authores Iubilæi Romæ instituti, & stationum quæ ibidem fuit, recensuit, sicut iam in vocabulo, Indulgentiæ, dictum est, & dicetur in dictionibus, Peregrinatio & Reliquiæ, &c. Primus autem Iubilæi anni author censetur BONIF. VIII. vt habes in 6. decretalium anno salutis 1300. quo quidem pœnarum remissionem præstitit his qui limina Apostolorum visitassent, quamquam iam ante Bonifaciũ limina ipsa frequentabantur, vt disces ex vocabulo, peregrinatio. Verùm quia Populus Romanus manibus solebat ludis certis annorum reuolutis curriculis intendere præfatus Pontifex, vt eum ab his reuocaret, centesimo quoque anno Iubilæum seruari mandauit, quo tempore visitantibus limina ipsa omnium peccatorum remissionem largitus est. Tanta autem vis mortalium ea de causa tum Romam confluxit, vt vix commeãdi per vrbem amplam quidem & vastam esset facultas. Quinquagesimo post instante anno, CLEM. VI. sanxit Iubilæum celebrari quinquagesimo quoque anno, cùm ætas hominis vix Iubilæum illum centum annorum attingere posset qui verus fuit Iubilæus. Postremò SIXTVS IV. Iubilæum ad vicesimum quintumquemque annum reduxit primusque celebrauit, qui fuit annus 1475. nostræ salutis, idque fecit vt quæque ætas eius nũmeris diuini particeps fieret. vide, Indulgentiæ, Reliquiæ, Peregrinatio &c.

Polydorus Vergilius.

Bonifac. 8.

Clemens 6.

Sixtus 4.

IVDAS TRAVITOR.

Clemens 1.

Iudas traditor an Eucharistiæ communicauerit.] Quòd non acceperit cum reliquis Apostolis corpus Domini infœlix ille Iudas, testatur CLEM. 1. lib. 5. Constitutionum Apostolicarum cap. 15. sic loquentibus Apostolis, & cap. 16. *Cum Antitypa mysteria pretiosi corporis & sanguinis sui nobis tradidisset, quibus non aderat Iudas, exiit ad montem Oliuarum propè torrentem cedron, &c.* Idem adhuc eodem lib. repetit cap. 17. Idem quoque defendit IVST. MART. quæst. 23. ad Orthodoxos: eiusdem rei & MARTIAL. APOSTOLVS meminit epist. ad Tolosanos cap. 13. Qui se interfuisse huic cœnæ, & Christi venditioni profitetur. IOANNES CHRYSOST. homilia de proditione Iudæ tomo 3 contrarium sentire videtur, non longè à fine. *Cum manducarent (inquit) ac biberent, accepit Iesus panem ac fregit, & dixit: Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Agnoscunt quid loquor, qui sunt diuinis consecrati mysterijs. Et iterum accepit calicem, & dixit: Hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Et præsens Iudas erat Christo dicente, iste est sanguis. Die Iudæ, quem triginta denarijs vendidisti, iste est sanguis, de quo ante cum Pharisæis pactus*

Iustinus Martyr. Martialis Apostolus.

Ioannes Chrysostomus.

causa 29. quæſt. 1. cap. Sæpè. *Sæpè malorum conſortia etiam bonos corrumpunt, quanto magis eos qui ad vitia proni ſunt? Nulla ergo communio vltra ſit Hebræis ad fidem Chriſtianam tranſlatis, cùm his qui adhuc in veteri ritu conſiſtunt, ne fortè eorum participio ſubuertantur. Quicunque ergo à modo ex his qui baptizati ſunt, infidelium conſortia non vitauerint, & his Chriſtianis donentur, & illi publicis cadibus deputentur.* Et Concilium BASILEENSE generale ſeſſione 19. *Sacros canones renouantes, præcipimus tam Diœceſanis, quàm poteſtatibus ſecularibus, vt modis omnibus prohibeant ne Iudæi aut alij infideles, aut Chriſtianos, aut Chriſtianas in familiares ſeu ſeruientes, aut filiorum ſuorum nutrices habeant.* (Vide mox) *Ac ne Chriſtiani cum ipſis in eorum feſtiuitatibus, nuptiis, & conuiuiis, aut balneis, ſeu nimia conuerſatione communicent, aut medicos, vel matrimoniorum proxenetas, ſeu aliorum contractuum mediatores de publico conſtituntos aſſumant, nec aliis publicis præponant officiis,* (vide infra) *aut ad gradus quoſcunque ſcholaſticos admittant, nec eis locentur prædia, vel alij redditus Eccleſiaſtici. Prohibeantur etiam libros Eccleſiaſticos, calices, cruces, & alia Eccleſiarum ornamenta, ſub pœna perditionis res emere, aut pignori, ſub pœna amiſſionis pecuniæ mutuatæ, accipere. Sub grauibus quoque pœnis cogantur, aliquem deferre habitum, per quem a Chriſtianis euidenter diſcerni poſſint. Quorum, vt euitetur nimia conuerſatio, in aliquibus ciuitatum & oppidorum locis à Chriſtianorum cohabitatione ſeparatis habitare compellantur, & ab Eccleſiis longius quàm fieri poteſt, nec diebus dominicis, & aliis ſolemnibus feſtiuitatibus apotheeas apertas tenere, vel in publico laborare præſumant vt etiam de his infra ſtatuitur.*

Concilium Baſileenſe generale.

Iudæorum domicilia à Chriſtianorum ſeparanda.

Iudæi publica non poſſint officia, aut magiſtratus gerere.] Concilium MELDENSE capite 73. allegat THEODOSII, ET VALENTINIANI IMPERATORVM edictum, quod ſic habet. *Iudæis & paganis cauſas agendi, vel militandi licentiam denegamus, quibus Chriſtianæ legis nolumus ſeruire perſonas,* (vide mox) *ne occaſione Domini ſectam venerandæ religionis imminuient. Omnes igitur perſonas erroris infauſti iubemus excludi, niſi his matura emendatio ſubueniat.* Et iterum. *Hac victura in omne ęuum, lege ſancimus, neminem Iudæum ad honores & dignitates accedere, nulli adminiſtrationem patere ciuilis obſequij, nec defenſoris ſaltem fungi officio. Nec fas quippe credimus, vt ſuperna maieſtati, & Romanis legibus inimici, ſub ſpecie cuiuſlibet officij Chriſtianos, vel etiam ſacerdotes, ſub quacunque occaſione, iniuriis audeant fatigare, vel legis noſtræ aliquos aut condemnare, aut adiudicare præſumant, nec carcerali cuſtodiæ poſſint, ne Chriſtiani (vt fieri ſolet) nonnunquam abſtruſi, cuſtodum odiis alterum carcerem patiantur. Nullam denuo audeant ſtruere ſynagogam, nam ſi fecerint, nouerint hanc fabricæ Eccleſiæ Catholicæ profuturam, & quinquaginta ponderæ auri authores fabricæ eſſe mulctandos, ruinas tamen ſynagogarum ſuarum, permiſſa licentia reparandi. Quicunque Iudæus ſeruum, ſeu ingenuum inuitum, vel ſuaſione plectenda, ex cultu Chriſtianæ religionis in nefandam ſectam ritumue traduxerit, amiſſis facultatibus capite puniatur, inſtiſſima pœna ſanguinis deſtinatus, qui fidem alterius expugnauit peruerſa doctrina. Quicunque ex his ad honores irrepſit, habeatur vt ante conditionis extremæ, ne videamur hominibus execrandis contumelioſam immunitatis beneficium præſtitiſſe.* Hoc ergo editum præfatum Concilium allegat & confirmat, nec rem eamdem neceſſarium iudicamus repetere. Ante autem idem ſtatuit & decreuit Concil. TOLET. III. cano. 14. vt allegat Gratianus diſtinct. 54. cap. Nulla, &c. *Nulla officia publica Iudæos ipſos eſt agere, per quæ eis occaſio tribuatur Chriſtianis pœnam inferre. Si qui verò Chriſtiani ab eis Iudaiſmi ritu ſunt maculati, vel etiam circumciſi, non reddito precio ad libertatẽ, & religionem redeant Chriſtianam.* Et Concil. MATISC. I. can. 13. prohibet, ne Iudæi Chriſtianis populis Iudices deputentur, aut Telonarij eſſe permittantur, per quod illis (quod Deus auertat) Chriſtiani videantur eſſe ſubiecti. Idem omninò ſtatuit Conc. ARVERN. I. cano. 8. TOLET. Concil. IV. cano. 64. & allegat Grat. cauſa 17. quæſt. 4. cap. Conſtituit, *Conſtituit ſanctum Concilium, vt Iudæi, aut his qui ex Iudæis ſunt officia publica nullatenus appetant, quia ſub hac occaſione Chriſtianis inſidias faciũt. Ideo autem iudices pronunciarum, cum ſacerdotibus eorũ ſubreptiones fraudulenter relictas ſuſpendant, & officia publica eos agere non permittant. Si quis autem hoc permiſerit, velut in ſacrilegum excommunicatio præferatur, & is qui ſubrepſerit, publicis cadibus deputetur.* Et hoc etiam renouat Conc TOLET. XII. cano. 9. Denique Concil. LATER. ſub Innocentio 3 patrum 1215. cano. 69. præfati Toletani Concilij decretum allegat, & præcipit vt quidquid Iudæus in officiali dignitate fuerit forſam adeptus, in vſus pauperum Chriſtianorum conuertatur, & cogatur cùm pudore officium dimittere, quod irreuerenter aſſumpſit. Hoc idem extenditur ad Paganos. Hæc iterum renouat Concilium NARIONENSE ſub Ludouico 9 cano. 2. vide & ſequent.

Concilium Matiſconenſe 1.

Concilium Aruernenſe. Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1.

Concilium Toletanum 12. Concilium Lateranenſe ſub Innocẽtio III.

Cõcilium Narbonenſe ſub Ludouico.

Iudæi non poſſint ferre teſtimonium.] Hoc ex ſuperiori collige. verùm Conc. TOLET. IV. cano. 63. allegatur à Grat. cauſa 2. quæſt. 7. cap. non poteſt, &c. *Non poteſt erga homines eſſe fidelis, qui Deo extiterit infidus. Iudæi ergo qui dudum Chriſtiani effecti ſunt, & nunc Chriſti fidẽ prauaricati ſunt ad teſtimonium dicendum admitti nõ debent, quamuis eſſe ſe Chriſtianos annuncient, quia ſicut in fide Chriſti ſuſpecti ſunt, ita in teſtimonio humano dubij habentur. Infirmari ergo oportet eorum teſtimonium, qui in fide falſi docentur, nec eis eſt credendum, qui veritatis à ſe fidem abiecerunt.* Hæc repetit TOLET. XII. cano. 9. Et Concilium LATER. ſub Alexandro 3. parte 1. cap. 26. vide plura in vocabulo. Teſtis, &c.

Concilium Toletanum 4.

Cõcilium Meldenſe. Theodoſius & Valentinianus Imperatores.

Iudæi patrocinio non fouendi.] Idem TOLET. IV. cano. 17. illos corripit ſacerdotes & alios quoſlibet, qui accipientes à Iudæis munera perfidiam eorum ſuo patrocinio fouent, qui non immeritò ex Chriſti eſſe noſcuntur corpore ſeiuncti, quia contra Chriſtum faciunt. *Quicunque ergo deinceps* (ait) *Iudæis contra fidem Chriſtianam ſuffragium, vel munere, vel fauore præſtiterit, vere vt prophanus & ſacrilegus anathema efficiatur ab Eccleſia Catholica, & regno Dei habeatur extraneus: quia dignus eſt vt a corpore Chriſti ſeparetur, qui inimicis Chriſti patronus efficitur.* Hoc decretum renouat Concilium MELDENSE canone 3. vide ſequentia.

Concilium Toletanum 12. Concilium Lateranenſe ſub Alexãdro III. Toletanum 4.

Iudæi qui aliquem initiũ ad religionẽ ſuam traxerint.

Iudæi clericos ad ſecularem Iudicem non trahant.] Hoc habes abunde probatum in vocabulo, clericus iudicio ſeculari non ſiſtendus, &c.

Cõcilium Meldenſe.

Iudæi qui Chriſtianos cogunt Iudaizare coercendi.] Lege THEOD. ET VALENTINIANI edictum ſuperiùs poſitum, vbi Iudæos capite puniri decernunt qui hoc præſumpſerint. Sed & Concilium AVRELIANENSE IV. canone 31. *Hoc decernimus obſeruandum, vt quicunque Iudæus, Proſelytum* (qui aduena dicitur) *Iudæum facere præſumſerit, aut Chriſtianum ad Iudaicam ſuperſtitionem adducere, vel ſi Iudæus Chri-*

Theodoſius & Valentinianus

Concilium Aurelianenſe 4. ſub Clotario 1.

Concilium Toletanum 3. ſub Pelag. 2.

ſtianam ancillam ſuam ſibi crediderit ſociandam, vel ſi de parentibus Chriſtianis natum, Iudæum ſub promiſſione fecerit libertatis, mancipiorum amiſsione multetur: Ille verò qui de Chriſtianis natus Iudæus fuſtus eſt, ſi ſub conditione fuerit manu miſſus, vt in ritu Iudaico permanens habeat libertatem, talis conditio non valebit, quia iniuſtum eſt vt ei libertas maneat, qui de Chriſtianis parentibus veniens Iudaicis vult cultibus adhærere, &c. Vide quod ſequitur.

Concilium Aurelianẽſe 3. ſub Vigilio I.

Aurelianen 4.

Conſtantinus Magnus.

Concilium Meldenſe.

Concilium Toletanum 3. ſub Pelagio 2.

Concilium Matiſconenſe I. ſub eodem Pelagio 2. & Guntramno rege.

Vtinam ſcirẽtur ſolidorum illorum valor, quorum duodecim libertas hominis aut ſeruitus cõſtabat.

Gregorius 1.

Childebertus I.

Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1.

Iudæi ſeruos non habeant Chriſtianos.] Hoc iam in ſuperioribus annotationibus, ſi reuolueris, multoties prohibitum inuenies. verum tamen habemus adhuc ſpecialia quæ hoc prohibeant Patrum decreta. Sic quippe Concilium AVRELIANENSE III. canone 13. *De mancipiis* (ait) *Chriſtianis quæ in Iudæorum ſeruitio detinentur, ſi eis quod Chriſtiana religio vetat, à dominis imponitur, aut ſi eos de Eccleſia, excuſatos tollent proculpa, quæ remiſſa eſt, affligere aut cadere fortaſſe præſumpſerint, & ad Eccleſiam iteratò confugerint, nullatenus à ſacerdote reddantur, niſi precium offeratur & detur, quod mancipia ipſa valere pronunciauerit iuſta taxatio.* Idem & AVRELIANENSE IV. vt ſuperiori diximus pagina. Denique CONSTANTINVS MAGNVS edictum ſtatuit, quod allegat Concilium MELDENSE canone 73. vbi ait. *Si quis Iudæorum Chriſtianum ſeruum, vel cuiuſlibet alterius ſectæ emerit, & circumciderit, & quod temerè præſumptum, aut alienatum eſt, à Iudæi ipſius poteſtate ſublatum in libertate permaneat, &c.* Hinc Concilium TOLETANVM III. canone 14. *Suggerente Concilio, id Glorioſiſſimus dominus noſter Recaredus canonibus inferendum præcepit, vt Iudæis non liceat Chriſtianas habere vxores, vel concubinas, neque mancipium Chriſtianum in vſus proprios comparare, ſed & filios qui ex tali coniugio nati ſunt aſſumendos eſſe ad baptiſmum.* Et Concilium MATISCONENSE I. canone 16. *Licet quod de Chriſtianis, qui aut captiuitatis incurſu, aut quibuſcunque fraudibus Iudæorum ſeruitio implicantur, debeat obſeruari, non ſolùm canonibus, ſed & legum beneficio iampridem fuerit conſtitutum: Tamen quia nunc quorumdam ita querela exorta eſt, quoſdam Iudæos per ciuitates aut municipia conſiſtentes in tantam inſolentiam & proteruiam prorupiſſe, vt nec reclamantibus Chriſtianis liceat vel precio de eorum poſſe ſeruitute abſolui. Deo authore ſancimus, vt nullus Chriſtianus Iudæo deinceps debeat deſeruire. ſed datis pro quolibet bono mancipio * 12. ſolidis, ipſum mancipium quicunque Chriſtianus, ſeu ad ingenuitatem, ſeu ad ſeruitium licentiam habeat redimendi: quia nephas eſt, vt Chriſtus dominus quos ſanguinis ſui effuſione redemit, perſecutorum vinculis permaneant irretiti. Quod ſi acquieſcere his, quæ ſtatuimus, quicunque Iudæus noluerit, quandiu ad pecuniam conſtitutam venire diſtulerit, liceat mancipium ipſum ſuum cùm Chriſtianis vbicunque voluerit habitare.* Idem mandat GREGORIVS I. libro 7. epiſtola 113. ad Brunichildem Reginam cap. 4. vbi prohibet, ne Iudæi Chriſtiana mancipia poſſideant, quia Chriſtiani membra ſunt Chriſti & Chriſtus caput eſt. *Qui ergo* (ait *volunt caput honorare, non permittant membra ipſius hoſtibus calcanda tribui.* Idem omninò ſtatuit CHILDEBERTVS I. Rex Francorum, vt Concilium Meldenſe narrat canone 73. & confirmat Concilium TOLETANVM IV. cano. 65. *Statuit ſanctum Concilium, vt Iudæis non liceat Chriſtianos ſeruos, nec Chriſtiana mancipia emere, nec eumſquam conſequi largitates, nefas enim eſt vt membra Chriſti ſeruiant Antichriſti miniſtris. Quòd ſi deinceps ſeruos Chriſtianos vel ancillas Iudæi habere præſumpſerint, ſublati ab eorum dominatu libertatem à Principe conſequantur.* Hoc S. virum Eligium memorat AVDOENVS RHOTOMAGENS. libro 1. vitæ eius, ſæpiùs feciſſe, quia vir ſanctus à Iudæis mancipia rapta, vel redditio precio libertati reſtituebat. Denique præmiſſa edicta Concilium TOLETANVM XII. canone 9. confirmat. vbi pro ea de cauſa ERINGII Regis compellatio ad Concilij Patres inſeritur, & habes allegatum à Gratiano diſtinctione 54. Hinc eſt etiam quòd ZACHARIAS I. vt habetur in eius Vita, Venetos arguit, qui in vrbem Romanam aduenerant conducturi multitudinem mancipiorum virilis & fœminei generis, quæ in Affricam ad paganam gentem nitebantur deducere. Hoc nempe prædictus Pontifex prohibuit, dicens iuſtum non eſſe, vt Chriſti abluti baptiſmo Paganis gentibus deſeruirent, & dato eiſdem Veneticis precio, quod in illorum emptione dediſſe probabantur, cunctos à iugo Chriſtianos ſeruitutis redemit, ac more liberorum degendos abſoluit. Sed vt ad rem redeamus etiam Concilium LATERANENSE ſub Alexandro 3. parte 1. capite 26. eadem ſtatuit, & parte 20. capite 2. ſic habetur. *Interdicitur omnibus Chriſtianis, ſub Eccleſiaſtica diſtrictione, ne ipſi Iudæorum ſeruitio aſſiduè pro aliqua mercede ſe exponant. Obſtetricibus etiam & nutricibus Chriſtianis omnibus prohibemus, ne infantes Iudæorum in domibus eorum nutrire præſumant, quia Iudæorum mores & noſtri, non concordant, & ipſi de facili ob frequentem conuerſationem & aſſiduam familiaritatem, inſtigante humani generis inimico, ad ſuam ſuperſtitionem & perfidiam ſimplicium animos inclinarent.* Et cap. 4. ſubditur. *Ad hæc cum ſacris canonibus cautum ſit, ne Iudæi Chriſtiana mancipia habeam, præſentium authoritate præcipimus, quatenus, ſublato appellationis remedio, anathematis interminatione publicè inbeatur, ne quis Chriſtianorum alicuius Iudæi mãcipium efficiatur. Si quis autem contra prohibitionem iſtam venire præſumpſerint, ſublato appellationis remedio, Eccleſiaſtica cenſura compellantur.* Idem ALEXANDER III. Bituricenſi Archiepiſcopo, (allegatur parte 50. eiuſdem Concilij cap. 36.) qui Ludouico Regi Francorum, vt mancipia Chriſtiana licitè poſſent Iudæi habere, petenti omnino denegauit, & hoc vetuit expreſsè. Hoc & Concilium BASILEENSE generale ſeſſione 19. confirmauit, vt etiam in ſequentibus dicetur, & in præcedentibus oſtenſum eſt.

Audoenus Rhotomagenſis.

Concilium Toletanum 12. Eringius rex.

Zacharias 1.

Serui Chriſtianorum non Paganis donandi.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Alexander 3.

Concilium Baſileenſe generale.

Iudæi matrimonia non contrahant cùm Chriſtianis.] Illud reſeruauimus in vocabulo, matrimonium non contrahendum cùm Iudæis, paganis, & hæreticis, probandum, quia ſi viſum eſt expedire. Vide ergo.

Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1.

Iudæi cùm Chriſtianis mulieribus coniugio ſociati.] Hoc dependet ex præcedenti propoſitione, quæ ſuo loco reſeruatur declaranda. Iterum hæc propoſitio à patribus Concilij TOLETANI IV. ponitur canone 62. & allegat Gratianus cauſa 28. quæſt. 1. cap. Iudæi. *Iudæi qui Chriſtianas mulieres in coniugio habent, admoneantur ab Epiſcopo ciuitatis ipſius, vt ſi cum eis permanere cupiunt, Chriſtiani efficiantur. Quod ſi admoniti noluerint, ſeparentur, quia non poteſt fidelis in eius permanere coniunctione, quæ iam in Chriſtianam tranſlata eſt fidem: Filij autem qui ex talibus nati exiſtunt, fidem atque conditionem matris ſequantur. Similiter & ibi qui procreati ſunt de infidelibus mulieribus,*

& fidelibus viris, Christianam religionem ... mantur, non Iudaicam superstitionem. Hoc renouat Concilium MELDENSE, canone 73. Vide Matrimonium, &c.

Cõcilium Meldense.

Iudæi ad fidem inuiti non trahendi.] GREGORIVS I. epistola ad Ianuarium Calaritanum Episcopum, quendam Petrum arguit, qui cùm de Iudaismo esset ad Christi fidem conuersus, in odium Iudæorum ingressus eorum synagogam cruces & imagines erexerat, quas iussit auferri, vt diximus in vocabulo, Imago, &c. *Admonendi enim sunt* (ait) *atque scire debet, quia hac circa eos temperantia magis vtendum est, vt trahatur ab eis velle non reniti, quia scriptum est: voluntariè sacrificabo tibi, &c.* Hinc Concilium TOLETANVM IV. can. 56, allegatur à Gratiano, distinct. 45. cap. de Iudæis. *De Iudæis præcepit sancta Synodus, nemini deinceps ad credendũ vim inferre: cui enim vult Deus miseretur, & quem vult indurat. Non enim tales inuiti saluandi sunt, sed volentes, vt integra sit firma iustitia: quia sicut homo propria arbitrij voluntate serpenti obediens periit, sic vocante gratia Dei propria mentis conuersione homo quisque credendo saluatur. Ergò non vi, sed libera arbitrij voluntate suadendi sunt, vt conuertantur, non penitus impellendi. Qui autem iam pridem ad Christianitatem venire coacti sunt, sicut factum est temporibus religiosissimi Principis Sisebuti, quia iam constat eos diuinis sacramentis sociatos, & baptismi gratiam suscepisse, & chrismate vnctos esse, & corporis Domini & sanguinis exitiosse participes, oportet vt fidem etiam quam vi vel necessitate susceperunt, tenere cogantur, ne nomen Domini blasphemetur, & fides quam susceperunt vilis ac contemptibilis habeatur.* Obserua autem quod ea omnia quæ in hoc vocabulo sunt, desumpta reperies ex Concilij Toletani IV. decretis. Confirmat etiam Concilium TOLETANVM VI. in multis locis præcedentem propositionem, cano. 3. & TOLETANVM VIII. cano. 12. atque iterum TOLETANVM XII. cano. 9. vbi multa de Iudæis statuuntur. Ex edicto ERINGII Regis, quæ suis locis reposita sunt. Denique Cõcilium LATERANENSE sub Alexandro III. par. 20. cap. 1. *Statuimus, vt nullus Christianus, Iudæos inuitos vel nolentes ad ba-ismum venire compellat: sed si eorum quilibet ad ...istia... fidei causa confugerit, post quam voluntas ...ratefacta, Christianus absque calumnia effi-am quippe Christianitatis fidem habere non ... ad Christianorum baptismum non sponta- ... inuitus cognoscitur peruenire.* Verumtamẽ ...um BASILEENSE, sessio. 19. iniungit ...sanis, vt habeant quosdam in literis benè ...ditos, quos mittant ad prædicandum Iudæis, ...explanãdum Catholicæ fidei veritatem: ad quã prædicationem compellendos censet infideles cuiuscunque sexus in annis discretionis constitutos. Et vt fructuosior sit prædicatio, statutum renouat Concilij VIENNENSIS sub Clemente V. quo iubetur, vt trium linguarum exercitium fiat in scholis, quo omnibus possit prædicatio vtilis esse. *Si quis autem* (ait) *eorum, vel Iudæorum, vel Neophitorum ad fidem Catholicam conuerti voluerit, bona sua quæcunque habet, ei intacta illæsaq; permaneant: si huiusmodi bona ex vsura, aut illicito quæstu fuerint acquisita, ac nota sint personæ, quibus forsit de iure restitutio facienda (quia non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum) illis restitui omninò oportet. His verò personis non extantibus, quia talia per manus Ecclesiæ in pios essent vsus conuertenda. Hæc sancta Synodus, vicem gerens vniuersalis Ecclesiæ, in fauorem con-*

Gregorius 1.

Psal. 53. Concilium Toletanum 4.

Roman. 9. Genes. 3.

Obserua.

Concilium Toletanum 6.

Toletanum 8.

Toletanum 12.

Eringius rex Hispaniæ.

Concilium Lateranense Alexand...

Concilium Viennense generale.

Iudæorum conuersorum bona iniuste acquisita quomodo restituantur.

A *cedit susceptis baptismatis, tanquã in pium vsum apud ipsos remanere debere, sub pœna diuini anathematis tam Ecclesiasticis, quam secularibus interdicens, vt nullam super his, quouis quæsito colore, molestiam inferant, aut inferri patiãtur: sed magnum se fecisse lucrum existiment, dum tales Christũ lucrati fuerint. Quòd si conuersionis tempore inopes aut indigentes fuerint, per viscera misericordiæ Dei nostri omnes tam Ecclesiasticos, quàm seculares, hac sancta Synodus exhortatur, vt ipsis conuersis manus porrigant adiutrices. Ipsi quoque diœcesani non solùm Christianos ad subueniendum illis exhortentur, sed tam de redditibus Ecclesiarum, prout poterunt, quàm de his quæ ad pauperum vsus per ipsos conuertenda denoluuntur, huiusmodi neophytos*
B *sustentare non negligant, ipsosq; à detractionibus, contumeliis paterna affectione defendam. Porrò de his solicitudinem gerant sacerdotes, vt fidei ac legis articulis imbuantur.* Vide mox etiam in distinctione, Iudæi conuersi, &c.

Iudæi conuersi si pauperes sunt, sustentandi.

Iudæi non molestandi, nec lædendi.] Concilium LATERANENSE præfatum sub Alexandro III. part. 20. cap. 1. *Licet Iudæi velint in sua duritia permanere, quia tamen defensionem & auxilium nostrum postulant* (loquitur Alexander III.) *ex Christianæ pietatis mansuetudine, prædecessorum nostrorum fœlicis memoriæ* CALIXTI II. EVGENII II. *vel* III. *Romanorum Pontificum vestigiis inhærentes, ipsorũ petitiones admittimus, eisq;*
C *protectionis nostræ clypeum indulgemus. Statuimus ergò, vt nullus Christianus inuitos vel nolentes* (vide superiori distinctione) *eos ad baptismum venire compellat. Nullus etiam Christianus eorum quemlibet, siue iudicio potestatis terrenæ, vulnerare vel occidere, vel suas eis pecunias auferre præsumat, aut bonas, quas hactenus in ea quam priùs habitabant regione habuerũt, consuetudines immutare, præsertim in festiuitatũ suarum celebratione. Quisquis fustibus vel lapidibus eos nullatenus perturbet, nec ab eis coacta seruitia exigat, nisi ea quæ ipsi præfato tempore facere consueuerunt. Ad hæc malorum hominum prauitati & nequitiæ obuiantes decernimus, vt nemo cœmeterium Iudæorum mutilare vel inuadere audeat, siue obtentu pecuniæ corpora*
D *humana effodere. Si quis autem huius decreti tenore agnito, quod absit, temerè contraire præsumpserit, honoris & officij sui periculum patiatur, aut excommunicationis sententia plectatur, nisi præsumptionem suam, digna satisfactione correxerit.* Aduerte quidem hæc illis concedi, verùm nouas erigere synagogas non permittuntur, ex edicto Theodosij, quod superioribus paginis insertum, & ex decreto eiusdem ALEXANDRI III. par. 50. eiusdem Concilij, cap. 36. Bituricensi Archiepiscopo: nam hoc etiam exigenti Ludouico Regi Franciæ denegauit, vt scilicet synagogas non erigerent nouas, vbi alias nullatenus habuerunt. Concessit autem, vt si veteres ruinam minarentur, restaurarent, nõ tamen
E pretiosiores aut excellsiores quàm antea fuerant. *Et hoc* (ait) *pro magno habere debent, quod in veteribus synagogis & suis obseruantiis tolerantur.* Verùm de huiusmodi priuilegiis Iudæis non indulgendis, vergentibus in detrimentum Catholicæ fidei, patres Concilij BASILEENSIS tractant sessione 19. vbi cassa & irrita huiusmodi decernunt, etiam si à summo Pontifice & Imperatore, contra libertatem & iura Ecclesiæ fuerint indulta. Vide seq.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3

Callixtus vt recor. 2. Eugenius 2. vel 3.

Lege Gratianum distin. 45. cap. Qui synera, &c.

Alexander 3.

Concilium Basileense generale.

Iudæi conuersi vt admittendi.] Concilium AGATHENSE, cano. 34 allegatur à Gratiano de consecratione, distinct. 4. cap. Iudæi: *Iudæi quorum perfidia frequenter ad vomitum redit, si ad legem Catholicam venire voluerint, octo menses interea Hecu-*

Concilium Agathense sub Cœlestino 1.

sentiant ne attinet dicere, quia hoc non eget ampliori probatione, cùm satis ex Euangelio eorum liuor & odium in Christum attendatur. Quanto autem in Christianos odio semper efferbuerint, abundè narrant Ecclesiasticæ historiæ scriptores.

Eusebius Cæsariensis.

EVSEBIVS CAESARIENSIS, lib. 3 Ecclesiasticæ historiæ, cap. 15. vbi de S. Polycarpi martyris sepultura agit, & iterum cap. 18. eiusdem libri, vbi de Iustino præfato martyre texit historiam.

Nicephorus Callistus.

NICEPHORVS CALLISTVS, lib 4 c. 6. eadem refert, & lib. 7. cap. 36. & iterum lib. 14. cap. 16. vbi narrat quomodo Iudæi in loco, qui dicitur Nestar, seruatori Christo & Christianis, puero in cruce excarnificato, improbissimè illusere. Lege adhuc eundem lib. 18. cap. 55. & 56. & aliis in locis.

Iudæis prohibetur egressus inter Christianos triduo illo Paschæ.] Concilium AVRELIANENSE III. cano. 29. *Quia Deo propitio sub Catholicorum Regum dominatione consistimus, Iudæi à die cœnæ Domini, vsque in secundam sabbati in Pascha, hoc est, ipso quatriduo procedere inter Christianos, neque Catholicis populis se vllo loco vel quacunque occasione miscere præsumãt.* Idem omninò

Concilium Aurelianense 3. sub Vigilio 1.

Concilium Matisconense 1. sub Pelagio 2.

Concilium MATISCONENSE I. cap. 14 iniungit, simul Iudæis præcipiens, vt reuerentiam cunctis sacerdotibus Domini vel clericis impendant, nec ante sacerdotes confessum nisi ordinati habere præsumant, & qui aliter fecerint à iudicibus locorum distringantur. Eadem Aurelianensis Concilij constitutio renouatur in Concilio MELDENSI, cano. 73. & memoratur esse CHILDEBERTI Regis, quam etiam confirmat & renouat. Idem ait Concilium LATERANENSE sub Innocentio III. cap. 68. & allegatur Extra. de Iudæis & Sarracenis, cap. 13. Idem repetit Concilium NARBONENSE, cano. 2. de eandem toties repetere non necessarium æstimamus, lege tantùm locos quos allegamus, & inuenies esse verum, quod dicimus, si diffiteris.

Concilium Meldense. Childebertus rex.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3.

Concilium Narbonense sub S. Ludouico.

Iudæi parochias seu beneficia Ecclesiastica non valeant possidere.] Certum est nos hoc sæpiùs intimasse, dum in vocabulo, Beneficium, de illis non à laicis possidendis diximus: verùm speciale est decretũ quod prætereundum non fuit. Sic quippe ALEXANDER III. vt habetur par. 20. Concilij Lateranensis quod celebrauit, cap. 3. statuit. *Non sine multa admiratione auditur & creditur, quòd Iudæi parochias Ecclesiarum per prouinciam vestram emptionis, siue conductionis, aut etiam pigneris titulo, contemptu Dei & fidei Christianæ institutionis, detinent occupatas: & cùm redditus eisdem Ecclesiis non soluantur, ita Ecclesiæ penitùs deperisse iam nosciuntur. Quod omninò prohibemus fieri, quin districtè iubemus eos compelli ad eas dimittendas, aut si receptas detinuerint, aut parochias à modo receperint, ipsi cum omni districtione cogantur, vt Ecclesiis, quarum hactenus parochiæ sunt, debitos & collectos reddãt, cùm integritate persoluant, prohibentes omnibus Dei fidelibus, sub interminatione anathematis, ne quis Iudæis hominia vel fidelitates faciant, quoniam contrarium est sacris canonibus vt Christiani debeant Iudæis astringi. Si quis verò contra inhibitionem nostram venire præsumpserit, contradictione & appellatione cessante, in eos excommunicationis sententia proferatur.* Vide ea quæ superiùs dicta sunt.

Alexander 3.

Iudæis hominia aut fidelitates non præstentur.

Iudæis vsura inhibetur.] Vide Vsura.

IVDEX.

Iudex qualis esse debeat, & vt eligendus, eiusq; officium & munus.

lib. 2. Constitutionum Apostolicarum præscripsit ex traditione Apostolo. formam, vt mox dicemus, sic subnectens. (ait iudicibus) *vtramque personam accusatoris & rei non corrupti muneribus, neque in alteram partem propensi, sed cùm iustitia tanquam vitæ æternæ mortisque sententiam ferentes: iuste enim (ait) quod iustum est persequeris. Nam qui iure à vobis supplicio afficitur atque ejicitur, à vita gloriaq; æterna expellitur, & apud homines sanctos infamia notatus, & apud Deum iudicatus habetur.* Et cap. 55. subinfert. *Dicimus non oportere iudicia ex altera tantùm parte constituere, nam si vnam tantum personam audieritis, absente altera neque se defendente aduersus obiectum crimen, temereq; sententiam damnationis tuleritis, rei interitus & participes criminatoris esse apud Deum iustum iudicem reperiemini. Nam qui alterius iudicio præest, similis est eius qui canibus manibus tenet.* Et ANACLETVS I. epist. 1. ad omnes Episcopos, & allegat Gratianus, causa 3. quæst. 6. cap. vnaquæque, & causa 2. quæst. 6. cap. Omnis oppressus. *Vnaquæque prouincia tam iuxta Ecclesia, quam iuxta seculi leges suos debet iudices, & non iniquos habere iudices, & non externos, nisi Apostolicæ sedis huius decreuerit authoritas: quatenus quicunque causam habuerit, apud suos iudices iudicetur, & non ad alienos causa vagandi, stimulante proteruia suam despiciens patriam, transeat: sed ad duodecim eiusdem prouincie iudices, ad quorum iudicium omnes causæ ciuitatum referuntur, deferatur negotium. Si autem fuerit Ecclesiasticum, apud Episcopos (intercedente primate) siquidem maior causa fuerit, si verò minor metropolitano: si verò fuerit seculare, apud eiusdem ordinis viros, iudicio tamen Episcoporum, cùm Apostolus primatorũ Christianorum causas magis Ecclesiis deferri, & ibidem sacerdotalis iudicio terminari voluit. Omnis enim oppressus liberè sacerdotum, si voluerit, appellet iudicium, & à nullo prohibeatur, sed ab his suscipiatur & liberetur. Si autem difficiles causæ, aut maiora negotia orta fuerint, ad maiorem sedem referantur: & si illic facilè discerni nõ poterunt, aut iuste terminari, vbi fuerit summorum * congregata congregatio, quæ per singulos annos bis fieri solet & debet: iuste & Deo placitè, coram Patriarcha aut Primate Ecclesiastico, & coram Patricio seculari iudicentur negotia in commune. Quòd si difficiliores ortæ fuerint quæstiones, aut Episcoporum, vel maiorum iudicia, aut maiores causæ fuerint, ad sedem Apostolicam, si appellatum fuerit, referantur: quoniam Apostoli hoc statuerũt iussione saluatoris, vt maiores & difficiliores quæstiones, semper ad sedem deferantur Apostolicam, super quam Christum vniuersam construxit Ecclesiam, dicente ipso ad Petrum Principem Apostolorum: Tu es Petrus & super hanc petram, &c.* Hoc decretum allegat Concilium COLONIENSE II. cano. 3. Idem verò statuit IDEM Anacletus I. epist. 2. ad Episcopos Italiæ: idem & ALEXANDER I. epist. 1. ad omnes fideles. Vide in vocabulo, Romana Ecclesia, & in vocabulis in margine notatis. De officio verò iudicis & eius munere luculèter sic statuit beatus ELEVTHERIVS I. Papa, epist. 1. ad Galliæ prouincias, & allegat Gratianus, causa 30. quæst. 5. cap. Iudicantem, & causa 3. quæst. 3. cap. Induciæ, & causa 2. quæst. 1. cap. Nihil contra, & causa 3. quæst 9. cap. Caueant. Ait ergò. *Iudicantem oportet cuncta rimari, & ordinem rerum plena inquisitione discutere, interrogandi ac proponendi adjciendiq; prabita patientia ab eo, vt ibi alterius ambarum partium limitata sit plenitertnec litigantibus iudex priùs sua velut sententia ob-*

Concilium Colonense 2. sub Carolo Crasso Imperat.

Alexand. 1.

Iudicis munus & officium. Eleutherius 1.

uiare.

Digitized by Google

iudicum,audeat accipere pro impensis patrociniis munera,nisi fortè in Ecclesiis oblata gratuitò:quæ non fœnore muneris videantur accepta,sed collatione deuotionis illata. Quòd si quis ista probatur accipere, veluti exactor fœnoris,aut usurarum possessor,secundum statuta Patrum se nouerit degradandum. Vide Vsura, &c. & Sacramenta,&c. Idem omninò Cõcilium AVRELIANENSE II. can.3. Vide alibi in vocabulo,Sacramento,&c.Conciliũ VERNENSE, cano.25. *Quia* (ait) *vbi dona intercurrunt, iustitia euacuatur, &c.* Hinc est quòd Reccaredum Gothorum & Sueuorum Regem GREGORIVS I. lib.7.Registri, epist.126.ad eundem, summè laudat quod constitutionem contra Iudæos factam nunquam voluerit retractare,licèt summa ei auri offerretur.*Formam* (ait) *dans iudicibus talia faciendi, &c.* Et Concilium ARELATENSE IV. cano.13. *Statuimus, vt comites, iudices, seu reliquus populus obedientes sint Episcopo,& inuicem consentiãt ad iniustitias faciendas,& munera pro iudicio non recipiant,nec falsos testes,ne per hoc peruertant iudicia iustorum:quia scriptum est:iniustitia eleuat gentem, iniustitia verò miseros facit populos & Psalmista: Beati qui custodiunt iudicium,& faciunt iustitiam in omni tempore.* Idem omninò repetit Concilium CABILONENSE II.canone 2.Concilium TVRONENSE III. cano.35.*Nullus Christianus,pro quolibet placito vel iudicio, à qualibet persona munera exigere aut accipere debet:quoniam id diuina scriptura multis in locis magna interdicit authoritate.* Hinc præfatum Concilium Cabilonense,cano.21.addit. *Sed & ministros,quos vicarios & centenarios vocant, iustos habere debent,ne fortè eorum auaritia,aut rapacitate populus grauetur,& amissis facultatibus in paupertatem redigatur,&c.* Eadem constituit Conciliũ MOGVNTINVM I. canone 30. & Concilium RHEMENSE, cano.39. Concilium MOGVNTINVM II. cano.19. *Qui ad subuertendam iustitiam à duobus munera accipiunt, hoc est, ab eo qui quod sibi iniustè ablatum est iustè requirit,& ab eo qui eadem iniustè euasit:admonendi sunt & fortiter increpandi,ne regnum Christi, quod omnibus rectè facientibus patet,sibi sine vlla retractione secludant.* Egimus de sacramẽtis non vendẽdis suoquoque vocabulo,& in vocabulo,Episcopatus, & Simonia.

Iudex Episopo obtemperet.] Hoc Concilium ARELATENSE IV. cano.13. vt suprà iam citauimus statuit, cui consentit Concilium TVRONENSE III. cano. 33. *Comitibus* (ait) *iudicibus reliquoq; populo expedit,vt suis sint Episcopis consentientes & obedientes propter Dei amorem, suiq; gradus honorem:& semper ab eis vtile quærant consilium,illorumq; salubria non spernant consilia & monita, sed intenta cordis aure audiant. Similiter verò & Episcopi prædictas personas humiliter suscipiant honorificeq; erga eos in omnibus agant, & sic sese mutuis studeant sublenare consolationibus.* Idem statuit Cõcilium CABILONENSE II. cano.20. præfatum autem canonem Concilium MOGVNTINVM III. cano.24. allegat,sed non est necesse repetere. Vide suprà,Honor,& infrà,Pastor,atque Obedientia, &c.

Iudex non potest clericos suis tribunalibus, aut temporalibus applicare seruitus.] De his sufficienter egimus suprà in dictione,Clericus non coram iudicibus secularibus sistendus. Hinc etiam Concilium AVRELIANENSE IV. cano.13. *Si quis* (ait) *iudicum clericos de quolibet corpore venientes atque altario mancipatos, vel quorum nomina in matricula Ecclesiæ tenentur inscripta, publicis actionibus applicare præsumpserit,si à sacerdote admonitus emendare noluerit,cognoscat se pacem Ecclesiæ non habere.Similiter & ad villam administrationem Pontificis presbyteros atque diaconos ideo excusatos esse decreuimus,quia quod lex seculi etiam paganis sacerdotibus & ministris ante præstiterat, iustum est vt erga Christianos specialiter conseruetur.* Idem omnino Concilium ANTISSIODORENSE, cap.43.vbi dicitur sic. *Quod si quis iudex aut secularis clerico iniuriam inferre præsumpserit,ab omnium Christianorum consortio habeatur extraneus.* Vide loco memorato.

Iudex publicus non possit Ecclesias,aut monasteria visitare.] De visitandis Ecclesiis & cui hoc munus competit, similiter & de visitatione monasteriorum dicemus in suo loco, scilicet visitatio.& núc breuiter quod proposuimus est absoluendũ. Concilium CABILONENSE I. sub Eugenio I. cano.11.*Peruenit ad sanctam Synodum,quod iudices publici contra veteranam consuetudinem per omnes parochias vel monasteria,quæ mos est Episcopos circuire,ipsi illicita præsumptione videãtur discurrere:etiam & clericos,vel abbates,vt coram eis compareant,inuitos atque districtos ante se faciant exhiberi. Quod omnimodis religioni non conuenit,nec canonum permittit authoritas. Vnde omnes vnanimiter censuimus sententiantes, vt deinceps ista debeant emendare:& si præsumptione vel potestate,qua pollent, exceptis imitatione abbatis aut archipresbyteri, in ipsa monasteria, vel parochias aliquid fortasse præsumpserint, à communione omnium sacerdotum eos conuenit sequestrari.* Hinc Concilium MELDENSE, canone 10.scribens Carolo Regi iuniori,de hoc sic conqueritur. *Peruentum est ad nos,quod auditu lugubre,& dictu nefas,actuq; horribile,ac nimis triste dignoscitur:quia contra omnem authoritatem,contra Patrum decreta,& totius Christianæ religionis consuetudinem in monasteriis regularibus laici in medio sacerdotum & leuitarum ac cæterorum religiosorum virorũ, vt Domini & magistri sedeant:& velut abbates de illorum vita & conuersatione decernant, eosq; diiudicent,ac regimina animarum,ac diuina eis secundum regulam,nõ solum sine præsentia,verumetiam sine conscientia Episcopi committant sacraria:& ita præsumptione doceant, qui noluerunt fieri discipuli veritatis, & saltu inordinato magistri fiant erroris. Quod quam temerario ausu præsumptum sit, omnis scripturarum demonstrat authoritas,adeo vt sicut scriptum est, nec in persecutione Dominica, sine ministris Pontificum, respublica ad comprehendendum Dominum: quanto magis ad ordinanda diuina seruitia auderent transmittere? Ait enim:Iudas autem cum accepisset cohortem,& à Pontificibus & Phariseis ministros.Denique post examinationem Pontificis Pilatus non ante suscepit:& Paulus Pontifici defert iudicij honorem. Huic est illa abominatio quæ in templo sessura est,cùm tales apocryphi rectores in medio Ecclesiæ præsident. Vnde zelo diuino accensi, authoritate Dei ex quo omnis secundum Apostolum in cœlo & in terra nominatur, decernimus, vt quidquid huiusmodi hactenus actum est, sacerdotali ac regali rigore seu dispositione cassetur, & ad statum authoritatiuum reducatur,& talis abbatia, quæ paternitas Latino eloquio dicitur, funditùs removeatur.Et si quis hoc de cætero præsumpserit,& admonitus à tali præsumptione se corrigere non voluerit, & idem & qui ei fauerit & cõsenserit,à corpore Christi separetur & sanguine: qui autem de monachis per talem manum obedientiam regularem susceperit, grauioris culpæ vindictæ puniatur. Quod si post quisquam illorum præsumpserit, iudicio sancti Spiritus præsentis*

decreti

Concilii Aurelianense 2.

Concilium in Palatio Verius sub Fipino celebratum.

Gregorius 1.

Concilium Arelatẽse 4. sub Carolo magno.

Proner. 14. Psal. 105.

Concilium Cabilonense 2. sub eodẽ principe

Conciliũ Turonense 3. sub eodem.

Exod. 18. Deutero.16.

Conciliũ Moguntinense sub eodem Principe.

Conciliũ Rhemense sub eodem.

Cõcilium Moguntinum 1. sub Rabano Mauro.

Cõcilium Arelatense 4.

Cõcilium Turonense 3 sub Leone 3.

Cõcilium Cabilonense 2.

Conciliũ Moguntinũ 3. sub Arnulpho Impera.

Cõcilium Aurelianense 4. sub Pelagio 1.

Cõcilium Antissiodorense 1. sub Deusdedit Papa.

Conciliũ Cabilonense 1. sub Eugenio 1.

Conciliũ Meldense sub Carolo Rege.

Laicis interdicitur monasteriorum visitatio. vide & Visitatio, &c.

Ioannis 18.

Actum 23.

Marci 13.

Ephes.3.

Digitized by Google

decreti authoritate, anathematizetur: ſi autem monachus contemnens gradum Eccleſiaſticum habuerit, eo priuetur: & ſi non habuerit gradū, pane & aqua contentus ergaſtulo diebus 40. retrudatur. Et de miniſterio indebitè adepto, ultionem canonicam, qui à qualibet ſeculari poteſtate, prædictum honorem Eccleſiaſticum vult obtinere ex hoc decreto ſuſtineat: & Epiſcopi qui hoc permiſerint in ſuis parochiis, tribus menſibus, hoc ſynodali iudicio, à Miſſarū ſolennijs ſe abſtineant, & ſua tantùm Eccleſiæ cōmunione contenti ſint. Vide plura in vocabulo, Laicus, & Viſitatio, &c.

Iudex laicus Eccleſiaſtica non terminet negotia.] Ea quæ ſuperiori annotatione poſuimus, huic etiā probandæ propoſitioni inſeruiunt. Denique EVGENIVS II. decreto 4. *Decernimus, vt laici Eccleſiaſtica negotia terminare non præſumant.* Et NICOLAVS I. ad conſulta Bulgarorum, allegatur à Gratiano, diſt. 28. *De preſbyteris vobis qui laici eſtis, nec iudicandum eſt, nec de vita eorum quicquam inueſtigandum, ſed Epiſcoporum iudicio quidquid id ſit eſt reſeruandum.* Hæc Concilium ROMANVM ſub Nicolao II. repetit, vt dicemus opportunè infrà in vocabulo, Laici clericos non iudicent, &c. Vide ergò.

Eugenius 2.

Nicolaus 1.

Cōcilium Romanum ſub Nicolao 2. Epiſcoporum 113. contra Berengarium.

Iudices locorum ſingulis annis conueniant.] Vide in vocabulo, Fiſcus, & alibi.

Iudices vitiis extirpandis inuigilent.] GVNTRANVS REX, epiſtola ad vniuerſos ſui regni Epiſcopos, iudices ſic adhortatur. *Cuncti iudices iuſta ſicut Deo placet ſtudeant dare iudicia: nam non dubiū eſt, quòd acrius illos condemnabit ſententia noſtri iudicij, à quibus non tenetur æquitas iudicandi. Non vicarios autem quoſcunque de latere ſuo per regionem ſibi commiſſam inſtituere vel deſtinare præſumant, qui (quod abſit) malis operibus conſentiendo venalitatem exerceant, aut iniqua quibuſcunque ſpolia inferre præſumant clericorū tranſgreſſiones, cum aduerſario inſtigante contigerint. Quantum illis pro diuino amore reuerentia maior impenditur, tantum conuenit vt acriùs reſcentur: quoniam ſi ſancti paſtores aut inſtituti iudices (quod nefas eſt) ſubiectorum ſuorum ſcelera potiùs occultare, quàm reſecare tentauerint, ſe ex hoc amplius reos eſſe vel noxios non ignorent, &c.* Vide Correctio, &c.

Gūtranus rex.

Concilium in palatio Vernis celebratū ſub Pipino rege, anno 755.

Iudex pupillorū cauſam iudicet.] Concilium VERNENSE, cano. 23. *Statuimus, vt comites & iudices ad eorum placita primò viduarum, orphanorum, vel Eccleſiarum cauſas audiant & definiant in eleemoſynam Domini Regis, & poſtea alias cauſas cùm iuſtitia rationabiliter iudicant, &c.* Vide Pauper, Orphanus, &c.

Iudex hæreticos perquirat & inſectetur.] Vide ſuprà in vocabulo, Hæreticus. &c. Sed etiam Concilium AVRELIANENSE III. cano. 30. *Iudex ciuitatis vel loci (ait) ſi hæreticū vel cuiuſlibet hæreſis ſacerdotem quamcunque perſonam de Catholicis rebaptizaſſe cognouerit, quia Reges nos cōſtat habere Catholicos, non ſtatim rebaptizantes aſtrinxerit, & ad Regis fidem atque inſtitutam propterea diſtringendos adduxerit, annuali excommunicationi ſubdatur.* Statuit etiam vt iudices hæreticos perquirant & inſectentur Concilium LATERANENSE ſub Innocentio III. vt habes locis ſuprà memoratis.

Cōcilium Aurelianenſe 3 ſub Vigilio 1.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3.

Iudex non poteſt eſſe teſtis.] Vide dictio, Accuſator, & Teſtis. DAMASVS I. epiſtol ad Stephanum & Concilia Africæ, vbi ait: *Accuſatores verò & iudices non idem ſint, ſed per ſe accuſatores, per ſe iudices, per ſe teſtes, per ſe accuſati, vnuſquiſque in ſuo ordinabiliter ordine, &c.* Vide Accuſator, &c. Ex GELASIO I. NICOLAVS I. epiſtola ad Michaëlem Imperatorem, profert pro cauſa Ignatij Conſtantinopolitani Epiſcopi iniuſtè electi, teſtimonium. *Quæro* (inquit) *ab his iudicium quod prætendunt, vbinam poſſit agitari cum apud ipſos, vt idem ſint inimici teſtes & iudices: ſed tali iudicio nec humana debent committi negotia. Quòd ſi iudicio, vbi idem ſint inimici qui iudices, nec humana debent committi negotia: quantò minus diuina, id eſt, Eccleſiaſtica?* Concilium OXONIENSE, can. 24. *Ne in cauſa ſua præſumant pariter eſſe iudices & actores, videlicet cum dubium venerit, vtrum quid ab eis exigere debeatur.* Vide ſequentia.

Damaſus 1.

Gelaſius 1. Nicolaus 1.

Concilij Oxonienſe in Anglia ſub Innocentio 3.

Iudex ſuſpectus reprobetur.] Vide Accuſator, & Teſtis. Porrò præfatus NICOLAVS I. epiſtola prætacta profert edictum IVSTINIANI IMPERATORIS, quod ſic habet. *Liceat ei qui ſuſpectum iudicem putat, antequam lis inchoetur eum recuſare, vt ad alium recurratur. Nam quodammodo naturale eſt ſuſpectorū iudicum inſidias declinare, & inimicorum iudicium ſemper velle refugere. Hinc ſanctus Athanaſius inimicorum ſæpè declinauit inſidias. Hinc ſanctus Ioannes os aureum Concilij contra ſe congregati renuit intrare collegium. Quinimo huic & Pſalmiſta Dauid, & Helias eximius Prophetarum, Saulis vel Achab refugiunt prorſus inſaniā.* Hæc ſub nomine Nicolai I. allegat Gratianus, cauſa 3. quæſt. 5. Hinc ALEXANDER III. ad Ianuenſem Epiſcopum, & inferitur par. 10. Concilij Lateranenſis quod celebrauit, cap. 27. *Parochianus* (ait) *quilibet non ſolùm pro inimicitia, ſed etiam pro manifeſta cauſa ſuſpicionis poteſt ſui Epiſcopi iudicium euitare, & ad ſuperiorem iudicem recurrere, cùm nullus à ſuſpecto iudice debeat iudicari.* Porrò de recuſando vel reprobando ſuſpecto iudice ſic Concilium LATERANENSE ſub Innocentio III. ſtatuit. *Quòd ſi quiſpiam allegauerit ſe iudicem habere ſuſpectum, coram eodem cauſam iuſtæ ſuſpicionis aſſignet, & ipſe cum aduerſario, vel ſi fortè aduerſarius non habeat, cum iudice arbitros communiter eligat: aut ſi fortè communiter conuenire non poſſunt, eligant abſque malitia, ipſe vnum, & ille aliū, qui de ſuſpicionis cauſa cognoſcant: & ſi nequiuerint in vnam concordare ſententiam, aduocent tertium, vt quod duo ex ipſis decreuerunt, robur obtineat firmitatis. Sciant quoque ſe ad id exequendum fideliter ex iniuncto à nobis in virtute obedientiæ, ſub atteſtatione diuini iudicij, diſtricto præcepto teneri. Cauſa verò ſuſpicionis legitima coram ipſis infra competentem terminum non probata, ſua iuriſdictione iudex vtatur: ipſa probata legitimè, de recuſatoris aſſenſu perſonæ idoneo committat negotiū recuſatum, vel ad ſuperiorem tranſmittat, vt in eo ipſe procedat ſecundum quod fuerit procedendum.* Vide etiam de hac materia quod tractatum eſt, Accuſator, Teſtis, & Appellatio, &c.

Iuſtinianus Imperator.

1 Regum 23. 3. Regum 19. Alexāder 3.

Concilium Lateranenſe ſub Innocen. III. patrum 412.

Iudicis delegati poteſtas & authoritas.] ALEXANDER III. Senonenſi Archiepiſcopo, vt allegatur par. 7. Concilij Lateranenſis ſub eodem celebrati, cap. 17. *Super hoc quòd nos conſulere voluiſti, vtrum liceat iudici delegato non ordinario ſine literis citatoriis cogere contumacem vt veniat, aut damnare ſi non venerit: hoc tibi præſentium authoritate innoteſcat, quòd quamuis ei cauſa ſimpliciter delegetur, ſatis poteſt partes authoritate noſtra cōpellere, & contumaces ſeueritate Eccleſiaſtica coercere, etiam ſi litere commiſſionis id non contineant, aut partes mandatum non habeant vt accedant: quia ex eo quòd cauſa ſibi committitur, ſuper his omnibus quæ ad cauſam ipſam pertinere noſcuntur plenariam recipit poteſtatem, &c.* Porrò capite 5. eiuſdem partis Concilij LATERANENSIS dictum eſt. *Si Epi-*

Alexander 3.

Res ſcitu digna.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

ſcopus

ſcopus iudex Apoſtolicæ ſedis authoritate, ſuper quibuſdam negotiis conſtituto, pro debilitate vel aliqua grani neceſſitate tractandis cauſis adeſſe non poſſit, liberum ſit ei aliis perſonis idoneis & diſcretis vices ſuas committere: qui tamen iudicem Epiſcopũ conſulere debeant, ſi res tanti eſt: quòd ſi forte grauis ſit cauſa, eiuſdem Epiſcopi iudicio terminetur. Cauſæ autem intra certum terminum decidendæ, niſi dies ab Apoſtolico præfixus de communi conſenſu prorogetur, eo tranſacto mãdatum expirat. Et de iiſdem iudicibus delegatis iterum, cap. 8. eiuſdem partis ſic dicitur. *Iudex ab Apoſtolica ſede delegatus cauſam ſibi commiſſam poteſt aliꝫ vel pluribus delegare, aut totam audiendam & terminandam, aut etiam vt audiãt rationes, & allegationes, & atteſtationes recipiant, & ſententiam ſibi ferant, vel vt horum aliquid faciãt tantùm iuxta voluntatem & beneplacitum delegantis, quanquam non poſſint eandem cauſam aliꝫ appellatione poſtpoſita delegare, & ſi ſit tibi appellatione remota commiſſa. Si verò duobus cauſa committitur, etiam ſi non apponatur, vt vnus ſine altero in ea procedat, nihilominus vnus ex ipſis, ſine ſuo conindici, ſine aliꝫ, vices ſuas in hac parte committere poteſt.* Et cap. 10. eiuſdem part. 7. *Sententiam à delegato iudice latam, ſi ad mandatum ipſius iudicis diœceſanus Epiſcopus executioni mandare neglexerit, is qui ex delegatione Romani Pontificis ſentẽtiam tulit, eam executioni mãdandi plenam & liberã habeat facultatem.* Et cap. 11. *Delegatus iudex, ſi ordinarius iudex, eius ſententiam noluerit effectui mancipare, cauſam authoritate ſibi commiſſa poteſt executioni mãdare: & ſi quis ſibi reſtiterit, cùm Eccleſiaſtica cenſura cœrcere.* Et cap. 14. *Si lis infrà certum terminum præcipiatur decidi, non poterit negotiũ vltra præfixum terminũ, niſi de communi conſenſu partium, prorogari. Verùm ſi iudex delegatus aliter fecerit, & fines mandati exceſſerit, eius iuriſdictionem non dubium eſt expirare.* Et cap. 16. *Si autem quæritur, vſque ad quod tempus iudex delegatus ſe poſſit interponere, vt ſtetur rei iudicatæ vel tranſactioni, reſpondetur: Quòd ex quo iudex delegatus per ſe, aut per alium, ſi potuit, executioni mandauerit, vel pro ſe petierit mandari, eius authoritas & iuriſdictio ceſſat, quia ſemel functus eſt officio ſuo.* Porrò tantam habet iudex delegatus poteſtatem, vt cauſam quæ inter Epiſcopum & clericum vertitur de mandato ſpeciali poſſit terminare, licèt non ſit ſuperior Epiſcopo: ſed quia vices gerit ſummi Pontificis, in hac cauſa maior illis conſtituitur. Ideo igitur ſi Epiſcopus vel alius illi rebellis extiterit, poterit cõpelli, & ipſum poterit ab ingreſſu Eccleſiæ prohibere, & ei ſacerdotale officiũ interdicere, vt habetur cap. 20. eiuſdem partis, loquens Alexander III. Carnotenſi Epiſcopo. Idem Alexander eadem repetit ad Noruicenſem Epiſcopum, & habetur par. 49. eiuſdem Concilij, cap. 8. *Si iudex ordinarius vel alius, cui iudex delegatus mandauit, vt citaret partes, vel exequeretur ſententiam, tenetur delegato obedire, & ad hoc poteſt eum delegatus cogere ad efficiendum quod mandauit, & ei qui obedire contempſerit pœnam infligere competentem.* Plura BONIFACIVS VIII. tractat de officio iudicis delegati in 6. Decretal. tit. 14. cap. Statuimus, &c. Lege ergò, & Clementinas Clementis V. & Decretales Gregorij IX.

Delegatus poteſt delegare, intellige quomodo.

Queſtio vſque ad quod tẽpus delegatus authoritate vtatur.

Bonifacius 8.

IVDICIVM.

Iudicium temerarium de viuis & mortuis prohibetur.] CLEMENS I. lib. 2. Conſtitutionum Apoſtolicarum c. 40. expreſsè temerarium iudicium tam de clericis, quàm de laicis inhibet, vt etiã aliâs diximus. Vide locum, ſi otium eſt. Et EVARISTVS I. epiſto. 2. ad Epiſcopos

Clemens 1.

Euariſtus 1.

Ægypti, vt allegatur à Gratiano, cauſa 2. q. 7. cap. Sunt nonnulli, & cauſa 2. q. 1. cap. Deus omnipotens, & Iuo, lib. 4 decret. *Sunt nonnulli qui præpoſitos ſuos pernerè reprehendũt ſi vel parum ipſis moleſti extiterint. Deus autem omnipotens, vt nos à precipitata ſententiæ prolatione compeſceret, cùm omnia nuda & aperta ſint oculis eius, mala Sodomæ nolint audita iudicare priuſquam manifeſtè agnoſceret quæ dicebãtur. Vnde ipſe ait: Deſcendam & videbo vtrum clamorẽ qui venit ad me opere compleuerint, an non eſt ita, vt ſciam. Deus omnipotens cui nihil abſconditum eſt, ſed omnia ei manifeſta ſunt etiam antequam fiant, non ob aliud hæc inquirere per ſe dignatus eſt, niſi vt nobis exemplum daret, ne precipites in diſcutiendis & iudicãdis negotiis eſſemus, & ne mala quorumq; priùs præſumamus credere quàm probare. Cuius exemplo monemur, ne ad proferendam ſententiã vnquam precipites ſimus, aut temerè indiligenterq; indiſcuſſa quæque quoquomodo iudicemus, dicente veritatis voce: Nolite iudicare, vt nõ iudicemini: in quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini, &c.* Et ZEPHERINVS I epiſt. 1. ad Epiſcopos Siciliæ. *De occultis alieni cordis temerarie iudicare peccatũ eſt, & eum cuius non videntur opera niſi bona, iniquum eſt ex ſuſpitione reprehendere, cùm eorum quæ hominibus ſunt incognita ſolus Deus index ſit. Ipſe verò nouit abſcondita cordis & non alius. Iniuſta enim iudicia ab omnibus cauenda ſunt, maximè tamen à ſeruis Dei, &c.* Idem omninò dicit EVSEBIVS I. epiſt. 1. ad Epiſcopos Galliæ, & SIXTVS II. epiſt. 2. ad Epiſcopos Hiſpaniæ, vbi de verbo ad verbum prædicti Zepherini verba recenſet, & addit: *Vnde ſcriptum eſt, incerta non iudicemus quouſque aduenias Dominus qui illuminabit abſcondita tenebrarũ, & manifeſtabit conſilia cordium, &c. Et quamuis vera ſint, non tamen credenda ſunt, niſi certis iudiciis comprobẽtur, niſi quæ manifeſto iudicio conuincuntur, niſi quæ iudiciario ordine publicantur. Nullus ergò poteſt humano condemnari examine, quem Deus ſuo iudicio reſeruauit.* Eadem repetit Concilium RHEMENSE, can. 19. GREGOR. NAZIANZENVS orat. 21. de modeſtia in diſceptationibus obſeruãda, ad calcẽ. *Multum* (inquit) *tactari & tolerare oportet priuſquam alienum cognoſcatur impietas, nequaquam ſimile eſt aliquam platam exſcindere, aut florem etiam odoriferum, ac hominem. Imago Dei es, & imaginem Dei condemnas? Iudicaberis & tu, qui iudicas alienum ſeruum, & quem alius gubernat. Ita fratrem tuum probato, tanquam & tu eadem menſura ſis iudicãdus, &c.* Et IOAN. CHRYS. ſerm. 4. de prouidentia vel de fato. *Quot nunc* (ait) *latrones vias obſident, quot fures parietes perfodiunt, quot teſtamenta morientium rumpunt, quot alienis coniugiis inſidiantur, quot venenis mortiferis multos perdunt? num propter hos obloqueris iudici? Nequaquam, ſed ſi ſententiam ferendo, malè ab alio affectum puniret, & malè facientem honoraret atque abſolueret, tunc nota maliſq; extremis dignus eſſet: cùm verò nondum iudicis ſunt oblati, neque ferendæ ſententiæ tẽpus adeſt, & nondum iudex rationes exquirit, tu ne præueniendo condemnabis. At oportet* (dicis) *etiam hic peccatoribus irrogari pœnas. Homo, ingredere in conſcientiam tuam, & cogita vt tu ipſe hactenus vixeris, mutabisq; opinor ſententiam, & cancellato ſuffragio tuo, Deum ob longanimitatem ſuam miſericordem iudicabis & prædicabis. Nam ſi à quouis iuxta peccata ſua hic eſſet ſumenda pœna, non duraſſet vſque ad noſtra ſecula genus humanum, &c.* AVGVSTINVS HIPPONENSIS de temerario iudicio eleganter ſcripſit lib. 2. de ſermone Domini in monte, capite 6. *Sunt* (inquit) *quædam media, quæ ignoramus quo animo fiãt, quia & bono & malo fieri poſſunt, de qui-*

Genes. 18.

Matth. 7.

Zepherinus 1. epiſtola 1.

Pſal. 43.

Euſebius 1. Sixtus 2.

1. Corinth. 4.

Concilium Rhemenſe ſub Carolo Magn. Gregorius Nazianzenus.

Aurea verba.

Rom. 2 & 14.

Ioannes Chryſoſtomus.

Auguſtinus Hipponenſis.

Higinus 1. Papa.

Fabianus 1.

Iulius 1.

Innocentius 1.

Nicolaus 1. Concilium Laterane ſub Innocentio 3. Patrum 1215.

Concilium Laterane prætactum.

Hoc eſt quod gallicè vocamus, Plaist.

feciſſe, dum de Epiſcoporum iudicio diſſererem: verumtamen quod ſupereſt abſoluēdum cenſeo. Sic ergò HIGINVS I. epiſt. 1. ad omnes Chriſti fideles, & allegat Gratianus, cauſa 3. q. 6. cap. Peregrina: *Peregrina negotia & iudicia prohibemus, quia indignum eſt vt ab externis iudicentur, qui prouinciales & à ſe electos debent habere iudices.* Et FABIANVS I. epiſt. 3. ad Hilarium Epiſcopum, & allegat ibidem Gratia. cap. Si quis. *Peregrina iudicia, ſalua in omnibus Apoſtolica authoritate, generali ſanctione prohibemus, quia indignū eſt ab externis vt iudicetur, qui prouinciales & à ſe electos debet habere iudices, niſi fuerit appellatum. Vnde oportet ſi aliquis Epiſcoporum ſuper certis accuſetur criminibus, vt ab omnibus audiatur qui ſunt in prouincia Epiſcopi: quia nō oportet accuſatum alicubi quàm in foro ſuo audiri.* Vide Appellatio, &c. & Epiſcopus vt iudicandus, &c. Idem omninò repetit IVLIVS I. cap. 16. ſuorū decretor. ad Orientales Epiſcopos pro Athanaſ. vt habes allegat. etiam ex aliorum Patr. decret. ſuprà.

Iudicium poteſt retractari.] INNOCENT. I. epiſt. ad Rufum, Gerontium, Sophronium & reliquos Epiſcopos Macedoniæ, & allegat Gratia. cauſa 35. q. 9. c. Graue: *Graue non oportuit videri puſſimis mentibus veſtris cuiuſcunque retractari iudicii, quia veritas exagitata ſæpius magis ſplendeſcit in lucē, & pernicies reuocata in iudicium grauius & ſine pœnitentia condemnatur: nam fructus diuinus eſt iuſtitiā ſæpius recenſeri, &c.* Lege quod poſuimus in vocabulo, Apellare à ſede Apoſtolica non liceat, &c. Ex NICOLAO I. epiſt. ad Michaëlem Imperatorem. Porrò Cōcilium LATERANENSE ſub Innocentio III. can. 36. liberè permittit retractare iudicium, ſeu interlocutionem aut cōminatoriam ſententiā reuocare iudici ordinario ſeu delegato. Vide Appellatio, &c. & ea quæ ſuperiùs in vocabulis præſignatis monſtrata ſunt, & infrà, Iuramentum aliquoties reuocandum, &c.

Iudicia ſecularia non adeant clerici.] Poſuimus ſuprà, Clericus coram ſeculari iudice non ſiſtendus, &c.

Iudicij acta ſcribenda.] Concilium LATERANENSE prætactum ſub Innocentio III. can. 38. *Quoniam contra falſam aſſertionem iniqui iudicis innocens litigator, quandoque non poteſt veram negationem probare, cùm negantis factum per rerum naturam nulla ſit directa probatio, ne falſitas veritati præiudicet, aut iniquitas præualeat aequitati. Statuimus vt tam in ordinario iudicio quā extraordinario, iudex ſemper adhibeat aut publicā (ſi poteſt habere) perſonā, aut duos viros idoneos qui fideliter vniuerſa iudicij acta conſcribant, videlicet, citationes, dilationes, recuſationes, exceptiones, petitiones, & reſponſiones, interrogationes, confeſſiones, teſtium depoſitiones, inſtrumentorum productiones, interlocutiones, appellationes, renūciationes, concluſiones, &c. quæ occurrunt competenti ordine conſcribenda, deſignando loca, tempora, & perſonas, & omnia ſic conſcripta partibus tribuantur, ita quòd originalia penes ſcripteres remaneāt: vbi ſi ſuper proceſſu iudicis fuerit ſuborta contentio, per hæc poſſit veritas declarari. Hoc adhibito moderamine, quatenus ſic honeſtis & diſcretis deferatur iudicibus, quod per improuidos & iniquos innocentū iuſtitia nō ladatur. Index autem qui conſtitutionē iſtam neglexerit obſeruare, ſi propter eius negligentiā aliquid difficultatis emerſerit, per ſuperiorē indicē animaduerſione debita caſtigetur, nec pro ipſius præſumatur proceſſu, niſi quatenus in cauſa legitimis conſtiterit documentis.* Vide præcedentia.

Iudicia ſeu * placita diebus feſtis & ieiuniorum non exerceantur.] Hoc ſæpius inue-

A nies inſertum in vocabulo, diebus feſtis ſecu. negotia & opera ſeruilia ceſſent &c vel ieiunium, quia hoc tempore iubentur illa placita ceſſ. re, vt ibid. repertes, & Epiſcopus, &c. Hinc & Concilū MELDENSE, can. 76. prohibet iudicibus à fer. 4. in cap. ieiunij, in qua omnes pœnitētes manus impoſitionem ad vacandū ſolūmodò pœnitentiæ & diuinis officiis accipiūt, deinceps placitum tenere præſumāt. Hoc priùs ſtatuerat LIBERIVS I. vt citat Buchard. lib 13. decret. c. 13 *In ieiuniorū diebus* (ait) *nulla lites, nulla contentiones eſſe debēt, ſed in Dei laudibus & opere perſiſtendū. Arguit enim eos qui cōtentiones & lites quadrageſimæ tempore faciūt, & qui debita à debitoribus exigunt. Dominus per Prophetam*

B *dicens: Ecce in die ieiunij veſtri inueniuntur volūtates veſtræ, & omnes debitores veſtros repetitis, ecce ad lites & contentiones humatis, &c.* Vide Quadrageſima, & Ieiunium, &c. Hinc Concil. ERPHESFVRT. ſub Henrico Rege, c. 2. vt idem Buchar. lib. 13 c. 21. allegat. *Placita* (ait) *ſecularia Dominicis diebus vel aliis præcipuis feſtis, ſeu etiam in his diebus in quibus legitima ieiunia celebrantur, ſecundū canonicā conſtitutionem minime fieri decreuimus. Inſuper etiā ſancta Synodus decreuit, vt nulla iudiciaria poteſtas licētiam habeat, ſua authoritate Chriſtianos ad placitū bānire, in ſupradictis diebus: ſcilicet ſeptem dies ante natalem Domini vſque in octauas Epiphaniæ, & à quinquageſima vſque in octauas Paſchæ, & 7. dies ante natiuitatē*

C *Ioannis Baptiſtæ: quatenus adeundi Eccleſiā orationibusq; vacādi liberius habeatur facultas, &c.* Et Conc. SVESSIONENSE apud S. Medardum, cano 6. *Statuit ſancta Synodus, vt in locis ſacratis diebus Dominicis vel aliis ſolennitatibus iudicia publica nō exerceātur. Neque enim fas eſſe ibi reos puniri, vbi reſpectu diuinæ reuerentiæ miſericordiā conſenſu fideliū conſequuntur.* Eadem omninò renouat Concil. TRIB. can. 35. *Secundum ſanctorū ſtatuta Patrum in hoc ſancto præiudicamus Cōcilio, vt nullus comes nullusq; omnino ſecularis diebus Dominicis vel ſanctorū, in feſtis, ſeu quadrageſimæ, aut ieiuniorū placitū habere, nec populum illos præſumat cœrcere: quia inde iraſcitur Deus cùm tāto ſuo ſeruitio debet populus deſudare, inueniātur lites & cōtentiones frequētare. Diebus verò Dominicis & ſanctorū feſtis, vigiliis, & orationibus inſiſtendū, & ad Miſſas cuilibet Chriſtiano cùm oblationibus eſt currendū, & tantūmodo Deo vacandū: diebus quadrageſimæ & ieiuniorū ſummā deuotione ieiunandum,*

D *& omni intētione eſt orandū, atque vnicuiq; pro facultatibus ſuis eleemoſyna tribuenda, & nulla lites vel contentiones habenda. Ideo prohibemus, ne vllus præfatis diebus placitū habeat, & populū à Dei ſeruitio audeat impedire. Præterea ſancimus & præcipimus, vt nullus comes aliquē pœnitentē ad placitū ire cōpellat, nec ipſe veniat, ne fortè dum ieiunare & orare, atque pro ſalute ſuæ animæ debet inuigilare, vaniloquiis & contentionibus cogatur laborare.* Vide, Dies feſti, Dominicus,

E Ieiunium, Quadrageſima, &c.

IVRARE.

Iurare per Dei nomen vel membra, vel per ſanctorum nomina, aut per ſacra Chriſtianis interdicitur, neque per creaturas.] PIVS I. allegatur à Gratia cauſa 22. q. 1. c. Si quis: *Si quis per capillum Dei vel caput iuranerit, vel alio modo blaſphemia contra Deum vſus fuerit: ſi in Eccleſiaſtico ordine eſt, deponatur: ſi laicus, anathematizetur: & ſi quis per creaturas iuranerit, acerrimè caſtigetur, & iuxta hoc quod ſynodus iudicauerit, pœniteat. Si quis autem talem hominem non manifeſtauerit, non eſt dubium q; in diuina condemnatione ſimiliter coerceatur. Et ſi Epiſcopus iſta emēdare neglexerit, acerrimè cor-*

Concilium Meldenſe.

531

Liberius 1.

Eſaiæ 58.

Concilium Erphesfurrenſe, ſed nec dum in lucem prodiit quòd ſciam.

Concilij Sueſſionenſe ad S. Medardum an. 1053.

Concilium Tribur. etc. ann. Arnulfi Imperat.

Pius 1.

Digitized by Google

Iuramentum quid.

Optima definitio & breuit.

ac deorſum facta ſunt, quãdo ad idololatriam inclinarunt: tunc ſinè quando infideles apparuerũt Deum vocabant teſtem, quaſi fideiuſſorem dantes dictis ſatisfacturum. Iuramentũ enim eſt fideiuſſio, vbi mores fidem non habent. Vnde primùm taxatur is qui iurat, ſi ei fides non habeatur abſque fideiuſſore, & fideiuſſore maximo: & quia tam parum homines ſibi mutuũ credunt, non hominem quærunt fideiuſſorem, ſed Deum. Secundò idem crimen eſt eius qui iuramentum recipit, ſi pro contractibus Deum ad fideiuſſionem trahat, & dicat ſe non crediturum niſi illum accipiat. O excellentem ſtuporem! O contumeliam! vermis ac terra ac cinis exiſtens & fumus, audes talem Dominum tuum in fideiuſſorem rapere, & illum cogis accipere? &c. Lege reſiduum, nam vſque ad fidem Homiliæ de iuramento tractat, & AVGVSTINVM in Pſal. 109. legito, dum illud exponit: Iurauit Dominus, &c.

Concilio Conſtantinopolitano 3. generale 6. ſub Conſtantino 4 Imperatore.

Iuramenti forma.] Elicitur iurandi forma ex Concilio GENERALI VI. Conſtantinopolitano 3. in Trullo actione 13. & 14. vbi modus iſte iurandi ſæpiſſimè reperitur publicè ac iudicialiter profitendus. *Per has ſanctas ſcripturas & Deum, qui per eas locutus eſt, &c.* Et tunc tangebantur propoſita ſacroſancta Dei eloquia. Hoc iuramento vſus eſt bis GEORGIVS CARTOPHILAX in eadem ſynodo, cùm de certitudine voluminum, quæ in patriarchio inuenerat, affirmare voluit. Idem quoque fieri ſolitum iuramentum ſuper ſacra eloquia & Euangelia teſtantur decreta patrum plurima, vt ea reperies in vocabulo, Purgatio canonica clericorum, &c. Porrò alia forma vtuntur plurimi, vt manus ſuper femur & pectus ponant, quod & in religioſorum affirmationibus ſolet obſeruari, & Paulus Apoſtolus alio modo iurandi vſus eſt. Inde colligimus diuerſas eſſe iuramenti formas. Vide quod ſequitur.

Gregorius Cartophilax.

Iuramentum ſuper Euangelia.

Eutychianus 1.

Iuramenti ſynodalis forma.] EVTYCHIANVS I. vt allegat Gratianus, cauſa 35. q. 6. cap. Epiſcopus: *Epiſcopus in Synodo reſidens, poſt congruam allocutionem, ſeptem ex plebe eius parochiæ vel eo amplius, prout viderit expedire, maturiores, honeſtiores, ac veraciores viros in medium debet aduocare: & allatis ſanctorum pignoribus vnumquemque illorum tali ſacramento conſtringere, vt à modo in antè quidquid noſci, aut audiſti, aut poſtmodum inquiſiturus es, quod contra volũtatem Dei & rectam Chriſtianitatem in iſta parochia factum ſit, aut futurum erit, ſi in diebus tuis euenerit, tantùm vt ad tuã cognitionem quocunque modo perueniat, ſi ſcis, aut indicatum fuerit tibi, ſynodalem cauſam eſſe, & ad miniſteriũ Epiſcopi pertinere, quod tu nec propter amorem, nec propter timorem, nec propter præmiũ, nec propter parentelam vllatenus celes Epiſcopo, aut eius miſſo, cui hoc inquirere iniſſerit, quãdocunq; ex hoc te interrogauerit: ſic te Deus adiuuet, & iſta ſanctorũ reliquiæ, & illud ſacramentũ, quod iuſtè iurauit de ſynodali cauſa, quod tu illud ex te ita obſeruabis inquãtiũ ſapis, aut audiſti, aut ab hac die in antea inquiſiturus es ſic te Deus adiuuet.*

Cõcilium Triburienſe ſub Arnulpho Imperatore.

Iuramentum eius qui ſe innocentem purgat.] Vide Purgatio, &c. Et Cõcilium TRIBVRIENSE, cano. 22. *Si quis fidelis libertate notabilis aliquo crimine, aut infamia deputatur, vtatur iure, iuramento ſe excuſare. Si verò tanto taliq; crimine publicatur, vt criminoſus à populo ſuſpicetur, & propterea ſuperinretur, aut confiteatur & pœniteat, aut Epiſcopo vel ſuo miſſo diſcutiente, per ignem candenti ferro cautè examinetur.*

Eugenius 3.

Iuramẽtum de calumnia.] EVGENIVS III. Cardioni Romanæ Eccleſiæ ſubdiacono, vt allegatur par. 23. Concilij Lateranenſis ſub Alexandro III. cap. 2. *Romana Eccleſia, in quibus cauſis de decimis Eccleſiarum & rebus ſpiritualibus tantùm agitur, iuramentum calumniæ nec dare, nec recipere conſueuit. Et quidem huiuſmodi cauſa non ex legum diſtrictione, ſed canonum æquitate finem debitum ſortiuntur. Canones autem iuramentum calumniæ nulli prorſus indicunt. Vnde de iuramento calumniæ præſtando contentione dimiſſa, ad vlteriora fraternitas tua procedat.* Idem cap. 3. ſequenti. *In perractandis cauſis iuramentum, de calumnia non paſſim exhiberi præcipimus: ſed cum fieri ſinimus, & cauſæ & principalium perſonarũ qualitate diligenter inſpecta, quandoque per principales perſonas, quandoque per œconomos ſibi indultos, qui cauſam omninò non neſciunt, in anima principalium perſonarum præſtari iubemus.* Et cap. 4. omninò inhibet, nec iuramentum calumniæ à clericis monachis vel abbatibus exigatur (vide infrà) ſed ſi opus fuerit id præſtare, ſicut imperiales conſtitutiones conſentiunt. Oeconomum ſtatuant, qui pro eis petere & expetere, atque iuramentum de calumnia cùm neceſſe fuerit valeat exhibere. Vide mox Verùm LVCIVS III. Epiſcopo Elienſi & Cantuarienſi, & allegatur eadem parte cap. 5. & 6. permittit, vt ſi clericus vel alius debitũ vel aſſertiones denegauerit, conſuetudine quæ legi contraria eſt non obſtante, ſacramentum calumniæ ſubire cogatur. Vide ſeq.

Lucius 3.

Iuramentum clerici aut Epiſcopi præſtare non cogantur.] Hæc propoſitio reſpondet ſuperiori qua inhibebatur, ne clerici iuramẽtum calumniæ præſtare cogantur. Sed nec quodlibet aliud iuramentum, vt præſtare teneantur, ſic CORNELIVS I. epiſt. 2. ad Ruffum vel Ruſticum Epiſcopum Orientalem, vt allegatur à Gratiano, cauſa 2. quæſt. 4. cap. Sacramentum, &c. *Sacramentũ* (ait) *hactenus à ſummis ſacerdotibus vel Dei miniſtris exigi, niſi pro fide rectâ, minimè cognouimus, nec ſpontaneos iuraſſe reperimus. Summopere ergò ſanctus Iacobus prohibens ſacramentum loquitur dicens: ante omnia fratres mei nolite iurare, neque per cœlum, neque per terram, neque aliud quodcunque iuramentũ. Nos ergò hæc ſequentes ſanctorum Apoſtolorum eorumq; ſucceſſorum iura firmamus, & ſacramenta incauta fieri prohibemus, &c.* Hinc legitur actione Concilij CONSTANTINOPOLITANI ſub Flauiano contra Eutychen, quæ lecta eſt actio. 1. Concilij Chalcedonenſis, quòd cùm Patres præfati Cõcilij à magiſtratibus cogerentur ſub ſacramento dicere, ſi verè eſſent depoſitiones & profeſſiones ab vtraque parte illatæ, Baſilius Epiſcop. Seleucienſiũ Eccleſiæ ſic reſpõdit pro omnibus. *Hactenus iuramentum Epiſcopis neſcimus oblatũ, ſed eſt præceptum nobis à Domino non iurandũ, neque per cœlum, neque per terram, &c. Vnuſquiſque verò ſicut ante altare ſtans Dei timorem habens præ oculis, & propriam conſcientiam mundam ſeruans Deo, quod in memoria retinet nullatenus habet intermittere.* Hinc Concilium CABILONENSE II. ſub Leone III. can. 13. *Dictum eſt de quibuſdam fratribus, quod eos quos ordinaturi ſunt iurare cogant, quod digni ſint, & contra canones non ſint facturi, & obedientes ſint Epiſcopo qui eos ordinat, & Eccleſiæ in qua ordinãtur. Hoc iuramentum, quia periculoſum eſt, omnes vnà inhibendum ſtatuimus.* Porrò Concilium TRIBVR. can. 21. & allegatur, cauſa 2. à Gratia. q. 4. c. Si quis, rarò iuramentũ à clericis exigendũ ſic diffinit. *Si ſit controuerſia inter laicum & preſbyterũ eorum Epiſcopo terminetur: & laicus quidem per iuramentum, ſi neceſſe ſit, ſtringatur: preſbyter verò, vice iuramenti, per ſanctam conſecrationẽ interrogetur, quia ſacerdotes*

Matth. 5.

Concilium Cabilonenſe 2. ſub Carolo Magn.

Concilio Triburienſe ſub Arnulpho Imperat.

Attende,

Matth.5o

Beda Venerabilis.

Honorius 2.

Opportuna ſatis quæſtio.

Marcus Auguſtus Conſtantinus.

Honorius Imperator.

Iuſtinianus Imperator quantum patrum decretis detulerit, quæ hodie Caluiniſtæ ſub fannant.

*lege plura par te 7. Concilij Lateranenſis ſub Alexandro 3.cap.1 1.4.&4. Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. patrum 12.5. Roma.14. Concilium Coloniense 3. Cornelius1.

ex leui cauſa iurare non debent. Manus enim, per quã corpus & ſanguis Chriſti conficitur,iuramento polluentur? Abſit,cùm Dominus in Euangelio diſcipulis ſuis, quorum vicem nos indigni in ſancta gerimus Eccleſia, dicat: Nolite omninò iurare ſit autem ſermo veſter,eſt, eſt,non,non. Quod autem his abundantius eſt,à malo eſt. Non dixit,quod amplius eſt,malum eſt, ſed à malo.id eſt,à malo homine,de cuius incredulitate cogimur iurare. Vt enim in quadam homilia beati BEDAE *preſbyteri legimus, ſi forte nos incautius iuraſſe contigerit,quod ſcilicet obſeruatum, peiorem vergat in exitum,libere illud mutandum nouerimus ſalubriori conſilio.* Vide infrà. De clericis porrò non cogendis ad iuramentum HONORIVS II.epiſtola ad omnes Epiſcopos Orientales, vt inſeritur par.23. Concilij Lateranenſis ſub Alexandro III. cap 1. ſic dicit: *Legibus cautum eſſe comperimus, vt nullus clericus iurare præſumat: alibi verò reperitur ſcriptũ, vt omnes principales perſonæ in primo litis exordio iuſiurandum de calumnia ſubeant. Nonnullis legisperitis & aliis ſapientibus venit in dubium,virum clericus iuſiurandum præſtare debeat,an aly perſona liceat hoc officium delegare. Quia enim illud conſtitutionis edictum, vt iurare clerici prohibeantur, à* MARCO AVGVSTO CONSTANTINO *præfecto Prætorij de Conſtantinopolitanis clericis conſtitutum promulgatum fuiſſet.idcirco ad alios pertinere non creditur. Vt ergo dubietas iſta penitus auferatur ab omnibus, deciſionem etiam filij noſtri* HONORII *quondam Imperatoris anno ſui imperij (vt accepimus) factam tertio,nos eius,inquam, interpretatione corroboramus, & prædicti Marci conſtitutionem ita interpretari debere decernimus, vt ad omnium Eccleſiarum clericos generaliter pertinere iudicetur. Nam cùm* IVSTINIANVS IMPERATOR *decreuerit, vt canones Patrum vim legum habere oporteat, & in nonnullis canonibus reperiatur, vt iurare clerici omninò non audeant:dignum eſt vt totus clericalis ordo, à præſtando iuramento immunis eſſe proculdubio cenſeatur. Propterea ſtatuti Principis tenor penes nos talis eſſe dignoſcitur. Nos itaque vtriuſque legis diuinæ & humanæ intentione ſeruata decernimus,& imperiali authoritate irretractabiliter diffinimus,vt nõ Epiſcopus,non preſbyter,non cuiuſlibet ordinis clericus,nõ abbas,non monachus,nõ ſanctimonialis,in quacunque cauſa vel controuerſia, ſiue criminali, ſiue ciuili iuſiurandum compellatur qualibet ratione ſubire: ſed aliis defenſoribus idoneis, ſi expedire Eccleſiæ ſuæ nouerint, huiuſmodi officium liceat, delegare:verum cum hac moderatione, vt Epiſcopus inconſulto Romano Pontifice,vel quilibet clericus inconſulto Prælato ſuo,minimè iurare audeat. Omnibus autem Epiſcopis ac generaliter cunctis ſacerdotibus ac vniuerſo clero ita cuſtodiri debere mandamus, vt ſi quis in hanc conſtitutionem commiſerit, veniam ſibi deinceps nouerit denegari: non ſumentes exemplum ſiue formam à nobis, quod aliter in cauſa fratrum & coepiſcoporum noſtrorum Areanna & Senonenſis Eccleſia nuper fecimus, quoniam eorum voluntati & poſtulationi communimus.** Sic & poſtea Concilium LATERANENSE generale ſub Innocentio III. cap.43. ſtatuit,ne clerici laicis iuramenta præſtent,quia, ſecundum Apoſtolum, ſeruus Domino ſuo ſtat aut cadit. Concilium COLONIENSE III. par.13.cap.13.de nõ præſtanto à clericis iuramẽto ſtatuit. Vide ſequentia.

Cornelius 1.

Iuramentum pueri præſtare nõ cogantur.] CORNELIVS I. epiſt.2. ad Rufum ſeu Ruſticum Epiſcopum Orientalem (allegatur à Gratiano, cauſa 22.q.5.) poſtquam clericis inhibuit præſtare iuramentũ,vt ſuperiùs allegauimus, ſic ſubdit: *Statuimus,vt pueri ante annos 14.non cogantur iurare. Honeſtum autem videtur,vt qui in ſanctis audet iurare,hoc ieiunus faciat cum omni honeſtate, & timore Dei multa.* Buchardus alia decreta citat,quæ non repeti in ipſis exemplaribus. Allegat autem Concilium HIBERNENSE, cap.3. quod nec dum vidimus typis excuſſum, quod ſic ſtatuit. *Si puella ſua in puerili ætate in domo Patris, illo neſciente, ſe iuramento conſtrinxerit, & ſi pater ſtatim vt audierit cõtradixerit,vota eius & iuramenta irrita erunt, & facilius emendabitur.* Porrò Concilium ELIBERINVM, docente Gratiano,cauſa 22.q.5.c Pueri.& Iuone lib.8.decretorum,omninò idem ſtatuit quæ Cornelius, & præfatum Hibernenſe Concilium, quod ideo non repetimus,quia idem in verbis ſonat.

Buchardus lib. 11. cap.26. decretorum.

Concilium Hibernenſe.

Concilium Eliberinum.

Iuramentum vtræque partes præſtare non cogantur.] Cõcilium VALENTINVM GALLIÆ III.ſub Lothario Imperatore,can.11. *Quia impia & Deo inimica, & Chriſtiana religioni nimis contraria. ex iniquiſſima ac deteſtabili conſtitutione quorumq; ſecularium legum conſuetudo inualuit, vt in forenſi iudicio litigantes ex vtraq; parte contendentium æqualiter iuramentum dare cogantur:vbi ſine dubio duobus contra ſe iurantibus,vnus periurus efficitur:tanti ſceleris immanitatem & animarum perditionem dolentes ſtatuimus, vt quicunque vno iuramẽto legitimè dato,quod ſecũdum legem diuinam omnis humana controuerſia finis eſſe debet,alterum è contrario iuramentum opponere præſumpſerit,ab ipſis liminibus Eccleſiæ,qua ſua impietate prophanauit, excluſus omnium Chriſtianorum conſortio atque communio reddatur extraneus,niſi ſe continuo admonitus ad agendam pœnitentiam tãti reatus humili ſatisfactione inclinauerit.* Deinde agit contra illos qui iuramento ab vtraq; parte præſtito,vſque ad armorũ certamina ſolent prorumpere,de hoc egimus in vocabulo.Duellũ.

Concilium Valentinum Galliæ 3.

Hebr.6.

Iuramẽtum teſtium duplex.] Vide Teſtis.

Iuramentum non facilè exigendum nec præſtandum.] In ſuperioribus annotationibus nihil aliud penè inſinuatum eſt, quàm difficulter eſſe iurandũ:quod & adhuc Concilium COLONIENSE III. par.13. cap.13. Concilium MOGVNTINVM IV. cap.87. *Cùm ſcriptura admoneat virum crebro iurãtem iniquitate oppleri,ac plagis multis obnoxium fieri: iurationem namque multa comitari pericula,quæ nõ tam peierantem,quàm eum qui periurio cauſam cum debet & poteſt non ſubtrahit,involuunt. Nos igitur crebram illam iuramentorum exactionem in capitulis, ſi non vt iniuſtam,certè vt periculoſam cenſemus coartandam: iniuſta verò & illicita iuramenta, per quæ nonnunquam via debita correctionis præcluditur,& prælati à promouenda Eccleſiarum ſuarum diſciplina & vtilitate impediuntur, omninò tolli debẽt. Et nos ergo cum hac ſancta Synodo talia omnia damnantes,locorum ordinariis & capitulorũ prælatis ad eiuſmodi correctionem per præſentes facultatẽ impertientes,diſtrictè eis præcipiendo iniungimus, vt Eccleſiarum ſtatuta diligenti cura reuideant, & iuramenta non neceſſaria à ſede Apoſtolica non confirmata:in primis verò iniuſta & pernicioſa, non obſtantibus quibuſcunque conſuetudinibus (cùm iniquitati longinquitas temporis patrocinari non debeat) corrigant,caſſent,& tollant:quod ſi facere inferiores prælati & ordinarij diſtulerint, pœnis ſe nouerint ſubacturos. Inſuper monemus cauſidicos, ne tam faciles ſint in exigendis malitia ac aliis iuramentis, quia eadem manet pœna temerè exigentem,quæ manet fruſtra præſtantem iuramentum.* Hoc Chryſoſtomus teſtatur, & AVGVSTINVS HIPPONENSIS, libro quæſt. ſuper

Concilium Coloniense 3.

Concilium Mogũtinum 4. ſub Sebaſtiano Archiepiſcopo. Eccleſiaſt.28.

Auguſtinus Hipponenſis.

Leuiticum, quæſt. 1. & ſerm. 28. de verbis Apoſtoli, allegatúrque à Gratiano, cauſa 22. quæſt. 1. cap. Si peccatum, & quæſt. 2. cap. Homines, & à Petro Lombardo, lib. 2. ſententia. diſtinct. 39. cap. 2. & alibi. Vide & Periurium.

Iuramentum licitè poteſt reuocari & mutari.] Vide ſuperiori pagina, ex Beda venerabilis authoritate hoc probat. Verùm vt altiùs hoc repetamus, PHILO IVDAEVS, libro de ſpecialibus legibus, non longè ab exordio. *Quiſquis iurans* (ait) *iura violat, ſciat ſe non peierare quidem: attamen ea peſſum dare, ad quæ conſtabilienda iuramentum inuentum eſt: addit enim culpæ culpam, dum ſacramento abutitur, cum debuiſſet potius abſtinere à maleficiis. Abſtineat igitur & ſupplex Deum exoret, vt pro ſua clementia temeritati conſultè ignoſcat, qua ad iurandum præceps actus eſt: nam duplicare noxam, cùm te poſſis exonerare dimidio, maxima eſt inſania vix vnquam curabilis, &c.* Et SOTER I. vt allegat Gratianus cauſa 22. quæſt. 4. cap. Si aliquid. *Si aliquid forte incautius nos iuraſſe contigerit, quod obſeruatum in peiorem vergat exitium, illud ſalubri conſilio mutandum nouerimus, & magis inſtante neceſſitate periurandum nobis, quàm pro facto iuramento in aliud crimen maius diuertendum.* Hoc decretum non ſub nomine Soteris, ſed ſub nomine ALEXANDRI I. citat & confirmat NICOLAVS I. epiſtola ad Epiſcopos Galliæ cap. 2. vt etiam meminit Gratianus cauſa 15. quæſt. 6. Præterea Concilium HIBERNENSE (quod Burchardus allegat lib. 12. decretorum cap. 25.) canone 1. ſic loquitur. *Definitio incauta laudabiliter ſoluenda, nec præuaricatio eſt, ſed temeritatis emendatio.* Porrò longa diſceptatione Patres Concilij TOLETANI VIII. cano. 2. perquirunt, vtrum iuramentum incautum poſſit mutari & reuocari, & vbi ex lege veteri, & ex prophetis teſtimonia in medium protulerunt; quibus non aſſumendum nomen Dei in vanum inſinuatur, tandem ſic concludunt, (& allegat Gratianus cauſa 22. quæſt. 4. cap. Si publicis) iuramentum non ita hominem ligare vt miſericordiæ iniuriam faciat, atque ideo poſſe aliquando reſolui. *Etenim* (aiunt) *ſi publicis ſacramentorum geſtis (quod Deus auertat) à quibuſlibet illicita vel non bona exitiſſet conditio alligata, quæ aut ingulare animum Patris, aut agere compelleret ſtuprum ſacratiſſimæ virginis, nunquid non tolerabilius eſſet, ſtulta promiſſionis reiicere vota, quàm per inutilium promiſſorum cuſtodiam, exhorrendam criminum implere menſuram? Quòd ſi ita eſſet, quomodo crederetur vnius obſeruantia iuſſionis eſſe fons pietatis, cùm emitteret tribulos vltionis? Aut quæ non illa eſſet ſacra obſeruatio legis, quæ ſacrilegia committeret prauitatis?* Et iuramentum quidem pro honeſta & licita cauſa ſanctè eſſe aſſumendum, probant patres ſacræ lectionis teſtimonio. *Nam quomodo* (aiunt) *pacis fœdera, inter gentium diſſidia ligabuntur, ſi non iuramenti pacta ſanctiori integritate ſeruentur? Etenim omne quod in pacis fœdera venit, tunc ſolidius ſubſiſtit, cùm iuramenti hoc interpoſito roborat. Sed & omne quod amicorum animos concoliat, tunc fideliùs durat, cùm ea ſacramenti vincula ligant. Omne enim quod teſtibus aſtipulatur, tunc verius conſtat, cùm id adiecto iurationis adfirmat. Quod ſi & teſtis deficiat, Innocentis fidem ſola inſiurandi taxatio manifeſtat. Hinc vt mentibus humanis diuina voluntas panderet quod volebat, ne labens fragilitas pro incerto teneret quod inuiolata veritatis promiſſio exprimebat, per Eſaiam loquitur dicens: In memetipſo iurani. Ego dominus, &*

non eſt alius, &c. Verùm licet iuramentum, vt prædictum eſt, tantoperè commendetur, tamen ne videantur in nobis miſerationum concluſiſſe præcordia, vt nullam de pietatis affectu anima viſcera concipiant indulgentiam paritura, ſic ſtabilitis contractibus iuramento ſinum miſericordiæ aperimus, atque ita cunctis Deo placita miſeratione miſereri cenſemus, vt nos nec iuramenti teneat cautio reos, nec inhumanitas facta execrandos. Denique duo mala licet ſint omninò cautiſſimè precauenda, tamen ſi periculi neceſſitas ex his vnum temperare compulerit, id debemus reſoluere, quod minori nexu noſcitur obligari. Quod ita probant. *Etenim dum periurare cõpellimur, creatorẽ quidem offendimus, ſed nos tantùmodo maculamus. Cui verò noxia cõplemus promiſſa, & Dei iuſſa ſuperbè contemnimus, & proximis impia crudelitate nocemus, & nos ipſos crudeliori gladio trucidamus. Reſtat ergo, vt hac noſtra pergat ſententia, qua miſericordiæ patuerit via. Sed ne ad periurij reuocet culpam, quod aliquoties iuramenta dicamus abſolui pio intuitu, nec à ſanctæ fidei regula hanc aſſerat venire ſententiam, tam diuinæ authoritatis oracula, quàm precedentium patrum aſſerta hinc narrationi cur animus innectenda. Etenim incommutabilis eademque ſemper exiſtens Dei natura, parcens, ſæpè ſua in ſacris litteris legitur mutaſſe promiſſa, & pro miſericordia temperaſſe ſententiam. Vnde quamlibet ſit impaſſibilis, atque immutabilis, eiuſdemque deitatis, licet ſint dicta firmiſſima, crebrò tamen eius & iuramenta leguntur, & pœnitentia, quæ ſacris extant myſteriis adoperta. Iurare namque Dei eſt, à ſeipſo nullatenus ordinata conuellere: Pœnitere verò, ea ordinata, cum voluerit, immutare. Sic enim per Hieremiam dicit: Repentè loquar aduerſum gentem, & aduerſum regnum, vt eradicem, & deſtruam, & diſperdam illud. Si pœnitentia egerit gens illa ſuper malo ſuo, quod locutus ſum aduerſus eam, agam & ego pœnitentiam ſuper malo, quod cogitaui, vt facerem ei. Et per Ezechielem: Si dixero iuſto viro, quòd vita viuat, & conuerſus à iuſtitia ſua fecerit iniquitatem, omnes iuſtitiæ eius obliuioni tradentur, & in iniquitate, quàm operatus eſt, in ipſa morietur. Si autem dixero impio, morte morieris, & egerit pœnitentiam à peccato ſuo, vita viuet, & non morietur, &c. Si ergo noſtra conuerſio ſic diuinam mutat ſententiam, cur miſerorum tanta lachrima vel preſſura, tam crudam non temperat ex miſeratione vindictam? Hinc etiam Iſraelitico populo ſententia vltio promiſſa ſuſpenditur, & Niniuitarum perditio diuina ſententia permutatione ſedatur. At verò illuſtrium laudum titulo præclarus author* AMBROS. MEDIOL. *libro 1. officiorum cap. 50. huiuſce rei cauſa ſic loquitur. Eſt etiam contra officium nonnumquam ſoluere promiſſum, & ſacramentum cuſtodire, vt Herodes qui iurauit, quoniam quidquid petitura eſſet daret filiæ Herodiadis, & necem Ioannis præſtitit, ne promiſſum denegaret. Nam de Iephte quid dicam, qui immolauit filiam, quæ ſibi victori primum occurrerat, quo votum impleret, quod ſpoponderat, vt quidquid ſibi primum occurriſſet, offerret Deo? Melius fuerat nihil tale promittere, quàm promiſſum ſoluere parricidio. Idem ibidem libro 3. cap. 12. Purum ergo ac ſyncerum oportet eſſe affectum, vt vnuſquiſque ſimplicem ſermonem proferat, vas ſuum in ſanctitate poſſideat, ne fratrem circumſcriptione verborum ſeducat. Nihil promittat inhoneſtum: at ſi promiſerit, tolerabilius eſt promiſſum non facere, quàm facere quod turpe ſit. Sæpè plerique conſtringunt ſe iuſiurandi ſacramento, & cùm ipſi cognouerint promittendum non fuiſſe, ſacramenti tamen contemptione faciunt quod ſpoponderint. Sic de Herode ſuprà dictum eſt, qui ſaltatrici præmium turpiter*

Philo Iudæus.

Vide quam pulchrè loquitur.

Bother 1.

Alexander 1. Nicolaus 1.

Concilium Hibernenſe non extat cum aliis ſed fidelia qui producit teſtes eſt Buchardus.

Concilium Toletanum 8.

Exod 20. Leuitic. 19.

Iuramentum licitè pro honeſta cauſa aſſumitur.

Hoc allegat Gratianus cauſa 22. quæſt. 1. cap. Oé quod

Eſay 45.

Hæc allegat Gratianus diſtinct. 23 cap. Duo mala.

Periurium vt licitum quatenus, malus incõmodam retetur.

Sacra ſcripturæ & patrũ teſtimonijs aſſertio roboratur.

Hoc allegat Gratianus cauſa 22. quæſt. 4. cap. Incommutabilis.

Ionæ 3. 4. Reg. 20. Eſay. 38. Ieremiæ 18.

Exechiel 33.

Iurare Deo quid & pœnitere eius.

Ambroſius Mediolanenſis.

Matth. 14. Marc 6. Iudicum 11.

non conſentientibus Eccleſias concedant, in quibus habent ius patronatus, & poſtea pœnitentia ducti alios ad Eccleſias ipſas, Epiſcopis præſentant, & illi ad eorum præſentationem in eiſdem Eccleſiis ab Epiſcopis inſtituuntur, eorum debet inſtitutio ſtare & firmiter obſeruari, qui authoritate Epiſcopi fuerint inſtituti, cõceſſione priori quæ nulla eſt, omninò euacuata. Non enim licet laicis, in Eccleſiis clericos propria præſumptione ordinare. Idem eadem repetit cap. 4. & 5. & 6. ſequent. ad Vvintonenſem Epiſcopum. *Si aliquis* (ait) *Laicus inconſulto Epiſcopo Eccleſiam non vacantem concedat alicui religioſæ domui, & poſtea cùm vacauerit ad præſentationem eius laici aliquis clericus ibi fuerit per Dioceſanum Epiſcopum inſtitutus, prior conceſſio ſecundam conceſſionem, quo minùs rata habeatur, infirmari non poteſt. Nec debet aliquatenus impediri, cùm illa conceſſio de iure nullius poſſit eſſe momenti, tum quia de re non vacante facta eſt, tum quia laicus ſine authoritate Epiſcopi, nemini poteſt Eccleſias dare, licet religioſo loco vis patronatus conferendi liberam habeat facultatem. Si verò ius patronatus, Eccleſia vacante, religioſo loco contulerit, & aliquis poſtea ſine præſentatione fratrum eiuſdem loci fuerit in ipſa Eccleſia inſtitutus, eius inſtitutio ſecundum rigorem iuris eſt irritanda.* Tum LVCIVS III. præfatus capite 8. eiuſdem partis 15. ſcribens Noruuicenſi Epiſcopo. *Cùm aduocatus* (ait) *clericum vnum idoneum præſentauerit Epiſcopo, & poſtulauerit poſtmodum, eo non inſtituto, alium æquè idoneum in Eccleſiam eandem admitti, quis eorum alteri præferatur, Epiſcopi iudicio credimus relinquendum, ſi laicus fuerit, cui competit ius præſentandi. Verùm ſi collegium vel religioſa perſona præſentationem habuerit, prior tempore, potior iure meritò videtur.* Et cap. 9. Idem Lucius 3. irritas decernit donationes & conceſſiones laicorum, ſine authoritate Epiſcopi & eius conſenſu. Et capite 10. Idem, ius præſentandi clericos ad Eccleſias adeptum emptionis titulo vel aliis modis reprimit, & prohibet, ne iura patronatus in Eccleſiis aut in Eccleſias acquirantur. Quod & cap. 13. eiuſdem partis adhuc repetit. Idem LVCIVS III. & cap. 16. vbi ait. *Cùm ius patronatus annexum ſit Spirituali, nemini licitum ſit vendere illud.* Et cap. 17. iterum repetit, & ſi venditum fuerit, iubet contractum reuocari. Capite verò 11. eiuſdem partis 15. Conceſſiones Eccleſiarum factas viuentibus adhuc poſſeſſoribus irritas decernit, & addit cap. 12. *Si verò aliquando ordinatio alicuius Eccleſiæ ad tuam inſtitutionem ſpectat,* (alloquitur præfatum Epiſcopum Noruuicenſem) *& pro controuerſia laicorum de iure Patronatus inter ſe diſcrepantium ordinationes maluioſè differuntur, fas tibi ſit de authoritate noſtra, nullius contradictione & appellatione obſtante, in eadem Eccleſia perſonam idoneam inſtituere, ita quod ipſa eadem præſentetur ab eo qui ius patronatus euicerit.* Porrò hæreditario iure & authoritate propria Eccleſias occupari prohibet. Idem Lucius cap. 15. nec eas, licet filiis aut nepotibus, pro libito dare ſine Epiſcopi conſultu. Sed & cap. 18. decernit, vt nullus laicus decimas aut Eccleſiam, aut quidquid Eccleſiaſtici iuris eſt, ſine conceſſione ſui Pontificis nec Monaſteriis, nec canonicis offerat. *Et ſi quis* (ait) *Epiſcopus improbitatis cauſa & auaritiæ conſentire voluerit, Romano Pontifici nuncietur, & quod offerendum eſt, tunc eius licentia offeratur.* Idem & ſequenti cap. 20. & capite 21. ſtatuit, vt ſi quando in Eccleſiis vacantibus, in quibus perſona Eccleſiaſtica præſentationem non habet, vel quia perſonæ minùs idoneæ Epiſcopo præſentantur, vel alia de cauſa, de iure perſonas non poterit inſtituere in Eccleſias ipſis, contradictione & appellatione ceſſante ponat œconomos qui debent redditus Eccleſiarum percipere, & eos aut in vtilitatem Eccleſiarum expendere, aut futuris perſonis fideliter obſeruare. Et cap. 23. concludit. *Licet ergo in donationibus Eccleſiarum requirendus ſit & expectandus patronorum conſenſus, Eccleſiæ tamen ipſæ, niſi authoritate Pontificalis intercenerit, canonice concedi non poſſunt. Vnde ſi Eccleſia donata ſit ſimpliciter à domino fundi, cuidam, quam poſtea alius etiam donatione alterius patroni, cum authoritate & conſenſu Epiſcopi, obtinuerit, illa debet præferri quæ poſterius donatio facta eſt, quæ conſenſu domini fundi, & Epiſcopi authoritate fulcitur.* Plura habes tractata de iure Patronatus Parte 47. eiuſdem Concilij, vbi loquitur ALEXANDER III. Regi Anglorum cap. 4. 5. & 6. Epiſcopo Herefordienſi cap. 10 parte quoque 50. cap. 32. Anglorum regi. Vide & ſupra in vocabulo, Beneficium, & Baſilicæ, &c. De iure quoque Patronatus agit Concilium LATERANENSE ſub Innocentio 3. cap. 45. & Concilium OXONIENSE ſub eodem cap. 1. vbi ſic dicitur. *Si duo præſentati fuerint ad vnam Eccleſiam, neutri, pendente lite, cuſtodia committatur, donec conſenſerint ambo qui ius patronatus habent, alias Epiſcopus neutrum ordinabit.* Vide & in Clementinis ex Concilio VIENNENSI ſub Clemente 5. titulo duodecimo de iure patronatus, &c. Agit quoque de iure Patronatus moderando per Archidiaconum, Concilium COLONIENSE III. parte 1. cap. 15. ſi fortè indigni præſentati fuerint. COLONIENSE IV. capite 10. medij 2. *De ſecularibus habentibus ius præſentandi aliquem ad beneficium Eccleſiaſticum, ſiue curatum, ſiue à cura liberum, qui contra regulas canonicas adnituntur pleno iure conferre abſque inſtitutione canonica, aut præſentatum via facti intrudere, decernimus cum toto concilio, tales conatus irritos ac nullos eſſe. Et ſi qui tale quiddam facere tentauerint, hos ipſo facto iure præſentandi pro vice illa priuatos eſſe: Illum verò qui beneficium tali titulo recipit, aut ſe ei intromittit, nihil per hoc iuris acquirere, & procul ab illius occupatione remoueri debere, & per ordinarium in eius locum ſubrogari alium: quin & iura decernunt vtrunque, & intrudentem, & recipientem anathemate feriendos.* Porrò Concilium MOGVNTINVM IV. de his, qui habentes ius patronatus & beneficia Eccleſiaſtica parentibus & amicis minus idoneis procurant, capite 68. præcipit, vt collatione priuentur, quæ tamen poſſit eorum hæredibus aut ſucceſſoribus integre reſtitui. Idem de his qui conferendo beneficia ſibi portionem reſeruant præcipit, vt qui confert & qui tali conditione recipit, beneficio priuetur, & eidem alius idoneus præficiatur. Vide, Penſio. De iure Patronatus Concilium TRIDENTINVM generale ſeſſione 25. quæ eſt 9. ſub Pio 4. capite 9. decreti reformationis, & prius quidem ſeſſione 14. quæ fuit 4. ſub Iulio 3. cap. 12. *Nemo* (ait) *cuiuſuis dignitatis Eccleſiaſticæ vel ſecularis, quacumque ratione, niſi Eccleſiam, Beneficium, aut capellam de nouo fundauerit & conſtruxerit, ſeu iam erecta, quæ tamen ſine ſufficienti dote fuerit, de ſuis propriis & patrimonialibus bonis competenter dotauerit, ius patronatus imperare, aut obtinere poſſit, aut debeat. In caſu autem [illegible] dotationis huiuſmodi inſtitutio Ep[illegible] non alteri inferiori reſeruetur.* Et cap. 13. [illegible] *Patrono cuiuſuis priuilegij præ-*

Lucius 3.

Ius, emptione vindicatũ infirmatur.

Non eſt licitũ vendere ius patronatus.

Alexander 3. in concilio Lateranenſi.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. Concilium Oxonienſe in Anglia.

Concilium Vienenſe generale.

Concilium Coloniense 3.

Concilium Coloniense 4.

Concilium Moguntinum 4.

De his qui conferendo beneficia, ſibi portionem reſeruant. Multa talia habemus, vide Penſio.

Concilium Tridentinum generale nouiſſimum.

ſam ac ſpem accipit. Hiſque Dei donis in ipſo permanentibus, non iam ſolùm reputatur aut nominatur, ſed verè exiſtit iuſtus: non tamen ſua propria, aut ſuis meritis comparata, ſed ex gratia Dei per Chriſtum donata & communicata iuſtitia. Itaque hominem iuſtificari gratis per fidem, quia nullis præcedentibus meritis iuſtificatio acquiritur, ſed ex Dei gratia per Chriſtum donatur his, quibus in eum credentibus mortis eius & fuſi pro peccatoribus ſanguinis meritum applicatur. Tum infert capit. 8. Charitatem verò, ſine qua iuſtus eſſe non poteſt, iam tum cùm in iuſtificatione hominis accedit, operibus bonis grauidam eſſe nec otioſam manere in verè iuſtificatis, quin oblata occaſione & facultate permiſſa promat de ſe opus bonum, & quotidiana faciat iuſtitiæ incrementa ſecundum ſcripturam: Qui iuſtus eſt iuſtificetur adhuc. Ea verò, quæ iuſtificati etiam membra ſua exhibentes arma iuſtitiæ in ſanctificationem fide per dilectionem operante, fecerint opera, tum quia Deus benè operantibus & in ipſo ſperantibus mercedem miſericorditer promiſit, tum etiam quia eiuſmodi iuſtificatorum opera gratiæ Dei effectus ſunt, & mouente & adiuuante ſpiritu ſancto fiunt verè bona & Deo grata ac remuneratione vitæ æternæ digna eſſe. Non enim ſecundum humanas vires æſtimanda ſunt iuſtificationum opera, ſed ſecundum eam gratiam quam in ipſos influit Chriſtus, ex qua deinde bona ipſorum opera promanant, & ſecundum eam dignitatem quam de Spiritu ſancto, velut omnis boni operis motore & operatore, ſumunt. Sic enim extenuanda vires humanæ, vt non ſimul & gratia Dei vilis reputetur, ſic in bono opere faciendo deprimenda eſt facultas hominis, vt interim cogitemus Spiritus ſancti motum & in nobis efficacem, & apud Deum acceptum ac pretioſum eſſe, &c. De iuſtificatione latiùs tractat Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 6. pluribus capitulis, & primo quidem cap. ſic orditur. Declarat ſancta Synodus ad iuſtificationis doctrinam probè & ſyncerè intelligendam, oportere, vt vnuſquiſque agnoſcat & fateatur, quòd cùm omnes homines in prænaricatione Adæ innocentiam perdidiſſent, facti immundi, & vt ait Apoſtolus, natura filij iræ, (quemadmodum in decreto, de peccato originali expoſuit) (Vide, peccatum originale) vſque adeo ſerui erant peccati, & ſub poteſtate diaboli ac mortis, vt non modo gentes per vim naturæ, ſed ne Iudæi quidem per ipſam etiam literam legis Moyſi inde liberari, aut ſurgere poſſent, tametſi in eis liberum arbitrium minimè extinctum eſſet, viribus licet attenuatum & inclinatum. (Et ſubdit cap. 2.) Quo factum eſt, vt cæleſtis pater Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, Chriſtum Ieſum filium ſuum, & ante legem, & legis tempore multis ſanctis patribus declaratum ac promiſſum, cùm venit beata illa plenitudo temporis, ad homines miſerit, vt & Iudæos qui ſub lege erant, redimeret, & gentes quæ non ſectabantur iuſtitiam, iuſtitiam apprehenderent, atque omnes adoptionem filiorum reciperent. Hunc propoſuit Deus propiciatorem per fidem in ſanguine ipſius pro peccatis noſtris, non ſolùm autem pro noſtris, ſed etiam pro totius mundi. (Et cap. 3. ſubdit) verùm & ſi ille pro omnibus mortuus eſt, non omnes tamen mortis eius beneficium recipiunt, ſed hi dumtaxat quibus communicationis eius meritum communicatur. Nam ſicut reuera homines, niſi ex ſemine Adæ propagati naſcerentur, non naſcerentur iniuſti, cùm ea propagatione per ipſum, dum concipiuntur, propriam iniuſtitiam contrahant: ita niſi in Chriſto renaſcerentur, nunquam iuſtificarentur, cùm ea renaſcentia per meritum paſſionis eius gratia, qua iuſti ſunt illis, tribuatur. Pro hoc beneficio Apoſtolus gratias nos ſemper agere hortatur Patri, qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine, & eripuit de poteſtate tenebrarum, tranſtulitque in regnum filij dilectionis ſuæ, in quo habemus redemptionem & remiſſionem peccatorum (Et cap. 4.) Quibus verbis iuſtificationis impij deſcriptio inſinuatur, vt ſit tranſlatio ab eo ſtatu in quo homo naſcitur filius primi Adæ, in ſtatum gratiæ & adoptionis filiorum Dei, per ſecundum Adam Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum ſaluatorem noſtrum. Quæ quidem tranſlatio, poſt Euangelium promulgatum ſine lauacro regenerationis aut eius voto fieri non poteſt, ſicut ſcriptum eſt: niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Declarat præterea ipſius iuſtificationis exordium (ſubſequitur cap. 5.) in adultis à Dei per Ieſum Chriſtum, præueniente gratia, ſumendum eſſe, hoc eſt, ab eius vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis vocantur, vt qui per peccata à Deo auerſi erant, per eius excitantem atque adiuuantem gratiam, ad conuertendum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem, eidem gratiæ liberè aſſentiendo & cooperando, diſponantur: ita, vt tangente Deo cor hominis per Spiritum ſancti illuminationem neque homo ipſe nihil omninò agat, inſpirationem illam recipiens, quippe qui illam & abiicere poteſt, neque tamen ſine gratia Dei mouere ſe ad iuſtitiam coram illo libera ſua voluntate poſſit. Vnde in ſacris litteris cùm dicitur: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos, libertatis noſtræ admonemur. Cùm reſpondemus: conuerte nos domine ad te, & conuertemur, Dei nos gratia præueniri confitemur. (Et capite 6.) Diſponuntur autem ad ipſam iuſtitiam, dum excitati diuina gratia & adiuti, fidem ex auditu concipientes, liberè mouentur in Deum, credentes vera eſſe quæ diuinitùs reuelata & promiſſa ſunt, atque illud in primis, à Deo iuſtificari impium per gratiam eius, per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Ieſu, & dum peccatores ſe eſſe intelligentes, à diuinæ iuſtitiæ timore, quo vtiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe conuertendo in ſpem eriguntur, fidentes Deum ſibi propter Chriſtum propicium fore, illúmque tamquam omnis iuſtitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea mouentur aduerſus peccata per odium aliquod & deteſtationem, hoc eſt, per eam pœnitentiam, quam ante baptiſmum oportet agi: denique dum proponunt ſuſcipere baptiſmum, inchoare nouam vitam, & ſeruare diuina mandata. De hac diſpoſitione ſcriptum eſt: Accidentem ad Deum oportet credere quia eſt, & quod inquirentibus ſe remunerator ſit. Et confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Et, timor domini expellit peccatum. Et, pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum in nomine Ieſu Chriſti in remiſſionem peccatorum veſtrorum, & accipientis donum Spiritus ſancti. Et, Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & Spiritus ſancti, docentes eos ſeruare omnia quæ mandaui vobis. Denique, præparate corda veſtra domino, &c. Hanc diſpoſitionem ſeu præparationem, iuſtificatio ipſa conſequitur, quæ non eſt ſola peccatorum remiſſio, ſed & ſanctificatio, & renouatio interioris hominis per voluntariam ſuſceptionem gratiæ, & donorum vnde homo ex iniuſto fit iuſtus, & ex inimico amicus, vt ſit hæres ſecundum ſpem vitæ æternæ. (Tum ſubdit cap. 7.) Huius iuſtificationis cauſæ ſunt, finalis quidem, gloria Dei, & Chriſti, & vita æterna: Efficiens verò, miſericors Deus qui gratuitò abluit, & ſanctificat, ſignans & vngens ſpiritu promiſſionis ſancto, qui eſt pignus hæreditatis noſtræ: meritoria autem, dilectiſſimus vnigenitus filius ſuus dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui cùm eſſemus inimici propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, ſua ſanctiſſima paſſione in ligno crucis

Romans. 5.
Romano. 3. Epheſ. 2.
1. Ioan. 3.
Apocali. 22. Roman. 6. Galat. 5.
Ioan. 15. Roma. 4.
Concilium Tridentinum generale nouiſſimum.
Epheſio 2.
Galath. 4. Romano. 9. Epheſio. 2. 1. Ioannis 2.
Coloſſenſ. 1.
Iotnais 3.
Iuſtificationis exordium.
Zachari. 1. Threnol. 5.
Eadem omnino ſuperius ex concilio Moguntino 4. dicta ſunt: et quæ ſacra ſibi concilia conuenire.
Hebr. 11. Matt. 9. Eccleſ. 1. Actuum 2. Luce 24. Matth. 18. 1. Regum 7. Epheſ. 1.
Iuſtificatio quid.
Epheſ. 2.
Iuſtificationis cauſæ finalis. Efficiens.
Meritoria.

Roman. 5. ſam ac ſpem accipit. Hiſque Dei donis in ipſo permanentibus, non iam ſolùm reputatur aut nominatur, ſed verè exiſtit iuſtus: non tamen ſua propria, aut ſuis meritis comparata, ſed ex gratia Dei per Chriſtum donata & communicata iuſtitia. Itaque hominem iuſtificari gratis per fidem, quia nullis precedentibus meritis iuſtificatio acquiritur, ſed ex Dei gratia per Chriſtum donatur his, quibus in eum credentibus mortis eius & ſuſi pro peccatoribus ſanguinis meritum applicatur. Tum infert capit. 8. Charitatem verò, ſine qua iuſtus eſſe non poteſt, iam tum cùm in iuſtificatione hominis accedit, operibus bonis grauidam eſſe nec otioſam manere in verè iuſtificatis, quin oblata occaſione & facultate permiſſa promat de ſe opus bonum, & quotidiana faciat iuſtitiæ incrementa ſecundum ſcripturam: Qui iuſtus eſt iuſtificetur adhuc. Ea verò, qua iuſtificati etiam membra ſua exhibentes arma iuſtitiæ in ſanctificationem ſide per dilectionem operante fecerint opera, tum quia Deus benè operantibus & in ipſo ſperantibus mercedem miſericorditer promiſit, tum etiam quia eiuſmodi iuſtificatorum opera gratiæ Dei effectus ſunt, & mouente & adiuuante ſpiritu ſancto fiunt verè bona & Deo grata ac remuneratione vitæ æternæ digna eſſe. Non enim ſecundum humanas vires æſtimanda ſunt iuſtificationum opera, ſed ſecundum eam gratiam quam in ipſos inſluit Chriſtus, ex qua deinde bona ipſorum opera promanant, & ſecundum eam dignitatem quam de Spiritu ſancto, velut omnis boni operis motore & operatore, ſumunt. Sic enim extenuanda vires humanæ, vt non ſimul & gratia Dei vilis reputetur, ſic in bono opere faciendo deprimenda eſt facultas hominis, vt interim cogitemus Spiritus ſancti motum & in nobis efficacem, & apud Deum acceptum ac pretioſum eſſe, &c. De iuſtificatione latiùs tractat Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 6. pluribus capitulis, & primo quidem cap. ſic orditur. Declarat ſancta Synodus ad iuſtificationis doctrinam probè & ſyncerè intelligendam, oportere, vt vnuſquiſque agnoſcat & fateatur, quòd cum omnes homines in prauaricatione Adæ innocentiam perdidiſſent, ſuſti immundi, & vt ait Apoſtolus, natura filij iræ, (quemadmodum in decreto, de peccato originali expoſuit) (Vide, peccatum originale) vſque adeo ſerui erant peccati, & ſub poteſtate diaboli ac mortis, vt non modo gentes per vim naturæ, ſed ne Iudæi quidem per ipſum etiam literam legis Moyſi inde liberari, aut ſurgere poſſent, tametſi in eis liberum arbitrium minimè extinctum eſſet, viribus licet attenuatum & inclinatum. (Et ſubdit cap. 2.) Quo factum eſt, vt cæleſtis pater Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, Chriſtum Ieſum filium ſuum, & ante legem, & legis tempore multis ſanctis patribus declaratum ac promiſſum, cùm venit beata illa plenitudo temporis, ad homines miſerit, vt & Iudæos qui ſub lege erant, redimeret, & gentes quæ non ſectabantur iuſtitiam, iuſtitiam apprehenderent, atque omnes adoptionem filiorum reciperent. Hunc propoſuit Deus propiciatorem per fidem in ſanguine ipſius pro peccatis noſtris, non ſolùm autem pro noſtris, ſed etiam pro totius mundi. (Et cap. 3. ſubdit) verùm & ſi ille pro omnibus mortuus eſt, non omnes tamen mortis eius beneficium recipiunt, ſed hi dumtaxat quibus communicationis eius meritum communicatur. Nam ſicut reuera homines, niſi ex ſemine Adæ propagati naſcerentur, non naſcerentur iniuſti, cùm ea propagatione per ipſum, dum concipiuntur, propriam iniuſtitiam contrahant: ita niſi in Chriſto renaſcerentur, nunquam iuſtificarentur, cùm ea renaſcentia per meritum paſſionis eius gratia, qua iuſti ſunt illis, tribuatur. Pro hoc beneficio Apoſtolus gratias nos ſem-

Romano. 3. Epheſi. 2.

1. Ioan. 3.

Apocali. 22. Roman. 6. Galat. 5.

Ioan. 15. Roma. 4.

Concilium Tridentinum generale nouiſſimum.

Epheſio 2.

Galath. 4. Romano. 9. Epheſio. 2. 1. Ioannis 2.

Coloſſenſ. 1.

A per agere hortatur Patri, qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine, & eripuit de poteſtate tenebrarum, tranſtuliſque in regnum filij dilectionis ſuæ, in quo habemus redemptionem & remiſſionem peccatorum (Et cap. 4.) Quibus verbis iuſtificationis impij deſcriptio inſinuatur, vt ſit tranſlatio ab eo ſtatu in quo homo naſcitur filius primi Adæ, in ſtatum gratiæ & adoptionis filiorum Dei, per ſecundum Adam Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum ſaluatorem noſtrum. Quæ quidem tranſlatio, poſt Euangelium promulgatum ſine lauacro regenerationis aut eius voto fieri non poteſt, ſicut ſcriptum eſt: niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Declarat præterea ipſius iuſtificationis exordium (ſubſequitur cap. 5.) in adultis à Dei per Ieſum Chriſtum, præueniente gratia, ſumendum eſſe, hoc eſt, ab eius vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis vocantur, vt qui per peccata à Deo auerſi erant, per eius excitantem atque adiuuantem gratiam, ad conuertendum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem, eidem gratiæ libere aſſentiendo & cooperando, diſponantur: ita, vt tangente Deo cor hominis per Spiritum ſancti illuminationem neque homo ipſe nihil omninò agat, inſpirationem illam recipiens, quippe qui illam & abiicere poteſt, neque tamen ſine gratia Dei mouere ſe ad iuſtitiam coram illo libera ſua voluntate poſſit.

C Vnde in ſacris litteris cùm dicitur: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos, libertatis noſtræ admonemur. Cùm reſpondemus: conuerte nos domine ad te, & conuertemur, Dei nos gratia præueniri confitemur. (Et capite 6.) Diſponuntur autem ad ipſam iuſtitiam, dum excitati diuina gratia & adiuti, fidem ex auditu concipientes, liberè mouentur in Deum, credentes vera eſſe quæ diuinitùs reuelata & promiſſa ſunt, atque illud in primis, à Deo iuſtificari impium per gratiam eius, per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Ieſu, & dum peccatores ſe eſſe intelligentes, à diuinæ iuſtitiæ timore, quo vtiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe conuertendo in ſpem eriguntur, fidentes Deum ſibi propter Chriſtum propicium fore, illumque tamquam omnis iuſtitiæ fontem diligere incipiunt, ac

D propterea mouentur aduerſus peccata per odium aliquod & deteſtationem, hoc eſt, per eam pœnitentiam, quam ante baptiſmum oportet agi: denique dum proponunt ſuſcipere baptiſmum, inchoare nouam vitam, & ſeruare diuina mandata. De hac diſpoſitione ſcriptum eſt: Accidentem ad Deum oportet credere quia eſt, & quod inquirentibus ſe remunerator ſit. Et confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Et, timor domini expellit peccatum. Et, pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum in nomine Ieſu Chriſti in remiſſionem peccatorum veſtrorum, & accipietis donum Spiritus ſancti. Et, Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & Spiritus ſancti, docentes eos ſeruare omnia quæ mandaui vobis. Denique, præparate corda veſtra domino,

E &c. Hanc diſpoſitionem ſeu præparationem, iuſtificatio ipſa conſequitur, quæ non eſt ſola peccatorum remiſſio, ſed & ſanctificatio, & renouatio interioris hominis per voluntariam ſuſceptionem gratiæ, & donorum vnde homo ex iniuſto fit iuſtus, & ex inimico amicus, vt ſit hæres ſecundum ſpem vitæ æternæ. (Tum ſubdit cap. 7.) Huius iuſtificationis cauſa ſunt, finalis quidem, gloria Dei, & Chriſti, & vita æterna: Efficiens verò, miſericors Deus qui gratuitò abluit, & ſanctificat, ſignans & vngens ſpiritu promiſſionis ſancto, qui eſt pignus hæreditatis noſtræ: meritoria autem, dilectiſſimus vnigenitus filius ſuus dominus noſter Ieſus Chriſtus, q. [illegible]ium eſſemus inimici propter nimiam charitatem, qu[illegible]dilexit nos, ſua ſanctiſſima paſſione in ligno

Ioannis 3.

Iuſtificationis exordium.

Zachari. 8. Threnl. 5.

Eadem omnino ſuperius ex concilio Moguntino 4. dicta ſunt vt tuta ſacra ſibi concilia conuenire.

Hebr. 11. Marc. 9. Eccleſ. 1. Actuum 2. Lucæ 24. Matth. 28. 1. Regum 7. Epheſ. 1.

Iuſtificatio quid.

Epheſ. 2.

Iuſtificationis cauſæ finalis. Efficiens.

Meritoria.

crucis

Inſtrumentalis.

Formalis.

Rom.5.

Iacob.2. Galat.5.

Petitio Cathecumenorū, vide Cathecumenus.

Matth.19.

Rom.5.

Occupatio, & expoſitio verborum Apoſtoli.

Hebræo.12.

Roman.11.

Contra hæreticos.

crucis nobis iuſtificationem meruit, & pro nobis Deo patri ſatisfecit: inſtrumentalis item, ſacramentum baptiſmi, quod eſt ſacramentum fidei, ſine qua nulli vnquam contigit iuſtificatio: demum vnica formalis cauſa, eſt iuſtitia Dei, non qua ipſe iuſtus eſt, ſed qua nos iuſtos facit. Qua videlicet ab eo donati, renouamur ſpiritu mentis noſtræ, & non modò reputamur, ſed verè iuſti nominamur & ſumus, iuſtitiam in nobis recipientes, vnuſquiſque ſecundum ſuam menſuram quam ſpiritus ſanctus partitur ſingulis, pro vt vult, & ſecundum propriam cuiuſque diſpoſitionem & cooperationem. Quamquam enim nemo poſſit eſſe iuſtus, niſi cui merita paſſionis domini noſtri Ieſu Chriſti communicantur, id tamen in hac impij iuſtificatione fit, dum eiuſdem ſanctiſſimæ paſſionis merito, per ſpiritum ſanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum qui iuſtificantur, atque ipſis inhæret, vnde in ipſa iuſtificatione cum remiſſione peccatorum hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per Ieſum Chriſtum, cui inſeritur, fidem, ſpem & charitatem. Nam fides, niſi ad eam ſpes accedat & charitas, neque vnit perfectè cum Chriſto, neque corporis eius viuum membrum efficit. Qua ratione verißimè dicitur, fidem ſine operibus mortuam & otioſam eſſe, & in Chriſto Ieſu neque circumciſionem aliquid valere, neque præputium, ſed fidem quæ per charitatem operatur. Hanc fidem ante Baptiſmi ſacramentum ex Apoſtolorum traditione Cathecumeni ab Eccleſia petunt, cùm petunt, fidem, vitam æternam præſtantem, (vide Cathecumenus) *quam ſine ſpe & charitate fides præſtare non poteſt. Vnde & ſtatim verbum Chriſti audiunt: Si vis ad vitam ingredi ſerua mandata, &c. Itaque veram & Chriſtianam iuſtitiam accipientes, eam ſeu primam ſtolam pro illa quam Adam ſua inobedientia ſibi & nobis perdidit, per Chriſtum Ieſum illis donatam, candidam & immaculatam iubentur ſtatim renati conſeruare, vt eam perferant ante tribunal domini noſtri Ieſu Chriſti, & habeant vitam æternam.* (Tum ſubdit cap. 8.) *Cùm verò Apoſtolus dicit, iuſtificari hominem per fidem & gratis, ea verba in eo ſenſu intelligenda ſunt, quem perpetuus Eccleſiæ catholicæ conſenſus tenuit & expreſſit, vt ſcilicet per fidem ideo iuſtificari dicamur, quia fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis iuſtificationis, ſine qua impoßibile eſt placere Deo, & ad filiorum eius conſortium peruenire: Gratis autem iuſtificari ideo dicamur, quia nihil eorum quæ iuſtificationem præcedunt, ſiue fides, ſiue opera, ipſam iuſtificationis gratiam promeretur. Si enim gratia eſt, iam non ex operibus: alioquin, vt idem Apoſtolus ait, Gratia iam non eſt gratia.* (Et capite 9. ſubdit.) *Quamuis autem neceſſarium ſit credere neque remitti neque remiſſa vnquam fuiſſe peccata niſi gratis diuina miſericordia propter Chriſtum, memini tamen fiduciam & certitudinem remiſſionis peccatorum ſuorum iactanti & in ea ſola quieſcenti peccata dimitti vel dimiſſa eſſe dicendum eſt. Cùm apud hæreticos & ſchiſmaticos poſſit eſſe: imo noſtra tempeſtate ſit & magna contra Eccleſiam Catholicam contentione prædicetur, vana hæc & ab omni pietate remota fiducia. Sed neque illud aſſerendum eſt, oportere eos qui vere iuſtificati ſunt abſque vlla omnino dubitatione apud ſemetipſos ſtatuere ſe eſſe iuſtificatos, neminémque à peccatis abſolui ac iuſtificari, niſi eum qui certo credat ſe abſolutum & iuſtificatum eſſe, atque hac ſola fide abſolutionem & iuſtificationem perfici, quaſi qui hoc non credit, de Dei promiſſis, æque mortis & reſurrectionis Chriſti efficacia dubitet. nam ſicut nemo pius de Dei miſericordia & Chriſti merito dèque ſacramentorum virtute & efficacia dubitare debet, ſed quilibet de ſeipſum ſuámque propriam infirmitatem & indiſpoſitionem reſpicit, de ſua gratia formidare ac timere poteſt cùm nullus ſcire valeat certitudine fidei cui non poteſt falſum ſe gratiam Dei eſſe conſecutum.* (Et cap. 10. ſic ſubdit.) *Sic ergo iuſtificati, & amici Dei, ac domeſtici facti, euntes de virtute in virtutem, renouantur, vt Apoſtolus inquit de die in diem: hoc eſt, mortificando membra carnis ſuæ, & exhibendo ea arma iuſtitiæ in ſanctificationem, per obſeruationem mandatorum Dei & Eccleſiæ, in ipſa iuſtitia per Chriſti gratiam accepta, cooperante fide bonis operibus, creſcunt, atque magis iuſtificantur, ſicut ſcriptum eſt: Qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc. Et iterum: ne verearis vſque ad mortem iuſtificari: Et rurſus: Videtis quoniam ex operibus iuſtificatur homo, & non ex fide tantum: hoc verò iuſtitiæ incrementum petit ſancta Eccleſia, cùm orat: da nobis domine fidei, ſpei, & charitatis augmentum, &c.* Hæc quidem Concilium Tridentinum de iuſtificatione ſtatuit. Subdit autem conſequenter, præcepta Dei, iuſtificato non eſſe impoſſibilia, & prædeſtinationis temerariam præſumptionem cauendam. Tum agit de perſeuerantiæ munere, & de lapſorum reparatione, (vide hæc omnia ſuis locis repoſita) & ſubdit omnibus his anathema, qui contra præfatam doctrinam credere vel docere auſi fuerint. Verùm ſi latiorē cupis de iuſtificatione legere tractatum, ANDREAS VEGA vir doctiſſimus, in præfatam ſeſſionem 6. Concilij Tridentini eruditiſſimos edidit commentarios, quos ſi perlegeris non te pœnitebit, mentem ille ſanctorum Patrum, & ſynceram Catholicæ fidei veritatem. ita explicat, vt nil amplius queas deſiderare. Si verò etiam eſt otium, reuolue opera clariſſima modernorum doctorum, qui noſtro ſeculo tamquam fulgentiſſima luminaria radiant, quorum doctrinam & vitam nullus eſt qui non miretur & amplectatur. Igitur egregiè de iuſtificatione ſcripſit STANISLAVS HOSIVS, vir nullis ſatis commendandus vocibus & ſcriptis, qui præfato Concilio præſidens extitit, & interfuit, in opere ſuo confeſſionis Catholicæ fidei Chriſtianæ, in Concilio Petricouienſi, &c. capite cap. 70. quod ſic incipit: Conſtitutum itaque iam eſt, quòd iuſtitia noſtra charitas eſt ex corde puro conſcientia bona & fide non ficta, &c. lege & diſces. Denique ſcripſit de eadem iuſtificationem GVILELMVS LINDANVS, vir grauiſſimus & eloquentiæ ſplendore ornatiſſimus, libro 3. Panopliæ ſuæ Euangelicæ cap. 19. quod ſic incipit: De perfectione iuſtitiæ Chriſtianæ, quæ pijs ex operibus naſcitur atque paratur dicturis, &c. Scripſit quoque non ſuperioribus patribus inferior FRANCISCVS SONNIVS Buſcoducenſis Epiſcopus, in opere Demonſtrationis religionis Chriſtianæ ex verbo Dei, libro 1. tractatu 2. capite 1. & reliquis, de fide & iuſtificatione. Sunt capita 12. huius tractatus quibus luculentiſſimè totam fidei & iuſtificationis exprimit rationem. Sunt alij multi qui de re eadem ſcripſerunt, verùm hi patres præmiſſi omnibus tantò fiducialiùs anteponuntur, quantò doctiùs & enucleatiùs ſcripſerunt. Subdemus autem & determinationes facultatum Theologicarum more noſtro, quæ eandem quam præmiſimus iuſtificationem ſic confirmant FACVLTAS LOVANIENSIS ſub Carolo 5. congregata anno 1544. articulo 8. poſtquam de libero arbitrio determinauit, (vt habes ſuo loco) ſic ſubinfert. *Ad iuſtificationem promerendam ante omnia omnibus eſt indictum & neceſſarium, qui ad diſcretionis annos peruenerunt, firmiter credere Ieſum Chriſtum*

Ephes.2. Pſal.83. 2 Corinth.4. Apocalip.22. Eccleſiaſt.18. Iacob.2.

Andreas Vega.

Stanislaus Hoſius.

Guilelmus Lindanus.

Præciſcus Sonnius.

Facultas Louaniensis.

ſuæ paſſionis merito nobis à Deo Patre propoſitum eſſe Mediatorem & Propitiatorem peccatorum noſtrorum: ſine qua fide hæc iuſtificatio acquiri non poteſt, bonis operibus, & pœnitentiæ actibus quibuſlibet præmiſſis, ſicut etiam conſequenter, ſola fide abſque pœnitentiæ actibus & bono propoſito viuendi & adimplendi mandata Dei, hæc iuſtificatio obtineri non poteſt. Vide ſuprà, Fides. & infrà, Opera, & Liberum arbitrium, &c.

IVSTITIA.

Iuſtitia quid, & quàm neceſſaria virtus.] PHILO IVDAEVS in multis locis in laudes Iuſtitiæ prorumpit, & eius definitionem diffuſis verbis exprimit: potiſſimè verò libro 1. Allegoriarum legis, dũ illud exponit: Fluuius egrediebatur de Paradiſo voluptatis, qui inde diuiditur in quatuor capita, &c. Siquidem per quatuor illa capita eleganter quatuor virtutes cardinales intelligi docet, quæ ſunt: Prudẽtia, Temperantia, Fortitudo, Iuſtitia. *Quæ* (ait) *ex Dei ſapientia, hoc eſt, ex verbo Dei* (ſic loquitur) *deriuatur. Rigat quippè paradiſum* (ait) *hæc vniverſalis virtus, id eſt, particulares virtutes irrigãt. Capita verò accipiuntur non localiter, ſed principaliter: Nam vnaquæque virtus princeps reuera & regina eſt. Hæc autem vox diſterminatur, idem valet, quòd, finitur terminis. Prudẽtia quid agẽdum determinans, Fortitudo quid ſuſtinendum, Iuſtitia quid cuique tribuendum.* Denique per Phiſon, qui eſt primus fluuius, Prudentiam intelligit. Per Geon, qui eſt ſecundus, Fortitudinem. Per Tigrim qui tertius eſt Temperantiam, & per quartum, qui eſt Euphrates, figuratè Iuſtitiam denotari. *Quæ certè virtus* (ait) *reuera fructifera & mentem exhilarans. Hæc ergò* (ait) *quando exoritur? Cùm tres partes animæ inter ſe conſonant. Hæc conſonantia fit, dum penes præſtantiorem eſt Imperium, vt quando amba irraſcibilis concupiſcibiliſque parent habenis partis rationabilis, tũc ſequitur iuſtitia. Iuſtum enim eſt, vt quod præſtat, ſemper & vbique imperet, quod deterius eſt, imperata faciat, atqui rationale præcellentiùs eſt, viliora concupiſcibile & iraſcibile. Sed vbi hæ duæ partes retrogradæ contumaceſque aurigam, id eſt, rationem, impetu vehementi abſtractum ſuperauerint, & vltra vis earum momorderit frenum, ibi ſumma eſt in iuſtitia, neceſſum eſt enim, vt ignauo auriga repentè ferãtur in voragines & præcipitia, ſicut è contra vt virtute huius peritiáque ſeruentur, &c.* Porrò idem iterum de Iuſtitia tractat libro de Abrahamo, & libro, De eo qui rerum diuinarum hæres ſit; vbi, ſecundum Græcam vocem, Iuſtitiam dicit virtutẽ eſſe quæ æqualiter diuidit vnicuique quod ſuum eſt. Idem adhuc libro 2. Vitæ Moſis, vbi de legibus diſſerit, & quidem doctiſſimus. Habeo & ego libellum eruditiſſimum antiquiſſimis caracteribus manu ſcriptum, qui authorem præfert MARTINVM EPISCOPVM: cuius autem hic Martinus vrbis Epiſcopus fuerit non conſtat, ſed nec Tritemius libro De Scriptoribus Eccleſiaſticis meminit, ſed eum tãtum Dumienſis cœnobij quondam Rectorem memorat, & vixiſſe ſub Iuſtiniano Auguſto anno Domini 540. verùm haud illud ſilentio præteribo, quod in præferendo libelli initio, & nominando Rege, cui dicatur. Hallucinatur Tritemius, aut libellus quem habeo vitioſus eſt. Siquidem Tritemius teſtatur eum librum ſiue formulam vitæ honeſtæ miſiſſe ad Mirionem Regem Galiciæ, cuius initiũ eſt: Glorioſiſſimo & tranquilliſſimo, &c. Libellus autem quem habeo, ſic habet: Liber vitæ honeſtæ beati Martini Epiſcopi de quatuor virtutibus ad Miridonem Regem, Prologus: Non ignoro clementiſſimè Rex flagrantiſſimam tui animi fitim, &c. Tum librum ſic inchoat: *Quatuor virtutum ſpecies multorum ſapientium ſententijs ſunt definitæ, quibus humanus animus comptus ad honeſtatem vitæ poſſit accedere. Harum prima eſt Prudentia, ſecunda, Magnanimitas. Tertia, Continentia. Quarta, Iuſtitia, &c.* Vbi autem de Iuſtitia loquitur, ſic infert: *Iuſtitia poſt hæc virtus eſt. Quid eſt Iuſtitia, niſi naturæ tacita conuentio in adiutorium multorum inuenta? Et quid eſt Iuſtitia, niſi noſtra conſtitutio, & diuina lex, & vinculum ſocietatis humanæ? In hac non eſt quod æſtimemus quid expediat, expedit quidquid illa dixerit. Quiſquis ergò hanc ſectari deſideras, time plus Deum, & ama eum, vt ameris à Deo. Amabis enim Deum, ſi illum in hoc imitatus fueris, vt velis omnibus prodeſſe, nulli nocere, & tunc te vnum iuſtum appellabunt omnes, ſequentur, venerabuntur & diligent. Iuſtus enim vt ſis, non ſolum nocebis, ſed etiam nocentes prohibebis: Nam ſibi nihil nocere, non eſt iuſtitia, ſed abſtinentia alieni eſt. Ab his ergò incipe, vt non auferas, & ad maiora proueheris, vt etiam ablata reſtituas. Raptores quoque ipſos, ne alijs ſint timendi, caſtiga, & cohibe. Ex nulla vocis ambiguitate controuerſiam vectas, ſed qualitatem animi ſpeculare. Nihil tibi interſit an firmes, an iures. De religione & fide ſcias agi, vbicunque de veritate tractatur. Nam etſi iureiurando Deus innocetur, etiam non innocanti teſtis eſt. Tamen non transferas veritatem, ne Iuſtitiæ tranſeas legem. Quòd etſi aliquando coarteris vti mendacio, vtere non ad falci, ſed ad veri cuſtodiam. Etſi contigerit fidelitatem mendacio redimi, non mentieris, ſed potius excuſabis: quia vbi honeſta cauſa eſt, Iuſtus ſecreta non prodit. Tacenda enim tacet, loquenda loquitur: atqui illi apta ita pax eſt ſecuráque tranquillitas, dum alij à malis vincuntur, ab illo mala. Hæc ergò ſi ſtudere curaueris, lætus & intrepidus curſus tui finem expectans proſpiciens triſtia huius mundi hilaris, tumultuoſa quietus, extrema ſecurus. His ergò inſtitutionibus hæ quatuor virtutum ſpecies perfectum te ficient virum, ſi menſuram rectitudinis earum æquo viuendi ſine ſeruaueris, &c.* Repetit autem iterũ eaſdem virtutes breui compendio. Porrò de Iuſtitia ſcripſit LACTANTIVS FIRMIANVS librum vnum ad Conſtantinum Imperatorem, qui ſtat in ordine aliorum 5. in cuius cap. 5. ſic loquitur: *Iuſtitia nihil aliud eſt, quàm Dei vnici ſola pia & religioſa cultura.* Vide quod ſequitur. Sed & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS lib. 1. Officiorum, cap. 27. 28. 29. multa de Iuſtitia & eius effectu diſſerit, & præfatas quatuor Virtutes ita annexas dicit, vt à ſe inuicé nequeant ſeparari, euidenti probãs ratione & exemplo. Verùm prolixioribus agit verbis, quàm hîc poſſint inſeri. Denique de Iuſtitiæ laude & effectu ex veterũ lectione abunde differit LVDOVICVS CAELIVS Rhodiginus lib. 12. lectionum antiquarum, cap. 46. 47. & 48. & ideò opto vt locum adeas. Porrò Concilium VERNENSE can. 26. *Statuimus, vt omnes ſciant iuſtitiam, tàm laici, quàm Eccleſiaſtici.* Denique ſic LVDOVICVS II. Imperator in Concilio Ticinenſi ſtatuit edictum, vt ſinguli conuẽtus & exactores Reipublicæ in ſuis miniſterijs legalẽ procurẽt p[illegible] facere iuſtitiã, & pupillos & viduas pre[illegible]uata legaliter emẽdare cõpellant, ſol[illegible]gerãt, ne quis rapinã patrare pr[illegible]ẽ, & Iudiciũ, & alijs in locis, [illegible] Videſuprà, Carnifex. &c.

Philo Iudæus.

Pulchra paradiſi terreſtris expoſitio moralis ad 4. Virtutes.

Iuſtitiæ origo.

Martinus Epiſcopus Dumienſis cœnobij quondam rector.

Iuſtitiæ quanta virtus.

Attende.

Lactantius Firmianus.

Ambroſius Mediolanenſis.

Ludouicus Cælius.

Concilium in Palatio Vernis ſub Pipino cẽlebratum.

Ludouicus 2. Imperator.

Digitized by Google

K

KYRIE ELEYSON.

KYrie eleyson, institutio antiquissima.] Sæpiùs huius hymni meminimus superiùs in vocabulis, Hymnus, Cantus, Antiphona, & Officium diuinum, & Missæ, Cæremoniæ, &c. Huius autẽ hymni decantandi mentio fit primùm in Concilio II. VASENSI sub Leone I. cano. 3. vbi sic legitur: *Quia tam in sede Apostolica, quam etiam per totas Orientales atque Italiæ prouincias dulcis & nimium salubris consuetudo intromissa est, vt Kyrie eleyson frequentius cum grandi affectu ac compunctione dicatur, Placuit etiam nobis, vt in omnibus Ecclesijs nostris ista consuetudo sancta, & ad matutinum, & ad Missas, & ad vesperam, Deo propiciante, intromittatur.* Eundem hymnum super mortuorum funera decantandum Concilium ARELATENSE III. statuit, vt reposuimus in vocabulo, Defunctus. Porrò reprehendens quorundam murmurationes GREGORIVS I. libro 7. Registri, epistola 63. ad Ioannem Episcopum Syracusanum, rationem reddit de Missæ ordinatione, & præfatum Ioannem redarguit, qui Alleluia, Kyrie eleyson non Romanæ Ecclesiæ more in Missa, sed Græcorum, decantari iussisset: *Nam vestra* (inquit) *Ecclesia nunquid traditionem à Græcis acceperunt? Vnde habent ergò hodie vt Subdiaconi lineis in tunicis procedant, nisi quia hoc à matre sua Romana Ecclesia perceperunt? Kyrie eleyson autem nos neque dicimus sicut à Græcis dicitur. In Græcis simul omnes dicunt, apud nos autem à Clericis dicitur, & à populo respondetur: & totidẽ vicibus etiã Christe eleyson dicitur, quod apud Græcos nullo modo dicitur. In quotidianis autem Missis alia quæ dici solent, tacemus, tantummodo Kyrie eleison, Christe eleyson dicimus, vt in his deprecationis vocibus paulo diutiùs occupemur, &c.* Denique vide quid HANNVLARIVS FORTVNATVS, ANGELONIVS LVXONIENSIS, REMIGIVS ANTISSIODORENSIS vetustissimi scriptores, & RVPERTVS TVITIENSIS in libris, quos de diuinis & Ecclesiasticis officijs ediderunt, de Kyrie eleyson & alijs hymnis scriptum reliquerunt libro 1. cap. 29. Rupertus sic ait: *Interim* (ait) *Chorus concinit Kyrie eleyson, quod significat omnes vniuersales Ecclesiæ preces, &c.* Vide & in dictione Litania, & Hymnis.

Concilium Vasense 2.

Igitur ante illud concilium solitũ erat decantari.

Concilium Arelatense 3. sub eodẽ Leone 1.

Gregorius 1

Hannularius Fortunatus

Angelonius Luxoniensis.

Remigius Antissiodorensis

Rupertus Tuitiensis.

L

LAICVS.

LAici à sacrorum tactu, & ab Ecclesiasticis munus arcentur.] Certum est, quia dum de quolibet sacramẽto tractamus, & de ministro eiusdem similiter tractatur. Clericos autem ministros esse sacramentorum in omnibus penè locis probatum inuenies, ita vt etiam habeas in dictione, Clericus, &c. quia clerici inferioris ordinis nõ queant sacra tractare. Et in fra[illegible]abulo, Mulier, dicemus: quia etiam fœmi[illegible]r à tactu sacrorũ, sicut iam in pluribus [illegible]ucharistia, Baptismus, &c. repetimus: ergò hoc non eget probatione, [illegible]ulis

Præterea ordinem clericorũ stare cogũtur

[illegible]

A cõstat interdictũ & obseruatũ: verumtamen paucis, adhuc quæ dicenda restant enarrabimus. Igitur sequentes attentè reuolue distinctiones, & quod defuerit, ex locis assignatis scito supplendũ. CLEMENS I. lib. 3. Constitut. Apostol. carũ, cap. 10. narrat ſi. Apostolos statuisse. *Neq; laicos concedimus aliquod sacerdotale manus exercere, veluti Sacrificium, Baptismũ, manus impositionẽ, vel benedictionẽ, magnam siue paruam. Non enim sibi quis sumit honorem, sed qui vocatur à Deo, & per Episcopi manus datur hæc dignitas, & qui ad eam promotus non est, sed eam sibi vsurpat, Ozia pœnam sustinebit.* Vide & in vocabulo, Sacerdotes nõ omnes esse, &c. & ordo, &c. Idem in decreto quod allegat Gratianus De cõsecr. distinct. 2. cap. Ordinatio Clementis. *Nulli laicorum liceat in eo loco, vbi sacerdotes & reliqui clerici consistũt, quod Presbyterium nuncupatur, quando Missa celebratur consistere, vt liberè ac honorificè possint sacra officia exercere.* SOZOMENVS SALAMINIVS lib. 7. Ecclesiasticæ historiæ, cap. 14. Et THEODORETVS CYRENSIS libro 5. historiæ Ecclesiasticæ, c. 18. grauissimi scriptores, narrant S. virum Ambrosium sic respõdisse ingerenti se in loca sanctuarij. *Adyta templi scito, ô Imperator, Solis peruia esse Sacerdotibus, cæteris verò vniuersim imperuia, nec licere cuiquam ea contingere. Quare egreditor, cùmque cæteris in commune cõsilito. Purpura enim Imperatores, non item Sacerdotes facit, &c.* Hinc Concilium generale VI. CONSTANTINOPOLITANVM III. in Trullo celebratum, cano. 58. *Nemo eorum* (ait) *qui sunt in ordine laicorum diuina sibi mysteria impertiat, præsente Episcopo vel Presbytero vel Diacono. Qui autem tale quid ausus fuerit, vt præter ea quæ sunt constituta faciens, vna septimana segregetur, vt ex eo doceatur non amplius sapere, quàm oportet sapere.* Eisdem laicis cano. 69. interdicit ingressum in sanctuarium & intra sacrum altare, præterquam Imperatori soli. Hinc Concilium TVRONENSE II. sub Pelagiano 1. cano. 4. *Laici secus altare, quo sancta mysteria celebrantur, inter clericos tam ad vigilias quàm ad Missas stare penitus non præsumant, sed pars illa quæ à cancellis versus altare diuiditur, choris tantùm psallentium pateat clericorum. Ad orandum verò & cõmunicandum laicis & fœminis, sicut mos est, pateant sancta sanctorum.* Hoc decretum renouat Concilium COLONIENSE III. partis 3. cap. 31. *Antiquissimis* (ait) *canonibus in plerisque etiam Concilijs sancitum est, ne laici secus altare inter laicos ministrent, néve licentiam habeant ingrediendi in sacrarium, quod Græci Diaconium appellãt, néve vasa Dominica contingant: Præterea ne reliquias sanctorum & vestimenta Ecclesiastica, quæ honesta esse decet,* (Vide infrà, Vasa sacra, & vestes sacræ, &c.) *nisi tantùm à sacratis ministris attrectetur.* (Diximus hoc in dictione Clerici inferioris ordinis sacra non contrectẽt, &c.) *adeo vt ne sacratis quidem Deo fœminis* (Vide Monialis, & Mulier.) *ac monachabus aut lectoribus etiã sacra vasa vel sacratas pallas contingere, vel incensum circa altare præferre licuerit, verùm id solis Diaconis permissum sit, expressum autem laicis vetitum, ne pallas Ecclesiæ, vela, aut altaris ornamenta abluant. Neque Patres hic scripturis destituuntur. Iam verò è ventum est, vt quatuor minores ordines, nempe Ostiary, Exorcistæ, Psalmistæ, ac Lectores, non temerè ab Ecclesia instituti ac recepti, propter nomen nihil in Ecclesia retinuerint, illorũq; loco tenues aliquot homines laici, qui per Ecclesiæ prælatos minoris compendijs gratis subroganter, illorum officijs sese ingerant, idq; indecore, quippè nullo penitus clericali habitu amicti, inter quos*

Clemens 1.

Hebr. 5. 1. Paralip. 26.

Sozomenus Salaminius.

Theodoretus Cyrensis.

Ambrosij scelus.

Quis talia legendo temperet a lachrymis?

Concilium Constantinop. 3. generale 6. sub Constantino 4 Imper.

Concilium Turonense 2.

Concilium Colonense 3.

Diaconium

Quatuor Minores ordines non temerè ab Ecclesia instituti, & Hæreticè. vide, Ordines Minores

sunt

Contra irreligioſam noſtri ſeculi conſuetudinem.

ſunt quos appellamus Campanarios, quos ad minimum (cæteris accendendis aluſq; in choro miniſtrationibus intentos) deceret ſuperpellicciis indui. Ne interim prætereamus ablutionem pallarum, veſtimentorúmque altarium, breuiter ſacrarum cuſtodiam talibus, per cuſtodes ſeu Theſaurarios noſtri temporis committi, quos hac contingentes antiquitas nefarij criminis ſimul cum ſurrogantibus damnaſſet. Quare cautiùs poſt hac agendum, ne ob talem præſumptionem Dominus iratus plagam populo, qua ſimul innocens cùm nocente inuoluatur, immittit. Vide in vocabulis præmonſtratis.

Gregorius 1.

Laici non promouendi ad dignitates Eccleſiaſticas.] Hoc habes repoſitum ſuperius, & hoc vetat ſtrictiſſimè GREGORIVS I. libro 2. Regiſtri, epiſtola 19. ad Benenatũ Epiſcopum, & epiſtola 26. eiuſdem libri ad Ioannem Epiſcopum Squilatinum, & lib. 5. epiſtola 21. ad Petrum Epiſcopum Hydrũtinum, & lib. 7. epiſtola 25. ad Fortunatum Epiſcopum Neapolitanum, & epiſtola 26. ad Clerum & plebem Meſſanam, & eodem libro epiſtola 110. ad Syagrium & Betherium Epiſcopos, &c. & eodem libro epiſtola 113. ad Brunichildem, &c. Vide loco ſuperiùs aſſignato.

Laici Eccleſiaſtica beneficia non poſſideant.] Hoc precor lege repoſitum ſuprà Beneficia.

Laici monaſteria non regant.] Vide ſuprà, Abbas, &c. & infrà in dictione, Monaſteria, non deputentur laicis, &c.

Syricius 1.

Laici ad ſacros ordines qualiter promouendi.] Habes infra, Ordinandus, &c. & Neophitus, &c. Verumtamen ſic SYRICIVS I. Epiſtola 3. ad vniuerſos orthodoxos: *Illud non eſt prætermittendum, vt quod ſemel aut ſecundo neceſſitas hæreticorum intulit cũtra Apoſtolica præcepta, velut lege ſancitum, præſumi, Neophitum vel laicum, qui nullo functus fuerit officio, inconſideratè, vel presbyterum vel Diaconum ordinare, quaſi meliores Apoſtolis ſint, quorum audeant mutare præceptum. Et qui non didicit, iam docere compellitur. Ita nullus reperitur Idoneus Clericorum? Nec inter Diaconos, nec inter alios Clericos inuenitur, qui ſacerdotio dignus habeatur, ſed ad condemnationem Eccleſiæ Laicus poſtulatur? Quod ne fiat vltra admoneo.* Lege ſuprà Epiſcopus, &c. Hinc

Innocentius 1.

INNOCENTIVS I. epiſtola 4. ad Fœlicem Micerianum Epiſcopum, cap. 2. & allegat Gratianus diſtinct. 51. cap. Delignata, &c. *Religio tua de laicis conſuluit, quos canones ordinare prohibeant. Certum eſt quidem hoc regulas Eccleſiaſticas continere, ſed non ita definitum eſt, vt de omnibus ſit laicis conſtitutum. Neque enim Clerici naſci, & non fieri poſſunt. ſed deſignata ſunt genera, de quibus ad Clericatum peruenire non poſſunt, id eſt, ſi quis fidelis militauerit, ſi quis fidelis cauſas egerit, hoc eſt, poſtulauerit ſi quis fidelis adminiſtrauerit. De Curialibus autẽ manifeſta eſt ratio.* Vide ſuprà Curialis, &c.

Curiales non promouendi.

quoniã ciſi inueniantur huiuſmodi viri qui debeant Clerici fieri, tamen quoniam ſæpius ad curiam repetuntur, canendum ab his eſt, propter tribulationem, quæ ſæpè de his Eccleſiæ prouenit. Et cap. 4. ſubdit, allegatque Gratianus diſtinct. 33. c. Laici, &c. *Laici vero qui habentes vxores baptizati ſunt, ac ſic ſe inſtituerunt, vt opinio eorum in nullo vacillet, vt aut clericis iuncti ſunt, aut monaſteriis ex quo baptizati ſunt haſerint, etſi non concubinam, non pellicem nouerit, ſi in bonis operibus vigilauerint, non prohibẽtur huiuſmodi ad clericatus ſortem admitti.* Et ſubdit cap. 5. *Ita ſanè vt in eos tempora à maioribus conſtituta ſeruentur.* (Vide Ordo) *nec cito quilibet lector, cito Acolythus, cito Diaconus, cito Sacerdos fiant: quia in minoribus officijs ſi diu perdurent, & vita eorum pariter & obſequia comprobantur, vt ad ſuccedotium poſthac, Emeritis ſtipendiorum meritis veniant: nec præripiant quod vita probata meretur accipere. Quoniam ergò certa definitione monſtratum eſt, qui debeant admitti, quive reprobari, ex his omnibus, quos videt dignatio tua non poſſe reprobari, eligere debebis quos clericos facias. Si enim nullam gratiam hominibus aut beneficium præſtare velimus, tales inuenire poſſumus, de quorum aſſumptione nec incurrere ſcandalum, nec erubeſcere valeamus.* Idem eadem repetit epiſtola 24. ad Synodum Toletanam, cap. 2. 3. & 4. vbi etiam præcipit ordinatos & ordinatores deponi, ſed nõ eſt neceſſe repetere. Hoc renouauit &

Concilium Arelatenſe 3.

Concilium ARELATENSE III. ſub Leone I. cano. 2. vt ſuperiùs produximus dictione, Epiſcopus, &c. Hinc etiam

Gelaſius 1.

GELASIVS I. epiſtola ad Epiſcopos Lucaniæ, Brutiorum, &c. cap. 4. allegatur à Gratiano, diſtinct. 77. cap. Finali. Si verò, &c. *Si verò (ait) laicus quis piam Eccleſiaſticis eſt aggregandus officijs, tanto ſolicitius in ſingulis (quæ in monachis prius dixerat, vide Monachus, &c.) huiuſmodi decet examinari perſonam, quantum inter mundanam religioſamque vitam conſtat eſſe diſcriminis: quia vtique conuenientia Eccleſiæ miniſteria reparanda ſunt, non inconuenientibus meritis ingerenda, tantóque magis, quod ſacris aptum poſſit eſſe ſeruitijs, in eorum quærendum eſt inſtitutis, quantum de tempore, quo fuerant hac aſſequenda, deceperitur, vt morum habere deceatur hoc prohibitas, quod prolixior conſuetudo non contulit: nec per occaſionem ſupplendæ penuria clericalis, vitia potius diuinis cultibus intuliſſe, non legitimæ familiæ computemur procuraſſe compẽdia, quorum promotionibus ſuper annu metas, ſex menſes nihil ominus ſubrogamus: quoniam (ſicut dictum eſt) diſtare conuenit inter perſonam diuino cultui deditam, & de laicorum conuerſatione venientem. Quæ tamen eatenus indulgenda credidimus, vt illis Eccleſijs, quibus infeſtatione bellorum vel nulla penitus, vel exigua remanſerunt miniſteria, renouentur: quatenus his Deo propitio reſtitutis, in Eccleſiaſticis gradibus ſubrogandis canonum paternorum vetus forma ſeruetur, nec contra eas vlla ratione prævaleat, quod pro accidentis deficitus remedio prouidetur, non aduerſus ſcita maiorum noua lege proponitur, cæteris Eccleſijs ab hac occaſione ceſſantibus, quas non ſimili clade vaſtatas priſtinam faciendis ordinationibus cõuenit tenere ſententiam. Quo magis hac opportunitate commoniti obſeruantiam venerandorum Canonum propenſius delegamus, ſingulorum graduum conſcientias admonentes, ne in illicitos prorumpere moliantur exceſſus.* Eadem omninò repetit Concilium

Vide quantum deferat ſacris patrum decretis qui nunc tam facile videas ab his cõtemni qui ſibi ſapientes apud homines non apud Deum videtur, ſcio quid loquar.

Concilium Bracarenſe 1.

BRACARENSE I. cano. 38. iubens, vt laicus ordinandus ad ſacerdotium anno integro in ſacris ordinibus perſeueret, & per gradus eruditus ad ſacerdotium veniat. Vide Ordines gradatim ſuſcipiendi, &c. Et Concilium

Concilium Ipanenſe.

EPAONENSE ſub eodem Gelaſio, cano. 37. *Ne laicus (ait, niſi religione promiſſa Clericus ordinetur.* Et Concilium

Concilium Aurelianenſe 1.

AVRELIANENSE I. ſub Hormiſda I. canone ſexto. *De ordinationibus Clericorum id obſeruandum eſſe decreuimus, vt nullus ſecularium ad clericatus officium præſumat accedere, &c.* Hinc eſt quod in CONCILIO GENERALI V. actione prima, Petrus Epiſcopus Apamearum damnatus eſt, quod repudiatis Clericis quendam laicum Conſtantinum Diaconum ordinauerat. Et Concilium

Concilium Conſtantinopolitanũ 2 generale 5.

AVRELIANENSE II. canone 6. *Id omnimodis obſeruetur, ne vllus ex laicis ante ætatem conuerſionem vel ætatem legitimam, id eſt, viri quinque annorum Diaconus, & triginta [illegible] ordinetur.* Vide ordinandorum ætas, &c.

Concilium Aurelianenſ. 3.

Hinc 1. Ianuar. anno 1371. ſciri

Ordines non per ſaltum nec ſimul omnes conferantur, vide & infra, in vocabulo Ordo, &c.

Attende.

Matth.5.

Beda Venerabilis.

Honorius 2.

Opportuna ſatis quæſtio.

Marcus Auguſtus Conſtantinus.

Honorius Imperator.

Iuſtinianus Imperator quantum patrum decretis detulerit, quæ hodie Caluiniſtæ ſub ſannant.

*lege plura partc 7. Concilij Lateranenſis ſub Alexandro 3.cap.1 2.3.&4. Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. patrum 12.15. Roma.14. Concilium Colonienſe 3. Cornelius 1.

ex leui cauſa iurare non debent. Manus enim, per quã corpus & ſanguis Chriſti conficitur, iuramento polluentur? Abſit, cùm Dominus in Euangelio diſcipulis ſuis, quorum vicem nos indigni in ſancta gerimus Eccleſia, dicat: Nolite omninò iurare, ſit autem ſermo veſter, eſt, eſt, non, non. Quod autem his abundantius eſt, a malo eſt. Non dixit, quod amplius eſt, malum eſt, ſed à malo, id eſt, a malo homine, de cuius incredulitate cogimur iurare. Vt enim in quadam homilia beati BEDAE preſbyteri legimus, ſi forte nos incautiùs iuraſſe contigerit, quod ſcilicet obſeruatum, peiorem vergat in exitum, libere illud mutandum nouerimus ſalubrieri conſilio. Vide infrà. De clericis porrò non cogendis ad iuramentum HONORIVS II. epiſtola ad omnes Epiſcopos Orientales, vt inſeritur par. 23. Concilij Lateranenſis ſub Alexandro III. cap 1. ſic dicit: *Legibus cautum eſſe comperimus, vt nullus clericus iurare præſumat: alibi verò reperitur ſcriptũ, vt omnes principales perſõa in primo litis exordio iuſiurandum de calumnia ſubeant. Nonnullis legiſperitis & aliis ſapientibus veniebat in dubium, vtrum clericus iuſiurandum præſtare debeat, an aly perſõa liceat hoc officium delegare. Quia enim illud conſtitutionis edictum, vt iurare clerici prohibeantur, à* MARCO AVGVSTO CONSTANTINO *præfecto Prætorij de Conſtantinopolitanis clericis conſtitutum promulgatum fuiſſet, idcirco ad alios pertinere non creditur. Vt ergo dubietas iſta penitus auferatur ab omnibus, deciſionem etiam filij noſtri* HONORII *quondam Imperatoris anno ſui imperij (vt accepimus) factam tertio, nos eius, inquam, interpretatione corroboramus, & prædicti Marci conſtitutionem ita interpretari debere decernimus, vt ad omnium Eccleſiarum clericos generaliter pertinere iudicetur. Nam cùm* IVSTINIANVS IMPERATOR *decreuerit, vt canones Patrum vim legum habere oporteat, & in nonnullis canonibus reperiatur, vt iurare clerici omninò non audeant: dignum eſt vt totus clericalis ordo, à præſtando iuramento immunis eſſe proculdubiò cenſeatur. Propterea ſtatuti Principis tenor penes nos talis eſſe dignoſcitur. Nos itaque vtriuſque legis diuine & humane intentione ſeruata decernimus, & imperiali authoritate irretractabiliter diffinimus, vt nõ Epiſcopus, non preſbyter, non cuiuſlibet ordinis clericus, nõ abbas, non monachus, nõ ſanctimonialis, in quacunque cauſa vel controuerſia, ſiue criminali, ſiue ciuili iuſiurandum compellatur qualibet ratione ſubire: ſed aliis defenſoribus idoneis, ſi expedire Eccleſiæ ſuæ nouerint, huiuſmodi officium liceat delegare: verùm cum hac moderatione, vt Epiſcopus inconſulto Romano Pontifice, vel quilibet clericus inconſulto Prælato ſuo, minimè iurare audeat. Omnibus autem Epiſcopis ac generaliter cunctis ſacerdotibus ac vniuerſo clero ita cuſtodiri debere mandamus, vt ſi quis in hanc conſtitutionem commiſerit, veniam ſibi deinceps nouerit denegari: non ſumentes exemplum ſiue formam à nobis, quod aliter in cauſa fratrum & coepiſcoporum noſtrorum Areanna & Senonenſis Eccleſia nuper fecimus, quoniam eorum voluntati & poſtulationi communimus.** Sic & poſtea Concilium LATERANENSE generale ſub Innocentio III. cap. 43. ſtatuit, ne clerici laicis iuramenta præſtent, quia, ſecundum Apoſtolum, ſeruus Domino ſuo ſtat aut cadit. Concilium COLONIENSE III. par. 13. cap. 13. de nõ præſtanto à clericis iuramẽto ſtatuit. Vide ſequentia.

Iuramentum pueri præſtare nõ cogantur.] CORNELIVS I. epiſt. 2. ad Rufum ſeu Ruſticum Epiſcopum Orientalem (allegatur à Gratiano, cauſa 22. q. 5.) poſtquam clericis inhibuit præſtare iuramentũ, vt ſuperiùs allegauimus, ſic ſubdit: *Statuimus, vt pueri ante annos 14. non cogantur iurare. Honeſtum autem videtur, vt qui in ſanctis audet iurare, hoc ieiunus faciat, cum omni honeſtate, & timore Dei multa.* Buchardus alia decreta citat, quæ non reperi in ipſis exemplaribus. Allegat autem Concilium HIBERNENSE, cap. 3. quod nec dum vidimus typis excuſſum, quod ſic ſtatuit. *Si puella ſua in puerili etate in domo Patris, illo neſciente, ſe iuramento conſtrinxerit, & ſi pater ſtatim vt audierit cõtradixerit, vota eius & iuramenta irrita erunt, & facilius emendabitur.* Porrò Concilium ELIBERINVM, docente Gratiano, cauſa 22. q. 5. c. Pueri, & Iuone lib. 8. decretorum, omninò idem ſtatuit quæ Cornelius, & præfatum Hibernenſe Concilium, quod ideo non repetimus, quia idem in verbis ſonat.

Buchardus lib. 12. cap. 26. decretorum.

Concilium Hibernenſe.

Concilium Eliberinum.

Iuramentum vtræque partes præſtare non cogantur.] Cõcilium VALENTINVM GALLIÆ III. ſub Lothario Imperatore, can. 11. *Quia impia & Deo inimica, & Chriſtiana religioni nimis contraria, ex iniquiſſima ac deteſtabili conſtitutione quorumq; ſecularium legum conſuetudo inualuit, vt in forenſi iudicio litigantes ex vtraq; parte contendentium æqualiter iuramentum dare cogantur: vbi ſine dubio duobus contra ſe iurantibus, vnus periurus efficitur: tanti ſceleris immanitatem & animarum perditionem dolentes ſtatuimus, vt quicunque vno iuramẽto legitimè dato, quod ſecũdum legem diuinam omnis humane controuerſia finis eſſe debet, alterum è contrario iuramentum opponere præſumpſerit, ab ipſis liminibus Eccleſiæ, quæ ſua impietate prophanauit, excluſus omnium Chriſtianorum conſortio atque communio reddatur extraneus, niſi ſe continuo admonitus ad agendam pœnitentiam tãti reatus humili ſatisfactione inclinauerit.* Deinde agit contra illos qui iuramento ab vtraq; parte præſtito, vſque ad armorũ certamina ſolent prorumpere, de hoc egimus in vocabulo. Duellũ.

Concilium Valentinum Galliæ 3.

Hebræ.

Iuramẽtum teſtium duplex.] Vide Teſtis.

Iuramentum non facilè exigendum nec præſtandum.] In ſuperioribus annotationibus nihil aliud penè infinuatum eſt, quàm difficulter eſſe iurandũ: quod & adhuc Concilium COLONIENSE III. par. 13. cap. 13. Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 87. *Cùm ſcriptura admoneat virum crebro iurãtem iniquitate oppleri, ac plagis multis obnoxium fieri: iurationem namque multa comitari pericula, quæ nõ tam peierantem, quàm eum qui periurio cauſam cùm debet & poteſt non ſubtrahit, inuoluunt. Nos igitur crebram illam iuramentorum exactionem in capitulis, ſi non vt iniuſtam, certè vt periculoſam cenſemus coartandam: iniuſta verò & illicita iuramenta, per quæ nonnunquam via debita correctionis præcluditur, & prælati à promouenda Eccleſiarum ſuarum diſciplina & vtilitate impediuntur, omninò tolli debẽt. Et nos ergo cum hac ſancta Synodo talia omnia damnantes, locorum ordinariis & capitulorũ prælatis ad eiuſmodi correctionem per præſentes facultatẽ impertientes, diſtrictè eis præcipiendo iniungimus, vt Eccleſiarum ſtatuta diligenti cura reuideant, & iuramenta non neceſſaria à ſede Apoſtolica non confirmata: in primis verò iniuſta & pernicioſa, non obſtantibus quibuſcunque conſuetudinibus (cùm iniquitati longinquitas temporis patrocinari non debeat) corrigant, caſſent, & tollant: quòd ſi facere inferiores prælati & ordinarij diſtulerint, pœnis ſe nouerint ſubiacturos. Inſuper monemus cauſidicos, ne tam faciles ſint in exigendis malitia ac aliis iuramentis, quia eadem manet pœna temerè exigentem, quæ manet fruſtra præſtantem iuramentum.* Hoc Chryſoſtomus teſtatur, & AVGVSTINVS HIPPONENSIS, libro quæſt. ſuper

Concilium Colonienſe 3. Concilium Mogũtinum 4. ſub Sebaſtiano Archiepiſcopo. Eccleſiaſt. 23.

Auguſtinus Hipponenſis.

Leuiticum, quæſt. 1. & ſerm. 28. de verbis Apoſtoli, allegatúrque à Gratiano, cauſa 22. quæſt. 1. cap. Si peccatum, & quæſt. 2. cap. Homines, & à Petro Lombardo, lib. 2. ſententia. diſtinct. 39. cap. 2. & alibi. Vide & Periurium.

Iuramentum licitè poteſt reuocari & mutari. Vide ſuperiori pagina, ex Bedæ venerabilis authoritate hoc probat. Verùm vt altiùs hoc repetamus, PHILO IVDAEVS, libro de ſpecialibus legibus, non longè ab exordio. *Quiſquis iuratus* (ait) *iura violat, ſciat ſe non peierare quidem: attamen ea peſſum dare, ad quæ conſtabilienda iuramentum inuentum eſt: addit enim culpæ culpam, dum ſacramento abutitur, cum debuiſſet potiùs abſtinere à maleficiis. Abſtineat igitur & ſupplex Deum exoret, vt pro ſua clementia temeritati inconſultè ignoſcat, qua ad iurandum præceps actus eſt: nam duplicare nexum, cùm te poſſis exonerare dimidio, maxima eſt inſania vix vnquam curabilis*, &c. Et SOTER I. vt allegat Gratianus cauſa 22. quæſt. 4. cap. Si aliquid. *Si aliquid fortè incautiùs nos iurâſſe contigerit, quod obſeruatum in peiorem vergat exitium, illud ſalubri conſilio mutandum nouerimus, & magis inſtante neceſſitate periurandum nobis, quàm pro facto iuramento in aliud crimen maius diuertendum.* Hoc decretum non ſub nomine Soteris, ſed ſub nomine ALEXANDRI I. citat & confirmat NICOLAVS I. epiſtola ad Epiſcopos Galliæ cap. 2. vt etiam meminit Gratianus cauſa 15. quæſt. 6. Præterea Concilium HIBERNENSE (quod Burchardus allegat lib. 11. decretorum cap. 25.) canone 1. ſic loquitur. *Definitio incauta laudabiliter ſoluenda, nec prauaricatio eſt, ſed temeritatis emendatio.* Potrò longa diſceptatione Patres Concilij TOLETANI VIII. cano. 2. perquirunt, vtrum iuramentum incautum poſſit mutari & reuocari, & vbi ex lege veteri, & ex prophetis teſtimonia in medium protulerunt; quibus non aſſumendum nomen Dei in vanum inſinuatur, tandem ſic concludunt, (& allegat Gratianus cauſa 22. quæſt. 4. cap. Si publicis) iuramentum non ita hominem ligare vt miſericordiæ iniuriam faciat, atque ideo poſſe aliquando reſolui. *Etenim* (aiunt) *ſi publicis ſacramentorum geſtis (quod Deus auertat) à quibuſlibet illicita vel non bona exitiſſet conditio alligata, quæ aut ingulare animam Patris, aut agere compelleret ſtuprum ſacratiſſimæ virginis, nunquid non tolerabilius eſſet, ſtulta promiſſionis reiicere vota, quam per inutilium promiſſorum cuſtodiam, exhorrendam criminum implere menſuram? Quòd ſi ita eſſet, quomodo crederetur vnius obſeruantia iuſſionis eſſe fons pietatis, cùm emitteret tribulos vitiorum? Aut quæ non illa eſſet ſacra obſeruatio legis, quæ ſacrilegia committeret prauitatis?* Et iuramentum quidem pro honeſta & licita cauſa ſanctè eſſe aſſumendum, probant patres ſacræ lectionis teſtimonio. *Nam quomodo* (aiunt) *pacis fœdera, inter gentium diſſidia ligabuntur, ſi non iuramenti pacta ſanctiori integritate ſeruentur? Etenim omne quod in pacis fœdera venit, tunc ſolidius ſubſiſtit, cùm iuramenti hoc interpoſito roborat. Sed & omne quod amicorum animos conciliat, tunc fidelius durat, cùm ea ſacramenti vincula ligant. Omne enim quod teſtibus aſtipulatur, tunc verius conſtat, cùm id adiecto iurationis adfirmat. Quod ſi & teſtis deſiciat, Innocentis fidem ſola inſiurandi taxatio manifeſtat. Hinc vt mentibus humanis diuinâ voluntas panderet quod volebat, ne labens fragilitas pro incerto teneret quod inuiolata veritatis promiſſio exprimebat, per Eſaiam loquitur dicens: In memetipſo iurau. Ego dominus, &*

non eſt aliud, &c. Verum licet iuramentum, vt prædictum eſt, tantoperè commendetur, tamen ne videantur in nobis miſerationum concluſiſſe præcordia, vt nullam de pietatis affectu animæ viſcera concipiant indulgentiam paritura, ſic ſtabilitis contractibus iuramento ſinum miſericordiæ aperimus, atque ita cunctis Deo placita miſeratione miſereri cenſemus, vt nos nec iuramenti teneat cautio reos, nec inhumanitatis facit execrandos. Denique duo mala licet ſint omninò cautiſſimè præcauenda, tamen ſi periculi neceſſitas ex his vnum temperare compulerit, id debemus reſoluere, quod minori nexu noſcitur obligari. Quod ita probant. *Etenim dum periurare cõpellimur, creatore quidem offendimus, ſed nos tantùmodo maculamus. Cùm verò noxia cõplemus promiſſa, & Dei iuſſa ſuperbè contemnimus, & proximis impia crudelitate nocemus, & nos ipſos crudeliori gladio trucidamus. Reſtat ergo, vt hac noſtra pergat ſententia, qua miſericordiæ patuerit via. Sed ne ad periurij reuocet culpam, quod aliquoties iuramenta dicamus abſolui pio iuuitus, nec à ſanctæ fidei regula hanc aſſerat venire ſententiam, tam diuinæ authoritatis oracula, quàm præcedentium patrum aſſerta hinc narrationi curauimus innectenda. Etenim incommutabilis eademque ſemper exiſtens Dei natura, parcens, ſæpè ſua in ſacris litteris legitur mutaſſe promiſſa, & pro miſericordia temperaſſe ſententiam. Vnde quamlibet ſit impaſſibilis, atque immutabilis, ſuique deitatis, licet ſint dicta firmiſſima, crebrò tamen eius & iuramenta leguntur, & pœnitentia, quæ ſacris extant myſteriis adoperta. Iurare namque Dei eſt, à ſeipſo nullatenus ordinata conuellere: Pœnitere verò, ea ordinata, cum voluerit, immutare. Sic enim per Hieremiam dicit: Repentè loquar aduerſum gentem, & aduerſum regnum, vt eradicem, & deſtruam, & diſperdam illud. Si pœnitentia egerit gens illa ſuper malo ſuo, quod locutus ſum aduerſus eam, agam & ego pœnitentiam ſuper malo, quod cogitaui, vt facerem ei. Et per Ezechielem: Si dixero iuſto viro, quòd vita viuat, & conuerſus à iuſtitia ſua fecerit iniquitatem, omnes iuſtitiæ eius oblivioni tradentur, & in iniquitate, quàm operatus eſt, in ipſa morietur. Si autem dixero impio, morte morieris, & egerit pœnitentiam à peccato ſuo, vita viuet, & non morietur, &c. Si ergo noſtra conuerſio ſic diuinam mutat ſententiam, cur miſerorum tanta lachrima vel preſſura, tam crudam non temperat ex miſeratione vindictam? Hinc etiam Iſraelitico populo ſententia vltio promiſſa ſuſpenditur, & Niniuitarum perditio diuinæ ſententiæ permutatione ſedatur. At verò illuſtrium laudum titulo præclarus author* AMBROS. MEDIOL. *libro 1. officiorum cap. 50. huiuſce rei cauſa ſic loquitur. Eſt etiam contra officium nonnumquam ſoluere promiſſum, & ſacramentum cuſtodire, vt Herodes qui iurauit, quoniam quidquid petitura eſſet daret filiæ Herodiadis, & necem Ioannis præſtitit, ne promiſſum denegaret. Nam de Iephte quid dicam, qui immolauit filiam, quæ ſibi victori primum occurrerat, quo votum impleret, quod ſpoponderat, vt quidquid ſibi primum occurriſſet, offeret Deo? Melius fuerat nihil tale promittere, quàm promiſſum ſoluere parricidio. Idem ibidem libro 3. cap. 12. Purum ergo ac ſyncerum oportet eſſe affectum, vt vnuſquiſque ſimplicem ſermonem proferat, vas ſuum in ſanctitate poſſideat, nec fratrem circumſcriptione verborum ſeducat. Nihil promittat inhoneſtum: at ſi promiſerit, tolerabilius eſt promiſſum non facere, quàm facere quod turpe ſit. Sæpè plerique conſtringunt ſe iuſiurandi ſacramento, & cùm ipſi cognouerint promittendum non fuiſſe, ſacramenti tamen contemplatione faciunt quod ſpoponderint. Sic de Herode ſuprà dictum eſt, qui ſaltatrici præmium turpiter*

promiſit.

Thilo Iudæus.

Vide quam pulchrè loquitur.

Soter I.

Alexander I. Nicolaus I.

Concilium Hibernenſe non extat cum aliis ſed fidelis qui producit teſtes eſt Buchardus.

Concilium Toletanum 8.

Exod 20. Leuitic. 19.

Iuramentum licitè pro honeſta cauſa aſſumitur.

Hoc allegat Gratianus cauſa 22. quæſt. 1. cap. Oſ quod

Eſay. 45.

Hæc allegat Gratianus diſtinct. 23 cap. Duo mala.

Periurium vt licitum quæremus quæ ratione id cõmodum poſſit retineri.

Sacræ ſcripturæ & patrũ teſtimoniis aſſertio roboratur.

Hoc allegat Gratianus cauſa 22. quæſt. 4. cap. Incommutabilis.

Ionæ 3. 4. Reg. 20. Eſay. 38. Ieremiæ 18.

Exechiel 33.

Iurare Dei quid & pœnitere eius.

Ambroſius Mediolanenſis.

Matth. 14. Marc 6. Iudicum 11.

non conſentientibus Eccleſias concedunt, in quibus habent ius patronatus, & poſtea pœnitentia ductí alios ad Eccleſias ipſas, Epiſcopis præſentant, & illi ad eorum præſentationem in eiſdem Eccleſiis ab Epiſcopis inſtituuntur, eorum debet inſtitutio ſtare & firmiter obſeruari, qui authoritate Epiſcopi fuerint inſtituti, cõceſſione priori quæ nulla eſt, omninò enacuata. Non enim licet laicis, in Eccleſiis clericos propria præſumptione ordinare. Idem eadem repetit cap. 4. & 5. & 6. ſequent. ad Vvintonenſem Epiſcopum. *Si aliquis* (ait) *Laicus inconſulto Epiſcopo Eccleſiam non vacantem concedat alicui religioſæ domui, & poſtea cùm vacauerit ad præſentationem eius laici aliquis clericus ibi fuerit per Dioceſanum Epiſcopum inſtitutus, prior conceſſio ſecundam conceſſionem, quæ minùs rata habeatur, infirmari non poteſt. Nec debet aliquatenus impediri, cùm illa conceſſio de iure nullius poſſit eſſe momenti, tum quia de re non vacante facta eſt, tum quia laicus ſine authoritate Epiſcopi, nemini poteſt Eccleſias dare, licet religioſo loco vis patronatus conferendi liberam habeat facultatem. Si verò ius patronatus, Eccleſia vacante, religioſo loco contulerit, & aliquis poſtea ſine præſentatione fratrum eiuſdem loci fuerit in ipſa Eccleſia inſtitutus, eius inſtitutio ſecundum rigorem iuris eſt irritanda.* Tum LVCIVS III. præfatus capite 8. eiuſdem partis 15. ſcribens Norwicenſi Epiſcopo. *Cùm aduocatus* (ait) *clericum vnum idoneum præſentauerit Epiſcopo, & poſtulauerit poſtmodum, eo non inſtituto, alium æquè idoneum in Eccleſiam eandem admitti, quis eorum alteri præferatur, Epiſcopi iudicio credimus relinquendum, ſi laicus fuerit, cui competit ius præſentandi. Verùm ſi collegium vel religioſa perſona præſentationem habuerit, prior tempore, potior iure meritò videtur.* Et cap. 9. Idem Lucius 3. irritas decernit donationes & conceſſiones laicorum, ſine authoritate Epiſcopi & eius conſenſu. Et capite 10. Idem, ius præſentandi clericos ad Eccleſias adeptum emptionis titulo vel aliis modis reprimit, & prohibet, ne iura patronatus in Eccleſiis aut in Eccleſias acquirantur. Quod & cap. 13. eiuſdem partis adhuc repetit. Idem LVCIVS III. & cap. 16. vbi ait. *Cùm ius patronatus annexum ſit Spiritualí, nemini licitum ſit vendere illud.* Et cap. 17. iterum repetit, & ſi venditum fuerit, iubet contractum reuocari. Capite verò 11. eiuſdem partis 1. Conceſſiones Eccleſiarum factas viuentibus adhuc poſſeſſoribus irritas decernit, & addit cap. 12. *Si verò aliquando ordinatio alicuius Eccleſiæ ad tuam inſtitutionem ſpectat,* (alloquitur præfatum Epiſcopum Norwicenſem) *& pro controuerſia laicorum de iure Patronatus inter ſe diſcrepantium ordinationes maluioſè differuntur, fas tibi ſit de authoritate noſtra, nullius contradictione & appellatione obſtante, in eadem Eccleſia perſonam idoneam inſtituere, ita quod ipſa eadem præſentetur ab eo qui ius patronatus euicerit.* Porrò hæreditario iure & authoritate propria Eccleſias occupari prohibet. Idem Lucius cap. 15. nec eas, licet filiis aut nepotibus, pro libito dare ſine Epiſcopi conſultu Sed & cap. 18. decernit, vt nullus laicus decimas aut Eccleſiam, aut quidquid Eccleſiaſtici iuris eſt, ſine conceſſione ſui Pontificis nec Monaſteriis, nec canonicis offerat. *Et ſi quis* (ait) *Epiſcopus improbitatis cauſa & auaritiæ conſentire voluerit, Romano Pontifici nuncietur, & quod offerendum eſt, tunc eius licentia offeratur.* Idem & ſequenti cap. 20. & capite 21. ſtatuit, vt ſi quando in Eccleſiis vacantibus, in quibus perſona Eccleſiaſtica præſentationem non habet, vel quia perſonæ minùs idoneæ Epiſcopo præſentantur, vel alia de cauſa, de iure perſonas non poterit inſtituere in Eccleſiis ipſis, contradictione & appellatione ceſſante ponat œconomos qui debent redditus Eccleſiarum percipere, & eos aut in vtilitatem Eccleſiarum expendere, aut futuris perſonis fideliter obſeruare. Et cap. 23. concludit. *Licet ergo in donationibus Eccleſiarum requirendus ſit & expectandus patronorum conſenſus, Eccleſia tamen ipſa, niſi authoritate Pontificalis interuenerit, canonicè concedi non poſſunt. Vnde ſi Eccleſia donata ſit ſimpliciter à domino fundi, cuidam, quam poſtea alius etiam donatione alterius patroni, cum authoritate & conſenſu Epiſcopi, obtinuerit, illa debet præferri quæ poſterius donatio facta eſt, quæ conſenſu domini fundi, & Epiſcopi authoritate fulcitur.* Plura habes tractata de iure Patronatus Parte 47. eiuſdem Concilij, vbi loquitur ALEXANDER III. Regi Anglorum cap. 4. 5. & 6. Epiſcopo Herefordienſi cap. 10 parte quoque 50. cap. 32. Anglorum regi. Vide & ſupra in vocabulo, Beneficium, & Baſilicæ, &c. De iure quoque Patronatus agit Concilium LATERANENSE ſub Innocentio 3. cap. 45. & Concilium OXONIENSE ſub eodem cap. 1. vbi ſic dicitur. *Si duo præſentati fuerint ad vnam Eccleſiam, neutri, pendente lite, cuſtodia committatur, donec conſenſerint ambo qui ius patronatus habent, alias Epiſcopus neutrum ordinabit.* Vide & in Clementinis ex Concilio VIENNENSI ſub Clemente 5. titulo duodecimo de iure patronatus, &c. Agit quoque de iure Patronatus moderando per Archidiaconum, Concilium COLONIENSE III. parte 1. cap. 15. ſi fortè indigni præſentati fuerint. COLONIENSE IV. capite 10. medij 2. *De ſecularibus habentibus ius præſentandi aliquem ad beneficium Eccleſiaſticum, ſine curatum, ſiue à cura liberum, qui contra regulas canonicas admittuntur pleno iure conferre abſque inſtitutione canonica, aut præſentatum via facti intrudere, decreuimus cum toto concilio, tales conatus irritos ac nullos eſſe. Et ſi qui tale quiddam facere tentauerint, hos ipſo facto iure præſentandi pro vice illa priuatos eſſe: Illum verò qui beneficium tali titulo recipit, aut ſe ei intromittit, nihil per hoc iuris acquirere, & procul ab illius occupatione remoueri debere, & per ordinarium in eius locum ſubrogari alium: quin & iura decernunt vtrunque, & intrudentem, & recipientem anathemate feriendos.* Porrò Concilium MOGVNTINVM IV. de his, qui habentes ius patronatus & beneficia Eccleſiaſtica parentibus & amicis minus idoneis procurant, capite 68. præcipit, vt collatione priuentur, quæ tamen poſſit eorum hæredibus aut ſucceſſoribus integrè reſtitui. Idem de his qui conferendo beneficia ſibi portionem reſeruant præcipit, vt qui confert & qui tali conditione recipit, beneficio priuetur, & eidem alius idoneus præficiatur. Vide, Penſio. De iure Patronatus Concilium TRIDENTINVM generale ſeſſione 25. quæ eſt 9. ſub Pio 4. capite 9. decreti reformationis, & prius quidem ſeſſione 14. quæ fuit 4. ſub Iulio 3. cap. 12. *Nemo* (ait) *cuiuſuis dignitatis Eccleſiaſticæ vel ſecularis, quacumque ratione, niſi Eccleſiam, Beneficium, aut capellam de nouo fundauerit & conſtruxerit, ſeu iam erecta, quæ tamen ſine ſufficienti dote fuerit, de ſuis propriis & patrimonialibus bonis competenter dotauerit, ius patronatus impetrare, aut obtinere poſſit, aut debeat. In caſu autem [illegible]ationis aut dotationis huiuſmodi inſtitutio Epi[illegible] non alteri inferiori reſeruetur.* Et cap. 13. [illegible]erea Patrono cuiuſuis priuilegij præ-

Lucius 3.

Ius, emptione vindicatũ infirmatur.

Non eſt licitũ vendere ius patronatus.

Alexander 3. in concilio Lateranenſi.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. Concilium Oxonienſe in Anglia.

Concilium Viennenſe generale.

Concilium Colonienſe 3.

Concilium Colonienſe 4.

Concilium Moguntinum 4.

De his qui conferendo beneficia, ſibi portionem reſeruant. Multos tales nouimus, vide Penſio.

Concilium Tridentinum generale nouiſſimum.

ſam ac ſpem accipit. Hiſque Dei donis in ipſo permanentibus, non iam ſolum reputatur aut nominatur, ſed verè exiſtit iuſtus: non tamen ſua propria, aut ſuis meritis comparata, ſed ex gratia Dei per Chriſtum donata & communicata iuſtitia. Itaque hominem iuſtificari gratis per fidem, quia nullis præcedentibus meritis iuſtificatio acquiritur, ſed ex Dei gratia per Chriſtum donatur his, quibus in eum credentibus mortis eius & ſuſi pro peccatoribus ſanguinis meritum applicatur. Tum infert capit. 8. Charitatem verò, ſine qua iuſtus eſſe non poteſt, iam tum cùm in iuſtificatione hominis accedit, operibus bonis grauidam eſſe nec otioſam manere in verè iuſtificatis, quin oblata occaſione & facultate permiſſa promat de ſe opus bonum, & quotidiana faciat iuſtitiæ incrementa ſecundum ſcripturam: Qui iuſtus eſt iuſtificetur adhuc. Ea verò, qua iuſtificati etiam membra ſua exhibentes arma iuſtitiæ in ſanctificationem fide per dilectionem operante, fecerint opera, tum quia Deus benè operantibus & in ipſo ſperantibus mercedem miſericorditer promiſit, tum etiam quia eiuſmodi iuſtificatorum opera gratiæ Dei effectus ſunt, & mouente & adiuuante ſpiritu ſancto fiunt verè bona & Deo grata ac remuneratione vitæ æternæ digna eſſe. Non enim ſecundum humanas vires æſtimanda ſunt iuſtificationum opera, ſed ſecundum eam gratiam quam in ipſos influit Chriſtus, ex qua deinde bona ipſorum opera promanant, & ſecundum eam dignitatem quam de Spiritu ſancto, velut omnis boni operis motore & operatore, ſumunt. Sic enim extenuanda vires humanæ, vt non ſimul & gratia Dei vilis reputetur, ſic in bono opere faciendo deprimenda eſt facultas hominis, vt interim cogitemus Spiritus ſancti motum & in nobis efficacem, & apud Deum acceptum ac pretioſum eſſe, &c. De iuſtificatione latiùs tractat Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 6. pluribus capitulis, & primo quidem cap. ſic orditur. Declarat ſancta Synodus ad iuſtificationis doctrinam probè & ſyncerè intelligendam, opertere, vt vnuſquiſque agnoſcat & fateatur, quòd cùm omnes homines in præuaricatione Adæ innocentiam perdidiſſent, facti immundi, & vt ait Apoſtolus, natura filij iræ, (quemadmodum in decreto, de peccato originali expoſuit) (Vide, peccatum originale) vſque adeo ſerui erant peccati, & ſub poteſtate diaboli ac mortis, vt non modo gentes per vim naturæ, ſed ne Iudæi quidem per ipſam etiam literam legis Moyſi inde liberari, aut ſurgere poſſent, tameſi in eis liberum arbitrium minimè extinctum eſſet, viribus licet attenuatum & inclinatum. (Et ſubdit cap. 2.) Quo factum eſt, vt cæleſtis pater Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, Chriſtum Ieſum filium ſuum, & ante legem, & legis tempore multis ſanctis patribus declaratum ac promiſſum, cùm venit beata illa plenitudo temporis, ad homines miſerit, vt & Iudæos qui ſub lege erant, redimeret, & gentes quæ non ſectabantur iuſtitiam, iuſtitiam apprehenderent, atque omnes adoptionem filiorum reciperent. Hunc propoſuit Deus propiciatorem per fidem in ſanguine ipſius pro peccatis noſtris, non ſolùm autem pro noſtris, ſed etiam pro totius mundi. (Et cap. 3. ſubdit) verùm & ſi ille pro omnibus mortuus eſt, non omnes tamen mortis eius beneficium recipiunt, ſed hi dumtaxat quibus communicationis eius meritum communicatur. Nam ſicut reuera homines, niſi ex ſemine Adæ propagati naſcerentur, non naſcerentur iniuſti, cùm ea propagatione per ipſum, dum concipiuntur, propriam iniuſtitiam contrahant: ita niſi in Chriſto renaſcerentur, nunquam iuſtificarentur, cùm ea renaſcentia per meritum paſſionis eius gratia, qua iuſti ſunt illis, tribuatur. Pro hoc beneficio Apoſtolus gratias nos ſemper agere hortatur Patri, qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine, & eripuit de poteſtate tenebrarum, tranſtuliſque in regnum filij dilectionis ſuæ, in quo habemus redemptionem & remiſſionem peccatorum (Et cap. 4.) Quibus verbis iuſtificationis impij deſcriptio inſinuatur, vt ſit tranſlatio ab eo ſtatu in quo homo naſcitur filius primi Adæ, in ſtatum gratiæ & adoptionis filiorum Dei, per ſecundum Adam Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum ſaluatorem noſtrum. Quæ quidem tranſlatio, poſt Euangelium promulgatum ſine lauacro regenerationis aut eius voto fieri non poteſt, ſicut ſcriptum eſt: niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Declarat præterea ipſius iuſtificationis exordium (ſubſequitur cap. 5.) in adultis à Dei per Ieſum Chriſtum, præueniente gratia, ſumendum eſſe, hoc eſt, ab eius vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis vocantur, vt qui per peccata à Deo auerſi erant, per eius excitantem atque adiuuantem gratiam, ad conuertendum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem, eidem gratiæ liberè aſſentiendo & cooperando, diſponantur: ita, vt tangente Deo cor hominis per Spiritus ſancti illuminationem neque homo ipſe nihil omninò agat, inſpirationem illam recipiens, quippe qui illam & abiicere poteſt, neque tamen ſine gratia Dei mouere ſe ad iuſtitiam coram illo libera ſua voluntate poſſit. Vnde in ſacris literis cùm dicitur: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos, libertatis noſtræ admonemur. Cùm reſpondemus: conuerte nos domine ad te, & conuertemur, Dei nos gratia præueniri confitemur. (Et capite 6.) Diſponuntur autem ad ipſam iuſtitiam, dum excitati diuina gratia & adiuti, fidem ex auditu concipientes, liberè mouentur in Deum, credentes vera eſſe quæ diuinitùs reuelata & promiſſa ſunt, atque illud in primis, à Deo iuſtificari impium per gratiam eius, per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Ieſu, & dum peccatores ſe eſſe intelligentes, à diuinæ iuſtitiæ timore, quo vtiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe conuertendo in ſpem eriguntur, fidentes Deum ſibi propter Chriſtum propicium fore, illumque tamquam omnis iuſtitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea mouentur aduerſus peccata per odium aliquod & deteſtationem, hoc eſt, per eam pœnitentiam, quam ante baptiſmum oportet agi: denique dum proponunt ſuſcipere baptiſmum, inchoare nouam vitam, & ſeruare diuina mandata. De hac diſpoſitione ſcriptum eſt: Accidentem ad Deum oportet credere quia eſt, & quod inquirentibus ſe remunerator ſit. Et confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Et, timor domini expellit peccatum. Et, pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum in nomine Ieſu Chriſti in remiſſionem peccatorum veſtrorum, & accipientis donum Spiritus ſancti. Et, Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & Spiritus ſancti, docentes eos ſeruare omnia quæ mandaui vobis. Denique, præparate corda veſtra domino, &c. Hanc diſpoſitionem ſeu præparationem, iuſtificatio ipſa conſequitur, quæ non eſt ſola peccatorum remiſſio, ſed & ſanctificatio, & renouatio interioris hominis per voluntariam ſuſceptionem gratiæ, & donorum vnde homo ex iniuſto fit iuſtus, & ex inimico amicus, vt ſit hæres ſecundum ſpem vitæ æternæ. (Tum ſubdit cap. 7.) Huius iuſtificationis cauſa ſunt, finalis quidem, gloria Dei, & Chriſti, & vita æterna: Efficiens verò, miſericors Deus qui gratuitò abluit, & ſanctificat, ſignans & vngens ſpiritu promiſſionis ſancto, qui eſt pignus hereditatis noſtræ: meritoria autem, dilectiſſimi vnigeniti filius ſuus dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui cùm eſſemus inimici propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, ſua ſanctiſſima paſſione in ligno

Romans. 5.
Romano. 3. Epheſi. 2.
1. Ioan. 3.
Apocali. 22. Roman. 6. Galat. 5.
Ioan. 15. Roma. 4.
Concilium Tridentinum generale nouiſſimum.
Epheſio 2.
Galath. 4. Romano. 9. Epheſio. 2. 1. Ioannis 2.
Coloſſenſ. 3.
Ioannis 3.
Iuſtificationis exordium.
Zachari. 1. Threno. 5.
Eadem omnino ſuperius ex concilio Moguntino 4. dicta ſunt: et ſciat tacra ſibi concilia conuenire.
Hebr. 11. Matt. 9. Eccleſ. 1. Actuum 2. Lucæ 24. Matth. 18. 1. Regum 7. Epheſ. 1.
Iuſtificatio quid.
Epheſ. 2.
Iuſtificationis cauſæ finalis. Efficiens.
Meritoria.

Inſtrumentalis.

Formalis.

crucis nobis iuſtificationem meruit, & pro nobis Deo patri ſatisfecit: inſtrumentalis item, ſacramentum baptiſmi, quod eſt ſacramentum fidei, ſine qua nulli vnquam contigit iuſtificatio: demum vnica formalis cauſa, eſt iuſtitia Dei, non qua ipſe iuſtus eſt, ſed qua nos iuſtos facit. Qua videlicet ab eo donati, renouamur ſpiritu mentis noſtræ, & non modo reputamur, ſed verè iuſti nominamur & ſumus, iuſtitiam in nobis recipientes, vnuſquiſque ſecundum ſuam menſuram quam ſpiritus ſanctus partitur ſingulis, prout vult, & ſecundum propriam cuiuſque diſpoſitionem & cooperationem. Quamquam enim nemo poſſit eſſe iuſtus, niſi cui merita paſſionis domini noſtri Ieſu Chriſti communicantur, id tamen in hac impy iuſtificatione fit, dum eiuſdem ſanctiſſima paſſionis merito, per ſpiritum ſanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum qui iuſtificantur, atque ipſis inhæret, vnde in ipſa iuſtificatione cum remiſſione peccatorum hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per Ieſum Chriſtum, cui inſeritur, fidem, ſpem & charitatem. Nam fides, niſi ad eam ſpes accedat & charitas, neque vnit perfectè cum Chriſto, neque corporis eius viuum membrum efficit. Qua ratione veriſſimè dicitur, fidem ſine operibus mortuam & otioſam eſſe, & in Chriſto Ieſu neque circumciſionem aliquid valere, neque præputium, ſed fidem quæ per charitatem operatur. Hanc fidem ante Baptiſmi ſacramentum ex Apoſtolorum traditione Cathecumeni ab Eccleſia petunt, cùm petunt, fidem, vitam æternam præſtantem, (vide Cathecumenus) quam ſine ſpe & charitate fides præſtare non poteſt. Vnde & ſtatim verbum Chriſti audiunt: Si vis ad vitam ingredi ſerua mandata, &c. Itaque veram & Chriſtianam iuſtitiam accipientes, eam ſeu primam ſtolam pro illa quam Adam ſua inobedientia ſibi & nobis perdidit, per Chriſtum Ieſum illis donatam, candidam & immaculatam iubentur ſtatim renati conſeruare, vt eam perferant ante tribunal domini noſtri Ieſu Chriſti, & habeant vitam æternam. (Tum ſubdit cap. 8.) Cùm verò Apoſtolus dicit, iuſtificari hominem per fidem & gratis, ea verba in eo ſenſu intelligenda ſunt, quem perpetuus Eccleſiæ catholicæ conſenſus tenuit & expreſſit, vt ſcilicet per fidem ideo iuſtificari dicamur, quia fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis iuſtificationis, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, & ad filiorum eius conſortium peruenire: Gratis autem iuſtificari ideo dicamur, quia nihil eorum quæ iuſtificationem præcedunt, ſiue fides, ſiue opera, ipſam iuſtificationis gratiam promereatur. Si enim gratia eſt, iam non ex operibus: alioquin, vt idem Apoſtolus ait, Gratia iam non eſt gratia. (Et capite 9. ſubdit.) Quamuis autem neceſſarium ſit credere neque remitti neque remiſſa vnquam fuiſſe peccata niſi gratis diuina miſericordia propter Chriſtum, memini tamen fiduciam & certitudinem remiſſionis peccatorum ſuorum iactanti & in ea ſola quieſcenti peccata dimitti vel dimiſſa eſſe dicendum eſt. Cùm apud hæreticos & ſchiſmaticos poſſit eſſe hoc tempeſtate ſit & magna contra Eccleſiam Catholicam contentione prædicetur, vana hæc & ab omni pietate remota fiducia. Sed neque illud aſſerendum eſt, oportere eos qui vere iuſtificati ſunt abſque vlla omnino dubitatione apud ſemetipſos ſtatuere ſe eſſe iuſtificatos, neminémque à peccatis abſolui ac iuſtificari, niſi eum qui certo credat ſe abſolutum & iuſtificatum eſſe, atque hac ſola fide abſolutionem & iuſtificationem perfici, quaſi qui hoc non credit, de Dei promiſſis, deque mortis & reſurrectionis Chriſti efficacia dubitet, nam ſicut nemo pius de De[i] miſericordia & Chriſti merito deque ſacramentor[um] virtute & efficacia dubitare debet, ſed quilibet d[e] ſeipſum ſuámque propriam infirmitatem & ind[ifpo]ſitionem reſpicit, de ſua gratia formidare ac timere poteſt cùm nullus ſcire valeat certitudine fidei cui non poteſt ſubeſſe falſum ſi gratiam Dei eſſe conſecutum. (Et cap. 10. ſic ſubdit.) Sic ergo iuſtificati, & amici Dei, ac domeſtici facti, euntes de virtute in virtutem, renouantur, vt Apoſtolus inquit de die in diem: hoc eſt, mortificando membra carnis ſuæ, & exhibendo ea arma iuſtitiæ in ſanctificationem, per obſeruationem mandatorum Dei & Eccleſiæ, in ipſa iuſtitia per Chriſti gratiam accepta, cooperante fide bonis operibus, creſcunt, atque magis iuſtificantur, ſicut ſcriptum eſt: Qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc. Et iterum: ne verearis vſque ad mortem iuſtificari: Et rurſus: Videtis quoniam ex operibus iuſtificatur homo, & non ex fide tantum: hoc verò iuſtitiæ incrementum petit ſancta Eccleſia, cùm orat: da nobis domine fidei, ſpei, & charitatis augmentum, &c. Hæc quidem Concilium Tridentinum de iuſtificatione ſtatuit. Subdit autem conſequenter, præcepta Dei, iuſtificato non eſſe impoſſibilia, & prædeſtinationis temerariam præſumptionem cauendam. Tum agit de perſeuerantiæ munere, & de lapſorum reparatione, (vide hæc omnia ſuis locis repoſita) & ſubdit omnibus his anathema, qui contra præfatam doctrinam credere vel docere auſi fuerint. Verùm ſi latiorē cupis de iuſtificatione legere tractatum, ANDREAS VEGA vir doctiſſimus, in præfatam ſeſſionem 6. Concilij Tridentini eruditiſſimos edidit commentarios, quos ſi perlegeris non te pœnitebit, mentem ille ſanctorum Patrum, & ſynceram Catholicæ fidei veritatem. ita explicat, vt nil amplius queas deſiderare. Si verò etiam eſt otium, reuolue opera clariſſima modernorum doctorum, qui noſtro ſeculo tamquam fulgentiſſima luminaria radiant, quorum doctrinam & vitam nullus eſt qui non miretur & amplectatur. Igitur egregiè de iuſtificatione ſcripſit STANISLAVS HOSIVS, vir nullis ſatis commendandus vocibus & ſcriptis, qui præfato Concilio præſidens extitit, & interfuit, in opere ſuo confeſſionis Catholicæ fidei Chriſtianæ, in Concilio Petricouienſi, &c. capite cap. 70. quod ſic incipit: Conſtitutum itaque iam eſt, quòd iuſtitia noſtra charitas eſt ex corde puro conſcientia bona & fide non ficta, &c. lege & diſces. Denique ſcripſit de eadem iuſtificationem GVILELMVS LINDANVS, vir grauiſſimus & eloquentiæ ſplendore ornatiſſimus, libro 3. Panopliæ ſuæ Euangelicæ cap. 19. quod ſic incipit: De perfectione iuſtitiæ Chriſtianæ, quæ pijs ex operibus naſcitur atque paratur dicturis, &c. Scripſit quoque non ſuperioribus patribus inferior FRANCISCVS SONNIVS Buſcoducenſis Epiſcopus, in opere Demonſtrationis religionis Chriſtianæ ex verbo Dei, libro 1. tractatu 2. capite 1. & reliquis, de fide & iuſtificatione. Sunt capita 12. huius tractatus quibus luculentiſſimè totam fidei & iuſtificationis exprimit rationem. Sunt alij multi qui de re eadem ſcripſerunt, verùm hi patres præmiſſi omnibus tantò fiducialiùs anteponuntur, quantò doctiùs & enucleatiùs ſcripſerunt. Subdemus autem & determinationes facultatum Theologicarum more noſtro, quæ eandem quam præmiſimus iuſtificationem ſic confirmant FACVLTAS LOVANIENSIS ſub Carolo 5. congregata anno 1544. articulo 8. poſtquam de libero arbitrio determinauit, (vt habes ſuo loco) ſic ſubinfert. *Ad iuſtificationem promerendam ante omnia omnibus eſt indictum & neceſſarium, qui ad diſcretionis annos peruenerunt, firmiter credere Ieſum Chriſtum*

Rom. 5.

Iacob. 2. Galat. 5.

Petitio Cathecumenorū, vt de Cathecumenus.

Matth. 19.

Rom. 4.

Occupatio, & expoſitio verborum Apoſtoli.

Hebræo. 11.

Roman. 11.

Contra hæreticos.

Ephes. 2. Pſal. 83. 2 Corinth. 4. Apocalip. 22. Eccleſiaſt. 18. Iacob. 2.

Andreas Vega.

Stanislaus Hoſius.

Guilelmus Lindanus.

Præciſcus Sonnius.

Facultas Louaniensis.

ſuæ paſſionis merito nobis à Deo Patre propoſitum eſſe Mediatorem & Propitiatorem peccatorum noſtrorum: ſine qua fide hæc iuſtificatio acquiri non poteſt, bonis operibus, & pœnitentia actibus quibuſlibet præmiſſis, ſicut etiam conſequenter, ſola fide abſque pœnitentia actibus & bono propoſito viuendi & adimplendi mandata Dei, hæc iuſtificatio obtineri non poteſt. Vide ſuprà, Fides. & infrà, Opera, & Liberum arbitrium, &c.

IVSTITIA.

Iuſtitia quid, & quàm neceſſaria virtus.] PHILO IVDAEVS in multis locis in laudes Iuſtitiæ prorumpit, & eius definitionem diffuſis verbis exprimit: potiſſimè verò libro 1. Allegoriarum legis, dū illud exponit: Fluuius egrediebatur de Paradiſo voluptatis, qui inde diuiditur in quatuor capita, &c. Siquidem per quatuor illa capita eleganter quatuor virtutes cardinales intelligi docet, quæ ſunt: Prudẽtia, Temperantia, Fortitudo, Iuſtitia. *Quæ* (ait) *ex Dei ſapientia, hoc eſt, ex verbo Dei* (ſic loquitur) *derivatur. Rigat quippè paradiſum* (ait) *hæc vniverſalis virtus, id eſt, particulares virtutes irrigãt. Capita verò accipiuntur non localiter, ſed principaliter: Nam vnaquæque virtus princeps regina & regina eſt. Hæc autem vox diſterminatur, idem valet, quòd finitur terminis. Prudẽtiæ quid agẽdum determinans, Fortitudo quid ſuſtinendum, Iuſtitia quid cuique tribuendum.* Denique per Phiſon, qui eſt primus fluuius, Prudentiam intelligit. Per Geon, qui eſt ſecundus, Fortitudinem. Per Tigrim qui tertius eſt Temperantiam, & per quartum, qui eſt Euphrates, figuratè Iuſtitiam denotari. *Quæ certè virtus* (ait) *veneva fructifera & mentem exhilarans. Hæc ergò* (ait) *quando exoritur? Cùm tres partes animæ inter ſe conſonant. Hæc conſonantia fit, dum penes præſtantiorem eſt Imperium, vt quando amba irraſcibilis concupiſcibiliſque parent habenti partis rationabilis, tũc ſequitur iuſtitia. Iuſtum enim eſt, vt quod præſtat ſemper & vbique imperet, quod deterius eſt, imperata faciat, atqui rationale præcellentiùs eſt, viliora concupiſcibile & irraſcibile. Sed vbi hæ duæ partes retrogradæ contumaciſque aurigam, id eſt, rationem, impetu vehementi abſtractum ſuperauerint, & vltra vis earum momorderit frenum, ibi ſumma eſt in iuſtitia, neceſſum eſt enim, vt ignauo auriga repentè ferãtur in voragines & præcipitia, ſicut è contra vt virtute huius peritiáque fernentur, &c.* Porrò idem iterum de Iuſtitia tractat libro de Abrahamo, & libro, De eo qui rerum diuinarum hæres ſit; vbi, ſecundum Græcam vocem, Iuſtitiam dicit virtutẽ eſſe quæ æqualiter diuidit vnicuique quod ſuum eſt. Idem adhuc libro 2. Vitæ Moſis, vbi de legibus diſſerit, & quidem doctiſſimus. Habeo & ego libellum eruditiſſimum antiquiſſimis caracteribus manu ſcriptum, qui authorem præfert MARTINVM EPISCOPVM: cuius autem hic Martinus vrbis Epiſcopus fuerit non conſtat, ſed nec Tritemius libro De Scriptoribus Eccleſiaſticis meminit, ſed eum tãtum Dumienſis cœnobij quondam Rectorem memorat, & vixiſſe ſub Iuſtiniano Auguſto anno Domini 540. verùm haud illud ſilentio præteribo, quod in præferendo libelli initio, & nominando Rege, cui dicatur. Hallucinatur Tritemius, aut libellus quem habeo vitioſus eſt. Siquidem Tritemius teſtatur eum librum ſiue formulam vitæ honeſtæ miſiſſe ad Mitionem Regem Galiciæ, cuius initiũ eſt: Glorioſiſſimo & tranquilliſſimo, &c. Libellus autem quem habeo, ſic habet: Liber vitæ honeſtæ beati Martini Epiſcopi de quatuor virtutibus ad Miridonem Regem, Prologus: Non ignoro clementiſſimè Rex flagrantiſſimam tui animi ſitim, &c. Tum librum ſic inchoat: *Quatuor virtutum ſpecies multorum ſapientium ſententijs ſunt definitæ, quibus humanus animus comptus ad honeſtatem vitæ poſſit accedere. Harum prima eſt Prudentia, ſecunda, Magnanimitas. Tertia, Continentia. Quarta, Iuſtitia, &c.* Vbi autem de Iuſtitia loquitur, ſic inſert: *Iuſtitia poſt hæc virtus eſt. Quid eſt Iuſtitia, niſi naturæ tacita conuentio in adiutorium multorum inuenta? Et quid eſt Iuſtitia, niſi noſtra conſtitutio, & diuina lex, & vinculum ſocietatis humanæ? In hac non eſt quod æſtimemus quid expediat, expedit quidquid illa dictauerit. Quiſquis ergò hanc ſectari deſideras, time plus Deum, & ama eum, vt ameris à Deo. Amabis enim Deum, ſi illum in hoc imitatus fueris, vt velis omnibus prodeſſe, nulli nocere, & tunc te vnum iuſtum appellabunt omnes, ſequentur, venerabuntur & diligent. Iuſtus enim vt ſis, non ſolùm nocebis, ſed etiam nocentes prohibebis: Nam ſibi nihil nocere, non eſt iuſtitia, ſed abſtinentia alieni eſt. Ab his ergò incipe, vt non auferas, & ad maiora prouchere, vt etiam ablata reſtituas. Raptores quoque ipſos, vt alijs ſint timendi, caſtiga, & cohibe. Ex nulla vocis ambiguitate controuerſiam vectas, ſed qualitatem animi ſpeculare. Nihil tibi interſit an firmes, an iures. De religione & fide ſciat agi, vbicunque de veritate tractatur. Nam etſi iureiurando Deus inuocetur, etiam non inuocanti teſtis eſt. Tamen non tranſferas veritatem, ne Iuſtitia tranſeas legem. Quòd etſi aliquando coarteris vti mendacio, vtere non ad falci, ſed ad veri cuſtodiam. Etſi contigerit fidelitatem mendacio redimi, non mentieris, ſed potius excuſabis: quia vbi honeſta cauſa eſt, Iuſtus ſecreta non prodit. Tacenda enim tacet, loquenda loquitur: atqui illi apta ita pax eſt ſecuráque tranquillitas, dum alij à malis vincuntur, ab illo mala. Hæc ergò ſi ſtudere curaueris, lætus & intrepidus curſus tui finem expectans proſpiciens triſtia huius mundi hilaris, tumultuoſa quietus, extrema ſecurus. His ergò inſtitutionibus hæ quatuor virtutum ſpecies perfectum te faciunt virum, ſi menſuram rectitudinis earum æquo viuendi fine ſeruaueris, &c.* Repetit autem iterũ eaſdem virtutes breui compendio. Porrò de Iuſtitia ſcripſit LACTANTIVS FIRMIANVS librum vnum ad Conſtantinum Imperatorem, qui ſtat in ordine aliorum 5. in cuius cap. 5. ſic loquitur: *Iuſtitia nihil aliud eſt, quàm Dei vnici ſola pia & religioſa cultura.* Vide quod ſequitur. Sed & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS lib. 1. Officiorum, cap. 27. 28. 29. multa de Iuſtitia & eius effectu diſſerit, & præfatas quatuor Virtutes ita annexas dicit, vt à ſe inuicé nequeant ſeparari, euidenti probãs ratione & exemplo. Verùm prolixioribus agit verbis, quàm hîc poſſint inſeri. Denique de Iuſtitiæ laude & effectu ex veterũ lectione abundanter diſſerit LVDOVICVS CAELIVS Rhodiginus lib. 12. lectionum antiquarum, cap. 46. 47. & 48. & ideò opto vt locum adeas. Porrò Concilium VERNENSE can. 26. *Statuimus, vt omnes faciant iuſtitiam, tàm laici, quàm Eccleſiaſtici.* Denique ſic LVDOVICVS II. Imperator in Concilio Ticinenſi ſtatuit edictum, vt ſinguli conuẽtus & exactores Reipublicæ in ſuis miniſterijs legalẽ procurẽt p[illegible] facere iuſtitiã, & pupillos & viduas pre[illegible]tuata legaliter emẽdare cõpellant, ſol[illegible]gerãt, ne quis rapinã patratæ præſ[illegible]e, & iudiciũ, & alijs in locis, [illegible] Vide ſuprà, Carnifex, &c.

Philo Iudæus.

Pulchra paradiſi terreſtris expoſitio moralis ad 4. Virtutes.

Iuſtitiæ origo.

Martinus Epiſcopus Dumienſis cœnobij quondam rector.

Iuſtitia quanta virtus.

Attende.

Lactantius Firmianus.

Ambroſius Mediolanenſis.

Ludouicus Cælius.

Concilium in Palatio Vernis ſub Pipino cẽ lebratum.

Ludouicus 2. Imperator.

Contra irreligiosam nostri seculi consuetudinem.

sunt quos appellamus Campanarios, ques ad minimum (ceteris accendendis aliisq; in choro ministrationibus intentos) deceret superpelliceis indui. Ne interim pratereamus ablutionem pallarum, vestimentorúmque altarium, breuiter sacrarum custodiam talibus, per custodes seu Thesaurarios nostri temporis committi, quos hac contingentes antiquitas nefarij criminis simul cum surrogantibus damnasset. Quare cautiùs post hac agendum, ne ob talem præsumptionem Dominus iratus plagam populo, qua simul innocens cùm nocente inuoluatur, immittit. Vide in vocabulis præmonstratis.

Laici non promouendi ad dignitates Ecclesiasticas.] Hoc habes repositum superius, & hoc vetat strictissimè GREGORIVS I. libro 2. Regiſtri, epistola 19. ad Benenatũ Episcopum, & epistola 26. eiusdem libri ad Ioannem Episcopum Squilatinum, & lib. 5. epistola 21. ad Petrum Episcopum Hydrũtinum, & lib. 7. epistola 25. ad Fortunatum Episcopum Neapolitanum, & epistola 26. ad Cletum & plebem Messanam, & eodem libro epistola 110. ad Syagrium & Betherium Episcopos, &c. & eodem libro epistola 113. ad Brunichidem, &c. Vide loco superiùs assignato.

Gregorius 1.

Laici Ecclesiastica beneficia non possideant.] Hoc precor lege repositum suprà Beneficia.

Laici monasteria non regant.] Vide suprà, Abbas, &c. & infrà in dictione, Monasteria, non deputentur laicis, &c.

Laici ad sacros ordines qualiter promouendi.] Habes infra, Ordinandus, &c. & Neophitus, &c. Verumtamen sic STRICIVS I. Epistola 3. ad vniuersos orthodoxos: *Illud non est prætermittendum, vt quod semel aut secundo necessitas hæreticorum intulit cõtra Apostolica præcepta, velut lege sancitum, præsumi, Neophitum vel laicum, qui nullo functus fuerit officio, inconsideratè, vel presbyterum vel Diaconum ordinare, quasi meliores Apostolis sint, quorum audeant mutare præceptum. Et qui non dsdicit, iam docere compellitur. Ita nullus reperitur Idoneus Clericorum? Nec inter Diaconos, nec inter alios Clericos inuenitur, qui sacerdotio dignus habeatur, sed ad condemnationem Ecclesiæ Laicus postulatur? Quod ne fiat vltra admoneo.* Lege suprà Episcopus, &c. Hinc INNOCENTIVS I. epistola 4. ad Fœlicem Micerianum Episcopum, cap. 2. & allegat Gratianus distinct. 51. cap. Delignata, &c. *Religio tua de laicis consuluit, quos canones ordinare prohibeant. Certum est quidem hoc regulas Ecclesiasticas continere, sed non ita definitum est, vt de omnibus sit laicis constitutum. Neque enim Clerici nascũtur, & non fieri possunt, sed designata sunt genera, de quibus ad Clericatum peruenire non possunt, id est, si quis fidelis militauerit, si quis fidelis causas egerit, hoc est postulauerit, si quis fidelis administrauerit. De Curialibus autẽ manifesta est ratio.* Vide suprà Curialis, &c. *quoniã etsi inueniantur huiusmodi viri qui debeant Clerici fieri, tamen quoniam sæpiùs ad curiam repetuntur, cauendum ab his est, propter tribulationem, quæ sæpè de his Ecclesiæ prouenit.* Et cap. 4. subdit, allegatque Gratianus distinct. 33. c. Laici, &c. *Laici vero qui habentes vxores baptizati sunt, ac sic se instituerunt, vt opinio eorum in nullo vacillet, vt aut clericis iuncti sunt, aut monasteriis ex quo baptizati sunt hæserint, etsi non concubinam, non pellicem nouerit, si in bonis operibus vigilauerint, non prohibẽtur huiusmodi ad clericatus sortem admitti.* Et subdit cap. 5. *Ita sanè vt in eos tempora à maioribus constituta, seruentur.* (Vide Ordo) *nec cito quilibet lector, cito Acolythus, cito Diaconus, cito Sacerdos fiant: quia in minoribus officijs si diu perdurent, & vita eorum pariter & obsequia comprobantur, vt ad sacerdotium posthac, Emensis stipendiorum meritis veniant. nec præripiant quod vita probata meretur accipere. Quoniam ergò certa definitione monstratum est, qui debeant admitti, quive reprobari, ex his omnibus, quos videt dignatio tua non posse reprobari, eligere debebis quos clericos facias. Si enim nullam gratiam hominibus aut beneficium præstare velimus, tales inuenire possumus, de quorum assumptione nec incurrere scandalum, nec erubescere valeamus.* Idem eadem repetit epistola 14. ad Synodum Toletanam, cap. 2, 3. & 4. vbi etiam præcipit ordinatos & ordinatores deponi, sed nõ est necesse repetere. Hoc renouauit & Concilium ARELATENSE III. sub Leone I. cano. 2. vt superiùs produximus dictione, Episcopus, &c. Hinc etiam GELASIVS I. epistola ad Episcopos Lucaniæ, Brutiorum, &c. cap. 4. allegatur à Gratiano, distinct. 77. cap. Finali. Si verò, &c. *Si verò (ait) laicus quispiam Ecclesiasticis est aggregandus officijs, tanto solicitiùs in singulis (quæ in monachis prius dixerat, vide Monachus, &c.) huiusmodi decet examinari personam, quantum inter mundanam religiosámque vitam constat esse discriminis: quia vtique conuenientia Ecclesiæ ministeria reparanda sunt, non inconuenientibus meritis ingerenda, tantóque magis, quod sacris aptum possit esse seruitijs, in eorum quærendum est institutis, quantum de tempore, quo fuerant hæc assequenda, decerpitur, vt morum habere doceatur hoc probitas, quod prolixior consuetudo non contulit: nec per occasionem supplendæ penuriæ clericalis, vitia potiùs diuinis cultibus intulisse, non legitimæ familiæ computemur procuraſſe compẽdia, quorum promotionibus, super annimetas, sex menses nihilominùs subrogamus: quoniam (sicut dictum est) distare conuenit inter personam diuino cultui deditam, & de laicorum conuersatione venientem. Quæ tamen eatenus indulgenda credidimus, vt illis Ecclesijs, quibus infestatione bellorum vel nulla penitus, vel exigua remanserunt ministeria, renouentur: quatenus his Deo propitio restitutis, in Ecclesiasticis gradibus subrogandis canonum paternorum vetus firma seruetur, nec contra eas vlla ratione prævaleat, quod pro accidentis defectu remedio prouidetur, non aduersus scita maiorum noua lege proponitur, cæteris Ecclesijs ab hac occasione cessantibus, quas non simili clade vastatas priſtinam faciendis ordinationibus cõuenit tenere sententiam. Quo magis hac opportunitate commoniti obseruantiam venerandorum Canonum propensius delegamus, singulorum graduum conscientias admonentes, ne in illicitos proruumpere moliantur excessus.* Eadem omninò repetit Concilium BRACARENSE I. cano. 38. iubens, vt laicus ordinandus ad sacerdotium anno integro in sacris ordinibus perseueret, & per gradus eruditus ad sacerdotium veniat. Vide Ordines gradatim suscipiendi, &c. Et Concilium EPAONENSE sub eodem Gelasio, cano. 37. *Ne laicus (ait) nisi religione promissa Clericus ordinetur.* Et Concilium AVRELIANENSE I. sub Hormisda I. canone sexto. *De ordinationibus Clericorum id obseruandum esse decreuimus, vt nullus secularium ad clericatus officium præsumat accedere, &c.* Hinc est quod in CONCILIO GENERALI V. actione prima, Petrus Episcopus Apamearum damnatus est, quod repudiatis Clericis quendam laicum Constantinum Diaconum ordinauerat. Et Concilium AVRELIANENSE III. canone 6. *Id omnimodis obseruetur, ne vllus ex laicis ante ætatem conuersionem vel ætatem legitimam, id est, [illegible] quinque annorum Diaconus, & triginta [illegible] ordinetur.* Vide ordinandorum ætas, &c.

Syricius 1.

Neophytus nõ ordinadus nec laicus.

Innocentius 1.

Curiales non promouendi.

Hæc 1. Ianuar. anno 1571. scirì

Ordines non per saltum nec simul omnes conferantur, vide & infra, in vocabulo Ordo, &c.

Concilium Arelatense 3.

Gelasius 1.

Vide quantum deferat sacris patrum decretis quæ nunc tam facile vi. deas ab his eò temnì qui sibi sapientes apud homines non apud Deum vi dẽtur, scio quid loquar.

Concilium Bracarense 1.

Concilium Epaunense.

Concilium Aurelianens. 1.

Concilium Constantinopolitanũ 2 generale 5.

Concilium Aurelianens. 3.

Digitized by Google

Hormisdas 1.

Vide reliquum ex 4. epistola HORMISDÆ I. & aliorum Patrum superiùs.

Laici non interſint electionibus Prælatorum.] Habes hoc repositum dictionibus Electio, & Episcopus.

Laici extra Concilium ſunt.] Quia hoc promiſimus præſtandum dum de Concilijs ageremus, ideò paucis deſideramus promiſſum perſoluere. Scio quidem huic ſententiæ NICEPHORVM CALLISTVM refragari, qui libro 8. Eccleſiaſticę Hiſtoriæ, cap. 14. ita loquitur de magno Nicæno Concilio: *Atque* (inquit) *vt ſimpliciter dicam, martyrum plane populus in vnum conuenit locum. Affuere ibi etiam plurimi alij ex præſtantibus & laicis, docti & eloquentes, in primiſq; ſacrarũ literarum nec non prophanarum quoque diſciplinarũ peritia præclari viri, alterutri parti momentum afferre alacriter parati, &c.* Hæc Nicephorus. Verùm quidem laicos Concilijs adeſſe poſſe, non eſt incongruum, ſententiam autem ferre non licet, quia Concilia Epiſcoporum ſunt, non laicorum, vt docet FLAVIANVS CONSTANTINOPOLITANVS epiſtola ad Theodoſium Imperatorem, quam inuenies ſtare 9. inter epiſtolas Leonis I. Extat & epiſtola PVLCHERIAE AVGVSTAE, quæ in initio Cõcilij Chalcedonenſis incerta eſt, qua mouet Bythiniæ Strategum, vt clericos, monachos, laicos, quos nulla ratio ad Concilium vocat, omninò de Ciuitate, deque locis ipſis vbi Concilium haberetur, expelleret. Narrat quoq; SOZOMENVS SALAMINIVS lib. 6. cap. 7. Eccleſiaſticę Hiſtoriç, Valentinianum Imperatorem, cùm Epiſcopi eum rogaſſent, vt ipſis conuenire permitteret ad corrigendum dogma, reſpondiſſe ſic: *Mihi qui in ſorte ſum plebis, fas non eſt talia curioſius perſcrutari, Sacerdotes, quibus iſta cura ſunt, inter ſeipſos quocunque loco voluerint conueniant.* Idem Conſtantinum Magnum reſpondiſſe narrat AVGVSTINVS HIPPONENSIS epiſtola in ordine 68. & 166. Quod autem legis in Concilijs quoſdã Imperatores præſediſſe, non ob eam rem affuiſſe credendi ſunt, vt aliquid ipſi ſtatuerent de rebus ad fidem pertinentibus, veq; ſibi earum cognitionem, aut iudicium vſurparent: verùm vt authoritatem, vnitatem, & concordiam Concilij tuerentur, & quæ ſalubriter eſſent in ea conſtituta, ea vt ſeruarentur ab omnibus prouiderent. Vide ſuprà Imperator, &c. Denique expreſsè Cõcilium MOPSVESTIENSE, vt habetur collatione 5. generalis 5. Synodi, definit laicos eſſe extra Cõcilium, vt alibi repoſuimus. Et Concilij CABILONENSE can. 6. vt citat Buchardus lib. 15. Decret. cap. 11. (ego inter canones non inueni præfati Concilij) ſic loquitur: *Quando ea quæ canonica ſunt ventilantur, vel quando regularia examinantur, neque aliquos laicos intereſſe, niſi religioſos, oportet: & niſi hos tãtummodo, qui in propria appellantur perſona.* Porrò Concilij generale 8. CONSTANTINOPOLITANVM IV. ſub Baſilio Imperatore, & Adriano Papa II. Patrum 383. can. 17. etiam Principes extra Cõcilium eſſe ſic oſtendit: *Illud autem* (ait) *tanquam peroſum ab auribus noſtris repulimus, quod à quibuſdam imperitis dicitur, non poſſe Synodum abſq; principali præſentia celebrari, cum nuſquam ſacri Canones conuenire ſeculares Principes in Concilijs ſanxerint, ſed ſolos antiſtites. Vnde non interfuiſſe illos Synodis, exceptis Concilijs vniuerſalibus, inuenimus. Neque enim fas eſt ſeculares Principes ſpectatores fieri eorum, quæ Sacerdotibus Dei nonnunquã eueniunt.* Hi & BASILIVS IMPERATOR actio. 6. cit

Nicephorus Calliſtus.

Flauianus Conſtantinopolitanus Epiſcop.

Pulcheria Auguſta.

Sozomenus Salaminius.

Auguſtinus Hipponenſis.

Concilium Mopſuestienſ.

Concilium Cabilonēſe 1. vel 2.

Concilium Conſtantinop. 4 generale 8.

Baſilius Imperator.

A cilij, alloquens Patres, ſe non vt Iudicem ſedere, ſed vt humilẽ ſuſcipi peroptauit. *Primus* (inquit) *memet ſuper pauimentum proiicio, purpuram & diadema parui pendens. In hoc curam gero gloriæ meæ, tãtum vt videam communem vnitatem, & vnam Eccleſiam, &c.* Reliquum mox habebis ſequenti diſtinctione. Vide infrà, Princeps, & ſuprà Imperator, & ea quæ ſequuntur.

Laici non intermiſceãt ſe negotijs Eccleſiaſticis, aut Clericos, & Sacerdotes dijudicent vel accuſent, &c.] Doleo quòd non ſemper illud in hoc opere potuerit obſeruari, vt ſub vno vocabulo cuncta redigerentur, quæ ei cõuenire noſcebantur. Hoc enim fieri non potuit, quãdoquidem dum vni putaremus ſatisfactum, alteri quod ſibi eſſet debitum ſubtraheretur. Sed ita tamen congruè ſtuduimus vniuerſa concordare, vt facilè de vno poſſis ad aliud te conferre. Itaque de laicis, quòd non valeant Eccleſiaſticis negotijs inſeruire, nec clericos iudicare, habes in vocabulis, Clericus, Epiſcopus, & ſimilibus, atque Eccleſia, &c. ſæpiùs confirmatum: nec tamen quod reſtat ſilendum oportuit, vt quod in alijs locis dictum non eſt, in hoc opportunè ſuppleatur. Lege ergò in ſuperiori vocabulo, Clericus, vbi potiſſimum alleganimus MATISCONENSE I. Concilium, can. 7. lege inſuper vocabulo, Epiſcopus, &c. lege quoque vocabulo, Imperator: quia in omnibus his locis reperies propoſitionem præmiſſam ſufficienter probatam. Verùm quod reſtat abſoluamus. STEPHANVS I. epiſto. 2. ad omnes Epiſcopos, vt allegatur à Gratiano, cauſa 3. quæſt. 4. cap. Clericus, &c. *Laici* (ait) *quamuis religioſi ſint, nulli tamen de Eccleſiaſticis facultatibus aliquid reſpondendi legitur vnquam attributa facultas. Scimus quia carnales ſemper ſpiritualibus ſolent perſequi, & maleuoli benevolos infamare & lacerare. Ideoq; Apoſtoli, & ſucceſſores eorum, ac reliqui ſancti Patres noluerunt fieri facilem Epiſcoporum accuſationem, quoniam ſi facilis eſſet, aut nullus, aut vix aliquis modo inueniretur. Throni enim Dei vocantur, ideò non debent moueri, aut affligi, vel perturbari.* Idem omninò repetit Concilium TAVRINENSE I. can. 3. Et EVSEBIVS I. epiſtola I. ad Epiſcopos Galliarum, vt etiam iam alibi loco præfixo citauimus. *Similiter* (ait) *Clericos à laicis non debere accuſari hactenus obſeruatum & conſtitutum eſt, quia eiuſdem non ſunt conuerſationis. Et oppidò quidam eis infeſti exiſtunt, quippè cùm vita eorum & conuerſatio debeat eſſe ſecreta & à laicorum actibus remota, &c.* Hinc narrat NICEPHORVS CALLISTVS fideliſſimus hiſtoriographus libro 8. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 16. *Multi* (ait) *qui libenter diuinas & acres etiam inimicitias gerebant. Epiſcopos quoſdam criminabantur, & querelas ſuas ſcriptas Conſtantino dabant, quibus ille omnibus colligatis ſigillum annuli ſui impreſſit, eóſque diligenter ſeruari præcepit. Poſt conuentionem eam dies conſtitutus cùm veniſſet, libellos eos omnes in manibus tenẽs: Ha* (inquit) *querela & accuſationes magno illi Iudici decidendæ remittuntur, ſtatutúmque tempus extremi iudicij ſit dies, cui iudici occulta etiam manifeſta ſunt. Mihi quidem homini errori obnoxio, nefas eſſe videtur Eccleſiaſticorum virorum accuſationes recipere & audire. Neque etiam omninò conuenire puto Dei miniſtros tales ſe præſtare debere, vt vel à me, vel ab alio iudicentur. Si namque ſacerdotum delicta plurimis innoeſcant, maxima prabetur eis offendiculi occaſio, qui impunè nulla timore peccare conſtituere. Quapropter agite, Chriſtum amulati, per mutuam veniam alijs alij commiſſa remittamus: Oportere ſiquidem ab eo remitti*

B

C

D

E

O Principis humilitatẽ & deorum affectũ.

Concilium Matiſconenſe 1.

Stephanus 1.

Traditio Apoſtolica.

Concilium Taurinenſe 1. Euſebius 1.

Nicephorus Calliſtus.

Vide Conſtantini virtutem integerrimi iudicij, huius etiã meminimus ſuperius, Honor Eccleſiaſticis exhibẽduſque, &c. Et Epiſcopi non leuiter accuſandi, &c.

Digitized by Google

debita, ille dicit, qui ipſe gratiam delicti petat. His verbis dictis libellos in conſpectu eorum combuſſit, inratus nihil ſe prorſus quæ in eis ſcripta eſſent legiſſe. Addidit & illud, Si in Epiſcopum incideret alienum coniugium violantem, ſe purpura ſua piaculum id obtecturum eſſe, ne tam fœdum facinus ſpectatoribus occaſionem mali crearet. Hinc ad calcem Concilij AQVILEIENSIS ſub finem altercationis Ambroſij Mediolanenſis & Palladij Arriani, ſic loquitur Ambroſius Palladio: *Sacerdotes de laicis iudicare debent, non laici de Sacerdotibus.* Et paulò pòſt idem Ambroſius authoritate omnis Concilij loquitur: *Imperator* (ait) *clementiſſimus, & Chriſtianus, Sacerdotum Concilio cauſam, vt & ipſi arbitri eſſent altercationis commiſit. Igitur nobis iudicium videtur delatum, interpretes eſſe Scripturarum, &c.* Verumtamen ſic Concilium EPAVNENSE ſub Gelaſio 1. cano. 24. *Laicis* (ait) *contra cuiuſlibet gradus Clericum, ſi quid criminale parant obiicere, dummodo vera ſuggerant, proponendi permittimus poteſtatem.* Vide Clericus, & Epiſcopus vt accuſandus. &c. Verùm MARCELLINVS I. epiſtola 2. ad omnes Epiſcopos Orientales. & allegat Gratianus cauſa 11. quæſtione 1. capite Clericus. *Clericum* (ait) *cuiuſcunque ordinis, abſque Pontificis ſui permiſſa, nullum præſumat ad ſeculare iudicium pertrahere, nec Laico quilibet Clericum liceat accuſare.* Idem omninò ſtatuit Concilium AVRELIANENSE III. canone 31. & allegat Gratianus, cauſa 2. quæſtione 7. capite Laico. *Non laico* (ait) *liceat inconſulto Sacerdote Clericum in ſeculare iudicium exhibere.* Idem omninò & AVRELIANENSE IV. canone 13. Vide dictione Clericus, &c. & ſuprà in vocabulo, Iudex, vbi allegauimus prædictum canonem, &c. Denique EVGENIVS II. Decreto 4. *Decernimus* (ait) *vt laici Eccleſiaſtica negotia terminare non præſumant.* Et Concilium ROMANVM Patrum 113. ſub Nicolao II. *Cuiuſlibet* (ait) *ordinis Clericos laici non iudicent, nec de Eccleſijs eiciant.* Et NICOLAVS I. ad conſulta Bulgarorum (allegat Gratianus diſtinctione 21.) *De Preſbyteris* (ait) *vobis, qui Laici eſtis, nec iudicandum eſt, nec de vita eorum quicquam inueſtigandum, ſed Epiſcoporum iudicio quidquid id ſit eſt reſeruandum.* Idem epiſtola ad Ludouicum II. Imperatorem, allegat Gratianus diſtinctione 96. *In Scripturis* (ait) *narratur Conſtantinus Imperator dixiſſe.* (habes ſuperiùs) *vere ſi propriis oculis vidiſſem Sacerdotem Dei, aut aliquem eorum qui monachi habitu circumamicti ſunt peccantem, clamydem meam expoliarem & cooperirem eum, ne ab aliquibus videretur. Hoc dicimus cautos vos reddere cupientes, vt ſic de Domini Sacerdotibus (qui iure Patres animarum dicuntur) aliquid contigerit vos audire, quod confuſionem pijs mentibus ingerat, non infrunitum, ſed pudoratos filios Noë imitantes paternam de reliquo verecundiam contegatis, vt affluenti, quemadmodum & illi, benedictione repleti moderante Domino mereamini.* Vide ſuprà, Epiſcopus non iudicandus, Imperator, &c. & Honor Sacerdotibus exhibendus, &c. Porrò de laicis ſic BASILIVS IMPERATOR, cuius in præcedenti pagina fecimus mentionem, in oratione quam habuit ad Patres Concilij generalis VIII. præſidentibus legatis Apoſtolicæ ſedis. *Laicis* (ait Imperator) *nullo modo licet de Eccleſiaſticis cauſis ſermonem mouere, neque penitus reſiſtere integritati Eccleſiæ & vniuerſali Synodo aduerſari. Hæc enim inueſtigare & quærere, Patriarcharum, Pontificum, & Sacerdotum eſt, qui regiminis officium ſortiti ſunt, qui ſanctificandi, qui ſoluendi, qui ligandi poteſtatem habent, qui Eccleſiaſticas & Cæleſtes adepti ſunt claues, non noſtrum qui paſci debemus, qui ſanctificari, qui ligari, vel à ligamento ſolui egemus. Quantacunque enim religionis & ſapientiæ laicus exiſtat, vel etiam ſi vniuerſa virtute interius polleat, donec laicus eſt, ouis vocari non deſinet. Rurſus Epiſcopus quantacunq; ſit irreuerentia plenus, & nudus omni virtute, donec antiſtes eſt, & veritatis verbum rectè prædicauerit, Paſtoris vocationis, & dignitatis dãna non patietur. Quæ ergò nobis ratio eſt in ordine ouium conſtitutis, Paſtores verborum ſubtilitatem diſcutiendi, & ea quæ ſuper nos ſunt quærendi & ambiendi habent. Oportet nos ergò cum timore & fide ſincera hos audire, & facies eorum vereri, & nihil amplius, quam ea quæ noſtri ſunt ordinis requirere.* Et ALEXANDER III. Salernitato Epiſcopo, ponitur parte octaua Concilij Lateranenſis quod celebrauit capite octauo. *De cætero laicos in accuſationem vel teſtimonium contra clericum, in criminali cauſa, non eſſe aliquatenus admittendos cenſura ſacrorum canonum manifeſtius edocet, niſi forte ſuam vel ſuorum iniuriam perſequantur: nec tunc etiam ad teſtimonium, ſed accuſationem poſſunt admitti.* Et Concilium COLONIENSE IV. capite quarto, medij 6. *Cùm Matrimonij ſacramentum* (ait) *vt ſacramenta reliqua in theſauris Eccleſiæ numeretur, ne ſit ciuilis quidam contractus, vt olim putarunt Ethnici, ad ſolius Eccleſiæ iudicium, præſertim vbi quæſtio iuris verſatur, eius diſcuſſio pertinet. Idcirco ſtatuimus cum præſenti Concilio, & ſub excommunicationis pœna prohibemus, ne Magiſtratus, aut Iudices ſeculares, in Matrimonialibus aut aliis ſpiritualibus quibuſcunque cauſis, ad cognitionem ſolius Eccleſiaſtici Iudicis ſpectantibus, inter ſuos ſubditos aut alienos indicent, nec diſpenſandi aut tranſigendi poteſtatem in Matrimonio ac gradibus prohibitis ſibi vſurpent, ſed eiuſcemodi cauſas omnes ad iudicis Eccleſiaſtici cognitionem & definitionem remittant.* Vide Matrimonium, Conſanguineus, Inceſtus, &c. Hæc renouat Concilium MOGVNTINVM IV. capite ſeptuageſimo ſexto, & hæc prohibet ſub excommunicationis pœna fieri, & addit: *Similiter Iudex Eccleſiaſticus cauſas, quas laici adinuicem habent, indicandas ſibi non aſſumat, niſi cauſa tales ſint quæ ad forum Eccleſiaſticum de iure vel conſuetudine pertinere noſcuntur.* Idem Concilium TREVERENSE II. capite decimo ſeptimo. Et Concilium TRIDENTINVM ſeſſione vigeſima quarta, quæ eſt octaua ſub Pio IV. *Si quis* (ait) *dixerit cauſas Matrimoniales non pertinere ad Iudices Eccleſiaſticos, anathema ſit, &c.* Pete locos aſſignatos in ſuperioribus.

Laici ſuis prælatis obediant.] Vide obedientia.

Laicorum vita.] Concilium SVESSIONENSE ad ſanctum Medardum, Patrum XXIII. *Decernimus, vt laici homines legitimè viuant, & diuerſas fornicationes non faciant, & periuris in Eccleſia non conſentiant, & falſa teſtimonia non dicant, & Eccleſiam Dei in omni neceſſitate conſeruent.* Habes de his omnibus ſuis quibuſque locis ceratdecreta.

Laici docere non præſumant.] In vocabulo Prædicatio, &c. & Mulier, &c. idem repetitur ſæpiùs: verumtamen pauca quæ dicenda ſunt, non omittam. Concilium CARTHAGINENSE V. canone nonageſimo octauo. *Laicis* (ait) *præſentibus clericis, niſi ipſis iubentibus, docere non permittimus.* Idem repetit LEO PRIMVS epiſtola ageſima ad Maximum Antiochenum

Concilium Aquileienſe, cui interfuit Ambroſius Mediolanenſis.

Concilium Epaunenſe ſub Sigiſmundo Rege.

Marcellinus.

Concilium Aurelianéſe 3.

Concilium Aurelianéſe 4.

Eugenius 2.

Concilium Romanum ſub Nicolao 2. cõtra Berẽgarĩũ.

Nicolaus 1.

Gentes 4.

Baſilij Imperatoris iudicium.

Sacerdotũ authoritas.

Attende oro.

Alexander 3.

Concilium Coloniense 4.

Matrimoniorũ cauſæ nõ a laicis terminãdæ.

Concilium Mogũtinum 4.

Concilium Treuerenſe 2.

Concilium Tridentinum generale.

Concilium Sueſſionenſe ad S. Medardum ſub Childerico Rege, & Pipino Duce.

Concilium Carthaginenſe 4.

Leo 1.

Epiſcopum, vt dicemus alibi. Denique idem renouat & confirmat CONCILIVM GENERALE VI. Conſtantinopolitanum III. ſub Conſtantino Pogonato Imperatore, canone 64. *Non oportet* (ait) *laicum publicè diſputare vel docere, docendi authoritatem ex eo ſibi vendicantem, ſed ordini à Domino tradito cedere, & aurem his, qui docendi gratiam acceperunt, aperire, & diuina ab eis doceri. In vna enim Eccleſia diuerſa membra fecit Deus, vt eſt vox Apoſtoli, quem apertè interpretans* GREGORIVS THEOLOGVS (Nazianzenus is eſt) *eum, qui in his eſt, ordinem cõmendat dicens. Hunc ordinem reuereamur fratres, hunc ſeruemus, hic quidem ſit auris, illi verò lingua, hic autem manus, hic verò aliquid aliud. Hic quidem doceat, ille verò diſcat.* (Et paulò poſt.) *Et dicens in docilitate, & ſuppeditans. in hilaritate & opem ferens ac ſubminiſtrans in alacritate. Ne ſimus omnes lingua, quod eſt promptius, ne omnes Apoſtoli, ne omnes Propheta, ne omnes interpretemur.* (Et pòſt pauca.) *Cur te onium paſtorem facis? cur caput efficeris cùm ſis ſpecies, cur Imperator eſſe conaris cùm relatus ſis in numerum militum? Et alibi iubet ſapientia, ne ſis velox in ſermonibus, ne cùm ſcis pauper vnà cũ diuite extendaris, ne queras ſapientibus eſſe ſapientior: Si quis antè præſentem canonem labefactans deprehenſus fuerit, quadraginta diebus ſegregetur.* Et BONIFACIVS VIII. 6. Decretalium tituto 2. de hæreticis. *Iubemus, ne cuiquam laicæ perſonæ liceat publica vel priuatim de fide Catholica diſputare & qui cõtra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur.* Vide ſuprà Diſputatio, & infrà Prædicatio, & Mulier, &c.

Concilium Conſtantinop. 3. generale 6.

Et quid ſibi volunt igitur miniſtri ſaluationarum qui nec authoritatẽ habent, nec docendi gratiam.

1. Corinth. 12 Epheſ. 4. & 5.

Bonifacius 8.

Laici Dies feſtos obſeruent & frequentent.] Vide Dies feſti, &c. & Parochia. &c.

LAPSVS.

Lapſi Clerici quomodo admittendi.] Illos intelligimus lapſos, qui in infidelitatem vel hæreſim lapſi ſunt, & Catholicam fidem reliquerunt, vel aliàs, qui in aliud horrendum crimen inciderint. Talibus pœnitentiam Nouatus denegauit, vt dicemus in ſequẽtibus. Porrò de lapſis Epiſcopis vel Clericis iam ſuo loco egimus, ſcilicet, Clerici ab hæreſi conuerſi, &c. & Epiſcopus hæreticus conuerſus, & etiam in vocabulo, hæreticus conuerſus. De his autem iterum Concilium CARTHAGINENSE V. canone 11. & allegatur à Gratiano diſtinctione 50. capite Confirmandum eſt. *Confirmandum eſt, vt ſi quando preſbyteri vel Diaconi in aliqua graniori culpa conuicti fuerint, qua eos a miniſterio neceſſe fuerit remoueri, non eis manus tanquam pœnitentibus, vel tanquam fidelibus laicis imponatur, neque vnquam permittendum vt rebaptizati ad clericatus gradum promoueantur.* Hæc repetit LEO PRIMVS epiſtola 90. ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum capite 2. & allegatur ibidem à Gratiano, capite Alienum eſt. *Alienum eſt a conſuetudine Eccleſiaſtica* ait) *vt qui in Preſbyterali honore, aut in Diaconij gradu fuerint conſecrati, hi pro crimine aliquo ſuo, per manus impoſitionem remedium accipiant pœnitendi. Quod ſine dubio ex Apoſtolica traditione deſcendit, ſecundum quod ſcriptum eſt: Sacerdos ſi peccauerit, quis orabit pro eo? vnde huiuſmodi lapſis ad promerendam miſericordiam Dei priuata eſt expetenda receſſio, vbi illis ſatisfactio, ſi fuerit digna, ſit etiam fructuoſa.* Et FOELIX III. epiſtola decretali, quæ lecta eſt & probata in Concilio Romano, quod idem celebrauit, capite 1. ſic loquitur: *Clericos ſi lapſi ſint in hæreſim, & priſmi reiterationem ſuſceperint, ſi ad hoc impulſi, & de re tali doluerint, præparato ſacrificio ſuc-*

Concilium Carthaginenſe 5. Epiſcop 7.

Leo 1.

Regum 2.

Fœlix 3.

Concilium Romanum ſub Fœlice 3.

eſt irretitis, ne inimico liceat gaudere de captiua. Conterendus eſt venantis laqueus, vt infucatum lamentantibus lapſum, tam iuſtitiæ moderatione, quam compunctione pietatis ad aulam, quam reliquerant, ſit regreſſus. Sacerdotali vigore eos & humanitate tractemus, vt in eis fides, quæ niſi eſt vna, iam nulla eſt, adiutorio domini Iudicis ad ſalutem ſine noſtræ operationis offenſionem reparentur: quia cùm peccatoris à nobis ſatisfactio protrahitur, nõ præter laudem noſtrã, atq; lætitiam mens eius ad veniã purgatior inuenitur. Et ideò meminerit is hanc ſuper his nos habere ſententiam, vt ſeruata diſcretione peccantium, non eadem cunctis qui lapſi ſunt lance penſentur, quoniam maioris caſtigationis exigendus eſt vſura, cui domus Domini commiſſa fuerit diſciplina. Et capite 2. ſubdit: *Vt ergò ab Eccleſia ſummitatibus inchoemus, eos, quos Epiſcopos, Preſbyteros, vel Diaconos fuiſſe conſtiteris, & ſeu optantes forſitan, ſeu coactos lauacri illius vnici ſalutariſque clarueris feciſſe iacturam, & Chriſtum, quem non ſolùm dono regenerationis, verùm etiam gratia percepti honoris induerant, exuiſſe, cùm conſtet neminem ad ſecundam tinctionem venire potuiſſe, niſi ſe palam Chriſtianum negauerit, & profeſſus fuerit ſe eſſe paganum. Quod cùm generaliter ſit in omnibus execrandum multo magis in Epiſcopis, Preſbyteris, Diaconibus auditu faltem dictuque probatur horrendum. Sed quia idem Dominus atque Saluator clementiſſimus eſt, & neminem vult perire, vſque ad exitus ſui diem in Pœnitentia, ſi reſipiſcunt, iacere conueniet: nec orationi non modo fidelium, ſed nec cathecumenorum omnimodis intereſſe, quibus communio laica tantùm in morte reddenda eſt,* (Vide & Pœnitens, infrà.) *Quam rem diligentiùs explorare vel facere probatiſſimi Sacerdotis cura debebit.* Tum capite tertio, ſubdit: *De clericis autem, aut monachis, aut puellis Dei, aut ſecularibus, ſeruari præcipimus hunc tenorem, quem* NICÆNA SYNODVS *circa eos, qui lapſi ſunt, vel fuerint, ſeruandum eſſe conſtituit.* Habes in vocabulo Pœnitens non promouendus, infrà.) *vt ſcilicet qui nulla neceſſitate, nullius rei timore, aut periculo, ſe, vt rebaptizentur hæreticis impiè dediderunt, ſi tamen eos ex corde pœniteat, tribus annis inter audientes ſint: ſeptem autem annos ſubiaceant inter pœnitentes manibus Sacerdotum. Duobus autem annis oblationes modis omnibus non ſinantur offerre, ſed tantummodo ſecularibus in ordine ſocientur. Nec confundantur Deo colla ſubmittere, qui non eum timuerunt abnegare. Quod ſi, vipotè mortales, intra metas præſcripti temporis cœperit vita finis vrgere, ſubueniendum eſt imploranti, & ſeu ab Epiſcopo, qui pœnitentiam dederit, ſeu ab alio, qui tamen datam eſſe probauerit, aut ſimiliter à Preſbytero viaticum abeunti de ſeculo non negetur.* Et canone quarto, infert: *Pueris autem, quibus* (quòd adhuc imberbes ſunt) *à pubertate vocabulum eſt, ſeu Clericis, ſiue laicis, aut etiam ſimilibus puellis, quibus ignorantia ſuffragatur ætatis, aliquandiu ſub manus impoſitione detentis, reddenda communio eſt: nec eorum expectanda pœnitentia, quos excipit à coertione cenſura. Quod eſt à nobis proinde conſtitutum, ne hi, quibus in terreni labe contagij plus minúſve reſtat ad vitam, dum adhuc in pœnitentia ſunt, pœnitenda committant. Quod ſi ante præfinitum pœnitentiæ tempus deſperatus a medicis, aut euidentibus mortis preſſus indicijs, recepta quiſquam communionis gratia conualeſcit, ſeruemus in eo quod Nicæni Canones ordinarunt, vt habeatur inter eos, qui in oratione ſola communicant, donec impleatur ſpatium temporis eidem præſtitutum.* Denique capite 5. ſequenti, verat idem Fœlix III. ne rebaptizati ad Ec-

Diuerſæ peccãtium corruptiones.

Hæc allegat Gratianus de conſecrat. diſtinct. 4.

Concilium Nicenum 1.

Lapſorum pœnitentia.

Pueri lapſi.

Concilium Nicenum can. 13. habes ſuprain. vocabulo. Infirmus, &c.

Vigilius 1.

Concilium Ilerdenſe.

Martinus 1.

Contra Nouatum.

Calixtus 1.

Marth.13.& 18.

Ieremi.3.

Dionyſius Alexandrinus.

Euſebius Caſarienſis.

Si non habes Euſebium, lege apud Nicephorum eandē hiſtoriam libr. 6.ca.23.4. &c.

Vide quantū deferat iſta Sāctus doctor Dionyſius patrum decretis.

Cathari vnde dicti, ſæpius fit eorum mentio in concilio Niceno 1. vt alibi dictum eſt, vide, Pœnitens.

Concilium Romanū ſub Cornelio 1.

Cornelius 1.

Cyprianus Carthaginenſis.

eleſiaſticam militiam admittantur, & habes citatum à Gratiano, cauſa 1. quæſtione 7. capite Qui in qualibet, &c. Porrò omnia hæc ſupradicta renouat & confirmat VIGILIVS I. epiſto. ad Ætherium, ſeu Eleutherium, capite 3. loquens de his, qui in Eccleſia Catholica baptizati ad Arrianorum ſe baptiſma conuerterunt: & poſteà redeunt, vt allegabimus infrà in ſequentibus diſtinctionibus. Denique eadem repetit Concilium ILERDENSE canone 9. afferens authoritatem Nicæni Concilij I. canone 11. qua iubetur, vt hi qui præuaricati ſunt, & baptiſmum iterarunt, ſine aliqua neceſſitate aut tormento, ſeptem annis inter cathecumenos orent, & poſtea moderatione & miſericordia Epiſcopi fidelibus in oratione Euchariſtiæ communicent. Vide Pœnitens, &c. & locos ſuprà notatos, & ea quæ ſequuntur.

Clerici lapſi ad ſacerdotium non promoueantur.] Hæc dependet ex ſuperiori, in qua de lapſis Clericis tractauimus. Porrò hanc propoſitionem MARTINVS I. epiſtola 2. ad Amandum Epiſcopum ſic confirmat, vt allegatur à Gratiano diſtinctione 1. cap. Qui ſemel, & Si poſt. *Qui ſemel* (ait) *poſt ſuam ordinationem in lapſum ceciderit, deinceps iam depoſitus erit, nullúmque gradum ſacerdotij poterit adipiſci, ſed ſufficiat ei lamentationibus, fletibuſque aſſiduis quouſque aduixerit in eadem pœnitentia perdurare, vt commiſſum delictum diuina gratia extinguere valeat. Si enim tales quærimus ad ſacros ordines promouendos, quibus nulla ruga nullúmque vitæ contagium præpediat, quantomagis ſi poſt ordinationem ſuam quiſpiam in lapſum ceciderit, & præuaricationis peccato deprehendatur obnoxius, omninò prohibendus eſt cum manibus lutulentis atque pollutis myſterium noſtræ ſalutis tractare? ſitque huiuſmodi ſemper, iuxta ſacrorum Canonum ſtatuta, in hac vita depoſitus, vt ab illo, qui mentis interiora ſcrutatur, nullúmque de quibus errare congaudet, dum aſpexerit ſinceram pœnitentiam eius, in terribili iudicio habeat reconciliatum.* Vide ſuprà, Clerici criminoſi, &c.

Lapſi contra Nouatum ad pœnitentiam recipiendi, & qualiter admittantur.] Quod ſuperiori de lapſis clericis annotatione dictum eſt ex Fœlicis III. decreto, & cæteris, etiam huic inſeruit probandæ propoſitioni: verumtamen longè vetuſtiora habemus ex Apoſtolica traditione præcepta de lapſis ſeu pœnitentibus admittendis contra eundem Nouatum, quæ repoſita inuenies in vocabulo, Pœnitentes admittendi, &c. verùm quia hoc nomen Pœnitens generale nomen eſt, & publicam pœnitentiam exigit, lapſi autem non ita: ideò ſpeciali vocabulo de lapſis admittendis ad pœnitentiam nunc tractamus, generaliter autem in vocabulo, Pœnitens de alijs lapſis & pœnitentibus diſſeremus. Igitur quia Nouatus ille infœlix lapſis pœnitentiam denegabat, priſci illi Patres contra illum & ante illum quidem fortiter hoc defenſarunt, lapſi non eſſe denegandam pœnitentiam. Inter illos Apoſtolicus ille Pontifex CALIXTVS I. qui etiam ante Nouatum extitit, epiſtola ſecunda ad Epiſcopos Galliæ, quam & Iuo libro 4. decretorum allegat. *Errant* (ait) *qui putant Domini Sacerdotes poſt lapſum, ſi condignam egerint pœnitentiam, Domino miniſtrare non poſſe, & ſuis honoribus frui, ſi bonam deinceps vitam duxerint, & ſuum ſacerdotium condigne cuſtodierint. Et ipſi qui hoc putant, non ſolùm errant, ſed etiam contra traditas Eccleſiæ claues diſputare & agere videntur, de quibus dictum eſt: Quæcunque ſolueritis in terra, erunt ſoluta & in cœlis, &c. Alioquin hæc ſententia aut Domini non eſt, aut vera eſt. Nos verò indubitanter tam Domini Sacerdotes, quam reliquos fideles, poſt dignam ſatisfactionem poſſe redire ad honores credimus, teſtante Domino per Prophetam: Nunquid qui cadit, non adiiciet vt reſurgat, & qui auerſus eſt, non reuertetur?* Tum alia multa idem Calixtus profert teſtimonia. Denique excellentiſſimus ille & verè Apoſtolicus DIONYSIVS ALEXANDRINVS, epiſtola ad Fabianum Antiochenum Epiſcopum, ſcribens quomodo egregiè diuerſi martyres pro Chriſto mortem obierant, vt refert EVSEBIVS CAESARIENSIS libro 6. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, capite 32.) ad calcem epiſtolæ ſic addit: *Iſti igitur diuini Martyres, qui cum Chriſto in cœleſtibus ſedent, & regni eius participes ſunt atque iudices, qui cum ij ſo de lapſis fratribus iudicant: iſti inquam ipſi ſuſceperunt lapſos, & pœnitentiam conuerſionémque eorum non reſpuerunt, ſcientes quod Deus noſter, cuius ipſi erant martyres, non vult omninò mortem morientis, ſed conuerſionem eius & Pœnitentiam quærit. Si ergo iſti receperunt quoſdam, & in Eccleſia ſtatuerunt, in oratione quoque eis & in cibo communicauerunt, quid nos facere vultis fratres? Quid nobis agendum putatis? Nónne ſequi nos eorum ſententias, & iudicium conuenit, atque erga eos, quos illi miſerati ſunt, non exiſtare crudeles & truces? Non puto quod expediat nobis ſententias eorum in irritum reuocare, miſerationes infringere, benefacta turbare, & rectè religioſeque inſtituta violare.* Hæc Dionyſius de lapſis faciens ſermonem. Subiungit cap. 33. Euſebius: *Quo tempore Nouatus Romanæ Eccleſiæ Presbyter, elatione quadam tumidus, ſpem penitus eis ſalutis ademerat, etiamſi dignè pœnituiſſent. Ex quo & princeps hæreſos extitit Nouatianorum, qui ab Eccleſia ſeparati ſemetipſos καθαρους, id eſt, mundos appellarunt. Ob quam rem Concilium Romæ Sacerdotale celeberrimum congregatum eſt, Epiſcoporum quidem ſexaginta numero, Presbyterorum quoque totidem, cum diaconis plurimis. Præterea etiam per ſingulas quaſque prouincias de hac re magna deliberatione habita, decretis ſignificatur quid facto opus eſſet. Statuitur ergo Nouatum quidem cum his, qui eum mentis elatione tumidum ſequerentur, quiq; ad inhumanam illam, & nihil fraterne charitatis ſeruantem ſententiam declinarent, alienum eſſe ab Eccleſia: eos verò, qui lapſi in certamine fuerant, fraterna miſeratione curandos, & ſimentis pœnitentia medicandos. Scribit de hac re & CORNELIVS I. vrbis Romæ Epiſcopus ad Eccleſiam Antiochenam indicans Fabiano eius Epiſcopo quid ſtatuerit in vrbe Romana Concilium congregatum, quid etiam Italis, Afris, cæteriſque Occidentalibus viſum ſit. CYPRIANVS CARTHAGINENSIS de his librum magnificentiſſimè ſcriptum edidit, in quo & lapſos ad pœnitentiam cohortandos, & contradicentes alienos eſſe à Chriſti viſceribus ſtatuit.* Hæc Euſebius. Lege ſi vacat quod ſequitur. Idem autem Cyprianus, cuius hic Euſebius meminit, etiam cum libro qui de lapſis inſcribitur, etiam libro primo Epiſtolarum, epiſtola ſeptima ad Epitectum, de lapſis admittendis, ſcribit. Item libro tertio, epiſtola decimaquarta, decimaquinta & decimaſexta, atque reliquis nihil aliud agit, ſicut deprehendes ſi legeris. Verumtamen in lectura prædictarum epiſtolarum manifeſtè agnoſcimus, non facilè lapſos admittendos ad pacem, neque ad Euchariſtiam, atque communionis, vt præcipit inſinuat epiſtola decimaoctaua eiuſdem epiſtola 19. quæ ſic incipit: Dominus lo-

Eſai.66.

quitur,& dicit: Super quem reſpiciam,niſi ſuper humilem & quietum & trementem ſermones meos. *Hoc* (inquit) *cùm debemus omnes eſſe, tum huiuſmodi illi eſſe debent, quibus laborandum eſt, vt poſt grauem lapſum,vera pœnitentia & humilitate tota promereri dominum poſſint,&c.* Et epiſtola 20.ſequenti, quæ eſt ad Calydonium. *Rectè* (inquit *ſenſiſti circa imperitiam fratribus noſtris pacem,quam ſibi ipſi vera pœnitentia, & Dominicæ confeſſionis gloria reddiderunt, ſermonibus ſuis inſtificati, quibus ſe ante damnauerant. Cùm ergò abluerint omne delictum,& maculam primam aſſiſtente ſibi Domino,poſteriore virtute deleuerint, iacere vltra ſub diabolo quaſi proſtrati non debent,qui exterres factí, & bonis ſuis actibus ſpoliati erexerunt ſe, & cùm Chriſto ſtare cœperunt. Atque vtinam ſic & cæteri poſt lapſum pœnitentes in ſtatum priſtinum reformentur,quos nunc vrgentes & pacem temerè,atque importunè extorquentes, quomodo diſpoſuerimus,vt ſcires librum tibi cum epiſtolis numero quinque miſi,quas ad clerum, & ad plebem, & ad martyres quoque & confeſſores feci,&c.* Huic ſententiæ Concilium NICÆNVM I.canone 11.& Concilium VALENTINVM GALLIAE I.ſub Damaſo I.cano.3.ſubſcribunt. *Circa perſonas eorum vltimum qui ſe poſt vnum & ſanctum lauacrum,vel prophanis ſacrificijs dæmonum,vel inceſta la natione polluerunt, eam cenſura formam duximus eſſe ſeruandam,vt his ſatisfactionis quidem aditus non negetur,ne ab infœlicibus lachrymis vel ſolatij ianua deſperatione claudatur: Acturi verò pœnitentiam vſque in diem mortis,non ſine ſpe tamen remiſſionis,quam ab eo penè ſperare debebunt, qui eius largitatem & ſolus obtinet,& tam diues miſericordia eſt,vt nemo deſperet. Deus enim mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum.* Et Concilium AGATHENSE I.can.60. *Lapſis,id eſt,qui in Catholica fide baptizati ſunt,ſi prænaricatione damnabili poſt in hæreſim tranſierunt,grãdem redeundi difficultatem ſanxit antiquitas. Quibus nos annorum multitudine breuiata, pœnitentiam biennij conditione infrà ſcripta obſeruationis imponimus, vt præſcripto biennio, tertio ſine relaxatione ieiunent, & Eccleſiam ſtudeant frequentare. In pœnitentium loco ſtandi & orandi humilitatem ita nouerint obſeruandam,vt etiam ipſi cum Catheccumeni egredi commouentur,abſcedant. Hoc ſi obſeruare voluerint,conſtituto tempore admittendis ad altarium obſeruatio relaxetur. Quòd ſi ardua vel dura fortè putauerint,ſtatuta præteritorum Canonum implere debebunt.* Vide & Pœnitens. Hinc LEO I. epiſtola 3 quæ eſt ad Iulianum Aquileienſem Epiſcopum, & allegatur à Gratiano,cauſa 1.quæſt.1.cap.Si quis.& cauſa 1. quæſt.7.cap.Saluberrimum, & cauſa 1.quæſtio.1. cap.Omnis,& Si quis,& ab Ivone libro 3.Decretorum. *Ad animæ* (ait) *periculum pertinet,ſi quiſquam de his,qui à nobis in Hæreticorum atque Schiſmaticorum ſectam delapſus eſt, & ſe vtcunque hæretica communionis contagionem macularit,reſipiſcens,in communione Catholica ſine profeſſione legitimæ ſatisfactionis habeatur. Saluberrimum enim, & ſpiritualis medicinæ vtilitate pleniſſimum eſt, vt ſiue preſbyteri, ſiue Diaconi, ſiue Subdiaconi, aut cuiuſlibet ordinis Clerici,qui correctos videri volunt, atque ad Catholicam fidem,quam iampridem amiſerãt, rurſum reuerti ambiunt, prius errorem ſuum & ipſos hæreſis auctores damnari à ſe ſine ambiguitate fateantur, vt ſenſibus prauis etiam peremptis,nulla ſperandi ſuperſit occaſio, ne vllum membrum talium poſſit ſocietate viuorum,cùm per omnia illis profeſſio propria cœperit obſtare:* circa quos etiam illam canonum conſtitutionem [illegible] cuſtodiri, vt in magno habeant beneficio,

A omni ſpe promotionis, (Vide Hæreticus conuerſus, &c. & Clerici conuerſi ab hæreſi, &c. *in quo inueniuntur ordine, perpetua ſtabilitate permaneant, ſi tamen iteratæ tinctionis ſacrilegio non fuerint maculati. Non leuem enim apud Deum noxam incurrit, qui de talibus ad ſacros ordines promouendum aliquem indicarit. Quod ſi cum grandi examinatione promotio conceditur inculpatis, multo magis non debet licere ſuſpectis.* Idem ſtatuit epiſtola 10. ad Flauianum de Eutychete hæretico, vt ſi reſipiſceret reciperetur ad communionem ſatisfactione peracta. Quod & pollicetur adhuc epiſtola 13.ad Pulcheriam Auguſtam ad calcem. Et iterum epiſtola 17. ad eandem,vt habes in locis ſuprà aſſignatis. Prædicta omnia decreta confirmat Concilium EPAVNENSE ſub Gelaſio I. cano.29. VIGILIVS I. cuius ſuperioribus paginis fecimus mentionem, ſubſcribens Fœlicis III. decreto,quod allegatum habes ſuprà,ait: *In lapſis illis recipiendis illud ſpeciali charitate conuenit obſeruari,vt quia pro peccatis plurimis ingentibus iniquitas ipſa ſurrexit,in eſtimatione fraternitatis tuæ aliorumque Pontificum per ſuas diœceſes relinquatur:vt ſi qualitas & pœnitentis deuotio fuerit approbata,indulgentia quoque remedio ſit vicina. Quorum tamen reconciliatio non per impoſitionem* (de Clericis loquitur) *illam manus, quæ per inuocationem ſancti Spiritus fit,operatur:ſed per illam, qua pœnitentiæ fructus acquiritur, & ſanctæ communionis reſtitutio perficitur,&c.* Hinc Concilium AVRELIANENSE IV.ſub Pelagio I. can.8. *De his* (ait) *qui poſt Baptiſmi ſacramentum ad hæreſis lapſum carne ſuadente deſcendunt, & agnoſcentes reatum ad vnitatem fidei Catholicæ venire deſiderant, in Epiſcoporum poteſtate conſiſtant,cùm eos viderint dignam pœnitentiam agere,quando vel qualiter communioni priſtinæ reformentur.* Idem & cano.15. ſtatuit obſeruandum de eo, qui poſt Baptiſmum ad immolata dæmonijs relapſus eſt. Vide ſuprà, Cibus vetitus,&c. Denique GREGORIVS I.libro 7. Regiſtri, epiſtola 53. ad Secundinum incluſum, authoritate canonum dicit Sacerdotale officium poſt lapſum,ſi pœnitentia ſecuta fuerit, in priſtinum gradum poſſe reſtitui,hoc multis ſacræ Scripturæ authoritatibus cõfirmans;& quidem præcipuè teſtimonio Hieremiæ: *Nunquid qui cadit non adiiciet vt reſurgat?&c.& qui auerſus eſt non reuertetur?&c.* Et ex Ezech. *In quacunq; die conuerſus ingemueris,tunc ſaluus eris,&c.* Adfert quoque alia plura. Vide Clericus,Epiſcopus,Pœnitens,Hæreticus,&c.in locis præſignatis,quia ibi multo plura dicta ſunt.

Lapſi in peccatum poſt iuſtificationem.] Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 6. cap. 14.vbi de iuſtificatione tractat,ſicut ſuperioribus foliis allegauimus, ſubdit: *Qui ab accepta iuſtificationis gratia per peccatum exciderunt,rurſus iuſtificari poterunt, cùm excitante Deo per pœnitentiæ ſacramentum merito Chriſti amiſſam gratiam recuperare procurauerint. Hic enim iuſtificationis modus, eſt lapſi reparatio, quam ſecundam tabulam deperditæ gratiæ poſt naufragium ſanctí Patres aptè nuncuparunt. Etenim pro his, qui poſt Baptiſmum in peccata labuntur, Chriſtus Ieſus ſacramentum inſtituit Pœnitentiæ, cùm dixit. Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt. Vnde docendum eſt Chriſtiani hominis pœnitentiam poſt lapſum, multo aliam eſſe à Baptiſmali; eáque contineri non modò ceſſationem à peccatis, & eorum deteſtationem, aut cor contritum & humiliatum,verum etiam eorum*

dem ſa

Concilium Nicænum 1.ſub Conſtantino Magno. Cõcilium Valentinum Galliæ 1. ſub Gratiano & Valẽtiniano Imperatoribus.

Auguſtinus Agatenſe ſub Cœleſtino 1.

Attende ex ſuperioribus eis ſeptemnem indictam pœnitentiam, quæ hic paululum remiſſa eſt.

Leo 1.

Vide quomodo admittendi ſint lapſi Clerici.

Obſerua hos locos.

Non promouendi lapſi.

Concilium Epaonenſe ſub Sigiſmũdo Rege.

Vigilius 1. epiſtola ad Eleutherium Epiſcopum, can.1.

Concilium Aurelianẽſe 4.

Gregorius 1.

Ierem.3.

Ezech.18.

Concilium Tridentinum generale nouiſſimum.

Pœnitentia ſecunda Tabula poſt naufragiũ.

Ioan.20.

Contra nouos Caluinianos.

Contra nouos Calumnologos.

dem ſacramentalem confeſſionem, ſaltem in voto ſuo, & tempore ſuo faciendam, & ſacerdotalem abſolutionem. Itémque ſatisfactionem per ieiunia, eleemoſynas, orationes, & alia pia ſpiritualis vitæ exercitia, non quidem pro pœna æterna, quæ vel ſacramento, vel ſacramenti voto vna cum culpa remittitur, ſed pro pœna temporali: quæ (vt ſacræ literæ docẽt) nõ tota ſemper, vt in Baptiſmo fit, dimittitur illis qui gratiæ Dei quam acceperunt ingrati Spiritum ſanctum contriſtauerunt, & templum Dei violare non ſunt veriti. De qua pœnitentia ſcriptum eſt: Memor eſto vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac. Et iterum: Quæ ſecundum Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur. Et rurſus: Pœnitentiam agite & facite dignos fructus pœnitentiæ, &c. Vide infrà, Pœnitens, & Pœnitentia, &c.

Apocal. 2. 2. Corinth. 7. Matth. 3. Luc. 3.

LAVS.

Clement 1.

Laus humana fugienda.] CLEMENS I. epiſtola 1. ad Iacobum fratrem Domini, vltima Petri Apoſtoli verba recenſens, ea fuiſſe teſtatur: *Satage magis & refuge, ne laueris ab iniquis, & ne à peſſimè agentibus diligaris, ſed potiùs propter inſtam diſpenſationem & æquiſſimam regulam diſciplinæ à Chriſto collaudari merearis, &c.* Laudes porrò humanas fugiendas abundè docet DIONYSIVS AREOPAGITA capite vltimo libri de diuinis nominibus, & IGNATIVS MARTYR epiſtola ad Magneſianos, & alia ad Tarſenſes. Vide ſuperiùs vocabulo, Animus, & Gloria inanis, &c. Hinc IOAN. CHRYSOSTOMVS homi. 4. in Matth. *Vſque adeò* (ait) *vitium inanis gloriæ notatur, vt ſicut laudamus omnes eum, qui non fornicationem, non adulterium concupiſcit: ita etiam predicemus iſtum magiſque miremur, qui amorem refugit gloriandi. Cum è regione accuſare potiùs, quàm laudare ſoleamus eos, qui hominum laudes requirunt, &c.* Idẽ homi. 41. in eundem ad calcem. *Certè quot homines in populo ſunt, tot vinculis conſtringitur, tot Dominis ſubiicitur, qui vulgi laude gaudet, quodq; indignius eſt, quamuis diuerſis vtantur ſententijs, &c.* Hinc AVGVSTINVS HIPPONENSIS epiſtola 56. ad Dioſcorum: *Non ſatiat* (ait) *auidum ſpiritum vanitas laudis humanæ, quia nihil ad cibandum affert, niſi inane & inflatum: & ideò cogitur eam ipſa auiditas referre in aliud quaſi vberius & fructuoſius, quod nihilominus, ſi temporali lapſu præterfluit, ita eſt quaſi ſi finium ducat in fluuium, vt non ſit finis miſeriæ, quãdiu finis officiorum noſtrorum in re inſtabili collocatur.* Idẽ libro 83. quæſtionum, quæſt. 68. *Quorum facta aliena laude fulciuntur, eadem ſubtracta deficiunt, & de conſuetudine ſemper inquirit id animus, vnde gaudere ſolet. Itaque qui hominum corda non vident, teſtimonium volunt habere apud Deum, qui cordis inſpector eſt.* Quantum autem ſit laus humana periculoſa, docet idem libro 2. de ſermone Domini in monte, cap. 1. Lege ſi vacat, & alios doctores.

Dionyſius Areopagita.

Ignatius Martyr.

Ioannes Chryſoſtomus.

Auguſtinus Hipponenſis.

LECTOR.

Clement 1.

Lectorum ordinatio, ſors, & officium.] De Lectoribus paſſim iam diximus in vocabulis, Clericus, Cantus, Diaconus, & infrà in dictione, Ordines minores, &c. Nec eſt nobis verbo otium exprimendi quot in locis iam lectorum mentionem fecerimus. Pauca tamen quæ reſtant, quia ſe occaſio offert, dicenda. Itaque ſic de lectoribus CLEMENS I. lib. 8. Conſtit. Apoſtol. c. 22. mentionem facit, & ſic Apoſtolos inſtituiſſe teſtatur: *De lectoribus ego Matthæus, qui & leui olim Publicanus diſpono. Qui lectorem conſtituit imponens ei manum & orans dicat: Reſpice ſuper famulum tuum, qui promouetur ad legendum tuæ ſanctas Scripturas pop-*

Oratio in ordinando lectore.

A *lo tuo. Da ei Spiritum ſanctum, Spiritum propheticum, qui ſeruum tuum Eſdram inſtruxiſti ad legendum leges populo tuo, & nunc inuocatus a nobis reſpice ſeruum tuum, & da ei, vt laudabiliter perfecto commiſſo ſibi munere altiori gradu dignus efficiatur, &c.* Lectorũ quoq; meminit IGNATIVS MARTYR epiſtola ad Antiochenſes. Concilium CARTHAGINENSE IV. can. 8. & allegat Gratianus diſtinct. 23. cap. Lector. *Lector* (ait) *cum ordinatur, faciat de illo verbum Epiſcopus ad plebem, indicans eius fidem ac vitam atq; ingenium, & poſthac ſpectante plebe tradat ei codicem de quo lecturus eſt, dicens ad eum: Accipe & eſto lector verbi Dei, habiturus, ſi fideliter & vtiliter impleueris officium, partem cum eis qui verbum Dei miniſtrauerunt.* Hinc Concilium MILEVITANVM can. 15. & allegat Gratianus diſtinct. 72. cap. Placuit. *Placuit, vt quicunque in Eccleſia vel ſemel legerit, ab alia Eccleſia ad clericatum non tenecatur.* Hoc repetit iterum Concilium AFFRICANVM ſub Bonifacio I. cap. 57. De illorum porrò ſorte Concilium CARTHAGINENSE III. can. 19. allegatur à Gratiano diſtinct. 23. cap. Lectores. *Placuit, vt Lectores, cùm ad annos pubertatis venerint, cogantur aut vxores ducere, aut continentiam profiteri.* In vetuſtis codicibus, ſic legitur: *Vt Lectores vſq; ad annos pubertatis legant, deinceps autem, niſi vxores cuſtodita pudicitia duxerint, aut cõtinentiam profeſſi fuerint, legere non ſinantur.* Hunc canon. allegat & repetit MARTINVS BRACA. cap. 4. Collectorij, & allegatur à Gratiano diſtinct. 34. cap. Lector. Hunc quoq; canonem citat & producit Concilũ VORMATIENSE c. 68. Sed & Cõcilium HIPPONENSE cano. 2. ſtatuit, vt lectores populum non ſalutent. Ait CARTHAGINENSE V. can. 3. *Vt Lector fidelis, ſi viduam alterius vxorem duxerit, amplius nihil ſit, ſtatuit ſancta Synodus, ſed ſemper lector habeatur.* Vide Bigamus, &c. Et Concilium VASENSE II. ſub Leone I. can. 1. *Placuit, vt omnes pueri, qui ſunt in Parochijs conſtituti, ſecundum conſuetudinem, quam per totam Italiam ſatis ſalubriter teneri cognouimus, iuniores lectores quantocunque, ſine vxores habuerint, ſecum in domo vbi habitare videtur recipiant, & eos quomodo boni Patres ſpiritualiter nutrientes Pſalmos parare, diuinis lectionibus inſiſtere, & in lege Domini erudire contendant, vt & ſibi dignos ſucceſſores prouideant, & à Domino præmia æterna recipiant. Cum verò ad ætatem perfectam peruenerint, ſi aliquis eorum pro carnis fragilitate vxorem habere voluerit, poteſtas ducendi coniugẽ non negetur, &c.* Hinc Concilium TARRACONENSE ſub Fœlice III. can. 9. *Si quis lector adultera mulieris voluerit miſceri, vel adhærere cõſortio, aut relinquat adulterã, aut à clero habeatur extraneus.* Simili ſententia Oſtiarij perſtringatur. De eorũ verò officio Cõcilium BRACAR. I. can. 25. allegatur à Gratiano diſt. 23. c. Nõ liceat. *Placuit, vt nõ liceat cuilibet ex lectoribus ſacra altaris vaſa portare, niſi qui ab Epiſcopo fuerint ordinati.* Vide hoc iam probatũ, in dictione Clerici inferioris ordinis, &c. Hunc canonẽ producit MARTINVS BRACAR. iam nominatus cap. 45 Collectorij, & allegatur à Gratiano diſt. 92. c. Nõ licet, &c. Porrò Concilium AQVISG. I. c. 3 profert ISIDORVM ISPAL. lib. 2. de officijs Eccleſiaſticis, c. 11. *Lectorũ ordo formam & initiũ à Prophetis accepit. Sunt igitur lectores, qui verbũ Dei prædicant, quibus dicitur: Clama ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocẽ tuã. Iſti quippe dũ ordinantur, primùm de eorũ conuerſatione Epiſcopus verbũ [illegible] ad populum. Deinde coram plebe tradit eis [illegible]um diuinorũ, ad Dei verbũ annũciandum. [illegible] ad huiuſmodi prouehitur gradum, iſte erit*

Ignatius Martyr.

Concilium Carthaginenſ. 4. cui Auguſtinus interfuit.

Concilium Milevitanum ſub Innocentio I.

Concilium Africanum.

Concilium Carthaginenſe 3.

Martinus Bracarenſis.

Concilium Vormatienſe.

Concilium Hipponenſe

Concilium Carthaginenſe 5.

Concilium Vaſenſe 2.

Concilium Tarraconenſe.

Concilium Bracarenſe 1. ſub Honorio 1.

Concilium Aquiſgranenſ. 1. anno 816.

Iſidorus Hiſpalenſis.

Lectorum ordinis initium. Iſay. 58.

doctrina & libris imbutus ſenſumq; ac verborum ſcientia perornatus, ita vt diſtinctionibus ſententiarum intelligat vbi finiatur iunctura, vbi adhuc pendeat oratio, vbi ſententia extrema claudatur. Propterea & accentuum vim oportet lectorem ſcire, vt nouerit in qua ſyllaba vox protendatur pronunciatis, quàm hoc tritum ſit ſatis conſtat. Plerumque enim imperiti lectores in verborum accentibus erant, & ſolent nos irridere imperitiæ qui videntur habere peritiam, detrahentes & inrantes penitus nos neſcire quod dicimus. Vetus opinio eſt, lectores pronunciandi cauſa præcipuam curam vocis habuiſſe vt exaudiri in tumultu poſſint, vnde & dudum lectores, præcones, vel proclamatores vocabantur. De eorum autem electione, habes dictum in Vocabulo, Cantor, lege ergò.

LEGATVS.

Legatorum ſummi Pontificis antiqua inſtitutio & authoritas.] Quia tam perditi ſunt hæretici, vt omnia ſublannẽt quæ congruũt diſciplinæ Catholicæ, nec verentur impuris vocibus detrahere antiquis regulis maiorum, ita vt & legatorum nomen irrideant, & fictitium ſomniẽt, & recenter inuentũ, volumus oſtẽdere per exempla antiquiſſimorũ patrum, quia ſemper mos fuit ſummis Pontificibus à latere ſuo legatos mittere, qui & authoritatem in conſtituendis vel definiẽdis regulis, & etiam in recipiendis & reiiciendis his, quæ vel ſanæ doctrinæ conuenirent, vel illi contradicerent. Inſuper & eius poteſtatem ſupra cæteros orbis Pontifices repræſentarent. Vt ergò incipiamus, conſtat in primo illo & generali NICÆNO Concilio I. legatos ſummi Pontificis Sylueſtri præſediſſe, vel Iulij I. nam iam Syluester obierat: ſic enim narrat PLATINA CREMONENSIS in Siluestri I. vita. Quòd autem legati (vt dictum eſt, affuerint ſic recẽſet NICEPHORVS CALLISTVS libro 8. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 14. dum conuentum narrat ad præfatum Concilium. *Et Romanus* (inquit) *Antiſtes propter ætatem decrepitam, Conſtantinopolitanus verò propter multam imbecillitatem in ſedibus ſuis remanſere, ſed eorum nomine bini preſbyteri miſſi ſunt à Iulio quidem Romano Pontifice, Vitus & Vincentius: ab Alexãdro autem Conſtantinopolitano duo alij, & vita & eruditione plurimum excellentes. Habebant hi ab illis mandatum & cautionem, vt in conuentu locum illorum obtinerent, & quod ibi rite atq; ordine actum decretumq; eſſet comprobarent, &c.* Sed & CONSTANTINOPOLITANO Concilio I. generali II. ſub Theodoſio ſeniore contra Macedonium congregato præcederunt legati Damaſi Papæ, vt ex actibus eius liquet: nam & patres eiuſdẽ Concilij ad Damaſum I. epiſtolas fecerunt, vt dicemus ſuo loco, & hoc præfatus Nicephorus teſtatur libro 12. cap. 12. & 13. Et SOZOMENVS SALAMINIVS lib. 7. hiſtoriæ Eccleſiaſti, cap. 7. & 8. & reliquis. Quòd autem & interfuerint legati ſummi Põtificis Cœleſtini I. Concilio EPHESINO I. generali 3. ſub Theodoſio Iuniore, eiuſdem acta probant. Nam hinc vice Papæ præſedit Cyrillus Alexandrinus, vt narrat idem Nicephorus libro 14. cap. 34. & 35. & reliquis contra Neſtorium. Sic autem loquitur Nicephorus, cap. 34. *Cœleſtinus* (inquit) *Romæ Epiſcopus propter nauigationis pericula, ipſe Synodo adeſſe detrectauit. ad Cyrillum tamen, vt locũ ibi ſuum obtineret, ſcripſit. Ex quo tempore fama eſt neutram illum, & Papæ appellationem, atque vt vniuerſi orbis Iudex appellaretur, accepiſſe. Quæ deinde omnia per ſucceſſionem ad eos etiã peruenerint, quibus [illegible] Alexandrinæ Eccleſiæ thronus legitime obuenit*

Concilium Nicenum 1.

Platina Cremonenſis.

Nicephorus Calliſtus.

Concilium Conſtantinopolitanũ 1. generale 2.

Sozomenus Salaminius.

Concilium Epheſinum 3. generale 3.

Nicephorus.

A *Epiſcopos, &c.* Hæc ille. Hinc Patres præfati Concilij Epheſini epiſtola c. ad Valẽtinianũ, & Theodoſium Imperatores, eundem Cyrillum legatum ſummi Pontificis caput congregatorum Epiſcoporum nominarunt, id eſt, totius concilij. Deniq; cõſuetudinem eſſe legatos ad Concilia vice ſummi Pontificis mittere, qui eandem in omnibus habeant definiendi & loquendi authoritatem, teſtatur Concilium APFRICANVM I. ſub Bonifacio I. cano. 61. *Legatio* (ait) *libera ab omnibus prouincijs ad Concilium dirigatur.* Et repetit iterũ, can. 64. Quòd ſi ab omnibus prouincijs, multò fortiùs à ſummo Pontifice, cui intereſt præſidere Cõcilijs generalibus per legatos, vt diximus in vocabulo, Concilium, hoc teſtatur & LEO I. epiſtola B 13. quæ eſt ad Pulcheriam Auguſtam, cùm ſe excuſat à profectione Synodi Epheſinæ 2. à Theodoſio Iuniore contra Eutychem indictæ, eò quod nec prædeceſſorum ſuorum exemplo (Vide Cõcilium, &c. prouocatus, nec vrgentium rerum ſolicitudine detentus poſſit adeſſe. Idem & epiſtola 14. ad præfatam Synodum Epheſinam, 2. & epiſtola 16. ad Theodoſium Auguſtum repetit: Et iterum epiſtola 34. ad Martianum Presbyterum manifeſtè legatorum ſuorum mentionem facit. Hic etiam ad Concilium CHALCEDONENSE I. generale 4. Legatos ſuos miſit, qui ſua vice fungerentur: *In quibus Legatis* (ait) *mea eſt æſtimanda præſentia.* Idem refert epiſtola 41. ad Martianum Auguſtum, & epiſtola 42. ad eundem, & epi. C 43. ad Pulcheriam Auguſtam, & epiſtola 45. ad Chalcedonenſem præfatam Synodum. *Imitati* (ait) *ſumus, vt venerabili Synodo noſtram præſentiam præberemus. Hoc quidem nec neceſſitas temporis, nec vlla conſuetudo poterat permittere. Tamen in his fratribus, Paſchaſino & Lucentio Epiſcopis, Bonifacio & Baſilio preſbyteris, qui ab Apoſtolica ſede directi ſunt, me Synodo veſtra fraternitas æſtimet præſidere, non abiuncta à vobis præſentia mea, qui nunc in vicarijs meis adſum, & iamdudum in fidei Catholicæ pradicatione non deſunt, vt qui non poteſtis ignorare quid ex antiqua traditione credamus, non poſſitis dubitare quid cupiamus.* Et iterum epiſtola 47. ad Martianum D Auguſtum, præfatis legatis etiã addidit Iulianum Epiſcopum: *Quem* (inquit) *vice mea Synodo conuenit præſidere.* Hos legatos commendatos cupit epiſtola 48. ad eundem principem. Denique & epiſtola 52. ad eundem, mentio fit eorumdem legatorum, Quomodo ſcilicet Epiſcopo Conſtantinopolitano in faciem reſtiterunt, vt habes in vocabulis, Romanæ Eccleſiæ, & Conſtantinopolitanæ diſſidium, & in Prouincia, &c. Legati quoque ipſi ſuam authoritatem oſtendunt in relatione ſua, quæ habetur actione 1. eiuſdem Synodi Chalcedonenſis. Porrò in præſentia Patrum eiuſdem Chalcedonẽſis Concilij QVINTVS PHOCENSIS Epiſcopus actio. 3. in Damnatione Dioſcori E Alexandrini Epiſcopi hæretici, primatum defert legatis eiuſdem Pontificis Leonis I. & primi ſententiam ſuam pronunciarunt, & Dioſcorum Epiſcopatu ſpoliarũt. Authoritate S. Petri & ſummi Põtificis, quos cæteri omnes Epiſcopi ſecuti ſunt, & damnationi prædictæ ſubſcripſerunt: Verum priores legati ſubſcripſerunt. Tum reliqui Patres numero 630. Sed & vniuerſa Synodus præfata de eiſdem legatis Apoſtolicæ ſedis loquitur, epiſtola ad Leonem I. miſſa, quæ habetur actione 3. eiuſdem Synodi. *Omnibus* (inquiunt Patres) *nobis tu quidem ſicut membris caput præeras, in his qui vnum tenebant ordinem benenolentiam præferens:*

Concilium Africanũ ſub Bonifacio 1.

Leo 1.

Synodus Epheſina 2. quæ damnata eſt.

Concilium Chalcedonen. generale 4.

Quintus Phocenſis Epiſcop.

Impera

Confessio Patrum Chalcedonensium de primatu sedis Apostolicæ pontifices, sita est. Quid Calumnus obgannit? Concilium generale 6. Constantinopol 2. sub Vigilio 1. & Agapeto 1. Euthychius Constantinop. Episcop.

Imperatores verò, ad ornandum decentissimè præsidebant, &c. Porrò in Concilio CONSTANTINOPOLITANO II. generalis V. sub Iustiniano Imperatore, & Agapito I. summo Pontifice, fit mentio actione I. legatorum Apostolicæ sedis, Sabini videlicet, Epiphanij & Asterij atque aliorum, qui vice Domini Papæ præsidebãt. Vnde eadẽ actione seu collatione 1. ponitur EVTYCHIVS CONSTANTINOPOLITANI Episcopi, epistola ad Vigilium Papam, cùm essent Patres congregati in præfata Synodo, de tribus capitulis agere disponentes, vnde quibusdam quæstio nata erat. *Ideò* (ait) *petimus præsidente nobis vestra beatitudine, sub tranquillitate & sacerdotali manfuetudine, &c.* Qui quidem Vigilius præsentialiter nõ affuit propter imbecillitatem corporis, vt ostẽditur ex fine eius epistolæ, quia legatio à Synodo ad eum missa est, vt eius assensum requirerent, ad tria capitula quæ ibi tractata sunt, scilicet condemnationem Theodori Mopsuestienſis hæretici Episcopi, & Scriptorum Theodoreti, & Ibæ Edesseni, confirmauit. Innuitur nihilominus ex lectione collationis octauę eiusdem Concilij, quia Vigilius Synodo præsens erat. Porrò, celebris memoratur susceptio legatorum Summi Pontificis Agathonis I. à Cõcilio COSTANTINOPOLITANO III. Generali VI. sub Constantino huius nominis Imperatore IV. Pogonato dicto, in actibus eiusdem Concilij, & in vita præfati Pontificis. Ibi quippè legitur, quòd tanta gratia Dei omnipotentis concessa est missis hisdem sedis Apostolicæ legatis, vt ad lætitiam Populi & sancti Concilij, vnus è numero legatorum Ioannes Episcopus Portuensis legatuj Dominico die octauarum Paschæ in Ecclesia sanctæ Sophiæ Regiæ vrbis publicas Missas coram Principe & Patriarchæ Latinè celebraret, & omnes vnanimiter in laudes & victorias pijssimorum Imperatorum latinis vocibus exclamarent. Denique actione 1. eiusdem Concilij cùm omnes Patres sedissent primi locuti sunt legati, locum præsentantes sanctissimi Papæ Apostolicæ sedis antiquæ Romæ Agathonis, &c. Legati quoque Adriani I. summi Pontificis in Concilio NICÆNO II. generali VII. affuisse & præsedisse, & semper primi leguntur in singulis sessionibus subscripsisse, vt meminimus in vocabulo, Imago. Quos certè legatos etiam THARASIVS CONSTANTINOPOLITANVS Episcopus, epistola missa ad prædictum Adrianum, quæ habetur & actione 7. eiusdem Concilij, testatur ab Imperatore & Patribus cum Maximiano honore fuisse susceptos, & ante omnia eorum lectas fuisse quas deferebant literas. Item à GREGORIO II. Legatus per cunctam Germaniam & Franciã creatus est, Bonifacius Mogũtinensis primus Archiepiscopus (vt sæpius diximus) quia primus Germano ad fidem Catholicam perduxit, & præsedit vice & nomine summi Pontificis Concilio Francico sub Carolomanno Principe, vt iam in alijs locis meminimus. Legati quoq; à latere missi sunt à NICOLAO I. ad sedandam discordiam Constantinopoli excitatam, propter iniustam expulsionem Ignatij sanctissimi Patriarchę, & intrusionem Photij laici & curialis, vt alibi diximus, & ex epistola eiusdem Nicolai I. liquet missa super hac re ad Episcopos Asiæ & Lybiæ. Denique Concilio CONSTANTINOPOLITANO IV. generale 8. sub Basilio Imperatore deuotissimo, & Adriano II. Papa eiusdem Pontificis legati memorantur. Donatus & Stephanus Episcopi, & Marinus Diaconus præsediſſe vt clarè innotescit ex Actione 1. eiusdem Concilij, vbi eorum missio memoratur. Qui cum à Patribus interrogarentur & exigerentur, vt literas ostenderent, quibus notam facerent potestatem suam, & deberent Synodo præsidere, produxerunt epistolã præfati Pontificis Adriani II. ad prædictum Imperatorẽ Basilium, vbi manifestè suos legatos mãdat benignè suscipi. Sic quippè idem ADRIANVS II. ibidem scribit. *Precamur* (ait) *Legatos nostros ob amorem præcipuorum Apostolorum Petri & Pauli, à quorum sede mittuntur, benignè susciptas, & tanquam nobismetipsis aures credulitatis accommodes, &c.* Illi autem legati actione 7. præfati Concilij à Bahane Patricio oratione contra Photium nominantur Iudices, & eorum sententiam Imperator Basilius pro condemnatione hæreticorum expectat. Denique cùm esset finitũ Concilium primi omniũ subscripserunt; vnde & primus Legatus sicait: *Ego Donatus Dei gratia Episcopus Ostiẽsis Ecclesiæ, locũ obtinẽs Domini mei Adriani Pontificis, & vniuersalis Papæ, omnia quæ superius leguntur, huic sanctæ & vniuersali Synodo præsidens, ad voluntatem eiusdem eximij Præsulis promulgaui, & manu propria subscripsi.* Idẽ duo alij fecerunt, & subscripserunt. Idẽ verò Adrianus II. epistola 6. ad Constantinum Monachum Imperatorem, legatos eidem misit pro implorando auxilio aduersus Romanæ Ecclesiæ hostes, quos legatos vt dignè & reuerenter suscipiat, tanquam propriam personam, mandat. Possem etiam certo affirmare, quòd Legati summi Pontificis Concilijs prouincialibus vice summi Pontificis præsederunt. Habemus quòd Legati Zozimi I. Cõcilio CARTHAGINENSI VI. interfuerunt, & Legati Bonifacij I. Concilio AFRICANO I. vt colligitur facilè ex decretis eorundem Conciliorum, vt etiam præmiſimus. Sed hęc missa facientes, cœptum prosequamur. Legitur GREGORIVS VII. Legatos misisse ad sedandam discordiam inter Henricum IV. Imperatorem & Rodulphum, vt locupletissimi sunt testes PLATINA CREMONENSIS in vita eiusdẽ Gregorij, & IOANNES LAZIARDVS Cœlestinus, lib. 3. Epitomatis vniuersalis historiæ, cap. 193, præcipiens Imperatoribus, vt illis legatis obtemperarent, & eorum decretis tam Imperator, quàm cæteri principes omnes & Ecclesiastici, parerent. Missi sunt quoque legati ab Alexãdro III. ad Henricum Regem Angliæ, rei veritatem indagaturi super nece Thomæ Cantuariẽsis Archiepiscopi, quibus Rex omisso Hybernico bello honoris causa ad Normaniam occurrit. Idem verò Alexãder III. Legatorum sic authoritatem describit ad Cantuariensis Ecclesiæ suffraganeos, & habetur parte 44. Concilij Lateranẽsis quod celebrauit cap. 3. & iterum cap. 66. *Legatus* (ait) *si fuerit Archiepiscopus, potestatem habet Episcoporum suffraganeorum, tanquam vices gerens summi Pontificis audire causas, & determinare ac indicare, sine ad eum appellatum fuerit, sine non, quod aliàs non licet simplici Metropolitano.* Vide in vocabulo, Metropolitanus ius seruetur, &c. Legatorum quoq; sæpiùs fit mentio & in alijs Concilijs per quos summi Pontifices Cõcilijs generalibus præsident. Sic Concilio CONSTANT. & Concilio BASILIENSI, cui Martinus V præsedit, per Iulianum S. Angeli Diaconũ Cardinalẽ, quem & confirmauit post mortẽ Martini V. Eugenii IV. [illegible] quet fess. 1. eiusdẽ Concilij, vbi & mem[illegible]ilij SENENSI generalis, cui idẽ [illegible]tos præsedit. Præterea nouissimè

Concilium generale 6. Constantinopol. 3. in Trullo celebratum.

Vide lætitiam in excipiendis legatis Apostolicæ sedis.

Concilium generale 7. Nicenum 2. sub Cõstantino 5. filio Impij Leonis 3. Isauri. Tharasius Constantinopolitanus.

Gregorio 2.

Concilium Præcicum hoc est in Francia celebratũ sub Carolomanno Rege. Nicolaus 1.

Concilium generale 8. Constantinopolitanum 4.

Adrianus 2.

Legati erant præsidentes Cõcilijs prouincialibus.

Concilium Carthaginense 6.

Concilium Africanum.

Gregorius 7.

Platina Cremonensis.

Ioannes Laziardus Cœlestinus.

Alexander 3.

Henrici ille qui occidit Thomam Cantuariensem, Legatis summi Pontificis honorẽ exhibet.

Legatorum authoritas.

Concilium Cõstantiense generale.

Concilium Basileense generale.

Concilium Senense generale cuius acta non habemus.

Concilium Tridentinũ generale nouiſſimum.

ſimè ſacro & vniuerſali Concilio TRIDENTINO præſidit Paulus III. per legatos. Nam in initio Bullæ, quàm præmiſit, tribus legatis poteſtatem concedit vice ſua, & authoritate Cõcilio intereſſe, hoc & factũ nominis. Et hinc eſt quòd in initio omnium ſeſſionum ſic legitur: *Sacroſancta, Oecumenica, generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitimè congregata præſidentibus in ea tribus Apoſtolicæ ſedis legatis, &c.* Vide Plura, Concilium, Papa, & Romana Eccleſia.

LENOCINIVM.

Concilium Eliberinum.

Lenocinium inhibetur.] Concilium ELIBERINVM cano. 11. *Mater vel parentes, vel quilibet fidelis, ſi lenocinium exercuerit, eò quòd alienum vendiderit corpus, vel potius ſuum, placuit eam nec in fine accipere communionem.* Vide Meretrix, & Virgines lapſæ, &c. & Cõcubitus, &c. Quantũ autem fuerit laudatus Sanctiſſimus Nicolaus, qui hoc nefarium opus prohibuerit ſua pietate, prodit in eius vita LEONARDVS IVSTINIANVS, & SIMEON METAPHRASTES. Denique priſcis tẽporibus Heliopolitani lenocinio impio ſuas virgines antè nũptias proſtituebant, vt memorat NICEPHORVS CALLISTVS hbro 10. Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ, cap. 9. Et PETRVS ALEXANDRINVS in opere ſuo, De Lucij ſumma in Catholicos apud Alexandriam crudelitate, vt habes in eodem Nicephoro, lib. 11. cap. 28. Talis autem concubitus & lenocinium a Conſtantino Magno, & Theodoſio Imperatoribus è medio ſublatum eſt, vt habes apud eundem Nicephorum, lib. 7. cap. 46. & alijs in locis. Vide vocabula ſuprà memorata.

Leonardus Iuſtinianus Simeon Metaphraſtes.

Nicephorus Calliſtus. Petrus Alexandrius Epiſcopus.

LEPROSVS.

Concilium Ancyranum.

Leproſi proprio vitio effecti.] Concilium ANCYRANVM cano. 17. *Eos qui rationis experti animantia inierunt, & eoſdem non ſolùm leproſos crimine huiuſmodi factos, ſed & alios iſto ſuo morbo vẽplentes, præcepit ſancta Synodus intèr eos orare, qui ſpiritu periclitantur immundo.* Vide Concubitus, &c.

Concilium Lugdunenſe 2. ſub Pelagio 2.

Leproſi ſequeſtrandi, & publicis fouendi ſumptibus, &c.] LVGDVNENSE II. can. 6. *Placuit vniuerſo Concilio, vt vniuſcuiuſque ciuitatis leproſi, qui intra territorium ciuitatis ipſius, aut naſcũtur, aut videntur conſiſtere, ab Epiſcopo Eccleſiæ ipſius ſufficientia alimenta, & neceſſaria veſtimenta accipiant, vt illis per alias ciuitates vagandi licentia denegetur.* Et GREGORIVS III. epiſtola 4. ad Bonifacium Moguntinenſem Epiſcopum. *Leproſi, ſi Chriſtiani fideles fuerint, Dominici corporis & ſanguinis participatio tribuatur, cùm ſanis autem conuiuia celebrare negetur.* Hoc ſub eiſdem verbis repetit Concilium VVORMATIENSE canone 31. Et CAROLVS MAGNVS in Conſtitutionibus ſuis capite 20. interdicit leproſis ſe immiſcere populo Chriſtiano. Iunge verò ea quæ ſequuntur.

Gregorius 3.

Leproſis an danda Euchariſtia.

Concilium Vormatienſe. Carolus Magn.

Leproſorum priuilegia.] Concilium LATERANENSE ſub Alexandro 3. cap. 23. *Cùm dicat Apoſtolus abundantiorem honorem membris infirmioribus deferendum, Eccleſiaſtici quidam quæ ſua ſunt, non quæ Ieſu Chriſti quærentes, leproſis, qui cum ſanis habitare non poſſunt, & ad Eccleſiam cum alijs conuenire, Eccleſias & Cœmeteria non permittunt habere, nec proprij iuuari miniſterio Sacerdotis. Quod quia procul à pietate Chriſtiana eſt, de benignitate Apoſtolica conſtituim*

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3. 1. Corinth. 12.

Allegatur di ſtinct. 45. cap Qui ſuam.

A *ſimul ſub communi vita fuerint congregati, qui Eccleſiam ſibi cum cœmeterio conſtituere & proprio gaudere valeant preſbytero, ſine contradictione aliqua permittantur habere. Caueant tamen vt iniurioſi veteribus Eccleſijs de iure parochiali nequaquam exiſtant. Quod namque eis pro pietate conceditur, ad alienum iniuriam noluimus redundare. Statuimus etiam, vt de hortis & nutrimentis animalium ſuorum decimas tribuere non cogantur.*

Alexander 3.

Leproſi an debeant à coniugibus ſeparari.] & ALEXANDER III. Baionenſi Epiſcopo, vt habetur parte 37. Concilij Lateranenſis ſub eodem celebrati, cap. 2. & allegat Gratianus cauſa 3. quæſtione 2. capite Vnaquæque, & cauſa B 32. quæſtione 4. capite Si vxorem, &c. *Peruenit ad nos, quòd cùm hi, qui lepra morbum incurrunt, de conſuetudine generali à communione omnium ſeparentur, & extra ciuitates & villas ad loca ſolitaria tranſferantur, nec vxores viros, nec viri vxores taliter ægrotantes ſequantur, ſed ſine ipſis manere præſumant. Quoniam igitur cùm vir & vxor vna caro ſunt, nec debet alter ſine altero diutius eſſe; fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi qui ſunt in prouincia tua viri vel mulieres, qui lepra morbum incurrunt, vxores vt viros, viri vt vxores ſuas ſequantur, & eis coniugali affectione miniſtrent, ſollicitis exhortationibus inducere laboretis. Si verò ad hoc induci non poterunt, eis arctius iniungatis, vt vterque altero viuente continentiam ſeruet; & ſi qui contra mandatum noſtrum* C *venire præſumpſerint, eos contradictione & appellatione ceſſante, vinculo anathematis aſtringas.* Et capite tertio, ſubdit: *Quoniam ex multis authoritatibus, & precipuè ex Euangelica veritate apparet, nemini licere vxorem ſuam, excepta cauſa fornicationis, dimittere: conſtat quod ſine mulier lepra percuſſa fuerit, ſine aliqua infirmitate detenta, non eſt propterea à viro ſuo ſeparanda. Leproſis autem ſi ſe continere noluerint, & aliquam quæ ſibi nubere velit, inueniant: liberum eſt eis ad matrimonium conuolare. Quòd ſi virum ſiue vxorem diuino iudicio leproſum fieri contigerit, & infirmus à ſano carnale debitum exigat, generali præcepto Apoſtoli, quòd exegeris eſt ſoluendum,* D *cuius præcepti nullam in hac cauſa inuenimus exceptionem.* Vide Matrimonium indiſſolubile, &c. &, Matrimonium vt ſoluatur, &c.

Matth. 5 & 19.

Leproſi liberè poſſunt nubere, &c.

1. Corinth 7.

Leproſi Paſtores.] LVCIVS III. Lincoliẽſi Epiſcopo, & habetur parte 37. prædicti Concilij Lateranenſis ſub Alexandro III. cap. 4. *Super eo quod quæſiſti de rectoribus Eccleſiarum, lepra macula adeo infectis, quod altari nulla poſſunt ratione deſeruire, neque ſine magno ſcandalo illorum, qui ſani ſunt, ingredi Eccleſiam. Hoc tuam volumus fraternitatem tenere, quòd eis dandus eſt coadiutor, qui curam habeat animarum, & de facultatibus Eccleſiæ, ad ſuſtentationem ſuam congruam recipiat portionem.*

Lucius 3.

LEGISLATOR.

Philo Iudæus.

Legiſlatoris munus.] PHILO IVDÆVS lib. 2. Vitæ Moſeos, non longè à principio. *Cæterùm antè omnia tractandum de Legiſlatoris habitudine. Non ignoro quòd in legiſlatore, primò requirantur omnes virtutes integræ: ſed quemadmodum in familijs alij propiùs cognati ſunt, quam alij, quamuis in eadem cognatione: ſic quibuſdam rebus certæ virtutes naturaliter coherent propiùs, reliquæ minus familiares habentur. Facultatis legiſlatoriæ quatuor hæc ſunt coniunctiſſima: Charitas erga proximos, Iuſtitia, amor virtutum, & vitiorum odium. Quiſquis enim ad leges fingendas animum appulit, ab his cauſis ſingulis permotus*

Quatuor neceſſaria legiſlatori.

eſt. Si

eſt. Siquidem charitas docet ſententias vtiles proferre in medium, Iuſtitia honoratur, vt equabilitas ſuum cuique tribuens, virtutum amor approbat quidquid natura bonum eſt, & id omnibus dignis exhibet ſine inuidia. Odium autem vitiorum exagitat contemptores virtutis, ſuſpectos habens vt hoſtes humani generis publicos & perpetuos. Hac vel ſingula magnum eſt alicui contingere, mirandum verò ſi vniuerſa vnus poſſit conſequi, &c. Porrò de diuerſis legiſlatoribus tractat LVDOVICVS COELIVS Rhodiginus libro decimo, capite decimo nono lectionum antiquarum. Si licet per otium adi authorem, tractat & POLYDORVS VERGILIVS multis ſermonibus libro 2. de Rerum Inuentoribus, capite 1. de iuris ac legum origine, & qui primi mortalibus leges dederint, & quæ cauſa à principio dandi fuerit. Hos adeas.

Ludouicus Cœlius Rhodiginus.

Polydorus Vergilius.

LEX.

Lex quid.] Supra memoratos authores lege locis citatis: verùm ne tranſeamus ſub ſilentio aliquid breuiter annotabimus. Siquidem BLONDVS FLAVIVS Foliuienſis libro quarto, de Roma Triumphante, paulò antè medium, poſtquam quid ſit ius ciuile, ius prætorium, & honorarium, & ius proprium, &c. definiuit, ſic legis definitionem proſequitur. MARTIANVS (ait) *legumlator elegantiſſimus hanc legum commendationem à Græcis affert, quæ plurimi facienda eſt. Lex vt* DEMOSTHENES ORATOR *diffinit, eſt cui omnes homines decet obedire propter multa & varia, & maximè quia in omnes lex eſt: inuentio quidem ac donum Dei, dogma autem omnium ſapientium, correctio omnium voluntariorum, & non voluntariorum peccatorum, ciuitatis compoſitio communis, ſecundum quam omnes decet viuere qui in ciuitate ſunt. Et Philoſophus ſumma ſtoica ſapientia* CHRYSIPPVS *ſic incipit librum ſuum quem fecit: Lex eſt diuinarum & humanarum rerum notitia: oportet autem eam præeſſe & bonis & malis, & principem & ducem eſſe. & ſecundum hoc regula eſt iuſtorum & iniuſtorum, & eorum quæ natura licita ſunt: præceptorum quidem faciendorum, & prohibitorum non faciendorum.* Lege quod ſequitur. Diuerſarum legum meminit MACROBIVS AVRELIVS libro tertio Saturnaliorum capite decimo ſeptimo & ſequentibus. Similiter & aliam legis definitionem dat AVLVS GELLIVS libro decimo Noctium Atticarum cap. 20. & in diuerſis locis eiuſdem operis diuerſas enumerat leges. Sed nihil ad nos, ad propoſitum redeamus.

Blondus Flauius Foroliuienſis.

Martianus.

Demoſthenes Orator.

Chryſippus Stoicus.

Macrobius Aurelius.

Aulus Gellius.

Lex naturæ.] CLEMENS I. libro primo Conſtitutionum Apoſtolicarum capite ſecundo. *His qui Deo ſunt obedientes vna eſt Dei lex impoſita, quæ ſimplex, vera, vna exiſtit: Quod in te ab altero fieri non vis, id tu in alterum ne feceris. Non vis, vt aliquis in vxorem tuam turpiter coniiciat oculos animo eam vitiandi, nec tu in vxorem proximi tui improbè oculum defigas. Non vis veſtimentum tuum tolli, neque tu alterius veſtimentum tollas. Non vis percuti, contumeliam ferre, petulantiam perpeti, neque tu in alium hæc ipſa commitas.* De hac lege copioſè diſſeruit CLEMENS ALEXANDRINVS libro 1. Stromatum, non longè à fine. TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro contra Iudæos cap. 1. *Ante legem* (inquit) *Moyſi ſcriptam in tabulis lapideis, legem fuiſſe contendo non ſcriptam, quæ naturaliter intelligebatur, & à patribus*

Clemens 1.

Thobiæ 4. Matth. 7.

Clemens Alexandrinus.

Tertullianus Carthaginenſ.

cuſtodiebatur. Nam vnde Noe iuſtus inuentus eſt, ſi non illum naturalis legis iuſtitia præcedebat? Vnde Abraham amicus Dei deputatus, ſi non de æquitate & iuſtitia legis naturalis? Et ſic de cæteris proſequitur prolixo ſermone. Pulchrè quoque de iſta lege ſcribit ORIGENES ADAMANTIVS libro tertio in epiſtolam ad Romanos, exponens illud capite tertio: Scimus quoniam quæcunque lex loquitur, his qui in lege ſunt loquitur, nam hoc ad naturalem legem referri doctiſſimè probat, vt nos in expoſitione eiuſdem capitis alias diffusè tractauimus. Idem libro ſexto in eandem epiſtolam capite ſeptimo, exponens illud: Sine lege enim peccatum mortuum erat: ego autem ſine lege viuebam aliquando. *Aperiè* (ait) *hic, legem naturalem dicit tandiu ignorari à nobis, quandiu ætatis proceſſu non nouimus bonum & malum diſcernere, & à conſcientia noſtra audiremus: loquitur enim intra nos conſcientia, & dicit: non concupiſces. Sed quoniam non ſemper nec ex initio, vt naſcitur homo lex iſta inuenitur in homine, ſed aliquandiu dum ætas nondum patitur ſine hac lege viuitur, ſicut ipſe Paulus fatetur, cum dicit: Ego autem viuebam ſine lege aliquando: in illo tempore quo ſine lege viximus concupiſcentiam neſciebamus. Non dixit, non habebam, ſed dixit, neſciebam, Tamquam quæ eſſet quidem, ignoraretur tamen, quia eſſet concupiſcentia. Vbi autem venit ratio & lex naturalis, locum in nobis proceſſio ætatis inuenit, docere nos cœpit quæ eſſent bona, & prohibere à malis, &c.* Lege AMBROSIVM MEDIOLANENSEM in eoſdem Apoſtoli locos. & eundem epiſtolarum libro nono epiſtola 71. ad Irenæum, vbi illud exponit: vbi non eſt lex nec præuaricatio. *Conſulendũ* (inquit) *arbitratus es cur lata ſit lex, ſi nihil proderat, imo oberat, quæ operaretur iracundiam, & præuaricationem introduceret. Equidem ſecundum interrogationem tuam certum eſt, non fuiſſe legem neceſſariam, quæ per Moyſen data eſt. Nam ſi naturalem legem, quam Deus creator inſidit ſingulorum pectoribus, homines ſeruare potuiſſent, non fuerat opus ea lege, quæ in tabulis ſcripta lapideis implicauit, atque innodauit magis humani generis infirmitatem, quam elaqueauit, atque abſoluit, eſſe autem legem naturalem in cordibus noſtris etiam Apoſtolus docet, qui ſcribit: Quia plerumque & gentes naturaliter ea quæ legis ſunt faciunt, & cùm legem non legerint, opus tamen legis ſcriptum habent in cordibus ſuis. Ea igitur lex non ſcribitur, ſed innaſcitur, nec aliqua percipitur lectione, ſed proſtuo quodam naturæ fonte, in ſingulis exprimitur, & humanis ingeniis hauritur. Quam debuimus vel futuri iudicij metu ſeruare, cuius teſtis conſcientia noſtra tacitis cogitationibus apud Deum ipſa ſe prodit, quibus vel redarguitur improbitas, vel defenditur innocentia. Itaque cum ſemper pateat domino, tum maximè in die iudicij manifeſtabitur, quando occulta cordis in examen venient, quæ putabantur latere, quorum tamen proditio, occultorum ſcilicet, nequaquam noceret, ſi lex naturalis ineſſet pectoribus humanis. Eſt enim ſancta, ſine perfidia, ſine fraude, conſors iuſtitiæ, expers iniquitatis, &c.* Lege reliquum. Pulchrè de eadem lege ſcribit, quam diuidit in tres partes, in capite quinto epiſtolæ ad Romanos. Vide ſi lubeat. Hinc & IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 12. ad populum Antiochenum de creatione hominis, ſic circa medium loquitur. *Ab initio Deus hominem formauit, legem ipſi naturalem indidit. Et quid tandem eſt lex naturalis? Conſcientiam nobis expreſſit, & perſpicuam conſtituit bonorũ & cõtrariorum ſcientiam.*

Origenes Adamantius.

Doctiſſimè interpretatur ſenſum Apoſtoli.

Ambroſius Mediolanenſis.

Lex Moſis non neceſſaria.

Roma. 2.

Ioannes Chryſoſtomus.

Lex naturalis quid?

Lex quid sit.

Exod. 20. Deuter. 5.

Non enim opus habemus discere, quod malum est fornicatio, & bonum continentia, sed ab initio hoc scimus: & vt discas quod ab initio hoc scimus, legislator leges postea ferens, & dicens, Non occides, non intulit, malum enim cades, sed simpliciter, non occides, inquit: prohibuit enim peccatum dumtaxat, non docuit. Quare igitur qui dixit, non occides, non addidit, quod malum cedes? quoniam praueniens conscientia nos hoc docuit, & tamquam scientibus & intelligentibus ita loquitur, &c. Vide quod sequitur.

Contra Simonem Hæreticũ.

Exod. 20.

Tomo 5.

Idem epistola 8. quæ est ad Olympiam statim initio immutabiles naturæ leges confitetur præterea eadem confirmat HIERONYMVS STRIDONENSIS libro 14. commentariorum in Esayam cap. 51. exponens illud: Audite me qui scitis iudicium, &c. & priùs libro 7. commentariorum in eundem cap. 24. exponens illud. Quia transgressi legem sunt, mutauerunt ius, &c. *Audiant* (ait) *Iudæi, qui se solos legem accepisse Domini gloriantur, quòd vniuersa primùm gentes, totusque orbis, naturalem acceperit legem, & idcirco postea lex data sit per Moysem, quia prima lex dissipata est, de qua Apostolus loquitur: Cùm enim gentes quæ non habent legem naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis. Qui igitur has leges obseruauerint præmia consequentur, qui autem neglexerint, eas sustinebunt quæ nunc sermo propheticus comminatur, &c.* Porrò AVGVSTINVS HIPPONENSIS in Psalmum 57. ait. *Manu formatoris nostri in ipsis cordibus nostris veritas scripsit: Quod tibi non vis fieri, alij ne facias. Hoc & antequam lex daretur, nemo ignorare permissus est, vt esset vnde iudicarentur, & quibus non esset data lex, sed ne sibi homines aliquid defuisse quærerentur, scriptum est & in tabulis, quod in cordibus non legebant: non enim scriptum non habebant, sed legere nolebant, oppositum est oculis eorum, quod in conscientia videre cogerentur, & quasi forinsecus admota voce Dei ad interiora sua homo compulsus est dicente scriptura. In cogitationibus enim impij interrogatio erit, vbi interrogatio ibi lex. Sed quia homines appetens ea quæ foris sunt, etiam à seipsis exules facti sunt, data est eis etiam conscripta lex, non quia in cordibus scripta non erat, sed quia fugitiuus eras cordis tui, ab illo qui vbique est comprehenderis, & ad teipsum intro reuocaris, &c.* Lege quæ sequuntur.

Hieronymus Stridonensis.

Rom. 2.

Qui legem naturalem obseruauerit præmia consequetur.

Augustinus Hipponensis.

Psal. 49.

Exodi 32.

Lex Scripta seu lex Moysis.] Ex superiori annotatione datur satis intelligi, quòd propter violationem legis naturalis, lex Moysi fideli populo data. Hinc datæ rationem, & tempus dationis doctissimè prosequitur IOANNES ANNIVS in secundam partem Breuiarij Philonis Iudæi de temporibus. Hic etiam in Berosum Chaldaicum, & Metasthenem Persam clarissima edidit commentaria, quæ cum præfato Breuiario excussa sunt. Prosequitur quoque illud idem EVSEBIVS CAESARIENSIS libro 1. Ecclesiasticæ historiæ capite 1. & NICEPHORVS CALLISTVS clarissimus historiographus libro similiter 1. capite 3. Verùm his præmissis etiam ab exordio patrum testimonia producamus. CLEMENS I. libro 6. Constitutionum Apostolicarum cap. 19. *Cognoscitis* (ait) *Deum per Christum, vniuersamque eius dispensationem à principio institutam, quòd dedit nobis legem simplicem, ad auxilium naturalis legis, puram, salutarem, sanctam, in qua & proprium nomen reposuit, perfecta absoluta, decem præcepta continentem, plena, reprehensione carentem, conuertentiè animas, &*

Quæstio.

Iustinus Martyr.

Lex naturæ.

Lex Moysi à salute hominẽ reuocat.

Ioannes Annius Viterbensis.

Eusebius Cæsariensis.

Nicephorus Callistus.

Clemens I.

Iuuenalis poëta.

Irenæus Lugdunensis.

te vigesimo, subdit.) *Lex est decalogus, quam antequam populus vitulum, hoc est, Apim Ægyptium faceret, Deus tulit voce, qua auribus audiretur: Hæc lex iusta est, ob quam causam lex dicitur, quoniam secundum naturam iustè iudicia facit, quam Simon improbat, putans se ab ea iudicatum supplicium effugere non posse. Hæc lex bona est, sancta, libera, &c.* inquit enim: *Si feceris mihi altare, ex terra facies mihi ipsum. Non dixit, fac, sed, si feceris: non necessitatem imposuit, sed liberæ potestati permisit. Non enim sacrificio opus habet Deus, cum nulla re suapte natura indigeat, sed quemadmodum iam superiori tempore, Deo charus, Abel, & Noe, atque Abraham, & reliqui non rogati, sed naturali lege commoti, sua sponte Deo sacrificia offerebant, à grato animo profecta, ita permittit modo Hebræis non iubendo, sed si voluerint, concedendo, ac si recta animi sententia obtulerint, benignè recipiendo sacrificia ipsorum. Ideo* (inquit) *si sacrificare desideras, non indigenti mihi sacrifica, nulla enim re opus habeo: meus est enim orbis terra & perfectio eius. Cùm verò eius populi homines, huius rei immemores fuerunt, & vitulum pro Deo Deum adorauerunt & inuocauerunt, eique causam profectionis ab Ægypto tribuerunt, dicentes: hi sunt dij tui Israel qui te eduxerunt de terra Ægypti, & colentes similitudinem vituli comedentis fœnum, negauerunt Deum, qui per Mosen visitauerat ipsos in tribulatione ipsorum, &c. Tunc ira incensus Deus, vt qui eos ingratos videbat, obliganit eos vinculis arctissimis oppressione onerum, atque duritiæ catbena, & non amplius dixit, si feceris, sed, fac altare, & assiduè sacrifica, immemor enim es gratiæ. Offer igitur inge holocaustum, vt memor sis mei. Nam quoniam male vsus es libertate, posthac tibi impono necessitatem, atque certis cibis te prohibeo, & animalium mundorum & immundorum delectum tibi præscribo, &c.* Hæc igitur legis ratio secundum Apostolorum traditionem. Interroganti autem Triphoni Iudæo, an qui vixerunt iuxta legem per Mosen traditam, viuent post resurrectionem ex mortuis, IVSTINVS MARTYR sic affirmat in dialogo cum eodem. *Nam Mosis lex* (ait) *præscribit quidquid naturaliter honestum, pium, iustumque est, data propter durum cor populi, & obseruata ab obedientibus, quoniam & illi qui æternas naturæ leges honestissimas sequebantur, Deo placebant, & per hunc ipsum Christum, in resurrectione pariter, tum posteriores, tum illi priores, Noe, Enoch, Iacob, & his similes cateri seruabuntur, cum agnoscentibus hunc Christum esse Dei filium.* (Et paulò post.) *Eos verò, qui agnitum hunc Christum confessi, post defecerunt, quacunque de causa ad legem Mosaycam, simulque Christum Iesum negarunt, nisi ante obitum pœniteant, haudquaquam seruandos pronuncio. Abrahami quoque prognatos semine secundum legem viuentes, nisi ante finem vitæ in hunc Christum crediderint, similiter animo salute caituros, istos præcipuè, qui in suis synagogis detestati sunt hunc Christum atque detestantur, quibus suadeo, vt ad salutem aspirent, caueantque sibi ab ignis æterni supplicio, &c.* Libet hic addere quod IVVENALIS POETA de lege Moysi refert Satyra 14.

Quidam sortis metuentem Sabbata patrem,
Nil præter nubes, & cœli numen adorant.
Nec distare putant humana carne suillam,
Qua pater abstinuit, mox & præputia tollunt,
Romanas autem soliti contemnere leges,
Iudaicum ediscunt, & seruant ac metuunt ius.
Tradidit arcano quodcunque volumine, Moses.

Sed & de lege Moysi doctissimè disserit IRENAEVS LVGDVNENSIS libro 4. contra

hæreses

Tertullianus Carthaginenſis.

hæreſes valent cap. 8. TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro 2. contra Marcionem circa medium Moſaicæ legis ritus, & ſacrificia, atque cæremonias, acriùs propugnat, quandoquidem hæc omnia impoſita ſunt, vt maius malum vitaretur. *Sacrificiorum* (inquit) *onera, & operationum, & oblationum, negotioſas ſcrupuloſitates nemo reprehendat, quaſi Deus talia ſibi propriè deſiderauerit, qui tam manifeſtè exclamat: Quo mihi multitudinem ſacrificiorum veſtrorum. Et quis exquiſiuit iſta de manibus veſtris: ſed illam Dei induſtriam ſentiat, qua populum pronum in Idololatriã, & tranſgreſſionem, eiuſmodi officiis religioni ſuæ voluit aſtringere, quibus ſuperſtitio ſeculi agebatur, vt ab ea auocaret illos, ſibi iubens fieri quaſi deſideranti, ne ſimulachris faciendis delinqueret. Sed & in ipſis commerciis vitæ, & conuerſationis humanæ, domi ac foris aduſque curam vaſculorum omnifariam diſtinxit, vt iſtis legalibus diſciplinis occurrentibus vbique, ne vllo momento vacarent à Dei reſpectu. Quid enim faceret hominem beatum, quàm in lege domini voluntas eius, & in lege domini meditabitur die ac nocte. Quam legem non duritia peromulgauit authoris, ſed ratio ſummæ benignitatis populi potiùs duritiam edomantis, & rudem obſequio fidem operoſis officiis dedolantis, vt nihil de arcanis attingam, ſignificantiæ legis ſpiritalis, ſcilicet, & prophetica, & in omnibus penè argumentis figuratæ. Sufficit enim in præſenti ſi ſimpliciter hominem Deo obligabat, vt nemo eam reprobare debeat, niſi cui non placet Deo deſeruire, &c.* Hinc

Gregorius Nazianzenus.

GREGORIVS NAZIANZENVS oratione in ſanctum Paſcha. *Propterea* (ait) *lex nobis in ſubſidium datur, tamquam vallum quoddam inter Deum, & Idola medium, vt ab illis nos abduceret, ad illum verò reduceret, ac paruum quid ſub initium concedit, vt etiam quod maius eſſet accipere poſſet. Sacrificium enim eouſque concedit, vt Deum eſſe oſtenderet, inde tempore ſuo ſacrificia quoque diſſolueret, ac ſapienter nos parua ſubalternauit ſurreptione, iamque perſuaſione exercitatos ad Euangelium traduxit. Sic itaque & propter hæc lex ingreſſa eſt ſcripta in Chriſto nos congregans, & iſta ſacrificiorum eſt ratio, quemadmodum meus oſtendit ſermo, &c.* Lege quod ſequitur.

Epiphanius Cypri.

Denique EPIPHANIVS CYPRI libro primo, contra hæreſes, hæreſi octaua contra Epicureos. *Quæ ipſis* (ait) *guſtanda eſſent, & quæ reprobanda, aliáque qua legis diſtinctione ſeruare ipſis præceptum eſt, nondum manifeſtè adnotatum eſt. Vbi verò egreſſi eſſent ex Ægypto, in ſecundo exitus ipſorum anno, legiſlatione Dei digni ſunt, per ipſius Moſis manum. Lex autem à Deo ipſis data inſtar pædagogi, ſicut etiam erat lex pædagogus: corporaliter quidem diſtinctionem faciens, ſpiritualem verò habens expectationem. Docebat circumcidi, ſabbatum agere, decimare omnes ipſorum fœtus, & omnia quæ apud ipſos gignebantur, ab homine vſque ad pecus, & primitias dare, & quinquageſimam, & trigeſimam: credere Deo ſoli, ipſumque colere, & in Monarchia quidem ac vnius principatu prædicabatur nomen, in Monarchia verò Trinitas ſemper annunciabatur, & inter eminentiſſimos apud ipſos credebatur, hoc eſt, prophetas & ſanctos, ſacrificiáque ac cultus diuerſos vniuerſorum regi Deo in deſerto offerebant in celebritate, fixorum tentoriorum à Moſe conſtructa per formas ipſi à Deo indicatas, &c.* Vide reliquum. Et

Trinitas in veteri lege innotuit.

Auguſtinus Hipponenſis.

AVGVSTINVS HIPPONENSIS propoſitione tricesima in epiſtolam ad Romanos. *Data eſt Lex ad oſtendendum, quàmis vinculis peccatorum conſtringerentur, qui de ſuis viribus ad implendam iuſtitiam præſumebant. Sic abundauit peccatum concupiſcentia, ex prohibitione ardentior facta eſt, & peccantibus contra legem prauaricationis crimen acceſſit.* Lege quod ſequitur.

Lex Gratiæ ſeu lex Euangelij] Diſce & ex ſuperiori huius propoſitionis veritatem, tum etiã diligenter attende quod ſequitur. CLEMENS I. libro 6. Conſtitutionum Apoſtolicarum, cap. 22. *Chriſtus Dei filius cum veniſſet legem ratam habitam impleuit, inducta ſuſtulit, ſi non omnia, at grauiora, legem confirmans, hoſtem imponens voluntatemq; humanam rurſum dimiſit liberam, vt non hic temporaneæ mortis iudicium exerceat, ſed in alio ſtatu rationes ſit cogniturus.* (Et paulo poſt.) *Quòd ſi ante ſuum aduentum loco ſacrificij cor mundum poſtulabat, & ſpiritum contritum, modò cum iam venerit multo magis hæc, quæ per ſanguinem fiebant, eum dicimus ſuſtuliſſe. Suſtulit autem cum prius illa impleuerit: etenim circumciſus eſt & aſperſus, ſacrificia quoque obtulit & holocauſta, atque aliis moribus vſus eſt, ipſeque legiſlator effectus eſt perfectio legis, non ſublata lege naturali, ſed extinctis his quæ per deuteroſim inducta fuerant; quamquam non omnibus.* (Et ſubdit cap. 23.) *Neque verò naturales affectiones exciſi in ſe ſit, ſed illarum exuperantiam.* (Et infrà.) *Nec ſuſtulit à nobis legem, ſed vincula. Nam de lege Moyſes inquit: Ne diuaberis verbum, quod ego tibi mando, ſedens domi ſurgens & ambulans, & Dauid ait: In lege domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Vbique enim nos legibus obſequentes eſſe vult, non legum contemptores.* Porrò non obſeruanda legalia. Idem apertè cap. 30. eiuſdem libri indicat. Præterea de lege Gratia quomodo in veteri continebatur, & veterem deſtruxerit ſuo aduentu, docet apprimè. IRENÆVS LVGDVNENSIS lib. 4. cap. 8. & 21. vbi oſtendit vnius & eiuſdem eſſe ſubſtantiæ, quæ ſecundum legem ſunt, & quæ ſecundum Euangelium, & quemadmodum nouum teſtamẽtum prædicatum eſt à Prophetis. Hoc

Clemens I.

Legis veteris abrogatio quã tum ad ea quæ cæremonialia & grauiora erant.

Deuteron. 6. Pſal. 1.

Irenæus Lugdunenſis.

ORIGENES ADAMANTIVS hom. 11. ſuper Numeros, cùm illud exponit: niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquam Scribarum, &c. *Chriſtus nos redemit* (inquit) *de maledicto legis, non nos redemit de maledicto mandati, nec de maledicto teſtimonij, nec de maledicto iudiciorum, ſed de maledicto legis, id eſt, ne ſubiecti eſſemus circumciſioni carnis, nec obſeruationi ſabbatorum, aliiſque horum ſimilibus, quæ non in mandatis, ſed in lege dicenda ſunt contineri. Quomodo ergo abundat iuſtitia noſtra pluſquam Scribarum & Phariſeorum, ſi illi de fructibus terræ ſuæ guſtare non audent, priuſquam primitias ſacerdotibus offerant, & Leuitis decimæ ſeparentur: & ego nihil horum faciens, fructibus terræ ita abutar, vt ſacerdos neſciat, Leuites ignoret, diminutum altare non ſentiat. Illud ſanè neceſſariò commouendum eſt, quod lex dupliciter dicitur. Nam generaliter omnia iſta, hoc eſt, mandatum, iuſtificationes, præcepta, teſtimonia, iudicia, lex appellantur. Specialiter autem pars aliqua ex his, quæ in lege ſcripta ſunt, lex dicitur, vt ſunt iſta de quibus ſuperius diſſeruimus. Generalis autem lex ſignificatur, verbi gratia, vt cùm de Saluatore dicitur: Quia non venit ſoluere legem, ſed adimplere. Et item alibi: Plenitudo ergo legis eſt dilectio: In quo vtique omnia ſimul quæ ſcripta ſunt in lege, legem nominauit. Hæc diximus aſſerentes mandatum de primitiis frugum vel pecorum debere etiam ſecundum litteram ſtare, &c.* Quomodo autem Chriſtus legem veterem per nouam deſtruxerit, eam docet libro 3. in epiſtola ad Romanos, cap. [illegible] militer & contra Celſum libr. 7. IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 1. in [illegible] ſtatim in initio. *Poſtquam* (ait) *omnis*

Origenes Adamantius.

Attende quomodo Chriſtus legem non ſoluerit.

Lex dupliciter dicitur. Nota hæc diligenter.

Ioannes Chryſoſtomus.

populus Iudæorum in vitiorum ima delapſus eſt, neceſſario iam inda littera dantur ac tabulæ, & ea quæ per has adminiſtratur admonitio, & hoc non tantùm veteris teſtamenti ſanctis, ſed etiam noui accidiſſe perſpicimus. Si quidem nec Apoſtolis ſcriptum aliquid, ſed pro litteris ſancti Spiritus ſe illis daturum gratiam repromiſit: Ille (inquit) docebit vos omnia. Atque vt diſcas, quia hoc ſit multò illo melius, audi Dominum per prophetam loquentem: & diſponam, inquit, vobis teſtamentum nouum. (Et infrà.) *Diligenter hæc quæ ſcripta ſunt ponderemus, & diſcamus quemadmodum vetus lex promulgata ſit, quemadmodum etiam nouum ſit conditum teſtamentum. Quonam igitur modo illa lex tunc data eſt, & vbi, & quando, &c. Poſt Ægyptiorum profectò perniciem, in heremo, in monte Sina, & fumo & igne aſcendente de monte, & tuba terribiliter inſonante, & tonitruo crebrius comminante, & coruſcante fulgure, & Moſe in ipſam Caliginem nubis intrante. In nouo verò non ita. Non enim in heremo, neque in monte, non cum fumo & caligine, non cum tenebris & procellis, ſed lucente prorſus die, in domo ſedentibus ſanctis multa cum manſuetudine vniuerſa fiebant. Si quidem adhuc illis ferocioribus & effrenioribus humano quodam terrore opus erat, vt ſolitudine, monte, igni, fumo, tubarum ſono, & cæteris talibus: ſublimiores verò ac perfectiora doceri faciles, & qui iam corporalium intellectum vſu virtutis exceſſerant, horum, quæ diximus, non egebant. Quòd ſi & ſuper Apoſtolos factus eſſe ſonus refertur, non propter ipſos tantùm, ſed ob præſentiam factus eſt Iudæorum, propter quod & diuiſus ille in ſpecie linguarum ignis apparuit. Si enim poſt hæc etiam mirabilia, dixerunt, quia pleni eſſent muſto Apoſtoli: quanto magis ſi nihil tale vidiſſent. Et in veteri quidem teſtamento cùm Moſes aſcendiſſet in montem deſcendit Deus: in nouo verò cùm noſtra in cœlum, imò in ipſum regalem thronum, eſſet euecta natura, ſpiritus ſanctus deſcendit de cœlo. Qui ſi eſſet minor, vt etiam blaſphemat impietas, nunquam illa quæ aduentu eius facta ſunt maiora eſſent magiſque miranda: Nam & tabulæ iſtæ ſunt abſque dubio meliores, & virtutum merita clariora. Non enim deſcenderunt Apoſtoli de monte tabulas lapideas afferentes in manibus, ſed ſanctum ſpiritum mente portantes, & theſaurum quendam dogmatum donorumque geſtantes, cunctorumque fontem ex ſe effundentes bonorum omnia circuibant, viuiq; quidē libri, viuaq; leges effecti per gratiæ largitatem, &c.* Et Epiph. Cypri lib. 1. contra hæreſes hæreſi 8. contra Epicureos. *Figura* (inquit) *in lege fuerunt, veritas autem in Euangelio. Illic enim circumciſio fuit carnalis, quæ inſeruit temporis vſque ad magnam circumciſionem, hoc eſt, baptiſmum, qui circumcidit nos à peccatis, & obſignat nos in nomen Dei. Et erat illic Sabbatum detinens nos in magnum ſabbatum, hoc eſt, in requiem Chriſti, vt in Chriſto ſabbatum agamus à peccatis. Et erat illic agnus irrationalis, qui ſacrificabatur, deducens nos ad magnum agnum ac cœleſtem pro nobis & toto mundo mactatum: Et erat illic decimatio, muniens nos, vt ne ignoremus litteram, iota, denarium numerum, primum elementum nominis Ieſu, &c.* Avgvstinvs Hipponensis lib. de Spiritu & littera. *Lex data eſt, vt gratia quæreretur: gratia data eſt, vt lex impleretur. Neque enim ſine vitio implebatur lex, ſed vitio prudentiæ carnis, quod vitium per legem demonſtrandum, per gratiam ſanandum fuit. Quod enim impoſſibile erat legi, in qua infirmabatur per carnem, miſit Deus filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne, vt iuſtitia legis impleretur in nobis, qui non ſecundum carnem ambulamus, ſed ſecundu-*

Apoſtolis ſcriptum nil tradidit Chriſtus. Ioann. 14. Ieremiæ 31.

Actum 2.

Exodi 19.

Epiphanius Cypri.

Auguſtinus Hipponenſis.

A Lege eumdem lib. 4. contra epiſtolas duas Pelagianorum cap. 5. & alijs in locis.

Lex humana ſeruanda.] Calixtvs I. epiſt. 2. ad Epiſcopos Galliæ. *Quis dubitat leges humanas rationi & honeſtati non repugnantes eſſe amplectandas, præſertim vbi vel publica conſulunt vtilitati, vel Eccleſiaſticæ dignitatis authoritatem defendunt, ac pio adminiculo tuentur, &c.* Et Cyrillvs Hierosol. Cathecheſi 17. illuminatorum Hieroſolymis, humanas leges homines obligare demõſtrat, vt dicemus in vocabulo Traditio. Hoc & manifeſtè docet Ioan. Chrysostomvs hom. 17. in Matthæum, exponens illud: neque per caput tuum iuraueris. Sic quoque docet Avgvstinvs Hipponensis lib. de libero arbitrio cap. 6. *Iſta lex quæ litteris promulgatur, hominibus hac vita viuentibus opitulatur* (Et infrà.) *Lex illa quæ ſumma ratio nominatur, cui ſemper obtemperandum eſt, & per quam mali miſeram, & boni beatam vitam merentur, per quam denique illa, quæ temporalis vocatur, rectè fertur rectéque mutatur, non poteſt cuiquam intelligenti non incommutabilis, æternaque videri, quia non poteſt aliquando iniuſtum eſſe, vt mali miſeri, boni autem beati ſint. Vnde iſta æterna & incommutabilis lex eſt.* Lege eundem libro primo quæſtionum veteris & noui teſtamenti quæſt. 4. & ea quæ ſuperiùs diximus.

Calixtus 1.

Cyrillus Hieroſolymitanus

Ioannes Chryſoſtomus.

Auguſtinus Hipponenſis.

Lex tricennalis ſiue 30. annorum, & trium atque 4. annorum.] Sæpiùs huius legis fit mentio in decretis patrum, vt iam meminimus vocabulo, Beneficia, vbi de illa, quæ dicitur lex 3. & 4. annorum dicitur, actum eſt: dictione verò, Facultates Eccleſiæ non rapiendæ, &c. ex Concilio generali 8. cano. 8. de lege 30. annorum iam diximus. Verùm hic quædam reſeruata ſunt, ſcitu quidem & lectu vtilia, quæ paucis inſinuabimus. Mentio autem fit huius legis in Concilio Chalcedonensi generali 4. actione 15. canone 17. & allegatur à Grat. cauſa 16. quæſt. 3. cap. per ſingulas. *Per ſingulas Eccleſias, ruſticanas parochias in poſſeſſionibus manere apud eos immobiles, qui eas retinent Epiſcopos, & maximè qui eas ſine violentia iam per triginta annos tenentes gubernauerunt. Si verò intra triginta annos etiam facta fuerit, aut fiat de his altercatio, licere eis qui ſe dixerunt læſos propter eas, mouere apud Synodum prouinciæ certamen. Si quis verò putauerit ſe à proprio Metropolitano grauari, apud Primatem Diœceſeos agat iudicium. Si verò qualibet ciuitas per authoritatem imperialem renouata eſt, aut ſi renouetur in poſterum, ciuilibus & publicis ordinationibus, etiam Eccleſiarum parochianarum, ſequatur ordinatio.* Hæc conſtitutio facta eſt, propter Anaſtaſij Epiſcopi Nicæni, & Eunomij Epiſcopi Nicomedienſis contentionem, quæ ventilata fuerat actione 13. huius Concilij Chalcedonenſis: eò quòd Anaſtaſius ſe Metropolitanũ iactans vſurpauerat Eccleſiam Barſilinopolitanam, & clericos eiuſdem Eccleſiæ præſumpſerat excommunicare, cùm nihil iuris haberet, ſed eſſet ſubdita hæc parochia, Eccleſiæ Nicomedienſi. Ideo hæc lex facta eſt, vt vnicuique iura ſeruentur. Vide, Parochia, Prouincia, & Metropolitanus, &c. Hunc autem canonem allegat & confirmat Concil. Gener. VI. Conſtantinop. 3. cano. 25. & Conc. Trivr. c. 14. Vide etiam vocabulum, Decimæ, &c. mentio fit eiuſdem legis Tricẽnalis in epiſt. Gelas. I. ad Epiſ. Siculos c. 2. & allegat Grat. cauſa 13. q. 2. cap. Facultates, &c. *Illud annectis placuit, vt ſi, quod abſit, Facultates Eccleſiæ, nec non & diœceſes, quæ à aliquibus poſſidentur Epiſcopis, iure ſibi vendicent*

Lex Tricenalis valde aduertenda.

Concilium generale 1.

Concilium Chalcedonenſe generale 4.

Cauſa huius ordinationis.

Concilium Conſtantinop. 3. generale 6. Concilium Triburiense. Gelaſius 1.

quod

quod Tricenalis lex concluſit: quia & filiorum noſtrorum principum, ita emanauit authoritas, vt vltrà triginta annos nulli liceat pro eo appellare, quod legum tempus excluſit. Vide, facultates Eccleſiæ. &c. loco ſupra allegato. Idem alia epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ. *Repetii* (ait) *non poſſunt, quæ triginta annis quiete poſſidentur. Poſt quingentos* (ait) *annos conſtituta Chriſti quoſdam audio velle ſubuertere, cùm 30. annorum lex hominum non poſſit abrumpi.* Hoc Gelaſij decretum profert & Buchardus libro 3. decretorum cap. 149. Concilium ARVERNENSE, vt habetur in codice 16. librorum partialium libro 1. cap. 20. *Quicunque Epiſcopus alterius Epiſcopi Dioceſim per triginta annos, ſine aliqua interpellatione, poſſederit, admittenda non eſt contra eum actio repoſcendi, niſi intra terminum: extra verò nullo modo, ne dum diœceſis definditur prouinciarum termini confundantur.* Hæc lex iterum confirmatur in Concilio HISPALENSI II. canone 2. vbi diſceptatio ſoluitur de quadam parochia, quam contendebant ad ſe duo Epiſcopi pertinere. Et ad hanc autem miſi ſunt, qui conſiderarent, ſi hæc Baſilica ſeu Parochia verè eſſet in diœceſi huius qui poſſidebat, & tunc competitor nil vltra ſperaret, ſin autem non poſſet ex limitibus, vel alio teſtimonio agnoſci, & longa temporis profertur retentio appellatio repetentis Epiſcopi non valeret, quia illi tricenalis obiectio ſilentium imponet, & hoc & ſecularium principum edicta præciperent, & præſulum Romanorũ decerneret authoritas. Sin verò infra metas tricennalis temporis extra alienos terminos Baſilicæ iniuſta retentio repetitur, repetentis Epiſcopi iuri, ſine mora reſtituetur. Idem repetit & Concilium TOLETANVM IV. canone 33. & allegat Gratianus cauſa 16. quæſt. 3. cap. Quicunque Epiſcopus. ſed omninò eadem ſunt verba, quæ modo ex Concilio Aruernenſi protulimus, & ideo non eſt fas repetere. Subdit autem cano. 34. & allegatur ibidem cap. Sicut, &c. *Sicut Diœceſim alienam Tricenalis poſſeſſio tollit, ita territorij conuentum non adimit. Ideoque Baſilica, quæ noua condita fuerint, ad eum proculdubio Epiſcopum pertinebunt, cuius conuentus eſſe conſtiterit.* Hoc allegatur à Buchardo etiam lib. 3. cap. 147. qui etiam cap. 150. profert Concilium MATISCONENSE cano. 7. ſic dicens. *De rebus Eccleſiarum, quæ ab eis per 30. annorum ſpatium ſine vlla interpellatione poſſeſſa ſunt, teſtimonia non recipiantur, ſed eo modo contineantur, ſicut res ad fiſcum dominicum pertinentes contineri ſolent.* Et Concil. TOLETANVM IX. cano. 8. allegatur à Gratiano cauſa 16. quæſt. 3. cap. Si ſacerdos, &c. *Si ſacerdos vel miniſter dum gubernacula Eccleſiarum adminiſtrare videtur, contra Patrum ſanctiſſimas ſanctiones de rebus Eccleſiæ definiſſe aliquid dignoſcitur, non ex die quo talia ſcribendo decreuit, ſed ex quo talia moriendo definita reliquit, ſupputationis ordo ſubſtabit. Numquam enim ad Triennium* (tricennium ponit Gratianus loco allegato, quia in hac quæſtione de tricennali lege loquitur) *temporis pertinebit irritè hoc indicantis, quia ſtatus contractuum initia non ſumpſit ab origine aquitatis.* Et in Concilio LATERANENSI ſub Alexandro 3. parte 38. cap. 1. 2. 3. & 4. Lex tricennalis multipliciter approbatur. *Qui decimas, vel aliud ſe poterit probare per 30. annos quiete & inconcuſſe poſſediſſe, per tres perſonas idoneas, ea deinceps ſine inquietatione poſſideat.* Allegatúrque ibi CLEMENS ALEXANDR. in libris Stromatum, vbi ait, ab Euphegio ſeu Euphemo legiſlatore, propter vitandam miſerorum ſegnitiem, & longi temporis errorem, & confuſionem vigorem legis impoſitum tricennali & quadragenali poſſeſſioni. Allegatur etiam GREGOR. I. Syracuſæ Epiſcopo cap. 6. eiuſdem partis. *Ne religioſorum* (ait) *virorum corda Eccleſiaſticarum rerum contentio à mutua, quod abſit, charitate diſiungat, magna eſt ſolicitudine ſtudendum, vt ſubtilium finem res poſſit in altercationem deducta percipere.* (Et infra.) *Hortamur ergo, vt ad loca prædicta, de quibus contentio eſt, Actoratis accedere, & vtraque parte conſtituta, cominus loca, quæ in lite ſunt, veſtra faciatis præſentia terminari: 40. tamen annorum ab vtraque parte ſeruata præſcriptione.* Et cap. 7. ſubditur. *Sanctorum patrum authoritas, & humanæ leges, irrefragabiliter conſtituentes confirmauerunt, & nos in præſenti Concilio cum omnibus qui adſunt nobiſcum inuiolabiliter confirmamus, vt omnes poſſeſſiones ad ſingulas prouincias noſtrorum fratrum pertinẽtes, à quibus per triginta annos poſſeſſa ſunt, quietè & ſecurè abſque ſynodali proclamatione perpetuo detineantur, nullaque vox audiendi alicui aduerſario concedatur.* Iterum repetitur cap 8. ſequenti. Vide etiam in locis quos ſupra aſſignauimus.

Concilium Aruernenſe.

Concilium Hiſpalenſe 1.

Concilium Toletanum 4.

Concilium Matiſconẽſe 1. vel 2.

Concilium Toletanum 9.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3. Alexand. 3. Salernitano Epiſcopo, & Rhemenſi Epiſcop & Abbatis & Monachis S. Andreæ.

Clemens Alexandrinus.

Gregorius 1.

Confirmatio legis 30. annorum.

Concilium Moguntinenſe 4.

Rom. 5.

Roman. 14.

Concilium Araſicanũ 1.

Concilium Aurelianenſe 4.

Concilium Toletanum 3.

Concilium Toletanum 4.

Concilium Agathenſe allegatur à Gratiano diſtinct. 87. cap. Libertos.

LIBERTAS.

Libertas Chriſtiana quæ ſit.] Quia tantoperè de libertate contendunt hæretici quam efflagitantur. & vi atque cruore perſequuntur, quę illa ſit libertas, quæ Chriſtianis amplectenda eſt. patres Concilij MOGVNTINENSIS IV. cap. 10. ſic docuerunt, poſtquam præcepta Dei non eſſe impoſſibilia affirmarunt vt dicemus in vocabulo, præceptum, &c. *Eam* (aiunt) *libertatem ſuam* (quam lex ſpiritus, quæ eſt ipſa charitas diffuſa in cordibus noſtris affert) *Chriſtiani intelligant, non vt non impleant ea quæ in mandatis Dei exiguntur, ſed quatenus ad ea ad implenda, non vt alij homines pœnarum metu & imperio legis compellantur, ſed ea iam non inuiti, imò verò volentes faciant, ita vt obedientia ipſorum, ſecundum animi promptitudinem & in rectè factis lætitiam, vera libertas, ſecundum præcepti adimpletionem, plena & pia ſeruitus exiſtimetur. Alioqui cupiditatibus frena laxare, & carnis curam ſecundum eius deſideria facere, non Chriſti libertas, ſed pernicioſa diabolo ſeruitus reputanda eſt.*

LIBERTVS.

Liberti Eccleſiæ non opprimendi.] Concilium ARAVSICANVM I. ſub Leone 1. can. 7. allegatur ab Iuone lib. 2. decretorum. *In Eccleſia manumiſſos, & per teſtamentum Eccleſiæ commendatos, ſi quis in ſeruitutem, vel obſequium, vel ad colonariam conditionem imprimere tentauerit, animaduerſione Eccleſiaſtica coercebitur.* Et Concilium AVRELIANENSE IV. ſub Pelagio 1. cano. 9. *Si Epiſcopus de ſeruis Eccleſiæ libertos fecerit numero competenti, in ingenuitate permaneant, ita vt ab officio Eccleſiæ non recedant.* Eadem omninò iubet Concilium TOLETANVM III. cano. 6. & allegat Gratianus cauſa 12. quæſt. 2. cap. de libertis. addit autem. *Ab aliis quoque libertate traditi, & Eccleſiis commendati, patrocinio Epiſcopi colligantur, & ne cuiquam donentur, à principe hoc Epiſcopus poſtulet.* Et Concilium TOLETANVM IV. cano. 71. allegatur à Gratiano diſt. 87. cap. liberti. *Liberti qui à quibuſcunque manumiſſi ſunt, & Eccleſiæ patrocinio commendati exiſtunt, ſicut regula antiquorum patrum ſtatuerunt, ſacerdotali defenſione, à cuiuſlibet inſolentia pro[illegible]antur, ſiue in ſtatu libertatis eorum, ſiue in peculio [illegible] habere noſcuntur.* Vide in vocabulo, Eccleſia, &c. & quod ſequitur. Eadem [illegible]m AGATHENSE cano. 29.

Liberti Eccleſiæ à quo, & qualiter fieri debeant.] Concilium TOLETANVM IV. canone 67. allegatur à Gratiano cauſa 12. quæſt. 2. cap. Epiſcopus. *Epiſcopus qui mancipium iuris Eccleſiæ, non retento Eccleſiaſtico patrocinio,* (Vide ſequentem diſtinctionem) *manumitti deſiderat, duo meriti eiuſdem & presbyteri coram Concilio Eccleſiæ cui præeminet, per conuocationem, ſubſcribentibus ſacerdotibus, offerat, vt rata & inſita innouetur diffinitio commutantis. Tunc enim liberam, manumiſſionem ſine patrocinio Eccleſiæ concedere poterit, quia cum, quem libertati tradere diſponit, iam iuris proprio acquiſiuit. Huiuſmodi autem liberto aduerſus Eccleſiam, cuius iuris extitit, accuſandi vel teſtificandi denegetur ſententia. Quod ſi præſumpſerit, placet, vt ſtante commutatione in ſeruitutem propriæ Eccleſiæ reuocetur, cui nocere conatur.* Quòd autem aliter non poſſit libertos facere Epiſcopus. Idem Concilium cano. 66. declarat, & allegatur à Gratiano cauſa 12. quæſt. 2. capite, Et ſi illi. *Et ſi illi, qui nulla ex rebus ſuis pauperibus Chriſti diſtribuunt, æterni iudicis voce in futuro condemnabuntur, quanto magis hi qui auferunt Pauperibus, quæ non dederunt. Quapropter Epiſcopi, qui nihil ex proprio ſuæ Eccleſiæ Chriſti compenſauerunt. Hanc diuinam ſententiam metuant, & libertos ex familiis Eccleſiæ ad condemnationem ſuam facere non præſumant. Impium eſt enim, vt qui res ſuas Eccleſiæ non contulerit, damnum inferat, & iuri Eccleſiæ alienare contendat. Tales ergo libertos ſucceſſor Epiſcopus abſque aliqua oppoſitione ad ius Eccleſiæ reuocabit, quos eos non æquitas, ſed improbitas abſoluit.* Et canone 68. *Statuit, vt ſacerdotes, qui aut res ſuas Eccleſiis relinquunt, aut nihil habentes aliqua tamen prædia aut familias, Eccleſiis ſuis conquirunt, licebit illis aliquos de familiis eiuſdem Eccleſiæ manumittere iuxta rei collatæ modum, quem antiqui canones decreuerunt, ita vt cum peculio & poſteritate ſua ingenui ſub Patrocinio Eccleſiæ maneant, vtilitates inuictas ſibi, iuxta quod potuerint, proſequentes.* Hinc de alijs libertis Concilium GENERALE VI. Conſtantinopolitanum 3. canone 85. *Seruos, qui à ſuis dominis manumittuntur, ſub tribus eo honore frui teſtibus decernimus, qui præſentes libertati vires & firmitatem adferent, & vt his quæ ipſis facta fides habeatur, efficiant.* Plura de his IVSTINIANVS IMPERATOR libro 3. inſtitutionum differit titulo 8. de ſucceſſione libertorum, qui incipit: Nunc de libertorum bonis videamus, &c. Et titulo 9. de aſſignatione libertorum, ſic incipit: In ſumma (quod ad bona libertorum attinet) admonendi ſumus &c. Vide ſequentia.

Liberti Eccleſiæ ab ea non recedant, & qui contumaciter receſſerint reuocandi.] Hoc in ſuperiori diſtinctione probatum eſt, nam ſub hac conditione liberti efficiuntur, vt Eccleſiæ perpetuò famulatum exhibeant & ſeruiant, ſicut antè à patribus ſtatutum eſt. Vnde Concilium AGATHENSE cano 49. *Libertos* (ait) *quos Sacerdotes vel Diaconi de Eccleſia ſibi commiſſa facere voluerint, actus Eccleſiæ proſequi iubemus: & quòd ſi facere contempſerint, placuit eos ad proprium reuerti ſeruitium.* Hinc Concilium HISPALENSE II. canone 7. decretum ſtatuit de ſeruis Eccleſiæ contumacibus & ſuperbis atque ingratis, propter quendam, de quo ſuggeſtum eſt Concilio prædicto, quòd poſtquam libertati datus eſt proprium voluit Epiſcopum veneficis artibus extinguere, & patronam Eccleſiam libertatis immemor prædemnauit. Actio igitur aduer[ſus] canonum ac legum authoritate direct[a] immeritæ libertatis damno mulctatus, ad ſeruitutis nexum reuocetur, vt quorum libertas pernicioſa eſt ſit ſalutifera ſeruitus. & qui ſuperbire nouerunt adepta libertate prædicti, diſcant obedire ſubiecti. Hinc ſuffragatur Concilium TOLETANVM IV. canone 69. & allegatur à Gratiano cauſa 12. quæſt. 2. cap. Liberti. *Liberti Eccleſiæ, quia nunquam moritur eorum patrona, à patrocinio eiuſdem nuſquam diſcedant, nec poſteritas quidem eorum, ſicut priores canones decreuerunt. Ac ne forte libertas eorum in futura prole non pateat, ipſáque poſteritas naturali ingenuitate obnitens, ſe ſe ab Eccleſiæ patrocinio ſubtrahat, neceſſe eſt vt tam hi liberti, quam ab eis progeniti profeſſionem Epiſcopo ſuo faciant, per quam ex familia Eccleſiæ libertos effectos ſe eſſe fateantur, eiuſque patrocinium non relinquant, ſed iuxta virtutem ſuam, obſequium ei vel obedientiam, præbeant.* Et ſubdit canone 70. & allegatur ibidem. *Liberti Eccleſiæ, quia patrocinio eius diſcedentes quibuſlibet perſonis adhæſerunt, ſi admoniti redire contempſerint, manumiſſio eorum irrita ſit, quia per inobedientiæ contemptum ingrati actione tenentur.* Hæc decreta repetit & confirmat TOLETANVM VI. capite 9. & allegatur ab eodem Gratiano cauſa 12. quæſt. 2. cap longinquitate, &c. loquens præcipuè de præmiſſa profeſſione libertorum, tum addit. *His nos adiicimus, vt quoties curſum vitæ ſacerdos impleuerit, & de hac vita migrauerit, mox cum ſucceſſor eius aduenerit, omnes liberti Eccleſiæ, vel ab eis progeniti chartulas ſuas in conſpectu omnium debeant ipſi, qui ſubſtituitur Pontifici, publicare, & profeſſiones ſuas in conſpectu Eccleſiæ renouare, quatenus ſtatus ſui vigorem & illis obtineant, & obedientia eorum Eccleſia non careat. Si autem aut ſcripturas libertatis ſuæ intra annum ordinationis noui Pontificis manifeſtare contempſerint, aut profeſſiones renouare, vacua & inanes chartulæ ipſæ remaneant, & illi origini ſuæ redditi ſint perpetuo ſerui.* Idem canone 10. *Et enim decet, vt hi, quorum parentes titulum libertatis de familiis Eccleſiæ perceperunt, intra Eccleſiam, cui obſequium debent, cauſa eruditionis enutriantur. Contemptus quippe eſt patronorum, ſi ipſis neglectis, aliis ad educandum detur progenies manumiſſorum. Itaque cenſemus, vt ſine ſtatus ſui præiudicio, ab Epiſcopo habeantur in doctrinæ obſequio, quatenus & illis reddant debitum famulatum, & nullum patiantur ſuæ ingenuitatis detrimentum. Eos verò, qui aliter quàm ſententia noſtra decreuit, agere tentauerint, inuitos iubemus, ab Epiſcopis ad hoc ipſum reduci. Quòd ſi forte parentes eorum eos pontificibus ſuis dare contempſerint, & alios ſibi patronos adoptauerint, ingratorum feriantur lege libertorum.* Eadem renouat Concilium TOLETANVM IX. canone 15. & 16. *Libertis* (ait) *Eccleſiæ, eorumque propagini, ex omnibus, quæ de iure Eccleſiæ noſcuntur habere, nil licebit in extraneum dominum, tranſactione quacunque deducere, ſed ſi ex his qualibet vendere fortaſſe voluerint, ſacerdoti eiuſdem Eccleſiæ offerant conuenienter emenda, earumque precia rerum, vt eis placuerit, aut diſpenſent, aut habeant. Nam & in dominium partis alterius, rei ſuæ cenſum nullo modo tranſire permittimus. Suis autem filiis vel propinquis eiuſdem Eccleſiæ vel ſeruitio, vel patrocinio ſubiugatis, quæcunque vendere vel donare voluerint, aditus omninò patebit.* Vide in vocabulo, Seruus, & ea quæ ſequuntur.

Liberti an contrahere valeãt] Satis hoc innuitur ex præcedentibus decretis, vbi frequentiùs de filijs libertorum fit mentio. Verumtamen Concilium TRIBVRIENSE, can. 38. *Statuimus*

Concilium Toletanum 4.

Liberti nõ poſſunt ſtare contra ſuam Eccleſiam.

Concilium generale 6.

Liberti efficiendis tres teſtes adhibẽtur.

Iuſtinianus Imperator.

Concilij Agathenſe ſub Leone 1. can 49. & allegatur à Gratiano cauſa 12. quæſt. 2.

Concilium Hiſpalen. 2. ſub Honorio 2.

Concilium Toletanum 4 ſub eodem Honorio 1.

Profeſſio libertorũ Eccleſiæ.

Concilium Toletanum 6.

Filij libertorũ Eccleſiæ etiam Eccleſiæ patronæ ſeruiant.

Concilium Toletanum 9.

Concilium Triburiele ſub Anaſtaſio imperatore.

ut quiſquis liber libertam, hoc eſt, ex ancilla per manumiſſionem & regalem largitionem liberam factam, legitime in matrimonium duxerit, ſuperiùs habere debebit, tanquam vnam ex genere nobili progeniam, excepta fornicationis cauſa: & quandiu illa viuat nullam aliam accipiat. Eſt enim ingenua facta & dotata legitimè, & in publicis honeſtata nuptiis, & propterea iam non eſt concubina, ſed vxor legibus acquiſita. Hæc eadem lex pro qualitate ſexus, ſit fœminis & viris libera. Vide Concubina, &c & ſeruorũ matrimonia, &c.

Concilium Eliberinũ ſub Melciade vel Syluestro.

Concilium Toletanum 4.

Liberti an poſsint promoueri ad ordines.] Concilium ELIBERINVM, cano. 80. & allegat Gratianus diſtinct. 54. cap. Prohibendum: *Prohibendum eſt, vt liberti, quorum patroni in ſeculo fuerunt, ad clerum non prouehantur.* Et Concilium TOLETANVM IV. can. 72. & allegatur à Gratiano, diſtin. 54. cap. Quicunque: *Quicunque libertatem à Dominis ſuis ita percipiunt, vt nullum ſibi in eis obſequiũ patronus retentet, illi ſi ſine crimine ſunt, ad clericatus ordinem liberi ſuſcipiantur: quia directa manumiſſione abſoluti eſſe noſcuntur. Qui verò retento obſequio manumiſſi ſunt, pro eo quod adhuc à patrono ſeruituti tenẽtur obnoxij, nullatenus ſunt ad Eccleſiaſticum ordinem promouendi, ne quando voluerint eorum Domini fiant ex clericis ſerui.* IDEM cano. 73. *De familiis Eccleſiæ conſtituere preſbyteros & diaconos per parochias liceat, quod tamen vita rectitudo & probitas morum commendat: ea tamen ratione, vt antea manumiſſi libertatem ſtatus ſui percipiant, & denùo ad Eccleſiaſticos honores ſuccedant. Eſt enim irreligioſum obligatos exiſtere ſeruituti, qui ſacri ordinis ſuſcipiunt dignitatem. Quicquid autem talibus aut per libertatem conceſſum, aut ſucceſſione extiterit debitum, non à quolibet quoquomodo collatum, nõ licebit eis quippiam inde in extraneas perſonas tranſmittere, ſed omnia ad ius eius Eccleſiæ, à qua manumiſſi ſunt, poſt eorum obitum pertineant. His quoque, ſicut & cæteris Eccleſiæ libertis, accuſandi vel teſtificandi aduerſus Eccleſiam aditus (hoc iam ſuperiùs dictum eſt) intercluditur: quod ſi id ſprenerint, non ſolùm libertatis beneficio careant, ſed etiam honoris gradu, quem non dignitate natura, ſed tempore neceſſitatis promeruerunt.* Eadem omninò ſtatuit Concilium TOLETANVM IX. canonib. 11. 12. 13. 14. vbi de libertis Eccleſiæ ſic dicitur. *Quòd ſi honeſtæ vitæ claruerint meritis, tunc demum iam ordinibus initiati maioribus fungantur officiis: & quòd ſi aliter vixerint quàm oportet, eos ad priſtina ſeruitia reuocari.* Eis etiam prohibetur commixtio cùm alienigenis: quòd ſi fecerint, proles inde nata ad perpetua obſequia deputatur Eccleſiæ, nulla ſpe libertatis adepta. Plura quidem diceremus, ſed hæc ſufficient. Vide vocabulum, Seruus, Ancilla, &c. & Matrimonium, & ea quæ iam dicta ſunt ſuperiùs.

Concilium Toletanum 9.

Libertos Eccleſia protegat.] Concilium AGATHENSE, can. 29. & allegatur à Gratiano, diſtinct. 87. cap. Libertos: *Libertos legitimè à dominis ſuis factos, Eccleſia, ſi neceſſitas exegerit, tueatur. Quod ſi quis antè audientiam aut perſuadere, aut expoliare præſumpſerit, ab Eccleſia repellatur.* Vide & repete ea quæ ſuperiùs poſita ſunt.

Concilium Agathenſe ſub Cœleſtino 1.

LIBERVM ARBITRIVM.

Liberum arbitriũ hominis defenditur.] Quia hæretici ita infirmum dicunt hominem, vt etiam cùm voluerit non peccare, non poſſit, imò dicunt, omne opus bonum eſſe peccatũ, nec poſſe hominem libero vti arbitrio, aut actuitatem habere in ſuis operationibus, eo quòd illum non

Fuerunt hi Lutherus, Oecolampadius, Melanchthon, Caluinus, & reliqui.

A agere, ſed pati potiùs contendunt: volumus ex aſſertione omnium Patrum, à primordiis fidei demonſtrare hominem libero eſſe arbitrio prædituin, & Dei gratia adiutum poſſe ſuam ſalutem operari: quod iam pro parte eſt oſtenſum in vocabulis, Fides, Fatum, Iuſtificatio, & infrà in vocabulo, Opera meritoria, &c. Quod autẽ reſtat hic producemus. Sic autem CLEMENS I. epiſt. 3. ad vniuerſum cœtum fidelium loquitur. *Si quis, audiens ſermonem veri Prophetæ, velit aut nolit recipere, & amplecti omnia eius, id eſt, mandata vitæ, habet in ſua poteſtate, liberi enim ſumus arbitrij. Nam ſi hoc eſſet, vt videntes ea, iam non haberent in poteſtate aliud facere quàm audierant, vis erat quædam natura, per*

B *quam liberum non eſſet ad aliam migrare ſententiam. Aut ſi rurſus ex audientibus nullus omninò reciperet, & hoc natura vis erat, quæ vnum aliquid fieri cogeret, & alteri parti non daret locum.* Nunc autem, quia liberum eſt animo in quam velit partem declinare iudicium ſuum, & quam probauerit eligere viam, conſtat euidenter ineſſe hominibus arbitrij libertatem, &c.* Et DIONYSIVS AREOPAGITA libro de cœleſti Hierarchia, cap. 9. *Si quis* (ait) *inquirere pergat, quid ſit cur Hebræorum populus ſolus ad Dei diuinarumq; rerum intelligentiam ſubuectus ſit: reſpondendum, non oportere imputari rectiſſimè gubernantibus Angelis, ſi gentes aliæ ad eorum, qui dij non ſunt, culturam deuolutæ ſint, ſed illis ipſis imprimis, qui motibus propriis à recto calle, quo ad Deum aſcẽdere poſſent, ſua ſponte deuiarunt. Cuius erroris adeo pernicioſi cauſa fuit amor ſui, atque ſuperbia, & (quod ſequi*

C *neceſſe erat) eorum cultura, quæ diuinum aliquid habere putauiſſent. Huius rei etiam ipſi Hebræorum populo crimen impingitur, atque ideo idipſum paſſus memoratur: ſcientiam enim Dei (ait) repudiaſti, & poſt cor tuum ambulaſti. Neque enim coactum habemus vitium, neque liberi arbitrij gratia diuinitùs indulta mortalibus prouidẽtiæ diuinæ luce & ſplẽdore obtũditur.* Iterum IDEM Dionyſius cõfirmat liberum arbitrium, libro de diuinis nominibus parte 4. cap. 4. ad calcem. Vbi de malo diſputat. Et PHILO

D IVDÆVS in eo libro, qui inſcribitur, quòd Deus ſit incommutabilis, paulò poſt initium. *Homo* (inquit) *liberam facultatem & ſui iuris ſententiam ſortitus, ex deſtinato pleraque faciens, merito vituperium incurrit, ſi prudens ſciensq; peccat, ſicut è diuerſo laudem quando ſua ſponte benefacit. Nam ſtirpium animaliumq; nec vbertas laudatur, nec ſi male prouenũt vituperantur, quòd vterque hic motus, & vtraque mutatio non eſt voluntaria, ſed ſola hominis anima, quæ accepit à Deo motum voluntarium.* Hactenus illi ſimilis à moleſtiſſima graniſſimaq; hera neceſſitate quantum licuit manumiſſa iure accuſari poſſet, ſi liberatorem ſuum non coleret, non euaſura pœnam, quæ animaduertit in liberorum ingratitudinem. *Itaque recogitauit, & intra ſe dixit Deus, non nunc primùm, ſed iam dudum firmiter, quod feciſſet hominem, id eſt, qualem eum condidiſſet. Condiderat enim liberum, vt relictus voluntati propriæ, quidquid placeret ageret: idq; hanc ob cauſam, vt ſciens quid bonum ſit, quid malum, & quid interſit inter honeſta turpiaq; reputans, quid, inquam, inter æqua & iniqua, & in vniuerſum, inter virtutem & vitium, eligeret meliora, deteriora fugeret. In eam ſententiam & oraculum extat in Deuteronomio: Ecce poſui ante faciem tuam vitam & mortem, bonum & malum, tu vitam elige. Et ergò vtrumque hinc e[illegible] imus, quòd & inſita ſit hominibus boni ac mali ſcien[illegible] & meliora deterioribus anteferre debeant, cum deliberationem tanquam incorruptum iudi-*

[illegible] rationis monitis pareat, reiectis cẽtrariis

Vbi amiſit Lutherus oculos

Dionyſius Areopagita.

Opportuna quæſtio & de tenta, cur gentes a Deo defecerint.

Nota hæretic

Philo laudatus. Sæpius hunc producimus, quia ſumme pr[illegible] fè in Eccleſia ſtieis hiſtorij commendatur & à S. Petro Apoſtolo valdè dilectus cuius doctrina mea non indiget nimis ſeiuna commendatione.

Iuſtinus Martyr.

ſuggeſtionibus,&c. Porrò IVSTINVS MARTYR ſub finem Dialogi cum Triphone. *Deus* (inquit) *cùm vellet Angelos & homines obſequentes ſibi exiſtere, eis fecit hos libera poteſtatis ad bene agendũ ratione præditos, vt ſcirent ſuam originem, & a quo vt ſint acceperint: futurum q; vt iuxta ipſius legis iudicandi ſint, ſi quid à recto deflexerint: nam ſuapte conſcientia & homines & Angeli coarguẽtur, niſi maturè mutentur in melius.* IDEM Apologia 1. pro Chriſtianis ad Senatum Romanum. *Sed neque fato* (ait) *agunt homines, aut patiuntur quicquam, vt apparet, quippe qui voluntaria bona malaq; faciunt, niſi quòd interdum à malis geniis contra probos viros incitantur, vt Socratem ac ſimiles, quos perſequuntur & tradunt in carcerem, cum interim Sardanapalus & Epicurus, ſimilesq; in honoribus atque deliciis ſibi placeãt. Hoc non intelligentes Stoici, ad fati neceſſitatem retulerunt omnia. Cæterùm Angeli hominesq;, quoniam initio cùm crearentur acceperunt à Deo liberum arbitrium, iuſtè pœnam peccatorum luent in æternis ignibus. Eſt autem generarum rerum omnium hæc natura, vt virtutis ac vitij capaces ſint: nulla enim laude quicquam eſſet dignum, ni eſſet ad vtrumlibet flexile. Atteſtantur mihi quotquot rationem veram ſecuti ſunt legiſlatores vel Philoſophi, dum alia iubent, vetant alia: quin & ipſi Stoici cùm de moribus diſſerunt, in eadem ſunt ſententia, vt appareat eos de principiis & rebus corporeis non rectè ſapere. Si enim contendant fatis regi res hominum, aut negabunt Deum in tanta ſubuerſione, mutatione, reſolutioneq; in ſuas origines, vt nihil præter corruptibilia percipiant, ac ne ipſum quidem Deum à corruptione prorſus immunem faciant: aut tollent è rebus diſcrimen virtutis ac vitij. Hoc quid poteſt cogitari abſurdius, & ab omni ratione alienius.* IDEM Apologia 2. ad Antoninum Pium. *Deus* (inquit) *principio præditum intellectu, & ſcientem intelligere vera, fœlicitatemq; ſectari condidit hominem, ne quis apud Deum excuſationem habeat: mentis enim & contemplationis facti ſunt compotes.* Tum doctè vbi de fato diſſeruit. *Hominem* (ait) *longe alia, quàm arbores aut quadrupedes diſcernendi eligendiq; facultate carentes, conditione creauit Deus: alioquin, nullam laudem mereri potuiſſet, ſi non ſponte virtutem prætuliſſet vitio: ſed vt virtuti natus, neque ſi malus fuiſſet pœnam mereretur, cùm non ſuapte natura talis eſſet, qua inuita nequit eſſe alius. Didicimus autem hæc à ſancto prophetico ſpiritu, quo afflatus Moſes narrat Deum ſic locutum, recens à ſe facto homini: Ecce ante faciem tuam bonum & malum, tu bonum eligito.* Itaque PLATO DIVINVS ait: *Culpa penes eligentem eſt, Deus verò extra culpam.* IDEM Iuſtinus quæſt. 8. ad Orthodoxos. *Non ſolùm vt ſimus, & vt bonum & malum ſciamus ac faciamus, poteſtatem nobis dedit Deus, ſed etiam liberum arbitrium nobis largitus eſt, noſq; dominos facit præferendi ac eligendi quod nobis videatur ex his quæ cognoſcuntur: atque vt boni aut mali ſimus, id non poſuit in cognitione eorum quæ cognoſcuntur, ſed in electione eorum quæ eliguntur. Itaque non eſt cognitio cauſa, vt ſimus boni aut mali, ſed propoſitum, &c.* Denique de libero arbitrio IRENAEVS LVGDVNENSIS, libro 4. contra hæreſes Valentini & ſimilium, cap. 71. *Liberum hominem Deus fecit ab initio, habentem ſuam poteſtatem, ſicut & ſuam animam, ad vtendum ſententia Dei voluntariè, & non coactum à Deo. Vis enim à Deo non fit, ſed bona ſententia adeſt illi ſemper. Et propter hoc conſilium quidem bonum dat omni[bus]. Poſuit autem in homine poteſtatem electionis, quemadmodum & in Angelis. Etenim Angeli rationem habentes, qui quidem qui obediſſent, iuſtè bonum ſint*

Fato non regi homines, aut cætera quę eueniũt, docuimus etiam in vocabulo, Fatum.

Attende.

Geneſ. 1. & 2. Deuter. 30.

Plato Diuinus

Irenæus Lugdunenſis.

Quid lucidius?

A datum quidem à Deo, ſeruatum verò ab ipſis. *Qui autem non obedierunt, iuſtè non inueniuntur cùm bonitate & meritam pœnam percipient: quin Deus quidem dedit benignè bonum, ipſi verò non cuſtodierunt diligenter illud, neque precioſum arbitrati ſunt, ſed ſupereminentiam bonitatis contempſerunt.* Et cap. 72. ſubdit. *Si autem naturaliter quidam boni, quidam verò mali facti fuiſſent, neque laudabiles eſſent, quia boni ſunt, tales enim facti fuerant. Sed neque illi vituperabiles, & ipſi enim tales fuerant inſtituti. Sed quoniam omnes eiuſdem ſunt naturæ, & potentes retinere, & operari bonum, & potentes rurſum amittere id, & non facere, iuſtè etiam apud homines ſenſatos, quantò magis apud Deum, alij quidem laudantur, & dignum percipiunt teſtimonium electionis & perſeuerantiæ: alij verò accuſantur, & dignum percipiunt damnum, eo quòd inſtitum & bonum reprobauerint.* Portò toto illo capite, nil aliud probat Irenæus, quàm liberum arbitrium. Vnde & ſubſequenter ait: *Quoniam libera ſententia ab initio eſt homo, & liberæ ſententiæ eſt Deus, cuius ad ſimilitudinem factus eſt, ſemper cõſilium ei datur continere bonum, quod perficitur ex ea quæ eſt ad Deum obedientia: & non tantùm in operibus, ſed etiam in fide liberum, & ſuæ poteſtatis arbitrium homini ſeruauit Deus dicens: Secundum fidem tuam fiat tibi, propriam fidem hominis oſtendens, quoniam ſuam habebat ſententiam, &c.* Cur autem nõ fuerit ab initio factus homo perfectus, ex eodem Irenæo. Vide in vocabulo, Homo, &c. Præterea TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS, lib. 2. contra Marcionem non longè à principio. *Liberum* (inquit) & ſui arbitrij inuenio hominem, & ſuæ poteſtatis à Deo inſtitutum, nullam magis imaginem & ſimilitudinem Dei in illo animaduertens, quàm eiuſmodi ſtatus formam. Neque enim facie & corporalibus lineis tam variis in genere humano ad vniformem Deum expreſſus eſt, ſed in ea ſubſtantia quam ab ipſo Deo traxit, id eſt, anima ad formam Dei ſponte, & arbitrij ſui libertate, & poteſtate ſignatus eſt.* Tum multis prolatis rationibus liberi arbitrij infert. *Tota ergò libertas arbitrij in vtramque partem conceſſa eſt homini, vt ſui dominus conſtanter occurreret, & bono ſponte ſeruando, & malo ſponte vitando, quoniam & aliàs poſitum hominem ſub iudicio Dei, oportebat iuſtum illud efficere, de arbitrij ſui meritis liberi, ſcilicet. Cæterùm nec boni, nec mali merces iure penſaretur ei, qui aut bonus, aut malus neceſſitate fuiſſet inuentus, non voluntate. In hoc & lex conſtituta eſt, non excludens, ſed probans libertatem de obſequio ſponte præſtando, vel tranſgreſſione ſponte committenda, ita vt vtrumque exitum libertas patuit arbitrij,* & cætera multa quæ infert contra Marcionem de liberi arbitrij volũtati teſtimonia. Eodem quoque libro, circa finem iterum liberum confirmat arbitrium, dum illud exponit: Adam vbi es? *Interrogat* (ait) *Deus quaſi incertus, vt & hinc liberi arbitrij probans hominem in cauſa, aut negationis, aut confeſſionis.* Vide poſitum in vocabulo, Confeſſio. IDEM libro de Monogamia. *Nec ideo* (ait) *duritia imputabitur Chriſto, de arbitrij cuiuſcunque liberi vitio. Ecce* (inquit) *poſui ante te bonum & malum, elige quod bonum eſt. Si non potes, quia non vis (poſſe enim te ſi velis oſtendit, quia tuo arbitrio vtrumque propoſuit) diſcedas oportet ab eo, cuius non facis voluntatem.* IDEM libro de Trinitate, in initio. *Cùm omnia Deus in ſeruitutem homini dediſſet, ſolum liberum eſſe voluit, & ne in periculum caderet rurſum ſoluta libertas, mandatum poſuit, quo tamen non ineſſe malum in fructu arboris diceretur, ſed futurum ſi fortè ex voluntate hominis de contemptu data lex promoueretur. Nam & liber eſſe debuerat, ne in-*

Doctiſſimè probat liberum arbitrium angelorum & hominum.

Tertullianus Carthaginenſ.

* Vbi ergo eſt amiſit Hæreticus.

Vide quam doctè respondet Hæreticis fallacijs.

Deuteron. 30.

B

C

D

E

congruen

congruenter Dei imago ſeruiret: & lex addenda, ne A
vſque ad cõtemptum dantis libertas effrenata prorumperet: vt & præmia condigna & meritis pœnarũ conſequenter exciperet, ſuum iam habens illud quod motu mentis in alterutram partem agitare voluiſſet, ex quo mortalitatis inuidia vtique in ipſum redit, qui cùm illam de obedientia poſſet euadere, in eandem incurrit, dum ex conſilio peruerſo Deus eſſe feſtinat. Et CLEMENS ALEXANDRINVS oratione adhortatoria ad gentes liberum defendit arbitrium, & libro primo Stromatum. *Diabolus* (ait) *cùm haberet liberum arbitrium, & duci poſſet pœnitentia, & furari, ipſe quoque furti cauſa eſt, &c.* Et lib. 2. Stromatum, vbi de pœnitentia agit. *Præter naturam,* (ait) *animæ motus, ex ea quæ eſt rationi inobedientia ſeu perturbationes, ſiue animi affectiones: defectio autem & receſſus, & inobedientia ſunt in noſtra poteſtate, ſicut etiam eſt in noſtra poteſtate obedientia: quocirca indicantur etiam quæ ſunt voluntaria.* Iterum lib. 7. confirmat liberum arbitrium. Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS in prologo operis de cardinalibus Chriſti operibus, multis verbis liberum confirmat arbitrium. Et ORIGENES ADAMANTIVS, homil. 20. in Numeros. *Sui* (inquit) *arbitrij eſt anima, in quam volueris partem eſt ei liberum declinare: & ideo iuſtum Dei iudicium eſt, quia ſponte ſua, ſine bonis ſiue peſſimis monitoribus paret.* IDEM lib. 3. in epiſt. ad Romanos. *Vnuſquiſque in manu ſua habet & in arbitrij poteſtate, vt aut peccati ſeruus ſit, aut iuſtitiæ, &c.* IDEM lib. 2. Periarchon, cap. 9. vbi de mundo agit, contra hæreticos diſputat, qui negabant liberum arbitrium. *Verùm* (ait inter cætera) *quomodo rationabiles ipſæ creaturæ, ſicut frequenter oſtendimus, & in loco ſuo nihilominus oſtendemus, arbitrij facultate donatæ ſunt, libertas vnumquodque voluntatis ſuæ, vel ad profectum per imitationem Dei prouocauit, vel ad defectum per negligentiã traxit, & hoc extitit cauſa (ſicut & antea iam diximus) diuerſitatis inter rationales creaturas, nõ ex creatoris voluntate vel iudicio originem trahens, ſed propriæ libertatis arbitrio.* IDEM lib. 3. Periarchon cap. 1. quod intitulatur: de libertate arbitrij, nihil aliud agit, quàm defendere liberum arbitrium contra hæreticos variis & infinitis teſtimoniis ſcripturarum, quæ nobis non licet per otium hic afferre: ſed poteris ſi vacat & ipſe perlegere. Verùm vt ad reliquos trãſeamus, THEOPHILVS ALEXANDRINVS qui ſub hac ætate florebat, lib. 3. Paſchal. *Non ambigitur* (ait) *quin in vtramq; partem vel faciendi, vel non faciendi bona habeamus liberam facultatem: & oppreſſis prauis recta naſcuntur, tuncq; virtutum inter ſe cõcinit chorus, cùm vitiorum in animis ſit ſolicitudo.* Porrò contra veteres Philoſophos quis liberum negabat arbitrium & omnia fatis aſcribebat, EVSEBIVS CÆSARIEN. lib. 6. de præparatione Euangelica doctè ſcribit cap. 2. cuius talis eſt titulus: quod gentes hominũ voluntates fatis agi arbitrabantur, liberum negantes arbitrium, idque Deorum conſiliis perſuaſi. Igitur multis verbis Euſebius eos aggreditur, & totis cap. 2. 3. 4. 5. & 6. eos erroris conuincit: cui ita certum eſt liberum arbitrium, vt eo ſolo argumento veſaniam illorum corripiat. *Miranda* (inquit cap. 7.) *eſt huius ſermonis inconſtantia. Nam quemadmodum dulce amaro, & nigrum albo, & calidum frigido contrarium eſt: ſic & fatum libertati noſtræ contrarium. Nam quæ fatata ſunt, ſiue nolis, ſiue velis omnino, fiunt: quæ verò in noſtra poteſtate ſunt, ea ſicut volumus diligentia noſtra diſponuntur, &c.* Hinc eſt etiam quòd GREGORIVS NISSE

Clemens Alexandrinus Pantæni illius magni diſcipulus & auditor.

Cyprianus Carthaginenſ.

Origenes Adamantius.

Nihil liquidius poteſt dici.

Theophilus Alexandrinus veteſtiſſimus auctor.

Euſebius Cæſarienſis.

Fatum & liberum arbitrium contraria.

Gregorius Niſſenus.

Baſi[lius] poſtquam ſpeciali libro de
fato, ca[ſibus] dicos diſputauit, qui dicunt
liberam[ſe] ſe à nobis, euentum verò à
fato, ſubſ[tantia] o, quem de libero arbitrio
inſcripſit, ſi[ue] ermone, cap. 1. *Sermo de libero arbitrio, hoc [eſt] eo quod eſt in nobis, primam habet quæſtionem, ſi ſit quid in nobis & in noſtra poteſtate, multi enim hoc inficiãtur: ſecundam, quanam ſint ea quæ ſunt in nobis, & quorum poteſtatem habemus: tertiam verò cauſam ſcrutari, propter quam creauit nos Deus liberi arbitrij fecerit.* Has tres autem quæſtiones tribus capitulis exponit, quibus doctè noſtri tẽporis hæreticis obiectionibus ſatisfacit, & præcipuè circa medium 2. cap. & per totum caput 3. Verùm ſcio quia à pluribus opus illud ſancti doctoris habetur, & ideo prolixitatem euitãs ſuperſedeo. Scripſit quoque BASILIVS MAGNVS præfati Gregorij frater ſermone de libero arbitrio, qui & inter eius opera habetur, vbi inter cætera ſic loquitur. *Qui verbo Dei non ſunt exculti, ac fruſtra inflati, hi per proprium liberum arbitrium, occaſionem ac impetus peccati ſe abolere putant, cùm per ſolum crucis myſterium peccatũ aboleatur. Nam quòd in hominis poteſtate eſt ſitum liberum arbitrium, in eligendo, aut non eligendo, vt diabolo reſiſtat, ſitum eſt, nõ in eo quòd poſſit penitus robur habere contra affectus, &c.* Et GREGORIVS NAZIANZENVS oratione 30. in dictum Euangelij, &c. quæ incipit: Ieſus qui piſcatores elegit, &c. ad calcem, vbi de Eunuchis loquitur. *Videntur quidam* (ait) *homines à natura ad bonum aſpirare. Natura autem cum dico, nequaquam voluntatem liberam reycio, ſed vtraq; pono, & ad bonum aptitudinem, & ex natura ad opus perducentem idoneitatem. Quidam enim ſunt, quos verbum expurgat, & eorum paſſiones caſtrat, & illos eſſe puto qui ab hominibus caſtrantur, cùm inſtruens ſermo deteriùs à meliore ſecernit, hoc quidem reyciens, illud verò ſtatuens, &c.* Et HILARIVS PICTAVIENSIS in expoſitione Pſalmi ſecundi. *Vnicuique* (ait) *noſtrum libertatem vitæ ſenſumq; permiſit, non neceſſitatem, alterum affigens, vt vnumquemque ex natura bonum malúmve lex cogeret. Sed qui nos per beneuolentiam vtenda beatitudinis ſuæ creaſſet, profectum nobis ad id meritum vitæ innocentis honeſtæq; conſtituit.* IDEM in expoſitione Pſalm. 118. *Voluntas noſtra hoc proprium ex ſe habere debet, vt velit Deus incipienti crementum dare, quia cõſummationem per ſe infirmitas noſtra nõ obtinet: meritum tamen adipiſcendæ conſummationis eſt ex initio voluntatis.* Et infrà. *Vnicuique ad id quod volet via eſt propoſita, viuendi & appetendi atque agendi permiſſa libertas: & ob id vniuſcuiuſque aut pœna, aut præmiis afficietur, &c.* Et circa hæc tempora EVSEBIVS EMISSENVS, homil. 9. de Paſcha, non longè à principio. *Homo* (inquit) *qui proprio tranſgreſſionis crimine tenebatur obnoxius, qui per culpam ſuam incurrerat ſeruitutem, non violentia liberandus fuit, ſed miſericordia: & quia Deus æquitas & iuſtitia eſt, ipſe ſibi lex eſt: & quia homo iudicij & iuris ſui ac liberi arbitrij præditus voluntate erat, qui voluntarius ceciderat, iniuſtum erat vt erigeretur inuitus: æquius & ſalubrius fuit, vt qui per ſuperbiam perſuaſus à diabolo fuerat ad mortem, à Deo per humilitatem ſuſcitaretur ad vitam, &c.* IDEM homil. 11. in eodem feſto. *Poterat miſer per miſericordiam redimi, non poterat rem per potentiam liberari: innocentibus enim authoritate, [non] noſtis interceſſione, & humilitate ſuccurritur. Prop[ter] homo ſi inobedientia lapſu & libera mentis [con]ſen[ſu] iabolo ſeductus fuerat, non coactus, à totius [ve]ritatis q; authore, inuitandus erat, non at-*

Ita plane & nunc Hæretici ò ſanctè docent.

Baſilius Magn.

Gregorius Nazianzenus.

Hilarius Pictauienſis.

Euſebius Emiſſenus, vel Emeſenus, ſic enim Nicephorus eũ vocat.

traben

trahendus: iniquiſſimum vid …*:ceri-*
derat voluntarium, erigeretu …*nia di-*
gnantiſſimi medici ſtudium, i …*it adſen-*
ſum? Per liberum arbitrium c …*tinitas, per*
liberum rurſus arbitrium erat …*libertas, &c.*

Cyrillus Hieroſolymitanus à Hieronymo & Nicephoro multum commendatus.

Et CYRILLVS HIEROSO… …ANVS Euſebio præmiſſo coæuus catecheſi 4. illuminatorũ Hieroſolymis cap. de ſtatu hominis. *Deus* (inquit) *& animæ & corporis eſt opifex. Cognoſce autem animã eſſe ſui iuris, ſeu voluntatis liberæ, opus Dei pulcherrimum. ſecundum factoris imaginem immortale per eum, qui immortalitate illud donauit, animal rationale, incorruptibile per eum qui gratiam illi cõtulit, poteſtatem habẽs facere quæ velit, &c.* Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, lib. 1. de vocatione gentium, cap. 1. ſic orditur. *Inter defenſores liberi arbitrij, & prædicatores gratiæ Dei, magna & difficilis dudum verſatur quæſtio, &c.* Tum cap. 2. infert. *Sed iam auxiliante Chriſto quod tractando concepimus, inchoemus. Omnis humanæ animæ, quantum intelligere atque experiri datur, naturaliter qualiſcunque ineſt voluntas, qua aut appetitur quod placet, aut declinatur quod diſplicet. Huius voluntatis quantum ad naturalem pertinet motum, ex vitio primæ prævaricationis infirmum, genera ſunt duo, ſecundum quæ voluntas hominis aut ſenſualis aut animalis eſt. Sed cùm adeſt gratia Dei, accedit ei per donum ſpiritus tertium genus, vt poſſit fieri ſpiritualis: & per hunc excellentiorem motum omnes affectus undecunque naſcentes ſuperna rationis lege diiudicet.* Verùm hæc prolixis proſequitur verbis, quæ lectoris ſedulitati relinquimus. Subdit verò cap 3. *Non ergò fidat de viribus ſuis, qua etiam cùm eſſent integræ non ſteterunt, ſed per illum quærat victoriam, qui ſolus non eſt victus & omnibus vicit: & ſi quærit, non dubitet quærendi affectum ab illo ſe accepiſſe quem quærit. Nec quia ſpiritu Dei agitur, ideo ſe putet liberum arbitrium non habere, quod ne tunc quidem perdidit, quando diabolo voluntate ſe dedit, à quo iudicium voluntatis depravatum eſt, non ablatum. Quod ergò non interfectum eſt per vulnerantem, non tollitur per medentem, vulnus ſanatur, nõ natura removetur, ſed quod in natura periit, non reſtituitur, niſi ab authore naturæ, &c.* IDEM libro 10. Epiſtolar. epiſt. 84. ad virginem Demetriadem. *Operante* (ait) *ſpiritu Dei iuuatur liberum arbitrium, non auferitur & hoc agit gratia, vt voluntas peccato corrupta, vanitatibus ebria, ſeductionibus circumſepta, difficultatibus impedita non remaneat in languoribus ſuis, ſed per opem miſerantis medici curata revaleſcat, & gaudeat ſe non interrogantẽ edoctam, & non quærentem eſſe quæſitam, &c.* IDEM expoſitione in Pſal 40. exponens illud: Etenim homo pacis meæ in quo ſperaui, &c. *Benè* (ait) *ſperani, quia homini dedit eligendi arbitrium: quid ſequatur. Poſui, inquit, ante te bonum & malum. Si malum elegeris, non natura delinquit, ſed eligentis affectus, &c.* Et IOANNES CHRYSOSTOMVS, homil. 19. in 4. cap. Geneſeos in initio. *Sæpe Deus ſi voluerit, etiam qui malus eſt mutatur & fit bonus, & qui bonus per ignauiam excidit & fit malus, quia liberi arbitrij eſſe noſtram naturam fecit omnium dominus. Ipſe enim quæ ſua ſunt pro ſua miſericordia ſemper exhibet, &c.* IDEM homil. 23 in Geneſin ſub finem. *Vidiſti mirè induſtriam Domini miſericordiam, quomodo omnia facit & tractat, vt non ſolùm eos qui ab ſe conditi ſunt, ſaluos, ſed & ineffabilibus bonis ditet. Et propterea liberum arbitrium nobis datum eſt, &* …*natura*
conſcientiaq; noſtra repoſita ſcientia bon … *& ali, &*
diabolus vt eſſet permiſſus, non vt gehennam
mur, neque regno privaremur. IDEM b…

Ambroſius Mediolanenſis.

Quid lucidius dici & reſponderi poteſt Hæretico?

Quid ergo Lutherus obgannit?

Ioannes Chryſoſtomus.

A Adam & Eua, tomo primo, ad calcem homiliæ. *His* (ait) *Eccleſiaſticis regulis & diuina ſumptis authoritate documentis, ita adiuuante Domino confirmati ſumus, vt omnium bonorum effectum atque operũ, & omnium ſtudiorum omniumq; virtutum, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum profiteamur authorem, & non dubitemus ab ipſius gratia omnia hominis merita prouenire: per quem item fit, vt aliquid boni & velle inueniamur & facere. Quo vtique auxilio & munere Dei, non auferitur liberum arbitrium, ſed liberatur vt de tenebroſo lucidum, de prauo rectum, de languido ſanum, de imprudente ſit prouidum. Tanta eſt enim erga homines bonitas Dei, vt noſtra velit eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona, &c.* IDEM homilia in
B illud Eſayæ: Si volueritis & audieritis me, &c. tomo primo, in initio homiliæ. *Cùm diuina legis edicta in Eccleſia pendeant, quibus quid fieri Deus aut velit aut nolit eius familia inſtruatur, vt libera quis voluntatis arbitrio præcepta aut impleat, aut contemnat, vnde ſibi quiſque quod meretur inſtituat, nec poſſe aliud mereri quàm velit: quippe cui legis propoſitus tenor ſit, ex quo quod velit eligat, & quod nolit contemnat, vt iudicio hominis Dei iudicium celebretur, vt qui libertatem conceſſam in obſequium dederit numeretur, qui in contemptum duxerit condamnetur, dicente Domino: Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis, ſi autem nolueritis, &c.* IDEM homil. 45.
C in Ioannem, exponens illud Ioan. 6. Nemo poteſt venire ad me niſi pater meus traxerit eum, &c. *Hic* (ait) *inſurgunt Manichæi, nihil nos ex nobis ipſis poſſe, huius teſtimonio particula contendentes. Sed planè nos poſſe quæ volumus per hoc oſtenditur. Inquiunt enim: ſi quis venit ad eum, quid opus eſt vt trahatur. Verùm hoc noſtrum non tollit arbitrium, ſed diuino egere auxilio oſtendit, & non inuitum, ſed omni conatu contendentem venire, &c.* IDEM homilia de proditione Iudæ. tomo 3. *Quoniam bona atque mala in noſtra Deus poſuit poteſtate, electionis liberum donauit arbitrium: & nos inuitos non retinet, ſed volentes amplectitur, &c.* IDEM epiſt. 6. ad Theodorum
D monachum, tomo 5. *Liberi* (inquit) *nos arbitrij eſſe natura permiſit, vt quod volumus hoc faciamus. Eligamus igitur bonũ potius, quia boni Dei creatura ſumus, ne nos diaboli opprimant mala, &c.* Verùm alijs in locis multoties idem Chryſoſtomus probat liberum arbitrium, ſed hæc ſufficiant. IOANNES CASSIANVS collat. 3. Abbatis Panutij, cap. 11. & 12. ſatis copioſè liberum commendat arbitrium. Item & collat. 7. Abbatis Sereni, cap. 8. quod ſic intitulatur: reſponſio ſuper adiutorio Dei & liberi arbitrij poteſtate: & iterum agit de libero arbitrio collat. 13. Abbatis Cheremonis, cap. 10. & 18. Verùm, quia PROSPER AQVITANICVS, lib.
E de libero arbitrio eundem erraſſe conuincit, idcirco nihil aliud ex eiuſdem ſcriptis proferemus. Lege ergò præfati doctoris Proſperi librum de libero arbitrio, quo multorum hæreticorum deliramenta conuincit. Vt autem ordinem repetamus, de libero arbitrio ſcribit HIERONYMVS STRIDONENSIS, lib. 2. contra Iouinianum. *Liberi* (inquit) *arbitrij nos condidit Deus, nec ad virtutes, nec ad vitia neceſſitate trahimur: alioquin vbi neceſſitas eſt, nec dãnatio, nec corona eſt. Sicut in bonis operibus profectus eſt Dei (non enim eſt volentis neque currentis, ſed miſerentis & adiuuantis Dei) vt peruenire valeamus ad calcem, ſic in malis atque peccatis ſemina noſtra ſunt incẽtiua & perfectio diaboli, &c.* IDEM in cap. 9. epiſtolæ ad Romanos, dum illud exponit: non volentis nec currentis, ſed miſeren-…ſt Dei. *Hoc loco* (ait) *Paulus Apoſtolus vſque*

Eſayæ 10. Hæc obiectio etiam renouatur à Caluiniſtis, vnde ſedulo aduertenda eſt.

Ioannes Caſſianus monachus, ſub eo tempore vixit cuius corpus Maſſiliæ requieſcit.

Proſper Aquitanicus Epiſcopus Rheginenſis.

Hieronymus Stridonenſis.

Roman. 9.

…*ad illum*

Hæc obiiciũt Hæretici verũ vide quomodo S doctor exponit.

ad illum locum, quid enim adhuc queritur? Voluntati enim eius quis resistere poterit? personam de contrario assumis venientis & dicentis, non esse in nobis aut rectè aut malum agere, sed in Dei arbitrio constitutum, qui cuius vult miseretur, & quem vult indurat. Homo tu quis es qui contradicas Deo? Nunquid dicit figmentum ei qui se finxit, quid me fecisti sic? Nunc Apostolus contradicentem sibi superius increpat, ostendens hoc ipsum quod dicit: Cui vult miseretur, & quem vult indurat, & quid adhuc queritur? Voluntati enim eius quis resistere poterit? Ex hoc igitur demonstrat eum esse proprij arbitrij, vel voluntatis. Quod si vt ipsi è contrario venies dicit: cuius vult miseretur Deus, & quem vult indurat, nihil differt, quod figulus tractat in manibus, quod fingendi ex se vas aliquid contradicere non potest quid ex eo vult efficere. Hic autem in eo in quo contradicit, queritur de Dei voluntate, ostendit liberi esse arbitrij, qui audet de Dei iudicio retractare. Item, si non est volentis neque currentis, vt quidam putant, quare ipse curris dicens, cursum consummaui, & alios vt currerent adhortatus est dicens: Sic currite vt comprehendatis? Vade intelligitur, quia hic interrogantis voce vtitur, & redarguentis potius quàm negantis.

2. Timoth. 4. 1. Corinth. 6.

Augustinus Hipponensis.

AVGVSTINVS HIPPONENSIS, lib. 3. contra epistolas Pelagianorum. *Per peccatum Adæ arbitrium liberum de hominum natura periisse non dicimus, sed ad peccandum valere in hominibus subditis diabolo: ad bene autem pieq; viuendum non valere, nisi ipsa voluntas hominis Dei gratia fuerit liberata, & ad omne opus actionis, sermonis & cogitationis adiuta.* IDEM epist. 89. ad Hilarium I. *Valet liberum arbitrium ad opera bona, si diuinitus adiuuetur: quod fit humiliter petendo & faciendo.* Idem libro de gratia & libero arbitrio, cap. 4. & aliis eruditè scribit de liberi arbitrij facultate. Et in Enchiridio ad Laurentium, cap. 104. *Quia Deus hominem malè vsurum libero arbitrio, hoc est, peccaturum esse præscibat, ad hoc potius præparauit voluntatem suam, vt bene faceret ipse, & de malè facientè: ac sic hominis voluntate mala non exacuaretur, sed nihilominus impleretur omnipotentis bona. Sic enim oportebat prius hominem fieri, vt benè velle posset, & malè: nec gratis si benè, nec impunè si malè: postea verò sic erit, vt malè velle non possit. Nec ideo libero carebit arbitrio: multo quippe liberius erit arbitrium, quod omninò non poterit seruire peccato. Neque enim culpanda est voluntas: aut voluntas non est, aut libera dicenda non est, qua beati sic esse voluimus, vt esse miseri non solùm nolimus, sed nequaquam velle prorsus possimus. Sicut ergo habet anima nostra etiam nunc nolle infœlicitatem, ita tunc nolle iniquitatem semper habitura est. Sed ordo prætermittendus non fuit, in quo voluit ostendere Deus, quàm bonum sit animal rationale, quod etiam non peccare possit: quamuis sit melius, quod peccare non possit sicut fuit minor immortalitas, sed tamen fuit in qua posset etiam non mori, quamuis maior sit futura in qua non possit mori. Illam namque natura humana perdidit per liberum arbitrium, hanc est acceptura per gratiã, quam fuerat, si non peccasset, acceptura per meritum, quãuis sine gratia nec tunc vllum meritum esse potuisset. Quia & si peccatum in solo erat libero arbitrio constitutum, non tamen iustitia retinenda sufficiebat liberum arbitrium, nisi participatione immutabilis boni diuinum adiutorium preberetur, &c.* IDEM lib. 22. de ciuitate Dei cap. 30. liberum arbitrium commendat & defendit, & sermo. 13. de verbis Apostoli, & lib. de correptione & gratia, cap. 11. & libro de perfectione iustitiæ hominis ratiocinatione nona, & libro de spiritu & litera ad Marcellinum, cap. 2. per totum caput. Lege oro. Verùm hæc sufficient, I

A ad alia transeamus. Sic autem Concilium CARTHAGINENSE VI. in epistola ad Innocentium I. scribens de Cœlestino hæretico, quem anathematizauit cùm suis, eo quòd damnabili opinione, non defendendo liberum arbitrium, sed potiùs superbia sacrilega extollẽdo illud plus satis, nullum relinquebant locum gratiæ Dei, qua Christiani sumus, qua & idipsum nostræ voluntatis arbitrium verè fit liberum, dum à carnalium concupiscẽtiarum dominatione liberatur, dicente Domino: *Si vos filius liberauerit verè liberi eritis.* Hoc auxilium fides impetrat, quæ est in Christo. *Illi autem asserunt* (ait præfatum Concilium) *sicut à fratribus, qui eorum libros legerunt cognouimus, in eo*

B *Dei gratiam deputandam, quod talem hominis instituit creantiq; naturam, quæ per propriam voluntatem legem Dei possit implere, siue naturaliter in corde conscriptam, siue in literis datam. Eandem quoque legem ad gratiam pertinere, quod illam Deus in adiutorium hominibus dedit. Illam verò gratiam, qua, vt dictum est, Christiani sumus, cuius Apostolus prædicator est dicens: Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem, video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in*

C *lege peccati, quæ est in membris meis: Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum. Nolunt cognoscere omninò, nec aperiè quidem oppugnare audẽt. Sed quid aliud agunt, cùm hominibus animalibus nõ percipientes quæ sunt spiritus Dei persuadere non cessant, ad operandam perficiendamq; iustitiam & Dei mandata complenda solam sibi humanã sufficere posse naturam, non attendentes quod scriptum sit: Spiritus adiuuat infirmitatem nostram. Et non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei. Et gratia Dei sum id quod sum: & quia idonei non sumus aliquid cogitare ex nobismetipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Denique istorum sacrilegas disputationes necessario sequitur, vt nec orare debeamus, vt non intremus in tentationẽ, aut ne deficiat fides nostra: quod pro Petro Apostolo se rogasse Dominus testatus est. Si enim possibilitate naturæ, & arbitrio voluntatis in potestate sunt constituta, quis non ea videat inaniter à Domino peti &*

D *fallaciter orari, cùm orando poscuntur quæ natura iam ita condita sufficientibus viribus obtinentur, & ea possibilitate naturæ quam non nunc accipimus, sed quam cùm crearemur accepimus: nec debuisse dicere Dominum Iesum. Vigilate & orate, sed tantummodò vigilate ne intretis in tentationem: & Petro, rogani pro te, sed impero ac præcipio ne deficiat fides tua, &c.* Porrò INNOCENTIVS I. eidem Synodo rescribens, epist. 25. pluribus verbis eandem hæresim cõuincit. *Quid tam iniquum esse potest* (ait) *tam barbarum, tam totius religionis ignarum, tam Christianis mentibus inimicum, quàm hunc te negare debere quidquid in quotidiana gratia consequeris, cui te ipse confiteris*

E *debere quod natus es. Ergo eris tibi in prouidẽdo præstantior, quàm potest is esse quite vt esses effecit? Et cùm te putas ei debere quod viuis, quomodo te non putas ei debere, quod (quotidianam eius consequendo gratiam) taliter viuis? Et qui nos adiutorio negas indigere diuino, quasi ex nostra in totum possibilitate perfectos, quomodo non adiutorium in nos, cùm tales à nobis etiam esse possimus, prouocamus.* Et cætera quæ per totam epistolam diffusè tractat pro liberi arbitrij assertione, & gratiæ diuinæ adiutorio: sed non est nobis ot m totum hic textum apponere: lege si vacat. H es autem iterum citatum à COELESTI- ist. 1. ad Episcopos Galliæ, cap. 4. nam ea- dem ocentij verba profert, atque producit

Concilium Carthaginense 6. nam concilium Carthaginense 5 sub Anastasio celebratum est. Cœlestius Hæresiarcha Calumniarũ patriarcha fuit. Habẽt enim in singulis hæresum generibus singulos patriarchas, in libero arbitrio Cœlestium & Pelagium, in Purgatorij impugnatione Aerium, in votorũ detrectatione Iouinianũ, in reliquiarum vituperatione Vigilãtium & sic de cæteris.

Rom. 7. 1. Corinth. 2. Rom. 8. Rom. 9. 1. Corinth. 11. Matth. 6. Luc. 22.

Innocentius 1.

Cœlestinus 1.

Zozimus 1.

etiam decretum ZOZIMI I. quod nec inter eius decreta inuenitur: & per totam epiſtolam capitibus omnibus eandem diſputationem proſequitur, quam oneroſum eſſet totam hic annectere, cùm poſſit minimo negotio ex ſcriptis eius haberi. Subſcripſit autem eiſdem Patribus Concilium ARAVSICANVM II. cap. 3. 4 5.6.7.8.9. 10.11.12.13 14.15.16 17.18.19.20 & 21. his omnibus capitibus doctè probat, quod ſine gratia & diuino adiutorio, non obſtante libero arbitrio, nemo poteſt ad baptiſmi gratiam peruenire; & fidelis effici, aut ſaluari, & ſine Spiritu ſancti inſpiratione & infuſione à peccato purgari, quia noſtra voluntas à Domino præparatur, & per eius gratiæ donum ab impietate ad gratiam redimus. Hoc multis confirmat authoritatibus, ſicut & præcedentes Patres quos allegauimus, & obſecro, vt lector non detrectet eorum ſcripta, vt ea allegauimus, perlegere. Eandem doctrinam tuetur Concilium VALENTINVM GALLIÆ III. canone 6 & LEO PRIMVS epiſt. 4. ad Petrum Antiochenum Epiſcopum, in qua ſummam Romanæ fidei exponit. Vide in alijs locis eius authoritatem, videlicet in vocabulo Gratia, Fides, & Opera, &c. Porrò ſic adhuc de libero arbitrio CYRIL. ALEXANDRINVS, lib. 2. in Ioannem, cap. 54. exponens illud: hoc autem iudicium, quia lux venit in mundum, &c. *Liberum* (ait) *iudicium hominis his verbis oſtendit, qui ad alterutrum ſecũdum animi ſui iudicium poteſt proficiſci. Sic enim iuſtè laudem ſi bene agamus, & contrarium ſi mala committimus, inuenuemus. Hoc per Prophetam etiam quendam dixit: Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis: quòd ſi nolueritis nec audieritis me, gladius deuorabit vos, &c.* IDEM lib. 4. in eundem cap. 7. *Non poſſemus* (ait) *ſecũdum Eccleſiæ veritatis, dogmata liberam poteſtatem hominis (quod liberum arbitrium appellamus) vllo modo negare. Ita iuſti quidem præmijs propter iuſtitiam afficiuntur, qui verò malè vixerunt, non iniuria puniuntur, &c.* ET THEODORETVS CYRENSIS in poſteriorem ad Corinthios, c. 8. exponens illud: Notum facimus vobis gratiam Dei, &c. *Dei autem gratiam vocauit* (ait) *bonorum poſſeſſionem, non liberum arbitrium eiiciens, ſed docens quod per diuinum auxilium cogi poſſunt opes virtutis, &c.* IDEM lib. 5. Epitomatis diuinorum decretorum, cap. De antichriſto, meminit liberi arbitrij: & ſerm 5. Græcarum affectionum, de natura hominis, ſtatim in initio multa profert ex ſcripturis teſtimonia pro defenſione liberi arbitrij: vnde & ſubdit. *Alia permulta ad genus, & in Euangeliis, & in Apoſtolorum monumentis facilè quicunque velit inueniet, quibus plane oſtenditur abſoluta hominis voluntas liberumq; arbitrium.* Et oro lege. IDEM in Pſalm. 67. exponens illud: Pluuiam voluntariam ſegregabis, &c. *Pluuiam* (inquit) *doctrina irrigationem vocat: voluntariam autem appellauit ob liberũ arbitrium. Non enim ex neceſſitate irrigatur aliquis, ſed doctrinæ acquieſcens conſequitur gratiam.* IDEM ſectio. 3 in Ezechielem, exponens illud: Dabo eis cor vnum & ſpiritum nouum, &c. Dabo in viſceribus eorum, &c. *His* (ait) *non euerſionem liberi arbitrij declarauit, ſed futurum ab ipſo auxilium ſuſcitatemq; ad efficienda opera bona.* Et MAXENTIVS IOANNES ad calcem libelli fidei, quem obtulit legatis Apoſtolicæ ſedis Conſtantinop. &c. Habes illum ad calcem operũ Fulgentij preſſum. *Liberum autem naturale arbitrium (a nihil aliud valere credimus, niſi ad diſcernenda deſiderãda carnalia ſiue ſecularia, quæ non [illegible]*

Concilium Araußcanum 1.

Concilium Valentinum Galliæ 3. ſub Lothario Imperatore.

Leo 1.

Cyrillus Alexandrinus.

Theodoretus Cyrenſis.

Maxentius Ioannes.

ſed apud homines poſſunt fortaſſis videri glorioſa. Ad ea verò, quæ ad vitam æternam pertinẽt, nec cogitare, nec velle, nec deſiderare, nec perficere poſſe niſi per infuſionem Spiritus ſancti, &c. ET THEOPHILACTVS BVLGARIENSIS in cap. 15. Lucæ, dum illud exponit: Dixit adoleſcentior filius Patri: Pater da mihi portionẽ ſubſtantiæ, &c. *Rationalis* (inquit) *ad quam ſubſequitur liberum arbitrium, ſubſtantia eſt hominis: Omne autem rationale, liberi arbitrij eſt. Dat igitur nobis Dominus rationem, vt ea liberè vtamur, tanquam noſtra ſubſtantia. Dat autem omnibus ex æquo: omnes enim ex æquo rationales ſumus, & æquè liberũ habemus arbitrium. At aliquimur hac libertate ſecũdum rationem, alij autem dilapidamus donum diuinũ, &c.* IDEM in cap. 20. Lucæ, exponens illud: Homo quidam plantauit vineam, & locauit eam colonis, &c. *Hanc igitur vineam* (ait) *cùm collocaſſet agricolis, miſericors peregrè profectus eſt, hoc eſt, permiſit eos intra liberum arbitrium ingredi, &c.* IDEM in cap 5 Ioannis contra Manichæos diſputat, qui liberum negabant arbitrium, dum illud exponit: Scrutamini ſcripturas, &c. Iterum in cap. 6 eiuſdẽ, dũ illud exponit: Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater qui miſit me traxerit eum, &c. *Hoc autem dixit* (ait) *non vt libertatem tollat arbitrij, abſit, ſed vt oſtendat, quod multa habeat, opus cooperatione à Deo is qui creditурus eſt, &c.* Et iterum exponens illud eiuſdẽ 6. cap. Dixit Ieſus ad duodecim: nunquid & vos vultis abire, &c. *Non dixit* (ait) *abite, hoc enim repellentis fuiſſet, ſed interroganis, num vultis abire? quo verbo ais liberũ faciebat, ſequerentur nec ne, & demonſtrabat, quod nolet eos venerẽtia erga ſe comitari ſe, ſed vt ſcirent beneficium eſſe quod ſe ſequantur.* Et IOANNES DAMASCENVS, lib. 2. Orthodoxæ fidei, cap. 25. ſtatim initio. *De libero arbitrio, hoc eſt, quod in noſtra poteſtate ſuum eſt, ſermo primam quæſtionem habet, ſi quid in nobis in noſtraq; poteſtate eſt, nam multi ſibi in hoc aduerſantur. Secundam, quæ ſunt ea quæ in nobis ſunt, & quorum habemus poteſtatem. Tertiam cauſam exponere, ob quam qui fecit nos Deus libera poteſtatis fecerit.* Hæc autem capitib. 25.26.27.28. & reliquis diffuſè proſequitur, vt ſedulus lector facilè poterit legere. Denique NICEPHORVS CALLISTVS, lib. hiſtor. Eccleſ. cap 3 pulchrè hominem libero arbitrio prædituм deſcribit, vt clarè legẽtibus patet. Et BEDA VENERABILIS, lib. 1. in cantica Canticorũ, de gratia Dei contra Iulianum ſtatim initio diſputat, & ita liberum defendit arbitriũ, vt nihilominus infirmum valdè dicat, niſi Dei gratia adiuuetur, vt iam in ſuperioribus dictum eſt. Denique IDEM exponens illud Euangelij Marci: verebuntur filiũ meum. *Hoc* (ait) *non de ignorantia dicit, ſed ſemper ambigere dicitur Deus, vt libera voluntas hominis reſeruetur, &c.* Hęc eadem verba iterum repetit, lib. 5. in Lucam, ca. 20. Sed ſat progreſſi ſumus, nec enim ambigitur quin tantis Patribus fides adhibẽda ſit potiùs, quàm ceruicoſis hæreticis, cõtra quos etiã * Concilium SENONENSE decreto 15. ſic diſputat. *Et ſi nulla penè ſit tam aperta Catholica veritas, nullus tam manifeſtus ſacræ ſcripturæ locus, quem non hæretici ſuis cauillis & terginerſationibus eludant: nulla tamen in re tam impudenter, tantaq; rei Chriſtianæ iactura debachati ſunt, quàm in exterminando, proſligandoq; libero arbitrio. Nam quid Chriſti fidelibus pernicioſius excogitare potuit hoſtis ille veritatis, quàm ſi vel à Pelagio ſeducti omnia ſine præſidio gratiæ ſibi tumidius arrogent, vel fatiſcenti puſilloq; animo, cum Vvicleffo, neceſſitati fatiſq; cõmittant omnia. Nihil profectò relictum erit tum diuinis legibus, tum*

Theophilactus Bulgariensis Epiſcop.

Quam doctè reſpondet Lutheri obiectis

Ioannes Damaſcenus.

Nicephorus Callistus.

Beda Venerabilis.

Marc. 12.

Concilium Senonẽſe ſub antonio à Prato Legato Cardinali Cancellario & Archiepiſcopo Senonenſi celebratum eſt Pariſijs in ædibus Auguſtinenſium. tamẽ, Senonenſis concilij nomen retinet.

humanis,

Digitized by Google

humanis, nullius consiliis, aut electioni, nullius precibus aut obsurgationi cæterisq; id genus locis, nulla denique iustitia futura est, qua quibusdam pœna, quibusdã constituta sint præmia, si pro Vvicleffi & Lutheranorum sententia omnia de necessitate eueniant. Prodierat hic error primùm apud Gentiles (vt ostendimus in vocabulo, Fatum, & in hoc ipso vocabulo ex Iustino & alijs) *sed summo omnium consensu mox explosus est, adeo liberum esse arbitrium velut euidenti quodam experimento cognitum omnibus mentibus sese inculcat. Cùm igitur reliquerit Deus hominem in manu consilij sui, appositoq; coram eo igne & aquam, bonum & malum, vt ad quocunq; voluerit porrigat manum suã: nec ab re beatus ille dicatur, qui potuit transgredi & non est transgressus, facere mala & non fecit, quòd sub eo sit appetitus eius & dominetur illius, ac denique percurrenti sacram Scripturam, passim obuium sit quod liberum in vtramuis partem hominis asseueret arbitrium, satis esse visum est sacro prouinciali Concilio, libertatis huiusmodi vires & metas exponere. Neq; enim liberum arbitrium asserentes, diuinam excludimus propterea gratiam, quod illi falsò toties imponere non verentur, atque hoc fumo credulorum oculos perstringere: sed iuxta sacram scripturam eo extendimus, vt voluntas humana misericordiæ prauenientis auxilio suffulta, & interiori quodam & occulto secretioris inspirationis afflatu contacta, sese conuertat in Deum, Deo appropinquet, & ad veram illam gratiam se præparet, qua tandem accepta sit ad vitam æternam. Neque tamen tanta gratiæ necessitas libero præiudicat arbitrio, cùm illa semper sit in promptu, nec momentum prætereat in quo Deus non stet ad ostium & pulsat: cui si quis aperuerit ianuam, intrabit ad illum, & cœnabit cum illo. Nec denique tale sit huiusmodi Dei trahentis auxilium, cui resisti non possit. Quoties enim Dominus voluit congregare filios Hierusalem, sicut Gallina cõgregat pullos suos sub alas, & noluerunt? Frustrà certe Stephanus Iudæos duræ cernicis & incircuncisi cordis argueret, qui semper Spiritui sancto resisterent. Frustrà Paulus Thessalonicenses admoneret, Spiritum ne extinguerẽt, si diuinis inspirationibus homines inexitabiliter raperentur. Trahit quidem Deus, sed in eius odorem currimus, non vi, non vnco raptamur. Prædestinat, eligit, vocat: sed eos demum adultos glorificat, qui in fide & charitate radicati, per bona opera, certam suam vocationem electionemq; fecerint. Et licèt attingat à fine vsque ad finem fortiter, disponit tamen omnia suauiter. Hanc igitur hæresim arbitrij libertatem prorsus auferentem, non tam damnamus, quippe quæ iam olim ab Ecclesia & sacro sanctis Conciliis damnata sit.* Vt nos ex Cõcilio CARTHAGINENSI IV. cano 1. diximus in vocabulo, Diabolus, &c. Et ex Concilio GENERALI VI. actio. 8. probauimus in vocabulo, Christus constans duabus naturis & voluntatibus, &c. *quàm communi omnium conceptioni, & apertis scripturæ testimoniis declaramus esse contrariam.* Porrò, vt paucis concludamus, sic definiuit FACVLTAS LOVANIENSIS anno 1544. sub Carolo V. Imperatore congregata art. 7. & PARISIENSIS anno 1543. sub Francisco I. artic. 2. *Credendum est certa & firma fide homini inesse liberum arbitrium, quo potest benè vel malè agere, & per quod, si etiam in peccato mortali fuerit, Deo adiuuante ad gratiam resurgere valet.* Hanc doctrinam confirmat Concilium TRIDENTINVM, vt habes superiùs in vocabulo, Iustificatio. Vide etiam vocabulo, Fides, Opera, Fatum, meritum, &c.

Contra Vicleffum fati assertorem & Lutherum eius complicem.

Eccles. 15

Eccles. 31. Genes. 4.

Liberi arbitrij assertionũ tollit gratiã Dei.

Psal. 18. Iacob. 4. Zachar. 1. 1. Reg. 17. Amos 5. Apocalip. 3. Matth. 23. Actuum 7. 2. Thessal. 1. Cantic. 2. 2. Petr. 2. Sapient. 2.

Concilium Carthaginens. Concilium generale 6.

Facultas Louaniensis. Facultas Parisiensis.

Concilium Tridentinum.

LIBER.

Librorum sacrorum seu canonicorũ numerus & authoritas.] Laborioſum est omnium Patrũ nomina hic exprimere, qui librorum canonicorum iudicem texuerunt, vel qui in eos commentaria ediderunt: sufficiet nobis illorũ authoritatem è sacris Conciliorum decretis demonstrare, quanquàm in quibusdam locis aliquid iam præstiterimus, vt in vocabulo, Apocalypsis, Apocrypha, &c. Volo interea vt lector attẽdat diligentet, quia non semper in singulis decretis recitatur completus librorũ numerus, & quòd non ideo factum æstimandum est, quasi illud explodãt quod non proferunt: nam vel ante in alijs decretis hi libri citati sunt, vel quorundã fortè incuria omissi sunt. Videbis tamen omnes quos habemus libros canonicos plurium decretorũ authoritate suffultos, vt quod in vno deficit in alio suppleatur. Incipiemus autem à catalogo librorũ canonicorum veteris & noui testamenti, quem nobis Apostoli reliquerunt. Sic quippe CANON APOSTOLORVM 84. *Sint vobis* (ait) *omnibus clericis & laicis libri venerandi & sancti, veteris quidem testamenti Mosis quinque, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomiũ, Iesu Naue vnus, Iudicum vnus, Ruth vnus, Regnorum 4. Paralipomenon, id est, derelictorum libri dierum 2. Esdræ duo, Hester vnus, Machabæorum tres, Iob vnus, Psalterium vnus, Salomonis tres, Prouerbia, Ecclesiastes, Cantica canticorum, Prophetarũ duodecim vnus, Esaya vnus, Hieremiæ vnus, Ezechielis vnus, Daniel vnus. Extrinsecus autem à vobis intelligatur debere vestros adolescentes discere, sapientiam eruditissimi Sirach. Nostra autem, id est, noui testamenti Euangelia 4. Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannis. Pauli epist. 14. Petri epistolæ duæ, Ioannis tres, Iacobi vna, Iudæ vna, Clementis epistola duæ, & ordinationes vobis Episcopis per me Clementem in octo * libris editæ* (quæ non sunt omnibus diuulganda, propter ea quæ sunt in eis mystica) *& actus nostri Apostolorum.* Hæc canon. Omnium horum librorum passim mentionem facit DIONYSIVS AREOPAGITA, vnde & generaliter illos nominat lib. Ecclesiast. Hierarchiæ, cap. 1. *Huiusmodi* (ait) *plena venerationis eloquia dicimus, quæque à beatissimis Patribus nostris, à quibus sacris mysteriis imbuti sumus, in sanctis ac Theologicis commendata sunt libris, &c.* Vide Traditio. Sæpiùs quoque authoritatem profert ex epist. Iacobi, & ex epist. ad Hebr. & ex Apocalypsi, vt suis locis reposuimus, quos libros etiã damnant hæretici. Sic & antiquissimi scriptores CYPRIANVS CARTH. omnium illorum libr. passim meminit, & specialiter in lib. exhortationis ad Martyrium, c. 1. & lib. de singularitate clericor. Machab. libros approbat, & GREG. NAZIAN. orat. 20. in Machab. & EVSEB. EMISSE. orat. in eosdem, & AMBROSIVS MEDIOL. lib. 2. de Iacob & vita Beata, cap. 9. 10. 11. & 12. lege obsecro. Et IOANNES CHRYSOSTOMVS, homil. 4. de verbis Esayę Prophetæ, tomo 1. vbi singulariter matrem 7. Machabæorum & historiam egregia laude prosequitur. De epistola verò Iudæ, quæ in præfato canone non habetur, tamen in sequentib. decretis inferetur, CLEMENS ALEXANDR. loquitur lib. 3. Stromatum, vbi illam epistolam in testimonium citat circa initium, vt etiam meminit EVSEBIVS CÆSARIENSIS, libro sexto, historiæ Ecclesiasticæ, capite decimoseptimo, hic etiam libro secundo, capite vigesimotertio, profitetur epistolam Iacobi canonicam esse, & illam Iudæ [illegible]cens: *Quamuis* (ait) *quidam non recipiant, nos tamen scimus etiam istas cum cæteris ab omnibus [illegible]lesijs recipi.* Idem Eusebius, libro tertio, [illegible]atur de epistola ad Hebræos, & iterum

Canon Apostolorum.

Attende quæ sequuntur in calce huius canonis annotata.

* Horum librorum meminit Eusebius lib. 6. cap. 17. historiæ, &c.

Dionysius Areopagita.

Cyprianus Carthaginens.

Libri Machabæorum.

Epistola Iudæ.

Clemens Alexandrinus.

Eusebius Cæsariensis.

Tertullianus Carthaginenſ.

Irenæus Lugdunenſis.

Cyrillus Ieroſolymitanus.

Epiphanius Cypri.

Hieronymus Stridonenſis.

Euſebius Caſarienſis. Ordo & numerus canonicorum librorum

Cyprianus Carthaginenſ.

Concilium Laodicenū cōfirmatur in 6. generale Synodo in Trullo.

Non meminit Iudith nec Thobię vide infrà.

* Scripſit Auguſtinus & catalogum ſacrorum librorum lib. 2. de doct. Chriſtian

Concilium Carthaginenſ.

Diuerſa decreta proferimus, vt quod eſt in vno omiſſum, oſtendamus in altero ſupplerj, vt hic habes de Iudith & Thobia, & Sapientia, & Eccleſiaſtico, nec dum recēſitis.

Concilium Hipponenſe.

Innocentius 1.

lib. 6. cap. 12. Verùm tempus deficeret ſi pergerem authoritatem illorum librorum ex ſcripturis Patrum hic afferre. Lege TERTVLLIANVM lib de præſcriptionibus aduerſus hęreticos, & lib. 4. aduerſus Marcionē ad calcem voluminis. Lege IRENÆVM Lugdunenſem, lib. 3. contra hæreſes Valentini & Similium. c. 1. 2. &c. vt diximus vocabulo Euāgeliſta. Denique texuit iudicem ſacrorū voluminum CYRIL. HIEROSOL. catech. 4. illuminatorum Hieroſolymis, cap. de libris: ſcribit autem ita. *Veteris quidem teſtamenti viginti duos meditare libros, &c.* Tum de Iudæ & Iacobi epiſtolis ſpecialiter mentionē facit. Vide locum. Sic EPIPHAN. CYPRI. canonic. libr. iudicem cōtexuit, lib. 1. contra hæreſes hær. 8. quæ eſt contra Epicureos, & iterum, lib. de menſuris & ponderibus adhuc libros canonicos numerat. Habes & HIER. STRIDON. epiſt. ad Paulinum, quæ incipit: frater Ambroſius, & iterum prologū eius Galeatum in libros Regum, vbi ſæpiùs librorum canonicor. meminit. Vt autem ad Patrū decreta his præmiſſis reuertamur EVSEB. Cæſarienſis præfatus, lib. 3. Eccleſ. hiſtor. c 19 & CYPRIAN. Carthaginen. expoſitione in Symbolum, canonic. libr. iudicem à Patribus receptum attexuerunt, quem poſtea Concilium LAODICEN. ſub Liberio I. & Damaſo I. ſic ordinauit, can 59. *Non oportet* (ait) *ab idiotis Pſalmos compoſitos & vulgares in Eccleſiis dici, neque libros, qui ſunt extra canonem legere, niſi ſolos canonicos noui & veteris teſtamenti. Quæ autem oporteat legi & in authoritatem recipi hæc ſunt. Ex veteri teſtamento, Geneſis, Exodus, id eſt, exitus ex Ægypto, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Ieſu Naue, Iudicum, Ruth, Heſter, Regum 1. 2. 3. & 4. Paralipomenon 1. & 2. Eſdræ 1. & 2. liber Pſalmorum 150. Proverbia Salomonis, Eccleſiaſtes, Cantica canticorum, Iob, duodecim Prophetæ, Eſayas, Hieremias, Baruch, Lamentationes, & epiſtola Ezechiel, Daniel. Noui autem teſtamenti hæc Euangelia 4. ſecundum Matthæum, ſecundum Marcum, ſecundum Lucam, ſecūdum Ioannem. Actus Apoſtolorū, epiſtolæ Catholicæ, Iacobi vna, Petri duæ, Ioannis tres, Iudæ vna, Pauli Apoſtoli numero 14. ad Romanos vna, ad Corinthios duæ, ad Galathas vna, ad Epheſios vna, ad Philippēſes vna, ad Coloſſenſes vna, ad Theſſalonicenſes duæ, ad Hebræos vna, ad Timotheum duæ, ad Titum vna, ad Philemonem vna.* Hęc Concilium denique * Concil. CARTH. III. can. 47. ſub Syricio I. cui interfuit Auguſt. *Placuit, ne præter ſcripturas canonicas, nihil in Eccleſia legatur ſub nomine diuinarum ſcripturarum. Sunt autem canonica ſcripturæ, Geneſis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Ieſu Naue, Iudicum, Ruth, Regnorum 4. libri, Paralipomenon duo, Iob, Pſalterium Dauidicū, Salomonis lib. 5. lib. 12. Prophetarū, Eſayas, Hieremias, Ezechiel, Daniel, Thobias, Iudith, Heſter, Eſdræ lib. 2. Machabæorum lib. 2. Noui autem teſtamenti Euangeliorum lib. 4. Actuum Apoſtolorum liber vnus, Pauli Apoſtoli epiſt. 13. eiuſdem ad Hebræos vna, Petri Apoſtoli duæ, Ioannis Apoſtoli tres, Iudæ Apoſtoli vna, & Iacobi vna. Apocalypſis Ioannis, liber vnus.* Hæc Concilium. Hunc numerum & ordinem adhuc ſemel innouat Concil. HIPPON. can. 30. & INNOC. I. eoſdem per ordinem libros iterum memoratur epiſt. 3. ad Exuperium Epiſcopum Toloſanum, ca. 7. nec eſt opus repetere, quoniam nō eſt diuerſitas in illius & huius ca[talo]go. Addit verò Innocentius cætera autem (quæ) quæ vel ſub nomine Mathiæ ſiue Iacobi [...] vel ſub nomine Petri & Ioannis, quæ à Leucio ſcripta ſunt, vel ſub nomine An[dreæ] à Nexocharide & Leonide Philoſophis, vel ſub nomine Thomæ (quæ à Manichæis vt dicit Cyrillus Hieroſolymitanus, vbi ſuprà) & ſi qua ſunt alia, non ſolùm repudienda, verùm etiam noueris eſſe damnanda. Vide ſuprà Apocryphi libri, &c. Eum quoque ordinem ſequitur Concilium TOLETANVM I. in confeſſione ſuæ fidei ad calcē, & addit contra Priſcillianiſtas. *Si quis dixerit vel crediderit alias ſcripturas, præter quas Eccleſia Catholica recipit, in authoritate habendas vel venerandas eſſe, anathema ſit.* Porrò licèt ordo præfatorum librorum iam ſit ſufficienter expreſſus, tamen libet adhuc eundem proferre, ſicut ordinatus eſt in Concil. ROMANO quod celebrauit Gelaſius I. Epiſcopor. 70. *Hi libri canonici Geneſis liber vnus, Exodi liber vnus, Numeri liber vnus, Leuitici liber vnus, Deuteronomy liber vnus, Ieſu Naue liber vnus, Iudicum liber vnus, Ruth liber vnus, Regnorum lib. 4. Paralipomenon lib. 2. Pſalmorum 150. liber vnus, Salomonis libri tres, Proverbia, Eccleſiaſtes, & Cantica canticorum, item Sapientiæ liber vnus, Eccleſiaſticus liber vnus, item ordo Prophetarum, Eſayæ liber vnus, Hieremiæ liber vnus, Cinoth, id eſt, de Lamētationibus ſuis, Ezechielis liber vnus, Danielis lib. 1. Oſeæ lib. 1. Ioel lib. 1. Amos liber 1. Michææ liber 1. Abdiæ liber 1. Ionæ liber 1. Nahum liber 1. Abacuc liber 1. Sophoniæ liber 1. Aggæi liber 1. Zachariæ liber 1. Malachiæ liber 1. Item ordo hiſtoriarum. Iob liber 1. Thobiæ liber 1. Eſdræ liber 1.* * *Heſter liber 1. Machabæorum liber 1. Item ordo ſcripturarū noui & æterni teſtamenti, Euangeliorum lib. 4. ſecundum Matthæum librum vnum, ſecundum Marcum librum vnum, ſecundum Lucam librum vnum, ſecundū Ioannem librū vnum. Actuum Apoſtolorum librum vnum, Epiſtolæ Apoſtoli Pauli, numero 14. ad Romanos epiſt. 1. ad Corinthios epiſt. 2. ad Galathas epiſt. 1. ad Theſſalonicēſes epiſt. 2. ad Epheſios epiſt. 1. ad Philippenſes epiſt. 1. ad Coloſſenſes epiſt. 1. ad Timotheum epiſt. 2. ad Titum epiſt 1. ad Philemonē epiſt. 1. ad Hebræos epiſt. 1. Apocalypſis Ioannis liber 1. Item canonica epiſt. num. 7. Iacobi Apoſtoli epiſt. 1. Petri Apoſtoli epiſt. 2. Ioannis Apoſtoli epiſt. 3. Iudæ Zelotis Apoſtoli epiſt. 1.* Hic repete ea quæ inuenies, Eccleſiæ authoritas, vbi hæc omnia decreta confirmatur ex Concilio LATERAN. ſub Innocentio III. Porrò NICEPH. CALLISTVS, ex Origene in expoſitione Pſal. 1. Catalog. canonic. libr. ponit lib 5. hiſtor. Eccleſ. c. 16. quem libenter hic inſeruiſſem, ſed non differt à præcedentibus. Præterea Concil. TRIDENT. generale nouiſſimum, ſeſſio. 4. ſub Paulo III in initio ſic loquitur. *Sacroſancta Oecumenica & generalis Synodus orthodoxorum Patrum exempla ſecuta, omnes libros tam veteris, quàm noui teſtamenti (cum vtriuſque vnus Deus ſit author) nec non traditiones, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tanquam vel oretenus à Chriſto vel à Spiritu ſancto dictatas, & continua ſucceſſione in Eccleſia Catholica cōſeruatas, pari pietatis affectu ac reuerentia ſuſcipit ac veneratur, &c. Sacrorum verò* (inſert) *librorū indicem huic decreto aſcribendū cenſuit, ne cui dubitatio ſuboriri poſſit, quinam ſint qui ab ipſa Synodo ſuſcipiantur. Sunt verò infraſcripti Teſtamenti veteris, 5 lib. Moſis, ſcilicet Geneſis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomiū: deinde, Ioſue, Iudicum, Ruth, Regum 4. Paralipomen. duo, Eſdræ duo, primus ſcilicet & ſecūdus, qui dicitur Nehemias, Thobias, Iudith, Heſter, Iob, Pſalterium Dauidicum 150. Pſalmor. Parabolæ Salomonis, Eccleſiaſtes, Cantica cāticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus, Eſayas, Hieremias cū Baruch, Ezechiel, Daniel. Duodecim Prophetæ minores, ſcilicet Oſee, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Micheas, Nahum, Aba-*

Concilium Toletanum I.

Concilium Romanum ſub Gelaſio 1. habes illud citatum à Gratiano, diſtinct. 15. Sacra Romana, &c.

* Hic attende quia in quibuſdam codicibus Eſdræ liber 1. & Machabeorum liber 1. referuntur verum credo hoc errore accidiſſe typographorū aut librariorū. Nā non eſt veriſimile quod hos libros reſcidiſſet quos priora decreta confirmant & adhuc Eccleſia retinet.

Nicephorus Calliſtus.

Concilium Tridentinū generale.

Ordo & numerus librorū Canonicorum.

Digitized by Google

cuc, Sophonias, Aggeus, Zacharias, Malachias, duo Machabæorum primus & ſecundus. Teſtamenti noui quatuor Euangelia, ſecundum Matthæum, Marcum, Lucam, & Ioannem, Actus Apoſtolorũ à Luca Euangeliſta conſcripti, quatuordecim epiſtolæ Pauli Apoſtoli, ſcilicet ad Romanos, ad Corinthios duæ, ad Galathas, ad Epheſios, ad Philippenſes, ad Coloſſenſes, ad Theſſalonicenſes duæ, ad Timothæum duæ, ad Titũ, ad Philemonem, ad Hebræos, Petri Apoſtoli duæ, Ioannis Apoſtoli tres, Iacobi Apoſtoli vna, vna Iudæ Apoſtoli, & Apocalypſis Ioannis Apoſtoli. Si quis autem, libros ipſos integros cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia Catholica legi conſueuerunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro ſacris & canonicis non ſuſceperit, & traditiones prædictas ſciens & prudens cõtempſerit, anathema ſit. Illa vetus & vulgata editio, quæ longo tot ſeculorũ vſu in Eccleſia ipſa probata eſt, in publicis lectionibus, diſputationibus, prædicationibus, & expoſitionibus pro authentica habeatur, & eam nemo reiicere quouis prætextu audeat vel præſumat. Vide & in vocabulo, Sacra ſcriptura, &c. Porrò ſi plura noſſe cupis de Catalogo ſactæ Scripturæ, IOANNES DRIEDO, tomo 1. operum lib. 1. de Eccleſiaſticis ſcripturis & dogmatibus, cap. 1. de his ſufficientiſſimè ſcripſit, & doctiſſimè librorũ canonicorum authoritatem è ſcripturis probauit, quem velim vt adeas. Scripſit & nõ cum minori laude GEORGIVS EDER, etiam nunc, vt credo, in viuis agens, eo excellẽti opere quod emiſit nuper in lucem, & vocatur Oeconomia Bibliorũ, &c. dicauítque ſummis Eccleſiæ & Imperij monarchis, Pio V. Pontifici Maximo, & Maximiliano II. Imperatori Auguſto poteris facilè eorum lecturis animum paſcere, & quod minùs hic eſt præſtitum reuoluere.

Libri apocryphi qui ſint.] Habes in vocabulo, Apocryphum. Lege obſecro.

Libri authentici & legendi qui ſint.] CLEMENS I. lib. 1. Conſtitutionum Apoſtol. cap. 6. & 7. ſic Apoſtolos memorat ſtatuiſſe. *Abſtine te ab omnibus gentilium libris: quid enim tibi cum externis libris, vel legibus, vel falſis prophetis, quæ quidem leues à fide abducũ. Nam quid tibi deeſt in lege Dei, vt ad illas gentium fabulas confugias? Nam ſi hiſtorica percurrere cupis, habes Reges: ſi ſophiſtica & poëtica, habes Prophetas & Iob, & Prouerbiorum authorem, in quibus omnis poetica ac ſapiẽtia accuratam rationem inuenies, quoniam Domini Dei, qui ſolus eſt ſapiens, voces ſunt. Quòd ſi cantilenas cupis, habes Pſalmos: ſi rerum originis noſſe deſideras, habes Geneſin: ſi leges & præcepta, glorioſam Dei legem. Ab omnibus igitur externis & diabolicis libris vehementer te contine. Verumtamen legem quoque perleges, inductã illa atque adiectã quæ appellantur, reiice: quòd ſi non omnia, at quædam quæ ſunt in traditionibus ſeniorum, Deuteroſes quæ appellantur. Solum autem hiſtoria cauſa, illa lege, vt cognoſcas & glorifices Deum, qui te à talibus ac tantis vinculis liberauit, &c.* Et Conciliũ CARTHAGINENSE III. can. 47. *Liceat* (ait) *legi paſſiones martyrum, cum anniuerſarij dies eorum celebrantur.* Scripſit autẽ in laudem martyrum PHILEAS THEBAIDIS Epiſcopus inſigne volumen omni pietate & eruditione plenum, & reliqui multi Patres quorum ſcripta commẽdantur. Denique Concilium ROMANVM ſub Gelaſio I. 70. Epiſcoporum, vt iam allegauimus ſæpiùs, apocryphorum, canonicorum, & authenticorum voluminum iudicem texuit, vt ſuis locis repoſuimus. De authenticis autem libris ſic loquitur, & allegatur à Gratiano, diſt. 15. cap. Sancta Roma

A *Sancta Romana Eccleſia poſt illas veteris & noui teſtamenti, quas regulariter ſuſcepimus, etiã has non prohibet ſuſcipi ſcripturas, id eſt, ſanctam Synodum Nicænam* (vide plura in vocabulo, Conciliorum authoritas, Canon, & Traditio) *Patrum 318. mediante Maximo Conſtantino Auguſto, in qua Arrius hæreticus condemnatus eſt: ſanctam Synodum Conſtantinopolitanam, mediante Theodoſio ſeniore Auguſto, in qua Macedonius hæreticus debitam damnationem excepit: ſanctam Synodum Epheſinam, in qua Neſtorius condemnatus eſt conſenſu beatiſſimi Cœleſtini Papæ, mediante Cyrillo Alexandrinæ ſedis antiſtite, & Archadio Epiſcopo ab Italia deſtinato: ſanctam Synodum Chalcedonenſem, mediante Martiano Auguſto, &* B *Anatolio Conſtantinopolitano Epiſcopo, in qua Neſtoriana & Eutychiana hæreſes, ſimul cùm Dioſcoro, aliiſq́; complicibus damnatæ ſunt. Sed & ſi quæ ſunt Concilia, à ſanctis Patribus hactenus inſtituta: poſt horum authoritatem, & cuſtodienda, & recipienda & decernimus, & mãdamus. Item opuſcula beati Cypriani martyris, & Carthaginenſis Epiſcopi, item opuſcula beati Gregorij Nazianzeni Epiſcopi, itẽ opuſcula beati Baſilij Cappadocis Epiſcopi, item opuſcula beati Athanaſij Alexandrini Epiſcopi, item opuſcula beati Cyrilli Alexandrini Epiſcopi, item opuſcula beati Ioannis Conſtantinopolitani Epiſcopi, item opuſcula beati Theophili Alexandrini Epiſcopi, item opuſcula beati Hilarij Pictauienſis Epiſcopi, item opuſcula beati Ambroſij* C *Mediolanenſis Epiſcopi, item opuſcula beati Auguſtini Hipponenſis Epiſcopi, item opuſcula beati Hieronymi preſbyteri, item opuſcula Proſperi viri religioſiſſimi, item epiſtola beati Leonis Papæ ad Flauianũ Conſtantinopolitanum deſtinata, cuius textum ſi quiſpiam vſque ad vnum iota diſputauerit, & non eam in omnibus veneraliter receperit, anathema ſit. Item opuſcula & tractatus omnium orthodoxorum Patrum, qui in nullo à ſancta Romana Eccleſia conſortio deuiarunt, nec ab eius fide vel prædicatione ſeiuncti ſunt, ſed ipſius communionis per gratiam Dei, vſque in vltimum diem vitæ ſuæ fuere participes, legendos decernimus. Item de-* D *cretales epiſtolas quas beatiſſimi Papæ diuerſis temporibus ab vrbe Romana pro diuerſorum Patrum conſolatione dederunt, venerabiliter recipiendas, item geſta ſanctorum Martyrum, qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confeſſionum triumphis irradiant. Quis iſta Catholicorũ dubitet, & maiora eos in agonibus fuiſſe perpeſſos, nec ſuis viribus, ſed gratia Dei & adiutorio vniuerſa toleraſſe? Sed ideo ſecũdum antiquam conſuetudinem, ſingulari cautela, in ſancta Romana Eccleſia non legũntur, quia & eorum qui conſcripſere nomina penitus ignorantur, & ab infidelibus, aut dictis ſuperflua, aut minùs apta, quã rei ordo fuerit, ſcripta eſſe putantur: ſicut cuiuſdam Cyrici & Iulittæ, ſicus Georgij, aliorumq́; eiuſmodi paſſiones, quæ ab hæreticis perhibentur compoſitæ: propter quod, vt dictum eſt,* E *ne vel leuis ſuſpitionis oriretur occaſio in ſancta Romana Eccleſia, non leguntur. Nos tamen cum prædicta Eccleſia omnes martyres, & eorum glorioſos agones, qui Deo magis quàm hominibus noti ſunt, omni deuotione veneramur. Item vitas Patrum Pauli, Antony, Hilarionis, & omnium heremitarum, quas tamen vir beatiſſimus deſcripſit Hieronymus cum omni honore ſuſcipimus.* Scripſit autem lib. 1. de vitis ſanctorum Patrum PETRONIVS BONONIENSIS Epiſcopus ſub Theodoſio & Valentiniano ante Hieronymum anno 385. ne fortè etiam ipſe Pater auth fuerit libelli qui Hieronymo aſcribitur. Scri & PALLADIVS CAPPADOCIÆ vitæ ierſorum Patrum heremitarum, vt alibi nus, ſed hæc dicta ſint breuiter. *Item actus*

In vituperatores & corruptores ſacrorũ codicum.

Ioannes Driedo à Turhout Louanienſis doctor celeberrimus.

Georgius Eder floret nunc in Germania.

Clemens 1. horum librorum ſuperius meminimus & laudat Epiphanius libr. 1. hæreſi 45. contra Seuerianos.

Paſſiones martyrum legi iubentur.

Concilium Carthaginenſe 3. cui interfuit Auguſtin.

Phileas Thebaides Epiſcopus.

Concilium Romanũ ſub Gelaſio 1.

Nicenum 1. nerale.

Generale 2.

Generale 3.

Generale 4.

Conciliorum approbatio & authoritas.

Epiſtolæ Leonis 1. authoritas iam aliis in locis commendata eſt, porro nepotes quia hæc admittẽdo reliquas quæ multę ſunt damnet, ſecus nec damnat authores quorum hic non meminit. Geſta martyrum.

Quirici.

Petronius Bononienſis.

Palladius Cappadociæ Epiſcopus author, Paradiſi qui Heraclides dicitur.

Digitized by Google

lege Nicorum lib. eccleſiaſticæ riæ cap.31 i. qui huius illi memi-

heſſal.5. ſtoriam de actione cru- Nicephorus tenſet libro 8.cap.28.& Ambroſius Mediolanenſis in oratione de obitu Theodoſij Imperatoris,

* Hiſtoria de inuentione capitis Ioannis Baptiſtæ habetur inter opera Cypriani Carthaginenſis,

*beati Sylueſtri Apoſtolicæ ſedis præſulis,licèt * eius qui conſcripſit nomen ignoretur, à multis tamen in vrbe Roma Catholicis legi cognouimus,& pro antiquo vſu multa hac imitantur Eccleſiæ. Item ſcripturam de inuentione crucis * Dominicæ, & aliam ſcripturam de inuentione capitis Ioannis Baptiſtæ, nonnulla quædam ſunt reuelationes,& nonnulli eas Catholici legunt. Sed cùm hæc ad Catholicorum manus aduenium beati Apoſtoli Pauli præcedat ſententia:Omnia probate,quod bonum eſt tenete. Item Rufinus vir religioſus plurimos Eccleſiaſtici operis edidit libros, nonnullas etiam ſcripturas interpretatus eſt.ſed quoniam cum beatus Hieronymus in aliquibus de arbitrij libertate notauit, illa ſentimus, quæ prædictum beatum Hieronymum ſentire cognoſcimus:& non ſolùm de Rufino, ſed etiam de diuerſis,quos vir ſapiens memoratus Zelo Dei, & fidei religione reprehendit. Item Origenis nonnulla opuſcula, quæ vir beatiſſimus Hieronymus non repudiat, legenda ſuſcipimus: reliqua autem omnia cum authore ſuo dicimus eſſe renuenda. Item chronica Euſeby Cæſarienſis, & eiuſdem hiſtoriæ Eccleſiaſtica libros, quamuis in primo narrationis ſuæ libro tepuerit,& poſtea in laudibus atque excuſatione Origenis ſchiſmatici vnum conſcripſerit librum: propter rerum tamen notitiam ſingularem,quæ ad inſtructionem pertinent, vſquequaque non dicimus renuendos. Item Oroſium virum eruditiſſimum collaudamus, qui valdè nobis neceſſariam aduerſus paganorum calumniam dignam ordinauit hiſtoriam miraq; breuitate contexuit. Item venerabilis viri Sedulij Paſchale opus,quod heroicis deſcripſit verſibus,inſigni laude præferimus. Item Iuuenci nihilominus laborioſum opus non ſpernimus, ſed miramur. Cetera quæ ab hæreticis ſiue ſchiſmaticis conſcripta vel prædicata ſunt, nullatenus recipit Catholica & Apoſtolica Romana Eccleſia.* Hæc Gelaſius. Omnia autem qui in præmiſſo decreto continentur, expreſsè ſe tenere & approbare fatetur IVSTINIANVS IMPERATOR in epiſtola, quam direxit Patribus Concilij V generalis, quæ inſeritur collatione prima,prædictæ Synodi,& ea ſe defendere,& quæcunque in prænominatis libris habentur,& Cõcilijs ab Eccleſia receptis,vſque ad mortem ſe paratum oſtendit,cõtraria omninò iubens his reſpui. Huic etiam quædam citat volumina, quæ tanquam impia & hæretica deteſtari ſe dicit, quæ ab hæreticis conſcripta fatetur,& ideo prorſus aſpernanda & euitanda mandat. Eius autem verba vna cum profeſſione fidei Patrum præfati Concilij GENERALIS V. quæ habentur collatione tertia,hæc ſunt.*Confitemur* (ait Imperator & poſt eum Patres præfati) *fidem tenere,& prædicare ab initio,donatam à magno Deo & ſaluatore noſtro Ieſu Chriſto ſanctis Apoſtolis, & ab illis in vniuerſo mundo prædicatam, quam & ſancti Patres confeſſi ſunt, & explanauerunt. & ſanctis Eccleſiis tradiderunt:& maximè qui in ſanctis quatuor Synodis conuenerunt, quos per omnia & in omnibus ſequimur & ſuſcipimus,cùm aliis ſanctis Patribus,& ſanctas quatuor Synodos,id eſt,trecentos decem & octo Patres Niceæ congregatos,centum quinquaginta, qui Conſtantinopoli conuenerunt,& Epheſi primo ducentos,& Chalcedone ſexcentos triginta, & omnia quæ à prædictis ſanctis quatuor Conciliis pro vna eademq; fide definita ſunt, ſuſcipimus,& omnes condemnatos prædictis ſanctis quatuor Conciliis,tanquam condemnates & anathematizatos habemus, vna cùm aliis hæreticis? His ita ſe habentibus certum facimus, quòd omnia quæ à prædictis ſanctis quatuor Conciliis, ſicut prædictum eſt, pro rectâ fide definita ſunt,& de ſtatu Eccleſiæ regulariter diſpoſita, & ſeruamus & ſeruan-*

A *enim per diuerſa tempora,cõtra exortos hæreticos prædicta ſanctæ Synodi quatuor facta ſint, tamen vnam eandemq; confeſſionem rectæ fidei ſeruauerunt & prædicauerunt:& ideo omnia quidem conſonantia his,quæ à memoratis ſanctis quatuor Conciliis pro rectâ fide definita ſunt, ſuſcipimus. Omnia verò quæ non conſonant his,quæ definita ſunt ab his ſanctis quatuor Conciliis pro rectâ fide,vel ad iniuriam, vel ad contrarietatem earundem quatuor Synodorum,vel vnius ex eis, vel ad defenſionem hæreticorum, & eorum impietatis ſcripta ſunt, aliena pietatis iudicantes, condemnamus & anathematizamus, &c. Super hæc ſequimur per omnia,& ſanctos Patres & Doctores Eccleſiæ, Athanaſium, Hilarium, Baſilium, Gregorium Theologum,* B *& Gregorium Niſſenum, Ambroſium, Auguſtinum, Theophilum,Ioannem Conſtantinopolitanum,Cyrillum, Leonem, * Proculum,& ſuſcipimus omnia quæ de rectâ fide & condemnatione hæreticorum expoſuerunt. Suſcipimus autem & alios ſanctos & orthodoxos Patres,qui in ſanctâ Dei Eccleſia Catholica & Apoſtolica ſeruanda & prædicanda rectam fidem irreprehenſibiliter vſque ad finem vitæ ſuæ prædicauerunt. Hac igitur rectâ cõfeſſione in ſanctâ Dei Catholica & Apoſtolica Eccleſia ſeruanda & prædicanda,ſi quis ſemetipſum ab eius cõmunione ſeparet, contraria ei ſapiens,* C *talis ſemetipſum alienans rectæ fidei & hæreticis communerans,iuſtè à ſanctâ Dei Eccleſia condemnatur & anathematizatur,&c.* De quatuor autem Concilijs & alijs habes ſuo loco multoplura teſtimonia,ſcilicet Conciliorum authoritas, &c. & Canon, & Traditio. Vbi etiam, ſcilicet in vocabulo, Traditio,Omnes præfati doctores iterum nominantur, ex epiſtola Patrum Concilij MEDIOLANENSIS ad Conſtantinum IV. Imperatorem.Iterum habes eos commendatos & nominatos ſuprà in vocabulo,Chriſtus duplici volũtate & operatione prædituſ,&c.Ex Concilio GENERALI VI. Conſtantinopolitano III. ſub eodem Conſtantino,Pogonato,& Agathone I.Vide præfatos locos. Denique iterum prædicta decreta confirmat Concilium LATERANENSE ſub Martino I. conſultatione ſeu ſecretario 5. perge ad vocabula,Concilium,Canon,& Traditio,&c. huiuſmodi* D *& Scriptura,&c.

Libri canonici non vulgari lingua edendi.] Quia multæ inde hæreſes ortæ ſunt, de ſcripturis videlicet (vt ait Auguſtinus) malè intellectis & verſis,ideo ſalubri conſilio prouidit Concilium TOLOSANVM ſub Ludouico IX.Rege Francorum,can.8.*Diſtrictè* (ait) *præcipimus,ne nouum & vetus teſtamẽtum laicis vulgari lingua tranſlatum permittatur,& manibus geſtari prohibemus,niſi ſit pſalterium, vel hora beata Virginis, quas quilibet ſpeciali deuotione habere voluerit.* Lege FRIDERICI STAPHYLI, par.2. Apologiæ ſuæ. De* E *Germanica bibliorum verſione,vbi clariſſimè docet quot in orbem incommoda,ex eiuſmodi editione in vulgarem linguam,inuecta ſint. Lege & iam memorati IOANNIS DRIEDONIS, tomo 1 operum lib.2.de Eccleſiaſticis ſcripturis & dogmatibus,cap.de tranſlatione ſacræ Scripturæ. Porrò Concilium SENONENSE, cap.34.prohibet,ne libri vernacula lingua compoſiti,de fide & moribus tractantes,legi vulgo concedantur, niſi fuerint antè à diœceſanis viſitati & approbati: & iubet vt hoc ſtatutum ter aut quater in anno publicetur. Vide quod ſequitur.

Libri hæreticorum comburendi & cauendi,&c.] Lege ſuprà,vbi hæc ſufficienter tra-ta ſunt.

Iuſtinianus Imperator.

O Principis zelum & religionem eximiam.

Concilium generale 5. Cõſtantinopolit. 2. ſub eodem principe & Vigilio 1.

Nicena 1. Conſtantinopolitana 1. Epheſina 1. Chalcedonenſis 1.

Multo plura habes in vocabulo, Conciliorũ authoritas,&c. & Canon, & Traditio,&c.

* Huius Proculi nec Hieronymus, nec Tritemius meminerunt, nec Nicephorus, qui Proculum quendam hæreticum notat libro 4.c.18. vide tecum de Proclo intelligere Conſtantinopolitano Epiſcopo, verum hoc lectoris iudicio remitto.

Concilium Mediolanenſe.

Concilium generale 6.

Concilium Lateranenſe ſub Martino 1.

Concilium Toloſanum nouiſſimè in lucem emiſſum.

Fridericus Staphilus.

Ioannes Driedo à Turhout Louanienſis.

Concilium Senonenſe.

Digitized by Google

Libri imprimendi visitentur, nec imprimantur sine priuilegio.] Concilium LATERANENSE sub Leone X. sessio. 10. *Quoniam multi ea arte abutuntur, qua ad releuandam bonarum artium propagationem salubriter est inuenta, hoc sacro approbante Concilio, vt negotium impressionis librorum huiusmodi eo prosperetur felicius, quo deinceps indago solertior diligentius & eautius adhibeatur. Statuimus & ordinamus, quòd de cætero futuris temporibus nullus librum aliquem, seu aliam quamcunque scripturam, tam in vrbe nostra, quàm aliis quibuslibet ciuitatibus & diœcesibus imprimere seu imprimi facere præsumat, nisi prius in vrbe per vicarium nostrum & sacri Palatij magistrum, in aliis verò ciuitatibus & diœcesibus per Episcopum, vel alium habentem peritiam scientiæ libri seu scripturæ. Huiusmodi impressionis ab eodem Episcopo ad id deputandum, ac inquisitorem hæreticæ pranitatis ciuitatis siue diœcesis, in quibus librorum impressio huiusmodi fieret, diligenter examinentur, & per eorum manu propria subscriptionem, sub excommunicationis sententia gratis & sine dilatione imponendam, approbentur. Qui autem secus præsumpserit, vltra librorum impressorum amissionem, & illorum publicam combustionem, ac centum ducatorum fabricæ Principis Apostolorum de vrbe, sine spe remissionis, solutionem, ac anni continui exercitij impressionis suspensionem, excommunicationis sententia innodatus existat: ac demum ingrauescente contumacia, taliter per Episcopum suum vel vicarium nostrũ, respectiuè per omnia iuris remedia castigetur, vt alij eius exemplo similia minimè attentare præsumant.* Hoc decretũ renouat Concilium SENONENSE cano. 33. & 34. constitutionum, vbi & librorum impressio vetatur, aut in vernaculam linguam editio, siue approbatione & visitatione Episcopi, vel eius cui hoc commiserit negotium. Sic & Concilium COLONIENSE III. par 22. cap. 1. 2. 3. 4. 5. Bibliopolis & Typographis inhibet, ne præsumant librum recens editum imprimere, vel venum exponere publicè vel occultè, nisi fuerit reuisus, & charta, vel picturam, vel scripturam continens per deputatos diligẽter perspecta sit priùs, quæ & Typographi nomen & cognomen complectantur, atque eam ciuitatem seu oppidum in quo excussa sunt nominatim designent. Quæ verò his caruerint nullo pacto venum exponantur, & Typographus, gerulique librorum, præter confiscationem librorũ, pœnis legalibus subiaceant: malè certè hæc decreta apud nos practicantur. Denique Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 99. hæc decreta renouat, nec est opus, vt totiens rem eandem repetamus. Sic autem & Concilium TRIDENTINVM, sessio. 4. sub Paulo III. vbi canonicorum librorum catalogum contexuit, quem suprà citauimus. *Sed & impressoribus* (ait) *modum in hac parte, vt par est, imponere volens sancta Synodus, qui iam sine modo, hoc est, putantes sibi licere quidquid libet, sine licentia superiorum Ecclesiasticorum, ipsos sacra Scripturæ libros, & super illos annotationes & expositiones quorumlibet indifferenter, sæpè tacito, sæpè etiam ementito prælo, & (quod est grauius) sine nomine authoris imprimunt, alibi etiam impressos libros huiusmodi temere venales habent: decernit & statuit, vt posthac sacra Scriptura, potissimum verò vetus & vulgata editio quàm emendatissimè imprimatur, nulliq; liceat imprimere, vel imprimi facere, quosuis libros de rebus sacris, sine nomine authoris, nec illos in futurum vendere, aut etiam apud se retinere, nisi primum examinati probatiq; fuerint ab ordinario, sub pœna anathematis, & pœna in canone Concilij no-*

Concilium Lateranense sub Leone 10.

Multa in Typographos præsumptores, vti nam adhuc eadem constringuntur.

Concilium Senonẽse sub Antonio à Prato.

Concilium Coloniense 3.

Concilium Moguntinum 4.

Concilium Tridentinũ generale nouissimum.

mi Lateranensis apposita. Habes præcedenti pagina. *Et si regulares fuerint, vltra examinationem & probationem, huiusmodi licentiam quoque à suis superioribus impetrare teneantur, recognitis per eos libris iuxta formam suarum ordinationum. Qui autem scripto eos communicant vel euulgant, nisi antea examinati probatiq; fuerint, eisdem pœnis subiaceant, quibus impressores, & qui eos habuerint vel legerint, & nisi authores prodiderint, pro authoribus habeantur. Ipsa verò huiusmodi librorũ probatio in scriptis detur, atque adeo in fronte libri, vel scripti, vel impressi authenticè appareat: idq; totum, hoc est, & probatio & examen gratis fiat, vt probanda probentur, & reprobentur improbanda.* Hæc duobus edictis HENRICVS II. Henricus 2. rex Christianissimus.
B postea districtissimè mandat obseruari & practicari: priore quidem edicto anno 1547. in castro Belloaquensis fontis publicato & firmato: posteriore anno 1551. Parisijs euulgato 27. die Iunij, capitibus 8. 9. 10. 11. & 12. lege si ad manum habes. Sed & paternum zelum FRANCISCVS II. Rex Franciæ, & CAROLVS IX. eiusdem frater, qui modo, regni Francorum moderatur habenas, imitati, constitutionibus Aureliæ editis articulo vigesimosexto, eadem confirmarunt. Vide & dictione, Hæreticorum libri, &c. Franciscus 2. Carolus 9.

LIBELLVS.

C Libelli diffamatorij inhibentur.] Concilium ELIBERINVM, cano. 52. & allegat Gratianus, causa 5. quæst. 1. cap Si qui: *Si qui inuenti fuerint libellos famosos in Ecclesia ponere, anathematizentur.* Denique Concilium CONSTANTIENSE, sessio. 6. eo quòd Hieronymus de Praga libellos famosos contra fidem & statum Ecclesiæ in portis Ecclesiæ ciuitatis Constantiensis affixerat, generali decreto sanxit hoc modo. *Inhibet hæc sancta Synodus omnibus cuiuscunque status, gradus, dignitatis vel conditionis existant, ne libellos famosos per se, vel per alium, seu alios faciant contra quemcunque, sub pœna excommunicationis, quam monitione canonica præmissa ferimus in his scriptis contra contrarium facientes, etiam sub pœna carceris. Quodque contra tales, qui in præmissis culpabiles seu infamati reperientur, procedatur authoritate huius sacri Concilij, vt fuerit rationis.* Sic & LEO DECIMVS in vltima sessione Concilij Lateranensis, quod celebrauit, Lutherum excommunicauit & eius scripta, eo quòd in summum Pontificem & Romanam Ecclesiam libellos famosos sparserat. Lege Gratianum prælegata causa, & alios doctores. Concilium Eliberinum sub Melciade, vel Syluestro 1. Concilium Cõstantiense generale. Leo 10.

LINGVA.

Lingua custodienda & reprimẽda mandatur.] Multa iam dicta sunt in vocabulo, Detractio: verumtamen quod restat breuiter præstandum est. Sic ergò ANACLETVS I. epist. 3. ad
E omnes Episcopos. *Parcat vnusquisque à laceratione vel detractione linguæ suæ, caueatq; ne aut linguam, aut aures habeat prurientes, id est, ne aut aliis deroget, detrahatq; quibuscunque, aut alios audiat derogantes vel detrahentes, custodiatq; quisque sermones suos, & sciat, quia quicunque de aliis loquitur, sua sententia iudicabitur.* Idem omninò replicat ANTE-
RVS epist. 1. ad Episcopos prouinciæ Beticæ & Tol[illegible]æ, & superioribus allegatis addit. *Nemo [illegible]itere libenter refert. Officium singulorum sit oculos castos seruare, sed & linguam.* Idem Anacletus 2. Anterus.

Hieronymus Stridonenſis. Dionyſius 1. papa.

omninò HIERONYMVS STRIDONENSIS in epiſtola ad Nepotianum:& DIONYSIVS I. epiſt.2.ad Seuerum Epiſcopum. *Lingua noſtra bonis fomentum ſit, prauis aculeus,timidos rotundat,iratos mitiget,impigros exacuat,deſides hortando ſuccendat,refugientibus ſuadeat,aſperis blandiatur,deſperatos conſoletur, &c.* Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS, libro de natura & gratia,cap.14. *Lingua plena veneno mortifero, vtique nocentior eſt quàm beſtiarum atque ſerpentium, quia illud carnem inficit, hoc animam.* Et ſermo.18.de verbis Apoſtoli. *Noli ſæuire in animam tuam. Ab alio occidi non poteſt,à te poteſt,non lancea, ſed lingua.* Et ſerm.4.lib.1.de verbis Domini. *Linguam nullus hominum domare poteſt. Homo domat feram, & non domat linguam: domat Leonem,& non frenat ſermonem,domat ipſe,& non domat ſeipſum:domat quod timebat,& vt ſe domet non timet quod timere debebat.* Et IOANNES CHRYSOSTOMVS concione 4.de Lazaro,de cohibenda lingua egregiè diſſerit:& homil.4. ad baptizandos,tomo 5. *Vndique* (ait) *diabolus nobis inſidias præparare conſueuit, ſed facilius lingua & ore peccante:nullum enim æquè congruum illi organum in miniſterium eſt interitus atque peccati. Nam inde nobis mors,inde lapſus,inde perditio, inde naufragium præparatur. Nam & mentium lapſus ex linguæ garrulitate venientes, quidam declarans ait:Multi ceciderunt per gladium ſed non tanti,quanti per linguam, &c.* Vide etiam homiliam eius 3.ad populum Antiochenum,de detractione. Scripſit ERASMVS ROTERODAMVS inſigne opuſculum, quod prænotatur, lingua, vbi mirè linguæ mala & incommoda perſtringit.Non ſine cauſa BENEDICTVS CASSINENSIS inter gradus humilitatis,nonum eſſe dixit: Si linguam ad loquendum prohibeat monachus, &c. Si deſideras delitioſo pabulo ſcripturarum ſaginari linguæ defectus experimentium,lege commentarios in hunc Benedicti locum,quos ediderũt viri clariſſimi noſtri ordinis, ANTHONIVS POCQVETVS, PETRVS BARDVS, SYMON DV CORROY, Cœleſtini vita & conuerſatione decantatiſſimi, & doctrina rutilantiſſimi hi copioſè quidquid de vitio linguæ dicendum fuit,ibidem repoſuerunt. Vide quod ſequitur.

Auguſtinus Hipponenſis.

Ioannes Chryſoſtomus.

Ecclеſiaſt. 28.

Eraſmus Roterodamus.

Benedictus Caſſinenſis c. 7.Regulæ.

Anthonius Pocquetus. Petrus Bardus. Symon du Corroy.

Lingua non nocet bonæ conſcientiæ.] Varijs impetitus iniurijs & contumelijs & falſis delationibus atque criminationibus. SIXTVS III. epiſt.1.ad Epiſcopos Orientales (quam allegat ſub nomine Gregorij Gratianus,cauſa 11.q.3. cap. Inter verba)ſic ſe conſolatur. *Propter inſidiantium vituperationes aut accuſationes,vel propter adulantium laudationes,nec ad dexterã, nec ad ſiniſtram declinare debemus:ſed inter verba laudantium vel vituperantium ad mentem ſemper recurrendum eſt:& ſi in ea non inuenitur bonum,quod de nobis dicitur,magnam triſtitiam generare debet:& rurſum ſi in ea nõ inuenitur malum,quod de nobis homines loquuntur in magnam debemus lætitiam proſilire. Quid enim ſi omnes laudent,& conſcientia nos liberos demonſtret? Habemus Paulum dicentem : Gloria noſtra hæc eſt,teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Et Iob:*Ecce in cœlis teſtis meus.Si ergo nobis teſtis in cœlo,teſtis in corde, dimittamus ſtultos foris loqui quod volunt. Quid enim aliud detrahentes faciunt,niſi in pulverem ſufflant, atque in oculos ſuos terram excitant: & vnde plus detractionis perflant, inde magis nihil veritatis videant, [illegible] candi tamen ſunt etiam ipſi, & tranquillè admone[illegible] eisq; ſatisfieri modis omnibus debet, ſcientes quòd [illegible] veritas ait:Ne fortè ſcandalizemus eos.Si a* Sixtus 1. Verba digna fide & imitatione. 1.Corinth.1. ſub.16. Matth.17. Matth.17. Rom.12.

fieri ſibi ex veritate noluerint,habes conſolationẽ quam in Euangelio aſpicias, quia cùm Domino dictum fuiſſet, ſcis quia audito hoc verbo ſcandalizati ſunt, reſpondit:Sinite illos,cæci ſunt,& duces cæcorum. Paulus quoque Apoſtolus admonet dicens : Si fieri poteſt quod ex vobis eſt, cùm omnibus hominibus pacem habentes dicturus, cùm omnibus pacem habentes,quia hoc difficilè eſſe perſpexit, præmiſit, ſi fieri poteſt, & ſubiunxit, quod fieri poteſt,cum dixit:Quod ex vobis eſt. Quia ſi nos in mente charitatem erga audientes ſeruare cupimus,& ſi illi pacem nobiſcum non habent, nos tamen cùm illis ſine dubio habemus, &c.

LINGVA PRO IDIOMATE.

Linguæ peregrinæ diſcendæ.] AVGVSTINVS HIPPONENSIS, lib.2. de doctrina Chriſtiana. *Contra ignotæ ſigna propria* (ait) *magnũ remedium eſt linguarum cognitio:& Latina quidem linguæ homines,quos nunc inſtituendos ſuſcepimus, & duabus aliis ad ſcripturarum diuinarum cognitionem habent opus,Hebræa ſcilicet & Græca,vt ad exemplaria præcedentia recurratur, ſi quam dubitationem attulerit,Latinorum interpretum infinita varietas:quanquam & Hebræa verba non interpretata ſæpè inueniamus in libris, ſicut Amen, Alleluya, & Racha,& Oſanna,& ſi qua ſunt alia, &c.* Denique Concilium BASILEENSE, ſeſſione 19. renouat decretum CLEMENTIS V. in Concilio Viennenſi, vbi iubetur fieri in ſcholis exercitium trium linguarum,vt poſſint prædicatores mitti ad infideles & Iudæos,vt eorũ ſit fructuoſior prædicatio,vt iam diximus in vocabulo,Iudęus. Vide & Scholę,&c. Hæc autem videtur etiam innuere Concilium LATERANENSE ſub Innocentio III.can.9. & allegatur Extra. de officio iudicis,cap.14. *Quoniam* (ait) *in pleriſque partibus intra eandem ciuitatem atque diœceſim permixti ſunt populi diuerſarum linguarum,habentes ſub vna fide varios ritus & mores, diſtrictè præcipimus,vt Pontifices huiuſmodi ciuitatũ, ſiue diœceſium prouideant viros idoneos, qui ſecundum diuerſitates rituum & linguarum, diuina officia illis celebrent, & Eccleſiaſtica ſacramenta miniſtrent, inſtruendo eos verbo pariter & exemplo.*

Auguſtinus Hipponenſis. Concilium Baſileenſe generale Clemens 5. Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. Patrum 1215.

Linguæ Latinæ defenſio.] NICOLAVS I. epiſtola ad Michaëlem Imperatorem, linguam Latinam defendit, quam iniurijs & contumelijs prædictus Imperator proſcribebat. Ille quippe eam barbaram & Scythicam appellabat in eius ignominiam qui eam condidit:ſed titulum habuit ea lingua ſcriptum cruci ſuperpoſitum, in myſterium quod per omnes linguas euangelizaretur, quarum præcipua hæc erat, quæ per orbem diſcurrit. Plura verò de excellentia illius linguæ ſuprà Græcam & cùm Græca,profert ex monimentis Græcorum, qui ea frequenter vtuntur. Nam huius linguæ forma & dictione,Conſtantinopolitana Eccleſia lectionem Apoſtolicam & Euangelicam in ſtationibus ferrur primitus recitaſſe, ſicque demum Græco ſermone, propter Græcos, ipſas lectiones pronunciaſſe. De re eadem LEO NONVS diſſerit epiſtola ad Michaëlem Epiſcopum Conſtantinopolitanum, & Leonem Epiſcopum Acridanum, cap.23. vbi primatum Romanæ ſedis aſtruit,eo quòd Græcis Latinæ legantur lectiones. *Ob reuerentia* (ait) *illius matris, quæ iam cunctis paganorum crudelitatibus, & diuerſorum tormentorum quæſtionibus vexata & impugnata, ac velut aurum minùs perfectorum flammis decocta, delitiũ filiam videlicet Eccleſiã Conſtantinopolitanam*

Nicolaus 1. Leo 9.

edidit.

Digitized by Google

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3.

edidit. Præterea Concilium LATERANENSE ſub Innocentio III. cap. 4. agit de ſuperbia Græcorum contra Latinos, qui ſi fortè Latini aliquos baptizaſſent, illi rebaptizabant, qui ſi hoc de cætero attentauerint, excommunicationis ſententia ferinntur.

LIS.

De lite fugienda.] Habes dictum in vocabulis, Contentio, Controuerſia, Diſcordia, & ſimilibus. Denique quòd non ſint exercendæ lites tempore ieiunij, habes ſuperiùs in vocabulo, iudicia, ſeu Placita, &c. & in vocabulo, ieiunium, ex decreto liberij Papæ, &c. & aliorum.

Lis Epiſcoporum dirimenda, &c.] Iam in vocabulis, Epiſcopus, Prouincia, Lex 30. annorum, Metropolitanus, &c. dicetur de huiuſmodi materia. Sic autem Concilium SARDICENSE ſub Iulio 1. cano. 3. *Prouidendum eſt, vt ſi in aliqua Prouincia aliquis Epiſcopus contra fratrem ſuum Epiſcopum litem habuerit, ne vnus è duobus ex alia prouincia aduocet Epiſcopos ad iudicium.* Hinc Concilium CARTHAGINENSE IV. canone 19. allegatur à Gratiano cauſa 14. quæſt. 1. ſtatuit, vt Epiſcopus pro rebus tranſitorijs non litiget prouocatus, & canone 25. qui & allegatur à Gratiano diſtinct. 60. cap. diſſidentes. *Diſſidentes* (ait) *Epiſcopos ſi non timor Dei, Synodus reconciliet.* Et Concilium AVRELIANENSE IV. cano. 12. *Si inter Epiſcopos de rebus terrenis aut poſſeſſionibus ſub repetitionis aut retentationis titulo naſcatur contentio, intra anni ſpatium pro ſtudio charitatis, quæ cunctis debet rebus temporalibus anteferri, per epiſtolas fratrum affectuosè commoniti, aut inter ſe, aut in præſentia electorum, iudicium negotium ſanare feſtinent. Quòd ſi diſtulerint, donec ipſa cauſatio abrogetur, à charitate fratrum, qui diſtulerit, habeatur extraneus, quia iniuſtum eſt, vt qui cunctis præſunt, inter ſe quacunque cauſatione diſſentiant.* De pace verò & concordia inter Epiſcopos & Sacerdotes, & lite terminanda ſimiliter ſtatuit Concilium TVRONENSE II. canone 2. hinc Concilium LVGDVNENSE I. cano. 1. *Si quid* (ait) *inter fratres, id eſt, Coepiſcopos noſtros contentionis ortum fuerit, ſi de vna prouincia ſunt, Metropolitani cùm comprouincialibus ſuis iudicio ſint contenti. Si verò diuerſæ Prouinciæ duo fuerint ſacerdotes, inter quos aliqua diſceptatio oriatur, conuenientibus in vnum Metropolitanis ipſorum omnis eorum actio illorum iudicio terminetur. Ita vt ſi vnus ex Epiſcopis, ab alio Epiſcopo, aut à quacunque perſona iniquè fuerit aggrauatus, communi fratrum ſtudio cùm Dei ſolatio defenſetur. Quòd ſi quis ſe ab hac conditione, quacunque calliditate ſubtraxerit, tribus menſibus ſe à charitate fratrum nouerit eſſe ſequeſtratum.* Et Concilium AQVISGRANENSE II. canone 4. *Interdicit Apoſtolica authoritas litigium omni Epiſcopo, quam & nos authoritatem benigno amplectentes animo, conſtituimus, vt nullus Epiſcoporum, ſe litigioſis immiſceat contentionibus, ſed neque irreligioſis, vel indiſciplinatis locutionibus tam in domibus, quàm in forinſecis conuenticulis omninò indulgeat.* Et Concilium VALENTINVM GALLIAE III. cano. 13. & 14. *Concordia mutua* (ait) *inter Epiſcopos & Epiſcopos, atque inter Epiſcopos & ſubditos, propter periculum animarum firma permaneat, &c.* Vide, Epiſcopus, clericus, &c. cauſæ &c.

Concilium Sardicenſe Oecumenicũ (vt volunt vtpote 92 patrum 300.

Concilium Carthaginen. 4.

Concilium Aurelianen. 4. ſub Pelag. 2.

Concilium Turonenſe 2. ſub Pelagio 1. Cõcilium Lugdunenſe 1. ſub Pelagio 2.

Concilium Aquiſgranẽſe 2. ſub Ludouico Pio Imperato. anno 837. 1. Timoth. 3.

Concilium Valentinum Galliæ 3.

Litium venatores.] Concilium LATERANENSE ſub Innocentio 3. cap. 37. *Sub prætextu Apoſtolicarum literarum, quas impetrarunt venatores litium abſque dominorum mandato, quas vel ne propter eas laborum vel expenſarum diſpendio moleſtetur, aut actori vt per ipſas aduerſarium indubitata vexatione fatiget, venales exponunt, de eiſdem ſtatuitur, vt ſi quis tales litteras ſine ſpeciali mandato Domini impetrare præſumpſerit, littera illa non valeant, & ipſe tanquam falſarius puniatur, niſi fortè de illis perſonis extiterit, à quibus non debet exigi de iure mandatum.* Vide, Clericus falſarius, Cauſæ, & Iudicium, &c.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3.

Litis confirmatio.] ALEXANDER III. legato ſuo, parte 44. Concilij Lateranenſis cap. 10. *Si quis litigioſæ rei confirmationem, à ſede Apoſtolica impetrauerit, non minùs Iudex de cauſa poteſt cognoſcere, & eam ſine debito terminare. Sed ſi rem tunc pacificè poſſidebat, cum inde confirmationem obtinuit, non eſt tutum aut licitum Iudici, de quæſtione ſuborta poſtea ſine mandato Romani Pontificis decernere, aut eam definire.* Vide Accuſatio, Iudicium, Cauſa &c.

Alexander 3.

LITANIAE.

Litania quid.] Concilium MOGVNTINVM I. canone 31. *Litania Græco nomine appellantur, quæ Latinè dicuntur Rogationes. Inter Litanias autem & Exomologeſes, hoc differt, quòd Exomologeſes, pro ſola peccatorum confeſſione agantur. Litaniæ verò, quæ indicuntur propter rogandum Deum & impetrandum, in aliquo miſericordiam eius. Sed nunc iam vtrumque vocabulum, ſub vna deſignatione habetur.*

Concilium Moguntinũ 1. ſub Carolo Magno.

Litaniarum ſeu Rogationum antiqua inſtitutio & conſequenter Proceſsionum.] TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS, libro ad vxorem 2. & libro de Baptiſmo, & alijs in locis ſicut libro de Corona militis, ſæpiùs meminit Stationum, quæ fiebant temporibus ieiuniorum per quas ſtationes haud dubiè litanias ſeu Rogationes, aut ſi mauis etiam proceſſiones intelligimus illis temporibus fuiſſe obſeruatas, ſicut etiam iam nos meminimus in vocabulo, ieiunium. Earumdem meminit & Concilium LAODICENVM canone 17. vt repoſuimus in vocabulo cantor, & etiam ſpeciali vocabulo dicemus, Proceſſio. Sed & vetuſtiſſimus author BASILIVS MAGNVS epiſtola 63. quæ eſt ad clericos Eccleſiæ Neocæſarianæ, vbi de Pſallendi diciplina mira retulit quæ reponemus in vocabulo, Pſallendi diſciplina, &c. ſic infert. *Illuceſcente iam die pariter omnes velut ore vno ac corde vno confeſſionis Pſalmum domino offerunt, ac ſuis quiſque verbis reſipiſcentiam profitentur. Horum gratia ſi nos fugitis, fugietis ſimul & Ægyptios, fugietis Libyam vtraque, Thebæos, Paleſtinos, Arabes, Phœnicas, Syros, & qui ad Euphratem habitant, & vt ſemel dicam, omnes apud quos Vigiliæ ac preces communeſque pſalmodiæ in pretio ſunt. Sed iſta dicitis tempore Gregorij Magni (Neocæſarienſis) non fuiſſe. Verùm, neque Litaniæ, quas vos iam in vſu habetis, illius tempore fuerunt. Quod non reprehendendi gratia dixerim. Optarim enim vos in lachrymis, & ingi pœnitentia viuere, quandoquidem & nos nihil aliud facimus, quàm quod pro peccatorum noſtrorum remiſſione ſupplicamus, dempto eo quòd non humanis verbis, quemadmodum vos ſoletis, ſed oraculis ſpiritus Deum noſtrum placamus.* Hæc ille, narrat quoque fidelisſimus NICEPHORVS CALLISTVS libro 14. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, & EVAGRIVS EPIPHANIS libro 1. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. 17. Theodoſio iuniore maximus terræmo-

Terrullianus Carthaginenſis.

Concilij Laodicenum

Baſilius Magn.

Hæc attendat Caluinus.

Vide quia approbat Litaniarum inſtitutionem.

Nicephorus Calliſtus. Eugrius Preſbyter Epiphanienſis, quem Nicephorus multum commendat.

tus & admirandus extitit, qui priores omnes magnitudine, celeritate, & temporis diuturnitate facilè superauit, & postquam descripsit quæ inde damna prouenerunt, subdit. *Bizanty autem in maximum coniecti metum, a ruinis & ædificiorum sibi timentes, muros reliquerunt, & extra vrbem in Campo morati sunt, vna cum Imperatore Theodosio & Patriarcha Proclo continuis precibus incumbentes, Deumque vt propitium eis esset, & ab imminenti calamitate orbem liberaret obtestantes. Et cùm aliquando motu eo grassante, tem a veluti fluctuans concuteretur, & homines per metum eam ex fundamentis ipsis extirpatum iri vererentur, & omnes Litaniis & supplicationibus dediti collachrymarent, & ex profundo intimóque animo misericordiam diuinam implorarent, tum miraculum præter opinionem omnium, quod sensum & mentem omnem excedat, subsecutum est. Subito namque è medio, inspectantibus omnibus, diuina quadam vi puer in aërem sublimis ad cœlestem vsque tractum, ita vt iam non appareret, sublatus, diuinam vocem, qua Angelis Deum laudibus ferre mos est, audiuit, eáque voce percepta, rursum priore per aërem via reuersus descendit, & Episcopo Proclo, ipsique Imperatori & multitudini omni supplicationibus operanti, Deúmque hymnis celebranti, ab Angelis canentibus se verba hæc audisse renunciauit, Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis miserere nostri. Quæ vbi Proclus intellexit, statim ad eum modum populum psallere iussit, & terra motus statim etiam constitit, omniníque conquieuit. Imperator porrò Theodosius, & inter fœminas admiratione omnium digna Pulcheria, tanto miraculo perculsi, constitutioni Imperiali confestim, vt per orbem omnem diuinus hymnus iste concineretur, decreuerunt. Et ex eo tempore Ecclesia Christi eum acceptum, non quolibet tantum die vsurpat, sed etiam (vt simpliciter dicam) cuiuslibet carminis & laudis Dei initio antè omnia, pleno ore præmittit. Puer verborum eorum ministerium executus, statim vita functus est, & in magna Ecclesia, qua Pacis nomen obtinet, conditus, &c.* Antè tamen hæc tempora & Litanias fuisse in vsu docet EVSEBIVS EMISSENVS, homilia habita in Litanijs, sic incipiens. *Congraum ac valde necessarium est, dilectissimi fratres, vt sicut priori tempore fecistis, & publicè primata deuotio totum annum commendatura successit, ita etiam triduanis supplicationibus vno animo parique consensu feruentibus studijs præcingamur, dum adhuc de labore proximo impenetrabili contritione psallemus, dum adhuc pingues ieiunijs sumus, dum adhuc recentibus calemus officijs, dum adhuc petitionibus supplicantium acquisiti tunc sacro tempore fructus patrocinantur. Exoraturi enim sumus, vt dominus infirmitatibus, plagis, tribulationibus interdicat, malum pestilentiæ, hostilitates, grandines, siccitates repellat, cœli temperiem pro salute corporum, pro terrarum fœcunditate componat, elementorum pacem cum temporum tranquillitate concedat, peccata dimittat, flagella submoueat. Inter hæc autem ille se ab oratione communi reddat alienum, qui se his periculis non sentit obnoxium, &c.* Scripsit & paulò pòst hæc tempora MAXIMVS TAVRINENSIS Episcopus homiliam in Litanijs de pœnitentia Niniuitarum, vt meminit Gennadius, quæ sic habet. *Legimus in Prophetis, cum Niniuæ ciuitati subuersio diuinitus immineret, &c.* Vbi & supplicationum & ieiuniorum singularem facit mentionem, vt patet legentibus. Sed & sub eodem Tempore, scilicet sub Archadio & Honorio Imperatoribus test[illegible] NICEPHORVS CALLISTVS libro 13. Ecclesiasticæ cap. 8. publicè in vrbe C[illegible]

nopolitana supplicationes & Litanias celebratas, moderante Ecclesiam Ioanne Chrysostomo. Hoc & confirmat SOZOMENVS SALAMINIVS libro 5. Ecclesiasticæ historiæ cap. cap. 8. *Siquidem Arriani (ait) sub Theodosio sacris ædibus expulsi, extra vrbis mœnia Ecclesias conuentusque suos agebant. Prius autem nocturno tempore in publicis porticibus congregati, atque in choros suos segregati, carmina quadam alterius, antiphonarum modo, sibi inuicem respondentia, ad hæresis suæ placita accommodata concinnè canebãt, & noctem multam in huiusmodi psalmodia consumebant: sub auroram autem publice eadem concinentes, extra vrbem in ea, vbi Ecclesias habebant, loca procedebant. Faciebant id maximè solennioribus festorum dierum temporibus, & prima eademque vltima Hebdomadis die, quam Dominicam vocamus, quibus temporibus etiam Synaxes in Ecclesiis fieri solent. Postea verò cantus tales ad contentionem quoque instituebant: vbi nam sunt (dicentes) qui Trinitatem eiusdem substantiæ & eiusdem honoris colunt? &c. Hæc & alia præterea eiusmodi verba carminibus aspergebant. Sed cum Ioannes (*Chrysostomus*) ne aliqui ex Ecclesia sua eius generis cantibus demulsi ab illis seducerentur, ad eundem modum contra illos psalmodiam suam instituit, & breui ea celebrior quam aduersariorum esset facta est, vt quæ & multitudine & honorifico progressu illos superaret. Nam in ea cruces argentea, cereos incensos habentes, præibant, &c.* Denique de eodem Chrysostomo PALLADIVS HELENOPOLITANVS Episcopus in dialogo in vitam eiusdem doctoris meminit, quod dum ille regeret Constantinopolitanam Ecclesiam, *Isauri (ait) ferocissimi Roesum Seleuciámque vastabant, Porphyrius vero & Valentinianus comes cum exercitu Catholicorum Ecclesiam prædabantur, crucis signum venerabile, quod illi ferentes in humeris Litanias in campo agebant, pedibus suis conculcantes, &c.* Hæc Palladius. Verùm non est nobis otij satis cunctas percurrere historias, quæ mentionem institutarum Litaniarum faciunt & supplicationum, quarum etiam meminit SYMEON METAPHRASTES in vita S. Porphyrij Gazæ Episcopi. *Persuasus (ait) Porphyrius cum edixisset ieiunium, iussit omnes vespere congregari in sancta Ecclesia, vt illic vigilias perageremus. Fecimus verò tota nocte, triginta preces, & totidem genuu flexiones præter choros & lectiones. Cùm fuisset autem manè accepto signo veneranda crucis, quod nos præcedebat, egressi sumus cum hymnis ad antiquam Ecclesiam, quæ est à parte Occidentali ciuitatis, quam aiunt ædificasse sanctissimum & beatissimum Asclepam Episcopum, qui multas sustinuit afflictiones pro fide orthodoxa, cuius vita & facta scripta sunt in Paradiso deliciarum. Cùm ergo fuissem, in dicta Ecclesia, illic quoque fudimus totidem preces, & illinc egressi iuimus in sanctum martyrium gloriosi Martyris Timothei, &c.* Lege. Verùm & etiam adhuc quippiam loquamur de Litanijs, quæ triduo ante Ascensionem Domini celebrantur. Harum institutionem grauissimi scriptores PLATINA CREMONENSIS in vita Leonis I. POLYDORVS VERGILIVS libro 6. de Rerum inuentoribus cap. 11. & IOANNES LAZIARDVS Cœlestinus libro 3. Epitomatis vniuersalis historiæ cap. 10. & plurimi alij, dicunt factam sub Leone I. *Nam eo tempore (aiunt) Prosper Aquitanicus doctor egregius, & Mamertus Archiepiscopi Viennensis, qui Litanias instituit ante Ascensionem Domini, floruerunt. Institutionis causa ponitur, quia terræ [illegible]us in vrbe Ecclesias domósque subuertebat, nec*

non

Oro lege dignã fide & admiratione historiam.

Puer mirificè in aerem sublatus, & inde remissus.

Eusebius Emisenus floruit sub Constantio Constantini Magni Filio vt narrat Nicephorus.

Videtur occasionem institutionis Litaniarũ etiã ex antiqua traditione.

Maximus Taurinensis floruit sub Honorio Imperat. vt vult Gennadius.

Nicephorus Callistus.

Sozomenus Salaminius.

Arriani processiones celebrãt

Cantus Arrianorum blasphemus.

Litanias instituit Chrisostomus præcedente cruce, &c.

Palladius Helenopolitanus.

Si non fecerit simile Caluini fæ lectoris esto iudicium.

Symeon Metaphrastes huius meminit Nicephorus.

Fere crux defertur in Litanijs.

Litaniarum triduo ante Ascẽsionẽ institutio.

Platina Cremonensis, Polydorus Vergilius, Ioannes Laziardus Cœlestinus.

Digitized by Google

non & feritas luporum aliarumque belluarum ſylueſtrium toto anno per vrbem vagantium homines deuorabat, Palatium etiam Regis fuit cœleſti igne combuſtum, & propter hoc dictus Archiepiſcopus cum clero & populo iram Dei placare volens, inſtituit Litanias. Hæc illi. Has Litanias dicit Polydorus Virgilius memoratus, Agapetum (primus ne an ſecundus fuerit non meminit) narrat primum conſtituiſſe in ſingulos dominicos dies in templis vel circa templa habendas, quod hodie fere vbique gentium ſeruatur. Sed ante Agapetum lego has Litanias fuiſſe inſtitutas, pace tanti viri dixerim. Nam EPIPHANIVS TYRIVS huiuſmodi proceſſionum meminit, vt repoſuimus in vocabulo, hæreticus, & hiſtoriæ quas præmiſimus ſatis indicant Polydorum non ita verè opinarum. Præterea celebratum Concilium AVRELIANENSE I. ſub Hormiſda 1. qui ſucceſſit Symmacho 1. longè antè Agapetum 1. cano. 29. & allegatur à Gratiano de conſecratione diſtinct. 3. capite Rogationes, ſic inſtituit. *Rogationes, id eſt, Litanias ante Aſcenſionem Domini placuit celebrari, ita vt præmiſſum triduanum ieiunium in dominica aſcenſionis ſolennitate ſolnatur, & per quod triduum ſeruui & ancillæ ab opere relaxentur, quo magis plebs vniuerſa conueniat, & quo triduo omnes abſtineant, & quadrageſimalibus cibis vtantur.* Hoc decretum renouat Concilium MOGVNTINVM I. ſub Carolo Magno canone 33. *Placuit nobis (ait) vt Litania maior obſeruanda ſit à cunctis Chriſtianis diebus tribus ſicut legendo reperimus, & ſicut ſancti patres noſtri inſtituerunt, non equitando, nec preciosis veſtibus induti, ſed diſcalceati, cinere, & ciliciis induti, niſi infirmitas impediat.* Quæ decreta iterum confirmat Concilium COLONIENSE III. capite 7. partis 9. & ſic rationem inſtitutionis allegat. *Vt populus Dei clementiam exoret, quo peſtes, clades, calamitates, fames, bella, & id generis aduerſa, qua nobis iuſtiſſimo Dei iudicio ob peccata noſtra infliguntur, ac ſub id anni tempus, nempe, veris, cum bella emergere, atque fructus terræ, qui tum in flore atque teneritudine adhuc ſunt, facilè corrumpi ſolent, potiſſimum imminent, auertat & tollat. Vt autem Eccleſia fiduciam erga Deum (quam orantes ac petentes habere neceſſe eſt) tum nobis adaugeat, Heliam proponit hominem nobis ſimilem & paſſibilem, qui oratione orauit, vt non plueret ſuper terram, & non pluit annos tres & menſes ſex, & rurſum orauit, & cœlum dedit pluuiam, & dedit terra fructum ſuum. Quod ſi ſolus Helias petens exauditus eſt, num Chriſtus Eccleſiæ ſuæ preces auerſabitur? Hic interim populus docendus, quod non ſolum quæ animi, ſed & quæ corporis & externa bona ſunt à Deo omnium authore poſtulare oporteat, & redarguendi illi (haud ita multò quàm gentes meliores) qui vel fortuna vel ſua induſtria bona temporaria accepta ferunt.* Denique Concilium GERVNDENSE in Hiſpania ſub Hormiſda 1. can. 3. vbi de ieiunio 4. temporum ſtatuit, etiam ſic Litaniarum meminit. *Secunda Litania facienda eſt Calendis Nouembris* (ſecundam, vt credo, dicit à priore quæ præmiſſa eſt) *ea tamen conditione ſeruata, vt ſi vſdem diebus dominica interceſſerit, in alia Hebdomada ſecundum prioris abſtinentiæ obſeruationem à 5. feria incipiatur, & in Sabbati veſpere miſſa facta finiatur: quibus tamen diebus à carnibus & vino decernimus abſtinendum.* Sed & Litaniarum meminerunt antiquiſſimi ſcriptores. ASCLEPIADES TRALLIARVM Epiſcopus epiſt. miſſa ad Petrum Antiochenum Epiſcopum, vb. meminit eiuſdem euentus, qui ſub Proclo Conſtantinopolitano Epiſcopo accidit, vt ſuperius narrauimus. Nam hymnum illum idem Petrus Antiochenus corruperat, vt dicemus in vocabulo, Triſagium. Eiuſdem rei meminit & ACACIVS CONSTANTINOPOLITANVS Epiſcopus epiſtola ad eundem Petrum: & FOELIX III. Romanus Pontifex epiſtola ad eundem Petrum. Hi tres doctores Litaniarum vſum commendant, quorum epiſtolas ſi cupis perlegere, habes inſertas in initio Generalis 5. Synodi Conſtantinopolitanæ, vbi & inſerta eſt epiſtola QVINTIANI CAMVLIANORVM ſeu Aculianorum Epiſcopi, qua eundem Petrum Antiochenum hæreticum Epiſcopum hortatur, vt ſicut Litanijs celebratis & prædicto hymno decantato tempeſtas ſedata eſt. *Sic tu* (ait) *Litanias fac, & pauſabit ira quæ contra te proferenda eſt, &c.* Sub eodem tempore floruit PELAGIVS I. qui, referente Platina & alijs hiſtoriographis, cum affligeretur vehementer ab æmulis conſilio inito, Data Litania (ſic enim hiſtoria narrat) à ſancto Pancratio cum hymnis & canticis ſpiritualibus venerunt ad ſanctum Petrum Apoſtolum, vbi Pelagius tenens Euangelia & crucem Domini ſuper caput ſuum in ambonem conſcendit. Denique Concilium LVGDVNENSE I. ſub Pelagio 2. cui ſucceſſit Gregorius 1. canone 6. *Placuit* (ait) *vniuerſis fratribus, vt in prima Hebdomada noui menſis, hoc eſt, ante diem dominicam, quæ prima in ipſo menſe illuxerit, Litaniæ ſicut ante aſcenſionem domini ſancti patres fieri decreuerunt, deinceps in omnibus Eccleſiis ſeu Parochiis celebrentur.* Sub eodem tempore Concilium TVRONENSE II. canone 18. meminit Litaniarum celebrandarum inter Natalem domini & Epiphaniam, cuius nunc octauas ſolennes ducimus anno 1571. vt dicemus alibi. Sed & huic decreto videtur eſſe conforme, quod Concilium BRACARENSE II. canone 9. (& allegat Gratianus de conſecratione diſtinctione 3. capite Placuit) ſtatuit, Litanias ſcilicet celebrandas per triduum poſt diem Epiphaniæ cum Pſalmis & per ſanctorum Baſilicas ambulando, & tertio die Quadrageſimæ ieiunium populo nunciandum. Sed & GREGOR. I. libro Regiſtri vndecimo epiſtola 2. iubet, vt plebs faciat ſeptem Litanias diuiſim ſecundum ſtatus, vno die. *Litania* (ait) *clericorum exeat ab Eccleſia Ioannis Baptiſtæ, Litania virorum ab Eccleſia beati Martyris Marcelli, Litania Monachorum ab Eccleſia beatorum Martyrum Ioannis & Pauli, Litania ancillarum Dei ab Eccleſia beatorum martyrum Coſmæ & Damiani, Litania fœminarum coniugatarum ab Eccleſia beati Primi martyris Stephani, Litania viduarum ab Eccleſia Martyris Vitalis, Litania pauperum & infantium ab Eccleſia beatæ martyris Cæciliæ, &c.* Idem quoque inſtituit illam Litaniam, quam nunc maiorem dicimus, in die S. Marci Euangeliſtæ, vt narrat PLATINA CREMONENSIS in eius vita. Vicetiam in vita Leonis 3. Papæ narrat, quod illas prædictus Pontifex Litanias confirmauit & celebrari inſtituit quotannis, nec non illas in triduo aſcenſionis domini, quo etiam tempore dum illas celebraret, ipſe diem clauſit extremum, harum Litaniarum meminit BEDA VENERABILIS in homilia eiuſdem celebritatis. Quis veſtrum habebit amicum[illegible]. Qui etiam libro 1. hiſtoriæ Anglicanæ cap. [illegible] de Auguſtino, & reliquis Epiſcopis lo[illegible]it. *At illi non damonica, ſed diuina virtute [illegible]iebant crucem pro vexillo ferentes argen-*

team,

Proceſſiones ſeu ſupplicationes, quæ ſunt diebus dominicis.

Epiphanius Tyrius.

Concilium Aurelianẽſe 1. ſub Hormiſda 1. & Clodoueo rege 1. Francorũ.

Ieiunium Rogationum.

Concilium Moguntinum 1.

Concilium Coloniense 3.

Ratio inſtitutæ Rogationum.

Iacob. 5. 3. Regum 17.

Concilium Gerundense in Hiſpania ſub Hormiſda 1.

Porro Litaniã vide quoc authores cõmendant.

Aſclepiades Trallianus.

Acacius Conſtantinopol.

Fœlix 3.

Quintianus Camulianus.

Pelagius 1.

Concilium Lugdunenſe 1. ſub Pelagio 2.

Concilium Turonenſe 2.

Concilium Bracarenſe 2. ſub Honorio 1.

Gregorius 1.

Litania celebris S. Marci. Platina Cremonenſis.

Leo 3.

Beda Venerabilis.

Vide crucem deferri ſolitã in Litanijs.

Concilium Toletanum 5. ſub Honorio 1.

Concilium Toletanum 6.

Gregorius 2.

Zacharias 1.

Adrianus 1.

Concilium Aquiſgranenſe 2. ſub Ludouico Pio Imperat.

Leo 1.

Auguſtinus Hipponenſis.

Quam pulchrè loquitur.

team, & imaginem domini ſaluatoris in tabula depictam, Litaniasque canentes pro ſua ſimul & eorum propter quos & ad quos venerant ſalute æterna domino ſupplicabant, &c. Portò Concilium TOLETANVM V. ſub Honorio primo capite primo ſtatuit, vt Litanię celebrarentur à die Iduum Decembrium triduo vbique annua ſucceſſione, vt indulgentia peccatorum lachrymis impetretur. Quod ſi dies dominica interceſſerit, in ſequenti Hebdomada celebrentur, quia idus incidunt in die ſanctæ Luciæ, poſt cuius feſtum quatuor temporum ieiunium celebrari inſtitutum eſt. Denique Concilium TOLETANVM VI. canone 2. iterum Litaniarum mentionem facit, & præmiſſum confirmat decretum iubens, vt ad implorandam Dei miſericordiam ſpecialiter obſeruentur. Denique tempore GREGORII II. vt in eius vita narrat Platina & alij, cùm Tiberis fluuius exundans inſolito more iam per dies 7. aqua Romanam vrbem inuaſiſſet, crebro Litaniæ celebratæ memorantur. Cumque in oratione & Litanijs perſiſteret prædictus Pontifex, per octauam iam diem miſertus Deus aquam remouit, & fluuius ad proprium reuerſus eſt alienum. Hinc ZACHARIAS I. epiſtola 4. ad Bonifacium Epiſcopum Moguntinenſem, eum confortans ſuper tribulationibus & preſſuris quas ſuſtinebat ait. *Populis tibi commiſſis predica ieiunium & ſupplicationes Litaniarum apud Dominũ, & ſuper eminens eius clementia adiuuabit te.* Eiuſdem Tyberis fluuij innũdatio, ſub ADRIAN. I. facta eſt, quæ & ſedata memoratur eiſdem deuotis obſequijs. Sed vt breuiter concludamus, Concilium AQVISGRANENSE II. capite 10. ſecundi capituli communi conſenſu ſtatuit, de Litania, quæ dicitur maior, in die S. Marci, & de Rogationibus triduo ante Aſcenſionem domini, vt celebrentur perpetuò iuxta morem Romanum. Vide, & Sanctorum Interceſſio, &c. Proceſſio, &c.

LOCA SANCTA.

De Locis ſanctis.] Deuotionis gratia viſitandis habes omnia repoſita ſedulò in vocabulo, Peregrinatio ad loca ſancta, &c.

LVCRVM.

Lucrum vt vitandum.] Vide, vſura. Denique LEO I. epiſtola 90 ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum cap. 10. & allegat Gratianus de pœnitentia diſtinctione 5. cap. Qualitas. *Qualitas lucri negotiantem aut excuſat aut arguit, quia eſt & honeſtum quæſtus & turpis: verumtamen pœnitenti vtilius eſt etiam diſpendia pati, quàm periculis negotiationis obſtringi, quia difficile eſt inter ementis & vendentis commercium non interuenire peccatum, &c.* Hinc AVGVSTINVS HIPPONENSIS in Pſalmum 123. *Dulcedo huius ſeculi ad tempus fauces indulcat, ſed in magnam amaritudinem poſtea conuertetur. Ecce peccaſti, lucrum feciſti, ſed vt lucrum faceres Deum offendiſti, vt augeres pecuniam, fides diminuta eſt, & aurum creſcit. Acquiſiuiſti aurum, perdidiſti fidem, compara fidem auro. Si vanalis eſſet in nundinis fides, haberet pretium. Lucra tua cogitas, damna non cogitas, & de arca gaudes, de corde non plangis, plus perdidiſti quam acquiſiſti, & perdidiſti quod nec naufragio tibi potuiſſet auferri.* Lege & quod paulò infrà loquitur.

LVDVS ET SPECTACVLA

Ludi ſcenici & turpes & qua

A ſpectacula Eccleſiaſticis & Chriſtianis alijs interdicuntur vtque debeant Theatrici caſtigari.] Concilium ELIBERINVM canone 67. *Prohibendum, ne qua fidelis vel Cathecumena aut comicos aut viros Scenicos habeat, quacunque hoc fecerit, à communione arceatur.* Et Concilium ARELATENSE I. canone 5. *De Theatricis, & ipſos placuit, quandiu agunt, a communione ſeparari.* Idem omninò ARELATENSE II. cano. 20. Concilium CARTHAGINENSE III. cano 35. allegat Gratianus de conſecratione diſtinctione 2. cap. Scenicis. *Scenicis atque hiſtrionibus, cæteriſque huiuſmodi perſonis, vel Apoſtaticis conuerſis vel reuerſis a Domino, gratia vel reconciliatio non negetur.* Idem Concilium HIPPONENSE canone B 13. & 35. Concilium AFFRICANVM can. 12. & canone 30. *Si quis* (ait) *ex qualibet ludicra arte ad Chriſtianitatis gratiam venire voluerit, ac libet alia macula permanere, non eum liceat à quoquam iterum ad eadem exercenda reduci vel cogi.* Quòd autem non debeant huiuſmodi ludi vel ſpectacula frequentari ſic Concilium LAODICENVM cano. 54. *Non oportet ſacerdotes aut clericos quibuſcunque ſpectaculis in ſcenis aut in nuptiis intereſſe, ſed antequam thymelici, id eſt, tibicines exurgere eos conueniat, atque inde diſcedere.* (Vide & Nuptiæ, &c.) Hunc canonem allegat Concilium Aquiſgranenſe 1. canone 83. Simile quid Concilium CARTHAGINENSE III. iam allegatum canone C 11. *Statuimus, vt filij Epiſcoporum vel clericorum ſpectacula ſecularia non exhibeant, ſed nec ſpectent, quando quidem ab ſpectaculo & omnes laici prohibeantur. Semper enim Chriſtianis omnibus hoc interdictum eſt, vt vbi blaſphemi ſunt, non accedant.* Et Concilium CARTHAGINENSE IV. canone 88. allegatur à Gratiano diſtinct. 1. cap. Qui die. *Qui die ſolenni, prætermiſſo ſolenni Eccleſiæ conuentu, ad ſpectacula vadit excommunicetur.* Hos canones allegat MARTINVS BRACARENSIS cap. 59. collectorij. Denique Concilium AFFRICANVM canone 28. *Illud petendum eſt à ſacratiſſimis Imperatoribus, vt ſpectacula theatrorum cæterorumque ludorum, die Dominica vel cæteris religionis Chriſtianæ diebus celeberrimis, amoueantur, maximè quia* D *ſancti Paſchæ octauarum die populi ad circum magis, quàm ad Eccleſiam conueniunt: & debere transferri deuotionis eorum dies, ſi quando occurrerint, nec oportere etiam quemquam Chriſtianorum cogi ad hæc ſpectacula, maximè quia in his exercendis quæ contra præcepta Dei ſunt, nulla perſecutionis neceſſitas à quoquam adhibenda eſt, ſed vti oportet homo in libera voluntate ſubſiſtat ſibi diuinitus conceſſa. Cooperatorum enim maximè periculum conſiderandum eſt, qui contra præcepta Dei magno terrore coguntur ad ſpectacula conuenire.* Hæc decreta renouat Concilium GENERALE VI. Conſtantinopolitanum 3. cano. E 51. ſedet canone 24. ſic loquitur. *Ne cui liceat eorum, qui in ſacerdotali ordine enumerantur, vel Monachorum, in equorum curriculis vel Scenicos ludos ſuſtinere. Sed & ſi quis clericus ad nuptias vocetur, quando ad deceptionem comparata ludicra ingreſſa fuerint, ſurgat & diſcedat, patrum noſtrorum ſic iubente doctrina* (habes ſuprà) *Si quis autem eius rei conuictus fuerit, vel ceſſet, vel deponatur.* Idem omninò ſtatuit Concilium SENONENSE cap. 25. conſtitutionum. *Clerici* (ait) *ne in publico ludant pila aut aliis ludis, maximè cum laicis, à ludo alearum aliiſque qui à ſorte pendent, abſtineant, neque ludentium fautores, ſpectatores aut teſtes exiſtant. Non admiſceant choreis publicis, tripudiationibus aut*

Concilium Eliberinũ ſub Syluestro.

Concilium Arelatenſe 1. ſub eodem.

Concilium Arelatenſe 2.

Concilium Carthaginenſe 2. ſub Syricio.

Concilium Hipponenſe. Concilium Affricanũ ſub Bonifacio 1.

Concilium Laodicenum.

Concilium Carthaginenſ. 3. ſub Syricio 1.

Concilium Carthaginenſe 4.

Martinus Bracarenſis Concilium Affricanum ſub Bonifacio 1.

Concilium Conſtantinopolitanũ 3. generale 6. in Trullo.

Concilium Senonenſe.

ſaltationibus,

Digitized by Google

Hæc ſcribens præ verecundia tabefco, mi ſeruatum me ſæculi ſtarſi reculens.

ſaltationibus, non turpes, amatorias aut laſciuas deprimant cantilenas, ſeu cantantibus faueant aut adſint, & non in ſcenam velut hyſtriones prodeant, non comedias vernaculas agant, non ſpectaculum corporis ſui faciant in publico, priuatéve loco, quæ omnia ſacerdotibus ſunt indecora, & ordini Clericali multum detrahentia. Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 74. Et Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 22. quæ eſt 6. ſub Pio 4. cap. 1. decreti reformationis. Denique ſic quoque ſtatuit Concilium COLONIENSE IV. cap. 17. *Spectacula & comedias fieri in monaſteriis virginum prohibemus, quæ virginibus voluptatem commoueant. Hæc ſpectacula etiam ſi de rebus ſacris, & pijs exhiberentur, parum tamen boni, mali verò plurimum relinquere in ſanctimonialium mentibus poſſit geſtus externos ſpectantibus & mirantibus, cæterùm verba non intelligentibus. Ideò vetamus & prohibemus poſthac, vel comedos admitti in virginum monaſteria, vel virgines comedias ſpectare, &c.* Denique de ſpectaculis magnificè loquitur TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro vnico de ſpectaculis, vbi & ea Chriſtianis omnibus interdicit, multa inde incommoda proueniſſe recenſens vocánsque ea diaboli negotium: meminit cuiuſdam mulieris, quæ dum iuiſſet ad ſpectacula, diabolus eam inuaſit, qui cum exorciſmis vrgeretur, dixit ſe iuſtè eam inuaſiſſe. *Quia* (ait) *eam in meo opere inueni.* Alteram narrat ſimiliter à diabolo ibidem ſuffocatam. Tum de ludis differit, quibus ſe debent exercere Chriſtiani. Lege ſi vacat. Eadem memorat & AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de Catechizandis rudibus cap. 16. lege ſi cordi eſt. Porrò horum iam meminimus in vocabulo, dies feſti non choreis ducendi. &c. & non eſſe in Eccleſia celebranda diximus ex Concilio Baſileenſi.

Concilium Moguntinū 4. Concilium Tridentinum generale. Concilium Coloniense 4. Tertullianus Carthaginenſ. Auguſtinus Hipponenſis.

* LITTERAE.

Litteræ quomodo dandæ vel recipiendæ,] Vide ſupra Eulogia. & formata. Porrò Concilium ELIBERINVM can 81. *Ne fœmina ſuo potiùs, quàm maritorum nominibus laicis ſcribere audeant, quæ fideles ſunt, vel litteras alicuius pacificas ad ſuum ſolum nomen ſcriptas, accipiant.* Sic quoque Concilium COLONIENSE III. cap. 18. partis 10. præcipit Monachis ac monialibus, ne vllas vel dare vel accipere litteras audeant abſque abbatis aut Abbatiſſæ, vel eius qui eorum loco miniſterio præeſt ſcientia, &c. Hoc antè BENEDICTVS CASSINENSIS cap. 54. Regulæ ſic dicit. *Nullatenus liceat Monacho, neque à parentibus ſuis, neque à quoquam hominum, nec ſibi inuicē litteras aut eulogia vel qualibet munuſcula accipere, aut dare ſine præcepto Abbatis, &c.* Mentio fit in Concilio LAODICENO cano 14. Eulogiarum quæ per feſtiuitatem paſchalem prohibentur mitti ad alias parochias. Similiter & in Concilio NANNETENSI cano 9. Vide locis ſupradictis, & in vocabulo, Panis Benedictus, &c.

Hoc vocabulū non debet hic ſtare ſed omiſeramus locus eius eſt in ſuperiori pagina. Concilium Eliberinum. Concilium Coloniense 3.

M

MAGVS MAGIA MAGICVS.

MAgiæ exercitium inhibetur.] Quædam ad hanc propoſitionem ſpectantia iam dicta ſunt in vocabulo, Augur. Auguria. &c. Verùm quæ reſtant paucis inſinuanda, quia ne

A nobis otium de origine Magiæ differere, nam & ſatis inſinuat BEROSIVS CHALDAICVS ſacerdos libro 3. de antiquitate Iani Patris, Zoroaſtem authorem magiæ fuiſſe ſcribens in eo libro quid ſit geſtum à diluuio vſque ad colonias miſſas per orbem. Nota autem quod ſolum eum Zoroaſt, nominat, non Zoroaſtem. Sic autem loquitur. *Tunc ſcuiſſimus* (ait) *omnium pater Noa, iam antea edoctos Theologiam & ſacros ritus, cœpit etiam eos erudire humanam ſapientiam, atque plantauit & vinum conficere docuit, cuius vim inexpertus & vaporem, ebrius effectus minus pudice in terram cecidit. Erat illi, vt diximus, filius ex tribus primis adoleſcentior. Cham, qui ſemper magica & venefica ſtudēs Zoroaſt nomen conſecutus erat. Is patrem Noam odio habebat, quia alios vltimo genitos ardentius amabat, ſe verò deſpici videbat. Potiſſimè verò idem erat infenſus patri ob vitia. Idem natus opportunitatem, cùm Noa pater madidus iaceret, illius virilia comprehendens taciteque ſubmurmurans carmine magico patri illuſit, ſimul & illum ſterilem perinde atque caſtratum effecit, neque deinceps Noa fœmellam aliquam fœcundare potuit, &c.* Hæc Beroſus. Verùm latiùs de Magiæ inuentione tractat Diogenes Laertius lib. 1. de vita Philoſopho. in initio, Et LVDOVICVS COELIVS Rhodiginus libro 5. lectionum Antiquarum capite 42. ſic. *Qui accuratius introſpicere iſta enixi ſunt, Magiæ ſpecies duas deprehenderunt. Altera infamis eſt, ac immundorum ſpirituum commerciis inauſpicata, Reliquam ſi penſitatius explores diſpectáſve, non ferè aliud eſt, quàm naturalis Philoſophiæ apex, &c.* Vide reliquum. Et PETRVS CRINITVS libro 9. de honeſta diſciplina capite 5. ſic *De Magia, quæ apud populos Ægyptios celebrata ſit, permulti apud veteres ſcripſerunt, nam & Græcorum quidam ad eam perdiſcendam illuc enauigarunt, &c.* Lege. Denique POLYDORVS VERGILIVS libro 1. de Rerum inuentoribus capite 22. *Exigit locus, vt & de origine magicæ artis prius dicatur, quàm libri finem faciamus, quandoquidem natam primum à Medicina nemo dubitat. Hæc itaque à Zoroaſtre in Perſide authore* PLINIO *libro 30. vt inter authores conuenit, ortum habuiſſe fertur.* IVSTINVS *in principio ſuæ Epitomes, hunc Zoroaſtrem, qui magicam artem reperit. Bactrianorum regem fuiſſe dicit, qui teſte* EVSEBIO *de temporibus, & libro 10. de præparatione Euangelica plus: 00. ferè annis ante Troiana tempora fuit, quo etiam tempore Abraham & Ninus fuerunt, &c.* Lege quod ſequitur. His præmiſſis, ad dogmata Eccleſiaſtica & præcepta deſcendamus. CLEMENS I. lib. 7. Conſtitutionum Apoſtolicarum c. 4. ſic Apoſtolos docuiſſe memorat. *Non dabis operam Magicæ arti. Non luſtrabis, luſtratores enim non ſinetis viuere.* Verùm dignum ducimus hic aſcribere quæ PHILO IVDAEVS in eo libro quem ſcripſit in Decalogum, ſiue de ſpecialibus legibus, hæc eadem verba interpretans, annotare ſtuduit, quia bifariam Magiam deſcribit, dum contra Mœchos diſputat. Sic autem loquitur. *Veram illam Magiam, hoc eſt, perſpectiuam ſcientiam per quam natura opera cernuntur clarius, vt honeſtam expetendámque non plebeij ſolùm ſectantur, ſed etiam * Reges regum maximi, præſertim Perſici, iam curioſi harum artium, vt regnare non liceat, niſi cum Magis verſato familiariter. Ex hac adulte[illegible]ue deprauatáque deſcendunt, quas maximè propr[illegible]ocabulo, malas artes dicimus, circulatorum [illegible]que ſtudia, & mulierum mancipiorúmque [illegible]rum expiationes luſtrationiſque profuen-*

Petroſus Chaldaicus. Noe. Hæc pro parte habentur Geneſis 9. Attende hiſtoriam fidiſſimi Beroſi. Ludouicus Cœlius Rhodiginus. Petrus Crinitus. Polydorus Vergilius. Plinius 2. Iuſtinus Hiſtoriographus. Euſebius Cæſarienſis. Clemens 1. Philo Iudæus. Duplex magia. * Hinc & Magi ad Chriſtū adorandum venerunt, qui & Reges dicūtur.

Digitized by Google

tium, mutationeſque amoris in odium, aut è diuerſo odij in amorem, per quaſdam potiones amatorias, & incantamenta idonea atque his dolis inuocant ſimpliciſſimum quemque donec in calamitate ingentes pertrahant, vt nonnumquam magnæ familiæ cognationeſque paulatim fidendo ſuæ ruinæ ſtrepitu intercidant, &c. Multa ibidem tractat de veneficijs. Lege, ſi licet per otium. De hac magia tractat HELIODORVS TRICENSIS epiſcopus libro 6. Æthiopicæ hiſtoriæ, circa finem de quadam anu loquens, quæ inter defunctorum cadauera exiſtens defuncti filij corpus reduiuum ſuis incantationibus ſurgere fecit, & ab eo multa futura didicit. Hæc ſpectans Chariclæa ſollicita, quid Theageni ſuo euenisſet, volebat ab anu ſimiliter ſciſcitari, ſed à Calaſiri prohibita eſt, ſic eam docente. *Non ſolum (* ait *) huiuſmodi præſtigia atque incantamenta videri & obſeruari prohibentur ſacerdotibus & prophetis, quandoquidem futura prædicere & præcinere, prophetis conceditur, legitimis ſacrificiis & deuotis precibus præmiſſis: At talibus Præſtigiatoribus, qui Magicas ſic artes obſeruant execrabilibus cæremoniis, nec credendum, nec deferendum eſt, quoniam ex fortuito caſu hæc illis conceſſa ſunt ad eorum interitum, vt ex euidentia ſufficienter probatur de his, quæ præfatæ mulieri magica acciderunt.* Lege hyſtoriam. De hac etiam euitanda arte docet TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro Apologetico aduerſus Gentes capite 23. & alij multi, ſed hoc nil ad rem. Verùm tantum decreta proſequamur Concilium ANCYRANVM, allegatum in ſententijs à Gratiano cauſa 26. quæſt. 1. 2. 3. & præcipuè quæſt. 4. & 5. Item libro 6. cap. 7. Sexdecim librorum Partialium. *Statuimus, (* ait *) vt Epiſcopi eorúmque miniſtri omnibus viribus elaborare ſtudeant, vt pernicioſam & à diabolo inuentam ſortilegam & maleficam artem penitus ex parochijs ſuis eradicent, & ſi aliquem virum aut fœminam huiuſcemodi ſceleris ſoctatorem inuenerint, turpiter dehoneſtatum de parochijs ſuis eiiciant, &c.* Poſt hæc illos arguit Concilium, qui dæmonum illuſionibus & phantaſmatibus ſeducuntur, credentes ſe nocturnis horis multa terrarum ſpatia ſuper beſtias æquitando pertranſire, dæmonum eſſe affirmans præſtigias, & qui talia & his ſimilia credit, fidem perdidiſſe. Idem docet Concilium GENERALE VI. Conſtantinopolitanum 3. cano. 61. & omninò inhibet huiuſmodi incantationum & diuinationum commenta. Vide, Auguria, &c. Porrò Concilium LAODICENVM ſub Damaſo 1. canone 36. & allegatur à Martino Bracarenſi cap. 60. collectorij & à Gratiano cauſa 26. quæſt. 5. cap. Non oportet, &c. *Non oportet ſacris officijs deditos aut clericos, Magos aut incantatores exiſtere, aut facere Phylacteria, quæ animarum ſuarum vincula comprobantur. Eos autem qui his vtuntur, ab Eccleſia pelli præcipimus.* Idem omnino & ſub ſimilibus verbis repetit Concilium AGATHENSE ſub Cœleſtino 1. canone 68. nec eſt opus vt recenſeamus quoniam à priori non differt. Sic verò canone altero ſtatuit, vt citat Iuo Carnotenſis libro 8 Decretorum, de muliere Malefica. *Perquirendum eſt (*ait *) ſi aliqua fœmina eſt, quæ per quædam maleficia & incantationes mentes hominum immutare ſe poſſe dicat, id eſt, vt de odio in amorem, vel de amore in odium conuertat, vt bona hominum aut damnet aut ſurripiat. Et ſi eſt quæ ſe dicat cum dæmonum turba in ſimilitudinem mulierum transformata certis noctibus equitare, ſuper quaſdam beſtias, & in eorum conſortio annumeratam eſſe, hæc talis omnimodis ſcop ex parochia eiiciatur.* Sic notat hæreticos EPIPHANIVS CYPRI libro 1. contra hæreſes, hæreſi 27. contra Carpocratitas eoſdem. *Aggrediuntur (*inquit *) ibi qui ex nefaria hac ſchola ſunt omnigenos conatus horribilium ac pernicioſorum operum. Magia enim apud ipſos excogitata eſt, incantationeſque diuerſas ad omnem machinationem inuenerunt, ad amorem & ad illectamenta, quin & aſſeſſores dæmones ſibi ipſis attrahunt, ad hoc vt per multas præſtigias in magna poteſtate omnibus dominentur, quibus velint, & vt vnuſquiſque quamcunque actionem aggredi audeat, nimirum ſeipſos decipientes, ad perfectionem obcecatæ mentis ipſorum, &c.* Denique GREGORIVS NAZIANZENVS Oratione 1. in Iulianum Imperatorem, eundem Magiæ accuſat, & quidem doctiſſimè, ſicut & reuera Magus fuit & diuinationibus dæmonum deditus, vt meminimus in vocabulo, Crux. & Auguria, &c. Præterea de Magia euitanda AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 8. de ciuitate Dei capite 19. *Magicas (*ait *) artes, de quibus quoſdam minùs infœlices & minus impios etiam gloriari libet, in nomine dæmonum non ſecundum leges Chriſtianas, ſed etiam ſecundum Paganorum dogmata, generi humano pernicioſas eſſe non dubium eſt. Ait enim poëta clariſſimus (*VIRGILIVS libro 4. Æneidos *) Teſtor cha ra Deos, & te germana, tuúmque dulce caput magicas inuitam accingier artes. Illud etiam quod alio loco (*Bucolicorum Egloga 8. *) dicit. Atque ſatas alio vidi traducere meſſes, eo quod hac peſtifera ſceleratáque doctrina, fructus alieni in alias terras transferri perhibentur. Nomine in duodecim tabulis, id eſt, Romanorum antiquiſſimis legibus* CICERO *commemoras eſſe conſcriptum, & ei qui hoc fecerit ſupplicium conſtitutum. Poſtremò ipſe Apuleius nunquid etiam apud Chriſtianos iudices de magicis artibus accuſatus, &c.* Vide reſiduum. Idem de Miraculis quæ fiunt per Magicas artes abunde diſſerit libro 3. de Trinitate cap. 6. & allegat PETRVS LOMB. libro 2. ſententiarum diſtinct. 7. cap. Quorum ſcientia, &c. *Occurrit (* ait *Auguſtinus) cogitationi infirmæ, cur miracula magicis artibus fiunt. Nam & Magi Pharaonis ſerpentes ſicut Moſes fecerunt, & alia ſimilia. Sed amplius eſt admirandum quomodo magorum illa potentia, quæ ſerpentes facere potuit, vbi ad muſcas minutiſſimas ventum eſt omninò defecit. Cyniphes enim muſcula ſunt breuiſſima, qua tertia plaga ſuperbus Ægyptiorum populus cædebatur. Ibi certè deficientes Magi dixerũt, digitus Dei eſt hic. Vnde intelligi datur, ne ipſos quidem tranſgreſſores Angelos & aereas poteſtates in imam iſtam caliginẽ, tanquam in ſui generis carcerem ab illius ſublimis æthereæ puritatis habitatione detruſas, per quas Magicæ artes poſſunt valere aliquid, niſi data deſuper poteſtate. Datur autem illi vel ad fallendos fallaces ſicut Ægyptios, & in ipſos etiam Magos data eſt, vt in eorum ſpirituum ſeductione viderentur admirandi, à quibus fiebant à Dei veritate damnandi, vel ad admouendos fideles, ne tale aliquid facere pro magno deſiderent, propter quod etiam nobis ſcripturæ authoritate ſunt prodita, vel ad exercendam, probandam manifeſtandámque in ſtorum patientiam. Neque enim parua viſibilium miraculorum potentia Iob cuncta quæ habebat amiſit, & filios & ipſam corporis ſanitatem, &c.* Lege eadem apud eundem libro 83. quæſtionum quæſtione 79. & alibi. Porrò de Magicæ artis inuentione & eiuſdem exercitio ſcribit copiosè DIOGENES LAERTIVS libro 1. de vita Philoſophorum non longè à principio, quem poteris legere, & imerate cæteris quos ante produximus, quia

Heliodorus Tricẽſis, huius meminit Nicephorus libr. 12. cap. 34. cuius hiſtoriã Aethiopicam Græcam & Gallicam vidi, non Latinã.

Tertullianus Carthaginenſ.

Concilium Ancyranũ ante Nicenum.

Concilium generale 6. Cõſtantinop. 3.

Concilium Laodicenum.

Concilium Agathenſe.

Mulier maleficа expellenda.

Carpocratitæ hæretici magici.

Epiphanius Cypri.

Gregorius Nazianzenus.

Iulianus Magus.

Auguſtinus Hipponenſis.

Virgilius, verba ſunt Didonis.

Cicero.

Petrus Lombardus.

Miracula per magicam artẽ facta.

Diogenes Laertius.

& ipse duplicem magiam describit, vitiosam & honestam. Vt autem ad propositum redeamus, de fugiendo, scilicet magicæ artis exercitio, sic Concilium Turonense III. sub Carolo Magno, cano. 42. *Admoneant* (ait) *Sacerdotes fideles populos, vt nouerint magicas artes incantationésque quibuslibet infirmitatibus hominum nihil posse remedij conferre, non animalibus languentibus, claudicantibúsve, vel etiam moribundis quicquam mederi, non ligaturas ossium, vel herbarum cuiquam mortalium adhibitas prodesse, sed hæc, esse laqueos & insidias antiqui hostis, quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur.* Hæc eadem Concilium Parisiense III. prohibet libro 3. cap. 1. vbi tales qui has artes profitentur iubet acriter puniri & corrigi. Et Concilium Lateranense sub Leone 10. sessione 9. *Cùm secundum leges ciuiles (ait) & sacrorum canonum censuras, sortilegia per inuocationem dæmonum, incantationes ac diuinationes superstitionésque prohibitæ sint, Statuimus, decernimus, & ordinamus, vt clerici, qui in præmissis culpabiles inuenti fuerint, arbitrio superiorum infamia notentur. Si verò non destiterint, deponantur, atque ad monasterium ad tempus arbitrio superioris, perfruiendum detrudantur, beneficijs, & officijs Ecclesiasticis priuentur. Laici verò vtriusque sexus, excommunicationis & alijs pœnis iuris tam ciuilis, quàm canonici subiaceant.* Idem omninò Concilium Ratisponense cano. 31. & Concilium Treverense I. cap. 6. de Sortilegijs Sacerdotibus & laicis, vt si noluerint conuerti, anathemate feriantur, & populus ab eorum illusionibus & susurrijs liberetur. Idem quoque statuit Concilium Moguntinum IV. cap. 101. & desumitur ex Gratiano causa 26. quæst. 5. cap. Non oportet. & capit. Si quis, &c. *Sortilegia (ait) quæ ad iniuriam sacræ religionis nostræ detestando malorum dæmonum commercio exercentur, omnibus Christianis prohibenda, in Clericis verò omni pœnarum acerbitate coercenda censemus. Proinde Clericum sortilegum protinus ab omni functione Ecclesiastica & ordine removendum, & excommunicationis sententia censemus alligandum, à qua, nisi in articulo mortis, à nemine quàm à suo diœcesano, aut à summo Pontifice seu legato eius ad id potestatem habente, absolui debet, & si incorrigibilis esse perrexerit, ad monasterium arctum pro agenda pœnitentia detrudatur, aut prorsus abiiciatur. Laici verò ab hac arte execrabili publicatione bonorum suorum, aut pernicacia eorum exigente perpetua captiuitate, aut grauiore etiam animaduersione coerceri debent.*

Concilium Turonense 3. sub Leone 3.

Concilium Parisiens. 3. sub Ludouico & Lothario Augustis.

Concilium Lateranense sub Leone 10.

Concilium Ratisponense sub Laurentio Cãpegio Cardinali S. Anastasiæ.

Concilium Treuerense 1.

Concilium Moguntinũ 4.

Magister.

Magistri honorandi.] Vide in dictione Honor, &c. & infrà Pastor, &c. Porrò Clemens I. libro 7. Constitutionum Apostolicarum, cap. 10. *Explicantem tibi sermonem Dei honora, eúmque in memoria habe die nocteque. In honore autem habe eum, non vt ortus vitæq; tuæ authorem, sed vt eum qui tibi dedit vt benè ac laudabiliter viueres, vbi enim doctrina viget de Deo, ibi adest Deus. Exquires quotidie faciem sanctorum, vt acquiescas in sermonibus ipsorum.* Idem eadem docet & epistola 3. ad fideles. &c.

Clemens 1.

Magistratvs.

Magistratus honorandi.] Clemens I. libro 4. Constitutionum Apostolicarum, cap. *Omni regno ac magistratibus subditi estote, in eo 'Deo placet tanquam Dei ministris & imperum*

A *ribus, timorem illis debitum præstate, omne vectigal, omne tributum, omnem honorem, munus, censum. Dei enim est præceptio, nemini quicquam debere, nisi amicitiæ signum, quod Deus statuit per Christum.* Eadem adhuc repetit libro 7. cap. 17. Hinc etiam de magistratibus honorandis & non facilè dijudicandis Concilium Colonense III. cap. 16. part. 6. narrat, & quod pro eisdem debeant orationes & suffragia fieri. Tum cap. 18. subditur: *Hoc obseruare iubentur Concionatores, vt moderatè in magistratus inuehant, ne per incautam reprehensionem plebis ad seditionem magis ac rebellionem incitetur: quin potius docendus est populus obedire magistratibus, parere præpositis etiam discolis admonendúsque est, vt si sint Magistratus interdum vitiosi, id euenire quod dominus regnare facit malos & hypocritas propter peccata populi,* B *&c.* Vide Rex, Regnum, Prædicatio, Accusatio, & cætera huiusmodi.

Romano 13.

Concilium Colonense 3.

1. Petri 2. Iob 34.

Malvm.

Malum vnde ortum.] Habes suprà dictione, Diabolus, de quo etiam breuiter Augustinus Hipponensis libro de fide ad Petrum, parte 2. cap. 21. *Nulla est mala natura, quia omnis natura inquantum natura, bona est. Sed quia in ea bonum, & minui & augeri potest, intantum mala dicitur, in quantum bonum eius minuitur. Malum enim nihil aliud est: nisi priuatio boni. Vnde constat geminum esse creaturæ rationalis malum, vnum quo voluntariè deficit à summo bono creatore suo alterum, quo inuita punietur ignis æterni supplicio, illic passura inflè quod hic admisit iniustè, & quia ordinem in se non seruauit diuinæ institutionis, ordinem diuinæ non effugiet vltionis.* Eadem latiùs prosequitur libro 2. de Genesi contra Manichæum, cap. 29. & libro contra epistolam fundamenti, cap. 33. & alijs in locis.

Augustinus Hipponensis.

Malvs.

Mali cur permittantur.] Sixtus II. epistola ad Episcopos Hispaniæ. *Iusto iudicio Dei datur plerúmque peccatoribus potestas, qua sanctos ipsius persequantur, vt qui Spiritu Dei inuantur & aguntur fiant per laborũ exercitia clariores. Illi tamen qui hoc agunt, nullatenus eandem pœnam, quia (vt ait Dominus) væ illi per quem scandalum venit.* Et Foelix I. epistola 1. ad Paternum Episcopum. *Omnes qui in Christo piè volunt viuere, necesse est vt ab impijs & dissimilibus patiantur opprobria, & despiciantur tanquã* D *stulti & infami, qui præsentia bona perdunt, vt inuisibilia & futura bona acquirant. Despectio tamen & irrisio talium in ipsos detorquebitur qui ipsos infestant, quia ex abundantia eorũ inegestatẽ, & superbia trãsibit in cõfusionem, & quidquid iustis aduersitatum vel malorum irrogatur, non est pœna criminis, sed virtutis examen: & sicut aurum quanto plus excoquitur tanto melius efficitur: sic iustus, quãto plus tribulatur, si ipsam* E *tribulationem patienter portauerit multo purior, & charior Deo redditur.* Vide Patientia, Persecutio, & Martyrium, &c. Et Foelix II. epist. 1. ad Athanasium & Episcopos Ægypti Alexandriæ cõgregatos, cap. 13. *Sepissimè (ait) boni à malis persequũtur, qui non cessant suis calumnijs eos denigrare, & ideò summopere prouidendum est ne hæc fiant.* Pulchrè Ioannes Chrysostomus homilia in illud P[illegible]: Redime me & miserere mei. tom. 1. descripsi [illegible]nem cur mali in hac vita prosperẽtur, [illegible]alos bonos persequi, verùm proli[illegible] diffluit. Et Avgvstinvs Hip. Psal. 54. *Omnes mali cùm mali sint*

Matth. 18.

Sixtus 2.

Foelix 2.

Ioannes Chrysostomus. Psal. 25

Augustinus Hipponensis.

(ait) *exercent bonos. Si bonus es inimicum non habebis, niſi malum. Porrò ea tibi bonitatis regula præfixa eſt, vt imiteris bonitatem patris tui, qui facit ſolem ſuum oriri ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Neque tu habes inimicum? & Deus non habet. Tu quidem habes inimicum qui tecum creatus eſt, ille verò quem creauit. Inimicos ergo Dei malos & iniquos ſæpè in ſcripturis legimus, & parcit eis ille qui non habet, illi inimicus, cui inimicus omnis ingratus eſt, &c.* Lege infrà Perſecutio, &c.

MANSVETVDO.

Ioannes Chryſoſtomus.

Manſuetudo inſignis virtus.] IOANNES CHRYSOSTOMVS homil. 34. in Geneſ. ſtatim initio. *Hæc eſt* (ait) *optima philoſophia: Neque contumelia affecti feroces ſimus, etiamſi contemptiores & magis inopes nobis ſint qui nobiſcum contendunt, ſed manſuetudine & lenitate furorem comprimamus. Nihil enim illa potentius, nihil illa fortius. Illa animam noſtram in perpetua tranquillitate, & quaſi in portu conſtituit, & omnis recreationis ac quietis occaſio eſt, &c.* Hinc & LIBERATVS CARTHAGINENSIS cap. 16 breuiarij de cauſa Neſtorianâ, tantam deſcribit manſuetudinem in Timotheo Epiſcopo Alexandrino, vt inimici & hæretici ei loquerentur in plateis & in Eccleſijs: *Vel ſi tibi non excommunicamus, tamen amamus te.* Hinc HIERONYMVS STRIDONENSIS epiſt ad Theophilum aduerſus errores Ioan. Hieroſolymitani multis verbis & exemplis oſtēdit manſuetudinē Prælato eſſe neceſſariam. Et lib. 3. Commentariorum in epiſtolā ad Galatas, cap. 5. *Poſt fidem* (ait) *manſuetudo numeratur, qua aduerſa eſt iræ, rixis, diſſentionibus, & nunquam ad ſui contraria prouocatur, verè de bona ſpiritus arbore bonos fructus germinās. Per hāc famulus Dei Moyſes teſtimonium ſcripturæ meruit accipere dicentis: Moyſes manſuetus erat ſuper omnes homines qui habitāt terram, &c.* Vide Inimicus, &c.

Liberatus Carthaginenſis.

Hieronymus Stridonenſis.

MANVS IMPOSITIO.

Manus impoſitionis antiquitus vſus probatur. Credo quòd iā in mille locis manus impoſitionis mentio facta eſt, & præcipuè nihil aliud reperies probatum penè in vocabulo Confirmatio, ex VRBANO I. & EVSEBIO I. atque cæteris Patribus. Si non dedigneris paululum folia reuoluere. Diximus & de re eadem in vocabulo, Chriſma, fermè per totum vocabulum. Sed & in dictione, Corepiſcopus, ex Damaſo I. Leone I. Ioāne III. Gelaſio I. ac reliquis Patribus mentionem fecimus impoſitionis manuum, cùm ſcilicet ad ſolos Epiſcopos nō ad alios hoc officiū pertinere dicebatur. Porrò CLEMENS I. libro 7. Conſtitutionis Apoſtolicæ, cap. 39. de manus impoſitione ſuper cathecumenos loquitur, vt ſuo dictū eſt loco. Verùm & ſi pluribus in locis de huiuſmodi ſacramento ſit mentio habita, adhuc tamen pauca dicenda, quæ ex veterum traditione reſtant inſinuanda. Idem Clemens I. lib. 8. Conſtitutionum Apoſtolicarū, cap. 45. meminit impoſitionis manuum, quę fiebat ab Epiſcopo ſuper populum inclinatum. Denique DIONYSIVS AREOPAGITA libro De Eccleſiaſtica Hierarchia parte 2. & 3. cap. 5. docet cur manus imponātur ſuper Epiſcopum & Presbyterum & Diaconum, vt ſuo vocabulo reſeruatum eſt. Sic autem etiā ibidem loquitur: *Porrò Pōtificalis impoſitio manus inſinuat vnā & protectionem Dei, qua vt ſanēti filij pater ſuentur effectu: ipſis habitum virtutémque ſac m largientem, aduerſariaſq; virtutes ab eis tem: docet itidem ſacras omnes conſur nes, quaſi ſub Deo eos qui ſacris ordi-*

Plures citātur qui alias allegati ſunt.

Clemens 1.

Dionyſius Areopagita.

Ratio impoſitionis manū. Iuſtinus Martyr.

A *tur efficere perfectos, ipſum operationum ſuarū habētes in omnibus ducem atq; rectorem, &c.* Manuū impoſitionis meminit & IVSTINVS MARTYR quæſtione 14. ad orthodoxos, dum tractat de baptiſmate hæreticorum. Vide Baptiſmus, &c. Meminit & TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de Baptiſmo. Vide ibidem. & CLEMENS ALEXANDRINVS lib. 3. Pædagogi. cap. 11. Meminit & EVSEBIVS CÆSARIENSIS lib. 7. Eccleſiaſticę hiſtotię, cap. 32. & alijs locis infinitis, dum de Paulo Samoſateno loquitur, cui Antiochenæ Eccleſiæ effecto Paſtori manus fuiſſe impoſitas à Theotecuo Cæſareæ Paleſtinæ Epiſcopo deſcribit. NICEPHORVS CALLISTVS

B lib. 9. Eccleſiaſticæ hiſt. cap. 43. atq; SOCRATES Hiſtoriographus lib. 2. Hiſtoriæ Eccl. cap. 40. dum acta deſcribunt Concilij habiti Seleuciæ à Conſtantio Imperatore, ſæpiùs manuum impoſitionis meminerunt, quam & dicunt Spiritum ſanctum dare, vt habetur in actibus Apoſtolorum. Idē Socrates lib. 6. cap. 2. & reliquis, & Nicephorus lib. 13. cap. 2. Iterum narrāt Io. Chryſoſtomo à Theophilo Alexādrino fuiſſe manus impoſitas, dum eſt in Conſtantinopolitanū Epiſcopum conſecratus, vt alibi in dictione Epiſcopus, meminimus. Qui Nicephorus etiā libro eod. 13. cap. 9. *Manus* (ait) *ſacras Gerontio Nicomedienſi Epiſcopo impoſuit Heraclius, &c.* Et cap. 17. *Chryſoſtomus* (ait) *Epiſcopalia munia obiens clerum conſecrabat.*

C Sed non eſt nobis otium vniuerſas hiſtorias percurrere. Hinc etiam impoſitionis manuum meminit Concilium LAODICENVM can. 4. *Statuimus* (ait) *non licere manus impoſitionem ſuper ordinandos præſentibus cathecumenis fieri.* Vide Ordinādi, &c. Deniq; AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in priorem ad Timoth. cap. 4. exponēs illud: Noli negligere gratiam quæ eſt in te, quæ data eſt tibi per prophetiā cùm impoſitione manuum Presbyterij, &c. *Prophetia* (ait) *eſt qua eligitur quaſi doctor futurus idoneus: manus verò impoſitiones, verba ſunt myſtica, quibus confirmatur ad opus electus, accipiens authoritatem teſte conſcientia ſua, vt audeat vice Domini ſacrificiū Deo offerre, &c.*

D Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib. 3. de Baptiſmo cōtra Donatiſtas, cap. 16. *Manus impoſitio* (ait) *nō ſicut Baptiſmus repeti non poteſt. Quid eſt enim aliud, niſi oratio ſuper hominem.* Iterum mentionem facit impoſitionis manuum, lib. 1. De pec. merit. & remiſ. cap. 26. Hinc Concilium generale VII. NICENVM II. can. 14. allegatur à Gratiano diſtinct. 69. cap. Quoniam videmus. *Quòd in ſacerdotio ordo verſatur eſt omnibus manifeſtum, & ſacerdotij manuū impoſitiones ſeruare Deo gratum eſt. Quoniam ergò videmus nonnullos à pueris cleri tonſuram accipientes nōdum acceptæ Epiſcopi manuum impoſitione, & in congregatione in ſuggeſtu legentes, & id non canonicè facientes, hoc à præſenti canone non fieri permittimus. Hoc ipſum etiam in monacho ſeruari. Lectoris autē manuum impoſitionem licet in proprio monaſterio etiam ſibi vnicuique monaſterij præfecto facere, ſi ipſi præſidio, ſcilicet ab Epiſcopo, manus eſt impoſita, qui fuit & ipſe presbyter. Similiter & ex antiqua traditione Corepiſcopos, Epiſcopi permiſſa, oportet per manū impoſitionē lectores creare, &c.* Vide Corepiſcopus ſuo loco. Deniq; crebro facit mentionem impoſitionis manuum Concilij

E PARISIENSE III. cap. 33. lib. 1. dum ſtatuit quo tempore ſit celebrandum Confirmationis ſacramentum. Vide Confirmatio, &c. Hinc Concilium LONIENSE III. part. 1. *Impoſitio manuū* (ait) *ium, per quod intrant qui Eccleſiarum guberna-*

Iuſtinus Martyr.

Tertullianus Carthaginenſ. Clemens Alexandrinus.

Euſebius Cæſarienſis.

Nicephorus Calliſtus. Socrates Hiſtoriographus.

Concilia Laodicenum.

Ambroſius Mediolanenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Concilium generale 7. Nicenum 2.

Concilium Pariſienſe 3.

Concilium Colonienſe 3.

culis

Digitized by Google

Oro attende.

culis admonentur. Proinde quia eiusmodi ostium diligenter custoditum non est, factum est vt tanta mala quæ sentimus, agminatim in Ecclesiam Dei eruperint. Huius iam vigilantissimi custodes fuerunt Apostoli Christi, & quotquot ipsis successerunt Apostoli Episcopi. Imprimis vero diuinissimus Paulus, qui dilectissimis discipulis Timotheo & Tito eiusmodi custodiæ formulam ex professo præscribit. Quod & Apostoli legimus, Act. 1. in electione Mathiæ, Actuum 6. in electione Stephani, Act. 11. in missione Barnabæ & Pauli obseruasse, & Paulum 1. Timoth. 5. Nemini cito manus imposueris, neque excommunicaueris peccatis alienis. A qua regula cum longè latéque discessum sit, affectibus priuatis sibi omnia vendicantibus seorsum obortus est plurimum, atque ita radicatus, vt vix spes medendi relicta sit. Neque tamen in medijs & exulceratissimis morbis de remedio desperandum erit, sed tanto magis de pharmaco idoneo cogitandum prouidendúmque. Quamobrem (infert cap. 3.) omnibus qui præficiendi Ecclesiasticis muniis ministros potestatem habent, illa quam paulo ante retulimus Paulina admonitio semper ob oculos versabitur. Manus cito nemini imposueris, & ne communicaueris peccatis alienis. Si enim ad honores mundi sine suffragio temporis, sine merito laboris indignum est peruenire, & notari ambitus solent, quos probitatis documenta non adiuuant, quam diligens & quam prudens habenda est dispensatio diuinorum munerum, & cælestium dignitatum. Vide Electio, &c. Porrò

1 Timoth. 5. Titum 1.

Albertus Carpensis.

ALBERTVS CARPENSIS comes in responsione ad Erasmi epistolam, multiplicè impositionem manuum describit. *Impositio* (ait) *manus multiplex ex Apostolorum actis dignoscitur: una, qua cõfirmabatur & incrementum suscipiebat gratia baptismatis, scilicet, qua spiritus virtute conferebantur dona linguarũ & prophetiæ. Altera qua sacerdotij caracter conferebatur, vt ab Episcopis qui Antiochiæ erant Paulo & Bernabæ segregandis manus impositæ sunt, Act. 13. &c.* De his latiùs

Impositio manuum multiplex.

Ioannes Albinus.

IOAN. ALBINVS Archidiacon⁹ Tholosanus scripsit in eo opere quod edidit vernacula lingua, De legitima vocatione ministrorum Ecclesiæ, vbi doctè hoc sacramentum Impositionis manuum prosequitur. Vide quod sequitur.

Manuum impositionis minister.] Hoc sufficienter ex superioribus colligitur & ex locis ibidem notatis, ideò diligenter repete. Denique

Damasus 1.

DAMASVS I. epist. 4. ad Prosperum & reliquos Episcopos Numidiæ, postquam de Abrogatione Chorepiscoporum statuit, quibus aufert potestatem imponendi manus, vt dictum est suo loco. *Quod solis Apostolis* (ait) *eorumque successoribus propry sit officij tradere Spiritũ sanctum, liber actuum Apostolorum docet, præsertim cum nullus ex septuaginta discipulis legatur donum sancti Spiritus per manus impositionem, vt prædictum est, tradidisse.* Et

Eusebius 1.

EVSEBIVS I. epistola ad Episcopos Tusciæ, & Campaniæ, &c. *Manus impositionis sacramentum* (ait) *magna veneratione tenendum est, quod ab alijs perfici non potest, nisi a summis Sacerdotibus, nec tempore Apostolorum ab alijs, quàm ab ipsis Apostolis legitur aut scitur peractum esse, neque ab alijs sicut iam dictum est, quàm ab illis qui eorum locum tenent vnquam perfici potest aut fieri debet. Nam si aliter præsumptum fuerit, irritum habeatur & vacuum, nec inter Ecclesiastica vnquam reputabitur sacramenta.* Hæc vt puto iam reposita sunt in vocabulo, Confirmatio.

MANVMISSIO.

Concilium Africanum sub Bonifacio 1.

CONCILIVM AFRICANVM can. 31. De manumissionibus sanè in Ecclesia celebrandis... *id nostri Consacerdotes per Italiam fucere reperiãtur*

A *nostræ etiam erit fiduciæ istorum ordinem sequi, data planè licentia, misso legato, vt quæcunque digna fide pro statu Ecclesiæ & animarum salute agere potuerit, nos laudabiliter in conspectu accepturos.* Idem repetitur can. 49. Idé canon renouatur & citatur in Cõcilio MOGVNTINO II. cano. 9. Porrò de manumissionibus Seruorum Ecclesiæ habes suprà in vocabulo, Libertus, &c.

Concilium Moguntinum 2. sub Rabano Mauro.

MARIA VIRGO.

Mariæ perpetua virginitas defenditur.] Nullus vnquam fuit hæreticus tam modestus, qui à beatissimæ Virginis iniurijs & blasphemijs sese cohiberet, vnde & ab initio in eam insurgentes rabidis dentibus conati sunt, & lingua venenata eius gloriã obfuscare, modò eã Dei genitricẽ de-

B negantes, modò eius virginitatem impugnantes. Sed Virgo semper sola dicitur hæreses omnes interemisse, quia quidquid impiè illæ conabantur inferre, veritatis iaculo extitit infirmatum. Et licet eius perpetua virginitas luce clarioribus Scripturæ testimonijs patenter astruatur, verumtamen ex præcellentiorum & vetustiorum Patrum testimonijs illud poterimus confirmare. Illam quippe diuinus

Dionysius Areopagita.

DIONYSIVS AREOPAGITA locis innumeris perpetuã appellat Virginem, quàm & in die obitus eius visitasse describit, vt infrà dicetur. Denique

Iustinus Martyr.

IVSTINVS MARTYR Apologia 2. pro Christianis ad Antonium Pium, vbi figuris & oraculis Christo demonstrauit incarnan-

C nandum, sic infert: *Verba illa, Ecce Virgo concipiet, significans non ex coitu cõcepturam virginem, aliquin non esset virgo amplius, sed virtutem Dei superuenientem virgini obũbraturam eã, vt falsa virginitate fiat grauida, sicut missus tunc ad ipsam Angelus attulit ei lætum nuncium, dicens: Ecce concipies de Spiritu sancto & paries filium, qui Altissimi Filius vocabitur, &c.* Hæc clariùs elucidat

Irenæus Lugdunensis.

IRENAEVS LVGDVNENSIS lib. 3. contra hæreses Valentini & similium, cap. 14. 24 & 26. vbi contra Iudæos disputat, qui Christum ex Ioseph semine esse natum contendunt, eò quòd interpretes Esaiæ vaticiniũ, Ecce Virgo concipiet, &c. pro virgine adolescentulam posuerunt. Ostendit autem nõ de adolescentula corrupta, sed de virgine immaculata Maria

D conceptum & natum & post partum virginem permãsisse, hocq; probat ex hoc, quia primus homo de virgine terra natus est, vnde fuit necessariũ vt secundus Adam ex virgine nasceretur. Post hæc in alios hæreticos inuehitur, qui nihil Christum de Maria accepisse mẽtiebãtur, vt diximus (Christus incarnatus, &c. Idem libro 5 circa medium. *Quemadmodum* (ait) *Eua seducta est per Angelum ita & Maria vt portaret Deum euangelizata est per Angelũ, & sicut seducta est vt effugeret Deum, sic hæc suasa est obedire Deo, vt virginis Eua virgo Maria fieret aduocata. & quemadmodum astrictum est mortis genus humanum per virginem, soluatur per virginem*

Attende Esaiæ vaticiniũ corruptum.

Mariæ & Euæ comparatio.

E *æqua lãce dispositus virginalis inobedientiæ per virginalem obedientiam, &c.* Eadem &

Tertullianus Carthaginensis.

TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro De carne Christi paulò post medium, omninò eodem sensu eãdem repetit sententiã. *In Virginem* (inquit) *Euam irrepserat verbum ædificatorium mortis, in virginem æque introducendum erat Dei verbum extructorium vitæ, vt quod per huiusmodi sexum abierat in perditionem, per eundem sexum redigeretur in salutem. Credidit Eua serpenti, credidit Maria Gabrieli, & [illegible] credendo deliquit, hæc credendo deleuit. Sed [illegible] tale concepit tunc in vtero ex diaboli verbo, [illegible]: nam exinde vt abiecta pareret & in do-*

loribus pareret, verbum diaboli ſemen illi fuit. Enixa eſt denique diabolum fratricidam, & contra Maria eum edidit, qui carnalẽ fratrem Iſraël interemptorem ſuum filium quandoq; præſtaret. In vulnam ergò Deus verbum ſuum detulit, bonum fratrem, vt memoriam mali fratris redderet. Inde prodeundum fuit Chriſto ad ſalutem hominis, quo homo iam damnatus intrauerat. Tum ad calcẽ libri de Mariæ perpetua virginitate diſſerit, & libro de Virginibus velãdis cõtra Ebionem diſputat, qui Mariam corruptã diſſerebat authoritate Scripturæ, quæ eã mulierem nominat. Docet quippè ibidẽ Tertullianus, mulierem etiam poſſe virginem ſignificare Mariam: *Quam* (ait) *virginem vtiq; conſtat fuiſſe, licèt Ebion reſiſtat. Agnoſco & Angelum Gabrielẽ ad Virginem miſſum, ſed cùm benedicit illam inter mulieres etiam virgines deputat: Benedicta tu inter mulieres. Sciebat & Angelus mulierem etiam virginem dici. Quòd ſi ex virgine natus eſt Chriſtus, licet ex deſponſata, tamen integra, agnoſce mulierem etiam virginem etiam integram dici, &c.* Eandem propoſitionem defendit & CLEMENS ALEXANDRINVS veteſtiſſimus author lib. 7. Stromatum, & hoc multis authoritatibus & exemplis contra Ebionitas, & EPIPHANIVS CYPRI lib. 1. contra hæreſes, hæreſi 28. cõtra Cerinthianos ſiue Merinthianos, qui ſomniabant Ioſeph cognouiſſe Mariam. *Neq; (inquit) quòd Ioſeph vſus ſit virgine omnino reperitur, poſtquam enim genuit virgo impolluta permanſit, * &c.* & CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catecheſi 12. illuminatorum Hieroſolymis, De incarnato & humanato Chriſto ad calcem. *Puriſſima* (ait) *corporea generatio vnigeniti de virgine, etiamſi contradicant hæretici veritati, redarguit eos Spiritus ſanctus, indignè ferri virtus Altiſſimi adũbrans, aduerſus illos conſiſtet Gabriel contrario vultu in die iudicij. Confundet eos locus præſepij qui ſuſceperat Dominum. Paſtores teſtabuntur, qui tunc Euangelizabãt, & exercitum Angelorũ laudãtium & canentium, &c.* Lege quod ſequitur, quia perpetuã Mariæ virginitatem defendit. Hoc defendit ORIGENES ADAMANTIVS homilia in illud Matth. *Cum deſponſata eſſet mater Ieſu Maria Ioſeph, &c.* qui etiam homilia 26. in Matth. cap. 23. exponens illud: Ecce ego mitto ad vos Prophetas & Sapiẽtes, &c asſerit Zachariam patrem Ioãnis, occiſum fuiſſe à Iudæis, eo quòd Mariam perpetuo virginem defenderet. Hoc Origenes ſibi antiqua traditione conſtare dicens: Porrò non eſt nobis otiũ cunctos hic Patres citare, quoniam omnes vnanimiter eandem fidem prædicant, *Et vt* (ait Bernardus) *iuuenes & ſenes parvuli & adulti elegerũt mille mortibus mori potius, quàm ab ea fide declinare, ita vt hoc nobis credibile faciat credẽtium multitudo.* Hoc in canticis lętitiæ habet mater Eccleſia iugi deuotione ſolenne, quod deuotiſſimus SEDVLIVS PRESBYTER ſalutando Virginem deprompſit. *Salue ſancta Parens enixa puerpera Regem, &c.* Et inſrà: *Nec primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem, &c.* Et alibi: *Vera fides geniti purgauit crimina mũdi, & tibi virginitas inuiolata manet.* Porrò HIERONYMVS STRIDONENSIS librum De perpetua virginitate Mariæ edidit contra Heluidium, quo latis veritatem ex ſcripturis expreſſit. Eandem quoq; fidẽ AVGVSTINVS HIPPON. defendit libro De fide & Symbolo, quem ſcripſit in Affricano Concilio Hipponæ celebrato, & alijs in locis. Hæc quoq; fides demonſtrata eſt in illo generali Concilio EPHESINO I. Neſtorium, vt habes apud Nicephorum lib

Contra Ebionem.

Maria cur mulier vocata eſt.

Clemens Alexandrinus.

Epiphanius Cypri.

* Et hæreſi 77. contra Antidicomarianitas. Cyrillus Hieroſolymitanus

Origenes Adamantius.

Zacharias occiſus eſt propter defenſionem perpetuæ virginitatis Mariæ.

Bernardus.

Sedulius preſbyter.

Hieronymus Stridonenſis.

Auguſtinus Hipponenſis

Concilium Epheſinũ 1. generale.

& deinceps. Vide plura Chriſtus, & Symbolum, vbi hæc fides diuerſis Patrum decretis confirmata eſt, & quod ſequitur.

Maria Dei genitrix defenditur.] Hæc propoſitio ex ſuperiori dependet & cõfirmatur. Porrò nil ante Neſtorium cõtra hanc veritatẽ ab antiquis hæreticis fuerat præſumptũ, ſed ille infœlix hanc vocem blaſphemiæ auſus eſt proferre, vt diceret Mariam virginem nõ Deum, ſed hominẽ ex carne protuliſſe, & non eſſe dicendã Dei genitricem. ſed tantùm hominis Chriſti matrem. Habes hiſtoriã eleganter deſcriptam à NICEPHORO CALLISTO lib. 14. cap. 32 33 34 & reliquis, cuius etiam meminit doctiſſimus vir SVIDAS in vocabulo Neſtorius, & Maria. Neſtorium quippè narrat tertiũ fuiſſe ducem Iudaicæ hæreſis Pauli Samoſateni & Theodori Cilicis, eumq; perpetuũ geſſiſſe contra virginem matrem bellum: qui ſcilicet Theodorum ipſum patrem habuerit, & Cilicem inter maiores ſuos numerauerit. Si verò loquitur Nicephorus præfatus, vbi eius zelum prius in extirpãdis hæreticis deſcripſit, cùm in Conſtãtinopolitanum Epiſcopatum ab Antiochia fuiſſet euocatus. *Quo tempore* (ait) *ad Theodorum Moſſueſtienſem (hæreticum) diuertit, dogmatibuſq; eius auditis à vera pietate Neſtorium ipſe trãſuerſum actus eſt, quemadmodũ Theodulus in epiſtola ſcribit, & verba aliquando in Eccleſia Conſtãtinopolitana ad Chriſti fidelem populum faciens, hoc propalam & apertè dicere auſus eſt, Mariam θεοτόκον, hoc eſt, Dei genitricem nemo vocato. Maria enim homo fuit, vt autẽ ab homine Deus gignatur fieri non poteſt. Dolum hunc cùm primũ Euſebius Rhetor deprehendiſſet, eundemq; deinde & clerus, & pietate in populo præſtantiſſimus quiſq; graniter ferret, & elocutionem eiuſmodi blaſphemiam eſſe putaret, non parvus tumultus excitatus eſt, &c.* Lege reliquum. Ad eũdem Neſtorium plures doctores (vt hanc hæreſim abiiceret) ſcripſerunt, & præcipuè IOANNES ANTIOCHENVS Epiſcopus ad Neſtorium epiſtolã dedit, admonẽs hominem ne à patria fidei profeſſione deficeret, ſed rectè Filium Dei ex ſancta Dei genitrice Maria genitũ eſſe profiteretur, neq; in duo eum partiretur, neq; etiam iuxta progreſſum ſeu profectum deificatũ eſſe diceret, Apoſtolicam etiam illi vocẽ ſubiiciẽs, quæ eſt: *Miſit Deus filium ſuum factum ex muliere.* Inſuper ſimul illi ſuaſit, ne ſententiam ipſe ſuam, vt rectam & certam retineret, ſed potius quod in commune commodum atq; vtile eſſet, ſequeretur. Scripſit ad eundem COELESTINVS I. ad varias literas, vt eum à tanta blaſphemia reuocaret, quas nec voluit impius attendere. Scripſit & CYRILLVS ALEXANDR. ad eundem egregiã epiſtolam. Vbi & duodecim anathematiſmos inſeruit, quorum primus talis eſt: *Si quis non confitetur Deum eſſe veraciter Emmanuel, & propterea Dei genitricem ſanctam virginem (peperit enim ſecundum carnem, carnem factum Dei verbum, ſecundum quod ſcriptum eſt, Verbum caro factum eſt) anathema ſit. In defenſione autem eiuſdem anathematiſmi 1. ſic eum interpretatur. Sancti Patres Dei genitricem nominauerunt ſanctam virginem. Crediderunt enim quòd incarnatum & hominem factum genuerit Filium, per quem omnia fecit Pater, peperiſſe confitemur, & nos contra Neſtorium, virginem carnem factum ſecundum Scripturas Dei verbum, hoc eſt, hominem peperiſſe antẽ illũ carnaliter, hoc eſt ſecundum carnem, quia Deus & Pater ſecundũ diuinitatem genuit ex ſe Deum exiſtentem [illegible] ium. Quoniam autem quod natum ex carne, caro eſt, genuit Virgo, vt caro exiſtens carnaliter. Carna-*

Nicephorus Calliſtus.

Suidas.

Blaſphemia Neſtorij.

Ioannes Antiochenus Patriarcha.

Cœleſtinus I.

Cyrillus Alexandrinus.

Ioann. 1.

liter

liter enim dicere, non est tollentis admirabilem Natiuitatem, neque subuertentis Spiritus sancti operationem, qua in utero formauit partum, sed docentis potius, quod sicut gignit Deus diuinè, hoc est dignè Deo secundum suam naturam, ita & homo humanè, hoc est, carnaliter. Deum autem existẽs secundum naturã verbum, quamuis caro factum processit, hoc est, vt decet eum qui secundum veritatẽ est Deus. Solus enim habuit matrem nuptias non expertam, & seruauit virginem eam quæ ipsum peperit secundum carnem. Admiror autem quòd grauantur dicere ipsam sanctam virginem Dei genitricem, cum Deo dignè ipsam genuisse fateantur: non enim homo communis gignitur Deo dignè. Tum sententiam suam Cyrillus meminit sanctorũ Patrum authoritatibus. Adduxit autem in testimonium PETRVM ALEXANDR. Episcopum (licet autem in quo libro non definiat, credo tamen quòd sit in libro De diuinitate, qui lectus est in Cõcilio Chalcedonensi actione 1. corã Patribus) & Athanasij locum mox citandum. Quod dixit (ait prædictus Petrus) Gabriel, Dominus tecum, pro hoc est dictum, Dominus verbum tecum. Significat enim ipsius gigni in utero, & fieri carnem sicut scriptum est: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi, & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei, &c. Hęc Petrus. Producit & ATHANASIVM ALEXANDR. in epistola ad Epictetum Corinthiorum Episcopum. Quomodo (inquit) & ambigere audent qui vocantur Christiani? Dominus qui e Maria processit, Filius quidem substantia & natura Dei est: quod autem secundum carnem ex semine, est Dauid, carne autem sanctæ Mariæ. Qui autem tam audaces fuere, vt dicerent Christũ carne passum & crucifixum non esse Dominum & Saluatorem & Deum & Filium Patris? vel quo pacto voluit nominari Christiani, qui dicunt in hominem sanctum, sicut in vnum Prophetarum, uenisse verbum? Et non ipsum hominem factũ, qui sumpsit ex Maria corpus, sed aliũ esse Christum, & aliũ Dei verbum, eum ante Mariam & ante secula Filium existentem Patris? vel quomodo Christiani esse possunt, dicentes alium esse Filium, & alium Dei verbum? &c. Has nos sanctorum sequemur sententias. Si quis autem diuersum docet, & diuersum sapit, extra regiam & regiam fertur viam. Placeat tibi plura legere in vocabulo, Christus, Filius, Emmanuel, &c. Eandem confessionem Episcopi schismatici Concilij EPHESINI 2. contra Cyrillum & suos complices miserunt ad Reges, circa finem relationis suæ. Eadem sentit & THEODORETVS CYRENSIS in reprehensione 1. anathematismorum Cyrilli. Qui (ait) ante secula est, & Deus est, & apud Deum est, & cum Patre est, & cum Patre cognoscitur & adoratur, templum sibi in vtero virginali fingens erat cum concepto & facto & formato & nato. Qua gratia & sanctam illam virginem Dei genitricem appellamus, non tanquam Deum naturaliter generarit, sed tanquam hominem vnitum Deo qui finxit eum. Si autem non est homo qui in vtero virginis factus est, sed Deus verbum quod ante secula est, factura igitur Spiritus Dei verbum: Quod enim in ea nascetur (inquit Gabriel) ex Spiritu sancto est. Si antẽ increatũ est vnigenitum Dei verbum Patriq; consubstantiale & coæternum, non est figmentum aut creatura Spiritus. Sin verò non Deum verbum in vtero virginis Spiritus sanctus finxit, restat intelligi seruũ formam & factam & formatam & conceptam & natam naturaliter. Quia verò non nuda est a Dei forma, sed plum erat inhabitantis verbi, secundum Pauli (In ipso inquit) complacuit omnem plenitudinem diuinitatis inhabitare corporaliter, non hominis geni-

Aduerte qui à semper hæretici contraria sibi dicunt, & proprio gladio perimuntur.

Petrus Alexandrinus.

Athanasius Alexandrinus.

Concilium Ephesinum 2.

Theodoretus Cyrensis.

Coloss. 1.

cem, sed & Dei genitricem virginem appellamus: hãc quidẽ figmento & formationi & conceptui, hanc autem vnitati potentes appellationem, &c. Hanc fidem defendit & EPIPHANIVS CYPRI lib. 3. contra Hæreses, hæresi 78. cõtra Antidicomarianitas per totum. Hanc & propugnat fidem LEO I. epist. 10. ad Flauianum Constantinopolitanum contra Eutychẽ disputãs, qui hæresim Nestorij renouabat. Similiter & epist. 81. ad Palestinos Monachos, vbi & Nestoriũ anathematizat. Anathematizetur (ait) Nestorius, qui B. virginem Mariam hominis tantummodo credit genitricem, vt aliam personam carnis, aliã faceret Deitatis: nec vnum Christum in verbo Dei & carne sentiret, sed separatim atque seiunctim alium Filium Dei, alium hominis prædicaret, cum manente illa incõmutabilis verbi essentia, quæ ei cum Patre & Spiritu sancto intemporalis atq; coæterna est, ita intra virginea viscera Verbum caro sit factum, vti vno conceptu vnoq; partu eadem virgo secundum vnionem virinsq; substantiæ, & ancilla Domini esset, & mater. Quod etiã Elizabeth, sicut Lucas Euãgelista declarat, intellexit, & dixit: Vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me, &c. vide Christus. Idẽ & epist. 95. ad Leonẽ Augustum, vbi & producit GREGORIVM NAZIANZ. homilia in Epiphaniã, sed alibi eundem citauimus. Idẽ LEO I. epi. 11. ad Iulianũ Coensem Episcopũ cõtra Eutychetẽ. Arbitror Eutychem (ait) habere persuasum, quod anima quam Saluator assumpsit prius in cœlis sit commorata, quàm de Maria virgine nasceretur, eamq; sibi verbum in vtero copularet. Sed hoc Catholicæ mentes aurefq; non tolerant, quia nihil secum Dominus de cœlo veniens nostra conditionis exhibuit. Nec animam enim quæ anterior extitisset, nec carnem quæ non materni corporis esset accepit. Natura quippe nostra non sic assumpta est, vt prius creata post assumeretur, sed vt ipsa assumptione crearetur. Natiuitas enim Domini secundum carnem quamuis habeat quædam propria, quibus humanæ conditionis instia transcendat, sine quod solus ex sancto Spiritu ab inuiolata virgine sue cõcupiscentia carnis est conceptus & natus, sine quòd ita visceribus nostris est editus, vt & fœcunditas pareret & virginitas permaneret, non alterius tamen naturæ erat eius caro quàm nostra, nec alio illi quàm ceteris hominibus anima est inspirata principio, quæ excelleret non diuersitate generis, sed sublimitate virtutis. Nihil enim carnis sua habebat aduersum, nec discordiam desideriorum gignebat cõpugnantia voluntatum. Sensus corporei vigebant sine lege peccati, & veritas affectionum sub moderamine Deitatis & mẽtis, nec tentabatur illecebris, nec cedebat iniurijs. Eadem & HILARIVS PICTAVIENSIS lib. 2. De Trinitate, qui & allegatur à prædicto Leone epist. 95. ad Leonẽ Augustũ. Deniq; generalis est diffinitio Concilij EPHESINI I. vbi præfatus Nestorius dãnatus, vt satis probatur ex Nicephoro superiùs allegato, & ex actis eiusdẽ Cõcilij. Similiter & Concilium CHALCEDONENSE I. generale 4. Patrũ 630. actio. 5. sic statuit. Fides (ait) fraudem non patitur. Sancta Maria Theotocos scribatur. In Symbolo sic addatur: Sancta Maria Theotocos est. Qui sic non scribit & sapit, hæreticus est. Idẽ actione 16. exponens Symbolum Nicænum eadem repetit. Sic confitetur IVSTINIANVS IMPERATOR Mariam gloriosam Dei genitricẽ, & semper virginẽ confitetur in suacõfessione fidei, quã Ioannem 2. Papam, vt diximus iam in vo- Christus, constans duabus naturis. Sed & im generale V. CONSTANTINOPO- II. cõtra Theodorum Mopsuestien- ẽ defendit collat. 5. vbi & præmissa

Epiphanius Cypr.

Leo 1.

Luca 1.

Gregorius Nazianzenus.

Leo 1.

Hilarius Pictauiensis.

Concilium Ephesinum 1. sub Theodosio Iunore.

Concilium Chalcedonen. 1. sub Martiano Imperat.

Iustinianus Imperator.

Concilij generale 5. Constantinopol. 2. sub eodẽ Principe 8 anathematismos edidit ibidem, quorum hic est sensus.

verba Cyrilli allegantur,& anathematiſmus 6.in ordine producitur, & ſic dicitur: *Si quis abuſiuè, & non verè Dei genitricem dicit, ſanctam glorioſam ſemper virginem Mariam, vel ſecundum relationem quaſi homine puro nato (non enim Deo verbo incarnato & nato ex ipſa,referenda autem,ſicut illi dicunt, hominis natiuitate ad Deum verbum,eo quòd cum homine erat naſcente) & calumniatur ſanctam Chalcedonenſem Synodum, tanquã ſecundum impiũ iſtum intellectum quem Theodorus execrãdus adinuenit, Dei genitricem virginem dicentem, vel qui hominis genitricem vocat aut Chriſtotocon, id eſt, Chriſti genitricẽ, tanquam ſi Chriſtus Deus non eſſet,& non proprie & verè Dei genitricem ipſum confitetur, eo quod ipſe qui ante ſecula ex Patre natus eſt Deus verbum,in vltimis diebus ex ipſa incarnatus & natus eſt,& ſic piè & ſanctam Chalcedonenſem Synodum Dei genitricem eam eſſe confeſſam,talis anathema ſit.* Poſſemus plura teſtimonia producere, verùm hæc ſufficiant, lege, & adde quod ſequitur.

Mariæ immaculata conceptio aſtruitur.] Propoſuimus breuiter de ſolennitatibus B. Virginis per ordinem dicere, quæ ab Eccleſia meritò recoluntur, feſtiuis laudibus, & primò occurrit eius immaculata conceptio, quæ ſic poteſt ſanctorum Patrum authoritatibus aſtrui. HILDEFONSVS TOLETANVS virgini Chriſtiferæ deuotiſſimus,libro quem ſpecialiter edidit de virginitate Mariæ,ait: *Conſtat eam ab ipſo peccato originalis fuiſſe immunem,per quam non ſolùm Euæ matris eſt diluta maledictio, verum etiam omnibus condonata benedictio. Quod quidem prætendebat arca illa iuſſu Domini à Noe fabricata,quæ aquis diluuij vniuerſam terram & altiſſimos montes ſupergreſſis ſola ipſa ſupernatans ferebatur in ſublime. Audis literã, audi & myſticam intelligentiam. Arca eſt virgo Maria,per quam à peccati naufragio totum genus humanum & à damnationis æterna diluuio liberatum eſt. Quamuis igitur ſancti Patriarchæ,Prophetæ,Apoſtoli,tanquam montes excelſi virtute & ſanctitate vitæ obrupti ſint aquis & inundatione peccati originalis;ipſa tamen arca noſtra vniuerſos montes iſtos ſupergreſſa,ferebatur etiam in ipſo conceptionis initio in ſublime puritatis, nec eſt immerſa huic voraginì ſordis originalis. Quare de ipſa non abſurdè dicitur: Multæ filiæ congregauerunt diuitias,id eſt animæ fideles in adoptionem filiationis Dei per gratiam aſſumptæ præclaras virtutum diuitias ſibi coacernarũt,tum ſupergreſſa es vniuerſas,quia cùm ſis omnibus virtutum ornamentis cumulata, immunitatem inſuper originalis contagionis in conceptu habuiſti, a qua cætera non ſunt exempta.* Hæc Hildefonſus,de quo mira refert IOANNES TRITEMIVS libro De ſcriptoribus Eccleſiaſticis,eumq; ponit ante Firmianum Lactantium vixiſſe,vt clarum eſt, ſub Conſtantino magno anno 320. quia eodem tẽpore Lactantius florebat.Hic cùm prædictum librum de virginitate ſcripſiſſet,apparuit ei Maria virgo ſacratiſſima ipſum librum habens in manibus, & gratias agens illi pro tali ſeruitio, quod ſibi gratiſſimum eſſe affirmabat. Ille verò cupiens eam altius honorare, conſtituit vt celebraretur ſolennitas eius ſingulis annis octaua die ante Natalem Domini, quæ ſolennitas iam obtinuit,vt per vniuerſam fidelium Eccleſiam in honore puriſſimæ cõceptionis eius celebretur [illegible] Decemb. Vnde rurſum & beata Dei genitrix veſtimentũ ſacerdotale, quod nos vocamus,& cathedrã illi attulit,de quibus miranda & gloriola narrãtur.Hęc T[illegible]ũ vt ad ordinẽ redeamus, ſic AUGUSTINVS HIPPONENSIS.libro De natura & grati-

itaq; hac ſancta virgine Maria,de qua propter honorẽ Domini cùm de peccatis agitur, nullam prorſus volo quæſtionem habere:ſcimus enim quod ei plus gratiæ collatum fuerit ad peccatum ex omni parte vincendũ,quæ illum concipere & parere meruit quem conſtat nullũ habuiſſe peccatum. Hac ergo virgine excepta,ſi omnes ſanctos & ſanctas cùm hic viuerent congregare poſſemus,& interrogare vtrũ eſſent ſine peccato,omnes vna voce clamarent.Si dixerimus quia peccatum non habemus,nos ipſos ſeducimus & veritas in nobis non eſt, &c. Deniq; SOPHRONIVS HIEROSOLYMITANVS Patriarcha in confeſſione fidei,quam miſit ad Sergium Conſtantinopolitanum Epiſcopum,quæ lecta eſt corã Patribus Concilij generalis VI. CONSTANTINOPOLITANI III. actio.11.ſub Imper.Conſtantino 4.Pogonato ipſo audiente.Poſtquam incarnationem vnigeniti Filij Dei proſequutus eſt,ſic loquitur:*Credo quòd Deus verbum vnigenitus Patris Filius,qui ante omnia ſecula & tempora impaſſibiliter de eodem natus eſt Deo & Patre, miſerationem induens & humanitatis miſericordiam circa humanum noſtrũ lapſum,ſponte a voluntate,& Dei genitentis conſilio,& diuino complacito Spiritu,non ſeparatus à gremio generantis ad nos humilis deſcendit,ſicut eiuſdem voluntatis Patris & Spiritus,ita & eſſentiæ inexplicabilis,& naturæ circũſcriptionem nullo modo ſuſtinens, aut ſecundum nos localem tranſmeatum naturaliter ſciens efficere diuinã operationem, & vterum intactum virginitatis ingreſſus, caſtitatem luſtratam Mariæ ſanctæ præclaraq;,& quæ Dei ſunt ſapientis,& ab * omni contagione liberatæ & corporis & animæ & intellectus, incarnatus qui erat incarneus: & formam ſuſcepit noſtram, qui ſecundum diuinam eſſentiam,quantum ad habitũ & ſpeciem inexformabilis,& corporatur ſecundum nos incorporeus. Hic itaque homo & cognoſcitur, & homo ſecundũ veritatem factus eſt ab ipſo ſummo conceptu de ſanctiſſima virgine.Homo enim fieri voluit,vt ſimili cõſimilem mundificaret, & cognato cognatum ſalificaret. Ideò virgo * ſancta accipitur,& anima corpuſq; ſanctificatur,quæ ita miniſtrauit in incarnatione Creatoris, vt munda & caſta atq; incontaminata,&c.* Et infrà: *Ex inuolabili namq; & virginali ſanguine ſanctæ atque immaculatæ virginis Mariæ,Verbũ verè factum eſt incarnatum,& veraciter homo, & in vtero virgineo deportatus, & tempus expleuit legitimi puerperij, & per ſingula naturalia & peccatum non trahentia nobis hominibus ſimilis factus,noſtrãq; non dedignatus paſſibilem vilitatẽ naſcitur Deus humano corpore,ſimiliterq; & habitu animã rationalem & incorpoream habens, quod ipſe in ſemetipſo,& nequaquã alter rationali animali ſpiritu,& virginẽ generantẽ cõſeruauit, & [illegible]tur,eam proprie & veraciter demõſtrauit:vel ſi Neſtorius vecors ſcinditur, & eius Deo rebellis exercitus lachrymatur,& eiulat,lamentatur, & cum eo diſcerpitur,&c.* Eandem fidẽ CONSTAN. POGON. huius nominis IV. Imperator generali edicto cõfirmauit,quod inſeritur actio.18.prædictæ generalis VI.Synodi.Eandẽ & Concilij generale VII.NICENVM II.act.3.& ſpecialiter THARA. CONSTANT.Patriarcha,qui huic Concilio aderat, & THEOD.HIEROSOLY. Patriarcha in Catholicis ſuis Confeſſionibus, quas prædictæ Synodo præſentarunt,& lectæ ſunt corã Patribus eadem actio.3.Eandem Confeſſ.etiã fecerũt Epiſcopi illi [illegible] qui illegitimo Conciliabulo Cõſtantinopolitano [illegible]a S.Imagines interfuerũt ſub impio illo Leo- [illegible] I.Iſauro Imperatore definitione 15.quorum [illegible] non ſunt catholicè veritatẽ amplexati,etiam [illegible]annectimus doctrinam.Vt autem inſtitutum [illegible]ſequamur, RICHARDVS V. VICTORIS

Doctor

Hildefõſus Toletanus vixit anno 646. vide ora Tritemiũ de Scriptoribus Eccleſiaſticis.

Geneſ.6.

Prouerb.31.

Ioannes Tritemius.

Attende deuotam hiſtoriam.

Auguſtinus Hipponenſis.

1.Ioan.1.

Sophronius Hieroſolymitanus.

Concilij generale 6.

* Attende quo modo Beatam Virginem immaculatã confitetur Sophronius.

* Nota iterum.

Conſtantinus Imperator 4. cognomẽto Pogonatus.

Concilium generale 7. Nicenum 2. ſub Adriano 1. Tharaſius Conſtantinopolitanus.

Theodoretus Ieroſolymitanus Epiſcopus.

Richardus S. Victoris.

Digitized by Google

Doctor satis celebris,lib.2.de Emmanuele,ca.31. *Nimirum* (ait) *non decuit, vt caro Mariæ qualitercunq; foret obnoxia culpæ.Nam Dei sapientia indignũ credidit,vt quam ab ęuo prædestinauerat puritatis, tenebris peccati sineret inuolui;nec erat ingratus matri propria,qui omnibus matribus præcepit honorem exhiberi.Quin potius sentiendũ est, quod quemadmodũ hoc singulari honore Dei Filium matrem suam decorauit,vt virginitatẽ fœcunditati coniunctã sola inter mortales habuerit:ita & hoc eidẽ nascenti contulit priuilegium, vt in cõceptu sui exordio labis ab origine traducta fuerit expers,vt aptissimè dicatur ei à Filio,quod Scriptura testatur Assuerum Hesther Regine dixisse: Non enim pro te,sed pro omnibus hæc lex cõstituta est.Quid mirũ si obligatio contrahendi culpam originis in prima productione obstringit omnes filios Adæ, eã tamen non detineat,quæ à Deo præordinata est,vt illud graue iugum Adæ scilicet,mortis æternæ,debuim à nobis tolleretur? Nõ igitur pro ea,sed pro omnibus cæteris hæc lex contrahendæ ab origine culpæ posita est,&c.* Hinc non dissentit ANSELMVS CANTVAR.lib.De cõceptu Virginali,c.15. *Decebat* (ait) *vt Filij Dei conceptio de matre purissima fieret,& vt ea puritate, qua sub Deo maior nequit intelligi, virgo illa niteret, cui Deus Pater vnicũ Filium suũ,quem de corde suo æqualem sibi genitũ tanquam seipsum diligebat,ita dare disponebat,vt naturaliter esset vnus idemq; cõmunis Dei Patris & virginis Filius:& quã ipse Filius,vt substãtialiter faceret,sibi matrem eligebat,& de qua Spiritus sanctus volebat, & operaturus erat vt conciperetur & nasceretur ille de quo procedebat.Si enim ex terra virgine & non subiecta maledicto firmatus est primus Adam,qui fuit forma & imago secundi,longe perfectioris & dignioris constat & secundum Adam Christum Dominũ etiã ex virgine natũ nõ subdita maledictioni. Virgine,inquam,qua per Prophetã terra dicitur, sed à Deo benedicta.Benedixisti (inquit) Domine terram tuam. Virgo Maria terra fuit fœcunda atq; fructifera, de qua orta est veritas, & quæ dedit fructũ suum toti mundo salutarẽ. Ai vbi est præueniens Dei benedictio, locum habere non potest originalis contagio,quæ ex maledictione & condemnatione ortum habuit.Nunquam igitur fuit in ea labes originis,alioquin sincerior erit formatio primi Adam,qui de terra terrenus est,quam secundi, qui de cœlo est cœlestis,&c.* Hinc Concilium OXONIENSE in Anglia sub Innocẽtio III.can. 1.vbi diuersa sanctorum festa celebranda memorat,vt diximus vocabulo,Dies festi,&c.etiam inter ipsa festa sic loquitur: *Et festũ conceptionis beatæ Mariæ licèt adhuc celebre non fuerit,per vniuersum orbem,&c.* Hanc autem huiusce Concilij constitutionem renouans Cõcilium BASILEENSE sess. 36. Mariam sine peccato originali cõceptam,eius quoq; annuale Conceptionis festũ celebrari mãdat,hoc modo: *Hactenus difficilis quæstio in diuersis partibus,& coram hac sancta Synodo super Cõceptione gloriosæ virginis Mariæ matris & exordio sanctificationis eius facta est, quibusdã dicẽtibus ipsam virginem & eius animam per aliquot tẽpus ante infusionem temporis subiacuisse actualiter originali culpæ, aliis autem è conuerso dicentibus à principio creationis suæ Deum ipsum diligendo gratiam eidem contulisse, per quam à macula originali illam beatissimã personam liberãs & præseruans sublimiori sanctificationis genere redemit, cùm fundaret eam Altissimus ipse & ipsam fabricaret Filium Dei Patris,vt esset mater eius in terris.Nos verò diligẽter inspectis auctoritatibus & rationibus,quæ iã à pluribus annis in publicis relationibus ex parte* A *trinsque doctrinæ coram hac sancta Synodo allegata fuere, aliisq; etiam plurimis super hac re visis & matura cõsideratione pensatis,doctrinam illã differentem gloriosam virginẽ Dei genitricẽ Mariã,præuenientę & operante diuini muneris gratia singulari, nunquã actualiter subiacuisse originali peccato,sed immunẽ semper fuisse ab omni originali & actuali culpa, sanctamq; & immaculatã,tanquã piã & consonã cultui Ecclesiastico,fidei Catholicæ,rectæ rationi, & sacræ Scripturæ ab omnibus Catholicis approbandã fore tenendã & amplectandam diffinimus & declaramus,nullisq; de cætero licitum esse in contrariũ prædicare & docere.Renouantes præterea institutionem de celebranda sancta eius Conceptione,quæ tã per Romam, quàm per alias Ecclesias vj.Idus Decẽb antiqua & laudabili consuetudine celebratur, Statuimus & ordinamus eandẽ celebritatem præfata die in omnibus Ecclesijs,Monasterijs & Conuentibus Christianæ religionis sub nomine conceptionis festiuis laudibus colendam esse:Cunctisq; fidelibus verè pœnitentibus & confessis ea die Missarum solennijs cẽtum,primis autem vel secundis Vesperis totidẽ,sermoni verò verbi Domini de ea festiuitate interessentibus cẽtum quinquaginta dies, concessione perpetuis tẽporibus duraturæ de iniunctis sibi pœnitentijs hac sancta Synodus elargitur.Datum Basileæ anno 1439.&c.* Est similiter super eadẽ solennitate duplex Bulla SIXTI IV.in Extrauag. Prior sic incipit: Cùm præcelsa meritorum insignia,&c.In hac autẽ Bulla prædictus Pontifex festiuitatem prædictã deuotè celebrãtibus omninò cõformes indulgẽtias elargitur, quæ ab Vrbano IV. & Martino V.festũ corporis Christi celebrãtibus indultæ sunt.Posterior autẽ Bulla sic incipit:Graue nimis gerimus & molestũ, cùm sinistra nobis de quibusdã Ecclesiasticis personis referũtur,&c.In hac verò omnes,qui asserere ausi fuerint gloriosam & immaculatã Dei genitricẽ in originali peccato conceptã,contrariumq; sẽtire hęreticũesse,&libri eorũ anathematizẽtur, & dãnãtur, nõ obstãtib.cõstitutionib.& ordinationib.Apostolicis cõtrarijsquibuscũq;.Hãcautẽ Sixti IV cõstitutionẽ approbat Cõciliũ TRIDEN. generale sess.5.cũ de peccato originali differit.vide repositũ in vocabulo,Peccatum originale,&c. Deniq; ALPHON.à CASTRO lib.1.de iusta punitione hæreticorũ,cũ asserit hæreticũ dicendum esse,qui de cætero negare voluerit virginẽ Mariã præseruatã esse à peccato originali.De hac autem materia PETR. LOMB.lib.3.Senten.dist.3.per totã, & hi oẽs Patres qui hunc ediderũt cõmentarios, fuerũt & innumeri alij doctores,qui tractatib.speB cialibus hanc fidẽ & cõfessionẽ multis argumẽtis cõfirmarunt,quorũ nomina,quia multi sunt,non sunt hic inserẽda.Scripserũt è nostris viri doctissimi,C.RAPINAS Cœlestinus sermone elegãtissimo in eiusdẽ virginis Cõceptionẽ,cui* est initiũ: *Præclara sanctæ diei huius solẽnia.* Sed & DION.FAB. Cœlest.egregiũ opus edidit in laudẽ virginis cõC ceptus,versib.Her.qđ in lucẽ prodijt,sicq; incipit:

Nullus originea Mariam rubigine læsam
Astruat,vltricem ne pignoris excitet iram.
Hoc ius,hoc ratio vetat,hoc sententia Patrum
Explodit,mare,terra,poluſq;,reclamat,& ipse filius.

In hoc opere infinita recensẽt miracula,quæ certissima de virginis immaculata conceptione mõstrata sunt.lege & disces.Scripsit & ANTH.POCQ. Cœlestinus,virum S.Scripturis exercitatissimum,& suprà quã credi possit consũmatissimum(fidẽ huic rei faciũt opera,quæ luce clariora S.Pater edidit de Virginis conceptione quosdã tractatus,quibus ex Scripturæ figuris,&ænigmatibus satis veritatẽ huiusce sacramenti aperuit. Scripsit non cum mi-D de PETRVS BARDVS Cœlestinus vir ...us, & conuersatione deuotissimus,sed ...uris etiam egregiè versatur, & multi

Hester 15.

Si antiqua est cõsuetudo igitur nõ est quod Hæreticus obloquatur.

Anselmus Cantuariensis.

Sixtus 4.

Roma.5.

Psal.44.

Concilium Oxoniense in Anglia.

Concilium Tridentinum.

Alphonsus à Castro.

Petrus Lombardus.

Concilium Basileense generale.

Claudius Rapinas.

Dionysius Fabri.

Anthonius Pocquetus.

Petrus Bardus.

Digitized by Google

ali⁹,quorũ nomina nõ mũdo nota,ſed in libro vitæ cœleſtis aſcripta referũtur. hæc dicta ſufficiãt.

Mariæ Natiuitatis ſolennitas.] Licèt non conſtet nobis quo tempore ab Eccleſia ſit hæc feſtiuitas inſtituta,quamquam ex Scripturis & Hiſtorijs nõnulla didicerimus quæ nobis minus certa viſa ſunt,certum eſt tamen quòd ante Auguſtini tempora iam in Eccleſia celebris colebatur. Auguſtinus Hipponenſis. Scripſit namq; idem AVGVSTINVS HIPPONENSIS ſermones plures in Natiuitate eiuſdem Virginis,quos poſſemus hic referre,ſed hoc nil ad propoſitum facit. Sufficit enim noſſe non eſſe recens, quod à multis ſeculis conſtat in vſu fuiſſe. Fulbertus Carnotẽſis floruit circa annos domini mileſimo. Scripſit & FVLBERTVS CARNOTENSIS Epiſcopus excellentiſſimum tractatum de natiuitate virginis Mariæ, vbi ſic loquitur: *Inter omnes ſanctos,huius beatiſſimæ Virginis memoria & frequentius atque feſtiuius agitur, quo maiorem apud Deum inueniſſe gratiam creditur. Vnde poſt alia quadã ipſius antiquiora ſolennia,non fuit contenta deuotio fidelium, quin natiuitatis eius ſuperadderet diem feſtiuum,&c.* Bernardus Clareuallenſis. Deniq; BERNARDVS CLAREVALLENSIS in natiuitate eiuſdẽ egregios ſermones edidit, & præfati Patres noſtri quos ſuprà citauimus. Vide ſæpius ex Cõciliorũ decretis diẽ eiuſmodi feſtiuũ agi ſolitum,vt repoſuimus in vocabulo,Dies feſti.

Mariæ Præſentationis feſtum.] Hoc feſtum in Eccleſia olim fuiſſe in vſu plures doctores atteſtantur & quidem antiquiſſimi GERMANVS CONSTANTINOPOLITANVS Epiſcopus, Germanus Cõſtantinopolit. cuius aliàs meminimus, orationem encomiaſticã habuit ad populum in ea ipſa die ſolenni, quæ ſic incipit: Ecce rurſus dies feſtus & celebris matris Domini;ecce progreſſus ſponſæ,in quam non cadit vlla reprehenſio,ecce primus proceſſus futurę eius gloriæ,&c. Quòd autem de præſentatione loquitur,ſequentia manifeſtant,& titulus orationis,qui talis eſt? Encomium ſanctiſſimæ Dei parentis quando adducta fuit in tẽplum à ſuis parẽtibus,cùm eſſet tres annos nata. Scripſit & in eãdem ſolennitatem GEORGIVS NICOMEDIENSIS Archiepiſcopus orationem de exitu ſanctiſſimæ Dei paréfis quãdo fuit oblata in templo,quæ ſic incipit:Pulchra nobis principia argumenti dicendi oſtendit hic dies feſtus,parauit pulchras conſenſionum ſemitas, &c. Conſtat ergò in Oriẽte ſolenne eſſe feſtum Præſentationis Virginis,quod etiam dum officio deuoto de tranſmarinis partibus primus in Franciam dicitur PHILIPPVS DE MASERIIS Cancellarius regni Cypri,eo tẽpore quo Petrus Luſignanus regnum moderabatur illud,& regno Franciæ præerat Carolus V. fundator huius noſtri Cœnobij Parienſis,cuius hic Philippus erat à ſecretis Cõcilijs,deduxiſſe. Hic vir deuotiſſimus & doctiſſimus multos egregios tractatus cõpoſuit,qui intus conſeruatur,& nobiſcũ vt domeſticus manſit per 25. annos,& ſepultus eſt in Capitulo noſtro ſub lapidea tumba ſemipedalis altitudinis,cui inſcribuntur & geſta & tempora, quæ ſub Regibus atq; ſummis Pontificibus tranſegit. Poſteà autẽ ſub titulo prædictæ feſtiuitatis in honorẽ B. virginis Mariæ fundatum eſt Monaſterium noſtrũ Metenſe, & illic cùm octauis ſolenniter quotannis celebratur. Tũ PAVLVS II. qui Pio II ſucceſſit,cùm multa in orbem mala creuiſſent,anno ſalutis 1464. feſtum Præſentationis approbauit & celebrari mandauit. Nouiſſimè autẽ ad petitionem quorundã [illegible] torũ fratrũ,anno ſalutis 1567. in Capitulo generali Pariſijs congregato,moderan-

ciam R. Patre F. Claudio Bondano pro ſecũda vice electo,inſtituta eſt hæc ſolẽnitas Præſentationis per vniuerſa noſtri Ordinis monaſteria Gallicana,ſub titulo feſti duplicis minoris perpetuis tẽporibus celebranda,ad B. Virginis laudẽ,gloriam, & honorem,quam nemo vnquam ſatis cõmendare & laudare dignè potuit,&c.

Mariæ Annunciationis feſtum.] Huius ſolẽnitatis crebro AVGVSTINVS,AMBROSIVS BERNARDVS alijq; Patres meminerunt ſermonibus ad populum ea die habitis & editis homilijs. Lege ſuprà vocabulo, Annunciatio, vbi de die illa celebri ex Patrũ & Conciliorum doctrina fit mentio. Auguſtinus. Ambroſius. Bernardus.

Mariæ Viſitationis feſtum.] Hanc ſolennitatẽ multis retro ſeculis neglectã, authoritate tamen Euangelica ſatis præſignatã & cõmendatam, VRBANVS VI. ſecundũ formã ſacramenti Euchariſtiæ,ad impetrandã vnionem quæ ſchiſmate vigente rupta erat meritis B. Virginis inſtituit per vniuerſum orbẽ celebrandam. Verùm quoniam multis diſſentionibus Eccleſia vexatur,non facilè potuit hoc effectui mancipare, & cùm eſſet pax maxima optata,nec veniret;tamen à BONIFACIO IX. qui in ſchiſmate Vrbano ſuffectus eſt, iterũ approbatur. Cùm autẽ ad ſedandũ ſchiſma Concilium Conſtantienſe fuiſſet congregatum, & ceſſet,Martinus V. electus cęteris reprobatis,iterum prædictum feſtum confirmatum eſt, & aliquanto poſt tẽpore Concilium BASILEENSE generale ſeſſione 43. ſic ſtatuit: *Inter aſſiduas militantis Eccleſiæ turbationes & procellas, quibus ipſa dietim affligitur, illa ſingularis iocunditas & egregia exultatio communitati fidelium relicta eſt, vt Dominum creatorem noſtrum intimis præcordijs diligentes eundem in ſanctis ſuis deuotè glorificent. Per hoc enim & ipſe Dominus,qui gratiam illis præſtitit, dignè collaudatur, & ipſorum ſanctorum promptiora erga nos reddimus patrocinia. Quod quidem ſingulariter eſt agendum cùm calamitates irruunt, quæ abſq; demeritis hominũ non cõtingunt,vt per ipſorũ ſanctorũ preces & merita miſericordia Domini ſuper peccatis hominũ imploretur,& humanum genus ab imminentibus malis & innumeris periculis præſeruetur. Inter autem omnes,qui cœleſtem regem pro nobis interpellent, præcipuè ad glorioſiſſimam illam & omni laude digniſſimam Dei genitricem Mariam eſt recurrendum, quæ quanto altior exiſtit, tanto humilius ad nos reſpicit, omnes ad ſe trahere cupient, pro quibus in vtero geſtauit Saluatorem. Hæc apud Deum,quem ipſa peperit ſedula pro nobis aduocata nos iuuat,nos tuetur,nos protegit,nos exaltat. Hæc omnibus,qui ad eã recurrũt,prõptiſſimum exhibet patrocinium. Huic igitur ſanctiſſimæ virgini,& ſi plures feſtiuitates venerãda ſanctorũ Patrum antiquitas conſecrauit, irruentibus tamen dietim maioribus mũdi calamitatibus & angu ſtijs,quæ ad expetenda eiuſdẽ virginis auxilia vehemẽtius vrgent, iucunditatẽ illã ſibi cœlitus datam non immeritò cõuenit celebrari,dũ virgo eadẽ beatiſſima cœleſti edocta annuncio & Spiritu ſancto duce aſcendens cũ feſtinatione in mõtana,humilem Zachariæ domũ intrauit.* Et vbi de myſterio ſecundũ Euãgelicã narrationẽ tractauit præfatũ Concilium ſubdit: *Hæc ſingularibus ſolẽnitatibus celebranda,in qua & Dominũ qui geſtatur in vtero & virginem quæ portat, & ſterilem quæ concipit, & præcurſorem qui viſitatur,concedentibus proſequi debemus honoribus, in cuius commemoratione qui tribulati ſunt Mariam implorant, quæ gaudiorum [illegible] ninſmodi memor [illegible] vt ſperandum eſt non ſolùm ſupplicantes exaudiet,ſed ſicut ex ſua clementia conſueuit,*

etiam

etiam ſupplicare volentium preces præueniet. Quæ conſideramus hac ſancta Synodus, cùm in hoc tẽpore tota, proh dolor, Chriſtianitas in laboribus & angustijs conſtituta cernatur, cúmque ferè vbique diuiſiones & bella per humani generis hoſtem introducta vigeant, & ipſa etiam Eccleſia militans non mediocribus agitetur procellis, dignum eſſe indicauit ſolennitatem hanc, quæ congruè viſitatio beatiſſimæ Virginis appellatur, in ſingulis Chriſtianorum Eccleſijs celebrari, vt honorata in hac celebritate per pias & deuotas fidelium mentes, mater gratiæ & omnis conſolationis ſacerrima virgo Maria benedictum filium ſuum, iam multis hominum peccatis offenſum ſua interceſſione concilians, pacem & vnitatem fidelibus largiatur. Ideóque ſtatuit & decreuit eadem ſancta Synodus ad honorem ipſius virginis Dei genitricis, vt poſt expleta Reſurrectionis Dominicæ, Pentecoſtes, glorioſæ Trinitatis, ſacri corporis Chriſti, Ioannis Baptiſtæ, Petri & Pauli ſolennia, in quibus Eccleſia poſt ſolennitatem Annunciationis Dominicæ, quam præfata Viſitatio tẽporis ordine conſtitim ſequebatur, eſt occupata, per ſingulas Chriſtianorum Eccleſias, quilibet anno 6. nonas Iulij, feſtum huiuſmodi Viſitationis glorioſæ Virginis celebretur. Hoc igitur ſolenne feſtum amplectantur Chriſti fideles, & omnes qui beatam Virginem ſingulari deuotione proſequuntur, ſecum in hac ſolennitate ſuæ exultationis congaudeant: quam, vt eo libentius in diuinis honorent ſeruitijs, quo magis ſpiritualibus fuerint excitati muneribus, ipſa ſancta Synodus omnibus Chriſti fidelibus, qui Matutinis, Proceſſioni, Sermoni, Miſſarum ſolemnijs, vel primis aut ſecundis Veſperis huius glorioſæ Virginis feſtiuitatis interfuerint, pro vnoquoque officiorum prædictorum centum dies de iniunctis pœnitentijs miſericorditer elargitur. Datum in ſeſſione, &c. Porrò præfatus Bonifacius antea hoc feſtum celebrantibus omninò conformes conceſſit indulgentias, quas Vrbanus IV. celebrantibus feſtum corporis Chriſti conceſſit. Legitur autem eiuſdẽ Bonifacij bulla in lectionibus matutinalibus prædictæ ciuitatis, ita vt nullus poſſit ſe excuſare. Sed & cantum atque officium nos habemus ab ADAMO PRAEMONSTRATENSI & Cardinali deuotiſſimè editum, officio prædictæ ſolennitatis Euchariſtiæ per omnem modum in modulatione conforme. Hanc autem ſub titulo duplicis minoris celebramus feſtiuitatẽ. Refert autẽ CLAVDIVS FIRMINVS Cœleſtinus huius quondam monaſterij Prior, in opere, quem edidit de viris Illuſtribus ordinis noſtri, deuotum fratrem cuius & nomen exprimit tantò flagraſſe deſiderio diuini amoris, & tanto B. Virgini ſe deuouiſſe ſeruitio, vt importunè à Patribus Capituli generalis precibus continuis obtinuerit, vt ſolenniter etiam prædictæ feſtiuitatis Viſitationis per ordinem noſtrũ octauæ celebrarentur, vt & factũ eſt. Non multò poſt autem ille frater diuina gratia euocatus, in extremis aſſiſtentem ſibi vidit B. Virginem, quæ eius animam ad cœleſtia, perpetuo regnaturam euehendam ſuſcepit. Eiuſdem rei teſtis eſt ANTHONIVS SOLAGRIVS vir doctiſſimus in eo opere, quod de veneratione & interceſſione ſanctorum conſcripſit, & multi ſunt adhuc qui fidem faciunt prædictis. hæc ſufficiunt.

Deuotiſſima adoratio.

Indulgentiæ.

Adamus Præmonſtratenſis.

Claudius Firminus Cœleſtinus.

Antonius Solarius.

Nicephorus Calliſtus.

Mariæ Purificationis ſolennitas.] Credo quòd non ſit huius ſolennitatis ignotus dies omnibus Chriſtianis, quem ab antiquo obſeruatum grauiſſimi Patres proteſtantur. Quamuis autem NICEPHORVS CALLISTVS lib. 17. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap. 28. aſſerat per totum orbem hunc diem ſolennem Iuſtinianum Imperatorem inſtituiſſe, ſicut & diem Dormitionis eiuſdẽ Virginis, vt dicemus infrà. Tamen antè Iuſtinianum vtrumq; feſtum diem in Eccleſia celebrem fuiſſe non ambigimus, vt de dormitione quidem infrà patebit. De purificatione autẽ ſatis manifeſtat illa oratio antiquiſſimi doctoris GREGORII NISSENI De occurſu Domini, & de Dei parente, & de iuſto Symeone, quæ ſic incipit: Qui cœleſtium rerum ſapientia eſt ſublimis & terrenarum rerum deſpicientia excelſus, &c. & paulo infrà ſic loquitur: *Ne efficiamini (ait) pueri mente, ſed eſtote malitia infantes. Sic enim cũ perfectiſſimo, & æterno Deo, cuius diem feſtum hodiè celebramus, qui propter nos ſecundum carnem infans fuit in extremis diebus, &c.*

Gregorius Niſſenus.

Prolixa autem oratio eſt, quæ verſatur tota in laudibus huius ſolẽnitatis. Sic & AMPHILOCHIVS ICONII Epiſcopus elegantem habuit in eadem ſolennitate ſermonem, qui ſic incipit: Multi ex magnis viris admirantur virginitatem, eſt enim admirabilis, vt quæ ſit congenita cum Angelis, &c. In hoc ſermone clarè exprimit huius ſolennitatis ſacramẽta. Compoſuit autem & orationem in eadem ſolennitate CYRILLVS HIEROSOLIMITANVS quæ ſic incipit: *Lætare valdè Filia Syon prædica lætitiam Filia Hieruſalem, Duc choros populi ciuitatis Dei. Hodie glorioſa dicta ſunt de te ciuitas Dei. Hodie cœleſtis ſponſus cum thalamo Dei matris venit in templum. Filiæ Hieruſalem egredimini in occurſum eius, lampades alacriter accẽdamus vero lumini, tunicas animarum paremus Sponſo Chriſto, cùm Sion Gentiũ populi lucem ferentes occurramus in templo, ad Deum Chriſtum conueniamus, cum Angelis hymnum canamus, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabbaoth, &c.* lege reliquum. Porrò TIMOTHAEVS PRESBYTER Hieroſolymitanus orationem eodem die feſto elegantiſſimã habuit, de Prophetа Simeone Dei ſuſceptore, & de eo quòd eſt, Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, &c. ſic incipit: *Age dilecte vltimum iuſtum oratione inueniamur, & quis eſt ille vltimus iuſtus? qui nuper à nobis eſt lectus in Euangelio ſecundum Lucam nomine Simeon. Hic eſt & primus & vltimus: vltimus legis, primus gratiæ. Iudæus religione, Chriſtianus gratiarum actione, Chriſtianus lectione, Angelus lingua, &c.* Oratio quidẽ deuotiſſima eſt & corda deuota reficiens, quæ huius diei myſteria excellenter cõplectitur. Præterea IOANNES CHRYSOST. eo ipſo die ſolenni homiliã habuit ad populũ, quæ ſic incipit: Non ſolùm fert carnem Dominus noſter Ieſus Chriſtus, ſed etiã ex lege circunciditur, vt auferat prætextum Iudaicæ incredulitatis, &c. & AMBROSIVS MEDIOLA. ſermo. eodẽ die habuit ad populum, vbi etiã ſic loquitur: *Iterum chariſſimi fratres vt attendatis qua deuotione ſolennitatẽ huius diei celebrare debeatis, nõ vile ſit vobis illud ſpectaculũ, in quo Filius Virginis Deus & homo cõpiecti tur, in quo virgo & mater oſtenditur, in quo Prophetæ, imò omniũ Prophetarum expectatio adimpleatur, in quo multa Eccleſiæ ſacramenta declarantur, &c.* Scripſit & in eadẽ ſolennitate AVGVST. HIPPO. ſerm. qui legitur in lectionibus Matutinalibus per omnes Eccleſias. Hi omnes Patres ante Iuſtinianum fuerunt, qui tamen Purificationis feſtũ debitis venerati ſunt officijs. Poſt illos autẽ BEDA VENERAB. iure recenſetur, qui in ea die homilias compoſuit, & ſacramenta diei huius luculenter expoſuit. Sed & BERN. CLAREVAL. tres ſermones in die ſoleni Purificationis cõpoſuit, vbi & Proceſſion & luminariorũ expoſuit myſteriũ. Denique Concilium MOGVNT. I. ſub Carolo Ma-

Ioannes Chryſoſtomus.

Ambroſius Mediolanenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Beda Venerabilis.

Bernardus Claraeuallenſis.

gno, cano. 36. dum proponit decretum de feſtis ſolennibus, huius ſpecialiter meminit, vt videbis in vocabulo, Dies feſti, &c. Scripſerunt & alij multi Patres antiqui homilias & ſermones, quibus diei huius ſolennis ſacramenta apertiſsimè expreſſerunt ſed hæc ſufficiant.

Dionyſius Areopagita.

Mariæ dormitionis, & Aſſumptionis ſolennitas.] DIONYSIVS AREOPAGITA capite 3. lib. De diuinis nominibus, ſic huius dormitionis meminit. *Nã & apud ipſos diuino ſpiritu plenos Pontifices noſtros, cum & nos (vt noſti) & plerique ex ſanctis fratribus ad contuendum corpus illud, quod authorem vitæ Deumq; cæperat, conueniſſemus (aderat autem & frater Domini Iacobus, & Petrus ſupremum decus & antiquiſſimum Theologorum columen) vbi poſt contuitum placuit, vt infinitæ potentem diuinæ infirmitatis bonitatem pontifices laudarent omnes, quiſque pro captu ſuo. Ille denique (vt noſti) poſt Apoſtolos omnibus alijs laudatoribus ſuperior erat, &c.* Hæc Dionyſij verba, refert iterum NICEPHORVS CALLISTVS lib. 2. Hiſtoriæ Eccleſ. cap. 22. lege ſi placet. Quo autem tempore Maria dormierit, idem narrat, cap. 21. eiuſdem libri. *Eo tempore (ait) cum Claudius quintum imperaret annum, & immaculatam Dei verbi matrem mortem obire oporteret: quandoquidem & filius eius verum ſe hominem eſſe probans, ad grãdiorem exoletæ ſenectutis ætatem non peruenit) ſexageſimum illa agens annum nuncium à filio per Angelum de migratione & aduentu ad ſe eius, ita vt antea cùm ipſe ad eum venturus fuerat, accipit, &c.* Lege quod ſequitur. Miraculum autem ſubinde recitat factum ad eius tumulum, cùm impij Iudæi inuidia tabeſcentes illi conarentur offendiculum ponere, ne cum honore ſepeliretur. Narrat quoq; poſt certum diẽ funeris corpus eius in paradiſum tranſlatum, & authoritatẽ cap. 23. producit IVVENALIS HIEROSOLYMITANI Epiſcopi, qui in ſcriptis reliquit. *Dicit enim totum triduum Apoſtolos ad monumentum id, diuinorum hymnorum carmina audientes, perfeuerauſſe. Accidit autem rurſum, vt Thomas ab eis abeſſet, videlicet, vt nota perſpectaq; diuæ Genetricis fieret aſſumptio, itidẽ vt antea filij eius, pro eo atq; dicebat, poſt diẽ tertium reſurrectio ingẽti afficiebatur dolore, neq; quieto animo eſſe poterat Thomas, quippe qui tanti boni non fuiſſet particeps. Sacer autem ille chorus, iniquum eſſe iudicans ſi ille quoq; diuinum Virginis matris corpus non ſpectaret atq; complecteretur, aperiri monumentum iubet. Quod quidem, vbi ita eſt factum, deſideratum illud corpus non comparuit, ſepulchralia tantum linea vitè compoſita loco ſuo manebant, itidem vt filij quoq; eius in ſepulchro relicta. Quæ & ipſe, & qui cũ eo aderant cum veneratione exoſculati, incredibilíq; voluptate, odoriſq; ſuauitate repleti, ſepulchrum quidem ad priſtinum cẽ formant modum, miraculum autem ipſum quaſi per manus ſubinde poſteris traditum ad nos quoq; tranſmiſerunt. Quod vero diuinum hoc Dei Genitricis tabernaculum reſurrecturum fuerat, propheta quoque Dauid prædixit: Exurge Domine tu & arca ſanctificationis tuæ. Inde fama eſt,* non ita pridem ſanctiſſimæ Virginis quoq. ſacra primum celebrari cœpta fuiſſe.* Hæc Iuuenalis, & Nicephorus vbi ſuprà. Sed & EPIPHANIVS CYPRI, quòd cum corpore iam glorioſo reſurrexerit ita affirmat duobus in locis. Et primo quidem lib. 1. contra hæreſes, hæreſi 42. contra Marcioniſtas, vbi de fide reſurrectioni diſputat, ſic loquitur: *Quomodo Maria ſancta, vna cum carne regnum cælorum non cernat, neq; laſciuierit, neq; fornicata fuerit, neq; commiſerit, ſed neq; aliquod infandum carnis [illegible] traueri[illegible]*

Vide antiquũ morem laudãdi ſanctos.

Nicephorus Callistus.

Auctus Mariæ Virginis cum deceſſit.

Iuuenalis Hierosolymitanus Epiſcopus.

Vide exequias ad defunctorũ tumulos hæreticæ.

Quid faceret hæreticus ſi ſpectator eſſet.

* Ecce ſolẽnitas aſſumptionis antiquiſſimo vſu obſeruata

Epiphanius Cypri Mariam cum corpore aſſumptã prædicat.

A *trauerit, ſed impolluta permanſerit? &c.* Idem lib. 3. contra hæreſes, hæreſi 78. contra Antidicomarianitas iterũ eadẽ profitetur, & quamuis pro certo hoc affirmare nolit, tamen credibiliùs eſſe dicit hãc raptam cum corpore, quam in corruptionem ſolutam eſſe. Hoc & HIERONYMVS STRID. in illo tractatu quem de aſſumptione Mariæ edidit, licet non affirmet, tamen hoc nõ vult eſſe impoſſibile: imò qui penitus ſcripta illius conſideraſſent, illam potiùs aſſumptam cum corpore dicit, quàm remanſiſſe in terris, cùm conſtet nuſquam illius corpus comparere. Sic & AVGVSTINVS HIPPONENSIS elegantiſſimo ſermone defendit pluribus authoritatibus & exemplis Virginis
B ſacræ corpus, non vidiſſe corruptionem, ſed beata iam reſurrectione potiri & gloria circundari. Hoc ex hiſtorijs patenter defenditur. Nam eius zonam pro magnis reliquijs inuentam conſeruauit PVLCHERIA Auguſta, & tẽplum Virgini matri ædificauit, vbi eam repoſuit, referente Nicephoro lib. 15. cap. 49. quæ etiã Pulcheria ſepulchrales faſcias, & tumulũ Virginis ſummo duxit honore, vt lib. 14. Idem recitat cap. 2. vbi & à beato Luca Virginis tumulus fuiſſe depictum teſtatur. Hoc iterum repetit lib. 15. cap. 14. per totum, vbi & iterum narratur illa deuotiſſima Auguſta Pulcheria, Iuuenalem prefatũ Hieroſolymorum Epiſcopum cum ad Concilium Chalcedonenſe
C veniſſet, interrogaſſe de veritate Aſſumptionis eiuſdem virginis Mariæ, quæ eidem retulit ea quæ ſuperius relata ſunt. Obſecro te (Lector) lege locũ Nicephori allegatũ lib. 15. c. 14. per totum. Hic autẽ NICEPHORVS lib. 17. c. 28. narrat Mauricium Imperatorem poſt Iuſtinianum quintodecimo Auguſti Mẽſis die ſacroſanctæ Dei genitricis dormitionem celebrari præcepiſſe: verùm ex ſuperioribus conſtat, quia longè ante præfatum imperatorem dies ille ſolennis habebatur. Meminit autem eiuſdem ſolennitatis CONSTANTINVS CONSTANTIÆ CYPRI Epiſcopus in relatione quam habuit ad Patres ſacri generalis Concilij 7. vt allegauimus in vocabulo Imago, &c. Deniq; Concilium MOGVNTINVM I. can.
D 36. etiam inter dies feſtos hunc ſignanter recolit, vt diximus, Dies feſti. GREGORIVS TVRONENSIS in opere edito in gloriam plurimorum martyrum, cap. 18 De Maria virgine loquitur. *Huius (inquit) feſtiuitas ſacra mediante menſe Auguſto celebratur, &c.* Vide reliquum. Deniq; Aſſumptionem eius cum corpore defendit BERNARDVS CLARAEVALLENSIS in ſermonibus in Aſſumptione eius habitis, & HVGO. S. VICTORIS Doctor celeberrimus libro ſermonum, ſermone 47. ANSELMVS CANTVARIENSIS libro de excellentia Virginis, cap. 8. & Illi Patres ordinis noſtri quos ſupra citauimus in ſermonibus quos habuerunt in eadem feſtiuitate. Deniq;
E ſic tota ſaretur Eccleſia. hoc ſufficit.

Hieronymus Stridonenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Pulcheria.

Nicephorus Callistus.

Conſtantinus Cõſtantiæ Cypri Epiſcopus.

Concilium Mogunti nũ 1.

Gregorius Turonenſis.

Bernardus Clarevallẽſis. Hugo S. Victoris.

Anſelmus Cantuarenſis.

Mariæ interceſsio, &c.] Repete omnia ex vocabulo Sancti implorandi, &c. nam ibi generaliter omnia reponuntur.

Mariam ſemper Hæretici oderunt.] Quis poteſt per ordinẽ enarrare quot ab initio fuerint hæretici, qui virulẽtis linguis Mariã preſumpſerũt impetere? Quis Ebionẽ, Cherinthũ, Baſilidẽ, Marcionẽ, Valentinũ, Neſtoriũ, Eutychẽ, Aërũ, Heluidiũ, reliquoſq; omnes recẽſeat, quot blaſphemijs B Virginẽ deturparint? verũ vt ſydus clarior ſemper refulſit, dum impiorũ linguis laceſſita eſt: hoc in multis iam locis oſtendimus, nec fas eſſe cenſe-

mus

Chriſtophorus Vrſius Calestinus.

mus rem eâdem toties repetere. Habes egregium volumen CHRISTOPHORI VRSII, quod Hæreſobrachologia nuncupatur, quo vniuerſarum hæreſum diſcas authores, & quo tempore fuerint à Patribus gladio veritatis confoſſæ. Hic mihi familiariſſimus in literis & bonis ſtudijs exercitatiſſimus de die in diem vberrimam ſatagit frugem collectis è meſſe Domini reportare, cuius ſæpius admiratus cum diuino feruore ingenium, & laudaui viri pietatem & doctrinam amplexatus ſum. Denique ſatis nobis rei veritatem aperiunt moderni hæretici, qui ita ſunt in glorioſam Virginem exacerbati & debachati, vt originis eorum nulla ſit ambiguitas, quin ex ſcæno omniũ hæreſiarcharum promanarit. Narrat SVIDAS GRAECVS in vocabulo, Conſtantinus, Conſtantinum Copronymum Imperatorem Græcum tanto exarſiſſe odio in diuinam virginem, vt publico edicto ſtatuerit, ne quis Mariæ interceſſionem imploraret. *Non enim* (inquit) *opitulari cuiquam poteſt.* Et alia multa blaſphema verba protulit, quæ inferemus dum de diuinorum interceſſione tractabimus. Sed non euaſit impunitas, vt hiſtoriæ fides comprobat. Dignam ſcitu narrat hiſtoriam NICEPHORVS CALLISTVS libro 18. cap 33. de quibuſdam Gentilibus, qui blaſphemare & conuitijs eam proſcindere auſi fuerant. Lege eam ſi vacat per otium. Lege autem in vocabulo, Hæreticus, quomodo eam ſemper virginem hæretici linguis & maledictis inſectati fuerint, qui nec nobis tempus conceditur vniuerſa complecti.

Suidas Græcus.

Conſtantini Copronymi in Virginem blaſphemia.

MARTYR.

Martyrum gloria.] CLEMENS I. libro 2. Conſtitutionum Apoſtolicarum, cap. 24. *Iuſtus ab ab aliquo iniuſtè occiſus, in requie apud Deum manebit in æternum.* Idem lib. 5. cap. 1. *Qui propter nomen Domini Dei condemnatur, is martyr ſanctus eſt, frater Domini, filius altiſſimi, habitaculi Spiritus ſancti, per quẽ vnuſquiſque fidelis illuminationem gloriæ ſancti Euangelij accepit, eo quod meruit incorruptibilem coronam martyrij paſſionum ipſius, & ſocietatẽ ſanguinis ipſius, configuratus morti Chriſti in adoptionem filiorum, &c.*

Clemens 1.

DIONYSIVS AREOPAGITA c. 7. de diuinis nominibus. *Itaque* (ait) *noſtrates diuina ſapientia principes ac Duces pro veritate moriuntur, omni die teſtimonium perhibentes, vt dignum eſt, & verbo & omni opere ſingulari, Chriſtianorum, veraq; ſcientia omnibus hanc eſſe & ſimpliciorem & diuiniorem, imò ipſam eſſe ſolam veram & vnicam & ſimplicem diuinam notionem.* Lege in vocabulo, Sancti venerandi, & implorandi, &c. & ſequentia.

Dionyſius Areopagita.

Martyrum conſtantia.] Scripſit elegantiſſimum librum PHILEAS THEBAIDIS Epiſcopus De laude & conſtantia martyrum, & ſcripſerunt alij innumeri hiſtoriographi quorum verba recenſere eſt impoſſibile, quæ & habentur ſatis conſpicua ex ipſorum martyrum geſtis, quæ quotidie fidelium auribus proponuntur. Sic verò CLEMENS I. lib. 5. Conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 7. *Si ad martyrium* (ait) *vocemur conſtanter confiteri preciоſum nomen, ac ſi propter hanc cauſam ſupplicio afficiamur, lætemur quod ad immortalitatem properamus, perſecutionem patiẽtes nolimus, quaſi in re noua, obſtupeſcere.* Et infrà: *Profitentes pulchram illam confeſſionem fidei, non ſolùm ipſi ſaluamur, ſed etiam nuper illuminatos confirmamus, & catechumenos fideles reddimus. Qui verò martyrium conſequi meruit, gaudeat in Domino, quod tantam coronam ejus adeptus, & per confeſſionem diem clauſit extremum, ac*

Phileas Thebaidis Epiſcopus.

Clemens 1.

Vide quanta exultatio antiquis pro Chriſto pari Martyrium reputatur pro baptiſmo.

A *quamuis fuerit cathecumenus, latus diſcedat. Paſſio enim quam pro Chriſto ſuſtinet, eadem eſt in veriorem baptiſmum, quoniam ipſe reipſa commoritur Chriſto, aly in figura. Gaudeat igitur, quod imitatur magiſtrũ, & qui illius diſcipulus eſſe cupit, æmuletur eius certamina, imitetur patientiam, ſciens quamuis ab hominibus igne comburatur, nihil tamen ſe paſſurum, veluti illi tres pueri. Quod ſi patiatur aliquid, tamen præmiũ à Domino conſequenter fidem habens vni & ſoli vero Deo ac Patri per Ieſum Chriſtum, Pontificem & Redemptorem animarum, certaminumq; remunneratorem, &c.* Martyrium quàm conſtanter & auidè ſitierit IGNATIVS MARTYR ex epiſtola eius ad Epheſios, & alia ad Romanos colligitur, vbi eos deprecatur, ne eius martyrium impediant, inter cætera ſic loquens: *Rogo vos ne erga me intempeſtiuè benevoli ſitis. Sinite me beſtiarum eſcam eſſe, per quas Deum aſſequi liceat. Triticum Dei ſum ego, & beſtiarum dentibus molor, vt purus panis Dei reperiar. Allicite beſtias, vt mihi ſepulchrum fiant, nihilque relinquant de corpore meo, ne dum obdormiero cuiquam oneroſus inueniar: tunc verò verus Ieſu Chriſti diſcipulus ero, quando ne meum corpus quidem mundus videbit, &c.* Et infrà: *A Syria Romam uſque cum beſtijs depugno, per terram, per mare nocte dieq; colligatus decem Leopardis, hoc eſt, decem militibus qui me cuſtodiunt, qui etiam beneficijs affecti deteriores euadunt. Verùm in iniurijs eorum magis edoceor, ſed non idcirco iuſtificatus ſum. Vtinam frnar beſtijs illis quæ mihi præparatæ ſunt, quas velim mihi veloces reperiri, quas etiam alliciam vt compendio me deuorent, non vt quoſdam territa non attigerunt. Hæcq; niſi voluerint, vltrò ego vim inferam. Ignoſcite mihi, quid mihi proſit equidem ſcio, nunc incipio diſcipulus eſſe. Abſit quicquam eorum deſiderem quæ videntur, quæque non videntur, vt Ieſum Chriſtum aſſequar. Ignis, crux, beſtiarum coitiones, diſſectiones, diſtractiones, oſſium diſperſiones, conciſiones membrorum, totius corporis conſtrictio, & tormentum diabuli in me veniant, tantùm vt Ieſum Chriſtum adipiſcar, nihil me iuuabunt extrema mundi, neque Regna ſeculi huius. Reſtat vt ego moriar propter Ieſum Chriſtum, potius quam reguem in finibus terræ. Ieſum enim eſt vita fidelium. Ne me velitis mori, mors enim eſt vita ſine Chriſto: me Dei eſſe volentem: me mundo me donetis. Sinite me puram lucem percipere, illuc cùm peruenero homo Dei ero. Permittite mihi vt ſim imitator paſſionis Chriſti Dei mei. Et hæc vobis ſcribo amore captus moriendi propter Chriſtum: meus amor crucifixus eſt. In me ignis non eſt qui quippiam amet, ſed aqua viua, quæ exilit in me, mihiq; intrinſecus ait: Veni ad Patrem, &c.* Vide Perſecutio, &c. Et MARTIALIS APOSTOLVS epiſtola ad Tholoſanos. *Pro Chriſti* (inquit) *fide & viſione Dei adipiſcenda, etiam millies corpus noſtrũ ſub omnibus tormentis morti dare optamus.* Eadẽ & Andreas Apoſtolus, referente ABDIA BABYLONIO lib. 3. Certaminis Apoſtol. *Ego* (inquit ad Ægeam) *non ſolùm interfici, ſed diuerſis etiam pœnis excruciari, paratus ſum.* Idem refert lib. 8. de Simone & Iuda. Deniq; de martyrum conſtantia abundè tractat IVSTINVS MARTYR apologia 1. pro Chriſtianis ad Senatum. *Quando* (ait) *Platonica doctrina delectabar, cùm audirẽ calumnijs Chriſtianos appeti, nec mortem horrentes, nec aliud quicquam cæteris terribile, cogitabã eſſe impoſſibile tales vitijs ſeruire ac voluptatibus. Quis enim voluptati deditus, aut intẽperans, aut ſuauiter veſcens humanis viſceribus poſſet morte gaudere, vt priuetur ſuis delicijs? &c.* Et iterum, Apologia ad Anto. Pium. *Vos dũ auditis nos regnũ expectare, temerè de humano ſuſpicamini, cùm nos*

Daniel 3.

Ignatius Martyr.

O vir ſanctiſſimam mentem.

Martialis Apoſtolus.

Abdias Babylonius.

Iuſtinus Martyr.

de regno

de regno Dei loquamur: ſicut liquet ex his, in quos an Chriſtiani ſint inquiritis, qui fatentur ſe Chriſtianos, quamuis ſciant mortem huic confeſſioni propoſitam. Nam ſi humanum regnum expectaremus, negaremus vt euaderemus, & conaremur fallere, vt expectato potiremur. Sed quoniam ſpes noſtra præſentia non affectant, non timemus eos qui occidunt, quando mors debetur omnibus. Plura de cõſtantia martyrum IRÆNEVS LVGDVNENSIS lib.3. contra hæreſes Valentini, cap.20. vbi cõtra illos, diſſerit qui martyres inhonoros dicebant. Sed & TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro 4. contra Marcionem circa medium, & alio libro quem ſcripſit ad Martyres, illos ad agonem conſtanter tolerandum prouocat etiam exemplo Gentilium. Iterum quàm ille conſtanter pro martyribus perorauerit, liquet ex eius libro ad Scapulã Carthaginis Præſidem, qui extrema Chriſtianis ſupplicia minabatur. *Abſit* (inquit) *vt indignè feramus ea nos pati quæ optamus, aut vltionem à nobis aliquem machinemur, quam à Deo expectamus. tamen doleamus neceſſe eſt, quod nulla ciuitas impunè latura ſit, ſanguinis noſtri effuſionem, &c.* Idem libro Apologetico aduerſus gentes, cap.45. ad calcem: *Prælium eſt nobis quod prouocamur ad tribunalia, vt illic, ſub diſcrimine capitis pro veritate certemus. Victoria eſt autem pro quo certaueris, obtinere. Ea victoria habet & gloriam placendi Deo, & prædam vincendi in æternum. Sed abducimur certè cùm obtinuimus. Ergò vicimus cùm occidimur, denique euadimus cùm obducimur. Semen ergò eſt ſanguis Chriſtianorum, Chriſtianos immolate, cruciate, torquete, damnate, atterite nos: probatio eſt enim innocentiæ noſtræ, iniquitas veſtra.* Idem in Scorpiaco aduerſus Gnoſticos cõtra Valẽtinianos & hæreticos diſſerit, qui martyrio derogabant. *Martyrium* (ait) *non de communi aliqua militia certat cum Idololatria, ſed de ſua gratia, liberat enim ab Idololatria, quod à malo liberat, quis non bonum pronunciabit? quid aliud eſt aduerſatio Idololatriæ atque martyrij, quàm mortis & vitæ? tantum vt à martyrio deputabitur, quantum morti Idololatria.* Tum exemplis priſcorum martyrum probat quàm conſtanter martyrium ſubierint. *Ita verò fit* (ait) *vt recedant à literis ſuis ſenſus. Quæ tamen Apoſtolos paſſos ſcimus, manifeſta doctrina eſt. Hanc intelligo ſolam, acta decurrens. Nihil quæro, carceres illic, & vincula, & flagella, & ſaxa, & glady, & impetus Iudæorum, & cœtus nationum, & Tribunorum elogia, & Regum auditoria, & Proconſulum Tribunalia, & Cæſaris nomen interpretem non habent, quod Petrus ceditur, quod Stephanus occiditur, quod Iacobus immolatur, quod Paulus diſtrahitur, ipſorum ſanguine ſcripta ſunt, & ſi fidem cõmentari voluerit hæreticus inſtrumenta imperij loquentur vt lapides Hieruſalem.* Lege quod reſtat in vocabulo, Petrus. Denique de ſubeundo martyrio lætis animis & conſtantia martyrum CLEMENS ALEXANDRINVS ſcripſit lib.4. Stromatum, per totum librum, vbi laudat ſummopere martyres, & eorum conſtantiam, ſcripſit & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS librum de laude martyrij, & alterum de duplici martyrio: in quibus de ſanctorum martyrum laude, virtute, conſtantia, gloria, & excellentia abũdè diſſeruit. Denique EVSEBIVS CÆSARIENSIS lib.5. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap.1. mira recenſet de conſtantia Martyrum Viennenſium & Lugdunenſiũ, de Blandina præcipuè. & alias. Item lib.6 refert Dionyſius Alexandrinus tanto ardore martyrij, vt etiam tyrannum incitarent, quod

A & de origine dicit libro 6. cap.1. Idem verò DIONYSIVS ALEXAN. ad Fabianum Antiochenum Epiſcopum epiſtolã dirigit, quæ martyrum conſtantiam ſub Decio agonizantium commendaret, in qua & Apolloniam beatiſſimam Virginem, dentium euulſione, & ignis incendio coronatam collaudat: Et Nouato mandat epiſtolam qua ſic loquitur: *Non eſt inquit inferior gloria ſuſtinere martyrium pro eo ne ſcindatur Eccleſia, quàm eſt illa ne Idolis immoletur: imò ſecundum meam ſententiam, maius hoc puto eſſe martyrium. Ibi namque vnuſquiſque pro ſua tantum anima, in hoc verò pro omni Eccleſia martyrium ſuſtinet, &c.* Lege & Cyprianũ memoratum lib.1. epiſtolarum, epiſt.1. ad Cornelium, & lib.2. epiſt.6. quæ ſcripta eſt ad martyres, & lib.3. epiſt.15. per totam, & lib.4. epiſt.1. ad Seagrium Rogatianum & reliquos in vinculis detentos. Iterum eiuſdem libri epiſt.3. & 6. vbi de conſtantia martyrum loquitur. Lege librum eiuſdem de exhortatione ad martyriũ, & reliquos authores. Lege quoque NICEPHORVM CALLISTVM lib.5. cap.26. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, & cap. 27. & 28. & præcipuè 29. vbi ſic loquitur. *Qui firmi ſtabiléſque erant, totúmque Chriſtum in pectoribus ſuis gerebant, ab eo confirmati & confignum inexpugnabilis fidei, & conſtantiæ ſuæ robur conſecuti, præclaros atque illuſtres ſe regni eius exibuerunt teſtes & martyres, &c.* Idem de conſtantia martyrum ſub Diocletiano lib.7. cap.6. 7. 8. vbi etiam ſic loquitur: *Animaduertere erat in hominibus noſtris alacritatem, & fidei in Chriſtum ardorem vividum. Cùm enim vix contra priores ſententias condemnationis à Iudice prolata eſſet, alij aliundè confluentes Chriſtianos ſe eſſe confitebantur, pro tribunali ipſo exultantes, neque tormentorum acerbitatem reſpicientes, ſed interrita prorſus libertate pro Chriſto decertantes, cùm magna animorum lætitia libentiſſimè ſupremam excipiebant ſententiam, vſque adeò, vt cum gratiarum actione ad finem vſque per quàm decenter hymnos laudéſque Deo canerent, &c.* Lege reliquũ, & omnes eos authores qui de martyrũ cõſtãtia ſcripſerũt.* Lege HORMISDAE I. epiſtola ad monachos Paleſtinos. &c.

D Martyres falſi.] CLEMENS I. libro 5. Conſtitutionum Apoſtolicarum, cap.9. *De falſis* (ait) *martyribus Scriptura dicit: Nomen impiorum extinguetur, teſtis enim fidelis non mentitur, & proferi falſa teſtis iniquus. Nam qui ſine mendacio martyrium pro defendenda veritate eſt executus, is verax martyr putatur fideliſque, eo quòd verbo pietatis per proprium ſanguinem eſt patrocinatus.* Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS in ſermone de ſanctis Geruaſio & Prothaſio, ait: *Martyris nomen eſt Græcum, ſed iam illo nomine conſuetudo vtitur pro Latino. Latine autem martyres, dicũtur teſtes. Sunt ergò martyres veri, ſunt & falſi, quia ſunt teſtes veri & falſi. Sed dicit Scriptura: teſtis falſus non erit impunitus.*

E *Si teſtis falſus non erit ſine pœna, nec teſtis verus ſine corona.* Idem ſermone 6. de martyribus. *Nemo ſe extollat & glorietur de paſſione, nam ſi attendamus ſolas paſſiones, coronantur & latrones, ſi de paſſione gloriandum eſt, poteſt & ipſe diabolus gloriari. Eius vbique tẽpla euertuntur, Idola franguntur, Sacerdotes eius arrepti eduntur, nunquid poteſt dicere: & ego martyr ſum, quia tãta patior? Ergò homo Dei prius eligat cauſam, & ſecurus accedat ad pœnam, & poſt pœnam accipiet coronam, &c.* Nil attinet dicere de falſis martyribus Caluiniſtarũ, ſiquidem illorũ cauſa iniuſta eſt, vt per hoc opus ſatis probatur: & ideò ſi quid [illegible]iuntur propter iniuſtitiam, maledicti dicendi ſunt, non beati, hæc dicta ſufficiant.

Dionyſius Alexandrinus.

Nota hæc.

Irenæus Lugdunenſis.

Tertullianus Carthaginenſ

Cyprianus Carthaginenſis.

Nicephorum Calliſtum lege his locis annotatis.

Martyrum diuina alacritas.

Vide oro.

De laude martyrij.

Trophæa priſcorum martyrum.

* Hormiſdas 1. habes illa epiſtolam inſertã actioni 1. concilij 5 general. quæ pulcherrima eſt.

Clemens 1.

Clemens Alexandrinus

Cyprianus Carthaginenſ

Hi ſunt Caluiniſtarum martyres, qui in Deum, in Eccleſiam, in Regem, in rempublicam in omnem iuſtitiam peccauerũt, & martyres volũt appellari cum pro ſceleribus puniantur. Prouerb. 10. & 14.

Euſebius Cæſarienſis.

Martyres honorandi & implorandi.] Egregiè de implorandis martyribus & venerandis. Auguſtinus Hipponenſis loquitur lib. 8. de ciuitate Dei cap 27. & lib. 20. contra Fauſtum cap. 21. & Leo I. epiſt. 7. ad Epiſcopos campaniæ Samnij & Piceni &c. Vide ſuo loco, ſancti venerandi & implorandi, &c.

Auguſtinus Hipponenſis.

Leo 1.

Martyrum ſepulchra viſitanda.] Vide in vocabulo, Peregrinatio, &c.

Martyrum dies feſti celebrandi.] Habes ſuperiùs ſuo loco, Dies feſti, &c.

MATRICIDA.

De matricidis.] Egim' in vocabulo, homicidiũ Patris, Matris vel fratris, &c. lege ergo, nec differas.

MATRIMONIVM.

Matrimonij diffinitio.] CLEMENS ALEXANDRINVS lib. 2. Stromatum ait. *Matrimonium eſt prima legitimi viri & mulieris coniunctio, ad liberorum procreationem.* Menander autem comicus. *Ad ſeminandos liberes tibi meam trado filiam. Quærimus autem an ſit vxor ducenda, &c.* Concludit autem ibidem matrimonium non eſſe omnibus neceſſarium. Porrò AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib. 19. contra Fauſtum cap. 26. *Matrimonium* (ait) *ex hoc appellatum eſt, quòd non ob aliud debeat fœmina nubere, quàm vt mater fiat, &c.* Et ALEXANDER III. Ianuenſi Epiſcopo, vt habetur parte 50. Concilij Lateranenſis quod celebrauit cap. 22. *Matrimonium* (inquit) *eſt coniunctio maris & fœminæ, individuam vitæ conſuetudinem retinens, &c.*

Clemens Alexandrinus.

Auguſtinus Hipponenſis.

Alexander 3.

Matrimonium legitimè inſtitutum, nec damnandum.] Repoſuimus iſta in vocabulo, Nuptiæ licitæ, &c. ſatiſq; ex ſequentibus probatur.

Matrimonium ſacramentum eſt.] Vide, Nuptiæ licitæ, &c. nunquam autem dubitatum fuit ab antiquis quin Matrimonium ſacramentum eſſet FVLGENTIVS RVSPENSIS epiſtola 2. ad Gallam de ſtatu viduali. *Sancta quidem ſunt* (ait) *Chriſtianorum coniugia, quia & coniugalis ibi caſtitas cuſtoditur in corpore, & puritas fidei ſeruatur in corde. Nam & Apoſtolica dicit authoritas: honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus. Non eſt ergo connubium ex colluuione peccati, ſed ex inſtitutione Dei: & in eo quòd ſibi coniuges inuicem carnis debitum reddunt, inquantum id modeſtè faciunt, Chriſti præcepta cuſtodiunt, quia nullatenus a coniugali charitate & caſtitate diſcedunt, &c.* Hanc autem materiam latiùs proſequitur HENRICVS VIII. Rex Angliæ in aſſertione 7 ſacramentorum contra Lutherum, ad Leonẽ ſummum pontificem huius nominis 10. vbi ſic orditur. *Matrimonium ſacramentorum omnium primum, inter primos homines celebratum, primo Chriſti miraculo cohoneſtatum, quod propter ſacramenti nomen ipſum tam diu tam religiosè cultum eſt, Lutherus nunc demum, ne coniugalem fidem tanti quiſquam putet in poſterum, negat eſſe ſacramentum vllum, & cum alia ſacramenta ſic ſuſtulerit, vt in vno negaret inſtitutum ſignum in alio negaret promiſſam gratiam, in matrimonio negat vtrumque, &c.* Hæc ille & alia multa quibus conuincit Lutherum mendacij, & matrimonium eſſe ſacramentum doctiſſimè probat. Quod facit & IOAN. ROFF. contra captiuitatem Babylonicam ipſius Lutheri cap. 12. & omnibus his copioſius illud probauit STANISL. HOS. cap. 55. Confeſſionis Catholicæ fidei editæ in Concilio Petriconienſi, vbi pro defenſione veritatis ſyluam doctorum producit, quorum ſententias nec nobis eſt otij memorare. Vt autem breuiter ex traditione ſacrorum Conciliorum abſoluamus, inter ſacramenta recenſuit Sacramentum matrimonij EVGEN. IV. in generali Concilio Florentino, decreto ad calcem addito, cum Græcis & Armenis formam ſeptem ſacramentorum tradidit. *Septimum* (ait) *ſacramentum eſt Matrimonij, quod eſt ſignum coniunctionis Chriſti & Eccleſiæ ſecundum Apoſtolum dicentem: Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia. Cauſa efficiens matrimonij, regulariter eſt mutuus conſenſus per verba de præſenti expreſſus. Aſſignatur autem triplex bonum matrimonij. Primum eſt proles ſuſcipienda, & educanda ad cultum Dei: Secundum eſt fides quam vnum coniugum alteri ſeruare debet: Tertium indiuiſibilitas matrimonij, propter hoc quod ſignificat indiuiſibilem coniunctionem Chriſti & Eccleſiæ. Quamuis autem ex cauſa fornicationis, liceat thori ſeparationem facere, non tamen aliud matrimonium contrahere fas eſt, cùm matrimonij vinculum legitimè contracti perpetuum ſit.* (Vide infra) Vnde & ſubdit Concil. SENON. decreto 10. de Matrimonij Sacramento. *Qui negat* (inquit) *matrimonium eſſe ſacramentum, aut denique ſeptem ſacramenta non admittit, inter hereticos habeatur.* Et Concil. TRIDENT. ſeſſione 24. quæ eſt 8. ſub Pio 4. *Cum matrimonium in lege Euangelica veteribus connubiis per Chriſtum gratiam præſtet, meritò inter noua legis ſacramenta annumerandum ſancti patres noſtri Concilia, & vniuerſalis Eccleſiæ traditio ſemper docuerunt. Itaque ſi quis dixerit, matrimonium non eſſe verè & propriè vnum ex ſeptem legis Euangelicæ ſacramentis a Chriſto Domino inſtitutum, ſed ab hominibus in Eccleſiam inuectum, neque gratiam conferre, anathema ſit.* Vide in vocabulo Nuptiæ licitæ, &c. & ea quæ ſequuntur diligentius intuere.

Eugenius 4.

Epheſ. 4.

Cauſa efficiens Triplex matrimonij bonum.

Concilium Senonenſe.

Concilium Tridentinum generale.

Matrimonium quomodo contrahatur, & vt debeat celebrari.] EVARIST. I. epiſt. 1. ad Epiſcopos Africanos, & allegatur à Grat. diſt. 35. cap. legitimum, & ab Iuone lib. 6. *Aliter legitimum* (vt à patribus accepimus, & a ſanctis Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus traditum inuenimus) *non fit coniugium, niſi ab his qui ſuper ipſam fœminam dominationem videtur habere, & à quibus cuſtoditur vxor, petatur, & à parentibus aut propinquioribus ſponſetur, & legibus detetur, & ſuo tempore, ſacerdotaliter, vt mos eſt, cum precibus & oblationibus a ſacerdote benedicatur* (Vide & infra Nuptiarum benedictio, &c.) *& à paranymphis, vt conſuetudo docet, cuſtodita & conſociata a proximis congruo tempore petita legibus docetur, & ſolemniter accipiatur, & biduo vel triduo orationibus vacent, & caſtitatẽ cuſtodiant, vt bona, ſoboles generentur, & domino in actibus ſuis placeant. Taliter enim & domino placebunt, & filios non ſpurios ſed legitimos atque hereditabiles generabunt. Quapropter filij chariſſimi & merito illuſtres, fide Catholica ſuffragante, ita peracta legitima ſcitote eſſe connubia, aliter verò præſumpta, non coniugia, ſed aut adulteria, aut contubernia, aut ſupra, aut fornicationes potius quam legitima cõiugia, eſſe nõ dubitate, niſi voluntas propria ſuffragata fuerit, & vota ſuccurrerint legitima. Nã fructus diuinus eſt præcepta diuina cuſtodire, ea quoq; deſerere, præſumptionem fieri nulli dubium eſt.* Hinc NICOLAVS I. ad conſulta Bulgarorum, & allegat Grat. cauſa 30. q. 5. c. Noſtrates. *Noſtrates tam mares quàm fœminæ, non ligaturam auream vel argenteam aut ex quolibet metallo compoſitã, quando nuptialia fœdera contrahunt, in capitibus deferunt, ſed poſt ſponſalia, quæ futurarum ſunt nuptiarum promiſſio fœdera quoq; conſenſu eorum qui hec contrahunt, & horum quorum in poteſtate ſunt, celebrant, & poſt quam arris ſponſam*

Eugenius 1.

Vide nuptiarũ celebrandarũ ritus antiquiſſimus.

Nicolaus 1.

Nuptiarũ contractus vt fiat.

ſibi ſponſas per digitum fidei annulo inſignitam deſponderit, dotemque vtrique placitam, ſponſus eius ſcripto paſtum hoc continente coram innitatis ab vtraque parte tradiderit, aut mox aut apto tempore, ne videlicet ante tempus lege diffinitum tale quid facere præſumant, ambo ad nuptialia fœdera perducuntur, & primum in Eccleſiam dominĩ cum oblationibus, quas offerre debent Deo per ſacerdotis manum, ſtatuuntur, ſicque demum benedictionem & velamen cœleſte ſuſcipiunt. Idem ad Conſulta Bulgarorum, & allegat Gratianus cauſa 17. quæſt. 2. cap. Sufficiat. *Sufficiat ſolus ſecundum leges conſenſus, de quorum quarumque conſenſu & coniunctionibus agitur. Qui ſolus ſi defuerit, cætera etiam cum ipſo coitu celebrata fruſtrantur.* Idem, & allegatur à Gratiano cauſa 10. quæſt. 2: *Vbi non eſt conſenſus vtriuſque, ibi non eſt coniugium, ergo qui pueris dant puellas in cunabulis, & è conuerſo nihil faciunt, niſi vterque puerorum poſtquam venerit ad annos diſcretionis conſentiat.* Vide & infra de matrimonio impuberum, &c. Hæc autem renouantur in Concilio SENONENSI cap. 10. & alijs, vt dicemus in vocabulo, Nuptiæ, &c. Vide ergo, & iunge quod ſequitur.

Matrimonium ſolus conſenſus perficit.

Concilium Senonenſe.

Matrimonium ſolus conſenſus perficit, & contractum per verba de præſenti aut de futuro ratum eſſe cenſetur.] Ex occaſione præmiſſæ ſententiæ Nicolai 1. ad conſulta Bulgarorum, qua docet conſenſum ſolum, perficere Matrimonium, etiam hic libet addere quod ALEXANDER III. ad Salernitanum Epiſcopum, & habetur parte 6. Concilij Lateranenſis quod celebrauit, cap. 8. *Conſuluiſti nos, vtrum inter virum & mulierem præſtito vel non præſtito ſacramento, ſi legitimus conſenſus interuenerit de præſenti, carnali copula non ſecuta, liceat mulieri alij nubere, vel ſi nupſerit alij, & carnalis fuerit copula ſecuta, an ab ipſo debeat ſeparari. Super hoc reſpondemus, quòd ſi legitimus conſenſus ea ſolennitate qua fieri ſolet, præſente ſcilicet ſacerdote, aut etiam eius notario, ſicut etiam in quibuſdam locis adhuc obſeruatur, coram idoneis teſtibus interuenit de præſenti, ita quod vnus ad alium in ſuã mutuo conſenſu verbis expreſſis recipiat, vtrinq; dicẽdo, Ego te recipio in meũ, & ego te in meum, ſiue ſit iuramentum, ſiue non, non licet mulieri alij nubere: & ſi nupſerit, & ſi fuerit carnalis copula ſubſecuta, ab eo ſeparari debet, & vt ad primum redeat Eccleſiaſtica diſtrictione compelli, quamuis alij aliter ſentiant, aliter etiam à quibuſdam prædeceſſoribus noſtris ſic aliquando iudicatum.* Idem cap. 18. eiuſdem partis ſtatuitur de muliere quæ cùm ſit deſponſata viro, ab alio poſtea deſponſatur & cognoſcitur, vt ſi vir & mulier ad ætatem coniugio aptam deuenerint, debet primo reſtitui, licet alijs videatur quòd cum ſecundo viro debeat remanere. Et cap. 31. eiuſdem 6. partis Concil. LATER. ſub eodem Alexandro 3. diffinitum eſt, vt illa puella, quæ legitimo conſenſu, interueniente ſpontanea voluntate, ſeſe coniugem eſſe conſenſerit, & patri vſque ad ſtatutam diem commendata fuerit, de cætero alteri nõ poſſit conſentire, quia præſens confirmatum eſt, non futurum promiſſum. Idẽ & vir nõ poſſit alteri miſceri. Et cõcluditur c. 33. *Hi qui matrimonio contrahendo purè & ſine omni contradictione fidem dederant, aut iuramentum fecerunt commonendi ſunt diligẽtius & exhortandi, & omnibus modis inducendi, vt fidem præſtitam vel iuramentum factum obſeruent, & ſe ſicut promiſerunt coniungãt.* Capite quoque 12. eiuſdẽ 6. partis dicitur. *Quod ſi quis præſtito iuramẽto mulierem ſe ducturam promiſerit, & poſtea ea incognita in exteras nationes proficiſcitur, liberum erit mulieri ad alia vota tranſire, recepta prius de periurio pœnitentia, ſi per ſe non ſteterit quo minus matrimonio copularetur. Si verò aliquis ſub huiuſmodi verbis iuramẽtum præſtiterit alicui mulieri: Ego te accipio in vxorem, ſi tantum mihi dotaueris, reus periurij non habebitur, ſi eam nolentem ſibi ſoluere quod iuramento ſibi petiit dari non acceperit in vxorem, niſi conſenſus de præſenti, aut carnalis ſit inter eos cõmixtio ſubſecuta.* Et c. 11 ſequitur quæſtio, an ille qui in matrimoniũ cõſenſit alicuius mulieris ſub cõditione hac, ſi pater aſſenſum præſtaret, ad conſummandũ Matrimoniũ ſit cõpellendus, cui reſpõdetur. *Cùm aſſenſus liber dici non poſſit, qui alieno reſeruatur arbitrio & conditioni, profectò niſi voluntas patris poſtmodum intercedat, nequaquã ad contrahendum matrimoniũ eſt cogendus. Nam licet ſit in prædeceſſorũ noſtrorũ ſtatutis diffinitum, quòd deſponſalia interpoſita conditione certa, conditione ipſa minimè obſeruata, ſi conſenſus de præſenti intercedat, vel carnalis copula ſubſequatur, diſſolui non debent, ſed firmiter obſervari, nequaquã eſt noſtræ diffinitioni cõtrarium, cum huiuſmodi conſenſus nequaquam ſit de præſenti habendus, licet per verba de præſenti, euidentius exprimatur, quod in alieno arbitrio non habito, ſed habendo, conſiſtunt: aliã tamen non poteſt ducere vxorẽ.* Porrò ad ea quæ propoſita ſũt, an matrimoniũ promiſſum per verba de præſenti, aut de futuro, ratũ ſit, aut debeat teneri reſpõdetur c. 3. eiuſdẽ part. 6. Conc. Later. ſub eodem Alex. & allegatur à Grat. cauſa 30. q. 2. c. vbi. *Si aliquis puellam infra duodecimum annum deſponſauerit, antequã ad annos matrimonio aptos ambo peruenerint, non poſſint à pactione nuptiali recedere, & ad aliud matrimonium conuolare. Sed cum puella ad nubiles annos, & ſponſus ad annos aptos matrimonio peruenerint, tũc de pactione ipſa complenda vel remittenda ſunt audiendi & ad implendum matrimonium, ab his qui matrimonium iurauerunt, commouendi.* Et ſubditur c. 5. *Quicunque ſub conditionis nomine aliquam deſponſauerit, (vel de præſenti vel de futuro, cum inhoneſta fuerit conditio) & poſt eam relinquere voluerit, dicimus, quòd cõditio frangatur, & deſponſatio firmiter teneatur.* Et c. 7. fit mentio Gulelmi cuiuſdam, qui filiam minoris ætatis deſponderat, quæ poſtmodum aſſenſum præbere noluit, celebrat úmq; eſt inter eos diuortium, procedentéq; tempore puellæ patre defuncto, Guilelmus matrem eius ſibi matrimonio copulauit, quod videbatur inceſtuoſum eſſe matrimoniũ. Sed ita lis diſſoluitur. *Si probabile eſt puellam deſponſatam infra duodecimum annum, & poſtea cum ad nubiles annos peruenisſet noluiſſe conſentire vt præfatum virum acciperet, & non eſſet ſeptennis quando prænemorato viro deſponſata fuit, promiſſum matrimonium diſſoluatur, & matrimonium inter matrẽ puellæ celebratum & prædictum Guilelmum inuiolabiliter obſeruetur, & proles inde nata denunciatur eſſe legitima. Deſponſationes enim & matrimonia ante ſeptimũ annum fieri non poſſunt ſi conſenſus poſtea non interuenit. Sanè ſi præfata puella ante huiuſmodi deſponſationem ſeptimum annum compleuerat, licet prædictus vir à deſponſatione ipſius puellæ ipſo iure fuerit abſolutus, cùm ea in eum conſentire nolebat, inhoneſtum tamẽ videtur vt matrem eius habeat, cuius filia ſibi fuerit deſponſata. Si tamen propter iuſtam cauſam id factũ fuerit, & Eccleſia tolerauerit, filij ex eo matrimonio nati à ſucceſſione non poſſunt paterna vel materna hæreditatis prohiberi.* Itẽ c. 10. ſubiũgitur. *Puella, quæ infra nubiles annos cuidã viro in vxorẽ tradita, aſſentientibus parentibus eã legitima ætatis exiſtere, cùm ad nubiles annos peruenisſet, licentiã alij nubẽdi poſtulauit, aſſerẽs ſe in illũ virũ nullatenus conſenſiſſe: prædictus verò vir e-*

Alexander 3.

Satis idonea quæſtio & reſponſio.

Hæc Gratian cauſa 27. quæſt. vltima.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3

Hæc ſatis annotatione digna ſunt.

Matrimonium promiſſum per verba de præſenti, vel de futuro, an ratum ſit & tenendũ.

Matrimonia ante 7. annum contracta non tenent.

contra proponit, quòd licet eadem puella nondum fortè annũ duodecimũ attigiſſet cùm tradita ei fuiſſet in vxorem, vſque adeo tamen fuit ætati proxima, quòd ipſam carnali commixtione cognouit: illa autem dicit ſe viro incognitam. Statuimus vt fides potius adhibeatur viro, eo quod in decretis expreſſum eſt, quòd ſi vir dixerit quòd vxorem ſuam cognouerit & mulier negauerit, viri ſtandum eſt veritati ſi id iuramento firmauerit: atque ita puella proxima, licet duodecimo anno, vel circa duodecimum annum fuerit, tamen ſuo conſenſu & voluntate deſponſata & benedicta, & cognita ab eodem viro ſeparari non debebunt, præſertim cùm parentes ipſam legitimæ ætatis fuerentur. Si verò puella infra nubiles annos, & ætati proxima alicui deſponſata fuerit benedicta atque traducta, non licet alicui de conſanguinitate eius, cui deſponſata fuerit, eam ducere, nec fas eſt eadem ſponſo de conſanguinitate puellæ ſibi aliquam copulare. Hæc & ſimilia repetuntur capite 4. & 23. eiuſdem 6. partis Concilij Lateranenſis ſub Alexandro 3. & capite 11. prohibetur ne prætextu huiuſmodi rationis, quia non eſſet ætatis legitimæ puella, aliquoties canonicè contracta matrimonia leuitate aliqua diſſoluantur. Hinc c. 29. fit ſubditur. *De illis qui infra annos aptos exiſtentes matrimoniis contrahẽdis ſponſalia contrahunt, ſiue vtérque, ſiue alter, antequam ad annos aptos matrimoniis contrahendis perueniũt, redamẽt & poſtulent ſeparari, non ſunt aliquatenus audiẽdi. Si verò alteruter eorũ ad annos aptos contrahẽdis matrimonijs peruenerit infra eoſdẽ annos altero exiſtente, ſponſalia contrahuntur: ſi is qui minoris eſt ætatis, cùm ad annos illos peruenerit, reclamauerit, nec in alterũ voluerit conſentire, indicio Eccleſiæ poterunt ab inuicem ſeparari. Vtrum autem mulier, quæ poſtquam ad annos matrimoniis contrahendis aptos veniat, nupſit, ab eo ſi quærat diſſidium debeat ſeparari, dicimus, quòd cùm in eum ſemel conſenſerit amplius conſentire non poteſt aliquatenus vel diuertere, niſi fortè illa nupſit poſtquam ad annos aptos matrimoniis contrahendis peruenerit, & in eum ſuum omninò negauerit præſtare conſenſum.* Lege plura in vocabulo, conſanguineorum matrimonia, &c. de illo qui matrem puellæ (quàm ante annum 7. deſponſauerat) poſtea in vxorem accepit. &c. Capite verò 6. ſequenti eiuſdem partis abſoluitur puer qui matrimonium nondum nubili puellæ promiſit, ſi antè coniugium probatur eius conſanguineam cognouiſſe, vt ibidem dicitur. Plura huiuſmodi narrantur in ſequentibus capitibus, quæ poſita ſunt ſuis locis, ſcilicet, Conſanguineus, Inceſtus, & Leproſus, & eiuſmodi. De his autem plura habes in 6. decretalium, & alijs in locis. Lege autem ea quæ ſequuntur, quia ſibi omnia cohærent.

Fides viro magis quam fœminæ in rebus dubiis adhibẽda.

Hæc habentur in Gratiano cauſa 27. q. 1. c. Si deſponſa.

Matrimonium impuberum prohibetur.] Vt reuoluas præmiſſam annotationem conſentaneum eſt, quia ibi de multis periculis quæ inde proueniunt tractatum eſt. Ante autem pro hac cauſa decretum propoſuerat Concilium FORIVLIENSE ſub Adriano 1. canone 9. *Illud per omnia præcauentes prohibere decernimus, vt nullus præſumat ante annos pubertatis, id eſt, infra ætatem, puerum vel puellam in matrimonium ſociare, nec diſſimili ætate, ſed coætaneos ſibique conſentientes. Multa enim ſæpius ex huiuſcemodi nuptiali contractu ruinas animarum fieri audiuimus, & tales fornicationes perpetratas, quales nec inter gentes: ita planè, vt cum contigit puerum adultum eſſe & puellam, parulam, & è contrario ſi puella maiore ætatis, & puer ſit tenere, & per virum cognita, & ſocrus deprehenditur adultere, & per puellam frater, vel pater pueri tanti peccati flagitio pereant inretiti. Vnde quæ hac prohibita de cætero vſurpare præſumpſerint, ab omni Eccleſiaſtico conſortio ſint alienæ, ſeque publicè ſint immunes indicijs.* Lege ea quæ ſuperiori pagina ex Nicolao 1. & Alexandro 3. iam producta ſunt ſuper talium matrimonio. Sic autem idem ALEXANDER III. parte 6. eiuſdem Concilij Lateranenſis cap. 6. *Manifeſtum eſt (ait) eum puberem eſſe, qui de geſticulatione ſui corporis talis eſt, vt iam procreare poſſit: dicet ad metas legibus diffinitas non peruenerit.* Plura BONIFACIVS VIII. in ſexto decretalium titulo 2. de deſponſatione impuberum. Vide & ea quæ ſequuntur.

Alexander 3.

Bonifacius 8.

Matrimonium conſanguineorum prohibetur.] Hæc diffusè habes tractata ſuperiùs in vocabulo, conſanguineus, ne pigriteris reuoluere.

Matrimonia inceſtuoſa prohibentur.] Habes ſimiliter ſuperiùs hoc ſuo loco repoſitum, Vocabulo, Inceſtus.

Matrimonia publicè contrahenda, & clandeſtina damnantur. Non nihil iam ſuperius dictum eſt, dum de forma contrahendi Matrimonij tractabamus, ſed & quædam in vocabulo, Nuptiæ dicenda ſunt, quæ verò reſtant, breuiter inſinuenda ſunt. Sic autem ſtatuit Concilium ARELATENSE III. ſub Leone. vt allegat Gratianus cauſa 30. quæſt. 5. cap Nullum. *Nullum ſine dote fiat coniugium, iuxta poſſibilitatem ſiat dos, nec ſine publicis nuptiis quiſquam nubere vel vxorem ducere præſumat.* Hoc renouat Concilium VERNENSE cano. 15. *Homines laici* (ait) *publicas nuptias faciant, tam nobiles quàm ignobiles.* HORMISDAS I. in decreto quod allegat Gratianus cauſa 30. quæſt. 5. cap. Nullus. *Nullus fidelis cuiuſcunque conditionis ſit occultè nuptias faciat, ſed benedictione accepta à ſacerdote publicè nubat in domino.* Hoc iterum decretum allegatur, in Concilio LATERANENSI ſub Alexandro 3. parte 49. cap. 10. & additur. *Si quis ergo Sacerdos aliquos occultè coniunxiſſe inuentus fuerit, ab officio triennio ſuſpendatur.* Ibidem parte 50. cap. 17. Idem Alexander, Beluacenſi Epiſcopo, Clandeſtina Matrimonia reprobat, quando legitimi teſtes non apparent. Verumtamen licitum eſt perſonis contrahentium publicare tandem, & tunc niſi rationabilis cauſa præpediat comprobantur tanquam à principio in conſpectu Eccleſiæ contraherentur. Si qui autem de clandeſtino matrimonio poſtmodum ab Eccleſia comprobato & rato habito genuti fuerint, eos legitimos filios & hæredes haberi vult. Quædam ſimilia ex Concil. FORIVL. & alijs poſuimus vocabulo, Cõſanguineus, vbi ab euitandum conſanguinitatis periculum iubentur matrimonia publicè fieri & proclamationes eorumdẽ. Hoc poſtea renouauit Conc. LATER. ſub Innocent. 3. c. 51. & habetur. Extra de clandeſtinis deſponſationibus c. 3. *Cum inhibitio copula coniugalis, ſit in tribus gradibus vltimis reuocata,* (habes hoc expreſſum in vocabulo Conſanguineorum Matrimonia, &c.) *Eam in aliis volumus diſtrictè obſeruari. Vnde prædeceſſorum noſtrorum inhærentes veſtigiis clandeſtina coniugia penitus inhibemus, prohibentes etiam ne quis ſacerdos talibus intereſſe præſumat. Quare ſpecialem quorundam locorum conſuetudinem ad alia generaliter prorogando, ſtatuimus, vt cum matrimonia fuerint contrahenda, in Eccleſiis per preſbyteros publicè proponantur competenti termino præfinito, vt infra illum, qui noluerit & valuerit, legitimum impedimentum opponat: Et ipſi preſbyteri nihilominus inueſtigent virum*

Concilium Arelatense 3.

Concilium in palatio Vermis ſub Pipino celebratum. Hormisda 1.

Concilium Lateranense ſub Alexandro 3.

Concilium Foroiulienſe ſub Adriano 1.

Proclamationes ante nuptias. Concilium Lateranense ſub Innocentio 3. patium 1215.

Concilium Foroiulienſe ſub Carolo Magno

aliquod impedimentum obſiſtat. Cùm autem probabilis apparuerit coniectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expreſſe, donec quid fieri debeat ſuper eo manifeſtis conſtiterit documentis. Si qui verò huiuſmodi clandeſtina vel prorſus interdicta coniugia inire præſumpſerit, in gradu prohibito etiam ignor. inter, ſoboles de tali coniunctione ſuſcepta prorſus illegitima cenſeatur, de parentum ignorantia nullum habitura ſubſidium, cum illi taliter contrahendo non expertes ſcientiæ vel ſaltem affectatores ignorantiæ videantur. Pari modo illegitima proles cenſeatur, ſi ambo parentes impedimentum ſcientes legitimum, præter omne interdictum in conſpectu Eccleſiæ contrahere præſumpſerint. Sanè ſi parochialis ſacerdos tales coniunctiones prohibere contempſerit, aut quilibet etiam regularis qui eis præſumpſerit intereſſe, per triennium ab officio ſuſpendatur grauius puniendus ſi culpæ qualitas poſtulauerit. Sed & his qui taliter copulari præſumpſerint etiam in gradu conceſſo condigna pœnitentia iniungatur. Si quis autem ad impediendum legitimam copulam malitioſè impedimentum obiecerit, Eccleſiaſticam non effugiet vltionem.

Concilium Senonenſe. Idem renouat Concilium SENONENSE cap. 39. conſtitutionum, vbi & illum tollit abuſum qui inualuit in quibuſdam partibus, vt benedictio nuptialis & Miſſa celebretur ſtatim poſt mediam noctem, ſtatuitque vt talia deinceps non fiant, niſi poſt ortum ſolem ac illuceſcentem diem.

Hæc adhuc obſeruatur in cõtrahentiũ perniciem.

Concilium Colonienſe 3. Idem iterum Concilium COLONIENSE III. parte 7. cap. 47. *Optandum* (ait) *vt canon Euariſti pontificis* (habes illum ſuprà) *concilio generali renouetur, tollantúrque illa clandeſtina matrimonia, quæ inuitis parentibus ac propinquis, Veneris potius quam Dei cauſa, contrahuntur.* (Et ſubdit cap. 41.) *Coniunctionem verò per ſacerdotem cum benedictione ſacerdotali ac precibus inter miſſarum ſolemnia in templo ſecundum antiquos canones* (Vide nuptiarum benedictio, &c.) *& Eccleſiaſticum ritum fieri decernimus, & omninò illa ludicra quæ in templis poſt coniunctionem fieri conſueuerunt veluti in pulſando ſponſo, atque alia eiuſdem generis penitus tollantur, nam res ſeria, quam Deus ipſe inſtituit benedixit inuiolabilemque decreuit, agitur, &c.* Eadem omninò repetit Concilium AVGVSTENSE cap. 21. & Concilium COLONIENSE IV. cap. 31. circa finem vbi prohibet ne clandeſtina matrimonia contrahantur, ſed præcedat trina proclamatio & debeant ſponſus & ſponſa coniũgi in Eccleſia & tempore ab Eccleſia non interdicto (Vide, Nuptiæ quo tempore celebrandæ &c.) Hoc & TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro 2. ad vxorem ſuo tempore obſeruatum affirmat. *Vnde* (inquit) *ſufficiam ad enarrandam fœlicitatem eius coniugij, quod Eccleſia conciliat, confirmat oblatio, obſignatum Angeli renunciant, pater ratum habet, &c.* Iterum Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 38 præmiſſa Lateranenſis Concilij allegat & confirmat. Similiter & generale nouiſſimum celebratum Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 24. quæ eſt 8. ſub Pio 4. decreto 1. de reformatione Matrimonij, vbi ſuperiora ad literam repetit. & illud ſolicitè præcipit nihilominus obſeruandum, vt coniuges ante benedictionem ſacerdotalem in templo ſuſcipiendam in eadem domo non cohabitent. *Benedictio autem à* (ait) *nullo præterquam à proprio parocho aut ordinario fiat, vel cui licentiam conceſſerit. Quod ſi quis parochus vel alius ſacerdos ſiue regularis ſiue ſecularis ſit, etiam ſi id ſibi ex priuilegio vel immemorabili conſuetudine licere contendat, alterius parochiæ ſponſos ſiue illorum*

Nuptiarum benedictio.

Tollũtur nuptiarũ ludicra, &c.

Concilium Augu ęſe ſub Othone Cardinali.

Concilium Colonienſe 4.

Tertullianus Carthagineni.

Concilium Moguntinũ 4.

Concilium Tridentinũ generale nouiſſimum.

parochi licentia matrimonio contiũgere aut benedicere auſus fuerit, ipſo iure tandiu ſuſpenſus maneat, quandiu ab ordinario eius parochi qui matrimonio intereſſe debebat, ſeu a quo benedictio ſuſcipienda erat, abſoluatur. Habeat Parochus librum in quo coniugum & teſtium nomina, diemque & locum contracti matrimonij deſcribat, quem diligenter apud ſe cuſtodiat. Poſtremo ſancta Synodus coniuges hortatur, vt antequam contrahant vel ſaltem triduo ante matrimonij conſummationem ſua peccata diligenter confiteantur, & ad ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum piè accedant. Si quæ Prouinciæ alys, vltrà præfictas, laudabilibus conſuetudinibus & cæremoniis hac in re vtuntur, eas omninò retineri ſancta Synodus vehementer optat. Hæc autem decreta ab omnibus obſeruanda decernit & in Eccleſiis publicari, &c. Vide ea quæ ſequunt.

Coniuget iubẽtur ante matrimonium cõmunicare.

Matrimonium vinculum indiſſolubile defenditur. * In quibuſdam caſibus certum eſt Matrimonium ſolui poſſe, vt iam ſuperioribus foliis oſtendimus, de pueris antè ætatem matrimonio aptam coniunctis. & de conſanguineis qui & ſi matrimonio iuncti ſint, tamen, ſi inueniuntur poſtea conſanguinei, ſoluitur matrimonium, vt diximus in vocabulo, Conſanguineus: ſimiliter & de inceſtuoſis matrimonijs iudicandum. Item ſoluitur etiam cum ſecunda vxore matrimonium, ſicut & in alijs caſibus quos immediatè poſt hanc annotationem ſubnectemus. Hic autem loquimur de Matrimonio legitimè contracto, obſeruatis omnibus quæ concernunt illud ſacramentum, quod patrum decretis indiſſolubili vinculo ſic oſtendere intendimus conuictum. CANON APOSTOLORVM XLVIII. *Si quis laicus vxorem propriam pellens, alteram, vel ab alio dimiſſam, duxerit, communione priuetur.* Iterum canone 98. generalis Concilij VI. hic canon renouatur, & dicitur. *Qui alteri deſponſam mulierem eo adhuc viuo cui deſponſata eſt in nuptiarum ducit ſocietatem, Adulterij criminiſubiiciatur.* Porrò Matrimonij legem indiſſolubilem TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS defendit nec diuortio interrumpendam, libro quarto, contra Marcionem poſt medium. Siquidem de diuortio in lege permiſſo tractans, quod in Euangelio Chriſtus ſuſtulit, ait. *Dico illum conditionaliter non feciſſe diuortij prohibitionem, ſi ideo quis dimittit vxorem vt aliam ducat. Qui dimiſerit* (ait) *vxorem & aliam duxerit, adulterium commiſit, & qui à marito dimiſſam duxerit, æquè adulter eſt, ex eadem vtique cauſa dimiſſam, quia non licet dimitti vt alia ducatur. Illicite enim dimiſſam pro indimiſſa ducens, adulter eſt. Manet enim Matrimonium quod non vitæ diremptum eſt. Manente matrimonio nubere audulterium eſt. Ita ſi conditionaliter prohibuit dimittere vxorem, non in totum docet aliquoties in licitis à iure poſſe diuortium fieri* (vt infrà dicetur.) Hæc eadem repetit libro de Monogamia. Similiter & CLEMENS ALEXANDRINVS libro 2. Stromatum ad calcem: Matrimonium indiſſolubile tuetur, exponens illam Euangelij authoritatem: non licet dimittere vxorem niſi fornicationis cauſa, &c. Et antè hos omnes idem docet IGNATIVS MARTYR in omnibus pene ſuis Epiſtolis & præcipuè in ea quæ eſt ad Philippenſes, & ea quæ eſt ad Tarſenſes, atque ad Philadelphenſes. Vide ſuperiùs in vocabulo, Amicitia coniugalis, &c. Porrò Concilium ELIBERINVM canone octauo. *Fœmina* (ait) *quæ nulla præcedente cauſa reliquerunt viros ſuos, & alteris ſe copulauerunt, nec in fine*

* Agitur & de cenſura eorum qui matrimonium diſſoluerint.

Canon Apoſtolorum.

Soluentiũ matrimoniũ cenſura.

Concilium Conſtantinop. 3. generale 6.

Tertullianus Carthagineni.

Matth. 19. Marc. 10.

Clemens Alexandrinus.

Matth. 19.

Ignatius Martyr.

Concilium Eliberinum.

accipiant

accipiant communionem. Et canone 9. allegatúrque à Gratiano cauſa 32. quæſt. 8. cap. Fideli. *Fideli fœmina quæ adulterum maritum reliquit fidelem, & alterum duxerit, prohibeatur ne ducat. Si autem duxerit, non prius accipiat communionem, quàm is quàm reliquit de ſeculo exierit, niſi neceſſitas infirmitatis dari compulerit.* Et cano. 10. *Si ea, quam Cathecumenus reliquit, duxerit maritum, poteſt ad fontem lauacri admitti. Hoc & circa fœminas cathecumenas erit obſeruandum. Quòd ſi ducitur ab eo qui inculpatam reliquit vxorem, & cum ſcierit habere vxorem, quam ſine cauſa reliquit, placuit nec in fine huius dari communionem.* Hinc conforme GANGR. Concilium edidit decretum canone 14. & allegat Gratianus diſt. 30. cap. Si qua, &c. *Si qua mulier, derelicto viro diſcedere voluerit ſoluto vinculo coniugali nuptias contemnendo, anathema ſit.* Vide & in vocabulo, Nuptiæ licitæ, &c. eiuſdem Concilij decretum.

Concilium Gangrenſe ſub Syluſtro 1. anno 324.

Denique INNOCENTIVS I. epiſt. 9. ad Probum vt allegatur à Gratiano cauſa 34. quæſt. 1. & 2. cap. Cum enim, & ab Iuone lib. 6. decret. recitat quendam nomine Fortunium, vxore ſua nomine Vrſa in captiuitatem abducta, aliam nomine Reſtitutam ſibi matrimonio copulaſſe. Verùm cùm fuiſſet reuerſa Vrſa, ſtatuit Innocentius, vt poſteriore repudiata, fide catholica ſuffragante, prior coniugij iura reciperet, conuentum afferens ſecundæ vxoris priore ſuperſtite nec diuortio erecta nullo pacto poſſe eſſe legitimum.

Innocentius I.

Hinc ſtatuit Concilium MILEVITAN. ſub eodem Innocentio 1. cano. 17. & allegat Gratianus cauſa 32. quæſt. 7. cap. Placuit. *Placuit, vt ſecundum Euangelicam & Apoſtolicam diſciplinam, neque dimiſſus ab vxore, neque dimiſſa à marito.* (Vide quia approbat præmiſſum canonem Apoſtolicum) *alteri coniungantur, ſed ita maneant, aut ſibimet reconcilientur. Quòd ſi contempſerint, ad pœnitentiam redigantur, in qua cauſa legem Imperialem petendam promulgari, &c.* Idem ſtatuit Concilium AFFRICANVM cano. 69. & Concilium AGATHENSE ſub Cœleſtino 1. cano. 25. allegatur à Gratiano cauſa 33. quæſt. 2. cap. Seculares. *Si ſeculares qui coniugale conſortium ſine culpa grauiori dimittunt, vel etiam dimiſerunt, & nullas cauſas diſſidij probabiliter proponẽtes, propterea matrimonia ſua dimittunt, vt aut licita aut aliena præſumant, ſi antequam apud Epiſcopos comprouinciales diſſidij cauſas dixerint, & prius vxores quàm iudicio damnentur abiecerint, à communione Eccleſiæ & ſanctо populi cœtu (pro eo quod fidem & coniugia maculent) excludantur.* Idem omninò Concilium VENETICVM cano. 2. Hinc etiam LEO I. epiſt. 77. ad Nicetam Epiſcopum Aquileenſem cap. 1. & allegat Gratianus cauſa 34. quæſt. 1. & 2. cap. cum per bellicam. & Iuo libro ſexto decretorum. *Cùm per bellicam cladem* (inquit Leo) *& per grauiſſimos hoſtilitatis incurſus ita quædam dicatis diuiſa eſſe coniugia, vt abductis in captiuitatem viris fœminæ eorum remanſerint deſtitutæ, quæ viros proprios aut interemptos putarint, aut numquam à dominatione crediderint liberandos, & ad aliorum coniugium ſolitudine cogente tranſierint, cùm nunc ſtatu rerum auxiliante domino in meliora conuerſo nonnulli eorum qui putabantur periiſſe remeauerint, merito charitas tua videtur ambigere, quid de mulieribus quæ aliis iunctæ ſunt viris, à nobis debeat ordinari. Sed quia nouimus ſcriptum, quòd à Deo iungitur mulier viro, & iterum præceptum agnouimus, vt quod Deus iunxit homo non ſeparet, neceſſe eſt vt legitimarum fœdera nuptiarum redintegranda credamus, & remotis malis quæ hoſtilitas intulit, vnicuique hoc quod legitimè habuit, reformetur, omnique ſtudio procurandum eſt, vt recipiat vnuſquiſque quod proprium eſt.* (Et capite 2. ſubdit.) *Nec tamen culpabilis iudicetur, & tanquam auctor iniuriæ perniſor, qui perſonam eius mariti qui iam non eſſe æſtimabatur aſſumpſit. Sic enim multa, quæ ad eos qui in captiuitatem ducti ſunt pertinebant, in alienum tranſire potuerunt, & tamen plenum iuſtitiæ eſt vt his dem reuerſis propria reformentur. Quòd ſi hoc mancipiis vel in agris aut etiam in domibus ac poſſeſſionibus ritè ſeruatur, quantomagis in coniugiorum redintegratione faciendum eſt, vt quod bellica neceſſitate turbatum eſt pacis remedio reformetur?* (Et cap. 3. ſubdit.) *Et ideo ſi viri poſt longam captiuitatem reuerſi ita in dilectione ſuarum coniugum perſeuerant, vt eas cupiant in ſuum redire conſortium omittendum eſt & inculpabile iudicandum quod neceſſitas intulit, & reſtituendum quod fides poſcit.* (& ſubdit cap 4.) *Si autem aliquæ mulieres ita poſteriorum virorum amore ſunt captæ, vt malint his cohærere quam in legitimum redire conſortium, meritò ſunt notandæ, ita vt Eccleſiaſtica communione priuentur, quæ de re excuſabilis contaminationem criminis elegerunt, oſtendentes ſibimet pro ſua incontinentia placuiſſe quod iuſta remiſſio potuit expiare. Redeant ergo in ſuum ſtatum voluntaria redintegratione coniugia, neque vllo modo ad oppropriũ male voluntatis trahatur, quod conditio neceſſitatis extorſit, quia ſicut hæ mulieres quæ reuerti ad viros ſuos nolunt impiæ habendæ ſunt, ita illæ quæ in affectum initum ex Deo redeunt, merito ſunt laudabiles iudicandæ.* Hinc Concilium MEIENSE canone 7. quandam excommunicat fœminam quæ maritum dimiſerat, & ad eum redire nolebat. Præfatum Leonis 1. decretum confirmat & approbat Concilium GENERALE VI. canone 93. & has mulieres notat adulterij crimine, quæ antequam de morte maritorum certiores eſſent factæ nupſerunt. & coniugium decernit irritum, ſi voluerit prior maritus priſtino gaudere coniugio. Verùm ALEXANDER III. Epiſcopo Placentino, vt habetur parte 9. Concilij Lateranenſis quod celebrauit capite 23. decernit filios 2. mariti legitimos, ſi illud matrimonium in facie Eccleſiæ approbetur. Hinc indiſſolubile Matrimonij vinculum Concilium AVRELIANENSE II. canone 11. ſic decernit. *Contracta matrimonia accedente infirmitate nulla voluntatis contrarietate ſoluantur: & ſi qui ex coniugibus fecerint, monerint ſe communione priuandos.* Idem omninò Concilium ANGLICANVM I. cano. 9. vt docet Beda Venerabilis libro 4. hiſtoriæ Anglicanæ capite 5. & GREGORIVS I. libro 9. Regiſtri epiſtola 39. ad Theoctiſtam Patriciam, & allegat Gratianus cauſa 27. quæſtione 2. capite Sunt qui, &c. *Sunt qui ſub obtentu religionis coniugia ſoluunt, ſed ego eos & omnes Catholici Epiſcopi atque vniuerſa Eccleſia anathematizamus, quia veritati contraria ſentiunt & contraria loquuntur. Si enim dicunt religionis cauſa coniugia debere diſſolui, ſciendum eſt, quia & ſi hoc lex humana conceſſit, lex diuina tamen prohibuit. Per ſe enim veritas dicit: Quæ Deus coniunxit, homo non ſeparet. Quæ etiam ait: non licet dimittere vxorem, excepta cauſa fornicationis. Quis ergo huic cœleſti legiſlatori contradicat? Scimus quia ſcriptum eſt: Erunt duo in carne vna. Si ergo vir & vxor, vna caro ſunt, & religionis cauſa, vir vxorem dimittit, vel mulier virum in hoc mundo remanentem, vel forſaſſe ad illicita migrantem, quæ eſt iſta conuerſio, in qua vna eademque caro, & ex*

Matrimonium ſolutũ cum ſecunda cõiuge, vide & infra in ſpeciali annotatione.

Concilium Milevitanum ſub Arcadio & Honorio Imperatoribus.

Concilium Africanum ſub Bonifacio 1. Concilium Agathẽſe ſub Sixto 3. & Cœleſtino 1.

Concilium Venetticum 1. Leo 1.

Prouerb 19. Matth. 19.

Cẽſura ſoluentium malitioſe matrimonium.

Concilium Metenſe ſub Arnulpho Imperat.

Concilium Conſtantinopolitanum 3. generale 6.

Alexander 3.

Cõcilium Aurelianẽſe 2 ſub Vigilio 1 & Childeberto rege.

Concilium Anglicanum 1.

Gregorius 1.

Matth. 19. Marc 10. Luc 16. 1. Corinth. 6. Geneſi 2. Epheſio 5.

Non licet religionis causa vxoré relinquere. vide infra iterum.

parte transit ad continentiam, & ex parte remanet in pollutione. Si verò vtrisque conueniat, continentem vitam ducere, hoc quis audeat accusare, quando certum est, quòd omnipotens Deus qui minora concessit, maiora non prohibuit? Et quidem multos sanctorum nouimus cum suis coniugibus, & prius continentem vitam duxisse, & postmodum ad sanctæ Ecclesiæ regimina migrasse, &c. Iterum de non soluendo Matrimonio Concilium TOLETANVM XII. cano. 8. allegatur à Gratiano causa 32. quæst. 5. cap. Præceptum. *Præceptum Domini est, vt excepta causa fornicationis vxor à viro dimitti non debeat. Idco quicunque citra culpam criminis supradicti vxorem suam quacumque occasione dimiserit, quia quod Deus iunxit ille separare disposuit, tamdiu ab Ecclesiastica communione priuatus, & à cœtu omnium Christianorum manzat alienus, quandiu societatem relictæ coniugis synceriter amplectatur & foueat. Hi tam qui iam admoniti à sacerdote semel bis terque vt corrigerentur, ad thorum suæ coniugis noluerint redire, ipsi se suis meritis & à Palatinæ dignitatis officio separabunt, & insuper generosæ dignitatis testimonium quandiu in culpa fuerint amissuri sunt, quia carnem suam dissidij iugo tradiderunt.* Eadem repetit Concilium SVESSIONENSE apud S. Medardum Episcoporum 23. sub Childerico Rege & Pipino duce. Hinc etiam statuit Concil. FORONIVLIENSE sub Adriano 1. cano. 10. *Placuit vt resoluto fornicationis causa, ingali vinculo, non liceat viro quandiu adultera viuit aliam vxorem ducere, licet sit illa adultera, sed nec adultera, quæ pœnas grauissimas vel pœnitentiæ tormentum luere debet, alium accipere virum, nec viuente nec mortuo,* (vide supra dictione. Adultera, &c.) *quem non erubuit defraudare marito. Nam & si legatur in sacris Euangelicis paginis sola fornicationis causa dixisse, Dominum dimittere virum vxorem suam, non tamen legitur concessisse aliam viuente illa in coniugio sibi sociare. Prohibuisse quidem modis omnibus non ambigitur, ait enim. Quicunque dimiserit vxorem suam nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur, & qui dimissam duxerit, mœchatur. Qua de re ita diffinire proximus, vt iuxta eiusdem Domini inditium, quam vocem nemo hac interdicta violator inculcare præsumat. Sed quoniam in medio ambiguum interponitur sermo, id est, nisi ob fornicationem, quæri nimirum potest, vtrum ad solam licentiam dimittendi vxorem, qui dimiserit vxorem nisi ob fornicationem, an etiam ad vtrumque dictum refertur, hoc est, ad aliam viuente illa accipiendam, quasi dixerit, qui dimiserit vxorem suam & aliam nisi ob fornicationem duxerit, mœchatur. Et ideirco peritissimi viri beati* HIERONYMI *libellum commentariorum recenseri nobis studiosè mandauimus, anxiè vtique cognoscere festinantes qualiter idem famosissimus doctor hæc sacrata domini verba, iuxta capacioris ingenij sui subtilitatem, sensisse monstraretur, cuius nimirum sensum sagaciter explorantes, in promptu nihilominus patuit ad solam dimittendi vxorem licentiam pertinere. Nam cum more suo vir sanctus huius capituli summatim seriem exponendam transcurreret, inter cætera, & post pauca sic ait in caput 19. Matthei. Et quia poterat (inquit) accidere vt aliquis calumniam faceret innocenti, & ob secundam copulam nuptiarum veteri crimen impingeret, sic priorem dimittere iubetur vxorem, vt secundam prima viuente non habeat. Non enim debet imitari malum adultera vxoris, & si illa duo, imò vnam carnem, per scissuras fornicationum diuisit in tres, diuidat in quatuor. Vnde patenter datur intelligi quandiu viuit adultera non licet viro, nec potest impunè secundas contrahere nuptias.* Eiusdem est

Concilium Toletanum 12. sub Leone 2.

Matth. 5. & 19.

Concilium Suessionense ad S. Medardum.

Concilium Floroiulense sub Carolo Magno.

Adultera à viro separata nõ possit vnquam nubere.

Matth 5. & 19.

Exponitur illud Euangelij nisi ob fornicationem.

Hieronymus Stridonensis.

A sententiæ Concilium PARISIENSE III. lib 4. cap. 2. & NICOLAVS I. epist. ad Regem Francorum, allegatur à Gratiano causa 27. quæst. 2. cap. Scripsit. *Scripsit nobis* (ait) *Tebergæ Regina se regia dignitate vel maritali copula velle exui, & sola vita priuata esse contentam desiderare, cui nos scripsimus non aliter fieri posse, nisi eandem vitam coniux eius Lotharius elegerit. Nam licet sit scriptum. Quod Deus coniunxit homo non separet, Deus tamen & non homo separat, quando diuini amoris intuitu ex consensu vtriusque coniugis matrimonia dissoluuntur, aliter autem fieri mutuam separationem vestram prohibemus.* Vide etiam infra, Matrimonio iuncti an possint monasterium intrare, &c. Idem ad consulta Bulgarorum, allegatur à Gratiano causa 32. B quæst. 5. cap. Quidquid. *Quidquid mulier contra te cogitauerit, vel si te accusauerit, non est excepta causa fornicationis reiicienda vel odio prorsus habenda.* Iterum epistola ad Carolum Moguntinensem Episcopum allegatúrque ab eodem causa 32. quæst. 8. cap. Hi qui. *Hi qui matrimonium sani contraxerunt, & vni ex duobus dementia, aut furor, aut aliqua infirmitas accesserit, ob hanc infirmitatem & causam coniugia talium solui non possunt.* (Idem diximus de leprosis in vocabulo Leprosus &c. Similiter sciendum est de his qui ab aduersarijs excæcantur, aut membris truncantur, aut à barbaris exacti fuerint. Denique ALEXANDER III. parte 10. Concilij Lateranensis cap. 22. ad quæstionem Carnotensis Episcopi, an liceat viro vxorem propter furtum vel quodlibet flagitium relinquere, & C aliam sibi legitimo coniugio copulare, respondet omnino non licere, sed si vir coniugem suam ad errorem traxerit, & ad maleficium mulier à viro recedere poterit & separari, ita quòd ei alij nubere non licebit, quia licet separentur, tamen coniuges semper erunt, &c. Idem parte 6. eiusdem Concilij cap. 25. iubet cuidam vxorem suam recipere qui eam cum filijs quos ex ea procreauerat reliquerat, & à cohabitatione recesserat. Vide infra, Matrimonium cum 2. vxore voluendum, &c. Idem parte 13. eiusdem Concilij cap. 2. Episcopo Bathonienſi mandat, vt quæcunque vxor D per diuortium à viro separatur iudicio Ecclesiæ, dotem illi vir reddere compellatur appellatione remota, aut secundum terræ consuetudinem in præsentia Episcopi iustitiæ plenitudinem exhibeat: filij autem, qui ante diuortium ex illo matrimonio nati sunt debeant iure hæreditario frui, & parentum bonis enutriri, nec occasione diuortij inter parentes eorum celebrati, eis à quoquam molestiam vel grauamina sustineantur inferri. Potest quoque diuortium celebrari inter virum & mulierem, (vt ait GREGORIVS VIII. & habetur parte 49. eiusdem Concilij Lateranensis cap. 4.) quando probatur testibus veris mulier E antè matrimonium contractum cum consanguineo viri sui probabilibus coniecturis coisse, & adhuc per contractum matrimonium iterato in eundem actum rediisse, vel quando mulier à marito se simulans concepisse, alienum partum iam baptizatum mentita peperisse, iterum rebaptizari permittit vt virum decipiat, vel quando viro mortis parauit insidias, (vt iam diximus in dictione. Adultera, & Consanguineus, &c.) & tunc vir habet licentiam aliam ducendi in domino ea mortua, illa verò etiam viro mortuo debet sine spe coniugij perpetuò perseuerare. Eadem iterum reperiuntur ex Concilio VORMATIENSI parte 50. eiusdem Concilij Lateranensis sub Alexan-

Concilium Parisiense 3. sub Ludouico & Lothario Augustis. Nicolaus 1. ad Carolum regẽ Francorum.

Vide dissolutionem coniugij Deo grati.

Alexander 3.

Soluitur coniugium vbi vnũ coniugum alterum ad errorẽ vel maleficiũ trahit.

Diuortium vt faciendum.

Gregorius 8.

Quando celebratum diuortium.

Concilium Vormatiense

dro 3.

Digitized by Google

Lucius 3.

dro III. cap.46. Præterea partis eiuſdem, cap.5. ſic LVCIVS III. Pariſienſi Epiſcopo ſcribens, iubet mulierem viro reddi, quæ peracta pœnitẽtia (eo quòd propriam filiam interemerat) tandem à ſummo Pontifice abſoluta eſt. Et cap.26. eiuſdem part.50. ALEXANDER III. Arelatenſi Epiſcopo ſcribens, matrimonium decernit indiſſolubile, licèt viro crebris flagellis inſtigante ad hoc vxor coacta ſit inter ſe & virum confiteri parentelam, niſi hoc teſtibus probetur legitimis (quia cùm duobus cauſa committitur, ſententia vnius non tenet) iubétque vir vxorem, ſub excommunicationis interminatione maritali affectu tractare. Eadem parte IDEM ſcribens Ambianenſi Epiſcopo, cap.29. iubet, vt ille coniugem recipiat quam prætextu parentelæ, eo quòd defunctæ vxoris proponeret eſſe cognatam, reliquerat abſque iudicio Eccleſiæ, ſine quo nuſquam potuit ab ea ſeparari. Si verò ipſum matrimoniũ ab alijs impetatur, diligenter cauſa examinetur, & ſecundum ſtatuta terminetur. Vide vocabulum, Conſanguineus, &c. Ibidem cap.42. Epiſcopo Ianuenſi ſcribens, cenſet matrimoniũ indiſſolubile cùm vir & mulier ſeſe receperunt expreſſo conſenſu mutuo de præſenti: & cùm duo ætatis teneræ iũguntur, qui ita ætati ſunt proximi, quòd carnali coniungi copula potuerint. Vt ſuperioribus folijs poſitum habes. Denique indiſſolubile cenſet matrimonium inter ſeruum & liberam mulierem, ſi mulier ab eo ſit cognita, & ſeruo ſcienter cohabitauerit, & vir vendicat eam ſibi in vxorem, oſtendens publicum inſtrumentum quo ſeſe coniuges nouerant: maxime autem ſi fama loci habet quòd vir ipſum in menſa in lecto, ſicut vxorem tenuerit, licèt hoc mulier totis viribus improbare nitatur. Vide Seruorum matrimonia, &c. Sed & cap.63. eiuſdem part.50. Alexander III. Florentino Epiſcopo ſcribens mulierem cogit ad accipiendum virum, quem propter hæreſim fortè reliquerat, ſi ad Catholicam veritatem redierit, niſi diuortium inter eos celebratum ſit, vt nullus eorum alteri vnquam poſſit coniungi. Plura poſuimus in vocabulis, Adulter, & adulterium, & adultera, de his qui in adulterio procreant filios, & debent ſeparari. Vide ergò in illis locis. Potrò Concilium TRIDENTINVM, ſeſſio.24. quæ eſt 8. ſub Pio IV. matrimonium omnino decernit indiſſolubile. *Matrimony perpetuum* (ait) *indiſſolubilémque nexum primus humani generis parens diuini Spiritus inſtinctu pronunciauit cum dixit: Hoc nunc os de oſſibus meis, & caro de carne mea. Quamobrem relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna. Hoc autem vinculo duos tantummodo copulari & coniungi Chriſtus Dominus apertius docuit, cum poſtrema illa verba tãquam à Deo prolata referens dixit: Itaque iam nõ ſunt duo, ſed vna caro, ſtatimq́; eiuſdem nexus firmitatem ab Adamo tanto ante pronunciatam his verbis confirmauit: Quod ergo Deus cõiunxit homo nõ ſeparet. Gratiam verò quæ naturalem illum amorem perficeret, & indiſſolubilem vnitatem confirmaret coniugesq́; ſanctificaret, ipſe Dominus venerabilium ſacramentorum inſtitutor atque perfector ſua nobis paſſione promeruit, vt Paulus Apoſtolus innuit dicens: Viri diligite vxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam & ſeipſum tradidit pro ea, mox ſubiungens: ſacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia. Itaque his anathema qui dicunt matrimonium ratum per ſolennem profeſſionem alterius coniugum poſſe dirimi &c.* Hoc replicat FACVLTAS LOVANIENS. artic.18. *Matrimonium contractum & conſummatum inter Chriſtianos omnino eſt indiſſolubile, licèt alter coniugum aut adulter ſit, ſterilis, aut hæreticus: nam & aliter ſentientes anathemate percutiendi ſunt.* Vide quod ſequitur.

Alexander 3.

Mirum negotium.

Seruorum matrimonia.

Concilium Tridentinũ generale nouiſſimum.

Genes.2.

Matth.19. Marc.10.

1.Corinth.6. Ephes.5.

Facultas Louanienſis.

Matrimoniũ promiſſum an ſoluat emiſſio voti.] Hoc nouiſſimæ allegatum Concilij Tridentini decretum omnino negat. Sic autem in Concilio LATERANENSI ſub Alexandro III. par.5.cap.5. ſtatuitur. *Si quiſquam qui ſe religioni deuouit, & habitu ſuſcepto profeſſionem fecit poſtmodum ſibi aliquam copulauerit, cogendus eſt ab ea diſcedere, & ad Eccleſiam cui ſe contulerat debet ſine contradictione tranſire. Quòd ſi habitum ſuſcepit & non profeſſionem fecit, ſed ſolum votum emiſit, & ſe ad religionem tranſire promiſit: licet poſtmodum matrimonium contraxerit, non eſt ab ea cogendus ad monaſterium tranſire, & matrimonij vota reſcindere.* Eadem omnino repetuntur par.21.cap.3. Capite verò 10. prædictæ par.5. ſubditur. *Didicimus, quòd quædam mulier cuidam viro abſenti fide data ſe nuptura promiſit, ſed poſtmodum audiens plura de ſeueritate & inhumanitate ipſius viri ei nulla ratione voluit copulari. Cùm itaque timeret, ne illi nubere cogeretur, in manibus ſuis ſimpliciter votum continentiæ compromiſit, non tamen veſtem aut locum mutauit: quo audito prædictus vir aliam ſibi copulauit, & ex ea prolem ſuſcepit. Nos itaque attendẽtes tutius eſſe vt præfata mulier poſt fidem & votum ſimplex oblatum matrimoniũ contrahat, quàm fornicationis reatum incurrat, mandamus, quatenus ſi plus non proceſſerit, nec veſtem aut locum mutauit, nec profeſſionem fecit, prædicta mulieri de fide mentita & voto violato congrua ſatisfactio iudiceur, & ei cui vult nubendi in Domino licentia tribuatur.* Capite verò 1. eiuſdem partis 5. agitur de quodam, qui refragante vxore monaſterium petierat, qui & iuſſus eſt ad thorum redire. An autem ea mortua teneatur ad monaſterium regredi, an aliam accipere vxorem, dicitur, quòd votum emiſſum non tenuit. Vnde ratione voti non tenetur ad monaſterium redire, vlteriùs non poteſt accipere vxorem, quia promiſit ſe non exigere debitum quod in eius poteſtate erat, & ideo tenuit votum: non reddere autem, non erat in eius poteſtate, ſed mulieris. Vnde Apoſtolus: *Vir non habet poteſtatem corporis ſui, ſed mulier.* Eadem autem repetuntur adhuc par.6. eiuſdem Concilij Lateranenſis ſub Alexandro III. cap.9. verùm ea quæ in ſubſequenti diſtinctione ſequuntur clariorem huius dabunt intelligentiam, ideo ſedulò attendantur.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Hæc tanguntur in decreto diſtinct.32.cap. Seriatim.

Matrimonio iuncti an valeant ad religionem tranſire.] Superiùs ex Gregorio I. diximus hoc omnino non poſſe fieri, niſi coniuges ambo caſtitatem voueant, & vnus alteri licentiam tribuit. Itidem & ex Nicolao I. probatum eſt Non eſt autem opus ea iterum repetere, quod verò ſequitur & reſtat ſubnectendum eſt. Sic quippe etiam Concilium AGATHENSE ſub Cœleſtino I. vel Sixto III. cano.16. ſtatuit. *Sanè ſi coniugati conſenſerint ordinari, etiam vxorum voluntas ita requirenda eſt, vt ſequeſtrato manſionis cubilo religione promiſſa, poſteaquam pariter conuerſi fuerint, ordinentur.* Vtrum autem coniugati poſſint eligere vitam monaſticam, & ſeparari ab inuicem, Concilio LATERANENSE ſub Alexandro III. parte 5. cap.1. ſic reſpondet. *Poſt conſenſum legitimũ de præſenti, licitum eſt alteri altero etiam repudiante monaſterium eligere, ſicut quidam ſancti de nuptiis vocati fuerunt: dum modo inter eos carnis commixtio non in-*

Gregorius 1.

Nicolaus 1.

Concilium Agathenſe ſub Sixto 3.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Vnde magis quæredum eſt, an valeant monachi ad matrimonium tranſire quia plures ſunt qui hoc eligant quã illud vide in vocabulo monachus.

teruenerit: & alteri remanenti ſi commonitus ſeruare noluerit continentiam, licitum eſſe videtur vt ad ſecunda vota tranſire poſſit: quia cùm non fuiſſent vna caro effecti, poteſt vnus ad Dominum tranſire, & alter in ſeculo remanere. Et cap 8. idem Alexander III. ſic ſcribit Brixienſi Epiſcopo, de Epiſcopo Veronenſi qui quandam mulierem Matrhæam nomine excommunicationis vinculo innodauerat, eò quòd ad religionem tranſire diſponens, à go'echem virum reliquerat. *Quod ſi conſtat prædictam mulierem à præfato viro deſponſatam, nondum tamen ab ipſo cognitam, & ad religionem velle tranſire, recepta ab ea ſufficienti cautione, quod vel ad religionem tranſire, vel ad virum ſuum redire infrà duorum menſium ſpatium debeat, ipſam contradictione & appellatione ceſſante à ſententia qua tenetur abſoluat: ita quod ſi ad religionẽ tranſire maluerit, vterque reſtituat: alteri, ſi qua alter ab altero habuit, & vir ipſe ea religionis habitum aſſumente, ad alia vota licentiam habeat tranſeundi. Sanè quod Dominus in Euangelio dicit: Non licet viro vxorem ſuam niſi cauſa fornicationis dimittere, intelligendum eſt ſecundum interpretationẽ ſacri eloquij, de his quorum matrimonium eſt carnali copula conſummatum, ſine qua matrimonium conſummari non poteſt. Et ideo ſi prædicta mulier non fuerit à viro ſuo cognita, licitum eſt ei ad religionem tranſire: ſecus autem ſi in copulatione carnali commixti ſunt.* Cap. 2. part. 5. eiuſdem Concilij dicitur, quòd quidam intrauit monaſterium inuita vxore, & eadem repetente coactus eſt ad eam redire. & ſubditur, cap 3. *Sanctorum Patrum conſtitutione traditum eſt, vt vir vxore ſua in ſeculo remanente, aut mulier viro non aſſumente religionis habitum, non debet ad religionem tranſire: quia cùm vir & vxor vna caro ſint, vt ait Apoſtolus, non poteſt alter alterum relinquere, vt alter ad Deum conuertatur, & alter in ſeculo remaneat. Inde eſt quòd Apoſtolica authoritate prohibemus, ne vir vel vxor, niſi vterque ad religionem migrauerit, tranſire permittantur. ſed ſi voluerint ad Deum conuerti vterque ad frugem melioris vitæ tranſeat. Verùm ſi vxor ita ſenex eſt & ſterilis, quòd ſine ſuſpitione poſſit eſſe in ſeculo diſſimulari poterit, vt vir ea in ſeculo remanente & caſtitatem promittẽte ad religionem tranſeat.* Tum cap. 4. *Quæritur virum laicum vxoratus, qui præſentibus ſacerdotibus & monachis Epiſcopo ignorante de licentia & permiſſione vxoris ſuæ monaſterium eſt ingreſſus, & fortè profeſſionem fecit vxore in ſeculari habitu remanente, nec ad religionem tranſeunte, aut perpetuam continentiam vouente, ab Epiſcopo ſuo poſſit ad thorum vxoris reuocari, an illa compellenda ſit ad obſeruationem perpetuæ continentiæ: dicimus, quòd niſi, vbi ſibeſt timor incontinentiæ, vxor ad religionem tranſierit, vel in conſpectu Eccleſiæ continentiam ſeruare promiſerit, ad eam debet, & poteſt ab Epiſcopo reuocari: quia cùm ſint vna caro effecti, non debet vna pars in ſeculo remanere, & altera ad religionẽ tranſire: verumtamen vxor commonenda eſt, & propenſius exhortanda vt ad religionem tranſeat & caſtitatem ſeruare promittat.* Eadem iterum renouantur, cap. 6. *Coniugatus in monaſterium conuerti deſiderans, ſuſcipi prohibetur, niſi vxor illius ſimiliter conuertatur. Nam dum vnum vtrinque corpus poſt coniugij copulationẽ ſit factum, incongruum eſt partem conuerti & partem in ſeculo remanere: nec recipitur illius viri apud Deum conuerſio, cuius ſequitur coniugalis fœderis proſtitutio. Cùm igitur ſenatus clericorum longè præminet cœtui monachorum, ita vt aliquando bonus monachus vix bonum clericum faciat, nullus coniugatorum eſt ad ſacros ordines promouendus, niſi ab vxore continentiam profitente fuerit abſolutus, vt fiat deinceps de carnali copula ſpirituale coniugium.* Et cap. 7. ſubditur. *Sanè ſi coniugati conſenſerint ordinari* (hoc reſpondet memorato decreto Agathenſi) *etiam vxoris voluntas prius requirenda eſt, vt ſequeſtrato manſionis cubiculo religione promiſſa, poſtquam pariter conuerſi fuerint ordinentur. Prohibemus inſuper, ne vxoratus in Epiſcopum ordinetur, niſi prius vxor continentiam profeſſa ſacrum velamen ſibi imponat, & religioni congruã veſtem aſſumat. Nolumus etiam vt viri promotio, vxoris relictæ in ſeculo fieri poſſit perditionis occaſio.* Prædicta adhuc renouantur, par. 6. eiuſdem Concilij Lateranenſis, cap. 17. vbi & additur. *Licet mulieri deſponſata & à viro non cognita ad religionem tranſire, aliam tamen vir non poteſt ducere in vxorem.* Denique par 45. cap 5. Alexander III. Vintonienſi Epiſcopo ſcribens. *Non ſunt* (inquit) *vna caro vir & mulier niſi carnali copula cõſenſerint.* Et LVCIVS III. habetur ibidem par. 50. cap. 24. Burgenſi Epiſcopo ſcribens, prohibet eam monaſterio includi, quæ certis probationibus matrimonio iuncta dicitur ſine aſſenſu viri, vt iam ſat inſinuatum eſt ſuperiùs. Hinc iterum ALEXANDER III. Epiſcopo S. Agathos habetur ibidem par. 50. c. 29.) eadem decernit ſuper cauſa mulieris, quæ licèt fidem matrimonij dederit, tamen nec dum coniugio ſociata eſt, poteſt vouere continentiam & monaſterium intrare: ſi verò in ſeculo remanere vellet, debet fidem promiſſam matrimonio conſummari. Vide infrà. Monachi non poſſint nubere, &c. & quod ſequitur.

Vxoratus in Epiſcopum nõ ordinandus. vide & ſuperius Epiſcopus non laicus ordinetur, &c.

Lucius 3.

Alexander 3.

Matrimonium cum ſecunda vxore ſoluendum.] Iam in ſuperioribus ex Innocentio I. & Leone I. hoc confirmatum eſt, & ex alijs Patrum decretis, vt etiam in vocabulo, Digamus reperies. Quibus decretis etiã libet ea quæ ſequuntur addere. * Sic quippe ALEXANDER III. Vingorenſi Epiſcopo ſcribens, & habetur par. 6. Concilij Lateranenſis quod celebrauit, cap. 2. loquitur. *Conſuluit nos fraternitas tua, quid faciendum ſit de illo, qui in manu tua fidem dederit, quòd mulierem quandam duceret in vxorem, & ſpreta religione fidei ipſe ſibi aliam copulare præſumpſit. Super hoc vtique conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd licèt non ſit tutum contra fidem ſuam venire, ſi tamẽ aliam in ſuam receperit, nec in facto prima mulieris vltra proceſſerit niſi quod fidem dedit, à muliere ea ſeparari non debet, ſed ei de læſione fidei pœnitentia eſt indicenda.* Et cap. 13. eiuſdem part. 6. refert, de quodam qui in vincula coniectus, coactus eſt (vt exiret) iurare quod talem acciperet vxorem, & cùm euaſiſſet aliam in vxorem accepit de qua filios procreauit. De hoc diffinitum eſt, vt rei veritate diligenter inquiſita & cognita, ſi conſtiterit quòd ei vis illata fuerit vt prædictam iuraret in vxorem accipere, & quòd ſponte in eam non conſenſerit, nec poſt præſtitum iuramentum ipſum carnaliter cognouerit, ad illam quam poſtea accepit reuertendi licentiam habeat, appellatione ceſſante: ſi autem conſtat quòd poſt præſtitum iuramentum eam cognouit, non permittatur ad ſecundum vxorem reuerti ſub interminatione anathematis. Capite quoque 14. eiuſdem par. 6. refertur de quodã milite, cui ſuggeſtum eſt vxorem ſuam cum quodam ſuo conſanguineo commiſiſſe inceſtum, & propterea à ſe mulierem eiecit ſine iudicio & authoritate Eccleſiæ: dimiſſa verò muliere non valens continere, illa ab alio viro ſobolem ſuſcepit, nec poſtulat priori marito reſtitui, aſſerens ſe ab ipſo iniuſtè fuiſſe dimiſſam, & eundem virum materiam ſibi adulterandi dediſſe. *Itaque* (ait) *ſi*

Innocentius 1.

Leo 1.

Alexander 3.

* Habes Cœleſtini 1. decretum quod allegat Gratianus cauſa 33. quod incipit videtur nobis quod ſecunda &c. ſed omnino his conforme eſt. verùm poteris legere, quamuis illud nõ legerim inter ſcripta Cœleſtini tunc alterius pontificis.

Matth. 5. & 19.

Hoc confirmatur in decreto Gratian. cauſa 27. quæſt. 1. cap. Non dubium, &c. Epheſ. 5.

Hæc cõfirmantur in decret. 2. 32. 50. cap. Si vnus.

Opportuna quæſtio.

Sed quid ſi conſenſu vxoris perpetuam habuiſſet continẽtiam, manẽs cum ea in habitu ſeculari?

Coniugati non poſſunt promoueri.

Hæc confirmat Gratianus cauſa 27. quæſt. 2. cap. palam, &c.

Hic aliquid requiritur quod deeſt, aliàs ſenſus obſcurior.

*quæritur, vtrum mulier priori viro debet reſtitui, & illa debeat ad eius receptionem compelli, reſpondetur, quod ſi manifeſtum eſt mulierem ipſam adulterio commiſiſſe poſt dimiſſionem, ſed non * idem, ſi antè, ad eam recipiendam præfatus vir cogi non debet, niſi conſtaret ipſum cùm alia adulterium commiſiſſe.* Tum cap.15.ſubditur. *Quidam parrochianus cum vxorem duxiſſet, ea dimiſſa aliam ſcilicet prioris conſanguineã ſibi copulare præſumpſit, & eam carnali commixtione cognouit, & ſecum tenere minimè dubitauit: cùmque prior mulier ſuper hoc querelam mouiſſet, matrimonium eius denegauit, & ſecundæ copulam profeſſus eſt. Vnde cùm primum coniugium aduerſus eum per teſtes probaretur fuiſſe, quoniam à ſecunda recedere noluit, ad audientiam noſtram appellauit. Super quo reſpondemus, quòd ſi prima mulier & ſecunda, ſe vel prima vel ſecunda linea contingunt, vir vtraque omni contradictione & appellatione ceſſante careat, & ſine ſpe coniugij perpetuò maneat. Si verò eas interdicto gradu ſolummodo, vel ſuprà ſeſe attingere conſtiterit, compellatur à ſecunda recedere, & de commiſſo pœnitentia ſibi condigna impoſita, priorem vxorem ſuam recipere & maritali affectione tractare conſtringatur.* Eadem & cap.16.ſequenti repetuntur, vbi fit mentio adulteræ quæ mortem viri machinata eſt ſub ſpe alterius coniugij. Vide Adultera. &c. cap.17. ſic infert. *Si vir & mulier pari conſenſu contraxerint matrimonium, & vir ea incognita aliam duxerit in vxorem, & eam cognouerit, cogendus eſt ſecundam dimittere & ad primam redire: quia quamuis exinde ſit diuerſa quorundam ſententia, & non eadem conſuetudo Eccleſiæ, tutiùs tamen videtur, vt primam hanc quàm ſecũdam habeat, cùm à prima iudicio Eccleſiæ ſeparari non debeat, poſtquam cum ea pari voto & conſenſu matrimonium contraxit.* Eadem repetuntur, cap.18. eiuſdem 6.part. Concilij Lateranenſis ſub Alexandro III. cap. verò 21. recenſetur factum cuiuſdam villici, qui antè iudicium Eccleſiæ pendente lite ſuggeſta falſitate diuortium inter ſe & vxorem propoſuit, & aliam mulierem facti neſciam, in coniugiũ ſumpſit. *Et licèt* (ait) *poſtea ſit ab Eccleſia tale diuortium approbatum, tamen villico pœnitentia iniungenda eſt, & poſtea poterunt copulari.* Cap. verò 25. quidam iubetur (qui vxorem cùm filijs dimiſerat & alteri ſe coniunxerat) ſuperinducta dimiſſa ad vxorem priorem redire, & eam maritali affectione tractare, & reatum condigna pœna expiare, aliàs excommunicationis vinculo innodari præcipitur. Tum cap.27. quæritur, vtrum ille qui ſimplicibus verbis filiam deſponſauit, & antequam ad nuptias perueniat morte præuenta eſt, eius ſororem poſſit in coniugiũ accipere. Reſpondetur, ſecundum legem diuinam non aliter virum & mulierem poſſe fieri vnam carnem niſi carnali copula ſibi cohæreant. *Qui ergo* (ait) *nequaquam mixtus eſt extraneæ mulieri fœdere nuptiali, quo pacto per nuda ſponſionis verba poſſunt vna caro fieri nullatenus valemus intueri? Propinquitas enim ſanguinis verbis dicitur, non verbis efficitur: ſed nec oſculum parit propinquitatem, quod facit nullã ſanguinis commixtionem. Nil ergo vetat, quin is eam in coniugium accipiat, cuius ſororem decreuerat deſponſare. Nam cur hoc prohibeamus, quod prohibitum nunquam ſacra Scriptura declarauit? ſed neque mundanæ leges communeratis perſonis quibus inter ſe nuptias contrahere non licet, de huiuſmodi aliquid dicuntur negotio. Ne ergò abnegetur, quod nulla abnegandum ratione monſtratur.* Tum cap.28. recenſetur factum cuiuſdam, qui puellæ fidem matrimonij promiſerat, & nihil defuit niſi ſolennitas, in facie Eccleſiæ celebranda, quæ inſtante quadrageſima non potuit effectui mancipari. *Interea* (ait) *vir ad ſecunda vota tranſiuit, & in facie Eccleſiæ aliam ſibi ſolemniter copulauit vxorem: & mulier hoc videns, cùm ei interdictum eſſet, & ipſa nupſit alteri viro. Quorum cauſa ad ſedem Apoſtolicam delata, indicatum eſt, quòd ſi nihil conſtiterit quòd impediat præter conſenſum qui inter prædictos duos aſſeritur præceſſiſſe, ſecunda matrimonia ſublato appellationis diffugio inuiolabiliter obſeruẽtur. Licèt enim contra interdictum Eccleſiæ ad ſecunda vota nequaquam tranſire debuerint, conueniens non videtur vt ob id ſolum ſacramentum coniugij diſſoluatur. Pœna tamen debet eis imponi, quòd contra prohibitionem Eccleſiæ hoc fecerunt.* Porrò par.45. eiuſdem Concilij, cap.1. ALEXANDER III. Exonienſi Epiſcopo, de quadam copulatione inter virum & vxorem tractat, ex qua filium & filiam ſuſcepit vir, promiſſa fide quòd eam in vxorem duceret. *Interim* (ait) *fortuitò accidit quòd in cuiuſdam domo pernoctans eius filiam cognouit, quam deſponſare pater inuitum coegit. Vnde ſuper hoc negotio decreuimus, quòd ſi primam poſt fidem datam cognouerit, debet eam in vxorem inuiolabiliter habere: ſin autem poſt fidem datam eam cognouerit, poterit ſecunda adhærere.* Item cap.3. ad eundem Exonienſem Epiſcopum. *Illi præcipit qui virginem defloranit, & ex ea filium ſuſcepit vel filiam, teneatur eam omni appellatione ceſſante ſub anathematis diſtrictione in vxorem ſuſcipere.* Præterea cap 17. part.49. eiuſdem Concilij dicitur, quòd eius qui vult redire ad priorem vxorem quam priùs negauit, teſtimonium Eccleſia nõ recipit, quia variauit verbum ſuum, & contra ſemetipſum teſtimonium tulit, & abſtulit ſibi fidem in vtroque, vt coniugij ſacramentum adinuicem non eſſe videretur, & opus carnalis commercij contradiceretur, &c. Vide ea quæ ſequuntur.

Hæc confirmãtur in decretis Gratiani, cauſa 35. quæſt. 3. De affinitatibus, &c. vide ſupra. Conſanguineorum matrimonia, &c.

Hæc habentur in decret. cauſ. 27. quæſt. 4. cap. Interrogatus.

Alexander 3.

Matrimonium an ſoluat impotentia coeundi.] Concilium LATERANENSE toties allegatum ſub Alexandro III. par.6. cap.24. *Ob coeundi impotentiam prohibemus fieri diuortium. Si enim non poteſt eam ſicut vxorem habere, quæ procreet ei filios, vel qui ei non poſſit debitum reddere, ipſam habeat ſicut ſororem.* Vide ea quæ iam ſuperiùs dicta ſunt. Et ALEXANDER III. Epiſcopo Ambianenſi, & habetur par.50. eiuſdem Concilij cap.28. *Ex tua parte nobis eſt intimatum, quòd quidam mulier tui Epiſcopatus cuidam viro nupſit, ignorans quòd propter vtriuſque inguinis rupturam genitalia eius eſſent abſciſſa, nec ab eo cognita fuiſſet: qui vtique modo factus leproſus ſe pariter & ſua domui dedit infirmorum, mulier verò ad domum reuerſa paternam, ſicut iuuenis alij viro deſiderat nubere & coniugali fœdere coniungi. Verum licèt Eccleſia Romana non conſueuerit propter naturalem frigiditatem, aut propter alia maleficia legitimè coniunctos diuidere, ſi tamen conſuetudo Gallicana Eccleſia habet vt huiuſmodi matrimonia diſſoluantur, nos patienter tolerabimus, ſi ſecundum illam conſuetudinem videm mulieri eui voluerit in domino conceſſeris nubendi facultatem. Sicut enim puer qui non poteſt reddere debitum, non eſt aptus coniugio, ſic quoque qui impotentes ſunt, minimè apti ad contrahenda matrimonia reputantur.* Adde ea quæ ſequuntur.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Alexander 3.

Matrimonij debitum non fraudetur.] Hæ omnes diſtinctiones quodam nexu coniunguntur, quia vna reſponder alteri, & ex præcedentibus ſequentia dependent, ſicut è conuerſo. Licèt ergò in ſuperioribus de debito coniugali iam multa dicta ſint, tamen breuiter hoc duximus annotandum, quod ALEXANDER III. Rhe-

Quæſtio idonea.

Qui deſponſata habuit, ante nuptias mortuam, poteſt eius ſororem habere cõiugem.

Hæc confirmat Gratianus, cauſa 32. quæſt. 4. cap. Non oportet.

Euentus mirabilis.

Quantum deferat conſuetudini Romanorũ

Alexander 3.

mensi Archiepiscopo scribit, & habetur par. 49. eiusdem Concilij Lateranensis sub eodem celebrati. cap. 18. *Vir corporis sui potestatem non habet, sed mulier, nec mulier sui corporis potestatem habet, sed vir. Potest ergò vir sine mulier peccato suo facere, vt potestatem in corpore alterius perdat, sed facere non potest alteri potestatem sui corporis quantum in se est tollat. Quod suum ius est perdere potest, quod suum non est tollere non potest. Si faciat ergo vt debitum suum in corpore alterius iure exigere non possit, non tamen facere potest vt debitum alterius in suo corpore negare possit.* Plura de hac materia tractant illi Patres qui locum epistolæ Pauli 1. ad Corinth. cap. 7. exposuerunt, quos breuitatis causa pertranseo. Lege & PETRVM LOMBARDVM, lib. 4. Sententiarū, distinct. 32 per totum, vbi de debito reddendo & non reddendo tractat, & tyluam doctorum, qui in hanc distinctionem commentarios ediderunt. Non est autem otium nobis plura de hac materia loquendi. Vide quæ sequuntur.

1. Corinth. 7.

Petrus Lombardus Episcopus Parisiens.

Matrimonium quando potest dissolui.] In præcedentibus distinctionibus iam infinitis illud authoritatibus & exemplis ostendimus, sicut & in vocabulo, Consanguineus & Incestus, ita vt superfluum videatur aliam specialem distinctionem facere. Verùm quæ alijs in locis vt minùs congrua non apposuimus, huic conuenientia supplemus. Sic autem EVTYCHIANVS I. vt allegat Gratianus, causa 28. quæst. 1. cap. Si quis: *Si quis gentilis* (ait) *gentilem vxorem dimiserit ante baptismum, post baptismum in potestate eius erit eam habere vel non habere.* Idem ibidem. *Simili modo si vnus ex coniugatis baptizatus est, & alter gentilis, & sequi non vult, sicut dicit Apostolus: Infidelis si discedit, discedat.* Quòd verò matrimonium soluatur cum 2. vxore iam superiùs dictum est, & COELESTINVS I. confirmat prolixo decreto, quod allegat Gratianus, causa 35. quæst. 6. *Videtur nobis quod secunda quam cõtra prohibitionem Ecclesiæ duxit non sit vxor, etiam si primam non haberet desponsatam. Nam quod contra interdictum & ordinem Ecclesiæ factum est, ratum non haberi tam humanæ quàm diuinæ legis proclamat authoritas.* Cætera lege apud Gratianum loco allegato, quia nec inter scripta Cœlestini hoc decretum reperies. Similiter soluitur matrimonium inter impuberes contractum, vt superioribus folijs dictum est ex Concilio FORONIVLIENSI, cano. 9. soluitur etiam inter consanguineos cõtractum, vt diximus in vocabulo, Consanguineus & Incestus: & inter etiam eos qui pariter pueros de fonte leuarunt. Vide infrà vocabulo, Patrinus. Et Concilium TRIDENTINVM, sessio. 24. quæ est 8. sub Pio IV. *Si quis* (ait) *dixerit Ecclesiam errare cùm ob multas causas separationem inter coniuges, quo ad thorum seu quo ad cohabitationem, ad certum incertúmve tempus fieri posse decernit, anathema sit.* Vide sequentia.

Euthychian. 1.

1. Corinth. 7.

Cœlestinus 1.

Concilij Foronilensis sub Adriano 1.

Concilium Tridentinum nouissimum.

Matrimonium soluitur inter compatres, &c. & eos qui simul infantes de fonte leuarunt, &c.] Vide infrà Patrinus, &c.

Matrimonium cum alienigenis contractum an soluatur.] Concilium TRIBVRIENSE, can. 39. *Quicunque alienigenam, hoc est, alienæ gentis fœminam (verbi gratia Francus mulierem Bauaricam), vtrorumque consultu propinquorum legitimè vel suæ vel mulieris lege acquisitam in coniugium duxerit, velit nolit tenenda erit, nec vltra ab eo separanda, excepta fornicationis causa. Quamuis enim* (ait) *vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma vtrique communis sit nationi, legem tamen habent diuersam, & quantum ad seculum interdum longè disiunctam. Quare si vnus e duobus, vnam carnem in duas diuidere & copulam nuptialem machinetur disiungere, dicendo non secundum sua gentis legem iura matrimonij contraxisse, & idcirco separari posse, canonica institutione diffinimus, & nostro omniumq; orthodoxorũ iudicio statuimus, vt quod legis imperfectum sit perficiatur, & ius matrimonij nequaquã resoluatur.* * SYNODVS ROMANA (ait) quòd non dimittenda sit vxor post baptismum quæ habita est antè baptismum. *In baptismo soluuntur crimina* (ait) *non tamen legitima coniugia. Cum enim in baptismo transmigrat de vita in vitam & non mutat vxorem legitimam, quomodo mutat eam qui non mutat vitam, sed transit de gente ad gentem? Igitur quia iam suffugium non habent separandi, impleant dictum Apostoli, vt vnanimes vnum sentientes permaneant. Nos autem cognita referimus, quia quendam Francum, & mulierem Saxonicam talia egisse cognouimus. Si quis posthac huius sancti Concilij institutionem parũpendens aliam duxerit, cuiuscunque gentis sit canonice arceatur, vt priori cùm pœnitentia copuletur.* Eadem renouat Concilium LATERANENSE sub Alexandro III. par. 45. cap. 8. & Concilium COLONIENSE III. 45. cap. part. 7. vbi tamen prohibet, ne peregrini & ignoti coniungantur, nisi legitimis testimonijs doceãt se vbi antè versati fuerint nullis matrimonijs vinculis astringi, ipsisque per suum parochum licere per alium parochum copulari. Eadem omninò renouat Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 38. & Concilium TRIDENTINVM, sessio. 24. quæ fuit 8. sub Pio IV. cap. 7. decreti reformationis matrimonij. Vide ea quæ sequuntur.

Philipp. 2.

Cõcilium Lateranense sub Alexandro 3. Concilium Coloniense 3.

Concilium Moguntinũ 4. Cõcilium Tridentinum generale, &c.

Matrimonium non cõtrahendum cum Iudæis, hæreticis, & paganis.] De his tribus generibus hominum simul oportuit loqui, quia aliquoties decretum vnum hæc tria complectitur. Portò de singulis iam quædam dicta sunt in suis vocabulis, Videlicet, Hæreticus, Iudæus, & alijs in locis. Verùm quod restat hic absoluendum est. Sic autem TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS, lib. 2. ad vxorem, Christianas mulieres arguit præsertim locupletiores, quæ maritis defunctis ambitionis & gloriæ studio gentilibus nubebant, tanquam illas puderet Christianorum vt humilium & tenuium. Hoc & Apostolus antea Corinthijs prohibuit. *Mulier* (ait) *defuncto viro libera est, cui vult nubat tantum in domino*, id est, vt ibidẽ Tertullianus interpretatur, in nomine Domini, *quod est indubitate* (ait) *Christiano, ne, quod ait cui vult nubat, malè uteremur.* Contractum tamen matrimonium iubet nõ dirimi diuortio, quia Dominus magis ratum habet matrimonium non contrahi quàm omnino disiungi. Denique diuortium prohibet nisi stupri causa: continentiam verò commendat, tum incommoda maxima recenset matrimonij sic disparis, & bonum repetit matrimonij vno fœdere Christianitatis initi. *Vnde* (inquit) *sufficiam ad enarrandam felicitatem eius matrimonij quod Ecclesia conciliat, & confirmat oblatio, & obsignatum * Angeli renunciant, pater ratum habet: nam nec in terris filij sine consensu Patrum ritè & iure nubent. Quale iugum fidelium duorum, vnius spei, vnius voti, vnius disciplina eiusdem seruitutis? Ambo fratres, ambo conserui, nulla spiritus carnisve discretio. At quin verè duo in carne vna, vbi caro vna vnus & spiritus. Simul orant, simul volutantur, & simul ieiunia transigunt, alterutro ducentes, alterutro hortantes: in Ecclesia Dei pariter, in conuiuio Dei pariter,*

Tertullianus Carthaginensis.

Matrimonium non cõtrahendum cum alterius fidei gentibus.

1. Corinth. 7.

Matrimonij disparis incommoda, & christiani matrimonij commoda.

* Credo quod per Angelos Sacerdotes intelligit, vide ergò antiquum ritũ celebrandi in facie ecclesiæ matrimonij.

1 Phet. 4.

Digitized by Google

riter,in angustiis,in rofigeriis, neuter alterum celat, neuter alterii vitat,neuter alteri gravis eſt,liberè ager viſitatur,indigens ſuſtentatur,eleemoſyna ſine tormento, ſacrificia ſine ſcrupulo: quotidiana diligentia ſine impedimento,non furtiua * ſignatio, non trepida gratulatio,non muta benedictio ſonant inter duos Pſalmi & hymni & mutuo prouocant quis melius Deo ſuo canet. Talia Chriſtus videns & audiens gaudet, &c. Hæc omnia autem docet eos qui diſſimili matrimonio iunguntur non poſſe habere, vt habes in ſequentibus. Vide ſi libeat. Hinc Concilium ELIBERINVM, cano 15. *Propter copiam puellarum gentilibus minimè in matrimonio danda ſunt virgines Chriſtianæ,ne etas in flore tumens,in adulterio refoueantur animæ.* Et cano.16. *Hæreticis qui errant ab Eccleſia Catholica,nec ipſis Catholicas puellas, ſed neq; Iudæis, neque hæreticis dare placuit,eo quòd nulla poſſit eſſe ſocietas fidelis cùm infideli. Si contra interdictum fecerint parentes,abſtinere per quinquennium placet.* Et cano.17. *Si qui fortè ſacerdotibus idolorum filias ſuas iunxerint, placuit nec in fine dandam eis communionem.* Hæc decreta renouat Concilium ARELATENSE I. eodem tempore celebratum, cano.11. & Concilium LAODICENVM ſub Liberio I. cano.10. *Non oportet indifferenter (ait) Eccleſiaſticos fœdere nuptiarũ hæreticis ſuos filios filiaſq; coniungere.* Et cano.31. ſubdit. *Non oportet cum hæreticis vniuerſis nuptiarum fœdera celebrare,nec eos filios dare vel filias,ſed magis accipere:ſi tamen Chriſtianos ſe fieri promittant.* Idem omninò repetit Concilium CARTHAGINENSE III. cano.11. vbi etiam loquitur de filijs & filiabus clericorum gentilibus aut hæreticis non copulandis. Hoc & Concilium HIPPONENSE repetit. can.14. & Concilium AGATHENSE, cano. 66. & allegat Gratianus, cauſa 28 quæſt.1.cap. Non oportet: *Non oportet cùm omnibus hæreticis miſcere connubia, & vel filios vel filias dare, ſed potiùs accipere:ſi tamen profitentur Chriſtianos eſſe ſe futuros & Catholicos.* Eadem & Concilium GENERALE VI. Conſtantinopolitanum III. in Trullo,cano.72. illicitas cenſens nuptias eorum qui iam ſic coniuncti fuerint, & de infidelibus idem decernit. Hoc etiam de gentibus & Sarracenis ſtatuit ALEXANDER III. Epiſcopo Panormitano,& habetur par.50. Concilij Lateranenſis quod celebrauit,cap.49. grauiter illos corripiendos decernens, qui cum huiuſmodi matrimonium auſi fuerint contrahere. Similiter & de hæreticis eadem ſtatuit Concilium TOLOSANVM, can.19. Hinc etiam Concilium CHALCEDONENSE generale IV. action.15. can.14.& allegat Gratianus,diſtinct.32.cap.Quoniam: *Quoniam in quibuſdam prouinciis conceſſum eſt lectoribus & pſalmis vxores ducere, ſtatuit ſancta Synodus, non licere cuiquam ex his accipere ſecta alterius vxorem. Qui verò ex huiuſmodi coniugio iam filios ſuſceperunt, ſi quidem præuenti ſunt vt ex ſe genitos apud hæreticos baptizarent,offerre eos Eccleſiæ Catholicæ communioni conuenit: non baptizatos autem non poſſe vlterius apud hæreticos baptizari.Sed neque copulari debet nuptura hæretico,aut Iudæo vel pagano,niſi fortè promittat ad orthodoxam fidem ſe venire dum coniungitur perſonæ orthodoxæ.Si quis verò hanc diffinitionem ſanctæ Synodi præterierit,regularum condemnationibus ſubiaceat.* Et Concilium AVRELIANENSE II.cano.19. *Placuit,vt nullus Iudæus Chriſtianam, neque Chriſtianus Iudæam in matrimonio ducat, vxorem,quia inter huiuſmodi perſonas nuptias illicitas eſſe cenſemus: qui ſi commoniti à conſortio hoc ſe ſeparare diſſuluerint, à communionis gratia ſunt ſine dubio ſubmouendi.* Hoc replicat & AVRELIANENSE III. cano.13. *Chriſtianis (ait) omnibus interdicimus,ne Iudæorum coniugiis miſceantur. Quod ſi fecerint,vſque ad ſequeſtrationem quiſquis ille eſt,communione pellatur.* Hæc decreta renouat & confirmat Concilium ARVERNENSE, can. 6. Et Concilium TOLETANVM III. vt diximus in vocabulo, Iudæi ſeruos Chriſtianos non habeant,&c. vbi quod hic deeſt ſcito ſuppleri:vbi etiam agitur de Iudæis qui Chriſtianis iuncti mulieribus tenentur Catholicam fidem amplecti ex Concilio Toletano IV. cano.62.& allegatur à Gratiano,cauſa 28.quæſt.1. Vide ergò.

Matrimonium contrahere nullus cogatur inuitus. HORMISDAS I. epiſtola ad Euſebium,& allegat Gratianus, cauſa 31.quæſt.2. cap.Tua ſanctitas. *Tua ſanctitas requiſiuit a nobis,frater venerande,de filio adulto quem pater matrimonio contrahere vult, ſi ſine voluntate adulti filij facere poteſt. Ad quod dicimus, ſi aliquo modo non conſentit filius, fieri non poſſe:poteſt autem de filio nondum adulto voluntas cuius nondum diſcerni poteſt.Pater enim cui vult in matrimonium tradere poteſt, & poſtquam filius peruenerit ad perfectam ætatem omnino obſeruare & adimplere debet. Hoc ab omnibus orthodoxæ fidei cultoribus ſancitum, à nobis tenendum mandamus.* IDEM epiſtola ad Sacratium Regem Arragonum, & habetur in decreto Gratiani, cauſa 31. quæſt 2.cap. De neptis tuæ. *De neptis tua coniugio quam te cuidam militi daturum neceſſitatis inſtante articulo ſub fidei pollicitatione firmaſti, hoc equitate dictante decernimus,vt ſi illa virum illum omnino (vt dicitur) renuit,& in eadem voluntatis auctoritate perſiſtit,vt viro illi prorſus ſe deneget nupturam, nequaquam eam inuitam & renitentem eiuſdem viri cogas coniugio ſociari. Quorum enim vnum corpus eſt, vnius debet eſſe & animus, ne fortè virgo cum fuerit alicui inuita copulata, contra Domini Apoſtolici præceptum aut reatum diſſidij aut crimen fornicationis incurrat: cuius videlicet peccati malum in eum redundare conſtat, qui coniunxit inuitam. Quod pari tenore de viro eſt etiam ſentiendum.* Et huic decreto conforme eſt quod LVCIVS III. Epiſcopo Rapalenſi ſcribens,& habetur par.45.Concilij Lateranenſis,capite ſexto, ſub Alexandro III. dicit. *Requiſiuit fraternitas tua qua cenſura mulier compelli debeat, quæ inſinuandi religione neglecta nubere renuit cui ſe nupturam interpoſito iuramento firmauit:ad quod reſpondemus,quod mulier quæ ſe nupturam iurauit,cum libera debeant eſſe matrimonia, monenda eſt potiùs quàm cogenda,maximè cùm conditiones huiuſmodi difficiles exitus ſoleant frequenter habere.* Vide etiam in vocabulo, Seruus, de his qui inuitis dominis matrimonia contrahunt.Porrò Cõcilium TRIDENTINVM, ſeſſio.24.quæ fuit 8.ſub Pio IV. cap.9. decreti reformationis de matrimonio, &c. *Ita plerunque temporalium dominorum ac magiſtratuum mentis oculos terreni affectus atque cupiditates excæcant,vt viros & mulieres ſuæ eorum iuriſdictione degentes maximè diuites, vel ſpem magnæ hæreditatis habentes,minis & pœnis adigant cum his matrimonii inuitos contrahere, quos ipſi domini vel magiſtratus præſcripſerint.Quare cùm maximè nefarium ſit matrimonij libertatem violare,& ab eis iniurias naſci à quibus iura expectantur, præcipit ſancta Synodus omnibus cuiuſcunque gradus,dignitatis & conditionis exiſtant, ſub anathematis pœna quam ipſo facto incurrãt, ne quouis modo directè vel indirectè ſubditos ſuos vel quoſcunque alios cogant quo minus libere matrimonia contrahant.* Vide ſequentia.

* De ſigno crucis accipe, vt reposuimus in vocabul.Cruz.

Concilium Eliberini ſub Syluestro 1.

Hæreticis non dide Chriſtianæ mulieres in cõiugium, nec Iudæis.

Cõcilium Arelatense 1. ſub Syluestro 1.

Concilium Laodicenum 1. ſub Liberio 1. & Damaſo.

Concilium Carthaginenſ. 3.ſub Syricio 1.

Concilium Hipponenſ.ſub Auguſtino.

Concilium Agathense ſub Cœleſtino 1.

Concilium Conſtantinopolitanũ 3. generale 6.

Alexander 3.

Concilium Toloſanũ ſub Ludouico 9.

Concilium Chalcedonense generale 4. ſub Martiano Imperat.

Concilium Aurelianenſ. 2. Iudæi non contrahant cum Chriſtianis.

Concilium Aurelianenſ. 3

Concilium Arueruenſe 1.

Concilium Toletanum 3.

Concilium Toletanum 4.

Hormiſda 1.

Lucius 3.

Concilium Tridentinũ generale nouiſſimum.

Matrimonio iuncti communem habent parentelam.] Concilium CABILONENSE II. can.29.allegatur à Gratiano,cauſa 35.quæſt.2. cap.Sanè: *Sane quæ in proprio viro, hæc uxorium in uxoris parentela de lege nuptiarum regula cuſtodienda eſt. Quia ergò conſtat eos duos eſſe in carne una communis illis utrinque parentela eſſe credenda eſt, ſicut ſcriptum eſt: Erunt duo in carne una,&c.* Eadem repetit Concilium MOGVNTINVM II. can. 30. & Concilium VORMATIENSE, cap. 78. eadem omnino verba reſumit poſtquam matrimonium fieri in 4. generatione prohibuit. Vide ſuperiùs in vocabulo, Conſanguineorum matrimonia,quia ibidem multa replicantur.

Concilium Cabilonenſe ſub Carolo Magno

Concilium Moguntinum ſub Raban. Archiepiſcop. Concilium Vormatienſe.

Matrimonium iteratù an benedicatur.] Vide in vocabulo, Nuptiæ,&c.

Matrimonium iteratum infrà luctum prioris coniugis.] ALEXANDER III. Exonienſi Epiſcopo,& habetur par.9. cap.2. Concilij Lateranenſis ſub eodem. *Super illa quæſtione qua quæſitum eſt,an ſolicet poſſit mulier ſine infamia nubere infra tempus luctus ſecundum leges diffinitum, ſolicitudini tuæ reſpondemus, quod cùm Apoſtolus dicat: Mulier mortuo viro ſoluta eſt à lege viri,& in domino nubat cui voluerit, per ſententiam & authoritatem Apoſtoli infamia aboletur.* Vide in vocabulo, Nuptiæ,Conſanguineus,& Inceſtus,&c.

Alexander 3.

Rom.7.

Matrimonium an ſerui poſſint contrahere.] Vide in vocabulo Libertus,& Seruus,quia viſum eſt hæc illis locis reſeruare.

MEDICVS.

Medicus infirmis ſuadeat vt confiteantur, &c.] Concilium LATERANENSE ſub Innocentio III. Patrum 1215.cano.22.*Cum infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato proueniat, dicente Domino languido quem ſanauerat: Vade & amplius noli peccare,ne deterius tibi contingat, decreto præſenti ſtatuimus, & diſtrictè præcipimus medicis corporum, vt cùm eos ad infirmos vocari contigerit, ipſos antè omnia moneant & inducant quòd medicos aduocent animarum,vt poſtquam infirmis fuerit de ſpiritali ſalute prouiſum,ad corporalis medicinæ remedium ſalubrius procedatur,cùm cauſa ceſſante ceſſet effectus. Hoc quidem inter alia huic cauſam dedit edicto,quòd quidam in agritudinis lecto iacentes,cum eos à medicis ſuadetur vt de animarum ſalute diſponant,in deſperationis articulum incidunt,vnde facilius mortis periculum incurrunt.Si quis autem medicorum huius noſtræ conſtitutionis, poſtquam per prælatos locorum fuerit publicata,tranſgreſſor extiterit,tandiu ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur,donec pro tranſgreſſione huiuſmodi ſatisfecerit competenter. Caterùm cùm anima ſit multo pretioſior corpore, ſub interminatione anathematis prohibemus,ne quis medicorum pro corporali ſalute aliquid ægroto ſuadeat, quod in periculum animæ conuertatur.* Vide & Infirmus, &c.

Concilium vniuerſale Lateranenſe ſub Innocentio 3. cui interfuerunt 412. patres teſte Ioann. 5.

MEMBRVM.

Membris priuati & mutilati non promouendi.] Diximus de Eunuchis ſuo loco, in vocabulo,Eunuchus:ſed & in dictione,ordinandi qui non ſint,&c. etiam de his dicetur, ſicut iam & alijs in locis meminimus. Verùm quod reſtat communicandum eſt. INNOCENTIVS I. epiſtola 4.quæ eſt ad Fœlicem Epiſcopum Nucerianum,cap.1.& allegat Gratianus, diſtinct.55. cap. Qui partem: *Qui partem cuiuſlibet digiti ſibi ipſi volens abſcidit, hunc ad clerum canones * non admittunt: quibus verò caſu aliquo contigit,dum aut operi ruſtico curam impendit,aut aliquid faciens ſe non ſponte percuſſit,hos canones præcipiunt* (vide Eunuchus) *& clericos fieri, & ſi in clero fuerint reperti non abiici. In illis enim voluntas iudicata eſt,quæ ſibi auſa fuerit ferrum iniicere, quod ſcilicet & alij id facere dubitari non poſſit,in iſtis verò caſu veniã meruit,&c.* Canonem Nicænum qui tractat de Eunuchis, vt habes in vocabulo, Eunuchus, ſimiliter & hunc producit LEO NONVS epiſtola ad Michaëlem Conſtantinopolitanum Epiſcopum, & Leonem Acridanum Epiſcopum, cap 23. dum illos reprehendit,quòd Eunuchos paſſim cõtra ſtatuta promouebant, & fœminam in ſede Pontificum aliquando ſublimaſſent, præcipiens de cætero hæc decreta cuſtodiri. Hinc & ante omnia illa extat etiam CANON APOSTOLORVM 76.*Si quis vel oculo orbatus,vel femore oblæſus, Epiſcopatu autem dignus ſit, fiat: non enim corporis damnum eum polluit, ſed animæ inquinatio.* Et iterum CANON 77. *Qui autem eſt ſurdus & cæcus,ne ſit Epiſcopus, non vt pollutus, ſed ne Eccleſiaſtica impediantur.* Denique Concilium ROMANVM ſub Hilario I. cano.3.allegat Gratianus, diſtinct.55. cap. Pœnitentes. *Inſcij literarum nec non aliqua membrorum damna perpeſſi,& hic qui ex pœnitentibus ſunt, ad ſacros ordines aſpirare non audeant,&c.* Et idem HILARIVS I. epiſtola ad Aſcanium & alios Epiſcopos Tarraconenſis prouinciæ,cap.4.*Proſpiciendum eſt* (ait) *ne duo ſimul ſint in Eccleſia vna ſacerdotes,nec literarum ignarus, aut carens aliqua parte membrorum:vel etiam ex pœnitentibus aliquis ad ſacrum miniſterium prorſus ſinatur accedere, &c.* Vt iam repoſuimus in vocabulo,Epiſcopus,&c.Idem obſeruandum de monachis qui in locum clericorum miniſtraturi ſunt ſtatuit GELASIVS I.epiſtola ad Epiſcopos Lucaniæ Brutiorum,&c.cap.3. & allegat Gratianus, diſtinct.77.cap. Si quis,&c. Vide infrà,Monachus,&c. Verumtamen Concilium ILERDENSE ſub Symmacho Papa I. ſic ſtatuit,referente Gratiano,diſtinct.55.cap.Si quis, &c. & Iuone lib.2. *Si quis in infirmitate poſitus clericus,medicorum inciſione claudus efficitur, promoueri ad ſacros ordines eum non denegamus.* Vide Eunuchus,Clericus, Ordinandus,&c.

Leo 9.

Canones Apoſtolorum.

Sed omnes cæci ſunt & Epiſcopi fiunt,proh nefas.

Concilium Romanum ſub Hilario 1.

Hilarius 1.

Vide ſi nõ modo tales ineneriat

Membris mutilatus ſacerdos.] EVGENIVS I. Sarenſi Epiſcopo, vt allegatur par.26. Concilij Lateranenſis ſub Alexandro III.cap.15. *Preſbyterum, cuius duos digitos cum medietate palmæ à prædone abſciſſos ſignificaſti, Miſſam celebrare non permittimus,quia non ſecurè propter debilitatem, nec ſine ſcandalo, propter membri deformitatem, id fieri poſſe confidimus: ipſum autem cæteris officiis fungi ſacerdotalibus minimè prohibemus,&c.* Vide locis ſuperiùs annotatis.

Gelaſius 1.

Concilium Ilerdenſe.

Eugenius 1.

MENDACIVM.

Mendacium fugiendum.] IRENAEVS LVGDVNENSIS, lib.3. cap.5. contra hæreſes. *Non communicat mendacium veritati, ſicut non communicant tenebræ luci, ſed præſentia alterius excludit alterum,&c.* Et PHILO IVDÆVS, libro de iudice, vbi de officio eius tractat, ſummoperè execratur mendacium,quod omnis iniuſtitiæ fomitem & præcipuam cauſam vocitat. Similiter & lib. de monarchia,vbi de veſtibus ſacerdotalibus diſſerit, pulchrè etiam de vitando mendacio, & prolixo ſermone agens ad calcem libri,qui intitulatur.De eo quis rerum diuinarũ hæres ſit.Iterum lib.de Ioſeph.& aliis in locis, multa de mendacio. AVGVSTIN. HIPPONENSIS exponens illud Pſal.5. Perdes omnes qui loquuntur mendacium, tractat ſimiliter & libro quẽ edidit de mendacio. IOAN CASSIANVS,colla.17.c.17.18.19.20.&c.

Irenæus Lugdunenſis.

Philo Iudæus.

Auguſtinus Hipponenſis in Pſal.5.

Innocentius 1.

Canones Apoſtolorum, vide mox.

Præterea ſuperiùs in vocabulo, Iuramentum, ex Concil. TOLET. VIII. cap.2.&c. de duobus generibus mendaciorum diximus. Vide ſi lubeat & vocabulum, Periurium.

Concilium Toletanum 8.

MENSTRVVM.

De menſtruis mulierum.] Vide in vocabulo, Mulier.

MERETRIX.

Meretricum deteſtatio.] Lege ea quæ ſuperiùs diximus in vocab. Lenocinium, &c. Quantum autem debeant meretrices deteſtari, docet PHILO IVD. lib. de ſpecialibus legibus. *Scortũ* (inquit) *lex eiicit è republica, vt honeſtate, pudore, ſobrietate ac cæteris virtutibus vacuũ, & replens viros fœminasq; impudicitia, deturpansq; immortalẽ mentis pulchritudinem, ſolam verò corporis venuſtatem breui periturã excolens, proſtituens ſe prætereuntibus, & florem ætatis venditans, ad illectendos iuuenes omnia tum dicens, tum faciens. Eadem committit amatores ſuos, inhoneſtum præmiũ ſeipſum proponens ei qui plura dederint, ergo vt peſtis labesq; publica ſaxis obruetur, quod naturæ donis abutatur, quæ virtutibus exornaſſe debuerat, &c.* Quis autem primus publicitus inſtituerit docet LVDOV. COELIVS Rhodiginus, lib. 8. lectionum antiq. c. 4. Solonem ſcilicet primũ narrat emptas iuuentuti meretriculas comparaſſe, vt effuſo illic egeſtoq; libidinis impetu, quid turpius cogitare deſiſterent. Hic etiã primus templũ Veneris extruxiſſe memoratur ex proſtitutarum capturis, &c. Huic aſtipulatur POLYD. VERGIL. lib. 3. de Rerum inuentoribus, c. 17. nam & Veneré meretriciam artem inſtituiſſe docet. De horrendo earundem meretricũ ſcelere, quomodo proſtitutione corporũ infinitã ſolitæ erãt antiquitus mercedem reportare, loquitur ATHAN. ALEXAND. in oratio. contra idola. Porrò cùm hæc proſtibula etiam in vrbe Romana potiſſimũ vigerent, Theodoſius magnus, vt SOCRATES hiſtoriographus refert, & poſt illũ NICEPH. CALL. lib. 12. c. 22. abrogauit. *Cùm* (inquit) *ad latus cuiuſq; ædificij, iuxta loci ſitum, in parte inferiori piſtrinum eſſet qui ei præfuere tabernis conſtructis, in quibus etiã meretrices ad quæſtum proſtabant, per illas inſidias eos tendebant qui annonæ cõparandæ gratia ad domos eas veniebant. Erant verò qui eã tantum ob cauſam, vt fœdæ voluptati inſeruirent eò accedebant, &c.* Lege. Si verò de meretricũ aſtu & calliditate & natura voluerit audire, vide homiliã illam elegantiſſimam IOAN. CHRYSOST. de Dauid & Saule, quę eſt 3. in ordine, tomo 1. alijs autẽ locis etiã de eiſdem loquitur. Lege & AMBR. MEDIOL. de deteſtanda meretrice, lib. de bono mortis, cap. 9. Hinc etiam ſtatuit vniuerſale illud & magnum Concil. GENERALE VI. Conſtantinopolitanum III. cano. 86. eos qui ad animarum lapſus meretrices cogunt & alunt, ſi ſint quidem clerici, deponi: ſi verò laici, ſegregari. Vide ſuprà, Fornicatio, Lenocinium, &c.

Philo Iudæus

Quis primus meretrices publicitus inſtituerit. Ludouicus Cœlius Rhodiginus.

Polydorus Vergilius.

Athanaſius Alexandrinus.

Socrates lib. 1. Hiſtor. Eccleſ. cap. 18. Nicephorus Calliſtus.

Meretrix conuerſa ſuſcipienda.] Concil. ELIBER. can. 44. *Meretrix quæ aliquando fuerit & poſtea habuerit maritum, ſi poſtmodum ad credulitatẽ venerit, incunctanter placuit eſſe recipiendam.* De magnifica conuerſione Mariæ Ægyptiacæ narrat PAVLVS DIACONVS in eius vita, & in vitis Patrum habentur plurium meretricũ conuerſiones, vt omittamus Magdalenæ Deo dignam conuerſionem. Sed & IOANNES CHRYSOST. homil. 68. in Matth. exponens illud: Quia Publicani & meretrices præcedent vos in regnum cœlorum, inſeruit hiſtoriam omni admiratione dignam de conuerſione cuiuſdam meretricis Phœnicis ſuo tempore geſtam, quæ, quia latis eſt prolixa, ideo omittimus. Vide & Pœnitens, &c.

Concilium Eliberinum.

Paulus Diaconus.

Ioannes Chryſoſtomus. Ambroſius Mediolanenſis.

Concilium Cõſtantinopolit. 3. generale 6.

Ioannes Chryſoſtomus. Matthæi.

MENSVRA.

Menſuræ & pondera iubentur iuſta eſſe & æqua.] Concil. ARELAT. IV. ſub Carolo magno, can 15. *Statuimus, vt pondera vel mẽſura vbique æqualia ſint & iuſta, ſicut ſcriptum eſt: Æquum modium & æquum ſextarium.* Et iterum: *Pondus & pondus, menſura & menſura, vtrumque abominabile eſt apud Deum.* Eadem præcipit Concil. TVRON. III. ſub eodem, can. 45. & ipſe CAROL. MAGN. eadem iniungit in ſuis conſtitutionibus circa medium. Concil. PARISIENSE III. lib. 1. cap. 51. *Delati ſunt quidam ex laicis & clericis, qui minorem modium atque ſextarium in vendendo atque commodando, maioremq; in recipiendo haberent, ſimulq; ſtateras mineres atque doloſas in mutando atque vendendo maioresq; in recipiendo haberent, & ob hoc dum ſuæ intolerabilis cupiditati ſatisfacere æſtuarent, heu proh dolor, miſeros quosq; pauperiati addixerunt & mendicos effecerunt: quam crudelitatem ſententiis ſacræ Scripturæ repreſſam ſtatuimus de cætero corrigi, quoniam abominatio eſt apud Dñm pondus & pondus. Et quanquam conſuetudines peruerſæ non facile corrigantur, hæc tamen conſuetudo inæqualium modiorum & iniuſtorum ſextariorum atque ponderum deteſtorum neceſſe eſt vt principali metu ocius corrigatur, & ad præceptũ diuinum tãta territudo reflectatur: quam verendum eſt, ne inter cætera mala hoc quoque, non ſolum facientibus & conſentientibus, ſed etiam non corrigentibus, quod abſit, proueniat in cõdemnationem.* Tum cap. 52. ſubſequenter tollit hanc conſuetudinem in quibuſdam prouincijs fieri ſolitã, vbi prælati pauperibus ſibi ſubiectis ſolent edictum imponere, vt nullus eorum tempore meſſis modiũ frumenti, nec tempore vindemiæ modium vini maiori pretio, niſi quod ab his conſtituitur, vendere præſumat, & aliter facientes audent flagris verberare, aut aliud eis infligere. Inde fit vt cùm alijs modius fruméti duodecim denarijs venundari poſſit, & modius vini viginti, illum ad quatuor, hunc ad ſex ſibi extorqueant denarios. *Idcirco ſtatuimus* (ait) *vt libertas pauperibus tribuatur, vt redditis ſenioribus ſuis quæ reddenda ſunt iuſtè, reliqua quæ ſibi ſuperſunt liceat aliis, prout pactio vendentis & ementis grata fuerit, abſque prohibitione ſuorum ſeniorum diſtrahere.* De ijſdem duplicibus menſuris tollendis, iterũ agit, lib. 3. c. 3. vbi hoc & Imperatoribus ſuggerũt, quos & orant ſpecialibus edictis hæc prohibere. Vide & vſura, &c.

Concilium Arelatenſe 4. ſub Leone 3.

Leuit. 19. Prouerb. 20.

Concilium Turonenſe 3. ſub eodem. Carolus Magnus.

Concilium Pariſienſ. 3. ſub Ludouico & Lothario Auguſtis.

Prouerb. 10.

Vtinam hæc etiam noſtri Principes obſeruãda decernerent.

MERITVM.

De merito.] Iam ſæpiùs quod inueniatur expreſsè in ſcripturis diximus, quamus id negent hæretici, & quidem centum authoritatibus illud in promptu eſt probare. Verùm, quia ſuperiùs in vocabulo, Fides ſine operibus, &c & Iuſtificatio, infrà in vocab Opera meritoria, &c. Reſeruamus de merito diſputationem, ne tot locis grauemus animũ lectoris. Vide ergò, & diligiter recole quæ in his locis repoſita ſunt, quia cuncta huic etiam ſeruiunt vocabulo.

Gratia.

METROPOLITANVS.

Metropolitanorum inſtitutio.] Quidquid ſuperiùs dictũ eſt de Epiſcopis & clericis, vt ſæpè monuimus, etiã de hoc poſſunt & debent nomine intelligi, quia illa quippe genera ita quædam ſunt vocabula quæ ad omnes gradus Eccleſiaſticos referuntur. Verùm quia etiam ſpecialia ſunt decreta quæ tantùm Metropolitanos concernunt, ea hic

Digitized by Google

Canon Apoſto lorum.

libuit ſubiungere. Itaque de eorum inſtitutione CANON APOSTOLORVM. 35. ſic loquitur. *Epiſcopos gentium ſingularũ ſcire conuenit, quis inter eos primus habeatur,quẽ velut caput exiſtiment,& nihil amplius præter eius conſcientiam gerant,quàm illa ſola ſinguli,quæ parochiæ propriæ & villis, quæ ſub ea ſunt,competunt.Sed nec ille præter omniũ conſcientiam faciat aliquid:ſic enim vnanimitas erit & glorificabitur Deus per Chriſtum in Spiritu ſancto.* Hic canon renouatur Concil. ANTIOCH. I. can.9.Sed antè hoc Concil. ANICET. I. epiſt.1. ad Epiſcopos Galliarum,vbi de Epiſcoporũ,Archiepiſcoporum & Primatum inſtitutione locutus eſt, vt diximus ſuis in locis.ſic de Metropolitanis addidit,& allegat Gratian cauſa 9 q.3.cap.Si autem.*Reliqui verò* (ait) *qui poſt primates Metropolitanas ſedes adepti ſunt,non Primates,ſed Metropolitani nominentur. Si autem aliquis Metropolitanorũ inflatus fuerit,& ſine omnium comprouincialiũ præſentia vel cõſilio Epiſcoporum aut eorũ,aut alias cauſas, niſi eas tantùm,quæ ad propriam ſuam parochiam pertinent,agere aut eos grauare voluerit, ab omnibus diſtrictè corrigatur, ne talia deinceps præſumere audeat. Si verò incorrigibilis extiterit, inobediens apparuerit,ad hanc Apoſtolicã ſedem (cui omnia Epiſcoporum iudicia terminare præcepta ſunt) eius contumacia referatur,& vindicta de eo fiat vt cæteri timorem eius habeant. Si autem propter nimiam longinquitatem aut temporis incommoditatem,vel itineris aſperitatem graue ad hãc ſedem eius cauſam deferre fuerit,tunc ad eius primatem cauſa deferatur,& penes ipſum huius ſanctæ ſedis authoritate iudicetur. Similiter ſi aliquis Epiſcoporũ, proprium Metropolitanum ſuſpectum habuerit, apud primatem diœceſeos aut apud hanc ſedem Apoſtolicã audiatur.* Vide vocabula, Accuſatio,Appellatio,Epiſcopus vt iudicetur,&c. Deniq; hæc prædicta replicat IVLIVS I. epiſt.2 ad Epiſcopos Orientales,pro cauſa Athanaſij,cap.12.& 14. iunge ſequentia.

Concilium Antiochenum 1,ſub Iulio 1. Anicetus 1.

Metropolitanus præſumptor & inobediens.

Iulius 1.

Metropolitanus vt eligatur & vbi conſecretur.] LEO I. epiſt 82.ad Anaſtaſiũ Theſſalonicenſem Epiſcopum, c.6.allegatur à Gratia. diſt.63.c.Metropol.& diſt.77.c.In princip.*Metropolitano defuncto cùm in eius locum alius fuerit ſubrogandus, prouinciales Epiſcopi ad ciuitatem Metropolitanam conuenire debebunt,vt omnium clericorum atque omnium ciuium voluntate diſcuſſa, ex preſbyteris eiuſdem Eccleſiæ, vel ex diaconibus optimus eligatur, de cuius nomine ad tuam notitiam prouinciales deferant ſacerdotes impleturi vota poſcentium, cùm quod ipſis placuit, tibi quoque placuiſſe cognouerint. Sicut enim iuſtas electiones nullis dilationibus nolumus fatigari,ita nihil permittimus te ignorante præſumi.* Hoc decretum temporis malitia intermiſſum,in priſtinum reſtituit gradum Concil. AVRELIAN. II. c.7. ſecundum eandem formã, nec eſt illam opus repetere,cùm eadẽ omnino definiat.Sed & Concilium AVRELIAN. III. can.3. *De Metropolitanorum* (ait) *ordinationibus id placuit,vt Metropolitani omnibus,ſi fieri poteſt, præſentibus comprouincialibus ordinentur, ita vt ipſi Metropolitano ordinandi priuilegium maneat,quem ordinationis conſuetudo requirit:ipſe tamẽ Metropolitanus à comprouincialibus Epiſcopis,ſicut decreta ſedis Apoſtolicæ* (Leonis præfati) *continent,cùm conſenſu cleri vel ciuium eligatur: quia æquum eſt,ſicut ipſa ſedes Apoſtolica dixit,vt qui præponendus eſt omnibus,ab omnibus eligatur. De cõprouincialibus verò ordinandis, cùm conſenſu Metropolitani,cleri,& ciuium iuxta priorum canonũ ſtatuta voluntas & electio requiratur.* Vide Electio, & Epiſcopus eligatur,&c.Concil.TOLET. IV.can.18. *Epiſcopum* (ait) *prouincialis vbi conſecrandus eſt, vbi Metropolitanus elegerit:Metropolitanus autem non niſi in ciuitate Metropoli comprouincialibus ibidem conuenientibus,&c.* Vide ea quæ ſequuntur.

Leo 1.

Hic quippe Anaſtaſius legatus erat Leonis in Oriente.

Concilium Aurelianenſe.

Concilium Aurelianenſe 3. ſub Vigilio 2.

Metropolitano cuique ius ſuum conſeruetur.] Vide ſuperiùs in vocab. Epiſcopus proprijs limitibus ſit contentus, &c. & ea quæ ſuperiori diſtinctione poſita ſunt (quia hæc diſtinctio dependet ex præcedenti) in qua allegatũ eſt Concilium NICÆNVM I. can.6. vbi expreſsè inhibetur, ne Metropolitanis ius auferatur, ſed ſuis gaudeant priuilegijs in electione & ordinatione Epiſcoporum. Sic autem loquitur præfatũ Concilium,can.6, & allegatur à Gratia diſt.65.c.Mox antiquus,&c.*Mox antiquus perdurat in Ægypto vel Libya & Pentapoli,vt Alexandrinus Epiſcopus horũ habeat poteſtatem,quoniam quidem & Epiſcopo* Romano paribus mos eſt.Similiter & apud Antiochiã cæteraſq; prouincias honor ſuus vnicuique ſeruetur Eccleſiæ.* IDEM can.7. & allegatur ibidem. *Mos antiquus obtinuit & vetuſta traditio,vt Ælia,id eſt, Hieroſolyma Epiſcopo honor deferatur,& habeat cõſequenter honorem ſuum,manente tamen Metropolitana ciui-*

Concilium Toletanum 4 ſub Honorio

Bonifacius 1.

Concilium Nicenum 1.videmon.

Concilium Chalcedonenſe generale 4.

Leo 1.

Hilarius 1.

Concilium Tarraconenſe ſub Pælice 2.

Concilium Nicenum generale ſub Iulio 2.

* Antiquiſſima editio latina pro Romano habet Metropolitano,& ſic omnes patres legũt vt videbis in ſequentibus.

tatis

Concilium Taurinense 1.

Concilium Chalcedonense generale 4.

Bonifacius 1.

Cœlestinus 1.

Allegat hæc Gratianus distinct. 61. cap. Ne emeritis &c.

Concilium Rhegiense sub Theodosio & Valentiniano. Gregorius 1.

Concilium Ephesinũ 1. generale 3. sub Theodosio Iuniore.

Concilium Constãtinopolitanum 1. generale 2. sub Theodosio seniore.

tatis propria dignitate, &c. Hinc Conciliũ TAVRINENSE sub Syricio I. can. 1. *Statutum est* (ait) *ad petitionem Proculi Massilienſis Epiſcopi, eo quòd diſſidebant Epiſcopi de primatu, vt quicunque comprobauerit ſuam ciuitatem eſſe Metropolim, is totius prouinciæ honorem primatus obtineat, & ipſe iuxta præceptionem canonum ordinationum habeat poteſtatem.* Sic in Concil. CHALCED. gener. IV. actio. 13. contentio eſt ſedata inter Eunomium Nicomedienſ. Metropolitanum, & Anaſtaſium Epiſcopum Nicænum, qui Anaſtaſius Metropolitani ius vſurpabat: quia licèt Imperatores Nicænã vrbem in Metropolitanam exiſſent Nicomedię ciuitatis ius demere noluerunt, ſcilicet vt haberent ſemper ius in Nicæa, non è conuerſo. & Nicæa tantùm honore gauderet. Hinc & BONIFACIVS I. epiſt. 3. ad Hilarium Narbonenſem Epiſc. ſtrictè præcipit, vt nemo Metropolitanorũ terminos audax temerator excedat, nec aliquis in illorum contumeliam partibus ſuis, quæ ſibi ab his nõ videntur conceſſa, defendat. *Ceſſet huiuſmodi* (ait) *preſſa noſtra auctoritate præſumptio eorum qui vltra licitum ſuæ limitem dignitatis extendũt. Quod idcirco dicimus vt aduertat charitas tua, ad eo nos canonũ cautius præcepta ſeruare, vt ita conſtitutio quoque noſtra definiat, quatenus Metropolitani ſui vnaquæq; prouincia in omnibus rebus ordinationẽ ſemper expectet.* Huic decreto calculum addit COELESTIN. I. epiſt. 2. ad Galliæ, Viennenſis & Narbonenſis Epiſc. c. 4. & eundem Bonifacium citat authorem, & addit. *Sit conceſſis ſibi* (ait) *vnuſquiſque contentus limitibus, alter in alterius prouincia nil præſumat, nec emeritis in ſuis Eccleſiis clericis peregrini & extranei, & qui antè ignorati ſunt, ad excluſionem eorum qui benè de ſuorũ ciuium merentur teſtimonio, præponantur, ne nouũ quoddam de quo Epiſcopi fiant inſtitutum videatur eſſe collegium.* Idẽ allegauimus ex Concil. RHEGIENSI ſub Sixto III. in vocabulo, Epiſcopus. Prædicta autem decreta GREGOR. I. allegat & confirmat. cap. 9. reſponſionis ad interrogata Auguſtini Anglorum Epiſc. Aliter agere præſumentem Hilarium Epiſc. corripuit LEO I. epiſt. 87. ad Epiſcopos Viennenſes, vt dicemus in vocab Romanę Eccleſiæ Primatus, &c. Denique Concil. EPHES. I. gener. 3. ſub Cœleſtino I. can. 8. conſtitutionem ponit pro Cyprijs Epiſc vt non amplius Antiochenæ ciuitati ſubditi ſint, ſed ius ſuæ prouincię illæſum & inuiolatum obtineant. Simul ſtatuit, vt idẽ ius cæteris omnibus diœceſibus & prouincijs ſeruetur, vt nemo Epiſcoporũ prouinciam occupet alienã, vt alibi in vocab. Epiſcopus ſuis limitibus ſit cõtentus, diximus. Quòd ſi fortè antiquitus vi vel alio modo quidam occupauerint, conceditur priſtino iuri prouinciæ reſtitui, ne maiorũ canones violentur, & libertas perdatur, poteſtate facta cuique Metropolitano vt ad ſuã cautionẽ actorũ excipiat exempla. *Si quis autem* (ait) *diuerſam contrariámve his quæ nũc ſtatuta ſunt formã produxerit, placuit vniuerſali ac generali Concilio hanc eſſe irritã & infirmam, eiq; fidem omnino derogari.* Hoc priùs quidẽ conſtituerat Concil. CONSTANTINOP. I. can. 2. & 3. vt diximus in vocab. Epiſcopus, & in vocab. Ordines in alterius diœceſi nullus præſumat conferre, &c. Porrò in præfato Conc. Epheſ. repetitur exemplar ſuggeſtionis Epiſcoporũ Cypri exhibitæ Concil. ad calcem eiuſd. Concil. pro obtinẽda iuris antiquitate, vbi inquiritur à ſancta Synodo, nunquã ne Antiochenus viſus eſt in Cõſtantia Cypri ordinare Epiſc. & reſpondet Zenon Cathj Cypri Epiſc. à ſanctis Apoſtolis nunquam

A

B

C

D

E

poſſe oſtẽdere, nuòd affuerit Antiochenus, & ordinauerit vel cõmunicauerit vnquã inſulæ ordinationis gratiã, neque alius quiſpiã. His auditis S. Synodus voluit, vt obſeruarentur canones ſanct. Patrum (habes ſuperiori pagina) in Nicæa congregatorũ qui conſeruãt vnicuique Eccleſiæ priſcam dignitatẽ, & de cæteris omnibus idẽ concluſerunt prouinciis, & addiderũt. *Quæ ſi quis his quæ decreta ſunt pugnantes literas affert, veritas decernit ſancta & vniuerſalis Synodus.* Hinc etiam LEO I. epiſt. 51. quæ eſt ad Anatolium Epiſc. Conſtantin. eundem grauiter arguit quòd cõtra canones iam dictos Nicæni Concil. quos tantoperè cõmendat, ius ſibi vendicauerit in alienis prouincijs, Antiochena ſcilicet & Alexãdrina, quæ Metropolitanis Epiſcopatibus gaudẽt, ita vt auſus fuerit ſine præcedenti exemplo cõtra ſtatuta canonũ Antiochenæ Eccleſiæ Epiſc. ordinare, & ſubdit ibidẽ. *Quæ ergò ad perpetuam vtilitatẽ generaliter inſtituta ſunt, nulla cõmutatione varientur, nec ad priuatũ trahãtur commodũ quæ ad bonũ ſunt commune præſcripta: & manentibus terminis quos conſtituerũt Patres, nemo in ius tendat alienũ, ſed intra fines proprios atque legitimos, prout quiſq; valuerit in latitudine ſe charitatis exerceat.* Et poſt pauca. *Non conuellantur prouincialium iura primatuũ, nec priuilegiis antiquitus inſtitutis, Metropolitani antiſtites fraudentur.* Tum illum admonet, vt priſtina iura Eccleſijs Alexãdriæ & Antiochiæ reddat, & depoſito ambitionis deſiderio, ſpiritu potiùs ferueat charitatis. De eiuſd. Anatolij ambitione & iure proprijs Eccleſijs & prouincijs relinquendo. IDEM epiſt. 52. ad Martianum Imperat. adhuc loquitur, & epiſt 53 ad Pulcheriã Auguſtã: ad Martianum quidẽ ſic loquitur. *Multum Anatolius Epiſc. proprio detrahit merito, ſi illicito creſcere optat augmento propria perdit qui indebita concupiſcit. Satis ſit illi q; veſtra pietatis auxilio, & mei fauoris aſſenſu Epiſcopatũ tantæ vrbis obtinuit. Non dedigneturregiã ciuitatẽ, quã Apoſtolicã non poteſt facere ſedem, nec vllo ſperet modo q; per aliorũ poſſit offenſiones augeri.* * *Priuilegia enim Eccleſiarũ ſanctor. Patrum canonibus inſtituta, & venerabilis Nicænæ Synodi fixa decretis nulla poſſunt improbitate cõuelli, nulla nouitate mutari.* Eadẽ repetit de iiſdem priuilegijs adhuc epiſt 57. ad eundem Martianũ, & iterũ epiſt. 59. ad Epiſc. Chalcedonæ cõgregatas. Ad Pulcheriã autem epiſt 53. ſic ait: *Superbũ nimis eſt & immoderatum, vltra fines proprios tendere, & antiquitate calcata alienũ iure velle præripere, atque vt vnius creſcat dignitas, tot Metropolitanorũ impugnare primatus, quietiſq; prouincijs & olim S. Synodi Nicænæ moderatione diſpoſitis* (habes ſuperiori pagina) *bellũ nouæ perturbationis inferre, atque vt venerabilia decreta ſoluantur quorundã Epiſcoporũ proferre cenſenſum, cui tot annorũ ſeries negauit effectũ.* Et poſt pauca. *Tales cõfeſſiones Epiſcoporum ſanct. canonum apud Nicæam conditorũ regulis repugnãtes, vnita nobiſcũ veſtræ fidei pietate in irritum mittimus, & per authoritatẽ B. Petri Apoſtoli generali prorſus definitione caſſamus, in omnibus Eccleſiaſticis his legibus obſequẽtes, quas ad pacificationẽ omnium ſacerdotũ per 318. antiſtites ſpiritus Sanctus inſtituit. Itaq; vt etiã ſi multò plures aliud quã illi ſtatuere decreuerunt, in nulla reuerentia ſit habendũ quidquid fuerit à prædictorũ conſtitutione diuerſum, &c.* IDEM repetit epiſt. 60. ad Maximum Epiſcopum Antiochenum. *Et ſi* (inquit) *diuerſa ſunt nonnunquam merita præſulum, tamen iura permanent ſedium: quibus & ſi poſſunt æmuli perturbationem aliquam fortaſſis inferre, non tamen poſſunt minuere dignitatem.* IDEM epiſt 69. ad præfatum Anatolium Epi-

Leo 1.

* Hæc allegat Gratianus cauſa 25. q. 1. c. Quę ad perpetuam. &c.

* Hæc allegat Gratianus cauſa 25. q. 2. c. Priuilegia.

Authoritas ſummi Pontificis.

ſcopum eadem repetit ad calcem, & epiſt.82. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum, eundem grauiter increpat, eo quòd Atticum veteris Epiri Metropolitanum antiſtitem,in iudiciũ euocaſſet,& multa moleſtia affeciſſet inconſulta ſede Apoſtolica:eúmque adhortatur ad pacem,& conſiderationem, quòd licèt conſtitutus ſit Vicarius Romani Pontificis tamẽ vocatus in ſolicitudinis partem non in plenitudinem poteſtatis,recognoſcat quidem in illis prouincijs Orientis præeminens Epiſcoparus ſui faſtigium,ſed amputato totius vſurpationis exceſſu. Et can.2.eiuſdem epiſt. ita ſanxit. *Igitur ſecundum ſanctorum Patrum canones ſpiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia conſecratos Metropolitanos ſingularum prouinciarum Epiſcopos, quibus ex delegatione noſtra fraternitatis tuæ cura prætenditur,ius traditæ ſibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus, ita vt à regulis præſtitutis nulla aut negligentia,aut præſumptione diſcedant.* IDEM epiſt.87.ad Epiſcopos Viennenſis prouinciæ eadem repetit, vbi conqueritur de Hilario quodam Epiſcopo,qui ordinationes Epiſcoporum facere ſine ſedis Apoſtolicæ aſſenſu aut Metropolitanorum ſuorum iudicio præſumebat: vbi & diſtrictè præcipit ſub graui cenſura, vt ordinationem ſibi ſinguli Metropolitani ſuarum prouinciarum cùm his qui cæteros ſacerdotij antiquitate præueniunt, *reſtituto* (inquit) *per nos iure defendant. Alienum ius ſibi alter non audeat vendicare, ſuis limitibus, ſuis terminis ſit vnuſquiſque contentus,& priuilegium ſibi debitum in alium transferre ſe poſſe nouerit non licere. Quòd ſi quis negligens Apoſtolicas ſanctiones plus gratia tribuens perſonali ſui honoris deſertor eſſe voluerit, priuilegium ſuum in alium transferre poſſe ſe credens,non is cui ceſſerit, ſed is qui intra prouinciam antiquitate Epiſcopali cæteros præuenit ſacerdotes, ordinandi ſibi vendicet poteſtatem, non quæ paſſim, ſed quæ die legitimo celebretur. Nec ſibi conſtare ſtatus ſui nouerit firmitatem, qui non die ſabbati veſpere quod luceſcit in primâ ſabbati, vel ipſo dominico die fuerit ordinatus.Solum enim maiores noſtri,reſurrectionis dominicæ diem honore dignum indicauere, vt ſacerdotes qui ſumuntur hoc die potiſſimum tribuantur,&c.* Vide Ordines quibus conferantur temporibus,&c. Eadem HILARIVS I. epiſt. 2.ad Veranum Leontium & Victurium Epiſcopos pro Ingenio Epiſcopo Ebredunenſi. *Non* (inquit) *in alterius prouincia ſacerdotis alterii ius habere permittimus,quia per hoc non minus in ſanctarum traditionum delinquitur ſanctiones,quam in iniuriam ipſius Domini profiſitur.cùm expectatio fructus noſtri miniſterij non in latitudine regionum, ſed in acquiſitione ponitur animarum,&c.* Lege quoque ea quæ ſuperiùs in lex 30.annorum poſita ſunt,de parochijs, &c. Horum autem decretorum intantũ fuit ſtudioſus obſeruator HORMISDA I. vt ſcribens cuidam Epiſcopo nomine Ioanni epiſt. in ordine 3.de negotijs Hiſpanicis, eidem vices ſuas committens implẽdi quæ decebat,ait:*Seruatis* (inquit) *priuilegijs Metropolitanorum vices vobis Apoſtolicæ ſedis delegamus,vt inſpectis iſtis ſiue ea quæ ad canones pertinent, ſiue ea quæ à nobis ſunt nuper mandata ſeruentur, ſiue ea quæ de Eccleſiaſticis cauſis tuæ reuelationi contigerint, ſub tua nobis inſinuatione pandantur.* Porrò IDEM Pontifex Saluſtium alium Epiſcopum Hiſpalenſem vicarium ſuum conſtituens per Beticam & Luſitaniam prouincias,epiſt.7.ad eundem,ait:*Saluis* (inquit) *priuilegijs quæ Metropolitanis Epiſcopis decreuit antiquitas,&c.* Vide etiam in vocabulo,Vicarius,&c. Denique NICOLAVS I.epiſt.1. ad Radulphum Archiepiſcopum Bituricenſem,& allegatur à Gratiano, cauſa 9.q.3.cap. Conqueſtus:*Conqueſtus eſt* (ait) *Apoſtolatui noſtro frater noſter Sigeboduus Archiepiſcopus Narbonenſis, quòd clericos ſuos eo inuito ad iudicium tuum venire compellas,& de rebus ad Eccleſiam ſuam pertinẽtibus eo incõſulto quaſi iure Patriarchatus tui diſponas,cùm hoc neque antiquitas (cui ſancti Patres ſanxerunt reuerentiam) habeat,& authoritas ſanctorum Canonum penitus interdicat,niſi forte pro cauſis quæ apud ſe terminare non poſſunt,ad te quaſi ad Patriarcham ſuum prouocauerint per appellationes, vel ſi Epiſcopus ſuus deceſſerit,res Eccleſiæ ſuæ iudicio tuo diſpenſare voluerint. Primates enim, vel Patriarchas nihil priuilegij habere præ ceteris Epiſcopis,niſi quãtum ſacri canones concedunt,& priſca cõſuetudo illis antiquitus contulit diſſimimus.* IDEM epiſt.alia ad Salomonem Britanniæ Regem. *Hæc eſt ordinatio Dei patris tui,& hæc eſt lex Eccleſiæ matris tuæ,videlicet vt omnes Epiſcopos regni tui ad Turonenſem Archiepiſcopũ mittere non detrectes,ipſumq; iudicium poſtulare non dedigneris.Ipſe eſt enim Metropolitanus,& omnes Epiſcopi regni tui ſuffraganei eius ſunt, ſicut conſcriptiones prædeceſſorum meorum euidenter oſtendunt. Neque enim Eccleſias Dei per diſcordias Regum diuiſionis aliqua damna pati neceſſe eſt,cùm quantum ex ſe eſt pacem, quam prædicant ſeruare ſtudeant in inuicem, & in omnes.* Eadem in reliquis prouincijs iubet obſeruari ALEXANDER III. Eboracenſi Epiſcopo ſcribens,& habetur par.44.Concilij Lateranenſis quod celebrauit,c.1.2.& 3.vt ſcilicet Archiepiſcopis & Metropolitanis ius ſuũ ſeruetur,nec Cantuarienſis Eboracenſem Epiſcopum, ſuæ ditioni & iuriſdictioni ſubiacere præſumat:ſed nec Epiſcoporum cæterorum Metropolitanus audeat negotia pertractare, niſi ad eum per appellationem negotium deferatur, niſi ſit legatus & iudex ab Apoſtolica ſede inſtitutus,vt ibidem ſubditur,c.3. IDEM eadem repetit,ſcribens ſuffraganeis Cantuarienſis Eccleſię,vt habetur par.50.eiuſdẽ Concilij,c.66.lege plura ſup.in vocab.Epiſc.Lege ſeq.

Metropolitani non duo ſint in vna prouincia. Hoc ſatis innuit quod præcedẽti diſtinctione tot decretis confirmatum eſt, quia ibi habes multoties repetitũ, vt vnicuique deputatum Metropolitanum alterius prouinciæ Metropolitanus non perturbet. Verùm hoc adhuc lucidius declarat INNOCENTIVS I. epiſto. in ordine 18. ad Alexandrum Antiochenum Epiſcopum, cap.2. *Quod ſciſcitaris* (ait) *vtrum diuiſis imperiali iudicio prouinciis,vt duæ Metropoles fiãt,ſic duo Metropolitani Epiſcopi debeant nominari,non verè viſum eſt ad nobilitatem neceſſitatum mundanarum Dei Eccleſiam commutari, honoresq; aut diuiſiones perpeti, quas pro ſuis cauſis faciendas duxerit Imperator.Ergò ſecundum priſtinum prouinciarum morem Metropolitanos Epiſcopos conuenit nominari.* Et Concilium CHALCEDONENSE generale IV. actio.15. can.12.& allegatur à Gratiano,diſtin.41.cap.Peruenit,&c. *Peruenit ad nos,quòd quidam præter Eccleſiaſticos ordines affectantes potentiam,per pragmaticam formam,vnam prouinciam in duas diuidant,ita vt ex hoc inueniantur duo Metropolitani Epiſcopi in eadem vna eſſe prouincia. Statuit ergò ſancta Synodus deinceps nil tale attentari à quolibet Epiſcoporum: ſi verò qui tale aliquid tentauerint de proprio gradu cadere. Si quæ verò antea ciuitates, per pragmaticam imperialem Metropolitani nominis honore* (vide ſuperiori diſtinctione de Nicomedienſi & Nicæno Metropolitanis) *decorati ſunt,nomine ſolo perfruantur,*

& qui

..ebn eſt pote ſtate aburendũ quę cõceſſa eſt.

Allegatur hæc à Gratiano cauſa 3.q.6.c.multum ſtupeo & cauſa 25 q.... c. igitur,&c.

Ordinãdi tempus.

Hilarius I.

Optima ſententia vocabulo.

Hormiſda I.

Hæc allegat Gratianus cauſa 25.q.2.capit. Seruatis.

Nicolaus I.

Allegatur hæc a Gratiano cauſa 3.quæſt 6.ca. Hæc quippe. Turonenſis Archiepiſcopus.

Metropolitan. Britanniæ.

Alexander 3.

Innocentius 1.

Concilium Chalcedonenſe 4. ſub Martiano Imperat.

& qui Eccleſiam eius regit Epiſcopus, ſaluis ſemper vera Metropoli priuilegiis ſuis,&c. Hęc autem conſtitutio facta eſt propter Eunomium Nicomedienſem Metropolitanum antiquum, & Anaſtaſium Nicænum Metropolitanum ab Imperatore recenter inſtitutũ, vt antea docuimus. Porrò hunc canonem repetit Concilium GENERALE VI. Conſtantinopolitanum III. cano. 38. verùm repete ea quæ ſuperiùs iam dicta ſunt, tum vide ſeq.

Concilium Conſtantinop. 3. generale 6.

Metropolitans unil præſumat in præiudicium Romanæ Eccleſiæ.] Hoc ſuperiori pagina prohibuit Leo I. Anaſtaſio Theſſalonicẽſi Epiſcopo vicario ſuo Orientis, epiſt. 81. ad eundẽ miſſa, vt potes reuoluere, ſimiliter & Hormiſdæ I. decretum & aliorum qui ibidem nominantur.

Leo 1.

Hormiſda 1.

Hoc etiam manifeſtè prohibuit HIGINVS I. epiſto. 1. ad omnes Chriſti fideles, vt allegatur à Gratiano, cauſa 9. quæſt. 3. cap. Saluo: *Saluo in omnibus Romanæ Eccleſiæ priuilegio nullus Metropolitanus abſque caterorum omnium comprouincialium Epiſcoporum inſtantia aliquorum audiat cauſas eorum, quia irrita erunt aliter acta quàm in conſpectu omniũ eorum vtilitate, & ipſe ſi fecerit coërceatur à fratribus.*

Higinus 1.

Vide ſuprà & deinceps plura. Hinc & LVCIVS I. epiſt. 1. ad Galliæ atque Hiſpaniæ Epiſcopos, & allegatur à Gratiano, cauſa 9. quæſt. 3. cap. Nullus. *Conſtituimus ſicut & à ſanctis Apoſtolis eorumq; ſucceſſoribus decretum reperimus. Si quis Metropolitanus Epiſcopus, niſi quod ſolummodo ad propriam pertinet parochiam, ſine conſilio & voluntate omnium comprouincialium Epiſcoporum extra aliquid agere tentauerit, gradus ſui periculo ſubiacebit, & quod egerit irritum habeatur & vacuum. Sed quidquid de comprouincialium Epiſcoporum cauſis, eorumq; Eccleſiarum, & clericorum, atque ſecularium, neceſſitatibus, aut de quibuſcunque communibus cauſis agere aut diſponere neceſſe fuerit, hoc cùm omnium conſenſu comprouincialium agatur Pontificum, non aliquo dominationis faſtu, ſed concordi & humillima adminiſtratione, ſicut Dominus ait: Non veni miniſtrari, ſed miniſtrare.* Et alibi: *Qui maior eſt veſtrum erit miniſter veſter. Similiter & ipſi comprouinciales Epiſcopi cuncta cum eius conſilio, niſi quantum ad propriam pertinet parochiam agant, iuxta ſanctorum conſtituta Patrum, vt vno animo, vno ore concorditer ſancta glorificetur Trinitas in ſecula. Similiter authoritate fulti Apoſtolica præcipimus, vt nullus Metropolitanus Epiſcopus, abſque caterorum omnium comprouincialium Epiſcoporum inſtantia, aliquorum audiat cauſas eorum, quia irrita erunt & cauſam pro facto dabit. Epiſcopi verò per ſingulas prouincias obſeruent, ne poſteriores ſe prioribus ſuis præferant* (vide Ordo) *nec eis inconſultis, niſi quantum ad propriam pertinet parochiam, aliquid agant, ſed omnes de communibus eorum cauſis cõſonam ſententiam proferant & determinent, quoniam aliter acta nullas vires habebunt, nec Eccleſiaſtica reputabuntur.* Idem IVLIVS I. epiſt. 2. ad Orientales Epiſcopos, cap. 23. Vide Epiſcopi vt iudicandi, &c. & alijs in locis.

Lucius 1.

Matth. 20. Marc. 10. Luc. 22.

Iulius 1.

Metropolitani Epiſcopos viſitent.] Cõcilium VALENTINVM GALLIÆ III. can. 19. *Singulis Metropolitanis cùm ſuffraganeis ſuis cura præcipua ſit de vita & opinione nõ ſolum totius cleri, ſed etiam ipſorum Epiſcoporum, ne ſe per culpam vel negligentiam ſuã tales exhibeant, qui merito apud laicos vili atque infames, ac per hoc in ipſo ſacro miniſterio contemptibiles habeantur, placet firmatiũ.* Verumtamen Concil. GENERALE VIII. Conſtantinopolitanum IV. ſub Adriano II. can. 9. prohibet. *Ne vllus Archiepiſcopus & Metropolitanus propriã relinquat Eccleſiam, & ſub occaſione quaſi viſitationis ad alias accedat, & poteſtate propria cõtra infirmiores abutatur, vt cõſumat reddituũ, qui apud illos inueniuntur ad Eccleſiaſticam diſpoſitionẽ & alimenta pauperum. Vnde per hoc noſcuntur grauare anaritia modo conſcientias fratrum & comminiſtrorum, excepta hoſpitalitate quæ aliquando ex neceſſario tranſitu fortaſſis acceſſerit. Sed & tunc non alia, niſi ex his quæ ad præſens de compendio præparata inueniuntur, cum reuerentia & timore Dei dignanter accipiat, & maturius propoſitum iter perambulet, nihil omnino eorũ quæ ſunt Eccleſiæ illius, vel ſuffraganei Epiſcopi petẽs & exigẽs. Si enim vnumquemque Epiſcoporum Eccleſiæ propriæ rebus cum multa parcitate vti, & nullatenus in proprias vtilitates importune ac ſine ratione diſpergere vel conſumere reddituũ Eccleſiaſticos ſacri canones decernunt* (poſuimus in vocabulo, Epiſcopus facultatũ Eccleſiæ diſpẽſator, &c.) *qua putas impietate minimè putabitur indignus, qui aliis Epiſcopis commiſſas Eccleſias grauare vel ambire, ac per hoc ſacrilegij crimen incidere non formidat? Quiſquis ergò poſt hanc diffinitionem noſtrã tale quid facere tentauerit, pœnã ſubeat à Patriarcha, qui per tempus fuerit, ſecundũ congruentiam iniuſtitiæ ac anaritiæ ſuæ, & deponatur & ſequeſtretur vt ſacrilegus, & alter idolatra factus iuxta magnum Apoſtolum.* Idem ſtatuitur de Epiſcopis qui parochias viſitant. Vide Viſitatio, &c. Denique canone 19. eiuſdem Concilij præfatus canon iterum renouatur. Denique Concilium LATERAN. ſub Alexandro III. par. 1. c. 4. prohibet Metropolitanis, ne comitatu exceſſiuo, venatione & ſubditorum oppreſſione, ad viſitandum tranſeat. Vide hoc latiùs diſſertum in vocabulo, Viſitatio. Sed & eiſdem Metropolitanis BONIFACIVS VIII. Epiſcopatuum viſitationem iniungit in 6. decretalium, titu. 20. de cenſibus cap. vlt. nec ab eo officio poſſe impediri decernit, etiam ſi Epiſcopi non fuerint negligentes. Vide locum, & viſitat.

Concilium Laterancnſe ſub Alexandro 3.

Bonifacius 8.

Metropolitanus Epiſcopi obediant.] Concilium VERNENSE, cano. 2. *Statuimus, vt Epiſcopi cæteri ipſis Metropolitanis in omnibus ſecundum canonicam inſtitutionem obediãt.* Et repetit iterum, can. 4. Similiter & CAROLVS MAGNVS, cap. 1. conſtitutionum ſuarum. Concilium MELDENSE, can. 31. *Metropolitanis ſedibus antiquitus ſtatuta iura ſeruentur, & à cõprouincialibus Epiſcopis, iuxta regulas Eccleſiaſticas eis reuerentia exhibeatur.* Vide ſuperiùs, Metropolitanis iura ſeruentur, &c.

Concilium in palatio Vernis celebratũ ſub Pipino rege, anno 755.

Carolus Magnus.

Concilium Meldenſe.

Metropolitano Epiſcopo officiũ ſuum non poteſt delegare.] Concil. GENERALE VIII. Conſtãtinopolitanum IV. ſub Baſilio Imperatore, can. 24. *Interdicitur Metropolitanis ne aliis Epiſcopis committant Eccleſiæ ſuæ officia diuina, & litanias & cuncta omnino ſacra quæ ad ſe pertinent miniſteria, ita vt per eos celebrent omnia quæ per ſemet alacriter agere debuerunt, ac per id eos qui Epiſcopalem dignitatem meruerunt quodammodo clericos ſibi ſubiectos exhibeant.* Et ſubdit. *Quiſquis ergò Metropolitanorum poſt hanc ſancta & vniuerſalis Synodi definitionem eadem audacia vel ſuperbia & contemptu abuſus, non per ſe cum timore Dei & alacritate ſeu conſcientia bona debita miniſteria in propria ciuitate, ſed per ſuffraganeos Epiſcopos efficere tentauerit, pœnas exoluat coram proprio Patriarcha, & aut corrigatur aut deponatur.* Vide & Epiſcoporum officium, &c.

Concilium Conſtantinop. 4. generale 8.

Metropolitano vſus pallij conceditur.] Vide Pallium, &c.

Metropolitanus Patriarchæ ſubditus ſit & obediat.] Concilium GENERALE VIII.

Concilium Valentinũ Galliæ 3. ſub Lothario Imperatore.

Metropolitanis non viſitationis prætextu exceſſus committant.

Concilium Conſtãtinopolitanum 4 generale 8. ſub Baſilio Imperat.

Concilium generale 8. ſub Adriano 2.

Concilium generale 8. ſub Adriano 1.

ſupra memoratum,can.17.ex Nicæni I. Concilij, can.6. ſedes Patriarchales numerat, vt poſuimus ſuprà.& omnibus illis Patriarchis à Metropolitanis obedientiam eſſe præſtãdam decernit,vt cùm Patriarchæ Concilium in ſuis prouincijs indixerint teneantur metropolitani occurrere nec cauſentur quia eos oporteat bis in anno Synodum celebrare, quia Cõcilia Patriarcharũ portiora ſunt quàm Metropolitanorum:& cùm ad illa profecti erunt ad hæc non tenebuntur (& ſubdit ad calcem canonis.) *Quiſquis ergo Metropolitanorum proprium Patriarcham cõtempſerit,& vocationi eius quæ ſiue ad vnum & ſolum, ſiue ad plures, ſiue ad omnes ſit abſque validiſſima egrotatione vel paganorum incurſu non obedierit, & per totos duos menſes poſt notitiã vocationis ad proprium venire Patriarcham minimè feſtinauerit, vel ſi quocunque modo latitare aut non cognoſcere nuncium ab illo miſſum tentauerit,ſegregetur: ſi verò inter vnum annum eandem contumaciam & inobedientiam demonſtrauerit, deponatur omnimode, & ab omni ſacerdotali operatione decidat,atque à dignitate & honore qui Metropolitanis conuenit propellatur. Is autem qui huic definitioni non obedierit,anathema ſit.* Vide Cõcilio omnes tenẽtur adeſſe,&c.

Metropolitanus ſingulis annis conciliũ celebret.] Hoc habes ampliſſimè probatum ſuperiùs. &c.

Metropolitanus hæreticis fauẽs vel hæreticus.] Lege quod de clericis hæreticis dictũ eſt,& de Epiſcopis hæreticis,& in generali vocabulo,Hæreticus & deinceps.Denique Concilium Concilium Epheſinum generale 3. ſub Theodoſio Iuniore. EPHESINVM I. generale 3. cano.1. ita ſtatuit. *Si Metropolitanus prouinciæ defecit à ſanctо generali Concilio,& adiunxit ſe Apoſtatarum cœtui,vel in poſterum ſe adiunxerit aut cum hæretico ſenſerit, & in illius ſententiam tranſierit, is contra Epiſcopos prouinciæ nullo modo aliquid agere,efficereve poterit,cum iam debine ex omni Eccleſiaſtica communione Concilium eum eiecerit,& ob id nullam poteſtatem aut ius agendi quicquam habeat.Quinetiam ipſis prouincialibus Epiſcopis item finitimis & vndique vicinis Metropolitanum,qui rectè ſententiis Eccleſiæ partes ſequuntur obnoxius erit,& etiam penitus vbique excidat à gradu Epiſcopatus.* Reliquum habes in locis memoratis.

MILITIA.

Militiam clerici vel monachi non ſequantur.] Poſuimus hoc in vocabulis,Bellum, Arma,& ſuprà.Epiſcopus caſtra nõ ſequatur,&c. Narrat autem NICEPH. CALLISTVS,lib.11. cap.21. SOZOMENVS SALAMINIVS, lib.6. cap.18. SOCRATES, lib.4.cap.27. & THEODORETVS CYRENSIS, lib.4. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ,cap 18.& 19.& reliquis. & POMPONIVS LAETVS in compendio Romanæ hiſtoriæ,dum de Valente Imperatore loquitur,eundem impium Imperatorem,monachos & clericos ad militiam coëgiſſe, ſed non tacent etiam qua infelix morte mulctatus ſit. Lege ſi placet. Porrò Concilium CHALCEDONENSE generale IV. actio.15.can.7.& allegatur cauſa 20.quæſt.3. à Gratiano,cap Eos qui ſemel,&c. *Eos qui ſemel in clero taxati fuerint ſiue in monaſteriis deputati,decreuimus, neque ad militiam, neque ad honores ſeculares venire. Eos autem qui hoc auſi fuerint facere, & non eius rei pœnitere maluerint,vt ad hoc idem reuertãtur quod antè obtentu Dei propoſuerunt conuenit anathematizari.* Vide & Pœnitens recidiuũ patiens,&c. Et Concilium TVRONENSE I.ſub Hilario I. can.5. *Si quis clericum relicto officij ſui ordine laicam voluerit agere vitam,vel ſe militiæ tradiderit, excommunicationis pœna feriatur.* Vide reliquum in vocabulo,Arma,Clericus,& Monachus,&c.

Nicephorus Callistus. Sozomenes Salaminius. Socrates. Theodoretus Cyrenſis. Pomponius Lætus. Concilium Chalcedonenſe generale. Concilium Turonenſe 1.

Militiam pœnitentes non repetant.] LEO I. epiſt.90.ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum,cap.11.& allegat Gratianus de pœnitentia,diſtinct.5.cap.Contrarium: *Contrarium eſt omninò Eccleſiaſticis regulis poſt pœnitentiæ actionem redire ad militiam ſecularem,cùm Apoſtolus dicat: Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus.Vnde non eſt liber à laqueis diaboli,qui ſe militiæ mundanæ voluerit implicare.* Hæc renouat NICOLAVS I. decreto,quod allegat Gratianus, cauſa 26.quæſt. 7.cap.De his:*De his qui pro criminibus pœnitentiam egerunt, & ad cingulum militiæ conuertuntur, conſtat eos contra ſacras regulas agere.* Verùm hoc remittit in Epiſcopo poteſtate diſpenſandum.Vide Pœnitens. & locis ſuprà allegatis, & vide quod ſequitur,& etiam vocabulo,Pœnitens,&c. Leo 1. 1.Timoth.4. Nicolaus 1.

MILES.

Miles non promouendus.] Vide ſuprà, Curialis,& Laicus,&c. SYRICIVS I epiſt.4.ad Affricanos Epiſcopos, & relecta eſt in Concilio TELESI, can.3.*Si quis poſt remiſſionem peccatorũ cingulum militiæ ſecularis habuerit, non admittatur ad clerum.* Hoc renouat INNOCENTIVS I. epiſt.2. ad Victricium Rhotomagenſem Epiſcopum,cap.2.& epiſt.24. ad Synodum Toletanum, cap 2.3.& 4. & Concilium TOLETANVM I. can.8. præfatum decretum repetit, & allegatur à Gratiano,diſt.51.c.Si quis.Vbi & additur,vt quòd ſi talis admiſſus fuerit ad clerum, diaconij nõ accipiat dignitatem. Syricius 1. Concilium Telenſe. Innocentius 1. Toletanum Concilium 1.

MILITES TEMPLI.

Militibus templi.] Priuilegia immenſa largitur ALEXANDER III. vt habetur, par.44. Concilij Lateranenſis quod celebrauit,cap.5.6.7. 8.& reliquis.Verùm quia ea omnia ſuſtulit CLEMENS V. ideo illa recenſere non volumus,ſi delectat videre locum tibi præmonſtrauimus. Alexander 3. Clemens 5.

MIRACVLVM.

Miracula verè fiunt & quare.] Sæpiùs admonuimus quia illud eſt hæreticis familiare omnia ea ſubſannare,quæ ad noſtræ religionis profectum conducũt,& ad impiæ & ſathanicæ ſectæ abolitionem ſpectant. Inde eſt quòd & more priſcorum gentilium ſanctorum miracula,quæ crebrò etiamnum fieri conſpicimus ad illorum ſepulchra,magicis aſcribãt artibus, & nil diuinitatis in eis ineſſe impiè blaſphement.Propterea etiam non incumbimus antiquiori inueſtigãdæ veritati miraculorum,cùm in dies non tamen,meritis hominum deficientibus,vt antiquitus tam crebra videamus ad monumenta ſanctorum diuinitus miracula fieri. Quod autem ab Apoſtolis miracula varia facta ſint non inficiantur hæretici, nam & Euangelici actus atque Apoſtolici hoc ſatis proloquuntur. Cur autem fiant rationẽ ſub nomine Apoſtolorum reddit CLEMENS I.lib.8. Conſtitutionum Apoſtolicarũ,cap.1.*Chariſmata* (ait) *ſeu virtus operandi miracula primum nobis Apoſtolis conceſſa ſunt,cùm Euangelium omni creaturæ prædicaturi eſſemus: deinde his qui per nos crediderunt ſunt collata neceſſario,non ad eorum qui illa exercent vtilitatem, ſed ad infidelium perſuaſionem, vt quos oratio flectere non potuit, commoueat prodigiorum potentia. Signa enim non nobis fidelibus dantur, ſed his qui de Iudæorum & Græcorum gente, infideles ſunt. Nulla enim nobis vtilitas accedit cùm dæmones expelluntur, ſed his qui ope Domini purgantur, quemadmodum quodam in loco ipſe Dominus ere-* Clemens 2. Miraculorum efficiendorum virtus cur data ſit.

Luc. 10.

diens nos oſtendis dicens: nolite gaudere quod ſpiritus vobis obediunt, ſed gaudete quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis, quoniam illud eius virtute fit, hoc noſtra beneuolentia & ſtudio, ſcilicet accedente ipſius auxilio. Non eſt ergo neceſſarium vt omnes fideles damonia eiiciant, vel mortuos excitent, vel linguis loquantur, ſed hic tantum cui chariſma propter aliquam vtilitatem conceſſum eſt, videlicet ad ſalutem infidelium, cum ſæpenumero continentur non ſermonum demonſtratione, ſed prodigiorum effectione cum ſalute digni fuerint. Nam nec impij omnes miraculis ducuntur, vt teſtis eſt ipſe Deus cum dicit: Si in aliis linguis loquar populo huic, & in aliis labiis non credent. Neque enim Ægyptij crediderunt Deo cum Moſes tanta ſigna atque prodigia effeciſſet, neque Iudæorum multitudo quaſi alteri Moſi Chriſto credidit cum omnem illorum morbum omnemq; infirmitatem curauerit. Nam illos nec commouit virga in ſerpentem conuerſa, nec manus dealbata, nec Nilus ſanguine perfuſus. Hos verò non flexerunt ceci videntes, nec claudi ambulantes, nec mortui in vitam reuocati: atque illi quidem aduerſabantur Ioannes & Mambres, hinc Annas & Caypha. Ita non omnes commouent prodigia, ſed ſolum mente bona præditos, quorum gratia Deus tanquam ſapiens diſpenſator virtutes fieri ſtatuit, non hominum viribus ſed ſola voluntate. Hac ideo dicimus, ne qui huiuſmodi chariſmata obtinuerunt, extollantur in eos qui ea non acceperunt. (Et infrà.) *Quare nemo ſe efferat ſupra fratrem quamuis propheta fuerit & miraculorum effector. Nam ſi cui ſemel conceſſum eſt vt non amplius numeretur inter infideles, ſuperflua eſt ei reliqua omnis miraculorum facultas. Nam vt quis pius ſit, ab amore proficiſcitur, vt miracula efficiat, ab authoris poteſtate: quorum primum noſipſos reſpicit, alterum operantem Deum obeas cauſa quas antea diximus.* De miraculis etiam IVSTINVS MARTYR in Dialogo cum Tryphone. *Deprecamur* (ait) *vt nobiſcum reſpiſcatis & deſinatis impetere Chriſtum Ieſum nulli culpæ crimineue obnoxium, ſuæ ſpecies eius opera, ſine doctrinam, ſine prodigia quæ fiunt ad inuocatum eius nomen.* Eadem repetit Apologia 1. pro Chriſtianis ad ſenatum Romanum. Habetur & epiſtola MARCI IMPERATORIS ad Senatum quæſita eſt ad calcem Apologiæ 2. eiuſdem Iuſtini martyris, qua prædictus Imperator profitetur ſe miraculosè ab intolerabili ſiti & oppreſſione hoſtium infinitorum meritis Chriſtianorum liberatum. Inde mandat vt permittantur ſecundum ſuam legem impunè viuere. Idem Iuſtinus quæſtione 24. ad Orthodoxos quærit, cur Apollonius Thianæus tot commemoratur edidiſſe miracula, & quædam miracula etiam hæretici feciſſe legantur, & reſpondet ea miracula Apollonium feciſſe naturalium potentiarum peritia, non authoritate diuina. Verum Chriſtus dæmonis poteſtatem qua pollebat in his rebus & materijs naturalibus abſtulit, quia & ſi ea videatur edere, fictitia tamen & omni prorſus virtute nuda ſunt: non autem ſic de Chriſti & ſanctorum miraculis quæ ſunt diuinæ poteſtatis argumenta. Præterea idem de miraculis Magorum Pharaonis quæſtione 26. dicit opera dæmonum facta eſſe, qui ſpectantium oculis eas præſtigias offuderunt, vt qui ſerpens non eſſet eum viderent quaſi ſerpentem, & non ſanguinem quaſi ſanguinem, & non ranas quaſi ranas. Porrò IRENEVS LVGDVNENSIS libro 2. de miraculis Chriſti & Martyrum abundè diſſeruit contra hæreticos. *Tantum* (inquit) *abeſt, vt exſiſtiandorum mortuorum donoper orationem, quemadmodum ipſe dominus & Apoſtoli fecerunt, careant, vt perſæpè neceſſitate interueniente inter fratres Eccleſiæ eius loci omni orante, & ieiunio accedente vberiore, ſpiritus in corpus defuncti reuerſus, hominique precibus ſanctorum donatus ſit. Quòd ſi per phantaſiam tantùm, & quaſi fuco obtecto hæc dominum feciſſe dicent, ad prophetica illis ſcripta deducti, oſtendemus omnia iſta ita de eo prædicta, prouideque etiam certo facta eſſe, ipſumque ſolum filium eſſe Dei, &c.* Vide quod ſequitur. TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS lib. 4. contra Marcionem, poſt initium, de miraculis agit, & ſanctorum Prophetarum atque Patrum ipſiuſque Chriſti & ſanctorum miracula non phantaſtica ſed vera defendit contra Marcionis arrogantiam. Et libro ad Scapulam præfectum Carthaginis. *Dæmones* (ait) *non tantùm reſpuimus, verùm & vincimus, & quotidie traducimus, & de hominibus expellimus, ſicut plurimis notum eſt.* Et conſequenter plura prodigia euenſſe vrbi Carthaginenſi deſcribit propter occiſionem martyrum. Porrò EVSEBIVS CAESARIENSIS libro 5. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. 5. refert Marcum Aurelium Imperatorem Chriſtianorum miracula approbaſſe, epiſtola ad Senatum, vt ſuperiori pagina inſeruimus. Si velis legere locus tibi monſtratus eſt. Sed & AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 10. de ciuitate Dei cap. 12. *Quacunque miracula* (ait) *ſiue per Angelos ſiue quocunque modo ita diuinitus fiunt, vt Dei vnius in quo ſolo vita beata eſt cultum religionémque commendent, verè ab eis vel per eos qui nos ſecundum veritatem pietatemque diligunt, fieri Deo ipſo in illis operante credendum eſt. Neque enim audiendi ſunt qui Deum inuiſibilem viſibilia miracula operari negant, cùm ipſe etiam ſecundum ipſos mundum fecerit, quem certè viſibilem negare non poſſunt. Quid igitur mirabile ſit in hoc mundo, profectò minus eſt quam totus hic mundus, id eſt, cœlum & terra & omnia quæ in eis ſunt, quæ certè fecit Deus. Sicut autem ipſe qui fecit, ita modus quo fecit occultus eſt & incomprehenſibilis homini. Quamuis itaque miracula viſibilium creaturarum & naturarum videndi aſſiduitate vilueriut, tamen cum ea ſapienter intuemur, inuſitatiſſimis rariſſimiſque maiora ſunt, &c.* Præterea ADRIANVS I. in libro quem edidit pro defenſione Generalis 7. Synodi contra libellum editum falſo ſub nomine Caroli Magni contra eandem ſynodum cap. 16. cum hæretici illi calumniarentur miracula quæ fiebant ad Reliquias martyrum, reſpondet ex prædicto Auguſtino in expoſitione Pſalm. 76. *Tu verè magnus Deus faciens mirabilia in corpore, in anima ſolus faciens. Fecit & Moſes, ſed non ſolus, fecit & Helias, fecit & Heliſæus, fecerunt & Apoſtoli, ſed nullus eorum ſolus. Illi cum faceres tu cum eis: Tu quando feciſti illi non tecum. Non enim tecum fuerunt cum feciſti, quando & ipſos tu feciſti. Tu es Deus qui facis mirabilia ſolus, &c.* Et quia miracula figmenta & delitamenta putant, ſic reſpondet eis ex GREGORIO NAZIANZENO oratione in Epiphaniorum lumina. *Agunt omnia hæretici tanquam verè pueri in plateis ludentes, ac ſibi inuicem illudentes, nulla ibi virilis ſenſus & perfectæ rationis aſſertio, nihil quod proferre valeant aduerſus cultores verbi Dei, &c.* Sic autem quantum ad miracula determinauit FACVLTAS LOVANIENSIS articulo 27. Et PARISIENSIS articulo 11. *Non dubitandum eſt* (aiunt) *ſanctos in hac mortali vita, & in paradiſo agentes miracula operari, &c.* Vide. Reliquiæ & ſancti implorandi, &c. Sic & Concilium TRIDENTINVM generale ſeſſione 25. quæ

A
B
C
D
E

Hæc pulchrè confirmat Auguſtinus in 1. canonicam Ioannis, tractatu 2.

Eſay. 28.

Exod. 7. 2. Timoth. 3.

Non gloriandum de virtute miraculorum.

Veriſſima ſententia.

Iuſtinus Martyr.

Martinus Imperator Antonius. vide etiam mox.

Miracula quædam fiunt natura vt etiam docet Auguſtinus lib. 21. de Ciuitate Dei, cap. 4.

Fictitia miracula ſunt quæ dæmones exercent.

Irenæus. Lugdunenſis.

Vide quomodo reſpondet Calumniatorum obiectis.

Tertullianus Carthaginenſ.

Euſebius Cæſarienſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Adrianus 1.

Vide ſi non adhuc hic animus inueniatur in Calumniſtis.

Gregorius Nazianzenus.

Facultas Louanienſis. Facultas Pariſienſis.

Cœtilium Tridentinum generale.

fuit 9. ſub Pio 4. cum de imaginibus ſanctorum tractat. *Ex ſacris* (ait) *imaginibus magnus fructus percipitur, qui per ſanctos Dei & miracula & ſalutaria exempla oculis fidelium ſubiiciuntur.* Vide ſupra Imago. Reliquiæ, &c.

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato.

Miracula noua non ſtatim publicanda.] Concilium SENONENSE cap. 40. *Ex multorum fida relatione didicimus, ſimplicem populum aliquando leui aſſertione miraculorum ad vnum & alterum locum populariter concurriſſe, candelas & alia vota obtuliſſe. Vt igitur credula ſimplicitati nobis commiſſa plebis conſulamus, & nouis impudentibuſque hominum mente corruptorum ad quæſtum occaſionibus obuiemus, ſacro approbante Prouinciali Concilio diſtricte prohibemus, ne quis poſthac miraculum de nouo factum prætendat, néve intra aut extra Eccleſiam, titulum, capellam aut altare prætexat noui miraculi erigat, aut populi concurſum in miraculi gratiam & venerationem recipiat, niſi prius loci Epiſcopus de negotio quid ſentiendum tenendúmque ſit cauſa cognita decreuerit.* Idem omnino repetit Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 25. quæ eſt 9. ſub Pio 4. *Statuit ſancta Synodus nemini licere vllo in loco vel Eccleſia etiam quomodolibet exempta vllam inſolitam ponere vel ponendam curare imaginem, niſi ab Epiſcopo approbata fuerit, nulla etiam admittenda eſſe noua miracula, nec nouas reliquias recipiendas, niſi eodem recognoſcente & approbante Epiſcopo, &c.* Vide ſuprà Imago, & infra, Reliquiæ, &c.

Concilium Tridentinũ generale nouiſſimum.

MISSA.

Miſſæ nomen antiquiſsimum, Ritus eiuſdem atque cæremonię defenduntur.] Quot & quantis conuicijs atque blaſphemijs ſacroſanctum hoc Miſſæ ſacrificium ore putido hæreticorum proſcribatur non verbis poſſim exprimere, nec comprehendere mente: ſiquidem vetuſtiſſimum nomen ita deriſui patet, quaſi recens & vnius horæ ſit inuentum myſterium. Verùm quam iuſta nos indignatione moueamur, & illi quam Sathanico ſpiritu & peruerſa mente exagitentur, breui poſſumus compendio demonſtrare, cũ Sacrificij ab origine Apoſtolicę traditionis, ritum & vſum repetentes, hæreticos quidem impietatis & pertinaciæ conuincamus, & catholicæ fidei ſynceritatem veterum doctrina comprobemus. Verùm ne expectes lector ea nos hic velle repetere, quod iam infinitis in locis protulimus, & potiſſimum in vocabulis, Communio. &c. & Euchariſtia, &c. Ibi quidem etiam contra aduerſarios antiquorum ſumus authoritate vſi, ſæpius Sacrificij Euchariſtici inſtitutionem, formam vſum, & memoriam commendantes, vt potes reuoluere. Hic autem tantùm intendimus agere de hoc vocabulo Miſſa, quod ſcilicet in ſcripturis reperiatur in vſu, déque ritu & cæremonijs quæ ſolent in hoc ſacrificio peragendo obſeruari licet iam in vocabulo. Canon, Hymnus, Kyrie eleiſon & ſimilibus, quædam ad eandem rem pertinentia prolata ſint. Simul etiam libet oſtendere quia ab initio Apoſtoli Miſſas celebrabant, & poſteri qui eis vſque ad noſtra tempora in officio ſacerdotali ſucceſſerunt. Quòd autem minus hic habueris, ſcito te ex ſuprà memoratis vocabulis debere quod reſtat repetere. Vt autem ordine congruo procedamus, Apoſtolos miſſam celebraſſe liquidò conſtat. Habetur autem Miſſa IACOBI APOSTOLI (quem authores dicunt Hieroſolymis primum omnium Apoſtolorum celebraſſe) quæ approbatur in Concilio GENERALI VI. Conſtantinopolitano 3. in Trullo celebrato cano. 32. vt diximus ſuprà. ANDREAM APOSTOLVM Miſſam celebraſſe teſtatur ABDIAS BABYLONIVS lib. 3. certaminis Apoſtolici, & PRESBYTERI ACHAIAE in eius martyrij hiſtoria, dum ſic loquitur ad Aegeam. *Omnipotenti Deo qui vnus & verus eſt ego omni die ſacrifico non thuris fumum, nec taurorum mugientium carnes, nec hircorum ſanguinem, ſed immaculatum agnum quotidie in altari crucis ſacrificio, cuius carnes poſteaquam omnis populus credentium manducauerit & eius ſanguinem biberit, agnus qui ſacrificatus eſt integer perſeuerat & viuus, &c.* IOANNEM APOSTOLVM, Miſſam celebraſſe etiam antequam moreretur, & antequam ſcriberet Euangelium & multis alijs vicibus teſtatur ABDIAS iam memoratus lib. 5. certaminis Apoſtolici SYMEON METAPHRASTES in eius vita, & BEDA VENERABILIS homilia in die ſolennitatis eiuſdem, ſuper illud Euangelij: dixit Ieſus Petro, ſequere me. &c. & multi alij authores THOMAM APOSTOLVM miſſam celebraſſe & populum communicaſſe teſtatur ABDIAS lib. 9. certaminis Apoſtolici, vt nos repoſuimus vocabulo Euchariſtia, vbi etiam docuimus MARTIALEM APOSTOLVM miſſam celebraſſe ex capite 3. epiſtolæ eius ad Burdegalenſes. Vide ergo ſi non pigeat. Porrò & temporibus Apoſtolorum miſſæ ſacrificium frequentatum docet MARCELLVS MARTYR in hiſtoria S. Petronillæ, quæ filia fuit Petri Apoſtoli. *Veniens* (inquit) *ad eam ſanctus Nicomedes preſbyter celebrauit myſteria Chriſti: virgo autem ſanctiſſima mox vt corporis Chriſti ſacramentum accepit, reclinans ſe in lectulo emiſit ſpiritum.* Porrò in his quæ ſequuntur diſtinctionibus ſatis probatur miſſæ antiquitas, ſed non conuenit vt confundamus ea quæ debent varijs myſterijs attribui, & ſedulus lector ex lectione ſequentium etiam horum confirmationem poterit colligere. Vt autem iterum oſtendamus miſſæ ſacrificium frequentatum fuiſſe temporibus Apoſtolorum, ſic habet CANON APOSTOLORVM IX. *Si quis Epiſcopus, aut preſbyter, vel quilibet ex ſacerdotali catalogo ſacta oblatione non communicauerit, aut cauſam dicat, &c.* Vt iam poſuimus in vocabulo, communio, & communicare, &c. Vide ergo. Denique quibus ritibus atque cæremonijs vtentur Apoſtoli, licet ex Liturgia Iacobi ſatis ſit manifeſtum, cuius ſupra mentionem fecimus, tamen CLEMENS I. libro 8. conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 17. (Quarum conſtitutionum meminit Epiphanius, & eas laudat atque approbat libro 1. contra hæreſes hæreſi 45. contra Seuerianos) ſic Apoſtolos obſeruaſſe meminit. *Memores eorum* (aiunt Apoſtoli eodem referente) *quæ propter nos eſt paſſus ordinationem eius implemus. Nam in qua nocte tradebatur accipiens panem in ſanctas & immaculatas manus, & ſuſpiciens in te Deum, ſuum & patrem, frangenſque dedit diſcipulis, dicens: Hoc myſterium noui teſtamenti, accipite, ex eo comedite: hoc eſt corpus meum quod pro multis frangitur in remiſſionem peccatorum: ſimiliter & calicem miſcens ex vino & aqua, & ſanctificans tradidit eis dicens: bibite ex eo omnes, hic eſt ſanguis meus qui pro multis effunditur in remiſſionem peccatorum. Hoc facite in meam commemorationem. Quotieſcunque enim comederitis panem hunc & calicem biberitis, mortem meam annunciabitis donec veniam. Memores igitur paſſionis eius & mortis, nec non ex mortuis reſurre-*

Concilium generale 6. Conſtantinopolitanum 3. ſub Cõſtantino 4. Imperat.

Andreas Apoſtolus

Abdias Babylonius.

Presbyteri Achaiæ.

Ioannes Apoſtolus.

Abdias.

Symeon Metaphraſtes.

Beda Venerabilis.

Thomas Apoſtolus.

Martialis apoſtolus.

Marcellus Martyr.

Canon Apoſtolicus, canones autem Apoſtolorum iam in multis generalibus concilijs oſtẽdimus approbatos. vide Canon Apoſtolorum, &c.

Clemens 1.

Miſſę celebrandæ ritus tempore Apoſtolorum.

Matth 26. Lucæ 22.

Iacobus Apoſtolus.

ctionis, atque in cœlos Ascensionis, & futuri eius secundi aduentus, in quo veniet cum gloria & virtute iudicare viuos & mortuos, & reddere vnicuique secundum opera sua, offerimus tibi regi & Deo secundum ipsius ordinationem panem hunc, & calicem hunc, gratias tibi agentes quod nos dignos fecisti assistere in conspectu tuo & fungi sacerdotio tibi. Rogamusque tè vt benignè adspicere digneris super hæc dona proposita in conspectu tuo, tu qui nullo indiges Deus, & complaceat tibi in ipsis in honorem Christi tui, & mittas spiritum tuum super hoc sacrificium, testem passionum Domini Iesù, vt ostendat hunc panem corpus Christi tui, & hunc calicem sanguinem Christi tui, vt qui eum percipiunt confirmentur in pietate, & remissionem peccatorum consequantur, diabolo & errore eius liberentur, Spiritu sancto repleantur, Christo tuo digni efficiantur, vitam æternam adipiscantur, te eis reconciliato domine omnipotente. Tum cap. 18. offerri sacrificium dicit pro viuis & defunctis, vt suis locis reposuimus, subditque communionem populi. Vide. Communio, &c. secundum hanc formam missam celebrauit IGNATIVS MARTYR, vt constat ex epistola eius ad Romanos, vt aliàs meminimus, missam quoque celebrauit magnus ille DIONYSIVS AREOPAGITA, vt testatur in eius vita HILDVINVS ABBAS qui vixit circa annum domini, vt docet Tritemius 845. *Beatus* (inquit) *Dionysius vbi post multas & perneccessarias (qui eum sequendo carcerem irruperant) exhortationes, & ad absentes directa institutionum præcepta, dominicarum missarum solennia (vt confirmarentur participatione corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi fideles) velut iam in cœlis positus celebraret, hora qua frangebatur panis sanctus, quo ipse & populus communicare debebat, refulsit huiusmodi lux de cœlo super eum, & in omnes qui ibi aderant, qualem nemo eorum antea viderat.* Tum dicit eum à Christo sacro viatico corporis cibatum. Vide reliquum. Verùm vt hoc testimonio eiusdem comprobemus, * Idem DIONYSIVS lib. Ecclesiasticæ Hierarchiæ parte 2. capitis 3. ritum & cæremonias quæ obseruabantur tempore illo in sacrificio missæ perstringit, postquam in præcedenti capitulo cut sacramentum Eucharistiæ nuncupetur, Communio, rationem reddidit. vt diximus suo loco, scilicet Communio, &c. Subdit autem. *Itaque Pontifex quidem (ait) vbi orationem sanctam supra diuinum altare peregit, ex ipso incensum adolere inchoans omnem phani ambitum circuit, demum ad sanctum altare iterum rediens psalmorum incipit melos concinentibus secum sacra carmina omnibus Ecclesiastici ordinis gradibus. Deinde ministrorum officio sanctarum scripturarum lectio suo ordine recitatur, & post hæc extra delubrum Cathecumeni fiunt, & cum ipsis Energumeni, & hi quoque qui in pœnitentia sunt. Manent autem intus soli, qui diuina spectare merentur atque percipere porrò ministrorum alij quidem pro clausis templi foribus astant, alij proprij aliquid muneris agunt. Qui verò ipsius ordinis præcipui sunt vnà cum sacerdotibus * sanctum panem, & benedictionis calicem sacrosanctis altaribus imponunt, cum ante præcesserit ab omni clero vniuersalis laus atque confessio. Adhæc venerandus antistes orationem sanctissimam peragens pacem sanctam omnibus nunciat, & cùm se mutuo omnes salutauerint, mystica sanctorum recitatio fit vbi verò manus tum antistes, tum sacerdotes aqua lauerunt, pontifex ad medium diuini assistit altaris, & circumstant soli cum sacerdotibus electi quique ex ministrorum numero. At vero pontifex cum diuina munera laude prosecutus fuerit, sacrosancta & augustissima mysteria conficit, & quæ ante laudauerat venerandis operta atque abdita signis in conspectum agit, diuinâque munera reuerenter ostendens ad sacram illorum communionem & ipse connectitur, & reliquos vt communicent hortatur* (de hostia autem quæ in partes diuiditur mentionem facit parte 3. capitis 3.) *Sumpta demum atque omnibus tradita communione diuina, gratias referens finem mysteriis imponit. At multi quidem sola in signa prospiciunt, ipse autem semper diuino spiritu ad excelsa signorum initia fœlicibus & intelligibilibus intuenda luminibus pontificia dignitate ac merito mundatisque singulari diuini capacioriisque sensu attollitur.* Tum eorum omnium quæ supra memorant mysticum sensum prosequitur, omninò etiam nostros quos adhuc hodie obseruamus ritus & cæremonias liquidò demonstrans, vt patet legentibus. Idem DIONYSIVS epist. ad Demophilum de beato Carpo loquens, illum sancta mysteria celebrasse frequenter memorat. *Denique illi* (ait) *antè sacrificium sacra visio apparebat:* Porrò ABDIAS BABYLONIVS antiquissimus scriptor frequenter sacrificij meminit missæ, vt iam antè probauimus: qui & missam celebrasse MATHEVM APOSTOLVM testatur lib. 7. certaminis Apostolici, cum virginem Ephigeniam in proposito confirmasset data super eam & super alias benedictione. *Cum* (ait) *respondissent, Amen, & mysteria domini celebrata, & missam suscepit omnis Ecclesia, vestimenti se, vt iuxta altare, vbi corpus Christi ab eo fuerat confectum, illic martyrium Apostolicum expectaret. Itaque non multo post expansis manibus orantem speculator missus ab Hyrtaco à tergo punctim vnius gladij ictu feriens Apostolum martyrem Christi effecit.* Porrò etiam PHILIPPVM APOSTOLVM missam celebrasse expressè testatur SYMEON METAPHRASTES in historia passionis eius. *Cum sacerdotes* (ait) *& altaria vbique mollis locis statuisset & constituisset, pro sacrificiis illis quæ fiebant in dæmonum altaribus, sacrosanctum in eis fecit peragi sacram mysterij oblationem, adeo vt in eis seruaretur ritus Euangelij*, &c. Fece percurrimus Apostolica gesta, nunc ad discipulos Apostolorum veniamus. Itaque IGNATIVS MARTYR, cuius supra meminimus, iterum epistola ad Smyrnenses sacrificij missæ meminit hoc modo paulo post medium. *Non licet* (ait) *sine Episcopo neque baptizare, neque offerre, neque sacrificium immolare, neque dechen, id est, cœnam* (verus translatio legit missam) *celebrare, sed quidquid illi visum fuerit secundum beneplacitum Dei, vt tutum sit & firmum omne quodcunque agitis*, &c. Et ALEXANDRINVM I. missam celebrasse docet DAMASVS I. in Pontificali in vita eiusdem, & Platina & reliqui. *Hic* (ait) *passionem domini miscuit in precatione sacerdotum quando missa celebrantur*, &c. THELESPHORVM I. etiam missam celebrasse idem commemorat, quia tres missas in die natalis domini instituit celebrari, vt infra dicemus opportuno in loco ex eiusdem summi Pontificis decretis & aliorum vt autem reliqua prætereamus de quibus infra in sequentibus distinctionibus agetur. etiam sacrificij missæ meminit FABIANVS I. & habetur in codice 16. voluminum lib. 5. cap. 9. *Sacrificium* (inquit) *non est accipiendum de manu sacerdotis qui orationes, vel actiones, & reliquas obseruationes in missa secundum ritum implere non potest.* Et IVSTINVS MARTYR formam & ritum celebrandæ missæ recenset suo tempore obseruatum, Apologia 2. pro Christianis ad Antoninum

pium,

Vide scholia Caroli Bouij.

Quam excellenter de nostro ritu loquitur.

Ignatius Martyr.

Abdias Babylonius.

Dionysius Areopagita. Hilduinus Abbas.

Matheus Apostolus.

Quid apertius.

Huius sancti patres libri approbantur in cõcilio generali 5. sub Iustiniano Imperat. & in concilio Laterancnsi sub Martino 1. & a lijs multis in cõcilijs, vt docuimus in hoc opere.

Philippus Apostolus. Simeon Metaphrastes.

Ignatius Martyr.

O impudẽs Caluinista qui illud sacramentum despuis, quod ille pater tam reuerenter sacris nominibus dignatur, & tam deuotis ritibus celebratum memorat.

Alexander 1.

Damasus 1.

Thelesphorus 1.

Fabianus 1.

Iustinus Martyr.

pium. vt poſuimus ſupra in vocabulo, Cõmunio. Vide obſecro. Hic etiam pro more Chriſtianos habere miſſæ ſacrificio diebus dominicis adeſſe teſtatur, vt repoſuimus in vocabulo, Dominicus dies, &c. meminit & ANACLETVS I. dum ſtatuit vt miſſæ celebrandæ teſtes aſſiſtant vt dicemus in ſequentibus diſtinctionibus. CYPRIANVS CARTHAGINENSIS ſi plures teſtatur miſſam celebraſſe. potiſſimè libro 2. epiſtolarum epiſtola 4. ad Moyſen & maximum presbyteros. *Nos* (inquit) *veſtri diebus ac noctibus memores, & quando in ſacrificiis precem cum pluribus facimus, & cum in ſeceſſu privatis precibus oramus, &c.* Et lib. 3. epiſt. 25. quæ eſt vltima. *Nunc* (inquit) *ſacerdotibus Dei facultas non datur offerendi & celebrandi ſacrificia diuina, &c.* Qui etiam pro defunctis miſſas celebrauit, vt repoſuimus in vocabulo defunctus, &c. Idem ſermone 5. de lapſis. *Ignoratione igitur* (ait) *obreptum eſt vt ſacrificantibus nobis eam ſecum mater inferret, &c.* Quæ poſuimus ſupra in vocabulo, Euchariſtia non irreuerenter tractanda, &c. Idem & ſermone de cœna domini. *Hierarcha pius* (ait) *quem Spiritus ſanctus compãgit, excitat, & inhabitat, & ſanctificat, eleuatione manuum, crucis myſterium repræſentans confidenter orat pro ſua & populi ignorantia, &c.* Iterum ibidem. *Sacerdos antè orationem præfatione præmiſſa parat fratrum mentes dicendo, Surſum corda, & dum reſpondet plebs, habemus ad dominum, vt admoneatur nihil aliud ſe quàm dominum cogitare debere, &c.* Sub eodem tempore miſſæ ſacrificium fuiſſe frequentatum EVSEBIVS CAESARIENSIS teſtatur lib. 4. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. 1. & 2. dum de Agone Blandinæ loquitur & aliorum martyrum. EVSEBIVS EMISSENVS homilia habita in eandem Blandinam. *Rapitur* (ait) *ad impiam quæſtionem grandæuus, & plenus dierum beatus pater noſter * Photinus Eccleſiæ huius Antiſtes, & pro eruditionis, vt credimus, merito gregi ſuo iungitur, ac poſt dominici corporis ſacrificium prophanis tribunalibus nonam de ſe Chriſto hoſtiam oblaturus infertur, &c.* Sub his temporibus miſſæ ſacrificium frequentatum memorat TIMOTHAEVS ALEXANDRINVS Epiſcopus excellenti oratione in martyrem Menam. *Conſtantinus* (inquit) *Imperator iuſſit Eccleſias ædificari in nomine omnium ſanctorum & glorioſorum martyrum, qui propter Chriſtum verum Deum noſtrum fuere martyres, & confeſſi ſunt pulchram confeſſionem. Similiter autem iuſſit etiam mundum & incruentum Chriſto Deo noſtro quotidie offerri ſacrificium ad converſionem & pœnitentiam omnium fidelium, &c.* Sed & ſub eodem tempore frequentatum miſſæ ſacrificium meminit SIMEON METAPHRASTES in vita S. Anaſtaſij Perſæ, quæ relecta eſt & probata in Concilio Generali 7. *Poſtquam* (ait) *ſacrum fuit celebratum myſterium, comeciario non dimittente, ſed martyrem vehementer vrgente, &c.* Et iterum in vita Clementis Ancyrani Epiſcopi. *Inſtabant* (ait) *vehementer rogantes & orantes vt liceret vis accedere ad Eccleſiam Chriſtianorum, & eſſe intemeratorum participes ſacramentorum. Atqui tunc quidem dies celebrabatur dominicus, & quicunque erant in inſula Chriſtiani* (pauci autem erant) *ad templum concurrebant* (& infra.) *Pius ille* (ait) *& Dei amans Epiſcopus rogabat Clementem ſanctiſſimum, vt ſancta oblationis perageret myſteria. Qua quidem cum de more ab eo peragerentur, & omnes in contritione cordis veluti nuda & aperta anima eis attenderent, quicunque ſcilicet erant digni talia intueri, ſtupendum, ô domine,*

A *& mirandum ſpectaculum, lucis quidem carbonem maximum in intemerata & myſtica menſa propoſitum, candidatorum autem multitudinem in aere ſuperuolantem, &c.* Et iterum ad calcem ſic refert. *Poſtquam* (inquit) *dies aduenit ſalutaris, cum præclare admodum martyr ſacrum celebraſſet myſterium, & intemeratis & incruento eos qui aderant impertiſſet ſacrificio.* (Et iterum.) *Cum autem iam dies adeſſet præſtitutus, erat vero dies dominicus, à præſenti vita Athletam euocans, ille quidem diuinum celebrat ſacrificium, &c.* Idem in vita Sabæ Abbatis, quæ lecta eſt & approbata in Concilio Generali 7. *Excitat* (ait) *domum oratoriam S. Sabbas, & cùm in ea ſacram menſam ſtatuiſſet, & templum dedicaſſet, cùm videret, ex ſacratis aliquem ad eam accedentem, eum*

B *faciebat in eo diuinum celebrare myſterium, ipſe propter magnam in Deum reuerentiam modeſtiamque inſignem, & humilitatem rem fugiens, & omnibus modis differens ſacerdotium* (& infrà.) *Deinde cum diuini quidem myſterij perageretur celebratio, alios quidem liberè & ſecurè veneranda frui menſa, &c.* Sub eodem tempore miſſæ ſacrificium frequentatum meminit THEODORETVS CYRENSIS Dialogo 2. inconfuſo, vbi loquitur Eranuſtes. *Opportunè accidit vt verba faceres de diuinis myſterijs, nam vel ex eo ipſo tibi oſtendam corpus domini in aliam mutari naturam, reſponde ergo ad mea interrogata. Orthodoxus. Reſpondebo. Eranuſtes. Quid appellas donum quod offertur, ante inuocationem ſacerdotis? Orthodoxus. Non oportet aperte dicere, eſt*

C *enim veriſimile adeſſe aliquos myſteriis non initiatos.* Eranuſtes. *Reſpondeatur ænigmaticè. Orthodoxus. Id quod ſit ex huiuſmodi ſeminibus nutrimentum.* Eranuſtes. *Aliud autem ſignum quomodo nominamus? Orthodoxus. Commune etiam hoc nomine, quod potius ſpeciem ſignificat. Eranuſtes. poſt ſanctificationem autem quomodo ea appellas? Orthodoxus. Corpus Chriſti & ſanguinem Chriſti. Eranuſtes. Et credis te fieri participem Chriſti corporis, & ſanguinis? Orthodoxus. Ita credo. Eranuſtes. Sicut ergo Symbola domini corporis & ſanguinis alia quidem ſunt ante inuocationem ſacerdotis, ſed poſt inuocationem mutantur & alia ſiunt,*

D *ita etiam corpus domini poſt aſſumptionem mutatur in diuinam ſubſtantiam. Orthodoxus. Quæ ipſe texuiſti retibus captus es, neque enim ſigna myſtica poſt ſanctificationem recedunt à ſua natura. Manent enim in priore ſubſtantia & figura & forma, & videri & tangi poſſunt ſicut prius: intelliguntur autem ea eſſe quæ facta ſunt & creduntur & adorantur, & quæ illa ſint quæ creduntur.* Oro lege reliquum loco præmonſtrato. Idem lib. 4. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. 19. 20. 21. & reliquis ſæpius meminit ſub Valente Imperatore celebrationis miſſæ, vbi etiam ſic loquitur. *Circa hæc itaque tempora Eunomius ab Eudoxio ſeparatus ſeorſum agebat Miſſas, propterea quod cum ſæpe rogaſſet vt ſuſciperetur, præceptor ipſius Aetius Eudoxius non exaudiſſet, &c.* Idem in Philotheo, ſcilicet vbi deſcribit vitam ſanctorum patrum, qui liber immediatè ſequitur Eccleſiaſticam eius hiſtoriam, vbi Iacobi Niſibenſis vitam deſcribit. *Cum* (inquit) *ſtatuiſſet dies aduenire, quo plures virum impium* (ſcilicet Arrium, nam de eo fit ſermo) *ac ſceleſtum receptum iri ſperabant, diuinique ſacrificij tempus veniſſet, præter eorum expectationem magnum ſane miraculum atque omnibus admirandum accidit.* Proſequitur autem quo genere mortis periit Arrius, lege ſi volueris. Idem ibidem de Macedonio viro Dei loquens. *Cùm* (inquit) *magnus ille Flavianus magno Chriſtianorum gregi præfectus eſſet, atque huius viri qui ea tempeſtate in*

Anacletus 1.

Cyprianus Carthaginenſ.

Vide antiquas Miſſæ ceremonias.

Euſebius Cæſarienſis.

Euſebius Emiſſenus.

* Hic fuit Lugdunenſis Epiſcopus.

Timotheus Alexandrinus patriarcha.

Symeon Metaphraſtes.

Arrenſ eorum ſpectaculum.

Quid antiquius & apertius.

Theodoretus Cyrenſis.

Mira confeſſio & quæ ſola Hæreticos poſſit confundere.

Vbi eſt Caluini mens & animus qui cæcutit in clara luce quam ſuũmi patres ea aperta reliquerunt.

omnium ore erat notitiam haberet, instante mystici sacrificij tempore illum quasi calumniam quandam qua illi obiecta fuerat repurgaturum à cacumine montis reuocat, admonéque alteri ac sacerdotem insciumillum quidam erat, absoluto autem sacrificio quidam ex astantibus rem omnem vt gesta erat aperuit, &c. Idem in eodem Philotheo. Maris serui Dei vitam describens. *Cum* (inquit) *spiritalis mysticique sacrificij videndi desiderio teneretur, rogauit vt quandoque apud se fieret? Cuius votis obtemperare cupiens curauit vt vasa sacra illuc transportentur, oppidum enim non procul erat. Quo cum venissem ministrorum manibus pro altari vsu, mysticum atque diuinum & salutare sacrificium feci, ita vt ille spiritali quadam affectus voluptate, intimas cœli partes videre se, nullámque antea einsmodi lætitiam sensisse prædicaret.* Idem ibidem de altero Iacobo seruo Dei loquitur, eum missam celebrasse apertissimè testatur. Sed hæc sufficiant sub his temporibus BASILIVM MAGNVM missam celebrasse memorat AMPHILOCHIVS ICONII Episcopus in eius vita, vt iam sæpius meminimus. Sic autem ad calcem loquitur. *Circa horam nonam stetit magnus Pater noster Basilius ad ministerium missæ in sancta Ecclesia, simul cum Cleri & ciuitatis capitaneis, & iterum cum ipsis panem sumens dimisit eos instruens, & osculans eos in osculo sancto, &c.* Habetur autem & Liturgia seu missa Basilij, quæ approbatur in Concilio GENERALI VI. Constantinopolitano 3. canone 31. vt diximus superiùs CYRILLVM HIEROSOLYMITANVM missam celebrasse satis declarant eius opera, & præcipuè Catechesis Mystagogica 5. vbi ritum prosequitur celebrandi missæ sacrificij antiquitus Hierosolymis obseruati, vbi sic exorditur. *Satis iam Deo fauente & de baptismo, & de chrismate, & de sumptione corporis & sanguinis Christi in superioribus sacris institutionibus audistis: nunc verò ad reliqua transeundum est, atque hodie spiritali nostræ vtilitatis ædificationi coronis imponenda. Vidistis igitur Diaconum aquam lauandis manibus porrigentem Sacerdoti, &c.* Verùm tam syncerè in sequentibus exponit diuinæ missæ mysteria, vt admirationem prorsus inducat legentibus, quomodo sit tam perfrictæ frontis hæreticus, vt ea inficietur quæ tam vetusta authoritate commendantur. Lege obsecro quod sequitur, quia nisi prolixior esset iustè hic citandus & proponendus erat. Denique AMBROSIVM MEDIOLANENSEM missam celebrasse iam diximus ex Nicephoro, dum de excommunicatione egimus. Hoc & probat PAVLINVS NOLANVS in vita eiusdem Ambrosij. *Cum* (inquit) *trans Tyberim apud quandam clarissimam inuitatus vt sacrificium in domo offerret, &c.* Et Idem AMBROSIVS lib. 5. epistolarum epist. 33. se missam celebrasse profitetur. *Ego tamen* (inquit) *manfi in munere, missam facere cœpi, dum offero, raptum cognoui à populo Castulum quendam, quem presbyterum dicerent Arriani, &c.* Idem lib. 4. de Sacramentis cap. 5. omnino exponit ritum quem obseruamus in conficiendo missæ sacrificio, & omnia penè verba canonis recitat quæ solent à nobis dum sacrificamus recitari. Lege locum allegatum si mihi non credis. Denique MARTINVM TVRONENSEM missam celebrasse satis SEVERVS SVLPITIVS insinuat lib. 3. vitæ eiusdem, & Ecclesia recolit dum in eius officio canit: *Dum sacramenta offerret beatus Martinus, &c.* Et OPTATVS MILEVITANVS lib. 6. contra Donatistas conqueritur quod illi Impij vasa sacra polluerint & fregerint in quibus diuina sacrificia celebrabantur vt alibi diximus. Sed & IOANNEM CHRYSOSTOMVM missam celebrasse quis nesciat, cum eius missa extet qua vtebatur, & qua adhuc in Græcia sacerdotes dicuntur vti in sacrificijs offerendis? Illum autem missam fecisse testatur PALLADIVS HELENOPOLITANVS in Dialogo vitæ eius. & SYMEON METAPHRASTES in eiusdem vita, vbi eum formam dicit tradidisse incruenti sacrificij barbaris nationibus quas ad fidem conuerterat. Idem autem CHRYSOSTOMVS homilia in Encenia sic loquitur. *Quid facis homo? Non promisisti sacerdoti qui dixit, sursum mentem & corda, & dixisti, habemus ad dominum. Non reuereris & erubescis, & illa ipsa hora mendax inueniris. Pape! mensa mysteriis instructa est, & agnus pro te immolatur. Sacerdos pro te angitur, ignis spiritualis ex sacra mensa resluit, &c.* Idem homilia in 2. ad Corinth. 18. *Quin* (ait) *& in precibus videris quis populum multum simul offerre, cum pro energumenis, tum pro pœnitentibus, communes enim preces à sacerdote & ab illis solent fieri, & omnes vnam dicunt orationem misericordia plenam. Iterum vbi excluserimus à sacerdote alios ambitibus eos qui non possunt esse participes sanctæ mensæ, alia facienda est oratio, & omnes similiter super terram iacemus, & omnes similiter surgimus. Quando iterum pax communicanda omnes similiter salutamus, & in hisdem iterum horrendissimis mysteriis benè precatur sacerdos populo: nam cum spiritu tuo, nihil aliud est quam hoc. Ea quæ sunt Eucharistiæ, id est, gratiarum actionis communia sunt omnia, neque enim ille solus gratias agit, sed etiam omnis populus. Prius enim accepta illorum voce, deinde congregatis illis, vt dignè & iustè hoc fiat, incipit Eucharistiam. Et quid miraris si cum sacerdote populus loquitur, vbi sanè & cum illis Cherubin & supernis potestatibus communiter sanctos illos hymnos personam.* Idem homilia 77. in Ioannem. *Ideo in mysteriis inuicem salutamus, & multi vnum efficimur, & communes pro non initiatis preces effundimus, & pro infirmis & terræ & maris, & vniuersi orbis fructibus sacrificamus.* Lege eundem lib. 3. de Sacerdotio, & alijs in locis. Et HIERONYMVS STRIDONENSIS in Dialogo cõtra Pelagianos rituum meminit sacrificij missæ. *Sic docuit* (ait) *Christus Apostolos suos, vt quotidie in corporis illius sacrificio credentes audeant loqui, Pater noster qui es in cœlis, &c.* Idem epistola ad Theophilum Alexandrinum. *In opere* (inquit) *tuo vtilitatem spectauimus Ecclesiarum, vt discant qui ignorant eruditi testimoniis scripturarum, qua debeant veneratione sancta suscipere, & altaris Christi ministerio deseruire, * sacrosque calices, & sancta velamina, & cætera, quæ ad cultum dominicæ pertinent passionis, non quasi inania & sensu carentia, sanctimonium non habere, sed ex consortio corporis & sanguinis dominici, eadem qua corpus & sanguis maiestate veneranda.* Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS sæpiùs missam celebrauit, siquidem ille testatur quòd pro anima matris suæ missæ sacrificium Deo obtulit, vt legitur lib. 9. confessionum cap. 12. & 13. *Nam neque* (ait) *in eis precibus, quas tibi fudimus cum efferretur pro ea sacrificium pretij nostri, iam iuxta sepulchrum posito cadauere, &c.* vt prius quidem refert matrem dum in extremis esset sibi dixisse. *Ponite* (inquit) *hoc corpus vbicunque, nihil vos eius cura conturbet, tantum illud vos rogo, vt ad domini altare memineritis mei vbi fueritis, &c.* Vide etiam, Defunctus, &c. Idem tractatu 84. in Ioannem. *Ideo ad mensam non sic martyres commemoramus*

Vide quanto desiderio teneretur beati illi viri Missæ sacrificio interesse, & communicare.

Basilius Magnus. Amphilochius Iconij.

Concilium Constantinopolitanũ 3. generale 6. Cyrillus Hierosolymitanus

Ambrosius Mediolanensis.

Paulinus Nolanus.

Martinus Turonensis. Seuerus Sulpitius.

Optatus Milevitanus.

Ioannes Chrysostomus.

Palladius Helenopolitanus.

Symeon Metaphrastes.

Vide si nõ sunt hæ cæremoniæ quas adhuc in Missa reseruamus.

Vide obsecro quam pulchrè sanctus doctor de nostris ritibus sermocinatur.

Hieronymus Stridonensis.

* Sacros illos calices vocat, quos nostro ævo turpiter vidimus à Caluinistis pollui, sed horrendum scelus! interim ecce attende quomodo loquitur hic sanctus doctor.

Augustinus Hipponensis.

Missa celebratur pro defunctis.

memoramus,quemadmodum alios qui in pace requieſcunt,vt etiam pro eis oremus, ſed magis vt orent ipſi pro nobis,& eorum veſtigijs adhæreamus. Eadem repetit libro 8. de ciuitate Dei cap. 27. & lib. 22. cap. 10. vide alibi. Idem epiſt. 107. ad Vitalem. *Sacerdos ad altare Dei ſtans exhortatur populum Dei orare pro incredulis,vt eos conuertat ad fidem: & pro catheccumenis,vt eis deſiderium regenerationis inſpiret:& pro fidelibus,vt in eo quod eſſe cœperunt eum munere perſeuerent.* Idem libro de viduitate cap. 16. *Nemo eſt domis Dei beatus, qui donanti exiſtit ingratus, quia & illud quod inter ſacra myſteria cor habere ſurſum iubemur, ipſo admonente id valemus,quo iubente admonemur:& ideo ſequitur, vt de hoc tanto bono leuati cordis non nobis gloriam quaſi noſtrarum virium tribuamus,ſed Domino noſtro gratias agamus:hoc enim continuo admonemur, quia hoc dignum eſt,hoc iuſtum eſt.* Idem lib. 2. de bono perſeuerantiæ cap. 13. *In ſacramentis fidelium dicitur, Surſum habeamus corda, quod minus eſt Domini, de quo munere,ipſi domino Deo noſtro gratias agere à ſacerdote poſt hanc vocem,quibus hoc dicitur,admonentur,& dignum & iuſtum eſſe reſpondent.* Eadem repetit epiſt. 17. ad Dardanum.& multis alijs in locis meminit Miſſæ & rituum eius. Hæc ſufficiant. Porrò CYRILLVS ALEXANDRINVS meminit ſacrificij miſſæ,in epiſtola ad Neſtorium.vt alibi repoſuimus. *Sanctum* (ait)*ac viuificum & incruentum in Eccleſijs operamur ſacrificium,&c.* Idem lib. 4. in Ioannem cap. vltimo. *Puri ac mundi* (ait) *puro & ſancto Chriſto participabimus,vt in Eccleſijs clamari audimus, ſancta ſanctis,&c.* Et lib. 12. cap. 54. *Pax vobis* (inquit Chriſtus) *ad diſcipulos, vnde lex quædam ab Eccleſia tradita eſt. In ſanctis enim congregationibus hoc ſæpius ad inuicem dicimus.* Et LEONTIVS NEAPOLEOS CYPRI Epiſcopus in vita Ioannis Eleemoſynarij. *Cum ergo ad ſanctum dominicum diem peruenisſet, & ſancto altari aſtitiſſet,vt incruentum,id eſt,impollutum ſacrificium offerret, iam Diacono generalem orationem conſummante ſanctum velum exaltauit, &c.* Et IOANNES DAMASCENVS in hiſtoria Barlaam & Ioſaphat. * *Quidam* (ait) *longe ab inuicem cellas habentes dominicis diebus ad Eccleſiam vnam conueniunt,& diuina myſteria ſumunt ſacrificium dico intacti corporis & pretioſi ſanguinis Chriſti, quæ fidelibus in remiſſionem peccatorum illuminationémque & ſanctificationem animæ & corporis dominus donauit.* Et infrà. *Hæc dicens Barlaam filium regis baptizauit,reuerſuſque ad hoſpitium ſuum ſacram miſſam celebrauit,tradiditque & intacta Chriſti myſteria, & exultabat ſpiritu gloriam referens Chriſto Deo, &c.* Et ad calcem. *Ita ergo viriliter ab illo longa via peracta,& allatis pro quibus erat offert Deo ſacrificium ſanctiſſimus Barlaam, & communicans ipſe tradidit & Ioſaphat incontaminata Chriſti myſteria, &c.* Et PAVLVS DIACONVS in vita Mariæ Ægyptiacæ quæ lecta eſt & probata in Concilio Generali 7. *Dominicorum die* (ait) *prima ieiunij Hebdomada omnes iuxta conſuetudinem monachi vocabantur ſancta Dei myſteria ſecundum morem celebrare Chriſtianorum, & vnuſquiſque eorum ſacratiſſimum atque viuificum corpus domini ſuſcipiebat,&c.* Denique FVLGENTIVS RVSPENSIS Epiſcopus à principio libri ſecundi ad Monimum regem vſque ad finē nihil aliud, quam de ſacrificio miſſæ diſſerit contra hæreticos, vbi & inter cætera ſic loquitur *Hæc inquam edificatio ſpiritalis tanquam oppor[illegible]nitus petitur,quàm cum ab ipſo Chriſti corpore,quod eſt Eccleſia, in ſacramento panis & calicis ipſum Chriſti corpus & ſanguis offertur. Calix enim quem bibimus communicatio ſanguinis Chriſti eſt, & panis quem frangimus communicatio corporis Chriſti eſt, &c.* Denique AGAPITVS I. vt refert GREGORIVS I. lib. 3. Dialogorum cap. 3. *Miſſarum* (inquit) *ſolennia exorſus ſacrificium in conſpectu Dei omnipotentis inuiolauit, quo peracto ab altari exiens claudum ſanauit, &c.* Vide reliquum. Et BEDA VENERABILIS lib. 4. hiſtoriæ Anglicanæ cap 22. de beato Theodoro loquens qui germanum habens frattem, cùm eum putaret occiſum in pugna corpus eius inuentum ad monaſterium ſuum deferens honorifice ſepeliuit, & pro abſolutione animæ eius ſæpius miſſas facere curauit: quarum celebratione factum eſt quod dixi.vt nullus poſſet eum vincire quin continuo ſolueretur, &c. Hæc pauca ex veterum monumentis protulimus.nam reliquam iam diximus in vocabulis, Communio, Euchariſtia, Defunctus, &c. & multo plura poſſemus proferre niſi lectoris animum grauaremus: ſequuntur autem adhuc multa quæ nihilominus veritati teſtimonium prohibebunt. Vt autem ſileam quod de ritibus & cæremonijs quæ in miſſę ſacrificio copioſiſſimè tractarunt grauiſſimi & vetuſtiſſimi ſcriptores ANGELONIVS LVXONIENSIS vir vt antiquiſſimus, ita vndecunque doctiſſimus,cuius in libros Regum excellentiſſima extant & commentaria, HAMVLARIVS FORTVNATVS in eo libro quem de myſterijs miſſæ, & altero quem de officijs Eccleſiaſticis ſcripſit, & RABANVS MAVRVS atque REMIGIVS ANTISSIODORENSIS & ante illos quatuor qui cœni fuerunt:& de Eccleſiaſticis atque diuinis miſſæ officijs libros ediderunt ISIDORVS HISPALENSIS floruit, qui excellens opus edidit de officio miſſæ intitulatū: quos ſecutus eſt non contemnendæ authoritatis doctor RVPERTVS TVITIENSIS, qui in libro de diuinis officijs ita adamuſſim myſteria ſacroſanctæ miſſæ proſequitur vt nihil dubium reliquerit, ſed in apertum omnia ita emiſerit,quòd non impunè audeat quiuis ſacrilegus inſultare. Vt autem illos omnes prætermittam patres adhuc paucis quod in decretis patrum & Conciliorum expreſſum eſt reuoluamus, mouentes interim vt ſedulo etiam quæ ſequuntur particulares infrà diſtinctiones obſeruentur, quia quod hic deſideratur, illic opportunè præſtatur. Igitur de ritibus & cæremonijs ſacrificij miſſæ Concilium BRACARENSE I. canone 20. *Placuit, vt per ſolennium dierum vigilias vel miſſas omnes eaſdem,& non diuerſas lectiones in Eccleſia legant.* Et cano. 21. *Item placuit,vt non aliter Epiſcopi & aliter Preſbyteri populum, ſed vno modo ſalutent dicentes,Dominus ſit vobiſcum, ſicut in libro Ruth legitur,& reſpondeatur à populo,Et cum ſpiritu tuo, ſicut & ab ipſis Apoſtolis traditum omnis Oriens retinet,& non ſicut Priſcilliana prauitas permutauit.* Et cano. 22. *Placuit, vt eodem ordine miſſæ celebrentur ab omnibus quomodo* PROFVTVRVS BRACARENSIS *quondam Epiſcopus ab ipſa Apoſtolicæ ſedis authoritate ſuſcepit ſcriptum.* Hoc etiam renouat Concilium BRACARENSE II. ſub Honorio 1. cano. 1 & ab Epiſcopis viſitantibus iubet,ſi hoc obſeruetur, inquiri. Porrò Concilium COLONIENSE III. partis 2. cap. 13. iubet, vt qui legit miſſam cum reuerenda modeſtia clarè & diſtinctè & exertè legat omnia vſque ad canonem,vt qui audiendi ſacri cauſa aſtant,quod legi-

tur

Videritus noſtrorum aſſertiones.

Cyrillus Alexandrinus.

Leontius Neapoleos Cypri Epiſcopus.

Ioannes Damaſcenus de quibus loquitur ſunt antiquiſſimi & vetuſtiſſimi Chriſtiani & temporibus Apoſtolorum penè viuentes.

Paulus Diaconus.

Fulgentius Ruſpenſis.

Agapitus 1.

Gregorius 1.

Beda Venerabilis.

Angelonius Luxonienſis.

Hamularius Fortunatus Epiſcopus Treuerenſis floruēt hi quatuor doctores circa annum domini 815.

Rabanus Maurus.

Remigius Antiſſiodorenſis.

Iſidorus Hiſpalenſis.

Rupertus Tuitienſis.

Obſeruādum.

Concilium Bracarenſe 1. ſub Honorio 1.

Ruth 1.

Traditio apoſtolica.

Profuturus Bracarenſis vir Apoſtolicorū tēporum.

Concilium Bracarenſe 2.

Concilium Coloniens. 3.

Oro vt hæc attente considerentur.

tur intelligant, atq; ad pietatem excitétur. Deniq; cap. 14. sequenti statuit, vt post eleuationem corporis Christi non cantétur antiphonæ, quæ solent pro pace aut contra pestẽ cantari sed expleta Missa canantur, vt sunt, Media vita, Da pacem, &c. & similes: & sic tamen vt illis etiã quæ glorioſæ virgini matri dicatæ sunt suus honos ac locus seruetur. Et c. 17. loquitur de confessione quæ fit ante initium Missæ. Vide Confessio, &c. & præcipit, vt plena cordis fiducia fiat, vt absolutio recipiatur. Postrò cap. 25. par. 7. omnia recenset quæ in Missæ sacrificio peraguntur, videlicet, Introitum, Kyrie eleyson, Collectas, Epistolã. Gradualia, Alleluia, Euãgelium, Symbolum, Offertorium, Canonem, Præfationem, Precationem Dominicã, Pacis oscu-lum, communionem, & Sacerdotalem super populũ benedictionẽ: de quibus in suis quibuscũq; locis egimus. Quæ etiã omnia iterũ recenset Cõcilium AVGVSTENSE can. 18. vt, scilicet in Missę sacrificio omnia reuerenter fiant, & cantus benè sit ordinatus, Antiphonarum veterũ tempore eleuationis consuetudo seruetur, Symbolũ recitetur, pax populo detur, &c. Et Concilium COLONIENSE IV. c. 20. *Extãt* (ait) *antiqui Patrum canones, extant quoq; orationes quas secretas appellarunt sub offertorio Missæ, quibus oblationes populi Deo cõmẽdantur. Qui mos offerẽdi semper fuit in populo fideli retentus ad nouissima vsq; illa secula.* Similiter Concilium MOGVNTINVM IV. c. 59. Vbi de disciplina quæ tempore Missę debet obseruari tractat, iubet vt in celebratione Missarum aduersus tantũ mysterium quantũ quisq; per valetudinem potest etiã corporis gestu reuerentiã quãdam adhibeãt, videlicet vt dum in collectis pro communi orbis Christiani incolumitate ad Deum preces fundun-tur, ipsi quoq; tanquã sactæ huius cõmunionis ci-ues, suas preces cum oratione publica coniungãt, & vultu ad altare verso aperto & demisso capite stantes, gestum orantis cõuenientem præse ferãt, pari religione ad nomen Saluatoris nostri Iesu Christi, similiter & ad Euangelũ, Magnificat, Be-nedictus, Nunc dimittis, Gloria in excelsis, Gloria Patri, cæteràsq; id genus diuinorũ officiorũ par-tes, sic genuum flexione, apertione, capitis, ac to-tius corporis gestu se componant, vt ad ea quæ ibi aguntur animum intendere videãtur. Iam statim ab inceptatione canonis, non sedeant, sed ad tremendi mysterij pertractationem attenti, vultu itidem ad altare conuerso, corporibus humi de-missis, & mente in cœlum elevata, sub silentio re-demptionis humanæ beneficiũ, & Christi passio-nem secum meditantes, salutis nostræ authori de impẽso sanguine, & tolerata pro nobis morte de-bitam gratiarũ actionẽ exibeãt. Cæterùm ad sum-ptionem sacrosanctæ Eucharistiæ corporis humi litate & incitatione animi se componentes, si non ore cum celebrante, de corporis & sanguinis Do-minici sacrificio cõmunicent saltem fructum eius spiritualem, sibi applicari intimis animi votis exo-ptent. Hęc renouat Concilium TREVIRENSE II. c. 10. & Concilium TRIDEN. sess. 22. quæ est 6. sub Pio IV. c. 6. *Optaret sacrosancta Synodus, vt in singulis Missis fideles astantes non solum spirituali af-fectu, sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent, quo ad eos huius sanctissimi sacrificij fructus uberior proueniret. Nec tamen si id non semper fiat, propterea Missas illas in quibus solus Sacerdos sa-cramentaliter cõmunicat, vt priuatas & illicitas dam-nat, sed probat atq; adeo cõmendat. Siquidem illæ quoq; Missæ vere communes censeri debent, partim quod in eis*

Concilium Augustense sub Othone Cardinali.

Concilium Coloniense 4.

Concilium Moguntinũ 4.

Vide disciplinam celebrantis Missam & audientis simi liter.

Concilium Treuerense 2. Concilium Tridentinũ generale nouissimum.

A *populus spiritualiter cõmunicet, partim verò quod à publico Ecclesiæ ministro non pro se tantùm, sed pro omnibus fidelibus, qui ad corpus Christi pertinent, celebren-tur.* Idem eadem sess. c. 5. *Cum natura* (inquit) *ho-minum ea sit, vt non facilè queat sine adminiculis exterioribus ad rerum diuinar ummeditationem sustolli, propterea pia mater Ecclesia ritus quosdã, vt scilicet quedã submissa voce, alia verò elatiore in Missa pro-nunciarentur, instituit. Cæremonias item adhibuit, vt mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, vestes aliaq; id genus multa ex Apostolica disciplina & tra-ditione, quo & maiestas tanti sacrificij commendare-tur, & mentes fidelium per hæc visibilia religionis & pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc sacri-ficio latent, contẽplationem excitarentur. Anathema hãc doctrinam improbantibus.* Tum paulò post pro-hibet, ne Sacerdotes aliis quàm debitis horis ce-lebrent, ne-ve ritus alios aut alias cæremonias & preces in Missarum celebratione adhibeant, præ-ter eas quæ ab Ecclesia probatæ ac frequenti & laudabili vsu receptæ fuerint. Vide quod sequitur.

B **Missa non ad libitum componend i.]** Re-pete proximè ad calcem præcedentis distinct. ex Concilio Tridentino decretum, quod priùs qui-dem statutum inuenimus à Patribus, vt superiùs etiam monstratum est. Vnde & Concilium GE-RVNDENSE sub Hormisda I. can 1. & allegatur à Gratiano de consecratione 2. cap. Institutio. *In-stitutio* (ait) *Missarum sicut in Metropolitana Eccle-sia agitur, ita in Dei nomine in omni Tarraconensi pro-uincia tam ipsius Missæ ordo, quàm psallendo vel mi-nistrando consuetudo seruetur.* Idem VIGILIVS I. epistola ad Eutherium, c. 5. vt dicemus in vocabu lo, Officium diuinum non sit diuersum, &c. Vide etiam quæ posuimus in vocabulo, Eucharistiæ sa-crificio nihil præterquam quod constitutum est addendũ, quia ibi & alijs multis in locis de sequẽ-da Patrum veteri traditione tam in Missæ sacrifi-cio quàm in alijs mysterijs diuinis agitur. Vnde & IO. CANOTEN. Episcopus in vita S. Thomę mar tyris. *In sacramentali* ait) *Dominici corporis percep-tione sacratissimus amissles, non tardius, non morosius, non noua, præterquam in canone constituta sint, adiun-gebat. Verum ea præsertim hora profundissimas tanquã ex intimis pectoris visceribus lachrymas profundebant & singultus, tanquã ad tacta Christi vulnera tota in-timi cordis excutiens viscera, & effundens reuerentissi-mè illa tractabat, vt intuentium fidem & mores ipsa contritio confirmaret, &c.* Lege quod sequitur.

C

Concilium Gerundense in Hispania.

Vigilius I.

Ioannes Carnotensis Epi-scopus.

D **Missæ sacrificium quanta puritate trac-tandum.]** Ex præcedenti pagina & initio hu-ius satis innotuit, quanta sit Missæ mysticũ sacrifi-cium deuotione pertractandũ, sed & in superio-ribus vocabulis, scilicet Communicare, &c. illud specialiter tractauimus, & in Eucharistia: aliquid tamẽ adhuc dicendũ est quod superiobus poterit hærere. Sic enim potissimè hic agere disponimus de Sacerdotum puritate qui hoc tractant sacrifi-cium; non autem de laicis, de quibus locis nomi-natis iam dictũ est. Itaq; DIONYSIVS AREO-PAGITA lib. Ecclesiasticæ Hierarc. par. 3. c. 3. *Eos* (inquit) *qui ad sacramenta celestia conficienda pro-cedunt, ea oportet esse munditia, vt ipsas quoque animæ extremas imagines purgatas habeant, sicq; ad reueren-da mysteria, quantum fas est, similitudine puritatis accedere.* Et PHILO CARPATHIVS Episcopus in c. 7. Cantici Cãticorum, dum illud exponit: Vt vmbiliscus tuus crater tornatilis, & collum tuum sicut turris eburnea, &c. *Vt collum* (ait) *capiti pro-ximum est atq; connectum, sic veri ministri Dei sa-*

E

Dionysius Areopagita.

Philo Carpathius Episcop.

cratiſſimo corpori & ſanguini Ieſu Chriſti ſanctiſſimè atq; proximè adhærent; ſuntq; ipſius collum maximè eburneum, quoties pura conſcientia & ſincera animi charitate diuina ipſa myſteria immaculatè celebrant atq; cõtrectant vna cum diaconibus. Eburneum igitur collum dicuntur eſſe Sacerdotes atq; miniſtri, quemadmodum ſupra pixis eburnea dicebantur, qui ſordes animæ nullas admittãt, ſed honeſtiſſima vita ac moribus diuiniſſimis ſacramentis immaculatiſſima miniſtrent, &c. Et TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS lib. De idololatria inuehitur in Sacerdotes adulteros, auaros, & homicidas, eos appellãs Idolatras & idolorum artifices. *Qui audent* (ait) *manus admouere corpori Domini, quæ dæmonijs corpora conferunt. Proh ſcelus! ſemel Iudæi manus Chriſto intulerunt, iſti quotidie corpus eius laceſſerũt, manus præcidendæ, &c.* Verùm etiam ex Cõcilio CABILONENSI II. cap. 46. & alijs decretis diximus quãta debeant puritate pollere qui contractant hoc myſterium, nunc verò quod reliquũ eſt breuiter abſoluamus, multa omittentes, ne lectoris animo nauſeam generemus. Sic Conciliũ COLONIENSE III. cap. 9. part. 2. vbi de precibus & horis canonicis debitè & deuotè perſoluendis ſtatuit, vt ſuo loco dicetur, ſubdit: *Iam* (inquit) *ſi tanto mẽtis ardore quælibet preces dicenda ſunt, quanta putamus deuotione ſacroſanctum Miſſæ myſterium, in quo corporis & ſanguinis Dominici ſacramenta tractãtur conficiunturq;, peragendum eſt?* Tum in cõductitios & tantis myſterijs indignos ſacerdotes ac manifeſtis criminibus contaminatos inuehitur, quorum inſtat interitus, & perditio nõ dormitat. Tum c. 10. eiuſdem partis, ſubdit: *Terret nec immeritò nos ſermo Dominicus, qui vetat nos ſanctum dare canibus & margaritas noſtras proijcere ante porcos, cùm quoſdam leniculos ſacerdotes illotis manibus pedibuſq; (vt in prouerbio eſt) audacius in hæc ſacratiſſima myſteria, quàm in prophana irrumpere comperimus: quales ſunt qui humano affectu tantum, & potius ex more, quã deuotionis ardore ad altare accedunt, quorum polluta eſt & mens & conſcientia, quos merito horrendũ Euãgelij exemplum, Poſtquam acceperãt Iudas buccellam introiuit in eum Sathanas, ad meliorem vitæ frugem altioremq;, tanti myſterij cõtemplationem reuocarei, &c.* Vide etiam infrà in dictione, Officium diuinum quanta deuotione perſoluendum, &c. Deniq; ſimile quid repetit Concilium MOGVNTINVM IV. c. 55. vbi de Sacerdotibus indignè Miſſam tractantibus loquitur. *Hi* (inquit) *qui talem vitæ turpitudinem, leuitatem aut negligentiã ad celebrationem Miſſarum attulerint, vt & plebis animos offendant, & ab hoc ſacro abhorrere faciant, prælatorum ſuorum authoritate coerceantur.* Hoc & Conciliũ TRIDENTINVM generale nouiſſimum repetit ſeſſ. 22. quę fuit 6. ſub Pio IV. in decreto De obſeruandis & euitandis in celebratione Miſſæ, &c. *Quanta cura adhibenda ſit* (inquit) *vt ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium omni religionis cultu ac veneratione celebretur, quiuis facilè exiſtimare poterit, qui cogitarit maledictũ in ſacris literis eum vocari, qui opus Dei fecit negligenter. Quòd ſi neceſſariò fatemur nullum aliud opus adeò ſanctum ac diuinum à Chriſti fidelibus tractari poſſe, quàm hoc ipſum tremendum myſterium, quo viuifica illa hoſtia, qua Deo Patri reconciliati ſumus, in altari per Sacerdotes quotidiè immolatur; ſatis etiam apparet omnem operam & diligentiam in eo ponendam eſſe, vt quanta maxima fieri poteſt interiori cordis mundutia & puritate atque exteriori deuotionis ac pietatis ſpecie peragatur. Cum igitur multa iam ſiue temporum vitio ſiue hominum incuria & improbitate irrepſiſſe videantur, quæ à tanti beneficij dignitate aliena ſunt, vt ei debitus honor & cultus ad Dei gloriam & fidelis populi ædificationem reſtituatur, decreuit ſancta Synodus, vt ordinarij locorum Epiſcopi ea omnia prohibere, atque è medio tollere ſedulo curent ac teneantur, quæ vel auaritia idolorum ſeruitus, vel irreuerentia, quæ ab impietate vix ſeiuncta eſſe poteſt, vel ſuperſtitio vera pietatis falſa innitatrix induxit. Irreuerentia autem* (nam de reliquis ſuis locis dictum eſt Auaritia, & Euchariſtia, &c. *vt videtur ſinguli in ſuis diœceſibus interdicant, ne cui vago & ignoto Sacerdoti Miſſas celebrare liceãt. Neminem præterea qui publicè & notoriè criminoſus ſit ad ſancta altari miniſtrare aut ſacris intereſſe permittant, néve patiantur priuatis in domibus, atque omninò extra Eccleſiam, & ad diuinum cultum tantum dedicata oratoria ab eiſdem ordinarijs deſignanda & viſitanda, ſanctum hoc ſacrificium à ſecularibus & regularibus quibuſcunque peragi, ac niſi prius qui interſint decenter compoſito corporis habitu declarauerint ſe mente etiam ac deuoto cordis affectu non ſolùm corpore adeſſe.* Vide in ſequentibus diſtinctionibus, Miſſa non niſi in locis ſacris celebranda, &c.

Miſſæ ſacrificium quale ſit, & quid in eo agatur.] Quidquid in ſuperioribus vocabulis, ſcilicet Euchariſtia, Communio, & prima huius vocabuli diſtinctione dictum, hoc ſufficiẽter manifeſtat. nec eſt opus plura repetere, cùm iam copiosè ab origine noſtræ fidei & Apoſtolicæ traditionis hoc ventilatum ſit, breuiter autem iterũ repetemus, quod fortè nec dum prolatum eſt. Concilium SENONENSE decreto II. & Concilium COLONIENSE III. partis 7. cap. 25. & 26. *Miſſa ſacrificium* (aiunt) *repræſentatiuum eſt. Semel quidem Chriſtus mortuus eſt iuſtus pro iniuſtis, ſemel in manifeſtatione ſui corporis in diſtenſione ſuorum membrorum omnium verus Deus & verus homo, ſemel tantùm in cruce pependit offerens Patri ſeipſum hoſtiam viuam & paſſibilem, immortalem, viuorum & mortuorum redemptionis efficacem. Et ſcimus quia Chriſtus reſurgens à mortuis iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur, & tamen quotidiè immolatur in ſacramento; non quod toties Chriſtus occidatur, ſed quod illud vnicum ſacrificium myſticis ritibus quotidiè renouetur, quotidianáque recordatione mortis Domini (qua liberati ſumus) in edendo & potando carnem & ſanguinem, quæ pro nobis oblata ſunt, hoc ipſum repræſentetur quod olim factum eſt, facitque oblatio iſta ſacramentalis moueri nos tanquam videamus præſentem Dominum in cruce. Elicientes ſubindè nobis ex illo fontem inexhauſto gratiam ſalutarem, immolamúſque hoſtiam pro viuis & defunctis, dum pro illis Patrem per Filij mortem deprecamur, &c.* Et Concilium COLONIENSE IV. cap. 20. Cenſuræ pro abuſibus reformandis, &c. ad calcem. *Varia* (inquit) *fuerunt olim in lege veteri ſacrificia & oblationes, Chriſti perfectum ſacrificium præfigurantes, quas vnica Chriſti hoſtia in crucis ara conſummauit, ſemetipſum pro nobis offerens. Hæc eſt hoſtia ſempiterna, quam eadem in Miſſa Sacerdos omnium eorum nomine, qui Chriſtus pro ſe oblatum cupiunt, offert, ac ſiſtit ante Patrem.* Et Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 58. iubet Concionatoribus, vt populum inſtruant de vſu huius myſterij, vt omnem mentem, vim atque ſenſum tam ſalutari actioni intendant, & voto id agant quod Sacerdos agit miniſterio, vt ſcilicet diſcant & ipſi ſuam totiuſq; Chriſtiani orbis ſalutem tam ſalutaris & gratæ hoſtiæ interuentione & Chriſti Ieſu meritis Deo Patri commẽdare. Præterea ſacram Euchariſtiam

cum

Terullianus Carthaginenſ.

Vide Tertullianitempore ſacerdotum nomen & Miſſæ ſacrificium.

Concilium Cabilonenſe 1.

Concilium Colonienſe 3.

Cauſa potiſſima ut ſacroſanctis myſterijs hodie ab hæreticis inſultatur, miniſtrorum eſt diſtorta vita & irreligioſa conuerſatio.

Matth. 7.

Ioan. 13.

Concilium Moguntinũ 4. Ita prorſus.

Concilium Tridentinum.

Ierem. 48.

Saluberrimum decretum, ſed ſi alia negligũ tur etiã ab his qui ſibi videntur aliquid eſſe, quid de hoc agetur?

Miſſæ non celebrãdæ in domibus priuatis vide infrà.

Concilium Senonenſe. Hęc Gratianus de conſecratione, diſtinct. 2. cap. Semel, & ſequẽtibus, diſſuſe complectitur.

Concilium Colonienſe 3.

1. Petr. 3.

Rom. 6.

Concilium Colonienſe 4

Concilium Moguntinũ 4.

Digitized by Google

Concilium Tridentinum generale.

cum celebrante, ſi non ore, ſaltem fide & deſiderio cordis ad percipiendum ſpiritualem eius fructum crebrò ſumere hortatur. Hæc renouat Cõcilium TRIDENTINVM ſeſs. 22. quæ fuit 6. ſub Pio IV. vbi docet Miſſæ ſacrificium veteri lege præfiguratum, in quo idem ille Chriſtus continetur, & incruente immolantur, qui in ara crucis ſemel ſeipſum cruentè obtulit. *Docet ſancta Synodus ſacrificium iſtud verè propitiatorium eſſe, per ipſumq; fieri, vt ſi cum vero corde & recta fide, cum metu & reuerentia contriti ac pœnitentes ad Deum accedamus, miſericordiam conſequamur & gratiam inueniamus in tempore opportuno. Huius quippè oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ concedens crimina & peccata etiam ingentia dimittit. Vna enim eademq; eſt hoſtia, idemq; nũc offerens Sacerdotum miniſterio, qui ſeipſum tunc in cruce obtulit ſola offerendi ratione diuerſa. Cuius quidem oblationis (cruenta inquam) fructus per incruentam hanc vberrimè percipiuntur, tantùm abeſt vt illi per hanc quouis modo derogetur. Quare non ſolùm pro fidelium viuorum peccatis, pœnis, ſatisfactionibus & alijs neceſſitatibus, ſed & pro defunctis in Chriſto nondum ad plenum purgatis rectè iuxta * Apoſtolorũ traditionem offertur, &c. Qui hanc autem doctrinam improbauerint, anathema ſit.* Quam doctrinam FACVLTAS LOVANIENSIS artic. 17. ſub Carolo V. Imperatore, & PARISIENSIS ſub Franciſco I. articulo 6. confirmat. Vide ſequentia.

* Vide in vocabulo Defunctus, &c. quia ibi probatum eſt Miſſa ſacrificium prodeſſe defunctis.

Facultas Pariſienſis, & Louanienſis.

Miſsæ ſacrificium pro viuis & defunctis immolandum.] In prima huius vocabuli diſtinctione ſæpius hoc probatum eſt ex veterum authoritate, amplius habes confirmatum ſuprà & infrà in vocabulo Purgatorium, nonnihil dicetur. Vide ſequentia.

Miſsæ ſacrificium in honorem ſanctorum, & ſuper illorum reliquias celebrandum.] Cùm de reliquijs ſanctorũ agemus, etiam huiuſce rei mentio fiet ſæpius. Verumtamen morem hunc antiquiſſimum eſſe conſtat. Siquidem CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib. 2. Epiſtolarũ, epiſt. 3. ad Cæciliũ, & epiſt. 4. ad Moyſem & Maximum Presbyteros, & alijs in locis, vt multoties meminimus in honore martyrum ſe Miſſæ ſacrificium perhibet immolaſſe. Denique AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib. 8. De ciuitate Dei, cap. 27. ſic loquitur: *Nos noſtris martyribus, non templa, ſacerdotia, & ſacrificia cõſtituimus, quoniam non ipſi, ſed Deus eorum nobis eſt Deus. Honoramus ſanè memorias eorum* (memorias vocat reliquias) *tanquam ſanctorum hominum Dei, qui vſq; ad mortem corporum ſuorum pro veritate certarunt vt innoteſceret vera religio, falſis religionibus fictiſq; conuictis. Quis autem fidelium audiuit aliquando ſtantem ſacerdotem ad altare, etiam ſuper ſanctum corpus martyris, ad Dei honorem cultumq; conſtructum, dicere in precibus, offero tibi Petre, vel Paule, vel Cypriane, cùm apud eorum memorias offeratur Deo, qui eos & homines fecit & martyres, & ſanctis ſuis Angelis cæleſti honore ſociauit, vt ea celebritate & Deo vero de illorũ victorijs gratias agamus, & nos ad imitationem talium coronarum atque palmarum eodem inuocato in auxilium, ex eorum memoria renouationem adhortemur? Quæcunque igitur adhibetur religioſorum obſequia in martyrum locis, ornamenta ſunt memoriarum, non ſacra, vel ſacrificia mortuorum tanquam deorum. Nos itaque martyres noſtros nec diuinis honoribus, nec humanis criminibus colimus, ſicut colunt aliqui deos falſos ſuos, nec ſacrificia illis offerimus, nec eorum probra in eorum ſacra conuertimus.* Idem eadem repetit

Cyprianus Carthaginenſ.

Auguſtinus Hipponenſis.

Attende quia nõ martyribus ſed Deo martyrum, immolamus, tamen in honore martyrum, non pro eis deprecantes Deum, ſed vt ipſi deprecentur Deum pro nobis. Hæc eſt fides catholica.

A lib. 20. contra Fauſtum Manichęum, cap. 21. *Populus* (inquit) *Chriſtianus memorias martyrũ religioſa ſolennitate cõcelebrat, & ad excitandam imitationem, & vt meritis eorum conſocietur, atq; orationibus adiuuetur: ita tamen vt nulli martyrũ, ſed ipſi Deo martyrum, quamuis in memorijs martyrum conſtituamus altaria. quis enim antiſtitum in locis ſanctorum corporum aſſiſtens altari, aliquando dixit: Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane, &c.* Lege reliquum. Longè autem ante Auguſtinum Cõcilium ROMANVM præſidente in eo FOELICE I. vt ex epiſtola eius 2. ad Epiſcopos Galliæ cõſtat, ſic ſtatuit: *Perturbatores Eccleſiæ memoriarũ martyrum execrantur. Quapropter in præfata conſtituimus Synodo, vobiſq;* B *& omnibus Eccleſijs tenendum & agendum mandamus, vt ſuper memorias martyrum Miſſa celebrentur, ne memoria eorum à talibus extingni, aut veneratio poſſit prohiberi.* Hinc Concilium AVRELIANENSE I. celebratum ſub Conſtantino Magno Imperatore. cano. 20. & allegat Gratianus diſtinctio. 30. cap. Si quis. *Si quis* (ait) *per ſuperbiam tanquam perfectum ſe exiſtimans, conuentus qui per loca & baſilicas ſanctorum martyrum fiunt accuſauerit, vel etiam orationes quæ ibidem concelebrantur ſternendas crediderit, memoriaſq; ſanctorum contemnẽdas putauerit, anathema ſit.* Lege etiam HIERONYMVM STRIDONENSEM libro contra Vigilantium, vbi & de reliquijs venerandis & de myſte- C rijs quæ cùm cereis & luminaribus ſuper eas celebrabantur, abundè diſſeruit. Vide quoq; vocabulum, Reliquiæ, &c. Porrò GREGORIVS I. lib. 7. Regiſtri epiſt. 29. ad Eulogium Epiſcopum Alexandrinum. *Nos autem* (ait) *penè omniũ martyrum diſtinctis per dies ſingulos paſſionibus collecta in vno codice nomina habemus, atq; quotidianis diebus in eorũ veneratione Miſſarum ſolennia agimus, &c.* Refert autem in eiuſdem Pontificis vita PLATINA CREMONENSIS, & alij hiſtoriographi teſtantur illum inſtituiſſe vt Miſſa ſupra B. Petri & Pauli corpora, celebraretur. Hinc etiã GREGORIVS TVRONENSIS lib. 1. miraculorum S. Martini, cap. 12. *Vltrogotha Regina auditis* (ait) *miraculis* D *quæ ad locum ſiunt, quo ſancta membra quieſcunt, tanquam ſapientiam Salomonis expetijt corde deuoto, proſpicere, &c. Illuc ergò deducta vigilijs nocte, & orationi huiuſce profluis lacrymis, manè oblatis muneribus multis in honorẽ B. Cõfeſſoris Miſſas expetijt celebrari, quæ dũ celebrantur ſubito tres cæci, qui ad pedes beati Antiſtitis longo tempore priuati lumine reſidebant, fulgore nimio circundati lumen quod olim perdiderant, receperunt, &c.* Idem Concilium BRACARENSE II. can. 68. vide in ſubſequenti diſtinctione, vbi debeant Miſſæ celebrari, &c. Legitur autẽ & in vita GREGORII III referente memorato Platina & alijs, quòd ipſe oratorium fecit in Baſilica S. Petri, in quo recondidit in honorẽ Saluatoris reliquias E ſanctorum Apoſtolorum, vel omniũ ſanctorum martyrum, ac Confeſſorum iuſtorũ ac perfectorum in toto orbe quieſcentium, quorum feſta Vigiliarum à monachis trium monaſteriorum illic ſeruientium quotidiè per ordinem exiſtẽtia, atq; Natalitiorum Miſſas in eodẽ loco celebrare iuſſit, inſtituẽs in Canone ita à Sacerdote dicẽdum. *Quorum ſolennitas hodie in conſpectu tua maieſtatis celebratur, Domine Deus noſter toto orbe terrarũ.* Idem fecit & ZACHARIAS I. vt in eius vita legitur. Denique CAROLVS MAGNVS cap. 7. ſuarum conſtitutionum meminit & ſtatuit de ſanctorum corporibus in honeſto loco reponendis, vbi & oratorium ſit in quo debeãt oratione-

Ecce ſanctorũ interceſſio.

Concilium Romanũ ſub Fœlice 1.

Vide à quo tẽpore Reliquiæ martyrum Hęreticis ſunt infeſtæ.

Concilium Arelatenſe 1. ſub Syluestro 1

Hieronymus Stridonenſis.

Gregorius 1.

Platina Cremonenſis.

Gregorius Turonenſis.

Cõcilium Bracarenſe 2. ſub Honorio 1.

Gregorius 3.

Zacharias 1.

Carolus Magn.

& vota perſolui. Et Platina iam memoratus narrat NICOLAVM I. ſtatim poſt conſecrationem ſuam ſuper S. Petri corpus ſacra myſteria celebraſſe. Nouiſſimè Concilium TRIDENTINVM ſeſſ.22.quæ eſt 6.ſub Pio 4.cap.3. *Quamuis* (ait) *in honorem & memoriam ſanctorum, nonnullas interdum Miſſas Eccleſia celebrare conſueuerit, non tamen illis ſacrificium offerri docet, ſed Deo ſoli qui illos coronauit. Vnde nec ſacerdos dicere ſolet: Offero tibi ſacrificium Petre vel Paule, ſed Deo de illorũ victorijs gratias agens, eorum patrocinia implorat, vt ipſi pro nobis intercedere dignentur in cœlis, quorum memoriam facimus in terris.* Hoc improbantes anathemate feriuntur. Si plura cupis legere vel ſcire, quære cõmentaria REMIGII ANTISSIODORENSIS in Canonẽ Miſſæ, & AMVLARII FORTVNATI librum De myſterijs Miſſæ, cap.20.21.22. & reliquis. lege & reliquos authores quos citauimus antè. Porrò etiam in Canonem Miſſæ clariſſima edidit commẽtaria. ANTONIVS POCQVETVS Cœleſtinus vir eruditiſſimus, qui Miſſæ ſacrificium tam doctè, quàm deuotè expoſuit. Porrò vide etiã ea quæ in ſequẽtibus dicenda reſtãt.

Miſſæ ſacrificio an miſcenda ſint nomina.] Sæpiùs de hac materia iam egimus, videlicet in vocabulo, Epiſcoporum nomina in altari recitanda, &c. & Hæreticorum, &c. tum in vocabulo, Canon Miſſæ, & ſimilibus. Porrò breuiter dicendum eſt, quòd INNOCENTIVS I. epiſtola ad Decẽnium Eugubinum Epiſcopum, can.2. & allegat Gratianus, De conſecrat. diſtinct.1.c. De nominibus. *De nominibus recitandis* (ait) *antequam precem ſacerdos faciat, atque eorum oblationes, quorum nomina recitanda ſunt, ſua oratione commendet, quam ſuperfluum ſit & ipſe pro ſua prouidentia recognoſcis, vt cuius hoſtiam nec dum Deo offeras eius ante nomen inſinues, quamuis illis incogniti ſis nihil. Prius ergò oblationes ſunt commendandæ, ac tunc eorum nomina, quorum ſunt oblationes, edicenda, vt inter ſacra myſteria nominẽtur, nõ inter alia quæ antè præmittimus, vt ipſis myſterijs viã futuris precibus aperiamus.* De eadem re BASILIVS MAGNVS in ſua Liturgia, Io. CHRYSOSTOMVS in ſua Miſſa, & ÆTHIOPES in ſua Liturgia, atque reliqui ne diutius immoremur. Sed & NICOLAVS I. epiſt. ad Michaëlem Imperatorem, ſcribit piorum Imperatorum nomina ſolere in ſacris myſterijs recitari. lege vocabulum Canon, & Authores quos ſuprà nominauimus in eundem canonẽ Miſſæ, & ſequentia.

Miſſa non niſi in locis ſacratis celebranda.] Diximus aliàs in vocabulo Altare, &c. non licere facilè conſecrare altaria portatilia, quia nec licet extra ſacra loca Miſſæ ſacrificia peragere, vt ex ſequentibus manifeſtum euadit. CLEMENS I. epiſt.3. ad vniuerſum cœtum fidelium. *Non Miſſas* (ait) *ſine Epiſcopi iuſſu quiſquam Presbyterorum in ſua parochia agat, non baptizet, nec quicquam abſque eius permiſſu faciat.* Et paulò poſt, & allegatur à Gratiano, De conſecr. diſt.1.c. Hic ergò. *Hic ergò hoc eſt, in præſenti vita poſitos, oportet nos agnoſcere voluntatem Dei, vbi & agendi & ſacrificandi eſt locus, quoniam in alijs locis ſacrificare, & Miſſas celebrare non licet, niſi in his in quibus Epiſcopus proprius iuſſerit, aut ab Epiſcopo regulariter ordinato, tenente videlicet ciuitatem, conſecratus fuerit, aliter enim nõ ſunt hæc agenda, nec ritè celebranda, docente nos nouo & veteri teſtamento.* Et Concilium ROMANVM II. ſub Siluestro I. celebratum, Epiſcoporum 284. allegatur à Gratiano De conſecr. diſt.1.cap. Nullus. *Nullus* (ait) *Presbyter Miſſas celebrare præſumat, niſi in ſacratis ab Epiſcopo locis, qui ſui particeps de cætero voluerit eſſe ſacerdotij.* Et Concilium LAODICENVM ſub Liberio 1.c.58. *Non oportet* (ait) *in domibus oblationes celebrari ab Epiſcopis vel Presbyteris.* Hic canon citatur in Concilio AQVISGRANENSI I. can.84. Hunc quoque canonem producit FOELIX IV. epiſt.1. ad Epiſcopos diuerſarum prouinciarum, c.1. & allegatur à Gratiano, De conſecr. diſt.1.c. Sicut non alij, &c. & ab Iuone lib.2. decret. *Sicut non alij* (ait) *quàm ſacrati Domini Sacerdotes debent Miſſas cantare, nec ſacrificia ſuper altare offerre, ſicut nec in alijs quàm Domino ſacratis locis Miſſas cantare aut ſacrificium offerre licebit. Si autem, vt legitur in Concilio Laodicenſi.* (habes ſuperiùs in vocabulo Exorciſta, &c.) *hi qui non ſunt ab Epiſcopis ordinati tam in Eccleſijs quàm in domibus exorcizare non poſſunt, multo magis maioris gradus miniſteria, niſi ab eis qui ad eos gradus ſunt ſacrati, quibus fungi debent officia, agi, vel ſacrificia offerri licet, &c.* Sed & huius Fœlicis IV. decreta multo prolixiora recenſet Buchardus lib. 3. decret. c. 57. & 58. vide ſi vacat. Hinc MARTINVS BRACARENSIS c.68. ſui Collectorij, & allegatur à Gratiano, De conſecr. diſt.1.c. Non oportet. *Non oportet clericos ignaros & præſumptores ſuper monumẽta in campum myſteria portare, aut diſtribuere ſacramenta, ſed aut in Eccleſia, aut in Baſilica, vbi martyrum ſunt reliquiæ depoſitæ, ibi pro defunctis oblationem offerre.* Idem omninò repetit Concilium CABILONENSE II. c.49. vbi & præmiſſum allegat Laodiceni Concilij canonem. relege ſi velis. Hæc ſimiliter renouat CAROLVS MAGNVS cap. 9. ſuarum Conſtitutionum. Similiter & Concilij AVRELIANENSIS citat Buchardus prædictus decretum libro 3. decret. cap. 61. can. 4. *Audiuimus* (ait) *quod quidã laici in domibus propris præcipiant Presbyteris ſuis Miſſas celebrare, & inter canum diſcurſus & ſcortorum greges ſanctitatis myſteria polluãtur, magis quàm conſecrentur, quapropter præcipimus, vt nullus presbyter extra Eccleſiam præſumat Miſſam cantare, niſi forte itineris neceſſitas expoſcat. In tentorio, aut ſub dio in loco nitido, & longè ab omni immunditia remoto Miſſas celebrare permittimus, & hoc nullatenus ſine tabula conſecrata.* Huic conforme eſt quod poſtea ſtatuit Concilium PARISIENSE III. lib.1.c.47. *Conſuetudines* (ait) *ad quorundam libitum reperta, licet contra authoritatem Eccleſiaſticam exiſtant, non facilè tamen correctionem accipiunt: è quibus eſt illud quòd plerique Presbyteri neglectis Baſilicis Deo dicatis, in domibus & hortis Miſſarum celebrationes contra diuinam authoritatem & canonicã inſtitutionem facere præſumunt. Hoc ſimiliter ad Epiſcoporum culpam pertinere perſpicuum eſt, & proinde neceſſe eſt, vt vnuſquiſq; Epiſcoporum huiuſcemodi temerariam conſuetudinem a parochia ſua penitus amoueat. Et ſi quis presbyterorum adhuc, excepto quando in itinere pergitur, & locus Baſilicæ procul eſt, & id in altaribus ab Epiſcopo conſecratis fieri neceſſitas compellit, ne populus Dei ſine Miſſarum celebratione, & corporis & ſanguinis Dominici perceptionem maneat, Miſſarum celebrationes in huiuſmodi illicitis locis poſt tot tantaſq; prohibitiones facere attentauerit, dignum eſt vt gradus ſui periculum incurrat. Laicos namque plerumque meminiſſe oportet pœnæ Regis Oziæ, qui pro eo quòd contra fas ſacerdotale miniſterium arripuit lepra immunditia illico mulctari meruit. Diligenter perpendant non eſſe ſui officij, vt relictis Baſilicis Deo dicatis, & Epiſcopali authoritate contempta, ad libitum ſuũ in hortis & domibus vel certè adiculis, quas iuxta domos ſuas conſtruunt & pallis exornant, in quibus*

Nicolaus 1.

Concilium Tridentinum generale.

Concilium Laodicenum.

Concilium Aquiſgranen. 1.

Felix 4.

Remigius Antiſſiodorenſis. Hamularius Fortunatus Epiſcopus Treuerenſis.

Cano.16.

Antonius Pocquetus Cœleſtinus.

Anacleto 1.

Innocentius 1.

Martinus Bracharenſis, credo autẽ quod hæc conſtituta ſint in concilio Bracaren ſi 1. vel 2.

Concilium Cabilonenſe 2.

Carolus Magnus.

Concilium Aurelianenſe quorum nõ exprimit Buchardus.

Baſilius Magn. Ioannes Chryſoſtomus. Aethiopes.

Nicolaus 1.

Concilium Pariſienſe 3. ſub Ludouico & Lothario Auguſtis.

Clemens 1.

Verba vt antiquiſſimi patris, ita certiſſimæ fidei.

Ergo temporibus Apoſtolorum Miſſæ celebrabantur, vt infinitis probauimus teſtimonijs.

Concilium Romanũ 2. ſub Syluestro 1.

a Paralip.26. Multum hodie delinquitur in huiuſmodi decretis, nec ſine grauidiuini honoris contemptu. videant illi qui hoc agunt & agi permittunt.

Digitized by Google

altaria erigi faciunt, Missarum celebrationes Presbyteros facere compellant. Satius igitur illis est Missam nõ audire, quàm eam vbi non licet neq; oportet audire. Sed & Presbyteri (si tamen Presbyteri vocandi sunt) qui incõsultis Episcopis suis altaria in talibus locis erigere præsumunt, iuxta censuram canonicam gradus sui periculum incurrere merẽtur. Recenti quippe tempore de celebrandis in talibus locis Missis, emersit cõtra authoritatem Ecclesiasticam hæc (vt quibusdã videtur) religiosa consuetudo, quæ quia apertè Ecclesiastice antiquæ traditioni videtur reniti, non debet noua adinuentione & qualibet pertinaci intẽtione defendi. Quãdo enim in itinere pergitur, non industria, sed necessitas alicubi quam in Ecclesia Missarum celebrationẽ fieri vrget. Quando verò in domibus & hortis absq; præmissa necessitate fit, apertè humana præsumptio & præcepto diuino, & authoritati canonicæ cõtraire comprobatur. Vbi autem Deo sacrificium sit offerendum lex diuina docet, Domino dicente: Non offeras holocaustum tuum in omni loco, sed in loco quem elegit Dominus Deus tuus, ibi offeras holocaustum tuum. Et in Concilio Laodiceno legitur. (habes allegatum superiori pagina) *Non oportet in domibus oblationes fieri. Quando ergo quod Dominus prohibet, facere humana præsumptio nõ metuit, proculdubio præceptũ Dei transgredi non pertimescit. Quapropter necesse est, vt cõsuetudines praua postponantur, & institutionibus diuinis obtemperando Ecclesiastica authoritas amplectatur.* Hoc iterũ repetit sub compendio libro 3. cap. 6. & cap. 19. vbi etiam prohibet, ne in Palatinis ædibus diebus festis Proceres Missam audiant, sed cum Imperatoribus ad Missarum celebrationem procedant. Idem omninò Concilium MOGVNTINVM III. sub Arnulpho Imperatore, c. 9. & allegat Gratianus de consecratio. dist. 1. cap. Missarum solennia, & Buchardus lib. 3. decretorum, cap. 56. sub nomine Concilij Triburiensis: quod tamen ego non hoc inter decreta inueni Concilij Triburiensis, sed inter canones præfati Concilij Mogũtini, vbi sic habetur cano. 9. *Missarum solennia non vbique, sed in locis ab Episcopo consecratis, vel vbi ipse permiserit celebranda esse censemus. Cõcedimus etiam vt sicubi quolibet modo Ecclesia fuerint incensa, in capellis Missas interim liceat celebrare, donec ipsa Ecclesia restaurari queãt. In itinere verò positis si Ecclesia defuerit, sub dio seu in tentoriis si tabula altaris consecrata cæteraq; ministeria sacra ad id officium pertinentia adsint, Missarum solennia celebrari permittimus.* Eadem decreta confirmat Concilium METENSE sub eodem principe, cap. 5. & Concilium SENONENSE cap. 14. & 15. Cõstitutionum, vbi prohibetur, ne in Oratorijs priuatis, aut in capellis domorum neglecta Ecclesia parochiali sine licentia Episcopi Missa celebretur, & expressè prohibet, ne in capellis etiã ex fundatione celebretur die Dominico, nisi post expletã Missam parochialem, nec altare portatile facilè consecretur, vt diximus vocabulo, Altare, &c. Idem repetit & Concilij TRIDENTINVM, vt habes iam allegatum suprà.

Deuter. 12.

Lege obsero.

Concilium Moguntinum 3.

Concilium Metẽse sub Arnulpho Imper. Concilium Senonense.

Concilium Trident. num generale.

Missa diebus festis & Dominicis audienda.] CLEMENS I. lib. 2. Constitutionum Apostolicarum, cap. 63. item & alijs in locis, vt reposuimus in vocabulo, Dominicus dies, testatur illis diebus Missæ sacrificia solita à fidelibus frequentari. Quod & confirmat IVSTINVS I. Apologia 2. pro Christianis ad Antoninũ Pium, nã dies Dominicus olim vocabatur dies solis: *Et illo die* (ait) *vrbanorum ac rusticorũ cœtus fiunt, vbi Apostolorum Prophetarũq; litere quoad fieri potest, prælegũtur. Deinde cessante lectore, Præpositus verba facit adhortatoria ad imitationem tam honestarum rerum inuitans, & post hæc consurgimus omnes & preces offerimus, quibus finitis profertur, vt diximus, panis vinum & aqua, &c.* Vide Communionis sumẽdæ formam, &c. Superius autem multis alijs Patrum testimonijs probatum est, quòd Dominicis diebus & festis Missæ sacrificium frequentabatur. Lege si placet, ne toties rem eandem repetamus, & tum lege ea quæ reperies vocabulo, Dies festi, &c. Deniq; Concilium AGATHENSE sub Cœlestino I. vel Sixto III. can. 47. allegatur à Gratiano, De consecr. dist. 1. cap. Missas. *Missas die Dominico secularibus totas tenere speciali ordine præcipimus, ita vt antè benedictionem sacerdotis egredi populus non præsumat: qui si fecerint, ab Episcopo publice confundantur.* Et LEO I. epist. 79. ad Dioscorum Episcopũ Alexandrinum. cap. 2. postquam de obseruatione diei Dominicæ disseruit, vt suo loco diximus, infert: *Vt autem in omnibus obseruantia nostra concordet illud volumus custodiri, vt cùm solennior festiuitas conuentum populi numerosioris indixerit, & ad eam tanta multitudo cõuenerit, quàm recipere Basilica simul vna non possit, sacrificy oblatio indubitanter iteretur, ne his tantum admissis ad hanc deuotionẽ, qui primi aduenerint videantur, hi qui postmodũ confluxerint non recepti, cùm plenum pietatis atq; rationis sit, vt quoties Basilicam in qua agitur præsentia nouæ plebis impleuerit, toties sacrificium subsequens offeratur. Necesse est autẽ* (hoc allegatur à Gratiano, De consecr. dist. 1. c. Necesse, &c.) *vt quædam pars populi sua deuotione fraudetur, si vnius tantùm Missæ more seruato sacrificium offerre non possint, nisi qui prima diei parte conuenerint.* Et Concilium RHOTOMAGENSE vt allegat Buchardus lib. 2. Decret. c. 71. sic statuit can. 5. *Admonere debent Sacerdotes plebes sibi subditas, vt bubulcos atq; porcarios, vel alios pastores, vel aratores, qui in agris assiduè commorantur, vel in syluis, & ideo more pecudum viuunt, in Dominicis, & in alys festis diebus saltem, vel ad Missam faciant vel permittant venire. Nã & hos Christus precioso sãguine suo redemit. Quòd si neglexerint pro animabus eorũ absq; dubio rationem reddituros sciant. Siquidem Dominus veniens in hunc mundum, nõ elegit Oratores atq; nobiliores quosq;, sed piscatores, atq; idiotas sibi discipulos asciuit, vt ostenderet in fucto quod ipse verbis in Euangelio affirmat dicens; Quod hominibus est altum, abominabile est apud Deum. Et salua altiore intelligentia, natiuitas nostri Redemptoris primo omniũ pastoribus ab Angelo nunciatur, &c.* Fit etiam mentio Missæ audiendæ diebus Dominicis in Concilio AVRELIANENSI, cap. 3. vt idem allegat libro eodem, c. 60. Hoc etiã vetustissimus doctor commendat Io. CHRYSOSTOMVS homil. 19. in Euangelium Ioan. c. 8. dum illud exponit: *Multis oppidis Samaritanorum Euãgelizabant.* vbi & adhortatur fideles ad templa cõstruenda, & decimas dandas, vt aliàs allegauimus. Sic autem inter cætera loquitur: *Preces illic* (scilicet in templis) *perpetuè propter te, laudes & synaxes propter te, Oblatio per singulos dies Dominicos, &c.* Vide reliquum. Hinc Concilium THOLOSANVM sub Ludouico IX. can. 12. *Statuimus, vt cuncti parochiani tam viri quàm mulieres omnibus diebus festis & Dominicis, quibus opus seruile interdicitur, sacro Missæ assistant officio, & celebrationi horarum canonicarum. Quòd si nullo legitimo impedimento id neglexesse conuicti fuerint, duodecim denariorum solutione vnusquisq; mulctetur applicanda Ecclesiæ vsibus & loci dominio.* Idem renouat Concilium BITERRENSE sub eodem Principe, præsidente in eo Episcopo Tornacensi Apostolicæ sedis legato.

Clement 1.

Iustinus 1

Concilium Agathense sub Sixto 3.

Leo 1.

Attende deuoticnem populi ad Missæ sacrificium audientium & percipiendum.

Concilium Rotomagense quo tempore sit celebratũ non legi. Buchardus autem frequenter in testimonium producit.

Cõcilium Aurelianense.

Ioannes Chrysostomus.

Concilium Tolosanum nouissime in locem prodiit.

Concilium Biterrense.

Digitized by Google

Concilium Senonenſe ſub Autumno à Pratо Cãcellario

Concilium Colonienſe 3.

Habentur hæc in decreto de Conſecratione diſtin. 5. c. Et hoc attendendum, & diſtinct. 1. c. Sacerdos.

Concilium Auguſtenſe.

Concilium Colonienſe 4.

Concilium Tridentinũ generale.

Concilium Salegũſtadienſe ſub Benedicto 2.

Concilium Oxonienſe in Anglia, ſub Innocentio 3.

Thelesphorus 1.

Damaſus 1.

Similiter & Parochis omnibus iniungit Cõcilium SENONENSE can.11. & 12. parochianos ſuos adhortari, vt interſint Miſſæ Parochiali diebus Dominicis & feſtis per hebdomadam occurrẽtibus. Quòd ſi per tres Dominicos neglexerint intereſſe Miſſæ parochiali, pro menſura contẽptus vel offenſę puniri præcipit. Et Cõcilium COLONIENSE III. par. 7. c. 24. *Docendus eſt populus vt qui iuxta antiquum Eccleſiæ ritũ ſingulis Dominicis diebus ad cõmunicandũ corpori & ſanguini Dominico non ſe præparant, Miſſa ſaltem parochiali, hiſce aliiſq; diebus feſtis interſit, vt tametſi inter ſacrificantem & aſſiſtentes non ſit more illo antiquo, tã frequens ſacramentalis cõmunio, ſit ſaltẽ ſacra doctrina, pia exhortationis, precationis, laudis, & gratiarum actionis cõmunio, vt ſic quodãmodo omnes ſpiritualiter cõmunicent eũ deſiderio etiam ſacramẽtaliter cõmunicandi. Ne verò populus ab hac Miſſa parochiali, & ab auditione verbi Dei diſtrahatur. Placuerit nobis, vt ſi qua ſint aliæ Miſſæ legendæ die Dominico, hæ inchoentur primũ poſt verbi prædicationẽ finitam, &c.* Eadem præcipit Concilium AVGVSTENSE c. 28. Concilium COLONIENSE IV. cap. 19. cenſuræ pro abuſibus reformandis. Eadem & Cõcilium TRIDENTINVM ſeſſ. 22. quæ fuit ſub Pio IV. in decreto de obſeruãdis & euitandis in celebratione Miſſæ. *Moneãt* (ait) *populum Epiſcopi, vt frequenter ad ſuas parochias ſaltem diebus Dominicis, & maioribus feſtis accedant, &c.* Vide, Dies feſti, & Dominicus, & ſequentia.

Miſſa in die an reiteranda ſæpiùs.] Ex decreto Leonis I. ſuperiori pagina allegato, conſtat quia tunc tẽporis pauci etãt ſacerdotes, imò aliàs dixim⁹ prohibitũ, ne plures in vna parochia eſſẽt ſacerdotes, ſed vnicus, & ideò cõcedit Leo, vt Miſſę ſacrificiũ diebus feſtis iteretur ſi neceſſitas adſit. Lege eius decretũ. Hinc credo exijt decretum Concilij SALEGVNSTADIENSIS can. 4. & 5. prohibens, ne amplius quàm tres Miſſas in vna die presbyter celebrare præſumat. Hoc repetit Concilium OXONIENSE can. 1. vbi ſtatuit & diſtrictius inhibet, ne ſacerdos quiſpiã Miſſarũ ſolennia celebret bis in die, excepto die Natiuitatis, & Reſurrectionis Dominicæ, vel in obſequijs defũctorũ, videliſet cùm corpus alicuius in Eccleſia eodem die fuerit tumulandũ. Tunc autẽ prior Miſſa de die, poſterior verò pro defuncto celebrari debet. *Si autẽ cõtingat* (ait) *duas Miſſas celebrare ſtatuimus, vt presbyter poſtquã Dominicum corpus ſumpſerit in altari, ſi in eodẽ die Miſſarũ ſolennia ipſum celebrare oporteat iterato vinum calici infuſum, vel digitis ſuperfuſum ſumere non præſumat.* Vide quod ſequitur.

Miſſa à ieiunis celebranda.] Hoc copioſè inuenies probatũ ſuprà in vocabulo, Euchariſtia à ieiunis ſumenda, &c.

Miſſa natalis Domini.] De Miſſa quæ ter reiteratur in feſto natalis Domini THELESPHORVS I. Papa decretũ propoſuit, epiſt. 1. ad omnes Epiſcopos, & allegatur à Gratiano, De conſecrat. diſt. 1. c. Nocte ſancta. & cauſa 6. q. 1. Sacerdotes. & ab Iuone lib. 2. Decret. *Nocte ſanctæ natiuitatis Domini ſaluatoris Miſſas celebrẽt Sacerdotes, & hymnum Angelicũ ſolenniter in eis decantent, quoniam & eadẽ nocte ab Angelo paſtoribus nunciatus eſt, &c.* Et infrà: *Reliquis autẽ tẽporibus, Miſſarũ celebrationes antè horã diei tertiã minimè ſunt celebrandæ, quia & eadẽ horã Dominus crucifixus eſt, & ſuper Apoſtolos Spiritus ſanctus deſcẽdiſſe legitur.* Vide Gloria in excelſis, &c. Hunc autẽ ritũ celebrãdi tres Miſſas refert DAMASVS I. vſq; ad ſua tẽpora obſeruatum in põtificali, dũ de vita eiuſdẽ Theleſphori tractat.

Gregorius 1.

GREGORIVS I. in homil. Euangelij Dei natalis Domini, ſic incipit, teſtatur: *Quia ter hodie Miſſarũ ſolennia celebraturi ſumus, &c.* Vide ea quæ præcedunt & ſequuntur.

Miſſæ qui adſunt non recedant antè cõmunionem & benedictionem.] Hoc ſuperiùs ex Cõcilio Agathenſi prohibitũ eſt, & ex canone Apoſtolorũ in vocabulo, Cõmunio, dixim⁹, quia omnes debebãt cõmunicare, & extremã benedictionem præſtolari, ſed quia non eſt neceſſe rem eandẽ toties repetere, ad illa loca lectorẽ remittimus, & quod reſtat præſtamus. Sic ergò Cõcilium AVRELIANENSE I. can. 28. allegatur à Gratiano, De conſecr. diſt. 1. c. Cùm ad celebrandas, &c. *Cum ad celebrandas Miſſas in Dei nomine conuenitur populus, non ante diſcedat, quàm Miſſa ſolennitas cõpleatur, & vbi Epiſcopus non fuerit benedictionẽ accipiat Sacerdotis.* Hoc repetit AVRELIANENSE III. can. 28. *De Miſſis nullus laicorũ antè diſcedat, quàm Dominica dicatur oratio, & ſi Epiſcopus præſens fuerit eius benedictio expectetur.* Et Cõcilium COLONIENSE III. part. 7. c. 26. *Corripiendus eſt* (ait) *abuſus, quòd quidã poſt aſperſam aquã & antè Miſſæ introitum exiũ faciunt, quidã poſt auditum, & non intellectũ Euangeliũ abeunt. Alij, poſteaquã Sacerdos dixit, Surſum corda, & gratias agamus, &c. Denique alij ſtatim poſt eleuationẽ corporis & ſanguinis Dominici, non expectantes præcipuã Miſſæ partẽ, quæ eſt cõmunio. Antiquiſſimus ergò Canon populo rememorandus eſt, Omnes fideles, &c.* Eſt Canon Vrbani I. & habetur ſtatim initio diſtinct. 5. De cõſecrat. in Gratiano, ſed nihil ad rem. Verùm autumo aliud eſſe, quòd iam in dictione, Cõmunio, & Cõmunicare poſuimus. Eadem autem repetit Cõcilium AVGVSTENSE, cap. 28. vide ea quę præcedunt, & quæ ſequuntur.

Concilium Agathenſe.

Cõcilium Aurelianẽſe 1. ſub Hormiſda 1. & Clodoueo rege.

Concilium Aurelianen. 3. ſub Vigilio 1.

Cõcilium Colonienſe 3. ex decreto de Cõſecrat. diſtin. 1.

Concilium Auguſtenſe.

Miſſa qua hora celebranda ſit.] In fine ſuperioris paginæ ex THELESPHORI decreto hoc expreſſum habes, cui ſubſcribit Concilium AVRELIANENSE III. can. 14. *De Miſſarũ* (ait) *ſolennitate in præcipuis dũtaxat ſolennitatibus id obſeruari debebit, vt hora 3. Miſſarũ celebratio in Dei nomine incohetur, quo facilius intra horas cõpetentes, ipſe officio expedito, ſacerdotes poſſint ad veſpertina officia, id eſt, in veſpertino tẽpore cõuenire, quia ſacerdotes veſpertinis officijs ab Eccleſia talibus præcipuè diebus nec decet deeſſe, nec cõuenit.* vide ea quæ ſup. diximus.

Theleſphorus 1.

Cõcilium Aurelianenſe 3. ſub Vigilio 1.

Miſſæ ſacrificio qui interſſe nõ debẽt.] Idem Cõcilium AVRELIANENSE III. can. 28. *Sacrificia verò matutina Miſſarũ, ſiue veſpertina, ne quis cum armis pertinẽtibus ad bellorum vſum ſpectet: quod qui fecerit, in ſacerdotis poteſtate conſiſtat, qualiter eius deſcriptione debeat caſtigari.* Vide etiã vocabulũ Arma, &c. Et Concilium NANNETENSE can. 1. & allegatur ab Iuone in Decretis li. 2. c. 112. *Statuimus* (ait) *vt Dominicis & feſtis diebus presbyteri antequã Miſſas celebrent plebẽ interrogent, ſi alterius parochianus in Eccleſia ſit, qui proprio contempto Presbytero ibi Miſſam velit audire, quẽ ſi inuenerint ſtatim ab Eccleſia eiiciant, & ad ſuã parochiã redire cõpellant. Similiter interrogẽt ſi aliqui diſcordãtes ſint, qui inter ſe litem implacabilẽ habeãt, & ſi inuenti fuerint, ſtatim recõcilientur, & ſi renuerint pacẽ ſuſcipere, ab Eccleſia eiiciatur, vſquequo ad charitatẽ redeant. Non enim poſſumus munus & oblationẽ ad altare offerre, donec prius fratri reconciliemur. His ita peractis ſacerdotes Miſſarũ ſolennia vitè peragant.* De his alibi diximus ſæpius. Vide Cõmunio, & Euchariſtia.

Cõcilium Aurelianenſe 3.

Concilium Nannetenſe.

Miſſa peculiaris non celebretur, niſi ſuo

Digitized by Google

Concilium Salegunſtadienſe, ſub Henrico Imperat. 2.

tempore.] Conciliũ SALEGVNSTADIENSE ſub Benedicto VIII. can. 10. *Quidam laicorũ, & maximè matrona, habent in conſuetudine, vt per ſingulos dies audiant Euangeliũ, In principio erat verbũ, & Miſſas peculiares, hoc eſt, de S. Trinitate, aut de S. Michaële: & ideo ſancimus, vt hoc vlterius non fiat, niſi ſuo tẽpore, & niſi aliquis fideliũ audire velit pro reuerẽtia S. Trinitatis, non pro aliqua diuinatione: & ſi voluerint vt ſibi Miſſa canẽtur, de eodẽ die audiant Miſſas, vel pro ſalute viuorũ, aut pro defunctis.* Hoc decretum allegat Concilium COLONIENSE III. ſub nomine Concilij Triburienſis, par. 2. c. 16. Sed non reperi illud inter decreta Concilij Triburienſis, ſed Salegunſtadienſis vt poſui. Hoc etiã deſumitur ex Gratiano, De conſecr. diſt. 3. Sic autẽ ait præfatum Colonienſe Concilium. *Mos inoleuit non admodum improbandus, vt diebus Dominicis toto fermè anno officiũ Miſſæ vel de ſacroſancta Trinitate, vel de Spiritu ſancto dicatur. Nobis ſatius videtur, vt quæ priſca Eccleſia ſingulis Dominicis peculiaria fecit obſeruentur. Quòd ſi illorũ lõco alia vſurpãda erunt, videbitur, quod de reſurrectione Domini eſt, diei Dominico magis conuenire, quod dies illi potiſſimum reſurrectioni dedicata ſit. Neq; ignoramus, non abſq; cauſa in Concilio Triburienſi* (Salegunſtadienſi vt diximus ſaluo meliori iudicio) *ſtatutum ne propter Miſſas peculiares Miſſa quã de feria vocamus prætermittatur.* vide ſeq.

Concilium Colonienſe 3.

Miſſas ſciunus celebret, vide alibi.

Miſsa ſine teſtibus non celebranda.] ANACLETVS I. epiſt. 1. ad omnes Epiſcopos. & allegatur in parte à Gratiano, De conſecr. diſt. 1. cap. Epiſcopus, &c. *Deo* (ait) *ſacrificantes perfidiã non debẽt vexari, ſed portari, cõfoueri, atq; ab omnibus venerari. Ipſi autẽ quando Domino ſacrificãt non ſoli hoc agere debẽt, ſed teſtes ſecũ adhibeãt, vt Domino perfectè in ſacrario Deo ſacrificare locis probentur. Ait namq; auctoritas legis diuinæ: vide ne offeras holocauſta in omni loco quẽ videris, ſed in loco quẽ elegerit Dominus Deus tuus. Epiſcopus Deo ſacrificans teſtes, vt præfixũ eſt, ſecũ habeat, & plures quã alius Sacerdos. Sicut enim maioris honoris gradu fungitur, ſic maioris teſtimonio indiget. In ſolennioribus quippe diebus aut ſeptẽ, aut quinque, aut tres diaconos, qui eius oculi dicũtur, & ſubdiaconos atq; reliquos miniſtros ſecũ habeat, qui ſacris induti veſtimẽtis in frõte & à tergo, & Preſbyteri è regione dextra lauaq; contrito corde, & humiliato ſpiritu ac prauo ſtent vultu, cuſtodientes eũ à maleuolis hominibus, & cõſenſum eius prabeant ſacrificio.* Et SOTER I. vt allegat Gratianus, De conſecr. diſt. 1. c. Vt illud, & cauſa 7. q. 1. c. Illud. *Vt illud* (ait) *diuini oraculi monentis ſinguli præcaueant, quo ſcribitur: væ ſoli, quia cũ ceciderit non habet ſublenantẽ. Sũmopere verẽdũ eſt nobis atq; cauendũ, ne horis illis atq; tẽporibus quibus Deo pſallitur vel ſacrificatur, vnicuique diuinis ſingulariter officijs inſiſtenti perniciosa paſſio, vel quilibet corporis infirmitudo occurrat, quæ aut corpus ſubito ſubrui faciat, aut mentẽ alienatione vel terrore confundat. Pro huiuſmodi ergò caſibus præcauendis neceſſariũ duximus inſtituere, vt vbi tẽporis vel loci ſine cleri copia ſuffragatur, habeat quiſquis ille canens Deo atq; ſacrificans poſt ſe vicini ſolaminis adiutorẽ, vt ſi aliquo caſu ille qui officia impleturus accedit turbatus fuerit, vel ad terrã eliſus, à tergo ſẽper habeat, qui eius vicẽ exequatur intrepidus, & officiũ inceptum adimpleat. Cenſuimus ergo conuenire, vt cũ à Sacerdotibus Miſſarum tẽpore ſacra myſteria conſecrantur, ſi egritudinis accidat quilibet euẽtus, quo cœptũ nequeat expleri officium, ſit liberũ Epiſcopo vel Preſbytero vel alij, vt conſecrationem expleat officij cœpti. Non enim aliud ad ſupplementũ ciuitatis myſterijs cõpetit, quam aut incipientis aut ſubſequẽtis explẽda benedictio Sacerdotis, quia nec perfecta videri poſſunt, niſi perfectionis ordine cõpleantur. Cum enim vnum ſimus omnes in Chriſto, nihil contrarium diuerſitas formet, vbi efficaciam proſperitatis vnitas fides repræſentat. Quod etiã conſultũ cuncti ordinis clerici indictũ vel inductũ eſſe ſibi non ambigam, ſed, vt præmiſſum eſt in præcedentibus ſtatim alij pro complemento ſuccedant. Ne tamen quod naturæ languoris cauſa conſulitur in præſumptionis perniciem conuertatur, nullus poſt cibum potumque ſine quodlibet minimũ ſumptum miſſas facere, nullusq; abſque patentis moleſtia prouentu miniſter vel ſacerdos, cùm cœperit, imperfecta officia præſumat omninò relinquere. Si quis hac temerarie præſumpſerit, excommunicationis ſententiam ſuſtinebit.* * *Hoc quoq; ſtatutum eſt, vt nullus preſbyterorũ Miſſarum ſolennia celebrare præſumat, niſi duobus præſentibus ſibique reſpondentibus, & ipſe tertius habeatur, quia cum pluraliter ab eo dicitur, Dominus vobiſcum, & illud, orate pro me, aptiſſimè conuenit, vt & ipſius reſpõdeatur ſalutationi.* Aduerte (Lector) quia hæc omnia de verbo ad verbũ replicat Cõciliũ TOLETANVM XI. can. 14. vnde quia nec in ſcriptis Soteris hæc reperi, forſam dixerim decreta eſſe prædicti Cõcilij, ſaluo meliori iudicio. Nõ eſt autẽ opus præfati Cõcilij proferre decretum cùm omninò huic ſit cõforme. Deniq; Cõcilium AQVISGRANENSE I. hoc idem repetit. Cõcilium MOGVNTINVM I. ſub Carolo Magno. can. 43. *Nullus Preſbyter, vt nobis videtur, ſolus Miſſam cantare valet recte, quomodo enim dicet, Dominus vobiſcum, vel ſurſum corda admonebit habere, & alia multa his ſimilia, cum alius nemo cum eo ſit, &c.* Et Cõcilium PARISIENSE III. lib 1. c. 48. prohibet, ne Presbyteri ſine miniſtris Miſſarum ſolennia peragant. *Non ſolitarius Dominici corporis & ſanguinis cõſecrator, quibus* (ait) *poterit dicere, Dominus vobiſcum, & à quo illi reſpondebitur, Et cum ſpiritu tuo: vel pro quibus ſupplicando Domino inter cætera, Memento Domine & omnium circunſtantium cùm nullus circunſtet? Quapropter hoc conſuetudo Presbyterorum ſi inualuit, amputetur, quia Apoſtolicæ & Eccleſiaſticæ authoritati refragatur: & ſi quis de cætero hanc definitionẽ tranſgreſſus fuerit, canonica correctioni ſubiaceat.* Et Concilium BASILEENSE ſeſs. 21. eadem repetit. Cõcilium COLONIENSE III. partis 2. c. 18. *Nec ſine magna ratione in Concilio Toletano* vndecimo vt ſuperiori pagina annotauimus cano. 14. quamuis alius dicat, Concilio Toletano VII. cap. 2.) *conſtitutum fuit, vt habeat quiſque canens Deo atq; ſacrificans poſt ſe vicini ſolaminis adiutorem, vbi temporis loci ſine cleri copia ſuffragatur: Idque propter morbos & caſus diuerſos qui occurrere poſſunt, &c.* Quę præcedẽti pagina ſub nomine Soteris I. appoſuimus. lege ergò. Hæc decreta iterũ repetit Concilium MOGVNTINVM IV. can. 54. & Cõciliũ TREVERENSE II. can. 10. ſed nõ opus eſt vt ea repetamus, quia nõ diuerſa ſanciũt, ſed cõformia. vide quod ſequitur.

Anacletus 1.

Vide antiquũ ritũ celebrandi Miſſas, licet iam ſuperius ſatis abundè móſtratus ſit. Deuter. 12.

Concilium Mogũtinũ 2.

Concilium Aquiſgranen.

Concilium Parĩſienſe 3. ſub Ludouico & Lothario Auguſtis.

Concilium Baſileenſe generale

Cõcilium Colonienſe 3.

Soter 1. Eccleſiaſt. 4.

Igitur vide quia non ſine cauſa decretũ præmiſi authorẽ fecimus non Soterem ſed Cõcilium Toletanum.

Vide quia Toletanum repetitur eſſe decretũ licet Soteri Gratianus attribuat ad calcem huius decreti.

Concilium Mogũtinũ 4.

Concilium Treuerenſe 2.

Sacerdos ſacrificia ſi aliquo languore deficiat. vide & ſubſequẽti diſtinctione.

Miſſam celebrans ſi languore aut morbo præoccupatus deficiat.] Hic repete & reuolue præcedentis annotationis decreta & præcipuè quod ex Sotere I. præcedenti pagina annotauimus, licet Concilij Toletani, vt diximus, vndecimi dicatur eſſe decretum. Hinc ſubſcribit TOLETANVM Concil. VII. can. 2. ſuprà à Cõcilio Colonienſi 3. in initio huĩ paginæ, vt quibuſdã placet, allegatũ, quod & allegat Gratianꝰ can. 7. q. 1. c. Nihil, &c. *Nihil* inquit *cõtra ordinis ſtatutũ temeritatis auſu præſumatur, neque illa quæ ſumma veneratione cenſetur vel minimo præſumptionis tactu ſoluantur, cùm ad hoc tãtum fieri iuſſa ſint, ne interrupta nos cantur, vel*

Concilium Toletanum 2.

Concilium Senonenſe ſub Autorio à Fratre Cancellario

Concilium Colonienſe 3.

Habentur hæc in decreto de Conſecratione diſtin. 5. c. Et hoc attendendum, & diſtinct. 1. c. Sacerdos.

Concilium Auguſtenſe.

Concilium Colonienſe 4.

Concilium Tridentinũ generale.

Concilium Salegũſtadienſe ſub Benedicto 8.

Concilium Oxonienſe in Anglia, ſub Innocentio 3.

Theleſphorus 1.

Damaſus 1.

Similiter & Parochis omnibus iniungit Cõcilium SENONENSE can.11. & 12. parochianos ſuos adhortari, vt intet ſint Miſſæ Parochiali diebus Dominicis & feſtis per hebdomadam occurrẽtibus. Quòd ſi per tres Dominicos neglexerint intereſſe Miſſæ parochiali, pro menſura contẽptus vel offenſę puniri præcipit. Et Cõcilũ COLONIENSE III. par. 7. c. 24. *Docendus eſt populus vt qui iuxta antiquum Eccleſiæ ritũ ſingulis Dominicis diebus ad cõmunicandũ corpori & ſanguini Dominico non ſe præparant, Miſſæ ſaltem parochiali, biſce aliiſq; diebus feſtis interſit, vt tametſi inter ſacrificantem & aſſiſtentes non ſit mere illo antiquo, tã frequens ſacramentalis cõmunio, ſu ſaltẽ ſacræ doctrinæ, pia exhortationis, precationis, laudis, & gratiarum actionis cõmunio, vt ſic quodãmodo omnes ſpiritualiter cõmunicent eũ deſiderio etiam ſacramẽtaliter cõmunicandi. Ne verò populus ab hac Miſſa parochiali, & ab auditione verbi Dei diſtrahatur. Placuerit nobis, vt ſi quæ ſint aliæ Miſſæ legendæ die Dominico, hæ incipiantur primũ poſt verbi prædicationẽ finitam, &c.* Eadem præcipit Concilũ AVGVSTENSE c. 28. Conciliũ COLONIENSE IV. cap. 19. cenſuræ pro abuſibus reformandis. Eadem & Cõcilium TRIDENTINVM ſeſſ. 22. quæ fuit 9. ſub Pio IV. in decreto de obſeruãdis & euitandis in celebratione Miſſæ. *Moneãt* (ait) *populum Epiſcopi, vt frequenter ad ſuas parochias ſaltem diebus Dominicis, & maioribus feſtis accedant, &c.* Vide, Dies feſti, & Dominicus, & ſequentia.

Miſsa in die an reiteranda ſæpiùs.] Ex decreto Leonis I. ſuperiori pagina allegato, conſtat quia tunc tẽporis pauci erãt ſacerdotes, imò aliàs dixim' prohibitũ, ne plures in vna parochia eſſẽt ſacerdotes, ſed vnicus, & ideò cõcedit Leo, vt Miſſę ſacrificiũ diebus feſtis iteretur ſi neceſſitas adſit. Lege eius decretũ. Hinc credo exijt decretum Concilij SALEGVNSTADIENSIS can. 4. & 5. prohibens, ne amplius quàm tres Miſſas in vna die presbyter celebrare præſumat. Hoc repetit Concilium OXONIENSE can. 1. vbi ſtatuit & diſtrictius inhibet, ne ſacerdos quiſpiã Miſſarũ ſolennia celebret bis in die, excepto die Natiuitatis, & Reſurrectionis Dominicæ, vel in obſequijs defũctorũ, videlicet cùm corpus alicuius in Eccleſia eodem die fuerit tumulandũ. Tunc autẽ prior Miſſa de die, poſterior verò pro defuncto celebrari debet. *Si autẽ cõtingat* (ait) *duas Miſſas celebrare ſtatuimus, vt presbyter poſtquã Dominicum corpus ſumpſerit in altari, ſi in eodẽ die Miſſarũ ſolennia ipſum celebrare oporteat iterato vinum calici infuſum, vel digitis ſuperfuſum ſumere non præſumat.* Vide quod ſequitur.

Miſsa à ieiunis celebranda.] Hoc copioſè inuenies probatũ ſuprà in vocabulo, Euchariſtia à ieiunis ſumenda, &c.

Miſsa natalis Domini.] De Miſſa quæ ter reiteratur in feſto natalis Domini THELESPHORVS I. Papa decretũ propoſuit, epiſt. 1. ad omnes Epiſcopos, & allegatur à Gratiano, De conſecrat. diſt. 1. c. Nocte ſancta. & cauſa 6. q. 1. Sacerdotes. & ab Iuone lib. 2. Decret. *Nocte ſanctæ natiuitatis Domini ſaluatoris Miſſas celebrẽt Sacerdotes, & hymnum Angelicũ ſolenniter in eis decantent, quoniam & eadẽ nocte ab Angelo paſtoribus nunciatus eſt, &c.* Et infrà: *Reliquis autẽ tẽporibus, Miſſarũ celebrationes ante horã diei tertiã minimè ſunt celebrandæ, quia & eadẽ hora Dominus crucifixus eſt, & ſuper Apoſtolos Spiritus ſanctus deſcẽdiſſe legitur.* Vide Gloria in excelſis, &c. Hunc autẽ ritũ celebrãdi tres Miſſas refert DAMASVS I. vſq; ad ſua tẽpora obſeruatum in pontificali, dũ de vita eiuſdẽ Theleſphori tractat. GREGORIVS I. in homil. Euangelij Dei natalis Domini, ſic incipit, teſtatur: *Quia ter hodie Miſſarũ ſolennia celebraturi ſumus, &c.* Vide ea quæ præcedunt & ſequuntur.

Gregorius 1.

Miſsæ qui adſunt non recedant antè cõmunionem & benedictionem.] Hoc ſuperiùs ex Cõcilio Agathenſi prohibitũ eſt, & ex canone Apoſtolorũ in vocabulo, Cõmunio, dixim', quia omnes debebãt cõmunicare, & extremã benedictionem præſtolari, ſed quia non eſt neceſſe tem eandẽ toties repetere, ad illa loca lectorẽ remittimus, & quod reſtat præſtamus. Sic ergò Cõcilium AVRELIANENSE I. can. 28. allegatur à Gratiano, De conſecr. diſt. 1. c. Cùm ad celebrandas, &c. *Cùm ad celebrandas Miſſas in Dei nomine conuenitur populus, non antè diſcedat, quàm Miſſa ſolennitas cõpleatur, & vbi Epiſcopus non fuerit benedictionẽ accipias Sacerdotis.* Hoc repetit AVRELIANENSE III. can. 28. *De Miſſis nullus laicorũ antè diſcedat, quàm Dominica dicatur oratio, & ſi Epiſcopus præſens fuerit eius benedictio expectetur.* Et Cõcilium COLONIENSE III. part. 7. c. 26. *Corripiendus eſt* (ait) *abuſus, quòd quidã poſt aſperſam aquã & ante Miſſa introitum exiũ faciunt, quidã poſt auditum, & non intellectũ Euangeliũ abeunt. Alij, poſteaquã Sacerdos dixit, Surſum corda, & gratias agamus, &c. Denique alij ſtatim poſt elenationẽ corporis & ſanguinis Dominici, non expectantes præcipuã Miſſa partẽ, quæ eſt cõmunio. Antiquiſſimus ergò Canon populo renouemorandus eſt, Omnes fideles, &c.* Eſt Canon Vrbani I. & habetur ſtatim initio diſtinct. 5. De cõſecrat. in Gratiano, ſed nihil ad rem. Verùm autumo aliud eſſe, quòd iam in dictione, Cõmunio, & Cõmunicare poſuimus. Eadem autem repetit Cõcilium AVGVSTENSE, cap. 28. vide ea quę præcedunt, & quæ ſequuntur.

Concilium Auguſtenſe.

Miſsa qua hora celebranda ſit.] In fine ſuperioris paginæ ex THELESPHORI decreto hoc expreſſum habes, cui ſubſcribit Concilium AVRELIANENSE III. can. 14. *De Miſſarũ* (ait) *ſolennitate in præcipuis dũtaxat ſolennitatibus id obſeruari debebis, vt hora 3. Miſſarũ celebratio in Dei nomine incohetur, quo faciliùs intra horas cõpetentes, ipſe officio expedito, ſacerdotes poſſint ad veſpertina officia, id eſt, in veſpertino tẽpore cõuenire, quia ſacerdotes veſpertinis officijs ab Eccleſia talibus præcipuè diebus nec decet deeſſe, nec cõuenit.* vide ea quæ ſup. diximus.

Theleſphorus 1.

Miſsæ ſacrificio qui intereſſe nõ debẽt.] Idem Cõcilium AVRELIANENSE III. can. 28. *Sacrificia verò matutina Miſſarũ, ſiue veſpertina, ne quis cum armis pertinẽtibus ad bellorum vſum ſpectet: quod qui fecerit, in ſacerdotis poteſtate conſiſtat, qualiter eius deſcriptione debeat caſtigari.* Vide etiã vocabulũ Arma, &c. Et Concilium NANNETENSE can. 1. & allegatur ab Iuone in Decretis li. 2. c. 122. *Statuimus* (ait) *vt Dominicis & feſtis diebus presbyteri antequã Miſſas celebrent plebẽ interrogent, ſi alterius parochianus in Eccleſia ſit, qui proprio contempto Presbytero ibi Miſſam velit audire, quẽ ſi inuenerint ſtatim ab Eccleſia eiciant, & ad ſuã parochiã redire cõpellant. Similiter interrogẽt ſi aliqui diſcordãtes ſint, qui inter ſe litem implacabilẽ habeãt, & ſi inuenti fuerint, ſtatim recõcilientur, & ſi renuerint pacẽ ſuſcipere, ab Eccleſia eiciatur, vſquequo ad charitatẽ redeant. Non enim poſſumus munus & oblationẽ ad altare offerre, donec prius fratri reconciliemur. His ita peractis ſacerdotes Miſſarũ ſolennia ritè peragam.* De his alibi diximus ſæpius. Vide Cõmunio, & Euchariſtia.

Concilium Agathenſe.

Cõcilium Aurelianẽſe 1. ſub Hormiſda 1. & Clodoueo rege.

Concilium Aurelianen. 3. ſub Vigilio 1.

Cõcilium Colonienſe 3. ex decreto de Cõſecrat. diſtin. 1.

Concilium Nannetenſe.

Miſsa peculiaris non celebretur, niſi ſuo

Concilium Salegunſtadienſe, ſub Henrico Imperat. 2.

tempore.] Conciliũ SALEGVNSTADIENSE ſub Benedicto VIII. can. 10. *Quidam laicorũ, & maximè matrona, habent in conſuetudine, vt per ſingulos dies audiant Euangeliũ, In principio erat verbũ, & Miſſas peculiares, hoc eſt, de S. Trinitate, aut de S. Michaële: & ideo ſancimus, vt hoc vlteriùs non fiat, niſi ſuo tẽpore, & niſi aliquis fideliũ audire velit pro reuerẽtia S. Trinitatis, non pro aliqua diuinatione: & ſi voluerint vt ſibi Miſſa cantẽtur, de eodẽ die audiant Miſſas, vel pro ſalute viuorũ, aut pro defunctis.* Hoc decretum allegat Concilium COLONIENSE III. ſub nomine Concilij Triburienſis, par. 2. c. 16. Sed non reperi illud inter decreta Concilij Triburienſis, ſed Salegunſtadienſis vt poſui. Hoc etiã deſumitur ex Gratiano, De conſecr. diſt. 1. Sic autẽ ait præfatum Colonienſe Concilium. *Mos inolenit non admodum improbandus, vt diebus Dominicis toto fermè anno officiũ Miſſa vel de ſacroſancta Trinitate, vel de Spiritu ſancto dicatur. Nobis ſatius videtur, vt quæ priſca Eccleſia ſingulis Dominicis peculiaria fecit obſeruentur. Quòd ſi illorũ loco alia vſurpãda erunt, videbitur, quod de reſurrectione Domini eſt, diei Dominico magis conuenire, quod dies illi potiſſimum reſurrectioni dedicata ſit. Neq; ignoramus, non abſq; cauſa in Concilio Triburienſi (* Salegunſtadienſi vt diximus ſaluo meliori iudicio *) ſtatutum ne propter Miſſas peculiares Miſſas quã de feria vocamus prætermittatur.* vide ſeq.

Concilium Colonienſe 3.

Miſſa ſine teſtibus non celebranda.] ANACLETVS I. epiſt. 1. ad omnes Epiſcopos & allegatur in parte à Gratiano, De conſecr. diſt. 1. cap. Epiſcopus, &c. *Deo (* ait *) ſacrificantes perfectè non debẽt vexari, ſed portari, cõſolari, atq; ab omnibus venerari. Ipſi autẽ quando Domino ſacrificãt non ſoli hoc agere debẽt, ſed teſtes ſecũ adhibeãt, vt Domino perfectè in ſacratis Deo ſacrificare locis probentur. Ait namq; authoritas legis diuinæ: vide ne offeras holocauſta in omni loco quæ videris, ſed in loco quẽ elegerit Dominus Deus tuus. Epiſcopus Deo ſacrificans teſtes, vt præfixũ eſt, ſecũ habeat, & plures quã alius Sacerdos. Sicut enim maioris honoris gradu fungitur, ſic maioris teſtimonio indiget. In ſolemnioribus quippè diebus aut ſeptẽ, aut quinque, aut tres diaconos, qui eius oculi dicũtur, & ſubdiaconos atq; reliquos miniſtros ſecũ habeat, qui ſacris induti veſtimẽtis in fröte & à tergo, & Preſbyteri è regione dextra lauaq; contrito corde, & humiliato ſpiritu ac prono ſtent vultu, cuſtodientes eũ à maleuolis hominibus, & cõſenſum eius prabeant ſacrificio.*

Anacletus 1.

Vide antiquũ ritũ celebrandi Miſſas, licet iam ſuperius ſatis abundè mõſtratus ſit. Deuter. 12.

Et SOTER I. vt allegat Gratianus, De conſecr. diſt. 1. c. Vt illud. & cauſa 7. q. 1. c. Illud. *Vt illud (* ait *) diuini oraculi monentis ſinguli præcaueant, quo ſcribitur: væ ſoli, quia cũ ceciderit non habet ſubleuantẽ. Sũmopere verẽdũ eſt nobis atq; cauendũ, ne horis illis atq; tẽporibus quibus Deo pſallitur vel ſacrificatur, vnicuique diuinis ſingulariter officijs inſiſtenti perniciosa paſſio, vel quilibet corporis inualitudo occurrat, qua aut corpus ſubito ſubrui faciat, aut mentẽ alienatione vel terrore confundat. Pro huiuſmodi ergò caſibus præcauendis neceſſariũ duximus inſtituere, vt vbi tẽporis vel loci ſine cleri copia ſuffragatur, habeat quiſquis ille canens Deo atq; ſacrificans poſt ſe vicini ſolaminis adiutorẽ, vt ſi aliquo caſu ille qui officia impleturus accedit turbatus fuerit, vel ad terrã elapſus, à tergo ſẽper habeat, qui eius vicẽ exequatur intrepidus, & officiũ inceptum adimpleat (conſuimus ergo conuenire, vt cũ à Sacerdotibus Miſſarum tẽpore ſacra myſteria conſecrantur, ſi ægritudinis accidat quilibet euẽtus, quo cœptũ nequeat expleri officium, ſit liberũ Epiſcopo vel Preſbytero vel alij, vt conſecrationem expleat officij cœpti. Non enim aliud ad ſupplementũ ciuitatis myſteriꝝ cõpetit, quam aut incipientis aut ſubſequẽtis explẽda benedictio Sacerdotis, quia nec perfecta videri poſſunt, niſi perfectionis ordine cõpleantur. Cum enim vnum ſimus omnes in Chriſto, nihil contrarium diuerſitas format, vbi efficaciam proſperitatis vnitas fides repræſentat. Quod etiã conſultũ cunctis ordinis clerici indultũ vel indultũ eſſe ſibi non ambigant, ſed, vt præmiſſum eſt in præcedentibus, ſtatim alij pro complemento ſuccedant. Ne tamen quod naturæ languoris cauſa conſulitur in præſumptionis perniciem conuertatur, nullus poſt cibum potumque ſine quodlibet minimũ ſumptum miſſas facere, nullúſq; abſque patentis moleſtiæ prouentu miniſter vel ſacerdos, cùm cœperit, imperfecta officia præſumat omninò relinquere. Si quis hæc temerarie præſumpſerit, excommunicationis ſententiam ſuſtinebit.* Vide seq.

Soter 1. Eccleſiaſt. 4.

Vide quia Toletanum repetitur eſſe decretũ licet Soteri Gratianus attribuat ad calcem huius decreti.

Sacerdos ſacrificãs ꝯ aliquo languore deficiat. vide & ſubſequẽti diſtinctione.

Hoc quoq; ſtatutum eſt, vt nullus preſbyterorũ Miſſarum ſolennia celebrare præſumat, niſi duobus præſentibus ſibique reſpondentibus, & ipſe tertius habeatur, quia cùm pluraliter ab eo dicitur, Dominus vobiſcum, & illud, orate pro me, aptiſſimè conuenit, vt & ipſius reſpõdeatur ſalutationi. Aduerte (Lector) quia hæc omnia de verbo ad verbũ replicat Cõciliũ TOLETANVM XI. can. 14. vnde quia nec in ſcriptis Soteris hæc reperi, forſam dixerim decreta eſſe prædicti Cõcilij, ſaluo meliori iudicio. Nó eſt autẽ opus præfati Cõcilij proferre decretum cùm omninò hũc ſit cõforme. Deniq; Cõcilium AQVISGRANENSE I. hoc idem repetit. Cõcilium MOGVNTINVM I. ſub Carolo Magno. can. 43. *Nullus Preſbyter, vt nobis videtur, ſolus Miſſam cantare valet rectè, quomodo enim dicet, Dominus vobiſcum, vel ſurſum corda admonebit habere, & alia multa his ſimilia, cùm alius nemo cum eo ſit, &c.* Et Cõcilium PARISIENSE III. lib 1. c. 48. prohibet, ne Presbyteri ſine miniſtris Miſſarum ſolennia petagant. *Non ſolitarius Dominici corporis & ſanguinis cõſecrator, quibus (*ait*) poterit dicere, Dominus vobiſcum, & à quo illi reſpondebitur, Et cum ſpiritu tuo: vel pro quibus ſupplicando Domino inter cætera, Memento Domine & omnium circunſtantium cùm nullus circunſtet? Quapropter hæc conſuetudo Presbyterorum ſi inualuit, amputetur, quia Apoſtolicæ & Eccleſiaſticæ authoritati refragatur: & ſi quis de cætero hanc definitionẽ tranſgreſſus fuerit, canonicæ correctioni ſubiaceat.* Et Concilium BASILEENSE ſeſs. 21. eadem repetit. Cõcilium COLONIENSE III. partis 2. c. 18. *Nec ſine magna ratione in Concilio Toletano* vndecimo vt ſuperiori pagina annotauimus cano. 14. quamuis alius dicat, Concilio Toletano VII cap. 2.) *conſtitutum ſit, vt habeat quiſque canens Deo atq; ſacrificans poſt ſe vicini ſolaminis adiutorem, vbi temporis loci ſine cleri copia ſuffragatur: Idque propter morbos & caſus diuerſos qui occurrere poſſunt, &c.* Quę precedẽti pagina ſub nomine Soteris I. appoſuimus, lege ergò. Hæc decreta iterũ repetit Concilium MOGVNTINVM IV. can. 54. & Cõciliũ TREVERENSE II. can. 10. ſed nõ opus eſt vt ea repetamus, quia nõ diuerſa ſanciũt, ſed cõformia. vide quod ſequitur.

Miſſas ieiunus celebret, vide alibi.

Hæc Gratianus de Conſecratio. diſtin. 1. c. Hoc quoque.

Concilium Toletanum 11.

Concilium Aquiſgranen. Concilium Moguntinũ 1.

Concilium Pariſienſe 3. ſub Ludouico & Lothario auguſtis.

Concilium Baſileenſe generale Cõcilium Coloniense 3.

Igitur vide quia non ſine cauſa decreti prædicti authorẽ fecimus non Soterem ſed Cõcilium Toletanum.

Concilium Moguntinũ 4. Concilium Treuerenſe 2.

Miſſam celebrans ſi languore aut morbo præoccupatus deficiat.] Hic repete & reuolue præcedentis annotationis decreta & præcipuè quod ex Sotere I. præcedenti pagina annotauimus, licet Concilij Toletani, vt diximus, vndecimi dicatur eſſe decretum. Hinc ſubſcribit TOLETANVM Concil. VII. can. 2. ſuprà à Cõcilio Coloniẽſi 3. in initio huĩ⁹ paginæ, vt quibuſdã placet, allegatũ, quod & allegat Gratian⁹ cau. 7. q. 1. c. Nihil, &c. *Nihil* inquit *cõtraordinis ſtatuũ temeritatis auſu præſumatur, neque illa quæ ſumma veneratione cenſetur vel minimo præſumptionis tactu ſolnantur, cùm ad hoc tãtum fieri iuſſa ſunt, ne interrupta neſcan-*

Concilium Toletanum 1.

tur, vel languoris prouentu robore ſalutis priuetur natura. Non ergò fragilitatis ſolum conſulitur humanæ, ſed etiam ſacro honori myſteriorum Dei prouida curatur ſolicitudine. Cenſuimus ergò conuenire, vt cùm à ſacerdotibus Miſſarum tempore ſancta myſteria conſecrantur, ſi egritudinis acciderit quilibet euentus, quo cœptum nequeat conſecrationis expleri myſterium, ſit liberum Epiſcopo vel presbytero alteri conſecrationem exequi efficij cœpti. Non enim aliud ad ſupplementum initiatis myſterijs competit, quam aut incipientis aut ſubſequentis completa benedictione ſacerdotis, quia nec perfecta videri poſſunt, niſi perfectionis ordine cõpleantur. Cùm enim ſimus omnes vnum in Chriſto, nihil contrarium diuerſitas formæ, vbi efficaciam proſperitatis vnitas fidei repræſentat. Quod etiam conſultum cuncti ordinis clerici indiuiduum eſſe ſibi non ambigant, ſed vt præmiſſum eſt præcedentibus libẽter alij pro complemento ſuccedãt. Ne tamen quod natura languoris cauſa conſulitur in præſumptionis perniciem conuertatur: nullus poſt cibum potumq; quemlibet minimum ſumptum Miſſas facere, nullus abſq; patentis prouentu moleſtiæ miniſter vel ſacerdos, cùm cœperit, imperfecta officia præſumat omninò relinquere. Si quis hæc temerare præſumpſerit, excommunicationis ſententiam ſuſtinebit. Vide quæ ante poſuimus, & quæ ſequuntur.

Rom. 12.

Miſſa non celebretur ſine Orario.] Orarium illud vocamus quod vulgari nomine ſtolam dicimus. Quod autẽ nec ſine alijs ſacerdotalibus indumentis Miſſa debeat celebrari ſæpius fit mẽtio, vt iam meminimus ex Patrum veterum libris. vide & in vocabulo, Veſtes ſacræ, & Vaſa, &c. & Orarium.

Miſſa non celebretur vbi Epiſcopus celebrauit.] Concilium VRBICVM, vt allegat Buchardus lib. 3. decret. cap. 226. *Nec in altari quo Miſſam Epiſcopus cantauit presbyter eo die Miſſam celebrare præſumat.* Hinc ſubſcribit, forſan tamen ante illud celebratum. Concilium ANTISSIODORENSE I. ſub Deuſdedit Papa I. can. 10. *Non licet (* ait *) ſuper vno altario in vna die duas Miſſas dicere, nec in altario vbi Epiſcopus Miſſas dixerit presbyter in illa die Miſſas dicat.* vide quod ſequitur.

Concilium Vrbicum non inuenitur in ordine cæterorũ in 4. tomis nec alia plura vt ſignauimus in alphabetica tabula. Concilium Antiſſiodorẽſe 1.

Miſſa non celebrãda tempore Concionis.] Illud diximus ſuperius prohibitum ex Concilio Colonienſi III. quod & cõfirmat Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 57. *Cùm Apoſtolus iubeat (* inquit *) omnia honeſtè & ſecundum ordinem fieri in Eccleſia citrà, tumultum, Statuimus & ordinamus, ne deinceps Concionis tempore, aut ſub ſolenni Miſſa alia ſpeciales Miſſæ celebrentur, ſed aut concionem aut ſolenne ſacrum præcedant, aut in aliud tempus differantur, ne populus in diuerſa diſtractus nulli ſacro aut Concioni ſatis intendat: quàm rem pro opportunitate cuiuſuis loci & temporis prælatorum diſcretioni relinquimus curandam.* Idem Cõcilium TREVERENSE II. repetit. cap. 10.

Concilium Mogunt. 4. 1. Corinth. 14.

Miſſa non vernacula lingua celebrãda.] Concilium TRIDENTINVM generale ſeſs. 22. quæ eſt 6. ſub Pio IV. cap. 8. *Et ſi Miſſa magnam contineat populi fidelis eruditionem, non tamen expedire viſum eſt Patribus vt vulgari lingua paſſim celebraretur. Quamobrem retento vbiq; cuiuſque Eccleſiæ antiquo, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ omnium Eccleſiarũ matre & magiſtra probato ritu, ne oues Chriſti eſuriant, nẽve paruuli panẽ petant & non ſit qui frangat eis, mandat S. Synodus Paſtoribus & ſingulis curã animarũ gerentibus vt frequẽter in Miſſarũ celebrationẽ vel per ſe, vel per alios ex his quæ in Miſſa leguntur aliquid exponãt, atq; inter cætera ſanctiſſimi huius ſacrificij myſterium aliquod declarẽt, diebus præſertim Do-*

Concilium Trẽuerenſe 2. Concilium Tridentinũ generale.

Treno 4.

A *minicis & feſtis.* Cur verò non ſit Miſſa vernacula lingua celebrãda, rationem reddit vir doctiſſimus & noſtri ſeculi ſplẽdor STANISLAVS HOSIVS, cap. 41. Cõfeſſionis Catholicę fidei Chriſtianæ in Cõcilio Petriconienſi, vbi de Euchariæ ſacramento copioſiſſimè diſſerit.

Stanislaus Hoſius.

Miſſa pro hæreticis non celebranda.] Licèt non ſit prohibitũ pro hæreticorũ cõuerſione orare, tamẽ vt ſpecialiter pro illis Miſſæ celebrẽtur prohibitum eſt, vt videbis repoſitum vocabulo, Hæreticus, &c.

Miſſæ nouæ ſeu primitiarum ſolẽnitas.] Concilium MOGVNTINVM IV. c. 60. *Dum à nouitijs ſacerdotibus ſacri primitiæ celebrantur, ſeriò*

B *mandamus choreas & omninò ſeculares põpas emittendas, & conuiuia non permittẽda, niſi inter paucos amicos, & ea ſobria tãtùm, & quæ ſine luxu in timore Domini ineantur.* Quam peſſimè hoc decretum conténatur ſatis patet, nec oportet verbis exprimere.

Concilium Mogunt. 4.

Miſſæ oſores Hæretici.] Iam pluribus in locis, videlicet in vocab. Euchariſtia, & Hęretici miſcuerunt ſacra prophanis, &c. oſtẽdimus ab initio naſcentis Eccleſiæ sẽper reuerendũ Miſſæ ſacrificiũ ab impijs hæreticis fuiſſe conculcatũ, cõceptũ & neglectũ, nec opus eſt vt rẽ eandẽ toties repetamus, cùm ſatis opportunè quilibet lector præcedentia reuoluens tolia poſſit veritatẽ noſce. Quã piè autẽ & doctè de hoc excellẽtiſſimo Miſſæ ſacrificio Io. CHRYSOSTOMVS loquatur homil.

C 5. in Matth. eum exponẽs illud Matth. 14. Quicũq; tetigerunt illũ ſalui facti ſunt, ſatis notũ eſt, & miror quomodo tã inſolẽtes ſint & obſcuris tenebris excæcati hæretici, vt quod omni tẽpore à S. Patribus tam reuerẽter cõmendatur & defenditur, audeant in vanũ impugnare. Nec enim vnquã præualere poterũt, cùm nõ ab homine, ſed à Deo hoc myſteriũ traditũ ſit, & firmatũ in ſecula permanſurũ. Nihil profuit, imò obfuit plurimũ Dioſcoro Alexandrino in contumeliã & deriſum ſacrificij Miſſæ multa effutijſſe, cuius cauſa vẽtilata eſt in generali Cõcilio CALCEDONENSI actio. 3. vbi & dãnatus & depoſitus eſt. In eodẽ Cõcilio actio.

D 10. habetur in cauſa Ibæ Epiſcopi Edeſſeni, quòd dũ memoriæ fieret S. martyrũ nõ eſt datũ vinum ad ſacrificiũ altaris ad ſanctificationem & populi diſtributionẽ, niſi omninò paululũ & hoc lutoſum & infectũ, & tẽpore quo erat vindemiatũ, vt ex hoc cogerentur qui deputati fuerãt miniſtrare de tabernis, & omninò infectos cõparare ſextarios, qui nec ſufficerent; intantũ vt hi qui ſanctũ corpus diſtribuebant, innuerãt ingredi eos, quia ſanguis nõ inueniretur illis bibẽtibus, & tũc ac sẽper habentibus diuerſum & mirabile vinũ. Deniq; de Miſſæ celebratione agitur, & actio. 11. eiuſdẽ Cõcilij in cauſa Baſſiani Epiſcopi, & in epiſtola EPISCOPORVM PONTI ad Leonẽ Auguſtũ, vbi narrãt

E quomodo Miſſã celebrãs ſanctiſſ. Proterius Alexandrinus Epiſcopus ab impijs occiſus eſt, cuius aliãs multoties meminimus. Referunt autẽ Hiſtoriographi plurimi, & ipſe PLATINA CREMONENSIS in vita Martini I. quòd Paulus Conſtãtinopolitanus Epiſcopus, inter alia ſcelera quæ aduerſus Chriſtũ & Eccleſiã excogitauit flagitia, quod nec aliquis alius adhuc præſũpſerat illicitè præſumere ſtuduit, & altare S. Sedis Apoſtolicæ, quod erat in domo Placidiæ, ſacratum in venerabili oraculo ſubuertẽs diripuit, prohibẽs ne adorãdã & immaculatã hoſtiã ſacerdotes Deo offerre valerẽt, nec cõionis ſacramẽta pcipere. Inſuper & ſacerdotes, qeũ putabãt de flagitio admouere, verberib. cęſos

Epiſcopi Ponti.

Platina Cremonenſis.

in exi

in exilium relegari iuſſit,& cuſtodiæ alios mancipari. Contra hunc coacta eſt LATERANENSIS SYNODVS Epiſcoporum 105. vt alibi diximus. Quantis verò furijs in tremendum Miſſæ ſacrificium inſurrexerint hæretici decantati Vvicleff, Huſs, Lutherus, Oecolãpadius, & nouiſſimè Caluinus, & Beza, iam experimur, & ex actis conſtat Concilij CONSTANTIENSIS, vbi damnantur memorati Vvicleff, & Huſs, & ex actis Cõcilij SENONENSIS decret. 10. & ex actis Concilij TRIDENTINI, vbi omnium Patrum ſententia & iudicio hæreticorum liuor excutitur, & veritas integra in ſuo robore confirmatur. Verùm vide in in locis ſuperius annotatis.

Lateranenſis ſynodus ſub Martino I.

Concilium Conſtantienſe.

Concilium Senonenſe. Concilium Tridentinum.

Miſſæ ſacrificij ſeu Euchariſtiæ inſtitutionis ſolennitas. Decreueram hoc fragmentum addere ad calcem vocabuli Euchariſtiæ, in memoriã inſtitutæ ſolennitatis quæ per orbẽ iam feſtiuis gaudijs recolitur, verùm quia alijs intenti ex obliuione omiſimus, hic ſupplẽdũ curauimus, quamuis rectius alteri vocabulo cõueniret, quàm huic. Ignoſcendum autẽ mihi eſt, quia quãdoque enim bonus dormitat Homerus. Feſtiuitas autem hæc (vt omnes norunt) inſtituta eſt ab VRBANO IV. ſicut THOMAS AQVINAS, cui & cõponendi officij prouincia cõmiſſa eadẽ die in Eccleſia decantandi, recenſet, & teſtatur PLATINA CREMONENSIS in eiuſdẽ Pontificis vita. Poſteà hæc ſolennitas iterum per totũ orbẽ celebrari inſtituta eſt in generali Concilio VIENNENSI ſub Clemente V. vt habetur inſertum in clementinis tit. 15. De reliq. & vene. ſanct. Et magnis illuſtratur indulgẽtijs tam à præfato Pontifice, quàm à prædicto Concilio. Confirmata eſt & ab EVGENIO IV. iterum indulgentijs renouatis quas prius Vrbanus IV. conceſſerat, & inſtitutum ab eo eſt, vt in Eccleſia in matutinalibus lectionibus recitarentur, vt habes inſertum in appendice Cõcilij Baſileenſis. Illam feſtiuitatem MARTINVS V. iterum confirmauit, & indulgentias multiplicauit vltrà eas quas Vrbanus cõceſſerat, quas duplicauit nihilominus his qui proceſſioni intererũt, in qua viuificum ſacramentum iuxta ritũ Eccleſiæ in dicto feſto defertur, & qui tẽpore octauarum Miſſam celebrauerint aut celebrãti aſſiterint: nec non qui in eodem feſto communicauerint cẽtum dies indulgentiarum relaxat, nec non etiam illis qui dum corpus dominicum cõmunicandum defertur infirmis, illud cùm incenſo luminari præcedendo vel ſequendo venerarentur, ſimiliter cẽtum. Idem etiam Pontifex Martinus V. authorite Apoſtolica conceſſit, vt in feſto & diebus octauarũ huius diei in terris & locis Eccleſiaſtico quauis authoritate ſuppoſitis interdicto pulſatis cãpanis, ianuis apertis & alta voce, excõmunicatis prorſus excluſis, ſed interdictis, vt citius recõciliari ſtuderẽt, admiſſis, & illis qui causã vel occaſionẽ huiuſmodi interdicto dediſſẽt altari tũc nullatenus appropinquãtibus, Miſſæ & officia diuina licitè celebrari poſſint. Has indulgẽtias etiam EVGENIVS IV. prædictus renouauit, & publicari iuſſit Dominica præcedente eiuſmodi feſtum per omnes Eccleſias, vt habetur in medio appendicis Concilij Baſileenſis. De hac etiã ſolennitate & deportatione corporis Chriſti in ſolenni eiuſdem diei proceſſione, ſic Patres Cõcilij TRIDENTINI ſeſs. 13. quæ fuit 3. ſub Iulio III. c. 5. loquũtur: *Declarat ſancta Synodus pie & religioſè admodũ in Eccleſiam Dei inductum fuiſſe hunc morem, vt ſingulis annis peculiari quadã & feſto die præcelſum hoc & venerabile ſacramentũ ſingulari veneratione ac ſolennitate celebraretur, vtq; in proceſſionibus reuerenter & honorificè illud per vias & loca publica circũferretur. Æquiſſimum eſt enim ſacros aliquos ſtatutos eſſe dies, cùm Chriſtiani omnes ſingulari ac rara quadam ſignificatione gratos & memores teſtentur animos erga communem Dominum & redemptorem, pro tam ineffabili & plane diuino beneficio, quo mortis eius victoria & triumphus repræſentatur: ac ſic quidem oportuit victricem veritatem de mendacio & hæreſi triumphum agere, vt eius aduerſarij in cõſpectu tanti ſplẽdoris, & in tãta vniuerſa Eccleſiæ lætitia poſiti vel debilitati & fracti tabeſcant, vel pudore affecti & confuſi aliquando reſipiſcant.* Multas eiuſmodi proceſſiones ſolenniter factas legimus à Principibus Chriſtianis cõtra hæreticorũ imminẽtes inſultus, à Carolo Imp. V. anno Domini 1529. Auguſtæ, à Francisco I. Francorũ Rege anno 1534. & nouiſſimè diebus iſtis à Carolo IX. anno 1569. dum ab Hugoniſtis Pictauorum vrbs obſideretur: & celebrior omnibus reliquis hæc fuit, quia omnium ſanctorũ corpora ac reliquiæ deportatæ ſunt ipſo die ſolenni S. Michaëlis Pariſijs, & die 3. Octob. ſequenti, victoriã perpetua dignã memoria de Hugoniſtis obtinuit propè caſtrum Moncontorum, vbi narrantur ad 15. millia hominum hæreticorũ occubuiſſe, Deo ita facto propitio & deuotionem populi ſpectante. Hæc alibi.

Solennes proceſſiones recenſetur.

Vrbanus 4. Thomas Aquinas.

Platina Cremonenſis.

Concilium Viennenſe generale.

Eugenius 4.

Martinus 5.

Immenſa priuilegia.

Concilium Tridentinum generale.

MONACHVS.

Monachorum origo, inſtitutum, profeſſio, defenditur. De Monachorum origine, quẽ ab Helia deducũt plurimi, eo quòd legitur ille & Heliſeus Prophetarũ greges & turbas aggregaſſe, nil attinet dicere, volumus tantùm monaſticæ vitæ inſtitutũ ab Euangelicis temporibus & primis Chriſtianæ fidei rudimẽtis demõſtrare, omittentes, quidem, quod exprimitur in actibus Apoſtolorum de antiquis Chriſtianis, qui in communitate viuebant, hoc inſtitutum obſeruarunt omnes qui vſque ad Baſilium & Auguſtinum atque Benedictum, quia hi ſunt qui primi regulas monachorum ediderũt ex Apoſtolicis fontibus hauſtentes præcepta quæ in his regulis continentur: quamuis & Antonium Magnũ arq; reliquos Abbates non ignoremus Monachorũ gregibus præfuiſſe, quibus & præcepta vitæ atque regulam diſciplinæ non dubiũ eſt condidiſſe, verùm ſicut ex Cõcilio MELDENSI can. 9. conſtat, Ordo monaſticus à Deo inſpiratus eſt, vt ab ipſis Apoſtolis fũdatus, & à nominatiſſimis ac ſanctiſſimis Patribus excultus, ſicut & cõfirmat Concilium COLONIENSE III. c. 1. par. 10. vt autem hoc teſtimonijs antiquorũ Patrũ demonſtremus, in mediũ procedat DIONYSIVS AREOPAGITA lib. Eccleſ. hierarc. par. 1. c. 6. vbi poſtquã de ſacris ordinibus, ſcilicet de Põtifice, Sacerdote, Diacono, & cæteris, de quib. ſuis locis diximus, ad vltimũ ſic fatur: *Porrò initiandorum omnium excellentior ac ſublimior ordo monachorum eſt, ſancta diſtinctio expiatione omni tota virtute atque exactiſſima ſuarum operationum caſtitate mundata, omnis item (quantũ licet ſibi inſpicere) ſacra operationis ſpiritualiter ſpeculatrix & particeps ſacta, Pontificũq; cõſummãtibus virtutibus tradita, quorũ diuinis ſplendoribus & Pontificalibus traditionibus cõſpecta, pro ordine ſuo ſanctorũ myſteriorum ſacrificia ediſcens, à ſacra eorum ſcientia ad exactiſſimam perfectionem diuina ratione ſubuehitur. Vnde ſancti præceptores noſtri diuinis eos appellationibus ſunt proſequuti, partim Therapeutas, id eſt, cultores, à ſincero Dei famulatu atque cultu;*

De Monaſticæ vitæ Origine & inſtituto latinis Robertus Cœnalis, in libro ſuo de Cœlibatu pertractat.

Cõcilium Malden ſe.

Concilium Coloniense 3.

Dionyſius Areopagita.

Attende hic depictam formam conſecrãdi Monachos & vouendi diuinis cultibus.

partim

Digitized by Google

Vide Monachi nomen & nominis Etymũ.

partim monachos, ab individua & ſingulari vita appellantes, vt quæ illos ſanctis diuiſibilium complicationibus in diuinam & Deo gratam monendam perfectionem promoueat. Idcircò & perficientem eis indulſit gratiam diuina ſanctio, cóſque conſecrante quadam inuocatione dignata eſt, non Pontificali quidẽ (illa enim ſolis in Sacerdotibus ordinibus fit) ſed Sacerdotali planè, & quæ ab honeſtiſſimis Sacerdotibus ſecundo in loco à Pontificali functionem peragitur. Tum parte 2. cap. 6. myſteriũ monaſticæ conſummationis perſtringens idem Dionyſius. *Stat* (inquit) *Sacerdos antè ſacrum altare monaſticam imprecationem pſallens: ille autem poſt ſacerdotem aſtat, non vtrumque ponens genu, non alterum, non habens impoſita ſacra eloquia capiti. Verùm ſolum Sacerdoti aſtanti myſticam ſuper illum inuocationẽ proſequenti. Ea verò finita, Sacerdos ad eum accedens interrogat primum, an renunciet diuiſibilibus omnibus, non ſolum vitis, verùm imaginibus quoque ac phantaſijs: Deinde exponit illi perfectiſſimã vitam, illud apertè conteſtans oportere illum medio longè antecellere. Vbi verò ille omnia iſta intentè promiſerit, conſignans eum crucis ſigno tondet, trinas diuinæ beatitudinis perſonas inclamans, exuítque veſte omni aliam induit, & cum ſanctis aliis, qui aſtant, viris ipſum ſalutans diuinorum myſteriorum participem efficit, &c.* Hæc autem omnia ille cõſequentur myſticis ſenſibus exponit. Tonſuram quidem criniũ vitam mundiſſimam iudicare aſſerit, & nulla figura fugatam, & quæ nullis fictis coloribus inductis animi deformitatẽ exornet, ſed ipſa in ſe ipſa non humanis venuſtatibus, ſed ſingularibus & vnicis ad Dei exactiſſimam ſimilitudinẽ properet. Prioris autem veſtis poſitio, alterius aſſumptio, migrationem illam à media vita (ſacra licet) ad perfectiorem ſignificat, ſicut in diuina regeneratione promotionem indicabat à purgata vita ad contemplantem illuminantémque habitum illa veſtis candentis immutatio, &c. Porrò ne ille ſolus ſit teſtis etiam huiuſce monaſtici inſtituti & profeſſionis ampliſſimè meminit PHILO IVDÆVS libro eo, quem de vita cõtemplatiua, ſiue de Supplicum virtutibus inſcripſit, ſicut & teſtatur Euſebus Cæſarienſis lib. 2. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, c. 16. & 17. vbi & eiuſdem Philonis verba recenſet, de quo ſequenti pagina dicetur. Ex libro autem ipſo Philonis decerpſimus, quę hic annectim°, ne videatur fraus aut deceptio eſſe in verborum productionibus. Ille ergò non longè ab initio præfati libelli, vbi de varijs generibus hominum diſſeruit, qui Deos & idola colunt, & bruta animalia venerantur, ſic infert. *At illud* (ait) *hominum genus Therapeuticum ſemper in contemplatione diuinitatis proficiet, etiam ſole hoc ſenſibili praterito, nec vnquam ſuum ordinem deſeret, tendentem ad fœlicitatem perfectiſſimam. Hunc vitæ inſtituto qui ſe addicunt, non ex more aut rogati id faciunt, ſed amore correpti rerum cœleſtium, & quaſi furore diuino perciti, donec ad contemplationem illam deſideratiſſimam perueniant. Deinde præ immortalis beatæq; vitæ cupidine quaſi iam hac mortali defuncti, facultates ſuas relinquunt, liberis aut cognatis vltrò eis poſſeſſione cedendo, atque etiam ſocijs & amicis, ſi cognati deſint. Oportet enim, vt qui perſpicaces diuitias adeptus eſt, cæcas illas relinquat mentibus cæcutientibus, &c.* Et paulò infrà: *Relictis igitur facultatibus & auocamentis omnibus fugiunt ſine reſpectu fratrũ, liberorum, parentum, vxorumq;, & deſerũt numeroſas cognationes, ſocietates, amicitias, ipſas denique patrias, in quibus geniti educatiq; ſunt; quandoquidem conſuetudo magnum momentum habet ad allectandos animos. Demigrant autem non in* A *aliam ciuitatem, ſicut ſerui qui ſe vendi heris alijs impetrant miſeri, vt qui ſeruitutem mutant non effugiunt. (Quenis enim ciuitas vel optimis ornata legibus plena eſt tumultu plurimo, quam nemo ſapientiæ ſectator fuſtineat) ſed extra mœnia degunt in hortis aut villis ſolitarijs amantes ſolitudinem non hominum odio, ſed ad cauendas congreſſus cum diſſimilibus, quos ſciũt moribus bonis officere. Hoc genus reperitur in multis orbis regionibus, meritò, vt abſoluta probitatis receptũ à Græcis atque barbaris, maxima tamen in Ægypto frequentatur per præfecturas ſingulas, præſertim circum Alexandriam, &c.* Et infrà: *Singuli autem habent ſacras ædiculas, quæ ſemnea vocãt ſiue Monaſteria, vbi ſolitarij ſanctæ vitæ myſterijs dant operam, nec cibi potúſve quicquam eo inferunt, aliúdve in vſum corporis,* B *ſed legem tantùm & prophetarum oracula diuinitus prodita, hymnoſq;, & quadã alia pietati ſcientiaq; promouendæ vtilia. Itaque perpetuam habent Dei memoriam, vt ne in ſomnis quidẽ aliud eis obuerſetur, quam imagines diuinarum pulchritudinum, & ſunt in his qui ſomniando produnt præclaras ſacræ philoſophiæ ſententias.* Atque vbi de eorum conuerſatione locutus eſt, etiam mulierum monialium mẽtionem facit, vt dicemus infrà in dictione, Monialis, &c. Subdit autem: *Temperantia tanquam fundamento in anima iacto, virtutes cæteras ſuperſtruunt, nec cibum nec potum quiſquam ſumit ante ſolis occaſum, quod ſapientiæ ſtudium luci conuenire iudicent, tenebris verò curam corporis:* C *& ideò totos dies alteri, alteri verò exiguam noctis partem tribuunt. Nonnulli ex his vix tertio quoq; die famem ſentiunt, attenti magis ad diſciplinarum ſcientiam; nec deſunt qui prælautè arrepti epulo ſapientiæ copioſæ præbentis ſua placita, perdurãt duplam eius temporis, & vix ſexto die deguſtant cibũ neceſſariũ aſſueti ſicut cicadæ rore viuere, canticis opinor ſolantes inediam: ſeptimam verò diem, vt feſtum ſacratumq; honore dignantur eximio, quo poſt curam animi corpus quoq; reficiunt, ſicut iumenta relaxantes laborem continuum. In cibatu vtuntur pane ſimplici, ſal vicem ſupplet obſonij, qui delicatiores ſunt hyſſopum pro condimento adiiciunt, potum è fluentis hauriunt, ædiculas autem habent incultas, & extẽporaneas fuſtas* D *ad præſentem vſum tantummodo. In veſte autẽ eadem apparet ſimplicitas, ad arcendos calores & frigora, pro pellicijs craſſa tunica in hyeme, æſtate verò exomis, aut interula linea: in vniuerſum enim exercent modeſtiam,* & cætera multa quæ ſequuntur, lege autem, & ſi non habes Philonem, vide EVSEBIVM CÆSARIENSEM lib. 2. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, c. 16. 17. & 18. ac reliquis, vbi & Philonis verba profert, & eũdem Philonem ſcribit tempore Claudij Imperatoris Romam adiſſe, & Petrum Apoſtolum vidiſſe, atque eius adhæſiſſe veſtigijs & alloquijs. Monachorum quoque ſui temporis meminit IVSTINVS MARTYR quæſtione 21. ad Orthodoxos, cóſque caſtitate profeſſos & omnes voluptates auerſatos deſcribit: Sed & CLEMENS I. E Inſtituti monachorum meminit epiſtola 5. ad diſcipulos Hieroſolymorum. *Communis vita* (ait) *omnibus neceſſaria eſt, & maximè his qui Deo militare cupiunt, & vita Apoſtolorũ eorumq; diſcipulorũ imitari volunt. Communis enim vſus omnium quæ ſunt in hoc mundo omnibus eſſe hominibus debuit, ſed per iniquitatem alius hoc ſuũ eſſe dixit, & alius illud, & ſic inter mortales factæ diuiſio eſt, &c.* Vide ſuprà, Communitas, &c. Deniq; GREGORIVS NAZIANZENVS oratione 18. in B. Athanaſium, Monachorum priſcorum in partibus Ægypti commorantium, ſicut & Philo meminit. *Sacris* (inquit) *& diuinis per Ægyptum monaſteriis ſeipſum*

Profeſſio antiqua Monachorum, & conſecratio eorundem.

Vide votũ paupertatis & proprietatis abnegatæ.

Vide tonſuram Monachorum.

Quid tonſura ſignificet.

Ecce quomodo veſtẽ exuebant vt monaſticã aſſumerent, vide etiam ſupra Habitus, &c.

Philo Iudæus.

Euſebius.

Scribit fideliſſimè Philo Monachorum ſub Marco Euãgeliſta cõgregatorum vitam, mores & inſtitutum, attende ergò non nouum eſſe aut recens Monaſticum inſtitutum.

Optima ſententia.

Monaſteriorũ erigendorũ antiquiſſimus & probatiſſimus vſus.

Cantuum Eccleſiaſticorum vſus.

Conſidera leiunia & abſtinentiam Monachorum priſcorum immitabilem.

Dominicę diei celebritas.

Euſebius Cæſarienſis.

Philo Petro Apoſtolo cognitus & gratus.

Iuſtinus Martyr.

Votum caſtitatis.

Gregorius Nazianzenus

Digitized by Google

obſerens,illis tradidit hominibus,qui ſe à mundo ſeparauerunt,& ſolitudinẽ amantes Deo viuunt magis quàm cuncta alia quæ circumuertuntur corporibus. Quidam enim penitus ſolitariam & incommixtam agũt vitam, ſolùm cùm ſemetipſis & Deo loquentes, & vnum hunc decorem ſcientes,quòd in heremo eſſe cognoſcuntur. Alij autem dilectionis legem cõmunione amant,ſolitary pariter & mixti.Alijs quidem hominibus mortui, nec non negotijs,quæ in medio verſantur,rotant,ac rotãtur,noſque labilibus ludunt mutationibus,inuicem ſe decorantes ac virtutem aſſidua additione augentes. Idem oratione 9.in funere ſororis ſuæ gorgoniæ de monachorum exercitijs diſſerit. De origine porrò Monachorum priſcorũ multis in locis HIERONYMVS STRIDONENSIS tractat,& potiſſimum epiſtola ad Ruſticum monachum de viuendi forma, quæ incipit: Nihil Chriſtiano fœlicius. lege ſi placet.Item & in initio vitæ Pauli Heremitæ, quæ incipit: inter multos ſæpè dubitatum eſt à quo potiſſimũ monachorũ hæremus habitari cœpta ſit.Item & in Epitaphio Nepotiani,& in multis alijs locis. Sed & monaſtici inſtituti, quod à primæuis annis congrue obſeruatum ſit teſtatur ATHANASIVS ALEXANDRINVS in vita Anthonij heremitæ,vbi inter cætera ſic loquitur: *Erant* (ait) *in monte monaſteria,tanquam tabernacula plena diuinis choris pſallentium,& gentium,orantium,tantumq; ieiunandi & vigiliarum ardorem cunctorũ mentibus ſeruo eius affiauerat,vt futuræ ſpei auiditate ad charitatẽ mutuã,& miſericordias indigentibus exhibendas iungi ſtudio laborarent; qui infinitam regionem quandam oppidum à mundana conuerſatione ſeiunctum, plenum pietatis & iuſtitiæ videbantur incolere. Quis tantum monachorũ agmen aſpiciẽs,quis virilem illum concordiæ cætũ cernens,in quo nullus nocens,nulla detractio ſuſurronis,ſed multitudo abſtinentium, & certamen officiorum erat,non in hanc ſtatim erumperet vocẽ: Quàm bona domus tua Iacob tabernacula tua Iſrael? &c.* Deniq; per totã illã hiſtoriã diuerſorum monachorũ meminit,& eorũ ſummè miratur inſtitutũ, propoſitũ & profeſſionis votũ. BASILIVS MAGNVS ſermone De inſtitutione monachorũ,vt habes tomo 2.operum eius,vbi illorum viuendi formã deſcribit,ſic exorditur. *Monachorum vitæ ratio* (ait *vnum ſibi tantummodo propoſitum habet animæ ſalutem,& quidquid prodeſſe ad eum finem poteſt,&c.* Et in eodem tomo 2.ſermone de Aſceſi, ſic loquitur: *Monachũ oportet cùm primis nihil in vita quod iuris ſui proprium ſit poſſidere, corpus quietum,habitum non ſordentem, ſed honeſtum vocem moderatam,ſermone compoſitum habere in cibo, potioneq; minimè turbulentum eſſe.ſed datumq; potius & grauem,&c.*& multa alia quæ proſequitur monachis apprimè neceſſaria. His Baſilius etiam,vt teſtatur AMPHILOCHIVS ICONII in eius vita, regulã & formã viuẽdi dictauit,& numerum infinitũ aggregauit.Hoc & GREGORIVS PRESBYTER in vita Gregorij Nazianzeni teſtatur. *Vna* (inquit) *agebant ac virtutem conuerſatione mutua adaugebãt,exercitationiſq; leges Deo acceptis exercitatoribus & qui mundum reliquiſſent,conſtituebant,&c.* Similiter & de Monachis tẽporis illius copioſè loquitur ille magnus EPHREM EDESSENVS vel Ediſſenus Diaconus,in excellentiſſimo illo ſermone De vita & exercitatione monaſtica, qui immediatè ſequitur tractatum eius de Iudicio & reſurrectione,interprete Ambroſio Camaldulẽſi,ſicq; incipit: *Dolor me in verba cõpellit,& indignitas mea vt taceam imperat,&c.* Hoc in ſermone tẽporem corripit monachorũ, qui tunc temporis

A viuebant, & feruorem priſcorum Monachorum atq; ſanctitatẽ mirè extollit,ſicut ex lectura eiuſdem facilè colligitur. Sub his temporibus florebat IOANNES CLIMACHVS Abbas montis Sinai,qui congregauit multitudinẽ monachorum infinitã, quibus & libellum De 30.ſcalæ cœleſtis gradibus compoſuit,vbi diſertè monaſticæ inſtitutionis,& vitæ perfectionẽ deſcribit. Sic & EVSEBIVS EMISSENVS decẽ homilijs monachos ſui temporis ad vitæ puritatem & perfectionem ſolicitè direxit.Meminit & monachorũ priſci tẽporis IOAN. CHRYSOSTOMVS homil.56. in Matth.exponens illud: Venturus eſt Filius hominis in gloria patris ſui, & tunc reddet vnicuiq; ſecundum opera ſua,&c. *Non* (inquit) *orbis euerſio, & cõmunis mors nobis imminet, ſed aterna ſupplicia, & ignis inextinguibilis intentatur. Quare illos monachos qui heremum habitant,& aliorum multorũ cauſa, & maximè propter hac verba & laudo & admiror: nam illi poſt prandium, imò verò poſt cœnam;prandiũ enim penitus ignorant,quia videlicet certiores ſunt,lucius & ieiuny præſens tempus hoc eſſe. Poſt cœnã igitur quoſdam gratiarum actionis hymnos ad Deum dicentes,huius etiam vocis meminerunt;ſed ſi placet vniuerſum ſacratiſſimum illum cantum vobis exponam. Benedictus Deus qui me paſcis à iuuentute mea, qui omni carni cibum prabes,reple lætitia & gaudio corda noſtra, vt ſemper ſatis habentes ad omne opus bonum abundemus,&c.* Vbi autẽ reliqua proſequutus eſt. *Si autẽ illi* (ait) *qui ieiunando,humi dormiendo,vigilando,cilicium induendo,milleq; alijs ſeipſos caſtigãt, hac etiam admonitione indigent, quando nos moderate ac probè viuemus,quibus menſa mille naufragijs referta proponuntur,qui nec in principio manducandi, nec in fine adorationem nos conuertimus?* reliqua lege.Idem iterum homil.69.in Matth.exponens illud:Quærentes eum tenere timuerunt turbas, &c. *Quid enim* (ait) *præſentium rerum iocundum eſt?quid verò voluptuoſum? liberius enim vos hodierno alloqui die conſtituti.Ferte igitur obſecro,vt facilè videatis monachorum & crucifixorũ vitã,quæ oneroſior vobis ac moleſtior ſolet videri, multo tenera ac molli,& flexibili iucundiorem eſſe.Huius rei veſtipſos audeo teſtes citare, qui in periculis nonnunquã veſtris,ne in calamitates & erumnas incidatis mortem optatis,& illos qui in montibus & ſpeluncis degunt,quos cælibem vitã & minimè negotioſam viuunt,beatos verè ac ex animo appellatis: quod eos qui in otio vitã agentes,in ſcena & orcheſtra diem & noctẽ peragũt,feciſſe nonnunquam non ignoro.* Verùm lege ſi placet quod ſequitur, ſufficit tibi locum prænotaſſe. Similiter & Monaſtici inſtituti meminit EPIPHANIVS CYPRI lib.3. contra hæreſes,hæreſi 80.contra Maſſalianos,Martyrianos,&c. *Quemadmodum* (ait) *etiam in ſingulis monaſteryis,tum in Ægyptiorũ regione,tum in alijs omnibus ſic laborant ad inſtitiã,velut apis in manibus quidem habens ceram opificij, in ore verò guttas mellis, cum propria hymni ſera voce vniuerſorum Dominum iuxta propriũ ſenſum laudat,&c.* Idẽ ad calcẽ librorum cõtra hæreſes in cõpendiaria doctrina de fide Catholica,recenſens traditiones Eccleſiaſticas & rationem harũ reddens,ſic etiam monachatus inter cætera meminit. *Et primùm quidẽ* (ait) *velut crepido,& vt ita dicam fundamentum in ipſa eſt virginitas, quæ exercetur & ſeruatur à multis & glorificatur,Sequitur autem ad eãdem virginitatẽ ſoliudo, apud pleroſq; vtriuſq; ſexus ſolitariã vitã degentes,&c.* Sed & IOANNES CASSIANVS antiquiſſimus ſcriptor ſatis monachorũ nobis inſtitutum probatiſsimum reliquit libris illis de inſtitutis cœ-

nobiorum

Hieronymus Stridonenſis.

Athanaſius Alexandrinus.

Baſilius Magn.

Vide Paupertatis votum, & proprietatis abnegationem in monachis antiquis.

Amphilochius Iconij.

Gregorius Presbyter.

Ephrem Edeſſenus.

Ioannes Climacus.

Euſebius Emiſſenus.

Ioannes Chryſoſtomus.

Matth. 6.

Vide quàm pulchrè depingit & admiratur Monachorum inſtitutũ & vitam.

Matth.21.

Vide quam pulchrè loquitur carnalibus mẽtibus, qui Monachorum vitam, quia non poſſunt imitari,imò nolunt, verbis exaſperant.

Cælibem vitã ducebant Monachi antiqui, ò hæretici.

Epiphanius Cypri.

Monaſteria laborãtium ſuis manibus.

Ioannes Caſſianus.

nobiorum editis, vbi omniũ votorũ quę emittũt monachi rationẽ reddit, atq; eorum viuendi normam ita ſcitè depingit, vt illos æſtimem noctuis tenebroſiores, qui huic monaſtico viuendi modo detrahunt, & inuentitium fingunt ſtatum monachorũ. Similiter & PALLADIVS CAPPADOCIAE Epiſcopus vitam monachorum excellenter deſcripſit, vt cunctis ſatis eſt notum. His & ſuffragatur innumeris in locis NICEPHORVS CALLISTVS, & præcipuè lib. 9. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, c. 14. De Tabenneſiorum monachorũ loquẽs, (quorum dux Pachomius fuit vitæ inſtituto) & duobus Macharijs & alijs quãplurimis, vbi & illos monachos diuerſum à ſecularibus habitũ geſtaſſe deſcribit, ſicut diximus in vocabulo, Habitus. Similiter & SOCRATES HISTORIO. lib. 4. Hiſtoriæ Eccleſiaſt. c. 23 eorũdem monachorũ facit mentionem, & eorum vitam deſcribit. SOZOMENVS SALAMINIVS etiam lib. 3. c. 14. & lib. 6. c. 34. refert Monachorum ſanctitatem plurimos ex gẽtilibus ad Chriſtianiſmũ perduxiſſe. Et THEODORETVS CYRENSIS lib. 4. cap. 28. Hiſtoriæ Eccleſiaſticę monachorũ ſolitudinis calcidis & aliorũ meminit. Lege apud NICEPHORVM etiam præfatum illorum vitam & viuendi ordinẽ, lib. 11. c. 41. & 42. & alijs in locis. Sed quid vltrà progrediar cùm nullus eat inficias, qui ſinceri ſit pectoris, ab ipſis Apoſtolis, vt oſtendimus, monaſtici inſtituti formam deriuatam? habes inſuper Monachorum Lyrinenſium à CÆSARIO ARELATENSI in ſermonibus plurimis deſcriptam, quibus omne cõplectitur ſtudiũ, quo etiam à modernis habetur in vſu monachis, votorũ ſcilicet emiſſionem, ieiuniorũ obſeruationem, pſallendi diſciplinam, & viuendi formam. Lege ſi vacat Et SEVERVS SVLPITIVS lib. 1. Vitæ beati Martini, illum diuerſa conſtruxiſſe monaſteria, & illic diuerſos monachos congregaſſe deſcribit, qui viuebant in communi, nec ſuum quiſquã aliquid eſſe dicebat, quibus rarus extra cellã egreſſus, & abſtinentia ſingularis inerat. Multis iam locis diximus, quia ex talibus cõgregationibus ſæpius Epiſcopi petebantur. Demq; vt finem narrationi imponamus doctiſſimus ille & decantatiſſimus PSELLVS oratione Eucomiaſtica in Simeonem Metaphraſtem, ait: *Gloriosa* (inquit) *sunt quidem certamina quæ susceptæ fuerunt à Martyribus aduersus inimicos, partim aperte, partim obscure. Quidni enim, cùm fuerit eorum præclara fiducia, & mens inexpugnabilis, & interruptos fuisse eorum habitus, & neglexisse naturã, & telorũ sectiones & ejectiones, & postremo vitæ contemptus? His autem nihilominus refulsit vita quoq; monastica exercitationis. Nam hic quoq; est carnis consumptio, & delitiæ, non se dedere deliciis, in his in quibus non oportet & à mundo separari, & ad Deum cum ipsis cuolare corporibus, & innatis resistere afflictionibus, & hic quæ à malis spiritibus affluunt extrinsecus. Est ergo amborum præclara vita, & olim quidem fuerit & erit rursus, sed non clarè interim fuerat cognita eorum hic remuneratio, sed arcani quidẽ libri, quos multis in eorum restitutione legent Angeli, accuratè monimenta continent eorum martyrij & exercitationis, &c.* Luppus Abbas Ferrarienſis qui floruit temporibus Caroli Calui circa annum 843. epiſtola 29. quæ eſt ad Guenilonem Epiſcopum Senonum, poſtquam licitam diſputauit abiectionem paſtoralis curæ, vt in paupertate Deo ſeruiatur in monaſterio, ita in vitæ monaſticæ prorumpit encomium: *Cæterum* (ait) *vt mea & multorum fert opinio, nullus intra sanctam Ecclesiam ordo est, vbi certius promereri dominum fidelis anima possit, quàm si monastica disciplina studeat propositum integrè obseruare, &c.* Plura quidem ex ſequentibus diſtinctionibus perdiſces, lege ergò.

Palladius Cappadocæ.

Nicephorus Calliſtus.

Socrates Hiſtoriographus.

Sozomenus Salaminius.

Theodoretus Cyrenſis.

Nicephorus.

Cæſarius Arelatenſis.

Seuerus Sulpitius.

Pſellus Græcus hunc Micliælem Pſellũ vocant quidam.

Vide quis comparat Martyrij bus Monachorum vitam.

Monachorum profeſsionis vſus & forma.] Superiori diſtinctione ſatis oſtenſum eſt quod antiquitus Monachi profeſſionem emittebant, quod etiam oſtendemus in vocabulo Votum, &c. Quod verò eorum profeſſio ſit irretractabilis, & quis eiuſdem ſit vigor & forma, amplè docet in pluribus locis AVGVSTINVS HIPPONENSIS, & præcipuè libro de moribus Eccleſiæ, cap. 30. & in ſermone de inſtructione Monachorum, atq; in regula ſua: & BENEDICTVS CASSINENSIS Legiſlator noſter cap. 33. & 58. ſuę regulę, & alij Patres qui monaſticæ perfectionis præcepta dederunt. Sed & Cõcilium TOLETANVM IV. can. 48. & allegat Gratianus cauſa 20. q. 1. c. Monachum. *Monachum* (ait) *aut paterna deuotio, aut propria professio facit. Quidquid horũ fuerit alligatum, tenebit. Proinde his ad mundum reuertendi intercludimus aditum, & omnes ad seculum interdicimus regressum.* Idem omninò repetit Concilium VROMATIENSE ſub ijſdem verbis, c. 22. de forma autẽ emittendi profeſſionẽ & quomodo celebrari debeat, ſic ALEXANDER III. ad quendam priorẽ & Monachos, & habetur parte 27. c. 5. Concilij Lateranenſis quod celebrauit. *Ad petitionem vestrã* (ait) *regulam secundũ quã viuere debeatis, & omnipotenti Deo seruire, duximus constituẽdum, in primis id statuentes, vt professionẽ maiori priori omnes laici faciant, in manu eius se absq; proprio victuros promittẽtes, & continentiã, quantum permiserit diuina gratia, seruare. Cui quoq; tam clerici, quàm laici, sicut proprio magistro & animarum suarũ rectori, debitam in omnibus obedientiã promittant: nec alicui inter vos professo liceat ad alium ordinem absq; prioris licentia, vllo modo transire, nisi fortè ad religionẽ migrauerit arctiorem. Nullus absq; licentia hospitale audeat facere, & nullus propriũ habeat. Si quid acquisierit, rectori suo assignet. Nullus vestrum alicui vobiscum esse volenti crucẽ tribuat, sed per mediũ annũ vel integrũ, vobiscũ in probatione permaneat: & tunc maiori præsentetur priori, & ab ipso non ab alio crucẽ accipiat. Nemo vestrum alicui in capite coronam faciat. Si hospitale in aliquo loco absq; oratorio feceritis liberũ erit vobis, absq; conscientia Episcopi, in cuius parochia fuerit, ipsũ cõstituere. Quòd si oratoriũ ibidẽ ædificare volueritis, absq; licẽtia Episcopi non faciatis, iustitia sua in omnibus seruata. Si cum aliquo vestrũ, eo mortuo, pecunia inuenta fuerit, & in vita sua non patefecerit, nec ad Ecclesiam, nec ad hospitale sepeliatur, sed extra ciuitatẽ in campis deponatur.* Vide etiã in ſequentibus. Capite autẽ 6. eiuſdẽ partis idẽ ſcribẽs Archidiaconis & alijs Eccleſiarum præfectis per Galliã conſtitutis, Ciſtercienſem ordinem plurimũ cõmendat, & præcipit, vt hi qui in horũ monaſterijs profeſſionẽ faciũt, ſine licentia ſui Abbatis prohibeantur de clauſtro diſcedere, & diſcedentes in alijs monaſterijs non recipi. Præmiſſa decreta etiã renouat Concilium BITERRENSE cap. 15. vbi exprimit tria vota eſſentialia religionis, & ſpecialiter ſtatuit de proprietate & alijs votis, vt nullus Abbas, ſed nec ſũmus Pontifex poſſit ſuper illis, & qui ea præſumpſerint violare, excommunicationis ſententia feriantur, verũ de his in ſequẽtibus diffuſius agetur.

Monachi non profiteantur ante annum probationis, nec ante* annum 16.] Concilij TREVIRENSE II. c. 12. *Statuimus, ne aliquis ante 15. annum, ad probationis annum admittatur. Item ne*

Auguſtinus Hipponenſis.

Benedictus Caſſinenſis.

Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1.

Concilium Vromatienſe.

Alexander 3.

Emiſſio trium votorum.

Concilium Biterrenſe

Summus Pontifex non diſpẽſet ſuper votis monachorum.

* Hoc Gregorius 9. antea prohibuit, in conſtitutio Benedictino.

Concilium Trevirenſe 2.

quis

quis anno probationis non impleto, ad profeſſionem recipiatur. Et Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 25. quæ eſt 9. ſub Pio 4. cap. 15. *In quacunque religione tam virorum, quàm mulierum, profeſſio non fiat ante 16. annum expletum, nec qui in minore tempore, quàm per annum poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit, ad profeſſionem admittatur. Profeſſio autem antea facta ſit nulla, nullámque inducat obligationem ad alicuius regulæ, vel religionis, vel ordinis obſeruationem, aut ad alios quoſcunque effectus.* Et c. 16. ſubdit. *Nulla quoque renunciatio aut obligatio antea facta, etiam cum iuramento, vel in fauorem cuiuſcúnque cauſæ pia, valeat, niſi cum licentia Epiſcopi ſiue eius vicarij fiat intra duos menſes proximos antè profeſſionem, ac non aliàs intelligatur effectum ſuum ſortiri, niſi ſecuta profeſſione: aliter verò facta, etiam ſi cum huius fauoris expreſſa renunciatione etiam iurata, ſit irrita & nullius effectus. Finito tempore nouitiatus, ſuperiores, nouitios quos habiles inuenerint, ad profitendum admittant, aut è monaſterio eos eiiciant. Nec antè profeſſionem quocunque pratextu recipiantur aliqua à parentibus, ne hac occaſione diſcedere nequeat, ſed abeuntibus ſi quid datum eſt, reſtituatur ſub anathematis pœna.* Vide etiam infra. Tum cap. 19. ſubdit. *Quicunque regularis pratendit ſe per vim & metum ingreſſum eſſe religionem, aut etiam dicat ante etatem debitam profeſſum fuiſſe, aut quid ſimile, velitq́, habitum dimittere quacunque de cauſa, aut etiam cum habitu diſcedere ſine licentia ſuperiorum, non audiatur, niſi intra quinquenniũ tantum à die profeſſionis, & tunc non aliter, niſi cauſas, quas pratenderit, deduxerit coram ſuperiore ſuo & ordinario. Quod ſi antè habitum ſponte dimiſerit, nullatenus ad allegandum quamcunque cauſam admittatur, ſed ad monaſterium redire cogatur, & tanquam apoſtata puniatur:* (Vide ſupra vocabulo Apoſtata à religione, &c.) *interim verò nullo priuilegio ſua religionis iuuetur.* (Vide plura infrà. monialium velendarum ætas, &c. Præmiſſa autem decreta ſtrictius obſeruanda mandauit FRANCISCVS II. Rex Francorum CAROLVS IX. eius frater etiam renouauit in Conſtitutionibus Aureliæ æditis articulo 19. vbi præcipitur, ne maſculi ante 25. annum, fœminæ ante 20. annum profeſſionis poſſint vota emittere: & quòd ſi ante tempus illud eos conſtat profeſſos, in hæreditatem paternam etiam poſt profeſſionem poſſe reſtitui ait, conſuetudinibus ac priuilegijs quibuſcunque excluſis. Vide quod in ſequentibus diſtinctionibus ſequitur, quia ſuperioribus conueniunt. vide & monaſterium, &c.

Concilium Tridentinũ generale, deſumpſit autem hæc ex Oxonienſi concilio in Anglia cano. 36. vbi prohibet ne quis in monaſterio recipiatur minor 18. annis, & Gregorio 9 qui illud etiam ante 15. annum prohibet excepto in Cluniacenſi monaſterio.

De his qui per vim religioné ſunt ingreſſi vel ſunt ante tanũ profeſſi.

Franciſcus 2. Carolus 9. reges Francorũ.

Monachis proprietas & peculium interdicitur.] Concil. AVREL. I. ſub Hormiſda 1. can. 22. & allegatur à Gratiano cauſa 27. quæſt. 1. cap. monacho. *Monacho orarium in monaſterio, vel Zonas habere non liceat.* Et Concil. ANTISS. can. 23. *Si monachus* (ait) *peculiare habere præſumpſerit, aut furtum fecerit, & hoc Abbas per ſe non emendauerit, ad agendam pœnitentiam in alio monaſterio detrudatur.* Similiter & Concilium MOGVNT. II. ſub Rabano Mauro can. 14. *Nullus monachorũ aliquid proprietatis habeat, & res ſeculares, quibus renunciauit, nullatenus ſibi vſurpet, nec parochias Eccleſiarum accipere præſumat, ſine conſenſu Epiſcopi: de ipſis verò titulis, in quibus conſtituti fuerint, rationem Epiſcopo vel eius vicario reddant, & conuocati ad ſynodum veniant.* Et Concil. LATER. ſub Alexandro 3. parte 1. cap. 10. *Monachi peculium non permittantur habere. Non ſinguli per villas & oppida, ſeu ad quaſcunque parochiales ponantur Eccleſias, ſed in maiori conuentu remancant. Si verò peculium habuerint, niſi eis Abbate pro iniuncta fuerit adminiſtratione permiſſum, de communione removeantur altaris: & qui in extremis cum peculio inuentus fuerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres recipiat ſepulturam.* Etiam ne teſtamẽtum audeant condere prohibet Concil. OXON. cano. 49. *Quoniam non licet* (ait) *viris religioſis aliquid proprium poſſidere, qui ſe & ſua pariter in ipſo religionis ingreſſu domino dedicarunt, præſenti authoritate definimus, vt nulla perſona in regulari ordine conſtituta condere teſtamentum præſumat, cum nihil habeat ſuum temporale quod transferre valeat in dominium alienum.* Grauem etiam pœnam proprietarijs infligit NICOL. IV. in Conſtitutiones Benedictinorum. GREG. IX. in Conſtitutiones Benedict. *Monachis* (inquit) *proprietarijs etiam pœna iuxta morem Ciſtercienſis ordinis infligatur, & in proprietarios excommunicationis ſententia promulgetur, niſi monachus proprietarius depoſita reſtituerit, quæ ſuis fuerint monaſteriis reſignanda.* Prædictus autem Nicolaus 4. ſic ſtatuit. *Pœna monachis proprietariis infligatur, videlicet per annum ad ſtatum nouum rediganturs & infra dictum annum aſſiduè coram conuentu comedant in terra ſedentes, &c.* Denique Concil. BASIL. ſeſſione 15. ſtrictè proprietatem & peculium monachis interdicit, & iubet Epiſcopis in Synodali Concilio congregatis hoc diligentius aduertere, & obſeruare decretum BONIF. VIII. vt habetur 6. decretalium titulo de religioſis. Et Conc. TRID. ſeſſione 25. quæ fuit 9. ſub Pio 4. cap. 1. decreti reformat. *Nemini regularium tam virorum quam mulierum liceat bona immobilia vel mobilia cuiuſcunque qualitatis fuerint, etiam quouis modo ab eis acquiſita, tanquam propria, aut etiam nomine conuentus poſſidere vel tenere, ſed ſtatim ea ſuperiori tradantur, conuentuiq́, incorporentur: nec deinceps liceat ſuperioribus bona ſtabilia alicui regulari concedere, etiam ad vſum fructum, vel vſum, adminiſtrationem, aut commendam: adminiſtratio autem bonorum monaſteriorum ſeu conuentuum ad ſoles officiales eorumdem, ad nutum ſuperiorum amouibiles, pertineat. Mobilium verò vſum ita ſuperiores permittant, vt eorum ſupellex ſtatui paupertatis, quam profeſſi ſunt, conueniat, nihilque ſuperfluat in ea ſit, nihil etiam quod ſit neceſſarium, eis denegetur. Quod ſi aliquis quicquam temere deprehenſus aut conuictus fuerit, is biennio actiua & paſſiua voce priuatus ſit, atque etiam iuxta regulæ ſuæ & ordinis conſtitutiones puniatur.* Vide ſequentia.

Concilium Aurelianenſe 1. ſub Clodoueo rege.

Concilium Antiſſiodorenſe 1. ſub Deuſdedit Papa.

Concilium Mogunt. 1.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3. parte 1. cap. 10.

Monachis ſtabilitas indicitur.] Licet ſuperiùs generaliter de tribus votis monachorum tractatum ſit, & adhuc in vocabulo, votum, ſit tractandum: tamen quædam ſuper ſingulis votis decreta recẽſenda ſunt, & prius quidem de paupertate, nunc de ſtabilitate, poſtea verò de caſtitate atque obedientia dicemus. De ſtabilitate ergo monachorum, quia & hoc in profeſſione promittũr, ſic ſtatuit Concilium ANGLICAN. I. referente BEDA Venerabili lib. 4. hiſtoriæ Anglicanæ c. 5. *Monachi* (ait) *nõ migrent de loco ad locum, hoc eſt, de monaſterio ad monaſterium, niſi per miſſionẽ proprij Abbatis, ſed in ea permaneant obedientia, quam tempore ſuæ conuerſionis promiſerunt.* Idẽ omninò Conc. GENER. VI. Conſtantinop. 3 cano. 46 vt dicemus infrà, moniales foras non exeant, &c. Hinc etiam Concil. VERN. can. 10. *Statuimus, vt monachi, qui veraciter regulariter viuunt, ad Romanam ſedem vel alicubi vagari non permittantur, niſi obedientiam Abbatis ſui exerceant. Et ſi talis cauſa euenerit* (*quod abſit*) *quod ille Abbas ſic remiſſus vel negligens inueniatur, vt in manus laicorum ipſum*

Obſerua.

Concilium Anglicanum 1. Beda Venerabilis.

Concilium generale 6. Conſtantinopol. 3. Concilium in palatio Vernis celebratũ ſub Pipino rege anno 755.

Monachi ad Romanam ſedẽ non ſe transferant.

Digitized by Google

nobiorum editis, vbi omniũ votorũ quę emittũt monachi rationẽ reddit, atq; eorum viuendi normam ita ſuis tẽ depingit, vt illos æſtimem noctuis tenebroſiores, qui huic monaſtico viuendi modo detrahunt, & inuentitium fingunt ſtatum monachorũ. Similiter & PALLADIVS CAPPADOCIAE Epiſcopus vitam monachorum excellenter deſcripſit, vt cunctis ſatis eſt notum. His & ſuffragatur innumeris in locis NICEPHORVS CALLISTVS, & præcipuè lib. 9. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, c. 14. De Tabenenſiorum monachorũ loquẽs, (quorum dux Pachomius fuit vitæ inſtituto) & duobus Macharijs & alijs quãplurimis, vbi & illos monachos diuerſum à ſecularibus habitũ geſtaſſe deſcribit, ſicut diximus in vocabulo, Habitus. Similiter & SOCRATES HISTORIO. lib. 4. Hiſtoriæ Eccleſiaſt. c. 23 eorũdem monachorũ facit mentionem, & eorum vitam deſcribit. SOZOMENVS SALAMINIVS etiam lib. 3. c. 14. & lib. 6. c. 34. refert Monachorum ſanctitatem plurimos ex gẽtilibus ad Chriſtianiſmũ perduxiſſe. Et THEODORETVS CYRENSIS lib. 4. cap. 28. Hiſtoriæ Eccleſiaſticę monachorũ ſolitudinis calcidis & aliorũ meminit. Lege apud NICEPHORVM etiam præfatum illorum vitam & viuendi ordinẽ, lib. 11. c. 41. & 42. & alijs in locis. Sed quid vltrà progredior cùm nullus eat inficias, qui ſinceri ſit pectoris, ab ipſis Apoſtolis, vt oſtendimus, monaſtici inſtituti formam deriuatam? habes inſuper Monachorum Lyrinenſium à CÆSARIO ARELATENSI in ſermonibus plurimis deſcriptam, quibus omne cõplectitur ſtudiũ, quo etiam à modernis habetur in vſu monachis, votorũ ſcilicet emiſſionem, ieiuniorũ obſeruationem, pſallendi diſciplinam, & viuendi formam. Lege ſi vacat Et SEVERVS SVLPITIVS lib. 1. Vitæ beati Martini, illum diuerſa conſtruxiſſe monaſteria, & illic diuerſos monachos congregaſſe deſcribit, qui viuebant in communi, nec ſuum quiſquã aliquid eſſe dicebat, quibus ratus extra cellã egreſſus, & abſtinentia ſingularis inerat. Multis iam locis diximus, quia ex talibus cõgregationibus ſæpius Epiſcopi petebantur. Deniq; vt finem narrationi imponamus doctiſſimus ille & decantatiſſimus PSELLVS oratione Eucomiaſtica in Simeonem Metaphraſtem, ait: *Gloriosa* (inquit) *ſunt quidem certamina quæ ſuſcepta fuerunt à Martyribus aduerſus inimicos, partim apertè, partim obſcurè. Quidni enim, cùm fuerit eorum præclara fiducia, & mens inexpugnabilis, & interruptus fuiſſe eorum habitus, & neglexiſſe naturã, & telorũ ſectiones & ejectiones, & poſtremo vitæ contemptus? His autem nihilominus refulſit vita quoq; monaſtica exercitationis. Nam hic quoq; eſt carnis conſumptio, & delitiæ, non ſe dedere deliciis, in his in quibus non oportet & à mundo ſeparari, & ad Deum cum ipſis euolare corporibus, & innatis reſiſtere affectionibus, & his quæ à malis ſpiritibus affluunt extrinſecus. Eſt ergò amborum præclara vita, & olim quidem fuerit & erit rurſus, ſed non clarè interim fuerat cognita eorum hic remuneratio, ſed arcani quidẽ libri, quos multis in eorum reſtitutione legent Angeli, accuratè monimenta continent eorum martyrij & exercitationis*, &c. Luppus Abbas Ferrarienſis qui floruit temporibus Caroli Calui circa annum 843. epiſtola 29. quæ eſt ad Guenilonem Epiſcopum Senonum, poſtquam licitam diſputauit abiectionem paſtoralis curæ, vt in paupertate Deo ſeruiatur in monaſterio, ita in vitæ monaſticæ prorumpit encomium: *Caterùm* (ait) *vt mea & multorum fert opinio, nullus intra ſanctam Eccleſiam ordo eſt, vbi certius promereri dominum fidelis anima poſſit, quàm ſi monaſtica diſciplina ſtudeat propoſitum integrè obſeruare*, &c. Plura quidem ex ſequentibus diſtinctionibus perdiſces, lege ergò.

Palladius Cappadocię.

Nicephorus Calliſtus.

Socrates Hiſtoriographus.

Sozomenus Salaminius.

Theodoretus Cyrenſis.

Nicephorus.

Cæſarius Arelatenſis.

Seuerus Sulpitius.

Pſellus Græcus hunc Michaëlem Pſellũ vocant quidam.

Vide quia comparat Martyribus Monachorum vitam.

Monachorum profeſsionis vſus & forma.] Superiori diſtinctione ſatis oſtenſum eſt quod antiquitus Monachi profeſſionem emittebant, quod etiam oſtendemus in vocabulo Votum, &c. Quod verò eorum profeſſio ſit irretractabilis, & quis eiuſdem ſit vigor & forma, amplè docet in pluribus locis AVGVSTINVS HIPPONENSIS, & præcipuè libro de moribus Eccleſiæ, cap. 30. & in ſermone de inſtructione Monachorum, atq; in regula ſua: & BENEDICTVS CASSINENSIS Legiſlator noſter cap. 33. & 58. ſuę regulę, & alij Patres qui monaſticæ perfectionis præcepta dederunt. Sed & Cõcilium TOLETANVM IV. can. 48. & allegat Gratianus cauſa 20. q. 1. c. Monachum. *Monachum* (ait) *aut paterna deuotio, aut propria profeſſio facit. Quidquid horũ fuerit alligatum, tenebit. Proinde his ad mundum reuertendi intercludimus aditum, & omnes ad ſeculum interdicimus regreſſus.* Idem omninò repetit Concilium VROMATIENSE ſub ijſdem verbis, c. 22. de forma autẽ emittendi profeſſionẽ & quomodo celebrari debeat, ſic ALEXANDER III. ad quendam priorẽ & Monachos, & habetur parte 27. c. 5. Concilij Lateranenſis quod celebrauit. *Ad petitionem veſtrã* (ait) *regulam ſecundũ quã viuere debeatis, & omnipotenti Deo ſeruire, duximus conſtituẽdum, in primis id ſtatuentes, vt profeſſionẽ maiori priori omnes laici faciant, in manu eius ſe abſq; proprio victuros promittẽtes, & continentiã, quantum permiſerit diuina gratia, ſeruare. Cui quoq; tam clerici, quàm laici, ſicut proprio magiſtro & animarum ſuarũ rectori, debitam in omnibus obedientiã promittant: nec alicui inter vos profeſſo liceat ad alium ordinem abſq; prioris licentia, vllo modo tranſire, niſi fortè ad religionẽ migrauerit arctiorem. Nullus abſq; licentia hoſpitale audeat facere, & nullus propriũ habeat. Si quid acquiſierit, rectori ſuo aſſignet. Nullus veſtrum alicui vobiſcum eſſe volenti crucẽ tribuat, ſed per mediũ annũ vel integrũ, vbiſcũ in probatione permaneat: & tunc maiori præſentetur priori, & ab ipſo non ab alio crucẽ accipiat. Nemo veſtrum alicui in capite coronam faciat. Si hoſpitale in aliquo loco abſq; oratorio feceritis liberũ erit vobis, abſq; conſcientia Epiſcopi, in cuius parochia fueris, ipſũ cõſtituere. Quòd ſi oratoriũ ibidẽ ædificare volueritis, abſq; licẽtia Epiſcopi non faciatis, iuſtitia ſua in omnibus ſeruata. Si cum aliquo veſtrũ, eo mortuo, pecuniæ inuentæ fuerint, & in vita ſua non patefecerit, nec ad Eccleſiam, nec ad hoſpitale ſepeliatur, ſed extra ciuitatẽ in campis deponatur.* Vide etiã in ſequentibus. Capite autẽ 6. eiuſdẽ partis idẽ ſcribẽs Archidiaconis & alijs Eccleſiarum præfectis per Galliã conſtitutis, Ciſtercienſem ordinem plurimũ cõmendat, & præcipit, vt hi qui in horũ monaſterijs profeſſionẽ faciũt, ſine licentia ſui Abbatis prohibeantur de clauſtro diſcedere, & diſcedentes in alijs monaſterijs non recipi. Præmiſſa decreta etiã renouat Concilium BITERRENSE cap. 15. vbi exprimit tria vota eſſentialia religionis, & ſpecialiter ſtatuit de proprietate & alijs votis, vt nullus Abbas, ſed nec ſũmus Pontifex poſſit ſuper illis, & qui ea præſumpſerint violare, excommunicationis ſententia feriantur, verũ de his in ſequẽtibus diffuſius agetur.

Monachi non profiteantur ante annum probationis, nec ante* annum 16.] Concilium TREVIRENSE II. c. 12. *Statuimus, ne aliquis ante 15 annum, ad probationis annum admittatur. Item ne*

Auguſtinus Hipponenſis.

Benedictus Caſſinenſis.

Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1.

Concilium Vromatienſe.

Alexander 3.

Emiſſio trium votorum.

Concilium Biterrenſe

Summus Pontifex non diſpẽſet ſuper votis monachorum.

* Hoc Gregorius 9. antea prohibuit, in conſtitutio Benedictino.

Concilium Treuirenſe 2.

quis

quis anno probationis non impleto, ad profeſſionem recipiatur. Et Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 25. quæ eſt 9. ſub Pio 4. cap. 15. *In quacunque religione tam virorum, quàm mulierum, profeſſio non fiat ante 16. annum expletum, nec qui in minore tempore, quàm per annum poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit, ad profeſſionem admittatur. Profeſſio autem antea facta ſit nulla, nullámque inducat obligationem ad alicuius regulæ, vel religionis, vel ordinis obſervationem, aut ad alios quoſcunque effectus.* Et c. 16. ſubdit. *Nulla quoque renunciatio aut obligatio antea facta, etiam cum iuramento, vel in fauorem cuiuſcúnque cauſæ pia, valeat, niſi cum licentia Epiſcopi ſiue eius vicarij fiat intra duos menſes proximos antè profeſſionem, ac non aliàs intelligatur effectum ſuum ſortiri, niſi ſecuta profeſſione: aliter verò facta, etiam ſi cum huius fauoris expreſſa renunciatione etiam iurata, ſit irrita & nullius effectus. Finito tempore nouitiatus, ſuperiores, nouitios quos habiles inuenerint, ad profitendum admittant, aut è monaſterio eos eiiciant. Nec antè profeſſionem quocunque pratextu recipiantur aliqua à parentibus, ne hac occaſione diſcedere nequeat, ſed abeuntibus ſi quid datum eſt, reſtituatur ſub anathematis pœna.* Vide etiam infra. Tum cap. 19. ſubdit. *Quicunque regularis pratendit ſe per vim & metum ingreſſum eſſe religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam profeſſum fuiſſe, aut quid ſimile, velitq; habitum dimittere quacunque de cauſa, aut etiam cum habitu diſcedere ſine licentia ſuperiorum, non audiatur, niſi intra quinquenniũ tantùm à die profeſſionis, & tunc non aliter, niſi cauſas, quas pratenderit, deduxerit coram ſuperiore ſuo & ordinario. Quod ſi antè habitum ſponte dimiſerit, nullatenus ad allegandum quamcunque cauſam admittatur. ſed ad monaſterium redire cogatur, & tanquam apoſtata puniatur:* (Vide ſupra vocabulo Apoſtata à religione, &c.) *interim verò nullo priuilegio ſuæ religionis iuuetur.* (Vide plura infrà. monialium velendarum ætas, &c. Præmiſſa autem decreta ſtrictius obſeruanda mandauit FRANCISCVS II. Rex Francorum CAROLVS IX. eius frater etiam renouauit in Conſtitutionibus Aureliæ æditis articulo 19. vbi præcipitur, ne maſculi ante 25. annum, fœminæ ante 20. annum profeſſionis poſſint vota emittere: & quòd ſi ante tempus illud eos conſtat profeſſos, in hæreditatem paternam etiam poſt profeſſionem poſſe reſtitui ait, conſuetudinibus ac priuilegijs quibuſcunque excluſis. Vide quod in ſequentibus diſtinctionibus ſequitur, quia ſuperioribus conueniunt. vide & monaſterium, &c.

Concilium Tridentinũ generale, defumpſit autem hęc ex Oxonienſi concilio in Anglia cano. 36. vbi prohibet aliquis in monaſterio recipiatur minor 18. annis, & Gregorio 9 qui illud etiam ante 15. annum prohibet excepto in Cluniacenſi monaſterio.

De his qui per vim religioni ſunt ingreſſi vel ſunt ante annũ profeſſi.

Franciſcus 2. Carolus 9. reges Francorũ.

Monachis proprietas & peculium interdicitur.] Concil. AVREL. I. ſub Hormiſda 1. can. 22. & allegatur à Gratiano cauſa 27. quæſt. 1. cap. monacho. *Monacho orarium in monaſterio, vel Zonas habere non liceat.* Et Concil. ANTISS. can. 23. *Si monachus* (ait) *peculiare habere præſumpſerit, aut furtum fecerit, & hoc Abbas per ſe non emendauerit, ad agendam pœnitentiam in alio monaſterio detrudatur.* Similiter & Concilium MOGVNT. II. ſub Rabano Mauro can. 14. *Nullus monachorũ aliquid proprietatis habeat, & res ſeculares, quibus renunciauit, nullatenus ſibi vſurpet, nec parochias Eccleſiarum accipere præſumat, ſine conſenſu Epiſcopi: de ipſis verò titulis, in quibus conſtituti fuerint, rationem Epiſcopo vel eius vicario reddant, & conuocati ad ſynodum veniant.* Et Concil. LATER. ſub Alexandro 3. parte 1. cap. 10. *Monachi peculium non permittantur habere. Non ſinguli per villas & oppida, ſeu ad quaſcunque parochiales ponantur Eccleſias, ſed in maiori conuentu remaneant. Si verò peculium habuerint, niſi eis Abbate pro iniunctа fuerit adminiſtratione permiſſum, de communione removeantur altaris: & qui in extremis cum peculio inuentus fuerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres recipiat ſepulturam.* Etiam ne teſtamẽtum audeant condere prohibet Concil. O ON. cano. 49. *Quoniam non licet* (ait) *vuris religioſis aliquid proprium poſſidere, qui ſe & ſua pariter in ipſo religionis ingreſſu domino dedicarunt, proſ nti authoritate definimus, vt nulla perſona in regulari ordine conſtituta condere teſtamentum præſumat, cum nihil habeat ſuum temporale quod transferre valeat in dominium alienum.* Grauem etiam pœnam proprietarijs infligit NICOL. IV. in Conſtitutiones Benedictinorum. GREG. IX. in Conſtitutiones Benedict. *Monachis* (inquit) *proprietarijs etiam pœna iuxta morem Ciſtercienſis ordinis infligatur, & in proprietarios excommunicationis ſententia promulgetur, niſi monachus proprietarius depoſita reſtituerit, quæ ſuus fuerint monaſteriis reſignanda.* Prædictus autem Nicolaus 4. ſic ſtatuit. *Pœna monachis proprietariis infligatur, videlicet per annum ad ſtatum nouum rediganiur, & infra dictum annum aſſiduè coram conuentu comedant in terra ſedentes, &c.* Denique Concil. BASIL. ſeſſione 15. ſtrictè proprietatem & peculium monachis interdicit, & iubet Epiſcopis in Synodali Concilio congregatis hoc diligentius aduertere, & obſeruare decretum BONIF. VIII. vt habetur 6. decretalium titulo de religioſis. Et Conc. TRID. ſeſſione 25. quæ fuit 9. ſub Pio 4. cap. 1. decreti reformat. *Nemini regularium tam virorum quam mulierum liceat bona immobilia vel mobilia cuiuſcunque qualitatis fuerint, etiam quouis modo ab eis acquiſita, tanquam propria, aut etiam nomine conuentus poſſidere vel tenere, ſed ſtatim ea ſuperiori tradantur, conuentuiq; incorporentur: nec deinceps liceat ſuperioribus bona ſtabilia alicui regulari concedere, etiam ad vſum fructum, vel vſum, adminiſtrationem, aut commendam: adminiſtratio autem bonorum monaſteriorum ſeu conuentuum ad ſolos officiales eorumdem, ad nutum ſuperiorum amouibiles, pertineat. Mobilium verò vſum ita ſuperiores permittant, vt eorum ſupellex ſtatui paupertatis, quam profeſſi ſunt, conueniat, nihilque ſuperflui in ea ſit, nihil etiam quod ſit neceſſarium, eis denegetur. Quod ſi aliquis quicquam temere deprehenſus aut conuictus fuerit, is biennio actiua & paſſiua voce priuatus ſit, atque etiam iuxta regulæ ſuæ & ordinis conſtitutiones puniatur.* Vide ſequentia.

Concilium Aurelianenſe 1. ſub Clodoneo rege.

Concilium Antiſſiodorenſe 1. ſub Deuſdedit Papa.

Concilium Moguntinum 2.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3. patrum 210.

Concilium Oxonienſe ſub Innocentio 3.

Monachi non valent condere teſtamẽtum.

Nicolaus 4. Gregorius 9.

Concilium Baſileense generale.

Bonifacius 8.

Concilium Tridentinum generale.

Monachis ſtabilitas indicitur.] Licet ſuperiùs generaliter de tribus votis monachorum tractatum ſit, & adhuc in vocabulo, votum, ſit tractandum: tamen quædam ſuper ſingulis votis decreta recẽſenda ſunt, & prius quidem de paupertate, nunc de ſtabilitate, poſtea verò de caſtitate atque obediẽtia dicemus.] De ſtabilitate ergo monachorum, quia & hoc in profeſſione promittũr, ſic ſtatuit Concilium ANGLICAN. I. referente BEDA Venerabili lib. 4. hiſtoriæ Anglicanæ c. 5. *Monachi* (ait) *nõ migrent de loco ad locum, hoc eſt, de monaſterio ad monaſterium, niſi per miſſionẽ preprij Abbatis, ſed in ea permaneant obedientia, quam tempore ſuæ conuerſionis promiſerunt.* Idẽ omninò Conc. GENER. VI. Conſtantinop. 3 cano. 46. vt dicemus infrà, moniales foras non exeant, &c. Hinc etiam Concil. VERN. can. 10. *Statuimus, vt monachi, qui veraciter regulariter viuunt, ad Romanam ſedem vel alicubi vagari non permittantur, niſi obedientiam Abbatis ſui exerceant. Et ſi talis cauſa euenerit* (quod abſit) *quod ille Abbas ſic remiſſus vel negligens inueniatur, vt in manus laicorum ipſum*

Obſerua.

Concilium Anglicanum 1. Bedæ Venerabilis.

Concilium generale 6. Conſtantinopol. 3. Concilium in palatio Vernis celebratũ ſub Pipino rege anno 755.

Monachi ad Romanam ſedẽ non ſe tranſferant

monaſterium veniat, & hoc Epiſcopus emendare non poterit, & aliqui tales monachi ibidem fuerint, qui propter Deum de ipſo migrare velint, propter eorum animas ſaluandas, hi per conſenſum Epiſcopi licentiam habeant qualiter eorum animæ poſſint ſaluari. Et Concilium GENERALE VII. Nicænum 2. canone 21. *Non oportet monachum vel monachan proprium relinquere monaſterium, & ad aliud ſe conferre. Si hoc autem contigerit, ipſum vt hoſpitem accipi eſt neceſſarium, ſed eum recipi ſine mente præfecti monaſterij non conuenit.* Eadem iubet & ſtatuit Concilium MOGVNTINVM I. ſub Carolo Magno canone 12. *Nullus monachus foras vadat, niſi per neceſſitatem ab Abbate mittatur in obedientiam.* Hoc & Concilium LATERANENSE ſub Alexandro 3. parte 1. cap. 10. & Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 14. quæ eſt 4. ſub Iulio 3. cap. vndecimo decreti reformationis repetunt, vt infra ex ſequentibus diſtinctionibus colliges.

Concilium Nicænum 2. generale 7.

Concilium Mogũtinum 1.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Concilium Tridentinũ generale.

Monachorum mutatio.] Vide quæ præmiſimus. Sic ſtatuit Concilium OXONIENSE canone 36. *Hac volumus obſeruari, vt vbicunque propter exceſſum alicuius viderit Epiſcopus, vel Abbas, vel prior conuentualis non habens Abbatem, expedire, vt quis ad tempus alibi moretur, ad aliam domum religionis eiuſdem in eodem Epiſcopatu transferatur, vel ſi neceſſe fuerit etiam ad alium Epiſcopatum dirigatur, & per diœceſanum compellatur admitti: qui ibi in omnibus regulari ſubiaceat diſciplinæ, ita vt ſi ex mora ipſius Eccleſia in quo moratur grauata videatur, vice verſa mittat aliquem de ſuis, qui interim moram faciet in monaſterio delinquentis, nec prius rediens ipſe qui deliquit in domo ſua recipiatur, quàm plene pœnituerit de commiſſo, & per ſuum ſuperiorem reuocetur.* Eiuſmodi mutationes BENEDICTVS XII. permittit fieri cap. 35. Conſtitutionum Benedict. Vide quod ſequitur.

Concilium Oxoniense in Anglia ſub Innocentio 3.

Benedictus 12.

Monachus ſine licentia extra ſepta monaſterij ſolitarius non degat.] Concil. AVREL. I. ſub Hormiſda 1. can. 21. allegatur à Gratiano cauſa 18. quæſt. 2. cap. nullus. *Nullus monachus congregationem monaſterij derelicta ambitionis & vanitatis impulſu cellulam conſtruere, ſine Epiſcopi permiſſione, vel Abbatis ſui voluntate, præſumat.* Eadem repetit Concil. GENER. VI. Conſtantinopolitanum 3. ſub Cõſtantino Pogonato. Imperatore 4. can. 41. *Eos qui in vrbibus vel vicis in cluſuris voluni ſecedere, & ſibi ipſis ſeparatim, ſeu in ſolitudine mentem adhibere, prius quidem in monaſterium ingredi oportet, & anachoreticam, hoc eſt, ab aliis ſeparatam ac ſeiunctam viuendi rationem exercere, & ſpatio trienny ei qui manſioni præeſt in Dei timore parere, & obedientiam in omnibus, vt æquum eſt implere, & ita huius vitæ eligendæ inſtitutum profitentes, eo quod eam ex toto corde ſua ſponte amplectuntur, ab eius loci præſule examinari, deinde ſic alio anno extra cluſuram fortiter ſe gerere, vt ſcopus eorum euadat manifeſtior. Tunc enim plenè ac perfectè ſignificabunt, quòd non inanem gloriam captantes, ſed propter ipſum venera pulchrum ac honeſtum hoc ſilentium perſequantur. Poſt tanti autem temporis complementum, ſi in eodem eligendæ vitæ inſtituto permaneant, includi ipſos, & eis non amplius licere, quando etiam voluerint, ex tali manſione egredi, præterquam ſi propter communem vtilitatem vel aliam neceſſitatem ad mortem vrgẽtem ad id trahantur, & ita cum benedictione eius loci Epiſcopi. Qui autem ſine his iam dictis cauſis ex ſuis habitaculis exire aggrediuntur, primo quidem vel inuitos dictæ cluſuræ coerceri, deinde ieiuniis & aliis afflictionibus ipſos curare, ſcientes quemadmodum ſcriptum eſt, Quod nemo qui manũ ad aratrũ miſit & retro conuerſus eſt, eſt aptus regno cœlorum.* Lege quod ſequ.

Concilium Aurelianenſe ſub Cludoueo rege.

Concilium Conſtantinop. 3. generale 6.

Vt conſeruẽtur ſolitarij.

Monachi recluſi approbantur, ſi rectè vixerint, ſin autem reuocari iubentur.] Hoc dependet ex ſuperiori, vbi de his qui ſolitariam vitam eligunt dictum eſt, quorum quidem deuotio collaudatur. Vnde & Concilium TOLET. VII. cano. 5. ſic loquitur *Iubemus eos, quos in cellulis propriis recluſos ſanctæ vitæ ambitio tenet, quoſque eiuſdem ſancti propoſiti, & merita iuuant & probitas ornat, hos & Dei auxilio & noſtro fauore tutos exiſtere: illos verò, quos in tale propoſitum ignauia impulit, non prudentia cognitio deputauit, quoſque nulla vitæ dignitas ornat, ſed quod eſt deterius, & ignorantia fœdat, & morum execratio turpat: decernimus ab his abiici cellulis atque locis, in quibus aut feruntur vagi aut tenẽtur incluſi, atque ab Epiſcopis ſiue rectoribus monaſteriorum, ex quorum congregatione fuerunt, vel in quorum vicinitate conſiſtunt, in monaſteriis omnimodo deputentur, vt illic ſancti ordinis meditantes doctrinam, primum poſſint diſcere quæ ſunt à patribus inſtituta, vt poſtea valeant docere quæ ſunt ſancta meditatione percepta: atque tunc demum, ſi doctrinæ & ſancti operis fructu extiterint fœcundati, * ad ſumma virtutis properent exercitia ſancta intentione imbuti. Deinceps autem quicunque ad hoc ſanctum propoſitum venire diſpoſuerint, non aliter illis dabitur aſſequi, nec hoc antea poterunt adipiſci, niſi prius in monaſterijs inſtituti, & ſecundum ſanctas monaſteriorum regulas plenius eruditi, & dignitatem honeſtæ vitæ, & notitiam potuerint ſanctæ promereri doctrinæ. Illos autem, quos tantum extrema veſania occupauerit, vt incertis locis vagi, ac morum depranationibus inhoneſti nullam prorſus, nec ſtabilem ſedis, nec honeſtatem mentis habere exiſtiterint cogniti, quicunque ex ſacerdotibus vel miniſtris vagantes repererint, aut ſi fuerint propè, cœnobiorum patribus corrigendos aſſignent, aut, ſi difficilè eſt, pro ſola honeſtate vigoris ſuæ poteſtati erudiendos inclinent.* Eadem omnino Concilium VERNENSE canone 11. de huiuſmodi falſis monachis ad ſepta monaſterij reuocandis ſtatuit, & CAROLVS MAGNVS cap. 3. ſuarum conſtitutionum, vbi de Girouagis & Sarabatis monachis loquitur, de quibus BENEDICTVS CASSINENSIS agit cap. 1. Regulæ ſuæ. Lege & expoſitionem ampliſſimam in illud caput Regulæ Benedicti, ANTONII POCQVETI Cœleſtini viri eruditiſſimi, & PETRI BARDI etiam Cœleſtini, qui egregiè verſati ſunt in elucidandis his quæ ad ſtatum monaſticum pertinent. Porrò præmiſſa decreta renouat Concilium COLONIENSE III. cap. 17. partis 10. nec eſt vt repetamus neceſſe. Vide autem, & iniunge ea quæ ſequuntur, quia ſuperioribus inhærent.

* Vide idem mox ex Concilio Agathenſi cano. 31.

Concilium in palatio Vermis celebratũ ſub Pepino rege.

Carolus Magnus.

Benedictus Caſſinenſis.

Antonius Pocquetus. Petrus Bardus.

Concilium Coloniense 3.

Monachi laſciui & vagabundi refrenentur.] Superiori diſtinctione hoc iam inſinuatum eſt. Denique plura repetenda ſunt ex vocabulo, Clerici vagabundi, &c. & infra, monaſteria difformata reformentur, &c. & moniales, &c. Sic autem vt inſtitutum proſequamur, SYRICIVS I. epiſtola 1. ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum cap. 6. *Monachorum quoſdam atque monacharum, abiecto propoſito ſanctitatis, in tantam proteſtaris, demerſos eſſe laſciuiam, vt prius clanculo, veluti ſub monaſteriorum illicita & ſacrilega ſe contagione miſcuerint, poſtea verò in abruptum conſcientiæ deſperatione perdulli, de illicitis complexibus libere filios procrearint, quod & publicæ leges & Eccleſiaſtica iura condemnant. Hos ergo impudicas deteſtabileſque perſonas a monaſteriorum cœtu, Eccleſiarumq;*

Syricius 1.

Vide quia & hoc tempore Monachi erant, vt nunc, ſed non tam multi vagabundi & diſſoluti.

conue nitibus

conuentibus eliminandas eſſe mandamus, quatenus retruſa in ſuis ergaſtulis tantum facinus continua lamentatione deflentes, purificatorio poſſint pœnitudinis igne decoquere, vt eis vel ad mortem ſaltem ſolius miſericordia intuitu per communionis gratiam poſſit indulgentia ſubuenire. Porrò Concil. AGATH. can. 38. *Clericis (* ait *) ſine commendatitiis epiſtolis Epiſcopi ſui licentia non pateat euagandi. In monachis quoque præſentis ſententiæ forma ſeruetur. Quod ſi verborum increpatio non emendauerit, etiam verberibus ſtatuimus coërceri. Seruandum quoque de monachis, ne eis ad ſolitarias cellulas liceat à congregatione diſcedere, niſi forte probatis poſt emeritos labores, aut propter infirmitatis neceſſitatem aſperior ab Abbatibus regula permittatur. Quod ita demum fiet, vt intra eadem monaſterij ſepta, manentes tamen ſub Abbatis poteſtate, ſeparatas habere cellulas permittantur, &c.* Idem can. 27. & allegat Gratianus cauſa 16. quæſt. 1. c. monachi. *Monachi vagantes ad officium clericatus, niſi eis teſtimonium Abbas ſuus dederit nec in ciuitatibus, nec in parochiis ordinentur, &c. Vide mox, monachi an ad ſacros ordines promouendi, &c.* Porrò præmiſſa decreta idem iterum repetit eodem can. 27. *Monachum* (ait) *niſi Abbatis ſui aut præmiſſa aut voluntate, ad alterum monaſterium commigrantem nullus Abbas recipere aut retinere præſumat, ſed vbicunque fuerit abbati ſuo authoritate canonum renocetur. Si enim neceſſe fuerit clericum de monachis ordinari, cum conſenſu & voluntate Abbatis præſumat Epiſcopus, ne monachi congregationes nouas præſumant.* Eadem repetit Concil. VENET. canonibus 5. 6. & 7. Et Conc. TOLET. IV. cano. 52. *Religioſi propria regionis, qui nec inter clericos, nec inter monachos habentur, ſine hi qui per diuerſa loca vagi feruntur, ab Epiſcopis in quorum conuentu commorari noſcuntur licentia eorum coerceatur, vt aut in clero aut in monaſterio deputentur, præter eos, qui ab Epiſcopo ſuo, aut præter ætatem, aut propter languorem, fuerint abſoluti.* Idem omninò TOLET. 7. cano. 5. vt iam diximus. Idem & Concil. MOGVNT. I. ſub Carolo magno can. 22. Et Concil. GENER. VI. Conſtantinopolitanum 3 can. 42. vbi vagos & falſos heremitas in monaſterium reduci iubet, aut ſi noluerint, ex vrbibus expelli, & ad ſolitudines mitti, vnde nomen ficte trahunt. Et Conc. MOGVNT. IV. cap. 78. *De monachis vagabundis qui iugum excuſſerunt, & deſertis monaſteriis atque ſpreta ſuorum prælatorum obedientia in ſeculo verſantur, iubemus, vt hi diligenter inquirantur, & ad ſua monaſteria renocentur, alias per cenſuræ Eccleſiaſticæ pœnas ad ſuas regulas, & ſub prælatorum ſuorum obedientiam retrudi curabimus.* Vide ſequentia.

Concilium Agathenſe ſub Cœleſtino 1.

Hæc allegat Gratianus cauſa 20. quæſt. 4. cap. Monachũ.

Concilium Venetiçum ſub Leone 1.

Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1.

Concilium Toletanum 7.

Concilium Moguntinum 1

Concilium Conſtantinopolitanũ 3. generale 6.

Concilium Moguntinũ 4.

Monachi apoſtatæ & fugitiui.] De his latius ſuperiùs dictum eſt in vocabulo, Apoſtata à religione, &c.

Monachi ſine licentia non egrediantur, vel ſeruiant laicis aut etiam prælatis, &c.] Vide infra, vocabulo, moniales foras non exeant, ex Concilio generali 6. cano. 46. Porro Concil. TRIDENT. ſeſſione 25. quæ fuit 9. ſub Pio 4. cap. 4. decreti reformat. *Prohibet ſancta Synodus, ne quis regularis ſine ſui ſuperioris licentia, prædicationis vel lectionis aut cuiuſuis pij operis prætextu, ſubiiciat ſe obſequio alicuius prælati, Principis, vel vniuerſitatis, vel communitatis, vel alterius cuiuſcunque perſonæ ſeu loci, neque ei aliquod priuilegium aut facultas ab aliis ſuper his obtenta ſuffragetur, quod ſi contra fecerit, tanquam inobediens arbitrio ſuperioris puniatur. Nec liceat regularibus à ſuis conuentibus recedere, etiam prætextu ad ſuperiores ſuos accedendi, niſi ab eiſdem miſſi aut vocati fuerint. Qui verò ſine prædicto mandato in ſcriptis obtento reperius fuerit, ab ordinariis locorum tanquam deſertor ſui inſtituti puniatur. Illi autem qui ſtudiorum cauſa, ad vniuerſitates mittuntur, in conuentibus tantum habitent, alioquin ab ordinariis contra eos procedatur, &c.* Vide quod ſequitur.

Concilium Conſtantinopolitanũ 3. generale 6.

Concilium Moguntinũ 4.

Concilium Tridentinũ generale.

Monachis interdicitur egreſſus ad Phyſicam, aut ad leges ſeculi audiendas.] Conc. TVRON. vt allegatur parte 27. Concilij Lateranenſis ſub Alexandro 3. c. 2. *Antiquus hoſtis* (ait) *more ſolito in Angelum lucis ſe transfigurans, ſub obtentu languentium fratrum conſulendi corporibus, & Eccleſiaſtica negotia fidelium pertractandi, Regulares quoſdam ad legendas leges, & confectiones phyſicas põderandas de ſuis clauſtris educit. Vnde, ne ſub occaſione ſcientiæ ſpirituales viri mundanis rurſum actionibus inuoluantur, & in interioribus ex eo ipſo deficiant, ex quo ſe aliis putant in exterioribus prouidere, de præſentis Concilij aſſenſu ſtatuimus, vt nullus omninò poſt votum religionis, poſt factam in loco aliquo religioſorum profeſſionem, ad Phyſicam legéſve mundanas legendas permittatur exire. Si verò exierit, & ad clauſtrum ſuum infra ſpatium duorum menſium non redierit, ſicut excommunicatus ab omnibus euitetur, & in nulla cauſa ſi patrocinium præſtare voluerit, audiatur: reuerſus autem in choro, capitulo, menſa, & cæteris, vltimus fratrum exiſtat, & totius promotionis (niſi forte ex miſericordia ſedis Apoſtolicæ) ſpem amittat. Epiſcopi verò, Abbates, priores tanta enormitati conſentientes, & non corrigentes, ſpolientur propriis honoribus & ab Eccleſiæ liminibus arceantur.* Vide ſequentia.

Concilium Turonenſe neſcio quotum quia nec hoc inter decreta trium conciliorũ Turonenſium reperi: verum citatur loco allegato.

Monachi foris nec Eccleſiaſtica, nec ſecularia negotia pertractent.] Hoc ſæpiùs memoratum eſt in vocabulo, cleri ſecularia negotia non tractent, &c. Vbi & ſæpius monachorum fit mentio, vt facilè ſi folia aliquot reuoluas, poteris aduertere. Vt autem hic etiam quædam reſeruata proferamus, Concil. TARRACONENSE cano. 11. *Monachi à monaſterio foras egredientes ne aliquod miniſterium Eccleſiaſticum præſumant agere prohibemus, niſi forte cum Abbatis imperio. Similiter, vt nullus eorum, id eſt, monachorum forenſis negotij ſuſceptor vel executor exiſtat, niſi quod monaſterij expoſcit vtilitas, Abbate ſibi nihilominus imperante, canonum antè omnia Gallicanorum de his conſtitutione ſeruata.* Habes illos canones ſupra vocabulo, Clericus, &c. & etiam illos recenſet Conc. CABIL. II. can. 11. & 12. Concil. MOGVNT. I. ſub Carolo Magno can. 12. ſpecialiter monachis inhibet ne ad ſecularia placita aliquatenus veniant, neque ipſe Abbas ſine conſilio Epiſcopi ſui, & cum neceſſitas exigit, tunc per iuſſionem & conſilium Epiſcopi illuc vadat: nequaquam tamen contentiones, aut lites aliquas ibi mouere præſumat, ſed quidquid quærendum vel etiam reſpondendum ſit per aduocatos ſuos hoc faciat, & vſque ad interrogationem tam Abbates quàm monachi ſilentium habeant, & cum interrogantur, cum humilitate & reuerentia reſpondeant. alias quærelas omnino deuitent (ſubdit vero cano. 14.) *Non tamen iuſtum negotium eſt contradicendum propter neceſſitates diuerſas, quia legimus ſanctos Apoſtolos negociaſſe. Et in Regula S. BENEDICTI præcipitur præuidere per quorum manus negotium monaſterij tranſeat.* Eadem decreta renouat Concilium RHEMENSE canone 29. & trigeſima. Concilium PARISIENSE III. libro primo capitis vigeſimi octaui, ad calcem capitis monachis curiam vetat adire, vt iam diximus in vocabulo, Epiſcopus, & Clericus. Concilium AQVIS-

Concilium Cabilonẽſe 2. ſub Carolo Magno

Concilium Moguntinum 1 ſub eodẽ Principe patrũ 45.

Benedict. Caſſinenſis.

Concilium Rhemenſe ſub eodem Principe.

Concilium Pariſiense 3 ſub Lothario & Ludouico Auguſtis.

Concilium Aquiſgranen. 2

GRANENSE II. cap. 2. de ordine rectorum hæc repetit, ne ſcilicet monachi ſecularia placita vel negotia pertractent. Hoc & expreſsè

Alexander 3

ALEXANDER III. in Concilio Lateranenſi parte 1. cap. 12. prohibuit. Et iterum parte 27. cap. 1. ſcribens Cantuarienſi Archiepiſcopo. *Fraternitati tuæ (ait) per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus univerſis monachis veſtræ iuriſdictionis arctius inhibere curetis, ne villas vel Eccleſias ad firmam recipiant, vel receptas detinere præſumant: quòd ſi præſumpſerint, eos authoritate Apoſtolica freti, ſublato appellationis remedio, faciatis à præſumptione ſua Eccleſiaſtica diſtrictione ceſſare.* Idem cap 3. eiuſdem partis, ad Londonenſem Epiſcopum. *Secundùm inſtituta prædeceſſorum noſtrorum ſub interminatione anathematis prohibemus, ne monachi vel clerici cauſa lucri negotientur, & ne monachi à clericis vel laicis firmas habeant, vel laici ad firmam Eccleſias teneant.* Idem parte 49. cap. 15 ad Abbates Ciſtercienſis ordinis, eoſdem corripit quod priſtinæ inſtitutionis oblivi penitus, vel ignari contra ordinis gloriam & decorem vellas, & molendina & Eccleſias & altaria poſſiderent, fidelitates & hominia ſuſciperent, ruſticos & tributarios tenerent, & omne ſtudium adhiberent & termini eorum dilatarentur, quorum converſatio debebat eſſe in cœlis, & eos ad priſtinum paupertatis ſtatum revocat, ne ſi originalibus, ordinis ſtatutis ad commune aliorum monaſteriorum voluerint viam divertere, & communi cum eis iure cenſeãtur, vt qui ſimilem cum alijs ſuſcipiunt vitam, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam. Eadem repetit Concilium

Concilium Coloniense 1

COLONIENSE III. partis 10. cap. 15. Et Concilium

Concilium Trevirense 2.

TREVIRENSE II. cap 12. verùm latius de his diximus in vocabulo, clerici ſecularia negotia non tractent. Vide ſequentia.

Monachi curiam non adeant.] Repete ea quæ ſuperiùs in vocabulo, Clericus. &c. inuenies, quia ibi etiam monachorum mentio fit. Sic autem Concil.

Concilium Meldẽſe anno 845.

MELD. cano. 17. *Monachi (ait) quibus monaſteriorum cura commiſſa non eſt, paſſim & ſine authoritate palatium non adeant, nec in eo immorentur, vel ibi & ibi diſcurrere ac pernagari præſumant: ſed ſi tales quilibet fuerint, vt vtiles & neceſſary Eccleſiæ, ac principi reperiantur, cum authoritate Epiſcopi canonicè ac religioſè pergant. Sin autem, in monaſteriis ſuis ſicut canonica & regularis docet inſtitutio religioſè reſideant. Quos etiam nec Epiſcopus, nec Abbas, vel quilibet alius veredariorum more in miſſaticis inſtanter tranſmittat, quia per quoſdam illorum contra canonicam authoritatem, & Eccleſiaſtica & civilia perturbantur negotia. Ne ſub prætextu obedientiæ diutius villicationibus inſeruiant, ſed regulariter obedientiam in viciſſitudine ſua peragentes ſecum, vt de S. Benedicto legitur in monaſterio habitent, atque ſeipſos recolligãt. Hæc autem tranſgredientes, ſive prælati in faciendo, ſive ſubditi in obtinendo, excommunicentur.* Huic decreto ſubſcribit

Nicolaus 1.

NICOLAVS I. epiſt. ad Michaelem Imperatorem, qui eidem ſuggerebat Pontifici, vt in obſequium Imperialis aulæ monachos mitteret. *Quamuis (ait) hanc poteſtatem habeamus cunctos monachos & vniverſos clericos ad noſtra negotia evocare, tuum tamen non eſt vllum penitus quærendi monachos miniſterium, niſi ad miſerandum & orationes eorum ſubmiſsè paſcendum, &c.* Vide & ea quæ ſequuntur.

Hæc Gratianus recenſet cauſa 1 qu 1. & cauſa 9. & qu. 2. cap. Per Principalem, &c.

Monachi militiam non ſequantur.] Vide ſupra Vocabulum, militia. &c.

Concilium Meldenſe.

Monachi de monaſterio non proiiciantur.] Idem Conc. MELD. can. 59. *Monachus de monaſterio, ſine conſultu vel præſentia Epiſcopi aut vicary eius, ad hoc regulariter deductus non eiiciatur, cuius diſpoſitione & authoritate de cætero vita & converſatio electi, ne perditus perpetuò fiat, ſi aliquo modo ſaluari poteſt, ordinari debet atque decerni.* Vide etiam infrà multis in locis.

Concilium Moguntinũ 1. ſub Carolo Magno.

Monachi foras egredi & epulari prohibentur.] Concil. MOGVNT. I. cano. 2. *Monachi in clauſtro ſuo permaneant, nullusque ex eis foras vadat, niſi per neceſſitatem ab Abbate mittatur in obedientiam, nec foras manducent, neque bibant ſine permiſſione Abbatis, nec ad conuiuia ſecularia vadant.* Similiter & Conc. PARIS. III. lib. 1. c. 46. Eadem repetit, vbi & monachis interdicit introitum in monaſteria puellarum, vt alibi dicetur. Et Concilium

Concilium Parisiense 3.

OXON. can. 37. hæc renouat, prohibens tam viris quàm mulieribus ſepta monaſterij egredi ſine licentia, nec ad viſitandos parentes, aut ad peregrinationes faciendas: ſi autem illis conceditur, præfigatur certus dies in quo redeant, nec vadant ſine collega Sed &

Concilium Oxoniense ſub Innocentio 3.

Benedictus 12.

BENEDICTVS XII. capite 14 Conſtitutionum Benedict. præcipit, vt monachi nunquam exeant ſine cuculla & breuiario, & obtenta licentia, ipſo eodem die reuerſuri. Sed iam de his ſuperiùs dictũ eſt, vide & ſequent.

Monachi an valeant beneficia Eccleſiaſtica tenere.] Iam quòd non poſſint ſuprà ex Concilio Moguntino 2. & ex Cõcilio Lateranenſi ſub Alexandro 3. dictum eſt, & vocabulum, Beneficia, &c. vbi ex Concilio Aurelianenſi 1. can. 9. illud prohibitum diximus. Porrò Conc.

Oro vt hæc diligentius perpendãtur quia nimis impiè negliguntur.

Concilium Ratiſponenſe.

RATISP. præfatis concordans decretis cap. 12. ſic loquitur. *Statuimus & cauemus, ne cura Eccleſiarum beneficiorũmque concedatur religionem quamcunque profeſſis, etiam exemptis. Quòd ſi hactenus aliqui admiſſi vel recepti eſſent, niſi de voluntate fauoréque ſuperioris ſui legitimiſque cauſis conſtiterit extra ſua monaſteria degere, nequaquam ſibi integrum fore putent, quando illos ſic vagos per ordinarios vel Vicarios ad ſuperiores ſuos per victus denegationem aut alia iuris remedia remittendos eſſe iubemus.* (Et cap. 13. ſubdit.) *Monaſteriorum prælati vnitas Eccleſias habentes, prædictos vicarios perpetuos, vel ad nutum amouẽdos in eiſdem Eccleſiis in poſterum non conſtituant, niſi prius per ordinarios, aut eorũ vicarios, vt idonei & apti fuerint, admiſsi. Eccleſiæ tamen ſuis monaſteriis vnitæ vſque adeo propinquæ, quòd religioſi earumdem curam habituri ſub religione in monaſterio, ſub debitáque obedientia ſtare poſſent, modo ſint habiles & idonei, per huiuſmodi religioſos prouideri poſſint. Id quoque permittimus de monaſterio, quod tam tenue eſt vt debitam ſuſtentationẽ habere nequeat, volentes religioſos & qualitercunq; exẽptos curata beneficia habentes ordinario loci eſſe ſubiectos. Cumq; in Eccleſia Dei magis præſtet paucos bonos & doctos, quàm plures indoctos & imperitos habere miniſtros, id quod ratio noſtrorũ temporum exigere videtur, idcirco deinceps non initientur ſacris ordinibus, niſi viri morum vita candore & doctrina præ cæteris ſpectati, probatiq; per teſtimonium examinis ritè ſeruãdi, &c.* Denique Conc.

Quatenus Monachis concedatur Beneficia poſſidere.

Concilium Tridentinũ generale nouiſſimum.

TRIDENT. ſeſſione 14. quæ fuit ... ſub Iulio 3. c. 10. decreti reformationis iubet, vt regularia beneficia in titulum regularibus profeſſis prouideri conſueta, cùm per obitum aut reſignationem, vel aliàs illa in titulum obtinentis vacare contigerit. Religioſis tantùm illius ordinis, vel his qui habitum omnino ſuſcipere & profeſſionem emittere teneantur, & non aliis, ne veſtem lino lanáque contextam induant, conferantur. Vide Beneficia, &c.

Monachi an ad ordines promouendi.]

Digitized by Google

Repete iam nonnihil dictum ex Concilio Agathenſi ſuprà & in alijs locis. Porrò SYRICIVS I. epiſt. 1. ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum cap. 13. allegatur à Gratiano cauſa 16. quæſt. 1. cap. monachos. * *Monachos, quos tamen morum granitas, & vitæ ac fidei inſtitutio ſanctæ commendat, clericorum officiis aggregari & optamus & volumus, ita vt, qui intra triceſimum annum ætatis ſunt digni, in minoribus per gradus ſingulos creſcente tempore promouẽtur ordinibus, & ſic ad Diaconatus vel preſbyterij inſignia maturæ ætatis conſecratione perueniant. Nec ſtatim ſaltu ad Epiſcopatus culmen aſcendant, niſi in his eadem, quæ ſingulis dignitatibus ſuperius præfiximus, tempora fuerint cuſtodita.* Et INNOCENTIVS I. epiſt. 2. ad Vitricium Rhotomagenſem Epiſcopum cap. 10. allegatur à Gratiano cauſa 16. quæſt. 1. cap. de Monachis. *De monachis, qui diu morantes in monaſteriis, ſi poſtea ad clericatus ordinem peruenerint, ſtatuimus non debere eos à priore propoſito deuiare. Aut enim, ſicut in monaſterio ſuis & quod diu ſeruauit, id in meliori gradu poſitus amittere non debet, aut ſi corruptus poſtea baptizatus, & in monaſterio ſedens ad clericatus ordinem accedere voluerit, vxorem omnino habere non poterit.* Vide, Cœlibatus. & Bigamus. & in ſequentibus diſtinctionibus de continentia monachorum. Vide etiam, Ordinandus, &c. hinc GELASIVS I. epiſt. 1. ad Epiſcopos Lucaniæ Brutiorum, &c. cap. 3. & allegat Gratianus diſtinct. 77. cap. Si quis, &c. *Si quis de religioſo propoſito & diſciplinis monaſterialibus eruditus ad clericale munus accedat, in primis eius vita, prateritis acta temporibus inquiratur, ſi nullo graui facinore probatur infectus, ſi ſecundam non habuit fortaſſis vxorem, nec a marito relictam ſortitus oſtenditur: ſi pœnitentiam publicam fortaſſis non geſſit, nec vlla corporis parte vitiatus apparet: ſi ſeculi aut virginaria non eſt conditionis obnoxius: ſi curiæ iam probatur nexibus abſolutus: ſi aſſecutus eſt litteras, ſine quibus vix fortaſſis Oſtiarij poſſit implere miniſterium: vt ſi his omnibus quæ ſunt prædicta fulcitur, continuò lector vel Notarius aut certe defenſor effectus, poſt tres menſes exiſtat Acolythus, maximè ſi huic ætati etiam ſuffragatur ſexto menſe ſubdiaconi numen accipiat: ac ſi modeſtæ conuerſationis honeſtæque voluntatis exiſtit, nono menſe Diaconus, complacitoque animo ſit preſbyter: cui tamen, quod annorum interſtitia fuerint collatura, ſanctis propoſitis ſponte ſuſcepta doceatur præſtiſſe dementia.* Hinc Concilium ILERDENSE ſub Symmacho 1. cano. 3. allegatur à Gratiano cauſa 16. quæſt. 1. *Damonachis id obſeruare placuit, quod Synodus Agathenſis* (allegamus fol. 464. pag. 2.) *noſcitur decreuiſſe, hos tantummodo aduocando, vt cum pro Eccleſiæ vtilitate aliquos Epiſcopus probauerit in clericatus officio promouendos, cum Abbatis voluntate debeant ordinari.* Idem ſtatuit Concilium LATERANENSE cui præſedit Gregorius 1. vt infrà dicetur. Et, vt etiam paucis abſoluamus, quia plura in vocabulis, Ordo & Ordinandus, dicturi ſumus Concilium VIENNENSE Generale ſub Clemente 5. habetur in Clementinis titulo decimo de ſtatu monacho. cap. 1. in fine. *Ad ampliationem cultus diuini ſtatuimus, quod monachi quilibet ad monitionem Abbatis ſe faciant ad omnes ordines ſacros (excuſatione ceſſante legitima) promoueri.* Et Concilium TREVERENSE II. cap. 12. *Ad ſacros ordines ſuſcipiendos non niſi ætate & ſcientia ſufficientes præſentent, & idonei ad inſſum ſuperioris ſui, excuſatione legitima ceſſante ſe faciant promoueri.* Vide infrà Ordo & Ordinandus, &c.

Monachi inſcio abbate non aſſumendi.] In præcedentibus hoc multoties cautum reperitur, verumtamen adhuc quædam ſunt decreta quæ hoc prohibeant. Concilium CARTHAGINENSE V. cano. 13. allegatur à Gratiano diſtinct. 58. cap. Si quis. *Placuit, vt ſi quis de alterius monaſterio repertum, vel ad clericatum promouere voluerit, vel in ſuo monaſterio maiorem monaſterij conſtituere* (Gratianus addit, ſine licentia Abbatis & monachorum) *Epiſcopus qui hoc fecerit à ceterorum communione ſeiunctus ſit tantum plebis communione contentus ſit, & ille neque clericus* (Gratianus addit neque canonicus) *neque præpoſitus perſeueret.* Idem omninò Concilium AFFRICAN. ſub Bonifacio I. cano. 47. Et Concilium MOGVNTINVM IV. cano. 78. *Cum hoc tempore paſſim Eccleſiæ idoneorum miniſtrorum penuria nimis periculoſe laborent, Prælatos regulares ſummopere exhortamur & ſeriò monemus ſi qui fratres eorum poteſtati ſubiecti, per ordinarios locorum ad regimen Eccleſiarum parochialium aut ad minus prædicationis adhibiti ſunt, aut tales ad eandem operam in poſterum euocari contingat, vt promouenda pietatis, & conſeruandæ ſanctæ religionis noſtræ intuitu, ordinariis locorum in tanta neceſſitate deeſſe non velint, Religioſos tamen de conſenſu ſuorum prælatorum ſic euocatos, nihilominus ſub eorundem obedientia, qui eos corrigere & reuocare valeant volumus permanere.* Vide quod ſequitur ſequenti pagina.

Monachi Epiſcopi facti non mutent habitum.] Concilium GENERALE VIII. Conſtantinopolitanum 4. ſub Baſilio Imperatore cano. 27. *Monachi, qui vita & doctrina vt Epiſcopi creentur meruerint, non mutent habitus veſtiſque rationem ob nouam dignitatem, non minus enim hoc arrogans eſſet quàm pallio inepte vti. Quiſquis ergo Epiſcopus præter definita ſibi tempora ſe pallio induerit, aut monaſticam veſtem depoſuerit, aut corrigatur, aut à Patriarcha proprio deponatur.* Hoc confirmat Concilium LATERANENSE ſub Innocentio 3. cap 16. circa finem. Vide ſequentia.

Monachorum nigrorum exemptio & priuilegia.] Licet ſpecialibus à diuerſis Pontificibus ſint monachi priuilegijs decorati, quæ nec opus eſt recenſere, quia nec poſſumus tamen hoc libuit annectere quo ad confirmationem præcedentium & ſubſequentium conducit, quod & ab antiquiſſimis patribus conſtat eſſe definitum. Sic ergo veluti breui compendio ea quæ iam memorata ſunt, & quæ infra ſequentur, complectitur Concilium LATERANENSE ſub Gregorio magno congregatum, cui & ipſe præſedit, de monachis nigris. *Quàm ſit neceſſarium* (ait) *monachorũ quieti proſpicere, & de eorum perpetua ſecuritate tractare, ante alium nos officium, quod in regimine officij exhibuimus, informat. Et quia in pleriſque monaſteriis multa à præſulibus prauidicia & grauamina monachos pertuliſſe cognoſcimus, oportet vt noſtræ fraternitatis prouiſio de futura eorum quiete ſalubri diſponat ordinatione, quatenus conuerſantes in illis in Dei ſeruitio gratia ipſius ſuffragante mente libera perſeuerent, Sed nec ea, quæ magis emendanda eſt, conſuetudine quiſquam monachis, quicquam moleſtiæ præſumat inferre, neceſſe eſt vt hæc quæ inferius enumeranda curauimus ita ſtudio fraternitatis Epiſcoporum debeat cuſtodiri, vt ex eis non poſſit vlterius inferendæ inquietudinis occaſio reperiri. Interdicimus igitur in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ex authoritate B. Petri Principis Apoſtolorũ prohibemus, cuius vice huic ſanctæ Romanæ Eccleſiæ præſidemus authore Deo, vt nullus Epiſcoporũ vltrà præſumat de redditibus, vel rebus, vel*

Syricius 1. tempore Theodoſij ſenioris Apoſtolicam ſedem tenuit.

* Aetas ordinandorum monachorum, verum quia nos integriores ſumus & vita ſanctiores antiquis illis patribus, etiam ætatis præſcriptũ terminum, præuenimus, ô miſerũ noſtri ſeculi ſtatum, vbi nec reuerentia decretis, nec Deo honor, nec religioni antiquæ laus defertur, ſed corruptis excæcatiſque cordibus diuina temeramus iura, ô dolendum facinus!

Iam hoc inquiratur obſecro.

Huic etiam decreto dextras dedit Cõcilij Tridentinũ vt videbis dictione Ordo. ſed ab his negligitur qui etiã ſibi ſapientes videntur.

Concilium Ilerdenſe.

Concilium Lateranenſe ſub Gregorio 1.

Concilium Viennenſe ſub Clemente 5.

Concilium Trevirenſe 2.

Concilium Carthaginenſ. 1. Epiſcoporum 71. ſub Anaſtaſio 1.

Concilium Africanum.

Concilium Moguntinũ 4.

Concilium Conſtantinop. 4. generale 1. ſub Adriano 2.

Concilium Lateranẽſe generale ſub Innocentio 3.

Concilium Lateranenſe ſub Gregorio 1.

curtis monaſteriorum, vel de cellis, vel de villis, qua ad ea pertinent, quocunque modo qualibet exquiſitione minuere, vel dolos, vel immiſiones, vel violentias aliquas facere, ſed ſi qua cauſa forte inter terram venientem ad partem ſuarum Eccleſiarum & monaſteriorum euenerit, & pacifice non potuerit ordinari, apud electos Abbates & alios patres timentes Deum ſine voluntaria dilatione, mediis ſacroſanctis Euangelijs finiatur. Defuncto verò Abbate cuiuſquam congregationis, non extraneus, niſi de eadem congregatione, quem ſibi propria voluntate concors fratrum ſocietas elegerit, & qui electus fuerit ſine dolo vel venalitate aliqua ordinetur. Quod ſi aptam inter ſe perſonam inuenire nequeunt, ſolerter ſibi de alijs monaſteriis ſimiliter eligãt ordinandum, neque conſtituto Abbate, quacunque perſona qualibet occaſione præponatur, niſi forte extantibus (quod abſit) criminibus, qua ſacris canonibus puniri monſtrantur. Pariter autem cuſtodiendum eſt, vt inuito Abbate, ad ordinanda alia monaſteria, aut ad ordines ſacros, vel clericatus officium, tolli exinde monachi non debeant: ſed ſi abundantes fuerint, qui ad celebrandas Dei laudes, vel vtilitates loci ſufficiant complendas, de his qui ſuperfuerint offerat Abbas coram Deo quos dignos potuerit inuenire. Quiſquis autem ex monaſterio ad Eccleſiaſticum ordinem peruenerit, vlterius illic nec poteſtatem aliquam, nec licentiam habeat habitandi. Deſcriptiones quoque rerum atque curtarum monaſterij ab Epiſcopo fieri omninò negamus, ſed ſi quando res exigit abbas loci cum aliis Abbatibus rerum inuentarum deſcriptiones faciat, & eorum conſilio ſine iudicio finiantur. Obeunte quoque Abbate, Epiſcopus in deſcribendis perquirendiſque rebus monaſterij acquiſitis, vel datis, acquirendiſque nulla occaſione ſe permiſceat. Miſſas etiam publicas ab eo in cœnobio fieri omninò prohibemus, ne in ſeruorum Dei receſſibus, & eorum receptaculis nulla popularis conuentus prebeatur occaſio, vel mulierum fiat nouus introitus, quod omninò non expedit animabus eorum. Nec audeat ibi cathedram collocare, vel quamlibet poteſtatem habere imperandi, vel aliquam ordinationem quamuis leuiſſimam faciendi, niſi ab Abbate loci fuerit rogatus, quatenus monachi ſemper maneant in Abbatum ſuorum poteſtate: nulliſque monachum ſine teſtimonio vel conceſſione Abbatis ſui in Eccleſia aliqua teneat, vel ad aliquem promoueat honorem. Hanc ergo ſcriptorum noſtrorum paginam omni in futuro tempore ab omnibus Epiſcopis firmam ſtatuimus, illibatamque ſeruari, vel & ſua Eccleſia inuante domino ſuo tantummodo ſint iure contenti, & monaſteria Eccleſiaſticis conditionibus, ſeu angarijs, vel quibuſlibet obſequiis ſecularibus nullo modo ſubiaceant, nullis canonicis curis deſeruiant, ſed remotis vexationibus ac cunctis grauaminibus diuinum opus cum ſumma animi deuotione perficiant. Vniuerſi Epiſcopi reſponderunt. *Libertati monachorum congaudemus, & quæ nunc ſtatuit beatitudo veſtra firmamus & ſubſcribimus, &c.* His & alijs priuilegijs ZACHARIAS I. decorauit monaſterium Fuldan ordinis ſancti Benedicti, quod ædificarat Bonifacius Moguntinenſis Epiſcopus eiuſdem Bonifacij precibus inclinatus vt ex epiſtola 5. eiuſdem ad eundem conſtat. Eadem quoque priuilegia Concilium TOLETANVM IV. patrum 67. ſub Honorio 1. renouauit cap. 50. cum nunciatum ei eſſet, quòd Epiſcopi Monachos ad ſeruilia opera adigerent: & allegatur à Gratiano cauſa 18. quæſt. 2. cap. Hoc tantum, &c. *Nunciatum eſt* (ait) *ſenti concilio, quòd monachi Epiſcopali imp operi mancipentur, & iura monaſte ſtituta canonum illicita præſumpti vt penè ex cœnobio poſſeſſio fiat, atque illuſtris portio Chriſti ad ignominiam ſeruitutémque perueniat. Quapropter monemus eos qui Eccleſijs præſunt, vt vltra talia non præſumant, ſed hoc tantùm ſibi in monaſterio vendicent ſacerdotes, quod præcipiunt canones.* (Vide mox) *id eſt, monachos ad conuerſationem ſanctam præmonere, Abbates aliáque officia inſtituere, atque extra regulam facta corrigere. Quod ſi aliquid in monachos canonibus interdictum præſumpſerint, aut vſurpare quippiam de monaſterij rebus tentauerint, non deerit ab illis ſententia excommunicationis, qui ſe deinceps nequaquam ſuſtulerint ab illicitis.* Vide ſuprà, Facultatum Eccleſiæ inuaſores, &c. Hæc decreta confirmat Concilium ANGLICANVM I. cano. 3. vt docet Beda Venerabilis lib. 4. Hiſtoriæ Anglicanæ cap. 5. confirmat, & Concilium BITERRENSE cap. 15. 16. & 17. vbi etiam prohibet, ne monaſteria virorum mulieres ingrediantur, vt dicemus infrà. Monaſteria, &c. Hæc quoque confirmat Concilium LATERANENSE ſub Leone 10. ſeſſione 10. vbi prohibet, ne his exemptionis priuilegijs abutantur. Has quoque exemptiones & libertates confirmant GREGORIVS IX. NICOLAVS IV. Et BENEDICTVS XII. in conſtitutionibus quas pro Benedictinis ediderunt, vt ſæpiùs iam annotauimus. Confirmat & INNOCENTIVS III. vt habes libro 3 Decretalium titulo 35. de ſtatu Monachorum, & CLEMENS V. in Concilio Viennenſi vt habes etiam in Clementinis titulo. De ſtatu monachorum qui incipit: *Ne in agro Dominico, ſacra videlicet monachorum nigrorum religione indecorum aliquid obrepat, &c.* Sed & COELESTINVS V. ordinis noſtri pater & inſtitutor ampliſſima nobis priuilegia conceſſit, vt habes ex eiuſdem priuilegio quod incipit: *Et ſi cunctos ordines plantates in agro ſacroſancta & vniuerſalis Eccleſia paternis proſequamur affectibus, &c.* Vide ſequentia.

Monachi an Epiſcopo ſint ſubiecti.] Hac ipſa pagina illos eximit à poteſtate Epiſcoporum Gregorius 1. vt facilè potes colligere. ſed & præmiſſum Toletanum 4. vt dictum eſt, in aliquibus monachos ab Epiſcoporum iuriſdictione eximit, & in aliquibus præcipit ſubiacere ſecundum canones patrum. Qui autem ſint illi canones iam diximus in vocabulo, Abbas. Sic autem Concilium ARELATENSE III. vt allegat Gratianus cauſa 18. quæſt. 2. cap. monaſteria, &c. *Monaſteria* (ait) *vel monachorum diſciplina ad eum pertineat Epiſcopũ, in cuius ſunt territorio conſtituta.* Vide infrà. Monaſteriorum bona, &c. Cui ſubſcribit Concilium CHALCEDONENSE generale 4. ſub eodem Leone canone 4. actionis 15. & allegatur ſententialiter à Gratiano cauſa 2. quæſt. 7. cap. nullus, & cauſa 16. quæſt. 1. cap. Qui verè, &c. *Qui verè & purè ſolitariam eligunt vitam, digni conuenienti honore habeantur. Placuit autem monachos per vnamquamque ciuitatem aut regionem ſubiectos eſſe Epiſcopo, & quietem diligere, & ieiunijs eſſe tantummodo ſeiunio & orationi, in locis ſe quibus renunciauerunt ſeculo permanentes. Nec Eccleſiaſticis verò nec ſecularibus negotijs communicent, vel in aliquo ſint moleſti propria monaſteria deſerentes, niſi forte his præcipiatur propter opus neceſſarium ab Epiſcopo ciuitatis* (vt ſuperius iam diximus) addit verò ad calcem canonis. *Tranſgredientem hanc definitionem noſtram excommunicatum eſſe decreuimus, & nomen Dei blaſphemetur.* Vnde & Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 25. cap. 14. *Regularis non ſubditus Epiſcopo, qui intra clauſtra monaſterij*

degit,

Abbatum electio: de qua ſuo loco dictũ eſt. Abbas, & Electio.

Monachi ad ordines promouendi, lege ea quæ præcedenti folio poſuimus.

Miſſæ publicæ ab Epiſcopo in monaſterio nõ celebrantur.

Epiſcopis interdicitur in monaſterijs poteſtas, tamẽ infra habes contrarium vide.

Zacharias 1. De hoc monaſterio mira ſcribit Sebaſtianus Munſterus in Coſmographia, ſeu Coſmographia ſua

Concilium Toletanum 4.

Concilium Anglicanum 1.

Concilium Biterrẽſe, ſub Legato Tornacenſe.

Concilium Lateranenſe ſub Leone 10.

Gregorius 9. Nicolaus 4. Benedictus 12.

Innocentius 3.

Clemens 5.

Cœleſtinus 5.

Concilium Arelaten. 3. ſub Leone 1.

Concilium Chalcedonenſe generale 4.

Concilium Tridentinum generale.

degit,& extrà ea ita notoriè deliquerit vt populo ſcandalo ſit,Epiſcopo inſtante à ſuo ſuperiore intra tempus ab Epiſcopo præfigendum ſeuerè puniatur,ac de punitione Epiſcopum certiorem faciat:ſin minus à ſuo ſuperiore officio priuetur,& delinquens ab Epiſcopo puniri poſſit. Vide Viſitatio monaſterij &c.& Abbas,&c.

Monachi Abbati obediant. Vide ſuprà, Abbas,& infrà, Obedientia,&c.

Monachi regulæ ſuæ ſtatuta cuſtodiãt.] Infrà,vbi de monaſterijs reformandis agetur,hoc latiùs exponetur. Intereà ſic ſtatuit Concilium FRANCOFVRTENSE ſub Carlomanno Rege. *Statuimus, vt monachi & ancillæ Dei monaſteriales iuxta regulam S.Benedicti Cœnobia vel Xenodochia ſua ordinare, gubernare, & vincre ſtudeant, & vitam propriam degere ſecundum præcepta Patrum ordinationem non negligant.* Idem etiam Concilium SVESSIONENSE ſtatuit,curam committens Archiepiſcopis vt obſeruent ſi hoc monachi ad integrũ ſtuduerint adimplere. Et Concilium VERNENSE ſub Pipino Rege ſtatuit,vt monaſteria tam virorum,quàm mulierum ſecundum ordinem regulariter viuant,& quod ſi facere cõtempſerint,Epiſcopus in cuius parochia ſunt corrigat:ſi nõ poſſit,ad Metropolitanum rem deferat:ſi nec Metropolitanus, ad Synodum deferatur:ſi non audierint Synodum,excommunicentur,& in loco eorum alij locentur, qui ordinem integrè obſeruẽt. Vide vocabulum, Viſitatio,& Monaſteria diffor mata, &c.

Concilium Francicum in Francia celebratum à Bonifacio Mogũtinenſi ſub Carlomanno.

Concilium Sueſſionẽſe ad S.Medardum.

Concilium celebratũ in palatio Vernis.

Monachis carnium eſus interdicitur.] Gratianus de conſecratione diſtinct.5. cap. Carnem,&c. ſub nomine FRVCTVOSI EPISC. ſic loquitur. *Carnem cuiquam monacho nec guſtandi nec ſumendi eſt conceſſa licentia:non quod creaturam Dei iudicemus indignam, ſed quod carnis abſtinentia vtilis & apta monachis æſtimetur:ſeruato tamen moderamine pietatis erga ægrotos. Quod ſi quis monachus violauerit,& contra ſanctionem regulæ vſum, veterem veſci carnibus præſumpſerit, ſex menſium ſpatio, retruſioni & pœnitentiæ ſubiacebit.* Prohibet autem vſum carnium monachis BENEDICTVS CASSINENSIS, cap.36. regulæ ſuæ, cui INNOCENTIVS III. ſuffragatur in decreto quod habes allegatum in lib.3.Decretal.Gregorij IX.tit.35.c. 6.ad Abbatem Sublacenſem. *In refectorio (ait) nullus omnino carne veſcatur,nec in quibuſdam ſolennitatibus (ſicut aliquando fieri conſuenit) conuentus exeat cum Abbate paucis ibi relictis, vt extrà refectorium edant carnes,cum illis diebus præcipue regularis diſciplina ſit ſtudioſius obſeruanda.Sed nec extrà refectorium,niſi in infirmitorio eſum carnium credant ſibi licere,&c.* Lege reſiduũ.Denique GREGORIVS IX. in conſtitutio. Benedicti. *In infirmaria (ait) nullus comedat,niſi propter infirmitatem vel debilitatem illic fuerit deſtinatus. Præcipimus etiã iuxta quod in beati Benedicti regula continetur, vt nullus monachus in quouis loco vel domo Cluniacenſis ordinis aut extrà, niſi tantum in infirmaria (vt prædictũ eſt) carnes manducare præſumat. Quòd qui præſumpſerit, ſi clauſtralis fuerit, graui pœnæ ſubdatur,vel ſi dignitatem aut adminiſtrationem habuerit, priuetur eadem.* Et BENEDICTVS XII. cap.26.in eaſdẽ conſtitutiones Benedict. etiam vltra prædicta vetat, ne in infirmitorio ſpecialibus diebus carnis vſus concedatur.*Statuimus (ait) quod per totum annum feria quarta,& die ſabbati (de feria ſexta hoc omnibus ſecularibus commune eſt) & a prima dominica de Aduentu vſque ad diem natalis Domini,& a dominica ſeptuageſima vſque ad diem Paſchæ, omnes regulares eiuſdem ordinis ſeu religionis ab eſu carnium vbique abſtineant, niſi neceſſitas infirmitatis non ſit:ſit per Abbatem vel alium prælatum proprium ſorte ſuadeat cùm aliquo diſpenſandum. Diebus autem quibus monachi in infirmitorio carnes edent, ſic prouideatur omninò,quòd in refectorio remaneat ad minus medietas monachorum capituli vel conuentus.* Vide Ciborum delectus, &c.

Pruſuosus Epiſcopus.

Benedictus Caſinenſis. Innocentius 3

Gregorius 9

Benedictus 12. Oro hæc attentè conſiderentur.

Monachis continentia & perpetuus cœlibatus indicitur.] Iam in vocabulis,Cœlibatus, Fornicatio,& eiuſmodi,crebrò huius rei mentionem fecimus:libet tamen particulari diſtinctione quod reperimus potiſſimum monachis congruere,hic inſerere. Habetur autem IOVINIANI IMPERATORIS edictum l.ſi quis,C.de Epiſc. & cleric. & allegat Nicephorus Calliſtus, lib.10. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ,cap.39.quo prohibetur, ne monachi aut moniales matrimonium contrahãt: & quanto magis prohibuit ne fornicentur? Hoc poſteà confirmauit Concilium CHALCEDON. generale IV. actio.15.can.16.& allegat Gratianus cauſa 27.quæſt.1.cap. Si qua Virgo,&c. *Virginem quæ ſe Deo Domino conſecrauit, ſimiliter & monachum non licere nuptialia iura contrahere: quod ſi hoc inuenti fuerint perpetrantes excommunicentur.Confitentibus autem decernimus, vt habeat authoritatem eius loci Epiſcopus miſericordiam humanitatemq; largiri.* Hunc canonem allegat Concil. COLONIENSE II. ſub Carolo Craſſo Imperatore III. cano.6. Et Concilium AVRELIANENSE I. ſub Hormiſda I. can.23.*Monachus (ait) in monaſterio conuerſus, ſi pellici poſteà vel vxori fuerit ſociatus, tanta prauaricationis reus nuſquam Eccleſiaſtici gradus officium ſortiatur.* Et Concilium ANTISSIODOR. I.cap.23. *Si monachus in monaſterio adulterium commiſerit,& hoc Abbas per ſe non emendauerit, ad pœnitentiam agendam in alio monaſterio retrudatur.* Similia iniungit de clericis & monachis qui ab infantia monaſterijs vel Eccleſijs conſecrati ſunt, vbi 18.annum attigerint eligant coniugium, vel profiteantur continentiam, Concilium TOLETANVM II. cano.1.vt iam poſuimus in vocabulo, Clericus,&c. Vide etiam quæ immediatè ſubſequitur,diſtinctionẽ.Porrò Concilium TVRONENSE II. cano.16. *Si qui in monaſterio conuerſi ſunt (ait) aut conuerti voluerint,nullatenus exeant, habeant licentiam euagandi:nec (quod abſit) vllus earum coniugem ducere, aut extranearum mulierũ familiaritatem habere. Nam, ſicut ſupra dictum eſt, ſi vxorem duxerit,excommunicetur,& de vxoris malè ſociatæ conſortio etiam iudicis auxilio ſeparetur. Quod ſi iudex ad hoc ſolatium dare noluerit, excõmunicetur. Qui infœlix monachus tali coniunctione fœdatus,ſi per cuiuſcunque patrocinium ſe conatus fuerit defenſare,& is qui in hac pertinacitate perdurat, & illi qui eum exceperint ad defenſandum: ab Eccleſia ſegregentur, donec reuertatur ad ſepta monaſterij, & indictam ab Abbate, quandin præceptum ei fuerit,agat pœnitentiam, & poſt ſatisfactionem reuertatur ad gratiam.* Denique Concilium TOLETANVM IV. can. 51. *Nonnulli monachorum egredientes à monaſterio,nõ ſolùm ad ſeculum reuertuntur,ſed etiam vxores accipiunt. Igitur reuocati in eodem monaſterio à quo exierant, pœnitentiæ deputentur,ibiq; deflcant crimina ſua vnde diſceſſerunt.* Huunc canonem allegat & confirmat TOLETANVM VI.can 6. & allegatur à Gratiano, cauſa 20.quæſt.3.cap. Procliuis, &c. Hunc etiam canonem allegat & confirmat Concilium GENERALE VI. Conſtantinopolitanum III. cano.44. lege ea etiam quæ ſuprà po-

Iouinianus Imperator.

Concilium Chalcedonenſe 4. generale ſub Martiano Imperat.

Concilium Colonienſ. 2. Concilium Aurelianenſ.1. ſub Clodoueo rege 1.

Concilium antiſſidorenſe 1. ſub Deuſdedit

Concilium Toletanum 2. ſub Almarico rege.

Concilium Turonenſe 2. ſub Pelagio 1.

Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1.

Concilium Toletanum 6.

Concilium Conſtantinop. 3. generale 6.

ſuimus vocabulo, Matrimonium an emiſſio voti ſoluat, &c. & monaſterium an coniugati intrare valeant, &c. Hæc autē præcedentia decreta Concilium TREVERENSE I. confirmat, cap. 9. loquens de his qui contra votum ſolenne præſtitū connubio ſeſe iunxerunt. Et Concilium COLONIENSE IV. cap. 2. ſic ſtatuit. *De monachis & ſanctimonialibus coniugatis decernitur totius Concilij approbatione, & pronunciatur tales nuptias illicitas eſſe, prophanas, ſacrilegas & inceſtuoſas, & nuſquam tolerandas, & eos omnes anathemate eſſe innexos qui illas contraxerint, proleſq; inde ſuſceptas illegitimas eſſe, nec aliter quàm ſpurios & nothos habendas: ac proinde hæreditatis nomine parentibus ſuis, neque in nobilibus, neque in immobilibus ſuccedere poſſe, aut debere.* Idem agit de concubinarijs monachis, cap. 3. ſequenti, vt ſeueriori ordinis diſciplinæ pro tanti ſcandali expurgatione ſubmittantur, & carnis ſuę petulantiam pœnitentiæ afflictione mortificent. Vide intrà Monialis, &c. & ſequentia.

Concilium Treuerense 2. ſub Ioanne Archiepiſcopo.

Concilium Coloniense 4. Hęc deſumuntur ex Gratiano cauſa 27. q. 1. cap. Nuptiarum &c & reliquis.

Monachi caſtè cum mulieribus & ſecularibus conuiuentur.] Iam de clericis & monachis hoc latiùs probatum eſt in vocabulo, Clericus: verùm quod adhuc reſtat communicandum eſt. Sic autem Concilium GENERALE VII. cano 22. *Deo quidem vniuerſum dedicare, & non propriis voluntatibus ſeruire, res magna eſt. Sine enim comeditis ſine bibitis* (inquit diuinus Apoſtolus) *omnia in Dei gloriā facite. Chriſtus autem Deus noſter in ſuis Euangelijs iuſſit peccatorum principia reſecare. Non enim adulterium ſolùm apud ipſum punitur, ſed etiam cogitationis motus ad aggrediendum adulterium condemnatur, ipſo dicente: Qui aſpexerit mulierem ad concupiſcendum eam, iam in corde ſuo adulteranit. Vnde nos quoque edoctī debemus cogitationes purgare: & ſi enim omnia licent, non tamen omnia expediunt, vt à voce Apoſtolica docemur. Cuinis autem homini neceſſe eſt comedere, vt viuat: & quibus eſt vita, matrimony & liberorum & laicæ conſtitutionis permixtim comedere viros & mulieres ab omni reprehenſione alienum, ſi modo ei qui dat nutrimentum gratias agant non cum ſcenicis quibuſdam ſtudiis, ſine ſathanicis canticis, & cytharœdicis ac meretriciis vocibus, quos prophetica execratio perſequitur dicens: Ve qui cum cythara & pſalterio vinum bibunt. Domini autem opera non reſpiciunt, & opera manuum eius conſiderant. Et ſicubi tales fuerint inter Chriſt[illegible] corriganiur, ſin minus adnerſus eos robur ſuur[illegible] teneant, quæ ab his qui nos præceſſerunt canonicè [illegible]ditu ſunt.* Vide ſuprà, Ludus, & infrà, Nuptiæ, &c. *Cui autem quieta eſt vita & ſolitaria, vt qui Domino Deo iugum monaſticum tollere ſtatuerit, in ſolitudine & ſilentio ſedebit: atqui nec his etiam qui vitam ſacerdotalem elegerint, licet omninò ſeorſum cùm mulieribus comedere, niſi vtique cum diuinis & religioſis viris, ac mulieribus, vt ipſum etiam conuiuium ad ſpiritalem correctionem adducat. Porrò idipſum etiam in cognatis faciat. Si autem rurſus contingat, vt quæ ſunt ad vſum neceſſaria non afferat monachus vel ſacerdos, & propter neceſſitatem velit, ſiue in publico diuerſorio, ſiue in alicuius domo diuertere, ei liceat hoc facere, vtpote vrgenti neceſſitate.* Et BENEDICTVS XII. cap. 16. cōſtitutionum Benedict. *Caueant Abbates & alij prælati aliorum locorum ipſius ordinis ſeu religionis, ne ſeculares perſonas ad eorum menſas conuocent, quarum occaſione ipſi vel ordo ſiu religio huiuſmodi denigrari valeat vel notari.*

Concilium Nicænum 2. generale 7.

1. Corinth. 10.

Matth. 18.

Matth. 5.

1. Corinth. 6. & 10.

Eſay. 5.

Benedictus 12.

Monachi non interſint nuptijs.] Vide præcedentem. Porrò reliquum pete ex vocabulo, Clericus, &c. & infrà. Nuptiæ, &c.

A **Monachi non bini, ſed ſeparatim dormiant.]** Hoc dependet ex ſuperioribus, in quibus de continentia & caſtitate monachorū agebatur. Et quia antiqui hoſtis inſidijs aliquoties, quod non poteſt fieri cùm debitis, hoc fieri indebitis & illicitis complexibus procuratur, ideò ad euitandam omnem ſuſpitionem & tentationem ſuperandam. Ideò Concilium TVRONENSE II. cano. 15. *Ne occaſio* (inquit) *famam laceret honeſtius, quia aliqui laici dum diuerſa perpetrant adulteria, hoc quod de ſe fcium, in aliis ſuſpicantur. Sicut ait* SENECA, *peſſimum in eo vitium eſſe, qui in id quo inſanit cateros putat facere. Vt ergò ipſe ſiniſtræ exiſtimationis aditus amputetur, nullus ſacerdotū aut*

B *monachorum colligere alium in lecto ſuo præſumat: nec liceat monachis cellulas habere communes, vbi aut bini maneant, aut peculiares reponi poſſint: ſed ſchola labore communi conſtruatur, vbi omnes iaceant, aut abbas, aut præpoſito gubernante, vt dum duo vel tres viciſſim & legant & excubent, alij conſolentur: vt non ſolùm ſit cuſtodia corporum, ſed & ſurgat pro lectione aſſidua profectus animarum.* Idem ſtatutum reperies in dictione, Canonicus, &c. Et TVRONENSE III. ſub Leone III. cap. 24. *Abbates monaſteriorum prouideant monachis, vt habeāt clauſtra, & dormitoria, in quibus ſimul dormiam, ſimulq; reficiantur, horas canonicas cuſtodiant, victum & veſtimēta, iuxta quod poterit Abbas, habeant, quo faciliùs ad Dei ſeruitium poſſint conſtringi.* Idem omninò Concilium

C OXONIENSE, cano 36. *Decernimus vt tam monachi quàm canonici regulares & moniales in vno dormitorio pariter dormiant, & quieſcant, ſingulis perſonis ſingulis lectis aſſignatis: & in vno refectorio ſimul edant, nec per ſe cuilibet, ſed communiter omnibus victualia præparentur.* Le. infrà, Monachor. victus, &c.

Concilium Turonense 2. ſub Pelagio 1.

Seneca Philoſophus.

Concilium Turonense 3. ſub Carolo Magn.

Concilium Oxoniense in Anglia.

Monachorum victus & habitus ſeu veſtitus.] Quòd ab exordio monaſticæ inſtitutionis monachi pro more habuerunt diuerſos à ſecularibus habitus portare, ſatis ſuperiùs in prima huius vocabuli diſtinctione probatum eſt, ſed & ab origine repetiuimus adhuc ſuprà. Vide ergò. De victu autem eorundem habes ſuperiori ſeu præ-

D cedēti diſtinctione tractatum, cui cohæret præfati Concilium OXONIENSIS decretum, c. 36. vbi iubet, vt in vno refectorio ſimul edant monachi, & omnibus communiter victualia præparentur. *Nec ſingulis eorum* (ait) *denarij pro veſtibus tribuantur, ſed talia per certas perſonas ad hoc deputatas diligenter expediantur, qui vt quilibet indiguerit, & facultas domus ſuſtinuerit, eis induměta miniſtrent: & cum eis noua tradita ſunt, vetera ab eis recipiantur, quæ in vſus pauperum, vel alias neceſſitates de conſilio Abbatis, Prioris, Abbatiſſæ vel Prioriſſæ conuertantur.* IDEM cano. 37. omnia autem hæc deſumpſit ex regula BENEDICTI CASSINENS. cap. 39. 40. 41. &c. *Omnem* (inquit præfatum Concilium)

E *ſingularitatem interdicimus in refectorio, vt cibus aliter vni quàm alteri præparetur. Sed qui præſt videat, vt ſcilicet interdum talia præparentur, de quibus aliorum debilitas vel infirmitas, prout videris expedire, valeat releuari. Omnia etiam victualia religioſis apponenda, ſine ſubtractione eis apponantur, tam in conuentu quàm alibi, vbi reficiuntur de omnibus appoſitis. Totum reſiduum ſine diminutione aliqua cedat in eleemoſynam indigentibus fideliter erogandam, ita quòd nec Abbas, nec Prior, nec eleemoſynarius hoc poſſit diſpenſare: & quicunque illud ſtatutum de indiminutis adinuicem adimplere, vel obſeruare noluerint, ſi ſacerdos fuerit, à celebratione diuinorum: ſi minoris ordinis, à communione corporis Chriſti: ſi monialis ſit,*

Concilium Oxoniense.

Benedictus Caſſinenſis.

Monialibus eius carnium nō conceditur, vide.

vſque ad plenam ſatisfactionem ſuſpendatur. Item prohibemus, ne moniales aliqua ſingulariter in refectorio comedant carnes, in quibus non ſæpe communiter carnes comedere. Et cap. 40 ſubiungit. *Quoniam inter alia vitia impetus gulæ viros religioſos præcipuè non mediocriter infeſtat, decernimus, vt nec monachi nec canonici regulares, niſi ſtatutis locis & horis potationi aut comeſtationi vacare præſumant. Si quis verò ſitierit, impetrata licentia refectorium regulariter intret, vt ſic neceſſitati ſubueniat, non vt conſulat voluptati. Ab hac generalitate eximimus infirmos, & eos qui fuerint in obſequio prælatorum.* Hæc confirmat BENEDICTVS XII. cap. 18. conſtitut. Benedict. *Quidquid* (ait) *ad victum monachis miniſtrandum in cibo, potu vel pictantia exiſtit, ſingulis eorum die qualibet adminiſtrentur ad congruã menſuram, prout erit opus, iuxta Eccleſiarum, monaſteriorum & locorũ ipſorum exigentiam facultatum: & quidquid de adminiſtratione ſupererit, eleemoſyna applicetur per illum qui ad hoc fuerit deputatus, &c.* IDEM cap. 17 & 23. eiusdem conſtitutione, ea, quæ de veſtimentis monachorum ſuperiùs dicta ſunt, confirmat ſtatuens, ne victualia, vel veſtitus monachis in pecunia miniſtrentur. Hoc & renouat GREGORIVS IX. in eaſdem conſtitutio. *Illud* (inquit) *obſeruari præcipimus, vt monachi ſicut in clauſtro, ita & foris honeſtè ſe habeant, nec incedant ſine cuculla & froco & capa regulari, non bloia, non ſumptuoſa, ſed tali quæ 30. ſolidorum pretium non excedat.* Hæc latiùs proſequitur in Concilio Viennenſi CLEMENS V. vt habes in Clementinis titulo de ſtatu monachorum, cap. 1. quilibet legere poterit. Sed & habes decreta INNOCENTII III. in Decretalibus, tit. 36. lib. 3. cap. 6, 7. &c. Et INNOCENTII IV. in Clementinis, titu. 10. cap. 2. & reliquis, nec eſt opus vt omnia illa producamus, ſufficit tibi locos annotaſſe. Hæc confirmat Concilium SENONENSE cap. 22. vbi tractat de veſtitu & victu atque moribus obſeruandis in monaſterijs tàm religioſorum virorum, quàm monialium. Lege ſi plura ſcire delectat.

Monachi vltra horas non commẽdant præſinitas

Benedictus 11.

Gregorius 9.

Monachi ſine cuculla nõ exeant.

Clemens 5.

Innocentius 3.

Innocentius 4.

Concilium Senonenſe ſub Antonio á Prato Archiepiſcopo.

Monachi in monaſterijs ab infantia incluſi, an ad ſæculum redire potuerint, vel ſecularem habitum reſumere. Paululùm digreſſi ſumus ab inſtituto, vocante nos quadam dicendorum continuatione verborum. Propoſueramus quidem de ſingulis votis ordine diſſerere, ſed quædam intermixta ſunt, quia non facilè potuerunt diſiungi. Iam quippe de continentia & caſtitati monachorum ſermonem exorſi ſumus, quæſtio autẽ moueri poteſt, an hi qui ab infantia ſunt monaſterijs dati teneantur continentiæ regulam obſeruare. Hoc autem ſequenti inquiretur diſtinctione. De illis autem ptiùs agendum eſt, vt ad ſequentia ſit acceſſus liberior. Superiùs autem ſic ſe offerente materia diximus non licere cuiquam antè 16. annum votum emittere, quod pandetur manifeſtiùs ex his quæ ſequuntur, & reliquum ex loco memorato repetes. Concilium TOLETANVM X. can 6. *De his, qui in parua ætate coram parentibus religionis habitum tenuerunt, quoniam vſque huc diſſoluta operationis effectus, interdum mutare fecit honeſtum conſtitutionis editũ, dum incondite reſolui putatur, quod indiſſolubili ſanctionis authoritate tenetur: ideo quicquid obuium ex incerto occurrit, euidenter abſci debet, vt decreto nihil ſuperſit, quod in dubium mutet. Ideoq́, ſi in qualibet minori ætate, vel religionis tonſuram, vel religionis debitam veſtem in vtroque ſexu filius, aut vnus, aut ambo parentis dederunt, certe aut nolentibus, aut neſcientibus ſeſe*

Concilium Toletanum 10. Epiſcoporũ 21.

Hæc allegat Gratianus cauſa 21. q. 2. cap. Si in qualibet, &c.

A *ſuſceperint, & non mox, viſum in filiis abdicauerint: ſed vel coram ſe, vel coram Eccleſia, palamq́, in conuentu eoſdem filios talia habere permiſerint, ad ſecularem reuerti habitum ipſis filiis quandoque non licebit: ſed conuicti, quòd tonſuram aut religioſam veſtem aliquãdo habuerint, mox ad religionis cultum habitumq́, renouentur & ſub ſtrenua diſtrictione. Huiuſcemodi obſeruantiæ inſeruire cogantur. Parentibus ſanè filios ſuos religioni contradere, non amplius quàm vſque ad decimum ætatis eorum annum licentia poterit eſſe: poſteà verò, an cum voluntate parentum, an ſuæ deuotionis ſit ſolitarium votum, erit filiis licitum religionis aſſumere cultum. Quiſquis autem vel abolitione tonſuræ, vel ſecularis veſtis aſſumptione detectus fuerit attigiſſe*

B *tranſgreſſionem, & excommunicationis cenſuram accipiat, & religioni ſemper inhæreat.* Idẽ omninò Concilium VORMATIENSE ſub ijſem verbis renouat, cano. 22. Eadem quoque renouat & confirmat canon aſcriptus Concilio GENERALI VI. in ordine 40. verùm omninò deſumitur ex BASILIO in regulis, interrogatione 15. & ex BENEDICTO CASSINENSI, capite 4. regulæ ſuæ de inſtrumentis bonorum operum. Nam canon in ordine 6. huius Concilij, omninò de verbo ad verbum repetit quod Benedictus inſeruit. Verùm tamen cano. 40 memorato, ſic veraciter præfatum generale VI. Concilium decreuit.

C *Quoniam* (ait) *Deo hærere per ſeceſſum ex vita ſtrepitu ac perturbatione valdè eſt ſalutare, oportet nos non ſine examinatione eos qui vitam monaſticam eligunt, non intempeſtiuè admittere, ſed nobis à Patribus traditum decretum in eis quoque ſeruare, vt vitæ ſecundũ Deum profeſſionem, vt iam firmam & à ſcientia ac iudicio factam, tunc admittamus poſt rationis complementum. Qui ergò monaſticum iugum eſt ſubiturus, ne ſit minor quàm decem annos natus: eius quoq́, rei examinationẽ in præſulis arbitrio ſita, an augeri tempus conducibilius exiſtimet ad introductionem & conſtitutionem in vita monaſtica. Etſi enim etiam magnus* BASILIVS *in ſacris canonibus eã, quæ ſe ſua ſponte Deo offert & virginitatem complectitur, ſi 18. annum compleuerit in virginum ordinem referendam eſſe ſtatuit, ſed tamen de viduis & diaconiſſis exemplũ ſecuti indictum tempus analogia & proportione habita eorum, qui vitam monaſticam elegerunt, deduximus. In diuino enim Apoſtolo ſcriptum eſt: Sexaginta annorũ*

D *viduam in Eccleſia eligendam. Sacri autem canones* (vide Diaconiſſa, & Monialis vidua, &c.) *quadraginta annorum diaconiſſam ordinandam eſſe ſtatuerũt, cùm Dei Eccleſiam Dei gratia potentiorem & robuſtiorem euaſiſſe & vlterius procedere vidiſſent, fideliumq́, ad diuinorum mandatorum obſeruationem firmitatem ac ſtabilitatem. Quod quidem cùm nos quoque intellexiſſemus, perfectè ſtatuimus Dei gratiam ei qui certamina ſecundum Deum aggreſſurus eſt, velut quoddam ſignaculum celeriter imprimentes. Hinc enim ad non diu cunctandum & terginerſandum inducentes, vel potiùs etiam ad boni electionem & conſtitutionem incitantes, &c.* Quod verò monachi antè

E 14. annum non debeant vouere, & ſi vouerint nõ ſunt cogendi vt remaneant, ſi eos voti pœnituerit, docet ALEXANDER III. ſcribens Beluacenſi Epiſcopo, & habetur par. 50. Concilij Lateranenſis quod celebrauit, cap. 10. *Si autem à parentibus* (ait) *fuit ſorte oblatus, ſeu 14. annum compleuerat cum religionem intrauit, ſiue poſt 14. annum profeſſionem à ſe factam ratam habuit, eum ad eandem vel aliam* (ſi ſorte exierit inſaluato hoſpite) *religionem tranſire Eccleſiaſtica diſtrictione compellatur.* Vide mox & Concilium OXONIENSE, cano. 36.

Monaſterium quoto anno ingredi liceat.

Concilium Vormatienſe.

Concilium generale 6. Conſtantinop.

Baſilius Magnus.

Benedictus Caſſinenſis.

Probandi ſunt qui Monaſticã vitam petunt.

Virginum Veſtalarum ætas, vide etiam infrà Monialis, &c.

1. Tim. 5.

Monachi ante 14 annum non admittendi ad votum.

Alexander 3.

Concilium Oxonienſe in Anglia ſub Innocentio 3.

Monachus non recipiatur minor 18. annis, niſi euidens vtilitas ſeu neceſſitas aliud inducat. Et GREGORIVS IX. in conſtitutiones Benedictino. *Cæterum (ait) quia non eſt in primogenito bouis arandum, districtius inhibemus, ne pueri ante 15. annum completum in monachos admittãtur, exceptis illis duntaxat, quibus in Cluniacenſi monaſterio ex antiqua cõſuetudine certum eſt officium deputatum.* Eadem renouat Concilium COLONIENSE III. part. 10. cap. 1. 2. & 3. iubens, vt monachi & ſanctimoniales non ante diligentiſſimam examinationem recipiantur. Reliqua poſita lege, &c. Lege quod ſequitur.

Gregorius 9

Concilium Coloniense 3.

Monachi ab infantia cõſecrati, an poſteaposſint nubere.] Oportet ex præcedenti intellectum huius repetere, & ea adiungere quæ adhuc ex Patrum decretis ſunt inſerenda. Sic autem Concilium TOLETANVM II. cano. 1. *De his quos voluntas parentum a primis infantiæ annis in clericatus officio, vel monachali poſuit, pariter ſtatuimus obſeruandum, vt mox cùm detonſi, vel miniſterio electorum contraditi fuerint, in domo Eccleſiæ ſub Epiſcopali præſentia à propoſito ſibi debeant erudiriat vbi 18. compleuerint annum, coram totius cleri plebiſq; cõſpectu voluntas eorum de expetendo coniugio ab Epiſcopo perſcrutetur. Quibus ſi gratia caſtitatis, Deo inſpirante, placuerit, & promiſſione caſtimoniæ ſuæ, abſque coniugali neceſſitate, reſponderint ſeruaturos: hi tanquam appetitores arctiſſimæ vitæ leuiſſimo Domini iugo ſubdantur: ac primò ſubdiaconatus miniſterium, probatione habita profeſſionis ſuæ à 20. anno ſuſcipiãt. Quod ſi inculpabiliter ac inoffenſè 25. annum ætatis ſuæ peregerint, ad diaconatus officium (ſi ſcientes implere poſſe ab Epiſcopo comprobentur) promoueri debent. Cauendum eſt tamen his, ne quando ſuæ ſponſionis immemores, ad terrenas nuptias aut abortiuos concubitus vltrà recurrant: quod ſi fierè ſeceriut, vt ſacrilegij rei ab Eccleſia habeantur extranei. His autem, quibus voluntas propria interrogationis tempore deſiderium nubendi perſuaſerit, conceſſam ab Apoſtolo ſententiam auferre non poſſimus: ita vt cùm proiecta ætatis, in coniugio poſiti, renunciaturos ſe pari conſenſu operibus carnis ſpoponderint, ad ſacros gradus aſpirent.* Vide plura. Cœlibatus, &c. Et GREGOR. III. epiſt. 4. ad Bonifacium Moguntinenſem Archiepiſcopum. *Queſiſti quòd ſi pater vel mater filiũ filiamq; intra ſepta monaſterij in infantiæ annis ſub regulari tradiderint diſciplina, vtrum liceat eis poſt pubertatis annos egredi & matrimonio copulari. Hoc omninò denitamus, quia nefas eſt, vt oblatis à parentibus Deo filiis voluptatis frena laxentur.* Idem omninò & ſub eiſdem verbis Concilium VORMATIENSE ſtatuit. cano. 22. & addit. *Igitur non liceat eis ſuſceptum habitum vnquam deſerere, ſed conuicti quòd tonſuram aut religioſam veſtem aliquando habuerint, in religionis cultu habituq;, velint nolint, permanere cogantur.* Hoc confirmat, & explicat exemplis ALEXANDER III. vt inſeritur par. 21. Concilij Lateranenſis quod celebrauit, cap. 1. vbi dicit heremitas de monte Filiano quoſdam pueros infrà 14. annum ſeduxiſſe, & habitu religionis induiſſe, è quorum vnus, vt parẽtibus ſuis indicauit, ſe ſuſcepti habitus pœnitere, eum extraxerunt è monaſterio: & tamen volenti nubere contradixerunt præfati heremitæ, cum tamẽ iam puellam deſponſaſſet. Vnde definitione tali terminatur tale negotium. *Quod ſi conſtiterit prædictum puerum ante conſummationem 14. anni habitum ipſum ſuſceptum depoſuiſſe, aut poſt 14. annum habitum ipſum ſine probatione ſuſcepiſſe, & infrà triduum depoſuiſſe, ab impetitione heremitarum abſoluitur, occaſione, excuſatione, & appellatione ceſſante: & eam quam inuenit accipere in vxorem, libere poteſt traducere, ſi alia rationabilis cauſa non impedierit.* Potrò quæ præceſſerunt decreta confirmat Concilium TRIDENTINVM, ſeſſio. 25. cap. 17. & 18. Vide etiam ſuprà.

Concilium Vormatiense 2.

Alexander 3.

Sed non erant à parẽtibus oblati, vide præcedentem diſtinctionem.

Concilium Tridentinum generale.

Monachus inuitus, nullus fieri cogatur.] Hoc ex ſuperioribus dependet, vbi de his tractabatur qui antè diſcretionis annos monaſterijs traduntur. Sic verò MARCELLVS I. vt docet Gratianus, cauſa 20. quæſt. 1. cap. Illud verò præfatam propoſitionem roborat: *Illud autem (ait) ſtatuendum eſſe cenſemus, vt ſi in minori ætate filij monaſterio oblati fuerint, vel ſacram tõſuram, vel velamina ſuſceperint, dignum quidem duximus, vt 15. anno à prælatis monitis verbis inquirantur, vtrum in ipſo habitu permanere cupiant, an non: ſi verò permanere profeſſi fuerint, vlterius pœnitendi locum minimè amplecti poſſunt: ſi verò ad ſeculares reuerti voluerint, redeundi licentia nullo modo denegetur: quia ſatis inutile eſt, vt coacta ſeruitia Dño præſentur.* Et NICOLAVS I. epiſtola ad Epiſcopos Galliarum loquens de quodam Lamberto, qui à patre duobus monaſterijs quæ conſtruxerat in proprijs prædijs præficiendus, poſt diſceſſum ſuum cuculla indutus erat, & quem poſtea nil tale cupientem, quidam Epiſcopi monaſticum habitum inuitè induere fecerunt, & contra voluntatem illum monachum permanere fecerunt, à paterna hæreditate fruſtratum. *Quapropter (infert Nicolaus) conſultè pſalmographi verba recolentes, quibus voluntariè ſe Deo ſacrificare pronunciat, & voluntaria oris ſui beneplacita fieri in conſpectu Dei obſecrat, prædictum Lambertum minimè debere exiſtimauimus ſub tali violentia fieri monachum. Quod enim quis non eligit nec optat, profectò non diligit: Quod autem non diligit, facilè contemnit: nullum ergo bonum niſi voluntarium. Idcirco Dominus non ſirendam in via virgam, per quã violẽtia vlli inferatur, præcepit.* Potrò ALEXANDER III. Tornacenſi Epiſcopo, par. 50. Concilij Lateranenſis quod celebrauit, cap. 13. narrat de quadã fœmina, quæ data quibuſdam ad occidendũ, ſupplicauit, vt ei vitam concederent, hac conditione, quòd monaſterium intraret. Hoc autem cum feciſſet iudicio Epiſcoporum & ſummi Pontificis abſoluitur, & in priſtinam hæreditatem redire cõceditur. *Si verò probatum (ait) fuerit, quòd non timore mortis monaſterium intrauit & velamen ſuſcepit, Eccleſiaſtica diſtrictione cogatur habitum reſumere, ſi forſan abiecerit.* Vide plura infrà, Monialis, &c. Hæc decreta renouat Conciliũ COLONIENSE III. part. 10. cap. 2. Et Concilium TRIDENTINVM, ſeſſio. 25. cap. 18. *Anathemati ſanctæ Synodus ſubiicit omnes & ſingulas perſonas, cuiuſcunque qualitatis vel conditionis fuerint, tam clericos quàm laicos ſeculares vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fungentes, ſi quomodocunque coëgerint aliquam virginem, vel viduam, aut aliam quamcunque mulierem inuitam, præterquam in caſibus in iure expreſſis, ad ingrediendum monaſteria vel ſuſcipiendum habitum cuiuſcunque religionis, vel ad emittendum profeſſionẽ: quique conſilium, auxilium vel fauorem dederint: quique ſcientes eam non ſponte ingredi monaſterium, aut habitum ſuſcipere, aut profeſſionem emittere, quoquomodo eidem actui vel præſentiam, vel conſenſum, vel authoritatem interpoſuerint.* Vide Votum.

Gregorius 9.

Concilium Toletanum 2. ſub Ioanne 2. Papa

Vide votum caſtitatis.

1. Corinth. 7.

Gregorius 3.

Concilium Coloniense 3. Concilium Tridentinum generale.

Monachus nullus prohibeatur effici.] IOANNES CHRYSOSTOMVS, libros tres elegantiſſimos compoſuit aduerſus vituperatores

Marcellus 1.

Hæc Gratianus etiam citat cauſ. 20. qu. 3.

Nicolaus 1.

Pſal. 33.

Matth. 26.

Alexander 3.

Obſerua.

Ioannes Chryſoſtomus.

vitæ monaſticæ, verſos in linguam Latinam ab Ambroſio Camaldulenſi,& inſertos tomo 5.operum,quibus multis verbis illos execratur qui deterrent alios ab ingreſſu religionis.Sic & THOMAS AQVINAS opus excellentiſſimum edidit contra impugnantes religionem,aduerſus ſcilicet errores Guilelmi de S.Amore.Inſeritur in ordine 19.inter eius opuſcula, & conſtat capit.26. edidit eiuſdem argumenti CLAVDIVS RAPINAS tractatum vberrimum contra impedientes vouere,& multi alij Doctores in hoc genere ſtudij verſati ſunt, quorum relinquentes ſedulò lectori opera perlegenda,breui quod canones Patrum ſtatuerint depromimus.Concilium TOLETANVM III. ſub Pelagio II. cano.10.*Si quis* (ait) *propoſitum caſtitatis vidua vel virginis impedierit, à ſancta communione,& à liminibus Eccleſiæ habeatur extraneus.*Simile quid ſtatuit Cõcilium GENERALE VI. in Trullo,cano.43. *Licet omni Chriſtiano vitam exercitatricem eligere, & verum ad vitam pertinentium depoſita tempeſtate monaſterium ingredi, atque inſtar monachi tondere, in quacunque prolapſione deprehenſus fuerit. Seruator enim noſter ait: Et eum qui venit ad me non eiciam foras. Tanquam ergò monachali vitæ agendæ inſtituto,in pœnitentia nobis vitam deſcribente,ei,qui ad illud germane ac ſyncerè accedit,acquieſcimus ac fauemus,nec vlli ei mores impedimentum afferent, quo minus propriũ ſcopum adimpleat.*Et Concilium TRIDENTINVM, ſeſſio. 25.cap.18. *Sancta Synodus anathemati ſubiicit eos, qui ſanctam Virginem,vel aliarum mulierum voluntatem, veli accipiendi vel voti emittendi quoquomodo, ſine iuſta cauſa,impedierint. Eáque omnia & ſingula, quæ ante profeſſionem vel in ipſa profeſſione fieri oportet, ſeruentur non ſolùm in monaſteriis ſubiectis Epiſcopis, ſed aliis quibuſcunque.* Reliqua habes vocabulo,Clericus,Monialis,&c.

Thomas Aquinas.

Claudius Rapinas Cœleſtinus.

Concilium Toletanum 3.

Concilium generale 6. Conſtantinopolitanum 3.

Ioannis 6.

Concilium Tridentinum generale.

Monachi nõ recipiantur pro pecunijs.] Concilium GENERALE VII. cano.19. *Tanta execrabilis auaritiæ labes Eccleſiarum præſectos invaſit,vt nonnulli eorum virorum ac mulierum,qui py ac religioſi dicuntur,Domini mandati obliti fallantur,& eos,qui ad ſacerdotalem ordinem & vitã monaſticam accedunt, pecuniis admittant:& quorum reprobum eſt principium,vniuerſum quoque reiiciendum eſt (vt ait magnus* BASILIVS) *nec Deo licet & mammonæ ſeruire. Si quis ergò inuentus fuerit hoc facere: qui hoc facit, ſi ſit quidem Epiſcopus, vel monaſterij præfectus, vel ex ſacerdotali ordine,vel ceſſet, vel deponatur, vt vult 2.canon* CHALCEDONENSIS SYNODI (poſnimus in vocabulo, Sacramenta non pretio æſtimanda.&c.) *ſin autem monaſterij præfectus, à monaſterio extrudatur, & alij monaſterio tradatur ad ſubiectionem:ſimiliter & monaſterij præfectus,qui preſbyteri ordinationem non habet. De his antẽ, quæ dantur liberis à parentibus inſtar dotis,vel rebus ſuis propriis oblatis, propitentibus, his qui ea offerunt,eſſe Deo conſecrata, ſtatuimus, vt ſine maneant ſine exeant ea in monaſterio maneant, vt fuit illorum profeſſio, niſi is qui præeſt in culpa fuerit.* Superiùs autem, dum de facultatibus non extorquendis vt Eccleſijs denturdiximus ex Concilio CABILONENSI II. de his qui quoſdam habitum clericalem vel monachalem ſumere cogunt,& terrenis facultatibus renunciare,vt auaritiæ inſtinctu Eccleſiæ ſocient: ſed hoc omninò prohibetur.Repete locum.Similiter & Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III.par.1.cap.10.*Si quis* (ait) *ex aſſus pro ſua receptione aliquid dederit, ad ſacros ordines non aſcendat: is autem qui acceperit, officij ſui,priuatione mulctetur.* Et par.2. cap.10. *Quia non ſatis vtiliter auaritia in populo redarguitur, ſi ab his qui in clero conſtituti videntur,& precipuè contempto ſeculo religioſorum nomen profitentur & regulas,modis omnibus non cauetur, prohibemus, ne ab his qui ad religionem trãſire voluerint aliqua pecunia requiratur,neve prioratus vel capellania qualibet monachorum vel clericorum annua diſtrictione vendatur,neque ab eo, cui regimen ipſarum committitur,ex eorum commiſſione pretium exigãt. Hoc ſimoniacum eſſe ſanctorum Patrum authoritas manifeſtè declarat.* Vide Simonia, & ſuperiùs,Epiſcopatus non emendus,&c. & Prioratus, &c. Eadem repetuntur, & cap.12. eiuſdem part.2. Denique Concilium LATERANENSE ſub Innocentio III. cap.64. *Quoniam ſimoniaca labes adeo pleraſque monales infecit,vt vix aliquas ſine pretio recipiant in ſorores, paupertatis prætextu volentes huiuſmodi vitium palliare:ne id de cætero fiat, penitus prohibemus ſtatuentes,vt quacunque de cætero talem prauitatem commiſerit, tum recipiens quàm recepta, ſine ſit ſubdita, ſiue prælata, ſine ſpe reſtitutionis de ſuo monaſterio expellatur in locum arctioris regulæ,ad agendam perpetuam pœnitentiã retrudenda. De his autem,quæ antè hoc ſynodale ſtatutum taliter ſunt recepta, ita duximus prouidendum,vt remota de monaſteriis, quæ perperam ſunt ingreſſæ, in aliis locis eiuſdem ordinis collocentur. Quòd ſi propter nimiam multitudinem alibi forte nequiuerint commodè collocari,ne forte damnabiliter in ſeculo euagẽtur,recipiantur in eodem monaſterio diſpenſatiuè de nouo,mutatis prioribus locis,& inferioribus aſſignatis.Hoc etiam circa monachos & alios regulares decernimus obſeruandum. Verum ne per ſimplicitatem vel ignorantiam ſe valeant excuſare,præcipimus, vt diœceſani Epiſcopi ſingulis annis hoc faciant per ſuas diœceſes publicari.* Eadem repetit Concilium OXONIENSE ſub eodem Innocentio III. cano.32. *Statuimus approbante præſenti Concilio, vt de cætero pro receptione alicuius in domum religionis pecuniam aut quicquid aliud extorquere non præſumant, adeo vt ſi præ paupertate domus debeat veſtire ſeipſum, prætextu veſtium vltrà iuſtum pretium earum ab eo nihil penitus recipiatur.*Eadem confirmat Concil. BASILEENSE ſeſſio.15.vbi mandat ſingulis Epiſcopis in Concilio ſynodali exiſtentibus hoc diligentiùs obſeruare, & practicare decretum BONIFACII VIII. quod habetur in 6.Decretalium titulo de religioſorum ſtatu,vbi prohibetur ne in receptione nouitiorum aut monachorum ad religionem quicquam per ſimoniam exigatur. Idem quoque de monialibus ſtatuit Cõcilium SENONENSE, c.28.vt non recipiantur pro pecunia,ſi ſuppetunt facultates numero præfinito. *Si autem* (ait) *aliqua velit vltrà numerum præfinitum in collegium ſuſcipi, ſecum congruam afferat penſionem,qua cum cæteris religioſis numerariis alatur:non tamen in locum numerariarum ſuccedat, ſed decedentibus numerariis alia noua & pauperes ſurogentur.* Hoc confirmat etiam Concilium TREVIRENSE II.cap.12. *Statuimus* (ait) *vt religioſi ſinguli gratis ad profeſſionem recipiantur, nullo accepto pretio nec aliqua facta conuentione,& ne hac ſub paupertatis prætextu pallientur diſtrictè inhibemus.* Idem ſtatuit Concilium TRIDENTINVM, ſeſſio.25.quæ fuit 9.ſub Pio IV. cap.16.decreti de regularibus.Vide infrà, Simonia,&c. & ſequentia.

Concilium generale 7.Nicænum 2. ſub Adriano 1.

Concilium Chalcedonenſe 4.generale.

Concilium Cabilonẽſe 2.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. patrum 1215.

Heu quam peſſime agitur cõtra hoc decretum.

Concilium Oxoniense in Anglia.]

Concilium Baſileenſe generale.

Bonifacius 8.

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato.

Concilium Trevirense 2.

Concilium Tridentinum generale.

Monachi non plus recipiantur quàm monaſterij ſuppetit facultas:] Hoc ex ſuperiori & præcedenti diſtinctione dependet,vbi dicebatur ne quiſpiam pro pretio recipiatur vbi

ſufficiens

Monachus non recipiatur minor 18. annis, niſi euidens vtilitas ſeu neceſſitas aliud inducat. Et GREGORIVS IX. in conſtitutiones Benedictino. *Ceterum* (ait) *quia non eſt in primogenito bouis arandum, diſtrictius inhibemus, ne pueri ante 15. annum completum in monachos admittãtur, exceptis illis duntaxat, quibus in Cluniacenſi monaſterio ex antiqua cõſuetudine certum eſt officium deputatum.* Eadem renouat Concilium COLONIENSE III. part. 10. cap. 1. 2. & 3. iubens, vt monachi & ſanctimoniales non ante diligentiſſimam examinationem recipiantur. Reliqua poſita lege, &c. Lege quod ſequitur.

Gregorius 9

Concilium Coloniense 3.

Monachi ab infantia cõſecrati, an poſt ea poſsint nubere.] Oportet ex præcedenti intellectum huius repetere, & ea adiungere quæ adhuc ex Patrum decretis ſunt inſerenda. Sic autem Concilium TOLETANVM II. cano. 1. *De his quos voluntas parentum à primis infantiæ annis in clericatus officio, vel monachali poſuit, pariter ſtatuimus obſeruandum, vt mox cùm detonſi, vel miniſterio electorum contraditi fuerint, in domo Eccleſiæ ſub Epiſcopali præſentia à propoſito ſibi debeant erudiri: at vbi 18. compleuerint annum, coram totius cleri plebisq; cõſpectu voluntas eorum de expetendo coniugio ab Epiſcopo perſcrutetur. Quibus ſi gratia caſtitatis, Deo inſpirante, placuerit, & promiſſione caſtimoniæ ſuæ, abſque coniugali neceſſitate, reſponderint ſeruaturos: hi tanquam appetitores arctiſſimæ vitæ leniſſimo Domini iugo ſubdantur: ac primo ſubdiaconatus miniſterium, probatione habita profeſſionis ſuæ à 20. anno ſuſcipiãt. Quòd ſi inculpabiliter ac ineffenſè 25. annum ætatis ſuæ peregerint, ad diaconatus officium (ſi ſcientes implere poſſe ab Epiſcopo comprobentur) promoueri debent. Cauendum eſt tamen his, ne quando ſuæ ſponſionis immemores, ad terrenas nuptias aut abortiuos concubitus vltrà recurrant: quod ſi fortè fecerint, vt ſacrilegij rei ab Eccleſia habeantur extranei. His autem, quibus voluntas propria interrogationis tempore deſiderium nubendi perſuaſerit, conceſſam ab Apoſtolo ſententiam auferre non poſſimus: ita vt cùm prouectæ ætatis, in coniugio poſiti, renunciaturos ſe pari conſenſu operibus carnis ſpoponderint, ad ſacros gradus aſpirent.* Vide plura. Cœlibatus, &c. Et GREGOR. III. epiſt. 4. ad Bonifacium Moguntinenſem Archiepiſcopum. *Queſiſti quòd ſi pater vel mater filiũ filiamq; intra ſepta monaſterij in infantia annis ſub regulari tradiderint diſciplina, vtrum liceat eis poſt puberitatis annos egredi & matrimonio copulari. Hoc omninò deuitamus, quia nefas eſt, vt oblatis à parentibus Deo filiis voluptatis frena laxentur.* Idem omninò & ſub eiſdem verbis Concilium VORMATIENSE ſtatuit. cano. 12. & addit. *Igitur non liceat eis ſuſceptum habitum vnquam deſerere, ſed conuicti quòd tonſuram aut religioſam veſtem aliquando habuerint, in religionis cultu habituq;, velint nolint, permanere cogantur.* Hoc confirmat, & explicat exemplis ALEXANDER III. vt inferitur par. 21. Concilij Lateranenſis quod celebrauit, cap. 1. vbi dicit heremitas de monte Filiano quoſdam pueros infrà 14. annum ſeduxiſſe, & habitu religionis induiſſe, è quorum vnus, vt parẽtibus ſuis indicauit, ſe ſuſcepti habitus pœnitere, eum extraxerunt è monaſterio: & tamen volenti nubere contradixerunt præfati heremitæ, cum tamẽ iam puellam deſponſaſſet. Vnde definitione tali terminatur tale negotium. *Quod ſi conſtiterit prædictum puerum ante conſummationem 14. anni habitum ipſum ſuſceptum depoſuiſſe, aut poſt 14. annum habitum ipſum ſine probatione ſuſcepiſſe, & infra triduum depoſuiſſe, ab impetitione heremitarum abſoluitur, occaſione, excuſatione, & appellatione ceſſante: & eam quam iurauit accipere in vxorem, libere poteſt traducere, ſi alia rationabilis cauſa non impedierit.* Porrò quæ præceſſerunt decreta confirmat Concilium TRIDENTINVM, ſeſſio. 25. cap. 17. & 18. Vide etiam ſuprà.

Concilium Toletanum 2. ſub Ioanne 2. Papa

Vide votum caſtitatis.

1. Corinth. 7.

Gregorius 3.

Concilium Vormatiense 2.

Alexander 3.

Sed non erant à parẽtibus oblati, vide præcedentem diſtinctionem.

Concilium Tridentinum generale.

Monachus inuitus, nullus fieri cogatur.] Hoc ex ſuperioribus dependet, vbi de his tractabatur qui antè diſcretionis annos monaſterijs traduntur. Sic verò MARCELLVS I. vt docet Gratianus, cauſa 20. quæſt. 1. cap. Illud verò præfatam propoſitionem roborat: *Illud autem* (ait) *ſtatuendum eſſe cenſemus, vt ſi in minori ætate filij monaſterio oblati fuerint, vel ſacram tõſuram, vel velamina ſuſceperint, dignum quidem duximus, vt 15. anno à prælatis moniti verbis inquirantur, vtrum in ipſo habitu permanere cupiant, an non: ſi verò permanere profiſſi fuerint, vlterius pœnitendi locum minimè amplecti poſſunt: ſi verò ad ſeculares reuerti voluerint, redeundi licentia nullo modo denegetur: quia ſatis inutile eſt, vt coacta ſeruitia Dño præſtentur.* Et NICOLAVS I. epiſtola ad Epiſcopos Galliarum loquens de quodam Lamberto, qui à patre duobus monaſterijs quæ conſtruxerat in proprijs prædijs præficiendus, poſt diſceſſum ſuum cuculla indutus erat, & quem poſtea nil tale cupientem, quidam Epiſcopi monaſticum habitum inuitè induere fecerunt, & contra voluntatem illum monachum permanere fecerunt, à paterna hæreditate fruſtratum. *Quapropter* (infert Nicolaus) *conſultè pſalmographi verba recolentes, quibus voluntariè ſi Deo ſacrificare pronunciat, & voluntaria oris ſui beneplacita fieri in conſpectu Dei obſecrat, prædictum Lambertum minimè debere exiſtimauimus ſub tali violentia fieri monachum. Quod enim quis non eligit nec optat, profectò non diligit: Quod autem non diligit, facilè contemnit: nullum ergo bonum niſi voluntarium. Idcirco Dominus non ferendam in via virgam, per quã violẽtia vlli inferatur, præcepit.* Porrò ALEXANDER III. Tornacenſi Epiſcopo, par. 50. Concilij Lateranenſis quod celebrauit, cap. 13. narrat de quadã fœmina, quæ data quibuſdam ad occidendũ, ſupplicauit, vt ei vitam concederent, hac conditione, quòd monaſterium intraret. Hoc autem cum feciſſet iudicio Epiſcoporum & ſummi Pontificis abſoluitur, & in priſtinam hæreditatem redire cõceditur. *Si verò probatum* (ait) *fuerit, quòd non timore mortis monaſterium intrauit & velamen ſuſcepit, Eccleſiaſtica diſtrictione cogatur habitum reſumere, ſi forſan abiecerit.* Vide plura infrà, Monialis, &c. Hæc decreta renouat Concilium COLONIENSE III. part. 10. cap. 2. Et Concilium TRIDENTINVM, ſeſſio. 25. cap. 18. *Anathemati ſanctæ Synodus ſubiicit omnes & ſingulas perſonas, cuiuſcunque qualitatis vel conditionis fuerint, tam clericos quàm laicos ſeculares vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fungentes, ſi quomodocunque cõgerint aliquam virginem, vel viduam, aut aliam quamcunque mulierem inuitam, præterquam in caſibus in iure expreſſis, ad ingrediendum monaſteria vel ſuſcipiendum habitum cuiuſcunque religionis, vel ad emittendum profeſſionẽ: quique conſilium, auxilium vel fauorem dederint: quique ſcientes eam non ſponte ingredi monaſterium, aut habitum ſuſcipere, aut profeſſionem emittere, quoquomodo eidem actui vel præſentiam, vel conſenſum, vel authoritatem interpoſuerint.* Vide Votum.

Marcellus 1.

Nicolaus 1.

Hæc Gratianus etiam citat cauſ. 20. qu. 3.

Pſal. 53.

Matth. 21.

Alexander 3.

Obſerua.

Concilium Coloniense 3. Concilium Tridentinum generale.

Monachus nullus prohibeatur effici.] IOANNES CHRYSOSTOMVS, libros tres elegantiſſimos compoſuit aduerſus vituperatores

Ioannes Chryſoſtomus.

vitæ monaſticæ, verſos in linguam Latinam ab Ambroſio Camaldulenſi,& inſertos tomo 5.operum,quibus multis verbis illos execratur qui deterrent alios ab ingreſſu religionis.Sic & THOMAS AQVINAS opus excellentiſſimum edidit contra impugnantes religionem,aduerſus ſcilicet errores Guilelmi de S.Amore.Inſeritur in ordine 19.inter eius opuſcula, & conſtat capit.16. edidit eiuſdem argumenti CLAVDIVS RAPINAS tractatum vberrimum contra impedientes vouere,& multi alij Doctores in hoc genere ſtudij verſati ſunt, quorum relinquentes ſedulò lectori opera perlegenda,breui quod canones Patrum ſtatuerint depromimus.Concilium TOLETANVM III. ſub Pelagio II. cano.10.*Si quis* (ait) *propoſitum caſtitatis vidua vel virginis impedierit, a ſanctæ communione,& à liminibus Eccleſiæ habeatur extraneus.*Simile quid ſtatuit Cõcilium GENERALE VI. in Trullo,cano.43. *Licet omni Chriſtiano vitam exercituricem eligere, & rerum ad vitam pertinentium depoſita tempeſtate monaſterium ingredi, atque inſtar monachi tonderi, in quacunque prolapſione deprehenſus fuerit. Seruator enim noſter ait: Et eum qui venit ad me non eiiciam foras. Tanquam ergò monachali vitæ agendæ inſtituto,in pœnitentia nobis vitam deſcribente,ei,qui ad illud germanè ac ſyncerè accedit,acquieſcimus ac fauemus,nec vlli ei mores impedimentum afferent, quo minus propriũ ſcopum adimpleat.*Et Concilium TRIDENTINVM, ſeſſio. 25.cap.18. *Sancta Synodus anathemati ſubiicit eos, qui ſanctam Virginem,vel aliarum mulierum voluntatem, veli accipiendi vel voti emittendi quoquomodo, ſine iuſta cauſa,impedierint. Eáque omnia & ſingula, quæ antè profeſſionem vel in ipſa profeſſione fieri oportet, ſeruentur non ſolùm in monaſteriis ſubiectis Epiſcopis, ſed aliis quibuſcunque.* Reliqua habes vocabulo,Clericus,Monialis,&c.

Monachi nõ recipiantur pro pecunijs.] Concilium GENERALE VII. cano.19. *Tanta execrabilis auaritiæ labes Eccleſiarum præfectos inuaſit,vt nonnulli eorum virorum ac mulierum,qui py ac religioſi dicuntur,Domini mandati obliti fallantur,& eos,qui ad ſacerdotalem ordinem & vitã monaſticam accedunt, pecuniis admittant:& quorum reprobum eſt principium,vniuerſum quoque reiiciendum eſt (vt ait magnus* BASILIVS) *nec Deo licet & mammonæ ſeruire. Si quis ergò inuentus fuerit hoc facere: qui hoc facit, ſi ſit quidem Epiſcopus, vel monaſterij præfectus, vel ex ſacerdotali ordine,vel ceſſet, vel deponatur, vt vult 2.canon* CHALCEDONENSIS SYNODI (poſnimus in vocabulo, Sacramenta non pretio æſtimanda.&c.) *ſin autem monaſterij præfecta, à monaſterio extrudatur, & alij monaſterio tradatur ad ſubiectionem:ſimiliter & monaſterij præfectus,qui preſbyteri ordinationem non habet. De his autẽ, quæ dantur liberis à parentibus inſtar dotis,vel rebus ſuis propriis oblatis, profitentibus, hi qui ea offerunt,eſſe Deo conſecrata, ſtatuimus, vt ſiue maneant ſiue exeant ea in monaſterio maneant, vt ſuis illorum profeſſio, niſi is qui præeſt in culpa fuerit.* Superiùs autem, dum de facultatibus non extorquendis vt Eccleſijs dentur,diximus ex Concilio CABILONENSI II. de his qui quoſdam habitum clericalem vel monachalem ſumere cogunt,& terrenis facultatibus renunciare,vt auaritiæ inſtinctu Eccleſiæ ſocient: ſed hoc omninò prohibetur.Repete locum.Similiter & Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III.par.1.cap.10.*Si quis* (ait) *ex alterius pro ſua receptione aliquid dederit, ad ſacros ordines non aſcendat: is autem qui acceperit, officij ſui,primatione mulctetur.* Et par.2. cap.10. *Quia non ſatis vtiliter auaritia in populo redarguitur, ſi ab his qui in clero conſtituti videntur,& præcipuè contempto ſeculo religioſorum nomen profitentur & regulas,modis omnibus non cauetur, prohibemus, ne ab his qui ad religionem trãſire voluerint aliqua pecunia requiratur,neve prioratus vel capellania qualibet monachorum vel clericorum annua diſtrictione vendatur,neque ab eo, cui regimen ipſarum committitur,ex eorum commiſſione pretium exigãt. Hoc ſimoniacum eſſe ſanctorum Patrum authoritas manifeſtè declarat.* Vide Simonia, & ſuperiùs,Epiſcopatus non emendus,&c. & Prioratus, &c. Eadem repetuntur, & cap.12. eiuſdem part.2. Denique Concilium LATERANENSE ſub Innocentio III. cap.64. *Quoniam ſimoniaca labes adeo pleraſque moniales inficit,vt vix aliquas ſine pretio recipiant in ſorores, paupertatis prætextu volentes huiuſmodi vitium palliare:ne id de cætero fiat, penitus prohibemus ſtatuentes,vt quæcunque de cætero talem prauitatem commiſerit, tam recipiens quàm recepta, ſiue ſit ſubdita, ſiue prælata, ſine ſpe reſtitutionis de ſuo monaſterio expellatur in locum arctioris regulæ,ad agendam perpetuam pœnitentiã retrudenda. De his autem,quæ antè hoc ſynodale ſtatutum taliter ſunt receptæ,ita duximus prouidendum,vt remota de monaſteriis, quæ perperam ſunt ingreſſæ, in aliis locis eiuſdem ordinis collocentur. Quòd ſi propter nimiam multitudinem alibi fortè nequiuerint commodè collocari,ne forte damnabiliter in ſeculo euagẽtur,recipiantur in eodem monaſterio diſpenſatiue de nouo,mutatis prioribus locis,& inferioribus aſſignatis.Hoc etiam circa monachos & alios regulares decernimus obſeruandum. Verùm ne per ſimplicitatem vel ignorantiam ſe valeant excuſare,præcipimus, vt diœceſani Epiſcopi ſingulis annis hoc faciant per ſuas diœceſes publicari.* Eadem repetit Concilium OXONIENSE ſub eodem Innocentio III. cano.32. *Statuimus approbante præſenti Concilio, vt de cætero pro receptione alicuius in domum religionis pecuniam aut quicquid aliud extorquere non præſumant, adeo vt ſi præ paupertate domus debeat veſtire ſeipſum, prætextu veſtium vltrà iuſtum pretium earum ab eo nihil penitus recipiatur.*Eadem confirmat Concil. BASILEENSE ſeſſio.15.vbi mandat ſingulis Epiſcopis in Concilio ſynodali exiſtentibus hoc diligentiùs obſeruare, & practicare decretum BONIFACII VIII. quod habetur in 6.Decretalium titulo de religioſorum ſtatu,vbi prohibetur ne in receptione nouitiorum aut monachorum ad religionem quicquam per ſimoniam exigatur. Idem quoque de monialibus ſtatuit Cõcilium SENONENSE, c.28.vt non recipiantur pro pecunia,ſi ſuppetunt facultates numero præfinito. *Si autem* (ait) *aliqua velit vltrà numerum præfinitum in collegium ſuſcipi, ſecum congruam afferat penſionem,qua cum cæteris religioſis numerariis alatur:non tamen in locum numerariarum ſuccedat, ſed decedentibus numerariis alia nouæ & pauperes ſurogentur.* Hoc confirmat etiam Concilium TREVIRENSE II.cap.12. *Statuimus* (ait) *vt religioſi ſinguli gratis ad profeſſionem recipiantur, nullo accepto pretio nec aliqua factã conuentione,& ne hac ſub paupertatis prætextu pallientur diſtrictè inhibemus.* Idem ſtatuit Concilium TRIDENTINVM, ſeſſio.25.quæ fuit 9.ſub Pio IV. cap.16.decreti de regularibus.Vide infrà, Simonia,&c. & ſequentia.

Monachi non plus recipiantur quàm monaſterij ſuppetit facultas:] Hoc ex ſuperiori & præcedenti diſtinctione dependet,vbi dicebatur ne quiſpiam pro pretio recipiatur vbi

ſufficiens

Thomas Aquinas.

Claudius Rapinas Cœleſtinus.

Concilium Toletanum 3.

Concilium generale 6. Conſtantinopolitanum 3.

Ioannis 6.

Concilium Tridentinum generale.

Concilium generale 7. Niceænum 2. ſub Adriano 1.

Concilium Chalcedonenſe 4 generale.

Concilium Cabilonẽſe 2.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. patrum 1215.

Hea quam peſſime agitur cõtra hoc decretum.

Concilium Oxonienſe in Anglia.

Concilium Baſileenſe generale.

Bonifacius 8.

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato.

Concilium Trenerenſe 2.

Concilium Tridentinum generale.

Digitized by Google

ſufficiens eſt monaſterij facultas: vbi autem non ſuppetunt diuitiæ, qui voluerit recipi, congruam afferat penſionem. Verùm fraus etiam aut ſimoniæ ſpecies hic latitare videatur, ſtatuit Cõcilium ARELATENSE IV. ſub Carolo Magno, & Leone III. cano. 8. *Statuimus, vt non amplius ſuſcipiantur in monaſterio canonicorum, atque monachorum, ſeu etiam puellarum, niſi quantum ratio permittit, & in eodem monaſterio abſque neceſſariarum rerum penuria degere poſſint.* Idem omninò repetit Concilium TVRONENSE III. cap. 31. ſub eodem principe. & Concilium MOGVNTINENSE I. ſub eodem, cano. 19. Et Concilium RHEMENSE ſub eodem Principe, cano. 27. Conciliũ OXONIENSE ſub Innocentio III. de monialibus eadem ſtatuit, & iubet deponi Abbatiſſam & Prioriſſam quæ contra hæc ſtatuta fecerit, præcipiens ne vna recipiatur donec numerus certus & definitus minuatur. Hinc etiam Concilium SENONENSE, c. 28. *Conſtituimus* (ait) *in monaſteriis monialium tot inſtituantur moniales, quot de facultatibus eorundem monaſteriorum (reparationibus Eccleſiæ clauſuræ & aliarum regularium domorum, nec non & proceſſuum expenſis deductis) commodè & ſine penuria ſuſtentari poſſint. à quibus pro ingreſſu aut receptione (vt ſuperiùs dictum eſt ex eodem Concilio) nihil prorſus, pretextu conſuetudinis aut quouis alio quæſito colore, exigatur. Si qua tamen vltrà eas in huiuſmodi monaſteriis ſe recipi petat, id non interdicimus, dummodo ſecum congruam afferat penſionẽ, quæ cum cæteris religioſis numerariis alatur.* Vide ſuprà hac eadem pagina, & ſequentia.

Concilium Arelatenſe 4. ſub Carolo Magno.

Concilium Turonenſe 3.
Concilium Moguntinũ 1.
Concilium Rhenenſe.
Concilium Oxonienſe in Anglia.

Concilium Senonenſe.

Monachus nullus fiat ſub ſpe abbatiæ obtinendæ.] Concilium ROMANVM ſub Nicolao II. contra Berengarium Epiſcoporum 113. *Nullus habitum monachi ſuſcipiat, ſpem aut promiſſionem habens vt Abbas fiat.* Hoc confirmat & repetit Concilium OXONIENSE ſub Innocentio III. part. 10 cap. 4. *Qui alio* (ait) *affectu ingreditur, quàm ſimplici amore Dei ductus, veluti vel ſpem, vel promiſſionem abbatiam conſequendi habens, vel in otio vivere affectans, vel lucris temporalibus inhians, vel honores ab hominibus appetens, quiſquis talis eſt non Dei filius vel monachus, ſed planè mercenarius eſt.* Vide ſequentia.

Concilium Romanum ſub Nicolao 2.

Heu quot hodie tranſgrediuntur hoc decretum Concilium Colonienſe 3.

Monachus an valeat curam parentum gerere.] Hoc habes ſuperiùs expreſsũ, Cler. &c.

Monachi mutuo ſe cædentes.] Vide & Clericus, &c.

Monachi non adeant monaſteria puellarum.] Vide infrà in vocabulo, Monialis, & Monaſterium. Vide Antoninum 3. par. ſummæ, titu. 16. cap. 1. §. 10.

Monachorum conuiuijs lectio miſceatur.] Habes ſuprà vocabulo, Conuiuium, & alibi.

Monachus non ſit fideiuſſor.] Concilium LATERANENSE ſub Innocentio III. cap. 59. *Quod quibuſdam religioſis à ſede Apoſtolica eſt prohibitum, volumus & mandamus ad vniverſos extendi, ne quis videlicet religioſus, abſque Abbatis & maioris partis ſui capituli licentia, pro aliquo fideiubeat, vel ab alio pecuniam mutuo accipiat, vltra ſummam communi prouidentia conſtitutam: alioquin non teneatur conuentus pro his aliquatenus reſpondere, niſi forte in vtilitatẽ domus ipſius manifeſtè conſtiterit redundaſſe. Qui contra ſtatutũ illud venire præſumpſerit, grauiori diſciplinæ ſubdatur.* Hoc etiam ſuis Cœleſtinis inhibuit COELESTINVS V. in priuilegio eis indulto. *Prohibemus* (ait) *ne aliquis monachus vel conuerſus in monaſteriis & locis veſtris profeſſus, abſque conſenſu & licentia proprij Abbatis ſeu maioris partis ſui conuentus pro aliquo fideiubeat, vel ab aliquo pecuniam mutuo recipiat quoquomodo. Quod ſi ſecus actum fuerit, Abbatem & conuentũ præfatos ad hoc teneri nolumus, & fide iubentẽ & recipientẽ pecuniã mutuantẽ eo ipſo volumus excommunicationis vinculo aſtringi.*

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. cui interfuerũt patres nu. 1215.

Cœleſtinus 5. (quinto noſtri tandatur.

Monachis vſura interdicitur.] Vide vocabulum, Vſura, &c.

Monachi quãdo debeant cõmunicare.] Habes hoc poſitum ſuprà in vocab. Communic.

Monachorum exercitium & officium.] Hoc BASILIVS MAGNVS ſufficienter exprimit, tomo 2. Operum in ſermonibus Aſceticis, & de inſtitutione monachorum, vbi ſic incipit: *Monachum oportet cùm primis nihil in vita quod iuris ſui proprium ſit poſſidere, corpus quietum, habitum non ſordentem, ſed honeſtum, vocem moderatam, ſermonem compoſitum habere, in cibo potioneq; minimè turbulentum eſſe,* & cætera multa quæ ſequuntur, quæ nimis ſunt prolixa quàm vt facilè hic poſſint allegari, ex loco omnia præfixo repete. Similiter & de exercitio & officio monachorum IOAN. CHRYSOSTOMVS multis in locis abundè diſſeruit, & præcipuè oratione in S. Philogonium, & tomo operum 3. & lib. 6. de ſacerdotio per totum, & homilia 56. ad populum Antiochenum, quæ inſcribitur de monachorum vita: iterum lib. de comparatione Regis & monachi, & lib. 3. contra vituperatores vitæ monaſticæ. Si cupis igitur multa videre & diſcere, ſecurè adi locos prænotatos. Taceo autem quod IOANNES CASSIANVS in opere de inſtitutis cœnobiorum, & in opere collationum Patrum de hoc ſatis ſupérque diſſeruit. Hunc librum vtrinque miro artificio PETRVS POCQVETVS Cœleſtinus vir doctiſſimus & legiſperitus conſummatiſſimus in compendium redegit. Huius lectura oculos & animum paſce. Denique PETRONIVS BONONIENSIS excellentiſſimum edidit opus de vitis ſanctorũ Patrum, vbi eorum virtutes & exercitia deuota complectitur, atque omnibus proponit illorũ ſanctitatem imitandam, vnde ſufficienter quilibet poſſit monachus vitæ ſuæ moderari inſtitutum & curſum. Scio & plures de exercitio & officio monachorum, ſcripſiſſe inter quos HIERONYMVS STRIDONEN. epiſt. ad Ruſticum monachum ſuprà cæteros excellit, quæ incipit: *Nihil Chriſtiano felicius.* Verùm totam legendam lectori propono, quia nil aliud docet, quàm de vita, officio & exercitio monachi. Scripſit & ANTON. MAGN. ad Arſenoitas epiſtola (quam vt omni eruditione & vitæ ſpiritalis profectu pleniſſimam collaudat prædictus Hieronymus) qua totius vitæ monaſticæ ſummam certis documentis complexus eſt. Scripſerunt & innumeri alij de monachorũ vita, ſtatu, officio & exercitio, vt anteà in huius vocab. initio docuimus, & diximus plura in vocab. Canonicus, vt potes facilè repetere. Lege etiam ſeq.

Baſilius Magn.

Ioannes Chryſoſtomus.

Ioannes Caſſianus.

Petrus Pocquetus Cœleſtinus.

Petronius Bononienſis.

Hieronymus Stridonenſis.

Antonius Abbas.

Monachi qualiter diuinum perſoluant officium.] Et hoc ex PHILONE Iudæo ſuperiùs docuimus, & dicetur in vocabulo, Officium diuinũ, &c. Cæterum reuolue omnes illos patres, quos modo citauimus, in proprijs locis etiam allegatis, quia ibi diſciplinam docent monachorum in decantandis diuinis laudibus: & potiſſimum Ioannes Chryſoſt. iam citatus homil. 56. ad popu. Antiochenum, & Baſilius loco allegato, & Caſſianus, &c. quos nominauimus. Denique BENED. CASSINEN. hoc ſufficienter enarrat cap. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. & 15. regulæ ſuæ. Lege verò noſtros

Philo Iudæus.

Benedictus Caſſinenſis.

Antoninus Pocquetus.

Patres ANTONIVM POCQVETVM, & PETRVM BARDVM, atque reliquos noſtri ordinis conſummatiſſimos viros, qui in hæc capita clariſſima ediderunt commentaria: inter quos nec eſt nouiſſimus numerandus vir eloquio ornatiſſimus & ſanctitate præcipuus THEOBALDVS ARTAVLDVS quondam ordinis noſtri ſplendor & Abbas meritiſſimis, qui plures tractatus eruditiſſimos reliquit poſteris & ſuum nomen immortalitati conſecrauit. Denique, quia fruſtra hic tẽpus conſumimus, libet vt paucis finiamus BENEDICTI XII. decretum aſcribere, cap. 17. in conſtit. Benedict. vbi ſic loquitur. *Quãnis ſatis ſit* (inquit) *tam in regula B. Benedicti quam in iure prouiſum, quomodo in Eccleſijs monaſterijs & locis alijs conuentualibus monachi cõuenire debeant ad diuina officia, diurna videlicet & nocturna, atque pſallere in eiſdem, quia tamen hac negligenter obmittuntur interdum, volumus & etiam ordinamus, vt in eiſdem Eccleſijs monaſterijs ſiue locis cum grauitate ac modeſtia humiliter & deuotè horis debitis ad diuina officia vniuerſi & ſinguli monachi debeant conuenire, ipſáq, cum deuotione ſyncera tractãt, diſtinctè, conuenienter, & debite celebrent, non tranſcurrendo, aut ſyncopando, & quo ad alia quæ his impedimentum afferrent ſeruando ſilentium: quinimò ad diuina ipſa intentis præcordijs attendendo. Tranſgreſſores verò præmiſſarum, debitè ſubiaceant diſciplinæ: ibi autem qui ad chorum nequiuerunt accedere, de licentia ſuperioris, honeſtis occupationibus & operibus occupentur.* Reliquum vide in vocabulo, Canonic. Horæ, Officium diuinum, Cãtus, &c. Pſallere, &c.

Theobaldus Artauldus Coleſtinus.

Benedictus 12.

Monachi ſilentio ſtudeant.] Nimium oneroſus eſſem ſi omnium Patrum vellem referre ſententias, qui ſilentium monachis & verbis & exemplis imponũt, quia plenæ ſunt hiſtoriæ exẽplis & præceptis & affluunt ſanctorum virorum libri documentis. Vide Caſſianum, Palladiũ Cappadociæ, Hieronymum & reliquos, qui de inſtitutis & vita monachorũ clariſſimos libros reliquerunt. Denique BENED. CASSIN. c. 42. regulæ ſuæ illud expreſsè commendat & præcipit. Vide in eundẽ locum expoſitiones Patrũ prædictorũ. Porrò Cõc. OXONIENSE, c. 37. *Tam à monachis quàm canonicis regularibus* (ait) *& monialibus ſilentiũ imponimus obſeruari in tẽporibus & locis cõſtitutis.*

Ioannes Caſſianus. Palladius. Hieronymus. Benedictus Caſſinenſis.

Concilium Oxonienſe.

Monachis deputentur ſeniores.] Hoc quoque ex lectione ſupra memoratorum Patrum repete, quia ſcatent eorũ libri & exemplis & præceptis. Hoc quoque BENEDICTVS Caſſinenſis, cap. 21. Regulæ expreſsè iniungit, loquens de decanis monaſterijs, qui ſolicitudinem gerant ſuper decanias ſuas, &c. Et Concilium OXONIENSE, cap. 41. *Statuimus vt cum ratione debilitatis, vel alia iuſta ratione monachi ſeorſum in miſericordia morentur, ſemper habeant ſecum ad minus alios ſeniores, qui aliorum leuitatem debita correptione compeſcant, & qui poſtmodum in capitulo teſtificentur qualiter in miſericordia fuerint converſati. Idem volumus inter canonicos regulares & moniales obſeruari.*

Benedictus.

Concilium Oxonienſe.

Monachi non concionentur.] HIERONYMVS STRIDONENS. ad calcem libri contra Vigilantium. *Monachus autem non doctoris, ſed plangentis habet officium, qui vel ſe, vel mundum lugeat, & Domini pauidus præſtoletur aduentum, &c.* Hinc etiam LEO PRIMVS, epiſt. 80. ad Iulianum Coenſem Epiſcopum. *Vt imperialis eſt poteſtatis* (ait) *tumultus publicos ac ſeditiones ſacrilegas, ſeueritate coërcere, ita authoritatis eſt ſacerdotalis,* * *monachis prædicandi aliquam cõtra fidem licentiam non præbere, & omni virtute reſiſtere, ne ea quæ ad ſacerdotes pertinent ſibi audeant vendicare. Vnde miramur fratrem Thalaſium, quod Georgio neſcio cui, qui præſumendo illicita & propoſitum monachi & nomen amiſit, ſcribendi vel prædicandi aliquam permiſerit facultatem, &c.* Verùm credo quòd non interdicitur monachis prædicatio quæ ſit Catholicæ fidei cõſona, vt infrà dicetur in vocabulo, Prædicatio. Ná & COELESTINVS V. 40. dies indulgentiarum miſericorditer relaxat his qui interfuerint prædicationi monachorum ſui ordinis. Vide Prædicat.

Hieronymus Stridonenſis. Leo 1. * De Eutyche Abbate loquitur, qui cum eſſet Monachus & Abbas temerè officiũ ſuſceperat prædicandi, & de Georgio alio monacho qui huius exemplo etiam prædicare præſumebat.

Coleſtinus 5.

Monachos hæretici perſequuntur.] Hoc ampliori non eget probatione, quia ad oculum euidenti patet iudicio: lege verò ea quæ ſuperiùs poſita ſunt in vocabulo, Hæreticus. Sed & hoc colligitur ex libello quem MONACHI APAMÆI miſerunt ad Epiſcopos eiuſdem prouinciæ, qui & lectus eſt actio 1. Concilij generalis V. ſub Iuſtiniano Principe, vbi de perſecutione, quam Seuerus Antiochenus Epiſcopus, & Petrus Apamearum Epiſcopus ambo hæretici exercuerunt in monachos & monaſteria, loquuntur. *Quanta* (inquiunt) *& qualia differenter in venerabili domo victorioſi martyris Antonini perpetrata ſint, quæ natura rationem habens ſine lachrymis enarrabit? Ita enim in conſuetudinem venerat interficiendi monachos* (Seuerus ſcilicet) *magnum lucrum putans quod cunctis hominibus abominandum eſt, quod per ſequaces ſuos, quos iniquè conducebat, interfecit venerabiles & orthodoxos monachos, qui ibidem in honore peragendæ celebritatis congregabantur: ſicq, cruentis manibus aſtabat altari, &c.* Hic autem Seuerus ac Petrus prædictus à tota ſancta Synodo excommunicationis vinculo innodati ſunt, & ſede pulſi. Plura autem habes de perſecutione monachorum apud EVSEBIVM CAESARIENSEM, lib. 8. Eccleſiaſticæ hiſtor. cap. 12. & NICEPHORVM CALLISTVM, lib. 7. cap. 13. & alios authores, vt iam memorauimus locis prælegatis. Lege ergo & ſequentia.

Monachi Apamæi.

Euſebius Cæſarienſis. Nicephorus Calliſtus.

Monachi hæretici. Monachos factos hæreticos & ſeditioſos in partibus Heliæ Paleſtinæ grauiter redarguit MARTIANVS IMPERAT. epiſtola ad eoſdem miſſa, vt etiã refert Nicephorus, lib. 15. hiſtor. Eccleſ. cap. 19. recenſens incendia domorum, & cædes cæteráque mala quæ impiè commiſerant: & eos de fide ſua erudit contra inſanam Eutychetis opinionem qua laborabãt, eos ad reſipiſcentiam adhortans: ſi neglexerint, pollicetur ſe inflicturum eis omnia ſupplicia quæ leges volunt hæreticis infligi, & illis nocturna & diurna conciliabula interdicit omninò, vt iam in vocabulo, Hæreticus, diximus. Eoſdẽ monachos PVLCHERIA AVGVSTA epiſtola ad eoſdem ad reſipiſcẽtiam inuitat omnimodam, illis ſi conuertantur ad rectam fidem ſecuritatem repromittens, ſin autem omnimodam in eos vindictam exercendam. Illos ſimiliter & IVVENALIS HIEROSOLYMITANVS Epiſcopus epiſtola ad eos directa precibus allicit & minis, vt relicta perfidia Concilium Chalcedonenſe amplectãtur, & modeſtè ſe gerant: fuerunt & plures alij hæretici, quorum meminit NICEPHORVS, lib. 13. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap. 3. & ſequentibus, de illis loquens monachis hæreticis qui Antropomorphitæ nominati ſunt. Denique Concilium MELDENSE, can. 34. ſic ſtatuit. *Qui in ſuis monaſterijs religioſè reſidere debent, & * vocum nouitates, qui vt innoteſcant ſtudio, proferre ſatagunt, acerrimè vt præſumptores arguantur & comprimantur.* Vide reſiduum in vocabulo, Hæreticus, &c.

Martianus Imperator.

Aelia Pulcheria auguſta.

Iuuenalis Hieroſol. patriarcha Epiſcop.

Nicephorus Calliſtus.

Concilium Meldenſe. * Vocum nouitates intelliguntur Peregrina dogmata, iuxta Vincẽtium Lyrinenſem.

Monachus in ſeculo excommunicatione ligatus.] Id eſt, qui antè quàm fieret monachus ſuſpenſus erat in ſeculo. Multa ſunt priuilegia certis monaſterijs data, quibus quoſcunque venientes ab omni excommunicationis & interdicti vinculo abſoluuntur. Hi autem qui ea non habent priuilegia ſe debent gerere ſecundũ Concilium ALEXANDRINVM III. ad Abbatem quendam, vt habetur par. 14. Concilij Lateranenſis ſub eodem celebrati, cap. 2. *Conſuluit nos* (ait) *tua diſcretionis prouidentia, quid tibi faciendum ſit de his qui de ſeculo fugientes in monaſterium tua religionis habitum ſuſceperunt, & infrà certum tempus poſtmodum confitentur ſe tale delictum commiſiſſe, quod ipſo actu ſententiam excommunicationis incurrerunt. Hos autem nõ potes ſine licentia ſummi Pontificis nec debes abſoluere, ſed præſumptionem delinquentium debita animaduerſione punire.* Vide plura in vocabulo, Excommunicatio, &c. Vt autem de noſtro ordine pauca loquar, COELESTINVS V. noſtri ordinis fundator in priuilegio ſuis Cœleſtinis conceſſo ſic loquitur. *Diſpenſandi cum fratribus ſeu monachis ad veſtra monaſteria & loca conuolantibus & ibidem degentibus ſuper irregularitatibus quibuſcunque, etiam ſi priùs eas fortaſſe contraxerint quàm predicta loca & monaſteria intrauiſſent, dummodo ex homicidij vel mutilationis cauſa irregularitates ipſa minimè ſint contracta. Abſoluendi etiam fratres & monachos memoratos ab excommunicatione quacunque, etiam ſi eius abſolutio tantùm ſit ſedi Apoſtolicæ reſeruata, plenam & liberam vobis authoritate Apoſtolica concedimus poteſtatem.* Hæc priuilegia eiſdem fratribus confirmauit poſteà BENEDICTVS XIII. in Bulla quæ incipit. *Sacri ordinis fratrum ſecundum inſtituta beati Petri confeſſoris viuentium, perſeuerantiam, &c.* Et nouiſſimè PIVS V. Pontifex Maximus eadem priuilegia conceſſit, vltra ea etiam ab homicidio liberam abſoluendi tribuens poteſtatem eos qui noſtram religionem aſſumpſerint. Benigne confirmata ſunt, à S. P. Clemente V.

Alexander 3.

Cœleſtinus 5.

Benedictus 13.

Pius 5.

MONASTERIVM.

Monaſteria conſtruere & dotare antiquus vſus, & pium opus.] Hoc ſatis ſupérque probatum conſtat in vocabulis, Baſilica, & Eccleſia, &c. cùm ſcilicet de conſtructione & erectione Baſilicarum & Eccleſiarum ex antiquis Patrum monumentis tractabamus. Denique in initio vocabuli, Monachus, ſatis ex veterum lectione conſtat, etiam ſub Apoſtolorum tempore conſtructa fuiſſe monaſteria, vt etiam ex illorum ſtructuris manifeſtè oculis omnium exponitur. Hoc ampliſſimè docet ATHANASIVS ALEXANDRIN. in vita magni Antonij, & BASILIVS MAGN. in Aſceticis ſermonibus, & ſæpiùs memoratus PHILO IVDAEVS in libro de vita contemplatiua, qui ait: *In vnaquaque autẽ* (ait) *ſolitaria manſione ſacram domum reperias, quam σεμνεῖον, hoc eſt, honeſtatis grauitatiſq; locum & monaſterium vocant, in quo ſcilicet ab aliis ſeiuncti & ſolitarij honeſtæ ſanctæq; vitæ myſteriis imbuuntur.* Vnde & IOANNES CHRYSOSTOMVS, tomo 5. operum ſermone, quòd diſpenſatio rerum ſuarũ per ſeipſum exequenda eſt, vbi & de laudibus monachorum tractat, ſic loquitur. *Ceriſſima* (inquit) *lachrymarum ſedes monaſteria ſunt, vbi ſaccus & cinis, vbi ſolitudo, vbi riſus nullus, vbi præſentium rerum obiurbatio, vbi ieiunium & humi cubatio, &c.* Hæc iterum verba repetit homil. 59. ad populum Antiochenum, & multo plura, quibus monaſteriorum non ſolùm erectionem collaudat, ſed & commoda inde prouenientia recenſet. Refert SIMEON METAPHRASTES in vita S. Matronæ Pergenſis, quòd illa pecunias ſuas conſumpſerit in conſtruendis monaſterijs, & præcipuè tria erexiſſe dicit: *Quæ quidem* (inquit) *permanent vſque in hodiernũ diem, prædicantia ſumptuoſam & magnificã ædificationem. In his quidem, ſicut dictum eſt, conſumptæ ſunt nonnullæ pecuniæ Athanaſiæ, reliquas autem diſtribuit monaſteriis quæ erant Hieroſolymis.* IDEM in vita S. Ioannis Eleemoſynarij, quam & ſcripſit LEONTIVS NEAPOLEOS Cypri Epiſcopus, eum recenſet ſeptuaginta erexiſſe oratoria, & monaſteria. Denique SEVERVS SVLPITIVS, lib. 1. vitæ Martini, plura illum conſtruxiſſe monaſteria deſcribit, vt ſatis liquet hiſtoriam legentibus. Sed & HIERONYMVS STRIDONEN. libro contra Vigilantium, monaſteria Hieroſolymis extructa, & pauperes monachos cõgregatos deſcribit. In vita Paulæ viduæ, cuius hodie memoria recolitur anno 1571. illam beatam viduam puellarum monaſteria cõſtruxiſſe magnificè teſtatur, & alijs pluribus in locis idem teſtatur. Hoc & IOANNES CASSIANVS in opere de inſtitutis Cœnobiorum, & PALLADIVS CAPPADOCIAE in opere de vitis ſanctorum Patrum, ſæpius monaſteriorum conſtructorum mentionem faciunt. Verùm quid plura? Hoc ſatis omnibus notum eſt ex veterum hiſtoriarum lectione. Hoc & PLATINA CREMONENSIS multis in locis commemorat, & ſignanter in vita Adriani III. meminit Guilelmi Ducis Aquitaniæ & Aluerniæ comitis, quòd cùm ſtirpe virili careret, Cluniacenſe monaſterium toto orbe nominatum in fundo paterno Burgundiæ pago Maſticenſi magnificentiſſimis operibus inchoauit, deſignatis prouentibus vnde monachi viuerent. Lupus Ferrarienſis epiſt. 42. ad Hincmarum Epiſcopũ Rhemenſem, conqueritur de exiguo ſui monaſterij prouentu, & miſerabili ſuorũ penuria, precatúrque vt Regem ad augendam monaſterij inducat ſubſtantiam. Vide etiam eiuſdem epiſtolam ad Carolum Cælium, num. 45. pro eodem negotio, & epiſtol. 53. iterum epiſt. 71. Verùm plura diſce ex his quæ ſequuntur diſtinctionibus, quia luciduis res pateſcet.

Simeon Metaphraſtes.

Leontius Neapoleos Cypri Epiſcopus.

Severus Sulpicius.

Hieronymus Stridonenſis.

Ioannes Caſſianus.

Palladius Cappadocia.

Platina Cremonenſis.

Athanaſius Alexandrinus.

Baſilius Magnus.

Philo Iudæus.

Ioannes Chryſoſtomus.

Monaſterijs conſtruendis locus commodus prouideatur.] Concilium MOGVNTINVM I. cano. 20. *Dignum ac neceſſarium eſt, vt miſſi per quaq; loca directi ſimul cum Epiſcopo vniuſcuiuſque diœceſis perſpiciant loca monaſteriorum canonicorum pariter & monachorum, ſimiliterq; puellarum, ſi in apto & congruo loco ſint poſita, vbi commodum neceſſariũ poſſit acquiri: quod ad vtilitatem pertinet monaſterij, ſicut in ſancta Regula dicitur* (ſcilicet Benedicti Caſſinenſis, cap 35. regulæ & 57. & alijs) *monaſterium autem ita debet conſtitui, vt omnia neceſſaria infra monaſterium exerceantur, vt non ſit neceſſitas monachis vel clericis vagandi foras, quia omnino nõ expedit animabus eorum. Similiter quoque ædificia monaſteriorum ſupradicti miſſi, & cum eis Epiſcopi per diuerſa loca, prandeãt ſi apta ſint & congruenter ſanctæ profeſſioni compoſita, vel ſi clauſtrum firmum habeant, in quo ſaluari poſſint anima in eis cõmorantium ſub diſciplina canonica vel regulari. Vbi autem aliter iumentum fuerit, hoc omnimodis Epiſcopus loci ipſius faciat emendari, ita vt condignam profeſſioni eorum cuſtodiam habeant canonici, vel monachi,*

Concilium Mogũtinum 1. ſub Carolo Magno.

atque

Cõcilium Rhemense sub eodem Principe.

atque Nonna, ne detur eis occasio maleficiendi, quod absit. Hoc repetit Concilium RHEMENSE sub eodem, cap. 25. Vide autem sequentia.

Concilium Agathense sub Sixto 3.

Monasterium sine assensu Episcopi non construendum.] Concilium AGATHENSE sub Sixto III. vel Cœlestino I. cano. 27. allegat Gratianus, causa 18. q. 2. c. De monachis. *Monasterium nouum, nisi Episcopo aut permittente aut probante, nullus incipere, aut fundare præsumat.* Et iterum, can. 58. allegatur ibid. cap. Cellulas: *Cellulas nouas aut congregatiunculas monachorum, absque notitia Episcopi, prohibemus institui.* Et Concilium CHALCEDONENSE, actio. 11. can. 4. & allegat Gratian. causa 16. q. 1. c. Qui verè, & causa 18. quæst. 2. cap. Quidam. *Qui vere* (ait) *& purè solitariam eligunt vitam, digni sunt conuenienti honore: quia tamen quidã monachi habitu utentes res communes disturbant, indifferẽter ciuitates circueuntes, nec non & monasteria per seipsos propria præsumptione constituere contendũt: placuit neminem aut ædificare aut constituere monasterium, vel oratorij domum præter conscientiam Episcopi ciuitatis.* Et sub finem canonis addit. *Transgredientem hanc definitionem nostram excommunicatum esse decreuimus, ne nomen Dei blasphemetur. Veruntamen Episcopum conuenit ciuitatis competentem monasteriorum prouidentiam gerere.* Vide quod seq.

Concilium Chalcedonense generale 4.

Monasteria in Episcopi potestate sint in cuius territorio consistunt.] Hoc ex nouissimè allegato Chalcedonensis Concilij canone, liquido panditur: sed etiam Concilium ARELAT. III. vt allegat Gratian. causa 18. q. 2. c. Monaster. *Monasteria* (ait) *vel monachorum disciplina ad eũ pertineat Episcopum, in cuius sunt territorio constituta, &c.* Hoc etiam confirmat Concilium CONSTANTIÆ, can. 6. vt allegat Buchardus, lib. 3. Decret. c. 240. *Hoc statutum est* (ait) *quatenus Ecclesiæ quorumcunque monachorum, in singulis parochiis sitæ, Episcoporum vt decet diuinitus subdãtur regimini, eiq; debita obsequia in exercẽdis Ecclesiasticæ curæ negotiis sollicitè exhibeant. Ipsi proculdubio monachi Episcopis suis in omnibus obediant.* Quædam autem data sunt priuilegia, quibus monachi eximuntur à potestate Episcopi, vt reposuimus in superioribus, dum de monachis ageremus.

Cõcilium Arelatense 3. sub Leone 1.

Concilii Constantiæ habiti sub Henrico & Carolo regibus.

Monasteriorum bona Episcopi nõ contingant.] Concilij ILERDENSE sub Theodorico Rege, can. 3. *Ea quæ in iure monasterij de facultatibus offeruntur, in nullo diœcesana lege ab Episcopis contingantur.* Hoc ipsum prohibitum est à Gregor. I. in Concilio Lateran. iunge quod seq.

Concilium Ilerdense sub Symmacho 1.

Monasteria nec eorum facultates alienandæ.] Hoc superiùs in vocabulo, Facultates Eccles. &c. & II. Nicæno Cõcilio generali VII. prohibitum vide, & ex alijs multis. Porrò, quia etiam quædam restant, quæ hic opportunè conueniunt, libet quod minus illic præstitutũ est, hic supplere. Igitur SILVERIVS I. vt allegat Buchardus, lib. 3. Decret. c. 23. sic statuit, cap. 1. decret. *Nemini regum aut cuiquam hominum in proprium liceat monasterium tradere, nisi ad aliud monasteriũ, vel commutare, nisi cùm alio monasterio, vel quocunque cõmento vendere. Hoc etiam diuina & Apostolica atque canonica sub anathematis pœna sanxit authoritas: quod si factum fuerit non valebit, sed ipsum monasterium in pristinũ reformetur statum.* Et BONIFACIVS I. vt credo, vt allegat idem Buchardus eodem lib. c. 26. *Si quis vult monasterium suum ad meliorandum in alium locum ponere, fiat cum consilio Episcopi & fratrum suorum, & dimittat presbyterum in priori loco ad ministeria Ecclesiæ.* Et Concil. AVRELIANENSE I V. can. 11. *Si quid Abbatibus, aut sacris monasteriis, aut parochiis pro Dei fuerit contemplatione collatum in sua proprietate, hoc Abbates vel presbyteri minimè reuocabunt, nec alienare, quod cunctis fratribus debetur, quacunque occasione præsumant: quibus si fuerit necessarium, vt statuta conuellant, non aliter valeat, nisi Episcopi sui subscriptione firmatum.* Idem AVRELIANENSE V. cap. 13. & cano. 15. Xenodochium seu monasteriũ, quod Childebertus Lugduni fundauerat. Patres prædicti Concilij volunt liberum permanere, & Lugdunensem Antistitem priuant omni expectatione vendicandi sibi, aut ad ius suæ Ecclesiæ transferendi aliquid eorum bonorum. Hinc etiam Concilium CABILONENSE I. can. 7. *Defuncto* (inquit) *presbytero, vel Abbate, nihil ab Episcopo, vel Archidiacono auferatur, vel à quocunque de rebus parochiæ, vel xenodochij, vel monasterij aliquid debeat minuere: quod qui fecerit, iuxta statuta canonũ debeat coerceri.* Hinc etiã Concilium MELDENSE, can. 41. & 42. decernit reuocandas esse facultates monasteriorũ, quæ in alodium vel alodem negligentia Principũ datæ sunt: *Quia exinde* (ait) *funditus religio est euersa, & vota fidelium irrita conspiciuntur. Vide timendum est ne ante Deum clamantes, de sibi facta iniuria conqueruntur, & pauperes religiosi, qui ibidem necessitate naufragantur, condemnabiles ante Deum reddant, &c.* Et Concilij LATERANENSE sub Alexandro III. par. 29. c. 3. de facultatibus monasteriorũ ab Abbate & Priore, & quibusdam de conuentu, reclamante posteà parte aliqua conuentus, donatione concessis, statuit, vt si hæc donatio non obuiet canonibus Ecclesiæ, quãtitate cõsiderata, & consuetudine terræ obseruata, rata vel irrita iudicetur. *Verum cùm alicui Ecclesiæ* (ait) *possessio qualibet, interposita conditione, donatur, non potest à donatore donum postea reuocari, nisi forte talis fuit conditione collata, quod ea cessante possessio reuocari debeat, &c.* Vide plura superiùs. Præterea GREGORIVS IX. in constitut. Benedict. *Statuimus* (ait) *ne aliquis Abbas, vel Prior Prioratum, vel grangiam personam, aliquam venditionis, aut donationis, seu aliquo alio titulo alienare, absque Abbatis patris, vel Patris prioris, & conuentus sui de verbo & consensu, præsumat, &c.* Et BENEDICTVS XII. cap. 9. in eadem constitutiones Benedict. latiùs hæc prosequitur, vbi agit de mutuis ac venditionibus & cõcessionibus iurium. Vide si placet. Similiter & hoc tractat in eadem constit. NICOLAVS IV. COELESTINVS V. in priuilegio suo suis Cœlestinis dato, sic Abbatibus præcipit. *Illud districtius inhibemus, ne tu pater Abba, vel aliqui ex prælatis, terras seu quaslibet possessiones monasteriis collatas, vel in posterum cõferendas, aut successores tui dare, vendere, aut alienare, absque consensu totius capituli generalis, aut maioris vel sanioris partis ipsius, & in casibus à iure permissis, modo quolibet præsumatis. Quòd si secus factum fuerit, alienationes huiusmodi ex tunc irritas esse, & tam concedentes quàm recipientes excommunicamus, &c.* Vide locis superiùs assignatis reliquum.

Concilium Aurelianense 4. sub Pelagio 2.

Concilium Aurelianense 5.

Concilium Cabilonense 1. sub Eugenio 1.

Cõcilium Meldense.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

Gregorius 9.

Benedictus 12.

Nicolaus 4. Cœlestinus 5. ordinis nostri fundator.

Siluerius.

Bonifacius 1.

Monasteria de facultatibus Ecclesiarum an licitè construantur.] Abundè de hac materia tractauimus superiùs, quod restat absoluendum est. Concilium TOLETANVM IX. can. 5. & allegat Gratianus, causa 12. quæst. 2. cap Bona: *Bona rei dare consultum & vitæ præsentis habetur subsidium, & æternæ remunerationis expectare cernitur præmium. Quisquis itaque Episcoporum in parochia sua monasterium construere fortè voluerit, & hoc ex rebus Ecclesiæ cui præsidet ditare decreuerit, non em-*

Concilium Toletanum 9.

latur, volumus ac ſancimus, vt cùm illa per obitum Abbatum, qui illis præerant, vacauerint, nullo pacto cuiquam poſſint cõmendari, niſi pro conſeruatione authoritatis Apoſtolicæ ſedis, & ad occurrendum malitiis illam impugnantium pro temporum qualitate aliter nobis de fratrum noſtrorum conſilio viſum fuerit expedire: ſed de perſona idoneæ iuxta conſtitutionem ALEXANDRINAM III. *(* poſuimus in vocabulo, Beneficia Eccleſ. quibus conferenda, &c.*) eis ita prouideatur, vt illis idonei Abbates (prout decet) præfuturi ſint. Ea verò monaſteria, quæ commendata fuerint, cùm per eorum ceſſum vel deceſſum quibus erant commendata commenda huiuſmodi ceſſauerint, Cardinalibus duntaxat, ac perſonis qualificatis & benemeritis commendari poſſint: ita tamen quòd eorum monaſteriorum commendatarij, quibus ea de cætero commendata fuerint, cuiuſuis dignitatis, honoris, & præeminentiæ exiſtant, etiam ſi Cardinalatus honore & dignitate fungantur, ſi menſam habuerint ſeparatam, ac ſeorſum à menſa conuentuali, quartam ſuæ menſæ partem pro inſtauratione fabricæ, ſeu pro ornamentis, veſtibus, ac paramentis emendis, ſarciendáq;, aut pauperum alimonia, aut ſuſtentatione, vt maior exigat aut ſuadebit neceſſitas: ſi verò menſa fuerit communis, tertiam omnium fructuum dicti monaſterij ſibi commendati partem pro ſupradictis oneribus ſupportandis & ſuſtentatione monachorum, omnibus aliis deductis oneribus, impartiri teneantur: ac literæ quæ ſuper monaſteriorum huiuſmodi commendis expedientur, cùm clauſula hoc ipſum ſpecificè exprimente debeat expediri, alioquin ſi aliter expediatur, nullius ſint roboris vel momenti.* Idem omninò ſtatuit Concilium RATISPONENSE, cano. 11. Et Concilium TRIDENTINVM, ſeſſio. 21. quæ fuit 5. ſub Pio IV. cano. 8. decreti reformationis, vbi loquitur de viſitatione monaſteriorum. Vide in vocabulo, Viſitatio, & ſuprà, Eccleſiæ, &c. & ſequentia.

Alexander 3.

Concilium Ratiſpon. ſub Laurentio Cardinali.

Concilium Tridentinũ generale.

Monaſteria ſemel Deo dicata, non fiant ſecularia habitacula.] Hoc iam prohibitum conſtat ex multis anteà citatis locis, verumtamen adhuc expreſſiuè prohibitum poſſumus oſtendere. Sic quippe Concilium CHALCEDONENSE generale IV. cano. 24. actione 15. & allegatur à Gratiano, cauſa 19. quæſt. 3. cap. *Quæ ſemel: Quæ ſemel conſecrata fuerint monaſteria cum indicio ſui Epiſcopi perpetuo maneant, & pertinentes ad ea res conſeruari ipſis monaſteriis decreuimus, nec vlterius poſſe ea fieri ſecularia habitacula. Qui verò permiſerint hæc fieri, ſubiaceant his condemnationibus, quæ per canones conſtituta ſunt.* Renouatur hoc decretum in Concilio GENERALI VI. cano. 49. vbi etiam prohibetur ne tradantur monaſteria ſecularibus regenda. Vide mox. Sed & Concilium GENERALE VII. Nicænum II. cano. 13. *Quoniam* (ait) *per eam, quæ fuit propter peccata noſtra in Eccleſiis calamitatem, ſacroſancta quædam ædes à quibuſdam viris arreptæ ſunt, & Epiſcopatus, ac monaſteria, & facta ſunt communia diuerſoria: ſi qui ea quidem tenent volunt reddere, vt in priſtinum ſtatum reſtituantur, bene & pulchrè habet: ſin minus, ſi ſunt quidem ſacerdotalis catalogi, eos deponi iubemus: ſin autem monachi vel laici, ſegregari, vt qui ſint condemnati à Patre & Filio & Spiritu ſancto: & ponantur vbi vermis non moritur & ignis non extinguitur, quia voci Domini aduerſantur qua dicit: ne facite domum Patris mei domum negotiationis.* Idem omninò Concilium AQVISGRANENSE II. cap. 18. ſub finem Synodi. Vide quod ſequitur.

Concilium Chalcedonenſe generale 4. ſub Martiano Imperat.

Concilium Conſtantinop. 3. generale 6.

Concilium Nicænum 2. generale 7.

Ioan. 2.

Concilium Aquiſgranen. 2

Monaſteria non deputentur laicis gubernanda.] Hoc nouiſſimè diximus fuiſſe in Concilio VI. generali prohibitum, ſicut & multis, aliis decretis illicitum docuimus in vocabulo, Abbas non eligatur ex laicis, &c. Lege ergò ibi ex Cõcilio Meldenſi & reliquis, quæ ibi reperies.

Monaſteriorum viſitatio.] Vide Viſitatio, &c.

Monaſteriorum viſitatio laicis iudicibus interdicitur.] Hoc reperies abundè probatum ſuprà, Iudex, &c. Lege ergò & Laicus, &c.

Monaſteria difformata regulari diſciplinæ reformari iubentur.] Concilium TVRONENSE III. ſub Leone III. cano. 25. *Monaſteria monachorum in quibus olim regula S. Patris Benedicti conſeruabatur, ſed nunc fortè qualicunque negligentia ſubrepente remiſſius ac diſſolutius cuſtoditur, vel certè penitus abolita negligitur: bonum videtur, vt ad priſtinum reuertantur ſtatum, & Abbates eorundem in eodem habitu ac vitæ, qua ipſa regula præcipit, eos incedere, viuere ſtudeant, quoniã aliqua ſunt monaſteria in quibus iam pauci ſunt monachi, qui prædicti Patris regulam ſuis Abbatibus promiſſam habeant: quippe cum ipſi Abbates magis canonicè quàm monachicè inter ſuos conuerſari videntur.* Omnino eadem Concilium CABILONENSE II. cano. 22. & Concilium PARISIENSE III. lib. 3. cap. 18. ſtatuerunt. Similiter & Concilium TICINENSE ſub Ludouico II. Imperator. cano. 1. *Monaſteria* (inquit) *virorum ſeu fœminarum, quæ ſecundum regulam S. Benedicti vel ſecundum canonicam authoritatem diſpoſita eſſe debent, ad priſtinum ſtatum reducantur. Ea verò quæ adhuc ſtatum ſuum retinent, vnumquemque Epiſcoporum, in cuius parochia conſtituta ſunt, prouidere oportet, vtrum ordinem ſuum teneant. Quòd ſi aliter inuenerit, vna cum rectore monaſterij corrigere debebit. Quòd ſi rectoris monaſterij principaliter culpa fuerit, & ſe ſuosq; ſubditos ad Epiſcopi admonitionem corrigere ſynodica debet authoritate percelli.* Idem & CAROLVS MAGNVS, cap. 3. conſtitutionum, & Concilium COLONIENSE III. part. 10. cap. 10. Similiter & Concilium AVGVSTENSE, cap. 12. vbi omnia tam in perſonis quàm ædificijs reformari iubentur. Vide infrà, Viſitatio, &c. Hinc Cõcilium BASILEENSE generale, ſeſſio. 15. *Iubet hæc ſancta Synodus omnibus prælatis religionum & ordinum quorumcunque ad quos celebrare capitula pertinet, quòd illa ſtatutis temporibus ſub grauiſſimis pœnis ſeruent, & ſeruari faciant, in quibus ſecundum canonicas ſanctiones & religionum conſtitutiones, cùm omni ſtudio & diligentia ad veram ſingularum religionum & ordinum reformationem intendant: ita vt deinceps in ſingulis monaſteriis iuxta proprias regulas & conſtitutiones debite regularis vigeat obſeruantia, & præcipuè vt tria ſubſtantialia profeſſionis vota omnino obſeruentur.* Eadem latiùs NICOLAVS IV. BENEDICTVS XII. & GREGORIVS IX. proſequuntur in ſuis conſtitutionibus Benedict. Sed & ſtrictiſſimè mandat obſeruari Concilium TRIDENTINVM, ſeſſio. 25. quæ fuit 9. ſub Pio IV. cap. 1. decreti de regularibus. *Quoniam non ignorat ſancta Synodus quantum ex monaſteriis pie inſtitutis, & rectè adminiſtratis in Eccleſia Dei ſplendoris atque vtilitatis oriatur, neceſſariũ eſſe cenſuit, quo facilius ac maturiùs vbi collapſa eſt vetus & regularis diſciplina inſtauretur, & conſtantius vbi cõſeruata eſt perſeueret, præcipere, prout hoc decreto præcipit, vt omnes regulares tam viri quàm mulieres ad regulæ quã profeſſi ſunt præſcriptã vitã inſtituant & cõponant: atque in primis quæ ad ſuæ profeſſionis perfectionẽ, vt obedientiæ, ſimplicitatis, & caſtitatis, ac ſi quæ alia ſunt alicuius regulæ & or-*

Concilium Turonenſe 3. ſub Carolo Magn.

Concilium Cabilonenſe 2. Concilium Pariſienſe 3. Concilium Ticinenſe.

Carolus Magn.

Cõcilium Coloniense 3. Concilium Augustense ſub Othone Cardinali.

Concilium Baſileense generale.

Vota tria. Nicolaus 4. Benedictus 12. Gregorius 9.

Concilium Tridentinum generale.

extraneis bibere, siue comedere: sed si quando id agendum est, in auditorio agatur, & vbi auditorium deest, fiat, & cum nullo masculo eis colloquium habere liceat, nisi in auditorio, & ibi coram testibus. Hinc etiam Concilium FOROIVLIENSE sub Adriano I. cano. 12. *Inuiolato stylo inflè sancire prospeximus, vt monasteria puellarum, quæ sub disciplina regulæ degunt, obstrictius munitis claustris nulli pateant, nisi fortè summa compellente necessitate, aditu virorũ. Sed neque presbyteri, vel Diaconi, vel quilibet de clero, vel etiam Archimandrita, quasi visitationis vel prædicationis causa, sine permissu Episcopi ciuitatis sibi licentiam tribuat ineundi. Quin etiam nec Episcopus absque sacerdotibus, vel clericis suis, vt decet, & honestè comitatus adire illuc licentiam sè existimet: sed siue ipse, siue quelibet religiosa persona alienus ab illicita suspitione, quem morum grauitas ornat, permittente & admonente Episcopo exhortationis vel edificationis obtentu, quæ ad salutem animæ pertinet, dignum fuerit, vt adeant hæc Deo dicata loca, non aliter, sed cum idoneis testibus peragant, ne propter incautam præsumptionem sanctæ Ecclesiæ infametur Angelicus ordo. Si quis post hanc definitionem huius reuerendi Concilij, de his quæ consona voce salubriterque statuta sunt, temerario ausu violare tentauerit, canonicis coerceatur vindictis.* Idem renouat Concilium ARELATENSE IV. cano. 7. vbi & iniungit eis qui intrant ad celebrandas missas statim exacto ministerio regredi festinent: aliàs verò vniuersis omninò prohibet ingressum. Et hoc iterum repetit Concilium TVRONENSE III. cano. 29. & Concilium MOGVNTINVM I. cano. 26. & adhuc latius Concilium PARISIENSE III. lib. 1. cap. 46. vbi prohibet, ne inscio Episcopo nullatenus cleri aut monachi monasterij monialium septa quacunque ex causa ingredi præsumant. *Quia (ait) persæpè hac occasione multos vtriusque ordinis, canonici videlicet & monastici, viros muscipulam diabolis incurrisse cognouimus. Si verò colloquendum cum aliqua sanctimonialium ratio expostulat, id non alibi nisi in constituto loco, id est, in auditorio, sub testimonio virorum religiosorum & religiosarum fœminarum, fiat. Quando verò sacerdotibus in monasterijs puellaribus missarum celebrationes faciendæ sunt, cum ministris sibi deputatis illuc ingrediantur, quibus ritè peractis non ad secretas collocutiones sanctimonialium si vllo modo diuertant, sed cum ministris suis illico egrediantur. Porrò si sacerdotibus sanctimoniales peccata sua confiteri voluerint, id non nisi in Ecclesia coram sancto altari, astantibus haud procul testibus, faciant. Si autem infirmitas prepedierit, vt in Ecclesia eadem confessio fieri nequeat, in qualibet domo facienda sit, non nisi testibus similiter haud procul astantibus fiat. Nullo modo quippe videtur nobis conuenire, vt monachus relicto monasterio suo idcirco sanctimonialium monasteria adeat, vt confitentibus peccata sua modum pœnitentiæ imponat. Quod si canonicis illicitum sit, supranemorate rei gratia monasteria puellarum adire, vnde tanta transgressionis mos inoleuit, vt monachi hanc sibimet licentiam faciendi vsurpare tentauerint, cum canonica * authoritas doceat monachos quietem debere diligere, & intentos esse tantummodo orationi, & iciunio in locis quibus renunciauerunt sedulo permanentes? Quapropter transgredientem hanc definitionem nostram excommunicatum esse decreuimus, ne nomen domini blasphemetur.* Similia statuit Concilium LATERANENSE sub Alexandro 3. cap. 11. partis 1. & Concilium OXONIENSE in Anglia sub Innocentio 3. cano. 37. vbi etiam inhibet, ne moniales infrà sepia domorum suarum, præter necessarios seruientes, nec ad cohabitandum mulieres seculares recipiant, nisi Episcopi Diœcesani accedat assensus. Et can. 39. sub finem iterum prohibet clericis & laicis, ne in monasteria monialiũ sine causa rationabili intrare præsumant. Quod & confirmat Concilium MOGVNTINVM IV. cano. 79 & contrà facientes statuit, si Ecclesiastici sunt, suspensionis ab officio, si seculares, excommunicationis pœna percelli. Et Concilium TREVERENSE II. cap. 12. hæc repetit, atque Concilium TRIDENTINVM generale nouissimum sessione 25. quæ est 9. sub Pio 4. cap. 5. decreti de regularibus. Vide in vocabulo Monialis per totum & sequentia.

Concilium Foroiulienſe ſub Carolo Magn.

Cõcilium Arelatenſe 4. ſub eodem Carolo Magno cuius hodie natalis dies celebratur anno domini 1571.

Concilium Turonenſe 3. ſub eodem.

Concilium Mogũtinum 1. ſub eodem.

Concilium Pariſienſ. 1. ſub Ludouico & Lothario Auguſtis.

Concilium Mogũtinum 4. ſub Sebaſtiano.

Cõcilium Treuerenſe 2. Concilium Tridentinum.

Monasteria puellarum à monachis regantur.] * Hoc ex præcedenti dependet, quamuis quid videatur sonare contrarium, quia ibi monachis omninò aditus ad moniales intercluditur, hic verò eis earum regimen conceditur. Lege autem decretum, quod sic habet Concilium HISPALENSE II. cano. 11. *Monasteria* (inquit) *puellarum, monachorum administratione ac præsidio gubernentur. Tunc enim salubria Christo dicatis virginibus prouidemus, quando eis patres spirituales eligimus, quorum non solum gubernaculis regi, sed etiam doctrinis ædificari possint: ea tamen circa monachos cautela seruata, vt remoti ab earum familiaritate, nec vsque ad vestibulum habeant accedendi familiare permissum. Sed neque Abbati, vel ei qui præficitur, extra eam quæ præest, loqui virginibus Christi aliquid quod ad institutionem morum non pertineat licebit: neque cum ea sola, quæ præest, frequenter eis loqui oportet, sed sub testimonio duarum vel trium sororum, ita vt rata sit accessio & breuis omnino locutio. Absit enim vt monachos (quod etiam dictu nefas est) Christi virginibus familiares esse velimus, sed, iuxta quod iussa regularium vel canonum admonent, longè seiunctos atque discretos eorum, tantùm eorumdem gubernaculis deputamus, constituentes, vt vnus monachorum probatissimus eligatur, cuius cura sit prædiis eorum rusticis vel vrbanis intendere, fabricas extruere, & si quid aliud est, ad necessitatem monasterij prouidere, vt Christi famulæ pro animæ suæ tantum vtilitate solicitæ solis diuinis cultibus vacent, operibúsque suis inseruiant sanè is qui ab Abbate præponitur, iudicio sui Episcopi comprobetur. Vestes autem illæ bisdem faciant à quibus tuitionem expectant, ab bisdem denuò, vt prædictum est, laborum fructus & procurationis suffragium recepturæ. Si qui autem monachorum hanc ordinationem, aut contempserint, aut qualibet dissolutione neglexerint, sciant, quòd eorum temeritas atque superbia excommunicationis sit plectenda censura.* Hoc confirmat decretum Concilium TRIDENTINVM sessione 25. cap. 9. decreti de regularibus, vbi præcipit vt monasteria monialium immediatè Apostolicæ subiecta ab Episcopis tanquam delegatis gubernentur, non obstantibus quibuscunque: quæ verò à deputatis in capitulis generalibus, vel ab alijs regularibus regũtur, sub eorum cura & custodia relinquantur. Vide, Monialis, &c.

* Sic concilii Carthag. 4. cano 97. vir qui religiosis fœminis præponendus est, ab Episcopo loci probetur.

Concilium Hiſpalenſe 2. ſub Honorio 1.

Sanctimoniales ſi peccata ſua confiteri voluerint quomodo fiat, vide etiam in vocabulo Monialis, &c.

Eligatur & approbetur qui præponendus eſt Monialibus

Concilium Tridentinũ generale nouiſſimum.

Monasterij puellarum portæ custos.] Concilium COLONIENSE II. canone 64. *Portaria non eligatur, nisi quæ ætate matura sit, & testimonium habeat bonum, & vita probabilis sit.*

Concilium Chalcedonenſ. 4. vt ſupra citauimus vocabulo Monachus.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

MONIALIS VIRGO.

Monialium Deóque dicatarum virginum propositi vouendæ castitatis, & veli assumendi antiquus & sanctus vsus defen-

ditur.]Non erat neceſſarium probabilioribus teſtimonijs nos agere, quàm vetuſtiſſimo vſu & immemorabili traditione quæ docet ſemper fuiſſe in Eccleſia Deo vouendæ caſtitatis per ſolennem profeſſionem certiſſimum vſum. Hoc quamuis iam ex ſuperiori vocabulo ſatis apertè probatum, dum de monachorum pariter & monialium votis ſpecialiter tractatum eſt, & antiqua decretorum definitione firmatum rationabile eſſe obſequium mentem & corpus Deo offerre per trium votorum emiſſionem: attamen quia perſiſtunt hæretici, & rem dicunt nuper inuentam virginitatis & caſtitatis vota reddere, volumus ex antiquiſſima illa patrum traditione omnibus euidenter ingerere, ſemper in Eccleſia fuiſſe tam monachorum quàm monialium inſtitutum, propoſitum, & votorum ſolemnem emiſſionem in vſu, verùm celebre etiam virginitatis votum apud antiquos & Gentiles docent libri fideliſſimorum Hiſtoriographorum. De Veſtalibus enim virginibus multa & præclara ſcriptis reliquit PLVTARCHVS CHERONAEVS in vita Numæ Pompilij & TITVS LIVIVS libro 8. decadis primæ, & lib. 9. decadis 3. HIERONYMVS STRIDONENSIS lib. 1. aduerſus Iouinianum, vbi Virginum Ethnicarum miram pro caſtitate tuenda deſcribit conſtantiam. Sed & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS lib. 1. de virginibus ad Marcellinam ſororem mentionem facit celebrē Virginum Palladis & Veſtæ, ſicut & abundantius LVDOVICVS CAELIVS Rhodiginus libro 8. lectionum antiquarum cap. 31. & 36. Lege autem ſi adhuc deſideras multa noſſe, quæ de Veſtalibus ſcripſit LVCIVS FENESTELLA lib. de Sacerdotijs Romanorum cap. 6. Et POMPONIVS LAETVS lib. item de ſacerdotijs Romanorum cap. 6. de Veſtalibus. Hi authores religionem & votum illarum virginum ſtylo diffuſiore proſequuntur. De his autem & alijs virginibus quæ ſe caſtas & impollutas profitebantur victuras, refert BLONDVS FLAVIVS ſtatim initio libri 8. de Roma triumphante, quòd publico decreto ſtatutum eſt, vt omnes eis ob reuerentiam de via cederent. Sed his omiſſis ad propoſitum redeamus. Et quidem antè Chriſti paſſionē Deo dicatas virgines in templo referunt clariſſimi plerique hiſtoriographi, & confirmat AMBROSIVS libro memorato de virginibus. *In templo* (inquit) *Hieroſolymis fuiſſe legimus virgines deputatas, &c.* Hoc confirmat GERMANVS CONTANTINOPOLITANVS oratione Encomiaſtica in Beatam virginem Mariam, dum in templo oblata eſt à parentibus, GEORGIVS NICOMEDIENSIS oratione in eandem feſtiuitatem. Itaque oportet etiam ab Apoſtolorum temporibus oſtendere ſolenne fuiſſe votum virginitatis & conſecrandæ caſtitatis, quod manifeſtè POLYDORVS VERGILIVS lib. 4. de rerum inuentoribus cap. 13. docet, illos arguens qui audent dicere Marcellam illam virginem quæ cum Hieronymo familiaritatem habuit, primam inſtituiſſe Romæ Monialium profeſſionem, oſtendenſque ex Apoſtolo Paulo & ex antiquis Patrum decretis tum cœpiſſe fœminas Deo dedicari, cum Euangelij cœperunt exordia prædicari. Hæc quidem decreta infrà ſubſequentibus diſtinctionibus proferentur. Verùm omiſſis his quę ille prolixè recenſet, etiam certiori poſſumus patrum propoſitum noſtrum teſtimonio compro-

Plutarchus Cheronæus. Titus Liuius. Hieronymus Stridonenſis. Ambroſius Mediolanenſis. Ludouicus Cœlius Rhodiginus. Lucius Feneſtella. Pomponius Lætus. Blondus Flauius. Ambroſius Mediolanēſis. Germanus Conſtantinop. Georgius Nicomediēſis. Polydorus Vergilius.

A

B

C

D

E

RIENSIS libro 3. demonſtrationis Euangelicæ cap. 8. diſputans contra eos, qui præſtigiatorem putant Chriſtum Dei fuiſſe. *Neque* (inquit) *viri ſolum ſub illo duce adhunc modum philoſophantur, ſed fœminarum quoque tot millia per totum orbem, vt quam multa ſint non dicendum eſſe videatur, quæ quaſi quædam ſacerdotes Deum vniuerſi colentes, ſupremámque philoſophiam amplexæ, atque amoris cœleſtis ſapientiæ captæ, prolis quidem ac liberorum, vt pote qui ad corpus pertineant, nullam habent rationem: animam verò omni diligentia curantes, totas ſeipſas ipſo corpore atque animo regionē omnium vniuerſique Deo dedicarunt, vt ſic integra perpetuáque caſtitate ac virginitate fungantur, &c.* Et PHILO IVDAEVS lib. de vita contemplatiua (vt etiam idem Euſebius citat lib. 2. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 17.) narrat ſub tempore Apoſtolorum moniales virgines votum continentiæ emiſiſſe. *Cum viris autem quos diximus* (habes ſuprà vocabulo monachus, &c.) *ſunt & fœmina, in quibus plures iam grandæuæ ſunt Virgines, integritatem caſti corporis non neceſſitate aliqua, ſed deuotione ſeruantes, dum ſapientiæ ſtudijs ſemet geſtiunt, non ſolùm animo, ſed & corpore conſecrare, indignum ducentes libidini mandare vas ad capiendam ſapientiam præparatum, & edere partum eas, à quibus diuini verbi concubitus ſacroſanctus & immortalis expetitur, ex quo poſteritas relinquatur, nequaquam corruptela mortalitatis obnoxia, &c.* Hæc Philo. Huius autem propoſiti fuit Petronilla clariſſima virgo filia Petri Apoſtoli, de qua MARCELLVS MARTYR in eius vita ſcribit, quòd ad Petri ſuaſionem deuotione præcipua Chriſto ſe virginem dedicauit, & cùm à potente viro in coniugium peteretur, ſimulato conſenſu, & impetrato triduo induciarum, oratione fugi reſolutionem caſti ſui corporis impetrauit. Huius etiam propoſiti fuit & Tecla virgo ſanctiſſima Apoſtoli Pauli diſcipula, de qua ſcribit AMBROSIVS Mediolanenſis lib. 2. de Virginibus in hunc modum. *Venit corona dies maxima omnium expectatio. Producitur puella duplex profeſſa certamen, & caſtitatis & religionis.* Antiquiſſimum quoque virginitatis conſecrandæ propoſitum docet ABDIAS BABYLONIVS ſub temporibus Apoſtolorum floruiſſe: nam lib. 3. certaminis Apoſtolici narrat Trophimam Chriſti & Andreæ Apoſtoli diſcipulam Deo vouiſſe caſtitatem, & cum ad lupanar vi deducta eſſet, ſacro Euangelio ad pectus poſito omnes confudiſſe, & cum ſciſſis veſtibus ab impuro iuuene liber eſſet è ſinu excuſſus, orante virgine ante pedes mortuum cecidiſſe, & virginem illibatam permanſiſſe, promeruiſſéque temerarium iuuenem priſtinæ vitæ reddere ſuæ merito caſtitatis. Idem lib. 5. circa finem refert Ioannem, dum deſcendiſſet in defoſſum ſepulturæ locum, orationem fudiſſe ad dominum, qua ſe virginitatem vouiſſe & virginem permanſiſſe profeſſus eſt. Et lib. 7. recenſet Ephigeniam Regis filiam Deo virginitatem vouiſſe ad vocem Apoſtoli Matthæi, & virginem permanſiſſe, & virginum multitudini in monaſterio præfuiſſe. Quam cum Hyrtacus qui rege defuncto regnum inuaſerat, eam vt regis filiam ſibi vellet coniugio copulare: *Iam* (inquit) *Chriſto dicatam, & quæ ſacrum velamen acceperat de manu Apoſtoli, præpoſitam iam virginum amplius quam ducentarum, ſperabat tum rex Hyrtacus quòd per Apoſtolum poſſet eius animum commouere. Sed Apoſtolus exorſus ſermonem hoc omnino illicitum docuit, Ephigeniamque in propoſito confirmauit, & manus imponens ſuper eam,*

Euſebius Cæſarienſis. Philo Iudæus. Euſebius Cæſarienſis. Monialium extende originē. Marcellus Martyr. Petronilla Virgo. Tecla Virgo. Ambroſius Mediolanenſ. Abdias Babylonius. Trophima. Ephigenia.

& ſuper reliquas virgines, eas ad conſeruandam coronam, perpetuæ virginitatis & caſtimoniam animæ conſeruare hortatus eſt. Hæc porrò virgo poſt obitum Apoſtoli quidquid habebat auri & argenti ſacerdotibus, templo, & pauperibus, diſtribuit, & in ſanctis operibus vitam finiuit. Idem lib. 8. certaminis Apoſtoli refert Bartholomæum dum Indiã in fide inſtrueret, dum ad B. Mariæ virginis exaltandam virginitatem deueniſſet, ſic locutum. *Hæc* (inquit) *virgo cum execraretur omnem virum, & ipſa ſeruande virginitatis votum prima Deo omnipotenti vouit.* Primam autem ideo dixit, quia ex quo homo factus eſt ab initio ſeculi, nulla hoc votum Deo obtulit. Hæc ergo prima inter fœminas hoc conſtituit in corde ſuo vt diceret, Domine offero tibi virginitatem meam, cum hoc à nullo homine nec verbo didiciſſet, nec exemplo, ad imitationem videlicet inuitata, vt virgo pro amore Dei ſpecialiter permaneret. Idem lib. 9. narrat qualiter ad virginitatem intemeratè conſeruandam diuino oraculo ad preces Thomæ Apoſtoli inſtigati ſint duo iuuenes Indiæ, qui iam in nuptiali thalamo reſidebant, & poſtpoſita nuptiarum ſolicitudine in caſtitate Deo ſeruierunt: quorum vnus Epiſcopus factus eſt, nupta verò virginum collegio prælata eſt. Porrò IGNATIVS MARTYR in omnibus penè ſuis epiſtolis ſacratum virginum mentionem facit, & præcipuè epiſtola ad Tarſenſes, illis præcipit vt tales ſuſpiciant. *Virgines* (ait) *honorate ſicut ſacratas in Chriſto, viduas pudicas vt ſacrarium Dei.* Epiſtola ad Philippenſes. *Si quis virginitatem colat aut caſtimoniam, non extollatur ne perdat mercedem.* Et epiſtola ad Philadelphienſes circa medium. *Mulieres viris ſubditæ eſtote in timore Dei, virgines Chriſto in incorruptibilitate, non execrantes nuptias, ſed quod melius eſt ſectantes, non in criminationem coniugij, ſed legis meditandæ cauſa.* (Et ſubdit) *Virgines ſolum Chriſtum pre oculis habete, & eius patrem in precibus veſtris a ſpiritu illuminata, &c.* Et epiſtola ad Antiochenos ſuos. *Virgines* (ait) *agnoſcant cui ſe conſecrauerint, &c.* Et POLYCARPVS SMYRNENSIS conſecratarum virginum mentionem facit epiſtola ad Philippenſes. *Virgines* (ait) *caſta conſcientia ambulata, &c.* Et MARTIALIS APOSTOLVS epiſt. ad Tolo ſanos cap. 8. meminit Valeriæ virginis, quæ ad ſuam prædicationem virginitatem mentis & corporis Deo deuouit, & pro Chriſto ac virginitatis cuſtodia martyrium ſubiit. Et cap. 9 eiuſdem epiſtolæ fatetur ſe Valeriam à Stephano ſponſo ſuo abſtraxiſſe, non quaſi nuptias damnaret, quia tres gradus conſtituit, ſcilicet coniugum viduarum, & virginum, ſicut facilè ex lectione poteris colligere. Hoc confirmat AVRELIANVS LEMONICENSIS diſcipulus eiuſdem Martialis in vita eius, vbi ſic loquitur. *Poſt diſceſſum Sofannæ beatiſſimæ filiæ eius Valeria abiens ad ſanctum Marcialem, voto ſe conſtringens domino promiſit ſe permanſuram virginem. Quod votum implere geſtiens, quotidie ad prædicationem beati viri pergebat, & verba ſalutis audiens, vt bona terra retinebat, & centuplicatum fructum ex ſe Domino reddebat. Erat enim repleta ſpiritu ſancto permanens die ac nocte in orationibus in vigiliis, in ieiuniis, & in omnibus bonis ſe probabilem Deo exhibebat, vt corde & corpore virgo permaneret, &c.* Porrò IVSTINVS MARTYR Apologia 2. pro Chriſtianis ad Antoninum Pium. *Multi* (ait) *in vtroque ſexu reperiuntur egreſſi annum ſexageſimum ac ſeptuageſimum, qui à teneris diſciplina Chriſtiana imbuti perpetuam caſtitatem conſeruauerunt.* Et infrà quia Chriſtiani promiſcui concubitus accuſantur. *Nuptiis* (ait) *propter educandos liberos tantum vtimur, aut omninò abſtinentes à complexibus in perpetua continentia degimus.* Et TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS ad calcem libri de reſurrectione carnis, & libro de velandis virginibus, antiquiſſimum oſtendit fuiſſe morem conſecrandi Deo virgines, nam & in Eccleſias velum capiti ſuperpoſitum habentes adire permittit. Et poſt hæc ſubdit. *Nupſiſti* (inquit) *Chriſto, illi tradidiſti carnem tuam, illi ſponſaſti maturitatem tuam. Incede ſecundum ſponſi tui voluntatem. Chriſtus eſt qui & alienas ſponſas & maritas velari iubet, vtique multo magis ſuas.* Idem lib. 1. ad vxorem. *Quot ſunt* (ait) *qui ſtatim à lauacro carnem ſuam obſignant? Quot item qui conſenſu pari inter ſe matrimonij debitum tollunt?* Iterum libro de exortatione ad caſtitatem, & libro de pudicitia, ſæpius virginitatis conſecrandæ meminit. Sed & CLEMENS ALEXANDRINVS lib. 3. Stromatum contra Baſilidianos de conſecranda virginitate & ſeruanda continentia per totum librum diſputat, & voti meminit quo virginitas conſecratur, vt facilè lector poterit colligere & DIONYSIVS Corinthiorum Epiſcopus, referente EVSEBIO CAESARIENSE lib. 4. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap 22. libros edidit clariſſimos de virginitate & caſtitate conſecranda. Qui etiam Euſebius ſub eodem tempore narrat lib. 6. cap. 4. eiuſdem hiſtoriæ Potamianam virginem Origenis diſcipulam virginitatem Deo conſecraſſe. *In noſtram* (inquit) *memoriam ab vicolis loci perenni virtutum fama nouimus celebratam, quod immenſos & innumeros agones pro virginitate & pudicitia defudauerit.* Idem lib. 8. cap. 12. Virgines quaſdam memorat mortem elegiſſe, potius quàm ſe impudicis amplexibus ab impijs attrectari & cap. 7. eiuſdem libri de beata Dorothæa & Sophronia & alijs loquẽs ait. *Illa* (inquit) *Dorothæa, quæ religione animi & honeſtate vitæ pulchrior, quàm vultu corporis eſſe ſtuderet, æquiſſimo mentis iudicio, quod pulchrum & decorum inter homines videbatur, id potius Deo conſecrare, quàm vſui humano ſtatus indulgere, vt virgo Deo ſacrata perſiſteret, & cum ad idolorum cultum vrgeretur, nefas ſibi eſſe reſpondit, templum corporis ſui, quod ſemel Deo conſecrauerat, idolorum cultu ac libidinis contagione polluere.* Hinc CLEMENS I. quem penè præterieram, qui Apoſtolorum conſtitutiones conſcripſit, vt refert etiam Epiphanius lib. 1. contra hæreſes hæreſi 45. contrà Seuerianos. Ille inquam Clemens lib. 4. Conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 14. ſic Apoſtolos docuiſſe memorat. *De virginitate præceptum non accepimus volentium autem poteſtati id remittimus, tanquam votum: Illud autem admonemus, ne facilè aliquid promittant, quoniam Salomon ait: Melius eſt non vouere, quàm vouere & nõ reddere.* Et iterũ eodem c. 14. *Virgo igitur ipſa ſit ſanctæ corpore & anima, vt templum Dei & domus Chriſti, vt habitaculum Spiritus ſancti, &c.* Paulo poſt. *Ne ſit vaga, ne intempeſtiuè ambiat, careat duplici mente, ſit veneranda, continens, temperata, caſta, fugiat multorum commercia præſertim prophanorum.* Idem lib. 8 cap. 30. *Ego diſpono de virginibus. Virgo non ordinatur, mandatum enim domini non habemus. Propoſiti enim eſt hoc certamen, non ad vituperationem nuptiarum ſed ad exercitium pietatis.* Porrò de conſecrandis virginibus CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 1. epiſtolarum epiſt. 11. ad Cæcilium, vbi de non permittenda cohabitatione virginum & virorum

differunt.

Deiparæ Virginis, encomia & quomodo votis caſtitatem. Eadem verò docet Ambroſius libro 1. de Virginibus loquẽs de eadem S. Virgine.

Ignatius, Martyr.

Policarpus Smyrnenſis.

Martialis Apoſtolus.

Aurelianus Lemouicenſis.

Pura Virginis officium.

Iuſtinus Martyr.

Tertullianus Carthaginenſ.

Clemens Alexandrinus.

Euſebius Cæſarienſis.

Clemens I.

1. Corinth. 7.

Eccleſiaſt. 5.

Non attendit quod etiam temporibus apoſtolorum emiſſio voti celebris erat?

Virginis inſtitutio.

Cyprianus Carthaginenſ.

Digitized by Google

diſſeruit, ait. *Graues multorum ruinas hinc fieri videmus, & per huiuſmodi illicitas & periculoſas coniunctiones Virgines cum ſumme animi noſtri dolore conſpicimus. Quòd ſi ſe ex fide Chriſto dicauerant pudice & caſte ſine vlla fabula perſeuerent, ita fortes & ſtabiles præmium virginitatis expectent. Quia* (infert) *Chriſtus Dominus & iudex noſter cum virginem ſuam ſibi dicatam & ſanctitati ſuæ deſtinatam iacere cum altero cernat, quàm indignatur & iraſcitur, &c.* Idem libro de habitu virginum, quem allegat Auguſtinus lib. 4. de doctrina Chriſtiana cap. 21. *Neque inanis cautio eſt* (ait) *& formido vana, quæ ad ſalutis viam conſulit, quæ Dominica & vitalia præcepta cuſtodit, vt qua ſe Chriſto dicauerint, & à carnalis concupiſcentia recedentes, tam carne quam mente ſe Deo deuouerint, opus ſuum conſument magno præmio deſtinatum, nec ornari iam aut placere cuiquam, niſi domino ſuo ſtudeant, à quo & mercedem virginitatis expectant, &c.* Similiter & ad calcem libri de ſingularitate clericorum virginitatem miris effert præconijs. Denique quòd ipſe multas Deo virgines conſecrauerit, PONTIVS DIACONVS eius in eius paſſionis hiſtoria refert. *Quis* (inquit) *virgines ad congruentem pudicitiæ diſciplinam, & habitum ſanctimoniæ dignum, velut frenis quibuſdam lectionis dominicæ coerceret, &c.* Denique ATHANASIVS ALEXANDRINVS excellentiſſimum opus de virginitate ſcripſit quo virgines Deo ſactas in officio contineret, & perſeuerantiam ſuaderet. Et ſub eodem tempore IACOBVS NISIBENVS Epiſcopus de virginitate librum compoſuit, vt refert Theodoretus Cyrenſis in Philothæo eius vitam deſcribens & alij authores. Et OSIVS CORDVBENSIS ad Sororem ſuam Deo dicatam virginem librum de Virginitate compoſuit. Hic interfuit Concilio GANGRENSI, vbi canone 9. ſtatutum eſt, & allegat Gratianus diſtinct 30. cap. Si quis. *Si quis* (ait) *vel virginitatem, vel continentiam profeſſus tanquam abhominabiles nuptias indicat, & non propter hoc ſolum quod continentia & virginitatis bonum ſit ſanctumque propoſitum, anathema ſit.* Et canone 10. *Si quis propter Deum virginitatem profeſſus, in coniugio poſitos per arrogantiam vituperauerit, anathema ſit.* Hic autem canon allegatur etiam in Concilio Aquiſgranenſi 1. cap. 67. Sub eodem tempore floruit HILARIVS PICTAVIENSIS, qui filiam vnicam Aphram Deo deuouit. & epiſtola ad eandem è Phrygia miſſa, in voto virginitatis confirmauit. Et eadem ætate EVTROPIVS MONACHVS & hiſtoriographus ſcripſit ad duas virgines ſorores, quæ votum caſtitatis emiſerant, duos libros de laude virginitatis, quibus eas in propoſito & aſſumpto religionis ordine confirmauit. Similiter & EVAGRIVS MONACHVS & poſtea Antiochenus Epiſcopus librum exhortatorij ad virginem Deo dicatam ſcripſit, & inter multorum patrum vitas, quas excellenter compoſuit, etiam mentionem ſæpius facit Deo conſecratarum virginum. Similiter BASILIVS MAGNVS librum de virginitatis laude compoſuit & alium ad virginem lapſam, vbi etiam ſic loquitur. *Multæ virgines virginitatem profeſſæ per dilectionis nomen paulatim ad affectus carnis pro conſuetudine delatæ, meretrices & adulteræ atque alienæ non ſolum à domini deſponſatione, ſed etiam à legitimæ ſecundam carnem nuptiis penitus deprehenſæ ſunt. Virginitatem enim domino profeſſæ, deinde a carnis voluptatibus concitatæ ſcortationis peccatum, nuptiarum nomine velare volunt, non ignorantes opinor, etiamſi ignorantiam ſimulent, quòd qua ſponſi ſui dexteram præterit, neque huius eſt ſponſa quem illegitimè reliquit, neque illius cui ſeipſam per affectum vitioſum adiunxit, &c.* Et infrà. *Chriſtus voluit non eſſe præceptum ipſum virginitatis rectè factum, ſed inſigne animæ virtutis ſtudioſæ ex propria & libera poteſtate, id quod ſuprà mandatum & ſupra naturam eſt à ſeipſa perpetranti.* Hinc AMPHILOCHIVS ICONII oratione Encomiaſtica in occurſu Domini noſtri Ieſu Chriſti, & de Dei parente, & Symeone, ſic exorditur. *Multi ex magnis viris admirantur virginitatem. Eſt enim admirabilis, vt qua ſit congenita cum Angelis, vt qua cum ſupernis verſetur poteſtatibus, vt quæ concurrat cum naturis incorporeis, vt qua ſanctæ præluceat Eccleſiæ, vt qua mundum vincat, & qua calcet affectiones, vt quæ Eua non communicet, vt qua ſit libera à moleſtia, vt quæ redempta à ſuſpiriis & gemitibus, vt qua latam non accipiat condemnata ſententiam: multiplicabo aerumnas tuas, in dolore paries filios, &c. Admirabilis ergo eſt virginitas, vt poſſeſſio qua non redigi poteſt in ſeruitutem, vt liberum habitaculum, vt ornamentum comparatum ad exercitationem, vt qua humano ſit ſuperior, vt à neceſſariis liberata affectionibus, vt congreſſa cum ſponſo Chriſto in thalamo regni cœlorum. &c.* Porrò Virginum olim Deo conſecratarum fuiſſe congregationes, liquet ex EVSEBIO CAESARIENSI lib. 9. cap. 9. & 10. hiſtoriæ Eccleſiaſt. & ex NICEPHORO CALLISTO lib. 8. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap 26. Qui referunt Conſtantinum magnum patres Concilij Nicæni ad dedicandam vrbem Conſtantinopolitanam deduxiſſe, & illis epulo exceptis alia dona obtuliſſe & litteras ad prouinciarum præfectos dediſſe, vt in vrbe quaque diuino cultui addictis atque ſacratis viduis virginibúſque, ad ſanctiora diuinorum templorum ſacraria excubantibus, annonæ annuæ tribuerentur. Simile narrant, RVFFINVS AQVILEIENSIS lib. 10. ad hiſtoriam Eccleſiaſticam Euſebij cap. 8. & memoratus Nicephorus lib. 8. cap. 29. & 30. & 31. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS oratione in obitu Theodoſij Imperatoris, de Helena. quòd Hieroſolymis ancillarum Chriſti monaſteria extruxit, quibus & deuotè ſeruiebat. Sic verò loquitur Rufinus loco allegato. *Reliquit hoc iudicium religioſi animi Regina venerabilis. Virgines quas ibi reperit Deo ſacratas, inuitaſſe ad prandium, & tanta eas deuotione curaſſe dicitur, vt indignum crederet, ſi famulorum vteretur officijs, ſed ipſa manibus ſuis, famulæ habitu ſuccincta, cùm aquam poneret, poculum porrigeret à quam manibus infunderet, & regina orbis ac mater imperij famularum Chriſti ſe famulam deputaret, &c.* Addit autem Nicephorus loco memorato, quòd ea mortua illæ omnes virgines ſacræ ad exequias eius plenæ mœroribus conuenerunt. Quid memorem quod SEVERVS SVLPITIVS toties virginum ſacratarum mentionem facit & eorumdem ſacra loca deſcribit. Scribit quippe libro 3. vitæ Martini. Beatum pontificem Martinum adiiſſe earumdem virginum ſacra aſſiſteria, & lib. 1. narrat arborium præfectorium virum, cùm vnica ſibi filia per Martini virtutem fuiſſet à quartana febre liberata eandem puellam Deo vouiſſe & perpetuę virginitati dicaſſe. *Profectúſque* (ait) *ad Martinum puellam ei præſens ob virtutum eius teſtimonium, quo abſente licet curata eſſet, obtulit, neque ab alio eam, quàm à Martino habitu virginitatis impoſito paſſus eſt conſecrari.* Hęc ille. Qui etiam ad Sororem Deo conſecratam virginem epiſtolas dedit. GREGO-

Vide quam ſæpe memorant Deo dicatas & conſecratas & deuotas Virgines.

Pontius Diaconus.

Athanaſius Alexandrinus.

Iacobus Niſibenus dictus ſi pius.

Oſius Cordubenſis.

Concilium Gangrenſe.

Hilarius Pictauienſis.

Eutropius Monachus.

Baſilius Magnus.

Obſerua hæc Hæretice impure & impudice, qui Monachus olim iam factus apoſtata etiam monialem, tua ſeruire cogis imprudéter laſciua.

Amphilochius Iconij.

Virginitatis Encomium.

Euſebius Cæſarienſis. Nicephorus Calliſtus.

Virginibus ſacris.

Conſtantinus annonam prouidit.

Rufinus Aquileienſis.

Ambroſius Mediolanenſis

O humilem mẽtẽ ſublimis reginæ!

Seuerus Sulpitius.

Gregorius Nazianzenus.

RIVS NAZIANZENVS ſororem Gorgoniam Deo dicaram commendat oratione 9. in eandem, ſic loquens. *Gorgonia igitur tantum caſtitate præſtabat, tantúmque ſui temporis fœminas exuperabat omnes, ne dicam antiquas illas de quibus plurimus eſt ſermo, vt cum in hac duo vniuerſa diuiſa ſit vita, in nuptias dico & virginitatem: ſitque hæc ſublimior ac diuinior, laboriоſior, autem & lubricior, illæ verò humiliores & ſecuriores: vtriuſque tamen declinaret abſurditatem, ac ex ambabus vnum, quod pulcherrimum eſſet, eligeret, & in vnum copularet, huius quidem ſublimitatem, illarum autem ſecuritatem: fieréque caſta cura oſtentationem, cùm nuptiis virginitatis bonum admiſceret, & oſtenderet, quod neutrum horum vel Deo penitus vel mundo coniungit, rurſuſq; diſſoluit, ita vt ha propter naturam propriam penitus ſint fugiendæ, illa autem nimium laudandæ, &c.* Idem oratione 9. in Baſilium. *Sana* (inquit) *res magna eſt virginitas, & Angelis aggregari, & abſque ingo eſſe naturaque ſolutaria. Nam Chriſti illam vocare cunctor, qui cum naſci deberet ob nos natos, ex virgine naſcitur, vt virginitatem lege ſanciret, &c.* Idem oratione 30. in dictum Euangelij de Eunuchis. *Bona* (inquit) *ſunt nuptiæ, quoniam multos Deo offerunt acceptos. Cùm autem materiam inflammant, & ſpinas ſubiiciunt, & tanquam malitiæ via eſſe inueniuntur, tunc & ego dicam, nequaquam expedit vxorem ducere. Bona ſunt nuptiæ, ſed nequaquam dicere habeo, quòd virginitate ſint ſublimiores. Nihil enim magnum quid eſſet virginitas, ſi non pulchro pulchrius foret. Nolite agre ferre qua ingo ſubdita eſtis, oportet Deo magis obedire quam hominibus. Attamen virgines & nuptæ, inter vos colligemini, vnumq; ſitis in domino, ac mutuo vobis ornamento. Non eſſet cœlebs, niſi & nuptiæ. Vnde enim in vitam hanc ingreſſa eſt virgo? Et nequaquam coniugium pudicum, niſi virginem fructificaret Deo & vitæ. Honora & tu matrem tuam ex qua genitus es, honora & tu eam quæ ex matre eſt. Nam licet mater non ſit, Chriſti tamen ſponſa exiſtit, &c.* Iterum multa de virginibus oratione in ſanctum lauacrum. Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro 3. de virginibus, quibuſdam calumniantibus quod nuptias damnaret quæ virginitati præſtarent, ſic reſpondet. *Criminis inuidia hæc eſt* (ait) *quia ſuadeo caſtitatem. Qui hoc non libenter accipit, ipſe ſe prodit. Virginitatem, inquit, doces & perſuades plurimis, vtinam conuincerer, vtinam tanti criminis probaretur effectus. Non vererer inuidiam, ſi efficaciam recognoſcerem. Atque vtinam me exemplis potius arguueretis, quàm ſermonibus caderetis. Sed vereor ne preuaricatores mihi appoſuiſſe videar, qui me alienis commendem laudibus. Initiatas, inquis, ſacris myſteriis & conſecratas integritati puellas nubere prohibes. Vtinam potuiſſem reuocare nupturas, vtinam poſſem flammeum nuptiale pio integritatis velamine mutare. An indignum videtur, vt ſacrata virgines à ſacroſanctis altaribus non abducantur ad nuptias? Et quibus licet ſponſum eligere, non licet Deum præferre? In me ergo ſolli conditio mutatur, vt pro opprobrio mihi cedat, quod ſemper ſpectauit ad gratiam ſacerdotum iacere ſemina integritatis, & virginitatis ſtudia prouocare, &c.* Multa, quæ in his tribus libris de velatione ſacrarum virginum tractat ad Marcellinam ſororem ſuam, quæ Deo ſacrata erat virgo. Conſequenter autem obiectionibus reſpondet dicentium, quia deficeret genus humanum ſi vellent homines ſtudere continentiæ. *Nec improbum* (inquit) *igitur, nec nouum integritatis eſt ſtudium. Videamus ne forte inutile iudicetur. Nouundiorenim dixiſſe audiui, quod periit mundus, deficit genus humanum, coniugia labefactata ſunt. Quero quis tandem queſiuit vxorem qui non inuenerit? Quando fuerunt bella pro virgine? Quis vnquam pro virgine ſit peremptus? De coniugiis autem iſta naſcuntur, vt perimatur adulter vxoris, ràptor præliis appetatur, &c.* Porrò hinc obiectioni Hieronymus clarius ſatisfacit, vt infra videbimus. Verùm idem conſequenter libro illo 3. de virginibus ſic proſequitur. *Pro virgine ſacra nemo damnatus eſt, quia caſtitatem non pœna cohibet ſed religio auget fidéſque conſeruat. Si quis igitur putat conſecratione virginum minui genus humanum, conſideret quia vbi pauca virgines, ibi etiam pauciores homines, vbi virginitatis ſtudia crebriora, ibi munerum quoque hominum eſſe maiorem. Diſcite quàm Alexandrina, totiúſque Orientis & Affricana Eccleſia quotannis ſacrare conſueuerint. Pauciores homines prodeunt, quàm illic virgines conſecrantur. Ex ipſius igitur orbis terrarum vſu non inutilis virginitas exiſtimatur, præſertim cum per virginem ſalus venerit orbem fœcundatura Romanum.* Lege reliquum. Sed & idem libro ad Euſebium de inſtitutione virginis, multo plura dicit. & altero adhuc libro ad virginem deuotam, & alio ad virginem lapſam, vbi ſic cap. 5. loquitur. *Non es memorata diei ſanctæ dominicæ reſurrectionis, in quo diuino altari te obtuliſti velandam? In tanto itaque ſolenni conuentu Eccleſiæ Dei inter lumina illa ſplendida, inter candidatos regni cœleſtis quaſi regina regi nuptura proceſſerat, &c.* Verùm tempus deficeret ſi cuncta huius doctoris proferre vellem teſtimonia, hæc pauca ſufficiant.

Obſecro, attende de antiquo vſum ſacrādi & velandi virgines, quem derident Hæretici vt nuper inuentum: quam autem ſit vetuſtus etiam clarius infrà poſitis diſtinctionibus oſtendetur.

Hæc iterū obſerua.

Vide quia præſtat virginitas nuptijs.

Contemporaneus autem & coæuus eius AVRELIVS PRVDENTIVS virginitatem extollit in Pſycomachia ſua, id eſt, de pugna animi, vbi pudicitiæ & libidinis pugnam deſcribit. Iterum etiam in hymno in laudem S. Eulaliæ martyris, & in paſſione S. Agnetis martyris, & in paſſione S. Laurentij Martyris, vbi ſacrarum virginum ſic meminit.

Aurelius Prudentius.

Cernis ſacratas virgines?
Miraris intactus anus?
Primique poſt damnum thori,
Ignis ſecundi neſcias?
Hoc eſt monile Eccleſiæ,
His illa gemmis comitur,
Dotata ſic Chriſto placet,
Sic ornat altum verticem, &c.

Ambroſius Mediolanenſis

Vide quàm aptè & ſcitè noſtri temporis Hæreticis reſpondeat.

Et ALCIMVS ANITVS Viennenſis Epiſcopus in vita S. Fuſcinæ ſanctimonialis ſororis ſuæ cap. 2. libri 1. ſic loquitur.

Alcimus Anitus Viennenſis in Gallia Epiſcopus, cuius meminit Iſydorus Hiſpalenſis libro de Viris Illuſtribus.

Edidit vt quartum genitrix audentia prolem,
Teque dedit luci partu fœcunda ſupremo.
Confeſtim Chriſto victuram dedicat vni,
Ac deinceps paribus caſtum ſeruare cubile.
Conſtituit votis charo cum pignore mater.
Et quia principium tam ſancti fœderis eſſes,
Te mox conſecrat Chriſto, qui protinus ipſi,
Accipit in cuius lactentia membra dicatis.
Nulla Deo ſiquidem eſt acceptior hoſtia,
Quàm quæ, immaculata ſibi primis offertur in annis.

(Tum cap. 3. ſubdit.)

Sed tibi cum geminum tetigerunt tempora luſtrum,
Mox ſtola ſyncero velat te candida cultu,
Virginis os habitúmque decens, quem mater amictu
Religioſa ſuis manibus confecerat, olim.
Non ſecus exultans ſterilis poſt damna iuuenta,
Iam fœcunda nouum cum ferret fœmina fœtum,
Veſtem lata ſuo parnam texebat alumno,
Diſceret vt Samuel iam tum puer eſſe ſacerdos, &c.

Porrò ſacrarum Virginum meminit CYRILL.

1. Regum 2.

Vide quia obiectionib. Calumniſtarum opportunè ſatisfacit.

Cyrillus Hieroſolymitanus

HIEROSOLYMITANVS in præfatione Catecheſeon. *Conuentus porrò Virginalis* (ait) *ſic ſegregetur, vt vel pſallat, vel oret, vel legat, ita vt labia quidem loquantur, vox autem ad alienas aures non perueniat.* Idem Catecheſi 4. illuminatorum Hieroſolymis ſacratum virginum meminit, nam & illas Angelis comparat, ſicut & Heremitas. Et ad calcem Catecheſis 4. 6. contra Manichæos virginitatem tuetur. Idem facit PHILASTER BRIXIENSIS libro de 156. hæreſibus, vbi contrà Ebionitarum hæreſim & Gnoſticorum ſeu Valentinianorum errores diſputat, qui virginitatem improbabãt, vt ſuis delitijs frena laxarẽt. Contra eoſdem egit EPIPHANIVS CYPRI libro 1. contra hæreſes hæreſi 26. contra Gnoſticos. & hæreſi 30. contra Ebionæos. Eodem verò libro hæreſi 16. contra Pharisæos, dicit illos virginitatem decennalem obſeruaſſe libro verò 2. contra hæreſes hæreſi 48. contra Phrygaſtas, ſeu Montaniſtas, aut Taſcodrugitas, de virginitate Eccleſiæ more obſeruata ſic loquitur *At verò* (ait) *ſanctã Eccleſia, & virginitatem gloriſicat, & ſolitudinem ac caſtitatem, & virginitatem laudat, & nuptias pudicas honorat & ſuſcipit: fornicationem verò, & adulterium ac petulantiam interdicit.* Lege oro reſiduum. Idem libro eodem 2. contra Origenianos primos, qui etiam Turpes appellãtur, hæreſi 63. *Tametſi* (inquit) *non ita laudata ſunt nuptiæ velut virginitas, ſed ſuper ipſas eſt virginitas: Virginitatis tamen vera, gloriosa & virtuoſa appellata eſt, non inquinata, quæ & nuptias venerandas & liberorum procreationem non interdicit, in ignominiam eorum quæ hinc ex Deo creata ſunt, &c.* Et iterum ad calcem libri 3. vbi deſcribit certas traditiones Eccleſiæ. *Et primum quidem* (inquit) *velut crepido, & vt ita dicam, fundamentum in ipſa Eccleſia eſt, virginitas, quæ exercetur & ſeruatur à multis & glorificatur, &c.* Hinc IOANNES CHRYSOSTOMVS hom. 18. in Geneſim exponens illud. *Adam autem cognouit Euam vxorem ſuam, &c. Cogita igitur quanta virginitatis dignitas quàm ſublimis & magna poſſeſſio, & quæ ſupra humanam naturam, & quæ opus habeat manu ſuprema. Quandoquidem qui virginitatem alacriter arripiunt, in corpore ea agunt quæ incorporearum ſunt virtutum.* Idem homilia 3. de verbis Iſayæ, Vidi dominum ſedentem, &c. *Bonum eſt coniugium, ſed melior eſt virginitas. Nec quoniam melior eſt virginitas ideo malum eſt coniugium, ſed illud quidem inferius, alioqui bonum & iſtum.* Idem tomo 5. in tractatu, quod Regulares fœminæ viris cohabitent, &c ad calcem, multa de ſacrarum virginum laude & diligenti ſolicitudine caſtitatis diſſeruit, & alijs locis innumeris. Vnde & narrat NICEPHORVS CALLISTVS lib. 13. cap. 20. quòd idem Chryſoſtomus, antequam iret in exilium, monaſterium puellarum adiit cui præerat ſacra Virgo Olympias. *Atque vbi ad beatam Olympiadem* (ait) *eiuſque ſectatrices peruenit, vehementer propter orbitatem & ambitionem eius plangentes conſolatus illas eſt, eaſque ſe amplius non viſuras eas prædixit. Aliſque pluribus verbis inter feſtinandum congeſtis. Poſtremo & illa addidit. Hoc à vobis inquiens poſtremo loco peto, ne quid de ſolita veſtra circa Dei templum, cui aſſidetis aſſiduitate & fide remittatis, &c.* Porrò quot monaſteria virginum iam erecta fuerint ſub illo tempore HIERONYMVS STRIDONENSIS locis quàm pluribus apertè demonſtrat, quia ipſe ſacris virginibus varia inſtituendæ vitæ documenta tranſmiſit. Teſtantur eius epiſtola ad Demetriadem de virginitate ſeruanda quæ incipit. Inter omnes materias, &c. ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis, quæ incipit audi filia & vide, & ad eandem Epitaphium Paulæ matris. Idem lib. 1. contra Iouinianum ex Gentilium authoribus virginitatem commendat, & illam ſolam Dei ſciſſe conſilium confirmat. & contrà hæreticos omnes diſſerit qui virginitatem improbarunt in Apologia pro libris aduerſus Iouinianum. Hinc & ab Apoſtolorum temporibus continuè in Eccleſia obſeruatam libro 1. contra præfatum Iouinianum, teſtatur & hæreticis reſpondet, qui ſolent obiectare, quòd Virginitas generi humano præiudicium, & nuptias tollat, atque perinde totius orbis procuret deſolationem. Verùm hæc prolixioribus verbis proſequitur, quæ oneroſum eſſet hic referre Sic autem breuiter hæc obiicienti Vigilantio hæretico, libro contra eundem, ſub finem reſpondet. *Si omnes ſe cluſerint, dicis, & fuerint in ſolitudine, quis celebrabit Eccleſias? quis ſeculares homines lucrifaciet? quis peccantes ad virtutes poterit cohortari? Hoc enim modo ſi omnes tecum ſanctæ ſint, ſapiens quis eſſe poterit? Et virginitas non erit approbanda. Si enim omnes virgines fuerint, nuptiæ non erunt, interibit humanum genus, infantes in cunis non vagient, obſtetrices abſque mercedibus mendicabunt, & graniſſimo frigore ſolus atque contractus Dormitantium vigilabis in lectulo. Rara eſt virtus, nec à pluribus appetitur: atque vtinam hoc omnes eſſent, quod pauci ſunt, de quibus dicitur: multi vocati, pauci verò electi, vacui eſſent carceres, &c.* Idem quoque prorſus clariſſimi viri & antiquiſſimi ſcriptores contrà hæreticos defenderunt. Scripſit quippe ATTICVS CONSTANTINOPOLITANVS libros duos de fide & virginitate ad Reginas filias Imperatoris Conſtantinopolitani, quibus eos ad virginitatis cuſtodiã prouocat. Sub eodem tempore floruit PVLCHERIA Auguſta filia Archadij Imperatoris & ſoror Theodoſij Iunioris quæ ſe perpetuo caſtitatis voto aſtrinxit vt ſæpiùs meminimus. de qua mira Nicephorus ſcribit libro 14. cap. 2. Eadem narrat Suidas in Pulcheria. eamque dicit varia monaſteria ædificaſſe eiſdem virginibus. *Etenim* (Nicephorus ait) *ipſa Pulcheria nondum quindecim nata annos, ſapientiorem diuiniorémque quàm ætas ferret obtinuit mentem. Et primùm quidem virginitatem ſe per vitam omnem conſeruaturam eſſe Deo vouit deinde vt idem facerent ſorores eis quoque perſuaſit, &c.* Lege adhuc plura eodem libro 14. cap. 47. Porrò ſub ea ætate PAVLVS PANNONIVS presbyter, libros duos excellenti ſtylo compoſuit de virginitate & contemptu mundi ad Conſtantiam Chriſto dicatam Virginem, in quibus vltrà approbatum morem conſecrandi virgines, etiam hæreticos omnes validiſſimè confutat, qui in virginitatis votum debachati ſunt. Lege ſi cordi eſt. Scripſit & SEVERVS MALACITANVS Epiſcopus ad ſororem ſuam Deo dicatam virginem eruditum opus de virginitate, quo mirè catholicam traditionem comprobat, quæ de velandis virginibus ab initio inualuit, ita vt miror quomodo tot ſanctis patribus pro fide & antiqua traditione innumeris teſtimoniis certantibus non credant hæretici, ſed pertinaci animo impugnant quod certo norunt eſſe vt antiquiſſimum, ita religione pleniſſimum. Iam huc vſque proceſſi ſumus. Si autem adhuc plura quærantur teſtimonia, prodeat AVGVSTINVS HIPPONENSIS epiſtola 179 ad Probam & Iulianum de conuerſione neptis Demetriadis. *Quis verbis* (inquit) *explicet,*

Philaſter Brixienſis.

Epiphanius Cypri.

Virginitas decẽnalis apud Pharisæos.

Virginitas nõ damnat aut improbat nuptias tanquam illicitas.

Ioannes Chryſoſtomus.

Geneſ. 4.

Virginitas præſtat coniugio.

Nicephorus Calliſtus.

Hieronymus Stridonenſis.

Contra Hæreticos qui nuptias præferit. Virginitati & Virginitatem inutilem & otioſam cõtendunt.

Atticus Conſtantinopolitanus Epiſco.

Pulcheria Deo dicata virgo.

Nicephorus Calliſtus.

Paulus Pannonius Presbyter

Severus Malacitanus Epiſc.

Auguſtinus Hipponenſis.

Hanc Demetriadem Christo dicatâ virginem & consecratam constat, credo autem quod illa fuerim sit cui & Ambrosius epistolam direxit.

quis digno præconio prosequatur, quàm incomparabiliter gloriosius, atque fructuosius habeat ex vestro sanguine fœminas virgines Christus, quàm viros consules mundus? Nam volumina temporum si magnum atque præclarum est nominis dignitate signare, quanto est maius atque præclarius cordis & corporis integritate transcendere? Magis itaque gaudeat puella nobilis genere, nobilior sanctitate, quod sit per diuinum consortium præcipuam in cœlis consecutura sublimitatem, quã si esset per humanũ connubium prolem propagatura sublimẽ. Generosius quippè elegit Auiciana posteritas, tam illustrem familiam beare nuptias nesciendo, quàm multiplicare pariendo, & in carne iam imitari vitam Angelorum, quam ex carne numerum adhuc augere mortalium. Hæc est vberior fœcundioráq; fœlicitas, non ventre grauescere, sed mente grandescere; non lactescere pectore, sed corde candescere; non visceribus terram, sed cœlum orationibus parturire, &c. Sed enim idem lib. 1. De ciuitate Dei, cap. 28. lib. De bono coniugali, cap. 25 lib. De sancta Virginitate, cap. 1. & 2. &c. lib. 4. De doctrina Christiana, cap. 21. vbi allegat Cyprianum in libro De habitu Virginum, & Ambrosium, lib. 1. De Virginibus, virginitatem satis commendat, & virginum sacrarum propositum confirmat. Quod & THEODORETVS CYRENSIS grauiter defendit lib. 5. Epitom. diuinorum decretorum, cap. De Virginitate, vbi contra Cerdonem & Marcionem disputat, exponens illud Apostoli: *Virgo si nupserit non peccauit. Hoc autem dicit (ait) de his quæ virginitatis peccata conuenta seu vota nondum fecerant.* Lege totum caput. Latius de virginitatis voto FVLGENSIVS RVSPENSIS lib. 1. ad Monimum, & epist. 3. ad Probam De virginitate atque humilitate ait: *Virginem sacrante sibi munere gratuito fecit, qui omnia quæcunque voluit fecit, à quo ideò gratia nullis præcedentibus meritis datur, vt illis semper gratiarum actio pura cordis humilitate reddatur. Quia propter bonum depositum custodi, & meritum tanti boni, quod vt haberes Deum dedit, & vt Deo voueres ipse fecit, &c.* Tunc longè superiorem coniugio virginitatem multis verbis & rationibus ostendit. Vide plura in vocabulo, Cœlibatus, &c. Vnde & SYRICIVS I. epist. cõtra Iouinianum. *Nos sanè nuptias non aspernanter accipimus, quibus velamine interfumus, sed virgines quas nuptiæ creant Deo denotas maiore honorificentia veneramur.* Extat & AMBROSII SABINI, & BASIANI aliorumque Episcoporum epist. ad eundem Syricium scripta contrà eundem Iouinianum, vbi sic loquuntur: *Agrestis vlulatus est nullam virginitatis gratiam, nullum castitatis ordinem seruare, promiscue omnia velle confundere.* Et infrà: *Quæ potest laus esse coniugij, si nulla virginitatis est gloria? Neque vero nos negamus sanctificatum à Christo esse coniugium, diuina voce dicente: Erunt ambo in carne vna, & in vno spiritu, sed prius est quod nati sumus, quàm quod effecti, multoque præstantius diuini operis mysterium, quàm humanæ fragilitatis remedium. Iure laudatur bona vxor, sed melius pia virgo præfertur dicente Apostolo: Qui iũgit virginem suam, bene facit, & qui non iungit melius facit. Hæc enim cogitat quæ Dei sunt, hæc quæ mundi. Illa coniuge alibus vinculis colligata est, hæc libera vinculorum: illa sub lege, ista sub gratia. Bonum cõiugium per quod est inuenta posteritas successionis humanæ, sed melior virginitas per quam regni cœlestis hæreditas acquisita, & cœlestium meritorum reperta successio. Per mulierem cura successit, per virginem salus euenit. Denique speciale sibi donũ virginitatis Christus elegit, & integritatis munus exhibuit, atque in se repræsentauit quod elegit in matre.* Multo plura autem & antiquiora ex sequentibus percipies.

Theodoretus Cyrensis.

1. Corinth. 7.

Fulgentius Ruspensis Episc.

Syricius 1. floruit tempore Ambrosij Mediolanensis.

Ambrosius Sabinus & Basianus.

Genesa.

1. Corinth. 7.

Monialium virginum velandarum ætas.] PIVS I. in decreto à Gratiano citato, causa 21. quæst. 1. cap. Virgines. & ab Iuone libro 3. decret. *Virgines non velentur ante viginti quinque annos, nisi forte necessitatis periclitantis pudicitia virginalis. Et non sunt consecrandæ, nisi in Epiphania, vel in albis Paschæ, & in Apostolorum natalitijs, nisi causa mortis vrgente.* Et Concilium CARTAGINENSE III. can. 4. allegatur à Gratiano dist. 77. cap. Placuit. & causa 21. quæstio. 1. *Placuit vt antè viginti quinque annos, nec Diaconi ordinentur, nec virgines consecrentur.* Iterum Concilium MILEVITANVM can. 26. *Placuit, vt quicunque Episcoporum, necessitatis periclitantis pudicitiæ virginalis cum vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur, vel si aliquo etiam mortis scrupulo periculoso compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorũ curam pertinet velauerit virginem, seu velauit intra viginti quinque annos ætatis, nõ ei obsit (concilij) quod de isto annorum numero constitutum est.* Idem omninò sub simili decreto statuit Cõcilium AFRICANVM sub Bonifacio I. can. 93. & Concilium AGATHENSE sub Cœlestino I. can. 19. & allegat Gratianus causa 20. quæst. 1. cap. Sanctimoniales, &c. *Sanctimoniales quantumlibet vita earum & mores probati sint, ante annum ætatis suæ quadragesimum non velentur.* Et Concilium CÆSARAVGVSTANVM. can. 8. *Non velanda sunt virgines quæ se Deo vouerunt, nisi quadraginta annorum probata ætate, quàm sacerdos comprobauerit.* Hæc decreta vide superius recensita. Ex CONCILIO GENERALI VI. cano. 40. Hinc & Concilium TVRONENSE III. cano. 27. superiora decreta confirmat & renouat. & interdicit ne ante 25. annos virgines velentur. *Nisi forte (ait) aliqua necessitate cogente, pro qua licitum sit hæc statuta mutare.* Eadem decreta confirmat & allegat Concilium MOGVNTINVM III. c. 26. Et Cõcilij TRIBVRIENSE c. 24. vbi & addit: *Quæcũq; virgo sub patrocinio ante annos 12. non coacta, sed propria oblitate sacrum velamen sibi imposuerit, annumq; & diem nullo repetente velata permãserit, ab eodem sancto habitu vlterius non recedat, sed sponsa vero regi Christo immaculato Agno vlterius interrupta & immaculata deseruiat, nec eam possit patronus repetere aut rapere.* Et nouissimè statuit Concilium TRIDENTINVM sess. 25. cap 17. hoc modo. *Libertati professionis Deo dicandarum virginum prospiciens sancta Synodus, statuit atque decernit, vt si puella quæ habitum regularem suscipere voluerit maior 12. annis sit, non ante eum suscipiat, nec postea ipsa vel alia professionem emittat, quàm exploraverit Episcopus vel eo absente, vel impedito eius Vicarius, aut aliquis eorum sumptibus ab eis deputatus, virginis voluntatem diligenter an coacta an seducta sit, an sciat quid agat. Et si voluntas eius pia ac libera cognita fuerit, habueritq; conditiones requisitas iuxta Monasterij illius & ordinis regulam, nec non Monasterium fuerit idoneum, liberè ei profiteri liceat. Cuius professionis tempus ne Episcopus ignoret, teneatur præfecta monasterio eum ante mensem certiorem facere. Quod si præfecta certiorem Episcopum non fecerit, quandiu Episcopo videbitur ab officio suspensa sit* Lege & iunge quod sequitur.

Pius 1.

Tempus consecrandi Virgines.

Concilium Carthaginen. 3. sub Syricio 1

Concilium Mileuitanum sub Innocentio 1.

Cõcilium Africanum sub Bonifacio 1.

Concilium Agathense 1.

Concilium Cæsaraugustanum sub Hormisda 1. Concilium generale 6.

Concilium Turonicum 3.

Concilio Moguntinum 3. sub Arnulpho Imperat. Concilij Triburiense sub eodem.

Concilio Tridentinum generale.

Monialium virginum consecrandarum probatio, & tempus.] Hæc distinctio cohæret superiori, vbi & probatio virginum indicta est ex Concilij Tridentini decreto. Et tempus cõsecrandi ex Pij I. decreto, reuolue si lubeat, &

Celaſius 2.

adde quod ſequitur. GELASIVS I. epiſtola 1. ad Epiſcopos Lucaniæ, Brutiorum, & Siciliæ, &c. capite 14. allegatus à Gratiano, cauſa 20. quæſt. 1. capite Deuotis. *Deuotis Deo Virginibus, niſi aut in Epiphaniorum die, aut in albis Paſchalibus, aut in Apoſtolorum natalitijs ſacrum minime velamen imponant, niſi forſitan ſicut de baptiſmate dictum eſt, grauj languore correptis, ne ſine hoc munere de ſeculo exeant implorantibus non negetur.* Et Concilium AVRELIANENSE V. ſub Pelagio I. canone 19. *Quæcunque puellæ ſeu propria voluntate monaſterium expetunt, ſeu à parentibus offeruntur, annum in ipſa quam intrauerint veſte permaneant. In his verò monaſterijs, vbi perpetuò non tenentur incluſæ, triennium in ea quam intrauerint veſte permaneant. Et poſtmodum ſecundum ſtatuta monaſterij ipſius in loco, quo elegerint permanere, veſtimenta religionis accipiant. Quæ ſi deinceps ſacra relinquentes loca propoſitum ſanctum ſeculi ambitione tranſcenderit, illa quæ in domibus propriis tam puellæ, quam vidua communitatis veſtibus conuerſantur, cum his quibus coniugio copulantur, Eccleſia communione priuentur. Sanè ſi culpam ſequeſtratione ſanauerint, ad communionis gratiam reuocentur.* lege ea quæ ſequuntur.

Cõcilium Aurelianenſ. 5.

Moniales virgines conſecrandæ quo habitu vtantur.] Ex præcedenti decreto Aurelianenſis Concilij hæc collige, cui etiam hæc addere oportet. Concilium CARTHAGINENSE IV. cui interfuit Auguſtinus, canone 11. allegatur à Gratiano, diſtinctione 23. capite Sanctimonialis, &c. *Sanctimonialis virgo cum ad conſecrationem ſui Epiſcopo offertur in talibus veſtibus applicetur, qualibus ſemper vſura eſt profeſſioni & ſanctimoniæ aptis.* Hinc etiam reprehendit Concilium generale VI. CONSTANTINOPOLITANVM III. can. 45. eos qui moniales ad velandũ deducẽtes, prius ſericis & omnis generis veſtibus auro & gemmis exornant, & ſic ad altare accedentes exuũtur tanto opum apparatu, & ſtatim in illis ſit habitus benedictio, & amictu nigro induuntur. *Statuimus* (aiunt Patres prædicti Concilij) *ne hoc deinceps fiat. Neque enim fas eſt vt quæ iam propria voluntate omnem vitæ incunditatem depoſuit, & eam quæ eſt ſecundum Deum vitæ agenda rationem amplexa eſt, firmiſque ac ſtabilibus rationibus eam confirmauit, & ita ad monaſterium acceſſit, per eum qui interit ac fluit mundum, & quorum iam oblita erat memoriam renouet, & ex eo anceps reddatur, & eius anima perturbetur, inſtar exundantiũ fluctuum huc, & illuc verſantiũ, vt nec reliquã nonnunquã lachrymam emittens cordis per corpus compunctionem oſtendat. Sed & ſi exigua aliqua (vt eſt conſentaneum) lachryma exilierit, non magis propter affectionem, quàm habeni propter exercitationum certamina, quàm propterea quod mundum & mundana ſeu ſecularia relinquant, ea à videntibus profluxiſſe putetur.*

Concilium Carthaginenſ. 4. ſub Anaſtaſio 1.

Concilium Conſtantinopolitanũ 3 generale 6.

Hoc adhuc ſcimus ſatis ineptè obſeruari nã & propriis oculis conſpeximus.

Monialis virgo à quo debeat velari.] Diximus iam multis in locis quod ad ſolùm Epiſcopum pertinet, velatio virginum, vt videre eſt in vocabulo Abbatiſſa, vbi diximus Abbatiſſam non poſſe Moniales velare, & vocabulo, Chorepiſcopus, vbi diximus hoc illis Chorepiſcopis interdictũ ne præſumãt velare virgines. Hoc & tibi tenendum eſt ex Cõcilio RHEGIENSE, cap. 8. Quibus & concordat ſic Conciliũ CARTAGINENSE II. canone 3. vbi ſic præcipit. *Virginum conſecratio à Presbyteris non fiat.* Hoc confirmat CARTHAGINENSE IV. canone 36. & allegat Gratianus cauſa 16. quæſtione 6. capite Presbyter. Denique & canone 11. illud idem innuit vt ex

Concilium Rhegienſe 1. ſub Sixto 3.

Concilium Carthaginenſ. 2 ſub Syricio 1.

Concilium Carthagin. 4.

A præcedenti pagina colliges, quia allegauimus ibidem. Hoc & Concilium PARISIENSE I. lib. 1. cap. 40. 41. 42. 43. & reliquis aſtruit, vbi prohibet, ne viduæ velentur, aut illud Abbatiſſæ præſumãt, Virgines ſcilicet velare. Verùm allegatum hoc Concilium vide infrà in vocabulo Velare, quia minus opportunum viſum eſt hoc loco citare. Vide & ſequentia.

Concilium Pariſiense 1. ſub Ludouico & Lothario Auguſtis.

Monialibus virginibus ſacratis interdicuntur nuptiæ.] Concilium ARELATENSE III. ſub Leone I. *Viduæ ſi priuſquam continentiam profitentur nubere elegerunt, illis nubant quos propria voluntate velint habere maritos. Similiter & hæc conditio de virginibus habeatur, nec extra voluntatem parentum cogantur accipere maritum.* Hinc & INNOCENTIVS I. epiſtola 2. ad Victricium Rhotomagenſem Epiſcopum, canone 13. & allegat Gratianus cauſa 27. quæſtione 1. capite, Hæ verò. *Hæ verò quæ nec dum ſacro velamine tectæ, tamen in propoſito virginali ſemper ſe permanere promiſerint, licet velatæ non ſint, tamen ſi ſortè nupſerint, his agenda aliquanto tempore pœnitentia eſt, quia ſponſio earum à Domino tenebatur. Si enim inter homines ſolet bona fidei contractus nulla ratione diſſolui, quanto magis iſta pollicitatio quam cùm Deo pepigerunt ſolui ſine vindicta non debetur. Nam ſi Apoſtolus Paulus, quæ à propoſito viduitatis diſceſſerant dixit eas habere condemnationem, quia primam fidem irritam fecerunt, quanto magis virgines quæ pactionis ſuæ fidem minimè ſeruauerunt.* Hoc decretum allegat Concilium TVRONENSE II. canone 21. vbi & prohibet, ne quiſquam tales rapere aut in coniugium ſumere præſumat, vt dicemus infrà, Monialium virginum oppreſſores, &c. Vnde etiam prius ſic ſtatuit LEO I. epiſtola 90. quæ eſt ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum, canone decimo quarto & allegat Gratianus cauſa 20. quæſtione 1. capite Puellæ. *Puellæ quæ non coactæ parentum imperio, ſed ſpontaneo indicio virginitatis propoſitum atque habitum ſuſceperunt, ſi poſteà nuptias eligunt, prænaricantur, etiam ſi conſecratio non acceſſit, cuius vtique non fraudarentur munere, ſi in propoſito permanerent.* Et ſubdit capite 15. *Ambigi verò non poteſt crimen magnum admitti, vbi & propoſitum deſeritur, & conſecratio violatur. Nam ſi humana pacta non poſſunt impunè calcari, quid eos manebit qui corruperint fœdera diuini ſacramenti?* Idem omninò Concilium CHALCEDONENSE generale IV. canone 16. dicit virginem, quæ ſe Deo Domino conſecrauit, ſimiliter, & monachum non licere nuptialia iura contrahere, & quòd ſi hoc inuenti fuerit perpetrantes excommunicentur. Simile quid IOVINIANVS IMPERATOR decreuit, vt habes iam ſuprà citatum in vocabulo Monachus, &c. Sic & SYMMACHVS I. epiſtola ad Cæſarium epiſcopum, capite quarto, & allegat Gratianus cauſa vigeſima ſeptima, quæſtione prima, capite, Neque viduas. *Neque viduas* (ait) *ad nuptias tranſire patimur, quæ in religioſo propoſito diuturna obſeruatione permanſerint. Similiter virgines nubere prohibemus, quas annis plurimis in monaſterijs ætatem peregiſſe contigerit.* Hinc & Concilium ROMANVM ſub Gregorio II. capite tertio, excommunicat & monachos & alios qui præſumpſerint accipere in coniugium tales. Et Concilium TREVIRENSE I. canone nono, ſimile ſtatuit de his, qui contra votum ſolenne connubio ſeſe alligarunt. Vide reliquum quod poſuimus ſuprà. Ex Concilio Colonienſi IV. vbi & monachis & ſanctimonialibus expreſsè inhibetur, ne matri-

Innocentius 1.

Virgines non velatæ & tamẽ votum emiſerunt an poſſint nubere.

1. Timoth. 5.

Concilium Turonenſe 2. ſub Pelagio 1.

Leo 1.

Concilium Chalcedonen. generale 4.

Iouinianus Imperat.

Symmachus 1.

Concilium Romanum ſub Gregorio 2.

Concilium Treuirenſe 1.

monio

monio ſe iungant. Multa quippe iam dicta ſunt in ſuperioribus vocabulis, Monachus, & Monaſterium, quæ huic inſeruiunt. Porrò præcedentibus iunge etiam ſequentia.

Moniales ſi vota ſoluerint, aut propoſitum abiecerint, vel egreſſæ fuerint.] Hæc diſtinctio ſuperiori cohæret, & tamen quædam adhuc hîc dicenda ſunt, quæ minus aptè præcedentibus cohæſiſſent. Sic ergò Concilium ANCYRANVM canone 19. allegat Gratianus cauſa 27. quæſtione 1. capite Quotquot. *Quotquot virginitatem pollicitam præuaricati ſunt profeſſione contempta, inter digamos, id eſt, qui ad ſecundas nuptias tranſierunt haberi debebunt. Virgines autem puellas quæ tanquam ſorores cum nonnullis viris habitare volunt, ab eorum conſortio prohibemus.* Et Concilium ELIBERINVM canone 13. & allegat Gratianus cauſa 27. quæſtione 1. capite Virgines. *Virgines quæ ſe Deo dedicauerint, ſi pactum perdiderint virginitatis, atque eodem libidini ſeruierint, non intelligentes quid admiſerint, placuit, nec in fine dandam eis eſſe communionem. Quòd ſi ſemetipſas pœnituerint, quod infirmitate corporis lapſæ fuerint, & toto tempore vitæ ſuæ huiuſmodi fœmina egerint pœnitentiam, & abſtinuerint ſe à cœtu, eo quòd lapſæ potius videantur, placuit eas in fine communionem accipere debere.* Et cap. 14. infert: *Virgines quæ virginitatem ſuam non cuſtodierint, ſi eoſdem qui eas violauerũt duxerint, & tenuerint maritos, eo quòd ſolas nuptias violauerint, poſt annum ſine pœnitentia reconciliari debebunt, vel ſi alios cognouerint viros, eo quòd mœchatæ ſunt, placuit per quinquennium tempora acta legitima pœnitentia admitti eas ad communionem.* Hos canones allegat Concilium COLONIENSE II. ſub Carolo Craſſo Imperatore capite 3. Et Concilium MATISCONENSE canone 12. Atque Concilium TRIBVRIENSE ſub Arnulpho Imperatore, capite 26. Porrò Concilium ARELATENSE II. anno Domini 326. canone 36. *De puellis quæ ſe voluerunt Deo, & præclari nominis decore floruerunt, ſi poſt viginti & quinque annos ætatis ad terrenas nuptias ſponte tranſierint, id cuſtodiendum eſſe decreuimus, vt cum his cum quibus ſe obligauerint communione priuentur, ita vt eis poſtulantibus pœnitentia non negetur, cuius pœnitentiæ communio multo tempore differatur.* Eadem omninò repetit Concilium VALENTINVM Galliæ I. ſub Damaſo, canone 2. Et Concilium TVRONENSE II. can. 21. hunc canonem profert. Idem omninò præcipitur de Viduis. Vide in ſequentibus. Sic etiam ad ſororem ſuam Fuſcinam ALCHIMVS AVITVS Viennenſis Archiepiſcopus libro de eius vita verſibus ſcripto, capite 9.

Par ergo eſt ſponte ingreſſum ſeruice fideli
Sanctum ſeruitium, nec vincla in coniugis ire,
Mundanas odiſſe vias, præcurrere mundas,
Illinc nolle thoros, hinc Chriſtum quærere ſponſum,
Ignorare virum, fœtus tamen edere tales,
Quos nunquam poſſit triſtis tibi tollere caſus, &c.

Vnde & ad propoſitum Concilium VENETICVM I. canone 4. *Eas quæ Virginitatem profeſſæ, & benedictionem fuerint per manus impoſitionem ſub conteſtatione huius propoſiti conſtitutæ, ſi fuerint in adulterio deprehenſæ, cum adulteris ipſarum arcendas à communione cenſemus.* De talibus lapſis virginibus vide etiam CYPRIANVM CARTHAGINENSEM lib. Epiſtolarum epiſtola 11. Porrò Concilium TVRONENSE I. canone 6. *Qui ſe ſacratis virginibus per coniunctionem nefandam miſcuerit, vel propoſitum profeſſæ religionis dereliquerit, vtrique à communione habeantur alieni, quia ſi quis templum Dei violauerit, diſperdet illum Deus, donec reſipiſcentes à laqueo diaboli à quo capti tenentur, ad ipſius voluntatem ad auxilium pœnitentiæ reuertantur.* Et GELASIVS I. epiſtola ad Epiſcopos Brutiorum Lucaniæ, &c. cap. 22. *Virginibus ſacris ſe quoſdam temere ſociare cognouimus, & poſt dicatum Deo propoſitum inceſta fœdera ſacrilegáque miſcere: Quos protinus æquum eſt à ſacra communione detrudi, & niſi per publicam probationemque pœnitentiam omninò non recipi, ſed tamen his viaticum de ſeculo tranſeũtibus, ſi tamen pœnituerint, non negetur.* Hunc canonem, allegat Concilium TRIBVRIENSE canone 23. addit. *Canonica authoritate præcipimus, vt omninò ſeparentur, & iuramento colligentur vlterius ſub vno non cohabitare tecto, nec familiari frui colloquio, excepto in Eccleſia & in publico, aut pariter villam habere communionem, vnde ſuſpicio illecebroſi deſiderij, aut ſcandalum libidinoſi facti iuſtè poſſit oriri.* Et addit longe tamen ante celebratum Concilium MATISCONENSE I. ſub Pelagio 2. canone 19. *Et licèt priori titulo legatur definitum quid de puellis, quæ ſe diuinis cultibus aut parentum aut ſuæ voluntate dicauerint, debeat obſeruari: tamen quia monacha nomine Agnes, quæ de monaſterij ſeptis fuga ante aliquot annos diſceſſerat in eodem eſt monaſterio reuocata, & dicitur (inſtigante diabolo angelos vel quaſcunque res ad ſe pertinentes aliquibus potentibus velle donare, dummodo per eorum patrocinium ſe poſſit de intra monaſterij ſui ſepta ſubtrahere, & voluptatibus ſeculi clandeſtina vel ſeculari habitatione vacare. Ideò præſenti conſtitutione ſancimus vt tam illa quàm quæcunque alia monacha, quæ ſub hac argumentatione ſe de religionis habitu ad illecebras ſeculi aut res ſuas prætam iniqua inde liberationis cauſa quibuſcunque dare cenſuerit, tam illa quæ hoc dare voluerit, quàm illi qui cunque hoc acceperint, (ne quod Deus auertat ambitionis inſtinctu religionis videatur regula vitiari) tãdiu ſint à cõmunionis gratia ſequeſtrati, quandiu res ipſas eis à quibus has acceperant digna pœnitentia ſatisfactione reſtituant.* Simile quid ſtatuit Concilium LVGDVNENSE II. canone 3. *Puellæ (ait) quæ connitentia parentum ſuorum ſe voluntarie dedicauerint, & intra monaſterium puellarum concluſionem elegerit, & ſe de eodem monaſterio quacunque animi leuitate, aut vilitate corporis extra captiuitatis incurſum voluntate ſua ſubtraxerint, & de conuerſatione religioſa cuiuſcunque vocationis ſpiritu ſeculi delectationes elegerint, quouſque in monaſterium vndè egreſſa ſunt reuertantur à cõmunionis gratia ſegregentur: viaticum tamen illis miſerationis intuitu præbeatur.* Idem omninò ſtatuit Concilium TOLETANVM VI. canone 6. & allegat Gratianus cauſa 2. quæſtione 3. capite procliuis. Tam de illis monialibus loquens, quàm de viris qui ſponte religioſum induerint habitum, vt ſi contigerit, eos propoſitum præuaricari, ad loca priſtina pœnitentiam acturi reuocentur. *Quòd ſi (ait) patrocinio Potentum fulti deſertores permanere voluerint, Sacerdotali ſententia à cœtu Chriſtianorũ habeantur exterres, vt nec locus eis vllus ſit communionis.* Lege pluta in vocabulo, Apoſtata à religione, &c. Hinc Concilium TOLETANVM IV. canone quinquageſimo quarto, vbi de apoſtatis monachis loquitur, quod debeant ad cultum religionis acta pœnitentia reuocari. *Quæ forma (inquit) ſeruabitur etiam in viduis Virginibuſque ſacris, ac pœnitentibus fœminis, quæ ſanctimonialem habitum induerant, & poſteà aut veſtem mutauerunt, aut ad nuptias tranſierunt.* *Et Cõcilium TOLETANVM

Concilium Aacyranũ ante Concilium 1. Nicenum.

Concilium Eliberinũ ſub Syluestro 1.

Concilium Coloniense 2. Concilium Matiſconenſe 1. Cõcilium Triburiense. Concilium Arelatenſe 1. ſub eodem Syluestro 1.

Concilium Valentinum Galliæ 1. ſub Valentiniano Imperat. Concilium Turonenſe 2.

Alchimus Auitus cuius ſuperius meminimus.

Concilium Venetici ſub Leone 1. vel ſucceſſore eius Hilario 1.

Cyprianus Carthaginenſis

Concilium Turonenſe ſub Hilario 1.

1. Corinth. 5.

Gelaſius 1.

Concilium Tribuiense 1.

Concilium Matiſconenſe 1. ſub Guntranno rege.

Concilium Lugdunense 2. ſub Pelagio 1.

Concilium Toletanum 6.

Apoſtatæ reuocandi vide & Apoſtata, &c.

Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1. * Etiam de fornicantibus nuptialibus quædã ſuperius adhuc dicta ſunt ex Concilio Frãcico, & Aneſſionenſe, &c. Vide ſi vacat.

Concilium Toletanum 10.

X. canone 5. *Omnibus fœminis, quæ iam in præteritum religionis veste probantur induta fuisse, nihil excusationis valeat in oppositionem qualibet obiectio quamuis diuersis ac callidis adumbrare se velint fallaciæ argumentis, sed ad sacratissimam sanctimonem disciplinam sanctior eas teneat religatas atque subnexas. Commoneantur sine sacerdotis authoritate, vt redeant sponte: quæ si redire noluerint, impulsu sacerdotis ad religionis habitum reducantur, & in monasterijs redacta excommunicationis condigna sententia feriantur. Hic idem quoque ordo in illarum condemnatione manebit, quæ quamlibet à sacerdote sanctimoniæ vestem non accepissent, ipse tamen aut induta sunt, aut illo indui habitu consenserunt, qui religionis esse cultus ab intuentibus crederetur, si coram Ecclesia, vel sacerdote, aut etiam competentibus testibus quandoque inducta certis indicijs aut testimonijs approbantur. Omnes tamen hæ seu venientes ad primam religionem, seu post transgressum resumentes, sternatam conuersionem, sicut præmissum est, & pallio capita contegant, & conscriptam roboratámque professionis faciant scripturam, per quam vlterius non sinantur relabi ad prauaricationis audaciam. Quæ verò ex omnibus his fuerint reperte animum aut vestem in transgressionem dedisse, excommunicationis sententiam ferant, & rursus mutato habitu in monasterijs (donec diem vltimum claudant) sub armamis ardua pœnitentia maneant religata.* Eadem omninò statuit Cõcilium FOROIVLIENSE sub Adriano I. canone 11. Et NICOLAVS I. epistola ad Albinum Viennensem Archiepiscopum, & Carolum Moguntinensem, vt habes allegatum à Gratiano, distinctione 27. capite Quod interrogasti, & causa 27. quæstione 1. capite Vidua, &c. Vide etiam infrà, Monialis, Vidua, &c. Hinc etiam Concilium VVORMATIENSE canone 20. *Fœmina* (ait) *quæ sacro velamine sunt consecratæ, si fuerint* (*quod nolumus*) *fornicatæ, velamen deponere non præsumant, sed pœnitentiæ iugo summissæ summopere decertare festinent, vt ad indulgentiæ & remissionis valeant gratiam peruenire.* Eadé Concilium TRIBVRIENSE I. canone 24. Et Concilium COLONIENSE IV. capite 5. præcipit sub excommunicationis pœna, ne monialis alium habitum præsumat induere, quàm qui suæ conuenit religioni, vt alia videri velit sponsa Deo cõsecrata, quàm ea quam se esse profiteatur. Verùm adhuc multa dicentur infrà in vocabulo, Monialis vidua, &c. Vide & iunge sequentia.

Hæc allegat Gratianus causa 27. quæst. 1. cap. Omnes fœminæ.

Professionis tenor.

Concilium Foroiuliense 1. sub Adriano 1.

Nicolaus 1.

Concilium Vormatiense canone 20.

Cõcilium Triburiense. Concilium Coloniense 4.

Monialium virginum raptores, corruptores, & oppressores.] De his iam præcedenti distinctione innumeris testimonijs actum est, vndè precor, vt ante præcedentia legantur, quàm hæc quæ subsequenter addimus, quia quádam habent inter se connexionem. Sic verò, vt institutum prosequamur, statuit CANON APOSTOLORVM LXVI. *Si quis virginem non desponsam vi allata habet, segregetur: ei autem aliam accipere non liceat, sed illam retinere quam elegit, etiam si pauper sit.* Hinc Concilium ANCYRANVM canone 11. allegatur à Gratiano causa 27. quæstione 2. cap. Desponsatas. *Desponsatas* (ait) *puellas & post ab alijs raptas, placuit eas, & eos reddi, quibus ante fuerant desponsatæ, etiamsi eis à raptoribus vis illata constiterit.* Simile quid EVSEBIVS I. vt citat Gratianus causa 27. quæstione 2. capite Desponsatam. *Desponsatam puellam* (ait) *non licet parentibus alij viro tradere, licet tamen illi monasterium eligere si voluerit.* Vide suprà in vocabulo, Matrimonium an votum soluat, &c. Vnde & SYRICIVS I. epistola ad Himerium Tarraconensem Episcopum, capite 4. & allegat Gratianus causa 27. quæstione 2. capite De cõiugali, &c. *De coniugali violatione requisisti, si desponsatam alij puellam alter in matrimonium possit accipere. Hoc ne fiat omnibus modis inhibendum, quia illa benedictio quam nuptura sacerdos imponit apud fideles, cuiusdam sacrilegij instar est, si vlla trãgressione violetur.* Verùm vt ad propositum redeamus, GREGORIVS NISSENVS oratione in die natiuitatis Domini, dum de Annæ voto loquitur, quæ beatam virginem Mariam ad templum deduxit: *Sacerdotes* (ait) *illam quamdiu paruula fuit ad Samuelis similitudinem in sanctis ædibus educarũt, sed cùm iam adoleseceret, consulebant quidnã agerent de sacro illo corpore, ne Deum offenderent. Etenim natura legi illam subiicere, vt cuipiam in matrimonio collocata seruiret, absurdissimum videbatur. Instar enim sacrilegij fuisset, si muneris Deo sacrati Dominus homo fieret. Legibus enim erat constitutum, vt maritus dominaretur vxori, &c.* Hinc est quod IOVINIANVS IMPERATOR vt recenset Cassiodorus Senator libro 7. historiæ tripartitæ, cap. 4 & Nicephorus alijs loco allegato) Secundo nomine præfecturam gubernanti Prætorianam legem dedit, vt capitali tententia plecterentur, qui vel sacram virginem nuptiali thoro violare auderet, vel impudico aspectu aspiceret, ne dicam abripere fortè tentaret. Quam legem ideo posuit, eo quòd Iuliani temporibus, quidam huiusmodi virgines vxores ducere ausi fuerant. Hinc Concilium ARELATENSE III. sub Leone I. allegat Gratianus causa 27. quæstione 1. capite Sciendum. & Iuo libro 3. Decretorum. *Sciendum est omnibus, quòd Deo sacrarum fœminarum corpora per votum propriæ sponsionis, & verba sacerdotis Deo consecrata templa esse Scripturarum testimonijs comprobantur, & ideò violatores earum sacrilegi, ac iuxta Apostolum filij perditionis esse noscuntur.* Lege ex Concilio VENETICO superiori pagina, & ex GELASIO I. similia decreta. & ex SYMMACHO I. Vnde & Concilium ILERDENSE sub eòdem Symmacho, canone 6. *Qui pœnitenti viduæ vel virgini religiosæ vim stupri intulerit, si se ab eo sequestrare noluerit, pariter à communione Christianorum & consortio segregentur: si verò illa quæ vim pertulit ad sanctam religionem redierit, in illo solo sententia excommunicationis teneatur, quoad vsque publice pœniteat.* Idem omninò Concilium AVRELIANENSE III. capite 16. & Concilium AQVISGRANENSE II. canone 24. Similiter statuit eadem de raptore AVRELIANENSE I. canone 3. si videlicet ad Ecclesiam confugerit. vt sit tractandus: sed hoc repositum vide suprà, Ecclesiæ libertas, &c. Cui etiam subscripsit Concilium TVRONICVM II. sub Pelagio I. canone 21. *Nos ergò sequentes quod vel Apostolus Paulus, vel Papa Innocentius statuit* habes eius decretum positum vocabulo, Monialibus interdicuntur nuptiæ, &c.) *in canonibus nostris inferentes statuamus obseruandum, vt nullus sacratam Deo virginem, quæ in honorem Christi vestem mutauit, aut rapere, aut competere, aut sibi coniugem sociare præsumat, quia etiam lex Romana* (scilicet edictum Iouiniani quod superius citauimus) *constituit, vt quicunque sacratam Deo virginem vel viduam forsitasse rapuerit, si posteà eis de coniunctione conuenerit, capitis sententia feriantur. Item si quis non dicam rapere, sed attentare matrimonij iungendi causa sacram virginem ausus fuerit, capitis sententia feriantur.* Cùm etiam in Chronicis habeatur de virginibus Gentilium tempore, (lege authores quos in initio huius vo-

Licet, hæc etiã de Virginibus quæ non vouerunt intelligere, tamen sub vno omnes cõprehendimus vocabulo.

Canon Apostolorum.

Concilium Ancyranum.

Eusebius 1. Puella desponsata potest vti ea vide supra Matrimonium, &c.

Gregorius Nissenus.

Vide quam graue delictum cõmittũt qui Deo sacratas virgines sub prætextu matrimonij è septis extrahunt.

Iouianus vel Iouinianus Imperator. Cassiodorus Senator.

Concilio Arelatense 3.

Concilium Venericum.

Gelasius 1. Symmachus 1. Concilium Ilerdense.

Concilium Aurelianense 3.

Concilium Aquisgranense 2. Aurelianense 1.

Concilium Turonicum 2.

Hæc habentur inserta L. Si quis C. de Episcopis & clericis.

cabuli

cabuli produximus) *quæ ſe Deæ Veſtæ ſacrauerant, quod poſtmiſſo propoſito & corrupta virginali gratia, vinas in terra fuiſſe defoſſas. Si prophana colentes tali ſunt ſententia condemnata, quanto magis quæ in honorem Redemptoris ſui ſe veſte mutauerint, & perſeuerare noluerint, vtique grauem debent expectare ſententiam, ſicut in* ARELATENSI *Synodo* (ſcilicet 2.canone 36.vt allegauimus ſuperiùs) *habetur inſertum, de puellis quæ ſe vouerunt Deo, &c. Qui ergò in hac pertinacia perdurare voluerint, & plus in volutabro malæ conuerſationis permanere, quam ſe de vetito cõiugio ſeparare, perenni excommunicatione damnentur. Et quicunque Epiſcoporum, aut Preſbyterorum, aut Diaconorum, aut Subdiaconorum, eos excommunicare præſumpſerit, vſque ad Synodum ab omnibus Epiſcopis excommunicatus habeatur, & excludatur excuſationis adinuentio, quam modo aliquæ dicere meditantur, quòd propterea ſe veſte mutauerint, ne eas inferiores perſona macularet, cùm non ſolum domini gloriosæ memoriæ* CHILDEBERTVS & CLOTARIVS *Reges conſtitutionem legum de hac re cuſtodierint & ſeruauerint (quã &* ARITHBERTVS *ſucceſſor eorum præcepto ſuo roborauit) vt nullas vllam puellam abſque parentum voluntate trahere aut accipere præſumat. Quæcunque ergò timet violentiam, & non vult habere maritum, refugiat ad Eccleſiam, donec propinqui poſſint eam Principis imperio, aut ſacerdotis, vel Eccleſiæ beneficio liberare & defenſare, aut condigno ſociare marito. Nam quæ ſe veſte mutauerint, abſque dolo in eo propoſito quod diſpoſuit perſeuerare procurarat.* Idem de Viduis, vide infrà. Eadem renouat Concilium PARISIENSE I.canone 5.& Concilium TRIBVRIENSE canone 23.24.& 25. Hinc Concilium MELDENSE canone 64. *Raptores virginum & viduarum, qui etiam poſteà voluntate parentum eas quaſi deſponſantes ſub dotalitij nomine in coniugium duxerunt, publica pœnitentia ſubigantur. Et poſt publicam pœnitentiã, pro vt prouiderit Epiſcopus per actum, ne in pœnis corruant, iterum conuenientes de cætero eleemoſynis & cæteris quibuſque religioſæ & ſaluificæ conuerſationis actionibus inſeruire procurent, vſquequo ab opere coniugali ex conſenſu ſe valeat abſtinere. Filij verò ex huiuſmodi vituperabili coniunctione ante coniugium etiam minus laudabili procreati ad Eccleſiaſticam dignitatem nullo modo promoueantur, nec de tali coniugio generati Eccleſiaſticis ordinibus appicentur, niſi forte eos aut maxima Eccleſiæ vtilitas vel neceſſitas poſtulet, vel euidens meritorum prærogatiua commendet.* Et canone 65. *His autem, qui nec dum eas quas rapuerunt cum voluntate parentum ſub præfato deſponſionis vel dotalitij nomine in coniugium ſumptas habent, quando in omnium aures hæc fuerit conſtitutio promulgata ab earum coniunctione ſeparentur, rapta autem legaliter parentibus reſtituantur. Poſt peractam verò publicam pœnitentiam, ſi ætas & incontinentia exegerit, legitimo & ex vtrique partibus placito coniugio ſocientur. Nam in his non regulam conſtituimus, ſed (vt verbis magni* LEONIS *vtamur) quid ſit tolerabilius æſtimamus. Quòd ſi vnus ex coniugatis obierit, is qui publicam pœnitentiam egit, & ſuperſtes exiterit iterare coniugium non præſumat, niſi fortè Epiſcopus prouiderit aliquam concedere indulgentiam, vt grauiorem poſſit amouere offenſam.* Et canone 66. ſubdit: *Qui verò deinceps rapere virgines vel viduas præſumpſerint, ſecũdum Synodalem B.* GREGORII *definitionem ipſi & complices eorum anathematizentur, & raptores ſine ſpe coniugij perpetuo maneant.* Tum canone 67.ſubdit: *Qui ſanctimoniales virgines vel viduas rapiunt, & progreſſu etiam criminis in coniugiũ ſumunt, publicæ pœnitentiæ, iuxta modũ, quem prouiderit Epiſcopus, ſubigãtur. Ipſe verò locis cõgruis pœnitentiæ retrudantur, & ad habitum religionis redire cogantur. Vterque autem ſine vlla ſpe vxoriæ copulationis perenniter maneat. Si autem (quod abſit) cõiugia iterare præſumpſerint, acriori ſubdantur vindictæ, & amplius propellantur. Qui ſi forte obedire monitis ſalutaribus non voluerint anathematizentur.* Vide in Concilio METENSI canone 7.excommunicatus eſt Theodoricus qui quandam viduam proſtratam de monaſterio traxerat, & in coniugium ſibi ſociauerat. Et Concilium ALEMANICVM canone 3.ſic ſtatuit: *Statuimus, vt quicunq; pudicitiam ſanctimonialium cuiuſcunque habitus auſu ſacrilego ſolicitare præſumpſerit, ab officio ſi clericus fuerit, ſi laicus à perceptione corporis Domini noueris ſe ſuſpenſum. Qui verò ſacrilegum vel temerarium carnis commercium cum talibus habuerit, ipſo facto excommunicationis ſententia ſe nouerit innodatum. Sanctimonialis verò ſeu canonica, quæ huiuſmodi crimen flagitioſum perpetrauerit, vlterius ad officium aliquod in monaſterio nullatenus admittatur, ſed in ſignum iniquitatis ſuæ vltima tam in clauſtro maneat, quàm in choro.* Et Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 24.quæ fuit 8.ſub Pio 4.capite 6.decreti de reformatione matrimonij. *Decernit ſancta Synodus inter raptorem & raptam, quandiu ipſa in poteſtate raptoris manſerit, nullum poſſe conſiſtere matrimonium. Quòd ſi rapta à raptore ſeparata, & in loco tuto & libero conſtituta illum in virum habere conſenſerit, eam raptor in vxorem habeat, & nihilominus raptor ipſe, ac omnes illi conſilium, auxilium, & fauorem præbentes, ſint ipſo iure excommunicati ac perpetuò infames, omniumq; dignitatum incapaces. Et ſi clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur præterea raptor, mulierem raptam ſiue eam duxerit, ſiue non duxerit decenter arbitrio iudicis dotare.* Vide ſuprà, Matrimonium, &c.& ſequentia.

Moniales virgines furore barbarico vel hoſtili vim paſſæ.] Hoc ſæpius ex hiſtorijs factum didicimus, nec adhuc mortui ſunt, qui indignũ facinus auſi ſunt perpetrare noſtra tẽpeſtate. De talibus ergò LEO I.epiſt.85.ad Epiſcopos Affricanos per Mauritaniam conſtitutos, capite 2. & allegat Gratianus cauſa 32.quæſtio.5.cap. Illæ autem. *De his autem quæ in ſacro virginitatis propoſito conſtituta barbaricam pertulere violentiam, & integritatem pudoris non animo, ſed corpore perdidere, ea nobis ſeruanda videtur moderatio, vt neque in viduarum deiicianiur gradum, nec in ſacrarum & perſeuerantium numero cenſeantur. Quibus ſi in omnibus virginalibus obſeruationibus perſeuerant, & caſtimoniæ ſoliditatem cuſtodiunt, ſacramentorum non eſt neganda communio, quia iniuſtum eſt eas in eo vel reargui, vel notari, quod non voluntas amiſit, ſed vis hoſtilis eripuit.* Idem omninò replicat cap.5.eiuſdem epiſtolæ, hiſtoriam lugubrem SVIDAS GRÆCVS in Iuliano Cæſare recenſet, quomodo ſanctimoniales virgines turpiter proſtitutæ apud Heliopolim ad Libanum in Phenice, & apud Arethuſam Syrorum. Hoc etiã proſequitur hiſtoriam NICEPHORVS CALLISTVS libro 10.cap.9. *Heliopolita* (ait) *quod quidem incredibile dictu eſſet, (niſi ab eis qui tum rei geſtæ affuere ad nos relata fuiſſet) ſacras quaſdam virgines, quæ etiam viros aſpicere non ſuſtinuerint, veſtibus ſpoliatas & nudas in medio populo ad ſpectaculum, & cuiuſque, qui illudere eis vellet, iniuriam conſiſtere cõgerunt. Vbi autem & cõſpectu tali & rebus aliis, pro cuiuſq; libidine, & ſancta illarum corpora abundè contumelia affecerunt, poſtre-*

Concilium Arelatenſe 2.
Childebertus rex.
Clotarius rex.
Arithbertus rex.
Concilium Pariſienſe 1.
Concilium Triburienſ. ſub Arnulpho Imperat.
Raptores Virginum & viduarũ qua pœna cẽſeantur digni.
Concilium Meldenſe.
Leo 1.
Gregorius 1.
Raptores Monialium.
Concilium Metenſe.
Concilium Alemanicũ ſub Conrado Epiſcopo & Cardinali S.Ruffinę
Concilium Tridentinũ generale.
Leo 1.
Suidas Græcus
Nicephorus Callixtus.
Quis talia fando temperet à lachrymis?
O rem geſtam crudelitate omni ſuperiorem

mò ab inferioribus eas partibus totonderunt atq; discinderunt, & superficie vulneris eius atque scissura porcorum alimento, cui illi assueuerant (hordeum autem fuisse aut simile quiddam verisimile est) conspersa, eos ad consuetas escas pronocarunt. Itaque impetu agresti irruentes porci, cum secernere alimentum facile non possent, simul viscera simi agressi, & soliti cibi cupiditate famisque necessitate adurgente una cum hordeo interna etiam membra, cum illa adhuc vinerent & cruciatum eum sentirēt, depascī &c. Alia sunt infinita crudelitatis testimonia passim apud Historiographos inserta, quæ brevitatis gratia omittimus. Porrò quivis facilè legere & aduertere poterit.

Moniales virgines cū viris nō cōuersentur.] Concilium TOLETANVM I. canone 6. *Puellæ Deo nec familiaritatem habeat cum confessore, aut cum quolibet Laico sanguinis alieni, aut connubium sola adeat, nisi vbi sit seniorum aut honestorum, aut viduarum honestarumq; frequentia, vbi honestè confessor quilibet cum plurimorum testimonio testium connubio interesse possit. Cum lectoribus, aut in ipsorum domibus non admittendas penitus, nec videndas, nisi fortè consanguinea soror sit vel vterina.* Idé can. 9. de professis & viduis. verū oro te ne pigeat repetere quę posita inuenies superi⁹, quia ibi quidquid huic cōuenire poterat distinctioni repositū est. legē ergò & seq.

Monialium monasteria nec intrare nec ibi dormire aut comedere licet.] Lege cuncta superiùs posita.

Monialium monasteria non iungant se monasterijs monachorum.] Hoc habes repositum vocabulo. Monasteria, &c.

Monialium virginū Confessores] Qualiter ipsę Moniales debeant sub præsentia testium longè assistentium confiteri, habes iam decretum superiùs. Huic autem etiam illud addendum est, quod Concilium COLONIENSE III. capite 8. Partis 10. statuit. *In monasterijs virginum (ait) sint præter Abbates aut Præpositos, aly cōscientiarum examinatores, ac à confessionibus: aut saltem liberum sit bis aut ter in anno alijs, quos elegerint, probis ac doctis viris de suorum superiorum (vt vocant) consensu (quem hi interpellati rationabili causa intellecta nequaquam negabunt) cōscientias suas Exomologesi exponere exonerareq;, ne adigatur monialis renitens, semper vni homini delicta confiteri. Debent autem hi, qui eiusmodi munere in monasterijs monialium funguntur, esse homines vitæ probatissimæ ac morum quàm maximè inculpatorum, eruditi ac singularis iudicij* (vide autem eorum conditiones ex eodem Concilio & alijs in vocabulo, Confessor seu auditor cōfessionum, &c. *Cauebit autē is in primis criminum non confessorum rememorationem, ne virgines discant quod prius nescierunt. Caueb sit præterea, nisi res omninò exegerit, duritiam increpationis, magis intentus ad modestissimè arguendum, & pientissimè vicissim consolandum. Confessiones autem monialium non priuatim audiet, sed in caterarum conspectu, non tantùm vt omne malum, sed vt omnis mali suspitio omninò cesset.* Eadem omninò replicat Concilium COLONIENSE V. c. 37. ad calcē. Verumtamen Concilij TREVIRENSE II. c. 12. sic legitur statuisse. *Prohibemus (ait) districtè, ne moniales aliquem ordinem professa Cisterciensem habeāt alium, quàm eiusdem ordinis & regulæ.* Hoc statuisse videtur Concilium TRIDENTINVM generale sess. 25. quæ fuit 9. sub Pio IV. cap. 10. decreti de Regularibus. *Præter ordinarium autem confessorem (ait) alius extraordinarius ab Episcopo & alijs superioribus bis aut ter in anno offeratur, qui omnium confessiones audire debeat.*

Et admoneantur sanctimoniales, vt saltem semel singulis mensibus confessionem peccatorum faciant, & sacrosanctam Eucharistiam suscipiant, vt eo se salutari præsidio muniant ad omnes oppugnationes dæmonis fortiter superandas. Lege residuum suprà, Communicare, &c. & Confessor, &c. & ea quę sequuntur.

Monialibus virginibus interdicitur egressus omninodè.] Iam hoc in vocabulo, Monachi non foras exeant sine licentia. &c. sæpius confirmatum est. Indè multa in hoc vocabulo desunt, quæ repetenda sunt, vt sæpè meminimus ex Præfatis vocabulis, Monachus & Monasterium, qui aliter cuncta ordinare non potuimus. Quod verò restat hic libenter communicamus. Sic ergò ad propositum statuit Concilium CARTHAGINENSE III. sub Syrico I. cui & Augustinus interfuit, can. 33. *Virgines sacræ (ait) cum parentibus à quibus custodiebantur priuatæ fuerint, Episcopi prouidentia, vel Presbyteri, vbi Episcopus absens est, in monasterio virginum, vel grauioribus fœminis commendentur, vt simul habitantes inuicem se custodiant, ne passim vagantes Ecclesiæ ladāt existimationem.* Idem omninò statuit Concilium HIPPONENSE can. 13. Et AFRICANVM sub Bonifacio I. cano. 11. vide verò ea quæ iam superius proposita sunt. Deniq; sic statuit Concilium generale VI. CONSTANTINOPOLITANVM III. can. 46. *Quæ vitam exercitatoriam eligunt, ait) & in monasterijs sunt constituta, ne omnino progrediantur. Si qua autem inexorabilis necessitas ad hoc trahit, cum benedictione & permissione eius quæ præest hoc agant: tunc⁹, non sola per se, sed cum aliquibus vetulis, & quæ in monasterio prima sint, cum mandato eius quæ perfecta est. Eis autem omninò extra cubare non licet. Sed & viri qui vitam monasticam persequuntur vrgente necessitate, & ipsi cum benedictione eius, cui regimen creditum est, procedant. Quamobrem qui transgrediuntur id, quod est nunc à nobis decretum, sive sint viri, sive mulieres, conuenientibus pœnis subiiciantur.* Hoc decretum renouat Concilium VERNENSE canone 6. vbi præcipit, vt Episcopus prouideat, ne tales sanctimoniales aliquam necessitatem patiantur, aut indigētiam, propter quam eas oporteat egredi, & quæcunque egressæ fuerint iubet, vt acrius puniantur. Idem de Abbatissa statutum. vide si placet suo vocabulo, Abbatissa, &c. Ex Concilio CABILONENSI II. cano. 57. vbi Abbatissis interdicit egressum. Et cano. 61. subdit de sanctimonialibus. *Sanctimoniales (ait) nisi fortè Abbatissa sua pro aliqua necessitate incumbente illas mittant, nequaquam de monasterio egrediantur. Hæ verò quæ famulos & famulas non habent, ad exercenda negotia ad medianam portam monasterij perueniant, & ibi coram testibus negotium suum exerceant.* Idem omninò Concilium MOGVNTINVM I. cano. 11. & Concilium OXONIENSE can. 36. sed reposuimus ea in vocabulo Monachi foras non exeāt sine licentia, &c. vide ergò. Hæc autem decreta renouat etiā Concilium NANNETENSE cano. 19. *Ex authoritate canonica interdicimus, vt nulla sanctimonialis virgo vel vidua conuentus generales adeat, nisi à principe fuerit euocata, aut ab Episcopo suo, nisi fortè propria necessitatis ratio impulerit, & hoc ipsum cum licentia Episcopi sui.* Prædicta adhuc cōfirmat Cōcilium SENONENSE cap. 28. & iubet illud obseruari quod est in 6. decretal. Bonifacij VIII. tit. De statu religiosorum, cap. Periculoso, &c. vbi præsertim agit de clausura perpetua monialium. *Nihil enim (ait) magis efficit regulari monialium disciplinæ spiritualiq; profectui, quàm reseratis clausti septis pro cuiusq; ea-*

Concilium Toletanum 1.

Concilium Colonienſe 3. repete autem ante quę diximus.

Confessorum cōditio & qualitas & vitæ moréque probitas Vide & in vocabulo Confessor.

Quid in auditoribus confessionibus cauēdum.

Concilium Colonienſe 4. Concilium Treuirenſe.

Concilio Tridentinum generale notissimum.

Vide constitutioné Concilij domini Gal teri. Tomo 6. Bibliothecæ patrū fol. 642. Obserua.

Concilium Carthagineſe 3. sub Syricio 1.

Concilium Hipponenſe. Concilium Affricanum.

Concilium Constantinopolitanum 3. generale 6.

Concilium in palatio Vernis celebratū sub Pipino rege.

Concilium Cabilonen. 2. sub Carolo Magno

Concilium Moguntinū 1. sub eodem. Concilium Oxonienſe in Anglia.

Concilium Nannetenſe.

Concilium Senonenſe sub Antonio à Prato Archiepiscopo.

rum unin petentibus frequens & licentioſa extra monaſterium enagatio,& tanquam ruptis obicibus diſſoluta ac inſolens vltra metas conuentus eruditio. Siquidem exinde dedecoroſa enaſcitur earũ cum laicis perſonis tam viris quàm mulieribus conuerſatio, & præter cætera ſalutis animarum detrimenta, iungens in præcipiti pendentis earundem caſtitatis periclitatio. Sed & cap.27.ſtatuit idem, vt moniales quæ in prioratibus degunt, qui non ſunt idonei ad eas alendum,ad propria monaſteria remittantur vndè prioratus dependent,ne victus penuria cogãtur foras exire. Eadem omninò iungit Cõcilium AVGVSTENSE ſub Othone Cardinali,cap.12. & Concilium MOGVNTINVM IV.cap.79.Similiter & Concilium TRIDENTINVM ſeſs.25. quæ fuit ſuit 9.ſub Pio IV.cap.5. decreti de regularibus. *Decretum Bonifacy VIII.& conſtitutionem quæ incipit.Periculoſo,renouãs ſancta Synodus,vniuerſis Epiſcopis ſub obtentatione diuini iudicij & interminatione maledictionis æternæ præcipit,vt in omnibus monaſterijs ſibi ſubiectis ordinaria, in alijs verò ſedis Apoſtolicæ authoritate,clauſuram monialium vbi violata fuerit diligenter reſtitui, & vbi inuiolata eſt conſeruari maximè procurent,inobedientes atque cõtradictores per cõſuras Eccleſiaſticas aliaſq; pœnas,quacũq; appellatione poſtpoſita,cõpeſcãt,inuocato etiã ad hoc ſi opus fuerit,auxilio brachij ſecularis,*&c.Iã quædã repoſita vide vocab. Abbatiſſa,&c.&iũgẽda sũt ſeq.

Concilium Auguſtenſe. Concilium Mogunt. 4. Concilium Tridentinum generale.

Moniales virgines diſſolutæ reformentur.] Vide ſuperiùs vocabulum Monaſteria diſformata,&c.& ea quæ ſuperiori annotatione poſita ſunt.Adde autẽ quod EVGENIVS III. Decreto 3.ſtatuit.*Statuimus* (ait) *vt ſanctimoniales & mulieres quæ canonicæ nominãtur,& irregulariter viuũt,iuxta B.Benedicti & Auguſtini regulã vitã ſuam in melius corrigant & emendant, ſuperfluitatemq; veſtium & inhoneſtatem deſerant:& quod ſi non impleuerint,ſi qua ipſarum mortua fuerit, Chriſtianorũ careat ſepultura. Prohibemus etiam ne in earundem collegijs aliqua,niſi quæ regulariter fuerit victura recipiatur.*Idem Concilium AQVISGRANENSE II. cap.12.de ordine rectorum.Et Concilium MELDENSE can.70.vbi etiã addit,quòd ſi Moniales cõuictæ fuerint al cuius criminis,authoritate Epiſcopali pœnitẽtia eis imponatur, & coerceãtur, vt religioſius viuãt de cætero. iunge quod ſequitur.

Eugenius 3.

Concilium Aquiſgranen. 2.

Concilium Meldenſe.

Moniales criminoſæ non expellantur.] Hoc quidem modo allegatum Concilium Meldenſe præcipit, ſed præcipit vt eis ab Epiſcopo pœnitẽtia imponatur.Et Concilium METENSE can.6.Idem ſtatuit,vbi narratur quod duæ ſanctimoniales propter ſuũ facinus de monaſterio S.Petri ſine velamine erant electæ,ſed iuxta ſacros canones (vide ſuperiùs, Monachi non è monaſterio eiiciendi) ſancta conſtituit Synodus,vt velamina eis redderentur,& intra monaſterium in ergaſtulo ponerentur paruo pane & aqua breui, cum abundantia diuini verbi vſque ad ſatisfactionem fruerentur.Vide ſuprà Monachus.

Concilium Metẽſe ſub Arnulpho Imperat.

Monialium virginum victus & habitus.] Habes hoc ſuperori vocabulo Monachus, & in alio vocabulo Habitus,& deinceps.

Moniales virgines nõ tractẽt vaſa ſacra.] Vide infrà, Vaſa ſacra qui tractare nõ debeãt,&c.

Moniales nõ recipiantur pro pecunijs.] Hoc diffusè probatum lege ſuperiùs vocabulo, Monachus,& alia multa illic reperies,quæ etiam huic vocabulo cõueniunt,& nõ potuerũt diſiũgi.

Monialium virginum exercitium.] Concilium CABILONENSE II.can 59.*Sanctimoniales in monaſterio conſtitutæ habeant ſtudiũ in legendo, & in cantando in Pſalmorum celebratione, ſine oratione,& horas canonicas,Matutinam videlicet,Primã, Tertiam,Sextam, Nonam,Veſpertinam,& Completorium pariter celebrent, & omnes (excepta quam infirmitas tenet) in dormitorio dormiant, & omnibus diebus ad collationem veniant.* Idem omninò præcipit ſub eiſdem verbis Concilium MOGVNTINVM II.ſub Rabano Mauro,can.16.& Concilium COLONIENSE III.par.10.cap.10.11.& 12.vbi etiam decernit, vt in monaſterijs monialium ſit menſa cõmunis.verũ de his latiùs in ſuperioribus vocabulis,Abbatiſſa,Habitus,& Monachus,vide ergò, quia ibi ſuppletur quicquid hic defuerit.Vide ſeq.

Concilium Cabilonenſe 2. ſub Car. lo Magno.

Concilium Mogunt. 2. Concilium Colonienſe 3.

MONIALIS VIDVA.

Monialium viduarum profeſſionis habitus & voti antiquus vſus defenditur.] Nõ erat neceſſe quod ſuperiori iam vocabulo conſtat irrefragabilibus authoritatibus probatum, dum de velandis ab antiquo virginibus egimus, hîc refricare: quandoquidem dum vnum licitum eſſe probatur, aliud conſequenter ſanctum defenditur.Indè ſæpius Patrũ decreta,& viduas,& virgines ſimul complectuntur, vt poteris agnoſcere ſi diligẽter reuolueris.Verùm quia quædam adhuc reſeruauimus ſpecialiter huic vocabulo decreta conuenientia, ea, ſuppreſſis his quæ ex lectione præcedentium repetes, hic voluimus annotare.Viduas ergò ſolenni voto antiquitus caſtitatis ſe aſtrinxiſſe,& communi domicilio vſas atque habitu decẽti,ſuprà ex PHILONE IVDÆO libro, De vita contemplatiua, ex CONSTANTINI I. Imperatoris facto. Ex EPIPHANIO CYPRI teſtimonio, ex SVIDA GRÆCO in Helena, ex EVSEBIO CÆSARIENSI libro 2 Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ, cap.17. & ex alijs innumeris collige.Hoc & Paulus Apoſtolus epiſtola priore ad Timoth.cap.5. dũ deuitãdas illas ſuadet,quæ primam fidem irritã fecerũt.Sed & hodiè Anna prophetiſſa filia Phanuel voto cõmentiæ emiſſo non recedebat de tẽplo,ieiunijs & obſecrationibus vacans die ac nocte,quæ & meminit Saluatorem venientem, agnoſcere, vt etiam pulchrè Auguſtinus in lectionibus Matutinarum, quæ hac nocte legebantur in die ſolenni purificationis,deſcripſit.De talibus etiam quædam iam dicta sũt in vocabulo,Diaconiſſa,quia vt quibuſdã videtur ex his viduis diaconiſſæ inſtituebãtur, vt habes in memorato vocabulo, vide obſecro. De his autẽ & CLEMENS I.lib.8.Conſtitutionũ Apoſtolic.refert Apoſtolos ſanxiſſe,c.31. *Ego Lebbæus* (ait) *cognomẽto Thaddæus,hæc de viduis diſpono. Vidua non ordinatur,ſed ſi iampridem virũ admiſit,& tẽperatè ac laudabiliter vixit,& domeſtica rectè gubernauit,vt Iudith & Annæ,quæ fuerũt fœminæ venerabiles,aſcribatur in ſtatum vidualẽ. Quod ſi nuper amiſit coniugem,ei fides non habeatur,ſed tẽpore inuentus probetur:affectiones enim aliquãdo conſeneſcunt cũ hominibus,niſi maiori freno reprimãtur.*Vide etiã in ſequentibus diſtinct.ex eodẽ teſtimoniũ. Idẽ Clemens lib.3.earundẽ Conſtit.c.1,ſic Apoſtolos iterũ conſtituiſſe aſtruit. *Viduas cõſtituite non minores annis ſexaginta,vt quodãmodo propter illarũ ætatẽ ſitis certi eas bigamia ſuſpicione carere.*Et cap.2. *Adoleſcentiores viduæ ad vidualẽ ſtatũ ne ordinentur, ne fortè ea occaſione,qua nõ poſſunt florẽ ætatis cohibere,ad ſecũdas nuptias deſcedẽtes negotiũ habeãt. Adiuuentur autẽ & ſubleuẽtur,ne occaſione moleſtiæ carnis ad ſecũdas nuptias delapſæ,in re indecora detineãtur.*Viduarũ etiã meminit & officij earundẽ Cõcil. CARTHAG.

Philo Iudæus, Conſtantinus Magnus, Epiphanius Cypri Suidas Græcus Euſebius Cæſarienſis.

Lucæ 2.

Auguſtinus Hipponenſis.

Clemens 1.

Iudith 8. Lucæ 2.

Aetas conſecrandarum viduarum.

Officium monialium viduarũ antiquitus Concilium Carthagin. 4.

IV. cui Auguſtinus interfuit, canone 12. *Viduæ vel ſanctimoniales, quæ ad miniſterium baptizandarum mulierum eliguntur, tam inſtructæ ſint ad officium, vt poſſint apto & ſano ſermone docere imperitas & ruſticas mulieres tempore quo baptizandæ ſunt, qualiter baptizatori interrogatæ reſpondeant, & qualiter accepto baptiſmate viuant.* Porrò idem diximus de Diaconiſſis ex Epiphanio, & vide ſuo loco, Diaconiſſa, &c. Voti quoque viduarum meminit ARAVSICANVM Concilium I. ſub Leone I. canone 27. & allegatur à Gratiano cauſa 27. quæ. 1. capite Viduitatis. *Viduitatis* (ait) *ſeruanda profeſſionem coram Epiſcopo in ſecretario habitam, impoſita à * Preſbytero veſte viduali, non eſſe violandam. Raptorem verò talium, vel ipſam talis profeſſionis deſertricem merito eſſe damnandam.* Et vide ſuperiùs, Monialium virginum raptores, & infrà adhuc vocabulo, Vorum, &c. Porrò earundem viduarum meminit POLYCARPVS SMYRNENSIS epiſtola ad Philippenſes. *Viduæ verò* (ait) *pudicæ circa fidem Dei interpellent inceſſanter pro omnibus, elongantes ſe ab omnibus diabolicis detractionibus, & falſo teſtimonio, & ab omni malo, cognoſcentes ſeipſas, quia ſunt ſacrarium Dei, quoniam omnia Deus proſpicit, & nihil eum latet, neque cogitatio, neque conſcientia, neque aliquod abditum cordis.* Item ſæpiùs de talibus viduis meminit IGNATIVS MARTYR, & præcipuè in epiſtola ad Tarcenſes, vbi eadem penè verba inſerit quæ ſuperius Polycarpus. Et MARTIALIS APOSTOLVS epiſtola ad Tholoſanos cap. 9. Et TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro De cultu fœminarum, & lib. 1. ad vxorem, viduarum caſtitatem, & continentiam miris effert præconijs. *Non tantùm* (inquit) *virginibus datum opinor, licet in illis integritas ſolida, & tota ſanctitas de proximo viſura ſit faciem Dei, tamen vidua habet aliquid operoſius, quia facilè non eſt appetere quod neſcias, & auerſari quod deſideraueris nunquam. Glorioſior continentia quæ ius ſuum ſentit, quæ quid viderit nouit. Poterit virgo fœlicior haberi, at vidua laborioſior: Illa quòd bonum ſemper habuit, iſta quòd bonum ſibi inuenit. In illa gratia, in iſta virtus coronatur.* Verùm vt paucis abſoluamus, quia iam hoc ſatis ſuperq; probatum eſt in ſuperioribus, ſic definit Concilium TOLETANVM X. canone 4. *Inueniuntur* (ait) *nonnullæ viduæ diuerſis excuſationibus ſe adeò contegentes, vt blandiantur ſibi non ſe Patrum plena religionis alligatas inſtitutione teneri. Vnde antiquis inconcuſſè permanentibus regulis, hoc adiicitur nouæ oraculo ſanctionis, vt vidua quæ ſanctæ religionis obtinere propoſitum voluerit, ſacerdoti vel miniſtro, ad quem aut ipſa venerit, aut quem ad ſe venire contigerit, ſcriptis profeſſionem faciat ad ſe aut ſigno aut ſubſcriptione notatam, continentem ſe & religionis propoſitum velle, & hoc perenniter inuiolatè ſeruare. Tunc accepta à Sacerdote, vel miniſtro apta religionis huius veſte, ſeu lectulo quieſcès, ſine quocunque in loco conſiſtens incunctanter vtatur, nec diuerſi coloris aut diuerſæ partis eadem ſit notabilis veſtis, ſed religioſa & non ſuſpecta, quæ careat & varietatibus colorum, & diuerſitatibus ſpecierum, adeò vt abſque vlla ſuſpitione tranſgreſſionis maneat vſui tantum apta ſanctæ religionis, & ſuo ſexui competens ad teſtimonium probitatis. Vt autem deinceps nil renouetur in dubium, pallio purpureo vel nigri coloris caput contegat ab initio ſuſceptæ religionis, vt dum illic tulerit ſignum probabilis ſanctitatis, vbi nullius falli poterit viſio intuentis nunquam auſus attentet deteſtanda præſumptionis, &c.* Eadem omninò replicat Cõcilium FOROIVLIENSE ſub Adriano I. canone 11. & multi alij Patres, ſicut in ſuperioribus vocabulis inſertum reperies. Iunge ſequentia.

Concilium Araſicanũ 1.

* Credo quod rectius ab Epiſcopo.

Polycarpus Smyrnenſis.

Ignatius Martyr.

Martialis Apoſtolus.

Tertullianus Carthaginenſ.

Concilium Toletanum 10.

Hæc Gratian. allegat cauſa 2 quæſt. 1. Vidua.

Modus profitẽdi Vidoas obſeruandus.

Concilium Foroiulienſe ſub Carolo Magno

Moniales viduæ non velandæ.] GELASIVS I. epiſtola 1. ad Epiſcopos Lucaniæ, Bruciorum, Siciliæ, c. cap. 15. *Viduas* (inquit) *velare Pontificum nullus attentet, quod nec authoritas diuina delegat, nec canonum forma præſtitit. Nõ eſt ergò penitus vſurpandum, eiſq; ſic Eccleſiaſtica ſunt ferenda præſidia, vt nihil committatur illicitum.* Hunc canonem allegat Concilũ TRIBVRIENSE can. 25. Præterea Concilium EPAVNENSE ſub eodem Gelaſio, cano. 21. *Viduarum* (inquit, *conſecrationem, quas Diaconas vocant, ab omni regione noſtra penitus abrogamus, &c.* Vide poſitum ſuperiùs Diaconiſſa, &c. Hinc ſubſcripſit Concilium TVRONICVM II. cano. 21. *Illud* (ait) *quod aliqui dicunt, vidua quæ benedicta non fuit, quare non debet maritum accipere, cùm omnes ſciant, quòd nunquam in canonicis libris legitur benedictio vidualis, quia ſolùm propoſitum illi ſufficere debet, ſicut in Epaunenſibus canonibus à Papa Auito vel omnibus Epiſcopis conſcriptum eſt: viduarum conſecrationem, quas diaconas vocant, ab omni religione noſtra penitus abrogamus, &c.* Et expreſsiùs decretũ eſt in Synodo ARELATENSI (ſcilicet Synodo 2. cano. 17. vt ſuperiùs allegauimus) *Profeſſas viduas ſi in incontinentia perſtiterint, cum raptoribus eſſe damnandas* (vide mox) *In prophetis legitur, quia de alienigenis cõtra interdicta Dei, cùm Hebræi ſortiti fuiſſent vxores, populum Dei à Gẽtibus ſuperatum. Poſt prædicante Prophetâ, quia dimiſere vxores & filios & ſeparauerũt ſe ab illiciitis cõiugijs, ſtatim victoriã fuiſſe ſecutam. Quicunque ergò de laicis ingenuus, cùm talibus excõmunicatis participare præſumpſerit, excommunicatum ſe eſſe cognoſcat.* Eadem & Concilium TVRONENSE III. canone 23. & Concilium MOGVNTINVM III. cap. 27. ſtatuit, ne iuuenes viduæ citò velentur, vſque dum probetur illarum religio, & bona ab eis nota ſit conuerſatio. Hinc etiam Concilium PARISIENSE III. libro 1. cano. 40. *Vt autem nullus Pontificum* ait) *viduas velare attentet, canonica authoritas inhibet. Quòd verò Presbyteri in conſultis Epiſcopis ſuis velum viduarum conſecrare non præſumant, prorſus interdicimus. Quòd ſi quiſpiam Preſbyterorum huius conſtitutionis contumaciter tranſgreſſor extiterit, canonicæ correptionis pœnas luet.* Tum ſubdit, ne etiam Presbyteri præſumant virgines velare, vel illæ ſibi præſumant velum imponere, vt in ſuis vocabulis quibuſque iam dictum eſt. Vide ergò, & iunge ſequentia.

Gelaſius 1.

Concilium Triburiẽſe ſub Arnulpho Imper.

Concilium Epaunenſe ſub Sigismundo regẽ.

Concilium Turonicum 2. ſub Pelagio 2.

Concilium Turonenſe 3.

Concilium Moguntinũ 3.

Concilium Pariſienſe 3.

Monialibus viduis interdicũtur nuptiæ.] Vide ſuperiùs, Monialibus virginibus interdicuntur nuptiæ, quia de viduis ibi fit mentio. Similiter ea repete quæ ſuperiori diſtinctione poſita ſunt. Vnde & ſic Concilium ARAVSICANVM I. ſtatuit canone 28. *In vtroque ſexu* (ait) *hi qui ſunt deſertores profeſſæ, caſtitatis, prænaricatores habendi, & his omnibus per pœnitentiam legitimam conſulendum.* Vnde & Concilium FOROIVLIENSE canone 11. fœminis & viduis adaptat hunc canonem, ſtrictè præcipiẽs, vt qui continentiam ſponteneè vouerunt, ne liceat eis nuptias repetere. Sic etiam poſuimus ex Concilio ARELATENSI III. ſuprà, repete ſi vis. SYMMACHVS I. epiſtola ad Cæſarium Epiſcopum. *Neque viduas* (ait) *ad nuptias tranſire patimur, quæ in religioſo propoſito diuturna obſeruatione permanſerint.* Vide ibidem etiam ex Concilio TVRONICO II. capite 21. Item Concilium TOLETANVM III. canone 10. & allegat Gratianus cauſa 32. quæſtione 2. capite

Concilium Araſicanum 1.

Concilium Foroiulienſe.

Concilió Arelatenſe 3. Symmachus 1.

Concilium Turonicum 2. Concilium Toletanum 3. ſub Pelagio 2.

Hoc ſanctum. *Pro conſultu* (ait) *caſtitatis, quod maximè hortamento Concilij proſcere debeat, annuente glorioſo domino noſtro Reccaredo Rege hoc ſanctum aſſirmat Concilium, vt de viduis quibus placuerit tenere caſtitatem, nulla vidua ad nuptias interandas venire cogatur. Quod ſi priuſquam profiteantur continentiam nubere elegerint, illis nubant quos propria voluntate voluerint habere maritos.* Lege autem quod ſuperiùs annotauimus, vbi plura ſunt poſita, tum iunge ſequentia.

Moniales viduæ ſi votum fregerint aut propoſitum abiecerint.] Lege, quæ ſuperiùs poſita ſunt de virginibus monialibus. Has denique viduas Apoſtolus Paulus vitandas docet 1. Thimoth 5. eo quod primam fidem irritam fecerint. Hac etiam præcedenti diſtinctione euaſit notum, dum illis interdicuntur nuptiæ. Porrò de talibus etiam Apoſtoli præcepta dederunt, vt iam recenſuimus ſuperioribus. Ex Clemente 1. cui Concilium ARELATENSE II. ſub Syluestro 1. canone 27. præcedenti iam pagina allegatum, ſubſcripſit. *Profeſſas* (inquit) *viduas ſi in cohabitando perſtiterint, decernimus cum raptoribus eſſe damnandas.* Vnde & Concilium CARTHAGINENSE IV. canone 104. & allegat Gratianus, cauſa 27. quæſtione 1. capite Sicut. *Sicut bonum eſt* (ait) *caſtitatis præmium, ita & maiori obſeruantia & præceptione cuſtodiendum eſt, vt ſi quæ viduæ, quantumlibet adhuc in minoribus annis poſita, & natura ætate à viro relicta, ſe deuouerint Domino, & veſte laicali abiecta, ſub teſtimonio Epiſcopi & Eccleſiæ religioſo habitu apparuerit, poſtea verò ad nuptias ſeculares tranſierunt, ſecundum Apoſtolum damnationem habebunt, quoniam fidem caſtitatis, quam Domino vouerunt, irritam facere auſa ſunt. Tales ergo perſonæ ſine Chriſtianorum communione maneant, quæ etiam nec in conuiuio cum Chriſtianis communicent. Nam ſi adulteræ coniuges reatu ſunt vinis ſuis obnoxiæ, quanto magis viduæ quæ religioſitatem mutauerunt crimine adulterij notabuntur, ſi deuotionem, quam Deo ſponte non coactæ obtulerunt, libidinoſa corruperint voluntate, atque ad ſeculares vel ſecundas nuptias tranſitum fecerint. Quæ & ſi violentia irruente, ab aliquo præceptæ fuerint, ac poſtea delectatione carnis atq; libidinis permanere in coniugio raptori vel violento viro conſenſerint, damnationi ſuperius comprehenſæ tenebuntur obnoxiæ. De talibus ait Apoſtolus: Cùm luxuriatæ fuerint nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* Vide in hunc Apoſtoli locũ AMBROSII, CHRYSOSTOMI, HIERONYMI, atque aliorum virorum illuſtriũ commentaria, qui omnes huic ſententiæ ſuum adiiciunt calculum. Vnde & GELASIVS I. epiſtola 1. ad epiſcopos Lucaniæ Brutiorum, &c. capite 22. allegat Gratianus cauſa 27. quæſtione 1 capite De viduis. *De viduis ſub nulla benedictione velandis ſuperius dictum eſt, quæ ſi propria voluntate profeſſam priſtini coniugij caſtitatem mutabili mente calcauerint, periculi earum interierit, quali Deum debeant ſatisfactione placare, quia, iuxta Apoſtolum, primam fidem irritam fecerunt. Sicut enim ſi ſe forſitan continere non poterant, ſecundum Apoſtolum, nullatenus nubere vetabantur, ſic habita ſecum deliberatione promiſſum Deo pudicitiæ fidem debuerunt cuſtodire. Nos autem talibus, nullum laqueum debemus iniicere, ſed ſolùm adhortationes præmij ſempiterni pœnaſque proponere diuini iudicij, vt & noſtra ſit abſoluta conſcientia, & illarum pro ſe rationem Deo reddat intentio. Cauendum eſt quippe, quod de earum moribus atq; habitu beatus Paulus Apoſtolus teſtatur, quod planius exponere prætermiſimus, ne ſexus mitiabilis non tam deterreri, quam admoneri videatur.* Lege etiam ſuprà quæ poſuimus ex Concilio TOLETANO IV. canone 54. & ex reliquis. Vndè & Concilium VVORMATIENSE canone 21. *Vidua quæ ſacrum velamen impoſuerit, & inter cæteras velatas fœminas in Eccleſia oranerit, & oblationem cum illis obtulerit, ſi profeſſa eſt in eodem habitu permanere, ſpondens nunquam religionis deponere velamen, à religionis obſeruantia diſcedere non præſumat. Quod ſi præſumpſerit, & ad id quod ſponderat reuocari non poteſt, & à limitibus ſanctæ Eccleſiæ ſegregetur, donec ad emendationis remedia confugiat.* Idem omninò Concilium TRIBVRIENSE canone 25. Et ALEXANDER III. parte 45. Concilij Lateranenſis quod celebrauit cap. 4. ſcribens Lucenſi Epiſcopo. *Mulier quæ poſt mortem viri ſui habitu mutato velamen aſſumpſit, ſed non renunciauit propriis, nec intrauit clauſtrum, nec in manu Epiſcopi Abbatis, aut Abbatiſſæ, ſed ſuper altare eſt profeſſa, vel obedientiam promiſit, poſtmodum verò anno elapſo, lapſum incontinentiæ formidans, abiecto religionis habitu, euidam ſolenniter in facie Eccleſiæ nupſit. Ad hoc reſpondetur, quod ſicut ſimplex votum matrimonium impedit contrahendum, ſed non dirimit contractum, ita ſine profeſſione & propriorum renunciatione habitus ſuſceptio ne contrahitur impedit, ſed conſummatum nequaquam diſſoluit.* Vide ſuprà Matrimonium an emiſſio voti ſoluat, &c. Eadem replicat COLONIENSE III. partis 10. capite 19. Vide ſequentia.

Concilium Arelatenſe 2. anno 326.

Concilium Carthaginenſe 4. ſub Anaſtaſio 1. cui Auguſtinus interfuit

1. Timoth 5.

1. Timoth. 5.

Ambroſius Mediolanenſis Ioannes Chryſoſtomus, Hieronymus Stridonenſis. Gelaſius 1.

1. Corinth. 7.

1. Timoth. 5.

Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1. Concilium Vormatienſe ſub Ludouico 2. Imperat. anno 868.

Cõcilium Triburienſ. ſub Arnulpho Imperat. Alexander 3.

Simplex votũ impedit matrimonium.

Symmachus 1.

Concilium Ilerdenſe Concilium generale 6. Conſtantinopolitanum 3.

Concilium Turonicum 2.

Zacharias 1.

Monialium viduarum raptor & oppreſſor.] Hoc ex ſuperioribus & præcedentibus dependet diſtinctionibus, vbi iam multotes inuenitur expreſſam. Vide etiam ſuprà in dictione Monialium virginum raptores, &c. quia illic cuncta inſerta ſunt quæ huic poſſent loco annotari. Porrò vide ad calcem præcedentis paulò antè ex Concilio Arauſicano I. vbi raptor ſacrilegus viduarum damnatur. Et SYMMACHVS I. epiſtola 1. ad Cæſarium Epiſcopum, capite 3. & allegat Gratianus cauſa 36. quæſtione 2. capite Raptores. *Raptores viduarum vel virginum, ob immanitatem tanti facinoris deteſtamur, illos vehementius proſequẽdo, qui ſacras virgines, vel volentes, vel inuitas matrimonio ſuo ſociare tentauerint: quos pro tam nefandiſſimi criminis atrociter à communione ſuſpendi præcipimus.* Vide idem in Concilio ILERDENSI cap. 6. Huic & CONCILIVM GENERALE IV. canone 4. ſtatuit, vt ſi quis Clericus cum muliere Deo dedicata coierit, deponatur, vt qui ſponſa Chriſti vitium attulerit: ſi autem laicus, ſegregetur. Vide ſuperiùs ex Concilio TVRONICO II. canone 21. reliquum.

MORBVS.

Morbo Regio laborantes.] ZACHARIAS I. epiſtola 5. ad Bonifacium Archiepiſcopum Moguntinum ſtatuit, vt homines qui natiuitate, aut genere morbum hunc contraxerint, extra ciuitatem pellantur, quòd tamen nullis inhibeatur regreſſus ad eleemoſynam petendam. Si autem fortuito caſu hoc morbo vexantur, non proiici, ſed ſolicitè curari ſi fieri poſſit, & ad communionem poſtquã omnes perfecerint admitti præcipit. Equi verò qui hoc morbo laborant, & non poſſunt curari, in aquam præcipitari iubentur, etiam de his qui à canibus rabidis, vel lupis fuerint lacerati, iubentur ſeparari ne alios ſimiliter inficiant, vel in foueam proiiciendi.

Digitized by Google

MORTVVS.

Mortui an lugendi.] Hoc ſummopere vetat AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro De bono mortis per totum; & coæuus eius ANASTASIVS I. epiſtola 2. ad Nectarium, & allegat Gratianus cauſa 13. quæſtione 2. capite Habent. *Habent forſitan iuſtam longi doloris excuſationem, qui vitam alteram neſciunt, qui de hoc ſeculo ad melius eſſe tranſitum non confidunt. Nos autem, qui nouimus, qui credimus & docemus, contriſtari nimium de obeuntibus non debemus, ne quod apud alios pietatis tenet ſpeciem, hoc nobis magis in culpa ſit. Nam diffidentiæ, quodammodo genus eſt, contra hoc quod quiſque prædicat, quærite iuſtitiæ amans, dicente Apoſtolo: Nolumus vos ignorare de dormientibus, vt non contriſtemini ſicut & cæteri qui ſpem non habent. Hac itaque ratione perſpecta ſtudendum nobis eſt, ne de mortuis affligamur, quos credendum eſt ad veram moriendo vitam peruenisſe: ſed affectum viuentibus impendamus, quibus & pietas ad vtilitatem, & ſit ad fructũ dilectio.* Eiuſdem eſt mentis PHILO IVDÆVS libro tertio, vitæ Moſis, *Luctus* (ait) *in cognatorum obitu dolor neceſſarius non imputatur pro peccato, attamen ad certum tempus à templo arceantur lugentes, quo non patet aditus, niſi immunibus ab omni inquinamento tum fortuito tum voluntario, &c.* Hinc HIERONY. STRIDONENSIS in Epitaphio Nepotiani ad Heliodorũ, lugere mortuos omninò indecens eſſe Chriſtiano teſtatur. Et alia epiſtola ad Paulam ſuper obitu Bleſillæ filiæ, quæ incipit, Quis dabit capiti meo, &c. *Cur* (ait) *durum ſit quod quandoque patiendum eſt? Et cur dolemus quemquam mortuum? Ad hoc enim nati ſumus, vt maneamus æterni Abraham, Moyſes, Iſaias, Petrus, Iacobus, Ioannes, Paulus electionis vas, & ſuper omnia filius Dei moritur, & nos indignamur aliquem exire de corpore, qui ad hoc forſitan raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius. Placita enim erat Deo anima eius, propterea properauit eum educere de media iniquitate, ne longo vitæ itinere deuijs obterraret anfractibus. Lugeatur mortuus, ſed ille quem gehenna ſuſcipit, quem tartarus deuorat, in cuius pœnam æternus ignis æſtuat. Nos quorum exitum Angelorum turba comitatur, quibus obuiam Chriſtus occurrit, grauemur magis ſi diutius in tabernaculo iſto mortis habitemus. Quia quandiu hic moramur, peregrinamur à Domino.* Et ORIGENES ADAMANTIVS homilia prima, in Pſalmum 38. exponens illud: *Vniuerſa ergò vanitas omnis homo viuens. Quia autem* (ait) *de hac vita accipiatur iſta ſententia, audi Eccleſiaſtem proteſtantem & dicentem: Laudani omnes qui mortui ſunt, ſuper omnes qui viuunt. Laudat ergo mortuos pluſquam viuos, quia illi hoc ſaltem lucri habent, quod de vinculis huius corporis liberati ſunt, nec vltrà carne ac pellibus induti ſunt, nec oſſibus ac neruis inceti ſunt, nec vltrà ſubiacent neceſſitati corporis. Contemnamus vitam iſtam vitam, & feſtinemus ad ſanctã vitã, & beatam, ac veram, & in illam animo & mente tendamus omni vanitate diſcuſſa, nec dicamus dulcem iſtam lucem quã nunc vtimur.* Et IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 32. in Matthæum exponens illud: *Non enim eſt mortua puella, ſed dormit, &c. Puella illa* (ait) *mortua rurſus fuit, tua verò poſteaquam reſurrexerit nunquam in poſterum mortem videbit. Nemo ergò defunctos ploret, nemo lugeat, nemo mortem Chriſti, qua mors ſuperata eſt, calumnietur. Quid fruſtra fles, ſi mortem in ſomnium redactam eſſe credis? Quid te cædis & luges? Gentes id faciunt, quia non credunt. Si autem fidelis pariter atque infidelis hac in re peccat, quid reſpondebit? quomodo veniam petere audebit, præſertim longis temporibus poſtea cùm iam nemo Chriſtianus de reſurrectione ambigat?* Verùm oporteret penè totam hic homiliam inſerere eiuſdem Patris, ſi cuncta vellemus huc pertinentia ſcribere. Lege verò ſi vacat, quia pulcherrima eſt. De non lugendis etiam mortuis AVGVSTINVS HIPPONENSIS ſermone 15. de Martyribus præclara loquitur. Verùm ea ſilentio præterimus, ſicut & multorum aliorum Patrum teſtimonia. Idem etiam prohibet Concilium TOLETANVM III. ſub Pelagio II. canone 22. & allegatur à Gratiano cauſa 13. quæſtione 2. capite Qui diuina. *Religioſorum omnium corpora, qui diuina vocatione ab hac vita recedunt, cùm Pſalmis tantummodo, & pſallentium vocibus debere ad ſepulchra deferri. Nam funebre carmen, quod vulgo defunctis cantari ſolet, vel in pectoribus ſe aut proximos, aut familias cedere omninò prohibemus. Sufficit autem, quòd in ſpe reſurrectionis Chriſtianorum corporibus famulatus diuinorum impenditur canticorum. Prohibet enim nos Apoſtolus noſtros lugere defunctos, dicens: De dormientibus autem nolo vos contriſtari, ſicut & cæteri qui ſpem non habent. Et Dominus non fleuit Lazarum mortuum, ſed ad vitæ huius ploranda ærumnas reſuſcitãdum. Si enim poteſt hoc Epiſcopus omnes Chriſtianos prohibere, agere non moretur, à religioſis tamen aliter fieri non debere cenſemus. Sic enim Chriſtianorum per omnem mundum humari oportet corpora defunctorum.* Idem omninò Concilium COLONIENSE III. partis 7. capite 28. & 29. vt iam diximus ſuis locis, videlicet in vocabulo, Defunctus, vide ergò.

Mortuis impendenda ſuffragia, &c.] Hoc ſerie ſanctorum Patrum ab origine Euangelij probatum inuenies in vocabulo, Defunctus, &c.

MOYSES.

Moyſis vitam, & encomium virtutis eius multi grauiſſimi ſcriptores prodiderunt, è quorum numero PHILO IVDÆVS tribus libris, eius vitam complexus eſt, & GREGORIVS NISSENVS, & quidam alij. Celebrem verò eius facit mentionem CLEMENS I. libro 6. Conſtitutionum Apoſtolicarum, capite 3. & capite 19. & 20. vbi per manus eius portenta narrat & miracula facta. Itaque capite 10. verùm omnia clariſſimè legũtur in libris Exodi, Numeri, Leuitici, &c. genus verò eius ex antiquis hiſtorijs deducit IVSTINVS MARTYR in ſermone exhortatorio ad Gentes. Quod autem typus Chriſti fuerit, & eius aduentum præmonſtrarit in ſuis obſeruationibus legalibus, docet IRENÆVS LVGDVNENSIS libro 4. contra hæreſes Valentini & ſimilium, capite 23. cùm de Paſchæ ſacrificio loquitur, verùm nullus eſt ſanctorum Patrum qui non ſit verſatus in eiuſdem Moſis præconio, de lege autem eius. Vide ſuprà, lex Moyſi, &c.

MVLIER.

Mulieres vitandæ.] IVSTINVS MARTYR epiſtola ad Zenam & Serenum fratres. *Mulieres* (ait) *alloquendæ ſunt ſeriò propter vanitatem ingenij, donec enim ſe fecit ſpectabilẽ, & ſexũ præexit, & indulget otio, fœmina eſt, & proinde nõdũ fidelis. Quapropter nec infectemur eas, nec tamen eis blandiamur. Sic autẽ diligamus, vt abſit periculũ.* Et infrà: *Vxorcula honorãda ſunt cautè, ne fortè fallamur, cõuerſandũ, cũ eis modicè, ac ſobriè, tum nõdo earũ cõſuetudinis periculũ propter notã earũ inconſtantiã, quæ ſemper*

memine

Ambroſius Mediolanenſis
Anaſtaſius 1.
2. Theſſal. 4.
Philo Iudæus.
Hieronymus Stridonenſis.
Sapient. 4.
Origenes Adamantius.
Ioannes Chryſoſtomus, Matth. 8.
Auguſtinus Hipponenſis.
Concilium Toletanum 3. ſub Pelagio 2.
1. Theſſal. 4.
Ioann. 11.
Concilium Colonienſe 3.
Philo Iudæus.
Gregorius Niſſenus.
Clemens 1.
Iuſtinus Martyr.
Irenæus Lugdunenſis.
Iuſtinus Martyr.

meminerint eius rei ad quam se fœlas putant. Sed ante omnia cauendum ab occultis earum mundanis studijs, quæ nec ipsæ quidem probant, faciunt tamen in proximorum perniciem. Sic fit vt nonnulla, quia non audent propalam fucare faciem, furtiuis artibus id faciant. In aquam enim, aut oleum prospiciendo decernunt, possint ne aduersus pudicitiam bellum gerere: imo & alio modo struunt insidias. Implexo enim clàm capillitio, quasi non liceat in propatulo comam curiosius excolere, proximorum barbam mentumq; contrectant, summis digitis, interdum etiam capite immoto oculos per totum suum corpus circumferunt. Oportet igitur cum talibus versari forti animo, & patulos ramos earum resecare, &c. multa de vitádis mulieribus CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro De singularitate clericorum. *Aculeus* (inquit) *peccati fœlla est forma fœminea, & mortis conditio non aliundè surrexit, nisi de muliebri substantia, &c.* Lege obsecro libellum si plura volueris nosse. Lege & IOANNEM CHRYSOSTOMVM homilia 9. quòd nemo lædatur, nisi à seipso. Et opere 2. in Matthæum, homilia 12. *Quid autem est aliud mulier* (ait) *nisi amicitia inimica, ineffugabilis pœna, necessarium malum, naturalis tentatio, desiderabilis calamitas, domesticum periculum, delectabile detrimentum, mali natura boni colore depicta, &c.* Sed hæc satis.

Mulierum contubernium clericis inhibetur.] Posuimus cuncta in vocabulo Clericus, & deinceps.

Mulieres non ingrediantur monasteria.] Positum vide superiùs.

Mulieres sacra vasa non contingant.] Vide infrà, Vasa sacra, &c.

Mulieres à publicis iudicijs & negotijs arcendæ.] Concilium NANNETENSE can. 19. *Cùm Apostolus dicat, mulieres in Ecclesia taceant, non enim permittitur eas loqui. Turpe est enim mulieri loqui in Ecclesia, mirum videtur, quòd quædam mulierculæ contrà diuinas humanásque leges attrita fronte impudenter agentes placita generalia, & publicos conuentus indesinenter adeant, & negotia regni vtilitatésque reipublicæ magis perturbant quàm disponant, cùm indecens sit, & etiam inter barbaras gentes reprehensibile mulieres virorum causas discutere, & quæ de lanificijs suis, & operibus textilibus, & mulieribus inter genitarias suas residentes debuerunt disputare, in conuentu publico ac si in curia residentes, senatoriam sibi vsurpent auctoritatem. Quæ ignominiosa præsumptio fautoribus magis imputanda videtur, quam fœminis. Vnde quia diuinæ leges, vt suprà monstratum est, hoc cõtradicunt, & humana nihilominus id ipsum prohibent, vt fœminæ nihil aliud prosequãtur in publico, quàm suam causam. Ait enim* LEX THEODOSIANA: *Nulla ratione fœmina amplius quàm suas causas agendi habeant potestatem, nec alicuius causam à se nouerit consequendam, &c.* Hæc etiam allegat Buchardus libro 8. Decretorum, capite 85. vide sequentia.

Mulieres docere non præsumant.] CLEMENS I. libro 3. Constitutionum Apostolicarum, cap. 6. sic Apostolos recẽset decreto statuisse. *Nõ permittimus mulieres in Ecclesia docere, sed tantùm orare, & magistros audire. Nam magister ipse & Dominus Iesus Christus, cùm nos duodecim ad docendum populum gentesq; misisset, nusquam mulieres misit ad prædicationem, quanquam non deerant. Erat enim nobiscum mater Domini & fratres eius, præterea Maria Magdalena, & Maria Iacobi, & Martha, & Maria sorores Lazari, & Salome, & quædam alia. Nam si necesse fuisset mulieres docere, ipse primus has quoque præcepisset, vt vna nobiscum populum instituerent. Si enim caput mulieris vir est, æquum non est vt reliquum corpus capiti imperet.* Hinc subscribit Concilium CARTHAGINENSE IV. can. 99. allegatque Gratianus distinct. 23. cap. Mulier. *Mulier* (ait) *quamuis docta & sancta, viros in conuentu docere non præsumat, &c.* Et TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro De præscriptionibus aduersus hæreticos, arguit Mulieres hæreticas, eo quòd procaces docere auderent, & exorcismos agere, curationes repromittere & baptizare. Vide infrà. Idem & Epiphanius Cypri libro 3. contra hæres. 79. contra Collyridianos, vbi eadem penè verba resumit, quæ suprà ex Clemente I. protulimus, vt videre quilibet poterit, si curiosiùs inspexerit. Præterea CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS in præfatione Cathecheseon, vbi etiã Virginib⁹ submissa voce iubet preces & psalmos recitare. Porrò præmissa decreta aliis hæretici obiecerunt contra sanctum Concilium Nicænum II. generale VII. improbantes illud libro edito sub Caroli Magni nomine, eo quod Irene, quæ Imperatrix erat, & mater Imperatoris Catholica, cum filio prædicto Concilio præsedisset. Sed his respondet ADRIANVS I. libro edito pro defensione eiusdem Concilij ad Carolum Magnum, cap. 53. quòd anteà similia licitè mulieres fecisse probantur. Siquidem Helena Constantini Magni mater in cõuentu Iudæorum cum Christianis habito, defensore Siluestro, subdit cum filio Constantino. Sed & ex actibus Concilij Calcedonensis colligitur, & ex epistolis Leonis I. ad Pulcheriam Augustam, quòd eadem pulcheria cum Martiano Imperatore diffinitionem præfati Concilij præsedit. Sed & AVGVTINVS in Genesin, exponens illud: *Produxit terra herbam pabuli & ligna fructifera, &c. Producunt* (inquit) *& homines in Ecclesia opera misericordiæ post ipsa opera, quæ etiam Domino exhibita sunt, cùm esset in carne, non solùm à viris sicut fuit Zacheus, sed etiam à mulieribus quæ ei ministrabant de substantia sua, &c.* Verùm ex his non infertur, quod mulieres officium prædicandi in Ecclesia vel administrandi sacramenta vsurpauerint. Iunge quod sequitur.

Mulieres non præsumant baptizare.] CLEMENS I. libro 3. Constitutionum Apostolicarum, capite nono. *De mulieribus autem* (aiunt Apostoli) *an ha baptizare debeant, significamus vobis, quod non parum periculum imminet eis, quæ hoc faciunt. Ideò non consulimus, periculosum est enim, imò iniquum & impium.* Et infrà: *Quòd si in præcedentibus docere eas non permisimus, quomodo quis eas præter naturam sacra facere concedat? Hæc est enim iniustitia ad Græcorum impietatem pertinens, fœminis deabus sacrificulas instituere.* Eadem omninò EPIPHANIVS CYPRI libro tertio, contra hæreses, hæresi 79. contra Collyridianos, vbi mulieribus prohibet sacrificare. *Si mulieribus* (inquit) *præceptum esset sacrificare Deo, aut regulare quicquam operari in Ecclesia, oportebat magis ipsam Mariam sacrificium perficere in nouo testamento, quæ digna fœlla est suscipere in proprijs finibus vniuersorum Regem, Deum cœlestem Filium Dei, cuius vterus templum factum est ac domicilium ad Domini in carne dispẽsationem, per Dei benignitatem & admirandũ mysteriũ præparatus est. At non cõplacuit. Sed neq; baptisma dare cõcreditum est, alioqui potuisset Christus ab ipsa baptizari, potius quàm à Ioanne, &c.*

Mulierum infidæ.

Cyprianus Carthaginens.

Ioannes Chrysostomus.

Concilium Nannetense. 2. Corinth. 14.

Lex Theodosiana.

Clemens I.

1. Corinth. 14.

Concilium Carthaginense 4.

Tertullianus Carthaginens.

Epiphanius Cypri.

Cyrillus Hierosolymitan.

Adrianus I.

Augustinus Hipponensis.

Clemens I.

Epiphanius Cypri.

Tertullianus. Carthagin. 4. Concilium Carthaginenſ.

Lege reſidendum. Hinc ſcribit TERTVLLIANVS, vt præcedenti pagina allegauimus. Et Concilium CARTHAGINENSE IV. can. 100. allegaturq; à Gratiano, De conſecr. diſt. 5. *Mulier* ait *) baptizare non præſumat, &c.* Quòd verò Mulieribus in caſu neceſſitatis baptizare concedatur. Vide ſuprà vocabulo, Baptiſmus, &c.

Concilium Neocæſarien.

Mulier grauida & prægnans ſi debeat baptizari.] Concilium NEOCÆSARIENSE can. 6. *Grauida (inquit) oportet baptizari quando voluerit. Nihil enim in hoc quæ parit naſcenti communicat, propterea quod vniuſcuiuſque ſuum propoſitum in confeſſione declaretur.* Hoc decretum allegat

Martinus Bracarenſis

MARTINVS BRACARENSIS cap. 54. collectorij, & citatur à Gratiano De conſecr. diſt. 4 c. Si qua, &c. Porrò quæreti Auguſtino Anglorum Epiſcopo, ſi mulier prægnans, & puer natus poſſet baptizari, reſpondet

Gregorius 1.

GREGORIVS I. cap. 10. ad interrogata, &c. *Mulier prægnans (ait) cur non debeat baptizari, cùm non ſit ante omnipotentis Dei oculos culpa aliqua fœcunditas carnis. Nam cùm primi Parentes noſtri in Paradiſo reliquiſſent immortalitatem quam acceperant rectò Dei iudicio perdiderunt. Quia itaque idem omnipotens Deus humanum genus pro culpa ſua funditus extinguere noluit, & immortalitatem homini pro peccato ſuo abſtulit, & tamen pro benignitate ſua pietatis fœcunditatem ei ſobolis reſeruauit. Quod ergo natura humana ex omnipotentis Dei dono ſeruatum eſt, qua ratione poterit à ſacri Baptiſmatis gratia prohiberi. In illo quippè myſterio, in quo omnis culpa funditus extinguitur, valdè ſtultum eſt, ſi donum gratiæ contradicere poſſe videatur.* Vide & ea quæ ſequuntur.

Exechiel. 18.

Eadem omnino ex conſtitutionibus apoſtolicis ſuperius aſcripta ſunt.

Matth. 8.

Mulier menſtruata, & enixa, quanto tẽpore ab ingreſſu templi, & viri thoro debeat abſtinere.] CLEMENS I. lib. 6. Conſtitutionum Apoſtolicarum cap 28. *Neque verò naturalis purgatio odioſa Deo eſt, qui illam inſtituit in mulieribus per menſtrua ſpacia, valetudinis firmitatiſq; cauſa, cùm otioſæ ſint, vt quæ magna ex parte domi ſedent: ſed etiam, vt habetur in Euangelio, cùm illa, quæ patiebatur fluxum ſanguinis, valetudinis gratia ſalutarem fimbriam attigiſſet, non moleſte tulit Dominus, neque omninò illam accuſauit, imò potius eam curauit, dicens: Fides tua te ſaluam fecit. Menſtruiſque apparentibus mulieribus, viri cum eis ne coeant, vt filij ſine morbo naſcãtur. Prohibuit enim hoc lex, inquiens: ad mulierem menſtruatam ne accedas, neque verò cum prægnantibus conſuetudinem habeant, quia non ſuſcipiendorum filiorum; ſed voluptatis cauſa hoc faciunt. Oportet autem Dei amicum non appetere voluptatem.*

Clement 1.

Matth. 9.

Exechiel. 18.

Et GREGORIVS I. cap. 10. ad interrogata Auguſtini Anglorum Apoſtoli, & allegatur à Gratiano, diſtinct. 5. cap. Cùm enixa, &c. *Cùm enixa fuerit mulier, poſt quot dies debeat Eccleſiam intrare teſtamenti veteris præceptione didiciſti, vt pro maſculo diebus 30. pro fœmina verò 66. debeat abſtinere: quod tamen ſciendum eſt, quia in myſterio accipitur. Nam ſi eadem hora qua genuerit, ædtura Deo gratias intrat Eccleſiam, nullo peccati pondere prægnauatur. Voluntas enim carnis, non dolor in culpa eſt. In carnis autem commixtione, voluptas eſt, in prolis verò partu gemitus & dolor. Vnde & ipſi primæ noſtri omniũ dicitur: In doloribus paries. Si itaque enixam mulierem prohibemus Eccleſiam intrare, ipſam ei pœnam ſuam in culpam deputamus. Baptizari autem vel enixam mulierem, vel hoc, quod genuerit: ſi mortis periculo vrgetur, vel ipſa hora eadem qua gignit, vel hoc quod gignitur eadem qua natum eſt, nullo modo prohibetur. Quia ſicut ſancti miniſterij gratia viuentibus atque diſcernentibus cum magna diſcretione prouidenda eſt, ita quibus mors imminet ſine vlla dilatione afferenda eſt, ne dum adhuc tempus ad prehendum redemptionis myſterium quæritur, interueniente paululum mora inueniri non valeat qui redimatur. Ad eius verò concubitum vir eius accedere non debet, quouſque qui gignitur ablactetur. Praua autem in coniugatorum moribus conſuetudo ſurrexit, vt mulieres filios ſuos quos gignunt nutrire contemnant (vide ablactare) eoſq; alijs mulieribus ad nutriendum tradant. Quod videlicet ex ſola cauſa incontinentiæ videtur inuentum, quia dum ſe continere nolunt, deſpiciunt lactare quos gignunt. Ha itaque quæ filios ſuos ex prauа conſuetudine alijs ad nutriendum tradunt, niſi purgationis tempus tranſierit, viris ſuis non debent admiſceri: quippè quia & ſine partus cauſa cùm inconſuetis menſtruis detinentur, viris ſuis miſceri prohibentur, ita vt morte lex ſancta feriat, ſi quis vir ad menſtruatam mulierem accedat. Quæ tamen mulier dum ex conſuetudine menſtrua patitur prohiberi ab Eccleſia non debet, quia ei naturæ ſuperfluitas in culpam non valet imputari, & per hoc quod inuita patitur, iuſtum non eſt vt ingreſſu Eccleſiæ priuetur. Hoc probatur exemplo illius mulieris menſtruatæ, quæ ad Dominum acceſſit & ſanitatem recepit. Sanctæ autem communionis myſterium in eiſdem diebus percipere non debet prohiberi. Si autem ex veneratione magna percipere non præſumit, laudanda eſt, ſed ſi percipiat, non indicanda. Bonarum quippè mentium eſt, etiam ibi aliquomodo culpas ſuas agnoſcere, vbi culpa non eſt: quia ſæpè ſine culpa agitur, quod venit ex culpa. Vndę etiam cùm eſurimus, ſine culpa comedimus, quibus ex culpa primi hominis factum eſt vt eſuriamus. Menſtrui enim conſuetudo mulieribus non aliqua culpa eſt, videlicet quia naturaliter accidit: ſed tamen quod natura ipſa vitiata eſt ita, vt etiam ſine voluntatis ſtudio videatur eſſe polluta, ex culpa venit vitio, in quo ſeipſam qualis per indicium facta ſit humana natura cognoſcat, & homo qui ſponte culpam perpetrauit reatum culpæ portet inuitus. Atque ideo fœminæ tales nec arcenda ſunt à communione ſi petunt, licet ſi non accedunt laudandæ ſunt.* Tum in ſequentibus probat conſuetudinem Eccleſiæ eſſe Romanis, vt poſt admixtionem propriæ cõiugis lauacri purificationem quærant, & ab ingreſſu Eccleſię paululum reuerenter abſtineant, non propterea damnantes cõiugium, ſed propter voluptatem, &c. verùm latiùs hæc proſequitur, lege.

Romanorum conſuetudo.

Mulieres virilem habitum nõ aſſumant. [Concilium GANGRENSE ſub Syluestro I. can. 13. & allegat Gratianus diſtinct. 30. cap. Si qua. *Si qua mulier, propter eam, qua exiſtimatur exercitationem, veſtem mutet, & pro conſueto muliebri indumentum virile accipiat ſit anathema.* Et canone 17. *Si qua mulier, propter eam quæ exiſtimatur pietatem, tondeat comam quam Deus ei dedit ad recordationem ſubiectionis, vt quæ ſubiectionis præceptum diſſoluat, anathema ſit.* Vide & in vocabulo, Ornatus.

Concilium Grangren. anno 324.

Mulierum ornatus illicitus.] Vide vocabulum, Ornatus, &c.

Mulieribus Chriſtianis nulla pars cùm *alienigenis. [Cõcilium CÆSARAVGVSTANVM cano. 1. *Mulieres omnes Eccleſiæ Catholicæ fideles à virorum alienorum lectione & cœtibus ſeparẽtur, nec ad ipſius legẽtes alij ſtudio vel docẽdi, vel diſcendi, conueniant, quoniam & hoc Apoſtolus iubet. Ab vniuerſis Epiſcopis dictum eſt anathema futuros, qui hanc Concilij ſententiam non obſeruauerint.* Idem mandat CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS in præfatione Cathecheſeon, hocque ob-

*id eſt, cum alijs viris.

Concilium Cæſarauguſtanũ Hiſpaniæ.

1. Corinth. 14. 1. Timoth. 2. Cyrillus Hieroſolymitan.

seruatum antiquitus apud Romanos docet abundè BLONDVS FLAVIVS lib. 9. triumphantis Romæ, & alij multi scriptores.

Blondus Flauius.

MVNDVS.

Mundus vt creatus.] Creationem mundi post aliquot philosophos etiam quidam hæretici impugnarunt, contra quos doctè quidem disseruit PHILO IVDAEVS libro quem intitulauit. Quod mundus sit incorruptibilis. Ibi enim contra Critolaum Peripateticum disputat, qui ab æterno vanis quibusdam ratiocinationibus mundum esse asseuerabat: verùm prolixissima est disputatio, sed locum potes præsignatum visitare. Contra eosdem TERTVLLIANVS CARTHAGIN. agit, contra scilicet somnia Marcionis, lib. 1. contra eundem. Item libro contra Hermogenem, qui in præiacente & coëterna Deo materia mundum creatum esse somniabat, pluráque de productione vniuersi & creatione vniuersi altercatur contra hæreticos vocatos materiarios, errores varios recensens & refutans, qui contra veritatem olim sunt exorti, tum librum sic claudit. *Igitur inquantum constitit materiam nullam fuisse, ex hoc etiam quòd nec talem competat fuisse qualis inducitur, intantum probatur omnia à Deo ex nihilo facta, nisi quod Hermogenes eundem statum materiæ describendo materiæ quo est ipsum inconditum, confusum, turbulentum, ancipitis, præcipitis, & fernidi motus documentum, artis suæ dum ostendit, ipse se pinxit, &c.* Idem denique libro de Trinitate creationem mũdi astruit Poëtarum & Philosophorum testimonijs infinitis, verùm ea sub silentio præterimus. Meminit & sæpiùs BEROSVS CHALDAICVS lib. 1, de temporibus ante primum diluuium, vbi sic exorditur. *Ante aquarum cladem famosam, qua vniuersum periit orbis, multa præterierunt secula, quæ à nostris Chaldæis fideliter fuerunt seruata, &c.* Denique CLEMENS ALEXANDR. circa finem libri 5. stromatum infinitis antiquorum testimonijs agit de creatione mundi. & producit Hesiodi, Homeri, & Callimachi aliorúmq; plurium, qui sex dierum creationis mundi meminerunt: SOPHOCLEM autem inducit sic loquentem. *In veritate est vnus Deus cælumque terrámque spatiosam is condidit, &c.* Vide obsecro locum: Et MERCVRIVS TRISMEGISTVS in Pimandro, seu in libro de potestate & sapientia Dei, apertissimè modum & ordinem quo cuncta facta sunt describit, Deumque in sapientia omnia produxisse de nihilo: lege si vacat. Similiter & LACTANT. FIRMIA. lib. 7. de diuino præmio cap. 2. & 3. de ratione mundi & authore omnium Deo contra Stoicos & Epicureos disputat & alios Philosophos, videlicet Lucretiũ, Democritũ, & reliquos. Idem facit ORIG. ADAMANT. hom. 1. in Genesim, & hom. 1. in Iob & EVSEB. CAESAR. lib. 1. de præparatione Euangelica cap. 5. & adhuc copiosius lib. 8. cap. 5. quod sic intitulatur. de Deo, & quòd mundus creatus est, & quòd prouidentia regitur. Vide obsecro. Similiter contra eosdem Philosophos, & hæreticos Menandrianos de mũdi creatione lib. 1. contra hæreticos EPIPH. CYPRI hæresi 22. & 23. contra Saturnalianos & alijs in locis vt facile ex eius lectura agnosces. Nouissime FRANCISCVS GEORGIVS lib. 1. Harmoniæ mundi cap. 8. toni 1. cantici 1. quod Deus mundum fabricauerit & cap. 9. & sequentibus ex lectione veterum seriosius de mundi creatione &

Philo Iudæus.

Tertullianus Carthaginens.

Berosus Chaldaicus sacerdos.

Clemens Alexandrinus.

Sophocles poëta Tragicus.

Mercurius Trismegistus.

Lactantius Firmianus.

Origenes Adamantius. Eusebius Cæsariensis.

Epiphanius Cypri.

Franciscus Georgius.

A productione vniuersi disputauit, cuius velim vt scripta perlegas. Hanc fidem etiam suæ confessioni inseruit SOPHRONIVS HIEROSOLYMITANVS, quam ad Sergium Constantinopolitanum transmisit quæ lecta & probata est actione 11. Concilij generalis 6. cuius quidem verba libenter apponerem, sed frustrà, quia vniuersalis nunc idem confitetur Ecclesia. Hoc & AVGVSTINVS HIPPONENSIS defendit libro de incarnatione verbi ad Ianuarium cap. 4. & libro contra Priscillianistas & Origenistas ad Orosium cap. 8. & alij innumeri patres.

Sophronius Ierosolymitanus.

Augustinus Hipponensis.

MVNVS.

B Munerum dandorum vel accipiendorum ratio.] ALEXANDER III. parte 50. Concilij Lateranensis quod celebrauit cap. 1. *In accipiendis, vel dandis muneribus tria sunt maximè attendenda, persona scilicet danti, & recipienti: qualitas, muneris, quantitas, & tempus donationis. Qualitatem personarum, vt à quo, vel cui, videlicet an à paupere diuiti, an è conuerso, siue à diuite locupleti datum fuerit, solicite consideremus. Æstimationem muneris & donationis tempus attendimus, si magni vel minoris precij res data existit, & an instante necessitate, an alio tempore conferatur, diligentius inspiciamus. Quod autem scriptum est, Beatus qui excutit manus suas ab omni munere, de illis donis dictum est, qua accipientis animum allicere & inuertere solent. Quòd si quædam munera honesta, quæ modici sunt precij, & quæ voluntatem recipientis inclinare, vel monere non debeant, dantur consecratori vel ordinatori, vel iudici, Romana Ecclesia dantem vel accipientem delinquere interpretari non consuevit, nisi ista intervenirent ex pacto.* Vide superiùs, Iudex munera pro iudicijs non accipiat, & Episcopus & Clericus & Simonia, & Ordo, & reliquis.

Alexander 3.

Ploy. 1.

C

MVTILATVS.

Mutilatus membris an possit ordinari diximus superiùs vocabulo, Membrum, &c.

MVTVS.

D Mutus effectus an possit baptizari. Sic de hoc Concilium ARAVSICANVM 1. sub. Leone 1. cano. 12. allegatur à Gratiano causa 27. quæst. 6. Placuit. *Subito obmutescens, pro vt statutum est, baptizari, aut pœnitentiam accipere potest, si voluntatis præteritæ testimonium alienorum verbis habet, aut præsentis in suo nutu.*

Concilium Arausicanum 1. sub Leone 1.

N

NATALIS.

E Natalis Christi dies festus.] De hoc egimus superiùs in vocabulo Dies festus, &c. & quod non sit hic dies ieiunandus, habet suo loco, Ieiunium, ex Concilio 1. Bracarensi cano. 4. verumtamen quia quidam abusus irrepserat in orbem, Concilium GENERALE VI. Constantinopolitanũ 3. canone 79. statuit vt hic dies celebrior habeatur, ne mulieres similam coquentes faciant secundinas in honore partus virginis, cum eius partus sit inenarrabilis, nec possit definiri, metiri aut describi. Vide in vocabulo, Christus, &c. vbi plura de incarnationis fide reposita sunt.

Concilium Bracarense 1. Concilium generale 6. Constantinop. 3.

Natalis dies beatæ Mariæ virginis. Vide in vocabulo, Maria, &c.

NEOPHITVS.

Neophiti non ordinandi.] Neophitos illos dicimus, qui nuper fidei sacramentis imbuti,

Eccleſiæ ſunt corpori ſociati, quos non ita præcipitanter in clericalem ordinem aſſumendos diximus in vocabulis, Clerici eligendi, &c. & Epiſcopus non Neophitus aut laicus ordinetur, & laici non ordinandi, &c. & infrà. Ordinandi qui non ſint. Vide ergo in memoratis locis hoc nomen ſæpius repetitum. Ne autem hic vacuus locus remaneat, pauca hîc inſerenda ſunt. Sic ergo Concilium ROMAN. I. ſub Sylueſtro I. præſente Conſtantino magno cano. 5. *Nulli* (ait) *Epicopo liceat, ſine cuncta Eccleſia à nouiſſimo gradu uſque ad primum, ordinare Neophitum & dixerunt Epiſcopi, placet.* Hunc canonem Concil. AREL. II. ſub eodem can. 1. replicat. Et Concil. LAOD. cano. 3. *De his qui nuper ſunt illuminati* (ait) *baptiſmate, quod eos in ſacerdotali non conueniat ordine promoueri.* Idem & SYRIC. I. epiſtol. 3. ad omnes Orthodoxos c. 2. & 3. cuius textum poſuimus in vocabulo, Laicus. Similiter & GREG. I. lib. 7. Regiſtri epiſt. 110. ad Syagrium. &c. Eadem docet & multi alij, vt præfatis locis inſertum eſt. Vnde de eiſdem Neophitis Concil. BASIL. ſeſſione 19 ſtatuit, vt ſi ad fidem conuerti voluerint, benignè recipiantur. & recepti baptizentur, baptizati Chriſtianis moribus imbuantur, de Iudæis loquens, vt habes inſertum ſuperius. Addit autē, ne ipſi Neophiti cum Iudæis ſeu infidelibus conuerſentur, vel mortuos ſuos Iudæorum more ſepeliant. *Quod ſi poſt* (ait) *baptiſmum iterum veteres ritus Iudæorum aut Gentilium reſumere auſi fuerint, contra eos tanquam contra perfidos hæreticos, ſecundum ſacrorum canonum inſtituta, procedatur, & qui eos in hoc errore fouerint, aut defendere auſi fuerint, pœnas contra fautores hæreticorum promulgatas incurrant.* Vide ſuperiùs, Hæreticus, &c. Et Iudæus & cætera huiuſmodi. Porrò Concil. CARTHAG. IV. can. 86. allegat Gratianus de conſecratione diſtinct. 5. cap. Neophyti. *Neophyti aliquandiu à lautioribus epulis, & ſpectaculis & coniugibus abſtineant.* Vide latiùs locis memoratis.

Concilium Romanum 1. ſub Sylueſtro 1.

Concilium Arelatenſe 2. ſub eodem anno 326.

Concilium Laodicenſi ſub Liberio 1. Syricius 1.

Gregorius 1.

Concilium Baſilienſe generale.

Concilium Carthaginenſe 4.

NOBILITAS.

Nobilitas vera quæ ſit.] PHILO IVDAEVS libro de nobilitate, veram nobilitatem non vt bonum maximum, & cauſam magnorum æſtimandam docet, ſed eſſe veram nobilitatem in anima & mente aque virtute. *Nobilitas* (ait) *expiata purgataque mentis ſors eſt præcipua: quia aurum, argentum, honores, dignitates, valetudo, forma, ſunt, in virtutis tanquam in Reginæ mentis miniſterijs. Nobiles dicendi ſunt ſoli prudentes & iuſti, etiam ſi è vernis aut emptitijs nati ſint. Malis verò progenitis ex honeſtis maioribus nullus locus eſto inter nobiles, quia nequam ne inter ciues quidem cenſendus eſt, cum virtutis exul ſit, vera bonorum virorum patria talis fieri non poteſt quin ſit ignobilis, etiam ſi auos proauoſque laudatos memoret ipſe tota vita, non minus alienus à nobilitate, quàm ab illorum ſtudijs. Nec ſatis eſt malis quod ſuapte ſint natura ignobiles, niſi omnes, vt video, perpetuum bellum gerant cum verè nobilibus, vel contra maiorum ſuorum dignitatem, obſcurantes extinguentéſque ſi quid ſupereſt ſplendoris gentilitij. Et hoc eſt, vt opinor, cur parentes liberorum amantiſſimi interdum exhæredant filios, & à familia genteque ablegãt, quoties natiuam parentum charitatem degeneres mimia nequitia ſuperant. Idcò puto ipſam nobilitatem, ſi Deum ei vocem formámque daret humanam, ſic allocuturam iſtos contumaces poſteros. Gentilitas non ſanguine ſolo eſtimatur apud veritatem iudicem, ſed factis ſtudijſq;*

Philo Iudæus.

Egregia planè viri ſapientis verba.

Querela nobilitatis veræ, in deſertores ſuos.

ſimilibus. At vos in contrarium tenditis, quæ quæ odi, amatis, quæ probo, improbatis & auerſamini. Apud me honor eſt pudori, veritati moderationi, modeſtiæ, innocentiæ, apud vos in nullo pretio habitis. Impudentiam odi, mendacium impotentiam, ſupe. biam, malitiam, vobis familariſſimas. Cur igitur facitis alienißimi, verbis fucatis, ſ. bliſque vultis ob-pere, & inſinuare vos in amicitiam, &c. Vide reliquum. Vnde & IVVEN. POETA ſatyra 8 in Pontificum ſic loquitur.

Stemmata quid faciunt? Quid prodeſt, Pontice, longo,
Sanguine cenſeri, pictiſque oſtendere vultum,
Maiorum, & ſtantes in curribus Acmilianos?
Et Curios iam dimidios? naſumque minorem,
Coruini, & Galbam auriculis naſoque carentem?
Quis fructus generis tabula iactare capaci,
Fumoſos equitum, cum dictatore magiſtros,
Si coram lepidis malè viuitur? Effigies quo
Tot bellatorum, ſi luditur alea peruox?
(Et ad calcem)
Malo Pater tibi ſit Therſites, dummodo tu ſis,
Æacidæ ſimilis, Vulcaniaque arma capeſſas,
Quam te Therſitæ ſimilem producat Achilles, &c.

Iuuenalis poeta.

De vera nobilitate latius CLEM. ALEXAND. lib. 3. Pædagog cap. 11. & GREG. NAZ. ANZ. oratione 9. in S ſororem Gorgoniam, & oratione 22. ad Heronem Philoſophum ab exilio regreſſum. Oratione autem 26. cõtra Maximum &c. ſic ait. *Si quis generoſus eſt ſanguinis etiam nobilitatem oſtendit, quo dupliciter nobis appareat, & natalibus, & virtutibus. Si verò ignobilis ſecũdum ſtemmata, & lutum hoc ex quo facti ſumus, ſi ſaltem lutum multum differt à luto, ſplendidam opponit actionem, & quam vnuſquiſque ſibi ipſi, vel ad melius, vel deterius fingit: aliam verò nobilitatem, quæ ſtatuis inſculpitur, aut per generationem ſeritur, tanquam adulterinam aut pretij nullius, parui pendit. Triplex enim genus eſt. Primum quod ex ſupernis hauſimus, quo omnes æqualiter nobiles ſumus, quoniam ſecundum imaginem Dei ſumus facti. Aliud genus à carne exordium ſumit, quãnis haud ſciam num quis eo nobilis eſſe poſſit, cum ſit corruptioni ſubiectum. Tertium genus eſt, quod à prauitate aut virtute initiũ ſumit, de quo plus aut minus participamus, ſecundum quod, vt arbitror, plus imaginem puram cuſtodimus aut corrumpimus. Hanc nobilitatem vnuſquiſque verè ſapiens & philoſophus amabit. Quarum verò genus quod per litteras ſit & edicta, tum pretio dignum cenſebo, cum & pulchritudinem quæ in coloribus eſt ſuſcipiam, ſimiámque venerabor, cum leo eſſe inhibitur, &c.* Hinc & AMBR. MEDIOL. lib. de Naburthe Iſraelita cap. 13. *Quid enim ſuperbis dines? Quid dicis pauper, noli me tangere? Nonne ſic vtero conceptus, & natus es ex vtero, quemadmodum & pauper eſt natus? Quid te iactas de nobilitatis proſapia? Soletis & canum veſtrorum origines, ſicut diuitum recenſere, ſoletis & equorum veſtrorum nobilitatem, ſicut conſulum prædicare, &c.* Lege quod ſequitur. Plura quidem de vera nobilitate IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 59. in Matthæum exponens illud. *Qui ſcandalizauerit vnum de paruulis iſtis, &c.* Et quidem pulchrè tractat. Et INNOCENTIVS I. epiſt. ad Iulianam nobilem fœminam in ordine 13 *Summa virtutis eſt* (ait) *viciſſe gloriam carnis, & magna eſt Chriſti gratia nobilitatem moribus ſuperaſſe.* Plura lege apud LVDOVICVM CAELIVM Rhodiginum lib. 11. lectionum antiquarum cap. 28. cur lunulas geſtarint in calceis Romani veteres, nobilitatem nil prodeſſe niſi adſit virtutis meditatio, &c. Et apud POGIVM FLORENTINVM libro de vera nobilitate. & alios plures authores.

Clemens Alexandrinus Gregorius Nazianzenus.

Triplex nobilitas.

Aliud genus nobilitatis.

Ambroſij Mediolanenſis.

Ioannes Chryſoſtomus.

Matth. 18.

Innocentius 1.

Ludouicus Cœlius Rhodiginus.

Pogius Florentinus.

NOVERCA.

Nouercæ matrimonio copulari prohibetur. Posuimus in vocabulo, Incestus, &c.

NVPTIAE.

Nuptiæ licitæ defenduntur.] Plures fuerunt hæretici, qui secundum vocem Apostoli 1. Timoth. 4. dixerunt esse nuptias illicitas, & omnes attactus esse damnandos atque concubitus. Nec desunt etiam nostro seculo, qui dicant matrimonium non esse à Deo inter sacramenta Ecclesiæ commendatum, sicut iam multis docuimus in vocabulo, Matrimonium. Quia verò dum de matrimonio loqueremur, etiam nõnihil promisimus nos dicturos de licitis nuptijs, quod illic defuit dicendum, hìc supplemus. Sic ergo Apostolos docuisse CLEMENS I. refert libro Constitutionum Apostolicarum 6. cap. 11. *Nuptias* (inquit) *legitimas & liberorum procreationem honestam, nec contaminatam credimus, quia ad propagandum genus humanum, sexuum differentia formata est in Adam & in Eua.* (Et subdit cap. 14. *)legitimè connubia iungatis, vituperatione enim careni huiusmodi nuptiæ, quoniam & a Domino iũgitur viro mulier, atque Dominus dicit: Qui fecit ab initio, masculum & fœminam fecit eos. Et dixit, propterea relinquet homo patrem & matrem & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Neque verò post nuptias liceat eam indemnatam eiicere, &c.* Vt diximus suprà, Matrimonij lex indissolubilis, &c De licitis & legitimis nuptijs IGNATIVS MARTYR multis in locis tractat vt meminimus iam memorato vocabulo, Matrimonium. Sic verò & epistola ad Heronem Diaconum Antiochenum scribit. *Mulieres ne execreris, nam & ipsæ pariunt & educant. Itaque eas oportet amare, vt procreationis causas dunraxat in domino.* Et epistola ad Philadelphienses circa medium. *Virgines* (ait) *subiectæ esiote Christo, in incorruptibilitate non execrantes nuptias, sed quod melius est sectantes.* Et ibidem damnat Nicolaitas, qui nuptias illegitimas censebant, & carnalem copulam omnibus esse indifferenter licitam. Vide etiã quæ supertus diximus in vocabulo, Monialis Virgo, quia ibi ita virginitatem laudabilẽ probauimus, vt nuptias nõ tolleremus, quæ post virginitatem secundum locũ retinẽr, dum casta dilectione cõplentur. Hinc MART. APOST. epist. ad Tolosanos c. 9. quia Valeriam virginẽ castã Deo denouerat, quæ desponsata erat Stephano Principi, ait. *Nõ ideo prohibemus nubere legitimo cõnubio, cum & hoc coniugiũ honestum concessum sit, & constituũ à Deo ab initio mundi in multiplicationem generis humani. Intantum enim Dominus meus & magister Iesus Christus legitimum & immaculatum thorum connubij approbauit, his qui in sanctificatione & honore castitatis nubere voluni, vt ad quasdam nuptias inuitatus, eas præsentia sua maiestatis sanctificauerit, & miraculo magnificè stupendo lætificauerit.* Et ABDIAS BABYLONIVS lib. 7. certaminis Apostolici refert Matthæum Apostolum orationem habuisse in Ephigeniæ Virginis consecratione, vbi virginitatem extollens, nec vituperans nuptias, inter cætera sic loquitur. *Deus nuptias benedixit, & permisit amorem corporibus dominari in sensibus carnis ad hoc, vt vir diligat vxorem suam, & mulier diligat virum suum. Ergo hic stimulus si cum amore Dei vsu in suum exhibeat, & amore filiorum vir mulierem accipiat, & mulier virum, bonus est, & non est contra præceptum Dei: ita tamen, vt mulier alterum virum penitus nesciat similiter & vir omninò alteram fœminam perhorrescat. Dei enim regula si custoditur a coniugibus, a fornicatione & commixtionis eos mundat. Sordes autem sunt corporum, quæ à Deo lauantur per Fletum, fletus & opera misericordia, non crimina, quæ non lauantur nisi per lachrymas pœnitendo. Coniugium ergo commixtionis pollutionem habet, & tamẽ non habet. Itaque nuptiarum bona, cum à Deo benedicantur, coniugia, à Deo sanctificentur, ac per sacerdotum benedictiones à Deo specialiter consecrentur, &c.* Hæc prædicta confirmat EVSEB. CAESAR. lib. 3. Ecclesiasticæ historiæ cap. 23. 24. &c. vbi etiam refert & allegat Clementis librum aduersus Nuptiarum calũniatores. Sed & TERTVLL. CARTHAG. ad calcem libri 1. contra Marcionem, nuptias licitas defendit, & lib. 4. contra eundem osorem totius castitatis & matrimonij. Eadem commendat lib. 1. ad vxorem, & iterum lib. 2. vt iam protulimus in vocabulo, Matrimonium, &c. Et GREG. NAZIANZ. oratione in S. Lauacrũ, vbi Virginitatis texit Encomium, ait. *Non enim* (inquit) *quia virginitas honorabilior est, ideo nuptiæ inter ignominiosa. Imitator Christum, pronubum, purum, ac sponsum, qui & mirabilis in nuptijs peragit, copulationemque sua honorat præsentia, tantummodo puræ sint nuptiæ ac sordidis affectionibus incontaminatæ.* Eadem docet CYRILL. HIEROSOL. Catechesi 4. illuminatorum Hierosolymis cap. de corpore. *Honorabile* (inquit) *coniugium, & thorus immaculatus, dicit Apostolus. Et tu qui id ignoras, nunquid non ex nuptijs natus es. Non ergo ideo quod aurum possides, argentum reprobes. Sed in bona spe constituni, & hi qui nuptiis legitimè vtuntur, non autem illis procaciter abutuntur per intemperantiam. Qui norunt tempus continendi, vt vacent orationi, qui vna cum vestimentis munda ad conuentus Ecclesiæ adferunt corpora, qui studio liberorum, non studio voluptatis ad nuptias accedunt, &c.* Et AMBROS. MEDIOL. lib. 3. de virginibus, vbi illud Euangelij exponit. *Et sunt Eunuchi qui seipsos castrauerunt, &c. Et ergo* (inquit) *cœlesti voce probata virginitas, dominicisque expetenda præceptis. Quo loco magisterium diuinæ vocis imitemur. Nam cum in superioribus memorauerit coniugium non esse soluendum, nisi ex causa fornicationis, in posterioribus integritatis gratiam donumque contexuit, vt doceret non damnandas esse nuptias, sed probandas: nuptijs tamen ipsis integritatis studia præferenda, &c.* Idem lib. 1. apprimè laudat nuptias vt iam alibi monstrauimus. Et IOAN. CHRYSOST. tomo 3. operum, homiliam habuit elegantem contra ludæos Gentiles & hæreticos, vbi illud Euangelij exponit, *Nuptiæ factæ sunt, &c.* Sic autem incipit: *Hirundinum pulli in nidulis sedentes, &c.* Vbi nuptias legitimas & licitas multis authoritatibus & exemplis defendit. Et iterum hom. 56. in Genesin exponens illud. *Accepit Labam Liam filiam suam introduxitq. eam ad Iacob, &c.* Vbi nuptias sacramentum esse defendit. Denique EPIPHAN. CYPRI lib. 1. contra hæreses hæresi 46. contra Tatianos, qui nuptias improbabant disputat. Et iterum lib. 2. statim initio hæresi 47. contra Eucratitas, qui similiter nuptijs detrahebant. Eodem lib. 2. hæresi 61. contra Apostolicos, ait. *Si* (inquit) *abominabiles sunt nuptiæ, ergo in totum immũdi sunt, qui per nuptias geniti sunt. Et si solum est sancta Dei Ecclesia eorum qui nuptiis renunciauerunt, non amplius nuptiæ ex Deo sunt, neque totum procreandorum liberorum negotium. Ergo etiam ipsi alieni à Deo sunt, qui ex talibus nati sunt, &c.* Iterum eodem libro 2. hæresi 69. contra Hieracitas nuptiarum reprobatores disserit, vbi & virginitatis laudes attexuit. Vide locum. Sed & HIERON. STRIDONENSIS apologia p. o

Clemens 1.

Matth. 19.

Genes. 2.

Ignatius Martyr.

Martialis Apostolus.

Abdias Babylonius.

Eusebius Cæsariensis.

Tertullianus Carthaginens.

Gregorius Nazianzenus.

Cyrillus Hierosolymitan.

Ambrosius Mediolanensis Matth. 19.

Ioannes Chrysostomus.

Genes. 29.

Epiphanius Cypri.

libris aduerſus Iouinianum, eo quod accuſaretur à quibuſdam tanquam virginitatem extollens nuptias damnaſſet, ait. *Damnare* (inquit) *dicor nuptias, cuius hic ſermo eſt? &c.* Agit tota illa Apologia nuptias eſſe legitimas & licitas, verumtamen non eſſe virginitati præferendas, vnde ſic loquitur ibidem. *Nunc autem cum hæreticorum ſit damnare coniugia, & Dei ſpernere conditionem, quidquid de laude aſſerent nuptiarum libenter audimus, Eccleſia enim non damnat matrimonia, ſed ſubiicit, non abſcidit, ſed diſpenſat, ſciens* (ſicut ſuprà diximus) *in domo magna non ſolùm eſſe vaſa aurea & argentea, ſed & lignea & fictilia, & alia eſſe in honorem, alia in contumeliam, &c.* Lege reliquum. Denique AVGVST. HIPPONENSIS lib. 2. de nuptijs & concupiſcentia cap. 26. *Nuptiæ inſtitutæ ſunt* (ait) *cauſa generandi non peccandi, propter quod illa eſt à domino benedictio nuptiarum: Creſcite & multiplicamini, & replete terram. Peccatum autem quod à naſcentibus trahitur, non ad nuptias pertinet, ſed ad malum quod accidit hominibus, quorum coniunctione ſunt nuptiæ: nam malum pudendæ libidinis, & poteſt eſſe ſine nuptiis, & nuptiæ poſſunt eſſe ſine illo, &c.* Omnino idem repetit libro Hypognoſticon cap. 4. ad Sixtum presbyterum. Et libro de bono coniugali cap. 10. *Bona ſunt* (inquit) *nuptiæ, & contra omnes calumnias poſſunt ſana ratione defendi.* Vide etiam eius librum contra Pelagium & Cœleſtinum cap. 33. 34. & 37. & in alijs locis. Lege quoque & epiſtolam FVLGENTII RVSPENSIS primam ad Probam, de coniugali debito, & voto continentiæ à coniugibus emiſſo, vbi multis verbis & rationibus authoritatibúſque, nuptias legitimas & licitas, atque ſine peccato defendit. Vnde & Concil. GANGR. cano. 1. & allegat Gratianus diſtinct. 30. cap. Si quis. *Si quis* (ait) *matrimonium vituperet, & eam quæ cùm marito ſuo dormit, quæ eſt fidelis & religioſa, abhorreat, & inſimulet tanquam quæ non poſſit regnum Dei ingredi ſit anathema.* Et Concilium TOLETANVM I. cano. vltimo. *Si quis* (ait) *dixerit coniugia hominum, quæ ſecundum legem diuinam licita habentur, execrabilia eſſe, anathema ſit.* Et LEO I. epiſt. 91. ad Turibium Epiſcopum Aſturienſem cap. 7. damnat Priſcillianiſtas, qui damnabant nuptias & procreationem naſcentium perhorreſcebant, Manichæorum deliramenta ſequentes, cùm non ſit illic libertas turpitudinis vbi & pudor matrimonij ſeruatur, & ſpes ſobolis. Hæc confirmat Concilium BRACAR. I. cano. 11. & Concilium PARISIENSE III. lib. 3. cap 2. *Noſſe oportet coniugium à Deo eſſe inſtitutum, & quod non ſit cauſa luxuriæ, ſed cauſa potius filiorum appetendorum, & quod comixtio carnalis cum vxoribus, gratia fieri debeat prolis, non voluptatis. Et ideo vxores habentes, non pellicem neque concubinam habere debent, ſed in caſtitate vxores ſuas diligere, eiſque, vt pote vaſi infirmiori, honorem debitum impendere, &c.* Vide ſuprà, Matrimonium, &c. & ſequentia.

2. Timoth. 2.

Auguſtinus Hipponenſis.

Geneſ. 1.

Fulgentius Ruſpenſis.

Concilium Gangrenſ. anno 324. ſub Silueſtro 1.

Concilium Toletanum 1. ſub Innocentio 1.

Leo 1.

Concilium Bracarenſe 1. ſub Honorio 1. Concilium Pariſienſe 3.

Nuptiarum benedictio quæ à ſacerdote fit antiqua defenditur.] Quandoquidem & ſuperius diximus in initio Deum nuptijs benedixiſſe, Geneſ. 1. & poſteà Chriſtum ſua præſentia nuptijs aſſiſtens illa ſimiliter ſanctificaſſe, ſatis colligitur non perperam à ſacerdotibus fieri benedictiones nuptiarum vt ſcilicet lectus ſponſi & ſponſæ benedicatur ſicut in vſu habet omnis Eccleſia. Hæc ne videatur recens eſſe & nouum, docet ABDIAS BABYLONIVS libro 7. certaminis Apoſtolici, Matthæum Apoſtolum teſtificatum populo nuptias eſſe Deo charas, quæ per benedictionem ſacerdotis conſecrentur. Et libro 9. refert quomodo Thomas Apoſtolus ad petitionem Regis Iudeæ ſponſo & ſponſæ in thalamo benedixit, vt iam etiam ex alijs oſtendimus patrum decretis, vocabulo, Matrimonia, &c. Vide ergo. Vnde & TERTVLL. CARTHAGINENSIS ſacerdotalis benedictionis meminit lib. 2. ad vxorem circa finem. *Vnde* (inquit) *ſufficiam ad enarrandam felicitatem matrimonij, quod Eccleſia conciliat, & confirmat oblatio, & obſignatum Angeli renunciant, &c.* Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro 3. in Lucam cap. 3. antiquis patribus docet Benedictionem nuptiarum ſolenniter in vſu fuiſſe. Hoc manifeſtius probat Concilium CARTHAGINENSE IV. cui interfuit & ſubſcripſit Auguſtinus canone 13. & allegat Gratianus diſtinctione 23. & cauſa 30. quæſtione 5. capite Sponſus. *Sponſus* (ait) *& ſponſa cum benedicendi ſunt à ſacerdote, à parentibus ſuis vel paranymphis efferantur, qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reuerentia ipſius benedictionis in virginitate permaneant.* Vnde & INNOCENTIVS I. epiſtola 2. ad Victricium Rothomagenſem Epiſcopum cap. 6. de bigamis loquens vt non ad ſacerdotium aſſumantur, vt iam diximus in vocabulo, Bigamus, &c. *In paradiſo* (inquit) *cum parentes humani generis coniungerentur, ab ipſo domino ſunt benedicti. Hanc formam etiam ſacerdotes omnes ſeruare vſus ipſe demonſtrat Eccleſiæ, &c.* Iunge quod ſequitur.

Tertullianus Carthaginenſ.

Ambroſius Mediolanenſ.

Concilium Carthaginenſe 4. ſub Syricio.

Innocentius 1.

Geneſ. 1.

Nuptiæ ſecundæ benedicuntur. Hoc innuit Innocentius 1. epiſtola eadem quam mox citauimus, vt facilè poterit quiſquam colligere ex vocabulo, Bigamus. Hoc expreſſius indicat AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in 1. epiſtolam ad Timothe. cap. 3. exponens illud. *Diaconeſ ſint vnius vxoris viri, &c. Homini enim* (ait) *vnam vxorem decreuit Deus, cum qua benedicatur. Nemo enim cum ſecunda benedicitur, &c.* Et ALEXANDER III. Vigilenſi Epiſcopo, vt habetur parte 9. Concilij Lateranenſis quod celebrauit cap. 1. *Vir vel mulier ad bigamiam tranſiens non debet à preſbytero benedici, quia cum alia vice benedicti ſint, eorum benedictio non debet iterari.* Vide ſequentia.

Ambroſius Mediolanenſis

Alexander 3.

Nuptiæ quo tempore celebrandæ.] Sæpius in dictionibus, ieiunium, Quadrageſima, &c. mentio fit nuptiarum iiſdem temporibus non celebrandarum. Vnde ſic ait Concilium LAODICENVM canone 52. *Non oportet in quadrageſima, aut nuptias, aut natalitia celebrari.* Hunc canonem allegat Gratianus de conſecratione diſtinct. 3. cap non oportet, &c. Cui ſubſcripſit etiam Concilium ILERDENSE ſub Theodorico rege canone 13. & allegatur à Gratiano cauſa 33. quæſt. 4. cap non oportet. Et ab Iuone libro 6. decretorum. *Non oportet à ſeptuageſima vſque in octauam Paſchæ, & tribus Hebdomadibus ante feſtinitatem S. Ioannis Baptiſtæ, & ab aduentu domini vſque poſt Epiphaniam nuptias celebrare: quod ſi factum fuerit, ſeparentur.* Et NICOLAVS I. ad conſulta Bulgarorum, & allegatur ibidem à Gratiano cap. Nec vxorem. *Nec vxorem ducere, nec conuiuia facere in quadrageſimali tempore conuenire poſſe vllo modo arbitror.* Et Concilium SALEGVNSTAD. ſub Henrico 2. Impera. cano. 3. *De legitimis autem coniugijs ita viſum eſt, quod nullus Chriſtianus vxorẽ ducere debeat ab aduẽtu domini vſque in octauas Epiphaniæ, & à ſeptuageſima vſque in octauas Paſchæ, nec*

Concilium Laodicenum ſub Liberio 1.

Concilium Ilerdenſe, ſub Symmacho 1.

Nicolaus 1.

Concilium Salegunſtadienſe ſub Benedicto 8.

Abdias Babylonius.

Concilium Ratisponense sub Laurentio Cardinali.

in ieiuniis Vigiliarum, & in omnium solemnium dierum præcedentibus noctibus. Idem omnino Concilium RATISPONENSE cano. 21. Concilium TRIDENTINVM sessione 24. quæ est 8. sub Pio 4. cap. 10. *Ab aduentu Domini nostri Iesu Christi vsque in diem Epiphaniæ, & à feria quarta Cinerum vsque in octauam Paschatis inclusiuè, antiquas solennium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus obseruari sancta synodus præcipit: in aliis verò temporibus nuptias solenniter celebrari permittit, quas Episcopi, vt ea quæ decet modestia & honestate fiant, curabunt. Sancta enim res est matrimonium & sanctè tractandum.* (Et infrà.) *Si quis dixerit prohibitionem solennitatis nuptiarum certis anni temporibus superstitionem esse tyrannicam, ab Ethnicorum superstitione profectam, aut benedictiones aut alias ceremonias, quibus Ecclesia in illis vtitur damnauerit, anathema sit.* Vide sequentia.

Concilium Tridentinum generale.

Nuptiæ clandestinæ prohibentur.] Posuimus suprà in vocabulo, Matrimonia clandestina &c. Vide quod sequitur.

Nuptijs clerici non interfint.] Lege quod in dictione, Clericus, & ludis & spectaculis clerici non intersint, positum est ex Concilio Laodiceno cano. 54. Sic quoque prohibuit Concilium AGATHENSE cano. 39 & allegat Gratianus distinct. 34. cap. presbyteri. *Presbyteri* (inquit) *Diacones, subdiacones, vel deinceps quibus ducendi vxores licentia non est, etiam alienarum nuptiarum eniteat conuiuia, nec his cœtibus misceantur, vbi amatoria cantantur, & turpia, aut obscani motus corporum choreis & saltationibus offeruntur, ne auditus & obtutus sacris mysteriis deputati, turpium spectaculorum atque verborum contagione polluantur.* Hunc canonem producit MARTINVS Bracarensis c. 38. & 43. sui collectorij, vbi & secundarum nuptiarum conuiuia prohibet. Idem quoque statuit omninò Concilium VENETICVM sub Leone 1. cano. 11. & Concilium ANTISSIODORENSE sub Deusdedit 1. cano. 40. & multa alia decreta, quæ reperies inserta in vocabulis, Clericus. & Ludus, &c. Sed & ex sequenti distinctione discès, quàm debeant clerici horrere tales conuentus, vbi tam turpia aliquoties celebrantur. Quamuis non viderim aliquos his monitionibus & decretis emendatiores, omnia tamen proferimus, vt antiquam Ecclesiæ disciplinam ostendamus iunge sequent.

Concilium Agathense sub Cœlestino 2.

Martinus Bracarensis.

Concilium Venetum 1. Cœlium Antissiodorense.

Nuptiarum conuiuia dissoluta & saltationes, &c. inhibentur.] Refert AMBROS. MEDIOLANENSIS serm. 80. ad plebem exponens illud, *Cantauimus vobis & non saltastis*, suo tempore in nuptijs saltationes & multas dissolutiones obseruari solitas, quas tamen lib. 3. de virginibus omninò frequentandas prohibet. *Debet* (ait) *bona conscientiæ mentis esse lætitia, non inconditis comessationibus, non nuptialibus exciuata symphoniis. Ibi enim intuita verecundia, vbi comes deliciarum est extrema saltatio. Ab hac virgines Dei procul esse desidero. Nemo enim, vt quidam dixit, secularium doctor, saltat sobrius, nisi qui insanit. Quod si iuxta sapientiam secularem saltationis, aut temulentiæ author est, aut dementia, quid diuinarum scripturarum cautum putamus exemplis, cum Ioannes prænuncius Christi saltatricis optione iugulatus, exemplo sit plus nocuisse saltationis illecebram, quàm sacrilegi furoris amentiam? &c.* Vnde & Concilium LAODICENVM cano. 53. *Non oportet Christianos euntes ad nuptias plaudere vel saltare, sed venerabiliter cœnare vel prandere, &c.* Et Concilium AGATHENSE can. 39. idem præcipit. Vide allegatum ad calcem præcedentis paginæ. Præfatus autem canon Laodiceni Concilij renouatur in Concilio GENERALI VI. cano. 62. vbi huiusmodi saltationes & dissolutiones in nuptijs fieri prohibentur. Hoc vehementer abominatur IOANNES CHRYSOSTOMVS hom. 56. in Genesin exponens illud. *Dixit Iacob ad Laban. Da mihi vxorem meam, impleti sunt enim dies mei vt ingrediar ad eam, &c. Vidisti cum quanta olim honestate* (ait) *nuptias egerint? Audite qui Satanicas pompas spectatis. Num tunc tibiæ? num tunc cymbala? num tunc choreæ diabolicæ? Quare enim* (dic mihi) *tantum statim ab initio damnum inducis in domum tuam, & eos, qui in scenis & Orchestris operam locant, vocas, vt cùm intempestiuo sumptu virginis lædas continentiam, & iuuenem impudentiorem facias, &c.* Idem hom. 41. in actus Apostolorum *Si volueritis* (ait) *domui duas depingemus, vnam habentium nuptias, alteram in luctu agentium. Ingrediamur considerationè vtramque videamus vtra melior. Inuenietur enim lugentis domus plena philosophia, domus autem nuptiarum referta fœditate. Vide enim turpia illic verba, risum incompositum, sessiones magis incompositas, vestem & gressum plenum turpitudine, & gestus stultitiam & insipientiam præ se ferentes. Omnia illic risum & ridicula, non ipsas nuptias dico absit, sed ea quæ in nuptijs fiunt. Insanit tunc natura, præsentes pro hominibus bruta fiunt: & aly quidem, vt equi hinniunt, aly verò, vt asini calcitrant. Magna diffusio, magna dissolutio, nihil maturum, nihil generosum. Magna ibi diaboli pompa, cymbala, Tybiæ, & cantica plena scortationum & adulteriorum. At non ita agitur vbi luctus, &c.* Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS in sermone de nuptijs, statim initio. *Seculum amat sermones impudicos, diligit saltationes & motus incompositos. Ipsa si fugiat Christi anus etiam qui matrimonio iungitur, magnam gloriam sibi acquirit, & inter sanctos domini communeratur. Nos enim coniunctionem istam à Deo concessam non vetamus, sed Christianorum quales debent esse nuptiæ ostendimus. Absit triumphus Ethnicorum, absit saltatio, absit impudicitia verborum, & propitio Deo honestè nascuntur soboles Christianorum. Saltationes enim mundi sunt commercia dæmonum, &c.* Porrò Concilium SENONENSE capite 39 expresè mandat, vt hoc sacramentum nuptiarum ieiunio contritione & confessione celebretur, nec in nuptiali benedictione fiant risus cachimationes & alia ridicula, quia in illo sacramento sicut & in alijs gratia confertur, vt diximus in vocabulo, Matrimonio iungendi, &c. Vide obsecro, quia quæ hic desunt ibi abundè inuenies ordinata.

Ambrosius Mediolanensis.

Marc 6.

Concilium Laodicenum sub Liberio 1.

Concilium Agathense.

Concilium Constantinopolitanum 3. generale 6. Ioannes Chrysostomus.

Quàm pulchrè statum nuptiarum depingit eorum videlicet quæ solent in nuptiarum celebritate versari.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Senonense.

O

OBEDIENTIA.

Clemens 1.

Obedientia prælatis & superioribus ab omnibus exhibenda.] CLEMENS I. epistola 1. ad Iacobum fratrem domini, dum vltima Petri Apostoli verba recèlset, ait extremis eum docuisse discipulos. *Monebat* (inquit) *Petrus subditos Prælatorum præceptis in omnibus obedire, etiam si ipsi aliter, quod absit, agant, memores scilicet illius dominici precepti: quæ dicunt facite, quæ autem faciunt, nolite facere, &c.* Porrò nolo hic diutius immorati in referendis sacræ scripturæ testimonijs, de obedientia Prælatis exhibenda. nam opus esset mihi præ copia & multitudine spatio longioris

Matth. 23.

horæ, nec hoc ab initiò propoſuimus, nec præſtitimus in vniuerſis vocabulis, cùm hoc forſam minimo negotio, ſi ita viſum fuiſſet optimum, efficere potuiſſemus. Præmonuimus autem vnum commilitonem noſtrum librum quendam Concordantiarum artificioſè contextum in vnum volumen redegiſſe & tranſcripſiſſe, vbi ad oculum cuncta alphabetico ordine per figuras & teſtimonia veteris & nouæ legis occurrunt. Is autem eſt STEPHANVS QVADRATVS Cœleſtinus, cui ſatis hoc fuit negotij & laboris præſtitiſſe, nec ſane meo iudicio lectori opus erit iniucundum & infructuoſum, hoc ergo volumen repetas, quo omnia quæ prætermiſimus agnoſces fœliciſſimè digeſta, ad ordinem vero cœptum, recurramus. De obedientia ergo Prælatis exhibenda ſic poſt Petrum iam allegatum, IGNATIVS MARTYR epiſtola ad Trallianos circa initium. *Epiſcopo* (inquit) *ſubditi eſtote, ſicut Domino. Ipſe enim vigilat pro animabus veſtris, tanquam rationem Deo redditurus. Igitur neceſſe eſt quidquid faciatis ſine Epiſcopo nihil vos agere. Sed & preſbyterorum collegio ſubditi eſtote, vt Apoſtolis Ieſu Chriſti, &c.* Vide, Honor ſacerdotibus deferendus, &c. Iterum paulò pòſt. *Qui intra altare eſt* (ait) *mundus eſt, ideo & obedit Epiſcopo & preſbyteris, qui verò extra eſt, is eſt qui ſine Epiſcopo, & Preſbyteris, & Diaconis aliquid agit, & talis polluta eſt cẽſcientia, & eſt infideli deterior.* Idem epiſtola ad Magneſianos nihil aliud agit, quàm inſtigare fideles, vt Epiſcopis & presbyteris obediant, ad hoc inductis exemplis veteris & nouæ teſtamenti, quibus inobedientes leguntur correpti & obedientes remunerati. Similiter & hoc facit epiſtola ad Philippenſes ad calcem. Idem ſuadet CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib. 3. epiſtolarum, epiſtola 9. quendam corripiens Diaconum, qui Epiſcopo inobediens & rebellis extiterat. Vnde & PIVS I. epiſtola 2. ad Epiſcopos Italiæ, & allegat Gratianus Cauſa 11. quæſt. 1. cap. Si quis. *Si quis* (ait) *ſacerdotum vel clericorum ſuo Epiſcopo inobediens fuerit, aut inſidias ei paranerit, aut contumeliam aut calumniam, & conuinci potuerit, mox curiæ tradatur. Qui autem facit iniuriam, recipiat hoc quod iniquè geſſit. Corrumpunt enim mores bonos colloquia prauа. Euigilate iuſti & nolite peccare.* Hinc etiam epiſt. præmiſſa CLEMENTIS I. ad Iacobum fratrem Domini, legitur quomodo Petrus Apoſtolus ſibi ſucceſſorem eligens Clementem ſic alloquitur populum. *Conuenientes ſemper ad Clementem date omnes operam pro ipſo ſentire, & ſummo ſtudio fauorem veſtrum erga ipſum oſtendere, ſcientes, quia propter ſingulos veſtrum ipſi magis ſoli ſolus infeſtus eſt inimicus, & in ipſum maiora ſuſciiat bella. Oportet ergo vos ſummo ſtudio niti, vt omni erga illum vinculo amoris inuexi, pleniſſimo erga eum inhæreatis affectu. Sed & vos quoque ipſi vnanimes in omni concordia perdurate, quo facilius etiam illi obedire omnes pari & conſenſu, & vnanimitate poſſuis propter quòd & vos ſalutem conſequi, & ille poſit obtemperantibus ſibi vobis promptius impoſiti oneris pondus euehere. Quadam etiam ex vobis ipſis intelligere debetis, ſi qua ſunt quæ ipſe, propter inſidias hominum malorum, non poteſt euidentius & manifeſtius proloqui. Verbi gratia. Si inimicus eſt alicui pro actibus ſuis, vos nolite expectare vt ipſe vobis dicat, cum illo nolite amici eſſe: ſed prudenter obſeruare debetis, & voluntati eius abſque commonitione obſecundare, & auertere vos ab eo cui ipſum ſentitis aduerſum: ſed nec loqui his quibus ipſe non loquitur, vt vnuſquiſque qui in cuſpa eſt, dum cupit omnium veſtrum amicitias recuperare, feſtinet citius reconciliari ei qui omnibus præeſt, & per hoc redeant ad ſalutem cùm obedire cœperit monitis præſidentis. Si verò quis amicus fuerit his quibus ipſe amicus non eſt, & locutus fuerit his quibus ipſe non loquitur, vnus eſt & ipſe ex illis qui exterminare volunt Eccleſiam Dei, & cum corpore vobiſcum eſſe videatur, mente & corpore contra vos eſt, & eſt multo nequior hoſtis hic, quam illi qui foris ſunt, & euidẽter inimici ſunt. Hic enim per amicitiarum ſpeciem, quæ inimici ſunt gerit, & Eccleſiam diſpergit ac vaſtat.* Hæc autem verba vltima Petri deſumpta ex epiſtola Clementis confirmat & replicat Concilium VASENSE I. ſub Leone 1. canone 6. vbi ſic loquitur. *Propter venerandam antiquitatem ſtatutis præſentibus roboramus, quod ſupradictus beatus martyr de beatiſſimi Petri conſtitutione commemorat, dicens hæc quæ ſuprà retulimus.* Hæc etiam verba iterum repetit Concilium METENSE canone 8. vbi tractat de banno Epiſcopi non contemnendo. Vide & banum. Similiter & eadem replicat Concilium TRIBVRIENSE ſub Arnulpho Imperatore cap. 8. Hæc inquam verba allegat Gratianus diſtinctione 93. Et ANACLETVS I. epiſtola 3. & FABIANVS I. epiſtola 1. Hoc verò præmiſi, ne videantur hæc verba non eſſe Petri Apoſtoli, vel non eſſe ex epiſtola Clementis, quæ multa alia documenta fidei continet, quæ ſuis locis inſerta ſunt. Portò HIERONYMVS STRIDONENSIS epiſtola ad Heliodorum, & allegat Concilium AQVISGRANENSE I. cap. 97. *In veteri lege* (ait) *quicunque ſacerdotibus non obtemperaſſet, aut extra caſtra poſitus lapidabatur à populo, aut gladio cervice ſubiecta contemptum expiabat cruore. Nunc verò inobediens ſpirituali mucrone truncatur, aut eiectus de Eccleſia rabido dæmonum ore diſcerpitur, &c.* Et GREGORIVS NAZIANZENVS oratione 15. ad ſubditos timore perculſos, & Imperatorem iraſcentem, &c. *Dicam breuiter* (ait) *nec propter calamitates corruamus, nec propter proſperitates ſuperbiamus. Subiecti ſimus Deo, nec non inuicem nobis, ac principibus terrenis. Deo quidem propter omnia: at nobis inuicem propter charitatem fraternam. Principibus verò propter recti ordinis decorem, & tanto plus quanto ipſi ſunt humaniores & meliores, graue eſt illorum clementiam aſſiduitate venie irritare. Et ideo cauendum, ne ipſi ob illorum quoque aſperitates pœnas expendamus, dum tranquillitatem turbamus, & lumini caliginem offundimus, & melli admiſcemus abſinthium. Eſt enim ex legibus noſtris hæc vna admodum laudanda, & optimè per ſpiritum lata, qui poſſibilitatem honeſtati admiſcuit, & ita ſtatuit, vt quemadmodum ſerui obtemperant dominis, & vxores viris, & Eccleſia domino, & diſcipuli paſtoribus & magiſtris: ita etiam homines cuncti poteſtatibus ſublimioribus ſubditi ſint, non ſolum propter iram, ſed & propter conſcientiam, &c.* Hinc & ad propoſitum Concilium CHALCEDONENSE generale 4. actione 15. canone 8. & allegat Gratianus cauſa 18. quæſtione 2. capite Clerici, &c. *Clerici* (ait) *qui præficiuntur ptochodochiis, qui ordinantur in baſilicis martyrum & in monaſteriis ſub Epiſcoporum, qui in vnaquaque ciuitate ſunt, ſecundum ſanctorum patrum traditiones* (Vide ſuperius monachus, & monaſteria, &c.) *poteſtate permaneant, nec per contumaciam ab Epiſcopo ſuo diſſiliant. Qui verò audent euertere huiuſcemodi formam, & quocunque modo nec proprio ſubiiciuntur Epiſcopo, ſi quidem clerici ſunt, canonum correptionibus ſubiacebunt, ſi verò laici vel monachi fuerint, communione priuentur.*

Vnde

Stephanus Quadratus Cœleſtinus.

Ignatius Martyr.

Cyprianus Carthaginenſ. Inobediens vt puniendus. Dist. 1.

1. Corinth. 15.

Clemens 1.

Vide quia non ſic excommunicatis communicandum, vt iam ſuo loco monuimus.

Domeſticus inimicus nequior & ſceleratior cunctis.

Concilium Vaſenſe 1.

Concilium Metenſe.

Concilium Triburienſe.

Anacletus 1. Fabianus 1.

Authoritas epiſtolæ Clementis 1. Hieronymus Stridonenſis. Concilium Aquiſgranenſ. 1. Deuter. 17.

Gregorius Nazianzenus.

Obedientia quibus exhibenda.

Rom. 13.

Concilium Chalcedonenſe generale 4.

Vnde & Concilium AVRELIANENSE V. canone 14. *Si quis presbyter aut diaconus ordinationem Episcopi sui despexerit, aut calliditate faciente, ipsum iniuriare aut detrectare præsumpserit, tribus annis à communione suspensus, & in monasterium detrusus aqua tantummodo & pane diebus singulis sustentetur: nec comam, nec barbam facere præsumat, nec ad aram Domini penitus accedere permittatur.* Et Cõcilium ANTISSIODORENSE I. cano. 44. *Si quis* (ait) *ex secularibus institutionem aut commonitionem Archipresbyteri sui, contumacia faciente, audire distulerit, tãdiu à liminibus sanctæ Ecclesiæ habeatur extraneus, quandiu tam salubrem institutionem adimplere non studuerit: insuper & mulctam, quam gloriosissimus Dominus Rex præcepto suo instituit sustineat.* Idem omninò Concilium MOGVNTINVM I. cap. 9. & Concilium AQVISGRANENSE II. cap. 19. *Laici* (ait) *monendi sunt ne sacerdotes cõtemptui habeant, néve eorum monita deficiant, & tum turpiter tractent vti hactenus.* Vide suprà, Honor, &c. Ex Concilio MOGVNTINO IV. vbi statuit, vt prælatio inobediens à consortio Ecclesiæ sequestretur, & non nisi de prælati consensu ad eandem admittatur, vt discat potestatem suprà se positam velut Dei ordinationem agnoscere & venerari. Et Concilium TRIDENTINVM, sessio. 25 quæ est nona sub Pio IV. cap. vltimo, Pastoribus iniungit, vt crebrò admoneant populos obedire præpositis suis, quos qui audiunt, Deum remuneratorem audient: qui verò contemnunt, Deum ipsum vltorem sentient. De his autem alibi etiam agitur.

Concilium Aurelianense 5. sub Pelagio 2.

Pœna inobedientium.

Concilium Antissiodorense sub Deusdedit Papa.

Concilium Mogũtinum 1. sub Carolo Magno.

Concilium Aquisgranense 2.

Concilio Mogũtinum 4.

Concilio Tridentinum generale.

OBLATIO.

Oblatio non omnis suscipienda. CLEMENS I. lib. 4. Constitutionum Apostolicarum, cap. 6. *Episcopum scire oportet, quorum debeat recipere fructus, & quorum non debeat. Cauendi enim sunt illi in capiendo caupones, non iustificabitur enim caupo à peccato. Fugienda quoque sunt scorta, non offerẽs enim Domino mercedem meretricis. Rapaces quoque vitandi, & rerum alienarum cupidi, & adulteri, abominabilia enim horum sacrificia sunt apud Deum. Sed etiam opprimentes viduas & orphanum affligentes, & carcerem implentes innocentibus: illi quoque qui seruos suos male tractant, verberibus, inquam, & fame atque acerba seruitute, fugiendi quoque tibi sunt, ô Episcope, hi qui totas ciuitates perdunt, quorum oblationes sunt abominandæ. Vtinbis quoque deceptores, rhetores iniuriam defendentes, idolorum artifices, fures, iniustos, Publicanos, pondera, & mensuras fraudantes, militem calumniatorem, non contentum stipendiis, sed pauperes concutientem, homicidam quoque & carnificem, iudicemq; iniustum, rerum euersorem, hominum insidiatorem, in sceleribus versatum, ebrium blasphemum, cinedum, fœneratorem, denique quemcunque improbum, & Dei voluntatis aduersarium: quoniam inquit scriptura tales homines apud Deum esse abominabiles.* Et cap. 7. *Verumetiam hi qui in peccatis versantur, nisi pœnitentiam egerint, non solum non exaudiuntur cum supplicant, sed etiam Deum irritant, in memoriam ei reducentes suam improbitatem. Vitate igitur talia ministeria, tanquam canis pretium & mercedem meretricis, vtrumque enim est in lege prohibitum. Nam nec Helisæus ab Azaele munera allata accepit, neque Achias à Ieroboamo, &c.* Et infrà. *Fugite ergo oblationes altaris Dei à mala conscientia prouenientes: quoniam, abstine te (inquit) ab iniuste, & non timebis, & pauor non appropinquabit tibi.* Et cap. 8. *Sed si dicatis, quòd hi sunt qui eleemosynas dant, à quibus nisi capiatur non erit vnde viduis ministretur, & inopes populi alantur: Audietis à nobis, quòd ideo accepistis donum Leuitarum, vt suppediitaretis & vobis & egentibus, ac ne inopia laborantes ab improbis caperetis. Quòd si ad eo egebunt Ecclesiæ, præstat perire, quàm ab inimicis Dei aliquid capere in contumeliam & irrisionem amicorum eius, &c.* Et cap. 10. *Si necesse sit aliquando ab aliquo impio iniustos pecuniam capere, in ligna & carbones eam cõsumite, ne vidua vel orphanus de ea fumens cogatur præter fas cibum vel potum sibi emere. Æquum est enim talia, quæ ab impiis veniunt, ignis pabulum non piorum escam fieri. Hæc quoque lex præcipit, quæ sacrificium serotinum non comedendum appellat, & igni cõsumi iubet. Non enim sua natura mala sunt quæ offeruntur, sed sententia illorum qui illa adducunt. Hoc verò præcipimus, ne omninò vitemus illos qui ad nos accedunt, cum sciamus cõsuetudinem piorum sæpè impiis vtilem esse, obesse tantum cultus & superstitionis societatem, &c.* Iunge sequentia.

Clemens 1.

Deuter. 23.

Quorum oblationes nõ debeant in Eccle sia recipi.

Deuter. 23.

4 Regum 5.

3. Regum 13.

Esa. 45.

Oblationes pœnitentium suscipiendæ. Lege quod superiori annotatione dictum est, tum etiam adde quod Concilium VASENSE I. canone secundo statuit. *Horum* (inquit) *qui pœnitentia accepta, in bono vitæ cursu, satisfactoria compunctione viuentes, sine communione, inopinato nonnunquam transitu in agris aut in itineribus præueniuntur, oblationem recipiendam, & eorum funera, ac deinceps memoriam Ecclesiastico affectu prosequendã: quia nefas est eorum commemorationes excludi à salutaribus sacris, qui ad eadem sacra fideli affectu contendentes, dum se diutiùs reos statuunt, & indignos salutiferis mysteriis indicant, ac dum purgatiores restitui desiderãt, absque sacramentorum viatico intercipiantur, quibus fortasse nec absolutissimam reconciliationem sacerdos denegandam putasset.* Vide plura in vocabulo, Defunctus. Vide sequentia.

Concilium Vasense 1. sub Leone 1.

Vide quia orãdum est pro defunctis, vt tam probauimus superius vocabulo Defunctus, &c.

Oblationes fidelium non retinendæ nec diripiendæ. Iam de oblationibus defunctorum non retinendis egimus in vocabulo, Defunctus, &c. ex Concilio Arelatensi II. canone 28. & ex Concilio Carthaginensi IV. canone 95. Sic verò subdit & præ allegatum Concilium VASENSE I. cano. 4. & allegat Gratianus, causa 13. quæst. 2. Qui oblationes. &c. *Qui oblationes* (ait) *defunctorum retinent, & Ecclesiis tradere demorantur, vt infideles sunt ab Ecclesia abiiciendi, quia vsque ad inanitionem fidei peruenire certum est hanc diuinæ pietatis exacerbationem: quia & fideles de corpore recedentes votorum suorum plenitudine, & pauperes cõsolatu alimoniæ & necessaria sustentatione fraudantur. Hi enim tales, quasi egentium necatores, nec credentes iudicium Dei habendi sunt. Vnde & quidam Patrum hoc scriptis suis inseruit congruente sententia, qua ait: Amico quippiam rapere furtum est, Ecclesiam fraudare sacrilegium.* Plura vide in vocabulo, Facultates Ecclesiæ non diripiendæ, &c. Ex Concilio Aurelianensi III. cano. 5. *Si quæ oblationes in quibuslibet rebus, &c.* Vide sequentia.

Concilium Vasense 1.

Diuus Hieronymus.

Concilium Aurelianense 3.

Oblationes fieri iubentur diebus festis. FABIANVS. Lin decreto quod allegatur in codice librorum 16. lib. 5. cap. 7. *Decernimus, vt in omnibus dominicis diebus altaris oblatio ab omnibus viris & mulieribus fiat tam panis quàm vini, vt per has immolationes à peccatorum suorum fascibus liberentur.* Et Concilium MATISCONENSE II. canone quarto. *Decernimus, vt omnibus dominicis diebus altaris oblatio ab omnibus viris & mulieribus offeratur tam panis quàm vini, vt per has immolationes & peccatorum suorum fascibus careant. & cum Abel*

Fabianus 1.

Oblatio panis & vini non recens est traditio.

Concilium Matisconen. 2. Episcop. 60.

Genes 4.

vel ceteris iuſtè offerentibus promereantur eſſe conſortes. Omnes autem qui definitiones noſtras per inobedientiam euacuare contendunt, anathemate percellantur. Denique AMBROSIVS MEDIOLAN. oratione in obitu Valentiniani Imperatoris. *Omnibus* (inquit) *vos oblationibus frequentabo, nulla nox non donatos aliqua precum mearum contextione tranſcurret.* Similiter & oblationes offerendas pro defunctis IOANNES CHRYSOSTOMVS, homilia 21. in actus Apoſtolorum ad finem ſuadet. *Omnes* (inquit) *iube pro defuncto facere ſupplicationes & preces, placabit hoc Deum, etiam ſi non ab ipſo factum ſit, ſed propter illum aliis ſit author eleemoſyna. Et hoc dogma eſt diuine miſericordie: vidua circunſtantes & lachrymantes non ſolum à preſenti, ſed etiam à futura poſſunt eripere morte, &c.* Verùm lege in vocabulo, Defunctus, &c.

Ambroſius Mediolanenſis orat. & offert pro defunctis.

Ioannes Chryſoſtomus.

Oblationes cui debentur.] Concilium GANGRENSE, cano. 8. *Si quis dederit vel acceperit fructuum oblationes extra Epiſcopum, vel eum qui conſtitutus eſt ab eo ad diſpenſandam miſericordiam pauperibus, qui dat, & qui accipit anathema ſit.* Vide Facultates, &c. Et DAMASVS I. in decreto quod allegat Gratianus, cauſa 10. quæſt. 1. capite, Hanc conſuetud. *Hanc conſuetudinem, quæ contra ſanctam Eccleſiam Catholicam agere videtur, omninò interdicimus: vt nullo modo vllo vnquam tempore oblationes, quæ intra ſanctam Eccleſiam offeruntur, ſub dominio laicorum detineantur. ſed tantummodo ſacerdotibus, qui quotidie Domino ſeruire videntur, illis ſolis liceat comedere & bibere: quia in veteri teſtamento prohibuit Dominus panes ſanctos comedere filiis Iſrael, niſi tantummodo Aaron & filiis eius, qui longè erant ab iſtis panibus qui nunc in ſancta Eccleſia offeruntur: quia illi ſub vmbra legis erãt. Qui verò modo ſub gratia ſunt Spiritus ſancti, toti mundo Euãgelio coruſcante lucidiores eſſe videntur. Qua fronte, aut qua cõſcientia oblationes vultis accipere, qui vix valetis pro vobis ne dum pro aliis preces offerre? Quia prauum eſt & contra dominicum præceptum, & detrimentum animæ ſuæ infert, quis illud agere conatur quod ei nulla ratione cõceditur: quia omnibus ſanctis Patribus noſtrisq; prioribus placuit hanc ſanctionem fieri: & nos ſimiliter in eiſdem perſiſtere volumus, vt nullus audeat irritum facere hoc quod conſtitutum eſt, ſi in perpetua damnatione noluerit perſiſtere. Si quis verò contra hanc regulam noſtram, & contra ſanctorum trecentorum decem & octo Patrum, qui in Nicano Concilio hoc conſtituerũt, temerarius præſumptor fuerit, & vlterius oblationes de ſacris Eccleſiis auferre molitus fuerit, ſub anathematis vinculo ſic colligatus & condemnatus: reſponderunt omnes fiat, fiat.* Et BONIFACIVS I. decreto quod allegat Gratianus, cauſa 61. quæſt. 2. capite Nulli: *Nulli liceat ignorare, quod omne quod domino conſecratur, ſive fuerit homo, ſive animal, ſive ager, vel quidquid fuerit, ſemel conſecratum ſanctum ſanctorum erit Domino, & ad ius pertinet ſacerdotum. Propter quod inexcuſabilis erit omnis, qui quæ à Domino & Eccleſia, cui competunt, auferre, vaſtare, & inuadere, vel eripere, & vſque ad emendationem Eccleſiæq; ſatisfactionem vt ſacrilegus iudicetur: & ſi emendare noluerit, excommunicetur.* Vide Facultat. Eccleſ.

Concilium Gangrense ſub Sylueſtro 1.

Damaſus 1.

Oblationes ſolis debẽtur ſacerdotibus.

Leuit. 2. & 24.

Igitur plures eſſe canones editos in Nicæno cõcilio quã extent credendum eſt.

Bonifacius 1.

Leuit. 27.

OECONOMVS.

Oeconomum Epiſcopi habeant.] Hoc eſt diſpenſatorem Eccleſiæ facultatum. De Oeconomo quidem, vt ſit ſubiectus Epiſcopo, ſuperiùs ex Concilio Chalcedonenſi, canone 8. diximus. Quod autem ſine Oeconomo Epiſcopus eſſe nõ debet, ſic ſtatuit idem Concilium CHALCEDONENSE generale IV. actio. 15. cano. 26. allegatur à Gratiano diſtinct. 89. cap. Quoniam, & cauſa 16. quæſt. 7. cap. Quoniam: *Quia in quibuſdam Eccleſiis, ſicut ad nos peruenit, ſine Oeconomo Epiſcopi res Eccleſiaſticas tractant: Placuit, omnes Eccleſias Epiſcopos habentes habere Oeconomum de proprio clero, qui gubernet Eccleſiæ res cum arbitrio ſui Epiſcopi, vt non ſine teſtimonio ſit gubernatio ipſarum rerum Eccleſiaſticarum, & ex hoc deueniat diſpergi eiuſdem res Eccleſiæ, & ſacerdotali dignitati obtrectatio generetur. Si verò quis non obſeruauerit hæc, diuinis ſubiaceat regulis.* Hunc canonem allegat Concilium HISPALENSE II. cap. 9. & obſeruandum inuiolabiliter mandat, prohibens etiam, ne ſit ille Oeconomus ex laicis. *Indecorum enim eſt* (ait) *laicum vicarium eſſe Epiſcopi, & ſeculares in Eccleſia iudicare: in vno enim eodemq; officio non debet diſpar eſſe profeſſio. Quod etiã in lege diuina prohibetur, dicente Moſe: non arabis in boue ſimul & aſino, id eſt homines diuerſæ profeſſionis in officio vno non ſociabis. Vnde & oportet nos & diuinis libris, & ſanctorum Patrum obedire præceptis, conſtituentes, vt hi qui in adminiſtrationem Eccleſiæ Pontificibus ſociantur diſcrepare non debeant, nec profeſſione, nec habitu: quia cohærere & coniungi nõ poſſunt, quibus & ſtudia & vota diuerſa ſunt. Si quis autem Epiſcopus poſthac Eccleſiaſticam rem, aut per laicalem procurationẽ adminiſtrandam elegerit, aut ſine teſtimonio Oeconomi gubernandam crediderit, verè vt contemptor canonum & fraudator Eccleſiaſticarum rerum, non ſolum Chriſto de rebus pauperum indicabitur reus, ſed etiam Concilio manebit obnoxius.* Idem omninò ſtatuit Concilium TOLETANVM IV. cap. 47. & Concilium PARISIENSE III. lib. 1. cap. 15. & Concilium GENERALE VII. Nicænum II. canone: quæ allegant (ſcilicet illa tria Concilia) præmiſſum canonem Chalcedonenſis Concilij. Sed & Concilium COLONIENSE IV. cap. 12. Oeconomum ſub pœna excommunicationis & ſuſpenſionis ab officio, obligat reddere fideliter certis temporibus rationem. Et Concilium TRIDENTINVM, ſeſſio. 24. cap. 16. *Capitulum* (ait) *ſede vacante, vbi fructuum percipiendorum ei munus incumbit. Oeconomum vnum, vel plures fideles ac diligentes decernat, qui rerum Eccleſiaſticarum & prouentuum curam gerant, quorum rationem ei ad quem pertinebit ſunt reddituri.* Vide plura in ſuperiori vocabulo, Facultates Eccleſiæ vt diſpẽſandæ, &c.

Concilij Chalcedonenſe ſub Martiano Imperat.

Concilium Hiſpalenſe 2. ſub Honorio.

Deuter. 22.

Concilium Toletanum 4. Concilium Pariſiense 3. Concilium Nicenum 2. generale 7. Concilium Colonienſe 4. Concilium Tridentinũ generale.

OFFICIVM DIVINVM.

Officium diuinum qualiter & quam deuotè perſoluendum.] Iam in tribus vocabulis, ſcilicet Cãtus, Horæ canonicæ, & Hymnus, oſtendimus antiquum vſum celebrandi officium diuinum in Eccleſia, vnde non putamus neceſſarium quod ſemel & iterum iam præſtitum eſt, hic iterato replicare. Poteris autẽ ea quæ iam dicta ſunt in vocabulis prædictis, & in ſequenti, ſcilicet Pſallere, &c. quæ minus hic ſunt inſerta reuoluere. Ad propoſitionem verò confirmandam, in medium prodeat. FABIANVS I. antiquiſſimus præſul, in epiſt. 1. ad omnes Epiſcopos, ait: *Septem* (inquit) *diaconos in vrbe Roma per ſeptem regiones ciuitatis, ſicut à Patribus accepimus, habemus, qui per ſingulas hebdomadas & dominicos dies atque feſtiuitatum ſolennia, cum ſubdiacombus & acolythis, ac ſequatium ordinum miniſtris iniuncta ſibi obſeruant miniſteria, & parati omni hora ſunt ad diuinum officium,*

Fabianus 1.

Vide quia de paternis traditionib. hic vetuſtiſſimus doctor gloriatur.

& quidquid eis iniungitur peragendum. Similiter & vobis, prout opportunum fuerit, per singulas ciuitates est faciendum, vt diuinum absque vlla mora & negligentia studiosè ac solenniter agatur officium. Vnde & TARRACONENSE I. cap.17. *De diœcesanis Ecclesiis vel clero, id placuit definiri, vt presbyteri vel diaconi qui inibi constituti sunt, cum clericis septimanas obseruent, id est, vt presbyter vnam faciat hebdomadam qua expleta succedat diaconus ei similiter: ea scilicet conditione seruata, vt omnis clerus die sabbati ad vesperam sit paratus, quo facilius die dominico solennitas cum omnium presentia celebretur: ita tamen, vt omnibus diebus vesperas & matutinas celebrent: quia desistente clero, quod est pessimum, comperimus in Basilicis nec luminaria ministrari. Si qui sanè negligentia vitio hoc implere noluerint, nouerint se secundum statuta canonum pro modo personarũ canonica disciplina subdendos, &c.* Hæc autem copiosiùs ex alijs Concilijs differuntur in vocabulo, Horæ canonicæ, Canonicus, & clerici officijs diuinis interfint, alias nil recipiant, &c. Vide ergo in singulis his vocabulos, & in vocabulo, Missæ celebrandæ ritus, ex Concilio Aurelianensi III. cano.14. Hinc etiam in vocabulo, Beneficiũ vel Beneficiatus, ex Concilio Lateranensi sub Leone X. sessio.9. vbi iniungitur Beneficiatis diuinum officium persoluere. Porrò vt institutum prosequamur, Concilium TVRONICVM II. cano 19. *Statuimus, vt in Ecclesiis iste psallendi ordo seruetur, vt in diebus festis ad matutinum sex Antiphonæ binis Psalmis explicentur. Toto Augusto matutinæ conuentiones fiant, quia festiuitates sunt & Missa sanctorum. Septembri septem antiphonæ binis Psalmis explicentur. Octobri, octo ternis Psalmis. Nouembri nouenternis Psalmis. Decembri decem ternis Psalmis. Ianuario & Februario itidem vsque ad Pascha. Sed vt possibilitas habet, qui facit amplius pro se, & qui minus, vt potuerit: superest, vt vel duodecim Psalmi expediantur ad matutinum, quia Patrum statuta præceperunt, vt ad sextum sex Psalmi dicantur cum Alleluya: & ad duodecimam duodecim, itemq; cum Alleluya, quod etiam Angelo ostendisse, didicerunt. Si ad duodecimam duodecim Psalmi, cur ad matutinum non itemq; vel duodecim explicentur? Quicunque minus quam duodecim Psalmos ad matutinum dixerit, ieiunet vsque ad vesperum, panem cum aqua manducet, & non illi sit altera in illa die vlla refectio. Et qui hoc facere contempserit, vna hebdomada panem cum aqua manducet, & ieiunet omni die vsque ad vesperum.* Porrò quia mentionem facit hoc Concilium de diuino officio, quod ab Angelo reuelatum est, crediderim hoc esse decretum Concilij NEMANSENSIS, de quo scribit Seuerus Sulpitius, lib.3. vitæ Martini, quod dum beatus Martinus huic non potuisset adesse, & tamen vellet & cuperet scire quæ à Patribus gesta & statuta illic essent, affuit illi Angelus qui renunciaret omnia quæ decreta & definita in prædicto Concilio essent à sanctis Patribus. Huius autem Concilij non extant canones verùm facilè possit opinari, quia etiam de diuino officio celebrãdo quædam Angelo dictante conscripserint. Vnde & CAROLVS MAGNVS in constitutionibus horum decretorum meminit, & ea diligenter præcipit obseruari, omnibus Episcopis mandans quatenus Missarũ solennia debita reuerentia celebrent, & Psalmos atque diuinum officium in Ecclesia decantari solicitè curent. Et Concilium LATERANENSE sub Innocentio III. cap.17. *Sunt qui Missarum celebrant solennia vix quater in anno, & quod deterius est, interesse contemnunt: & si quando diuina hæc celebrantur, interfunt, chori silentium fugientes, intendunt externis collocutionibus laicorum, diuinq; auditum ad indebitos sermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad diuina. Hæc igitur & similia sub pœna suspensionis penitus inhibemus, districtè precipientes in virtute obedientiæ, vt diuinum officium diurnum pariter & nocturnum, quantum eis Deus dederit, studiosè celebrent pariter & deuotè.* Hinc & Concilium OXONIENSE in Anglia, cap.1. iubet, vt diuinum officium studiosè celebretur & deuotè: vniuersa quoque Ecclesiastica sacramenta, & præcipuè baptismi, & Eucharistiæ deuotissimè, prout Deus inspirauerit, celebrentur, vt habes in singulis vocabulis insertum. Porrò reliquum habes infrà insertum in dictione, Psallendi disciplina, &c. ex Concilio Basileensi 21. sessio & ex alijs, vt facillimè potes aduertere. Vide sequentia.

Concilium Terraconense sub Fœlice 3.

Vide luminarium vsum.

Observa.

Concilium Aurelianense 3. Concilium Lateranense sub Leone 10.

Concilium Turonicum 2. sub Pelagio 1.

Cœca eos qui officium prætermittunt.

Concilium Nemanense sub Valentiniano Impera.

Carolus Magnus.

Concilium Lateranen. sub Innocentio 3 patrum 1215.

Concilium Oxoniense sub eod. Innocen. 3

Officium diuinum non sit diuersum.

Concilium VENETICVM I. sub Leone I. canone 15. *Rectum duximus, vt intrà prouinciam nostram sacrorum vna sit consuetudo & ordo psallendi: & sicut vnam cum Trinitatis confessione fidem tenemus, vnam & officiorum regulam teneamus, ne variata obseruatione in aliquo, obseruatio nostra discrepare credatur.* Idem omninò Concilium GERVNDENSE in Hispania, cano.1. & allegat Gratianus, de consecrat. distinct.2. cap. Institutio. *Institutio Missarum sicut in Metropolitana Ecclesia agitur, ita in Dei nomine in omni Tarraconensi prouincia, tam ipsius missæ ordo, quam psallendo vel ministrando, consuetudo seruetur.* Idem statuit Concilium EPAVNENSE, cano.27. *Ad celebrandum* (ait) *diuina officia, ordinem quem Metropolitani tenent pronunciatis obseruare debebunt.* Et Concilium COLONIENSE III. cap.7. part.2. prohibet, ne pro cuiuslibet affectu facilè quid nouetur in Ecclesiastico officio. *Neque enim* (ait) *errarum patres, à quorum institutis in dicendis precibus vtinam tam longè discessum non fuisset. Quòd si hic singulorum affectibus indulgebitur, tanquam antiquus ritus penitus euanescet.* Et VIGILIVS I. epistola ad Eutherium Episcopum in ordine 1. cap.5. *Ordinem precum in celebritate Missarum nullo nos tempore nulla festiuitate significamus habere diuisum, sed semper eodem tenore oblata Deo munera consecrare. Quoties verò Paschalis, aut Ascensionis Domini, vel Pentecostes, & Epiphaniæ sanctorumq; Dei fuerit agenda festiuitas, singula capitula diebus apta subiungimus, quibus commemorationem sanctæ solennitatis, aut eorum faciamus quorum natalitia celebramus, cætera verò ordine consueto prosequimur. Quapropter & ipsius canonicæ precis textu direximus subter adiectum, quem Deo propitio ex Apostolica traditione suscepimus. Et vt charitas tua cognoscat, quibus locis aliqua festiuitatibus apta connectas, Paschalis diei preces similiter adiecimus.* Vide etiam in vocabulo, Preces, &c. Hinc Concilium TOLETANVM IV. Patrum 67. cano. 2. præmissa allegans decreta statuit, vt in Missarum solennitatibus, & in vespertinis officijs per Hispaniam & Galliciam vnus modus seruetur, ne diuersa sit vltra in nobis Ecclesiastica consuetudo, quia vna fide continemur in regno. Vide tamen in vocabulo, Consuetudo, &c. Denique his concordat Concilium BRACARENSE I. cano.19. & allegat Gratianus, distinct.12. cap. Placuit: *Placuit omnibus communi consensu, vt vnus atque idem psallendi ordo in matutinis vel vespertinis officiis teneatur, & non diuersa ac priuata monasteriorum consuetudines cum Ecclesiastica regula sint permixta.* Idem & de Missæ officio statuit, vt posuimus suprà. Et Con-

Concilium Venetum 1. sub Leone 1. vel Hilario 1.

Concilium Gerundense.

Concilium Ppauense sub Gelasio 1.

Concilium Colonense 3.

Vigilius 2.

Vide Apostolicam traditionem.

Concilium Toletanum 4. sub Honorio 1.

Concilium Bracarense 1. sub eodem.

cilium

opera quidem bona ſine fide non prodeſſe, vbi verò in fide fiunt maximè eſſe meritoria. Et BASILIVS MAGNVS oratio. in S. 40. martyres, illos, ait, pari certamine regnum gloriam promeruiſſe. In expoſitione autem Pſal. 114. *Poſtquam* (ait) *ſatis vixiſti, & vitæ curſum expleueris, reliquum eſt vt in requiem tuam conuertaris, quoniam Dominus beneficit tibi. Manet enim requies ſempiterna illos, qui in hac vita legitimè certauerint: non ob eorum merita factorum, ſed ob munificentiſſimi Dei gratiam, in quo ſperauerunt proueniens.* EVSEBIVS EMISSEN. homil. 1. de initio quadrageſimæ. *Nimis* (ait) *penetrabile telum eſt, imitatio deteriorum: ita autem è contrario, quando quiſque de Eccleſia filiis aliquod bonum profitetur in publicum, creſcit deuotio meritorum corda mirantium, ac de tantis adquiruntur bonorum operum fructus, quantorũ velut balſami ſuauitate condiuntur affectus. Bonorum turba pœnitentium, qui ſecundus ordo eſt neophytorum, ſicut ibi fide eſt acquiſita, hic opere & lachrymis crimina delebuntur, &c.* IDEM homilia ad pœnitentes ad calcem. *Quia* (inquit) *in inferno non erit emendatio, nec dabitur in morte confeſſio, proſpicite bonorum operum meritis in futurum, & præuenite ſatisfactione iudicium. Priſtinos lapſus antè oculos quotidie ſaluberrima ordinet pœnitudo, ne in illo die confundat hominem dira iniquitatum facies, & criminũ fœda cognitio, &c.* Et CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS, Catecheſi 15. illuminatorum Hieroſolymus. *Etiam ſi in agro fueris, reperient te Angeli. Non putes quòd magnates quidem accipient, te verò agricolam relinquent. Siue ſeruus fueris, ſiue pauper, ne metuas, qui formam ſerui in ſe recepit, ſeruum non contemnet. Tantummodo confide, tantùm operare, tãtùm prompte decerta. Nihil enim eorum perdetur, quæ inſcripta eſt omnis tua oratio & pſalmodia, deſcripta eſt tua omnis eleemoſyna, inſcriptum eſt omne ieiunium, &c.* Et infrà. *Iam incipe* (ait) *operari, & perſeueres in fide, ne ſicut ſtulta virgines emptum oleum excludaris. Non in hoc confidas, quòd ſolam lampadem habes, ſed cuſtodi illam ardentem. Non in hoc ſolùm confidas, quòd credis, ſed fidem ardentem conſerua, vt luceat lux tua coram hominibus per bona opera, ne blaſphemetur propter te Chriſtus, &c.* IDEM catecheſi 1. ſub finem. *Si parum laboraueris, parum accipies: ſi verò multũ operaberis, multa te merces manet.* IDEM catecheſi 18. multas oſtendit ianuas vitæ æternæ per bona opera. Verùm hæc ſufficiant, quæ protulimus. Sic quoque GREGORIVS NAZIANZENVS orat. 15. ad calcem. *Serua* (ait) *benevolentiam in neceſſitatibus ſuperuam, fœnerare Deo miſericordia, neminem pœnituit quod Deo aliquid obtulit. Largus eſt in retribuendo, præcipuè in rependendis bonis futuris: illis, qui aliquid eius gratia profuderunt, aut ei ſunt fœnerati, nonnunquam etiam in hoc refundit ſeculo ob fidem poſterorum, &c.* IDEM oratio. 26. non longè ab initio. *Quemadmodum nullum opus ſine fide eſt approbatum, quoniam multi gloriæ gratia illi quod honeſtum eſt dant operam, aut etiam inſtinctu naturæ aliquid boni agunt: ita & fides ſine operibus eſt mortua. Ne quis vos decipiat inanibus verbis ex his qui prompte omnia concedunt propter vnum, nempe vt impiè agatur, & mali operis mala perſoluatur merces. Oſtendite igitur ex operibus fidem, &c.* Et EPHREM EDESSEN. diaconus ſermo 4. de vita & exercitatione monaſtica, operibus bonis æternum regnum comparari & rationibus, & exẽplis affirmat. *Sumus* (inquit) *aduenæ & peregrini, ſtudeamus igitur in patriam & ciuitatem noſtram, pleni bonorum operum opibus, cum feſtinatione remeare, negotiatores ſpirituales ſumus fratres mei, &c.* Lege reliqua, & caput quod ſic intitulatur: nos ex hoc mundo in cœlum tranſire debere, & bona opera illuc præmittenda, &c. Hinc et ã HILARIVS PICTAVIENSIS expoſitione in Pſalm. 129. *Ad ſpem* (ait) *omne tempus eſt liberum, & mercedem non operis, ſed miſericordiæ vndecima hora operarij conſequuntur, &c.* Et in Pſal. 143. exponens illud: *Propter nomen tuum viuificabis me, &c. Habet enim* (inquit) *hoc iuſtitia verecundiæ, vt quidquid aliud ſibi beatitudinis ſperat, id pro magnificentia Dei potius, quia Deo beata & æterna & bona tribuere ſit dignum, quàm pro merito ſuo poſtulet: ſed tamen præferens honorem & miſericordiam Dei, merendi quoque id per ſe non excluſit officium. Nam cum viuificandus ſit, viuificandus tamen eſt in æquitate: quia æquum ſit vitam retribui ſtipendiis ſanctitatis.* Et iterum in Pſal. 144. *Habet enim* (ait) *Dei iuſtitia miſerendi voluntatem: neque tamen per miſerendi voluntatem, ita à ſe erit demutata, ne iuſtitia ſit.* IDEM in Pſal. 51. *Ipſa illa iuſtitiæ opera, non ſufficient ad perfectã beatitudinis meritum, niſi miſericordia Dei etiam in hac iuſtitiæ voluntate humanarum demutationum & motuum vitia non reputet. Hinc illud Prophetæ dictum: Melior eſt miſericordia tua ſuper vitam. Quia quamuis probabilis per iuſtitiæ operationem vita iuſtorum ſit, tamen per miſericordiam Dei, plus meriti conſequetur, &c.* Et AMBROSIVS MEDIOL. ſermo 14. in Pſal. 118. *Qui* (ait) *retributionem bonorum operum ſperat à Chriſto, & ad eum feſtinat, inclinat cor ſuum vt faciat Chriſti iuſtitias, &c.* Et ſermo. 15. in natali Domini. *Compellitur operibus noſtris Dominus, vt nobis ſuam miſericordiam largiatur: atque ideo ipſe in Euangelio ſancto dicit: à diebus Ioannis Baptiſtæ regnum cœlorum cogitur. Regnum cœlorum nõ niſi Chriſtus eſt Dominus, qui regnat in cœlis. Cogi autem verbum tunc ſolet dici, cum res aliqua rarior aſſidua operatione denſatur, &c.* Et iterum lib. 2. de officijs, cap. 2. *Habet vitam æternam fides, quia fundamentum eſt bonum: & habent & bona facta, quia vir iuſtus & dictis & rebus probatur.* Et AVGVSTIN. HIPPONENSIS, libro de vera Innocentia, cap. 29. *Debetur* (ait) *merces bonis operibus, ſi fiant: ſed gratia, qua non debetur, præcedit vt fiant.* Et libro de gratia & libero arbitrio, cap. 9. *Gratia Dei vita æterna, vt hic intelligamus non pro meritis noſtris Deum nos ad vitam æternam, ſed per ſuam miſericordiam, perducere. De quo homo anima ſua dicit in Pſalmis: Qui coronat te in miſericordia & miſeratione. Nunquid non corona bonis operibus redditur. Sed quia ipſa bona opera ille in nobis operatur, de quo dictum eſt: Deus eſt enim qui operatur in nobis & velle, & operari pro bona voluntate, & ideo dixit Pſalmiſta: Qui coronat te in miſericordia & miſeratione: quia eius miſeratione bona operamur, quibus corona reddetur.* Vnde IDEM ſerm. 49. de tempore. *Cum hinc exieris, recipieris pro meritis, & reſurges ad recipienda quæ egiſti. Tunc Deus coronabit non tam merita tua, quàm dona ſua, &c.* Et libro de Eccleſiaſticis dogmatibus, cap 32. *Tanta eſt erga omnes homines bonitas Dei, vt noſtra velit eſſe merita quæ ſunt ipſius dona, & pro his quæ largitus eſt æterna præmia ſit donaturus.* Et iterum ſerm. 162. de tempore. *Deus pro meritis fidei* (ait) *atque bonorum operum dabit fidelibus ſuis regnum cœlorum, &c.* Et CYRILLVS ALEXANDRINVS, lib. 10. Theſauri, cap. 5. *Chriſtus dicit, iuſtus ſum munerum declarator, iuſtus ſum index, & honores ſingulis quos per gratiam offero, quaſi debitos laboribus virtutibus q, ſuis diſtribuo, &c.* Item lib. 9. in Euangelium Ioannis, cap. 33. *Tribus rebus ſuperiores conſequemur manſiones, per actionem virtutis*

Basilius Magn. — Hilarius Pictauiensis. — Eusebius Emisſenus. — Cyrillus Hieroſolymitanus. — Ambroſius Mediolanenſis. — Matth. 18. — Auguſtinus Hipponenſis. — Gregorius Nazianzenus. — Pſal. 102. — Philippen. 1. — Ephrem Edeſſenus diaconus. — Cyrillus Alexandrinus.

variam, per fidem rectum, per ſpem vitæ quorum omnium nemo largitor eſt, nemo finis, nemo cauſa, præter Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Ipſe enim nobis mandata ſuper legem dedit, ipſe viam monſtrauit, quâ probè actionem virtutis & contemptum mundi propter Chriſtum intelligere poſſimus, &c. Vnde & Concilium ARAVSICANVM II. can 18. repetit quod iam ſuperiùs ex Auguſtino protulimus. *Debetur* (inquit) *merces bonis operibus, ſi fiant: ſed gratia, quæ non debetur, præcedit vt fiant.* Hinc & LEO PRIMVS epiſt. 30. quæ eſt ad Martianum & Fauſtum preſbyteros. *Bonorum* (inquit) *operum & ſpiritualium ſtudiorum Deum authorem eſſe non dubium eſt, qui quorum inciat mentes, adiuuat actiones.* Opera bona eſſe meritoria aſſerunt. Patres Concilij TOLETANI VIII. & multa alia Patrum decreta, quæ repoſita inuenies locis ſuperiùs aſſignatis. Vnde & ADRIANVS I. lib. pro defenſione 7. generalis Synodi, cap. 14. doctiſſimè probat ex operibus fide firma perfectis naſci meritum, ſicut opera ſine fide vel ante fidem nullius eſſe meriti probantur. Idem PAVLINVS AQVILEIENSIS in libello edito in Concilio Francfordienſi, vt alibi docuimus: nec enim poſſibile reor omnes hic Patrum proferre ſententias. Sic autem concludemus, in medium proferentes decretum vniuerſalis Concilij TRIDENTINI, ſeſſio. 6. cap. 16. vbi de iuſtificatione loquitur. *Benè* (ait) *operantibus vſque in finem, & in Deo ſperantibus proponenda eſt vita æterna, & tanquam gratia filiis Dei per Ieſum Chriſtum miſericorditer promiſſa, & tanquam merces ex ipſius Dei promiſſione bonis ipſorum operibus & meritis fideliter reddenda. Hæc eſt enim illa corona iuſtitiæ, quam poſt ſuum certamen, & curſum repoſitam ſibi eſſe aiebat Apoſtolus, à iuſto iudice ſibi reddendam: & non ſolum ſibi, ſed & omnibus qui diligũt aduentum eius. Et licet bonis operibus merces tribuatur, vt in ſacris literis inuitur: abſit tamen vt Chriſtianus homo in ſeipſo vel confidat vel glorietur, & non in Domino, cuius tanta eſt erga omnes homines bonitas, vt eorum velit eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona.* Tum in anathematibus illud adiungit. *Si quis dixerit, hominis iuſtificati bona opera ita eſſe dona Dei, vt non ſint etiam bona ipſius iuſtificati merita, aut ipſum iuſtificatũ bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam & Ieſu Chriſti meritum, cuius membrum vnum eſt, fiunt, non verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipſius vitæ æternæ, ſi tamen in gratia deceſſerit, conſecutionem, atque etiam gloriæ augmentum, anathema ſit.* Vide Fides, & Iuſtificatio, &c. Plura lege apud STANISLAVM HOSIVM in cõfeſſione Catholicæ fidei Chriſtianæ, edita in Concilio Petriconenſi, cap 73. in confutatione opinionis contrariæ. Vide & apud IOANNEM DRIEDONEM tract 4. de redemptione generis humani, cap. 2. par. 4. & iterum 6. tractatu eiuſdem libri par. 2 cap. 1. vbi de libero arbitrio doctiſſimè diſſeruit, & de bonis operibus. Vide & apud FRANCISCVM SONNIVM, lib. 1. demonſtrationis religionis Chriſtianæ ex verbo Dei, &c. cap. 11. 12. 13. tractatus ſecundi: & apud GVILELMVM LINDANVM, lib. 3. Panopliæ Euangelicæ, cap. 20. Hi enim quatuor Doctores noſtro ſeculo fidei lumen refulgere & clareſcere doctiſſimis ſcriptis fecerunt, à quorum lectione vix recedo, cum fœliciſſimi ſint illi duces & fidei Chriſtianæ directores, quos ſequi nõ eſt à via veritatis declinare.

Concilium Araſicanũm: ſub Leone 1.

Leo 1.

Concilium Toletanum 8.

Adrianus 1.

Paulinus Aquileienſis.

Concilij Tridentinum generale.

1. Timoth 4.

Stanislaus Hoſius.

Ioannes Driedo.

Franciſcus Sonnius.

Guilelmus Lindanus.

ORARIVM.

Orario ſacerdotes & Leuitæ vtantur.] Concilium TOLETANVM IV. cano. 27. iniunxit, vt ſuo loco iam repoſuimus. Similiter iniungit & cano 39. & allegat Gratianus, diſtinct 25 cap. Vnum orarium. Vt habere ſuperiùs in vocabulo, Diaconus vnica ſtola vtatur, &c. Hinc Concilium BRACARENSE III. cano. 3. & allegat Gratianus, diſtinct. 23. cap. Eccleſiaſtica, &c. *Cum antiqua* (ait) *& Eccleſiaſtica nouerimus inſtitutione præfixum, vt omnis ſacerdos, cum ordinatur, orario vtroque humero ambiatur, ſcilicet, vt qui imperturbatus præcipitur conſiſtere inter proſpera & aduerſa virtutum, ſemper ornamento vtrobique circunſeptus appareat: qua ratione tempore ſacrificij non aſſumit, quod ſe in ſacramento accepiſſe non dubitat? Proinde nobis omnibus conuenit, vt quod quiſque percepit in conſecratione honoris, hoc retineat & in oblatione vel perceptione ſuæ ſalutis, ſcilicet, vt cum ſacerdos ad ſilẽnia Miſſarum accedit, aut per ſe Deo ſacrificium oblaturus, aut ſacramentum corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti ſumpturus, non aliter accedat, quã orario vtroque humero circunſeptus: ſicut & tempore ordinationis ſuæ dignoſcitur conſecratus, ita vt de vno eodemq; orario cernicem pariter & vtrumque humerum premens, ſignum in ſuo pectore præparet crucis. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi debita ſubiaceat.* Idem omninò Concilium MOGVNTINVM I. cap. 28. Porrò quod ſemper in vſu fuit mos deferendi orarium, dum ad proceſſiones vel ad litanias pergitur, oſtendit FORTVNATVS PICTAVIENSIS in vita S. Marcelli Epiſcopi Pariſienſis: vbi refert, quòd cum immanis draco non longè ab vrbe deliteſceret, proceſſione ſolenni illuc perrexit Marcellus, *Miſſoq;* (ait) *in collum ſerpentis orario, triumphum ſuum ante ciuium oculos extrahebat, &c.* Porrò de vſu orarij antiquiſſimo ſcripſerunt. HAMVLARIVS FORTVNATVS, ANGELONIVS LVXONIENSIS, RABANVS MAVRVS, RVPERTVS TVITIENSIS, & alij veteres, qui de Eccleſiaſticis & diuinis officijs libros conſcripſerunt. Horum opera quia habentur, hîc ſuperſedeo.

Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1.

Concilium Bracarenſe 3.

Concilium Mogũtinum 1.

Fortunatus Pictauienſis.

Hamularius Fortunatus. Angelonius Luxonienſis. Rabanus Maurus. Rupertus Tuitienſis.

ORATIO.

Orationis virtus, locus, & efficacia, atque diſciplina.] Laboriosè forſan cuncta quæ de orationis virtute, diſciplina, loco & ordine Patres ſancti ſcriptis reliquerunt, hîc proferrem, niſi hoc præſtitiſſet fideliter & ſummo ſtudio huic labori incumbans vnus è noſtra familia nominatiſſimus inter doctos, & vita præcipuus IOAN. VALLIGNIVS Cœleſtinus, quondam Metenſis Cœnobij prior, in tractatu deuotiſſimo & vtiliſſimo, quem prænotauit, de oratione, ad quendam Caſtrenſis noſtri monaſterij ſuppriorem, opus certè diffuſum & deuotum. Scripſerunt alij innumeri, quos nominare nec opus eſt. Porrò de oratione, quæ antiquitus fiebat in cœtibus Chriſtianorũ, ſumma cum diſciplinæ obſeruatione, diximus in vocabulo, Cœtus, &c. De qua & DIONYSIVS AREOPAGITA, libro de diuinis nominibus, cap. 3. *Ante omnem actum* (ait) *& in Theologia maximè, ab oratione nobis inchoandum eſt, non vt vbique & nuſquam præſentem virtutem attrahamus, ſed vt memoria diuinarum rerum, atque inuocationibus piis noſmetipſos illi dedamus atque iungamus.* Sic & Apoſtolos orationes varias fudiſſe, cum genuflexione, cooperto capite, manuum elcuatione, & cæteris cæremonijs, docet ABDIAS BABYLONIVS in opere certaminum Apoſtolicorum, ſicut iam in multis locis annotauimus. Illud

Ioannes Valligius Cœleſtinus. Obiit Pariſijs.

Dionyſius Areopagita.

Abdias Babilonius.

etiam

Digitized by Google

ustinus Mar-r.

etiam docet IVSTINVS MARTYR Apologia 1.& 2.pro Christianis, vbi iustè Christianos certis diebus orationi incúbere defendit. Sed & TERTVLLIANVS CARTHAG. libro Apologetico aduersus gentes, cap.30. orandi eam disciplinã in Christianis antiquis fuisse astruit. *Illuc* (ait) *scilicet in cœlum, suspicientes Christiani in manibus expansis, quia innocuis: capite nudo, quia non erubescimus: denique sine monitore, quia de pectore oramus, precantes summus omnes semper pro omnibus imperatoribus, vitam illis prolixam, imperium securum, domum tutam, exercitus fortes, senatum fidelem, populum probum, orbem quietum, & quæcunque hominis & Cæsaris vota sunt, &c.* Vide Preces, &c. Vnde & MAXIMVS TAVRINENSIS, sermo.5. in natali Apostolorum Petri & Pauli sic refert. *Cum* (ait) *Simon se Christum diceret, & tanquam filium ad Patrem asseveret volando se posse conscendere, atque elatus subito magicis artibus volare cœpisset, tunc Petrus fixis genibus precatus est Dominum, & precatione sancta vicit magicam lenitatem. Prior enim ascendit ad dominum oratio, quàm volatus, & ante peruenit iusta petitio, quã iniqua præsumptio. Ante Petrus in terris positus obtinuit quod petebat, quàm Simon peruenire in cœlestibus, quo tendebat, &c.* Et EVSEB. CÆSAR. lib.2. Eccles. histo. cap.23. & EGESIPPVS, lib.5. commentariorũ, referunt de Iacobo Apostolo hoc modo *Solus ingrediebatur templum, & iacebat super genua sua, orãs pro populi indulgentia, ita vt orando callos faceret in genibus ad modum cameli, super genua flectendo, nec vnquã ab oratione cessando. Itaque pro incredibili continentia, & summa iustitia appellatus est iustus, &c.* Et AVGVST. HIPPON. serm.1.de tempore, de natiuitate Domini, de beato Stephano. *Orauit* (ait) *Christus pro suis crucifixoribus, orauit & Stephanus pro suis lapidatoribus. Dominus Iesus Christus orauit affixus ligno, Stephanus genuflexo. Qui stando suũ spiritum commendauit Domino, pro illorum delicto fixo genu orauit, &c.* Et HIERON. STRIDONENS. in vita Pauli heremitæ. *Introgressus Antonius speluncam, vidit genibus complicatis, erecta cervice, extensisq; in altum manibus corpus exanime, ac primum & ipse viuere eum credens, pariter orabat. Postquam verò nulla, vt solebat suspiria precantis audiuit, in flebile osculum ruens, intellexit, quòd etiã cadauer sancti Deum, cui omnia viuunt, officioso gestu precabatur. Igitur obuoluto & prolato foras corpore, hymnos quoque & Psalmos de Christiana traditione decantans contristabatur Antonius, &c.* IDEM in obitu Asellæ ad Marcellam. *Hæc quidem* (ait) *tu melius nosti, à qua pauca didicimus, & cuius oculis duritias de genibus camelorum in illo sancto corpusculo prærorandi frequentia obcalnisse perspecta est, &c.* Et BASILIVS MAGNVS, epist.63. ad clericos Ecclesiæ Neocæsarianæ, de Gregorio Neocæsariensi Episcopo loquẽs. *Gregorius in oratione constituus* (ait) *tecto capite nõ fuit. Quamobrem? germanus erat discipulus Apostoli dicentis: Omnis vir orans aut prophetans tecto capite dehonestat caput suum, & vir non debet velare caput suum, cum sit imago & gloria Dei, &c.* Et ATHANASIVS ALEXANDRINVS in vita S. Antonij. *Lamentabilis sequitur visio & omni lachrymarũ fonte plangenda. Cum enim fratribus circa se sedentibus ẽpevaretur, intentè fixit oculos in cœlum gemens atque suspirans, & post aliquantum spatium reuelationis inceptæ nimio dolore contremuit, & statim fixis genibus ante Dei vultum prouolutus orauit, vt clementia sua futurũ scelus auerteret. Succedũt orationi lachryma, &c.* Et GREG. NAZIAN. orat.9. in Gorgoniam sororem suã. *Illa* (inquit) *terrã iciuniis superabat, aliis autẽ vt in terra dormirent, pro remedio dimittebat: Ieiunium enim deprehendit animæ esse adiutoriũ. Somno autẽ mensurã aliena rei gratia minus statuebat, aut ita lege firmabat tanquam caueret corpore. Genua autẽ infectebat ad terrã, cum & alys totam vigilarent noctem, sicq; corpore manebat recto, quod quidem præcipuum philosophicorum hominum certamen exstitit, &c.* Et RVFFINVS AQVILEIENSIS, lib.10. Histor. Eccles. cap.7. Helenam sanctam, dum dominicam crucem inuenisset, orationem flexis genibus fudisse refert ad Dominum. Et SEVERVS SVLPITIVS, lib.1. vitæ Martini, beatum virum refert sæpius genu vtroque in terram prouoluto, capite discooperto, manibus & oculis in terram defixis sæpius miracula peregisse. De modo orãdi, & cur ad Orientẽ, &c. Et tractat POLYDORVS VERGILIVS, lib.5. de rerum inuentoribus, cap.9. Et CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS in præfatione catecheseon. *Cor tuum* (inquit) *prepara ad susceptionem disciplinæ, & sanctorum mysteriorũ communicationem. Frequenter ora, vt Deus te dignum efficiat: neque interdiu, neque noctu sis otiosus, & cum somnus ab oculis recesserit, tunc mens vacet orationi. Si quam turpem cogitationem in mentem tuam venire animaduerteris, suscipe indicij salutaris cõmemorationem, intende animum ad discendum, vt rerum turpium obliuiscatur.* Plura de oratione IOANNES CHRYSOSTOMVS, homil 9. de pœnitentia, & 2. opere in Matth. homil.13. vbi de virtute orationis loco, & efficacia differit: & homilia in illud Ioan.4. *Veniet hora quando veri adoratores adorabunt Patrem, &c.* Tomo operum 3. & alia homilia de Moyse tomo 1. quæ incipit: Stabat Moyses in mõte non armis, &c. AMBROSIVS MEDIOL. lib.2 de Cain & Abel, cap.6. & sermo.22. in Psal. 118. exponens illud: *Intret postulatio mea in conspectu tuo Domine, &c.* & lib.1. Officiorum, cap.22. Sermone autem 93. in natali sanctorum Nazarij & Celsi, ait: *Oratio* (inquit) *qua castitatis, iustitiæ, eleemosynarum operibus adiuuatur, excedit mundum, penetrat paradisum, euolat vsque ad ipsum summæ maiestatis, Angelo conferente, conspectum, &c.* Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS propositione 46. in epistolam ad Romanos, & lib.3. quæstionum ad Simplicianum quæst.4. & lib.de cura pro mortuis agenda, & lib.2. de sermone Domini in monte, cap.3. docet cur ad Orientem oramus, cur genua figimus, cur manus extẽdamus, cur solo prosternimur. Verum hæc omnia prosequi graue esset, & otij prolixioris. Lege quoque IOANNIS CASSIANI collatio.9. de oratione, quæ dicitur Abbatis Isaac, per omnia capita, & aliorũ Patrum volumina. Denique Concilium NICÆNVM I. generale, can.20. & allegat Gratian. de consecrat. dist.3. cap. Quoniam sunt, &c. *Quoniam sunt* (ait) *in dominica die quidam ad orationem genua flectentes, & in diebus Pentecostes, placuit de hoc sancta & magna Synodo, cunctos in omnibus locis consonãter & consentienter stantes Dominum orare debere.* Hunc canonem allegat Concilium AQVISGR. I.c.46. & Concil. GENERALE VI. can.90. *Dominicis* (ait) *genu non flectere à diuinis nostris Patribus Christi resurrectionem honorãtibus canonicè accepimus. Ne ergo huius obseruationis euidentiã ignoremus, fidelibus manifestum facimus, quòd post vespertinum sacerdotum ad altare sabbato ingressum, ex cõsuetudine quæ seruatur, nemo genu flexit vsque ad sequẽtem vesperã in die dominico, in qua post ingressum in vespertino seu cõpletorio genua rursus flectentes Domino preces sic offerimus. Seruatoris enim nostri resurrectionis velut præ-*

Eusebius Cæsariensis. Egesippus 1.

Augustinus Hipponensis.

Hieronymus Stridonensis.

Basilius Magnus.

Athanasius Alexandrinus

Gregorius Nazianzenus.

Maximus Taurinensis.

Rufinus Aquileiensis.

Seuerus Sulpitius.

Polydorus Vergilius.

Cyrillus Hierosolymitan.

Ioannes Chrysostomus.

Ambrosius Mediolanensis

Ioannes Cassianus.

Concilium Nicenum.

Concilium Aquisgranense

Concilium Cõstantinopolitanum 3 generale 6.

curſorum noctem, quæ fuit ante ſabbatum, accipientes hymnos ab ea ſpecialiter incipimus feſtum, ex tenebris in lucem finientes, vt in perfecto & integro die ac nocte nos reſurrectionem celebremus. Hinc & Conciliũ LAODICENVM ſub Liberio I. cano. 18. *Semper* (ait) *ſupplicationes orationum, & ad horam nonam, & veſperam oportet celebrari.* Et cano. 19. *Oportet ſeorſim primum poſt Epiſcoporum ſermones catechumenorum orationem peragi: & poſtquam exierint catechumeni, eorum qui pœnitentiam agunt fieri orationẽ: & cùm hi ſub manum acceſſerint & receſſerint, fidelium preces ſic ter fieri. Vnam quidem, ſcilicet primam, ſilentio: ſecundam verò & tertiam per pronunciationem impleri: deinde ſic pacem dari, & ſic ſanctam oblationem perfici, & ſolis licere ſacratis ad altare accedere & communicare.* Et Concilium CARTHAGIN. III. cano. 23. *Nemo in precibus vel patrem pro filio, vel filium pro patre nominet. Et cum altari aſſiſtitur, ſemper ad patrem dirigatur oratio. Et quicunque ſibi preces alibunde deſcribit non eis vtatur, niſi priùs eas cum inſtructioribus fratribus contulerit.* Idem omnino Concilium HIPPONENSE, canone 23. Et Concilium MILEVITANVM ſub Innocentio I. cano. 12. *Placuit preces vel orationes ſeu miſſa, quæ probatæ fuerint in Concilio, ſiue præfationes ſiue commendationes, ſeu manus impoſitiones, ab omnibus celebrentur, nec aliæ omnino dicantur in Eccleſia, niſi quæ à prudentioribus tractatæ vel comprobatæ in Synodo fuerint: ne fortè aliquid contra fidem vel per ignorantiam, vel per minus ſtudium ſit compoſitum.* Idem omnino Concilium AFFRICANVM ſub Bonifacio I. cano 70. Similiter ea decreta quæ ſupra ex Concilio Nicæno I. & Concilio VI. generali poſuimus iterum recenſet & approbat Cõcilium TVRONENSE III. can. 37. *Sciendum eſt, quòd exceptis diebus dominicis & illis ſolennitatibus, quibus vniuerſalis Eccleſia, ob recordationem dominicæ reſurrectionis, ſolet ſtando orare, fixis in terrã genibus ſupplicet Dei clementiam nobis profuturam noſtrorumq; criminum indulgentiam deproſcendum eſſe. Cuius rei in Euangelio Dominus ipſe nobis dedit exemplum: ſed & Stephanum martyrem & Apoſtolum Paulum eadem feciſſe liber Actuum Apoſtolorum teſtis eſt. Ex quibus intelligi datur oportere Chriſtianum humiliter ad terram proſterni, ne fortè illi dicatur: Quid ſuperbis terra & cinis? &c.* Et Concilium PARISIENSE III. lib. 2 cap. 11 de orationis loco ſpecialiter ſtatuit vt ſit in Eccleſia, & quoſdam tepidos corripit, qui licèt è vicino habeant Baſilicam, orandi tamen gratia eam perraro ingrediuntur. Quod & ex veteri lege 2. Paralip. 7. confirmat, vbi apparens Dominus Salomon. *Audiui* (inquit) *orationem tuam, & elegi locum iſtum mihi in domum ſacrificij: oculi quoque mei erunt aperti, & aures meæ erectæ ad orationem eius qui in loco iſto oraverit. Elegi enim & ſanctificaui locum iſtum, vt ſit nomen meum ibi in ſempiternum, & permaneant oculi mei & cor meũ ibi cunctis diebus.* Et ex actibus Apoſtolorum, cap. 2. & 3. colligitur Apoſtolos orandi ſtudio templum petiſſe, & aliter fieri verat ORIGENES ADAMANTIVS, homil. de Rebecca, & ex lege illud probatur, vbi ait Dominus: *Ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus de cunctis tribubus veſtris, vt ponat nomen ſuũ ibi & habitet, in eo venietis, & offeretis in loco illo holocauſta & victimas veſtras, &c.* Et poſt pauca *Caue ne offeras holocauſta tua in omni loco quem videris, ſed in eo quem elegerit Dominus in vna tribuum tuarum.* Et in ſacris canonibus (ſcilicet in Cõcilio Laodiceno, can. 18. vt habes in vocabulo, Miſſa non niſi in ſactis locis celebranda, &c.) eſt inſtitutum, quòd non oporteat in domibus oblationes ab Epiſcopis & preſbyteris fieri. Tum c. 13. eiuſdem libri, permittit vt in alijs quidem cõpetentibus locis, ſi locus Baſilicæ procul fuerit, oratio ad Deum & confeſſio peccatorum fieri poſſit & debeat, timidos quoſdam inſtruens, qui pro eo quod Baſilicas adire nequibant, & reliquias ſanctorum præſto non habent, idcirco vota precum ſuarum ad Deum vt oportet ſupplici deuotione non fundunt, non animaduertentes, quòd Deus non ſit minus in parte quàm in toto, ſed vbique totus vbique præſens, vbique mirabilis, & Apoſtolus ait: *Volo viros orare in omni loco, puras leuantes manus ſine ira & diſceptatione.* Et HIERONYMVS epiſt. ad Euſtochium. *Egredientes hoſpitium armet oratio, regredientibus de platea, oratio occurrat antequam ſeſſio: nec priùs corpuſculũ requieſcat, quàm anima verbo Dei paſcatur, ad omnem actum, ad omnẽ inceſſum manus pingat crucẽ, &c.* Vide Preces, & ſeq.

Oratio Dominica quando in Eccleſia recitanda.] Orationem Dominicam longo interpretationis filo plures ſancti Patres interpretati ſunt, ſicut TERTVLLIANVS, lib. de orat. in ea dicens comprehendi breuiatiũ totius Euangelij, & omnem commemorationem diſciplinæ. CYPRIANVS item in orationis Dominicæ expoſitione, in initio, vbi ſic loquitur: *Quæ enim poteſt magis ſpiritualis eſſe oratio, &c.* Et AMBROSIVS lib. 5. de ſacramentis, cap. 4. quod talem præfert titulum, quemadmodum orandum ſit & de breui expoſitione orationis Dominicæ, &c. Illam verò expoſitionem latiùs proſequitur, lib. 6. de ſacram. cap. 5. Vide ſi delectat. Et iterum lib. 3. de virginib. *Certè* (inquit) *ſolennes orationes cum gratiarũ actione ſunt deferendæ, cum è ſomno ſurgimus, cũ prodimus, cum cibum paramus ſumere, cum ſumpſerimus & hora inceſſi, cum denique cubitum pergimus: ſed etiam in ipſo cubili vnlo Pſalmos cum oratione Dominica, frequenti contexas vice, vel cùm euigilaueris, vel antequã corpus ſopor irriget, vt te in ipſo quietis exordio rerum ſecularium cura liberam diuina meditantem ſomnus inueniat.* Et IOAN. CHRYSOSTOMVS, homil. 20. in Matth exponit orationem Dominicam, & alij plurimi, quorum nomina non eſt opus recenſere. Quando autem ſit recitanda docet Conciliũ GERVNDENSE in Hiſpania, cano. 10. & allegat Gratianus de conſecrat. diſtin. 5. cap id ſemp. *Item ſemper nobis placuit* (ait) *obſeruari, vt omnibus diebus poſt matutinas & veſperas oratio Dominica à ſacerdote proferatur.* Et Concilium AVRELIAN. III. cano. 28. iubet, vt in Miſſa dicatur, & nemo ante eam dictam recedat, quod ex Hieronymo & alijs iam probauimus vſu longo probatum ſuprà in vocabulo, Miſſæ ritus, &c. Porrò quia hæc oratio Dominica à quibuſdã tantum Dominicis diebus dicebatur à ſacerdotibus, Concilium TOLETANVM IV. ſub Honorio I. can. 9. ſtatuit, vt quotidie dicatur: *Quomodo* (ait) *non quotidie dicetur, cũ ſine intermiſſione dici iubetur. Nam iuſtum quotidie hæc oratio dicenda eſt, quantum & ipſo titulo vtitur, dum vocatur oratio quotidiana. Sic eam ſancti Patres nuncupauerunt, quod etiam apud doctores* (quorum illuſtris doctrina eſt) *inueniter. Sanctus quippe Cyprianus dicit* (ſcilicet in expoſitione orationis Dominicæ) *Itaque in oratione Dominica panem noſtrum, id eſt, Chriſtum dari nobis quotidie petimus, vt qui in Chriſto manemus & viuimus, à ſanctificatione & corpore eius non recedamus. Sanctus quoque* HILARIVS *dicit:* (ſcilicet in expoſitione 6. cap. Matthæi) *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.*

Concilium Laodicenum c. ſub Liberio I.

Concilium Carthaginenſe 3.

Non licet orationes ad libitum componere Nota valde.

Concilium Mileuitanum.

Concilium Affricanum.

Concilium Turonenſe 3.

Matth. 14. Actuũ 2. & 20 Eccleſiaſt. 5. Orationis locus.

Concilium Pariſienſe 3.

Origenes Adamantius.

Deuter. 12.

1. Timoth. 2.

Hieronymus Stridonenſis.

Pulchra verba

Tertullianus Carthaginen.

Cyprianus Carthaginenſis.

Ambroſius Mediolanenſis

Nota quæſo.

Ioannes Chryſoſtomus

Concilium Gerundenſe.

Concilium Aurelianen. 3.

Concilium Toletanum 4. ſub Honorio I.

Cyprianus Carthaginen.

Hilarius Pictauienſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Oratio dominica delet pec cata venialia.

Quid enim tam vult Deus, quàm vt quotidie Chriſtus habitet in nobis, qui eſt panis vitæ & panis è cœlo. Et quia quotidiana oratio eſt, quotidie quoque, vt detur, oratur. Sanctus AVGVSTINVS *dicit:* (ſcilicet in Enchiridio ad Laurentium) *de quotidianis autem brevibus leuibuſq; peccatis, ſine quibus vita hæc non ducitur, quotidiana oratio fidelium ſatisfacit. Eorum eſt enim dicere: Pater noſter qui eſt in cœlis, qui iam Patri tali regenerati ſunt ex aqua & Spiritu ſancto. Debet ergo hæc quotidiana oratio minima & quotidiana peccata: delet & illa à quibus vita fideliũ, etiam ſceleratè geſta, pœnitendo in melius mutata diſcedit. Ergo ſicut Chriſtus præcepit, ſicut Apoſtolus monuit, & quemadmodum doctores Eccleſiaſtici ſtatuerunt, quia quotidie vel cogitatione vel verbo delinquimus, quotidie hanc orationẽ effundere in conſpectu Dei debemus. Quiſquis ergo ſacerdotum, vel ſubiacentium clericorum, hanc orationem dominicam quotidie, aut in publico, aut in priuato officio præterierit, propter ſuperbiam iudicatus, ordinis ſui honore priuetur.* IDEM Concilium etiam cano. 17. ſtatuit de eadem oratione Dominica, vt in Miſſa dicatur, & antequam dicta fuerit populus non communicet, vt iam diximus in vocabulo, Communicare, & Miſſa ritus, &c. Quod & Concilium GENERALE VI. can. 7 renouat, vbi præcipit, vt oratio Dominica cum ſymbolo quotidie dicatur, nec liceat aliquem ad ordines, ſeu ad ſacramenta accipienda deducere, qui illam non memoriter tenuerit. Idem Conciliũ FOROIVLIENSE ad calcem ſymboli quem ediderunt, vt ſcilicet ſymbolum & oratio Dominica memoriter ab omnibus dicatur & teneatur, vt dicemus in vocabulo, Symbolum. Et Conciliũ BASILEENSE, ſeſſio. 21. Dominicam orationẽ quotidie dicendam ſtatuit, addens etiam ſalutationem Angelicam, quod poſtea Concilium AVGVSTENSE, cap. 25. refricauit. Vide infrà, Preces, & Symbolum, &c.

Concilium Conſtantinop. 3 generale 6.

Concilium Foroiulienſe ſub Adriano 1.

Concilium Baſileenſe generale.

Concilium Auguſtenſe.

ORDO.

Ordinum gradus & nomina.] Fruſtra hic attentarem omnia de ſingulis ordinibus in Eccleſia ab initio obſeruatis teſtimonia antiquorum proferre, quandoquidem illud præſtitum eſt in ſingulis vocabulis, videlicet, Epiſcopus, Preſbyter, Diaconus, Subdiaconus, Acolythus, Exorciſta, Lector, Oſtiarius, &c. In his ſingulis vocabulis, ſingulorum ordinum mentionem fecimus, déque eorum miniſterio & functione: & ideo non putamus opportunum iterum ea quæ dicta ſunt repetere. Quorum tamen meminit IGNATIVS MARTYR, epiſto. ad Tarſenſes ſub finem. *Preſbyteri* (inquit) *Epiſcopo ſubditi eſtote, diaconi preſbyteris, populus preſbyteris & diaconis.* Item & epiſt. ad Philadelphienſes & ad Smyrnenſes. *Omnia vobis decenti ordine perficiantur in Chriſto. Laici diaconis ſubditi ſint, diaconi preſbyteris, preſbyteri Epiſcopo, ſicut ipſe Patri, &c.* Et epiſtola ad Antiochenſes. *Saluto* (ait) *ſacros diaconos.* Nam & antea de Epiſcopis, & ſacerdotibus fecerat mentionem. *Saluto ſubdiaconos, lectores, cantores, oſtiarios, laboratos, exorciſtas, confeſſores. Saluto cuſtodes ſanctarum portarum, quæ ſunt in Chriſto diaconiſſas. Saluto Chriſti ſuſceptrices virgines, &c.* Denique GAIVS I. epiſtola ad Fœlicem Epiſcopum Papa vir Apoſtolicorum temporũ, vt DAMASVS I. in Pontificali in eius vita refert, & PLATINA Cremonenſis in eius [illegible]. Et IOANNES LAZIARDVS Cœleſtinus, [illegible] Epitomi, vniuerſalis hiſtor. cap. 73. *Hic* (ainnt illi) *Gaius conſtituit, vt omnes ordines in Eccleſia ſic aſcenderent. Si quis Epiſcopus fieri mereretur, ſit oſtiarius, lector, exorciſta, acolythus, ſubdiaconus, diaconus, preſbyter, & exinde Epiſcopus ordinetur.* Vt iam diximus dictione, Epiſcopus. Omnes quoque illos ordines numerauimus vocab. Laicus. Vide quoque in ſequentibus diſtinctionibus. Horum quoque omnium meminit EVSEBIVS CÆSARIENSIS, lib. 6. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap. 32. & omnes penè hiſtoriographi, vt facilè ex locis ſuperiùs memoratis quiuis poterit colligere, & ex ſequentibus.

Euſebius Cæſarienſis.

Ordines gradatim & per temporum interſtitia conſecrantur.] Repete & ſupra memorati Gaij primi, epiſt. 1. ad Fœlicem Epiſcopũ, cuius decretũ poſtea renouauit Concilium ROMANVM II. ſub Syluestro Lactio 1 cap. 3. vt alibi iam citauimus. Idem & ZOZIMVS I. epiſt. 1. ad Heſychium Salonitanum Epiſcopum, vt iam allegauimus in vocabulo, Epiſcopus, &c. Item & INNOCENTIVS I. epiſt. 4. ad Fœlicem Nucerianum Epiſcopũ, cap. 5. vbi de laicis an ordinandi ſint tractat, ſicut iam poſuimus ſuperiùs. In initio autem ſic loquitur. *Non prohibentur huiuſmodi ad clericatus ſortem admitti. Ita ſane, vt in eos tempora à maioribus conſtituta ſeruentur, nec cito quilibet lector, cito acolythus, cito diaconus, cito ſacerdos fiat: quia in minoribus officiis ſi diu perdurent, & vitæ eorum pariter & obſequia comprobantur, ad ſacerdotium poſthac emenſis ſtipendiorum meritis veniant, nec præripiant quod vita probata meretur accipere.* Vide loco præfixo. IDEM Innocentius I. epiſt. 23. ad Toletanum Synodum I. cap. 5. Et SYRICIVS I. epiſt. ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum, cap 9. & 10. & allegat Gratianus, diſtinct. 77. cap. Quicunque. Sic ergo ambo vnanimiter ſtatuunt. *Quicunque ſe Eccleſiæ vouit obſequiis a ſua infantia, ante pubertatis annos baptizari, & lectorum debet miniſterio ſociari, qui ab acceſſu adoleſcentiæ vſque ad triceſimum ætatis annum, ſi probabiliter vixerit, vna tantum, & eam quam virginem cõmuni per ſacerdotem benedictione perceperit, vxore contentus, acolythus & ſubdiaconus eſſe debebit: poſtq; ad diaconij gradum, ſi ſe ipſe primitus cõtinentia præeunte dignum probarit, accedat: vbi ſi vltra quinque annos laudabiliter miniſtrarit, congruè preſbyterium cõſequatur, & exinde poſt decennium Epiſcopalem cathedram poterit adipiſci. ſi tamen per hæc tempora integritas vitæ, ac fidei eius fuerit approbata. Qui verò iam ætate grandæuus melioris propoſiti cõuerſatione pronocatus, ex laico ad ſacrã militiam peruenire feſtinat, deſiderij ſui fructum nõ aliter obtinebit, niſi eo quo baptizatur tempore ſtatum lectorum, aut exorciſtarum numero ſocietur: ſi tamen eum vnam habuiſſe vel habere, & hanc virginem accepiſſe conſtet vxorem. Qui dum initiatus fuerit expleto biennio, per quinquennium aliud acolythus & ſubdiaconus fiat, vt ſic ad diaconatum (ſi per hæc tempora dignus iudicatus fuerit) promoueatur: exinde iam acceſſu temporum, preſbyterium vel Epiſcopatum, ſi eum cleri aut plebis euocarit electio, non immeritò ſortietur.* Hæc iterum repetit de monachis ordinãdis GELASIVS I. epiſt. 1. ad Epiſcopos Lucaniæ Bruttiorum & Siciliæ, &c. cap. 3. vt iam allegauimus ſuprà. Monachus. Vide obſecro, vbi autem de qualitatibus & conditionibus, quas debet habere monachus, qui ordinandus eſt, locutus eſt, ſubdit. *Si his omnibus quæ ſunt prædicta fulcitur, continuo lector vel notarius, aut certe defenſor effectus, poſt tres menſes exiſtat acolythus, maxime ſi huic ætas etiam ſuffragatur, ſexto menſe ſubdiaconi nomen accipiat: ac ſi modeſtæ conuerſationis bonſtæq;*

Gaius 1.

Concilium Romanum 2.

Zozimus 1.

Innocentius 1.

Innocentius 1.

Syricius 1.

De his iam in dictione Riga mus, & Cœli batus, &c.

Gelaſius 1.

Vide ſi hæc obſeruẽtur noſtro tempore.

honeſtæq; voluntatis exiſtit, nono menſe diaconus, completoq; anno ſit preſbyter: cui tamen quod annorum interſtitia fuerant collatura, ſanctis propoſiti ſponte ſuſcepta docentur præſtitiſſe deuotio. Hinc & Concilium BRACARENSE I. cap. 38. *Laicus* (ait) *ordinandus ad ſacerdotium anno integro in ſacris ordinibus perſeueret, & per gradus eruditus ad ſacerdotium veniat.* Vide ſuprà Laicus. Hinc & ALEXANDER III. Legionenſi Epiſcopo, vt habetur par. 50. Concilij Lateranẽſis ſub eodem, cap. 62. agens de diacono, qui ante tempus ordinari volens in presbyterum ante ſacerdotalem gradũ adeptum auſus eſt Miſſarum celebrationem vſurpare, quem conuictum iubet, vt ad ſacerdotis officium nuſquam poſſit promoueri, & à diaconatu biennio vel triennio maneat ſuſpenſus. *Salubrius autem ſibi prouidebit* (ait) *ſi ad religioſam vitam ſe tranſtulerit.* Et c. 64. idem ſcribẽs Morimõdenſi Abbati de monacho, qui in ſeculo conſtitutus presbyteratus officio, prætermiſſo diaconatus ordine fuerat decoratus, & cupiebat diſpenſari, ſtatuit. *Si non malitia, ſed ignorãtia aut cautela pia, vtpote ne ab Epiſcopo ſchiſmatico ordinaretur, & vt indignationis aculeus ſui aculeos declinaret, probatione & examinatione diligenti adhibita, competenti tempore ordinem diaconatus ſortiatur: & ſic poſt aliquanti temporis abſtinẽtiam corde contrito & humiliato ſpiritu in beneficio ſacerdotalis ordinis poterit exerceri, &c.* Denique Cõcilium TRIDENTINVM, ſeſſio. 23. quæ fuit 7. ſub Pio IV. cap. 11. decre. reform. *Cum à minoribus* (inquit) *ordinibus ad altiores gradus & ſacratiſſima myſteria ſit ingreſſus, nemo his initietur, quem non ſcientiæ ſpes maioribus ordinibus dignum oſtendat. Hi verò nõ niſi poſt annum à ſuſceptione poſtremi gradus minorum ordinum ad ſacros ordines promoueantur: niſi neceſſitas aut Eccleſiæ vtilitas, iudicio Epiſcopi, aliud expoſcat.* Et cap. 12. ſequitur. *Promoti ad ſacrũ ſubdiaconatus ordinem, ſi per annum ſaltem in eo non ſint verſati, ad altiorem gradum, niſi aliud Epiſcopo videatur, aſcendere non permittantur. Duo ſacri ordines non eodem die etiam regularibus conferantur, priuilegiis ac indultis quibuſcũque cõceſſis non obſtantibus quibuſcunque.* Et cap. 14. addit. *Cum promotis per ſaltum, ſi non miniſtrauerint, Epiſcopus legitima cauſa poſſit diſpenſare.* Vide ſeq. & infrà. Ordinandorum ætas, &c.

Ordinis ſacramenti forma & vſus.] EVGENIVS IV. in Concilio Florentino Armenis & Græcis formam & vſum ſeptem ſacramentorum Eccleſiæ tradens, de ordinis ſacramento ita loquitur. *Sextum ſacramentum eſt ordinis, cuius materia eſt illud, per cuius traditionem confertur ordo, ſicut preſbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem. Diaconatus verò per libri Euangeliorum dationem, ſubdiaconatus verò per calicis vacui cum patena vacua ſuperpoſita traditionẽ* (verùm de his in ſuis vocabulis proprijs dicitur) *& ſimiliter de aliis per rerum ad miniſteria ſua pertinentium aſſignationem. Forma ſacerdotij talis eſt: Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium in Eccleſia pro viuis & mortuis, in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, &c. & ſic de aliorum ordinum formis, vt ſuis locis explicatur, & habetur in Pontificali Romano. Ordinarius miniſter huius ſacramenti eſt Epiſcopus* (vt infrà dicetur) *effectus augmentum gratiæ vt quis ſit idoneus miniſter.* De ſacramento ordinis latiùs egit HENRICVS VIII. Angliæ Rex in aſſertionibus ſeptem ſacramentorum contra inſignem Lutheri impudentiam, & doctiſſimis rationibus & authoritatibus probat in ſacramento ordinis gratiam conferri, atque de indelebili caractere eius diſceptat copioſè, ſimul & plures alij viri doctiſſimi, quorum non putamus eſſe neceſſarium proponere ſententias. Denique Concilium SENONENSE decreto 10. contra Lutheranos, ſcripturarum teſtimonijs ſacramentum ordinis confirmat, & in ſuſceptione eiuſdem gratiam conferri. Et primo quidem, licet omnibus internum ſit commune ſacerdotium, quo nos hoſtiam viuam Deo offeramus, vt vult Petrus Apoſtolus & Ioannes in Apocalypſi, dum regale ſacerdotium fideles vocat: tamen non omnibus credita eſt diſpenſatio myſteriorum vel miniſteriorum Dei, ſed qui vocantur tanquam Aaron: nec continuo mulier aut infans parnulus baptizatus, legatione pro Chriſto fungitur: ſed, vt ait Apoſtolus, diuiſiones gratiarum ſunt & miniſtrationum, deditque Deus quoſdam Apoſtolos, quoſdam Propheras, alios Euangeliſtas, alios paſtores & doctores, ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterij, ad ædificationem corporis Chriſti, &c. Quoſdam itaque ſpecialiter Chriſtus ſacerdotes inſtituit Lucæ 22. quibus poteſtatem conficiendi corporis tribuit, & poteſtatem abſoluendi & ligandi, vt patet Ioan. 20. Vide infrà, Sacerdotes non omnes eſſe, &c. Denique Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 35. de gratia ſacramenti huius tractat, quæ confertur æqualiter à bono & à malo miniſtro, iuxta Chriſti & Eccleſiæ inſtitutionem. Et Concilium TRIDENTINVM generale, ſeſſion. 23. quæ eſt 7. ſub Pio IV. cap. 1. & 2. diſputans contra hæreticos, qui ſacerdotium viſibile & externum denegant, & propterea repudiant ordinis ſacramentum, ait: *Sacrificium* (inquit) *& ſacerdotiũ ita Dei ordinatione coniuncta ſunt, vt vtrumque in omni lege extiterit. Cum igitur in nouo teſtamẽto ſanctum Euchariſtiæ ſacrificium viſibile ex Domini inſtitutione Catholica Eccleſia acceperit, fateri etiam oportet in ea nouum eſſe viſibile & externum ſacerdotiũ, in quod vetus tranſlatum eſt. Hoc autem ab eodem Domino ſaluatore noſtro inſtitutũ eſſe, atque Apoſtolis eorumq; ſucceſſoribus in ſacerdotio poteſtatem traditam conſecrandi, offerendi, & miniſtrandi corpus & ſanguinem eius, nec non & peccata dimittendi & retinendi ſacra litera oſtendunt, & Eccleſia ſemper docuit traditio. Cum autem diuina res ſit tam ſancti ſacerdotij miniſterium, conſentaneum fuit, quo dignius & maiori cum veneratione exerceri poſſet, vt in Eccleſia ordinatiſſima diſpoſitione plures & diuerſi eſſent miniſtrorum ordines, qui ſacerdotio ex officio deſeruirent, ita diſtributi, vt qui iam clericali tonſura inſigniti eſſent, per minores ad maiores aſcenderent. Nam non ſolum de ſacerdotibus, ſed & de diaconis ſacra litera apertum mentionem faciunt, & quæ maximè in illorum ordinatione attendenda ſunt graniſſimis verbis docent, & ab ipſo Eccleſia initio ſequentium ordinum nomina, atque vniuſcuiuſque eorum propria miniſteria, ſubdiaconi ſcilicet Acolythi, Exorciſtæ, Lectoris, & Oſtiary, in vſu fuiſſe cognoſcuntur, quamuis non pari gradu: nam ſubdiaconatus ad maiores ordines à Patribus & ſacris Conciliis refertur, in quibus & de aliis inferioribus frequentiſſimè legimus.* Vt ſuis vocabulis inſertum reperies. Tum cap. 3. eiuſdem ſeſſionis ſubdit. *Cum autem ſcripturæ teſtimonio, Apoſtolica traditione, & Patrum vnanimi conſenſu perſpicuum ſit, per ſacram ordinationẽ, quæ verbis & ſignis exterioribus perficitur, gratiam conferri, dubitare nemo debet. Ordinem verè eſſe & propriè vnum ex ſeptem S. Eccleſia ſacramentis, inquit enim Apoſtolus: admoneo te vt reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te, per impoſitionẽ manuum mearum. Quoniam verò in ſacramento ordinis, ſicut c*

b.ap

Concilium Bracarenſe 1.

Alexander 3.

De Ordinibus per ſaltum aſſumptis.

Interſtitia temporum Concilium Tridentinum generale.

Hoc decretum à ſcholis impunè vilipendi videmus: ſed in graue iudicium. Nam vniuerſale decretũ, non iuſtè ſubditur quorundã particulari ſententiæ.

Eugenius 4.

Forma.

Miniſter.

Effectus.

Henricus 8.

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato Archiepiſcopo.

1. Petri 2. Romano 15. Apocal. 2.

Non omnes eſſe ſacerdotes. vide etiam infra Sacerdotes non omnes eſſe

1. Corinth. 12.

Epheſ. 4.

Concilium Mogunti nũ 4.

Concilium Tridentinum generale nouiſſimum.

Digitized by Google

baptiſmo & confirmatione, character imprimitur, qui nec deleri, nec auferri poteſt, merito ſanctæ Synodus dãnat eorum ſententiam, qui aſſerunt noui teſtamenti ſacerdotes temporariam tantummodo poteſtatem habere, ac ſemel ritè ordinatos iterum laicos effici poſſe, &c. Porrò ſubditur anathema his omnibus qui hanc doctrinam improbarint. Hinc & FACVLTAS LOVANIENSIS, attic.17. & PARISIENSIS, artic.8. *Solis* (aiunt) *ſacerdotibus ſecundum Eccleſiæ ritum ordinatis data eſt à Chriſto poteſtas conſecrandi verum Chriſti corpus, & in foro pœnitentiæ à peccatis abſoluendi: quos certum eſt, etiam ſi mali & in peccato mortali fuerint, conſecrare vel Chriſti corpus, ſiquidem illud conſecrare intendant, &c.* Vide ſequent.

Facultas Louaniẽſis. Facultas Pariſienſis.

Ordinis miniſter ſolus Epiſcopus. Hoc iam ex præcedenti diſtinctione patuit, & ex vocabulo, Epiſcopus, atque ex alijs dictionibus, vbi ſpecialiter facta eſt de ordinandis narratio. Denique hoc confirmat * Concilĩ HISPALENSE II. cano.5. & allegat Gratianus, diſtinct.24. cap. Quorundam. Et damnat factum à quibuſdam narratum de Epiſcopo Agabrenſis Eccleſiæ, qui dum vnus ad preſbyteratum, & duo ad diaconatum promouendi aſtarent, ille oculorum dolore detentus fertur manum ſuam ſuper eos tantum poſuiſſe, & quendam preſbyterum illis contra Eccleſiaſticum ordinem benedictionem dediſſe. Hic autem presbyter, niſi è viuis ſublatus fuiſſet, Patrum eiuſdem Concilij non ſubterfugiſſet iudicium. Statuerunt autem Patres, vt hi qui ab eo non cõſecrationis titulum, ſed ignominiæ potiùs elogium percepiſſent, ne talis vſurpatio licentiam faceret à gradu ſacerdotalis & Leuitici ordinis, quem peruerſè adepti erant, depoſiti æquo iudicio abiicerentur. Epiſcopi quoque eſſe officium ordinis ſacramentum conferre, docet Concilium TOLETANVM VIII. cano.7. vt iam allegauimus in vocabulo, Epiſcopus. Et Concilium TRIDENTINVM, ſeſſio.23. quæ eſt 7. ſub Pio IV. cap.3. decret. reform. *Epiſcopi* (ait) *per ſemet-ipſos ordines conferant. Quòd ſi ægritudine fuerint impediti, ſubditos ſuos, non aliter quam iam probatos & examinatos, ad alium Epiſcopũ ordinandos dimittant.* Vide ſuprà etiam in vocabulo, Abbas, nam illis inhibetur ne ordines ſacros conferant. Vide ſeq.

* Hoc Clemẽs 1. lib.3. conſtitut. Apoſtolicarum cap.11. & 10. ſperta eam probat. vide & infra ex Dionyſio. Concilium Hiſpalenſe 2. ſub Honorio 1. Eadem & Concilio 1. ſub Syluestro 1. Romę habito. can.5. vt alibi allegauimus.

Concilium Toletanum 8.

Concilium Tridentinum generale.

Ordines conferre an is poſsit qui renunciauit. Hoc vide iam inſertum ſuperiùs vocabulo, Epiſcopus, &c.

Ordines conferre an poſsit Epiſcopus hæreticus. Vide infrà in vocabulo, Ordinati ab Hæreticis Epiſcopis.

Ordinis ſacramentũ non reiterandum. Iam in dictione, Caracter, & alibi diximus caracterẽ baptiſmi, confirmationis & ordinis eſſe indelebilẽ, vt etiam probatiſſimi ſcriptores atteſtantur. Quod & confirmat CANON APOSTOLORVM 67. *Si quis* (ait) *Epiſcopus vel preſbyter ſecundam ordinationem ab alio ſuſceperit, deponatur & ipſe, & qui ordinauit, niſi vtique conſtiterit, quòd ab hæreticis ordinationem habeat. Qui etiam ab eis ordinati vel baptizati ſunt, vt fideles vel clerici ſint fieri non poteſt* (aliter vide ſtatutum ſuprà, Baptiſmus hæreticorum, &c.) *intelligi autẽ canon iſte de Cataphrygibus.* Sic etiam Concilium NICÆNVM I. cano.19. & Concilium GENERALE VI. can. 95. Vnde & ſic loquitur CYPRIANVS, vel quicunque author eſt operis de cardinalibus Chriſti operibus, ſermone de ablutione pedum in initio. *Baptiſmum* (inquit) *repeti Eccleſiaſticæ prohibent regulæ, & ſemel ſanctificatis nulla denuo manus iterum conſecrans præſumit accedere. Nemo ſacros ordines ſemel datos iterum renouat: nemo ſacro oleo lita, iterum linit & conſecrat: nemo impoſitioni manuum vel miniſterijs derogat ſacerdotum: quia contumelia eſſet Spiritus ſancti, ſi euacuari poſſet, quod ille ſanctificat: vel aliena ſanctificatio emendaret, quod ille ſemel ſtatuit & confirmat, &c.* Vide ſequentia.

Canon Apoſtolorum.

Concilium Nicænum 1. Concilium generale 6.

Cyprianus Carthaginenſ.

Ordinis ſacramentum chriſmate perficitur. Vide Chriſma. Denique DIONYSIVS AREOPAGITA, libro Eccleſiaſticæ hierarchiæ parte 1. cap.5. ſacros ordines expoſuit, & qualiter chriſmate perficiantur, atque omnem ſacrorum ordinum functionem in ſanctiſſimas teletas dimiſit, & in eos, qui diuina probè callent, aliòſque ſacratius imbuunt: inque eos, qui ab ipſis ſanctiſſimè promouentur. Tum gradus ordinum confert cum cœleſtibus ordinibus, atque Eccleſiaſticam Hierarchiam cum cœleſti Hierarchia comparat. Sacerdotium primo à Moyſe deducit primo legalium ſacerdotum præceptore ac duce, & quemadmodum cœleſtis Hierarchia in ternarium numerum diſtribuitur, ſic & legalis & pontificalis: dum ſcilicet in anguſtiſſimas ſacrorum ſanctificationes diuiditur, & in anguſtiores ſanctarum rerum miniſtros, atque in eos qui ab his ad ſacramenta ſuo ordine & pro captu ſuo quique ſubuehuntur, &c. Tum inter hos ordines Pontificalem præponit excellentiam, cui competit ſacro chriſmate alios ordinare. *Nam & ſi* (ait) *à ſacerdotibus quædam perficiuntur venerabilia ſigna, nunquam tamen diuinam regenerationem ſine ſacratiſſimo conſummabit vnguento.* Vt iam diximus vocabulis, Chriſma, & Baptiſmus, &c. *Neque ſacroſanctæ communionis* (addit ille) *ſacramenta perficies, niſi ſignis tanti myſterij altaribus venerandis impoſitis, ne ij ſe quidem ſacerdos erit, niſi Pontificalibus officiis ad hoc fuerit promotus.* Docet quoque in ſequentibus miniſtrum cõſecrandi chriſmatis, & ordines conferendi, non eſſe alium quam Pontificem. Vt ſuperiùs diximus. *Eſt igitur* (ait) *Pontificalis ordo, qui conſummandi virtute ſuffultus perficientia quæque Hierarchiæ præcipuo & proprio peragit munere, ſacramentorumq; diſciplinas exponendo tradit, edocetq; pro ratione conſtantes & ſacros ipſorum ordines atque virtutes. Sacerdotum verò illuminans ordo ad contuenda ſacra myſteria eos, qui initiantur, adducit ſub ſanctorũ tamen Pontificum ordine, cum quibus propria officia peragit, in his quæ ipſe operatur diuina myſteria per ſacratiſſima ſigna ſubindicans, & eos qui accedunt ſpeculationis efficiens myſteriorumq; participes. Cæterum ad Pontifices eos mittit, qui inſpectorum ſacramentorũ ſcientiam atque intelligentiam cupiunt. At verò miniſtrorum ordo eſt, qui purgandi & diſſimilia diſcernendi vim habens, priuſquam accedatur ad ſacra ſacerdotũ myſteria accedentes purgat. ſynceros omnium aduerſariorum admixtione ac puros efficiens, atque ad ſacra contuenda & ſumẽda pro viribus idoneos.* Itaque Antiſtitum ordo perficiens eſt, ſacerdotum verò illuminans, & miniſtrorum purgans atque diſcernens, de quibus etiam egimus in ſingulis vocabulis. Eorum ordinũ meminit TERTVLLIANVS CARTHAG. lib. de exhortatione ad caſtitatem. *Differentiam* (inquit) *inter ordinẽ & plebem conſtituit Eccleſiæ authoritas, & honor per ordinis conſeſſum ſanctificatus à Deo, &c.* Et CLEMENS ALEXAN. lib.6. Stromat. &c. *Nam hic quoque in Eccleſia* (ait) *progreſſiones Epiſcoporum, preſbyterorum, diaconorum ſunt, vt arbitror, imitationes gloriæ Angelicæ, & illius œconomiæ ac diſpẽſationis, quam dicunt ſcriptura illos expectare, qui inſiſtentes veſtigiis Apoſtolorũ vixerint in*

Dionyſius Areopagita.

Libros Dionyſij Michaelis Pyagelus in eius vita commendat & in concilio generali 6. approbati ſunt.

* alibi diaconos vocat.

Tertullianus Carthaginenſ.

Cyrillus Alexandrinus.

perfectione inſtitiæ conuenienter Euangelio. Hos ſublatos in nubibus, ſcribit Apoſtolus primum quidem diaconos futuros, deinde coaptandos eſſe in preſbyteratum per profectum gloriæ, &c. Vide iam ea quæ dicta ſunt ſuperiùs, & in proprijs ordinum Vocabulis.

Ordo ſacer non indignis conferendus.] Et vt debeat puniri Epiſcopus, qui indignos conſecrauerit. Vide infrà, Ordinandi qui non ſint, &c. Hoc verò expreſsè prohibet HILARIVS I. epiſtola ad Aſcanium &c. cap. 4. vt iam alibi diximus. Et Concilium EPAVNENSE, cano. 2. vbi bigamos prohibet ordinari, vt iam diximus in vocabulo, Bigamus, & Cœlibatus, &c. Et Concilium ILERDENSE, cano. 11. *Qui contra decreta canonum* (ait) *indiſcretè clericos vſque nunc ordinauerunt, eis dominus vel ſancta & Eccleſiaſtica charitas ignoſcat. A modo verò ſi in tali auſu prorumperint, decretum canonum quòd circa eorum perſonas ſtatutum eſt, id eſt, vt nullum ordinare iam audeant, obſeruetur: vel qui deinceps ordinati fuerint, deponantur: Si verò, qui tales hactenus ordinati ſunt, nullo tempore promoueantur.* Idem omnino Concilium AVRELIANENSE III. ſub Vigilio I. cano. 6. Vide infrà, Ordinandorum ætas, &c. Idem quoque ſtatuit Concilium ARELATENSE III. cano. 3. AVRELIANENSE IV. cano. 10. *Si quis Epiſcoporum ſciens aut bigamum, aut internupta maritum, ad officium Leuitica dignitatis ſine preſbyterij, contra ius canonum, promouere præſumpſerit, nouerit ſe vnius anni ſpatio ab omni officio ſacerdotij eſſe ſuſpenſum. Qui ſi fortè ſententia ſubiacere contempſerit, a communione eius vſque in magnam Synodum ſe fraternitas vniuerſa ſuſpendat: illi verò qui illicite promoti ſunt, degradentur.* Vide Bigamus, &c. & infrà, Ordinandi, & Ordinationes, &c.

Ordines quibus conferantur temporibus.] LEO PRIMVS epiſt. 79. ad Dioſcorum Epiſcopum Alexandrinum, cap. 1. *Quod à Patribus noſtris propenſiore cura nouimus eſſe ſeruatum, à vobis quoque volumus cuſtodiri, vt non paſſim diebus omnibus ſacerdotalis, vel Leuitica ordinatio celebretur, ſed poſt diem ſabbati eius noctis, quæ in prima ſabbati luceſcit, exordia deligantur, hoc eſt, ſub lege diuini officij ſubſtituantur: in quibus his qui conſecrandi ſunt, ieiuniis, & à ieiunantibus ſacra benedictio conferatur. Quod eiuſdem obſeruantia erit, ſi manè ipſo dominico die, continuato ſabbati ieiunio, celebretur, a quo tempore præcedentis noctis initia non recedãt, quam ad diem reſurrectionis, ſicut etiam in Paſcha Domini declaratur, pertinere, non dubium eſt. Nam præter authoritatem conſuetudinis, quam ex Apoſtolica nouimus venire doctrina, etiam ſacra ſcriptura manifeſtat, quòd cùm Apoſtoli Paulum & Barnabam ex præcepto Spiritus ſancti ad Euangelium gentibus mitterẽt prædicandum, ieiunantes & orantes impoſuerunt eis manus: vt intelligamus quanta & quantum & accipientium deuotione curandum ſit, ne tantæ benedictionis ſacramentum negligenter videatur impleri.* Idem ſtatuit epiſtola 87. ad Epiſcopos Viennenſis prouinciæ. Et GELASIVS I. epiſt. 1. ad Epiſcopos Lucaniæ, Brutiorum, &c. cap. 13. & allegat Gratianus, diſt. 75. cap. vltimo: *Ordinationes preſbyterorum & diaconorum, niſi certis temporibus & diebus exercere non audeant, id eſt, quarti menſis ieiunio, ſeptimi & decimi, ſed etiam quadrageſimalis initij, ac mediana quadrageſimæ die ſabbati ieiunio circa veſperam nouerint celebrandas. Nec cuiuſlibet vilitatis cauſa, ſeu preſbyterum, ſeu diaconum, his præferre, qui ante ipſos fuerint ordinati.* Vide etiam infrà, Ordinandorum ætas, &c. Et GREGORIVS II. epiſt. 3. ad clerum & plebem Thuringiæ, præcipit Epiſcopo, vt ordinationes preſbyterorum ſeu diaconorum, non niſi quarti, ſeptimi, & decimi menſium ieiunijs, ſed & in ingreſſu quadrageſimali atque mediante veſpere ſabbati, nouerit celebrandas. Hæc confirmat, vt ſcilicet certis ordines conferantur temporibus, Concilium CABILONENSE II. cap. 23. ALEXANDER III. par. 26. Concilij Lateranenſis quod celebrauit, cap. 23. ad Bathonienſem Epiſcopum. *Subdiaconos* (ait) *nullis, niſi Romano Pontifici, licet in diebus dominicis ordinare, quamuis Deo dicatas virgines conſecrandi, & minores ordines licentiam habeant, conferendi. Sabbato quidem Pentecoſtes non licet alicui ſacros ordines celebrare, cum in ſequenti ſeptimana recepta ſancti Spiritus gratia celebrentur.* Et cap. 24. eiuſdem partis, Herefordienſi Epiſcopo. *Sane ſuper eo, quod moris eſſe dixiſti quibuſdam Epiſcopis Scotiæ & Galliæ, in dedicationibus altarium vel Eccleſiarum extra ieiunia quatuor temporum clericos ad ſacros ordines promouere, prudentiæ tuæ ſignificamus, quòd conſuetudo illa, vtpote inſtitutioni Eccleſiaſticæ inimica, & deteſtabilis eſt, & penitus improbanda: & niſi multitudo & antiqua terræ conſuetudo eſſet in cauſa, taliter ordinati non deberent pro merito in ſuſceptis ordinibus miniſtrare, quia apud nos ſic ordinati deponerentur, & ordinantes authoritate ordinandi priuarentur.* Iterum cap. 25. eiuſdem partis. *De hoc autem quod quæſiſti, an liceat extra ieiunia quatuor temporum aliquos in Oſtiarios, Lectores, Exorciſtas vel Acolythos promouere, aut etiam ſubdiaconos facere, prudentiæ tuæ taliter reſpondemus, quod licitum Epiſcopis dominicis diebus, & aliis feſtiuis diebus vnum, aut duos ad minores ordines promouere, ſed ad ſubdiaconatum, niſi in quatuor temporibus, aut in ſabbato ſancto, & in ſabbato ante dominicam de Paſſione, nulli Epiſcoporum, præterquam Romano Pontifici, licet aliquos ordinare.* Eadem mandat Concilium COLONIENSE III. cap. 22. & 24. part. 1. Et Concilium TRIDENTINVM, ſeſſio. 23. quæ fuit 7. ſub Pio IV. cap. 8. decreti reformationis. *Ordinationes ſacrorum ordinum ſtatutis à iure temporibus, ac in cathedrali Eccleſia, vocatis præſentibus, ad id Eccleſiæ canonicis, publicè celebrentur. Si autem in alio diœceſis loco, præſente clero loci dignior quantum poteris fieri Eccleſia ſemper adeatur. Vnuſquiſque autem à proprio Epiſcopo ordinetur, aliàs, ſi abſque ordinarij teſtimonio ab alio ordinatus fuerit, ordinans à collatione ordinum per annum ſuſpendatur, & ordinatus ab executione officij. Et Epiſcopus familiarem ſuum non ſubditum ordinare non poſſit, niſi per triennium ſecum fuerit commoratus.* Hæc iterum repetuntur eadem ſeſſione, cap. 17.

Ordines minores non conferantur infantibus.] Vide infrà in dictione, Ordinandi examinentur & probentur, &c.

Ordinum minorũ functio obſeruetur.] Iam illud annotauimus in vocabulis, Clericus, &c. & alibi. Verùm ſic nouiſſimè ſtatuit Concilium TRIDENTINVM, ſeſſio. 23. cap. 17. *Vt ſanctorum ordinum à diaconatu ad oſtiariatum functiones ab Apoſtolorum temporibus in Eccleſia laudabiliter recepta, & pluribus in locis aliquandiu intermiſſæ, in vſum iuxta ſacros canones reuocentur, nec ab hæreticis tanquam otioſa traducantur, illius priſtinum moris reſtituendi deſiderio flagrans ſancta Synodus, decernit, vt in poſterum huiuſcemodi miniſteria, non niſi per conſtitutos in dictis ordinibus exerceantur: omneſque & ſingulos prælatos Eccleſiarum in Domino hortatur, & illis præcipit, vt quantum fieri commodè poterit, in Eccleſiis cathedralibus, collegiatis, & parrochialibus ſuæ*

diœceſis,

Hilarius 1.

Concilium Epaunenſe.

Concilium Ilerdenſe.

Concilium Aurelianenſ. 3. Concilium Arelatenſe 3. ſub Leone Concilium Aurelianenſ. 4.

Leo 1.

Hæc allegat Iuo lib. 5.

Actuum 13.

Gelaſius 1.

Gregorius 2.

Concilium Cabilonenſe 2. Alexander 3.

Concilium Coloniense 3. Concilio Tridentinum generale nouiſſimum.

Concilium Tridentinum generale.

Digitized by Google

diœceſis, ſi populus frequens, & Eccleſia proventus id ferre queant, huiuſmodi functiones curent reſtituendas, & ex aliqua parte reddituum aliquorum ſimplicium beneficiorum, vel fabricæ Eccleſiæ, ſi proventus ſupperant, aut utriuſque illorum, eas functiones exercentibus ſtipendia aſſignent, quibus ſi negligentes fuerint, ordinary iudicio, aut ex parte mulctari, aut in totum privari poſſint. Quod ſi miniſteriis quatuor minorum ordinum exercendis clerici cœlibes præſto non erunt, ſuffici poſſint etiam coniugati vitæ probatæ, dum modo non bigami, ad ea munia obeunda idonei, & qui tonſuram & habitum clericalem in Eccleſia geſtent.

Ordines non pretio conferantur.] Vide ſuperiùs, Epiſcopatus, &c. Et infrà, ſacramenta non venalia, & infrà Simonia, &c. Vnde & Concilium CHALCEDONENSE ſub Leone 1. cano. 2. actionis 15. & allegat Gratianus cauſa 1. quæſt. 1. cap. Si quis, &c. *Si quis Epiſcopus per pecunias fecerit ordinationem, & ſub pretio redegerit gratiam, quæ non poteſt vendi, ordinauerit que per pecunias Epiſcopum, aut chorepiſcopum, aut Preſbyterum, aut Diaconum, aut quemlibet ex his qui connumerantur in clero, aut promouerit per pecunias diſpenſatorem, aut defenſorem, vel menſionarium, vel quemquem omnino qui ſubiectus eſt regulæ, pro ſuo turpiſſimo lucri commodo, is qui hoc attentaſſe probatus fuerit, propry gradus periculo ſubiacebit: & qui ordinatus & nihil ex hac ordinatione vel promotione, quæ eſt per negotiationem facta, proficiat, ſed ſit alienus a dignitate vel ſolicitudine quam pecuniis acquiſiuit. Si quis verò mediator tam turpibus, & nefandis datis, vel acceptis extiterit, & ipſe ſi quidem clericus fuerit, gradu proprio decidat ſi verò laicus, aut monachus, anathematizetur.* Hunc canonem allegat & renouat Concil. BRACARENSE III. cano. 7. & in decretis Iuonis lib. 3. ponitur, vbi iubet decretum præfatum ratum perpetim obſeruari. Allegat & hunc canonem Concilium PARISIENSE III. lib. 1. cap. 11. vt allegauimus loco præſignato. Hunc etiam Chalcedonenſem canonem allegat & confirmat Concilium NANNETENSE canone 7. & Concilium GENERALE VII. Nicænum 2. cano. 19. vt ſuperius produximus vocabulo, Monachi, &c. Denique ſic Concilium AVRELIANENSE II. cano. 3. *Ne quis Epiſcopus de quibuſlibet cauſis, vel Epiſcoporum ordinationibus, cæterorumque clericorum aliquid præſumat accipere, quia ſacerdotem neſas eſt cupiditatis venalitate corrumpi.* Hinc Concilium GENERALE VI. canone 22. eos deponi iubet qui non electione ſed pecunijs ordinantur, & eos qui tales ordinauerint. Hinc etiam PELAGIVS I. vt in eius vita Platina recèſet ſic ſtatuit. *Quiſquis promouendus eſt in ſancta Eccleſia, ab Oſtiario vſque ad gradum Epiſcopatus, neque per aurum, neque per aliquas promiſſiones proficiat, quia hoc Simoniacum eſt. Sed ſi quis ille eſt doctus in opere Dei bonam vitam habens, non per datonem, ſed per bonam conuerſationem iubemus eum vſque ad primum gradum venire,* &c. Et Concilium TVRONENSE II. cano. 28. *Cauta eſt in ſalutem prouiſio, ad effugiendum culpam delicti, aditum delinquendi repellere. Nullus Epiſcoporum de ordinationibus clericorum præmia præſumat exigere, quia non ſolum ſacrilegum, ſed & hæreticum eſt (ſicut in dogmatibus Eccleſiaſticis habetur inſertum) ad ordinandum clericum per ambitionem (ad imaginem Simonis Magi) pecuniam offerre ſacerdoti: quia dicitur: Gratis accepiſtis, gratis date. Et cum talis ſit qui gratiam Dei a ſacerdote æſtimat comparari pretio, qualis ille qui vendit, vtrque vſque ad ſynodum ab Eccleſia ſegregetur.* Idem omnino Concilium BRACARENSE II. cap. 3. & allegat Gratianus cauſa 1. quæſt. 1. cap. Placuit. *Placuit vt de ordinatione clericorum Epiſcopi munera nulla accipiant,* &c. Et GREGORIVS I. in Concilio Romano exiſtens can. 5. ſic ſtatuit. *Antiquam patrum regulam ſequens, nihil vnquam de ordinationibus accipiendum eſſe conſtituo, neque, ex datione pallij, neque ex traditione chartarum, neque ex ea, quam noua per ambitionem ſimulatio inuenit, appellatione paſtelli,* &c. Vide & ex eodem in vocabulo, Simonia, &c. Hinc & ALEXANDER III. parte 26. Concilij Lateranenſis cap. 2. de quodam qui quinque ſolidos pro ordinatione ſua dederat ſtatuit, quod quamuis pœnitentia ductus intraſſet religionem, in ordine quidem ſuſcepto domino deſeruiret, ad ſuperiores autem nunquam promoueretur ordines, & repetit parte 35. cap. 2. Hinc & Concilium COLONIENSE III. partis 1. cap. 28. *Vt Eccleſiaſtici ordines (ait) ſumma ſyncerirate omnis quæſtus ſuſpitione, omniſque mali ſpecie quam longiſſimè ſubmota conferantur, noluimus, vt ab initiatis quicquam, vel ſigilli nomine a Vicariis noſtris in pontificalibus exigatur, ſed tantùm ſcribis earum litterarum (quæ formatæ appellantur) vnus albus ſoluatur,* &c. Tum cap. 1. 2. 3. partis 8. eiuſdem Concilij iubet Parochis victus miniſtrari, ne ſacramenta precio æſtimari cogantur. Et Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 21. quæ fuit 5. ſub Pio 4. cap. 1. decreti reformationis. *Quoniam ab Eccleſiaſtico ordine omnis auaritia ſuſpitio abeſſe debet, nihil pro collatione quorumcunque ordinum, etiam clericalis tonſuræ, nec pro litteris dimiſſoriis, aut teſtimonialibus, nec pro ſigillo, nec alia quacunque de cauſa, etiam ſponte oblatum, Epiſcopi & alij ordinum collatores, aut eorum miniſtri quouis prætextu accipiant. Notarij verò in his tantum locis, in quibus non viget laudabilis conſuetudo, nihil accipiendi pro ſingulis litteris dimiſſoriis, aut teſtimonialibus, decimam tantùm vnius aurei partem accipere poſſint, dum modo eis nullum ſalarium ſit conſtitutum pro officio exercendo, nec Epiſcopis ex notarij commodis aliquod emolumentum ex eiſdem ordinum collationibus directè vel indirectè prouenire poſſit. Tunc enim gratis operam ſuam eos præſtare omnino teneri decernit, contrarias taxas ac ſtatuta & conſuetudines etiam immemorabiles quorumcunque locorum (quæ potius abuſus & corrupta ſimoniacæ pranitatis fautrices nuncupari poſſunt) penitus caſſando & interdicendo, & qui ſecus fecerint, tam dantes quam accipientes, vltra diuina vltionem pœnas à iure inflictas ipſo facto incurrant.* Vide reliquum locis ſupra memoratis.

Ordines conferre Epiſcopus in alterius diœceſi non præſumat.] Iam in multis locis hoc inhibitum ſuperius reperies. Sic autem ſtatuit CANON APOSTOLORVM XXXVI. *Epiſcopum non audere (inquit) extra terminos proprios ordinationes facere in ciuitatibus & villis, quæ illi nullo iure ſubiectæ ſunt. Si verò conuictus fuerit hoc feciſſe, præter eorum conſcientiam qui ciuitates & villas detinent, & ipſe deponatur, & qui ab illo ſunt ordinati.* Et CALIXTVS I. epiſt. 1. ad Epiſcopos Galliæ, & allegat Iuo lib. 4. Decret. Nullus Primas. *Nullus Metropolitanus, nullusque reliquorum Epiſcoporum alterius adeat ciuitatem, aut ad poſſeſſionem accedat (quæ ad eum non pertinet, & alterius Epiſcopi eſt parochia) ſuper eiuſquam diſpoſitione, niſi vocatus ab eo cuius iuris eſſe dignoſcitur, aut quicquam ibi diſponat, vel ordinet, aut iudicet ſi ſui gradus honore potiri voluerit. Sin aliter præſumpſerit, damnabitur, & non ſolùm ille, ſed cooperatores eique conſentientes,*

Concilium Chalcedonen. generale 4 ſub Martino Imperat.

Concilium Bracarenſe 3.

Concilium Pariſienſe 3.

Concilium Nannetenſe.

Concilium Generale 7. Nicenum 2.

Concilium Aurelianenſ. 2. ſub Vigilio 1.

Concilium Conſtantinopolitanũ 3 generale 6.

Pelagius 1.

Concilium Turonenſe 2. ſub Pelagio 2.

Actuum 8. Matth. 10.

Concilium Bracarenſe 2. ſub Honorio 1.

Gregorius 1.

Alexander 3.

Concilium Colonienſe 3.

Concilium Tridentinum generale.

Obſeruãdum.

Canon Apoſtolorum.

Calixtus 1.

tientes, quia ſicut ordinatio, ita eis & indicatio, & aliarum rerum diſpoſitio prohibetur. Nam qui ordinare non poterit, qualiter iudicabit? SIXTVS II. epiſt. 2. ad Epiſcopos Hiſpaniæ. *Nullus Epiſcopus alterius parochianum præſumat retinere, aut ordinare abſque eius voluntate, vel iudicare: quia ſicut irrita erit eius ordinatio, ita & diiudicatio, quoniam cenſemus nullum alterius iudicis, niſi ſui, ſententia teneri. Nam qui eum ordinare non potuit, nec iudicare vllatenus poterit.* Idem Concilium ANCYRANVM can. 13. & Concilium NICAENVM I. can. 17. (vel ſecundum lectionem Concilij Carthaginenſis 6.) canone 16. *Si quis auſus fuerit aliquem, qui ad alterum pertinet, ordinare in ſua Eccleſia, cum non habeat conſenſum Epiſcopi ipſius à quo receſſit clericus, irrita erit huiuſmodi ordinatio.* Hunc canonem citat diffuſius Concilium AQVISGRANENSE I. canone 45. vt in vocabulo, Clericus, &c. iam poſitum reperies, vt reor. Allegat quoque Gratianus diſtinct. 71. cap Si quis, &c. Idem & IVLIVS I. epiſt. 2. ad Epiſcopos Orientales cap. 6. & INNOCENTIVS I. epiſt. 2. ad Epiſcopum Rhotomagenſem Victricium cap. 7. Idem Concil. CARTHAGINENSE I. cano. 5. vt alibi iam repoſuimus. Hinc NICEPHORVS CALLISTVS lib. 13. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. 13. Epiphanium Epiſcopum Cypri grauiter increpatum narrat, eo quod in confinio vrbis Conſtantinopolitanæ Diaconum ordinaſſet, cum ageret eiuſdem vrbis Epiſcoparum Ioannes Chryſoſtomus lege hiſtoriam. Hinc Concilium ANTIOCHENVM I. ſub Iulio 1. canone 13. & allegat Gratianus cauſa 9. quæſt. 2. cap. Nullum, &c. *Nullus Epiſcopus* (ait) *audeat ab vna prouincia in aliam tranſire, & aliquos in Eccleſiis ordinare ad ſacrorum celebrationem, nec ſi alios vna ſecum inducat, niſi veneris literis accerſitus Metropolitani, & Epiſcoporum qui ſunt cum ipſo, in quorum regionem accedit. Si autem nullo vocante ad aliquorum ordinationem, & Eccleſiaſticarum rerum ad ſe non pertinentium conſtitutionem inordinatè inſolenterque proceſſerit, ſint quidem irrita quæ ab ipſo geruntur, ipſe autem ſua inſolentia præter rationem facta aggreſſionis det pœnas, à ſancta ſcilicet ſynodo exinde depoſitus.* Hoc iterum repetit canone 22. Et Concilium SARDICENSE canone 18. & 19. Vnde etiam iam memoratus NICEPHOR. libro 9. cap. 26. Beatiſſimo narrat Athanaſio hoc fuiſſe in crimine obiectum, quòd in paræcijs, quę ad iuriſdictionem eius non pertinerent, electionem Eccleſiaſticam vſurpare auſus eſſet. Hinc SYRICIVS I. epiſtola 4. ad Aphricanos Epiſcopos cap. 6. quæ ſcripta eſt Romæ in conuentu & Concilio 80. Epiſcoporum, quæ & approbata & lecta eſt in Concilio TELENSI. *Nullus* (ait) *de aliena Eccleſia clericum ordinare vſurpet.* Et cap. 1. præmiſerat, quod & allegat Gratianus diſtinct. 64. cap. extra, &c. *Extra conſcientiam ſedis Apoſtolicæ, hoc eſt, primatis, nemo audeat ordinare: integrum enim iudicium eſt, quod plurimorum ſententia conſequatur.* Et Concilium TAVRINENSE I. ſub eodem Syricio canone 2. *Geſtorum ſeriem conſcribi placuit ad perpetem diſciplinam, quæ circa, Octauium, Vrſionem, Remigium, & Triferium, Epiſcopos, ſancta Synodus decreuit, qui in vſurpatione quadam de ordinatione ſacerdotum ad inuidiam vocabantur, quod eis catenus idcirco videtur indultum, vt de cætero hac authoritate commoniti nihil tale vſurpare conentur. Siquidem ea ſe ab hac cauſa excuſatione defenderint, qua dicerent, prius ſe non eſſe conuentos. Proinde indicauit Synodus, vt ſi quis ex hoc fecerit contra ſtatuta maiorum, ſciat is qui ordinatus fuerit ſacerdotij ſe honore priuandum, ille verò qui ordinauerit, authoritatem ſe in ordinationibus vel in Conciliis minimè retenturum. Non ſolum autem circa memoratos Epiſcopos hæc ſententia præualebit, ſed & circa omnes, qui ſimili decepti errore ordinationes huiuſmodi perpetrant.* Hinc Concilium TVRONENSE I. canone 10. *Ordinationes illicitas irritas denocamus, niſi per ſatisfactionem quæ ad pacem pertinent componantur.* Et SIMPLICIVS I. epiſtola 3. ad Florentium, Equitium, & Seuerum Epiſcopos, damnat Gaudentium Anſinienſem Epiſcopum, & omnimoda illum poteſtate priuat, eo quod contra ſtatuta canonum ordinationes illicitas perpetraſſet, iubétque, vt hi qui illicitè ſunt prouecti, ab eo Eccleſiaſticis miniſterijs ſint remoti. Præcipit quoque præfatum Turonenſe Concilium 1. cano. 9. vt Epiſcopus in aliena Diœceſi nil attentet. *De præſumptoribus* (ait) *placuit obſeruari, vt ſi quis Epiſcopus in iuſ fratris ſui ſuam conatus fuerit inferere poteſtatem, vt aut diœceſes alienas tranſgrediendo terminos à patribus conſtitutos pernadat, aut clericos ab aliis ordinatos, vel ſanctimoniales promouere præſumat, ab vniuerſorum fratrum & conſacerdotum ſuorum communione ſe alienum efficiendum non dubitet.* Vide alibi. Idem Concilium VALENTINVM HISPANIAE I. can. 6. *Nullus* (ait) *alienum clericum, ſecundum decreta canonum, ſine conſenſu Epiſcopi ſui audeat ordinare, &c.* Vt iam poſuimus cum multis alijs ſuperius.

Ordo ſecundum gradus in Eccleſia obſeruetur.] Iam in vocabulo, Diaconus, & Epiſcopus, hoc ſatis fuit commendatum, vt ſcilicet cuique ordini & honor ſecundum exigentiam miniſterij, & debita veneratio tribuatur, nec præpoſtero de confuſo ordine Eccleſiaſtici viri audeant ſe alter alteri præponere. Vnde ſic diuinus iuniunxit IGNATIVS MARTYR epiſtola ad Tarſenſes. *Preſbyteri* (ait) *Epiſcopo ſubditi eſtote, Diaconi Preſbyteris, populus preſbyteris & Diaconis, &c.* Et epiſtola ad Philadelphienſes, & ad Smyrnenſes. *Omnia* (ait) *vobis decenti ordine perficiantur in Chriſto. Laici Diaconis ſubditi ſint, Diaconi Preſbyteris, preſbyteri Epiſcopo, Epiſcopi Chriſto, ſicut ipſe Patri.* Vide etiam ſuperius in vocabulo, honor, &c. hic etiam CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 3. epiſtolarum epiſtola 9. *Meminiſſe* (inquit) *Diaconi debent, quoniam Apoſtolos, id eſt, Epiſcopos & præpoſitos dominus elegit, Diaconos autem poſt aſcenſum domini in cœlos Apoſtoli ſibi conſtituerunt Epiſcopatus ſui & Eccleſiæ miniſtros. Quòd ſi nos aliquid audere contra Deum poſſumus, qui Epiſcopos facit, poſſunt & hi contra nos audere, à quibus Diaconi ſunt, &c.* Vide obſecro pluta in vocabulo, Diaconus, &c. Vnde DIONYSIVS I. Papa epiſtola 1. ad Vrbanum Præfectum. *Ad hoc diuina diſpenſationis prouiſio gradus & diuerſos conſtituit ordines eſſe diſtinctos, vt dum reuerentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, vna concordia fieret ex diuerſitate contextio, & vtile officiorum generaretur adminiſtratio ſingulorum. Neque enim vniuerſitas alia poterat ratione ſubſiſtere, niſi huiuſmodi magnus eam differentia ordo ſeruaret. Quia verò creatura in vna eademque æqualitate gubernari vel viuere non poteſt, cœleſtium militiarum exemplar nos inſtruit: quia dum ſint Angeli, ſint Archangeli, liquet quia non æquales ſunt, ſed in poteſtate, & ordine, ſicut noſti, differt alter ab altero. Si ergo inter eos qui ſine peccato ſunt iſta conſtat eſſe diſtinctio, quis hominum abnuat huic ſe*

libenter

Sixtus 2.

Concilium Ancyranum. Concilium Nicenum 1. generale.

Concilium Aquiſgranenſe 1. ſub Ludouico 1. Imperat.

Iulius 1.

Innocentius 1.

Concilium Carthaginenſ. 2. ſub Syluestro 1.

Nicephorus Calliſtus.

Concilium Antiochenum 1.

Nicephorus Callixtus.

Syricius 1.

Concilium Telenſe.

Concilium Taurinenſe 1. ſub Syricio 1.

Concilium Turonenſe 1. ſub Hilario 1.

Simplicius 2. papa.

Concilium Valentinum Hiſpaniæ 1.

Ignatius Martyr.

Cyprianus Carthaginenſ.

Dionyſius 1.

Ordo militiæ cœleſtis nos informat.

Digitized by Google

libenter dispositione submittere? Hinc etenim pax & charitas mutua se vice complectuntur, & manet firma concordiæ in alterna & Deo placita dilectione synceritas, quia vnumquodque tunc salubriter complet um officium, cum fuerit vnus ad quem posit recurrere propositum. Vnde vt IVLIVS I. epistola 2 ad Orientales pro Athanasio, *Connexio* (ait) *totius corporis vnanimitatem requirit, sed præcipuè exigit concordiam sacerdotum, quibus & si dignitas communis non est, tamen ordo generalis est: quoniam & inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis, & cum omnium par esset electio, vni tamen datum est vt cæteris præmineret. De qua forma Episcoporum quædam orta est distinctio, & magna ordinatione prouisum, ne omnes sibi omnia vindicarent, sed essent in singulis prouinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia, & rursum quidam in maioribus vrbibus constituti solicitudinem eius susciperent ampliorem, per quos ad vnam beati Petri sedem vniuersalis Ecclesiæ cura confluaret, & nihil vsquam à suo capite dissideret. Qui ergo scit se quibusdam præpositum, non molestè ferat sibi aliquem esse prælatum, sed obedientiam quam exigit, etiam ipse rependat.* Hæc quidem doctissimè prosequitur AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in cap. 4. ad Ephesios, exponens illud, *Et ipse quosdam quidem dedit Apostolos, quosdam verò prophetas, alios verò Euangelistas, &c.* Verùm prolixius quàm possit hic exponi. Eadem quoque Concilium LAODICENVM canone 20. & allegat Gratianus distinct. 93. Non oportet. *Non oportet Diaconum coram presbytero sedere, sed iussione presbyteri sedeat. Similiter & Diaconis honor habeatur ab obsequentibus, id est, à subdiaconis & omnibus clericis, &c.* Iam alibi hæc dicta sunt. Allegatur autem hic canon in Concilio AQVISGRANENSE I. cano. 77. Et Concilium MILEVITANVM cap. 13. statuit, vt Episcopi talem seruent ordinem, vt qui prior ordinatus est, eum præcedat, qui posterius fuit ordinatus, vt posteriores anterioribus deferant nec eis inconsultis aliquid agere præsumant, aliter coërcendi, &c. Hoc iam inuenies statutum in vocabulo, Episcopus, &c. Vnde & consequenter canone 14. Idem Concilium statuit, vt quicunque deinceps ab Episcopis ordinantur, litteras accipiant ab ordinatoribus suis manu eorum subscriptas, continentes consulem & diem, vt nulla altercatio de posterioribus vel anterioribus oriatur. Idem constituit Concilium APPRICANVM can. 53. & 56 & Concilium AGATHENSE canone 23. vt diximus in vocabulo, Episcopus, &c. Et canone 65. allegatur quæ à Gratiano distinct. 93. cap. Non oportet. *Non oportet Diaconem sedere præsente presbytero, sed eo iussione presbyteri sedeat. Similiter autem honorificetur Diaconus à ministris inferioribus & omnibus Clericis.* Idem MARTINVS BRACARENSIS canon. 40. collectorij sui. Idem & VIGILIVS I. epistolâ ad Eutherium Episcopum, canone 9. vt dicemus in vocabulo, Romanæ Ecclesiæ Primatus. Vide autem in locis quos superius assignauimus, quia hic pauca, ibi verò plura recensita sunt ex decretis Patrum.

Iulius 2.

Sedis Romanæ authoritas vide etiam suo loco.

Ambrosius Mediolanensis

Concilium Laodicenum.

Concilium Aquisgranen. I. Concilium Milevitanum.

Concilium Affricanū sub Bonifacio 1. Concilium Agathense sub Cœlestino 1.

Martinus Bracarensis. Vigilius 1.

ORDINANDVS.

Ordinandi examinentur & probentur, &c.] CLEMENS I. libro 7. constitutionum Apostolicarum cap. 32. *Constituite Episcopos dignos domino, presbyteros quoque & Diaconos homines pios, iustos, mites, non cupidos, veritatis studiosos, probatos, sanctos, non acceptores personarum, qui valeant docere sermonem veritatis, recte procedentes in placitis dominicis: vos verò eos honorate vt patres, vt dominos, vt beneficos, vt bene viuendi authores, &c.* Et ZEPHERINVS I. epistola 2. ad episcopos Ægypti, & allegat Gratianus distinct. 83. cap. Ordinationes. *Ordinationes presbyterorū & Leuitarum tempore cōgruo, & multis coram assistentibus solenniter agite, & probabiles & doctos viros ad hoc opus promouite, vt de eorum societate & adiumento plurimum gaudeatis.* Eadem & CYPRIANVS CARTHAGIN. lib. 1. epistolarum epistola 4. & libro 2. epistola 5. ad vniuersam plebem, &c. vt iam diximus in dictione, Episcopi eligendi, &c. Vide obsecro. Vbi etiam ex Concilio SARDICENSI canone 13. de promotione Episcoporum dictum est. & clericorum, quod scilicet conueniens non est, nec ratio vel disciplina patitur, vt temerè, vel leuiter ordinetur aut Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus qui Neophytus est, maximè cum & magister gentium beatus Apostolus ne hoc fieret denunciasse & prohibuisse videatur. Sed hi ordinentur quorum per longum tempus examinata sit vita, & merita fuerint comprobata. Et Concilium CARTHAGINENSE III. cano. 3. & allegat Gratianus distinct. 38. cap. Placuit. *Placuit, vt ordinandis Episcopis vel clericis, prius ab ordinatoribus suis decreta Conciliorum auribus eorum inculcentur, ne se aliquid contra statuta Concilij fecisse asserant.* Et iterum canone 21. & allegat Gratianus distinct. 24. cap. Nullus. *Nullus ordinetur clericus, nisi probatus vel Episcoporum examine, vel populi testimonio.* Vide suprà, Clerici Eligendi, &c. Idem etiam statuit Concilium HIPPONENSE cap. 3. & 21. Et Concilium CARTHAGINENSE IV. canone 21. allegat Gratianus distinct. 24. cap. Episcopus. *Episcopus sine consilio clericorum suorum clericos non ordinet, ita vt ciuium conniuentiam & testimonium quærat* (addunt antiqui codices) *Quòd si præ accepta ordinatione in fraude inuentus fuerit, ipsi qui eum testimoniant, quandiu Episcopo visum fuerit ab Ecclesiæ liminibus arceantur.* Et Concilium ARAVSICANVM I. canone 8. *Si quis alibi consistentem clericum ordinandum putauerit, vt prius desiniat, vt cum ipso habitet. Nec enim sine consultatione eius Episcopi, cum quo ante habitauit, ordinare præsumat, quia non sine causa ab alio non ordinatus remansit.* Et canone 9. subiungit. *Si qui autem alienos ciues, aut alibi consistentes ordinauerint, nec ordinati in vllo accusentur, aut ad se eos reuocent, aut eorum ipsis gratiam impetrent cum quibus habitant.* Denique LEO I. epistola 5. ad Dorum Episcopum Beneuentanum, statuit neminus capaces repudiatis capacibus ordinentur. Hoc autem quia ille Episcopus præsumpserat eum grauiter arguit, statuens, vt qui indigni ordinati sunt, honore vltimi inter omnes habeantur, & quos inferiores habebant prius superiores eis sint, aut saltem in eodem ordine permaneant, quem vnicuique ordinationis suæ tempus adscripsit. Sic & de laicis examinandis antequam ordinentur, statuit GELASIVS I. epistola 1. ad Episcopos Lucaniæ Bruttiorum cap. 4. vt iam allegauimus vocabulo. Laicus, &c. Vide etiam infrà, Ordinandi qui non sint, &c. Ex eodem & alijs. Similiter & GREGORIVS I. libro 7. Regist. epistola 110 ad Etherium Lugdunensem Episcopum, vbi, Simoniam in ordinatione clericorum damnat, etiam quomodo debeant probari & eligi præcepta do-

Clemens 1.

Zepherinus 1.

Cyprianus Carthaginensis.

Concilium Sardicense.

2. Timoth. 3.

Concilium Carthaginense 3.

Concilium Hipponense. Concilium Carthaginense 4.

Concilium Arausicanum, sub Leone 1.

Leo 1.

Gelasius 1.

Gregorius 1.

nat. Verum ea inſeremus in dictione, Simonia, &c. Idem & Concilium TVRONENSE III. cano. 12. *Presbyter ordinari non debet ante legitimum tempus, hoc eſt, triceſimum ætatis annum: ſed priuſquam ad conſecrationem presbyteratus accedat, maneat in Epiſcopio, dicendi gratia officium ſuum, tandiu donec poſſint, & mores, & actus eius animaduerti, & tunc ſi dignus fuerit, ad ſacerdotium promoueatur.* Idem & de alijs clericis ſtatuit Concilium RHEMENSE cano. 3. nam poſtquam allegauit præmiſſum decretum infert. *Quicunque ad gradus Eccleſiaſticos condigne aſcendere voluerit, vnuſquiſque intelligat qualiter ſecundum poſſibilitatem intellectus ſui in eo gradu, vbi conſtitutus eſt, Deo militare, & ſeipſum valeat cuſtodire.* Tum coram patribus lecti ſunt canones patrum, & regulæ ſanctorum Benedicti & aliorum, vbi fit prohibitio ne clerici vel regulares ante ordinẽtur, quàm examinentur. Idem vide in vocabulo, Monachus an ordinandus, &c. Ea etiam repetit CAROLVS MAGNVS in ſuis conſtitutionibus. Et Concilium VORMATIENSE cano. 56. *Presbyteri* (inquit) *non ordinentur priuſquam examinentur, vt excommunicationes paſſim & ſine cauſa non fiant.* Et Concilium MELDENSE cano. 51. *Qui ex noſtris parochijs, aut ad titulum, aut abſolute ordinari petuntur, nullatenus ordinentur, niſi, aut in clero certo, & religioſo, vel etiam in ciuitate ſaltem vno anno immorentur, vt de vita & conuerſatione atque doctrina illorum certitudo poſſit agnoſci. Et nemo abſolute quemquam ordinare præſumat, ſicut ſanctꝰ dixerunt canones.* Vide ſuprà, Clerici, &c. Et Concilium NANNETENSE canone 11. *Epiſcopus quando ordinationem facere diſponit, omnes qui ad ſacrum miniſterium accedere volunt, feria 4. ante ipſam ordinationem euocandi ſunt ad ciuitatẽ vna cum Archipresbyteris, qui eos repræſentare debent: & tunc Epiſcopus è latere ſuo dirigere debet ſacerdotes, & alios prudentes viros gnaros legis diuinæ, & exercitatos in Eccleſiaſticis ſanctionibus, qui ordinandorum vitam, genus, patriam, ætatem, inſtitutionem, locum vbi educati ſunt, ſi ſint bene literati, ſi in lege domini inſtructi, diligenter inueſtigent, ante omnia ſi idem catholicam firmiter teneant, & verbis ſimplicibus aſſerere queant. Ipſi autem quibus hoc committitur, cauere debent, ne aut fauoris gratia, aut cuiuſcunque muneris cupiditate illecti à vero deuient, vt indignum & minus idoneum, ad ſacros gradus ſuſcipiendos Epiſcopi manibus applicent. Quod ſi fecerint, & ille qui indigne acceſſit, ab altari remouebitur, & ille qui donum ſancti ſpiritus vendere conatus ſuit, coram Deo iam condemnati Eccleſiaſtica dignitate carebunt. Igitur per tres continuos dies diligenter examinentur, & ſic ſabbato qui probati inuenti ſunt Epiſcopo repræſententur.* Hinc etiam Concilium LATERANENSE ſub Innocentio 3 canone 27. *Cùm ſit ars artium regimen animarum, diſtrictè precipimus, vt Epiſcopi promouendos in ſacerdotes diligenter inſtruant & informent, vel per ſeipſos, vel per alios viros idoneos, ſuper diuinis officijs & Eccleſiaſticis ſacramentis, qualiter ea rite valeant celebrare: quoniam ſi ignaros & rudes de cætero ordinare præſumpſerint, (quod quidem facilè poterit deprehendi) & ordinatores & ordinatos graui decreuimus ſubiacere vltioni. Satius eſt enim maximè in ordinatione ſacerdotum paucos bonos, quàm multos malos habere miniſtros: quia ſi cæcus cæcum duxerit, ambo in foueam dilabuntur.* Idem Concilium BITERRENSE canone 8. Et Concilium COLONIENSE III. capite 24. partis 1. & reliquis, nullum vult ab examinatione immunem eſſe, iubens, vt & religioſi cuiuſlibet profeſſionis fuerint hanc cenſuram experiantur. Et Concilium SENONENSE cap. 3. Conſtitutionum prohibet ne diœceſani ſuos ad ſacrum ordinem promoueant, niſi habeant à Parochiali presbytero litteras teſtimoniales de ſufficientia ætatis, & de probata & inculpata vita, & de ſufficienti ſcientia: neque aliquem ad ſacerdotium promoueant, niſi qui, quantum fragilitas humana patitur, ſciat ea quæ continentur in canone, (habes in decreto diſtinctione 38. cap. nulli ſacerdotum liceat canones ignorare, &c. & ſequente. Quæ ipſis ſacerdotibus neceſſaria ſint, &c. & adhuc ſequenti. Omnes pſallentes, &c.) Et præmiſſum Concilium COLONIENSE III. parte 1. capite 19. 20. 21. 22. & 23. ea omnia refricat, & iubet, vt ordinandi examinentur, probentur, & inquirantur, de doctrina vita & moribus ſecundum priſcos canones, quos ſuperius citauimus. *De eruditione quoque & ſcientia* (ait) *ne ſtatim à ſtina ad Eccleſiaſtica munia configiatur. Subſtantia autem ſacerdotij* (ait diuinus Dionyſius) *ſunt eloquia diuinitus tradita. Porrò inquiratur quo affectu ac propoſito accedat ordinandus, num videlicet Dei cauſa tantum, an potius ſua commoditatis gratia ad ordines capeſſendos aſpiret. Hæ autem examinationes fieri iubentur, per quatuor anni tempora quibus ordo conferri conſueuit. Præterea bonum teſtimonium debent per litteras ſigillatas afferre de vita, cõuerſatione, ætate, de oppido, pago, & vico. Quod ſi forſan illi noluerint teſtimonium per inuidiam Parochiales presbyteri dare, ſi afferat documentum factæ requiſitionis, & denegati teſtimonij, ac idoneus fuerit à vicarijs repertus, admittatur. Porrò ordinandi pridie ordinationis debent inſtrui de officio quod ſuſcepturi ſunt, ne ſe illi alligent cui non poſſunt ſatisfacere, néve mentiantur Spiritui ſancto, aut impœnitenti corde accurrant, ſed ore confeſſi ac ſpiritu contriti, humiliatique poſt perceptam* * *Euchariſtiam toti Deo dediti, accedant.* De ordinandis etiam ad minores capite 27. eiuſdem partis datur præceptum, ne infantes ordinentur, qui ignorent quid ſit clerici nomen, vel reliqua minorum ordinum vocabula, decernitque vt nemo poſthac ordinibus minoribus inſigniendus præſententur, niſi quem & vita commendet, & literaturæ ætatiſque ſit pro ratione ſuſcipiendi ordinis, ſufficientis & rectè ſynceræque voluntatis. *Qui enim in clerum allegantur* (ait Hieronymus ad Nepotianum) *rem profitentur minimè ridiculam, nempe ſe peculiariter in ſortem domini adſciſci, quibus poſthac omnia terrena ſordeant, ac ſolus dominus ſors ac pars hæreditatis futurus ſit. Cuius quoque priuſquam ordinentur, diligenter admoneri debent.* Eadem repetit Concilium AVGVSTENSE ſub Othone Cardinali c. 5. Et Concilium COLONIENSE IV. cap. 2. vbi multa adhuc ſtatuuntur, de examinandis & probandis his qui debent ordinari, & ad quos examen pertineat, ſcilicet Epiſcopis munus eſſe, ſtatuit quoque trinam proclamationem ante maiores ordines faciendam, & cætera multa, quæ iam in ſuperioribus decretis continentur. Eadem quoque Concilium MOGVNTINVM IV. canone 82. Et Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 14. quæ fuit 7. ſub Iulio 3. can. 3. decreti reformat. *Epiſcopus* (ait) *quoſcunque ſuos clericos, præſertim in ſacris conſtitutos, abſque ſuo præcedenti examine, & cõmendatitijs litteris, quacunque authoritate promotos, licet tanquam habiles ab eo a quo ordinati ſunt probatos, quos tamen ad diuina officia celebranda ſeu Eccleſiaſtica ſacramenta miniſtranda minus idoneos & capaces reperit, à ſuſcepto-*

Concilium Turonenſe 3. ſub Carolo Magno

Concilio Rhemenſe ſub eodem.

Carolus Magnus.

Concilio Vormatienſe.

Concilio Meldenſe.

Concilium Nannetenſe.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. cui partes interfuere 1215.

Concilium Biterrenſe. Concilium Coloniense 3.

Concilium Senonenſe.

Concilium Coloniense 3.

Hæc certè digna lectu, & cõſentanea quæ accuratius obſeruentur.

* Ordinandi communicare debent: Idẽ & Dionyſius Areopagita lib. Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, parte 3. cap. 6. dicit moris antiquis fuiſſe, vt orſines ſacros ſuſcepturi Euchariſtiæ ſacramentum communicaretur à ſacrante pontifice, quod & in ſacerdotibus ordinatis obſeruari adhuc cernimus.

Concilium Auguſtenſe. Concilium Coloniense 4.

Concilium Moguntinũ 4. Concilium Tridentinum.

rum ordinum exercitio ad tempus de quo ei videbitur ſuſpendere, & illis, ne in altari, aut aliquo ordine miniſtrent, interdicere poſſit. Et ſeſſione 23. quæ fuit 7. ſub Pio 4. cap. 5. & 7. decreti Reform. *Ad minores ordines promouendi, bonum à parocho & magiſtro ſchola, in qua educantur, teſtimonium habeant. Qui autem ad minores ordines ſunt aſſumendi, per menſem ante ordinationem Epiſcopum adeant, qui Parocho aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, vt nominibus ac deſiderio eorum qui volent promoueri publice in Eccleſia propoſitis, de ipſorum ordinandorum, natalibus, ætate, moribus, & vita à fide dignis diligenter inquirat, & litteras teſtimoniales ipſam inquiſitionem factam continentes ad ipſum Epiſcopum quam primùm tranſmittat.* Et ſubdit cap. 7. *Sacroſancta Synodus antiquorum canonum veſtigiis inhærendo decernit, vt quando Epiſcopus ordinationem facere diſpoſuerit, omnes qui ad ſacrum miniſterium accedere voluerint feria 4. ante ipſam ordinationem, vel quando Epiſcopo videbitur ad ciuitatem euocentur: Epiſcopus autem ſacerdotibus, & aliis prudentibus viris peritis diuinæ legis, ac in Eccleſiaſticis ſanctionibus exercitatis ſibi aſcitis, ordinandorum genus, perſonam, ætatem, inſtitutionem, mores, doctrinam, & fidem diligenter inueſtiget & examinet, &c.* Vide ſequentia, quia adhuc quædam ſunt quæ ſuperioribus poterunt cohærere.

Ordinandorum profeſsio.] Vide in vocabulo, cœlibatus, &c. & Clericus. &c. & ea quæ ſuperius iam dicta ſunt, & quæ ſubſequuntur. Porrò Concilium Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1. TOLETANVM IV. canone 26. allegat Gratianus diſtinct. 28. cap. Quoniam. *Quoniam preſbyteri aut Diaconi per parochias conſtituuntur, oportet eos primum profeſſionem Epiſcopo ſuo facere, vt caſtè & purè viuant ſub Dei timore, vt dum eos tali profeſſione obliguerit, ſub ſancta diſciplina retineantur.* Idem ſtatuit de libertis Eccleſiæ, vt eſt ſuo loco notatum. Et Concilium Concilium Toletanum 11. ſub Vitaliano 1. TOLETAN. II. canone 10. *Quamquam omnes qui ſacris mancipantur ordinibus canonicis regulis teneantur aſtricti, expedibile tamen eſt, vt promiſſionis ſuæ vota ſub cautione ſpondeant, quos ad promotionis gradum Eccleſiaſtica probat diſciplina. Solet enim plus timeri quod ſingulariter pollicetur, quàm quod generali ſponſione concluditur. Et ideo placuit huic ſancto Concilio, vt vnuſquiſque qui ad Eccleſiaſticos gradus eſt acceſſurus, non ante honoris conſecrationem accipiat, quàm placiti ſui innouatione promittat, vt fidem catholicam ſyncera cordis deuotione cuſtodiens iuſtè & pie viuere debeat, & vt in nullis operibus ſuis canonicis regulis contradicat, atque vt debitum honorem per omnia, atque obſequij reuerentiam præmonenti ſibi vnuſquiſque dependat, iuxta illud beati* Leo 1. LEONIS *Papæ 1. edictum* (ſcilicet epiſtola 84. ad Nicætam) *Qui ſe ſcit aliquibus eſſe præpoſitum, non moleſtè ferat aliquem ſibi eſſe prælatum, ſed obedientiam quam exigit, etiam ipſe dependat. Pœna tamen iuxta Eccleſiaſtica conſuetudinis morē, & placitis talium inferenda, & ab his qui tranſgreſſores fuerint perſoluenda eſt.* Porrò Concilium Concilium Cabilonenſe. CABILONENSE II. canone 13. renouat iuramentum quod ſolet ab ordinandis extorqueri, quod ſcilicet Epiſcopo & Eccleſiæ obedientes erunt. Verùm alibi prohibitum legi. Vide ſupra in vocabulo, Iuramentum clerici præſtare non cogantur.

Ordinandi non ſint tutores & curatores, &c.] Concilium Concilium Carthaginenſe 1. ſub Syluestro 1. CARTHAGINENSE I. canone 8. *Procuratores, Tutores, etiam & executores, & curatores, non debent ordinari, niſi poſt depoſita vniuerſa, & reddita ratiocinia, & actus vitæ ipſorum*

A *fuerint probati in omnibus, & tunc debent cum laude, ſi poſtulati fuerint, honore numerari. Si enim ante libertatem negotiorum, vel officiorum ab aliquo ſine conſideratione fuerint ordinati, Eccleſia infamatur.* Vide ſequentem diſtinctionem.

Ordinandi qui non ſint.] Lege præcedentem. Denique in ſingulis vocabulis iam de his qui non debēt ordinari tractatum eſt, ſcilicet vocabulis, Epiſcopus, &c. Laici, Lapſus, &c. Infamis, &c. Infirmus, Ignorantia, Membrum, &c. Neophytus, &c. & infrà, Pœnitens, & Bigamus ſuperius, & alijs infinitis in locis. Vnde qui plura voluerit noſſe, adeat præmiſſa vocabula. Vnde & Concilium Concilium Romanum ſub Hilario 1. B ROMANVM ſub Hilario 1. canone 3. allegatur diſtinct. 55. cap. Pœnitentes, &c. *Inſcy* (ait) *litterarum, nec non & aliquam membrorum damna perpeſſi, & hi qui ex pœnitentibus ſunt, ad ſacros ordines aſpirare non audeant. Quiſquis talium conſecrator extiterit, factum ſuum ipſe diſſoluet.* Et canone 4. ſubnectit. *Sed & quod quis commiſit illicitè, aut à deceſſoribus ſuis inuenit admiſſum, ſi proprium periculum vult vitare, damnabit. Nos enim in nullo volumus ſeueritatem vltionis exercere, ſed qui in cauſis Dei, vel contumacia, vel in aliquo exceſſu deliquerit, aut ipſe quod perperam fecit abolere voluerit, in ſe, quidquid in alium non refecarit, inueniet.* Idem omninò Gelaſius 1. C GELASIVS I. epiſtola ad Epiſcopos Lucaniæ Bruttiorum, &c. cap. 3. ſtatuit de monachis, vt reperies in vocabulo, Monachi an ordinandi, &c. Et Concilium Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1. TOLETANVM IV. canone 18. *Qui non promouentur ad Sacerdotium ex regulis canonum neceſſario credimus inferendum. Id eſt, qui in aliquo crimine detecti ſunt, qui infamia nota adſperſi ſunt, qui ſcelera aliqua per publicam pœnitentiam ſe admiſiſſe confeſſi ſunt, qui in hæreſim lapſi ſunt, vel qui in hæreſi baptizati, aut rebaptizati eſſe noſcuntur, qui ſemetipſos abſciderunt, aut naturaliter defectu membrorum, vel defectione aliquid minus habere noſcuntur, qui ſecundæ vxoris coniunctionem ſortiti ſunt, aut numeroſa connubia frequentauerunt, qui viduam vel à marito relictam duxerunt, aut corruptarum mariti fuerunt, qui concubinas, aut fornicarias habuerunt, qui* D *ſeruili conditioni obnoxij ſunt, qui ignoti ſunt, qui Neophyti vel laici ſunt, qui ſeculari militiæ dediti ſunt, qui curæ nexibus obligati ſunt, qui inſcij litterarum ſunt, qui nondum ad triginta annos peruenerunt. Qui per gradus Eccleſiaſticos non acceſſerunt, qui ambitu honorem quærunt, qui muneribus honorem obtinere moliuntur, qui à deceſſoribus in ſacerdotium eliguntur. Sed nec ille deinceps ſacerdos erit, quem nec clerus, nec populus propriæ ciuitatis elegit, vel authoritas Metropolitani, vel comprouincialium ſacerdotum aſſenſus non exquiſiuit.* Vide ſuprà, Epiſcopus qualiter eligatur, deinde lege reliquum ſuprà, Epiſcopatus, &c. De his autem omnibus etiam ſuis locis tractauimus, vt præmonuimus. Porrò Concilium Concilium Toletanum 1. ſub Pelagio 2. E TOLETANVM III. canone 1. *Nullus deinceps ad promerendos honores Eccleſiaſticos, contra canonum ſtatuta, aſpiret indignus. Nihil ex hoc fiat, quod ſancti patres ſpiritu Dei pleni ſanxerunt debere non fieri, & qui præſumpſerit, ſeueritate priorum canonum diſtringantur.* Præterea legenda ſunt quæ in initio huius diſtinctionis annotata ſunt.

Ordinandorum ætas.] In ſingulis vocabulis deſignatur & definitur tempus, & ætas atque qualitas ordinandorum, vt liquidò intuentibus patet in dictione, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, Epiſcopus, &c. Vt. de etiam Concilium Concilium Agathenſe. AGATHENSE canone 17. & allegat Gratianus diſtinctio 67. cap. Epiſcopus. *Preſbyterum verò vel*

Gelaſius 1.

Iam de his omnibus in formam epilogi deductis ſanctis ſuis locis tractauimus.

etiam vocabulis Ordinatum,& Pœnitens.

Ordinandi communicent.] Vide ſuprà vocabuloOrdinandus,in margine.

Ordinandi habeant Eccleſiam cui miniſtrent vel ſufficiẽtem titulum.] Credo quod in vocabulo, Clericus,&c. iam de his dixerimus, verumtamen quædam adhuc non otioſum putamus proferre,quãdo ſeſe materia offert. Sic quippè Concilium CHALCEDONENSE generale IV.can.6.*Statuimus neminem abſolutè ordinari Preſbyterum,vel Diaconum,vel quemlibet in Eccleſiaſtica ordinatione conſtitui,niſi manifeſtè in Eccleſia ciuitatis ſuæ poſſeſſionis, aut in martyrio, aut in monaſterio, qui ordinatur, mereatur ordinationis publicatæ vocabulum. Eorum verò qui abſolutè ordinantur decreuit ſancta Synodus vacuam haberi manus impoſitionem, & nullius eis tale factum valere ad iniuriam ordinantis.*Hunc canonem allegat Concilium TRIDENTINVM ſeſs.23.q.7.ſub Pio IV.cap.16.decreti reformat.vide in ſequentibus.Præterea eadem Cõcilium MELDENSE ſtatuit can.52.vt ſuperiùs allegauimus dictione, Ordinãdi,examinẽtur,&c. Eadem quoq; renouat & Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III.par.1.cap.5. *Epiſcopus ſi aliquem ſine certo titulo,de quo neceſſaria vita percipiat,in Diaconum,vel Preſbyterum ordinauerit, tandiu neceſſaria ei ſubminiſtret, donec in aliqua ei Eccleſia conuenientia ſtipendia militiæ clericali aſſignet: niſi fortè talis qui ordinatur extiterit, qui de ſua vel paterna hereditate ſubſidium vitæ poſſit habere.*Idem renouat SENONENSE cap.4.Conſtitutionum, vbi prohibet ne aliqui ad ſacrum Subdiaconatus ordinem aſſumantur, niſi ſub titulo beneficij viginti librarum Pariſienſium ad minus, vel Patrimonij ſimilis valoris, qui nec titulum Patrimonialem poſt ordinationem non poſſint vendere, donec beneficium aut patrimonium prætaxati valoris fuerint aſſecuti. Similiter Concilium COLONIENSE III.cap.2.par.1.præmiſſum Lateranenſe decretum repetit. *Quoniam primitiua Eccleſia facies* (ait) *quo ad inſtitutionem miniſtrorum attinet, paulatim immutata fuit, nimirum dotatis templis ſacerdotiſq;,ac certis ſtipendijs miniſtrantibus conſtitutis,viſum ſubinde ſanctis Patribus non abſque multa ratione fuit, ne quiſquã ſine certo titulo,qui illi victum neceſſarium ſuppeditaret,ad maiores,quos & ſacros ordines vocamus,ordinaretur,adhibita etiam non leui ſeueritate in Epiſcopos,qui ſecus facere præſumpſiſſent.*Et cap.30.eiuſdem par.1.*Tituli* (ait) *ordinãdorum diſcutiãtur.Plerique enim inuẽti ſunt, qui fictis & emendicatis titulis,ad Sacerdotij dignitatem euecti, eãdem turpiter proſtituere coacti ſunt,venditiles,quandocunque doloſi ſpes refulſerit nummi,*vt ait Hieronymus ad Ruſticum Monachum, & allegat Gratia.diſt.95. *Quorum numerum,quod nihil fere aliud quam numerus fuit,imminui plurimum referret.Inter hos ſiquidem eſt qui in plateis mendicat infœlix clericus, & ſeruili operi mancipatus publicam depoſcit eleemoſynam: qui eo magis à cunctis deſpicitur,quod miſer ac deſolatus, iuſtè putatur ad hanc ignominiam deueniſſe.Inter hos eſt qui in diuitum ac nobilium domibus ſcurram, aut mimum,aut morionem agit,quem ab officio retrahendũ Concilium Carthaginenſe decernit.* Vt poſuimus dictione,Ludus,&c.Eadem verò confirmat Concilium MOGVNTINENSE IV.can.81.& Conciliũ TRIDENTINVM ſeſs.21.quæ fuit 5.ſub Pio IV. cap.2 decreti reformat.*Cùm non deceat eos, qui diuino miniſterio aſcripti ſunt,cùm ordinis dedecore mẽdicare,aut ſordidum aliquem quæſtum exercere, compertumq;,ſit quamplures pleriſq, in locis ad ſacros ordines nullo ferè delectu admitti, qui variis artibus ac fallatijs conſingunt ſe beneficium Eccleſiaſticũ,aut etiã idoneas facultates obtinere: Statuit S.Synodus,ne quis deinceps clericus ſecularis (quamuis aliàs ſit idoneus moribus, ſcientia, & ætate) ad ſacros ordines promoueatur, niſi prius legitimè conſtet, eum beneficium Eccleſiaſticum,quod ſibi ad victum honeſtè ſufficiat,pacifice poſſidere. Id verò beneficium reſignare non poſſit, niſi facta mentione, quod ad illius beneficij titulum ſit promotus, neque ea reſignatio admittatur, niſi conſtituo, quòd aliunde viuere commode poſſit,& aliter facta reſignatio nulla ſit. Patrimonium verò vel penſionem obtinentes ordinari poſt hac non poſſint,niſi illi,quos Epiſcopus iudicauerit aſſumendos pro neceſſitate vel commoditate Eccleſiarum ſuarum,eo quoque prius perſpecto,patrimonium illud,vel penſionem verè eis obtineri, taliaq;, eſſe, quæ eis ad vitam ſuſtentandam ſatis ſint: atque illa deinceps ſine licentia Epiſcopi alienari aut extingui vel remitti nullatenus poſſint, donec beneficiũ Eccleſiaſticum ſufficiens ſint adepti,vel aliunde habeãt vnde viuere poſſint,antiquorum canonum pœnas ſuper his innouando,&c.*Hæc etiam FRANCISCVS II. & CAROLVS IX. Reges Franciæ in Conſtitutionibus Aureliæ editis renouant,articulo 13.præcipiũtque,vt quicunque aliquem ſine ſufficienti titulo ordinauerit, cogatur eum alere donec illi fuerit de beneficio competenti promiſſum. Verum de his hactenus.

Concilium Chalcedonenſe generale 4. ſub Leone 1.& Martiano Imperat.

Concilium Tridentinum.

Concilium Meldenſe.

Concilium Lateranenſe ſub Alexãdro 3. patrum 310. Hæc habẽtur in decret.cauſ. 1.quæſt.1 cap. Clerico.

Concilium Senonenſe.

Concilium Colonienſe 3.

Hieronymus Seridonenſis. Quam ſcite & graphice noſtra depingit tempora.

Concilium Moguntinenſe 4. Conciliũ Tridentinum generale nouiſſimum.

Francíſcus 2. Carolus 9.

ORDINATVS.

Ordinatus ab Epiſcopis hæreticis.] Iam quædam ſuperiùs ex Concilio Affricano,& ex lege Theodoſiana diximus,& in vocabulo, Hæreticus. Veruntamen quia in illis locis quędam promiſimus nos in hoc vocabulo dicturos, agamus paucis, & ea quæ ſancita ſunt percurramus. Et quidẽ CANON APOSTOLORVM LXVII. vt iã ſuperiùs allegauim',ab Hęreticis ordinatos, ſicut & baptizatos, non cenſet pro ordinatis vel baptizatis habẽdos. Verùm lege quomodo illud expoſuerimus,dum illum allegauimus canonem. Denique Innocentius I. epiſt.21. ad Martianum Epiſcopum Naxitanum vel Narcſitanum, iubet recipi ordinatos ab Hæreticis ante eorum damnationem,ſi relicto atque damnato errore volũt Eccleſiæ copulari: *Ne forte* (ait) *qui ſunt digni recuperandæ ſalutis, in eodem errore valeant deperiri.* Idem verò epiſt.22.ad Epiſcopos Macedoniæ capite 3.hoc negotium longiori tractatu elucidat,& ſic orditur: * *Ventum eſt ad tertiam,qua pro ſui difficultate longiorem exigit diſputationem. Cùm nos dicamus,ab Hæreticis ordinatos vulneratum per illam manus impoſitionem habere caput,vbi vulnus infixum eſt,medicina eſt adhibenda,vt poſſit recipere ſanitatem. Quæ ſanitas poſt vulnus ſecuta ſine cicatrice eſſe non poterit: atque vbi pœnitentiæ remedium neceſſarium eſt,illic ordinationis honorem locum habere non poſſe decreuimus. Namſi* (vt legitur) *quod tetigerit immundus,immundum erit:quomodo id ei tribuetur,quod mũdicitia ac puritas conſueuit accipere? Sed è contrario aſſeritur,eum qui honorem amiſit,honorem dare nõ poſſe,nec illum aliquid accepiſſe: quia nihil in dante erat,quod ille poſſet accipere. Acquieſcimus, & verum eſt certe,quia quod non habuit,dare non potuit. Damnationem vtique quam habuit,per prauam manus impoſitionem dedit,& qui particeps effectus eſt damnato, quomodo debeat honorem accipere, inuenire nõ poſſum.* Et cap.4.ſubuertit. *At dicitur vera & iuſta legitimi Sacerdotis benedictio auferre omne vitium, quod à vitioſo fuerat iniectum. Ergò ſi ita eſt, applicentur ad*

Canon Apoſtolorum.

Innocentius 1.

* Hæc habes allegata à Gratiano cauſa 1. quæſt. 1. cap. Ventum eſt,& cap. Qui perfectionem. & cap. Arrianos, & cap. Hominiqui ſimul & cap. Quod pro neceſſitate &c. in omnibus his locis de hac materia agitur. Numeri 19. Leuitic.15.

ordinationem ſacrilegi, adulteri, atque omnium criminum rei, quia benedictione ordinationis crimina vel vitia putantur auferri. Nullus ſit pœnitentiæ locus, quia id poteſt præſtare ordinatio, quod longa ſatisfactio præſtare conſuevit. Noſtra verò lex eſt Eccleſia, venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati ſint, per impoſitionem laicam tantum tribuere communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem vel exiguum ſubrogare. Et cap. 5. proſequitur. *At verò hi qui a Catholica ad hæreſim tranſierunt, quos nõ aliter oportet, niſi per pœnitentiam ſuſcipi, apud vos non ſolùm pœnitentiam non agunt, verum etiam honore cumulantur. Sed Anniſi quondam fratris noſtri, aliorúmque Conſacerdotum ſumma deliberatio hæc fuit, vt quos Bonoſus hæreticus ordinauerat, ne cum eodem remanerent, ac fieret non mediocre ſcandalum, ordinati reciperentur, vicimus, (vt opinor) ambigua. Iam ergò quod pro remedio ac neceſſitate temporis ſtatutum eſt, conſtat primitus non fuiſſe, ac fuiſſe regulas veteres, quas ab Apoſtolis vel Apoſtolicis viris traditas Eccleſia Romana cuſtodit, cuſtodiendáſque mandat his, qui eam audire conſueuerunt. Sed neceſſitas temporis id fieri magnopere poſtulabat. Ergò quod neceſſitas pro remedio inuenit, ceſſante neceſſitate debet vtique ceſſare pariter quod vrgebat, quia alius eſt ordo legitimus, alia vſurpatio: quam ad præſens fieri tempus impellit.* Tum refellens argumentum quod de Catharis & Nouatianis poſſet afferri, quos Nicænum generale I. Concilium canone 8. iubet in clerum admitti, ſic loquitur: *Si quis de Catholica ad hæreſim tranſiens, aut fidelis ad Apoſtaſiam reuerſus reſipiſcens redire voluerit, nunquid eadem ratione poterit ad clerum permitti, cuius commiſſum nonniſi longa pœnitentia poterit aboleri? nec poſt pœnitentiam clericum fieri ipſi canones ſua authoritate permittent.* (Vide Pœnitens, &c.) *Vnde conſtat, eos qui de Catholica ad Bonoſum tranſierunt damnatum, atque ſe paſſi ſunt aut cupierunt ab eodem ordinari, non oportuiſſe ordinationis Eccleſiaſticæ ſuſcipere dignitatem, qui commune omnium Eccleſiarum iudicium deferentes, ſecum peculiariter in Bonoſo vanitatem ſequendam eſſe duxerunt. Sed multos conſtat vim paſſos, atque inuitos attractos, repugnantéſque ab eodem ordinatos. Dicat mihi volo quiſquis hoc credit: ſi non poſt ordinationem Bonoſi interfuit cùm cõficeret ſacramẽta, ſi cõmunioni, eius participatus nõ eſt, ſi ſtatim diſcedentibus de eius peſſimo conciliabulo ad Eccleſiam rediit, & iſte talis inuenitur habere excuſationis aliquem colorem. Cæterùm alij qui vel poſt annum, vel menſem ad Eccleſiam redierunt, intelligitur eos qui in Catholica nouerant ſe propter vitia ſua non poſſe ſuſcipere ordinationem, idcircò ad illum perrexiſſe, qui paſſim, & ſine vlla diſcuſſione ordinationes illicitas faciebat, credentes ſe poſſe per iſtam inſtitutionem in Catholica inuenire locum, de quo anteà deſperauerant. Nunc illud quod ſupereſt interrogo, qui poſt menſem aut eo amplius redit, cùm ſe Preſbyterum a Bonoſo conſideret ordinatum, ſi non ſacramenta conficit, ſi non populis diſtribuit, ſi non miſſas ſecundum conſuetudinem complenit, quid de his cenſeatis, quæſo promatis apertius. Ad ſummã certè, qui nihil à Bonoſo acceperunt, rei ſunt vſurpatæ dignitatis, qui cõficiendorum ſacramentorũ ſibi vendicauerunt authoritatẽ, atq; id ſe putarunt eſſe quod de his nulla fuerat regulari ratione conceſſum.* Et concludit cap. 6. *Peruideat ergò dilectio veſtra, hactenus talia trãſiſſe, & aduertite, quod (vt dicitis) neceſſitas imperauit, in pace iam Eccleſias conſtitutas non præſumere, ſed vt ſæpe accidit, quoties à populis aut à turba peccatur, quia in omnes propter multitudinem non poteſt vindicari, inultum ſolet tranſire. Priora ergò committenda dico Dei iudicio, & de* A *reliquo maxima ſolicitudine præcauendum.* Eadem & de baptizatis & ordinatis ab Acacio ſtatuit ANASTASIO II. epiſt. ad Anaſtaſium Imperatorem, cap. 7. & allegat Gratianus diſtinct. 19. cap. Secundum Eccleſiæ, &c. *Secundum conſuetudinem* (ait) *Eccleſiæ Catholicæ ſacratiſſimum ſerenitatis tuæ pectus agnoſcit, quod nullus de his, vel quos baptizauit Acacius, vel quos Sacerdotes ſiue Leuitas ſecundum canones ordinauit, vltrà eos ex nomine Acacy portio læſionis attingat, quo forſitan per iniquum tradita ſacramẽti gratia minus firma videatur.* Vide reliquum poſitum in vocabulo Baptiſmus hæreticorum, &c. Et LEO I. epiſt. 90. ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum, cap. 1. allegatur à Gratiano cauſa 1. quæſt. 1. cap. Si qui. *Si qui autem Clerici à Pſeudoepiſcopis* B *in eis Eccleſijs ordinati fuerint, quæ ad proprios Epiſcopos pertinebant, & ordinatio eorum cum cõſenſu & iudicio præſidentium facta eſt, poteſt rata haberi, ita vt in ipſis Eccleſijs perſeuerent: aliter autem vana habenda eſt ordinatio, quæ nec loco fundata eſt, nec authoritate munita.* Pſeudoepiſcopos autem vocat eos, qui non ſunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à prouincialibus Epiſcopis cũ Metropolitani iudicio conſecrati. Sic & in Cõcilio SVESSIONENSI apud S. Medardum in cauſa Hincmari ſuffecti archiepiſcopi Rhemẽſis in locum Ebbonis, dãnantur & reprobantur quicunq; idẽ Ebbo poſt damnationem ordinauit, exceptis eos qui ab eo baptizati fuerunt in nomine S. Trinitatis, & C quicũq; ab eo ordinati ſunt, Eccleſiaſticis gradib⁹ in quolibet loco fuerint iubẽtur priuari Spiritusſancti iudicio, maximè hi qui eũ ſciebant eſſe dejectum. Porrò in Concilio generali VII. NICÆNO II. actio. 1. quæſtio mota eſt, de his qui ab Epiſcopis hæreticis ordinati ſunt, lectaq; coram Patribus hiſtoria RVFINI lib. 10. de Acatio & Patrophilo hęreticis Epiſcopis, qui expulſo Maximo Hieroſolymorum Epiſcopo Cyrillum ſuffecerũt: & lecta eſt hiſtoria THEODORETI li. 5. de Dioſcoro Epiſcopo Alexandrino, qui Conſtãtinopolitanæ Eccleſiæ electo viro ſanctiſſimo Flauiano Anatoliũ ordinauit Epiſcopum, vt iam ſæpius memorauimus. Lecta eſt & hiſtoria S. Sabbæ (hanc deſcribit Simeon Metaphraſtes) vbi narrat, quòd D Flauianus * Epiſcopus dũ nollet acta Chalcedonenſis Synodi damnare, ab hæreticis depoſitis & exilio pulſus, & in eius locum, Imperatore cõſentiente, Seuerum hæreſi Acephalorum labefactatum Epiſcopi hæretici ordinarunt. Huius autem Seueri impia & ſcelerata geſta ibidem commemorantur, & nos latius in hoc opere paſſim protulimus. Ille igitur Antiochenus Epiſcopus ordinatus eſt, & Anaſtaſio imperante Helias Archiepiſcopus Hieroſolymorum, dum nollet eũ in cõmunionem recipere, Archiepiſcopatu exturbatus eſt, & in eius locũ ſuffectus eſt Seueri in ſcelere ſocius Ioãnes Martiani filius, & à præfato Seuero conſecratus, & Conciliũ Chalcedonenſe dãnauit. E Ibidem etiam THARASIVS Conſtantinopolitanus Epiſcopus mentionem facit trium Epiſcoporum, qui Cõſtantinopolitanæ Eccleſiæ ab hæreticis fuerunt Epiſcopi ordinati, & plures eſſe ferunt: quos tamen CONCILIVM Generale VI. nunquã præterquã quatuor condẽnauit, nec adhuc propterea quod ab hæreticis erant ordinati, ſed propter hæreſim vnius voluntatis & operationis in Chriſto, vt dixim⁹ in vocabulo Chriſtus, Vnde concluſit S. Synodus, eos, qui ab hæreticis ordinati ſunt, recipiendos. *Si quis verò* (ait) *deſtinato animo ad hæreticos ſe contulerit, ab eiſq; ordinatus*

Anaſtaſius 2.

Acacius hic Conſtantinopolitanus erat Epiſcopus hæreticus factus.

Leo 1.

De pſeudoepiſcopis.

Pſeudoepiſcopi qui.

Concilium Sueſſionenſe.

Concilium Nicænum generale.

De biviam in vocabulo Epiſcopus, Hæreticus conuerſus & Baptiſmus hęreticorum, &c. & Hæreticus conuerſus, &c. & alibi.

Concilium Nicænum 2. generale 7.

Ruffinus Aquileenſis.

Theodoretus Cyrenſis.

Hæc allegat Gratianus cauſa 1. quæſt. 1. c. Conſtat.

* Antiochenus hic erat Epiſcopus.

Tharaſius Cõſtantinopolitanus Epiſcop.

Hæc allegat Gratianus cauſa 1. quæſt. 7. c. Quoties.

Concilium generale 6. Conſtantinopol. 3.

fuerit,

Basilius Magnus.

fuerit, cum nequaquam recipiendum, dummodo ordinati illi fuerint à deficientibus orthodoxis, à quibus citius quam ab hæreticis possint creari. Nam sententia est BASILII *Magni epistola ad Nicopolitas: Non nouit, inquit Episcopum, neq; inter Sacerdotes Christi numerauerim, qui a contaminatis manibus in fidei vastationibus ad dignitatem aliquam fuerit promotus. Nam si adsit Catholicus, qui ausus fuerit impuris hæreticis creandum sese dare, deponi dignus est.* Sic ordinarum est in Concilio generali 8. CONSTANTINOPOLITANO IV. sub Basilio Imperatore, cap. 25. De Clericis, qui fuerunt à Photio Episcopo ordinati. Sic & in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. cap. 2. partis 1. ordinationes factæ ab Hæresiarchis & Antipapis, Octauiano, & Guidone, & Ioanne Abbate, irritę habentur, & qui ab ipsis beneficia vel dignitates Ecclesiasticas recęperũt, iubẽtur his carere, & quæcunq; factæ sunt alienationes rerum Ecclesiarum omni carere firmitate, vt alibi diximus, & inseruntur in decretis, causa 1. quæst. 7. cap. Conuentibus, & causa 23. quęst. 1. cap. dicimus, & causa 12. quęst. 2. cap. Alienationes, &c. Vide vocabulum Hæreticus, &c.

Concilium Constantinopolitanũ 4. generale. Concilium Lateranense sub Alexandro 3. patrum 180.

Ordinati ordinationis suæ titulos & literas exhibeant.] Concilium TOLETANVM IV. can. 25. & allegat Gratianus dist. 38. cap. Quoniam, &c. *Quando Presbyteri in parochijs ordinãtur, libellum officialem a suo Sacerdote accipiãt, vt ad Ecclesias sibi deputatas instructi succedant, ne per ignorãtiam etiam in ipsis diuinis sacramentis offendãtur: vt quando vel ad Litanias, vel ad Cõcilium venerint, rationem Episcopo reddant qualiter susceptum officium celebrent, vel baptizent.* Idem omninò statuit Concilium AVRELIANENSE IV. can. 4. sub Carolo Magno, vbi etiam ordinatũ est, ne laici ipsos Presbyteros de parochijs præsumant eiicere, sine assensu & iudicio Episcopi, &c. Cõcilium RATISPONENSE cap. 14 *Quod attinet ad ordinatos in vrbe, vel in alia quacunque diœcesi, sancimus, vt & illi suarum ordinationum literas & titulos ostendant, & simili modo ad diuina peragenda prius non admittantur, quam ab Episcopo vel Vicario seu officiali fuerint rite admissi.* Idem quoque statuit Concilium SENONENSE cap. 7. Cõstitutionum, ne scilicet qui in Romana Curia à summo Pontifice fuerint ordinati permittantur suum ordinem exercere, nisi visis diligenter eorundem literis: nec si ordinati fuerint ab Episcopis, qui potestatem se dicant habere à summo Pontifice, permittantur suum officium exercere, nisi prius constiterit de potestate & commissione ordinãtium. Et si ordinati minus fuerint inuenti capaces in vita, scięntia & ætate, aut in beneficio, & patrimonio, ab executione ordinum suspendantur. Vide quod sequitur.

Concilium Tolexanum 4. sub Honorio 1. Concilium Aurelianense 4. sub Leone 3. Concilium Ratisponense. Concilium Senonense.

Ordinati ex aliena diœcesi.] Ex superiori dependet ista propositio, de qua etiam plura in præcedẽtibus, videlicet dictione Clericus, & Ordo, &c. & infrà in vocab. Peregrinus, dicta sunt. Porrò Concilium SVESSIONENSE cap. 5. *Qui in aliena diœcesi (ait) voluerit ordines suscipere, debet dimissorias literas a suo diœcesano accipere.* Vide in dictione Clericus nõ recipiatur sine literis, &c.) *super ætate, literatura, moribus, beneficio seu patrimonio.* Et c. 6. sequẽti iam ordinatos frequẽtius interrogari, & inquisitionẽ fieri, super eorũ vita, literatura, & ætate legitima: & quòd si defecerint, iuxta iuris dispositionẽ ab executione ordinum suspẽdantur, donec vel ętatem, vel literaturam competentem ad plenum adepti fuerint. Hoc renouat Concilium COLONIENSE III. cap. 29. par. 1. &

Concilium Senonense. Concilium Colonense 3.

A cap. 32. vt dicemus in vocabulo Peregrini Clerici, &c. & Concilii TRIDENTINVM sess. 14. quæ est 4. sub Iulio III. prohibet Episcopis titularibus vocatis, aut peregrinis, in quolibet loco existant, sine proprij prælati assensu ordines cõferre, etiam si locus fuerit exemptus: aliàs ab officio per alium suspendãtur, & ordinati ab executione ordinum, quia fæpè ordinantur indigni. De his suprà latius.

Concilium Tridentinum generale.

ORGANA.

Organorum vsus.] * Organa per excellentiam dicì omnia musicorum instrumenta, docet Augustinus Hipponensis libro Musicæ. Sæpius etiam Organorum mentio fit, in veteri testamento, vnde irrepsit vsus vt etiam nos in Ecclesia organa habeamus. Vnde sic loquitur Concilium SENONENSE cap. 17. *Organorum vsum (aut Ecclesia à patribus ad cultum seruitiumq; diuinum recepit. Nolumus itaque, quòd organicis instrumentis resonet in Ecclesijs impudica aut lasciua melodia* (vt etiam diximus in vocabulo, Ecclesia non sit confabulationis locus, &c.) *sed sonus omnino dulcis, qui nihil præter diuinos Hymnos & Cantica spiritualia repræsentet.* Eadem omninò repetit Cõcilium COLONIENSE III. partę 2. cap. 15. & cap. 12. vbi sic loquitur: *Illud non recte fit in quibusdam Ecclesijs, vt ob cantorum & organorum concentum omittantur, aut decurtentur ea quæ sunt præcipua. Cuius generis sunt recitatio verborum Propheticorum, aut Apostolicorum, quam epistolam vocamus, Symbolum fidei, Præfatio, quæ & Gratiarum actio atque precatio Dominica. Quamobrẽ hæc tota distinctissimè & intelligibiliter, vt cætera omnia (si tamen non leuis decurtandi causa subeat) decantentur. Sit quoq; cantus, quo presbytero respondetur, æqualisque præcipitatus, &c.* Eadem repetit Concilium AVGVSTENSE sub Othone Cardinali, cap. 18. *Organa (inquit) ad populi aures nullum alium sonitum aut numerum deferãt, quam qui religiosis ac piis ab omnibus habeatur. Melodiæ lasciuæ, aut alio pertinentes procul absint, prophani etiam rhythmi Ecclesiasticis sonis non accommodentur. Nam cum aut melodia, aut orationes, sententiæque sacræ in prophanam consuetudinem abeant, fieri non potest quin ad suum vsum in Ecclesijs deprompte, animos audientium memoria illius ludibrij, aut scommatis pungant atque auocent a deuotione.* Hæc renouat Concilium TRIDENTINVM sess. 22. quæ est 6. sub Pio IV. decreto, de obseruandis & euitãdis in celebratione Missę, &c. Vide etiam in voçab. Ecclesia nõ sit dissolutionis & cõfabulationis locus, &c.

B

* Organorum vsum inuentisse & Ecclesias tradidisse Vitalianum Papã testatur Platina in eius vita.

Augustinus Hipponensis. Concilium Senonense.

Concilium Colonense 3.

C

Concilium Augustense.

Concilium Tridentinũ generale.

ORNATVS.

Ornatus Clericorum & Monachorum, &c.] Lege superiùs in vocabulo Habitus.

Ornatus illicitus & superfluus, tam viris, quàm fœminis inhibetur.] CLEMENS I. lib. 1. Constitut. Apostol. cap. 4. *Neque ornatui studebis (inquit) quo aliqua alia mulier in te capiatur. Nam si ab ea victus peccabis, mors à Deo æterna tibi parata est, & sensu doloris acerbè cruciaberis, siue flagitiũ non facias, sed illa repulsa non consentias. Et hoc ipso peccasti, etiam si non feceris, quoniam solum propter ornatum tuum illa queasti mulierem, vt tui cupiditate flagraret, fecisti enim, vt quæ hoc passa est, per cõcupiscentiam in te mœcharetur: sed non ita es in culpa, quoniam non morem gessisti ei quæ tui amore irretita fuerat.* Et infrà: *Pulchritudinem tibi à natura Deo authore collatam noli adiecto cultu exornare, sed humiliter etiam aduersus homines eam ita cohibe, capillũ comæ non nutriens: sed potius illũ detondes & adimens, ne tu prurium*

D

E

Clemens 1.

vexatus, & caput lacerationis expers conſeruans, vel vnguentis perfundens inducas tibi mulieres, quæ hoc modo illaqueant vel illaqueantur, neq; verò veſtium vti velis comparato ad decipiendum, neq; fœmoralia vel crepidas pedibus tuis improba arte confuſas, ſed tantùm his vtere quæ ad grauitatem & vſus neceſſarios pertinent. Neq; auream palam in digitos tuos induas, quoniam hæc omnia ſcortationis ſunt argumenta, quibus, qui præter id quod decet, ſtudet, inuitè facit. Fidelis enim cum ſis & homo Dei, non licet tibi mutare capillum, & in vnum cõplicare (quod eſt delicatum & molle) vel diſcerniculo diſcriminare: neq; interdum calamiſtris criſpare, vel flauum facere, quoniam quidem lex vetat in Deuteronomio inquiẽs: *Nõ facietis vobis rotunditatẽ ex coma capitis veſtri, neq; inciſiones. *Neque verò licet barbæ pilos corrumpere, neq; hominis figuram præter naturam mutare. Non incidetis (inquit lex) ſuperficiem barba veſtræ. Hoc enim mulieribus decens creator Deus ſtatuit, viris indecorum eſſe indicauit. Tu verò hæc faciens vt tibi placeas, legem violans in odio eris apud Deum, qui creauit te ſecundum imaginem ſuam. Si igitur cupis Deo placere, contine te ab omnibus quæ odit ipſe, & nihil facias quod animo eius diſpliceat.* Idem cap. 9. eiuſdem libri, mulieribus præcipit: & quia verba penè ſunt eadẽ, ideò non fas eſſe putamus repetere. Hæc etiam multò diffuſiùs pertractat TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS lib. De habitu muliebri, vbi omnem ornatũ illicitũ tam mulieribus, quàm viris adimit, & ad originis noſtræ fontem remittens eos, qui diuerſicolorum veſtimentorũ generibus abuntur, ad eum ſcilicet habitum, quo lugens & pœnitẽs ignominiam primi delicti & inuidiam perditionis humanæ in ſatisfactionem induta eſt, ad fœminas præcipuè ſermonem dirigit. *In doloribus & anxietatibus paris (ait) mulier, & ad virum tuũ cõuerſio tua, & ille dominabitur tui, & Euam te eſſe neſcis? viuit ſententia Dei ſuper ſexum iſtum in hoc ſeculo, vinat & reatus neceſſe eſt. Tu es diaboli ianua, tu es arboris illius reſignatrix, tu es diuinæ legis prima deſertrix. Tu es quæ eum ſuaſiſti, quem diabolus aggredi non valuit. Tu imaginem Dei hominẽ tam facile eliſiſti. Propter tuum meritum, id eſt, mortem, etiã Filius Dei mori habuit, & adornari tibi in mente eſt ſuper pelliceas tuas tunicas? &c.* Idẽ plura adhuc libro De cultu fœminarũ, & libro De pallio. Et CLEMENS ALEXANDRINVS lib. 2. Pædagogi capite 2. & 3. De illicito ornatu & cultu, multis verbis agit & differit. Similiter & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib. De habitu virginum, quẽ & allegat AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib. 4. De doctrina Chriſtiana. Similiter & AMBROSIVS lib. 1. De Virginibus. *Hinc illa* ait *naſcuntur incentiua vitiorum, vt quæſitis coloribus ora depingant, dum viris diſplicere formidant, & de adulterio vultus meditantur adulterium caſtratis. Quanta hæc amentia, effigiem mutare naturæ, picturã quærere, & dum verentur maritale iudicium, perdere ſuum? Prior enim de ſe pronũciat, quæ cupit mutare quod nata eſt, ita dum alij ſtudet placere, prius ipſa ſibi diſplicet. Quem iudicem mulier veriorem requirimus deformitatis tuæ, quàm teipſum quæ videri times? Si pulchra es, quid abſconderis? ſi deformis, cur te formoſam eſſe mentiris, nec tuæ conſcientiæ, nec alieni gratiam erroris habitura? &c.* Hinc & AVGVSTINVS epiſt. 73. ad Poſſidonium. *Fucari (inquit) pinguentis, quo vel rubicundior vel cãdidior appareat, adulterina fullatia eſt, qua non dubito etiam ipſos maritos ſe nolle decipi, quibus ſolis permittenda ſunt fœminæ ornari ſecundum veniam, non ſecundum imperium. Nam ve-*

* Hos deridet Hieronymus epiſtola ad Ruſticum Monachum & epiſtola ad Celantiam, &c & ad Euſtochium. Leuitic. 19. Deuter. 22.

Tertullianus Carthaginenſ.

Clemens Alexandrinus.

Cyprianus Carthaginenſis.

Auguſtinus Hipponenſis. Ambroſius Mediolanenſis.

Auguſtinus.

rus ornatus, maximè Chriſtianorum & Chriſtianarum, non tantum nullus fucus mendax, verùm ne auri quidem veſtiſque pompa, ſed mores ſunt, &c. Lege & HIERONYMVM epiſtola ad Celantiam, De inſtitutione matrisfamilias, &c. Lege quoque ea quæ iam poſuimus vocabulo Capillorum ornatus, &c. Vnde & Concilium ELIBERINVM cano. 57. *Matrona vel earum mariti veſtimenta ſua ad ornandam ſeculariter pompam non dent, & ſi fecerint, triennij tempore abſtineant.* Et Cõcilium GANGRENSE can. 21. *Veſtium vilitatem propter corporis tantùm curam, minimè curioſam ac operoſam laudamus: diſſolutos autem, & fractos in veſtibus inceſſus non recipimus.* Et Concilium AQVISGRANENSE I. cap. 129. allegat præfatum Hieronymum epiſtola ad Euſtochium, quæ incipit: *Audi filia & vide, &c. Sunt quidam (inquit) mei ordinis, quibus omnis cura eſt de veſtibus, ſi benè oleant, ſi pes laxa pelle non folleat, crines calamiſtri veſtigio rotentur, digiti de annulis rudiant, & ne plantas humidior via ſpargat, vix imprimunt ſumma veſtigia. Tales (inquit) cum videris, ſponſos magis exiſtimato, quàm clericos.* Allegat quoque GREGORIVM I. lib. 40. homiliarum, homilia 6. *Nemo (ait) exiſtimet in fluxu, atque ſtudio pretioſarum veſtium peccatum deeſſe, quia ſi hoc culpa non eſſet, nullo modo Ioannes de veſtimenti ſui aſperitate laudaretur à Domino. Si cultus veſtium culpa non eſſet, nequaquam Apoſtolus fœminas à pretioſarum veſtium appetitu compeſceret, dicens: Non in veſte pretioſa, &c. Proinde canonicis totis viribus elaborandum eſt, vt & indumenta virtutum habeant interius, & per immoderatum cultum caueant deonestare religionis dignitatem exterius.*

Hieronymus Stridonenſis.

Concilium Eliberinum.

Concilium Gangrenſe.

Concilium Aquiſgranenſe 1.

Gregor. 1.

1. Timoth. 2.

OSTIARIVS.

Oſtiariorum ordo, & officium, &c.] Superiùs in vocabulo, Ordo, meminimus huius ordinis cum reliquis, ex Ignatio & alijs Patribus, nõ eſt neceſſe toties rem eandem replicare, quia & in alijs vocabulis paſſim Oſtiariorũ fit mentio, vnde & Concilium AQVISGRANENSE I. allegat cap. 1. & producit ISIDORVM Hiſpalenſem lib. 2. De officijs Eccleſiaſticis, c. 14. *Oſtiarij ſunt (ait) qui in veteri Teſtamento, ianitores templi vocabantur, qui præerant portis Hieruſalem, quiq; ordinati per vices ſuas omnia interiora vel exteriora cuſtodiebant. Hi deniq; inter ſanctum & iniquum diſcernentes, eos tantùm in Eccleſia qui ſunt fideles, recipiunt. Intrare enim templum, niſi per hos, non poſſumus: habent enim poteſtatem tam bonos recipiendi, quàm reiiciendi indignos.* Vnde & ſic Concilium CARTHAGINENSE IV. cui interfuit Auguſtin', can. 9. allegatur à Gratiano diſtinct. 23. cap. Oſtiarius. *Oſtiarius cùm ordinatur poſtquã ab Archidiacono, inſtructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conuerſari, ad ſuggeſtionem Archidiaconi tradat ei Epiſcopus claues Eccleſiæ de altario dicens: Sic age quaſi redditurus Deo rationem pro his rebus, quæ his clauibus recluduntur.* Vide alibi, De Oſtiarijs quoque laſciuis. Vide ſuperiùs vocabulo Lector.

Concilium Aquiſgranenſe 1. Iſydorus Hiſpalenſis.

1. Paralip. 23. 2. Paralip. 23.

Concilium Carthaginenſ. 4.

P

PALLIVM.

* Palliũ quid denotet, & quomodo eriã à Patriarchis tribuatur, vide infrà, Patriarchis.

Gregorius I.

PAllij vſus quibus concedatur.] * Pallium genus eſt veſtimenti, quod ſolis Metropolitanis & Archiepiſcopis conceditur, propter officium cuius meminit GREGORIVS I. lib. 4. Regiſtri, epiſt. 14. ad Ioannẽ Epiſcopum Rauẽnæ,

& alijs

Damaſus 1.

& alijs in locis. Sed in vſu fuiſſe longè antè Gregorium certum eſt, nam DAMASVS I. vt allegat etiam Iuo lib. 1. Decretorum, ſic ſtatuit: *Quoniam quidam Metropolitanorum fidem ſuam ſecundum priſcam conſuetudinem ſanctæ ſedi Apoſtolicæ exponere detrectantes, vſum pallij neq; expetunt nec percipiunt, ac per hoc Epiſcoporum conſecratio viduitatis Eccleſijs nõ ſine periculo protelatur: placuit, vt quiſquis Metropolitanus infrà tres menſes conſecrationis ſuæ, ad fidem ſuam exponendam palliumque ſuſcipiendum ad Apoſtolicam ſedem non miſerit, commiſſa ſibi careat dignitate: ſitq; licentia Metropolitanis alijs poſt ſecundam & tertiam commonitionem viduatis Eccleſijs, cum Conſilio Romani Pontificis, ordinando Epiſcopos ſubuenire. Si verò conſecrãdi Epiſcopi negligentia prouenerit, vt vltrà ſex menſes Eccleſia viduata conſiſtat, communione priuetur quouſque, aut loco cedat, aut ſe conſecrãdum prabere non differat. Quòd ſi vltrà quinque menſes per ſuam negligentiam retinuerit viduatam Eccleſiam, neque ibi, neque alicubi conſecrationis donum percipiat, ſimò Metropolitani ſui indicio cedat.* Vide ſuprà in vocabulo, Metropolitanus, & infrà, Patriarcha. De pallij vſu iam memoratus GREGORIVS I. vel IOANNES EPISCOPVS ad eundem Gregorium Papam lib. 10. Regiſtri, epiſt. 55. latius tractat, lege epiſtolam. Denique RVPERTVS TVITIENSIS lib. 1. De diuinis officijs, de antiquo vſu pallij, cap. 27. diſſerit, verùm prolixius quàm hic poſſit produci, lege ſi vacat. Vnde & ſupradictus Gregorius libro 7. Regiſtri, epiſtola 113. ad Brunichildem, dicit ſe Siagrio Archiepiſcopo pallium ad Miſſarum ſolennia induẽdum tranſmiſiſſe. Idem etiam & Leandro Archiepiſcopo Hiſpalenſi palliũ trãſmiſit ad ſimile opus, vt teſtatur eodem libro epiſt. 125. ad eũdem Leandrum. *Palliũ (inquit) ex benedictione B. Petri Apoſtolorum principis tranſmiſimus, ad ſola Miſſarum ſolennia vtendum: quo tranſmiſſo valdè de bui qualiter vobis eſſet viuendum admonere, ſed locutionem ſuppriմo, quia verba moribus anteitis.* Hoc repetit & epiſt. 126. eiuſdem libri ad Ricchardum. Deniq; habetur LEONIS II. ſtatutum, vt in eius vita legitur, vt qui ordinatus fuerit Archiepiſcopus, nulla cõſuetudine pro vſu pallij, aut diuerſis officijs Eccleſiæ quicquam perſoluere debeant. Idem GREGORIVS II. mittens pallium Bonifacio Archiepiſcopo Moguntino epiſt. 8. ad eundem hæc verba vſurpauit, vt etiam eo vteretur ad Miſſarũ ſolennia, vel quando Epiſcopum cõſecraret. Pro ſimili cauſa etiã primum miſit pallium GREGORIVS III. Vuilchario Viẽnæ Galliarum vrbis Epiſcopo, vt Archiepiſcopus diceretur & eſſet. Et ZACHARIAS I. Coloniam Agrippinam in Metropolim erexit ad petitionem Carlomanni Regis Francorũ, vt ex eius epiſt. 7. colligitur ad Bonifaciũ Mogũtinenſem. Item in Concilio SVESSIONENSI apud S. Medardum ad calcem in cauſa Hincmari Archiepiſcopi Rhemenſis, mentio fit pallij ſibi à ſummo Pontifice miſſi. In Affrica ſolus Carthaginenſis Epiſcopus habet Pallij vſum, aut LEO IX. epiſt. 3. ad Petrum & Ioannem Epiſcopos Affricę, Et CONCILIVM GENERALE VIII. can. 27. *Pallio Epiſcopi non vltrà ſtata tempora & loca vtatur, ne ſignum ſit ſuperbiæ & arrogantiæ, &c.* Multoties etiam pallij meminimus. Vide in vocabulo Archiepiſcopus, & Metropolitenus, &c.

Gregorius 1. Ioannes Epiſcopus.

Rupertus Tuiticenſis.

Leo 2.

Gregorius 2.

Gregorius 3.

Zacharias 1.

Concilium Sueſſionenſe.

Leo 9.

Concilium Conſtantinopolitanum 4. generale 1.

PANIS.

Panis benedictus.] Panis benedicti à Petro Apoſtolo, quem vt oſtendit canibus Simonis Magi nuſquam comparuerunt, meminerunt grauiſſimi ſcriptores, & præcipuè ABDIAS BABYLONIVS lib. 1. Certaminis Apoſtolici. Inde colligimus quantum dæmones, qui canes erant Magi, panem benedictum reformident. Vide & ſuprà Benedictio. Iterum panis benedicti idem Abdias meminit libro 3. Certaminis Apoſtolici, & ſic loquitur. *Beatus Andreas, Cratino & vxori eius ab egritudine ſanatis, cum gratias egiſſet, frangens panem dedit eis, quo accepto Domino crediderunt.* Vtrum autem panis ille fuerit Euchariſtia neſcio, verumtamen, quia adhuc infideles erãt, nec erãt ſacri corporis participatione digni, crederem illis ſimpliciter datum panem benedictum ab Apoſtolo, ſicut & lib. 9. idem recenſet Abdias Thomam Apoſtolum poſtquam baptizaſſet plurimos benedictum panem omnibus communicaſſe, & dixiſſe: *Gratiam Domini vobiſcum, &c. Accipientibus autem multis de hac gratia (ait) venit quidam adoleſcens, cùmque extendiſſet manum vt acciperet, & ipſe benedictionem, attracta eſt dextera eius, nec poterat eam amplius ad os adducere. Quod cùm vidiſſet Apoſtolus, ait: Ecce omnes qui accipiunt ab hoc pane ſanitati reddũtur: Dic tu, ô iuuenis, quid ſceleris commiſiſti, vt hæc tibi eueniant?* Hoc ille crimen eſſe faſſus eſt, quòd vxorem in adulterio deprehenſam auſus fuiſſet occidere, quam & Apoſtolus ſuſcitauit. Inferiùs dicit etiã, quòd idem Thomas dæmoniacas mulieres benedicto pane ſanauerit. Refert quoque HIERONYMVS STRIDONENSIS in vita Hilarionis. *Ita concurrebant (inquit) Preſbyteri, Epiſcopi, Clericorum & Monachorum greges, matronæ quoque Chriſtianorum grandis tentatio, & hinc inde ex vrbibus & agris vulgus ignobile, ſed & poſtèes viri & iudices, vt benedictum ab eo panem, vel oleum acciperent, &c.* Verùm deficeret tempus, ſi omnia vellem percurrere teſtimonia Patrum, quibus panis benedictio aſtruitur. Vnde & Concilium NANNETENSE can. 9.* *Vt de oblationibus quæ offeruntur à populo & conſecrationi ſuperſunt, vel de panibus quos offerunt fideles ad Eccleſiam, vel certè de ſuis preſbyteris conuenienter partes inciſas habeat in vaſe nitido, vt poſt Miſſarum ſolennia, qui communicare non fuerint rati, Eulogias omni die Dominico & in diebus feſtis exinde accipiant: & illa vnde Eulogias Presbyter daturus eſt, antè in hac verba benedicat: Domine ſancte Pater omnipotens æterne Deus, benedicere digneris hunc panem tua ſancta benedictione, vt ſit omnibus ſalus mentis & corporis, atque contra omnes morbos, & vniuerſas inimicorum inſidias tutamentum, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Filium tuũ, panem vitæ qui de cælo deſcendit, & dat vitam ac ſalutem mundo & tecum viuit & regnat, &c.* Mentionem quoque facit Eulogiarum & panis benedicti cano. 15. Vide ſuprà, * Eulogia. Porrò refert POLYDORVS VERGILIVS lib. 6. De rerũ inuentoribus, c. 14. olim ab Eutychiano Papa ſtatuum, vt primitiæ & fruges in altari conſecrarentur, vt iam diximus in vocabulo, Decimæ, & Oblatio, & in alijs vocabulis. Sed & dicit omnia iſta in vſum panis benedicti tranſiſſe, qui ſingulis Dominicis populo frãgitur. Vide locum, ſi delectat plura noſſe.

Abdias Babylonius.

Res auditaprę clara & mira, & maximè ſedem Eccleſiæ commendat.

Hieronymus Stridonenſis.

Concilium Nannetenſe.

* Hoc decretum attribuitur Pio 1. ſed inter eius ſcripta non reperitur.

Forma benedicendi panis.

* Horum Eulogiorum meminit Concilium Laodicenum Canone 14.

Stephanus 2.

Concilium Romanũ ſub Symmacho 1.

PAPA.

Papa vt eligendus.] STEPHANVS I. in decreto quod allegat Gratianus diſt. 79. c. Oportebat. *Oportebat vt hæc ſacroſancta domina noſtra Romana Eccleſia, iuxta quòd à B. Petro & eius ſucceſſoribus inſtitutum eſt, ritè ordinaretur, vt in Apoſtolatus culmen vnus de Cardinalibus Preſbyteris, aut*

Diaconibus ordinaretur. Vide ſuprà in vocabulo, Cardinalis. Porrò quia ſolent multa fieri in electione ſummorum Pontificum ab initio ſcandala, ad euitandos abuſus de Papatu primum non ambiendo decretum poſuit Concilium ROMANVM II. ſub Symmacho 1. canone 3. vt infrà dicemus, Papatus non ambiendus &c. Tum de electione can. 4. ſic ſubiungit, & allegatur à Gratiano diſtinctione 79. cap. ſi tranſitus. *Si quod abſit, tranſitus Papæ inopinatus euenerit, & vt de ſui electione ſucceſſoris (* vt infrà dicetur *) non poſſit antè decernere, ſiquidem in vnum totius inclinauerit ordinis electio, confectetur electus epiſcopus. Si autem, vt fieri ſolet, ſtudia cœperint eſſe diuerſa eorum de quibus certamen emerſerit, vincat ſententia plurimorum: ſic tamen, vt ſacerdotio careat, qui captus promiſſione non recto iudicio de electione decreuerit, Synodus dixit decies placet.* Vide infrà Papatus, &c. Hæc iterum de electione ſummi Pontificis Concilium ROMANVM III. ſub eodem Symmacho, can. 2. confirmat, vbi etiam prohibet, ne laico contrà canones electio iſta cõcedatur. Canones verò citati ſunt ſuprà in vocabulo, Electio, &c. & vocabulo, Epiſcopus, non fiat ex laicis, &c. Sic verò cano. 3. ſequenti ſtatuit, & allegat Gratianus cauſa 16. q. 7. cap. Non Placuit. & cap. Laicis quamuis, &c. *In Niceno Concilio (* can. 6. *ſtatutum eſt (* ait *) quòd ſi cuiuſlibet prouinciæ Sacerdotes, intrà terminos ſuos (*cõcilio habito, *quicquam ſine Metropolitani ſuiue antiſtitis authoritate tentauerint, irritum eſſe debet: quanto magis, quod in Apoſtolica ſede, non exiſtente præſule, qui prærogatiua beati meritis Apoſtoli Petri per vniuerſum orbem primatum obtinens Sacerdotij, ſtatutis Synodalibus ſtatutam conſuetudinem tribuere firmitatem, à laicis, licet conſentientibus aliquãtis Epiſcopis (qui tamen Pontifici, a quo conſecrari probantur, præiudicium inferre non potuerunt) præſumptum fuiſſe cognoſcitur, viribus carere non dubium eſt, nec poſſe inter Eccleſiaſtica vllo modo ſtatuta cẽſeri.* Reliquum vide loco præfixo, ex Adriano I. qui ſtatuit, ne in eligendo ſummo Pontifice expectaretur Imperatoris ſententia. Vnde & Concilium ROMANVM ſub Nicolao 2. Epiſcoporum 113. cap. 2. & vlt. & allegat Gratianus diſt. 79. cap. Si quis. *Si quis pecunia, vel gratia humana aut populari ſeu tumulari tumultu, Apoſtolicæ ſedi, ſine cõcordi & canonica electione Cardinalium eius Eccleſiæ, ac deinde ſequentium Clericorũ religioſorum, intronizatur, non Papa vel Apoſtolicus, ſed Apoſtaticus habeatur, liceatq; Cardinalibus, & alijs Clericis Deum timentibus, & laicis innaſorem illum anathematizare, & humano Cõcilio à ſede Apoſtolica pellere.* Vide infrà, Papatus non ambiendus, & ſuprà Electio, &c. &, Epiſcopi vt eligantur, &c. Hanc conſtitutionem PLATINA Cremonenſis in vita prædicti Nicolai II. dicit vltimã fuiſſe Cõcilij prędicti quod celebrauit in Baſilica Conſtantiana. De electione quoq; ſummi Pontificis Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III. Epiſcoporum 280 parte 1. cap. 1. hoc modo ſtatuit: *Statuimus, vt ſi fortè inimico homine ſuper ſeminante zizaniam inter Cardinales, de ſubſtituendo Pontifice non potuerit concordia plena eſſe, & duabus partibus concordantibus tertia pars noluerit concordare, aut ſibi alium præſumpſerit ordinare, ille Romanus Pontifex, habeatur, qui a duabus partibus fuerit electus & receptus. Si quis autem de tertia partis nominatione conſiſus, quia rem non poteſt, ſibi nomen Epiſcopi vſurpauerit, tam ipſe quàm qui eum receperit excommunicationi ſubiaceant, & totius ſacri ordinis priuatione multetur, ita vt viatico etiam eu, niſi tantùm in vltimis, commu-*

nio denegetur. Et niſi reſipuerint, cum Dathã & Abiron, quos terra viuos abſorbuit, accipiant portionem. Præterea ſi aliquis à paucioribus quam à duabus partibus fuerit electus ad Apoſtolatus officium, niſi maior concordia interceſſerit, nullatenus aſſumatur, & prædicta pœne ſubiaceat ſi humiliter noluerit abſtinere. Ex hoc tamen nullum canonicis conſtitutionibus, & alijs Eccleſiaſticis præiudicium generetur, in quibus maioris & ſanioris partis debet ſententia prænalere: quia quod in eis dubium venerit, ſuperioris poterit iudicio definiri: in Romana verò Eccleſia aliquid ſpeciale cõſtituitur, quia non poteſt recurſus ad ſuperiorem haberi. Præterea de forma electionis ſummi Pontificis tractat Concilium CONSTANTIENSE ſeſs. 40. & de iuramento, quo Cardinales exiſtentes in conclaui pro electione debent aſtringi, quæ forma videtur pro tempore conſtituta, ſcilicet in electione quæ debebat celebrari, qua & electus eſt Martinus V. Hæc forma, vt ibidem dicitur, pro illa vice, & pro futuro rata decernitur, vt in quemcunq; duę partes Cardinalium cõſenſerint in Romanum Pontificem aſſumatur, non obſtantibus conſtitutionibus quibuſcunque. Seſſione quoque 41. tractatur, & prouidetur de victu Cardinalium exiſtentium in conclaui, ex conſtitutione Concilij LVGDVNENSIS ſub Gregorio 10. cui Patres 500. interfuerũt (& Thomas ille inſignis doctor, cuius feſtum proximè celebrato noſtro capitulo decernente anno 1571. per totius noſtræ prouinciæ monaſteria, ſub titulo duplicis minoris, ad noſtram ſupplicationem inſtitutũ celebrari, illud nihilominus mãdante ſummo Pontifice eſt Pio V.) & ex Conſtitutione Clementis VI. vbi de cibo & potu & alijs eſcis prouidetur, ſecundum quantitatem, quæ tempore electionis debẽt Cardinalibus miniſtrari. Eadem repetit Cõciliũ BASILEENSE ſeſs. 11. agens tam de profeſſione, quàm ſummus Põtifex electus præſtare debet, quàm de iuramento quo Cardinales aſtringuntur. Seſſione quoq; 21. iterum de forma eligẽdi & profeſſionis eiuſdem tenore loquitur, oſtendens electo Pontifici, quid agere debeat vel declinare, atq; iubet, vt ſingulis annis in anniuerſario aſſumptionis eiuſdem eius profeſſio ei relegatur. Vide infrà. Porrò Papę electio, quę per Simoniam procurata fuerit, irrita decernitur à Iulio II. in Concilio LATERANENSI quod ille celebrauit ſeſs. 5. & ſtatuit, vt quomodocunq; per Cardinalium vniformitatẽ vocũ fuerit prolata electio, ſi Simonia donis, aut muneribus fuerit procurata, tam electus, quàm electores ipſo iure officij & dignitatis priuentur, & electionis participes ſint omnibus ſuis Eccleſijs feudis prælaturis, ac alijs quibuſcunq; honoribus, ac bonis eo ipſo priuati, & ad ſimilia inhabiles, ac etiam paſſiuè & actiuè inteſtabiles, & eorum bona ipſo facto ad inſtar reorum criminum læſæ maieſtatis fiſco Apoſtolicæ ſedis applicẽtur. Electus verò omnibus beneficijs & penſionibus atq; titulis priuari vult, & ad ea obtinenda inhabilem haberi, vt latiùs explicatur in bulla prædicta Iulij II. Ne verò electio ſummi Pontificis fiat metu, aut vi armorum, aut incuſſo Cardinalibus terrore, ſtatuit idem Concilium ſub Leone 10. ſeſſione 12. Vide in vocabulo Electio, &c.

Papa non poteſt reſignare. * Hoc ex ſuperiori dependet, vbi iam mentio facta eſt de non reſignãdo Papatu, quod etiã in vocabulo Epiſcopatus, latius exprimitur. Nec quemquam moueat quod CLEMENS I. epiſt. 1. ad Iacobum fratrem Domini, ſcribat ſe à Petro Apoſtolo conſtitutum

Concilium Romanũ 2. ſub Symmacho 1.

Concilium Romanũ 3 ſub Symmacho 1.

Concilio Nicænum, habes ſuperius loco prolato.

Concilium Romanum ſub Nicolao 2. cõtra Berengarium. Quidam dicunt ſub Nicolao 1. ſed planè negat Platina, & reliqui, quia tẽpus non patitur.

Platina Cremonenſis.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3 Hæc allegatur diſtin. 23. cap. In nomine. Hoc ſtatutũ id circo factũ eſt (vt reor) quia ille Alexander 3. in electione viginti duas voces habuit, & Octavianus, qui dictus eſt Victor, tres tãtum habuit, & tamẽ ſchiſma fuit.

Numeri 16.

Concilium Conſtantienſe generale.

Concilio Lugdunenſe cui S. Thomas de Aquino interfuit, cuius nũc celebrem agimus memoriam per totũ ordinem noſtrum. Clemens 6.

Cõcilium Baſileenſe generale.

Concilium Lateranenſe ſub Iulio 2. & completũ ſub Leone 10.

Clemens 1.

Platina Cremonensis.

Concilium Romanū 2. sub Symmacho.

Concilium Basileense generale.

Concilium Constantiense generale.

Officiū & studium Summi Pontificis.

Platina Cremonensis.

Eusebius Cæsariensis.

Cyprianus Carthaginensis.

Papa locum Petri tenet, ait Cyprianus.

Nicephorus Callistus.

Bonifacius 1.

Allegatur hoc à Gratiano distinct. 79. cap. Ecclesiæ meæ, & cap. Victor Honorius, &c.

Gregorius 7.

Platina Cremonensis.

successorem, quia nec hoc factum Historici satis declarant, cum Petro non Clemens, sed Cletus, & Linius successerunt, & posteà Clemens, vt cæteri à fidelibus electus, vt testatur PLATINA CREMONENSIS in eius & cæterorum vita. Hoc etiã confirmat Concilium ROMANVM II. sub Symmacho I. vt suprà allegauimus. Vide Platina supradictus in vita Bonifacij II. refert, quòd ille Pontifex cõgregans Synodum, de successore sibi in sede Apostolica statuerat. & Vigilium instituẽs Cyrographo hanc constitutionem munire voluit, & ante S. Petri Apostoli confessionem posuit. Hoc autem factum in alia Synodo celebrata inuentũ est esse cõtra Patrum canones, & Papam tãquam hominem simpliciter errasse, propter reuerẽtiam sedis Apostolicæ. Quia autem hoc in scandalum vergebat conuicerunt Patres, & Bonifacius culpã agnoscens se reum maiestatis confessus est, & cõstitutionem suam coram Sacerdotibus Clero & Senatu incendio deleuit, & Vigilium quẽ successorem instituerat omninò suppressit, hincq; defuncto non Vigilius, sed Ioannes II. electus & suffectus est. Vide latiùs in vocabulo Episcopatus non resignandus, & infrà Papatus, &c.

Papæ electi professio.] Lege ex præcedenti distinct. vbi de professione summi Pontificis tractatum est, ex decreto Concilij BASILEENSIS sess. 23. Porrò illa professio infertur in epistola Synodali, De authoritate Concilij suprà Papam, ad calcem vltimæ sess. eiusdem Concilij Basileensis, & iam citauimus superiùs in vocabulo, Concilium generale suprà Papam, &c. Verùm iam de professione facienda statuerat Concilium CONSTANTIENSE sess. 39. vbi ait: *Ille qui electus est in summum Pontificem, tenetur professionẽ facere, quòd omnia Concilia generalia, traditiones Apostolorum, & aliorum sanctorum Patrum vsq; ad vnum apicem, & vsq; ad sanguinem confirmare debebit, & omnia approbare & recipere, quæ Catholica Ecclesia consuevit obseruare, &c.* Hoc repetes loco præfixo prolixius expressum, lege ergò. Hanc autem professionem iussit suprà memoratum Basileense Concilium eadem sess. 23. singulis annis in anniuersario summi Pontificis eidem relegi, eiq; de officio & solicitudine, quam gerere debet, mandata proponit. Præsit Ecclesiæ dignè Deo exemplo & verbo, vt intendat extirpationi hæresis, simoniæ excessum, & aliorum criminum intẽdat, Ecclesiasticæ disciplinæ, operibus misericordiæ, paci & tranquillitati Ecclesiæ & reipublicæ, &c. quæ comprehendi paucis nequeunt. Porrò ei etiam iniungitur, ne consanguineis suis vsq; ad tertium gradum inclusiuè, officia secularia, ducatus, & Ecclesiastica, vt Cardinalatus, conferat. Vide in dictione Consanguinei Papæ, &c. Tum vt Romanæ vrbis politiã in pace teneat, & eiusdem mœnia de prouentibus Ecclesiæ reficere procuret, & diebus Dominicis & festiuis ad Missam exeat publicam, & singulis hebdomadibus aut in mẽse bis cõsistoria publica teneat, in quibus negotia Ecclesiarum Cathedralium, ac monasteriorũ, seu principum, ac vniuersitatum, aliaq; magni põderis audiat, & ad regendas Prouincias legatos mittat, nõ pecuniæ auidos, sed iustitiæ amatores, Turcis, Sarracenis & hæreticis resistat, & resistẽtibus assit auxilio & cõsilio, & Clerũ Romanũ in honestate instruat, Ecclesiastica statuta & cõstitutiones antiquas seruari faciat, & Cardinalib⁹ medietatẽ prouentuũ & redditũ restituat, & semper eorũ consilio in rebus arduis vtatur. Deniq; sicut seruum seruorum Dei se profiteatur, ita opere cõprobet, & cum ad ipsum tanquam communem patrem vndiq; homines confugiãt, adiri se ab omnib⁹ facilè permittat. Verùm lege in dictione Cardinalis, & Episcopus, &c.

Papæ consecratio vt fiat, & à quibus.] Papæ cõsecratio solet fieri à tribus Episcopis vel ex scilicet ab Episcopo Ostiẽsi, Portuensi, Albanẽsi, Lanicano, Præmestino & Nepesino: Ostiensis tamen super primas partes tenuit vt vult PLATINA CREMONENSIS in vita Paschalis II. Sex quoq; vocãtur Episcopi Cardinales, quorum tres primi semper Papam confirmant & consecrant. Quòd autem nec possit ab Imperatore eligi, nec sacrari, iam superioribus distinct. intimatum est, sed & in sequẽtibus hoc fiet manifestũ. Vide seq.

Papa vnus eligendus & consecrandus, non plures.] Hoc non sine causa proponimus, quia in Schismate plures electos & consecratos legimus, quod omninò vitandum est. Vnde EVSEBIVS CAESARIENSIS lib. 6. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 32. & 33. narrat de Nouato hæretico, qui Cornelio existente Papa legitimo ipse Pontificatum inuaserat. *Tribus namque Episcopis* (ait *simplicissimis hominibus, & omnium ignaris de remota Italia parte adhibitis, imò potius subtili ab eo circumuentione deceptis, imaginariam magis quam legitimã ab eis extorquet manus impositionem, &c.* Hinc & CYPRIANVS CARTHAGINEN. lib. 4. Epistolarum, epistola 2. ad Antonianum, legitimã defendit contrà Nouatum Cornelij electionem & consecrationem. *Factus est* (inquit) *Cornelius Episcopus de Dei & Christi iudicio, de Clericorũ penè omnium testimonio, de plebis quæ tunc affuit suffragio, & de Sacerdotum antiquorum & bonorũ virorum collegio, cum nemo ante se factus esset, cum Fabiani locus, id est, cũ locus Petri & locus cathedræ sacerdotalis vacaret. Quo occupato de Dei voluntate, atq; omnium nostrum cõsensione firmato, quisquis iam Episcopus fieri voluerit, foris fiat necesse est, nec habeat Ecclesiæ ordinationem, quia Ecclesia non tenet vnitatem. Quisquis ille fuerit, multũ licet de se iactans, & sibi plurimum vendicans, prophanus est, alienus ab hæres est. Et cum post primũ secundus esse non possit, quisquis post vnum, qui solus esse debeat, factus est, iam non secundus ille, sed nullus est, &c.* Vnde & NICEPHORVS CALLISTVS lib. 9. Ecclesiasticæ historiæ, cap. 37. *Cum reuersus esset* (ait) *Liberius Papa ab exilio, & esset Felix Ecclesiæ Romanæ Pontifex ordinatus, ambobus primo permissum est sacra curare, & munus Apostolicum administrare: sed paulo post Felix mortuus est, & solus Liberius Episcopatum administrauit. Sic Deus rectè prouidit Ecclesiæ, ita vt decebat rebus consulẽs, ne primaria Apostolorũ sedes fœdam illã & incõmodam à duobus gubernata ducibus contraheret notam, quæ res ab Ecclesia constitutionibus per quam est aliena, discordiamq; vt plurimum conciliare solet.* Hinc BONIFACIVS I. epist. 1. ad Honoriũ Imperatorem, eidem Principi supplicauit, vt nunquam per ambitũ in vrbe Roma ordinaretur Antistes, & annuit Honorius, vt liquet ex eius epistola ad eundem Bonifacium rescripta, vbi dicit, quòd si duo fuerint ordinati neuter permanebit, sed ille quẽ noua ordinatione diuinũ iudicium & vniuersitatis cõsensus eliget. Et propterea à GREGORIO VII. anathemate notatur Henricus IV. eo quòd quædam virum Gibbertum à sede Apostolica excõmunicatum ausus esset, viuente legitimo Pontifice, creare Pontificem, & appellare Clementem, vt recenset PLATINA, cuius historia alios plures prodit illegitimè creatos Pontifices,

ſed me tempus deficiet enarrantem. Narrat autem in vita Alexandri III. quòd viginti duo eum Cardinales elegerunt, & alij tres, Octauianum, quem & Victorem vocauerunt. Schiſma autem ortum, ſopitum & terminatum eſt in Concilio CLAROMONTANO, & licet Octauiano mortuo adhuc Antipapa creatus eſt Guido Creméſis, cui etiam mortuo ſuffectus eſt Ioannes Sarmienſis Abbas, vir infamis & nequam: Alexander tamen III. ſemper verus Pōtifex habitus eſt. Deniq; legitur facta triū ſummorū Pontificū, ſeu Antipaparū abrogatio in generali & vniuerſali Cōcilio CONSTANTIENSI, Ioannis videlicet 23. Benedicti 13. qui dicebatur Petrus de Lima, & Gregorij 12. qui Angelus de Coratio dicebatur. Ioannes autē præfatus 23. ſpōtè & liberè ad pacē Eccleſiæ reſpiciens ceſſit, modo etiam cæteri cederent, vt factum eſt, & electus eſt Martinus V. ſeſs. autem 39. ſtatutū, vt ſi fortè de cætero talia ſchiſmata emergant, vt plures ſummi Pontifices nominentur, habeatur generale Concilium, in quo illi Papę ſchiſmatici teneātur ſub interminatione maledictionis æternæ, & amiſſione iuris, ſi quod fortè ſibi quæſitum eſſet in Papatu, cauſa rectè definita ſuis renunciare priuilegijs, & ad electionem alterius procedatur, &c. vide ea quæ iam ſuperius diximus, & ea quæ ſequuntur.

Concilium Claromontanum.

Concilium Conſtantienſe.

Papa Chriſti Vicarius, vniuerſalíſque Eccleſiæ Paſtor, eiuſque authoritas ſumma atque dignitas oſtenditur.] Non rectè nobis hîc cenſetur cōſentaneum vt cuncta proferamus, quę ex veterū lectione de Romanę ſedis primatu didicimus, quia licèt quidquid de vno dicatur, neceſſario & de altero debeat accipi: tamen quædā ſub hoc vocabulo dicēda veniūt, quæ minus aptè alteri, videlicet, Romana Eccleſia, nō ita quadrarent. Quapropter quædam hic ſpecialiter inſerētur, & quædam illi reſeruabuntur inferenda, & quod in vno deerit, facilè ex alio poterit repeti. Ideò autem propoſitionem aggrediar demonſtrare ex veterum teſtimonio. Nemo dubitat (vt credo) quin Petrus fuerit à Chriſto electus, & conſecratus ſummus Pontifex, & præ cæteris ſpeciali dignitatis & poteſtatis beneficio cumulatus. Qui autem hoc abnegat, Euāgelio iniuriam irrogaret, & ſanctos Patres criminatur mentitos, qui Petrum Apoſtolorū Principē hactenus docuerūt. Quod vt lucidius fiat, IGNAT. MARTYR infinitis in locis Papam eſſe Petri ſucceſſorē & Vicariū proteſtatur, & potiſſimè in epiſt. ad Trallianos, vbi Petri ſucceſſorem legitimū, Linum, Anacletum, & poſteà Clementem recenſet. *Qui igitur* (ait) *his inobediens fuerit, atheus & impius omninò eſt, & Chriſtum improbans ac eius ordinationem imminens.* Et CLEMENS I. epiſt. 1. ad Iacobum fratrem Domini. *Simon Petrus* (ait) *vere fidei merito, & integra prædicationis obtētu fundamentū eſſe Eccleſiæ definitus eſt.* Et infrà: *Nec inter ipſos Apoſtolos par inſtitutio fuit, ſed vnus omnibus præfuit.* Narrat porrò ibidem quomodo ille Epiſcopatum Romæ geſſerit, & moriens ipſum ſucceſſorē elegerit. Vnde & ANTERVS I. epiſt. 1. ad omnes Epiſcopos. *Petrus ſanctus, Magiſter & Princeps Apoſtolorum, de Antiochia vtilitatis cauſa tranſlatus eſt Romam, vt ibidem potius proficere poſſet.* Vide & in vocabulo, Petrus, &c. Hinc etiam IRENÆVS LVGDVNENSIS lib. 3. aduerſus hæreſes Valentini & ſimilium, cap. 3. *Quoniam* (inquit) *valdè longum eſt in hoc tali volumine omnium Eccleſiarum enumerare ſucceſſiones, maxima & antiquiſſima, & omnibus cognita à glorioſiſſimis duobus Apoſtolis Petro & Paulo Romæ fundatæ & conſtitutæ Eccleſiæ, eam quam habet ab Apoſtolis traditionem, & annunciatam hominibus fidem, per ſucceſſiones Epiſcoporum peruenientem vſq; ad nos, indicantes confundimus omnes eos qui quoquomodo vel per ſui placētiam malam, vel vanam gloriā, vel per cæcitatem, & malam ſententiam præterquam oportet colligunt. Ad hanc enim Eccleſiam propter potentiorem principalitatem, neceſſe eſt omnem conuenire Eccleſiam, hoc eſt, eos qui ſunt vndique fideles, in qua ſemper ab his qui ſunt vndiq; conſeruata eſt ea quæ eſt ab Apoſtolis traditio. Fundantes igitur & inſtruentes beati Apoſtoli Eccleſiam, Lino Epiſcopatum adminiſtrandæ Eccleſiæ tradiderunt. Huius Lini Paulus in his quæ ſunt ad Thimotheum epiſtolis meminit. Succedit autē ei Anacletus, poſt eum tertius ab Apoſtolis Epiſcopatū ſortitur Clemens, qui & vidit ipſos Apoſtolos, & contulit cum eis, cum adhuc ſonantem prædicationem Apoſtolorum, & traditionem ante oculos haberet. Huic Clementi ſuccedit Euariſtus, & Euariſto Alexander, ac deinceps ſextus ab Apoſtolis conſtitutus eſt Sixtus, & ab hoc Teleſphorus, qui etiam glorioſiſſimè martyrium fecit, ac deinceps Higinus, poſt Pius, poſt quem Anicetus. Cum autē ſucceſſiſſet Aniceto Soter, nūc duodecimo loco Epiſcopatum ab Apoſtolis habet Eleutherius. Hac ordinatione & ſucceſſione, & ea quæ eſt ab Apoſtolis in Eccleſia traditio, & veritatis prædicatio pervenit vſque ad nos, &c.* Deniq; TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS lib. De præcriptionibus aduerſus hæreticos. *Edant ergò* (ait) *origines Eccleſiarum ſuarum, euoluant ordinem Epiſcoporum ſuorum, ita per ſucceſſiones ab initio decurrentem, vt primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis, vel Apoſtolicis viris, qui tamen cum Apoſtolis perſeuerauerint, habuerit authorē & anteceſſorem. Hoc enim modo Eccleſiæ Apoſtolicæ cenſus ſuos deferunt, ſicut Smyrnæorum Eccleſia, habens Polycarpū ab Ioanne collocatum, refert, ſicut Romanorū Clementem à Petro ordinatum: ſic & proinde vtique & cætera exhibent, quos ab Apoſtolis in Epiſcopatum conſtitutos Apoſtolici ſeminis traduces habeant. Confingant tale aliquid Hæretici, &c.* Idem alibi. Vide infrà, Romana Eccleſia. Deniq; EGESIPPVS Hiſtoriographus antiquiſſimus lib. 5. Commētariorum (vt etiam docet Euſebius Cęſarienſis lib. 4. Eccleſiaſt. hiſtoriæ, cap. 1. *Cùm* inquit) *veniſſem Romam, permanſi inibi donec Aniceto Soter, & Soteri ſucceſſit Eleutherius.* Sed & EVSEBIVS CAESARIENSIS lib. 5. Hiſtoriæ, cap. 6. non omittit recenſere catalogū omnium Romanorum Pontificum ad ſua vſq; tempora. Inde & libro 7. cap. 27. ſic refert. *Manichæorum* (inquit) *hæreſis vſque in hodiernum diem diffunditur, eo tempore exorta quo Fœlix in vrbe Roma Eccleſiæ præerat, qui per quinque annos adminiſtrato Sacerdotio Eutychiano ſedem reliquit. Is decem menſibus ſelis tranſactis Gaio Epiſcopatum tradit, qui noſtris iam temporibus quindecim annis ſacerdotio perfunctus, Marcellinum ſucceſſorem reliquit, quem iam perſecutionis tempus inuenit, &c.* Et ORIGENES ADAMANTIVS libro 5. in epiſtolam ad Romanos, cap. 6. *Petro cùm ſumma rerum de paſcendis ouibus traderetur, & ſuper ipſum velut ſuper terram fundaretur Eccleſia, nullius virtutis alterius ab eo, niſi charitas exigitur.* Et homilia in cap. 16. Matthæi. *Et de veritate quidem dicebat Petrus, Tu es Chriſtus Filius Dei viui, in quo & beatificatus eſt, & per promiſſionem meruit fieri Eccleſia fundamentum.* Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS vbiq; defendit ſummi Pontif. authoritatē, vt iam in ſuperiori annotat. mōſtratum eſt ex

Romanæ Eccleſiæ primatus, vide etiam in ſuo vocabulo.

Teſtimonium fidele, cui magis crediderim quā mille Calviniſtis.

Tertullianus Carthaginenſis.

Sic oro vt Calvinus præſtet.

Egeſippus hiſtoriographus

Euſebius Cæſarienſis.

Origenes Adamantius.

Cyprianus Carthaginenſis

epiſtola

Ignatius Martyr.

Clemens 1.

Anterus 1.

Irenæus Lugdunenſis.

epiſtola eius 2.libri 4.ad Antonianum. Denique idem libro De ſimplicitate Prælatorum. *Hoc erãt vtique (* ait *) & cæteri Apoſtoli, quod & Petrus, pari conſortio præditi, & honoris & poteſtatis ſed exordium ab vnitate proficiſcitur, vt Eccleſia vna mõſtretur, &c.* Vide infrà etiam in vocabulo Romana Eccleſia, &c. Et DIONYSIVS I. epiſt. 2. ad Seuerum Epiſcopum. *Olim & ab initio tantam percepimus a Petro Apoſtolorum Principe fiduciam, vt habeamus authoritatem vniuerſali Eccleſiæ auxiliante Domino ſubuenire, quidquid nocium eſt, authoritate Apoſtolica corrigere & emendare, &c.* Et SIXTVS II. epiſt. 1. ad Gratum Epiſcopũ, & allegat Gratianus cauſa 24. quæſt. 1. cap. Memor. *Memor ſum ne ſub illius nomine Eccleſiæ præſidere, cuius à Domino noſtro Ieſu Chriſto eſt glorificata cõfeſſio, & cuius fides nullum vnquam fallit, ſed omnes quidem hæreſes deſtruit. Intelligo autem mihi aliter non licere, quàm vt omnes conatus meos ei cauſæ, in qua vniuerſalis Eccleſiæ ſalus inſtauratur, impendam, &c.* Vnde etiam narrat NICEPHORVS CALLISTVS lib. 6. Hiſtoriæ Eccleſ. cap. 27. Et iam memoratus EVSEBIVS lib. 7. c. 22. de Actis Concilij Antiocheni, ſub Dionyſiõ contra Paulum Samoſatam: *Cum Paulus Samoſata (* ait *) ex Epiſcopi domo eiũ Eccleſia propria exire nollet, Imperator Aurelianus de ea re rogatus ſententiam ſanctiſſimè, quid eſſet agendum, decreuit. Præcepit enim, vt domus Eccleſia illis traderentur, quibus Chriſtiani Italiæ, & vrbis Romæ Epiſcopi per literas tribuendã præſcriberẽt. Sic Paulus cum ſummo dedecore ſecularis imperij, ac poteſtatis authoritate ab Eccleſia penitus extruditur.* Idem Nicephorus lib. 9. cap. 8. Et SOCRATES lib. 2. cap. 15. Et SOZOMENVS SALAMINVS lib. 3. c. 8. *Iulius (* aiunt *) Romanus antiſtes Epiſcopos ad ſe fugientes, cùm conſentientes ſibi de Nicenis decretis inuenit, communione eos eſt dignatus. Pro amplitudine autẽ ſedis ſuæ ex veteri priuilegio, & prærogatiua perſuaſum habens omnium vbique Epiſcoporum curam & iudicium ad ſe pertinere, datis cuiq; leberrimè ſcriptis literis ſuas eis Eccleſias reddidit, eoſq; in Orientem remiſit, eos qui temerè illos exaulorauerant perſtringens, vt qui non rectè ſequerentur cõſilia, &c.* Ijdem Socrates quidem, lib. 2. c. 17. & Nicephorus lib. eodem, c. 10. *Arguit (* ait *) Iulius Ægyptiorum Epiſcopos, quòd præter Eccleſiaſticam conſuetudinem ſe quoq; in Synodum vocare intermiſiſſent. Extare enim Eccleſiaſticum canonem authoritatem omnem eos abrogans, quæ præter Romani antiſtitis ſententiam peracta eſſent.* Et vide ſuprà in vocabulo Concilium non congregandum ſine aſſenſu Romani Pontificis, &c. & infrà in vocabulo, Romanæ Eccleſiæ primatus. Idem Nicephorus lib. 4. 19. recenſent ſummorum Pontificum catalogum, & lib. 6. cap. 34. & iterum, cap. 2. libri vndecimi. Sic facit & AVGVSTINVS HIPPONENSIS epiſt. 165. ad generoſum. *Ab ipſo (* inquit *) Petro numeramus Epiſcopos, cui totius Eccleſiæ figurã gerenti Dominus ait: Super hanc Petrã ædificabo Eccleſiam meam, & porta inferi non præualebunt aduerſus eam. Petro enim ſucceſſit Linus, Lino Cletẽs, Clementi Anacletus, Anacleto Euariſtus, Euariſto Alexander, Alexãdro Sixtus, Sixto Teleſphorus, Teleſphoro Iginus, Igino Anicetus, Aniceto Pius, Pio Soter, Soteri Eleutherius, Eleutherio Victor, Victori Zepherinus, Zepherino Calixtus, Calixto Vrbanus, Vrbano Pontianus, Pontiano Anterus, Antero Fabianus, Fabiano Cornelius, Cornelio Lucius, Lucio Stephanus, Stephano Xiſtus, Xiſto Dionyſius, Dionyſio Fœlix, Fœlici Eutychianus, Eutychiano Gaius, Gaio Marcellinus, Marcellino Marcellus, Marcello Euſebius, Euſebio Melchiades, Melchiadi Syluester, Syluestro Marcus, Marco Iulius, Iulio Liberius, Liberio Damaſus, Damaſo Syricius, Syricio Anaſtaſius. In hac ordine ſucceſſionis Epiſcoporum, qui ducitur a beato Petro vſque ad Anaſtaſium, qui nunc eandem cathedram ſedet, etiamſi quiſquam traditor per illa tempora ſubrepſiſſet, nihil præiudicaret Eccleſiæ, &c.* Idem epiſt. 42. ad Madaurenſes. *Videtis Imperij nobiliſſimi eminentiſſimum culmen ad ſepulchrum piſcatoris Petri ſubmiſſo diademate ſupplicare.* Et epiſt. 162. ad Glorium, Eleuſium, Fœlicem, Donatiſtas, &c. *In Romana Eccleſia ſemper Apoſtolica cathedra viguit principatus, &c.* Et lib. 2. contra epiſtolas Petiliani, cap. 51. *Quid tibi ſicit cathedra, in qua Petrus ſedit, & in qua hodie Anaſtaſius ſedet?* Et lib. 1. contra epiſtolam Parmeniani, cap. 2. *Sedenti in cathedra Eccleſiæ Romanæ, totus orbis Chriſtianus in tranſmarinis & longè remotis terris ſubiectus eſt.* Hinc & EPIPHANIVS CYPRI libro 2. contra Hæreſes, ſecta 68. contra Meletios vel Meletianos, ſummã Romani Pontificis ſuprà cæteros authoritatem deſcribit. Et CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catecheſi 2. Catecheſi 6. Catecheſi 17. Illuminatorũ Hieroſolymis, vbique Patrum Eccleſiæ caput, & Romanæ Eccleſiæ præſulatum ſupra cæteros extollit. Hoc & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in 2. ad Corinth. cap. 12. *Andreas (* inquit *) prior ſecutus eſt Saluatorem quàm Petrus, & tamen primatum non accepit Andreas, ſed Petrus.* Et lib. 2. De vocatione Gentium, cap. 6. *Roma per Apoſtolici Sacerdotij Principatum amplior facta eſt in arcem religionis, quàm ſolio poteſtatis.* Idem lib. 3. De ſacramẽtis, cap. 1. vbi de ablutione pedum loquitur. *Non ignoremus (* ait *) quod Eccleſia Romana hanc conſuetudinem non habeat, cuius typum in omnibus ſequimur & formam, &c.* Et HIERONYMVS STRIDONENSIS lib. 1. aduerſus Iouinianum. *Super Petrum fundatur Eccleſia, licet id ipſum in alio loco ſuper omnes Apoſtolos fiat, & cuncti claues regni cælorum accipiant, & ex æquo ſuper eos fortitudo ſolidetur: tamen propterea inter duodecim vnus eligitur, vt capite conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio.* Vnde & EPISCOPI ÆGYPTI Marco ſummo Pontifici ſcribentes, ſic loquuntur: *Domino ſanctõ & Apoſtolici culminis veneranda Marco ſanctæ Romanæ & Apoſtolicæ ſedis atque vniuerſalis Eccleſiæ Papæ, Athanaſius & vniuerſi Ægyptiorum Epiſcopi, &c.* Eis autem reſcribens Marcus ſe vniuerſalis Eccleſiæ Epiſcopum nominat. Iterum præfati Epiſcopi Romanam ſedem matrem & caput omnium Eccleſiarum appellant, ſe eidem obedientes eſſe cum omnibus ſibi commiſſis profitentes. Eandem formam ſeruat SYRICIVS I. epiſtola 1. ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum. Et EPISCOPI GALLIARVM epiſtola ad Leonem I. Sed & poſt 49. epiſtolam eiuſdem, ſic loquuntur. *Domino ſanctõ, beatiſſimo Patri, & Apoſtolicæ ſedis digniſſimo Papæ, &c.* Idem repetunt in conſequentibus epiſtolis. Denique LIBERIVS I. epiſtola ad Athanaſium & reliquos Epiſcopos Alexandriæ congregatos. *Olim (* ait *) ab initio tantam percepimus a beato Petro Apoſtolorum Principe fiduciam, vt habeamus authoritatem pro vniuerſali Eccleſia ad rectam defendendam fidem, quatenus nulli liceat ſtatum ſanctæ Eccleſiæ commouere ad læſionem rectè credentium, abſque ſui honoris periculo, &c.* Sic & ATHANASIVS, & reliqui Epiſcopi Alexandriæ congregati, epiſtola ad Fœlicem ſecundum, affirmant ſummum Pontificem Apoſtolicæ ſedis licentia, iniuſtè damnatos

Dionyſius 1.

Sixtus 2.

Nicephorus Calliſtus.

Euſebius Cæſarienſis.

Edictum Aureliani Imperatoris.

Socrates Hiſtoriograph.

Sozomenus Hiſtoriogra.

Nota.

Auguſtinus Hipponenſis.

Si Petrus eſt Rom. fus vel mortuus, ad quem ſepulchrũ eius hic extare narrat Auguſtinus? vide Petrus, &c.

Epiphanius Cypri.

Cyrillus Hieroſolymit.

Ambroſius Mediolanenſis

Hieronymus Stridonenſis.

Epiſcopi Ægypti.

Syricius 1.

Epiſcopi Galliarum.

Liberius 1.

Athanaſius Alexandrinus, & Epiſcopi Alexandriæ, buius epiſtolæ meminit Epiphanius libro iam memorato.

natos vel excõmunicatos poteſtatiue ſua authoritate poſſe reſtituere, & ſua eis omnia reddere, & eos, qui illos condemnauerant, aut excommunicauerant Apoſtolico punire priuilegio. Verùm hæc reperies in dictione, Romanæ Eccleſiæ auctoritas, &c. Tum ſubiungunt. *O ſanctiſſime Pater Patrũ, abſcinde blaſphemias, & iactantiã vaniloquiorum, & inſidiãtium inſeſtationes, nos & fratres noſtros opprimentium, atque perdere volentium, qui ad vos quaſi ad caput confugimus, vt veſtro ſuffulti auxilio liberemur, & vobis nobiſque commiſſus Epiſcopi oues à luporum ore domino adminiculante antequam deglutiantur eripiamus.* Et poſtquam ea confirmarunt, quæ alibi de accuſationibus Epiſcoporum dicta ſunt, ſic ſubdunt. *Certum eſt eidem ſanctæ ſedi veſtræ, in honorẽ beatiſſimi Petri Patrum decreta peculiarem decreuiſſe reuerentiam Dei, pro rebus inquirendis atque determinandis, quas ſolicitè decet inſtẽque ab ipſo præſulum examinari vertice Apoſtolico, cuius ſolicitudo ſemper fuit & eſt tam mala damnare, quam probare laudanda.* Eadem per totam epiſtolam & ſimilia referunt. Et EPISCOPI EVROPAE epiſtola ad Leonem Imperatorem Cœleſtinum I. ſummum Pontificem vocãt, verùm ſucceſſorem ſancti & venerandi & cuſtodis clauium Petri, &c. Et vide adhuc infrà in vocab. Romana Eccleſia. Et STEPHANVS MAVRITANIAE Archiepiſcopus, & vniuerſi Epiſcopi eiuſdẽ prouinciæ, epiſt. ad Damaſũ Papã, de tribus Affricanæ prouinciæ Cõcilijs ſic loquũtur. *Beatiſſimo Domino & Apoſtolico culmine ſublimato ſanctõ Patri Patrũ Damaſo Papæ, & ſummo omniũ Præſulum Pontifici, Stephanus &c.* Cùm eodem intimant, quòd quidam eodem ſummo Pontifice inconſulto tenere auſi fuerint Epiſcopos gradu ſuo deturbare. *Cùm veſtræ ſedi (aiunt) iudicia, & ſummorum finem Eccleſiaſticorum negotiorum, in honore beatiſſimi Petri, Patrum decreta omnium cunctam reſeruauere ſententiam inquirendi de Dei rebus, quas omni cura & ſolicitudine reſeruare debemus, &c.* Denique in acculatione Polychronij Hieroſolymorũ Patriarchæ, c. 1. & 2. legitur quòd idem POLYCHRONIVS Hieroſolymã Sedem primam aſſerebat, & ſe ſummum dicebat Sacerdotem, & Pontificem omnibus ſuperiorem: & cùm eſſet decrepitꝰ, auaritiæ ſtudio exæcatus ordinationes & ſacramenta nolebat conferre, niſi munera ampla & remunerationes accepiſſet. Accuſatus eſt autem in Synodo, quæ ROMAE congregata eſt, Epiſcoporũ 81. & ibi damnatus, tum quod ſe ſummum vocaret Põtificem, tum etiam quia contra Euangelicum præceptum & canones faciebat, quia Chriſtus teſtatur: Gratis accepiſtis, gratis date, &c. Reſtituit eum autem peracta pœnitentia SIXTVS III. & ei in hęc verba reſcripſit, vt habetur cap. 12. prædictæ expurgationis. *Redi ad vxorem ſine macula, & cuſtodi dicta Apoſtolica. Redi ad vxorem quam temerabas adulterare, & ora pro vrbe Roma.* Reuocatus eſt cùm honore, & plenus dierum in Confeſſione Romanæ fidei tancto fine quieuit. Similia tentantẽ etiam cõpeſcuit in Gallijs Hilariũ quemdã LEO I. vt dicemus in vocabulo, Romanæ Eccleſiæ primatus. Idem epiſt. 82. ad Anaſtaſiũ Epiſcopũ Theſſalonicenſem, cap. 11. *Licet ſit inter nos dignitas cõmunis, non eſt tamen ordo generalis: quoniam & inter beatiſſimos Apoſtolos in ſimilitudine honoris fuit quædam diſcretio poteſtatis, & cùm omnium par eſſet electio, vni tamen datum eſt, vt cæteris præemineret. De qua forma Epiſcoporũ quoq; eſt orta diſtinctio, & magna diſpoſitione promiſſum eſt, ne omnes ſibi omnia vendicarent, ſed eſſent in ſingulis pro-*

nincijs quorum inter fratres haberetur prima ſententia, & rurſus quidã in maioribus vrbibus conſtituti ſolicitudinem ſuſciperent ampliorẽ, per quos ad vnã Petri ſedẽ vniuerſalis Eccleſiæ cura conflueret, & nihil vſquã à ſuo capite diſſideret, &c. Eadem omninò repetit & BONIFACIVS II. epiſt. ad Eulalium Alexandrinũ Epiſcopum, & habetur in decreto Gratiani diſt. 89. c. Ad hoc, &c. Vide repoſitũ infrà, Romanæ Eccleſiæ pri. &c. Et Patres Concilij CHALCEDONENSIS actio 8. 9. 10. ſæpius ſummũ Pontificem vocant, ſacrum & immortalẽ verticem, & actio. 11. ſtatim in initio. BASILIVS Epheſiorum Epiſcopus hunc vocat, diuinum Apicem. Et EPISCOPI II. MOESIAE epiſt ad Leonem Imperatorem, Leonem I. Papam dicunt eſſe caput omniũ Epiſcoporum, epiſtolam habes ad calcem præfatę Chalcedonenſis Synodi Deniq; in initio eiuſdem Synodi inſerta eſt epiſtola PETRI RAVENNAE Epiſcopi ad Eutychem Abbatem, qua ſic eum exhortatur: *Hortamur te frater honorabilis, vt his quæ à beatiſſimo Papa Romanæ ciuitatis ſcripta ſunt obedienter attẽdas, quoniam B. Petrus, qui in propria ſede & viuit & præſidet, præſtat quærẽtibus fidei veritatem. Nos enim pro ſtudio pacis & fidei extra conſenſum Romanæ ciuitatis, Epiſcopi cauſas audire nõ poſſumus.* Ibidem inſerta eſt epiſtola GALLAE PLACIDIAE Auguſtæ ad Æliam Pulcheriam Auguſtam filiã, qua Romanæ Eccleſiæ primatum cõſtanter prædicat, vt allegabimus Deo fauente ſuo loco. Deniq; ASCANIVS TARRACONENSIS & reliqui Epiſcopi eiuſdẽ prouinciæ, epiſt. 3. ad Hilarium Papam I. eundẽ Petri ſummum Vicarium nominant: *Cuius etiam (aiunt) Vicarij principatus ſicut eminet, ita metuẽdus eſt ab omnibus & amandus. Propterea nos Deum in vobis (inquiunt) primitus adorantes, cui ſine querela ſeruitis, ad fidem recurrimus Apoſtolico ore laudatam, inde reſponſa quærẽtes, vndè nihil errore, nihil præſumptione, ſed Pontificali totũ deliberatione præcipitur.* Eadem GELASIVS I. epiſt. 1. ad Epiſcopos Lucaniæ, Brutiorum, &c. c. 11. Et iterum epiſtola commonitoria ad Fauſtum Magiſtrum Conſtantinopol. legatum, &c. Sic quoq; Papam ſummum Petri Vicarium, ENNODIVS DIACONVS lib. Apologetico defẽdit pro Symmacho I. & Synodis quas idem Romę celebrauit. Idem quoq; defendit & NICOLAVS I. epiſt. ad Michaẽlem Imperatorem, &c. Et CONCILIVM LXX. Epiſcoporum Romæ cõgregatorum idem cenſuit, vt allegabimus in vocabulo Romanæ Eccleſiæ primatus, & in vocabulo, Petrus &c. Vide quoque ſuperiùs in vocabulo, Concilium Papa confirmat. &c. Lege quoq; ſuperius in vocabulo Imperator, eandem ſententiam. Porrò Concilium generale V. CONSTANTINOPOLITANVM, actione 4. in condemnatione Anthimi hæretici Epiſcopi quondam Conſtantinopolitani, & ab Agapeto I. ſede priuati. *Nos (inquiunt omnes Patres Apoſtolicam ſedem ſequimur, & obedimus, & ipſius cõmunicatores, communicatores habemus, & condemnatos ab ipſa, & nos condemnamus.* Eadem repetunt & alia epiſtola ſita actio. 1. ad Vigilium Papam I. Porrò innumeris in locis repertur Papa ſummi Apoſtolorum Verticis Petri dictus Vicarius, & potiſſimè cùm ſummi Pontifices INNOCENTIVS I. FOELIX III. SILVERINVS I. COELESTINVS I. VIGILIVS I. & reliqui, aliquem anathemate notãt, authoritate ſe dicũt vti, quorum vice funguntur Petri & Pauli. Vnde & prædictus Vigilius I. epiſt. ad Ruſticum & Sebaſtianum Diaconos hęreticos, quæ lecta eſt coram

Mirum quod nunc abnegat Caluinus tam ſanctorum patrum teſtimonium.

Epiſcopi Europæ.

Stephanus & reliqui epiſcopi Mauritaniæ

Polychronius Hieroſolymitan. fruſtrà ſe ſummum pontificem declarat, lege.

Concilium Romanum ſub Sixto 3.

Matth. 10.

Leo 1.

Epiſcopi non æquales poteſtate.

Bonifacius 2.

Concilium Chalcedonenſe generale 4.

Baſſianus Epheſius Epiſcopi 2. Moeſiæ.

Petrus Ravennas.

Galla placidia Auguſta.

Aſcanius Tarraconenſis.

Romana Eccleſia non errat, vide etiam in ſuo vocabulo.

Gelaſius 1.

Ennodius Diaconus.

Nicolaus 1.

Concilium Romanum ſub Gelaſio 1.

Concilium generale 5. Conſtantinopolitanum 2.

Vigilius.

Digitized by Google

Patribus generalis V. Synodi, actione 7. vbi damnat eos, & coniurationis eorum participes Ioannem, Gerontium, Seuerimum, ita loquitur: *Prohibemus (* ait *) vt nullus poſt tranſitum noſtrum contrà conſtitutum noſtrum, quod ex B. Petri, cuius locum, licet immeriti, gerimus, authoritate proferimus, canonum regulas exequentes, in Eccleſiaſtico gradu audeat reuocare, niſi ſub regulari pœnitētia ad matrem Eccleſiam noſtris temporibus reuertantur.* Reperies autem hanc loquendi formulam pluribus in locis inſertam. Denique GREGORIVS I. in Concilio Lateranenſi, cui præſedit, profitetur ſe vice Petri Principis Apoſtolorum Romanæ Eccleſiæ præeſſe. Similiter ADRIANVS I. ad Conſtantinum Imperatorem & Irenem matrem, quæ lecta eſt actione 2. Concilij generalis VII. eundem Imperatorem hortatur, vt prædeceſſorū ſuorum exemplo Vicarium Petri, ſummum ſcilicet Pontificem, toto corde diligat. Et PELAGIVS II. epiſtola 1. ad Epiſcopos qui Conſtantinopolim cōuenerant, arguit Ioannem Epiſcopum Conſtantinopolitanum, eo quòd ſe vniuerſalem Papam ſcriberet, quem niſi citò correxerit iubet excommunicationis vinculo innodari, & cæterorum Epiſcoporum communionem priuari, & ad calcem ſcribit. *Orate fratres vt honor Eccleſiaſticus noſtris diebus nō euacuetur, nec vnquam Romana ſedes, quæ ſubſtituēte Domino caput eſt omniū Eccleſiarū, priuilegijs ſuis vſquā careat aut expolietur, &c.* Idem & MAVRVS RAVENNAS epiſtola ad Martinum 1. qui præſidebat in Concilio Lateranenſi, & habetur conſultatione 1. eiuſdem Concilij, ſic loquitur: *Domino ſancto, & meritis beatiſſimo, totoq; orbe Apoſtolico, & vniuerſali Pontifici Martino, &c.* Sic & prædictum Pontificem Abbates, qui Orthodoxæ fidei libellum obtulerunt præfatæ Synodo, conſultatione 2. ſtatim in limine, Sacerdotem ſacerdotum, ſummum Pontificem, Patrem Patrum, terq; beatiſſimum appellant. Eadem conſultatione SERGIVS CYPRI Epiſcopus epiſtola ad Theodorum Papam, ſic loquitur *Firmamentum à Deo fixum & immobile, atq; tituli firmam lucidiſſimam fidei, veſtram Apoſtolicam ſedem conſtituit (* ô Sacer vertex *) Chriſtus Deus noſter. Tu es enim, ſicut diuinum veraciter pronunciat verbum, Petrus, & ſuper fundamētium tuum Eccleſia columnæ confirmata ſunt. Tibi & claues cœlorum commiſit, atq; ligare & ſoluere poteſtatiue quæ in terra & quæ in cœlis ſunt, promulganit. Tu prophanarum hæreſeon depoſitor exiſtis, vt princeps & doctor orthodoxæ & immaculatæ fidei. Igitur non deficias Patrum tuorum (* Pater *) fidem affluentem, & ab aliquibus hæreticis ventis violētatam, nec non periclitantem. Reſolue nebulam inſipientium lumine tuæ diuinæ ſcientiæ, ô ſanctiſſime, &c.* Et ad calcem votum ſubiungit pro Papa & plebe ſibi commiſſa, orandum eſſe ſuadens, vt Deus eum longæuum ſeruet, ad ſtabilitatem ſanctarum Eccleſiarum & orthodoxæ fidei. Et eadem conſultatione 2. prædicti Concilij Lateranēſis celebrati ſub Martino 1. ſubſequitur libellus, quem EPISCOPI AFFRICANI tranſmiſerunt Theodoro Papæ prædeceſſori Martini I. vbi ſingulariter encomium ſanctæ ſedis Apoſtolicæ celebratur, vbi ita illi patres loquuntur. *Magnum & indeficientem omnibus Chriſtianis fluenta redundantem apud Apoſtolicam ſedem conſiſtere ſentiem, nullus ambigere poſſit, de quo riuuli prodeunt affluenter vniuerſum largiſſimè irrigantes orbem Chriſtianorum, cui etiam in honorem beatiſſimi Petri Patrum decreta peculiarem omnem deferre reuerentiam in requirendis Dei rebus, quæ omninò & ſolicitè debent, maximè verò iuſteq; ab ipſo præſulum examinari vertice Apoſtolico, cuius veteris ſolicitudo eſt tam mala dānare, quam probare laudanda. Antiquis enim regulis ſanctum eſt, vt quidquid, quamuis in remotis, &c.* Vide infrà ex Innocentio I. epiſtola ad Carthaginenſem Synodum, & alijs, in vocabulo, Romana ſedes, cōſulenda, &c. Cùm ad calcē illi Epiſcopi ter repetunt. *Ora pro nobis domine ſancte ac beatiſſime Patrum Pater, &c.* Porrò VICTOR CARTHAGINENSIS Epiſcopus in libello de fide contra Paulum Conſtantinopolitanū hæreticū, directo Theodoro Papę iam dicto ait (lectus eſt autē hic liber eadē Conſultat. 2.) *Ad veſtram (* inquit *) Apoſtolicam ſedem, & inſtitutionem, omnes beatiſſimi Apoſtoli pari honoris & poteſtatis conſortio prædicti, populorum agmina cōuertentes pie & ſanctè de tenebris ad lumen, de lapſu ad veram fidem, de morte ad vitam, homines diuinæ prædeſtinationis gratia præſtitos ſalutaribus præcepiis ac monitis peráuxerunt. Veſtrum eſt itaque canonica diſtrictione ſolicitè contrarys catholicæ fidei obuiare, nec permittere noniter dici, quod Patrum venerabilium authoritas omninò non cenſuit.* Cōforme eſt quod idē MARTINVS I. epiſt. 1. ad omnes Chriſti fideles, dicit Apoſtolicæ ſedis officium eſſe, contrariorum nouitatem ſanctas Dei Eccleſias depaſcentem propellere, quod & ſe feciſſe dicit, & propterea Synodum Latheranenſem congregaſſe. Et ADRIANVS I. lib. de Venerandis Imaginibus ad Carolū Magnum, cap. 29. diſputans contra librum adulterinum, quem Hæretici compoſuerāt ſub nomine eiuſdem Caroli contra generale VII. Concilium, Papæ authoritatem defendit, & de Conſtantinopolitana Eccleſia, quæ primatum ambiebat, dicit, quòd in errore longo tempore permāſit, vt dicetur infrà, vocabulo Romanæ Eccleſię, & Conſtātinopolitanæ diſſidium. Porrò BONIFACIVS MOGVNTINENSIS Archiepiſcopus & martyr Gregorio II. epiſtolam dirigēs, Petro Apoſtolorum Principi, & Vicario eius prædicto Gregorio, ſucceſſoribuſq; eius obediētiam ſummā pollicetur, tanquam vniuerſalis Eccleſiæ paſtori: qui & alia epiſtola ad Zachariam Papam Leidem ſcribit, & horum Pontificū meminit legatus exiſtere, vt alibi diximus. multo plura dicemus infrà in vocabulo, Romana Eccleſia, &c. & in ſequentibus.

Gregorius 1.
Adrianus 1.
Pelagius 2.
Martinus 1.
Adrianus 1.
Maurus Rauenna Epiſcopus
Bonifacius Mogunti nenſis.
Sergius Cypri Epiſcop.
Matth. 16.
Papæ authoritas.
Victor Carthaginenſis Epiſcop.
Eunodius Diaconus.
Exechiel 1.
Epiſcopi Affricani.
Nota attente.

Papa cur ſanctiſſimus dicatur, cui & Imperator reuerentiam debet.] Satis hæc ſuperiori diſtinctione demonſtrata ſunt, nec eſſet neceſſariū pluribus ſentētijs agere, niſi nos quædam adhuc vrgerent decreta, quæ hoc ſpecialiter cōmēdare videātur. Vnde & ENNODIVS DIACONVS lib Apologetico, pro cauſa Symmachi Papæ, & defenſione Synodorum Romæ ſub eo celebratarum, qui & ab vniuerſis præfatæ Synodi approbatus eſt, allegatúrque à Gratiano diſtinct. 40. cap. Non nos. *Faceſſat (* inquit *) a nobis qui in vobis eſt pruritus iſte linguarum, quos verè Propheta arguit: ſcribentes iniuſtitiam ſcripſiſtis. Non nos beatum Petrum (* ſicut dicitis *) à Domino cùm ſedis priuilegijs, vel ſucceſſores eius peccandi iudicamus licentiam ſuſcepiſſe. Ille perennem meritorum dotem, cùm hæreditate innocentia miſit ad poſteros. Quod illi conceſſum eſt pro actuum luce, ad illos pertinet quos par conuerſationis ſplendor illuminat. Quis enim ſanctum eſſe dubuet, quem apex tantæ dignitatis attollit? In quo ſi defunt bona acquiſita per meritum, ſufficiunt quæ à loci deceſſore præſtantur. Aut enim claros ad hæc faſtigia erigit, aut qui erigunt, illuſtrat. Præneſcit enim quid*

ordinationem ſacrilegi, adulteri, atque omnium criminum rei, quia benedictione ordinationis crimina vel vitia putantur auferri. Nullus ſit pœnitentiæ locus, quia id poteſt præſtare ordinatio, quod longa ſatisfactio præſtare conſuevit. Noſtra verò lex eſt Eccleſiæ, venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati ſint, per impoſitionem laicam tantum tribuere communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem vel exiguum ſubrogare. Et cap. 5. proſequitur. *At verò hi qui à Catholica ad hæreſim tranſierunt, quos nõ aliter oportet, niſi per pœnitentiam ſuſcipi, apud vos non ſolùm pœnitentiam non agunt, verum etiam honore cumulantur. Sed Aniſij quondam fratris noſtri, aliorúmque Conſacerdotum ſumma deliberatio hæc fuit, vt quos Bonoſus hæreticus ordinauerat, ne cum eodem remanerent, ac fieret non mediocre ſcandalum, ordinati reciperentur, vicinus, (vt opinor) ambigua. Iam ergò quod pro remedio ac neceſſitate temporis ſtatutum eſt, conſtat primitus non fuiſſe, ac fuiſſe regulas veteres, quas ab Apoſtolis vel Apoſtolicis viris traditas Eccleſia Romana cuſtodit, cuſtodiendáſque mandat his, qui eam audire conſueuerunt. Sed neceſſitas temporis id fieri magnopere poſtulabat. Ergò quod neceſſitas pro remedio inuenit, ceſſante neceſſitate debet vtique ceſſare pariter quod vrgebat, quia alius eſt ordo legitimus, alia vſurpatio: quam ad præſens fieri tempus impellit.* Tum refellens argumentum quod de Catharis & Nouatianis poſſet afferri, quos Nicænum generale I. Concilium canone 8. iubet in clerum admitti, ſic loquitur: *Si quis de Catholica ad hæreſim tranſiens, aut fidelis ad Apoſtaſiam reuerſus reſipiſcens redire voluerit, nunquid eadem ratione poterit ad clerum permitti, cuius commiſſum nonniſi longa pœnitentia poterit aboleri? nec poſt pœnitentiam clericum fieri ipſi canones ſua authoritate permittent.* Vide Pœnitens, &c.) *Vnde conſtat, eos qui de Catholica ad Bonoſum tranſierunt damnatum, atque ſe paſſi ſunt aut cupierunt ab eodem ordinari, non oportuiſſe ordinationis Eccleſiaſtica ſuſcipere dignitatem, qui commune omnium Eccleſiarum iudicium deſerentes, ſuam peculiariter in Bonoſo vanitatem ſequendam eſſe duxerunt. Sed multos conſtat vim paſſos, atque inuitos attractos, repugnantéſque ab eodem ordinatos. Dicat mihi volo quiſquis hoc credit: ſi non poſt ordinationem Bonoſi interfuit cùm cõficeret ſacramẽta, ſi cõmunioni, eius participatus nõ eſt, ſi ſtatim diſcedentibus de eius peſſimo conciliabulo ad Eccleſiam rediit, & iſte talis inuenitur habere excuſationis aliquem colorem. Cæterùm alij qui vel poſt annum, vel menſem ad Eccleſiam redierunt, intelligitur eos qui in Catholica nouerant ſe propter vitia ſua non poſſe ſuſcipere ordinationem, idcircò ad illum perrexiſſe, qui paſſim, & ſine vlla diſcuſſione ordinationes illicitas faciebat, credentes ſe poſſe per iſtam inſtitutionem in Catholica inuenire locum, de quo antèa deſperauerant. Nunc illud quod ſupereſt interrogo, qui poſt menſem aut eo amplius redit, cùm ſe Preſbyterum a Bonoſo conſideret ordinatum, ſi non ſacramenta conficit, ſi non populis diſtribuit, ſi non miſſas ſecundum conſuetudinem complenit, quid de his cenſeatis, quæſo promatis apertius. Ad ſummã certè, qui nihil à Bonoſo acceperunt, rei ſunt vſurpatæ dignitatis, qui cõficiendorum ſacramentorũ ſibi vendicauerunt authoritatẽ, atq; id ſe putarunt eſſe quod de his nulla fuerat regulari ratione conceſſum.* Et concludit cap. 6. *Peruideat ergò dilectio veſtra, hactenus talia trãſiſſe, & aduertite, quod (vt dicitis) neceſſitas imperauit, in pace iam Eccleſias conſtitutas non præſumere, ſed vt ſæpe accidit, quoties à populis aut à turba peccatur, quia in omnes propter multitudinem non poteſt vindicari, inultum ſolet tranſire. Priora ergò commitenda dico Dei iudicio, & de reliquo maxima ſolicitudine præcauendum.* Eadem & de baptizatis & ordinatis ab Acacio ſtatuit ANASTASIO II. epiſt. ad Anaſtaſium Imperatorem, cap. 7. & allegat Gratianus diſtinct. 19. cap. Secundum Eccleſiæ, &c. *Secundum conſuetudinem* (ait) *Eccleſiæ Catholicæ ſacratiſſimum ſerenitatis tuæ pectus agnoſcit, quod nullus de his, vel quos baptizauit Acacius, vel quos Sacerdotes ſiue Leuitas ſecundum canones ordinauit, vltrà eos ex nomine Acacij portio leſionis attingat, quo forſitan per iniquum tradita ſacramẽti gratia minus firma videatur.* Vide reliquum poſitum in vocabulo Baptiſmus hæreticorum, &c. Et LEO I. epiſt. 90. ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum, cap. 1. allegatur à Gratiano cauſa 1. quæſt. 1. cap. Si qui. *Si qui autem Clerici à Pſeudoepiſcopis in eis Eccleſijs ordinati fuerint, quæ ad proprios Epiſcopos pertinebant, & ordinatio eorum cum cõſenſu & iudicio præſidentium facta eſt, poteſt rata haberi, ita vt in ipſis Eccleſijs perſeuerent: aliter autem vana habenda eſt ordinatio, quæ nec loco fundata eſt, nec authoritate munita.* Pſeudoepiſcopos autem vocat eos, qui non ſunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à prouincialibus Epiſcopis cũ Metropolitani iudicio conſecrati. Sic & in Cõcilio SVESSIONENSI apud S. Medardum in cauſa Hincmari ſuffecti archiepiſcopi Rheméſis in locum Ebbonis, dãnantur & reprobantur quicunq; idẽ Ebbo poſt damnationem ordinauit, exceptis eos qui ab eo baptizati fuerunt in nomine S. Trinitatis, & quicũq; ab eo ordinati ſunt, Eccleſiaſticis gradib⁹ in quolibet loco fuerint iubẽtur priuari Spirituſſancti iudicio, maximè hi qui eũ ſciebant eſſe dejectum. Porrò in Concilio generali VII. NICÆNO II. actio. 1. quæſtio mota eſt, de his qui ab Epiſcopis hæreticis ordinati ſunt, lectaq; coram Patribus hiſtoria RVFINI lib. 10. de Acacio & Patrophilo hęreticis Epiſcopis, qui expulſo Maximo Hieroſolymorum Epiſcopo Cyrillum ſuffecerũt: & lecta eſt hiſtoria THEODORETI li. 5. de Dioſcoro Epiſcopo Alexandrino, qui Conſtãtinopolitanæ Eccleſiæ electo viro ſanctiſſimo Flauiano Anatoliũ ordinauit Epiſcopum, vt iam ſæpius memorauimus. Lecta eſt & hiſtoria S. Sabbæ (hanc deſcribit Simeon Metaphraſtes) vbi narrat, quòd Flauianus * Epiſcopus dũ nollet acta Chalcedonenſis Synodi damnare, ab hæreticis depoſitis & exilio pulſus, & in eius locum, Imperatore cõſentiente, Seuerum hæreſi Acephalorum labefactatum Epiſcopi hæretici ordinarunt. Huius autem Seueri impia & ſcelerata geſta ibidem commemorantur, & nos latius in hoc opere paſſim protulimus. Ille igitur Antiochenus Epiſcopus ordinatus eſt, & Anaſtaſio imperante Helias Archiepiſcopus Hieroſolymorum, dum nollet eũ in cõmunionem recipere, Archiepiſcopatu exturbatus eſt, & in eius locũ ſuffectus eſt Seueri in ſcelere ſocius Ioãnes Martiani filius, & à præfato Seuero conſecratus, & Concilij Chalcedonenſe dãnauit. Ibidem etiam THARASIVS Conſtantinopolitanus Epiſcopus mentionem facit trium Epiſcoporum, qui Cõſtantinopolitanæ Eccleſiæ ab hæreticis fuerunt Epiſcopi ordinati, & plures eſſe ferunt: quos tamen CONCILIVM Generale VI. nunquã præterquã quatuor condẽnauit, nec adhuc propterea quod ab hæreticis erant ordinati, ſed propter hæreſim vnius voluntatis & operationis in Chriſto, vt dixim⁹ in vocabulo Chriſtus, Vnde concluſit S. Synodus, eos, qui ab hæreticis ordinati ſunt, recipiendos. *Si quis verò* (ait) *deſtinato animo ad hæreticos ſe contulerit, ab eiſq; ordinatus fuerit,*

Concilium Nicænum I. generale.

De hæreſi in vocabulo Epiſcopus, Hæreticus conuerſus & Baptiſmus hæreticorum, &c. & Hæreticus conuerſus, &c. & alibi.

Hæc allegat Gratianus cauſa 1. quæſt. 1. c. Conſtat.

Hæc allegat Gratianus cauſa 1. quæſt. 7. c. Quoties.

Anaſtaſius 2.

Acacius hic Conſtantinopolitanus erat Epiſcopus hæreticus factus.

Leo 1.

De pſeudoepiſcopis.

Pſeudoepiſcopi qui.

Concilium Sueſſionenſe.

Concilium Nicænum 2. generale 7.

Ruffinus Aquileenſis.

Theodoretus Cyrenſis.

* Antiochenus hic erat Epiſcopus.

Tharaſius Cõſtantinopolitanus Epiſcop.

Concilium generale 6. Conſtantinopol. 3.

Basilius Magnus.

Concilium Constantinopolitanū 4 generale & Concilium Lateranense sub Alexandro 3. patrum 280.

Concilium Toletanum 4. sub Honorio 1

Concilium Aurelianense 4. sub Leone 3.

Concilium Ratisponense.

Concilium Senonense.

Concilium Senonense.

Concilium Senonense.

Concilium Coloniense 3.

fuerit, cum nequaquam recipiendum, dummodo ordinati illi fuerint a deficientibus orthodoxis, a quibus citius quam ab hæreticis possint creari. Nam sententia est BASILII *Magni epistola ad Nicopolitas: Non nouit* inquit *Episcopum, neq; inter Sacerdotes Christi numeraverim, qui a contaminatis manibus in fidei vacillationibus ad dignitatem aliquam fuerit promotus. Nam si adsit Catholicus, qui ausus fuerit impuris hæreticis creandum sese dare, deponi dignus est.* Sic ordinarum est in Concilio generali 8. CONSTANTINOPOLITANO IV. sub Basilio Imperatore, cap. 25. De Clericis, qui fuerunt à Photio Episcopo ordinati. Sic & in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. cap. 2. partis 1. ordinationes factæ ab Hæresiarchis & Antipapis, Octauiano, & Ioanne Abbate, irritę habentur, & qui ab ipsis beneficia vel dignitates Ecclesiasticas receperūt, iubētur his carere, & quæcunq; factæ sunt alienationes rerum Ecclesiarum omni carere firmitate, vt alibi diximus, & inseruntur in decretis, causa 1. quæst. 7. cap. Conuentibus, & causa 23. quęst. 1. cap. dicimus, & causa 12. quęst. 2. cap. Alienationes, &c. Vide vocabulum Hæreticus, &c.

Ordinati ordinationis suæ titulos & literas exhibeant.] Concilium TOLETANVM IV. can. 25. & allegat Gratianus dist. 38. cap. Quoniam, &c. *Quando Presbyteri in parochijs ordinātur, libellum officialem a suo Sacerdote accipiāt, vt ad Ecclesias sibi deputatas instructi succedant, ne per ignorātiam etiam in ipsis diuinis sacramentis offendāt: ita vt quando vel ad Litanias, vel ad Concilium venerint, rationem Episcopo reddant qualiter susceptum officium celebrent, vel baptizent.* Idem omninò statuit Concilū AVRELIANENSE IV. can. 4. sub Carolo Magno, vbi etiam ordinatū est, ne laici ipsos Presbyteros de parochijs præsumant eiicere, sine assensu & iudicio Episcopi, &c. Cōcilium RATISPONENSE cap. 14 *Quod attinet ad ordinatos in vrbe, vel in alia quacunque diœcesi, sancimus, vt & illi suarum ordinationum literas & titulos ostendant, & simili modo ad diuina peragenda prius non admittantur, quam ab Episcopo vel Vicario seu officiali fuerint rite admissi.* Idem quoque statuit Concilium SENONENSE cap. 7. Cōstitutionum, ne scilicet qui in Romana Curia à summo Pontifice fuerint ordinati permittantur suum ordinem exercere, nisi visis diligenter eorundem literis: nec si ordinati fuerint ab Episcopis, qui potestatem se dicant habere à summo Pontifice, permittantur suum officium exercere, nisi prius constiterit de potestate & commissione ordinātium. Etsi ordinati minus fuerint inuenti capaces in vita, scientia & ætate, aut in beneficio, & patrimonio, ab executione ordinum suspendantur. Vide quod sequitur.

Ordinati ex aliena diœcesi.] Ex superiori dependet ista propositio, de qua etiam plura in præcedentibus, videlicet dictione Clericus, & Ordo, &c. & infrà in vocab. Peregrinus, dicta sunt. Porrò Concilium SVESSIONENSE cap. 5. *Qui in aliena diœcesi* (ait) *voluerit ordines suscipere, debet dimissorias literas a suo diœcesano accipere* (Vide in dictione Clericus nō recipiatur sine literis, &c.) *super ætate, literatura, moribus, beneficio seu patrimonio.* Et c. 6. sequēti iam ordinatos frequētius interrogari, & inquisitionē fieri, super eorū vita, literatura, & ætate legitima: & quòd si defecerint, iuxta iuris dispositionē ab executione ordinum suspēdantur, donec vel ætatem, vel literaturam competentem ad plenum adepti fuerint. Hoc renouat Concilium COLONIENSE III. cap. 29. par. 1. &

A cap. 32. vt dicemus in vocabulo Peregrini Clerici, &c. & Concilū TRIDENTINVM sess. 14. quæ est 4. sub Iulio III. prohibet Episcopis titularibus vocatis, aut peregrinis, in quolibet loco existant, sine proprij prælati assensu ordines cōferre, etiam si locus fuerit exemptus: alias ab officio per alium suspendātur, & ordinati ab executione ordinum, quia sæpè ordinantur indigni. De his suprà latius.

Concilium Tridentinum generale.

ORGANA.

Organorum vsus.] * Organa per excellentiam dici omnia musicorum instrumenta, docet Augustinus Hipponensis libro Musicæ. Sæpius etiam Organorum mentio fit, in veteri testamento, vnde irrepsit vsus vt etiam nos in Ecclesia organa habeamus. Vnde sic loquitur Concil um SENONENSE cap. 17. *Organorum vsum* (ait *Ecclesia à patribus ad cultum seruitiumq; diuinum recepit. Nolumus itaque, quod organicis instrumentis resonet in Ecclesia impudica aut lasciua melodia* (vt etiam diximus in vocabulo, Ecclesia non sit confabulationis locus, &c.) *sed sonus omninò dulcis, qui nihil præter diuinos Hymnos & Cantica spiritualia representet.* Eadem omninò repetit Cōcilium COLONIENSE III. partę 2. cap. 15. & cap. 12. vbi sic loquitur: *Illud non rectè fit in quibusdam Ecclesijs, vt ob cantorum & organorum concentum omittantur, aut decurrentur ea quæ sunt præcipua. Cuius generis sunt recitatio verborum Propheticorum, aut Apostolicorum, quam epistolam vocamus, Symbolum fidei, Præfatio, qua & Gratiarum actio atque precatio Dominica. Quæ nobrē hæc tota distinctissimè & intelligibiliter, vt cætera omnia* (si tamen non leuis decurtandi causa subsit) *decantentur. Sit quoq; cantus, quo presbytero respondetur, æqualis, nec præcipitatus, &c.* Eadem repetit Concilium AVGVSTENSE sub Othone Cardinali, cap. 18. *Organa* (inquit) *ad populi aures nullum alium sonitum aut numerum deferāt, quam qui religiosis ac prius ab omnibus habeatur. Melodia lasciua, aut alio pertinentes præcul absint, prophani etiam rhythmi Ecclesiasticis sonis non accommodentur. Nam cum aut melodia, aut orationes, sententiāe sacræ in prophanam consuetudinem abeant, fieri non potest quin ad suum vsum in Ecclesijs depromptæ, animos audientium memoria illius ludibrij, aut scommatis pungant atque auocent a deuotione.* Hæc renouat Concilium TRIDENTINVM sess. 22. quæ est 6. sub Pio IV. decreto, de obseruandis & euitādis in celebratione Missę, &c. Vide etiam in vocab. Ecclesia nō sit dissolutionis & cōfabulationis locus, &c.

B

C

D

Concilium Coloniense 3.

Concilium Augustense.

Concilium Tridentinū generale.

* Organorum vsum inuenisse & Ecclesias tradidisse Vitalianum Papā testatur Platina in eius vita.

Augustinus Hipponensis.

Concilium Senonense.

ORNATVS.

Ornatus Clericorum & Monachorum, &c.] Lege superiùs in vocabulo Habitus.

Ornatus illicitus & superfluus, tam viris, quàm fœminis inhibetur.] CLEMENS I. lib. 1. Constitut. Apostol. cap. 4. *Neque ornatu studebis* (inquit) *quo aliqua alia mulier in te capiatur. Nam si ab ea victus peccabis, mors à Deo æterna tibi parata est, & sensu doloris acerbè cruciaberis, siue flagitiū non facias, sed illa repulsa non consentias. Et hoc ipso peccasti, etiam si non feceris, quoniam solum propter ornatum tuum illaqueasti mulierem, vt tui cupiditate flagraret. Fecisti enim, vt quæ hoc passa est, per cōcupiscentiam in te mœcharetur: sed non ita es in culpa, quoniam non morem gessisti ei quæ tui amore irretita fuerat.* Et infrà: *Pulchritudinem tibi à natura Deo authore collatam noli adiecto cultu exornare, sed humiliter etiam aduersus homines eam ita cohibe, capillū comæ non nutriens: sed potius illū detondēs & adimens, ne in prurigi-*

E

Clemens 1.

*vexatus, & caput laceratiõnis expers conſeruans, vel vnguentis perfundens inducas tibi mulieres, quæ hoc modo illaqueant vel illaqueantur, neq; verò veſtitu vti velis comparato ad decipiendum, neq; fœmoralia vel crepidas pedibus tuis improba arte conſuas, ſed tantùm his vtere quæ ad honeſtatem & vſus neceſſarios pertinent. Neq; auream palam in digitos tuos induas, quoniam hæc omnia ſcortationis ſunt argumenta, quibus, qui præter id quod decet, ſtudet, inimìcè facit. Fidelis enim cum ſis & homo Dei, non licet tibi mutare capillum, & in vnum cõplicare (quod eſt delicatum & molle) vel diſcerniculo diſcriminare: neq; intortum calamiſtris criſpare, vel flauum facere, quoniam quidem lex vetat in Deuteronomio inquiẽs: *Nõ facietis vobis rotunditatẽ ex coma capitis veſtri, neq; inciſiones. Nèque verò licet barba pilos corrumpere, neq; hominis figuram præter naturam mutare. Non incidetis (inquit lex) ſuperficiem barba veſtra. Hoc enim mulieribus decens creator Deus ſtatuit, viris indecorum eſſe indicauit. Tu verò hæc faciens vt tibi placeas, legem violans in odio eris apud Deum, qui creauit te ſecundum imaginem ſuam. Si igitur cupis Deo placere, contine te ab omnibus quæ odit ipſe, & nihil faciat quod animo eius diſplicear.* Idem cap.9. eiuſdem libri, mulieribus præcipit: & quia verba penè ſunt eadẽ, ideò non fas eſſe putamus repetere. Hæc etiam multò diffuſiùs pertractat TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS lib. De habitu muliebri, vbi omnem ornatũ illicitũ tam mulieribus, quàm viris adimit, & ad originis noſtræ fontem remittens eos, qui diuerſicolorum veſtimentorũ generibus abuntur, ad eum ſcilicet habitum, quo lugens & pœnitẽs ignominiam primi delicti & inuidiam perditionis humanæ in ſatisfactionem induta eſt, ad fœminas præcipuè ſermonem dirigit. *In doloribus & anxietatibus paris* (ait) *mulier, & ad virum tuũ cõuerſio tua, & ille dominabitur tui, & Euam te eſſe neſcis? vinit ſententia Dei ſuper ſexum iſtum in hoc ſeculo, vinat & reatus neceſſe eſt. Tu es diaboli ianua, tu es arboris illius reſignatrix, tu es diuinæ legis prima deſertrix. Tu es quæ eum ſuaſiſti, quem diabolus aggredi non valuit. Tu imaginem Dei hominẽ tam facilè eliſiſti. Propter tuum meritum, id eſt, mortem, etiã Filius Dei mori habuit, & adornari tibi in mente eſt ſuper pelliceas tuas tunicas! &c.* Idẽ plura adhuc libro De cultu fœminarũ, & libro De pallio. Et CLEMENS ALEXANDRINVS lib.2. Pædagogi capite 2. & 3. De illicito ornatu & cultu, multis verbis agit & diſſerit. Similiter & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib. De habitu virginum, quẽ & allegat AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib.4. De doctrina Chriſtiana. Similiter & AMBROSIVS lib.1. De Virginibus. *Hinc illa* ait *naſcuntur incentiua vitiorum, vt quæſitis coloribus ora depingant, dum viris diſplicere formidant, & de adulterio vultus meditantur adulterium caſtitatis. Quanta hæc amentia, effigiem mutare naturæ, picturã quærere, & dum verentur maritale iudicium, perdere ſuum? Prior enim de ſe pronũciat, quæ cupit mutare quod nata eſt, ita dum alij ſtudet placere, prius ipſa ſibi diſplicet. Quem iudicem mulier veriorem requirimus deformitatis tuæ, quàm teipſum quæ videri times? Si pulchra es, quid abſconderis? ſi deformis, cur te formoſam eſſe mentiris, nec tua conſcientia, nec alieni gratiam erroris habitura? &c.* Hinc & AVGVSTINVS epiſt.73. ad Poſſidonium. *Fucari* (inquit) *pinguentis, quo vel rubicundior vel cãdidior appareat, adulterina fallatia eſt, qua non dubito etiam ipſos maritos ſe nolle decipi, quibus ſolis permittenda ſunt fœmina ornari ſecundum veniam, non ſecundum imperium. Nam ve-*

* Hos deridet Hieronymus epiſtola ad Ruſticum Monachum & epiſtola ad Celantiam, &c & ad Euſtochium. Leuitic.19. Deuter.22.

Tertullianus Carthaginenſ.

Clemens Alexandrinus.

Cyprianus Carthaginenſis.

Auguſtinus Hipponenſis. Ambroſius Mediolanenſis.

Auguſtinus.

rius ornatus, maximè Chriſtianorum & Chriſtianarum, non tantum nullus fucus mendax, verùm ne auri quidem veſtiſque pompa, ſed mores ſunt, &c. Lege & HIERONYMVM epiſtola ad Celantiam, De inſtitutione matrisfamilias, &c. Lege quoque ea quæ iam poſuimus vocabulo Capillorum ornatus, &c. Vnde & Concilium ELIBERINVM cano.57. *Matrona vel earum mariti veſtimenta ſua ad ornandam ſeculariter pompam non dent, & ſi fecerint, triennij tempore abſtineant.* Et Cõcilium GANGRENSE can.21. *Veſtium vilitatem propter corporis tantùm curam, minimè curioſam ac operoſam laudamus: diſſolutos autem, & fractos in veſtibus inceſſus non recipimus.* Et Concilium AQVISGRANENSE I. cap.129. allegat præfatum Hieronymum epiſtola ad Euſtochium, quæ incipit: *Audi filia & vide, &c. Sunt quidam* (inquit) *mei ordinis, quibus omnis cura eſt de veſtibus, ſi benè oleant, ſi pes laxa pelle non folleat, crines calamiſtri veſtigio rotantur, digiti de annulis rudiant, & ne plantas humidior via ſpargat, vix imprimunt ſumma veſtigia. Tales* (inquit) *cum videris, ſponſos magis exiſtimato, quàm clericos.* Allegat quoque GREGORIVM I. lib.40. homiliarum, homilia 6. *Nemo* (ait) *exiſtimet in fluxu, atque ſtudio pretioſarum veſtium peccatum deeſſe, quia ſi hoc culpa non eſſet, nullo modo Ioannes de veſtimenti ſui aſperitate laudaretur à Domino. Si cultus veſtium culpa non eſſet, nequaquam Apoſtolus fœminas à precioſarum veſtium appetitu compeſceret, dicens; Non in veſte precioſa, &c. Proinde canonicis totis viribus elaborandum eſt, vt & indumenta virtutum habeant interius, & per immoderatum cultum caueant dehoneſtare religionis dignitatem exterius.*

Hieronymus Stridonenſis.

Concilium Eliberinum.

Concilium Gangrenſe.

Concilium Aquiſgranenſe 1.

Gregor. 1.

1. Timoth. 2.

OSTIARIVS.

Oſtiariorum ordo, & officium, &c.] Superiùs in vocabulo, Ordo, meminimus huius ordinis cum reliquis, ex Ignatio & alijs Patribus, nõ eſt neceſſe toties rem eandem replicare, quia & in alijs vocabulis paſſim Oſtiariorũ fit mentio, vnde & Concilium AQVISGRANENSE I. allegat cap.1. & producit ISIDORVM Hiſpalenſem lib. 2. De officijs Eccleſiaſticis, c.14. *Oſtiarij ſunt* (ait) *qui in veteri Teſtamento, ianitores templi vocabantur, qui præerant portis Hieruſalem, quiq; ordinati per vices ſuas omnia interiora vel exteriora cuſtodiebant. Hi deniq; inter ſanctum & iniquum diſcernentes, eos tantùm in Eccleſia qui ſunt fideles, recipiunt. Intrare enim templum, niſi per hos, non poſſumus: habent enim poteſtatem tam bonos recipiendi, quàm reiiciendi indignos.* Vnde & ſic Concilium CARTHAGINENSE IV. cui interfuit Auguſtin', can.9. allegatur à Gratiano diſtinct.23. cap. Oſtiarius. *Oſtiarius cùm ordinatur poſtquã ab Archidiacono, inſtructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conuerſari, ad ſuggeſtionem Archidiaconi tradat ei Epiſcopus claues Eccleſiæ de altario dicens: Sic age quaſi redditurus Deo rationem pro his rebus, quæ his clauibus recluduntur.* Vide alibi, De Oſtiarijs quoque laſciuis. Vide ſuperiùs vocabulo Lector.

Concilium Aquiſgranenſe 1. Iſydorus Hiſpalenſis.

1. Paralip.23. 2. Paralip.23.

Concilium Carthaginenſ. 4.

P

PALLIVM.

PAllij vſus quibus conceditur.] * Pallium genus eſt veſtimenti, quod ſolis Metropolitanis & Archiepiſcopis conceditur, propter officium cuius meminit GREGORIVS I. lib.4. Regiſtri, epiſt.14. ad Ioannẽ Epiſcopum Rauẽnæ,

* Palliũ quid denotet, & quomodo etiã à Patriarchis tribuatur, vide infrà, Patriarchis.

Gregorius 1.

Damasus 1.

& alijs in locis. Sed in vſu fuiſſe longè antè Gregorium certum eſt, nam DAMASVS I. vt allegat etiam Iuo lib. 1. Decretorum, ſic ſtatuit: *Quoniam quidam Metropolitanorum fidem ſuam ſecundum priſcam conſuetudinem ſanctæ ſedi Apoſtolicæ exponere detrectantes, vſum pallij neq; expetunt nec percipiunt, ac per hoc Epiſcoporum conſecratio viduitatis Eccleſijs nõ ſine periculo protelatur: placuit, vt quiſquis Metropolitanus infrà tres menſes conſecrationis ſuæ, ad fidem ſuam exponendam palliumque ſuſcipiendum ad Apoſtolicam ſedem non miſerit, commiſſa ſibi careat dignitate: ſitq; licentia Metropolitanis alijs poſt ſecundam & tertiam commonitionem viduatis Eccleſijs, cum Conſilio Romani Pontificis, ordinando Epiſcopos ſubuenire. Si verò conſecrãdi Epiſcopi negligentia prouenerit, vt vltrà ſex menſes Eccleſia viduata conſiſtat, communione priuetur quouſque, aut loco cedat, aut ſe conſecrãdum præbere non differat. Quòd ſi vltrà quinque menſes per ſuam negligentiam retinuerit viduatam Eccleſiam, neque ibi, neque alicubi conſecrationis donum percipiat, imò Metropolitani ſui iudicio cedat.* Vide ſuprà in vocabulo, Metropolitanus, & infrà, Patriarcha. De pallij vſu iam memoratus GREGORIVS I. vel IOANNES EPISCOPVS ad eundem Gregorium Papam lib. 10. Regiſtri, epiſt. 55. latius tractat, lege epiſtolam. Denique RVPERTVS TVITIENSIS lib. 1. De diuinis officijs, de antiquo vſu pallij, cap. 27. diſſerit, verùm prolixius quàm hic poſſit produci, lege ſi vacat. Vnde & ſupradictus Gregorius libro 7. Regiſtri, epiſtola 113. ad Brunichildem, dicit ſe Siagrio Archiepiſcopo pallium ad Miſſarum ſolennia induẽdum tranſmiſiſſe. Idem etiam & Leandro Archiepiſcopo Hiſpalenſi palliũ trãſmiſit ad ſimile opus, vt teſtatur eodem libro epiſt. 125. ad eũdem Leandrum. *Palliũ (inquit) ex benedictione B. Petri Apoſtolorum principis tranſmiſimus, ad ſola Miſſarum ſolennia viendum: quo tranſmiſſo valdè de hui qualiter vobis eſſet viuendum admonere, ſed locutionem ſupprimo, quia verba moribus anteitis.* Hoc repetit & epiſt. 126. eiuſdem libri ad Ricchardum. Deniq; habetur LEONIS II. ſtatutum, vt in eius vita legitur, vt qui ordinatus fuerit Archiepiſcopus, nulla cõſuetudine pro vſu pallij, aut diuerſis officijs Eccleſiæ quicquam perſoluere debeant. Idem GREGORIVS II. mittens pallium Bonifacio Archiepiſcopo Moguntino epiſt. 8. ad eundem hæc verba vſurpauit, vt etiam eo vteretur ad Miſſarũ ſolennia, vel quando Epiſcopum cõſecraret. Pro ſimili cauſa etiã primum miſit pallium GREGORIVS III. Vuilchario Viẽnæ Gallıarum vrbis Epiſcopo, vt Archiepiſcopus diceretur & eſſet. Et ZACHARIAS I. Coloniam Agrippinam in Metropolim erexit ad petitionem Carlomanni Regis Francorũ, vt ex eius epiſt. 7. colligitur ad Bonifaciũ Mogũtinenſem. Item in Concilio SVESSIONENSI apud S. Medardum ad calcem in cauſa Hincmari Archiepiſcopi Rhemenſis, mentio fit pallij ſibi à ſummo Pontifice miſſi. In Affrica ſolus Carthaginenſis Epiſcopus habet Pallij vſum, aut LEO IX. epiſt. 3. ad Petrum & Ioannem Epiſcopos Affricę, Et CONCILIVM GENERALE VIII. can. 27. *Pallio Epiſcopi non vltrà ſtata tempora & loca vtatur, ne ſignum ſit ſuperbiæ & arrogantiæ, &c.* Multoties etiam pallij meminimus. Vide in vocabulo Archiepiſcopus, & Metropolitenus, &c.

Gregorius 1. Ioannes Epiſcopus.

Rupertus Tuitienſis.

Leo 2.

Gregorius 2.

Gregorius 3.

Zacharias 1.

Concilium Sueſſionenſe.

Leo 9.

Concilium Conſtantinopolitanum 4. generale 8.

A PANIS.

Panis benedictus.] Panis benedicti à Petro Apoſtolo, quem vt oſtendit canibus Simonis Magi nuſquam comparuerunt, meminerunt grauiſſimi ſcriptores, & præcipuè ABDIAS BABYLONIVS lib. 1. Certaminis Apoſtolici. Inde colligimus quantum dæmones, qui canes erant Magi, panem benedictum reformident. Vide & ſuprà Benedictio. Iterum panis benedicti idem Abdias meminit libro 3. Certaminis Apoſtolici, & ſic loquitur. *Beatus Andreas, Cratino & vxori eius ab egritudine ſanatis, cum gratias egiſſet, frangens panem dedit eis, quo accepto Domino crediderunt.* Vtrum autem panis ille fuerit Euchariſtia neſcio, verumtamen, quia adhuc infideles erãt, nec erãt ſacri corporis participatione digni, crederem illis ſimpliciter datum panem benedictum ab Apoſtolo, ſicut & lib. 9. idem recenſet Abdias Thomam Apoſtolum poſtquam baptizaſſet plurimos benedictum panem omnibus communicaſſe, & dixiſſe: *Gratiam Domini vobiſcum, &c. Accipientibus autem multis de hac gratia (ait) venit quidam adoleſcens, cúmque extendiſſet manum vt acciperet, & ipſe benedictionem, attracta eſt dextera eius, nec poterat eam amplius ad os adducere. Quod cùm vidiſſet Apoſtolus, ait: Ecce omnes qui accipiunt ab hoc pane ſanitati reddũtur: Dic tu, ô iuuenis, quid ſceleris commiſiſti, vt hæc tibi eueniant?* Hoc ille crimen eſſe faſſus eſt, quòd vxorem in adulterio deprehenſam auſus fuiſſet occidere, quam & Apoſtolus ſuſcitauit. Inferiùs dicit etiã, quòd idem Thomas dæmoniacas mulieres benedicto pane ſanauerit. Refert quoque HIERONYMVS STRIDONENSIS in vita Hilarionis. *Ita concurrebant (inquit) Preſbyteri, Epiſcopi, Clericorum & Monachorum greges, matronæ quoque Chriſtianorum grandis tentatio, & hinc inde ex vrbibus & agris vulgus ignobile, ſed & potiẽes viri & iudices, vt benedictum ab eo panem, vel oleum acciperent, &c.* Verùm deficeret tempus, ſi omnia vellem percurrere teſtimonia Patrum, quibus panis benedictio aſtruitur. Vnde & Concilium NANNETENSE can. 9. * *Vt de oblationibus quæ offeruntur à populo & conſecrationi ſuperſunt, vel de panibus quos offerunt fideles ad Eccleſiam, vel certè de ſuis preſbyteris conuenienter partes inciſas habeat in vaſe nitido, vt poſt Miſſarum ſolennia, qui communicare non fuerint rati, Eulogias omni die Dominico & in diebus feſtis exinde accipiant: & illa vnde Eulogias Presbyter daturus eſt, antè in hac verba benedicat: Domine ſancte Pater omnipotens æterne Deus, benedicere digneris hunc panem tua ſancta benedictione, vt ſit omnibus ſalus mentis & corporis, atque contra omnes morbos, & vniuerſas inimicorum inſidias tutamentum, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Filium tuũ, panem vitæ qui de cælo deſcendit, & dat vitam ac ſalutem mundo & tecum viuit & regnat, &c.* Mentionem quoque facit Eulogiarum & panis benedicti cano. 15. Vide ſuprà, * Eulogia. Porrò refert POLYDORVS VERGILIVS lib. 6. De rerũ inuentoribus, c. 14. olim ab Eutychiano Papa ſtatutum, vt primitiæ & fruges in altari conſecrarentur, vt iam diximus in vocabulo, Decimæ, & Oblatio, & in alijs vocabulis. Sed & dicit omnia iſta in vſum panis benedicti tranſiſſe, qui ſingulis Dominicis populo frãgitur. Vide locum, ſi delectat plura noſſe.

Abdias Babylonius.

Res inditæ præclaræ & mirabiles, & maximè fidem Eccleſiæ commendãs.

Hieronymus Stridonenſis.

Concilium Nannetenſe.

* Hoc decretum attribuitur Pio 1. ſed inter eius ſcripta non reperitur.

Forma benedicendi panis.

* Horum Eulogiorum meminit Concilium Laodicenum Canone 14.

Stephanus 1.

Concilium Romanũ ſub Symmacho 3.

PAPA.

Papa vt eligendus.] STEPHANVS I. in decreto quod allegat Gratianus diſt. 79. c. Oportebat. *Oportebat vt hæc ſacroſancta domina noſtra Romana Eccleſia, iuxta quòd à B. Petro & eius ſucceſſoribus inſtitutum eſt, ritè ordinaretur, vt in Apoſtolatus culmen vnus de Cardinalibus Preſbyteris, aut*

Diaconibus ordinaretur. Vide ſuprà in vocabulo, Cardinalis. Porrò quia ſolent multa fieri in electione ſummorum Pontificum ab initio ſcandala, ad euitandos abuſus de Papatu primum non ambiendo decretum poſuit Concilium ROMANVM II. ſub Symmacho 1. canone 3. vt infrà dicemus, Papatus non ambiendus &c. Tum de electione can. 4. ſic ſubiungit, & allegatur à Gratiano diſtinctione 79. cap. ſi tranſitus. *Si quod abſit, tranſitus Papæ inopinatus euenerit, & vt de ſui electione ſucceſſoris (* vt infrà dicetur *) non poſſit antè decernere, ſiquidem in vnum totius inclinauerit ordinis electio, conſecretur electus epiſcopus. Si autem, vt fieri ſolet, ſtudia cœperint eſſe diuerſa eorum de quibus certamen emerſerit, vincat ſententia plurimorum: ſic tamen, vt ſacerdotio careat, qui captus promiſſione non rectò iudicio de electione decreuerit, Synodus dixit decies placet.* Vide infrà Papatus, &c. Hæc iterum de electione ſummi Pontificis Concilium ROMANVM III. ſub eodem Symmacho, can. 2. confirmat, vbi etiam prohibet, ne laico contrà canones electio iſta cõcedatur. Canones verò citati ſunt ſuprà in vocabulo, Electio, &c. & vocabulo, Epiſcopus, non fiat ex laicis, &c. Sic verò cano. 3. ſequenti ſtatuit, & allegat Gratianus cauſa 16. q. 7. cap. Non Placuit. & cap. Laicis quamuis, &c. *In Nicæno Concilio* (can. 6. *ſtatutum eſt* (ait) *quòd ſi cuiuſlibet prouincia Sacerdotes, intrà terminos ſuos (*cõcilio habito, *quicquam ſine Metropolitani ſuiue antiſtitis authoritate tentauerint, irritum eſſe debet: quanto magis, quod in Apoſtolica ſede, non exiſtente præſule, qui prærogatiua beati meritis Apoſtoli Petri per vniuerſum orbem primatum obtinens Sacerdotij, ſtatutis Synodalibus ſtatutam conſueuit tribuere firmitatem, à laicis, licet conſentientibus aliquãtis Epiſcopis (qui tamen Pontifici, à quo conſecrari probantur, præiudicium inferre non potuerunt) præſumptum fuiſſe cognoſcitur, viribus carere non dubium eſt, nec poſſe inter Eccleſiaſtica vllo modo ſtatuta cẽſeri.* Reliquum vide loco præfixo, ex Adriano I. qui ſtatuit, ne in eligendo ſummo Pontifice expectaretur Imperatoris ſententia. Vnde & Concilium ROMANVM ſub Nicolao 2. Epiſcoporum 113. cap. 2. & vlt. & allegat Gratianus diſt. 79. cap. Si quis. *Si quis pecunia, vel gratia humana aut populari ſeu tumulari tumultu, Apoſtolicæ ſedi, ſine cõcordi & canonica electione Cardinalium eius Eccleſiæ, ac deinde ſequentium Clericorũ religioſorum, intronizatur, non Papa vel Apoſtolicus, ſed Apoſtaticus habeatur, liceatq; Cardinalibus, & alijs Clericis Deum timentibus, & laicis inuaſorem illum anathematizare, & humano Cõcilio à ſede Apoſtolica pellere.* Vide infrà, Papatus non ambiendus, & ſuprà Electio, &c. &, Epiſcopi vt eligantur, &c. Hanc conſtitutionem PLATINA Cremonenſis in vita prædicti Nicolai II. dicit vltimã fuiſſe Cõcilij prędicti quod celebrauit in Baſilica Conſtantiana. De electione quoq; ſummi Pontificis Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III. Epiſcoporum 280 parte 1. cap. 1. hoc modo ſtatuit: *Statuimus, vt ſi fortè inimico homine ſuper ſeminante zizaniam inter Cardinales, de ſubſtituendo Pontifice non potuerit concordia plena eſſe, & duabus partibus concordantibus tertia pars noluerit concordare, aut ſibi alium præſumpſerit ordinare, ille Romanus Pontifex, habeatur, qui a duabus partibus fuerit electus & receptus. Si quis autem de tertia partis nominatione conſiſus, quia rem non poteſt, ſibi nomen Epiſcopi vſurpauerit, tam ipſe quàm qui eum receperit excommunicationi ſubiaceant, & totius ſacri ordinis priuatione multetur, ita vt viatico etiam eo, niſi tantùm in vltimis, communio denegetur. Eo niſi reſipuerint, cum Dathã & Abiron, quos terra viuos abſorbuit, accipiant portionem. Præterea ſi aliquis à paucioribus quam à duabus partibus fuerit electus ad Apoſtolatus officium, niſi maior concordia interceſſerit, nullatenus aſſumatur, & prædicta pœna ſubiaceat ſi humiliter noluerit abſtinere. Ex hoc tamen nullum canonicis conſtitutionibus, & alijs Eccleſiaſticis præiudicium generetur in quibus maioris & ſanioris partis debet ſententia prænalere: quia quod in eis dubium venerit, ſuperioris poterit iudicio definiri: in Romana verò Eccleſia aliquid ſpeciale cõſtituitur, quia non poteſt recurſus ad ſuperiorem haberi.* Præterea de forma electionis ſummi Pontificis tractat Concilium CONSTANTIENSE ſeſs. 40. & de iuramento, quo Cardinales exiſtentes in conclaui pro electione debent aſtringi, quæ forma videtur pro tempore conſtituta, ſcilicet in electione quæ debebat celebrari, qua & electus eſt Martinus V. Hæc forma, vt ibidem dicitur, pro illa vice, & pro futuro rata decernitur, vt in quemcunq; duę partes Cardinalium cõſenſerint in Romanum Pontificem aſſumatur, non obſtantibus conſtitutionibus quibuſcunque. Seſſione quoque 41. tractatur, & prouidetur de victu Cardinalium exiſtentium in conclaui, ex conſtitutione Concilij LVGDVNENSIS ſub Gregorio 10. cui Patres 500. interfuerũt (& Thomas ille inſignis doctor, cuius feſtum proximè celebrato noſtro capitulo decernente anno 1571. per totius noſtræ prouinciæ monaſteria, ſub titulo duplicis minoris, ad noſtram ſupplicationem inſtitutũ celebrari, illud nihilominus mãdante ſummo Pontifice eſt Pio V.) & ex Conſtitutione Clementis VI. vbi de cibo & potu & alijs eſcis prouidetur, ſecundum quantitatem, quæ tempore electionis debẽt Cardinalibus miniſtrari. Eadem repetit Cõciliũ BASILEENSE ſeſs. 11. agens tam de profeſſione, quàm ſummus Põtifex electus præſtare debet, quàm de iuramento quo Cardinales aſtringuntur. Seſſione quoq; 21. iterum de forma eligẽdi & profeſſionis eiuſdem tenore loquitur, oſtendens electo Pontifici, quid agere debeat vel declinare, atq; iubet, vt ſingulis annis in anniuerſario aſſumptionis eiuſdem eius profeſſio ei relegatur. Vide infrà. Porrò Papę electio, quęper Simoniam procurata fuerit, irrita decernitur à Iulio II. in Concilio LATERANENSI quod ille celebrauit ſeſs. 5. & ſtatuit, vt quomodocunq; per Cardinalium vniformitatẽ vocũ fuerit prolata electio, ſi Simonia donis, aut muneribus fuerit procurata, tam electus, quàm electores ipſo iure officij & dignitatis priuentur, & electionis participes ſint omnibus ſuis Eccleſijs feudis prælaturis, ac alijs quibuſcunq; honoribus, ac bonis eo ipſo priuati, & ad ſimilia inhabiles, ac etiam paſſiuè & actiuè inteſtabiles, & eorum bona ipſo facto ad inſtar reorum criminum læſæ maieſtatis fiſco Apoſtolicæ ſedis applicẽtur. Electus verò omnibus beneficijs & penſionibus atq; titulis priuari vult, & ad ea obtinenda inhabilem haberi, vt lariùs explicatur in bulla prædicta Iulij II. Ne verò electio ſummi Pontificis fiat metu, aut vi armorum, aut incuſſo Cardinalibus terrore, ſtatuit idem Concilium ſub Leone 10. ſeſſione 12. Vide in vocabulo Electio, &c.

Papa non poteſt reſignare. * Hoc ex ſuperiori dependet, vbi iam mentio facta eſt de non reſignãdo Papatu, quod etiã in vocabulo Epiſcopatus, latius exprimitur. Nec quemquam moueat quod CLEMENS I. epiſt. 1. ad Iacobum fratrem Domini, ſcribat ſe à Petro Apoſtolo conſtitutum

Concilium Romanũ 1. ſub Symmacho 1.

Concilium Romanũ 3 ſub Symmacho 2.

Concilij Nicænum, habes ſupertus loco prolato.

Concilium Romanum ſub Nicolao 2. cõtra Berengarium. Quidam dicunt ſub Nicolao 1. ſed planè negat Platina, & reliqui, quia Papus non patitur.

Platina Cremonenſis.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3 Hæc allegatur diſtin. 23. cap. In nomine. Hoc ſtatutũ idcirco factũ eſt (vt reor) quia ille Alexander 3. in electione viginti duas voces habuit, & Octavianus, qui dictus eſt Victor, tres tantùm habuit, & tamẽ ſchiſma fuit.

Numeri 16.

Concilium Conſtantienſe generale.

Concilij Lugdunenſe cui S. Thomas de Aquino interfuit, cuius nũc celebrem agimus memoriam per totũ ordinem noſtrum. Clemens 6.

Cõcilium Baſileenſe generale.

Concilium Lateranenſe ſub Iulio 2. & completũ ſub Leone 10.

Clemens 1.

Platina Cremonensis.

Concilium Romanū 2. sub Symmacho.

Concilium Basileense generale.

Concilium Constantiense generale.

Officiū & stndiam Summi Pontificis.

Platina Cremonensis.

Eusebius Cæsariensis.

Cyprianus Carthaginensis.

Papa locum Petri tenet, ait Cyprianus.

Nicephorus Callistus.

Bonifacius 1.

Allegatur hoc à Gratiano dist. 17. cap. Ecclesiæ mos, & cap. Victor Honorius, &c.

Gregorius 7.

Platina Cremonensis.

successorem, quia nec hoc factum Historici satis declarant, cum Petro non Clemens, sed Cletus, & Linius successerunt, & posteà Clemens, vt cæteri à fidelibus electus, vt testatur PLATINA CREMONENSIS in eius & cæterorum vita. Hoc etiã confirmat Concilium ROMANVM II. sub Symmacho I. vt suprà allegauimus. Vide Platina supradictus in vita Bonifacij II. refert, quòd ille Pontifex cõgregans Synodum, de successore sibi in sede Apostolica statuerat, & Vigilium institues Cyrographo hanc constitutionem munire voluit, & ante S. Petri Apostoli confessionem posuit. Hoc autem factum in alia Synodo celebrata inuentũ est esse cõtra Patrum canones, & Papam táquam hominem simpliciter errasse, propter reuerẽtiam sedis Apostolicæ. Quia autem hoc in scandalum vergebat conuicerunt Patres, & Bonifacius culpã agnoscens se reum maiestatis confessus est, & cõstitutionem suam coram Sacerdotibus Clero & Senatu incendio deleuit, & Vigilium qué successorem instituerat omninò suppressit, hincq; defuncto non Vigilius, sed Ioannes II. electus & suffectus est. Vide latiùs in vocabulo Episcopatus non resignandus, & infrà Papatus, &c.

Papæ electi professio.] Lege ex præcedenti distinct. vbi de professione summi Pontificis tractatum est, ex decreto Concilij BASILEENSIS sess. 23. Porrò illa professio inseritur in epistola Synodali, De authoritate Concilij suprà Papam, ad calcem vltimæ sess. eiusdem Concilij Basileensis, & iam citauimus superiùs in vocabulo, Concilium generale suprà Papam, &c. Verùm iam de professione facienda statuerat Concilium CONSTANTIENSE sess. 39. vbi ait: *Ille qui electus est in summum Pontificem, tenetur professionẽ facere, quòd omnia Concilia generalia, traditiones Apostolorum, & aliorum sanctorum Patrum vsq; ad vnum apicem, & vsq; ad sanguinem confirmare debebit, & omnia approbare & recipere, quæ Catholica Ecclesia consuenit obseruare, &c.* Hoc reperies loco præfixo prolixius expressum, lege ergò. Hanc autem professionem iussit supramemoratum Basileense Concilium eadem sess. 23. singulis annis in anniuersario summi Pontificis eidem relegi, eiq; de officio & solicitudine, quam gerere debet, mandata proponit. Præsit Ecclesiæ dignè Deo exemplo & verbo, vt intendat extirpationi hæresis, Simoniæ excessum, & aliorum criminum intẽdat, Ecclesiasticæ disciplinæ, operibus misericordiæ, paci & tranquillitati Ecclesiæ & reipublicæ, &c. quæ comprehendi paucis nequeunt. Porrò ei etiam iniungitur, ne consanguineis suis vsq; ad tertium gradum inclusiuè, officia secularia, ducatus, & Ecclesiastica, vt Cardinalatus, conferat. Vide in dictione Consanguinei Papæ, &c. Tum vt Romanæ vrbis politiã in pace teneat, & eiusdem mœnia de prouentibus Ecclesiæ reficere procuret, & diebus Dominicis & festiuis ad Missam exeat publicam, & singulis hebdomadibus aut in mẽse bis cõsistoria publica teneat, in quibus negotia Ecclesiarum Cathedralium, ac monasteriorũ, seu principum, ac vniuersitatum, aliaq; magni põderis audiat, & ad regendas Prouincias legatos mittat, nõ pecuniæ auidos, sed iustitiæ amatores, Turcis, Sarracenis & hæreticis resistat, & resistẽtibus assit auxilio & cõsilio, & Clerũ Romanũ in honestate instruat, Ecclesiastica statuta & cõstitutiones antiquas seruari faciat, & Cardinalib⁹ medietatẽ prouentuũ & redditũ restituat, & semper eorũ consilio in rebus arduis vtatur. Deniq; sicut seruum seruorum Dei se profitetur, ita opere cõprobet, & cum ad ipsum tanquam communem patrem vndiq; hominum confugiãt, aditi se ab omnio⁹ facilè præbeat. Verùm lege in dictione Cardinalis, & Episcopus, &c.

Papæ consecratio vt fiat, & à quibus.] Papæ cõsecratio solet fieri à tribus Episcopis vel ex scilicet ab Episcopo Ostiẽsi, Portuensi, Albanẽsi, Lanicano, Præmestino & Nepesino: Ostiensis tamen super primas partes tenuit vt vult PLATINA CREMONENSIS in vita Paschalis II. Sex quoq; vocãtur Episcopi Cardinales, quorum tres primi semper Papam confirmant & consecrant. Quòd autem nec possit ab Imperatore eligi, nec sacrari, iam superioribus distinct. intimatum est, sed & in sequẽtibus hoc fieri manifestũ. Vide seq.

Papa vnus eligendus & consecrandus, non plures.] Hoc non sine causa proponimus, quia in Schismate plures electos & consecratos legimus, quod omninò vitandum est. Vnde EVSEBIVS CÆSARIENSIS lib. 6. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 32. & 33. narrat de Nouato hæretico, qui Cornelio existente Papa legitimo ipse Pontificatum inuaserat. *Tribus namque Episcopis* (ait) *simplicissimis hominibus, & omnium ignaris de remota Italia parte adhibitis, imo potius subtili ab eo circumuentione deceptis, imaginariam magis quam legitimã ab eis extorquet manus impositionem, &c.* Hinc & CYPRIANVS CARTHAGINEN. lib. 4. Epistolarum, epistola 2. ad Antonianum, legitimã defendit contrà Nouatum Cornelij electionem & consecrationem. *Factus est* (inquit) *Cornelius Episcopus de Dei & Christi iudicio, de Clericorũ pene omnium testimonio, de plebis quæ tunc affuit suffragio, & de Sacerdotum antiquorum & bonorũ virorum collegio, cùm nemo ante se factus esset, cùm Fabiani locus, id est, cũ locum Petri & locus cathedræ sacerdotalis vacaret. Quo occupato de Dei voluntate, atq; omnium nostrum cõsensione firmato, quisquis iam Episcopus fieri voluerit, foris fiat necesse est, nec habeat Ecclesia ordinationem, quia Ecclesia non tenet vnitatem. Quisquis ille fuerit, multũ licet de se iactans, & sibi plurimum vendicans, profanus est, alienus est foris est. Et cum post primũ secundus esse non possit, quisquis post vnum, qui solus esse debeat, factus est, iam non secundus ille, sed nullus est, &c.* Vnde & NICEPHORVS CALLISTVS lib. 9. Ecclesiasticę historiæ, cap. 37. *Non reuersus esse* (ait) *Liberius Papa ab exilio, & esse Fælix Ecclesiæ Romanæ Pontifex ordinatus, ambobus primo permissum est sacra curare, & munus Apostolicum administrare: sed paulo post Fælix mortuus est, & solus Liberius Episcopatum administrauit. Sic Deus recte prouidit Ecclesiæ, ita vt decebat rebus consulẽs, ne primaria Apostolorũ sedes fœdam illã & incõmodam à duobus gubernata ducibus contraberet notam, quæ res ab Ecclesia constitutionibus per quam est aliena, discordiamq; vt plurimum conciliare solet.* Hinc BONIFACIVS I. epist. 1. ad Honoriũ Imperatorem, eidem Principi supplicauit, vt nunquam per ambitũ in vrbe Roma ordinaretur Antistes, & annuit Honorius, vt liquet ex eius epistola ad eundem Bonifacium rescripta, vbi dicit, quòd si duo fuerint ordinati neuter permanebit, sed ille quẽ noua ordinatione diuinũ iudicium & vniuersitatis cõsensus eliget. Et propterea à GREGORIO VII. anathemate notatur Henricus IV. eo quòd quædam virum Gibbertum à sede Apostolica excõmunicatum ausus esset, viuente legitimo Pontifice, creare Pontificem, & appellare Clementem, vt recensẽt PLATINA, cuius historia alios plures prodit illegitimè creatos Pontifices,

ſed me tempus deficiet enarrantem. Narrat autem in vita Alexandri III. quòd viginti duo eum Cardinales elegerunt, & alij tres, Octauianum, quem & Victorem vocauerunt. Schiſma autem ortum, ſopitum & terminatum eſt in Concilio CLAROMONTANO, & licet Octauiano mortuo adhuc Antipapa creatus eſt Guido Cremẽſis, cui etiam mortuo ſuffectus eſt Ioannes Sarmienſis Abbas, vir infamis & nequam: Alexander tamen III. ſemper verus Põtifex habitus eſt. Deniq; legitur facta triũ ſummorũ Pontificũ, ſeu Antipaparũ abrogatio in generali & vniuerſali Cõcilio CONSTANTIENSI, Ioannis videlicet 23. Benedicti 13. qui dicebatur Petrus de Lima, & Gregorij 12. qui Angelus de Coratio dicebatur. Ioannes autẽ præfatus 23. ſpõtè & liberè ad pacẽ Eccleſiæ reſpiciens ceſſit, modo etiam cæteri cederent, vt factum eſt, & electus eſt Martinus V. ſeſſ. autem 39. ſtatutũ, vt ſi fortè de cætero talia ſchiſmata emergant, vt plures ſummi Pontifices nominentur, habeatur generale Concilium, in quo illi Papę ſchiſmatici teneãtur ſub interminatione maledictionis æternæ, & amiſſione iuris, ſi quod fortè ſibi quæſitum eſſet in Papatu, cauſa rectè definita ſuis renunciare priuilegijs, & ad electionem alterius procedatur, &c. vide ea quæ iam ſuperius diximus, & ea quæ ſequuntur.

Concilium Claromontanum.

Concilium Conſtantienſe.

Papa Chriſti Vicarius, vniuerſalíſque Eccleſiæ Paſtor, eiuſque authoritas ſumma atque dignitas oſtenditur.] Non rectè nobis hîc cenſetur cõſentaneum vt cuncta proferamus, quę ex veterũ lectione de Romanę ſedis primatu didicimus, quia licèt quidquid de vno dicatur, neceſſario & de altero debeat accipi: tamen quædã ſub hoc vocabulo dicẽda veniũt, quæ minus aptè alteri, videlicet, Romana Eccleſia, nõ ita quadrarent. Quapropter quædam hic ſpecialiter inſerẽtur, & quædam illi reſeruabuntur inſerenda, & quod in vno deerit, facilè ex alio poterit reperi. Ideò autem propoſitionem aggrediar demonſtrare ex veterum teſtimonio. Nemo dubitat (vt credo) quin Petrus fuerit à Chriſto electus, & conſecratus ſummus Pontifex, & præ cæteris ſpeciali dignitatis & poteſtatis beneficio cumulatus. Qui autem hoc abnegat, Euãgelio iniuriam irrogaret, & ſanctos Patres criminatur mentitos, qui Petrum Apoſtolorũ Principẽ hactenus docuerũt. Quod vt lucidius fiat, IGNAT. MARTYR infinitis in locis Papam eſſe Petri ſucceſſorẽ & Vicariũ proteſtatur, & potiſſimè in epiſt. ad Trallianos, vbi Petri ſucceſſorem legitimũ, Linum, Anacletum, & poſteà Clementem recenſet. *Qui igitur* (ait) *his inobedientes fuerit, athæus & impius omninò eſt, & Chriſtum improbans ac eius ordinationem imminens.* Et CLEMENS I. epiſt. 1. ad Iacobum fratrem Domini. *Simon Petrus* (ait) *vera fidei merito, & integra prædicationis obtẽtu fundamentũ eſſe Eccleſiæ definitus eſt.* Et infrà: *Nec inter ipſos Apoſtolos par inſtitutio fuit, ſed vnus omnibus præfuit.* Narrat porrò ibidem quomodo ille Epiſcopatum Romæ geſſerit, & moriens ipſum ſucceſſorẽ elegerit. Vnde & ANTERVS I. epiſt. 1. ad omnes Epiſcopos. *Petrus ſanctus, Magiſter & Princeps Apoſtolorum, de Antiochia vtilitatis cauſa tranſlatus eſt Romam, vt ibidem potius proficere poſſet.* Vide & in vocabulo, Petrus, &c. Hinc etiam IRENÆVS LVGDVNENSIS lib. 3. aduerſus hæreſes Valentini & ſimilium, cap. 3. *Quoniam* (inquit) *valdè longum eſt in hoc tali volumine omnium Eccleſiarum enumerare ſucceſſiones, maximæ & antiquiſſimæ, & omnibus cognitæ à glorioſiſſimis duobus Apoſtolis Petro & Paulo Romæ fundatæ & conſtitutæ Eccleſiæ, eam quam habet ab Apoſtolis traditionem, & annunciatam hominibus fidem, per ſucceſſiones Epiſcoporum peruenientem vſq; ad nos, indicantes confundimus omnes eos qui quoquomodo vel per ſui placẽtiam malam, vel vanam gloriã, vel per cæcitatem, & malam ſententiam præterquam oportet colligunt. Ad hanc enim Eccleſiam propter potentiorem principalitatem, neceſſe eſt omnem conuenire Eccleſiam, hoc eſt, eos qui ſunt vndique fideles, in qua ſemper ab his qui ſunt vndiq;, conſeruata eſt ea quæ eſt ab Apoſtolis traditio. Fundantes igitur & inſtruentes beati Apoſtoli Eccleſiam, Lino Epiſcopatum adminiſtrandæ Eccleſiæ tradiderunt. Huius Lini Paulus in his quæ ſunt ad Thimotheum epiſtolis meminit. Succeſſit autẽ ei Anacletus, poſt eum tertius ab Apoſtolis Epiſcopatũ ſortitur Clemens, qui & vidit ipſos Apoſtolos, & contulit cum eis, cùm adhuc ſonantem prædicationem Apoſtolorum, & traditionem ante oculos haberet. Huic Clementi ſuccedit Euariſtus, & Euariſto Alexander, ac deinceps ſextus ab Apoſtolis conſtitutus eſt Sixtus, & ab hoc Teleſphorus, qui etiam glorioſiſſimè martyrium fecit, ac deinceps Higinus, poſt Pius, poſt quem Anicetus. Cùm autẽ ſucceſſiſſet Aniceto Soter, nũc duodecimo loco Epiſcopatum ab Apoſtolis habet Eleutherius. Hac ordinatione & ſucceſſione, & ea quæ eſt ab Apoſtolis in Eccleſia traditio, & veritatis præconatio peruenit vſque ad nos, &c.* Deniq; TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS lib. De præcriptionibus aduerſus hæreticos. *Edant ergò* (ait) *origines Eccleſiarum ſuarum, euoluant ordinem Epiſcoporum ſuorum, ita per ſucceſſiones ab initio decurrentem, vt primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis, vel Apoſtolicis viris, qui tamen cum Apoſtolis perſeuerauerint, habuerit authorẽ & anteceſſorem. Hoc enim modo Eccleſiæ Apoſtolicæ cenſus ſuos deferunt ſicut Smyrnæorum Eccleſia, habens Polycarpũ ab Ioanne collocatum, refert, ſicut Romanorũ Clementem à Petro ordinatum: id & proinde vtique & cætera exhibent, quos ab Apoſtolis in Epiſcopatum conſtitutos Apoſtolici ſeminis traduces habeant. Confingant tale aliquid Hæretici, &c.* Idem alibi. Vide infrà. Romana Eccleſia. Deniq; EGESIPPVS Hiſtoriographus antiquiſſimus lib. 5. Commẽtariorum (vt etiam docet Euſebius Cęſarienſis lib. 4. Eccleſiaſt. hiſtoriæ, cap. 1. *Cùm* inquit) *veniſſem Romam, permanſi inibi donec Anicetо Soter, & Soteri ſucceſſit Eleutherius.* Sed & EVSEBIVS CAESARIENSIS lib. 5. Hiſtoriæ, cap. 6. non omittit recenſere catalogũ omnium Romanorum Pontificum ad ſua vſq; tempora. Inde & libro 7. cap. 27. ſic refert. *Manicheorum* (inquit) *hæreſis vſque in hodiernum diem diffunditur, eo tempore exorta quo Fœlix in vrbe Roma Eccleſiæ præerat, qui per quinque annos adminiſtrato Sacerdotio Eutychiano ſedem reliquit. Is decem menſibus ſolis tranſactis Gaio Epiſcopatum tradit, qui noſtris iam temporibus quindecim annis ſacerdotio perfunctus, Marcellinum ſucceſſorem reliquit, quem iam perſecutionis tempus inuenit, &c.* Et ORIGENES ADAMANTIVS libro 5. in epiſtolam ad Romanos, cap. 6. *Petro cùm ſumma rerum de paſcendis ouibus traderetur, & ſuper ipſum velut ſuper terram fundaretur Eccleſia, nullius virtutis alterius ab eo, niſi charitas exigitur.* Et homilia in cap. 16. Matthæi. *Et de veritate quidem dicebat Petrus, Tu es Chriſtus Filius Dei viui, in quo & beatificatus eſt, & per promiſſionem meruit fieri Eccleſia fundamentum.* Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS vbiq; defendit ſummi Pontif. authoritatẽ, vt iam in ſuperiori annotat. mõſtratum eſt ex

Romanæ Eccleſiæ primatus, vide etiam in ſuo vocabulo.

Teſtimonium fidelc, cui magis credidetim quà mille Caluiniſtis.

Tertullianus Carthaginenſis.

Sic oro vt Caluinus præſtet.

Egeſippus hiſtoriographus

Euſebius Caſarienſis.

Origenes Adamantius.

Cyprianus thagines

Ignatius Martyr.

Clemens I.

Anterus I.

Irenæus Lugdunenſis.

epiſtola

epiſtola eius 2.libri 4.ad Antonianum. Denique idem libro De ſimplicitate Prælatorum. *Hoc erãt vtique* (ait) *& ceteri Apoſtoli, quod & Petrus, pari conſortio prediti, & honoris & poteſtatis ſed exordium ab vnitate proficiſcitur, vt Eccleſia vna mõſtretur, &c.* Vide infrà etiam in vocabulo Romana Eccleſia, &c. Et DIONYSIVS I. epiſt. 2. ad Seuerum Epiſcopum. *Olim & ab initio tantam percepimus à Petro Apoſtolorum Principe fiduciam, vt habeamus authoritatem vniuerſali Eccleſiæ auxiliante Domino ſubuenire, quidquid nocium eſt authoritate Apoſtolica corrigere & emendare, &c.* Et SIXTVS II. epiſt. 1. ad Gratum Epiſcopũ, & allegat Gratianus cauſa 24. quæſt. 1. cap. Memor. *Memor ſum ne ſub illius nomine Eccleſiæ præſidere, cuius à Domino noſtro Ieſu Chriſto eſt glorificata cõfeſſio, & cuius fides nullum vnquam fallit, ſed omnes quidem hæreſes deſtruit. Intelligo autem mihi aliter non licere, quàm vt omnes conatus meos ei cauſæ, in qua vniuerſalis Eccleſiæ ſalus infeſtatur, impendam, &c.* Vnde etiam narrat NICEPHORVS CALLISTVS lib. 6. Hiſtoriæ Eccleſ. cap. 27. Et iam memoratus EVSEBIVS lib. 7. c. 22. de Actis Concilij Antiocheni, ſub Dionyſiõ contra Paulum Samoſatam: *Cum Paulus Samoſata* (ait) *ex Epiſcopi domo eiuſ Eccleſiæ propria exire nollet, Imperator Aurelianus de ea re rogatus ſententiam ſanctiſſimè, quid eſſet agendum, decreuit. Præcepit enim, vt domus Eccleſia illis traderentur, quibus Chriſtiani Italiæ, & vrbis Romæ Epiſcopi per literas tribuendã præſcriberẽt. Sic Paulus cum ſummo dedecore ſecularis imperij, ac poteſtatis authoritate ab Eccleſia penitus extruditur.* Idem Nicephorus lib. 9. cap. 8. Et SOCRATES lib. 2. cap. 15. Et SOZOMENVS SALAMINVS lib. 3. c. 8. *Iulius* (aiunt) *Romanus antiſtes Epiſcopos ad ſe figientes, cùm conſentientes ſibi de Nicænis decretis inuenit, communione eos eſſe dignatus. Pro amplitudine autẽ ſedis ſuæ ex veteri priuilegio, & prærogatiua perſuaſum habens omnium vbique Epiſcoporum curam & iudicium ad ſe pertinere, datis cuiq; ſeuerrimè ſcriptis literis ſuos eos Eccleſias reddidit, eoſq; in Orientem remiſit, eos qui temerè illos exaruiſſent perſtringens, vt qui non recta ſequerentur cõſilia, &c.* Ijdem Socrates quidem, lib. 2. c. 17. & Nicephorus lib. eodem, c. 10. *Arguit* (ait) *Iulius Ægyptiorum Epiſcopos, quòd præter Eccleſiaſticam conſuetudinem ſe quoq; in Synodum vocare intermiſiſſent. Extare enim Eccleſiaſticum canonem authoritatem omnem eis abrogans, qua præter Romani antiſtitis ſententiam peracta eſſent.* Et vide ſuprà in vocabulo Concilium non congregandum ſine aſſenſu Romani Pontificis, &c. & infrà in vocabulo, Romanæ Eccleſiæ primatus. Idem Nicephorus lib. 4. 19. recenſent ſummorum Pontificum catalogum, & lib. 6. cap. 34. & iterum, cap. 2. libri vndecimi. Sic facit & AVGVSTINVS HIPPONENSIS epiſt. 165. ad generoſum. *Ab ipſe* (inquit) *Petro numeramus Epiſcopos, cui totius Eccleſiæ figurã gerenti Dominus ait: Super hanc Petrã ædificabo Eccleſiam meam, & porta inferi non præualebunt aduerſus eam. Petro enim ſucceſſit Linus, Lino Cletus, Clementi Anacletus, Anacleto Euariſtus, Euariſto Alexander, Alexãdro Sixtus, Sixto Teleſphorus, Teleſphoro Iginus, Igino Aniceetus, Aniceto Pius, Pio Soter, Soteri Eleutherius, Eleutherio Victor, Victori Zepherinus, Zepherino Calixtus, Calixto Vrbanus, Vrbano Pontianus, Pontiano Anterus, Antero Fabianus, Fabiano Cornelius, Cornelio Lucius, Lucio Stephanus, Stephano Xistus, Xisto Dionyſius, Dionyſio Fœlix, Fœlici Eutychianus, Eutychiano Gaius, Gaio Marcellinus, Marcellino Marcellus, Marcello Euſebius, Euſebio Melchiades, Melchiadi Syluester, Syluestro Marcus, Marco Iulius, Iulio Liberius, Liberio Damaſus, Damaſo Syricius, Syricio Anaſtaſius. In hoc ordine ſucceſſionis Epiſcoporum, qui ducunt a beato Petro vſque ad Anaſtaſium, qui nunc eandem cathedram ſedet, etiamſi quiſquam traditor per illa tempora ſubrepſiſſet, nihil præiudicaret Eccleſiæ, &c.* Idem epiſt. 42. ad Madaurenſes. *Videtis Imperij nobiliſſimi eminentiſſimum culmen ad ſepulchrum piſcatoris Petri ſubmiſſo diademate ſupplicare.* Et epiſt. 162. ad Glorium, Eleuſium, Fœlicem, Donatiſtas, &c. *In Romana Eccleſia ſemper Apoſtolicæ cathedræ viguit principatus, &c.* Et lib. 2. contra epiſtolas Petiliani, cap. 51. *Quid tibi fecit cathedra, in qua Petrus ſedit, & in qua hodie Anaſtaſius ſedet?* Et lib. 1. contra epiſtolam Parmeniani, cap. 2. *Sedenti in cathedra Eccleſiæ Romanæ, totus orbis Chriſtianus in tranſmarinis & longè remotis terris ſubiectus eſt.* Hinc & EPIPHANIVS CYPRI libro 2. contra Hæreſes, ſecta 68. contra Meletios vel Meletianos, ſummã Romani Pontificis ſuprà cæteros authoritatem deſcribit. Et CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catecheſi 2. Catecheſi 6. Catecheſi 17. Illuminatorũ Hieroſolymis, vbique Patrum Eccleſiæ caput, & Romanæ Eccleſiæ præſulatum ſupra cæteros extollit. Hoc & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in 2. ad Corinth. cap. 12. *Andreas* (inquit) *prior ſecutus eſt Saluatorem quàm Petrus, & tamen primatum non accepit Andreas, ſed Petrus.* Et lib. 2. De vocatione Gentium, cap. 6. *Roma per Apoſtolici Sacerdotij Principatum amplior facta eſt in arcem religionis, quàm ſolio poteſtatis.* Idem lib. 3. De ſacramẽtis, cap. 1. vbi de ablutione pedum loquitur. *Non ignoremus* (ait) *quod Eccleſia Romana hanc conſuetudinem non habeat, cuius typum in omnibus ſequimur & formam, &c.* Et HIERONYMVS STRIDONENSIS lib. 1. aduerſus Iouinianum. *Super Petrum fundatur Eccleſia, licet id ipſum in alio loco ſuper omnes Apoſtolos fiat, & cunctis claues regni cælorum accipiant, & ex æquo ſuper eos fortitudo ſolidetur: tamen propter eà inter duodecim vnus eligitur, vt capite conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio.* Vnde & EPISCOPI ÆGYPTI Marco ſummo Pontifici ſcribentes, ſic loquuntur: *Domino ſancto & Apoſtolici culminis veneranda Marco ſanctæ Romanæ & Apoſtolicæ ſedis atque vniuerſalis Eccleſiæ Papæ, Athanaſius & vniuerſi Ægyptiorum Epiſcopi, &c.* Eis autem reſcribens Marcus ſe vniuerſalis Eccleſiæ Epiſcopum nominat. Iterum præfati Epiſcopi Romanam ſedem matrem & caput omnium Eccleſiarum appellant, ſe eidem obedientes eſſe cum omnibus ſibi commiſſis profitentes. Eandem formam ſeruat SYRICIVS I. epiſtola 1. ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum. Et EPISCOPI GALLIARVM epiſtola ad Leonem I. Sed & poſt 49. epiſtolam eiuſdem, ſic loquuntur. *Domino ſancto, beatiſſimo Patri, & Apoſtolicæ ſedis dignißimo Papæ, &c.* Idem repetunt in conſequentibus epiſtolis. Denique LIBERIVS I. epiſtola ad Athanaſium & reliquos Epiſcopos Alexandriæ congregatos. *Olim* (ait) *ab initio tantam percepimus à beato Petro Apoſtolorum Principe fiduciam, vt habeamus authoritatem pro vniuerſali Eccleſia ad rectam defendendam fidem, quatenus nulli liceat ſtatum ſanctæ Eccleſiæ commouere ad læſionem rectè credentium, abſque ſui honoris periculo, &c.* Sic & ATHANASIVS, & reliqui Epiſcopi Alexandriæ congregati, epiſtola ad Fœlicem ſecundum, affirmant ſummum Pontificem Apoſtolicæ ſedis licentia, iniuſtè damnatos

Dionyſius 1.

Sixtus 2.

Nicephorus Calliſtus.

Euſebius Cæſarienſis.

Edictum Aureliani Imperatoris.

Socrates Hiſtoriograph.

Sozomenus Hiſtoriogra.

Nota.

Auguſtinus Hipponenſis.

Si Petrus eſt Romanus vel mortuus, ad quem ſepulchrũ eius hic extare narrat Auguſtinus? vide Petrus, &c.

Epiphanius Cypri.

Cyrillus Hieroſolymit.

Ambroſius Mediolanenſis

Hieronymus Stridonenſis.

Epiſcopi Ægypti.

Syricius 1.

Epiſcopi Galliarum.

Liberius 1.

Athanaſius Alexandrinus, & Epiſcopi Alexandriæ, buius epiſtolæ meminit Epiphanius libro iam memorato.

Patribus generalis V. Synodi, actione 7. vbi damnat eos, & coniurationis eorum participes Ioannem, Gerontium, Seuerinum, ita loquitur: *Prohibemus (* ait *) vt nullus poſt tranſitum noſtrum contrà conſtitutum noſtrum, quod ex B. Petri, cuius locum, licet immeriti, gerimus, authoritate proferimus, canonum regulas exequentes, in Eccleſiaſtico gradu audeat reuocare, niſi ſub regulari pœnitẽtia ad matrem Eccleſiam noſtris temporibus reuertantur.* Reperies autem hanc loquendi formulam pluribus in locis inſertam. Denique Gregorius I. in Concilio Lateranenſi, cui præſedit, profitetur ſe vice Petri Principis Apoſtolorum Romanæ Eccleſiæ præeſſe. Similiter Adrianus I. ad Conſtantinum Imperatorem & Irenem matrem, quæ lecta eſt actione 2. Concilij generalis VII. eundem Imperatorem hortatur, vt prædeceſſorũ ſuorum exemplo Vicarium Petri, ſummum ſcilicet Pontificem, toto corde diligat. Et Pelagius II. epiſtola 1. ad Epiſcopos qui Conſtantinopolim cõuenerant, arguit Ioannem Epiſcopum Conſtantinopolitanum, eo quòd ſe vniuerſalem Papam ſcriberet, quem niſi citò correxerit iubet excommunicationis vinculo innodari, & cæterorum Epiſcoporum communionem priuari, & ad calcem ſcribit. *Orate fratres vt honor Eccleſiaſticus noſtris diebus nõ enaccuetur, nec vnquam Romana ſedes, quæ ſubſtituẽte Domino caput eſt omniũ Eccleſiarũ, primilegijs ſuis vſquã careat aut expolietur, &c.* Idem & Mavrvs Ravennas epiſtola ad Martinum 1. qui præſidebat in Concilio Lateranenſi, & habetur conſultatione 1. eiuſdem Concilij, ſic loquitur: *Domino ſancto, & meritis beatiſſimo, totoq; orbe Apoſtolico, & vniuerſali Pontifici Martino, &c.* Sic & prædictum Pontificem Abbates, qui Orthodoxæ fidei libellum obtulerunt præfatæ Synodo, conſultatione 2. ſtatim in limine, Sacerdotem ſacerdotum, ſummum Pontificem, Patrem Patrum, terq; beatiſſimum appellant. Eadem conſultatione Sergius Cypri Epiſcopus epiſtola ad Theodorum Papam, ſic loquitur *Firmamentum à Deo fixum & immobile, atq; tituli firmam lucidiſſimam fidei, veſtram Apoſtolicam ſedem conſtituit (* ô Sacer vertex *) Chriſtus Deus noſter. Tu es enim, ſicut diuinum veraciter pronunciat verbum, Petrus, & ſuper fundamẽtum tuum Eccleſia columna confirmata ſunt. Tibi & claues cœlorum commiſit, atq; ligare & ſoluere poteſtatiue quæ in terra & quæ in cœlis ſunt, promulgauit. Tu prophanarum hæreſeon depoſitor exiſtis, vt princeps & doctor orthodoxæ & immaculatæ fidei. Igitur non deſpicias Patrum tuorum (* Pater *) fidem aſſuantem, & ab aliquibus hereticis ventis violẽtatam, nec non periclitantem. Reſolue nebulam inſipientium lumine tuæ diuinæ ſcientiæ, ô ſanctiſſime, &c.* Et ad calcem votum ſubiungit pro Papa & plebe ſibi commiſſa, orandum eſſe ſuadens, vt Deus eum longæuum ſeruet, ad ſtabilitatem ſanctarum Eccleſiarum & orthodoxæ fidei. Et eadem conſultatione 2. prædicti Concilij Lateranẽſis celebrati ſub Martino 1. ſubſequitur libellus, quem Epiſcopi Affricani tranſmiſerunt Theodoro Papæ prædeceſſori Martini I. vbi ſingulariter encomium ſanctæ ſedis Apoſtolicæ celebratur, vbi ita illi patres loquuntur. *Magnum & indefícientem omnibus Chriſtianis fluenta redundantem apud Apoſtolicam ſedem conſiſtere fontem, nullus ambigere poſſit, de quo riuuli prodeunt affluenter vniuerſum largiſſimè irrigantes orbem Chriſtianorum, cui etiam in honorem beatiſſimi Petri Patrum decreta peculiarem omnem decernere reuerentiam in requirendis Dei rebus, quæ omninò & ſolicitè debent, maximè verò inſtes, ab ipſo præſulum examinari vertice Apoſtolico, cuius vtique ſolicitudo eſt tam mala dãnare, quam probare laudanda. Antiquis enim regulis ſancitum eſt, vt quidquid, quamuis in remotis, &c.* Vide infrà ex Innocentio I. epiſtola ad Carthaginenſem Synodum, & alijs, in vocabulo, Romana ſedes, cõſulenda, &c. Cùm ad calcẽ illi Epiſcopi ter repetunt. *Ora pro nobis domine ſancte ac beatiſſime Patrum Pater, &c.* Porrò Victor Carthaginensis Epiſcopus in libello de fide contra Paulum Conſtantinopolitanũ hæreticũ, directo Theodoro Papę iam dicto ait (lectus eſt autẽ hic liber eadẽ Conſultat. 2.) *Ad veſtram (* inquit *) Apoſtolicam ſedem, & inſtitutionem, omnes beatiſſimi Apoſtoli pari honoris & poteſtatis conſortio præditi, populorum agmina cõuertentes piè & ſanctè de tenebris ad lumen, de lapſu ad veram fidem, de morte ad vitam, homines diuinæ prædeſtinationis gratia præſtitos ſalutaribus præceptis ac monitis perduxerunt. Veſtrum eſt itaque canonica diſtrictione ſolicitè contrarijs catholicæ fidei obuiare, nec permittere nouiter dici, quod Patrum venerabilium authoritas omninò non cenſuit.* Cõforme eſt quod idẽ Martinus I. epiſt. 1. ad omnes Chriſti fideles, dicit Apoſtolicæ ſedis officium eſſe, contrariorum nouitatem ſanctas Dei Eccleſias depaſcentem propellere, quod & ſe feciſſe dicit, & propterea Synodum Lateranenſem congregaſſe. Et Adrianus I. lib. de Venerandis Imaginibus ad Carolũ Magnum, cap. 29. diſputans contra librum adulterinum, quem Hæretici compoſuerãt ſub nomine eiuſdem Caroli contra generale VII. Concilium, Papæ authoritatem defendit, & de Conſtantinopolitana Eccleſia, quæ primatum ambiebat, dicit, quòd in errore longo tempore permãſit, vt dicetur infrà, vocabulo Romanæ Eccleſiæ, & Conſtãtinopolitanæ diſſidium. Porrò Bonifacius Moguntinensis Archiepiſcopus & martyr Gregorio II. epiſtolam dirigẽs, Petro Apoſtolorum Principi, & Vicario eius prædicto Gregorio, ſucceſſoribuſq; eius obediẽtiam ſummã pollicetur, tanquam vniuerſalis Eccleſiæ paſtori: qui & alia epiſtola ad Zachariam Papam Leidem ſcribit, & horum Pontificũ meminit legatus exiſtere, vt alibi diximus. multo plura dicemus infrà in vocabulo, Romana Eccleſia, &c. & in ſequentibus.

Gregorius I.
Adrianus I.
Pelagius 2.
Maurus Ravennæ Epiſcopus.
Sergius Cypri Epiſcop.
Marth. 16.
Papæ authoritas.
Epiſcopi Affricani.
Nota attente.
Victor Carthaginenſis Epiſcop.
Martinus I.
Adrianus I.
Bonifacius Moguntinenſis.
Eunodius Diaconus.
Ezechiel 1.

Papa cur ſanctiſſimus dicatur, cui & Imperator reuerentiam debet.] Satis hæc ſuperioti diſtinctione demonſtrata ſunt, nec eſſet neceſſariũ pluribus ſentẽtijs agere, niſi nos quædam adhuc vrgerent decreta, quæ hoc ſpecialiter cõmẽdare videãtur. Vnde & Ennodius Diaconus lib Apologetico, pro cauſa Symmachi Papæ, & defenſione Synodorum Romæ ſub eo celebratarum, qui & ab vniuerſis præfatæ Synodi approbatus eſt, allegatúrque à Gratiano diſtinct. 40. cap. Non nos. *Faceſſat (* inquit *) a nobis qui in vobis eſt pruritus iſte linguarum, quos verè Propheta arguit: ſcribentes iniuſtitiam ſcripſiſtis. Non nos beatum Petrum (* ſicut dicitis *) à Domino cum ſedis priuilegio, vel ſucceſſores eius peccandi indicamus licentiam ſuſcepiſſe. Ille perennem meritorum dotem, cum hæreditate innocentiæ miſit ad poſteros. Quod illi conceſſum eſt pro actuum luce, ad illos pertinet quos par conuerſationis ſplendor illuminat. Quis enim ſanctum eſſe dubitet, quem apex tantæ dignitatis attollit? In quo ſi deſunt bona acquiſita per meritum, ſufficiunt quæ à loci deceſſore præſtantur. Aut enim claros ad hæc faſtigia erigit, aut qui erigunt, illuſtrat. Præſcit enim quid*

Eccleſiarum fundamento ſit habile, ſuper quod ipſa moles innititur, &c. Sic & Papam vocat ſanctiſſimum

Ioannes Conſtantinopolitanus

IOANNES CONSTANTINOPOLITANVS Epiſcopus libello fidei ad Hormiſdam directo, contra Neſtorium, & Eutychem, vt alibi diximus:

Iuſtinus Imperator. Epiſcop. Orientales.

Et IVSTINVS IMPERATOR epiſt. 2. ad Hormiſdam, ſanctitatem eius appellat, & EPISCOPI ORIENTALES epiſt. ad Agapetum Papam, quę eſt inſerta actione 1. generalis 5. Synodi, eum per omnia ſanctiſſimum & beatiſsimum Patrem Patrum appellant. Verùm hoc in præcedenti diſtinctione latiùs inuenietur expreſſum. Infinitis certè in locis, vel beatiſſimus, vel ſanctiſſimus ab Imperatoribus, Regibus, Patriarchis & Epiſcopis cęteris nominatur, vt etiam ab Eſaya Patriarcha Hieroſolymitano, epiſtola ad Eugenium IV. diffusè diſcimus. Quòd autem ſemper Imperatores ſummum ſint venerati Pontificem, crebrò iam diximus in vobabulo, Imperator, & ſuprà ex Auguſtino epiſt. 41. ad Madaurenſes. Deniq; PLATINA CREMONENSIS in vita Ioannis I. author eſt, quomodo ille Pontifex furoré Theodorici Regis hæretici dechinans Cõſtantinopolim pertexit, cui obuiam venerunt ciues omnes, & Clerus cũ cereis & crucibus, exultãtes de tanto munere, eò quòd in ſuis partibus ſummum Petri Apoſtoli Vicarium ſuſcipere meruiſsẽt. Sed & Iuſtinus Imperator Auguſtus obuiam & ipſe pergens, dans honorẽ Deo, humiliauit ſe pronus in terram, Papamq; beatiſſimũ adorauit, gaudens & ipſe, quòd in regno ſuo Chriſti Vicarium videre meruiſſet, de cuius manibus cum gloria Iuſtinus Auguſtus coronatus eſt. Similiter & Iuſtinianus Magnus ingrediẽti Agapeto Papæ occurrit, & cum gloria ſuſcepit, quando Conſtantinopolim ad eundem miſſus eſſet à Theodato Rege Gothorũ, vt eius iram & indignationem mitigaret, quam conceperat contra eundem Theodatum, propter Amalaſiuntham vxorem filiam Theodorici, quam interfecerat, vt ampliſſimè deſcripſit & enarrauit PAVLVS DIACONVS in vita Iuſtiniani, vt iã alibi diximus. Similiter hi, qui Zachariæ Papæ I. vitam ſcripſerunt, vt PLATINA & reliqui, referunt quomodo Rex Lombardorũ Luithprandus Venienti prædicto Pontifici Spoletum, duces & ſatrapas miſit octauo ferè à ciuitate Narniensi milliario. Ipſe autem ante fores Eccleſiæ deuotè eum ſuſcepit, tantaq; fuit prædicti Pontificis autoritate commotus, vt ferum animum deponeret, & quę iniuſtè abſtulerat, incunctanter manſuetiſſimus effectus redderet Apoſtolorũ Principi. Inſuper & in Miſſarum ſolennijs S. Pontificis benedictionem obtinuit. Eadem deuotione etiam ſuſceptus eſt ab inimico Romani populi Stephano Rauennatis Exarcho, cùm ad ſedandã perturbationem è Roma Rauennam profectus eſſet. Idem in vita Nicolai I. Prædictũ refert Nicolaum Pontificem à Ludouico II. Imperatore reuerenter ſuſceptum, ita vt Imperator pedeſtri itinere gradiẽs, frænũ equi Pontificis apprehendens duxerit quãtum ſagittæ iactus extenditur. Eum etiam ad vrbem reducẽdo, iterum equo deſcẽdens, equumq; Pontificis trahens, oſculis adinuicẽ propinquantes mellifluè gratulati memorantur. Itẽ verò NICOLAVS I. epiſt. ad Michaëlem Imperatorem, ex præcedentium Imperatorum geſtis oſtendit, quanta ſemper ſummo Pontifici debita ſit reuerentia ab his exhibita, videlicet quantam Honorius Imperator Bonifacio reuerentiam exhibuerit (allegat Gratianus diſtinct. 97. cap. Victor, &c. & Valentinianus atq; Martianus Leoni I. Pontifici, & Iuſtinianus Ioanni II. vt allegatur in Codice de ſumma Trinitate. l. Nos reddentes. Deniq; LEO IX. epiſtola ad Michaëlem Conſtãtinopolitanum Epiſcopum, & Leonem Acridanum Epiſcopum, cap. 12. *Tantum* (inquit) *Apoſtolica dignitatis in B. Petro, & in eius Vicarijs prudentiſſimus terrene monarchiæ Princeps Conſtantinus intima conſideratione reuerius, cunctos vſque in finem ſeculi ſucceſſuros eidem Apoſtolo in Romana ſede Pontifices, per B. Sylueſtrum, non ſolùm imperiali poteſtate & dignitate, verùm etiam inſulis & miniſtris adornauit Imperialibus, valdè indignum forè arbitratus, terreno imperio ſubdi quos diuina maieſtas præficit cœleſti. Cui equidem comparatum iſtud terrenum, nihil eſt niſi vanitas vanitatum, quia homines obliti Domini creatoris ſui intumeſcentes, mox detumeſcunt. Et tamen imperialis celſitudo hoc totum quod potuit, effecit, quanto tota deuotione quidquid à Domino acceperat, eidem in miniſtris ſuis reddidit, &c.* Quantam autem reuerentiam exhibuerint Henricus IV. Gregorio VII. & Henricus V. Paſchali II. eorum pedes exoſculando, teſtis eſt iam memoratus PLATINA in eorum Pontificum vitã, qui in vita Alexandri III. monſtrat reuerentiam, quam eidem Pontifici Fredericus Imperator exhibuit per pedum oſculum. Et in Cõcilio CONSTANTIENSI ſeſs. 2. legitur, quòd Ioannes 23. vbi de ceſſione Papatus liberè & volunntariè depoſuit, Imperator qui hic adderat regratiatus eſt ei ſuo nomine, & nomine atq; vice Concilij, & flectendo genua, deponendo coronam oſculatus eſt pedes eius. Similiter & Eugenio IV. ſummo Põtifici, Imperator Conſtantinopolitanus Ferrariam ad Concilium veniens deuotum oſculum, & obedientiæ obſequium præſtitit. Innumera alia exempla præterimus, quæ niſi nos reuocaret prolixitas, poſſemus hìc inſerere.

Leo IX.

Conſtantius Magnus.

Concilium Conſtantienſe

Eſaias Ieroſolymitanus.

Auguſtinus Hipponenſis.

Platina Cremonenſis.

Paulus Diaconus.

Platina Cremonenſis.

Papa à nemine iudicandus, nec in iudicium vocandus, &c.] Iam multa reperies inſerta ſuperioribus vocabulis, ſcilicet dictione Epiſcopus nõ iudicãdus, &c. Et quæ reſtant abſoluẽda ſunt, quia reliqua ex præcedentibus diſtinctionibus facilè colligẽtur. SIXTVS II. epiſt. 2. ad Epiſcopos Hiſpaniæ. *A ſanctis prædeceſſoribus noſtris plerumque iam ſtatutum, vt nemo anathema iin noſtra ſuſcipiatur accuſatione, nec illis qui nos in ſua volunt recipere querela vel accuſatione, cùm nos ſuper illos ſciamus à Domino conſtitutos, non illos ſuper nos, & ſicut maior non poteſt à minore iudicari, ita nec colligari, quia rarum eſt omne quod magnum eſt.* Vnde & in hiſtoria cõdemnationis MARCELLINI I. Papæ ſic habetur, (nam idem Marcellinus de ſe iudicium tulerat.) *Iuſtè Marcellinus ore ſuo condemnatus eſt, & ore ſuo anathema ſuſcepit Maranatha, quoniam ore ſuo condemnatus eſt. Nemo enim vnquam iudicauit Pontificem, nec præſul Sacerdotem ſuum, quoniam prima ſedes non iudicabitur à quoquam.* Idem renouat Cõcilium ROMANVM II. ſub Syluestro I. Epiſcoporum 284. cap. 3. actio. 1. & cap. 20. actio. 2. *Neque præſul Summus* (ait) *à quoquam iudicabitur, quoniam ſicut ſcriptum eſt: Non eſt diſcipulus ſuprà magiſtrum, &c.* Vnde & in expurgatione SIXTI III. hæc producuntur, cap. 5. quia accuſatus erat à Baſſo & Mariniano, quòd cõſecratã Chryſogonitem virginem ſtupraſſet. *Non licet* (ait Maximus Conſul) *aduerſus Pontificem dare ſententiam.* Vide latiùs in vocabulo, Crimen, &c. eadem decreta producit IVLIVS I. epiſtola 2. ad Epiſcopos Orientales pro Athanaſio, cap. 36. & dicit decreta fuiſſe in Nicæna magna Synodo,

Sixtus 2.

Marcellinus 2.

Concilium Romanum 2. ſub Syluestro coi affuit Conſtantinus Magnus.

Sixtus 3.

Nicolaus 1.

Iulius 1.

verùm

verùm non extat canon, sicut nec alij multi iniuria temporum deperditi. Hinc Conc. CHALC. generale 4. secundum hæc decreta actione 3. Discorum damnat Alexandrinum Episcopum, eo quod summum Pontificem excommunicare præsumpsisset. Hinc GELAS. I. epistola commonitoria ad Faustum magistrum, &c. & allegat Gratianus distinct. 22. Qua traditione, &c. *Qua traditione* (inquit) *maiorum Apostolicam sedem in iudicium vocant? nec canones ipsi, qui sacri, qui legitimi, qui Ecclesiastici, celebrantur, sedem Apostolicam ad iudicium vocare non possunt. Denique quantum ad religionem attinet, non nisi Apostolicæ sedis iuxta canones debetur summa iudicij totius: quantum ad seculi potestatem, illa à Pontificibus, & præcipuè à beati Petri Vicario debet cognosci quæ diuina sunt, non ipsa eadem iudicare, nec sibi hoc quisquam potentissimus seculi (qui tamen Christianus est) vindicare præsumit, nisi religionem forsitan persequens.* Idem eadem repetit epistola ad Anastasium Imperatorem, & epistola ad Episcopos Dardaniæ, & allegat, Gratianus causa 11. quæst. 3. cap. Cuncta. *Cuncta per mundum* (ait) *nouit Ecclesia, quoniam quorumlibet sententijs ligata pontificum sedes beati Petri Apostoli ius habeat resoluendi, vt pote quæ de omni Ecclesia ius habeat iudicandi, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio: siquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerunt, ab illa autem nemo sit appellare permissus.* Vide suprà, Appellare, &c. Hanc sententiam de non iudicando summo Pontifice confirmarunt Episcopi Liguriæ, Æmiliæ, Venetiarum, & alij qui interfuerunt Concilio ROM. IV. sub Symmacho 1. qui apud regem Theodoricum iniquè fuerat accusatus. In huius autem negotio primò statuerunt, vt Patrimonij & Ecclesiarum ius reciperet, quod amiserat priusquam cum suis accusatoribus & delatoribus suis confligeret. Cùm autem iam calumniam incepissent ingerere, & accusationis suæ malè iecissent fundamentum, repulsi sunt lege canonum, quæ præcipit, vt quos ad accusationem leges seculi non admittunt, his dicendi in cognitione vel accusandi aliquid denegetur licentia. Statutumque est, quod & allegat Gratianus distinct. 17. cap. Concilia, Papam non posse vocari in iudicium, nisi hunc synodus sancta coëgerit: sicque Symmachus iussa prædicti Regis sedi restitui, & congruis honoribus cumulatus. Eadem adhuc confirmat Concil. ROM. V. sub eodem Symmacho Episcoporũ 218. & hoc refert ENNOD. DIAC. libro Apologetico pro Symmacho, &c. vbi arguit ex authoritate patrum quod summus pontifex nunquam minorum subiacuisse legitur sententiæ. Vnde etiam sic loquitur in eodem libro, & allegat Gratianus causa 9. quæst. 3. cap. Aliorum. *Aliorum fortè hominum causas Deus voluit homines terminare, sed sedis illius præsulis suo fine quæstione reseruauit arbitrio. Voluit beati Petri Apostoli successores cælo tantum debere innocentiam, & subtilissimi discussoris indagini inuiolatam exhibere conscientiam. Nolite æstimare eas animas de inquisitoribus non habere formidinem, quas Deus præ cæteris suo reseruauit examini. Non habet apud illum reus de allegationis nitore subsidium, quando ipsorum factorum vtitur eo teste, quæ iudicet. Dicas forsitan: omnium animarum talis erit in illa disceptatione conditio: replicabo vni dictum: Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & quæcunque solueris super terram, erunt soluta & in cælis, &c. Et rursus sanctorum vox patet, Pontificum dignitatem sedis eius factam toto orbe venerabilem, dum illi quidquid fidelium est vbique submittitur, dum totius corporis caput esse designatur. De qua mihi videtur dictum per prophetam: Si hæc humiliatur, ad cuius confugietis auxilium, & vbi relinquetis gloriam vestram?* Denique PLAT. CREM. refert in vita Leonis 2. quòd ille dum apud Carolũ Magnum fuisset accusatus & imperator ad discutiendam causam venisset, acclamatum est, sedem Apostolicam omnium Ecclesiarum caput à nemine (præsertim laico) iudicari debere, sicque Carolus subticens obtinuit. Tunc autem summus Pontifex accepris Euangelijs in suggestum ascendens à crimine se purgauit, & criminatoribus suis, cum iam ad mortem & supplicium ducerentur, à Carolo vitam obtinuit. Sic est falsò accusatus Siluerius Papa, quasi vrbem voluisset Gothis tradere, & propterea in exilium deportatus, suggerente Vigilio Diacono & iubẽte Augusta. Vnde & idé SILV. I. epistola ad Amatorem Episcopum, & allegatur à Grat causa 23. quæst. 4. cap. Bellissarius. Statuit congreta in suo exilio Synodo, nullũ vnquam taliter decipiendum. *Sicut* (ait) *deceptus sum. Et si aliquis deinceps vllum vnquam Episcoporum ita deceperit, anathema Maranatha fiat in conspectu Dei & sanctorum Angelorum, sicut & eos qui talia erga me egerunt anathematizani.* Tum præmissa decreta iterato citat & confirmat, & Vigilium prædictũ anathemate ferit cum 4. Episcopis, qui damnationi suæ subscripserant. Verum plura iã de Episcopis non accusandis suo loco diximus. Vide obsecro, & ea quæ sequuntur. Eadem quippe confirmat Adrianus 1. qui ex Cõcilio Chalcedonẽsi profert decretum, quo solis Pontificibus summis de sacerdotibus defertur iudiciũ, vt iam allegauimus in vocabulo. Episcopus à quo & qualiter iudicandus, &c. *cf.* & ex alijs multis authoribus. Vide ergo. Verùm posset hic dici, quod si summus Põtifex à nemine iudicatur, quomodo in Concilio generali 6. & à Leone 2. Honor. 1. Papa sit iudicatus hæreticus, eo quod contra fidem duarum in Christo voluntatum & operationũ scripsisset, vt diximus in vocabulo. Christi duplex volũtas & operatio, &c. Hinc quæstioni satisfacit ADR. II. epist. missa ad generalem Synod 8. sub Basil. Imperat. quæ lecta est act. 7. eiusdem Concilij. *Romanum* (inquit) *Pontificem de omnium Ecclesiarũ præsulibus iudicasse legimus, de eo verò quẽquam iudicasse non legimus. Licet enim Honor. 1. ab Oriental. post mortem anathema sit dictum: sciendum tamen est, quia fuerat super hæresi accusatus, propter quã solam licitum est minoribus maiorum suorum motibus resistere,* (vt etiam diximus in vocabulo, Episc. &c.) *vel prauos suos sensus libere respuere: quamuis & ibi nec patriarcharum, nec cæterorũ Antistitum cuipiam de eo quamlibet fas fuerit proferre sententiam, nisi eiusdem primæ sedis põtificis consensus præcessisset.* Præterea Patres eiusdem Conc. GEN. VIII. can. 21. & allegat Grat. dist. 22. c. diffinimus, &c. statuũt, vt nullus eos, qui sedibus Patriarchalibus præsunt, audeat inhonorare, aut à proprio throno remouere, & præcipuè contra sanctissimũ Papã nullus debeat conscriptiones, aut verba sub occasione quasi diffamatorum criminũ, vt Photi & Dioscorus fecerunt, cõponere, alias similẽ cum prædictis condemnationẽ recipient. Porrò si synodus vniuersalis fuerit cõgregata, & facta fuerit etiã de sancta Romana Ecclesia quæuis ambiguitas & controuersia, oportet venerabiliter, & cum conuenienti reuerẽtia de proposita quęstione sciscitari, & solutionẽ accipere, aut proficere, & profectum facere: non tamen audacter sententiam dicere contra summos seniores Romę Põtifices. Idé collige ex vocabulo, Romanæ Ecclesiæ Primatus.

Concilium Chalcedonense 4. generale

Gelasius 1.

Concilium Romanum 4. sub Symmacho 1.

Concilium potest vocare Papam in iudicium, Vide & vocabulũ, Cõcilium.

Concilij Romani 4. 5. sub Symmacho.

Ennodius Diaconus hunc Episcopum postea Ticinensem factum dicit Nicolaus 1.

Matth. 16.

Isa. 10.

Platina Cremonensis.

Siluerius 1.

Adrianus libr. pro defensione Imaginum cap. 8.

Quæstio quomodo Honorius 1. iudicatus sit & damnatus Hæreticus.

Adrianus 2.

Propter hæresim summus Pontifex iudicandus.

Concilium generale 8. Constantinopolitanum 4.

tus,&c. Vide etiam in vocabulo, Honor, tum lege locos aſſignatos,& ea quæ ſequuntur.

Papa an ſit ſupra Concilium generale. Ex ſuperiori annotatione dictum eſt, quia à nemine poſſit ſummus Pontifex iudicari, niſi eum Concilium ſanctum in iudicium vocauerit,& legimus quod in Concilio Generali 6. Papa iudicatus eſt, atque Concilium Mileuitanum corripit ſummum Pontificem, eo quod communionem his dediſſet quos excommunicauerat. Verùm hæc latius habes definita ſuprà in vocabulo, Concilium an ſit ſupra Papam,&c. Vide ergo.

Concilium Mileuitanum ſub Cœleſtino 1.

Papa formam præſcribit Concilio. Lege eodem vocabulo.

Papa Conciliorum decreta confirmat vel reprobat. Lege ibidem & ſequentibus in vocabulo, Concilium, &c.

Papa cunctos Eccleſiæ ordines de quibuſcunque locis conuocare poteſt. Hæc ſatis ſuperque in vocabulo, Concilium non congregandum ſine ſummi Pontificis aſcenſu, &c. & Concilio omnes teneantur adeſſe, &c. & in principio huius vocabuli, iam declarata ſunt. Vnde & NICOLAVS I. epiſtola ad Michaelem Imperatorem,& allegat Gratianus cauſa 1. quæſt. 1. de cauſa 9. quæſt. 2. Per princip. &c. *Quamuis Deo gratias (* ait *) & per principalem beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli poteſtatem iis habeamus, non ſolum Monachos, verum etiam quoſlibet clericos de quacunque Diœceſi, cum neceſſe fuerit, ad nos conuocare, atque Eccleſiaſticis exigentibus opportunitatibus inuitare. Hoc quidem noſtrum, veſtrum autem, & Piorum Imperatorum non eſt vllum penitus quærendi monachos miniſterium, niſi ad miſerendum & orationes eorum poſcendum.*

Nicolaus I.

Papam hæretici ſemper perſecuti ſunt. Hæc reperies ſupra & in vocabulo, Hæreticus, vbi & de eorum etiam è ſedibus eiectione ſatis clarè diſſeritur,& infrà reperies in vocabulis, Romana Eccleſ.&c. & perſequutio,&c. Vide ergo nec differas, quia leges forſam quæ animum reficient.

Hæc omnia retéda ſunt diligenti ſtudio.

Papa Eccleſiæ facultates non valeant alienare, vel conſanguineis elargiri. Lege ſuprà, Facultates, &c. Conſanguinei,&c.

Papæ inſeruiant clerici non laici. Concilium ROMANVM, cui præſedit Gregorius 1. canone 2. *Verecundus mos corpore indiſcretionis inoleuit, vt huius ſedis pontificibus ad ſecreta cubiculi ſeruitia laici pueri ac ſeculares obſequantur, & cum Paſtoris vita eſſe ſemper debeat in exemplum, plerumque clerici qualis in ſecreto ſit vita ſui Pontificis neſciunt, quam tamen, vt dictum eſt, ſeculares pueri ſciunt. De qua re præſenti decreto conſtituo, vt quidam ex clericis, vel etiam ex monachis electi, miniſterio cubiculi pontificalis obſequantur, vt is qui in loco eſt reginiinis, habeat tales teſtes, qui vita eius in ſecreto conuerſationem videãt, quique ex viſione fidula exemplum * vel profectus perfectũ ſumant.* Idem de Epiſcopis ſtatuit Concilio TOLETANVM IV. can. 21. vt diximus in vocabulo, Epiſcopus.&c. Porrò hoc Gregorij decretum tam de Papa, quàm de cæteris Epiſcopis exponit Concilium PARISIENSE III. lib. 1. cap. 20. exemplum Auguſtini & Ambroſij proferens. Vide autem in vocabulo, Epiſcopus ſuæ conuerſationis teſtes habeat.&c.

Concilium Romanum ſub Gregorio 1.

* vel profectus.

Concilium Toletanum 4.

Concilium Pariſienſe 3.

Papæ defuncti exequiæ. Vide etiam in vocabulo, Epiſcopi defuncti exequiæ, &c. Porrò iam memoratum ſub Gregorio 1. Concil. ROM. can. 4. *Antiquitus (* ait *) cum ad tumulum corpus ſummi Pontificis deferretur, dalmaticis contegebatur, quæ poſt pro ſanctitatis reuerentia ſcindebantur à populis, & inuicem partiebãtur, quod de cætero prohibetur fieri. Nam cum adſint multa à ſacris corporibus Apoſtolorum Martyrúmque velamina, fruſtrà à peccatorum corpore ſumitur, quod pro magna reuerentia reſeruetur. De qua re præſenti decreto conſtituo, vt feretrum, quo Romani Pontificis corpus ad ſepeliendum ducitur, nullo tegmine veletur. Quam decreti mei curam gerere ſedis huius preſbyteros ac Diaconos cenſeo. Si quis verò ex eorum ordine hoc curare neglexerit, anathema ſit, & reſponderunt omnes anathema ſit.* Vide loco iam memorato. Epiſcopi exequiæ,&c.

Attende reliquiarum encomium.

Papæ defuncti non inuadendæ facultates. Concilium ROMANVM ſub Nicolao 2. Epiſcoporum 113. Moriente Romano Pontifice, vel cuiuſcunque ciuitatis, nullus præſumat facultates eorum inuadere, ſed ſucceſſoribus eorum reſeruentur integræ,&c. Hæc latius lege expreſſa, vocabulo, Epiſcopi defuncti,&c.

Concilium Romanum ſub Nicolao 2. cõtra Berengarium.

PAPATVS.

Papatus non ambiendus nec inuadendus,&c. In prima huius vocabuli diſtinctione, dum de Papæ electione tractaretur, omninò hæc prohibita non ſtatuimus, ſed & in vocabulo altero ſcilicet Epiſcopatus non inuadendus, &c. & reliquis iam multa ex patrum decretis prolata inuenies. Vide ergo. Præterea Concilium ROMANVM II. cano. 3. conſtitutionem fecit, quæ allegatur à Gratiano diſtinct. 79. cap. Si quis, &c. propter ambitionem. Petri altiui, & Laurentij, & aliorum qui præfato Symmacho Pontificatum tentabant eripere. *Propter frequentes ambitus (* ait *) quorumdam, & Eccleſiæ nuditatem, vel populi colliſionem, quæ moleſta & iniqua incompetenter Epiſcopatum deſiderantium generauit auiditas, vt extinguatur futuris præſumptio tam perniciosa temporibus, conſtituit ſancta Synodus, vt ſi quis preſbyter, aut diaconus, aut clericus, Papa incolumi & eo inconſulto, aut ſubſcriptionem pro Romano pontificatu commodare, aut pitacia promittere aut ſacramentum præbere tentauerit, aut aliquod certe ſuffragium polliceri, vel de hac cauſa priuatis conuenticulis ſuã deliberare, atque decernere, loci ſui dignitate atque communione priuetur. Omnes dixerunt. Placet, & quod omnibus placet, fiat.* Et canone 5. ſubditur. *Propter occultas autem fraudes, & coniurationum ſecretas inſidias, quas huius ſententiæ diſtrictionis conſequitur, ſi quis ad Eccleſiaſticam pertulerit notitiam, conſilia eorum, qui contra hanc ſynodum de pontificali egerint ambitu, & rationabili probatione conuicerit, particeps actionis huiuſmodi, non ſolùm purgatus ab omni culpa ſit, ſed etiam remuneratione, quæ non indigna eſt, ſubleuetur. Synodus ſurgẽs dixit: Placẽt omnia.* Subſcripſerunt Epiſc. num. 73. Porrò de ambitione Nouati agit Euſeb. Cæſar. lib. 6. hiſt. Eccleſ. c. 35. & CYPR. CARTHAG. lib. 4. Epiſtolarum epiſt. 2. vt iam inſeruimus ſupra in dictione, Papa vnus eligendus & conſecrandus. non plus,&c. Denique PELAGIVS I. referente in eius vita Platina & alijs authoribus, decretum propoſuit, ne aliquis ad Sacerdotium perambitionem, aut alio damnabili modo tranſiret, ſicut in locis ſupramemoratis inſeruimus. Refert quoque LIBERAT. CARTHAG. cap. 22. Breuiarij de cauſa Neſtoriana,& PLATINA Cremonenſis in vita Siluerij 1. Quomodo præfatus Siluerius 1. à Vigilio Diacono Conſtantinopolitano iubente Auguſta ſede deturbatus eſt, & in exilium miſſus, eo quod Anthymum Conſtantinopolitanum Epiſcopum hæreticum, quem Agapetus 1. deiecerat, ſedi nollet reſtituere. Auro autẽ & pretio Vigilius prędictus pontificatũ ambiebat, & hoc Auguſta nitebatur efficere, ſub ſpe

Euſebius Cæſarienſis.

Cyprianus Carthaginenſis.

Pelagius 1.

Liberatus Carthaginenſis Archidiaconus.

Platina Cremonenſis.

quòd

quòd factus ſummus Pontifex prædictum Anthymum reſtitueret. Verum in exilio degens ſupradictus SILV. I. epiſt. direxit præfato Vigilio, vbi ita loquitur. *Quia contra iura canonica temporibus ſanctæ memoriæ Bonifacij Papæ ipſo viuente ſucceſſor eius deſignari conabaris* (vt iam ſuperius diximus, Papa non reſignet, &c.) *niſi tibi ampliſſimi ſenatus obuiaſſet iuſtitia, tunc prouidentia Paſtorali ac pontificali authoritate tua execranda iam debuerant auſpicia detruncari. Sed dum paruum vulnus in te neglectum eſt inſanabile, accreuit apoſtema ambitionis, quod niſi ferro altiùs abſcindatur, fomentorum ſentire non poteſt medicinam: quippe qui nequiſſimi ſpiritus audacia, ambitionis phreneſim concipiens, in illius Apoſtolici medici, cui animas ligandi ſoluendique collata eſt & conceſſa poteſtas, verſaris contumeliam, nouumque ſcelus erroris in apoſtolica ſede rurſus niteris inducere, & in morem ſimonis, cuius diſcipulum te oſtendis operibus data pecunia, méque repulſo, qui (ſuente domino) tribus, iam iugiter emenſis temporibus ei præſideo, tempora mea nitaris inuadere.* * *Habeto ergo, cum his qui tibi conſentiunt, pœna damnationis ſententiam, ſublatumque tibi nomen & munus miniſterij ſacerdotalis agnoſce, ſancti Spiritus indicio & Apoſtolica à nobis authoritate damnatum. Sic enim decet fidem ſanctorum patrum in Eccleſia ſeruari catholica, vt quod habuit amittat, qui improbabili temeritate, quod non accepit, aſſumpſerit.* Huic anathemati cum Siluerio etiam nominantur quatuor Epiſcopi ibidem ſubſcripſiſſe. Hic tamen Vigilius, poſt mortem Siluerij, à Belliſſario & à Clero electus eſt, & ſanctiſſimam vitam duxit, & omninò Auguſtæ contradixit ſuper reſtitutione ſupradicti Anthymi hæretici, ſequens veſtigia prædeceſſorum ſuorum. Inde autem & multas perſecutiones ab ea paſſus eſt, & in exilium relegatus, & patienter toleranit, & tandem ad ſedem remeans Syracuſis calculo defunctus eſt.

*Hæc allegat Gratianus cauſa 23. quæſt. 4. c. Belliſſarius, & cauſſa 25. q. 1. cap. Sic decet.

PARASCEVE.

Deiciunio paraſceues egimus ſuperius in vocabulo. Ieiunium hebdomadæ ſanctæ. Lege obſecro. Porrò de precibus quæ ſolent his diebus in Eccleſia peragi, lege infrà, Preces, &c.

PARENTES.

Parentes honorandi.] Legis eſt præceptum quod & Chriſtus replicat, & Apoſtoli denuo præcipiunt, vt clarè docet CLEMENS I. lib. 7. conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 16. *Patrem tuum & matrem tuam honora, cum ſint authores originis tua, vt ſis longæuus ſuper terram, quam dominus Deus tuus dat tibi. Fratres tuos & conſanguineos tuos ne contemnas, propinquos enim ſeminis ne deſpexeris.* Vnde & TELESPHORVS I. epiſt. 1. ad omnes Epiſcopos. *Omnes qui aduerſus patres armantur infames eſſe cenſemus. Patres enim omnes venerandi ſunt, non reſpuendi, aut inſi diandi*, &c. Elegantiſſimè autem hoc legis præceptum exponit PHILO IVDAEVS libro de decalogo, & hoc etiam ex animalium natura, de honorandis parentibus & fouendis, exemplis pulcherrimis declarat. *Ciconiæ* (inquit) *ſenes impotes volandi nido ſe continent, ex his prognata terra marique volitant, & cibos parentibus affernnt. Sic illa, vt earum ætate dignum eſt, quiete fruuntur & copia. Iuniores verò laborem comportandi ſolantur pietate, ac ſpe recipiendæ in ſenectute gratiæ. Debitum perſoluentes interim, quod tempus poſtulat, & eadem opera natos implumes effœtóſque parentes educant naturæ inſtinctu, & pullis & decrepitis alacriter præſtando mutuum officium: & poſtea non obuoluent faciem præ pudore homines parentum contemptores, damnabúntque ſuam ineuriam in re, quæ vel ſola erat curanda, vel ante alias, præſertim cum non tam conferatur, quàm referatur beneficium? filiorum enim nihil eſt proprium, quod non parentibus debeant, à quibus vel acceperunt, vel in acquirendo adiuti ſunt*, &c. De parentibus honorandis agit IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 52. in Matthæum exponens illud: *Quare vos tranſgredimini mandatum*, &c. Vide & in eumdem locum reliquos expoſitores, quia hic non tempus conceditur enarrare.

Exod. 20. Clemens 1.

Theleſphorus 1.

Philo Iudæus.

Attende Ciconiarum admirandam curam

Ioannes Chryſoſtomus.

Matth. 15.

Parentum irriſores.] CLEMENS I. *Qualis* (ait) *condemnatio, & qualis imminet maledictio his qui in parentes peccant, diuina nos docet ſcriptura. Si enim Cham filius Noe cum vidiſſet nudum ſuum patrem, quoniam non cooperuit patris corporalis nuditatem, ſed egreſſus nunciauit eam fratribus, & illi veſtimento eum cooperuerunt, ipſe quidem Cham, & illi qui ex eo nati ſunt ſub maledicto facti ſunt, qui autem cooperuerunt magnam benedictionem meruerunt: multo magis iſti maiore & ampliore condemnatione digni ſunt, qui patribus obuiare, aut contra eos inſurgere nituntur, aut iniuriam vel contumeliam eis inferre moliuntur: quoniam qui eis reſiſtit, Deo reſiſtit, & qui eis iniuriam vel contumeliam facit, Deo cuius legati omne ſanguntur, facit*, &c. Eadem ANACLETVS I. epiſtola 2. ad Epiſcopos Italiæ, & epiſt. 3. Lege doctores qui Geneſis cap. 9 interpretati ſunt. Vnde & PELAGIVS II. epiſt. 1. ad eos qui Conſtantinopoli conuenerant, &c. cap. 4. *Sanctorum Patrum ſtatuta ſequentes ſynodali authoritate, omnes qui aduerſus patres armantur, vt patrum inuaſores & maclatores infames eſſe cenſemus, quoniam ea vulnera quæ fomentis non ſanantur, ferro abſcindi vel curari neceſſe eſt*, &c. Lege ea quæ iam in vocabulo, Epiſcopus, &c. dicta ſunt.

Clemens 1.

Geneſ. 9.

Anacletus 1.

Pelagius 2.

Parentum necatores.] Vide ſupra, Homicidium Patris vel Matris, &c. ex Concilio Vormatienſi, & Nicolao I. & reliquis Concilium MOGVNTINVM II. canone 20. *Parricidium* (ait) *quam ſit deteſtabile, crimen in iudicio facto inter Cain & Abel fratrem ſuum dominus oſtendit ipſe, cum ad Cain parricidam ait: Maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua. Cum operatus fueris eam non dabit tibi fructus ſuos, vagus & profugus eris ſuper terram. In quo etiam poſuit ſignum, hoc eſt, vt tremens & gemens profugus ſemper viueret, nec auderet ſedes habere quietas. Sed quia in modernis temporibus parricida profugi currunt per diuerſa, & variis vitiis atque gulæ illecebris deſeruiunt, melius nobis videtur, vt in vno loco manentes pœnitentia diſtricta ſemetipſos caſtigent, ſi forte à domini bonitate indulgentiam facinoris ſui percipere mereantur. Non enim eis licebit vltrà militiæ cingulum ſumere, & nuptiis vel coniugij copulari, quia ſacri canones hoc eis non conſentiunt.* Vide loco ſupradicto.

Concilium Mogúntinum 1. ſub Rabano.

Geneſ. 4.

Parentes filios erudiant.] Poſuimus ſuperiùs in vocabulo, filij erudiendi, &c.

Parentes de ſacro fonte filios leuare non poſſint.] Vide in vocabulo, Patrinus infrà, vbi hæc negotia pertractantur.

PARADISVS TERRESTRIS.

Paradiſus vbi ſit.] PHILOSTORGIVS Græcus, vt refert Nicephorus Calliſtus lib. 9. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 19. dixit, & ſcriptis reliquit Paradiſum ad Orientem ſub æquinoctiali ſitum circulo. *Primum* (ait) *ex eo quod ad meridiem, manifeſtum eſt loca ferè omnia eſſe habitabilia, ad extremum vſque duntaxat mare, quod iam ſol adu-*

Philoſtorgius Græcus.

rit anno toto radios ſuos in id mittens: hæc quippe eſt illa quæ media Zona dicitur. Deinde, quod is qui nunc Hyphaſis dicitur fluuius, in ſcripturis ſacris Phiſon nominatus, & ipſe è paradiſo ortum ducens, ex Arctois magis Orientis partibus meridiem verſus profluere videtur, & in eius ipſius oræ Oceanum aquas ſuas conijcere ex aduerſo Taprobanæ inſulæ. Ad cuius fluminis ripas inuenitur, quod Cariophyllum vocatur, ſiue id fructus, ſeu flos eſt: & perſuaſum habent, qui ibi habitant homines, arborem eius ex eis quæ in paradiſo ſunt vnam eſſe. Etenim ea quæ ſupra eos eſt terra, admodum deſerta eſt tota & ſterilis. Quod autem is fluuius florem eum ad fert, ſatis conſtat illum ſuper terram totum ferri, neque vſpiam ſub terram in cuniculos demitti: aliter enim quod ibi natum eſſet perferre non poſſet. Habet & aliam flumen hoc notam terrenæ cùm paradiſo commiſſionis. Fertur enim ſi quis febri laboret ardenti, & in flumine eo mergatur, deprehendi cum morbo liberari, &c. Situationis etiam Paradiſi meminit PLINIVS II. libro 2. naturalis hiſtoriæ cap. 73. & PHILO Iudæus lib. 2 de Plantatione Noe, vbi illud moraliter expoſuit quod in Geneſi legitur: *Plantauit Deus Paradiſum voluptatis ad plagam Edem, &c.* & iterum libro de Congreſſu quærendæ eruditionis gratia; & libro de mundi opificio non longè à fine. atque iterum lib. 1 legis allegoriarum Lege ſi vacat Paradiſum quoque deliciarum HOMERVS Græcus deſcripſit in hortis Alcinoi, vt etiam eius citat verſus Iuſtinus martyr ſermone exhortatorio ad gentes. Idem facit & VIRGILIVS Maro lib 6. Æneidos de campis Elyſijs, & IRENAEVS Martyr lib. 5. contrà Hæreſes Valentini & ſimilium, cum exponit locum Apoſtoli, vbi ſe raptum dicit in Paradiſum. Similiter & ABDIAS Babylonius lib. 7. certaminis Apoſtolici, refert Matthæum Apoſtolum ſic de Paradiſo voluptatis Aethiopes docuiſſe quod iam lib. 4. de geſtis Ioannes paucis deſcripſerat. *Paradiſus deliciarum (* ait) *eminet omnibus montibus, & vicinas eſt cælo, neque habet aliquid in ſe quod poſſit eſſe ſaluti hominum inimicum. Non aues terrentur ad ſonitum hominis & aſpectum, non ſpinæ naſcuntur & tribuli, non ibi roſa marceſcunt, non lilia, non aliqui ibi prætereunt flores, non anni ſmectitem generant ætatibus, non labor fatigationibus ſubiacet, non infirmitas aliqua ſanitati ſuccedit triſtitia, & fletus, & mors ibi penitus locum non habent. Aura enim quæ ibi ſunt, blandiuntur potius quàm perflant, & æternitatem naribus inferunt. Nam ſicut thymiamatis fumus excludit putores, ibi nares, ibi vitam exſpirant æternam, quæ non permittit hominem, nec fatigationem incurrere, nec dolorem, ſed ſemper æqualem ſemper inuenem, ſemper lætum, & ſemper immobilem permanere. Sonant ibi organa Angelorum & voces melliflue auribus inferuntur, ſerpens ibi locum non habet, non ſcorpio, non phalangium, non muſca aliqua ſaluti hominis inimica eſt. Famulantur ibi hominibus leones & tygrides & pardi, & quidquid tuſſeris homo auibus aut feris, quaſi chariſſimo & dilecto Dei nutu obtemperant cum reuerentia inſſionis eius. Quatuor quoque flumina inde fluunt. Vnus fluuius dicitur Geon, ſecundus Phyſon, Tertius Tygris, & quartus Euphrates. Hi omni genere piſcium abundant, nullus ibi eſt latratus canum, nullus leonum rugitus, omnia blanda ſunt, omnia manſueta, omnia quieta. Nunquam ibi facies cæli nubium tegminibus obumbratur, nunquam ibi fulgura coruſcant, nunquam tonitrua concrepant, ſed eſt ibi exultatio ſine fine, & feſtinitas quæ terminum non habet. Ibi ſerpens penitus non eſt, quia per ipſum diabolus inuidiam ſuam exercuit, & propterea à Deo maledictus in loco benedicto malèdictus hæbitare non poteſt.*

Paradiſi deliciarum meminit etiam vir antiquiſſimus TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS lib. 1. contra Marcionem, lib. 4. vbi exponit illud Euangelij: *Cum eſſet eleuaſſet oculos, vidit Lazari animam ab Angelis in ſinu Abrahæ deferri.* Sed & ipſe teſtatur libro de anima cap. 32. & 33. librum de Paradiſo ſcripſiſſe. Vnde & libro Apologetico aduerſus gentes cap. 45. *Si paradiſum nominemus, (* ait) *locum diuina amœnitatis recipiendis ſanctorum ſpiritibus deſtinatum, maceria quadam ignea illius zonæ à notitia orbis cõmunis ſegregatum, Elyſij campi gentiles fidem occuparunt, & ſic veteris teſtamenti interpolant, &c.* De Paradiſo etiam ORIGENES ADAMANTIVS homilia 13. in Ezechielem tractat, dum illud exponit. *Tu ſignaculum ſimilitudinis in Paradiſo Dei fuiſti, &c.* Et EPIPHANIVS CYPRI lib. 2. contra hæreſes contra Origenianos hæreſi 64. vbi etiam profert propria verba METHOD. TYRII Epiſcopi in Geneſin contra Origenem. Ibi autem de ſitu Paradiſi latius diſputat, ſicut & multi alij, vt AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib. 12. in Geneſin cap. 34. vbi dicit, quòd Paradiſus vbi Adam collocatus eſt, nihil aliud quàm locus quidam intelligatur, terra ſcilicet vbi habitaret homo terrenus, &c. Plura lib. 8. de geneſi ad literam. Lege obſecro quæ annotauit de Paradiſo doctiſſimus noſtri ſeculi & literatiſſimus vir ALBERTVS NONICAMPIANVS in ſcopo biblico, vbi agit de Peccato, ſtatim in initio annotationis. Plures proferrem, ſed hic ſolus ſatisfaciet lectorum auidis mentibus, quæ veritatis quærunt paſci doctrinis.

Hyphaſis vnde febrib. medetur.

Plinius Secundus.

Philo Iudæus.

Homerus poëta.

Virgilius Maro. Irenæus Martyr.

Abdias Babilonius.

Tertullianus Carthagineñ.

Origenes Adamantius. Ezech. 31.

Epiphanius Cypri.

Methodius Tyrius.

Auguſtinus Hipponenſis.

Albertus Nonicampianus.

PAROCHVS.

Parochi officium.] Lege ea quæ iam de Epiſcoporum officio conſcripſimus, ſimul & ea quæ paſſim de Beneficiorum cura in proprijs dictionibus demõſtrata ſunt. De eorum verò etiam reſidentia ſimul cum cæteris, habes infra in vocabulo, reſidentia. &c. De eius porrò ætate, qua habilis ſit ad beneficium obtinendum, poſuimus in vocabulo. Beneficium. &c. vide obſecro in omnibus illis locis, quia ibi congruenter cuncta repoſita ſunt. Porrò de eiuſdem officio breuiter Concilium SENONENSE cap. 11. & 12. conſtitutionum tractat. *Tenentur (* ait) *Parochi imprimis ſingulis Dominicis clara voce, & intelligibili ac verbis maternis annunciare decem præcepta decalogi, & articulos fidei, & admonere ſuos parochianos, vt interſint miſſæ Parochiali diebus dominicis, & feſtis per hebdomadam occurrentibus. Quòd ſi per tres dominicos neglexerint intereſſe miſſæ parochiali, pro menſura contemptus vel offenſæ puniantur. Porrò tenentur eos hortari, vt frequenter peccata ſua confiteantur, ſacramentum Euchariſtiæ percipiant, ſaltem in feſtis ſolennibus, tempore infirmitatis aut peſtis, aut vbi inſtat periculum mortis, ſeu cum mare ſunt nauigaturi. Quos etiam commoueant, ne peregrinentur ſine litteris teſtimonialibus Chriſtianitatis eorum, quas ijdem curati per ſe aut eorum vicarios, ſi petantur, liberaliter tradant. Diligenter etiam aduertant, ſi Parochiani ad minus ſemel in anno ſanctam Eccleſiæ communionem Euchariſtiámque percipiant, & communicantium nomina, ſi fieri poteſt, ſcripto redigant, &c.* Præterea de officio Parochi etiam ſtatuit Concil. COLONIENSE III. partis 5. cap. 1. 2. 3. 4. &c. vt ſcilicet ſint moribus, vita, doctrinâque conſpicui, & exemplum

Concilium Senonenſe ſub Antonio à Prato Cancellario Francię, Legato Cardinali, & Archiepiſcopo.

Concilium Coloniense 3.

bonum

bonum gregi præbeant,auaritiam vitent,& familiam habeant irreprehensibilem,luxuriam fugiãt, pudicitiam amplectantur, & in summa solicitè seipsos Deo probabiles exhibeant, operarios inconfusibiles,rectè tractantes verbũ veritatis,&c. Vide ea quæ in dictione,Episcopi officium, munus,& studium,diximus,&c. Quid autem in concionando debeant obseruare vel vitare, subiungit. Idem Concilium partis 6. cap. 1. 2. 3. 4 5. & 6. & sequentibus,vbi de charitate seruanda, de pœnitentia prædicanda,de fabulositate, & loquacitate vitanda,de expugnandis hæreticis iuxta scripturarum testimonia,illis mandatur. Instituuntur etiã qualiter in reprehendendis & corrigendis criminibus se gerere debeant,quomodo corripiant magistratꝰ (vide,Corripere,&c.& Magistratus,&c.) quomodo scripturis vtantur (vide & Scriptura, &c.) quomodo suos auditores excitare debeãt ad orandum pro defunctis (vide defunctus, &c.) & cętera,de quibus suis locis tractatur. Porrò partis 8. cap. 1. 2. 3. 4. &c. de victu necessario parochis suppeditando, tractat, ne fortassis, pro baptismi collatione, pro chrismate,exequijs,atque alijs sacramentis,cogantur contra præceptiones canonicas à fidelibus aliquid extorquere. Similiter de Parochi officio Concil. AVGVST. c. 8. tractat, atque expressè mandat, vt præficiantur Ecclesijs parochi graues,docti, morigeri, & ad curam animarum idonei, & diligens atque anniuersaria de eorum vita & moribus inquisitio habeatur. *Sciant autem sui esse officij,vt notitiam habeant certam & indubitatam absolutionis aliorúmque sacramentorum, soliciúique sint libros Ecclesia comparare,& omnia Ecclesiæ bona fideliter administrare.* Et Concil. COL. IV. cap. 10. medij 3 iubet Rectoribꝰ Ecclesiarum & parochis assignetur portio fructuum, vt honestè & decenter ex ea viuant, ne causa sint vt animæ negligantur,aut deseratur officium,vel ad curas sordidas pastor ille pro victu comparãdo adigatur. Eadem reptit etiam Concil. TREVIR. II. cap. 15. verùm iam de his in alijs locis abundè disseruimus,vt videre est ex locis assignatis, & ex vocabulis quæ hinc quidam affinitate iungũtur. Vide,& Pastor.&c. & sequentia.

Concilium Augustens.sub Othone Cardinali.

Concilium Coloniense 4.

Concilium Trenirense 2.

PAROCHIA.

Parochiarum diuisio.] Latius de his in Episcopatus vocabulo tractauimus, scilicet vt Parochiæ singulis quibúsque antiquitus diuisæ sint & assignatæ,& in dictione, Diœcesis. De his copiosè & lucidè tractat NICEPHORVS CALLISTVS lib. 12. Ecclesiasticæ historiæ cap. 13. vt sedulus lector facilè poterit edisscere. Hinc statuit DIONYSIVS I. epist. 2. ad Seuerum Episcopum,& allegat Gratianus causa 13. quæst. 1. capite Ecclesias,&c. *Ecclesias* (ait) *singulas singulis presbyteris dedimus, Parochias & cœmeteria eis diuisimus, & vnicuique ius proprium habere statuimus, ita videlicet,vt nullus alterius parochia terras terminos aut ius inuadat,sed vnusquisque suis terminis sit contentus,& taliter Ecclesiam & plebem sibi commissam custodiat, vt ante tribunal æterni iudicis ex omnibus sibi commissis rationem reddat, & non iudicium, sed gloriam pro suis actibus recipiat. Hanc quoque normam te & omnes Episcopos sequi conuenit, & quod tibi scribitur omnibus quibuscunque potueris notum facias, vt non specialis,sed generalis fiat ista præceptio.* Vide. Episcopatus,& Basilica,&c. & sequentia.

Nicephorus Callistus.

Dionysius 1. papa.

Parochiam alterius nullus inuadat.] Hoc Dionysius 1. iam in præcedenti annotatione productus,prohibet. Vide etiam in vocabulo, Episcopus suis limitibus sit contentus. Porrò INNOCENTIVS I. epist. ad Florent[illegible] Tiburtinensem Episcopum, hoc idem proh[illegible], quia illum corripit,quòd parochiam Nomẽtanam seu Fœlicientem inuaserit atque illic diuina mysteria celebrauerit quæ ad diœcesim Vrsi Episcopi pertinet. Vide Episcopus &c. & Beneficium, &c.

Innocentius 1.

Parochiæ controuersæ vt viantur.] Lege vocabulo, Diœcesis,& Episcopatus,&c. atque in vocabulo Beneficium Ecclesiasticum,&c. Præterea Concilium AFFRICANVM cano. 84. *Cum multæ controuersiæ inter Episcopos ortæ sint, & oriantur de diœcesibus,quibus minus videtur esse prospectum, nunc isto concilio sancto placuit, vt vbicunque catholica fuit,& pars donati, & ad diuersas Ecclesias pertinebant: quocunque tempore illic vnitas facta est,vel facta fuerit, siue ante leges, siue post leges, ad eam cathedram pertineant, ad quam catholica, quæ iam ibi fuerat,pertinebat.* (Et subdit cano. 85.) *Ita sane,vt si Episcopus ex Donatistis ad catholicam vnitatem conuersus est, æqualiter inter se diuidant eas, quæ sic fuerint inuentæ,vbi ambæ partes fuerunt,id est, vt alia loca ad illum, alia ad illum pertineant: ita vt ille diuidat qui amplius temporis in Episcopatu habet, & minor eligat. Quòd si forte vnus fuerit locus,ad eum pertineat cui vicinior inuenitur. Quod si ambabus cathedris æqualiter vicinus est, ad eum pertineat quem plebs elegerit. Quod si forte antiqui catholici suum Episcopum voluerint, & illi suum, qui ex donati parte conuersi sunt, pluriorum voluntas paucioribus deferatur. Si autem partes æquales sunt, maioris temporis Episcopo deputetur. Si autem ita plurima loca inuenientur,in quibus ambæ partes fuerunt, vt non possint æqualiter diuidi,velut si impari numero fuerint,distributis eis locis,qui parem habent numerum, quicunque locus remanserit, hoc in eo seruetur, quod superius dictum est,cum de vno tractaretur loco* (& cano. 86.) *Item placuit, vt etiam si quisquam post leges aliquem locum ad catholicam vnitatem conuerterit, si eum per triennium nemine repetente retinuit, vlterius ab eo non repetatur. Si tamen per ipsum triennium fuit Episcopus, qui potuit repetere, & tacuit, præiudicium patietur. Si autem non fuit, non præiudicet ei matrici, sed liceat (cum locus acceperit Episcopum quem non habebat) ex ipso die intra triennium repetere. Itemque si fuerit Episcopus ad catholicam ex parte donati conuersus, non ei præiudicet præfinitum tempus sed ex quo die conuersus est, habeat per triennium potestatem repetendi loca,quæ ad ipsam pertinebant cathedram.* Lege etiam quæ sequuntur.

Concilium Affricanũ sub Bonifacio 1.

Vide superius in dictione lex 30. annorum.

Parochiæ non separentur.] Concilium CABILONENSE II. sub Carolo magno can. 26. *Perlatum est ad nos, quòd inter hæredes Ecclesiæ in rebus propriis constitutæ diuidantur, & tanta per eandem diuisionem simultas oriatur, vt vnius altaris quatuor partes fiant, & singulæ partes singulos habeant presbyteros, quod sine discordia & simultate nullo modo geri potest. Vnde nobis visum est, quod huiusmodi Ecclesia inter hæredes diuidi non debeant,& si in contentionem venerint, per quas sacerdos suo ibi officio fungi non possit canonicè, præcipiatur ab Episcopo ciuitatis,vt nullo modo ibi missarum solennia celebrentur,donec illi ad concordiam redeant,& pari voto atque consilio Ecclesia illa sacerdotem canonicè habeat,qui liberè ibi suum ministerium peragere possit.* Denique Concilium TVRONENSE, vt allegatur in Concilio Lateranensi sub Alexandro 3. parte 30. cap. 4. *Maioribus* (ait) *in Ecclesia beneficiis in sua integritate permanentibus, indecorum nimis videtur,vt minorum clericorum prębenda patian-*

Concilium Cabilonens. 2. sub Leone 3.

Concilium Turonense.

tur ſectionem, Idcirco vt ſicut in magnis, ita quoque in minimis membris ſuis Eccleſia firmam habeat vnitatem, diuiſionem prohibendarum, vt dignitatum permutationem, fieri prohibemus. Vnde etiam Concilium OXONIENSE canone 5. *Quia iuxta canonicas ſanctiones in re carnale & ſpirituale matrimonium optima eſt commendatio, & cum inter duos ſponſos diuidi naturalis ratio minimè patiatur. Et inhoneſtum eſt plurimum, quòd Eccleſia Dei, quæ debet eſſe vna, multorum amplexibus frequenter ancilletur: Sacro ergo approbante Concilio districtius inhibemus, ne de nouo Eccleſia aliqua pluribus rectoribus, quorum vterque ſit perſona,* (id eſt curio, vel adminiſtrator) *committatur regenda. In Eccleſiis autem vbi nunc plures perſonæ exiſtunt, ſtatuimus, vt ſingulis decedentibus accrescat viuentibus portio decedentium, donec ad vnum ſolum illius Eccleſiæ perueniat perſonatus. Nec de cætero plures vic arij in eadem inſtituantur, illis Eccleſiis hoc ſtatuto duntaxat exceptis, quæ ex antiquis diuiſæ fuerant.* Idem prohibet etiam Concilium LATERANENSE ſub Leone 10. ſeſſione 9. *Ordinamus ne Eccleſiarum aut quorumcunque monaſteriorum membra à ſuo capite, quod eſt abſurdum, abſque legitima & rationabili cauſa nequaquam fiat.* Vide etiam, Epiſcopus non præſit duabus Eccleſijs. &c.

Concilium Oxoniense in Anglia ſub Innocentio 3.

Plures nõ præſint vni Eccleſiæ vel Parochiæ.

Concilium Lateranense ſub Leone 10.

Parochiæ ſingulæ ſingulos ſacerdotes habeant.] Hoc ex ſuperiori dependet, vnde oportet vt præcedens diſtinctio reuoluatur. Tum addendum eſt, quod dicit Concilium AQVISGRANENSE II. capite 16. de ordine rectorum. *Communi conſenſu ſtatuimus, vbicunque poſſibile fuerit, vnicuique Eccleſiæ ſuus prouideatur ab Epiſcopis presbyter, vt per ſe eam tenere poſſit, aut etiam priori presbytero ſubiungatus miniſterium ſacerdotale perficere poſſit: quia in multis locis pericula presbyterorum imminentia perſpeximus, videlicet in officiis diuinis. Quamquam miſſarum celebrationes per omnes Eccleſias ſibi commiſſas agere poſſent, cætera officia quæ ad diuinum cultum pertinent, propter impoſsibilitatem & multitudinem Eccleſiarum, quodammodo neglectu elapſa vidimus ſimiliter, & prædicatione in baptiſmate infirmorum, & in confeſſione quærentium, atque in communione periclitantium perplura remanſiſſe: ideoque congruentius, vt ſupra dictum eſt, omnibus videtur cuique congruere Eccleſiæ proprium habere presbyterum.* Idem renouat Concilium VORMATIENSE canone 49 & 51. vbi etiam præcipit, ne ſine authoritate vel conſenſu Epiſcoporum, vel conſtituantur, vel conſtituti expellantur. Et Concilium OXONIENSE canone 9. *Diffinimus, vt in ſingulis parochialibus Eccleſijs, quarum parochia eſt diffuſa, duo ſint vel tres preſbyteri, penſata pariter magnitudine parochiæ & Eccleſiæ facultate, ne forte egestate vno presbytero, aut alio debilitato, parochianis infirmantibus, aut diuinis volentibus intereſſe officijs, officia debita ſubtrahantur, vel negentur ſacramenta Eccleſiaſtica.* Vide, Baſilica, & Beneficium, &c.

Concilium Aquiſgranenſe, anno 837.

Concilium Vormatiense.

Concilium Oxoniense 1. Anglia.

Parochiæ ſuo Epiſcopo ſint ſubiectæ.] Lege ſuperiùs in vocabulo Baſilicæ in eius Epiſcopi ſint ditione in cuius territorio ædificantur. Porrò repete ea quæ ad calcem paginæ 1. præcedentis folij. ex Concilio Affricano, protulimus. Subſcribit autem Concilium TOLETANVM III. canone 9. ſtatuens vt Eccleſiæ quæ fuerunt in hæreſi Arriana, nunc autem ſunt Catholicæ, ad eos Epiſcopos cum ſuis rebus pertineant, ad quos parochiæ ipſæ, in quibus ipſæ Eccleſiæ fundatæ ſunt, pertinere videntur. Hinc in Concilio HISPALENSE II. cano. 1. ad preces Theodulphi Malacitanæ Eccleſiæ antiſtitis, qui antiquam ſuæ diœceſis parochiam, aliàs per diſcrimen militaris hoſtilitatis deciſam, ab alijs diœceſibus fuiſſe occupatam oſtendit. Propterea autem ſtatuerunt patres, vt omnis parochia, quæ ab antiqua ditione ante militarem hoſtilitatem retinuiſſe Eccleſiam ſuam comprobaret, eius priuilegio reſtitueretur. *Sic enim per legem mundialem* (ait) *quos barbarica feritas captiua neceſſitate tranſnexit, poſtliminio reuertentibus redditur antiqua poſſeſſio.* (vt allegatur C. de captiuit. & poſtlimi. 1. Si quos. &c. & ibidem L. finali S. diuerſarum, &c. vbi dicitur quos barbarica feritas. &c.) *Non aliter eſt Eccleſia recepturæ parochiam, quam ante tenuit, cum rebus ſuis ſine ab aliis Eccleſijs poſſideatur, ſine in cuiuſlibet poſſeſſionem tranſfuſa ſint. Non enim erit obiicienda præſcriptio temporis, vbi neceſſitas intereſt hoſtilitatis.* Tum canone 2. de lege 30. annorum differit. verùm iam allegauimus ſuperiùs, lex 30. annorum. &c. & ſup. Metropoli.

Concilium Hiſpalenſe 1. ſub Honorio 1

Concilium Tolet. 3. ſub Pelagio 2.

Parochia non ambienda nec emenda.] Diximus de his in vocabulo, Beneficia Eccleſiaſtica, in vocabulo Epiſcopatus non emendus. &c.

PAROCHIANVS.

Parochianus ſuam diebus feſtis adeat parochiam, &c. Diximus iam de his ſuperius in vocabulo, dies feſti. &c. & in vocabulo. Laici, atque alibi. Porrò ſic Concilium AGATHENSE ſtatuit canone 21. Et allegat Gratia. de conſecrat. diſtinct. 1. cap. Si quis. *Si quis extra parochias, in quibus legitimus eſt ordinariuſque conuentus, oratorium in agro habere voluerit, reliquis feſtiuitatibus, vt ibi miſſas teneat, propter fatigationem familiæ, iuſta ordinatione permittimus. Paſchatur vero, Natali domini, Epiphania domini, Aſcenſione domini, Pentecoſte, & Natali S. Ioannis, & ſi qui maximi dies in feſtiuitatibus habentur, non niſi in ciuitatibus, aut parochijs teneant. Clerici verò ſi qui in ciuitatibus, quas ſupradiximus, in Oratorijs* (niſi iubente aut permittente Epiſcopo) *miſſas facere aut tenere voluerit, à communione pellantur.* Lege loco memorato.

Concilium Agathense ſub Cœleſtino 1.

Parochianus extraneus ad ſacra non admittendus.] Lege ſuperius in vocabulo, communicare, &c. Vnde etiam ſtatuit Concilium NANNETENSE canone 2. vbi de his diſſeruit canone 2. qui miſſæ intereſſe non debeant, vt repoſuimus in dictione, Miſſa, &c. *Nullus* (ait) *presbyter alterius parochianum, niſi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit, ad miſſam recipiat*, &c. Idem ſtatuitur de non ſociandis matrimonio Parochianis extraneis in Concilio TRIBVR. cano. 39. & alijs, vt habes in vocabulo, Matrimonium alienigenarum an ſit ſoluendum, &c. Denique ad propoſitum Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 24. *Parochis omnibus* (ait) *ſerio inhibemus, ne quemquam alienum parochianum ſine conſenſu ſui parochi, extra neceſſitatem, ſiue ad confeſſionem, ſiue ad vllius ſacramenti perceptionem recipiant. Si tamen ſubditus rationabilem cauſam allegans, alij ſacerdoti confeſſionem faciendi à ſuo Parocho conſenſum petierit, talem ei conſenſum volumus non denegari.* Vide in locis proprijs, &c.

Concilium Nannetense.

Concilium Triburiense.

Concilium Moguntinũ 4. Euſebius Cæſariensis.

PASCHA.

Paſcha quo tempore celebrandum.] Orta eſt olim contentio non modica inter patres Orientales & Occidentales de celebratione Paſchæ, dicentibus Orientales quia 15. Luna debebat celebrari, His verò quia 14. de hac contentione

Nicephorus Callixtus.

latiùs egerunt Hiſtoriographi EVSEBIVS CAESARIENSIS, lib 5. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 13. & NICEPHORVS CALLISTVS, lib. 4. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap. 36. & 37. &c. ſic autem loquitur Euſebius loco allegato. *His* (quos enumerauit ante) *ea tempeſtate Eccleſiis præſidentibus, in prouinciis Aſiæ quæſtio non minima exoritur, velut ex antiqua eorum obſeruatione deſcendens, quòd quarta decima luna putarent omnimodo genere Paſcha obſeruandum, quando ſcilicet Iudæis agnus præcipitur immolari, veluti neceſſariò confirmantes, quacunque die ſeptimanæ quarta decima luna veniſſet ſolui debere* * *ieiunium, cum talis cõſuetudo in nullis prorſus aliis vnquam obſeruata fuiſſet Eccleſiis. Ob quam cauſam conuentus Epiſcoporum & Concilia per ſingulas quaſque prouincias conuocantur, prorogatisq; ad ſe inuicem epiſtolis, de ſingulis quibuſque locis vnum omnes Eccleſiaſticum dogma confirmant. Ne liceat aliquando niſi in die dominica, in qua Dominus ſurrexit à mortuis, dominicum Paſcha celebrare myſterium, & in hac ſola ſoluendum eſſe Paſcha ieiunium. Extat denique vſque in hodiernum diem Concilij apud* CAESAREAM *Paleſtinæ habiti decretum, in quo primus eſt Theophilus ipſius Cæſareæ Epiſcopus, & Narciſſus Hieroſolymorum ſacerdos. Habetur & in vrbis* ROMAE *Concilio ſimile aliud decretum cui præfuiſſe Victor Epiſcopus indicatur, & Ponti prouincia Palmeni.* GALLORVM *quoque conuentus ſacerdotalis extat, Irenæum Præſulem ſcribens.* ACHAIAE *verò Bachylum Corinthiorum Eccleſiæ Epiſcopum: qui omnes diuerſis è locis vnam eandemq; iudicij ſui ſententiam protulere.* Et cap. 24. ſubdit. *Sed Epiſcopi regionis Aſiana, ſeruandam magis à veteribus ſibi traditam conſuetudinem, confirmabant: in quibus* POLYCRATES, *qui in eis primatum agere videbatur, ad Victorem Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ ſcribens, morem traditionis antiquæ ad ſe vſque delatum, per hæc verba deſignat. Nos ergo (inquit) intemeratum Paſchæ colimus diem, neque addentes, neque auferentes aliquid. Etenim magna quædam luminaria apud Aſiam dormierunt, ſummi & electi viri.* Tum recenſet omnes qui ante ſe fuerunt glorioſi doctores, & addit. *Quorum nomina ſi ſcribam, nimia multitudo eſt, qui omnes ſcientes paruitatem meam conſenſu ſuo confirmant quæ ſcribimus, certi quòd inaniter canos attulimus, ſed in diſciplina Chriſti ſemper conuerſati ſimus, &c. Sed ad hæc* VICTOR *Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus, pertinacius agens paſſim totius Aſiæ ac vicinarum prouinciarum Eccleſias à communionis ſocietate abſcindere nititur, tanquam in hæreſim declinantes: & literas mittit, quibus omnes ſimul abſque diſcretione ab Eccleſiaſtico fœdere ſegregaret. Sed hoc non omnibus placebat Epiſcopis, quin potius è cõtrario ſcribentes ei iubebant, vt magis quæ pacis ſunt ageret, & concordiæ atque vnanimitati ſtuderet. Denique extant etiam ipſorum litera, quibus aſperius obiurgant Victorem, velut inutiliter Eccleſiæ commodis conſulentem. Nam &* IRENAEVS *cum cæteris quibus præerat Galliarum Epiſcopis, ſcribens confirmat quidem, vt in dominica die reſurrectionis Domini myſterium celebretur: Victorem tamen arguit, quòd non rectè fecerit, abſcindere à corporis vnitate tot & tantas Eccleſias Dei, quæ morem ſibi antiquitus traditum cuſtodirent, &c.* Lege reſiduum. Porrò ſic Paſchæ celebratio variata eſt in diuerſis prouincijs, vſque ad tempora Nicæni magni Concilij, quo tempore omnes Eccleſiæ Romanæ vſum iuſſi ſunt obſeruare Epiſcopi prouinciarum, vt refert NICEPHORVS CALLISTVS, lib. 8. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap 19. & ſequentibus, vt infrà dicetur. Qui etiam lib.

Sozomenus. Socrates.

A 12. cap. 32. & SOZOMENVS SALAMINIVS lib. 7. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap. 18. & SOCRATES Hiſtoriographus, lib. 5. hiſtoriæ Eccleſiaſtic. cap. 21. & 22. multa de celebratione Paſchæ ſcriptis reliquerunt, diuerſos narrãtes prouinciarum vſus, conſuetudines, & obſeruationes. Verùm non eſt nobis otium cuncta per ordinem enarrare. Aiunt autem, quòd Apoſtoli Paſchatis celebritatem liberam populis Chriſtianis reliquerunt: verumtamen certum eſt Romanam Eccleſiam legitimum ſemper obſeruaſſe, & magis congruum atque ſcripturis diuinis & myſterijs conuenientem diem, quam poſteà omnes ſequutæ ſunt Eccleſiæ, vt ex ſequentibus liquet. Veterem autem

Apoſtoli Paſchatis celebritatem liberam Chriſtianis populis reliquerunt.

B vſum celebrandi Paſchatis, ſcriptis reliquit vetuſtiſſimus Eccleſiæ Romanæ Antiſtes PIVS I. epiſt. 1. ad vniuerſos Chriſti fideles, vt allegatur à Gratiano de conſecratione, diſtinct. 3. cap. Noſſe vos, &c. *Noſſe vos volumus* (ait) *quòd Paſcha Domini die dominica annuis ſolennitatibus ſit celebrandum. Iſtis ergo temporibus* HERMES, *doctor fidei & ſcripturarum, effulſit inter nos: & licet nos idem Paſcha prædicta die celebremus, quia tamen quidam inde dubitarunt, ad corroborandas animas eorum eidem Hermæ Angelus Domini in habitu paſtoris apparuit, & præcepit ei, vt Paſcha die dominico ab omnibus celebraretur. Vnde & vos Apoſtolica authoritate inſtruimus, omnes eadem ſeruare debere, quia & nos eadem ſeruamus: nec debetis à capite quoquomodo diſſidere.* Scripſit de Paſchate celebrando MELITO

Pius 1.

Egregia Hermæ laus a tanto viro prolata, vnde mirorcur etiam inter apocrypha eius opera ponantur, quem tantopere etiã Hieronymus commendat, ſi tamen ille ſit qui & paſtor dicitur, cuius alibi meminimus.

C SARDENSIS Epiſcopus duos libros, vt docet Euſebius, libro quarto, Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap. 24. quibus ante omnia Romanæ traditioni ſubſcribit. Vnde & VICTOR I. epi. 1. ad Theophilum Alexandriæ Epiſcopum & reliquos, vt allegatur à Gratiano. De conſecratione diſtinct. 3. cap. Celebritatem, &c. *Celebritatem ſancti Paſcha Dei dominica agi debere, & prædeceſſores noſtri iam ſtatuerunt, & nos illud vobis eadem die celebrari ſolenniter mandamus: quia non decet vt membra à capite diſcrepent, nec contraria gerant. A quartadecima verò luna primi menſis, vſque ad viceſimum primum eiuſdem menſis diem, eadem celebretur feſtiuitas, &c.* Secundum ergo hanc Romanorum Pontificum traditionem CONSTANTINVS MAGNVS, vt

Victor 1.

D narrat NICEPHORVS, lib. 8. cap. 11. *Graniter admodum tulit* (ait) *quòd audiſſet quoſdam in Oriente feſtum Paſcha diem, non eodem tempore, quo reliquos omnes Chriſtianos, celebrare, eosq; cum ſingulare quiddam ſibi vſurpare, atque à deſtinato recepta ab aliis conſuetudinis inſtituto recedere, tum ferias eas Iudaico quodammodo peragere: quapropter fieret, vt tam lætus & feſtus Chriſtianorum conuentus obſcuraretur, & diſſentione deprauaretur. Itaque Oſium ciuitatis Cordubæ in Hiſpania Epiſcopum ad eos, qui in Oriente Eccleſiis aliis ſe Paſchali die celebrando non accommodabant, ad conſentientes nobiſcum cæremonias pertrahendos miſit.* Denique extat Concilio NICÆNI I. hæc confirmans epiſtola ad Alexandrinos, vt author eſt præfatus Nicephorus eodem lib. 8. cap. 25. &c. vbi etiã iam memorati CONSTANTINI refert epiſtolam ad eoſdem Alexandrinos, vbi ſic loquitur ſecundum definitionem totius magni Concilij. *Cum de ſanctiſſimo Paſcha die* (ait) *quæſtio eſſet exorta, ſententiis omnium decretum eſt, conuenire vt id eodem tempore ab omnibus vtique peragatur. Quid enim nobis eſſe poteſt, vel pulchrius, vel gratius, quàm ſi is dies feſtus, vnde ſpem immortalitatis percepimus, vno ordine & celebri ritu ab omnibus certo inuiolabiliter peragatur. Ac primum quidem in-*

Constantinus Magnus. Nicephorus Callixtus.

E

Concilium Nicænum 1. ſub Conſtantino 1

Conſtantinus 1. Imperator.

* Ergo ieiuniũ ante Paſcha celebratur, & haud dubium quin quadrageſimæ, vt ſuo dicetur loco.

Concilium Cæſareæ Paleſtinæ.

Concilium Romanum ſub Victore 1.

Concilij Gallorum.

Concilium Achaicum.

Polycrates Epheſius Epiſcopus.

Victor 2.

Auctoritas Romani Pontificis in omnes Eccleſias.

Irenæus Lugdunenſis.

Nicephorus Callixtus.

Digitized by Google

digna res fuit, ſanctiſſimum eum diem imitatione atque conſuetudinem Iudæorum celebrare, qui manibus ſuis nefario flagitio contaminatis, non iniuria quoque animis ſunt exacati homines ſceleratí. Quidni enim liceat, gente ea reiecta, rectiore verioreq; ordine, quem à primo paſſionis die hucuſque ſeruauimus, ad futura quoque ſecula obſeruationis huius ritum tranſmittere? Itaque nihil vobis commune ſit cum infeſtiſſima Iudæorum turba, aliam ſiquidem accepimus à ſeruatore viã. Propoſitus eſt ſacratiſſimæ religioni noſtræ ſuus curſus, & legitima quæ eam deceat regula, quã vnanimi conſenſu complectentes, noſmetipſos à fœda illa conſcientia, & ſocietate retrahamus, &c. Vide reliquum. Scripſit DIONYSIVS ALEXANDRINVS Epiſcopus epiſtolam Paſchalem, vt docet Euſebius, lib. 7. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap. 19. Sub hoc etiam tempore ANATOLIVS LAODICENVS Epiſcopus, egregium de celebratione Paſchæ librum edidit, vt idem teſtatur Euſebius, lib. 7. cap. 28. eiúſque allegat textum, vt concludat euidenter Paſchæ ſolennitatem omni genere poſt æquinoctium celebrandam. Verùm quia eius hiſtoria habetur in manibus, ſicut & Nicephori, ſufficiat tantum aſſignaſſe locos, vt diligens lector quod hic deeſt, diligenter reperere ſtudeat. Hic autẽ ſtatuimus tantum probare Romanæ cõſuetudinis in celebrando Paſchate vſum. De quo etiam Concilium ROMANVM I. ſub Syluestro, præſente Conſtantino magno, Epiſcoporum 75. cano. 2. ſtatuit ſe conformans decretis Nicænæ Synodi. *Omnibus* (inquit) *Epiſcopis & preſbyteris præceptum eſt, Paſcha obſeruantiam cuſtodire à luna decimaquarta, vſque ad vicesimam primam, ita, vt dominicus dies coruſcet & dixerunt Epiſcopi, placet.* Idem in Concilio ROMANO II. ſub eodem Syluestro Epiſcoporum 284. cano. 2. actio. 2. ſtatuitur, vbi damnat Syluester Victorinum aliter ſentientem & ſcribentem. Eadem etiam Concilium ARELATENSE I. ſub eodem Syluestro, cano. 1. Concilium ANTIOCHENVM I. ſub Iulio I. cano. 1. *Omnes qui audent diſſoluere decretum ſanctæ & magnæ Synodi, quæ Niceæ coacta eſt, in præſentia pietatis religioſiſſimi Imperatoris Conſtantini, de ſancto feſto ſaluatoris Paſchatis, eſſe excommunicatos & Eccleſia electos ſtatuimus, ſi aduerſus ea quæ recte decreta ſunt, contentioſius inſiſtere perrexerint. Et hæc quidem de laicis dicta ſunt. Si quis autem eorum, qui præſunt Eccleſiæ, Epiſcopus, vel preſbyter, vel diaconus audebit poſt hoc decretum, ad populorum ſubuerſionem & Eccleſiarum perturbationem, ſeorſum agere, & Paſcha cum Iudæis peragere: ſancta Synodus eum ab hinc alienum eſſe ab Eccleſia indicauit, vt qui non ſolùm ſibi peccati, ſed & multis exitij & ſubuerſionis cauſa fuerit: & non ſolùm eos à miniſterio deponit, ſed & eos qui audent hic communicare poſt depoſitionem.* Eadem INNOCENTIVS I. epiſt. 11. ad Aurelium Carthaginenſem Epiſcopum ſtatuit. Et Concilium ANGLICANVM I. cano. 1. vt docet BEDA venerabilis, lib. 4. hiſtoriæ Anglicanæ, cap. 5. Denique Concilium CARTHAGINENSE III. cano. 1. eadem præcipit, iubétque, vt Epiſcopi de Paſcha ſuum Primatem inquirant. Hæc renouat CARTHAGINENSE V. cano. 7. & allegat Gratianus de conſecratione diſtinct. 3. cap. Placuit vt dies, &c. Et CARTHAGINENSE IV. can. 65. allegatur ibidem à Gratiano, cap. Paſchæ ſolennitas, &c. *Paſcha* (inquit) *ſolennitas vno die & tempore celebranda.* Eadem Concilium HIPPONENSE, cano. 1. Concilium AFRICANVM ſub Bonifacio I. cano. 18. & 40. *Placuit* (ait) *vt dies venerabilis Paſchæ, formatarum ſubſcriptione omnibus intimetur, &c.* Porrò Paſchæ ſupputationem multis difficultatibus inuolutam, deſcripſit PASCHASINVS LILYBETANVS Epiſcopus, epiſtola ad Leonem I. Papam, quæ ſedet poſt epiſt. 61. eiuſdem Leonis. Verùm hæc parum ad rem attinent, quandoquidem, vt antea diximus, varius eſt authorum ſenſus in celebratione Paſchatis. Verum hoc idem feciſſe ſe dicit, vt Occidentalium errorem conuinceret, ſuámque ſententiam miraculo confirmat. Verùm nobis Romanæ fidei traditio, & Nicæni I. Concilij authoritas pro miraculo eſt. Quamobrem & LEO PRIMVS, epiſtola 62. ad Martianum Auguſtum, hæc quæ ſancti Patres de celebrando Paſchate ſtatuerunt certa ratione confirmat, & deprecatur Imperatorem, vt ab Ægyptijs certam adhuc huius reddi curet feſtiuitatis rationem & legem, vt in diuinis myſterijs nulla diſſonantiæ culpa naſcatur. Idem ab Eudoxia Auguſta præſtari petit ſequente epiſtola 63. Tum ſuam poſtulationem exauditam dicit epiſt. 66. ad Iulianum Coenſem Epiſcopum, & epiſt. 68. ad Martianum Auguſtum, & epiſt. 93. ad Epiſcopos Galliarum & Hiſpaniæ: vbi ſe à prædicto Martiano dicit habuiſſe reſcriptum, vt 8. Calend. Maij Paſcha Domini celebretur, eiſdémque Epiſcopis præcipit eadem die colendum. Vnde Concilium EPHESINVM I. generale 3. in decreto, quod allegat Concilium Chalcedonenſe generale 4. actio. 1. ad calcem exemplaris falſati ſymboli, ſic loquitur. *Omnis qui non celebrat ſanctum diem Paſchæ ſecundum ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ ſtatum, anathema ſit.* Idem præfatum Concilium CHALCEDONENSE generale 4. ibidem confirmat, & renouat, & ſæpius repetit. Hoc autem factum eſt propter quartadecimanos, qui Trinitatem non venerabantur. Vt Catholica Eccleſia, & diem Paſchæ more Iudaico celebrabant. Vnde extat CANON APOSTOLORVM 8. qui ſic habet. *Si quis Epiſcopus, aut preſbyter, aut diaconus ſanctum Paſchæ diem ante vernale æquinoctium cum Iudæis celebrauerit, abiiciatur.* Tales fuerunt Montaniſtæ, & Quartadecimani. Verùm vt huius canonis clariorem habeas intelligentiam, obſecro te lector lege SOZOMENVM SALAMINIVM, lib. 7. hiſtoriæ Eccleſiaſt. cap. 18. SOCRATEM, lib. 5. cap. 22. hiſtoriæ ſuæ, & NICEPHORVM CALLISTVM, lib. 12. cap. 32. per totum, & 33. per totum. Ibi enim omnia quæ ante ſcripſimus diffuſiori ſtylo proſequuntur, quorum libentiſſimè textum tibi proponerem, niſi facillimo negotio manibus, eorum opera verſarentur, quæ expleant deſiderium plura diſcere cupientis. Vt verò ad finem tendamus, Concilium AVELIANENSE IV. ſub Pelagio I. cano. 1. *Placuit Deo propitio, vt ſanctum Paſcha ab omnibus ſacerdotibus vno tempore celebretur. Quæ feſtiuitas annis ſingulis Epiphaniarum die in Eccleſia populis denuncietur: de qua ſolennitate quoties aliquid dubitatur, inquiſita vel agnita per Metropolitanos à ſede Apoſtolica ſacra cõſtitutio teneatur.* Idem Cõcilium BRACARENSE II. cano. 9. & allegat Gratianus de conſecratione diſtinct. 3. cap. Placuit: *Placuit, vt poſtquam omnia in Concilio ſacerdotum fuerint ordinata, illud omnimodis obſeruetur, vt ſuperuenturum ipſius anni Paſcha, quota Calendarum die, vel quota luna debeat ſuſcipi, a Metropolitano Epiſcopo nuncietur. Quod cæteri Epiſcopi vel clerus reliquus breuiculo ſubnotantes, vnuſquiſque in ſua Eccleſia adueniente natalis Domini die, aſtante populo poſt lectionem Euangelicam nuncient.*

Dionyſius Alexandrinus.

Anatolius Laodicenus epiſcopus.

Concilium Romanum 1. ſub eodem.

Concilium Arelatenſe 1. ſub eodem

Concilium Antiochenum. 1. ſub Iulio 1.

Innocentius 1.

Concilium Anglicanum 1. Beda Venerabilis.

Concilium Carthaginenſe 3.

Concilium Carthaginenſe 5.

Concilium Carthaginenſe 4.

Concilium Hipponenſe. Concilium Africanum.

Paſchaſinus Lilybetanus.

Leo 1.

Concilium Epheſinum 1. ſub Theodoſio Iuniore.

Concilium Chalcedonenſe generale 4. ſub Martiano.

Canon Apoſtolorum 8.

Sozomenus. Socrates.

Nicephorus Calliſtus.

Concilium Aurelianen. 4.

Concilium Bracarenſe 2.

Paſchæ dies annũciandus.

In cuius principio conuenientes in vnum vicinæ Eccleſiæ, per triduum cum Pſalmis, per ſanctorum Baſilicas ambulantes, celebrent litannas: tertio autem die celebratis hora nona ſiue decima miſſis, dimiſſo populo præcipiant ſeruare Quadrageſimæ ieiunia, & mediante Quadrageſima, ex viginti diebus, baptizandos infantes, ad exorciſmi purgationem offerre. Vide ſuprà, Dies feſti, & infrà, Quadrageſima, &c.

Concilium Matiſconen. 2.

Paſchæ hebdomada ſolennis.] Concilium MATISCONENSE II. Epiſcoporum 60. canone 2. *Paſcha noſtrum, in quo ſummus ſacerdos & Pontifex pro noſtris delictis, nullam habens obnoxiationem peccati, immolatus eſt, debemus omnes feſtiuiſſimè colere, & ſedula obſeruationis ſynceritate in omnibus venerari, vt illis ſanctiſſimis ſex diebus nullum ſeruile opus audeat facere, ſed omnes ſimul coadunati, hymnis paſchalibus indulgentes, perſeuerationis noſtræ præſentiam quotidianis ſacrificiis oſtendamus, laudantes creatorem ac regeneratorem noſtrum veſperè & meridiè, &c.* Et Concilium GENERALE VI. Conſtantinopolitanum III. ſub Conſtantino IV. Imperat. cano. 66. *A ſancta Chriſti Dei noſtri reſurrectionis die vſque ad nonum dominicum, tota ſeptimana in Eccleſiis vacare fideles iugiter oportet Pſalmis & hymnis, & ſpiritalibus canticis, in Chriſto gaudentes, feſtumq́ celebrantes, & diuinarum Scripturarum lectioni mentem adhibentes, & ſanctis myſteriis iucundè & lautè fruentes. Sic enim cum Chriſto exaltabimur, & vna reſurgemus. Nequaquam ergo prædictis diebus equorum curſus, vel aliquod publicum fiat ſpectaculum.* Porrò Concilium MELDENSE eundem canonem, cano. 76. renouat, vbi interdicitur artis mœchanicæ exercitiũ in his diebus, & opus ſeruile, &c. Vide Dies feſti, &c.

Concilium generale 6. Conſtantinopolitanum 3. in Trullo.

Concilium Meldenſe.

Paſchæ die communicandum, &c.] Hoc poſitum fideliter inuenies ſuperiùs vocabulo, Communicare quoties per annum liceat, &c. & vocabulo, Ieiunium paraſce. &c.

Paſchæ vigilia veſperè celebrentur.] Concilium AQVISGRANENSE II. cano. 9. ſecundi capituli. *Veſpertinales in vigilia Paſchæ meliùs celebranda viſa ſunt, propter lætitiam reſurrectionis Domini, quam dimittenda.* Vide etiã, Vigilia, &c.

Concilium Aquiſgranenſ. 2.

Paſchalis cereus.] Hymnum in Paſchalem cereum edidit AVRELIVS PRVDENTIVS, vt meminimus in vocabulo, Cereus Paſchalis, &c.

Aurelius Prudentius.

PASSIO.

Paſsio Chriſti.] Lege in vocabulo, Chriſtus quia locus opportunior videbatur. Porrò quia paſſionem Chriſti etiam quidam opinabantur ſalutarem eſſe, & fuiſſe impijs omnibus, qui ab initio creaturæ in ſuis iniquitatibus mortui ſunt. Hoc planè improbat Concilium VALENTINVM GALLIAE III. ſub Lothario Imperatore, can. 4. *Nam illud nobis (ait) fideliter ſimpliciterq́ tenendum ac docendum placet, iuxta Euangelicam & Apoſtolicam veritatem, quod pro illis hoc datum pretium teneamus, de quibus ipſe Dominus noſter dicit: Sicut Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in ipſo non pereat, ſed habeat vitam æternam. Et Apoſtolus: Chriſtus (ait) ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata, &c.* Vide loco præfixo.

Concilium Valentinũ Galliæ 3. anno 855.

Ioann. 3.

Hebr. 9.

PASTOR.

Paſtoris officium.] Hîc accipimus paſtorem generaliter, pro omni qui curam habet animarum, vel cui docendi munus creditum eſt: aliquin iam in particularibus vocabulis vnicuique officium præſcriptum eſt, vt reperies in vocabulo, Abbas, Epiſcopus, Metropolitanus, Clericus, Parochus, Doctor, & ſimilibus. Hîc igitur accipe dictum de eo, qui vel curam animarum gerit, vel prædicationis officium ſuſcepit, vel qui alijs præeſt & verbo debet atque exemplo lucere. Sic autem CLEMENS I. epiſt. 1. ad Iacobum fratrem Domini, Petrum Apoſtolorum verticem docet in extremis inſtruxiſſe quemlibet paſtorem, & allegat Gratianus, cauſa 12. quæſt. 1. *Te quidem oportet irreprehenſibiliter viuere, & ſummo ſtudio niti, vt omnes, vitæ huius occupationes abiicias, ne fideiuſſor exiſtas, ne aduocatus laicum fias, néve in vlla aliqua occupatione prorſus inueniaris mundialis negotij occaſione perplexus. Neque enim iudicem, aut cognitorem ſecularium hodie te ordinare vult Chriſtus, vti ne præfocatus præſentibus hominum curis nõ poſſis verbo Dei vacare, & ſecundum veritatis regulam ſecernere bonos à malis. Iſta namque opera, quæ tibi minus congruere ſuperiùs expoſuimus, exhibeant ſibi inuicem diſcentes, id eſt, laici, & te nemo occupet ab his ſtudiis, per quæ ſalus omnibus datur.* Sicut enim tibi impietatis crimen eſt, neglectis verbi Dei ſtudiis ſolicitudines ſuſcipere ſeculares: ita & vnicuique laicorum peccatum eſt, niſi inuicem ſibi etiam in his, quæ ad communis vitæ vſum pertinent, operam fideliter dederint. Tu verò ad hoc ſolum vocatus es, vt opportunè & ſine intermiſſione doceas verbum Dei, per quod ſalutem conſequi poſſint.* IDEM epiſt. 2. ad eundem Iacobum: *Paſtoralis ordinis eſt, infatigabiliter reuocare ad correctionem populorum, imo magis filiorum ſpiritualium (quantum eſt fas intelligere) cognoueris pertinere: & non, quod abſit, cum ſuo periculo aliena ſpei per ſolam negligentiam facere detrimentum, ſed quod ad generalis ſalutis ſpectat compendium ſalubri neceſſe eſt prouidere tractatu, &c.* Et ANACLETVS I. epiſt. 1. ad omnes Epiſcopos, vt allegatur à Gratiano, diſtinct. 83. cap. Nihil, &c. *Nihil illo eſt paſtore miſerius (ait) qui luporum laudibus gloriatur: quibus ſi placere voluerit, atque ab his amari delegerit, erit hinc ouibus magna pernicies. Nullus ergo paſtorum placere lupis & gregibus eorum poteſt: perdit enim laboris memoriã mens terrenis obligata carceribus. Sicut artium in ſuo quoque opere inuenitur mater inſtantia, ita nouerca eruditionis eſt negligentia.* Vnde & multa alia ſunt documenta quæ ſuis locis iam inſerta ſunt. Sic verò de paſtorum officio multis verbis agit, inſignis ille Theologus GREGORIVS NAZIANZENVS orat. 6. & in Apologetico, ſed & IOANNES CHRYSOST. ſtatim initio lib. 1. de incomprehenſibili Dei natura contra Anomæos, & plures alij Patres, quorum recenſere ſcripta laborioſum eſſet. Lege AVGVSTINVM HIPPONENSEM tract. 123. ſuper Ioannem. In ſermone de gratia dicit. *Oportet (ait) nos qui præeſſe populo, & paſtoris nomen, quamuis indigni, tenemus, vt vobis adminiſtrare diuini verbi pabula curemus: & ita vos ſolicita mente tractare, vt quod malum in vobis videmus, cum fraterno amore redarguamus, & quod bonum eſt fructificare & enutrire laboremus, &c.* Idem ſcripſit librum egregium de paſtoribus, qui inſeritur tomo 9. operum. Præterea LEO PRIMVS, epiſt. 82. ad Anaſtaſium Epiſcopum Theſſalonicenſem. *Paſtores (ait) dum dominari magis quàm conſulere ſubditis quærũt, placet honor, inflat ſuperbia, & quod prouiſum eſt ad concordiam, tendit ad noxam.* Et GELASIVS I. epiſtola ad Euphemianum Epiſcopũ, circa finem. *Paſtorem ſequi grex debet ad paſcua ſalutaria renocantem,*

Clemens 1.

Quid amplecti & cauere Paſtor debeat.

* Hæc allegat Gratianus cauſa 21. quæſt. 1. cap. Sicut & Iuo lib. 5. decret.

Paſtor non aſſentetur malis

Anacletus 1.

Gregorius Nazianzenus. Ioannes Chryſoſtomus.

Auguſtinus Hipponenſis.

Leo 1.

Gelaſius 1.

Digitized by Google

cantem, non per deuia gregem paſtor errantem. Dic mihi, rogo te grex pro te, an tu pro grege redditurus es rationem? Lege reſiduum, nam paſtoribus extremum iudicium ante oculos tremendum proponit, vt eos ad ſolicitam gregis curam inſtimulet.

Gregorius 1. Verùm de eorum officio GREGORIVS I. in tribus libris paſtoralium diſſeruit, & in ſingulis iam vocabulis de cuiuſque prælati officio tractauimus. Vide quod ſequitur.

Paſtorum oſcitantia.] Poſuimus ſuprà.

Paſtores an iudicandi & corripiendi.] Poſuimus ſuprà.

Paſtores amore & obedientia proſequendi.] Lege ex CLEMENTE I. epiſt.1.ad Iacobum fratrem Domini, vbi vltima Petri verba recenſet vocabulo, Obedientia. IDEM verò lib. 2. Conſtitutionum Apoſtolicarum, cap.23. *Paſtorem bonum laicus honoret vt Dominum, vt Pontificem Dei, vt magiſtrum pietatis. Nam qui illū audit, Chriſtum audit, & qui illum ſpernit, Chriſtum ſpernit: qui verò Chriſtum non recipit, non recipit eius Deum ac Patrem.* In reliquis capitibus qualis eſſe debeat paſtor inſinuat. Verùm ea iam in vocabulo, Epiſcopus, inſerta ſunt, & ideo hic ſilemus. Vide Honor. & Obedientia, &c.

Paſtores mali vt tolerand.] ANACLETVS I. epiſt.3. ad omnes Epiſcopos. *Pro meritis plebis ſæpè paſtores depranantur Eccleſiæ, vt procliuius corruant qui ſequuntur, capite videlicet langueſcente facilius reliqua membra corporis inficiuntur, vt ſcriptū eſt: Omne caput languidū & omne cor merens, a planta pedis vſque ad verticem capitis non eſt in eo ſanitas. Quapropter manifeſtum eſt diabolum (qui ſicut leo rugiens circuit quærens quem poſſit deuorare) cordibus plebium ſuadere, vt doctores atque paſtores ſuos detractionibus accuſent, vt plebibus languescentibus vel mala agentibus, non tenentibus paſtoribus frena eorum, laſciuiant atque in ima ruant.* Tum quòd ſit tolerandus ſubſequenter inſinuat, vt iam diximus alibi.

Zephirinus 1. Vnde & ZEPHERINVS I. epiſt.1. ad Epiſcopos Siciliæ. *Epiſcopi a plebibus & clero, & Domini a ſeruis ferendi ſunt, vt ſub exercitatione tolerantiæ ſuſtineantur temporalia, ſperentur aterna. Auget enim merita virtutis, quod propoſitum non violat religionis.* Et epiſt.2. ad Epiſcopos Ægypti. *Doctores, qui & Patres vocantur, magis portādi quàm reprehēdendi ſunt, niſi in recta fide erranerint. Nullus ergo doctorem per ſcripta accuſet, nec niſi fidelis & legitimo, qui etiam irreprehenſibilem vitam ac conuerſationem ducat, accuſatori reſpondeat: quia indignum eſt, vt doctor ſtulto & indocto reſpondeat iuxta ſtultitiam ſuam. Doctorem autem Catholicum, & præcipuè Domini ſacerdotem ſicut nullo errore implicari, ita nulla oportet machinatione aut cupiditate violari.* Vide in vocab. Doctor.

Proverb.26.

Paſtor non facilè cedat.] Vide Epiſcopus, &c. ſcilicet vt Epiſcopi in perſecutione ſuas non relinquant Eccleſias, &c. Hæc ibi reperies. Quidquid autem hîc defuerit, ſcito de ex talibus vocabulis repetendum, quia ibi congruentius ſunt inſerta omnia, quæ videbantur cuiuſque miniſterio & officio conuenire.

PATRIARCHA & PRIMAS.

Patriarcharum & Primatum inſtitutio & authoritas.] Iam infinitis in locis horum nominum mentio facta eſt; ſiue in dictione, Epiſcopus, vel Archiepiſcopus, vel Metropolitanus, &c. Verumtamen, quia ſpecialiter adhuc decreta de hiſdem reſeruata ſunt, paucis quidem verbis inſinuare curabimus. De Patriarcharum ergo atque Primatum inſtitutione loquitur CLEMENS I. epiſtola 1. ad Iacobum fratrem Domini. *In illis* (ait) *ciuitatibus, in quibus olim apud Ethnicos* Archiflamines eorum, atque primi legis doctores erant, Epiſcoporum Primates poni vel Patriarchas, qui reliquorum Epiſcoporum iudicia & maiora, quoties neceſſe foret, negotia in fide agitarent, & ſecundum Dei voluntatem, ſicut conſtituerunt ſancti Apoſtoli, ita vt ne quis inutilè periclitaretur, definirent. In illis autem ciuitatibus, in quibus dudum apud prædictos archiflamines erant: quos tamen minores tenebant, quàm memoratos Primates Archiepiſcopos: inſtitui præcepit, qui non tamen Primatum, ſed Archiepiſcoporum fruerentur nomine, &c.* Vide Archiepiſcopus, &c. Hæc citat atque allegat LEO NONVS, epiſto.3. ad Petrum & Ioannem Epiſcopos Affricæ, & allegatur à Gratiano, diſtinct.80. cap. In illis, &c. Eadem etiam repetit ANACLETVS I. epiſt.2. circa medium, & epiſt.3. ad omnes Epiſcopos ſic loquitur. *Epiſcoporum ordo vnus eſt, licet ſint Primates illi, qui primas ciuitates tenent, qui & in quibuſdam locis Patriarchæ à nonnullis vocantur. Illi autem, qui in Metropoli à beato Petro Apoſtolo, ordinante Domino, & à prædeceſſore noſtro S. Clemente, ſeu à nobis conſtituti ſunt, non omnes Primates vel Patriarchæ eſſe poſſunt: ſed illæ vrbes, quæ priſtinis & priſcis temporibus Primatum tenuere, Patriarcharum aut Primatum nomine fruantur. Reliqua verò Metropoles Archiepiſcoporum, aut Metropolitanorum, & non Patriarcharum aut Primatum vtantur nominibus, quia hæc eadem & leges ſeculi in ſuis continent principibus. Aliæ autem prima ciuitates, quas vobis conſcriptas in quodam tomo mittimus, à ſanctis Apoſtolis & à beato Clemente, ſiue à nobis prædicatores Primates acceperunt.* Porrò lege Patriarchatuum ordinationem apud NICEPHORVM CALLISTVM, lib.12. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap.15. Hæc autem decreta quæ præmiſimus ex Clemente, & Anacleto, confirmat iterum ANICETVS I. epiſt.1. ad Epiſcopos Galliarum, vt allegat Gratianus, diſtinct.99. cap. Nulli, &c. Nam vbi de Epiſcoporum & Archiepiſcoporum ordinatione diſſeruit, vt ſuis locis inſertum reperies, ſic adiecit. *Nulli Archiepiſcopi, Primates vocentur, niſi illi qui Primas tenent ciuitates, quarum Epiſcopos Apoſtoli, & ſucceſſores Apoſtolorum regulariter Patriarchas & Primates eſſe conſtituerunt, niſi aliqua gens deinceps ad fidem conuertatur, cui neceſſe ſit propter multitudinem eorū Primatem conſtitui. Reliqui verò, qui poſt Primates Metropolitanas ſedes adepti ſunt, non Primates, ſed Metropolitani nominentur, &c.* Vide Metropolitanorum inſtitutio, &c. Eadem repetit STEPHANVS I. epiſto.2. ad omnes Epiſcopos. FOELIX II. in Concilio ROMANO quod celebrauit, epiſtola miſſa ad Athanaſium & reliquos Epiſcopos Alexandriæ congregatos, cano.12. *Primates illi* (ait) *& non alij ſint, qui in* NICÆNA SYNODO I. *ſunt conſtituti* (ſcilicet Antiochia, Alexandria, Hieruſalem & Conſtantinopolis) *reliqui verò, qui Metropoles ſedes tenent Archiepiſcopi vocentur & non Primates, ſalua in omnibus Apoſtolicæ ſedis dignitate, quæ ei ab ipſo Domino eſt conceſſa, & poſtea à ſanctis Patribus roborata, &c.* Vnde ad eorum ſecernendam differentiam, BONIFACIVS I. ſtatuit decretum, quod allegat Gratianus, cauſa 6. quæſt.4. cap. Si inter: *Si inter Epiſcopos eiuſdem Concilij dubitatio emerſerit de Eccleſiaſtico iure & de aliis negotiis, primùm Metropolitanus eorum, cum aliis quibuſdam, in Concilio conſiderans rem diiudicet: & ſi non*

* Primi ſacerdotes flamines.

Clemens 1. Leo 9. Anacletus 1. Nicephorus Calliſtus. Anicetus 1. Stephanus 1. Felix 2. Concilium Romanum ſub eodem. Concilium Nicenū 1. ſub Cōſtantino 1. canone 6. Bonifacius 1.

adqui

adquieſcat vtraque pars indicatis. Tunc Primas illius regionis inter ipſos audiat, & quod canonibus & legibus conſentaneum ſit hoc diffiniat, & nulla pars valeat calculo eius contradicere. Numerat autem quatuor ſedes Patriarchales Concilium NICAENVM I. cano. 6. quibus ab omnibus Metropolitanis obedientiam præſtari vult, vt cum Concilium in ſuis prouincijs indixerint adire teneantur, vt iam allegauimus. Ex Concilio GENERALI VIII. Conſtantinopolitano IV. ſub Baſilio Imperatore, cano. 17. ſuperiùs vocabulo, Metropolitanus, &c. Lege ſequentia.

Concilium Nicænum 1.

Concilium generale 8. ſub Adriano 2.

Patriarcharum & Primatum dignitas.] Hoc ex ſuperiori dependet, vbi de authoritate & excellentia Patriarcharum ſuprà cæteros tractabatur. Denique Concilium LATERANENSE ſub Innocentio III. omnium generaliſſimum, cui fuerunt aſſiſtentes Patres 1215. can. 5. *Antiqua* (ait) *Patriarchalium ſedium priuilegia renouantes, ſacra vniuerſali Synodo approbante, ſancimus, vt poſt Romanam Eccleſiam.* Vide hic in dictione, Romanæ Eccleſiæ Primatus, &c. *qua diſponente Domino ſuper omnes alias ordinaria poteſtatis obtinet principatum, vtpote mater vniuerſorum Chriſti fidelium & magiſtra. Conſtantinopolitana primum, Alexandrina ſecundum, Antiochena tertium, Hieroſolymitana quartum locum obtineant, ſeruata cuilibet propria dignitate, ita quòd poſtquam eorum Antiſtites à Romano Pontifice receperint pallium, quod eſt plenitudinis officij Pontificalis inſigne* (vide ſuprà, Pallium, &c.) *præſtito ſibi fidelitatis & obedientiæ iuramento, licenter & ipſi ſuis ſuffraganeis pallium largiantur, recipientes pro ſe profeſſionem canonicam, & pro Romana Eccleſia ſponſionem obedientiæ ab eiſdem dominicæ verò crucis vexillum ante ſe faciant vbique deferri, niſi in vrbe Romana, & vbicunque ſummus Pontifex præſens extiterit, vel eius legatus vtens inſignijs Apoſtolicæ dignitatis. In omnibus autem prouinciis eorum iuriſdictioni ſubiectis, ad eos cum neceſſe fuerit prouocetur, ſaluis appellationibus ad ſedem Apoſtolicam interpoſitis, quibus eſt ab omnibus humiliter deferendum.* Hæc renouat Concilium FLORENTINVM generale ſub Eugenio IV. ſeſſione vltima. Verùm reuolue ea quæ iam in ſuperioribus vocabulis tibi præfixis annotatum eſt.

Cõcilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. cui interfuerunt patr. 1215.

Numerantur ſæpius hæ ſedes in vocabulo, Romanæ Eccleſiæ primatus, &c. & in ſuis etiam propriis vocabulis.

Concilium Florentinum.

PATRINVS.

Patrini qui eligantur, &c.] Patrinus corruptum eſt & peregrinum vocabulum, nec Latinũ, & dicitur ſuſceptor alio nomine: tamen quia canones hoc nomine vtuntur noluimus immutare. Quod autẽ ab antiquo ſuſceptores inſtituti ſint, qui infantes vel etiam adultos baptizandos de fonte leuarent crebrò iam oſtendimus. Ex DIONYSIO AREOPAGITA in vocabulo, Baptiſmi conferendi forma, & in vocabulo, Baptiſmus infantum, &c. Hic nempe ſanctus Pater libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, par. 3. cap. 7. *Iſtud cum piiſſimus ducibus noſtris* (ait) *in mentem veniſſet, viſum eſt admittere infantes hoc modo: vt naturales oblati parvuli parentes, puerum vni ex fidelibus tradant præclaro diuinarum rerum magiſtro, ſub quo iam puer ſit quaſi ſub Patre diuina ſanctaq; ſalutis alumno. Hũc itaque præſul ſpondentem pueri iuxta ſanctam educaturum vitam, requirit vt abrenunciationem profiteatur, fidemq; confiteatur, non* (vt illi ridentes aiunt) *alium pro alio ſubuit ſacris. Neque enim hoc ille ait, Ego pro puero abrenunciationes facio, aut fidei ſacramenta profiteor: ſed ita, puer renunciat & profitetur, id eſt, ſpondeo puerum inducturum cum ad ſacram intelligentiam veneris ſedulis adhortationibus meis, vt abrenunciet contrariis omninò, profiteaturq; & peragat diuina quæ pollicetur. Nihil igitur, vt reor, indignum eſt ſi ad diuinum inſtitutũ puer adducitur ſanctum habens præceptorem, qui illi diuinarum rerum habitum tradat, malorumq; ſeruet immunem, &c.* Hæc Dionyſius. Eadem cõfirmat TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS, libro de baptiſmo, vbi Patrinorum meminit ſub nomine ſponſorum ſalutis & arbitrorum fidei. Vide ſuprà, Baptiſ. Vnde & HIGINVS I. Papa in decreto, quod allegat Gratianus de conſecrat. diſtin. 4. cap. In catechiſmo, &c. & Iuo lib. 1. decreto. *In catechiſmo* (ait) *& in baptiſmo, & in confirmatione vnus patrinus fieri poteſt, ſi neceſſitas cogat: non eſt tamen conſuetudo Romana, ſed per ſingulos ſinguli ſuſcipiunt.* Vide Catechiſmus, Baptiſmus, & Confirmatio, &c. quia in his vocabulis ſæpius mentio fit Patrinorum. Vnde NICEPHORVS CALLISTVS, lib. 13. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 9. Ioannem Chryſoſtomum refert Theodoſium iuniorem de fonte leuaſſe. *Imperatoris* (ait) *coniux in Eccleſia, quæ de Apoſtolorum nomine appellata eſt, Theodoſium etiamnum infantem, quem Ioannes per baptiſmum ſibi filium arrogauerat, ad genua eius adnonens, multaq; deprecans & adiurans vix tandem perſuaſit, vt ſe ad placabilitatem daret, & Seuerianum rurſum in amicitiam reciperet, &c.* Verùm lege ea quæ in ſequentibus diſtinctionibus inſerentur. Vnde & Concil. METENSE, can. 3. *Nullus alteri* (ait) *ſuſcipiat à fonte infantem, niſi qui apprime ſignaculum, id eſt, abrenunciationem diaboli, & profeſſionem Catholicæ fidei tenuerit: & infantem nequaquam duo vel plures, ſed vnus à fonte baptiſmatis ſuſcipiat: quia in huiuſmodi ſecta diabolo datur locus, & tanti miniſterij reuerentia vilescit. Nam vnus Deus, vnum baptiſma. Vnus, qui à fonte ſuſcipit debet eſſe* * *pater vel mater infantis.* Denique Concilium MOGVNTINENSE allegatur in Concilio Lateranenſi ſub Alexandro 3. par. 50. cap. 44. *In baptiſmo vel chriſmate non poteſt alium ſuſcipere filium, qui non eſt baptizatus vel confirmatus.* iunge ſequentia.

Cap. In catechiſmo.

Higinus.

Nicephorus Calliſtus.

Concilium Metenſe ſub Arnulpho Imperat.

* Pater vel mater non carnalis, ſed dicitur debet pater vel mater ſpiritualis, alioquin vide quæ ſequuntur infra.

Patrini eſſe non poſſunt pater vel mater infantis.] Hoc videtur in proximè citato Metenſis Concilij decreto permiſſum, ſed decretum illud non eſſe intelligendum de patre vel matre carnali, hæc quæ ſequuntur decreta manifeſtant, quæ longè Concilium Metenſe præceſſerunt. Sic ergo DEVSDEDIT I. Papa epiſtola ad Gordianum Epiſcopum Hiſpaniæ, & allegat Gratianus, cauſa 30. * Peruenit: *Peruenit ad nos diaconus veſter* (ait) *veſtræ ſanctitatis epiſtolam ferens, quòd quidam viri etiam & mulieres præterito ſabbato Paſchali die, pro magno populorum incurſu, neſcientes proprios ſuos filios ſuſcepiſſe ex lauacro ſancto. Cupis ergo ſcire, ſi pro tali accidente ratione debeant viri & mulieres ad ſuum proprium vſum redire, an non. Nos enim ex hoc triſtitia mœſti inquiſiuimus priorum Patrum noſtrorum dicta. Inuenimus autem in Archinis huius Apoſtolicæ ſedis iam talia contigiſſe in Eccleſia Iſauriæ & Epheſiorum, ſimulq; Hieroſolymæ, & etiam aliarum Eccleſiarum, Epiſcopis etiam earum ciuitatum ab hac Apoſtolica ſede volentibus ſcire, ſi viri & mulieres redirent ad proprium thorum beatæ memoriæ ſanctiſſimi Patres* IVLIVS, INNOCENTIVS & COELESTINVS, *cum Epiſcoporum plurimorum & ſacerdotum conſenſu, in Eccleſia beati Apoſtolorum principis prohibentes talia perſcripſerunt & confirmauerũt, vt nullo modo iam in coniugio ſe reciperent mulieres*

Deuſdedit 1. papa.

* Quæſt. 1.

Dionyſius Areopagita, cuius libros Michael Syngelus doctiſſimus ſummoperè commendat in eius vita.

Iulius 1. Innocentius 1. Cœleſtinus 1.

liores aut viri,qui quacunque ratione ſuos ſuſceperint natos:ſed ſeparent ſe,ne ſuadente diabolo tale vitium peccati inoleſcat per mundum, & vniuerſorum error accreſcat. Scitis quia quomodo ſunt ſeptem dona Spiritus ſancti,ita ſunt ſeptem dona baptiſmi,à primo pabulo ſacrati ſalis,& ingreſſus ſanctæ Eccleſiæ,vſque ad confirmationem Spiritus ſancti per chriſma. Ab hoc primo Spiritus ſancti dono vſque ad ſeptimum, nullus Chriſtianus ſuam commatrem in coniugio recipere debet:& qui præſumpſerit, anathematis vinculo religetur in perpetuum,niſi pœnitentiam egerit digne. Mulieres verò cum ſeparatæ fuerint pro hac illicita re, à totis viris totam præcipimus recipere dotem,quam in die nuptiali recepit:& poſt expletum annum recipiãt alium virum, ſimiliter & vir vxorem. Vnde & narrat ROBERTVS GVAGVINVS, lib.2. compendij de geſtis Francorũ,in Chilperico, Andoneram prædicti Chilperici coniugem dolo Fredegondæ pellicis regis,filiam propriam de fonte leuaſſe. *Sciebat enim* (ait) *ex Chriſtiano inſtituto,nefas eſſe virum mulieris concubitum potiri,quæ baptizando filio commater extitiſſet.* Eo autem pacto Chilpericum à reginæ contubernio diſcluſum iri callidiſſima pellex ſperabat, ſicut & factum eſt quia Andonera reiecta,Fredegonda in vxorem tranſijt. Lege hiſtoriam. Verùm, quia vbique fraus committitur, Concilium CABILONENSE II.can.31. & allegat Gratianus,cauſa 30 quæſt.1.cap. Dictum eſt, ſic ſtatuit. *Dictum nobis eſt quaſdam fœminas deſidioſè,quaſdam verò fraudulenter, vt à viris ſuis ſeparentur proprios filios coram Epiſcopis ad confirmandũ tenuiſſe. Vnde nos dignum duximus, vt ſi qua mulier filium ſuum deſidia aut fraude aliqua coram Epiſcopo ad confirmandum tenuerit, propter fallaciam ſuam, quandiu viuet agat pœnitentiam, à viro tamen ſuo nõ ſeparetur.* Idem omninò ſtatuit ſub ſimilibus verbis & conformi ſententia NICOLAVS I.epiſt. ad Rodulphum Bituricenſem Archiepiſcopum, & allegat ibidem Gratianus. Verùm non repeto, quia eadem replicat. Denique ALEXANDER III. Salernitano Epiſcopo, vt habetur parte 32. Concilij Lateranenſis,cap.2. ſic ſtatuit. *Si vir vel mulier ſcienter, aut ignoranter filium ſuum de ſacro fonte ſuſceperit,an propter hoc ab inuicem ſeparari debeant, & alij copulari, quia nos generaliter conſulere voluiſti,conſultationi tuæ reſpondemus: quòd quamuis ſit generaliter conſtitutum,vt debeant: quidam tamen humaniùs & potius ſentientes aliter ſtatuunt: & ideo nobis videtur,quòd ſiue ex ignorãtia,ſiue ex malitia id fecerint non ſint ab inuicem ſeparandi,nec alter alteri debitum debet ſubtrahere, niſi ad cõtinentiam ſeruandam poſſint iudici. Quòd ſi ex ignorantia id factum eſt,eos excuſare ignorantia videtur: ſi ex malitia, eis ſua fraus vel dolus non debet patrocinari.* Iunge ſeq.

Patrinis ſeu compatribus interdicitur mutuus contractus matrimonij, & omnis carnalis copula.] Ex præcedenti diſtinctione liquet, quia qui hoc præſumpſerint attentare excommunicationi ſubdantur à Deuſdedit I. Papa, & cæteris Patribus. Verùm ſunt alia decreta,quę hoc ſpecialiter prohibent. Vnde Concilium GENERALE VI. Conſtantinopolitanum III. in Trullo,cano.53. *Quoniam ſpiritalis neceſſitudo* (ait) *ſeu affinitas corporum coniunctione maior eſt, in nonnullis autem locis cognouimus quoſdam, qui ex ſancto & ſalutari baptiſmate infantes ſuſcipiunt, poſtea quoque cum matribus illorum viduis matrimonium contrahere. Statuimus,vt in poſterum nihil fiat eiuſmodi. Si qui autem poſt præſentem canonem hoc facere deprehenſi fuerint, hi quidem primò ab illicito & iniuſto matrimonio deſiſtant, deinde & fornicatorum pœnis ſubiiciantur.* Eadem repetit Concilium ROMANVM ſub Gregorio II. cano.4. Et Concilium MOGVNTINVM I. cano.55. *Nullus proprium filium vel filiã de fonte baptiſmatis ſuſcipiat,nec commatrem ducat vxorem, nec illam cuius filium aut filiam ad confirmationem duxerit: vbi autem factum fuerit, ſeparentur.* Hinc etiam NICOLAVS I. epiſtola ad Rodulphum Bituricenſem Archiepiſcopũ,vt allegat Gratianus,cauſa 33.quæſt.2.cap. Si quis: *Si quis cum * commatre fornicatus fuerit, anathematis percutitur ictibus. Similiter & illum percutere promulgamus, qui cum ea, quam de ſacro fonte baptiſmatis ſuſceperit,aut cum illa,quam ante Epiſcopum tenuerit cum ſacro chriſmate fuerit vncta,fornicationis perpetrauerit ſcelus:legitimam tamen, ſi habuerit,non dimittat vxorem.* IDEM epiſtola ad Salonitanum Epiſcopum,vt allegatur à Gratiano,cauſa 30.quæſt.1.cap.Noſſe: *Noſſe deſideras,vtrum mulier, quæ viri filium ex alia fœmina genitum ſe ſacro fonte leuauerit, poſtmodum poſſit cum eodem viro copulari. Quos ideo coniungi poſſe decernimus, quia ſecundum canones ſacros,niſi amborum conſenſu nullius religionis obtentu debet coniux dimittere coniugem. Pertinet autem ad ingens vxoris exitium, quæ habens odio virum,vel infirmitatem eius nõ conſiderans,quaſi cauſa pietatis operatur impietatem,maximè cum Apoſtolus præcipiat: Nolite,inquiens,fraudare inuicem,niſi ex conſenſu ad tempus,vt vacetis orationi,&c.* IDEM reſpondens ad conſulta Bulgarorum, & allegat Gratianus,cauſa 30.quæſt.5. *Eſt inter fratres & filios ſpirituales gratuita & ſancta communio, quæ dicenda non eſt conſanguineitas, ſed habenda ſpiritualis proximitas. Vnde inter eos arbitror nõ poſſe fieri quodlibet legale coniugium,quandoquidem nec inter eos qui natura, & eos qui adoptione filij ſunt venerandæ Romanæ leges matrimonia contrahi permittunt,&c.* Iterum ibidem. *Si inter eos non contrahitur matrimonium quos adoptio iungit, quanto potiùs à carnali oportet inter ſe contubernio ceſſare illos,quos per cœleſte ſacramentũ regeneratio ſancti Spiritus iungit? Longè ergo congruentius filius patris mei, vel frater meus appellatur is quem diuina gratia potius quam humana voluntas, vt filius patris mei, vel frater meus eſſet, elegit, prudentiúſque ab alterna corporis commixtione ſecernitur.* IDEM epiſtola ad Salomonem Conſtantienſem Epiſcopum, & allegat Gratianus, cauſa 30.quæſt.4. *Sciſcitatur à nobis ſanctitas veſtra, ſi aliquis homo duas commatres habere valeat vnam poſt alterã. In quo meminiſſe debet, ſcriptum eſſe:erunt duo in carne vna. Itaque cum conſtet, quia vir & mulier vna caro per connubium efficiuntur,reſtat nimirum,verum compatrem cõſtitui illi muleri,cuius matrimonio aſſumpta vxor, commater eſſe videbatur.* Eadem quæ ſuprà relata ſunt, confirmat Concilium VORMATIENSE, cano.34. Et in Concilio MOGVNTINO III. delatus eſt quidam,nomine Alcinannus, ex parochia Arnonis Epiſcopi, qui commatrem ſpiritualem ſibi in coniugium acceperat, & poſteà per ſacramenta ab ea ſeparatam, iterum eam ſibi impia copulatione habebat ſociatam: qui à Patribus anathematis eſt vinculo innodatus. Hæc quoque renouat Concilium TRIBVRIENSE, cano.47. vbi nihilominus permittit,vt ille qui compatrem habet,cuius vxor ſibi commater non eſt, defuncto compatre poterit eius vxorem,ſi ita velit,in coniugium ſumere, ſi nullam habent conſanguinitatis propinquitatem. Et canone 48 permittit, vt ſi quis ſuæ ſpiritualis commatris filiam fortuitu,&

Septem dona Baptiſmi.

Robertus Guaguinus.

Concilium Cabilonẽſe 2. ſub Carolo Magno.

Nicolaus 1.

Alexander 3.

Concilium generale 6. Conſtantinopolit. 3. ſub Conſtantino Pogonato imperat.

Concilium Romanũ 1. ſub Gregor.2.

Concilium Mogũtinum 1. ſub Carolo Magno.

Nicolaus 1.

* vel cum matre.

Nicolaus 1.

1.Corinth.7.

Concilio Vormaticenſe.

Concilium Mogũtinũ 3. ſub Arnulpho imperat.

Concilio Triburienſe ſub eodem Principe.

ita contingente rerum cauſa in coniugium duxerit, conſilio maturiori ſeruato habeat, atque honeſtè legitimo coniugio operam det de huiuſmodi copulatione compatrum & patrinorum extat decretum ALEXANDRI III. part. 32. Alexander 3. Concilij Lateranenſis quod celebrauit, ad Salernitanum Epiſcopum. *Vtrum* (ait) *filij vel filiæ ante, vel poſt compaternitatem geniti poſſint ſimul adinuicem copulari, canones ſecundum diuerſorum locorum conſuetudinem inueniuntur, & licet primus canon exinde editus, natos poſt compaternitatem prohibeat adinuicem copulari: alter tamen canon poſterius editus primum videtur corrigere, per quem ſtatuitur, vt ſiue ante, ſiue poſt compaternitatem geniti ſint ſimul poſſint coniũgi, excepta illa perſona dumtaxat, per quam ad compaternitatem peruenitur. Vnde tolerabilius nobis videtur, vt ſecundum poſteriorem canonem etiam poſt compaternitatẽ geniti ſimul poſſint copulari, preter illam perſonam, per quam compaternitas contrahitur, niſi conſuetudo Eccleſiæ, qua ſcandalum generet, aliter ſe habeat.* Hæc omnia dilucidiùs expreſſit BONIFACIVS VIII. in ſexto Decretal. titu. 3. de cognatione ſpirituali. Bonifacius 8. Hæc etiam omnimodè obſeruari præcipit Conciliũ TRIDENTINVM, ſeſſione 24. quæ eſt 8. ſub Pio IV. cap. 2. decreti reformationis de matrimonio: vbi etiam iniungit parochis & ſacerdotibus, qui infantem baptizant, admonere patrinos affinitatis quàm ex hoc facto contrahunt, ne ignorantia vlla excuſati valeant. Quòd ſi non fecerint, iubet ab ordinarijs caſtigari. Verùm plura habes iam repoſita ſuprà ex Cœleſtino I. vocabulo, Fornicatio, &c. Vide ergo, & ſequentia. Concilium Tridentinum generale.

Patrini qui eſſe non poſſint.] Concilium PARISIENSE III. lib. 1. cap. 54. *Prohibemus de ſacro fonte leuare infantes, aut coram Pontificibus ad confirmationis ſacramentum patrini extare, qui propter reatum ſuum publica pœnitentia ſunt mulctati, donec, per dignam pœnitentiæ ſatisfactionem reconciliationem mereantur. Nec immeritò, quoniam quos & lex diuina à caſtris militaribus, ne ruina ſint populi, & authoritas canonica ab Eccleſiarum ſequeſtrant liminibus: multo magis à memoratis peragendis officiis vſque ad tempus pœnitentiæ peractum, dignamque perceptam reconciliationem meritò ſunt excludendi.* Vide Pœnitens, &c. Concilium Pariſienſe 5.

Patrinorum quanta debeat eſſe cura in ſpirituales filios.] Ex prima huius vocabuli diſtinctione oſtendimus ex Dionyſio Areopagita, quàm ſolicitè tenebantur olim ſponſores infantum ſtudere, vt inſtruerentur in bonis moribus & fide Catholica. Hoc etiam renouat Concilium ARELATENSE IV. cano. 19. *Statuimus, vt parentes filios ſuos & patrini eos, quos de fonte lauacri ſuſceperunt, erudire ſummopere ſtudeant. Illi, quia eos genuerunt, & eis à Domino dati ſunt: iſti, quia pro eis fideiuſſores exiſtunt.* Eadem præcipit Conciliũ MOGVNTINVM I. cano. 47. & Concilium PARISIENSE III. lib. 1. cap. 7. *Qualiter autem hi, qui de ſacro fonte alios ſuſcipiunt, inſtruere debeant* (inquit) *beatus* AVGVSTINVS *in ſermone habito ad populum demonſtrat dicens. Quicunque igitur viri, quacunque mulieres de ſacro fonte filios ſpiritualiter ſuſceperunt, cognoſcant ſe pro eis fideiuſſores extitiſſe apud Deum. Et ideo neceſſe eſt, vt ſemper illis ſolicitudinem veræ charitatis impendant, admoneant, & caſtigent, atque corripiant, vt caſtitatem cuſtodiant, virginitatem vſque ad nuptias ſeruent, & cæteris bonis operibus dediti ſint. In hoc quippe facto de quo agitur, quantum à religione Chriſtiana digreſſum ſit, ignorari fas non eſt. Hoc autem Patres dicunt, quia relatum eſt illis, quòd hi qui in ſua ſponſione eos, quos de ſacro fonte ſuſcipiunt, nec ſuos, nec baptiſmatis ſacramento ſunt inſtructi, & ideirco eos quos ſuſcipiunt, & ſecundum ſanctorum Patrum documenta docere debuerant, erudire nequeant.* Eadem repetuntur, cap. 54. eiuſdem libri primi. Denique NICOLAVS I. ad conſulta Bulgarorum, vt allegat Gratianus, cauſa 30. quæſt. 5. *Ita* (ait) *diligere debet homo eum, qui ſuſcepit ipſum de ſacro fonte, ſicut patrem* Porrò ſuſceptores ſeu patrini oportet, vt ſint prouectæ ætatis atque in fide probè catechizati & inſtructi, vt iubet Concilium AVGVSTENSE, capit. 16. quo non ore tantum, ſed & mente & ſerio ad interrogata reſpondere, ſuum munus intelligere, & paruulos vbi adoleuerint, & res poſtulauerit, in fide orthodoxa inſtituere poſſint. *Ætate* (ait) *verò aut fide nondum prouectos, ad tantum munus admitti non debere ipſa ratio ſuadet, & nos præcipiendo decreuimus, &c.* Nicolaus 1. Ætas Patrinorum. Concilij Auguſtenſe ſub Othone Cardinali.

PAVPER.

Pauperes, Eccleſiæ bonis fouendi & recreandi.] Diximus iam in dictione, Facultates Eccleſ. qualiter quarta pars bonorum Eccleſiæ debeat pauperibus diſpertiri, & quomodo debeãt opibus Eccleſiaſticis recreari. Hoc etiam expreſsè mandat Concilium TVRONENSE III. cano. 10. & 11. *Epiſcopi* (ait) *maximam curam & ſolicitudinem circa pauperes habeant, & hic licitum ſit, præſentibus preſbyteris, & diaconibus, de theſauro Eccleſiæ, familiæ & pauperibus eiuſdem Eccleſiæ ſecundum canonicam inſtitutionem, iuxta quod indiguerint, erogare.* Idem omnino Concilium CABILONENSE II. canone ſexto, vt allegauimus in vocabulo, Facultates Eccleſiæ vt diſpenſentur, &c. Eadem etiã confirmat Concilium MOGVNTINVM I. canone octauo. & Concilium BITERRENSE, canone decimo octauo, vbi præcipit de mandato pauperum, quòd in monaſterijs reformatis quotidie, in Eccleſijs cathedralibus ſemel ſaltem in hebdomada celebretur, in quo pauperes aduocentur, & menſa communi reficiantur. Verùm iunge ſequentia. Concilij Turonenſe 2. ſub Carolo Magno. Concilium Cabilonenſe 2. ſub eodem. Concilium Moguntinum 1. ſub eodem. Concilium Biterrenſe.

Pauperum curã Epiſcopus habeat, &c.] Præcedenti reſpondet, nam eadẽ eſt ratio vtriuſque propoſitionis. Et quidem ſatis iam de hac materia diximus in vocabulo, Hoſpitalitas, &c. tamen quod reſtat adhuc eſt abſoluendũ. Refert autem NICEPHORVS CALLISTVS, lib. 14. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap. 24. de Attico Epiſcopo Conſtantinopolitano.* *Ad miſericordiam* (inquit) *atque largitionem tam proclinis fuit, vt non modò eis, qui in præceps eius erant, egenis prouidendum duceret, ſed etiã vicinis Conſtantinopoli Eccleſiis pecuniam multam ad pauperum conſolationem mitteret. Porrò ex vna eius epiſtola, quam ad Calliopium Nicænum preſbyterum dedi, miſſis ſimul trecentis aureis, qualis ea vir fuerit, ſatis patebit. Ea ſic habet. Calliopio preſbytero Atticus in Domino ſalutem. Decies mille in vrbe veſtra egenos pietatis commiſeratione indigere cognoui. Decies mille dum dico, multitudinem ipſam non certum pauperum numerum oſtendo. Quandoquidem verò certum pecuniæ numerum ei acceptum fero, qui perliberali manu rite eam diſpenſantibus donat, & nonnulli indigent explorandorum eorum gratia, qui habent quidem, ſed illis non dant, acceptis à me (ô charum mihi caput) trecentis aureis iſtis, vt velis eos expende. Volos autem eis maximè, qui mendicare* Nicephorus, Callixtus Atticus Epiſcopus quã liberalis in pauperes. * Simile quid narrat in Adriano 1. Platina, qui quotidie centum pauperes alebat. vide ibidem. Denique eadẽ refert in Eugenio 2. Porrò vide in dictione Eleemoſynarius, vbi Epiſcopis iniungitur habere Eleemoſynarium, ex Concilio Oxonienſi in Anglia cano. 2.

erubeſcunt … illis, qui in vita ventrem ad nundinationem prop … ſunt. Cum igitur pecuniam largieris, religionis hac in parte rationem non habebis, hoc vnum ſpectans, vt indigentes alas, neque eos præferas qui moribus noſtris viuunt. Pauperum ſanè etiam, qui longius abeſſent, ita curam Atticus geſſit. Non diſſimile nobis exemplum reliquit LEONTIVS NEAPOLEOS CYPRI Epiſcopus in vita Ioannis eleemoſynarij, cuius admirandam largitatem & miſericordiam egenis impenſam, non eſt qui poſſit ſiccis oculis perlegere vel audire. Sed vt alia infinita prætereamus, ſic ſtatuit CANON APOSTOLORVM 58. *Si quis Epiſcopus vel preſbyter, cum ſit aliquis ex clericis egenus, ea quæ ſunt neceſſaria ei non ſuppeditat, ſegregetur: ſin autem perſeueret, deponatur, vt qui fratrem ſuum interfecerit.* Vnde & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS, lib. 3. Epiſt. epiſt. 6. ad preſbyteros & diaconos. *Pauperibus* (ait) *vt ſæpè iam ſcripſi, cura ac diligentia veſtra non deſit: his tamen, qui in fide ſtantes, & nobiſcum fortiter militantes Chriſti caſtra non reliquerunt. Quibus quidē nunc maior à nobis dilectio & cura præſtanda eſt, quòd nec paupertate adacti, nec perſecutionis tempeſtate proſtrati dum Domino fideliter ſeruiunt, cæteris quoque pauperibus exemplum fidei præbuerunt.* IDEM epiſt. 10. eiuſdem libri ad eoſdem. *Habeatur interim quantum poteſt* (ait) *pauperum cura: ſed qui tamen inconcuſſa fide ſtantes gregem Chriſti non reliquerunt, vt his ad tolerandam penuriam ſumptus per veſtram diligentiam ſuggeratur, ne quod circa fidentes tempeſtas non fecit, circa laborātes neceſſitas faciat.* IDEM epiſtola 24. eiuſdem libri, ad eoſdem. *Infirmorum & omnium pauperum curam peto diligenter habeatis, ſed & peregrinis, ſi qui indigentes fuerint, ſumptus ſuggeratis de quantitate mea propria, quam apud Rogatianum compreſbyterum noſtrum dimiſi: qua quantitas ne forte iam vniuerſa erogata ſit, niſi eidem per Naricum aloxythium aliam portionem, vt largius & promptius circa laborantis fiat ſubuentio, &c.* Vnde Concilium AVRELIANENSE I. can. 18. allegatur à Gratiano diſtin 81. cap. Epiſcopus, &c. *Epiſcopus pauperibus vel infirmis, qui debilitate faciente non poſſunt ſuis manibus laborare, victum & veſtimētum, inquantum poſſibilitas habuerit, largiatur.* Et Concilium ARVERNENSE, vt habetur in codice 16. voluminum, lib. 3. cap. 14. idem ſtatuit, vbi etiam præcipit, vt de theſauris Eccleſiæ licitè pauperibus ſubueniatur. Hoc Concilium TOLETANVM III. confirmat cano. 3. Hinc Concilium AVRELIANENSE V. cano. 21. *Licet, propitio Deo, omnium Domini ſacerdotum, vel quorumcunque hac cura poſſit eſſe fidelium, vt egentibus neceſſaria debeant miniſtrari: ſpecialiter tamen debilibus id pietatis cauſa cōuenit, vt vnuſquiſque Epiſcoporum incolis, quos infirmitatem incurriſſe tam territorij ſui, quàm ciuitatis agnouerit, de domo Eccleſiæ iuxta poſſibilitatem victui & veſtitui neceſſaria ſubminiſtret, vt non eis deſit miſericordiæ cura, quos per duram infirmitatem intolerabilis conſtringit inopia.* Et Concilium TOLETANVM IV. cano. 31. idem repetit (vide ſuprà in vocabulo, Diues, &c.) & cano. 37. ſic addit. *Præbendum eſt ſacerdotibus vita ſolatium indigentibus, & maximè his quibus reſtituenda viciſſitudo eſt. Quicunque ergo fidelium de facultatibus ſuis Eccleſiæ aliquid deuotione propria contulerint, ſi forte ipſi aut filij eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem Eccleſia ſuffragium vitæ pro temporis vſu percipiant.* Vide hoc iam allegatū in dictione, Baſilicæ fundatores, &c. Vnde & CLEMENS I. lib. 4. Conſtitutionis Apoſtolorū, cap. 1. & 2. *Vos Epiſcopi ſolliciti eſtote de orphanis alē-*

dis, in nullo deficientes orphanis præſtantes munera parentum, viduis virorum, adultis nuptias, artifici opus, infirmo miſericordiam, eſurienti cibum, ſitienti potum, nudis veſtitum, ægrotis medicinam, in carcere incluſis opem, &c.

Pauperes, ciuitates alant, &c.] Concilium TVRONENSE II. ſub Pelagio I. cano. 5. *Vnaquæque ciuitas pauperes, & egenos incolas alimentis congruentibus paſcat ſecundum vires, vt tam vicini preſbyteri, quàm ciues omnes ſuum pauperem paſcant. Quo fiet, vt ipſi pauperes per ciuitates alias non vagentur.* Et TVRONENSE III can. 36. *Omnibus communiter intimetur, vt vnuſquiſque omni tempore ſuam familiam, & ad ſe pertinentes inopes alere & vegetare ſtudeat: quoniam impium eſt, & Deo odibile eos, qui diuitiis affluunt nimiisq; opibus abundant, non adiuuare miſeros & indigentes.* Plura lege ſuperiùs in dictione, Diues, &c. & Diuitiæ, &c.

Pauperum oppreſſores, & eorum bona malo genio ementes, &c.] Vide ſuperiùs in vocabulis, Bona, & Diues, vbi multa ad hoc pertinentia ſunt inſerta. Porrò adhuc paucis quæ ſunt propoſita oſtendemus decretis Patrum roborata. Sic autem Concil. CARTHAGINENSE IV. can. 83. *Pauperes & ſines Eccleſia plus cæteris honorands ſunt.* Et cano. 94. *Eorum qui pauperes opprimunt, dona à ſacerdotibus refutanda, &c.* Et CARTHAGINENSE V. can. 9. allegat Gratianus, cauſa 23. quæſt. 3 cap. Ab Imperat. *Ab Imperatoribus vniuerſis viſum eſt poſtulandum propter afflictionem pauperum, quorum moleſtiis ſine intermiſſione fatigatur Eccleſia, vt defenſores eis aduerſus potentias dimitum, cum Epiſcoporum prouiſione delegentur.* Idem Concilium AFFRICANVM, cano 42. reliquum lege ſuprà dictione, Diues, &c. Concilium MOGVNTINVM I. ſub Carolo magno, can. 6. *Orphani & pauperes exheredati, a Patribus ſouendi ſunt.* Can. 17. autem mādat omnibus tam ſecularibus, quàm Eccleſiaſticis viris, ſub mala occaſione, vel malo ingenio res pauperum, nec emere, nec vi tollere. *Sed ſi quis ex eis aliquid* (ait) *comparare volue it, in publico placito corā ideneis teſtibus, & cum ratione hoc faciat, aliàs coerceatur.* De huiuſmodi bonis non licere precarias facere in Eccleſia. Vide infrà, Precariæ, &c. Denique Cōcilium MOGVNTINVM II. cano. 17. *Monemus, ne pauperes à potentioribus per aliquod malum ingenium contra inſtitiam opprimantur, vel coganter, vt res ſuas vendant ſiue tradāt, ne forte parentes eorum contra inſtitiam fiant exheredati, & regale obſequium minuatur, & ipſi propter indigentiam mendici vel latrones ſiu malefactores efficiantur.* Eadem repetit etiam, can. 18. verùm reliq. Vide ſuperiùs poſitum in vocabulo, Bona, &c.

PAX.

Pacis oſculum tempore Miſſæ offerendum defenditur.] Nihil eſt tam ſanctum, támque deuotum, atque omni acceptione dignum, quod non hæretici fugillent & calumnientur. Vnde & cæremoniam illam, quæ tempore ſacrificij Miſſæ perficitur, dum pax offertur fidelibus à celebrante Pontifice, & per oſculum etiam præſtatur, deridēt tanquam quæ fictitium ſit commentum, & inanis prorſus cæremonia. Sed non ita ab antiquo Patribus fuiſſe viſum, breui demonſtratione docebimus: quinimo palàm eſt ſanctam eſſe cæremoniam, quæ ab ipſis Apoſtolis etiam illis, iubente Chriſto dum illis imperauit, vt pacem fidelibus darent cum primum in domos intrarent, ad nos vſque delata eſt, ſicut iam oſtendimus in vocabulo, Miſſæ ritus & cæremoniæ, &c. vbi ſæ-

prius

Leōcius Neapoleos Cypri. Epiſcop.

Canon Apoſtolorum.

Cyprianus Carthaginenſis.

Quantum liberalis fuerit Cyprianus.

Concilium Aurelianenſe 1. ſub Hormiſda 1.

Concilium Aruernenſe.

Concilij Toletanum 3.

Concilium Aurelianenſe 5. ſub Pelagio 1.

Cōcilium Toletanum 4. ſub Honorio 1. allegat. hæc Gratiani cauſa 16 quæſt 7 cap. quicūque

Clemens 1.

Concilium Turonenſe 2.

Concilij Turonenſe 3.

Concilium Carthaginenſe 4.

Hoc Gratianus allegat diſtinct. 20. cap. oblationes.

Concilij Africanum 1. ſub Bonifacio 1.

Concilium Moguntinum 1. ſub Rabano Mauro

piùs pacis & aliarum cæremoniarum Missæ facta est mentio. Sed & CLEMENS I. hoc apertè demonstrat, libro secundo Constitutionum Apostolicarum, cap. 58. *Eos* (ait) *qui Ecclesiam Dei ingrediuntur, oportet imprimis pacem precari. Quòd si quis aliis eam precatur, multo magis ipse in pace reperiatur, oportet veluti filius lucis. Nam qui illam in se non possidet, non est dignus qui eam aliis concedat: & ideo opus est, vt imprimis habeat pacem ipse. Nam qui ipse secum non dissidet, neque cum alio contendet, sed erit pacificus amabilis, congregans quæ Domini sunt, cooperator eius factus ad multiplicandum ei illos, qui habitant in concordia. Qui enim inimicitias & dissidia excogitant, nec non contentiones ac indicia, improbi & alieni a Deo iudicantur.* Sed & pacem Apostolos semper fidelibus imprecatos, docet ABDIAS BABYLONIVS, libro primo, certaminis Apostolici, atque colligitur ex missa Iacobi Apostoli, cuius iam memoriam fecimus alibi. Denique TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS, libro de oratione, circa finem, pacis osculum (quod signaculum orationis vocat) antiquo more testatur veteres Christianos solitos dare, cum ad orationem conuenirent. *Quando* (ait) *magis confrenda cum fratribus pax est, nisi cum oratione commendabilior ascendit, vt ipsi de nostra oratione participent, quam auderent de sua pace fratri transigere? Qua oratio cum diuortio sancti osculi integra, quem Domino officium facientem impedit pax? Quale sacrificium est à quo sine pace receditur?* Porrò CLEMENS ALEXANDRINVS, libro 3. Pædagogi, capite nono, confirmat, quòd antiquitus in Ecclesijs tempore sacrificiorum dabatur pacis osculum. Concilium LAODICENVM, canone decimonono, vt iam diximus suprà in vocabulo, Oratio, vbi de orationibus quæ in Missa dicuntur ante sacrificium differuit, ait: *Deinde sic pacem dari, & sic sanctam oblationem perfici, & fidelibus licere sacratis ad altare accedere & communicare, &c.* Possemus & pluribus testimonijs illud probare, verùm hæc pauca sufficient. Denique INNOCENTIVS I. epistola prima, ad Decennium Eugubinum Episcopum, capite primo & allegatur à Gratiano de consecratione distinctione secunda, capite, Pacem igitur, &c. *Pacem ergo asseris ante consecta mysteria quosdam populis imperare, vel sibi inter sacerdotes tradere, cum post omnia quæ aperire non debeo pax sit necessariò indicenda, per quam constet populum ad omnia quæ in mysteriis aguntur, atque in Ecclesia celebrantur prabuisse consensum, ac finita esse pacis concludentis signaculo demonstrentur, &c.* Hæc Innocentius. Hinc astipulatur, huiusce rei etiam mentionem faciens, vir sanctissimus & fide dignissimus IOAN. CHRYSOSTOMVS, homil. 33. in cap. 10 Matth. *Cum pax vobis dicimus* (ait) *& spiritui tuo, non voce solum, sed animo quoque respondetis, non ore magis quam mente id proferentes, &c.* Similiter & in Liturgia sua sæpiùs hoc repetit. Et CYRILLVS ALEXANDRINVS, lib. 12. in Ioannem, cap. 54. *Pax vobis* (inquit) *Christus ad discipulos, unde lex quadam ab Ecclesia tradita est. In sanctis enim congregationibus, hoc sæpius adinuicem dicimus, &c.* Sed & DIONYS. AREOPAGITA, libro de Ecclesiastica Hierarchia, cap. 3. par. 2 osculi pacis meminit. *Dum enim mysteria celebrantur* (ait) *Pontifex pacem sanctam omnibus nunciat, & omnes se mutuo salutant, &c.* Eiusdem osculi meminit IVSTINVS martyr Apologia 2. pro Christianis ad Antoninum pium, &c. testatur autem, quòd antequam Christiani communicarent, se mutuo osculabantur, vt diximus in vocabulo, Communionis sumendæ forma, &c. Porrò vt finem faciamus, Concilium MOGVNTINVM I. cano. 44. *Oblationem quoque & pacem in Ecclesia fieri iuxta admonitionem populus Christianus* (ait) *quia ipsa oblatio sibi & suis magnum remedium est animarum, & in ipsi pace veræ veramitas & concordia demonstratur.* Vide ISYDORVM RVPERTVM, & alios plures, qui de officijs diuinis & Ecclesiasticis scripterunt, qui hæc latiùs prosequuntur, & locos quos præfiximus.

Pax Ecclesiæ & regni procuranda & optanda.] Verè hoc calamitoso tempore nobis in mentem venit illud, quod Prophetæ olim clamitabant, Pax pax & non est pax: quia pacis speciem quidem videmus, sed bellum commouetur in animis tanto pernicioſiùs, quanto occultiùs. Idcirco de pace quidem & tranquillitate lætandum, vbi potissima vna est in pace religionis & vitæ concordia. Quam pacem optandam dicimus & totis viribus atque suspirijs à Deo postulandam in Ecclesia sancta Dei, quæ tot mõstris & immicis vallatur. Vnde sic EPISCOPI PONTI, epistola ad Leonem Imperatorem. *Securitas Imperatorum* (aiunt) *Ecclesiarum pace consistit. Nam si fuerit pax inconcussa, immobiliter seruabuntur vniuersa, & hæretici quidem sunt concordes alteruter, & sibimet copulantur, & velut fines sua perplexione roborantur: & nos nec consentimus adiacentibus, neque nostris sententijs concordamus, cum nullius ignorei, quia Sancta & laudabilis Trinitatis primum bonum sit pax & indiuisio. Vnde & Deus vnus & est, & esse creditur, non minus propter cõcordiam aut æqualitatem substantiæ, sed etiã vt nomen hoc vnitatis Deo sit commune cum aliis quibus gaudet. Pax enim & charitas & similia vocitantur, per hæc nomina nobis præstans, vt his virtutibus transformemur ad Deum. Secunda vero post Deum potestates, nihil ita libenter habenter habent, quàm quietem, tumultumq; vacationem, &c.* Vide iam ea posita in vocabulo, Concordia, &c. & alibi. Vnde & GELASIVS I. epist. ad Euphemianum Episcopũ. *Hæc erit optima dispositio pacis & cõcordiæ, vt reiectis contagijs perfidorum, integra fide, sincera sui communione potiatur communio Catholica atque Apostolica: ac hæreticorũ labe depulsa, intemeratam suæ fidei confessionem nitatur astruere, atque inuicem sibimet congruentis orthodoxæ confessionis cõmunionis, sit vnitas.* Et ENNODIVS DIACONVS, lib Apologetico pro Symmacho I. sub finem *Nihil est* (ait) *pace dulcius, si tamen saporem eius amaritudine plenum pectus non excludat, &c.* Hinc IVSTINVS Imperator, epist. 1. ad Hormisdam Papam. *Tanto flagramus religionis officio, tanto affectamus studio pacem Catholicæ fidei, pro remuneranda celeriter pace nostræ reipublicæ, pro conciliando subiectis meis superno præsidio. Quid enim gratius reperiri potest, quid iustius, quid illustrius, quam quos idem regnũ continet, idem fidei cultus irradiat, eos non diuersa cõtendere, sed collectis in eisdem sensibus instituta venerari, nõ humana mente illata, sed in diuina prouidẽtiæ spiritu? Oret igitur vestra religionis sanctitas, vt quod pernigili studio pro concordia Ecclesiarum Catholicæ fides procuratur, diuini muneris opitulatio ingi perpetuitate seruari annuat.* Eadem iterum idem princeps repetit epist. 2. ad eundem Hormisdam, per legatũ suum Gratum magistrũ scrinij. Porrò de pacis bono, atque concordia in Ecclesia retinenda & procuranda, præcepta reliquerunt Concilium ARELATENSE IV. canon. 12. TVRONICVM III. canon 32. CABILON. II. can 20. CAROLVS Magnus in

Clemens 1.
Abdias Babylonius.
Tertullianus Carthaginensis.
Clemens Alexandrinus.
Concilium Laodicenum.
Innocentius 1.
Ratio cur pax datur tempore Missæ.
Ioannes Chrysostomus.
Cyrillus Alexandrinus.
Dionysius Areopagita.
Iustinus Martyr.
Concilium Moguntinum 1. sub Carolo Magno.
Isydorus Hispalensis. Rupertus Tuitiensis.
Episcopi Ponti.
Hæretici inter malos iuncti concordes.
Gelasius 1.
Ennodius Diaconus.
Iustinus Imperator.
Concilium Arelatense 4 Concilium Turonicum 3 Concilium Cabilonense 2 Carolus Magnus.

Concilium Mogutinum 1.

Leo 9.

Christophorus Marcellus.

Concilium Oxoniense in Anglia.

Concilium Biterrense.

Raimondus Tolosanus comes.

Concilium Narbonense.

Nicolaus 1.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3. patrum 280.

suis constitutionibus, & MOGVNTINVM II. sub Rabano, canone quarto, & alia plura Concilia, vt reperies in vocabulo, Concordia. Denique LEO NONVS, epistola ad Michaëlem Episcopum Constantinopolitanum, & Leonem Episcopum Acridanum, capite primo. *Pax* (inquit) *germano & vnanimi affectu, & insolubilis fœderis nexu retinenda est, quia eam vltimam coheredibus & comparticipibus suis, velut hereditario & perpetuo iure commendatam, sub testamento mox suo sanguine subscripto, & pia morte confirmato reliquit. Quasi diceret: Fratres & coheredes mei, relinquo vobis ex patrimonio nostro sortem temporalem, videlicet pacem: quæ si integram & incontaminatam in fine mihi representaueritis meam sortem, pacem scilicet sempiternam, adiunge vobis, &c.* Et CHRISTOPHORVS MARCELLVS oratione habita in Concilio Lateranensi sub Iulio secundo, sessione quarto. *Bellum* (ait) *sic semper agendum, vt nunquam nisi iustum suscipiatur: illiusq. tantum causa, vt scilicet in pace viuamus. Pax enim est animi quies, pax vita, pax humana fœlicitas: à pace amicitiæ, societates, fœdera, affinitates, cognationes, coniugia, procreationes, liberi, virtus, religio, & rerum publicarum incrementa proceduntur, &c.*

Pacis perturbatores.] Pacis & regni perturbatores Concilium OXONIENSE, canone primo, candelis extinctis & pulsantibus campanis excommunicandos censet. Hoc confirmat Concilium BITERRENSE, canone vltimo, comprehendes pariter omnes illorum fautores atque conspiratores. Sed hoc decretum etiam RAIMONDVS TOLOSÆ comes, capite decimosexto, suorum decretorũ renouat, & Concilium NARBONENSE, canone nono, similiter omnes tales anathemate perpetuo duxit feriendos, &c.

Pax seu treuga.] Ex præcedentibus hoc dependet, quibus adde, quod NICOLAVS PRIMVS, epistola ad omnes Episcopos, vt allegatur à Gratiano, causa vigesima quarta, quæstione tertia, statuit. *Tempore pacis seu treuga nulla nocumenta oratoribus vel peregrinis inferantur, sed ea fideliter obseruetur, sicut constituta est. Qui autem eam infregerit, excommunicationi subdatur.* Et Concilium LATERANENSE sub Alexandro III. parte 1. cap. 21. & allegat Gratianus, causa 33. quæst 3. cap. Placita, &c. *Treugas à quarta feria post occasum solis vsque ad secundam feriam, & ab aduentu Domini vsque ad octauas Epiphaniæ, & à septuagesima vsque ad octauas Paschæ, ab omnibus inuiolabiliter obseruari præcipimus. Si quis autem treugã frangere tentauerit, post tertiam cõmonitionem si non satisfecerit, Episcopus suam sententiam excõmunicationis dicet, & scriptam vicinis suis annũciet. Episcopus autẽ nullum excommunicatũ in cõmunionem suscipiat, imò scriptum susceptã sententiam quisque confirmet. Si quis autẽ hoc violare præsumpserit, ordinis sui periculo subiaceat. Et quoniã funiculus triplex non facilè rumpitur, præcipimus, vt Episcopi solum Dei & salutis populi habentes respectũ, omni tepiditate depositã, ad pacem firmiter tenendam, mutuum sibi consilium & auxilium præstent, neque hoc alicuius odio vel amore prætermittant. Quod si quis in opere Dei tepidus fuerit inuentus, damnum dignitatis suæ incurrat, &c.*

PECCATVM.

Peccatum originale in posteros transfusum.] Istud iam probatum est, cum de baptismo infantum ageretur. Vide ergo suo loco, quia hæretici negarunt infantes vllam maculam contrahere, vnde egerent ablutione baptismatis, vt ibi diximus, etiam adhuc quibusdam Patrum testimonijs probare possumus. Interim ne prætereas quod iam in vocabulo, Liberum arbitrium, insertum est. ORIGENES ADAMANTIVS, lib. 5. in epistolam ad Romanos, cap. 5. *Omnes* (ait) *qui in hoc mundo nascuntur, non solum nutriuntur à parentibus, sed & imbuuntur: & non solum sunt filij peccatorum, sed & discipuli. Vbi verò adoleuerint, & agendi qua sentiat libertas accesserit, ibi iam aut pergit quis in viam Patrum suorum, sicut de nonnullis regibus scribitur, aut certè incedit in viam Domini Dei sui, &c.* IDEM ibidem in cap. 6. ad Romanos. *In lege, pro illo qui natus fuerit, iubetur offerri hostia par turturum, aut duo pulli columbarum, ex quibus vnus pro peccato, & alius in holocaustomata. Pro quo peccato offertur hic pullus vnus? Nunquid nuper paruulus peccare potuit. Et tunc habet peccatum, pro quo hostia iubetur offerri, à quo mundus negatur quis esse, & si vnius diei fuerit vita eius.* Et homil. 8. in Leuiticum 1. *Quæcunque anima in carne nascitur, iniquitatis & peccati sorde polluitur, &c.* Vnde & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, libro primo, de vocatione gentium, cap. 3. *Omnes homines in primo homine sine vitio conditi sumus, & omnes naturæ nostræ incolumitatem eiusdem hominis prauaricatione perdidimus. Inde tracta mortalitas, inde multiplex corporis animiq. corruptio, inde ignorantia & difficultas, cura inutiles, illicitæ cupiditates, sacrilegi errores, timor vanus, amor noxius, iniusta gaudia, pœnitenda consilia, & non minor miseriarum multitudo quàm criminum, &c.* IDEM lib. 2. cap. 8. *Cum enim consideramus* (ait) *inter Paganos, inter Iudæos, inter hæreticos, inter ipsos Catholicos Christianos, quam multiplex pereat numerus paruulorum. Quos quantum ad proprias pertinet voluntates, neque bonum aliquid, neque malum constat egisse, discimus super eos illam manere sententiam, quam humanum genus prauaricatione primi parentis excepit. Cuius sententiæ rigor, dum etiam circa tales non resoluitur, quam magnum illud peccatum fuerit demonstratur. Nemo autem putaretur non innocens nasci, nisi etiam talibus esset non noxium non renasci, &c.* Eadem & libro primo, de Iacob & vita beata, capite tertio. Vnde etiam ARNOBIVS PRESBYTER exponens Psalmum 50. *In iniquitatibus conceptus sum, &c. Omne peccatum corde concipitur, & ore consummatur. Hic autem qui nascitur sententiam Adæ habet, peccatum verò suum non habet, &c.* Sic hunc locum exponit IOANNES CHRYSOSTOMVS, homilia prima in Psal. 50. *In iniquitatibus conceptus, &c.* in illud ad Romanos, *omnes enim nascimur filij iræ, &c.* Et illud: *Omnes in Adam peccauerunt & egent gloria Dei, &c.* Verùm hæc sufficienter exposuimus, dum locum illum Apostoli commentarijs & sanctorum Patrum dictis exponeremus. Idem verò Chrysostomus homilia decimasexta, in Genesin, exponens illud: *Erant autem ambo nudi & non erubescebant, &c.* Quàm graue delictũ in posteros demiserint primi parentes insinuat. Homilia autem de Adam & Eua, tomo primo. *Ipsa* (inquit) *transgressio peccati totum labefecit mundum, factũ alumnum peccati: quia omnis qui facit peccatũ, seruus est peccati. Omnis quoque homo de eo natus, natus est illi obnoxius, quia seruus seruum generat: & nisi per illum liberatorem acciperet genus humanũ libertatem, omnes in seruitute hucusque detinerentur, sicut ait Apostolus: Per vnũ hominẽ peccatum in hunc mundũ intrauit, & per peccatum mors,*

Origenes Adamantius.

Ambrosius Mediolanensis.

Ora hæc lege & attende.

Arnobius Presbyter.

Ioannes Chrysostomus.

Genes 3.

2. Petri 2.

Roma 4.

& ita

& ita in omnes homines pertranſiit, in quo omnes peccauerunt. Nam vnde eſt illud quod clamas Propheta dicens: Ecce in iniquitatibus conceptus ſum, & in delictis mater mea in vtero me habuit? De iſto peccato venit, de quo dicit verus Dei cultor, homo ſine querela, abſtinens ſe ab omni malo, cui nemo ſimilis ſuper terram, non eſſe ſine peccato, nec infantem vnius diei, &c. Eadem GREGORIVS NAZIANZENVS oratione 16. de paupertate fouenda & pauperũ cura &c. & iterum homilia in nonum dominicum, & in S. Mamantem martyrem. Similiter & EPIPHANIVS CYPRI, libro ſecundo, contra hæreſes hæreſi 64. vbi verba METHODII TYRII Epiſcopi refert, qui exponit tunicas pelliceas, quas Deus Adam & Euæ conſuit. *Viuente* (inquit) *corpore, antequam moriatur, neceſſe eſt ſimul viuere peccatum, intus in nobis radices ſuas abſcõdens, etiam ſi foris ſecundũ per caſtigationũ ac admonitionum ſectiones fuerit refrenatum: alioquin poſt illuminationem non contingeret nos iniuſta facere, vtpote peccato penitus ſyncerter à nobis ablato. Nunc verò etiam poſtquam credimus, & ad aquam purificationis deuenimus, ſæpe in peccatis reperimur. Nemo enim ſic ſeipſum a peccato alienum eſſe iactet, vt neque omnino de iniquitate cogitet. Quare conſtat contrahi quidem ac ſæpiri per fidem nunc peccatum, vt ne fructum noxios producat, non tamen radicitus tolli, &c.* Et HIERONYMVS STRIDONENSIS in Ezechielis, capite 47. *Quis enim hominum gloriari poteſt caſtum ſe habere cor, vel ad cuius mentem per oculorum feneſtras mors concupiſcentiæ non introierit, & vt parum dicam animi titillatio? Mundus enim in maligno poſitus eſt, & à pueritia appoſitũ eſt cor hominis ad malum, vt ne vnius quidem diei à natiuitatis ſuæ exordio ſine peccato ſit humana conditio. Vnde & Dauid confitetur in Pſalmo: Ecce in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis meis concepit me mater mea. Non in iniquitatibus matris meæ, vel certè meis, ſed in iniquitatibus humanæ cõditionis, &c.* Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS, libro de fide ad Petrum, capite primo. *Dum ſibi inuicem vir mulierq; miſcentur vt filios generent, ſine libidine non eſt parentum concubitus. Ob hoc ex eorum carne naſcentium non poteſt ſine peccato eſſe conceptus, vbi peccatum in parvulos non tranſmittit propagatio, ſed libido, nec fœcunditas humanæ naturæ facit homines cum peccato naſci, ſed fœditas libidinis, quam homines habent ex illius primi iuſtiſſima condemnatione peccati, &c.* IDEM libro de Spiritu & anima, cap. 41. *Certum tenemus, quia carne contracta de carne per legem concupiſcentiæ quàm citò vinificatur, originalis culpæ vinculo premitur, eiusq; affectionibus anima, qua carnem vinificat, aggranatur. Sub hoc peccati vinculo demerguntur parvuli, qui ſine remedio baptiſmi moriuntur. Habent enim originale peccatum nõ per animam, ſed per carnem vtique contractum, animaq; infuſum, &c.* IDEM libro de ciuitate Dei, 14. cap. *A primis parentibus admiſſum eſt tam grande peccatum, vt in deterius ea natura mutaretur humana, etiam in poſteros obligatione peccati, & mortis neceſſitate tranſmiſſa.* IDEM lib. 21. cap. 12. *Vniuerſa generis humani maſſa damnata eſt, quoniam qui peccatum primitus admiſit, cum ea, quæ in illo fuerat radicata ſua ſtirpe punitus eſt, vt nullus ab hoc iuſto debitoq; ſupplicio, niſi miſericordia & indebita gratia liberetur. Atque ita diſpertiatur genus humanum, vt in quibuſdam demonſtretur, quid valeat miſericors gratia, & in cæteris quid iuſta vindicta, &c.* Vide ſuprà, Iuſtificatio, &c. & Baptiſmus paruulorum, &c. Porrò MAXENTIVS IOANNES in libello fidei oblato legatis Apoſto[illegible] ſedis, & ab Hormiſda Papa recepto, ad calcem [illegible]ra Pelagianos. *Senſit* (ait) *primus parens inobedientia meruto legem contrariam in propriis membris, repugnantem legi mentis ſuæ, captiuantem ſe in lege peccati: quod malum & pœnam mali in vniuerſum creadimus tranſiſſe genus humanum. Nec enim mortem corporis tantum, quæ pœna peccati eſt, ſicut quidam dicere volunt: ſed & aculeum mortis, hoc eſt, peccatum ingreſſum mundo: quia non iſtis, ſed Apoſtolo potius acquieſcimus, qui & peccatum & mortem in omnes homines pertranſiſſe teſtatur, dicens: Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccauerunt, &c. Propterea & recentes ab vtero paruulos, non tantùm vt adoptionem mereantur filiorum, aut propter regnum cœlorum, ſicut Pelagij Cœleſtij, ſiue Theodori Mopſueſteni diſcipuli, qui vnum & idem naturale & originale peccatũ eſſe affirmare conantur: ſed & in remiſſionem peccatorũ credimus baptizari, ne pereant in æternum, &c.* Poſſem plura & alia proferre teſtimonia, ſed hæc ſufficient. Porrò Concilium MOGVNTINVM IV. capite tertio, quarto & quinto illorum Patrum confirmat ſententias, & addit. *Cum eſſet primus homo conditus, & creatus vtlus corporis & animæ viribus, ornatus iuſtitia & gratia, intus in anima prauis moribus vacuus, in corpore infirmitatis omnis & omnium arumnarum expers, & à moriendi neceſſitate immunis, in voluntate ad bona malaque appetenda ex pari liberum mandatum Dei conditoris ſui prænaricatus [illegible], ſanctitatem, gratiam, & iuſtitiam, in qua erat conſtitutus, amiſſo Dei iudicio amiſit, ira Dei ac damnationi obnoxius, & in corpore ſimul & anima factus deterior, vt iam in corpore famem, ſitim, & innumeros alias miſerias & infirmitates: in anima concupiſcentiam ad mala proliciendam, multaſque noxias & moleſtas arumnas, ac tandem vtriuſque, videlicet corporis & animæ, mortem ſuſtineret. Hoc primorum hominum peccatum propagatione in omnes homines tranſire, ac ſecum pœnam ſuam trahere, vt ſint natura omnes homines iræ Dei, mortis & damnationis rei, & in peccatum proni, qui per libertatem arbitrij ſui (quæ exigua & infirma in his reſidet) nondum adiuti gratia Dei, ea quæ ſunt ſpiritus, & ad ſalutem conferunt non agnoſcere, nedum appetere queant. Ab hoc originalis peccati morbo ſola Dei miſericordia per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Ieſu, conſtat liberatos, cui per baptiſmum inſerimur, & per Spiritum ſanctum mundamur, & omnem reatum, quem naſcendo vel peccando contraximus, renaſcendo exuimus, & ab omni prorſus peccato liberamur, &c.* Huic decreto ſubſcribit Concilium TRIDENTINVM, ſeſſione quinta renouans Concilij ARAVSICANI ſecundi ſub Leone primo decretum, quod poſuimus in vocabulo, Adam, &c. & Baptiſmus, &c. Sic autem loquitur. *Sancta Synodus ad reuocandos errantes, & nutantes confirmandos accedere volens, ſacrarum Scripturarum, & ſanctorum Patrum ac probatiſſimorum Conciliorum teſtimonia, & ipſius Eccleſiæ iudicium & conſenſum ſecuta, hoc de ipſo originali peccato ſtatuit, fatetur, ac declarat. Si quis non confitetur primum hominem Adam, cum mandatum Dei in Paradiſo fuiſſet tranſgreſſus, ſtatim ſanctitatem & iuſtitiam, in qua conſtitutus erat, amiſiſſe, incurriſſeque per offenſam prænaricationis huiuſmodi iram & indignationem Dei, atque adeò mortem, quam antea illi comminatus fuerat Deus, & cum morte captiuitatem ſub eius poteſtate, qui mortis deinde habuit imperium, hoc eſt diaboli, totumque Adam per*

Pſal. 50. — Iob. 25. — Gregorius Nazianzenus. — Epiphanius Cypri. — Methodius Tyrius. — Hieronymus Stridonenſis. — Pſal. 50. — Auguſtinus Hipponenſis. — Maxentius Ioannes. — Rom. 5. — Paruuli cur baptizentur. — Concilium Mogũtinum 4. — Geneſis 3. Eccleſiaſt. 40. Geneſ 6. Rom. 5. Epheſ. 2. — Geneſ. 8. 2. Corinth. 2. — Concilium Tridentinum generale. — Concilium Araſicanũ 2. — Hebræ. 2.

illam prævaricationis offenſam ſecundum corpus & animam in deterius commutatum fuiſſe, anathema ſit. Si quis Adæ prævaricationem ſibi ſoli, & non eius propagini aſſerit nocuiſſe, & acceptam à Deo ſanctitatem & iuſtitiam quam perdidit, ſibi ſoli, & nō nobis etiam eum perdidiſſe, aut inquinatum illum per inobedientiæ peccatum mortem & pœnas corporis tantum in omne genus humanum tranſfudiſſe, non autem & peccatum, quod mors eſt animæ: anathema ſit, cum contradicat Apoſtolo dicenti: Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccauerunt, &c. Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine vnum eſt, & propagatione, non imitatione tranſfuſum omnibus ineſt, vnicuique proprium, vel per humanæ naturæ vires, vel per aliud remedium aſſerit tolli, quàm per meritum vnius mediatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui nos conciliauit in ſanguine ſuo, factus nobis iuſtitia, ſanctificatio & redemptio, aut negat ipſum Ieſu Chriſti meritum, per baptiſmi ſacramentum in forma Eccleſiæ ritè collatū, tam adultis quam paruulis applicari: anathema ſit: quia non eſt aliud nomen ſub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri. Vnde illa vox: ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, & illa: quicunque baptizati eſtis Chriſtum induiſtis. Si quis paruulos recentes ab vteris matrum baptizandos negat, etiam ſi fuerint à baptizatis parentibus orti, aut dicit in remiſſionem quidem peccatorū eos baptizari, ſed nihil ex Adam contrahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro neceſſe ſit expiari, ad vitam æternam conſequendā, vnde ſit conſequens, vt in eis forma baptiſmatis, in remiſſionem peccatorum non vera, ſed falſa intelligatur: anathema ſit: quoniam non aliter intelligendum eſt id quod dixit Apoſtolus: per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in homines omnes mors pertranſiit, in quo omnes peccauerunt, niſi quemadmodum Eccleſia Catholica vbique diffuſa ſemper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei, ex traditione Apoſtolorum etiam paruuli, qui nihil peccatorum in ſemetipſis adhuc committere potuerunt, in remiſſionem peccatorum veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt. Niſi enim quis renatus fuerit ex aqua, &c. Si quis per Ieſu Chriſti gratiam, quæ in baptiſmate confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam aſſerit non tolli totum id, quod veram & propriam peccati rationem habet, ſed illud dicit tantum radi, aut non imputari: anathema ſit. In renatis enim nihil odit Deus, quia nihil eſt damnationis his, qui verè conſepulti ſunt cum Chriſto per baptiſma in mortem, qui non ſecundum carnem ambulant, ſed veterem hominem exuentes, & nouum induentes, qui ſecundum Deum creatus eſt, innocentes, immaculati, puri, innoxii, ac Deo dilecti effecti ſunt, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti, ita vt nihil prorſus eos ab ingreſſu cœli remoretur. Manere autem in baptizatis concupiſcentiam vel fomitem, hac ſancta Synodus fatetur ac ſentit, quæ cum ad agonem relicta ſit, nocere non conſentientibus & viriliter per Ieſu Chriſti gratiam repugnantibus nō valet: quinimò qui legitimè certauerit, coronabitur. Hanc cōcupiſcentiam, quam aliquando Apoſtolus peccatum appellat, ſancta Synodus declarat Eccleſiam Catholicam nunquam intellexiſſe peccatum appellari, quod verè & propriè in renatis peccatum ſit, ſed quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium ſenſerit, anathema ſit. Declarat tamen hac ipſa ſancta Synodus, non eſſe ſuæ intentionis, comprehendere in hoc decreto, vbi de peccato originali agitur, beatam & immaculatam virginem Mariam Dei genitricem, ſed obſeruandas eſſe conſtitutiones fœlicis recordationis Sixti Papæ quarti, ſub pœnis in eius conſtitutionibus contentis, quas innouat. Vide ſuperiùs, Mariæ conceptio, &c. Porrò ſi plura de peccato originali delectat legere, lege quæ in hanc ſeſſionem ANDREAS VEGA vir doctiſſimus ſcripſerit, & STANISLAVS HOSIVS, cap. 48. confeſſionis Catholicæ fidei Chriſtianæ, de ſacramento pœnitentiæ: & iterum cap. 85. de nono & decimo præcepto. Lege quæ ſcripſerunt IOANNES DRIEDO, libro de redemptione generis humani tractatu 4. parte 1. & iterum libro de concordia liberi arbitrii, &c. FRANCISCVS SOMNIVS Epiſcopus Buſcoducenſis, tractatu nono, demonſtrationum religionis Chriſtianæ capite, cap. 1. & 2. & reliquis, de peccatorum remiſſionibus, &c. GVLIELMVS LINDANVS, cap. 24. Panopliæ Euangelicæ &c. Hi omnes nouiſſimi quidem doctores, ſed lectionis antiquæ terentes ſtudia, multum in Eccleſia viri illuſtres ſcriptis, & librorum editionibus fructum contulerunt. Porrò hæc ſufficiant.

Andreas Vega Hiſpanus. Stanislaus Hoſius. Ioannes Driedo. Præciſcus Somnius. Gulielmus Lindanus.

Rom. 5.

1. Corinth. 1.

Actum 4.

Ioann. 1.

Galat. 3.

De baptiſmo paruulorū multa habes in ſuo vocabulo inſerta, Baptiſmus, &c.

Roma. 5.

Ioannis 3.

Roman. 8.

Coloſſen. 3.

1. Timoth. 2.

Coloſſen. 3.

Peccata parentum non in filios tranſfundi.] Hoc eſt, quod Ezechiel dicit. *Non portabit filius iniquitatem Patris, &c.* Hoc certè contra quoſdā Iconoclaſtas hæreticos defendit ADRIANVS I. libro defenſione imaginum ad Carolum magnum, cap 51. profert autem & doctorum authoritatem, AVGVSTINI videlicet in Pſalm. 84. vbi ait: *Peccata parentum non pertinent ad filios, quæ faciunt parentes iam natis filiis. Iam enim filij nati ad ſe pertinent, & parentes ad ſe pertinent. Itaque illi qui nati ſunt, ſi tenuerint vias parentum ſuorum malas, neceſſe eſt portent & merita ipſorum: ſi autem mutauerint ſe, & non fuerint imitati parentes malos, incipiunt habere meritum ſuum, non meritum parentum ſuorum. Vſqueadeo autem non tibi obeſt peccatum patris tui, ſi te mutaueris, vt nec ipſi patri tuo obſit, ſi ſe mutauerit, &c.* Profert & authoritatem GREGORII, libro tertio Dialogorum, cap 31. Lege HIERONYMVM in Ezechielem capite decimo octauo & 33. & alios doctores, & ea quæ ſuperiori diſtinctione iam prolata ſunt, tum vide ſequentia.

Ezech. 18 & 33. Adrianus 1. Auguſtinus Hipponenſis. Gregorius 1. Hieronymus Stridonenſis.

Peccato homo carere an poſsit.] AVRELIVS, AVGVSTINVS & tres alij Epiſcopi, epiſtola ad Innocentium I. contra Pelagium & Cœleſtinum, circa finem. *Quidam ſenſerunt atque in ſuis literis memoriæ mandauerunt, etiam in hac vita eſſe poſſe hominem ſine peccato, non ab initio natiuitatis ſuæ, ſed conuerſione à peccatis ad iuſtitiam, & à via reproba ad bonam vitam. Sic enim intellexerunt, quod de Zacharia & Elizabeth ſcriptum eſt, ambulaſſe eos in omnibus iuſtificationibus Domini ſine querela: hoc quod dictum eſt, ſine querela, ſine peccato dictum acceperunt: non quidem negantes, imò etiam (quod aliis locis in literis eorum inuenitur) piè confitentes adiutorium gratiæ Domini noſtri, non per naturalem ſpiritum hominis, ſed per principalem ſpiritum Dei. Qui parum videntur conſideraſſe ipſum Zachariam fuiſſe vtique ſacerdotem. Omnes autem tunc ſacerdotes neceſſe habebāt ex lege Dei, primitus pro peccatis ſuis offerre ſacrificium, deinde pro populi. Sicut ergo nunc per orationis ſacrificium conuincimur non eſſe ſine peccato, quoniam iuſſi ſumus dicere, dimitte nobis debita noſtra: ita & tunc per ſacrificia victimarum animalium conuincebantur ſacerdotes ſine peccato non eſſe, qui pro ſuis peccatis iubebantur offerre. Quod ſi res ita ſe habet, vt per gratiam Saluatoris, proficiamus quidem in hac vita deficiente cupiditate, charitate*

Aurelius Carthaginenſis. Auguſtinus Hipponenſis. Luc. 1. Hebr. 5. & 7. Matth. 6.

creſcente,

crescente, perficiamur autem, in illa vita cupiditate extincta, charitate completa, profectò illud quod scriptum est, qui natus est ex Deo non peccat, secundum ipsam charitatem dictum est, qua sola non peccat. Ad
1.Ioannis 3. *natiuitatem quippe qua ex Deo est, augenda & perficienda charitas pertinet, non ea, qua minuenda est &*
Roma.7. *consummanda, cupiditas, qua tamen quandiu est in membris nostris, lege quadam sua repugnat legi mentis: sed natus ex Deo nec obediens desiderijs eius, nec*
Rom 6. *exhibens membra sua arma iniquitatis peccato potest*
Rom.7. *dicere iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Sed quoquomodo se habeat ista quæstio, quia & si non inuenitur homo in hac vita sine peccato, id tamen dicitur posse fieri per adiutorium gratiæ & spiritus Dei, quod vt fiat conandum atque poscendum est. Tolerabiliter in id quisque fallitur, nec diabolica impietas, sed error humanus est, elaborandæ & optandæ affirmare, etiam si quod affirmat non possit ostendere. Id enim credit fieri posse, quod certe laudabile est velle. Nobis autem sufficit, quòd nullus fidelium in Ecclesia Dei reperitur in quolibet profectu excellenti atque iustitia, qui audeat dicere, sibi non necessariam*
Matth.6. 1.Ioan.1. *precationem orationis dominicæ, dimitte nobis debita nostra, & dicat se non habere peccatum, ne seipsum decipiat, & in eo veritas non sit, quamuis iam sine querela vivat. Non enim qualescunque etiam tentationis humanæ, sed grane peccatum est quod in querelam venit, &c.* Hæc iterum probant abundè HIERONYMVS STRIDONENSIS lib.1. 2. & 3 dialogorum contra Pelagianos, quia in his tribus libris nil aliud agit, quàm probare contra Pelagium, hominem quandiu in vita hac degit non posse esse absque peccato. Et in epistola ad Ctesiphontem aduersus eundem Pelagium, iterum de ea re disputat, vbi ad calcem de Zacharia & Elizabeth, qui iusti esse & sine querela describuntur, sic loquitur. *Quod autem* (ait) *in scripturis sanctis multi iusti appellentur, vt Zacharias, Elizabeth, Iob, Iosaphat, & Iosias, & multi quorum nominibus sacra scriptura contexta est, quamquam in promisso opere* (scilicet in tribus libris aduersus Pelagianos) *plenius si gratiam dominus dederit dicturus sum: tamen in præsenti epistola hoc breuiter perstrinxisse sufficiat, quòd iusti appellentur, non quod omni vitio careant, sed quod maiori parte virtutum commendentur, &c.* Vide reliquum. Hanc doctrinam defendit Concilium MILEVITANVM canone 6. vbi anathematizat eum, qui dixerit hanc authoritatem Ioannis, *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est, &c. propter humilitatem oportere dici nos habere peccatum, non quia ita est. Dum enim* (ait) *dicit, Veritas in nobis non est, ostendit eum qui se dixerit non habere peccatum, non verum loqui, sed falsum.* Eadem etiam statuit de illis, qui similia volunt intelligi in verbis his: *Dimitte nobis debita nostra, &c.* Vbi cano. 8. eos anathematizat. Et cano. 7. anathematizat etiam eos, qui eandem authoritatem non pro seipsis dicere, eo quod non sit eis hæc petitio necessaria, sed pro alijs, qui sunt in populo suo peccatores. Probat enim authoritate Iacobi 2. *In multis offendimus omnes*; & Ecclesiast. 7. *Non est homo qui non peccet*, & Psal. 142. *non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens*, & alijs testimonijs. Eadem confirmat Concilium AFFRICANVM cano. 81. 82. 83. &c. & AVGVSTINVS HIPPONENSIS in 1. canonicam Ioannis. dum exponit hæc verba. *Si dixerimus quia peccatum non habemus, &c.* & libro de natura & gratia cap. 36. *Maria* (inquit) *Virgine excepta, si omnes sanctos & sanctas, cum hic*

viuerent congregare possemus, & interrogare, vtrum essent sine peccato, omnes vna voce clamarent: Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est, &c. Vide præcedentia.

Peccatum tribus modis perpetratur, & tribus modis vindicatur.] Quomodo peccatum tribus modis impleatur, scilicet suggestione, delectatione, consensu, docet GREGORIVS I. ad interrogata Augustini Anglorum Pontificis cap. 11. dum de pollutione nocturna interrogaretur. Vide autem infra in vocabulo, Pollutio, &c. latius hæc expressa. Porrò quomodo tribus modis vindicatur Concilium AQVISGRANENSE III. libro 1. capite 1. docet. *Sunt nonnulli* (ait) *qui propterea hæc tam temere loquuntur, & in barathrum cupiditatum suarum miserabiliter labuntur, eo quod diuinorum præceptorum transgressores, sanctaque Dei Ecclesiæ dehonoratores & expoliatores non continuo puniantur, non animaduertentes, neque animaduertere volentes, quòd Deus nullum peccatum inultum dimissurus sit. Tribus itaque modis peccata mortalium vindicantur, duobus in hac vita, tertio in futura vita. De duobus ita Apostolus inquit: Si nosmetipsos iudicauerimus, à domino non iudicabimur. Hæc est vindicta, quam inspirante Deo omnis peccator, pro suis admissis pœnitendo, in seipso vindicat. Quod autem prosecutus idem Apostolus infert: Cum iudicamur autem, à domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur, hæc est vindicta, quam omnipotens Deus misericorditer peccatori irrogat, iuxta illud: Deus quem amat corripit, flagellat autem omnem filium quem recipit. Tertia autem valde est pertimescenda atque terribilis, qua non in hoc, sed in futuro iustissimo Dei iudicio fiet seculo, quando iustus iudex dicturus est: discedite à me maledicti in ignem eternum, qui paratus est Diabolo & Angelis eius.* Tum cap. 2. infert. *Si enim (vt verbis beati* AVGVSTINI *vtamur) omnipotens Deus omnia mala mortalium in hoc seculo iudicasset, nequaquam homines male agentes diem futuri iudicij pertimescerent. Rursus si nulla mortalium mala in hoc seculo iudicasset, non putaretur res curare humanas. Idcirco quædam iudicat in hoc seculo, vt videatur eius piissima prouidentia, & misericordia gratuita rebus consulere humanis. Idcirco quædam non iudicat, sed futuro reservat iudicio, vt homines de futuro terreantur examine.*

Peccatum in spiritum sanctum quod dicatur.] CLEMENS I. lib. 2. constitutionum Apostolicarum cap. 17. *Si quis de industria peccet tentans Deum, quasi non vlciscentem male, is remissionem non consequitur, quamuis secum ipse dicat, sit mihi propicius Deus, quoniam ambulabo in euersione cordis mei prauj. Talis fuit Amon, Manassis filius. Inquit enim scriptura: & cogitauit Amon cogitationem transgressionis malam, & dixit: Pater meus à iuuentute multa iniquè fecit, & in senectute pœnitentiam egit, & nunc ambulabo pro vt concupiscit anima mea, & postea conuertar ad Dominum. Et fecit malum in conspectu domini supra omnes qui fuerunt ante ipsum, & exterminauit eum citò dominus Deus à terra eius bona, & irruerunt in eum serui sui, & occiderunt eum in domo eius, & regnauit solum duobus annis, &c.* De hac malitia, qua quis peccat, dicit AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib. 1. de sermone domini in monte, esse peccatum in Spiritum sanctum, & sermone 12. de verbis domini, &c. etiam impœnitentiam dicit esse peccatum in Spiritum sanctum, quod dominus in Euangelio dicit irremissibile. Vbi aduerte quod

Concilium Milevitanum sub Innocentio 1. 1.Ioann.1. Matth.16. Concilium Africanum sub Bonifacio 1. Augustinus Hipponensis. Gregorius 1. Concilium Aquisgranense 3. sub Pipino, Ludouici Pij filio. 1. Corinth. 10. Hebr.12. Proverb.3. Matth.25. Augustinus Hipponensis. Clemens 1. 4. Regum 21. Augustinus Hipponensis.

Thomas Aquinas.

docet THOMAS AQVINAS in caput 2. epistolæ ad Romanos lectione 1. interpretans illud. *Secundam duritiam tuam & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram, &c. Sciendum est, quod secundum antiquos doctores (inquit) qui fuerunt ante Augustinum, scilicet Athanasium, Hilarium, Ambrosium, Hieronymum, & Chrysostomum, peccatum in Spiritum sanctum dicitur blasphemia, qua opera spiritus sancti spiritui immundo attribuuntur, vt patet Matthæi 12. Quod quidem dicitur irremissibile & in hoc seculo, & in futuro: quia pro hoc puniti sunt Iudæi in hoc seculo per Romanos, & in futuro per dæmones: vel quia non habet aliquam rationem excusationis, sicut habebat blasphemia, quam dicebant in Christum, inquantum erat filius hominis, secundum illud: Ecce homo vorax & potator vini. Ad hoc poterant induci per infirmitatem carnis, sicut & in veteri testamento, quia filij Israel murmurauerunt pro defectu panis & aquæ, vt legitur Exod. 16. quasi humanum sint & facile remissibile. Sed quod postea dixerunt coram Idolo, Hi sunt dij tui Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti, peccauerunt in Spiritum sanctum, scilicet opus Dei dæmonibus attribuentes. Vnde & eorum peccatum dicitur irremissibile, cum dominus subdit: ego autem in die vltionis visitabo peccatum eorum. Augustinus autem dicit peccatum in Spiritum sanctum esse verbum, vel blasphemiam quam quis dicit contra Spiritum sanctum, per quem fit remissio peccatorum, secundum illud, Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, &c. Et hoc quidem corde scilicet ore & opere dum aliquis perseuerat vsque ad finem vitiorum, & sic finalis impœnitentia est peccatum in Spiritum sanctum, de qua manifestum esse irremissibile. Magistri verò sequentes, dicunt peccatum in spiritum sanctum, scilicet, quod committitur ex certa malitia, quæ contrariatur appropriato spiritui sancto scilicet bonitati, sicut & peccatum in filium Dei, quod est ex ignorantia, quæ opponitur sapientiæ quæ appropriatur filio. Et similiter peccatum in patrem potest dici, quod fit ex infirmitate, quæ contrariatur potentiæ, quæ est appropriatum Patri. Sic ergo peccatum, quod est in patrem, vel in filium, dicitur remissibile, quia ex hoc ipso peccatum videtur aliquam excusationem habere, quod ex ignorantia vel ex infirmitate committitur. Quod autem ex certa malitia committitur, nullam in se habet excusationis causam, & ideo dicitur irremissibile, quia non habet in se vnde remittatur: licet quandoque Deus ex sua bonitate remittat, sicut quandoque ex sua virtute curat morbum qui est de se incurabilis. Et secundum hoc sex assignantur species peccati in spiritum sanctum, excludentes ea per quæ peccatum remittitur. Quorum prima duo accipiuntur per respectum ad eam, quæ se tenet ex parte Dei, scilicet spes diuinæ misericordiæ, cui opponitur desperatio, & timor diuinæ iustitiæ, cui opponitur præsumptio. Alia verò duo accipiuntur ex parte hominis, scilicet contemptus boni communabilis, cui opponitur obstinatio, quæ ab Apostolo dura vocatur, per quam scilicet aliquis obfirmat animum suum ad peccatum, & destinatio auersionis à Deo, cui opponitur cor impœnitens, quod scilicet nunquam proponit per pœnitentiam reuerti ad Deum. Alia vero accipiuntur ex parte donorum Dei, quorum vnum est fides, secundum illud: Per fidem purgantur peccata, & hinc opponitur impugnatio veritatis agnitæ. Alia autem est charitas, secundum illud: vniuersa delicta operit charitas, & huic opponitur inuidentia fraternæ gratiæ, &c.* Potrò de peccato in Spiritum sanctum, multifariè accepto, & quod nullum sit irremissibile, docet PATRICIVS COCBVRNVS Scotus excellenti opere libros duos complectendi, quorum prior de Peccato in Spiritum sanctum tractat, posterior de Vulgari sacræ scripturæ phrasi, ad Iacobum Stenardum Iacobi 5. Regis Scotorum filium. In eo opere omnia quæ posset lector desiderare, vel quærere de peccato illo, quod dicitur irremissibile, habet abundanter edissera. Vide ergo.

Tripliciter peccatũ in spiritum sanctum intelligitur.

Matth. 12.

Exod. 32.

Secunda acceptio.

Ioan. 20.

Tertia.

Quomodo peccatum dictum sit irremissibile, cùm nullum sit.

Sex species peccati in spiritum sanctum

Rom. 2.

Prouerb. 5.

Prouerb. 10.

Patricius Cocburnus Scotus.

PAEDAGIVM.

Pædagium non soluant clerici, &c.] Habes superiùs hoc luculenter probatum vocabulo, Clericus. &c. Exactio, &c. His etiam adde quod Concilium LATERANENSE sub Alexandro 3. cap. 22. Partis. *Innouamus, vt presbyteri, monachi, Clerici, conuersi, peregrini, mercatores, rustici, eunies, & redeuntes, & in agricultura existentes, & animalia quæ semina portant ad agrum, congrua securitate lætentur. Nec quisquam alicui nouas pædagiorum exactiones sine authoritate Regum, & Principum consensu statuere, aut statutas de nouo tenere, aut veteres augmentare aliquo modo præsumat. Si quis autem contra hoc venire præsumpserit, & commonitus non destiterit, donec satisfaciat communione careat Christiana,* Potrò ab Ecclesijs omnes remouet exactiones parte 2. cap. 7. 8. 9. &c. vt diximus loco præfixo, exactio, &c. De Pædagijs quoque non imponendis, RAIMVNDVS TOLOSAE comes capite vltimo suorum statutorum decernit, & Concilium NARBONENSE cano. 8. vbi immunes reddit clericos ab omni pædagio & exactione, vt suo loco dictum est. Sed & BONIFACIVS VIII. 6. decretalium titulo 20. de censibus prohibet extorqueri à clericis pædagia vel exactiones, vt suo diximus loco. Vide.

Concilij Lateranensis sub Alexandro 3. patrum 210.

Raimundus Tolosanus Comes.

Concilij Narbonẽsis sub Ludouico 9. Bonifacius 8.

PENSIO.

Pensio super beneficia Ecclesiastica non reseruanda, &c.] Egimus in vocabulo, Beneficia Ecclesiast. &c. de hac materia, & superiùs vocabulo, Ius Patronatus, &c. ex Concilio Moguntino 4. verùm, quia nec dum hoc malum ab Ecclesia propulsum est, libet pauca decreta inserere. ALEXANDER III. scribens Vurgorienſi Episcopo vt habetur parte 28. Concilij Lateranensis quod celebrauit cap. 9. illos corripit, qui hoc faciunt. *Illi qui Episcopo ignorante, authoritate sua pensionem annuatim de Ecclesiis, collusione factâ, soluunt, aut recipiunt eas, personis defunctis, vbi ab his qui per Episcopum vel per ministrum tales eius authoritate instituendi personas, habentes ius recipiendi canonem receperint, in receptionem pensionis non sunt aliquatenus audiendi, præsertim si pontificalem, aut alterius qui de iure id facere posterit, authoritatem & assensum non constiterit interuenisse. Non enim simplices sacerdotes vel clerici, possunt Ecclesias quibus præsunt, authoritate propria post decessum suum censuales efficere.* Idem repetit cap. 12. eiusdem partis Noruicensi Episcopo, eos perstringés, qui collusione inter se facta super beneficijs quæ possident se sustinent ab alijs molestari, & posteà, vt quæstioni cedatur, & idem clerici beneficia quiete possideant, quasi nomine transactionis soluunt alijs de ipsis beneficijs annuam pensionem: vt post mortem illorum in beneficijs illis, super quibus est inter eos clericos collusio facta, ius sibi valeant vendicare. Tales autem omninò decernit beneficijs spoliandos. Et cap. 13. eiusdem partis allegatur etiam LVCIVS III. qui omnino tollit nouum

Alexander 3.

Lucius 3.

Lucius 3.

ab Ecclesia censum. *Pati enim* (ait) *nolumus nec debemus, vt Ecclesiæ nouis censibus exactione vexentur, &c.* Vide suprà, Beneficia non successione obtinenda, &c. Et Concilium LATERANENSE sub Innocentio 3 can. 32. *Illud* (ait) *penitus interdicimus, ne quis in fraudem de prouentibus Ecclesiæ, quæ curam propriæ sacerdotis habere debet, pensionem alij quasi pro beneficio conferre præsumat.* Et Concilium OXONIENSE can. 4. prohibet ne hi, qui beneficia resignant, pensionem audeant retinere vel vicariam pactionem: aliàs, tam ille qui resignat quàm ille cui resignatur, beneficio priuetur. *Hoc enim* (ait) *indecens est, vt in vna Ecclesia alius conferat aliquid nomine personatum, cum vondum plenè persona prior totam Ecclesiam resignauerit.* Eadem Concilium LATERANENSE sub Leone 10. sessione 9. statuit, prohibens super monasteriorum fructibus, vel Ecclesiarum pensiones, inconsulta sede Apostolica, reseruari. Et Concilium RATISPONENSE cano. 24. & 25. vetat, ne Episcopi de beneficijs decimas vel fructus exigant. Vide locos prænotatos, scilicet clerici, Episcop i& exactio, & similia.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. patrum 1215.

Concilium Oxoniense in Anglia.

Concilium Lateranense sub Leone 10.

Concilium Ratisponense sub Laurētio Cardinali.

PER.

Per, propositio est in diuinis magnum sacramentum insinuans, scilicet quomodo Spiritus sanctus à Patre procedere dicatur per filium. Verùm habes hoc clarissimè expositum infrà in vocabulo, Spiritus sancti Processio, &c.

PEREGRINATIO.

Peregrinationes ad loca sanctorum iustè & piè vouerit, & assumi defenduntur.] Volo lectorem certiorem fieri nos de peregrinationibus ad sanctorum limina crebro iam testimonijs patrum egisse, vbi de imaginibus illorum disseruimus, vel vbi de Missa celebranda super reliquijs martyrum suo loco egimus: tamen libet etiam ab exordio Euangelicæ gratiæ easdem iustè assumptas defendere, nec proferemus Apostolorum actus & Pauli Apostoli epistolas, vbi sæpiùs mentio fit quomodo Hierosolymam pertexerit ministrare sanctis vel loca sacra visitare. Denique crederem pro certo Apostolum Paulum ex illorum fuisse numero, de quibus loquitur DIONYSIVS AREOPAGITA cap. 3. de diuinis nominibus, cum dicit se Palæstinam petiisse cum fratribus, ad contuendum corpus Beatæ Mariæ virginis. Denique refert EVSEBIVS CAESARIENSIS lib. 3. historiæ Ecclesiasticæ cap. 15. ad S. Polycarpi sepulchrum, postquam martyrio coronatus est, fideles de remotis regionibus aduenisse. Narrat præterea lib. 6. cap. 8. Alexandrum Cappadociæ vrbis Episcopum, Hierosolymam adorandi & sanctorum locorum videndi gratia properasse. Hoc & ille Eunuchus Candacis Reginæ Æthiopum, deuote memoratur impleuisse. Vnde & ANACLETVS I. in decreto, quod allegat Gratianus distinct. 93. cap. Iuxta. *Iuxta* sanctorum patrum & canonum instituta* (ait) *omnes Episcopi, qui huius Apostolicæ sedis ordinationi subiacent, & qui propinqui sunt, annue circa Idus May sanctorum principum Petri & Pauli liminibus præsententur, omni occasione sepositâ, &c.* Eadem SYRICIVS I. epist. 4. quæ lecta est in Concilio TELENSI, vbi peregrinationes ad sanctorum Apostolorum limina commendat.

Paulus peregrinationes assumpsit ad sanctorum limina.

Dionysius Areopagita.

Eusebius Cæsariensis.

Actum 8.

Anacletus 1.

Vide quomodo non nouum est quod iam Apostolicus ille pontifex suo tempore obseruatum narrat.

Syricius 1.

A Denique satis constat quomodo mater Constantini magni Helena sancta ad sancta loca visenda Hierosolymam perrexit, vt narrat RVFINVS AQVILEIENSIS lib. 10. historiæ Ecclesiast. cap. 8. & NICEPHORVS CALLISTVS lib. 8. cap. 29 & PAVLINVS NOLANVS epist. 11. ad Severum, vbi sic loquitur. *Neque præter hanc diem, qua crucis ipsius mysterium celebratur, ij sáque sacramentorum causa est, quasi quoddam sacra solennitatis insigne proferatur, nisi interdum religiosissimi postulent, quis ea tantum causa illo peregrinati aduenerunt, vt sibi eius reuelatio, quasi in pretium longinquæ peregrinationis deferatur, &c.* Idem Paulinus in vita S. Fœlicis Nolani martyris sic loquitur natali 8.

B *Omni namque die tectis sumus, vndique crebris*
Cœtibus, aut sanos gratantia reddere vota,
Aut ægros varias petere ac ambire medelas.
Cernimus, & multo peregrino a littore vectos.
Ante sacram sancti prostratos martyris aram,
Dum referunt grates, tolerata referre pericla, &c.

Et iterum, natali 9.

His igitur vicinus erit, quicunque supernis
Castus aget tectis, & qui procul aduena recto,
Percitus affectu sanctas properauit ad ædes, &c.

Denique EVSEBIVS VERCELLENSIS, qui affuit Nicæno 1. Concilio epistola ad Patrophylum. *Concessit* (inquit) *mihi Dominus hanc epistolam per charissimum nostrum ad vos Syrum Diaconem mittere, quem in potestate mittendi habui, quia prouidentia Domini nostri eo tempore ad videnda loca sancta accesserat, & cum cæteris fratribus inuentus non est.* C Præterea sub hoc tempore viguit NICOLAVS Myrrensis Episcopus, de quo narrat LEONARDVS IVSTINIANVS, atque SIMEON METAPHRASTES, qui eius vitam conscripserunt, hoc modo. *Itaque cum veteris visendæ Palestinæ desiderio teneretur, vbi saluator noster ante crucem inter mortales versatus est, nauim in Ægyptum reduturam conscendit, vt inde ad loca sancta profectus, solitudini se deinde dicaret* (& infrà.) *Ex Ægypto itaque soluens, & in Palestinam, vt constituerat, veniens ascendit in Golgotha, vbi pro salute generis humani Christi patibulum fuit. Inde cum ad diuinæ crucis lignum venerandum incederet, & vox illum intercepisset, ferunt templi fores tunc clausas venienti vltro fractis vectibus patuisse, &c.* Præterea de S. Basilio, narrat AMPHILOCHIVS ICONII sic in eius vita statim initio. *Surgens* (inquit) *Basilius abiit in Ægyptum, de annuali tempore ibidem commorans, & verbum veritatis fide considerans permansit: scrutans veritatis sermonē. Sícque postulauit dimitti se Hierosolymam, orationis gratia, & quæ ibi sunt videndi miracula, &c.* Eadem de Ephrem Syro Diacono sancto, qui eodem tempore florebat, narrat SIMEON METAPHRASTES in eius vita. *Cum habitaret* (inquit) *in solitudine, locis verò loca mutaret propter ædificationem & vtilitatem animarum, vt qui diuino moueretur spiritu, reliquit aliquando solitudinem iussu diuino, & feruenti desiderio venit in suam patriam Edessam, vt qui simul venisset ad sacras adorandas reliquias & loca sancta, & simul etiam vt aliquem virum eruditum conueniret, vt cognitionis illinc fructum acciperet, &c.* Idem in vita Ioannis Eleemosynarij, & confirmat LEONTIVS NEAP. CYPRI Episcopus in eiusdem vita. *Intercessit aliquantum temporis* (ait) *& quidam, qui erant eiusdē cuius Petrus regionis, arte aurifices,* voti causa & adorationis, peruenerunt ad loca veneranda, &c.* Idem Metaphrastes in vita Gregorij Agrigentini Episcopi. *Postquam igitur tertio, Gregori,*

Ruffinus Aquileiensis. Nicephorus Callistus. Paulinus Nolanus.

Eusebius Vercellensis.

Leonardus Iustinianus. Simeon Metaphrastes.

Amphilochius Iconij.

Simeon Metaphrastes.

Leontius Neapoleos Cypri Episcop.

* Voti causa (ait) ergo peregrinationes vocabantur antiquitus.

Digitized by Google

adnocans adstitisset, ille vti edoctus fuerat respondit. Porrò statim qui vocarat: (Angelus enim is Dei fuerat) exaudita est (inquit) precatio tua. Quocirca ad luctus conceptus oportet, vt ad loca sancta tendentibus obuiam fiat, &c. Et infrà testatur, quomodo præfatus Gregorius ad Apostolorum limina & Hierosolymam posteà sit profectus. Idem in vita S. Sabæ, quæ lecta est in Concilio generali 7. *Quadam* (inquit) *in corde agitans, cum diuini desiderij nullum modum nosset, nec satietatem in animo habebat ire in sanctam ciuitatem, & contemplari loca sancta, lustraregue & visere patres qui erant in solitudine.* Et infra. *Qui autem remanserat consobrinus Imperatoris, iurerando affirmauit diuinus patribus se non venisse, vt communicaret malæ Seueri opinioni, sed vt loca adoraret veneranda, sequi velle potius communicare eorum sanctitati.* Idem in Vita Apollinaris Virginis. *Quidam autem ait (ait) ei dixit parentibus. Ego vos, vt me dimittatis in loca sancta, vt adorem sanctam resurrectionem & crucem venerabilē.* Et infrà. *Ei autem dixerunt: Accipe filia & vade, imple votum tuum, & memento nostri in locis sanctis, &c.* Idem in vita Euthymij Abbatis. *Clam* (ait) *Euthymius vrbe egressus etatis sue anno vicesimo nono, ad adoranda sacra & veneranda loca promptio & alacri animo vadit Hierosolymam.* Iterum paulò inferius dicit Synodium quendam ad loca sancta adoranda venisse. Idem in vita Anastasij Persę, quę lecta est in Concilio generali 7. *Et primum quidem cum venisset Diospolim, & deinde etiam in montem, qui dicitur Charizim, orationis gratia & adorationis, & deinde etiam ad cætera, quæ illic sunt loca, veneranda accessisset, & peruenisset vsque ad Cæsaream Palestinæ, in templo Deiparæ virginis duobus diebus moratur, & exinde eum rursus excepit templum omni ex parte laudandæ Euphemiæ, &c.* Idem in vita Melanæ Romanæ. *Cum autem sic septem annos decertasset, eam subiit cogitatio longioris peregrinationis. Dicebat enim oportere ad sacra etiam loca accedere, & etiam videre Hierusalem, & obire, & adorare omnia quæ illuc sunt miracula, quod & adimplenit:* & infrà. *Obiens* (inquit) *alia loca Hierosolymorum, & Bethleem illam, & Galilæam, & quæcunque in orbem circuibat, & tanquam animata salutabat in peregrinatione, &c.* Idem in Vita Porphyrij. *Rectà* (inquit) *profectus est in Scetem, & paucis post diebus dignatur venerando habitu, & cum illic esset versatus quinque annos cum sanctis patribus, alius diuinus amor eum subiit adorandi sancta & veneranda Dei loca. Cumque illic fuisset & adorasset, abiens in partes Iordanis, habitauit in spelunca, &c.* Et HIERONYMVS STRIDONENSIS in vita Paulæ Viduæ, satis declarat quomodo illa sancta matrona, peregrinationis adorationisque causa sacra, omnia loca visura Hierosolymam perrexerit. Hócque defendit libro contra Vigilantium, scilicet concursus fidelium ad Sanctorum Martyrum venerandas reliquias. Vide infra, Reliquiæ, &c. Et SEVERVS SVLPITIVS ad calcem libri 3. de Vita S. Martini. *Cæterum* (ait) *cum Hierosolymam inde petiturus ventis cursum vela commiseris, negotium tibi nostri doloris iniungo, vt si vnquam illustris illius Ptolemaidis listus accesseris, sollicitus inquiras, vbi sit consepultus noster ille Pomponius, nec fastidias visitare ossa peregrina, &c.* Porrò vt vlterius etiam procedamus, Peregrinationes ad sancta limina commendat AMBROSIVS MEDIOLANENSIS sermone 90. de passione S. Agnetis, dum de sepulchro eius loquitur. *Factum est* (ait) *vt nullus pene ex eo aduenientibus ad sepulchra sanctorum, aliquas molestias exciuaret.* Et infrà, vbi de Constantia Constantini filia loquitur, ait. *Accepto* (inquit) *Consilio spe recuperandæ salutis, venis ad tumulum martyris nocte, & licet Pagana, tamen credula animi intentione preces fideliter fundebat, &c.* Idem refert & IOANNES CHRYSOSTOMVS oratione in S. Martyres Inuentinum & Maximum, tomo operum 3. ad calcem. *Idcirco* (ait) *sæpe eos imus famus, tumulos adornemus, magnáque fide reliquias eorum contingamus, vt inde benedictionem assequamur. Proinde magna fide promptitudinéque huc veniamus, quo & visis sanctorum monumentis, & consideratis eorum præmiis, inde varios thesauros vndiquaque colligamus, &c.* Præterea narrat NICEPHORVS CALLISTVS lib. 11. Ecclesiasticæ historiæ cap. 37. Ammonium virum sanctissimum, comitatum Athanasium Magnum Romam, *Qui ex præclaris* (ait) *præcipuisque eius vrbis rebus non aliud spectandum sibi censuit, quàm Petri & Pauli martyrum, & adem eam, in qua illorum corpora, velut thesaurus sunt condita, &c.* Idem lib. 14. cap. 39. profectionem repetit Alexandri Cappadocis ad visenda sacra loca Hierosolymis, & cap. 50. eiusdem libri. Et EVAGRIVS EPIPHANIENSIS libro 1. historiæ Ecclesiasticæ cap. 20 & 21. docet, quòd Eudocia Augusta Religionis causa Hierosolymam petijt, vbi etiam conspexit tumulum beatæ Mariæ Virginis, vt diximus in vocabulo. Mariæ assumptio. Porrò vide quæ infra in vocabulo, Reliquiæ, dicentur, &c. Hinc AVGVSTINVS HIPPONENSIS epistola 187. ad clerum & populum Hipponensem, narrat indixisse Bonifacio presbytero & altero cuipiam, qui commiserant aliquod facinus, vt ad expiationem illius, peregrinationem sanctam susciperent. *Elegi* (ait) *aliquid medium, vt certo placuo se ambo constringerent ad locum sanctum se peregrinaturos, &c.* Idem lib. 22. de ciuitate Dei cap. 8. *Ad aquas* (ait) *Tabilitanas, Episcopo afferente proiectio reliquias martyris gloriosissimi Stephani, ad eius memoriam veniebat magna multitudinis concursus, & occursus, &c.* Vide reliquiæ, &c. Vnde & THEODORETVS CYRENSIS in philotheo, describens vitam Petri serui Dei, ait. *Hic igitur Galatiæ primam palestram exercuit, mox in Palestinam proficiscitur, vt visis locis, vbi dominus passus est, in illis seruatorem Deum adoraret. Non quod illum loco circumscriptum esse arbitraretur, sciebat enim immensam eius naturam circumscribi non posse: sed vt oculos potius adamatæ rei aspectu pasceret, ne solus animus spirituali frueretur alimento.* Idem omninò eadem refert in vita Marennæ & Cyræ mulierum in eodem libro, quomodo videlicet peregrinationem ad loca sancta assumpserunt. Et GREGORIVS NISSENVS omnibus his antiquior, epistola ad Olympium monachum, ait. *Omninò consuetudinis illius oblitus esse non debes, cum ad vrbem Antiochi congressi sumus, quo tempore petebas Hierosolymam, vt monumenta Christi peregrinationis, dum in carne esset, inuiseres, eorumque sermonum quos variis de rebus inter nos contulimus, &c.* Mentionem quoque facit peregrinationum quæ antiquitus assumebantur, Concilium CARTHAGINENSE V. canone 14. vt colliges ex vocabulo. Altare, &c. Denique etiam olim frequentatas fuisse peregrinationes demonstrat GALLA PLACIDIA Augusta, epistola ad filiam Pulcheriam, quæ ponitur in limine Concilij Chalcedonensis. *Vt Romam* (ait) *frequentibus concursionibus adeoque desideramus aspicere, causa nobis est*

Quid ni tot exemplis sanctorum virorum iuste defendemus peregrinationes ad sanctorum limina Deo placeras & laudandas.

Hieronymus Stridonensis.

Seuerus Sulpitius.

Ambrosius Mediolanensis.

Ioannes Chrysostomus.

Vide quantum tribuat S. Pater Reliquiis Martyrū. Porro, vide infra, Reliquiæ.

Nicephorus Callistus.

Euagrius Epiphanensis.

Augustinus Hipponensis.

Theodoretus Cyrensis.

Cur peregrinationes assumantur ratio.

Gregorius Nissenus.

Concilium Carthaginense 5.

Galla Placidia augusta mater Pulcheriæ Augustæ visitauit limina Apostolorum, & quare.

amplectenda religionis, vt terminis ſanctorum noſtram exhiberemus præſentiam, quos certum eſt pro ſua virtute in cœleſtibus conſtitutos neque inferiora deſpicere. Nos itaque ſacrilegum eſſe credimus, ſi ſolemnium ordinem denegemus. Cum igitur beato Apoſtolo Petro noſtram præſentiam dediſſemus, &c. Eadem VALENTIN. IMPERATOR epiſtolam præcedentem ſequenti ad patrem Theodoſium, eadem quæ & Galla Placidia ſe feciſſe memorat, ſcilicet viſitaſſe limina Apoſtolorum. Denique ENNODIVS DIACONVS libro Apologetico pro Symmacho & Synodis ſub eodem celebratis, ait. *Ad ſepulchrum Apoſtoli Petri ex omnibus orbis cardinibus devoti perveniunt. Dicatis forſitan Apoſtoli genio decerpi, ſi putatur cœli cinis terrarum locis includi. Tamen quamuis benedictio poſcentibus vbique præſtetur, & exigat præſentiam martyris, fides & devotio ſupplicantis negari non poteſt diligentia natali ſolo plus tribui, & maiorem affectum loca impetrare, de quibus ad ſuperna tranſitur. Quam fidem allegationi curationum iam præſtitit multitudo, & vtitur poſt obſidionem diabolicam teſtibus iam ſanatis. Hæc licèt per Redemptorem noſtrum in toto orbe celebrentur, eſt tamen non modica monumenti illius per frequentiam comparata nobilitas: quia per eum qui hominem mutauit in Angelum, illuſtrari potuit natura telluris, &c.* Vnde & PALLADIVS CAPPADOCIAE cap. 31. Paradiſi, de vita ſanctorum Patrum loquens, de beato Philoromo, ait. *Qui pedeſtre iter omne conficiens Romam vſque peruenit, atque in Eccleſia ſancti Petri Paulique orationibus factis, rurſus ad Alexandriam pedeſter remeauit. Vbi iterum precem fudit in baſilica Martyris Marci, Hieroſolyma etiam ſecundo fuit pro honore ſanctorum locorum, propriſque ſemper ſumptibus ac pedibus martyres ſanctos in omnibus ſufficienter honoravit, &c.* Porrò PLATINA CREMONENSIS in Vita Gregorij 2. docet, quòd Dux Baioariorum Theodo primus ex ea gente Apoſtoli Petri limina viſitauit. Et NICOLAVS I. epiſtola ad Michaelem Imperatorem circa medium, ait. *Tanta millia hominum protectioni ac interceſſioni beati Apoſtolorum Principis Petri ex omnibus finibus terræ properantium ſe ſe quotidie conferunt, & vſque in finem vitæ ſuæ apud eius limina ſemet menſura proponunt. præter illud quod vas è cœlo ſubmiſſum, in quo cunctorum oſtenſa ſunt eidem Petro horum omnium rectori animantium genera, catholicam ſignat Eccleſiam, etiam ipſa Romanorum vrbs ſola, apud quam eiuſdem Apoſtoli corporali præſentia ſedule veneratur, ipſius vaſis cunctas dignoſcatur in ſe continere vniuerſorum animalium (qua homines ſpiritaliter intelliguntur) nationes, &c.* Denique BEDA VENERABILIS lib. 5. hiſtoriæ Anglicanæ cap. 10. Vilfridum Epiſcopum ſanctorum Apoſtolorum limina adijſſe commemorat peregrinationis ergò. Et libro eodem cap 7. (Ceadnalla (ait) *rex Occidentalium Saxonum, cum genti ſuæ duobus annis ſtrenuiſſimè præfuiſſet, relicto imperio propter Dominum regnúmque perpetuum, venit Romam, hoc ſibi gloriæ ſingularis deſiderans adipiſci, vt ad limina beatorum Apoſtolorum fonte baptiſmatis ablueretur, in quo ſolo didicerat generi humano patere vita cœleſtis introitum. Igitur ad limina Apoſtolorum Gregorio Pontificatum tenente profectus eſt, cupiens in vicinia ſanctorum locorum ad tempus peregrinari in terris, quo familiarius à ſanctis recipi mereretur in cœlis.* Idem eodem libro 5. cap 10. *Vilbrod* (inquit) *Romam venire, ad videnda atque adoranda beatorum Apoſtolorum ac martyrum Chriſti limina, cogitauit, &c.* Et

Valentinianus Imperator.

Ennodius Diaconus.

Vide quo ſatisfecit etiam Caluiniſtis.

Palladius Cappadocia Epiſ

Platina Cremonenſis.

Nicolaus 1.

Adrum 10.

Beda Venerabilis.

GREGORIVS III. epiſt. 1. ad Epiſcopos & Presbyteros omnium prouinciarum, memorat quomodo Bonifacius Moguntinenſis martyr peregrinationem ad limina Apoſtolorum, orationis cauſa, ſuſceperit, & eadem repetit epiſtola 2. ad Clerum & Populum Germaniæ. Denique in vita Zachariæ 1. Papæ legitur quod Rachis Longobardorum Rex cum vxore & filijs B. Petri limina petiuit & benedictione percepta à Pontifice ſe monaſterio dedit. Porrò in Concilio GENERALI VII. actione 1. narratur coram patribus, de quodam viro, qui ſtudioſus martyrum, nunc in Epheſum ad diuum Ioannem properabat, nunc ad S. Theodorum in Eucharta, nunc ad ſanctam Teclam in Seleuciam, vel in Araphas ad diuum Sergium, vel Hieroſolyma adorandæ crucis gratia & ſancta loca, vel in montem Sinai orandi cauſa, vel ad Martyres longe ab Ieruſalem diſtantes. Vnde & GREGORIVS I. epiſtola ad Euſebium Theſſalonicenſem Epiſcopum. *Si Theodorus lector* (ait) *ad orationem huc ad ſanctos Apoſtolos venire voluerit, eum fraternitas veſtra ſine aliqua mora tranſmittat, &c.* Vide adhuc multò plura in vocabulo Reliquiæ, &c. Denique Concilium LATERANENSE ſub Alexandro 3. parte 1. cap. 27. indulgentias recenſet his collatas qui ſanctum ſepulchrum viſitant, quas largitur his qui contrà hæreticos bellum aſſumpſerint. Sic etiam Concil. LATERANENSE ſub Iulio 2. ſeſſione 1. ſummopere commendat peregrinationes ad ſanctas Romanæ vrbis reliquias. Vnde Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 44. *Peregrinationes* (ait) *ad certas ſanctorum reliquias, aut ad templa memoriis eorum dicata, vel ob id Chriſtiano populo cenſemus permittendas, vt ex ipſorum locorum admoniſtione, homines ad imitandam ſanctorum fidem, pietatem, & conſtantiam vehementiori affectu incitentur, & vt maiori devotione ſe meritis ſanctorum ſociari, & precibus eorum adiuuari poſtulent: dum modo ſedulo caueant paſtores, ne vſpiam incerta reliquia, aut nova ſine Eccleſiæ authoritate, aut ne vllæ etiam ad quæſtum proponantur, & ne concurſus ſuperſtitioſi ad ſtatuas, prophanis potiſſimum locis ſitas, aut prinata authoritate erectas, fiant.* Hæc confirmat FACVLTAS LOVANIENSIS articulo 2. & PARISIENSIS articulo 14. *Sancte & religioſè faciunt* (ait) *qui deuotione ſpeciali ſanctorum loca adeunt, & viſitant vbi eorum venerantur reliquiæ, & humiliter eis ſupplicant, vt per huiuſmodi peregrinationis meritum auxilio & ſolamini adſint, &c.* Porrò multa alia poſſem hic proferre teſtimonia pro confirmatione Peregrinationum ad ſancta limina, ſed hæc ſufficere mihi viſa ſunt. Multa adhuc reperire poteris in memoratis Vocabulis, Sanctorum interceſſio, &c. Reliquiæ ſanctorum, &c. Igitur oro ne faſtidio tibi ſint iſta quin reuoluas, & iunge ſequentia.

Gregorius 3.

Concilium Niconum 2. generale 7.

Gregorius 1.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Concilium Lateranenſe ſub Iulio 2. Concilio Moguntinum 4.

Ratio aſſumendæ peregrinationis.

Facultas Louanienſis.

Facultas Pariſienſis.

Peregrinationes indiſcretæ prohibentur. Sicut laudabiles in præcedenti diſtinctione peregrinationes oſtendimus, quæ fiunt ſancto affectu & iuſto moderamine, ita patres ducunt vituperabiles illas, quæ indiſcretæ aſſumuntur, vt iam ex proximè citato Cõcilio Moguntino 4. patuit. Ante quod tamen ſtatuerat Concilium CABILONENSE II. ſub Leone 3. canone 45. ne clerici inconſultis Epiſcopis, aut ſine eorum licentia peregrinationes aſſumerent. *Nam à quibuſdam* (ait) *erratur plurimum, dum Romam, & Turonum, & alia loca ſub pretextu orationis, peragrant. Sunt enim preſbyteri & Diaconi in clero conſtituti,*

Concilium Cabilonenſe 2. ſub Carolo Magno.

Sæpe ſub pietatis veſte occultatur iniquitas.

qui negligenter viuentes, in eo purgari ſe à peccatis putant, & miniſterio ſuo fungi debere, ſi præfata loca attingant. Sunt nihilominus laici qui putant ſe impune aut peccare, aut peccaſſe, quia hæc loca oraturi frequentant. Sunt quidam potentum, qui acquirendi cenſus gratia, ſub prætextu Romani, ſiue Turonici itineris, multa acquirunt, multos pauperum opprimunt, & quod ſola cupiditate faciunt, orationum ſiue ſanctorum locorum viſitationis cauſa ſe facere videri affectant. Sunt pauperes, qui vel ideo id faciunt, vt maiorem habeant materiam mendicandi. De horum numero ſunt illi, qui circunquaque vagantes illo ſe pergere mentiuntur, vel quia tantùm ſunt vecordes, vt putent ſe ſanctorum locorum ſola viſione à peccatis purgari, non attendentes quod ait HIERONYMVS: (epiſtola ad Paulinum) *Non Hieroſolymam vidiſſe, ſed Hieroſolymis bene vixiſſe laudandum eſt. Qui vero peccata ſua ſacerdotibus, in quorum ſunt parochiis confeſſi ſunt, & ab his agendæ pœnitentiæ conſilium acceperunt, ſi orationibus inſiſtendo, eleemoſynas largiendo, vitam emendando, mores componendo. Apoſtolorum limina vel quorumlibet ſanctorum inuiſere deſiderant, horum eſt deuotio modis omnibus collaudanda, &c.* Vide ea quæ ſuperiùs poſuimus in vocabulo, Parochi officium, &c. & ſequentia.

Hieronymus Stridonenſis.

Peregrinationis votum an poſsit redimi.] Hoc ſatis inſinuant illæ indulgentiæ plenariæ, quas elargiri ſolent ſummi Pontifices, vbi Peregrinationum vota in aliud pium opus permittunt permutari. Denique ſic ALEXANDER III. Exonienſi Epiſcopo habetur parte 35. Concilij Lateranenſis cap. 3. *De peregrinationis votis an eleemoſynis redimi poſſint, vel per alium pro neceſſitate adimpleri: tibi reſpondemus, quòd ab eius qui præſidet dependet arbitrio, vt conſideret diligentius & attendat qualitatem perſonæ, & cauſam commigrationis, ſeu id ex infirmitate, ſiue affluentia contingat diuitiarum, & vtrum peregrinatio an recompenſatio vtilior fuerit, & Deo magis accepta, & ſecundum hoc debet exinde diſpenſare.* Idem eadem renouat parte 49. cap. 19. & parte 50. cap. 15. ſcribens Noruicenſi Epiſcopo, quendam clericum, qui vouerat ſe Hieroſolymam profecturum, abſoluit intuitu pietatis: quia hoc non idoneum videbat ad arma ferenda, quandoquidem non hoc licet clericis, vt habes in vocabulo, Arma, & militia, &c. Tum etiam quod hoc votum in tenera ætate emiſerat, cum nec dum diſcretionis annos attigiſſet. Conceſſit autem illi, vt votum illud poſſet eleemoſynis redimere, & vni pauperum Chriſti, dum ad hoc ſuæ ſufficerent facultates, tam in victu, quàm in veſtitu prouidere, &c.

Alexander 3.

PEREGRINVS.

Peregrini clerici vt debeant ſuſcipi.] Iam de his diximus, vt non ſuſcipiantur ſine litteris præcipuè vagabundi, in vocabulo, Clericus, &c. Vnde & CANON APOSTOL. XXXIV. *Nullus Epiſcoporum peregrinorum* (ait) *aut preſbyterorum, aut Diaconorum ſine commendatitijs ſuſcipiatur epiſtolis, & cum ſcripta detulerint diſcutiantur attentiùs, & ita ſuſcipiantur, ſi prædicatores pietatis exiterint: ſin minus, nec quæ ſunt neceſſaria ſubminiſtrentur eis, & ad communionem nullatenus admittantur, quia per ſubreptionem multa prouenit.* Eadem ſtatuit Concilium VORMATIENSE can. 61. Et Concilium ELIBERINVM cano. 24. allegatur à Gratiano diſtinct. 98. cap. Omnes, &c. *Omnes qui peregrè fuerint baptizati, eo quod eorum minimè ſit cognita vita, placuit ad clerum non eſſe promouendos in alienis prouinciis.* Et canone 38. *Peregrè nauigantes, aut ſi in Eccleſia in proximo non fuerit, poſſe fidelem (qui lauacrum ſuum integrè habet, nec ſit bigamus) baptizare, in neceſſitate infirmitatis poſitum cathecumenum, ita vt ſi ſuperuixerit ad Epiſcopum eum perducat, vt per manus impoſitionem perfici poſſit, &c.* Vide Baptiſmus, &c. Denique clerici peregrini, qui perſecutionem fugientes ſuas coguntur Eccleſias relinquere, mandantur recipi in Concilio SARDICENSI canone 11. vt alibi diximus in vocabulo Clericus &c. Vide etiam infrà, Perſecutio. Confirmatur etiam illud in Concilio GENERALI VI. canone 18. mandárque, vt tales Peregrini, cum ſedata fuerit tempeſtas, ad propria cogantur redire. Vide etiam ſupra, de clericis ſine litteris non admittendis ex Concilio MILEVITANO cano. 20. Concilium CHALCEDONENSE generale 4. cano. 13. & allegatur à Gratiano diſtinct. 71. cap. *Extraneum clericum & lectorem extra ciuitatem ſuam ſine commendatitijs litteris proprij Epiſcopi, nuſquam penitus liceat miniſtrare.* Idem penitus ſtatuit AQVISGRANENSE I. cano. 51. ANGLICANVM I. canone 5. vt dicit Beda libro 4. hiſtoriæ Anglicanæ capite 5. TVRONENSE I. canone 12. Concilium AVRELIANENSE III. canone 15. MELDENSE canone 50. & 51. vt ibidem inſertum reperies loco præfixo. Denique Cõcilium FRANCICVM quod celebrauit tempore Zachariæ 1. Bonifacius Moguntinenſis legatus in Francia, ad inſtantiam Carlomanni Regis ait. *Statuimus, vt ſecundum canonicam cautelam, omnes vndecunque ſuperuenientes ignotos Epiſcopos vel preſbyteros, ante probationem ſynodalem in Eccleſiaſticum miniſterium non admittamus.* Eadem repetit Concilium SVESSIONENSE ſub Childerico rege & Pipino duce Concilium VERNENSE ſub Pipino rege cap. 13. vbi præcipit, ne audeant alienas parochias peruagari, niſi tantùm pro itineris cauſa, alias in ſynodo iudicati ſententiam condemnationis reportent, & omnes, qui eos ſuſceperint & defenſauerint. Et Concilium RATISPONENSE capite 14. Concilium SENONENSE capite 7. & COLONIENSE III. cap. 29. & 31. ſtatuerunt, vt Peregrini clerici, qui peregrinãtur & in alijs ciuitatibus ordinantur, debeant dimiſſorias litteras habere, vt diximus in vocabulo, Ordinandi, &c. Vnde & ſubdit præfatum Colonienſe 3. Concilium capite 31. ſuperiora confirmans decreta. *Peregrini clerici* (ait) *Romæ aut alibi ordinati, priuſquè de ordinatione ſua ritè adepta, deque vita, moribus, eruditione, atque titulo fidem fecerint, aut commendatitias ſuorum Epiſcoporum ſuæque ordinationis litteras exhibuerint, repellantur. Quanta enim per hos (qui Euangelij licentia abutuntur) ſcandala animarumque pericula, & in clero, & in populo frequenter eueniant, nemo eſt qui non videat, &c.* Eadem Concilium AVGVSTENSE canone 6. Concilium MOGVNTINVM IV. canone 84. TRIDENTINVM generale nouiſſimum ſeſſione 23. quæ fuit 7. ſub Pio 4. cap. 16. decret. reformati. *Nullus clericus peregrinus, ſine commendatitijs ſui ordinarij litteris, ab vllo Epiſcopo ad diuina celebranda, & ſacramenta adminiſtranda admittatur.* Hæc confirmant FRANCISCVS II. Et CAROLVS IX. Reges Chriſtianiſſimi in conſtitutionibus Aureliæ editis articulo 12. Denique Vide in vocabulo, Clericus, & Ordinandus, &c. & Epiſcopus, &c.

Canon Apoſtolorum.

Concilium Vormatienſe.

Concilium Eliberinũ ſub Melchiade.

Concilium Sardicenſe.

Concilium Conſtantinopolitanum 3. generale 6.

Concilium Milcuitanum.

Concilium Chalcedonenſe ſub Martiano Imper.

Concilium Aquiſgranenſe 1.

Concilium Anglicanum 1.

Concilium Turonenſe 1.

Concilium Aurelianẽſe 3.

Concilium Meldenſe.

Concilium Francicum.

Concilium Sueſſionenſe apud S. Medardum.

Concilium in Palatio Vernis celebratum.

Concilium Ratiſponenſe.

Concilium Senonenſe.

Concilium Colonienſe 3.

Concilium Auguſtẽſe ſub Othone Cardinali.

Concilium Moguntinum 4.

Concilium Tridentinum.

Franciſcus 2. Carolus 9.

Peregrini ſint liberi ab omni exactione,

&c. Iam

Digitized by Google

&c.] Iam diximus in vocabulo Exactio,&c.& ſuprà, Pædagium,&c. Porrò ne telonium, aut aliquid aliud ſoluant, Concilium VERNENSE can. 22. ſic ſtatuit: *Statuimus de Peregrinis, qui propter Deum vadunt, vt de illis telonium non tollant, & de illis alijs Telonijs, quæ Dominus Rex antea perdonauit, ſic fiat, vt vbi legitimè non debent eſſe donati, non ſint,* &c. Porrò de recipiendis peregrinis iam diximus in vocabulo, Hoſpitalitas,&c.& Pauper. & ideò ſuperſedendum putaui. De monachis peregrinis ſuſcipiendis, extant epiſtolæ Lupi Abbatis Ferrarienſis in ordine 103.& 106.& 107.

Concilium in palatio Veranis ſub Pipino rege.

PERIVRIVM.

Periurium omnimodè cauendum indicitur.] Iam de hoc periurio egimus, cùm de iuramento tractaremus, vbi potiſſimè de reuocando incauto iuramento dicebamus. Verùm, quia ibi promiſimus nos aliquid hic dicturos, breuiter quod reſtat abſoluendum eſt. CLEMENS I. lib. 7. Conſtitutionum Apoſtolicarum, cap. 4. *Non peierabis, dictum eſt enim, ne iures omnino. Quod ſi non feceris, ſaltem iuſtum iuſiurandum iures, quoniam laudabitur omnis qui iurat in idipſum.* Eadem ſtatuit MARTIALIS APOSTOLVS epiſtola ad Burdegalenſes, cap. 8.& PIVS I. in decreto quod allegat Gratianus, cauſa 22. quæſt. 5. cap. Qui compulſus. *Qui compulſus à Domino ſciens peierat vtrig, ſunt periuri, & dominus & miles: dominus, quia præcipit: miles, quia plus dominum quàm animam ſuam dilexit. Si liber eſt, in pane & aqua quadraginta dies pœniteat, & ſeptem ſequentes annos: Si ſeruus eſt, tres Quadrageſimas & legitimas Ferias pœniteat.* Idem,& allegatur à Gratiano ibidem, capite, Qui peierat. *Qui peierat ſe in manu Epiſcopi, aut in cruce conſecrata, tres annos pœniteat: ſi verò in cruce non conſecrata, annum vnum pœniteat. Qui autem coactus fuerit, & ignorans ſe peierauerit, & poſt cognoſcit, tres Quadrageſimas pœniteat,* &c. Et FABIANVS I. in decreto quod allegat Gratianus diſtinct. 60. *Quicunque ſciens ſe peierauerit, quadraginta dies in pane & aqua & ſeptem ſequentes annos pœniteat, & nunquam ſit ſine pœnitentia, & nunquam in teſtimonium recipiatur: communionem tamen poſt hoc recipiat.* Deniq; EVTYCHIANVS I. in decreto quod allegat Gratianus, cauſa 22. quæſt. 1. cap. Prædicandum, &c. *Prædicandum eſt (* ait *) etiam, vt periurium fideles caueant, & ab hoc ſummopere abſtineant, ſcientes hoc grande ſcelus eſſe, & in Lege, & Prophetis, & in Euangelio prohibitum. Audiuimus autem quoſdam paruipendere hoc ſcelus, & leuem quodãmodo periurij pœnitentiæ modum imponere, qui etiam noſſe debent, talem de periurio pœnitentiam imponi debere, qualem & de adulterio, & de fornicatione, & de homicidio ſponte commiſſo, & de cæteris criminalibus vitijs. Si quis verò perpetrato periurio, aut quolibet criminali peccato, timens pœnitentiam longam, ad pœnitentiam venire noluerit, ab Eccleſia repellendus eſt, ſine à communione & conſortio fidelium, vt nullus cum eo comedat, neque bibat, neq; oret, neq; in domo ſua recipiat,* &c. Lege BVCHARDVM Vvormatienſem, lib. 19. decretorum cap. De periurio, vbi pœnitentiam aſſignat periurij. Verùm ſuperioribus decretis conformia ſunt quæ propoſuit. Vnde & Concilium ILERDENSE can. 7. allegatur à Gratiano cauſa 22. quæſt. 4. cap. Qui in,&c. *Qui in ſacramento ſe obligauerit, vt litigans cùm quilibet ad pacem nullo modo redeat, pro periurio vno anno à communione ſanguinis & corporis Domini ſegregatus, reatum ſuum eleemoſynis fletibus & quãtis poterit ieiunijs abſoluat. Ad cheruatem*

Clemens 1.

Matth. 5. Pſal. 62.

Martialis Apoſtolus.

Pius 1. papa.

Periurij cenſura.

Fabianus 1.

Eutychian. 1.

Leuitic. 6. Ioſue 9. Malach. 3. Matth. 5.

Burchardus Vormatienſis.

Concilium Ilerdenſe.

1. Petri 4.

A *verò, quæ operit multitudinem peccatorum, celeriter venire feſtinet.* Et Concilium TVRONENSE III. ſub Carolo Magno, canone 34. *Hi qui peierare pro nihilo ducunt, inanium vt pro vnius diei ſatietate, aut pro quolibet paruo pretio ad iuramentum conduci poſſunt, animaſq; ſuas periurio perdere minimè formidant: Tales nequaquam ad quodlibet teſtimonium admittendi ſunt: & hoc notandum, quòd non ſolùm illi qui peierant, ſed etiam qui periurijs conſentiunt, ſimili plectendi ſunt damnatione.* Eadem omninò renouat Concilium RHEMENSE ſub eodem canone 41. 43.& 44. vbi & Regi ſupplicat, quatenus omnes tales è regno eliminet, & omnem periurij auferat occaſionẽ. Vnde Cõcilium OXONIENSE in Anglia, canone 1. *Excommunicationis ſententia illos innoluimus, qui ſcienter & prudenter falſum perhibent teſtimonium, vel perhiberi procurant, vel etiam tales teſtes ſcienter producunt, vel ſubornant in cauſa Matrimoniali, vbi ſcilicet agitur contra miſericordiam, vel etiam vbi agitur ad alicuius exheredationem,* &c. Et Concilium NARBONENSE, cano. 4. ſtatuit, vt qui periurij conuictus fuerit, publicè talis in Eccleſia prædicetur, vt cogatur ſe purgare,& ſi renuerit, excommunicetur extinctis candelis,& ſonantibus capanis,& infamis habeatur, atque inhabilis ad teſtimonium de cætero ferendum. Hoc & de falſis teſtibus obſeruari præcipit. Vide reliquum in vocabulo, Iuramentum,&c. &

B

C Teſtis falſus,&c.& alibi.

Periuri Clerici,&c.] De periuris Clericis egimus in vocabulo Clericus,&c. Reuolue ſi vacat.

Concilium Turonẽſe 3. ſub Leone 3.

Concilium Rhemenſe ſub eodem.

Concilium Oxonienſe ſub Innocentio 3.

Concilium Narbonẽſe ſub eodem.

PERSECVTIO.

Perſecutiones fortiter tolerandæ, &c.] Plenæ ſunt exẽplis & teſtimonijs ſacræ Scripturæ, ſed & de conſtantia Martyrum in ſuis perſecutionibus diximus in vocabulo Martyr. Vnde ſuperuacuum eſt plura hic recenſere, cùm potius tempus deficere videretur, quàm materia dicendorum: tamen ne vacuus remaneret locus, hæc pauca annotare curauimus. CLEMENS I. lib. 7. Conſtitutionum Apoſtolicarum, capite 9. *Accidentes* (inquit) *tibi calamitates æquo animo patere, & caſum ſine moleſtia, ſciens mercedem tibi à Deo datum iri, ſicut Iob & Lazaro data eſt.* Lege librum TERTVLLIANI CARTHAGINENSIS De patientia, quem non ita pridem in vulgarem linguam traduximus, & tranſmiſimus illuſtriſſimæ Abbatiſſę S. Mariæ virginis Sueſſionienſis Katherinę à Borbonio, cum alijs quibuſdam. Denique DIONYSIVS AREOPAGITA libro De diuinis nothinibus, vbi de iuſtitia Dei loquitur, cap. 8. quæ reddit vnicuique pro ſuo merito. *At dixerit quiſpiam (* ait *) non eſſe iuſtitia, quod viri ſancti ſine adiutorio dimittatur à peſſimis conteri. Ei dicendum, quòd ſi quæ verè ſunt amant, lætari conuenit eos qui aliena cupiunt, quando frumitur optatis. An verò non tunc magis Angelicis propinquant virtutibus, cuius diuinorum deſiderio pro viribus ab omni carnalium affectione diſcedũt, atque ad hoc viriliter multum exercentur, dum preſſuras caſuſque varios honeſtis gratia tolerant. Itaque (vt verum dixerim) hoc magis eſt diuinæ iuſtitiæ proprium, nequaquam emollire, atque eneruare optimorum quorumcunque maſculum ſexum largitione carnalium: neque ſi quis id conetur agere, eos ſine adiutorio linquere, ſed illos in præclaro inflexibilique ſtatu ſolidare, eiſque cum ſint eiuſmodi ſecundum merita reddere.* Hinc etiam epiſtola ad Ioannem Theologum & Apoſtolum relegatum in exilium, perſecutiones virtiliter tolerandas ſuadet, déq; futura

D

E

Iob 42. Luc 10.

Tertullianus Carthaginenſis.

Dionyſius Areopagita.

Cur Deus patiatur bonos perſecutiones pati.

Patriciam libro 9. epiſtola 39. *Non electis ſuis Chriſtus in hac vita promiſit gaudia delectationis, ſed amaritudinem tribulationis, vt medicina more, per amarum poculum ad dulcedinem redeant æternæ ſalutis.* Ioan. 16. *Quid namque dicit? Mundus gaudebit & vos lugebitis, qua ſpe, qua promiſſione? Paulò poſt ſubditur:* Luce 21. *Iterum videbo vos, & gaudebit cor veſtrum, & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis. Hinc iterum diſcipulis dicit:* Geneſ. 4. *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Penſate quæſo vbi erit patientia, ſi deſit quod toleretur? Ego Abel eſſe non ſuſpicor, qui Cain non habuerit. Boni enim ſi ſine malis fuerint, perfectè eſſe boni non poſſunt, quia minimè purgantur. Ipſa autē malorū ſocietas, purgatio bonorum eſt. Hoc autē probat exemplis filiorum Noe & Dauid, &c. & poſt ſubdit. Quia ergo, ſcripturæ teſte, cognoſcimus in hac vita bonos ſine malis eſſe non poſſe, de ſtultorum vocibus excellentia veſtra turbari nullatenus debet, maximè quia in omnipotentis Dei miſericordia tunc certa fiducia eſt, quando pro bono opere aduerſitatis aliquid in hoc mundo recipitur, vt plena merces in æterna retributione ſeruetur.* Idem eadem docet libro 12. epiſto 37. ad Fœlicem Epiſcopum Siciliæ, cap. 4. Et ZACHARIAS I. epiſtola 4. ad Bonifacium Moguntinenſem Epiſcopum eum confortans contra omnes perſecutiones, quas pro fide viriliter ſuſtinebat. Poſſem & multa alia proferre teſtimonia, verùm iam in alijs vocabulis de his rebus tractauimus, vt in vocabulo Martyr, &c. Vide egregiam Lupi Ferrarienſis epiſtolam in ordine 94. Zachar. 1.

Perſecutio inferri Eccleſiæ miniſtris prohibetur.] Diximus ſuperiùs in vocabulo, Clericus, &c. Siquidem Concilium NICÆNVM hoc prohibuit, vt atteſtatur FOELIX II. epiſtola 1. ad Athanaſium & omnes Epiſcopos Libyæ & Ægypti. Et Concilium CARTHAGINENSE IV. canone 43. & 42. & 50. vbi illos qui perſecutiones patiuntur, iubet honore ſublimari, & inter Confeſſores reputari: ſicut & è conuerſò illos, qui in perſecutione defecerint, reprobandos docet. Vide Confeſſor, &c. Concilium Nicænum 1. Fœlix 1. Concilium Carthaginenſe 4.

Perſecutionis tempore Epiſcopi non relinquant Eccleſias.] Poſui ſuperiùs.

PERSEVERANTIA.

Perſeuerantia ſuadetur.] Ex ſuperiori ſatis etiam diſtinctione & annotatione hoc commendatur, vbi fortiter & viriliter cum perſeuerantia dicebamus eſſe perſecutionibus incumbendum. Verùm etiam vſque in finem perſeuerandū Chriſtus ipſe docuit, quia multos benè cœpiſſe didicimus, & malè in vltimis conuerſatos: & è conuerſo, multos ſcimus in adoleſcentia, & primo vitæ flore peruerſos, qui in fine ſanctiſſimi euaſerunt. Vnde & CLEMENS I. lib. 6. Conſtitutionum Apoſtolicarum, cap. 31. *Orate (ait) ne dormiatis in mortem. Non enim proderunt vobis priora rectè facta, ſi in extremo à vera fide aberraueritis, &c.* Et MARCVS Epiſtola ad Athanaſium & Epiſcopos Ægypti: *Vnde beata perſeuerantia (ait) niſi de virtute patientiæ? Nam iuxta Apoſtolum, Omnes qui pie volunt viuere in Chriſto Ieſu, perſecutiones patiantur, quæ non in eo tantum computanda eſt, quòd contrà Chriſtianam pietatem aut ferro, aut ignibus agitur, aut quibuſcunque ſupplicijs, cùm perſecutionum ſæuitiam ſuppleant, & diſſimilitudines morum, & contumacia inobedientium, & malignarum tela linguarum, quibus conflictationibus communia ſemper membra pulſantur, & nulla piorum portio conflictatione ſit libera, ita vt nec periculis nec otio careant, nec labore. Nam hæc & omnia incrementa probabilium ſtudiorum, & in eis vſque in finem perſeuerantia, atque bona voluntatis incrementa ad Chriſti gloriam ſemper ſunt referenda, vt in omnibus quæ agimus Deus omni perfectè laudetur tempore, &c.* Eadem LIBERIVS I. epiſtola 2. ad omnes Epiſcopos. Lege ea quæ ſuperiori vocabulo ſcripta ſunt. Hæc autem ſufficiant, reliqua ſtringamus. Clemens 1. Marcus 1. 1. Timoth. 3.

PETRVS.

Petrus Romæ Epiſcopatum geſſit, ibiq; paſſus eſt & ſepultus.] Cùm hanc aſſertionem iam pluſquā ducentis teſtimonijs ante à roborauerimus, videlicet in vocabulo Papa, &c. & in vocabulo, Peregrinatio, atq; infrà in vocabulo, Romanæ Eccleſiæ Primatus. Illud iterū ſimus cōfirmaturi, ſuperfluum videbatur rem toties eandem replicare: niſi commoueret effrenata Caluiniſtarum audacia, & mendacium tam manifeſtum & euidens, quo impiè affirmant Petrum nunquam fuiſſe Romæ, & hoc non poſſe ex Scripturis demonſtrari. Verùm qua fronte illis fidem non accommodant, qui & Petrum viderunt, & cùm illo conuerſati ſunt, & eum Romæ præfuiſſe, & paſſum eſſe teſtantur? Quòd vt clariſſimè appareat, CLEMENS I. hoc apertè teſtatur epiſtola 1. ad Iacobum fratrem Domini, quæ in ſancta Vaſenſi Synodo ſub Leone I. approbata eſt, & legitima iudicata, & à Pio I. Pontifice, in teſtimoniū allata, atque à multis alijs Patribus, vt in præcedentibus oſtendimus. Porrò eum Romæ paſſum & ſepultū fideliſſimus hiſtoriographus ÆGESIPPVS, qui Apoſtolorum tempore floruit, lib. 3. Excidij Hieroſolymitani, cap. 2. teſtatur, vbi ſic loquitur: *Erāt tunc tempore Romæ Petrus & Paulus, doctores Chriſtianorum, ſublimes operibus, clari magiſterio, &c.* Et ad calcem capitis, vbi eorum congreſſionem cum Simone Mago deſcripſit, & quomodo mortem pertimeſcenti Petro & fugiēti Chriſtus apparuit, qui eum confortauit, ait: *Et conuerſus Petrus in vrbem redijt, captuſq; à perſecutoribus cruci adiudicatus. Poposcit vt inuerſis veſtigijs crucī affigeretur, quod indignus eſſet qui ſimili modo crucifigeretur, vt paſſus eſt Dei Filius. Quo impetrato, vel quia ita debebatur, vt Chriſtus prædixerat, vel quia perfector non inuitus indulget pœnarum incrementa, & ipſe & Paulus, alter cruce, alter gladio necatus eſt, &c.* Hæc ille. Sic & ANACLETVS I. Romæ Petrum paſſum & ſepultum confirmat, vt ſuperiùs allegauimus cum multis alijs vetuſtiſſimis Patribus. Et ANTERVS I. idem confirmat epiſtola ad Epiſcopos Beticæ prouinciæ, vt inuenies inſertū ſuprà cum alijs multis in vocabulo, Papa. Porrò ſic loquitur, quem promiſimus antè CLEMENS I. epiſtola 1. ad Iacobum fratrem Domini, circa principium: *Simon Petrus (ait) qui verè fidei merito, & integræ prædicationis obtentu, fundamentum eſſe Eccleſiæ dei nitus eſt, quia de cauſa etiam Domini ore diuino cognominatus eſt Petrus, qui fuit primitiæ electionis Domini Apoſtolorum primus, cui & primo Deus Pater Filium reuelauit, cui & Chriſto competenter beatitudinem cōtulit, qui & vocatus eſt & electus, & comminia Domini & comes effectus tanquam bonus & probatiſſimus diſcipulus, qui obſcuriorem mundi plagam occidentis (velut omnium potentior) illuminare præceptus eſt, quique & integrè potuit implere præceptum. Hic denique Petrus, qui pro immenſa charitate, quam erga omnes homines gerebat, palam cum omni fiducia, aduerſante etiam tyranno, totius mundi bonum prædicare* Anacletus 1. Anterus 1. Clemens 1. Clemens 1.

Obſecro verba hæc ſedulò tecum volue & meditare, quæ viri ſanctiſſimi ore prodeunt, & antiquiſſimi & fideliſſimi.

Ioannis 1. Matth. 26.

*non deſtitit, & legem omnium ſeculorum per orbem terræ, & uſque ad ipſius Romanæ urbis huius notitiam, etiam ipſa ſaluaretur, inuexit. Hic, inquã, pro pietatis uolens, præſentem uitam finiuit. In ipſis autem ſuis, quibus uitæ quietem ſibi inuenire præſenſit, in conſpectu fratrum poſitus, apprehenſa manu mea repente ſurgens, in auribus totius Eccleſiæ hæc protulit uerba. Adhuc me fratres & conſerui mei, quoniam ut electus ſum ab eo qui miſit me Domino & Magiſtro meo Ieſu Chriſto, dies mortis meæ inſtat. * Clementem hunc Epiſcopum uobis ordino, cui ſolí meæ prædicationis & doctrinam cathedram trado: Ipſiq; trado à Domino mihi traditam poteſtatem ligandi & ſoluendi, ut de omnibus quibuſcunque decreuerit in terris, hoc decretum ſit & in cœlis, &c.* Porrò idem memorat DIONYSIVS AREOPAGITA libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, cap. 7. parte 3. Hæc quoque ſatis confirmata ſunt in locis iam præfixis pluſquam centũ teſtimonijs. Et TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro De præſcriptionibus aduerſus hæreticos, vbi de traditionibus diſſerit, eadem confirmat & addit. *Si Italiæ (ait) adiaces, habes Romanam unde quoque nobis authoritas præſto eſt. Felix Eccleſia, cui totam doctrinam Apoſtoli cum ſuo ſanguine profuderunt, ubi Petrus paſſioni Dominicæ æquatur, ubi Paulus Ioannis exitu coronatur, ubi Apoſtolus Ioannes poſtquam in oleum ignem demerſus nihil paſſus eſt, in inſulam relegatus, &c.* Et iterum lib 4. cõtra Marcionem ait, non longè ab initio. *Romanis Euangelium Petrum & Paulum ſanguine ſuo ſignatum reliquerunt, &c.* Eadem & CYPRIANVS CARTHAGINENSIS in initio libri De ſimplicitate Prælatorum, vt dicemus in vocabulo, Romanæ Eccleſiæ primatus, &c. EVSEBIVS CÆSARIENSIS lib. 2. Hiſtoriæ Eccleſiaſt cæ, cap. 14. poſtquam aduentum Simonis Magi in vrbem Romanam deſcripſit, ſubdit: *Sed non in longum permanet fraude quæſita diuinitas. Continuò namq; in ipſis Claudij temporibus, clementia diuina prouidẽtia probatiſſimum omnium Apoſtolorum, & maximum fidei magnificentia & virtutis meritò, primorum Principem Petrum ad urbem Romam, uelut aduerſus humani generis communem perniciem repugnaturum, deduxit ducem quendam & magiſtrum militiæ ſuæ, ſcientem diuina prælia gerere, & uirtutum caſtra ductare. Iſte aduenies ex Orientis partibus, ut cœleſtis quidam negociator, mercimonia diuini luminis, ſi quis ſit comparare paratus, aduexit, & ſalutaris prædicationis uerbum primus in urbe Roma Euangelij ſui claues, iannam regni cœleſtis aperuit.* Lege & ſequentia, & cap. 25. eiuſdem libri 2. vbi ſic ſcribit: *Igitur Nero (inquit) ut apertum ſe hoſtem diuinitatis pietatiſque profeſſus eſt, ipſorum prius Apoſtolorum, quippe qui duces & ſignifuri erant in populo Dei, expetit neces: Et Paulum quidem capite in ipſa urbe Roma, Petrum uerò crucis patibulo condemnat. Horum (ait) teſtimonium quærere extrinſecus ſuperfluum puto, cùm rem geſtam inſignia uſque in hodiernum, & ſplendidiſſima eorum monumenta teſtentur. Verumtamen ſcribit de his etiam CAIVS quidam Scriptor antiquus, qui cum Zepherino Epiſcopo Romano aduerſum Proculum quendam Cataphrygam diſputans, hæc de Apoſtolorum commemorat locis. Ego (inquit) habeo trophæa Apoſtolorum quæ oſtendam. Si enim procedas uia regali, quæ ad Vaticanum ducit, aut uia Oſtienſi, inuenies trophæa defixa, quibus ex utraque parte ſtatuis Romana communitur Eccleſia. Quod autem eodem tempore ambo paſſi ſint,* DIONYSIVS CORINTHIORVM *Epiſcopus, cum in urbe poſitus eſſet, & de Scripturis diſputaret, hoc dicit: Sed & uos labruſcæ commonitionem à Petro & Paulo, plantatorem Romanæ & Corinthiorum Eccleſiæ coniunxiſtis. Ambo etenim ſimul aduenientes, & in noſtra Corinthiorum Eccleſia docuerunt, & per omnem Italiam, atque in hac urbe ſimul docentes, etiam martyrio pariter uno eodemque tempore coronati ſunt.* Hæc ex Euſebio Cæſarienſi loco præfixo. Communio autem eadem refert NICEPHORVS CALLISTVS libro 2. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 34. & 35. non autem neceſſe eſt uerba recenſere, cum ſuperioribus omninò cohæreant. Et lib. 3 iterum cap. 2. refert à Petro primo Pontifice Romano omnes, qui ei ſucceſſerunt. Idem lib. 11. cap. 17. refert beatiſſimum Athanaſium Alexandrinum Antiſtitem, unà cum Ammonio uiro ſanctiſſimo Romam adijſſe: *Et ex præclaris (ait) præcipuiſq; urbis eius rebus, non aliud ſpectandum ſibi cenſuit, quam Petri & Pauli martyrium, & eadem eam in qua illorum corpora uelut theſaurus ſunt condita.* Vide ſuprà multa alia ſimilia de ſepulchro Petri teſtimonia. Denique LACTANTIVS FIRMIANVS li. 4. qui de uera Sapientia inſcribitur, ait: *Ordinato diſcipulis ſuis Euangelio Chriſtus, ac nominis ſui prædicatione, circumſudit ſe repentè nubes, eumq; in cœlum ſuſtulit quadrageſimo poſt paſſionem die, ſicut Daniel fore oſtendebat, dicens: Et ecce in nubibus cœli Filius hominis ueniens, uſque ad ueteſtum dierum peruenit. Diſcipuli uerò per prouincias diſperſi fundamenta Eccleſiæ ubiq; poſuerunt, facientes & ipſi in nomine Magiſtri Dei magna & penè incredibilia miracula, quia diſcedens inſtruxerat eos uirtute ac poteſtate, qua poſſet noua annunciationis ratio fundari & confirmari. Sed & futura aperuit illis omnia, qua Petrus & Paulus, qui Roma prædicauerunt, & ea prædicatio in memoriam ſcripta permanſit, &c.* Hæc Lactantius, &c. Et ARNOBIVS PRESBYTER lib. 2. aduerſus Gentes: *Enumerari poſſunt (ait) atque in uſum computationis uenire ea, qua in India geſta ſunt ab Apoſtolis, apud Seras, Perſas & Medos, in Arabia, Ægypto, in Aſia, Syria, apud Galatas, Parthos, Phrygas, in Achaia, Macedonia, Epiro, in inſulis & prouincijs omnibus, qua Sol Oriens & Occidens luſtrat, ipſam denique apud dominam Romam, in qua cùm homines ſint Numæ regis artibus, atque antiquis ſuperſtitionibus occupati, non diſtulerunt tamen res patrias linquere, & ueritati coaleſcere Chriſtianæ. Viderant enim curſum Simonis Magi, & quadrigas igneas Petri ore diffiatas, & nominato Chriſto euanuiſſe. Viderant enim, inquam, fidentem diis falſis, & ab iſdem metuentibus proditum pondere præcipitatum ſuo cruribus iacuiſſe prafractis, poſt deinde perlatum Brundam cruciatibus & pudore defeſſum, ex altiſſimi culminis ſe rurſum præcipitaſſe faſtigio, &c.* Hinc & GAVDENTIVS BRIXIENSIS Epiſcopus ſermone in S. Apoſtolos Petrum & Paulum, ait: *Per huius magiſtri veſtigia gradiuntur fideles diſcipuli, Petrus & Paulus, quorum paſſionis natalem hodie per uniuerſum mundum omnes Eccleſiæ debito honore celebrant. In hoc enim apud urbem Romam ambos pro Chriſti nomine Neronis crudelitas interfecit, Domini iuſtitia coronauit. Petrus crucifigitur verſo ad terram capite, & in ſublime pedibus elevatis, aſſerens indignum ſe qui ita crucifigeretur, ut Dominus ſuus. Paulus gladio capite truncatur. Ambo nobiles, ambo inſignes, duo verò mundi lumina, columnæ fidei, Eccleſiæ fundatores, innocentiæ magiſtri. Super unum fundatur Eccleſia, alter preciоſum fidei murum doctrina ſua portat in populo, ipſe vas electionis effectus, &c.* Hæc confirmat AMBROSIVS MEDIOLANENSIS oratione de Baſilicis non tradẽdis, quæ eſt lib. 5. Epiſtolarũ, poſt epiſtolam 32.

Nicephorus Calliſtus.

Lactantius Firmianus.

Arnobius Presbyter.

Vide Simonis Magi præcipitium Romæ interuẽtione Petri procuratũ. Gaudẽtius Brixienſis.

Ambroſius Mediolanenſis.

vbi

vbi deſcribit, quomodo Petrus, populi precantis contemplatione inflexus, portam exibat vt Romam fugeret perſequentem, ſed apparente ſibi Chriſto confortatus iterum vrbem repetijt, *Ibiq; à Nerone per crucem* (inquit) *honorauit Dominum, &c.* Eadem memorat ſermone 66. in ſanctos Petrum & Paulum: *Non enim* (inquit) *ſine cauſa factum putamus, quòd vna die, vno in loco, vniuſ tyranni toleranêre ſententiam, vna die paſſi ſunt, vt ad Chriſtum pariter peruenirent, vno in loco, ne alteri Roma deeſſet; ſub vno perſecutore, vt æqualis crudelitas vtrumq; conſtringeret. Dies ergò pro merito, locus pro gloria, perſecutor decretus eſt pro virtute. Et in quo tandem loco martyrium pertulerunt? in vrbe Roma, quæ Principatum & caput obtinet nationum, ſcilicet, vt vbi caput ſuperſtitionis erat, illic caput quieſceret ſanctitatis.* Iterum idem in Pſalmum 40. *Ipſe eſt* (ait) *Petrus, cui dixit: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Vbi Petrus, ibi Eccleſia, ibi nulla mors, ſed vita æterna, &c.* Idem lib. 3. de ſacramentis, cap. 1. *In omnibus* (inquit) *cupio ſequi Eccleſiam Romanam, ſed tamen & nos homines ſenſum habemus, & ideò quòd alibi rectius ſeruatur, & nos recte cuſtodimus. Ipſum ſequimur Apoſtolum Petrum, ipſius imitemur deuotionem. Ad hoc Eccleſia Romana quid reſpondet? vtique ipſe author eſt nobis huius aſſertionis Petrus Apoſtolus, qui Sacerdos fuit Eccleſiæ Romanæ. Ipſe Petrus ait: Domine non ſolùm pedes, ſed & manus & caput.* Vide fidem, &c. Vt verò ad alios authores adhuc properemus, clariſſima Elpis coniux Seuerini Boëtij, in eo Hymno quem edidit in honorem Apoſtolorum, ſic loquitur:

Fœlix per omnes feſtum mundi cardines,
Apoſtolorum præpollet alacriter,
Petri beati Pauli ſacratiſſimi,
Quos Chriſtus almo conſecrauit ſanguine,
Eccleſiarum deputauit Principes.

Et infrà:

O Roma fœlix, quæ tantorum principum
Es purpurata pretioſo ſanguine,
Excellis omnem mundi pulchritudinem,
Non laude tua, ſed ſanctorum meritis,
Quos cruentatis ingulaſti gladijs, &c.

Et Avrelivs Prvdentivs in Hymno de eorundem Paſſione, ſic incipit:

Plus ſolito cœunt ad gaudia, dic, amice, quid ſit,
Romam per omnem curſitant ouántque:
Feſtus Apoſtolici nobis redit hic dies triumphi,
Pauli atque Petri nobilis cruore,
Vnus vtrumq; dies pleno tamen innouatus anno,
Vidit ſuperba morte laureatum.
Scit Tybernia palus, quæ flumine labitur propinquo
Binis dicatum cæſpitem trophæis,
Et cruce & gladij teſtis, quibus irrigans eaſdem.
Bis fluxit imber ſanguinis per herbas, &c.

Denique Maximvs Tavrinensis homilia 1. de feſto eorundē Apoſtolorum ad calcē, vbi Egeſippi prædicti allegauit hiſtoriam, ait: *Hi ergò ſunt beatiſſimi Petrus & Paulus, qui ſacramentū cœleſtis regni, vno ſpiritu prædicantes, ſub vnius paſſione diei doctrinam ſuam pio ſanguine & morte fortiſſima conſecrarunt. Qui etiam, tanquam Eccleſiarum omniū principes facti, diſpenſatione cœleſti Romam petentes ſacratiſſima ſua corpora in illius vrbe arce reconderēt, quæ totius orbis obtinuerat principatum: quatenus potentiam virtutis ſuæ Chriſtus oſtendens, vbi mūdus caput habebat imperij, ibi regni ſui Principes collocaret, &c.* Eadem repetit ad calcem homiliæ 4. Et Epiphanivs Cypri lib. 1. contra hæreſes, hæreſi ſeu ſecta 27. contra Carpocratitas, Romanorum Pontificum ſeriem deſcribens, ait: *Etenim in Roma fuerunt primi Petrus & Paulus Apoſtoli, eidem ac Epiſcopi, deinde Linus, deinde Cletus, deinde Clemēs, qui contemporaneus fuit Petri & Pauli, huius mentionē facit Paulus in epiſtola ad Rōmanos. Et nemo meretur, quòd ante ipſum alij Epiſcopatum aſſumſerunt, cùm ſub Apoſtolis hic fuerit contemporaneus Petri & Pauli: nam & illi contemporanei Apoſtolorū fuerunt.* Et paucis interpoſitis, vbi tractat de electione in ſummū Pontificem, quæ Clementi contigit, ait: *Clemens coactus eſt ad Epiſcopatum ſuſcipiendum poſt obitum Lini & Cleti, quorum vterq; ad duodecim nos Epiſcopatum tenuit, poſt S. Petri ac Pauli obitum, qui contigit 12. anno Neronis. Non enim potuit vrbs Roma ſine Epiſcopo eſſe. Attamen Epiſcoporū in Roma ſucceſſio hanc conſequentiā habuit Petrus & Paulus, Linus, Cletus, Clemens, Euariſtus, Alexander, Xiſtus, Theleſphorus, &c.* Lege reliquum. Porrò Hieronymvs Stridonensis libro De ſcriptoribus Eccleſiaſticis. *Simon Petrus Filius Ioānis, prouincia Galilea, vico Bethzaida, frater Andreæ Apoſtoli, & Princeps Apoſtolorum, poſt Epiſcopatū Antiochenſis Eccleſiæ, & prædicationem diſperſionis eorum, qui de circumciſione crediderunt, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Aſia & Bithynia, ſecundo Claudij anno ad expugnandā Simonem Magum Romam pergit, ibiq; viginti quinq; annis * cathedrā Sacerdotalem tenuit, vſq; ad vltimum annum Neronis, id eſt, decimum quartum, à quo affixus cruci Martyrio coronatus eſt, capite ad terram verſo, & in ſublime pedibus eleuatis, aſſerens ſe indignum vt crucifigerentur, vt Dominus ſuus. Sepultus Romæ in Vaticano iuxta viam triūphalem, totius orbis veneratione celebratur.* Eadem poſteà de Paulo recenſet, hinc Ioan. Chryſostomvs homil. 87. in Ioan. exponens illud: *Simon Ioannis diligis me plus his, &c. Qui tandē* ait) *aliis omiſſis, duntaxat Petrum affaturi? Os erat Apoſtolorum & Princeps, & Paulus cum prater alios viſurus aſcendit.* Et infrà: *Quòd ſi quis percontaretur quomodo Iacobus ſedem Hieroſolymis acceperit, reſponderem hunc Petrum magiſtrū totius orbis præpoſuiſſe.* De eius verò morte, ſic homilia 66. in Geneſ. exponens illud: *Appropinquauerūt dies Iacob vt moreretur, &c. Dic enim obſecro Zacharia filiuſ nónne decolatus eſt? Stephanus autem primus martyrij corona redimitus, nónne lapidatus vitam finiuit? Petrus autem & Paulus, nónne hic quidem capite truncatus, ille antē modo cōtrario quam Dominus crucifixus, ita hac vita exceſſit. &c.* Et Avgvstinvs Hipponensis ſermones elegantiſſimos cōpoſuit in feſto cathedræ S. Petri, cuius hodie dies etiā feſtus & annuus volu itur anno hoc 1571. vbi expreſsè eius in Romana ſede thronum deſcribit. Idem lib. 1. De cōſenſu Euangeliſtarum, tom. 4. *Merita Apoſtolorum Petri & Pauli* (ait) *nunc propiet eundem paſſionis diem celebremus ſolenniter Roma commendat, &c.* Et ſermone 7. in die feſto eorundem, ait: *Elegerūt ambo Romam principem Romani nominis ciuitatem, Petrus propter primatum Apoſtolorum, Paulus propter magiſterium gentium: ſed illic tantū corpora poſuerunt, vbique autem merita ſua diſperſerunt. Quia ergò non poſſumus vbiq; corpora eorum habere, eloquia eorum poſſimus tenere. Corpora eorum neceſſe fuerat, vt in vno loco ponerentur, ſed virtutes eorum vbiq; exercerentur, &c.* Et Pavlvs Orosivs lib. 7. Hiſtoriæ aduerſus Paganos, cap. 39. quantam Alaricus reuerentiam exhibuerit ſacris Apoſtolorum reliquijs & templo deſcribit apertius, ita vt etiam vaſa in miniſterium Apoſtolorum conſecrata illæſa & inuiolata ſeruari mandauerit. Et Leo I. ſermone

Vbi Petrus ibi Eccleſia. Vide ſi Petrus ſit in vrbe Geneua.

Petrus ſacerdos fuit Eccleſiæ Romanæ ait Ambroſius

Elpis vxor Seuerini Boetij.

Aurelius Prudentius.

Maximus Taurinenſis.

Epiphanius Cypri.

Quid lucidius

Vide hunc catalogū iam ex Auguſtino & alijs prolatū.

Hieronymus Stridonenſis.

* Cathedra huius ſolennitas quo tempore in Eccleſia agitur & celebratur, qua & hodie celebramus anno 1571. cum hæc ſcriberem. Ioannes Chryſoſtomus, vide etiam ex eodē infra.

Geneſis 47.

Auguſtinus Hipponenſis.

Vide ex eodē vocabulo Roma.

Leo 1.

in feſto eorundem, ait: *Hodierna feſtinitas præter illam reuerentiam, quam toto terrarum orbe promeruit, ſpeciali & propria noſtra vrbis exultatione veneranda eſt, vt vbi præcipuorum Apoſtolorum glorificatus eſt exitus, ibi in die martyrij eorum ſit lætitiæ principatus. Iſti enim ſunt viri, per quos tibi Euangelium Chriſti, Roma, reſplenduit, & quæ eras magiſtra erroris, facta es diſciplina veritatis. Iſti ſunt qui te ad hanc gloriam prouexerunt, vt ſis gens ſancta, populus electus, ciuitas Sacerdotalis & regia, per ſacram B. Petri ſedem caput orbis effecta, latiùs præſidens religione diuina, quàm dominatione terrena.* Et infrà: *Ad hanc ergò urbem tu beatiſſime Petre Apoſtole venire non metuis, & confortè gloriæ tuæ Paulo Apoſtolo aliarum adhuc Eccleſiarum ordinationibus occupato, ſiluam iſtam fremẽtium beſtiarum, & turbulentiſſimæ profunditatis oceanum, conſtantior quam cùm ſuper mare gradereris, ingrederis. Nec mundi dominã times Romam, qui in Cæſaris domo expauerat Sacerdotis ancillam. Nunquid aut iudicio Pilati, aut ſæuitia Iudæorum minor eſt, aut in Claudio poteſtas, aut in Nerone crudelitas? vincebat ergò materiam formidinis vis amoris, &c.* Lege reſiduum. Hinc etiam ISIDORVS HISPALENSIS libro de Patribus noui teſtamenti, vbi de Petro loquitur, ait: *Hic poſtquam Antiochenam fundauit Eccleſiam, ſub Claudio Cæſare contra eundem Simonem Magum Romam pergit, ibique prædicans Euangelium, viginti & quinque annis eiuſdem vrbis tenuit Pontificatum. Sexto autẽ & tricesimo anno poſt paſſionẽ Domini, à Nerone Cæſare in vrbe Roma deorſum, vt ipſe voluit, verſo capite Crucifixus eſt. Sic poſt Apoſtolicum meritum etiam martyrio coronatur, ſepultus Romæ in Vaticano ſecus viam triumphalem, tertio lapide ab vrbe, ad Orientalem plagam, &c.* Eadem poſteà de Paulo refert. Et GELASIVS I. in Concilio Romano exiſtens, vt de libris Apocryphis tractaretur & autenticis, & allegatur à Gratiano diſtinct. 15. c. Sancta Romana, &c. *Sancta* (inquit) *Romana Eccleſia nullis ſynodicis conſtitutis cæteris Eccleſijs prælata eſt, ſed Euangelica voce Domini & Saluatoris noſtri primatum obtinuit. Tu es Petrus* (inquiens) *& ſuper hãc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi, &c. Cui Petro data eſt etiam ſocietas baptiſmi Pauli Apoſtoli vaſis electionis, qui non diuerſo, ſicut hæretici garriunt, ſed vno tempore vno eodemque die glorioſa morte cum Petro in vrbe Roma, ſub Cæſare Nerone, agonizans coronatus eſt, & pariter ſupradictam ſanctam Romanam Eccleſiam Chriſto Domino conſecrauerunt, &c.* Vide infrà, Romanæ Eccleſiæ primatus, &c. Eadẽ verò quæ ſuperiùs protulimus, ABDIAS BABYLONIVS lib. 1. certaminis Apoſtolici de Petro, & lib. 2. de Paulo copioſiſſimè & manifeſtiſſimè deſcribit, ſed ea ſufficiunt quæ iam protulimus, quoniam teſtimonia ſunt irrefragabilia. Reliqua autem collige ex præcedentibus vocabulis, ſcilicet Papa, Peregrinatio, & infrà, Reliquiæ, & Romanæ Eccleſiæ primatus, &c. & Roma.

Mitor quo patrum hoc [illegible] teſtimonio nõ cõtundatur ſibi tres impudentes hæretici blaſphemi.

Iſydorus Hiſp.

Gelaſius 1. Concilium Romanum ſub Gelaſio 1. 70. Epiſcoporum.

Vide quomodo reſpondet Caluiniſtarum impoſturis.

Abdias Babylonius.

PHILOSOPHIA.

Philoſophiæ ſtudium interdicitur Clericis, &c.] De illa loquimur Philoſophia ſeculari, quæ nihil diuinum, ſed prophanum docet. Huius Philoſophiæ ſectatores IVSTINVS lib. exhortatorio aduerſus gentes. Et TERTVLLIANVS libro contra Hermogenem, Patriarchas hæreticorum vocant, & huius ſtudium interdicitur Clericis, vt dicemus infrà in vocabulo, Scholæ philoſophiæ profeſſio, &c. Illa verò philoſophia vera non interdicitur. de qua IVSTINVS memoratus in Dialogo cum Tryphone, ſic loquitur: *Philoſophia* (ait) *eſt enim ſcientia & veritatis notitia, cuius ſapientiæ præmium eſt fœlicitas, &c.* Et iterum: *Vera Philoſophia eſt poſſeſſio præcipua & Deo chariſſima, cui nos adductos ſola commendat, ſumiq; his verè ſanctis, qui ad eam applicant animum. Quid autem ea ſit, & cur dimiſſa ad homines, vulgus ignorat, &c.* Vide loco præfixo.

Iuſtinus Martyr.

Tertullianus Carthaginenſis.

Iuſtinus.

PHOENIX.

Phœnix auis reſurrectionis typus aſſeritur.] PLINIVS II. lib. 10. Naturalis hiſtoriæ, cap. 2. Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS lib. 5. Hexameron, cap. 23. dicunt, quòd Phœnix auis in locis Arabiæ degit, quæ vſque ad annos quingentos longæua ætate procedit, & cùm ſibi finem vitæ adeſſe aduerterit, facit ſibi thecam de thure & myrrha & cæteris odoribus, in quam impleto vitæ ſuæ tempore intrat & moritur, & de humore carnis vermes exurgit, paulatimq; adoleſcit, ac proceſſu ſtatuti temporis induit alarum remigia, atq; in ſuperioris auis ſpeciem formamque reparatur. *Doceat ergò nos hac auis* (ait Ambroſius) *vel exemplo ſui reſurrectionem credere, quæ & ſine exemplo, & ſine rationis perceptione ipſa ſibi inſignia reſurrectionis inſtaurat.* Et CLEMENS I. libro quinto, Conſtitutionum Apoſtolicarum, capite octauo, vbi de reſurrectione mortuorum diſſerit, ait: *Aiunt autem quandam eſſe ſoligenem, vberem prabentem reſurrectionis demonſtrationem, quam dicunt comparem non habere, ſolámque in mundo reperiri. Phœnicem appellant, narrantq; eã poſt quingenteſimũ annum in Ægyptum aduolantem, ſecumq; copiam Cinamomi, Caſiæ, Xilobalſami, adducẽtemq; in loco qui dicitur Solis ara, conſiſtere, ibiq; conuerſam ad aſpectum Solis ei, vt aiunt, ſupplicem ſponte conflagrare, redigiq; in pulueres, ex cineribus autem vermem exiſtere, eumq; concalefactum in vonam Phœnicem formari, aliterq; factum in Arabiã, quæ eſt extra Ægyptiacum ſaltum, aduolare.* Hæc eandem repetit CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catecheſi 18. illuminatorum Hieroſolymis, & hunc citat Clementem, dum contra gẽtes diſputat qui reſurrectionem negant. *Vidit* (inquit) *Deus hanc hominum incredulitatem, & auem quandam in hoc fabricatus eſt, quæ Phœnix appellatur. Hæc, vt ſcribit Clemens, & alij cõplures idem referũt, cùm ſit vna tantum auis & ſola in terram Ægypti, in ſpatio quingentorum annorum venire ſolet, atque demonſtrare reſurrectionem, non in locis deſertis, ne myſterium id ignoraretur, ſed in aperta ciuitate conſiſtit, vt contrahatur quod non creditur. Septum enim ſibi facit è thure & mirrha cæteriſq; aromatibus, & completis annis eo deuenit, moritur aperte & putreſcit, deinde ex putrefacta carne mortua vermis quidam generatur, & hic deinceps in auem efformatur, &c.* Scripſit & LACTANTIVS FIRMIANVS Opuſculum elegiacis verſibus de Phœnice, vbi ſic orditur:

Eſt locus in primo fælix Oriente remotus,
Qua patet æterni maxima porta Poli.
Nec tantum æſtiuo hyemiſq; propinquus ad ortus,
In quo Sol verno fundit ab axe diem, &c.

Et OVIDIVS NASO lib. 15. Metamorpho. non longè à fine:

Hæc tamen ex alijs generis primordia ducunt,
Vna eſt quæ reparet ſeq; ipſa reſeminet ales,
Aſſyrij Phœnica vocant, nec fruge, nec herbis,
Sed thuris lachrymis & ſucco viuit amomi.

Plinius ſecundus.

Ambroſius Mediolanenſ.

Phœnix quot annis viuat & quomodo oriatur.

Clemens 1.

Cyrillus Hieroſolymitanus approbat libros Clemẽtis de conſtitutionibus Apoſtolicis.

Lactantius Firmianus.

Ouidius Naſo.

Hæc vbi quinque ſuæ compleuit ſeculæ vitæ,
Ilicis in ramis,tremulaq́, cacumine palmæ
Vnguibus & duro nidum ſibi conſtruit ore,
Quo ſimul ac caſias,& nardi leuis ariſtas:
Quaſſaq́, cum ſulua ſubſtrauit cinnama myrrha.
Se ſuper imponit,finitque in odoribus æuum,
Inde ferunt totidem qui viuere debeat annos,
Corpore de patrio paruum Phœnica renaſci.
Cùm dedit hinc ætas vires,onerí, ferendo eſt,
Ponderibus nidi ramos leuat arboris altæ,
Ferq́, pius cunaſq́, ſuas,patriumq́, ſepulchrum,
Perq́, leues auras Hyperionis vrbe potitus
Ante fores ſacras Hyperionis ædè reponit.

Hæc Naſo.

PICTVRA.

Picturæ impudicæ & turpes prohiben tur.] De Pictoribus quidem IOAN. CHRYSOSTOMVS ſermone in Cœna Domini, & in Pſalmum 50. Et ASTERIVS AMASEÆ Epiſcopus oratione in S. Euphemiam,& multi alij Patres loquuntur,eorumq; artem laudat atq; ingenium in depingendis imaginibus deuotis:eorũ tamen non approbant factum in his depingendis turpibus & obſcœnis ſpectaculis, quæ animos mẽtémq; fauciant, vt iam diximus in vocabulo,Imago,&c. & in vocabulo,Agnus Dei,&c. Porrò de talibus deformibus,& impijs picturis ſtatuit magnũ CONCILIVM GENERALE VI.can.97. *Picturas* (ait) *quæ oculos perſtringunt,& mentem corrumpunt,& ad turpiũ voluptatum mouent incendia,nullo modo deinceps imprimi iubemus.Si quis autem hoc facere aggreſſus fuerit deponatur.* Hinc eſt quod recitatur in Cõcilio generali VII.actio.4.Epiſtola NILI CONSTANTINOPOLITANI Epiſcopi ad Olympiorum Proconſulem,vbi cõqueritur,quòd loco ſanctarũ Imaginum, fiebant omnigenarum animantium imagines,lepores,& capreæ circuncurſantes,veneratoréſq; fugientia animalia velociter cum canibus inſequẽtes,in mari emiſſa retia,omnéque genus piſcium captum, in terrámq; piſcatorum manibus eductũ,& cætera talia. *Quæ* (ait Nilus) *ſane puerile eſt,& ſtultum fidelium oculis faſcinandis ingerere.Nam mille* (ait) *cruces figi malim, quàm hiſtorias anium,innumerũ & ſerpentium germinumq́,&c.* Vide imago,&c. Porrò Patres præfati II.Nicæni generalis VII.Concilij,tom.2.confutationis falſo dictæ Conſtantinopolitanæ generalis VII.Synodi cõtra S.Imagines,ſic loquuntur:*Omnes artes illiberales,quæ à ſcopo mandatorũ Dei declinant,interdicta ſunt.Quæ verò ſecus agũt,ſed in vſum aliquem vitæ proficiunt, & non ſunt indecoræ, ita à S. Patribus noſtris non ſunt dãnatæ,nec excluſæ. Pictura autem arte ſi in ſpectũ turpitudinis quiſpiã vſus fuerit,execrabilis eſt & damnoſa,veluti ſi quis effigies meretricias & ſpectacula, item molles ſaltandi flexus, & equeſtrium certaminum formas, aut ſi quid is ſimiles pingat : ſanè opus illud turpe & noxium cenſebitur. autem honeſtorum virorum vitas,& hiſtorias certaminum martyrum,eorundémq; paſſiones.Item magni Dei & Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti diſpenſationis myſterium, picturæ repreſentare voluerimus, tunc quidem picturæ arte vtẽtes,valdè rectè feciſſe dicemur. Nam & pictor crucem depingat,neq; tamen aliquis,cui ſanũ cerebrum eſt,ob eam cauſam pictorem auerſatur,neq; à diuina gratia illum excludit, quod coloribus eam ornauerit. Rurſus & de libris ſimiliter iudicandum eſt, nam ſi quis turpes hiſtorias aut geſta referat, turpis quoque & abiiciendus: ſi verò narrationes pias ſcribat,commendandus eſt.* Hinc Cõcilium MOGVNTINVM IV.cap.41.& 42.tales deformes picturis prohibet templis inferri. *Procaces* inquit *imagines,& nimio artis lenocinio,ad mundanæ potius vanitatis ſpeciem,quàm ad pietatis cõmonitionem effigiatas, in templis proponi omninò vetamus, tam laſciuam artis oſtentationem frugi & ſeuero patrifamilias intrà priuatas ædes, grauem templis prorſus intolerabilem cenſentes.* Idem omninò Concilium TRIDENTINVM generale nouiſſimum ſtatuit ſeſſione 25. quæ eſt 9.ſub Pio IV.vt allegauimus in vocabulo, Imago,ad calcem,&c. vide ergò.

Ioannes Chryſoſtomus. Aſterius Amaſeę Epiſcopus.

Concilium Conſtantinopolitanũ 3.generale 6.

Nilus Epiſcopus Conſtantinopolitanus, vt docet Nicephorus lib.14. cap.54. vbi & eius ſcripta recenſet.

Concilium Nicenũ 2.generale 7.

Concilium Moguntinum 4.

POENITENTIA.

Pœnitentiæ ſacramenti laus,vſus,& forma,&c.] Iam in multis locis de Pœnitentiæ ſacramento egimus,videlicet,in vocabulo Abſolutio,Confeſſio,Contritio, & Satisfactio, & huiuſmodi,& Lapſus,&c. Inde pauca hic reſtant inferenda,quamuis ſi omnes ſanctorum Patrum proferre vellemus ſententias,modum excederẽt voluimus.Hoc præſtiterunt multi viri præclari noſtri temporis eruditiſſimi Scriptores, inter quos IOANNES ROFFENSIS glorioſus martyr, in confeſſione aſſertionis Lutheranæ,artic.5.quo impiè Lutherus proponebat non eſſe tres pœnitentiæ partes. Hoc ſimiliter præſtitit & quidem maxima cum laude, dum adhuc à parte Eccleſiæ ſtaret, illuſtriſſimus Rex Angliæ HENRICVS VIII.in aſſertione 7.Sacramentorum, vbi ſigillatim tractat de Pœnitentiæ partibus, & quidem doctiſſimè ex ſanctorum Patrum ſcriptis veritatem Catholicæ fidei defendens. Inde autem cognominari meruit à ſummo Pontifice, fidei defenſor: ſed, heu,tantus vir in fine dierum à recta via auerſus, illaqueatus vt Salomon mulierum amoribus, in barathrum & foueam perditionis decidit. Hoc etiam doctiſſimus quoque præſtitit STANISLAVS HOSIVS, cuius laus & doctrina nunquam deficiet Eccleſiam multiplici irrigans fonte pietatis,cap.44.45. & reliquis confeſſionis ſuæ Catholicæ fidei, in Concilio Petriconiẽſi.Præſtitit &hoc vnus noſtræ religionis alumnus, SYMON DV CORROY, tribus tractatibus æditis de ſacramento pœnitentiæ & eius partibus,vbi omnium præcedentium velut apis melliflua colligens flores, ſedulò repoſuit & contexuit ſalubre doctrinæ pharmacum. Scripſerunt & plures alij, quorum recenſere ſcripta nec poſſumus nec egemus. Quæ autem adhuc reſtant ex Patrum & decretorum Codicibus proferamus. Itaque de Pœnitentiæ ſacramento IVSTINVS MARTYR in Dialogo cum Triphone loquitur, dum Pœnitentiam ſalutare eſſe omnibus remedium ſalutis proponit. *Si verbum Dei* (inquit) *prædixit omninò quoſdam Angelos & homines damnandos, idèo prædixit, quia præſcinit incorrigibiles, non quia tales à Deo facti ſunt. Itaque ſi omnes reſipuerint, poſſunt conſequi Dei miſericordiam macti diuino teſtimonio: Beatus* (inquit) *cui non imputauit Dominus peccatum: Hoc eſt,cui pœnitenti Deus peccata remittet. Non ſicut prædicatis vosmetipſos fallentes, & alij quidam veſtri ſimiles aſſeuerãt,etiam ſi qui peccatores fuerint, modo Deum norint, non imputabit eos peccata Dominus. Teſtis eſt vna culpa Danidis, quando per factum lapſus,non prius impetrauit remiſſionem,quàm lamentis fletúque peccatum diluit,ita vt ſcriptũ legimus. Quòd ſi tali viro nõ eſt remiſſum citra pœnitentiam,ſed poſt tantos demum fletus & correctiones*

Ioannes Roffenſis Epiſcopus.

Henricus 8. Angliæ rex.

Staniſlaus Hoſius.

Symõ du Corroy Conſiliarius mihi quõdam & ſpiritualis pater & amicus.

Iuſtinus Martyr.

Pſal.50.

Vide contritionem

Vide ſi non conueniat Hugonitis.

tiones magni Regis vatiſque delibuti diuinitus: quomodo impuri & perditi ſine lamentis planctúque ac pœnitentia poſſunt ſperare peccata ipſis remiſſurum Dominum? Deniq; plura de Pœnitentiæ ſacramento aſſeruit TERTVLLIANVS CARTAGINENSIS libro, quē ſcripſit de pœnitentia, vbi ſic exorditur: *Pœnitentiam* (ait) *hoc genus hominum (quod & ipſi retrò fuimus) cæci ſine Domini lumine, natura eius norunt paſſionem animi quandam eſſe, quæ veniat de offenſa ſententiæ prioris, &c.* Tum Pœnitentiam eſſe diuini præcepti confirmans, trium etiam partium meminit, Contritionis, ſcilicet Confeſſionis & Satisfactionis, vt iam ſuis locis inſeruimus in vocabulo. Confeſſio ſacramētalis, &c. Idem libro De pudicitia, meminit ſacramenti Pœnitentiæ, & & in medium adducit exemplum filij prodigi, cui venia tam facilè donata eſt, quam humiliter pœnituit. Ibidem & Niniuitarum exēplo probat neceſſariam pœnitentiam, ſicut & libro de ieiunio contra Pſychicos multa de pœnitentia diſſerit authoritatibus & exemplis. Denique CLEMENS ALEXANDRINVS lib. 2. Stromatum, primam pœnitentiam ante Baptiſmum, ſecundam poſt baptiſmum deſcribens, ait: *Tam is qui vocati ſunt proponitur pœnitentia, expurgans locum animæ à peccatis, vt fides fundetur. Dedit autem Deus, cùm futura præſciat, & facilem hominis mutationem, his qui in fide in aliquod peccatum incidunt, ſecundam pœnitentiam, quam ſi quis tentatus fuerit, poſt vocationem cœleſtem & callidè circumuentus, vnam adhuc impœnitendam accipiet pœnitentiam. Voluntariè enim peccantibus nobis, poſtquam acceperimus agnitionem veritatis, non amplius relinquitur pro peccatis hoſtia, terribilis autem expectatio iudicij, & zelus ignis, qui eſt deuoraturus aduerſarios. Continuæ autem & ſe vicißim excipientes propter peccata pœnitentiæ nihil differunt ab illis, qui omninò non crediderunt, præterquam in eo ſolo, quòd ſe peccare ſenſerunt. Neque ſcio vtrum ſit deterius, prudentem ne an ſcientem peccare, an cùm pro his quæ peccauit pœnitentia ductus fuerit, rurſus peccare, &c.* Idem lib. 6. Stromatum, *Duplex eſt pœnitentia, vna quidem eſt communis propterea quod peccauerit: altera verò cùm peccati naturam didicerit, perſuadet ab ipſo deſiſtere peccato per principalem rationem, cui eſt conſequens vt non peccet.* Hunc Clementem allegat NICEPHORVS CALLISTVS lib. 2. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, c. 42. vbi de pœnitētia tractat eius iuuenis (quem Ioannes Apoſtolus à perditione & latrocinijs reuocauit) peracta in fletu, ieiunio & oratione, & magnum hoc pœnitētiæ ſpecimen eſſe in Eccleſijs deſcribit. Porrò multa de pœnitētia tractat & diſſerit CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib. 4. Epiſtolarum, epiſt. 2. ad Antonium, &c. quæ prolixiſſima eſt & pulcherrima, & cōtra Nouatum agens potiſſimū, qui ſpem omnem auferebat lapſis recōciliationis & veniæ, vt diximus in dictione, Lapſus, &c. vbi namque multorum criminum nexibus irretitos propoſuit, nulli deſperandum eſſe dixit, ſed firmam habere ſpem iubet, vt pœnitentiæ & ſatisfactionis remedio aliquādo valeāt ſanari. *Quod legentes* (inquit) *ſcilicet & tenentes neminem putamus à fructu ſatisfactionis, & ſpe pacis arcendum, cùm ſciamus iuxta Scripturarū fidē, authore & hortatore ipſo Deo, & ad agēdam pœnitentiam peccatores redigi, & veniam atque indulgentiam pœnitentibus non denegari. Atque ô fruſtranda fraternitatis irriſio! ô miſerorum lamētantium caduca deceptio! ô hæreticæ inſtitutionis inefficax & vana traditio! hortari ad ſatisfactionis pœnitentiam, & ſubtrahere de ſatisfactione medicinam! Dicere fra-*

A *tribus noſtris plange & lachrymas funde, & diebus ac noctibus ingemiſce, & pro abluendo & purgando delicto tuo larguiter & frequenter operare, ſcil extra Eccleſiam poſt omnia tecta morieris. Quæcunque ad pacem pertinent facies, ſed nulla pacem quam quæris accipies. Quis non ſtatim pereat? Quis non ipſa deſperatione deficiat?* Lege reliquū. Idē ferme de laſſis ſub finē cōtra eoſdem hæreticos diſputat, quos vitandos iubet. *Huiuſmodi* (inquit *homines quantū poteſtis effugite, pernicioſis contactibus adhærentes ſalubri cautione vitate. Sermo eorum ſicut cancer ſerpit, colloquium velut contagium tranſilit, noxia & venenata perſuaſio perſecutione ipſa peius interficit. Illic ſupereſt*

B *pœnitentia quæ ſatisfaciat. Qui autem pœnitentiā criminis tollūt, ſatisfactionis viā claudunt. Ita fit, vt dum temeritate quorundam vel promittitur ſalus falſa, vel creditur, ſpes vera ſalutis adimatur, &c.* lege reliquū. Sic etiam ORIGENES ADAMANTIVS homilia 15. in Leuiticum. cap. 25. De venditionibus domorum & redemptionibus. *Domum* (inquit) *habemus non manufactam in cœlis. Hæc eſt domus quam extruere vel habitare nemo poteſt, niſi in ſimplicitate mentis & puritate cordis. Sed quoniam accidere ſolet, vt etiam qui bene ædificauerit, & domum ſibi cœleſtem benè agendo, & benè viuendo, ac rectè credendo conſtruxerit, incurrat alicuius peccati debitum, & hanc crudeliſſimo fœnatore venundare cogatur, ac labores*

C *ſuos transfundere in alium, pietas & clementia legiſlatoris occurrit, vt intra certum tempus redimi poſſit. Si tamen inuenerit* (inquit) *manus tua pretium quod reſtituas. Quale pretium? Pœnitentia ſine dubio lachrymis congregatum, & manibus, id eſt, labore boni operis inuētum, &c.* Idem homilia 9. in Numeros ad calcem Pœnitētiæ & Satisfactionis meminit. *Sed hæc* (inquit) *proficere poſſunt, vbi pœnitentia tempus & ſatisfactionis conceditur locus.* Denique de Pœnitentiæ ſacramento multa & præclara CYRILVS HIEROSOLYMITANVS ſcripſit Catecheſi 2. illuminatorum Hieroſolymis, quem inſcribitur De pœnitentia & remiſſione peccatorū, vbi proponit Salomonis, Dauid, & aliorum exemplum. De Dauid ita etiam loquitur: *Beatus autem Dauid quamuis audiuerit Dominum tranſtuliſſe peccatum ipſius, non abſtinuit tamen à * Pœnitentia: verùm*

D *loco purpuræ, ſacco vtebatur, & loco aurei throni, in terra cinereq; Rex ſedebat. Neque tantùm in cinere ſedebat, verum etiam cinere veſcebatur, quemadmodum ipſe dicit: Et cinerem tanquam panem manducabam, &c.* Et infrà: *Vis cognoſcere quantam vim habeat pœnitentia? vis noſſe hanc fortia ſalutis arma, & diſcere quàm multis prædeat confeſſio? Centum octoginta milia hoſtium Ezechias per confeſſionem in fugam verterat. Magnum quidem id reuera, ſed exiguum tamen reſpectu eorum quæ dicenda ſunt. Diuinam ſententiam promulgatam, hic idem per pœnitentiam reuocauit, &c.* Vide ſuprà, Confeſſio. Et AMBROSIVS

E MEDIOLANENSIS duos libros ſcripſit de pœnitentia, quibus ſatis apertè docet, quomodo pœnitentia tribus conſtet partibus, & quomodo ſit facienda. Pœnitentiæ autem ſacramentum nominat libro 1. capite 7. dum contra Nouatianos diſputat, qui remiſſionem in baptiſmo concedebat, ſed pœnitentiæ lauacrum negabant. Per omnia autem capita ita noſtræ fidei ſacramenta elucidat, vt nihil deſiderandum ſit amplius, quàm firmiter doctrinæ Eccleſiæ & antiquæ traditioni adhærere. Verùm ne hæreticus obiiciat libros illos nō eſſe Ambroſij, idem ſibi ipſi teſtimonium perhibet illos edidiſſe expoſitione in Pſal. 37. vbi etiā de pœnitētia tractat, & ſic exorditur: *De pœni-*

Origenes Adamantius.

Oro hæc attende.

Textus.

Cyrillus Hieroſolymitan.

* Hoc eſt à ſatisfactione & contritione, quæ ſunt partes pœnitentiæ, nam iam confeſſionem fecerat.

Ambroſius Mediolanenſis.

tentia

tentia duos iamdudum scripsi libellos, & iterum scribendum arbitror: primùm, quia vtile est vel quotidie delictorum veniam precari: deinde quoniam in illis duobus libellis adhortatio pœnitentiæ, vel profectus est, si geratur, nunc autem quemadmodum agi pœnitentia debeat, exprimendum est. Nihil enim prodest agere, nisi ita agatur, vt oportet, &c. Et infrà: *Plena enim est definitio pœnitentiæ commemoratio delictorum, vt vnusquisque peccata sua, velut quodam quotidiani sermonis castiget flagello, & commissa sibi flagitia condemnet, &c.* Hinc IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 20. in Matthæum, exponens illud: *Dimitte nobis debita nostra, &c.* Contra Nouatianos etiam Pœnitentiæ sacramentum defendit, & ad calcem eiusdem homiliæ, quæ vera sit pœnitentia describit. Idem sermone 2. de mysterijs cœnæ Dominicæ in quinta feria Passionis, tom. 3. vbi de Petri negantis pœnitentia tractat. *Pretiosus est* (ait ad calcem) *pœnitentia fructus, quia quod defendi non potest, abluì nõ potest, lauant lachryma congeriem peccatorum. Quam pretiosa lachryma quæ extergunt culpam, & exigunt veniam. Profuit illi verè ista amaritudo, quoniam quicquid in eo delicti tabidum fuit, ferramento pœnitentiæ resecauit, &c.* Idem Homilia 40. ad populum Antiochenum, de Pœnitentia facienda, & quod non oporteat desperare: Et iterum homilia 41. de Pœnitentia, & quod magnum est bonum propria agnoscere peccata: Iterum homilia 42. ad eundem populum iterum tractat de Pœnitentia, aliisque locis innumeris. Deus bone, quàm sæpè faciat Confessionis, Satisfactionis & Contritionis mentionem, sed melius lector ex eorum locorũ visitatione cognoscet. Et EPIPHANIVS CYPRI libro 2. contra hæreses, hæresi 59. contrà Catharos. *Si quis* (ait) *præoccupatus fuerit in quocunque sanè delicto, pœnitentiam agat. Suscipit enim Deus pœnitentiam etiam post Baptismum, si quis lapsus fuerit, &c.* Idem hæresi 58. eiusdem libri, contra Meletios, De pœnitentiæ ratione disseruit. Verùm de hac egimus in vocabulo, Lapsus, &c. Confessio, &c. Et HIERONYMVS STRIDONENSIS epistola ad Demetriadem, De virginitate seruanda, ait: *Cytharam assumere iubetur & Tyrus multis peccatorum confossa vulneribus, vt agat pœnitentiam, & maculas pristinæ fœditatis cum Petro amaris lachrymis abluat. Verum nos ignoremus pœnitentiam, ne facilè peccemus. Illa quasi secunda post naufragium miseris tabula sit. In virgine integra seruetur nauis. Aliud est quærere, quod perdideris: aliud est possidere, quod nunquam amiseris.* Iterum agit de Pœnitentia in Epitaphio Marcellæ viduę ad Principiam, & in epitaphio Fabiolæ ad Oceanũ contra Montanũ & Nouatũ Pœnitentiã defendit scripturæ exemplis & authoritatibus, miram & stupendã Fabiolæ pœnitentiam describens, lege si placet. Idem libro aduersus Luciferianos, non longè à fine, & cõtra innumeras, quos citat Hæreticorum cateruas, pœnitentiæ remedium tuetur. Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 50. homiliarum homilia vltima quæ est de pœnitentia, ait, *Quisquis hoc tempore per merita obedientiæ & satisfactione pœnitentiæ non sibi prouidit locum in corpore sacerdotis, qua fronte impudentia tunc volet auerti faciem Dei à peccatis suis, &c.* Idem libro de vera & falsa pœnitentia, cap. 1. *Quam sit appetenda pœnitẽtiæ gratia declarat omnis authoritas, omnis bonorum vita conatur ostendere. Languores enim sanat, leprosos curat, mortuos suscitat, sanitatem angit, quam confirmat, claudis gressum, aridis copiam, cæcis restituit visum, vitia fugat, virtutes exornat, mentem*

munit & roborat, omnia sanat, omnia redintegrat, temperat successus, constringit impetus, moderatur gressus, ignorans se per hanc se recognoscit, quærens se per hanc se inuenit. *Hæc est quæ homines ad Angelos ducit, & creaturam reddit Creatori. Ista ouem perditam monstrauit quærenti, & decimam dragmã obtulit anxiantis. Hæc dissipatorem filium ad Patrem reduxit, & vulneratum a latronibus custodi curandũ tradidit. In hac omne bonum inuenitur, per hanc omne bonum conseruatur. Fugat tenebras, inducit lucem, excoquit omnia ipsa ignis consumens.* Vide etiã plura in subsequentibus testimonia. Vnde THARASIVS CONSTANTINOPOLITANVS epistola ad Ioannẽ Anachoretam, quæ stat in limine Synodi generalis VII. *Pœnitentia insignis est armatura, magna salutis via, hospitij regni cœlorum dispensatrix, incorruptibilis vitæ dux, martyricorum certaminum æquiparatio, ad Deum viam indicans, & cum ipso nos esse faciens, humani generis baculus, cadentium & lapsorum surrectio. Beati qui hanc amplectuntur, & huic adhærent. Qui hanc exercent, cum Angelis vitam æqualem ducunt, ab omni malo declinant, & bonum faciunt. Pœnitentia est columna & familiaris dilectionis, eleemosyna, ieiunij, abstinentiæ, temperantiæ, probitatis, honestatis, mansuetudinis, & vt verum vno verbo dicam, hæc omnia pollet pœnitentia. Si quis autem hanc contaminat & contemnit, vt Nouatus, qui iniurius est aduersus pœnitentiam, & mansuetudinem Dei elenat, quem anathematizo) non inter seruatos, sed inter perditos numerandus est, quorum vermis non moritur, & ignis non extinguitur.* Vnde Concilium LATERANENSE sub Innocentio III. cap. 1. *Si post susceptionem baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum, per veram pœnitentiam semper potest reparari. Non solùm autem virgines & cõtinentes, verum etiam coniugati per rectam fidem, & operationem bonam placentes Deo, ad æternam merentur beatitudinem peruenire.* Porrò EVGENIVS IV. in Concilio Florentino tradens Armenis formam septem sacramentorum quæ Ecclesia recipit, dum ad sacramentum Pœnitentiæ peruenit, ait: *Quartum sacramentum est Pœnitentia, cuius quasi materia sunt actus pœnitentis, qui in tres distinguntur partes, harum prima est, cordis contritio, ad quem pertinet, vt doleat de peccato commisso, cùm proposito non peccandi de cætero. Secunda est, oris confessio, ad quam pertinet; vt peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, suo Sacerdoti confiteatur integraliter. Tertia est, satisfactio pro peccatis secundum arbitrium Sacerdotis, quæ quidem præcipuè fit per eleemosynã, ieiunij, & orationem. Forma huius sacramenti, sunt verba absolutionis quæ Sacerdos profert, cùm dicit: Ego te absoluo, &c. Minister huius sacramenti, est Sacerdos habens authoritatem absoluendi vel ordinariam, vel ex commissione superioris. Effectus huius sacramenti est absolutio a peccatis.* De Pœnitentię sacramento etiã multa Concilium SENONENSE decreto 10. disseruit. *Pœnitentia* (inquit) *tam necessarium est sacramentum, quàm impossibile est baptismũ iterari. Voluntarie enim peccãtibus nobis, post acceptam notitiam veritatis iam non relinquitur pro peccatis hostia, neque ei, qui semel tantum passus est Christus, sæpius consepeliri possumus per baptismum. Cùm igitur in multis offendamus omnes, neque scit qui possit dicere, mundum est cor meum, & purus sum a peccato, necessaria est profectò secunda post naufragium tabula, in qua discussa diligenter conscientia, quidquid occurrit Dei offensiuum detestemur: nam ad pœnitentiam nos adducit benignitas Dei. Secundum autem duritiam & impœnitens cor, homo thesaurizat sibi iram, nisi resipiscens scisat, & vi-*

dicat.

Pœnitentiæ definitio.

Ioannes Chrysostomus.

Epiphanius Cypri.

Hieronymus Stridonensis.

Pœnitentia 2. tabula post naufragiũ, vide infra.

Augustinus Hipponensis.

Pœnitentiæ effectus laus & commẽdatio.

Tharasius Cõstantinopolit.

Concilium Lateranense sub Innocentio 3 patrum 1215.

Eugenius 4.

Materia.

Tres Pœnitentiæ partes de quibus suis locis actum est.

Forma.

Minister.

Effectus.

Concilium Senonense sub Antonio à Prato cancellario & legato.

Hebræo. 10. 1. Petri 3. Rom. 6 Iacob. 1. Proverb. 22.

Digitized by Google

cat, quam malum eſt & amarum reliquiſſe Dominum, & non eſſe timorem eius apud ſe. Contra verò ius ſecundum Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur. Neque enim cor contritum & humiliatum deſpicit Deus, qui ſanat contritos corde, & alligat contritiones eorum: ſed commouet terram & conturbat eam, tum ſanat contritiones eius, quia commota eſt. Nemo igitur tantùm de fide ſua præſumat. Nemo adeo pœnitentiam nouam vitam exiſtimet, & non recogitet annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ. His conformia ſcribit Concilium COLONIENSE III. capite trigeſimo, & trigeſimo primo, & reliquis, vbi tres etiam pœnitentiæ partes deſcribit, & addit. *Quamquam pœnitentia, quatenus ſacramentum dicitur, potiſſimum in abſolutione Preſbyteri conſiſtat, qua ille ex virtute verbi & clauium ſibi à Chriſto traditarum, peccatorem pœnitentem, & in miſericordia Dei ſperantem à peccatis ſuis abſoluit.* Et tunc omnes fideles inuitat ad pœnitentiam, & in publicis criminibus iubet priorum decretorum ſtatuta reuocari, quæ infrà inſerûtur in vocabulo, Pœnitens, &c. Hæc replicat Concilium MOGVNTINVM IV. capite vigeſimo. Et Concilium TRIDENTINVM generale nouiſſimum, ſeſſione decima quarta, quę fuit quarta ſub Iulio III. capite primo & ſecundo, & reliquis de pœnitentia omninò eadem documenta relinquit, quæ longum eſſet repetere, neceſſarium aſtruens Pœnitentiæ ſacramentum, propter eos qui ſeſe poſt baptiſmum in peccati ſeruitutem, & dæmonis poteſtatem tradidiſſent. *Dominus autem* (ait) *ſacramentum Pœnitentiæ tunc inſtituit, præcipuè cum à mortuis excitatus, inſufflauit in diſcipulos ſuos dicens: Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis, &c. Quo tam inſigni facto, & verbis tam perſpicuis, poteſtatem remittendi & retinendi peccata, ad reconciliandum fideles poſt baptiſmum lapſos, Apoſtolis & eorum legitimis ſucceſſoribus fuiſſe communicatam, vniuerſorum Patrum conſenſus ſemper intellexit. Et Nouatianos, remittendi poteſtatem olim pertinaciter negantes, magna ratione Eccleſia Catholica tanquam hæreticos exploſit atque condemnauit. Quare veriſſimum hunc illorum verborum Domini ſenſum ſancta hac Synodus probans & recipiens, damnat eorum commentitias interpretationes, qui verba illa ad poteſtatem prædicandi verbum Dei, & Chriſti Euangelium annunciandi, contra huiuſmodi ſacramenti inſtitutionem falſo detorquent.* De differentia autem Baptiſmi & Pœnitẽtiæ conſequẽter præfatum Concilium, capite ſecundo, ſubdit: *Sacramentum* (inquit) *pœnitentiæ multis rationibus à Baptiſmo differre dignoſcitur. Nam præterquam quod materia & forma, quibus ſacramenti eſſentia perficitur, longiſſimè diſſident: conſtat certè baptiſmi miniſtrum iudicem eſſe non oportere, cùm Eccleſia in neminem iudicium exerceat, qui non prius in ipſam per Baptiſmi ianuam fuerit ingreſſus. Quid enim mihi* (ait Apoſtolus) *de his qui foris ſunt iudicare? Secus eſt de domeſticis fidei, quos Chriſtus Dominus lauacro Baptiſmi ſui corporis membra ſemel efficit. Nam hos ſi ſe poſtea crimine aliquo contaminauerint, non iam repetito baptiſmo abſolui, cùm id in Eccleſia Catholica nulla ratione liceat, ſed ante hoc tribunal tanquam reos ſiſti voluit, vt per Sacerdotum ſententiam non ſemel, ſed quoties ab admiſſis peccatis ad ipſum pœnitentes confugerint, poſſent liberari. Aliud eſt præterea Baptiſmi & aliud Pœnitentiæ fructus. Per Baptiſmum enim Chriſtum induentes, noua prorſus in illo efficimur creatura, plenam & integram peccatorum omnium remiſſionem conſequentes: ad quam tamen nouitatem & integritatem per ſacramentum pœnitentiæ, ſine noſtris magnis fletibus & laboribus, diuina id exigente iuſtitia, peruenire nequaquam poſſumus, vt meritò Pœnitentia laborioſus quidam Baptiſmus à ſanctis patribus dictus fuerit. Eſt tamen hoc ſacramentum Pœnitentiæ lapſis poſt baptiſmum ad ſalutem neceſſarium, vt nondum regeneratis ipſe Baptiſmus, &c.* Vide ſuprà, Lapſus, Iuſtificatio, &c. & Baptiſmus, &c. De partibus autem & fructu huius ſacramenti conſequenter, capite tertio, ſubdit: *Docet præterea ſancta Synodus, ſacramenti pœnitentiæ formam, in qua præcipuè ipſius vis ſita eſt, in illis miniſtri verbis poſitam eſſe: Ego te abſoluo, &c. Quibus quidem de Eccleſiæ ſanctæ more, eſſentiam nequaquam ſpectantes, preces laudabiliter adiunguntur, neque ad ipſius ſacramenti adminiſtrationem neceſſariæ. Sunt autem quaſi materia huius ſacramenti ipſius pœnitentis actus, nempe Contritio, Confeſſio, & ſatisfactio: qui quatenus in pœnitente ad integritatem ſacramenti, ad plenámque & perfectam peccatorum remiſſionem ex Dei inſtitutione requiruntur, hac ratione partes pœnitentiæ dicuntur* (de quibus ſuis locis egimus) *Sanè verò res, & effectus huius ſacramenti, quantum ad eius vim & efficaciam pertinet, reconciliatio eſt cùm Deo, quam interdum in viris pys, & cùm deuotione hoc ſacramentum percipientibus, conſcientiæ pax, ac ſerenitas cum vehementi ſpiritus conſolatione conſequi ſolet.* Tum capite ſexto, addit: *Circà miniſtrum autem huius ſacramenti, declarat ſancta Synodus, falſas eſſe, & à veritate Euangelij alienas doctrinas omnes quæ ad alios quoſuis homines, præter Epiſcopos & Sacerdotes, clauium miniſterium pernitioſè extendunt, putantes verba illa Domini: Quæcunque alligaueritis ſuper terram, &c.* Et Ioannis vigeſimo: *Quorum remiſeritis peccata remittũtur eis, &c. ad omnes Chriſti fideles indifferenter, & promiſcuè contra inſtitutionem huius ſacramenti ita fuiſſe dicta, vt quinis poteſtatem habeant remittendi peccata publica quidem per correptionem, ſi correptus acquieuerit, ſecreta verò per ſpontaneam confeſſionem cuicunque factam. Docet quoque, etiam Sacerdotes qui peccato mortali tenentur, per virtutem Spiritus ſancti in ordinatione collatam, tanquam Chriſti miniſtros functionem remittendi peccata exercere, eoſque præuè ſentire, qui in malis ſacerdotibus hanc poteſtatem non eſſe contendunt.* Vide reſiduum ſuprà, Confeſſio, Abſolutio, Contritio, &c. Hæc omnia quæ diximus confirmat FACVLTAS LOVANIENSIS articulo tertio, & PARISIENSIS articulo tertio. *Certum eſt* (aiunt) *adultis & ratione vtentibus, poſt peccatum mortale admiſſum, neceſſariam eſſe pœnitentiam, quæ in Contritione, & Confeſſione ſacramentali vocaliter facienda, ſimiliter & ſatisfactione conſiſtit.* Vide ſuprà Confeſſio, Abſolutio, Contritio, &c. nam ibidem cuncta, quæ hic deſiderantur, incerta reperies.

Pœnitentiam nullus agere detrectet, aut differat.] Ea quæ in præcedentibus dicta ſatis illud commendant, & tamen adhuc expreſſiora ſunt teſtimonia in ſcripturis, quæ pœnitentiæ ſacramentum non detractandum aut differendum ſuadeant. Vnde & CLEMENS I. epiſtola ſecunda, ad Iacobum fratrem Domini. *Si proiectioris ætatis ſit is qui ad pœnitentiam venit, eo magis gratias agere debet Deo, quòd poſtquam finis eſt omnis impetus concupiſcentiæ carnalis ſcientia veritatis accepta nulla ei imminet pugna certaminis, per quam inſurgentes aduerſus animam reprimat corporis voluptates. Supereſt ergo ei in agnitione veritatis, & miſericordiæ operibus exerceri, vt afferat fructus dignos pœnitentiæ. Nec putet, quia in temporis langitudine do-*

Pœnitentia laboriosus baptiſmus.

Forma ſacramẽti pœnitẽtiæ.

Materia.

Effectus.

Miniſter.

Matth. 18.

Vide infrà Sacerdotes nõ omnes eſſe.

Sacerdos in peccato mortali exiſtens poteſt abſoluere.

Facultas Louanienſis, & Pariſienſis.

Clemens I.

cumentum converſionis oſtenditur, & non in deuotionis ac propoſiti firmitate. Deo enim manifeſta ſunt mentes, quia non temporum rationem colligit, ſed animorum. Et infrà: *Itaque feſtinet ad pœnitentiam omnis ætas, omnis ſexus, omniſq; conditio, vt vitam conſequatur æternam. Iuuenes quidem in eo grati ſint, quòd in ipſo impetu deſideriorum ceruices ſuas iugo ſubiiciunt diſciplinæ. Senes & ipſi laudabiles, quia multi temporis conſuetudinem, in qua malè præuenti ſunt, pro Dei amore commutant. Nemo ergò differat, nemo cunctetur, &c.* Idem eadem repetit epiſtola 5. ad Diſcipulos Hieroſolymorum. De non differenda pœnitentia, AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro 2. De pœnitentia cap. 11. tractat, & in libello immediatè ſequenti, qui inſcribitur, Adhortatio ad agendam pœnitentiam, ait: *Non ſolùm poſt pœnitentiam ab illicitis intus homo obſeruare ſe debet, ſed & antè pœnitentiam dum ſanus eſt: quia neſcit ſi poſſit ipſam pœnitentiam accipere, & confiteri Deo & * Sacerdoti peccata ſua. Ecce quod dixi poſt pœnitentiam, dico ante pœnitentiam melius. Agens verò pœnitentiam ad vltimum, & reconciliatus ſi exierit, an ſecurus hinc exeat, ego non ſum ſecurus. Pœnitentiam dare poſſum, ſecuritatem dare non poſſum. Quod dico attendite. Ego illud planius expono, ne aliquis me malè intelligat, nunquid dico, damnabitur? non dico, ſed nec liberabitur dico. An aliud mihi dicis, ſancte Epiſcope? Quid dicam neſcio. Dixi non præſumo, non promiſte, prorſus neſcio de Dei voluntate. Vis te frater à dubio liberari? vis quod incertum eſt euadere? Age pœnitentiam dum ſanus eſt. Si enim agis veram pœnitentiam dum ſanus es, & inuenerit te nouiſſimus dies, ſecurus es. Ergò curre & reconciliberis. Si ſic agis ſecurus es. Quare ſecurus? vis dicam tibi? Quia egiſti pœnitentiam eo tempore, quo & peccare poteſti. Ecce dixi quare ſecurus es. Si autem tunc vis agere ipſam pœnitentiam quando peccare iam non poteſ, peccata te diniſerunt, non tu illa, &c.* Eadem omninò verba reperies apud AVGVSTINVM HIPPONENSEM libro 50. Homiliarum, homilia 42. tomo 10. Idem verò ſermone 10. De tempore, ſic loquitur de bono latrone mentionem faciens. *Prænuntiandus eſt dies, qui prænuntiare conſueuit. Ipſe ſe illudit, & de morte ſua ludit, qui cogitat quod poteſt extremi temporis indulgentiam ſubuenire. Inſanum eſt hoc primùm, quia periculoſiſſimum eſt in vltimum diem promiſſa ſecuritas: Deinde ſtultiſſimum eſt, vt cauſa, qua de neceſſitatibus agitur æternis, inutilitatibus vitæ, de peccatis committatur extremis. Odibile eſt apud Deum, quando homo ſub fiducia pœnitentiæ in ſenectutem reſeruare, liberiùs peccat. Credite mihi charissimi difficile eſt, vt callida ſimulatio ordinandæ conſummationis, obtinere digna ſit facultatem. Apud illud cordis interpretem ars non admittitur ad ſalutem.* Idem lib. De vera & falſa pœnitentia. *Nullus expectet quando iam nõ poteſt peccare. Pœnitentia enim arbitrij quærit libertatem, vt delere poſſit cõmiſſa, non neceſſitatem. Qui itaque prius à peccatis relinquitur, quam relinquat, peccata ea non liberè, ſed neceſſitate quaſi condemnat, &c.* Porrò de pœnitentiæ tempore opportuno faciendæ IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia 19. in Geneſin, exponens illud: *Maior eſt iniquitas mea quam vt veniam merear, &c. Intempeſtiua (inquit) hæc confeſſio eſt: Hoc facere oportebat tempore congruo, quando adhuc impetrari poterat à iudice miſericordia. Pœnitentia enim, priuſquam pœna inferatur, tempus habet, & ineffabilem vim. Proinde obſecro cùm adhuc efficax eſt, mirificum hoc pharmacum, commoda & fructus inde percipiamus, & cùm adhuc ſumus in præſenti vita, pœnitentiæ medicamen non aſpernemur, ſcientes liquidò, quod nihil tunc nobis pœnitudo proderit, cùm ſolutum fuerit ſpectaculum & tempus certaminum ablatum.* Et INNOCENTIVS I. epiſtola 3 ad Exuperium Tholoſanum Epiſcopum, capite 2. *Hoc quæſitum eſt, quid de his obſeruare oporteat, qui poſt baptiſmũ omni tempore incontinentiæ & voluptatibus dediti, in extremo fine vitæ ſuæ, pœnitentiam ſimul & reconciliationem communionis expoſcunt. De his obſeruatio prior, durior, poſterior, interueniente miſericordia, inclinatior eſt. Nam conſuetudo prior tenuit, vt concederetur eis pœnitentia, ſed communio negaretur. Nam cùm illis temporibus crebræ perſecutiones eſſent, ne communionis conceſſa facilitas, homines ad reconciliationem ſecuros, non reuocaret à lapſu, negata meritò communio eſt, conceſſa pœnitentia, ne totum penitus negaretur: & duriorem remiſſionem fecit temporis ratio. Sed poſtquam Dominus noſter pacem Eccleſijs ſuis reddidit, iam depulſo terrore communionem dari abeũtibus placuit, & propter Domini miſericordiam, quaſi viaticum proficiſcentibus, ne Nouatiani hæretici negantis veniam, aſperitatem & duritiam ſubſequi videamur. Tribuetur ergò cum pœnitentia extrema communio, vt homines huiuſmodi vel in ſupremis ſuis, permittente Saluatore noſtro, à perpetuo exitio vindicentur.* Vide ſequentem diſtinctionem. Denique eandem ſententiam profert LEO I. epiſtola 9. ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum, cap. 6. & allegat Gratianus diſtinct. cap. Nemo eos culpans qui vſq; in finem pœnitentiam differunt, & in ægritudine requirunt, & cùm conualuerint, implere nolunt. *Culpanda (inquit) eſt talium negligentia, ſed non penitus deſperanda, vt crebris cohortationibus incitati, quod neceſſariè expetierunt fideliter & exequantur. Nemo enim deſperandus eſt, dum in hoc corpore conſtitutus eſt, quia nonnunquam quod diffidentia ætatis differtur, cõſilio maturiore perficitur.* Et cap. 7. ſubdit: *Horum cauſa Dei iudicio reſeruanda eſt, qui communione priuantur, & ita moriuntur, in cuius manu ſunt, vt talium obitus vſque ad communionis remedium differetur. Nos autem quibus viuentibus non communicauimus, mortuis communicare non poſſumus.* Et capite octauo, ſubdit: *De his autem qui pœnitentiam agere differunt, diſſimulatio hæc poteſt non de contemptu eſſe remedij, ſed de metu grauius delinquendi. Vnde pœnitentia quæ dilata eſt, cùm ſtudioſius petita fuerit, non negetur, vt quomodo ad indulgentiæ medicinam anima vulnerata perueniat, &c.* Denique eadem Cõcilium CHALCEDONENSE actione prima, repetit. *Pœnitentia (ait) non affert confuſionem, ſed permanere in peccato opprobrium eſt. Sicut enim vermis conſumit lignum in quo naſcitur, ita & peccatum permanens in faciente illud. Omnis igitur qui ſalutarem pœnitentiam non ſuſcipit, anathema ſit.* Vnde & MARTIANVS IMPERATOR epiſtola ad Alexandrinos, vt citat Nicephorus libro decimoquinto, capite decimo nono. *In nullo quolibet modo delinquere (ait) proprium eſt Dei omnium, Domini, cunctorum: ſapientum autem virorum eſt, quando dum ſint homines eſt eis impoſſibile non peccare, vt dum peccauerint repente pœnitentiam agant, vt pœnitendo vitia corrigant. Nam permanere in peccatis, & in eis exerceri, & feſtinare malo malum accumulare, omninò malignum, & valdè veſanum eſt, &c.* Præfata autem decreta Leonis primi repetit Concilium TOLETANVM VI. canone octauo, & allegat Gratianus cauſa trigeſima tertia, quæſtione ſecunda. *Antiqui (ait) & ſanctiſſimi eſt Patris ſententia Papæ Leonis, vt is qui in ætate adoleſcentiæ*

Ambroſius Mediolanenſis

Vide quam admittit confeſſionem qualis coram ſacerdote, vt ſuo loco diximus.

Auguſtinus Hipponenſis.

Ioannes Chryſoſtomus.

Geneſ. 4.

Innocentius 1.

Quales ſint hodie permitti quibus hoc decretum ſalubr conſpiciendum ſit.

Leo 1.

Nemo deſperandus eſt, ſed num in hoc ſi dendum.

Hæc allegat Gratian Cauſa 34 quæſt. 2. de communione.

Hæc Gratianũ ctiam ſcito alle gare d Pœnitent. diſt. cap Pœnitentia.

Concilium Chalcedonen ſe generale 4.

Martialis Impe ratoris elegans dictum.

Concilium To letanum 6.

poſitus, dum mortis formidat caſum, ſi euenerit ad pœnitentiæ remedium, ſi contingatis & forte fuerit incontinens, ne poſtea adulterij incurrat lapſum (Vide infrà, Pœnitẽs, &c.) *redeat ad priſtinũ coniugiũ, quouſque poſſit ad piſci tẽporis maturitate continentiæ ſtatũ. Quod nos, ſicut de viris, ita de fœminis æquo modo cenſemus, non quidem hoc generaliter & canonicè præceptum, ſed conſtat à nobis pro humanæ fragilitate indultum, ea duntaxat ratione, vt ſi is, qui pœnitentiæ non eſt legibus deditus, antè ab hac vita deceſſerit, quàm ex conſenſu alter ad continentiam eat, vnde fuerit regreſſus, ſuperſtiti non liceat denuò ad vxoris tranſire amplexus. Si autem illius vita exiterit ſuperſtes, qui non accepit benedictionem pœnitentiæ, nubat, ſi ſe continere non poteſt, & alterius conſortio fruatur vxoris. Quod de vtroque ſexu pari modo à nobis manifeſtum eſt, decretum eſſe, ita videlicet, vt in his omnibus Sacerdotis ordinatio expectetur, vt iuxta quod ætatem aptam proſpexerit pœnitentiæ, abſolutionis vel diſtrictionis tribuat legem.* Iunge ſequentia.

Pœnitentia in extremis poſitis non neganda.] Hoc reſpondet præcedentibus, vbi dicebatur non eſſe differendam pœnitẽtiam, quia hoc eſſet periculoſum. Verùm, quia nunquam pœnitens eſt abiiciendus, ideò iam præmiſimus decreta ex Innocentio I. & Leone I. quibus in extremis laboribus, & quærentibus pœnitentiam, ſubueniendum eſt (vt etiam infrà liquidius præcipitur in dictione, Pœnitentes admittendi, &c.) vt etiam vetuſtiora decreta aſſerunt. Vnde IVLIVS Iulius 2. I. in decreto, quod allegat Gratianus cauſa 26. quæſtione 6. capite Si Presbyter. *Si Preſbyter* (inquit) *pœnitentiam morientibus ab negauerit, reus erit animarum, quia Dominus dicit: Quacunque die conuerſus fuerit peccator ad pœnitentiam, vita viuet, & non morietur. Vera enim confeſſio in vltimo tempore eſſe poteſt, quia Dominus non ſolùm temporis, ſed etiam cordis inſpector eſt. Sicut latro vnius momenti pœnitentia meruit eſſe in paradiſo, in hora vltimæ confeſſionis, &c.* Ezechiel 18. Luc. 23.

Et INNOCENTIVS I. epiſtola 3. quam ſuperiori pagina allegauimus, & iterum epiſtola 1. ad Decennium Eugubinum Epiſcopum, cap. 7. & allegat Gratianus, diſtinctione 3. capite De Pœnitentibus. *De Pœnitentibus verò qui ſiue ex grauioribus commiſſis, ſiue ex leuioribus pœnitentiam gerunt, ſi nulla interueniat ægritudo, quinta feria ante Paſcha eos remittendum Romana Eccleſia conſuetudo demonſtrat. Cæterùm de pondere æſtimando delictorum Sacerdotis eſt indicare, vt attendat ad confeſſionem pœnitentis, & ad fletus atque lachrymas corrigentis, ac tunc iubere dimitti, cùm viderit congruam ſatisfactionem. Sanè ſi quis in ægritudinem inciderit, atq; vſq; ad deſperationem deuenerit, ei eſt ante tempus Paſcha relaxandum, ne de ſeculo abſque communione diſcedat.* Innocentius 1.

Hinc COELESTINVS I. epiſtola 2. ad Epiſcopos Viennenſes & Narbonenſes, capite 2. & allegat Gratianus, cauſa 26. quæſtione 6. Eoſdem obiurgat Epiſcopos, eo quod morientibus pœnitentia denegaretur, & non illorum annuebatur deſiderijs, qui obitus ſuæ tempore hoc animæ ſuæ cupiebant remedio ſubueniri. *Horremus* (ait) *fateor tantæ impietatis aliquem reperiri, vt de Dei pietate deſperet, quaſi non poſſit ad ſe quouis tempore concurrenti ſuccurrere, & periclitantem ſub onere peccatorum hominem põdere, quo ſe expediri deſiderat, liberare. Quid hoc, rogo, aliud eſt, quàm morienti mortem addere, eiuſque animam ſua crudelitate, ne abſoluta eſſe poſſit, occidere? cùm Deus ad ſubueniendum paratiſſimus, inuitans ad pœnitentiam ſic prouocet: Peccator* (inquiens) *quacunque die conuerſus fuerit, peccata eius* Coleſtinus 1. Ezechiel 33. & 18.

A *non imputabuntur ei. Et iterum: Nolo mortem peccatoris, ſed tantùm vt conuertatur & viuat. Salutem ergò homini adimit, quiſquis mortis tempore ſperatam pœnitentiam denegarit, & deſperat de clementia Dei, qui eum ad ſubueniendum morienti ſufficere vel in momento poſſe non credit. Perdidiſſet latro præmium in cruce ad Chriſti dexteram pendens, ſi illum vnius horæ pœnitentia iuuiſſet. Cùm eſſet in pœna pœnituit, & per vnius ſermonis profeſſionem habitaculum paradiſi Deo promittente promeruit. Vera ergò ad Deum conuerſio in vltimis poſitorum, mente potius eſt exiſtimanda, quàm tempore, Propheta hoc taliter aſſerente: Cùm conuerſus ingemuerit, ſaluus erit. Cùm ergò ſit Dominus cordis inſpector, quouis tempore non eſt deneganda pœnitentia poſtulanti, cùm illi ſe obliget iudici, cui occulta omnia nouerit reuelari.* Luc. 23. Ezechiel. 18. & 33.

B Et Concilio ARAVSICANVM I. ſub Leone I. can. 3. allegatur à Gratiano, cauſa 26. quæſtione 6. capite Qui recedunt, *Qui recedunt de corpore pœnitentia accepta, placuit ſine reconciliatoria manus impoſitione eos communicare, quod morientis ſufficis reconciliationi ſecundum diffinitiones Patrum, qui huiuſmodi communionem congruenter viaticum nominarunt. Quod ſi ſupernixerint ſtent in ordine pœnitentium, vt oſtenſis neceſſarijs pœnitentiæ fructibus, legitimam communionem cum reconciliatoria manus impoſitione recipiant.* Concilium Arauſicanũ 1. Idem canone 4. *Pœnitentiam deſiderantibus Clericis etiam*

C *denegandum ſtatuimus.* Eadem Concilium EPAVNENSE canone 36. *Ne vllus* (inquit) *ſine remedio aut ſpe venia ab Eccleſia repellatur, néve vlli, ſi aut pœnituerit, aut ſe correxerit, ad veniam redeundi aditus obſtruatur, ſed ſi cui forſitan diſcrimen mortis immineat, damnationis conſtituta tempora relaxentur. Quòd ſi ægrotum accepto viatico renaſcere fortaſſe cõtigerit, ſtatuti temporis ſpacia obſeruari conueniet, &c.* Concilium Epaunenſe.

Denique in extremis poſitis non eſſe negandam pœnitentiam, docet LEO I. epiſtola 89. ad Theodorum Foroiulienſem Epiſcopum, & allegat Gratianus d. ſtinct. 1. de Pœnitẽtia, cap. Multiplex, &c. *Multiplex miſericordia Dei ita lapſibus ſubuenit humanis, vt non ſolùm per baptiſmi gratiam, ſed etiam*

D *per pœnitentiæ medicinam ſpes vitæ reparetur æternæ, & qui regenerationis donum violaſſent, proprio ſe iudicio condemnantes, ad remiſſionem criminum perueniret, ſic diuinæ bonitatis præſidijs ordinatis, vt indulgentia Dei, niſi ſupplicationibus Sacerdotum, nequeat obtineri. Mediator enim Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus, hanc propoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem, vt & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos, ad communionem ſacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Cui vtique operi ipſe Saluator interuenit, nec vnquam ab his abeſt, quæ miniſtris ſuis exequenda commiſit, dicens: Ecce ego vobiſcum ſum vſq; ad conſummationem ſeculi, vt ſi quid per ſeruitutem noſtram bono ordine & gratulando impletu effectu, non ambigamus*

E *per Spiritum ſanctum nobis fuiſſe donatum. Si autem aliquis eorum, pro quibus Domino ſupplicamus, quocunq; interceptus obſtaculo à munere indulgentiæ præſentis exciderit, & priuſquã ad conſtituta remedia perueniat, tẽporalem vitã humana cõditione finierit, quod manens in corpore non receperit, conſequi exutus carne non poterit. Nec neceſſe eſt nobis eorum qui ſic obierint merita actuſq; diſcutere, cum Dominus Deus noſter, cuius iudicia nequeunt cõprehendi, quod Sacerdotale miniſterium implere non potuit, ſua iuſtitia reſeruauerit. Ita poteſtate ſuam timeri volens, vt hic terror omnibus*

proſit, & quod quibuſdã tepidis aut negligentibus accidit, nemo non metuat. Multum enim vtile ac neceſſarium eſt, vt peccatorũ reatus ante vltimũ diem Sacer- Matth. 28. De his qui ſine confeſſione & pœnitentia diſcedũt de hac vita, & quod in extremis ſaltẽ confeſſio & pœnitentia agenda & ſuſcipienda ſit.

dotali

datali ſupplicatione ſoluatur. His autem qui in tempore neceſſitatis, (hæc etiam allegat Gratianus cauſa 26. quæſt. 6. cap. his autem) *& in periculi vrgentis inſtantia præſidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec ſatisfactio interdicenda eſt, nec reconciliatio deneganda, quia nec miſericordiæ Dei, nec menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullus patitur venia moras vera conuerſio, dicente ſpiritu Dei per prophetam. Cum conuerſus ingemueris, tunc ſaluus eris. Et alibi: Dic tu iniquitates tuas prior vt iuſtificeris, quia apud dominum miſericordia eſt, & apud eum redemptio. In diſpenſandis itaque Dei donis non debemus eſſe difficiles, nec accuſantium ſe lachrymas gemituſque negligere, cum ipſam pœnitentiam ex Dei creduamus inſpiratione conceptam, dicente Apoſtolo, ne forte det illis Deus pœnitentiam, vt reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo capti tenentur ad ipſius voluntatem. Vnde oportet vnumquemque Chriſtianum conſcientia ſuæ habere indicium, ne conuerti ad Deum de die in diem differat, ne cum ſatisfactionis ſibi tempus in fine vitæ ſuæ conſtituit,* (*quia periculoſè hac ſe conditione fragilitas, & ignorãtia humana concludit*) *ad paucarum horarum ſe referuet incertum: & cum poſſit pleniore ſatisfactione indulgentiam promereri, illum temporis anguſtiæ eligat, quo vix inueniat ſpatium vel confeſſio pœnitentis vel reconciliatio ſacerdotis. Verum* (*vt dixi*) *etiam taliũm neceſſitati ita auxiliandum eſt, vt nec actio illis pœnitẽtiæ, nec communionis gratia denegetur, ſi ea etiam, amiſſo voces officio, per indicium integri ſenſus quærere comprobetur* (Vide etiam vocabulo, infirmis, &c.) *Quod ſi aliqua vi ægritudinis ita fuerint aggranati, vt quod paulo ante poſcebant ſub præſentia ſacerdotis ſignificare non valeant, teſtimonia eis fidelium circunſtantium prodeſſe debebunt, vt ſimul, & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium conſequantur: ſeruata tamen regula canonum paternorum, circa eorum perſonas, qui in Deum à fide diſcedendo peccarunt.* Vide, Hæreticus, Infirmus, Mutus, Baptiſmus, &c. Porrò hæc Leonis decreta renouat Conc. TOLET. III. can. 12. & TOLET. II. can. 12. Vide ea quæ præcedẽti iam diſtinctione poſita ſunt. & lege quod ſequitur.

Ezechiel. 33. Eſaiæ 43. Pſal. 140. 1. Timoth. 2. Concilium Toletanum 3. Concilium Toletanum 11.

Pœnitentiæ non omittenda præcepta.] Hoc reſpondet præcedenti, vbi dicebatur, quòd infirmantibus pœnitentia non ſit deneganda. Verùm ſic ſtatuit Concilium GERVNDENSE cano. 9. & allegat Gratianus diſtinct. 50. cap. Is vero, &c. *Is vero qui agritudinis languore depreſſus pœnitentiæ benedictionem, quam viaticum appellamus, per communionem acceperit, & poſt modum reconualeſcens caput pœnitentiæ in Eccleſia publica non ſubdiderit, ſi prohibitis vitiis non detinetur obnoxius, admittatur ad clerum, &c.* Vide infrà, Pœnitens, &c. Et Concilium TOLETANVM XII. cano. 2. *Huiuſmodi hominibus quibus in languore exiſtentibus pœnitentia indulta eſt, ne ſine fructu pœnitentiæ videantur tranſire è ſeculo, indicimus ne poſtea venerabile ſignum expellant, atque habitum religionis abiiciãt, vt quidam delati ſunt impudentiſſimè oppoſitionibus execrandis dicere, ſe nullis regulis Eccleſiaſticæ diſciplinæ teneri, ſub hoc voto, quia pœnitentiam nec ipſi petierunt nec conſentientes acceperunt, quorum impudentia & obſtinata malitia non aliquando diceret talia, ſi qualiter ad vitam per ſacroſancti lauacri gratiam veniret, meminiſſet. Etenim parulorum infantium vita originali peccato obnoxia, quæ nulli propter ætatem diſcernendi, vel expetendi ſenſui aptior iudicetur, niſi ex ſponſione fidelium baptiſmi accipiant ſacramentum, nullo ſenſu, nulla etiam diſcretionis induſtria id appetere poſſunt. Vnde ſicut baptiſma, quod neſcientibus paruulis, ſine vlla contentione in fide tantum proximorum accipitur: ita pœnitentiæ donum, quod neſcientibus illabitur, abſque impugnantia violationis, his qui illud acceperint, obſeruabunt. Si quis autem quolibet modo pœnitentiam accipiens, hoc violauerit ſynodale inſtitutum, vt vere tranſgreſſor paternis regulis feriatur. Nec enim iſta ſtatuentes ſacerdotes quoſque, vt paſſim & licenter donum pœnitentiæ non pœnitentibus, audeant prorogare, abſoluimus: ſed hos, quid qualibet ſorte pœnitentiam ſuſceperint, ne vlterius ad militare cingulum redeant, relegamus. Sacerdotes tamen, qui non conſentienti neque pœnitenti, auſu temerario pœnitentiam dederint, neque ſe exhortatu eius qui pœnitentiam accipit, vel manuum indiciis, vel quibuſlibet aliis euidentibus ſignificationibus inuitatum fuiſſe probauerit, vnius anni excommunicationis ſententiæ ſubiacebit.* Eadem repetit Concilium CABILONENSE II. cano. 25. vbi de antiquo more pœnitendi conqueritur. Vide, Pœnitens, & ea quæ ſubſequuntur, quia cohærent ſuperioribus.

Concilium Cabilonenſe 2.

Pœnitentiæ iniungendæ modus obſeruetur, &c.] Hæc depẽdent ex ſuperioribus, nam quodam nexu glutinantur, & vna ſententia ex altera depẽdet. Porrò IOAN. CHRYSOST. opere 2. in Matthæum hom. 43. vbi illud exponit: *Alligant onera grauia & importabilia, & imponunt ſuper humeros hominum, &c. Tales* (inquit) *nunc ſunt ſacerdotes, qui omnem iniſtitiam populo mandant, & ipſi nec modicè ſeruant, videlicet non vt facientes ſunt iuſti, ſed vt docentes appareant iuſti. Tales ſunt & qui graue pondus venientibus ad pœnitentiam imponunt, qui dicunt & non faciunt: & ſic dum pœna pœnitentiæ præſentis fugitur, contemnitur pœna peccati futuri. Si enim faſcem ſuper humeros adoleſcentis quam non poteſt baiulare poſueris, neceſſe habet vt aut faſcem reiiciat, aut ſub pondere confringatur: ſic & homini, cui graue pondus pœnitentiæ ponis, neceſſe eſt vt aut pœnitentiam tuam reiiciat, aut ſuſcipiens dum ſufferre non poteſt, ſcandaliz̃atus amplius peccet. Deinde & ſi erramus modicam pœnitentiam imponentes, nonne melius eſt propter miſericordiam rationem dare, quàm propter crudelitatem? Vbi enim Pater familias largus eſt, diſpenſator non debet eſſe tenax. Si Deus benignus eſt, vt quid ſacerdos eius auſterus? Vis apparere ſanctus? circa vitam tuam eſto auſterus, circa alienam autem benignus. Audiant te homines parua mãdantẽ, & grandia videant facientem, &c.* Hinc etiam AVGVST. HIPPON. in Enchiridio ad Laurentium cap. 65. *Sed neque in illis criminibus quantumlibet magnis* (ait) *remittendis, in ſancta Eccleſia de miſericordia Dei deſperandum eſt agentibus pœnitentiam ſecundum modum ſui cuiuſque peccatiin actione autem pœnitẽtiæ, vbi tale crimen commiſſum eſt, vt is qui commiſit etiam à Chriſti corpore ſeparetur, non tam conſideranda eſt menſura temporis, quàm doloris. Cor enim contritum & humiliatum Deus non ſpernit. Verum quia plerumque dolor alterius cordis occultus eſt alteri, nec in aliorum notitia per verba, vel quæcunque alia ſigna procedit, cum ſit coram illo cui dicitur, gemitus meus ante non eſt abſconditus, rectè conſtituuntur ab his qui Eccleſiis præſunt tempora pœnitentiæ, vt fiat ſatisfactio Eccleſiæ, in qua remittuntur ipſa peccata: extra eam quippe non remittuntur, &c.* Et Conc. AVREL. III. cano. 24. *Statuimus, vt ne quis benedictionem pœnitentiæ iuuenibus perſonis tradere præſumat, certè coniugatis, niſi ex conſenſu partium, ætate iam plena eam dare non audeat, &c.* Et Concil. GENER. VI. Conſtantinopolitanum 3. canone 102. *Oportet eos qui ſoluendi & ligandi poteſtatem à Deo accepere, peccatis qualitatem conſiderare, & eius qui peccauit, &*

Ioannes Chryſoſtomus. Matth. 23. Optima verba. Lege. Auguſtinus Hipponenſis. Concilium Aurelianẽſe 3. Concilium Conſtantinopolitanum 3. generale 6.

Concilium Gerundenſe in Hiſpania ſub Hormiſda. Concilium Toletanum 12. ſub Leone 2. Vide infrà. Baptiſmus paruulorum vide ſuo loco 1.

Morbus peccati multiformis.

ad eam conuerſationem promptum ſtudium, & ſic morbo conuenientem afferre medicinam, ne ſi in vtroque immoderatione vtatur, ab eius qui laborat ſalute excidat. Non enim ſimplex morbus peccati, ſed varius & multiformis, & multas incommodi propagines germinans, ex quibus malum multum diffunditur, & vlterius progreditur, donec viribus medentis reſiſtat. Quare qui medicinæ ſcientiam in ſpiritu profitetur, oportet eum primum eius qui peccauit affectionem conſiderare, & ſine vergit ad ſanitatem, ſine contra, propriis moribus prouocare, vt per ſe morbum aſpiciat, & quomodo eius quæ intercedit vitæ rationis conuerſionisque curam gerat, & ſic artifici non reluctatur, & vlcus animæ augeat per impoſitorum medicamentorum adiectionem, ſic quoque miſericordiam, pro vt dignus eſt, impertiri. Omnem enim rationem init Deus, iſque cui paſtoralis traditus eſt principatus, vt errantem quem reducat, & ei quod eſt à ſerpente vulneratum medeatur, & neque per deſperationis præcipitia impellat, nec ad vitæ diſſolutionem & contemptum frena relaxet: ſed vna quidem omnino ratione ſiue per acriora & aſtringentia, ſiue per molliora & leniora medicamenta affectioni reſiſtat, & ne vlcus cicatricem obducat, obtutatur, fructus pœnitentiæ examinans, & ſapienter diſpenſans, & gubernans hominem, qui ad ſuperiorem illuminationem vocatur. Nos enim vtraque ſcire oportet, & quæ ſunt ſummi iuris, & quæ ſunt conſuetudinis. In his autem, qui extrema non admittant, ſequi locum traditum, quemadmodum ſanctus nos docet BASIL. &c. Et Concilium TVRONENSE III. can. 22 Et Concilium CABILON. II. can. 34. admonet ſacerdotes, vt non gratia aut fauore pœnitentiam confeſſis iniungant ſed ſecundum patrum ſtatuta, & ſacræ ſcripturæ authoritatem. vt diximus in vocabulo, Confeſſio, &c. Tum cano. 38. ſubdit. *Quoniam non eſt penſanda pœnitentia quantitate temporis, ſed ardore mentis, & mortificatione corporis, modus pœnitentiæ peccata ſua confitentibus, aut per antiquorum canonum inſtitutiones, aut per ſanctarum ſcripturarum authoritatem, aut per Eccleſiaſticam conſuetudinem imponi debet, repudiatis ac penitus eliminatis libellis, quos pœnitentiales vocant, quorum ſunt certi errores, incerti authores, de quibus recte dici poteſt: mortificabant animas quæ non moriuntur, & viuificabant animas quæ non viuebant. Qui dum pro peccatis grauibus leues quoſdam & inuſitatos imponunt pœnitentiæ modos, conſuunt pulvillos, ſecundum propheticum ſermonem, ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ſub capite vniuerſæ ætatis ad capiendas animas.* Eadem omninò renouat Concil. RHEM. cap. 12. & 13. Idem quoque Conci. PARIS. III. lib. 2. cap. 31. de illis libellis ſtatuit, & de Pœnitentiæ imponendæ modo loquitur cap. 46. Et ſimiliter Concilium MOGVNT. II. ſub Rabano Mauro cap. 31. & Concilium VORMAT. can. 25. *Pœnitentibus* (ait) *ſecundum differentiam peccatorum, ſacerdotis arbitrio pœnitentia decernantur. Debet itaque ſacerdos in pœnitentia danda ſingulorum cauſas ſingulatim conſiderare, originem quoque, modúmque culparum, & affectus gemitúſque delinquentium diligenter examinare, manifeſteque cognoſcere: temporum etiam & perſonarum, locorum quoque & ætatum qualitates inſpicere, vt etiam pro conſideratione locorum, ætatum, vel temporum, ſeu pro qualitate delictorum atque gemituum vniuſcuiuſque delinquentis, à ſacris regulis oculos non reflectat.* Idem omninò ALEX. III. in Concilio Lateranenſi parte 1. cap. 35. tractans de occiſoribus Thomæ Cantuarienſis. Vide ſuprà Crimen, &c Denique Conc COL. III. partis 7. capitibus 35. 36. & 37. de imponenda

Basilius Magnus.
Concilium Turonenſe 3.
Concilium Cabilonenſe 2. ſub Leo. 3.
Hæc adnotare.
Libri pœnitentiales explodũtur.
Ezechiel 13.
Ibidem.
Concilium Rhemenſe ſub Carolo Magno
Concilium Pariſienſe 3.
Concilium Moguntinum 2.
Concilium Vormatienſe.
Alexander 3.
Concilium Colonienſe 3

A

cautè confitentibus pœnitentia agit, ſcilicet vt anxij tranquillentur, & caſus reſeruati ſtrictè obſeruentur. &c. Eadem quoque repetit Concilium AVG. cap. 19. vide cuncta repoſita in vocabulo, Confeſſoris officium, &c & infrà. Satisfact. &c.

Pœnitentia impoſita celeriter adimpleatur.] Concilium CABILONENSE II. can. 35. *Multi in pœnitentia non tam peccati remiſſionem, quàm temporis conſtituti expectant expletionem. Et ſi carnium & vini vſus eis interdictus eſt, mutata non voluntate, ſed eiuſdem cibi aut potus perceptione, intantum deliciis ſuis indulgent, vt delicioſius, his interdictis, aliorum ciborum vel potionum appetitu viuere cognoſcantur. Spiritalis autem abſtinentia, eſt quæ in pœnitentibus vigere potiſſimum debet, & quorundam ciborum ac potionum perceptiones & deſiderium fugere debet: ille, inquam, ille magis parſimoniæ ſeruire cenſendus eſt, qui ſibi non ſolùm quarumdam rerum perceptiones, ſed delectationes corporis penitus interdicit.* Idem omninò repetit Concilium MOGVNTINVM II. cano. 31. vide ſuperiùs, Confeſſio, Abſolutio, &c. & excommunicatio, &c.

B

Concilium Auguſtenſe ſub Othone Cardinali.
Concilium Cabilonenſe 2.
Concilium Moguntinum 2 ſub Rabano.

POENITENS.

Pœnitens publicus & abſconſus.] Cùm iam in ſuperioribus multa dixerimus de pœnitentia, attamen eſt notandum, quod in priſcis illis temporibus erant quidam pœnitentes, qui publicè pœnitentiam profitebantur. De horum numero erant hi, qui ab excommunicationis ſententia abſoluebantur, qui ſuam pœnitentiam publicè demonſtrabant, vt diximus ſupetius in dictione, excommunicati reconciliationis forma, &c. De horum numero etiam erant qui ſcelera publicè commiſerant, qui etiam publicè certo tempore illis à ſacerdotibus præfinito pœnitebant, nec Eccleſiam audebant ingredi, & iubebantur orare cum Cathecumenis. & ſimilia obſeruabant, quæ iam ex præcedentibus & conſequentibus colligeſ. Denique SOZOM. SALAMIN. lib. 7. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap 16. Et NICEPH. CALLISTVS lib. 12. cap. 28. referunt publicam & ſolennem pœnitentiam in Eccleſia inſtitutam propter Nouatianos. *In occidentalibus* (inquit) *Eccleſiis ad hunc vſque diem, obtinet, atque in Romana maximè, vbi quoque certus eſt pœnitentiæ locus. Stant illi perinde atque iudicio damnati eſſent, vultu demiſſo admodum lugentes. Re autem diuina peracta, illi quidem ea ſacra non percipiunt, quæ eis percipere fas eſt qui ſacris ſunt operati: Cum cinlatu autem & luctu multo ſe ad pedes eius, qui rem diuinam fecit, præcipitant. Directus deinde qui tum miniſterium caremoniæ eius fortitus eſt, ad eos accurrit, atque itidem collachrymans ſe humi ſternit, tum reliqua Eccleſiæ multitudo circunſiſtans, & ipſa flens atque lamentans lachrymis repletur. Poſtea primus exurgit ſeu preſbyter ſeu Epiſcopus, & illos ita iacentes ſurgere iubet, & per orationem ea quæ conueniunt pœnitentibus precatus, vbi & audiuit & dixit quæ opus eſt, eos admittit, atque illi pro ſe quiſque ſegregati ſuo loco, pro eo atque eis iniunctum eſt ſe macerant vel ieiuniis, vel vigiliis, frequentibuſque precibus & reſipiſcentia, vel illuuia & deliciarum abſtinentia, vel aliis etiam modis conſtitutum ſibi ab Epiſcopo tempus quilibet expectans, atque vbi adhunc modum alacritate libenti debitum perſoluit, à crimine abſoluitur, & ſimul cum aliis in Eccleſia eodem iure, & communione eadem conuentus frequentat, &c.* Vide ea quæ ſequuntur. De talibus pœnitentibus loquitur AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro, de correctione Donatiſtarum ad Bonifacium comitẽ, & epiſt. 2. ad Macedonium in ordine

Sozomenus Salaminius.
Nicephorus Callixtus.
Forma admittendorum pœnitentium.
Auguſtinus Hipponenſis.

54. vt infra dicemus. Hinc Concilium RHEMENSE cano. 31. *Diſtinctio* (inquit) *ſeruetur inter pœnitentes, qui publicè, & qui abſconsè pœnitere debent, &c.* Et Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 24. quæ fuit 8. ſub Pio 4. cap. 8. decreti reformat. Vbi de pœnitentia delinquentibus iniungenda loquitur, Epiſcopo mandat, vt publicæ pœnitentiæ genus in aliud ſecretum poſſit commutare, quando ita magis iudicauerit expedire, &c. His ita præmiſſis diligenter quæ ſequuntur attendamus? Vide, Lapſus, &c.

Concilium Rhemenſe.

Concilium Tridentinũ generale.

Pœnitentes iubentur ſuſcipi & admitti.] Ex præcedenti patuit diſtinctione quomodo in Eccleſia olim ſuſcipiebantur, verùm antiquiora adhuc decreta tenemus, quæ expreſsè iubeant Prælatis quoſcunque pœnitentes admittere ad pœnitentiam. Vnde CANON APOSTOL. Si qui citatur in generali Concilio 7. actione 1. & nos iam citauimus ſuperiùs in diction. Hæreticus conuerſus, &c. *Si quis* (ait) *Epiſcopus, preſbyter, vel Diaconus eum qui a peccatis conuertitur non recipit ſed eiicit, deponatur, quoniam Chriſtum moleſtia afficit, qui dixit: Gaudium eſt in cœlo propter vnum peccatorem pœnitentiam agentem.* Vnde & ijdem Apoſtoli in conſtitutionibus ſuis iterum hæc replicãt, vt docet CLEM. I. lib. 2. conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 12. *Iudica igitur, ô Epiſcope* (ait) *cum poteſtate tanquam Deus, ſed pœnitentes recipe, quia Deus miſericordiarum Deus eſt. Increpa peccantes, admone eos qui non conuertuntur, hortare ſtantes, vt perſeuerent in bonis, pœnitentes recipe, quoniam Dominus Deus in iureiurando promiſit remiſſionem ſe conceſſurum pœnitentibus de his quæ peccauerunt. Dicit enim per ipſum Ezechiel: Dixi eis, viuo ego dicit Dominus Adonai, ſi voluero mortem peccatoris, ſed vt conuertatur impius à via ſua mala & viuat. Conuertimini igitur à viis veſtris malis. Vt quid moriemini filij Iſrael? Hic ſermo fiduciam dedit peccatoribus, vt ſi pœnitentiam egerint, ſalutis ſpem habeant, ne aliquando ſenſu doloris amiſſo tradant iniquitatibus, ſed habentes ſpem ſalutis conuerſi clament ad Deum pro peccatis ſuis, & pœnitentiam agant ex corde, placantes eum, & accipient ab eo ingroſcentiam velut a patre bono.* Et cap. 14. *Recipe igitur pœnitentem ſine vlla dubitatione omnino, neque impediaris ab his qui crudeliter dicunt, non oportere cum his coinquinari, neque ſermonis communionem habere. Hæc enim conſilia ſunt hominum ignorantium Deum, atque eius prouidentiã de agreſtibus bolus ferisque indomitis. Non enim vident, quòd oportet non communione ſermonis cauere a peccatoribus, ſed operis, &c.* Denique cap. 15. 16. 17. & 18. & reliquis de hac iterum diſſerit re ſimili. & 27. & 28. ſed prolixior eſſem ſi omnia vellem hic inſerere. Lege quoque eiuſdem librum 6. cap. 1. 17. & reliquis. Porrò de pœnitentibus admittendis eadem docet IGNATIVS MARTYR epiſtola ad Epheſios & ad Philadelphienſes. & TERTVLLIANVS Carthaginenſis libro de pœnitentia, & CYPRIANVS Carthaginẽſis in multis locis, vt iam allegauimus ſuprà, Lapſus, &c. & Pœnitẽtia, &c. & alibi. Et ABDIAS lib. 5. certaminis Apoſtolici de recipiendis pœnitentibus exemplum profert ex Ioanne Euangeliſta, qui duos iuuenes ad pœnitentiam legitur admiſiſſe præſignatis & præſcriptis 30. pœnitentiæ diebus, quibus expletis indulgentiam dedit, & gratiam priſtinam quam amiſerant receperunt. Vide ſequentia. Denique Concil. LAOD. can. 2. *De his qui diuerſis facinoribus peccauerunt, & perſeuerantes in oratione confeſſionis, & pœnitentiæ, conuerſionem à malis habuere perfectam, pro qualitate delicti, ſatis pœnitentiæ tempus impertiri, præter clementiam & bonitatem Dei communio concedatur.* Vide ſuprà, Pœnitentia, & Lapſus & Concil. TOLET. III. can. 11. *Quoniam comperimus, per quaſdam Eccleſias, non ſecundum canonem, ſ. à fordiſſime pro ſuis peccatis homines agere pœnitentiam, vt quoties peccare libuerit, totiens à preſbyteris ſe reconciliari expoſtulent: & ideo pro coercenda tam execrabili præſumptione, id à ſancto Concilio iubetur, vt ſecundum formam canonum antiquorum detur pœnitentia, hoc eſt, vt priùs eum quem ſui pœnitet facti, a communione ſuſpenſum faciat inter reliquos pœnitentes ad manus impoſitionem crebro recurrere, & expleto ſatisfactionis tempore eum communioni reſtituat. Hi verò qui ad propria vitia, vel infrà pœnitentiæ tempus vel poſt reconciliationem relabuntur, ſecundum priorum canonum ſeueritatem damnentur.* Vide in ſubſequentibus, pœnitentes recidiui, &c. Et Conc. SALEG. can. 20. ſtatuit, vt nullus presbyterorum quemquam, niſi iuſſu Epiſcopi, in Eccleſiam introducere præſumat, cui pro aliquo delicto illam ingredi non liceat. Et can. 1. presbytero inhibet aliquid de pœnitentia pœnitenti minuere, niſi neceſſitas interuenerit. De admittendis etiam pœnitentibus Conc. GENER. VII. act. 1. multa diſſerit, & ea repoſita habes ſuperiùs in vocabulo. Hæreticus conuerſus, &c. Denique vide in vocabulo Lapſus, & iunge ſequentia.

Canon Apoſtolorum.

Leo. 15.

Clemens 1.

2. Corinth. 1.

Ezechiel. 18. & 33.

Contra Nouatianos.

Ignatius Martyr.

Tertullianus Carthaginenſis.

Cyprianus Carthaginenſis.

Abdias Babylonius.

Concilium Laodicenum.

Concilium Saleguſtadienſe.

Concilium Nicænum 2. generale 7.

Clemens 1.

Luc. 23.

Pſal. 129.

Abdias Babylonius.

Reconciliatio pœnitentium ad quem ſpectet.

Concilium Carthaginenſe 3. ſub Syrico.

Pœnitentes vt reconciliandi & ad quem ſpectat reconciliare.] Iſtud iam docuimus ſuperiùs ex Sozomeno, & Nicephoro, & in vocabulo, Excommunicati reconciliationis forma, &c. quædam etiam dicta ſunt. His autem adhuc quæ reſtant addenda ſunt. Sic verò Apoſtoli conſtituerunt, vt docet CLEMENS I. lib. 2. cap. 19. conſtitutionum Apoſtolicarum. *Cum aliquem* (ait) *peccaſſe cognouerit, exacerbatus iubet eum foras eiici, & exeunte illo exacerbentur Diaconi, ac quæſitum deducant extra Eccleſiam. Ingreſſi autem pro eo te rogent* (Epiſcopum alloquitur) *quia pro peccatoribus ſaluator patrem rogauit, vt in Euangelio eſt ſcriptum: Pater dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt. Tunc tu iubebis illum intrare, & expendens an pœniteat, & dignus ſit, qui in Eccleſiam omnino recipiatur, & afflictum illum diebus ſeptuorum pro ratione peccati, Hebdomadas duas, vel tres, vel quinque, vel ſeptem dimitte, dicens ei, quæcunque conſueuerunt ad peccatorem corripiendum & increpatum, doce & admone vt maneat apud ſe, & humiliter ſe gerat, rogetq; Deum vt ſit ſibi benignus, & dicat: Si iniquitates obſeruaueris domine, domine quis ſuſtinebit. Quoniam apud te eſt propiciatio, &c.* Exempla autem propo nit veteris teſtamenti cap. 25. 26. 27. 28. & ſequentibus: ſed ea præterimus. Idem eodem lib. cap. 43. *Pœnitentes* (ait) *quouſque pœnitentiæ fructum oſtenderint, non permittimus Eccleſiam ingredi, quo verbum audientes ſunditus non intereant. Non habeant autem communionem orationis, ſed diſcedant poſt lectionem legis, prophetarum, & Euangelij, vt per diſceſſum meliores euadant in vita conſuetudine, ſtudentes ad conuentus quotidie venire, & precibus operam dare, quo & ipſi recipi valeant, & hi qui vident compungantur, cautioreſque fiant verentes ne in ſimilia incidant.* Denique lege quod præcedenti pagina ex ABDIA lib. 5. protulimus. Denique Concil. CARTHAGINENSE II. cano. 3. *Reconciliare quemquam in publica miſſa preſbytero non liceat.* Et can. 4. quem allegat Gratianus cauſa 26. quæſt. 6. cap. Aurelius. *Aurelius Epiſcopus dixit: Si quiſquam in periculo fuerit conſtitutus, & ſe reconciliari diuinis*

altaribus petierit, ſi Epiſcopus abſens fuerit, debet vtiq; preſbyter conſulere Epiſcopum, & ſic periclitantem eum præcepto reconciliare. Idem repetit CARTHAGINENSE III. canone 32. & allegat Gratianus cauſa 16. quæſt 6. cap. Presbyter. &c. *Cuiuſcunque autem pœnitentis publicum & vulgatiſſimum crimen eſt, quod vniuerſa Eccleſia nouerit, ante abſidem manus ei imponatur.* Denique Concilium SALEGVNSTADIENSE cano. 17. & 20. ſupradicta renouat, vt habes ad calcem præcedentis paginæ inſertum. Idem verò Carthaginenſe 3. can. 31. *Pœnitentibus* (inquit) *ſecundum peccatorum differentiam, Epiſcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur, &c.* Hæc Gratianus allegat cauſa 16. quæſt. 7. cap. Pœnitentibus. Verùm lege pluia ſuperioribus paginis, vbi de modo imponendæ pœnitentiæ agebatur. Eidem verò renouat Concilium AFFRICANVM cano. 10 Et Concilium CARTHAGINENSE IV. can. 74. allegat Gratianus cauſa 26. quæſt. 7. Sacerdos. *Sacerdos pœnitentiam imploranti, abſque perſona acceptione, pœnitentiæ leges iniungat.* Et cano. 75. *Negligentiores pœnitentes tardiùs recipiantur.* Et cano 76 & allegatur à Gratiano cauſa 26. quæſt 6. cap Is qui. *Is qui in infirmitate pœnitentiam petit, ſi caſu, dum ad eum ſacerdos innitatus venit, ſi oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phreneſim verſus fuerit, dent teſtimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam.* (Vide ſuprà, Mutus, & pœnitentia infirmis & in extremis laborantibus non neganda. &c.) *Et ſi continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori eius Euchariſtia* (Vide ſuprà Euchariſtia infirmis deferenda, &c.) *Si ſuperuixerit, admoueatur à ſupradictis teſtibus petitioni ſuæ ſatisfactum, & ſubdatur ſtatutis pœnitentiæ legibus, quandiu ſacerdos, qui pœnitentiam dedit, probauerit.* Et cano. 77. *Pœnitentes qui in infirmitate ſunt, viaticum accipiant.* Et cano. 78. *Pœnitentes qui in infirmitate viaticum Euchariſtiæ acceperint, non ſe credant abſolutos ſine manus impoſitione, ſi ſuperuixerint.* (Hic canon renouatur in Concilio Toletano 1. cano. 12.) Porrò cano. 79. ſubdit Carthaginenſe præfatum Concilium & allegat Gratianus cauſa 26. quæſt. 6. Sacerdos. *Pœnitentes qui attenti leges pœnitentiæ exequuntur, ſi caſu in itinere vel in mari mortui fuerint, vbi eos ſubueniri non poſſit, * memoria eorum & orationibus & oblationibus commendetur.* Et can. 80. *Omni tempore ieiunij, omnibus pœnitentibus a ſacerdotibus imponatur.* Et cano 81. *Mortuos pœnitentes Eccleſia offerant & ſepeliant.* Et canone 82. *Pœnitentes etiam diebus remiſſionis genua flectant.* Hos canones renouat MARTINVS BRACARENSIS can. 23 ſui collectorij, & reperuntur in Concilio Affricano, iam memorato can. 12. & allegatur à Gratiano de conſecratione diſtinct. 4 cap. Aegrotantes. &c. Vnde & Concilium AGATHENSE cano. 15. & allegat Gratianus diſtinct. 50. cap. pœnitentes. *Pœnitentes* (ait) *tempore quo pœnitentiam petunt, impoſitionem manuum & cilicium à ſacerdote (ſicut vbique conſtitutum eſt) conſequantur. Si autem comas non depoſuerint, aut veſtimenta non depoſuerint, abiciantur, & niſi digne pœnituerint, non recipiantur. Iuuenibus etiam pœnitentia non facilè committenda eſt, propter ætatis fragilitatem.* (Idem ſuprà ex Gerundenſi Concilio vide.) *Viaticum tamen omnibus in morte poſitis non eſt negandum.* Vide ſequentia. & ea quæ præcedentis folij pagina 2. ex Concilio Toletano 3 ad calcem poſita ſunt, tum etiam ea quæ ſequuntur diligenter perpende.

Pœnitentes non promouendi nec ad

A ſacra admittendi. In pluribus locis, de his qui non debeant ad ordines promoueri iam locuti ſumus, vt inuenies in dictione, Ordinãdi qui non ſint, &c. Denique ſuperiùs ex Fœlice 3. illud iam prohibitum eſt. & ex Concilio NICAENO I. can. 10. vbi ſic dicitur. *Quicunque ex lapſis per ignorantiam ſunt ordinati, vel contemptu eorum qui eos ordinauerunt, hoc non præiudicat regulæ Eccleſiaſticæ: cum enim compertum fuerit, deponantur. &c.* Porrò iam in ſuperioribus diximus, quod non ad communionem debebant admitti, niſi in infirmitate poſiti ad extremum viatico ſeu Euchariſtiæ participarent. Recole igitur ea quæ iam in medium producta ſunt, ne toties rem cogamur eandem repetere. Vnde etiam SYRICIVS I. epiſt. 1. ad B Himerium Tarraconenſem Epiſcopum cap. 14. & allegat Gratianus diſtinct. 50. cap. Illud. *Illud nos par fuit prouidere, vt ſicut pœnitentiam agere cuiquam non conceditur clericorum, ita & poſt pœnitudinem ac reconciliationem nulli vnquam laico liceat honorem clericatus adipiſci: quia quamuis ſint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum ſacramentorum inſtrumenta ſuſcipere, qui dudum fuerint vaſa vitiorum.* Et cap. 15. *Et quia in his omnibus, quæ in reprehenſionem veniunt, ſola excuſatio ignorationis obtenditur, cui nos interim ſolius pietatis intuitu neceſſe eſt clementer ignoſcere.* Quicunque ergo pœnitens, quicunque digamus, quicunque vidue* C *maritus, ad ſacram militiam indebitè & incompetenter irrepſit, hac ſibi conditione à nobis veniam intelligat relaxatam, vt in magno debeat computare beneficio, ſi adempta ſibi omni ſpe promotionis, in hoc quo inuenietur ordine perpetua ſtabilitate permaneat, ſciturus poſt hac omnium prouinciarum Antiſtites, quod ſi vltra ad ſacros ordines quemquam ex talibus crediderint aſſumendum, & de ſuo, & de eorum ſtatu, quos contra canones & interdicta noſtra prouexerint, congruam ab Apoſtolica ſede promendam eſſe ſententiam.* Et Concilium CARTHAGINENSE IV. can. 68 allegat ibidem Gratianus diſtinct. 50. cap. Ex pœnitentibus. &c. *Pœnitens* (ait) *quamuis ſit bonus, non ordinetur: qui ſi per ignorantiam Epiſcopi ordinatus fuerit, deponatur à clero, quia ſe ordinationis tempore non prodidit fuiſſe pœnitentem. Si autem ſciens Epiſcopus ordinauerit talem, etiam Epiſcopatus ſui ordinandi duntaxat poteſtate priuetur.* Idem omninò ſub eodem tempore celebratum Concilium TOLETANVM I. cano. 2. & allegatur à Gratiano diſtinct 50. cap. Placuit. & ab Iuone lib. 3 decretorum. Porrò AVGVSTINVS HIPPONENSIS, qui præfato Carthaginenſi Concilio interfuit, eiuſdem decreta replicat epiſtola de correptione Donatiſtarum, ad Bonifacium comitem. *Vt conſtitueretur in Eccleſia* (ait) *ne quiſquam poſt alicuius criminis pœnitentiam clericatum accipiat, vel ad clericatum redeat, vel in clericatu maneat, non deſperatione indulgentiæ, ſed rigore factum eſt diſciplinæ, alioquin contra claues Eccleſiæ datas diſputabitur, de quibus dictum eſt: Quodcunque ligaueris, &c. Sed ne* E *forſitan etiam de cæteris criminibus ſpe honoris Eccleſiaſtici, animus intumeſcens ſuperbe ageret pœnitentiam, ſeueriſſimè placuit, vt poſt actam pœnitentiam, de damnabili crimine nemo ſit clericus, vt deſperatione temporalis altitudinis medicina, maior & verior eſſet humilitatis, &c.* Hinc INNOCENTIVS I. epiſt. 6. ad Agapitum, Macedonium, & Mauricianum Epiſcopos Apuliæ. *Didicimus* (ait) *Modeſtum quendam multis criminibus inuolutum, propter quæ etiam pœnitentiam egiſſe dicitur, non ſolùm clericum effectum, quod non licet, verùm etiam ad Epiſcopatus apicem*

tendere

Concilium Agathense

Concilium Samthadrense

Concilium Africanum ſub Bonifacio 1.

Concilium Carthaginenſ. 4. cui interfuit Auguſtinus.

Omnia hæc iã ſuis in locis reuocata iuuat.

Concilium Toletanum 12.

* Orandum eſt pro defunctis.

Martinus Bracarenſis.

Concilium Agathense ſub Cæleſtino 1.

Concilium Nicænum 1. generale.

Syricius 1.

* Allegatur à Gratiano diſt. 50. cap. Quicũque.

Vide etiam in proprijs quibuſque vocabulis.

Concilium Carthaginenſ. 4.

Concilium Toletanum 1.

Auguſtinus Hipponenſis.

Hæc allegat Gratianus diſt. 50. cap. vt conſtitueretur, &c

Innocentius 1.

Hęc Gratianus allegat diſt. 50. cap. Multos

Digitized by Google

tendere, cum canones apud Niceam conſtituti pœnitentes etiam ab infimis officiis clericorum excludant, & ideo perfecto tenore libelli, eum iubēte præſentari: ac ſi verè conſtiterit talem qualem libellus affirmat, non ſolum ab Epiſcopatus ambitione, ſed etiam à clericatus remoueatur officio, &c. Eadem Concilium ROM. ſub Hilario 1. cano. 3. & allegatur diſtinct. 55. cap. pœnitentes, ſed hoc iam poſuimus ſupra, vocabulo, Ordinandi qui non ſint &c. Idem HORMISDA I. epiſt. 4. ad Epiſcopos Hiſpaniæ, vt poſuimus ſuperiùs. Idem verò & in alio decreto, quod allegat Gratianus diſtinct. 50. cap. Si ille. *Si ille qui vltro petit pœnitentiam, quamuis eam perfectè agat, non poteſt Epiſcopus aut preſbyter ordinari, ita vt etiam, ſi per ignorantiam ordinatus fuerit, & poſtea conuincitur pœnitentiam accepiſſe, deiiciatur. Ille ergo qui inuitus ad pœnitentiam agendam mittitur in monaſterium (qui vtique nihil aliud quam pœnitens dicendus eſt) qua conſcientia ad ſacerdotium peruenire permittitur? Nemo mihi talia qualibet contra authoritatem ſedis Apoſtolicæ, vel contra trecẽtorum decem & octo Epiſcoporum & reliquorum canonum conſtituta obiiciat: quia quidquid contra illorum definitionem, in quibus Spiritum ſanctum credimus locutum, dictum fuerit, recipere non ſolum temerarium, ſed etiam periculoſum eſſe non dubito.*

Concilium Romanū ſub Hilario 1.

Hormiſda 1.

Pœnitens in Monaſterio retruſus non ordinetur.

Pœnitentes à coniugio non ſeparandi.] Niſi ſcilicet hoc fiat ex conſenſu vtriuſque partis, vt habes iam ſuperius inſertum ex Concilio TOLETANO VI. can 8. cui ſubſcribit Concilium VORMATIENSE cano. 37. *Illi qui pro diuerſis erratibus (ait) vel quibuſcunque piaculis pœnitentiæ iugo fuerint ſubmiſſi, legitimo nullatenus matrimonio ſeparentur, ne in fornicationis voragine demergantur, & dum ad alta ſublenari ſperantur, corruant in cœno.* Iunge quod eſt in vocabulo, Matrimonium indiſſolubile, &c. Tum attende etiã quod ſequitur.

Concilium Toletanum 6. Concilium Vormatienſe.

Pœnitenti caſtitas ſuadetur. LEO I. epiſt. 90. ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum cap. 12. *In adoleſcentia conſtitutus, ſi vrgente aut metu corporis, aut captiuitatis periculo, pœnitentiam geſſit, & poſtea timens lapſum incontinentiæ iuuenilis copulam vxoris elegit, ne crimen fornicationis incurreret, rem videtur feciſſe venialem, ſi prater coniugem nullam omninò cognouerit. In quo tamen non regulam conſtituimus, ſed quid ſit tolerabilius eſtimamus. Nam ſecundum veram cognitionem nihil magis ei congruit qui pœnitentiam geſſit, quàm caſtitas perſeuerans, quàm caſtitas mentis & corporis.*

Leo 1.

Pœnitens militiam non ſequatur.] Ex eodem Leone epiſtola prædicta cap. 11. poſuimus ſupra in vocabulo, Militia. Denique Concilium AVRELIANENSE III. cano. 24. *Si quis pœnitentia benedictione ſuſcepta, ad ſecularem habitum, militiámque reuerti præſumpſerit, viatico conceſſo vſque ad exitum excommunicatione plectatur, &c.* Idem Concil. TOLETANVM XII. cano. 2.

Concilium Aurelianenſe 3. ſub Vigilio 1.

Concilium Toletanū 12. ſub Leone 2. Concilium Salegunſtadienſe 3. ſub Benedicto 2.

Pœnitens de loco vbi pœnitentiam accepit, non recedat.] Concilium SALEGVNSTADIENSE cano. 19. *Decretum eſt, vt omnis pœnitens, dum corrimam ſuam ieiunat, de loco in locum non migret, ſed ibi permaneat, vbi ſuam acceperit pœnitentiam, vt proprius ſacerdos ſibi præbeat teſtimonium. Si autem ibi propter hoſtiles inſidias ieiunare non poterit, ſuus ſacerdos cum confratrum ſuorum alicui, vbi pacifice poſſit ieiunare, diligentiſſime commendet.* Vide & iunge quod ſequitur.

Pœnitens vnius ab altero non ſuſcipiatur.] Lege ea quæ dicta ſunt, excommunicatus vnius ab altero non ſuſcipiatur, nam pene eadem eſt amborum ratio. Hoc autem prohibet FOELIX III. epiſt. 1. edita in Concilio ROMANO cui præſidebat cap. 6. *Prouidendum eſt (ait) ne quis fratrum coepiſcoporumque noſtrorum, aut etiam preſbyterorum in alterius ciuitate vel diœceſi pœnitentem, vel ſub manu poſitum ſacerdotis, tuti eum qui reconciliatum ſe eſſe dixerit ſine Epiſcopi vel preſbyteri teſtimonio & litteris, ad cuius pertinet parochiam, preſbyter aut Epiſcopus in ciuitate ſuſceperit. Quod ſi aliqua diſſimulatione negligitur, culpa tangit etiam clerum, qui in locis, in quibus hoc minus curatum fuerit, commoratur.* Vide ea quæ ſequuntur.

Fœlix Cor Romanus eodem

Pœnitens non inquietandus iudicijs ſecularibus.] Vide ſuperius hoc inſertum vocabulo, Iudicia, &c.

Pœnitentes recidiuantes, & ad ſcelera priſtina relabentes, &c.] Tales quidem, non omninò adhuc deteſtandos volunt Apoſtoli, vt docet CLEMENS I. lib 2. conſtitutionum Apoſtolicarum capite 44. Sed SYRICIVS I. epiſtola 1. ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum cap 5. & allegat Gratianus cauſa 33. quæſt. 2. cap. De his, &c. ſic ſtatuit. *De his qui in peccata aſſueta peracta pœnitentia redeunt, diximus decernendum, vt ſola intra Eccleſiam fidelibus oratione iungãtur, ſacra myſteriorum celebritati, quamuis non mereantur, interſint. A dominica autem menſa communio ſegregentur, vt hac ſaltem diſtrictione correpti, & ipſi vt ſe ſua errata caſtigent, & aliis exemplum tribuant, quatenus ab obſcenis cupiditatibus retrahãtur. Quibus tamen (quoniam carnali fragilitate ceciderunt) viatico munere, cum ad dominum cœperint proficiſci, per communionis gratiam volumus ſubueniri. Quam formam & circa mulieres, qua ſe poſt pœnitentiam talibus pollutionibus deinxerunt, ſeruandam eſſe cenſemus.* Idem omninò Concilium VENETICVM I. ſub Leone 1. cano. 3. & Concilium TVRONENSE I. cano 8. *Si quis poſt acceptam pœnitentiam ſicut canis ad vomitum, ita ad ſeculares illecebras, derelicta quam profeſſus eſt pœnitentia, fuerit reuerſus, à communione Eccleſiæ, vel à conuiuio fidelium extraneus habeatur, quo facilius & ipſe compunctionem per hanc confeſſionem accipiat, & alij eius terreantur exemplo.* Vide quoque in vocabulo, Apoſtata, &: Lapſus, &c. & Concilium EPAVNENSE can. 3. *Si accepta profeſſaque pœnitentia bonis immemor ad ſecularia reuoluatur, prorſus communicare non poterit, niſi profeſſioni, quam illicitè præterniſerat, reformetur.* Idem vide in vocabulo, Militia, &c. Hinc Concilium AVRELIANENSE I. ſub Clodoueo Rege cano 13 & allegat Gratianus de pœnitentia, diſtinct. 5. c. De his. Vt ſuperiùs allegatur ex Syricio 1. *Quicunque derelicta pœnitentia ad priſtina ſcelera reuerterunt, a conuiuio Catholicorum ſeparentur, & quicunque poſt interdictum cum eo manducare præſumpſerit, & ipſe communione priuetur.* Eadem & Concil. TOLET. III. cano 11. *Hi qui ad propria vitia, vel infra pœnitentiæ tempus, vel poſt reconciliationem relabuntur, ſecundum priorum canonum ſeueritatem damnentur.* Et GREG. I. lib. 9. epiſt. 39. ad Theoctiſtam patritiam, cõtra eos agit, qui poſt triennalem pœnitentiam de peccato licitè ad eadem redire, & voluptatibus indulgere poſſe dicebant, & adducit authoritatem Apoſtoli: *Qui ſeminat in carne, de carne metet corruptionem*, Et alibi: *Qui in carne ſunt Deo placere non poſſunt, vos autem non eſtis in carne, ſed in ſpiritu. Hi quippe in carne ſunt (ait) qui in carnalibus voluptatibus viuunt, neque corruptio corruptionem poſſidebit. Si autem dicunt, panci temporis pœnitentiam contra pec-*

Clemens 1. Syricius 1.

Concilium Venetieum 1. Concilium Turonenſe 1. ſub Leone 1.

Concilium Epaunēſe ſub Sigiſmūdo rege.

Concilium Aurelianenſe.

Cõcilium Toletanum 3.

Gregorius 1.

Galat. 6. Roma. 1. 1. Corinth.

catum debere ſufficere, vt iterum liceat ad peccatum redire, rectè eos Paſtoris primi percutit ſententia. Contingit illis illud veri prouerbij, canis reuerſus ad ſuum vomitum, & ſus lota in volutabro luti. Magna ejs enim contra peccatum virtus pœnitentiæ, ſed ſi quis in eadem pœnitentia perſeueret: nam ſcriptum eſt. Qui perſeueranerit vſque in finem hic ſaluus erit. Hinc rurſus ſcriptum eſt: Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit mortuum, quid proficit lauatio eius? Mortuum quippe eſt omne opus peræerſum, quod pertrahit ad mortem, quod vita inſtitiæ non vixit. Baptizatur ergo à mortuo, & iterum tangit mortuum, qui prauа opera, quæ ſe meminit egiſſe, deplorat, ſed in eiſdem ſe iterum poſt lachrymas implicat. Anima itaque quælibet eiuſdem mortui lauatione non proficit, quæ hoc iterum faciendo quod planxit, nec per lamenta pœnitentiæ ad rectitudinem inſtitiæ exurgit. Pœnitentiam enim verè agere, eſt commiſſa flere, ſed iterum plangenda declinare, &c. Et Concilium TOLETANVM IV. cano. 54. *Quicunque ex ſecularibus accipientes pœnitentiam totunderunt ſe, & rurſus prævaricantes laici effecti ſunt, comprehenſi ab Epiſcopo ſuo ad pœnitentiam, ex qua receſſerunt, reuocentur. Quod ſi aliqui per potentiam irreuocabiles ſunt, nec admoniti reuertuntur, vt veri Apoſtatæ coram Eccleſia anathematis ſententia condemnentur.* Vide reliquum ſuprà Monachi, &c. & Apoſtatæ, &c.

10. & 14. diſt. 34.

Pœnitentiam agere quid.

Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1.

Pœnitens vt poſsit ad ordines promoueri.] Superiùs diximus pœnitentes non eſſe promouendos, ſed omiſimus dicere quod prefatum Concilium TOLETANVM IV. can. 53. dicit. *Hi* (ait) *qui in diſcrimine conſtituti pœnitentiam accipiunt, nulla manifeſta ſcelera confitentes, ſed tantum ſe peccatores eſſe prædicantes, huiuſmodi ſi reualuerint poſſunt etiam pro morum probitate ad gradus Eccleſiaſticos peruenire. Qui verò ita pœnitentiam accipiunt, vt aliquod mortale peccatum ſe perpetraſſe publicè fateantur, ad clerum vel honores Eccleſiaſticos peruenire nullatenus poterunt, quia confeſſione ſe propria notauerunt.* Vide ea quæ ſuperiùs etiam poſuimus vocabulo „Ordinandi peccato mortali careant, & repete ea quæ ſuperiùs iam dicta ſunt, quæ his cohærent.

Concilium Toletanum 4.

POLLVTIO.

Pollutio nocturna an à communionis perceptione, vel à celebranda miſſa impediat, &c.] GREGORIVS I. ad interrogata Auguſtini Anglorum Apoſtoli, in reſponſione capitis vndecimi ſic loquitur. *Teſtamentum vetus hunc pollutum dicit, qui per ſomnium illuſiones patitur, & niſi lotum aqua etiam vſque ad veſperam intrare Eccleſiam non concedit. Quod tamen aliter populus ſpiritualis ſub eo intellectu accipit: quia quaſi per ſomnium illuditur, qui tentatus immunditia vanis imaginibus in cogitatione inquinatur, ſed lauandus eſt aqua, vt culpæ cogitationis lachrymas abluat, & niſi prius ignis tentationis receſſerit, reum ſe quaſi vſque ad veſperum cognoſcat. Sed eſt in eadem illuſione valde neceſſaria diſcretio, quæ ſubtiliter penſare debet, ex qua re accidat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex natura ſuperfluitate, vel infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit. Et quidem cum ex natura ſuperfluitate vel infirmitate euenerit, omni modo hæc illuſio non eſt timenda: quia hanc animus neſciens pertuliſſe magis dolendus eſt quàm feciſſe. Cùm verò vltra modum appetitus gulæ in ſumendis alimentis rapitur, atque idcirco humorum receptacula grauantur, habet exinde animus aliquem reatum: non tamen vſque ad prohibitionem percipiendi ſacri myſterij, vel miſſarum ſolennia celebrandi, cum fortaſſe aut feſtus dies exigit, aut exhiberi miniſterium, pro eo quod ſacerdos alius in loco deeſt, ipſa neceſſitas compellit. Nam ſi adſunt alij qui implere miniſterium valeant, illuſio per crapulam facta à perceptione ſacri myſterij prohibere non debet, ſed abſtinere ab immolatione ſacri myſterij, vt arbitror abſtinere humiliter debet: ſi tamen dormientis mentem turpis imaginatio non concuſſerit. Nam ſunt quibus ita plerumque illuſio naſcitur, vt eorum animus etiam in ſomno corporis poſitus turpibus imaginationibus non fœdetur. Hac in re vnum ibi oſtenditur, mens ipſa non rea: nec tamen vel ſuo iudicio libera, cum ſe, & ſi dormienti corpore, nihil meminit vidiſſe, tamen in vigilis corporis meminit in inglumine cecidiſſe. Si verò ex turpi cogitatione vigilantis oritur illuſio dormientis, patet animo ſuus reatus. Videt enim à qua radice inquinatio illa proceſſerit, quia quod cogitauit ſciens hoc pertulit neſciens. Sed penſandum eſt, ipſa cogitatio vtrum ſuggeſtione, an delectatione, vel quod maius eſt peccati conſenſu acciderit. Tribus enim modis implatur omne peccatum, videlicet ſuggeſtione delectatione, conſenſu. Suggeſtio quippe fit per diabolum, delectatio per carnem, conſenſus per ſpiritum: quia cum primam culpam ſerpens ſuggeſſit, Eua velut caro delectata eſt. Adam velut ſpiritus conſenſit. Et neceſſaria eſt magna diſcretio, vt inter ſuggeſtionem atque delectationem, inter delectationem & conſenſum, iudex ſui animus præſideat. Cum enim malignus ſpiritus peccatum ſuggerit in mente, ſi nulla peccati delectatio ſequatur, peccatum omni modo perpetratum non eſt. Cùm verò caro delectari cœperit, tunc peccatum incipit naſci: ſi autem etiam ex deliberatione conſentit, tunc peccatum cognoſcitur, perfici. In ſuggeſtione igitur peccati ſemen eſt, in delectatione fit nutrimentum, in conſenſu perfectio. Et ſæpe contingit, vt hoc quod malignus ſpiritus ſeminat, in cogitatione caro in delectationem trahat, nec tamen animus eidem delectationi conſentiat: & cum caro ſine animo delectari nequeat, ipſe tamen animus carnis voluptatibus reluctans in delectatione carnali aliquo modo ligatur inuitus, vt ei ex ratione contradicat nec conſentiat, & tamen delectatione ligatus ſit, ſed ligatum ſe vehementer ingemiſcat. Vnde & ille cœleſtis exercitus præcipuus miles gemebat dicens: video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati, quæ eſt in membris meis. Si autem captiuus erat minimè pugnabat, ſed & pugnabat: quapropter captiuus erat, & captiuus non erat. Et pugnabat igitur lege mentis, cui lex quæ in membris eſt repugnabat. Si autem pugnabat captiuus non erat. Ecce itaque homo eſt, vt ita dixerim, & captiuus & liber. Liber ex inſtitia, quam diligit: captiuus ex delectatione, quam portat inuitus, &c.* Multa de pollutione nocturna ſcripſere THOMAS AQVINAS, ET IOANNES GERSON, & cæteri, quos enumerare longum eſt, quorum opera habentur in manibus, & ideo ſupersedeo.

Gregorius 1.

Deuter. 23.

Variæ cauſæ & effectus Pollutionis.

Ad verte iſta.

Tribus modis peccatum cõmittitur.

Genes 3.

Rom. 7.

Thomas Aquinas.

Ioannes Gerſon.

POLYGAMIA.

Polygamia nec damnatur nec laudatur, ſed conceditur.] Iam de matrimonio, Bigamia, & nuptijs, ſuis in vocabulis copiosè diſſeruimus, vnde non erat neceſſe hic immorari, niſi quod in alijs prætermiſſum eſt, hic ſupplendum eſſet. Itaque an ſit laudanda vel reprobanda polygamia, licet iam crebro dixerimus, ſic tamen ex inſtitutione Apoſtolorum CLEMENS I. lib. 3. conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 2. *Scire debetis*

Clemens 1.

(ait) *quod prima nuptiæ, si legitimæ fiant, iusta censentur, vt quæ secundum Dei voluntatem sunt. Bigamia post professionem iniqua habenda est, non propter coniunctionem, sed propter mendacium. Trigamia incontinentiæ est argumentum, id quod supra trigamiam sit manifesta fornicatio iudicatur, & non dubia intemperantia.* Vnde & Concilium NEOCAESARIENSE, cano.3.& allegat Gratianus, causa 31.quæst.1. cap.De his: *De his* (ait) *qui in plurimas nuptias inciderunt, tempus quidem præfinitum manifestum est: sed conuersatio eorum & fides tempus abbreuiat.* Ne tales ordinentur prohibuit LEO PRIMO, epist.1.ad Episcopos Campaniæ Tusciæ,&c.cap.1. Vide Bigamus, &c. Porrò hoc Neocæsariense decretum allegat MARTINVS BRACARENSIS in collectorio,cap.80.Sed & HIERONYMVS STRIDONENSIS, epistola ad Geruntiam de Monogamia,quæ incipit: In vetere via, omninò polygamiam vitandã docet,exemplo adducto de quodam, qui viginti sepeliuit vxores: & de fœmina, quæ vicesimum secundũ haberet maritum. *Itaque* (ait) *obsecro te religiosa in Christo filia, vt testimonia ista non noueris, quibus incontinentibus & miseris subuenitur: sed illa potius lectites quibus pudicitia coronatur.* Verùm nec polygamiam omnino damnare intendit. Vnde IDEM in Apologia pro libris aduersus Iouinianũ ad Pammachium, sic dicit: *Non damno* (inquit) *digamos, imo nec trigamos, & si dici potest, octogamos: plus aliquid inferam, etiã scortatorem recipio pœnitentẽ. Quidquid æqualiter licet, æquali lance pensandum est. Erubescat calumniator meus dicẽs, me prima damnare matrimonia, quãdo legit, nec damno digamos & trigamos, & si dici potest octogamos. Aliud est non damnare, aliud prædicare, aliud est veniam concedere, aliud est laudare virtutem, &c.* Lege quod præfiximus.

Concilium Neocæsariense ante Concilium Nicænũ primum celebratum est.

Leo 1.

Martinus Bracarensis.

Hieronymus Stridonensis.

PONTIFEX.

De Pontificibus lege, in dictionibus, Archiepiscopus,Episcopus, Metropolitanus, &c. Papa, Pastor,&c. vbi eorum munus & officium descriptum est.

POPVLVS.

Populus non sequendus,&c.] Vide in vocabulo,Laicus,vbi laicis interdicitur omne iudicium de rebus Ecclesiasticis. Vnde etiam COELESTINVS I. epist.3. ad Episcopos Apuliæ Calabriæ,&c.cap.3.* *Docendus est populus, non sequentibus. Nosq; (si nesciunt) eos quid liceat, quódve non liceat commonere, non his consensum præbere debemus. Quisquis verò conatus fuerit tentare prohibita, sentiet censuram Apostolicæ sedis minime defuturam. Quæ enim sola admonitionis authoritate non corrigimus, necesse est per seueritatem congruentem regulis vindicemus. Per totas ergo hic (quæ propriis rectoribus carent) Ecclesias volumus innotescat, vt nullus sibi spe aliqua forsitan blandius illudat.* Denique Patres congregati in Concilio MERRHAE ciuitatis Metropolis Lyciæ prouinciæ, epistola ad Leonem Imperatorem I. *Quasi Pelagi* (inquiunt) *tempestate commota, ea quæ à populo inconsideratè fiunt ad modicum quidem praualent, tempore vero superueniente soluentur, &c.* Vide Laicus,&c.

Coelestinus 1.

*Hæc Gratianus citat dist. 82.cap.docendus.

Concilium Mirrhæum vel Myreum, huius vrbis fuit Episcopus Nicolaus.

PORTARIVS.

Portarius qualis eligatur, &c.] Superiùs de portaria monialium, qualis eligatur diximus ex Concilio Cabilonensi II.cano.64. de portario verò qui canonicorum vel monasteriorum ianuæ deputatur sic Concilium AQVISGRANENSE I. cano.143. *Eligatur* (ait) *necesse est à Prælato ex congregatione sibi commissa frater probabilis vitæ, cuius officij sit portam, cum summa obedientia & humilitate, competenti tempore claudere ac reserare, vt nulli per eam, nisi per licentiam aditus pateat intrandi ac exeundi. Debet præterea aduenientes quosque cum charitate suscipere, & priori aduentum eorum causamq; nunciare. Expleto completorij officio portas obserare, ne vlli horis incompetentibus intrandi aut exeundi maneat facultas. Si aliter fecerit, puniatur.* Hoc decretum desumptum est ex regula BENEDICTI CASSIANENSIS, cap.66.vbi agit de Ostiario monasterij. Vide si libet.

C. Aquisgranense.

Benedictus Cassinensis.

POTESTAS.

Potestas duplex,scilicet Ecclesiastica & imperialis,de qua egimus in vocabulo, Gladius,& Imperator,& in vocabulo,Ecclesiæ authoritas & potestas,&c. Quanta autem sit suprà imperialem potestatem potestas Ecclesiastica, docet manifestis exemplis NICEPHORVS CALLISTVS, libro quinto,historiæ Ecclesiasticæ,cap.25.vbi narrat Philippum Imperatorem Romano Pontifici obsecutum:& iterum lib.12.cap.41.de Theodosio seniore qui Ambrosio morem gessit,vt diximus in vocabulo,Imperator.&c. Et NICOLAVS I. epistola ad Episcopos Galliæ, vt allegatur à Gratiano,causa 15.quæst.6.Quinetiam: *Quinetiam præfato fratri nostro, filiisq; Treuerensis Ecclesiæ illius, defensoribus, hæc in mandatis damus, vt spirituali simul & materiali gladio, tandiu malignos illos, eorumq; fautores insequantur, quousque cum integritate possessiones, vel quæcunque res Ecclesiastica hoc facto, vel quocunque pacto distractæ seu direptæ sunt, renocentur.* Lege in vocabulo, Bellum, &c. Et ROBERTVM COENALEM Abrincensem Episcopum, libro de vtroque gladio, &c.

Nicephorus Callistus.

Nicolaus 1.

Robertus Coenalis.

POSSESSIO.

De possessionibus Ecclesiasticis habes in vocabulo,Facultates Ecclesiasticæ,&c. & de possessionibus quæ per 30. annos sine contradictione fuerint vsurpatæ, quomodo non possint posteà repeti,habes in vocabulo,Lex Tricennalis,&c.

PRÆBENDA.

De præbendis egimus dum de beneficijs Ecclesiasticis vel parochijs tractaretur. Vide in suis vocabulis.

PRECARIAE.

Precariarum vsus, &c.] Hoc vocabulum peregrinum videtur,nam nec in vsu apud Latinos inuenitur,sæpiùs autem in decretis reperitur. Precariæ autem dicuntur quædam præstationes vsu fructus, in recompensatione huius proprietatis, quæ datur Ecclesiæ. Differunt autem à precaria, quia precaria est quidam contractus affinis Emphyteosis,& in hoc differt,quod de quinquennio in quinquennium remouetur. Porrò iam de omnibus his egimus in vocabulo,Facultates Ecclesiæ non alienandæ,&c. Quod autem ad hoc vocabulum attinet, pauca hæc subiungimus. Sic nempe Concilium CARTHAGINENSE, docente Gratiano causa 10.quæst.2. statuit. Quorum verò sit non repeti,quia nec in omnibus decretis,quæ ex-

Nõ erat vt videtur opus diphthongo, sed in aliquib. sic reperi. Precaria quid. Precaria quid.

Hæc allegat Gratianus,causa 10. quæst 2. cap. De precarijs.

Concilium Carthaginense.

bendi cupiditas mortalibus imperat, quàm quæ Chriſtus præſcribit. Idem HIERONYMVS STRIDONENSIS, epiſtola ad Damaſum in expoſitione Symboli. IOANNES CHRYSOSTOMVS, homilia 8. de pœnitentia, & homil. 9. in epiſtolam ad Hebræos, & homil. 39. in Matthæum, & homil. 2. in epiſtolam ad Philippenſes, affirmat adeo nihil impoſſibile mandaſſe Deum, vt multos fuiſſe dicat, qui plus etiã vltro præſtiterunt, quàm à Chriſto mandatum eſt. *Nam cum* (ait) *neque virginitatem, neque paupertatem Deus vnquam mandauerit, minimè tamen deſuerunt qui vtrumque vltro vtrunque amplecterentur. Quin & illud perſuadet, multo grauius eſſe iugum ſeculi, quàm ſit iugum Chriſti: quod illud iugum eſt ſeruitutis, iugum carnis & peccati: hoc verò iugum eſt libertatis, iugum ſpiritus & gratiæ.* Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS, libro de natura & gratia, cap. vlt. *Valde* (inquit) *bona ſunt præcepta, ſi legitime his vtimur: eo quippe ipſo, quod firmiſſimè creditur Deum iuſtum & bonum, impoſſibilia non potuiſſe præcipere huic admonemur, & in facilibus quid agamus, & in difficilibus quid petamus: omnia quippe ſunt facilia charitati, cui vni Chriſti ſarcina leuis eſt, &c.* IDEM libro de perfectione iuſtitiæ hominis reſponſione 17. *Non ob aliam cauſam ſcriptura commendarat non eſſe grauia præcepta diuina, niſi vt anima, quæ illa grauia ſentit, intelligat nondum accepiſſe vires, quibus talia ſint præcepta Domini qualia commendantur, leuia ſcilicet atque ſuauia, & oret gemitu voluntatis, vt impetret donum facultatis.* IDEM libro de vera innocentia, tomo 3. *Omne præceptum Dei leue eſt amanti, nec ob aliud intelligitur dictum: Onus meum leue eſt, niſi quia dat ſpiritum ſanctum, per quem diffunditur charitas in cordibus noſtris, vt diligendo liberaliter faciamus quod, qui timendo facit ſeruiliter facit. Non eſt amicus recti, qui malles, ſi fieri poſſet, id quod rectum eſt non iuberi, &c.* Vnde Concilium MOGVNTINENSE IV. cap. 9. *Certum eſt mandatorum Dei obſeruationem renatis ac iuſtificatis eſſe poſſibilem, non ſecundum naturæ infirmitatem, quam habent cum aliis hominibus communem: ſed ſecundum gratiam Chriſti, qua imbuti ſi ſunt, & ſecundum opem Spiritus ſancti, quem renati, & iuſtificati acceperunt, vt iam diuinorum præceptorum obſeruatio renatis tanto ſit poſſibilior, quanto maiorem gratiam, eodem ſemper opitulante ſpiritu, vel ſemel acceptum retinent, vel amiſſam nouo ſubinde munere recuperant.* Hoc quoque Concilium TRIDENTINVM generale, ſeſſio. 6. cap. 11. *Nemo autem, quantumuis iuſtificatus, liberum ſe eſſe ab obſeruatione mandatorum putare debet: nemo temeraria illa, & à Patribus ſub anathemate prohibita voce vti, Dei præcepta homini iuſtificato ad obſeruandum eſſe impoſſibilia. Nam Deus impoſſibilia non iubet, ſed iubendo monet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adiuuat vt poſſis. Cuius mandata grauia non ſunt, cuius iugum ſuaue eſt & onus leue. Qui enim ſunt filij Dei, Chriſtum diligunt: qui autem diligunt eum, vt ipſemet teſtatur, ſeruant ſermones eius: quod vtique cum diuino auxilio præſtare poſſunt. Licet enim in hac mortali vita quantumuis ſanctis, & iuſtis in leuia ſaltem & quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur peccata, quandoque cadum, non propterea deſinunt eſſe iuſti. Nam iuſtorum illa vox eſt & humilis, & verax: dimitte nobis debita noſtra. Deus namque ſua gratia ſemel iuſtificatos non deſerit, niſi ab eis prius deſeratur.* Vide ſuprà, Peccatis an carere poſſit quiſpiam, &c.

Augustinus Hipponenſis.

Concilium Mogutinenſe 4.

Concilium Tridentinũ generale nouiſſimum.

1. Ioann. 5. Matth. 11. Ioan. 14.

Præcepta regalia non debere præiudicare diuinis.] Poſuimus hoc ex Innocentij III. decreto in Concilio Lateranenſi, Eccleſiæ libertas, &c. In omnibus autem quæ non Eccleſiæ mandata, iubet omnes obtemperare. Gallis præceptis Concilium PARISIENSE III. lib. 2. cap. 8. vt alibi diximus, & hoc ſatis ſcripturæ præcipiunt, vt notum eſt.

PRÆDESTINATIO & PRAESCIENTIA.

Prædeſtinatio & præſcientia quid ſit.] Dum de libero arbitrio ageremus, ſeu de fato, probauimus hæc non omnino prædeſtinationem aut præſcientiam tollere. Vt autem breuiter quod propoſuimus aſtruamus, AVGVSTINVS HIPPONENSIS contra Pelagianos hipognoſt. lib. 6. *Prædeſtinatio* (inquit) *à prænidendo, & præuenien-do, vel præordinando futurum aliquid dicitur. Et ideo Deus, cui præſcientia non eſt accidens, ſed eſſentia ſuit ſemper & eſt, quicquid antequam ſit ſic præſcit, prædeſtinat: & propterea prædeſtinat, quia quale futurum ſit præſcit. Ideo & Apoſtolus: Nam quos præſciuit* (ait) *& prædeſtinauit. Mala enim tantum præſcit, & non prædeſtinat: bona verò & præſcit & prædeſtinat. Quod ergo bonum eſt, præſcientia prædeſtinat, id eſt, priuſquã ſit in re præordinat. Hoc cum ipſo author eſſe cœperit, vocat, ordinat, & diſponit. Vnde & ſequitur: Nam quos prædeſtinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, illos & iuſtificauit: quos autem iuſtificauit, illos & glorificauit, &c.* IDEM lib. 2. de prædeſtinatione ſanctorum, ait inter prædeſtinationem & gratiam hoc intereſſe, quòd prædeſtinatio eſt gratiæ præparatio: gratia verò iam ipſa donatio, &c. Recentiores autem Theologi, vt ANDREAS VEGA, lib. 12. in Concilium Tridentinũ, & IOANNES DRIEDO, libro vnico, de concordia liberi arbitrij & prædeſtinationis diuinæ, ſtatim initio, ac alij plures aſtruũt, quòd prædeſtinatio generaliter dicta, idem eſt quòd prouidentia: quanquam ſecundum vſum Theologorum habeatur vt ſpecies prouidentiæ. Vnde prædeſtinare nomen ſortitur à deſtinare, quod eſt, mittere, ordinare, aut deputare aliquid in finem aliquem ſeu terminum. Quemadmodum rex ſuum legatum deſtinare dicitur, & ſagittator in ſcopum ſagittam: ita prædeſtinare generaliter acceptum tranſiit tam in hominem, quàm in alia alicui fini addicta, deputata, ſeu præparata. Verùm obtinuit vſus in ſcripturis, & apud Theologos, vt non alia quæuis Dei opera, ſed homines ſoli ipſi dicuntur prædeſtinari ad gratiam, vel opera bona in præſenti, & ad vitam æternam in futuro. Prædeſtinationis ergo nomine generaliter accepto, Deus dicitur prædeſtinare hominẽ ad illud quòd præuidit ſe facturum in homine, ſiue per iuſtitiam, ſiue per miſericordiam. Sic accepram prædeſtinationem deſcribit beatus Pater FVLGENTIVS RVSPENSIS, lib. 1. ad Monimum circa medium. *Prædeſtinatio* (inquit) *Dei nihil aliud eſt, quàm præparatio operum, quæ Deus in æterna ſua diſpoſitione, aut miſericorditer, aut iuſtè ſe facturum præſcinit.* Secundum ſignificationem hac Deus non ſolum prædeſtinauit ſuis electis regnũ cœlorum, ſed & reprobis prædeſtinauit & præparauit carcerem ſuppliciorum. Hoc modo dicit Paulus, vaſa iræ apta & præparata in interitum: in interitum, inquam, ſupplicij, non in interitũ peccati. Quãuis enim Eccleſiaſtici Patres ex ſcripturis ſacris diuinitus edocti admittãt, quòd Deus prædeſtinauerit ſeu præparauerit iuſtorũ opera, pro quibus illos coronat: nequaquam tamen admittunt, quod Deus prædeſtinauerit impiorum opera, pro quibus condemnat illos. Ipſe enim non eſt

Prædeſtinatio quid & vnde. Auguſtinus Hipponenſis.

Quæ Deus prædeſtinet & quæ non.

Prædeſtinatio & gratia quid differunt.

Andreas Vega.

Ioannes Driedo.

Prædeſtinatio bifariam accipitur.

Fulgentius Ruſpenſis.

author

ſanè malum meritum eorum ſequentem, vti Deum, qui omnia proſpicit, præſciuiſſe & prædeſtinaſſe, quia iuſtus eſt, apud quem eſt (vt ſanctus Auguſtinus ait) de omnibus omnino rebus tam fixa ſententia, quàm certa præſcientia. Ad hoc autem facit Sapientis dictum: Parata ſunt deriſoribus iudicia, & mallei percutientes ſtultorum corporibus. De hac immobilitate præſcientiæ & prædeſtinationis Dei, per quam apud Deum futura iam facta ſunt, apud Eccleſiaſten bene intelligitur dictum. Cognoui quòd omnia opera quæ fecit Deus, perſeuerant in perpetuum non poſſimus his addere nec auferre quæ fecit Deus, vt timeatur. Verùm aliquos ad malum prædeſtinatos eſſe diuina poteſtate, videlicet vt quaſi aliud eſſe non poſſent, non ſolum non credimus, ſed etiam ſi ſunt qui tantum mali credere velint, cum omni deteſtatione ſicut ARAVSICANA SYNODVS, *can.25. illis anathema dicimus.* Hæc Concil. TRIDENTINVM generale nouiſſimum, ſeſſio.6. cap.12. renouat vbi de iuſtificatione loquitur. Nemo (ait) quandiu in hac mortali vita viuitur de arcano diuinæ prædeſtinationis myſterio vſque adeo præſumere debet vt certo ſtatuat ſe omnino eſſe in numero prædeſtinatorum, quaſi verum eſſet quod iuſtificatus aut amplius peccare non poſſit, aut ſi peccauerit certam ſibi reſipiſcentiam promittere debeat: nam niſi ex ſpeciali reuelatione ſciri non poteſt quos Deus ſibi elegerit & ideo de perſeuerantiæ munere conſequenter agit vt vnuſquiſque ſtans videat ne cadat. Vide reliquũ ſuprà, Iuſtificatio liberum arbitr. &c. huiuſmodi.*

Prouerb.19.

Eccleſiaſt.3.

Concilium Araſicanum. ſub Leo.1.

Concilium Tridentinũ generale.

PRÆDICATOR.

Prædicatoris officium, & quid cauere debeat, &c.] Iam multa ad hoc pertinentia poſita reperies ex Chryſoſtomo, Auguſtino, & alijs in vocabulo, Doctor. Porrò Concilium LATERANENSE ſub Leone X. ſeſſio.11. eo quòd Lutherus iam ſuæ doctrinæ ſemina ſpargere incipiebat, de officio veri prædicatoris hoc ſtatutum poſuit. *Quoniam (ait) beatus Gregorius prædicatores vehementer hortatur & monet, vt dicturi ad populum prudentes cautique accedant, ne dicendi impetu rapti, verborum erroribus quaſi iaculis audientium corda configant, & cum ſapientes ſortaſſe videri deſiderant, decepti ſperatæ compagem virtutis inſipienter diſcindant. Sæpè namque verborum effectus amittitur, cum loquacitate importuna vel incauta, audientium corda lenigantur. Et ſanè in nullo alio rudem hi plebem maiori damno ſcandaloq; afficiunt, quàm cum vel tacenda prædicant, vel falſa & inutilia docendo, eam in errorem inducunt. Quæ quoniam huic ſacræ religioni diuinitus inſtitutæ, vt noua & aliena, omnino contraria eſſe noſcuntur, graui certè accuratoq; ſunt examine digna, ne ſcandalum populo Chriſtiano, & ſuorum authorum ac aliorum animabus interitum pariant. Nos igitur ſanctæ Dei Eccleſiæ vniformitatem, quantũ cum Deo poſſumus, poſthabitam reducere, & retentam conſeruare cupientes, ſacro approbante Concilio ſtatuimus & ordinamus, vt nullus tam clericus ſecularis, quàm cuiuſcunque, etiam mendicantium, ordinis regularis, aut quiuis alius, ad quẽ facultas prædicandi tam de iure, quàm conſuetudine vel priuilegio, aut alias pertinet, ad huiuſmodi officium exercendum admittatur, niſi priùs per ſuperiorem ſuum reſpectiuè diligenter examinatus (in qua re conſcientiam ipſius ſuperioris oneramus) ac morum honeſtate, arte, doctrina, probitate, prudentia, & vitæ exemplaritate ad illud aptus & idoneus reperiatur. Et hic quocunque poſtea prædicaturus acceſſerit, de huiuſmodi examine & idoneitate ſua per literas authenticas, ſeu alias ſui examinatoris approbatoriſq;, Epiſcopis & aliis locorum ordinariis fidem legitime faciat. Mandantes omnibus qui hoc onus ſuſtinent, quique in futurum ſuſtinebunt, vt Euangelicam veritatem, & ſanctam ſcripturam iuxta declarationem, interpretationem, & explanationem doctorum, quos Eccleſia vel vſus diuturnus approbauit, legendosq; hactenus recepit, & in poſterum recipiet, prædicent & explanent: nec quicquam eius proprio ſenſui contrarium aut diſſonum adiiciant, ſed illis ſemper inſiſtant, quæ ab ipſis ſacra ſcriptura verbis, & præfatorum doctorum interpretationibus, vtiè & ſanè intellectis, non diſcordant. Prohibemus inſuper omnibus cuiuſcunque gradus & ordinis exiſtant, ne de cætero in ſermonibus ſuis publicis tempus præfixum futurorũ malorum, aduentum Antichriſti, aut certum diem iudicij prædicare, eiusq; veritas dicat: Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ pater poſuit in ſua poteſtate. Sed nec alia quæcunque futura ex literis ſacris conſtanter prædicere, nec illa à Spiritu ſancto vel diuina reuelatione ſe habuiſſe affirmare, & alienas inaneſq; diuinationes aſſeuerãdo, aut alio quocunque modo tractanda aſſumant: ſed ex diuina vocis præcepto Euangelium omni creaturæ, cum vitiorum deteſtatione, & virtutum commendatione, enucleent & declarent, & pacem & dilectionem mutuam, à redemptore noſtro tantopere commendatam vbique ſouentes, non ſcindãs veſtem inconſutilem Chriſti, ſed ab Epiſcoporum & prælatorum ac aliorum ſuperiorũ, eorumq; ſtatu ſcandaloſa detractione, quos coram vulgo & laicis non modo incautè, ſed etiam interq; eranter reprehendunt & mordent, & ab eis malè geſtorum expreſſis quandoque nominibus aperta & manifeſta redargutione abſtineãt. Denique conſtitutionem fœlicis recordationis* CLEMENTIS V. *qua incipit, Religioſi, &c. quam tenore præſentium innouamus & approbamus, inuiolabiliter ab his obſeruari debere decernimus, vt hac ratione ad vtilitatem populi prædicantes, & cum Domino lucrifacientes, talentum, quod ab illo acceperant, ſuperlucrari, & eiuſdem gratiam & gloriam conſequi mereantur. Si verò quibuſdam forſan Deus futura reuelauerit, quoniam res magni momenti eſt, nec licet facilè omni ſpiritui credere, antequam huiuſmodi reuelationes & inſpirationes publicentur, volumus, vt lege ordinaria Apoſtolicæ ſedis examinni, aut ſi fieri non poteſt, ordinario loci notificentur, vt adhibitis ſecũ quatuor doctis & grauibus viris, huiuſmodi negotio cum eis examinato, quando id expedire videbunt (ſuper quo eorum conſcientias oneramus) licentiam concedere poſſint. Aliter præſumentes vltra pœnas à iure ſtatutas, excommunicationis etiam ſententiam, à qua niſi à Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo conſtituti, abſolui poſſint, eos incurrere volumus. At vt eorum exemplo alij attentare ſimilia minimè audeant, eis prædicationis etiam officium interdictum eſſe perpetuò decernimus, non obſtantibus priuilegiis, aut indultis, & literis Apoſtolicis ordinibus & perſonis priuatis, etiam in mari magno comprehenſis, ac etiam à nobis forſan approbatis innouatis, vel etiam de nouo conceſſis, quæ quo ad hoc nolumus eis in aliquo ſuffragari.* Et reſponderunt omnes placet, &c. Eadem omnino renouat Concilium RATISPONENSE ſub Laurentio Cardinal. cap.1. Et Concilium SENONENSE in generali decreto de damnatione hæreſum. Et iterum cap.36. Conſtitutionem eandem prorſus renouat, iniungens etiam prædicatoribus, vt à ridiculis & hiſtrionicis ſermonibus abſtineant, & non præſumant populum retrahere ab obedientia prælatorum, à ſolutione decimarum, aut aliorum ad quæ iure diuino & poſitiuo ſunt omnes

Gregor.1.

Nullus audeat prædicandi officium aſſumere niſi examinatus.

Prohibetur prædicatores annũtiare ventura præfixo tempore. Actum 1.

Clement 5.

Concilium Ratiſponenſe.

Concilium Senonenſe.

obſtricti,

Leo 2.

LEO PRIMVS, epist.60. ad Maximum Antiochenum Episcopum,ad calcem,& allegat Gratianus,causa 16.q.1.cap. Adiicimus. *Illud quoque dilectionem tuam conuenit præcauere,vt præter eos qui sunt Domini sacerdotes, nullum sibi ius docendi & prædicandi audeat vendicare,siue sit ille monachus siue laicus* (vide etiam, Laicus non docere præsumat, itidem in vocabulo,Monachus,&c.) *quis alicuius scientiæ munere glorietur:quia & si optandum est,vt omnes Ecclesiæ filij quæ recta & sana sunt sapiant:non tamen permittendum est,vt quisquam extra sacerdotalem ordinem constitutus gradum sibi prædicatoris assumat, cum in Ecclesia Dei omnia ordinata esse conueniat, vt in vno Christi corpore & excellentiora membra suum officiũ expleant,& inferiora superioribus non resultent.* IDEM eadem docet epistol.61.ad Theodoretum Cyri Episcopum ad calcem,& hoc decretũ iubet ad omnium peruenire notitiã. Et SYMMACHVS I. epist. ad Laurẽtium Mediolanensem Episcopũ. *Sæpe in fœcundis dotibus pauper inuenitur vena prædicantis,& è diuerso thesaurus cordis irradiat in egentis verborum. Qui vice Dei iudicat, non desiderat pulcra alloquia, sed quæ infucatus commendat nitor ingenij:quia in his etiã sine amore blanditur eloquentia, in illis splendorem suum veritas nuda commendat. Sine phaleris est omne quod dictat affectio.* Verùm Concilium GENERALE VI. cano.33. *Nulli liceat ex omnibus eorum, qui sunt in clericorũ ordinem relati, populo in suggestu diuinas scripturas explicare, nisi is sacerdotalis tonsuræ vsus fuerit,& benedictionem à suo pastore canonice susceperit. Si quis autem presbyter hæc facere deprehensus fuerit,deponatur.* Idem de laicis statuitur & mulieribus. Concilium LATERANENSE sub Innocentio III. c.3. *Quia nonnulli sub specie pietatis virtutem eius, iuxta quod ait Apostolus, abnegantes authoritatem sibi vendicant prædicandi,cum idem Apostolus dicat, quomodo prædicabunt nisi mittantur, &c. Omnes qui prohibiti vel non missi præter authoritatem ab Apostolica sede vel Catholico Episcopo loci susceptam,publicè vel priuatim prædicationis officium vsurpare præsumpserint, excommunicationis vinculo innodentur: & nisi quantocyus respuerint, alia competenti pœna plectantur.* Idem Concilium SENONENSE in generali decreto, cap.35.& 36.vbi de materia prædicandi tractat,vt scilicet in illis concionibus prophanarum legum minimè necessariarum citationes, poëtarúmque authoritates superuacuæ, subtilium quæstionum & plerunque futiliũ inanes allegationes minimè fiant,&c.quæ superiùs iam in prædicatoris officio diximus. Porrò Concilium MOGVNTIN. IV. c.49. Prædicationis officium cuiuis nõ tenere admonet concedendum,vt etiam debeat prædicator obseruare quæ iam in præcedẽtibus distinctionibus enarratum est. Idem & Concilium TREVIRENSE II. repetit,cap.23.4.&c.vbi docet,quòd non quiuis ad prædicationis officium admittendi sunt,etiamsi fuerint præsentati:& admonet vocatum & admissum vt Catholicæ fidei cõsona euãgelizet, nec præsumat contraria in publicum deferre,sed populũ suæ salutis admoneat,& in diebus Quadragesimæ eum ieiunij confessionis & pœnitentiæ admoneat,de sanctorum precibus,reliquijs,& purgatorio mentionem faciat,&c. Vide ea quæ superiùs dicta sunt.

Prædicationis vtilitas.] Eam ex præcedentibus collige. Denique FLAVIANVS CONSTANTINO. Episcopus,epist.ad Leonem I.Papã, vt habetur in præambulis Concilij Chalced. &c. *Pietate & rectæ prædicatione verbi veritatis nihil honorabilibus sacerdotibus:omnis enim nostra spes atque salus,& retributio promissorũ bonorũ in his est.* Porrò de prædicatione & eius vtilitate multa tractat Cõcilium COLONIENSE III.par.6.cap.10.11.12. &c.quomodo scilicet inchoãda sit in nomine sanctissimæ Trinitatis,cum imprecatione gratiæ Dei: quomodo prosequenda nõ scommatibus & conuicijs,non contentiosis dogmatibus,cum historijs & allegorijs pertractanda: quomodo finienda,vt scilicet arguméta & capita totius concionis concionator renarret:quia ad fulciendam memoriam auditorum plurimum facit Iubet autẽ finita concione recitari Symbolum fidei atque decalogus, publicam peccatorum cõfessionẽ cum imploratione misericordiæ Dei purè ac distinctè pronunciari, ac moneri populus vt eisdem verbis sacerdotem pronunciantem subsequatur,ac deinde recenseri consolatorium imprecationẽ remissionis peccatorum,vt populus,delecto, contrito, & humiliato animo,ac toto corde cum presbytero accingatur ad mysteriũ redemptionis suæ, quod in altari tractatur contemplandum,fructúmque dominicæ passionis, quæ in altaris mysterio commemoratur repræsentatúrque participãdum. Verùm de his omnibus suis locis agetur.

Concilium Coloniense 3.

Prædicationis verbũ aliquibus suppetit, aliquibus deest.

Symmachus 1.

Concilium generale 6 Constantinopolitanum 3.

Concilium sub Innocentio 3. Lateranense patrum 1215.

Titum 1. Rom.10.

Concilium Senonense.

Concilium Moguntin. 4

Concilium Treuirense 2.

Flauianus Cõstantinopolitanus Epist.

PRÆFATIO.

Præfatio Missæ. Illam vocamus præfationem quæ ante initiũ canonis decantatur,cui subiungitur hymnus, Sanctus, Sanctus, Sanctus. De hac præfatione diximus ex testimonijs Patrum in vocabulo, Missæ cæremoniæ,&c. Huius quoque laudis seu præfationis CLEMENS I. lib.8 Constitu. Apostol.c.16.meminit,& simili penè verborum sententia & ordine,quo nos etiã adhuc in sacris vtimur lege si libeat, & inuenies quod dicimus esse verum. Meminit quoque eiusdẽ gratiarũ actionis seu præfationis DIONYS. AREOPAG. lib.Eccles.Hierarc.par.2.& 3.c.3 vt in præfato vocabulo,Missæ ritus,&c.insertum est. Sed & CYPRIANVS CARTHAG. in serm.de orat.Domi. non longè à fine. eiusdem præfationis meminit. *Ideo* (inquit) *& sacerdos ante orationem, præfatione præmissa parat fratrũ mentes dicendo,sursum corda:vt dum respondet plebs,Habemus ad Dominũ,admoneatur se nihil aliud quàm Dominũ cogitare debere, &c.* Et IOAN. CHRYSOST.in liturgia sua,& homi. in Encænia *Quid facis,ô homo?Non promisisti sacerdoti qui dixit,Sursum mentem & corda,& dixisti:Habemus ad Dominum?non reuereris & erubescis,& illa ipsa hora mendax inueneris? &c.* IDEM eadẽ iterũ recenset,homil.18.in 2.ad Corint.c.8. Et AVGV. HIPPON. lib.de viduita. *Nemo est* (ait) *donis Dei beatus, qui donanti exstitit ingratus:quia & illud quod inter sacra mysteria cor habere sursum iubemur, ipso adiuuante id valemus,quo iubẽte admonemur. Et ideo sequitur,vt de tanto bono leuati cordis,nõ nobis gloriã, quasi nostrarũ virium tribuamus,sed Domino Deo nostro gratias agamus: hoc enim continuo admonemur, quia hoc dignum est,hoc iustum est.* IDEM eiusdem præfationis meminit, lib.2. de bono perseuer.c.13. *In sacramentis* (ait) *fidelium dicitur, sursum habeamus corda,quod nunc est Domini. De quo munere ipsi Domino Deo nostro, gratias agere à sacerdote, post hãc vocem,quibus hoc dicitur, admonentur, & dignum & iustum esse respondent,&* IDEM de tẽpore serm. 44. *Corda fidelium cœlum sunt* (ait) *quia in cœlo quotidie eriguntur, dicente Sacerdote, sursum corda securi respondent,habemus ad Dominum.* Meminit & AMBROSIVS MEDIOLANENSIS in libris de sacramentis præfationis Missæ, quin & ipse multas composuit præfationes. Et PELAGIVS II. epist.3.ad Episcopos Germaniæ & Galliæ,& alle

Clemens 2.

Dionysius Areopagita.

Cyprianus Carthaginens.

Ioannes Chrysostomus.

Augustinus Hipponensis.

Ambrosius Mediolanens.

Pelagius 2.

gat Gratianus ſub nomine Gelaſij de conſecrat. diſt.1.cap.Inuenimus. Verùm non eſſe Gelaſij decretum mecum teſtatur & Buchardus,lib.3.decre c.69.vbi totam penè epiſtolam recitat,quæ incipit,Pelagius Romanæ Eccleſiæ & Apoſtolicæ ſedis Epiſcopus,&c In hac ergo epiſtola quia multi præſumebant præfationes ad libitum componere, præſcribit nomen,quas in ſacro tantum catalogo recipi mandat. *Quæ etiam (inquit) longa retrò veritas in Romana Eccleſia hactenus ſeruauit.* Vnam in albis Paſchalibus,2.de Aſcenſione Domini, 3. de Pentecoſte,4.de natali Domini,5.de Apparitione Domini,6.de Apoſtolis, 7.de Trinitate, 8.de ſancta Cruce,9.de ieiunio & quadrageſima. *Has præfationes* (ait) *tenet & cuſtodit S. Romana Eccleſia, has tenendas vobis mandamus, &c.* Verum de præfationibus non ad libitum componendis. Vide ſuprà, Miſſa.&c. & infrà,Preces. Denique de non cantanda organis præfatione, habes ſuo loco in vocabulo, Organa.&c.

Burchardus.

Numerus præfationum.

PRAEPOSITVS.

Præpoſiti qui ſint,& quales eligãtur,&c.] Præpoſiti monaſterij meminit diuus BENEDICTVS CASSINENSIS,cap.65.ſuæ regulæ. Inde factum reor, vt Concilium MOGVNT. I. ſub Leone III. cano.50.tale decretum propoſuerit. *Omnibus Epiſcopis, Abbatibus,cunctoq; clero omnino præcipimus,vicedominos, præpoſitos,aduocatos, ſiue defenſores bonos habere,non malos,non crudeles,non cupidos,non periuros,non falſitatem amantes, ſed Deum timentes,& in omnibus iuſtitiã diligentes. De iudicibus autem vel cẽtenariis, atque tribunis ſeu vicariis dignũ eſſe cẽſemus,vt,ſi mali reperti fuerint,de miniſterio ſuo abiiciantur.* Vnde & Concil. RHEMENSE ſub eodem,can.24. *Statuimus,vt præpoſiti & vicedomini ſecundum regulas vel canones inſtituantur.* Cõcilium COLONIENSE III. c.11.part.10.præcipit eiici præpoſitos, præcipuè monialium,qui reperti ſunt ſumptuoſi,& nimis de redditibus monaſteriorum luxuriantes,& loco eorũ œconomi frugales conſtitui. Denique Concilium AQVISGRAN. I. ſic ſtatuit,c.139. *Quamuis omnes qui præſunt, præpoſiti rectè dicantur, vſus tamen obtinuit eos vocari præpoſitos,qui quandam prioratus curam ſub aliis prælatis gerunt. Hi tamen qui iuxta hunc morem præpoſiti vocantur,tales & tam ſtrenui à prælatis ſunt cõſtituendi, qui & vitæ probabilis ſint,& ea quæ ſibi iniuncta ſunt fideliter humiliterq; expleant:& pro eo quod alij prælati ſunt, nequaquam parnipendãt canonica inſtituta, ſed quanto plus implicãtur in fratrum curis,tanto magis ſtudeant cæleſtibus obtemperare monitis. Debent igitur cuncta congregationi præpoſiti eſſe vtiles, & de miniſterio commiſſo fideliter prodeſſe. Ea verò quæ fratribus dare debent, cum charitate tempore opportuno incunctanter præbeãt,quatenus à Domino de fideli adminiſtratione gradum bonum acquirant. Erga huiuſcemodi verò delinquentes,& obedientiam ſibi commiſſam benè non adminiſtrantes, modus correctionis ſeruandus eſt.* Vide Corripere,&c.

Benedictus Caſſinenſis.

Concilium Moguntinum 1 ſub Carolo Magno.

Concilium Rhemenſe.

Concilium Colonienſe 3.

Concilium Aquigranenſe 1.

Qui dicantur Præpoſiti.

PRAESCRIPTIO.

Concilium LATERANENSE ſub Innocẽ. III. Patrum 1215.can.41. *Quoniam omne quod non eſt ex fide,peccatum eſt,ſynodali iudicio definimus,vt nulla valeat abſque bona fide præſcriptio tam canonica,quàm ciuilis,cum ſit generaliter omni conſtitutioni atque conſuetudini erogandum,quæ abſque mortali nõ poteſt obſeruari peccato. Vnde oportet,vt qui præſcribit in nulla tẽporis parte rei habeat cõſcientiã alienæ,&c.*

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. Num.14.

Robertus Guaguinus.

PRAGMATICA SANCTIO.

Pragmaticæ abrogatio.] Pragmaticã ſanctionem ROBERTVS GVAGVINVS, lib.10. compendij de rebus geſtis Francorum, in Carolo VII. dicit in cõuentu apud Bituriges habito fuiſſe ab eodem Principe celebratam, & capita omnia inſeruit hiſtoriæ,ſicut poteſt fidelis lector aduertere. Verũ quia in his capitibus plurima ſunt quæ derogant Romani Põtificis authoritati,& Eccleſiæ iuriſdictioni:quia collatio beneficiorũ & fructuum, & alia quædam ad Principum arbitrium deferuntur. Ideo illa pragmatica ad petitionem Pij II. ſummi Pontificis à Ludouico XI. Rege Franciæ abrogata eſt,quod ex ciuſdem LVDOVICI XI. epiſt. ad præfatum Pontificem colligitur, & inſeritur ſeſſio.4. Concilij Lateranenſis ſub Iulio II. celebrati. *Ludouicus Dei gratia Francorum Rex, tibi ſanctiſſimo ac beatiſſimo Patri noſtro Pio Papæ II. obedientiam filialem,& plenos deuotionis affectus,&c.* Et paucis interiectis. *Et ſi conſtitutio quædam in regno noſtro,quam pragmaticã vocant, magno prælatorũ conuentu, magna temporis deliberatione concluſa fuerit, & iam callum obducens,quietum propè fixerit ſtatum, tu tamen tuis ad nos literis illam à regno noſtro auferri,explodi,abrogariq; flagitas. Hinc enim exoritur, vt dum per pragmaticam ſanctionem ipſum ſummã in Eccleſia tua ſanctitatis minuitur authoritas,dum prælatis in regno noſtro quoddam licentiæ templum præſtruitur,dum congruens vnitas ad alia regna conformitasq; tolli videtur,abroganda ſit ipſa pragmatica,tollendaq; à regno noſtro,quippe quæ aduerſus tuam ſedem,omnium Eccleſiarum matrem,ab inferioribus prælatis lata ſit,tanquam vt ſcriptura loquitur: quomodo ſi eleuetur virga contra leuantem ſe, aut baculus,qui vtique lignũ eſt. Licet autem,beatiſſime Pater, plerique docti homines confutare niterentur atque diluere,multaq; nos deborlarẽtur abrogare ſanctionem ipſam,te tamen principem totius Eccleſiæ,antiſtitem ſacrorum,te dominici gregis paſtorem profitemur & ſcimus,teq; iubentem ſequimur, tibiq; ac beatiſſimi Petri cathedræ conſentimus & iungimur. Itaque ſicut mandaſti pragmaticam ipſam à regno noſtro,noſtroq; Delphinatu Vienneſi,& omni ditione noſtra per præſentes pellimus,deiicimus,ſtirpituq; abrogamus,& quã qualémve ante pragmaticæ ipſius editionem, circa Eccleſiarum beneficiorum,aliarumq; rerum ſpiritualium diſpoſitionem,cenſuram,moderationẽ,in regno noſtro omnique ditione noſtra, tui prædeceſſores Martinus V. Eugenius IV. Romani Pontifices habeant & exercebant,talẽ eandemq; noſtro adiutorio beatiſſimo Petro, tibi ipſius ſucceſſori reddimus, præſtamus, & reſtituimus,cum ſummo imperio,cum iudicio libero,cum poteſtate non coarctata,&c.* Et IVLIVS II. eadem ſeſſione contra eandem pragmaticam & eiuſdem aſſertores, hoc decretum promulgauit. *Dudum diſplicenter per nos pluries accepto, per multa temporum ſpatia per nõnullos prælatos Gallicæ nationis,& nobiles laicos,ac alios illis fauẽtes, præſertim cuiuſdam ſanctionis prætextu,quam ipſi pragmaticã vocant, Apoſtolica ſedi, ſanctæ Romanæ vniuerſalis Eccleſiæ capiti, libertati & authoritati enormiter detractum, canonibuſq; derogatũ fuiſſe,rem adeo perniciosam in Dei offenſam, & Eccleſiæ præfatæ vilipendiũ,& euidens detrimẽtum, amplius ferre nequeuntes:cũ ſanctio ipſa ab omni ad id poteſtate carentibus,nullorumq; Romanorum Pontificũ aut generalium legitimorũ Conciliorum authoritate facta, ſed quodã abuſu tãtum in illis partibus introducta & obſeruata fuerit, illaq; cum in contentis nulla & inualida merito declarari & abrogari debeat,quam etiã clare memoriæ Ludouicus II. Francorum Rex abrogauit, ſacro* LATERANENSI *Concilio approbante in quarta ſeſſione,declarationis & abrogationis per nos faciendarum,huiuſmodi negotium & diſcuſſionem venerabilium fratrum noſtrorum Romanæ Eccleſiæ præ-*

Ludouicus II.

Eſay.10.

Principis Catholicæ confeſſio.

Iulius 2.

Concilium Lateranenſe ſub Iulio 2.& Leone 10.

ſatæ

fata Cardinalium,& aliorum Prelatorũ congregationibus in Lateranenſi ſala ſuperiori, quatenus opus fieret, faciendis,relationeq́, diſcuſſionis nobis & Lateranenſi Concilio prefato faciendam cẽmiſimus,Gallicosq́ prelatos,capitula Eccleſiarum & monaſteriorum,Parlamenta & laicos illis fauentes,cuiuſque dignitatis,etiã ſi regalis exiſterent , ſanctione prefata abutantes , ſeu illam approbantes,omnesq́ alios & ſingulos ſua cõmuniter vel diuiſim intereſſe putãtes,ex certa noſtra ſcientia,authoritate Apoſtolica,tenore præſentium primo,ſecundo,tertio, & peremptorie citamus ad comparẽdum coram nobis & Concilio Lateranenſi prefato, cauſasq́ dicendas quare ſanctio prefata , illiusq́ corruptela & abuſio in concernentibus authoritatem, dignitatem, & vnitatem Eccleſie Romane & ſedis , canonumq́ , & Eccleſiaſticæ libertatis predictorum violationem nulla & inualida,declarari deceru & abrogari non debeat, &c. Et LEO X. ſeſſio.9. eiuſdem Concilij omnino tollit laicis & ſecularibus, cuiuſcunque ſint conditionis,fructus,redditus, & prouẽtus Eccleſiarum,monaſteriorum, & beneficiorum vſurpationem, vel collationis poteſtatem , ſub pœna excommunicationis,& interdicti Eccleſiaſtici illorum principum terris & dominio eo ipſo incurrendi,&c. Eiuſdem pragmaticæ ſanctionis fit adhuc mentio,ſeſſio.10.& 11.eiuſdem Concilij proliſſimo tractatu,vbi prædictus Leo X aſſentiente ſibi Franciſco I.Rege Francorum omnino eam abrogat ſanctionem, & electiones atque vacationes Eccleſiarum reddituum & omnium libertatũ eius reſtituit priſtinæ integritati. Vide in ſuperioribus vocabulis , Beneficium Eccleſiaſt.&c. Eccleſiæ libertas , &c. & facultates Eccleſiaſt. &c. & vocab. Electio,&c.

Leo 10.

PRECES.

Preces pro ſummo Pontifice,pro Eccleſia, pro Regibus, &c. iubentur ex antiquo vſu fieri.] Iam de precibus multoties tractatum eſt in dictione,Oratio,Horæ,Canonicæ,Hymnus, &c. verumtamen quædam etiam ex inſtitutione Apoſtolica propoſitionem hanc confirmantia libet adiungere. Teſtatur autem ABDIAS BABYLONIVS, lib. 5. certaminis Apoſtolici Ioannem Apoſtolum cum eſſet moriturus,preces Deo obtuliſſe pro Eccleſia.Simile etiam fecit Thomas Apoſtolus,vt idem recenſet,lib.9. Vide etiam in vocabulo,Cœtus, &c. Denique IGNATIVS MARTYR ad calcem omnium epiſtolarũ ſuarũ generaliter preces emendicat pro Eccleſijs,& pro ſtatu earundem.Ne autẽ in locis citandis diutiùs immoremur, lege ad finem epiſtolæ eius ad Romanos, & aliarum epiſtolarum. Simile quid facit MARTIALIS Apoſtolus, epiſt.ad Tholoſanos, cap.27.& POLYCARPVS SMYRNENSIS,epiſtola ad Philippenſes circa finem. *Pro omnibus* (inquit) *ſanctis orate. Orate etiam pro Regibus,& poteſtatibus , & principibus , atque pro perſequentibus & odientibus vos,& pro inimicis crucis,vt fructus veſter manifeſtus ſit in omnibus,&c.* Qui etiam Polycarpus ipſe,vt author eſt EVSEBIVS CÆSARIENSIS, lib.4 Hiſtor.Eccleſ.cap.13 preces nocte & die pro Eccleſia fundebat. Similiter & TERTVLLIANVS CARTHAG.Apolog.aduerſus gentes,c.30. *Precantes* (inquit) *ſumus omnes pro omnibus imperatoribus,vitam illis prolixam,imperium ſecurum,domum tutam,exercitus fortes,ſenatum fidelem,populum probum, & orbem quietum . & quæcunque hominis & Cæſaris vota ſunt.* IDEM lib.ad Scapulam Præſidem Carthaginis,ait:*Sacrificamus pro ſalute Imperatoris, ſed Deo noſtro & ipſius, ſed quomodo præcepit Deus pro ſalute prece.* Et cap.30. prædicti libri Apologetici aduerſus gentes,ſic dicit:*Vos enim pro ſalute Imperatorum Deum vocamus æternum , Deum verũ, & Deum viuum, quem & ipſi Imperatores propitium ſibi præter cæteros malunt.* Et cap.32. *Eſt* (ait) *alia maior neceſſitas nobis orandi pro Imperatoribus,etiam pro omni ſtatu Imperij.* Et cap.39. *Oramus pro Imperatoribus,pro miniſtris eorum ac poteſtatibus,pro ſtatu ſeculi, pro rerum quiete, pro mora finis.* Denique EPISCOPI ÆGYPTII, epiſt.ad Anatolium Epiſcopum Conſtantinopolit.ſic habent:*Proterius vir ſanctiſſimus Alexãdrinæ paſtor Eccleſiæ,diem collectas celebrare pro communi ſalute, pro pijſſimo atque Chriſtianiſſimo Principe, & omni palatio & eius exercitu, ipſo die cœnæ Domini triduo ante Paſcha à ſatellitibus impij Timothei Æluri hæretici qui Epiſcopatum eius ambiebat,occiſus eſt in baptiſterio orans.* Denique ex epiſt eiuſdem Timothæi ad Leonem Impera. colligitur,quomodo ipſe ſe profitebatur preces & ſacrificium ſine ſanguine pro Imperatore offerre, &c. Similiter EPISCOPI II. SYRIÆ,epiſt.ad eundem Leonem, quæ ſtat in ordine cæterarum ad calcem Chalcedonẽſis Synodi,preces pro Imperio Deo offerunt.Sic & EPISCOPI MESOPOTAMIÆ, epiſt. ad eundem Imperatorem in ordine pluriũ,ſic preces fundunt. *Salvum fac Domine regem tuum, & exalta cornu eius Imperij ,quod eſt & erit gloria tuorum Domine ſacerdotum, ſimul & Eccleſiarum tuarum,&c.* Sic preces fundunt EPISCOPI CRETAE CORTYNAE prouinciæ in initio epiſtolæ ſuæ ad eundem Principẽ,& EPISCOPI PHOENICIAE oræ maritimæ,epiſto. ad eundem. Patres Concilij SARDICENSIS II.congregati in Sardinianorũ Lydiæ Metropoli, epiſtola ad eundem Principem. *Chriſtianiſſimum* (aiunt) *Imperium in augmento fidei & pacifica vita, ſanctorum interceſſionibus conſeruare dignetur altiſſimus , &c.* Idem & Patres congregati in Concilio MYRENO vrbe Metropoli Lyciæ , epiſtola ad eundem,imprecantur ſimilia,quæ nec fas eſſe putamus repetere,quia eadem ſunt.Denique AGAPITVS RHODIORVM Epiſcopus,epiſt.ad eundem eadem renouat,& EPISCOPI II. ARMENIAE, epiſto.ad eundem Principem,& Epiſcopi PAPHLAGONIAE prouinciæ, epiſt.ad eundẽ, & Epiſcopi CORINTHI prouinciæ,& Epiſcopi GALATIAE I. epiſt miſſis ad eundem Imperat. Præterea etiã pro ſummo Pontifice ſolitas in Eccleſia preces fieri,teſtatur ASCANIVS TARRACONENSIS,& alij eiuſdem prouinciæ Epiſcopi.epiſt.1 ad Hilarium I.ſummum Pontificem. Similiter & in Concilio ROMANO V.ſub Symmacho I.Patres acclamant,Vita ſit Symmacho, & hoc decem vicibus. Similiter & in Concilio VI. ſequenti ſub eodem Denique Concilium LATERANENSE ſub Martino I. conſultatio.1,2 & 3. atque reliquis pro ſummo Põtifice preces fundit, & fundi ſtatuit.Lege ibidem & SERGII CYPRIENSIS Epiſcopi pium votum pro ſummo Pontifice , quod recenſuimus aliàs in vocabulo, Papa,&c. Preces quoque pro Eccleſia,Imperatore, plebe,Regibus,&c. debere fieri,& ſolitas obſeruari,inſinuat ſatis Cõcilium ARVERNENSE ſtatim in præfatione,vbi more antiquorum flexis in terra genibus pro Rege,pro eius regno,& longæua vita,& pro populo Dominum patres deprecati ſunt.Hoc etiam in vocabulo,Conciliorũ initiandorum forma, ex SALEGVNSTADIENSI Concilio ſub Henrico II. oſtendimus fieri ſolitum. Denique GREGOR. I. lib.9.Regiſt.epiſt.

Abdias Babylonius.

Ignatius Martyr.

Martialis Apoſtolus.

Polycarpus Smyrnenſis.

Euſebius Cæſarienſis.

Tertullianus Carthaginenſis.

Epiſcopi Aegyptiorum.

Cadet Frotinj.

Epiſcopi Syriæ.

Epiſcopi Meſopotamiæ.

Epiſcopi Cretæ, & Cortynæ.

Epiſcopi Phœniciæ.

Concilium Sardicenſe.

Concilium Myrenum.

Agapitus Rhodiorum Epiſc. Epiſcop.2.Armeniæ.

Epiſcopi Paphlagoniæ.

Epiſcopi I. Galatiæ.

Aſcanius Tarraconenſis.

Concilium 5 & 6. ſub Symmacho I. Romæ habitum.

Concilium Lateranenſe ſub Martino I.

Sergius Cyprienſis.

Concilium Arvernenſe

Concilium legislatorum

Gregorius

39.ad Theoctiſtam patritiam preces pro ... toribus fudit. *Vt eorum* (ait) *vita cum ſuis omnibus, protegente cœleſti gratia, per longa tempora & tranquilla ſeruetur.* Preces pro Rege Hiſpaniæ & Gothorum Chintillano funderunt Patres Concilij TOLETANI V.can.9. *Donet* (aiunt) *Dominus ei, & de inimicis triumphũ, & de beatitudine gaudiũ, cuſtodiat cum protectione aſſidua, muniat bona voluntatis ſuæ circumſpectione tutiſſima, cuius regnũ manet in ſecula ſeculorum.* Sic Patres Concilij CABILONENSIS I. cap.1. pro Clodoueo Rege Francorũ prece fundunt, ſancti martyris Vincentij interceſſionem poſcentes, vt longæuitatẽ memorati principis ſuo interuentu conſeruaret. Similiter pro Vuambano Rege Patres Concilij TOLETANI XI. can.16. preces fundunt, vt curſum præſentis vitæ in pace tranſire, & poſt diuturna tempora ad Deũ in pace remiſſis iniquitatibus peruenire poſſit. Eidem Regi paria vota ſoluunt Patres Concilij BRACARENSIS III.can.8. Sed & LEO II. Papa. Pro Imperatore Conſtantino preces fundit. Patres Concilij TOLETANI XII.can.13. & vltimo pro deuotiſſimo Rege Eringio preces fundunt, vt imperet clementer, regnet fœliciter, habeat de clementia fructum de iuſtitia præmiũ, de pietate trophæum, quo & hic inuictus victor hoſtium ſemper appareat, & poſt diuturna huius ſeculi curricula ad regnum æternum, cum ſuis omnibus coronandus perueniat. Et ADRIANVS I. epiſt. ad Conſtãtinum Imper. & Irenem matrem pro conſeruandis imaginibus, quæ inſeritur act.2. Concilij Nicæni II. general.7 referẽte Anaſtaſio Bibliothecario, ſic pro Imperatoribus preces fundit. *Domine ſaluos fac inuictiſſimos Principes, & magnos Imperatores, & exaudi nos in quacunque die te deprecates inuocauerimus.* Et poſteà ſubdit. *Tribuat vobis Deus, intercedentibus beatiſſimis Apoſtolorum principibus Petro & Paulo, longeua ac proſpera & fœlicia tempora, &c.* Eadem iterum repetit epiſt. ad Tharaſium Epiſcopum Conſtantinopol. Denique Patres 300. Concili. FRANCFORDIENSIS generalis preces fundunt pro Carolo Magno, & Patres Concilij ARELATENSIS IV. pro eodẽ, in prologo, & can.2. ſic ſtatuũt. *Decreuimus, vt pro Domino noſtro rege, ſiu liberis eius, omnes Epiſcopi, preſbyteri, abbates, & monachi in vnum collecti Pſalmodiam, miſſarum ſolennia, atque lumináriũ officia omnipotenti Deo deuotiſſimè exoluant.* Eadem prorſus decernit Concilium TVRONENSE III. can.1. CABILONENSE II.can.66 RHEMENSE I. ſub eodem Principe, can.40. & PARISIENSE III. lib.1.c.5. Concilium MOGVNTINVM II. pro Imperatore Ludouico Pio preces fudiſſe, & ſic ſtatuiſſe legitur. *Decreuimus, vt ſingulis parochiis per Epiſcopos & clericos, per abbates & monachos, oratio pro vobis, & pro veſtra coniuge, ſimul prole nobiliſſima fieret* (cuius orationis ſumma eſt, miſſarum tria millia & quingenta, & pſalteriorum mille ſeptingenta) *hoc omni deuotione poſtulantes, vt Deus omnipotens diuturnam vobis ſanitatẽ ac proſperitatem cõcedat, regnumq; veſtrum diu ſtabiliat ab omni hoſte defenſum in terra: poſtq; huius vitæ terminum in regno cœleſti gloriam vobis ſimul, cum ſanctis ſuis, concedat ſempiternam.* Denique Patres Concilij MOGVNTINENSIS III. cano.1. ſuorum decretorũ pro Arnulpho Imperatore & ſua coniuge preces fundunt, & fundi ſtatuunt. Similiter Patres Concilij METENSIS, cano.9. & Concilium TRIBVR. ſtatim initio præcepit ſonantibus campanis decantari, Te Deum laudamus, pro eodẽ Principe:

Concilium Toletanum 5.

Concilium Cabilonenſe 1.

Concilium Toletanum 11.

Concilium Bracarenſe 3. Leo 2. Concilium Toletanum 12.

Adrianus 1.

Pſal.19.

Concilium Francfordienſe.

Concilium Arelatenſe 4

Decretum.

Concilium Turonenſe 3. Concilium Cabilonẽſe 2 Concilium Rhemenſe 1. Concilium Pariſienſe 3 Concilium Moguntinũ 2. ſub Rabano.

Concilium Moguntinũ 3

Concilium Metenſe. Concilium Tribunenſe.

& ante omnia cap.1. facta eſt ibidem à Patribus communis oratio, pro cõcordia tam cleri quàm populi. Et Patres generalis Concilij CONSTANTIENSIS, ſeſſio.17. pro Sigiſmundo Imperatore in litania ter repetunt. *Vt Eccleſiam tuam, & regem noſtrum Imperatorem electum hic præſentem, Eccleſiæ tuæ aduocatum & defenſorem, ad perfectam redintegrationem vnitatis Eccleſiæ præfatæ iter arripientem, dirigere, protegere, & conſeruare digneris.* Fuitque reſpõſum: te rogamus audi nos. Denique Concilium SENONENSE, cap.1. Conſtitutionũ vult vt obſeruetur Apoſtoli authoritas, qua iubet, primum fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, & gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus, & omnibus qui in ſublimitate conſtituti ſunt, vt tranquillam & quietam vitam agamus in omni pietate & caſtitate, &c. vt etiam pro Papa & omnibus Eccleſijs, & Eccleſiæ Hierarchico ſtatu. Hoc renouat Concilium MOGVNTINVM IV. cap.104. Concilium TRIDENTINVM, ſeſſio.2. & alijs in locis. Vide Oratio, &c. & ſeq. Vnde etiã extat decretum AVRELIANENSIS Concilij, cano.3. vt citat Buchardus, lib.2. cap.70. *Oportet* (inquit) *vt in diebus dominicis vel feſtis, poſt ſermonem intra miſſarum ſolennia habitum ad plebem, ſacerdos admoneat, vt iuxta Apoſtolicam inſtitutionem, orationem omnes in cõmune pro diuerſis neceſſitatibus fundant ad Dominum, pro Rege & Epiſcopo eorum, & rectoribus Eccleſiarũ, pro pace, pro peſte, pro infirmis, qui in ipſa parochia lecto decumbunt, pro nuper defunctis: in quibus ſigillatim precibus plebs orationem Dominicam ſub ſilentio dicat. Sacerdos verò orationes ad hoc pertinentes per ſingulas admonitionis ſolenniter expleat, & poſthac ſacra celebretur oratio: Ait enim Apoſtolus, obſecro primum omnium fieri orationes, &c.* Vide Officium diuinum, &c.

Concilium Conſtantienſe.

Concilium Senonenſe.

1.Timoth.2.

Concilium Moguntinũ 4. Concilium Tridentinum.

Concilium Aurelianenſe neſcio quotũ.

Preces quæ fiunt in die Paraſceues. Harum vſus eſt antiquiſſimus, ſicut ex Patrum vetuſtiſſimorum decretis colligimus. COELESTIN. I. qui præſedit Concilio generali III. Epheſino I. epiſt. ad Epiſcopos Galliæ, cap.11. ſic harum precum meminit. *Præter eas beatiſſimæ & Apoſtolicæ ſedis inuiolabiles ſanctiones, quibus nos piiſſimi Patres, peſtifera nouitatis elatione deiecta, & bona voluntatis exordia & incrementa probabilium ſtudiorum, & in eis vſque in finem perſeuerantiam ad Chriſti gratiam referre docuerũt. Obſecrationum quoque ſacerdotalium ſacramenta reſpiciamus, quæ ab Apoſtolis tradita in toto mundo atque in omni Eccleſia Catholica vniformiter celebrantur, vt legem credendi, lex ſtatuat ſupplicandi. Cum enim ſanctarum plebium præſides mandata ſibimet legatione fungantur, apud diuinam clementiam humani generis agunt cauſam, & tota ſecum congemiſcente Eccleſia poſtulant & precantur, vt infidelibus donetur fides, vt idolatræ ab impietatis ſuæ liberentur erroribus, vt Iudæis, ablato cordis velamine, lux veritatis appareat, vt hæretici Catholicæ fidei perceptione reſipiſcant, vt ſchiſmatici ſpiritum rediuiuæ charitatis accipiant, vt lapſis pœnitentiæ remedium conferatur, vt denique catechumenis, ad regenerationis ſacramenta perductis, cœleſtis aula miſericordiæ reſeretur. Hæc autem non perfunctorie, neque inaniter à Domino peti, rerum ipſarum monſtrat effectus, quandoquidem ex omni errorum genere plurimos Deus dignatur attrahere, quos erutos de poteſtate tenebrarum, tranſfer in regnum filij charitatis ſuæ, & ex vaſis iræ faciat vaſa miſericordiæ. Quod adeò totum diuini operis eſſe ſentitur, vt hæc efficienti Deo gratiarũ ſemper actio, laudiſq; confeſſio, pro illuminatione talium vel correctione referatur.* Eandem precũ mentionem facit VIGILIVS I epiſt.

Cælestinus 1.

Vide traditionem Apoſtolicam & rationem orationum quæ fiunt in die paraſceues.

Coloſſ.2. Rom.9.4

Vigilius 1.

ad

ad Eutherium Epiſcopum, vt repoſuimus in vocabulo, Officium diuinum, &c. Vide ergo.

Preces communes efficaciores quàm priuatæ.] INNOCENTIVS I. ad Aureliũ Carthaginenſem, & Auguſtinum Hipponenſem Epiſcopos. *Pro nobis parua ad Deum vota rependere precamur, quia vt bene noſtis cõmunibus, & alterius plus agimus orationibus quam ſingularibus aut priuatis.*

Innocentius 1.

Preces ſeu collectas quis compoſuerit.] Concilio FRANCFORDIENSE generale ſub Carolo Magno, in confutatione hæreſis Heliuandi Epiſcopi Toletani, teſtatur Gregorium authorem, & ad confirmationem ſuorum dictorũ, quatuor collectas eiuſdem Gregorij in medium profert: duas quidem quæ feria 2. & 4. poſt Dominicam in Palmis, tertiam quæ in die Aſcenſionis Domini quartã quæ in feſto S. Crucis ſolẽt recitari. Reliquas autẽ etiã creditur edidiſſe, aut quilibet alius, cuius nomen nec dum vulgatum eſt.

Concilium Francfordiense congregatum 30.

PRESBYTER.

Presbyterorum ordo.] Quamuis iam locis innumeris & presbyterorum gradu, officio, ordine dignitate & authoritate dixerimus, tamen quia ſpecialiter iam de ſingulis gradibus ſuo loco diximus, etiam non prætermittendũ fuit hoc nomen, quod frequens eſt, & omni veneratione dignißimum. Quidquid autem hic defuerit, iam præſtitũ lege, vel in vocabulo, Clericus, Epiſcopus, & alijs, quæ in ſequentibus etiam annotanda curabimus. De ordine autem presbyterorum Concilium AQVISGRANENSE I. cap 8. Ex ISIDORO, lib. 7. de officijs diuinis, cap. 7. ſic refert. *Preſbyterorum ordo exordium ſumpſit a filiis Aaron. Qui enim ſacerdotes vocabantur in veteri teſtamento, hi ſunt qui nunc appellantur presbyteri, & qui nuncupabantur principes ſacerdotum, modo Epiſcopi nominantur. Preſbyteri autem interpretantur ſeniores, quia ſeniores ætate Graci presbyteros vocant. His enim ſicut & Epiſcopis diſpenſatio myſteriorum Dei commiſſa eſt: præſunt enim Eccleſiæ Chriſti, & in confectione Dominici corporis & ſanguinis conſortes ſunt cum Epiſcopis, ſimiliter & in doctrina populorum, & in officio predicandi, ac ſolum propter authoritatem ſummo ſacerdoti clericorum ordinatio, & conſecratio reſeruata eſt, ne à multis diſciplina Eccleſiæ vindicata concordiam ſolueret, ſcandalum generaret.* Vt diximus in vocabulo, Epiſcopus. Vide autem in memorato vocabulo, Epiſcopus reliquũ quantum ad dignitatem officium atque ſanctitatẽ pertinet, nam antiquitus vnum & idem erat vocabulum, Epiſcopus & Presbyter. Apoſtolus enim dum ait, Epiſcopum oportere eſſe vnius vxoris virum, &c. ſub hac ſententia & presbyteros cõprehendit, alio quin nullã de presbyteris legem tulit, ſed tantùm de Epiſcopis & Diaconis. Quod & HIERONYMVS STRIDONENSIS in epiſt. ad Titum, cap. 1. *Idem* (inquit) *& presbyter qui & Epiſcopus, & antequam diaboli inſtinctu ſtudia in religione ſerent in populis, Ego ſum Pauli, ego Apollo, ego autem Cephæ, communi presbyterorum conſilio Eccleſiæ gubernabãtur: quod iterum probat ex actibus Apoſtolorum, vbi Paulus conuocauit presbyteros Eccleſiæ Mileti, quos poſtea conſequenter vocat Epiſcopos. Poſuit, ait, vos Spiritus ſanctus Epiſcopos paſcere Eccleſiam Domini, &c.* Vide ergo, Epiſcopus, &c.

Concilium Aquiſgranense 1.

Iſidorus Hiſpalenſis.

Presbyter & Epiſcopus olim vnum vocabulum.

1. Timoth. 3.

Hieronymus Stridonenſis.

Actuum 20.

Presbyter vt ordinetur.] Vide in vocabulo, Ordo & Ordinandus, &c. Denique CANON APOSTOL. II. *Presbyter ab vno Epiſcopo ordinetur, & diaconus, & reliqui clerici.* Idem quoque Apoſtoli, & poſtiſſimè Ioannes Epiſcopus, vt refert CLEMENS I. lib. 8. Conſtitu. Apoſtol. cap. 24. ſic ſtatuit. *De ordinatione presbyterorum, ego dilectus à Domino diſpono vobis Epiſcopis. Cum ordinas presbyterum, ô Epiſcope, manum ſuper caput presbyteri ipſe impone, aſſiſtentibus tibi diaconis, & orando dic, &c. Reſpice ſuper famulum tuũ ſuffragio & iudicio eminis clero in presbyterium electũ, & reple eum ſpiritu gratiæ & Conſilij, ad adiuuandum & gubernãdum populum tuum.* Et infrà. *Et ſacrificia pro populo tuo immaculata perficiat per Chriſtum, &c.* Eadem & ſimilia obſeruaſſe Simonem & Iudam Apoſtolos refert BODIAS BABYLONIVS, lib. 9. certaminis Apoſtolici. Sed & idem mandat ANACLETVS I. epiſt. 2. ad Epiſcopos Italiæ. Vnde & DIONYS. AREOPAGITA, lib. Eccleſ. Hierarch. par. 2. c. 5. *Sacerdos vero* (ait) *coram ſacro altari ponens vtrumq; genu, in capite habet Pontificis dexteram, & in hunc modum à ſacrante præſule ſanctiſſimis inuocationibus conſecratur, & ei à benedicente Pontifice imprimitur ſignum crucis, & ſacra predicatio conſummandi, ſalutatio, &c.* Hæc verò omnia idẽ doctor proſequitur myſticis ſenſibus. Concilium CARTHAG. IV. can. 3 allegatur à Grat. diſt. 23 cap Presbyter: *Presbyter cum ordinatur, Epiſcopo eum benedicente, & manum ſuper caput eius tenente, etiam omnes preſbyteri, qui præſentes ſunt, manus ſuas iuxta manũ Epiſcopi ſuper caput illius teneant, &c.* Vide ſequentia.

Abdias Babylonius. Anacletus 1. Dionyſius Areopagita.

Concilium Carthaginenſe 4.

Presbyteri ordinandi ætas.] Diximus generaliter de omnibus ordinibus ſuperiùs ex Concilio Agathenſi Aurelianenſi III. Toletano IV. &c. legere ergo & reuoluere ne differas, & adiunges quod ſtatuit FABIANVS I. in decreto quod allegat Gratian diſt. 78. cap. Si quis, &c. & Iuo lib. 3. quanquam etiam reperiatur ſub nomine BONIFACII I. eadem diſtinct. *Si quis tringinta ætatis ſuæ non impleuerit annos nullo modo presbyter ordinetur, etiam ſi valde ſit dignus: quia & ipſe Dominus 30. annor. baptizatus eſt, & ſic cœpit docere. Non oportet ergo qui ordinandus eſt vſque ad hanc ætatem legitimam conſecrari.* Et Concilium NEOCÆSAR. can. 11. & allegat Gratian diſt. 78. c. Presbyter, &c. *Presbyter ante 30. annos non ordinetur, etiam ſi fuerit homo valde dignus. Dominus enim Ieſus Chriſtus in 30. anno baptizatus eſt, & cœpit docere, &c.* Idem omnino ſtatuit SYRICIVS I. epiſto ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum, c. 6. & alleg. Gratia. diſt. 77. c. Quicunque. Denique hoc decretũ profert MARTINVS BRACAR. c. 20. collectorij. Idem Concilium AGATHENSE, can. 17. vt iam allegauimus cum alijs multis decretis, vocabulo, Ordinandorum ætas. Vide obſecro.

Fabianus 1.

Bonifacius 1.

Concilium Neocæſarienſe ante Concilium 1. Nicænum.

Luc. 3.

Syricius 1.

Martinus Bracarenſis.

Presbyter non baptizatus vel crimine mortali notatus ordinatus.] De talibus diximus loco memorato in vocabulo, Ordinãdi mortali peccato careant, ex Concilio Neocæſarienſi, & Nicæno I. Vide Oro. De eo autem qui nõ baptizatus ordinatus eſt, ſtatuit Concilium COMPENDIENSE, & habetur, can. 45. part. 50. Concilij Lateranenſis ſub Alexandro III. *Si quis preſbyter ordinatus deprehenderit ſe non eſſe baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur, &c.* Vide Baptiſmus an iterandus, &c.

Concilium Compendiense.

Presbyteri ordinandi probentur, &c.] Hoc inuenies ſuprà in vocabulo, Ordinandi examinentur & probentur, &c.

Presbyter illiteratus, &c.] Vide Ignorantia, &c. Statuit autem FABIANVS I. in decreto quod allegat Buchardus, lib. 5. Decretor. cap. 36. *Sacrificium non eſt accipiendum de manu ſacerdotis, qui orationes vel lectiones & reliquas obſeruationes in miſſa ſecundum ritum implere non poteſt.* Inde eſt

Fabianus 1.

Canon Apoſtolorum.

Clemens 1.

Concilium arelatenſe.

Quod Concilium AVRELIANENSE II. can. 16. *Preſbyter vel diaconus ſine literis, vel ſi baptizandi ordinem neſciat, nullatenus ordinetur.* Vide loco memorato, Ignorantia, &c. & alijs in locis ibidem præſignatis.

Clemens 1.

Presbyteri munus & officium.] CLEMENS I. lib. 2. Conſtitutionum Apoſtolicarum, cap. 30. *Preſbyteri* (inquit) *in formam Apoſtolorum à vobis cenſeantur, magiſtri ſint ſcientiæ Dei: quoniam Dominus nos mittens dicebat: Euntes docete omnes gentes, &c.* IDEM lib. 3. cap. 20. *Preſbyterum & diaconum & reliquum clerum ab vno Epiſcopo: neque preſbyterum neque diaconum iubemus ordinare ex laicis clericos, ſed preſbyterum tantum docere, offerre, baptizare, benedicere populo: diaconum miniſtrare Epiſcopo & preſbyteris, &c.* Vide ſuis locis. IDEM lib. 8. cap. 34. *Preſbyter benedicit, non benedicitur: benedictiones accipit ab Epiſcopo & compreſbytero: eodem modo dat ipſe compreſbytero: manus imponit, non ordinat, non deponit, excõmunicat inferiores ſi huius pœnæ rei extiterint, &c.* IDEM epiſt. 1. ad Iacobum fratrem Domini, vbi recenſet vltima verba Petri Apoſtoli quæ de preſbyteris talia fuerunt, & allegantur ab Iuone, lib. 7. Decretorum. *Vos, ô preſbyteri, Eccleſiam excolite, & ordinate ſponſam Chriſti ad pudicitiam. Sponſam autem dico omnem Eccleſiæ congregationem, quæ ſi pudica inuenta fuerit à ſponſo ſuo, ingentibus ab eo donis & muneribus honorabitur, & vos velut miniſtri ſponſæ & amici ſponſi ingenti gaudio & lætitia perfruemini. Si verò ſponſa hæc reperta fuerit commaculata peccatis, ipſa quidem tanquam indigna non tradetur regalibus thoris: vos autem pœnas dabitis, ſi fortè per veſtram negligentiam vel deſidiam obrepſerit contagio ſana peccati. Idcirco ante omnia ſobrietatis & pudicitiæ ſolicitudinem gerite.* Et POLYCARPVS SMYRNENSIS, epiſtola ad Philippenſes. *Preſbyteri* (ait) *ſimplices ſint, in omnibus miſericordes, omnes ab errore conuertentes, omnes infirmos viſitantes* (vide Infirmus) *viduas & pupillos, & pauperes non negligentes, ſed ſemper prouidentes bona eorum coram Deo & hominibus, &c.* Preſbyterorum & ordinationũ eorundem meminit CLEMENS ALEXANDRINVS, lib. 6. Stromatum. Vide Ordo, &c Et CYPRIANVS CARTHAG. in diuerſis epiſtolis quas ad preſbyteros ſcribit, eoſdem ſui muneris & officij admonet. Vnde & Concilium AQVISGRANENSE II. capite 5. *Preſbyterorum* (ait) *qui præſunt Eccleſiæ Chriſti, & in confectione diuini corporis & ſanguinis cõſortes cum Epiſcopis ſunt, miniſterium eſſe videtur, vt in doctrina præſint populis & in officio prædicandi* (vide ſuprà, Prædicatio.) *nec in aliquo deſides inuenti appareant. Item vt de omnibus hominibus, qui ad eorum Eccleſiam pertinent: per omnia curam gerant, ſcientes ſe pro certo reddituros rationem pro ipſis in die iudicij, quia cooperatores oneris noſtri eſſe præcul dubio noſcuntur. Quapropter ab ortu natiuitatis cuiuſcunque ad ſe pertinentis prædictam curam habeat, ne aliquis eorum abſque renatione ſacri baptiſmatis moriatur.* Vide ſuprà, Parochi officium, &c. *Poſt acceptum autem ſacrum baptiſma, ſine manus impoſitione Epiſcopi non remaneat, ac deinde imbuatur ſcire orationem Dominicam atque ſymbolum: poſtea verò, qualiter viuere debeat doceatur. Si fortè vitioſus vel criminoſus apparuerit, qualiter corrigatur prouideat. Si autem infirmitate depreſſus fuerit, ne confeſſione atque oratione ſacerdotali, nec non vnctione ſanctificati olei per eius negligentiam careat. Denique ſi finem vrgentẽ perſpexerit, commendet animam Chriſtianam Domino Deo ſuo, more ſacerdotali, cum accepione ſacræ communionis, corpuſq; ſepultura, non vt mos eſt gentilium, ſed ſicut Chriſtianorum.* Lege porrò ſequent. diſtinct. Sed & Concilium TRIDENTINVM, ſeſſio. 23. quæ eſt 7. ſub Pio IV. c. 14. decr. reformat. De presbyteris iniungit, vt habeant bonum teſtimonium, & qui in diaconatu per annum miniſtrauerint, qui & idonei ſint & inſtructi in his quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem, ſint pietate & caſtis moribus conſpicui, vt præclarum bonorum operum exemplum & vitæ monita ab eis poſſint expectari, & frequẽter Miſſas celebrent, potiſſimè diebus dominicis & feſtis. Si autem curam habent animarum, ſuo muneri ſatisfaciant. Vide ſequentia.

Mathæus.

Polycarpus Smyrnenſis.

Clemens Alexandrinus.

Cyprianus Carthaginenſis.

Concilium Aquiſgranenſe 2.

Concilium Tridentinum.

Persbyter non præſumat Epiſcopi miniſterium.] Quod ſit officium & miniſteriũ Epiſcopi in ſuo vocabulo reperies, quod verò presbyteri ex lectura præcedentiũ deprehendes, vbi eis præfigitur & limitatur miniſterium ex conſtitutionibus Apoſtolicis, ne videlicet ordines ſacros cõferãt, &c. quæ iam ſuis locis inſerta ſunt. Quod & HIERONYMVS STRIDO. expreſsè ſcribit epiſt. ad Euagrium, quæ incipit: *Legimus in Eſaya: Fatuus fatua loquetur, &c.* Vt iam citauimus in vocabulo, Diaconus, & ex Cypriano atque alijs. Denique vide ſup. in vocabulo, Ordo in Eccleſia ſeruetur, &c. & in vocabulo, Chorepiſcopus, &c. in omnibus his locis reperies quod propoſuimus expoſitum. Denique Concilium VORMATIENSE can. 8. hæc iterum renouat. *Preſbyteri* (ait) *quamuis cum Epiſcopis plurima myſteriorum communis ſit diſpenſatio: quædam tamen authoritate veteris legis, quædam nouellis & Eccleſiaſticis regulis ſibi prohibita nouerint. Obſecratio ergo Virginum* (vide Monialis, & Velare, &c.) *& benedictio vel vnctio altaris à preſbyteris minimè fiat.* Vide quoque, Dedicatio, Confirmatio, Chriſma, &c. vocabula. *Similiter nõ liceat eis Eccleſias conſecrare, nec per impoſitionem manus paracletum ſpiritum dare, nec chriſma conficere, nec chriſmate baptizatorum frontem ſignare: ſed nec publicè quidem in miſſa quenquam pœnitentium reconciliare.* Vide ſuprà, Pœnitens, &c. *Hæc enim omnia illicita eſſe preſbyteris cognoſcuntur, quia Pontificatus apicẽ non habent: qua tamen omnia Epiſcopis authoritate canonũ conceduntur.* Vide locis præfixis, & ſeq.

Hieronymus Scridonenſis.

Concilium Vormatienſe.

Presbyter pareat Epiſcopo.] Vide ſuprà, Obedientia Prælatis exhibenda, &c. & ſuperiùs in vocabulo, Chorepiſcopus, Diaconus, Clericus, &c. Porrò CLEMENS I. referens epiſt. 1. ad Iacobum fratrem Domini, vltima verba Petri. *Volebat* (ait) *Petrus nullum preſbyterum in alicuius Epiſcopi parochia aliquid agere debere, abſque eius permiſſu, ſed & cunctos preſbyteros propriis Epiſcopis in omnibus abſque mora obedientes, inſtituente Domino, eſſe debere docebat.* Idem poſtea Clemens ſimilia iniungit epiſt. 3 presbyteris quibus ſcribebat. Vide quoque PII PRIMI decretum ex eius epiſt. 2. ad Epiſcopos Italiæ, de ſacerdotibus qui Epiſcopis inobedientes extiterint, quod allegat Gratianus, cauſa 11. quæſt. 1. cap. Si quis ſacerdotum. Vide Obedientia, &c. Vnde & Concilium ARELATENSE I. can. 19. *Preſbyteri* (inquit) *ſine conſcientia Epiſcopi nihil faciant.* Simile quid mandat DAMASVS I. epiſt. 4. ad Proſperum & reliquos Epiſcopos Numidiæ, &c. *Preſbyteri* (ait) *ſine iuſſu propry Epiſcopi nihil agãt: quia quod rarũ eſt, hoc & pulchrius eſſe videtur: & ſi nomen vileſcit Pontificũ, omnis ſtatus perturbatur Eccleſiæ. Triplex itaque in hac parte reatus eſt, quod & prohibita agũt, & quod ſacrũ miniſterium talis cõſortij vilitate polluitur, & Epiſcoporum* (quantũ ad illicitæ vſurpationis temeritatem pertinet)

Clemens 1.

Pius 1.

Concilium Arelaten. 1. ſub Syluestro 1.

Vide ſacramentum confeſſionis & extremæ vnctionis.

Concilium Carthaginenſe 2. Concilium Tribuenſe. Concilium Vernenſe.

iura ſoluuntur. Eadem ſtatuit Concilium CARTHAG. II. cano. 9. Et TRIBVRIENSE can. 32. Et Concilium VERNENSE canone 8. *Omnes preſbyteri, qui in parochia ſunt, ſub poteſtate Epiſcopi eſſe debeant, & de eorum ordine nullus preſbyter præſumat in illa parochia baptizare, nec miſſas celebrare ſine iuſſione Epiſcopi, in cuius parochia eſt, &c.* Vide ſequentia.

Concilium Francicum in Francia celebratũ ſub Carlomanno rege.

Presbyter rationem reddat Epiſcopo.] Concilium FRANCICVM à Bonifacio Moguntinenſi celebratum. *Decreuimus iuxta ſanctorum canones, vt vnuſquiſque preſbyter in parochia habitans Epiſcopo illi ſubiectus ſit, in cuius parochia habitat, & ſemper in quadrageſima rationem & ordinem miniſterij ſui, ſiue de baptiſmo, ſeu de fide catholica, ſiue de precibus & ordine Miſſarum, Epiſcopo reddat & oſtendat. Et quandocunque iure canonico Epiſcopo circuit parochiam ad populos confirmandos, preſbyter ſemper paratus ſit ad ſuſcipiendum Epiſcopum, cum collectione & adiutorio populi, qui ibi confirmari debet.* Idem omninò Concilium SVESSIONENSE apud S. Medardum ſub Childerico Rege & Pipino duce, &c. Vide ſequentia.

Concilium Sueſſionenſe.

Concilium Aquiſgranenſe 2.

Presbyter exiens parochiam non ſuſcipiatur, &c.] Concilium AQVISGRAN. II. can. 22. *Statuendum de preſbyteris, qui hinc inde de diuerſis parochiis veniunt, & in palatio morantur, vt ſine proprij Epiſcopi conſenſu ibi locum conſiſtendi non habeant, nec recipiantur: quia fieri poteſt, vt intrà parochiam metu perpetrati criminis, ne id palam iuxta canonum ſanctiones vlciſcatur, palatinas ædes frequentent: aut certè licet non ſit ordinatus, ipſe tamen abſque litteris ordinatum ſe atteſtetur.* Idem ſtatuitur de Monachis, vt ſuo loco dictum eſt. Idem quoque Concilium MELDENSE canone 50. vt citauimus in vocabulo, Clerici extranei non ſuſcipiantur ſine litteris, &c. & ſuprà in vocabulo, Peregrini clerici, &c.

Concilium Meldenſe.

Presbyter iniuſtè non expellatur aut accuſetur.] Concilium VORMATIENSE canone 57. *Nullus Laicus preſbyterum in Eccleſia mittere vel eiicere præſumat niſi per conſenſum Epiſcopi.* Denique NICOLAVS I. epiſtola ad Gerardum Turonenſem Archiepiſcopum, vt allegatur cauſa 2. quæſt. 1. cap. Notum ſit. *Preſbyter iſte dicit ſe falſis criminibus impetitum, & ab Eccleſia ſua non conuictum, neque confeſſum irrationabiliter fuiſſe eiectum. Nam tua diligentia per tres vices inquiſitione facta, nulla in ſe, neque de fornicationis crimine, neque de homicidij confeſſione, de quibus impetebatur, reperiri potuit culpa. Idcirco magnopere monemus reuerentiam tuam, vt qua te forte ignorante Giezitica cupiditate peracta eſſe videntur, tua fraternitatis cenſura celeri emendatione corrigantur, ſcilicet reſtituendo Eccleſiæ propria iam dictum ſacerdotem, atque ei reddendo tua pietate priſtinum quem perdidit honorem.* Hoc decretum renouauit iam memoratum Concilium VORMATIENSE cano 12. & cano. 10. iubetur ei, qui accuſatur, ſe purgare de ſingulis ſibi imputatis, & ſe innocentem reddere: & quòd ſi non fecerit, quinquennio à liminibus Eccleſiæ extraneus habeatur, ſicut antiqui canones inſtituerunt. Hos vide in vocabulis, Clericus, Criminoſus, & Accuſatio, & infrà, Purgatio canonica, &c. quia in illis locis plura reperies.

Concilium Vernenſe.

Nicolaus I.

Presbyter extraneus in aliena Eccleſia non recipiatur, &c.] Lege ea quæ poſuimus in vocabulo, Clericus extraneus non recipiatur ſine litteris, & ſuprà, Peregrini Clerici, vt ſuſcipiantur, &c. Porrò hoc iterum confirmat Concilium CABILONENSE II. canone 41. *Preſbyter ſine licentia proprio loco dimiſſo ad alium migrans nequaquam recipiatur, niſi ſuæ migrationis cauſam dixerit, & ſe innocenter vixiſſe in parochia, in qua ordinatus eſt, ſub teſtibus probauerit. Litteras etiam habebit, in quibus ſint nomina & ciuitatis plumbo impreſſa, quibus cognitis, & talibus inuentis, quibus fides adhiberi poſſit, recipiatur.* Idem omninò renouat Concilium RATISPONENSE cano. 17. verùm reliquum lege locis memoratis.

Concilium Cabilonenſe 2.

Concilium Ratiſponenſe.

Presbyter de minori titulo ad maiorem non migret.] Concilium TVRONENSE III. canone 14. & RHEMENSE cano. 20. ſtatuerunt vt de titulo minori ad maiorem migrare nulli presbytero licitum ſit, ſed in eo permaneat ad quem ordinatus eſt. Quòd ſi inuentus fuerit contrà ſtatuta id facere, eadem feriatur ſententia, qua Epiſcopus ſi de minori ad maiorem transmigrauerit ſedem. Vide ſuprà, Epiſcopus & Epiſcoparus, & in dictione, Clerici ſtabiles in ſuis Eccleſijs permaneant, &c. Vnde & Concilium MELDENSE cano. 30. *Si quis de ordine ſacerdotali, contemptu minoris Eccleſiæ ambitioſe & improbè ad potiorem aſpirare contenderit, canonica erga eum definitio conſeruetur.* Vide locis memoratis.

Concilium Turonenſe 3. Concilium Rhemenſe.

Concilium Meldenſe.

Presbyter coram Epiſcopo profeſsionem faciat, & officij ſuſcepti chartam reſeruet.] Hæc omnia repoſuimus in vocabulo, Ordinandus, &c. Lege obſecro, nec differas.

Presbyter ab Eccleſia non abſentetur.] Vide infrà, Reſidentia, ex Concilio Pariſienſi 3. lib. 1. cap. 29. &c.

Presbyter fornicarius.] Quomodo presbyter fornicarius tractandus ſit, & an ſit eius miſſa audienda, vel de manu eius communio accipienda, diximus in vocabulo, Fornicarius & fornicatio, & deinceps.

Concilium Gangrenſe ſub Syluestro 1.

Presbyter illicitis nuptijs implicatus, &c.] Concilium GANGRENSE cano. 4. & allegat Gratianus diſtinct. 28. cap. Si quis, &c. *Si quis diſcernit preſbyterum coniugatum tanquam occaſione nuptiarum quòd offerre non debeat, & ab eius oblatione ideo ſe abſtinet anathema ſit.* Loquitur autem præfatum Concilium more Græcorum, quibus prima coniugia non interdicuntur, & vxorati celebrant. Vide, Cœlibatus, & Bigamus, &c. Alioquin Concilium GENERALE VI. cano. 26. & allegat Gratianus diſtinct. 28. cap. Presbyterum. *Presbyterum* (inquit) *qui per ignorantiam illicitis nuptiis eſt implicatus, eſſe quidem cathedræ participem, ſecundum ea quæ ſunt nobis à ſacro canone decreta, à reliquis autem operationibus abſtinere decreuimus. Ei enim, qui eſt talis, ſatis eſt ſi venia detur: vt is autem benedicat, qui debet propria curare vulnera, non eſt conſentaneum. Benedictio enim eſt ſanctificationis impertitio. Qui autem id non habet propter delictum ex ignorantia, quomodo alteri impertiet? Nec ergo publicè nec priuatim benedicat, nec Chriſti corpus aliis diſtribuat, nec aliud aliquod miniſterium obeat, ſed prima ſede contentus domino deſleat, vt illi ex ignorantia peccatum remittatur. Manifeſtum enim eſt, quòd nefarium coniugium diſſoluetur, nec vir cum ea vllo modo conſuetudinem habebit, per quam ſacra operatione priuatus eſt.* Vide vocabulo, Cœlibatus, & Bigamus, &c.

Concilium generale 6. Cõſtantinopolitanum 3.

Hæc allegat Gratianus cauſa 27. 4. cap. Si Epiſcopus.

Presbyter qui gradum amiſit.] Vide in vocabulo, Degradatio, &c. Porrò Concilium CABILONENSE II. canone 40. *Statuimus, vt preſbyteri degradati gradu amiſſo ſeculariter non viuant, & pœnitentiæ agenda bonum negligant, ſed vt*

Concilium Cabilonenſe 2.

hoc expleant monaſterio canonico aut regulari mittantur. Quòd ſi quippiam hoc prohibuerit, non deſiſtat ubicunque ſunt pœnitentiam agere, aliàs à communione Eccleſiæ ſeparentur. Et Concilium PARISIENSE III. lib. 1. cap. 35. tales iubet ſubdi pœnitentiæ canonicæ. *Nam plerique gradum amittere nihili pendunt, quoniam eo amiſſo adeo filij Belial efficiuntur, vt nec publicis (quia fas non eſt.) nec canonicis propter Epiſcoporum incuriam legibus conſtringuntur, & ob id ſacerdotale miniſterium vilius habetur.*

Concilium Parisiense 3

Nicolaus 1.

Presbyter percuſſor.] NICOLAVS I. epiſtola ad Oſualdum Epiſcopum Quadrantinum, & allegat Gratianus diſtinct. 50. cap. Studeat. *Si presbyter aliquem percuſſerit non ad mortem, pro percuſſione pœnitentiam agat, & aliquanto tempore à miſſarum ſolemnis ſuſpendatur. Si verò qualicunque percuſſione eius aliquis mortuus fuerit, nulla ratione miniſtrare ſacerdotio more debet: quoniam & ſi voluntatem occidendi non habuerit, furor tamen & indignatio in omnibus, & præcipuè in Dei miniſtri, multipliciter inhibetur atque damnatur.* Reliqua ſuperiùs inſerta ſunt. vocabulo, Clericus percuſſor, Cædere, &c.

Presbyteri percuſſores vel occiſores.] Poſuimus ſuprà vocabulo Clericus. De Mutilato autem presbytero lege in vocabulo, Membris mutilatus. &c reliqua ſunt inſerta paſſim in alijs vocabulis, Miſſa, Clericus, Diaconus, Epiſcopus, Fornicatio, & alijs multis. Vide obſecro.

Diligenter reuolue hos locos.

PRIMAS.

De Primatibus & authoritate eorum atque dignitate egimus in vocabulo, Patriarcha, quia hæc duo vocabula iungebantur.

PRIMITIAE.

De Primitijs quoque egimus ſuprà, Decimæ, &c.

PRINCEPS.

principis munus & officium.] Iam in vocabulo Imperator, &c. de Principis munere & officio actum videtur. tamen quia non videtur idem eſſe vocabulum ideo particulari etiam dicendum fuit ſanctione quodnam ſit Principis cuiuſuis munus. reliquum verò etiam in vocabulo, Rex, narrabitur. MARCELLVS I. epiſt. 2. ad Maxentium Tyrannum, vt allegat Gratianus diſtinct. 96. cap. Boni Principis, &c. ſic loquitur. *Boni Principis vel religioſi ac Regis officiũ eſt, Eccleſiæ contritas atque ſciſſas vel concuſſas reſtaurare, munus adificare, & Dei ſacerdotes honorare atque tueri. Vnde ſanctos Apoſtolos eorumque ſucceſſores ſub diuina conteſtatione conſtituiſſe legimus, non debere fieri perſecutiones, nec inferri ſtructiones, nec inuidere laborantibus in agro dominico, neque expellere æterni regis diſpenſatores: ſed ſi qui expulſi fuerint, aut ſuis rebus expoliati, primo omnia legaliter reddi, quæ eis ab inimicis aut à perſecutoribus ablata ſunt, & ſedes proprias, cum omnibus ad ſe pertinentibus, regulariter reſtitui, & poſteà tempore congruo vocari ad ſynodum regulariter cõgregatam. Nec liceat ei, priuſquam fiant hæc, de ſe iuxta ſtatuta prædictorum reſpondere, aut de ſuis impetitionibus, ſi ſe viderit pragrauari, reddere rationem. Sed his rite peractis ſuiſque omnibus liberè diſpoſitis, ſi tum iuſte videtur, ſuis reſpondeat accuſatoribus, & induciis ſi ei neceſſe fuerit, accipiat non modicas, vt explicare valeat ea, quæ obiiciuntur ei, ne alia qua deluſa fraude innocenter viuat, quoniam non oportet quemquam iudicari vel damnari priuſquam legitimos habeat præſentes accuſatores &c.* Vide accuſa. &c Porrò de Principis munere & officio AGAPITVS RHODIENSIS Epiſcopus, epiſtola ad Leonem 1. Imperat. *Deſiper* (inquit) *regni ſceptra ſuſcipiens ſacratiſſime & inuictiſſime Principum, pro munere veſtra pietati collato, Deum cæleſtem regem primitus decentibus honoraſtis. Prima enim oblatio & acceptabile ſacrificium eſt, vt auriga mundi, & auriga totius orbis qui ſub ſole conſiſtit, adorãdæ Trinitatis fidem ſeruet incolumen, & doceat ex his quæ facit & colit, timere & homines Deum & talia ſectari, per quæ noſtrum ſeruatur genus, & cogitare pro communi republica, & totius populi diſciplina, quatenus optima cauſa pacis & nomen vbique præcellat & vigeat, & non, inſtar beſtiarum, contra ſuum genus homines ſinguli rabiem feritatis exerceant.* Hinc patres Concilium TOLETANVM IV. can. vltimo, Regem Siſenandum ſui admonent officij, & omnes qui futuri ſunt principes. vt moderati & mites erga ſubiectos exiſtant, cum iuſtitia & pietate populos ſibi à Deo creditos regant, bonamque vicillitudinem largitori Chriſto rependant, regnentque in humilitate cordis cum ſtudio bonæ actionis, nec quiſquam illorum ſolus in cauſis capitalium rerum ſententiam ferat, ſed conſenſu publico cum rectoribus ex iudicio manifeſto delinquentium culpa pateſcat, ſeruata ab illis in offenſis manſuetudine, vt non ſeueritate magis in illis, quàm indulgentia polleant, vt dum omnia hæc authore Deo pio ab illis moderamine conſeruentur. & Reges in populis, & populi in regibus, & Deus in vtriſque lætetur. Aliter autem facientibus comminationem ſic addunt. *Sanè de futuris Regibus hanc ſententiam promulgamus, vt ſi quis ex eis contra reuerentiam legum ſuperba dominatione & faſtu regio, in flagitiis & facinore, ſiue cupiditate crudeliſſimam poteſtatem in populis exercuerit, anathematis ſententia à Chriſto domino condemnetur, & habeat à Deo ſeparationem, atque iudicium propter quod præſumpſerit prava agere, & in perniciem regnũ conuertere.* Manſuetudinũ autem decere principẽ, teſtis eſt RECESVINTHVS REX Hiſpaniæ atque Gothorum, qui in medio patrum congregatorum in Concilio 8. Toletano, ſtatim initio, fidei ſuæ formam præſentans: *Regendorum* (inquit) *membrorum cauſa ſalus eſt capitis, & fœlicitas populorum non niſi manſuetudo eſt Principum:* Et diadema gloriæ cum cordis humilitate proſternens coram patribus, ſe in eis ſancti ſpiritus adeſſe faſſus eſt præſentiam, vt alibi diximus. Hinc etiam CONSTANTINVS IV. IMPERATOR ritè officium pij eſſe principis conſiderans, catholicam fidem tenere & defendere, epiſtola miſſa ad Donum Papam 1. pro congregando cœtu Patrum in regia vrbe Conſtantinopolitana, vt de fide quæ agitabatur per varias hominum opiniones certa definiretur ſententia, ait. *Si quid minus* (inquit) *ex hac deuotione mea profecerim, excuſabor in iudicio Dei imminente nobis, iuxta quod conſtituti ſumus ſeruare fidem ſanctam & immaculatam, quam percepimus, vnoquoque proprio ſenſu abundante rationem reddituri ante ſanctum & terribile tribunal Dei noſtri. Innitare enim & rogare poſſumus ad omnem commendationem & vnitatem omnium Chriſtianorum, neceſſitatem vero inferre nullatenus volumus.* Et poſt addit. *Spem habemus in coronatore noſtro Deo, quia dum preuiderit ſuper hoc fermentem noſtrum affectum, eius benignitas etiam*

Marcellus 1.

Concilium Toletanum ſub Honorio 1

Concilij decretum.

Manſuetudo decet principẽ Receſuinthus rex Gothorũ & Hiſpaniæ.

Conſtantinus Imperator 4.

ingruentes nobis perturbationes gentium ſedabit. Eadem ille Princeps adhuc repetit epiſtola ad Georgium Conſtantinopolitanum pro ſimili cauſa. Idem quoque repetit in edicto & in epiſtola ad ſummum Pontificem, & ad Synodum Romæ congregatam, quæ habetur actione 18. Concilij Generalis 6. Similia quoque refert & inclytus Iustinianus 2. Imperator. IVSTINIANVS II. IMPERATOR. epiſtola ad Ioannem Papam huius nominis 5. pro confirmatione 6. generalis Synodi, & inſeritur eadem actione. *Deus* (inquit) *nos conſtituit cuſtodes immaculatæ Chriſtianorum fidei, &c.* Vt ſuprà. Hinc etiam ſic loquitur Leo 1. LEO II. epiſtola ad præfatum Conſtantinum 4: Impera. *Plus eſt quod in Deo defixa mente confiditis, quàm quòd de collato vobis diuinitus honore regnatis. Illud enim vobis, hoc proficit omnino ſubiectis: nam triumphalem paterne diadematis gloriam naſcendo ſuperna miſeratione obtinetis. Pietas enim veſtra fructus miſericordiæ eſt, poteſtas autem cuſtos eſt diſciplinæ. Per illa igitur regia mens Deo iungitur, per iſtam verò cenſuram ſubditis adhibetur. Illius opes inopes adiuuant, huius autem ſagacitas à vero tramite deuiantes emendat. Non enim minor regnantium cura eſt, prauа corrigere, quàm de aduerſariis triumphare: quia ei nimirum poteſtatem ſuam ſeruiendo ſubiiciunt, cuius profectò munere & protectione imperare noſcuntur, &c.* Inſtructio quoque breuis MARTINI DVMENSIS Epiſcopi ad Myridonem Regem Galitiæ (legunt quidam Myronem) in præfatione Concilij Triburienſis ponitur ſub Arnulpho Imperatore. *Prudentis* (ait) *proprium eſt, examinare conſilia. Si prudens eſt animus tuus, tribus temporibus diſpenſetur. Præſentia ordina, futura præuide, præterita recordare, & ſermo tuus non ſit inanis, ſed aut ſuadeat, aut moneat, aut conſoletur, aut præcipiat, &c.* Denique egregium de regimine Principum opus ſcripſit POGIVS FLORENTINVS, quod in omnium manibus verſatur. Vide ſequentia.

Martinus Dumenſis cœnobij rector, & Epiſcopus alicuius ciuitatis, de quo alias diximus in vocabulo Iuſtitia, &c.

Pogius Florentinus.

Principes ad ſuccurrendum fidei & Eccleſiæ inultantur.] Iamque hoc ex præcedenti diſtinctione euaſit ſatis perſpicuum & commendatum, quod vero adhuc reſtat abſoluendum eſt. Quædam verò ſunt inſerta iam ſuperiùs ex Concilio Affricano, & aliis, vt videbis ſi reuoluas in dictione, Hæreticus, &c. Vide & Leo I. Et Concilium ROMANVM ſub eo congregatum, epiſtola quæ ſtat 23. in ordine epiſtolarum eiuſdem ad Theodoſium Auguſtum, eundem ad inſectandos Eccleſiæ hoſtes hæreticos incitat, & vt eiuſdem ſtatum inconcuſſum contrà illos defendat, vt & eius Chriſti dextera defendatur imperium. Hoc pluribus in locis repetitur. Denique idem epiſt. 24. ſequenti, quæ eſt ad Pulcheriam Auguſtam. *Curam* (inquit) *eius religionis, qua excellitis, habeatis, ne catholicæ fidei integritas vlla humanarum concertationum occaſione violetur.* Ibidem pulchram addit ſententiam, quam citat Gratianus cauſa 25. quæſt. 5. cap. Res autem. *Res autem* (inquit) *humanæ aliter tutæ eſſe non poſſunt, niſi quæ ad diuinam confeſſionem pertinent, & regia & ſacerdotalis defendat authoritas.* Et iterum epiſtola 31. ad Theodoſium Auguſtum. *Vniuerſæ Eccleſiæ & veſtro imperio profuturum eſt, ſi vnus Deus, vna fides, & vnum ſacramentum ſalutis humanæ vna totius mundi confeſſione teneatur.* Et epiſtola 40. ad Martianum Auguſtum. *Profectus charitatis & fidei vtrorumque armorum potentiam inſuperabilem facit, vt propiciato per vnam confeſſionem Deo, ſimul & hæretica falſitas, & barbara deſtruatur hoſtilitas, &c.*

Leo 1. Concilium Romanum ſub eodem.

Nota.

A Idem epiſtola 73. ad Leonem Auguſtum. *Cùm clementiam tuam Deus tanta ſacramenti ſui illuminatione ditauerit, debes incunctanter aduertere regiam poteſtatem tibi non ſolùm ad mundi regimen, ſed maximè ad Eccleſiæ præſidium eſſe collatam, vt auſus nefarios comprimendo, & quæ bene ſunt ſtatuta defendas, & veram pacem his quæ ſunt turbata reſtituas, depellendo ſcilicet peruaſores iuris alieni, & antiquæ fidei ſedem Eccleſiæ reformando, nec hæreticos homines, & meritò pro ſua peruerſitate damnatos, vti ſua perſuaſione patiamini, cum ſine impietatem eorum aſpicias, ſine opus perpetrati furoris attendas, non ſolùm ad ſacerdotij honorem admiſti nequeant, ſed ab ipſo Chriſtiano nomine mereantur abſcindi. Nam* (quod exorata pietatis veſtræ venia dixerim) *quodam contagio ſplendorem veſtræ ſerenitatis obfuſcant, cum ſacrilegi parricida id audeant petere, quod nec innocentes liceat obtinere, &c.* Vide reliquum, vbi ſcitè depingit hæreticos qui Regibus ſolent ſupplicationes pro religionis exercitio dilatando offerre, & eorum nequitias recenſet, vt loco præfixo diximus. Denique epiſtola 80. ad Iulianum Coenſem Epiſcopum, Imperialis eſſe dicit maieſtatis, tumultus publicos & ſeditiones ſacrilegas ſeueritate coercere. Sic ad ſuccurrendum fidei & Romano Pontifici ſe mutuò cohortantur Imperatores Chriſtiani THEODOSIVS IVNIOR, & VALENTINIANVS. eius filius. Epiſtolis mutuò directis ad inuicem, quæ habentur in initio Concilij Chalcedonenſis, vbi etiam inſeritur epiſtola GALLAE PLACIDIAE ad filium Theodoſium, & epiſtola EVDOXIAE IMPERATRICIS ad eundem Principem & maritum ſcilicet Valentinianum. Vnde & eiuſdem Theodoſij digna omni acceptione profeſſio eſt contenta in epiſtola ad Prædictum Valentinianum Auguſtum filium. *Volo* (inquit) *vt Leo ille ſanctiſſimus agnoſcat, nos in nulla parte à paterna religione, & maiorum traditione refiliſſe. Nihil enim aliud volumus, quàm ſacramenta paterna per ſucceſſionem nobis tradita inuiolabiliter cuſtodire, &c.* Eadem repetit ſcribens ad matrem ſuam Gallam Placidiam, & alia ad filiam Eudoxiam, quæ fuit iuncta Valentiniano 3. per matrimonium, & à Maximo vi compreſſa, vt narrat Nicephorus. Porrò MARTIANVS IMPERATOR epiſtola ad Leonem 1. ſummum Pontificem ait. *De ſtudio* (inquit) *& oratione noſtra ſanctitas tua non dubitat, quoniam veram Chriſtianorum religionem & Apoſtolicam fidem firmam volumus permanere, & ab omni populo pia mente ſeruari. Denique ſolicitudinem noſtram potentiæ, ex recta religione & propiciatione ſaluatoris noſtri conſiſtere non ambigimus.* Denique non eſt ignotum, quanta ſolicitudine æſtuarit horum omnium pater Conſtantinus epiſtolis hinc inde ad Epiſcopos contrà Arrianos directis, quas citat NICEPHORVS Calliſtus lib. 8. cap. 12. & 13. Quantam denique eiuſdem filius CONSTANS I. Imperator cura Eccleſiarum habuerit, notum eſt ex eiuſdem ſcriptis, & ex Nicephoro prædicto lib. 9 cap. 10. Nam ibidem bellum denunciat fratri ſuo Conſtantio, niſi ab impio propoſito, & perſecutione Chriſtianorum, atque à factione hæreticorum temperaret. Sic nempe ait Nicephorus. *Conſtans his rebus cognitis ad fratrem ſcribens eum admonuit, vt paterna religionis incorruptam integrámque ſeruaret normam, &c.* Eadem Martianus iam dictus, & Valentinianus litteris directis ad Niceam ſynodum, antequam mutaretur in vrbem Chalcedonem, ſi profitentur velle ſemper

B

C

D

E

Hæretici puniendi non ſunt, vide etiam ſuo loco.

Theodoſius Iunior. Valentinianus Imperat.

Galla Placidia. Eudoxia Imperatrix

Theodoſij profeſſio Chriſtianiſſima. Principe digna.

Martianus Imperator.

Conſtantinus 1.

Nicephorus Calliſtus. Conſtans 1.

obſeruare.

bſeruare. Hinc ELPIDIVS COMES in conſtorio Chalcedonenſi, vt ibi inſeritur actione 1. verba faciens ait. *Neque malorum Princeps Deus non aliquando negligit aduerſus ſanctas Eccleſias prælia concitare, & piſſimus Imperator ſemper ei non inſtè pugnanti reſiſtit, vtile cogitans quia habebit Deum propugnatorem ſui Imperij, ſi ad certamen & ipſe pro pietate armetur, & in nullo ſe reprehendit ſic ſentiens, deſurſum namque omnia ei magis quàm armis regnantur.* Sic & ANATOLIVS CONSTANTINOPOLITANVS Epiſcopus, epiſtola ad Leonem I. Imperatorem, auxilium eius implorat contra impium hæreticum, & tyrannum, & homicidam Timothæum Aelurum, inuaſorem ſedis Alexandrinæ. *Inſerta (ait) tibi inſtitia congruit ſancire, fideliſſime Princeps, ne quorundam mala voluntas, ſeu hæretica prauitas, cuncto orbi terrarum, & omnibus Chriſti ſacerdotibus vnitis ſecundum Deum, & pacem habentibus, vexationis communis & contritionis ſint occaſio, & ſacris canonibus, ſuum robur contra Timothæum ſpernentem eos, per nos demonſtrantibus, decernere, (vti quæ neceſſaria ſunt) vt per veſtræ pietatis imperium, ſicut in illis quoque contra talium rerum præſumpta prouenire ſancitum eſt, hæc ſecundum legum ſeueritatem effectui contrà dantur, ad vindictam contemptarum Eccleſiæ ſanctionum, & iniuriæ ſanctæ memoriæ Proterij, &c.* Longum eſt autem enarrare quomodo reliqui omnes Principes ſemper Eccleſiæ & fidei quærelam ſuſtinuerunt, tam contra hæreticos, quàm contrà Paganos & tyrannos. Eundem porrò Principem Leonem THEOTIMVS SCYTHIAE regionis Epiſcopus epiſtola ad eundem incitat ad ſuccurrendum Eccleſiæ, tanquam ex ſuo ſit officio & munere id præſtare. Idem ſupplicant EPISCOPI I. SYRIAE epiſtola ad eundem, Principem, & EPISCOPI PHOENICIAE maritimæ, epiſtola ad eundem, & ſic loquuntur. *Extingue, armiger Dei, ſicut tua conuenit religioni impetus frequentium tempeſtatum, & ſanctis Eccleſiis ita diſpone pacem, quatenus pro veſtra potentia, & omni ſacro palatio, & victoria fidelis exercitus orationes ſuas emittant pro omni vita veſtræ tempore, quam Deo placeat conſeruare, &c.* Vide ſupra, Preces. &c. Eadem omninò ſupplicant EPISCOPI II. PHOENICIAE LIBANISIAE epiſtola ad eundem. Idem & Patres congregati in Concilio SARDINIAE Metropolis Lydiæ epiſtola ad eundem principem, & patres Concilij MYRENI Metropolis Lytiæ, & AGAPITVS RHODIENSIS Epiſcopus & EPISCOPI I. ARMENIAE, & EPISCOPI II. ARMENIAE, epiſtola ad eundem: *Nerui (aiunt) & arma Eccleſiarum, vos eſtis Chriſtianiſſimi Principum, &c.* Idem & EPISCOPI EPIRI epiſtola ad eundem. Vnde & GELASIVS I. epiſtola, ſeu commonitorio ad Fauſtum magiſtrum, &c. *Ad ſenatum (inquit) pertinet Romanum, vt memor fidei, quam à parentibus ſe ſuſcepiſſe meminit, contagia vitet communionis externa, ne à communione huius ſedis Apoſtolicæ quod abſit, reddatur externus.* Et epiſtola ſubſequenti ad Anaſtaſium Auguſtum, eum incitat vt ſedi Apoſtolicæ ferat ſuppetias ab hæreticis impetitæ. Epiſtola ſanè illa pulcherrima eſt & elegantiſſima, & quæ maximè affectum moueat ad compaſſionem, vbi inter cætera ita ait. *Etenim, Imperator Auguſte, ſi contra leges publicas aliquid, quod abſit, quiſpiam fortaſſe tentaret, nulla id pati ratione poteſtis. Ad diuinitatis puram ſynceramque deuotionem, vt tibi plebs ſubdita rediga tur, conſcientiæ tuæ non pu-*

A *tas intereſſe, &c.* Præterea ANASTASIVS II. Papa, epiſtola ad eundem Anaſtaſium Imperatorem, cum rogat cap. 6. vt ſua poteſtate iubeat, quatenus Romanæ Eccleſiæ obedientia præſtetur. Similiter FOELIX III. Zenonem Imperatorem hortatur, vt præſidium ferat Eccleſiæ. Vide in vocabulo, Imperator, & ſuprà invocabulo Francia, &c. Similiter & IVSTINVS IMPERATOR epiſtola 1. ad Hormiſdam 1. Papam ſe Eccleſiæ protectorem eiuſque pacis fautorem perhibet, vt diximus in vocabulo, Pax. Denique MONACHI Conſtantinopolitani 2. Syriæ Hieroſolymorum, &c. epiſtola ad Iuſtinianum Imperatorem, quæ in Concilio HIEROSOLYMITANO, cui præſedit Petrus eiuſdem vrbis Epiſ-
B copus, lecta eſt, & inſeritur actione 1. generalis 5. Concilij eundem Principem inuitant ad ſuccurrendum Eccleſiæ ex officio contra hæreticos, & præcipuè contra Anthymum, quem manifeſtum hæreticum Agapetus 1. Papa Epiſcopatu Conſtantinopolitano priuauerat. *Eccleſiam Dei (aiunt) ô Princeps, ac totum mundum liberate ac peſte Anthymi, & prædictorum hæreticorum. Nam Sancto viro Agapeto in præſenti vita exiſtente, poſt Deum ad veſtram pietatem reſpiciente, hæc finem à vobis accipere expectauimus, &c.* Et VIGILIVS I. epiſtola ad Aurelianum Epiſcopum Arelatenſem inuitat auxilium Childeberti Regis Francorum, vt Romanæ ſedi ſubueniat, vt diximus in vocabulo, Francia. Et GREGORIVS I. lib. 7. epiſtola 126. ad
C Reccaredum Regem Gothorum, &c. cap. 1. eundem magnifice commendat, quòd vniuerſam gentem illam ad Chriſti fidem conuerterit & deduxerit, eo quod decretum contra quoſdam Iudæos latum noluit reuocare, quamuis immenſa ei auri & argenti ſumma offerretur. Et AGATHO I. epiſtola ad Imperatorem Conſtãtinum IIII. & fratres eius Heracliũ atque Tiberium, quæ lecta eſt actione 4. Concilij 6. generalis, prædictos principes ad ſuccurrendum fidei inuitat contrà hæreticos. *Quia (ait) humani generis redemptor atque ſaluator eſt iniuriam paſſus, nunc vſque ſuſtinuit, veſtræque fortitudinis aſpirauit Imperio, vt eius fidei cauſam (ſicut æquitas exigit, & ſanctorum Patrum,*
D *ſacrarumque generalium quinque ſynodorum decreuit inſtructio) exequi dignemini, & redemptoris ac conregnatoris iniuriam de ſua fidei contemptoribus per eius præſidium vlciſcamini, propheticum illud vaticinium cum imperiali Clementia magnanimiter adimplentes, qua Rex & Propheta Dauid ad Deum loquitur: Zelus domus tuæ, inquiens, comedit me.* Eadem repetit epiſtola miſſa ad eoſdem principes quæ immediatè præcedentem ſequitur. Quam autem bona fide præfatus Conſtantinus 4. hæc fuerit executus, fidem facit epiſtola LEONIS II. ad eundem Principem Miſſa. in qua inuitat omnes Eccleſias
E ad encomium principis extollendum, & eum omni qua decuit laude ſublimat, vt alibi diximus. Eidem Principi Conſtantino 4. direxerunt epiſtolam Patres Concilij MEDIOLANENSIS, qua eum prædeceſſorum ſuorum exemplo incitant ad ſuccurrendum Eccleſiæ & fidei Catholicæ, & indictæ Conſtantinopolitanæ ſynodo (quæ generalis 6. fuit) libenter adeſſe & fauere. Vide alibi. Denique in Concilio Lateranenſi ſub Martino 1. conſultatione 2. lecta eſt epiſtola, quam EPISCOPI AFFRICANI Conſtantino Auguſto direxerant contra Paulum Epiſcopum Conſtantinopolitanum hæreticum, vt ſcilicet eum & eius complices ſupprimens, Eccleſiæ

Anaſtaſius 2.

Foelix 3.

Iuſtinus Imperator.

Vigilius 1.

Gregorius 1.

Agatho 1.

Pſal. 68.

Leo 2.

Concilium Mediolanenſ.

Epiſcopi Africani.

eorum

eorum hæreſi labefactatæ ſubueniret. *Pietati veſtræ* (aiunt illi) *cuncti veſtra Affrica, domini ſacerdotes coram Domino ſupplicamus, vt nouella præſumptionis ſcandalum, quod aduerſum fidem noſtram attentatum eſt, auferatur, fratremque noſtrum Paulum Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Epiſcopum regali authoritate, vt nobiſcum, id eſt, cum omni generalitate Orthodoxa ſapere debeat, coarctare dignemini. Fidem *namque rectam à ſanctis patribus nobis traditam ſine adiectione aut imminutione cuſtodire debemus, quia quidquid auctum fuerit aut ſubtractum, nunquam probatur fuiſſe perfectum.* Subſcripſerunt omnes numero 43. Denique THARASIVS CONSTANTINOPOLITANVS Epiſcopus contrà Iconomachos epiſtola ad Conſtantinum 6. & Irenem matrem, eoſdem inuitat ad defenſionem fidei. *O vos mitiſſimi & fortiſſimi Imperatores* (ait) *non ferentes huiuſmodi peſtilentem & animis lethalem errorem diutius in terris hærere, ſed hunc ſpiritus domini, qui in vobis inhabitat, afflatu obſcurare contendiſtis, quo ſcilicet firma maneat Eccleſiæ conſtitutio, & totius populi coagmentum, ac imperium veſtrum pacifice ſecundum nominis appellationem gubernetur.* Eadem patres Concilij MOGVNTINI II. præſide Rabano Ludouico Pio Imperatori ſuggerunt in præfatione. Eadem ſimiliter & patres Concilij AQVISGRANENSIS III. lib. 3. cap 27. Pipino Regi ſupplicant, vt ſuppetias ferat contra prophanatores templorum, & inuaſores facultatum Eccleſiæ. Et ARNVLPHVS IMPERATOR patribus Triburienſis Concilij, loquens in præfatione: *Habetis* (inquit) *me omnibus Eccleſiæ Chriſti aduerſantibus, & veſtro ſacerdotali miniſterio reniuentibus oppoſitiſſimum bellatorem, &c.* Et LEO IX. epiſtola 6. quæ eſt ad Conſtantinum Monomachum ei ſupplicat, vt Eccleſiæ afflictæ ferat auxilium contra Normannos & alios fidei hoſtes, qui Eccleſiam & miniſtros eius dirè vexabant. *Tu* (ait) *deuotiſſimi pij & ſereniſſime Imperator, collaborare nobis dignare ad releuationem tuæ matris ſanctæ Eccleſiæ, & priuilegia dignitatis atque reuerentiæ eius, nec non patrimonia recuperanda in tuæ ditionis partibus, ſicut manifeſtè cognoſcere poteris ex venerabilium prædeceſſorum noſtrorum, ſeu tuorum ſcriptis & geſtis. Hoc ſanè glorioſiſſimus filius noſter Henricus Imperator perficere monstrat in ſuis partibus, &c.* Et alludens ad illius cognomen quod eſt Monomachus id eſt ſingulariter pugnans, deuotionis etiam magni Conſtantini, cuius nomen retinebat, memoriam faciens, illum precatur eius fidei imitatorem eſſe, &c. Sic & patres Concilij BASILEENSIS ad ſuccurrendum fidei litteras deprecatorias mittunt ad Regem Franciæ, Poloniæ, & ad Dominum Trimolliæ atque alios proceres. Et patres Concilij SENONENSIS decreto 8. Principes omnes Chriſtianos inuitant & exhortantur ad ſuccurrendum fidei & Eccleſiæ, & exterminandos hæreticos. Verùm reliqua habes inſerta in vocabulis, Hæreticus, Imperator, Rex, &c. Hæc autem dicta ſatis tamen prolixè ſufficient.

Nota. oro.

Tharaſius Cõſtantinopolitanus.

Patres Concilij Mogutini 2.

Concilium Aquiſgranenſe 3 Arnolphus Imperator.

Leo 9.

Concilium Baſileenſe.

4 Concilium Senonenſe.

Principes non interpellandi contrà decreta Eccleſiæ, &c.] Quòd præcepta Principum non poſſint præiudicare conſtitutionibus Eccleſiæ, ſuperiùs diximus in vocabulo, Præceptum, &c. Porrò ad propoſitum ſic Concilium ANTIOCHENVM I. ſub Iulio 1. canone 11. & allegat Gratianus cauſa 23. quæſt 8. c. Si quis, &c. *Si quis Epiſcopus, vel preſbyter, vel quilibet clericus contra ſententiam & litteras Epiſcoporum prouinciæ, & maximè Metropolitanorum ad Imperatorem præſciſos aggreſſus fuerit, is abdicetur, & eiciatur non ſolùm à communione, ſed etiam à dignitate cuius eſt particeps, vt qui religioſiſſimi Imperatoris auribus moleſtiam adferre audeat præter ritum Eccleſiæ. Si autem neceſſarius vſus exigat, vt ad Imperatorem ſe conferat, id agat cum deliberatione & ſententia Metropolitani Prouinciæ, & eorum qui ſunt in ea, eorumque litteris munitus iter inuadat.* Et canone 12. ſequitur. *Si quis à proprio Epiſcopo depoſitus. Preſbyter vel Diaconus, vel Epiſcopus a ſynodo, auſus fuerit Imperatoris auribus moleſtiam exhibere, cùm oporteat ad maiorem ſynodum conuerti, & ius quod ſe habere reputat ad plures Epiſcopos referre, eorumque examinationem & iudicium ſuſcipere: Qui itaque his contemptis Imperatori moleſtus fuerit, is nulla venia dignus, neque ſui defendendi locum habeat, nec reſtitutionis futuræ ſpem expectet, &c.* Hæc allegat MARTINVS BRACARENSIS cap. 35. collectorij, quem etiam producit Gratianus cauſa 21. quæſt. 5. cap. Si quis. Hæc quoque decreta renouat Concilium AQVISGRANENSE I. cano. 74. & Concilium MOGVNTINVM I. ſub Carolo Magno cano. 24. verum plura habes ſupra in vocabulo, Epiſcopus curiam non adeat, &c. & clericus, &c. & Monachus. Vide ergo.

Hæc allegat Gratianus cau. 21. quæſt. 3. c. Si quis.

Martinus Bracarenſis.

Concilium Aquiſgranenſe 1.

Concilium Mogutinũ 1.

Principes non iniuria afficiendi, &c.] Vide vocabulum, Iniuria, &c.

Principibus & regno non inſidiandum.] Id prohibuit Concilium TOLETANVM VII. canone 1. vide infrà etiam, Reus, &c. TOLETANVM X. canone 2. *Cùm ex quorumdam* (ait) *paternorum ſanctionibus decretorum, & inſtitutionibus ſit legalibus cautum, ne contra ſalutem principum gentiſque aut patriæ quiſquam meditari conetur, aduerſum hoc vnum ſpecialiter nunc deprimitur obſeruandum, vt ſi quis religioſorum, ab Epiſcopo vſque ad extremum ordinis clericorum ſiue Monachorum, generalia iuramenta in ſalutem regiam gentiſque aut patriæ data reperiatur violaſſe voluntate prophana, mox propria dignitate priuatus, & loco, & honore habeatur excluſus, eo miſerationis obtentu tantummodo reſeruato, vt an locum an honorem an vtraque poſſideat concedendi ius licentiámque principalis poteſtas obtineat.* Idem omnino renouat Concilium AQVISGRANENSE II. cap. 2. ſecundi capituli ſub Ludouico Pio Imperatore, & hoc edicto tam laicos quàm clericos comprehendit, atque iterum renouat Concilium MOGVNTINVM II. Præſide Rabano cap. 5. & Concilium MELDENSE cano. 2. vbi etiam de honore & obedientia regibus exhibenda conſtitutio inſeritur. CAROLI IVNIORIS Regis Franciæ. Subditur autem cano. 14. *Si quis contra regiam dignitatem doloſè, aut callidè, aut perniciosè ſatagere comprobatus fuerit, niſi digniſſimè ſatisfecerit, anathematizetur.* Et cano. 15. *Si quis poteſtati regiæ, quæ non eſt, iuxta Apoſtolum, niſi à Deo, contumax ac inflato ſpiritu contra authoritatem & rationem pertinaciter contradicere præſumpſerit, & eius iuſtis, & rationabilibus imperiis ſecundum Deum & authoritatem Eccleſiaſticam ac ius ciuile obtemperare irrefragabiliter noluerit, anathematizetur, &c.* Et Concilium LAVRIACENSE canone 13. omninò eadem verba repetit, vt citat Buchardus libro 15. decretorum capite 22. vide etiam in vocabulo, Rex. &c. & Conſpiratio.

Concilium Meldenſe.

Carolus Iunior.

Roma. 13.

Concilium Antiochenũ 1 ſub Iulio 1.

Concilium apud Lauriacum celebratum.

Principes non ſe rebus Eccleſiaſticis immiſceant.] Vide cuncta repoſita in vocabulo, Imperator, & Epiſcopus, & Laicus, &c.

Princeps munificus in ſeruos fideles exiſtat.] Concilium TOLETANVM V. can. 6. *Pro ſeruis Regum fidelibus noſtra datur ſententia. Quiſquis ſuperſtes Principum extiterit, iuſtè in rebus profligatis, aut largitate principis acquiſitis, nullam debeat habere iactiuram. Nam ſi licenter & iniuſtè perturbentur fidelium mentes, nemo optabit promptum ac fidele prabere obſequium, dum cuncta mutant in incertum, & in futuro diſcriminis formidant cauſam, ſed ſaluti & rebus eorum principalis pietas debet prabere ſuffragia. Exemplis enim cateri prouocantur ad fidem, cum fideles non fraudantur mercede.* Hoc decretum eſt adhuc ſemel renouatum in Concilio TOLETANO VI. cano. 14. *Præmio* (ait) *fraudare fideles, non ſolùm inhumanum, ſed etiam exiſtit iniuſtum. Ideóque cum fidei meritum, tam in rebus diuinis, quàm in humanis, non habeatur ingratum, dignum videtur, vt ſacerdotali ſententia conſulamus fidelibus regis.* Tum præmiſſum Toletani 5. decretum recitat & confirmat. Vide etiam in vocabulo, Fides, & Iuramentum, &c.

PRIOR.

Prior vt eligi debeat & inſtitui.] Habes in vocabulo, Abbas, &c. & in vocabulo, Præpoſitus ac Monachus, &c. Porrò ſic BENEDICTVS XII. cap. 30. Conſtitutionum Benedictin. *Sanè cum prior clauſtralis eſſe debeat potens in opere & ſermone, volumus, & in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictè præcipiendo mandamus, vt inſtituatur ipſe prior prouidus & diſcretus pro vt in congregatione cathedralis Eccleſiæ, vel monaſterij, ſeu alterius loci eiuſdem ordinis ſeu religionis aptior poterit inueniri: ſitque talis, qui continuè in capitulo ſeu conuentu reſideat, clauſtrique curam & regimen exercere aſſiduè teneatur.* Eadem ſtatuuntur in Concilio VIENNENSI ſub Clemente 5. & habetur in Clementinis titulo de ſtatu religioſorum. Vide ſuprà Abbas. &c.

Porum mutatio inhibetur.] Concilium LATERANENSE ſub Alexandro 3. patrum 280 parte 1. cap. 6. *Priores cum in conuentualibus Eccleſijs fuerint conſtituti, niſi pro manifeſta cauſa & rationabili non mutentur, videlicet ſi fuerint diſſipatores, nec continenter vixerint, aut aliquid tale egerint, pro quo amouendi meritò videantur, aut ſi etiam pro neceſſitate maioris officij de conſilio fratrum fuerint transferendi.* Plura verò de priorum electione, inſtitutione, mutatione, tractat GREGORIVS IX. & NICOLAVS IV. & BENEDICTVS XII. in conſtitutiones Benedictinorum. Eadem vero etiam renouat Concilium COLONIENSE III. cap. 13. partis 10. vide, Monachus, &c.

PRIORATVS.

Prioratus non pretio aut ſimonia comparandi, &c.] Poſuimus in vocabulo, Epiſcopatus, &c. Vnde etiam ſtatuit præfatum Concilium LATERANENSE ſub Alexandro 3 parte 1. cap. 10. *Prioratus* (ait) *ſine obedientia nulla pretij datione tradantur.* Repetit & cap. 10. partis 2. vt nec etiam ab eo cui regimen committitur pretium exigatur, quia hoc Simoniacum eſt. Vide in dictione, Simonia. &c. Porrò Concilium BITERRENSE canone 11. vetat, ne quiſquam Abbatiam aut prioratum præſumat tenere, niſi canonicè ſit electus in priorem conuentualem ad quem prioratum fuerit euocatus poſtquam in eodem profeſſionis habitum ſuſceperit Et cano. 23. vetat, ne quiſquam prior in prioratu ſolus audeat remanere aut habitare, ſi monachus fuerit. ſed tribus aut quatuor monachis fratribus coniungatur non iuniores monachos permittens hoc numero comprehendi, qui remitti debeant ad clauſtrum, vt illis diſciplinis regularibus inſtruantur. Idem omninò GREGORIVS IX. in conſtitutionibus Benedictinorum, & Concil. VIENNENSE ſub Clemente 5 & habetur in Clementinis de ſtatu monachorum Idem quoque repetit & iam memoratus BENEDICTVS XII. cap. 25 conſtitutionum Benedictinorum, vbi expreſsè iubet. vt hi, qui in prioratibus cum priore exiſtunt, debeant ſtrictiſſimè regulam vt in monaſterio ſeruare, officium diuinum perſoluere, ieiunia obſeruare nec ab obſeruantia recedere, aliter deponi iubet. Vide locis memoratis.

Gregorius 9.

Concilium Viennenſe generale.

Benedictus 12.

PRIVILEGIVM.

Priuilegijs non abutendum.] De Priuilegijs, Eccleſijs vel monachis indultis, in ſuis vocabulis paſſim egimus, vt facilè reuoluendo repe ries vocabulum, Eccleſiarum immunitas, &c. & ſuprà, Monachorum exemptio, &c. & alijs in locis. Porrò SIMPLICIVS I. Papa epiſtola 2. ad Ioannem Rauennatenſem Epiſcopum, eum grauiter arguit, quòd Gregorium quendam inuitum ordinaſſet, & allegatur à Gratiano cauſa 11. quæſtione 3. ſub nomine Gregorij 1. *Priuilegium* (inquit) *meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate, &c.* Hinc eſt quod Templarij & Hoſpitalarij in Concilio LATERANENSI ſub Alexandro 3. parte 1. capite 9. priuilegia ſua amiſerunt, eo quod his abuterentur Eccleſias recipientes de manibus laicorum, excommunicatos & interdictos ad Eccleſiaſtica ſacramenta & ſepulturam admittentes, &c. Fit autem mentio in Concilio LATERANENSI ſub Innocentio 3. cap. 57 quorumdam priuilegiorum, quæ conceſſa ſunt certis Eccleſijs & monaſterijs. ſimiliter & in Sexto Decretalium, & in Clementinis. &c.

Simplicius 1.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3.

PROCESSIO.

Proceſsionum ſeu ſtationum ac litaniarum vſus.] De his abundanter diximus in vocabulo, Litaniæ, &c. Vnde non eſt opus pluribus verbis hic nos agere, quia cuncta ritè diſpoſita ibi reperies. Harum verò originem ſatis ex Apoſtolorum inſtitutione productam teſtatur TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro 2. ad vxorem, vbi ſtationum & ieiuniorum meminit. Iterum libro de fuga in perſecutione ait, In tempore perſecutionis Eccleſiam in ieiunijs & ſtationibus diſciplinatiorem. Idem ſtationes ac proceſſiones fieri ſolitas antiquitùs feria 4. & 6. teſtatur libro de ieiunio aduerſus Pſychicos: *Quæ tamen* (inquit) *indifferenter alus diebus obſeruari permittuntur.* Et aduerte quia ſtationes & proceſſiones ieiunia comitari ſemper dicit, vt etiam nunc in Litanijs & Rogationibus obſeruatur. Harum autem vſum ſicut & ieiunij ex veteri inſtrumento traducit, ſiue exemplo Moſis, qui ſtatione ſua in monte deiecit Amalech, ſiue Petri exemplo, qui ad horam orationis nonam aſcendit in templum, ſiue ex figura Archæ, quæ per caſtra circum ducebatur, & per omnia ait antiquiſſimam patrum traditionem, licet non ſcriptam,

Tertullianus Carthaginenſis.

Exod. 17. Actuum 1.

prævalere, & in Epiſcopi eſſe poteſtate ieiunia, & ſtationes certas populo præſtare. Vide ieiunij, &c. Iterum meminit ſtationum ad calcem libri De oratione, cùm & in his ſtationibus Euchariſtiæ ſacrificium offerri ſolitum profiteatur. Sic & Proceſſionum, vbi S. Reliquiæ deferuntur, meminit Concilium BRACARENSE III. cano. 5. vbi ſolitas in humeris Leuitarum deferri ad ſanctorum Baſilicas, ſacras reliquias docet, vt dicemus in vocabulo Reliquiæ. Vnde & SIMEON METAPHRASTES in vita Anaſtaſij Perſæ, quæ lecta eſt in Concilio generali 7 refert, quòd dum præfati martyris reliquiæ in Cæſaream Paleſtinã deferrentur, & appropinquarent ciuitati, omnes ingenti gaudio perfuſi cum cruce & ſupplicatione egreſſi, cum gratiarum actione ſacris reliquijs occurrerunt, vt iam diximus in vocabulo, Imago, &c. Litaniæ, &c. Refert quoq; PLATINA CREMONENSIS in Agathone I. quòd cũ legati eius ad Imperatorẽ Conſtantinopolitanũ eſſent profecti, cum proceſſione ad Eccleſiam ſanctæ Dei Genitricis in Blachernas admiſſi ſunt. Et vt vno verbo finiam (nam perſtrinximus vſum earum antiquiſſimum iam in vocabulo, Litaniarum vſus, &c. Concilium COLONIENSE III. cap. 29. partis 3. iubet, vt obſeruentur more antiquiſſimo, & ſtatis temporibus atque horis indicentur, repetitque iterum cap. 8. partis 9. Et Concilium AVGVSTENSE ſub Othone Cardinali, cap. 23. per proceſſiones lætas voluit denotari noſtram de Chriſti triumpho & gloria exultationem, per lugubres verò noſtrum in hac lachrymarum valle exilium indicari: & illis quidem Deo gratias referri, his verò veniam peccatorum, & pro vindicta miſericordiam implorari. Præterea idem Concilium dat alias rationes, proceſſionum, quarum præcipua eſt, vt fideles admoneantur, quando prælata cruce procedunt, extra Eccleſiam & ad eam reuertuntur, imitationis Chriſti, qui de ſummo cœlo egreſſus in mundum per crucem regreſſus eſt ad gloriam patris, iuxta illud quod in peregrini ſpecie ipſe de ſe in Emaus, ait: *Nonne oportuit Chriſtũ pati, & ita intrare in gloriam ſuam, &c.* Deniq; Patres Concilij COLONIENSIS IV. cap. 22. *Eccleſia* (aiunt) *de theſauro corporis Chriſti exultans, circunferi longis proceſſionibus, etiã extra ſacras ædes, hoſtiam illam ſalutarem, videlicet ſimul repreſentans itineris Chriſti hiſtoriam, qui dum quæreret ſalutem noſtram in medio populi verſatus eſt, & vniuerſam Iudeam circumabulauit docens, & agrotos ſanans diſcipulis comitantibus. Quamobrem & ſanctorũ reliquias, & imagines eorum qui veſtigia eius ſecuti ſunt ſimul circumferimus, ſignificantes illos nunc cum ipſo regnare & triumphare in cœlis. Itaque debẽt eſſe compoſitæ, graues, & modeſtæ, & riſus, ioci, & cõfabulationes longè abeſſe, &c.* Tum cap. 23. ſequenti tractant de ſtationibus & ſupplicationibus clericorũ, qui dum populus deuotè nudis pedibus ambulant & capitibus opertis, illi incompoſitis moribus & confabulationibus & diſcurſionibus populum ſcandalizant. Et cap. 25. tractat de Proceſſionibus ruralibus. Vide in vocabulo iam ſæpius memorato, Litaniæ, &c. Supplicatio.

Concilium Bracarenſe 3.

Simeon Metaphraſtes.

Simeon Metaphraſtes.

Platina Cremonenſis.

Concilium Coloniense 3.

Concilium Auguſtẽſe ſub Othone Cardinali.

Proceſſiones quid denotẽt, Luc. 24.

Concilium Coloniense 4.

Proceſſionibus publicis omnes teneantur adeſſe.] Concilium TRIDENTINVM ſeſſ. 25. capite 13. *Exempti omnes, tam clerici ſeculares, quàm regulares quicunque, etiam monachi, ad publicas proceſſiones vocati accedere compellantur, his tantum exceptis, qui in ſtrictiori clauſura perpetuo viuunt.*

Concilium Tridentinum.

A

B

C

D

E

PRODIGIVM.

Prodigia quædam.] Recenſetur ſub Auguſto Imperatore dira prodigia ab EVSEB. CÆSARIENSI lib. 1. Hiſtoriæ Eccleſ. cap. 9. & à NICEPHORO CALLISTO lib. 1. cap. 17. Item à IOSEPHO Iudæo lib. 6. De bello Iudaico, quem & idem Nicephorum citat lib. 3. cap. 4. quę etiam recenſet CORNELIVS TACITVS lib. 21. Hiſtoriarum. & LACTANTIVS FIRMIANVS lib. 4. cap. 21. Deniq; ſcripſit librum elegantiſſimum IVLIVS OBSEQVENS de prodigijs, nec non VALERIVS MAXIMVS de prodigijs, & ANTONIVS SABELLICVS lib. 9 Exemplorum. Denique TERTVLLIANVS CARTHAGINEN. libro ad Scapulam Carthaginis præſidem, recẽſet imminentis iræ Dei ſigna ob vexationem Chriſtianorum ſub Hilariano præſide, imbres, ſcilicet vehementes, & * cataclyſmum vniuerſum & ignes, qui ſuper mœnia Carthaginis per noctem pependerunt. *Porrò Sol in conuentu Vticenſi* (ait) *extincto pene lumine adeò portentum fuit, vt non potuerit exordinatio deliquio hoc pati, poſitus in ſuo hypſomate* (altitudine) *& domicilio.* Tum mira refert de his quæ acciderunt tyrannis, qui Chriſtianos vexabant. Inaudita prodigia iterum recenſet libro De Pallio, & libro Apologetico aduerſus gentes cap. 39. Deniq; vt cætera infinita quæ ex hiſtorijs panduntur iram Dei reſtantia omittam, temporibus Doni Papæ I. per menſem Auguſtum Cometa apparuit, ſtella ſcilicet à parte Orientis, à Galli cantu vſq; manè per menſes tres, cuius radij cœlos penetrabant, in cuius ſurgentis viſione omnes gentes & prouinciæ mirabantur, quæ poſt in ſemetipſam reuerſa diſparuit, quã ſtatim ſubſecuta eſt mors horribilis in partibus Orientis. Temporibus quoq; S. generalis VI. Synodi tãtæ telę aranearum nigerrimæ in medio populi ceciderunt, vt omnes mirarentur, quòd ſordes hæreſeos expulſæ eſſent, & Deo auxiliãte vnitæ eſſent ſanctæ Dei Eccleſiæ. Tẽporibus Leonis II 16. Aprilis indictione 11. Luna Eccleypſim pertulit, & poſt cœnã Domini nocte penè tota in ſanguineo vultu elaborauit, & nõ niſi poſt Gallorũ cantũ coepit paulatim delympidare, & in ſtatũ ſuum reuerti. Temporibus quoq; Agatonis I. Luna Eccleypſim pertulit die 18. Iunij, & horribilis mortalitas ſecuta eſt. Temporibus Gregorij II. Luna viſa eſt cruentata vſq; ad mediam noctem per indictionem 14. ſub eo tempore in partibus Hiſpaniæ triticum cõbuſtum & hordeum ſeu legumina quaſi pluuia in loco quodam è cœlo miſſa ſunt. Nouiſſimè diebus iſtis, vt à fidelibus teſtibus didicimus, anno 1567. Ianuarij 26. in partibus Orientis ſuper ciuitatem Theodoſiam tres Soles apparuerunt per triũ horarum ſpatium, qui varij coloris bino arcu cingebantur, & propè aſtitit crux aurea, cui ſtella ſuper ſtetit, & ſemiluna inferiùs hanc ſuſtentabat. Quæ prodigia, quantum coniectura ducor, denotabãt Trinitatis fidem, & crucis triumphum in his partibus prædicandum, Regeſque Orientis ad Eccleſiæ Catholicæ gremium conuolaturos, quod ex India Meridionali & Orientali iam conſtat fœliciter auſpicatum, cùm tres didicerimus Reges Mahometicæ ſectæ hoc anno 1570. Chriſti fidei colla ſubdidiſſe cum ſuo populo. De prodigijs luculenter & doctiſſimè tractant gallico idiomate.

Euſebius Cæſarienſis. Nicephorus Calliſtus. Ioſephus Hebræus.

Cornelius Tacitus. Lactantius Firmianus.

Iulius Obſequens. Valerius Maximus. Antonius Sabellicus.

Tertullianus Carthaginenſis.

* Hic cataclyſmus hoc anno in variis mundi partibus multas vrbes & oppida ſubuertit in Antuerpienſi vrbe multa de molitus & in Lugdunẽſi, Viennenſi, atque alijs adiacentibus regionibus domos ſũditus euertit. Vebem Ferrarienſem terræmotus omninõ inhabitabilem reddidit, anno 70 mẽſe Octobri, Nouembri & Decembri, vt teſtatur inde hiſtoriæ conſcripta, luctu & horrore pleniſſima.

Prodigium noſtro tempore viſum.

PROFESSIO.

Profeſsio Monachorum.] Poſui ſuperiùs,

Monachorum profeſſio,&c. Vide etiam infrà, Vorum.&c.

Profeſsio Papæ.] Poſui ſuperiùs.

Profeſsio Epiſcoporum.] Vide in vocabulo, Epiſcopus conſecrandus,&c. Denique Concilium OXONIENSE in Anglia,can.1. *Quia iuxta ſacræ Scripturæ teſtimonium vota noſtra tenemur reddere Domino Deo noſtro ſalubriter decernimus aduertendum, vt Epiſcopi firmam ſuæ profeſſionis in ſua conſecratione prolatam, bis in anno coram ſe legi faciant diligenter, vt tanto melius profeſſionis ſuæ recordentur, quanto ſæpiùs eorum fuerit auribus inculcata.* Vide Epiſcopus.

Profeſsio Cardinalium.] Vide, Cardinalis,&c.

Profeſsio Sacerdotum & Clericorum.] Poſui vocabulo, Ordinandus,&c. Cui etiam addendum eſt quod & decreuit Concilium TOLETANVM II.can.10. vt ibidem inſertum reperies. Vide ſequenti pagina ex Auguſtino, Proprietas, &c.

Profeſsio Libertorum Eccleſiæ.] Vide, Libertus,&c.

Profeſsio Viduarum,&c.] Vide ſuprà, Monialis, Vidua,&c.

Profeſsio Virginum.] Vide ſuprà, Monialis Virgo.

PROMISSVM.

Promiſſa ſoluenda.] Concilium TOLETANVM IV. can.36. allegat Gratianus cauſa 12. q.2.c. Quicunque. *Quicunque Epiſcopi ſuffragio cuiuſlibet aliquid Eccleſiaſticæ vtilitatis prouiderint, & pro eo quodcunq; commodum in remunerationem promiſerint, promiſſi ſolutionem eos exoluere oportebit, ita vt ad prouinciale Concilium deductum, eorum conniuentia confirmetur. Quia (ſicut Paulus ait) dignus eſt operarius mercede ſua,&c.*

PROPHETA.

Prophetæ qui dicebantur antiquitus.] CLEMENS I.lib.8.Conſtit.Apoſtolic.cap.1. *Qui Prophetæ (inquit) munere viuntur, non omnes ſanctis, nec qui dæmones eiiciunt, præditi ſunt omnes pietate. Etenim Balaam filius Beor Vates, cùm eſſet impius futura prædixit. Item Cayphas qui falſi nominis Pontifex erat. Multa enim diabolus vna cum ſuis dæmonibus prædicit, nec tamen ideò vlla eſt illis pietatis ſcintilla. Iuſtitia enim ſunt oppreſſi propter voluntariam prauitatem. Perſpicuum eſt igitur impios, quamuis prophetarum officio funganturr, non deponere ob propheriam ſuam impietatem, nec eos qui dæmones expellunt, ſanctitatem acquirere, eo quòd illis ceduni, fallunt enim ſe mutuò (vt hi qui ludos riſus cauſa exercent) atque eos qui ipſis mentem adhibent ad interitum perducunt. Hæc dicimus, non vt veras prophetias damnemus (ſcimus enim eas afflatu diuino intra ſanctos agitari) ſed vt glorioſorum audaciam comprimamus. Quare ſi inter nos quoque reperitur vir aut mulier, cui huiuſmodi gratia conceſſa ſit, humilet ſpiritus habeat, vt in eo ſit grata voluntas Dei. Ad quem enim (inquit) reſpiciã, niſi ad humilem, & quietum, & pauentem ſermones meos,&c.* Hæc fuſiùs AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib.2. De diuerſis quæſtionibus ad Simplicianum, quæſt.1.tractat. *Nihil eſt (inquit) homo habens prophetiam ſine charitate, ita fortaſſe quemadmodum poſſumus dicere, nihil eſſe hominem habẽtem animam ſine mente. Non quia poteſt inuenies homo, qui mentem non habeat habens animam, ſed quia nihil eſſet ſi inueniri poſſet,&c.* Et iterum multa ibidẽ proſequitur de differẽtia falſi prophetæ & veri. Idem li.22.cõtra Fauſtũ Manichæũ,c.24. Vide ſi vacat.

PROPRIETAS.

Proprietas interdicitur monachis.] Poſui ſuperiùs in dictione, Monachus,&c. vide.

Proprietas Clericis interdicitur.] Concilium AQVISGRANENSE I. ſub Ludouico Pio Imperatore,c.112. profert authoritatem AVGVSTINI HIPPONENSIS in ſermone de moribus Clericorum, vbi ſic loquitur: *Nulli (ait) licet in ſocietate noſtra habere aliquid proprium, ſed ſi fortè aliqui habent, nulli licet: & ſi habent, faciunt quod non licet.* Tum mentionem facit Ianuarij qui pecuniam aſſeruauit, quàm filiæ teſtamẽto relinquere diſponebat, quæ tamen iam monaſterio data erat. Cùm autẽ morti appropinquaret, Eccleſiæ pecuniam teſtamento reliquit, quam certè acceptare renuit Auguſtinus, tanquã indignũ eſſet, vt Preſbyter ſocius ſecum manens de Eccleſia viuens, cõmunem vitam profitentes teſtamẽtum faceret. *Teſtamentum (inquit) fecit, haredem cẽſtituit? O dolor illius ſocietatis! o fructus natus non de arbore, quam plantauit Dominus, ſed Eccleſiam ſcripſit haredem! Nolo munera iſta, nã amo amaritudinis fructum. Ego illum Deo quærebam, ſocietatem profeſſus erat, hanc teneret, hanc exhiberet, nihil haberet, teſtamentum non faceret, habebat aliquid,&c.* Idem adhuc in alio ſermone de vita & moribus Clericorum repetit, vt habetur,cap.113. eiuſdem Concilij, ex quibus colligitur, quòd priſcis temporibus Clerici profeſſionem faciebant, vnde ipſe loquitur Auguſtinus ibidem: *Clericus duas res profeſſus eſt, & ſanctitatem & clericatum, profeſſus eſt ſocietatem, profeſſus eſt commune viuendi ſocietatem, profeſſus eſt quam bonum & quam iocundum habitare fratres in vnum. Si ab hoc propoſito ceciderit, & extra manens clericus fuerit, dimidius cecidit,&c.* Vide reliquum in vocabulo, Votum,&c.& teſtamentum,&c

Concilium Aquiſgranen.1.

Profeſſio cleri corum.

PROVINCIA.

Prouincia quæ dicatur.] Sæpiùs in decretis reperitur de iure prouinciarum conſeruando mandarum, vt diximus integrè in vocabulo, Metropolitanis ius ſeruetur,&c. Quæ debeat dici prouincia illic non diximus. Vnde ſic PELAGIVS II. epiſtola ad Epiſcopos qui Conſtantinopolim conuenerant, cap.2. * *Super Prouincia cauſa (ait) vnde ſedem Apoſtolicam dudum conſulere voluiſtis, videtur nobis ſufficienter tractatum à ſanctis prædeceſſoribus noſtris (videbis loco præfixo) Sed quia denuò noſtram mediocritatem de eadem re interrogare dignum duxiſtis, ſcitote certã prouinciam eſſe, quæ habet decem vel vndecim ciuitates, & vnum Regem, & totidem minores poteſtates ſub ſe, & vnum Epiſcopum, alioſque ſuffragatores decem, vel vndecim Epiſcopos iudices, ad quorum iudicium omnes cauſa Epiſcoporum, & reliquorum Sacerdotum, ac ciuitatum cauſa referantur, vt ab his omnibus iuſtè conſona voce diſcernantur, niſi ad maiorem authoritatem fuerit ab his qui iudicandi ſunt appellatum. Vnde non oportet vt degradetur, vel dehonoretur vnaquæque prouincia ſed apud ſemetipſam habeat iudices Sacerdotes & Epiſcopos ſingulos, videlicet iuxta ordines ſuos. Et quicunque cauſam habuerit, à ſuis iudicibus iudicetur, & non alienis, id eſt, à ſuæ iuſtis iudicibus prouincie, & non ab externis, niſi (vt iam prælibatum eſt) à iudicatis fuerit appellatum.* * *Si verò in qualibet prouincia orta fuerint quæſtiones, & inter ipſius prouincia Epiſcopos diſcrepare cœperit ratio, atque inter ipſos diſſidentes non conueniat, ad maiorem tunc ſedem referantur: & ſi illa facilè & iuſtè non diſcernuntur, vbi fuerit Synodus regulariter congregata canonicè & iuſtè iudicentur. Maiores verò & difficiles quæſtiones*

Palagius 2.

Hæc Gratianus allegat cauſa 9.quæſt.3.c. Scitote.

* Hæc Gratianus citat diſt. 17. cap. multis denuo,&c.

(vt ſancta

(vt ſancta Synodus ſtatuit,& beata conſuetudo exigit) ad ſedem Apoſtolicam ſemper referatur. Vide Cauſa, Accuſatio, Appellatio, Epiſcoporũ accuſatio,&c. & huiuſmodi vocabula, vbi de cauſis agitur, & ſuprà, Metropolitano ius,&c.

PSALLERE.

Philo Iudæus.

Baſilius Magnus epiſtola ad clericos Eccleſiæ Neocæſarianæ.

Oro te hæc perpende.

Simeon Metaphraſtes.

Benedictus Caſſinenſis.

Concilium generale 6. Conſtantinopolitanum 3.

Concilium Aquiſgranen. 1.

Concilium Bracarenſe 1.

Martinus Bracarenſis.

Concilium Baſileenſe generale.

Pſallendi diſciplina.] In multis iam vocabulis egimus de pſallendi diſciplina, quæ in choris Eccleſiarum adhuc hodiè obſeruatur, videlicet in vocabulo, Cantus, Canonicus, Horæ canonicæ, Hymnus,&c. & Officium diuinum, ex Concilio Turonico. & alijs, quæ non eſt fas repetere, cum facillimè poſſint reuolui. Iam quippe diximus ex PHILONE IVDAEO libro De vita contemplatiua, quomodo monachi Alexandrini alternatim Pſalmos & Hymnos decantabãt, quod & ſuo tempore obſeruatum BASILIVS MAGNVS meminit epiſtola 63. *Conſuetudines* (ait) *obtinentes nunc in omnibus Eccleſijs concinna ſunt ac conſona. Ex nocte enim conſurgit apud nos populus ad domum orationis, & in labore, ac tribulatione, & aſſiduis lachrymis confitentes Deo, poſtremo ſurgentes ab orationibus ad pſalmodiam perueniunt, & nunc biſariam diuiſi alterna viciſſitudine inter ſe pſallunt: ſimul quidem meditationem oculorum inde corroborantes, ſimul autem & attentionem, & cordis ab aliis rebus abalienatam intentionem ſibi ipſis parantes. Deinde vni permittentes antiphonam canere, reliqui ſubſonant, & ſic in pſalmodiæ varietate noctem ſuſferentes, precibus intermixtis. Die iam illuceſcente omnes in commune velut ex vno ore & vno corde confeſſionis Pſalmum proferũt Domino, propria ſui ipſorum vnuſquiſq; verba Pœnitentiæ facientes.* Hinc etiam SIMEON METAPHRASTES in vita Theodoſij Cœnobiarchæ: *Quis* (inquit) *cum ea, quæ hic fiunt, audierit hymnodiæ, non demulcetur quidem auribus, lætatur autem animo, corde verò vehementer exilit, promptoq; & alacri animo labra mouet ad laudandum eum, qui fecit, quod diuerſis quidem linguis, vna autem mente & ſententia, canãtur pie & religioſe. Quomodo enim in lyra, ea quæ ſit viciſſim pulſatione, contemperatur diuerſitas vocum numero admirabilis, ita etiam hic quoq; diuerſis linguis, quidam varius & valde concinnus cantatur hymnus,&c.* De diſciplina pſallendi BENEDICTVS CASSINENSIS cap. 8.9.10.11. 12.13 14.15.16.17.18.19. Regulæ ſuæ copioſiſſimè tractat, cuius non opus centemus referre verba, tum quòd prolixiora ſunt, tum etiam quòd ſufficienter in præfixis locis de hac materia diſſeruimus. Deniq; CONCILIVM GENERALE VI. can.75. *Eos* (inquit) *qui in Eccleſijs ad pſallendum accedũt, volumus nec inordinatis vociferationibus vti, & naturam ad clamorem vrgere, nec aliquid eorum, quæ Eccleſia non conuenium, & apta non ſunt, audiſcere: ſed cum magna attentione & compunctione pſalmodiã Deo, qui eſt occultorum inſpector, offerre. Pios enim & ſanctos fore filios Iſrael ſacrum docuit oraculum.* Oro lege quæ ſuperiùs vocabulo, Cantor, dicta ſunt ex Concilio AQVISGRANENSE I. cap.133. Concilium BRACARENSE I.cano.30. *Placuit, vt extra Pſalmos canonicarum ſcripturarum noui & veteris Teſtamenti nihil poetice compoſitum in Eccleſia pſallantur, ſicut & ſanctis præcipiunt canones.* Eadem repetit Martinus Bracarenſis, cap.67. ſui collectorij, vt alibi inſeruimus. Deniq; Cõcilium BASILEENSE generale ſeſſione 21. de diſciplina pſallendi tractans, & quam deuotè ſit diuinum officium perſoluendum: *Statuit ſancta Synodus,*

A *vt in cunctis cathedralibus ac collegiatis Eccleſijs, horis debitis ſignis congrua pulſatione præmiſſis, laudes diuinæ per ſingulas horas non curſim ac feſtinanter ſed tractim & cum pauſa accentus, præſertim in medio cui iuſlibet verſiculi Pſalmorum, debitam faciendo inter ſolenne ac feriale officium differentiam, reuerenter ab omnibus perſoluantur. Horas canonicas dicturi, cum tunica talari ac ſuperpellicijs mundis vltra medias tibias longis, vel cappis iuxta temporum ac regionum diuerſitatem, Eccleſias ingrediantur, non capuccia, ſed almucias vel birreta tenentes in capite,&c.* Verùm hæc omnia quæ proſequuntur lege, quia iam ea inſeruimus in vocabulo, Canonicus,&c. Ex Concilio Aquiſgranenſi I.cap.114. vide quoq; in dictione,
B Clerici diuinis interſint offic. ijs,&c. Eadem quoque renouat Concilium SENONENSE cap. 17. 18.19.& 20. vbi præcipit, vbi horæ canonicæ maturè & cum diſtinctione & honeſtè in Eccleſia perſoluantur, ſine aliquo leuitatis & irreligioſitatis exemplo,& etiam præcedens Baſileenſe renouat decretum, & de tabula officiorum in choro ponenda,& de tempore ingreſſus in chorum,&c. Idem refricat Concilium COLONIENSE III. partis 2.cap.8.& partis 3.cap.5.& 6. Sed & Concilium AVGVSTENSE eadem præcipit c.14. & Concilium MOGVNTINVM IV.c.53 Similiter & Concilium TREVIRENSE II.can.6. ex Auguſtino lib.8.Confeſſionum, c.6.& 7. deque externo cultu modeſtè gerendo, qui interni manifeſtatio eſt, ex eodem libro tractat, & concludit:
C *Omnes qui horis canonicis perſoluendis deputati ſunt, dent operam, vt collecto animo, quo ad fieri poteſt, debitum penſum abſoluant: nec ita ſe habeant, vt dum voce pſallunt, quidvis potiùs quàm Deum animo cogitare videantur, ſemper cauentes, ne propheticum illud audiant: labijs quidem me honorant, cor autem eorum longè eſt à me. Statuimus proinde, vt laudes diuinæ per ſingulas horas non curſim ac feſtinanter, ſed tractim, ſeruatis interualliis decenti ratione dierum feſtorum, ac profeſtis & intermedijs ſecundorum habita, reuerenter & alacriter alternentur nequaquam ſublato in altum clamore, ne vel infimæ vel animi laſſitudo geſtiens potius videatur, quam feruor ſpiritus euitare,*
D *&c.* Tum præcipit, ne inania verba in templo miſceantur dum diuina celebrantur. Vide Eccleſia orationis &c. Hæc quoq; omnia repetit Concilium TRIDENTINVM ſeſſ.22.24. qua fuit 8. ſub Pio IV. cap.12.13.14 decreti reformationis, iam in prænotatis vocabulis cuncta inſeruimus. Vide ergò, Cantor, Cantus, Hymnus, Horæ canonicæ, Canonicus, Officium diuinum, &c. quia multo plura ibi dicta & inſerta ſunt.

Concilium Senonenſe.

Concilium Coloniense 3.

Concilium Auguſtenſe.

Concilium Mogunt. 4.

Concilium Trevirense 2.

Auguſtinus Hipponenſis.

Eſay 29. Matth.15.

Concilium Tridentinum.

PVDICITIA.

Tertullianus Carthaginenſis.

E De pudicitia.] Egimus in dictione, Continentia, Cœlibatus, Caſtitas, Monialis virgo, & infrà in vocabulo, Votum,&c. Pudicitiam autem Chriſtianam TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de cultu fœminarum, ad calcem, ait: *Pudicitia Chriſtiana ſatis non eſt eſſe, verum & videri. Tanta enim debet eſſe plenitudo eius, vt emanet ab animo in habitum, & eructet à conſcientia in ſuperficiem, vt & foris inſpiciat quaſi ſupellectilem ſuam, ſi conueniat, dei continenda in perpetuum. Diſcutienda enim ſunt delitia, quarum mollitia & fluxu fidei virtus effeminari poteſt.* Idem librum ſcripſit de pudicitia, vbi eam miris laudibus extollit. ſicq; exorditur: *Pudicitia flos morum, honor corporum, cor ſexuum, integritas ſanguinis, fides generis, fundamentum*

mētium ſanctitatis, præiudicium omnibus bonæ mentis, quamquam rara, nec facilè perfecta, vixq; perpetua: tamen aliquatenus in ſecula morabitur, ſi natura perſtruxerit ſi diſciplina perſuaſerit ſi cenſura compreſſerit, &c. De eadem CLEMENS ALEXANDRINVS libro ſecundo Stromatum, non longè à fine. Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro De diſciplina, & bono pudicitiæ, & iterum libro De habitu virginum. Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libris 3. De virginibus, & alij multi. Vide locis præfixis.

Clemens Alexandrinus.

Cyprianus Carthaginenſ.

Ambroſius Mediolanenſ.

PVRGATORIVM.

Purgatorius ignis ſeu locus defenditur.] Iam (bone Lector) in vocabulo, Defunctus, &c. ducentis, vt credo, teſtimonijs Patrum ab Apoſtolorum tempore vſque ad præſentem horam, probauimus iuſtè defunctis ſuffragia & Miſſarum ſacrificia impendi, quod nihil aliud innuit, niſi eſſe locum purgatorij vbi animæ defunctorum detineantur vſque ad ſatisfactionem debiti, quas oſtendimus ex Apoſtolica traditione viuorum poſſe ſuffragijs ſubleuari, ſicut manifeſtè Ioannes Chryſoſtomus docet, vt ibidem leges. Nunc autem reſtat tantùm demonſtrare, locum eſſe & ignem purgatorium. Hoc ex Euangelica hiſtoria pluribus in locis comprobatur, potiſſimè vbi Chriſtus loquitur: *Si quis blaſphemauerit contra Spiritum ſanctum non remittetur ei, neque in hoc ſeculo, neque in futuro.* Et alibi: *Eſto conſentiens aduerſario tuo citò dum eſt in via cum eo, ne forte tradat te aduerſarius iudici, & iudex tradat te miniſtro, & in carcerem mittaris. Amen dico tibi non exies inde, donec reddas nouiſſimum quadrantem, &c.* Et Ioannes in Apocalypſi: *Nemo poterat neque in cœlo, neque in terra, neque ſubtus terram aperire librum, &c.* Et Paulus Apoſtolus: *Vt in nomine Ieſu omne genu flectatur cœleſtiū, terreſtriū & infernorum, &c.* Idem: *Si cuius opus mānſerit quod ſuperædificauit, mercedē ac cipiet. Si cuius opus arſerit, detrimentum patietur: ipſe autē ſaluus erit, ſic tamē quaſi per ignē, &c.* Plura alia ſunt teſtimonia in veteri & nouo Teſtamento confirmantia purgatorium, quę IOANNES COCLÆVS in tractatu de purgatorio 24. enumerat, quæ breuitati conſulentes omittimus. Illa autem quæ protulimus, purgatorium locum prædicare ſatis Patrum ſequentium ſententijs manifeſtum relinquetur. Sic quippe loquitur ORIGENES ADAMANTIVS in Numeros homilia 25. *Tempus (inquit) belli nobis eſt in hoc mundo, pugna aduerſus Madianitas eſt, ſiue aduerſum vitia carnis noſtræ, ſiue aduerſum contrarias poteſtates. Spectat nos Angelicus chorus, & virtutum cœleſtium pia erga nos pendet expectatio, quando, vel quomodo de hoc prælio reuertamur, quid vnuſquiſque noſtrum manubiarum reportet: & intuentur curioſius ac ſolicitiùs perſcrutantur, quis noſtrum auri hinc amplius ferat, quis etiam argenti illinc pondus exhibeat, quiſve lapides deferat pretioſos. Requirunt etiam ſi quis as deferat, aut ferrum, aut plumbum, ſed & vas lignеum, ſi forte aliquis afferat, aut fictile, aut aliud huiuſmodi magnæ domus vſibus neceſſarium. Requiritur ergò diligenter cùm abierimus illuc, quid vnuſquiſque noſtrum deferat, & ſecundum ea quæ detulerit, ſecundum quod labor eius pro contēplatione eximiarum probatur, etiam manſionis & meritum præparabitur. Probantur tamen omnia hæc, quæ per ignem, per ignem, quæ per aquam, per aquam. Vnuſquiſque enim opus quale ſit ignis probabit, vt intelligas in perſona ſanctorum hunc verſum poſſe dici: Tranſiuimus per ignem & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium, &c. Vides ergò (ait) quomodo purificatione indiget omnis qui exierit de præſio vitæ huius, &c.* Idem apertiùs homilia in Exodum 6. *Triplex (inquit) bene agendi via eſt, cùm vel opere, vel cogitatione, vel verbo boni aliquid agitur. Hoc enim ſignificat & Apoſtolus, cùm dicit: Qui autem ædificat ſupra fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, triplicem bonorū indicans viam, & ſubiungit nihilominus triplicem etiam malorum, cùm dicit: Ligna, fœnum, ſtipulam.* Et ſubdit: *Idcircò qui ſaluus fit per ignem ſaluus ſit, vt ſi quid forte de ſpecie plumbi habuerit admixtum, id ignis decoquat & reſoluat, vt efficiantur omnes aurum bonum: quia aurum terræ illius bonum eſſe dicitur, quam habituri ſunt ſancti. Et ſicut fornax probat aurum, ſic homines iuſtos tentatio. Veniendum eſt ergò omnibus ad ignem, veniendum eſt ad conflatorium. Sedet enim Dominus, & conflat, & purgat filios Iuda. Sed & illud conuenitur, Si quis multa opera bona, & parum aliquid iniquitatis attulerit, Illud parum tanquam plumbum igne perſoluitur ac purgatur, & totum remanet aurum purum: Et ſi quis plus illuc plumbi detulerit, plus exuritur vt amplius decoquatur, vt & ſi purum aliquid ſit auri purgatum tandem reſideat. Quòd ſi aliquis illud totum plumbeum venerit, fiet de illo hoc quod ſcriptum eſt, Demergetur in profundum tanquam plumbum in aqua validiſſima, &c.* Eadem repetit in homilia octaua, in Leuiticum. & homilia duodecima in Hieremiam, ne rem eandem toties repetere fas ſit. Idem libro octauo in Epiſtolam ad Romanos, capite vndecimo. *Verum hæc ipſa purgatio, quæ per pœnam ignis adhibetur, quantis temporibus, quantiſve ſeculis de peccatoribus exigat cruciatus, ſolus ſcire poteſt ille, cui Pater omne iudicii tradidit.* Vide & loco præfixo, Defunctus, &c. Et DIONYSIVS AREOPAGITA, TERTVLLIANO libro ſecundo, ad vxorem, & ex CYPRIANO CARTHAGINENSI qui Miſſam celebrauit pro defunctis, vt ibidem dicitur, & qui libro ſeu ſermone De eleemoſyna manifeſtè purgatorium aſtruit. *Quam neceſſaria eſt (inquit) quàm benigna diuina clementia, quæ cum ſciat non deeſſe ſanatis quaſdam poſtmodum vulnera, dedit curandis ſanandiſque denuo remedia ſalutaria, ſcilicet ſuffragia, &c.* Et GREGORIVS NISSENVS oratione, non eſſe dolendum ob eorum obitum, qui in fide deceſſerunt, &c. *Si quo impetus perturbationum duxerit (ait) beſtiarúmque pellem ad vitia miniſtram & adiutricem habebit, aliud ei deinde incundum erit conſilium, vt ad bonum perueniat, cùm è corpore egreſſus, cognita quæ inter virtutem & vitium eſt differentia, non poterit diuinitatis particeps fieri, niſi maculas animo immixtas purgatorius ignis abſtulerit.* Et infrà: *Alijs autem poſt hanc vitam purgatorio igne materiæ labes, & propenſionem ad malum abſtergentibus, & ad gratiam initio naturæ conceſſam voluntaria bonorum cupiditate redeuntibus, &c.* GREGORIVS NAZIANZENVS oratione prima ad Nazianzenſes, qui ipſum ſub initio vocauerant, ſed poſtquam venerat nuſquam comparebant, &c. *Vos (inquit) pauca verbis, multa verò operibus pie agite, ac potius leges obſeruetis, quàm vt legiſlatorem admirationi habeatis, quo amorem veſtrum erga illum oſtendatis, fugite prauitatem, ſequimini virtutem, ſpiritu ſitis feruentes, in ſpiritu verò conuenientes. Inde cognitionem pertrahentes, ex hiſque fundamentum fidei ſtruentes, non ex lignis aut ferro, nec ex ſtipulis materia fragili, & facile peritura, quoniam igne noſtra indicabuntur, & purgabuntur: ſed ex auro, argento, lapidibus*

Homilia 69. ad populum Antiochenum.

Matth. 12. Matth. 5.

Apocalyp. 5.

Philippen. 2. 1. Corinth. 3.

Ioannes Coclæus.

Origenes Adamantius.

Vide quàm eleganter ad purgatorium ignē referat verba præmiſſa Apoſtoli.

Pſal. 65.

Triplex bene agendi via.

1. Corinth. 3.

Exod. 25.

Quidapertius?

Dionyſius Areopagita c. 7. Eccleſ. Hierar. Tertullianus Carthaginenſ. Cyprianus Carthaginenſ.

Gregorius Niſſenus.

Gregorius Nazianzenus.

pidibus pretioſis,& his qui ſtabilia ſunt & duratura, &c. Hinc etiam loquitur AMBROSIVS MEDIOLANENSIS hæc eadem Apoſtoli verba exponens: *Sic tamen ſaluus erit quaſi per ignem, &c. Ideò autem dixit* (inquit) *ſic tamen quaſi per ignem, vt ſalus hæc non ſine pœna ſit, quia non dixit, ſaluus erit per ignem, vt merito ſuo ab igni non combuſtus, ſaluus fiat examinatus per ignem, ſed cùm dicit, ſic tamen quaſi per ignem, oſtendit ſaluum illum quidem futurum, ſed pœnas ignis paſſurum, vt per ignem purgatus fiat ſaluus, vt non ſicut perfidi æterno igne in perpetuum torqueatur, vt ex aliqua parte operæpretium ſit credidiſſe in Chriſtum, &c.* Idem exponens Pſalmum trigeſimum ſextum, exponens illud: *Framea peccatorum intret in corda ipſorum, & arcus eorum confringatur, &c. Igne* (inquit) *purgabuntur filij Leui, ſed & ſi per ignem examinabuntur, dicent tamen, tranſiuimus per ignem & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium. Alij in igne remanebunt, illos rorabit ignis, vt Hebræis pueris, qui incendio fornacis ardentis obiecti ſunt: miniſtros autem impietatis vltor ignis exuret. Va mihi ſi opus meum arcerit, & laboris huius patiar detrimentum. Et ſi ſaluos faciet Dominus ſeruos ſuos, ſalui erimus per fidem: ſic tamen ſalui, quaſi per ignem. Et ſi non exuremur, tamen vremur. Quomodo tamen alij remaneant in igne, alij pertranſeant alio loco, nos docet Scriptura diuina. Nempe in mare rubrum demerſus eſt populus Ægyptiorum, &c.* Vide reſiduum. Idem libro tertio Officiorum, capite decimo quarto, ignis purificationis meminit, exponens illud ſecundo Machabæorum primo. *Cùm in Perſidem ducerentur Patres noſtri, &c.* Denique IOANNES CHRYSOSTOMVS qui homilia ſexageſima nona, ad populum Antiochenum dicit: *Non temerè ab Apoſtolis* (ait) *hæc ſancita fuerunt, vt in tremendis myſterijs defunctorum agatur commemoratio. Sicut enim illis inde multum contingere lucrum, vtilitatem multam, &c.* Vt alibi expoſuimus. Ille, inquam, Chryſoſtomus purgatorij ignis meminit homilia vigeſima tertia in Geneſim, dum ſolam virtutem ab illo igne & tormento dicit eripere poſſe. Vide in locis præſignatis. Et AVRELIVS PRVDENTIVS in opere Cathemerinon, hymno in exequijs defunctorum, qui incipit:

Deus ignee fons animarum,
Duo qui ſocians elementa
Vnum ſimul ac moribundum
Hominem Pater effigiaſti, &c.

Ibidem expreſsè commendationem animarum, quæ in purgatorio exiſtunt, aſſumit. Sed & NICEPHORVS CALLISTVS libro duodecimo Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, capite quadrageſimo ſexto. Et SOZOMENVS SALAMINIVS libro ſeptimo, capite vigeſimoſexto, referunt Epiphanium Cypri multa edidiſſe miracula, & inter cætera narrant, quòd illi tranſeunti cùm oblatus fuiſſet mendicus, qui dicebatur mortuus, illi requiem imprecatus eſt. Oro lege hiſtoriam, quia pulchra eſt. Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro vigeſimo primo, De ciuitate Dei, capite vigeſimo ſexto. *Ignis* (inquit) *purgatorij probat dexteros, in æternum verò ignem ſoli ſiniſtri nouiſſima & perpetua damnatione mutentur, &c.* Idem paulò infrà: *Illud dictum Apoſtoli, ipſe ſaluus erit quaſi per ignem, poteſt intelligi de præſenti tribulatione, vel de corporali morte, vel pœna purgatorij, vel perſecutione Antichriſti, &c.* Idem libro De verbis Apoſtoli, ſermone decimoſeptimo, & allegat Petrus Lombardus libro quarto ſententiarum, diſtinctione quadrageſimaquinta. *Habet Eccleſiaſtica diſciplina* (ait) *quod fideles nouerunt, cùm Martyres eo loco recitantur ad altare Dei, vbi non pro ipſis oretur, pro cæteris autem commemoratis defunctis oretur.* Idem ſermone decimoquarto, de ſanctis, tomo 10. *Per ignem purgatorij* (ait) *non capitalia, ſed minuta peccata purgantur, capitalia peccata ſunt ſacrilegium, homicidium furtum, &c. Quicunque ex illis peccatis in ſe dominari agnouerit, niſi dignè ſe emendauerit, & ſi habuerit ſpatium, longo tempore pœnitentiam egerit, & largas eleemoſynas erogauerit, & à peccatis ipſis ſe abſtinuerit, illo tranſitorio igne purgatorij purgari non poterit, ſed æterna illum flamma ſine vllo remedio cruciabit. Quæ autem ſunt minuta peccata, licet omnibus nota ſint, &c.* Lege etiam librum eius de cura pro mortuis agenda, &c. Denique ATHANASIVS ALEXANDRINVS 43. quæſtione de purgandis animabus quærit: Num ſentiunt aliqua beneficia peccatorum animæ, cùm ſuper illis fiunt conuentus, & peractiones bonorum operum & oblationum: Cui quæſtioni reſpondet, quòd ſi non aliquo beneficio participarent, ex illo non vtique in cura & exequijs fieret commemoratio, &c. Et THEOPHILACTVS BVLGARIAE in caput duodecimum Lucæ, exponés illud: *Timete eum qui poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam, &c. Vides enim* (ait) *quod non dixit, metuatis eum qui poſtquam occiderit, mittit in gehennam, ſed habentem poteſtatem mittendi. Non enim ſemper qui moriuntur peccatores, mittuntur in gehennam, ſed ſunt in poteſtate Dei, vt etiam dimitti poſſint. Hoc autem dico propter oblationes & diſtributiones quæ fiunt pro defunctis, quæ non parum conducunt, etiam his qui in grauibus peccatis mortui ſunt, &c.* Et EPHREM DIACONVS in teſtamento ſuo: *Ego* (inquit) *Ephrem morior. Notum igitur vobis ſit omnibus, ô viri Edeſſeni, teſtamentum enim vobis relinquo monumenti, ſymbolum doctrinæ veritatis, ex ea quæ mihi gratia & dono impartita fuit, vt in orationibus mei memoriam faciatis, ſcientes & cognoſcentes me. Hei mihi quod laquei mortis præuenerunt me.* Et infrà: *Et nunc volens fratres mei admonere vos & firmiter ſtabilire, vt poſt tranſitum meum aſſiduè in veſtris orationibus mei memoriam faciatis.* Hoc iterum ſemel repetit. Porrò purgatorium eſſe GREGORIVS I. nō in vno loco, ſed pluribus aſſeuerat, & potiſſimè libro quarto, capite vigeſimo quarto, Dialogorum, & 25. Et eodem libro capite trigeſimo nono, vbi ex ſcripturis probat purgatorium eſſe, & ſpecialiter profert authoritatem Apoſtoli Pauli 1. Corinth. 3. quam ſuperiùs multoties memorauimus. Idem in ſeptem Pſalmos Pœnitentiales expoſitione in Pſalm. 3. *Domine ne in furore tuo arguas me, &c. Quaſi dicat,* (ait *ſcio futurum eſſe vt poſt huius vitæ exitum alij flammis expientur purgatorijs, alij ſententiam æternæ ſubeãt damnationis. Sed quia illum tranſitorium ignem omni tribulatione eſtimo præſenti intollerabiliorem, non ſolùm in furore æternæ damnationis opto non argui, ſed etiam in ira tranſeuntis timeo correptionis purgari, &c.* Idē in 1. librum Regum, capite 2. exponens illud: *Vt offerat nummum argenteum & tortam panis, &c. Nam qui perfectionem bonæ voluntatis habuerunt in confeſſionem peccati, poſt mortem purgatoria pœna peccati ad vitam tranſeunt, ſi ad delenda peccata ſufficientem vim amoris nequaquam habuerunt, &c.* Et BEDA VENERABILIS libro quarto Hiſtoriæ Anglicanæ, capite vigeſimoſecundo, Miſſam pro defunctis celebratam meminit, & per eius merita à pœnis fuiſſe abſolutos. Idem libro

Ambroſius Mediolanenſis.
Pſal. 45.
Athanaſius Alexandrinus.
Theophylactus Bulgarienſis, &c.
Oro attende.
Ioannes Chryſoſtomus.
Effrem Diaconus hoc teſtamentum latinitate donatum eſt à Iulio Clemente canonico, &c.
Aurelius Prudentius.
Gregorius 1.
Nicephorus Calliſtus.
Sozomenus Salaminius.
Auguſtinus Hipponenſis.
Beda Venerabilis.

5.c.13.refert Vilbrod beatũ deductũ fuiſſe in ſpiritu in locũ flãminomũ,& ab Angelis dictũ illi fuiſſe: *Vallis illa,quam aſpexiſti flãmis feruentibus & frigoribus horrendam rigidis, ipſe eſt locus, in quo examinanda & caſtiganda ſunt animæ illorũ,qui differentes emendare ſcelera quæ fecerunt, in ipſo tamen mortis articulo ad pœnitentiã confugiunt,& ſic de corpore exeunt:qui tamen quia confeſſionem & pœnitentiã vel in morte habuerunt, omnes in die iudicij liberentur, adiuuãt, &c.* Porrò BERNARDVS CLAREVALLENSIS ſermone 66. in cantica, contra eos diſputat, qui purgatorium ignem eſſe negabant. *Non credunt (* inquit *) ignem purgatoriũ reſtare poſt mortem, ſed ſtatim animam ſolutam à corpore, vel ad requiem tranſire, vel ad damnationem. Quærant ergo ab eo qui dixit, quoddam peccatum eſſe, quod neque in hoc ſeculo, neque in futuro remitteretur, cur hoc dixerit, ſi nulla manet in futuro remiſſio purgatiúe peccati?* Idem ad calcem vitæ S. Malachiæ Epiſcopi,&c. *De reliquo,fratres,dico vobis,ſi ſequeremini veſtigia eius,non tam facile in vanis cogitationibus, & otioſis ſermonibus in iocis & ſcurrilitatibus laberemini:quia in his multum perditis & de vita veſtra,& de tẽpore veſtro.Velut irrevocabile tẽpus,& dum creditis vos cauere iſtam pœnã minimam incurritis ampliorem.Illud enim ſcitote,quia poſt hanc vitam in purgabilibus locis centupliciter quæ fuerint hic neglecta,redduntur uſque ad noniſſimum quadrantem,&c.* Huc uſque proceſſimus per ſanctorum Patrum ſemitas gradientes.Et tamen in Græcorum Eccleſia multis fuit annis Purgatorium denegatum, vt veteres tradunt hiſtoriæ: cúmque cum Latina Eccleſia in hoc non conueniret,tandem conuenientibus Imperatore Conſtantinopolitano, & Patriarcha eiuſdem vrbis in vrbem Ferrariam, præſidente cum Occidentalibus Epiſcopis Concilio Eugenio 4.ſummo Pontifice, ſic tandem propoſitum eſt negotium in eodem Concilio FERRARIENSI,poſteà FLORENTINO. Sic autem Patres Latini ſeu Occidentales,Orientalibus Patribus propoſuerunt: *Nos ignem Patres ampliſſimi, in hoc mundo credimus eſſe, quo quidem anima peccatis leuioribus,vel (vt vulgò dicitur) venialibus obnoxia, coadiuuante Eccleſia, Sacerdotum precibus,Miſſis & eleemoſynis expiantur. Nam ſanctorum & iuſtorum animas in cœlo eſſe,ac Trinitati aſſiſtere,ſuam denique fœlicitatem conſicutas eſſe, nemo dubitat. Animas verò eorum,qui ſine pœnitudine mortem obierint in inferno vna cum Iuda pœnas æternas luere profitemur. Ita vt tria mortuorum loca ſimpliciter ſint.Vnus quidem ſanctorum,quod cœlum creditur eſſe. Alter delinquentium,qui ſunt inferi. Qui verò confeſſi,ſacratiſſimum corpus Chriſti, abſque tamen pœna pœnia ſatisfactione, ſumunt, continúoque moriuntur, hi dubio procul in ſupradicto igne, quod purgatorium appellari ſolet,purgantur.De quo quidem igne Paulus ad Corinthios ſcribit: Vnuſquiſque opus quale ſit,ignis probabit. Ipſe tamen ſaluabitur, ſic tamen quaſi per ignem,&c.* Ad hanc confeſſionem Græci quidem non ſubitò commoti ſunt,alium verborum Pauli intellectum prætendentes. Sed ſeſſione 7. eiuſdem Concilij, Beſſarione Niceno Archiepiſcopo procurante, de purgatorio quæſtione mota Romanæ Eccleſiæ iudicio ſe ſubmiſerunt. In primis autem Ioſephus Conſtantinopolitanus Patriarcha morte ſubita præuentus,intentus eſt,dum illum mors inuaſit, dictare profeſſionem conformem Romanæ Eccleſiæ,de purgatorio,& de animabus ſanctorum, de azimo & fermentato, de transſubſtantiatione, & primatu ſedis Romanæ, & cõcluſio facta eſt ab vtriuſque partis Patribus, quòd Romana fides prævaleret & certior eſſet, vt liquet ex literis EVGENII IV. quæ datæ ſunt ad calcem præfati Concilij Florentini in fauorem talis & tam à concupitæ vnionis,quibus literis fidem purgatorij exprimit,ſicut iam in præcedenti propoſitione Patrum expreſſum eſt.Subiunguntur autem omnium Patrum nomina, qui hunc fidei ſubſcripſerunt.Hunc quoque decreto ſubſcripſit longè poſt PETRVS MARONITARVM Patriarcha ex monaſterio Camibim in mõte Libano, Epiſtola directa ad generalem Synodum LATERANENSEM ſub Iulio II. & poſt ſub Leone X. quæ ibidem lecta eſt ſeſſione vndecima, & ſic habet: *Confitemur (* inquit *) quòd Chriſtianus,qui in hac vita ſufficientem de ſuis delictis pœnitentiam non egit,ea fructus ad quendam,diuina permittente iuſtitia,ducatur locum, qui purgatorium dicitur,vt ibidem quouſque dignior ſit in cœlum aſcendere,maneat.* De purgatorij igne & precibus fundendis pro defunctis,Concilium SENONENSE contra Lutheri Commenta tractat Decreto 12. vbi Lutherum ex Mahometicæ legis authoritate ſuum dogma hauſiſſe conuincit: *Lutherus (* ait *) dum ſimul in culpa ſemper omnem cuiuſuis temporalis pœnæ reatum aboleri contendit, purgatorium tollit, & quo laicos grauius in clericorum odium exaſperet, ſacrificia, oblationes, & omnes id genus pro defunctis orationes,recens eſſe ſacerdotum cõmẽtum impudenter aſſeuerat. Prauidit enim verſutus artifex, nihil eſſe quod effreni plebecula poſſit eſſe iucundius, quàm ſi facillima prorſus in cœlum prædicetur via,ſi omnis acerbe illius purgatorio pœna decutiatur metus:ſi quid habeat, quod aliquo tandem prætextu Sacerdotibus impingat. Ne igitur incautus fortè quiſpiam, vafris huiuſmodi blanditijs pellectus,errorum ſcopulis illa datur, ſacro approbante prouinciali Concilio firmiter tenendum decreuimus, culpa per Pœnitentiam abolita frequenter ſupereſſe temporalis pœnæ reatum,velut ſuperſtites quaſdam peccati reliquias,quæ per dignos pœnitentiæ fructus veniant expiandæ: adeo vt iniquitate & culpa peccati dimiſſa, peccator adhuc pœna temporali ſit obnoxius. Hinc murmurãti aduerſus Dominum Iſraelitica plebi,inde Dauid dimiſſam primum adulterij noxam,ſcriptura commemorat, pro qua tamen ſubinde pœna temporalis irrogata eſt. Superabundans quidem atque exuberans eſt Chriſti ſatisfactio, cuius plenitudinem aſſequimur, dum ſicut ſemel tantum mortuus eſt,ita ſemel illi conſepelimur per baptiſmum. Peccata verò,quæ poſt baptiſmum commiſſa fuerunt,pœnitentia quidem expiantur, ſed quæ morienti Chriſto non ſemper configuret.Cùm autem huiuſmodi pœna temporalis, aut venialis tantùm peccati rem,repentè nonnunquam intercat,de omni verbo etiam otioſo rationem reddituri,nec illi pateat aditus in cœleſtem illã Hieruſalem, in quã nihil intrat coinquinatũ: nec item gehennæ ſubiaceat, quippe qui gratia ſit particeps,ac pœna temporalis tantùm debitor:ſit,vt primùm purgetur ex his quæ geſſit in corpore, ſaltem tandem aliquando futurus, ſic tamẽ quaſi per ignem:de ſua ſemper interim ſalute, ex remanentibus in eo fide,ſpe & charitate, ſecurus. Neque enim ex eorum eſt numero,quorum blaſphemia non remittitur,neq, in hoc ſeculo,neq, in futuro,quorum ſuperbia aſcẽdit: ſed eorum potius,quos ſub terra Deo laudem acclamantes ſacer Apocalypſis liber commemorat.Sancta igitur & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare,vt à peccatis ſoluantur,&c.* Porrò Con-

cilium

Bernardus Clareuallenſis.

Eadem adhuc ſentiunt Caluniſtæ.

Matth.12.

Concilium Florentinum generale ſub Eugenio 4.primo inchoatum Ferrariæ.

Confeſſio purgatorij tam & accepta à patribus Orientalibus,propoſitis Occidentalibus.

1.Corinth.3.

Acquieſcunt Græci fidei catholicæ de purgatorio

Eugenius 4.

Petrus Maroni tarum Patriarcha.

Concilium Lateranẽſe ſub Leone 10.

Concilium Senonenſe.

Lutherus Mahometicæ legis ſectator.

Matth.3. Luce 3. 1 Petr.1. Rom.5. Numer.14. 2.Reg.12.

Matth.12. Apocal.21. 1.Corinth.3.

Matth.12. Plal.7.10 Apocal.5. 2.Machab.12.

Digitized by Google

Concilium Moguntinū 4.

cilium MOGVNTINVM IV. postquam de suffragijs defunctis persoluēdis tractauit, vt suo loco diximus, tādem cap. 46. ita de purgatorio tractat: *Est autem cōsentiens Ecclesiæ doctrina, multarum scripturarum collatione, & euidenti ratione firmata, talem esse quendam medium decedentiū statum, qui non mox vt carnem hanc exuerit, aut æternis cruciatibus tradātur, aut ad beata illa sanctorum consortia admittātur: in quos moderata & mixta clementiæ severitate vindicat ad tempus, is, qui & misericordiæ suæ, & tormentorum modum, & mensuram nouit. Alioquin, cùm ex his qui peccauerunt, & per pœnitentiam sanantur, alij multis in hac vita aduersitatibus, alij aut pœnis, aut nullis experiātur: Et cùm multi in hac vita migrent à lethalibus quidem criminibus immunes, leuioribus tamē, alius alio magis implicatus: duorum tamen nemo, siue ob plura, siue pauciora hæc delicta quotidiana damnationem æternam sustinebit: non facilè modus inueniri posset, quomodo Deus (qui est in omnibus & erga omnes iustissimus) non iniustus videretur, si non post hanc vitam per temporales, & non æternas pœnas, omnium cōpensatio expectaretur, &c.* Hanc doctrinam etiam confirmat Concilium TRIDENTINVM sess. 25. quæ fuit 9. sub Pio IV. & præcipit omnibus Christi fidelibus, vt hanc fidem teneāt, & publicè hanc populis publicare Episcopis imperat, præcipiens, vt curam gerant, quatenus fidelium viuorum suffragia, Missarum sacrificia, orationes, eleemosynæ, aliaq; pietatis opera, quæ pro fidelibus defunctis secundum Ecclesiæ statuta fieri consueuerunt, piè & deuotè obseruentur: & vt quæ pro illis ex testatorum fundationibus, vel alia ratione debētur, non perfunctoriè, sed à Sacerdotibus & Ecclesiæ ministris, & alijs qui hoc præstare tenentur, diligenter & accuratè persoluantur. Hanc doctrinam etiam de purgatorio & suffragijs defunctorum approbat FACVLTAS LOVANIENSIS art. 16. & art. 30. *Firmiter (ait) credendum est post hanc vitam purgatorium esse, vbi animæ purgātur & soluitur pœna delicti, quibus subuenitur per oblationem sacrificij altaris, per orationem, ieiunium, & eleemosynam, & alia pia opera viuorū, & indulgētiarum, largitionem, vt citius à pœnarum acerbitate liberētur.* Et subdit art 31. *Quæ defunctorum animæ postquā fuerint purgatæ, in cœlo cū Christo regnare credendæ sunt, sicut impiorum animæ post mortem perpetuis tormentis addicuntur.* Et FACVLTAS PARISIENSIS sub Francisco I. art. 17. *Firmiter credendum est, & nullatenus dubitandum purgatorium esse, in quo animæ detentæ oratione, ieiunio, eleemosyna, aliisq; bonis operibus iuuantur, vt citius liberentur à pœnis, &c.* Hæc igitur dicta sint de purgatorij igne. plura quidē diximus in prænominato vocab. Defunctus, &c. nec nō in vocab. Indulgētię, &c. siquidē tenēt Patres indulgentias etiā illis qui in purgatorio sunt proficere.

Tridentinum Concilium generale nouissimum.

Facultas Louaniensis.

Facultas Parisiensis.

PVRGATIO CANONICA.

Purgatio Clericorum canonica.] Lege superiùs vocabulum, Clerici criminosi. De hac purgatione sic Concilium AGATHENSE in decreto, quod citat Gratianus causa 2. q. 4. & Iuo Carnoten. lib. 5. *Si quis Presbyter vita sua negligens, prauis exemplis mala de se suspicari permiserit, & populus ab Episcopo iuramento, seu banno Christianitatis constrictus infamiam eius patefecerit, & certi accusatores criminis eius defuerint, admoneatur primò seorsum ab Episcopo, deinde sub duobus vel tribus testibus. Si non emendauerit, in conuentu Presbyterorum Episcopus eū publica increpatione admoneat. Si verò neq; sic correxerit, ab officio suspēdatur, vsq; ad dignam satisfactionē, ne populus in eo scandalū patiatur. Si verò*

Concilium Agathense sub Cœlestino 1.

A

accusatores legitimi non fuerint, qui eius crimina manifestis indicijs probare conuincerent, & ipse negauerit, tunc ipse cum socijs septem eiusdē ordinis si valuerit crimine seipsum expurget. Diaconus verò si eodē crimine accusatus fuerit, semetipsum cū tribus expurget. Eadē repetit Cōcilium ILERDENSE, vt ib. dē allegat Gratianus causa 2. q. 4. & Iuo lib. 5. *Si quis Presbyter à plebe sibi cōmissa mala opinione infamatus fuerit, & Episcopus legitimis testibus approbare non potuerit, suspendatur Presbyter vsq; ad dignam satisfactionem, ne populus fidelium in eo scādalum patiatur. Digna enim satisfactio est, si eis, à quibus reus creditur, post rectam securitatem de imposito crimine, innocēs esse manifestetur.* Quod ita à nobis, & à maioribus constitutum esse docetur, si siue secundū canones, siue ad arbitrium Episcopi, sibi collegas sepiē adiungat, & iuret in sacro corā posito Euangelio, quòd eum S. Trinitas, & Christus filius Dei, qui illum fecit & docuit, quod Euangelium continet, & sancti quatuor Euāgelistæ, qui illud scripserunt, sic adiuuent, quòd ille prænominatam actionē ita nō perpetrarit, sicut ei de illo oblatum est. *Et in hac satisfactione purgatus, securè deinceps suum exerceat ministerium. Quam satisfactionem nonnulli præcedētium Patrum, * S. Leonem Papam qui in Basilica S. Petri Apostoli, coram reuerendiss. Cæsare Carolo, ac Clero & plebe, ita fecisse cōmemorant, atq; ita mox venerandum Principem, cōtra eiusdē S. Papæ aduersarios dignè vltionis vindictæ exercuisse.* Porrò Concilū BRACARENSE II. can. 8. & allegatur à Gratia causa 2 q. 5. c. Placuit, &c. Statuit, vt Clericus, si innocens accusatus fuerit de vitio fornicationis, & accusator per tria aut duo testimonia hoc probare non potuerit, accusati excōmunicationem accusator accipiat. Vide in vocab. Accusator, & Clericus, &c. Porrò de modo & ordine faciendi purgationem canonicā Concilium LATERANENSE par. 2, c. 14. & 15. sub Alexādro III. dicit, quòd hi qui laborant infamia purgatione indigēt canonica, in qua si deficiunt, tanquā rei habeantur. Præcipuè autē eos vrget ad purgationē canonicam, qui accusatur simoniacē Episcopat', vel beneficia Ecclesiastica, vel dignitates, post posita electione, vsurpasse, vt diximus in vocab. Electio, ex eodē Concilio. Eos, inquam, ad purgationē canonicā vrget infrà quadraginta dies: *In qua si deficerint* ait *) beneficia Ecclesiarum sib. cōmissarum perpetuò priuentur.* Prouidēdum tamen attētius, vt tales personæ ad purgationē recipiātur, de quibus verisimile est, quòd non debeant alicuius rei obtentu peierare, vel deierare. Sed & purgationem canonicā indicit Clericis, qui de homicidio vel alio graui crimine notantur: in qua si defecerint, puniantur: si verò probatū fuerit, omni appellatione cessante, absoluantur. Hæc desumuntur ex LVCIO III. par. 50. c. 50. eiusdē cōcilij. Qui etiā Lucius III. vt habetur par. 8. c. 21. eiusdem Concilij, sic statuit: *In purgationibus faciendis satis est, vt illi, qui pro purgando exhibent iuramentū, si secundū propriā conscientiā & opinionem iurauerint, quod purgandus sit à crimine immunis, & bonū exhibuit iuramentū. Si purgatores ab Ecclesia tollerentur, & si bona fama in suis ordinibus ministrātes, nec in iudicio pro crimine cōdemnati, proculdubio sunt absq; vlla indagine admittendi, nec cōmendanda sunt nomina singulorū, vel de eorū maioribus inquirendum.* Idem omninò repetit ALEXANDER III. c. 8. par. 50. eiusdem Concilij scribens Gaiacensi electo, & loquens de testibus in causa purgationis admittēdis. Sint autē illius honestatis & opinionis, quòd verisimile sit eos nolle amore, vel odio, seu obtentu pecuniæ peierare. Vt autem idonei ap-

B

C

D

E

Concilium Ilerdense sub Symmacho 1.

* Ille est Leo 3. vt alibi diximus.

Concilium Bracarense 2.

Modus & ordo purgationis Canonicæ.

Concilium Lateranēse sub Alexādro 3. patrum 280.

Lucius 3.

Alexander 3.

pareant, neceſſe eſt eius qui purgare debent, vitam & conuerſationem noſcant, & ſi in purgatione defecerint, omni officio & beneficio Eccleſiaſtico priuentur. Vide ſuprà, Accuſatio, & Accuſator, & Clericus criminoſus, & infrà, Teſtis, &c.

Q

QVADRAGESIMA.

QVadrageſimæ ieiunium cũ delectu ciborum inſtitutum & obſeruãdum defenditur.] Egimus iam de delectu ciborũ in proprio vocabulo, & de ieiunio tam quatuor temporum, quàm illo, quod certis diebus obſeruatur in Eccleſia, tractauimus in ſuo vocabulo, & illis in locis ſæpius Quadrageſimalis ieiunij meminimus. Igitur quod forſan hic defuerit, poterit ex illis ſuppleri vocabulis. Nunc autem intendimus loqui de illo myſtico numero Quadrageſimalis ieiunij, quod iam nunc ingredimur, cui & à multis contradicitur, tanquam, quod à Manichæis illud ieiunium Eccleſia acceperit, vt fanatici impudentiſſimè hæretici Caluiniſtæ mentiuntur. Verùm & ſi non probare poſſimus Chriſtum in Euangelio hoc inſtituiſſe ieiuniũ Quadrageſimæ, quamuis hoc ſatis ſuo commendarit ieiunio) tamen poſſumus ex Apoſtolica traditione illud in Eccleſiam inuectum comprobare, & à ſanctis ſucceſſoribus Apoſtolorum per manus ſemper traditum & obſeruatum. Volo autem prius Lectorem admonere, quia temporibus Apoſtolorum non erat præſcriptum tempus certum ieiunio, ſed fideles qui flagrabant igne & deuotionis & dilectionis continuis ieiunijs vacabant, ſicut ex Apoſtolo Paulo conſtat in multis epiſtolarum locis, & probat veruſtiſſimus author & Apoſtolorũ temporum THEOPHILVS ALEXANDRINVS libro Paſchali 1. & 2. Erant autem libera omnibus ieiunia, vt docent hiſtoriographi celebres, EVSEBIVS CAESARIENSIS libro quinto Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, capite 24. Et NICEPHORVS CALLISTVS libro quarto, cap. 36. & lib. 12. cap. 34. Et vnaquæque prouincia certis diebus ſuum ieiunium peculiariter obſeruabat. Porrò refrigeſcente in aliquorum cordibus charitatis & feruoris deuotione, ſtata ab Apoſtolis ieiunia indicta ſunt, vt ante ſacrum Paſcha quadraginta diebus ſe Chriſtiani ieiunijs macerarent. Quæ etiam Quadrageſimalis obſeruatio, antequam Paſchæ dies certus præſcriberetur, variè colebatur, vt iam monuimus in dictione, Paſcha: certum eſt tamen ab Apoſtolis Quadrageſimale ieiunium inſtitutum, & ſic ab Eccleſia vſque ad præſens tempus receptum, quod in promptu eſt, more cæpto, ſacris Patrum teſtimonijs comprobare. Sic ergò CANON APOSTOLORVM LXVIII. *Si quis Epiſcopus, vel Preſbyter, vel Diaconus, vel lector ſanctam Paſcha Quadrageſimam non ieiunat, vel quartum diem, vel Paraſceuen, præterquam ſi propter imbecillitatem corporalem impediatur, deponatur: ſi ſit autem laicus, ſegregetur.* Iterum Apoſtoli ſic inſtituerunt, vt docet CLEMENS I. libro quinto, capite decimo tertio Conſtitutionum Apoſtolicarum. *Seruandum eſt à vobis* (aiunt) *ieiunium Quadrageſimæ continens memoriam conuerſationis & legiſlatoris Domini. Celebretur hoc ieiunium ante ieiunium paſcha, quod incipiens à ſecunda ſabbathi deſinat in Paraſceuem. Poſt quos dies ſoluto ieiunio, aggredimini ſanctam Paſcha hebdomadam, ieiunantes in ea* (ſcilicet quadrageſima) *omnes cum timore & tremore, orantes per eos dies pro his qui pereunt, &c.* Hæc eſt igitur Apoſtolica inſtitutio. Sic & ABDIAS BABYLONIVS libro ſeptimo certaminis Apoſtoli, refert Matthæum Apoſtolum Quadrageſimale ieiunium cum delectu ciborum commendaſſe, & præcepiſſe, vt reperies allegatum in vocabulo, Ciborum delectus, &c. Huius ieiunij meminit PHILO IVDAEVS libro ſecundo, vitæ Moſis. Hic Philo audiuit Petrum Apoſtolum, & ei adhæſit, atque doctrinæ eius, vt teſtatur iam memoratus Euſebius Cæſarienſis libro ſecundo Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, capite decimo ſexto. *Sermo tenet* (ait) *Philonem temporibus Claudij Imperatoris Romam veniſſe, & Petrum Apoſtolum vidiſſe, atque eius adhæſiſſe colloquijs, verbum Dei prædicantis, &c.* Hic ergò Philo libro allegato de Quadrageſimali ieiunio ſic loquitur: *Quis ieiunium quod vocant non mirabundus adorat, præſertim quotannis recurrens ſacrato menſe, iuxta diſciplinam auſteram & tetricam? Sunt enim qui ſic ieiunant, vt nec merum deſit, nec cupedia, dapſiliter appoſitis cibis & poculis, non tantùm ventrem expleturis, verum etiam excitaturis ſubuentraneas concupiſcentias. Sed vbi ſic ieiunatur, vt nec cibum nec potum attingere liceat, ne quid corporearum affectionum purgatæ menti obſtrepat, vt ſit in ſaturitate feſta celebratius, ibi intentis omnibus ad placandum Patrem omnipotentem pia precatione id vnum agitur, vt concedat præteritorum peccatorum veniam, & in poſterum nouis beneficijs ſuam gratiam augeat, &c.* Et IGNATIVS MARTYR epiſtola ad Philipp. *Dies feſtos* (inquit) *ne inhonoretis Quadrageſimam ne pro nihilo habeatis, imitationem enim continet Domini conuerſationis.* Et infrà: *Hebdomadam poſt diem paſſionis ne deſpiciatis, quarta & ſexta feria ieiunantes, & quæ ſuperſunt pauperibus porrigentes, &c.* IRENAEVS LVGDVNENSIS martyr & Apoſtolicorum tempore, dum controuerſia eſſet inter Aſianos & Latinos de feſto Paſchæ, & de Quadrageſima conſequenter celebranda, Concilium in Gallia congregauit, vt docet Euſebius præfatus libro quinto Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, capite vigeſimo tertio, & vigeſimo quarto, vbi præſcripſit formam tenendam eſſe ieiunij & diei Paſchæ, ſicut Romana obſeruat Eccleſia. Cùm verò Victor primus Papa Aſianos vellet excommunicare, eo quòd non eundem ritum ſequerentur, ſic eidẽ reſcribit Irenæus, vt iam allegauimus in vocabulo, Paſcha, &c. *Non ſolùm* (ait) *de die Paſcha agitur controuerſia, ſed & de ipſa ſpecie ieiuniorum. Quidam enim putant vno tantùm die obſeruari debere ieiuniũ, alij duobus, aly verò pluribus, nonnulli etiam * quadraginta, ita vt horas diurnas nocturnáſque computantes diem ſtatuant. Quæ varietas obſeruantiæ* (ait) *non nunc primùm, neque noſtris temporibus cœpit, ſed multò ante nos ex illis, (vt opinor) qui non ſimpliciter quod ab initio traditum eſt, tenentes in alium morem, vel per negligentiam, vel per imperitiam poſtmodum decidere. Et tamen nihilominus omnes iſti, etiam cùm in obſeruantia variarent inter ſemetipſos & pacifici fuerunt ſemper nobiſcum, & ſunt: nec diſſonãtia ieiunij fidei cõſonantiam rupit, &c.* Hæc Irenæus. Porrò Romanę Eccleſię ritum, tã in obſeruãdo ieiunio Quadrageſimę, quã in celebrãdo Paſchate, ſecuti ſunt, & certa diſtinctione ſequen-

Has conſtitutiones Clementis, legit & approbat Epiphanius Cypri lib. 1. hæreſi 45. contra Seuerianos, & Cyrillus Hieroſolymitanus catechеſi 18. illuminatorum, & Nicephorus, atque alij multi.

Philo Iudæus Petrũ audiuit.

Oro attende Philonis verba

Ignatij epiſtolas recenſet & legit Euſebius libro 3. Eccleſ. Hiſtor. cap. 36.

Irenæus Lugdunenſis.

Concilium Gallic anũ ſub eodem.

* Igitur ante Irenæũ obſeruabatur Quadrageſimale ieiunij, ô hereticе, necdũ erat Manichæus natus.

Concilium Cæſarienſe.

dum voluerunt Patres congregati in Concilio CÆSARIENSI ſub Theophilo eiuſdem vrbis Epiſcopo, tempore eiuſdem Victoris I. qui præſulatũ Romanæ Eccleſiæ adminiſtrabat anno Domini 198. & adhuc confirmarũt ſub eodem Patres congregati in Concilio ROMANO quod ipſe celebrauit, & ſub eodem adhuc Patres cõgregati in Concilio GALLICANO, præſide Irræneo ſupradicto, & Patres cõgregati in Cõcilio ACHAICO ſub eodem Victore I præſidente in eo Bachylo Corinthiorum Eccleſiæ Epiſcopo, vt memorat Euſebius præfatus lib. 5. cap. 23. Ritus autem Romanæ Eccleſiæ de celebrãdo Paſchate poſitus eſt ſuo in loco. De Quadrageſimali verò ieiunio TELESPHORVS I. Papa, epiſt. ad omnes Epiſcopos, vt allegat etiam in eius vita Damaſus I. & Gratianus. Diſtinct. 4. cap. Statuimus. & Iuo lib. 2. *Statutum eſt à nobis* (ait) *& à cunctis Epiſcopis in hac ſancta & Apoſtolica ſede congregatis, vt ſeptem hebdomadas plenas ante ſanctum Paſcha, omnes clerici in ſortem Domini vocati à carne ieiunent: quia ſicut diſcreta eſſe debet vita clericorum à laicorum conuerſatione: ita & in ieiunio debet fieri diſcretio. Et ſicut laici & ſeculares homines nolunt eos recipere in accuſationibus, & infamationibus ſuis, ita nec clerici debent eos recipere in impulſationibus ſuis, quoniam in omnibus diſcreta debet ſemper eſſe & ſegregata vita & conuerſatio clericorum, ac ſecularium laicorum. Et ſicut hi amplius ſunt applicati diuinis cultibus, & familiares dicũtur Domini ſaluatoris; ita moribus & conuerſatione atq; ſanctitate debent eſſe diſtincti. Has ergò ſeptem hebdomadas omnes clerici à carne & deliciis ieiunent, & hymnis & vigiliis, atque orationibus domino inhærere diu noctuq; ſtudeant.* Porrò TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de ieiunio aduerſus Pſychicos, qui ieiunium damnabant, illis proponit antiquam traditionem ſanctorum, & quadrageſimæ ieiunium ab illis inſtitutum, & potuiſſe Epiſcopos vniuerſæ plebi certa mandare ieiunia. Vide ſuprà, Ieiunium, &c. Sic CYPRIANVS CARTHAGINENSIS ſæpius eiuſdẽ meminit ieiunij, & præcipuè libro De ſingularitate Clericorum. *Cognoſco* inquit) *taliter in nobis ieiunia ſitum, famem, nuditatem, proper inſtantiam doctrinæ ſolius, vbiq; pollere, ſicut in Apoſtolis legimus triumphaſſe; & approbantur apud nos eadem exercitia ſeruere virtutum, quibus Apoſtoli omnia vitia tremuerunt. Planè quadraginta dierum ieiunium Domini meditamur, & orationes, excubiaſque, quibus illa per ſolitudines etiam nocturna ſilentia rumpebat.* Idem ſermone in orationem Dominicam. ORIGENES ADAMANTIVS homilia in Leuiticum 10. *Abſtinere* (inquit) *à cibis, quos Deus creauit, ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & hoc facere cùm his qui Chriſtum crucifixerunt, acceptum eſſe non poteſt Deo. Indignati ſunt aliquando & Phariſæi Domino, cur non ieiunarent diſcipuli eius: quibus ille reſpondit, Quia nõ poſſunt filij ſponſi ieiunare quãdiu cum eis eſt ſponſus. Illi ergò ieiunent qui perdiderũt ſponſum, nos habentes nobiſcum ſponſum ieiunare non poſſumus. Nec hoc tamen ideo dicimus, vt abſtinentiæ Chriſtianæ frena laxemus. Habemus enim Quadrageſima dies ieiunij conſecratos. Habemus quartam & ſextam ſeptimanæ dies, quibus ſolenniter ieiunamus. Eſt certe liberum Chriſtiano per omne tempus ieiunandi, non obſeruantia ſuperſtitioſa, ſed virtute continentiæ. Nam quomodo apud eos caſtitas incorrupta ſeruatur, niſi arctioribus continentiæ fulta ſubſidijs? Quomodo ſcripturis operam dabit? Quomodo ſcientia & ſapientiæ ſtudebunt: nonne per continentiam ventris & gut-*

Concilium Romanum.

Concilium Gallicarum.

Concilium Achaicum.

Teleſphorus I.

Concilium Romanum ſub Teleſpho.

Tertullianus Carthaginenſis.

Cyprianus Carthaginenſ.

Origenes Adamantius.

Heus tu hæretice quid dicis?

A

turis? Quomodo quis ſeipſum cohibet propter regnum cœlorum, niſi ciborum affluentiam reſecet, niſi abſtinentia vtatur miniſtra? Hæc ergò Chriſtianis ieiunãdi ratio eſt, &c. Et THEOPHILVS ALEXANDRINVS ſub hoc tempore, lib. 1. Paſchali demõſtrat, quàm grauis cum flagitio Ægyptiorum quidam Quadrageſimæ diebus ieiunia violarint, atq; vini potibus, carniũmque eſcibus illud pugnæ tempus contaminauerint. *Itaque gratia Domini triumphos nobis* ait) *de ſceleratiſſimis dæmonibus pollicente, ieiunia ritè celebremus, vt ſolennitatis quoque ritè participes ſimus. Nequaquam diebus Quadrageſimæ, ſicut luxurioſi diuites ſolent, vini poculum ſuſpiremus, neque vt in procinctu & prælio, vbi labor & ſudor eſt, carnium edulio delectemur. Crapula quippe & ebrietas, & cætera huius vitæ illecebra opulentiſſimum animarũ theſaurum exhauriunt, & ſemenem ſcientiæ doctrinaq; vberrimam ſui admixtione ſuffocant.* Et paulò infrà: *Qui autem legum præcepta cuſtodiunt, ignorant vinum in ieiunijs, carnium eſum repudiant, & inſatiabilem auaritiam Dei timore compeſcunt, &c.* Vide ciborum delectus, &c. Vnde quod RVFFINVS AQVILEIENSIS lib. 10. hiſtoriæ Eccleſiaſt. cap. 3. Et NICEPHORVS CALLISTVS lib. 8. cap. 42. narrant beatiſſimum Spiridonem in tẽpore magnæ Quadrageſimæ vnde colligimus eo tẽpore cum delectu ciborum obſeruatam) aduenienti Hoſpiti, cùm nihil aliud haberet, carnem obtuliſſe mãducandam: hoc charitate procurante & defectu alterius obſonij factum eſt, (narrat autẽ Nicephorus illum Hoſpitem detrectaſſe, Chriſtianum ſe eſſe dicens, neq; tali tempore eiuſcemodi eſca indigere confirmans) & Spiridonem cũ certis diebus omnino à cibo abſtineret, hoſpitalitatis tamẽ intuitu, non contemptu Eccleſiaſticæ traditionis, illud coegit vt ederet. Florẽs autẽ ille Spiridon tempore Magni Concilij Niceni, quo etiam tempore CONSTANTINVS MAGNVS epiſtola miſſa ad Alexandrinos, & eam Nicephorus inſeruit lib. 8. c. 25. Quadrageſimalis ieiunij meminit, quod vario modo celebrari apud quoſdam conqueritur propter variationẽ celebrationis Paſchatis, vt iã ante diximus. *Conſideret* (ait) *ſanctitatis veſtræ ſolertia, quàm graue ſit & indecorum per Paſchales dies, alios quidem ieiunijs intentos eſſe, alijs verò conuiuijs vacare: & poſt Paſcha dies hoc quidem feriari, illos autem ſtatis ieiunijs macerari, &c.* Sub eodem tempore florebat Sabas venerandus Abbas in Palæſtina, in cuius vita SIMEON METAPHRASTES ſic loquitur, & lecta eſt coram Patribus Concilij generalis VII. *Cum itaque* (inquit) *ſoleret Euthymius quartodecimo Ianuarij ſemper proficiſci in vaſtam ſolitudinem, & illic verſari in diuinis diebus ieiuniorum, nulli ſe videndum præbens, & neminem alloquens: hoc quoque ſolebat beatus Sabas agere conſequenter, tempore ſolum parum mutato, quandoquidem ille quartodecimo, ſicut diximus, hic autem viceſimo die menſis ſecedebat, &c.* Et infrà: *Nam ipſe Sabas toto ieiuniorum tempore erat ieiunus, nihil omninò cibi attingens, niſi quod Sabbathis & diebus Dominicis diuina ſumebat ſacramenta.* Et infrà: *Ea de cauſa tempore ieiuniorum accedit ad quendam torrentem, quia maxima laura diſtabat decem ſtadijs, cum quodam Paulo, ætate quidem ſene, florenti verò virtute: & cum offendiſſet quandam ſpeluncam in torrentis parte, quæ eſt ad Boream, in ea quidem totam tranſegit Quadrageſimam, &c.* Idem in vita Magni Athanaſij, qui eadem tempeſtate floruit, ciuſdem ATHANASII MAGNI

Theophilus Alexandrinus à Hieronymo laudatus.

Quid apettius

Ruffinus Aquileienſis.

Nicephorus Calliſtus Spiridonis factum excuſatur.

Conſtantinus Magnus.

Simeon Metaphraſtes.

Athanaſius Magnus.

B

C

D

E

ſcriptum

scriptum profert ex libro de fuga sua, vbi sic loquitur Athanasius: *Aduentarunt quidam Alexandriam, qui nos quærebant occidere, fuerunt q; quæ nunc sunt deteriora prioribus. Repente enim milites circumdederunt Ecclesiam, & quæ solent hostes facere fuerunt pro precibus. Deinde ingressus sancta Quadragesima, qui à Macedonio & Arrianis è Cappadocia missus fuerat Georgius, auxit mala quæ ab eis didicerat. Nam post hebdomadam Paschæ coniecta sunt virgines in carcerem, &c.* quæ sequuntur. Idem Metaphrastes in vita S. martyris Theodori Tironis. *Cum venissent* (inquit) *cæli & diuini dies Quadragesimæ, in quibus omnis ætas apud se cogitat, quæ prius sunt admissa peccata; in quibus & facilè est cadere, cùm tunc grauius oppugnet inimicus, & reuocari est difficilè, &c.* Attende verba

Idem in vita S. Porphirij Episcopi. *Diebus* (inquit) *festis vtebatur oleo, & vescebatur oluis: Nihil autem aliud gustabat quod fuisset igne coctum. In ieiunijs verò Quadragesimæ secundo quoque die comedebat legumina madefacta, aut contaminata olera sine pane. Totam autem sanctam Paschalem hebdomadem transigebat nihil sumens, præterquam quinta sancta feria, post communionem sanctam, aquam calidam. Et corpus suum vsque adeò macerauerat, vt qui videbant, putarent se vmbram aspicere, &c.* Denique THEODORETVS CYRENSIS in Philotheo scribens vitam Publij Monachi, qui circa hæc tempora degebat, sub finem, ait: *Licet* (ait) *senectute confectus fuerit, nullos tamen corporis labores subterfugit. Nunquam enim neque vinum, neque acetum, neque passam vuam, neque liquidum lac aut coagulatum gustauit. Oleo verò vel Quadragesimæ tempore abstinebat, &c.* Theodoretus Cyrensis.

Idem ibidem in vita Eusebij serui Dei: *Gregis illius præfectus* (ait) *vir sanè omni virtute præditus, semen hunc prædicabat, quindecim tantùm caricis septem sanctæ Quadragesimæ hebdomadas peragrasse.* Ecce numerus dierũ Quadragesimæ præscriptus.

Porrò de monachis sui temporis, idem BASILIVS MAGNVS testatur in sermone de Institutione eorum. Basilius Magnus.

Sed & oratione in sanctos 40. Martyres sic fatur: *Ad finem vel potius ad fastigium totius operis peruenit oratio. Hoc erat tempus, hi certaminis dies, hoc Paschalis præmium, sanctæ Quadragesimæ mysterium, quadraginta nobis placationis dies, certaminibus totidem numero coronæ respondebant, &c.* Passi sunt enim hi martyres in Quadragesima quo tempore etiam eorum festum agitur.

Et idem eiusdem frater GREGORIVS NISSENVS oratione in eosdem martyres 4ª. *Vnum* (inquit) *erat omnium votum, quadraginta in stadium intrauimus, totidem Domine coronas tribue. Non defit numero nec vnus quidem. Pretiosum est tempus quod quadraginta dierum ieiunio ornatur, per quod diuina lex in orbem transiuit. Quadraginta item dierũ ieiunio Helias Dominum exquirens videre meruit, & oratio quidem eorum talis, &c.* Gregorius Nissenus.

Et coæuus illis GREGORIVS NAZIANZENVS oratione in S. Lauarum: *Multa* (inquit) *reccusenda essent, quæ tum aliter, quàm præsentia se habere videntur, nec huic conueniunt tempori, verbi causa, Christus ieiunauit parum ante tentationem, nos verò ante Pascha. Ieiunium quidem est vnum, sed non paruum inter vtrumque temporis interstitium. Et Christus quidem contra tentationes suum obiicit ieiunium: nostrum verò vt Christo commorianur operatur, ac purgatio est quæ festiuitatem præcedit. Et hic quidem dies ieiunauit quadraginta, nam Deus erat: at nos viribus nostris hoc commensuramus, tametsi quibusdam zelus etiam supra vires aliquid animi persuadet. Rursus Paschæ sacra cum discipulis in cœnaculo, ac post cœnam, dicque vnica ante passionem celebrat: nos verò, ea in orationis domibus, & ante cœnam, ac post resurrectione peragimus, &c.* Gregorius Nazianzenus.

Nota hæc.

Deniq; IOANNES CASSIANVS collatione 21. Abbatis Theonæ cap. 27. *Porrò quod dicitis diuerso more, id est, sex vel septem hebdomadibus per nonnullas prouincias quadragesimam celebrari, vna quemadmodum diximus ratio. Iamque ieiuniorum modus diuersa hebdomadarum obseruatione concludatur. Hi enim sibi sex hebdomadarum obseruantiam præfixerunt, qui putant die quoque Sabbathi ieiunandum. Sex ergo hebdomadas ieiunia persoluunt, qui eosdem sex & triginta dies per sabbatha sexies reuoluta consummant.* Et subdit cap 28. *Vna ergo quemadmodum diximus ratio, idemq; est ieiuniorum modus, licet in hebdomadarum numero discrepare videatur. Sed profectò cum rationem huius rei humana obliterasset in curia, tempus hoc, quo annuersaria, vt dictum est, decima Deo triginta sex senis ieiunijs offeruntur, Quadragesimæ nomen accepit. Quod fortasse, vel propter hoc visum sit hoc vocabulo debere censeri, quod Moses vel Helias, vel ipse Dominus noster Iesus Christus quadraginta diebus ieiunasse traditur. Ad cuius numeri sacramẽti illi quoq; quadraginta anni, quibus Israël est in solitudine commoratus, Et quadraginta similiter mansiones, quibus eam mysticè pertransisse describitur, non incongruè coaptantur, &c.* Cur Quadragesima vocetur cũ triginta sex diebus tantùm ieiunetur, &c.

Sic & PALLADIVS CAPPADOCIÆ duorum Macariorum vitam describens, cap. 6. libri, qui dicitur, Paradisus, &c. *Habebat* (inquit) *Macarius Alexandrinus, sicut ex ipsis ore didici, hoc in proposito vitæ suæ, vt si quid magnum à quibuscunque sanctis in abstinentia fieri didicisset, hoc feruenter impleret. Cognito igitur a quibusdam, quod Tabennenſiotæ nihil cocti sibi per Quadragesimam totam edere dicerentur, statuit intra semetipsum, vt per septem annos nihil quod coctum fuisset igne, gustaret, &c.* Palladius Cappadociæ Episc.

Idem cap. 30. eiusdem libri, in vita Iuliani & Adulij monachorum: *Per Quadragesimam quidem* (ait) *quinto quoque die edebat, reliquo verò anni tempore post biduum semper cibum capere consueuerat.* Tabénenſiotæ in Quadragesima aut̃eram vitã ducebant.

Porrò AMBROSIVS MEDIOLANENSIS sermone in inuentione corporum Gerualij & Prothasij: *In diebus itaque transactæ nuper Quadragesimæ* (ait) *cùm Dominus donasset mihi, vt ieiunãtium me faceret esse participem, in oratione positum ita me somnus oppressit, &c.* Ambrosius Mediolanensis.

Idem libro De virginibus 3. *Debet* (ait) *esse aliquid, quod Quadragesimæ diebus addatur: sed ita, vt nihil ostentationis causa fiat, sed religionis. Oratio quoque nos Deo crebra commendet, &c.* Idem sermone 25. in Quadragesima. *Non enim fratres leue peccatum est fidelibus indictam Quadragesimam a Domino ieiunare, & ieiunia consecrata ventris voracitate dissoluere. Scriptum est: Qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulauit & ipse ambulare. Si vis ergo Christianus esse, debes quod Christus fecit. Ille quipeccatum nõ habebat, Quadragesimam ieiunauit: Tu nõ vis Quadragesimã ieiunare qui peccas, &c.* 1. Ioan. 2.

Et iterum idem serm. 36. in Quadragesima, sic incipit: *Ante dies deuotionẽ sanctæ Quadragesimæ prædicantes, sacrarum literarum exempla protulimus, quibus approbaremus hunc Quadragenarium numerum non esse ab hominibus constitutum, sed diuinitùs consecratum, nec terrena cogitatione inuentum, sed cœlesti maiestate præceptum. Atque ideò qui constitutum numerum vna die manducando præterit, non vt vnius diei violator accusatur, sed vt totius Quadragesimæ transgressor arguitur. Vnde bonũ est homini, vt dictum numerum sine labore ieiunet, & totius Quadragesimæ consequatur pariter sanctitatem, &c.* Quadragenarium.

Vide reliquum. Sub hoc tempore EVSEBIVS EMISSENVS homilia 1. in initio Quadragesimæ homiliam excellentissimam edidit, qua ad suspiciendum venerandum ieiunium populi fidelis corda præparat, & sic incipit: *Sicut messium aut vindemiarum dies* Eusebius Emissenus vel Emesenus, vt placet Nicephoro.

humano generi fructum ſuorum abundantiam cõmendat & gratiam, ita hoc Quadrageſimæ tempus animabus noſtris, dilectiſſimi fratres, fœcundum ſalutis fructum nouerimus. Sed ſi requiras & dicas, quid commodi, quid vtilitatis, hoc exercitium ieiunandi affert: ô homo, quid diceres ſi non prior Dominus tuus abſtinendi dediſſet exemplum? Et AVRELIVS PRVDENTIVS in opere Cathemerinon, Hymnũ ieiunantium in Quadrageſima compoſuit, & ſic exorditur:

O Nazarene Dux Bethlehem Verbum Patris,
Quem partus almi virginalis protulit
Adeſto caſtis Chriſte parſimonijs,
Feſtumq́, noſtrum Rex ſerenus aſpice,
Ieiuniorum dum litamus victimam.
Nihil hoc profectò purius myſterio, &c.

Aurelius Prudentius.

Et CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catecheſi 4. Illuminatorum Hieroſolymis, cap. De cibis, &c. *Ieiunamus* (ait) *à vino & à carnibus abſtinẽtes, nõ quòd hæc tanquã abominationes oderimus, ſed quod præmium expectamus, vt ſenſibilia deſpicientes, ſpirituali deinceps & intellectuali menſa fruamur, & nunc ſeminantes in lachrymis, in futuro ſeculo in exultatione metamus, &c.* Et alibi omnes iubet in tempore Quadrageſimæ pro anima vacare. Denique his coæuus MAXIMVS TAVRINENSIS homiliam vnam in die Cinerum, & quatuor in Quadrageſima compoſuit, in quarum tertia ſic loquitur: *Nos verò fratres, quibus propugnator inuictus hanc venerabilem Quadrageſimam dedicauit, repudiantes carnalia deſideria, ſic caſtigemus membra ieiunijs, vt animas virtutibus ſaginemus. Ieiunet in nobis pernitioſa luxuries, ieiunet omnis iniquitas, ieiunet odioſa contentio. Abſtineamus ab epulis, magis abſtineamus à vitijs. Sic nos temperemus, ſic ſobrijſimus à vino vt nulla nobis voluptatum dominetur ebrietas. Quid enim prodeſt obſeruatione quadraginta dierum, ieiunandi nos tempora cuſtodire, & legem non tenere ieiunij? Quid prodeſt vobis vacare è conuiuijs & diem litibus occupare? Quid prodeſt proprium non edere panem, & victum deripere miſerorum? Ieiunium Chriſtiani, egentis debet eſſe refectio. Ieiunium Chriſtiani, pacem debet nutrire non iurgia. Quale illud eſt autem, vide quod non veſceris carnibus, & de ore tuo omni eſca ſordidius egreditur maledictum? Quale eſt, quod ſanctificatur venter ieiunio, & polluitur lingua mendacijs, &c.* Idem ad calcem homiliæ 4. *Et ideò fratres, Dominici certaminis victoriaq́, exemplum ſequentes, & diabolicas præcauentes inſidias, horũ quadraginta dierum acceptabile Deo noſtro ieiunium celebremus, &c.* IOANNES CHRYSOSTOMVS currente Quadrageſimę ieiunio in Geneſim commentarios ſe fatetur edidiſſe, homilia 1. in Geneſim, & aperit ibidem huius myſtici ieiunij ſacramentum, homilia autem pulcherrima eſt, & quæ facilè verſatur in manibus, homilia 2. ſic loquitur: *Ieiunium Quadrageſimæ* (ait) *eſt animarũ noſtrarum tranquillitas, ſenium decor, adoleſcentium pædagogus, continentium magiſter, qui omnem ætatem, & ſexum quaſi diademate quodam ornat, nuſquam hodiè tumultus vel clamor * vel carnium conciſiones, vel coquorum diſcurſus: ſed omnia illa abierunt, & imitatur hæc ciuitas honeſtã quandam continentem & ſobriam matremfamilias. Vnde cùm mecum cogito repentinam mutationem, quæ hodie facta, & repeto memoria heſterni dies ſtatutum, admiror & obſtupeſco ieiunij vires & potẽtiam, quomodo in ſingulorum ingreſſum cõſcientias transformauerit cogitationes, purificauerit mentem: non non magiſtratuum tantum, ſed & priuatorum, non liberorum tantum, ſed & ſeruorum non virorum tãtum, ſed & mulierum; non diuitum tantum, ſed & pauperum; non eorum tantum qui Græcam linguam edocti ſunt, ſed & Barbarorum. Sed quid dico magiſtratuum & priuatorum? etiam eius qui diadema geſtat ſimiliter, vt aliorum, conſcientiam ad hanc obedientiam inflexit, &c.* Idem homilia 11. in Geneſim, dicit: *Hæc non dico* (ait) *vt charitatem veſtram contriſtem, ſed vt excitem, & inſtruam non ſimpliciter ieiunijs corpus caſtigare, neque temerè & in vanum dies Quadrageſimæ ſanctæ tranſmittere, &c.* Idem homil. 16. ad populum Antiochenum, de ſeditione, &c. *Secundam* (inquit) *ieiunij ſeptimanam expediuimus, ſed non hoc conſideremus: non enim hoc eſt, expediuiſſe ieiunium, ſi tempus præteriemus: ſed ſi tranſegerimus cum profectu. Hoc ratiocinemur, ſi ſtudioſiores facti ſumus ſi defectũ aliquem noſtrorum correximus, ſi abluimus crimina. Conſuetudinem omnes habent per quadrageſimam interrogare, quod quiſque ſeptimanas Quadrageſimæ ieiunauit, & dicẽtes audire licet. Hos quidem quod duas, hos verò quòd tres, illos autem quòd omnes ieiunauerũt ſeptimanas. Et quod lucrum ſi profectibus carentes ieiunium tranſegerimus. Si alius dicat, totã ieiunaui Quadrageſimam, tu dic: inimicum habebam, & conciliatus ſum, habebam detrahendi cõſuetudinem, & deſiti, &c.* quæ ſequuntur. Idem homilia 73. ad populũ Antiochenum, quæ intitulatur, De ſanctæ Quadrageſimæ ieiunio, ſic exorditur: *Non hoc ſolum exquiritur, chariſſimi, vt per ſingulos dies huc conueniamus, & de iiſdem audiamus continuè, & totam ieiunemus Quadrageſimam. Si nihil enim ex eo quod adhuc aſſidue conuenimus, & admonemur, & ex ieiunij tempore lucrari deberemus, &c.* Lege totam homiliam, quia vt celebrandum ſit Quadrageſimæ ieiunium demonſtrat. Porrò PALLADIVS HELENOPOLITANVS in Dialogo vitæ eiuſdem S. Chryſoſtomi: *Interea* (inquit) *aduenit Quadrageſimale ieiunium, quod annis ſingulis inſtar veris effloret. Egreſſi rurſus Antiochus & ſocy ſeorſum ad regem perſuadebant, vbi Ioannem quaſi conuictum imminente paſcha iuberet expelli, &c.* Lege quod ſequitur. Et EPIPHANIVS CYPRI lib. 3. aduerſus hæreſes ad calcẽ, in cõpendiaria doctrina de fide Catholica & Apoſtolica Eccleſia, &c. *Cõmuniones autem* (ait) *ſiue ſynaxes fieri ordinatæ ſunt ab Apoſtolis, quarta, & pro Sabbatho, & Dominica. Quarta verò & * pro ſabbatho ieiunium ſtatutum eſt vſque ad horam nonã.* Et infrà: *Verum ex bono propoſito, pietatis exercitatores in ipſa Eccleſia ſemper ieiunant, excepta Dominica & Pentecoſte: ſemper item vigilias agunt. At verò * Dominicas omnes delicatas ducit ſancta hæc Catholica Eccleſia, & communiones mane perficit, & non ieiunat. Inconſentaneum eſt enim in Dominica ieiunare. Porrò Quadrageſimam ante ſeptem dies S. Paſchatis ſimiliter ſeruare ſolet eadem Eccleſia in ieiunijs perſeuerans: Dominicis verò omninò non, neque in ipſa Quadrageſima. Cæterùm per ſex dies ipſius Paſchatis omnes populi in ſiccorum eſu perſeuerãt, panem, inquam, & ſale & aqua tunc victes ad veſperam.* Lege quod ſequitur. Et HIERONYMVS STRIDONENSIS lib. 1. Commentariorum in Matthæum, cap. 9. exponens illud: *Nunquid poſſunt filij ſponſi lugere, quandiu cum illis eſt ſponſus, &c. Nonnulli* (ait) *putant idcirco poſt dies quadraginta Paſſionis ieiunia debere committi: licet ſtatim dies Pentecoſtes & Spiritus ſanctus adueniens indicent nobis fœlicitatem. Et ex huius occaſione teſtimonij, Montanus, Priſca, & Maximilla etiam poſt Pentecoſten facium Quadrageſimam, quod ablato ſponſo filij ſponſi debeant ieiunare. Eccleſia autem conſuetudo, ad Paſſionem Domini, & reſurrectionem per humili-*

Cyrillus Hieroſolymitanus.

Maximus Taurinenſis Epiſcopus.

Adhortatio ad ieiunium.

* vide.

Ioannes Chryſoſtomus.

* attende.

Nota obſecro quia digna ſũt lectu S. doctoris hæc documenta.

Palladius Helenopolitanus Epiſcopus.

Epiphanius Cypri.

*Pro ſabbatho id eſt die Veneris, vt diximus in vocabulo ieiunium.

* Dominicæ diei ieiunium interdictum.

Hieronymus Stridonenſis.

tatem carnis venit, vt ſpirituali ſagina ieiunio corporis præparemur. Idē in epiſtola ad Lætam, de inſtitutione filiæ, quæ incipit: *Apoſtolus Paulus ſcribens ad Corinthios, &c.* Quadrageſimę ieiunium laudat, ſed immoderatum & indiſcretum, præcipuè in teneris puellis, reprehēdit. Similiter & epiſtola ad Marcellam, de laudibus Aſellæ, quę incipit: *Nemo reprehendat quod in epiſtolis, &c. Cum* (inquit) *per omnem annum iugi ieiunio paſceretur, biduo, triduoq; ſic permanens, tum verò in Quadrageſima nauigij ſui, vela tendebat, omnes pene hebdomadas vultu lætante coniungens.* Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro 2. De doctrina Chriſtiana, cap. 16. Quadrageſimalis ieiunij myſticum numerum diligentiſſimè exponit, quaternarium quidem, & denarium numerum, quibus conſtat Quadrageſimale tempus, accuratiſſimè ad myſterium reuocās. Lege autem. Idem lib. 2. de diuerſis conſuetudinibus Eccleſiæ ad Ianuarium, cap. 15. habetur inter epiſtolas eius, epiſtola numero 119. de cauſa obſeruandi ipſam quadrageſimam tractat prolixo ſermone. *Quadrageſima* (inquit) *ieiuniorum habet authoritatem, & in veteribus libris ex ieiunio Moyſi & Heliæ, & ex Euangelio, quia totidem diebus dominus ieiunauit, demonſtrans Euangelium non diſſentire à lege & Prophetis, &c.* Idem pluſquam viginti ſermones edidit in Quadrageſima, quibus ieiunij rationem & ordinem & formam ſatis liquidò demonſtrat: in quorum 21. ſic loquitur inter cætera. *Cauendum eſt* (ait) *ne pretioſas eſcas, vel pro aliis alias etiam pretioſiores * ſine carnibus animaliū requiratis. Cum enim corpus caſtigatur, reſtringendæ ſunt delitiæ, non mutandæ. Quid enim intereſt in quali cibo conſcientia immoderata culpetur? Non vtique de ſolis carnibus, ſed etiam de quibuſdam pomis & aggreſtibus alimentis Iſraëlitarum concupiſcentia diuina voce damnata eſt, &c.* Et infrà: *Commoneo vt per totam quadrageſimam, & vſque ad finem Paſchæ, Deo auxiliante, caſtitatem ſeruantes, in illa ſacroſanctæ ſolennitate Paſchali charitatis luce veſtiti, eleemoſynis ſplendidi, orationibus, vigiliis, & ieiunijs velut quibuſdam cœleſtibus & ſpiritualibus margaritis ornati, non ſolùm cum amicis, ſed etiam cum inimicis pacifici, libera & ſecura conſcientia * ad altare Domini accedētes, corpus & ſanguinē eius non ad iudicium, ſed ad remedium poſſitis accipere.* Huc vſque proceſſimus per ſeriem & ordinem ſanctorum Patrum, nunc verò ad finem etiam, quia nos Caluiniſtæ inſimulant Manichææ ſectæ, quaſi illud ieiunium Manichæus inſtituerit, volum⁹ ex hæretici Manichæi teſtimonio comprobare, quòd non Manichæus hoc ieiuniū inſtituerit, ſed ante Manichæū Eccleſia obſeruarit. Igitur FAVSTVS MANICHÆVS indignus quidem qui hic inter Patres numeretur, (nam ſatis & abſq; illius teſtimonio commendamus Quadrageſimale ieiunium) qui 32. libros contra Chriſtianam doctrinam edidit, quibus & Auguſtinus totidem libris reſpondit, more Caluiniſtarum Eccleſiæ ſtata ieiunia damnans (à quo reor Caluinus & complices effrenatæ luxuriæ, & libertatis diabolicæ inſignia petierunt) in hunc modum de quadrageſimæ ieiunio ſcriptum reliquit. *Quid verò* (ait) *de illo dicemus, quod ſanè fruſtrari quis audeat aut negare, cùm conſtet hoc inter omnes* haud dubium quin Catholicos Chriſtianos non hæreticos) *& - æquè per orbem terrarum quotannis omni cum ſtudio celebretur in conuentu Catholico? Dico autem Quadrageſimam, quam inter vos, qui ritè obſeruandam putauerit, abſtineat neceſſe eſt omnibus hic, quæ capitulum* (videlicet 1. Timoth. 4.) *à Deo nobis ad percipiendum creata dicit, & damoniorum inſuper vocat abſtinentia præditorum, &c.* Hæc Fauſtus Hæreticus, cuius teſtimonium eo plus prometeretur indubiæ fidei, quòd à Chriſtianæ fidei hoſte infeſtiſſimo eſt profectum. Verùm his omiſſis ad reliqua redeamus ſub hiſdem temporibus ſcilicet, ſub Damaſo I. Concilij LAODICENVM cano. 49. & allegat Gratianus de conſecr. diſt. 3. c. Non oportet, &c. *Non oportet* (ait) *in Quadrageſima panem benedictum offerri, niſi in Sabbatho & Dominica.* Et can. 5. *Nō oportet in Quadrageſima in vltima ſeptimana quinta feria ieiunium ſoluere, totāq; Quadrageſimam ſine veneratione tranſire, magiſq; cōuenit omnem Quadrageſimā diſtricto venerari ieiunio.* Et can. 51. *Non * oportet in Quadrageſima martyrum natalitia venerari, ſed eorum ſancta commemoratio in diebus Sabbathorum & dominicarum fieri conueniat.* Et can. 52. *Non oportet in Quadrageſima aut nuptias aut natalitia celebrari, &c.* Hæc omnia decreta recenſet MARTINVS BRACARENSIS in Collectorio ſuo, cap. 48. Præfatum verò decretum de Cœnæ Dominicæ ieiunio non ſoluendo & alia etiam repetit CONCILIVM GENERALE VI. vt alibi dicetur. Portò Concilium AGATHENSE ſub Cœleſtino I. can. 12. allegatur à Gratiano diſt. 3. Placuit. *Placuit, vt omnes Eccleſiæ ſily, exceptis diebus Dominicis, in Quadrageſima etiā die Sabbatho ſacerdotali ordinatione & diſtinctionis comminatione ieiunent.* Portò in Concilio CALCEDONENSI generali IV. actio. 10. in cauſſa Ibæ Edeſſeni Epiſcopi, Quadrageſimalis ieiunij & abſolutionis peccatorum, quæ eodem tempore in Eccleſia ſolet fieri, mentio fit. Nam ille Ibas Epiſcopus ſe ab excommunicatione excommunicatos abſoluiſſe teſtatur in ieiunio Quadrageſimæ, propter diei feſtiuitatem. Denique LEO I. ſermones plures in quadrageſima compoſuit, vbi & in initio cuiuſdā ſic loquitur. *Licet nobis, dilectiſſimi, appropinquante feſtiuitate Paſchali ieiunium quadrageſimale ipſe legitimi curſus temporis indicat, cohortatio tamen etiā noſtri ſermonis adhibenda eſt, qua auxiliante Domino nec inutilis ſit pigris, nec oneroſa deuotis. Nam cùm omnem obſeruantiam noſtram ratio iſtorum dierum poſcat augeri, nemo eſt, vt confido, de vobis, qui ſe ad opus bonum non gaudeat incitari, &c.* In initio alterius ſic loquitur: *Prædicaturus vobis ſacratiſſimum maximūq; ieiunium, &c.* Portò Concilium AVRELIANENSE I. ſub Hormiſda. 1. can. 26. & allegatur à Gratiano de conſecr. diſt. 3. c. Sacerdotibus. *Sacerdotibus* (ait) *omnibus eſt decretum, vt ante Paſchæ ſolennitatem non quinquageſima, ſed quadrageſima teneatur.* Et can. 27. allegatúrq; eadē diſtinct. c. Nulli. *Nulli ciuium, Paſchæ, natalis Domini, vel Quadrageſimæ ſolennia in villis liceat celebrare, niſi quem infirmitas probauerit teneriſſe.* Et Cōciliū CÆSARAVGVSTANVM can. 2. *Ne Quadrageſimæ diebus* (ait) *ab Eccleſia fideles deſint, nec habeant in latibulis cubiculorum ac noctium, qui in ſuſpitionibus perſeuerant, ſed exemplum & præceptum cuſtodiant Sacerdotiū, & ad alienas villas agendorum cōuentuum cauſa non conueniant. Ab vniuerſis Epiſcopis dictum eſt, Anathema ſit qui hoc cōmiſerit.* Idē Cōcilium AVRELIANENSE IV. ſub Pelagio I. can. 2. *Decernimus obſeruādum, vt quadrageſima ab omnibus Eccleſijs æqualiter teneatur. Neque quinquageſimam aut ſexageſimam ante Paſcha quilibet ſacerdos præſumat indicere. Sed neque per Sabbatha abſq; infirmitate quiſquā ſoluat ieiuniū Quadrageſimæ, niſi tantùm die Dominico prandeat. Hoc ſic fieri ſpecialiter Patrum ſtatuta ſanxerunt. Si quis hanc regulam irruperit,*

Auguſtinus Hipponenſis.

* Non edebāt carnes in Quadrageſima ô hæretice.

* Obſerua.

Fauſtus Manichæus hæreticus Quadrageſimā approbat

Concilium Laodicenū 1. ſub Damaſo 1.

* Inde reor factum, vt martyrum imagines hoc tempore occultentur.

Martinus Bracarenſis.

Concilium generale 6 Conſtantinopol 3.

Concilium Agathenſe.

Concilium Chalcedonenſe generale 4.

Leo I.

Concilium Aurelianen. 1. ſub Clodoneo rege.

Concilium Cęſaraugustanum Hiſpaniæ

Concilium Aurelianen. 4.

Quadrageſima nouiter inuenta populo. Nec toluerūt ieiunium Quadrageſimæ.

Concilium Antissiodoren.

Cõcilium Bracarense 2.

Gregorius 1.

Ratio numeri mystici Quadragen.

Beda Venerabilis.

Concilium Toletanum 1.

Eccles. 19.

Pœna in illos qui carnium esu diebus Quadragesimæ abstenerint.

Nicephorus Callistus.

perit, tanquam transgressor disciplinæ à sacerdotibus censeatur. Hinc est quòd etiam Concilium ANTISSIODORENSE sub Papa Deusdedit can. 2. iubet, vt presbyteri in die Epiphaniæ principium quadragesimæ populo annuncient. Quod & repetit Concilium BRACARENSE II. can 9. vt repositum inuenies suprà in vocabulo, Pascha, &c. Porrò quadragesimæ ieiunium GREGORIVS I. multis in locis commendat, & potissimè lib. 3. expositionis in libros Regum ad calcem capitis 2. dum illud exponit cap. 4. 1. Regum. *Senex enim erat & Grandæuus, & ipse iudicauit Israel quadraginta annis, &c. Quadragenarius* (inquit) *numerus ad peccatores pertinet. Vnde & quadragesima tempus in sancta Ecclesia eodem dierum numero consecratum est, vt videlicet ea quæ committimus peccata, tergere pœnitendo studeamus, quadragenarius quippe numerus ex denario & quaternario consummatur. Et quia peccando diuinæ legis decalogum transgrediuntur, ipsam verò peccandi facultatem, ex ea, quæ constitimus, quatuor elementorum compactione contrahimus, sub numero quadragenario quandiu in peccato existimus continemur, &c.* Et BEDA VENERABILIS homilia, in 1. dominica quadragesimæ, *Quadragesima ieiuniorum habet authoritatem, & in veteribus libris ex ieiunio Moysi & Heliæ, & ex Euangelio, quia totidem diebus dominus ieiunauit. In qua autem parte anni congruentius obseruatio, quadragesimæ constitueretur, nisi confinis atque contigua dominica passioni: quia in ea significatur hæc vita laboriosa, cui opus est continentia, vt ab ipsius mundi amicitia ieiunetur, &c.* Idem lib 1. historiæ Anglicanæ cap. 10. Germani Antissiodorensis & Lupi Trecensis Episcoporum vitam describens. *Itaque Apostolicis ducibus Christur militauit in castris. Aderãt enim quadragesimæ venerabiles dies, quos religiosiores reddebat præsentia sacerdotum, intantum, vt quotidianis prædicationibus instituti certatim populi ad gratiam baptismatis consolarent, &c.* Porrò Concilium TOLETANVM VIII. cano. 9. *Detecta est ingluuies* (ait) *horrenda voracium, quæ dum frano parsimoniæ non astringitur religioni contrariè monstratur: Dicente enim scriptura, qui spernit minima, paulatim decidit: illi tanta edacitatis improbitate grassantur, vt cælestia & penè summa contemnere videantur. Etenim quadragesimæ dies, anni totius decima cum deputentur, quæ & in oblatione ieiunij domino consecrantur, quibus etiam saluberrimè cõditio generis humani expiatur, dum à quatuor mundi partibus ad hanc homo religionem credituras adducitur, & ex quatuor elementis formatus, propter transgressionem decalogi quaterdecies cõuenienter affligitur: illis qui ausu temerario hæc omnia contemnunt, nec voracitatis ingluuiem frenant, & (quod peius est) Paschalia festa illicitorum esuum perceptione prophanant, ex hoc adèo acerrimè interdicitur, vt quisquis absque incusabili necessitate atque frugalitate, & euidenti languore, seu etiam impossibilitate ætatis, diebus quadragesimæ esum carnium præsumpserit attentare, non solum reus erit resurrectionis dominicæ, verùm etiam alienus ab eiusdem diei sanctâ communione: & hoc illi cumuletur ad pœnam, vt ipsius anni tempore ab omni carnium esu gulam abstineat, quia sacris diebus abstinentiæ oblitus est disciplinam. Illi verò, quos aut ætas incuruat, aut languor extenuat, aut necessitas arctat, non ante prohibua violare præsumant, quàm à sacerdote, præmissum accipiant.* Hinc est quod narrat NICEPHORVS CALLISTVS libro decimo septimo, historiæ Ecclesiæ capite trigesimo secundo, IVSTINIANVM Imperatorem, cùm fames Byzantij increbuisset rerum necessariarum inopia, secunda statim ieiunij hebdomade carnes in foro vænales proponendas promulgasse. *Sit hoc quod m(* ait *)sic per vim actum, Populus autem qui pietatem sibi constitandam statuisset, neque eas emebat neque edebat, mortem sibi potius adeundam esse censens, quàm vt quisquam de patriis moribus & traditionibus mutaret.* Hæc Nicephorus. Porrò Concilium GENERALE VI. sub Constantino Pogonato 4. Impera cano. 56. *Accepimus* (ait) *in sabbatis & dominicis sancta quadragesimæ quosdam oua & caseum comedere. Visum est ergo & hoc, vt omnis Dei Ecclesia, quæ est in vniuerso terrarum orbe, vnum ordinem sequens ieiunium perficiat, & abstineat sicut, ab omni mactabili, sic & ab ouis & caseo, quæ quidem sunt fructus & fœtus eorum à quibus abstinemus. Si autem hoc non seruauerint, si sint quidem clerici, deponantur. Si autem laici, segregentur.* Prohibet quoque ibidem, ne sacramentum celebretur in quadragesima, præterquam in festo annunciationis Beatæ virginis Mariæ. Sed hoc forsam apud Græcos obseruatur, non apud latinos. Hæc autem decreta de non edenda carne, & reliquis cibis prohibitis in quadragesima, renouat Concilium NARBONENSE cano. 2. vbi & inhibet ipsis Iudæis ne publicè aut priuatim audeant carnes illis diebus comedere, nec alijs, quibus Christiani abstinent. Idem prohibuit etiam Concilium SENONENSE capite septimo, tractans de ieiunijs Ecclesiasticis. Et Concilium COLONIENSE III. capite sexto, partis nonæ. Itaque vt dicendi finem faciamus, summa cum obseruatione celebrandum est quadragesimæ tempus, vt etiam diuus BERNARDVS CLAREVALLENSIS monet in sermonibus in S. Quadragesimam editis. Vnde & in eorum tertio, statim initio, sic loquitur. *Rogo vos, dilectissimi, tota deuotione suscipite quadragesimale ieiunium, quod non sola abstinentia commendat, sed multo magis sacramentum. Nam si deuotè vsque modo ieiunauimus, vtique sancto hoc tempore ieiunandum nobis est multo acuotius. Si quid enim additur ad solitum abstinentiæ modum: nunquid non valde indignum est, vt nobis oneroſum sit, quod Ecclesia portat vniuersa nobiscum? Hactenus vsque ad nonam ieiunauimus soli, nunc vsque ad vesperam ieiunabunt nobiscum pariter vniuersi, Reges & Principes, clerus & populus, nobiles & ignobiles, simul in vnum diues & Pauper, &c.* Soli ergo Caluinistæ singularem viam & semitam diaboli cursitantes, hoc ieiunium non admittunt ventris ingluuie, ad instar illius corui extra Archam Noe degentis super cadauera fœtida mortuorum saturati. Illis molestum est quidquam pati, quia iam regni cœlestis spe potiendi priuati sunt gloria, ad quam ieiuniorum crebra obseruatione tendimus. Scio hominem iam quintam irremisse quadragesimam prosequentem, qui nec corporis dispositione aut habitudine, nec mentis aut ingenij vigore cuiquam cedat hæretico, esis & opiparè cibis & ferculis præparatis vtenti. Hæc autem dicta sufficiant.

Vide & leg historiam.

O populi Christiani syncerum.

Concilium generale 6. Constantinopolitanum 3.

Casei & ouorũ prohibetur esus.

Oua & caseus.

Concilium Narbonense sub S. Ludouico rege.

Concilium Senonense.

Concilium Coloniense 3.

Bernardus Clarevallensis.

In Hugnotistas.

Quadragesimæ tempore interdicuntur placita secularia.] Hoc prohibuit Concilium AQVISGRANENSE II. canone 16 ad calcem Concilij. Prohibuit etiam & Concilium TRIBVRIENSE canone 55. vt inuenies insertum superiùs in vocabulo, Iudicia, &c

Concilium Aquisgranense 2.

Concilium Triburiense.

Digitized by Google

Quadrageſimæ tempore nuptiæ non celebrandæ.] Poſui ſuprà vocabulo, Nuptiæ.

Quadrageſimæ tempore Alleluya non cantetur.] Vide in vocabulo proprio, Alleluya Porrò quia ibi quippiam omiſimus, hic debemus ſupplere. Siquidem meminit Alleluya diebus Quadrageſimæ ſubtricendi, BENEDICTVS CASSINENSIS cap. 15. Regulæ, Concilium TOLETANVM IIII. ſub Honorio 1. cano. 10. arguit quoſdam, qui in diebus quadrageſimæ alleluya decantabant, præterquã in vltimam hebdomadã Paſchæ. *Quòd fieri* (ait) *interdicimus, ſtatuentes, vt in omnibus prædictis quadrageſimæ diebus* (*quia tempus non eſt gaudij, ſed mœroris*) *alleluya non decantetur. Tunc enim opus eſt fletibus ac ieiuniis inſiſtere, corpus cilicio & cinere induere, animum mœroribus deiicere, gaudium in triſtitiam vertere, quouſque veniat tempus reſurrectionis Chriſti, quando oporteat iam Alleluya in lætitia canere, & mœrorem in gaudium commutare. Hoc enim Eccleſiæ vniuerſalis conſenſio in cunctis terrarum partibus roborauit. In temporibus verò reliquis, id eſt, Calendis Ianuarij, qua propter errorem gentilitatis aguntur, omnimodo Alleluya non decantabitur. In quibus etiam prater piſcem & olus, ſicut & in illis quadraginta diebus, cæteris carnibus abſtinetur, & à quibuſdam etiam nec vinum bibitur. Qui autem huic conſtitutioni arbitrium ſuum æſtimauerit præferendum, à communione eiuſdem Paſchæ priuetur.* De Alleluya vide ſuo loco.

Benedictus Caſſinenſis. Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1. patrum 67.

QVAESTOR.

Quæſtores indulgentiarum abrogantur.] Ex Concilio Tridentino ſeſſione 21. lege repoſitum ſuprà vocabulo. Indulgent. &c. & infrà, Reliq. ex Concilio Lateranenſi, &c.

R

RAPINA.

DE Rapinis non exercendis egimus ſuprà vocabulo, Fur. &c. ex Concilio Piſtenſi & alijs.

Concilium Piſtenſe.

RAPTOR.

Raptores virginum & monialium, &c.] diximus ſuperiùs.

De Raptore & rapta qui ad Eccleſiam confugerint, vt poſſint ſaluari diximus vocabulo, Eccleſiæ immunitas, &c.

Raptores vxorum & ſponſarum, &c.] Concilium CHALCEDONENSE generale 4. actione 15. cano. 27. allegat Gratianus cauſa 36. quæſt 2. cap. eos qui, &c. *Eos qui rapiunt mulieres ſub nomine ſimul habitandi, aut cooperatores, aut conniuentes raptoribus, decreuit ſancta Synodus, vt ſiquidem clerici ſunt, decidant gradu proprio: ſi verò laici, anathematizentur.* Hoc decretum repetit Concilium VORMATIENSE cano. 77. & Concilium GENERALE VI. Conſtantinopolitanum 3. canone 92. *Eos* (inquit) *qui nomine matrimonij mulieres rapiunt, vel qui opera opéque ſua raptores adiuuant, ſtatuit ſancta ſynodus, ſi ſint quidem clerici, proprio gradu excidere. ſi verò laici, anathemate percuti.* Idem omninò Concilium ROMANVM ſub Gregorio 2. celebratum cano. 10. & 11. ſtatuit de his qui vel viduas vel Virgines furati fuerint, aut rapuerint, cum ſibi conſentientibus Vide ſuprà. Denique Concilium AVRELIANENSE IV. cano. 12. *Nullus per Imperium poteſtatis ſuæ iam comprimere audeat alienam, ne coniugium* (*quod contra piam parentum voluntatem copulatur*) *velut captiuitas iudicetur, ſed ſicut eſt prohibitum, non admittatur. Si qui perpetrauerint, excommunicationis ſeueritas pro modo piaculi imponatur.* Idem omninò ſub ſimili ſententia Concilium PARISIENSE I. can. 6. Et Concilium MELDENSE cano. 68. *De his qui ſponſas alienas rapiunt, vel conſenſu parentum accipiunt, antiqua & Synodalis ſententia obſeruetur. Qui & ſi forte in Eccleſia euentus talis reperiri dignoſcitur, vt pro ſalutis & religionis competentia humanus quiddam debeant tractare pontifices, ſicut canonica* (*vt eiſdem verbis vtamur*) *docet authoritas: quia prior quidem definitio* (ait) *durius, poſterior autem quiddam tractauit humanis: nullo modo, vt ad maximam indulgentiam deſcendamus, alterius ſponſæ acceptor ſine publica tranſeat pœnitentia, & ſponſo legaliter multam componat. Quòd ſi his obedire noluerit ſine vlla refragatione anathematizetur: fautores verò illius iuxtà modũ culpæ Epiſcopali decreto pœniteant. Si verò, quod non optamus de gradu Eccleſiaſtico talibus nuptiis ſe conſenſorem vel interuentorem manifeſtè prodiderit, à gradu proprio repellatur. Et ſi veriſimilibus exinde ſuſpitionibus fuerit propulſatus, & canonicè nequiuerit approbari, ſecundum ſanctorum patrum ſtatuta ſe purgare cogatur.* Idem omninò ALEXANDER III. in Concilio Lateranenſi quod celebrauit parte 6. cap. 4. vide loco memorato.

Concilium Chalcedonenſe generale 4. ſub Martiano Imperatore.

Concilium Vormatienſe Concilium generale 6. ſub Conſtantino 4 Imperat.

Concilium Romanum ſub Gregorio 2.

Concilium Aurelianenſe 4. ſub Pelagio 1

Concilium Parisienſe 1. Concilium Meldenſe.

Alexander 3.

RECONCILIATIO.

Reconciliatio iniungitur ante litis exordium.] ALEXANDER I. epiſt. 1. ad omnes fideles. vt allegatur à Gratiano cauſa 2. quæſt. 7. cap. Si quis, &c. *Si quis erga Epiſcopum, aut actores Eccleſiæ, quamlibet querelam vel actionem iuſtè ſe habere crediderit, ipſe redemptoris ſui* (*cuius actio noſtra eſt inſtructio*) *viarum non immemor, ſed ſectator egregius, qui cum malediceretur non remaledicebat, ſed tanquam ouis coram tondente ſe obmutuit, ac pro ſuis perſecutoribus in cruce pendens apud patrem interceſſit: non priùs primates aut alios iudices adeat, quàm ipſos à quibus ſe læſum æſtimat conueniat familiariter, & non ſemel, ſed ſæpiſſimè, vt ab eis aut ſuam iuſtitiam accipiat, aut iuſtam excuſationem. Boni nempe, & vere Chriſtiani hominis eſt, rem ipſam omnibus amicitiæ & pacis legibus prius tentare, quàm in iudicio* (*vbi frequenter amariſſimus animæ rancor innaſcitur*) *ſuum ius pertinaciter experiri. Si quis enim cum Deo, qui pacis eſt author, habitare cupiat, ei neceſſe eſt, vt pacem inquirat: ſi autem ſecus egerit, ab ipſis & ab aliis communione priuetur, tanquam Apoſtolorum patrumque aliorum contemptor.* Eadem reperiuntur in decretis SIXTI II. & IVLII I. vt vult Iuo Carnote. libro 4. Porrò FABIANVS I. in decreto, quod allegat Gratianus diſtinct. 60. cap. Si quis. &c. *Si quis contriſtatus noluerit reconciliari fratri ſuo, ſatisfaciente eo qui contriſtauit, acerrimis materetur inedijs, vſque dum gratanti animo ſatisfactionem recipiat.* Reliqua poſuimus in vocabulo, Accuſatio, Iudicium, &c. & Diſcordia.

Alexander 1.

1. Petri 2. Eſay 53. Luc. 23.

Sixtus 2. Iulius 1. Fabianus 1.

REX.

Rex conſtituendus quid promittere debeat.] Habes plura iam dicta in vocabulis, Princeps, & Imperator, vnde hic reſtant pauca, quæ tamen breuiter proponemus. Igitur Concilium TOLETANVM VI. cano. 1. *Sancimus, vt quiſquis ſuccedentium temporum regni fortitus fuerit apicem, non antè conſcendat regiam ſedem, quam inter reliquas conditiones ſacramento pollicitus fuerit, Catholicam non permiſſarum violari fidem, ſed & nullate-*

Concilium Toletanum 6. ſub Honorio 1.

nus hereticorum perfidiæ fauens, vel quolibet neglectu, aut cupiditate illectus, tendentibus ad præcipitia infidelitatis, aditum præbeat præuaricationis: sed, quod magnoperè nostro est tempore conquisitum, debeat illibatum perseuerare in futurum. Nam in cassum bonum agitur, si non eius prouidetur perseuerantia. Ergo postquam ordine præmisso ad gubernacula accesserit regni, si ipse temerator huius extiterint promissi, sit anathema maranatha in conspectu sempiterni Dei, & pabulum efficiatur ignis æterni: similique cum eo damnatione percussus, quicunque sacerdotum, vel quilibet Christianorum eius implicati fuerint errore. Vide suprà, Principis officium, &c. Vide quod sequitur.

Rex quomodo eligendus seu constituendus.] De Regno non inuadendo infrà dicemus Igitur de modo & ordine quomodo Reges debeant constitui. Concilium TOLETANVM VIII. cano. 10 *De Regibus seu rectoribus* (ait) *qui in regnũ eliguntur, Statuimus, vt in Regia vrbe, aut in loco, vbi princeps decesserit, assensu pontificum, maiorumque Palatij eligatur, non conspiratione aut tumultu introducatur. Sit fidei assertor, & ab hæresum iniuria defensor, modestus in actibus, & iudicijs, & vita, parcus in rerum prouisionibus, nulla vi aut factione contractus à subditis exigat, non prospiciat propria iura commodi, sed consulat patriæ atque genti. De rebus congregatis à se illas tantummodo partes vendicet, quas dictauerit authoritas principalis: quæ verò ante regnum conquisierat, filij hæreditabunt aut hæredes iure proximitatis. Atque ita in eis cunctis actibus, moribus, ac rebus, prafatæ legis authoritatem seruabit, qua perenniter statuimus inconuulsam permanere. Et non priùs apicem regni quisque percipiat, quàm se omnia illa suppleturum iusiurandi taxatione definiat. Cui etiam legi vel decreto Episcopalem non solùm in futuro, sed etiam in præsenti reuerentiam apponentes, decernimus, vt quicunque detractor, & non potius veneratior decreti eiusdem atque legis esse maluerit, siue religiosus ille sit, siue laicus, non solùm Ecclesiastica communione plectatur, verùm & sui ordinis dignitate priuetur.* Eandem legem confirmat edicto RECESVINTHVS REX vt habetur cano. 11. eiusdem Concilij, iubétque, vt perpetuis temporibus obseruetur. Illa potissimè qua cauetur, Ne Rex in proprietatis redigat sinum ea, quæ pro solo constat illum Imperij percepisse fastigio. & illud in iuris proprij collocet antro quod publicæ vtilitatis acquisitum esse constat obtentu. *Nam nunquid ad illos* (ait) *aut populorum aduentus, aut rerum poterat concurrere census, nisi per subiectos, glorioso apice potuissent attolli? Vnde non persona, sed potentiæ subdi hæc debere non ambigit. Regem terrenum iura faciunt, non persona: quia non constat sui mediocritate, sed sublimitatis honore. Qua ergo honori debentur, honori seruiant, & quæ Reges accumulant, regno relinquant: vt quia eos regni gloria decorat, ipsi quoque regni gloriam non extenuent, sed exornent.* Paulo pòst. *Proinde sincera mansuetudinis deliberatione, tam nobis quàm cunctis nostræ gloriæ successoribus affuturis, Deo mediante, legem ponimus, decretúmque diualis obseruantiæ promulgamus, vt nullius regum impulsionis suæ quibuscunque motibus aut factionibus, scripturas de quibuslibet rebus alteri debitis ita extorqueat vel extorquendas instituat, quatenus iniustè ac violenter indebitarum sibi quisque probare possit dominium rerum.* Et ad calcem. *Huius sanè legis sententia in solis erit Principum negotiis obseruanda, atque ita perpetim valitura, vt ne ante quispiam solium regale conscendat, quàm iuramenti fœdere hanc legem se in omnibus implere promittat.* Tum de regni inuasoribus tractat. Vide mox in vocabulo, Regnum non inuadendum, &c. & sequentia.

Regis munus & officium.] Vide suprà in vocabulo, Principis munus & officium, & in vocabulo, Impera. &c. nam quidquid ibi dictum est, huc etiam pertinet. Porrò ea quæ iam in præcedentibus decretis inserta sunt nonnihil de Regis munere tractant, ideóque reuolue. Concilium PARISIENSE III. lib. 2. cap. 1. de Regis nomine & munere atque officio tractat copiosissimè, desumpsitque ex lib. 3. sententiarum ISIDORI HISPALENSIS capit. 48. 49. & reliquis, qui ait. *Rex à regendo, vel rectè agendo vocatur. Si enim piè & iustè & misericorditer regit, merito Rex appellatur: si his caruerit, non Rex, sed Tyrannus est. Antiqui autem, omnes Reges tyrannos vocabant, sed postea piè & iustè & misericorditer regentes, Regis nomẽ adepti sunt: Impiè verò, iniustè, crudeliterque principantibus, non regis, sed tyrannicum aptatum est nomen. Quia ergo Rex à regẽdo dicitur, primò ei studendum est, vt semetipsum, suamque domũ, Christi adiuuante gratia, ab operibus nequam emaculet, bonisque operibus exuberare faciat, vt ab ea cæteri subiecti bonum exemplum semper capiant. Ipse etiam salutiferis Christi præcepris fideliter atque obedienter obsecundet, & rectè agendo sanctorum Regum, qui Deo syncerè seruiendo placuerunt, post hanc peregrinationem consors efficiatur.* De Rege autem, & quid cauere debeat in Deuteronomio exponitur, & Salomon ait: *Rex qui iudicat in veritate pauperes, thronus eius in æternum firmabitur.* Item: *Misericordia & veritas custodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius.* Quantæ autem fœlicitatis sit bonus rex, quantæve infœlicitatis si nequam fuerit, B. CYPRIANVS CARTHAGINENSIS eximius martyr Christi de duodecim abusionibus scribens, inter cætera ita ait. *Nonus abusionis gradus est, rex iniquus. Etenim regem non iniquum, sed correctorem iniquorum esse oportet, vnde in semetipso nomini sui dignitatem custodire debet. Nomen enim Regis intellectualiter hoc retinet, vt subiectis omnibus rectoris officium procuret. Sed qualiter alios corrigere poterit, qui proprios mores, ne iniqui sint, non corrigit? Iustitia regis exaltatur solium, & veritate solidantur gubernacula populorum. Iustitia verò Regis est neminem iniustè per potentiam opprimere, sine acceptione personarum inter virum & proximum suum iudicare, aduenis & pupillis & viduis defensorem esse, furta cohibere, adulteria punire, iniques non exaltare, impudicos & histriones non nutrire, impios de terra perdere, parricidas & peierantes viuere non sinere, Ecclesias defendere, pauperes eleemosynis alere, iniustos super regni negotia non constituere, senes & sapientes & sobrios cõsiliarios habere, Magorum & Ariolorum Pythonissarumque superstitionibus non intendere, iracũdiam differre, patriam & fortiter & iustè contra aduersarios defendere, per omnia in Deo viuere, prosperitatibus nõ elevare animum, cuncta aduersa patienter ferre, fidem catholicam in Deum habere, filios suos non sinere impiè agere, certis horis orationibus insistere, ante horas congruas non gustare cibum. Væ enim terræ cuius rex puer est, & cuius principes manè comedunt. Hæc regni prosperitatem in præsenti faciunt, & regẽ ad regna cœlestia meliora perducunt.* Eadẽ & de Imperatore dixit FVLGENT. RVSPENS. Vide in vocabulo, Imperator, &c. & princeps, &c. Prædicta autem Patres memorati Concilij exemplis Regum Israel amplificant, & authoritatibus scripturæ demonstrant, & specialiter cap. 2. 3. & 4. Reges de iustitia administranda informant. eo quod æqui-

Concilium Toletanum 8.

Conditiones Regi eligendi.

Rex electus Regni opes non potest ad posteros seu filios aut parentes transfundere.

Deuter. 17. Prouerb. 29. Prouerb. 20.

Receſuinthus Rex Gothorũ atque Hiſpaniarum.

Cyprianus Carthaginẽſis.

Eccleſiaſt. 10.

Concilium Parisiense 3. sub Ludouico & Lothario Augustis Imperatoribus.

Isidorus Hispalensis Episcopus.

Fulgentius Ruspensis.

tas iudicij ſtabilimentum ſit regni & iniuſtitia ſit eius euerſio. Quod verò Regibus obtemperandum ſit cap. 8. ſubſequenter demonſtrant. Porrò Concilium AQVISGRANENSE II. cap. 1. capituli 4. eadem replicat. *Regale miniſterium ſpecialiter eſt, populum Dei gubernare, & regere cum æquitate & iuſtitia, & vt pacem & concordiam habeant ſtudere. Ipſe enim debet primò defenſor eſſe Eccleſiarum & ſeruorum Dei, viduarum, orphanorum, cæterorúmque pauperum, nec non & omnium indigentium. Ipſius enim terror & ſtudium huiuſcemodi, inquantum poſſibile eſt, eſſe debet primò, vt nulla iniuſtitia fiat, deinde ſi euenerit, vt nullo modo eam ſubſiſtere permittat, nec ſpem deliteſcendi ſine audaciam malè agendi cuiquam relinquat: ſed ſciant omnes, quoniam ſi ad ipſius notitiam peruenerit quippiam mali quod admiſerint, nequaquam incorrectum aut inultum remanebit, ſed iuxta factis qualitatem erit & modus iuſta correptionis.* Eadem iterum repetit Concilium MOGVNTINVM III. cap. 2. & 3. & Concilium TRIBVRIENSE ſub Arnulpho Imperatore ſtatim in præfatione. Verùm his diſſimilia dicunt, quæ iam ſuperius recitata ſunt. Si autem plura vis de Regum & Imperatorum officio noſſe, lege librum PHILONIS IVDAEI De temulentia, vbi ſic loquitur. *Eſt enim officium magnorum Imperatorum, ædificare ſapientiam, non iſtorum qui armis terram & mare ſubigunt, ſed qui animæ potentiis varias in ea confuſaſque turbas debellant.* Regis officium & munus ſcitè deſcribit Lupus Ferrarienſis epiſt. 64. ad Carolum Caluum.

Rex Romanæ ſedis & ſummi Pontificis filius dicitur.] Diximus ſuperiùs in vocabulo, Imperator, & in vocabulo, Francia, &c. Vnde & GREGORIVS I. lib. 1. epiſt. 41. ad Leandrum Epiſcopum Hiſpalenſem, de Riccaredo Sueuorum & Gothorum Rege loquens ait. *Communem filium gaudeo ad catholicam fidem integerrima deuotione conuerſum.* Denique lib. 7. epiſt. 113. ad Brunichildem, eam filiam vocat, & eodem libro 7. epiſt. 126. ad prædictum Reccaredum, eum excellentiſſimum filium nominat. Sic & MARTINVS I. epiſt. 2. ad Amandum Epiſcopum Sigebertum Regem Francorum, præcellentiſſimum filium nominat. Vide locis ſupradictis multò plura teſtimonia, quia hic pauca libuit inſerere.

REGNVM.

Regnum non tyrannicè inuadendum.] Lege ea quæ iam ſupra inſeruimus in vocabulo, Principibus non inſidiandum, &c. ſimiliter & ea quæ in præcedentibus annotationibus diximus de eligendo & conſtituendo Rege, &c. Cui adde quod ſtatuit Concilium TOLETANVM IV. canone vltimo, &c. Et TOLET. V. cano. 2. 3. 4. TOLETANVM VI. can. 17. ait. *Itaque Regis vita conſtante, nullus ſibi aliquo opere, vel deliberatione, cuiuſcunque dignitatis Laicus, ſeu gradu Epiſcopi, aut Preſbyteri, aut Diaconi conſecratus, cæteriſque clericatus officiis deditus, futurum Regem prouideat contra viuentis regis vtilitatem, & procul dubio voluntatem, nullo blandimento vel ſuaſione pro eadem ſpe aut alios in ſe trahat, aut ipſe in alium acquieſcat. Iniquum enim & valde execrabile Chriſtianis debet haberi, futuris temporibus illicita proſpicere, & vitæ ſuæ ignaros ventura diſponere.* Et infrà. *Rege verò defuncto nullus Tyrannica præſumptione regnum aſſumat: nullus ſuò religionis habitu detonſus, aut turpiter decaluatus, aut ſeruilem originem trahens, vel exterranea gentis homo, niſi genere & moribus dignus, promoueatur ad apicem Regni. Temerator autem huius præceptionis ſanctiſſima, feriatur perpetuo anathemate.* Prohibetur etiam ne aliquis ad regnum aſpirans excitet mutuas ſeditiones ciuium, nemo meditetur inceritus regum: ſed defuncto in pace principe primates gentis cum ſacerdotibus ſucceſſorem regni conſilio communi conſtituant, vt dum vnitatis concordia retinetur, nullum patriæ gentiſque diſſidium per vim atque ambitum moliatur. Hæc verò intellige ſi Rex moriens non habuerit filios ſucceſſores, alioquin idem Concilium ſtatuit can. 16. vt Regia ſoboles & poſteritas ſuis non expolietur rebus, aut priuetur dignitatibus, nec inſidiæ aut machinamenta fraudulenter eis parentur, ſed tribuantur præſidia, dilectioque firma & benigna defenſionis adminicula iuſta: quia dignum eſt, vt cuius regimine habemus ſecuritatem, eius poſteritati impertiamus quietem. Porrò de non inuadendo regno edictum eſt RECESVINTHI REGIS, quod inſeritur can. 12. Concilij TOLETANI VIII. cuius iam ſuperiùs partem allegauimus, ſicque addit. *Quemcunque per tumultuoſas plebes, aut per abſconſa dignitatis publicæ machinamenta, adeptum eſſe conſtiterit regni faſtigia, mox idem cum omnibus tam nefariè ſibi conſentientibus, & anathema ſiat, & Chriſtianorum communionem amittat, tam diræ percuſſionis vltione collidus, vt omnis diuini ordinis cultor, qui illi communicare præſumpſerit, ſimili cum ipſo dānatione diſpereat, & pœna tabeſcat. Nam ſi quis legis huius ſeriem ex officio palatino malenolè detrahendo lacerare voluerit, aut enacuandam quandoque vel ſilenter muſſitans, vel apertè reſultans proloqui detectus extiterit, cunctis palatinæ dignitatis cōſortiis & officijs mox nudatus, omnium rerum ſuarum dimidiam partem amittat, & in deputato ſibi loco redactus à totius palatij maneat ſocietate ſeclusus. Religioſum etiam qui ſe in hanc culpam deuolnerit, ſimili rerum proprietatis ſuæ diſpendio ſubiacebit.* Idem Concilium TOLETANVM X. ſub Martino I. Papa ſtatuit cano. 2. & TOLETANVM VII. cano. 1. Porrò hæc confirmat Concilium OXONIENSE in Anglia, cano. 1. illos excommunicationis ſententia feriens, qui regni pacem perturbare, & iura regis detinere contendunt. Vide loco memorato.

REFORMATIO.

De reformatione Monaſteriorum diximus in vocabulo, Monaſteriū, &c. Vide & Viſitatio, &c.

RELIGIO.

Religio noua non introducenda, &c.] De Religionibus quidem ſatis copioſè diximus in vocabulo, Monachus Monaſterium, Monialis, & Canonicus, &c. Beneficium, &c. & huiuſmodi. Porrò de non introducendis ſine authoritate Apoſtolicæ ſedis, Religionibus nouis plura extant decreta patrum, & præcipuè illud prohibuit Concilium LATERANENSE ſub Innocentio 3. cap. 13. *Ne nimia* (ait) *religionum diuerſitas grauem in Eccleſia Dei confuſionem inducat, firmiter prohibemus, ne quis de cætero nouam religionem inueniat. Sed quicunque voluerit ad religionem conuerti, vnam de approbatis aſſumat. Similiter qui voluerit religioſam domum fundare de nouo, regulam & inſtitutionem accipiat de religionibus approbatis. Illud etiā prohibemus, ne quis in diuerſis monaſteriis locum monachi habere præſumat, nec vnus Abbas pluribus monaſteriis preſidere.* Vt diximus in vocabulo, Abbas. &c. Porrò Concilium LVGDVNENSE ſub Gregorio 10. omnes recenter fundatas religiones abrogauit, exceptis quatuor quæ ab Apoſtolica

ſede

Concilium Moguntinum 3. ſub Arnulpho Imperat.
Concilium Triburien. ſub eodem.
Philo Iudæus.
Gregorius I.
Martinus I.
Concilium Toletanum 4.
Concilium Toletanum 5.
Concilium Toletanum 6.
Recesuinthus Rex Gothorū atque Hiſpaniarum.
Concilium Toletanum 1.
Concilium Toletanum 10. ſub eodem Principe.
Concilium Toletanum 7.
Concilium Oxoniēſe.
Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. patrum 1215.
Concilium Lugdunenſe ſub Gregorio 10

Digitized by Google

ſede confirmatæ ſunt, vt teſtatur Platina in vita præfati Pontificis, & PETRVS ALLIACENSIS atque DIONYSIVS FABER, cap. 23. vitæ S. Cœleſtini 5. inſtitutoris noſtri.

Petrus Alliacenſis. Dionyſius Faber Cœleſtinus.

RELIQVIAE SANCTORVM.

Reliquiæ ſanctorum venerandæ, & earum virtus atque mira operatio, peruetuſto vſu defenditur.] Nolim te ignorare, bone lector, iam in varijs locis de veneratione Reliquiarum ſanctarum, atque earumdem mira operatione nos egiſſe, ſicut ex vocabulo, Imago, &c. deprehendes, nam in margine ſedulò præmouere curauimus. Denique de earumdem reliquiarum viſitatione, egimus in vocabulo, Peregrinatio, &c. vt ſcias quod hic defuerit, in illis locis requirendum, nam rem eandem toties non cenſemus congruum repetere. Pergemus ergo cœpto more & ordine, per ſeriem, & ordinem ſucceſſionis Apoſtolorum oſtendentes iam ab initio coruſcantis Euangelij ſanctorum fuiſſe reliquias venerabiles. Vnde CLEMENS I. ſic lib. 6. conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 30. ex Apoſtolorum traditione recenſet. *Igitur* (ait) *eorum qui in Deo vnum, nec reliquiæ ſine honore manent. Nam Heliſæum propheta poſt diſceſſum è vita, mortuum quendam excitauit interfectum à Pyratis Syriæ. Attigit enim corpus eius Heliſæi oſſa, atque excitatus vixit, quod factum non eſſet, niſi Heliſæi corpus ſanctum fuiſſet. Ioſeph complexum eſt Iacob poſt mortem, cum iaceret in lectulo. Et Moſes ac Ieſus Naue Ioſephi reliquias ſecum duxerunt, quod minimè putauerunt piaculum, &c.* Et DIONYSIVS AREOPAGITA lib. Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, parte 3. capitis 7. vbi de exequijs locutus eſt, ſubdit. *Peractis his, Pontifex condit in loculo digniſſimo, cum aliis ſui ordinis corporibus ſacris. Si enim in anima & corpore vitam ſanctam, qui defunctus eſt, duxit, honorabile erit cum ſancta anima, & quod ſacris ſudoribus cum illa decertauit corpus.* Idem cap. 3. libri de diuinis nominibus, ad contuendum ſacrum corpus beatæ virginis Mariæ, de longinquis partibus ſic cum alijs Apoſtolis veniſſe, meminit. Hinc & ABDIAS BABYLONIVS lib. 1. certaminis Apoſtolici, dum de Petri Apoſtoli martyrio loquitur, & cuci eum affixum dixit, ſicut ex alijs authoribus probauimus in vocabulo, Petrus, conſequenter in Vaticano ſepultum dicit, & totius orbis veneratione celebrari, quod ex infinitis conſtat authoribus in memorato Vocabulo, & in vocabulo. Peregrinatio, &c. Denique PRESBYTERI ACHAIAE in hiſtoria Martyrij S. Andreæ Apoſtoli, idemque Abdias lib. 3. ad locum vbi ſepultus eſt Apoſtolus Andreas, teſtantur miracula fieri, & eius veneranda oſſa fidelium deuotione frequentari. Idem Abdias lib. 5. certaminis Apoſtolici, & confirmat SIMEON METAPHRASTES in vita S. Ioannis Euangeliſtæ. Euſebius, atque Nicephorus aliique multi referunt, Ioannem Apoſtolum interrogaſſe quendam, qui ſanctæ Druſianæ corpus mortuum temetare tentauerat. *Vtrum temeritatis ſuæ* (ſic enim loquitur) *circa reliquias plenas veneratione & gratia aliquem habere potuiſſet effectum. Ille autem ab irruente ſe fuſſus eſt ſerpente prohibitum.* Denique referunt adhuc, quòd ex ſepultura Ioannis ſeu ſepulchro manna exiens apparuit cunctis. *Quam* (aiunt) *vſque hodie gignit locus ... ſunt virtutes per orationes eius frequente ... infirmitatibus ægroti libe-*

Clementis libros de conſtitutionibus Apoſtolicis. Epiphanius libro 1. ſecta 45. contra Seuerianos. Euſebius Cyrillus & Nicephorus atque alij legunt & approbant. Geneſ. 50. 4. Regum 13. Exod. 13.

Dionyſius Areopagita.

Abdias Babylonius.

Presbyteri Achaiæ.

Simeon Metaphraſtes.

ranitur, & periculis eximuntur, & precum ſuarum quiſque conſequitur effectum. Idem ABDIAS lib. 6. memorat Regem Xerxem Apoſtolis beatis, Simoni, & Iudæ, magnificam condidiſſe baſilicam, in qua Sarcophagum poſuit corpora beatorum Apoſtolorum portantem, ad cuius præſentiam plurimi beneficia conſequuntur, qui illuc credentes in Chriſtum meruerint peruenire. Narrat idem libro 8. Corpus beati Apoſtoli Bartholomæi cum hymnis, & cum omni gloria ablatum & ſepultum. Idem lib. 9. de Oſſibus Thomæ Apoſtoli narrat hoc modo: *Cum Meſdæi, qui Apoſtolum occiderat, filium correptum eſſet à dæmonio, nec quiſquam qui eum ſanaret, poſſet reperiri, ſucceſſit huiuſmodi Meſdæo ſententia, vt diceret: Vade & aperio ſepulchrum, & tollens oſſa de corpore Apoſtoli ſuſpendam filio meo & curabitur. Aſcendebat igitur ſecundum cogitationes Meſdæus ad montem, & reuelauit ſe Thomas ei dicens. In viuentes non credidiſti, & in mortuos credis? Sed ne timeas, miſerebitur & tui Dominus Ieſus, & exhibebit tibi viſcera miſericordiæ ſuæ propter bonitatem ſuam. Verum vbi aſcendit Meſdæus, reſerato ſepulchro oſſa inuenire non potuit, quia iamprudem reliquias ſanctas quidam de fratribus rapuerant, & in vrbe Edeſſa ſepelierant. Ea tamen quacunque Rex in ſepulchro reperit humi vel ſtercoris ſupra qua iacuerant reliquiæ Apoſtoli, anferens Meſdæus & alligans filio ſuo ait: Credo tibi Chriſte nunc, quia receſſit à me ille qui hominum turbas affectat, ne ad te viſendum ſumma properatione contendam. Itaque vbi ſuſpendit illa puero, ſtatim ſanatus eſt ex illa hora, & factum eſt gaudium magnum inter fratres, ſuper conuerſione Regis ad Regem cœleſtem Ieſum Chriſtum, &c.* Idem adhuc lib. 10. loquens de reliquijs Philippi Apoſtoli: *In* ciuitate Hierapoli* (ait) *poſitum eſt ſanctum corpus eius, in cuius tumulo poſt aliquantos annos duæ ſacræ virgines filiæ eius dextra leuaque ſepultæ ſunt, vbi præſtantur beneficia, Dei orante Apoſtolo, omnibus qui credunt vnum Deum patrem, &c.* Similiter narrat AVRELIANVS LEMONICENSIS Epiſcopus poſt beatum Apoſtolum Martialem ad calcem vitæ eiuſdem Martialis. *Beatus* (inquit) *Alpinianus diſcipulus eius clariſſimus ſanctitate, accipiens ſudarium eius tangebat ex ipſo infirmorum corpora, & ad Chriſti inuocationem cunctos ſanitati reſtituebat, & cætera multa quæ ad ſancti viri reliquias narrat miracula contigiſſe.* Porrò EVSEBIVS CAESARIENSIS lib. 4. c. 15. citat epiſtolam Presbyterorum Eccleſiæ Smyrnenſis, ad Eccleſiã apud Philomelium conſtitutam, vbi ſic loquuntur PRESBYTERI ECCLESIAE SMYRNENSIS & alij fideles. *Centurio quidem corpus Polycarpi in medio poſitum exuſſit, & ita nos poſtmodum ambuſta oſſa pretioſiſſimis gemmis chariora, & omni auro probabiliora per ignem facta collegimus, & ſicut conuenit, bai ex more condidimus: quo in loco etiam nunc, præſtante domino, ſolennes agimus celebréſque conuentus, maximè quidem in die paſſionis eius, &c.* Et CORNELIVS I. epiſtola 1. de tranſlatione corporum Petri & Pauli, reliquias cum veneratione collectas ſæpiùs commemorat. Sic quoque GREGORIVS NISS. oratione in ſanctum Theodorum Martyrem. *Quamobrem his artis operibus ſenſibus obnoxiis oculos oblectantes, cupiunt loculo reliquias corporis partes admouere, etenim ipſo contactu ſanctimoniã credunt & charitatem excitari. Si quis autem puluerì in ipſa loculi ſuperficie, vbi corpus Martyris requieſcit, inhærentem prabeat, pro ingenti munere accipiunt, & terram tanquam rem pretioſiſſimam reponũt. Nam*

Abdias Babylonius.

Mira virtus reliquiarum.

Reliquias ſanctas auctores tuſtiſſimus nominat, aduerte ſequentia.

Aurelianus Lemouicenſis Epiſcopus.

Euſebius Cæſarienſis.

Eccleſia Smyrnæorum.

Oro hæc aduerte.

Cornelius I.

Gregorius Niſſenus.

ſicuti forte facultas deſit, vt ipſas reliquias attingat, id vero eiuſmodi cenſetur donum, vt ſupremo voto nihil maius optari poſſe videatur. Hoc qui experti ſunt norunt, quique eo tenentur deſiderio. Ipſum enim corpus perinde ac ſi viuum florenſque eſſe amplectuntur & deſculantur, oculis, ore, auribus, omnibus denique ſenſibus adhærent, lachrymaſque pietatis & affectionis indices effundunt, martyrique, vt omnibus partibus integro ac valenti ſupplicant, vt pro ſe apud Deum legationis munere fungatur, &c. Et infrà ſtupenda recenſet miracula quæ ad eiuſdem martyris ſepulchrum perpetrantur huius martyris Theodori (vt autumo) meminit NICEPHORVS CALLISTVS lib. 7. cap. 44. eumque ducem ſtrenuum diris cruciatibus dicit affectum à Licinio, ſub quo etiam paſſi ſunt Martyres illi quadraginta, quorum vitam. Idem Niſſenus & BASILIVS MAGNVS ſcripſerunt. Sic autem loquitur Baſilius. *Venerare* (ait) *legitimè martyres, vt egregiæ tuæ voluntatis te teſtem adducas, ac demum ſine perſecutione, ſine igne, ſine verberibus ac plagis eodem cum illis præmio dignus habearis.* Et infrà. *Hi ſunt qui noſtram obtinentes regionem, quaſi quædam turres, contra aduerſariorum incurſum refugium exhibent. nec vno in loco ſe ſe clauſerunt, ſed in multis locis hoſpitio recepti multorum patrias ornauerunt, &c.* Idem Baſilius oratione in Mamantem martyrem. *Ad martyris vero memoriam, & tota regio mota eſt, & ad illius feſtum diem vrbs vniuerſa immutata geſtit: neque cognati diuitum ad maiorum ſuorum ſepulchra declinant, ſed omnes ad pietatis locum tendunt, &c.* Idem oratione in ſanctam Iulittam: *His dictis* (ait) *in lignorum ſtruem accenſam inſiluit, quæ perinde ac thalamus ſplendore choruſcus corpus ſanctæ Iulittæ circumplexa, animam quidem in cœleſtem illam deſtinauit regionem, & quæ illius meritis congruebat regimen. Corpus autem honore præcipuo venerabile aſſeruauit affinibus & cognatis incolume, nec vlla ſui parte leſum: quod ſane in ornatiſſimo Primari templo vrbis totius veſtibulo cōditum loco quidem adfert venerabilem ſanctimoniam, nec minus qui eo loci conueniunt efficit ſanctiores. Terra porrò illius beata aduentu aquam emiſit, quæ ſuapte natura nulli non noſtrum gratioſiſſima eſſe debeat, &c.* Denique ſacras reliquias in quanto habuerit honore ſacratiſſima mater Helena, teſtantur hiſtoriographi celebres, RVFFINVS AQVIL. lib. 10. cap. 7. & 8. SOCRATES lib. 1. cap. 17. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, & NICEPHORVS CALL. lib. 8. cap. 29 nam crucem dominicam inuentam, & Clauos, cæteraque paſſionis inſignia, mira veneratione coluit Baſilicis ædificatis, vbi magnificè omnia recondidit, vt latiùs in alijs vocabulis docuimus Crux, Imago, &c Idem Ruffinus lib. 11. cap. 11. Thomæ Apoſtoli reliquijs decoratam prædicat, vt iam ſuperiùs dictum eſt. Narrat quoque EVSEBIVS CAESARIENSIS lib. 7. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ capite 9. & 10. Cathedram, Iacobi Apoſtoli, qui primus Epiſcopus fuit Hieroſolymorum, ibidem dicit aſſeruari vſque in hodiernum diem. *Seruatur ergo* (ait) *cum ingenti ſtudio, velut a maioribus tradita memoria ſanctitatis, & cum magna veneratione habetur, &c.* Porrò Patres Concilij CONSTANTINOPOLITANI I generalis 2. epiſtola miſſa ad Damaſum & Epiſcopos Italiæ, quam Nicephorus lib. 12. cap. 16 commemorat, narrant quomodo quorumdam ſanctorum reliquiæ de exilio ſunt reportatæ. Idem NICEPHORVS lib. 10. cap. 11. narrat Artenium generoſum fidei propugnatorem, & ducem Auguſtale Antiochiæ, copiarumque auctorem ſub Conſtantio Imperatore, diuorum Apoſtolorum, Andreæ Lucæ & Timothei oſſa ex Achaia & Epheſo Conſtantinopolim pertuliſſe. Idem lib. 12. cap. 14. *Poſt Synodum celebratam* (ait) *vbi Imperator* (ſcilicet Theodoſius ſenior) *cognouit quid Paulo Conſtantinopolitano olim Epiſcopo accidiſſet, (vt ſcilicet in exilio ab Arrianis ſuffocatus enectuſque fuerit) tranſlato honorifice corpore eius Conſtantinopolim, in templo id repoſuit, quod Macedonius, qui inſidiatus illi fuerat, conſtruxit. Sub idem tempus* (infert) *ſacræ etiam Meletij reliquiæ Conſtantinopoli Antiochiam ſunt perlatæ, & proximè apud Martyrem Babylam repoſitæ. Dictum autem eſt. Imperatoria iuſſa corpus eius, in publicis vsu omnibus, præter Romanum morem, intra mœnia vrbium receptum, precationibusque & pſalmodijs alterius vrbibus decantatis, donec Antiochiam pertigit, honoratum eſſe, &c.* Idem eodem lib. 12. cap. 48. *Religio verò* (ait) *non per hos tantùm maiora capiebat incrementa, verum eam etiam cohoneſtarunt, atque, vt æquum eſt, quàm maximè exornarunt, quæ tum apparuerunt veterum atque illuſtrium prophetarum reliquiæ. Abacuc enim primum, deinde Micheas, & tandem poſt hos celebre baptiſta caput è terra extitere. Abacuc quidē & Micheæ reliquias diuina viſio, ſicuti audiui, in ſomnis Zebeno oſtendit Eleutheropolis eo tempore Eccleſiam gubernanti, &c.* De capite verò Ioannis, agit ſequenti cap. 49. Idem lib. 13. cap. 24. *Olympiadis* (ait) *ſacra virginis in Nicomedia Bythiniæ exultantis, & ibidem defunctæ, ſacra oſſa mari impoſita ſine vllo alio adiutore maritimo loco applicuerunt, qui Brothi dictus eſt, vbi incolæ diuina admoniti viſione exierunt, & ſacras reliquias ad ſanctiorem ſacrificij aram repoſuerunt, qua innumerabilium morborum cura, dæmonumque expulſione, aliiſque prodigijs, quæ ſupra hominum opinionem, ibi exhibere Deus dignatus eſt, &c.* Idem NICEPHORVS lib. 14. cap. 2. Pulcheriam Auguſtam Theodoſij iunioris ſororem, dicit ſacrum Dei genitrici templum, quod Blachernæ dicitur ædificaſſe: *Cuius* (ait) *diuinum tumulum, & ſepulchrales faſcias inuentas, cum veneratione maxima ibi repoſuit.* Idem eodem lib. 14. cap. 8. *Impery* (ait) *illorum* (ſcilicet Theodoſij & Pulcheriæ præfatæ) *Deus tempora honore proſequens viſionibus quibuſdam e ſinu terræ corpora produxit, & publicè in apertum protulit. Id quod eo tempore accidit, in Zacharia veteriore propheta, in Stephano primo Diacono & Martyre, atque in Sebaſtienſibus quadraginta ſub Licinio gelu concretis martyribus* (de quibus ſuprà diximus) narrat autem modum & ordinem quomodo ſint inuentæ præfatæ reliquiæ. & Conſtantinopolim opera & ſolicitudine Pulcheriæ tranſlatæ ſed diffuſo & prolixo ſermone. Optarem, vt lector non cunctaretur locum præmonſtratum adire. vbi & conſequentes videret Thyrſi martyris reliquias eidem Pulcheriæ per viſionem reuelatas, aliorúmque martyrum, *Quos* (ait) *e ſinu terræ extractos, eodem loco & honore ornari iuſſit.* SOZOMENVS SALAMINIVS lib 9 Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cap. 2. teſtatur ſe interfuiſſe pompæ cum prædictæ reliquiæ Thyrſi & aliorum martyrum à Pulcheria pretioſæ arcæ impoſitæ ſunt. Conſequenter teſtatur ab eadem virgine Pulcheria conſtructum templum magnificum, vbi repoſuit Laurentij Martyris & Agnes, reliquias ſibi Conſtantinopolim miſſas. *Attico verò Epiſcopatū gerente* (infert) *prophetæ quoque Samuelis oſſa allata, & in [illegible] eius phano, quod prope ſeptimum [illegible] &c.* Hæc

Nicephorus Callixtus.

Baſilius Magnus.

Vide obſecro ea quæ dicuntur.

Res mira.

Vide quam magnificè Reliquias ſanctas prædicat.

Reliquiæ beatæ Virginis Mariæ.

Ruffinus Aquileiensis Socrates Nicephorus Callistus.

Zachariæ reliquiæ. Stephani reliquiæ.

Euſebius Cæſarienſis.

Sozomenus Salaminius.

Concilium generale 2. Conſtantinopol. ſub Theodoſio ſenore.

Nicephorus Callixtus legendus, ex Hieronymo latus.

Samuelis reliquiæ.

firmat

confirmat iam memoratus Nicephorus ad calcem cap.10.lib.14.Qui etiam libro eodem capite 44. *Eisdem* (ait) *temporibus diuinus quoque Ignatius Roma Constantinopolim delatus est.Cum namque ille, sicuti ex visum fuerat,in Amphitheatro Romæ in ferarum alimo sepultus esset,quæcunque superfuêre firmiora solidioraq́, ossa condita ibi sunt.Theodosius autem, Dei optimi maximi præstantissima suggestione, magnopere ingenti atque illustri cum honore ea ad gregem suum referre studuit.Quapropter reliquias eas inde receptas, cum magnifico apparatu post tempus longum Antiochiam reduxit, & in eo loco,quod cœmeterium vocatur, veneratione magna reposuit: & delubrum ingens dæmonibus olim dicatum (quod ab incolis τυχαῖον, quasi fortunæ templum dicas vocabatur) in sacrosanctum phanum mutatum diuino martyri consecrauit. In quo etiam reliquiarum tumulus repositus est, curru imperiali cum sacro apparatu & satellitio in vrbem eam illatus, vbi quoque anno quolibet publicè & magnificè festus dies est actus,Deo diligentium se memoriam sanctè à funere etiam ipso glorificante, sicuti anteà quoque in Babyla accidit,&c.* De quo Babyla sic IOANNES CHRYSOSTOMVS oratione in eundem loquitur. *Atqui poterat Babylas* (ait) *vel exemplo Enoch trænsferri,vel Heliæ modo rapi,vt qui vtriusque æmulator fuerat:at Deus qua est in humanũ genus benignitate,inter alias quas infinitas nobis salutis nostræ occasiones dedit,& hanc quoque viam nobis à se munitam esse voluit,idoneum ad virtutem capessendam stimulum,relictis scilicet interim apud nos sanctorum reliquiis. Nam post sermonis facultatem, ipsa certè sanctorum sepulchra proximum locum obtinẽt,ad animas hominum in ipsos sanctos intuentium ad virtutum earundem æmulationem excitandas.*Et infrà. *Quid de locis & sepulchris verba facio, cum & sæpe vestis sola mortuorum visa, & verbum vnum in mentem influẽs animum nostrum excitet,& memoriam interlabentem refricet, quibus de causis ipsas nobis sanctorũ reliquias Deus reliquit?* Et paulò infrà. *Vbi enim ita,vt mandauit Babylas, sepultus fuit, & tam longum temporis interuallũ ab eius sepultura intercessit, vt non nisi ossa ac cinis in feretro superarent:placuit Imperatori vni ex his,qui posteà imperarunt, Deo ipsius animam ad id impellente, capsulam in suburbium istud Daphnem abduci,&c.*Lege reliquum. IDEM Chrysostomus oratione in S.martyres Inuẽtinum & Maximum. *Post beatam autem illam cædem,quidam etiam cum salutis periculo athletas illos optimos rapuerunt, etiam ipsi viui martyres,vt illorum reliquias curarent decenter. Nam quamuis non occidebantur,optabant tamen mori potius,quàm vt corpora illa relinquerent inhumata,ita ad venationem eorum festinabant,&c.* IDEM oratione in sanctos 7.Machabæos,tomo 1 *Pretiosa* (inquit) *sunt corpora martyrum, quoniam plagas pro Domino susceperũt,& quia stigmata propter Christum membris suis impressa ferunt:& sicut corona regalis vndique decorata fulgores varios emittit, ita & sanctorum Martyrum corpora,sicut pretiosis lapidibus, acceptis pro Christo vulneribus distincta omni regum diademate pretiosiora & spectabilia reddantur, &c.* Hinc GREGORIVS NAZIANZENVS orat.20. in eosdem Machabæos,ait: *At mater generosa tanquam auis pullos,cum serpens abrepit, aut aliud quid insidiatur,circumuolabat,circumgemebat,supplicabat, simul certabat. Et quid nõ faciebat,quod ad victoriam consequendam deseruiret sanguinis guttas rapiebat, membrorum detruncationes colligebat,reliquias adorabat:cum vno loquebatur,& hunc offerebat,alium verò præparabat,&c.* IDEM orat.8.in S.Basilium, ait: *Gestabatur sanctus manibus sanctorum eleuatus, singuliq́, contendebant:& hic quidem,vt fimbriam contingeret,vel ab vmbra cẽtingeretur:alius,vt lectulum, quo sacer ille efferebatur, solum tangeret. Quid enim corpore illius sanctius ac purius? &c.* Denique CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catech. 18.illuminatorum. *Vt autem non solum anima sanctorum honoretur,credaturq́, quòd etiam in corporibus mortuorum inest virtus seu potẽtia, iacens in sepulchro Helisæi mortuus,mortuumq́, corpus Prophetæ attingẽs, viuificatus est:atque ita mortuum corpus Prophetæ perficit opus animæ, & mortuum iacensq́, vitam præbuit defuncto, exhibensq́, alteri vitam ipsum, nihilominus mortuum permansit. Qua de causa? Ne si resurrexisset Helisæus, factũ id soli animæ ascribatur,& vt demonstretur,quòd absente etiam anima inest virtus quædam eiusmodi corporibus sanctorum, propter tot annorum inhabitatas in illis animas instas,quorũ ministerio vsa sint. Neque verò diffidamus,vt rerũ ignari, fieri istud. Si enim sudaria & semicinctia extra corpus existentia,contacta ab ægrotis liberabant illos ab infirmitate: quanto magis corpus ipsum Prophetæ mortuũ excitauit? Sunt quidem alia multa quæ dicamus in hanc sententiam, sed singula eiusmodi præter opinionem facta persequenda essent, &c.* Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS oratione funebri in S. Satyrum fratrem. *Habeo* (inquit) *planè pignus meum, quod nulla mihi peregrinatio iam possit auellere,habeo quas complectar reliquias. Habeo tumulum,quem corpore tegam. Habeo sepulchrum, super quod iaceam,& commendabiliorem Deo futurum esse me credam,quòd suprà sancti corporis ossa requiescam.* IDEM in exhortatione ad virgines,describens vitam S.Vitalis & Agricolæ. *Denuò* (inquit) *vobis munera,quæ mens legi manibus,id est,crucis trophea,cuius gratiam in operibus agnoscitis, certè & ipsi dæmones confitentur. Tondant alij aurum atque argentum, ac de latentibus eruant venis,legant pretiosa monilium serta,temporalis ille thesaurus est, & sæpè habentibus perniciosus. Nos legimus martyris clauos, & multos quidem, & plura fuerunt vulnera quàm mẽbra. Clamare martyrem, diceres ad populum Iudæorum,cum clauos eius colligeremus:mitte manus tuas in latus meũ,& noli esse incredulus, sed fidelis.Collegimus sanguinem triumphalem, & crucis lignum.Hæc sancta vidua negare non potuimus postulanti. Munera itaque salutis accipite, quæ nunc sub sacris altaribus reconduntur, &c.* IDEM in sermone de Inuentione corporum Geruasij & Prothasij,sanctas satis commendat exemplo reliquias,quando illas tam sedulò de terra leuauit,& in archam reposuit,& omnibus venerandas exposuit, ad quarum tactum innumera recenset patrata miracula. IDEM oratione in obitu Theodosij, Helenam sanctam multis effert encomijs, quod crucem Dominicam & clauos reperierit. IDEM sermone in ordine 93.in natali sanctorum Nazarij & Celsi,ait: *Honoro ergo in carne martyris exceptas pro Christi nomine cicatrices.Honoro viuentis memoriam perennitate virtutis, honoro per confessionem Domini sacratas cineres. Honoro in seminibus semina æternitatis. Honoro corpus, quod mihi Dominũ meum ostendis diligere, quod me propter Dominum mortem docuit non timere,&c.*Hinc EVSEBIVS EMISSENVS, homil.in die S.Stephani ad calcem,ait: *De ipso beatissimo teste visionis fide veridica reuelatio testatur, vt locum reliquiarum mira iocunditas anhelantibus rosis,& croco olenti,vel florulento rore gratiæ vernalis infunderet, & tanquam de paradiso spiraret aura respergeret.Ecce etiam nunc multo latius,multoq́, pretiosius,dum fidei suæ præconio magnanimitatis trophæa, passionis insignia, feruentibus pietate studijs celebrantur*

Ignatij reliquiæ.

Dies festus in honore reliquiarũ S.Ignatij.

Ioannes Chrysostomus.

Oro obserua.

Ratio cur sanctorum reliquias nobis Deus reliquerit.

Gregorius Nazianzenus.

Cyrillus Hierosolymitanus, huius Cyrilli meminit Epiphanius lib.1. hæres. 73 & Hieronymus de Scriptoribus,&c.

Ambrosius Mediolanens.

Ipsi namque martyres crucem clauisq. cruciati sunt.

Hic sermo stat ad calcem operis epistolarũ eius.

Eusebius Emissenus cuius meminit Hieronymus & Nicephorus & alij.

...nius Blandi...æ martyrium etiam deſcribit Euſebius lib. 4 cap 2. & reliquis, & hæc penè eadē refert, quæ hic Euſebius Emiſenus, vide ſi placet.

brantur ab Oriente vſque in Occidentem, &c. IDEM homilia de S. Blandina martyre Lugdunenſi, ait: *Dilacerata vario tormentorum genere membra ſanctificant flamma, dum paſcere neſciunt, honorant beſtiæ, dum ſæuire non norunt, vbi ſunt qui dicunt venerationem ſacris martyrum non eſſe deferendam corporibus? Ecce cruenta feritatis immanitas, quæ religionis non recipit ſenſum, defert venerationis obſequium: & quæ diſcretionem rationis ignara non recipit, ad malorum tamen damnationem, quid honoris ſanctis debeatur agnoſci, &c.* Et in ſequentibus veneranda oſſa ſæpiùs nominat, quod etiam facit Euſebius Cæſarienſis, lib. 4. Hiſtoriæ, cap. 3 Lege ſi lubet. IDEM Emiſſenus homilia in S. martyres Ephippodium & Alexandrum, ait: *Plurimæ populorum Eccleſiæ etiã illa ſanctificatione contentæ ſunt, quam de Angelicis membris ſacri amictus, vel duri catenarũ nexus contingendo rapuerint, vt quod fuit inſtrumentum pœnæ, ſit gloriæ teſtimonium, & dolorum materia, tranſeat ad inſigne meritorum. Nos verò beatorum illuſtre munus totum atque integrũ poſſidemus, & quod vniuerſo mundo poſſit ſufficere, intra gremium ciuitatis huius ſpecialiter concluſum tenemus, & geminas palmas triumphi æmulas Apoſtolicæ vrbi attollimus, atque habentes & nos Petrum Paulumq; noſtrũ binos ſuffragatores, cum ſublimi illa ſede certamus. Et quidem beati martyres, quorum precioſus puluis per diuerſas vſquequaque regiones in populorum diſſeminatur ſalutem, plenum quocunque loci cultum de honore Dei impenſa ſibi religione ſuſcipiunt, &c.* Et PAVLINVS NOLANVS in natali 6. vitæ S. Fœlicis martyris, ait:

Baſilicas per quinque ſacri ſpecioſa ſepulchri,
Atria diffundens, quarum faſtigia longè,
Adſpectum inſtar magnæ dam viſibus vrbes,
Quod creſcente fide ſupernudat gratia Chriſti,
Quæ populo, medico fœlicem munere præſtat,
Viuere, qui præſtans & clàm poſt corporis auum.
Præſidet ipſe ſuis ſacer oſſibus, oſſaq; ſancti
Corporis in tumulo non obſtita pulnere mortis,
Arcano æterna ſed prædita ſemine vitæ
Viuificum ſpirant animæ victricis odorem,
Quo medicina potens datur exorantibus agris, &c.

Et AVRELIVS PRVDENTIVS in Periſtephano, hymno in feſto 18. martyrum Cæſarauguſtanorum, &c. ſic loquitur:

Ingereſ Tingis ſua Caſſianum,
Feſta Maſſylum monumenta Regum,
Qui cinis gentes domitas coëgit,
Ad iuga Chriſti, &c. Et infrà.
Hoc colunt cuncti velut ipſa membra
Ceſpes includat, ſuus & paterno,
Seruet amplectens tumulo beati
Martyris oſſa, &c.

IDEM hymno in S. Eulaliam martyrem.

Hic vbi marmore perſpicuo
Atria luminat alma nitor,
Et peregrinus & indigena
Reliquias, cineremq; ſacros
Seruat huius veneranda ſinu. Et infrà.
Sic venerarier oſſa libet,
Oſſibus altar & impoſitum.
Illa Dei ſita ſub pedibus
Proſpicit hæc, populosq; ſuos
Carmine propitiata fouet.

Denique SEVERVS SVLPITIVS per totam hiſtoriam vitæ S. Martini, quàm ſæpè ſanctarum reliquiarum mentionem faciat ſatis omnibus notum eſt, nec eſt opus teſtimonijs lectoris animum obruere. Porrò PALLADIVS HELENOPOLITANVS in dialogo ſuo de vita S. Ioannis Chryſoſtomi, & Nicephorus Calliſtus qui eum ſecutus eſt, lib. 14. cap. 43. narrant quomodo præfati doctoris reliquiæ honorificè, iubente Theodoſio iuniore, Conſtantinopolim ſunt tranſlatæ, & reconditæ ad baſim ſanctioris aræ in diuorum Apoſtolorum Eccleſia: & quomodo pro defunctis parentibus ad ſacrum tumulum orationẽ fudit Theodoſius, vt alibi diximus. Præterea quid HIERONYMVS STRIDONENSIS pro veneratione ſacrarum reliquiarum ſcripſerit, teſtantur eius epiſtolæ, vna ad Ripatium, altera contra Vigilantium, quas non ita pridem Gallicas fecimus, vbi quomodo ſatisfaciat, modernis hæreticorum obiectionibus ſatis clarum eſt, nec poſſum breui demonſtratione probare. Authorem autem hæreſis de non adorandis aut venerãdis reliquijs, dicit eſſe Eunomium. *Rides* (ait) *de reliquiis martyrum, & cum authore huius hæreſeos Eunomio Eccleſiis Chriſti calumniam ſtruis, nec tali ſocietate terrenis, vt eadem contra nos loquaris, quæ ille cõtra Eccleſiam loquitur. Omnes enim ſictatores eius Baſilicas Apoſtolorum & martyrum non ingrediuntur, vt ſcilicet mortuũ adorent Eunomium, cuius libros maioris authoritatis arbitrantur, quàm Euangelia, &c. Malè facis ergo* (inſert) *Romanus Epiſcopus, qui ſuper mortuorum hominum Petri & Pauli, ſecundum nos oſſa veneranda, ſecundum te vilem pulniſculum, offert Domino ſacrificia, & tumulos eorum Chriſti arbitratur altaria? Et non ſolum vnius vrbis, ſed totius orbis errant Epiſcopi, qui cauponem Vigilantium contemnentes ingrediuntur baſilicas mortuorum, in quibus pulnis viliſſimus & fauilla neſcio quæ* (reſumit blaſphema verba Vigilantij) *iacet linteamine conuoluta, vt polluta omnia polluat, &c. O portentum in terras vltimas deportandum! Dolet martyrum reliquias precioſo operiri velamine, & non vel pannis vel cilicio colligari, vel proiici in ſterquilinium, vt ſolus Vigilantius ebrius & dormiens adoretur. Ergò ſacrilegi ſumus quando Apoſtolorum Baſilicas ingredimur? * Sacrilegus fuit Conſtantinus Imperator, qui ſanctas reliquias Andreæ, Lucæ, & Timothei trãſtulit Conſtantinopolim, apud quas dæmones rugiunt, & inhabitatores Vigilantij illorum ſe ſentire præſentiam confitentur. Sacrilegus dicendus eſt & nunc Auguſtus Arcadius, qui oſſa beati Samuelis longo poſt tẽpore de Iudæa tranſtulit in Thraciam? Omnes Epiſcopi non ſolum ſacrilegi, ſed & fatui iudicandi, qui rem viliſſimam, & cineres diſſolutos in ſerico & vaſe aureo portauerunt? Stulti omnium Eccleſiarum populi, qui occurrerunt ſanctis reliquiis, & tanta lætitia, quaſi præſentem venientemq; Prophetam cernerent, ſuſceperunt, vt de Paleſtina vſque Chalcedonem ingerentur populorum examina, & in Chriſti laudem vna voce reſonarent.* Lege ſi placet totum librum, quia nil aliud agit, quàm pro defenſione venerationis reliquiarum certare. Vt autem ad alios authores etiam trãſeamus, AVGVSTINVS HIPPONENSIS, libro de Eccleſiaſticis dogmatibus, cap. 73. *Sanctorum* (inquit) *corpora & præcipuè beatorum Martyrum reliquias, ac ſi Chriſti membra ſinceriſſimè honoranda, & baſilicas eorum nominibus appellatas, velut loca diuino cultui mancipata, affectu piiſſimo & deuotione fideliſſima adeundas eſſe credimus.* IDEM libro de cura pro mortuis agenda, cap. 3. *Non ſunt* (ait) *contemnenda ſeu abuciendа corpora defunctorum, maximeq; iuſtorum atque fidelium, quibus tanquam organis & vaſis vſus eſt Spiritus ſanctus. Si enim paterna veſtis & annulus, ac ſi quid huiuſmodi tanto charius eſt poſteris, quanto erga parentes maior extitit affectus: nullo modo ipſa ſpernenda ſunt corpora, quæ vtique multo familiarius atque*

Raultat quod ſacra oſſa martyrum tota reſeruet.

Petri & Pauli corpora Romę eſſe fatetur, vt de ſup. Petrus.

Paulinus Nolanus.

Aurelius Prudentius.

Seuerus Sulpitius.

Palladius Helenopolytan.

Hieronymus Stridonenſis.

Certè quos Caluiniſtæ habeant ſuæ vefaniæ doctores.

Miſſa celebranda ſuper reliquias martyrũ vide in vocabulo Miſſa.

* Factum eſt hoc opere Artemij viri præclari, quem Iulianus priùs ob id factum per ſecutus eſt, vt ſuprà ex Nicephoro allegauimus.

Auguſtinus Hipponenſis.

Quid ſcribit?

Quare honorẽtur reliquiæ.

coniunctius, quàm qualibet indumenta geſtamus, &c. IDEM lib.22. de ciuitate Dei, cap 8 refert reliquias martyris Stephani Proiectum Epiſcopum detuliſſe, quæ varia & ſtupenda, quæ enumerat, miracula perpetrarunt. IDEM ſermone de beato Vincentio martyre ad calcem, eius reliquias diuina prouidentia nunquam potuiſſe cælari demonſtrat, ad quorum tactũ varia miracula fiunt. Hinc VICTOR VTICENSIS, lib 3 hiſtoriæ, de perſecutione Vandalorũ narrat Maioricum pro domino paſſum, ſuper cuius ſepulchrum Trinitati preces effunduntur. Ad calcem autem ſuæ hiſtoriæ, vbi diuerſis ſupplicijs martyres refert interemptos, ait: *Gaudens autem quæ aderat multitudo, corpora ſanctorum martyrum diligenti tradidit ſepulturæ, præeunte clero venerabili Carthaginenſis Eccleſiæ: vbi etiam & prædicandi diaconi tertio iam confeſſores effecti, ſalutaris & Mauritæ geruli reliquiarum affuerunt: humatæ ſunt igitur cum hymnis ſolennibus Lapſanæ beatæ ſanctorum in monaſterio Bignæ continuo Baſilica, quæ dicitur, celebrina, &c.* Et THEODORETVS CYRENSIS in opere Philothæo, deſcribens vitam S. Martiani. *Poſtquam* (ait) *vnũ quodque eorum templorum, quæ beato Martiano dicata erant, aliorum ſanctorum, aut Apoſtolorũ, aut martyrum reliquiis ornatum eſt, tunc ſanè illi qui eius ſcenæ atque diſciplinæ heredes relicti fuerant his duobus annis, ante lapideam arcam parantes, in ea venerabilis corporis reliquias condidere, &c.* IDEM ibidem deſcribens vitam Iacobi alterius ſerui Dei, præfatũ Iacobum ſacras reliquias adoraſſe Ioannis Baptiſtæ, vbi ſæpiùs etiam Apoſtolorum ad ſe delatas reliquias reuerenter ſuſcepiſſe teſtatur. Similiter & in vita Thallelæi, diuina martyrum corpora falſis dijs abactis narrat eundem ſanctum ædificatis baſilicis condidiſſe. Et SIMEON METAPHRASTES in vita S. Anaſtaſiæ ad calcem, dicit: *Apollonia autem* (ait) *quædam mulier genere inſignis, precata præfecti vxorem accepit ſacrum corpus Anaſtaſiæ, & cum ipſum præclare, vt oportebat, honoraſſet, depoſuit in horto domus ſuæ: poſtea verò templum quoque excitat martyri præclarum & magnificum, & poſtea anniuerſarium ei feſtum celebrat. Poſt annos autem multos ciuitatum fœliciſſima, Conſtantinopolis in quam, eius ad ſe exportatas ſuſcipit reliquias, & eas deponit in magnifico templo, & ea digno, theſaurum bonorum, fontem miraculorum, corroborationem animæ & corporis, ad gloriam Patris & Filij, &c.* IDEM in vita Mauricij & ſociorum eius, ait: *Peſſimi miniſtri ſcelerati Imperatoris, cum è ligno depoſuiſſent venerandas & glorioſas eorum reliquias, non veriti ſunt amputare colenda eorum capita. Cum ea autem abſcidiſſent, vbique per illam ſyluam proiecerunt ac diſſiparunt. Quidam verò fratres fideles noctu cum magno timore accedentes, collegerunt veneranda eorum capita, & ſanctiſſima & honoranda eorum corpora, & cum eo, quo par eſt honore, & multo & ſuaui odore, deuinàque pſalmodia, & intenſis precibus in terra fodientes, depoſuerunt ipſa in eo loco, vbi decertauerunt præclari & fortes Chriſti milites.* IDEM in vita S. Iulianæ. *Mulier* (inquit) *quadam nomine Sophia, fortè fortuna tunc tranſiens Nicomediam, & ad magnam vrbem Romam proficiſcens, illas ſacras ſecum accipit reliquias, eaq; domum portans excitat martyri templũ dignum eius certaminibus.* IDEM in vita S. Platonis. *Pretioſa* (inquit) *& ſanctæ beati Platonis reliquiæ acceptæ à Chriſtianis de [illegible] ſeruit in eodem loco, qui dicitur campus, [illegible] oni-*
facij martyris, narrat q[illegible] ias
martyrum conquire[illegible] a-

to deuotæ Aglais matronæ, quæ ei ſic mandauerat. *Omni ſtudio vadens propera ad me afferre aliquid è ſacris his reliquiis, vt cum eas honorifice depoſuerimus, & ſacras ades eis ædificauerimus, eos ſemper habeamus cuſtodes & ſeruatores, &c.* IDEM in vita S. Sabæ, quæ lecta eſt in Concilio general. 7. *Cum* (inquit) *vir ſanctus Theodulus parum ægrotaſſet, migrat ex hac vita ad iucundam illam vitam, in quam nulla cadit perturbatio. Eius verò diuinas & ſacras reliquias, cum conuenientibus hymnis & lampadibus tollens conuentus fratrum, deponit c.. 9 aliis ſanctis Patribus, &c.* Et TIMOTHÆVS ALEXANDRINVS Epiſcopus oratione encomiaſtica in S. Menam martyrem, ait: *Erat homo quidam ex regione Thaurorum valde diues. Ingreſſus eſt autem Alexandriam cauſa negotiationis, & audiuit omnia miracula, & curationes, quas fecit S. Menas, & dixit apud ſe: volo ego quoque ire, vt orem in templo ſancti martyris Menæ, & adorem pretioſas & ſanctas eius reliquias, & dem illi paruam benedictionem, vt Deus nobis ferat opem, & nos ſeruet ſancti interceſſionibus, &c.* Lege quod ſequitur. Porrò ſanctarum reliquiarum fit mentio in Concilio CARTHAGINENSI V. Epiſcoporum 73. cano. 14. & allegat Gratianus de conſecrat. diſtinct. 1. cap. Placuit. Quando præcipit vt altaria campeſtria eradicentur, vbi nullum corpus aut reliquiæ martyrum conditæ probantur, vt diximus in vocabulo, Altare, &c. Et LEO PRIMVS, Epiſt 37. quæ eſt ad Pulcheriam Auguſtam, eidem congratulatur & gratias agit. *Eo quod* (inquit) *reliquias ſanctæ memoriæ Flauiani innocentis & Catholici ſacerdotis ad Eccleſiam* (ſcilicet Conſtantinopolitanam) *cui benè præfuit, feciſtis cum honore debito reuocari. In quibus vtique omnibus gloria veſtra multiplicatur augmentum, dum & ſanctos pro ſuis meritis veneramini, & ab agro diu ſpinas & tribulos vultis auferri.* IDEM earundem reliquiarum iterum mentionem facit epiſt. 42. ad Martianum Auguſtum. Similiter & ipſe MARTIANVS IMPERATOR, epiſtola ad eundem Leonem, & prædicta PVLCHERIA AVGVSTA, epiſtola ad memoratũ Pontificem, ſacras dicunt reliquias beati Flauiani de exilio reuocatas, in Baſilica Apoſtolorum conditas. IDEM Martianus & Valentinianus Imperatores, epiſtola ad Palladium præfectum Orientis, quæ lecta eſt, actione 3. Concilij Chalcedonenſis, de ſæpè dicti Flauiani ſacris reliquijs loquentes, dicunt: *Ita eius reliquias & expetyt hac ſacratiſſima ciuitas, & recepit, vt beatior omni viuenti videretur, vt exitus ille, qui putabatur acerbus, optandus credatur fuiſſe, quo illam immortalem mercatus eſt laudem. ſecutumq; eſt illud quod meritis eius diuinitas præſtuit, vt venerabilis Synodus innumerabilium penè ſacerdotum Chalcedone cõueniret: quæ dum fidem diligenter inquiris, authoritate beatiſſimi Leonis Epiſcopi æternæ vrbis Romæ & religionis, fundamenta conſtituit ſanctæ ciuitati, & Flauiano palmam mortis tribuit glorioſæ, &c.* Eadem de Ioanne Chryſoſtomo ſuperiùs meminimus. Denique EPIPHAN. TYRIVS Epiſcopus, epiſtola miſſa ad Patres 5. generalis Synodi, mentionem facit reliquiarum corporum ſanctorum Euphemij & Macedonij pro fide in exilio defunctorum, & à Synodo reportari cum honore ad proprias Eccleſias iuſſi ſunt. Denique Concilium EPAVNENSE ſub Gelaſio I. cano. 25. *Sanctorum reliquiæ in oratoriis villaribus non ponantur, niſi forſan clericos cuiuſcunq; parochiæ vicinos eſſe cõtingat, qui ſacris cineribus pſallendi frequentia famulentur.* De capſis, vbi reponuntur ſacræ reliquiæ, mentionem facit in vitis ſum-

morum

Vlãor Vticenſis.

Theodoretus Cyrenſis.

Simeon Metaphraſtes.

Attende ergo quæ dicuntur

Timotheus Alexandrinus.

Concilium Carthaginenſ. 5. ſub Anaſtaſio 1.

Leo 1.

Martianus Imperator.

Pulcheria Auguſta.

Valentinianus Imperator.

Romam vrbẽ æternã vocant Imperatores.

Epiphanius Tyrus.

Reliquiæ vbi reponẽdæ ſint. Concilium Epaunenſe ſub Sigiſmũdo rege.

Damaſus I.

morum Pontificum DAMASVS I. & PLATINA, & alij, & potiſſimè in vita Symmachi I. & in alijs locis. quos longum eſſet proferre. Sic & Concilium TOLETANVM XII. can. 4. *Villula* (ait) *in qua venerabile corpus ſanctiſſimi Pimenij confeſſoris debuo quieſcit honore, &c.* Et VIGILIVS I. epiſtola ad Eutherium Epiſcopum, cap. 5. *Significatur* (ait) *beatorum Apoſtolorum vel martyrum, ſicut ſperamus, ſancto nos affectui tuo direxiſſe reliquias, præſumentes fidem veſtram eorum deinceps plenius eſſe meritis adiuuandam, &c.* Porrò LIBERATVS CARTHAGINENSIS in breuiario de cauſa Neſtoriana, cap. 10. refert de Pallio beati Euangeliſtæ Marci, quòd illud in tanta reuerentia habuerint Alexandrini, vt oportuerit illum, qui defuncto Epiſcopo ſuccedit, excubias ſuper defuncti corpus agere, manúmque dexteram eius capiti ſuo imponere, & ſepulto manibus ſuis accipere collo ſuo beati Marci pallium, & tunc legitimè ſedere. Reliquiarum meminit GREGORIVS I. in Concilio quod celebrauit Romæ, cap. 4. vbi de Papæ tractat exequijs, ſicut habes repoſitum ſuprà dictione Papa, &c. IDEM lib. 7. Regiſtri, epiſto. 126. ad Reccaredum Gothorum Regem, &c. cap. 7. eidem regi reliquias mittens ſic loquitur. *Clauum* (inquit) *parnulam vobis à ſacratiſſimo beati Petri Apoſtoli corpore pro eius benedictione tranſmiſimus, in qua ineſt ferrum de cathenis eius incluſum, vt quod collum eius ad martyrium ligauerat, veſtrũ ab omnibus peccatis ſoluat. Crucem quoque dedi latori præſentium vobis offerendam, in qua lignum crucis dominicæ ineſt, & capilli beati Ioannis Baptiſtæ, ex qua ſemper ſolatium noſtri ſaluatoris per interceſſionẽ præcurſoris eius habeatis.* Et paulò poſt. *Tranſmiſimus aliam clauum à ſacratiſſimo beati Apoſtoli Petri corpore, qua cum digno honore repoſita, quæque apud vos inuenerit, benedicendo multiplicet.* IDEM Auguſtino Anglorum Epiſcopo ſancti Sixti martyris reliquias petenti, ſic ſcripſit. *Fecimus quod petiſti, quatenus populus, qui in loco quodam ſanctæ martyris corpus dixerunt * venerari (quod tua fraternitas nec verum nec veraciter ſanctum videtur) certa ſanctiſſimi & probatiſſimi martyris beneficia ſuſcipiens, colere incerìè non debeat. Mihi tamen videtur, quia ſi corpus, quod à populo cuiuſdam martyris eſſe creditur, nullis illis miraculis cornſcat, & neque aliqui de antiquioribus exiſtunt, qui ſe à parentibus paſſionem eius audiſſe fateantur, ita reliquiæ quas petiſti ſeorſum condendæ ſunt, vt locus in quo præfatum corpus iacet modis omnibus obſtruatur, nec permittatur populus certum deſerere & incertum venerari.*

Concilium Toletanum 12.

Vigilius 1.

Liberatus Carthaginen. Diaconus.

Gregorius 1.

Oro lege.

* venerari paſſiuè dictum.

Martinus 1.

MARTINVS I. epiſt. 2. ad Amandum Galliæ Epiſcopum. *Reliquias* (ait) *ſanctorum, de quibus præſentium lator nos admonuit, dari præcepimus, &c.*

Gregorius Turonenſis.

Et GREGORIVS TVRONENSIS, libro in gloriam plurimorũ martyrum, cap. 82. refert diaconum ſuum à Pelagio Romano Pontifice, reliquias Pauli, Laurentij, Pancratij, Chriſanti, Dariæque virginis, Ioannis & Pauli martyrum accepiſſe in capſa, quarum contemplatione & eleuatione in mari periculum ſubuerſionis euaſit. Lege hiſtoriam ibidem, cap. 83. Idem Gregorius de ſeipſo loquitur. *Cum* (inquit) *iter de Burgundia ad Aruernum tenderemus, oritur contra nos magna tempeſtas, cœpitq; crebris ignibus micare cœlum, validiſq; tonitruorum fragoribus reſonare: tunc extractas à ſinu beatas reliquias manu eleuo contra nubem, quæ protinus diuiſa in duas partes dextra leuaq; præterijt, neque nobis, neque vili deinceps nocuit, &c.* IDEM cap. 18. eiuſdem operis *Quidam reliquias beatæ Mariæ ab Hieroſolymis accipiẽs reuertebatur in Gallias, ſed priùs Romam adire diſpoſuit. Verum vbi alias Italiæ ſolitudines eſt ingreſſus, incidit in latrones, nec mora ſpoliatur indumentis, & ipſa quoque capſa, in qua beata geſtabat pignora capitur. Exiſtimantes enim inimici illi, auri ibidem ſeſterna aggregatas, effracta clauc omnia rimantur intente: ſed cum nihil in ea pecuniæ reperiſſent extracta pignora in ignem proiciunt, caſoq; homine diſceſſerunt. Tunc ille ſeminium exurgens, vt vel cineres exuſtorum colligeret pignorum, inuenit ſuper carbones accenſos illæſas iacere reliquias, ipſumq; linteum quo inuolutæ erant ita admiratur integrum, vt non putaretur prunis iniectum, ſed ex aquis collectum. Collegitq; cuncta cum gaudio, & viam qua pergebat ingreſſus, vſque ad Gallias peruenit incolumis.* IDEM alijs locis innumeris ſiue de Martini, ſiue de alijs ſanctorum reliquijs mira & ſtupenda refert, quæ longum eſſet enarrare. Vnde & FORTVNATVS PICTAVIENSIS Epiſcopus in concluſione libri vitæ S. Martini, recenſet quæ in diuerſis regionibus aſſeruentur beatorum martyrũ & confeſſorum corpora, & honorificè reliquiæ conſeruentur, librúmque ſic alloquitur.

Arrende miraculum.

Fortunatus Picauienſis.

Contentus (ait) *tantum Turonii pete mœnia ſupplex*
Quæ Martinus habet venerãda ſepulchra ſacerdos,
Cuius honor tumuli faciat ſua rura tueri,
Qui pietatis opem tribuat, &c.
Inde Pariſiacam placidè properabis ad arcem,
Quam modo Germanus regit, & Dionyſius olim
Si pede progrederis, ventrato ſepulchra remedi,
Atque pij fratris complere templa Medardi, &c.

Sub eo tempore narrat ROBERTVS GVAGVINVS, lib. I. compendij de Francorum Regibus, &c. quod dum à Childeberto I. Rege Francorũ Cæſarauguſtana ciuitas obſideretur, & iam capienda foret, ſe ſuáque dedantibus ciuibus ciuitati pepercit Rex, ſi modo illi de diui Vincentij reliquijs aliquid impertirentur. Regis voluntate ad clerum relata, ſepulchrum martyris Pontifex adit, indéque ſuſceptam ſcalam & tunicam Regi dono contulit. Quæ religioſiſſimè ſuſcepta Rex perſanctè aſſeruauit, atque ita Pariſium aduenieus ædem diuo Vincentio dicat, monachis ibidem inſtitutis, quibus eas quas de martyre induuias habebat attribuit. Hinc BEDA VENERABILIS, lib. I. Hiſtoriæ Anglicanæ, c. 18. *Germanus* (inquit) *omnium Apoſtolorum diuerſorumq; martyrum ſecum reliquias habens, facta oratione iuſſit reuelli ſepulchrũ, pretioſa ibidem munera conditurus, arbitratus opportunum, vt membra ſanctorum ex diuerſis regionibus collecta, quos pares meritis receperat cœlum, ſepulchri quoque vnius teneret hoſpitium, &c.* Vide Hiſtoriam. IDEM lib 3. eiuſdem hiſtoriæ, cap. 11. vbi de Oſualdi Regis exitu loquitur, eius venerandas reliquias honorificè conditas multis miraculis demonſtrat clareſcere: ita vt aqua, qua prædicta oſſa lota ſunt, & terra, quæ lauacrum venerabile ſuſcepit, ad abigẽdos ex obſeſſis corporibus dæmones gratiæ ſalutaris haberet effectum. IDEM lib. 4. hiſtoriæ Anglicanæ, cap. 6. *Vſque hodie* (ait) *feretrum caballarium Theodori Epiſcopi viri ſanctiſſimi, quo infirmus vehi ſolebat, ſeruatum à diſcipulis eius, multos febricitantes, vel alio quolibet incommodo feſſos ſanare non deſiſtit.* Et cap. 19. *Contigit* (inquit) *vt tactu indumentorum eorundem virorum ſanctorum, & dæmonia ab obſeſſis fugata corporibus, & infirmitates alias aliquotien[illegible]atas, &c.* Et IOANNES

Defert ſuſpenſas collo reliquias vir hic ſactus, per quarum virtutem mirageſſit.

Roberrus Guaguinus.

Beda Venerabilis.

Ioannes Dama[illegible]

DA[illegible]de orthodoxa fide, c. 16.

Fon[illegible]dominator Chriſtus præ-

b[illegible]rimoda beneficia ſcatu-

rientes,

Digitized by Google

Exod.17. Numeri 20. Iudicum 15.

rientes, unguentum suauitatis emanantes, & nullius diffredat. Si enim ex rupe & firmo saxo aqua in heremo prosiluit volente Deo, & ex maxilla asini Samsoni sitienti: ex martyrum reliquiis unguentum suaue olens emanare incredibile est? Nullo pacto profecto his qui sciunt Dei virtutem, & ab ipso sanctorũ honorem, &c. Lege totum caput, & in vocabulo, Imago, &c. De-

Photius Constantinopolitanus Episcopus.

nique PHOTIVS CONSTANTINOPOLITANVS, lib. de 7. œcumenicis Concilijs ad Michaëlem Bulgariæ principem, vbi de 7. Concilio generali loquitur, ait: *Sic & sanctorum templa, & sepulchra, & reliquias, ex quibus morborum curationes emanant, fideliter adoramus. Christum verum Deum nostrum, qui gloria ipsos affecit, collaudantes & celebrantes. Et si quid his in mysticis & sanctis nostris sacrificiis simile est, per munus & gratiam in illis exhibitam, præcipuum authorem, & principem causam agnoscimus & commendamus, &c.* Porrò de reliquijs in

Reliquiæ in processione portantur.

litanijs & processionibus deferendis, statuit Concilium BRACARENSE III. cano. 5. vbi etiam

Concilium Bracarense 3.

vetat, ne Episcopi reliquias martyrum collo gestent ad vanitatem, vt iam diximus in vocabulo, Episcopus à ministris non gestetur, &c. Narrant quoque historiographi celebres, & PLATINA

Platina Cremonensis.

in vita Zachariæ Papæ I. quòd ille Pontifex caput S. Georgij martyris inuentum honorificè, aggregato populo Romano, cum hymnis & canticis in venerabili loco reposuit ad velum aureum: *Vbi* (ait) *immensa miracula per eundem martyrem Deus operari dignatur.* IDEM in vita Gregorij II. narrat, quòd Agareni Franciam inuadere tentantes, circa Rhodanum fluuium ab Eudone Francorum Principe & duce Aquitaniæ cæsi sunt num. 375. millia, cum de Francis mille tantum quingenti inuenirentur interfecti, vt idem EVDO, DVX Francorum epistola ad Gregorium prædictum Pontificem memorat & recẽset: vbi asserit, quòd de benedictione sibi missa à sanctissimo Pontifice in tribus spongijs, quibus ad vsum mensæ Pontificis apponuntur, in hora qua bellum committebatur Idem princeps Eudo, populo suo per partes modicas distribuit ad sumendum, & quicunque ex eis sumpsit nullo modo mortuus, sed nec vulneratus inuentus est. Denique in Concilio GENERALI 7. Nicæno II. inuenitur rel quiarum expressa veneratio, nec fas putamus repetere. Vnde & can 7. action. 7. *Quecunque* (ait) *templa consecrata sunt absque reliquijs martyrum, in his fieri statuimus reliquiarum depositionem cum consuetis precibus. Qui autem templum consecrat sine sanctis reliquijs, deponatur, vt qui Ecclesiasticas transgressus est traditiones.* Hinc ADRIANVS I. qui huic Concilio præsedit, libro pro defensione eiusdem edito, cap. 59. adfert infinita testimonia Patrum, & præcipuè authoritatem GENNADII MASSILIENSIS Episcopi libro de veneratione reliquiarum, cap. 40. vbi sic loquitur. *Sacrorum* (ait) *corpora, & præcipuè beatorum reliquias, ac si Christi membra synceriſſimè honoranda, & basilicas eorum nomine appellatas, velut loca diuino cultui mancipata, affectu pijssimo & deuotione præcipua adeundas censemus. Si quis contra hanc sententiam venit, non Christianus credatur, sed Eunomianus.* Hæc Gennadius, multáque alia. Subiũgit porrò Adrianus testimonia Basilij, Chrysostomi, Hieronymi, &c. quæ iam in præcedentibus citauimus, & in vocabulo, Petrus. Porrò meminit PLATINA in vita Leonis III. eundem Pontificem Mantuam profectum ad visendum Christi sanguinem, qui tum ibi reseruabatur miraculis crebris coruscans. Is verò à Mantuanis perbenignè susceptus, approbato Christi sanguine ob frequentia miracula, ad Carolum Magnum proficiscitur, vt hominem veritatis cognoscendæ cupidum eius rei certiorem faceret. Denique memoratus GREGORIVS I. lib. 40. Homiliarum, hom. 32. in Basilica Processi & Martiniani, de eisdem martyribus loquitur. *Ad horum* (inquit) *corpora ægri veniunt, & sanantur: dæmoniaci veniunt, & curantur: periuri veniunt, & à dæmonio vexantur.* Sic & Concilium BASILEENSE, sessio. 23. beatorum Petri & Pauli ac innumerabilium Christi martyrum corpora Romæ quiescere confitetur, & ad eorum reliquias visendas deuotionis gratia cunctos hortatur Christicolas. Præterea Concilium MOGVNTINVM IV. cano. 43. & 43. de peregrinationibus ad sanctorum reliquias assumendis tractat, vt diximus in vocabulo, Peregrinatio, &c. sicque addit. *Reliquias sanctorum, velut diuinæ gratiæ olim receptacula, & verissima Christi membra, & purissima Spiritus sancti domicilia, monemus in Ecclesiis, vel ob id proponendas, & religiosa pietate venerandas, vt per eas fideles commoniti discant virtutem & fidem sanctorum imitari. Et alicubi in his sanguinolentas notas & pro fide Christi tolerati martyrij vestigia cernentes, admoneantur spem fidei nostræ non esse inanem, pro qua omnia dira pati sancti martyres in animum sibi induxerunt, quorum exemplo ipsi etiam ad aduersitatum omnium tolerantiam animentur, &c.* Et Concilium TRIDENTINVM, sessio. 25. quæ fuit 9. sub Pio IV. *Decernit sancta Synodus sanctorum martyrum, & aliorum cum Christo viuentium sancta corpora, quæ viua membra fuerunt Christi, & templum Spiritus sancti ab ipso ad æternam vitam suscitanda & glorificanda, à fidelibus veneranda esse, per quæ multa beneficia à Deo hominibus præstantur: ita, vt affirmantes sanctorum reliquijs venerationem atque honorem non deberi, vel eas aliaq; sacra monumenta à fidelibus inutiliter honorari, atque eorum opis impetrandæ causa sanctorũ memorias frustrà frequentari, omnino damnãdos esse, prout iampridem eos damnauit, & nunc etiam damnat Ecclesia, &c.* Vide plura, Crux, Imago, Peregrinatio, Petrus, Sancti, &c. & sequentia.

Gregorius 1.

Concilium Basileense.

Concilium Moguntin. 4.

Concilium Tridentinum generale nouissimum.

Super reliquias martyrum Missam celebrandam.] Superiùs ex Hieronymo probauimus, & ex multis alijs decretis in vocab. Missa.

Reliquias laici non contingant.] Posui suprà, Laicus, ex Concilio Colonienſi III. & alijs. Vide.

Reliquiæ non vænales exponantur.] Concilium LATERANENSE sub Innocentio III. cano. 62. *Cum ex eo quod quidam* (ait) *sanctorum reliquias exponunt venales, & eas passim ostendunt, Christiana religioni sit detractum sæpius, ne detrahatur in posterum præsentis decreto statuimus, vt antiqua reliquiæ à modo extra capsam non ostendantur, nec exponantur venales. Inuentas autem de nouo, nemo publicè venerari præsumat, nisi priùs authoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ. Prælati verò de cætero non permittant illos, qui ad eorum Ecclesias causa veneranda accedunt, vanis figmentis, aut falsis decepti documentis, sicut & in plerisque locis occasione quæstus fieri consueuit. Eleemosynarum quoque quæstores, quorum quidam se alios mentiendo, abusiones nonnullas in sua prædicatione proponunt, admitti, nisi Apostolicas vel diœcesani Episcopi literas veras exhibeant, prohibemus, &c.* Hoc decretum renouat Concilium NARBONENSE, canone vltimo. Hoc quoque repetit Concilium TRIDENTINVM, sessio. 25. quæ fuit 9. sub Pio IV. *Omnis* (inquit) *superstitio*

Concilium Lateranense sub Innocentio 3. patrum 215.

Quæstores eleemosynarũ.

Concilium Narbonense.

Concilium Tridentinũ generale.

Non cofecranda templa sine reliquijs.

Gennadius Massiliensis.

Ergo Caluinistæ sunt Eunomiani.

Platina.

in ſanctorum inuocatione, reliquiarum veneratione & imaginum ſacro vſu tollatur, omnis turpis quæſtus eliminetur, &c. Lege reliquum poſitum ſuprà, Imago. &c Porrò in Concilio CONSTANTIENSI, ſeſſio. 10. damnatur Ioannes 23. eo quod caput S. Ioannis Baptiſtæ vendiderat, aut de vendendo pactum fecerat pro pretio 50 millia ducatorum.

Concilium Conſtantienſe

Reliquiæ non facilè transferantur] Aliquoties transferuntur reliquiæ, vel quia hoc diuina viſione mandatur, vel quia ſic expoſtulat locus hoſtibus fortè vicinus, vt de multis ſanctorũ corporibus tranſlatis legimus. Verum Concilium MOGVNTINVM I. cano. 41. ſic ſtatuit. *Deinceps corpora ſanctorum de loco ad locum nullus præſumat tranſferre ſine conſilio Principis, vel Epiſcoporum, vel ſanctæ Synodi licentia.* De reliquiarũ tranſlatione ſatis in præcedentibus egimus.

Concilium Moguntinũ 1. ſub Carolo Magno.

RENVNCIATIO.

De renunciationibus.] Egimus ſuprà in dictione, Beneficio renuncians an poſſit poſteà repetere, &c. Lege & in vocabulo, Epiſcopus, &c. Vtrum autem Papa renunciare poſſit, quia hoc legitur Cœleſtinus V. inſtitutor noſter feciſſe, BONIFACIVS VIII. eius ſucceſſor conſtitutionem fecit, quæ habetur lib. 1. Sexti decretalium, titu. 7. de renunciatione, cap. 1. vbi ſic incipit: *Quoniam aliqui curioſi diſceptantes, de his quæ nõ multum expediunt, &c.* vbi Cœleſtinum V. prædictum authoritate Apoſtolica dicit decreuiſſe Romanum Pontificem poſſe liberè reſignare, quod decretũ & ipſe confirmat. Qui verò in hanc decretalem gloſas ediderunt, numerant plures ſummos Pontifices, qui papatui renunciarunt, vt ibidem poteſt lector inuenire.

Benifacius 8.

Papa an renunciare poſſit.

Cœleſtinus 5.

RESIDENTIA.

Reſidentia Epiſcopis, prælatis, presbyteris, parochis ſeu beneficiatis ſtrictè iniungitur.] Quædam iam poſita ſunt de reſidentia clericorum ſuprà, quibus non reſidentibus ſtipendia dari negantur. Porrò Concilium ELIBERINVM, cano. 21. *Si quis in ciuitate poſitus per tres dominicas Eccleſiam non acceſſerit, tanto tempore abſtineat, vt correptus eſſe videatur.* Huic decreto reſpõdet, can. 80. Concilij GENERALIS VI. tam de clericis, quàm de laicis loquens, vt alibi reposuimus in vocabulo Clericus, &c. Hinc etiam Concilium CARTHAGINENSE V. can. 5. & allegat Gratian cauſa 7. quæſt. 1. cap Placuit: *Placuit, vt nemini ſit facultas relicta principali cathedra ad aliquam Eccleſiam in diœceſi conſtitutam ſe conferre, vel in re propria diutiùs quam oportet conſtitutum, curam vel frequentationem propriæ cathedræ negligere.* Idem omnino Concilium AFFRICANVM, cano. 38. Lege in vocabulo, Epiſcopus ſuis limitibus ſit contentus, &c. Aliíſque in locis, vbi de ſimili materia tractatũ eſt. Porrò LEO PRIMVS, epiſto 82. ad Anaſtaſium Epiſcopum Theſſalonicenſem, cap 10. prohibuit, ne vltra quindecim dies Epiſcopi à ſuis ouibus abſentarentur, ſi fortè pro quadam occaſione bona & iuſta in aliquem locũ fuerint euocati. Et Concilium PARISIENSE III lib. 1. cap 29. arguit prælatos, qui temerario auſu Eccleſias ſuis ad tempus priuant ſacerdotibus. *Quoniam* (ait) *ſi quid eis in forenſibus negotiis agendum, ſi quid iam in diuerſis aliis partibus nunciandam occaſio neceſſitatis opponit, id potiùs per ſacerdotes Domini currentes & diſcurrentes, quàm per alios effici præcipiunt, non attendentes, quòd eorum abſentia, & loca Deo dicata ſibi cultu debito priuentur, & homines ſine confeſſione, & infantes ſine baptiſmatis regeneratione plerunque moriantur. Quanti autem ſit diſcrimen in perſona mittentis, & eius quæ mittitur, animarum pericula, quæ ſubinde in huius rei cauſa fiunt, liquidò produnt. Proinde omnibus prælatis cauendum eſt, ne illicita ſibi preſbyterorum tranſmiſſione animarum ſuarum habeant damnationem. Preſbyteri porrò, qui non ſui prælati imperio coacti, ſed potius voluptatum ſuarum delectatione, imo auaritiæ æſtuatione ſuccenſi id facere præſumunt, ab Epiſcopo ſuo rigida correptione puniantur.* Hoc iterum repetit, libro 3. cap. 4. & Concilium MELDENSE, capite 36. *Preſbyteri nullatenus vbicunq; hoſpitari ſinantur, aut aliquo modo ipſi præſumãt, ſed aſſiduè apud ſuas Eccleſias propter ſacra myſteria vel miniſteria fidelibus exhibenda: nec etiam alibi habitare permittantur, neque mulieres, eorum domicilia frequentent.* Vide Clericis mulierum contubernium interdicitur, &c. & in vocabulo, Clerici ſtabiles, &c. Et in vocabulo, Beneficia Eccleſiaſtica quibus committi debeant, &c. nam his debent committi, qui reſidere valeant, vt ibidem dicitur oro lege. Porrò ALEXANDER III. Sabrienſi Epiſcopo, vt habetur parte 50. Concilij Lateranenſis quod celebrauit, cap. 11. expreſsè eidem Epiſcopo iniungit & præcipit, vt Eccleſiæ ſuæ canonicam reſidentiam faciat, & alios facere compellat: *Quia indignum eſt* (ait) *per eius vel aliorum ſubterfugia præſcriptum Eccleſiam debitis obſequiis defraudari. Et ſi quis appellauerit, interim dum appellationem proſequitur, in prætaxata eius alicui honeſta perſona eius vices exequendas committat, & tantùm ei de beneficiis illius appellatione ceſſante aſſignet, vnde poſſit congruè ſuſtentari. Quod ſi noluerit, omni contradictione & appellatione ceſſante prebenda eum priuet, & eam alteri viro diſcreto & honeſto, nullius appellatione admiſſa, concedat pariter & aſſignet.* De reſidentia vicariorum ſimiliter ſtatuitur in Cõcil. OXONIENSI, cano. 6. & 7. Vide infrà, Vicarius, &c. Et Concilium SENONENSE, cap. 11. conſtitut. *Rectores Eccleſiarum, quorum ſingularis eſt electa induſtria, compellantur quo ad fieri poterit ad perſonalem reſidentiam, neque cum illis de non reſidendo, niſi cauſa probabili intercedente, diſpenſetur.* Item Concilium COLONIENSE IV. cap. 9. tertij medij, iubet vt curatus reſideat & officio ſatisfaciat, ne fundatorum intentio frauderur: alioquin nihil percipiat, & in poteſtate Epiſcopi ſit fructus Eccleſiæ impios vſus diſpẽſare. Vnde & Concilium TRIDENTINVM, ſeſſio. 6. cap. 1. & 2. de reformat. *Quia nonnulli* (ait) *hoc tempore reperiuntur, qui propria etiam ſaluris immemores, terrenaq; cœleſtibus ac diuinis humana præferentes, in diuerſis curiis vagantur, aut in negotiorum temporalium ſolicitudine (omili derelicto, atque ouium ſibi commiſſarum cura neglecta) ſe detinent occupatos: placuit ſacroſanctæ Synodo antiquos canones, qui temporum atque hominum incuria penè in deſuetudinem abierunt, aduerſus non reſidentes promulgatos innouare, quemadmodum virtute præſentis decreti innouat, ac vlterius pro firmiore eorundem reſidentia, & reformandis in Eccleſia moribus, in hunc qui ſequitur modum ſtatuere atque ſancire. Si quis à Patriarchali, Primatiali, Metropolitana, ſeu cathedrali Eccleſia, ſibi quocunque titulo, cauſa, nomine, ſeu iure, commiſſa, quacunque ille dignitate gradu & præeminentia fulgeat (legitimo impedimento, ſeu iuſtis & rationabilibus cauſis ceſſantibus) ſex menſibus continuis*

Concilium Elibertinũ ſub Melciade.

Concilium generale 6. Conſtantinopol. 3.

Concilium Carthaginen. 5

Concilium Affricanum.

Leo 1.

Concilium Pariſienſe 3.

Alexander 3.

Concilium Oxoniẽſe.

Concilium Senonẽſe ſub Antonio à Prato Cancellario & Archiepiſcopo.

Concilium Coloniẽſe 4.

Concilium Tridentinũ generale nouiſſimum.

Generale decretum ſed nõ generaliter obſeruatur.

nuis extra suam diœcesim morando abfuerit, quartæ partis fructuum vnius anni fabricæ Ecclesiæ, & pauperibus loci, per superiorem Ecclesiasticum applicandorum, pœnam ipso iure incurrat. Quod si per alios sex menses in huiusmodi absentia perseuerauerit, aliam quartam partem fructuum similiter applicandam eo ipso amittat. Crescente verò contumacia, vt seuerioris sacrorum canonum censuræ subiiciatur, Metropolitanum Episcopos Suffraganeos absentes, Metropolitanum Suffraganeus Episcopus antiquior residens, sub pœna interdicti ingressus Ecclesiæ eo ipso incurrenda, infrà tres menses per literas, seu nuntium Romano Pontifici denunciare teneatur, qui in ipsos absentes (prout cuiusque minor aut maior contumacia exegerit) suæ supremæ sedis authoritate animaduertere, & Ecclesiis ipsis de pastoribus vtilioribus prouidere poterit, sicut in Domino salubriter nouerit expedire. Tum subdit cap. 2. Episcopi inferiores, quanis beneficia Ecclesiastica personalem residentiam de iure sine consuetudine exigentia, in titulum siue commendam obtinentes, ab eorum ordinariis, quemadmodum eis pro bono Ecclesiarum regimine, & diuini cultus augmento, locorum & personarum qualitate pensata, expediens videbitur, opportunis iuris remediis residere cogantur: nullisq; priuilegia, seu indulta perpetua de non residendo, aut de fructibus in absentia percipiendis, suffragentur. Indulgentiis verò & dispensationibus temporalibus ex veris & rationabilibus causis tantùm concessis, & coram ordinario loci legitimè probandis in suo robore permansuris, quibus casibus nihilominus officium sit Episcoporum, tanquam in hac parte à sede Apostolica delegatorũ, prouidere, vt per deputationem idoneorum vicariorum, & congruæ portionis fructuum assignationem, cura animarum nullatenus negligatur, nemini quo ad hoc priuilegio seu exemptione quacunque suffragante. IDEM adhuc prædicta renouat, sessio. 23. quæ fuit 7. sub Pio IV. cap. 1. decreti reformationis, vbi si forsan prælatos aut beneficiatos ad tempus abesse contigerit. *Sacrosancta Synodus vult* (ait) *illud absentiæ spatium singulis annis, siue continuum, siue interruptũ, nullo pacto debere duos aut ad summum tres menses excedere: & haberi rationem, vt id æqua ex causa fiat, & absque vllo gregis detrimento, quod an ita sit abscedentium conscientiæ relinquit, quam sperat religiosam & timoratam fore, cum Deo corda pateant, cuius opus non fraudulenter agere, suo periculo tenentur. Admonet autem, ne per tempus dominici aduentus, Quadragesimæ, Natiuitatis, Resurrectionis, Pentecostes, & corporis Christi, quibus diebus omes reficiendi debent pastoris præsentiã, ab Ecclesia absint vllo pacto, nisi Episcopalia munia in sua diœcesi eos alios vocent. Si quis autem (quod vtinam nunquam eueniat) contra huius decreti dispositionem abfuerit, statuit sacrosancta Synodus, præter alias pœnas aduersus non residentes sub Paulo III. impositas & innouatas, ac mortalis peccati reatum, quem incurrit, eum pro rata temporis absentiæ fructus suos non facere, nec tuta conscientia, alia etiam declaratione non secuta, illos sibi detinere posse, sed teneri aut ipso cessante, per superiorem Ecclesiasticum illos fabricæ Ecclesiarum, aut pauperibus loci erogare: prohibita quacunque conuentione vel compositione, quæ pro fructibus malè perceptis appellatur, ex qua etiam prædicti fructus in totum, aut pro parte ei remitterentur, non obstantibus quibuscunque priuilegiis cuicunque collegio, aut fabricæ concessis. Eadem omnino, etiam quo ad culpam, & amissionem fructuum, & pœnas de curatis inferioribus, & aliis quibuscunque, qui beneficium aliquod Ecclesiasticum curam animarum habens obtinent, sacrosancta Synodus declarat & decernit, ita tamen, vt quandocunque eos, causa prius per Episcopũ cognita & probata, abesse cõtigerit, vicarium idoneum ab ipso ordinario approbandum, cum debita mercedis assignatione relinquant. Discedendi autem licentiam in scriptis gratisq; concedendam vltra bimestre tempus, nisi ex grauis causæ non obtineant. Quod si, per edictum citati etiam non personaliter, contumaces fuerint, liberum esse vult ordinariis per censuras Ecclesiasticas & sequestrationem, & subtractionem fructuum, aliisq; iuris remedia, etiam vsque ad priuationem, compellere, nec executionem hanc quolibet priuilegio, licentia, familiaritate, exemptione, etiam ratione cuiuscunque beneficij, pactione, statuto, etiam iuramento, vel quacunque authoritate confirmato, consuetudine etiam immemorabili, quæ potius corruptela censenda est, sine appellatione, aut inhibitione, etiam in Romana curia, vel vigore Eugeniana constitutionis suspendi posse.* Eadem iungit PIVS IV. in bulla, quã edidit anno Domini 1560. & publicari iussit anno Pontificatus primo, quæ sic incipit: *De salute gregis Dominici nobis ex alto commissi, &c.* Has etiam constitutiones renouant Christianissimi Reges FRANCISCVS II. & CAROLVS IX. in constitutionibus Aureliæ editis, artic. 5. Vide Præsignatos locos.

Pius 4.

Francisc. 2.

Carolus 9. Rex Francorũ. Hic cum hac scriberẽ anno domini 1571. sexta die Martij triumphali pompa solemnique triumpho ingressum suum in vrbem inclytam Parisiorum per S. Dionisij portã celebrauit.

Id in aliis decretis antiquissimis est prohibitũ, vt habes in vocabulo, dies festi, &c. & in vocabulo Clericus, &c.

Decretum pro omnibus generaliter curam animarum habentibus ponitur.

RESIGNATIO.

Resignatio Papatus & Episcopatus prohibetur.] Posuimus singula in vocabulo, Episcopatus, Papatus, &c.

RESVRRECTIO.

Resurrectio futura mortuorum defenditur.] Non est opus multis testimonijs agere, quandoquidem innumera sacræ scripturæ testimonia futuram & nouissimam resurrectionem demonstrant, & qui non admittit illa, nec Patrum quidem documenta recipiet. * Non est autem nobis, propositum opus scripturis sacris aut testimonijs prosequi, intentio, vt sæpiùs monuimus, quia alij quos iam prædiximus fideliter præstiterunt: sed tantùm Apostolicam traditionem, Patrúmque succedentium, pro defensione Ecclesiasticæ disciplinæ Catholicæque fidei comprobare. Itaque omittentes infinita, vt diximus, quę extant in scripturis sacris testimonia extremam resurrectionem corporum confirmantia, ad Apostolorum doctrinam accedimus. Hanc CLEMENS I. lib. 5. Constitutionis Apostolorum, cap. 8. sic demonstrat. *Ipse nos excitabit omnipotens Deus per Dominum nostrum Iesum Christum, propter promissionem ipsius veram. Excitabit autem cum omnibus qui à principio dormierunt, tales quales modo sumus præsenti figura, nil mancum habentes, nec corruptioni obnoxium, quoniam immortales resurgemus. Quamuis enim in mari moriamur, quãuis in terra discerpamur, quamuis à feris vel ab auibus laniemur: tamen excitabit nos virtute sua, quoniam mundus totus Dei manu continetur.* Et postquam hoc multis authoritatibus probauit, infert. *Quòd si Græci derident nos non credentes nostris scripturis, saltem fidem habeãt vati suæ Sibyllæ, quæ ad verbum ita inquit:*

Atque vbi cuncta cinis fuerint tenuisq; fauilla,
Atque idem Deus extinguet quẽ incenderat ignẽ,
Ossaq; restituet rursum, cineresq; sepultos,
Et genus omne hominũ (vt fuerat) Deus ipse reponet.
Tunc grane iudicium veniet, quo iudicet orbem.
Ipse iterum Deus hosq; iterum iam terra recondet,
Qui malè vitam agere fuerint vbicunque repeti.
Sed quoscunque pios vinos susceperit orbis,
Inspirante Deo flatum gratumq; fauorem,
Mittente inter eos, traducent suauiter annum,
Mutuaq; inter se cumulabunt gaudia læti, &c.

Plures versus recensuimus in opere nostro Pan-

Clemens 1. cuius libros iam ex assertione patrũ superius authenticos probauimus.

Versus Sibyllini.

dectæ legis Euangelicæ, lib 2. cap.140. vbi & figuras & prophetias veteris teſtamenti & nouæ legis teſtimonia infinita attexuimus. *Cum igitur illa* (ſubdit Clemens) *reſurrectionem affirmet, corporumq́ renouationem non neget, pioſq́ ab impijs diſcernat, temerè hi noſtratibus aduerſantur.* Et prolato exemplo Phœnicis, vt poſuimus in vocabulo, Phœnix, &c. ſubdit. *Cum ergo per auem rationis experiem probetur reſurrectio: cur temerè noſtratia calumniantur, cum fateamur, qui potentia ſua efficit, vt quod non erat, eſſet, eum quoque facere poſſe, vt id poſt eius interitum reſtituatur. Nam propter hanc perſuaſionem verbera perſecutionesq́, mortes perferimus: nam frustra ea didiciſſemus, niſi firmiter nobis hæreremus ea quæ aliis prædicanda ſuſcepimus. Quemadmodum igitur credimus Moſi dicenti: In principio fecit Deus cœlum & terram, & cognoſcimus non materia inopia, ſed voluntate ſola Chriſtum qua cõſtituit ea produxiſſe, cœlum, inquam, terram, mare, lumen, noctem, luminaria, aſtra, volatilia, aquatica, quadrupedia, reptilia, plantas, herbas: eodem modo excitabit nos ſua voluntate, ope aliena non indigens. Eiuſdem enim facultatis munus eſt, producere mundum, atque mortuos excitare. Atque tunc quidem hominem, qui nullus erat, ex diuerſis conſtantem rebus effecit data ei anima de nihilo: nunc autem exiſtentibus animis diſſoluta corpora reſtituet. Rerum enim manentium eſt reſurrectio, non in nihilum redeuntium. Ille igitur qui prima corpora de nihilo effecit, ex hisq́ varias naturas compoſuit, idem mortuos vita reddita excitabit.* Et infrà. *Quare ſi opus eius homo eſt per Chriſtũ efficitur, omnino mortuus per eum reſurget, vel ad rectè factorum præmia, vel ad ſcelerum ſupplicia.* IDEM multis adhuc ſententijs rem eandem probat, lib. 6 cap 30. & lib. 7 ca. 33. verum ſi omnia hic vellem recenſere, deficeret mihi tempus Reſurrectionem ſimiliter generalem cõfirmat ABDIAS BABYLONIVS, lib. 5. & 7. certaminis Apoſtolici dum eam à ſanctis Apoſtolis docet conſtanter fuiſſe prædicatam. Et DIONYSIVS AREOPAGITA eandem confirmat, libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, par 1 cap. 11. dum de exequijs defunctorum agit. *Neceſſarium* (inquit) *reor ea exequi, quæ à nobis in his qui dormierũt caſte geruntur. Nam ne iſtud quidem ſacris prophanisq́ commune eſt: verùm, vt vtrorumque vitæ & ſpecies varia, ita vbi in mortem terimt, hi quidem qui ſacrã temere vitam, in veras Dei repromiſſiones intuentes, vt qui veritatem ipſarum in ſua inſpexerint reſurrectione, firma & certiſſima cum ſpe diuinaq́ lætitia ad mortis tendunt finem, quaſi ad ſanctorum certaminum vocationem, non ignorantes in exactiſſima, & immortali vita, & ſalute fore ſua omnia per futuram integram reſurrectionem ſuam. Sanctæ profectò animæ cum in hac vita poſſint ad dexteriora conuerti, in regeneratione id habituræ ſunt, vt ex Dei ſimilitudine ad inconuertibile tranſeant.* &c. Et IGNATIVS MARTYR, epiſtola ad Tarſenſes, contra illos diſputat, qui reſurrectionem Chriſti & generalem negabant. *Quod autem* (ait) *& reſurgant corpora noſtra, ait: Amen dico vobis, quod venit hora, in qua omnes qui in monumentis ſunt audient vocem filij Dei, & qui audierint viuent,* &c. *Et Apoſtolus: Oportet corruptibile hoc induere in corruptionem, & mortale hoc inuere immortalitatem,* &c. Et alibi. *Et ſi mortui non reſurgunt, neque Chriſtus reſurrexit: vana ergo eſt prædicatio noſtra,* &c. *Et iterum epiſtola ad Smyrnenſes reſurrectionem mortuorum comprobat.* Sic & POLYCARPVS SMYRNENSIS, epiſtola vnica ad Philippenſes: *Qui detorſerit* (ait) *eloquia Dei ad proprias deſideria, & dixerit, neque reſurrectionem, neque iudicium eſſe, hic primogenitus Sathanæ eſt.* &c. Similiter & ſub hiſdem temporibus agens MARTIALIS APOSTOLVS, epiſtola ad Burdegalenſes, cap 8. *Omnes* (inquit) *oportet aſtare ante tribunal Chriſti, qui iudicabit in iuſtitia orbem. Beati autem eritis, ſi conſcientiam veſtram puram coram Deo nunc exhibueritis. Et ſicut vnam fidem vnum baptiſma tenetis à Deo in vobis, ſic Angelis cohæredes eritis, naturam quidem humanam, claritatem verò Angelicam habituri. Non quidem euacuabitur veritas corporis, ſed non erit pondus & fragilitas corruptionis. Nunc morimur per Adam, & tunc reſurgemus per Chriſtũ: nunc fragilitate circundamur, tunc virtute induemur. Et ſi enim morimur corpore, ſed tamen nunquam moriemur ſpiritu. Spiritus enim ſine morte citatus eſt à Deo.* Eadem repetit epiſtola ad Tholoſanos, capite 4. Porrò IVSTINVS MARTYR in dialogo cum Tryphone eos nõ pro Chriſtianis habendos cenſet, qui reſurrectionem mortuorum denegant. Et quæſtione decimatertia ad orthodoxos quærentibus, cur infantes, & fœtus in vtero defuncti reſurgant, cum non operum mercedem valeant reportare, nec poſſint requietis aut anguſtiæ ſenſum, propter ætatis immaturitatem, capere, ſic reſpondet. *Credenti verum eſſe illud, ſeritur in infirmitate, reſurgitur in poteſtate, hinc & poſſibile & decens eſt credere etiam infantum reſurrectionem. Qui enim eis immortalitatem præſtat, poteſt eis etiam vires ſentiendi præſentia bona largiri, quorum ſi non ſit reſurrectio inuenietur Deus fruſtra finxiſſe eos. Quod ſi Deus nihil facit fruſtra, neceſſe eſt etiam infantes adduci in eſſe per reſurrectionem. An verò non eſt ineptũ Herodem damnare ad pœnam ob interfectos infantes, ſi infantes non ſunt qui vindicentur? teſtatur hoc Ioannis Baptiſtæ in ventre matris geſtientis exultatio, & hymnus infantium & lactentium?* &c. IDEM quæſtione 45. Ezechielis prophetiam allegat, & c. 53. ait homines mares & fœminas reſurrecturos genitricium partium differentiam habentes, licet nõ ſint vtiles genitrices partes poſt reſurrectionem ad procreationem: *Erunt tamen* (ait) *vtiles ad recordandum homines ab his partibus ſumpſiſſe ortum, & incrementum ad durationem.* Et quæſtione III. comprobat illos qui exactis aut vſtis corporibus deceſſerunt, integros omnino reſurrecturos. Eadem ATHENAGORAS ATHENIENSIS Philoſophus cõfirmat in libro de reſurrectione mortuorum contra Gentiles, quo & eorum obiectiones mira ſapientiæ & doctrinæ arte confutat. Hic autem floruit ſub Antonino & Commodo imperatoribus. Liber autem iſte eruditiſſimus eſt, & in plurimorum verſatur manibus, cuius authoritas ſatis per ſe cognita eſt, quandoquidem à Philoſopho grauiſſimo, & verè Apoſtolico doctore conſtat editus. Liber autem quædam hic inſererem, ſed grata me reuocat breuitas & præcedentium atque ſubſequentium ſat probata teſtimonia. Eandem defendit reſurrectionis fidẽ THEOPHILVS ANTIOCHENSIS Theologus antiquiſſimus, libris tribus contra Antolycum Chriſtianæ religionis calumniatorem & hoc innumeris Prophetarum, ſicut cæteta fidei noſtræ myſteria, comprobat teſtimonijs. Floruit autem circa annos Domini 172. Circa eadem tempora IRENÆVS LVGDVNENSIS, lib. 5. contra hæreſes Valentini & ſimilium, per totum eum librum diſſerit de reſurrectione corporum generali, ex veteris legis & nouæ teſtimonijs, quam & probat ex naturalium rerum ordine, & ad calcem addit. *Qui ergo vniuerſam reprobant reſurrectionẽ, & quan-*

Genes. 1.

Ioh. 19. Pſal. 145.

Ioannis 5.

1 Cor. 15.

Abdias Babylonius.

Dionyſius Areopagita.

Ignatius Martyr.

Polycarpus Smyrnenſis.

Martialis Apoſtolus.

Iuſtinus Martyr

Quæſtio ſatis idonea.

Reſurrectio marium & fœminarum cum membris integris & genitalibus.

Athenagoras Athenienſis Philoſophus.

Theophilus Antiochenus.

Irenæus Lugdunenſis.

tum in ipſis eſt auferunt eam de medio, quid mirum eſt, ſi nec ordinẽ reſurrectionis ſciunt, nolentes intelligere, quoniam ſi hæc ita eſſent quemadmodum dicunt, ipſe vtique Dominus, in quem ſe dicunt credere, non in tertia die feciſſet reſurrectionem, ſed ſuper crucem expirans confeſtim vtique abiiſſet ſurſum, relinquens corpus terræ? Nunc autem conuerſatus eſt tribus diebus, vbi erant mortui, &c. Quomodo ergo magiſter noſter non ſtatim euolans abiit, ſed ſuſtinens deſignatum à Patre reſurrectionis ſuæ tempus, quod & per Ionam manifeſtum eſt, poſt triduum reſurgens aſſumptus eſt? Sic & nos ſuſtinere debemus definitum à Deo reſurrectionis noſtræ tempus, prænunciatum à Prophetis, & ſic reſurgentes aſſumi quotquot Dominus hoc dignos habuerit, &c. Denique TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS, libro de patientia, ad calcem. *Offeramus* (ait) *patientiam ſpiritus, patientiam carnis, qui in reſurrectionem carnis & ſpiritus credimus.* Et iterum libro de Reſurrectione carnis, ſic exorditur. *Fiducia Chriſtianorum, reſurrectio mortuorum. Illam credentes ſumus, hoc credere veritas cogit. Veritatem Deus aperit, ſed vulgus irridet, exiſtimans nihil ſupereſſe poſt mortem: & tamen defunctis parentant, & quidem impenſiſſimo officio, pro moribus eorum, pro temporibus eſculentorum, vt quos negant ſentire quicquam, etiam deſiderare præſumant? &c.* Tum contra Epicurum diſſerit, & vim facit in his duobus vocabulis, Reſurrectio mortuorum. Lege ſi vacat. IDEM libro contra Iudæos, capite vltimo, vbi de aduentu Antichriſti diſputat. Vide Antichriſtus, &c. Sed & libro primo, contra Marcionem, reſurrectionem carnis contra eius deliramenta defendit, ſimiliter & libro quinto, & libro Apologetico aduerſus gentes, &c. cap. 45. Eandem reſurrectionem defendit CYPRIANVS CARTHAGINENSIS, libro quarto Epiſtolarum, epiſtola ſexta, ad calcem, ait: *O dies ille qualis & quantus aduenit, fratres dilectiſſimi, cum cœperit populum ſuum Dominus recenſere, & diuina cognitionis examine ſingulorum merita recognoſcere, mittere in gehennam nocentes, & perſecutores noſtros flamma pœnalis perpetuò ardore damnare: nobis verò mercedem fidei & deuotionis exoluere, &c.* IDEM ad calcem libri contra Iudæos, veteris & noui teſtamenti teſtimonijs defendit reſurrectionem generalem, vt cunctis liquet. Sed & LACTANTIVS FIRMIANVS, libro ſeptimo de diuino præmio, capite vndecimo & duodecimo, contra Lucretium & alios Philoſophos, animæ immortalitatem & corporum generalem reſurrectionem defendit irrefragabilibus argumẽtis. Sic & GREGORIVS NAZIANZENVS oratione ſeptima, in obitu fratris ſui Cæſarij ad calcem, & iterum libro de fide, reſurrectionem negantium hæreſim exterminat. Hoc & facit CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catecheſi 18 illuminatorum, quæ ſic incipit: *Radix totius bonæ operationis, eſt ſpes reſurrectionis: expectatio enim retributionis excitat mentem in beneficentiam.* Ij conſequentibus Reſurrectionem carnis probat ex natura, ex conſcientia, ex ipſa hominis generatione, ex lege, ex Prophetis, &c. & hoc diffuſo ſermone. Denique EPIPHANIVS CYPRI, libro primo hæreſi ſeu ſecta nona, contra Samaritas reſurrectionem ex libris Moſis defendit: & iterum ex alijs teſtimonijs atque argumentis eandem probat, libro [illegible]reſi 56 contra Bardeſianiſtas: & in [illegible]ẽtius. Refert præterea METHO[illegible]ſcopi fragmentum, ad calcem [illegible]164. contra Origeniſtas, vbi

Tertullianus Carthaginenſ.

Cyprianus Carthaginenſ. epiſtola ad plebẽ Tybari conſiſtentem.

Lactantius Firmianus.

Gregorius Nazianzenus.

Cyrillus Hieroſolymitanus

Epiphanius vpet.

clarè reſurrectionis fidem varijs & diuerſis argumentis demonſtrat. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS orationem habuit elegantiſſimam de fide reſurrectionis, quam inuenies poſt orationem fratris ſui Satyri, &c. Scripſerunt & CHRYSOSTOMVS, HIERONYMVS, AVGVSTINVS, aliique omnes Eccleſiæ doctores plura opuſcula, quibus indubiè fidem reſurrectionis generalis aſtruunt, quorũ dicta in immenſum protenſa hic inferre non libuit. De ea autem fide dicendum eſt adhuc in dictione, Symbolum.

Ambroſius Mediolanenſis.

Chryſoſtom. Hieronymus. Auguſtinus.

REVS.

Reis examinandis aut iudicandis non interſint clerici.] Poſuimus in vocabulo, Cleri.

Reorum in die Paſchæ abſolutio.] Poſuimus in vocabulo, Abſolutio, &c.

Reus ad Eccleſiam fugiens vt ſaluetur.] Poſuimus vocabulo, Eccleſiæ immunitas & libertas, &c.

Reus patibulo damnatus, an ſuffragijs [illegible]uentium debeat iuuari, & Eccleſiaſticæ ſepulturæ tradi.] Diximus in vocabulo, Miſſa, & Oblatio. Verum ſic etiã ſtatuiſſe legitur Concilium AVRELIANENSE II. canone decimo quinto. *Oblationes defunctorum, qui in aliquo crimine fuerint interempti, recipi debere cenſemus: ſi tamen nõ ipſi ſibi morte probentur propriis moribus inuiſſe.* Huic decreto ſuffragatur Concilium MOGVNTINVM II. canone vigeſimo ſeptimo. *Quæſitum eſt ab aliquibus fratribus, de his, qui in patibulis pro ſuis ſceleribus poſt confeſſionem Deo peractam, vtrum caduera illorum ad Eccleſias deferenda ſint, & oblationes pro eis offerenda & Miſſa celebranda, an non: quibus reſpondemus. Si omnibus de peccatis ſuis puram confeſſionem agentibus, & dignè pœnitentibus communio in fine, ſecundum canonicum uſum, danda eſt* (vt diximus in vocabulo, Pœnitentia, &c.) *cur non eis, qui pro peccatis ſuis pœnam extremam perſoluunt? ſcriptum eſt enim: Non vindicat Deus bis in idipſum. In quocunque die conuerſus fuerit peccator, peccata eius non recordabuntur.* Et iterum. *Nolo mortem peccatoris, ſed vt magis conuertatur & viuat. Salutem ergo homini adimit quiſquis tempore mortis pœnitentiam denegat, & deſperat de clementia Dei, qui eam ad ſubueniendum morienti ſufficere, vel in momento poſſe non credit. Perdidiſſet latro in cruce præmium ad Chriſti dexteram pendens, ſi illum vnius horæ pœnitentia non iuuiſſet. Cum eſſet in pœna pœnituit, & per vnius ſermonis profeſſionem, habitaculum paradiſi Deo promittente promeruit. Vera ergo ad Deum conuerſio in vltimis poſitorum mente potius eſt æſtimanda, quam tempore, Propheta hoc taliter aſſerente: cum conuerſus ingemueris, tunc ſalus eris.* De illo verò qui in duello moritur, prædicta prohibentur ſuffragia exhiberi, vt diximus in vocabulo, Duellum, &c. Ex Concilio Valentino Galliæ III. cano. 12. Porrò præmiſſum decretum Moguntinum renouat ſub ſimili ſententia & verbis paribus Concilium VORMATIENSE, can. 80. qui & vltimus eſt. Vide Homicidium, Pœnit &c.

Concilium Aurelianenſe 2. ſub Vigilio 1.

Concilium Moguntinũ 2. ſub Rabano Archiepiſcopo.

Num 1.

Ezechiel. 18. & 33.

Luc. 23.

Ezechiel 33. & 18.

Concilium Vormatienſe.

Rei læſæ maieſtatis vt tractandi, &c.] Concilium TOLETANVM VII canone 1. *De clericis etiam fugitiuis ad hoſtes, vt ſub hac occaſione genti vel patriæ vel regno poſſint nocere, & qui eis adhæſerint, conſcij, fuerint fugæ eorum, ſtatuimus eſt, vt omni honoris ſui gradu priuentur, locumque eorum in quo miniſtrauerant alij continuò regendum perpetim accipiant. Hi verò tranſgreſſores ſub pœnitentia con-*

ſtituti, ſi mali reminiſcentes, quod fecerunt, vſque in diem mortis ſuæ rectiſſimè pœnituerint, in ſolo tanto fine communio eis danda eſt, ita vt, antequam finis eorum tempus adueniat, ſi quiſquam ſacerdotum, etiam ordinante principe, eis communicare conſenſerit, particeps criminis illorum effectus anathema ſiat in perpetuum, ac ſimili cum eis quibus communicauerit ſententia condemnetur: quoniam poteſtati principis nullus ſacerdotum in hoc præbere debet aſſenſum, vnde vel periurium videatur incurrere, vel (quod abſit) ſi quicunque Catholicæ fidei prænaricator princeps ſurrexerit, ſacerdos nullatenus fauore principis vel terrore, à rectè credulitatis limine ad tenebras cogatur reuerti. Similis de Laicis conſtitutio eſt (vide Laicus) *talis. Quicunque laicorum in aduerſitate gentis aut patria poteſtatiſve Regia in externas partes ſe conferendo, vel talibus opem præbendo noxius fuerit repertus, non ſolum omnium rerum ſuarum proprietate priuetur, ſed & perpetua excommunicatione damnetur: & nunquam illi, niſi in vltimo mortis ſuæ, communio tribuatur, excepto, ſi aliter communionis eius remedium, imploratione ſacerdotum apud principem fuerit impetratum. Nam ſi in derogationem aut contumeliam principis reperiatur aliquis nequiter loqui, aut in necem regis ſeu electionem intendere, vel conſenſum præbere, nos quidem huiuſcemodi, excommunicatione dignum cenſemus. Verum tamen ſit illi communicandum, pietati principis decernendum relinquimus, cuius poteſtatis eſt ſubiectorum culpas miſericordiæ, iudicio, ſententia temperare. Conteſtamur autem clementiſſimos principes, & per ineffabile diuini nominis ſacramentum obteſtantes, vnanimiter obſecramus, ne quandocunque abſque iuſta* (vbi neceſſe fuerit) *imploratione ſacerdotali, excommunicationis eius ſententiam à perfidis clericis, vel laicis ad externas partes ſe transferentibus, vel conſenſum prabentibus, quacunque temeritate ſuſpendant. Nam hoc magis vtilitatibus videtur ferre conſultum, ſi conſtitutionis noſtræ forma ſeruetur. Execrandum anathema ſiat, & velut prænaricator Catholicæ fidei ſemper apud Deum reus exiſtat, quicunque Regum deinceps canonis huius cenſuram in quocunque crediderit vel permiſerit violandam.* Hæc repetit Concilium TOLETANVM XII. canone 3 & ſtatuit, vt princeps talibus tam clericis, quàm laicis ſolus reſtituere poſſit communionem Eccleſiaſticam, cui ſoli peccaſſe noſcuntur, vel eos in gratiam ſuam recipere, ne Eccleſia ſe de hoc negotio implicet, &c. Eadem etiã Concilium VORMATIENSE, canone 43. Hinc quoque anteà Concilium TOLETANVM IV. canone 29. ſtatuerat. *Confinitimi hoſtium ſacerdotes, præter eos qui à Regia poteſtate licentiam acceperint, quod libet mandatum ad gentem extraneam occultè accipere, vel dirigere non præſumant. Qui autem deprehendatur, aut cõuincitur, denunciatus principi apud Concilii condigna animaduerſione mulctabitur.* Porrò quia præmiſſum decretum Toletani 7 Concilij de non recipiendis in communionem reis ſatis rigidum videbatur, in Concilio TOLETANO VIII. reſidens RECESVINTHVS REX deuotiſſimus in medio Patrum, ab eis eius decreti moderationem expoſtulat. *Ne aut in iuramento* (ait) *teneat reos conditio, aut impietatis vltio habeat inhumanos: ſicq; veſtris nos inſtruat firmata iudicij, vt ſubiectos populos nec in prophanationibus habeamus ſubditos, nec impietatis vinculis doleamus contaminatos.* Cui Patres ſatisfacientes inuocato ſancti Spiritus auxilio, eam ſe legem promulgaſſe ſeueram dicunt pro tempore, quòd graui videbatur cenſura præ hoſtilitate & frequẽtibus inſidijs præmendum: ceſſantibus autẽ illis moderationis eſſe tempetiem eligendam, nec iuramentum eſſe tantopere votis aſtrictum, vt non poſſit commodè diſſolui. Vide Iuramentum, &c. Hæc etiam conſtitutio mitigata eſt in præfato Concilio Toletano XII. ad preces Eringij Regis, vt rei læſæ maieſtatis, qui teſtificandi dignitatem ipſo facto perdiderant, recepto teſtimonio cauſas exequi poſſint, nec poſſint propter hoc reiici, cum ſe manſuetudine regia in gratiam receptos probauerint. Vide ſuprà, Crimen, &c. & alibi.

Concilium Toletanum 12.

Proditores patriæ.

Concilium Toletanum 12.

Concilium Vormatienſe.

Concilium Toletanum 4.

Concilium Toletanum 8. Recesuinthus rex.

ROMA.

Romæ vrbis inſignia conſtare ſacris beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, atque innumerabilium martyrũ reliquijs diximus in vocabulo, Petrus, & Peregrinatio, & ſuprà, Reliquiæ, &c. Hinc IOANNES CHRYSOSTOMVS, homil. 32. in epiſtolam ad Romanos, loquens de corporibus ſancti Petri & Pauli, ait: *Ego autem & propter hoc Romam dili. Inſuper adhuc & aliunde eam habeo laudare, & pro magnitudine, & pro antiquitate, & pro ſpecie, & pro multitudine, & potentia, & de directionibus in prælijs. Omnia autem talia derelinquens, pro hoc eam beatifico, quia & viuens eis ſcribebat* (ſcilicet Paulus) *& ſic eos diligebat, & præſentialiter eis locutus eſt, & vitam ibi temporalem finiuit: & ſanctum corpus eius ibi habent. Pro quo & honorabilior ciuitas, magis quàm pro aliis. Et ſicut corpus magnum & forte, oculos habet duos ſplendentes, ſacrorum horum corpora, id eſt, Petri & Pauli: ita nõ eſt cœlum ſplendidius, quando ſol emittit radios, ſicut Romana vrbis hæ duæ lampades vbique in mundo illuxerunt. Exinde ergo rapietur Paulus, exinde Petrus conſideratè & tremitè qualia videbit inſignia Roma. Paulum videlicet ſubitò ſurgentem à loco requietionis ſua ſimul cum Petro, & proficiſcentem obuiam Chriſto. Quale mandat Chriſto donum Roma? Quales coronas ciuitas continet duas? quales cathenas aureas circumnectit? Quales habet fontes? pro hoc admiror ciuitatem, nõ pro multitudine auri, non pro columnis, non pro alia fantaſia: ſed pro egregiis cacuminibus ſummæ Eccleſiæ. Quis mihi tribuet perfundi corpore Pauli, & adhærere ſacræ ſepulturæ, & puluerem ſanctum videre corporis illius, in quo imitatus eſt Chriſtum, in quo Chriſti ſtigmata portauit, in quo vtique prædicationẽ diſſeminauit? Puluerem inquã illum corporis eius, per quod vbique occurrit: puluerem oris illius, per quod Chriſtum annunciabatur, & lux lucebat, &c.* Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS expoſitione in Pſalmum quadrageſimum quartum. *Oſtendatur mihi Roma* (ait) *in tanto honore templum Romuli, in quanto oſtendam ibi memoriam Petri. In Petro quis honoratur, niſi ille defunctus pro nobis? &c.* Et iterum ſermone in natali eorundem Apoſtolorum. *Iſte beatiſſimus piſcator, cui iubebat non dico curator, ſed infimus obſonator, modo genibus prouolutus eum adorat Imperator.* Eadem NICOLAVS I. epiſtola ad Michaëlem Imperatorem. Hinc Concilium BASILEENSE, ſeſſione vigeſima tertia, Romam vrbem ſedem Pontificis ſupremi declarat, & Imperij caput: ſtatuitque, vt de ipſius vrbis redditibus & prouentibus aliqua competens portio, ad conſeruationem Eccleſiarum, mœnium, viarum, Pontium ſecuritatiſque itinerum ipſius vrbis, per aliquos viros probatæ famæ, de conſilio Cardinalium eligendos, re ipſa exponatur. Quod & IVLIVS II. in [illegible] ctionis Concilij Lateranenſis renouauit. Vide lege ſuprà in vocabulo, Petrus, Paulus, Reliquiæ, &c.

Ioannes Chryſoſtomus.

Si murmuret hæreticus quid inde?

Vide, lege, attende hæreticæ.

Auguſtinus Hipponenſis.

Nicolaus I.

Concilium Baſileenſe.

Digitized by Google

Romam adire non cuiuis liceat] Vide, Appellatio, &c. & mox, Romana Ecclesia, &c. Porrò Concilium SALEGVNSTADIENSE, cano 16. *Decreuit sancta Synodus, vt nullus Romam eat, nisi cum licentia sui Episcopi, vel eius vicarij.* Et iterum cano. 18. *De his qui capitali crimine inculpati sacerdotalem pœnitentiam respuunt, sed Romam ire contendunt, vt summus Pontifex cuncta sibi dimittat peccata, statuimus, vt talis indulgentia illis nõ prosit, sed iuxta modum delicti pœnitentiam sibi datam à sacerdotibus adimpleant: & tunc si Romam ire voluerint, ab Episcopo proprio licentiam, & literas ad Apostolicum de hisdem rebus deferendas, accipiam.* Simile quid vide in vocabulo, Excommunicati, &c.

Concilium Salegũstadiense.

ROMANA ECCLESIA.

Romanæ Ecclesiæ primatus & authoritas defenditur.] Contra Caluinistas, qui eius primatum & authoritatem suprà cæteras Ecclesias negant, iam ostendimus ex traditione Apostolorum & successorum vsque ad nos in vocabulis, Ecclesia vnica, Papa, Petrus, &c. & suprà, Roma, &c. quædam autem adhuc reseruata sunt, quæ in hac & subsequẽtibus distinctionibus declarabuntur. Itaque sub silentio prætermittẽtes, quæ iam in diuersis vocabulis dicta sunt pro assertione Primatus & authoritatis Romanæ Ecclesiæ, iam ab initio erectam Romanam Ecclesiam, vt cæteris omnibus præmineret, ostẽdamus. ANACLETVS I. qui Petro Apostolo in Episcopatu successit, demonstrat epist. 3. ad omnes Episcopos, & allegat Gratianus, distinct. 22. cap. Sacrosancta, & Iuo. lib. 4. *Hac verò* (ait) *sacrosancta Romana & Apostolica Ecclesia, nõ ab Apostolis, sed ab ipso Domino saluatore nostro primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super vniuersas Ecclesias, ac totũ Christiani populi gregem assecuta est, sicut ipse beato Petro Apostolo dixit: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & porta inferi non præualebunt aduersus eam, & tibi dabo claues regni cœlorum: & quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis: & quæcunque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis. Prima ergo sedes (subdit) est cœlesti beneficio Romana Ecclesia, quam beatissimus Petrus & Paulus suo martyrio consecrarunt. Sic Roma, quæ prius erat cacodæmonis artifex omnium errorum mater, & altrix, excussis tenebris, & vanis superstitionum ritibus abiectis, filiorum Dei exorto sole iustitiæ, facta est copiosa propagatrix. * Secunda sedes apud Alexandriam, tertia apud Antiochiam, &c.* Et infrà. *Si verò aliqua causa difficiliores inter vos orta fuerint, ad huius sanctæ sedis apicem erat, quasi ad caput, referatur vt Apostolico terminentur iudicio: quia sic Dominum velle, ab eóque ita constitutum esse antedictis testimoniis declaratur. Hac verò Apostolica sedes cardo & caput (vt prætactum est) omnium Ecclesiarum à Domino, & non alio est constituta: & sicut cardine ostium regitur, sic huius sanctæ sedis authoritate omnes Ecclesiæ, Domino disponente, reguntur.* Eadem omnino repetit PIVS I. epistola 1. ad omnes Christi fideles. ZEPHERINVS I. epist. 2. ad Episcopos Ægypti, & allegat Gratianus, distinct. 12. cap. Non decet: *Non decet à capite membra dissidere, sed iuxta sacræ scripturæ testimonium, omnia membra caput sequantur. Nulli verò dubium est, quòd Apostolica Ecclesia mater sit omnium Ecclesiarum, à cuius vos regulis nullatenus conuenit deuiare. Et sicut Dei filius venit facere voluntatem patris sui, sic & vos voluntatem vestræ impleatis matris, quæ est Ecclesia, cuius caput (vt prædictum est) Romana existit Ecclesia. Quidquid ergo sine discretione iustitiæ, contra huius disciplinam actum fuerit, ratum haberi ratio nulla permittit, &c.* Omnino eadem sententia vtitur STEPHANVS I. epistola secunda, ad omnes Episcopos, & SIXTVS III. vt alibi dicetur. Denique Romanæ Ecclesiæ primatũ agnoscit IRENÆVS LVGDVNENSIS, libro tertio, contrà hæreses Valentini, &c. capite secundo, vt reposuimus in vocabulo, Papa: & confirmat de illo Eusebius Cæsarienſis, libro quinto, capite vigesimo quarto, vbi Romanę Ecclesię in celebratione Paschatis authoritatem secutus est. Meminit TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS primatus Romanæ Ecclesiæ, circa medium libri de præscriptionibus aduersus hæreticos, & vbi de epistolis Apostolorum authenticis loquitur, sic exclamat. *Si Italiæ* (ait) *adiaces, habes Romanam Ecclesiam, vnde quoque nobis authoritas præsto est. Fœlix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum suo sanguine profuderunt: vbi Petrus passioni dominicæ adæquatur: vbi Paulus Ioannis exitu coronatur, &c.* Quæ posuimus in vocabulo, Petrus. Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS, libro primo, Epistolarum, epistola tertia, ad Cornelium contra Nouatum, ait: *Post ista* (ait) *adhuc insuper Pseudoepiscopo sibi ab hæreticis constituto, nauigare audent & ad Petri cathedram, atque Ecclesiam principalem, vnde vnitas sacerdotalis exorta est, &c.* IDEM libro quarto, epistola octaua, ad eundem Cornelium. *Quidam mentes nonnunquam & animos sermonibus suis turbant, dum aliter quædam quàm se habet veritas nunciant. Nos enim singulis nauigantibus, ne cum scandalo vllo nauigarent, rationem reddidisse nos scimus, & hortatos esse, vt Ecclesia Catholicæ matricem & radicem agnoscerent ac tenerent, &c.* Vide testimonia eiusdem in vocabulo, Ecclesiæ vnitas, & Papa, &c. Porrò MARCELLVS I. epistola prima, ad Episcopos Antiochenæ prouinciæ, vt allegatur à Gratiano causa secunda, quæstione sexta, capite, ad Romanam. &c. *Petri sedes* (ait) *primitus apud Antiochiam fuit, qua postea iubente Domino Romam translata est, cui (administrante gratia diuina) hodierna die præsidemus. nec ab eius dispositione vos deuiare oportet, ad quam cuncta maiora Ecclesiastica negotia (diuina disponẽte gratia) iussa sunt referri, vt ab ea regulariter disponantur.* (vide in subsequẽtibus distinctionib. Romana sedes cõsulenda, &c. ex Euaristo I. & reliquis) *à qua sumpsere principia. Si vestra verò Antiochena Ecclesia, qua olim prima erat, Romana cessit sedi, nulla est quæ eius non subiecta sit ditioni, ad quã omnes quasi ad caput, iuxta Apostolorũ eorumq; sanctiones successorum. Episcopi, qui volucrãt, vel quibus necesse fuerit, suffugere eamque appellare debent.* Vide suprà, Appellatio, &c. & Episcopi qualiter iudicandi, &c. vbi hæc latiùs pertractantur. *Vt inde accipiant initiationem & liberationem, vnde acceperunt informationem & consecrationem. Quod omnibus minimè conuenit denegare Episcopis, sed absque vlla custodia, aut excommunicatione, vel damnatione, vel expoliatione liberè ire concedatur. Similque hidem, inspirante Domino, constituerunt, vt nulla Synodus fieret prater eiusdem sedis authoritatem,* (vt copiosè probauimus in vocabulo, Concilia sine consensu Papæ non celebranda, &c.) *nec vllus Episcopus, nisi in legitima Synodo suo tempore Apostolica authoritate conuocata, super quibuslibet à criminibus pulsatus, audiatur vel iudicetur, &c.* Vide Episcopi vt iudicandi, &c. IDEM epist. 2. ad Maxentium Tyrannum.

Attende vt relegas sedulò hæc vocabula.

Anacletus 1.

Matth. 16.

* Secunda sedes apud Alexandriam, sed post ad Constãtinopolitanam Ecclesiã secunda sedes translata est, vt dicetur infrà, & iam diximus in vocabulo, Patriarcha, &c.

Pius 1.

Zepherinus 1.

1. Corinth. 12.

Stephanus 1.

Sixtus 3. Irenæus Lugdunensis.

Tertullianus Carthaginens.

Cyprianus Carthaginens.

Marcellus 1.

Antiochena Ecclesia Romanæ cessit.

Eadem quoque MELCIADES I. epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ. Eadem & EVSEBIVS I. epiſt.3. ad Epiſcopos Campaniæ & Tuſciæ, &c. *Benedictus* (inquit) *Dominus noſter, qui per miſericordiam ſuam Romanam Eccleſiam beati Petri Apoſtolorum principis ſacerdotio ditauit, nobiſque viam monſtrandam circa nos propter vniuerſalem curam, quæ nobis eſt propter priuilegium eiuſdem Eccleſiæ) inuicem charitatis indulſit, vt qui cohæremus firmitate fidei, iungamur quoq; votiui iucunditate colloquij, &c.* Præterea IVLIVS I. epiſtola ad Orientales Epiſcopos pro cauſa Athanaſij, * eos redarguit, quòd inconſulta ſede Apoſtolica Concilium fuerãt auſi celebrare, vt ſuo loco diximus, & ſubdit. *Sedes* (inquit) *Apoſtolica omnibus maior eſt & prælata Eccleſiis, quæ non ſolummodo canonum & ſanctorum Patrum decretis, ſed Domini ſaluatoris noſtri voce ſingularem obtinuit principatum: Tu es, inquit, Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Et quæcunque ligaueris ſuper terram, erunt ligata & in cœlis: & quæcunque ſolueris, &c.* * *Porrò dudum à ſanctis Apoſtolis, ſucceſſoribusq; eorum in prafatis antiquis decretum fuerat ſtatutis, quæ hactenus ſancta & vniuerſalis Apolica tenet Eccleſia, non oportere, præter ſententiam Romani Pontificis, concilia celebrari, nec Epiſcopum damnari.* Vide vocabula, Concilium, & Epiſcopus, &c. *Quoniam ſanctam Romanam Eccleſiam primatem omnium Eccleſiarum eſſe voluerunt. Et ſicut beatus Petrus Apoſtolus primus fuit omnium Apoſtolorum, ita & hæc Eccleſia ipſius nomine conſecrata, Domino inſtituente, prima & caput ſit cæterorum, & ad eam, quaſi ad matrem atque apicem, omnes maiorũ Eccleſiæ, & iudicia Epiſcoporum recurrant, eiuſq; inſta ſententia terminum ſumant, nec extra Romanum quicquam ex his debere decerni Pontifice, quatenus non ita proteruè, & libitu cuiuſpiam, ſuo proprio arbitrio, quibuſque Metropolitanis, ſicut agere ſolebant, liceat, inconſulto Romano Pontifice, aut maiores Eccleſiæ cauſas deturbare, aut Epiſcopos damnare, ſine communi ſanctæ Romanæ ſedis Epiſcopi conſilio, &c.* IDEM replicat eadem in decretis miſſis ad Orientales Epiſcopos pro Athanaſio, cap.1.2.3.4. & reliquis, tum ad calcem epiſt.2. *Ideo* (inquit) *ſummoperè à me, tui vice Apoſtolorum principis vniuerſalis Eccleſiæ cura commiſſa eſt, prouidendum eſt, auxiliante ipſo ſummo Apoſtolo, ne deinceps talia fiant, ſcilicet iudicia Epiſcoporum, & Concilia inconſulta ſede Apoſtolica, &c.* Vt ſuo loco diximus. Eccleſiæ Romanæ prima ideo, &c. tum recognoſcit ATHANASIVS ALEXANDRINVS, & omnes Epiſcopi cum eo congregati in Alexandrina ciuitate, epiſtola ad eundem Iulium, & alia ad Marcum I. ſummos Pontifices, & Romanam ſedem ſæpiùs matrem & caput omnium Eccleſiarum appellant, vt videbis inſertum in vocabulo, Papa. Idem confitentur etiã EPISCOPI ARRIANI in epiſtola reſponſiua, quam ad prædictum Iulium I. ſcripſerunt, vt videbis apud Nicephorum Calliſtum, libro 9 capite 8. Sic autem prædictus ATHANASIVS, & Epiſcopi cum eo congregati, de infeſtationibus eorundem Epiſcoporum Arrianorum ſcribentes ad Foelicem II. ſummum Pontificem, loquuntur. *Ideo, Pater beatiſſime, quia ſemper anteceſſores noſtri, & nos à veſtra Apoſtolica ſancta ſede auxilium hauſimus, & noſtri vos curam habere agnouimus, præſentiam Apoſtolicam & ſummam expetiuimus, iuxta canonum decreta, ſedem, vt inde auxilium capiamus, vnde prædeceſſorum noſtri ordinationes, & dogmata, atque ſubleuati omnes cœperunt: ad eam quoque quaſi ad matrem recurrimus, vt*

A *eius vberibus nutriamur, quoniam non poteſt mater obliuiſci infantem ſuum. Nos quippe vobis inconſultis nequaquam aliud agere præſumimus, canonibus inbentibus abſque Romano Pontifice nos de maioribus cauſis nil debere decernere.* Et paulò poſt. *Romana Eccleſia firmamentum à Deo fixum & immobile percepit, quoniam ipſam formam vniuerſorum titulorum, lucidiſſimam Dominus Ieſus Chriſtus veſtram Apoſtolicam conſtituit ſedem. Ipſa eſt enim ſacer vertex, in quo omnes Eccleſiæ vertuntur, ſuſtentantur, releuantur: & ſicut in Chriſto Chriſtiani, & in Petra, id eſt, Chriſto, vel in Petro Petri renouantur Eccleſia, &c.* Reliqua poſita ſunt in dictione Papa, &c. Romanæ Eccleſiæ Primatum confitetur BASILIVS MAGNVS, lib.2. contra Eunomium, & epiſt.51. *Viſum eſt* (ait) *literas ad Epiſcopum Romanum mittamus, quo res hic conſideres, ac conſilium det: vt quia à communi & conciliari ſynodi doctrina aliquos illic misti difficile eſt, ipſe authoritatem rei conciliet, electis viris ſufficientibus ad profectionis labores ferendos, ſufficientibus item manſuetudine, & morum integritate, ad peruerſos apud nos commonefaciendos, &c.* Eiuſdem Primatum confitetur HILARIVS PICTAVIEN. lib.6. de Trinitate, & ait: *Super confeſſionis* (ait) *petram Eccleſiæ ædificatio eſt. Hac antè fides Petri Eccleſia eſt fundamentum, & per hanc fidem infirma aduerſus eam ſunt porta inferorum.* Eadem renouat in expoſitione Pſal.181. Porrò ſummo Pontifici obſecutum, & eundem agnouiſſe ſuum Eccleſiæ verticem, FORTVNATVS PICTAVIENSIS in eius vita teſtatur. Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, lib.2. de vocatione gentium, cap.6. *Roma* (ait) *per Apoſtolici ſacerdotij principatum, amplior facta eſt arce religionis, quàm ſolio poteſtatis, &c.* Et iterum lib.3. de ſacramentis, cap.1. ad calcem. *In omnibus cupio ſequi Romanam Eccleſiam. Author nobis eſt huius aſſertionis Petrus Apoſtolus, qui ſacerdos fuit Eccleſiæ Romanæ, &c.* Vide Papa, &c. Et EPIPHANIVS CYPRI agnoſcit primatum Eccleſiæ Romanæ, qui tam ſedulò omnium Pontificum catalogum expreſſit, vt retulimus in vocabulo, Petrus, &c. Et IOANNES CHRYSOSTOMVS, homil. 55. in Matthæum, ait: *Eccleſiæ quæ tot tantiſq; fluctibus impetu irrumpentibus immobilis manet, paſtor, & caput, piſcator, homo, eſt.* HIERONYMVS STRIDONENSIS, lib.1. contra Iouinianum. *Super Petrum fundatur Eccleſia, & licet idipſum in alio loco ſuper omnes Apoſtolos fiat, & cunctis claues regni cœlorum accipiant, & ex æquo ſuper eos fortitudo ſolidetur: tamen propterea inter duodecim vnus eligitur, vt capite conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio, &c.* Vide eiuſdem teſtimonium infrà ad Damaſum, &c. AVGVSTINVS HIPPONENSIS Hieronymo ſubſcribens, tractatu in Pſalmum 108. *Quædam* (ait) *à Chriſto dicuntur, quæ ad Apoſtolum Petrum propriè pertinere videantur, nec tamen habent illuſtrem intellectum, niſi cum referuntur ad Eccleſiam, cuius ille agnoſcitur in figura geſtaſſe perſonam, propter Primatum quem in diſcipulis habuit, ſicuti eſt: Tibi dabo claues regni cœlorum, &c.* IDEM epiſto.162. *In Romana Eccleſia ſemper viguit Apoſtolica cathedræ principatus.* Et libro primo contra epiſtolam Parmeniani, capite ſecundo. *Sedenti in cathedra Romanæ Eccleſiæ, totus orbis Chriſtianus in tranſmarinis, & longè remotis terris, ſubiectus eſt.* IDEM epiſt.90. Epiſcopi Carthaginenſes Synodũ ſuum poſtulant authoritate Romani Epiſcopi confirmari, & hoc nomine etiam ad Innoc. I. Pontificem Romanum literas deſtinant. Vide Concil. Papa cõfirmat, &c.

Eſay.49.

Baſilius Magnus.

Hilarius Pictauienſis.

Fortunatus Pictauenſis. Ambroſius Mediolanenſis.

Epiphanius Cypri.

Ioannes Chryſoſtomus.

Hieronymus Stridonenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Palladius Helenopolitanus.

Hinc etiam PALLADIVS HELENOPOLITANVS in dialogo vitæ S. Ioannis Chrysostomi omnes Episcopos qui damnationi sancti Doctoris consenserant, & Arcadium Imperatorem, vxoremque eius Eudoxiam excõmunicat. *Idem Innocentius* (ait) *& synodum, quam cogerat, irritam, & cassam decernit*, inseritque epistolam Chrisostomi ad eundem, vt alibi retulimus. Porrò

Victor Vticensis.

VICTOR VTICENSIS lib. 2. de persecutione Vandalorum, Eugenium Carthaginensem Episcopum Hunerico tyranno sic respondisse testatur. *Si nostram fidem, quæ vna & vera est, potestas regis cognoscere desiderat, mittat ad amicos suos. Scribam & ego fratribus meis, vt veniant coepiscopi mei, qui vobis nobiscum communem fidem nostram valeãt demonstrare, & præcipuè Ecclesia Romana, quæ caput est omnium Ecclesiarũ &c.* Præterea primatum Romanæ Ecclesiæ attribuit

Aurelianus Imperator.

AVRELIANVS IMPERATOR, cùm à Paulo Samosata hæretico interpellatus fuit, vt cõtrà decretum synodi, quæ eum Episcopatu spoliauerat, Ecclesiæ suę administrationem retineret. Is (inquit Nicephorus lib. 6. cap. 29.) *Aurelianus sanctissimè de ea re constituit, eis scilicet Episcopatiũ mandari iubens, quos Italici & Romani Episcopi litteris suis comprobassent.*

Lege.

Nicephorus Callistus.

IDEM Nicephorus lib. 9. cap. 5. ea quæ de causa Athanasij suprà dicta sunt renouat, non oportere scilicet Ecclesias citrà Romani Episcopi sententiam in Synodis quicquam statuere &c. Hinc

Damasus 1.

DAMASVS I. Epistola ad Stephanum Archiepiscopum Mauritaniæ, & ad tria concilia Africæ cap. 1. *Scitis firmamentum à Deo fixum, & immobile, atque titulum lucidissimum suorum sacerdotiũ, id est, omnium Episcoporum, Apostolicam sedem esse constitutam, & verticem Ecclesiarum. Tu es enim* (sicut diuinum pronunciat verbum veraciter) *Petrus, & super firmamentum tuum Ecclesiæ columnæ, qui Episcopi intelliguntur, confirmata sunt: & tibi claues regni cœlorum commissi, atque ligare ac soluere potestatem quæ in cœlis sunt, & quæ in terris, promulgauit. Tu prophanatorum hominum, & membrorum meorum, maximèque discipulorum meorum exitijs vt princeps & doctor orthodoxæ & immaculatæ fidei, cuius vice hodiè, gratia Dei, legationem pro Christo fungimur, & omnes huius sanctæ sedis præsules, eius vicem gesserunt, gerunt, & gerent.* Et ad calcem. *Ideo huic sanctæ sedi quæ concessa sunt* (hæc etiam Gratianus citat distinct. 17. cap. huic sanctæ &c.) *nullus vsurpare sine eius consultu præsumat, qui non vult honore Ecclesiastico indignus, vt contemptor, iudicari.* vide iterum infrà eiusdem testimonium, de Romana sede consulenda. Et

Matth. 16.

Verba Christi. Scilicet vt impudentis Calumniæ os obstruatur.

Innocentius 1.

INNOCENTIVS I. epistola in ordine 18. ad Alexandrum: Episcopum Antiochenum cap. 1. *Hoc* (inquit) *Antiochenæ Ecclesiæ nouimus attributum, quod primata Petri Apostoli sedes esse monstretur, vbi & nomen accepit religio Christiana, & quæ conuentum Apostolorum apud se fieri celeberrimum meruit, quæque vrbis Romæ sedi non cederet, nisi quòd illa in transitu meruit, ista suscepturn apud se consummatumque gaudet.* Hoc allegat & renouat

Concilium Africanum. Nicolaus 1.

AFFRICANVM canone 68. & NICOLAVS I. epistola ad Michaelem Imperato. circa medium. Sic in

Concilio Romanum sub Sixto 3.

Concilio ROMANO 81. patrum damnatus est Polychromius Episcopus Hierosolymitanus, eo quod se summum sacerdotem prædicabat. Damnati sunt & Constantinopolitani Episcopi, qui se summos

Nicephorus.

ces appellabant, vt ex sequentibus distin- olligere facilè est. Vnde & Nice- lliſtus lib. 14. cap. 34. *Quòd si fortè*

A (ait) *alicubi reperiatur Alexandrinam Ecclesiam papæ appellationem habuisse, nouerint omnes, quòd ab eo tempore, quo Cœlestinus 1. Ephesinæ Synodo præfecit vicegerentem Cyrillum Alexandrinum* (vt diximus in vocabulo, Legatus, &c.) *fama est eum quoque mitram & Papæ appellationem, atque vt orbis vniuersi iudex appellaretur, accepisse: quæ deinde omnia per successionem ad eos etiam peruenerunt, quibus fortè Alexandrinæ Ecclesiæ thronus legitimè obuenisset, sacros Episcopos.* Hinc

Alexandrina Ecclesia quomodo Papæ appellationẽ habuit Leo 1.

LEO I. epist. 79. ad Dioscorum Episcopum Alexandrinum, & allegat Gratianus causa 24. quæst. 1. cap. Cùm beatissimus, &c. *Cum beatissimus Petrus Apostolicum à Domino acceperit principatum, & Romana Ecclesia in eius permaneat institutis, nefas est credere, quòd sanctus Discipulus eius Marcus, qui Alexãdrinã primus gubernauit Ecclesiam, aliis regulis traditionum suarum decreta firmauerit, cum sine dubio de eodem fonte gratia vnus spiritus fuerit, & discipuli, & magistri, nec aliud ordinatus tradere potuit, quam quod ab ordinatore susceperit.* Idem epist. 87. ad Episcopos per Viennensem prouinciam constitutos, & allegat Gratianus distinct. 19. cap. Ita dominus. *Diuinæ cultum religionis* (ait) *quem in omnes gentes omnesque nationes Dei voluit gratia coruscare: Ita Dominus noster Iesus Christus humani generis saluator instituit, vt veritas, quæ antea legis & prophetarum præconio continebatur, per Apostolicam tubam in salutem vniuersitatis exiret, sicut scriptum est: In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba*

B

Pſal. 9.

C *eorum. Sed huius muneris sacramentum ita dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, vt in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret, vt ab ipso, quasi quodam capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet, vt exortem se mysterij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere, &c.* Tum Hilarium quendam Episcopum arguit, qui Romanæ sedis neglecto consultu ordinationes facere præsumebat. *Beatissimi* (ait) *Petri reuerentiam arrogantius minuendo, cui cum pra cæteris soluendi & ligandi tradita sit potestas, pascendarum tamen ouium cura specialius mandata est. Cui quisquis principatum æstimat denegandum, illius quidem nullo modo potest minuere dignitatem, sed inflatus spiritu superbiæ suæ semetipsum in inferna demergit.* Refert

D

Platina Cremonensis. Donus 1.

PLATINA & alij celebres historiographi, dum vitam Doni 1. Papæ describunt, quòd eius tempore Ecclesia Rauennatensis, quæ se iampridem à Romana Ecclesia separauerit, primatui eiusdem se submisit & in vita Agathonis 1. Doni successoris scribunt, quòd Theodorus eiusdem vrbis Episcopus, post longa recessus curricula, se Apostolicæ sedi præsentauit. Vnde &

Rauennatensis ecclesia Romanæ Ecclesiæ principatũ defert. Gallia Placidia imperatrix.

GALLIA PLACIDIA epistola ad Aeliam Pulcheriam Augustam filiam, quæ habetur in initio Concilij Chalcedonensis,

E loquẽs de illegitima & adulterina Synodo Ephesina 2. *Quidquid* (ait) *in illo Concilio tumultu ois constitutum est, remoueatur, vt omnibus integris permanentibus, ad Apostolicæ sedis, in qua primus Apostolorum beatus Petrus, qui etiam claues regni cœlestis suscipiens, sacerdotij principatum tenuit, Episcopatus causa mittatur. Debemus enim primatum in omnibus immortali conuersationi tribuere, quæ totum mundum propria virtutis dominatione compleuit, & nostro Imperio orbem gubernandum seruandumque commisit.* Eadem iterum repetit similia epistola ad filium Theodosium. Similiter &

Valentinianus & Martianus Imperat.

VALENTINIANVS IMPERATOR epistola ad prædictum Theodosium patrem. Et MARTIANVS

*& cunctis populo Romanæ gloriæ Imperio subiacente, vt sicut beatus Petrus in terris vicarius filij Dei esse videtur constitutus: ita etiam & pontifices ipsius principis Apostolorum vice principatus potestatem amplius, quàm terrenæ Imperialis nostræ serenitatis mansuetudo habere videtur, * concessam à nobis nostroque imperio obtineant, eligentes nobis ipsum principem Apostolorum, vel eius vicarios firmos apud Deum esse patronos. Et sicut nostra est terrena imperialis potentia, ita eius sacrosanctam Romanam Ecclesiam decreuimus veneranter honorare, & amplius quam nostrum imperium terrenumque thronum sedem sacratissimam beati Petri glorioſe exaltare: tribuentes ei potestatem, & gloriæ dignitatem, atque vigorem, & honorificentiam Imperialem, atque decernentes sancimus, vt principatum teneat, tam super quatuor sedes, quam etiam super omnes vniuerso orbe terrarum Dei Ecclesias, & pontifex, qui pro tempore ipsius sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ extiterit, celsior & princeps cunctis sacerdotibus totius mundi existat: & eius iudicio quæque ad cultum Dei, vel fidei Christianorum stabilitatem procuranda fuerint, disponantur. Iustum quippe est, vt ibi lex sancta caput teneat principatus, vbi sanctarum legum institutor saluator noster beatum Petrum Apostolum obtinere præcepit cathedram, vbi & crucis patibulum sustinens beatæ mortis sumpsit poculum, suique Domini & magistri imitator apparuit. Et ibi gentes pro Christi nominis confessione colla flectant, vbi eorum doctor beatus Paulus Apostolus pro Christo, extenso collo, martyrio est coronatus:* (Vide, & Petrus, &c.) *Et illic vsque in finem quærant doctorem, vbi sanctorum doctorum quiescunt corpora: Et ibi proni ac humo prostrati cœlestis Regis Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi famulentur officio, vbi superbi terreni regis seruiebant Imperio, &c.* Plura prosequitur Constantinus etiam de Cardinalibus, vt suo loco diximus, lege apud Gratianum loco præsignato distinct. 96. cap. Constantinus, &c. Tum Leo nonus etiam epistola 2. ad Thomam Carthaginensem Episcopum, & epist. 4. ad Petrum Antiochenum, Primatum Romanæ Ecclesiæ demonstrat, vt iam alijs in locis ostendimus. Et ALEXANDER III. epistola ad Rhemensem Episcopum, vt habetur parte 10. Concilij Lateranensis cap. 6. *Cùm sit* (ait) *Romana Ecclesia caput & magistra omnium Ecclesiarum, disponente Domino, constituta, ad eandem consultationes & quæstiones de diuersis mundi partibus referuntur.* Vide & iunge sequentia.

Romanæ Ecclesiæ & Constantinopolitanæ dissidium, &c.] Obiciunt hæretici qui Romanæ sedi detractant, quòd solùm tempore Phocæ Imperatoris primatum suprà cæteras vsurpauerit, cum ante Constantinopolitana Ecclesia primatum sibi iustè vendicauerit. Hos autem libenter interrogarem, vbi illud legerint scriptum, Petrum Apostolum Constantinopolitanæ sedi præfuisse. Sed vt hæc deliria omittamus, satis conuincit eos erroris præcedens distinctio, qua probauimus Romanam Ecclesiam primatum habuisse ab ipso Christo, & sic per successiones retinuisse antequam Constantinopolitana sedes esset erecta. Verùm scio quia speciem prætendunt aliquam suæ vesaniæ, eo quod inueniatur in scriptoris Constantinopolitanos Episcopos se summos Patriarchas & vniuersales nominasse. Vnde autem originem hoc sumpserit & incrementum, libet paucis manifestare lectoribus. Extat decretum Concilij CONSTANTINOPOLITANI I. generalis 2. sub Theodosio seniore, cano. 5. & allegat Gratianus Constantinopolita. *Constantino, Episcopum habere oportet primatus honorem p. manum Episcopum, propterea quod sit noua R.* Hunc canonem confirmauerunt patres 630. Concilij CHALCEDONENSIS vt ex epistola eorum missa ad Leonem 1. Papam colligitur, quæ habetur actione 3. eiusdem Concilij. Actione verò 15. cano. 28. eundem repetunt canonem, & volunt per omnia post Romanum Pontificem, Constantinopolitanum Episcopum æqualibus perfrui priuilegijs cum antiquissima Roma etiam & in rebus Ecclesiasticis, non secus ac illam extolli & magni fieri, ita vt Constantinopolitanus suæ regionis Metropolitanos possit ordinare & eligere. Ex hoc decreto ortum est dissidium, & ansam hæretici accipiunt maledicendi: tamen cogitent quot annis antè præfatum Concilium Romana Ecclesia iam primatum obtinuerat, cui adhuc non tollitur, sed illi Constantinopolitana æquatur. Aduerte interim, quia hic canon reclamantibus legatis summi Pontificis Leonis 1. non est acceptatus & probatus, imò ipse Leo 1. eundem omninò abrogauit: imò coactus est Anatolius tunc Episcopus Constantinopolitanus, qui hoc decretum callidè à patribus promulgari impetrauerat, intra pristinos limites se tenere, & ab infaustis animam consilijs reuocare. Quod autem legati summi Pontificis reclamauerint, patet actione 16. eiusdem Concilij in qua post subscriptionem omnium Patrum, Lucentius, Bonifacius, & alij legati Leonis 1. obiecerunt canonem 6. NICAENI Concilij, vbi dicitur, quòd Ecclesia Romana semper habuit primatum, &c. (Illum reposui in vocabulo, Metropolita. &c.) Cum autem patres in eadem perseuerarent sententia, vt Constantinopolitanum Episcopum, secundum post Papam super omnes Prouincias Asiæ, Ponti Thraciæ, constituerent prædictus Lucentius Legatus & vicarius sedis Apostolicæ se opponens: *Sedes* (ait) *Apostolica, quæ nobis præcipit, præsentibus humiliari non debet. Et ideo quæcunque in præiudicium canonum, vel regularum, hesterna die gesta sunt nobis absentibus, sublimitatem vestram petimus, vt circumduci iubeatis: sin aliàs contradictio nostra his gestis inhæreat, vt nouerimus, quid Apostolico viro vniuersalis Ecclesiæ papæ referre debeamus, vt ipse aut de suæ sedis iniuria, aut de canonum euersione possit ferre sententiam, &c.* Hæc ille. Hinc astipulatur quod dicit LIBERATVS CARTHAGINENSIS in breuiario de causa Nestoriana cap. 13. ad calcem, vbi ait, quòd constitutioni patrum, suggestione Anatolij Constantinopolitani Episcopi motæ, contradixerunt legati sedis Apostolicæ, licet non sint auditi. *Et licet sedes Apostolica* (ait) *nunc vsque contradicat, quod à Synodo firmatum est Imperatoris patrocinio permanet quodammodo.* Vnde narrat POMPONIVS LAETVS in compendio Romanæ historiæ, in Gallo Cæsare, ad calcem. *Hoc in loco digredi non inceptum putemus* (ait) *vt scilicet ostendamus Episcopum Romanum caput Catholicæ fidei semper fuisse, Roma ipsa terrarum Dea & gentium regina poscere videtur, Dei sedes & imperij generis humani. Sed vbi noua Roma præsentibus Augustis lacertos extulit, absentia Principum nostra Roma paululum imminuta, vtraque tamen vrbe principatum sibi vindicante, nescio quo fato præfectis obtemperauimus, & aliquando Augustulis & sæpenumero Regibus Gothorum. Itaque per ea tempora Episcopalem maiestatem, nutibus Imperatorum*

* Non ita accipiendum, quasi Constantinus primatum dederit Ecclesiæ Romanæ, sed tanquã declarauerit & obseruari generaliter inferit: alioquin vt superius dictum est, ante Constantinum iam erat, & ab ipso Christo nõ ab hominibus decernitur esse institutus, vt ex lectura præcedentium deprehendes, sicut & hic etiã confitetur Cõstantinus.

Petrus & Paulus Romæ passi.

Alexander 3.

Concilium generale. Constantinopolitanum I.

A

B

C

D

E

Canonẽ Chalcedonẽsem reprobat Summus Pontifex.

Concilium Nicænum.

Videquãta authoritas Papæ suprà generale Concilium.

Liberatus Carthaginẽsis Diaconus.

Põponius Lætus.

Hæc attende.

Conſtantinopolitanus Patriarcha ſecundus confirmatur.

ſit ſecundus poſt ſanctiſſimum Romanum Pontificem. tertius verò Alexandrinus, quartus Antiochenus, quintus Hieroſolymitanus, ſaluis videlicet priuilegiis omnibus & iuribus eorum. Tunc ſubſcripſerunt omnes Patres tam Græci quàm Latini. Eadem cenſet Pius II. in bulla retractationis ſuæ pro Eugenio 4 contra Synodum Baſileenſem & citat Bernardum lib. 2. de conſideratione ad Eugenium 3. quo primatum Apoſtolicæ Romanæque ſedi defert. Orationem habuit etiam elegantiſſimam Bernardus Zane Venetus, de primatu Romanæ Eccleſiæ, quæ eſt pronunciata ſeſſione 4. Concilij Lateranenſis ſub Iulio 2. vbi etiam confeſſio inſeritur Ludovici II. ad Pium 2 Pontificem maximum cuius initium eſt: *Ludouicus Dei gratia Francorum Rex, tibi ſanctiſſimo, &c.* Vide ſuprà Papa, &c. & quod ſequitur.

Pius 2.

Bernardus Zane.

Ludouicus II.

Romanæ Eccleſiæ fides inconcuſſa quæ nunquam errauit, &c] Hæc propoſitio ſeu diſtinctio ex præcedentibus dependet. Dictum quippe eſt ibi Conſtantinopolitanam Eccleſiam diu in errore permanſiſſe: Eccleſia tamen Romana nuſquam legitur fidem ſuam temeraſſe dicente Domino: *Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, &c.* Hoc Calixtus I. teſtatur epiſtola 1. ad Benedictum Epiſcopum. *Memor ſum (ait) me ſub illius nomine Eccleſiæ præſidere, cuius à Domino Ieſu Chriſto eſt glorificata confeſſio, & cuius fides omnes ſemper deſtruit errores. Et intelligo aliter mihi non licere, quàm vt omnes conatus meos ei cauſæ, in qua vniuerſalis Eccleſiæ ſalus inferatur, impendam: quoniam res omnes aliter tutæ eſſe non poſſunt, niſi quæ ad diuini muneris famulatum pertinent, ſacerdotalis defendat authoritas.* Et Cyprianus Carthaginenſis lib. 1. epiſtolarum, dicit epiſt. 3. ad Cornelium. *Poſt iſta (ait) Pſeudo Epiſcopo ſibi ab hæreticis conſtituto, nauigare audent, & ad Petri cathedram, atque principalem Eccleſiam, vnde vnitas ſacerdotalis exorta eſt, à ſchiſmaticis & prophanis literas ferre, nec cogitare eos eſſe Romanos, quorum fides, Apoſtolo prædicante, laudata eſt, ad quos perfidia habere non poſſit acceſſum, &c.* Et Cornelius I. eidem Cypriano ſcribens lib. 2. epiſt. 7. ſub nomine presbyterorum & Diaconorum Romæ. *Nec nos nobis (aiunt) nuno nuper conſilium cogitatum eſt, nec hac apud nos aduerſus improbos modo ſuperuenerunt repentina ſubſidia, ſed antiqua fides, diſciplina legitur antiqua: quoniam nec tantas de nobis laudes Apoſtolus protuliſſet, dicendo: quia fides veſtra prædicatur in toto mundo: niſi iam exinde vigor iſte radices fidei de temporibus illis mutuatus fuiſſet, quarum laudum & gloriæ denegarem fuiſſe maximum crimen eſt, &c.* Eadem & Irenæus Lugdunenſis lib. 3. contra hæreſes Valenti cap 2. defendit, Romanam ſcilicet fidem, nunquam fuiſſe corruptam, vt diximus in vocabulo, Papa, &c. Et Lucius I. epiſt. 1. ad Epiſcopos Galliæ & Hiſpaniæ dicit. *Hac ſancta & Apoſtolica mater omnium Eccleſiarum Chriſti Eccleſia, quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apoſtolicæ traditionis nunquam erraſſe probatur, nec hæreticis prauitatibus depranata ſuccubuit: ſed vt in exordio normam fidei Apoſtolica percepit ab authoribus ſuis Apoſtolorum Chriſti principibus, illibata fideiſtenus manet ſecundum ipſius domini ſaluatoris diuinam pollicitationem, qui diſcipulorum ſuorum principi in ſuis fatus eſt Euangelius: Petre (inquiens) Ecce Sathanas expetiuit vos, vt cribaret: ego autem rogaui pro [illegible] deficiat fides tua: & tu aliquando conuer[illegible] tuos.* Eadem Sixtus II.

Lucæ 22.

Calixtus 1.

Cyprianus Carthaginenſ.

Cornelius 1. & presbyteri vrbis Romæ.

Irenæus Lugdunenſis.

Lucius 1.

Lucæ 22.

Sixtus 2.

epiſtola ad Gratum Epiſcopum, & allegatur à Gratiano cauſa 24 quæſt 1 cap. Memor ſum &c Verùm eadem verba protulimus ſupà ex Calixto I quæ etiam repetit Leo I. epiſtola 30 ad Martianum & Fauſtum presbyteros agens contra 2. ſynodum Epheſinam Eadem quoque iterum reſumit Pelagius I. epiſtola vnica ad Vigilium Epiſcopum circa finem. Porrò prædicta Lucij primi verba, iterum de verbo ad verbum replicat Foelix I epiſt. 3 quæ eſt ad Bentgnum Epiſcopum cuius non eſt opus referre ſententiam, cum eadem ſit çum ſuperiore. Eadem quoque & ſimilia refricat Marcus I epiſtola ad Epiſcopos Ægyptiacos circa medium. *Romana (inquit) Eccleſia ſemper immaculata manſit, & Domino prouidente, & beato Petro Apoſtolo opem ferente, in futuro manebit ſine vlla hæreticorum inſultatione firma, & immobilis omni tempore perſiſtet.* Et paulò inferius iterum eadem repetit Similia dicit Liberius I. epiſtola ad Anathaſium & Epiſcopos Alexandriæ congregatos Et Euſebius I. epiſt 3 ad Epiſcopos Campaniæ & Tuſchiæ, & allegat Gratianus cauſa 24. quæſt. 1. cap In ſede. &c. *In ſede Apoſtolica extra maculam ſemper eſt Catholica ſeruata religio, &c.* Et Leo I in multis locis idem teſtatur. Sed & Epiſcopi Galliæ epiſtola ad eundem Leonem, quæ ſedet poſt eiuſdem 49. *Non deſinimus (aiunt) Deo Domino noſtro gratias agere, & pariter ſupplicare, gratulantes, quod tantæ ſanctitatis, tantæ fidei, tantæque doctrinæ Apoſtolicæ ſedi vnde religionis noſtræ propitio Chriſto fons & origo manauit, auxilium dederit, petentes etiam, vt diuium conceſſumque munus Pontificij veſtri, longiſſima ad ædificationem Eccleſiarum ſuarum ætate cuſtodiat, &c.* Et Theodoretus Cyrenſis epiſtola ad eundem Leonem, quæ ſedet poſt epiſtolam 60. eiuſdem Leonis. *Vobis per omnia primos eſſe conuenit. Multis enim, quibus ſuperiores eſtis, ornatur veſtra ſedes. Ea eſt omnium maxima & præclariſſima, & quæ præſt orbi terrarum, & eorum qui inhabitant abundat multitudine.* Et paulò pòſt. *Præcipue autem & inſigniter eam exornat fides, & fide digna teſtis diuinus Apoſtolus, qui clamat: Fides veſtra annũciatur in vniuerſo mundo. Si autem diuinæ prædicationis ſtatim ſuſceptis ſeminibus mirabiles hos fructus, & tam vberes tulit: quænam ad eam, quæ nunc in ea verſatur pietatem, laudibus celebrandam ſuffecerit oratio? Habet autem communium quoque patrum, & veritatis doctorum Petri & Pauli ſepulchra, quæ fidelium animas illuminant. Horum autem beatiſſimum par, & planè diuinum exortum quidem eſt in oriente, & radios omnem in partem emiſit. In occidente autem prompto & alacri animo vitæ ſuſcepit occaſum, & nunc illunc orbem terræ ſuis radiis illuſtrat. Hi veſtram ſedem effecere magis illuſtrem, & ea eſt veſtrorum bonorum colophon. Illorum autem Deus & nunc quoque illorum ſedem claram inſignemque reddidit, cum veſtram ſanctitatem in ea collocauerit, quæ radios fidei Orthodoxæ emittit, &c.* Porrò Sophronius Hieroſolymitanus Patriarcha mittens Stephanum Dorenſem Epiſcopum ad Lateranenſem Synodum, quam celebrauit Martinus, vt habetur ibidem conſultatione 2. vt certus redderetur de veritate fidei, his verbis vſus eſt. *Vade ad Apoſtolicam ſedem, vbi Orthodoxorum dogmatum fundamenta exiſtunt, &c.* Vide vocabulo Papa, &c. & iterum, Eccleſiæ authoritas. &c. Hinc & Leo IX. epiſtola ad Michaelem Conſtantinopolitanum Epiſcopũ, & Leonem Epiſco

Leo 1.

Pelagius 1.

Fœlix 1.

Marcus 1.

Liberius 1.

Euſebius 1.

Leo 1.

Epiſcopi Galliarum 44. numero.

Theodoretus Cyrenſis.

Rom. 1.

Petrus & Paulus Romæ paſſi, Romæ docuerunt, Romæ quieſcunt.

Sophronius Hieroſolymitanus patriarcha

Leo 9.

pum Acridanum cap. 5. eos redarguit, quòd Romanam Eccleſiam hactenus erraſſe dicebant pro eo quod de azimis commemorationem dominicæ paſſionis celebrabat (vt diximus in vocabulo Euchariſtia) *Ecce* (inquit) *poſt mille & ferme 20. à paſſione ſalvatoris noſtri annos, incipit per vos diſcere Romana Eccleſia, qualiter memoria paſſionis eiuſdem ſit recolenda, quaſi nihil ei contuleris præſentia, converſatio, & diuturna inſtitutio, ſeu qua clarificauit Deum mors pretioſa illius venerabilis ſenis, cui ſpecialiter Chriſtus filius Dei viui dicit: Beatus es Symon Bariona, quia caro & ſanguis non reuelauit tibi:* Tum infert cap. 6. *Non ergo perpenditis quanta impudentia dicatur Patrem, qui eſt in cœlis, abſcondiſſe ab Apoſtolorum principe Petro cultum ſuæ ritum viſibilis ſacrificij per diſpenſationem vnigeniti ſui, cui per ſemetipſum planiſſime reuelare dignatus eſt illud ineffabile arcanum inuiſibilis diuinitatis eiuſdem filij ſui: & cui non per Angelum, non per prophetam, ſed proprio ore ipſe dominus Angelorum & prophetarum in ſequentibus ſic repromittit: Et ego dico, quia tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt aduerſus eam. Taliter ſancta Eccleſia ſuper Petram, id eſt, Chriſtum, & ſuper Petrum vel Cephan filium Ioannis, qui priùs ſimul dicebatur, ædificata, quia inferi portis diſputationibus, ſcilicet hæreticorum, quæ vanos ad interitum introducunt, nullatenus foret ſuperanda. Sic pollicetur ipſa veritas, per quam ſunt vera quæcunque ſunt vera: portæ inferi non prævalebunt aduerſus eam. Cuius promiſſionis effectum ſe precibus impetraſſe à patre idem filius proteſtatur, dicendo ad Petrum: Symon ecce Sathanas expetiuit vos vt cribraret ſicut triticum: ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus confirma fratres tuos. Erit ergo quiſquam tanta dementiæ, qui orationem illius, cuius velle eſt poſſe, audeat in aliquo vacuam putare? Nonne à ſede principis Apoſtolorum, Romana videlicet Eccleſia, tam per eundem Petrum, quàm per ſucceſſores ſuos, reprobata & conuicta atque expugnata ſunt omnium hæreticorum commenta, & fratrum corda in fide Petri, quæ hactenus nec defecit, nec vſque in finem deficiet, ſunt confirmata?* Tum cap. 8. producit Epiſcopos hæreticos Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ, ſcilicet Euſebium Nicomedienſem inuaſorem ſedis Conſtantinopolitanæ hæreticum, Macedonium Eudoxium, Demophilum, Maximum. Neſtorium, Paulum, Sergium & alios innumeros, qui hæreſi labe polluti & conuicti cum Romana ſede decertarunt. & à Summis Pontificibus viriliter expugnati ſunt, Romana Eccleſia ſemper in ſua integritate & fidei ſyncericate permanente, vt docent ſatis celebres hyſtoriographi NICEPHORVS lib. 9. cap. 4. SOCRATES libro 2. cap. 27. THEODORETVS lib. 5. cap. 9. & cæteri, vt alijs in locis oſtendimus Idem verò Leo 9. epiſtola 5. ad Petrum Epiſcopum Antiochenum. *Venerabilis* (ait) *& efficax oratio Chriſti obtinuit, quòd hactenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius vſque in ſeculum ſeculi, ſed confirmabit corda fratrum variis concutienda fides periclitatio nibus, ſicut vſque nunc confirmare non ceſſauit.* Vide plura in vocabulo, Papa, Eccleſia, &c. & iunge ſequentia.

Matth. 16.

Luca 22.

Conſtantinopolitani Pontifices hæretici.

Nicephorus Calliſtus. Socrates. Theodoretus Cyrenſis.

Romanam Eccleſiam hæretici ſemper perſecuti ſunt, &c.] Illud probauimus ſuprà vocabulo, Hæreticus, &c. ex Gelaſio 1. Ennodio, Diacono, Nicolao 1. Auguſtino Steucho, & Leone 9. ac alijs multis. Vide obſecro, & ſequentia.

Romana Eccleſia in fidei negotijs con- [A] ſulenda.] Illud credo iam centum teſtimonijs probauimus in diuerſis vocabulis, tam in præcedentibus diſtinctionibus huius vocabuli, quàm in vocabulis, Eccleſia, Concilium non congregandum ſine Papæ aſſenſu, & Concilium confirmat Papa &c. & in vocabulo, Papa, Petrus & huiuſmodi. Pauca adhuc autem ſunt quæ reſtant vt finiuanda. Vnde EVARISTVS I. Apoſtolorum vicinus, epiſt. 1. ad Epiſcopos Affricanos ait. *Dilectio veſtra normam ſecuta prudentium, ad ſedem Apoſtolicam referre maluit, quaſi ad caput, quid deberet de rebus dubiis cuſtodire, potiùs quam vſurpatione præſumere.* Eadem omninò ALEXANDER I. epiſt. 1. ad omnes fideles & ZEPHERINVS [B] I. epiſtola 1. ad Epiſcopos Siciliæ, & allegatur à Gratiano cauſa 2. quæſtione 6. cap. ad Romanam, &c. Vide in prima huius vocabuli diſtinctione. Et FELIX I. epiſt. 3. ad Benignum Epiſcopum ait. *Semper dubia & maiora negotia terminum ab hac ſancta ſede à tempore Apoſtolorum, qui eam ſuis documentis inſtruxerunt, accipere conſueuerunt. Et ideò rectè tu feciſti, quod huius ſanctæ ſedis conſultis te cæteroſque firmari & inſtrui voluiſti, &c.* Idem omninò INNOCENTIVS I. epiſtola 4. ad Fœlicem Nucerianum Epiſcopum, & MARCELLVS I. epiſtola 1. ad Epiſcopos Antiochenæ Prouinciæ, vt iam in prima huius vocabuli diſtinctione protulimus. Et ATHA- [C] NASIVS ALEXANDRINVS, idem dicit, vt ibidem inſertum eſt DAMASVS I. epiſtola 4. ad Proſperum & reliquos Epiſcopos Numidiæ ait. *Licet vobis ſint nota patrum decreta, mirari tamen non poſſumus veſtram ſolertiam circa inſtituta maiorum, vt cuncta quæ poſſunt aliquam recipere dubitationem ad nos, quaſi ad caput, vt ſemper fuit conſuetudo, deferre non deſinatis, vt inde capiatis reſponſa, vnde Eccleſia accepit, accepiſtis inſtitutionem & normam rectè viuendi. Vnde & vos non immemores canonum eſſe recordamur, qui & id ipſum fieri præcipiunt, non vt vobis ſcientiæ Eccleſiaſticæ regulæ aliquid deſit, ſed vt authoritate ſedis Apoſtolicæ fulti, in* [D] *nullo ab eius deuictis regulis.* Idem etiam ſentit HIERONYMVS STRIDONENSIS epiſtola ad eundem Damaſum. *Cathedram Petri* (ait) *& fidem Apoſtolico ore laudatam mihi cenſui conſulendam, inde nunc mea poſtulans cibum, vnde olim Chriſti veſtimenta ſuſcepi, &c.* Idem fecit BASILIVS MAGNVS epiſt. 51. vt ante retulimus. Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS epiſtola 93. *Diligenter & congruè* (ait) *Apoſtolico conſultis honori honori illius, quem, præter illa quæ ſunt extrinſecus ſolicitudo manet omnium Eccleſiarum) ſuper anxiis rebus quæ ſit tenenda ſententia, antiqua ſcilicet regulæ formam, quam tuto ſemper ab orbe mecum noſtis eſſe ſeruatam. Verùm hac miſſa facio, neque enim* [E] *hoc veſtram credo latere prudentiam. Quid? Id etiam actione firmaſſe, niſi ſcientes, quod per omnes prouincias de Apoſtolico fonte petentibus reſponſa ſemper emanent? præſertim quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres & Coepiſcopos noſtros non niſi ad Petrum, id eſt ſui nominis & honoris autherem referre debere, &c.* Hæc Auguſtinus. Et INNOCENTIVS I. epiſtola 25. ad Carthaginenſem Synodum. *Patres non humana, ſed diuina decreuere ſententia, vt quidquid, quamuis de diſiunctis remotiſque prouinciis ageretur, non priùs ducerent finiendum, niſi ad huius ſedis notitiam perueniret, vt tota eius authoritate (infra quæ fuerit) prouinciatio firmaretur, indéque ſumerent cætera Eccleſia (velut de ſuo fonte aqua cuncta procederent, et*

Pontianus 1.

Alexander 1.

Zepherinus 1.

Felix 1.

Innocentius 1.

Marcellus 1.

Athanaſius Alexandrinus.

Damaſus 1.

Hieronymus Stridonenſis.

Baſilius Magnus.

Auguſtinus Hipponenſis.

Innocentius 1.

A Romana Eccleſia fidei ſacramenta pendere.

mundi regiones puri capitis incorruptæ manerent) quid precipere, quos abluere, quos veluti in cœno inemundabili sordidatos, mundis digna corporibus vnda vitaret. Eadem repetit Concilium MILEVITANVM epistola ad eundem Innocẽtium. Et iterum idem Innocentius in rescripto ad Patres eiusdem Concilij. Hunc verò canonem Innocentij citat Concilium SVESSIONENSE apud S. Medardum, in causa Hincmari Episcopi Rhemensis, qui se iudicio Apostolicæ sedis submiserat. Hinc LEO I. epistola 4. ad Episcopos Siciliæ, cap. 1. eos redarguit, quòd inconsulta sede Apostolica, vnde consecrationem acceperant, in die Epiphaniæ potius quàm in die Paschæ baptizabant, vt diximus in vocabulo, Baptismus quo tempore celebrandus, &c. Sed & Cõcilium ROMANVM sub Gregorio II. cano. 13. *Qui sedi Apostolicæ non obedierit, (* ait *) anathema sit.* Similiter & Concilium TRIBVRIENSE can. 30. *In memoriam B. Petri Apostoli (* ait *) honoremus sanctam Romanam & Apostolicã sedẽ, vt quæ nobis sacerdotalis mater est dignitatis, esse debeat magistra Ecclesiasticæ rationis. Quare seruanda est cum mansuetudine humilitas, vt licet vix ferendum ab illa sancta sede imponatur ingum, confiramus, & pia deuotione toleremus, &c.* Eadem & ASCANIVS TARRACONENSIS & Episcopi eiusdem prouinciæ ad Hilarium I. epistola 2. *Nos Deum in vobis (* aiunt *) primitus adorantes, cui sine querela seruitis, ad fidẽ recurrimus Apostolico ore laudatam, inde responsa quærentes, vnde nihil errore, nihil præsumptione, sed pontificali totum deliberatione præcipitur, &c.* Vide plura in vocabulo, Canon. Ex ZACHARIAE I. Epistola 9. ad Bonifacium Moguntinensem, & ex alijs multis. Et ALEXANDER Rhemensi Archiepiscopo, vt habetur parte 10. Concilij Lateranensis, cap. 5. *Romana (* ait *) sedes de omnibus mundi partibus super quæstionibus fidei consulatur.* Allegatur parte 45. eiusdem Concilij, cap. 7. ADRIANVS Papa sic scribens Eborardo Magdeburgensi Episcopo. *Dignum est, (* ait *) & a ratione non discordat, quod ea quæ inter se dubietatis scrupulum videntur continere, ad Apostolicæ sedis iudicium referatur, vt inde Christi fideles in dubijs, certitudinem se gaudeant inuenire, vnde nescientur magisterium fidei suscepisse.* Eadem omninò BASILIVS IMPERATOR statuit actione 6. generalis 8. Cõcilij Constantinopolitani IV. vt alibi diximus. Qui plura voluerit nosse super hoc vocabulo, relegat ea quæ iam dicta sunt in vocabulo, Canon, Concilij, Episcopus, Metropolitanus, Ecclesia, Papa, Petrus, &c. In omnibus enim his, & alijs vocabulis, Romanæ sedis authoritas, & fides commendatur.

Concilium Milevitanum.

Concilij Suessionense.

Leo I.

Concilium Romanũ sub Gregorio I.

Concilium Triburiense.

Romanæ sedis obediendum.

Asterius Tarraconensis.

Zacharias I.

Alexander I.

Adrianus Papa

S.

SABBATHVM.

SAbbathi obseruatio interdicitur.] Dum de Dominico die ageremus illud satis ostendimus obseruari prohibitum. Vnde etiã loquitur AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib. 4. de Genesi ad literam, cap. 13. *Tempore gratiæ reuelatæ obseruatio illa Sabbathi, quæ vnius diei vacationem figurabatur, ablata est ab obseruatione fidelium. In ea quippe gratia perpetuum sabbathum iam obseruat, qui spe futuræ quietis operatur quicquid boni operatur, nec in ipsis operibus suis quasi habens bonum, quod non acceperit, gloriatur. Ita enim tanquam diem sabbathi, hoc est, Dominicæ cessationis, in sepultura suscipiens, atque intelligens baptismi sacramentum, quiescit à pristinis operibus suis, vt iã in nouitate ambulans Deum in se operari cognoscat, qui simul & operatur, & quiescit, & creaturæ prabens congruam gubernationem, & apud se habens æternam tranquillitatem.* Idem sermone 1. in Psal. 32. *Obserua diem Sabbathi, non carnaliter, non indaicis delitijs, qui otio abutuntur ad nequitiã (melius enim vtique tota die foderent, quam tota die saltarent) sed cogitans requiẽ in Deo tuo, & propter ipsam requiem omnia faciens, abstinens ab opere seruili. Omnis enim qui facit peccatũ, seruus est, &c.* Vnde EPIPHANIVS CYPRI lib. 1. contra hæreses, secta 8. contra Epicureos. *Figura in lege fuerunt, veritas autem in Euãgelio. Illic enim circumcisio fuit carnalis, quæ inseruit tempori vsque ad magnã circumcisionem, hoc est, Baptismum, qui circuncidit nos à peccatis, & obsignat nos in nomine Dei. Et erat illic Sabbathum destinẽs nos in magnum Sabbathum, hoc est, in requiem Christi, vt in Christo Sabbathum agamus à peccatis.* Iterum de cessatione carnalis & literalis Sabbathi agit contra Manichæum, lib. 2. hæresi 66. Porrò GREGORIVS I. lib. 11. Registri, epist. 3. ad Romanos ciues, & allegatur de consecratione distin. 3. cap. Peruenit. *Peruenit ad me quosdam peruersi spiritus homines prana inter vos aliqua & sancta fidei aduersa seminasse, ita vt die Sabbathi aliquid operari prohiberent. Quos quid aliud, nisi Antichristi prædicatores, dixerim, Qui veniens diem Sabbathum atque Dominicum ab omni faciet opere custodiri. Quia enim mori se & resurgere simulat, haberi in veneratione vult Dominicum diem. Et quia indaizare populum compellit, vt exteriorem legis ritum renocet, & sibi Iudæorum perfidiam subdat, soli vult sabbathum. Hoc enim quod per prophetam dicitur: Ne inferatis onera per portas vestras die Sabbathi, tandiu teneri potuit, quandiu legem licuit iuxta literam custodiri. At postquã gratia omnipotentis Dei Domini nostri Iesu Christi apparuit, præcepta legis, quæ per figuram dicta sunt iuxta literam seruari nõ possunt, &c.* Lege reliquum, vbi præcepta donat de non obseruãdo Sabbatho carnali, sed spirituali, & de non operando in die Dominica. Vide Dominicus, &c. & Dies festi, &c.

Augustinus Hipponensis.

Sabbatum mysticum.

Epiphanius Cypri.

Gregorius I.

Ierem. 7.

Sabbathi ieiunium an obseruandum.] Varia sunt super hoc Decreta, quæ inserta reperies superiùs vocabulo, Ieiunium, &c.

SACERDOS.

Sacerdos Dei & hominum mediator.] Quidquid ad hoc vocabulum pertinet iam dictũ repete in vocabulo, Episcopus, & Prebyter, quæ ibi cuncta ritè digesta sunt, prout cuique materiæ competit. Sic autem ad propositum ALEXANDER I. epist. 2. ad diuersos Episcopos loquitur: *Sacerdotes pro populo interpellãt, & populi peccata comedunt, qui precibus suis & oblationibus ea delent atque consumunt: qui quanto digniores fuerint, tanto facilius pro necessitatibus, pro quibus clamãt, exaudiuntur. Multum enim (* ait *B. Iacobus) valet deprecatio iusti assidua. Qui enim vos persequitur, ipsum cuius legatione fungimini, persequitur: quia sicut ipse Filius Dei mediator fuit Dei & hominũ, ita & vos eius vice in Ecclesia ellis constituti, vt inter Deum & homines legationem fungamini. Si quis autem legationem vestram impedit, non vnius sed multorum profectũ auertit: & sicut multis nocet, ita à multis arguendus est, & bonorum societate arcendus. Et quia Dei causam impedit, & statũ conturbat Ecclesiæ, deo ab eius liminibus*

Alexander I.

Hæc allegat Gratianus cau. 1. quæst. 1. c. Ipsi sacerdos, & distinct. 94. cap. Si quis autem, &c. Osee 4. Iacob. 5. Hic vetustissimus author authoritatem epistolæ Iacobi assumit, & Luther reiecit.

treeatur,nec cum fidelibus communicet,qui eorum bona auertit. &c. Eadem etiam dicit DIONYSIVS AREOPAGITA libro Cœleſtis Hierarchiæ,cap.12.vt poſitum inuenies ſuprà. Vide etiã mox,Sacerdotium,&c. Sic quippè EPISCOPI PONTI epiſtola ad Leonem Imperatorem I.De cæde ſanctiſſimi Pontificis Alexandrini Proterij loquentes,occiſi in paſchalibus diebus ab Hęreticis in baptiſterio. *Quis (* inquit *) ſine lachrymis in hac narratione grauitatem Philoſophia non poſſit excedere,audiens mediatorem Dei & hominum,qui cum Angelis ſtetit,qui cum Archangelis choros egit,in venerabili Paſchæ tempore,quo etiam latrocinantium collegia conquieſcunt,arma non mouentur,prætoria nihil agunt,& vnum omnibus Chriſtianis ſtudium eſt à rebus aliis vacantibus per orationis puritatem in paſſionis atque reſurrectionis ſacramento communicare, à ſpiritaliter pariente matre fuiſſe protractum,& ab eis qui ab ipſo fonte naſcũtur initiati.&c.* Eadem PROSPER AQVITANICVS libro 2.De vita contemplatiua,cap.2.Verùm diximus & repoſuimus cuncta in vocabulis,Epiſcoporum laus & Commendatio,& Officium,& Presbyter,& aliis vocabulis,quæ neceſſariò repetenda ſunt. Vide quod ſequitur.

Sacerdotes non omnes eſſe.]Hæc eſt Caluiniſtarum impoſtura, qua cunctos fideles etiam mulieres ſacerdotij volunt dignitate fulgere,vt liberè doceant, ſacramenta ſi quæ habeant adminiſtrent,& cætera exequantur, quæ ad ſolos Eccleſiæ miniſtros voluit antiqua traditio pertinere. Quàm autem peſſimè errent, ex omnibus huius operis penè communibus locis deprehendes,vbi de ſacramentis & ordinibus agitur, quin conſequenter de legitimis miniſtris tractauimus. Vnde ſuperfluum videtur diutius hic immorari,vt hoc probemus, quandoquidem iam in mille locis, vt reor,annotatum deprehendes in hoc opere:ſi tamen etiam ſpecialia teſtimonia quæris,pauca permodum loquendi hic inferemus. Repete autem quædam iam poſita vocabulo, Ordo. Sacerdotes ergò nõ omnes eſſe docet DIONYSIVS AREOPAGITA epiſtola ad Demophilum, vbi acerbè eum corripit, quod in adita ingreſſus ſacroſancta myſteria præſumpſiſſet conculcatis ſacerdotibus, quos peccatores ſciebat, temerè attrectare,& ſecum deportare.Et ibidem ſubdit:*An verò tu homo tam audax ac temerarius es aduerſus mitiſſimum atq; optimum virum, ſacratiſſimamq; ipſius functionem,& ſacerdotalibus dignitatis iura? Et hæc quidẽ nos oportuit dicere,cùm quis ſupra merita ac dignitatem ſuam auſus aliqua præſumpſit attentare, quæ tamen non indigna viderentur. Nam neque hoc quicquam omninò fas eſt. Quid enim,quod non conueniret fecit Ozias,incenſum offerens Deo? Quid item Saul victimas faciens? Quid violenti nimium dæmones,cùm Ieſum Dei Filium veriſſimè prædicarent,&c.*Et CLEMENS I. libro octauo, Conſtitutionum Apoſtolicarum, capite 52. *Non omninò (* ait *) omnis qui credit continuò ſacerdos eſt,& pontificium conſequitur honorem. Poſt autem aſſumptionem Chriſti,nos,oblato ſecundum eius ordinationem ſacrificio puro & incruento, conſtituimus Epiſcopos,Preſbyteros,& Diaconos,proſpicientes periculum impendens his,qui ordinationem perturbant, arripientes ſibi dignitates non commiſſas, & tyrannicè ſibi vendicantes ea, quorum non habent poteſtatem & irritant Spiritum ſanctum cuius teſtimoniũ euertunt: proſpicientéſque negligentiam in ſacrificijs, & in Euchariſtia prouenientem,ex eo quod offeruntur ab his quos non decet, qui ludum putant pontificalem honorem, inſtitutum ad magni pontificis Ieſu Chriſti regis noſtri imitationem,&c.* Et ſub finem ſubdit: *Diximus ergò neminem ſibi arripere debere ſacerdotalem honorem,ſed vel a Deo eſſe accipiendum,quod fecit Melchiſedech,& Iob,vel a Pontifice, vt Aaron accepit à Moſe,&c.*Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 1.Epiſtolarum, epiſtola 6.ad Magnum Nouatianos arguit, eo quod Eccleſiaſticũ ſibi miniſterium aſſumebant, ſacrificando, Baptizando,docendo,&c. Si epiſtolam autem legeris, reperies quod omnia elidit argumenta & rationes ſuſtollit,quas pro ſe Caluiniſtæ Nouatianis ſimiles in medium producunt. Dicebant Nouatiani,ſe tenere quod Catholica tenet Eccleſia, eodem ſymbolo quo & nos baptizare,eundem noſſe Deum Patrem,eundem Filium Ieſum Chriſtũ, eundem Spiritum ſanctum, ac propter hoc ritè poſſe authoritatem baptizandi,&c. Sic autem illos conuincit Cyprianus,& per conſequens damnat Caluiniſtas,*Sciat quiſquis hoc opponendum putat (* ait *) primùm nõ eſſe vnã nobis & ſchiſmaticis ſymboli legem,neque eandem interrogationem. Nam cum dicunt:Credis remiſſionem peccatorum,& vitam æternam per ſanctam Eccleſiam,mentiuntur in interrogatione,cum non habeant Eccleſiam. Tunc deinde voce ſua ipſi confitentur remiſſionem peccatorum non dari, niſi per ſanctam Eccleſiam, quàm non habentes, oſtendunt remitti illic peccata non poſſe.Quod verò eundem quem & nos,Deum Patrem, & eundem filium Ieſum Chriſtum, eundem Spiritum ſanctum noſſe dicuntur, nec hoc adiuuare tales poteſt. Nam & Chore,& Dathan & Abiron,cum ſacerdote Aaron & Moyſe eundem Deum nouerant, pari lege & religione viuentes, & verum Deum, qui colendus atque inuocãdus fuerat, inuocabant:tamen quia loci ſui miniſterium tranſgreſſi contra Aaron ſacerdotem, qui ſacerdotium legitimũ dignatione Dei atque ordinatione perceperat, ſacrificandi licentiam vendicarunt,diuinitùs percuſſo pœnas ſtatim pro illicitis conantibus penderunt, nec potuerũt rata eſſe & prodeſſe ſacrificia,irreligioſè & illicitè contra iuſ diuinæ diſpoſitionis oblata. Thuribula quoque ipſa, in quibus incenſum illicitè fuerat oblatum, ne in vſu de cætero eſſent ſacerdotibus,ſed potiũ indignationis & vltionis diuinæ memoriam corrigendis poſteris exhiberent,iuſſu domini conflata atque igne purgata in laminas ductiles producuntur,& affiguntur altari,ſecundum quod loquitur Scriptura diuina: Memoriale (* inquit *) Filijs Iſrael, vt non accedat quiſquæ alienigena,qui non eſt ex ſemine Aaron,imponere incenſum ante Dominũ,vt non ſit ſicut Chore. Et tamen illi ſchiſma non fecerant,nec feras egreſſi contrà Dei ſacerdotes impudenter atque hoſtiliter rebellauerant. Quod nunc Eccleſiam ſcindentes,& contra pacem atque vnitatem Chriſti rebelles,cathedram ſibi conſtituere, & primatum aſſumere,& baptizandi atque offerendi licentiam vendicare conantur. Quomodo perficere quod agunt, aut impetrare aliquid illicitis conatibus de Deo poſſunt, qui contra Deum quod eis non licet moliuntur? Quare qui Nouatiano ſine ceteris huiuſmodi Schiſmaticis patrocinantur,fruſtra contendunt baptizari & ſanctificari illic aliquem ſalutari baptiſmo poſſe, vbi conſtat baptizantem baptizandi licentiam non habere.* Lege obſecro epiſtolæ reſiduũ,nam manifeſtè ſolis Eccleſię miniſtris,non autem aliis laicis quibuſlibet, ſacerdotij miniſteriũ tribuit.Quod & EPIPHANIVS CYPRI libro 3.contra hæreſes,hæreſi 79. contra Collyridianos docet. Nam mulieres omninò à ſacrificijs offerendis arcet, nec eis baptizandi aut prædicandi tribuit poteſtatem, dicens nec in veteri hoc Teſtamento repertum, nec in

Cyprianus Carthaginenſis.

Item ſentiendum de Caluiniſtis, obſecro lege.

Reſpõdet obiectis, & quidẽ opportunè.

Numeri 16.

Lege Caluine.

Epiphanius Cypri.

Gregorius Nazianzenus

Terrullianus Carthaginenſ.

Sic omnino Calumniæ leges.

Ioannes Roffenſis Epiſcopus.

Clemens 1.

Dionyſius Areopagita.

Concilium Antiochenum ſub Paulo Samoſatæ contra ipſum.

Ambroſius Mediolanenſis.

Ioannes Chryſoſtomus.

Tertullianus Carthaginenſis.

Cyprianus & reliqui omnes patres.

Eugenius 4. Concilium Florentinũ ſub eo dem.

Differentia ſacramentorum veteris & nouæ legis.

Sacramenta 7 perficiũtur tribus.

mouo poſſe reperiri. Vide ſuperiùs in vocabulo, Mulier, & Laicus, &c Vnde GREGORIVS NAZIANZENVS libro Apologetico. *Sicut in corpore noſtro alia ſunt membra, quæ regunt corpus, atque omnibus eius motibus præſident, alia ſunt quæ reguntur, & obſequium rectoribus præbentia: & in Eccleſia ſtatuit Deus, aquitatis eam legem diſpenſans, & per diuinã prouidentiam ſuam, qua vniuerſa componit, meritorum temperans primlegia, alios conſtituit regi & gubernari, quibus hoc vtilius eſt, vt verbo & opere rectorum ad id quod expedit imbuantur, alios paſtores dedit & doctores, ad perfectionem Eccleſiæ, &c.* Hæc ille. Et TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de præſcriptionib⁹ aduerſus hæreticos, eoſdem reprehendit, quòd indifferenter omnes ſacerdotes eſſe volebant. *Ordinationes* (ait) *eorum temerarias, leues, inconſtantes, nunc Neophytos cõlocãt: nunc ſeculo obſtrictos, nunc Apoſtatas noſtros, vt gloria eos obligent, quia veritate non poſſunt. Nuſquam facilius proficitur, quam in caſtris rebellium, vbi ipſum eſſe illic promereri eſt. Itaque alius hodie Epiſcopus, cras alius: hodie Diaconus, qui cras lector: hodie Preſbyter, qui cras laicus. Nam & apud eos laicis ſacerdotalia munera iniunguntur, &c.* Hæc ille. Plura quidem proferrem teſtimonia, ſed iam innumera diuerſis in locis protulimus hoc confirmantia, vt in vocabulo, Epiſcopus, Laicus, Neophytus, Mulier, Ordo, & reliquis. Cõtra Lutherum verò non eſſe omnes ſacerdotes, doctiſſimè defẽdit IOANNES ROFFENSIS in Confutationis Aſſertionis Lutheranæ opere, articulo 13. Plures ſunt alij doctores, qui illud gnauiter impugnarunt, & ex memoratis locis plura perdiſces.

Sacerdotes vt ordinandi.] Vide Ordinandi, & Presbyter, & Epiſcopus. &c.

Honorandi.] Vide, Honor Eccleſiaſticis deferendus.

Non iudicandi.] Vide, Epiſcopus non facilè accuſetur, &c. & ſic de reliquis in ſuis vocabulis, Epiſcopus, Presbyter, Paſtor, &c.

Sacerdotum munificentiæ.] Vide ſuperiùs. Multa hic ſilentio præterimus, quæ opportunè ſuis locis repoſita facilè legẽtibus occurrẽt.

SACERDOTIVM.

Sacerdotij dignitas & authoritas] Quod Regibus ſit præſtantiùs Sacerdotium & regno, oſtẽdimus in vocabulo, Decimę, Imperator, Princeps, Poteſtas Gladius, & reliquis ſimilibus. Vnde etiam loquitur CLEMENS I. libro 6. Conſtitutionum Apoſtolicarum, cap 2. *Quanto* (ait) *Sacerdotium regno eſt præſtantius, tanta regendarum animarum officio præſit, tantiò grauiori ſupplicio punitur, qui aduerſus id aliquid temere fecerit, quam qui aduerſus regnum, quamquam nemo impunè diſcedit. Nam nec Abſalon, nec Adonias impuniti manſerunt, nec Chore Dathã, & Abiron, &c.* Et DIONYSIVS AREOPAGITA libro Eccleſiaſtices Hierarchiæ, cap. 1. *Vt enim* (ait) *qui ſacerdotium dixit, ſacrorum ſimul ordinum vno vocabulo ſignauit ordinem: ita & qui Sacerdotem ſeu Põtificem dicit, auguſtiorem prorſuſque diuinum inſinuat virum totius ſanctæ ſcientiæ peritiſſimum, in quo liquido ac perſpicuè ſacratus omnis ordo ſuis & perfectus ſit, & poſſit agnoſci. Huius profectò ſacræ functionis initium eſt finis vitæ, bonitatis eſſentia, vnica rerum omnium cauſa, beatiſſima Trinitas, ex qua ſola bonitatis cauſa quæ ſunt omnia, vt & eſſent, & bene eſſent, acceperũt, &c.* Et Patres Concilij ANTIOCHENSIS contra Paulum Samoſatam, epiſtola miſſa ad Dionyſium 1. Papam, & Maximum Epiſcopum Alexandrinum. *Hoc pro certo habemus cognitum, non Epiſcopum modo, ſed ſacerdotium etiam vniuerſum, populo omnium bonorum operum, & rectè factorum exemplar eſſe debere. &c.* Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro de dignitate Sacerdotali, cap. 1. 2. 3. & reliquis, quanta ſit dignitas & authoritas ſacerdotij demonſtrat & IOANNES CHRYSOSTOMVS libris 6. de Sacerdotio & alij permulti. Verùm omnia in vocabulo, Epiſcoporum authoritas, & Officiũ, &c. & Papa, &c. & reliquis reperies tam inſerta.

Sacerdotium non emendum, nec pretio comparandum aut vendendum.] Reuolue obſecro cũcta, quę ſunt poſita ſuperiùs in vocabulo, Epiſcopat⁹, tũ infrà in vocabulo Simonia, &c.

SACRAMENTVM.

Sacramenta ſeptem Eccleſiæ defenduntur.] Habes hoc in proprio cuiuſque ſacramenti vocabulo probatum, & tot inſtituerunt Apoſtoli, & prius ipſe Chriſtus, vt ibidem diffusè demonſtratum reperies. Sed & TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro 1. contra Marcionem plura ſimul enumerat & defendit. *Ille quidem* (ait *vſque nunc nec aquam reprobauit creatoris, qua ſuos abluit* (hic eſt baptiſmus) *nec oleum, quo ſuos vngit.* (Confirmatio) *nec mellis & lactis ſocietatem, qua ſuos infantat, nec panem, quo ipſum corpus ſuum repræſentat* (Euchariſtia) *etiam in ſacramentis proprijs egens mendicitatibus creatoris.* Sacramenti autem ordinis, Matrimonij, Pœnitẽtiæ, Extremæ vnctionis ſæpius meminit, vt ſuis locis dictum eſt. Tum etiam libro 4. cõtra eundem Marcionem circa medium, Sacramentum Baptiſmi & Euchariſtiæ ſæpiùs nominat, ad quæ non admittebat illos Marcion, qui non fructum nuptiarum denegaſſent. Etiam ſeptem ſacramẽtorum paſſim meminit CYPRIANVS, ORIGENES, BASILIVS, AMBROSIVS, AVGVSTINVS, & omnes reliqui Patres, vt in ſuo quoque vocabulo rectiùs inſertum reprehendes. Fruſtra verò hic tẽpus conſumimus, cùm iam hæc ſufficienter à nobis præſtita ſint in ſuis locis. Sic etiam EVGENIVS IV. in Concilio generali Florentino, deperditum vel deprauatum vſum ſeptem Eccleſiæ ſacramentorum, reddidit Armenis obſeruandum ſecũdum vſum Romanæ Eccleſiæ, vt inſeruimus in ſingulis ſactamentorum vocabulis. Sic porrò generaliter loquitur. *Noua lex* (ait *ſeptem ſunt ſacramenta, videlicet, Baptiſmus, Confirmatio, Euchariſtia, Pœnitentia, Extrema vnctio, Ordo, & Matrimonium, quæ multum à Sacramentis differunt antiqua legis. Illa enim non cauſabant gratiam, ſed eam ſolum per paſſionem Chriſti dandam eſſe figurabant: hæc verò noſtra & continent gratiam, & ipſam dignè ſuſcipientibus conferunt. Horum quinque prima ad ſpiritualem vnuſcuiuſque hominis in ſeipſo perfectionem, duo vltima ad totius Eccleſiæ regimen multiplicationémque ordinata ſunt. Per baptiſmum enim ſpiritualiter renaſcimur, per confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide: renati autem & roborati nutrimur diuina Euchariſtiæ alimonia. Quòd ſi per peccatũ egritudinẽ incurrimus animæ, per pœnitẽtiam ſpiritualiter ſanamur: ſpiritualiter etiam & corporaliter, pro vt anima expedit, per extremam vnctionem. Per ordinem verò Eccleſia gubernatur, & multiplicatur ſpiritualiter, per matrimonium corporaliter augetur. Hæc omnia ſeptem ſacramenta tribus perficiuntur, videlicet, rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & perſona miniſtri conferentis ſacramentum. Inter hæc ſacramenta tria ſunt, Baptiſmus, Confirmatio, Ordo, qua caracterem, id eſt, ſpirituale quoddã ſignũ*

à cæteris diſtinctionem, imprimunt in anima indelebile: vnde in eadē perſona non reiteratur. Reliqua verò quatuor, caractherem non imprimunt, & reiterationem admittunt, &c. Vide reliquum in ſingulis vocabulis ſcilicet, Baptiſmus, Confeſſio, ſeu etiam in Pœnitentia, Euchariſtia, & Miſſa. Confirmatio, &c. Ordo, Vnctio, Matrimonium, &c. Aſſertionem horū ſeptē ſacramentorū defendit THOMAS CAIETANVS oratione habita coram Patribus Lateranenſis Cōcilij ſub Iulio 2. Et in alijs operibus quę multa edidit. Sic & HENRICVS VIII. Angliæ Rex, dum adhuc Eccleſiæ ſe filium confitebatur, & cōpoſ eſſet mētis, inſigne opus edidit pro aſſertione ſeptē ſacramētorum, ad Leonem X. ſummū tūc Pontificem. Hoc certè opere miro modo Eccleſiæ fidem illuſtrauit, vt iam in alijs locis oſtendimus. Scripſerunt diuerſi Patres plura volumina pro aſſertione ſeptē ſacramētorum, & potiſſimè inſignis ille Theologus, & Theologorum ſui tēporis omnū columen STANISLAVS HOSIVS in opere Cōfeſſionis Catholicæ fidei Chriſtianæ, in Concilio Petriconienſi per totum, vbi ita tractauit negotiū, quod nil debet ſanis animus reſtare ambigui. Scripſerunt & alij, vt GVILELMVS LINDANVS in libris Panopliæ ſuæ. FRANCISCVS SONNIVS Buſcoducēſis Epiſcopus libris tribus Demonſtrationis religionis Chriſtianæ ex verbo Dei, &c. Præterea vt cæteros omittamus, etiam in extremis degens terræ finibus PETRVS MARONITARVM Patriarcha ex Monaſterio Camibin in monte Libani ſeptē ſacraméta apud ſe obſeruari mandat Lateranenſi ſacræ Synodo congregatæ ſub Iulio II & Leone X. cuius profeſſio lecta eſt ſeſſione 11 præfati Concilij. Septē Sacramentorum vſum ſimiliter defendit Concilium SENONENSE decreto 10. contra hæreticos, & ea ſigillatim exponit, ſicut & Cōcilium COLONIENSE III. par. 7. cap. 1. Et Concilium AVGVSTENSE cap. 15. *In adminiſtratione ſacramentorum* (ait) *atque vſu, vt confuſio & ſchiſmata in Eccleſia Dei vitentur, & Apoſtolicis traditionibus ſacriſq; canonibus & legibus reuerentia debita habeatur, cæremoniarum, orationum, rituumq; receptam vniformitatē in omnibus ſequi iubemus. &c.* Et Concilium MOGVNTINVM IV. c. 11. *Doceant* (ait) *Paſtores ſeptē eſſe Eccleſiæ ſacraméta diuinitus inſtituta, per quæ velut apta remedia atq; inſtrumenta, & peccatis noſtris mederi, & ſua gratiæ munera nobis impartiri Deus voluerit: eaq; non eſſe ritus ſimplices (quod quidam impunè confingunt) ſacroſanctā ſignacula & efficacia ſigna, qua ritè ea ſuſcipientes gratiam eis cōferendo ſanctificent. Gratiam vero ſacramentorum, non ex ipſa externarum rerum virtute, nec ex merito miniſtri, ſed ex interna & diuina operationis virtute æſtimandam eſſe.* Et Concilium TRIDENTINVM ſeſs. 7. c. 1. *Si quis dixerit ſacramenta noua legis non fuiſſe omnia à Ieſu Chriſto Domino noſtro inſtituta, aut eſſe plura, vel pauciora quam ſeptem, videlicet Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Extremam vnctionem, Ordinem, & Matrimonium: aut etiam aliquod horum ſeptē non eſſe verè & propriè ſacramentū, anathema ſit.* Ibi vult conſequenter differentiā illorum ab illis veteris legis ſub anathematis pœna profiteri, & eſſe ad ſalutem neceſſaria, & cōtinere gratiā, & per ipſa conferri ex opere operato. De miniſtris horum etiā loquitur, ſed expreſſum eſt totum in proprijs vocabulis. Deniq; ſic decernit FACVLTAS LOVANIENSIS art. 1. Et PARISIENSIS art. 1. *Firma fide credendū eſt* (ait) *ſeptem eſſe ſacramenta à Chriſto ſaluatore noſtro inſtituta, ſcilicet ſacramentum Baptiſ. Confirma. Euchariſt. Extremæ vnctionis, Ordinis, Matrimonij: & per quæ licet exteriora ſint ſigna, Redemptor noſter inuiſibiliter tamen ſalutem noſtram operatur, licet miniſtri horum ſacramentorū, vel mali vel boni ſint.* Hæc pauca igitur in mediū producta ſint pro aſſertione & defēſione ſeptem ſacramentorū Eccleſiæ, quæ impiè impugnant hæretici, modò duo tantùm admittētes, vt Lutherus, modo tria, vt Caluinus, modo ſex, vt Poſtellus: & ſic omnes habent contrariam opinionē, nec Deo ſacriſq; canonibus cōſentaneam, reliquū vide in proprijs ſacramentorū vocabulis.

Thomas Caietanus.

Henricus 8.

Stanislaus Hoſius.

Guilielmus Lindanus. Franciſcus Sōnius.

Petrus Maronita

Concilium Senonenſe. Concilium Coloniense 3. Concilium Augustense.

Concilium Moguntinū 4. Gratia ſacramentorum.

Concilium Tridentinum.

Facultas Louaniensis Facultas Pariſiensis

A

Sacramenta non debent pretio conferri aut æſtimari.] Et hoc ſimiliter in vnoquoq; proprio ſacramenti cuiuſq; vocabulo expreſſum eſt, & præcipuè Ordo, & in alijs. Generaliter verò Concilium TOLETANVM II. cano. 8. & allegat Gratianus cauſa 1. q. 1. c. Quidquid. *Quidquid inuiſibilis gratia conſolatione tribuitur, nunquā quæſtu vel quibuſlibet præmijs venundari penitus debet, dicente Domino: quod gratis accepiſtis, gratis date. Et ideò quicunq; deinceps in Eccleſiaſtico ordine conſtitutus, aut pro baptizandis confignandiſq; fidelibus, aut collationē Chriſmatis, vel promotionibus graduum, pretia qualibet vel præmia, niſi voluntarie oblata, pro huiuſmodi ambitionem ſuſceperit: equidem ſi ſciente loci Epiſcopo tale quicquā à ſubditis perpetratur, idē Epiſcopus duobus menſibus excommunicationi ſubiaceat, pro eo quod & ſciens mala contexit, & correptionem neceſſariam non adhibuit. Sin autem ſuorū quiſpiam, eodem neſciēte, quodcunq; pro ſupradictis capitulis accipiendum eſſe ſibi crediderit: ſi Preſbyter eſt, trium menſium excōmunicatione plectatur: ſi Diaconus, quatuor: Subdiaconus verò vel clericus his cupiditatibus ſeruiens, & cōpetenti pœna, & debita excommunicatione plectendus. eſt.* Idem etiā repetit Cōcilium LATERANENSE ſub Alexandro III. par. 1. c. 7. *Ne de catero* (ait) *vel pro perſonis Eccleſiaſticis deducendis ad ſedem, vel ſacerdotibus inſtituendis, aut mortuis ſepeliendis, ſeu etiam nubentibus benedicendis, ſeu etiam alijs ſacramentis, aliquid exigatur, deſtrictius inhibemus.* Sed de his ſingulis dictum eſt, Ordo, Sepultura, Confirmatio, Baptiſm⁹, &c & Epiſcopatus, &c. Præmiſſū decretum repetit Cōcilium OXONIENSE can. 22. Eadem conſtituit & Concilium RATISPONENSE can. 6. Verùm quid de ſepultura ſtatuat infrà lege. Similiter etiā ea confirmat adhuc Cōcilium SENONENSE cap. 2. *Sacro approbāte Concilio ſtatuimus & ordinamus* (ait) *vt omnia ſincerè, pure & mūde fiant in domo Domini, ſine labe labiſve ſuſpitione, aut ſpecie mali, ad quod prælati Eccleſiarum cathedralium, & collegiatarum capitula, Archidiaconi, Abbates, & Abbatiſſæ, & alia quæcunq; perſonæ Eccleſiaſtica diligentem gerant curam, & ſtudiū exercendi adminiſtrandi & exequendi onus eis à Domino conceſſum, ne ſanguis ſubditorum de manibus eorum requiratur, nō quæſtus cauſa & pecunia. Ideò ſtatuimus & ordinamus conformiter ad ſacrorum Conciliorum ſanctorumq; Patrum decreta, vt manus ſuas illibatas integras & intactas ſeruent, iuxta iuris cōmunis diſpoſitionem & ordinationem, ab omni exactione abſtinentes, non obſtantibus quibuſcunq; iuramentis, ſtatutis, & conſuetudinibus introductis, & in futurum introducēdis, &c.* Portò Concilij COLONIENSE III. c. 1. par. 8. vt omnis ſimonia tā in emēdis, quàm vēdendis ſacramētis, atq; alijs rebus Eccleſiaſticis tollatur, præcipit vt parochis victus neceſſari⁹ ſuppeditetur, ne prædictæ ſimoniæ inuigilare cogantur. Idem Concilium AVGVSTENSE c. 22. *Pro reconciliatione pœnitentium* (ait) *aut alicuius ſacramenti*

B

C

D

E

Concilium Toletanum 11.

Matth. 10.

Concilium Lateranēſe ſub Alexandro 3. patrum 280.

Concilium Oxonienſe in Anglia ſub Innocentio 3. Concilium Ratiſponenſe. Concilium Senonenſe.

Concilium Coloniense 3.

Concilium Auguſtēſe ſub Othone Cardinali.

menti, vel ſacramẽtalium quorumcunq; adminiſtratione, ſacerdos de pecunia aut re qualibet ſibi danda minimè paciſcatur, ſed eadẽ, pro tẽporis, loci perſonarumve neceſſitate, ſecundum ritum Eccleſiæ ſine mora adminiſtret. Verùm quia ratione itaq; dilatæ, ſocij paſſionis ad conſolationem ſocietatem merito admittuntur, permittimus tandẽ, etiã indicis officio implorato, exigi quod in huiuſmodi ex conſuetudine debetur, ad cuius obſeruationẽ laicos hortamur, & quantũ de iure eſt, aſtringi volumus atq; cõpelli. Eadẽ renouat Concilium MOGVNTINVM IV. can. 92. Et Concilium TREVERENSE II. c. 15. pro Baptiſmo celebrando, nuptijs, funeralib⁹, &c. certũ quid præfigit, quod iuſtè exigere debent miniſtri, & non plus, niſi liberaliter eis concedatur. Iterum Concilium TRIDENTINVM ſeſſ. 21. quæ fuit 5. ſub Pio IV. cap. 1. Decreti reformationis. *Quoniam ab Eccleſiaſtico ordine, omnis auaritiæ ſuſpicio abeſſe debet, nihil pro collatione quarumcunq; ordinum, &c.* Vide poſitum in vocab. Ordo, &c. Hæc omnia decreta renouant FRANCISCVS II. & CAROLVS IX. Reges Franciæ, in Cõſtitutionibus Aureliæ editis, art. 15. Vide plura ſuprà, Ordo, Baptiſmus, &c.

Concilium Mogunt. 4. Cõcilium Treuerenſe 2.

Concilium Tridentinũ generale.

Franciſcus 1. Carolus 9.

Sacramenta poſſunt à malis miniſtris conferri.] Aſſertio eſt ANASTASII II. epiſt. ad Anaſtaſium Auguſtum, & aliorũ plurium, vt iam inſeruimus in vocabulo, Baptiſmus, Ordinatus, &c. & in alijs vocabulis.

Anaſtaſius Papa 2.

Sacramenta reliqua non præſumat, qui non eſt baptizatus, accipere, &c.] Vide in multis illud locis inſertum, & præcipuè de Nectario, qui antequã eſſet baptizatus factus eſt Cõſtantinopolitanus Epiſcopus, vt docet Nicephorus Calliſtus lib. 12. c. 12. Porrò ſic ABDIAS BABYLONIVS lib. 7. Certaminis Apoſtolici, Matthæum Apoſtolum docet docuiſſe in ea oratione, quam habuit pro velatione Ephigeniæ Virginis. *Si præſumat* ait *) ſacramentorum myſteria ſumere is, qui nondum eſt cœleſti aqua perfuſus, rem bonam conuertit in crimen, & inde reatum æternæ pœnæ incurrit, vnde à reatu æternæ pœnæ poterat liberari, &c.*

Abdias Babylonius.

SACRILEGIVM.

* Sacrilegium ſeu ablatio rerum ſacrarum prohibetur.] Vide vocabulo, Facultates Eccleſiæ non diripiendæ, &c. & Fur, &c. Vnde & CANON APOSTOLORVM LXXI. *Si quis Clericum vel laicum à S. Eccleſia ceram vel oleum auferat, ſegregetur.* Similiter & CLEMENS I. epiſt. 2. ad Iacobum fratrem Domini, vt allegat Gratianus cauſa 17. q. 4. c. Si fortè. *Si fortè quis piã præſbyter ſiue Diaconus ſacrum ſyndonem, vel velum ſubtracta vendiderit, Iudæ Iſcariotis ſimilis æſtimabitur. Qui propter cupiditatem fecerit hoc opus, nouerit ſe ſupradicti Iudæ ſuſcepturum pœnam.* Et Cõcilium AGATHENSE can. 5. & allegat Gratianus cauſa 13. q. 2. c. Clerici. *Si quis Clericum furtum Eccleſiæ fecerit, peregrina ei communio tribuatur.* Et Concilium PISTENSE can. 2. 3. & 4. vbi de rapina loquitur, etiam addit: *Qui de rebus Eccleſiaſticis aliquid abſtulerint, grauius iudicentur: quia ſacrarũ rerum ablatio ſacrilegium eſt, & ſacrilegus vocatur, qui ex eis aliquid abſtulerit aut abripuerit. Extorres namq; a liminibus noſtris ſanctæ Eccleſiæ tales perſonæ, vſq; ad ſatisfactionem Eccleſiæ, quam leſerunt, ſunt habendæ, atq; firmiter denotandæ.* Et infrà: *Si quis oblationes Eccleſiæ extra Eccleſiam accipere vel dare voluerit, præter conſcientiã Epiſcopi, vel eius, cui huiuſmodi officia commiſſa ſunt, nec cum eius voluerit agere cõſilio: anathema ſit. Idem & ſi quis de potentibus clericum, aut quemlibet pauperum, aut religioſum expoliauerit, excommunicatus habeatur, donec reddat aliena.* Eadem confirmat NICOLAVS I. epiſt. ad Adonem Vienẽnſem Archiepiſcopum, & habetur in decretis Gratiani cauſa 37. q. 4. c. Sicut antiquitus. &c. Idẽ Cõcilium TRIBVRIENSE can. 7. vide ſuperiùs, Fur, & Furtum, &c.

* De ſacrilegio ſeu raptu monialium, vt de ſupra, Monialis virgo, & Monialis vidua, &c.

Canon Apoſtolorum Clementis 1.

Concilium Agathenſe ſub Cœleſtino 1.

Concilium in loco Pitis dictus ad Sequanam celebratũ ſub Pipino.

Nicolaus 1.

Cõcilium Tributenſe.

SALTATIO.

Saltationes turpes inhibentur.] Poſui in vocabulo, Nuptiæ, &c. Vide etiam in vocabulo, Ludus, & Spectacula.

SANCTVS.

Sanctus Sanctus Sanctus.] Hymnus eſt, quem Seraphim Eſaias, cap. 6. dicit decantaſſe, & in Eccleſia poſt præfationem decantatur, vt meminimus in vocab. Miſſæ ritus, &c. Porrò ſolenniter hunc hymnũ decantari inſtituit in memorato officio ante ſacrificij oblationẽ, SIXTVS I. VIII. à Petro Apoſtolorum Principe ſummus Pontifex, vt recenſet Damaſus I. in eius vita. *Conſtituit* (inquit *vt Miſſarum actionem Sacerdote incipiente, populus hymnum decantaret, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabbaoth.* Et Concilium VASENSE II. cano. 4. poſtquam ſtatuit de hymno Kyrie eleyſon, ſubdit: *Et in omnibus Miſſis, ſine Matutinis, ſine Quadrageſimalibus, ſiue in illis quæ pro * defunctorum commemorationibus ſunt, ſemper Sanctus, Sanctus, Sanctus, eo ordine quo ad Miſſas publicas dici debeat: quia tam dulcis & deſiderabilis vox, etiam ſi die noctuq; poſſit dici, faſtidiũ non poterit generare. Et hoc nobis iuſtum viſum eſt, vt nomen Domini Papæ quicunque ſedis Apoſtolicæ præfuerit, in noſtris Eccleſijs recitetur.* Vide Canon Miſſæ, &c.

Sixtus 1.

Damaſus 1.

Concilium Vaſenſe 2. ſub Leone 1.

* Celebrabantur ergò miſſæ pro defunctis antiquitus ò Caluinè.

Nomen Papæ referri ſolitum in Canone.

SANCTI.

Sanctorum inuocatio, interceſsio, veneratio, cultuſq; defenditur.] Antequam vltra progrediar, volo promouere Lectorẽ in alijs nos locis crebrò meminiſſe interceſſionis, & venerationis ſanctorum, ſicut in vocabulo, Litania, Imago, &c. Nam cùm de veneratione Imaginum hic ageremus protulimus quædam Patrum antiquiſſimorum authoritates, quæ facilè non potuerunt ſeparari, quæ de veneratione ſimul & interceſſione ſanctorum certã confeſſionem prætendebant. Verùm ne in quærẽdo moleſtiã aliquã paterẽtur lectores, in margine ſignauimus ex aduerſo, itaq; illuc redi, & ad vocabulum, Peregrinatio, & Reliquiæ, &c. nam ibidẽ ſæpius interceſſionis & venerationis ſanctorum fit mentio, vt autem cœpto ordine procedamus, ſcito ante me plures de hac materia ſcripſiſſe, & libros poſteris reliquiſſe doctrina & pietate repletos, quibus ſanctorũ venerationem & interceſſionem contra frementiũ hæreticorum impetus tutati ſunt, quorum miramur ſtudiũ, & amplectimur affectum pium. Inter illos noui tres præcipuè qui egregiè in hoc paleſtræ certamine excelluerunt, & fidem Catholicã verbis, rationibus, argumẽtis, & irrefragabilibus Patrum teſtimonijs tutati ſunt. Fuerunt hi ANTHO. SOLAERIVS Italus, IODOCVS CLITHOVAEVS Gallus, THOMAS BEAVXANIS Carmelita Theologus noſtro æuo cõſummatiſſimus. Hic vltimus ab origine mundi ſemper ſanctos veneratione, & honore à viuis ſuperſtitibus habitos, docet, vſq; ad hanc horam, Scripturæ teſtimonijs, & Patrum ſententijs per claſſes digeſtis. Superfluum ergò videbatur, vt poſt illos etiã omnium infimus, & omnibus partibus illis inferior hoc genus docendi aggrederer, niſi me iam cœpti operis compuliſſet authoritas, quo intendimus demonſtrare Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & Catholicæ fidei regulam ab ipſius Euãgelij authoribus accepiſſe,

Hæc ſedulò recolenda.

Anthonius Solerius. Iodocus Clithoueus Thomas Beauxamis.

hoc eſt. ab Apoſtolis, & legitimè in hanc horam reſeruaſſe. Quod vt etiam hoc articulum, Communionis ſanctorum, non prætermittamus, exòrdiemur ab ipſa Apoſtolicæ prædicationis origine, & ſemper ſanctos fuiſſe in ſumma veneratione habitos, & tanquã noſtrorum actuum perſpectores, & orationum auditores interpellatos in auxilium & adiutorium Eccleſię, & populi Chriſtiani, Incipiemus à Conſtitutionibus Apoſtolicis, quas CLEMENS I. redegit in ordinem, vbi libro 5. c. 8. ſic loquuntur Apoſtoli: *De martyribus dicimus vobis, vt apud vos in omni honore ſint, quemadmodum & apud nos in honore habiti fuerunt B. Iacobus, & ſanctus noſter Cõdiaconus Stephanus. Hi enim & à Deo ſunt beatitudinem conſecuti, & ab hominibus honorem expertes omnis delicti, obfirmati à lapſu peccatum, immutabiles in bonis, in laudibus, de quibus Dauid dicebat: Pretioſa in cõſpectu Domini mors ſanctorũ eius. Et Salomon: Memoria iuſti cũ laude. De quibus Prophera quoq; dicebat: Viri iuſti tolluntur, &c.* Idẽ epiſt. 1. ad Iacobum fratrem Domini, vltima Petri Apoſtoli verba recenſens (illa autẽ epiſtola lecta eſt & approbata in Concilio I. Vaſenſi ſub Leone I.) dixiſſe ita Petrum ſibi refert. *Certus eſto, quòd neceſſe eſt te ſuſcipere omne periculum, quia nec ego pro ſalute omnium ab obſecrando ceſſabo. Quanto ergo mihi citius acquieueris, tanto me citius laboris & triſtitiæ meæ mœrore releuabis.* Et IACOBVS APOSTOLVS in ſua Liturgia, quæ approbatur in Concilio generali VI. can. 32. Beatam virginẽ Mariam omni veneratione dignã laudat, & gloriam ſublimi fulgentem inuocat. Porrò, quod iam ex Abdia Babylonio & cæteris illis Apoſtolorum diſcipulis pro veneratione reliquiarum ſuo loco poſuimus, non repetendum putamus: ſed hic tãtummodo de inuocatione & veneratione ſanctorum agendũ eſt, quamquam & in vocabulo, Dies feſti, &c. de illorum feſtiuis natalitijs honorandis dixerimus, quæ etiã nec replicanda iudicamus. Itaq; MARTIALIS APOSTOLVS epiſt. ad Burdegalenſes, c. 1. in honorem & venerationem S. martyris Stephani Baſilicam cõſtruxiſſe gloriatur, vt meminimus in vocabulo, Baſilica, & Eccleſia, &c. Similiter idẽ narrat & epiſt. ad Thololanos, c. 19. ſe multam habere fiduciã in ſanctis gloriatur. De quo etiã narrat AVRELIANVS Lemouicẽſis eius diſcipulus in vita eiuſdem, quòd ante mortẽ ſtatuit, vt Chriſtiani ad Baſilicã, quam ædificauerat, omni anno quatuor ſuccedentibus viciſſim temporibus conuenirent, orationum munera delaturi, & deprecationum vota in cinere & cilicio, cum oblationibus & luminarijs, offerẽdo. Idem ad calcem ſuum votum ad magiſtrum S. Martialem dirigens: *Adſit nobis ille (* ait *) de ſecularibus, qui in orbe extitit paſtor pius, vt orationibus eius muniti mereamur hereditatis æterne participes adeiſci ſanctorũ collegio, &c.* Et ABDIAS BABYLONIVS lib. 5. certaminis Apoſtolici: *Perfrequentes (* ait *) Ioannes Apoſtoli orationes, ad eius ſepulchrum virtutes fiunt, &c.* Vide reliquiæ, &c. Idem lib. 10. *Ad eius ſepulchrũ, ſcilicet Philippi Apoſtoli, præſtantur beneficia Dei orante Apoſtolo.* Plura eiuſdẽ. Vide teſtimonia in dictione, Peregrinatio, Reliquiæ, &c. Denique DIONYSIVS AREOPAGITA lib. Eccleſ. Hierarchiæ, parte 2. c. 7. vbi de exequijs virorum in Chriſto quieſcentium loquitur, ait: *Antiſtes ante ſanctum altare inclinans cum, orationem ad Deum inchoat, ſanctoſq; iam defunctos concelebrat, cum quibus & nuper vita functum pari laudatione proſequitur, &c.* Et paulò poſt ſubdit: *Itaque Scripturæ ſacræ acquieſcens, viles eſſe in hac vita dixerim ſanctorum preces, hoc modo. Si quis*

Clemens 1. Huius conſtitutionum libros legit & approbat Epiphanius, lib. 1. contra hæreſes, ſect. 45. contrà Seuerianos, & Cyrillus Hieſolymitanus catechi. 18. & Nicephorus & alij plures. Act. 12. Act. 7. Pſal. 115. Prouerb. 10. Eſay 57. Hæc Clementis teſtimonia non inſeruit Thomas Beauxamis, ea autem quæ inſeruit teſtimonia ex Clemẽte, ijs nobis iam in aliis vocabulis præmi de cebat inſerta ſunt.

Martialis Apoſtolus.

Aurelianus Lemouicenſis.

Abdias Babylonius.

Dionyſius Areopagita huius libri inſignitus iam patrum teſtimoniis confirmati ſunt, vide Syngelũ in eius vita.

ſanctorum munerum deſiderio incenſus, ad eaq. percipienda pie affectus, paruitatis tamen propriæ conſcius quempiam ſanctorum virorum adeat, oreiq; ſibi adiutorem & precatorem accedere, capiet ex hoc omninò vtilitatem commoda cunctis excedentem. Fruetur enim his, quæ petit, ſacratiſſimis donis ſuſcipiente diuina clementia, atq; imprimis in eo amplectente religioſam cognitionem ſui, reuerentiamq; ſanctorum, & laudabile ſanctarum petitionum à ſe poſtulatarum deſiderium, conſentaneumque his ſacratiorem habitum. Eſt enim & hoc diuinis ſancitum iudicijs, vt diuina munera his, qui digni ſunt ſumere, decentiſſimo per eos tribuantur ordine, qui ea tradere non ſunt indigni. Hãc ſi quis ſpernat ſacroſanctam diſciplinam, atq; infœlici elatione ſeductus dignum ſe diuina arbitretur familiaritate, ſanctoſq; deſpiciat, hic certè ſi petitiones indignas Deo neq; ſacras poſtulauerit, intentoq; careat diuinorum deſiderio, ſibiq; ipſi conſentaneo, imperita poſtulatione per ſeipſum nunquam potietur. Idem cap. 4. eiuſdem libri ſanctorum memoriã in Miſſæ ſacrificio fieri docet, vt repoſuimus vocabulo, Miſſa, &c. Et IRENAEVS LVGDVNENSIS lib. 3. contra hæreſes Valentini & ſimilium, c. 20. *Ad tãtam temeritatem progreſſi ſunt quidam, vt etiam martyres ſpernant, & vituperent eos, qui propter Domini confeſſionem occiduntur, & ſuſtinent omnia à Domino prædicta, & ſecundum hoc conantur veſtigia ſequi paſſionis Domini, paſſibiles martyres facti, quos & concedimus ipſis martyribus. Cum enim inquiretur ſanguis eorum, & gloriã conſequentur, tunc à Chriſto confundentur omnes qui inhonorauerunt eorũ martyriũ, &c.* Idem ſimilia repetit lib. 4. c. 64. & lib. 3. c. 23. Mariã virginẽ dicit aduocatam factam, vt repoſuimus in vocabulo, Mariæ virginitas, &c. Denique TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS lib. de præſcriptionibus aduerſus hæreticos, defunctũ Eleutherium Romanum Pontificem & martyrẽ effectum, benedictum appellat. Sed & lib. 2. ad Vxorem, eã inuitat ad exoſculanda vincula beatorũ martyrum. Item lib. De Baptiſmo: *Dominus (* ait *) per potentiã dormit, donec orationibus ſanctorũ in vltimis ſuſcitatus cõpeſcat ſeculum, & tranquillitatẽ ſuis reddat, &c.* Teſtimonia autẽ alia ſunt eiuſdem, quæ repoſuimus in vocabulis, Defunctus, &c. & Romana Eccleſ. & Litaniæ, &c. Et ORIGENES ADAMANTIVS homil. 27. in Matthæum, ait: *Diſcipuli cæteriq; ſancti, non ſolum tunc, ſed etiã modo mirãda opera ergà figmentum humanũ confitentes, ante conſpectum Chriſti intercedunt, & Chriſtum prouocant, vt ne deſerat genus humanũ propter peccata ipſorum, ſed magis moueant eum ad indulgentiam, &c.* Idem homilia 3. in Cantica: *Omnes ſancti (* inquit *) qui de hac vita deceſſerunt, habentes adhuc charitatem ergà eos qui in mundo ſunt, ſi dicantur curam gerere ſalutis eorum, & iuuare eos precibus ſuis, atque interuentu ſuo apud Deum, non erit inconueniens. Scriptũ nãq; eſt in Machabæorum libris: Hic eſt Hieremias Propheta Dei, qui ſemper orat pro populo.* Idem homilia 3. in Iob, dicit memorias ſanctorum in Eccleſijs venerari, & homilia 3. in diuerſos ſanctorũ innocentium memoriam à Patribus celebratã confitetur, vt diximus latiùs in vocabulo, Dies feſti, &c. tum lib. 2. in Iob: *O beate Iob (* ait *) viuens in perpetuũ ad Deũ, & victor permanens in conſpectu Regis Domini, ora pro nobis miſeris, vt etiã nos terribilis Dei miſericordia protegat in omnibus tribulationibus, & eripiat ab omnibus oppreſſionibus maligni, & connumeret nos cum iuſtis, & conſcribat nos cum his qui ſalui fiunt, & requieſcere nos faciat cũ illis in regno ſuo, vbi perpetuò cum ſanctis magnificemus illum.* Idem in Lamentatione ſua. *Incipiam me genibus proſternere & deprecari vniuerſos*

Hoc Dionyſij teſtimonium, ſicut nec multa quæ ſequuntur, non inuenies in opere Thomę Beauxamis.
1. Ioan. 4. Iacob. 5.

Ta les vtique Caluiniſtæ.

Irenæus Lugdunenſis.

Tertullianus Carthaginenſis.

Hæc omiſit Thomas Beauxamis.

Origenes Adamantius.

Quid apertius dici poteſt.

2. Machab. 15.

ſanctos.

sanctos, vt mihi, non audenti petere Deum propter nimietatem peccati, succurrant, &c. Sub eodem tẽpore scribit EVSEBIVS CÆSARIENSIS lib. 4. Eccleſiaſt Hiſtoriæ, c. 6. Potamianam virginem Origenis diſcipulam poſt obitũ Baſilidi carnifici ſuo apparuiſſe, & ſuis interceſſionibus apud Deũ obtinuiſſe, vt Chriſti fidẽ ſuſciperet, & martyr Chriſti conſecraretur, quia ſibi dum viueret humanitatis obſequium præſtitiſſet. Vide hiſtoriam. Et CORNELIVS I. epiſt. 1. De tranſlatione corporum Petri & Pauli & de Nouato: *Orate* (ait) *Deum & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, vt intercedentibus ſuis ſanctis Apoſtolis maculas veſtrorũ purget peccatorum, & in ſua vos conſeruet voluntate diebus vitæ veſtræ, & in fructu boni operis vos perſeuerabiles reddat, &c.* Sub eodem tẽpore CYPRIANVS CARTHAGINENSIS lib. 3. Epiſtolarum, epiſtola 5. & 6. Martyres honorandos decernit. Et epiſt. 1. lib. 1. ad Cornelium orat, vt qui prior de hac vita deceſſerit apud Deũ eius non ceſſet oratio pro fratribus & ſororibus, &c. Qui etiam lib. 4. epiſt. 10. ad Presbyteros, &c. Martyrũ dies anniuerſa ſe dicit cõmemoratione celebrare, vt alibi repoſuimus in vocabulo, Defunctus, &c. Quod etiam ſtatuit ſub eodẽ tẽpore Cõcilium ROMANVM ſub Fœlice Epiſtola quã miſit ad Epiſcopos Galliæ. *Perturbatores Eccleſiæ* (ait) *memorias martyrũ execrantur. Quapropter in præſata Synodo cõſtituimus, vt ſuper memorias martyrum Miſſa celebrentur, ne memoria eorum à talibus extingui, aut veneratio poſſit prohiberi.* Denique METHODIVS TYRIVS in ſuis reuelationibus mẽtionem facit capſarum & reliquiarum ſanctorum, quæ in Eccleſijs cõſeruantur. Vide reliquiæ, &c. Et ARNOBIVS PRESBYTER in Pſalm. 31. exponens illud: *Pro hac orabit ad te omnis ſanctus in tempore opportuno, &c. Opportunum* (ait) *tempus interueniendi pro ſeruo eſt, quando ſeruus emendatur: Nos ergò damus opportunum tẽpus ſanctis orandi pro peccatis noſtris, quando à peccato recedimus, &c.* Et ANTONIVS MAGNVS epiſt. 2. ad Arſenoitas, quas legit & recipit Hieronymus in catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum, &c. *Noſſe vos cupio, filioli, quàm plurimam dolorem meum quem habeo pro vobis, aſpiciens grandem illam cõfuſionem, quæ ſuper vniuerſos aduenit, & conſiderans multum illum laborem ſanctorũ omniũ atq; gemitum, quẽ emittunt pro vobis ſemper ad Deum cernentes laborem propriæ conditionis, omneſq; malitias parui pendentes, nec non & deceptulas diaboli, &c.* Denique Concilium GANGRENSE atq; CARTHAGINENSE I. memorias martyrum contemnentes anathemate ferunt. Vide repoſitum in vocabulis, Miſſa, Oblatio, Martyr, &c. Et ATHANASIVS ALEXANDRINVS ſermone in S. Deiparã virginẽ, exponens illud Euangelij: *Ingreſſus Angelus ad eã dixit: Aue gratia plena, &c. Audi* (inquit) *filia Dauidis & Abrahæ, & inclina aurẽ tuã ad preces noſtras, & ne obliniſcaris populi tui, neq; noſtri, qui ſumus de familia & de domo patris tui. Ad te clamamus, recordare noſtri, ſanctiſſima virgo, & retribue nobis pro exiguis iſtis eloquijs magna dona ex diuitijs tuarũ gratiarũ. Intercede Hera, & Domina, & Regina, & mater Dei pro nobis: quoniã ex nobis tu coronanda es, & his qui eduus eſt ex te, carnigerus Deus noſter, quẽ decet gloria & magnificentia, &c.* Et HILARIVS PICTAVIENSIS enarratio. in Pſal. 140. *Omniũ* (ait) *ſanctorum fidelis oratio clamor eſt Deo: fide enim ad eũ non vocis clamore clamatur. Martyrum ſanguis voce corporis caret, ſed indignitas necis eorũ Deo clamor eſt, &c.* EPHREM EDESSENVS ſermo. De martyribus. *Precamur B. Martyres, qui pro Domino ſaluatore, proq; illius charitate ſponte & impigre tormenta ſubiiſtis, atq; ideo familiariuus Domino cõiuncti eſtis, vt pro nobis miſeris & peccatoribus, & negligentia ſqualore ſordentibus, Dominũ interpellare dignemini, vt ſuperueniat in nos gratia Chriſti, quæ corda noſtra radio ſanctæ claritatis illuſtret, vt ipſum toto corde diligere poſſimus. Vos nẽpe verè beati atq; glorioſi eſtis, quos Angeli & homines pari conſenſu beatos prædicant.* Et poſt pauca: *Nunc igitur, ô beatiſſimi viri, ô glorioſiſſimi martyres Dei, ne miſerũ veſtris iuuate precibus, vt in illa hora miſericordiam conſequar, quando manifeſta erũt occulta hominum.* Idem oratione in diuinã virginem Mariam, quantis titulis eam decoret ſatis norunt, qui illã deuotiſſimã legerunt. Verùm quia proluxa ſatis eſt, circa medium ita loquitur: *Non mihi* (ait) *alia fiducia, ô Virgo ſincera. Ex vnis equidem maternis tibi Domina mea deditus ſum miſerabilis, & cliens tuus vocatus ſum, ne maleuolus Sathanas me ad infernas portas abducat. Tu enim meus portus, ô virgo inuiolata, & præſens auxiliatrix: deniq; ſub tutela & protectione tua totus ſum. Crebris lachrymis te, ô celeberrima mater, imploro, & adoluor tibi, ô Domina mea, ſuppliciter clamans, &c.* Orationem cõſimilẽ fudit ad B. virg. Maria Ægyptiaca, referente PAVLO Diacono in eius vita. Deniq; GREGORIVS NISSENVS frater Baſilij Magni oratione in eundẽ S. Ephrem, quæ elegãtiſſima eſt, ad calcẽ ita loquitur: *Tu verò* (ait) *diuino aſſiſtẽs altari, vtriq; principi ac ſacroſanctæ vnæ cũ Angelis ſacrificãs Trinitatem, omniũ noſtrũ recordare, nobiſq; peccatorũ veniã impetra, vt ſempiterna regni cœleſtis beatitudine perfruamur in Chriſto Ieſu Domino noſtro, cui gloria in æternũ. Amen.* Idem oratione in S. Meletiũ Epiſcopum Antiochenũ (ſcripſit etiã in eundẽ Ioannes Chryſoſtomus homiliã. ſic loquitur: *In adytis* (ait) *Sacerdos eſt ad interiora velaminis, quo præcurſor nobis Ieſus introiuit, reliquit carnis exuuias, nõ amplius ſimilitudinẽ, & vmbrã cœleſtiũ ſuſpicit, ſed ipſum rerum exẽplar intuetur: non amplius per ſpeculũ in ænigmate, ſed facie ad faciẽ Deum alloquitur, & erroribus noſtris veniã implorat, &c.* Idẽ in S. Theodorũ martyrem. *Nos igitur, ô beate anni circulo benignitate Creatoris peracto, ſacrũ hũc martyrũq; ſtudioſum cœtũ cõgreganimus, cõmune adorantes Dominũ, certaminũq; tuorũ præconium memorabile celebrantes. Tu verò celebritatis author, quicunq; te ora tenes, huc ad nos veni. Nos enim te vocantẽ vicißim vocamus. Quocirca ſiue in æthere ſublimi moraris, ſiue cœleſtem aliquẽ orbẽ circumuertis, ſiue inter Angelorũ choros cõſtitutus Domino aſſiſtis, ſiue inter principatus & poteſtates, vt ſeruus fidelis eũ adoras, iſtis omnibus parumper interniſſis ad nos, qui te colimus & honoramus, accede. Ac licet oculis noſtris minimè perſpicuus ſis, ſacrificia noſtra tamen intuere, vt quas Deo, qui tibi pro vnò ſupplicio & pia vnica confeſſione tam multa munera largitur, gratias agimus ipſe conduplices. Meritã ex ſanguine, quẽ effudiſti, & ignis cruciatu, quẽ pertuliſti, latitiam percipe. Quos enim ſupplicij tui tunc ſpectatores erãs, tot nunc honoris miniſtros habes. Multis beneficijs indigemus, tu legationis munere fungere apud cõmunẽ Regem pro patria tua, &c.* Et infrà: *Quod ſi maiore ſit opus auxilio, fratrũ tuorũ martyrũ chorũ adhibe, & vna cũ omnibus ſupplica. Multorum preces inſtorum, populorũ, & nationum crimina diluent. Petrum admone, Paulum excita, &c.* Et NECTARIVS CONSTANTINOPOLITANVS Epiſcopus oratione, *Propter quam cauſam in primo Sabbatho ieiuniorum celebramus memoriam ſancti martyris Theodori, & de ieiunio & eleemoſyna* (ſic oratio titulum præfert) ad calcem ita loquitur: *Nos autẽ martyrem laudemus his quas par eſt laudibus, & miraculis ſemper recentem me-*

Euſebius Cæſarienſis. — Cornelius I. — Cyprianus Carthaginenſ. — Concilium Romanum ſub Fœlice I. — Hunc Epiſcopum Tyrij dicit Tritemius, ſed Thomas dicit Cyri. — Arnobius Preſbyter. — Antonius Magnus. — Concilium Gangrenſe. — Concilium Carthaginenſ. — Athanaſius Alexandrinus. — Oratio ad B. Mariam. — Hilarius Pictauienſis. — Ephrem Diaconus Edeſſenus. — Oratio ad B. Mariam. — Paulus Diaconus. — Gregorius Niſſenus Epiſcop. Non hæc Thomas Reuanamisinſerui. — Oratio ad S. Theodorum. — Vide oro. — Nectarius Conſtantinopolitanus Epiſcopus.

noriam in nobis circunſtrẽtes glorioſo martyri fideliter exclamemus: O ſplendor martyrum & decus ſanctorũ! ô vere Dei donũ! ô cuſtos & inuictiſſime defenſor Chriſti fidelium, ne obliuiſcaris noſtræ paupertatis & humilitatis, ſed ſemper pro nobis intercedere. Te namq; etiã poſt mortẽ credimus viuere, vt Dominus dixit, dicens: Qui credit in me etiam ſi mortuus fuerit, viuet. Tu autẽ qui non ſolum credidiſti, ſed etiam pro ipſo es mortuus, o merito laudanda martyr in Deo viuis, vita in quam non cadit ſenium, & qua non terminatur. Qui ergò in Chriſto viuis, & ſtas prope eum, redde eũ tuis precibus propitium tuis famulis, vt per te liberati, ab his quæ hic ſunt moleſtijs, qua illic ſunt bona conſequamur, &c. Et NICEPHORVS PHILOSOPHVS & Orator, oratione Encomiaſtica, ſeu funebri in S. Antoniũ inter Dei Pontifices & Patriarchas admirabilem (ſic quippè titulum præfert) ad calcem, ait: *Omnium ſanctorum & iuſtorũ, illorum quidem mores, horum verò curſum, aliorũ autẽ actionem, ſimul verò omnium ad primum bonũ vehementiſſimum & conſtantiſſimum imitatus eſt deſiderium. Quo nunc aperiẽs fruẽs, protegas & defendas, ô diuinum & ſacrũ caput, ſacrũ gregem, & tuis precibus corrobora ſcepira pietatis, & manũ præbeas piæ potentiæ mundi curas cum eo participans, & intercedas apud Deum aſſiſtẽs ſine intermiſſione, pro eo quod oraſti cùm eſſes cum ipſo, & eius vita intereſſes: & mundanã ei conſerues nauem in tuto portu diuinæ trãquillitatis, omnes ſedans turbines & tempeſtates improborũ, & obruẽs inſultus inimicorum, tam eorum qui ſub oculos cadunt, quàm qui non cadunt, in Chriſto Ieſu Domino noſtro, cui gloria, &c.* Et ARETHA CÆSARIENSIS Cappadociæ Epiſcopus, oratione in S. Euthymiũ Epiſcopũ Conſtantinopolitanum habita ad ſepulchrũ illius ad calcem. *Verumtamen qui laborum iam tuorum præmia percepiſti, vnaq; es cum duce magiſtroq; Chriſto, eum iſthinc nobis concilia, vt ſiſtat procellam, tẽpeſtatem cohibeat, maris tumultũ ſedet, his, qui itidem vt nos iniurijs affecti fuere, merita præmia perſoluat, ſiue vt iudicium cõuertatur in inſtitiã, ſiue vt iniuriarũ authores, agnoſcant ſe deliquiſſe, & idoneam contra quam hactenus ab his factũ eſt cantilenam auſpicentur.* Idem oratione, in S. martyres Gurtiam, & Samoniam & Abibum, ad calcem. *Illud quoq; nullo modo ſilentio prætereundum de puella, quod propter rei admirabilitatem omnem propemodũ fidem exuperat. Veniens namq; hæc, cum abſceleratis hominibus in ſepulchrũ recens cadaueribus plenum eſſet deiecta, in regione barbara atq; à patria ipſius longè remotiſſima, vbi ſanctorũ martyrum fidem precibus imploraui, quorum etiã ope freta longam adeò peregrinationem ſuſceperat, certiſſimè quod expectarat conſecuta eſt.* Et infrà: *O ſeruatores celeres expeditiq; ô fidem veſtrã implorantiũ adiutores ſtrenui inuicti q; ô ad ea quæ ſpopondiſtis perſoluenda ſine mora promptiſſimi, & in tribuendo quod cuiq; conuenit minimè lenti! Prorſus iam ô ſacer conuentus ac Deo dicata concio, mihi quidẽ perſoluta ſunt quæ vobis evã polliciti, &c.* SIC & PALLADIVS CAPPADOCIÆ Epiſcopus lib. Paradiſi de vita ſanctorũ Patrum, c. 48. *Virgo* ait) *nomine Taor, ad Martyriũ S. Colothi martyris venit, vbi orationibus ritè perfectis, operiri cœpit tale tẽpus quo omnes penitus à memorato recederent loco. Quod cùm ita factũ videret, cœpit ſedere & inuocare ſanctũ martyrẽ, dicens: Sancte Colothe benedic eſcam meam, atq; interuentibus tuis mecum proficiſci dignare, &c.* Refert quoq; NICEPHORVS CALLISTVS lib. 12. Hiſtoriæ Eccleſ. c. 39. quòd cũ magnus Theodoſius contra Eugeniũ tyrannũ bellũ gereret, & immineret certamen, & multi de eius exercitu aduerſariorũ copijs viſis eũ dehortarẽtur ne pugnã cõmitteret. *Nequaquã* (ait) *eorũ cõſilio religioſiſſimus acquieuit Imperator. Minimè nãq; tantam tribuendam eſſe imbecillitatem dixit omnipotenti crucis armatura, qua ex aduerſo Herculis imagini oppoſita eſſet. Exercitui enim meo* ait *Crux præit, illius autẽ copias Hercules ducit. Hæc verba proloquutus, iter ingreſſus eſt. Conſtantinopoli autẽ profectus, vbi in ſeptimo ad Eccleſiã venit, quam ipſe Ioãni Baptiſtæ (eum enim præcipuè honorabat) cõſtruxerat, eam eſt ingreſſus, vt ſimul & precationẽ ad Deum faceret, & Baptiſtam ad ferendũ ſibi auxiliũ inuocaret, quo optatũ ſibi & Romano exercitui exitũ pugna haberet, &c.* Quam autẽ victoriã exinde reportauit in ſequẽtibus deſcribit Nicephorus. Porrò BASILIVS MAGNVS in liturgia ſua, quæ approbatur in generali VI. Concilio, can. 32. *Sanctifica* (ait) *animas noſtras & corpora, & da nobis in ſanctitate deſeruire tibi omnibus diebus noſtris, interceſſionibus S. Dei Genitricis & omniũ ſanctorũ, qui à ſeculo glorificauerunt te: præcipuè ſanctæ & intemeratæ benedictæ dominatricis noſtræ Dei genitricis & ſemper virginis Mariæ, S. Ioannis præcurſoris & baptiſtæ, Sancti N. cuius memoriam facimus, & omniũ ſanctorũ tuorũ, quorum poſtulationibus viſita nos, & memento omniũ dormientiũ in ſpe reſurrectionis æternæ, &c.* Idem oratione in S. quadraginta Martyres. *O ſanctũ chorum! ô ſacrum ordinẽ! ô cuneũ inexpugnabilẽ! ô cõmunes generis humani cuſtodes, optimarũ curarũ ſocij, precũ ac votorum inuicẽ ſuffragatores, legati apud Deũ potentiſſimi, aſtra mundi flores Eccleſiarum, vos non terra cõtexit, ſed cœlum excepit.* Et paulò antè dixerat: *Beneficium igitur hoc, fratres dilectiſſimi, gratiã hanc minimè deficientem ex Deo obtinemus. Paratũ eſt hic Chriſtianis auxiliũ, Eccleſia videlicet, martyrũ exercitus triumphantium, chorus laudantium Deum. Sæpè operam dediſtis, ſæpè laboraſtis, vt vnum pro vobis orantẽ inueniretis, Quadraginta ſunt hi vnam orationum emittentes vocem. Vbi enim ſunt duo vel tres in nomine Domini cõgregati, ibi Deus eſt: vbi verò quadraginta fuerint, quis dubitet Deũ eſſe præſentem? Qui aliqua premitur anguſtia, ad hos confugiat: qui rurſus lætatur, hos oret. Hic vt à malis liberetur, ille vt duret in rebus lætis, &c.* Idem oratione in S. Mamantẽ martyrem: *Memores* (ait) *eſtote martyris quotquot illo per ſomnia potiti eſtis, quotquot in hoc loco conſtituti adiuuerẽ ipſum ad precandum habuiſtis, quibuſcunq; ex nomine aduocatus ipſis fuit operibus, quotquot aberrantes ad viã reduxit, quoſcunq; ſanitati reſtituit, quibuſcunq; pueros iã mortuos ad vitam reductos reddidit, &c.* Et ad calcem: *Chriſtus in illa nos cuſtodiat indemnes, illæſos, & à lupi rapacitate ſecuros, & Eccleſiã hanc immotã, ac magnis martyrum turribus munitam conſeruet, &c.* Et GREGORIVS NAZIANZENVS oratione 8. in eundem S. Baſilium, ad calcẽ orationis: *Tu autem ſacrum ac diuinum caput, ex alto nos reſpice, & carnis ſtimulum, inſtructionem noſtrã à Deo nobis datã aut tuis ſiſte precibus, aut fortiter me ferre perſuade, totamq; viã nobis in melius permuta. Cùm verò emigrabimus, nos ibi tuis excipe tabernaculis, quo ſimul viuẽtes Trinitatẽ ſanctã & beatã pariter aſpiciamus purius & perfectius, cuius nũc ſimulachrũ mediocriter percipimus, &c.* Idẽ epi. 14. in Patrẽ ſuũ Gregoriũ Epiſcopũ, ad calcẽ. *Oſtẽde nobis vbi ſit gloria, & lumen, quod circum te eſt, & circa tuã paulo poſt vxorem, & nunc filios quos præoccupaſti, neque eiſdem ſuſcipe tabernaculis, populóque tuo veniam concede, tam illi, qui tibi commiſſus fuit, quàm qui gratia tuæ particeps eſt factus, tuteque illos dirige: præcipuè verò paſtores omnes & Epiſcopos cunctos, quorũ tu pater vocaris, &c.* Idem oratione 19. in S. Martyrẽ Cyprianum

O Imperatoris mentem ſanctam ac deuotam, quæ vtinam in noſtris Principibus inueniretur.

Baſilius Magnus.

Miror vbi Cabinus oculos amiſerit.

Gregorius Nazianzenus. Oratio ad S. Baſilium.

ad cal

Oratio ad S. Cyprianum.

ad calcem. *Tu verò nos ab alto propitius respice, nostrúmque sermonem ac vitam dirige, & sanctum unile, hoc pasce, aut vna rege, ac reliqua, quàtum possibile est, ad meliora dispone, molestósque lupos syllabarũ & verborum venatores illos abige, ac S. Trinitatis, cui nunc astas, splendorem nobis perfectiorem & clariorem gratificare, quam adoramus, quam glorificamus. De cuius nos republica sumus.* Idem oratione 25. in S. Athanasiũ.

Oratio ad S. Athanasium.

Cæterùm Athanasio amicum & sacrum caput, tu è superiis propitius nos respice, & populum sanctum dirige sanctæ Trinitatis adoratorem, & nos in pace fove & compasce. In certamine autem dirige & suscipe, & cum ipso statua, & his qui tales sunt vt tu, etiam si magna sit petitio in ipso Christo Domino nostro, &c. Similiter & oratione 9. in Sororem Gorgoniam, eius auxilium & intercessionem implorat: & oratione 19. virginem Iustinam refert virginẽ Mariam rogasse, vt sibi periclitanti opem ferret. GREGORIVS PRESBYTER in vita eiusdem Gregorij Nazianzeni, ad calcem. *Tu verò, Pater beate scenaq; verè spectator & mysta, vbi voce exultationis & salutis Angeli cum sanctis Deum collaudant, tui memor sis Gregorij, qui hæc breuiter est philosophatus. Etenim si dum hæc apud te proloquor, ob virium etiam defectum dignitate destituor, animi tamen promptitudine inobedientiæ me culpam euitaturũ spero. Siquidem non minus ad te, quam ad Deum ipsum sacra vox illa pertinet, acceptũ esse quidquid sit pro viribus.* Et ÆTHIOPES in liturgia sua. *O virgo in omni tempore mater Dei & Christi, affer sursum & in altum orationẽ nostrã apud electos filiũq; tui, vt remittantur peccata nostra. Lætare Domina, quæ peperisti nobis lumen verũ Iesum Christum Dominum nostrum. Ora pro nobis apud Deum, vt misereatur animæ nostræ. Ora pro nobis in conspectu throni Filij tui Iesu Christi. Lætare immaculata verè Regina: lætare gloria nostrorum parentum, quia peperisti nobis Emmanuelem. O vere mediatrix ante Dominum nostrum Iesum Christum: Te supplices exoramus, vt memor sis nostri. Ora pro nobis, vt deleãtur iniquitates nostræ.* Et iterum: *O bone minister S. Paule sanator infirmorum, ora & intercede pro nobis, vt liberetur anima nostra propter multitudinẽ miserationũ Iesu Christi & sanctis nominis sui: Amen, &c.* Et IOANNES CHRYSOSTOMVS in liturgia sua, quæ ab Erasmo Roterodamo versa est, & ponitur in fine operum. *Apostoli, martyres, Prophetæ, Sacerdotes, Cõfessores, & iusti, qui bene certamen consummastis, & fidem seruastis fiduciã seruãtes, ad Saluatorem pro nobis ipsis orate saluari animas nostras, &c.* Et iterũ ibidẽ: *Cœlestis militiæ Princeps Michael, rogamus te nunc indigni, vt tuis intercessionibus munias nos vmbra immateriata naturæ tuæ, custodies nos. Procidimus, & sine intermissione ad te clamamus, à periculis eruc nos, vt virtutum Princeps cœlestũ, &c.* Idẽ homi. 66. ad populum Antiochenum: *Christus discipulos suos postquã obierunt fulgere fecit. Et quid dico discipulos? Nã & eorum loca & sepulchra simul, & tempora perenni memoria celebrari curauit. Tu verò mihi sepulchrum ostendas Alexandri, & profiri diem quo vitam finiuit. Nihil horũ insigne, sed omnia destructa sunt & exterminata, Christi verò seruorum & sepulchra clara sunt regiam assecuta dignitatem, & dies notissimi mũdo festam afferentes lætitiam, &c.* Et infrà: *Audebis horum Dominum prædicare mortuum, cuius serui vel mortui terrarum orbis Regum sunt protectores. Nec hoc tantũ quis Romæ fieri viderit, verum & Cõstantinopoli. Nam & Constantinum Magnum ipsius filius honore magno censuit haberi, si pro foribus piscatoris paternum corpus collocaret. Et quod in regys sunt ianitores regibus, hoc sunt in monumẽto piscatoribus reges.* Insubsequẽtibus

Aethiopes.

Oratio ad Virginẽ Mariam Non hæc Thomæ

Oratio ad S. Paulum.

Ioannes Chrysostomus.

Oratio ad S. Michaelem.

Constantinus Magnus colitur.

A etiam peregrinationũ ad sanctorũ sepulchra meminit. Idem oratione in S. Martyres Inuentinum & Maximum, ait: *Idcircò sæpe eos inuisamus, tumulos adornemus, magnaq; fide reliquias eorũ contingamus. Etenim sicut milites vulnera, quæ in prælijs sibi inflicta regi monstrantes fideliter loquuntur: ita & illis in manibus abscisa capita gestantes, & in medium afferentes, quæq; voluerint apud regem cœlorũ impetrare possunt, &c.* Idem homi. 44. in Genesin. c. 19. *Quando quod ex nobis est* ait *) simul offerimus, & accedit intercessio sanctorum, plurimũ nobis confert. Quod si ipsi negligentes fuerimus, & spẽ in illis solis collocamus nostræ salutis, nihil amplius nobis prodest, non quod infirmi sunt iusti, sed quia propter nostram desidiã nos ipsos perdimus, &c.* Idem homi. 2. in Psal. 50. *O rem admirandam! ô ineffabilem clementiam Dei! Dauid mortuus est, & Ezechiæ viuo patrocinatur. O iuuentutis etiam post consummationem inexpugnabilis pugna virorum! Dauid mortuus est, & post mortẽ suã inuenitur viuentibus tam grãde præstitisse solatiũ. Certè iam defecerat Dauid, & habebat iam multos annos requieuisse. Quid autem dicit Scriptura? Protegam ciuitatem hanc propter me, & propter Dauid seruum meum. Dauid mortuus est, & merita eius vigent, &c.* Plura quidẽ, sed in alijs locis reposita sunt. AMBROSIVS MEDIOLANENSIS lib. De viduis, ait: *Obsecrãdi sunt Angeli pro nobis, qui nobis ad præsidia dati sunt. Martyres obsecrandi, quorum videmur nobis quoddam corporis pignore patrocinium vendicare. Possunt pro peccatis rogare nostris, qui proprio sanguine, etiam si qua habuerunt peccata, lauerunt. Isti enim sunt Dei martyres, nostri præsules, speculatores vitæ actuum nostrorũ. Non erubescamus eos intercessores nostræ infirmitatis adhibere, quia ipsi infirmitatem corporis, etiam cùm viuerent, cognouerunt.* Idem oratione in S. Satyrũ fratrem: *Para frater hospiti cõfortium, & quemadmodũ hic omnia nobis fuere cõmunia, ita illic quoq; ius diuidendum nesciamus. Ne quasi cupientem tui diu deseras, properantẽ expecta, festinantẽ adiuua, & si diutius morari videbor, accersi. Quid enim mihi superest solatij, quã quod me citiùs ad te frater spero venturũ, nec digressus tui inter nos longa diuortia fore? tuis intercessionibus mihi hoc posse conferri, vt citius desiderantem tui aduoces, &c.* Idem sermone in inuẽtione sanctorũ martyrũ Geruasij & Prothasij, qui situs est ad calcem operis epistolarum, sæpiùs intercessionis sanctorum meminit. lege si vacat. Et iterũ, sermone in natali S. martyrũ Nazarij & Celsi, qui est omnium sermonũ vltimus, ait: *Licet tãtus Christi testis pretiosus confessionem, pretiosior sanguine, crudeli vulnere pretiosior, & tincta veste candidior: licet hic Mediolanensium peculiaris puteur priuilegio sepulchri, sed omnium est communione suffragij. Neque enim istius verbis charitas profusa, & fides auara tantum huic martyri derogauerit, dum sibi arrogat, vt solum erga mœnia sua patrocinij illius beneficia affutura esse crediderit. Non clauditur locis, quod diffunditur meritis. Inuocasti vbique martyrem, vbique te exaudit ille qui honoratur in martyre, &c.* Et MAXIMVS TAVRINENSIS homilia in die S. Agnetis, ad calcem. *Itaque ô splendida Christo pulchra Dei filio, & omnibus Angelis grata & Archangelis, vt nostri memini sse digneris, quibus possumus precibus exoramus, vt nobis ille tribuat peccatorum indulgentiam, qui tibi tuorum omnium laborum tradidit palmam, qui regnas cum Patre & Spiritu sancto, &c.* Idem homilia in die S. Octauij Aduentitij & Solutoris martyrum Tauricorum. *Cuncti martyres (ait) deuotissimè percolendi sunt, sed specialiter hi venerandi sunt a nobis, quorum reliquias possidemus. Illi enim nos orationibus*

Peregrinatio ad Sanctorum sepulchra & reliquias.

Ambrosius Mediolanensis.

Maximus Taurinensis Episcopus.

Oratio ad S. Agnetem.

adiuuant,

Digitized by Google

rdiuuant,iſti etiam adiuuant paſſione.Cum his autem nobis familiaritas eſt. Semper enim nobiſcum ſunt, nobiſcum morantur,hoc eſt,& in corpore nos viuentes cuſtodiunt, & de corpore recedentes excipiunt. Hic ne peccatorũ nos labes abſumat, ibi ne inferni horror inuadat. Nam ideò hoc à maioribus prouiſum eſt, vt ſanctorum oſſibus corpora noſtra ſociemus, vt dum illos tartarum metuit, nos pœna non tangat: dum illis Chriſtus illuminat, nobis caligo tenebrarum diffugiat, &c. Et EVSEBIVS EMISSENVS homilia in S.Stephanum prothomartyrem, ad calcem. *Dum pro Iudæis Stephanus ſupplicat ſpem noſtram,ac fiduciam nutrit.Nam dum pro perſecutoribus deprecatur, in infeſtatoribus ſuffragia pollicetur.* Vide reliquũ inſtà,Reliquiæ,&c. Idem homilia in S. Martyres Ephipodium & Alexandrum,non longè ab initio. *Indigenarum martyrum cultus, & honor ſpecialium patronorum,ſicut peculiare dat gaudium,ita proprium requirit affectum.Etenim ſi peregrinas palmas, extraneaſque victorias, & coronas ac tranſmarines triumphos tanta nos oportet ſedulitate venerari,vt quod alienum eſt locis noſtrum faciamus officijs, & illud quod non includitur ſepulchris ſit commune ſuffragijs:quantò vos impenſius cõuenit in eorum celebritate ſeruare ſtudio,excubare famulatu, quibus multiplicem debet religio deuotionem, Eccleſia honorem, patria charitatem: Vt ſicut eorum per vnius parentis gremium iure naſcendi cognati ſumus,ita nobis erga eos pietatis & gratia primilegium vindicemus,atq; ad eos fidei deuotione prius accedamus, vt quorum eſſe cines gratulamur in terris,cùm his municipatum habere mereamur in cœlis?&c.* Reliqua vide inſerta in dictione,Reliquię, &c.& Dies feſti,&c. Et CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Cathecheſi 16. Illuminatorũ Hieroſolymis.*Cui Spiritus ſanctus donatus eſt, animi illius illuſtratur, & pluſquam homo cernit, & in terra erit corpus,& anima cœlos contemplabitur.Neque in tenebris quicquam occultatur ſanctis,&c.* Idem Catecheſi 18.De venerandis ſanctorum reliquijs copiosè tractat,vt videbis ſuo loco inſertũ. Tum Catecheſi Myſtagogica 5. memoriam ſanctorum Apoſtolorum & martyrum & Prophetarum in Miſſarũ ſolennijs profitetur,vt ſuo loco diximus. Et PAVLINVS NOLANVS ſtatim in initio ſui operis, in S.Fœlicẽ martyrẽ Natali 1.ſic orditur:

Inclyte confeſſor meritis & nomine fœlix,
Qui dominum Chriſtum conſtanti voce profeſſus,
Contemnendo truces meruiſti euadere pœnas,
Vectus in aterem ſine ſanguine martyr honorem.
O Pater,ô Domine,indignis licet annue ſeruis,
Vt tandem hanc fragilis trahimus dũ corpore vitam
Sedibus optatis,& qua requieſcis in aula
Hunc liceat celebrare diem,&c.

Et Natali 2.proſequitur:

Sis bonus ô Fœlixq; tuis,Dominumq; potentem
Exores,liceat placati munere Chriſti,
Poſt pelagi fluctus,mundi quoq; fluctibus actis
In ſtatione tua placido conſiſtere portu,&c.

Et ALPHANVS SALERNITANVS Epiſcopus in opere de vita 12. fratrũ martyrũ, quorũ vitam nos dũ nouitiali tyrocinio detineremur diffuſiſſimo ſtylo proſa deſcripſim⁹.Sic verò ille loquitur:

Eſt,ſed vera ſalus medicinaque Chriſtus,
Qui me ſalnauit,natum ſeruauit,Auerni
Faucibus abſtraxit,meritis precibuſq. ſuorum,
Sanctorum,damon quos peſſimus omnibus horis
Nomine clamabat, quos & virtute ferebat pracipuos,&c.

AVRELIVS PRVDENTIVS in Periſtephano,Hymno de S.Agnete,ad calcem:

O virgo fœlix, ô noua gloria,
Cœleſtis arcis nobilis incola,
Intende noſtris colluuionibus,
Vultum gemello cum diademate,&c.

Idem Hymno in S.Martyrem Vincentium:

Beate martyr proſpera
Diem triumphalem tuum,
Quo ſanguinis merces tibi
Corona Vincentii datur.

Et ad calcem hymni:

Adeſto nunc & percipe
Voces precantum ſupplices,
Noſtri reatus efficax
Orator ad thronum Patris,
Miſerere noſtrarum precum,
Placatus vt Chriſtus ſuis,
Inclinet aurem proſperam,
Noxas nec omnes imputet.

Idem Hymno in vitam S.Romani martyris ſtatim initio ſic enim inuocat martyrem:

Romana Chriſti fortis adſertor Dei,
Elinguis oris organum fautor moue,
Largire comptum carmen infantiſſimo,
Fac vt tuarum mira laudum concinam,&c.

Elpis vxor Seuerini Boetij.

Et ELPIS vxor Seuerini,in Hymno de Apoſtolis Petro & Paulo:

Vos ergò modo glorioſi martyres,
Petre beate,Paule mundi lilium,
Cœleſtis aula triumphales milites,
Precibus almis veſtris nos ab omnibus
Munite malis ferte ſupra Sydera,&c.

Huius non meminit Thomas

FORTVNATVS PICTAVIENSIS ad calcem lib.2.in vitam S.Martini:

Da veniam,quia te cecinit rea lingua relatu,
Fer pietatis opem miſero miſeranda miſertor
Rector,vt altitrono cum venerit arbiter orbis,
Tum memor obtineas delicti obliuia noſtri,
Inter me ac Dominum mediator adeſto benigne,
Quem ſua culpa ligat,tua,vt intermentio ſolnat,
Spes fortunati ſit fida ſalutis egeni,
Suppliciter humilem tibi ſe ſtraniſſe,Patrone,&c.

Et lib.3.ad calcem ita orat:

--Martine Senator,
Cui dedit arma fides,& cui fiducia Rex eſt,
Miles amore cliens,& fiſcus honore coherens,
Qui potes,ære mei veniam depoſce reatus,&c.

Paulus Diaconus.

Et PAVLVS Diaconus in Hymno edito ad honorem S.Ioannis Baptiſtæ,ſic incipit:

Nec huius.

Vt queant laxis reſonare fibris,
Mira geſtorum famuli tuorum,
Solue poluti laby reatum
Sancte Ioannes.
Nunc potens noſtri meritis opimis
Peſtoris duros lapides repelle,
Aſperum planans iter & reflexos
Dirige calles,&c.

Idem in vita S.Mariæ Ægyptiacæ,quę lecta eſt in Concilio generali VII.refert beatã illã peccatricẽ corã imagine Deiparę virginis orationem fudiſſe, quã inſeruimus in vocab.Imago,&c. Ad calcem autem hiſtorię,refert,quòd cùm defuncta eſſet in heremo,Zozimas lachrymis pedes eius abluẽs,& multipliciter effuſa prece exorans, operuit terra corpuſculum aſtante leone. Et HIERONYMVS STRIDONENSIS multipliciter ſanctorũ veneratione & interceſſione defẽdit cõtra Vigilantiũ, libro edito in eundẽ,& epiſt.ad Ripariũ, vt diximus in vocab.Reliquię,&c.& in Epitaphio Paulę ad Euſtochiũ,ad calcẽ:*Vale (ait) ô Paula,& cultoris tui extremã ſenectutem orationibus iuua,fides & opera tua Chriſto te ſociãt,preſens facilius quod poſtulas impetrabis.* Idem epiſt.ad Paulã de obitu Bleſillæ.

Hieronymus Stridonenſis.

Clamat Blesilla defuncta, Putas me esse solam? Habeo pro te Mariam matrem Domini. Misereris mei, quia nudum reliqui? At ego vestri sortem dolco, quos adhuc seculi carcer includit, quos quotidie in acie praliantes nunc ira, nunc audritia, nunc libido, nunc variorum incentiua vitiorum pertrahunt ad ruinam, loquitur illa & alia multa, qua taceo, & pro te dominum rogat, mihiq; vt de eius mente securus sim, veniam impetrat peccatorum, &c. Idem epistola ad Marcellam. *Martyrum vbique sepulchra veneramur, & sanctam familiam oculis apponentes, si liceat etiam ore contingimus. Et monumentum in quo Dominus conditus est, quidã existimant negligendum?* AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib.21.cõtra Faustum, cap.21. *Populus* (ait) *Christianus memorias martyrum religiosa solennitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & vt meritis eorum consocietur & orationibus adiuuetur. Ita tamen vt nulli martyrũ, sed ipsi Deo martyrum, quamuis in memorias martyram constituamus altaria. Quis enim Antistitum in locis sanctorum corporum assistens altari aliquando dixit: Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? Sed quod offertur, offertur Deo, qui martyres coronauit, vt ex ipsorum locorũ admonitione hos imitari affectus exurgat, ad acuendam charitatem in illos quos imitari possumus, & in illum quo adiuuante possumus. Colimus ergò martyres eo cultu dilectionis & societatis, quo & in hac vita coluntur sancti homines Dei, quorum cor ad talem pro Euangelica veritate passionem paratum esse sentimus. Sed illos tanò deuotius, quanò securius post incerta omnia superata, quanò etiam fidentiore laude prædicamus iam in vita fœliciore victores, quàm in ista adhuc vsque pugnantes, &c.* Idem lib.21. De ciuitate Dei, c.18. *Neque credendum est* (ait) *tunc amissuros sanctos viscera misericordiæ cùm fuerint plenissima ac perfectissima sanctitatis, vt qui tunc orabant pro inimicis suis quando & ipsi sine peccato non erant, nunc non orent pro supplicibus suis quando nullum cœperint habere peccatum. At verò Deus nõ exaudiet tot & tales filios suos, quando in tanta eorum sanctitate nullum inueniet orationis impedimentum?* Idem lib. De cognitione verę vitę, cap.9. *Cùm sanctos in oratione inuocatis, sic oportet de eis cogitare constitutis in gloria æterna claritatis, sic splendidissima lumina longè præ fulgore Solis lucentia, quæ omnia bona pleniter in Dei visione habeant, & cunctis se innocantibus potenter subueniant.* Et cap.39. subdit: *Cùm anima nostra aliquid secundum Deum desiderant, & hoc sibi à Deo per sanctos dari, siue corde, siue lingua, siue voce postulent, anima sanctorum, quibus est idem audire quod videre, & è conuerso, non voces, sed verba intuentes, desiderata eis à Deo impetrant, &c.* Idem in Psal.58. *Dominus noster Iesus Christus adhuc interpellat pro nobis. Omnes martyres qui cum illo sunt interpellant pro nobis. Non transeunt interpellationes eorum, nisi cùm transierit gemitus noster, &c.* Idem lib.7.contra Donatistas, cap.1. *Beatus Cyprianus qui iam perspicit veritatem, quam meruit adipisci per charitatem, adiuuet nos in orationibus suis in istius carnis mortalitate tanquam in caliginosa nube laborãtes, vt donante Domino quantum possumus bona eius imitemur, &c.* Plura hic insererem eiusdé testimonia, sed quoniam in alijs iam locis sæpiùs ea inseruimus, ideò supersedemus. Porrò VICTOR VTICENSIS lib.3. persecutionis Affricæ sub Genserico & Humerico Vandalo, sub finem. *Adestote Angeli Dei mei, qui nunquam deestis constituti in ministerio vestro propter eos qui hæreditatem capessuri sunt æternæ salutis, & videte Affricam totam dudum tantarum Ecclesiarum cuneis fultam, nunc ab omnibus desolatam, tantis ordinibus sacerdotum ornatam, modo sedentem viduam & abiectam. Dicite Deo nostro susceptori, & habentes fiduciam supplicandi, quoniam tribulatur & venter illius turbatus est à fletu eius, quia sedit inter gentes, & requiem non inuenit, nec est qui consoletur eam. Deprecamini patriarchæ, de quorum stirpe generis nata est quæ nunc laborat in terris. Orate sancti Prophetæ cognoscentes afflictam, quam antea vaticinante præconio cecinistis. Estote Apostoli suffragatores eius, quam vt congregaretis vniuersum orbem, ascendente in vobis Domino, vt equi velocissimi cursuatis. Præcipuè tu Petre beate, quare sines pro cuibus, & agnis à communi Domino magna tibi cautela & solicitudine commẽdatis? Tu sancte Paule gentiũ magister, qui ab Hierusalem vsq; ad Illyricum prædicasti Euangeliũ Dei, cognosce quid Vandali faciunt. Arriani, & filij tuigemunt lugendo captiui, &c* Et EVSEBIVS MONACHVS epistola de trãsitu beati Hieronymi ad Damasum, vt habetur tomo 4.epistolarum Hieronymi. *O vir ineffabilis, ò virtutum vas admirabile, ò splendor patientiæ, ò lampas prælucenda, ò diadema honoris & gloriæ, angularis lapis firmissimus, exemplar innocentiæ, columna aurea, & totius Ecclesiæ fundamentum, Sancta Hieronyma quæso tui seruuli, quamquam vilissimi, recorderis, vt tuis intercessionibus à peccatis emunder, tua gubernatione recto calle, inoffenso pede procedam, tuis defensionibus assiduis ab inimicis mihi continuè insidiantibus protegar, tuoq; sancto ductu salutis attingam portum, &c.* Et PROCOPIVS GAZÆVS lib.Commentariorum in Exodum. *Cùm* (inquit) *tempus aduenisset, quo sceleratiIudæi funditus interirent, sanctorum preces conseruarunt reliquias, cum Romana arma cæteros absumerent.* Idem lib.Cõmentariorum in Genesin, c.4.exponẽs illud: *Ecce vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me, &c. Hoc loco sanguis* (ait) *pro anima accipi potest verissimè: nam Deus exaudit sanctos, & si mortui fuerint, eos immortalem vitam viuere præsumendo.* Et PROCOPIVS CÆSARIENSIS Historiographus, cuius nos antè fecimus mentionem libro primo Historiarum. *Iustinianus Imperator cùm graniter ægrotaret, medicorum auxilio destitutus, relicta arte humana fiduciam vertit ad reliquias sanctorum quatuor Martyrum, qui olim quidem Romæ milites fuerant, sicq; in summa necessitate veris opinionibus adiutus est.* Et VIGILIVS TRIDENTINVS in vita sancti Sisinnij & aliorum. *Nunc me immeritum, sancte Sisinni, vtroque consortem paterno amore consolare, & cum eis ãm sanctis apud ipsos exorator accede, quatenus possim die illa limbriam aut sacerdotum aut martyrum iam omnibus sepositis peccatis attingere, &c.* Et THEODORETVS CYRENSIS libro octauo, De curandis Græcorum affectibus, de martyribus, ait: *Nos Christiani, ô Græci homines, nec hostias martyribus, nec libamina vlla deferimus, sed vt sanctos homines. Denique amicissimos honoramus, tanto enim amore creatorem Deum generisque humani vindicem prosecuti sunt, vt amabile illis fuerit pro accepta semel religione iugulum percussori porrigere.* Et infrà: *Qui peregrè aliquo proficiscuntur, petunt martyres sibi comites esse in via, vel potius itineris duces. Qui verò iam sospites redierunt, gratias agunt, acceptum beneficium confitentes: non qui se ad Deos accedere arbitrentur, sed qui orent Dei martyres tanquam diuinos homines, intercessoréſque sibi eos apud Deum aduocent ac precentur. Pie verò fideliterque precatos ea maxime consequi quæ desiderant, testantur illa quæ votorum vei donà perfruuntur, manifesta nimirum adepta sanitatis iudicia.* IDEM in præfatione in opus

Reliquias adorat & venerantur.

Augustinus Hipponensis.

Tot testimoniis quomodo non confundit. impudẽtia Caluini.

Sancti quomodo audiant nostras preces.

Igitur Christus non solos aduocatus.

Victor Vticensis Episcopus.

Oratio ad omnes sanctos.

Eusebius Monachus.

Procopius Gazæus.

Procopius Cæsariensis.

Vigilius Tridentinus.

Theodoretus Cyrensis.

Quid apertius?

Digitized by Google

de vita S.Patrum,quod Philotheum dicitur. *Nobis igitur dum paucorum ſanctorum ante nos & noſtra tẽpeſtate florentiũ vitã ſcribere, & quaſi leges quaſdã illos imitari volẽtibus proponere conamur, eiuſdem ope indigentibus illa eorundem ſanctorum precibus prius implorata narrationis initiũ faciendum eſt,&c.* Idem in vita Iuliani Sabæ,ad calcẽ.*Hic ergò huius enarrandis geſtis fine impoſito ad alium aggrediar,ſi prius viros illos,de quibus in hac narratione mentionem feci, rogauero, vt mihi diuinæ gratiæ beneficium impetrare contendant.Idem ad calcem vitæ Martiani ſerui Dei. Ego verò rurſus huic narrationi fine impoſito,oro atque obſecro, vt horum omnium precibus adiutus diuinam opem me conſecutum ſciam.* LEO I.ſermone 8.de ieiunio decimi menſis,ait: *Sabbatho apud beatiſſimũ Apoſtolum Petrum vigilias celebremus,qui & orationes,& ieiunia,& eleemoſynas noſtras precibus ſuis dignabitur adiuuare.* CYRILLVS ALEXANDRINVS libro 9.in Leuiticum,exponens parabolã diuitis epulonis, oſtendit quomodo ſancti audire poſſunt precantiũ gemitus & orationes. Et lib.6. contra Iulianũ Apoſtatã qui obiiciebat Chriſtianis,quòd homines mortuos adorarent,ait:*Sanctos martyres neque Deos facimus,neque adorare conſueuimus: laudamus eos potius ſummis honoribus. Proinde non eſt indignum,imò etiam neceſſarium,eos, qui claris operibus glorioſi ſunt,perpetuis honorare laudibus. Et quoniam optimus iſte (*ſcilicet Iulianus) *ſanctos non ſinit abſq; reprehenſione venerari. Et nos autem non Deos factos eſſe ſanctos martyres diximus, ſed omni honore dignari conſueuimus,&c.* Sanctorum intercẽſſionem confitetur GALLA PLACIDIA epiſtola ad Æliam Pulcheriam Auguſtam, vt repoſuimus ſuperiùs. Sed & Cõcilium CHALCEDONENSE generale IV. actione 11. dum cauſa ventilaretur,Baſſiani Epiſcopi Epheſij,& mentio incidiſſet de Flauiano Epiſcopo Cõſtantinopolitano Epiſcopo, quem Dioſcorus impius Epiſcopus Alexandrinus in exilio perimi fecerat,Concilium præfatum acclamauit. *Flauiano æterna memoria Flauianus poſt mortem viuit,martyr pro nobis oret, &c.* De eiuſdẽ reliquijs vide ſuprà, Reliquiæ,&c. Porrò EPISCOPI EVROPAE epiſtola ad Leonem I.Imperatorem,circa medium. *Sanctiſſimum quidem Proterium Alexandrinum Pontificem ab hæreticis iniquè in baptiſterio occiſum, in ordine & in choro ſanctorũ martyrũ ponimus,& eius intercẽſionibus miſericordem & propitium Deum nobis fieri poſtulamus.* Patres Concilij SARDICENSIS II.epiſtola ad Leonem I.Imperatorem.*Chriſtianiſſimum imperium in augmẽto fidei & pacifica vita ſanctorum intercẽſionibus conſeruare dignetur altiſſimus.* Denique IOANNES HIEROSOLYMITANVS & omnes Epiſcopi congregati cum eo,epiſtola directa ad generalẽ V.Synodum,quæ habetur actione 1.eiuſdem circa finem. *Sanctam & glorificatam Dei genitricem Mariam vnà nobiſcum ſupplicate,intercedere pro pace ſanctiſſimarum Eccleſiarum,& victoria ac perpetuitate pyiſſimi,& ſereniſſimi imperatoris noſtri.* Et MONACHI CONSTANTINOPOLITANI ſecundæ Syriæ,montis Synai Hieroſolymorum,&c.Epiſtola ad Iuſtinianum Imperatorem,quę lecta eſt in Concilio præfato Hieroſolymis celebrato ſub Ioãne Patriarcha,vt habetur actione 1.eiuſdem generalis V. Synodi, dum contra Anthimi impij Conſtantinopolitani Epiſcopi auſus ſcribunt: *Sancto viro (*aiunt*) Agapeto in præſenti vita exiſtente,poſt Deum ad veſtram pietatem reſpiciente, hæc finem a vobis accipere expectauimus. Implendo itaque quæ ab illo iuſte ac canonice indicata fuere,& per generalem veſtram ſanctionẽ iſta confirmando, taliaq; de cætero præſumi interdicendo, illius beatam animam coletis quæ cùm Deo proximior ſit,eo quod vinculo terræ & carnis huius ſoluta ſit, & fiducia ex propriis bonis operibus adepta, pro pace & ſalute veſtra pietatis intercedit,&c.* Et GREGORIVS I.cuius hodie diem ſolennem colimus anno 1571. epiſtola ad Secundinum incluſum,lib.7. Regiſtri,epiſtola 53.*Rogo (*ait*) omnipotentẽ Deum, vt ſua te gratia protegat,& B.Petri Apoſtolorum principis intercẽſione à malis omnibus illæſum conſeruet.* Idem ibidem.*Peto autem,vt pro me orare enixius debeas, vt tuæ intercẽſionis ope & à malis præſentibus eripi,& æternis merear gaudijs præſentari.* Idem eodem libro epiſtola 126. ad Reccaredum Regem. *Solatium (*inquit*) noſtri Saluatoris per intercẽſionem Ioannis Baptiſtæ præcurſoris eius habeatis,&c.* Et BEDA VENERABILIS expoſitione in capit.5.Actuum Apoſtolorum, ait: *Petrus vmbra corporis ſui inuiſibiliter alleuiabat infirmos,nunc inuiſibilis ſuæ intercẽſionis vmbraculo fideles infirmos roborat,&c.*Idem in librum Iob,cap.3. *Angelus(*ait*) quilibet de cœlo aſſiſtens ante faciem Dei, poteſt pro quolibet peccatore in flagellis caſtigationum poſito intercedere.Ipſis enim eſt cura iniũcta à Deo,vel maximè vt hominibus vel diuerſis nationibus defenſionis ſuæ cuſtodiæ ſuæ opem ferant,ſicut & in ſancti Danielis viſionibus cõtinetur,&c.* Et IOANNES DAMASCENVS lib.4. Orthodoxæ fidei,cap.16. *Quomodo (*inquit *non honorandi ſunt, qui cultores & amici & filij Dei exiſtunt.Nam honor erga gratos & benignos conſeruos,beneuolentiæ,erga communem Dominum,indicium eſt.* Et infrà: *Omne donum bonum à Patre luminum,per eos,his, qui inhæſitabili fide petunt,deſcendit. Quantum ſanè laborares vt inuenires adiutorem,qui ad mortalem regem te adduceret,& pro te ad ipſum ſermones faceret.Adintores ergò totius generis Deo pro nobis ſupplicationes porrigentes non honorandi ſunt? certè honorandi,templa à nobis erigenda ſunt in ipſorum nomine,fructus afferendi illorum memoriam venerantibus,& in ipſis lætantibus ſpiritu, vt propria inuocantium lætitia fiat, ne nos non colere tentati,è conuerſo ipſos irritemus. Nam his à quibus Deus colitur,& eius ſeruis delectantur,& quod deſpicit Deum, & eius deſpiciunt clientes,&c.* IOANNES HIEROSOLYMITANVS Patriarcha (alius ab illo,qui iam ſuperiùs citatus eſt) in vita eiuſdem S.Ioannis Damaſceni,ad calcem.*O beatiſſime,ignoſce mihi, prog, me apud Deum feruens & irrepudiabilis intercẽſſor eſto. Fac,obſecro, & me (*tametſi corpore adhuc peregrinum) *Trinitatis adoratorem non craſſum & carnalem, ſed ſpiritualem. Fac totum hinc corpore aſcendentem, totum cõtemplationis amore peregrinum, toto holocauſto amoris diuini conſecratum, & cùm è carne migrauero, nullis adhærentibus affectionibus fiducia bona tecum coram Deo ſtatuar,quem decor, omnis gloria,honor, & adoratio decet.&c.* Et MICHAEL SYNGELVS ad calcem vitæ S. Dionyſij Areopagitæ.*Es igitur, ô diuinorum præconum ac ſummorum Præſulum & martyrum ampliſſime,Pariſie diuino & ſublimi altari impoſitus,inter eos qui tecum coronati ſunt medius aſſiſtens benignum Ieſum verum Deum ſummumq; ſacerdotẽ coronatorem, & omnis benignitatis authorem vniuerſo mundo propitium reddens, quem dilexiſti, quem prædicaſti, per quem capite truncatus coronam digne retuliſti. Nunc eos qui in ſacram ac venerandam hanc tuam celebritatem, & optatiſſimam memoriam celebres conuentus agunt,laudantes ac martyrium præmio dignitſſimũ honorantes,aſpicere,amplexari, atq; his bene precari,ac*

Gregorius I. huius feſtus agebatur dies dum hoc ſcriberem anno 157.

Beda Venerabilis.

Ioannes Damaſcenus.

Sancti Patroni ſunt & adiutores, & in eorũ nomine templa erigenda.

Ioannes Hieroſolymitanus.

Oratio ad S.Ioannem Damaſcenum.

Michael Syngelus Presbyter Hieroſolymitanus.

bonignam Dominum propitium reddere & precibus compellare velis. Te maxime ac diuinissime Præsul Martyrum illustrissime obsecramus, vt a molesta vitæ, quæ nos circunstat, liberare, tyrannidem, quæ in nos grassatur, tollere, mœrorem, quo obsiti sumus, repellere, tranquillitatem, ac profundam requietem, & statum perturbatione vacuum Ecclesiis impertiri dignetur: vt pace constituta, & vna diuina religionis concordia, & paritate consilij dominante, verus & summus ille pastor & Princeps pacis Christus ab omnibus vnanimiter glorificetur, quem decet omnis gloria, &c. Et SVIDAS GRAECVS in vita S. Nicolai, vocabulo, Nicolaus, in lexico, &c. *Cùm in somnis* (ait) *Nicolaus Constantino regi astitisset, & tres duces cuiusdam calumniatoris opera capite damnatos, exaudita eorum precatione, liberauit, & alios quosquam milites similiter à morte eripuit. Neque vsque in hodiernum diem cessat eius patrocinium implorantes ab omni necessitate vindicare* (Eundem S. Nicolaum in liturgia sua Chrysostomus inuocat) Idem SVIDAS in vocabulo Constantinus Copronymus: *Eo* (inquit) *dementiæ* (scilicet Constantinus Copronymus Imperator) *peruenit, vt publicum populo sanctionem vniuersidem propesuerit, ne quis omninò ministrorum Dei sanctus diceretur, sed vt reliquiæ eorum inuentæ despuerentur, néve intercessio illorum, quod nihil possent, peteretur. Quin mortalium omnium impurissimus præcipere est ausus, ne quis Mariæ intercessionem imploraret. Non enim* (inquit) *opitulari cuiquam potest. Et ne ea, Deigenitrix appellaretur, sanxit, atque acceptis in manus auro refertis loculis eisque multitudini ostensis, quanti eos æstimaret interrogauit. Atque vbi illa plurimi, dixissent: ex eisdem loculis auro effuso, rursus quanti illos faceret, quæsiuit. Et postquam populus, Nihili, subintulisset: Ad eundem* (inquit) *modum Maria* (*neque enim Dei genitricis nomine miser eam est dignatus*) *quoadusque Christum gestauit in vtero, honore digna fuit, cum porrò vbi enixa est, nihil fœminis aliis dignitate præstitit. O audacem Saracenorum fidei & Iudaicæ sententiæ consectatoris blasphemiam? Atqui Venerem ille coluit, & victimas humanas ex aduerso vrbi sacrificans obtulit, vbi diuæ Mariæ templum fuit, quod solo æquatum, & per cædes profanatum, Mauram deinde locum ipsum appellauit, in quo noctu sacra facere, & pueros mactare solitus fuit. Testatur hoc casus Flauij filius, quem cum in occulto ad aras ille mactaret, factum id Deus in apertum protulit.* Hæc Suidas, qui etiam testatur in vocabulo Epiphanius, EPIPHANIVM SELYBRIAE vel Olybriæ Episcopum librum perutilem aduersus imaginum combustores conscripsisse: fortè contrà prædictum imperatorem vel Leonem III. Isaurum, de quo copiosè diximus in vocabulo, Imago, &c. Porrò SIMEON METAPHRASTES in vita S. Sabæ Abbatis, quæ lecta est in Concilio generali 7. narrat hoc modo. *Erant quidam Patres genus ducentes ex campestri regione, sanctum semper colentes, & in eum adhuc superstitem magnam fidem ostendentes. His in agro viuentes, & cum suis colentes manibus, vt ipso tempore vindemiarum quodam malo morbo ferimntur, & spem omnem vitæ abiciunt. Atque illi quidem graui morbo iacebant oppressi, fructus autem egebat manu quæ eum colligeret. Cùm hi ergo bifariam diuisum haberent animum, & propter metum mortis, & propter fructuum interitum, nec possent inuenire vllam mali solutionem, sancti vix tandem recordantur, & eum inuocant, vt malo ferat auxilium. Ille verò eis præter spem citò subuenit, & vtrique eorum apparens separatim hæc significat: se Deum quidem pro eis rogasse, & oportere eos manè venire in agrum & vindemiare, noxque sanati sunt, &c.* Et infrà *Vbi Saracenus quidam camelos ducens, vnus eorum in torrentem cecidisset, clamauit protinus: Abba Saba, preces tuæ meo camelo opem ferant, statimque liberatus est, &c.* Idem in vita S. Martyrum Sebastiani & sociorum, Sebastianum dixisse refert. *Ad aliam famus vitam transituri, in qua conuenienter his quæ gesserit accipiet vnusquisque remunerationem: vbi hi quoque* (scilicet Marcus & Marcellinus martyres Christi) *habitantes, & cum Christo lætantes recordabuntur & parentum, & filiorum, & vxorum bona eis postulantes, & suis ad Deum supplicationibus facilem eis viam præbentes.* Idem in vita Martiniani heremitæ, refert quòd cùm esset in extremis, quidam eum conuenit Episcopus dicens. *Tu autem quando habitabis in regno cœlorum, mea quoque anima recordare, Rogo te. Sanctus verò respondens dixit ei: Benedic me venerande pater & ora pro me, vt inueniam fiduciam dum sistar ante terribile tribunal Christi, &c.* Plura sunt eiusdem viri testimonia, sed pauca hæc sufficiant. Præterea MICHAEL PSELLVS Græcorum eloquentissimus, in oratione Encomiastica in eundem S. Simeonem Metaphrastem ad calcem ait. *Atque hic quidem contactim, ô virorum omnium optime & eruditissime, satis superque ostendit puritatem tuam & sanctitatem: Nam alia quoque tibi sufficiunt ad accuratissimam virtutis consummationem. Tu autem sis mihi propitius, si non perfectè exposui omnem tuam virtutem, neque ex omnibus tuis bonis tibi parem attuli laudationem: nec mihi iracaris propter ea quæ sunt à me prætermissa, sed eorum quæ scripsi memineris, si eorum, qui hic sunt, est vlla memoria vestris purissimis & diuinissimis animis in Christo Iesu Domino nostro, cum quo Patri, &c.* Et Patres Concilij CABILONENSIS I. canone 1 intercessionem S. Martyris Vincentij implorant pro Clodoueo Rege Francorum vt longæuitatem principis suo suffragio custodiret. Sic & NICOLAVS I. epistola ad Michaelem Imperatorem, qui ei multa mala minabatur, pro scuto ad Sanctorum se confert suffragia, & præcipuè Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli intercessione de Romanæ vrbis custodia se dicit confidere. Idem omninò loquitur LEO IX. epist. 6. quæ est ad Constantinum Monomachum, & BASILIVS IMPER. Christianissimus oratione quam habuit ad patres Concilij generalis 8. Constantinopolitani 4. sub Adriano 2 cum finitum esset Cõcilium, ad calcem orationis subinfert. *Oramus* (inquit) *super omnia sanctum Dominum, omnes meliorates, & secundum beneplacentem ei voluntatem clarescentes, nõ solùm à diuina ira intentatos mansuros, sed & æterna bona consecuturos orationibus & intercessionibus sanctissimæ Dominæ nostræ, Dei genitricis, & omnium sanctorum, & precibus & obsecrationibus sanctæ huius & vniuersalis Synodi, &c.* Et Patres Concilij SALEG. vbi de modo & ordine quo imitanda est Synodus tractant. Inprimis statuunt imploranda Dei genitricis & omnium sanctorum suffragia. vide in vocabulo Concilij celebrandi forma &c. Sanctos inuocandos decernit Concilium BASILEENSE sessione 43. dum Matiæ virginis Visitationis festum instituit celebrandum. Vide positum vocabulo, Maria, &c. Et Concilium SENONENSE decreto 13. *Vt abyssus abyssum inuocat, & in aliud scelus ex alio labimur, in eam demum hæreticus incidit infamiam, vt qui piis animabus quæ*

Suidas Græcus.

Suidas Græcus.

Constantinus Copronymus in sanctos blasphemus, eius imitatores sunt hæretici Colonistæ: verum quid de illo Suidas sentiat lege.

Epiphanius Olybriensis episcop.

Simeon Metaphrastes.

Hunc solum Plethon, docti omnes appellant verum Michaelem Psellum nominatum dicit Petrus Crinitus de honesta disciplina.

Concilium Cabilonense. 1. sub Eugenio 3.

Nicolaus 1.

Leo 9.

Basilius Imperator.

Quam aliter loquitur hic Imperator à præfato Constantino Copronymo prædecessore suo.

Concilium Salegunstadiense.

Concilium Basiliense generale.

Concilium Senonense.

purgatorio detinentur ſuffragia viuorum adimit, viciſſim quoq; viuos ſanctorum, qui in cœlis ſunt, defraudat auxilijs: quaſi vel preces noſtras nõ audiant, vel noſtris calamitatibus non tangantur, quaſi diuina clementia deroget, quod qui Chriſto miniſtrauerit, hoc honore dignus habeatur, vt pro ceteris intercedat. Sed quam ſit primum horum nõ modo veritati, ſed ſcripturis quoque diſſonum, facilè intelligit qui beatos perinium eſſe non ignorat omniforme illud diuinitatis ſpeculum, in quo quidquid eorũ interſit, illucеſcat. Et ſi neque deſint nobis Angeli, Gabriele Danielis, Raphaele Tvobiæ haud quaquam ſegniores, qui nobis ab exordio precũ noſtrarum aſſideant, vt illis mox offerant, quorum ſuffragium imploramus. Nec pigrius quàm olim, præueniant principes coniunctì pſallentibus, è quorum manibus aſcẽdat ſumus aromatũ de orationibus ſanctorũ. Porrò quod ad ſecundũ attinet, qui fieri poteſt vt noſtris nõ afficiantur incommodis, quorum nunquam excidit charitas, quibus tantùm gaudiũ in cœlo ſuper vno peccatore pœnitentiã agente? Abraham cùm hic duerſaretur pro ſalute Sodomitarũ ſemel & iterũ, quinimò & ſæpius interpellauit, vt pro certo iuſtorũ numero, qui inter eos reperiretur, totis parceretur ciuitati. An nũc cùm cœlo glorioſius regnat, vſque adeo refrigeſcit eius charitas, & imminuta eſt, vt immemor filiorum ſuorum ſallus, non oret pro his qui in hoc procelloſo mari adhuc conſtituti diris iactantur mundi fluctibus? Nec enim à beatorum cõmunione (quorum alter alterius membra ſumus) poſſumus aliquãdo ſeparari, quin auctiore nobis charitate conſulãt, quàm cùm terrena nobiſcum conuerſatione tenerentur. Hinc Angelus ille Zachariæ, & Hieremias iãdudum in ſinum Abrahæ receptus, multum orant pro populo & vniuerſa ſancta ciuitate, & pro pœnitentiæ impietate orabit omnis ſanctus in tempore opportuno. Nihil autẽ diuinæ benignitatis vel omnipotentiæ deperit, quæ ſumma & incõprehenſibili ſapientia, infima quæque per intermedia moderatur & regit: neque minus vnus eſt mediator Dei & hominũ homo Chriſtus Ieſus, ſi iuxta ſãctam Conc. AVRELIAN. (primi, can. 23. vide in vocabulo Litania &c.) atque aliorum complurium inſtitutionem, Litaniis ad aliquos ſanctorũ conuertamur: Chriſto tamen accepta ferantur omnia, per quem omne id genus interueniendi munus, cæteraque in humanum genus beneficia derinantur. Abſit igitur, vt tanti ſint apud aliquem, hæreticorum præſtigiæ, vt cum* Manichæis Catharis, Bohemis & Valdenſibus, beatis illis cœleſtis aulæ proceribus (ex quibus non ſecus ac ex igne ſplendor, odor ex vnguento noſtra omniũ dimanat vtilitas) cultum exhiberi non ſinat, dicata martyribus tẽpla ſubſannet, dies feſtos inſcribi, & eorũ (vt aiũt) paſſiones palam in Eccleſia legi, cachinnis inſectetur. Pluris ſit ſacrorum Conciliorum authoritas, quibus ſi quis pertinacius obſiſterit, hinc pœnis in hæreticos à iure ſtatutis declaramus coercẽdum, &c.* Hinc omninò doctrinæ conformia tradit Concilium MOGVNT. IV. cap. 45. in medium proferens teſtimonium Auguſtini contra Fauſtum, quòd nos ſuperiùs protulimus dum Auguſtinum citauimus, & addit. *Doctrinam magno totius Eccleſiæ conſenſu iam inde ab initio receptam, & quaſi per manus traditã (vt abundè oſtẽdimus) retineri in Eccleſiis omninò volumus: ſanctos videlicet, qui in fide Chriſti nos præceſſerunt, & vitæ huius curſum beato fine clauſerunt, veluti eius corporis quo Chriſto coniungimur nobiliſſima membra à nobis merito honorari, non tamen eo, qui vni Deo debetur cultu ſed eo ſocietatis & dilectionis cultu, quo in hac vita (id ſuprà ex Theodoreto citauimus vide) ſancti homines à nobis viuẽtibus poſſunt, &c.* Vide ſupra in vocabulo Adoratio, &c & Imago, &c. Et Concilium TRIDENT. ſeſſione 25. quæ fuit 9. ſub Pio 4. decernit illos qui negãt ſanctos æterna fœlicitate in cœlo fruentes inuocandos eſſe aut qui aſſerunt vel illos pro hominibus nõ orare vel eorum vt pro nobis etiam ſingulis orant inuocationem eſſe Idolatriam, vel pugnare cum verbo Dei, aduerſarique honori vnius mediatoris Dei & hominum Ieſu Chriſti, vel ſtultum eſſe in cœlo regnantibus voce vel mente ſupplicare, impiè ſentire & anathema fieri. Quod etiam diffinit FACVLTAS LOVAN. articulo 27. & PARIS. articulo 12. 13 14. *Sanctum eſt, & Deo Maxime gratum (aiũt) orare beatam Dei genitricem mariam, & ſanctos qui in cœlo ſunt, vt ſint pro nobis aduocati & interceſſores apud Deum. Hi itaque ſancti beatam cum Chriſto vitam degentes, non ſolùm ſunt imitandi ſed & venerandi & orandi. Ob idque religioſè faciunt, qui loca eis dicata ex deuotione viſitant. Et ſi quis in templo aut extrà templum prius ſua oratione ad beatam virginem aut ſanctorum aliquem recurrat, quam ad Deum, non peccat.* Plura de interceſſione ſanctorum, vt iam ſæpiùs monuimus, inuenies in vocabulis, Dies feſti. Litaniæ. Imago. Peregrinatio. Reliquiæ. & huiuſmodi. Vide oblecro.

Sanctorum nomina in miſſa recitanda.] In ſuperioribus multoties huius rei meminimus. Verùm reuolue quod inſertum eſt ſuprà in dictione, Miſſa in honorem ſanctorum, &c. & ſuprà, Reliquiæ, &c.

Sanctorũ geſta ſcribenda, &c.] Id ſufficiẽter approbatum relinquitur ex præcedentibus folijs, quibus ſyluam ſanctorũ patrum produximus, qui ſanctorum vitas & geſta ſcriptis ornauerunt, & ad poſterorum notitiam tranſmiſerunt. Hoc autem factum antiquitus & fieri debere, teſtatur CLEMENS I. lib. 2. conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 21. *Ob hanc cauſam veterum iuſtorum & Patriarcharum (ait) vitæ conſuetudineſque conſcriptæ ſunt, non vt his exprobremus cum illa legimus, ſed vt nos pœnitentiam agamus, & bonam ſpem habeamus nos remiſſionem conſecuturos. Nam illorum ſordibus noſtra ſecuritas & admonitio conſiſtit, quod veniam obtinebimus, &c.* Et FABIANVS I. epiſt. 1. ad omnes Epiſcopos. *Sepiẽ Subdiacones ordinauimus, qui ſeptem Notariis imminerent, & geſta Martyrum veraciter in integro colligerent, nobiſque ruinanda manifeſtarent. Quod etiam vos omnes agere monemus, ne in poſterum aliqua ex eis dubitatio fiat quæſtioque oriatur, cum omnia quæ ſcripta ſunt ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, & quæ noſtris temporibus veraciter ſcribuntur, ad futurorum notitiam dirigantur. Et ideò fideliſſimis hæc negotia committi præcipimus, ne aliqua in eis illuſio inueniatur, ex qua fidelibus ſcandalũ quod abſit, oriatur, &c.* Eorumdem notariorum, qui geſta martyrum debebant ſcribere, mentio fit in Concilio ROM. II. ſub Syluestro 1. cano. 1. & Concilium CARTHAG. III. cano. 47. *Liceat (inquit) legi paſſiones martyrum, cum anniuerſarij eorum dies celebrantur.* Idem omninò Concilium AFFRIC. ſub Bonifacio 1. can. 15. & allegat Gratianus cauſa 1. quæſt. 4. cap. Placuit. Vide ſuprà, libri authentici. &c. Præterea in Concilio GENER. VII. Nicæno 2 tomo 4. actionis 6 quanti æſtimarint patres geſta martyrum conſcripta, hinc liquet, quia ad probationem & confirmationem veritatis eis vſi ſunt, vt per totum vocabulum, Imago, &c. & diffusè reperies. Tum eodem tomo teſtimonia AMPHILOCHII ICONII, & BASILII MAGNI in moralibus in medium producunt. *In libris (aiunt) vitas ſanctorum deſcribimus, in tabuliſque illos depingimus, non quod hoc à*

Contra Caluinistas Hagiomachos.

Daniel 9. Thobi 12. Iſai. 67.

Apocalip. 18.

2. Corinth. 13. Lucæ 15.

Genes. 18.

Roma. 12.

Zachar. 1.

2. Machab. 15.

Pſal. 31.

1. Timoth 2.

Concilium Aurelianẽſe 1. ſub Clodoueo 1. rege.

* Hi ſunt Caluiniſtarum Patriarchæ.

Concilium Moguntinum 4.

Concilium Tridentinum generale nouiſſimum.

A

B

C

D

E

Clemens 1.

Fabianus 1.

Roma. 13.

Concilium Carthaginenſe 3. ſub Syricio 1.

Concilium Africanum.

Concilium Nicænum 2. generale 7.

Amphilochius Iconij Epiſcopus.

Baſilius Magnus.

nobis

Digitized by Google

nobis poſtulent ipſi, verùm id noſtra cauſa & propter vtilitatem noſtram facimus. Non enim ſolùm paſſiones martyrum nos inſtituunt, ſed & contextus, & ſcriptum de illorum paſſionibus, pictúraque idem indicans, ſimili modo & annua illorum memoria. Hæc quidem Baſilius. Amphilochius autem. Cura eſt nobis (ait) virtutes bonorum virorum eligere, & operum illorum meminiſſe, & pulchritudinem illorum imitari. Ipſis autem templa fabricari, aut imaginem illorum in tabulis circumferre, contemnentes interim illorum virtutes, haudquaquam laudabile eſt. Nemo enim laudauerit virum quem viderit virtutes ſanctorum auerſantem, & quotidie illorum imagines circumferentem, aut templa illis edificantem, aut vaſa comparantem illis, ſuipſius autem templum diuinis virtutibus non ornantem &c. Hæc Amphilochius. Et iterum Baſilius, laudanda eſt templorum exædificatio, imaginum effiguratio, ſacrorum vaſorum Deo oblatio. Hæc enim oportet etiam facere, & illa non omittere, vt veritatis verbum nos docet. Non enim aliquis virtutem poſſidere poterit, niſi in aulis Domini aſſederit, niſi per lectionem diuina oracula auribus hauſerit, & per viſum ad Euangelicas hiſtorias & doctrinas, ad Martyrum repræſentationes & certamina fuerit perductus. In omni autem tempore, loco & hora virtutes exercere per quam neceſſarium eſt. Hæc patres. Porrò ADRIANVS I. libro pro defenſione eiuſdem Synodi, AVGVSTINVM allegat in quæſtionibus Euangeliorum ſecundum Lucam. *Vitæ patrum (ait) ſine probabilibus authoribus minimè in Eccleſia leguntur, nam ab Orthodoxis titulatæ & ſuſcipiuntur & leguntur. Magis enim paſſiones ſanctorum martyrum ſacri canones cenſuerunt, vt liceat eas etiam in Eccleſia legi, cum anniuerſarij eorum dies celebrantur, &c.* Vide, libri authentici, &c.

Vaſa ſacra approbat Amphilochius & Baſilius, vide Vaſa, &c.

Matth. 23.

Adrianus 1.

Auguſtinus Hipponenſis.

Hæc Ioo allegat libr. 4. cap. 14.

SATISFACTIO.

Satisfactio quid, & quomodo complenda. De ſatisfactione, quæ vna eſt pars pœnitentiæ iam tractauimus in vocabulo, confeſſio auricularis & Pœnitentiæ ſacramentum tribus conſtans partibus, &c. Ideò ad illa vocabula recurrendum eſt, vt pleniorem huiuſce propoſitionis intelligẽtiam reportes. Verùm quia ſpecialia quædam ſunt in patrum decretis, quæ ſatisfactionem depingant, ideo hic illa apponemus. Inprimis Concilium MOGVNTINVM IV. cano. 23. admonet quòd ſatisfactio illa, quæ à delinquentibus exigitur & eis confitentibus imponitur, non ea eſt, qua culpa peccati & æterna pœna diluitur: (hæc enim ſatisfactio ex ſola Chriſti propiciatione donatur) ſed illa eſt, qua pœna temporalis quæ poſt culpæ remiſſionem nonnunquam remanet, aut eleemoſynis aliiſque pietatis operibus redimitur, aut ieiunijs, aut aliis ſatisfactionibus (quæ tamen ipſæ etiam ex merito paſſionis Chriſti efficaciam ſumunt) auertitur. Et (cap 30 ſequenti) admonent patres eiuſdem Concilij confeſſionis auditores, vt ſatisfactiones iuxta qualitatem culpæ, aut confitentis poſſibilitatem moderentur: & ne illam pecunia aut pretio æſtiment, ſed ita agant, vt confitentium vita contrarijs virtutibus compenſentur. Vide ſuprà Pœnitentiæ iniungendæ modus, &c. De ſatisfactione etiam Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 14. quæ fuit 4 ſub Iulio 3. c. 8. de Sacramento pœnitentiæ ita loquitur. *Demum quo ad ſatisfactionem (quæ ex omnibus pœnitentiæ partibus, quemadmodũ a patribus noſtris Chriſtiano populo perpetuo tempore commendata, ita vna maxime noſtra ætate ſummo pietatis prætextu impugnatur ab his, qui ſpeciem pietatis habent, virtutem autem eius abnegarunt) ſancta Synodus declarat falſum omnino eſſe, & à verbo Dei alienum, culpam a Domino nunquam remitti, quin vniuerſa etiam pœna condonetur. Perſpicua enim & illuſtria in ſacris literis exempla reperiuntur, Geneſ. 3. 12. Regum 12. Numeri 12. & 20. quibus prater diuinam traditionẽ hic error quam manifeſtiſſimè reuincitur. Sanè & diuinæ iuſtitiæ ratio exigere videtur, vt aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante baptiſmum per ignorantiã deliquerint: aliter verò, qui ſemel a peccati & dæmonis ſeruitute liberati, & accepto Spiritus ſancti dono, ſcientes templũ Dei violare & Spiritum ſanctũ contriſtare nõ formidauerint. Et diuinam clementiam decet, ne ita nobis abſque vlla ſatisfactione peccata dimittantur, vt occaſione accepta peccata leuiora putantes, velut iniurij & contumelioſi ſpiritui ſancto in grauiora labamur, theſaurizãtes nobis irã in die iræ. Proculdubio enim magnopere à peccato reuocant, & quaſi frano quodam coercent hæ ſatisfactoriæ pœnæ, cautioreſque & vigilantiores in futurũ pœnitentes efficiũt: medẽtur quoque peccatorũ reliquiis & vitioſos habitus malè vniẽdo comparatos contrarijs virtutum actionibus tollunt. Neque verò ſecurior vlla via in Eccleſia Dei vnquã exiſtimata fuit ad amouẽdum imminentem à Domino pœnam, quàm vt hac pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent. Accedit ad hæc, quòd dum ſatisfaciendo patimur pro peccatis, Chriſto Ieſu, qui pro peccatis noſtris ſatisfecit, ex quo omnis noſtra ſufficientia eſt, conformes efficimur, certiſſimam quoque inde aſtram habentes, quod ſi compatimur, & conglorificabimur. Neque verò ita noſtra eſt ſatisfactio hæc, quã pro peccatis noſtris exoluimus, vt non ſit per Chriſtum Ieſum. Nam qui ex nobis tanquam ex nobis nihil poſſumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia poſſumus. Ita nõ habet homo vnde glorietur, ſed omnis gloriatio noſtra in Chriſto eſt, in quo viuimus, in quo meremur, in quo ſatisfacimus facientes fructus dignos pœnitẽtiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur patri, & per illum acceptantur à patre. Debent ergo ſacerdotes Domini, quantũ ſpiritus & prudẽtia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate ſalutares & conuenientes ſatisfactiones iniũgere, ne ſi forte peccatis cõnniuent, & indulgentius cum pœnitentibus agant, leuiſſima quædam opera pro grauiſſimis delictis iniungendo, alienorum peccatorũ participes efficiantur. Habeant autẽ præ oculis, vt ſatisfactio, quam imponunt, non ſit tantum ad nouæ vitæ cuſtodiam & infirmitatis medicamentum, ſed etiã ad præteritorum peccatorum vindictam, & caſtigationẽ. Nã claues ſacerdotum non ad ſoluendum duntaxat, ſed ad ligandum conceſſas etiam antiqui patres, & credunt, & docent: nec propterea exiſtimarunt, ſacramentũ pœnitentiæ eſſe forum iræ vel pœnarum, ſicut nemo vnquam catholicus ſenſit ex huiuſmodi noſtris ſatisfactionibus vim meritis, ſatisfactionis Domini noſtri Ieſu Chriſti, vel obſcurari, vel aliqua ex parte imminui, quod dum nouatores intelligere nolunt, ita optimam pœnitentiam nouam vitam eſſe docent, vt omnẽ ſatisfactionis vim & vſum tollant.* De operibus verò ſatisfactionis c. 9. ſequenti addit præfatũ Concilium. *Docet ſancta ſynodus tantã eſſe diuinæ munificentiæ largitatẽ, vt non ſolùm pœnis ſponte à nobis pro vindicando peccato ſuſceptis, aut ſacerdotis arbitrio pro menſura delicti impoſitis, ſed etiã (quod maximum amoris argumentum eſt) tẽporalibus flagellis à Deo inflictis, & a nobis patienter toleratis, apud Deum patrem per Chriſtum Ieſum ſatisfacere valeamus.* Hinc doctrinæ contradicentibus anathema ſubnectit. Eadem docet FACVLTAS LOVANIENSIS ſub Carolo 5. articulo 6. verùm plura lege ſuperiùs in vocabulo, Confeſſio auricularis, & Pœnitentiæ modus, &c.

Concilium Moguntinũ 4.

Daniel. 4. 1. Corinth. 11.

Concilium Tridentinum generale nouiſſimum.

Rom. 8.

1. Corinth. 15. Matth. 13. Luc. 3. Ioan. 15.

Ioan. 17.

Satisfactio nõ leuis imponenda grauibus delictis.

Scandalvm.

Clemens 1.

Scandala quæ vitanda ſint.] Clemens I. epiſtola ad Iacobum fratrem domini 1. *Peccantes in fratres, & percutientes eorum infirmam cõſcientiam, in Chriſtum, ô preſbyteri, graviter peccatis, & rei indicio effectis infames efficiemini, & inde repellemini.* De ſcandalis quæ putari debeant, prolixo ſermone deſcribit Avgvstinvs Hipponensis in ſermone pulcherrimo. quem edidit in illud Euangelij. *ve mundo à ſcandalis*, vbi quæ ſit differentia inter preſſuram & ſcandalum ponit. Et Gregorius I. lib. 9. epiſt 39. ad Theoctiſtam patritiam: *Sunt quædam (ait) ſcandala, quæ omnino deſpicienda ſunt: quædam verò cum vitari ſine culpa poſſunt, deſpicienda non ſunt, ne cum culpa ſeruentur. Quod ſacro Euangelio teſtante cognouimus: quia cum veritas diceret, Non quod intrat in os coinquinat hominem, ſed quod procedit ex ore hoc coinquinat hominem, & diſcipuli reſponderent dicentes, Scis quia Phariſæi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt: protinus reſpondit: Omnis plantatio, quam non plantauit pater meus cœleſtis eradicabitur. Sinite illos cæci ſunt, & duces cæcorum. Et tamen cum tributum peteretur, prius rationem reddidit per quam tributum ſoluere non deberet, atque illico ſubiunxit: vt autem non ſcandalizemus eos, Vade ad mare, &c. Quid eſt quod de ſcandalizatis dicitur: Sinite illos cæci ſunt & duces cæcorum, & alij ne ſcandalizentur à Domino tributum ſolnitur quod etiam non debetur? Quid eſt quod aliud ſcandalum eſſe permiſit, aliud verò venire prohibuit, niſi vt nos doceret & illa ſcandala, quæ nos ad peccata implicant, contemnere, & ea quæ placare ſine peccato poſſumus, modis omnibus mitigare?*

Augustinus Hipponenſis

Gregorius 1.

Marc. 7

Matth. 15.

Matth. 17.

Schisma.

Schiſma vnde oritur.] Cyprianvs Carthag. lib 1. epiſtolarum, epiſt. 1. ad Cornelium. *Cum multa exempla præcedant, quibus ſacerdotalis authoritas & poteſtas diuina dignatione firmatur: quales putas eſſe eos, qui ſacerdotum hoſtes, & contra Eccleſiam rebelles, nec præmonentis Domini comminatione, nec futuri iudicij vltione terrentur? Neque enim aliunde hæreſes obortæ ſunt, aut natæ ſunt ſchiſmata, quam inde, quòd ſacerdoti Dei non obtemperatur, nec vnus in Eccleſia ad tempus ſacerdos, & ad tempus iudex vice Chriſti cogitatur. Cui ſi ſecundum magiſteria diuina obtemperaret fraternitas vniuerſa, nemo aduerſum ſacerdotum collegium quidquam moueret, nemo poſt diuinum iudicium, poſt populi ſuffragium, poſt cõpiſcoporum conſenſum, iudicem ſe non Epiſcopi ſed Dei faceret: nemo diſſidio vnitatis Chriſti Eccleſiam ſcinderet, nemo ſibi placens ac tumens ſeorſum foris nouã hæreſim conderet, niſi ſi ita eſt aliquis ſacrilega temeritatis ac perditæ mentis, vt putet ſine Dei indicio fieri ſacerdotem, cum Dominus in Euangelio ſuo dicat: Nonne duo paſſeres aſſe veneunt, & neuter eorum cadit in terram ſine patris veſtri voluntate? Cùm ille nec minima fieri ſine volũtate Dei dicat, exiſtimat aliquis ſumma & magna, aut non ſciẽte, aut non permittente Deo in Eccleſia Dei fieri: Et ſacerdotes, id eſt, diſpenſatores eius non de eius ſententia ordinari? Hoc eſt fidem non habere, qua viuimus. Hoc eſt Deo honorem non dare, cuius nutu & arbitrio regi & gubernari omnia ſcimus, & credimus, &c.* Idem lib. 4. epiſtolar. epiſt. 9. circa medium ad * Pupianũ, &c. *Vnde enim ſchiſmata & hæreſes obortæ ſunt (ait) & oriuntur, niſi dum Epiſcopus, qui vnus eſt & Eccleſia præeſt, ſuperba quorundam præſumptione contemnitur, & homo dignatione Dei honoratus ab indignis hominibus iudicatur, &c.* Hinc etiam Avgvst. Hippon. lib. 1. de baptiſmo contra Donatiſtas cap. 1. *Qui in diſcordia perſeuerant ſchiſmatis, ad funiculũ pertinent Iſmaelis. Prior autem fuit Iſmael, & poſtea Iſaac, & prior Eſau, & poſterior Iacob: non quia prior peperit hæreſis, quàm Eccleſia, aut ipſa Eccleſia prius carnales vel animales, & poſtea ſpirituales: ſed quia in ipſa ſorte mortalitatis noſtræ, ex quo de Adam naſcimur nõ eſt prius quod ſpirituale, ſed quod animale, poſtea ſpirituale, ex ipſo autem animali ſenſu, quia homo animalis non percipit quæ ſunt ſpiritus Dei, omnes diſſenſiones & ſchiſmata generantur.* Idem lib. 4 contra Creſconium Grammaticum cap. 5. *Non poteſt eſſe religioſum in ſchiſmate conſtitutum.* Hoc malum Schiſmatis Cyprianus etiam Idolatriæ comparauit &c. vide plura ſuperius vocabulo Hæreſes &c.

Cyprianus Carthaginenſis.

Vide ſi hæc nõ ad Caluiniſtas dirigãtur verba.

Matth. 10.

* Is eſt ſummus Pontifex, vt do cuimus ſuprà Papa &c & Romanæ Eccleſiæ primatus, &c.

Schiſma & hæreſis quomodo differunt.] Hieron. Stridon. in epiſtolam ad Titum cap. 3. *Hæretici (ait) in ſemetipſos ſententiam ferũt, ſuo arbitrio de Eccleſia recedentes, quæ receſſio ipſa propria cõſcientiæ videtur eſſe damnatio. Inter hæreſim & Schiſma hoc eſſe arbitrantur, quòd hæreſis peruerſum dogma habeat, ſchiſma propter Epiſcopalem diſſenſionem ab Eccleſia ſeparetur, quod quidem in principio aliqua ex parte intelligi poteſt. Cæterùm nullum ſchiſma non ſibi aliquam confingit hæreſim, vt rectè ab Eccleſia receſſiſſe videatur.* Hæc ille Et Avgvst. Hippon. lib. 2. contra Creſconium Grammaticum cap. 3. *Hæreſis eſt diuerſa ſequentium ſibi, Schiſma verò eadem ſequẽtium ſeparatio.* Et ſubdit c. 7. *Inter Schiſma & hæreſim magis eam diſtinctionem approbẽ quæ dicitur. Schiſma eſt recens congregationis ex aliqua ſententiarum diuerſitate diſſenſio. Neque enim ſchiſma fieri poteſt, niſi diuerſum aliquid ſequantur qui faciunt. Hæreſis autem eſt ſchiſma inueteratum.* Vide, Hæreſis, & Hæreticus, &c.

Hieronymus Stridonenſis.

Vera ſententia.

Avgustinus Hipponenſis.

Schola.

Scholæ in monaſterijs teneantur.] Concilium Biterrense can. 20. *Quandoquidem tantopere ignorantiæ cæcitas his temporibus innaluit, ſtatuimus, vt in omnibus monaſteriis Abbates vel priores loci, ſchola magiſtrum habere debeant, ſiue ſit de numero Monachorum, ſiue clericorum, qui idoneus ſit & capax inniores inſtruere in arte Grammatices.* Hoc poſteà renouauit Concilium Viennense ſub Clemẽte V. & habetur in Clementinis titulo. De ſtatu monachorum, vbi etiam iubetur, vt nouitijs fidelis deputetur inſtructor tam in diuinis officijs, quàm in obſeruantia regulari. Quod decretum Clemẽtis V poſteà allegat Benedictvs XII. cap 6. conſtitutionum Benedictin. & ſtatuit de Monachis in ſcientijs primitiuis inſtruendis infrà monaſteria quibus degunt. Statuit autem, vt habeantur in quibuſlibet Eccleſijs Cathedralibus, monaſterijs prioratibus, & alijs conuentualibus, & ſolennibus locis, quibus ad hoc ſuppetunt facultates ordinis ſeu religionis magiſter qui monachos doceat in huiuſmodi ſcientijs primitiuis, videlicet Grammatica, logica, & Philoſophia, prouiſio attentiùs, vt ſeculares inſtruendi cùm ipſis monachis docendis in eiſdem Eccleſijs, monaſterijs, prioratibus & locis nullatenus admittantur. Cui quidem magiſtro, ſi non ſit monachus ipſius ordinis ſeu religionis, de pane & vino & pictantia prouidere quotidie, ſicut vni ex monachis, Eccleſiarum, monaſteriorum, prioratuum, ac locorũ huiuſmodi teneãtur illi, qui talia tenentur in eis capitulis Eccleſiarũ monaſteriorũ, prioratuum, & locorũ ipſorum conuentibus, ſeu monachis miniſtrare: nec nõ ꝓ veſtimẽtis, calcia

Concilium Biterrenſe ſub Innocentio 3.

Concilium Viennenſe generale ſub Clemente 5.

Benedictus 12.

mentis

mentis & salario congrua pensio annua assignetur, quæ tamen viginti librarum Turonensium paruorum summam nequaquam excedat, quæ de communi contributione soluetur, &c. Porrò Concilium COLONIENSE III. parte 10. c. 5.6.7. iniungit, vt in monasterijs sit verbi prædicator, & qui doceat legem Dei. Hoc confirmat COLONIENSE IV. cap. 1. Et Concilium TRIDENTINVM sessione 5. cap. 1. sub Paulo 3. *In monasterijs monachorum (ait) vbi commodè fieri id queat, lectio sacræ scripturæ habeatur. Quæ in re, si Abbates negligentes fuerint, Episcopi locorum in hoc, vt sedis Apostolicæ legati, eos ad id opportunis remedijs compellant. In conuentibus verò aliorum regularium, in quibus studia commodè vigere possunt, sacra scriptura lectio similiter habeatur, quæ lectio à capitulis generalibus vel prouincialibus assignetur dignioribus magistris. In Gymnasijs etiam publicis idem fiat.* Hoc renouant FRANCISCVS II. Et CAROLVS IX. Reges Franciæ in constitutionibus Aureliæ editis articulo 20. vide sequentia.

Concilium Colonienſe 3.

Concilium Colonienſe 4. Concilium Tridentinum generale.

Franciſcus 2. Carolus 9.

Scholæ publicè teneri gratis mandantur tam in capitulis, quàm in gymnasijs, &c.] Relege ea quæ præcedenti distinctione annotata sunt, cui connectenda sunt etiam sequentia. Sic ergo Concilium GENERALE VI. canone 5. *Presbyteri per villas & vicos scholas habeant. Et si quilibet fidelium suos paruulos ad discendas litteras eis commendare voluerit, eos non renuant suscipere & docere, sed cum summa charitate eos doceant, attendentes illud quod scriptum est: Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates. Cum ergo eos docent nil ab eis pretij exigãt, nec aliquid ab eis accipiant, excepto quod eis parentes eorum charitatis studio sua voluntate obtulerint.* Et Concilium PARISIENSE III. lib. 1. cap. 30. *Iamdudum statutum est, vt Rectores Ecclesiarum in Ecclesijs sibi commissis strenuos milites Christi, quibus Deus placari possit, præpararent & educarent, quod à nonnullis Rectoribus tepidè ac desidiosè hactenus actũ est. Vnde omnibus nobis visum est, vt ab hinc postposita totius corporis negligentia, ab omnibus diligentior in educandis & erudiendis militibus Christi vigilantior adhibeatur diligentia. Et quando ad prouinciale Episcoporum Concilium ventum fuerit, vnusquisque rectorum scholasticos suos eidem Concilio adesse faciat, vt suum solers studium circa diuinum cultum omnibus manifestum fiat.* Idem lib. 3. cap. 12. Imperatoribus supplicat, vt scholæ publicæ fiant, vt Pater eorumdem iamptidem fecerat. Sed & Concilium VALENTINVM GALLIAE III. can. 18. *De Scholis tam diuinæ quàm humanæ litteraturæ, nec non & Ecclesiastica cantilena, iuxta exemplum prædecessorum nostrorum, aliquid inter nos tractetur, & si potest fieri, statuatur atque ordinetur: quia ex huius studij longa intermissione, pleraque Ecclesiarum Dei loca, & ignorantia fidei, & totius scientiæ inopia inuasit. Placet firmatum, &c.* Hæc præcedentia decreta intermissa & neglecta renouat Concilium VIENNENSE sub Clemente 5. vt habes in Clementinis lib. 5. titulo 1. de magistris vbi etiam ne magistri pretium exigant, inhibetur, sed portio illis assignetur, vel præbenda canonica, vt latiùs dicemus in subsequenti distinctione. Porrò BENEDICTVS XII. hæc cuncta renouauit cap. 6. constitutionum Benedictinorum cap. De studijs. Vide superiori distinctione. Ea etiam renouat Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 65 vbi agit de generalibus studijs instaurandis & conseruandis, & de adolescentibus ad studia publicè alendis quibus præfici debent idonei & Catholicæ veritatis amantes, & de hæresi non suspecti Pædagogi. Et hi autem adolescentes, qui publicis Ecclesiarum & monasteriorum sumptibus in studijs alij debent, eligantur fœlicioris ingenij & melioris spei quibus alioqui ad studiorum suorum sustentationem à parentibus & propinquis facultates non suppetunt. Hi ad Theologiæ studium operam suam applicent, in qua si operæ pretium fecerint, deinde Ecclesijs & parochijs per diœceses præficiantur. Idem renouat Concilium TREVERENSE II. cap. 16 Et Concilium TRIDENTINVM sessione 23. quæ fuit 7 sub Pio 4 cap. vltimo decreti reform. vbi sic incipit. *Cùm adolescentium ætas, nisi rectè instituatur, prona sit ad mundi voluptates sequendas, &c.* Omnia quæ superius de scholis tenendis & pueris educandis decreta sunt, renouat, decernens de certo collegio in qualibet Diœcesi erigendo in quo pueri recipiantur duodecim annos nati & ex legitimo matrimonio nati, & qui legere & scribere competenter nouerint. Horum indoles & voluntas spem afferat eos Ecclesiasticis ministerijs perpetuò inseruituros, qui pauperum filij sint non diuitum, & in classes distribuantur secundum dispositionem Episcopi, instruanturque in arte Grammatices. Cantus, & computi Ecclesiastici, & vt in Concilio latius differitur, &c. Hæc renouat FRANCISCVS II. & CAROLVS IX Reges Franciæ in constitutionibus Aureliæ editis articulo 10. lege quod sequitur.

Concilium Treuerenſe 2. Concilium Tridentinũ generale.

Franciſcus 2. Carolus 9.

Scholæ rectoribus vt gratis doceant, assignetur congrua portio vel canonica præbenda.] Hoc in superioribus iam insinuatum est. verumtamen hic peculiariter quod magis vrget perstringendum est Concilium LATERANENSE sub Alexandro 3. parte 1. cano. 18. *Quoniam Ecclesia Dei, & in his quæ spectant ad subsidium corporis, & in his quæ ad profectum veniunt animarum, indigentibus sicut pia mater prouidere tenetur, ne pauperibus, qui parentum opibus iuuari non possunt, legendi & proficiendi opportunitas subtrahatur, per vnamquamque Ecclesiam Cathedralem magistro, qui clericos eiusdem Ecclesiæ & scholares pauperes gratis doceat, competens aliquod beneficium assignetur, quo docentis necessitas subleuetur, & discentibus via pateat ad doctrinam. In aliis quoque vtilitatur Ecclesijs sine monasterijs si retroactis temporibus aliquid in eis ad hoc fuerit deputatum. Pro licentia verò docendi nullus omninò pretium exigat, vel sub obtentu alicuius consuetudinis, ab his qui docent aliquid quærat, nec docere quempiam expetita licentia, qui sit idoneus, interdicat. Qui verò contra hoc venire præsumpserit, à beneficio Ecclesiastico sit alienus. Dignum quidem esse videtur, vt in Ecclesia Dei fructum laboris sui non habeat, qui cupiditate animi diuendens licentiam docendi, Ecclesiarum profectum nititur impedire.* Idem parte 2. cap 16. prohibet ne pro magisterio scholarum quicquam extorqueatur vel exigatur. Item & cap. 17. *Prohibemus (ait) ne pro licentia docendi alios aliquid exigatur, vel etiam promittatur.* Item c. 18. Porrò hæc memorata decreta renouat Concilium LATERANENSE generale sub Innocentio 3. cap. 11. & addit, vt in Metropolitana Ecclesia Theologus quidam habeatur, qui sacerdotes & alios in sacra pagina doceat, & in his præsertim informet, quæ ad curam animarum spectare noscuntur. *Assignetur autem (ait) cuilibet magistrorum à capitulo vnius præbendæ prouentus, & pro Theologo à Metropolitano tantumdem: nec propter*

Concilium Laterane. ſe ſub Alexãdro 3 generale patrum 18.

Concilium Valentinũ Galliæ 3.

Concilium Viennenſe generale.

Benedictus 12

Concilium Moguntinũ 4.

Concilium Lateranenſe generaliſſimum cui partes interfuerunt num 1215.

Sententa de Theologo Canonicum, qui ſcholas regat,

Concilium Baſileenſe.

Concilium Lateranenſe ſub Leone 10.

Concilium Coloniense 4. Concilium Coloniense 4. ſub Adolpho Archiepiſcopo. Concilium Moguntinum 4 Colonien. in Tridentinum.

Decretum ſane ſalubre, ſed quod omnes ex parte vilipendatur.

hoc efficiatur canonicus, ſed tandiu redditus ipſius percipiat, quandiu perſtiterit in docendo. Quod ſi forte de duobus magiſtris Metropolitana Eccleſia grauetur, Theologo, iuxta modum prædictum, ipſa prouideat. Grammatico verò in alia Eccleſia ſuæ ciuitatis ſiue Diœceſis, quod ſufficere valeat, faciat prouideri. Hoc renouat Concilium BASILEENSE ſeſſione 19. vbi etiam præcipit, vt ad conuerſionem Iudæorum exercitium linguarum Hebraicarum, Chaldaicarum & Græcarum fiat in ſcholis & in Conciliis illarum prouinciarum, in quibus huiuſmodi ſtudia conſtituta ſunt, omninò diſponatur, vt hi qui prædictas linguas docturi ſunt ſtipendia debita percipere valeant. Et ſeſſione 31. renouat de Magiſtro Theologo præmiſſum decretum, vt ſcilicet quælibet Eccleſia Metropolitana teneatur & debeat vnum habere Theologum, qui ſua doctrina & prædicationibus fructum ſalutis afferat, cui conferatur præbenda, qui & magiſter ſit licentiatus & Baccalaureus formatus, & per decennium in vniuerſitate priuilegiata ſtuduerit, & onus reſidentiæ ac lectuæ & prædicationis ſubire voluerit: quique bis aut ſemel ad minus per ſingulas hebdomadas, ceſſante legitimo impedimento: legere habeat. & quoties ipſum in huiuſmodi lectura deficere contigerit, ad arbitrium capituli in ſubtractione diſtributionis totius hebdomadæ puniri poſſit, & ſi reſidentiam deſeruerit de alio prouideatur. Verùm, vt liberius ſtudio vacare poſſit, nihil perdat cùm abſens fuerit à diuinis. Idem omninò Concilium LATERANENSE ſub Leone 10. ſeſſione 11. præmiſſum Lateranenſis Concilij decretum renouans ſtatuit. Similiter & Concilium COLONIENSE III. cap. 3. COLONIENSE IV. cap. 1. Concilium MOGVNTINVM IV. capite 67. ea verò etiam renouat Concilium TRIDENTINVM generale ſeſſione 5. cap. 1. *Sacroſancta Synodus* (ait) *pias ſummorum Pontificum & probatorum Conciliorum conſtitutionibus inhærens, eaſque amplectens, & illis adiiciens, ne cœleſtis ille ſacrorum librorũ theſaurus, quem Spiritus ſanctus ſumma libertate hominibus tradidit, neglectus iaceat: ſtatuit & decreuit, quod in illis Eccleſiis, in quibus prabenda, aut præſtimonium, ſeu aliud quouis nomine nuncupatum ſtipendium, pro lectoribus ſacræ Theologiæ deputatum reperitur, Epiſcopi, Archiepiſcopi, Primates, & aliorum locorum Ordinarij, eos, qui prabendam aut præſtimonium ſeu ſtipendium huiuſmodi obtinent, ad ipſius ſacræ ſcripturæ expoſitionem & interpretationem per ſeipſos, ſi idonei fuerint, alioquin per idoneum ſubſtitutum ab ipſis Epiſcopis, Archiepiſcopis primatibus, & aliis locorum ordinariis eligendum, etiam per ſubtractionem fructuum cogant & compellant. De cætero verò prabenda, præſtimonium, aut ſtipendium huiuſmodi, non niſi perſonis idoneis, & quæ per ſeipſos id minus explicare poſſint, conferantur, & aliter facta prouiſio nulla ſit & innalida. In Eccleſiis autem Metropolitanis & cathedralibus, vbi clerus numeroſus eſt, & non eſt prabenda huiuſmodi deputata, quæ primo vacauerit, (præterquam ex cauſa reſignationis) cui aliud onus incompatibile inuctum non ſit, ad eum vſum ipſo facto perpetuò deputetur. Quod ſi non fuerit ſufficiens, Epiſcopus per aſſignationem fructuum alicuius ſimplicis beneficij, eiuſdem tamen debitis ſupportatis oneribus, vel per contributionem beneficiorum ſuæ ciuitatis & diœceſis, vel alias, pro vt commodius fieri poterit, de capituli Concilio ita prouideat, vt ipſa ſacra ſcriptura lectio habeatur: ita tamen, vt quocunque alia lectiones, vel conſuetudine, vel quauis alia ratione inſtituta, propter id minimè prætermittantur. Eccleſia verò quarum annui prouentus tenues fuerint, & vbi tam exigua eſt cleri & populi multitudo, vt Theologiæ lectio in eis commodè haberi non poſſit, ſaltem magiſtrum habeant ab Epiſcopo cum conſilio capituli eligendum, qui clericos aliosque ſcholares pauperes grammaticam gratis doceat, vt deinceps ad ipſa ſacræ ſcripturæ ſtudia annuente Deo tranſire poſſint. Ideoque illi magiſtro Grammaticæ vel alicuius ſimplicis beneficij fructus aſſignentur quos tandiu percipiat, quandiu in docendo perſtiterit, dum tamen beneficium ipſum ſuo debito non fraudetur obſequio vel ex capitulari vel Epiſcopali menſa condigna aliqua merces perſolnatur: vel alias Epiſcopus ipſe aliquam rationem ineat ſuæ Eccleſiæ & diœceſi accommodam, ne pia hac vtilis atque fructuoſa prouiſio quouis quæſito colore negligatur.* Hæc etiam renouat FRANCIS. II. & CAROLVS IX. Reges Franciæ in conſtitutionibus Aureliæ editis, articulis 8. & 9. Verùm quia vulgari lingua proſtant, lege ſi placet.

Franciſcus 2. Carolus 9.

Scholæ rector quid docere pueros iubeatur.] Concilium LATERANENSE ſub Leone X. ſeſſione 9. *Cùm omnis ætas ab adoleſcentia prona ſit ad malum, & à teneris aſſuefieri ad bonum magni ſit operis & effectus, ſtatuimus & ordinamus, vt magiſtri Scholarium, & præceptores, pueros ſuos ſine adoleſcentes, ne dum in Grammatica ac Rhetorica, & cæteris huiuſmodi erudire & inſtruere debeant, verum etiam docere teneantur ea, quæ ad religionem pertinent, vt ſunt præcepta diuina, articuli fidei, ſacri hymni, & pſalmi, ac ſanctorum vitæ: diebuſque feſtiuis nihil aliud eos docere poſſint, quàm in rebus ad religionem & bonos mores pertinentibus, eoſque in illis inſtruere, hortari & cogere inquantum poſſint, teneantur, vt ne dum ad miſſas, ſed etiam ad veſperas diuinaque officia audienda ad Eccleſias accedant, & ſimiliter ad prædicationes & ſermones audiendos impellant, nihilque contra bonos mores, aut quod ad impietatem induca, eis legere poſſint.* Hæc renouat Concilium COLONIENSE III. cap. 8. part. 12. & Concilium AVGVSTENSE cap. 26. vbi etiam præcipitur ſcholæ magiſtris, ne libros de hæreſi ſuſpectos audeant legere, aut interpretari, aliter quàm Catholica credit Eccleſia. Et Concilium COLONIENSE IV. cap. 1, iniungit, vt hi, qui ad inſtituendam iuuentutem admittõdi ſunt, in fide, moribus & inſtitutione ſua ſint priùs examinati, ne iuuentutem corrumpant, & diebus feſtis aliquid de ſacris libris catholicè pueris interpretentur, pro ætatis & ingenij captu, vbi & nomina authorum, qui legendi ſunt, præfigunt, & nomina eorum, qui vitandi ſunt. Idem Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 96. & Concilium TRIDENT. ſeſſione 5. c. 1. ſtatuit, vt ad lectionis officium in gymnaſijs publicis non admittatur, qui priùs ab Epiſcopo loci de vita moribus & ſcientia examinatus & approbatus non fuerit. &c.

Concilium Coloniense 3. Concilium Auguſtenſe.

Concilium Coloniense 4.

Cõcilium Moguntinum 4. Concilium Tridentinum.

Scholæ Philoſophicæ & artium profeſſores.] Concilium LATERANENSE ſub Iulio 2. ſeſſione 7. & 9. *Omnibus & ſingulis Philoſophis in vniuerſitatibus ſtudiorum generalium, & alibi publicè legẽtibus diſtrictè præcipiendo mãdamus, vt cum philoſophorum principia aut concluſiones, in quibus à recta fide deuiare noſcuntur, auditoribus ſuis legerint ſeu explanauerint (quale eſt de anima immortalitate, aut vnitate, aut mundi æternitate, ac alia eiuſmodi) teneantur eiſdem veritatem religionis Chriſtianæ omni conatu manifeſtam facere, & perſuadendo pro poſſe docere, ac omni ſtudio huiuſmodi philoſophorum argumenta, cùm omnia ſolubilia exiſtant, pro viribus*

Concilium Lateranenſe ſub Iulio 2. & Leone 10.

excludere

excludere atque reſoluere. Et cum nõ ſufficiat aliquando tribulorum radices præſcindere, niſi & ne iterum pullulent funditus euellere, ac eorũ ſemina originalesq; cauſas, vnde facilè oriuntur, remouere, cum præcipue humanæ philoſophiæ ſtudia diuturniora, quàm Deus ſecundum verbum Apoſtoli euacuauit, & ſtultam fecit abſque diuinæ ſapientiæ condimento, & quæ ſine reuelata veritatis lumine in errorem quandoque magis inducunt, quàm in veritatis elucidationem: ad tollendam omnem in præmiſſis errandi occaſionem, hanc ſaluturi conſtitutione ordinamus & ſtatuimus, ne quiſquam de cætero in ſacris ordinibus conſtitutus ſecularis, vel regularis, aut alias ad illos à iure arctatus, in ſtudiis generalibus, vel alibi publicè audiendo, philoſophiæ aut poëſis ſtudiis vltra quinquennium poſt Grammaticum & Dialecticam, ſine aliquo ſtudio Theologiæ aut iuris Pontificij incumbat: verum dicto exacto quinquennio, ſi illis ſtudiis inſudare voluerit, liberum ſit ei, dum tamen ſimul, aut ſeorſum, aut Theologiæ, aut ſacris canonibus operam nauauerit, vt in his ſanctis & vtilibus profeſſionibus ſacerdotes Domini inueniant vnde inſtructi philoſophiæ & poëſis radices purgare & ſanare valeant. Et hos canones per ordinarios locorum, vbi generalia ſtudia vigent, & rectores vniuerſitatis eorundem ſtudiorum, ſingulis annis in principio ſtudij in virtute ſanctæ obedientiæ publicari mãdamus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam ſtatuti & mandati infringere, vel ei auſu temerario cõtraire. Si quis hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Vnde & præcipit Concilium GOLONIENSE III. part. 12. cap. 1. 2. 4 & reliquis, vt Scholæ viſitentur, & doctis atque eruditis rectoribus impleantur, qui zelum Dei, & curam puerorum, cum eruditione ſeculari & bonis diſciplinis, habeant, &c.

Cõcilium Coloniense 3.

Scholę viſitentur.

SCIENTIA.

Iuſtinus Martyr.

Scientia quid.] IVSTINVS MARTYR in dialogo cum Triphone. *Scientia eſt quæcunque præbet, vel humanarum rerum, vel diuinarum notitiã. Alteras autem ſcientias diſcendo diſſerendoq;, alteras videndo diſcimus. Nam ſi homo ſcit Deum, non eſt perinde ac ſi ſciret muſicam, geometriam, aſtronomiam, vel aliquid eiſmodi, &c.* Tum de ſcientia, qua noſcitur Deus, diſſerit pleniùs in conſequentibus. Et

Clemens Alexandrinus.

CLEMENS ALEXANDRINVS, lib. 2. Stromatum non longè ab initio. *Scientiam* (ait) *definiunt Philoſophi, habitum qui tranſmoueri non poteſt à ratione, &c.*

SCRIPTVRA SACRA.

Scripturam ſacram obiiciunt & peruertunt hæretici.] Poſuimus illud ſatis diffusè vocabulo, Hæretici, &c.

Concilium generale 5. Conſtãtinopolitanum 2.

Scripturæ vt debeant ſyncerè exponi & tractari.] Concilium GENERALE V. collat. 5. in cauſa Theodori hæretici Mopſueſtiẽſis Epiſcopi. *Conuenit eos, qui quocunque modo vel docere producuntur, vel ſcribere volunt, ſyncerè mentis oculo intueri diuina intellectum ſcripturæ, & ad eius intentionem rectè pergere, & ſic ſuos ſermones diſponere in iudicio, timentes, ne forte aliter quàm vt habet è contrario docentes vel ſapientes minimi vocentur in regno cælorum, cuius deſiderium eos, qui ad hoc reſpiciunt, declinare compellit errores via, quæ ad illud regnum perducit, & ad illam beatam vitam feſtinare.* IDEM collat. 8. *Non aliter oportet ſuſcipi quæ ab aliquo ſcribuntur, niſi prius rectæ fidei ſanctorum Patrum conſonare demonſtrentur.* Et Concilium GENERALE VI. cano. 19. *Si ad ſcripturam pertinens controverſia aliqua excitata fuerit, ne eam aliter prædicatores interpretentur, quàm quomodo Eccleſiæ luminaria & doctores ſuis ſcriptis expoſuerunt, & maiorem ex his laudem aſſequantur, quàm ſi quæ à ſe dicuntur componant, nec dum quando ad id hæſitent, ab eo quod conuenit excidant. Per prædictorum enim Patrum doctrinam, populi ad eorum quæ ſunt bona & expetenda & inutilia ac reuicienda cognitionem venientes, vitam in melius componunt, nec ignorantiæ vitij conuincuntur: ſed doctrinæ mentem adhibentes, ſeipſos ad id, ne mali quid eis accidat, excitant, & immutentium ſuppliciorum metu ſibi ſalutem procurant.* Vnde & THARASIVS CONSTANTINOPOLITANVS Epiſcopus, epiſtola ad Ioannem Anachoretam, quæ ponitur in limine Synodi 7. generalis. *Qui igitur* (ait) *ſedulo & non deſultorie ſcripturarum & Patrum doctrinis inſiſtũt, & harum diligenti lectioni intenti ſunt, & mentem ſuam ad pietatem & veritatem adiungunt, nõ ad propriam voluntatem cuncta referentes, à monitibus æternis mirabiliter illuminantur, perfuſi ſcilicet lumine Euangelicorum & Apoſtolicorum præceptorum.* AVGVSTINVS, lib. 83. quæſtionum, quæſt. 64. *In omnibus* (ait) *ſcripturis ſumma vigilantia cuſtodiri oportet, vt ſecundum fidem ſit ſacramenti diuini expoſitio.* Et lib. 6. ſuper Geneſin, cap 9. *In profundo ſcripturæ ſenſu magis præſtemus diligentiã requirendi, quàm affirmandi temeritatem.* Et Concil. MELDENSE cano. 34. *In exponendis etiam, vel prædicandis diuinis ſcripturis, ſanctorum Catholicorum & probatiſſimorũ Patrum ſenſum quiſque ſequatur, in quorum ſcriptis, vt beatus dicit Hieronymus, fidei veritas non vacillet.*

Tharaſius Conſtãtinopolitanus Epiſcopus.

Auguſtinus Hipponenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Hęc diligenter attende.

Ecclęſia. 10.

Scripturæ ſenſus & interpretatio penes Eccleſiam eſt.] Illud probauimus in vocabulo, Eccleſiæ authoritas & iudicium, &c.

Scripturæ non ſimus curioſi nimium exploratores.] AVGVSTINVS HIPPONEN. epiſt. 3. ad Voluſianum, tomo 2. *Tanta eſt Chriſtianarum profunditas literarum, vt in eis quotidie proficerem, ſi eas ſolas ab ineunte pueritia vſque ad decrepitam ſenectutem maximo otio, ſummo ſtudio, meliore ingenio conarer addiſcere. Non quod ad ea quæ neceſſaria ſunt ſaluti tanta in eis perueniatur difficultate, ſed cum quiſquis ibi fidem tenuerit, ſine qua pie recteq; non viuitur tam multa tamq; multiplicibus myſteriorum vmbraculis opaca intelligenda proficientibus reſtant: tamq; non ſolùm in verbis, quibus iſta dicta ſunt, verumetiam in rebus, quæ intelligenda ſunt latet altitudo ſapientiæ, vt annoſiſſimis, acutiſſimis, flagrantiſſimis cupiditate diſcendi hoc contingat, quod eadem ſcriptura quodam loco habet: cum conſummauerit homo tunc incipit.* IDEM lib. 2. de doctrina Chriſtiana, cap. 6. *Multis & multiplicibus obſcuritatibus & ambiguitatibus decipiuntur, qui temerè legunt, aliud pro alio ſentientes: quibuſdam autem locis quia vel falſò ſuſpicentur non inueniunt, ita obſcurè quædam dicta denſiſſimam caliginem obducunt. Quod totum proniſſimum eſſe diuinitus non dubito, ad hebdomadam labore ſuperbiam, & intellectum à faſtidio reuocandum, cui facilè inueſtigata plerunque vileſcant.* Hinc EPISCOPI I. ARMENIÆ, epiſtola ad Leonem Imperatorem. *Sunt quædam in definitione quæ rectè intelligantur orthodoxa: ſunt verò aliqui, qui ſi ea aliter velint aſpicere, inuenient hæc ſenſus dubios parientia. Multi quidem & ſcripturas diuinas intelligentes ſicut ſcriptæ ſunt, propria blaſphemiæ dogmata genuerunt, quos Dominus ſua clementia conuertat, &c.* Et EPISCOPI II. ARMENIAE, epiſtola ad eúdem Leonem Imperatorem. *Nos Patrum fidem*

Epiſcopi 1. Armeniæ.

Epiſcopi 2. Armeniæ.

nuiolabilem conſeruamus, quæſtiones verò de Deo tanquam inutiles & noſtra cogitatione ſuperiores effugimus, & aliud quicquam aut dicentes valde declinamus. A ſuperfluis quæſtionibus abſtinemus, & lectiones impias refutantes, ab earum prauitate inimica Eccleſiæ ſumus extranei, & triticum fidei à zizaniis ſeparatum, vobis fidelibus imperantibus conſeruamus, in traditione Patrum doctrinæ ſufficientiam poſſidentes, & nihil ſupernacaneum quenquam loqui ſinentes. Superflui namque perſecutatores diuinarum rerum & dogmatum quæſtores, & quaſi pietatem ſuis ſyllabis comprehendentes, cum loquuntur aut aliud quicquam de ſcientia diuina delinquunt, eleuantur mox contra Deum. Et volens vnus quis aliquid conſtituere, proriam fidem ſcribit, à Catholica Eccleſia ſemetipſum abrumpit, rectis dogmatibus contradicit, fideles, & fortiter inſtantes, & manentes in fide vehementer impugnare nititur, & lingua propria debellatur. Vide multo plura in vocabulo, Diſputatio de fide interdicitur, &c.

Scripturæ non reſcindendæ.] Vide ſuprà, libri Canonici, & Hæretici, &c. Hinc Concilium FOROIVLIENSE ſtatim initio, loquente Paulino eiuſdem vrbis Epiſcopo. *In ſacro* (ait) *eloquio, vel in fidei inſtrumento addere vel minuere eſt, non rectè & aliter ſentiendo intelligere, quàm à ſancto Spiritu per calamum linguæ ſanctorum virorum enigmatum mirabiliter conſtant myſteriorum ſacramenta digeſta, qui eandem ſancto afflati ſpiritu per ſacras ea librorum exarare paginas ſtuduerunt. Hic eſt mos proprius hæreticorum, qui negligẽtes diuinæ ſcripturæ ſenſum, vel modum generis locutionis, corrupti ab antiquo ſerpente, ſecundum ſua deſideria coacernant ſibi inextricabiles quæſtionum tumultus, & idcirco infuſo ferrugineo ſtylo in tinctorio falſitatis, proprium, ſed tamen peruerſum ſe dogma componere gloriantur. Sic & Arrius, vbi canteriata anduit conſcientia, & perfunctorie legit Chriſtum ſecundum hominem dixiſſe, Vado ad Patrem, quia pater maior me eſt: quiddam de ſua addidiſſe conuincitur, dum impio ſenſu & polluto ore inuidit, non ſolùm ſecundum humanam naturam, ſed & ſecundum diuinitatem minorem eum & poſteriorem patre mentiri non timuit. Hæc nunquam in ſacroſanctis Euangeliis, in nulla ſaltem qualibet diuinorum teſtamentorum ſerie, ſe legiſſe poterit approbare. Minuiſſe autem de ſancti Euangely lectione reus conſtringatur, dum eundem audire deſpexit: Ego & Pater vnũ ſumus. Sancta autem & veneranda Euangely ſacramenta cunctis inuiolata ſeculis permanebunt. Catholicus verò quilibet doctor rectè ſentiẽs, iuxta quod à Domino glorioſius eſt prælibatum, quomodo & ſecundum hominem minor, & ſecundum Deum æqualis ſit patri, hæc multiplici euidenter ſermone explicuit, non addidiſſe vel minuiſſe, ſed irreprehenſibiliter prædicandus eſt latentia ſancti Euangely myſteria ſuppleuiſſe. Ita de cæteris intelligendum eſt. Nam in Apocalypſi Ioannes Apoſtolus, ſub vnius libri appellatione, de tota teſtamenti ſerie conteſtatus eſt, dicens: Si quis* (ait) *apposuerit ad hæc, apponet Deus omnes plagas ſcriptas in libro hoc. Et ſi quis diminuerit de verbis libri prophetiæ huius, auferet Deus partem illius de libro vitæ, & de ciuitate ſancta. Verumtamen non ſanctos prædicatores Eccleſia hæc percellit vltionis vindicta, quos ipſiem nimirum Apocalypſis librum, & vnumquodque capitulum ſcripturarum, multiplici diſputationum ſtylo per ſingula exponendo ſalubri explicuiſſe promulgatione laudamus, quoſque pro his ſempiternam credimus recepturos mercedem. Ipſe quippe mediator Dei & hominum Dominus & magiſter multa in parabolis, quas ipſe propoſuerat, melliflua diuinitatis exponendo ore verborum inſignia multiplicauit, & duobus in via ambulãtibus aperuit ſenſum, & incipiens à Moſe & omnibus Prophetis, interpretabatur eis in omnibus ſcripturis quæ de ipſo erant. Sed & beatus Apoſtolus non eſt culpandus, qui legis ænigmata per multiplicis diſputationum differuit verba. Hucuſque propter eos, qui nequeunt ad purum ſubtiliter intelligere, quid ſit in ſacro eloquio addere vel minuere.* Eadem ſcribit & renouat etiam Concilium FERRARIENSE, ſeſſione 7. contra Orientales Patres, qui obiiciebant Occidentalibus, quod contra fas ſymbolo aliquid addiderant, ſcilicet, filióque, dum de Spiritus ſancti proceſſione agitur, vt mox dicemus in vocabulo Spiritus ſancti proceſſio, &c. Docétque pro elucidatione fidei licitum eſſe ſacras ſcripturas interpretari, & præceptum de non addendo vel minuendo eo ſpectare, ne quis earum fidem diminuat, vel immutet, aut aliquid cõtra veritatem addat, vt ſuperiùs iam probatum eſt. Porrò Concilium TRIDENTINVM, ſeſſio. 4. poſt enumerationem librorum canonicorũ, vt citauimus ſuprà, & approbata vulgari & antiqua editione, cum prohibitione ne alia quiſpiam in prædicationibus, lectionibus, &c. vtatur, ſubdit. *Ad cœrcenda petulantia ingenia, decernit ſancta Synodus, vt nemo ſua prudentia innixus in rebus fidei, & morum ad ædificationem doctrinæ Chriſtianæ pertinentiũ, ſacram ſcripturam ad ſuos ſenſus exiorquens, contra eum ſenſum, quem tenuit & tenet ſancta mater Eccleſia (cuius eſt iudicare de vero ſenſu & interpretatione ſanctarũ ſcripturarum), aut etiam contra vnanimem conſenſum Patrum ipſam ſacram ſcripturã interpretari audeat, etiam ſi huiuſmodi interpretationes nullo vnquam tempore in lucem edenda forent. Qui contrauenerint, per ordinarios declarẽtur, & pœnis à iure ſtatutis puniantur.* Tum librorum impreſſoribus iniungit, ne ſacræ ſcripturæ expoſitiones, aut alios libros imprimant, niſi fuerint viſitati & approbati, vt diximus, & addit. *Poſthæc ſancta Synodus temeritatem illam reprimere volens, qua ad prophana quæque conuertũtur & torquentur verba, & ſententiæ ſacræ ſcripturæ, ad ſcurrilia ſcilicet, fabuloſa, vana, adulationes, detractiones, ſuperſtitiones impias, & diabolicas incantationes, diuinationes, ſortes, libellos etiam famoſos: mandat & præcipit ad tollendam huiuſmodi irreuerẽtiam & contempium, ne de cætero quiſquam quomodolibet verba ſacra ſcripturæ ad hæc ſimilia audeat vſurpare, & vt omnes eius generis homines temeratores, & violatores verbi Dei, iuris & arbitrij pœnis per Epiſcopum coërceantur.*

Scripturæ non ita inhærendum, vt Patrum traditio negligatur.] Vide infrà, Traditiones Patrum, &c. Porrò quia hæretici ſæpiùs nil ſe velle admittere dicunt, quod nõ ſit expreſſum in ſcripturis, & ideo non admittunt, Tranſſubſtantiationem, Miſſam, Purgatorium, & huiuſmodi, eo quod nomina hæc non reperiantur in ſcripturis, eis ſatisfecit GVILELMVS EINDANVS ſtatim initio cap. 1. lib. 1. Panopliæ ſuæ Euangelicæ. Præterea eis reſpõdendum eſt, quod LEGATI Conſtantinopolitanæ Synodi, ſub Flauiano Patriarcha miſſi ad euocandum Eutychem hæreticum vt Concilio compareret, cum ipſo Eutyche egiſſe leguntur (vt habetur actio. 1. Concilij IV. generalis Chalcedonenſis, & actio. 6. præfatæ Synodi) cum enim Eutyches negaret duas in vno ſuppoſito naturas in Chriſto eſſe, ſic argumentabatur. *In qua ſcriptura iacent duæ naturæ? Reſponderunt ei legati. Oſtende tu* (inquiunt) *nobis vbi continetur homonſion: aut quæ ſcriptura hæc dicit? Reſpondit*

Concilium Ferrarienſe poſtea Florentinũ ſub Eugenio 4.

Concilium Tridentinum generale.

Ne diſtorqueatur ſenſus ſcripturæ.

Guillielmus Lindanus.

Concilium Conſtantinopolitanum ſub Flauiano Epiſcop.

Reſpondit Eutyches. Non continetur in ſcripturis, in expoſitione verò Patrum iacet. Et illi. Eo modo, ſicut homouſion in ſanctis ſcripturis non iacet, ſed à ſanctis Patribus expoſitum eſt: ita & de duabus naturis idem ſancti Patres expoſuerunt fideliter, & pie intellexerũt. Vnde & non omnia in ſcripturis contineri docet BASILIVS MAGNVS in Pſalm.114. & epiſt. 63. & libro de Spiritu ſancto, cap.27. vt diximus paſſim vocabulis, Conſuetudo, & Cæremoniæ, &c. Et TERTVLLIANVS CARTHAGIN. libro de corona militis & libro de velandis virginibus, & libro Apologetico, cap 46 & libro 2. ad vxorem. DIONYSIVS AREOPAGITA, libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, cap.2. ORIGENES ADAMANTIVS, homil.5. in Numeros, & homilia 5. in Eſayam: CYPRIANVS ſermone de ablutione pedum: HIERONYMVS STRIDONENSIS in dialogo contra Luciferianos, & epiſtola ad Lucinium, & in cap.25. Matthæi, & in 10. cap. Eccleſia. IOANNES CHRYSOSTOMVS homil.3 & 13. in epiſtolam ad Philippenſes, homilia 9. in Geneſin, homil.29. in 2. ad Corinthios, homi.6. in priorem ad Timothæum. AVGVSTINVS HIPPONENSIS, lib.2. de baptiſmo contra Donatiſtas, cap.7. & lib.3. cap.16. & lib.4. cap. 24. & lib 1. ad inquiſitionem Ianuarij, cap.1. & lib. 2. cap.18. & cap.19. & lib.1. ad Pollentium, cap.14. & lib.9. contra Fauſtum, cap.16. & lib.10. cap.21. & lib.32. cap.14. atque alijs locis innumeris, vt dicemus in vocabulo, Traditio, & ſuprà quædam habes in vocabulo, Cæremoniæ, & Conſuetudo, & Canon, &c. Porrò Concilium SENONENSE decreto 5. ſic loquitur. *Ampla certè ſcriptura latitudo, iuges & incomprehenſibilis profunditas. Pernicioſum eſt tamen eo errore laborare, vt nihil admittẽdum putetur, quod non è ſcriptura depromptum ſit. Multa quippe à Chriſto ad poſteros per manus Apoſtolorum ore ad os, & familiari colloquio tranſfuſa ſunt, quæ & ſi in ſacra ſcriptura expreſè contineri non videantur, inconcuſſe tamen tenenda veniunt. Nam quod genua flectamus ad Orientem, ſed & ſacroſanctæ Euchariſtiæ ſumendæ ritus, vel eorum quæ dicuntur in baptiſmo verborum, geſtorumq́, & ordinum, atque interrogationum & reſponſionum, quis facilè explicet rationem? Et tamen omnia hæc, operta licet & velata, portamus ſuper humeros, atque ita implemus, vt à magno Pontifice Chriſto aut primitiuæ Eccleſiæ proceribus tradita. Ad hæc, vbi quæſo ſcriptum eſt illud, quod à Chriſto dictum commemorat Apoſtolus, beatius eſt magis dare, quàm accipere. Quis ſcripto redegit ea, quæ per dies à reſurrectione quadraginta Dominus cum diſcipulis de regno Dei diſſeruit? Atque alia id genus multa, quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum mũdum (iuxta Ioannem) arbitramur poſſe capere eos, qui ſcribendi ſunt, libros. A quibus non longè ſunt aliena, ſymbolum illud Apoſtolorum, & quod ſine vnctione non fit confirmationis ſacramentum, & inſuper benedictio Miſſæ ſacrificio aqua vno miſceatur, aut fidelis vinifica crucis ſigno frontem communiant, pluraq́, id genus, quæ velut ex receptione quadam, & quaſi per manus ab Apoſtolis emanarunt. Hinc Paulus non eas tantùm traditiones iubet à Theſſalonicenſibus obſeruari, quas per epiſtolã, ſed etiam quas per ſermonem didiciſſent. Neque prætermiſiſſe putandus eſt cætera, quæ circa venerandum Euchariſtiæ ſacramentum Corinthiis ſeſe diſpoſiturum, cum veniſſet, vltrò ſpoponderat. Quorum plurima, licet à Chriſto fortè non ſint inſtituta, id tamen ratum eſt quod dictante Spiritu ſancto Apoſtoli tradiderunt, veluti quod Chriſtus ipſe tradidit, & in ſui commemorationem fieri præcepit. Oportet itaque nos authoritati Patrum, conſuetudinisq́, maiorum, vſque ad tantum tempus per tantam amorem ſeriem protelatæ, etiam non percepta ratione, credere, eamq́, vt antiquitus tradita eſt, ſingi obſeruantia ac reuerẽtia cuſtodire. Quam ſi quis eo prætextu pertinacius reiiciat, quod non legitur in ſcripturis ſacris, vt hæreticus & ſchiſmaticus habeatur.* Porrò ſequenti 6. decreto idem Concilium de conſtitutionibus humanis & traditionibus diſputat, & omnes vult Patrum traditionibus morem gerere. *Qui ſi quid inſtituerint, quamuis huius rei certum de ſcripturis non proferatur exemplum, earundem tamen ſcripturarum etiam in hac re à nobis tenetur veritas, cum hoc facimus quod vniuerſæ placuit Eccleſiæ. In omnibus igitur, in quibus nihil certi definiunt ſcriptura, nos populi Dei & inſtituta maiorum pro lege habenda ſunt, & ſicut prævaricatores diuinarum legum, ita contemptores Eccleſiaſticarum conſuetudinum coercendi.* Vide ſuprà, Cæremoniæ, Conſuetudo, Canon, libri Canonici & authentici, Traditio, &c.

Baſilius Magnus.

Tertullianus Carthaginenſ.

Dionyſius Areopagita.

Origenes Adamantius.

Hieronymus Stridonenſis.

Ioannes Chryſoſtomus.

Auguſtinus Hipponenſis.

Concilium Senonenſe.

Hæc diligenter nota.

Actum 20.

Actum 2.

Ioann. 21.

2. Theſſalon 2.

1. Corinth. 11.

Ioannes Caſſianus collat. 2.

SEDITIOSVS.

Seditioſi non ordinandi.] Conciliũ CARTHAGINENSE IV. cano.67. allegatur à Gratiano diſtinct.46.cap.Seditio. *Seditionarios nunquam ordinandos clericos, ſicut nec vſurarios, nec iniuriarum ſuarum vltores, ſtatuimus.* Idem omnino Concilium AGATHENSE, cano.69. ſub eiſdem verbis. Vide Diſcordia, &c.

Concilium Carthaginenſ. 4.

Concilium Agathenſe

SEPVLTVRA.

Sepultura vbi fieri, & quomodo debeat.] Concilium ARVERNENSE, cano.3. *Obſeruandum ne pallis vel miniſteriis diuinis defunctorum corpuſcula obuoluantur, & ne à poſtetibus ſeculi, cleri contra Epiſcopos ſuos vllo modo eriganter.* Similiter & Concilium ANTISSIODORENSE, cano.12. & 14. ſtatuit, ne in baptiſterio liceat corpora ſepelire. Hinc etiam ſtatuit Concil. BRACARENSE I. cano.36. *Placuit, vt corpora defunctorum nullo modo intra baſilicam ſanctorum ſepeliantur: ſed ſi neceſſe eſt, deforis circa murum baſilicæ vſque adeo nõ abhorret. Nam ſi firmiſſimum hoc priuilegium vſque nunc retinent ciuitates, vt nullo modo intra ambitum murorum cuiuſlibet defuncti corpus humetur: quanto magis hoc venerabilium martyrum debet reuerentia obtinere?* Idem omnino Concilium ARELATENSE IV. cano.21. Et Concilium MOGVNTINVM I. canone 52. *Nullus mortuus infrà Eccleſiam ſepeliatur, niſi Epiſcopi, aut Abbates, aut digni preſbyteri, vel fideles laici.* Et Concilium MELDENSE, can.72. vt etiam allegat Buchardus, lib.3. cap.158. *Nemo quemlibet mortuum in Eccleſia quaſi hereditario iure, niſi quem Epiſcopus aut preſbyter pro qualitate conuerſationis & vitæ dignum duxerit, ſepelire præſumat.* Hinc Concilium TRIBVRIENSE, cano.15. ſtatuit propter neceſſitatem, vt vbicunque facultas rerum & opportunitas temporum ſuppetit, ſepultura morientium apud Eccleſiam, vbi ſedes eſt Epiſcopi, celebretur. Si verò longè abſint, in monaſterijs proximè canonicorum monachorum, aut ſanctimonialium, vt eorum ſuffragijs adiuuentur, vel in parochia, vbi viuus perſoluebat decimam mortuus, ſepeliatur. Et cano.16. expreſè prohibet, ne pro Eccleſiaſtica ſepultura pretiũ requiratur, vt mox dicemus. Et can.17. ſe præcedentibus conformans ſtatutis, ita ſtatuit. *Secundum ſtatuta ſanctorum Patrum, & experimenta miraculorum, prohibemus & præcipimus, vt deinceps nullus laicus in Ec-*

Concilium Arelatenſe 4 ſub Carolo Magn. Concilium Mogũtinum 1. ſub eodem. Concilium Meldenſe.

Concilium Triburienſe ſub Arnulpho Imperat.

cleſia ſepeliatur, niſi fortè talis ſit perſona ſacerdotis, aut cuiuſlibet iuſti hominis, qui per vitæ meritum talem viuendo ſuo corpori defuncto locum acquiſiuit. Corpora antiquitus in Eccleſia ſepulta nequaquã proiiciantur, ſed pauimento deſuper facto, nullo tumulorum veſtigio apparente, Eccleſiæ reuerentia cõſeruetur. Vbi verò hoc præ multitudine cadauerum difficile ſit facere, locus ille cœmeterium & polyandrium habeatur, ablato inde altari, & conſtituto vbi religioſè ſacrificium Deo valeat offerri. Beatus GREGORIVS *I. in miraculis Patrum* (ſcilicet lib. 4. Dialogorum, cap. 53.) *memoria dignum, & huic rei congruum refert miraculum in Genuenſi vrbe contigiſſe. Ibi namque quidam Valentinus nomine, Mediolanenſis Eccleſiæ defenſor, defunctus eſt, cuius corpus in Eccleſia beati martyris Syri ſepultum eſt. Nocte autem media in eadem Eccleſia facta ſunt voces, ac ſi quis violenter ex ea repelleretur, atque traheretur foras. Ad quas nimirum voces concurrere cuſtodes, & videre duos quoſdam teterrimos ſpiritus, qui eiuſdem Valentini pedes cum ligatura conſtrinxerant, & eum ab Eccleſia clamantem ac nimium vociferantem foras trahebant. Qui videlicet exterriti ad ſua ſtrata reuerſi ſunt, & mane facto aperientes ſepulchrum, vbi idem Valentinus poſitus fuerat, eius corpus non inuenerunt. Cumque extra Eccleſiam quærerent, vbi proiectum eſſet, inuenerunt hoc in ſepulchro alio poſitum ligatis adhuc pedibus, ſicut de Eccleſia fuerat abiectum. Ex qua re colligendum eſt, quia hi quos grauia peccata deprimunt, ſi in ſacro loco ſepeliri ſe faciũt, reſtat vt etiam de ſua præſumptione iudicentur, quatenus eos ſacra loca non liberent, ſed etiam culpæ temeritatis accuſet. Quid igitur loca ſacra ſepultis proſunt, quando hi qui indigni ſunt ab eiſdem ſacris locis diuinitus proiiciuntur. Sancta Synodus dixit: Mira res & multis expauefcenda, ideoq; per futura temporum curricula ab omnibus obſeruanda.* Idem renouat Concilium NANNETENSE, capite 6. & ſignanter vetat ne vllatenus laici in Eccleſia ſepeliantur, ſed in atrio aut in porticu, aut extra Eccleſiam. *Infrà Eccleſiam verò, aut prope altare, vbi corpus Domini & ſanguis conficitur nullatenus habeat ſacerdos licentiam ſepeliendi.* Vide quod ſequitur.

Sepulturam ſibi quocunque loco quiuis eligat.] PASCHALIS II. vt allegatur, par. 43 Concilij Lateranenſis ſub Alexandro III. cap 1. *Volumus, ac iuxta canonum ſententiam nobis probabile videtur, vt ſicut morienti conceditur rerum ſuarum iudicium facere, quocunque loco ſibi placuerit: ſic nimirum iuſtum eſt ſui corporis licentiam habere eligendi ſepulturam, in quocunque loco voluntas extiterit, ſiue in monaſteriis, ſiue in aliis locis.* Et LEO III. vbi ſuprà conſequenter allegatus. *Nos inſtituta maiorum Patrum conſiderantes, illorum decreta firmando ſtatuimus, vnumquemque in maiorum ſuorũ ſepulchris iacere debere, vt Patriarcharum exitus docet: nulli tamen denegamus propriam eligere ſepulturam, & etiam alienam. Dominus enim & magiſter ſibi alienam elegit, non propriam, qui ſine peccato erat. Ea autem quæ mortuo poſito ante ſepulturam eius facta fuerint, vel exigendo quod debitum eſſe dicetur, vel confeſſiones aliquas, aut fideiuſſores, aut pignora capiendo, penitus amputari præcipimus.* Hæc & multa alia repetit GREGORIVS IX. lib. 3. Decretalium, titu. 28. de ſepulturis. Et Concil. VIENNENSE ſub Clemente V. & habetur in Clementinis, lib. 3. titu. 7. de ſepulturis. Et adhuc BONIFACIVS VIII. lib. 3. Sexti decretalium, titu. 12. de ſepulturis. & in Extrauaganti, quæ ad calcem ponitur, de ſepulturis, quæ incipit, Dereſtandæ feritatis, &c. Verùm hæc ſuis lege locis.

A **Sepulturæ exequiæ, &c.]** Vide ſuprà, Defunctus, &c.

Sepultura non pretio æſtimetur.] Concilium VASENSE II. vt citatur à Gratiano, cauſa 13. quæſt. 2. cap. Præcipiendum: *Præcipiendum eſt ſecundum canonum authoritatem, vt de ſepulturis & hominibus ſepeliendis nihil numeris exigant, niſi fortè qui ſepelitur viuens inſſerit Eccleſiæ, in cuius atrio ſepelitur, aliquid de rebus ſuis tribuere, aut etiam poſt mortem ipſius illis, quibus commiſſum eſt eius eleemoſynam facere, de rebus illius aliquid ſponte dare voluerint: & tamen nullatenus à preſbyteris Eccleſiæ illius aliquid exigatur, ſiue ab illis, qui locis & villis præſunt.*

B Hoc decretum ſub nomine Concilij Nannetenſis allegat Buchardus, lib. 3. cap. 159. Porrò Cõcilium MELDENSE, cano. 63. & cano. 72. bis illud repetit, ne ſcilicet pro ſepultura aliquid exigatur. *Nemo* (ait) *pro loco ſepulturæ, vt verbis S.* GREGORII *vtamur, pretium de terra conceſſa putredini quærere, & de alieno velle facere lucru compendium, aliquo modo tentet. Si quando autem proximi vel hæredes ſpõte aliquid offerre in Eccleſia voluerint in eleemoſyna defunctis, accipere non vetamus. Peti verò aut aliquid exigi omnino prohibemus, ne (quod valde irreligioſum eſt) aut venalis (quod abſit) dicatur Eccleſia, aut de humanis mortibus videatur gratulari, ſi compendium exinde ſtudemus modo quolibet quærere.* Hoc iterum renouat Concilium METENSE, cano. 2.

C Concilium TRIBVRIENSE, cano. 16. NANNETENSE, cano. 6. Et Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III. par. 1. cap. 7. & par. 2. cap. 10. *Pro ſepultura quidem* (ait.) *& chriſmatis & olei perceptione, nulla alicuius pretij exactio intendatur: neque ſub obtentu huius conſuetudinis reatum ſuum aliquis tueatur, quia diuturnitas temporis non minuit peccatum, ſed auget.* Hæc iterum confirmat Concilium LATERANENSE ſub Innocentio III. cap. 66. ſed fruſtrà rem eandem toties repetimus, cũ ſemel dixiſſe ſufficiat. Similiter & Concilium RATISPONENSE, cano. 5. & 6. vbi tamen addit. *Parochialia tamen iura, qua vſus recepit, & debentur altari ſeruienti, per prædicta non abrogamus.*

D Et Concilium SENONENSE hoc cõfirmat, cap. 2. conſtitutionum ſuarum. Vide ſuprà, Defunctus, &c.

Sepultura quibus neganda, &c.] Concilium COLONIENSE III. part. 7. cap. 51. *Quod ad ſepulturam attinet, quis poterit negare rem longè puſſimam eſſe, & in veteri, & in noua lege accuratè obſeruatam, vt Chriſtianorum (qui ſpem reſurrectionis habent) corpora non pecudum more diſſipentur, ſed in cœmeterij ſinum recondantur: quod etiam alto myſterio non caret. Ab hac ergo ſepultura nemo Chriſtianus, qui in communione deceſſit Eccleſiæ, arceatur, & ſi caſu mortuus fuerit. Cui enim communicabatur viuenti, &*

E *mortuo communicandum eſt. Soli verò hæretici, excommunicati, publici latrones: & hi, qui ſibi mortem criminis conſcientia adacti conſciuerunt, & quos in peccato lethali nullis pœnitentiæ ſignis præcedentibus deceſſiſſe conſtiterit, prohibeantur.* Vide ſuis locis omnia hæc iam memorata, & locos quos ſuperiori pagina ex decretalibus, Sexto decretalium, & Clementinis annotauimus.

Sepultura denegãda ei qui debitis obligatur, &c.] Lege prætactos locos ſuperiori pagina ex Decretalibus, Clemẽtinis & ſexto Decretalium de ſepultura. Porrò ALEXANDER III. Cantuarienſi Archiepiſcopo, vt habetur par. 43. Concilij Lateranenſis quod celebrauit, cap. 3. *Super eo, quod defuncto aliquo interdũ religioſa perſona*

interdum

Concilium Meldenſe.

Hæc Gregorius libro 7. Regiſtri Epiſtola 55. & allegat Gratianus cauſa 13. quæſt. 2.

Concilium Metenſe. Concilium Triburienſe. Concilium Nannetenſe.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3. Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. patrum 1215. Concilium Ratiſponenſe ſub Laurentio Cãpegio Cardinali. Concilium Senonenſe.

Concilium Coloniense 3. Geneſ. 23. & 25.

Alexander 3.

Digitized by Google

interdum Eccleſiaſticæ, interdum etiam ſeculares poſtulant ſibi debita ſolui, quæ defunctus ipſis debebat, & niſi ſoluantur, ne corpus defuncti ſepulturæ tradatur, vocem appellationis emittunt: hoc tuæ fraternitati duximus reſpondendum, quòd ſi defunctus de rebus ſuis diſpoſuit, & debita diſponere prætermiſit, niſi de ſolutione debitorum (dummodo ſit ſoluendo) ab hærede vel conſanguineis defuncti ſufficiens cautio detur, corpus eius poſtpoſita appellatione Eccleſiaſticæ ſepulturæ non tradetur. Vide in vocabulo, Teſtamenti executor, reliquum.

Gregorius I. Sepulturam ſine licentia monachi non concedant.] Allegatur GREGORIVS I. in memorato Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. cap. 4. par. 43. vbi ſcribens Auguſtino Anglorum Epiſcopo, ſic loquitur: *Monachi corpora hominum tam viuorum, quàm mortuorum ad Eccleſiam ſuam deferre non audeant, ſine conſenſu & petitione eius Eccleſiæ, quæ ei dum viueret conſuluit, & conſulendo viaticum ſuum miniſtrauit. Quòd ſi fecerint, veluti inuaſores ſanctæ Eccleſiæ ſub diſtricta anathematis interpoſitione, quouſque ſatisfaciant Eccleſiæ, fieri præcipimus, omni remota fraternitatis occaſione.* Hæc latiùs perſtringit Gratianus cauſa 16. quæſt. 1. cap. Agapetus & cauſa 13. quæſt. 2. capit. vbicunque. Et ſubditur. *Simili modo vnaquæque Eccleſia totius ordinis aliam quamlibet inuadere pertimeſcat: ſin autem eodem anathematis vinculo ſciat ſe à nobis proculdubio ſubigi.* Verumtamen in Clementinis lib. 3. titulo 7. de ſepulturis, & alijs locis decretalium, & ſexti decretalium iam citatis, datur licentia fratribus prædicatoribus & minoribus quoſlibet in ſuis Eccleſijs ſepelire. Et Concilium LATERANENSE ſub Leone X. ſeſſione vndecima idem cunctis mendicantibus conceſſit. Vide ſi lubet.

Concilium Lateranenſe ſub Leone 10.

SEPVLCHRVM.

Bonifacius 8. Sepulchra non aperienda, nec demolienda, nec cibaria eis inferenda.] Iam ſuperiùs allegauimus BONIFACIVM VIII. in extrauagante quæ eſt poſt ſextum decretalium, quę incipit. *Deteſtanda feritatis abuſum, &c.* qua illos excommunicatione ferit, qui ſepulchra mortuorum aperiunt, & defunctorum corpora exenterantes, & ea immaniter decoquentes, oſſa à carnibus ſeparata in terram ſuam deferunt ad ſepeliendum, &c. & ſubſequitur alia quæ incipit, *Super cathedram præeminentiæ paſtoralis, &c.* Lege obſecro. Portò CLEMENS ALEXANDRINVS ſcelus illud grauiter infectatur lib. 2. Stromatum, dum de peccatis & pœnitentia tractat, nullo modo aperienda ſepulchra conteſtans. Hoc Concilium MATISCONENSE II. patrum 60. cano. 17. ſic confirmat. *Comperimus multos, nec dum marcidatis mortuorum membris, ſepulchra reſerare, & mortuos ſuos ſuperimponere, vel aliorum, (quod nefas eſt) mortuis ſuis religioſa loca vſurpare, ſine voluntate ſcilicet domini ſepulchrorum: ideoque ſtatuimus, vt nullus deinceps hoc peragat. Quòd ſi factum fuerit, ſecundum legum decreta ſuper impoſita corpora de tumulis reiaciantur.* Idem Concilium ANTISSIODORENSE, can. 15. *Non licet* (ait) *mortuum ſuper mortuum mitti, &c.* Præterea ſtatuit etiam Concilium MELDENSE, cano. 72. *Nullus oſſa cuiuſlibet mortui de ſepulchro ſuo eiciat, aut ſepulturam cuiuſquam temerario auſu quoquomodo violet: ſed vnumquemque in loculo ſibi à Deo præparato atque conceſſo, aduentum ſui iudicis præſtolari concedat, maximè cum non ſolum diuinæ leges, ſed etiam humana ſepulchrorum violatores reos mortis dijudicent.* Hinc Concilium TOLETANVM IV. can. 45. *Si quis clericus in demolienda ſepulchris fuerit deprehenſus, qui facinus hoc pro ſacrilegio legibus publicis ſanguine vindicatur, oportet canonibus in tali ſcelere proditum, clericatus ordine ſubmoueri, & pœnitentia triennio deputari, &c.* Et Concilium BRACARENSE II cano. 69. & allegatur à Gratiano de conſecratione diſtinct. 1. cap. non oportet. *Non liceat Chriſtianis* (ait) *prandia ad defunctorum ſepulchra deferre, & ſacrificare mortuis, &c.*

Concilium Matiſconenſe 2.

Concilium Antiſſiodorenſe.

Concilium Meldenſe.

SERVVS.

Serui non ordinandi.] CANON APOSTOLORVM LXXXI. *Seruos in clerum promouebi ſine voluntate dominorum non permittimus, ne eorum qui poſſident moleſtiam: dominorum enim euerſionem talia efficiunt. Si quando etiam dignus ſeruus viſus ſit qui ad gradum eligatur, qualiter noſter quoque Oneſimus viſus eſt, & domini conceſſerint, ac liberauerint, & adibus emiſerint, fiat.* Hinc etiam LEO I. epiſt. 1. ad Epiſcopos Campaniæ, Piceni & Tuſciæ cap. 1. allegat Gratianus diſtinct. 54. cap. Admittuntur. *Admittuntur paſſim ad ordinem ſacrum, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas ſuffragatur: & quia dominis ſuis libertatem conſequi minimè potuerunt, ad faſtigium ſacerdotij, tanquam ſeruilis vilitas hunc honorem iure capiat, prouehuntur: & præbari Deo poſſe creditur, qui domino ſuo nec dum probare ſe potuit. Duplex itaque in hac parte reatus eſt, quod & ſacrum miniſterium talis conſortij vilitate polluitur, & dominorum, quantum ad illicitæ vſurpationis temeritatem pertinet, iura ſoluuntur. Ab his itaque omnes prouinciæ veſtræ abſtineant ſacerdotes, & non tantùm ab his, ſed ab illis etiam, qui originij, aut alicui conditioni obligati ſunt, volumus temperari, niſi forte eorum petitio aut voluntas acceſſerit, qui aliquid ſibi in eos vendicant poteſtatis. Debet enim eſſe immunis ab aliis, qui diuina militiæ fuerit aggregandus, vt à ſeruitutis dominicis, quibus nomen eius aſcribitur, nullis neceſſitatis vinculis abſtrahatur.* Et GELASIVS epiſt. 1. ad Epiſcopos Lucaniæ Brutiorum, &c. capite 16. & allegat Gratianus diſtinct. 54. cap. Generalis. *Generalis querela vitanda præſumptio eſt, qua propemodum cauſantur vniuerſi paſſim ſeruos, & originarios dominorum iura poſſeſſionumque fugientes ſub religioſæ conuerſationis obtentu, vel ad monaſteria ſe ſe conferre, vel ad Eccleſiaſticum famulatum, conuentibus quoque præſulibus indifferenter admitti, quibus omnibus eſt amonenda pernicies, ne per Chriſtiani nominis inſtitutum, aut aliena peruadi, aut publica videatur diſciplina ſubuerti, præcipuè cùm ne ipſam miniſterij clericalis hac obligatione fruſtra conueniat dignitatem, cogatúrque pro ſtatu militantium ſibi conditionéque iungare, aut videri (quod abſit) obnoxia, quibus ſolicita competenter interdictione prohibitis, quiſquis Epiſcopus, Preſbyter aut Diaconus, vel eorum qui monaſteriis præeſſe noſcuntur, huiuſmodi perſonas apud ſe tenentes, non reſtituendas patronis, aut deinceps vel Eccleſiaſticæ ſeruituti, vel religioſis congregationibus putauerint applicandas, niſi voluntate forſitan dominorum, ſub ſcripturæ teſtimonio primitus abſolutas, vel legitima tranſactione conceſſas periculum ſe honoris proprij non abigant communionisque ſubituros, ſi ſuper hac re cuiuſquam verax querela pulſauerit. Magnis quippe ſtudijs, ſecundum beatum Apoſtolum præcauendum eſt, ne fides & diſciplina domini blaſphemetur.* Hinc Concil. AVRI

IANENSE I. cano. 10. allegatur à Gratiano diſtinct. 54. cap. Si ſeruus. *Si ſeruus abſente vel neſciente domino ſuo, Epiſcopo tamen ſciente quod ſeruus ſit, Diaconus aut preſbyter fuerit ordinatus, ipſo in clericatus officio permanente, Epiſcopus eum domino ſuo lapſus ſui ſatiſfactione compenſet. Si verò Epiſcopus eum ſeruum eſſe neſcierit, qui teſtimonium perhibent, aut eum ſupplicauerint ordinari, ſimili reabhibitioni teneantur obnoxij.* Idem omninò Concilium VORMATIENSE can. 40. ſub eiſdem verbis. Porrò MARTINVS BRACARENSIS cap. 46. ſui collectorij, & allegatur à Gratiano diſtinct. 54. cap. Si quis prædicta decreta confirmat, ſicque ait. *Si quis obligatus eſt tributo ſeruili, vel aliqua conditione, non eſt ordinandus clericus abſque conſenſu Domini.* Concilium AVRELIANENSE III. canone 25. *Nullus* (ait) *ſeruilibus colonarijſque conditionibus obligatus, iuxta ſtatuta ſedis Apoſtolicæ, ad honores Eccleſiaſticos admittatur, niſi prius aut teſtamento, aut per tabulas cum legitimè conſtiterit abſolutum. Quod ſi quis Epiſcoporum, eius, qui ordinatur conditionem ſciens, tranſgreſſa per ordinationem indebitum ſortaſſe voluerit, anni ſpatio miſſas facere non præſumat.* Eadem ſtatuit Concilium AVRELIANENSE V. cano. 6. vbi decernit ne ſeruus, qui non à domino fuerit abſolutus, ordinetur. *Si verò ordinatus fuerit, caueat, non deſinat in ſuo ordine honeſtum domino impendere obſequium. Quòd ſi nec ſic dominus voluerit, ſed eum voluerit amplius inclinare, ordini ſacro inferens iniuriam, alios duos ſeruos Epiſcopus, qui eum ordinauit, ſeculari domino reſtituat, & ſic retineat, & per ſex menſes à miſſa abſtinens pœniteat.* Eadem renouat Concilium TRIBVRIENSE cano. 29. Vide porrò ex Concilio TOLETANO IV cano. 72. an liberti poſſint ad ordines promoueri, ſuperiùs, liberti, &c. Et EVGENIVS I. Turonenſi Archiepiſcopo, vt habetur in Concilio Lateranenſi parte 16. cap. 19. *Conſuluit nos tua fraternitas, virum liceat tibi ſpurios & ſeruos ordinare. Super quo tibi aliter reſpondemus, quod neque ſpurios, neque ſeruos ordinare debes. Et ſi memor eſſes, in conſecratione tibi dictum eſt. Vide ne quemlibet ſeruilis conditionis ad ordines promouere præſumas.* Parte quoque 10. eiuſdem Concilij cap. 56. decretum citatur ex Concilio Matiſcenſi: Buchardus tamen & Gratianus atque ſuo attribuunt Toletano Concilio. *Nemo Epiſcoporum ſeruos ad ſacros ordines promouere præſumat, niſi prius à dominis ſuis libertatem ſint conſecuti. Quod ſi ſeruus fraude, vel quolibet alio modo ad ſacros ordines peruenerit, deponatur, & domino reſtituatur. Quod ſi in aliena terra quiſquam genitus ſit, & ad gradus Eccleſiaſticos promotus, & ignoratur an ſeruus vel liber ſit: Si legibus dominus terræ eum acquiſierit, & illi libertatem dare voluerit, in gradu ſuo permaneat: aliàs ſacerdotij dignitate frui non poteſt.* Vide, Libertus, &c. & ea quæ ſequuntur.

A

B

C

D

E

Seruus non recipiatur in monaſterio.] Repete decretum GELASII I. quod præcedenti pagina reperies, & adde quod etiam ſtatuit Concilium CHALCEDONENSE generale cano. 4. actionis 11. & allegat Gratianus cauſa 16. quæſt. 1. cap. Qui verò, &c. *Placuit nullum recipere in monaſterijs ſeruum, vt ſit cum eis monachus, niſi cum proprij domini conſcientia. Tranſgredientem verò hanc definitionem noſtram, excommunicatum eſſe decreuimus, ne nomen Dei blaſphemetur.* Et Concilium ROMANVM ſub Gregorio I. cano. 6. *Si quis ex uxis Eccleſiaſtici ſeruitute ad Dei ſeruitium conuerti deſiderat, probetur prius in laico habitu conſtitutus, & ſi mores illius atque conuerſatio bono deſiderio illius teſtimonium ferunt, abſque vlla retractione ſeruire in monaſterio omnipotenti Deo permittatur, & ab humano ſeruitio liber recedat, qui pro diuino obſequio diſtrictiorem ſubire appetit ſeruitutem.*

Serui Eccleſiæ vt libertati donentur.] Cuncta repoſuimus vocabulo, Libertus, &c. Porrò ſic ſtatuit Concilium CARISIACVM can. 2. vt allegat Buchardus lib. 3. decreto cap. 173. *Neque mancipia Eccleſiaſtica quiſquam, niſi ad libertatem, commutet, videlicet vt mancipia, quæ pro Eccleſiaſtico homine dabuntur, in Eccleſia ſeruitute permaneant, & Eccleſiaſticus homo, qui commutatur, perpetua libertate fruatur. Quod enim ſemel domino conſecratum eſt, ad humanos vſus iam transferri non poteſt. Ait enim lex: Si quis mutauerit, & quod mutauit, & quod mutatum eſt ſanctificabitur domino.* Idem cano. 3. *Iniuſtum videtur & impium, vt mancipia, quæ fideles viri ſeu fœminæ pro remedio animæ ſuæ Deo & ſanctis eius conſecrarunt, cuiuſcunque muneris pretio, vel commutationis commercio iterum in ſecularem ſeruitutem redigantur, cum canonica authoritas ſeruos fugitiuos tantummodo diſtrahi permittat. Et ideo omnes rectores Eccleſiarum ſummopere caueant, ne vnius eleemoſyna, alterius peccatum fiat. Et eſt abſurdum, vt Eccleſiaſtica dignitate ſeruus decedens, humanæ obnoxius ſit ſeruituti.* Vide loco prænotato reliquum.

Concilium Carisiacum non habetur in ordine caterorum, ſicut nec multa alia.

Serui Eccleſiæ prædas non exerceant.] Concilium AVRELIANENSE IV. canone 22. *Seruis Eccleſiæ vel ſacerdotum prædas & captiuitates exercere non liceat: quia iuſtum eſt, vt quorum domini redemptionis præſtare ſolent ſuffragium, per ſeruorum exceſſum diſciplina Eccleſiaſtica non maculetur.* Idem prorſus Concilium TOLETANVM II. cano. 5 vt diximus in vocabulo, Bona aliena non liceat Epiſcopis inuadere, &c.

Concilium Aurelianen. 4.

Concilium Toletanum 2.

Seruus libertate donatus non reuocetur.] Diximus ſuperiùs de libertis Eccleſiæ factis, quòd ſi contumaces fuerint debeant reuocari. Verùm Concilium AVRELIANENSE V. cano. 7. de alijs ſic ſtatuit. *Communi conſilio placuit obſeruandum, vt quæcunque mancipia ab ingenuis dominis ſeruitute laxantur, in ea libertate maneant, quam tunc à Dominis perceperunt. Huiuſmodi quoque libertas ſi à quocunque pulſata fuerit, cùm iuſtitia ab Eccleſijs defendatur, præter eas culpas, pro quibus Leges, collatas ſeruis reuocare inſerunt libertates.* Eadem repetit cano. 23. vbi tractat de ſeruis, qui ad Eccleſiæ ſepta confugiunt, quos de venia ſecuros facit. Vide Libertus, &c.

Concilium Aurelianenſe 5.

Serui fugitiui ad Eccleſiam, &c.] Vide poſitum in vocabulo, Eccleſiæ immunitas, &c.

Serui fiſcales.] Vide, Fiſcus, &c.

Seruile genus.] Concilium AVRELIANENSE IV. cano. 31. *De genere ſeruili id decreuimus obſeruandum, vt deſcendens inde poſteritas, vbicunque, quamis poſt longa ſpatia temporum, reperiatur, in loco, cui authores eius conſtat fuiſſe deportatos ſtudio ſacerdotis, in ea, quæ conſtituta eſt à defunctis, conditione permaneat. Cui præcepto ſi quis ſecularium humanæ cupiditatis impulſu crediderit obuiandum, quouſque ſe corrigat ab Eccleſia ſuſpendatur.*

Concilium Aurelianenſe 4. ſub Pelagio 1.

Seruorum matrimonia.] IVLIVS I. decreto quod allegat Gratianus cauſa 29. quæſt. 2. cap. Omnibus. *Omnibus nobis vnus eſt pater in cœlis, & vnuſquiſque diues, & pauper, ſeruus & liber, æqualiter pro ſe, & pro animabus eorum rationem redditurus ſunt. Quapropter omnes cuiuſcunque conditionis ſint, vnam legem (quantum pertinet ad Deum) habere*

Iulius 1.

non

non dubitamus. Si autem omnes vnam legem habent: ergo ſicut ingenuus dimitti non poteſt, ſic nec ſeruus ſemel coniugio copulatus vlterius dimitti poterit. Et Concilium Aurelianense 4. Concilium AVRELIANENSE IV. canone vigeſimo tertio. *Quicunque mancipia ſub ſpecie coniugij ad Eccleſiæ ſepta confugerint, vt per hoc credant poſſe fieri coniugium, omnino eis licentia tribuatur, nec talis coniunctio à clericis defenſetur: quia probatum eſt, vt ſine legitima traditione coniunctis, pro religionis ordine ſtatuto tempore ab Eccleſia communione ſuſpendantur, ne in ſacris locis turpi concubitu miſceantur. De quæ re decernimus, vt parentibus aut propriis dominis (prout ratio poſcit perſonarum) accepta fide excuſatis ſub ſeparationis promiſſione reddantur. Poſtmodum tamen à parentibus atque dominis libertate conceſſa, ſi voluerint, eos propria voluntate coniungant.* Et Concilium Cabilonense 2. ſub Carolo Magn. Concilium CABILONENSE II. canone trigeſimo. *Dictum nobis eſt, quòd quidam legitima ſeruorum matrimonia, poteſtatiua quadam præſumptione dirimant, non attendentes illud Euangelicum:* Matth. 19. *Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet. Vnde nobis viſum eſt, vt coniugia ſeruorum non dirimantur, etiam ſi diuerſos dominos habeant, ſed in vno coniugio permanentes dominis ſuis ſeruiãt. Et hoc in illis obſeruandum eſt, vbi legalis coniunctio fuit, & per voluntatem dominorum.* Et Adrianus, Adrianus Papa, vt allegatur parte 45. Concilij Lateranenſis ſub Alexandro III. capite ſeptimo, ſcribens Eborardo Magdeburgenſi Archiepiſcopo, vbi prænimium decretum approbat, & addit: *Quod ſi matrimonia ſeruorum dominis inuitis & contradicentibus contracta fuerint, nulla ratione propter hoc ſunt Eccleſiaſtica iure diſſoluenda: debita tamen & conſueta ſeruitia, non ex hoc minus ſunt propriis dominis exhibenda, &c.* Vide Matrimonium, &c.

Serui dominis obediant.] Clemens I. libro quarto, Conſtitutionum Apoſtolicarum, capite duodecimo. Clemens 1. *Seruus benecolentia proſequatur Dominum, quamuis impium, quamuis improbum: non tamen concordiam cum eo habeat religionis. Qui fidelem habet dominum, ſaluo eius dominio diligat vt dominum, vt eiuſdem fidei conſortem, vt patrem, non vt ſeruus ad oculum, ſed vt Domini ſtudioſus, & amans, ſciens Deum ſibi redditurum ſeruitutis mercedem.* Vide & Dominus, &c. Hinc Concilium Gangrense, canone tertio, & allegat Gratianus, cauſa 17. quæſt 7 cap. Si quis: *Si quis ſeruum alienum occaſione religionis doceat dominum ſuum debere contemnere, & eius miniſterium deſtruere, ac potius non docuerit eum ſuo domino bona fide, & cum omni honorificentia deſeruire, anathema ſit* Hæc eadem recenſuit Martinus Bracarensis, capite 47. Collectori ſui. Vide ſuprà etiam in vocabulo, Dominus, &c.

Concilium Gangrense. Martinus Bracarenſis.

Serui non occidendi.] Lege Homicidium, &c. Hinc Concilium Agathense, cano. 62. *Si quis ſeruum proprium ſine conſcientia iudicis occiderit, excommunicatione vel pœnitentia biennij reatum ſanguinis emendabit.* Idem ſtatuit Concilium Epaunense, canone trigeſimo quarto. Et Concilium Mogvntinvm II. ſub Rabano Mauro, canone vigeſimo ſecundo. Idem canon ſub eiſdem verbis renouatur in Concilio Vormatiense, canone 38.

Concilium Agathenſe. Concilium Epaunenſe. Concilium Moguntinũ 1. Concilium Vormatienſe.

Seruorum venundatio inhibetur.] Concilium Cabilonense 1. ſub Eugenio I. canone nono. Concilium Cabiloneſe. *Pietatis eſt maxima & religionis intuitus, vt captiuitatis vinculum omnino à Chriſticolis redimatur. Vnde ſancta Synodus cenſet, vt nullus mancipium extra fines vel terminos regni penitus debeat venundare, ne quod abſit, per tale commercium, aut captiuitatis vinculo, vel quod peius eſt, Iudaica ſeruitute mancipia Chriſtiana teneantur implicita.* Vide plura, Iudæus, &c.

Simon Magvs.

Simonis Magi geſta & mors.] Eius mors ſatis ſuperiùs in vocabulo, Petrus, inſinuata eſt, & omnes hiſtoriographi celebres meminerunt. Egesippvs hiſtoriographus, libro tertio, capite ſecundo, excidij Hieroſolymitani. Evsebivs Cæsariensis, libro ſecundo, capite decimo, hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. Nicephorvs Callistvs, libro ſecundo, capite trigeſimo ſexto, Avgvstinvs Hipponensis ſermone de ſancto Petro & Paulo: Epiphanivs Cypri, tomo ſecundo, libri primi, contra hæreſes, hæreſi vigeſima prima. Maximvs Tavrinensis, homilia prima, in natali Apoſtolorum Petri & Pauli, & alij plures. Ipſe autem Petrus in conſtitutionibus Apoſtolicis, vt refert Clemens I. libro ſexto, capite octauo, hiſtoriam narrat. *Simon* (ait) *cum me Petrum primum conueniſſet Cæſaree Stratonis, vbi Cornelius fidelis per me in Dominum Ieſum credideràt cum eſſet Ethnicus, verbum Dei conatus eſt peruertere, cum vna mecum adeſſent ſacri filij, Zacheus publicanus, & Barnabas, item Niceta & Aquila fratres Clementis Epiſcopi, & cuius Romani, Pauli coapoſtoli noſtri diſcipuli, & in Euangelio coadiutoris. Cum tertio cum eo diſputaſſem de Prophetia, déque Dei monarchia, illum virtute Domini conuictum atque repreſſum in Italiam aufugere compuli.* Et cap. 9. *Romam cum veniſſet Eccleſiam vehementer perturbauit, multos euertens atque in ſuam adducens ſententiam: gentes verò commouebat magicis artibus. Itaque quadam die cum in Theatrum in meridie proceſſiſſet, & miſſiſſet ſuis vt me in theatrum arriperent, pollicitus eſt ſe in aëre volaturum. Cúmque omnes hac re erecti eſſent, ego ſeorſum orabam. Itaque ſublatus à dæmonibus volabat, Deo acclamante optima. Attollens ego manus in cœlum, tota mente ſupplicabam Deo, vt per Ieſum Chriſtum Dominum frangeret ſceleſtum illum, & dæmonum vim lab. factiaret, in fraudem & perniciem hominum illa tentantium, illúmque perfractum non occideret, ſed comminueret. Tunc, Simonem intuitus: Si Dei (inquam) homo ego ſum, Apoſtolus verò Ieſu Chriſti verus Doctorq; pietatis non erroris, cuiuſmodi & in Simon, impero improbis virtutibus apoſtata pietatis, quibus vehitur Simon Magus, vt remittant ſuas vires, vt ab alto hic decidat in riſum eorum, qui ab ipſo decepti ſunt. Cúmque hæc dicerem, deſertus à virtutibus Simon cum magno fragore corruit, vehementérque concuſſus fregit coxendicem, & pendum tarſos: clamórque plebis ortus eſt, quo ferebatur vnum eſſe Deum, quem iuſſit Petrus nunciares tantum veritate fretus, multíque ab eo defecerunt. Quidam cum eſſent illius pernicie digni, remanſerunt in eius praua diſciplina: atque hoc modo primum inducta Rome eſt impia Simonianorum hæreſis, atque per reliquos pſeudoapoſtolos operabatur diabolus, &c.* Vide plura in prælegatis authoribus.

Simonia.

Simonia in Eccleſia] deuitanda.] Quidquid de ſimonia dicendum erat, videlicet de non pretio comparandis beneficijs, aut ſacramentis conferendis, poſuimus ſuis locis in quibuſque ſa-

egorius 9,

nbroſius Me olanenſis.

Epiphanius ypri.

bdias Baby nius.

Terrullianus arthaginenſ.

iregorius 1,

lge Gratianus itat cauſa 1. qu c. p. Quicun ue.

Matth. 23.

Matth. 20.

cramentorum vocabulis, & præcipuè multa & penè cuncta repoſita inuenies vocabulo, Epiſcopatus non emendus, &c. Monachi non recipiantur pro pecunijs. & monialis, &c. Ordo, ſacramenta non pretio æſtimãda, &c. Vide GREGORIVM IX. lib. 5. Decretalium, titu. 3. de ſimonia, per totum. Contra ſimoniam diſputat etiã AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, libro de dignitate ſacerdotali, cap. 5. de deteſtatione Epiſcoporum ſacerdotalem honorem diffamantium, &c. Et EPIPHANIVS CYPRI, tomo 2. lib. 1. contra hæreſes, hæreſi 21 contra Simonianos. Porrò ſimoniam vehementer Apoſtolos abhorruiſſe teſtatur ABDIAS BABYLONIVS, lib. 3 certaminis Apoſtolici. Libro autem ſexto dicit quòd cùm offerentur pecuniæ Apoſtolis pro gratijs vel collatis ſanitatibus, reſpuebant, indignum cenſentes, vt à magiſtri ſententia deuiarent, qui dixit: *Gratis accepiſtis, gratis date.* Et lib. 8. *Sic Bartholomæus, Polymio pecuniam pro ſanatione filiæ offerenti, reſpondit. Argentum & aurum non accipimus, ſed contemnimus, ſicut ipſe contempſit. Ibi enim cupimus eſſe diuites, vbi ſolum eius regnat imperium.* Et lib. 9. idem confirmat de Thoma Apoſtolo. Vnde & TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS, libro Apologetico aduerſus gentes, cap 39. *Præſident* (ait) *nobis probati quique ſeniores (preſbyteri) honorem iſtum non pretio, ſed teſtimonio adepti. Neque enim pretio vlla res Dei conſtat, etiam ſi quod aliis genus eſt.* Alibi quidem ipſe & alij doctores ſimoniæ vſum prohibent, vt reperies ſuis locis copioſè notatum. Sic porrò GREGORIVS I. lib. 7. Epiſtolar. epiſt. 110. ad Ætherium Lugdunenſem, cap. 1. *Nuntio apud nos diſcurrente vulgatum eſt, quod in Galliarum partibus ſacri ordines per ſimoniacam hæreſim conferantur: & vehementis tadio mœroris afficimur, ſi in Eccleſiaſticis officijs quenquam habeat locum pecunia, & fiat ſeculare, quod ſacrum eſt.* * *Quicunque ergo pretij ſtudet datione mercari, dum non officium, ſed nomen attendit, ſacerdos non eſſe, ſed dici tantummodo concupiſcit. Quid ſcilicet per hoc aliud agitur, niſi vt nulla de actu probatio, nulla ſolicitudo de moribus, nulla de vita ſit diſcuſſio, ſed ille ſolummodo dignus, qui dare pretium ſuffecerit æſtimetur? Ex qua re ſi rectè libraminis examinatione penſetur, dum improbè ob inanem gloriam locum feſtinat vtilitatis arripere, eo ipſo magis quod honorem quærit, indignus eſt. Sicut autem is qui inuitatus venit, quæſitus refugit, ſacris eſt altaribus admouendus: ſic qui vltro ambit vel importunè ſe ingerit, eſt proculdubio repellendus. Nam qui ſic nititur ad altiora conſcendere, quid agit niſi vt creſcendo decreſcat, & aſcendendo exterius, interius in profunda deſcendat. Itaque in ſacerdotibus ordinandis ſynceritas vigeat.* Vide ſuprà, Ordinandi probentur, &c. *Sit ſimplex, ſine venalitate conſenſus, pura præferatur electio, vt ad ſummum ſacerdotium non ſuffragio venditorum prouehi, ſed Dei credantur eſſe indicio.* Vide Epiſcopatus, &c. *Nam quia graue eſt omnino facinus Dei donum velle pretio comparare vel vendere. Euangelica eſt teſtis authoritas. Templum enim Dominus noſter ingreſſus, cathedras vendentium columbas euertit. Quid aliud eſt columbas vendere, niſi pretium de manus impoſitione accipere, & Spiritum ſanctum, cum omnipotens Deus hominibus tribuat, venundare, quorum ſacerdotium ante oculos Dei cadere, cathedrarum vtique patenter euerſione ſignatum eſt? Et tamen exerit adhuc nequitiæ prauitas vires ſuas. Nam cogit vendere, quos decepit vt emerent: & dum non attenditur quod diuina voce præcipitur, gratis accepiſtis, gratis date, agitur vt creſcat & geminata fiat in vno eodémque delicto contagio, ementis ſcilicet & vendentis. Et cum liqueat hanc hæreſim ante omnes radice peſtifera ſubrepſiſſe, atque in ipſa ſua origine Apoſtolica eſſe deteſtatione damnatam, cur non cauetur? Cur non perpenditur, quia benedictio illi in maledictum conuertitur, qui ad hoc vt fiat hæreticus promouetur? Plerunque igitur aduerſarius animarum, dum non poteſt in his quæ ad faciem ſunt prauæ ſurrepere, callidè ſpecie quaſi pietatis iniecta nititur ſupplantare. Suadet itaque forſitan debere ab habentibus accipi, vt ſit quod poſſit non habentibus erogari, dummodo vel ſic venena mortifera eleemoſyna celata obumbratione tranſfundat. Nam nec venator feram, aut auem anceps deciperet, vel piſcem piſcator caperet, ſi aut ille laqueum in aperto poneret, aut ille hamum in eſca abſconditum non haberet. Omnino ergo metuenda & cauenda eſt hoſtis aſtutia, ne quos aperta nequit tentatione ſubuertere, latente telo ſanius valeat trucidare. Neque enim eleemoſyna reputãda eſt, ſi pauperibus diſpenſetur quod ex illicitis rebus accipitur: quia qui in hac intentione malè accipit vt quaſi benè diſpenſet, grauatur potius quàm iuuatur. Eleemoſyna redemptoris noſtri oculis illa placet, quæ non de illicitis & iniquitate congeritur, ſed quæ de rebus conceſſis & benè acquiſitis impenditur. Vnde etiam illud certum eſt, quia & ſi monaſteria & xenodochia, vel quid aliud, de pecunia, quæ pro ſacris ordinibus datur, conſtruatur, mercedi non proficit quoniam dum peruerſus emptor honoris in locum ſanctum tranſmittitur, & alios ad ſui ſimilitudinem ſub commodi datione conſtituit, plura malè ordinando deſtruit, quàm ille poteſt edificare, qui ab eo pecuniam ordinationis accepit. Ne ergo ſub obtentu eleemoſynæ cum peccato aliquid ſtudeamus accipere, apertè ſacra ſcriptura nos prohibet dicens: Hoſtia impiorum abominabilis, quæ offeruntur ex ſcelere.* Eadem adhuc repetit epiſtola 113. libri ſeptimi, ad Brunichildem Reginam, capite ſecundo, vt alibi meminimus. Hæc etiam adhuc libro 40 Homiliarum, hom. 4. in illud Matthæi, *Miſit Dominus Ieſus, &c.* & allegatur in Concilio AQVISGRANENSI I. canone 38. & in Concilio PARISIENSI III. libro primo, cap. 11. vbi etiam allegatur GREGORII NAZIANZENI authoritas ex libro Apologetico. Vide allegatum in vocabulo, Epiſcopatus, &c. Hæc quoque de vitanda ſimonia renouat Concilium TOLETANVM VI. canone quarto. Et IOANNES LEODIENSIS in reformatione cleri ſui, quæ approbatur à Nicolao V. Vide itaque ſuperiùs memoratis locis, quia hic pauca, illic multa ſunt inſerta.

Hoc allegat Gratianus can 1. q. 1. c. 2.

Vide conſtitu. Gelonis Cardinal. tom. 6. Biblioth. fo. 639.

Proverb. 21.

Concilium Aquiſgranenſ.
Concilium Pariſienſe 3.
Gregorius Nazianzenus.

Concilium Toletanum 6.
Ioannes Leodienſis.

SIMONIACVS.

Simoniaci vt repellendi.] Vide quæ ſuperiùs annotauimus. Porrò GELASIVS PRIMVS, epiſtola ad Epiſcopos Lucaniæ Brutiorum, &c. canone vigeſimo ſexto, & allegat Gratianus, cauſa prima, quæſtione prima, capite, Quos conſtiterit: *Quos conſtiterit indignos meritis ſacram mercatos eſſe pretio dignitatem, conuictos oportet arceri non ſine periculo facinus tale perpetrantes; quia dantem pariter & accipientem damnatio Simonis, quam ſacra lectio teſtatur, inuoluit.* Idem in Concilio CABILONENSI II. canone quadrageſimo tertio, de quibuſdam Epiſcopis Scotis, qui quoſuis per pecuniæ pretium ordinabant, ſtatutum eſt. Vnde & NICOLAVS I. in decreto quod allegat ibidem Gratianus, cauſa 1. q. 1. *Simoniaci ſimoniacè ordinati vel ordinatores, ſecundum canones Ec-*

Gelaſius 1.

Actum 8.

Concilium Cabilonenſ. 2.

Nicolaus 1.

cleſiaſticos

clesiasticos à proprio gradu decidant. Simoniaci quoque simoniacè à nõ Simoniacis ordinati, similiter ab officio male accepto removeantur. Simoniacos autẽ non simoniacè à simoniacis ordinatos misericorditer per manus impositionem, pro temporis necessitate, in officio concedimus permanere. Hoc decretum renouat Concilium ROMANVM sub Nicolao II. Episcop. 113 contra Berengarium in basilica Constantiana, vbi expressè prohibet, ne quis de cætero ab eo quem simoniacum esse non dubitat, se consecrari permittat: quia & consecrator & consecratus non disparem damnationis sententiam subeunt. Vide locis suprà memoratis reliquum.

Concilium Romanum sub Nicolao 2.

SODOMIA.

Sodomia quàm graue delictum, & quàm prohibitum.] Lege superiùs positum, Concubitus, &c.

SORS.

Sors diuina.] DIONYSIVS AREOPAG. lib. Eccles. Hierarch. par. 3. c. 5. *Porro de sorte illa diuina, quæ Mathiæ diuinitus obtigit, alij quidem alia sentire meo iudicio non recte. Aperiam autem & ipse quid sentiam. Videtur mihi scriptura sortem appellasse diuini quiddam & præcipui muneris, per quod illi choro sacratissimo insinuaretur qui esset diuina electione declaratus. Oportet enim Pontificem sanctum non motu proprio sacerdotales ordinationes conficere, sed sub Deo agente has pontificaliter cœlestes, celebratur munditia.* Eiusdem sortis & electionis meminit IRENÆVS LVGDVN. lib. 3. c. 13. Et AVGVST. HIPPON. in Psal. 30 exponẽs illud: *In manibus tuis sortes meæ, &c.* Et lib. 4. super Genes. cap. 23. *Solent* (ait) *quæ sorte dantur diuinitus dari.* Vide in locum actuum expositores.

Dionysius Areopagita.

Acta.

Irenæus Lugdunensis.

Augustinus Hipponensis.

SORTILEGIVM.

Sortilegium detestandum.] Vide positum in vocabulo, Auguria, &c. & Magus, & Magia, &c. Porrò composuit sermonem de sortilegijs, AVGVSTINVS, éstque 2. dominicæ 1. post Trinit. in ordine verò serm. de temp. 241. Vide Magicus.

SPECTACVLVM.

Spectacula non adeunda.] Require positũ suprà vocabulo, Ludus, &c. Fugienda autem spectacula monet etiam AVGVST. lib. 50 Homilia. homil. 21. Vide loco memorato, vbi in Ecclesia prohibẽtur spectacula celebrãda ex Concil. Basil.

Augustinus.

SPES.

Spes retinenda.] De spei virtute eleganter quidem tractat AVGVST. lib 2. de verbis Domini. & serm. 34 de verbis Apostoli. Est & excellentissimus de spe tractatus SIMONIS DV CORROY Cœlestini, nam de Theologalibus his tribus virtutibus fide, spe, charitate doctissimè disseruit. Porrò PETRVS LOMBARDVS, lib. 3. Sententiar. distinct. 26 de spe abundè loquitur, vbi sic incipit: *Est autem Spes virtus, qua spiritualia & æterna bona sperantur. id est, cum fiducia expectantur. Est enim spes certa expectatio futuræ beatitudinis, veniens ex Dei gratia & meritis præcedentibus, vel ipsam spem quam natura præit charitas, vel rem speratam, id est, beatitudinem æternam. Sine meritis enim aliquid sperare non spes, sed præsumptio dici potest.* Vide expositores & doctores Scholasticos in hunc locum. Vnde Concilium MOGVNTINENSE I. cano. 2. *Spes in Deum* (ait) *firmiter à cunctis Christianis tenenda est. Vnde Psalmista: Sperate in eo omnis congregatio populi.* Et iterum. *Spera in Domino, & fac bonitatem.* Et iterum. *Sperantes in Domino misericordia circundabit.* Et Apostol. *Spe salui facti sumus, &c.*

Augustinus Hipponensis.

Simon du Corroy Cœlestinus.

Petrus Lombardus.

Definitio spei.

Concilium Moguntinen. 1. Psal. 62. & 30. 31. Rom. 8.

SPIRITVS SANCTVS.

Spiritus sancti processio à patre & filio defenditur.] Hic articulus fidei olim à Græcis impugnabatur, vt satis euidenter in sequentibus apparebit. Omnes autem patres in hoc semper fuerint sententia, certis eorum testimonijs posset probari, nisi illud alijs iam in locis esset præstandum, scilicet Trinitas & Symbolum, vbi sæpiùs fit mentio processionis Spiritus sancti à Patre & Filio, ex vetustissimis etiam authoribus IVSTINO MARTYRE ad calcem libri de Trinitate, & præcipuè TERTVLLIANO similiter libro de Trinitate. Vide infrà, Trinitas, &c. Porrò super hoc articulo congregatum fuit Concilium CONSTANTINOPOLITANVM I. generale 2. contra Macedonium sub Theodosio seniore, & omnes anathemate ferit, qui Spiritum sanctum à patre & filio procedere negauerint, statim cano. 1. Cuius Concilij sententiam postea Concilium CHALCEDONENSE generale 4. ratam habuit, actio. 5. Si vis autem plura nosse, pete historiam Ecclesiasticam NICEPHORI CALLISTI, lib. 9. cap. 42. 43. 44. & reliquis. Qui etiam libro 12. cap 18. Damasum Papam narrat contra alios hæreticos, qui hanc hæresim renouabant, epistolam conscripsisse, qua fidem Nicæni Concilij, & Constantinopolitani iam dicti de æqualitate filij & processione Spiritus sancti, defendit. Lege sequentia. Contra alios verò qui Spiritum sanctum filio maiorem dicebant, egit CYRILLVS ALEXANDRINVS, epistola ad Nestorium. Verùm de his alias. Cùm itaque Græci, vt diximus, in Concilio habito Spiritum sanctum ex solo Patre contra Occidentales procedere dicerent, congregatum fuit Concilium LVGDVNENSE generale sub Gregorio X. cui interfuit Michaël Palæologus Imperator Constantinopolitanus (cui Nicephorus historiam suam dedicat) & subscripsit Patrum decreto de processione Sancti spiritus à Patre & Filio, quod tale fuit, & allegat Bonifacius VIII. libro primo, sexti Decretalium, capite primo. *Fideli ac deuota professione fatemur, quod Spiritus sanctus æternaliter ex Patre & Filio, non tanquam ex duobus principijs, sed tanquam ex vno principio, non duabus spirationibus, sed vnica spiratione, procedit. Hoc professa est hactenus, prædicauit & docuit, hoc firmiter tenet & prædicat, profitetur & docet sacrosancta Romana Ecclesia mater omnium fidelium & magistra. Hoc habet orthodoxorum Patrum, atque doctorum Latinorum pariter & Græcorum incommutabilis & vera sententia. Sed quia nonnulli propter irrefragabilis præmissæ veritatis ignorantiam in errores varios sunt prolapsi, nos huiusmodi erroribus viam præcludere cupientes, hoc sacro approbante Concilio, damnamus & reprehendimus omnes, qui negare præsumpserint æternaliter Spiritum sanctum ex Patre & Filio procedere, siue etiam temerario ausu asserere, quod Spiritus sanctus ex Patre & Filio tanquã ex duobus principijs, & non tanquam ex vno procedat.* Hæc Concilij definitio, cui, vt diximus, Palæologus subscripsit & annuit. Inde grauiter indignati sunt Græci, vt narrat BAPTISTA EGNATIVS in eiusdem Michaëlis Palæologi vita. *Michael Palæologus* (ait) *Lugdunum ad Concilium venit, quod Gregorius X. Pontifex indixerat, facileq; illi cum Romano Pontifice conuenit, ex quo tantam inuidiam Græcanicæ gentis contraxit, vt nec mortuo iusta persoluerint, & locum sepulturæ negauerint.* Hæc ille. Postea verò celebratum est anno Domini 1439. Concilium FERRARIENSE, quod & FLORENTINVM postea appellatum est, cui abnepos præ-

Concilium generale 2. Constantinopolitanum 1.

Iustinus Martyr.

Tertullianus Carthaginens.

Concilium Chalcedonense generale 4.

Nicephorus Callistus.

Cyrillus Alexandrinus.

Concilium Lugdunense generale sub Gregorio 10.

Baptista Egnatius Hagiographus.

Concilium Ferrariense generale postea Florentia cõplutum est sub Eugenio 4.

dicti Michaëlis Ioannes Palæologus Imperator Conſtantinopolitanus interfuit, & Ioſephus Patriarcha Conſtantinopolitanus, vbi Græci in Latinorum ſententiam pedibus diſceſſere, ita vt Spiritum ſanctum ex patre & filio procedere profiterentur, cum perſuaſum eis eſſet Latinos Deum patrem vnicam filij & Spiritus ſancti cauſam credere, duo verò principia duáſve cauſas in conſubſtantiali Trinitate execrari. Verumtamen antequam Latinis Græci conſentirent, ſeſſio. 3. & 4. memorati Concilij longa altercatione diſputatũ eſt, ſuper additione facta ſymbolo, *Filióque*, quando de Spiritu ſancto canitur, *Qui ex patre filióque procedit*. Nec enim Græci admittebãt, vt diximus, Spiritum ſanctum à filio procedere tanquam à duobus principijs. Pluribus autem verbis & rationibus Occidentales oſtenderunt Græcis additionem illam eſſe fidei conſonam. Et primo quidem ſeſſio. 5. Græci pro ſe affectebant contra Occidentales ſymbolum Nicæni Concili, cui poſteà Conſtantinopolitanum I generale 2. ſubſcripſit, addens cõtra Macedonium ſymbolo Nicæno, vbi dicit de filio, *Et incarnatus eſt* illud, *De Spiritu ſancto ex Maria virgine*. Quibus Concilijs duobus poſteà à Patribus decretum eſt, ne quiſquam aliquid adderet. Et iſta (aiunt Græci) fidei confeſſio per omnia Concilia generalia ſemper vt vera recepta eſt, quouſque ventũ eſt ad generale 7. Concilium, vbi ſymbolo dicunt additum, *Ex filióque*, ex vetuſtiſſimo quodam exemplari, cum collatio ad prothotypum aliter docere videatur. Atque ita opponentibus Græcis, Latini patres reſpondent, Concilij 7 ſymbolum cum hoc vocabulo, *ex filióque*, nõ eſſe corruptũ, vt ex vetuſtiſſimis exemplaribus demonſtrant, & antiqui hiſtorici teſtimonio. Verùm ne longiori altercationi inſiſtant, alia via probant intentum. Primò autem eam additionem, quam Græci vocabant, non verè additionem, ſed verè expoſitionẽ, aut dilucidationem oportere vocari. Nam verbum, *Ex filióque*, in verbo, *ex patre*, concluditur, eiúſque dilucidatio eſt. Ergo verbum illud nulla poteſt ratione additio nuncupari. Hoc & in ſequentibus ſymbolis generalium Conciliorum colligitur, vbi ad expoſitionem myſteriorum quædam adduntur. Licet autem omnes profiteantur Patres Nicænam fidem ſe velle vſque ad vnum iota defendere, hoc faciũt vt emergentes circa fidem hæreſes interimant lucidiori expoſitione ſymboli, quam declarationem ſeu expoſitionem, non additionem, eſſe nemo eſt qui non videat. Atqui vt hoc verbum, *Ex filióque*, additum ſymbolo, non additionem, verùm expoſitionem eſſe demonſtrent, Græcorum authoritate doctorum proceſſionem Spiritus ſancti ex patre & filio clariſſimè probant. Primo autem producunt CYRILLVM ALEXANDRINVM in cap. 14 Ioan. *Ego rogabo patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, &c. Cùm Dei & patris* (ait) *bonorum eſſentialium filius ſit particeps, eadem etiam ratione ſpiritum habet, quemadmodum pater eundem habere percipitur: non quidem aduentitium aut extraneum, (inſipientis enim, imò vt melius dicam inſani hominis eſſet ſic credere) ſed quemadmodum quiſque noſtrum ſuum ſpiritũ continet, ac ipſum ex viſceribus ſuis emittit, propterea ſeruator noſter corporaliter ſpiritum flauit, vt oſtenderet, quemadmodum ſpiritus ex ore humano corporaliter exit, ſic etiam ipſum ex diuina ſubſtantia vt Deo conuenit profluere, &c.* Quibus verbis Cyrillus videtur concludere, quoniam ſi patris omnia bona filius ſecundum ſuam naturam & ſubſtantiam habet, id etiam habeat neceſſe eſt, vt inſtar patris ſpiritum emittat, manentibus perſonarum proprietatibus. Inde ſequitur filium ſic ſe habere ad ſpiritum, quemadmodum etiam pater. Denique BASILIVS MAGNVS, libro de Spiritu ſancto contra Eunomium, docet patrem & filium & Spiritum ſanctũ ſic ſe habere, vt neque pater ſine filio & ſpiritu, neque filius abſque ſpiritu poſſit intelligi. *Qui ſpiritum* (ait) *intelligit, ipſum & eum, cuius eſt ſpiritus, ſimulq; filium mente concipit: qui autem hunc percepit, ſanè ſpiritum non ſeiunxit. Verùm conſequenter ſecundum ordinem, coniunctim autem ſecundum naturam ipſas tres perſonas intelliget, veram aſſecutus eſt fidem. Porrò autem, quoniam ſpiritus Chriſti eſt, & ex eo, vt inquit Apoſtolus: idcò quemadmodum ſi quis alterum extremum alicuius catenæ traxerit, proculdubiò catenam totam attraheret, ſic etiam patrem ſimul & filium per eundem ſpiritum traheret. Et ſi quis filiũ tenet, altera quidem patrem, ſanctum autem ſpiritum altera parte tenebit. Fieri enim non poteſt, vt in eis ſeiunctionem aut diuiſionem intelligas eſſe, vt filium ſine patre, vel ſpiritum ſanctum ſeiunctum à filio, &c.* Vnde colligitur, quòd ita diuinæ perſonæ ſe habere creduntur, vt qui vnam intelligit, alias quoque percipere neceſſe habeat. Ex quo planè conſequitur, vt qui patrem intelligit Spiritum ſanctum producere, is quoque neceſſario credat eundem ſpiritum à filio produci. Propterea conſtat ſpiritum ex filióque procedere quemadmodum Romana Eccleſia profitetur, nec additionem hoc eſſe, nunquamque interdictum fuiſſe quo minus acceſſiones huiuſmodi ab Eccleſia fierent. Patres autem Nicæni Concilij multa (ſi ita loqui fas eſt) addiderint ſymbolo Apoſtorum, & patres viciſſim Conſtantinopolitani, & Epheſini Concilij multa addiderint Nicæno ſymbolo, & ſic de reliquis, prout emergentes hæreſes requirebant. Vide Symbolum infrà. Aliud eſſet ſi additione aliqua fides ipſa mutaretur, aut prorſus alia introduceretur: hoc enim interdixerũt patres omnes, ne quicquam ſymbolo adderetur. Interdicta igitur ipſa facta rectè ſunt, ne cui ſenſũ ipſius ſymboli mutare liceret: non autẽ quo minùs Eccleſia ipſum in poſterum exponere dilucidareq; poſſet. Sic autem de reliqua ſcriptura ſacra intelligendum, (vt diximus ſuprà, Scriptura ſacra, &c.) quando prohibetur ei addi aliquid aut minui. Per totã verò ſeſſio. 7. nihil aliud patres præfati Concilij Ferrarienſis agunt, quàm ex collatione ſymbolorum generalium Conciliorũ oſtendere quaſdam additas particulas quæ alijs deſint: & ſic concludunt, quòd licitum etiam fuit particulam, *Ex filióque*, Romanæ fidei addere: potiſſimè cum magni Latinorum doctores, quos & Græci recipiũt, vt AVGVSTINVS, quem generalis 5. Synodus conſecrauit, in libris de Trinitate, HILARIVS quem magnum Græci appellant, libris de Trinit. AMBR. lib. de Spiritu ſancto, ſanctum Spiritũ ex patre filioq; procedere ſcriptis reliquerunt. Vnde conſtat nil abſolui, nil incõgrui, nil denique quod cum ſanct. Patrum dogmatibus pugnet Romanã Eccleſiã profiteri. Hoc vt melius illuſtretur, Græci doctores, Latinis doctoribus conformia ſcripſiſſe probantur. Nam BASIL. MAGN. epiſt. ad canon. *Spiritus ſanctus* (inquit) *patri quidem & filio connumeratur, cum ſupra omnem creaturam ſit: ordine verò tertius eſt, vt Euangeliſta nos docet, Domino dicente: Euntes in vniuerſum mundum baptizate in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. Qui autem eum præponit filio, aut ſuperiorem patre dicit, hic contradicit Dei*

iſtio, Filioq; dita ſymbo e

Basilius Magnus.

Romanæ.

bicatio Græcorum.

Quomodo liceat addere, vel non addere articulis fidei.

reſponſio Latinorum.

Ioann. 22. Apocalipſis.

Cyrillus Alexandrinus.

Auguſtinus Hipponenſis. Hilarius Pictauienſis.

Ambroſius Mediolanenſis.

Matt. 16. & 28.

Digitized by Google

Gregorius Nissenus.

Athanasius Alexandrinus.

Symeon Metaphrastes, scripsit hác etiam Michael Synge lus stylo elegantissimo.

Anastasius de monte Sina.

Cyrillus Alexandrinus.

Epiphanius Cypri.

Matth. 11.

Error Nestorij

Galat. 4.

cit Dei traditioni, & alienis à sana fide est quam accepit, baptizationis formam non seruans. Quare si quis hunc ordinem peruertit ipsum personarum existentiam & totam fidem inficiatur. GREGORIVS NISSENVS autem eius frater filium (ait) immediatè ex patre esse, idque ipsius filij proprium esse Magnus ATHANASIVS: *Qualem ordinem* (inquit) *& naturam filius habet ad patrem, talem ordinem & naturam spiritus habet ad filium.* Et iterum IDEM Basilius. *Quemadmodum pater naturaliter ac essentialiter Spiritum sanctum habet, ita etiam filius eundem sanctum Spiritum habet.* Idem allegatur sessione decimanona, libro contra Eunomium, vbi Spiritum sanctum ex filio habere esse fatetur. Verum quoniam difficultas est, in verbo, procedere, vel processio, eius processionis etiam Græci meminerunt doctores, & potissimè celeberrimus ille doctor Græcorũ SIMEON METAPHRASTES in vita S. Dionysij. *Terminum* (ait) *corporeæ peregrinationis accipit, & quæ spiritûs sunt spiritualiáque exercet, ac in cœlos Christus meus ascendit, ad paternámque sedem reuertitur, & spiritum, qui ex ipso procedit, discipulis suis demittit, vt ipsi gentem infidam regant.* Ex huius sententia apparet spiritum ex filióque procedere, quemadmodum Romana Ecclesia profitetur verum esse. Quam enim apud Græcos genitiuus casus vim habet, eandem apud Latinos ablatiuus sibi vẽdicare videtur. Et ANASTASIVS DE MONTE SYNA, sermone de veris dogmatibus, ita ait: *Ex corporis proprietate, ac membrorum analogia similitudine, capientes exemplum, diuinarum personarũ relationem mutuamq; dependentiam cõprehendimus. Sic enim spiritus oris eius, hoc est, Dei sanctus Spiritus nominatur, cum os vnigeniti sit.* Et iterum. *Spiritus qui ex ipso procedit & mittitur, nõ solum ex patre, verumetiam ex filio, &c.* Idem fatetur CYRILLVS ALEXANDRINVS in responsionibus ad Theodoretum. Et EPIPHANIVS CYPRI exponens illud Ioan. 16. *Ille me glorificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis, &c. Si ergo* (inquit) *à patre procedit, & de meo accipiet dicit Dominus, quemadmodũ nemo patrem nouit, nisi filius, & nemo filiũ, nisi pater: ita equidem proferre audeo vt spiritum nemo nouerit, nisi Pater & Filius, à quo procedit & accipit.* Plures sunt doctorum Græcorum sententiæ, quibus Romana Ecclesia innixa, nõ putat quicquá aliud celebrare, quàm quod S. Conciliorum generalium authores, ac eorundẽ posteriores tradiderũt, maior pars quorũ in ipsis Concilijs fuit Ergo verum est. *Ex filioq;* prõferre, idq; necessario additum, quemadmodum Orientalis Ecclesiæ patres. Hæreticorum importunitate coacti, multas symbolo particulas addiderunt. Namque Nestoriana secta in Orientali Ecclesia prædicabat sanctum Spiritum neque ex filio esse, neque ab eo esse accipere, vt ex Nestorij symbolo patet. Theodoretus quoque ab eo ipsius Nestorij conscius, illud Pauli, *Spiritum filij*, declarãs, dicebat ibidem sanctum Spiritũ non accipere esse à filio. Propterea CYRILLVS literis mandauit sanctũ Spiritum esse per filiũ, ac filij esse & ab ipso profluere, quod non dixisset, nisi coactus fuisset hæreticorum ipsorũ opinionem euertere, quemadmodum etiam Romanæ Ecclesiæ contigit. Nam maximo in Gallia & Hispanijs schismate imminente, cum iam, *Ex filioq;* passim celebraretur, Romano Pontifici fuit necesse in multorum Occidẽtalium amplæ dignitatis magniq; Concilij Patrum consentu, addito, *Ex filioq;* symbolũ magis illustrare. Dein particula hæc, *Ex filioq; procedit*, ab HORMISDA summo Pontifice in epist inseritur, missa ad Ioannem Constantinopol Episc. Et in actibus Concilij GENERALIS 6. in symbolo dicitur. *Credimus in Spiritum sanctum viuificatorem, ex patre filioq; procedentem.* Et in Concilio GENERALI 7. actio. 3. Tharasius Constantinopol Episc defendit Spiritum sanctum procedere ex Patre per Filium. Et in Concilio GENERALI 8. eadem processio à patre & filio prædicatur. Porrò hæc causa per multas sessiones agitata Ferrariæ, non est ibi finem adepta, sed translato Cõcilio in ciuitatem Florentinam, eo quod Ferrariensem vrbem pestis deuastabat, iterum sessio 17. quæ tamen prima fuit Florẽtiæ celebrata: disputatio renouata est, & de verbo hoc, procedere, vel processio, diutissimè disputatum Obiiciebant Græcis, quòd particula, est, seu verbum, procedere, & processio, non solùm in sacra scriptura de Spiritu, verumetia de filio dicitur, ac ambobus ascribitur, vt est illud, *Exiui à patre*: de sancto autem Spiritu, *qui ex patre procedit.* Respondebant Latini, quòd dictio, Processio, aliter quidem in rebus humanis, aliter verò in diuinis personis significat. Et quamuis duabus personis diuinis conueniat, iuxta tamen scripturam sacrã, ac omnes sanctos doctores, & exactam Theologiæ rationem, sancti Spiritus processionem præcipuè creditur significare cuius quidem sancti Spiritus essentialis processio à filij processione eodem ipso verbo differre videtur: ob idq; processio filij generatio nũcupatur, spiritus verò præcipuè magisq; processio propriè nominatur. Multa namq; nomina sunt, quæ res alias propriè, alias verò cõmuniter significãt. Propterea nõ est admiratione dignum, si verbum processio, apud scripturam sacram filio etiam ascribatur, *Exiui*, autem, *à Patre*, non idem est cum verbo, procedere, sed aliud significare videtur. Ideoq; Spiritus sancti processio ineffabilis & carens nomine à Theologis nominatur, quod filij processionem, hoc est, generationem minus obscurè, quàm spiritus processionem percipimus. Præterea B. IOAN. DAMASCEN. de spiritus processione ita scriptum reliquit. *Alia ratio essentia huius est ineffabilis quidem, ac innominabilis, alia inquam à filij generatione.* Cúmque Græci confessi essent sanctum Spiritũ ex patre accipere esse, ac ex ipso procedere idem significare, arguũt Latini pro sua causa, quòd si factus Spiritus à quo esse accipit, ex eodẽ quoque procedit: accipit autem esse ex filioq; ergo ex filioq; necessario procedit, iuxta præcipuã ac propriam processionis significantiam Spiritum autem sanctũ ex filio esse, ac ab ipso esse accipere, ex S. EPIPHANII dictis ostenditur, qui in sermo. Angyroto nuncupato, è Græco in Latinam ab Ambrosio verso, loquẽs de Deo patre, inquit sic: *Ita filium dico eum, qui ex ipso est: sanctum autem Spiritum, qui ex vtroque est.* Siquidem igitur sanctus Spiritus apud Epiphanium ex vtroque est, sequitur ipsum ex vtroq; habere esse. Amplius idem Epiphanius in eodem sermone, inquit sic: *Quemadmodũ nemo nouit patrem nisi filius, nec filium nisi pater: ita dicere audeo nec sanctum Spiritum nisi pater, & filius à quo accipit & procedit: neque patrem & filium nisi Spiritus sanctus, qui verè glorificat, docens omnia, qui quidem est à patre & filio.* Ex his igitur Epiphanij dictis apparet ex patre & filio spiritum accipere posse, & ex patre filióque accipere idem significare: vnde sequitur, sanctum Spiritum à patre & filio accipere esse. Hoc multis altercationibus Græci dissoluere putabant, dicentes, Spiritum sanctum à patre quidem procedere,

Homilia 1.

Concilium Constantinopolitanum 3. generale.

Concilium Nicænum 2. generale 7.

Concilium Constantinopolitanum 4. generale 8.

Alia obiectio Græcorum.

Processio vt ad filium, & ad spiritum sanctum refertur.

Ioannis 16. & 1.

Responsio Latinorum.

Ioannes Damascenus.

Epiphanius Cypri.

Alia obiectio Græcorum & responsio Latinorum.

Digitized by Google

ſed à filio accipere & dari. Tum illis, multis eſt authoritatibus & rationibus reſpõnſum à Latinis, & potiſſimè ex ipſorum doctore BASILIO MAGNO, libro tertio, contra Eunomium, qui apertè tertiam perſonam Spiritum ſanctum nominans, dignitate ſecundum à filio pronunciat, *cum ab ipſo (ait) eſſe habeat.* Quæ authoritas à Græcis tanquam mendoſa & corrupta arguitur, ſed à Latinis multis rationibus vindicatur. Alia eſt eiuſdem Baſilij authoritas in medium deducta ex ſermone de ſancto Spiritu Græcè ſcripto, vbi ſic ait: *Vnum quidem Patrem, vnum Filium, vnum Spiritum ſanctum iuxta diuinam traditionem profitendum nobis eſt: non autem duos patres, neque duos filios, quandoquidem ſpiritus, neque filius eſt, neque nuncupatur. Non enim a ſpiritu accipimus aliqua, quemadmodum à filio ſpiritus, ſed eo ad nos veniente, nosq; ſanctificante, diuinitatis hereditatem ſuſcipimus, nec non hereditatis eterna premium, ac æternorum bonorum primitias. Hæc ſunt quæ nos à ſpiritu accipimus, quæque nobis creata fuere, atque à ſancto Spiritu cauſata.* ATHANASIVS quoque in Apologia ſua contra Arriũ, dicit: *Si Spiritus ſanctus ex Patris ſtyg; ſubſtantia non eſt, non Dei filius in ſymbolo ſanctificationis ipſum connumeraſſet, dicens: Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti.* Igitur ex Athanaſio patet, ſi ſancti Spiritus ex Patris filiúque ſubſtantia non eſſet, nulla prorſus ratione in ſanctificationis ſymbolo connumeraretur. DYDIMI porrò eadem eſt ſententia libris de Spiritu ſancto. Propterea profeſſionem ſuam Latini patres, ſeſſione 24 concludunt. *Itaque filius cum in generatione a conſubſtantiali patre ſpiritum ſanctum acceperit, eandem & paternam facultatem ac naturam habens, eundem ſpiritum mittere creditur, ſicut ipſe ait: Cum venerit paraclitus, quem mittam vobis a patre, non tamen, vt Pater, præcipuè: quandoquidem pater ipſe radix & fons diuinitatis exiſtit, qui cum ſumma ſubſtantia, ac eam indiuiſibilis ſit, à ſubſtantia ex hypoſtaſi indiſtincte percipitur, propterea quia non re, ſed ſola ratione, paterna hypoſtaſis à ſubſtantia ſua ſeiungitur. Pater igitur ſubſtantialis hypoſtaſis eſt. filiumq; ſubſtantialiter generat, & ipſe ſubſtantialis hypoſtaſis generatur, ita tamen, vt duæ hypoſtaſes, vnus Deus ac vnica ſit natura, cum qua ſanctus Spiritus ſimul & indiſtincte cognoſcitur. Qui cum neque pater, neque filius, neque relationum aliquid ſit, tamen vt ſpiritus, ad ſpirantem refertur. Porrò quoniam apud ſacram ſcripturam ſpiritus patris ac filij eſt, ſequitur vt ambo ſimul ſpiritum ſpirent. Præterea filius ſecundum diuinitatem ad patrem reſpiciens, dixit: Ego & pater vnum ſumus: & ego in patre, & pater in me eſt: Qui videt me, videt & patrem. Duabus igitur perſonis vnica poteſtas ſpirãs & mittens exiſtit, quæ quamuis vnica miſſio & cauſa ſit, à patre tamen (vt dictum eſt ſupra) præcipuè creditur eſſe, à quo filius eandem ipſam facultatem habens, vna cum patre principium vnicum eſt, non tamen perſonarum confuſione. Pater enim pater ac ingenitus eſt: filius verò filius atque genitus, ita vt inter eos ſecundum cauſam & cauſatum ordo quidam exiſtat. Sanctus autem ſpiritus ad patrem filiumq; diſponitur, ne quadam indiſpoſitio vel confuſio in diuinis perſonis exiſtat. Siquidem igitur, cum pater filium generet, cum ipſo ſubſtantiam ſuam communicat, quatenus ei communicabilis ſit, & filius ſic acceptam Spiritui ſancto communicat, quatenus, ipſi quoque communicari poſſit, vnica ſemper ipſa ſubſtantia exiſtente, qua quidem ille generetur, hic verò procedat, ſequitur, Patrem vnicum principium & cauſam eſſe, ſanctumq; Spiritum ex vtroque procedere. Præterea dictũ*

A *à ſanctis Patribus, eſt ſanctum Spiritum per filium natura procedere.* Vide ſequenti diſtinctione. *Vnde ſequitur, Spiritum ſanctum ex patre filióque procedere, quandoquidem, Per, propoſitio, vt, Ex, hac in re ſignificare videtur, vt Leonis Papæ, Ambroſij, Hieronymi, Auguſtini, & aliorum multorum doctorum authoritatibus liquet.* Huic ergo ſententiæ ac patrum authoritati SESSIONE 25. cœperũt Græci paulatim ſubſcribere, & ſuos doctores inſequentes cum Romana ſe Eccleſia coniungere. Ipſo BESSARIONE NICÆNO Archiepiſcopo aſſenſus & conuerſionis authore, qui animos cæterorum elegantiſſima oratione commouit, vt ſe Latinorum confeſſioni iungerent. Huius autem profeſſio hæc eſt. *Ego volens ſequi veſtigia patrum, ſanctum Spiritum ex patre filioq;, vt ab vnico principio, non autem à duabus cauſis procedere, profiteor: quandoquidem non patrem vnam, filium alteram Spiritus ſancti cauſam eſſe, ſed patrem vnicam filij ac ſpiritus cauſam ab ipſis Latinis perdidici, patremq; ſimul & filium vnicum ipſius ſpiritus principium effecta vt cum ſanctum Spiritum ex patre filioq; procedere celebretur, tanquam ab vnico principio intelligi debeat, quod ita eſſe coram Deo & hominibus credo, & profiteor.* Hæc eſt profeſſio Beſſarionis. Tunc nonnulli alij Patres eandem ſententiam dixere, & primus Patriarcha Ioſephus ſententiam ferens, ait: *Quoniam Latini non temerè, nec ex ſententia propria, verum ſanctorum authoritatibus adducti, ſanctum Spiritum ex Patre filióque procedere credunt, idcirco eis aſſentior, & cum eis coniungor, ac propoſitionem: Per, filium Spiritus ſancti cauſam ſignificare concedo.* Huic confeſſioni Patres, præſertim Cyzicenſis, Trapezundenſis, Monembaſienſis & Heracleenſis Epiſcopi, qui antea vehementiſſimè repugnabant ſubſcripſerunt, excepto ſolo Epheſio, qui in ſua permanſit perfidia, ſanctum Spiritum ex filióque nequa quã procedere confitens. Conuentus ergo Græcorum in hanc ſententiam iuit, ſanctum Spiritum ex patre filióque, vt ab vno principio, ac vnica ſententia, vnica ſpiratione, proceſſionéque procedere: per filium verò tanquam à conſubſtantiali eiuſdémque naturæ. Vide infrà Poſtridiè autem Græci iterum congregati. Eandem confeſſionem & ſententiam dixerunt, ac tribus literis tradiderũt, quarum vnã ſummo Pontifici, alteras Imperatori, tertias verò Patriarchæ dedere. Hac cum ſummus Pontifex vidiſſet, magno gaudio affectus conuocatis extraordinariè tum Græcis quàm Latinis Pontificibus omnibus, Imperatore tãtum & Patriarcha abſentibus, literas ipſas Græco Latinóque ſermone recitari iuſſit: quibuſquidem perlectis, omnes amplexati ac inter ſe oboſculati fuere, & ita ſoluta eſt diſceptatio, & de purgatorio igne atque animabus ſanctorum actum eſt. Porrò BESSARION Archiepiſcopus Nicænus, poſteà Conſtantinopolitanus Patriarcha & Cardinalis effectus, ſuis Græcis Orientalibus luculentiſſimam habuit orationem in qua ex ſeriè Græcorum patrum probat verè Spiritum ſanctum, à patre procedere per filium, & ex patre & filio, & huic ſtandum firmiter ſententiæ docet. Verùm ea quæ profert teſtimonia iam ſuperiùs citata ſunt. Vide autem quæ ſequitur diſtinctionem. Huic confeſſioni de proceſſione Spiritus ſancti à Patre & Filio ſubſcripſit in Concilio Lateranenſi ſub Iulio II. PETRVS MARONITARVM Patriarcha per epiſtolam, quæ lecta eſt ibidem ſeſſione vndecima, lege autem ea quæ ſequuntur, quia idem adhuc confirmant.

Aſſenſus Græcorum & ſubſcriptio fidei Cath licæ. Beſſarion Nicænus.

Beſſarionis profeſſio.

Profeſſio Græcorum Catholica.

Exoſculatio mutua Græcorum & Latinorum. Beſſarion Cardinalis.

Petrus Maronitarum Patriarcha.

Digitized by Google

Spiritus sanctus à patre procedit per filium.) Hæc præpositio iam præcedenti agitata & confirmata est assentientibus Græcis: verumtamen antea tanquam hæretica iudicata est ab hæreticis illis Episcopis, qui sub nomine Caroli magni librum contra generalem 7. Synodum ediderunt, quia hæc propositio, in confessione prædictæ Synodi esset inserta. Sed ADRIANVS I. libro ad Carolum Magnum pro defensione nominatæ synodi 7. misso cap. 1. hanc propositionem strenuè defendit plurimorum patrum testimonijs: quod & THOMAS AQVINAS prima parte summæ quæst. 36. articulo 3. idem tuetur. Sic verò procedit Adrianus 1. & patrum testimonijs sic agit ATHANASIVS sermone de apparitione Domini in carne, *Propter hoc* (ait) *insufflat in facie Apostolorum, dicens: accipite Spiritum sanctum, vt cognoscamus, quia de plenitudine deitatis est qui dabatur spiritus discipulis. In Christo enim* (inquit) *habitat, hoc est, in carne eius, omnis plenitudo deitatis corporaliter, sicut Euangelista Ioannes dicit: Nos omnes ex plenitudine eius accepimus. Corporali enim specie sicut columba apparuit spiritus sanctus, descendens & manens super eum. In nobis etenim primitiæ & pignus deitatis inhabitat, in Christo autem omnis plenitudo deitatis. Et ne quis quia quasi non habens ipse accipiebat. Ipse enim sibi desuper mittebat sicut Deus, & ipse sibi deorsum suscipiebat sicut homo. Ab ipso ergo in ipsum descendebat, ex deitate eius in humanitatem eius.* Et post plura. *Manifestum est, quia per ipsum omnia fecit pater, per ipsum ergo eum suscitat, per ipsum eum sanctificat, & per ipsum eum exaltat, & per ipsum vitam dat, &c.* Idem libro de Virginitate inter cætera. *Et in Spiritum sanctum, qui ex patre & filio existens, quia patre emittitur, & per filium datur.* Idem GREGORIVS NAZIANZENVS de secundis Epiphanijs. *Nobis autem vnus Deus Pater, ex quo omnia, & vnus dominus Iesus Christus, per quem omnia, & vnus spiritus sanctus, in quo omnia. Hoc ipso autem quod dicimus, ex quo, & per quem, & in quo, non naturam secamus, neque enim propositionem syllaba mutata, natura veritatem mutabunt: sed vnius naturæ sui cuiusque nominis proprietatem designat, quod manifestissimè indicatur ex eo, quod rursus in vnum renocatur ista ipsa diuersitas. Si quis tamen non transitoriè apud ipsum Apostolum legat illud quod scriptum est, cum dixit. Quia ex ipso, & per ipsum, & in ipso omnia, & addidit: Ipsi gloria in secula seculorum.* Et AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib. 15. de Trinitate. *De vtroque autem procedere sic docetur, quia ipse filius ait, de patre procedit: Et cum resurrexisset à mortuis & apparuisset discipulis, insufflauit, & ait, accipite Spiritum sanctum, vt etiam eum de se procedere ostenderet. Et ipse est virtus, quæ de illo exibat, sicut legitur in Euangelio, & sanabat omnes.* Et post pauca. *Hoc significans Dominus Iesus, bis dedit Spiritum sanctum: semel in terra, propter dilectionem proximi, & iterum de cœlo propter dilectionem Dei.* Eadem repetit lib. 4. de Trinitate, & sermone de ascensione Domini, & sermone de Pentecoste. Et CYRILLVS ALEXANDRINVS lib. 1. de spiritus cultura. *Sicuti est Dei & patris simul & filij substantialiter ex vtroque, videlicet ex patre per filium procedente spiritu, &c.* Idem libro acclamatorio ad Theodosium Imperatorem. *Itaque & si dicetur vbicunque viuificare pater, operatur hoc omnino per filium Spiritu sancto.* Idem Anathematismo 9. & epistola ad Ioannem Antiochenum Episcopum. Eadem testatur & LEO I. epist. 10. ad Flauianum, & sermone de Pentecoste. Et GREGORIVS I. lib. 40. homiliarum, homilia 26. & lib. 27. in Iob. Et SOPHRONIVS HIEROSOLYMITANVS Patriarcha in confessione fidei, quam misit ad Sergium Episcopum Constantinopolitanum, quæ lecta est coram patribus generalis 6. Synodi actione 11. *Omnia* (inquit) *per vnigenitum filium, pater in sancto fecit spiritu, quæ vt sapienti prouidentia continet, vt Deus suis operibus præsidens.* De hac præpositione *per*, in diuinis, lucidiùs disputat BESSARION CONSTANTINOPOLITANVS Patriarcha, prius autem Archiepiscopus Nicænus, in oratione quam habuit ad confratres suos Orientales in Concilio Florentino, vt superiùs meminimus, & dicit quòd, per, mediantem causam significat. *Præpositionem* (ait) *per, in omnibus in quibus accipitur causam significare, nunquamque dici nisi aliquam mediantem subsistendat causam, nemo est qui ignoret. Semper enim in omnibus, quibus hoc ab hoc, per hoc esse aut fieri dicitur, illud per, tanquam communicans aut cooperans primo agenti accipitur. Ideoque sæpiùs hac vox à patribus vsurpatur, Deus creauit per filium, & Spiritus sanctus à Deo per filium procedit. Ait enim in octauo ad Amphilochium Beatus* BASILIVS, *patrem creare per filium: Nec imperfectam patris creationem, nec imbecillem filij actionem significat. sed vnitatem voluntatis eorum manifestat. Quare hæc vox, per filium, non minui effectiuam causam, sed ad principaliorem causam nos refert. Vnde pater præpositionem, per, causam significare.* Verùm infinitis agit authoritatibus Bessarion, quas longum esset enar-

Concilium generale 7.

Adrianus 1.

Thomas Aquinas.

Athanasius Alexandrinus.

Ioann. 20. Colloss. 2.

Ioann. 3. Lucæ 3.

Gregorius Neocæsariensis.

Hilarius Pictauiensis.

Ioan. 20.

Basilius Magnus.

Ambrosius Mediolanensis.

Roman. 8.

Gregorius Nazianzenus.

Rom. 11.

Augustinus Hipponensis.

Ioannis 15. Ioann. 20. Lucæ 6.

Cyrillus Alexandrinus.

Leo 1.

Gregorius 1.

Sophronius Hierosolymitanus.

Per, præpositio in diuinis, quid significet.

Bessarion Cardinalis.

Basilius Magnus.

are. Profert ſiquidem Chryſoſtomum in caput 1. Ioannis. *Omnia per ipſum facta ſunt, &c.* Et Athanaſium in ſermone, qui inſcribitur, Redarguitio Melitij & Euſebij, vbi loquitur ita. *Erat (ait) impium Spiritum inter Trinitatem cum gloria numerare, ſi non eſſet emanatus ex Deo per filium, ſed per modum creaturæ ex Deo factus, vt autumant.* Profert & Gregorium Nazianzenum, Gregorium Niſſenum, & vltimo loco IOANNEM DAMASCENVM, qui de Patre loquens: *Ipſe quidem eſt (ait) intellectus verbi abyſſus, verbi genitor, & per verbum manifeſtatiui ſpiritus ſpirator.* Et iterum. *Spiritus verò ſanctus manifeſtatiua occultæ diuinitatis potentia patris, ex patre per filium procedens eſt.* Verùm lege totam orationem, ſi plura noſſe deſideras.

Spiritus ſanctus non eſt maior Filio.] CYRILLVS ALEXANDRINVS Et Concilium Alexandrinum ſub eo congregatum, epiſtola ad Neſtorium arguit eos, qui ex verbo Euangelij *Ille me glorificabit vel clarificabit*, colligebant Spiritum ſanctum eſſe Filio maiorem. *Cum Chriſtus (ait) dicit de Spiritu, ille me clarificabit, ſcimus vnum Chriſtum Dominum & Filium non alteritus egere gloria, aut à Spiritu ſancto gloriam conſecutum: quia eius Spiritus nec melior nec ſuperior ipſo eſt. Sed quia mira opera faciens, ad demonſtrationem ſuæ dignitatis virtute proprij ſpiritus vtebatur, ab ipſo glorificari dicitur, quod virtus ſua vel diſciplina quemlibet vnumquemque clarificet. Quamuis enim in ſua ſit ſubſtantia ſpiritus eius, & intelligatur in perſona proprietas, iuxta id quod ſpiritus eſt, & non filius: attamen alienus ab illo non eſt, nam ſpiritus appellatus eſt veritatis, & veritas Chriſtus eſt: vnde & ab illo ſimiliter, ſicut ex Deo patre, procedit. Denique hic ipſe ſpiritus, etiam per ſanctorum manus Apoſtolorum miracula gloriosa perficiens, glorificauit Ieſum Chriſtum poſtquam aſcendit in cœlum: nam creditus eſt Chriſtus natura Deus exiſtens per ſuum ſpiritum virtutes efficiens. Idcóque dicebat: De meo accipiet, & annunciabit vobis. Nequaquam verò participatione alterius, idem Spiritus, ſapiens aut potens dicitur: quia per omnia perfectus eſt, & nullo prorſus indigens bono. Nam paterna virtutis & ſapientiæ, id eſt, Filij Spiritus creditur, & ideo ipſa re & ſubſiſtente virtute, virtus & ſapientia comprobatur, &c.* Vide, Trinitas, Filius. Chriſtus. Symbolum, &c.

Spiritus ſanctus quomodo dicitur contriſtari.] Concilium BASILEENSE ſeſſione vltima epiſtola Synodali de authoritate Concilij ſuprà Papam ait. *Duobus modis ſacri doctores exponunt, Spiritum ſanctum contriſtari, vel cum boni dono Spiritus ſancti, & propter charitatem contriſtantur de his, quæ non rectè faciunt: vel cum Spiritus ſanctus ab homine non rectè faciente, repellitur more humano. Sicut enim homo de domo pulſus triſtis recedit, ita Spiritus ſanctus propter non rectè facta hominum deſerit eos, & ab his recedit, non ipſe triſtis, ſed triſtes dimittes quos deſerit.* Eadem repetit Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 1. in admonitione facta ad Patres eiuſdem Synodi, &c.

SPONSVS ET SPONSA.

Cuncta repete ex vocabulo, Matrimonium, & Nuptiæ, &c. Raptor, & Monialis Virgo, & reliquis.

SPONSALIA.

Sponſaliorum infractores.] Vide locis memoratis. Porrò Concilium ELIBERINVM cano. 54. *Si qui parentes fidem fregerint ſponſaliorum, triennij tempore abſtineant ſe a communione. Si tamen ſponſus vel ſponſa in illo graui crimine fuerint deprehenſi, excuſati erunt parentes. Si verò in eadem fuerint vitio, & polluerint ſe conſentiendo, ſuperior ſententia ſeruetur.* Vide in vocabulo. Matrimonium promiſſum per verba de præſenti aut de futuro, &c.

STOLA.

De ſtolæ vſu vide in vocabulo, Orarium.

STIPENDIVM.

De Stipendio clericorum.] Copioſè diximus in vocabulo, Clericorum ſtipendia, &c.

SVBDIACONI.

Subdiaconi qui dicantur.] Ex antiquiſſima & Apoſtolica in Eccleſia inſtitutos fuiſſe Hypodiacones, traditione cognouimus, quos & Subdiaconos appellamus. Quorum frequenter meminimus ex canonibus Apoſtolorum, & ex Fabiani 1. decreto, vbi his demandatur cura ſcribendi geſta Martyrum, vt diximus in vocabulo, Sanctorum geſta ſcribenda &c. Alijs porrò locis innumeris eorum fecimus mentionem. Vide etiã in vocabulo, Ordo ſacer, &c. Ex Ignatio, qui ſubdiaconos expreſsè cæteris gradibus ordinum annectit & ſalutat. Porrò Concilium AQVISGRANENSE 1. cano. 6. profert ISYDORI HISPALENSIS teſtimonium ex lib. 7. de officijs Eccleſiaſt. cap. 10. *Subdiaconi (ait) qui apud Græcos Hypodiaconi vocantur, in Eſdra inueniuntur, appellanturque ibi Nathinnæi, id eſt, in humilitate Domino ſeruientes. Ex eorum ordine fuit ille Nathanael, qui in Euangelio tantoperè laudatus eſt. Denique iſti oblationes in templo domini ſuſcipiunt à populis, & officijs obediunt Leuitarum, & vaſa corporis & ſanguinis Chriſti diaconibus ad altaria Domini efferunt. De quibus placuit patribus, vt quia ſacra myſteria contrectant, caſtè & continentes ſint ab vxoribus, & ab omni carnali immunditia liberi.* Vt mox videbitur.

Concilium Aquiſgranenſe ſub Ludouico Imperat. Iſidorus Hiſpalenſis. 1. Eſdræ 2. & 8. Ioan. 1.

Subdiaconi munus.] Licet dictum ſit ſubdiacones ſacra vaſa contrectare licite poſſe, interim reuoluc hoc illis olim prohibitum vocabulo. Clericus. &c. Vnde & Concilium LAODICENVM cano. 25. & allegat Gratianus diſtinct. 63. cap. Non oportet. *Non oportet (ait) Miniſtros (alia tranſlatio ſubdiaconos) panem dare nec calicem benedicere.* Hinc AQVISGRANENSE Concilium 1. cano. 78. hunc recitans canonem, ait. *Non oportet ſubdiaconos.* Et de his autem Subdiaconis iniungit Concilium TRIDENTINVM ſeſſione 23. quæ eſt 7. ſub Pio 4. cap. 13. decret. reformat. vt ordinentur habentes bonum teſtimonium, & in minoribus ordinibus iam probati, ac litteris, & his, quæ ad ordinem exercendum pertinent, inſtructi, qui ſperare Deo authore ſe continere poſſe. *Eccleſijs quibus aſcribentur inſeruiant, ſciãtque maxime decere, ſi ſaltem diebus dominicis & ſolemnibus, cum altari miniſtrauerint ſacram communionem perceperint. Qui ſi per annum in Subdiaconatus ordine non ſint verſati, ad altiorem gradum, niſi aliud Epiſcopo videatur, aſcendere non permittantur, &c.* Vide. Ordo. & ſequentia.

Concilium Laodicenum.

Concilium Aquiſgranenſe 1.

Concilium Tridentinum.

Subdiaconus vt ordinetur.] Lege præcedentia. Porrò CLEMENS I. lib. 8. conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 27. refert ſic Apoſtolos docuiſſe. *De Hypodiaconis ego Thomas diſpono*

Clemens 1.

vobis Episcopis. Hypodiaconum cum ordinas, ô Episcope, impones ei manus, & dicens: Respice super hunc seruum tuum electum hypodiaconum, & da ei spiritum sanctum, vt dignè tractet ministratoria vasa tua, & faciat voluntatem tuam in omnibus, per Christum tuum cum quo tibi gloria, &c. Idem cap. 34. *Hypodiacono excommunicare non licet, nec lectori, nec Cantori, nec Diaconissæ, non clericum, non laicum, sunt enim Diaconorum ministri.* Et Concilium ELIBERINVM cano. 30. *Subdiaconum eum ordinari non debere, qui in adolescentia sua fuerit mœchatus, eo quod postmodum per subreptionem ad altiorem gradum non sit promouendus. Si autem aliqui sint in præteritum ordinati, amoueantur.* Et Concilium CARTHAGINENSE IV. cano. 5. & allegat Gratianus distinct. 23. cap. Subdiaconus. *Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impositionem non accipit, patenam de Episcopi manu accipiat vacuam, & calicem vacuum: de manu verò Archidiaconi vrceolum cum aqua, & mantile & manutergium.* Vide plura locis supra assignatis, Ordo, &c. & mox ex Concilio Toletano 8.

Concilium Eliberinum.

Concilium Carthaginens. 4. cui Augustinus subscripsit

Subdiaconi non possunt nubere, sed castè & continenter viuere iubentur.] Multiplicia iam in vocabulo, Cœlibatus, testimonia protulimus, quæ nec repetenda censemus, quia facilè reuoluentur, & in præcedentibus distinctionibus illud etiam probatum. Quod autem adhuc restat breuiter persoluendum est. Concilium ROMANVM II. sub Syluestro 1. cui interfuit Constantinus Imperator, cano. 8. actionis 1. *Nullum Subdiaconorum ad nuptias transire præcipimus, ne aliqua prænaricatione præsumpserit.* Hinc etiam LEO I. epist. 82. ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum, cap. 4. *Cùm extra clericorum ordinem constitutis nuptiarum societati, & procreationi filiorum studere sit liberum: ad exhibendam tamen perfectè continentiæ puritatem, nec Subdiaconis carnale quidem connubium conceditur, vt & qui habent sint tanquam non habentes, & qui non habent permaneant singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus à capite est, dignum est custodiri: quanto magis in primo, aut secundo, tertióque seruandum est, ne aut leuitico ministerio, aut presbyterali honori, aut Episcopali excellentiæ quisquam idoneus existimetur, qui se a voluptate vxoria nec dum frenasse detegitur?* Hinc Concilium TOLETANVM I. cano. 4. depositionem Subdiaconi præcipit, qui viduam acceperit vxorem, vel fuerit secundis nuptijs implicatus. Vide in vocabulo, Bigamus, &c. Et TOLETANVM VIII. cano. 6. *Relatum est nobis quosdam Subdiaconos, postquam ad sacri huius ordinis peruenerint gradum, non solùm carnis immunditia sordidari, cum scriptum sit: mundamini qui fertis vasa domini: sed etiam (quod dictu quoque nefas est) nouis vxoribus copulari, asserentes hoc ideò sibi licere, quia benedictionem à Pontifice se nescisse percepisse. Proinde omni excusationum discisso velamine, id præcipimus obseruari, vt cum Subdiaconos ordinantur, cum vasis ministerij benedictio eis ab Episcopo detur, sicut in quibusdam Ecclesiis vetustas tradit antiqua, & sacra dignoscitur consuetudo substare prolata, omni penitus ab illis sorde mulierum ac familiaritate remota. Quòd si hoc vulnere deinceps fuerint sauciati, mox erunt sub pœnitentiæ oneribus, vsque ad extremum vitæ, monasteriis religandi.* Hinc ALEXANDER III. parte 10. Concilij Lateranensis, quod celebrauit cap. 59. Cœnomanensem Episcopum laudat, quia subdiaconum coëgit vxorem abiurare, quam duxerat, iubens, vt talis septennij pœnitentia maceratus ad religionem transeat, vbi ad altiores gradus poterit promoueri, non aliàs. Idem parte 18. eiusdem Concilij cap 2. ad Cantuariensem Archiepiscopum, expressè cœlibatum Diaconis & subdiaconis iudicit, vt posuimus superiùs. Idem repetit parte 26. capit. 2. *Subdiaconum (ait) sine homines interfecit, siue non, non posse matrimonium contrahere sacrorum canonum censura demonstrat.* Vide ergo vocabulo, Cœlibatus, Clericus, Bigamus, &c.

Concilium Romanú 2. sub Siluestro patrum 284.

Leo 1.

1. Corinth. 7.

Hanc allegat Iuo libr. 3. decreto.

Concilium Toletanum 3.

Concilium Toletanum 8.

Esay. 52.

Alexander 3.

SVFFRAGIA.

Suffragia defunctis impendenda.] Diximus vocabulo, Defunctus, Purgatorium.

SVPPLICATIO.

De supplicationum origine copiosè, & de earum progressu, tractauimus in vocabulis, litania & processio. Quàm autem antiquitus celebres fuerint, etiam grauissimi scriptores attestantur, vt videbis in illis locis. Testatur autem NICEPHORVS CALLISTVS lib. 7. Ecclesiasticæ historiæ cap. 30. quòd dum Constantinus Magnus deuicto Maxentio vrbem Romam intrasset. *Totis (ait) septem diebus ciuitas Romana, celebrem ob victoriam eam, egit conuentum, simul & authorem illius Deum, triumphalémque crucis armaturam, & victorem ipsum Constantinum laudans honoribusque dignis prosequens, &c.* Lege locis memoratis.

Nicephorus Callistus.

SYMBOLVM.

Symbolum Apostolorum.] CLEMENS I. epist. 1. ad Iacobum fratrem Domini. ait. *Christo itaque resurgente & ascendente in cœlum, missoque sancto Spiritu, collata Apostolis scientia linguarum, adhuc in vno positi, Symbolum, quod, ab illis nunc tenet Ecclesia, vnusquisque quod sensit dicendo condiderunt, vt discedentes ab inuicem, hanc regulam per omnes gentes prædicarent.* Et infrà. *Symbolum enim Græcè, Latinè collatio dicitur. Et hoc prædicti Apostoli inter se per Spiritum sanctum salubriter (vt dictum est) condiderunt. Dicitur & iudicium, quod per hoc qui rectè crediderit iudicatur. Ergo cunctis credentibus quæ continentur in præfato Symbolo, salus animarum & vita perpetua bonis actibus præparatur. Est autem huiusmodi.* CREDO *in vnum Deum Patrem omnipotentem, creatorem cœli & terræ. Et in Iesum Christum Filium eius vnicum Dominum nostrum: Qui conceptus est de Spiritu sancto: Natus ex Maria virgine. Passus sub Pontio Pilato. Crucifixus, mortuus & sepultus. Descendit ad Inferos. Tertia die resurrexit à mortuis. Ascendit ad cœlos: Sedet ad dexteram Dei patris omnipotentis. Inde venturus est iudicare viuos & mortuos: Credo in Spiritum sanctum: Sanctam Ecclesiam Catholicam: Sanctorum communionem: remissionem peccatorum: carnis resurrectionem, & vitam æternam. Amen.* Subdit autem Clemens. *Quod in primordio eiusdem, Symboli præponitur, Credo in Deum Patrem omnipotentem, præclarum fidei testimonium & fundamentum in prima fronte monstratur: quia saluus esse poterit, qui rectè crediderit, &c.* In subsequentibus exponit symbolum de verbo ad verbum. Lege si placet. Eiusdem symboli DIONYSIVS AREOPAGITA libro Ecclesiasticæ Hierarchiæ, parte 3. capitis 3 meminit, & vocat illud, Catholicam laudationem & religionis symbolum: *Quòd omnia (inquit) diuinitus in nos emanantia sacra dona contineat.* Solebat autem

Clemens 1.

Symbolú quid signet.

Symboli verba.

Dionysius Areopagita.

Symbolum Apostolorum recitabatur olim in sacrificio missæ, sicut nunc Concilij Nicæni & Constantinopolitani Symbolum vt infra dicetur.

utem cantari in ſacrificio miſſæ cum eleuaretur hoſtia, vt ibidem docet. Prædictum Symbolum commentati ſunt CYPRIANVS CARTHAGINENSIS, vel (vt alijs placet) Ruffinus, & AVGVSTINVS HIPPONENSIS ſermone 18. de tempore. Vnde de eodem ſic LEO I. epiſt. 13. ad Pulcheriam Auguſtam loquitur. *Catholici (inquit) Symboli breuis & perfecta confeſſio, quæ duodecim Apoſtolorum totidem eſt ſignata ſententijs, tam inſtructa eſt munitione cœleſti, vt omnes hæreticorum opiniones ſolo ipſius poſſint gladio detruncari, &c.* Et Concilium MEDIOLANENSE epiſtola ad Conſtantinum Imperatorem 4. de hoc ſymbolo Apoſtolorũ loquitur. *Quid breuius (ait) quàm ſimplex fidei Symbolum ab Apoſtolis inſtitutum, in quo myſticum ſacramenti continetur arcanum?* Hoc ſymbolum, ſeu etiam Nicænum, & alia quæ ſequuntur, cum omnia vnum ſint, Concilium FOROIVLIENSE vbi ſymbolum ſuum edidit iubet vt omnis Chriſtianus memoriter teneat *Symbolum (ait) & orationem Dominicam, omnis Chriſtianus memoriter ſciat, omnis ætas, omnis ſexus, omniſque conditio, maſculi, fœminæ, iuuenes, ſenes, ſeruiliberi, pueri, coniugati, innuptæque puellæ: quia ſine hac benedictione nullus poterit, in cœlorum Regno percipere portionem. Qui autem obſeruauerit hæc, & à malis operibus ſe cuſtodierit, & in præſenti ſeculo ſalus erit, & in futuro cum Angelis congaudebit.* Idem præcipit ſacerdotibus & gradibus Eccleſiæ, ſummam fidei memoriter tenere, quam compegerunt ex diuerſis patrum Symbolis. Vide ea quæ ſequuntur. Porrò Concilium MOGVNTINVM I. cano. 45. *Symbolum (ait) quod eſt ſignaculum Fidei, & orationem dominicam diſcere ſemper admoneant ſacerdotes populum Chriſtianum, volumuſque, vt diſciplinam condignam habeant qui hæc diſcere negligunt, ſiue in ieiunio, ſiue in alia caſtigatione emendentur. Propterea dignum eſt, vt filios ſuos, ad ſcholam ſiue ad monaſteria mittant ſiue foras preſbyteris, vt ipſam Catholicam rectè diſcant, & orationem Dominicam, vt domi alios edocere valeant. Et qui aliter non potuerit, vel in lingua ſua hoc diſcat.* Idem renouat Concilium RHEMENSE cano. 1. Et Concilium AQVISGRANENSE II. cap. 5. de ordine rectorum, vbi præcipit presbyteris, quatenus renatos in baptiſmo ſymbolum & orationem diſcere compellant. Idem renouat Concilium MELDENSE can. 74. Porrò hoc Symbolum Apoſtolorum citat Concilium FLORENTINVM præſentibus Orientalibus patribus & Imperatore Conſtantinopolitano Ioanne Palæologo ſeſſione 21. Hoc inſuper multi patres doctè expoſuerunt, præcipuè STANISLAVS HOSIVS ſtatim initio confeſſionis Catholicæ fidei, Et FRANCISCVS LARBENVS Cœleſtinus doctiſſimus per totum opus inſigne, quod prænotatur Muſica Fidei. Opus ſane mira eruditione refertum, & ſpirans Catholicæ fidei non exiguum nec vile condimentum. Sunt & alij permulti, quorum memoriam Benedictione eſt. Verùm vt ad alia tranſeamus, ſecundum hanc formam ſymboli multi patres ſymbola ediderunt, in verbis quidem diuerſa, ſed in fide & ſententijs omninò conformia. Libet autem quædam adhuc addere celebriora, & quæ ab Eccleſia Catholica ſumma veneratione coluntur.

Symbolum Ignatij martyris.] Contrà diuerſos hæreticos, Theodorum Cleobulum, Baſilidem, Simonem, Menandrum, &c. compulſus eſt Ignatius fidei ſuæ confeſſionem in ſymboli formam conſcribere, quæ in epiſtola ad Trallianos habetur inſerta: qua quidem noſtræ fidei ſacramenta & redemptionis myſteria ſumma breuitate complectitur, vt ex ſequentibus apparebit liquidius. Hanc verò adhuc repetit epiſtola ad Magneſianos, & epiſtola ad Tarſenſes, & initio epiſtolæ ad Smyrnenſes, & epiſtola ad Antiochenos. Verùm prolixior eſſent ſi hanc vellem confeſſionem ſcriptis redigere magis relinquenda eſt lectoris ſeduli otio reuoluenda. Conſimilem etiam fidei confeſſionem edidit IRENAEVS LVGDVNENSIS lib. 1. aduerſus hæreſes Valentini & ſimilium cap. 1. quam per vniuerſas orbis plagas prædicatam denunciat. Et TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de præſcriptionibus aduerſus hæreticos, non longe ab initio. Regulam fidei proponit, & initio libri de velandis virginibus, vt ex eiſdem locis facilè poteris agnoſcere & legere.

Symbolum Gregorij Neocæſarienſis.] Statim in initio Concilij GENERALIS V. præponitur ſymbolum, ſeu Fidei confeſſio, ſecundum reuelationem Gregorij Neocæſarienſis Epiſcopi, quod ſic habet. *Vnus Deus pater verbi viuentis ſapientiæ ſubſiſtentis, & potentiæ ac caracteris ſempiterni, perfectus perfecti genitor, Pater Filij vnigeniti. Vnus dominus ſolus ex ſolo, Deus ex Deo, caracter & imago Deitatis, verbum operatiuum, ſapientia conſiſtentiæ omnium comprehenſiua, & virtus totius creaturæ factiua, Filius verus veri patris, inuiſibilis, inuiſibilis, ineffabilis, ineffabilis, immortalis & ſempiternus ſempiterni. Vnus Spiritus ſanctus ex Deo ſubſiſtẽtiam habens, & per filium exiſtens ſcilicet hominibus imago filij perfecti, perfecta vita, viuentium cauſa, ſanctificatio ſanctificationis donatiuus, in quo apparet Deus Pater, qui eſt ſuper omnia in omnibus, & Deus Filius, qui per omnia eſt. Trinitas perfecta, gloria & æternitate, ac regno & imperio non partita, id eſt, diſtributa, neque abalienata. Non ergo creatum quid vel ſeruitium in Trinitate, neque aduentitium, tanquam prius non exiſtens, & poſterius adueniens. Non ergo defuit aliquando filius patri, neque filio Spiritus, ſed inconuertibilis & immutabilis ſemper ipſa Trinitas.* Hoc Symbolum Gregorius Neocæſarienſis edidit, quod non ſolùm laudat EVSEBIVS CAESARIENSIS lib. 7. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. 25. vbi illud ſub eadem forma verborum recenſet: ſed & GREGORIVS NISSENVS in ſermone Græco illud ſplendidè exornauit, & doctè expoſuit. Ex eodem Symbolo ADRIANVS I. libro miſſo ad Carolum Magnum contra Iconoclaſtas, deſumpſit teſtimonium, dum loquitur de Spiritu ſancto, quod ſcilicet à patre procedit per filium. Vide ſuprà Spiritus ſanctus.

Symbolum Athanaſij Alexandrini.] Notum eſt illud Symbolum, nam ſingulis diebus dominicis in Eccleſia recitatur, ſicque incipit: *Quicunque vult ſaluus eſſe, &c.* Hoc ſymbolum tranſmiſit Armenis EVGENIVS IV. per oratores in Concilio Florentino, vt patet ex eius decreto ad calcem eiuſdem Concilij appoſito, voluitque ab eis prædicari & teneri. Hoc & Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 1. ſimiliter omnibus Chriſtianis iniunxit. Non illud autem inſeremus, quia omnes penè illud memoriter tenent. Vide ſequentia.

Symbolum Nicæni I. Concilij Generalis.] Libet hic inſerere ſymbola, quæ certa Concilia generalia ediderunt quæ per vniuerſam Eccleſiam recitant, inter quæ primum locum

Symbolum Irenæi martyris.

Symbolũ Tertulliani Carthaginenſis.

Gregorij Neocæſarienſis Symbolum.

Euſebius Cæſarienſis.

Gregorius Niſſenus.

Adrianus 1.

Athanaſius Alexandrinus.

Eugenius 4.

Concilium Moguntinũ 4.

Symbolum Nicænum patrum 318.

obtinet

obtinet ab innumeris patribus decantatum, ſymbolum Nicænum, quod tale eſt. *Credimus in vnum Deum patrem omnipotentem, omnium viſibilium & inuiſibilium factorem. Et in vnum dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, Filium Dei, natum ex patre, vnigenitum, hoc eſt, de ſubſtantia Patris, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, natum, non factum, homouſion patri, per quem omnia facta ſunt quæ in cœlo, & quæ in terra. Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit, & incarnatus eſt, & inhumanatus eſt, paſſus eſt, & reſurrexit tertia die, Aſcendit in cœlos, venturus inde iudicare vivos & mortuos. Et in ſanctum Spiritum. Eos autem qui dicunt, erat aliquando, quando non erat, & antequam naſceretur non erat: & quia ex non exiſtentibus factus eſt, vel ex altera ſubſtantia, aut eſſentia dicentes eſſe: aut mutabilem aut conuertibilem Filium Dei, hos anathematizat Catholica & Apoſtolica Eccleſia. Hinc quidem ſanctæ fidei omnes conuenit conſentire.* Hoc igitur Nicænum ſymbolum, relegit & confirmauit Concilium EPHESINVM I. generale 3. & bis aut ter repetiuit, expoſitionemque eius à Cyrillo Alexandrino accepit. Sed & recitata eſt expoſitio eiuſdem Epheſini Concilij ſuper illud Symbolum, in Concilio CHALCEDONENSI generali 4. actione 1. & actione 2. eiuſdem Concilij Chalcedonenſis illud Nicænum Symbolum per ſingulas clauſulas recitatur, & doctiſſimè exponitur, & omnes anathematizat, ſiue Iudæos, ſiue paganos, aut Chriſtianos clericos & laicos, cuiuſcunque dignitatis extiterint, qui huic ſymbolo contrarium docuerint. Actione ſimiliter 5. iterum idem repetit, vbi illud iterum ſymbolum relectum eſt & approbatum, & omnia quæcunque in eodem Concilio à patribus decreta ſunt. Relectum eſt quoque præfatum Symbolum in Concilio AFFRICANO ſub Bonifacio 1. ad calcem, & in Concilio GENERALI V. collatione 6. ſub Iuſtiniano Principe, & in Concilio GENERALI VI. actione 17. ſub Conſtantino 4. Imperat. Et LEO I. epiſt. 95. ad Leonem Auguſtum, & epiſtola 60. ad Maximum Antiochenum Epiſcopum, ita illud ſymbolum legit, vt quidquid ab eo diſcordat Romanam Eccleſiam dicat nullatenus recepturam. Relectum eſt in Concilio FERRARIENSI ſeſſione 4. coram Græcis, & in alijs multis Concilijs, vt infrà dicetur. Lege quod ſequitur.

Concilium Ephesinum 1. generale 3.

Concilium Chalcedonense generale 4.

Concilium Africanum.

Concilium Constantinopolitanû 2 generale 5.

Concilium Constantinopolitanû 3. generale 6.

Leo 1.

Concilium Ferrariense.

Symbolum Constantinopolitanum patrum 150.

Symbolum Constantinopolitani I. Generalis II. Concilij. Habetur canone 7 eiuſdem Concilij, quod tale eſt. *Credimus in vnum Deum Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, viſibilium omnium & inuiſibilium. Et in vnum Dominum Ieſum Chriſtum. Filium Dei vnigenitum, ex patre natum ante omnia ſecula, Deum de Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum, non factum, homouſion patri, hoc eſt, eiuſdem cum patre ſubſtantiæ, per quem omnia facta ſunt. Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit, & Incarnatus eſt de Spiritu ſancto ex Maria virgine, humanatus eſt, & Crucifixus pro nobis, ſub Pontio Pilato, & ſepultus, & tertia die reſurrexit. Aſcendit in cœlos, & ſedet ad dexteram patris, & iterum venturus eſt cum gloria iudicare vivos & mortuos, cuius regni non erit finis. Et in Spiritum ſanctum, Dominum & viuificatorem, ex patre procedentem, cum patre & filio coadorandum & conglorificandum, qui locutus eſt per prophetas. Et in vnam Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam. Confitemur vnum baptiſma in remiſſionem peccatorum, & expectamus reſurrectionem mortuorum, & vitam futuri ſeculi, Amen.* Hoc ſymbolum recitatum eſt coram patribus Concilij CHALCEDONENSIS actione 2. auditoque eo omnes patres exclamauerunt: *Hæc omnium fides, hæc orthodoxorum fides. Omnes ſic credimus.* Iterum actione 5. eadem repetuntur. Hoc etiam ſymbolum recitatum eſt coram patribus Concilij GENERALIS V. collatione 6. & coram patribus Concilij GENERALIS VI. actione 17. Illud quoque de verbo ad verbum Concilium TOLETANVM VIII. repetit cap. 1. ſtatim initio, præmittens illud rebus omnibus definiendis. Quod & fecit Concilium BRACARENSE III. ſtatim in limine. Denique EVGENIVS IV. hoc ſymbolum Conſtantinopolitanum Græcis in Concilio Florentino & Armenis dedit, vt ex decreto eiuſdem liquet ad calcem Concilij addito, cum illa additione, *Ex patre, filioque*, declarandæ veritatis gratia, & vrgente neceſſitate licitè & rationabiliter appoſita (vt diximus ſuperiùs in dictione, Spiritus ſanctus. Hoc denique ſymbolum etiam Concilium TRIDENTINVM generale ſeſſione 3. ante omnia agenda præmiſit, tanquam principium illud, in quo omnes, qui fidem Chriſti profitentur, neceſſario conueniunt, ac fundamentum firmum & vnicum contra quod portæ inferi non prævalebunt. Iunge quod ſequitur.

Concilium Chalcedonen. generale 4.

Concilium Constantinopolitanum 2.

Concilium Constantinopolitanum 3.

Concilium Toletanum 8.

Concilium Bracarense 3.

Eugenius 4.

Concilium Tridentinum.

Symbolum in Eccleſia recitandum.] In ſuperioribus dum de ſymbolo Apoſtolorum tractaremus ex Dionyſio Areopagita, probauimus quia antiquitùs ſymbolum in miſſarum ſolemnijs recitabatur. Hoc de hoc Symbolo Conſtantinopolitano fieri etiam patres multis ſtatuerunt decretis. Vnde & Concilium AGATHENSE cano. 13. & allegat Gratianus diſtinct. 4. Symbolum. *Symbolum* (ait) *placuit ab omnibus Eccleſijs vna die, id eſt, ante octo dies Dominicæ reſurrectionis publicè in Eccleſia competentibus prædicari.* Idem LEO I. epiſt. 95. ad Leonem Auguſtum. Et Concilium TOLETANVM III. cano. 2. ſtatuit, vt prædictum Conſtantinopolitanum ſymbolum, ſingulis diebus Dominicis recitaretur. *Pro reuerentia* (inquit) *fidei ſanctiſſimæ, & propter corroborandas hominum inualidas mentes, conſultu piiſſimi & glorioſiſſimi Reccaredi Regis, conſtituit Synodus, vt per omnes Eccleſias Hiſpaniæ & Galliciæ, ſecundum formam Orientalium Eccleſiarum, Concilij Conſtantinopolitani, hoc eſt, centum quinquaginta patrum, Fidei ſymbolum recitetur, & priuſquam dominica dicatur oratio voce clara populo prædicetur, quo & fides vera manifeſtum teſtimonium habeat, & ad Chriſti corpus & ſanguinem prælibandum pectora populorum fide purificata accedant.* Similiter Concilium GENERALE VI. cano. 7. iubet vt memoriter teneatur cum oratione Dominica, & quotidie recitetur, licet non ſpecificet quod ſymbolum intelligat. Vnde repoſuimus illud cum alijs ſimilibus decretis in ſuperioribus in Symbolo Apoſtolorum. Vide ergo. Hinc eſt quod ex decreto Concilij BRACARENSIS II. cano. 1. Cathecumeni baptizandi iubentur noſſe Symbolum, vt diximus in vocabulo, Cathecumenus. Portò præmiſſum decretum Toletani III. Concilij adhuc renouat Concilium TOLETANVM XIII. ſtatim in initio. Nam patres eiuſdem Concilij, vt veterem recitandi ritum approbarent, fidem ſuam prædicto Symbolo conformantes, illud publicè recitarunt: *iuxta quod* (inquiunt) *ſacro ſanctæ Symboli elucubrata profeſſio claret, quæ*

Concilium Agathense ſub Cœleſtino 1.

Leo 1.

Concilium Toletanû 3. ſub Felagio 2.

Concilium generale 6.

Concilium Bracarenſe 2.

Concilium Toletanum 13.

in

in Miſſarum ſolemnitatibus populus cunctorum acclamatur fidelium voce. Hoc ſymbolum integrum præcipiunt in officio miſſæ cantari, ſicut & dominicam orationem, Patres Concilij BASILEENSIS ſeſſione 21. Et EVGENIVS IV. illud (vt diximus in Concilio Florentino decreto ad calcem addito Græcis & Armenis tradens, iuſſit, vt ſolemniter ab illis ſicut à Latinis publicè diebus dominicis decantaretur. Quod renouat Concilium COLONIENSE III. cap. 2. partis 2. vbi iubet, ne cum organorum inſtrumento decantetur, nec oratio dominica. Vide, Organa, &c. & ſequentia.

Concilium Basileense generale. Eugenius 4.

Concilium Coloniense 3.

Symbolum Epheſinum I.] Epheſinum I. Concilium non edidit, ſed tantum expoſuit Symbolum Nicænum, vt ſuperius in ſymbolo Nicæno diximus * Vide ſequentem ex Concilio Latera. annotationem.

* Symbolum Epheſini Concilij patrũ à Theodoreto reputatur mathematiſmus. De Virgine Theotocon.

Symbolum Chalcedonenſis & 4 concilij patrum 630.

Symbolum Chalcedonenſis Generalis V. Concilij.] Concilium Chalcedonenſe (vt ſuperiùs demonſtrauimus) multis in locis præmiſſa Nicæni & Conſtantinopolitani Concilij Symbola comprobauit, & Fidei confeſſionem addidit, non per ymboli formam, quandoquidem tantum præmiſſis ſe accommodat, hoc modo. *Conſentientes ergo ſanctis patribus, vnum eundemque filium confiteri Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum conſona voce pariter edocemus, perfectum eundem in diuinitate, perfectum eundem in humanitate, Deum verum & hominem verum, eundem ex anima rationali & corpore, ſecundum diuinitatem vnius cum patre naturæ, ſecundum humanitatem eundem vnium naturæ nobiſcum, per omnia ſimilem nobis abſque peccato, ante ſecula quidem ex patre natum, ſecundum diuinitatem, in nouiſſimis verò diebus eundem propter nos, & propter noſtram ſalutem hominem factum. Hunc vnum eundemque Chriſtum filium Dominum vnigenitum, in duas naturas inconfuſè, immutabiliter, indiuiſè, inſeparabiliter cognoſcendum, in nullo naturarum differentiæ propter vnitatem perimendas, magis autem ſalua vtriuſque naturæ proprietate, & in vna coeunte perſona, vnóque ſtatu concurrente, non in duabus perſonis partiendum vel diuidendum, ſed vnum eundemque filium vnigenitum Dei verbum Dominum Ieſum Chriſtum, ſicut ab exordio Prophetæ de eo, & ipſe nos eruditi, & nobis tradidit Symbolum. Aliam fidem nulli licet profiteri, aut ſcribere, aut docere, aut dicere aliter. Qui autem audent exponere aliam fidem, aut proferre, aut docere aliud Symbolum volentibus conuerti ad ſcientiam veritatis, ex Gentilibus, ex Iudæis, vel hæreticis quibuſcunque, ſiquidem Epiſcopi aut clerici fuerint, alienos eſſe Epiſcopos ab Epiſcopatu, clericos a clero: ſi verò monachi vel laici fuerint, anathema fieri. Tum poſt lectionem definitionis omnes Reuerendi Epiſcopi clamauerunt. Hæc fides patrum, hæc fides Apoſtolorum. Huic omnes conſentimus, omnes ita ſapimus.* Hoc Symbolum relectum eſt in Concilio GENERALI V. collatione 6 Porrò Concilium LATERANENSE ſub Martino 1 patrum 105. conſultatione 4. hæc quatuor generalium Conciliorum Symbola recenſuit, & licet non conſtet ſymbolum Epheſinum (vt diximus) tamen illud computat ſymbolum Epheſinum, quod Anathematiſmo ſuo 12. docuit, & credi voluit Mariam Theorocon eſſe, quamuis anathematiſmum illum Cyrillus ediderit. Hæc quatuor Symbola GREGORIVS I. vt quatuor Euangelica ſuſcipit & veneratur vt pluribus teſtimonijs probauimus in vocabulo, Conciliorum authoritas, &c. Vide ergo.

Concilium generale 5 Conſtantinopolitanum 2. Concilium Lateranenſe ſub Martino 1.

Gregorius 1.

Symbolum Romanum] Hoc ſymbolum reperitur ſine authore ad calcem actionis decimæ ſextæ Concilij præfati Chalcedonenſis, quod editum à SIMPLICIO I. Papa autumo, vt ex ſequenti lectione patebit, tamen ex ſuperiorum Symbolorum lectione compactũ Quia hoc autem celebre nomen præfert, hic libuit adiungere. *Titulus eſt, fides Romanorum. Credimus in vnum Deum patrem omnipotentem, & in vnigenitum filium eius Ieſum Chriſtum Dominum & ſaluatorem noſtrum, & in Spiritum ſanctum Deum. Non tres Deos patrem, & filium, & Spiritum ſanctum, ſed vnum Deũ eſſe confitemur. Non ſic vnum Deum quaſi ſolitarium, nec eundem qui ipſe ſibi pater ſit ipſe filius: ſed patrem verum, qui genuit filium verum, id eſt, Deus de Deo, lumen de lumine, vita ex vita, perfectum de perfecto, totum à toto, plenum à pleno, non creatum, ſed genitum, non ex nihilo, ſed ex patre, vnius ſubſtantiæ cum patre. Spiritum verò ſanctum Deum non ingenitum, neque genitum, non creatum, ſed nec factum: ſed patris & filij, ſemper in patre & filio eternum veneramur: vnum tamen Deum, qui ex vno.* Hoc itaque Symbolum LEO IX. epiſt. 4. ad Petrum Antiochenum Epiſcopum mittit, & ei addit: *Credo noui, & veteris teſtamenti, legis, & prophetarum vnum eſſe authorem Deum, & Dominum omnipotentem Deum prædeſtinaſſe ſolummodo bona, præſciuiſſe autem bona malaque: gratiam Dei præuenire & ſubſequi hominem. Credo & profiteor: ita tamen, vt liberum arbitrium rationabili creaturæ non denegem. Animam non eſſe partem Dei, ſed ex nihilo creatam, & abſque baptiſmate originalis peccato obnoxiam, credo & prædico.* Hæc igitur diuina Symbola quæ enumeranimus impensè ſuſpiciunt, & laudant, atque venerantur EPISCOPI SYRIAE, epiſtola ad Leonem I. Imperatorem, quæ habetur in fine Concilij Chalcedonenſis. *Non enim (aiunt) tempus aliquod horum omnium fides Symbolum permutauit, nec qualibet ars verborum eorum ſenſum conuertit, ſed, velut in quandam petram, omnis hæreticorum impetus in hæc verba percuſſus in ſpumam repente diſſoluitur.* Idem fatentur EPISCOPI PHOENICIAE II. Libaniſiæ epiſtola ad eundem Principem. *Vbi (aiunt) fundamentum rectè & immobilis fidei poſuerunt ſapientiſſimi Architecti, illic prædictorum patrum ſanctiones edificatæ ſunt.* Sunt adhuc multa ſymbola edita in diuerſis Concilijs, quædam autem ſubſequuntur.

Concilium Romanum ſub Simplicio 1.

Leo 9.

Epiſcopi Syriæ

Epiſcopi 2. Phœniciæ, Libaniſiæ.

Symbolum Orientalium.] Refert vir doctus LIBERATVS CARTHAGINENSIS hiſtoriographus in Breuiario de cauſa Neſtoriana cap. 8. Ioannem Patriarcham Antiochenum cum reliquis Epiſcopis Orientalibus Symbolum fidei edidiſſe, & tranſmiſiſſe Cyrillo Epiſcopo Alexandrino, quod ille obuijs vlnis & tota mente amplexatus eſt. vt ex eiuſdem CYRILLI epiſtola conſtat ad Valerianum Iconij Epiſcopum verùm quædam ex eodem Symbolo iam poſuimus in dictione, Chriſtus, & initium ſic habet. *Confitemur Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, filium Dei vnigenitum, Deum perfectum, & hominem perfectum, ex anima rationali & corpore, ante ſecula quidem ex patre natum ſecundum diuinitatem, in fine verò dierum eundem propter nos, & propter noſtram ſalutem de Maria virgine ſecundum humanitatem, conſubſtantialem patri ſecundum diuinitatem, & conſubſtantialem nobis ſecundum humanitatem. Duarum enim naturarum vnitio facta eſt, propter quod vnum Chriſtum, vnum filium, vnum Dominum confitemur. ſecundum hunc inconfuſæ vnitionis intellectum.*

Liberatus Carthaginenſis Archidiaconus.

Cyrillus Alexandrinus.

Symbolum Orientalium.

Confitemur sanctam virginem Dei genitricem, propter quod Deus verbum incarnatum est, homo factum, & ex ipsa conceptione vnitit sibi templum quod ex ipsa susceptit. Euangelicas verò atque Apostolicas de Domino voces scimus Deiloquos viros quasdam quidem coniungentes tanquam in vna persona, quasdam diuidentes tanquam in duabus naturis, & diuiniores quidem atq; altiores secundum diuinitatem Christi, humiliores autem secundum humanitatem eius tradentes. Plura repete ex vocabulo, Christus incarnatus duabus constans naturis, &c.

Symbolum Concilij Toletani 4. sub Honorio 1.

Symbolum Toletani Concilij IV. Patrum LXVII.] Habetur statim in initio eiusdem cap. 1. & ex superioribus quidem cõcinnatum cõstat, quod tale est: *Secundum diuinas Scripturas, & doctrinã quam à sanctis Patribus accepimus, Patrem & Filium, & Spiritum sanctum vnius Deitatis atque substantiæ confitemur, in personarum diuersitate Trinitatem credentes, in vnitate diuinitatem prædicantes, nec personas confundimus, nec substantiam separamus. Patrem à nullo factum vel genitum dicimus, Filium à Patre nõ factum sed genitum asserimus, Spiritum verò sanctum, nec creatum, nec genitum, sed procedentem ex Patre & Filio profitemur. Ipsum autem Dominum Iesum Christum, Dei Filium, & Creatorem omnium ex substantia Patris ante secula genitum, descendisse vltimo tempore pro redemptione mundi à Patre, qui nunquam desijt esse cum Patre, incarnatus est enim ex Spiritu sancto & gloriosa sancta Dei genitrice virgine Maria, & natus ex ipsa, solus idem Dominus Iesus Christus, vnus de sancta Trinitate, anima & carne perfectum, sine peccato suscipiens hominem, manens quod erat, assumens quod non erat, æqualis Patri secundum diuinitatem, minor Patre secundum humanitatem, habens in vna persona duarum naturarum proprietatem. Natura enim in illo duæ, Deus, & homo, non autem duo Filij, & Dij duo, sed idem vna persona in vtraque natura perferens passionem & morte pro nostra salute, nõ in virtute diuinitatis, sed in infirmitate humanitatis. Descendit ad inferos, vt sanctos, qui ibi tenebãtur, erueret, & deuicto mortis imperio resurrexit. Assumptus in cælos, venturus est in futurum ad iudicium viuorum & mortuorum, cuius morte & sanguine mundati remissionem peccatorum consecuti sumus, resuscitandi ab eo in die nouissima in ea, qua nunc viuimus, carne, & in ea qua resurrexit idem Dominus firma, percepturi ab ipso aly pro iustitiæ meritis vitã æternam. Aly pro peccatis supplicij æterni sententiam. Hæc est Ecclesiæ Catholicæ fides. Hanc confessionem conseruamus atq; tenemus, quam quisq; firmissimè custodierit, perpetuam salutem habebit.* Huic Symbolo etiã se submiserunt Patres Concilij TOLETANI VI. c. 1. & de verbo ad verbum fermè repetunt, & ideò eorũ Symbolum non est opus recensere. Simile huic etiam, sed paulò diffusiori tractatu Concilium TOLETANVM XI. Symbolum edidit, quod in initio eiusdem cernitur, nec eſt opus repetere.

Concilium Toletanum 6.

Concilium Toletanum 11.

Symbola diuersorum Patrum.] Quia longum esset recensere omnia, quæ in diuersis concilijs, vel quæ à patribus particulariter edita sunt symbola, volumus hîc ea solummodò annotare, vt curiosus lector adeat illa, si delectetur plura legere. Iam autẽ superius quorũdã Patrum Symbola annotauimus. Scripsit porrò Symbolũ fidei ceu confessionem BASILIVS Magnus in sermo. de fide, & allegatur statim in initio Cõcilij generalis V. sub Iustiniano Impe. Similiter & FLAVIANVS Constantinopol. Episcopus, epistola ad Theodosium Augustum contra Eutychem, vt narrat Liberatus Carthaginensis, in Breuiario de causa Nestoriana, c. 11. Scripsit & Symbolum IVSTINIANVS Impera. collectum ex dictis Basilij, Gregorij Nazianzeni, Cyrilli, Gregorij Nisseni, & aliorum Patrum, & transmisit illud Ioanni II. summo Pontifici, quod vtriq; suis in locis iã reposuimus, provt fidei mysteria deposcebant. Scripsit & ZENO Imperator fidei suæ Symbolum, quod transmisit ad Episcopos & populum Alexandriæ, Libyæ, & Pentapolis, &c. vt narrat vir fidelissimus Liberatus Carthaginẽsis in Breuiario de causa Nestoriana, c. 18. Nicephorus Callistus lib. 16. c. 12. Historiæ Ecclesiasticæ. Scripsit præterea fidei suæ symbolũ RECCAREDVS Rex Gothorum Hispaniæ atq; Sueuorum, quod obtulit Patribus Toletani Concilij III. sub Pelagio II. & legitur ibidem, c. 2. Illud autem lege insertum infrà in vocabulo, Trinitas, quia magis huic vocabulo congruere visum est. Deniq; HERACLIVS Imperator pulchrã fidei suæ confessionem edidit, quę habetur inserta. Cõsultatione 3. Concilij Lateranensis sub Martino I. verùm quia prædictus Imperator in illa tempora inciderat, quibus Hæretici duplicẽ in Christo voluntatem seu operationem negabant, prædictum eius symbolum hac hæresi corruperunt, ideóque damnatur in præfato Concilio, & alias certè Trinitatis & fidei nostræ mysteria egregiè deseribit. Sed & CAROLVS MAGNVS fidei suę symbolũ edidit circa medium libri suarũ Constitutionum. Sub eodem principe floruit ALCVINVS eiusdẽ præceptor, qui librum de Trinitate conscripsit ad præfatum Imperatorem, & ad calcem libri. Symbolũ fidei attexuit, quod solet legi in lectionibus matutinarum diei festi S. Trinitatis. Sub eodem etiam principe Concilium FRANCFORDIENSE generale Episcoporum 300 celebratũ est sub Adriano I. Papa, cõtrà Helinandum Archiepiscopum Toletanum hæreticũ, vbi habetur Symbolum fidei sub nomine eiusdem Caroli editum, & ad eundẽ Hæreticum transmissum, qui filium Dei adoptiuum mentiebatur, vt diximus in vocabulo, Filius, &c. Sub eodẽ etiam Imperatore Cõcilium FORIVLIENSE celebratum est, vbi Symbolum prælectum est, & doctissimè expositum tam ex præmisso Nicæno, quàm Constãtinopolitano symbolo compactum à PAVLINO eiusdem vrbis Episcopo. Sic & in initio Concilij TOLETANI XII. & TOLETANI XIII. præmittitur symbolum ex præcedẽtium textu compositum. Similiter ediderunt symbolum Patres Concilij MEDIOLANENSIS dictante Mansueto eiusdẽ vrbis Episcopo, & transmiserunt illud ad Constantinum Imperat. IV. Sic etiam Patres Concilij ANGLICANI II. Symbolum secundum formã prædictorum ediderunt, vt refert Beda Venerabilis lib. 4. Historiæ Anglicanę, c. 17. Symbolum quoq; suum componere præsumpserat impius Theodorus Monesteriæ vrbis Episcopus Hæreticus blasphemijs refertum, quod publicè lectum in Concilio generali V. actio. 4. ab omnibus Patribus explosum est atq; damnatum. Præterea suum symbolũ præmittunt Patres Concilij ARELATENSIS IV. statim initio. Et Patres Concilij VVORMATIENSIS, quod omnibus est superioribus conforme. Porrò in initio penè omnium Conciliorum præmittitur fidei Symbolum, ne diutiùs immoremur. Adde quod sequitur.

Iustinianus Imperator.

Zeno Impera.

Liberatus.

Nicephorus.

Reccaredus Rex Gothorũ atque Suenorum.

Heraclius Imperator.

Carolus Magnus.

Alcuinus.

Concilium Francfordiense generale.

Concilium Foroiuliense.

Paulinus Foroiuliensis.

Concilium Toletanum 12.

Concilium Toletanum 13.

Concilium Mediolanense.

Concilium Anglicanũ 2.

Concilium Arelatense 4.

Concilium Vormatiense sub Ludouico 1. Imperatore.

Basilius Magnus.

Flauianus Cõstantinopolitanus.

Symbolum concilij generalis 6.

Symbolum Generalis VI. Concilij Constantinopolitani III. in Trullo sub Constantino IV. Pogonato Imperat. celebrati Patrum 150. priùs quidem editum in Concilio ROMANO sub Agathone I.

chone I. Patrum 125. & miſſum præfato Concilio per legatos, receptumq; eſt & lectum actione 17. Inſeritur autem actione 4. eiuſdem Conſtantinopolitani Concilij, & ita habet: *Hæc eſt perfecta noſtra ſcientia, vt terminos Catholicæ atq; Apoſtolicæ fidei, quos vſq; hactenus Apoſtolica ſedes nobiſcum tenet & tradit, tota mentis cuſtodia conſeruemus: Credentes in Deum Patrem omnipotentem, factorem cœli, & terræ, viſibilium, & inuiſibilium. Et in Filium eius vnigenitum, qui ante omnia ſecula ex eo natus eſt, verum Deum de Deo vero, Lumen de lumine. Natũ, non factum, conſubſtãtialem Patri, id eſt, eiuſdem cum Patre ſubſtantiæ, per quem omnia facta ſunt, quæ in cœlo, & quæ in terra. Et in Spiritum ſanctum, Dominum, viuificatorem, ex Patre Filioq; procedentem, cum Patre & Filio coadorandum & conglorificandum. Trinitatem in vnitate, & vnitatem in Trinitate: vnitatẽ quidem eſſentiæ, Trinitatem verò perſonarum, ſine ſubſiſtẽtiarum, Deum Patrem confitetes, Deum Filium, Deum Spiritum ſanctum, non tres Deos, ſed vnum Deum Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, non trium nominum ſubſiſtãtiam, ſed trinum ſubſiſtẽtiarum vnam ſubſtantiam: quorum vna eſſentia ſiue ſubſtantia vel natura, id eſt, vna Deitas, vna æternitas, vna poteſtas, vnum imperium, vna gloria, vna adoratio, vna eſſentialis eiuſdem ſanctæ & inſeparabilis Trinitatis voluntas & operatio, quæ omnia condidit, diſpenſat & continet. Confitemur autem vnum eiuſdem ſanctæ conſſentialis Trinitatis Deum verum, qui ante ſecula de Patre natus eſt, in vltimis ſeculorum temporibus pro nobis noſtráque ſalute deſcendiſſe de cœlis, & incarnatum de Spiritu ſancto, & ſancta immaculata, ſemperq; virgine gloriaſa Maria Domina noſtra, verè & propriè Dei genitrice: ſecundum carnem ſcilicet ex ea natum, & verè hominem factum, eundem Deum verum, eundemq; hominem verum. Deum quidem ex Deo Patre, hominem autem ex virgine Matre incarnatum, ex ea carne animam habentem rationalem & intellectualem, conſubſtantialem eundem Deo Patri ſecundũ Deitatem, conſubſtantialemq; nobis eundem ipſum ſecundum humanitatem, & per omnia ſimilem nobis abſque ſolo peccato. Crucifixum pro nobis ſub Pontio Pilato, paſſum, ſepultumq; & reſurgentem, aſcendentem in cœlos, ſedentem ad dexteram Patris. Iterumq; venturum iudicare viuos & mortuos. Cuius regni non erit finis. Vnum quippe eundemq; Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum. Filium Dei vnigenitum, ex duabus & in duabus ſubſiſtentijs, inconfuſe, incommutabiliter, indiuiſe, inſeparabiliter, ſubſiſtere cognoſcimus, nuſquã ſublata differentia naturarum propter vnitatem, ſed potius ſalua proprietate vtriuſq; naturæ in vnã perſonam, vnã ſubſiſtentiam concurrente, non in duabus ſi perſonarum diſpertitum vel diuiſum, neq; vnam compoſitam naturam confuſam, ſed vnum eundemq; Filium vnigenitũ, Deum verbũ Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum: neque alium in alio, neq; alium & alium, ſed eũdem ipſum in duabus naturis, id eſt, in Deitate & humanitate. Et poſt ſubſiſtẽtialem adunationẽ cognoſcimus, quia neq; verbum in carnis naturam cõuerſum eſt, neq; caro in verbi naturam transformata eſt: permanſit enim vtrumq; quod naturaliter erat: differentiam quippe ãdunaturã in eo naturarum ſola contemplatione diſcernimus, ex quibus inconfuſè, inſeparabiliter, & incommutabiliter eſt compoſitus. Vnus enim ex vtriſq;, & per vtraq;: quia ſimul ſunt & altiũde Deitatis, & humilitas carnis, ſeruãte vtraq; natura etiam poſt adunationem ſine defectu proprietatem ſuam, & operante vtraq; forma cum alterius communione quod proprium habet, verbo operante quod verbi eſt, & carne exequente quod carnis eſt: quorum vnum coruſcat miraculis, aliud ſuccumbit iniurijs. Vnde conſequenter ſicut duas naturas ſiue ſubſtantias, id eſt, Deitatem & humanitatem, incõfuſe, indiuiſè & immutabiliter eum habere veraciter cõfitemur: ita quoq; & duas naturales voluntates, & duas naturales operationes habere, vtpotè perfectum Deum, & perfectum hominem, vnum eundemq; ipſum Dominũ noſtrũ Ieſum Chriſtum pietatis nos regula inſtruit: quia hoc nos Apoſtolica, & Catholica Eccleſia, & venerabiles Synodi inſtituiſſe monſtrantur, & ex quorũ doctrinis hæc recolligẽtes breuiter perſtrinximus.* Tum ſubſcriptio ponitur Agathonis I. Papæ & Epiſcoporum 125. Patres verò præfati generalis VI. Cõcilij numero 150. ſic actione 17. addunt: *His igitur cum omni vndique cautela, atq; diligentia à nobis formatis, definimus aliã fidẽ nulli licere proferre aut conſcribere, componereve, aut ſapere, vel etiã aliter docere. Qui verò præſumpſerit fidem alteram componere, vel docere, vel proferre, vel tradere, aut Symbolum volentibus conuerti ad agnitionem veritatis ex Gentilitate, vel Iudaiſmo, aut ex qualibet hæreſi, aut qui nouitatem vocis, vel ſermonis adinuentionem, ad ſubuerſionem eorũm, quæ nunc à nobis determinata ſunt, introducere: hos ſiquidem Epiſcopi fuerint vel Clerici, alienos quidẽ eſſe, Epiſcopos ab Epiſcopatu, Clericos verò à clero: Sin autem monachi fuerint, vel laici, etiam anathematizari eos. Et ſubſcripſerunt omnes.* Et poſt Imperator ſubſcripſit, & edicto generali addito ita omnibus percepit tenere, docere, credere: addens, quòd ſi ille qui huic fidei contradixerit in ordine dignitatum inſertus eſt, ſupplicio proſcriptionis mulctabitur, eiq; cingulum adimetur: Si autem Idioticæ ſortis eſt, ex hac Regia omniq; penitus ciuitate extortis addicetur, & ſuper hæc omnia etiam terribilis atq; inexpiabilis iudicij non effugiet cruciatum. Hoc Symbolum confirmat & veneratur Cõcilium LATERANENSE ſub Martino I. Denique actio. 10. eiuſdẽ generalis VI. Concilij omninò ſimile recipitur & legitur Symbolum editũ à PETRO NICOMEDIÆ Metropoleos Epiſcopo Bythiniæ prouinciæ, & alijs eiuſdem prouinciæ Epiſcopis, vbi præfatũ Symbolum allegatur, anathematiq; feruntur omnes, qui huic contradicere auſi fuerint. Similiter actio. 11. lecta eſt publicè coram Patribus eiuſdẽ Concilij generalis VI. confeſſio fidei vel Symbolũ, quod edidit SOPHRONIVS Hieroſolymitanus Patriarcha, & tranſmiſit ad Sergium Epiſcopum Conſtantinop. quod prolixiſſimum eſt, cuius iam in alijs locis fecimus mentionem, & ex quo iam pluries teſtimonium fidei deſumpſimus. Actione porrò 13. recitatur Symbolum CYRI Alexãdrini Epiſcopi, ſuperiori omninò conforme. Hic autem Cyrus cum ſex alijs Epiſcopis dãnatus eſt hæreticus, eo quod vnicam in Chriſto voluntatẽ & operationem cõfiteretur, vt iam diximus in vocab. Chriſtus, &c. Symbolum quoq; edidit THARASIVS Conſtãtinopolitanus Epiſcopus, quod miſit ad Epiſcopos Orientales, & lectum eſt atq; probatum actio. 3. Concilij generalis VII. Nicæni II. Similiter & THEODORETVS Hieroſolymitanus Epiſcopus confeſſionem fidei pulcherrimã edidit, quam miſit ad eũdem Tharaſium, cũ ſubſcriptione omnium Patrum Orientalium, quæ lecta eſt actio. 3. prædictæ Synodi generalis VII. vbi etiam ſic loquitur: *Confitemur eam omnes fidem, quæ in VI. Synodo poſtremo edita eſt, quæ profectò ſine omni controuerſia ſana eſt, & valde vera, ſecundum Apoſtolicã ſententiam & mentem incedens, &c.* Tum Symbolum addit, ſed non eſt opus hic recenſere.

Symbolum CONCILII generali VII. Nicæni

II. cui

Confirmatio Symboli.

Cẽſura in Symboli infractorum Conſtantini Imperatoris 4.

Concilium Lateranenſe ſub Martino I.

Petrus Nicomedienſis.

Sophronius Hieroſolymitanus.

Cyrus Alexandrinus.

Tharaſius Conſtantinopolitanus.

Theodorus Hieroſolymitanus.

Symbolum Niceanum 2. generale.

Cũcta hęc myſteria tuis ſanctis probata ſunt alijs teſtimonijs.

Lege in vocabulo Chriſtus Iuabus con naturis, &c.

Hæc latius exponit Leo 1. epiſtola 10 ad Flauianum, vt alibi diximus.

II. cui interfuerunt Patres 350. ſub Conſtantino Imperat. & Irene matre. Licet hoc Concilium (vt diximus) approbauerit & legerit Symbolum Cõcilij generalis VI. præmiſſum: tamen ſic breuiter Symbolum fidei ſuæ complectitur: *Credimus vnũ Deum Patrem omnipotentem, omnium viſibiliũ & inuiſibilium factorem. Et in vnũ Dominum Ieſum Chriſtum, filium vnigenitum, verbum eius, per quod cuncta creata ſunt. In ſanctum Spiritum viuificantem Dominum, &c.* Vt ſuperiùs. *Saluamus etiã ſanctas Dominicas Apoſtolicas & Propheticas, item ſanctorum, precipuè antè Domine noſtræ Deiparæ imagines, quæ nobis velut exẽplaria ſunt & miſtructiones bonorũ operũ imitationis & fidei erga Chriſtum, omnem idololatriã execrãtes, & latriam ſolam Chriſto tribuentes, & Deo Patri & Spiritui ſancto tanquam vni Deo, cui honor & laus in ſecula.* Hinc ſubſcripſerunt primo legati Apoſtolicæ ſedis, tum cæteri Epiſcopi numero (vt diximus) 350. Vide quod ſequitur.

Symbolum Niænum 2. generale 7.

Symbolum Lateranẽſis Concilij generaliſſimi cui interfuerunt patres 1215.

Symbolum generalis Lateranẽſis Concilij ſub Innocentio III. cui interfuerunt Patres mirabile dictu) 1215. Quamuis iam multa diuerſorum Patrum & Conciliorum Symbola recẽſuerimus, nolui tamen prætermittere illud quod tanta Patrum multitudo vniformiter edidit. Sic autem habet: *Firmiter credimus & ſimpliciter confitemur, quòd vnus ſolus eſt verus Deus, æternus, & immenſus, omnipotens, incommutabilis, incomprehenſibilis, & ineffabilis, Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus. Tres quidẽ perſonæ, ſed vna eſſentia, ſubſtantia, ſeu natura ſimplex omnino. Pater à nullo, Filius autẽ à ſolo Patre, ac Spiritus ſanctus ab vtroque pariter abſque initio ſemper & ſine. Pater generans, Filius naſcens, & Spiritus ſanctus procedens, conſubſtantiales & coæquales, omnipotẽtes, & coæterni, vnum vniuerſorum principium, creator omnium inuiſibilium & viſibilium, ſpiritualium & corporalium, qui ſua omnipotenti virtute ſimul ab initio temporis vtramque de nihilo condidit creaturã ſpiritualem & corporalem, angelicam videlicet & mundanam, ac deinde humanã, quaſi cõmune ex ſpiritu & corpore conſtitutam. Diabolus enim & dæmones alij à Deo quidem natura creati ſunt boni, ſed ipſi per ſe facti ſunt mali. Homo verò diaboli ſuggeſtione peccauit. Hac S. Trinitas ſecundum cõmunem eſſentiam indiuidua, & ſecundum perſonales proprietates diſcreta, per Moſem & ſanctos Prophetas, alioſq; famulos ſuos, iuxta ordinatiſſimam diſpoſitionẽ temporũ, doctrinã humano generi tribuit ſalutarem. Et tãdem vnigenitus Dei Filius Ieſus Chriſtus à tota Trinitate cõmuniter incarnatus ex Maria ſemper virgine, Spiritus ſancti cooperatione cõceptus, verus homo factus, ex anima rationali & humana carne cõpoſitus, vna in duabus naturis perſona, viã vitæ manifeſtius demonſtrauit. Qui cũ ſecundũ diuinitatem ſit immortalis & impaſſibilis, idem ipſe ſecundum humanitatem factus eſt paſſibilis & mortalis. Quin etiam pro ſalute humani generis in ligno crucis paſſus & mortuus, deſcẽdit ad inferos, reſurrexit à mortuis, & aſcendit in cœlum, ſed deſcẽdit in animã, reſurrexit in carne, aſcenditq; pariter in vtroq;, venturus in fine ſeculi iudicare viuos & mortuos, & reddituru ſingulis ſecundum opera ſua, tam reprobis, quàm electis. Qui omnes cum ſuis propriis corporibus reſurgent quæ nunc geſtant, vt recipiant ſecundum merita ſua, ſiue bona fuerint, ſiue mala. Illi cum diabolo pœnam perpetuam, & iſti cum Chriſto gloriam ſempiternam.* Hæc Concilium Lateranẽſe. Vide infrà, Trinitas, & locis ſuperiùs memoratis.

T

TABERNA.

Tabernas ingredi & frequentare Eccleſiaſtici non præſumant.] CANON APOSTOLORVM LIII. *Si quis Clericus in cauponã comedens deprehenſus fuerit, ſegregetur, præterquam ſi in publico diuerſorio in via propter neceſſitatẽ diuerterit.* Hunc canonem allegat & citat Gratianus diſt. 44. c. Nulli. vbi nec Sacerdoti permittitur cauponariam habere tabernã, etſi non ceſſauerit, deponi debet. Vide obſecro & in vocab. Ebrietas Clericis inhibetur, &c. Vnde & Concilium CARTHAGINENSE III. can. 27. & allegat Gratianus diſt. 44. cap. Clerici edendi. *Clerici edendi vel bibendi cauſa tabernas non ingrediantur, niſi peregrinationis neceſſitate cõpulſi.* Idem omninò repetit Concilij HIPPONENSE can. 28. Et Concilium AFRICANVM ſub Bonifacio I. can. 7. Vnde etiam ſtatuit Concilium TVRONENSE III. can. 21. hoc modo: *Seruandum Preſbyteris firmiter ſtatuimus, ne tabernas ingrediantur comedendi bibendíve cauſa. Quòd ſi poſt hac ſtatuta facere præſumpſerint, canonica decernimus ſententia feriandos.* Idem repetit Concilium CABILONENSE II. can. 44. & Concilium RHEMENSE can. 26. vbi allegatur memoratum Carthaginenſe III. Concilium, & Laodicenum, can. 24. Vide, Ebrietas. Similiter & Concilium AQVISGRANENSE I. can. 6. vbi allegãtur etiam memorati canones. Idem etiam Concilium AQVISGRANENSE II. can. de ordine rectorũ. Et Concilium LATERANENSE ſub Innocẽtio III. can. 16. & Concilium RATISPONENSE cano. 3. & ſtrictiſſimè Concilium COLONIENSE III. par. 2. c. 25. & Concilium MOGVNTINVM IV. can. 74. Itaque tot prohibentibus decretis, vide quam peſſimè Sacerdotes & Clerici conuerſentur, nam tabernas illis oppletas quotidie facilè reperies. Vide vocabulum, Ebrietas.

Canon Apoſtolorum.

Concilium Carthaginenſe. 3. ſub Syricio I.

Concilium Hipponenſe. Concilium Africanum. Concilium Turonenſe 3. ſub Leone 3.

Concilium Cabilonenſe 2. Concilium Rhemenſe. Concilium Aquiſgranenſe 1.

Concilium Aquiſgranenſe 2. Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. patrum 1215. Concilium Ratiſponenſe ſub Laurẽtio Cardinali. Concilium Colonienſe 3. Concilium Mogũtinum 4.

Taberna in clauſtris non habeatur aut exerceatur.] Tabernas in clauſtris haberi, aut aperiri, vel exerceri omninò diſſuadet & prohibet expreſſo decreto Cõcilium BITERRENSE can. 22. eo quod inde proueniant omnigena vitia, turpitudines, luxuriæ, ludi inhoneſti, & cachinni. *Quod ſi aliqui huius præcepti prauaricatores exiſterint, ab Eccleſia limimibus iubet arceantur.* Idem omninò Concilium RATISPONENSE can. 4. *Nemini* (ait) *liceat contra prouincialia ſtatuta & Synodalia domi ſuæ tabernam, compotandiq; locum aperire laicis: quoniã nõ rarò ſequi ſolet, ebrietatẽ, rixa, cædes, & multa hoc genus ſcelera, quæ Sacerdotalem polluunt dignitatem.* Et can. 8. infert: *Conuiuia Preſbyterorum, quæ in exequiis & fraternitatibus publicè in tabernis huc vſque exhibita ſunt, prorſus abrogamus, quòd plerumq; laicis ſint ſcandalo.* Vide quod præmiſimus. Porrò antiquiora his decreta recenſuit, & allegauit noſter PETRVS OGERIVS Cœleſtinus Ambertinenſis (antequam noſtrum ſodalitium profiteretur Carmelita, Baccalaureus Theologiæ, & vir doctiſſimus) in excellentiſſimo illo tractatu, quẽ ad R. P. Prouincialem ordinis noſtri ſcripſit, De taberna quæ in clauſtris vel extra exercetur, qui ſic incipit: *Subintranit aliquando minus religioſa conſuetudo, &c.* Ibi productis multis ciuilis iuris decretis & legibus, de hac re latiſſimè & doctiſſimè tractat. Qui voluerit legere, habetur à multis, & familiaris eſt.

Concilium Biterrenſe.

Concilium Ratiſponenſe.

Petrus Ogerius Cœleſtinus.

TEMPLVM.

De templorum conſtructione, &c.] Vide ſuprà Baſilica, Eccleſia, &c.

TESTAMENTVM.

Teſtamentum an Epiſcopi vel Clerici condere valeãt, & quomodo valeant con-

lere.] Iam de hac materia locuti ſumus in alijs locis, videlicet vocab. Epiſcopus, & vocab. Facultates, Proprietas ex Auguſtino. Igitur quod adhuc deeſt, hic accipe dictum. CANON APOSTOLORVM XL. allegatur à Gratiano cauſa 12.q. 1.c. Sunt manifeſtè. *Sunt autem manifeſta res propria Epiſcopi (ſi tamen habet proprias) & manifeſta Dominica, vt poteſtatem habeat de propijs moriens Epiſcopis ſicut voluerit, & quibus voluerit derelinquere, ne ſub occaſione Eccleſiaſticarũ rerum, quæ Epiſcopi eſſe probãtur, intercidãt. Fortaſſis enim aut vxorem habet, aut filios, aut propinquos, aut ſeruos; & iuſtum eſt hoc apud Deum & homines, vt nec Eccleſia detrimentum patiatur ignoratione rerũ Pontificis, nec Epiſcopus, vel eius propinqui obtentu Eccleſiæ proſcribantur, & in cauſas incidant, qui ad eũ pertinẽt, morſq; eius iniurijs malæ famæ ſubiiciatur.* Hinc Concilium CARTHAGINENSE III. can. 13. *Statuimus, vt Epiſcopi vel Clerici in eos, qui Catholici Chriſtiani non ſunt, etiamſi conſanguinei fuerint, nec per donationes, nec per teſtamentũ rerũ ſuarũ aliquid conferãt.* (id prohibitũ diximus in vocab. Epiſcopus, & Facultates loco aſſignato ex canone Apoſtolorũ, & alijs. Vide obſeruato.) Porrò eadẽ præcipit Concilium HIPPONENSE can. 16. Vnde & Cõcilium AFRICANVM can. 4. *Conſtitutũ eſt, vt ſi quis Epiſcopus hæredes extraneos à conſanguinitate ſua, vel hæreticos etiã cõſanguineos, aut paganos, Eccleſiæ prætulerit, ſaltẽ poſt mortem anathema ei dicatur, atq; eius nomen inter Dei ſacerdotes nullo modo recitetur: nec excuſari poſſit ſi interſtatum defecerit, qui vtiq; debuit factus Epiſcopus rei ſuæ ordinationi congruã ſuæ profeſſioni nequaquã differre.* Hoc decretũ IVSTINIANVS Imperator allegat, vt probet quoſdã poſt mortẽ poſſe excõmunicari, vt citauimus in vocab. Hæretici poſt mortẽ anathematizandi, &c. Ad propoſitum autẽ Concilium AGATHENSE cano. 31. & allegatur à Gratiano cauſa 12.q.2.c. Epiſcopus. *Epiſcopus qui filios, aut nepotes non habens, aliũ quam Eccleſiam reliquit hæredem, ſi quid de Eccleſia non in Eccleſia cauſa aut neceſſitate conſumpſerit, quod diſtraxit aut donauit irritũ habeatur. Qui verò filios habet, de bonis, quæ reliquit, ab hæredibus eius indemnitatibus Eccleſia conſulatur.* Vi- adhuc ex eiuſdẽ Concilij can. 48. poſitum vocabulo, Facultates, &c. Canone porrò 51. addit, & allegat Gratianus cauſa 12.q.5.c. Si Epiſcopus. *Si Epiſcopus condito teſtamento aliquid de Eccleſiaſticis iuris proprietate legauerit, aliter non valebit, niſi tantùm de iuris propry facultate ſuppleuerit.* Porrò hęc decreta renouat (õcilũ EPAVN. ſub Gelaſio I. can. 17. vbi agit de defunctis Epiſcopi exequijs, vt inuenies in vocab. Epiſcopi defuncti exequiæ, &c. Hæc etiã decreta allegat Concilium HISPAL. I. ſub Pelagio II. can. 1. *Propterea ergò de vno conſenſu (ait) omnes ſignificamus, magis humanius, quam ſeuerius cogitãtes, vt his, quos conſtat tali conditione fuiſſe liberatos, in iure Eccleſiæ maneant vt idonei, & peculium ſuũ non alijs perſonis, ſed tantùm filijs ſuis derelinquant. Ipſis quoq; filijs & nepotibus cũ peculijs ipſorum, quaſi idoneis in iure Eccleſiæ permanentibus, in extraneã eos nõ liceat perſonã quippiã tranſmittere. Si qui eorũ ſine hærede diſceſſerint, peculiũ eorum ſanctæ proficiat Eccleſiæ.* Vide plura loco allegato, Epiſcopi facultates poſt mortẽ non diripienda. Subdit verò, vt Epiſcopo non poſſit facultates Eccleſiæ in alios trãſferre: *Quia irreligioſum (ait) eſt, vt Epiſcopus, qui Eccleſiaſticis ſtipendijs viuit, & proprietatẽ ſuã lucris Eccleſiæ minimè conferat, aliorum oblationes à iure Eccleſiaſtico priuet.* Quantum verò attinet ad id quod propoſitũ eſt, an Clerici valeãt condere teſtamẽtum, ALEXANDER III. reſpondet Panormitano Epiſcopo, & habetur part. 29. Lateranẽſis Synodi ſub eo congregato, c. 5. *Quia nos tua duxit prudentia conſulendos, vtrum Clerici ſcholares de rebus mobilibus aut immobilibus poſſint condere teſtamentum, conſultationi tuæ reſpõdemus: quod licet de his quæ paterna ſucceſſionis & cognationis intuitu, aut de artificio ſunt adepti,* * *ſine dono conſanguineorũ aut amicorum ſuorũ, non habito reſpectu ad Eccleſiam, peruenitũt, ad ipſos liberè diſponere valeant. De his tamen, quæ de cõſideratione Eccleſiaſtica perceperunt, nullũ de iure poſſunt facere teſtamẽtum.* Vide plura in vocab. Facultates Eccleſiæ Clericis cõceſſæ, &c. Porrò LVCIVS III. par. 49. eiuſdẽ Cõcilij, c. 6. allegatur, ait: *De his, qui infirmi ad religioſa loca ſe contulerint nihil ſuis Eccleſijs relinquentes, ſi decedunt in agritudine ipſa, Eccleſijs à quibus aſſumpti fuerũt, canonica debet portio exhiberi. Si verò ad loca religioſa in ſanitate ſe contulerint, cogi non poſſunt aliquid præſcriptis Eccleſijs impartiri: quia liberum eſt eis tunc bona ſua, non ſolùm religioſis locis, ſed etiã quibuſcunq; priuatis perſonis cõferre.* Porrò Concilium ALEMANICVM ſub Conrado Cardinali S. Rufinæ legato, cano. 5. *Ad abolendam de domo Domini conſuetudinem, vel potius corruptelam ſeu temeritatẽ, qua Clerici (qui ſigniũ pudicitiæ debent oſtẽdere laicis, quibus poſiti ſunt in exẽplum) in argumentum ſuæ finalis impœnitẽtiæ fructus prebendarum ſuarũ concubinis vel ſpuryis ſuis legãt in in vltima voluntate, contra eos rigor Eccleſiaſticus exerceri debet. Quare ſub anathemate prohibemus, ne de cætero clerici gratia teſtandi abutentes, cùm de rebus Eccleſiæ nullum poſſint condere teſtamentum, fructus Eccleſiaſticorũ beneficiorum ſpuryis ſuis vel concubinis dimittant. Qui verò contra hanc inhibitionem venire præſumpſerint, in ſignum ſuæ perditionis Eccleſiaſtica careant ſepultura, & quibus taliter fructus legãtur, eis careant ipſo iure. Qui autem teſtamentum tale manu tenere voluerint, & per quorũ manus perſonis illis fructus prebenda fuerint miniſtrati, ipſo facto ſciant ſe excommunicationis vinculo innodatos, & quandiu fructus huiuſmodi contra hanc inſtitutionem ipſis miniſtrati fuerint, Eccleſia ipſa ſit ſub interdicto poſita.* Idẽ omninò ſub eadem ſententia Concilium OXONIENSE in Anglia can. 27. Et Concilium RATISPONENSE can. 23. prohibet Epiſcopis, ne legitimis Clericis ab inteſtato deſcedẽtibus, in patrimonialibus bonis, aut in luſtria propria acquiſitis ſuccedere poſſint, aut debeant. Idem Concilium COLONIENSE III. c. 11. par. 13. Vide ea quę ſequuntur.

Teſtamentum monachi nõ poſſunt cõdere.] Poſui ſuprà, Monachus, &c.

Teſtamentum hæretici non condant.] Poſui ſuprà Hæreticus, &c.

Teſtamenti executor Clericus eſſe non poteſt.] CYPRIANVS Carthaginenſis lib. 1. epiſtolarum, epiſt. 9. ad Presbyteros, Diaconos, & plebem furnis conſiſtentem, ait: *Graviter commoti ſumus ergò, & collega mei, qui præſentes aderant, & compresbyteri noſtri, qui nobis aſſiſtebant (fratres chariſſimi) cum cognouiſſemus, quod Geminius Victor frater noſter de ſeculo excedens, Geminium Fauſtinum Presbyterum tutorem teſtamento ſuo nominauerit, cùm iampridem in Concilio Epiſcoporum ſtatutum ſit, ne quis de Clericis & Dei miniſtris tutorẽ vel curatorẽ teſtamento ſuo cõſtituat, cùm ſinguli diuino Sacerdotio honorati, & cunctis in clericali miniſterio conſtituti, non niſi altari & ſacrificijs deſeruire & precibus atq; orationibus vacare debeant. Scriptum eſt enim: Nemo militãs Deo implicat ſe negotijs ſecularibus, vt poſſit placere ei*

cere ei

Canon Apoſtolorum.

Concilium Carthaginenſ. 3. ſub Syricio 1

Concilium Hipponenſe.

Concilium Africanũ ſub Bonifacio 1.

Iuſtinianus Imperator.

Concilium Agathenſe.

Concilium Epaonenſe ſub Sigismundo rege.

Concilium Hiſpalenſe.

Clerici an valeant condere teſtamentum.

Alexander 3.

* non n. ſed v.

Lucius 3.

Concilium Alemanicũ celebratum anno 1215.

Concilium Oxonienſe ſub Innocentio 3.

Concilium Ratiſponenſe.

Concilium Colonienſe 3.

Cyprianus Carthaginenſis.

1. Timoth. 2.

Digitized by Google

cere ei cui ſe probauit. Quod cùm de omnibus dictũ ſit, quanto magis moleſtijs & laqueis ſecularibus obligari non debent, qui diuinis rebus & ſpiritualibus occupati, ab Eccleſia recedere, & ad terrenos & ſeculares actus vacare non poſſunt? Cuius ordinationis & religionis forma Leuitæ prius in lege tenuerunt, vt cùm terram diuiderent, & poſſeſſiones partirentur vndecim tribus, Leuitica tribus, quæ templo & altari & miniſterijs diuinis vacabat, nihil de illa diuiſionis portione perciperet, ſed alijs terram colentibus, illa tantum Deum coleret, & & ad victũ atq; alimentũ ſuum ab vndecim tribubus de fructibus, qui naſcebantur, decimas perciperet, &c. Lege reſiduũ. Porrò hoc repetit Cõcilium CARTHAGINENSE I. can. 8. & 9. vide in vocabulo, Clericus, multo plura, &c.

Concilium Carthaginen. 1.

Teſtamenti executor nõ ſit monachus.] BONIFACIVS VIII. lib. 3. decretaliũ ſexti, cap. 2. de teſtamentis. *Religioſus executor ab aliquo in ſua voluntate vltima deputatus, non poteſt (cùm velle vel nolle non habeat) huiuſmodi officium ſuſcipere vel exequi, niſi à ſuperiori ſuo petita ſuper hoc licentia & obtenta.* Idem GREGORIVS IX. lib. 3. Decretal. tit. 26. per totum, & Concilium VIENNENSE generale ſub Clemente V. lib. 3. tit. 10. De ſtatu monachorum.

Bonifacius 8.

Gregorius 9.

Concilium Viennenſe generale.

Teſtamentum vt fieri & tueri debeat.] Lege in ſexto Decretalium Bonifacij VIII. & Decretalium Gregorij IX. locis ſuprà aſſignatis, vbi cuncta ritè diſponuntur, quæ longũ eſſet & oneroſum hic recenſere. Porrò antè multos annos Cõcilio LVGDVNENSE I. ſub Pelagio II. can. 2. ſic ſtatuit: *Quia multa tergiuerſationis infidelium Eccleſiã quærunt collatis priuare donarijs, id conuenit inuiolabiliter obſeruari, vt teſtamẽta quæ Epiſcopi, Preſbyteri, ſeu inferioris ordinis clerici, vel donationes, aut quæcunq; inſtrumẽta propria voluntate cõfecerint, quibus aliquid Eccleſiæ, aut quibuſcunque conferre videantur omni ſtabilitate ſubſiſtant: id ſpecialiter ſtatuentes, vt etiam ſi quoruncunque religioſorum voluntas, aut neceſſitate, aut ſimplicitate aliquid à legum ſecularium ordine viſa fuerint diſcrepare, voluntas tamen defunctorum debeat inconcuſſa manere, & in omnibus Deo propitio cuſtodiri. De quibus rebus, ſi quis animæ ſuæ contẽptor aliquid alienare præſumpſerit, vſque ad emendationis ſuæ, vel reſtitutionis rei ablatæ tẽpus, à conſortio Eccleſiaſtico, vel omniũ Chriſtianorum conuiuio habeatur alienus.* Vnde & Concilium TOLOSANVM can. 10. *Volumus, vt qui extremam voluntatẽ voluerit teſtamento firmari, ſub teſtimonio ſiat propry confeſſoris, aut eo abſente ſub præſentia Eccleſiaſtica perſona, teſtibus ordinatis & accitis bona ſua, quos voluerit teſtator adeſſe: & irrita decernimus aliter condita teſtamenta, & nullius eſſe virtutis.* Hoc renouat Concilium NARBONENSE can. 3. vbi etiam hoc addit: *Quod ſi teſtator neglexerit euocare preſbyterum, vel Eccleſiaſticam perſonam, Eccleſiaſtica ipſe ſepultura priuetur: Et qui teſtamentũ receperint ſine præſcripta ſolennitate, ab ingreſſu Eccleſiæ arceantur vſque ad condignam ſatisfactionem.* De teſtamenti autem executoribus ſic decernit Concilium MOGVNTINVM, vt habetur parte 43. Concilij Lateranẽſis ſub Alexandro III. c. 5. *Si heredes inſſa teſtatoris non adimpleuerint, ab Epiſcopo loci illius omnes res, quæ his relicta ſunt, canonice interdicantur cum fructibus & cæteris emolumentis, vt vota defuncti impleantur.* Idem Concilium RATISPONENSE can. 6. Et Concilium COLONIENSE III. c. 10. part. 13. Et Concilium MOGVNTINVM IV. can. 97. *Statuimus* (ait) *vt qui deinceps nominati fuerint teſtamẽtarij, quamprimum & ante omnia ipſius defuncti hæreditatẽ, ſiue ſubſtantiam, coram notario & teſtibus fide dignis conſcribant, & in inuẽtarium fideliter redigant, omnimodamq; morientis voluntatem, arbitrium, & ordinationem intra debitum tempus executioni demandent & exequantur, de quo ordinario, aut ipſius cõmiſſario rationem faciant. Quòd ſi quis infideliter agens, huius noſtræ conſtitutionis tranſgreſſor repertus fuerit, pro ordinarij arbitrio, aut aliàs condigna pœna pro exceſſus qualitate plectatur.* Vide in ſexto Decretal. lib. 3. c. 1 & 2. &c. & in Decretalibus, lib. 3. tit. 26. De teſtamentis, vbi plura ad hoc pertinentia reponuntur.

Concilium Vienneníe.

Concilium Lugdunenſe 1. ſub Gãtranno rege.

Concilium Narbonenſe.

Teſtamenti executores.

Concilium Ratiſponenſe.

Concilium Colonienſe 3. & Concilium Moguntinũ 4.

TESTIS.

Teſtis qualis eſſe debet.] Vide Accuſator, &c. Porrò CLEMENS I. lib. 2. Conſtit. Apoſtolicæ, c. 53. vbi de forma iudicandi tractat, vt diximus in vocabulo, Iudex, & Iudicium. De teſtibus ſic loquitur: *Teſtes igitur ſint mites, ira expertes, boni, charitate præditi, tẽperantes, continentes, ab improbitate alieni, fideles, pij: nam talium hominũ propter mores firmum, & propter vitã eorum verum cenſendũ eſt teſtimonium. Illorum, qui tales non ſunt, teſtimonium nolite probare, etiã ſi aduerſus aliquem cõcordes eſſe videãtur: præceptum eſt enim in lege, Non eris cum multis in malitia. Non accipies auditum vanũ: non ſedebis cum multitudine, vt declines inſtum, &c.* Porrò de conditione teſtium, qui & quales eligantur, habes in Decretalibus GREGORII IX. lib. 2. tit. 20. per totũ, de teſtibus & atteſtationibus. Habes quoq; in ſexto Decret. BONIFACII VIII. lib. 2. tit. 10. De teſtibus, & in Clemẽtinis Cõcilij VIENNENSIS Decreta, tit. 3. c. Cùm Iudæi quidam, &c. vide quod ſequitur. Porrò quales etiam teſtes eſſe debeant Concilium CABILONENSE II. can. 21. *Teſtes probatiſſimi & pauci de pluribus eſſe debent tales, de quorum fide non dubitetur: Multum autem prauorum teſtium cupiditate & falſitate reſpublica læditur.* Vide ſuperioribus vocab. Accuſator, & Accuſatio, Iuramentum, & Periurium, & talia ſimilia, & lege quod ſequitur.

Clemens 1.

Gregorius 9.

Bonifacius 8.

Concilium Viennenſe.

Concilium Cabilonenſ. 2. ſub Carolo Magn.

Teſtes qui eſſe non poſſint aut debeãt.] Vide obſecro in dictione, Accuſator qui eſſe non poſſit: nam quædã ſunt illic inſerta, quæ huc pertinere noſcũtur. Porro ſic ſtatuit CANON APOSTOLORVM LXXIV. *In teſtimoniũ aduerſus Epiſcopũ hæreticus ne admittatur, ſed nec vnus ſolus fidelis, In ore enim duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum.* Quòd autem hæreticus teſtis non poſſit eſſe, nec Iudæus, poſuimus ſuis in locis, vide ergò. Denique SIXTVS I. epiſt. 1. ad omnes Chriſti fideles, ait: *De cætero placuit propter malorum hominũ inſidiationes, vt in accuſatione Domini miniſtrorum, primò perſona, fides, vita, & conuerſatio blaſphemantium enucleatim perſcrutetur. Nam fides omnes actus hominis præcedere debet, quia dubius in fide infidelis eſt, nec eis omnino eſt credendum, quia veritatis fidem ignorant, nec rectè cõuerſationis vitã ducunt, quoniam tales facilè & indifferenter lacerant, & criminãtur rectè & piè viuentes. Idcircò ſuſpicio eorum diſcutienda eſt primùm, & corrigenda, neque accuſatoribus ſuſpectis, vel de inimicorũ dono prodeuntibus eſt credẽdum.* Hinc & DIONYS. I. Papa, epiſt. 2. ad Seuerũ Epiſcopũ, & allegatur à Grat. cauſ. 3. q. 4. c. Alieni. & cauſ. 15. q. 3. c. Nemini. *Crimina quæ Epiſcopis impingere dicis, per alios nõ ſinas vllo modo fieri, niſi per ipſos qui crimina intẽdunt, ſi tamẽ ipſi digni & irreprehẽſibiles apparuerint, & actis docuerint publicis omni ſe carere ſuſpitione, & inimicitia & irreprehenſibilem fidem, conuerſationemq; ducere. Nemini enim de ſe confeſſo credi poteſt ſuper crimen alienum, quoniam eius*

Canon Apoſtolorum 74.

Sixtus 1.

Ex Enchiridio Sixti Philoſophi deſumpta ſententia.

Dionyſius 1.

omniſq; rei confeſſio periculoſa eſt, & admitti non debet. Similiter alieni erroris ſocium, vel à ſui voluntarię propoſiti tramite recedentem, aut ſacris Patrũ regulis, & conſtitutionibus inobedientem ſuſcipere non poſſumus, nec debemus, nec impetere recte credentes, vel ſanctorum Patrum ſanctionibus obtemperantes, permittimus: quia infames omnes eſſe cenſemus, qui ſuam aut Chriſtianam prauaricantur legem, aut Apoſtolicam, vel regularem licenter poſtponunt authoritatem. Omninò eadem docet MELCIADES I. epiſt. ad Epiſcopos Hiſpaniæ, & IVLIVS I. epiſtola 2. * & FOELIX I. epiſtola 1. ad Paternum Epiſcopum. Et EVTICHIANVS I. epiſt. 2. ad Epiſcopos Siciliæ. Item quoq; MARCELLVS I. epiſt. 2. ad Maxentium Tyrannum, vt repoſuimus in vocab. Accuſator, & Accuſatio. Epiſcopi, &c. Vnde Cõcilium CARTHAGINENSE VII. can. 4 allegatur à Gratiano cauſa 4. q. 2. c. Teſtes. *Teſtes (* ait *) ad teſtimonium non ſunt admittendi, qui nec ad accuſationem admittendi præcepti ſunt, vel etiam quos ipſe accuſator de domo ſua produxerit. Ad teſtimonium autem, ſi ſint annos quatuordecim ætatis ſuæ non admittãtur.* Hunc canonem citat & confirmat Concilium MOGVNTINVM III. can. 23. Idem quoq; Concilium AFFRICANVM ſub Bonifacio I. can. 98. Hæc omnia porrò quæ de teſtibus dicta referuntur, repetit & allegat ADRIANVS I. epiſt. ad Ingiltrannum Mediomatricenſem Epiſcopum, ad calcem Francfordienſis ſynodi. Vide, Accuſator, &c. & ſequentia.

Melciades 1. huius.

* Aut Epiſcopi Orientales. Paulus Suyckhanus.

Marcellus I.

Concilium Carthaginenſe 7 patrum 32

Concilium Magorũtinũ ſub Arnulpho Imperat.

Concilium Affricanum ſub Adriano 1.

Teſtis falſus vt puniri debeat.] Vide, Accuſator, & Crimen, &c. Porrò Concilium ELIBERINVM can. 74. *Falſus teſtis, pro vt crimen eſt, abſtinebit: ſi tamen non fuerit mortis, quod obiecit: Et ſi probauerit quòd diu tacuerit, biennij tempore abſtinebit. Si autem non probauerit in conuentu Clericorum, placuit, per quinquennũ abſtinere.* Hũc cano. allegat Concilium SVESSIONENSE ad calcẽ. Et Conciliũ ARELATENSE I. ſub Syluestro I. can. 14. *De his, qui falſo accuſant fratres ſuos, placuit eos vſq; ad exitũ nõ communicare, ſed falſum teſtẽ, iuxta Scripturam, reperitum non licere eſſe.* Item & ARELATENSE II. can. 24. repetit hunc canonem, & allegatur à Gratiano cauſa 10. q. 1. c. Eos qui, &c. Ibiq; aſſerit Concilium Nicænum eadem ſtatuiſſe. Verùm in canonibus huius Concilij non reperitur, ſed tantum in canone memorato Arelatenſis I. Hinc Concilium AGATHENSE can. 37. allegatur à Gratiano cauſa 24. q. 3. c. Itaque. *Itaque cenſumus homicidas & falſos teſtes à cõmunione Eccleſiaſtica ſubmouendos, niſi pœnitẽtia ſatisfactione crimina diluerint.* Et iterum, vt allegatur in opere 16. librorum, lib. 15. c. *. *Nouerint falſi teſtes, quòd ſi falſum teſtimonium caputale crimen non eſſet, nequaquã Deus in Euãgelio inter principalia crimina enumeraſſet. De corde exeunt homicidia, adulteria, furta, falſa teſtimonia. Et ideo debet pœnitere ſimiliter & excommunicari falſus teſtis, ſicut adulter, fur, & homicida.* Hæc decreta allegat Cõcilium MOGVNTINENSE II. can. 22. Et Concilium VENETICVM I. can. 1. de verbo ad verbum repetit, præcedens Agathenſe decretum, nec eſt opus vt repetamus. Sic & Concilium EPAVNENSE can. 1. *Si quis (* ait *) Clericus in falſo teſtimonio conuictus fuerit, reus capitalis criminis cẽſeatur.* Lege plura in Decret. GREGORII IX. lib. 2. tit. 20. per totum, & in 6. Decret. BONIFACII VIII. lib 2. tit. 10. de teſtibus: quia ibi exprimunt ea omnia, quæ de iure ciuili, vel etiam Pontificio tenenda & obſeruãda ſunt. Hic autem Conciliorum tantum canones optimũ fore duximus allegandos, propter breuitatẽ. Vide ſequẽtia.

Concilium Elibertinum.

Concilium Sueſſionenſe apud S. Medardum.

Concilium Arelatenſe 1. ſub Syluestro 19

Concilium Arelatenſe 2.

Concilium Agathenſe ſub Caſſiodoro 1.

Matth. 15.

Concilium Moguntinum ſub Rabano.

Concilium Venetticum.

Teſtes non cogendi.] ALEXANDER III. Carnothenſi Epiſcopo, vt habetur parte 7. Concilij Lateranẽſis quod celebrauit c. 20. *De teſtibus* ait *) non habemus in ſacris canonibus, quòd cogendi ſint, ſed admonendi, cum clare veritatem, ſicut dicere falſum, mortale deputatur ſæpe delictum.* Idem par. 8. c. 6. *Quemlibet ad prohibendũ teſtimonium veritatis Romana Eccleſia minime cogere conſueuit.* Et c. 7. ſequenti, Bononiẽſi Epiſcopo, teſtes in quibuſdam caſibus cogendos dicit, cùm ſcilicet aliquis de facto accuſatus negauerit. *Teſtes qui facto interfuerunt, priùs quidẽ admonendi ſunt teſtimonium ferre veritati, & ſi forſan timore aduerſæ partis conſtat Iudici eos à ferendo teſtimonio reuocari, de rigore humani iuris ad hoc poſſunt cõpelli. Si verò preſbyter, vel Clericus alius aliquem laicũ de rebus ſuis, vel Eccleſiæ impetierit, & laicus res ipſas nõ eſſe Eccleſiæ, vel presbyteri, aut Clerici, qui eum exinde impetit, ſed ſuas proprias aſſeuerat, laicus ipſe debet de rigore iuris ſuper hoc ad forenſe iudicium trahi, cùm actor ſemper forũ rei ſequatur: licet in pluribus partibus aliter de conſuetudine fiat.* Sic & Concilium OXONIENSE ſtatuit cano. 16. lege in Decretal. GREGORII IX. lib. 2. tit. 20. de teſtibus. & in 6. Decret. BONIFACII VIII. lib. 2. tit. 10. de teſtibus, & ſequentia.

Teſtes quot vicibus producendus.

Teſtes in quibuſdã caſibus cogendi.

Concilium Oxonienſe. Gregorius 9. Bonifacius 8.

Teſtis in proprio negotio an admittendus.] ALEXANDER III. par. 8. Concilij Lateranenſis, c. 3. ſcribens Epiſcopo Cãtuarienſi, ait: *Non lateat prudentiam veſtram, quod canonici non ſunt à ferendo teſtimonio ſuper proprio negotio Eccleſiæ ſuæ repellendi, niſi alia rationabilis cauſa impediat.* Ibidem c. 11. Epiſcopo Rhotomagenſi dicit, quòd in cauſa filiationis, contra cõmunem viciniæ opinionem, viri & mulieris verbo ſtandũ eſt. Et c. 18. producitur EVGENIVS III. ſcribens priori & fratribus S. Trinitatis Lundenſis: *Authoritate noſtra ſtatuimus, vt liceat vobis in cauſis Eccleſiæ veſtræ teſtimoniũ ferre, dũmodo vnus vel duo ex vobis ad agendum & reſpondendũ inſtituantur: quorum teſtimoniũ in cauſis, in quibus cæteri, vel reſponſales ſunt inſtituti, debet admitti.* Vide Decretales loco ſupra allegato.

Alexander 3.

Eugenius 3.

Teſtes illi an reprobandi, quibus ab aduerſa parte crimina obiiciuntur.] Lege Decretales & ſextũ Decretalium locis ſuperiùs aſſignatis. Porrò iam ſuprà memoratus ALEXANDER III. part. 8. c. 4. Tarraconenſi Epiſcopo, ait: *Quæ ſiniſtri anobis, virũ teſtes illi ſint reprobãdi in cauſa criminali vel ciuili, quibus ad aduerſa parte crimina opponuntur. Tua prudentia reſpondemus, quòd ſi etiam, aut non ſint conuicti, aut confeſſi de criminalibus illis, dummodo inde conuincãtur, non debent admitti.* Et c. 6. infert: *Si quis crimen obiicit teſti, qui contra eũ producit, vt eum in ciuilibus cauſis repellere poſſit, eodem modo à ferendo teſtimonio audiendus eſt: & ſi crimen ciuiliter probare poterit, ad teſtimonium contra ipſum ferendum non eſt aliquatenus audiẽdus, ſed propter hoc non debet puniri.* Eadem quæſtio agitatur cap. 22. eiuſdẽ partis, vbi beneficio ſuo presbyter quidam eſt ſpoliatus, eo quod cùm fornicationis accuſaretur, & quòd iniuſtè beneficium illud poſſidebat, teſtes repulit eos criminis arguens coram Iudice, quod ſcilicet alias de periurio eſſent cõuicti: iuſſumq; eſt ei, vt hoc probaret, alias ei Eccleſia non reſtitueretur. Denique parte 10. c. 5. illius teſtimonium reprobatur, qui eodem morbo laborat, quo reus, quem defendere conatur.

Alexander 3.

Alexander 3.

Porrò

Alexander 3.

Porrò ALEXANDER III. par. 8. Concilij Lateranenſis, c. 9. Salernitano Epiſcopo. *In cauſis Eccleſiaſticis vel ciuilibus vltra tertiam productionem non debent teſtes produci, niſi additis quibusdam ſolēnitate, quæ in legibus inuenitur expreſſa, & ſuperdictis teſtium cùm fuerint publicata, poteſt publice diſputari.*

Teſtis duplici iuramento conſtringendus.] Poſui vocabulo, Conſangui. &c. Ex Eugenij 3. Decreto, lege ergò.

Alexander 3.

Teſtis defuncti an robur ſcriptum obtineat.] ALEXANDER III. par. 3. c. 5. Vnigrenſi Epiſcopo. *Scripta authentica ſi teſtes inſcripti deceſſerint, niſi forte per manū publicā fuerint facta, ita quod publica appareāt, aut ſigillum authenticum habuerint, per quod poſſint probari, non videntur nobis alicuius firmitatis robur habere.*

Alexander 3.

Teſtes noui an ſuper quæſtione iudicata poſsint produci.] ALEXANDER III. c. 12. eiuſdem part. 8. Placentino Epiſcopo. *Fraternitatis tuæ literis nos conſuluiſti, vtrū noui teſtes ſuper quæſtione iudicata, in qua teſtibus renunciatum fore ex vtraq; parte conſtat, ſunt recipiendi, & virum teſtibus in prima cauſa receptis, præter cauſam appellationis liceat aliquid noui proponere ſuper quæſtionibus iudicatis. Licet igitur nobis ex his non plenè innotuerit, vtrū teſtes ſuper eiſdē, vel nouis capitulis à partibus deſiderentur induci: quia tamen iuris prudentiū copiam habebant, nos ſuper hoc conſulere voluiſti: hoc tibi duximus reſpondendū, quòd ſi in prædicta cauſa cōtigerit emergere capitula, ſuper quibus aliqua partium voluerit nouos teſtes inducere, vel per iam receptos aliquid cōprobare, eos credimus ſuper nouis duntaxat capitulis fraternitatem tuam poſſe recipere, receptis prius ab ipſis ſecundum formam recipiendorum teſtium iuramentis,* Vide in Decret. in 6. Decretalium locis aſſignatis.

TESTIMONIVM.

Teſtimonium ferre Clerici non cogantur.] Lege ea quæ ſuperiori vocabulo dicta ſunt, & in vocab. Iuramentum Clerici nō præſtare cogantur. Sic autē CANON APOSTOLORVM XX *Clericus fideiuſſoribus inſeruiens abiiciatur.* Et

Canon Apoſtolorum.

Concilium Carthaginenſe 1. ſub Anaſtaſio 1. Epiſcoporum 73.

Concilium CARTHAGINENSE V. can. 1. & allegatur à Gratiano, cauſa 2. q. 6. c. Statutum eſt. *Statutum eſt, vt qui forte in Eccleſia quālibet cauſam iure Apoſtolico Eccleſijs impoſito agere voluerit, & fortaſſe deciſio Clericorum vni parti diſplicuerit, non liceat Clericum in iudicium ad teſtimonium denocari eum, qui cognitor vel præſens fuit, & nulla ad teſtimonium dicendū Eccleſiaſtici cuiuſ libet perſona pulſetur.* Idem omninò Concilium AFFRICANVM can. 26. Vide locis allegatis.

Concilium Affricanum ſub Bonifacio 1.

Teſtimonium de auditu reprobatur.] Poſui vocabulo, Conſangui.

THVS.

De thure ſeu incenſo, quo in Eccleſiaſticis officijs vtimur.] Egimus in vocabulo, Incenſum ſuperiùs.

TONSVRA.

Tonſuram Clerici & Monachi deferāt.] De tonſura monachorum aliquid iam egimus in vocabulo, habitus, vbi quoq; fit mentio de tonſura Clericorum. Quòd autē ab initio Clerici tōſurā detulerint, teſtis eſt DIONYSIVS AREOPAGITA lib. Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, par. 1. c. 6. vbi de ſacris tractat ordinibus, & de modo quo monachi antiquitus conſecrabantur. *Tonſura (inquit crinium vitam mūdiſſimam indicare conteſtās, & nulla figura ſuccatam, &c.* vt poſuimus vocabulo, Monachus, &c. Refert quoq; ABDIAS BABYLONIVS lib. 9. certaminis Apoſtolici: *Rex . in-*

Dionyſius Areopagita.

Abdias Babyloniꝰ.

A *quit) ab Apoſtolo Thoma baptizatus rogauit ſibi caput tondi, & Diaconus ordinatus eſt, & adhærebat inceſſanter Apoſtolicæ doctrinæ.* Vnde & Papa ANICETVS I. epiſt. 1. ad Epiſcopos Galliarum, & allegatur à Gratiano, diſtin. 23 c. Prohibete. *Prohibete (ait) fratres per vniuerſas regionum veſtrarum Eccleſias, vt Clerici, qui laicis & ſimplicibus, virtutis, honeſtatis, & pudicitiæ, & grauitatis exēplar eſſe debent, ac ſeipſos tanquam ſignum puritatis vitæ rudioribus ad imitationē prudenter exhibere, iuxta Apoſtolum, Comam non nutriant, ſed deſuper caput, in modum ſphæræ radant: quia ſicut diſcreti debent eſſe in conuerſatione, ita & in tonſura & omni habitu diſcreti debent apparere.* Idem omninò percipit Concilij CARTHAGINENSE IV. can. 44. & AVGVSTINVS HIPPONENSIS qui huic Concilio ſubſcripſit, libro de opere monachorum, c. 32. tom. 3. comam omnino non nutriendam, ſed in formam prædictam caput tōdi præcipit, adductis in exēplum viris veteris & noui teſtamēti. Vnde & Cōcilium AGATHENSE ſub Cœleſtino I. cano. 20. *Clerici (ait) qui comam nutriūt ab Archidiacono, etiā ſi noluerint, inuiti deiōdeantur, &c.* Vide in vocab. Habitus, loco allegato. Vnde & Concilij TOLETANVM IV. can. 40. *Omnes Clerici vel lectores, ſicut Leuitæ & Sacerdotes, detonſo ſuperius capite toto, inferiùs ſolā circuli coronam relinquāt: non ſicut huc vſq; in Gallicia partibus facere lectores videtur, qui prolixis, vt laici, comis in ſolo capitis apice modicum circulum tondent. Ritus enim iſte in Hiſpanys huc vſq; hæreticorum fuit. Vnde oportet, vt pro amputando ab Eccleſijs ſcandalo, hoc ſignum dedecoris auferatur, & ſit vna tonſura vel habitus, ſicut totius Hiſpaniæ eſt vſus. Qui autem hoc non cuſtodierit, fidei Catholicæ reus erit.* Idē omninò allegant ex Gregorio Patres Concilij MOGVNTINI II. ſub Rabano can. 15. Denique MARTINVS BRACARENSIS in collectorio ſuo c. 66. eadem refert, & inſeruit Gratianus diſtin. 23. *Non oportet (ait) Clericos comā nutrire, & ſic miniſtrare: ſed attonſi capite patentibus auribus, & ſecundū Aaron talarem veſtem induere, vt ſint in habitu ornato.* Idem omninò ALEXANDER III. Cantuarienſi Archiepiſcopo parte 17. Concilij Lateranenſis quod celebrauit cap. 4.

B

C

D

Concilium Carthaginenſe 4. Auguſtinus Hipponenſis.

Concilium Agathenſe.

Concilium Toletanum 4. ſub Honorio 1.

Hic mos adhuc ſeruatur.

Concilium Moguntinū. Martinus Bracarenſis.

Alexander 3.

Iſidorus Hiſpalenſis.

Concilium Aquiſgranenſe 1. ſub Ludouico 1. Imperat. Numer. 6.

Tonſuram Clerici & Monachi deferāt.] Produximus vſum antiquiſſimum ex Apoſtolicis & Dionyſio Areopagita, & Aniceto I. præcedente annotatione: antiquiorem tamen vſum producit ISIDORVS HISPALENSIS lib. 2 de Eccleſiaſticis officijs, c. 4. & allegatur in Concilio AQVISGRANENSI I. can. 1. *Tonſura (ait) Eccleſiaſtica vſus à Nazareis (ni fallor) exortus eſt, qui prius crine ſeruato diuina poſt magnā vitæ continentiam deuotione completa caput radebant, & capillos in igne ſacrificij ponere iubebantur, ſcilicet vt perfectionem deuotionis ſuæ Domino cōſecrarent. Huius exēpli vſus ab Apoſtolis introductus eſt, vt hi, qui in diuinis cultibus mancipati Domino conſeruantur, quaſi Nazarei, id eſt ſancti Dei crine præciſo innouētur. Eſt autē Clericis tonſura ſignum quoddā, quod in corpore figuratur, ſed in animo additur, ſcilicet vt hoc ſigno in religione vitia reſecentur, & criminibus carnis noſtræ quaſi crinibus exuamur: atque indè innouatis ſenſibus & comis rudibus eniteſcamus, expoliātes nos veterem hominē cū actibus ſuis, induentes nouū, qui renouatur in agnitione Dei, quā renouationē in mente oportet fieri, ſed in capite demonſtrari, vbi ipſa mens noſcitur habitare. Quòd verò detonſo capite ſuperiùs, inferiùs circuli corona relinquitur, ſacerdotiū, regniq; Eccleſia in eis exiſtimo figurari. Thiara enim apud veteres conſtituebatur in capite Sacerdotum. Hac ex byſſo*

E

Tonſura quid ſignet.

Epheſ. 4.

Coloſſ. 3.

Exod. 28.

confecta rotunda erat, quaſi ſphæra media, & hoc ſignificatur in parte capitis tonſa. Corona autẽ latitudo eſt aurei circuli, quæ regum capita cingit. Virumq; itaq; ſignum exprimitur in capite Clericorum, vt impleatur etiã corporis quadã ſimilitudine, quod Scriptũ eſt Petro Apoſtolo perdocente: Vos eſtis genus electum regale ſacerdotium. Porrò de hac tonſura etiam Concilium OXONIENSE can.26.loquitur. Vide præcedentia, & ſequentia.

.Petr.2.

Concilium Oxoniense in Anglia.

Tonſura quando debet conferri.] Concilium TRIDENTINVM ſeſs.23.quæ fuit 7.ſub Pio IV.c.4.decreti reformat. *Prima tonſura nõ initientur, qui ſacramentũ confirmationis non acceperint, & fidei rudimenta edocti non fuerint, quiq; legere & ſcribere neſciant, & de quibus probabilis cõiectura non ſit, eos non ſecularis indicij fugiendi fraude, ſed vt Deo fidelem cultum præſtent, hoc vitæ genus elegiſſe. Nullus prima tonſura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus conſtitutus, ante 14. annum beneficium poſſit obtinere.* Vide Beneficium, &c. & Ordo.

Concilium Tridentinum.

TORNEAMENTVM.

De vitandis torneamentis.] Diximus in vocab. Duellũ. Plura verò legere poteſt curioſus quiſq; in extrau. IOANNIS XXII. tit.9.de Torneamẽtis, & ſic incipit: *Quia in futurorũ euẽtibus ſic humani fallitur intellectus iudicij, &c.* Itẽ in Decretalibus GREGORII IX. lib.5.tit.14. ſic incipit: *Fœlicis memoriæ Innocentij & Eugenij predeceſſorum noſtrorum, &c.* lege ergò.

Ioannes 22.

Gregorius 9.

TRADITIONES PATRVM.

Traditiones Patrum ſcriptæ & non ſcriptæ retinendæ & ſequendæ, probantur.] Antequam vltrà progrediar, monẽdus eſt lector iam plura in hoc opere de Patrũ traditionibus tradita eſſe videlicet in vocab. Canon, Conciliũ, Conſuetudo, Cæremonia, &c. & in vocab. Imago, ſæpiùs mentio facta eſt traditionis Patrũ. Cùm autẽ duplices eſſe traditiones, ſcriptas videlicet & nõ ſcriptas, volumus demonſtrare authoritate veterum vtraſq; retinendas. & eas potiſſimũ, quas per ſermonem & per epiſtolã Theſſalonicenſibus ſe reliquiſſe gloriatur Apoſtolus. Omnia quippè Apoſtoli ſcripſerũt poſteris, quæ docuerant, ſermone: non tamen cũ minori laude & gloria excipitur quod ſermone docuerunt, quã quod literis tradiderunt. Et vt euidẽs fiat quod dicimus, multa nõ inueniũtur ſcriptis prodita quę obſeruat Eccleſia, & gloriatur ſe ab Apoſtolis accepiſſe, vt in omnib. penè vocabulis huius operis oſtẽdimus. Sed vt non de noſtro aliquid fingamus, ſic etiam nobis aſtipulatur DIONYSIVS AREOPAGITA lib. Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, c.1. vbi de ſacerdotij & Pontificalibus myſterijs tractat. *Porrò huiuſmodi* (inquit *plena venerationis eloquia dicimus, quæque à beatiſſimis Patribus noſtris, à quibus ſacris myſterijs imbuti ſumus, in ſanctis ac Theologicis commendata ſunt libris, ac præterea quæq; ab eiſdem ſanctiſſimis viris ſacratiore, & purgatiore, & propinqua quodammodo cœleſti Hierarchiæ doctrina ſancti duces ac præceptores noſtri didicerunt, ex animo in animum* (*medio intercurrente verbo corporali quidem, ſed quod carnis penitus excedat ſenſum*) *ſine literis tranſfuſa ſunt.* Porrò ne tibi hoc teſtimoniũ Diui Dionyſij paruæ vtilitatis eſſe videatur, qui de eodẽ ſanctiſſimo viro ſcribat MICHAEL SYNGELVS in eius vita attende, & SVIDAS Græcus in vocab. Dionyſius, &c. loquitur autẽ ita Suidas: *Prouecta & decrepita ætate Dionyſius martyrio pro Chriſto cõſummatur, Traiano Cæſare imperante. Hoc etiam tempore diuinus Ignatius immortalitatem ſtrenuè, vſq; ad*

Traditiones duplices.

Dionyſius Areopagita.

Quid hoc teſtimonio vtilitatis dici poſſit.

Michael Syngelus Hieroſolymitanus.

Suidas Græcus.

A *finem pro Chriſti fide certando, eſt adeptus.* Laudationem in Magnũ Dionyſium ſcripſit Michaël Syngelus Hieroſolymitanus, in qua dicit: *Quæcunque autẽ per traditionẽ non ſcriptã, aut ex ſcripto accepimus, veninus vobis audiendi cupidis expoſituri. Talis igitur ab antiquo tempore à Patre filio traditus ſermo, ad nos peruenit, Magnum hunc Dionyſium ſalutiferæ paſſionis tempore, &c.* Lege quod ſequitur. Porrò IOANNEM Apoſtolũ multis ſine ſcriptis & ſcriptis diſcipulis reliquiſſe apertè produnt hiſtoriæ, & qui eius vitã deſcripſerũt, potiſſimè SIMEON Metaphraſtes, qui ita ſcribit, Præfatũ Dionyſium Areopagitã, in epiſt. ad eundẽ Ioannẽ in Pathmos inſulã relegatũ, ſcripſiſſe: *Omnino enim fide dignus ſum* ait) *vt qui à Deo didicerim quæ decreta ſunt, vt tibi contingant, & dico etiã, quod liberandus ſis è cuſtodia, qua in Pathmo ſeruaris, & in Aſiaticã terram reuerſurus, ibiq; facturus boni Dei imitationem, & his qui te ſequentur traditiones, &c.* Et de PHILONE Iudæo lib. de vita contẽplatiua quid dicã? hoc deſcribens Monachorũ Alexãdriæ inſtitutũ, & vitã, mira illos obſeruare ſcribit, quæ nec vnquã fuiſſe in Euangelio aut Apoſtolicis literis ſcriptã: quæ tamen non dubiũ eſt eos à B. Marco accepiſſe, & Marcũ ab Apoſtolis vt illos doceret accepiſſe, de quo ſic loquitur EVSEBIVS Cæſarienſis lib.2. Hiſtoriæ Eccl. c 13. & 14. *Seruo* (inquit) *tenet Philonem tẽporibus Claudij Imperatoris Romam veniſſe, & Petrũ Apoſtolũ vidiſſe, atq; eius adhæſiſſe colloquijs verbũ Dei prædicantis. Quod valde eſt veriſſimile, quia & ſcripturã iſtã* (*ſcilicet librũ de vita contẽplatiua, in quo vitã monachorũ Alexandriæ deſcripſit quam diximus, poſterioribus ab eo tẽporibus cõſtat eſſe cõpoſitam in qua euidentiſſimè omnia Eccleſiæ inſtituta cõplectitur, quæ & tunc tradita ſunt, & in hodiernũ ſeruantur à nobis, &c.* Hæc Euſebius. Vnde & qui tẽporibus Apoſtolorum floruit CLEMENS I. epiſt. 5. ad diſcipulos Hieroſolymorũ, & allegatur à Gratiano diſt.37.c. Relatũ eſt. *Relatũ eſt* (ait) *nobis, quod quidam in veſtris partibus commorantes aduerſantur ſanis doctrinis, & pro vt eis videtur, non ſecũdum traditiones patrũ, ſed iuxta ſenſum ſuum docere vidẽtur. Multas enim quidã* (*vt audiuimus*) *veſtrarum partium, ſecũdum ingeniũ hominũ, ex his quæ legunt veriſimilitudines capiunt. Idèo diligenter obſeruãdum eſt, vt lex Dei cùm legitur, non ſecũdum propriam ingenij intelligentiam legatur & doceatur. Sunt enim multa verba in ſcripturis diuinis, quæ poſſunt trahi ad eũ ſenſum, quem ſibi vnuſquiſq; ſponte præſumpſit, ſed fieri non oportet. Non enim ſenſum, quem extrinſecus adulteretis, alienum & extraneum debetis quærere, aut quomodo ipſum Scripturarũ authoritate confirmetis, ſed ex ipſis ſcripturis ſenſum capere veritatis. Et idèo oportet ab eo intelligentiam diſcere ſcripturarũ, qui eam à maioribus ſecundum veritatẽ ſibi traditã ſeruauit, vt ipſe poſſit ea quæ rectè ſuſcepit cõpetẽter aſſerere. Cùm enim ex diuinis Scripturis integram quis, & firmã regulam veritatis ſuſceperit, abſurdum nõ erit ſi aliquid etiã ex eruditione communi ac liberalibus ſtudijs, quæ ferè in pueritia attigit, ad aſſertionẽ veri dogmatis cõferat: ita tamen, vt vbi vera didicit, falſa & ſimulata declinet.* Vnde IGNATIVS MARTYR ita de traditionibus loquitur, epiſtola ad Heronem Diaconũ Antiochenũ. *Quiſquis* (ait) *dixerit præter illa quæ tradita ſunt etiam ſi fide dignus ſit, etiam ſi ſciunet, etiam ſi virginitatem ſeruet, etiamſi ſigna faciat, etiam ſi prophetet, lupus tibi cenſeatur ſub ouis pelle omnem corruptionem moliens.* De eodem Ignatio ſcribit EVSEBIVS Cæſarienſis libro 3. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, c.29. *Singulas* (inquit) *digrediens Ignatius ciuitates,*

Vide quam opportunè perſtringit hæreticos.

Clemens 1.

Ignatius Martyr.

Euſebius Cæſarienſis.

Eccleſia populos Euangelicis cohortationibus edocebat in fide perſiſtere, & obſeruare ſe ab hæreticorum contagys, qui tunc primum copioſius caperant pullulare, & vt diligẽtius ac tenacius Apoſtolorũ traditionibus inhæreret: quas traditiones cautela gratia, & ne quid apud poſteros remaneret incerti, etiam ſcriptas ſe aſſerit reliquiſſe, &c. Illas autem reperies paſſim in hoc opere vulgatas. Deniq; IRENAEVS LVGDVNENSIS lib. 3. contra hæreſes Valentini & ſimilium, c. 1. & 2. de traditionibus ſic loquitur: *Cùm enim* (ait) *ex Scripturis arguuntur Hæretici, in accuſationem cõuertuntur ipſarum Scripturarum, quaſi non rectè habeant, neq; ſint ex authoritate, & quia variè ſunt dicta, & quia non poſſit ex his inueniri veritas ab his, qui neſciant traditionem: non enim per literas traditam illam, ſed per viuam vocem. Cùm autem ad eam iterum traditionem, quæ eſt ab Apoſtolis, quæ per ſucceſſiones Presbyterorũ in Eccleſijs cuſtoditur, prouocamus eos qui aduerſantur traditioni, dicent ſe non ſolùm Presbyteris, ſed etiam Apoſtolis exiſtentes ſapientiores ſinceram inueniſſe veritatem, &c.* Et c. 3. eiuſdem libri ſubiungit: *Traditionem itaq; Apoſtolorum in toto mũdo manifeſtatam, in Eccleſia adeſt perſpicere omnibus qui vera velint audire, & habemus annumerare eos, ab Apoſtolis inſtituti ſunt Epiſcopi in Eccleſijs, & ſucceſſores eorum vſq; ad nos, qui nil tale docuerunt, neq; cognouerunt quale ab his deliratur. Etenim ſi reconditа myſteria ſciſſent Apoſtoli, quæ ſeorſim & latenter ab reliquis perfectos docebant, his vel maximè traderent ea, quibus etiam ipſas Eccleſias committebant. Valdè enim perfectos & irreprehenſibiles in omnibus eos volebant eſſe, quos & ſucceſſores relinquebant, ſuum ipſorum locum magiſterij tradentes, quibus emendatè agentibus fieret magna vtilitas, lapſis autẽ ſumma calamitas, &c.* Tum enumerat Irenæus per ordinem omnes ſummos Pontifices, qui Petro ſucceſſerũt in Epiſcopatu Romano, vt nos repoſuimus in vocabulo, Papa Petri Vicarius, &c. Tum cap. 4. eiuſdem libri 3. ſubiungit: *Quid enim & ſi qui de aliqua modica quæſtione diceptatio eſſet, nónne oporteret in antiquiſſimas recurrere Eccleſias, in quibus Apoſtoli conuerſati ſunt, & ab eis de præſenti quæſtione ſumere quod certum, & reliquidum eſt. Quid autẽ ſi neq; Apoſtoli quidem ſcripturas ve liquiſſent nobis, nónne oportebat ordinem ſequi traditionis, quam tradiderunt his, quibus committebant Eccleſias, cui ordinationi aſſentiunt multæ gentes barbarorum, eorum qui in Chriſtum credunt ſine caractere vel atramento ſcripta habentes per ſpiritum in cordibus ſuis ſalutem, & veterem traditionem diligenter cuſtodientes. Quibus ſi aliquis annunciauerit ea, quæ ab hæreticis adinuenta ſunt, proprio ſermone eorum colloquens, ſtatim concludentes aures longius fugient, ne audire quidem ſuſtinentes blaſphemum colloqui. Sic per illam veterem Apoſtolorum traditionem, ne in conceptionem quidem mentis admittunt, quodcũq; illorum portentiloquium eſt. Et quia nobis hæretici ſolent obiucere illud Euangely: In vanum colunt me docentes traditiones hominum, &c.* Idẽ Irenæus qui tantopere traditiones Apoſtolicas ſupertius commendauit & defendit, lib. 4. c. 25. de Phariſęorũ traditionibus diſſerit, de quibus & Chriſtus in hoc loco. *Seniorum* (inquit) *ipſorũ traditio, quam ex lege obſeruare fingebãt, cõtraria erat legi, quæ data eſt per Moyſem. Propter hoc & Eſayas ait: Caupones tui miſcent vinum aqua: oſtendens ergò quòd auſtero Dei præcepto miſcerent ſeniores aquæ am traditionem, id eſt, aggredientes adulteram legem & contrariam legi, &c.* Quòd autẽ traditiones Eccleſiæ nõ ſint cõtrariæ Euangelio, ſatis ſupertius probauit Irenæus, & probat TERTVLLIANVS Carthaginenſis lib. de præſcriptionibus aduerſus hæreticos. Nam vbi ſatis probauit, non eſſe cum hæreticis diſputandum (vt repoſuimus in vocab. Diſputatio, &c. ſubiũxit, & enumerat Eccleſiæ Catholicæ traditiones, & fidei regulas ab Apoſtolis ad ſucceſſores tranſmiſſas. *Duodecim* ait) *Chriſtus præcipuos lateri ſuo adlegerat deſtinatos nationibus magiſtros. Itaq; vnum eorum decuſſo, reliquos vndecim regrediẽs ad Patrem poſt reſurrectionẽ iuſſit ire, & docere nationes tingendas in Patrẽ, & in Filium, & in Spiritum ſanctũ. Statim igitur Apoſtoli, quos hæc appellatio miſſos interpretatur, aſſumpto per ſortem duodecimo Matthia in locum Iudæ ex authoritate prophetiæ, quæ eſt in Pſalmo Danid conſecuta promiſſa, vim Spiritus ſancti ad virtutes, & eloquium primũ per Iudeam conteſtata fide in Ieſum Chriſtum & Eccleſijs inſtructis, deinc in orbẽ profecti eãdẽ doctrinã eiuſdẽ fidei nationibus promulgarunt. Proinde Eccleſias apud vnãquanq; ciuitatẽ cõdiderunt, à quibus traducẽ fidei, & ſemina doctrinæ cætera exinde Eccleſia mutuatæ ſũt, & quotidie mutuantur vt Eccleſiæ fiant, ac per hoc & ipſæ Apoſtolicæ deputantur, vt ſoboles Apoſtolicarum Eccleſiarum, omne genus ad originem ſuam cenſeatur neceſſe eſt. Itaq; tot ac tantæ Eccleſiæ vnam eſſe illam ab Apoſtolis primam, ex qua omnes, ſic omnes prima, & omnes Apoſtolicæ, dum vnã omnes probant vnitatem, communicatio pacis, & appellatio fraternitatis, & conſecratio hoſpitalitatis, quæ iura non alia ratio regit, quã eiuſdẽ ſacramenti vna traditio. Hanc igitur diuinitus præſcriptionẽ, non aliter probari debere quid prædicauerint Apoſtoli, niſi per eaſdem Eccleſias quas ipſi condiderunt, ipſi eis prædicando tam viua* (quod aiũt) *voce, quam per epiſtolas poſtea. Si hæc ita ſunt conſtat proinde omnẽ doctrinam, quæ cum illis Eccleſijs Apoſtolicis matricibus & originalibus fidei conſpirat, veritati deputandam, & id ſine dubio tenẽtem, quod Eccleſiæ ab Apoſtolis, Apoſtoli à Chriſto, Chriſtus à Deo ſuſcepit: reliquam verò omnem doctrinam de mendacio præiudicandã, quæ ſapiat contra veritatẽ Eccleſiarum, & Apoſtolorum, & Chriſti, & Dei, &c.* Idem lib. De velandis virginibus conſuetudinẽ pro authoritate ponit. Et lib. 1. contra Marcionem, non lõgè à fine arrogantiam hæreticorum reprehendit, qui adulteratum Euangeliũ ſe recuperaſſe gloriabãtur, & traditiones Apoſtolicas improbabãt. *Quòd ſi* (ait) *poſt Apoſtolorum tempora adulterium veritas paſſa eſt circa Dei regulam. Ergo iam Apoſtolica traditio nihil paſſa eſt in tempore ſuo circa Dei regulam, & non alia agnoſcenda erit traditio Apoſtolorum, quam quæ hodie apud ipſorum Eccleſias eiditur. Nullam autem Apoſtolici cenſus Eccleſiam inuenias, quæ non in Creatore chriſtianizent, aut ſi hæ erunt à primordio corruptæ, quæ erunt integræ, nimirum aduerſaria creatoris, &c.* Itẽ & lib. 4. cõtra eũdẽ Marcionem, de traditionibus & Romanæ Eccleſiæ ſanctionibus diſſerit, non lõgè à principio, & ſubdit: *His ferè cõpendys vtimur, cũ de Euangely fide aduerſus hæreticos expedimur, defendẽtibus, & tẽporum ordinẽ poſteritatis falſariorũ præſcribentem, & authoritatẽ Eccleſiarũ traditioni Apoſtolorum patrocinãtem: quia veritas præcedat falſũ neceſſe eſt, & ab eis precedat à quibus tradita eſt, &c.* Idẽ TERTVLLIANVS de traditionibus nõ ſcriptis lib. de corona militis, ſtatim initio abundè diſſerit. *Obſeruatio* (ait) *inueterata proueniendo ſtatutũ fecit. Quã ſi nulla ſcriptura determinauit, certè conſuetudo corroborauit, quæ ſine dubio de traditione mananit. Quomodo enim vſurpari quis poteſt, ſi traditum prius non eſt? Etiam in traditionis obtentu exigenda eſt* (inquis) *authoritas ſcripta. Ergò quæramus, an & traditio non ſcripta*

non

Irenæus Lugdunenſis.

Sic omnino & Caluiniſtæ obiiciũt, ſed quid eis reſpondeat Irenæus.

Oro te quicunque es hæc attende diuini martyris verba.

Vide oro ſancti martyris dãdo ſtrinam.

Matth. 15.

Vide expoſitionẽ verbi Euangelij (quod hodie in Eccleſia recitabatur) In vanum colunt me docẽtes traditiones hominum, &c.

Tertullianus Carthaginenſ.

Vide obſecro.

Sic ergò reprehenderet ſi videret Caluiniſtas.

Tertullianus Carthaginenſis.

Attende obſecro quam temeſtinè reſpondet Caluiniſta

non debeat recipi. Planè negabimus recipiendam, ſi nulla exempla præiudicent aliarum obſeruationum, quas ſine vllius ſcripturæ inſtrumento ſolius traditionis titulo exindè conſuetudinis patrocinio vindicamus, &c.

Agit conſequenter de cæremonijs, quæ exercentur in Baptiſmate, Euchariſtia, & cęteris ſacramẽtis, de quibus ſuis locis tractauimus, tum ſubdit: *His igitur exemplis renunciatum erit, poſſe etiam non ſcriptam traditionem in obſeruatione defendi confirmatam conſuetudine, donec teſte probata tunc traditionis ex perſeuerantia obſeruationis. Conſuetudo autem etiam in ciuilibus rebus pro lege ſuſcipitur, cùm deficit lex, nec differt Scriptura, an ratione conſtiat, quando & legem ratio commendet, &c.* Idem libro De Ieiunio aduerſus Pſychicos, cum de delectu ciborum tractat, de ſtationibus, atq; orationis tempore, vt ſuis vocabulis inſeruimus, ait: *Hæc qui ſe putant ex forma Petri agere, quam ignorant, non quaſi reſpuamus nouam, cui & quarta Sabbathi, & ſexta plurimũ ſingimur: ſed quia eorum quæ ex traditione obſeruantur tanto magis dignam rationem adferre debemus, quanto carent ſcripturæ authoritate, donec aliquo cæleſti chriſmate aut confirmentur aut corrigantur. Et ſi qua (inquit) ignoratis Dominus vobis reuelabitur, &c.*

Traditionum etiã meminit ORIGENES ADAMANTIVS, vt in quibuſq; locis, ſiue de delectu ciborum, de ieiunio, Quadrageſimę & cæteris diximus. Vnde ipſe homilia 5. in numeros, ait: *In Eccleſiaſticis obſeruationibus ſunt nonnulla eiuſmodi, quæ omnibus quidem facere neceſſe eſt, nec tamen ratio eorum omnibus patet. Nam quod (verbi gratia) genua flectimus orantes, & quod ex omnibus cæli plagis ad ſolam Orientis partem conuerſi orationem fundimus, non facilè cuiquam puto ratione compertum, &c.* Et infrà: *Sed & Euchariſtia percipienda, ſiue eo ritu, quo geritur, explicanda, vel eorum quæ geruntur in baptiſmo verborum, geſtorumq;, & ordinum, atque interrogationum, & reſponſionum, quis facilè explicet rationem.* Idem lib. 1. Periarchum: *Illa ſola credenda eſt veritas, quæ in nullo ab Eccleſiaſtica traditione diſcordat.* Et homilia 29. in Matthęum. *Non debemus exire à prima & Eccleſiaſtica traditione, nec aliter credere, niſi quemadmodum per ſucceſſionem Eccleſiæ Dei nobis tradiderunt.* Et CLEMENS ALEXANDRINVS lib. 1. Stromatum, allegaturque ab Euſebio Cæſarienſe, lib. 5. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, c. 9. Præſcriptus Clemens Panteni magiſtri ſui enumerans volumina & ſcripta: *Ad vltimum (ait) in Ægypto magiſterio vſus ſum viri virtutis & ſcientiæ meritò omnibus præferendi, poſt quem velut theſauro in abſconditis reperto aliud quærere vltra ceſſant. Et illi quidem diuina doctrina veritatem mihi, qua ſibi ab Apoſtolicis ipſis ſtatim primis authoribus Petro & Iacobo ac Ioanne & Paulo ac reliquis ſanctis tradita fuerat, tanquam patres filio commendarunt. Sed pauci Patribus ſimiles ſily: tamen Deo fauente per ipſos in nobis Apoſtolici germinis plantata ſunt ſemina, &c.* Hæc Clemens. Vnde & FABIANVS Epiſt. 2. ad Epiſcopos Orientales. *Cura eſt veſtræ ſolicitudini adhibenda, vt ea quæ ſunt ab Apoſtolis eorumq; ſucceſſoribus ordinata, & inſtigante ſancto Spiritu inſtituta, nec diſſimulatio negligere, nec aliqua præſumptio valeat perturbare. Sed ſicut hoc, quod rationis exigebat vtilitas, oportuit diffinire: ita quod diffinitum eſt, non debet violari.* CYPRIANVS Carthaginenſis lib. 2. Epiſtolarum, epiſt 3 traditiones antiquas de Euchariſtiæ ſacramento adminiſtrando recenſuit, & ad calcem traditiones antiquas de Euchariſtiæ ſacramento adminiſtrando recenſuit, & ad calcem traditionem Dominicæ veritatis amplectandam ſua-

A det. Similiter & ſermone de ablutione pedum: *Neque minus ratum eſt (ait) quod dicente Spiritu ſancto Apoſtoli tradiderunt, quàm quod ipſe Chriſtus tradidit, & in ſui commemorationem facere præcepit.* Item ſermone de oratione Dominica, vbi horarum canonicarum meminit, etiam traditiones antiquæ obſeruãdæ præcepta tradit, vt ſuis locis diximus. De eodem Cypriano & Cornelio I. Romano Epiſcopo, ſic loquitur EVSEBIVS Cæſarienſis lib. 7. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, c. 2. *In vrbe Roma (ait) Cornelio Epiſcopatum gerẽte, & apud Carthaginẽ Cypriano, ambobus fide, virtute, pietate præſtãtibus quæſtio exorta eſt in Aphrica magis partibus, ſi oporteret hæreticos rebaptizari. Cũq; id à Cypriano & cæteris penè omnibus per Affricã Sacerdotibus oportere fieri decerneretur, Cornelius & cæteri omnes per Italiã Sacerdotes huiuſmodi decretum manente ſacerdotali concordia refutarunt, ſtatuentes antiquitus à Patribus ſuper hoc traditam regulam debere ſeruari, qua continebat, poſt abiectionem prauí, in confeſſionem recti dogmatis ſola eos manus impoſitionem purgandos.* Vide Baptiſma, &c. Sub hoc tempore Cõcilium GANGRENSE can. 21. *Hos condemnamus (ait) qui ſe extollunt aduerſus Scripturas, & Eccleſiaſticos canones, & noua introducunt præcepta.* Et poſt pauca: *Omnia quæ conueniunt traditionibus Apoſtolicis, & ſanctarũ Scripturarũ præceptis, in Eccleſia fieri exoptamus, &c.* Vide, Canones, &c. Propterea teſtatur ATHANASIVS ALEXANDRINVS in vita Magni Antonij, eundem Antonium diſcipulis dixiſſe, ſic: *Cuſtodienda eſt pia fides in Chriſto, & Patrũ religioſa traditio, quam ex Scripturarum lectione, & crebro mea pranitatis didiciſtis admonitu, &c.* Et MARCVS I. epiſt. ad eundẽ Athanaſiũ & reliquos Epiſcopos Ægypti. *Eſt enim vna Apoſtolorũ traditio, hæc eſt, vera charitas, & prædicanda, & præcipuè diligẽda ac ſuẽda, atq; fiduciaſiter ab omnibus tenẽda, &c.* Vide, Canon. Et BASILIVS Magnus lib. De Spiritu ſancto, c. 27. *Dogmata (ait) quæ in Eccleſia ſeruantur ac prædicantur, partim ex conſcripta doctrina habemus, partim ex Apoſtolorum traditione ad nos delata in miniſterio recepimus. Quæ vtraq; eandẽ ad pietatẽ vim habẽt, & nemo his contradicit qui vel modicã ſaltẽ Eccleſiaſticorũ iuriũ experientiã habet. Si enim aggrederemur non ſcripto proditas conſuetudines, velut non magnã vim habentes, reiicere: imprudẽtes etiã ipſis principalibus Euangely Patribus damnũ inferremus, imò potiùs ipſam Euãgely prædicationem ad nudũ nomen contraheremus.* Idem epiſt. 63.* *Reuera ſuprema beatitudine dignum eſt, adq; veſtra pietati à Domino datũ eſt, nimirum adulterium à probo ſincerog; ac puro diſcernere: Patrum verò fidẽ citra aliquẽ detractionem prædicare, quã etiam nos ſuſcepimus & cognouimus ex Apoſtolicis notis efformatã, conſentientes & ipſi & omnibus in Concilijs ſcripto regulariter ac legaliter decretis, & ibidẽ conſuetudines obtinentes nunc in omnibus Eccleſijs concinne ſunt ac conſona, &c.* Vide, Conſuetudo, & Ceremoniæ, &c. Et EPIPHANIVS CYPRI lib. 3 contra hæreſes, ſecta 75 contra Aërium, qui negabat defunctis impẽdenda ſuffragia, vt illud defendat traditionem Patrũ vtitur. *Deinde (inquit) rurſus ad propoſiti argumenti conſequentiã deueniam, quòd Eccleſia neceſſario hoc perficit, traditionem à Patribus acceptã. Quis autem poterit ſtatutũ matris diſſoluere, aut legem Patris Salomon dicit: Audi fili ſermones Patris tui, & ne repudies ſtatuta matris tuæ: oſtendens per hoc, quòd & in ſcriptis & ſine ſcripto docuit Pater hoc Deus, & vnigenitus & Spiritus ſanctus, mater autem noſtra Eccleſia habet ſtatuta in ſe poſita, indiſſolubilia quæ diſſol-*

Euſebius Cæſarienſis.

Concilium Gangrenſe.

Athanaſius Alexandrinus.

Marcus I.

Baſilius Magn.

Oro te lege quid S. doctor de traditionibus dicat.

* Ad clericos Eccleſiæ Neocæſarienſis.

Epiphanius Cypr.

Prouerb. 1.

Sana expoſitio Salomonis ſententiæ contra Caluinistas.

ui non

non poſſunt. Cùm itaque ordinata ſint in Eccleſia ſtatuta, & benè ſe habeant, & omnia mirabiliter fiant, confitatur eſt rurſus etiam hic ſeductor, &c. Idem ad calcem operis contra hæreſes in compendiaria doctrina, &c. *At verò* (inquit) *de traditionibus Eccleſiæ, & ſtatutis eiuſdem, rurſus neceſſarium eſt me brevibus apponere earundem traditionum formam ex parte. Quæcunque ex natura ſeruantur in ipſa, & ſeruata ſunt, partim ex præcepto, partim per ſuſceptionem voluntariæ prōptitudinis ſeruantur, Deo gaudente ob virtutem ſuæ doctrinæ.* Tum ſubdit de celibatu, Sacerdotio, Ordinibus, Communione, ieiunio, &c. quæ in ſuis locis reperies. Et CYRILLVS HIEROSOLYMITANVS Catecheſi 5. Illuminatorum Hieroſolymis, ait: *Fidem ſi didiceris, & promiſſionem poſſidebis, & obſerua illam à ſola Eccleſia tibi nunc traditam, & ex omni Scriptura munitam, &c.* Et iterum Catecheſi 17. *Quod tametſi ab hominibus Apoſtolicis hoc erat* (ait) *ſcriptum, ſed ex Spiritu ſancto Oecumenica eſt conſtitutio, &c.* Et HIERONYMVS STRIDONENSIS tom 1. epiſtolarum, epiſtola ad Lucium, quæ incipit: *Nec opinanti mihi, &c. Illud te breviter admonendum puto, traditiones Eccleſiaſticas* (*præſertim quæ fidei non officiant*) *ita obſeruandas, vt à maioribus tradite ſunt, nec aliorum conſuetudinem, aliorum contrario more ſubuerti, &c.* Plura ex Patribus teſtimonia pro cōfirmatione traditionum proferrem, ſed in opere hoc in omnibus penè vocabulis repoſita inuenies. Itaque licet pro traditionibus Patrum retinendis etiam AVGVSTINVS HIPPONENSIS multa ſenſerit & dixerit: paucis tamen in hoc loco contenti ſumus, quoniam reliqua ſuis locis inſerta ſunt. Sic quippè epiſtola 86 loquitur. *In his rebus, de quibus nihil certi ſtatuit Scriptura diuina, mos populi Dei, vel inſtituta maiorum vel pro lege tenenda ſunt. Sit vna fides vniuerſa Eccleſia, quæ vbique dilatatur, tanquam intus in membris, etiamſi ipſa fidei vnitas quibuſdam diuerſis obſeruationibus celebratur, quibus nullo modo quod in fide verum eſt, impeditur.* Idem epiſt. 108. *Non omnia quæ facta ſunt ab Apoſtolis etiā ſcripta inueniuntur: veruntamen facta eſſe ex cæteris documentis probantur, &c.* Ad propoſitū SIMEON METAPHRASTES in vita Theodoſij Cœnobiarchæ, ait: *Præterea multa ex his, quæ olim quidem facta ſunt, ſita autem non ſunt in diuina Scriptura, ſola ſcriptis non mandata. Traditio efficit, vt in hodiernum vſque diem pro certis habeantur. Qualia ſunt ea quæ dicuntur de loco Cranij, quæ ſunt* (inquam) *tractata à magno Baſilio. Ille enim dicit in quadam ſua oratione* (*oportet enim ea tanquam condimentum aliquod addere orationi*) *non ſcriptam nobis expenēs traditionem: Adam* (inquit) *primus parens noſter in hoc, qui nunc dicitur Cranij, loco dicitur eſſe ſepultus, vbi meas quoq; Chriſtus pro nobis crucem & mortem ſuſcepit, propter eam quæ verbis explicari non poteſt benignitatem. Et hæc quidem ſic, &c.* Hinc DAMASVS I. epiſtola ad Paulinum Antiochenum Epiſcopum, c. 8. *Illa ſemper, quæ Apoſtolica & Patrum traditione conſtituta ſunt, ſub metu irrefragabilis authoritatis tenentur. Scriptum namq; eſt in ſecunda ad Theſſalonicenſes epiſtola, & ad Timotheum Apoſtolo monente: State & tenete traditiones veſtras, quas didiciſtis, ſeu per verbum, ſeu per epiſtolam.* Idem epiſtola 4. ad Proſperū & reliquos Epiſcopos Numidiæ. *Omnia decretalia, & cūctorum prædeceſſorum noſtrorum conſtituta, quæ de Eccleſiaſticis ordinibus & canonum promulgata ſunt diſciplinis, ita à vobis & omnibus Epiſcopis ac cūctis generaliter Sacerdotibus cuſtodiri debere mandamus, vt ſi quis in illa commiſerit, veniam ſibi deinceps nouerit denegari.* Vide, Canon, &c. Eadem de traditionibus renouat SYRICIVS I. epiſt. 4. ad Epiſcopos Affricæ, quæ lecta & probata eſt in Concilio TELENSI. Præterea eadem repetit de traditionibus INNOCENTIVS I. epiſtola 2. ad Victricum Rhotomagenſem Epiſcopū, circa initium. Et epiſt. 1. ad Decennium Eugubinū Epiſcopum in proœmio, & pro parte allegatur à Gratiano, diſt. 11. c. Quis enim, &c. *Si inſtituta Eccleſiaſtica* (ait) *vt ſunt à beatis Apoſtolis tradita integra vellent ſeruare Domini Sacerdotes, nulla diuerſitas, nulla varietas in ipſis ordinibus & cōſecrationibus haberetur. Sed dum vnuſquiſq; non quod traditum eſt, ſed quod ſibi viſum fuerit, hoc æſtimat eſſe tenendum, inde diuerſa in diuerſis locis vel Eccleſijs, aut teneri, aut celebrari videtur. Indè ſcandalū populis, qui dum neſciunt traditiones antiquas humana præſumptione corruptas, putant ſibi aut Eccleſias non conuenire, aut ab Apoſtolis vel Apoſtolicis viris contrarietatem inductam. Quis enim neſciat, aut non aduertat id, quod ab Apoſtolorum principe Petro Romana Eccleſia traditum eſt, ac nunc uſq; cuſtoditur, ab omnibus debere ſeruari, nec ſuperinduci, aut introduci aliquid, quod aut authoritatem non habeat, aut aliundè accipere videatur exēplum: præſertim cùm ſit manifeſtum in omnem Italiam, Gallias, Hiſpanias, Affricam atq; Siciliam, inſulaſq; interiacentes nullam inſtituiſſe Eccleſias, niſi eos, quos venerabilis Apoſtolus Petrus, aut eius ſucceſſores conſtituerint Sacerdotes? Aut legant ſi in his prouincijs alium Apoſtolorū inuenitur aut legitur docuiſſe. Quod ſi non legunt quia nuſquam inueniunt, oportet eos hoc ſequi quod Eccleſia Romana cuſtodit, à qua eos principium accepiſſe nō dubium eſt, ne dum peregrinis aſſertionibus ſtudent, caput inſtitutionum videantur omittere.* Deniq; in CŌCILIO CHALCEDONENSI actio. 3. vbi Dioſcorus ob ſcelera condēnatur, eo quod Patrum traditionibus nollet attentire, ſic loquitur Leontius Magneſiæ Epiſcopus: *Lex eſt pia Patribus obedire, & eorū ſequi iudicia, &c.* Vide, Canon. Hinc etiam FLAVIANVS Conſtantinopolitanus Epiſcopus epiſtola miſſa ad Leonem I. Papam ſuper Eutychetis erroribus, c. 1. *Vt fatuas* (ait) *inquiſitiones euitare poſſimus, decet ſequi Patrei noſtros, nec cōmutare definitionem eorum perpetuam, quorum regulam ſecundū ſacras Scripturas eſſe didicimus.* Vide reliquum in vocabulo, Canon, & Hęreticus, &c. Repetit autē eadem alia epiſtola ad eundem Leonem, quæ in limine Chalcedonenſis Synodi repertitur. Et LEO I. epiſt. 10. ad eūdē, & allegatur à Gratiano cauſa 24. q. 3. c. Quid autem. *Quid autē iniquius quam impia ſapere, & ſapientioribus doctioribuſq; non credere, &c.* Vide de traditionibus exēplum Epiſcoporū 2. Armeniæ ad Leonem I. Imperan. vocab. Scriptura, &c. Vide & in vocab. Canon. Ex SYNNACHI I. epiſtola ad Laurentium Mediolan. Archiepiſcopum. Clerum autē Dardaniæ Illyrici & Daciæ: *Quando paternarū* (ait) *regularū deſpiciuntur inuenta, nec eorum quæ benè inſtituta ſunt firmitas vindicatur: Eiuſmodi impietatem neceſſe eſt fidei ſemper defectu prouenire. Nam vbi facilis diſſolutio eſt rationabilis cōſtitutionis, ibi omnis ſanctuarij firma corrumpitur, Chriſtus impetitur. Et quis hoc fidelis patienter accipiat, &c.* Vide etiā in vocab. Romana Eccleſia, ex libello fidei IOANNIS Cōſtantinopolitani Epiſcopi miſſo ad Hormiſdā Papam, vbi ſe traditiones Romanæ Eccleſiæ amplecti cōfitetur, Vnde & CYRILLVS Alexandrinus epiſtola ad Anaſtaſium Alexandrum, Martianum, &c. quæ lecta eſt collatione quinta, Concilij V. generalis: *Diuinas* (ait) *deſiderare doctrinas,*

Cyrillus Hieroſolymitanus

Hieronymus Stridonenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Symeon Metaphraſtes.

Adę ſepultura.

Adam ſepultus vbi Chriſtus crucifixus.

Damaſus 1.

2. Theſſal. 2. 1. Timoth. 3.

Concilij Mediolanẽſis Patres.

ſacrorumque dogmatum ſolere defendere rectitudinem, quomodo non aliquis miretur? Hæc enim res vitæ infinitæ & beatæ proniſor eſt, & ſtudium quod in eis eſt non ſine mercede exiſtit. Et requiſitus ab eis, vt exponeret ſymbolum: *Sequemur* (ait) *vbiq; ſanctiorum Patrum Cõfeſſiones, & dogmata rectè & indeclinabiliter diſcutiendo, quæ ab eis dicta ſunt.* Potrò ſic Patres Concilij MEDIOLANENSIS epiſtola miſſa ad Conſtãtium Imperatorem IV. dictum Pogonatum pro congregando VI. generali Concilio: *Si non cum Dialẽticis* (aiunt *non cum Rhetoricis, non cum Grammaticis: ſed cum ruricolis & piſcatoribus Dominus poſuit rationem, & his tradidit ſui ſecreta Concilij, quos & principes ordinauit. Quibus ligandi ſoluendiq; tribuit poteſtatem: nõnne vobis videtur* (Optime Imperator) *demẽtiſſimæ mentis eſſe, qui Apoſtolicas traditiones & venerabilium Patrum inſtituta depranare feſtinant? Nos autem omnes pari tenore & reuerentia traditiones ſanctorum Apoſtolorum ſeu reuerendiſſimorum Patrum, qui in ſacris Conciliis adfuerunt, omni cum veneratione volumus ſuſcipere, amplecti, defendere, prædicare, præcipuè ſanctæ memoriæ Leonis Apoſtolicæ ſedis Præſulis dicta, ſed etiam Orthodoxos Patres, qui per diuerſa loca zelo Dei feruentes dogmata ſalutaria nobis reliquerunt, vt venerandæ memoriæ Gregorium Nazãzenæ ciuitatis Epiſcopum, Baſilium Cappadociæ Epiſcopum, & Cyrillum Alexandrinus Præſul, & Athanaſium eiuſdem Alexandrinæ Eccleſiæ Pontifex, nec non & Ioannes Conſtantinopolitanus Antiſtes, & Hilarium Pictauienſis Epiſcopus, & omni ſapientia clarus Auguſtinus Hipponiregienſis Epiſcopus, & veneranda cerua Chriſti Confeſſor Ambroſius Mediolanenſis Eccleſiæ Præſul, ſimul & eruditiſſimus & omni luce conſpicuus Hieronymus Preſbyter. Quidquid hi docuerunt, ſapuerunt, prædicauerunt, vel defenſores extiterunt, nos eorum acta vel ſtatuta omni deuotione ſuſcipimus.* De his autem ſanctis Patribus plura vide vocabulo, Libri. Deniq; LEO II. epiſtolã miſſa ad eundem Conſtãtinum Imperatorem IV. gratias Deo agit, & ei fœlicia imprecatur, quia per eius à Deo inſpiratum ſtudium per totum orbem terrarũ Apoſtolicæ traditionis pietas flagrat, dum tetra caligo hæreticæ prauitatis euanuit. Sic & Concilium VALENTINVM Galliæ III. c. 1. Vult omnes traditiones à Patribus relictas ſinceriter & intemeratè cuſtodiri. Lege in vocabulo, Imago, vt notauimus ſuperiùs, vbi multa teſtimonia pro traditionibus repoſita ſunt. Vnde & ADRIANVS I. libro pro defenſione generalis 7. Concilij ad Carolum Magnum circa finẽ, ait: *In Concilio Chalcedonenſi habetur, Patribus ita docentibus: Fidem, quam nos a noſtris maioribus traditam habemus, debemus cum omni competenti deuotione defendere. Et idcirco* infert ille) *nequaquam nos quiſquam terminos Patrum noſtrorum tranſgredi facere valebit, neq; nouitates vocum imponere, ſed in ea orthodoxa fide quam ſuſcepimus, manentes, & traditionem amplectentes prædeceſſorum noſtrorum ſanctiſſimorum Pontificum proculdubio veneramur, & tenemus pro ſacris imaginibus Concilia, nullum quemlibet tam exinde ſermonem ſuſcipientes, neq; rationem reddentes.* Vnde & CAROLVS MAGNVS epiſtola miſſa ad Elinandum Epiſcopum Toletanum hæreticum; quæ lecta eſt in Cõcilio generali Francfordienſi Patrũ 300. ſub eodẽ Adriano. *Vos* (ait) *ſocium non admittentes Apoſtolicæ ſedi, & antiquis ab initio naſcentis Eccleſiæ, & Catholicis traditionibus me tota mentis intentione, tota cordis alacritate cõiungẽ. Quidquid in illorum legitur libris, qui diuino Spiritu afflati toti orbi à Deo dati ſunt Doctores, indubitanter teneo: & hoc ad ſalutem animæ meæ ſufficere credens, quod ſacratiſſima Euangelicæ veritatis pandit hiſtoria, quod Apoſtolica in ſuis Epiſtolis confirmat authoritas, quod eximij ſacræ Scripturæ tractatores, & præcipuè Chriſtiana fidei Doctores ad perpetuam poſteris ſcriptum reliquerũt memoriam, &c.* Hinc NICOLAVS I. vt allegat Gratianus diſtinct. 12. cap. Ridiculum. *Non poſſumus* (ait) *Imperatorum leges Euangelicis & Apoſtolicis atque canonicis decretis, quibus poſtponendæ ſunt, inferre præiudicium. Ridiculum autem eſt, & ſatis abominabile dedecus, vt traditiones, quas antiquitùs à Patribus ſuſcepimus, infringi patiamur.* Sic & Patres CONCILII generalis VIII. ſub Baſilio Imperatore, canone 1. *Per æquam* (aiunt) *& regiam iuſtitiæ diuinæ viam incedere volentes, veluti quaſdam lampades ſemper lucentes & illuminantes greſſus noſtros, quæ ſecundum Deum ſunt, ſanctorum Patrum definitiones & ſenſus retinere debemus: quapropter & hæc, vt ſecunda colloquia, ſecundum magnum & ſapientiſſimum Dionyſium, æſtimantes & arbitrantes, etiam de eis cum diuino Dauid enixè canimus: mandatum Domini lucidum illuminans oculos, &, Lucerna pedibus meis lex tua, & lumen ſemitis meis, & cum Prouerbiorum author dicimus: Mandatum lucerna eſt, & lex lux: Luci enim veraciter aſſimilatæ ſunt diuinorum canonum hortationes, & diſſuaſiones, ſecundum quod diſcernitur melius à priori, & expediens atque proficuum ab eo, quod non expedire, ſed obeſſe dignoſcitur. Igitur regulas, quæ ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ, tam à ſanctis famatiſſimis Apoſtolis, quàm ab orthodoxorum vniuerſalibus, nec non & localibus Conciliis, vel etiam à quolibet Deiloquo Patre ac magiſtro Eccleſiæ tradita ſunt, ſeruare atque cuſtodire profitemur. His & propriam vitam, & mores regentes, & omnem Sacerdotij catalogum, atque omnes, qui Chriſtiano cenſentur vocabulo, pœnis & damnationibus, & è diuerſo receptionibus & iuſtificationibus, quæ per illas prolata ſunt atque definita, ſubiici canonicè decernentes. Tenere quippe traditiones, quas accepimus ſiue per ſermonẽ, ſiue per epiſtolam ſanctorum, qui antea fulſerunt, Paulus monet aperte magnus Apoſtolus.* Deniq; de traditionibus Eccleſiaſticis luculenter Cõcilium SENONENSE decreto 6. diſſeruit, & eis morem gerendum docet, quamuis certum de Scripturis non proferatur exemplum: quia earundem Scripturarum etiam in hac re à nobis tenetur veritas, cùm hoc facimus quod vniuerſæ placuit Eccleſiæ, quã ipſa Scripturarum commendat authoritas. Vide reliquum poſitum ſuperiùs vocabulo, Scripturæ non ita inhærendum, vt Patrum traditio negligatur. Denique Concilium COLONIENSE III. cap. 1. part. 9. ſtatuit, vt populus doceatur ſanctorum Patrum regulam ſequi, qui diligenter admonent traditiones Eccleſiaſticas, præſertim quæ fidei non officiunt, ita obſeruandas, vt à maioribus traditæ ſunt. Sunt autem illa, quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, non vnius generis, quemadmodum diuus Auguſtinus ad Ianuarium (& allegat Gratianus, diſtinct. 12. cap. illa autem) ait: *Alia enim toto terrarum orbe obſeruantur à Patribus noſtris quaſi per manus tradita, quæ quidem putanda ſunt, vel ab ipſis Apoſtolis, vel ex plenarijs Conciliis (quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima authoritas) commendata atque ſtatuta retineri: veluti quòd Paſſio, & Reſurrectio, & Aſcenſio in cœlum, ac Quadrageſima, annua ſolennitate celebratur, quod die Veneris à carnibus abſtinetur, & cætera huiuſmodi. Alia verò quæ per loca terrarum regionéſque variantur, ſicut eſt quòd alij ieiunant die mercurij, alij non, alij quotidie com-*

municant

S. Doctorum tituli celeberrimi.

Leo 1.

Concilium Valentinum Galliæ 3.

Adrianus 1.

Carolus Magnus.

Deuota Principis mens.

Nicolaus 1.

Concilium generale 7. Conſtantinopolitanum 4. patrum 371.

Pſal. 11. Pſal. 118.

Prouerb. 6.

Conciliorum Vniuerſaliũ & particularium authoritas, vide & Concilium authoritas, &c.

Concilium Senonenſe.

Concilium Colonienſe 3.

Vide & conſidera quæ dicũtur ex teſtimonio Auguſtini.

Traditiones variantur.

municant corpori & ſanguini Domini, aliꝰ certiùs diebus, & ſi quid aliud huiuſmodi animaduerti poteſt, totum hoc genus verum liberas habet obſeruationes. Quod enim neque contra fidem Catholicam, neque contrà bonos mores eſſe conuincitur, indifferenter eſt habendum, & pro eorum, inter quos viuitur, ſocietate ſeruandum. Sic Diuus Ambroſius Auguſtinum docuit de hoc altero genere interrogantem: Tu (inquit) ad quancunque forte Eccleſiam (nimirum in vnitate Eccleſiæ Catholicæ permanentem) veneris, eius morẽ ſerua ſi cuiquam non vis eſſe ſcandalo, nec quemquam tibi, &c. Porrò de Traditionibus ſic BVCHARD. VORMAT. lib. 5. decretorum cap. 223. & poſteà Gratianus diſtinct. 11. *Eccleſiaſticarum (ait) inſtitutionum quaſdam ſcripturis, quaſdam verò Apoſtolica authoritate traditiones per ſucceſſiones in miniſterio confirmatas accepimus: quaſdam verò conſuetudine roboratas approbauit vſus: quibus par virtus & idem vtriſque pietatis affectus, vnde quis, vel aliquantum ſacrarum expertus ſcripturarum haſitauerit. Si enim attentauerit conſuetudines Eccleſiæ non ſcriptas à Patribus traditas, nihil eſtimare, quantum religio detrimẽti latura ſit, diſpicientibus liquidò cõſtabit. Quæ enim (vt iã inde ordiamur) ſcriptura ſalutifera crucis ſignaculo fideles docuit inſigniri? Quæ multifariam digeſta ſuper panem & calicem prolixæ orationis, & conſecrationis verba commendauit? Nam non modò quod in Euãgelio continetur, vel Apoſtolo, in ſecretis dicimus, ſed & alia complura adiicimus, magnã quaſi vim cõſummãdis accommodata myſteriis. Quæ orientem verſus nos orare litterarum forma præſtituit? Benedicimus fontem baptiſmatis, Oleũ vnctionis. Hinc accedit quod ter immerginur quos baptizamus, oleo vngimur, verbis abrenunciare Sathanæ & Angelis eius, informamur. Vnde hæc & alia in hunc modũ non pauca, niſi quia tacita ac myſtica traditione à Patribus Eccleſiaſtico more, ac reuerentiori diligẽtia ſunt in myſteriis obſeruata ſilentio, quàm publicata ſcripto, &c.* Hæc Buchardus. De his omnibus traditionibus & cõſuetudinibus ſuis locis egimus. His autem conformia docet Concil. AVGVST. cano. 2. Et Concil. MOGVNT. IV. can. 48. vbi traditiones non tanquam hominũ inſtituta obſeruari iubet, ſed vt ad pietatem colendam & continendã in officio plebem vtiles. Hæc non poſſunt ſine grandi piaculo violari, maximè dũ violatores hoc faciunt ex contemptu, & cùm ſcandalo: quorũ vtrumq; per ſe peccatũ mortale operatur. Præterea Concil. TRID. ſeſſione 4. in initio ſub Paulo 3. *Sacroſancta Oecumenica & generalis Synodus, hoc ſibi perpetuò ante oculos proponens, vt ſublatis erroribus puritas ipſa Euangelij in Eccleſia conſeruetur: quod promiſſum antè per prophetas in ſcripturis ſanctis Dominus noſter Dei Filius proprio ore primùm promulgauit, deinde per ſuos Apoſtolos, tanquam fontem omnis ſalutaris veritatis, & morum diſcipline, omni creaturæ prædicari inſſit: perſpiciensq; hãc veritatem & diſciplinam contineri in libris ſcriptis & ſine ſcripto traditionibus, quæ ex ipſius Chriſti ore ab Apoſtolis acceptæ, aut ab ipſis Apoſtolis Spiritu ſancto dictãte, quaſi per manus tradite, ad nos vſque peruenerunt, Orthodoxorum Patrum exempla ſecuta, omnes libros tã noui quàm veteris teſtamenti (cum vtriuſque vnus ſit Deus author) nec non traditiones ipſas, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tanquam vel oretenus à Chriſto, vel à ſpiritu ſancto dictatas, & continua ſucceſſione in Eccleſia Catholica conſeruatas, pari pietatis affectu ac reuerentia ſuſcipit ac veneratur, & qui has contempſerit, anathema ſit, &c.* Et FACVL. LOVAN. artic. 25. & 26. & PARIS. artic. 20. & 24. *Certum eſt (ait) multa eſſe credenda, quæ non ſunt expreſſè ac ſpeciatim tradita in ſcripturis ſacris: quæ tamẽ per traditionẽ Eccleſiæ ſunt neceſſariò recipienda. Itaq; cõſtitutiones Eccleſiaſticæ, de ieiunio delectu ciborũ, ab eſu carnibus, aliiſq; multis, verè obligãt in foro cõſcientiæ, etiam omni ſecluſo ſcandalo, &c.* Plura de traditionibus repete ex vocabulis (vt iam monuimus) Canon. Conſuetudo, Cæremoniæ, Concilium. &c. Quibus etiam quod ſequitur adiungendum eſt.

Traditiones an innouandæ.] Diximus ſuperiùs de quibuſdam traditionibus, quæ pro ritu & conſuetudine diuerſarum regionum facilè innouantur, de quibus & mox dicemus adhuc, quamquam illud difficilè debeat attentari. Vide, & vocabulo, Cæremoniæ, &c. & Canones non tranſgrediendi. &c. Vnde etiam Patres exiſtentes in Concilio ARIMINENSI epiſtola ad Conſtantium Imperatorem, & produtit NICEPHORVS Calliſtus lib. 9. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. 40. *Oratores noſtros ad humanitatem tuam miſimus, qui eidem conſilij noſtri ſententiam per ſcriptum quoque indicent & declarent: quibus illud quoque præcipuè mandauimus, vt ex antiquis legitimiſque decretis veritatis fidem faciant atque confirment. Declarabunt etiam illi ſanctitati tuæ minimè futuram (ſicut Vrſicinus & Valens dixere) pacem, ſi quid in legitimis conſtitutionibus immutatum fuerit. Quomodo namque pacem ſeruent, qui pacem ipſam tollunt? Quin contentio potiùs, & turba, per cœpta huiuſmodi, cium alibi, tum in Romana Eccleſia exorietur. Itaque humanitati tuæ ſupplicamus, vt ſereno vultu reſpicias, benigniſque auribus Oratores noſtros audias, neque cum defunctorum iniuria nouare quicquam & mutare permittas. Sed nos in his quæ à maioribus noſtris definita legitimèque conſtituta ſunt, cõquieſcere ſinas, quos profectò ſolerter & prudenter omnia Spiritus ſancti afflatu egiſſe dixerimus. Quæ verò nunc ab illis nouantur, fidelibus quidem incredulitatem, infidelibus autem ferocitatem adferunt, &c.* Eadem ſanxit Concilium TOLET. IX. cano. 8. vt inuenies repoſitum vocabulo, Lex 30 annorum, &c. iunge quod ſequitur.

Traditiones patrum quandoque variantur.] Illud iam ſuperius aſtruimus, & in vocabulo, Cæremoniæ. Conſuetudo, &c. Illudque AVGVSTINVS HIPPONENSIS lib. 3. de doctrina Chriſtiana cap 12. luculenter aſſerit, & allegatur à Gratiano diſtinctio. 41. Sic quoque LEO I. epiſt. 90. ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum, & allegatur à Gratiano diſt. 14. c. Sicut quædam, &c. *Sicut quædam ſunt, quæ nulla poſſunt ratione conuelli, ita multa ſunt, quæ aut pro conſideratione ætatum, aut pro neceſſitate rerum, oporteat temperari: illa ſemper conditione ſeruata, vt in his quæ vel dubia fuerint vel obſcura, id nouerimus ſequendum, quod nec præceptis Euangelicis contrarium, nec decretis ſanctorum patrum inueniatur aduerſum.* Et GREGORIVS I. lib 1. Regiſtri epiſt. 41. & allegat Gratianus de conſecrat. diſtinct. 4. *In vna (inquit) fide nihil officit ſancta Eccleſia conſuetudo diuerſa, &c.* Et GELASIVS I. epiſt. 1. ad Epiſcopos Lucaniæ Brutiorum, &c. Et allegat Gratianus cauſa 1. quæſt. 7. cap. neceſſaria. &c. de traditionibus & canónibus patrum moderandis loquitur, vt repoſuimus in vocabulo. Canon, & Conſuetudo. &c. ex Gregorio 1. reſpõſione 3. ad Auguſtini Angliæ Epiſcopi interrogata, de diuerſis conſuetudinibus quæ obſeruantur in varijs regionibus. Vnde & Concilium LATERANENSE ſub Innocentio 3. c. 50. *Non debet reprehenſibile iudicari ſi ſecundum varietatem temporum ſtatuta quandoq; variantur humana, præſertim cum vrgẽ neceſſitas vel euidens*

Ambroſij ſententia recitauimus in vocabulo Ieiunium ſabbati, &c.

Buchardus Vormatienſis.

Hæc obſerua.

Concilium Auguſtæſe ſub Othone Cardinali.

Concilium Mogunt. 4.

Concilium Tridentinũ generale.

Marc. 16.

Facultas Louanienſis.

Facultas Pariſienſis.

Concilium Arimin. Hoc concilium reprobatur eo quod ab Hæretico Imperatore in dictum ſit ſine conſenſu ſedis Apoſtolicæ. Hi tamen patres qui loquuntur Catholici non hæretici fuerũt, vt dicit Nicephorus loco allegato.

Concilium Toletanum 9.

Auguſtinus Hipponenſis.

Leo 1.

Gregorius 1.

Gelaſius 1.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. patrum 1215.

Concilium nonense.

vtilitas id expoſcit: quoniam ipſe Deus ex his, quæ in veteri teſtamento ſtatuerat, nonnulla mutauit in nouo, &c. Et Concilium SENONENSE in decreto de vnitate Eccleſiæ & damnatione hæreticorum: *Eccleſia (ait) quæ errare non poteſt diuerſa & nonnumquam (quod obiiciunt Neoterici) pugnātia licet propoſuerit decreta: nil tamen eſt in tanta decretorum* Nicolaus 1. *multitudine, quod fidei Orthodoxæ aduerſetur.* Et NICOLAVS I. epiſtola ad Michaelem Imperat. & allegatur à Gratiano diſtinct. 12. *Nihil obſunt (ait) ſaluti credentium diuerſa pro loco & tempore conſtitutiones vel conſuetudines, ſi illis canonica non obſit authoritas.* Vide locis allegatis reſiduum.

TRADITOR.

Concilium Arelatense 1.

Traditor ſeu proditor fratrum, gentis & Patriæ.] Concilium ARELATENSE I. ſub Syluestro 1. cano. 13. *De his qui ſcripturas ſanctas tradidiſſe dicuntur, vel vaſa, vel nomina fratrum ſuorum, Placuit nobis, vt quicunque eorum ex actis publicis fuerit detectus, non verbis nudis, ab ordine cleri amoueatur.* Vide, Sacrilegium, &c Et in vocabulo, Reus maieſtatis, vbi de his actum eſt qui Patriam Regnum & gentem inimicis produnt & tradunt.

TRANSACTIO.

Alexander 3.

Tranſactio quomodo fiat.] Lege Facultates Eccleſiæ, & Monaſteriorum non alienandæ, &c. Porrò de Tranſactionibus ſic ſtatuit ALEXANDER III. Dunelenſi Epiſcopo ſcribens, vt habetur parte 28. Concilij Lateranenſis quod celebrauit cap. 5. *Contigit interdum, quod licet Abbas vel prior alicuius cōuentualis Eccleſiæ, cum Eccleſiaſtica vel ſeculari perſona ſuper his, de quibus inter eos controuerſia vertitur, coram delegato vel iudice ordinario tranſigat, litteris capituli ſui de ratihabitione monſtratis: ipſum tamen capitulum eandem tranſactionem nititur reuocare. Vnde quia ſuper hoc nos conſulere voluiſti, cōſultationi tuæ taliter reſpondemus. Si Abbas vel prior de capitulo ſuo litteris de ratihabitione habuerit tranſactionem quam fecit, præſertim ſi fuerit aliquot annis ſeruata, capitulum & ſi non conſenſerit in eam, non poterit aliquatenus reuocare. Super eo verò, quòd clerici & religioſæ perſonæ (ſicut aſſeris) litterarum intuitu, quas habent à laicis, ſibi ius in Eccleſiis vendicant: hoc tibi volumus innoteſcere, quod vbi Epiſcopalis authoritas non acceſſerit, per illos Eccleſias ſuas non poſſunt obtinere.* Tum cap. 3. eiuſdem partis de decimis loquitur. *Quod ſi compoſitio, vel tranſactio facta eſt aſſenſu Epiſcopi inter ſecularem & Eccleſiaſticam perſonam, rata perpetuis temporibus & inconcuſſa perſiſtat.* Et LVCIVS III. vt cap. 15. allegatur eiuſdem partis 28. *Super eo quod quæſiſti, vtrum ſuper Eccleſiaſtico beneficio in litigium deducto poſſit fieri tranſactio, dicimus, quòd ſuper re ſacra litigioſa minimè tranſigi poteſt, ſecundum formam trāſactionibus aſcriptam. Res enim ſacra, vt poſſideatur aliquo dato vel promiſſo vel retento, ſpeciem habere non immeritò credimus ſimoniæ. Aliàs autem gratis, & amicabiliter inter ſe ligantes componere, ſacris canonibus non dicimus obuiare.* Eadem repetuntur parte 49 c. 7. Vide loco allegato & Beneficia. &c.

Lucius 3.

TRANSMARINVS.

Anaſtaſius 1.

Tranſmarini an admittendi clerici, &c.] ANASTASIVS I. epiſt. 1. ad omnes Germaniæ & Burgūdiæ Epiſcopos cap 2. allegatur à Gratiano diſtinct. 98 cap Tranſmarinos, &c. & ab Iuone lib 3. decretorum. *Tranſmarinos homines in clericatus honore nolite ſuſcipere, niſi quinque aut eo amplius Epiſcoporum chirographis ſint deſignati, quia multa per ſubreptionem ſolent euenire. Ideo & hæc ſummopere ſunt cauenda.* Hunc canonem allegat EVGENIVS I. ad Cœnomanenſem Epiſcopum, & habetur parte 26. Lateranenſis Concilij ſub Alexandro 3 cap. 20. *Tua nos duxit fraternitas conſulendos, quid agendum ſit de clericis, qui in regionibus remotis ordinati litteras eorum proponunt, à quibus ſit manus impoſita, cùm incertum eſt, vtrum eorum ſint ſigilla quæ præſentant. Tuæ ergo conſultationi præſentium ſignificatione indulgemus, tutius eſſe, vt in his ſtatuta patrum veterum obſeruentur, quam nouum quid ſtatuatur. Statutum eſt enim de Tranſmarinis, vt ad minus teſtimonio quinque Epiſcoporum ſuper ordinatione ſua muniantur. Quod in aliis, qui ſimiliter ſunt incogniti, credimus obſeruandum:* (Vide, Peregrini clerici &c.) *ita tamen, vt in ſuſpenſione annuo tempore habeātur, in quo videntes plenius de ipſorum actibus inſtituantur. Sed de inferioribus ordinibus oportuit inquiri, quia poſſet cōingere, vt aliquibus prætermiſſis ſaltum feciſſent. His autem peractis ſi digni inuenti fuerint, circa eos poterit diſpenſari.* Et ALEXANDER III. cap. 26. ſequenti Turonenſi Epiſcopo *Quia quidam clerici deſperantes ab Epiſcopis ſuis ordinari, vel propter imperitiam, vel vitæ incontinentiam, vel natiuitatis conditionem, aut tituli defectum, aut minorem ætatem, extra prouinciam ſuam interdum in Tranſmarinis partibus ordinantur, vel ordinatos ſe eſſe mentiuntur, ignota ſuis Epiſcopis ſigilla deferentes: ſtatuimus talem ordinationem irritam eſſe habendam, ſub interminatione anathematis inhibentes, ne à quoquam Epiſcopo ad ſui officij executionem admittantur. Epiſcopus verò noſtræ iuriſdictionis, qui talem ſciens ordinauerit, vel ſuſceperit, ab illius ordinis executione, ad quem eum ordinauerit vel ſuſceperit, vſque ad condignam ſatisfactionē ſe nouerit ſuſpenſum.* Vide plura in dictione, Clericus non ſuſcipiatur ſine litteris, &c. Et in vocabulo Peregrini clerici, &c.

Alexander 3.

TRANSVBSTANTIATIO.

De Tranſubſtantiatione quæ fit in ſacramento Euchariſtiæ ex veterum authoritate egimus in vocabulo, Euchariſtia, vt in margine annotatum facilè deprehendes. Vide ergo ſi vacat.

TREVGA.

Treuga corruptum eſt vocabulum deſumptum pro inducijs, & certa pacis compoſitione ad tempus, de qua diximus in vocabulo, Pax. &c.

TRINITAS.

Clemens 1.

Trinitatis perſonarum in diuinis aſſertio.] Variè quidem iam in diuerſis vocabulis de myſterio Trinitatis locuti ſumus, videlicet in vocabulis, Chriſtus. Deus Filius. Spiritus ſanctus. Symbolum, &c. vnde reſumenda ſunt quæ illic reperiuntur inſerta. Nos autē in alio noſtro opere in Pandectam Euangelicam, Trinitatis, myſterium ſtatim in initio cap. 1. Figuris antiquæ legis & prophetijs. atque nouæ legis teſtimonijs aſſeruimus Ideò paucis nunc reſiduum perſoluendū eſt. vt ſcilicet Apoſtolica traditione & doctrina probemus fidelibus inſinuatum fuiſſe Trinitatis myſterium, contra hæreticos & blaſphemos Iudæos. Et quidem à tempore Nicæni Magni Concilij ſat conſtat Patrum ſcriptis enucleatū, Baſilij, Athanaſij, Hilarij, Gregorij Nazianzeni. Ambroſij Chryſoſtomi. Auguſtini, & aliorum, quorum ſententias recenſere immenſi eſſet laboris. & otij diuturnioris. Ideò ergo his ſuppreſſis ad illos accedo, qui priſcis Euangelicæ gratiæ choruſcantis temporibus floruerunt. Inter hos CLEMENS I. epiſt. 1. ad Iacobum fratrem Domini, vbi Symbolum Apoſtolorum de verbo ad verbum recenſuit, quo apertè Trinitatis myſterium inſinuatur, ſubdit. *Omnes homines (ait) qui Chriſtiano cenſentur vo-*

Hæc ſedulò re uoluēda ſunt, ſi cupis animi deſiderio ſatis facere.

cabulo, *Patrem & Filium & Spiritum ſanctum vnum Deũ & Dominum veraciter credere & cõfiteri, eumq; tota mẽte, & toto corde, & tota virtute diligere, & proximos ſuos tanquam ſemetipſos, docibileſque eſſe vſque ad perfectam doctrinam ad hæc perficienda ſummopere oportet.* Tum de Deo Patre diſſerit Vide inſertũ vocabulo Deus. &c. Et ABDIAS BABYL. lib. 3. certaminis Apoſtoli, narrat Andream Apoſtolũ quendam nautam quinquaginta annis vlceribus ſcatentem ter in nomine Trinitatis aqua abluiſſe, & conſecutum ſanitatem Sed & lib 5. refert Ioãnem Apoſtolum, dum eſſet proximus morti, orationem fudiſſe perſonas tres Trinitatis manifeſtè inuocans & exprimens. Et lib. 6. in nomine Trinitatis baptiſma contuliſſe Apoſtolos memorat, ſecundum quod ex Euangelij mandato acceperãt. Et lib. 8. refert Bartholomęum Apoſtolũ myſterium Trinitatis cõprehendiſſe oratione ſua, quæ huiuſmodi fuit. *Deus verus ex hoc cognoſceris, quia ſemper idem es, & immutabilis perſeueras, vnus Deus, pater ingenitus, & vnus Filius eius vnigenitus Dominus noſter Ieſus Chriſtus, & vnus Spiritus ſanctus illuminator & ductor noſtrarum animarum, qui dedit nobis poteſtatem vt infirmes ſaluaremur, &c.* Denique lib. 9. narrat, quòd à Thoma Apoſtolo in Trinitatis nomine Indiæ populi baptizati, Trinitatis illico fidem profeſſi ſunt. Porrò DIONYS. ARROP. libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ c. 1. vbi de diuino ſacerdotio tractat, ait. *Huius ſacræ ſanctionis initiũ eſt, fons vitæ, bonitatis eſſentia, vnica omnium rerum cauſa beatiſſima Trinitas, ex qua ſola bonitatis cauſa quæ ſunt omnia, vt & eſſent, & bene eſſent, acceperunt. Hinc tranſcendenti omnia diuina beatitudini Trinæ atque vni (cui ſoli verè eſſe ineſt modo nobis quidẽ incognito, ſed ſibi planè perfecto & noto) voluntas quidẽ eſt rationalis ſalus humana, omniſque cœleſtis ſubſtantia, &c.* Idem eodẽ libro, dũ de Baptiſmatis ſacramento tractat, Trinam menſionẽ in nomine ſanctæ Trinitatis fieri docet, vt diximus in vocabulo Baptiſmus, &c. Idẽ libro de diuinis nominibus c. 1. ita loquitur. *In omnibus fermè ſanctis libris aduertimus diuinitatẽ ſanctè prædicari, vt ſingularẽ quidem atque vnicã, ob ſimplicitatem atque vnitatẽ excellentis illius individui, ex quo veluti viuifica virtute in vnũ euadimus, diuiduſque noſtris alteritatibus ſupra mundanum modum conglobatis, in diuinam monadem atque vnionem Deũ imitantẽ colligimur: vt Trinitatẽ verò propter diuinæ fœcunditatis in tribus perſonis expreſſionẽ, ex qua omnis paternitas in cœlo & in terra eſt & nominatur: vt verò cauſam omnium rerum, quia omnia per ſubſtantificam ipſius bonitatẽ vt eſſent acceperũt, &c.* Idẽ parte 1. cap. 2. multa proſequitur pro aſſertione diuinæ Trinitatis in vna eſſentia *Eſt autem* (ait) *diſcretio in ſupremis eloquiis diuinis, non ea quam dixi ſolum, quod ſecundũ ipſam vnionem qualibet participantium perſon. vtũ impermixta atque incõfuſa firmitate nitatur, ſed quia ineffabilis quoque diuina fœcunditatis ratione ad inuicem nequaquã conuertuntur, ſoluſque fons ſuperſubſtantialis deitatis eſt Pater, cum non ſit Filius Pater, neque Pater Filius ſit: ſeruant autẽ diuinæ laudes honeſtiſſimè proprietates ſuas cuique diuinarum perſonarum. Iſta quidem ſunt iuxta ineffabilem coniunctionem ac ſubſtantiã, coniunctiones, ac diſcretiones. Rurſus quod primordialis & fontana ſit deitas Pater, Filius verò & Spiritus ſanctus fœcũda deitatis (ſi fas eſt dicere) germina plantata diuinitus, & veluti flores ac ſi perſubſtantialia lumina à ſcripturis ſanctis accepimus. Quonam verò modo iſta ſint, neque eloqui, neque intelligere poſſumus, &c.* Hæc Dionyſius. Et IGNAT. MARTYR. epiſt. 5. ad Philippenſes Trinitatis myſterijũ ita confitetur. *Vnus pater omnium noſtrum qui creauit nos, vnus quoque & Filius Deus verbum, vnus etiam eſt Paracletus. Itaq; Dominus mittens Apoſtolos vt docerent omnes gentes, præcepit eis, vt baptizarẽt in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, non in vnum Trinomium, neque in tres qui humanam naturã aſſumpſerunt: ſed in tres vnius eiuſdemque honoris, Vnus enim eſt qui ſanctus homo fit, neque pater is eſt, neque paraclitus, ſed ſolus Filius, non opinione, neque imaginatione, ſed veritate. Ergo neque tres Patres, neque tres Filij, neque tres Paracleti: ſed vnus eſt Pater, & vnus Filius, & vnus Paracletus, &c.* Et MARTIAL. APOST. epiſt. ad Burdegalẽſes c. 10. ſic eos de myſterio & fide Trinitatis inſtruit. *De myſterio* (inquit) *Trinitatis quam bonus, & beatus, & ſuauis Deus Rex Regum, per noſtram annũciationem reuelare dignatus eſt vobis. Scitote intelligẽtes, quia vltra omnem ſenſum Angelicarum poteſtatũ, & virtutum vera diuinitas excellit, quã impoſſibile eſt etiam à ſpiritibus Angelicis comprehendi. Sola enim Trinitas in diuinitate vnitatis ſeipſam nouit. Hæc enim ante ſecula in claritate ſua æternitatis permanebat, nihil in ſe diminutum, vel quod augeri poſſet intra ſe cõtinens, ſed vnius æternitatis, vnius voluntatis, vnius eſſentiæ, vnius ſanctitatis, vnius puritatis, vltrà omnem puritatem, vltra omnem gloriam, in charitate, in veritate, in bonitate habitans, nunc verò in fine temporum propter nos, ad quos bonitatis ſuæ magnitudinem extendit, gloriam tantæ maieſtatis reuelauit ſanctis ſuis, quibus & efficaciam ſuæ virtutis multoties dignanter prabuit: Pater enim genuit & miſit Filium, Filius de Spiritu ſancto incarnatus eſt nihil diminutus à diuinitate maieſtatis ſuæ. Spiritus autem ſanctus in diuina æqualitate gloriosus, proceſſit ineffabiliter ab eo qui genuit, ab eo quoque qui genitus eſt. Itaque ſpiritus Domini non genitus, non factus, non creatus, ſed procedens à Patre & verbo. Verbo autẽ Domini cœli firmati ſunt, & Spiritu oris eius omnis virtus eorum. Itaque nihil diſcretum in diuinitate Trinitatis ſentiatis, quia nobis vnus & idem Deus, qui cuncta creauit, Pater, & vnus & idem Dominus, per quẽ omnia facta ſunt Filius eius Ieſus Chriſtus, & vnus idẽque Deus ſpiritus ſanctus in quo omnia ſubſiſtunt. Et hæc in perſonis triæ diuiſæ in diuinitate vnus Deus indiuiſus eſt. &c.* Hæc Martialis Et SIXTVS I. epiſt. 1. ad omnes Epiſcopos & fideles. *Vnum verum Deum Patrem & Filium à Prophetis & Apoſtolis ſcimus prædicatum, à quibus etiam Spiritum ſanctum credimus non eſſe diſcretum, Eſaya propheta dicente: Ego ſum Deus, & non eſt alius Deus præter me: & per meipſum iuro, quia exiuit de ore meo veritas, & ſermo meus non reuertetur, quia mihi curuabitur omne genu, & omnis lingua iurabit per Dominum dicens, inflitia & gloria ad eum veniet. Et vt in hoc teſtimonio Patrem & Filium ſimul ſuiſſe cognoſcatis, Paulum Apoſtolum audite dicentem: Vt in nomine* (inquit) *Ieſu omne genu flectatur cœleſtium, terreſtrium & infernorũ, & omnis lingua cõfiteatur, quia Dominus noſter Ieſus Chriſtus eſt in gloria Dei Patris, &c.* Vide, Filius, vbi contra eos diſputat qui Filiũ Patre minorẽ aſſeuerabãt. In cõſequẽti autẽ textu plurib. alijs teſtimonijs Trinitatẽ defẽdit perſonarũ & vnitatẽ eſſentiæ, vt alibi docuim⁹. Porrò ALEX. I. epiſt. 1. ad omnes Chriſti fideles: *Fidẽ* (inquit) *ſanctæ Trinitatis ſic docẽdã à patribus accepimus. Eſayas nãq; propheta ait: Vidi Dominũ Sabbaoth ſedentem ſuper thronũ excelſũ, & Seraphim ſtabant in circuitu eius, & dicebant ad alterutrum, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabbaoth, Si Trinitas non eſt, quare tertiò ſanctus dixerunt? aut ſi vnitas non eſt, quare ſub trina repetitione vnum Deum*

Abdias Babylonius.

Dionyſius Areopagita.

Ignatius Martyr.

Matth 28.

Martialis Apoſtolus.

Deus ante mũdi conditionẽ, vbi eſſe dicebatur.

Spiritu ſancti proceſſio à Patre & Filio cõtra Græcos, vide ſupra Spiritus ſanctus, &c.

Sixtus 1.

Sobrilis ſanè S. viri diuinitatis indagatio

Iſay. 45. Contrà hæreticos ſcripturæ teſtimonijs, vt de quomodo Trinitatis pandat myſterium.

Philippenſ. 2.

Alexander 1.

te Dominum intimaneuntur? Si Trinitas non eſt, cur Abraham ad ilicem Mambræ ſedens, tribuſque occurrens, vni, Domine, dixit, & non (vt videat) tribus ſalutationis obſequium reddidit? Si vnitas non eſt, cur cum Moyſi Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob tertio diceret, vnitatem offendens, hoc mihi nomen eſt dixit, & non hæc ſunt nomina noſtra? Si Trinitas non eſt, quare Dauid tertio dixit: Benedicat nos Deus, Deus noſter, benedicat nos Deus? Si vnitas non eſt, quare cum tertio Deum nominaſſet, Benedicat, dixit, & non benedicant adiunxit? Si Trinitas non eſt, cur Eſayas denuo dixit: Dominus Deus Sabbaoth, Deus Iſrael qui ſedes ſuper Cherubin? Si vnitas non eſt, cur, qui ſedes, dixit, & non, qui ſedetis? Et poſt alia multa prolata teſtimonia infert. *Si Trinitas non eſt, quare Dominus diſcipulos ſuos in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti vniuerſas gentes miſit baptizare? Si vnitas non eſt, quare, in nomine, dixit, & non in nominibus. Si Trinitas non eſt, quare Apoſtolus Paulus ait: Ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia? Si vnitas non eſt, quare, ex ipſo, poſuit, & non ex ipſis? Si enim cerò certius volueritis vnitatem Trinitatis agnoſcere, à ſæpe dicto doctore gentium Apoſtolo poteſtis vniuerſa condiſcere, & ſequi Catholicam fidem, & horum reſpuere prauitatem. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti* (ait) *& Charitas Dei, & cõmunicatio ſancti Spiritus. Ipſa eſt Patris & Filij & Spiritus ſancti gratia, & ſic fidem ſanctæ Trinitatis & intelligere, & docere Domino adiuuante pleniter poteſtis, &c.* Denique Trinitatis fidem IVSTINVS MARTYR defendit in Dialogo cum Triphone ſæpiùs, & eiuſdẽ myſterium figuris antiquæ legis & oraculis prophetarum demonſtrat. Similiter & Apologia 1. ad Senatum pro Chriſtianis, & illo ſpeciali libro, quem de ſancta & coeſſentiali Trinitate ſcripſit, ait. *Non ſufficit ad parandam ſalutem glorificare Patrem & Filium, ſed ſana Trinitatis conf ßio præſtat fœlicitatem piis repoſitam.* Cuius myſteria ita profundè eo libro explicat, vt ſedulus lector aduertet: quia prolixior eſſem ſi textum eius inſererem. Addit verò poſt multa. *Decet igitur* (ait) *vt vnum Deum confiteamur. In Patre, Filio, & Spiritu ſancto agnitum, quatenus Pater, Filius, & Spiritus ſanctus, vnius deitatis dignoſcendo ſubſiſtentias: quatenus autem Deus eſſentiam communem ſubſiſtentiarum intelligendo. Vnitas enim in Trinitate intelligitur, & Trinitas in vnitate noſcitur. Id quomodo fiat nec alios ſcrutari velim, nec ipſe mihi poſſum ſatisfacere, cum arcanos ſermones, lutea, carneaque, ac ſordente lingua contrectare mihi ſit religio. Quamuis enim mens pura nobis ſit inſita, per quam ſæpe celſiora nobis ratiocinando apprehendimus: tamen compare carne grauata hebeſcit ad euidentẽ perceptionem rerum maiorum: quandoquidem terreum hoc tabernaculum mentem multa cogitantem degrauat. Nullo igitur modo, cum ſimus homines, poſſumus penetrare ad illam primam ac beatam eſſentiam. Quid dico diuinam eſſentiam? imò ne ad myſteria quidẽ eius. Nihil enim diuinum manifeſtum eſt hominibus, ait quidam Græcorum ſapiẽs, &c.* Trinitatis pariter myſterium lucidè exponit TERTVLL. CARTHAG. libro aduerſus Praxeam, qui in Trinitatis perſonis & proprietatibus earum errabat. Item libro de Trinitate, vbi ex teſtimonio ſcripturarum. Patrẽ, Filium, & Spiritum ſanctũ apertè confitetur. Trinitatis etiam fidem multi alij veruſtiſſimi doctores aſtruunt & defendunt, inter quos præcipuè enituerunt CLEM. ALEXAND. ad calcem libri 5. Stromatum, EVSEB. CAESAR. lib. 7. de præparatione Euangelica cap. 5. & reliquis, vbi ex Iudæorum libris Filium genitum aſtruit, &

A in alijs locis Trinitatem defendit in lege expreſſam: ATHANASIVS Alexandrinus libris de Trinitate contra Arrium, HILARIVS Pictauienſis libris de Trinitate, BASILIVS Magnus libris de Spiritu ſancto contra Eunomium, GREGORIVS Nazianzenus Oratione 24. ad Arianos, & alia oratione in Sanctum lauacrum, ac alijs in locis. AMBROSIVS Mediolanenſis libris de Spiritu ſancto, & libris de fide, AVGVSTINVS libris de Trinitate & lib. 2. de ciuitate Dei cap. 10. ac alijs in locis. Etiam Trinitatis myſterium egregiè exponit MARTINVS TVRONENSIS in paruo & ſuccincto tractatu, ſiue confeſſione quam edidit, & quæ inſerta eſt cum ſcholijs B Thomæ Beauxamis Carmelitæ ad calcem vitæ eiuſdem Martini, quæ ſtat poſt libros certaminis Apoſtolici Abdiæ Babylonij. Horum omnium & aliorum facillimè proferrem teſtimonia, ſed prolixitatem deuitans parco labori: quamuis nil aliud omnes dicant, quàm quod iam in ſuperioribus probatum eſt. DAMASVS I. epiſt. 1. ad Paulinum Antiochenum Epiſcopum: *Si quis* (ait) *non dixerit, ſemper Patrem, ſemper Filium, ſemper Spiritum ſanctum eſſe, anathema ſit. Si quis non dixerit, Filium natũ de Patre, id eſt de ſubſtãtia diuina ipſius, anathema ſit. Si quis non dixerit, Deum verum Filium Dei, ſicut Deum verum Patrem eius, & omnia poſſe, & omnia noſſe, & patri æqualem, anathema ſit. Si quis* C *dixerit, quòd in carne conſtitutus Filius Dei, cũ eſſet in terra in cœlis cum Patre nõ erat, anathema ſit.* Et poſt multa de incarnationis myſterio, ſubdit. *Si quis non dixerit, Patris & Filij & Spiritus ſancti vnam diuinitatem, poteſtatem, maieſtatem, potentiam vnam, gloriam, dominationem, vnum regnum, atque vnã voluntatem & veritatem, anathema ſit. Si quis tres perſonas nõ dixerit veras Patris & Filij & Spiritus ſancti, æquales ſemper viuentes, omnia continentes, viſibilia & inuiſibilia, omnipotentes, omnia iudicantes, omnia viuificantes, omnia faciẽtes, omnia ſaluantes, anathema ſit. Si quis dixerit, Spiritum ſanctum adorandũ ab omni creatura, ſicut & Filium & Patrem, anathema ſit. Si* D *quis de Patre & Filio bene ſenſerit, de Spiritu autem ſancto nõ rectè habuerit, hæreticus eſt: quia omnes hæretici de Filio Dei, & de Spiritu ſancto malè ſentiẽtes in Iudæorum atque Gentilium perfidia inueniũtur. Quòd ſi quis partiatur Deum Patrem, dicens & Deum Filiũ eius, & Deum Spiritum ſanctum, Deos dici, & non Deum propter vnam diuinitatem & potentiam, quam credimus eſſe, & ſcimus Patris & Filij & Spiritus ſancti, Deum verum, ſubtrahens autem Spiritum ſanctum & Filium, ita ſolum exiſtimet Deum Patrem dici aut credi vnum Deum, anathema ſit. Nomen enim Deorũ, & Angelis & ſanctis omnibus à Deo eſt impoſitum & donatum de Patre autẽ & Filio & Spiritu ſancto, propter vnam & æqualem diuinitatem, non nomen Deorum ſed Dei nobis oſtenditur atque indicatur, vt credamus, quia in Patre & Filio & Spiritu ſancto ſolum* E *baptizamur, & non in Archangelorum nominibus & Angelorum, quomodo hæretici, & Iudæi, aut etiã Gentiles dementes. Hæc eſt ergo ſalus Chriſtianorũ, vt credẽtes Trinitati, id eſt, Patri & Filio & Spiritui ſancto, & in eam baptizati, verã ſolamq; vnã diuinitatẽ, potentiã, maieſtatem, & ſubſtantiam eiuſdem ſine dubio credamus, &c.* Verùm plura lege ex Concilijs Generalibus in vocabulo, Symbolũ. Eandẽ omnino confeſſionẽ nec diſſimilibus multũ verbis Patres Cõcilij TOLET. I. ediderunt contra Priſcillianiſtas, quam reperies ad calcem eiuſdem Concilij. Vide quoque in vocabulo Chriſtus Concilium CARTHAG. II. ſub Syricio 1. can. 1. *Sicut à pa-*

Athanaſius Alexandrinus, Hilarius Pictauienſis Baſilius Magn. Gregorius Nazianzenus.

Ambroſius Mediolanenſis Auguſtinus Hipponẽſis.

Martinus Turonenſis.

Damaſus 1.

Concluſiones fidei cũ anathemate in cõtrarium opinantes.

Concilium Toletanum 1. Concilium Carthaginenſe 2. ſub Syricio.

tribus

Digitized by Google

tribus certa distinctione accepimus. Trinitatem, quam in nostris finibus cõsecratam retinemus, Patris & Filij & Spiritus sancti vnitatem, quæ nullam nescitur habere notitiam, sicut didicimus Deo populos instruimus. Ab vniuersis Episcopis dictum est. Planè sic accepimus, sic tenemus fidem Apostolicam sequentes. Præterea LEO I epist. 91. ad Turibium Asturiensem Episcopum contra Priscillianistas cap. 1. *Catholica (inquit) fides Trinitatis vnitatis sic homoosion cõfitetur, vt Patrem & Filium & Spiritum sanctum sine confusione indiuisos, sine tempore sempiternos, sine differentia credat æquales: quia vnitatem in Trinitate non eadem persona, sed eadem implet essentia.* Et cap. 2 eiusdem epistolæ eãdem fidem defendit contra Arrianos, qui tũc Patrem dicebant cœpisse quãdo Filium genuerit. Et cap. 3 agit pro eadem fide contra Photinianos, qui Christum prædicant ex matre habuisse initium. *Quando (inquit) de matre is natus sit, qui erat Deus verbum, & de Patre nemo sit genitus præter verbum.* Et Concilium BRACARENSE I. eadem defendit contra Priscillianistas cap. 1. & 2. HORMISDA I. epist. 1. ad Iustinum Imperatorem contra hæresim Nestorij & Eutichetis cap. 2. *Vnum est (ait) sancta Trinitas non multiplicatur numero, nec crescit augmento, nec potest aut intelligentia comprehendi, aut hoc quod Deus est discretione seiungi. Quis ergo illi secreto æternæ impenetrabilisque substantiæ, quod neque vlla visibilium vel inuisibilium creaturarum potuit inuestigare natura, prophanam diuisionem tentet ingerere, & diuini arcani mysterium reuocare ad calculum mortis humanæ? Adoremus Patrẽ & Filium & Spiritum sanctum, indistinctam distinctè, incomprehensibilem & inenarrabilẽ substantiam Trinitatis: vbi & si admittit numerum ratio personarũ, vnitas tamen non admittit essentiæ separationẽ: ita tamen, vt seruemus diuina propria naturæ, seruemus propria vnicuique personæ, vt nec personis diuinitatis singularitas denegetur, nec ad essentiam hoc quod est proprium nominum transferatur. Magnũ est sancta & incomprehensibile mysteriũ Trinitatis, Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sãctus Trinitas indiuisa. Et tamen notũ est, quia proprium est Patris, vt generaret Filiũ, propriũ Filij Dei, vt ex Patre Patri nasceretur æqualis, propriũ Spiritus sãcti, vt de Patre & Filio procederet sub vna substantia deitatis,* &c Idem iterum epist. 6. quæ est ad Epiphanium Episcopũ Constantinopolitanum, iterum de Trinitatis mysterio tractat. quæ lecta est coram patribus Concilij generalis 5 actione. *Vnam (inquit) & nõ diuisam confitemur Trinitatis substantiam, & tamen propriam proprietatem scimus vnicuique esse personæ. Vnam enim Patris cõfitemur esse personã, vnam Filij Dei cum assumpta carne, vnam Spiritus sancti: & personas proprietatibus significatas, & per vnitatem substantiæ inseparabile Trinitatis mysterium cõfitemur, neq; enim possibile est dubitare verbum Dei in visceribus matris per carnem humanam assumpsisse naturam, & non diuisam post vnionem naturarum ab ipso factã in vulua. Sicut enim non est in ipso humanitas sine Deo facta, sic in crucem impassibilis deitas non est carnis passione diuisa,* &c. Vide Christus, &c. Denique BENED. I. epistola vnica, quæ est ad Dauid Episcopũ, ex sacræ scripturæ fontibus hausit Trinitatis lucidissimam confessionem, imitatus illos quos iã superiori pagina citauimus: vnde non reor expediẽs recensere. Hanc porrò fidẽ quàm Hormisdas 1. suprà expressit, CLERICI HIEROSOL. Antiocheni & 2. Syriæ epistola deprecatoria missa ad Iustinum Augustum, se profitentur credere & tenere per omnia. Et Concil. GENER. V. sub Iustiniano Imperatore collatione 8. in constitutione Concilij anathemata posuit, quorum primum est. *Si quis non confitetur, Patris & Filij & Spiritus sancti vnam naturam, siue substantiam, & vnam virtutẽ, & potestatem, Trinitatem cõsubstantialem, vnam deitatem in tribus subsistentiis siue personis adorandis, talis anathema sit. Vnus enim Deus & Pater, ex quo omnia, & vnus Dominus Iesus Christus, per quem omnia, & vnus Spiritus sanctus, in quo omnia.* Et IUSTINIANUS IMPER. qui huic Cõcilio interfuit, epistola ad Ioãnem Papam II. qui symbolum suæ fidei declarat, ait. *Confitemur credere in Patrem & Filium & Spiritum sanctum, Trinitatẽ consubstantialem, vnam deitatem siue naturã, & substantiã, & virtutem, & potestatem in tribus subsistentiis siue personis adorãtes, in quibus baptizati sumus, in quas credimus, & quibus confessionem dedimus: proprietates quidẽ separantes, Deitatem autem vnientes. Vnitatem enim in Trinitate, & Trinitatem in vnitate adoramus, mirabilem habentem & diuisionem & vnitionem. Vnitatem quidem secundum rationem substantiæ seu deitatis: Trinitatem autem secundum proprietates vel subsistentias siue personas. Diuiduntur enim sine diuisione (vt sic dicamus) & coniungitur diuisa. Vnum enim est deitas in tribus, & tria vnum, in quibus deitas est. Aut (vt subtilius dicamus) ipsa tria est deitas, Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus, cum vnaquæque persona solũ intelligitur mente separante inseparabilia: Et tria vnus Deus, cum simul intelliguntur, propter eandem virtutem, eandemque naturam, quam oportet & vnum Deum confiteri, & tres subsistentias prædicare seu tres personas, & vnamquamque in sua proprietate. Et vnitatem confitentes cõfusionem non facimus secundũ Sabellium dicentem, Trinitatem vnam esse personam, trinomium eundem Patrem & Filium & Spiritum sanctum: nec diuidentes proprietates, alienamus à Dei Patris substantia Filium aut Spiritum sanctum secundũ Arry furorem, in tres diuersas naturas incidentes deitatem, vnus igitur Deus Pater, ex quo omnia, & vnus vnigenitus Filius, per quem omnia, & vnus Spiritus sanctus, in quo omnia,* &c. Multa autem affert Patrũ testimonia hanc doctrinã confirmantia sed missa facimus ob prolixitatem. Eandẽ omninò confessionem ZENO IMPER. cõposuit & transmisit ad populos & Episcopos Alexandriæ, Ægypti Lybiæ, Pentapolis, &c vt refert Liberatus Carthaginensis in breuiario de causa Nestoriana cap. 18. & Nicephorus Callistus lib. 16. cap. 12. Eandẽ quoq; edidit confessionem RECCAREDUS REX, & eã optulit patribus TOLET. III. Concilij sub Pelagio II. vbique inserta & lecta est cap. 2. in hunc modum. *In Deũ sic tota deuotione credimus, quemadmodũ per scripturas sacras se intelligi voluit & credi præcepit, id est, vt confiteamur esse patrem, qui genuerit ex substãtia sua Filium sibi & coæqualem & coæternum. Non tamen vt idẽ ipse sit natus & genitor, sed persona alius sit pater qui genuit, alius sit filius qui fuerit generatus: vnius tamen vterque substãtiæ in diuinitate subsistat. Pater ex quo sit filius, ipse verò ex nullo sit alio. Filius qui habeat patrem, sed sine initio, & sine diminutione in ea, qua patri coæqualis & coæternus est, diuinitate subsistat. Spiritus sanctus confitendus à nobis est, & prædicãdus a Patre & Filio procedere, & cum Patre & Filio vnius esse substantiæ: tertiã verò in Trinitate Spiritus sancti esse personam, qui tamen communem habeat cum Patre & Filio diuinitatis essentiam. Hæc enim sancta Trinitas, vnus Deus est, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, cuius bonitate omnia licet bona sint condita creatura, per assumptã tamen & Filio humani habitus formam, à damnata progenie reforma-*

Leo 1.

Concilium Bracarense 1. Hormisda 1. Papa.

Spiritus sanctus à patre & filio procedit.

Benedictus 1.

Clerici Hierosolymitani Antiocheni & 2 Syriæ.

Concilium generale Constantinopolitanum 1.

Iustinianus Imperator.

Subtilis planè fidei elucidatio Christiani Principis.

Error Sabellij

Error Arrij.

Zeno Imperator.

Recaredus Rex Gothorũ & Suevorum.

Spiritus sanctus à patre & filio procedit

ur ad beatitudinem priſtinam. Sed ſicut vera ſalutis indicium eſt, Trinitatem in vnitate, & vnitatem in Trinitate ſentire: ita erit conſummata iuſtitia, ſi eandem fidem intra vniuerſalem Eccleſiam teneamus, & Apoſtolicam vnitatem in Apoſtolico poſiti fundamento ſeruemus, &c. Tanta igitur fuit prædicti Regis fides & deuotio, vt Deus illi omnem Sueuiam & Gothorum gentem ſubegerit. & per eius monita ad S. Trinitatis confeſſionem perduxerit. Nec contentus ipſe fuit hanc confeſſionem præfato Concilio præſentare ſed & publicè fidem Nicæni Concilij. & Conſtantinopolitani 1. & Chalcedonenſis, & aliorum generalium Conciliorum profeſſus eſt coram patribus. & cum deuotiſſima coniuge Badda Concilio ſubſcripſit. vt ex actibus eiuſdem Concilij liquet. Eadem eſt confeſſio HERACLII IMPERATORIS, & CAROLI MAGNI. Vide ſuprà in vocabulo. Symbola diuerſa patrum. Hanc porrò Trinitatis confeſſionem patres iam dicti Concilij TOLETANI III. deuotè amplexati ſunt, & ei ſubſcripſerunt, & anathema dixerunt contrarium opinantibus aut ſcribentibus. & ſanctus rex præcipuè. *Si qui de ſinu Eccleſiæ hanc rectam & ſanctam confeſſionem noſtram minimè credere voluerint, iram Dei cum anathemate æterno præcipiant, & de interitu ſuo fidelibus gaudium, infidelibus ſint in exemplum. Hinc verò confeſſioni meæ ſanctas Conciliorum conſtitutiones contexui, & teſtimonio diuino tota cordis ſimplicitate ſubſcripſi, &c.* Tum reliqui patres ſubſcribentes omnibus anathema maranatha dixerunt, qui eam fidem impugnare niterentur. Eandem penitus confeſſionē RECESVINTHVS REX Hiſpaniæ & Gothorum edidit. quam ſimiliter præſentauit patribus Concilij Toletani 8. ſtatim initio primi congreſſus. *Nolo* (ait) *vos ambigere me Orthodoxa fidei veram ſanctam, & ſynceram regulam de corde puro, & conſcientia bona pleniſſimè habere, veraciter ſcire, firmiſſimè retinere, atque eam ita complecti venerari atque diligere, ſicut eam ſancta Apoſtolica traditio docet, ſicut eam ſancta Nicæna ſynodus conſtituit, ſicut Conſtantinopoli ſanctorum patrum congregatio definiit, ſicut Epheſini primi cœtus vnitas affirmauit, ſicut Chalcedonenſis Concilij definitio protulit. Hanc cum fidelibus ſeruans, ad hanc ſaluandos infideles inuitans, in hac ſubiectos populos regens, hanc propriis gentibus tenendam inſinuans, hanc populis alienis annuncians, vt in illa glorificans Deum: & inter mortales me ſumme diuinitatis fœlicitas aſſequatur, & in terra viuentium hæreditas à me gloriæ capiatur.* Eadem Concilium CABILONENSE I. can. 1. & Concilium TOLETANVM XI. Verùm omnia require ſuprà in vocabulo, Symbolum, &c. & Chriſtus, & Spiritusſanctus, &c. Et eandem fidem docet Turcarum principem Mahometum 2. PIVS II. epiſtola elegantiſſima, & doctrinis varijs refertiſſima, quam nos non ita pridem Gallicam fecimus, & annotationibus opportunis illuſtrauimus. Eandem fidem ADRIANVS I. libro ad Carolum magnum pro defenſione 7 generalis 7. docet. & ex verbis Auguſtini ſic Trinitatis myſterium pandit. *Si dicamus tres perſonas patrem, & filium & Spiritum ſanctum, quemadmodum dicuntur aliqui tres amici, aut tres propinqui, aut tres vicini, quod ſint ad inuicem, non quòd vnuſquiſque eorum ſit ad ſeipſum. Quapropter quilibet ex eis amicus eſt duorum caterorum, aut propinquus, aut vicinus: quia hæc nomina relatiuam ſignificationem habent.* Idem Auguſtinus lib. 8 de Trinitate. *Tantam eſſe æqualitatem in ea trinitate dicimus, vt non ſolum pater non ſit maior quàm filius, quod attinet ad diuinitatem. Sed nec pater & Filius ſimul maius aliquid ſint quam Spiritus ſanctus, aut ſingula quæque perſona quælibet trium minus aliquid ſit, quàm ipſa Trinitas, &c.* Lege Athanaſij epiſtolam ad Epictetum Corinthiorum Epiſcopum, & Sophronij confeſſionem miſſam Sergio Conſtantinopolitano Epiſcopo, quæ habetur actione 11. Generalis 6. Synodi, vt in varijs vocabulis citauimus. Porrò Concilium LATERANENSE ſub Innocentio 3. cap. 1. contra Abbatem Ioachim Trinitatem confundentis doctiſſimè diſſerit, vt poſuimus in vocabulo. Symbolum, ad calcem, & addit. *Nos autem ſacro & vniuerſali Concilio approbante, Credimus & confitemur cum Petro Lombardo, quòd vna quædam ſumma res eſt incomprehenſibilis quidem, & ineffabilis, quæ veraciter eſt, Pater & Filius & Spiritus ſanctus, tres ſimul perſonæ, ac ſingulatim qualibet earumdem. Et ideo in Deo Trinitas eſt ſolummodo non quaternitas, quia qualibet trium perſonarum eſt illa res, videlicet ſubſtantia, eſſentia ſiue natura diuina, quæ ſola eſt vniuerſorum principium, præter quod aliud inueniri non poteſt. Et illa res non eſt generans, neque genita, nec procedens, ſed eſt pater qui generat, filius qui gignitur, & Spiritus ſanctus qui procedit, vt diſtinctiones ſint in perſonis, & vnitas in natura. Licet igitur alius ſit Pater, alius Filius, alius Spiritus ſanctus, non tamē aliud, ſed id quod eſt Pater eſt Filius & Spiritus ſanctus. Idem omninò, vt ſecundum orthodoxam & Catholicam fidem conſubſtantiales eſſe credantur. Pater enim ab æterno filium generando ſuam ſubſtantiam illi dedit, iuxtà quod ipſe teſtatur. Pater quod dedit mihi maius eſt omnibus: ac dici non poteſt, quòd partem ſuæ ſubſtantiæ illi dederit, & partem retinuerit ipſe ſibi, cum ſubſtantia patris indiuiſibilis ſit, vt potè ſimplex omninò. Sed nec dici poteſt, quòd pater in filium tranſtulerit ſuam ſubſtantiam generando, quaſi ſic dederit eam filio, quòd non retinuerit ipſam ſibi, alioquin deſiiſſet eſſe ſubſtantia. Patet ergo quod ſine vlla diminutione filius naſcendo ſubſtantiam patris accepit, & ita Pater & filius habent eandem ſubſtantiam: Et ſic eadem res eſt Pater & Filius, nec non & Spiritus ſanctus ab vtroque procedens. Cùm ergo veritas pro fidelibus ſuis ad patrem orat: volo (inquiens) vt ipſi ſint vnum in nobis, ſicut & nos vnum ſumus: hoc nomen, vnum, pro fidelibus quidem accipitur, vt intelligatur vnio charitatis in gratia, pro perſonis verò diuinis, vt attendatur identitatis in natura vnitas, quemadmodum veritas alibi ait. Eſtote perfecti (perfectione ſcilicet gratiæ) ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt, ſcilicet perfectione naturæ: vtraque videlicet ſuo modo, quia inter creatorem & creaturam non poteſt tanta ſimilitudo notari, quin inter eos maior ſit diſſimilitudo notanda, &c.* Trinitatem etiam GENNADIVS SCHOLARIVS Conſtantinopolitanus patriarcha exemplis rerum naturalium probat, in dialogo cum Amurathe principe turcarum, videlicet exemplo Solis, radiorum eius, & ſplendoris, & alijs pulchris ſimilitudinibus. Quod & facit IOANNES CHRYSOSTOMVS in doctiſſimo tractatu de S. Trinitate. Plura ſunt quidem teſtimonia, quæ breuitatis cauſa omitto, quæ in alijs vocabulis reperies. Denique Concilium AVGVSTENSE ſub Othone Cardi. c. 1. & Concilium MOGVNTINVM IV. cap. 1. Et Concilium TREVERENSE II. c. 1. præmittunt conſimilem ſuperioribus Trinitatis confeſſionem. Lege obſecro vocabula, Chriſtus, Filius, Deus, Spiritus ſanctus, Voio, Symbolum, &c. Et quod ſequitur.

Cœlium Lateranenſe ſub Innocentio 3. generaliſſimi patrum 1215.

Ioannis 10.

Ioann. 17.

Aliter vnum ſunt fideles, aliter diuinæ perſonæ.

Gennadius Scholarius.

Ioannes Chryſoſtomus.

Concilium Auguſtenſe. Concilium Moguntinū 4. Concilium Trevirenſe 2.

TRISAGIVM.

Nicephorus Callistus. Evagrius Epiphaniensis.

Trisagium hymnus est Ecclesiasticus, qui, vt NICEPHORVS CALLISTVS libro 14. historię Ecclesiast. cap. 46. & EVAGRIVS EPIPHANIENSIS lib. 1. historiæ Ecclesiast cap. 17. testantur, sub Theodosio Iuniore, & Proclo Constantinopolitano, Constantinopoli auditus est ab Angelis decantari, referente puero, qui in aëra sublatus est, vt suprà historiam ad longum recensuimus, vocabulo, Litania. Hymnus autem talis est. *Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis, miserere nostri.* Dicitur autem Trisagium, hoc est, ter sanctus, Angelorum hymnus Deum Trinum & vnum celebrantium. Huius Trisagij meminit QVINTIANVS ESCVLANVS Episcopus in confessione sua fidei, quam misit ad Petrum Antiochenum Episcopū. Eundem Petrum Antiochenum ANTHEON ARSINOIS Episcopus, epistola ad eundem missa, quæ habetur in initio S. generalis Synodi, grauiter hæreticum arguit, eo quod additionem crucis in illo Trisagio adiungeret. *Si* (inquit) *Christum negas crucifixum, & Trisagio passionem adiungis: quomodo non subintrasti anathematizationem? Paulus est, qui anathematizat vas electionis: Si quis (ait) vobis euangelizet praeter quod accepistis, anathema sit. Ego enim non iudicaui me scire aliquid in vobis, nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum. Praecupias ergo, id est, assumas Christum, & crucem noli negare, non alterum pro altero. Plurimi enim sunt crucifixi, vnus autem qui propter nos. Porrò ergo in cruce illius nomen, vt non alium suspiceris dicere crucifixum, quoniam scis quod multæ sunt insidiæ dolosi. Propter hoc trecenti & decē & octo Patres, & centum quinquaginta, vnum Dominum Iesum Christum crucifixum tradiderunt, & non trisagiū. Qui autem indicant seipsos esse meliores legislatores, quam illi patres: quomodo non ostendunt se ab illis alienos? &c.* Eadem tractat FAVSTVS APOLLONIDÆ Episcopus, epistola ad eundem Petrū Antiochenum, disputans contra eos, qui scandalizabantur, & Iesum Deum immortalem dicebant crucifixum, tanquam aliquid Deitas pateretur: quos Deipassionarios, seu Theopaschitas vocat, obiiciens eis fidem Patrum Chalcedonensis Concilij, qui duas in Christo naturas considerarunt, vnam immortalem, alteram passibilem, quæ est caro nostra. *Et vtrumque* (ait) *oportet nos confiteri. Quorum vnioni nō des discordiā, neque scindas Deum a carne, & non vociferaberis Nestorianus: neque distinctionem Christi naturarum negabis, & non suspicaberis esse Eutychianista: & non confundas Deum passionibus carnis, & non diceris Apollinarista: neque impassibili & immortali superbè addas, Christum crucifixum, & non assueres quadrifactum Deum, & non eris habitus Manichæus: neque in trisagio post Deum Patrem, & fortem ipsum filium, & immortalem Spiritum sanctum, addas Christum crucifixum, & non habebis Samosateni hæresim: & non redarguaris quaternitatem sapiens non Trinitatem, neque Trinitatē in Christum in duplicem, ipsum Patrem & Filium & Spiritum sanctum dicens, & non subibis Sabellij pœnam, &c.* Eadem omnino repetit PAMPHILVS ABYDARVM Episcopus, epistola ad eundem Petrum Antiochenum hæreticum, quæ habetur cum superioribus in initio Concilij generalis 5. qua eum omnibus Hęresiarchis similiter vt Faustus prędictus, prædicat æqualem. Similiter & ASCLEPIADES TRALLIARVM Episcopus, epistola ad eundem Petrum. *Additio* (inquit) *crucis in trisagio impia, blasphemia est.* Recenset autem hi-

Trisagij quid notet.

Quintianus Riculanus Episcopus.

Antheon Arsinois Episcop.

Galath. 1. 1. Corinth 2.

Faustus Apollonidæ Episc.

Pāphilus Abydarum Episc.

Asclepiades Trallianum Episcop.

B

C

D

E

oriam quomodo sub Proclo hymnus iste Trisagium in aëre auditus est à puero eleuato, vt iam diximus, in hunc modum: *Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis, miserere nostri.* Hic autem hymnus cum (sicut & adhuc fit) in omnibus Ecclesijs frequentari cœpisset, huic Trisagio Petrus prædictus addidit crucem, & apposuit. *Prater Deū* (ait) *& sanctos Patres, Patrem confundens Filio & Spiritui sancto, in Trisagio vocans crucem, tanquam pater non esset pater solum, sed & filius: & filius non esset filius solum, sed & spiritus: & Spiritus sanctus non esset spiritus solum, sed & filius. Propter hoc* (infert) *si quis apponat in trisagio crucem praterquā filio Dei, anathema sit. Si quis distinguit vnam substantiā Trinitatis, anathema sit. Si quis vnum filium dimidit in dualitatem filiorum, anathema sit. Si quis Deum verbum & carnem vnam dicit naturam, ignorans naturarum differentiam, anathema sit. Etenim credimus, quod vita vita est, & non coincidit in mortem.* Hæc Asclepiades. Eadem etiam scribit IVSTINIANVS SICILIAE Episcopus, epistola ad præfatum Petrum Antiochenum hæreticum, cuius doctrinæ superiorum Patrum doctrinæ conformis est. Sed & FOELIX III. Papa eundem Petrum sede expulit, duabus epistolis ad eum missis. Similiter contra eundem scripsit QVINTIANVS ACVLIANVS, seu Camulianus Episcopus, epistola ad eundem Petrum missa, & aliàs à nobis memoratus in superioribus ACACIVS CONSTANTINOPOLITANVS Episcopus, epistola ad eundem. Porrò est alia epistola Fœlicis III. memorati ad Zenonem Imperatorem, qua eum sede deturbatum iusto iudicio narrat, quia in trisagio sic apposuerat: *Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis, qui crucifixus es pro nobis, miserere nostri.* In quibus omnibus epistolis eadē semper refertur sentētia, quæ & in superioribus comprehensa est. Aperiuntur antē Trinitatis profunda mysteria, quæ non sunt huius temporis euoluere. te posita autem sunt in vocabulis, Christus, Filius, Symbolum, Trinitas, &c. Duodecim autem anathemata ei Quintianus præfatus infert, vt his correctus resipiscat, quibus eū duodecim * Hæresiarchis diuersæ sententiæ probat æqualē, quorum dogma in prædicto trisagio nitebatur inducere. Exhortatur tandem, à prædicto Fœlice III. vt depositis infidelitatis exuuijs confiteatur animatam incarnationem, secundum quam Christus passus esse memoratur: neque quod increatum & immortale est creaturæ applicet: neque Deorum pluralitatem affirmare pergat, dicēs vnum sanctæ Trinitatis mortuum esse, & sic sanctam Trinitatem passibilem. Quod si non velit resipiscere, à Zenone Imperatore perpetuum ei se impetraturū minatur exilium. Credo quod & hic sit ille Petrus Gnaphæus vocatus, contra quem etiam pro illa additione in trisagio disputat IOANNES DAMASCENVS, lib. 3. Orthodoxæ fidei, cap. 10. vbi sic loquitur. *Hinc additionem in trisagio ab insano vanéque sentienti Petro Gnaphao factam diffinimus blasphemam esse, vt quartam inducentem personam, &c.* Tum authoritatibus Patrum contra eundem dimicat. Vide textum si vacat. Contra eundem Gnaphæum, Concilium GENERALE VI. decretum proposuit, & sententiam eius condemnauit, cano. 81. & præcipit, ne cuipiam liceat huic doctrinæ adhærere, sed omnes Patrum orthodoxorum sententiam sequantur. Vide in vocabulo, Christus duabus constās naturis, &c. & alijs præmissis vocabulis.

Iustinianus Siciliæ Episcop.

Fœlix 3.

Quintianus Camulianus seu Aculianus Episcop.

Acacius Constantinopolitanus Episcop.

* scilicet Photino, Manichæo, Samosateno, Arrio, Sabellio, Nestorio, Valentino, Marcionai, Apollinari, Eutyche, Artemio, & Basilidi, &c.

Ioannes Damascenus.

Concilium Constantinopolitanū 3. generale 6.

TVRCA.

Belligerandum in Turcas defendit authoritate sacræ Scripturæ IOANNES EKIVS vir doctissimus in locis cõmunibus, & nos illud probauimus in vocabulo Bellum. Vide ergo ibidem, & ex Concilio LATERANENSI sub Alexandro III. par.1 cap.24.vbi excommunicantur qui Turcis auxilium tulerint contra Christianos, &c.

Ioãnes Ekius.

Concilium Lateranense sub Alexandro 3.

TYPOGRAPHVS.

Typographi non imprimant libros sine licentia.] Posuimus suprà in vocabulo, libri imprimendi visi entur, &c. Vide ergo.

V
VASA SACRA.

VAsorum sacrorũ antiquissimus vsus defenditur.] Qui veteris testamenti historias reuoluerit, agnoscet facilè sacra vasa cultui semper diuino fuisse dedicata. Simul agnoscet qua pœna affecti sint illi qui indignè sacra vasa tractauerint, & quomodo Balthasar Rex Babylonius punitus sit, & Marcus Crassus in bello Parthico miserè trucidatus eo quod sacra vasa polluerat, & Antiochus similiter. Verùm vsum antiquissimum vasorum sacrorum frustra probare conamur, cum nemo eat inficias non tantũ in veteri lege, sed & in noua ab initio fuisse in maxima veneratione, vt in multis anteà vocabulis insinuatum est, & ex subsequentibus patebit distinctionibus. Vasorum autem sacrorum meminit CLEMENS I. epist. 2 ad Iacobum fratrem Domini, & allegatur à Gratiano de consecrat. distinct.1 cap Altaris palla, &c. *De vasis* (inquit) *sacris ita gerendum est, &c.* Vide infrà, Vestes sacræ, &c. Et eadem epistola, *Calicem ad percipiendum sanguinem Domini præparatum, cum tota mundicia ministery minister præparet, ne non benè lotus calix Diacono peccatum sit offerenti, &c.* Vide de vocabulo, Eucharistia, &c. Et CANON APOSTOLORVM 72. *Vas aureum, vel argenteum, vel velum sanctificatum, nemo amplius in suum vsum conuertat: hoc sit enim præter ius & contra legem. Si quis autem deprehensus fuerit, mulctetur, &c.* Vasorum sacrorum ex BASILIO MAGNO meminimus, & ex AMPHILOCHIO ICONII superiùs. Similiter de sacris vasis egimus in vocabulo, Dedicatio Qualiter autem honoranda sint, diximus ex OPTATO MILEVITANO & HIERONYMO STRIDONENSI superiùs. Lege in his & alijs pluribus locis, si velis de vasis sacris sanctorum Patrum testimonia legere. Antiquiora autem his omnibus testimonia proferemus. Narratur VRBANVS I. vt refert Damasus I. & Platina in eius vita, ministeria sacrata fecisse omnia argentea, & patenas argẽteas. Et CONSTANTINVS MAGNVS atque mater eius Helena commendantur ab historiographis quod Romanã Ecclesiã variis donarijs & sacris vasis decorarunt & posteà Hierosolymis templũ ornauerunt, vbi vasa sacra maximi prorsus pretij reposuerũt. Vide Nicephorum libro 8. cap. 50. & alibi. Tam aperta autem & nota sunt ista, vt probatione prolixiori non egeant Qui Constantinus etiam Nicolaio viro sancto referente Leonardo Iustiniano in eius vita, vasa sacra in vsum sacri ministerij cõtulit Et SIMEON METAPHRASTES in vita

Clemens 1

Vasa sacra non tractentur.

Canon Apostolorum.

Basilius Magnus.

Amphilochius Iconij

Optatus Milevitanus

Hieronymus Stridonensis

Vrbanus I.

Constantinus Magnus.

Sim. Metaphrastes.

iani viri Dei. *Iam verò* (ait) *domum venerande illuminationis, aut eam, quæ est constituta ad reponenda vasa sacra, & donaria, quomodo quis dicere non minus dixerit, quam postulet operũ dignitas? Ipsorum autem vasorum multitudinem, aut materiam, aut artem qui velit oratione persequi, sciat omnino se ea solùm mirari posse, non lingua exprimere, &c.* Refert NICEPHORVS CALLISTVS, lib.13 cap.21. quod sancto Ioanne Chrysostomo, mulctato iniustè exilio, diuina vindicta templum concremator, excepta illa ædicula, in qua sacra vasa asseruabantur. Vide infrà testimonia ex AMBROSIO MEDIOLANENSI. Denique HIERONYMVS contra Vigilantium sacrorum vasorum meminit, & in Epitaphio Nepotiani, vt dicemus suis locis, & nos in vocabulo, Reliquiæ, &c. Porrò vide quod sequitur.

Nicephorus Callistus.

Ambrosius, Hieronymus.

Vasa sacra quibus conceditur tractare vel non.] Arbitror sat in dictione, Clericus, &c. dixisse, ne clerici inferioris ordinis vasa sacra non contrectent. Huius rei meminimus etiam in vocabulis, Diaconus, Subdiaconus, &c. Vnde & SIXTVS I. epist.2 ad omnes Episcopos, & allegat Gratianus de consecrat. distinct.1 cap. In sancta: *In sancta sede Apostolica* (ait) *à nobis & reliquis Episcopis cæteris, Domini sacerdotibus statutum est, vt sacra vasa non ab aliis, quam à sacratis dominis, dicatis contrectentur hominibus. Indignum enim valde est, vt sacra Domini vasa quæcunque sint humanis vsibus seruiant, aut ab aliis, quam à Domino famulantibus eis, dicatis tractentur viris, ne pro talibus præsumptionibus iratus Dominus plagas imponat populo suo, & hi etiam qui non peccauerunt mala patiantur, aut pereant: quia perit iustus sapissimè pro impio.* Et SOTER I. epist.2 ad Episcopos Italiæ. & allegatur à Gratiano, distinct.23 cap. Sacratas, &c. *Sacratas Deo fœminas vel monachas sacra vasa, vel sacratas pallas penes vos contingere, & incensum circa altaria deferre pallatum est ad Apostolicam sedem, quæ omnia reprehensione & vituperatione plena esse nulli recte sapientum dubium est. Quapropter huius sanctæ sedis authoritate, hæc omnia vobis resecare funditus quamocitis poteritis censemus: & ne pestis hæc latius diuulgetur, per omnes prouincias abstergi citissimè mandamus. Ait enim Apostolus: desponsi enim vos vni viro virginem castam exhibere Christo. Illa est enim virgo Ecclesia, sponsa vnius viri Christi, quæ nullo se patitur errore, vel inhonesta reprehensione vitiari, vt per totum mundum vna sit nobis vnius castæ communionis integritas.* Et Concilium ROMANVM II. sub Syluestro I. Patrum 84. cano.9.actio.1. *Nullus lector vel ostiarius vasa sacrata contingat. Nullus acolythus rem sacratam à presbytero iam alio porrigat, &c.* Vide & alia testimonia suprà vocabulo, Clerici inferioris ordinis sacra vasa nõ contingant, &c. Porrò Concilium LAODICENVM, cano.44. & allegatur in Concilio Aquisgranensi I. cap.82. *Non oportet mulieres ingredi ad altare, nec ea contingere, quæ virorum officiis deputata sunt.* Et Concilium ANTISSIODORENSE, cano.36. *Non licet mulieri nuda manu Eucharistiam accipere.* Et cano. 37. *Non licet mulieri manum suam ad pallas dominicas mittere, &c.* Hos canones repetit Concilium PARISIENSE III. lib.1.cap.43. & 45. Denique GELASIVS I epistola ad Episcopos Lucaniæ Brutiorum, &c. cap.28. *Impatienter audiuimus tantum diuinarum rerum subisse dispectum, vt fœmina sacris altaribus ministrare ferantur: & cuncta, quæ non nisi virorum famulatui deputata sunt, fœxum, cui non competit exhibere, vsu, quòd omnium delictorum noxa omnis & cri-*

Vide superius ex canone Apostolorum idem.

Moniales arcentur à tactu vasorũ sacrorum.

Soter 1.

2. Corinth. 11.

Concilium Romanum I. sub Syluestro.

Concilium Laodicenum. Mulieres à tactu sacrorũ arcentur.

Concilium Antissiodorẽse sub Deusdedit.

Concilium Parisiense 3. Gelasius 1.

Locus obscurus.

men

men eas reſpicit ſacerdotes, qui vel iſta committunt, vel committentes minimè publicando prauis exceſſibus ſe fauere ſignificant: ſi tamen ſacerdotum iam ſint vocabulo nuncupandi, qui delegatum ſibi religionis officium ſic proſternere moliuntur, vt in peruerſa quaque, prophanáque declines, ſine vllo reſpectu regulæ Chriſtianæ præcipitia funeſta ſectentur. Et MARTINVS BRACARENSIS, cap. 42. collectorii. *Non liceat mulieribus in ſecretarium ingredi.* Idem vide prohibitum laicis in vocabulo, Laicus. Concilium PARISIENSE III. lib. 1. cap. 45. *Didicimus in quibuſdam prouinciis* (ait) *contra legem diuinam, canonicámque inſtitutionem, fœminas ſanctis altaribus ſe vltro ingerere, ſacrataq, vaſa impudenter contingere, & indumenta ſacerdotalia preſbyteris adminiſtrare: & quod his maius, indecentius, ineptiúſq, eſt, corpus & ſanguinem Domini populis porrigere, & alia quæque, quæ ipſo dictu turpia ſunt exercere. Miranda ſanè res, vnde is illicitus in Chriſtiana religione irrepſit vſus, vt quod viris ſecularibus illicitum eſt, fœmineæ, quarum ſexui nullatenus competit, aliquando contra fas ſibi licitum facere potuerint, quod quorundam Epiſcoporum incuria & negligentia prouenieſſe nulli dubium eſt. Vnde væ nobis ſacerdotibus, ad quos illorum ſacerdotium vitia tranſierunt, quæ in Machabæorum libro ſecundo legunt, quando ſcilicet ſacerdotes delegatum ſibi religionis officium poſtponentes, templo Dei ſacris officiis deſtituto, ipſi adeò carnalibus deſideriis, & illicitis actionibus vacabant, vt mulieres ſacratis ædibus ſe nullo prohibente ingererent, introferentes ea quæ non licebat. Quod autem mulieres ingredi ad altare non debeant, in Concilio Laodiceno & in decretis Gelaſij Papæ copiosè inuenitur. Hoc autem tam illicitum factum, quia ex toto à Chriſtiana religione abhorret, inhibendum eſt. Proinde vnuſquiſque Epiſcoporum ſatagat, ne in ſua parochia tale quid deinceps fieri ſinat.* Eadem Concilium COLONIENSE III. renouat partis 3. cap. 31. Vide quod ſequitur.

Martinus Bracarenſis.

Concilium Pariſienſe 3.

Concilium Colonienſe 3.

Vaſa ſacra ſemper hæretici confregerũt & polluta duxerunt.] Iſtud abundanter probauimus in vocabulo, Hæretici ſemper miſcuerũt ſacra prophanis, &c. Ex ATHANASIO ALEXANDRINO in vita S. Antonij. Hic nempè vir ſanctus prænunciauit horrenda flagitia, quæ Ariani in ſacratis templis perpetraturi erant. Idem factum recenſet IOANNES CHRYSOSTOMVS oratione in S. Philogonium. *Maximinus* (inquit) *cum ſuam inſaniam licentioſius contra nos prodidiſſet, auſus impuris manibus ſacra vaſa contingere hoc etiam ſcelere non contentus, ſed contumelia vlterius progreſſus (vaſis enim his vniuerſis, & ſuper pauimentum collocatis atque extenſis, ita ſuper ea deſedit) è veſtigio illegitima huiuſce ſeſſionis pœnas luit, illius enim verenda corrupta vermiculos generarunt, ita vt morbum diuinitus illatum conſtaret: ad quem curandum medici, aues pingues eaſq, peregrinas interficiebant, quibus ad putrefacta membra admotis vermiculos euocabãt. Illis verò loco cum non mouerentur, mordicus putridis partibus inhærebant, atque illum ita demum multis diebus abſumptum perdiderunt,* &c. Et VICTOR VTICENSIS, lib. 1. de perſecutione Vandalorum: *Genſericus* (ait) *Proculum quendam miſit in prouinciam Zenigitanam, qui coartaret cunctos Domini ſacerdotes, ad tradendum miniſteria diuina, vel libros cunctos, vt primo armis nudaret, & ita facilius inermes hoſtis callidus captiuaſſet. Quibus ſe non poſſe tradere clamantibus, ipſe rapaci manu cuncta depopulabatur, atque de palliis altaris (proh nefas) camiſias ſibi & ſimoralia faciebat. Qui tamen Proculus huius rei executor, fruſtratim ſibi comedens linguã, in breui turpiſſima conſumptus eſt morte.* Vide plura in præfixo vocabulo, Hæreticus, &c. Et PAVLVS OROSIVS, lib. 7. hiſtoriæ, cap. 39. meminit quomodo Alaricus ſacra vaſa, cum maximo honore reduci iuſſerit ad ſacram eius ædem, diuino correptus timore. Lege hiſtoriam pulcherrimam, quam alibi repoſuimus. SIMEON METAPHRASTES in vita S. Euthymij Abbatis, ſacrorũ vaſorum pollutionem & prophanationem hoc tempore crebreſcentem ob delicta populi iuſtè à Deo permiſſam iudicat: quod & nos poſſumus confiteri liberè. Verùm vide etiam ex OPTATO Mileuitano atque alijs multis in vocabulo iam citato, quia ibi cuncta diffuſè congeſta reperies.

Vide vltionem in temeratorẽ ſacrorũ vaſorum.

Victor Vticenſis.

Vide iterum aliam vltionẽ.

Scio noſtro tẽpore Hæreticos ſimilia perpetraſſe, ſed nõ effugient vindictam.

Simeon Metaphraſtes.

Optatus Mileuitanus.

Ambroſius Mediolanenſis

Vaſa ſacra an liceat vendere aut alienare.] Id non eſſe licitum diximus in vocabulo, Facultates Eccleſiæ non alienandæ. Verumtamen AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, libro 2. officiorum, cap. 28. exemplo Laurẽtij docet, quòd vaſa, vbi neceſſitas expoſcit, in vſus pauperum eroganda ſunt, & in redemptionem captiuorum. *Hoc maximum* (inquit) *incentiuum miſericordiæ, vt compatiamur alienis calamitatibus, neceſſitates aliorũ quantum poſſumus iuuemus, & plus interdum quàm poſſumus. Melius eſt enim pro miſericordia cauſas præſtare, vel inuidiam perpeti, quàm prætendere inclementiam: vt nos aliquando in inuidiam incidimus, quòd confregerimus vaſa myſtica vt captiuos redimeremus, quod Arrianis diſplicere poterat, nec tam factum diſplicere, quàm vt eſſet quod in nobis reprehenderent. Nunquid dictum eſt ſancto Laurentio: Non debuiſti erogare theſauros Eccleſiæ, vaſa ſacramentorum vendere? Opus eſt, vt quis fide ſyncera & perſpicaci prouidentia munus hoc impleat. Sanè ſi in ſua aliquis derivat emolumenta, crimen eſt. Sin verò pauperibus erogat, captiuum redimit, miſericordia eſt. Nemo enim poteſt dicere, cur pauper viuis. Nemo poteſt queri, quia captiui redempti ſunt. Nemo poteſt accuſare, quia templum Dei ædificatum eſt. Nemo poteſt indignari, quia humandis fidelium reliquiis ſpatia laxata ſunt. Nemo poteſt dolere, quia in ſepulturis Chriſtianorum requies defunctorum eſt. In his tribus generibus vaſa Eccleſiæ, etiam initiata confringere, conflare, vendere licet. Opus eſt vt de Eccleſia myſtici poculi forma non exeat, ne ad vſus nefarios ſacri calicis miniſterium transferatur. Idèo intra Eccleſiam primum quæſita ſunt vaſa, quæ initiata non eſſent, deinde comminuta, poſtremò conflata, per minutas erogationes diſpenſata egentibus captiuorum quoque pretijs profecerunt. Quòd ſi deſunt noua, & quæ nequaquam initiata videantur, in huiuſmodi vſus, quos ſupradiximus, arbitror omnia piè poſſe conuerti,* &c. Vide ſequens caput eiuſdem Ambroſij. Denique CASSIODORVS SENATOR, libro 11. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ tripartitæ, cap. 16. vbi Iſdigerdem Perſarum Regem à Romanis deuictum deſcripſit: *Tum verò* (inquit) *Acacium Amidæ ciuitatis Epiſcopum facinus optimum reddidit clariorem. Cùm enim Romani milites captiuos Perſarum, de Azazena regione vaſtata, reddere Regi Parthorum nullo modo vellent, captiui fame conſumebantur, cum eſſent circa ſeptem millia, quod Perſarum Regem non mediocriter contriſtabat. Tum igitur Acacius conuocans clericos ſibi ſubiectos. Viri* (inquit) *fratres Deus noſter nec diſcis, nec calicibus opus habet, nam neque comedit, neque bibit. Et quia multa vaſa aurea & argentea Eccleſia noſtra ex oblatione Chriſtianorum habet, conuenit ex his liberari exercitum captiuorum, egentibuſq, cibos offerri. Hæc & his ſimilia cum dixiſſet conflauit vaſa, & militibus dedit pretium captiuorum. Quos cum recreaſſet cibis, datis ſumptibus ad*

Vide plura in præfixo vocabulo, Hæreticus, &c.

Quam circumſpectè alienari debẽt vaſa Eccleſiæ.

Caſſiodorus Senator.

Exemplum memorabile Acacij.

Regem proprium deſtinauit. Ad hoc mirabile opus Acacy Perſarum Rex magis obſtupuit, quod & bello Romani & beneficiis ſe vicißent. Aiunt enim, quòd etiam deſiderium habuerit Perſarum Rex, vt videret Acacium, ſed hoc Theodoſius prohibuerit Imperator. Lege quod ſequitur.

Vaſa ſacra cuius ſint generis.] Concilium TRIBVRIENSE, cano.18. allegatur à Gratiano de conſecrat. diſtinct.1.cap. Vaſa quibus: *Vaſa quibus ſacroſancta conficiuntur myſteria, calices ſunt & patenæ, de quibus Bonifacius martyr & Epiſcopus interrogatus, ſi liceret in vaſculis ligneis ſacramẽta conficere, reſpondit: Quondam ſacerdotes aureis ligneis calicibus vtebantur, nunc è contra lignei ſacerdotes, aureis vtuntur calicibus.* ZEPHERINVS *decimuſexтus Romanus Epiſcopus patenis vitreis miſſas celebrari conſtituit, & deinde* VRBANVS *decimuſoctauus Papa, omnia miniſteria ſacrata fecit argentea. In hoc enim, ſicut & in reliquis cultibus, magis & magis per incrementa temporum decus ſuccreuit Eccleſiarum. Noſtris enim diebus, qui ſerui patrisfamilias ſumus, ne decus matris Eccleſiæ imminuatur, ſed magis cumuletur & amplificetur, ſtatuimus, vt deinceps nullus ſacerdos ſacrum myſterium corporis & ſanguinis Ieſu Chriſti Domini noſtri, in ligneis vaſculis vllo modo conficere præſumat, ne vnde placari debet, inde irritetur Deus.* Hæc Concilium Triburienſi. Porrò Concilium RHEMENSE, canone 6. & allegat Gratianus ibidem. *Vt calix Domini cum patena, ſi non ex auro, omnino ex argento fiat. Si quis autem tam pauper eſt, ſaltem vel ſtanneum calicem habeat. De ære aut ex auricalco non fiat calix, quia ob vini virtutem eruginem facit, paritérque vomitum prouocat. Nullus autem ex ligneo aut vitreo calice præſumat miſſam cantare, &c.*

Vaſa ſacra propria ad miniſterium ſacerdos habeat.] Concilium ILERDENSE decreto, quod allegat Gratianus de conſecrat diſt. 4. cap. Omnis: *Omnis preſbyter, qui ſontem lapideum habere nequiuerit, vas conueniens ſaltemmodo ad baptizandi officium habeat, quod extra Eccleſiam non deportetur. Similiter ad corporale lauandum, & ad pallas altaris propria habeantur vaſa, in quibus nihil aliud fiat.*

Vaſa ſacra humanis vſibus non applicanda.] Illud ſuprà prohibitum diximus ex canone 72. Apoſtolorum. & ex aliis Patribus demõſtrauimus quanta vindicta mulctati ſunt, qui ea prophanare ſunt auſi. & ex hiſtorijs alibi copioſè oſtendimus. Vnde & CLERICI APAMÆI coram Patribus generalis V. Concilij actione 1. Epiſcopum Petrum hæreticum accuſant, quòd ſacra vaſa prophanis vſibus applicare fuerit auſus, propter quod & à Patribus condemnatus eſt. Denique Concilium BRACARENSE III. can. 2. ſibi de quibuſdam narrat fuiſſe reuelatum, quòd ſacerdotes vaſa Domini in proprios vſus aſſumerent, epulaſque ſibi in eis comedendas apponerent. *Quod malum (ait) & obſtupentes deflemus, & deflentes obſtupeſcimus, vt illic humana temeritas ſibi epulum præparet, vbi ſanctum Spiritum cognoſcitur aduocaſſe: & ibi eſum carnium crapulatus aſſumat, vbi diuina viſus eſt celebraſſe myſteria: & in quibus tanta rei ſacramentum pro expiatione delictorum percepit, in his explere voluntatem ludibrij ſui. Et ideo huius de cætero præſumptionis perſona, qua ſciendo diuina vaſa vel miniſteria, aut in vſus ſuos tranſtulerit, aut comedere in his, vel poculum ſibi ſumendum elegerit, gradus ſui vel officij periculum ſuſtinebit: ita tamen, vt ſi de ſecularibus fuerit, perpetua excommunicatione damnetur: ſi verò religioſus, ab officio deponatur. Sub hac quoque damnationis ſententia & illi obnoxij tenebuntur, qui Eccleſiaſtica ornamenta, vela, vel alia qualibet indumenta, atque etiam vtenſilia, ſciendo in ſuos vſus tranſtulerint, vel aliis donãda vel vendenda crediderint.* Eadem omnino prohibet Concilium GENERALE VI. cano. 3. Vide ſuperiùs.

Alienatio vaſorũ & veſtiũ ſacrarum inhibetur, vide ſupra.

Concilium generale 6. Conſtantinopolitanum 3.

Vaſa ſacra munda ſint, &c.] Vide mox in dictione, Veſtes ſacræ mundæ conſeruentur, &c. quia ibi de vtriſque & vaſis & veſtibus fit mẽtio.

VELARE.

Velare cui competit moniales.] Copioſè iſtud demonſtrauimus ſuperiùs in vocabulo, Monialis. Porrò Concilium PARISIENSE III. lib. 1. cap. 40. 41. & 42. *Quòd preſbyteri (ait) inconſultis Epiſcopis ſuis velum viduarum conſecrare non præſumant prorſus interdicimus. Quòd ſi quiſpiam preſbyterorum huius conſtitutionis contumaciter tranſgreſſor extiterit, canonica correptionis pœnas luet. Sed nec præſumant ſacrarum Virginum conſecratores exiſtere, quia hoc prorſus inhibemus. Quòd ſi præſumpſerint tanquam canonica authoritatis tranſgreſſores irretractabiliter feriantur. Verumetiam fœminis ipſis interdicimus ſibimet ipſis velum imponere, vt ſub prætextu illius velaminis Eccleſiarum excubatrices, & adminiſtratrices fieri poſſint. Hæc igitur incauta velatio, vnuſquiſque Epiſcopus prouideat, ne in parochia ſua fiat. Sed & tales perſonas in Baſilicis ſuis ſuſcipere preſbyteri non præſumant. Quòd ſi examinatæ illæ mulierculæ ſe ſacrari voluerint, admoneantur qualiter hanc velationem ſub caſtitatis & humilitatis propoſito conſeruent. Inhibemus etiam omnibus Abbatiſſis, ne viduam aut puellam virginem velare præſumãt, nec alia quelibet ſanctimonialis hoc præſumat: alias congrua ab Epiſcopo ſub correptione coërceantur, & pœnitentia canonica vſque ad ſatisfactionẽ ſubdatur.* Quòd iam diu prohibitum eſſe legitur in decretis EVTYCHIANI PAPÆ. Vt citauimus in vocabulo, Abbatiſſa, &c. *Hoc autem potiſſimum vetitum eſt, quia ſexui fœmineo illicitum eſt, & à religione Chriſtiana alienum tale officium præſumere, atque ob id temerarium factum plures abuſus ſubſequi certum eſt, quando illa quæ à talibus velamen accipiũt, dum clanculo ſi corrumpunt, nihil ſibi obeſſe ad peccandum tale velamen putant, &c.* Tum cano. 44. loquitur de illis nobilibus fœminis, quæ in proprijs domibus poſt viri deceſſum velari volunt, & illic reſidere, deliciiſque affluere delectantur, quas iubet repente non velari, niſi ſub matris ſpiritalis regimine in monaſterio Deo ſe ſeruituras ſpondeant: *Quoniam (ait) huiuſcemodi adoleſcentulas viros amittentes, & in ſanctimoniali habitu in propriis domibus reſidentes perſæpe in laqueum diaboli lapſas eſſe didicimus.* De hac materia iterum IDEM Concilium tractat, lib. 3. cap. 7. & omnia hæc renouat Concilium TRIBVRIENSE, cano. 25. Vide in loco prænotato reliquum opportunè diſpoſitum.

Concilium Parifienſ. 3. ſub Lothario & Ludouico Imperat.

Abbatiſſæ non poſſunt velare, vide Abatiſſa & Monialis ſuperius.

Eutychianus 1.

Velare viduas an liceat.] Diximus folio 485. pag. 2. Monialis vidua, &c.

Concilium Triburienſe.

VENATIO.

Venatio Epiſcopis & cæteris Eccleſiaſticis interdicitur.] Quam hoc noſtro tempore malè obſeruetur ſatis conſtat, verumtamen non impunè Patrũ decreta contemnuntur. Concilium AGATHENSE, cano. 15. allegatur à Gratiano ſub nomine Arelatenſis Concilij, diſtinct. 34. cap.

Concilium Agathenſe ſub Celeſtino 1.

Epiſco

Epiſcopum,ſed opinor non rectè. Sic autem ait Agathenſe Concilium. *Epiſcopis, preſbyteris, diaconibus,canes ad venandum,aut accipitres habere non liceat. Quod ſi quis talium perſonarum in hac voluntate detectus fuerit: ſi Epiſcopus eſt,tribus menſibus ſe ſuſpendat à communione:preſbyter duobus menſibus ſe abſtineat:diaconus verò ab omni officio vel communione ceſſabit.* Idem omnino Concilium EPAVNENSE ſub Gelaſio I.cano.3. ſub eiſdem verbis, quæ nec opus eſt repetere,cum ſint omnino conformia.Et Concilium MATISCONENSE II. ſub Pelagio II. cano. 13. *Volumus quòd Epiſcopalis domus,quæ ad hoc Deo fauente inſtituta eſt,vt ſine perſonarum acceptione omnes in hoſpitalitate recipiat, canes non habeat, ne fortè hi,qui in ea miſeriarum ſuarũ leuamen habere conſidũt, dum infeſtorum canum morſibus laniantur, detrimentum verſa vice ſuorum ſuſtineant corporum.Cuſtodienda eſt igitur Epiſcopalis habitatio hymnis,non latratibus,operibus bonis,non morſibus veneneſis. Vbi igitur Dei eſt aſſiduitas cantilenæ, monſtrum eſt & dedecoris notæ canes ibi, vel accipitres habitare.* Et Concilium FRANCICVM celebratum ſub Carlomanno Principe tempore Zachariæ I.Papæ. *Illas* (inquit) *venationes,& ſylvaticas vagationes cum canibus,omnibus ſeruis Dei interdicimus.Similiter vt accipitres & falcones nõ habeant,&c.* Hoc iterum prohibet Concil. SVESSIONENSE ad ſanctum Medardum ſub Childerico Rege Patrum 23. Et Concilium FORIVLIENSE ſub Adriano I.can.6. Et Concilium TVRONENSE III. cano.7. & 8. ſub eodem Carolo Magno. Et Concilium MOGVNTINVM I. can.14 ſub eodem Principe. Et NICOLAVS I. epiſtola ad Aluinum Epiſcopũ Genuenſem,& allegatur à Gratiano,diſtinct.34. *Epiſcopi* (ait) *ab omni beſtiarum vel volucrum venatione penitus alieni exiſtere, & ab immoderata filiarum ſuarum familiaritate,vnde mala oriatur fama,abſtinere debent. Nullum enim ſanctum (vt ait* B. HIERONYMVS) *venatorem legimus.* Iterum Concilium VORMATIENSE, cano.17. Epiſcopis & clericis venationem interdicit.*Si aliter egerint* (ait) *Epiſcopus quidem tribus menſibus, preſbyter duobus, diaconus vno menſe, à communione ſuſpendatur.* Denique Concil. LATERANENSE ſub Alexandro III. par.1. cap.4. interdicit Archiepiſcopis, Epiſcopis, & cæteris miniſtris Eccleſiæ canum venationem, & grandem equorum frequentiã. Concilium LATERANENSE ſub Innocentio III. cap.15. *Venationem* (inquit) *& aucupationem vniuerſis clericis interdicimus.Vnde nec canes, nec aues ad aucupandum habere præſumant.* Idem omnino & Concilium VIENNENSE ſub Clemente V. & habetur in Clementinis,lib.3. de ſtatu monachorum, titu.10. Abbatibus & monachis, interdicit venationem. Idem & Concilium SENONENSE, cap.26. ſed hæc ſufficiant.

Concilium Epannenſe ſub Sigiſmundo rege.

Concilium Matiſconenſ.2. patrum 60.

O domus antiqua quam diſpari domino dominaris.

Concilium Francicum ſic dictum quia in Prãcia celebratum eſt à Bonifacio Mogũtinenſi Epiſcopo legato ſedis Apoſtolicę ſub Carlomanno Principe.

Concilium Sueſſionenſe ad S. Medardum.

Concilium Foroiulienſe ſub Carolo Magno.

Concilium Turonenſe.

Concilium Mogunt inũ 1. Nicolaus 1.

Concilium Vormatienſe.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3.

Concilium Viennenſe.

Senonenſe Cõcilium.

VESTES SACRAE.

Veſtes ſacræ mundæ ſolicitè conſeruentur.] * De antiquiſſimo vſu veſtium ſacrarum non eſt opus dicere, cum ſatis ex veteri lege deprehendatur approbatus: ſed in vocabulo, Vaſa ſacra,&c. & locis ibidem præmonſtratis luculenter ſatis denotatur,& ex ſequentibus decretis ſatis earum vſus antiquus & vetuſtus apparebit.Sic ergo ad propoſitum CLEMENS I epiſt.2 ad Iacobum fratrem Domini, & allegatur à Gratiano, de conſecratione diſtinct.1.cap. Altaris. & capite, Nemo,&c. *Altaris* (ait) *palla,* cathedra,candelabrum,& velum ſi fuerint vetuſtate conſumpta,incendio dentur:quoniam non licet ea,quæ in ſanctuario fuerint malè tractari, ſed incendio vniuerſa tradantur. Cineres quoque eorum in baptiſterio inferantur, vt nullius tranſitum habeat,aut in pariete,aut in foſſis pauimentorum iactentur,ne introeuntium pedibus inquinentur. Nemo per ignorãtiam clericus palla mortuum credat obuoluendum* (vide idem ſtatutum in vocabulo, Sepultura,&c.) *aut diaconus ſcapulas operire velit, quæ fuit in altari,aut certè quæ data eſt in menſam Domini. Qui hæc fecerit, vel leuiter quaſi nihil, & negligenter habuerit diuina myſteria,diaconus triẽnio ſexq; menſibus à dominico alienus erit altari,graui percuſſus anathemate. Quod ſi clericum preſbyter non commonuerit,decem annis & quinque menſibus excommunicatus ſit, propterea quod de dominicis ſacramentis ſubiecta ſibi non commonuerit myſteria:& poſtea cum grandi humilitate matri reconcilietur Eccleſiæ.Pallas verò & vela, quæ in ſanctuario ſordidata fuerint, miniſterio Diaconi cum humilibus miniſtris iuxta ſacrarium lauent,non eiicientes foras à ſacrario velamina dominicæ menſæ, ne fortè puluis dominici corporis malè decidat à ſyndone foris abluta, & erit hæc operanti peccatum. Adeirco in intra ſacrarium miniſtris præcipimus, hæc ſancta cum diligentia cuſtodire.Sanè pelues nouæ comparentur,& præter hoc nihil aliud agat:ſed nec ipſa pelues velis apponatur lauandis, niſi quæ ad dominici altaris cultum pertinet. Palla altaris ſola in ea lauentur, & in alia vela ianuarum.De velis autem ianuarum cura ſit oſtiariis ex admonitione maiorum,ne quis negligens aut ignarus ad velum ianuæ domus Domini manus incondite tergat, ſed ſtatim coërcitus diſcat, omnis homo,quia velum atrij domus Domini ſanctũ eſt, &c.*Vide Corporale.Hinc STEPHA. I. epiſt.1.ad Hilarium Epiſcopũ, & allegat Gratianus de cõſecratione diſtinct.1.cap. Veſtimenta:*Veſtimenta verò* (ait) *Eccleſiaſtica, quibus Domino miniſtratur, cultuiq; diuinus cum omni honorificentia & honeſtate à ſacerdotibus reliquiſque Eccleſiæ miniſtris celebratur,& ſacrata debent eſſe & honeſta:quibus aliis in vſibus, cum Deo eiuſque ſeruitio conſecrata & dedicata ſint,nemo debet frui,quam Eccleſiaſticis & Deo dignis officiis:quæ nec ab aliis debent contingi aut ferri,niſi à ſacratis hominibus, ne vltro quæ Balthaſar Regem percuſſit, ſuper hæc tranſgredientes & talia præſumentes veniat diuina,& corruere eos faciat diuinæ vltionis iuſtum flagellum ad ima.* Hæc renouat Concilium ARVERNENSE, cano.5.*De operterio* (ait) *dominici corporis, ſeu palla altaris,nunquam ſacerdotis corpus,dum ad tumulum euehitur, obtegatur: quia ſacro velamine vſibus ſuis reddito,dum honorãtur corpora, altaria polluuntur.* Et cano.7. *Ne ad nuptiarum ornatum miniſteria diuina præſentur, ne dum improborum contactu pompaq; ſecularis luxuriæ polluuntur,ad officium ſacri miniſterij videantur indigna.* Et Concilium ANTISSIODORENSE, cano.13. *Non licet* (ait) *diacono velo vel palla ſcapulas ſuas inuolui. &c.* Porrò eadem ex Concilio BRACARENSI III. ſuperiùs repete,& ex aliis in vocabulo, Vaſa: nec enim opportunum duximus quod ſemel protulimus repetere.Quanta porrò reuerentia & honeſtate debeãt ſacræ veſtes aſſeruari, docet HIERONYMVS STRIDONENSIS in Epitaphio Nepotiani ad Heliodorum. *Erat* (inquit) *Nepotianus ſolicitus ſi niteret altare, ſi parietes abſque ſuligine,ſi pauimenta terſa,ſi ianitor creber in porta,vela ſemper in oſtiis, ſi ſacrarium mundum, ſi vaſa luculenta, & in omnes cæremonias pia ſolicitudo diſpoſita, non minus,non maius negligebat officium. Vbicunque eum quæreres,in Eccleſia inuenires,&c.*Et Cõcilium

Concilium Arelatenſe ſub Siluerio.

Concilium Antiſſiodorenſe ſub Deuſdedit

Concilium Bracarenſe.

Hieronymus Stridonenſis.

Clemens 1.

* cauthara vetcor.

* lege in vocabulo Corporale,&c.

Vide quam circumſpectè diuina tractanda ſint.

Stephanus papa 1.

Daniel 5.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. patrum 1215.

LATERANENSE ſub Innocentio III.cap.19. *Sunt qui non ſolùm Eccleſias diruitñt incultas,verumetiam vaſa miniſterij,& veſtimenta miniſtrorum , ac pallas altaris,nec nõ & ipſa * corporalia tam immunda relinquunt , quod interdum aliquibus ſunt horrori. Quia verò zelus nos comedit domus Dei, firmiter præcipimus,vt oratoria,vaſa,corporalia & veſtimẽta prædicta,munda & nitida conſeruentur. Nimis enim videtur abſurdum in ſacris ſordes negligere,quæ dedecerent etiam in prophanis.* Et Concil. OXONIENSE, cano.3.vbi agit de ornamentis Eccleſiæ,ſtatuit, vt quælibet Eccleſia calicem habeat argenteum,cum alijs vaſis decentibus , & ſindonem mundam & candidam, & amplitudinis congruentis. *Vetera verò* (ait) *corporalia,quæ non fuerint idonea,loco reliquiarum reponantur , vel in præſentia Archidiaconi comburantur. Prouideant etiam Archidiaconi,vt linteamina & alia ornamenta altaris ſint (ſicut decet) honeſta,& libros habeat etiam Eccleſia idoneos ad legendum & pſalendum , & ad minus duplicia ornamenta ſacerdotalia. Et vt honor debitus diuinis effectis impendatur,* * *præcipimus,vt qui altari miniſtrant ſuperpellicijs induantur.* Eadem mandat Concilium MOGVNTINVM IV cano.89. & iubet viſitatoribus diœceſum, vt ſingulis annis obſeruent ſi ita res geruntur. Vide Viſitatio, Corporalia, & Vaſa ſuperiùs.

* Itame Deus amet horror eſt nunc etiam ea intuẽtibus. O ſcelus!

Concilium Oxonienſe.

* fortè præcipuè.

Concilium Moguntinenſe 4.

VIA.

Clemens I.

Via duplex.] CLEMENS I.lib.7. Conſtitutionum Apoſtolicarum , cap.2. *Dicimus duas eſſe vias, vnam mortis,vitæ alteram, quæ inter ſe comparationem non habent. Magna eſt enim earum differentia , imò omnino diſſidens : ac naturalis quidem eſt vitæ via , inducta verò via mortis, quæ non voluntate Dei accidit , ſed inſidijs aduerſarij. Prima eſt igitur via vitæ,atque hæc ipſa eſt quam præſcribit lex:diligere Dominum Deum ex tota mente, & ex tota anima, atque illum ſolum,præter quem nullus eſt,& proximum ſicut ſeipſum:& quodcunque tibi fieri non vis,id alteri ne feceris,&c.* Et cap.19.ſubdit. *Via mortis ea eſt,quæ in vitioſis actionibus cernitur. In ea enim ignoratio Dei & multorum Deorum congeries reperitur, à quibus proueniunt cædes,adulteria, fornicationes, periuria, iniuſta cupiditates, furta,idololatria, magiæ, veneficia,rapinæ, falſa teſtimonia,hypocriſis,cordis duplicitas,dolus, ſuperbia, vitioſitas, inſolentia, incuria, obſcœnitates,obtrectatio, audacia,alti ſpiritus iactantia, temeritas,bonorum perſecutio,veritatis odium,mendacij ſtudium,ignoratio iuſtitiæ : quæ qui agunt non adhærent bonitati,nec recto iudicio inuigilant non virtuti, ſed vitio , à quibus longè abeſt manſuetudo & patientia.*

Deuter.6.

VICARIVS.

Vicarij qui ſint,vt inſtituendi, & eorum officium.] De his iam diximus vbi de reſidentia loquebamur , nam Prælatis non reſidentibus ob iuſtam & legitimam rationem præceptum eſt vt ſuo loco idoneos vicarios inſtituant,qui ab ordinario examinentur & recipiãtur,quibus & certa redituum & prouentuum portio debet aſſignari,vt ibidem videbis. Vide autem de his latiùs ex Concilio VIENNENSI in Clementinis,lib.I. titulo 7.de officio vicarij,&c. & alijs in locis. De eiſdem agitur in Concilio LATERANENSI ſub Alexandro III. parte 39. cap. 1.2.3. & reliquis,vbi præcipitur vicarijs , ne ſibi alios ſubſtituere præſumant, nec ſibi falſò beneficium aſcribant,nève plures vicarias habere patiantur. *Quia cum vicarij teneantur Eccleſiis & propriis perſonis deſeruire , alienum eſt abordine iuris, vt vicariam habeat quis præter vnam.* Vt diximus in vocabulo, Beneficiorum pluralitas. Prohibetur etiam ibidem,capite ſecũdo, vt ſi quiſpiam de authoritate Epiſcopi curatus in Eccleſia vicario dederit portionem , ſucceſſor auferri non valeat nec minuere, niſi forſan ille aliquid committeret , propter quod per iudicem eſſet in vicaria vel beneficio condemnandus. Et in Concilio LATERANENSI ſub Innocentio III. capite trigeſimo ſecundo, conceditur his qui habent annexam Eccleſiam ſuæ præbendæ, quia eos in maiori Eccleſia oportet deſeruire , in ipſa parochiali Eccleſia idoneum & perpetuum habere vicarium canonicè inſtitutum,qui eiuſdem Eccleſiæ prouentuum habeat portiõnem : alioquin per ſe quiſque beneficio ſuo ſtudeat reſidere, non per vicarium , vt diximus, Reſidentia,&c. Eadem repetit Concilium MOGVNTINVM IV. canone 80. Et Concilium ALEMANICVM ſub Conrado Epiſcopo & Cardinali Portuenſi,canone duodecimo , prohibet ne Eccleſiæ per mercenarios regantur, ſed habeant proprios vel vicarios perpetuos. Verùm illi vicarij reſidere tenentur. Vnde ſtatuit Concilium OXONIENSE in Anglia, canone ſexto. *Statuimus* (ait) *vt nullus Epiſcoporum ad vicariam quenquam admittat,niſi velit in Eccleſia,in qua vicaria ei conceditur , perſonaliter miniſtrare , aut talis exiſtat , qui infrà breue tempus ſuper hoc limitatum,valeat , & velit in preſbyterum ordinari. Quòd ſi admiſſus fuerit fortè quis,& noluerit in preſbyterum ordinari,vicaria beneficio ſpolietur.* Canone autem ſeptimo,agit de portione aſſignanda vicario reſidenti , quæ debet eſſe redditus quinque marcarum. De vicarijs autem perpetuis , ſtatuit Concilium BITERRENSE, canone decimotertio,vt vnicuique parochiæ perpetuus deputetur vicarius,qui gaudeat portione congrua,ſi curio,vel parochus maiori Eccleſiæ aſtrictus deſeruiat. Quod Conciliũ NARBONENSE confirmat, canone ſeptimo. Lege BONIFACIVM VIII. in ſexto Decretalium , libro primo, titulo decimotertio, de officio vicarij , &c. Huiuſmodi quoque vicarijs Concilium RATISPONENSE, canone trigeſimo tertio , præcipit prouideri, ſiue ſint perpetui , ſiue pro nutu poſiti, de competenti viuendi portione,ne detur eis anſa ſuos ſubditos, ob rei familiaris penuriam,grauandi.Eiſdem vicarijs iniungit Concilium COLONIENSE IV. capite duodecimo,medij tertij,vt in perſoluendis horis canonicis ſint intenti, & onera ſpecialia, ad quæ vel ex fundatione , vel antiqua conſuetudine,vel Eccleſiarum ſtatutis obligantur, ſub pœna ſuſpenſionis non à diſtributionibus tantummodo quotidianis,verumetiam à vicariarum ſuarum fructibus donec negligentiam emendant.Eadem de vicarijs ſtatuit Cõcilium TRIDENTINVM ſeſſione vigeſima prima, quæ eſtquinta ſub Pio IV. canone ſexto,decreti reformationis, vt dentur adiutores illiteratis & imperitis parochialium Eccleſiarum rectoribus,& pars eis fructuum ſufficiens aſſignetur,quacunq; appellatione & exemptione remota. Prætereà ſeſſione vigeſima quinta,quæ fuit nona ſub Pio IV.capite decimoſexto,reuocat ſuperiora decreta de vicario perpetuo, & ita loquitur. *Statuit ſancta Synodus , vt Eccleſiaſtica beneficia ſecularia quocunque nomine appellentur, quæ curam animarum ex primæua eorum inſtitutione,aut aliter quomodocunque retinent,illa deinceps*

Concilium Viennenſe generale.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. patrum 1215.

Concilium Moguntinũ 4. Concilium Alemanicum.

Concilium Oxonienſe ſub Innocentio 3.

Concilium Biterrenſe.

Concilium Narbonenſe. Bonifacius 8.

Concilium Ratiſponenſe.

Concilium Coloniense 4.

Cõcilium Tridentinum generale.

Vicarij perpetui abrogãtur.

in fine

Digitized by Google

in ſimplex beneficium, etiam aſſignata perpetuo vicario congrua portione, non conuertantur, non obſtantibus quibuſcunque gratiis, quæ ſuum plenarium effectum non ſunt conſecutæ. In his verò, in quibus contra earum inſtitutionem ſeu fundationem cura animarum in vicarium perpetuum tranſlata eſt, etiam ſi in hoc ſtatu ab immemorabili tempore reperiantur, ſi congrua portio fructuum vicario Eccleſiæ, quocunque nomine is appelletur, non fuerit aſſignata, ea quamprimum & ad minus intra annum in fine præſentis Concily arbitrio ordinarij aſſignetur. Quòd ſi id commodè fieri non poſſit, aut intra dictum terminum factum non erit: cum primum per ceſſum vel deceſſum vicarij ſeu rectoris, aut quomodolibet alterum vacauerit eorum, beneficium curam animarum recipiat, ac vicariæ nomen ceſſet, & in antiquum ſtatum reſtituatur. Vide Parochus, Beneficium, Reſidentia, &c.

VIDVA.

Viduæ moniales.] De his copioſè tractauimus ſuperiùs. Vide obſecro, quia ſic locus opportunus viſus eſt.

Viduarum duo genera.] AVGVSTINVS HIPPONENSIS tria genera viduarum deſcribit libro de vita Chriſtiana, capite decimoquinto, vnum, quod perfectiſſimum eſt, & cœleſti præmio deſtinatum: aliud, quod filiorum curam habere dicitur & domus: tertium genus eſt in epulis & delicijs, quod æternæ morti ſeruatur & pœnæ, de quibus loquitur Apoſtolus: *Vidua quæ in deliciis viuit, mortua eſt, &c.* Verumtamen Concilium TOLETANVM IV. canone quinquageſimoquinto. *Duo* (inquit) *ſunt genera viduarum, ſanctimonialæ & ſeculares. Seculares viduæ ſunt, quæ adhuc diſponentes nubere, laicalem habitum non depoſuerunt. Sanctimoniales ſunt, quæ iam mutato habitu ſeculari, ſub religioſo cultu in conſpectu ſacerdotis vel Eccleſiæ apparuerunt. Hæ ſi ad nuptias tranſierint, iuxta Apoſtolum non ſine damnatione erunt, quia ſe primum Deo vouentes poſteà caſtitatis propoſitum abiecerunt.* De his loco memorato diximus.

Viduæ veræ quæ ſint.] CLEMENS I. libro tertio, Conſtitutionum Apoſtolicarum, capite tertio. *Vere ſunt viduæ, quæ vni nupſerunt, plurimorum teſtimonio probatæ, bonis operibus intentæ, viduæ re vera temperatæ, caſtæ, fideles, pias, quæ bene liberos educauerunt, & laudabiliter hoſpites receperunt: quibus opem ferre oportet tanquam Deo dicatis.* Et ſubdit capite quinto. *Sit omnis vidua, mitis, placida, proba, malitia expers, non iracunda, non loquax, non vociferatrix, non procax, non maledica, non verborum anceps, non bilinguis, non curioſa. Si quid vidit, vel audiuit quod fuerit minùs tectum, perinde ſit ac ſi id non viderit vel audiuerit, neque vlla alia re vidua ſit cura quam orare pro his qui ſubſidia miniſtrant & pro vniuerſa Eccleſia, &c.* Idem capite ſexto & ſeptimo, de falſis viduis ſermocinatur, & capite duodecimo, decimotertio, & decimoquarto, ſed prolixè nimis. Vide ea quæ ſequuntur.

Viduæ fouendæ & non lædendæ.] IDEM CLEMENS I. libro ſecundo, Conſtitutionum Apoſtolicarum, capite quarto. *Si qua vidua ſit, quæ poſſit ſibi neceſſarios vitæ vſus parare: alia vero ſit non vidua, ſed tamen quæ vel propter morbum, vel propter alendos filios, vel propter manuum imbecillitatem, egeſtate laboret, in hanc potius manuum porrigat Epiſcopus.* Vide ſuprà, Pauper. Et Concilij CARTHAGINENSE IV. canone 101. *Vidua adoleſcentes, quæ corpore debiles ſunt, ſumptu Eccleſiæ, cuius viduæ ſunt, ſuſtententur.* Et canone 103. *Viduæ quæ ſtipendio Eccleſiæ ſuſtentantur, iam aſſiduæ in Dei opere eſſe debent, vt & meritis & orationibus ſuis Eccleſiam adiuuent.* Et canone 102. *Ad curatum Epiſcopi pertinet, vel preſbyteri qui parochiæ præeſt, ſi ſuſtentanda vitæ præſentis cauſa, adoleſcentiores viduæ, vel ſanctimoniales clericorum familiaritatibus ſubiiciantur.* De his vide, Monialis, Clericus, & Pauper. Hinc Concilium MATISCONENSE II. canone duodecimo. *Quid ſcriptura diuina de viduis & pupillis præcipiat nobis clam non eſt. Ideóque quoniam prouiſioni noſtræ, Deo authore, cauſæ principaliter viduarum & pupillorum ſunt commiſſæ, peruenit ad nos, quòd à iudicibus crudelius pro leuiſſimis cauſis, veluti defenſore carentes, irremediabiliter affligantur. Ob hanc cauſam decernimus, vt iudices non priùs viduas & pupillos conueniant, niſi Epiſcopo nunciarint, cuius ſub velamine degunt. Quod ſi Epiſcopus præſens non fuerit, Archidiacono vel preſbytero cuidam eius, vt pariter ſedentes communi deliberatione cauſis eorum terminos figant ita inſtè ac rectè, vt deinceps de talibus antedictæ perſonæ non conquaſſentur. Quod ſi is, qui index eſt, aut impetitor eius aut iniuriam aliquam ingeſſerit, aut definitionem tanti Concilij tranſgreſſus fuerit, à communione ſuſpendatur. Quibus igitur magnarum rerum cauſa commiſſa ſunt, nec minimarum dignum eſt cauſas parui pendere perſonarum. Solent enim & minima paulatim deſpecta, in malum magnum trahere.* Hæc alibi latiùs tractata ſunt, Iudex, Epiſcopus, &c. Lege AMBROSIVM MEDIOLANENSEM, libro de viduis, & AVGVSTINVM HIPPONENSEM, libro de ſancta viduitate, ſiue de bono viduitatis, capite ſeptimo, & decimonono, & alijs in locis, alióſque Doctores.

VIGILIA.

Vigiliæ dierum feſtorum ieiunio ab antiquo ſacratæ defenduntur.] Quamuis iam pluribus in locis vigiliarũ dierum feſtorum cum ieiunio celebratarum meminerimus, vtpote in vocabulo, Quadrageſima, ex Epiphanio, & alibi ex Leone I. & in vocabulo, Ieiunium, & dies feſti. &c. Tamen promiſimus etiam illud demonſtrare in hoc ſpeciali vocabulo. Dicit ergo SIMEON METAPHRASTES in vita Ioannis Apoſtoli ad calcem, quòd vbi ſanctus Apoſtolus mortuus ad eius ſepulchrum fideles quotannis cœperunt nocturnas laudes perſoluere. Oportet autem lectorem non ignorare, quia antiquitus vigiliæ dicebantur, eo quod ante diem feſtum alicuius ſancti, vel ſolenniratis vigilabant tota nocte in Eccleſia fideles, & hymnis atque canticis ſpiritalibus diem feſtum præſtolabantur. Vnde TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS, libro ſecundo, ad vxorem, vigilias vocat nocturnas conuocationes (vide & in dictione, Cœtus, &c.) quas frequentès dicit antiquitus fuiſſe. Vnde vxorem ſuã dehortatur ne matrimonium poſt mortem ſuam repetat, ne fortè infideli viro iungatur, qui eam Chriſtianam tam ſancto operi vacaturam velit detinere. Harum meminit GREGORIVS NISSENVS frater Baſilij Magni, epiſtola ad Olympium monachum. *Cum* (inquit) *nocturna pernigilatio vt in martyrium celebritate canendis Pſalmis perfecta eſſet, & crepuſculum aduenſſet, confluentium vicinis è locis omnibus virorum*

Hæc Gratianus dict. 81. cap. Viduæ & Reatum & ſuo lib. 1. decret.

Concilium Matiſconenſe 2. ao. Patrum.

Ambroſius Mediolanenſis.

Auguſtinus Hipponenſis.

Simeon Metaphraſtes.

Vigiliæ quæ dicebatur antiquitus.

Gregorius Niſſenus.

Auguſtinus Hipponenſis.

Concilium Toletanum.

1. Timoth. 5.

Clemens 1.

Viduarum conditio & ſtudiũ

Clemens 1.

Concilium Carthaginenſe 4.

& mulierum multitudo, Pſalmorum decantationem flectibus interpellabat, &c. Harum & CASSIODORVS SENATOR, libro quinto, Tripartitæ hiſtoriæ, capite primo. *Erat* (inquit) *iam nox, & aliqui populorum ad vigilias venerant, expectabatur futura die collectio, &c.* Et iam nominatus METAPHRASTES in vita ſancti Porphyrij Epiſcopi ciuſmodi vigiliarum facit mentionem. Et IOANNES CHRYSOSTOMVS, homilia decimanona in Geneſin. *Hac de cauſa* (ait) *magnam hebdomadam in Quadrageſima vocamus, quia tantam nobis donorum multitudinem in ea largitus eſt Dominus. Et idcirco fideles & ieiunium intendunt, & vigilias, & pernoctationes ſacras, & eleemoſynas faciunt.* Earundem vigiliarum meminit AMBROSIVS MEDIOLANENSIS, ſermone vigeſimoſeptimo de ieiunijs. *Illud autem præceptum eius eſt primum* (ait) *vt his quadraginta diebus ieiuniis, orationibus, vigiliis opera commodemus. Ieiuniis enim laſciuia corporis caſtigatur, orationibus deuota ſaginatur anima, vigiliis diaboli inſidiæ depelluntur.* Sed quam gnauiter defendat ſacras vigilias HIERONYMVS STRIDONENSIS, conſtat ex eiuſdem epiſtola ad Riparium loquens de Vigilantio hæretico, tomo ſecundo, epiſtolarum, quæ incipit: *Acceptis primum literis, &c.* ſub finem. *Quod dicis Vigilantium* (ait) *vigilias execrari, facit & hoc contra vocabulum ſuum, vt velit dormire Vigilantius, & non audiat ſaluatorem dicentem: Sic non potuiſtis vna hora vigilare mecum. Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Spiritus promptus eſt, ſed caro infirma. Et in alio loco Propheta decantat: Media nocte ſurgebam, vt confiterer tibi ſuper iudicia iuſtitiæ tuæ. Dominum quoque in Euangelio legimus pernoctaſſe, & Apoſtolos clauſis carcere tota nocte vigilaſſe, ne illis pſallentibus terra quateretur, cuſtos carceris crederet, magiſtratus & ciuitas terreretur. Loquitur Paulus: Oratio... inſiſtite, vigilantes in ea. Et in alio loco: in vigiliis frequenter, &c.* IDEM epiſtola ad Vigilantium, de vigilijs & pernoctationibus in Baſilicis martyrum ſæpè celebrandis. *In altera epiſtola, quam fermè intra biennium ſancto Ripario preſbytero ſcripſeram, reſpondi breuiter. Quòd ſi ideò eas exiſtimas reſpuendas, ne ſæpè videamur Paſcha celebrare, & non ſolemnes poſt annum exercere vigilias: ergo & die dominico non ſunt Chriſto offerenda ſacrificia, ne reſurrectionis Domini crebrò Paſcha celebremus, & incipiamus non vnum Paſcha habere, ſed plurima. Error autem & culpa imuenum, viliſſimarumque mulierum, qui per noctem ſæpè deprehenditur, non eſt religioſis hominibus imputãdus: quia & in vigiliis Paſcha tale quid fieri plerunque conſpicitur, & tamen pancorum culpa non præiudicat religioni, qui & abſque vigiliis poſſunt errare vel in alienis domibus Apoſtolorum fidem, Iude proditio non deſtruxit: & noſtras ergo vigilias mala aliorum vigilia deſtruent, quin potiùs pudicitiæ vigilare cogantur, qui libidini dormiunt. Quod enim ſemel feciſſe bonum eſt, non poteſt malum eſſe ſi frequenter fiat: aut ſi aliqua culpa vitanda eſt, non ex eo quod ſæpè, ſed ex eo quod ſit, aliquando culpabile eſt. Non vigilemus itaque diebus Paſchæ, ne expectata diu adulterorum deſideria compleantur, ne occaſionem peccandi vxor inueniat, ne maritali poſſit reduci clauæ. Ardentiùs appetitur quidquid eſt rarius, &c.* IDEM in vigeſimoquinto capite Matthæi. *Reor & Apoſtolicam traditionem permanſiſſe, vt in die vigiliarum Paſchæ, ante noctis dimidium populos dimittere non liceat, expectantes aduentum Chriſti, &c.* Similiter & EPIPHANIVS CYPRI, libro primo contra hæreſes, tomo tertio, contra Marcionem, qui ſacras vigilias improbabat, & illud Euangelij: *Secunda & tertia vigilia*, corruperat addens veſpertinam vigiliam. *Redarguitur* (ait) *beſtialis ille diuinos ſermones ſtolidè ad ſuam opinionem inuertiſſe. Non enim diurnæ ſiunt vigiliæ, ſed nocturnæ à veſpera ad tertiam vigiliã progreſſum intentionis habentes, & non à matutino in veſperam, velut hic malitioſè commentus eſſe deprehenditur.* Vnde & VICTOR VTICENSIS, libro ſecundo, de perſecutione Vandalorum. *Iam* (inquit) *ob celebritatem feſtiuitatis Epiphaniorum, hymni nocturni per totam Eccleſiam canente populo concrepabant, &c.* Et PAVLINVS NOLANVS natali 7. in vitam ſancti Fœlicis martyris.

Ex illa modo nocte diem cadit annus in iſtum.
Hoſtis enim morem vt ieiunare ſolemus,
Ante diem, & ſerò libatis veſpere ſacris
Quiſque ſuas remeare domos. Tunc ergo ſolutis
Cœtibus à templo Domini poſtquam data ſiſſis,
Corporibus requies, ſumpta dape cœpimus hymnos,
Exultare Deo & Pſalmis producere noctem.

Et iterum natali 9. eaſdem fieri ſolitas vigilias teſtatur. Hinc & BENEDICTVS CASSINENSIS regulæ, capite decimoquarto. *In ſanctorum* (inquit) *feſtiuitatibus, vel omnibus ſolennitatibus, ſicut diximus dominico die agendum, ita agatur.* Titulus verò capitis eſt. *Qualiter in natalitiis ſanctorum agantur vigilia.* Et Concilium ANTISIODORENSE, canone vndecimo. *Non licet* (ait) *in vigilia Paſcha ante horam ſecundam noctis vigilias expedire, quia in illa nocte non licet poſt mediam noctem bibere, nec in natali Domini, nec in reliquis ſolennitatibus.* IDEM canone tertio. *Statuimus ne conuentus in domibus propriis, aut vigilia in feſtiuitatibus ſanctorum fiant.* Et canone quinto eam vigiliam interdicit, quæ in feſto ſancti Martini ſolet cum epulis celebrari. Vigiliæ porrò & ieiunij ante diem feſtum Apoſtolorum Petri & Pauli mentio fit in vita ZACHARIÆ I. nam eo die ad nouam Miſſam celebraſſe memoratur, & ſequenti die ſolenni iterum miſſarum ſolennia celebraſſe. Hinc BERNARDVS CLAREVALLENSIS, ſermone in vigilia eorundem Apoſtolorum. *In ſanctorum* (inquit) *vigiliis neceſſe eſt vigilare hominem ſpiritualem, qui ſolennitates eorum celebrare deſiderat in ſpiritu & veritate. Ad hoc enim vigiliæ præponuntur, vt euigilemus, ſi in aliquo peccato vel negligentia dormitamus, & præoccupemus faciem ſanctorum in confeſſione, &c.* Idem ſermone in vigilia ſancti Andreæ Apoſtoli: *Sanctorum* (ait) *feſta precipua Patrum ſanxit authoritas votuis præuenienda ieiuniis.* Et GREGORIVS I. libro quadrageſimo, Homiliarum, homilia trigeſimaſeptima, Caſſium Naruienſem Epiſcopum pro more dicit habuiſſe quoranni. natalitio Apoſtolorum die Romam venire. *Cum ecce anno ſeptimo* (ait) *vſque ad expectati natalis ſacras vigilias incolumis peruenit, ſed lenis hunc in vigiliis dolor attigit, atque ipſo die natalitio filiis ſuis ſe expectantibus, miſſarum ſolennia implere ſe poſſe recuſauit, &c.* Vide & Concilium SALEGVNSTADIENSE ſub Benedicto octauo, canone primo, ſtatuit vt quatuordecim dies omnes Chriſtiani ante feſtiuitatem ſancti Ioannis Baptiſtæ in abſtinentia ſint carnis & ſanguinis, niſi infirmitate impediente, aut alicuius feſti ſolennitate, quæ in illo Epiſcopio celebris habetur, intercedente. Et ante natiuitatem Domini ſimiliter, ſtatuunt & in vigilia Epiphaniæ, & in omnibus vigilijs Apoſtolorum, & in vigilia Aſſumptionis ſanctæ Mariæ, & in vigilia ſancti Laurentij, nec non etiam in vigilia omnium Sanctorum,

Victor Vticenſis.

Paulinus Nolanus.

Benedictus Caſſinenſis.

Concilia Antiſiodorenſe ſub Deuſdedit papa.

Abuſus Vigiliarum interdicuntur.

Zacharias I.

Bernardus Clarevallenſis.

Gregorius I.

Concilium Salegûſtadienſe ſub Henrico 2. Imperat.

rum, adiicientes prædictis vigilijs vnam horam refectionis, excepta infirmitate. & niſi aliquis ſit, qui proprio voto maiori abſtinentia vti velit. Præterea ieiunium ſancti Mathiæ Apoſtoli recenſet ALEXANDER III parte quinquageſima Cõcilij Lateranenſis quod celebrauit. capite vigeſimo ſecundo, vt diximus in vocabulo. Biſſextum. De ieiunijs & vigilijs ſanctorum etiam Concilium OXONIENSE in Anglia. canone primo, ſic ſtatuit. *Hæ ſunt vigilia ſtatuta ad vigilandum, vigilia natiuitatis Domini, vigilia Paſchæ, vigilia Pentecoſtes, Litania maior, tres dies Rogationum, vigilia ſancti Ioannis Baptiſtæ, vigilia Apoſtolorum Petri & Pauli, vigilia ſancti Laurentij, vigilia Aſſumptionis ſanctæ Mariæ, vigilia ſancti Bartholomæi, vigilia ſancti Mathæi, vigilia Apoſtolorum Simonis & Iudæ, vigilia omnium Sanctorum, vigilia ſancti Andreæ, vigilia ſancti Thomæ Apoſtoli, &c.* Porrò ANASTASIVS BIBLIOTHECARIVS, qui interfuit Nicæno VII. generali Concilio in vita ſancta decemmillium martyrum, beatos illos martyres in hora mortis Deum oraſſe perhibet, vt qui eorum diei feſti vigiliam ieiunaſſet. vnum annum indulgentiæ conſequerentur, & petitionis ſuæ ſalutarem conſequerentur effectum. Rationem autem ieiunij vigiliarum ponit Concilium SENONENSE decreto ſeptimo, poſtquam de ieiunijs quatuor temporum diſſeruit. *Non diſſimilis* (ait) *religione ſtatum ſunt cætera vigiliarum ieiunia, quo puriores ſacris altaribus accedamus.* Vide plura in vocabulo. Ieiunium, Dies feſti, &c. & Quadrageſima, & Litania, &c.

Alexander 3.

Concilium Oxonienſe ſub Innocentio 3.

Anaſtaſius Bibliothecarius.

Concilium Senonenſe.

VIRGO.

Omnia repete ſuperiùs in vocabulo, Monialis virgo, &c.

VISIO.

De viſione Dei, qualis ſit futura in patria. Vide Lupum Ferrarienſem, epiſtola vigeſimanona, ad Guenilonem Epiſcopum Senonum.

VISITATIO.

Viſitatio Epiſcopatuum & parochiarũ iniungitur. Concilium HIPPONENSE, & Concilium AFFRICANVM, canone decimonono, ſingularum prouinciarum viſitationem iniungit tempore Concilij. Vide Concilium, &c. Quædam verò poſita ſunt de viſitatione ſuperiùs, vbi Metropolitanis iniungitur viſitatio Epiſcopatuum. Vide & Concilium TARRACONENSE canone octauo, & allegat Gratianus, cauſa decima, quæſtione prima capite, Decreuimus. *Multorum* (ait) *caſuum experientia magiſtrante, reperimus nonnullas diœceſanas Eccleſias eſſe deſtitutas. Ob hanc rem hac conſtitutione decreuimus, vt antiquæ conſuetudinis ordo ſeruetur, & annuis vicibus ab Epiſcopo diœceſes viſitentur. Et ſi qua fortè Baſilica reperta fuerit deſtituta, ordinatione ipſius reparari præcipiatur: quia tertia pars ex omnibus per antiquam traditionẽ, vt accipiatur ab Epiſcopis, nouimus ſtatutum.* Vide ſuprà, Facultates Eccleſiæ vt diſpenſandæ. &c. Vide quoque in vocabulo, Archidiaconus, &c. Et GRATIANVM cauſa decima, quæſtione prima, capite, Relata eſt coram ſancta Synodo, &c. ex Concilio Toletano: tum capite, Epiſcopum. Ex Concilio TOLETANO IV. *Epiſcopum per cunctas diœceſes, parochiaſque ſuas, per ſingulos annos ire oportet, vt exquirat, quo vnaquæque Baſilica in re-*

Concilium Hipponenſe Concilium Affricanũ ſub Bonifacio 1.

Concilium Tarraconenſe ſub Felice 3.

Gratianus.

Concilium Toletanum 4.

A *paratione ſui indigeat. Quod ſi ipſe aut languore detentus, aut aliis occupationibus implicatus adimplere nequiuerit, preſbyteros probabiles aut diaconos mittat, qui reddituũ Baſilicarum, & reparationes, & miniſtrantium vitam inquirant.* Idem omnino ſtatuit Concilium ARELATENSE IV. canone decimoſeptimo. Vide etiam mox dictione, Viſitator. Crebra quoque viſitatio iniungitur Epiſcopis in Concilio PARISIENSI III. libro primo, capite vigeſimoprimo, omnium quidem monaſteriorum & parochialium ſibi commiſſarum. Lege mox ex Concilio Rhoromagenſi plura. Porrò Concilium TRIDENTINVM, ſeſſione ſexta, capite tertio. *Eccleſiarum prælati* (ait) *ad corrigendum ſubditorum exceſſus prudenter & diligenter intendant: & nemo clericus ſecularis, vel cuiuſuis ordinis, perſonalis, vel regularis, extra monaſterium degens, etiam ſui ordinis priuilegij prætextu, tutus cenſeatur, quo minus, ſi deliquerit, ab ordinario loci tanquam ſuper hoc à ſede Apoſtolica delegato, ſecundum canonicas ſanctiones viſitari puniri & corrigi valeat.* Et capite quarto. *Capitula cathedralium, & aliarum maiorum Eccleſiarum, illarúmque perſonæ, nullis exemptionibus, conſuetudinibus, ſententijs, iuramentis, concordijs, (quæ tantum ſuos obligent authores, non etiam ſucceſſores) tueri ſe poſſunt, quo minùs à ſuis Epiſcopis, & aliis maioribus prælatis per ſeipſos ſolos, vel illis quibus videbitur adiunctis ſibi, iuxta canonicas ſanctiones toties quoties opus fuerit, viſitari corrigi & emendari, etiam authoritate Apoſtolica, poſſint & valeant.* Et ſeſſione ſeptima, capite ſeptimo, decreti reformationis, iniungitur ſingulis annis viſitatio beneficiorum Eccleſiaſticorum curatorum, quæ vnita ſit & annexa cathedralibus, collegiatis, & alijs Eccleſijs. Illis etiam ordinarijs iniungitur, capite octauo ſequenti, quaſcunque Eccleſias quomodolibet exemptas, authoritate Apoſtolica ſingulis annis viſitare, & opportunis iuris remedijs prouidere, vt quæ reparatione indigent reparentur, & cura animarum, ſi qua illis immineat, aliiſque debitis obſequijs minimè defraudentur, appellationibus, priuilegijs, conſuetudinibus etiam ab immemorabili tempore præſcriptis, iudicum deputationibus, & illorum inhibitionibus penitus excluſis. IDEM ſeſſione decimaquarta quæ fuit quarta ſub Iulio III. capite quarto, decreti reformationis. *Omnes Eccleſiarum prælati, qui ad corrigendum ſubditorum exceſſus diligenter intendere debent, & à quibus nullus clericus per huius ſanctæ Synodi ſtatuta, cuiuſuis priuilegij prætextu, tutus cenſetur quominus iuxta canonicas ſanctiones viſitari, puniri, & corrigi poſſit: ſi in Eccleſijs ſuis reſederint, quoſcunque ſeculares clericos qualitercunque exemptos, qui alias ſuæ iuriſdictioni ſubeſſent, de eorum exceſſibus, criminibus, & delictis, quoties, & quando opus fuerit, etiam extra viſitationem, tanquam ad hoc Apoſtolica ſedis delegati, corrigendi & caſtigandi facultatem habeãt: quibuſcunque exemptionibus, declarationibus, conſuetudinibus, ſententijs, iuramentis, concordijs, qua tantum ſuos obligent authores ipſos clericis, ac eorum conſanguineis, capellanis, familiaribus, procuratoribus & aliis quibuſlibet ipſorum exemptorum contemplatione & intuitu minime ſuffragantibus, &c.* Et iterum ſeſſione 21. quæ fuit 5. ſub Pio IV. canone 8. decreti reformationis. *Quæcunque in diœceſi ad Dei cultum ſpectant, ab ordinario diligenter curari, atque his, vbi oportet, prouideri æquum eſt. Propterea commendata monaſteria, tam Abbatiæ, Prioratus, & Præpoſitura nuncupata, in quibus non viget regularis obſeruantia: nec non beneficia tam curata, quam non curata, ſecu-*

Canone 35.

Concilium Arelatẽſe 4. ſub Leone 3.

Concilium Pariſienſe 3.

Hæc ſi vt ſunt ſtatuta, ita ſeruarentur, vigeret ſtatus Eccleſiaſticus qui modo ruit in præceps.

Monaſteriorum etiam viſitatio Epiſcopis permittitur & iniungitur, vide quoque in vocabulo. Monaſteria diſſormata, &c.

laria & regularia,qualitercunque commendata,etiam exempta,ab Epiſcopis,etiam tanquam Apoſtolicæ ſedis delegatis,annis ſingulis viſitentur:curentq; ijdem Epiſcopi congruentibus remediis, etiam per ſequeſtrationem fructuum,vt quæ renouatione indigent,aut reſtauratione,reficiantur:& cura animarum,ſi qua illis vel eorum annexis immineat,aliáque debita obſequia rectè exerceantur,appellationibus quibuſcunque, priuilegiis,conſuetudinibus etiã immemorabili tempore præſcriptis,conſeruatoriis,indicum deputationibus,& eorum inhibitionibus non obſtantibus. Et ſi in eis vigeret obſeruantia regularis, prouideant Epiſcopi paternis admonitionibus,vt eorum regularium ſuperiores iuxta eorum regularia ſtatuta debitam viuendi rationem obſeruent,& obſeruari faciant,& ſibi ſubditos in officio contineant ac moderentur. Quòd ſi admoniti intra ſex menſes eos non viſitauerint vel correxerint. Tunc ijdem Epiſcopi, etiã vt delegati ſedis Apoſtolicæ,eos viſitare poſſint,& corrigere prout ipſi ſuperiores poſſent, iuxta eorum inſtituta,quibuſcunque appellationibus, priuilegiis & exemptionibus penitus remotis,& non obſtantibus. IDEM ſeſſione vigeſimaquarta, capite tertio decreti reformationis. Primatibus,Patriarchis, & Metropolitanis, eandem viſitationem facere præcipit, quæ ſi perfici anno integro non poſſit, in duobus perficiatur. Et ſubdit. *Viſitationem autem omnium iſtarum præcipuum ſit ſcopus, ſanam orthodoxámque doctrinam expulſis hæreſibus inducere, bonos mores tueri, prauos corrigere, populum cohortationibus & admonitionibus ad religionem, pacem, innocentiámque accendere,cætera prout locus tempus & occaſio feret,ex viſitantium prudentia ac fidelium fructum conſtituere. Quæ vt facilius, fœliciúſque ſuccedant,monentur prædicti omnes & ſinguli,ad quos viſitatio ſpectat, vt paterna charitate Chriſtianóque zelo omnes amplectantur,ideóque modeſto contenti equitatu famulatúque, ſtudeant quam celerrimè,debita tamen cum diligentia,viſitationem ipſam abſoluere. Interimque caueant, ne inutilibus ſumptibus cuique graues oneroſiue ſint: néve ipſi, aut quiſquam ſuorum quicquam procurationis cauſa pro viſitatione,etiam teſtamentorum ad pios vſus, præter id quod ex relictis piis iure debetur,aut alio quouis nomine,nec pecuniam,nec munus quodcunque ſit,etiam qualitercunque offeratur, accipiant:non obſtante quacunque conſuetudine, etiam immemorabili:exceptis tamen victualibus,quæ ſibi, ac ſuis frugaliter, moderatéque pro temporis tantum neceſſitate,& non vltra erunt miniſtranda. In his verò locis ſeu prouinciis,vbi conſentendo eſt,vt nec victualia, nec pecunia,nec quicquam aliud à viſitatoribus accipiatur,ſed omnia gratis fiant:ibi id obſeruetur. Quod ſi quiſquam,quod abſit,aliquid amplius in ſupradictis omnibus caſibus accipere præſumpſerit:is præter dupli reſtitutionẽ intra menſem faciendam,aliis etiam pœnis, iuxta conſtitutionem Concilij* LVGDVNENSIS *generalis,quæ incipit: Exigit, nec non & aliis pœnis in Synodo prouinciali,arbitrio ſynodi,abſque vlla ſpe veniæ,mulctetur. Patroni verò in his, quæ ad ſacramentorum adminiſtrationem ſpectant,nullatenus ſe præſumant ingerere,neque viſitationi ornamentorum Eccleſiæ,aut bonorum ſtabilium ſeu fabricarum prouentibus immiſceant:niſi quatenus id eis ex inſtitutione ac fundatione competat: ſed Epiſcopi ipſi hæc faciant, & fabricarum redditus in vſus Eccleſiæ neceſſarios & vtiles, prout ſibi expedire magis viſum fuerit, expendi curent.* Vide alibi. Porrò ſeſſione vigeſima quinta,ſequenti capite vigeſimo,præcipit vt Abbates, qui ſunt ordinum capita, ac cæteri prædictorum ordinum ſuperiores Epiſcopis non ſubiecti,quibus eſt in alia inferiora monaſteria, priora-

A túſve legitima iuriſdictio, eadem etiam ſi commendata exiſtãt,teneantur viſitare:& ipſi teneantur viſitatores recipere, & illorum ordinationes exequi,& ab ipſis, quandiu huiuſmodi commendæ durabunt,teneantur inſtitui. Prædicta confirmata ſunt ſub FRANCISCO II. & CAROLO IX. in conſtitutionibus Aureliæ editis, articulo ſexto. Vide ſequentia. Franciſcus 2. Carolus 9.

VISITATOR.

Viſitator vt recipiendus, eius comitatus,& officiũ,& merces.] Diximus alibi dũ de Epiſcopis tractaremus, vt omnes ſuum ordinem
B obſeruẽt,nec aliquis in alterius diœceſi attentare præſumat. Verumtamen Concilium CARTHAGINENSE IV. canone trigeſimotertio, & allegat Gratianus, cauſa ſeptima, quæſtione prima, capite,Epiſcopi concedit,vt Epiſcopi vel preſbyteri,ſi cauſa viſitandæ Eccleſiæ ad alterius Eccleſiam venerint, in gradu ſuo ſuſcipiantur: & tam ad verbum faciendum,quàm ad oblationem conſecrandam inuitentur. Sic præterea CARTHAGINENSE V. canone octauo, & allegatur ibidem,capite,Conſtitutum: *Conſtitutum eſt* (ait) *vt nulli interceſſori (interceſſor idem eſt ac viſitator) licitum ſit cathedram,cui interceſſor datus eſt,quibuſlibet populorum ſtudiis, vel ſeditionibus retinere: ſed dare operam,vt intra annum eiſdem Epiſcopum prouideat.*
C *Quod ſi neglexerit,anno exempto interuentor alius tribuatur.* Idem Concilium AFFRICANVM,canone quadrageſimoprimo. Et Concilium BRACARENSE II. canone ſecundo, & allegat Gratianus,cauſa decima, quæſtione tertia,capite,Placuit: *Placuit,vt nullus Epiſcoporum per ſuas diœceſes ambulans, præter honorem cathedræ ſuæ, id eſt, ſolidos duos,aliquid aliud per Eccleſias tollat. Neque tertiam partem ex quacunque oblatione populi in Eccleſiis parochialibus requirat:ſed illa tertia pars pro luminaribus Eccleſiæ,vel recuperatione ſeruetur:& ſingulis annis Epiſcopo inde ratio fiat. Nam ſi tertiam partem*
D *illam Epiſcopus tollat,lumen & ſarta tecta abſtulit Eccleſiæ. Similiter & parochiales clerici ſeruili more in aliquibus operibus Epiſcopi ſeruire non cogantur: quia ſcriptum eſt:neque vt dominantes in clero.* Hinc ſubſcribit Concilium TOLETANVM VII. canone quarto,& allegatur à Gratiano, cauſa decima, quæſtione tertia, nam cum præcedentis decreti authoritatem protuliſſet,contra eos,qui delati ſunt parochias rapacitate in viſitatione grauare, ſubiungit monaſteriorum Baſilicis ab hac ſolutione exemptis. *Cùm verò* (inquit) *Epiſcopus diœceſim viſitat,nulli præ multitudine oneroſus exiſtat; nec vnquam quinarium numerum cuctionis excedat, aut amplius quàm vna die per vnamquamque Baſilicam remorandi licentiam habeat. Quicunque verò*
E *Pontificum eorundem, aliter quàm decernimus agendum præſumpſerit, correptioni præculdubio canonum ſubiacebit, qua conſtitutionum Synodalium tranſgreſſores priſcorum Patrum edictis corripiendos oportet.* Vide in vocabulo. Canonum tranſgreſſores. *Igitur non amplius quàm duos ſolidos vnuſquiſque Epiſcoporum per ſingulas diœceſis ſuæ baſilicas annua elatione ſibi expetat inferri, iuxta Synodum Bracarenſem: monaſteriorum tamen Baſilicis ab hac ſolutione penſionis ſeiunctis.* Hæc repetit iterum Concilium TICINENSE ſub Ludouico ſecundo Imperatore, vbi exprimitur quantitas panis,ouorum & vini, &c. quæ viſitatori debentur. Sed & Concilium LVGDVNENSE generale

Concilium Carthaginenſe 4.

Concilium Carthaginenſ. 5.

Concilium Affricanum.

Concilium Bracarenſe ſub Monorio 1.

1 Petri 5.

Concilium Toletanum 7.

Concilium Ticinenſe.

Concilium Lugdunenſe.

Digitized by Google

ſub Gregorio X. vt aſſerit Bonifacius VIII. libro tertio, ſexti Decretalium, titulo vigeſimo, de cenſibus prohibet viſitatoribus recipere pecuniã, etiam à dare volentibus & ſuperiora decreta confirmat. Similiter & Concilium CABILONENSE II. canone decimoquarto. *Cauendum eſt, ne cum Epiſcopi parochias ſuas peragrãt, quandam damnoſam ergà ſubditos, ſeu ergà ſocios tyrannidem exerceant: nec (quod abſit) cum charitate, ſed cum quadam iudiciaria inuectione ſtipendia ab eis exigant. Obſeruandum etiam modis omnibus, vt ſi quando eis peragranda parochia neceſſitas incumbit, in confirmandis hominibus, in inquirendis rebus emendatione dignis, in prædicatione verbi Dei, in lucris animarum, potiùs quam in deprædandis, & ſpoliandis hominibus, & ſcandalizandis fratribus operam dent, & ſi quando eis ad peragendum miniſterium ſuum à fratribus, aut ſubditis aliquid accipiendum eſt, ſummoperè obſeruare debent, ne quem ſcandalizent aut grauent. Tanta ergo in hac re diſcretio tenenda eſt, vt & verbi Dei prædicator, ſumptus, vbi proprij deſint, à fratribus accipiat: & ità fratres illius potentia non grauentur, exemplo Apoſtoli Pauli qui ne quem grauaret arte & manibus victum quærebat.* Idem dicitur de Archidiaconis viſitantibus. Vide in vocabulo, Archidiaconus, &c. Eadem quoque omnino repetit Concilium PARISIENSE III. libro primo, capite trigeſimo primo. Et Concilium MELDENSE canone vigeſimo octauo, à Rege obtinuit, vt daretur Epiſcopis tempore Quadrageſimæ & Aduentus libertas, ad peragendum in ſuis parochijs miniſterium. Et ſtatuit, vt ipſi Epiſcopi debeant conceſſum ſibi otium non in ſuas voluptates, ſed in diuinum & officioſum conuertere negotium: quatenus ſtudentes prædicationi, & correctioni, atque confirmationi, quod hactenus per parochias fuit neglectum, ſolerter & deuotiſſimè de cætero ſit correctum & emendatum. Et hoc non propter ſuam quietudinem Epiſcopi ad remotiora loca ſecedentes, & ſuum miniſterium negligentes, proprias deſerant ciuitates, ſed & parochias ſuas cum officij efficacia circumeant. Tum canone vigeſimo nono, vult vt corrigatur quædam damnabilis conſuetudo Epiſcoporum, qui raro, aut nunquam per ſeipſos, iuxta ordinem Euangelicum & Apoſtolicum, atque Eccleſiaſticum, viſitat, cum Dominus dicat: *Speculatorem dedi te Domini Iſrael, & audies ex ore meo verbum, &c.* Vide plura in vocabulo, Epiſcopi munus & officium. Eadem renouat Concilium VALENTINVM GALLIÆ III. ſub Lothario Imperatore, canone decimoſeptimo. Et Concilium RHOTOMAGENSE, vt allegat Buchardus, libro primo decretorum, capite nonageſimo, vbi ſtatuit, quòd debet nunciari aduentus viſitatoris Epiſcopi parochijs ab Archidiaconis & preſbyteris, & omnes ad diem præfixum ſub graui pœna (ſi negligat) debeant adeſſe, alias à communione Chriſtiana repellantur. Denique ſtatuit Concilium TRIBVRIENSE, canone nono, vt Epiſcopo eunti ad viſitationem, occurrant comites & iudices, & eius legationem non ſolùm non impediant, verùm & comitentur. Illud autem ſtatutum affirmat accepiſſe ab Alexandro I. Fuariſto ſucceſſore, ita quòd ſi aliter fecerint à liminibus Eccleſiæ arceantur. Et Concilium COLONIENSE III. ſtatim in initio partis primi, deſcribit officium viſitatoris, qualiter ſe gerere debeat. Portò de comitatu eius iterum Concilium LATERANENSE ſub Alexandro III. parte prima, canone quarto. *Statuimus, quòd Archiepiſcopi Eccleſias viſitantes, tro dine ſitate prouinciarum, & ſuffraganeis Eccleſiarum quadraginta vel quinquaginta electionis numerum non excedant: Epiſcopi viginti vel triginta nequaquam excedant: Archidiaconi quinque aut ſeptem: decani conſtituti ſub ipſis duobus eam vix exiſtant contenti. Cum canibus venatoris aut auibus non proficiſcantur, ſed ita procedant, vt non quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti quærere videantur.* Tum eis prohibet exactiones facere & addit. *Sanè quod de prædicto numero electionis ſecundum tolerantiam dictum eſt, in illis locis poterit obſeruari, in quibus ampliores ſunt redditus & Eccleſiæ facultates. In pauperioribus autem locis tantam volumus teneri menſuram, vt ex acceſſu maiorum minores non debeant grauari, ne ſub tali indulgentia illi, qui pauciores equos vti ſolebant, hactenus plurimam ſibi credant poteſtatem indultam.* Eadem iterum repetuntur parte ſecunda eiuſdem Concilij capitibus 6 7. 9 & 11 & 8. vbi omnis exactio tollitur, vt ſuo loco diximus. Prædicta quoque repetit Concilium LATERANENSE ſub Innocentio III. canone trigeſimo tertio, tam pro officio viſitatorũ, quàm pro non inducendis vel extorquendis exactionibus. Eadem inſtituit IOANNES LEODIENSIS in reformatione cleri ſui, approbata à Nicolao V. & appoſita ad calcem Concilij Florẽtini. De Archidiaconis & Decanis Chriſtianitatis, vide ſuo loco repoſitum vocab. Decanus, & Archidiaconus, &c. Portò hęc omnia prædicta Concilium OXONIENSE, canone decimoquarto, repetit loquens præcipuè de Archidiaconis. Eadem & iam memoratum Concilium Colonienſe III. capitib. 1. 2. 3. 4. & reliquis, partis 14. vbi modum ponit, quomodo ſit proſequenda viſitatio, quomodo parochi interrogandi, &c. Verùm omnia hæc prolixiora ſunt, quàm hic poſſint allegari. Lege etiam eadem in Concilio AVGVSTENSI, canone vigeſimo nono. Et Concilio COLONIENSI IV. cap. 1. 2. 3. 4 & 5. medij 4. vbi multa ad formam & ordinem faciendæ viſitationis inſeruntur, quæ breuitati ſtudentes omittimus. Vide etiam Concilij TRIDENTINI decretum præcedenti diſtinctione citatum, & locis alijs à nobis aſſignatis.

Concilium Cabilonenſe 2.

2. Theſſal. 3.

Concilium Pariſienſe 3.

Concilium Meldenſe.

Vtinam & non corrigeretur.

Ezechiel. 3. & 33.

Concilium Valentinũ Galliæ 3.

Concilium Rhotomagenſe.

Concilium Tribuenſe.

Concilium Colonienſe 3.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3 patrum 280.

Hęc Gratianus allegat, cauſa 24. quæſt. 3. cap. Relatum eſt, & cap. 24 cap. dictum eſt.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3.

Ioannes Leodienſis.

Concilium Oxonienſe ſub Innocentio 3.

Concilium Auguſtenſe.

Concilium Colonienſe 4

Concilium Tridentinum.

VITA.

De vita communi ſiue ſociali.] Vide Communitas, & Charitas, &c.

VNCTIO EXTREMA.

Vnctionis extremæ ſacramentum defenditur.] De ſacramento extremæ vnctionis quædam, eor, tam diximus in plurimis alijs locis, vbi ſacramentorũ ſeptem meminimus, tum etiam in vocabulo, Infirmus &c. & preſbyter ex Concilio Aquiſgranen. II. Sed his omnibus præmiſſis, nobis demonſtrandum eſt authoritate Patrum ſacramentum hoc legitimè & ſanctè inſtitutum & obſeruatum. Quæ autem pro ſeptem ſacramentorum aſſertione dicta ſunt in ſuo loco, hîc etiam poterunt reuolui ad corroborãdam fidem. Ne autem toties eadem repetamus ſimpliciter de hoc ſacramento tractemus. In primis quidem conſtat ſacrum oleum & chriſmatis vnctionem ab Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus, & antè ab ipſo Chriſto inſtitutam, ad vngendos fideles, vt abundè probauimus in vocabulo, Chriſma, &c. Ex CLEMENTE primo, libro ſeptimo,

Clemens. 1.

Conſtitutionum Apoſtolicarum, capite quadrageſimo ſecundo & quadrageſimo tertio, vbi tractat de chriſmatis & vnctionis benedictione. Et DIONYSIVS AREOPAGITA, libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, parte ſecunda, capitis ſecundi, & parte ſecunda, capitis quarti agit, vt præfixo loco inſertum inuenies. Eius autem inſtitutionem INNOCENTIVS I. epiſtola prima, ad Decennium Eugubinum Epiſcopum, capite octauo, cuius meminit Gratianus, diſtinctione nonageſima quinta capite, illud ſuperfluum, &c. *Quod in beati Apoſtoli Iacobi* (ait) *epiſtola conſcriptum eſt: ſi infirmus aliquis in vobis eſt, vocet preſbyteros, & orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei ſaluabit laborantem, & ſuſcitabit illum Dominus: & ſi peccata fecit, remittet ei. Quod non eſt dubium de fidelibus egrotantibus accipi, vel intelligi debere, qui ſancto oleo chriſmatis perungi poſſunt, quo ab Epiſcopo confecto, non ſolùm ſacerdotibus, ſed omnibus vti Chriſtianis licet in ſua, aut ſuorum neceſſitate inungendo. Cæterùm illud ſuperfluum videmus adiectum, vt de Epiſcopo ambigatur, quod preſbyteris licere haud dubium eſt. Nam idcirco de preſbyteris dictum eſt, quia Epiſcopi occupationibus aliis impediti, ad omnes languidos ire non poſſunt. Cæterùm ſi Epiſcopus aut poteſt, aut dignum ducit aliquem à ſe viſitandum, & benedicere, & tangere chriſmate ſine cunctatione poteſt, cuius eſt ipſum chriſma conficere. Nam pœnitentibus illud infundi non poteſt, quia genus eſt ſacramenti. Nam quibus reliqua ſacramenta negantur, quomodo vnum genus putatur poſſe concedi?* Hoc decretum ſic BEDA VENERABILIS in caput primum, epiſtolæ Iacobi profert, dum exponit illud: *Et orent ſuper eum vngentes eum oleo, &c. Hoc* (inquit) *& Apoſtolos feciſſe in Euangelio legimus, & nunc Eccleſia conſuetudo tenet, vt infirmi oleo conſecrato vngantur à preſbyteris, & oratione comitãte ſanentur. Nec ſolùm preſbyteris, ſed vt Innocentius Papa ſcribit, etiam omnibus Chriſtianis vti licet eodem oleo in ſua, aut ſuorũ neceſſitate vngendo. Quod tamen oleum, non niſi ab Epiſcopis licet confici. Nam quod ait, oleo in nomine Domini, ſignificat oleum conſecratum in nomine Domini: vel certè, quia etiam cum vngunt infirmum, nomen Domini ſuper eum inuocare debent, &c.* Et Concilium CABILONENSE II. ſub Carolo Magno, canone quadrageſimo octauo. *Secundum beati Iacobi documentum* (ait) *cui etiam decreta Patrum conſonant, infirmi oleo, quod ab Epiſcopis benedicitur, à preſbyteris vngi debent. Non eſt itaque parui pendenda huiuſcemodi medicina, quæ animæ corporiſque medetur languoribus, &c.* Hinc narrat BERNARDVS CLAREVALLENSIS in vita ſancti Malachiæ Epiſcopi ad calcem. *Nec longè* (ait) *aberat dies ipſa cum talia Malachias loqueretur. Interea iubet ſe ſacro oleo vngi. Exeunte conuentu fratrum vt ſolenniter fieret, non ſuſtinuit vt ad eum aſcenderent, ipſe deſcendit ad eos. Iacebat ſiquidem in ſolario domus ſuperiori. Vngitur, & ſumpto viatico fratrum ſe orationibus, & fratres commendans Deo ad lectum reuertitur, &c.* Porrò ſtatuit ALEXANDER III. parte quinquageſima, Concilij Lateranenſis quod celebrauit, capite vigeſimo ſecundo, vt laicus extremam vnctionẽ poſſit, deficiente clerico, in neceſſitate infirmo dare. Lege & INNOCENTII III. decreta de ſacra vnctione, in decretalibus Gregorij IX. libro primo, titulo decimo quinto, vbi ſic exordiritur: *Cum veniſſem ad Apoſtolicam ſedem Bracarenſis Epiſcopus, &c.* Denique EVGENIVS IV. in Concilio Florentino formam ſeptem ſacramentorum Armenis tra-

A dens, vbi ad illud ſacramentum deuenit. *Quintum* (inquit) *ſacramentum eſt extrema vnctio, cuius materia eſt oleum olivæ per Epiſcopum benedictum. Hoc ſacramentum niſi infirmo, de cuius morte timetur, dari non debet in his locis vngendus eſt, in oculis propter viſum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter guſtum vel locutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter greſſum, in renibus propter delectationem ibidem vigentem forma huius ſacramenti eſt hæc: per iſtam vnctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid per viſum, &c. & ſimiliter in aliis membris. Miniſter huius ſacramenti, eſt ſacerdos. Effectus verò, eſt mentis ſanatio, & in quantum expedit etiam ipſius corporis. De hoc ſacramento inquit beatus Iacobus: Infirmatur quis in vobis, &c.* Vt ſuprà. Porrò Concilium
B SENONENSE decreto decimo vnctionis extremæ ſacramentum ab Apoſtolis deriuatum defendit ex Euangelica authoritate, vbi Apoſtoli oleo vngebant multos infirmos & ſanabantur, & ex teſtimonio Iacobi præmiſſo, &c. tum addit. *Liquido conſtant extremã vnctionem non egritudinis tantùm corporalis medicamentum eſſe, ſed etiã cæterorum ſacramentorum inſtar, remiſſionem peccatorum efficaciter operari: ac proinde nec à Iacobo quidem fuiſſe inſtitutum, ſed ab eo tantum, cui peculiare eſt, vt gratiam & gloriam conferre poſſit.* Eadem Concilium COLONIENSE III. partis ſeptimæ, capite quadrageſimo nono & quinquageſimo renouat. Similiter & Concilium AVGVSTENSE,
C canone vigeſimo. *Vnctionis extremæ ſacramentum* (ait) *cum luminis & orationibus à maioribus acceptis, totáque Eccleſia ſeruatis, fidelibus impertiendum iubemus. Sacerdos infirmum conſoletur, à curis & deſideriis præſentis vitæ ad ſpem æternæ ſalutis erigat, diabolum & terriculamenta eius alto animo contemnere, Chriſtique miſericordiam ſperare doceat: atque ita confirmatum cum benedictione Chriſto commendet, & à reditu quoque comitantem multitudinem infirmitatis humanæ admoneat, atque ad preces pro infirmo in calce terreni agonis luctante fundendas hortetur, &c.* Eadem refricat & Concilium COLONIENSE IV. capite vltimo. Et Concilium MOGVNTINVM IV. 34. canone, vbi efficaciam huius ſacra-
D menti oſtendit contra corporis infirmitates, & terrores conſcientiæ, alleuiationem & hilaritatem rectè ſumentibus præbere, leuiora peccata tollere, & grauiorum reſtantes reliquias expurgare, iuxta Apoſtoli Iacobi teſtimonium iam citatum, & receptam conſentientis Eccleſiæ doctrinam. Omnino eadem Concilium TRIDENTINVM, ſeſſione decimaquarta, quæ fuit quarto ſub Iulio III. capite, De extrema vnctione, vbi ea quæ ſuperiùs ex Eugenio IV. protulimus repetit, de huius ſcilicet ſacramenti inſtitutione, effectu, forma, materia, &c. tum illos perpetuò anathemate ferit,
E qui hoc ſacramentum temerario auſu improbandum duxerint, & ritum ab vniuerſali Eccleſia obſeruatum irriſerint. Lege & librum HENRICI VIII. Anglorum Regis, de aſſertione ſeptem ſacramentorum contra Lutherum, vbi varijs argumentis & teſtimonijs, & Patrum authoritatibus hoc ipſum ſacramentũ defendit. Porrò FACVLTAS LOVANIENSIS ſub Carolo quinto Imperatore, articulo duodecimo. Et PARISIENSIS ſub Franciſco primo, articulo decimo. *Confirmatio* (aiunt) *& vnctio extrema, duo ſunt ſacramenta à Chriſto inſtituta, per quæ datur gratia Spiritus ſancti.* Vide Confirmatio, & Chriſma, & Infirmus, & reliquis huiuſmodi vocabulis.

Vnctionis extremæ ſacramentum.

Materia.

Forma.

Miniſter.

Effectus.

Concilium Senonenſe.

Marci 6.

Concilium Coloniense 3.

Concilium Auguſtenſe.

Salubris inſtructio.

Concilium Coloniense 4.

Concilium Moguntinũ 4.

Concilium Tridentinũ generale.

Henricus 8.

Facultas Louaniensis.

Facultas Pariſienſis.

Digitized by Google

VNIO.

Vnio duarum naturarum in Chriſto.] Lege ea quæ ſuperiùs poſuimus vocabulo. Chriſtus conſtans duabus naturis. De hac porrò vnione. Concilium ALEXANDRINVM, cui præſedit Cyrillus epiſtola tranſmiſſa ad Neſtorium, ſic eſt fidei Catholicæ confeſſionem deſcribit. *Vnus eſt Chriſtus Filius & Dominus, non velut coniunctionem quamlibet in vnitate dignitatis, & authoritatis hominis habentis ad Deum. Non enim poteſt vnire naturam ſola dignitatis æqualitas. Denique Petrus & Ioannes æquales ſunt ad alterutrum dignitatis, propter quod Apoſtoli & ſancti diſcipuli eſſe monſtrantur: verumtamen vterque non vnus eſt, nec iuxta collationem, vel connexionem, modum coniunctionis aduertimus. Hoc enim ad vnitatem non ſufficit naturalem, nec ſecundum participationis effectum, ſicut nos etiam adhærentes Domino vnus cum eo ſpiritus ſumus imò potiùs coniunctionis nomen euitamus, tanquam non exiſtens idoneum, quod ſignificet vnitatis arcanum. Sed neque Deum, aut Dominum Chriſti, verbum Dei Patris aſſerimus, ne iterum manifeſtiùs in duo diuidamus vnum Chriſtum Filium, & Dominum, & in crimen ſacrilegij recidamus, Deum illi ſeipſum facientes & Dominum. Vnitus quippe Deus verbum carni, ſecundum ſubſtantiam Deus quidem eſt omnium & dominator vniuerſitatis: verumtamen nec ſeruus eſt ſibi ipſe, nec Dominus: quoniam ineptum eſt, vel potiùs impium hoc ſentire vel dicere. Quamuis enim dicat Deum ſuum Patrem, cum ſit Deus & de ſubſtantia eius: tamen nullatenus ignoramus, quòd manens Deus, homo quoque factus ſit, qui ſub Deo iuxta debitam legem naturæ humanitatis exiſteret. Ipſe verò ſibi, quomodo vel Deus poterit eſſe, vel Dominus? Ergo ſicut homo, quantum decet exinanitionis menſura congruit, ſub Deo ſe nobiſcum eſſe diſſerit. Hoc etiam, quomodo ſub lege factus eſt, quamuis ipſe promulgauerit legem, & legiſlator vt Deus exiſteret? Cauemus de Chriſto dicere:* (verba Neſtorij) *Propter aſſumentem, veneror aſſumptum, & propter inuiſibilem, adoro viſibilem* (Patres autem) *Horrendum verò ſuper hoc eſt etiã illud dicere. Is qui ſuſceptus, cum eo, qui ſuſcepit, connuncupatur Deus. Qui enim hæc dicit diuidit iterum in duos Chriſtos eum, qui vnus eſt, hominem ſeorſum in parte, & Deum ſimiliter in parte conſtituens. Euidenter enim denegat vnitatem, ſecundum quam non alter cum altero coadoratur aut connuncupatur Deus, ſed vnus intelligitur Chriſtus Ieſus Filius Dei vnigenitus, vna ſeruitute cum propria carne venerandus. Confitemur etiam, quod idem ipſe qui ex Deo Patre natus eſt Filius vnigenitus Deus, licet iuxta naturam ſuam expers paſſionis exiſterit: pro nobis tamen ſecundum ſcripturas perpeſſus ſit, & erat in crucifixo corpore propria carnis, impaſſibiliter ad ſe referens paſſiones, &c.* Vide loco memorato. Tum ſic concludit. *Quæcunque voces, quas protulit in Euangelio Chriſtus de ſeipſo, vni perſonæ cunctas aſcribimus, vni hypoſtaſi vel ſubſiſtentiæ, verbi ſcilicet incarnati: quia vnus eſt Dominus Ieſus Chriſtus, &c.* Eandem doctrinam CYRILLVS Alexandrinus memoratus defendit anathematiſmo 2. 3. 4. & 8. vt in diuerſis locis repoſuimus. Idem libro de incarnatione vnigeniti capite 5. *Et ſi aly* (ait) *ſimili appellatione vocati ſint Chriſti, vnus tamen eſt per quem omnia Ieſus Chriſtus: non quòd homo ſit factus opifex omnium, ſed quòd Deus verbum, per quem omnia facta ſunt, ſimiliter ac nos participauit carni & ſanguini, & nuncupatus ſit homo, non tamen perdiderit eſſe quod erat. Ita enim & in carne factus intelligitur opifex omnium.* (Et eiuſdem libri capite 7.) *Vnio* (ait) *vel adunatio multis modis impletur. Seiuncti enim nonnulli affectu vel voluntate, & diſcordantes inter ſe, adunari dicuntur per reconciliationem ſocialem depoſita ſimultate: adunari autem dicimus, & quæ ſibi conglutinantur, ſine modis aliis conferuntur aut per compoſitionem. Quoties igitur adunatum eſſe noſtræ naturæ Dei verbum dicimus, omni humanæ cogitationi adunationis eius modus videtur eſſe ſuperior. Neque per ſuprafcriptos modos facta eſt arcana illa, & nulli penitus nota: ſed & nihil mirum, ſi in huiuſmodi cogitatione vincamur, cum res noſtras quomodo ſe habeant inquirentes, vltrà modum noſtræ mentis inuentionem eſſe confiteamur. Quo namque modo animam hominis ſuo corpori adunatam eſſe putauimus? Quis eſt qui poſſit exprimere?* Tum capite 10. ſic concludit. *Adunatum ergo fuit ſanctæ carni Deus verbum, & animam rationabilem, quæ corpori inerat, prepriam fecit: & tamen naturæ ſiue ſubſiſtentiæ inconfuſa manſerunt.* Hoc figuratum per arcam & tabernaculum veteris teſtamenti deſcribit prolixo ſermone. Item & in defenſione ſui 3. anathematiſmi: *Non igitur* (ait) *confundentes naturas, neque ipſas inter ſe confermentantes, ſicut dicunt aduerſarij) naturalem dicimus factam eſſe vnitionem: ſed ex duabus rebus diſſimilibus, deitate inquam & humanitate, vnum eſſe factum Chriſtum & Filium & Dominum affirmamus.* Reliqua vide in vocabulis, Trinitas, Symbolum, &c.

Concilium Alexandrinum ſub Cyrillo.

Neſtorij iudicium reprobè.

Hypoſtaſis. Cyrillus alexandrinus.

Cyrillus.

Vnio & aduocatio multis modis impletur

VNITAS.

Vnitas Eccleſiæ.] Lege, Eccleſiæ vnitas, &c.

Vnitas Chriſtianorum.] IGNATIVS MARTYR epiſtola ad Magneſianos: *Omnes* (ait) *in idem vna oratione conuenite, vna deprecatio communis eſto, vnus animus, vna ſpes in charitate in fide immaculata, in Chriſtum Ieſum, qua re nihil præſtantius eſt. Omnes quaſi vnus ad templum Dei concurrite, ſicut ad vnum altare, ſicut ad vnum Ieſum Chriſtum pontificem, &c.* Idem ad Philippenſes eadem repetit vbi de vnica Eccleſia, vnico baptiſmate, vnica fide pertractat. Et epiſtola ad Philadelphienſes in initio: *Vt Fily lucis* (ait) *id eſt, veritatis, fugite diuiſionem vnitatis, & malam doctrinam hæreticorum, à quibus coinquinatio pernaſit in omnem terram. Vbi autem paſtor eſt, illuc ſicut oues ſequimini, multi enim lupi pellibus ouium induti, mala voluptate captiuos detinent ad Deum decurrentes: ſed in vnitate veſtra locum non ſunt habituri.* Et iterum epiſtola ad Policarpum: *Vnitas* (inquit) *ſit tibi cura, qua nihil melius eſt.* Et MARTIALIS APOSTOLVS epiſtola ad Burdegalenſes capite 12. eadem penè verba repetit. Demum quanta priſcis temporibus eſſet vnitas Chriſtianorum, oſtendit TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro Apologetico aduerſus gentes capite 31. nam arguit Gentiles, qui Chriſtianos ſubſannabant, eo quod ſe fratres mutuò vocarent. *Corpus* (inquit) *ſumus de conſcientia religionis, & diſciplinæ veritate, & ſpei fœdere. Coimus in cœtum & aggregationem, vt ad Deum quaſi manu facta precationibus ambiamus orantes. Sed & quòd fratres nos vocamus, non alias opinor inſaniunt, quàm quòd apud ipſos omne ſanguinis nomen de affectatione ſimulatum eſt. Fratres enim veſtri ſumus iure naturæ, matris vnius, & ſi parum homines vos, quia mali fratres. At quanto dignius fratres & dicuntur, & habentur, qui vnum Patrem Deum agnouerunt, qui vnum ſpiritum biberunt*

Ignatius Martyr.

Quã pulchrè noſtra ſæcula præſagiebat.

Martialis Apoſtolus.

Tertulliani Carthaginen.

Omnes ſi fratres ſumus ſecundum naturæ.

sanctitatis, qui de uno utero ignorantiæ eiusdem, ad unam lucem expirauerunt veritatis. Sed eo fortasse minus legitimi existimamur, quia nulla de nostra fraternitate tragedia exclamat, vel quia ex substantia familiari fratres sumus, quæ penes vos fere dirimit fraternitatem. Itaque qui animo animáque miscemur, nihil de rei communicatione dubitamus, omnia indiscreta sunt apud nos, præter uxores, &c. Et CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro primo epistolarum, epistola sexta, ad Magnum, multa de vnitate disseruit. Vide, Ecclesiæ vnitas loco allegato. Hinc LEO PRIMVS epistola quarta ad Theodosium Augustum. *Quid rebus humanis ad exorandam misericordiam Dei efficacius suffragetur, quàm si vna gratiarum actio, & vnius confessionis sacrificium maiestati eius ab omnibus offeratur, in quo & sacerdotum & cunctorum fidelium ita demum erit plena deuotio, si in his quæ per vnicum Dei Filium Deum verbum nostra redemptione sunt gesta, nihil aliud sentiatur, quàm quòd ipse prædicari de se iussit & credi. Hoc autem qui voluerit negare* (ait idem epistola 43. ad Pulcheriam Augustam) *testificante lege, credentibus patriarchis, annuentibus prophetis, prædicante Euangelio, docentibus Apostolis, & toto modo confitente, & sacramentum incarnationis, virginis matris partum, carnis & animæ veritatem, in Dei Filio manere inseparabiliter in vnitate personæ non admittit, extra sacramentum corporis Christi, extra vnitatem est nominis Christiani.* De vnitate ZENO IMPERATOR epistola ad populum Alexandriæ, Aegypti, Lybiæ, & Pentapolis elegantissimè disserit, vt refert Liberatus Carthaginensis in breuiario de causa Nestoriana capite decimo octauo, & Nicephorus Callistus libro decimo sexto, capite duodecimo, vide loco allegato.

Cyprianus Carthaginensis.

Leo 1.

Zeno Imperator.

VOLVNTAS.

Voluntas Dei & hominis.] Concilium ARAVSICANVM II. canone vigesimo tertio. *Suam voluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt, quod Deo displicet. Quando autem ita faciunt quod volunt, vt diuinæ seruiant voluntati, quamuis volentes agant quod agunt, illorum tamen voluntas est à quo præparatur, & obtinet quod volunt.*

Concilium Arausicanū 2. sub Leone 1.

VOTVM.

Vota solemnia & particularia antiquo ritu defenduntur.] De votis quæ solent in monachorum solenni professione emitti suo loco iam diximus, videlicet in vocabulo Monachus, Monialis. Ideo autem sufficiat te præmonuisse, quandoquidem non æquum censemus quod iam copiosè semel probatum est, iterum reuoluere. De votis item clericorum, habes luculenter digesta patrum decreta in vocabulo, Cœlibatus. De votis item quæ fiunt peregrinationis gratia, habes in vocabulo, Peregrinatio. Ibidem ergo ex DIONYSIO AREOPAGITA, & PHILONE IVDAEO disces antiquissimum morem fuisse vota vouere, & reddere per solemnem professionem SOZOMENVS SALAMINIVS libro sexto, historiæ Ecclesiasticæ capite vigesimonono, & reliquis, satis demonstrat priscos Patres voto se vel continentiæ, vel paupertatis, vel obedientiæ astrinxisse. Vide & NICEPHORVM CALLISTVM libro vndecimo, capite trigesimo septimo, & reliquis. Porrò VRBANVS I. epistola prima ad omnes fideles: *Quicunque vestrum* (ait) *communem vitam susceperit habet, & vouet se nihil proprium habere videat, ne pollicitationem suam irritam faciat: sed hoc quod Domino est pollicitus, fideliter custodiat, ne damnationem, sed præmium sibi acquirat: quoniam satius est non vouere, quàm votum, pro vi melius potest, non perficere. Grauiùs enim puniuntur qui votum fecerunt, aut fidem perceperunt, & votum non perfecerunt, aut in malis vitam finierunt, quam illi, qui vitam sine voto finierunt, aut sine fide mortui sunt, & bona egerunt opera, &c.* Votorum meminit TERTVLLIANVS CARTHAGINENSIS libro de ieiunio aduersus Psychicos, dū illos perstringit quòd ieiunia noua accusarent. *Nec nouum* (inquit) *quod semper, nec vacuum quod vtile. Sed & illud in medio est, quædam ex his officiis à Deo homini imperata legem constituisse, quædam ab homine Deo oblata votum expunxisse: tamen & votum cum à Deo acceptatum est, legem in posterum facit per auctoritatem acceptatoris. Exinde enim faciendum mandauit, qui factum comprobauit.* Et iterum libro de oratione. *Votum* (ait) *Christianorum, confusio nationum, exultatio Angelorum, &c.* Et CLEMENS ALEXANDRINVS emittendi voti Castitatis meminit libro tertio, stromatum. *Est* (inquit) *continentia corporis deprecientia conuenienter pactis conuentis, cum Deo initis.* Hinc de Beatissima virgine Maria loquitur GREGORIVS NISSENVS oratione in die Natiuitatis Domini habita, quod perpetuum votum castitatis emiserit, sicut & obedientiæ, vt iam cum alijs innumeris testimonijs patrum citauimus in vocabulo, Monialis Virgo, &c. Ne te pigeat locum reuoluere, cum alijs iam præfixis. Denique ORIGENES ADAMANTIVS homilia vigesimaquarta in Numeros: *Scio* (inquit) *diuersa vota in scripturis referri. Anna quidem vouit Deo fructum ventris sui, & Samuelem consecrauit in templo. Alius quodcunque sibi post victoriam redeunti occurrisset vouit Deo, & occurrente filia vota lachrymanda persoluit. Alij vitulos, aut arietes, aut domos, aut alia eiusmodi ratione carentia vota offerunt Deo: ille verò, qui appellatur Nazaræus, semetipsum deuouit Deo. Hoc est enim votum Nazarei, quod est super omne votum. Nam filium offerre, vel filiam, aut pecus, aut prædium, hoc totum extra nos est: semetipsum Deo offerre, & non alieno labore sed proprio placere, hoc est perfectius, & eminentius omnibus votis. Quod qui facit, imitator est Christi, &c.* Hinc Concilium GANGRENSE canone vigesimoprimo, *Nos virginitatem cum humilitate admiramur, & continentiam cum castitate & religione Deo acceptissimam dicimus, & renunciationem secularium negotiorum, atque actuum cum humilitate approbando laudamus.* Et Concilium ARAVSICANVM I. trium similiter votorum canone vigesimooctauo, meminit, vt repositum suprà, Monialis. Et ARAVSICANVM II. canone vndecimo, *Nemo* (ait) *quicquam Domino velle vouerit, nisi ab ipso acceperit, sicut legitur. Quæ de manu tua accepimus, damus.* Et BASILIVS MAGNVS in sermonibus Asceticis, siue de institutione monastica, sæpius votorum meminit, vt iam alibi diximus. Et AMBROSIVS MEDIOLANENSIS libro primo de Cain & Abel, capite octauo, *Prima* (inquit) *voti gratia, est celeritas solutionis. Melius est enim non vouere votum, quàm vouere & non reddere. Cùm enim moram facis non reddis votum. Est autem postulatio bonorum à Deo*

Vrbanus 1.

Tertullianus Carthaginens.

Gregorius Nissenus.

Origenes Adamantius.

Concilium Gangrense sub Syluestro 1.

Vide tria vota.

Concilium Arausicanū 1. & 2. 1 Paralip. 29.

Dionysius Areopagita Philo Iudæus.

Basilius Magn.

Sozomenus Salaminius.

Ambrosius Mediolanensis.

Nicephorus Callistus.

cum ſoluendi muneris promiſſione. Et ideo cum impetraueris quod petiſti, ingrati eſt tardare promiſſum, &c. Idem in exhortatione ad Virgines ſoluendi voti ſæpiùs meminit. Et GREGORIVS NAZIANZENVS oratione decimaquarta in Patrem ſuum Gregorium: *Nos* (inquit) *antequam naſceremur, Deo vouit Mater, nequaquam de futuro ſolicita, & quam primum nati eſſemus, Deo ſe nos oblaturos promiſit, nec oratione ſua à Deo eſt defraudata, nec is hoſtiam ſibi oblatam reiecit.* Eadem de eodem teſtatur GREGORIVS PRESBYTER in eius vita. AVGVSTINVS HIPPONENSIS libro de ſancta viduitate capite vndecimo. *Si enim, quod nullo modo dubitandum eſt, ad offenſionem Chriſti pertinet, cum membrum eius fidem non ſeruat marito: quanto grauiùs offenditur, cum illi ipſi non ſeruatur fides, in eo quod exigit oblatum, qui non exegerat offerendum? Cum enim quiſque non reddit, quod non imperio compulſus, ſed conſilio commonitus vouit, tanto magis fraudati voti auget iniquitatem, quanto minùs habuit vouendi neceſſitatem.* Hinc OLYMPIODORVS DIACONVS Conſtantinopolitanus in caput quintum, Eccleſiaſt. exponens illud, *Sicut vouiſti votum Deo, ne moreris illud reddere, &c. Votum eſt* (ait) *cum quid Deo pollicemur nos reddituros. Vouemus autem Deo & pollicemur, non pecunias modo, ſed abſtinentiam victus & caſtitatem, & quæ ſunt generis eiuſdem. Quia ergo ſtultos per ſæpè pollicitorum pœnitentia ſubdit ac dolor, nolentes vota perſoluere hortatur, vt citò ac velociter quæ promiſimus Deo reddamus. Malum eſt, proculdubio, ac deteſtabile, ſi nihil vnquam veluis Deo tribuere: multo tamen eſt peius, ſi pollicearis te Deo quid daturum, neque perſoluas. Duobus igitur propoſitis malis, bonum dixit quod minus eſt malum, dum dicit, melius eſt te non vouere, quàm poſt votum promiſſa non reddere, &c.* Denique votorum ſolemnem memoriam facit FVLGENTIVS RVSPENSIS epiſtola prima de coniugali debito, per totam epiſtolam, vbi ſatis oſtendit, quàm Deo ſit gratum & acceptum votum, quod rationabiliter eſt emiſſum, quod omninò irreuocabile cenſet. *Quàm ſit* (ait ad calcem) *malum, quámque ſolicitè effugiendum, ſi quis de hoc, quod Deo vouerit, aut retinere, aut repetere aliquid mortifera prænaricatione pertentet, exemplo ſunt Ananias & Saphira, quos de pretio agri quandam partem infideliter ſubtrahentes, non ſolùm vox Apoſtolica, tanquam diuini iuris peruaſores, increpauit, ſed etiam ſeueritas inſtitia cœleſtis occidit.* Profert præterea veteris legis teſtimonia, quibus licitum eſſe vota emittere comprobat. Denique Concilium AQVISGRANENSE I. canone 112. ex authoritate Auguſtini omninò vota emiſſa obligare comprobat. Verùm alibi illud inſeruimus. Vide profeſſio, & proprietas. Sic & CAROLVS MAGNVS circa medium voluminis conſtitutionum ſuarum vota obligare conſtanter aſſeuerat. Lege ea quæ reperies in decretalibus GREGORII IX. libro tertio, titulo trigeſimoprimo, de voto & voti redemptione per totum. Et BONIFACIVM VIII. in ſexto decretalium libro tertio, titulo, decimoquinto, capitulo vnico. *Quòd votum debeat dici ſolenne, &c.* Et in extrauagante IOANNIS XXII. titulo ſexto, capitulo vnico, *Antiquæ concertationi finem cupientes imponere, &c.* Porrò de votis irretractabilibus Concilium BITERRENSE canone decimoquinto, & decimo ſexto, loquitur. Siquidem monachis & canonicis Regularibus proprietatem voto emiſſum omninò interdicit. *Super cuius ſolutione* (ait) *ſicut & caſtitatis, nec ſummus Pontifex poteſt diſpenſare. Qui verò in ea inuenti fuerint mortui, excommunicationi notentur, & ſepultura aſini ſepeliantur, &c.* Vide in vocabulo, Proprietas, &c. Porrò Concilium SENONENSE contra hæreticorum ſtrophas pro votis certat authoritate ſacræ ſcripturæ, in medium illud Euangelij proferens. *Sunt Eunuchi qui ſe caſtrauerunt propter regnum cœlorum. Sed & teſte Apoſtolo* (ait) *certa damnatio eſt Viduarum, quæ primam fidem irritam fecerunt: non quam baptiſmo qui nuptiarum fœdera non reſpuit, ſed iuxta expoſitionem Concilij Carthaginenſis* (allegati à Gratiano cauſa vigeſimaſeptima, quæſtione prima, capite, Sicut bonum) *quàm perpetuæ caſtitatis profeſſione ſpopondiſſent. Ab hoc autem perpetuæ caſtitatis voto, qui Chriſtum aliquando dehortantem facit, in eum blaſphemat, & Apoſtolo contrarius eſt, qui palam, nec ſemel tantùm ad perpetuæ virginitatis obſeruantiam inſtigaſſe legitur. Cæterum cum Chriſtus ſuadeat, vt qui vult perfectus eſſe abneget ſemetipſum & tollat crucem ſuam, vadat & vendat omnia quæ habet & det pauperibus, ad perpetuæ profectò tum obedientiæ, tum paupertatis vota cohortatur. Si quis igitur votum aliquod huiuſmodi voueriit Domino, etiam ſi perpetuum fuerit, non faciet irritum verbum ſuum, ſed Deiparæ virginis, Annæ matris Samuelis, & Rechabitarum exemplo, omne quod promiſerit implebit, neque tardabit reddere, ſed quæ ſemel de labiis ſuis egreſſa fuerint obſeruabit, & faciet ſicut promiſit Domino: quandoquidem ruina eſt Domini denotare ſanctos, & poſt vota retractare. Quòd ſi quis ſecus fecerit, aut hæretica prauitate corruptus ſecus facere licitum eſſe docuerit, is velut iuris tum diuini, tum naturalis infractor, ne dum ſacro ſanctis Conciliis iniurius, condigna per ſuos ſuperiores animaduerſione plectatur.* Trium Votorum eſſentialium etiam Concilium BASILEENSE ſeſſione decimaquinta meminit, & Concilium TRIDENTINVM ſeſſione vigeſima quinta, quæ fuit nona ſub Pio quarto, verùm repoſuimus ea ſuprà, &c. Monaſteria, &c. diſſor. Vnde etiam FACVLTAS LOVANIENSIS articulo trigeſimoſecundo: *Certum eſt* (ait) *non peccare eos, qui vouent Deo vota Religionis aut alterius rei, votaque illa erga Deum hominem obligare, nec repugnare libertati Euangelicæ, quæ militat contra peccatum, & contra omnia cuiuſuis generis machinamenta, quæ animam præpedire moliuntur, ne ſe Deo totaliter dedicet, & ſeruitio eius addicat: non autem contra vota, aut licita promiſſa per iuramenti ſacramentum facta, aut contra debitam ſuperioribus tam Eccleſiaſticis, quàm ſecularibus obedientiam.* Et FACVLTAS PARISIENSIS articulo vigeſimo quinto, *In conſcientiæ foro vota obligant, etiam ſi monaſtica ſint, perpetuæ ſcilicet continentiæ, paupertatis & obedientiæ.* Lege alijs in vocabulis iam antè præmonſtratis.

Gregorius Nazianzenus. — Concilium Senonenſe. — Matth. 19. — Gregorius Presbyter. — 1. Timoth. 5. — Augustinus Hipponenſis. — 1. Corinth. 7. — Luc. 9. Matth. 19. — Olympiodorus diaconus neuæ Romæ. — Votum quid. — Numeri 30. Deuter. 23. Luc. 1. 1. Regum 1. Ieremiæ 35. Prouerb. &c. — Fulgentius Ruſpenſis. — Concilium Baſileenſe generale. — Concilium Tridentinum generale. — Facultas Louanienſis. — Facultas Pariſienſis. — Concilium Aquiſgranenſe 1. — Carolus Magn. — Gregorius 9. — Bonifacius 8. — Ioannes 22. — Concilium Biterrenſe.

Votum illicitum ſoluendum.] Vide, Iuramentum, &c.

Votum emittere nullus cogatur.] Vide, ſuperiùs.

Votum continentiæ emiſſum an ſoluat matrimonium,] Vide poſitum ſuprà, Matrimonium, &c.

VSVRA.

Vſura Eccleſiaſticis viris interdicitur.] Non ſolùm autem Eccleſiaſticis viris, ſed &

omnibus Chriſtianis, vt facilè poſſemus ex authoritate ſcripturæ, & Patrum omnium demonſtrare, niſi me prolixitas operis coartaret. Sed quia de diſciplina Eccleſiaſtica intendimus ſpecialiter, loqui, ideò quantum vſuram debeant clerici omnes fugere & euitare, paucis docendum eſt Itaque CANON APOSTOLORVM XLIV. allegatur à Gratiano diſtinctione quadrageſimaſeptima, capite, Epiſcopo, & ab Iuone libro tertio decretorum. *Epiſcopus, aut preſbyter, aut diaconus*, (ait) *vſuras à debitoribus exigens, aut deſinat, aut certè damnetur.* Iuo addit, *& communione priuetur.* Hunc canonem allegat Concilium NICAENVM I. canone decimo octauo, & ſic loquitur, & allegatur à Gratiano cauſa decima quarta, quæſtione quarta, capite, Quoniam multi. *Quoniam* (ait) *multi clerici auaritiæ cauſa turpia lucra ſectantes, obliti ſunt diuini præcepti, quo dictum eſt, qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram, fœnerantes centeſimas exigunt, ſtatuit hoc ſanctum Concilium. Si quis inuentus fuerit poſt hanc definitionem vſuras accipere, vel eo quolibet tali negotio turpia lucra ſectari, vel etiam ſpecies frumentorum ad ſeptuplum dare, omnis qui tale aliquid commentatus fuerit ad quæſtum, abſcindatur à clero, & alienis ab Eccleſiaſtico habeatur gradu.* Hunc canonem, & Apoſtolicum præmiſſum, repetit Concilium GENERALE VI. canone decimo, & Concilium ARELATENSE II. canone decimoquarto, & Concilium Aquiſgranenſe primo, canone quadrageſimo. Porrò ſimile eſt quod etiam ſtatuit Concilium ELIBERINVM canone vigeſimo, & allegatur à Gratiano diſtinctione quadrageſimaſeptima, capite, Si quis clerico. & ab Iuone libro tertio, *Si quis* (ait) *clericorum detectus fuerit vſuras accipere, placuit degradari & abſtinere. Si quis etiam laicus accepiſſe probatur vſuras, & promiſerit correptus ſe iam ceſſaturum, nec vlterius exacturum, placet ei veniam tribui: Si verò in ea iniquitate duranerit, ab Eccleſia ſciat ſe eſſe pronciendum.* Idem omninò ſtatuit Concilium ARELATENSE I. canone duodecimo, & allegatur à Gratiano cauſa decimaquarta, quæſtione quarta, capite miniſtri. Similiter idem repetit Concilium CARTHAGINENSE IV. canone 67. & allegat Gratianus diſtinctione quadrageſimaſexta, capite, Seditionarios. &c. Porrò ſic ſtatuit Concilium CARTHAGINENSE I. canone decimotertio. *In noſtro concilio ſtatutum eſt, vt non liceat clericis fœnerari: quia quod in laicis reprehenditur, id multomagis in clericis oportet prædamnari vniuerſi dixerunt: nemo contrà prophetas, nemo contrà Euangelia facit ſine periculo.* Hunc canonem renouat Concilium HIPPONENSE canone vigeſimoquarto, & Concilium Aquiſgranenſe primum, canone 61 Hinc IVLIVS I. decreto, quod allegat Gratianus cauſa decima quarta, quæſtione quarta, capite, Quicunque. Et Iuo libro tertio. *Quicunque tempore meſſis vel vindemiæ, non neceſſitate, ſed propter cupiditatem, comparat annonam, vel vinum: verbi gratia, de duobus nummis comparat modium vnum, & ſeruat vſque dum venundetur denarijs quatuor, aut ſex, aut amplius, hoc turpe lucrum dicimus.* Et Concilium LAODICENVM canone quinto, allegatur à Gratiano diſtinctione quadrageſimoſexto, capite non licet. *Non licet fœnerare miniſtris altaris, vel in ſacerdotali ordine conſtitutis, vel vſuras, vel lucra, quæ ſexcenta dicuntur, accipere.* Hunc canonem renouat Concilium Aquiſgranenſe primum, canone ſeptuageſimoquinto, & Concilium CARTHAGINENSE III. canone decimo ſexto, & allegatur à Gratiano cauſa decimaquarta, quæſtione quarta, capite, Nullus. *Nullus clericorum amplius recipiat, quam cuiquam accommodauerit. Si pecuniam, pecuniam accipiat; ſpeciem dandam quantam dederit accipiat, & quidquid aliud tantum, quantum dederit accipiat.* Hunc canonem refert etiam MARTINVS BRACARENSIS in collectorio capite 62. & allegatur à Gratiano vbi ſuprà capite, Si quis. Hunc quoque canonem citat Concilium VORMATIENSE canone 69. & GELASIVS I. epiſtola prima, ad Epiſcopos Lucaniæ Bruttiorum, &c. capite decimo ſeptimo, & allegatur à Gratiano diſtinctione 88. capite conſequens. Et Concilium AGATHENSE, vt citat Gratianus cauſa decimatertia, quæſtione tertia, capite, Vſura. *Vſura eſt* (ait) *vbi amplius requiritur, quam datur: verbi gratia: ſi dederis ſolidos decem, & amplius quæſieris, vel dederis frumenti modium vnum, & ſuper aliquid exegeris.* Eadem CAROLVS MAGNVS capite vndecimo Conſtitutionum, omninò deuitari præcipit. Porrò vitandam cleris vſuram docet LEO I. epiſtola prima, ad Epiſcopos Campaniæ, Tuſciæ, Picæni, &c. capite tertio, & quarto, vbi prohibet ne ſuo vel alterius nomine clerici fœnus exerceant, aliter facientes ab officio ſuſpendantur. Eadem renouat etiam Concilium TVRONENSE I. canone decimo tertio, vbi vetat ne aliquis clericus, qui negotiandi ſtudium habere voluerit, vſuras accipiat: quia ſcriptum eſt: *Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram.* Hoc repetit Concilium RHEMENSE canone trigeſimo ſecundo, & Concilium TARRACONENSE canone ſecundo, & allegatur à Gratiano cauſa decimaquarta, quæſtione quarta, capite, Canonum, &c. *Canonum ſtatutis firmatum eſt, vt quicunque in clero eſſe voluerit, emendi vilius vel vendendi carius ſtudio non vtatur. Certè ſi hoc voluerit exercere, cohibeatur à clero.* Et canone tertio, & allegatur ibidem capite, Si quis. *Si quis clericus ſolidum in neceſſitate præſtiterit, hoc de vino, vel frumento accipiat, quod mercandi cauſa tempore ſtatuto decretum fuerit venundari. Caterùm ſi ſpecies non habuerit neceſſariam, ipſum, quod dedit, ſine vllo augmento recipiat.* Et Concilium AVRELIANENSE III. canone vigeſimoſexto. *Clericum, à diaconatu & ſupra, pecuniam non commodet ad vſuras, nec de præſtitis beneficijs quicquam amplius, quàm datur, ſpere: neve in exercendis negotijs turpis lucri cupiditate verſetur, ſicut publici negociatores, qui ad populares penſam obſeruant, aut ſub alieno nomine interdicta negotia audeat exercere. Quod ſi quis aduerſum ſtatuta venire præſumpſerit, communione conceſſa ab ordine regradetur.* Eadem renouat Concilium MOGVNTINVM I. canone decimo, & Concilium AQVISGRANENSE II. canone octauo, de ordine rectorum & Concilium MELDENSE canone quinquageſimoquinto, vbi allegat præmiſſum canonem decimúoctauum, Nicæni primi, Concilij. Porrò de vſura clericis vitanda, ALEXANDER III. parte decima ſexta Concilij Lateranenſis quod celebrauit capite tertio, ſcribens Ianuenſi Archiepiſcopo, ait. *Quoniam non ſolum viris Eccleſiaſticis, ſed etiam quibuſlibet alijs periculoſum eſt vſurarum lucris intendere, authoritate preſentium tibi duximus iniungendum, vt liceat tibi clericos tuos, qui de poſſeſſionibus vel arboribus, quas tenere in pignore noſcuntur, ſortem*

Concilium Carthaginenſe.

Martinus Bracarenſis.

Gelaſius I.

Concilium Agathenſe.

Vſura quid.

Carolus Magnus.

Leo I.

Concilium Turonenſe I.

Concilium Rhemenſe.

Concilium Tarraconenſe.

Concilium Aurelianenſe 3.

Vt publicè qui ad populi reſponſum negotiatores obſeruant.

Concilium Moguntinum 1.

Concilium Aquiſgranenſe 2.

Concilium Meldenſe.

Alexander 3.

ſuam

ſuam deductis expenſis receperint, ad eandem pignora reſtituenda, ſine vſurarum exactione, Eccleſiaſtica diſtrictione compellere. Et capite nono, ibidem ſubditur. Hæc omnia inſerta reperies, & multò pluta in decretalibus GREGORII IX. libro quinto, ſtitulo decimoquinto, per totum. Lege & BONIFACIVM VIII. in ſexto decretalium libro quinto, titulo quinto, de vſuris, ex Concilio Lugdunenſi generali ſub Gregorio decimo, Incipit, *Vſurarum voraginem*, &c. Lege & in Clementinis CLEMENTIS V. libro 5. titulo 5. ex Concilio Generali Viennenſi ſic incipit, *Ex graui ad nos inſinuatione peruenit*, &c. Vide & ſequentia.

Gregorius 9.

Bonifacius 8.

Clemens 5.

Vſura multiplex deſcribitur & vetatur.] Illud poſſemus amplificare ex libris Ambroſij, Auguſtini, Hieronymi, &c. Sed ſufficiat quod Concilium PARISIENSE III. libro primo, capite quinquageſimotertio, ſtatuit. *Cum multa* (inquit) *& innumera ſint mala, quibus & Deus offenditur, & regnum Chriſtianorum periclitatur, extat inter cætera vnum quoddam valdè execrabile, Deóque deteſtabile auaritiæ genus, quo inſubitanter & Deus ad iracundiam prouocatur: quia ex præceptis eius reſultatur, & miſericordiæ humanæ præcepta diuina tranſgredienti augmenta damnationis præparantur: eo quod ſcilicet quidam clericorum & laicorum obliti præceptionis Dominicæ, qua dicitur, pecuniam tuam non dabis ad vſuram, & frugum ſuperabundantiam non exiges, ego Dominus Deus veſter: In tantam turpiſſimi lucri rabiem exarſerunt, vt multiplicibus atque innumeris vſurarum generibus, ſua admuentione & cupiditate repertis, adeò pauperes Chriſti affligant, vt exceptis aliis oppreſſionibus, quibus ad iniuriam Dei atrociter cruciantur, hoc ſpeciali malo multi eorum fame & egeſtate confecti pereant. Multi etiam hac oppreſſione compulſi, propriis derelictis, alienas incolatus gratia terras expetant. Famis præterea tempore cùm quiſpiam pauper, omnium rerum penuria attenuatus, ad aliquem fœneratorem venit, vt pote frater ad fratrem quos conſtat vno pretioſo Chriſti ſanguine redemptos, petens ab eo ſuas miſerabiles neceſſitates ſublenari, ſibique id quo indiget commodari, taliter ſibi ab eo ſolet reſponderi. Non eſt mihi frumentum, aut aliud quid, quod in cibum tibi ſumere vis ad mutuandum, ſed magis ad vendendum. Si vis emere fer pretium & tolle. Cui pauper: non eſt mihi (inquit) quicquam pretij, quo emere id quo indigeo valeam. Sed peto abs te vt miſerearis mei, & quomodocunque vis mihi quod peto, ne fame peream, mutuum porrige. Fœnerator è contra. Quot modo denarijs poſſim modium frumenti mei vendere, aut tot denarios tempore fructuum noui mihi redde, aut certè eorum pretium in frumento & vino, & cæteris quibuſlibet aliis frugibus ad plenum ſupple. Vnde euenire ſolet, vt pro vno frumenti modio taliter mutuato, tres aut certè quatuor modij à pauperibus tempore meſſis violenter exigantur. Quod & de modio vini ſimiliter fieri ſolet. Sunt & alij modi, & multa calliditates quorumdam fœneratorum, quibus pauperes exhauriuntur & paupertati addicuntur, quas enumerare longum eſſet.* Porrò prohibitam vſuram veteris & noui teſtamenti authoritatibus produnt patres eiuſdem Concilij, & ſubiungunt. *Miſerabilis plane res eſt, & valdè deflenda, quando quis pro facultatibus mundi, quarum momentaneus poſſeſſor exiſtit, quia eas fratribus indigentibus charitate diſtante non impertit, & gloriam Chriſtiani nominis ſibi adimit, & Deum qui charitas eſt amittit.* Porrò Concilium VALENTINVM Galliæ 3. canone 10. *Vſurarum* (ait) *turpia lucra iterum canonica ſeueritate inhibemus.* Repete tam multa decreta ſuperiùs allegata & adiunge quod ſequitur.

Concilium Parisiense 3. sub Lutharto & Ludouico Imper.

Verba vsurariorum & fœneratorum.

Exodus. Leuiticus. Deuteron. Ezechiel 18. Psalm. 14. Amos 8. Galat. 6.

Concilium Valentinum Galliæ 3.

Vſura cum Iudæis omninò prohibetur.] Concilium LATERANENSE ſub Innocentio 3. canone 67. *Quantò ampliùs Chriſtiana religio ab exactione compeſcitur vſurarum, tantò grauiùs ſuper his Iudæorum perfidia inſoleſcit, ita quod breui tempore Chriſtianorum exhauriunt facultates. Volentes igitur in hac parte proſpicere Chriſtianis, ne à Iudæis immaniter aggrauentur, ſynodali decreto ſtatuimus, vt ſi de cætero quocunque prætextu. Iudæi à Chriſtianis graues & immoderatas vſuras extorſerint, Chriſtianorum eis participium ſubtrahatur, donec de immoderato grauamine ſatisfecerint competenter. Chriſtiani quoque ſi opus fuerit, per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compellantur ab eorum commerciis abſtinere. Principibus autem iniungimus, vt propter hoc non ſint Chriſtianis infeſti, ſed potius à tanto grauamine Iudæos ſtudeant cohibere: ac eadem pœna Iudæos decernimus compellendos, ad ſatisfaciendum Eccleſiis pro decimis, & oblationibus debitis, quas à Chriſtianis de domibus & poſſeſſionibus aliis percipere conſueuerant, antequam ad Iudæos quocunque titulo deuenirent, vt ſic Eccleſiæ conſeruentur indemnes.* Eadem renouat Concilium NARBONENSE canone 2. lege in vocabulo, Iudæus, & in decretalibus ſexto, decretalium, & Clementinis, locis præcedenti pagina aſſignatis.

Concilium Lateranēſe sub Innocentio 3. anno 1213.

Concilium Narbonēſe sub Ludouico 9.

Vſura an pia cauſa poſsit committi.] Lege in decretalibus Gregorij 9. libro quinto, titulo 15. per totum, vbi etiam inſeritur decretum ALEXANDRI III. quod habetur parte 16. Concilij Lateranenſis ſub eodem celebrati ad Archiepiſcopum Panormitanum. *Super eo, quod à nobis tua diſcretio poſtulauit, vtrum poſſit in recipienda pecunia ad vſuram fieri diſpenſatio, vt pauperes qui in Saracenorum captiuitate tenentur, per eandem poſſint pecuniam liberari: preſentibus tibi literis duximus reſpondendum, quòd cum vſurarum crimen vtriuſque teſtamenti pagina deteſtetur, ſuper hoc diſpenſationem aliquam non videmus admittendam: quia cum ſcriptura ſacra prohibeat, vel pro alterius vita mentiri, multomagis prohibendum eſt, ne quis in redimenda vita captiui, vſurarum crimine inuoluatur.* Vide loco allegato.

Alexander 3.

Vſura data pecunia, an reddi liceat.] Lege in decretalibus & ſexto decretalium, atque in Clementinis, locis præcedenti pagina annotatis. Porrò ALEXANDER III. parte decimaſexta, Concilij Lateranenſis quod celebrauit capite quarto, Vigilenſi Epiſcopo. *Debitores* (ait) *ad ſoluendas vſuras, in quibus ſe obligauerant cogi non debent, niſi eas iuramento ſoluere teneantur. Si verò de ipſarum ſolutione iuramentum fecerint, cogendi ſunt Domino reddere iuramentum, vt à creditoribus abſoluantur: & cum vſuræ ſoluta fuerint, creditores ad eas reſtituendas Eccleſiaſtica, ſi neceſſe fuerit, cogendi ſunt ſeueritate.* Eadem capite ſexto, ſequenti Vintonenſi Epiſcopo. *Vtrum clericus ſit cogendus vſuras creditori ſoluere, reſpondetur, quod cum periculoſum ſit omnibus Dei fidelibus Vſuras recipere, ad earum ſolutionem nullus Chriſtianus eſt cogendus, niſi iuramento, vel fide eas ſoluere teneatur, ſed potius creditores ab Vſurarum exactione Eccleſiaſtica debent coerceri ſententia.* Tum capite octauo, eidem Epiſcopo iniungit vt illos moneat, qui ſortem ſuam de fructibus pignorum, vel aliunde, deductis expenſis receperint, & per excommunicatio

Alexander 3.

nis

nis ſententiam compellat, ſublato appellationis remedio, vt debitoribus ipſis pignora ſua ſine difficultate & dilatione reſtituant.

VSVRARII.

Vſurarij vt puniendi.] Lege in Gregorij 9. decretalibus libro quinto, titulo decimoquinto, de Vſuris per totum. & in ſexto decretalium Bonifacij octaui, libro quinto, titulo quinto de Vſuris per totum, & in Clementinis Clementis quinti, titulo quinto, libri quinti, de Vſuris, &c. Porrò Concilium LATERANENSE ſub Alexandro tertio, parte 1. 25. *Quia in omnibus ferè locis* (ait) *tantum vſurarum exercitium inoleuit, vt multi aliis negotijs prætermiſſis, quaſi licitè vſuras exercerent, & qualiter vtriuſque teſtamenti pagina condemnentur nequaquam attendant: ideo conſtituimus, vt vſurarij manifeſti, nec ad communionem admittantur altaris, nec Chriſtianam, ſi in hoc peccato deceſſerint, accipiant ſepulturam, ſed nec eorum oblationem quiſquam accipiat. Qui autem acceperit, aut Chriſtiane tradiderit ſepultura, & ea, quæ acceperit, reddere compellatur, & donec ad arbitrium ſui Epiſcopi ſatisfaciat, ab officij ſui maneat executione ſuſpenſus.* Hunc canonem ALEXANDER III. poſteà parte decimaſexta, eiuſdem Concilij capite quinto, renouat ad Salernitanum Epiſcopum, & quia quidam ſuper hoc decreto plures prætendebant excuſationes, iterum confirmat, & ait. *Sine poſt, ſine ante interdictum præfixum de reſtituendis vſuris, vſuras receperint, cogendi ſunt ſub pœna prætaxata eas, his, à quibus extorſerint, vel eorum heredibus, reſtituere, vel his non ſuperſtitibus pauperibus erogare, dum modò in facultatibus habeant vnde ipſas reſtituere poſſint: cum iuxta verbum beati Auguſtini, non remittatur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. Illi autem qui non habent in facultatibus, de quibus vſuras valeant reſtituere, non debent pœna illa mulctari, cùm eos nota paupertatis excuſet. Poſſeſſiones verò quæ de vſuris comparatæ ſunt vendi debent, & ipſa pretia his, à quibus vſuræ ſunt extortæ, reſtitui, vt ſic non ſolùm à pœna iſta, ſed etiam à peccato, quod per vſurarum extorſiones incurrerunt, poſſint liberari.* Hæc decreta renouat Concilium LVGDVNENSE generale ſub Gregorio decimo cui THOMAS AQVINAS interfuit, qui de Vſuris doctiſſimum edidit tractatum, vt allegatur in ſexto decretalium libro quinto, titulo quinto, de Vſuris, vbi illis vſurarijs iniungitur reſtitutio Vſurarum ſub pœna anathematis & priuationis Eccleſiaſticæ ſepulturæ. Porrò Concilium NARBONENSE, quod nouiſſimè prodijt in lucem canone 6. iubet vt ſingulis dominicis Vſurarij publicè communicentur, vt alijs in vocabulis meminimus.

Concilium Lateranenſe ſub Alexandro 3. patrum 280.

Alexander 3.

Vſurarum reſtitutio præcipitur, vide & ante.

Concilium Lugdunenſe generale. Thomas Aquinas.

Concilium Narbonenſe ſub S. Ludouico rege.

VXOR.

Vxores clericorum prohibentur nubere.] Concilium TOLETANVM I. canone 7. & allegat Gratianus cauſa 33. quæſt. 2. cap. Placuit. *Placuit, vt ſi quorumcumque clericorum vxores peccauerint, (ne forte licentiam peccandi plus habeant) accipiant mariti hanc poteſtatem præter necem cuſtodiendi ac ligandi in domo ſua, ad tempus ſalutaria non morti ferè eas cogentes: ita vt inuicem ſibi clerici pauperes auxilium ferant, ſi ſeruitia forte non habeant. Cum vxoribus autem ipſis quæ peccauerint, nec cibos ſumant, niſi forte ad timorem Dei acta pœnitentia reuertantur.* Et canone 18. ſimile quid præcipit. *Si qua vidua Epiſcopi, aut Preſbyteri, aut Diaconi maritum acceperit, nullus clericus, nulla religioſa cum ea communium ſumat, nunquam communicet, morienti tantum ei ſacramentum ſubueniat.* Et Concilium EPAVNENSE ſub Gelaſio 1. canone 32. *Relicta Preſbyteri, ſine diaconi, ſi cuicunque nupſerint, eatenus ab Eccleſia elongentur, donec a coniunctione illicita ſeparentur.* Idem Concilium ILERDENSE vt allegat codex librorum 5 libro 2. capite 134. Idem quoque recenſet MARTINVS BRACARENSIS, cap. 29. collectorij. Et allegatur à Gratiano diſtinct. 28. cap. Si qua Vidua. Eadem quoque renouat Concilium AVRELIANENSE I. Canone 15. & ibidem à Gratiano allegatur cap. ſi ſe. *Si ſe quicunque mulier duplici coniugio, Preſbyteri vel Diaconi relicta, coniunxerit, aut caſtigati ſeparentur, aut certè, ſi in criminum intentione perſtiterint, pari excommunicatione plectantur.* Idem Concilium MATISCONENSE II. canone decimoſexto, vbi vbi præcipit. *Si vxor clerici, Preſbyteri, &c. nupſerit, in cœnobiis puellarum Dei tradatur, & ibidem vſque ad exitum vitæ ſuæ permaneat.* Idem omninò ſtatuit Concilium ANTISSIODORENSE canone vigeſimoſecundo, & Concilium GENERALE VI. canone quadrageſimooctauo, lege ea quæ habentur in decretalibus GREGORII IX. libro tertio, titulo tertio, de clericis coniugatis, & ſic incipit. *Si qui clericorum infra ſubdiaconatum acceperint vxores, &c.* Et in ſexto decretalium BONIFACII VIII. libro tertio, titulo tertio, ſic incipit, *Clerici qui cum vnicis & virginibus contraxerunt, &c.* Vide porrò ſuprà, Bigamia, & Cœlibatus, &c. Clericus, &c.

Concilium Epaunenſe.

Concilium Ilerdenſe.

Martinus Bracarenſis.

Concilium Aurelianenſ. 1.

Concilium Matiſconenſ. 2.

Concilium Antiſſiodorenſe.

Concilium Conſtantinopolitanū 3. generale 6. Gregorius 9.

Bonifacius 8.

Y

YPOSTASIS.

YPoſtaſis Græcum eſt vocabulum ſæpiùs in patrum decretis vſurpatum, vbi de fide incarnationis, & vnione duarum in Chriſto naturarum tractat, de quo myſterio in pluribus antea locis tractatum eſt præcipuè vocabulis, Chriſtus conſtans duabus naturis, Maria Dei genitrix, &c. Vnio, Symbolum, &c. Nota interim quòd in Trinitate diuina Græcis ſcriptoribus idem ſunt πρόσωπον, id eſt, perſona, & ἰδίωμα, id eſt, proprietas, & ὑπόστασις, id eſt ſubſtantia. Vnde GREGORIVS NAZIANZENVS oratione in ſancta Epiphaniorum lumina ſic loquitur. πρὶν μὲν καλὰ τὰς ἰδιότητας τῶν ὑποστάσεων εἴ τις εἶλεν καλεῖν εἴτε πρόσωπα, hoc eſt, *tribus quidem ſecundùm proprietates, ſiue hypoſtaſes, ſi cui placet dicere, ſiue perſonas.* Et DIONYSIVS AREOPAGITA libro de diuinis nominibus de Deo loquens ait: ἑνάδα προσονομάζομεν, id eſt, *vnitatem triſubſiſtentem*, τριὰς ὑπερουσία ἑνότης, hoc eſt, *trium perſonarum.* & GENNADIVS SCHOLARIVS in dialogo cum Amurathe Turcarum Imperatore de Trinitatis fide de perſonis Trinitatis loquens ait: Καὶ ταῦτα τὰ ἴδια ἰδιώματα, ἤτοι ἐξαιρέτους τρεῖς ὑποστάσεις, id eſt, *Et has tres proprietates nominamus hypoſtaſes.* Diſcernunt autem illi hæc vocabula duo, vt dicit AVGVSTINVS libro 5. de Trinitate οὐσίαν, & ὑπόστασιν, dicuntque μίαν οὐσίαν, id eſt, vnam eſſentiam Patris & Filij & Spiritus ſancti, τρεῖς ὑποστάσεις, id eſt, tres ſubſtantias,

Gregorius Nazianzenus.

Dionyſius Areopagita.

Gennadius Scholarius Conſtantinopolitanus Patriarcha.

Auguſtinus Hipponenſis.

Digitized by Google

vt Auguſtinus interpretatur, id eſt, tres verè ſubſiſtentes, non caducos, non confuſos, ſed diſtinctos ſeu ſingulares inter ſe gentes. Vide vocabulo, Trinitas, Symbolum, Chriſtus, & Maria, &c. & locis allegatis ſupertus.

X

XENIVM.

Alexander 1.

Enia prohibentur accipi.] ALEXANDER I decreto quod habetur in codice librorum 5. libro 2. ap. 100. *Nullus Prælatus xenium, vel quodcunque emolumentum temporale, imo detrimentum, quocunque, a quocunque publice vel occulte ſuſcipiat, vel ſuſcipere noluerit, vel monaſterio noſtro per eorum illum reuocet. Nec præſente cuiuſquam perſona, aut conſanguineorum vel familiarium, aliquem communicans peccatis hoc videat, vel miniſtret in noſtro monaſterio donec ſatisfecerit, aut ſe pro quam pauperit gratiam. Aut fauorem, vel munus ſi quod præſumat, ne minus à quo pœnitentem ad reconciliationem adducat, & ei tempus reconciliationis ſuæ. & quocunque laruæ alium quemlibet dignius pœnitentem à reconciliatione remoueat: quia hoc ſimoniacum. & Deo. & bonis hominibus abominabile eſt.* Vide in vocabulo Sacramenta non pretio æſtimanda, Simonia, Munus, & cæteris huiuſmodi.

XENODOCHIVM.

Xenodochia iubentur inſtitui.] De his xenodochijs in vocabulo, Monaſterium &c. dictum eſt, & ſpecialiter in vocabulo Schola, vbi in Cathedralibus Eccleſijs iubétur xenodochia haberi, vbi pueri recipiantur duodecim annos nati, quorum bona ſpes ſit, quia Eccleſiaſticis deſeruire poterunt officijs. Vide locum. Sed & in vocabulo, Hoſpitale, diximus de xenodochijs vbi deberi pauperes recreari & recipi. Vide locum.

Ioannes Chryſoſtomus.

Hoc quoque IOANNES CHRYSOSTOMVS plurimum commendat homilia 45. in Actis Apoſtolicos, ad calcem, & dicit hoc antiquitùs obſeruari ſolitũ in omnibus Eccleſijs. Horretur autem omnes fideles, vt in proprijs omnibus huiuſmodi domicilia & xenodochia habeant, ad fouendos pauperes. Lege homiliam, quia pulcherrima eſt, & locis allegatis.

Z

ZELVS.

Ambroſius Mediolanenſis.

Elus duplex.] AMBROSIVS MEDIOLANENSIS ſermo. 18. in Pſalmum 118 exponens illud: *Tabeſcere me fecit zelus tuus, &c. Eſt zelus (ait) ad vitam, & eſt zelus ad mortem. Ad vitam zelus, eſt diuina præcepta ſeruare, & amore Domini eius*

A *cuſtodire mandata. vt ſint Ebraei, de quo legimus Numeri 25 &c.* Lege tel quum, quia deus ille non eſt. De zelo autem ad mortem pulchre loquitur IOANNES CHRYSOSTOMVS homi 4. in primum caput Matthæi & homilia de nomine Actarum tomo 1. *Equidem inde (ait) ſpem ſanctæ doctrinæ ignoratam, & admiror zelum. Deſinam enim nos zelum operare miſericordiæ. Zelus enim vehementior quidem eſt, quam zelus, & abſque illa miſericordia cæteris tortura quædam eſt.* Vnde & de eodem zelo ORIGENES ADAMANTIVS libro

B 8 in epiſtolam ad Roma cap. 10. exponens illud *Ignorantes Dei iuſtitiam &c. Non multum proficit (inquit) habere zelum Dei, & non habere ſcientiam Dei. Denique Iudæi putantes zelum ſe Dei habere, ſacrilegi exiſtimati ſunt in Deum, quia non ſecundũ ſcientiam zelati ſunt ut Paulus ait.*

Zelus in Deo.] De zelo Dei, quod non ſit paſſio, nec perturbatio, docet AVGVSTINVS HIPPONENSIS, expoſitione in Pſalm. 7. & libro 83 quæſtionum, quæſt 52. & iam memoratus IOANNES CHRYSOSTOMVS in pulcherrimo ſermone, *quod regula eſt ſanctæ vitæ nemo ei habitum.* tomo operum 5. Et EVTHYMIVS ZIGABENVS in expoſitione Cantici Moyſi, exponens illud: *Vltio Domini & ad tranſeundum exercitum eſt. &c.* Lege plura in vocabulo, Deus, vbi de membris & paſſionibus eius agitur

C

ZIZANIA.

Zizania ſunt hæretici.] CYPRIANVS CARTHAGINENSIS libro 2. Epiſtolarum, epiſt. 3. ad Maximum, Vibanu, Sidonium, & Magnum, qui ab hæreſi conuerſi fuerant ad Eccleſiam, ait: *Si videntur zizania in Eccleſia eſſe, non tamen impediri debet, aut fides, aut charitas noſtra, ut quoniam zizania eſſe in Eccleſia ſæpenumero, ipſi ac Eccleſia recognouimus. Nobis imò laborandum, vt frumentum eſſe poſſimus, vt cùm coperit ſumentum Dominicis horreis condi, fructum pro opere noſtro & labore capiamus.* Hunc locum Cypriani citat AVGVSTINVS epiſtola 20 ad Maximinum, vnde & de hæreticis AMBROSIVS MEDIOLANENSIS exponens libro 3. Hexaëmeron, cap. 10. *Nam*

E *lolium (ait) & reliqua adulterina ſemina, quæ frugibus ſæpe miſcentur, zizania nuncupari Euangelij lectione cognouimus: ſed ea proprium quoddam genus habent, non ex tritici ſemine in aliud genus ſeminis decolori mutatione tranſlata, degenerem traxere naturam. &c.*

***

FINIS.

RERVM ET VERBORVM INDEX.

Primus numerus paginam, ſecundus columnam indicat.

A

Aaron fuit Chriſti typus 1.1.a
Aaron filij Sacerdotum figura fuerunt ibid.c
Abbas ex monachis eligendus & non ex laicis 1.2.b
Abbas reſidere tenetur 3.1.a
Abbas communem cum monachis vitam ducere debet ibid.
Abbas doctrina & exemplo fulgere debet 3.1.b
Abbas duorum monaſteriorum curam habere non debet 3.2.a
Abbates duo in vno monaſterio non ſint 3.2.b
Abbas non poteſt Eccleſiaſtica beneficia poſſidere. 3.2.c
Abbas monaſterij bona non poteſt alienare 3.2.c
Abbates non exempti, Epiſcopo ſint ſubiecti 4.1.a
Abbatum priuilegia 4.1.d.
Abbas poteſt renuntiare 4.2.c
Abbas an accuſari poſſit 5.1.b
Abbas criminoſus quomodo corrigatur 5.1.c
Abbas non debet intereſſe nuptijs, infantes leuare de baptiſmo, aut mulieres in monaſterio introducere 5.1.d
Abbatiſſa vt eligi debeat, & qualis 5.1.c
Abbatiſſa duobus monaſterijs non poteſt praeſſe 5.2.d
Abbatiſſæ ſtudium & officium 5.2.c
Abbatiſſæ colloquium cum laicis & clericis inhibetur 6.1.b
Abbatiſſa monaſterium egredi non debet. 6.1.c
Abbatiſſa velare non poteſt 6.1.c
Abbatiæ non pretio comparandæ 6.2.b
Ablutio pedum præcipitur 6.2.c
Ablactatio infantium mandatur 7.1.a
Abortum ſibi procuratum quæ pœnitentia 7.1.c
Abſolutio reorum diebus Paſchæ, & Quadrageſimæ antiqua 7.2.b
Abſolutio in extremis poſitis non eſt neganda 7.2.d
Abſolutio confitentibus ſolummodo danda 7.2.e
Abſolutio non poteſt dari mortuis 8.1.b
Abſolutio danda cum cautela 8.1.d
Abſolutio maioribus ab inferioribus non eſt dãda. 8.1.e
Abſolutio pretio non eſt danda 8.2.a
Abſolutionis danda forma quæ 8.2.b
Abſolutionem nil prodeſſe ſentientes excommunicantur 9.1.a
Abſtinentia laus 9.1.d
Abſtinentia duplex 9.2.b
Abſtinentiæ à licitis laus 9.2.d
Abuſus 10.1.b
Accuſator quis eſſe poſſit 10.1.b
Accuſator non poteſt eſſe hereticus, excommunicatus. 11
Accuſatoris falſi pœna 12.1.c
Accuſator fratrum caſtigandus 12.2.b
Accuſator non debet eſſe index 12.2.c
Accuſationis ordo & forma quæ 12.2.e
Accuſatio facilè fieri non debet 13.1.d
Accuſatio per quos fieri debet 13.2.b
Accuſatio vera iudicium non requirit 13.2.b
Acolyti qui ſint 13.2.c
Acolyti vt ordinentur 13.2.d
Actor 13.2.e
Adam mortalis creatus 13.2.e
Adam poſteros infecit 14.1.b
Adorationis multæ ſpecies 15.2.c
De Adoratione imaginum elegans diſputatio. ibid.
Adulator execrandus 16.2.a
Adulterium graue crimen 17.1.b
Adulterij pœna 17.2.c
Adulterium non ſoluit matrimonium 18.1.c
Adulterij purgatio quæ 18.2.c
de Adulterio duo accuſati vt purgare debeant 18.2.e
Adulteria arceantur ibid.
Adulter vxoris alterius, an eo mortuo poſſit eam accipere in vxorem 19.1.a
Adultera quid faciet ſi eam maritus occidere quærit 19.1.c
Agapæ quid 19.2.b
Agni Dei Imago commendatur 19.2.d
Alea Clericis interdicitur 20.1.b
Alleluya vnde & quid ſignificet 20.1.c
Alexandrina ſedes 20.1.c
Alienigenarum matrimonia ſunt rata 20.2.b
Altarium conſecratio 20.2.c
Altaria portatilia facilè non conſecranda 21.1.d
Altaria conſecrare cuius 21.1.d
Altare non erigendum inconſulto Epiſcopo 21.1.e
Altaria Campeſtria tollenda 21.2.a
Ambitio graue peccatum 21.2.c
Ambitio Epiſcoporum & prælatorum dãnatur 21.2.d
Amicus facilè perditur, & difficilè inuenitur 22.1.c
Amicitia coniugalis 22.1.b
Amicitia fraterna 22.1.c
Amor in diuinis 23.1.c
Amor quo Deum diligimus vel Deus nos ibid.d
Anathema quid 23.2.c
Anathema sæpe valet & ideò ante infligendũ. 23.2.d
Ancilla non vtendum vxoris loco 24.1.a
Ancillam domine occidentis pœna 24.1.d
Angeli & eorum officium 24.2.b
Angelorum ordines 25.1.c
Angeli cur vultum humanum præferunt vel pennis & alis præditi ſunt 25.2.b
Animæ ſtatus 26.2.c
Anima vnica & immortalis 27.1.e
Animus eſt laudis auidus 28.2.a
Animi excellentia 28.2.b
Animalia quædam debent eſſe immunda Chriſtianis 28.2.c
Annatæ antiquiſſimæ ſunt 29.1.a
Annatæ iniuſtè à Papa exiguntur 29.1.c
Annunciatio Mariæ virginis quo die celebrari debet 29.2.b
Antichriſti aduentus 30.1.a
Antiochena Eccleſiæ ſedes 30.2.a

Antiochena & Hierosolymitana Ecclesia conuentio 30. 2. c
Apocalypsis authoritas 30.2.d
Apocryphi libri reiiciendi 31.1.d
Apocryphi libri qui ibid.
Apostata à fide pœna 32.2.b
Apostata conuersus 32.2.c
Apostata à religione pœna 33.1.a
Apostata reuersus benignè suscipiendus 34.1.c
Clerici vel monachi in crimine deprehēsi pœna 34.1.c
Apostolorum electio 34.2.a
Appellare ad sedem Romanam omnibus licet 34 1.c
Appellare à sede Apostolica non licet 35.1.d
Appellare non potest quis à iudice ab omnibus electo 35. 2. c
Appellari potest à iudice suspecto 35 2.d
Appellare quis nō potest ad iudicem infidelem 36 1.c
Appellatio quibus & quomodo concedatur 36.2.a
Appellatio pro leuibus causis monachis non conceditur 37.1.c
Appellatio non ad libitum protelanda 37 1.c
Appellatio pro leuibus causis est admittenda 37.2.b
Appellatio quando non amittitur 38.1.b
Aqua benedicta antiquus vsus 38.1.a
Archidiaconus qualis esse debeat 39.1.c
Archidiaconi officium 39.2.b
Archidiaconi non sunt pretio constituendi 39 2.c
Archidiaconus nil intentare debet sine consensu Episcopi 40.1.b
Archidiaconus non ferit sententiam 40.1.d
Archiepiscoporum institutio 40.1.c
Ordinatio 40.2.b
Archiepiscopus sine pallio non debet celebrare 40.2.c
Arma clericis interdicta 40.2.c
Arma in Ecclesia non sumenda & his vtendum 40. 2. c
Arreptitij non possunt contrahere 40.1.c
Arceantur à sacris 41.2.a
Vt tractandi 41.2.d
Astra non obseruanda 41.2.c
Astrologia vnde 42.1.c
Astrologiæ inhibitio 42.1.c
Auaritia fugienda 41.2.b
Ecclesiasticorum detestanda 43 1.a
Auari infœlicitas 43.2.d
Auguria prohibita 44.1.c

B

Balnea clericis interdicta 45.1.a
Balsamum 45.1.c
Bannus quid 45.1.c
Baptismus quid 45.2.b
Sacramentum illuminationis 45.2.c
Sacramentum est 45.2.d
Eius efficacia ibidem.
Baptismus vt complendus 47.1.c
Eius ceremoniæ vsus 49.1.b
Baptismi impiè pactum solnitur 51.1.d
Baptismus necessarius 51.2.c
Non differendus ibidem.
Paruulorum assertio 52.1.c
Baptismo priuati infantes quo tendunt 54.2.d
Baptismi minister quis 55.1.d
Baptismus & à malo & à bono datus prodest 55.2.b
Baptismus hæreticorum an valet, & quid eis faciendum 56. 1.b
Baptismus iterari non debet 57.1.c
Illud iterantium pœna quæ 59.1.a
Baptismus quando licitè iteratur 59 1.c
Quo tempore conferendus 60.1.b
Vbi conferendus 61.2.d
Non pretio æstimandus aut conferendus 62.1.c
Baptismo an præstantior confirmatio 62.1.c
Baptismi forma & ordo vnus omnibus sit 62.2.d
Baptismi & pœnitentiæ differentia ibid.e
cur Baptismum Christus susceperit ibid.
Baptismus Ioannis quis & efficacia eius 63.2.b
Baptizandi probari vt debent & se præparare 64.2.b
Basilicas construere in honorem sanctorum licet 64. 2. c
Basilica in Episcopi sunt ditione 65.2.c
Basilicas ædificare in alterius territorio nō licet 65.2.a
Basilicas ædificare quinis aut cuiuslibet nomine, aut consecrare non licet 66.1.c
Basilicæ quorum bonis restaurandæ 66.2.a
Basilicæ non dedicandæ nisi sufficienter fundatæ 67.1.b
Basilicarum fundatores an in bonis suis basilicis collatis remaneant ibid.e
Basilicarum fundatores pauperes effecti de Ecclesiæ opibus ali debent 67.2.c
Basilicas gratia quæstus ædificare prohibitum 68.1.a
Basilicæ non diuidendæ ibid.b
Ambitus & mansus ibid.
Basilica polluta ibidem.
Basilica sub annuo censu teneri potest 68 1.c
Basilicarum demolitores 68.1.d
Basilicæ destructæ an iterum consecrandæ 68.1.d
Basilicæ hæreticorum sacris vsibus non applicandæ 68. 1.c
Bellum hæreticis & infidelibus licitum 68.2.a
Bellum iustum pro causa iusta 69.1.b
Benedicere populum Episcopi est 70.1.c
Benedictio fructuum 69.2.d
Benedictio campanarum & panis 70.1.b
Beneficiorum pluralitas inhibetur 70.1.c
Permutatio prohibita 72.2.a
Non vendenda beneficia. 72.2.c
A Iudæis non emenda 73.1.c
Quibus conferri debeant 73.1.d
Cuius ætatis cui conferenda 73.2.c
A laicis non possidenda 74.1.c
A coniugatis 75 1.c
Quibus non conferenda 75.1.d
Beneficia an à monachis tenenda 76.1.a
Citò confrenda ibidem.
Beneficium non ambiendum 76.1.d
Non promittendum antequam vacet 76.2.a
Per successionem non obtinendum 76.2.c
Non dandum ad firmam 77.1.c
Beneficia pacificè possidentes vt tractandi 77.1.c
Beneficio renuncians an possit repetere 77.2.b
Beneficiatus tenetur officium persoluere 78.1.a
Bigamus non ordinandus 78.1.c
Bigamia licita est 79.2.c
Bissextilis annus 80.1.c
Blasphemus execrandus ibid.c
Bona alterius inuadere non licet 81.1.c
Bonus nemo per se 82.1.a

C

Cædere non licet Clericis 82.2.a
Cæremoniæ approbantur 82.2.d
Calendæ Ianuarij 83.2.c
Caiphas 83.2.c
Calumniator 84.1.a
Campanarum vsus & benedictio 84.1.a. 70. 1.b
Canes alere Clerici non debent 84.1.d

Canonum Apostolorum authoritas. 84.1.d
Canonis Missæ authoritas 84.2.b
Canones Patrum obseruandi 85.2.c
Canonum transgressores qua pœna plectendi 88.1.e
Canones Patrũ non rescindendi aut innouandi 89.2.a
Canones Patrũ necessitate aliquando mutantur 89.2.c
Canones scire debet clerici 90.1.c
Canonicorum vita, conuersatio, officium 91.1.b
Canonicus an possit regi inseruire 92.2.c
Canonizatio quomodo fiat 92.2.d
Cantoris officium 93.1.c
Cantus Ecclesiastici antiquitas 93.2.d
Cantilenæ lasciuæ prohibitæ 94.2.a
Capillorum ornatus prohibitus 94.2.d
Capitulum generale monachis præcipitur 94 2.c
Carcere detenti visitandi 95.2.b
Cardinalium origo, institutio 95.2.d
Cardinalium numerus & officium, electio 96.1.d
Carnifex 97.2.a
Castitas clericorum 97 2.c
Casuum reseruatio 98.2.c
Catechismus ibidem.
Catechumenus vt instituendus 98.2.d
Catechumenus lapsus 99.1.e
Catechecumeni orent separatim 99.2.e
Non eis danda communio 99.2.b
In mortis articulo baptizandi 99.2.c
Si sine baptismo decedunt quid dicendũ de eis 100.1.b
An sine baptismo saluentur martyres effecti 100.1.d
Quæ illis sunt deneganda 100.2.a
Cathedra prælationis 100.2.b
Catholici non omnes saluantur. 101.1.a
Cauillatio vitanda 100.1.b
Cause Ecclesiasticæ vt tractandæ 100.1.c
Earum defensores ibid. e
Causa contra Episcopum si inscitè sumitur 101.2.c
Cause Ecclesiasticæ à quo audiendæ 101.2.d
Quibus temporibus audiendæ ibid. e
Causidicus, Ecclesiasticus 102.1.a
Cellerarius qualis eligendus ibid. b
Census Ecclesiæ ibid. d
Census an Episcopo soluendus ibid. e
Censura Ecclesiæ quæ ibid.2.a
Cereorum & candelarum vsus antiquus ibid.c
Cereus Paschalis cur benedicetur 103.1.a
Character sacramentorum indelebilis ibid.c
Charitatis laus ibid.2.b
Chirographorum vsus vnde 105.1.d
Chirurgia clericis interdicta ibid. e
Chorepiscopi qui, & officium ibid.2.b
Abrogatio eorum 106.1.c
Choristæ pueri. 107.2.b
Chrismatis vsus antiquus 107.2.c
Quo tempore conficiatur 109.1.a
Qui competat ibid.2.b
Christiani laus & officium 110.1.d
Christus quid sit ibid.2.a
Christus rectè Pontifex dicitur ibid. d
Christi incarnationis mysterium 111.1.a
Christus duabus naturis constat 115.1.a
Christi vtriusque naturæ vnio 120.2.a
Christus duabus cõstat volũtatibus & operationib. ibid.
Christi duplex nativitas 126.1.d
Christus est aliquid secundum quod homo ibid.2.a
Christi passio ibid. c
An lugenda 129 1.c
Ad quos se extendat ibid.
Christi exinanitio ibid. d
Christi resurrectio ibid. 2.d
Christus sepultus & ad inferos descendit ibidem.

Ciborum delectus antiquus 130.1.d
Cibis vetitis non vtendum 133.2.c
Circuncisionis cessatio 134.1.c
Clerici nomen vnde 135.2.d
Clerici quales sint eligendi 136.1.d
Ætas præficiendorum ibid.2.c
Clerici stabiles in suis Ecclesiis ibid.d
Clerici vagi non recipiantur sine literis 139
Clerici schismatici ibid.2.e
Clerici peregrini 141.1.e
Clerici nil absque Episcopo præsumant ibidem.
Imitentur Episcopum ibid.2.a
Episcopo obediant ibidem.
Ab Episcopo non se separent ante sententiam ibid.b
Fugitiui reuocandi ibidem. c
De Ecclesia si non extrahendi ibid. e
Eorum exercitium ibidem.
Eorum vita qualis 141.1.a
Iunioribus custodia deputetur 142.1.d
Eorum lasciuia & scurrilitas corrigenda ibid.2.a
Clericis ornatus, nuptiæ, ludi, ebrietas, venatio, auguria, militia, arma, vsura, auaritia, taberna, secularium cohabitatio interdicuntur 143.2.e
Clerici non debent inseruire laicis ibid. a
Seculares delectationes non sequantur ibid.e
Non sint agricolæ vel villici 144.1.b
Secularia negotia non exerceant ibid.c
Si parentum liceat eis negotia assumere 145.1.b
Si possunt testamenti esse executores ibid.c
Si possunt facere testamentum ibid.
Non agant causas ibid.
Clericos clerici ad seculares iudices non pronocẽt ibid.e
Ante seculares iudices non sistendi ibid.2.a
A laicis non possunt accusari 146.2.d
Accusati vbi debeant iudicari ibid. e
Accusatis ante iudiciũ fugiẽtes quid faciendũ 147.2.a
Ab Episcopo possunt appellare ibid.b
Non in Episcopos insurgant ibid.e
Maledici, superbi, audaces corripiantur 148.1.c
Criminosis quid faciendum ibid.2.a
Falsarijs 149.2.b
Suspendi & eiici possunt ibid. e
Clerici ab hereticis deiecti recipiendi 150.2.b
Mulierum familiaritas eis fugienda 151.1.b
Clerici nubentes 153. 1
Clerici sunt liberi & immunes ibid.2.b
Non sunt exactionibus grauandi ibid. c
Clerici fisci 154.1.b
Cui eorum ordinatio competit ibid. c
Inuiti non ordinandi ibid. d
Inferioris ordinis sacra non contrectent ibid.2.a
Sibi inuicem deferant ibid.c
Clericorum stipendia quæ ibid. d
Stipendijs careant absentes à diuinis 155.1.c
In ciuitate sua dies festos obseruent 156.1.a
Non multo tempore absint ab Ecclesijs ibid.b
Episcopo dispensatores pauperum pareant ibid.b
Transmarini an recipiendi ibid.
Non facilè expellendi clerici ibid. d
Clerici monachi fieri possunt ibid.2.a
Clerici monachi effecti an redire possunt ad Ecclesias suas ibid.2.b
Clerici luxuriosi ibid. d
Clericis lapsis non imponenda manus ibid.
Clerici non sequantur curiam 157.1.b
Non interfint sententijs criminalibus 157.1.c
Non sint homicidæ ibid.2.c
Clerici non se mutuo cædant 158.1.d
Clerici non cædendi ibid.2.e
Nec in personis nec in rebus lædendi ibid.

Clerici hæretici 160.2.c
hæretici Clerici conuersi 161.1.d
à minoribus ad maiores Clerici ascendant ibid.2.c
Clerici canones sciant ibid. e
Cælibatus Clericorum antiquus 162.1.a
Matrimonio præstantior 166.1.d
Cœmeteria non polluenda ibid.e
Cœna Domini festum antiquissimum ibid 2.b
Cœtus vt sint celebrandi ibid.c
Cœtus illiciti 167.1.c
Comes quid ibid. e
Compater & commater ibid.2.e
Communitas bona indicitur ibid. d
Communicare omnibus iniungitur ibid.e
Communio à celebrantibus sumenda 168.2.d
Communionis vsus antiquus 169.1.c
Quibus danda 171.1.d
Qui competit dare ibid.
In die cœnæ Domini omnibus iniungitur ibid.
Illam sumpturi à Cardinalibus abstineant ibid.2.b
Quoties per annum liceat sumere ibid.c
A monachis singulis mensibus sumenda 173.2.b
Communicare laicos monachi non debent ibid. e
In aliena diœcesi nemini licet ibid.
Communicare oportet cum magna sui discussione 174.1. b
Concilia celebrare antiquum est 175.2.c
Conciliorum authoritas ibid. e
Concilia generalia non sunt supra Papam 187.1.e
Non congregãda sine Pontificis summi assensu 180.2.b
Conciliorum decreta Papa debet confirmare 181.2.e
Conciliorum vtilitas 182.2.e
Concilia bis vel semel in anno celebranda 184.1.d
Concilio Episcopi tenentur interesse 187.1.b
Laici etiam aliqui 188.2.b
Conciliorum forma & disciplina ibid.
Concilij decretis pauciores pluribus subscribãt 190.2.d
Decretum aliquando est quod ab vno dicitur ibid.e
Concilia auersantur hæretici 191.1.a
Concordia inter Ecclesiasticos præcipitur ibid.2.c
Concubitus bestialis prohibitus & graue peccatum, ibidem. e
Concubinæ clericis prohibentur 192.2.e
Concubinæ omnibus prohibitæ ibid.
Concubina non est idem atque vxor 193.1.b
Concubinarij clerici pœna ibid.2.a
Concupiscentia prohibita 194.1.d
Confessor fidei sint constans ibid. 2.d
Confessoris electio & officium 195.1.e
Confessionis auricularis antiquus vsus 196.1.d
Confessionem facere quoties in anno tenetur 200.2.c
Confessio non reuelanda 201.1.c
Quomodo & cui facienda ibid.2.a
Quibus audire liceat confessiones 202.1.c
Confessio quæ fit in missa ibid. d
Confirmationis authoritas, institutio 203.2.d
Quo tempore conferenda 204.1.c
Non iteranda ibid.2.a
Non danda arreptitijs ibid. d
An præstantior baptismo 62.1.c
Confraternitates licitæ & illicitæ quæ 204.2.d
Confusio duplex 205.1.c
Coniugati non promouendi ibid. e
Non possunt tenere beneficia ibid.
Consanguinei quibus gradibus coniungi prohibentur ibidem. 2. c
Consanguinei Episcopi non promouendi ad beneficia Ecclesiæ suæ 209.2.d
Consanguinei vt separandi ibid.1. e
Cõsanguinei nõ facilè ad dignitates promouẽdi 210.1.d
Consanguinitas quomodo computanda 210.1.c
Consecratio Ecclesiarum ibid. e
Conspirationes cauendæ ibid.
Constantinopolitanæ & Romanæ Ecclesiæ dissidium & altercatio. ibid.2.c
Consuetudo pro lege habetur ibid.
Contemplatio quid 211.1.d
Contentiones vitandæ clericis ibid.2.c
Contritio est pars pœnitentiæ 212.1.a
Conuiuia Ecclesiasticorum qualia esse debeant ibid.2.c
Conuiuiorum disciplina antiquorum 213.1.e
Conuiuia diebus festis prohibita ibid.2.c
In Ecclesijs non facienda ibid.d
Corporale debet conferari ibid.c
Correctionis vtilitas & modus 214.1.c
Correctiones non reprimendæ pretio 216.1.e
Corripere subditi an debeant superiorem ibid.2.b
Crimen si licet obiicere ibid. c
Criminis fautor puniendus 217.1.b
Crimen secretum non prodendum ibid.2. d
Criminosi clerici vt puniendi ibid. b
Criminosi non habeant defensiones ibid. d
Criminator corrigendus 218.1.a
Crucis gloria, adoratio, impressio, erectio antiqua, ibid.d
Crucem abominantur hæretici 224.1.e
Crucis inuentionis festum ibid.2.a
Exaltationis festum ibid.b
Cultus diuinus restauretur collapsus ibid. d
Cupiditatis malum ibid. c
Curialium mores qui 225.1.d
Curiales non promouendi ibid.
Curiositas cauenda ibid.2.a

D

Dæmonum inuocatio prohibita 225.2.d
Decani vt eligantur. ibid. e
Eorum officium, & authoritas 226.1.b
Decanorum ruralium officium, & conditio ibid.d
Decanorum visitantium comitatus ibid.2.d
Decani pecunia non constituendi ibid.b
Decimarum antiquus vsus ibidem. c
Dedicationis Ecclesiarum antiquus vsus 230.2. e
Dedicationis solennitas quotannis celebranda 232.1.e
Dedicatio non in nomine cuiuslibet sancti facienda ibidem. c
Dedicatio an iteranda ibid. 2. a
Dedicatio pretio non celebretur ibid. e
Defunctis suffragia impendenda à viuis 233.1. a
Defuncti vtrum lugendi 240.2. c
Degradare clericos quibus competit 241.1. a
Delatoris pœna ibid. e
Desperatio prohibita ibid.2. a
Detractio prohibetur 242.1. a
Detractio non curanda 243.1. e
Deus quid ibid. 2. b
Deus quid sit rectius negando quàm affirmando cognoscitur 245.1. a
Deus quomodo sit vbique 246.1. c
Dei prouidentia reguntur omnia ibid.2. b
Deus bonus per se solus 82.1. a
Deus quomodo dicatur membra habere 247.2.c
Deus omnipotens quomodo quædã non potest ibid.1.d
Dij vel Angeli cur homines dicantur 248.2. a
Diabolus creatus est, bonus & malus effectus est ibidem. d
Diaboli malignitas in Ecclesiam 250.2. a
Diaconi qui sint & vnde dicti 251.2. e
Vt eligantur 252.1 b
Eorum officium ibid. d
Diaconorum ordinandorum ætas ibid.2. e

Qualiter ordinandi 253.1.a
Unica ſtola vtantur ibid. d
Euangelium annuncient ibid. e
Inferiores ſint preſbyteris ibid.2.a
An baptizare poſſint, & ſacramenta diſpenſare, ibidem. e
Diaconus coniugatus non ordinandus 254.1.b
Diaconi delinquentis pœna ibid. c
Diaconiſſæ quæ ſint, & eorum officium & electio, ibidem. e
Qualiter ordinandæ ibid.2. e
De cætero non ordinandæ 255 1.a
Diaconiſſæ incontinentis pœna ibid. b
Dierum feſtorum antiqua obſeruatio ibid. d
Dies feſti non chorcis aut turpitudinibus ducendi 259. 2. b
Diebus feſtis ſeruilia non exercenda 260.1. c
Dies feſti Gentilium abrogati ibid.1. e
Diffinitio incauta 261.2.b
Digamus non tolerandus ibid. c
Dilectio vnde & quæ virtus 262.1.b
Diœceſis ibidem. e
Diptyca quid ibidem.
Diſcere quàm bonum ibid.2. a
Diſciplina quid ibid. b
Diſcordia ſedanda ibid. d
Diſcretio neceſſaria 263.1. d
Diſpenſatio non leuiter danda ibid. e
Diſpenſator ibid. 2. d
Diſputare cum hæreticis cauendum ibid.
Diuinatio prohibita 265. 1. d
Diues oppreſſor coercendus 266.1. a
Diuitiæ veræ quæ ibid. d
Diuitiarum vſus bonus quis ibid.2. a
Diuortium quando faciendum 267 2. d
Doctores quatuor Eccleſiæ ibid. e
Doctoris nomen & officium non quiuis vſurpet, ibidem. e
Doctoris officium & eminentia 268.1.a
Doctor inutilis ibid. 2.d
Dominorum amor erga ſeruos ibid. e
Dominicus dies antiquus & obſeruandus & eius dignitas 269 1. d
Dominico die à ſeruili ceſſandum 270.2.c
Dominicus dies non obſeruandus vt ſabbatum. 271. 2. a
Dominicis audienda miſſa & non ieiunandum, ibidem. b
Dos aſſignari debet nupturis ibid. e
Duellum prohibetur 272.1.a

E

EBrietas vitium damnabile ibid.2. b
Interdicitur clericis 273.2 b
Eccleſia quid & cur ſic vocata 274.2.d
Eccleſiæ Catholicæ origo vnitas & ſplendor 275.1.b
Eccleſiæ Catholicæ iudicium & authoritas 279. 1.c
Eccleſia eſt viſibilis 281. 1. d
Eccleſia nauis eſt quam fruſtra & perperam impugnãt multi ibid.2. d
Eccleſiæ poteſtas & gladius duplex ibid. d
Eccleſiæ liberæ ſunt & immunes 286 2.c
Ad eam fugiens liber ibid.
In Eccleſiarum ambitu qui habitare debeat & qualis eſſe debeat 290.1.b
Eccleſia interdicta ibid. d
Eccleſiarum incenſores qua pœna puniendi ibid.e
Eccleſiarum iuſſus egredi obtemperare debet, ibidem 2. a
Eccleſia orationis locus, & quæ in ea prohibentur fieri, ibidem. b
Eccleſiæ pollutæ quid faciendum 292.2.d
Electio à quibus fieri debeat 293.1.e
Electio vt fiat per ſcrutinium ibid. e
Electio non ſimoniacè procuranda 294.1.e
Electio ſanioris partis præferenda ibid.2.d
Electio libera eſſe debet & non vi, non metu coacta 295. 1.b
Electionem indignè confirmantis quæ pœna 296.1.a
Electus & poſtulatus tenetur obedire ibid.2.b
Electus non confirmatus an poſſit beneficia conferre 297. 1.b
Eleemoſyna facienda Eccleſiis & pauperibus ibid.c
Eleemoſynarium habeat Epiſcopus 298.2.c
Emmanuel quid ibid. d
Emphyteuſis quid 299.2.b
Energumenus quis ſit 299.2.c
Non participet ſacris ibid. e
Eorum officium 300.1.b
Epiſcopus vnde, Ethymon, inſtitutio ibid.
Epiſcopus qualis, & qualiter eligi debeat ibid.2.c
Neophitus, laicus, trivialis, indignus non eligatur 304. 2. e
Epiſcopus vbi & quomodo & à quibus conſecrandus 308. 2.d
Epiſcopi conſecratio non pretio æſtimanda 310. 2.e
Epiſcopi confirmatio à Papa petenda 311. 1.b
Epiſcopus altero ſuperſtite in eadem eccleſia non debet ſubrogari ibidem. e
Epiſcoporum mutationes an licitæ 313.1.a
Epiſcopus ſuos limites non excedat 315. 2. b
Epiſcopus ſponſus & lux eſt Eccleſiæ 317.2. c
Epiſcopi dignitas & authoritas 318 1.a
Epiſcopus ſublimis in choro ſedeat ibid. 2.e
Epiſcoporum laus & commendatio 319.1.c
Epiſcopi munus, officium, doctrina ibid.2.a
Epiſcopi negligentes corripiantur 313.2.c
Epiſcopi mulierum familiaritatem vitent 324.2.b
Epiſcopi in perſecutione ſuas Eccleſias non debent relinquere ibidem. d
Epiſcopi erecti ſuum retineant locum ibid.2.a
Epiſcopus qui renuntiauit an poſſit ordines conferre, ibidem. e
Epiſcopi trans mare non eant ibidem. e
Epiſcopi non ſequantur aulas regum 326. 1.a
Epiſcopi fornicatoris pœna ibidem.2. d
Epiſcopus inuitus ordinatus nunquam poterit ad coniugia tranſire ibidem. e
Epiſcopus facultatum Eccleſiæ eſt diſpenſator 327.1. e
Epiſcopus vilibus ſit contentus 328.1. e
Epiſcopi ſint diſcreti ibid. 2.c
Ordinem aſſumptionis conſeruent 329. 1. a
Epiſcopus hiſtrionico more non fingendus ibid. 1.c
Epiſcopi non leuiter accuſandi aut indicandi ibid. e
Epiſcopi quatenus debeant accuſari & in iudicium prouocari & corrigi 332. 2.b
Epiſcopus epiſcopum excommunicare non præſumat, nec deponere 333. 1.d
Epiſcopus ſpoliatus non debet iudicari ibid. e
Iniuſtè Epiſcopus ſede pulſus reſtabiliendus ibid. 2.a
Epiſcopi qualiter & qua forma accuſandi, iudicandi 334. 2. e
Epiſcopus iuſtè expulſus excommunicatus 339. 1.a
Epiſcopus hæreticus à ſummo Pontifice poteſt damnari 340. 1.c
Epiſcoporum hæreticorũ bona fiſco applicanda 341.2.c
de Epiſcopis hæreticis conuerſis quid faciendũ 342.1.a
Epiſcopus in ſua diœceſi nõ patiatur hæreticos ibid.2.c
Epiſcopi indignos conſecrantis pœna 342. 2.c

Episcoporum nomina in missa recitanda ibid.d
Episcopi iudiciaria sententia rata est 344.1.d
Episcopus non gestetur à clericis ibid. 2.b
Episcopi defuncti exequia, & post mortem eius facultates non diripienda ibid.c
Episcopatus vt erigendus 345.2.d
Episcopatus non diu vacet 347.1.b
Non ambiendus vel venandus ibid. 2.d
Pluralitas prohibetur 352.2.c
Episcopium sit propè Ecclesiam 353.1.a
Epistola missæ ibid.e
Epistola siue formata quid ibid. 2.a
Epistolis cui conueniat facere ibid.e
Euangelium legitur in missa & cur 354.a
Euangelij virtus magna ibid. e
Euangelij liber adorandus ibid. 2.b
Euangelia in Conciliis expanduntur, & cur hoc fiat ibid.d
Euangelistæ sunt quatuor, & qua ratione 355.1.c
in Eucharistia sacramento esse verum corpus Christi & sanguinem 356.1.a
Eucharistiæ Sacramentum pane, vino, aqua perficitur 370.1.a
In azimo non fermentato conficitur 371.2.c
Optimè laicis sub vna specie sacerdotibus sub vtraque conceditur 372.1.c
A ieiunis confici & sumi debet 374.1.c
Eleuandum est & adorandum ibid. 2.c
Infirmis periclitantibus est deferendum 375.2.d
Illud non benè curantis pœna 378.2.c
Illud indignè sumentis pœna 378.2.d
Quibus non dandum ibid.1.e
Illud semper hæretici dictis & factis persecuti sunt 380.1.c
Eunuchi an ordinandi ibid. 2.a
Exactiones in Ecclesiasticos fieri prohibetur ibid. e
Exceptio quid 381.2.b
Excessus corrigendi ibid.d
Exheredatio filiorum vt ditentur Ecclesiæ an valeat 382.1.c
Excommunicationis antiquus vsus ibid. e
Excommunicatio non temerè ferenda 385.2.b
Excõmunicare non subditum nemo præsumat 386.2.c
Excommunicatis non communicandum 388.1.b
Non danda Eucharistia 389.2.a
Excommunicatus ab vno ab altero non suscipiendus sine litteris nec absoluendus ibid.c
Excommunicati insolentis & excommunicantis iniustè quæ pœna 390.2.c
de Excommunicatis ad sedem apostolicam euntibus quid faciendum 391.1.c
Excommunicati sepultura Ecclesiastica carere debent ibidem 2.a
Excommunicati reconciliandi forma ibid.c
Exorcistæ ordinatio & officium ibidem.
Exorcismus quid 393.1.c
de Expositis quid faciendum ibid. e

F

Facultates Ecclesias posse habere probatur 393.2.b
Facultates Ecclesiæ relictæ à nemine retinendæ 395.2.b
Facultatum Ecclesiæ inuasores qua pœna puniendi 396.1.d
Qualiter dispensandæ 400.1.e
Non seruandæ in longos annos 401.1.c
Sollicitè custodiendæ & augendæ ibid. 2.a
Non Furandæ à clericis vel in proprios vsus conuertendæ ibid.c
Concessæ ad tempus ad Ecclesiam redeant ibid. e
Non vendendæ, commutandæ à quoquam siue à Papa siue ab alijs 402.1.c
Facultates à clericis in officio acquisitæ Ecclesiæ remaneant 405.2.b
Facultates sine scripto Ecclesijs relictæ an possint repeti. 407.1.b
Facultates vt Ecclesijs donentur non vi eripiendæ nec filij exheredandi ibid.d
Fames horribilis quibus in locis contigit ibid.2.c
Fatum quid sit 407.1.c
Fato non omnia regi ibidem
Fides quid sit & eius præconium 408.2.b
Fides non necessitatis sed est voluntatis 409.1.c
Fides sine operibus otiosa est ibid.e
Fides an certũ aliquẽ & securũ faciat de salute 412.2.b
Fides peccato mortali non amittitur 415.1.e
Figuræ veteris legis ad quid valeant ibid. 2.e
Fides iuramẽto cuilibet præstita seruanda ibid.b
Filij generatio in diuinis explicatur 414.2.a
Filius per omnia patri est æqualis 416.1.d
Filius Dei & filius Virginis non duo Filij 2.
Filius Dei Christus non est adoptiuus filius ibid.2.c
Filij erudiendi sunt à parentibus 420.1.c
Filij legitimi qui ibid.2.d
Filij sacerdotum ad quid admittendi 421.1.a
Fiscalium actores ibid.2.a
Formata quid ibid.c
Fornicatio quid ibid.d
Interdicitur clericis 422.2.d
Fornicationis pœna quæ ibid.b
Fornicarij sacerdotis an audienda missa vel sacramenta ab eo suscipienda 424.1.c
Francia Reges semper fuerunt Catholici. ibid.2.d
Frater diuersimodè dicitur 425.2.c
Fructuum benedictio 69.2.d
Furum quæ pœna 426.1.a
Furibus ad Ecclesiam fugientibus quid faciendum ibid.2.c
Fures non fouendi ibid.
Furtum prohibetur ibid.d

G

Gentilis conuersus quid faciet 426.2.b
Gentilium cõnubia & matrimonia fugienda ibid.
Gentilibus religionis exercitium inhibetur ibid.d
Gentilium sententijs aliquando vtendum ibid.c
Gloria in excelsis hymnus est 428.1.b
Gloria Patri versus est antiquus ibid.d
Gratiarum actio facienda post refectionem ibid.2.c
Et post missam similiter ibid.d
Gloria vana & inanis 429.1.a
Gloria bonorum est indeficiens ibid.c
Gratia effectus efficacia & quòd ea non secundum merita detur. ibid.d

H

Habitus monachorum diuersi mos antiquissimus 430.2.b
Habitus & ornatus clericorum qualis esse debeat 431.2.c
Hæresis nomen vnde 433.1.c
Hæresum origo & progressus ibid.c.& 435.1.b
Hæresis quàm graue crimen 435.1.d
Difficilè euellitur ibid.2.a
Authore Hæresi damnato sequaces damnati sunt, ibidem.c
Hæreses in sua diœcesi non permittat Episcopus, ibid.e

Hæresis abiurandæ forma ibid.
Abiurare eam debent viri & mulieres de biennio in biennium in Francia ibid.
Hæreticus quis 416.1.a
Hæretici superbi, fraudulenti ibid.G.
Hæretici scripturas & authoritates depravantes obiiciunt 238.1.c
Hæretici omnes opinione discordes & moribus contrarij 244.1.c
Hæreticos ab initio ad hæc usque tempora cædibus & tormentis Catholicos effecisse & sacra polluisse optimè probatur 443.1.c
Hæretici proscribendi, supplicio animadvertendi 450.2.d
Hæretici non reticendi 454.1.b
Non permittendum ut doceant ibid.2.c
Non concedenda disputatio 455.1.b
Eorum libri comburendi ibid.e
Hæreticorum librorum editio prohibetur 456.2.b
Hæreticis non communicandum 457.1.d
Hæreticorum conciones adeuntium pœna 456.1.b
Hæretici anathematizandi 488.2.e
Hæreticorum nomina non recitanda 460.1.d
Hæretici à dignitatibus Ecclesiasticis & secularibus arcendi ibid.2.b
Hæretici suspecti 461.1.b
Hæretici verbo veritatis convincendi ibid.d
Difficiliter convertuntur 462.1.b
Conversi quomodo recipiendi ibid.d
Recidivantium pœna 464.1.e
Histriones ibid.2.d
Homelia ibid.
Homo perfectus non est creatus 465.1.a
Hominis corpus undè ibid.d
Hominis proprium quod ibid.e
Homicidiorum genera multa ibid.2.b
Homicidium spirituale vetatur ibid.c
Homicidij veneno procurati pœna ibid.e
Homicidium suipsius vetatur ibid.
Homicidæ parentum pœna, 466.1.a
Homicidæ uxoris pœna ibid.2.d
Homicidæ filiorum pœna ibid.e
Homicidæ paganorum pœna 467.1.d
Homicidij fortuiti pœna ibid.e
Honor Ecclesiasticis exhibendus 469.2.c
Honoribus non superbiendum 470.2.e
Horarum canonicarum antiquus usus 471.1.a
Hospitalitas propria clericis 472.2.c
Eius commendatio ibid.
Hospitalia erigenda 473.2.c
Humilitas magna virtus 474.1.b
Hymnorum Ecclesiasticorum antiquus usus 475.1.b

I

Idololatriæ abolitio 477.2.b
Ieiuniorum antiquus usus 478.2.e
Ieiunia à prælatis indicta observanda 482.1.b
Ieiunium nemo sibi imponat ibid.e
Ieiunium quartæ & sextæ feriæ ibid.
Ieiunare quibus diebus prohibitum ibid.2.a
Ieiunium sabbati 483.1.c
Ieiunium hebdomadæ sanctæ 484.1.a
Ieiunium quadragesimæ 485.1.a
Ieiunium quatuor temporum ibid.1.b
Ieiunia monachorum quæ 486.1.a.b
Ieiunia sint moderata ibid.e
Iesus nominis mysteria ibid.2.d
Ignis novus quando benedicendus 487.1.a
Ignis & luminariorum usus antiquus ibid.d
Ignorantia damnabilis in clericis omnibus 488.1.a
Ignorantes non promovendi ibid.2.e
Imaginum antiquus usus benè probatur 489.1.b
Imaginum eversores damnati 505.2.d
Immunitas Ecclesiæ 506.2.b
Imperator qualis esse debeat ibid.c
Imperator non debet sacris se immiscere, & Ecclesiæ tenetur obedire 507.1.d
Incarcerati visitandi 509.2.a
Incarnationis mysterium 111.1.a
Incendiariorum pœna 509.2.e
Incestus pœna 510.1.b. & 512.1.c
Incontinentia ibid.
Indulgentiarum antiquus usus ibid.
Indulgentiarum quæstores abrogantur 514.1.a
Infames qui dicantur 514.1.c
Non ordinandi ibid.2.a
Non accusare possunt ibid.b.
Inferni probatio ibid.
Infirmus baptizatus non promovendus 514.1.e
de Infirmo in articulo conversus quid ibid.2.a
Infirmorum visitandorum forma à sacerdotibus ibid.c
Infirmorum cura ad Episcopos pertinet 516.1.a
Infirmi confiteantur ibid.b.
Infirmis in agonia diabolus præsto est ibid.c
Inimici diligendi ibid.e
Iniuriam facere prohibetur alicui ibid.2.d
Iniuria hilari animo ferenda 517.1.b
Iniuria remittenda ibid.d
Interdictum quid ibid.e
Invidia prohibetur ibid.2.d
Ira fugienda 518.2.d
de Ira principum & pastorum 519.1.b
Iubilæi anni institutionis ratio. ibid.d
Iudas an communicaverit ibid.2.d
Iudæorum commercia &c. Christianis interdicuntur 520.1.e
Iudæi non possunt officia publica exercere 521.1.c
Non possunt ferre testimonium ibid.2.c
Iudæi non defendendi ibid.d
Iudæi Christianos cogêtes iudaizare coercendi ibid.e
Iudæi non debent contrahere cum Catholicis 522.2.e
ad fidem inviti non trahendi 523.1.a
Non molestandi nec lædendi ibid.2.b
Conversi ut admittendi ibid.e
Quid de Iudæis ad vomitum reversis 524.1.b
Iudæorum filij baptizati ab eis auferendi ibid.c
Iudæi baptizati publicè conversentur ibid.e
Iudæi servi sunt ibidem.
Iudæorum livor & odium in Christianos ibid.2.e
Iudæis egressus inter Christianos triduo Paschæ prohibetur 525.b
Iudæi beneficia non possideant ibid.d
Iudex qualis esse debeat ibid.e
Iudex muneribus non corrumpatur 526.2.d
Iudex Episcopo obtemperare debet 527.1.d
Iudex non potest clericos tribunalibus vel temporalibus applicare servitijs ibid.e
Iudex non potest visitare Ecclesias vel monasteria ibid.2.b
Non potest terminare negotia Ecclesiastica 528.1.b
Vitijs extirpandis invigilet ibid.c
Pupillorum causas Iudicet ibid.d
Hæreticos perquirat ibid.
Iudex non sit testis ibid.e
Suspectus reprobetur ibid.2.b
Iudicis delegati potestas ibid.e
Iudicium temerarium prohibetur 529.1.e
Iudicium extremum 530.1.c
Iudicij ferendi forma ibid.

Iudicium non ferendum vbi vna pars litigantium de eſt ibid. e Iudicium iniuſtum non tenetur ibidem. 2. c Iudicia externa prohibita ibid. e Iudicium poteſt retractari 531. 1. b *Iudicia ſecularia non adeant clerici ibid. d Iudicij acta ſcribenda ibid. Iudicia quibus diebus exerceri non debeant ibid. e*

Iurare prohibetur ibid. 2. e

Iuramentum quid & cur inſtitutum 532. 2. c *Iuramenti forma* 533. 1. b *Iuramenti ſinodalis forma ibid. d Iuramentum ſe purgantis ibid. e Iuramentum & calumnia clericis prohibetur ibidem. Iuramentum clerici nõ cogantur præſtare ibid. 2. c Iuramentum pueri præſtare non cogantur.* 534. 1. e *Iuramẽtum teſtium duplex ibid. c Iuramentum non facile exigendum & præſtandum ibidem. d Iuramentum poteſt reuocari* 535. 2. a

Iuris repetitio 536. 2. a *Ius Eccleſiæ ibid. b Ius patronatus quid, & qui poſſint obtinere ibid. c*

Inſtificatio impij quæ 538. 1. c *Inſtitia quid, & quàm neceſſaria.* 541. 1. a

K

KYrie eleiſon inſtitutio antiqua 542. 1. a

L

Laicus ab Eccleſiaſticis munijs arcendus ibid. e Laici beneficia non poſſideant 543. 1. b *Laici ad ſacros ordines qualiter promouendi ibidem. c Non interſint electionibus Prælatorum* 544. 1. a *Laici extrà Concilium ſunt ibid. Laici non cognoſcere debent negotia Eccleſiaſtica. Laici docere non præſumant* 545. 2. e

Lapſi clerici quomodo admittendi 546. 1. c. *Lapſi ad pœnitentiam admittendi* 547. 1. d *Lapſi in peccatum poſt inſtificationem inſtificari poſſunt* 548. 2. e

Laus humana fugienda 549. 1. b

Lectorum ordinatio, officium ibid. e

Legatorũ ſummi pontificis inſtitutio antiqua 550. 1. b

Lenocinium inhibetur 552. 1. b

Leproſi ſequeſtrandi ibid. d Leproſorum priuilegia ibid. e Leproſi an à cõiugibus ſeparãdi ibid. 2. a de Leproſis paſtoribus quid ibid. d

Legiſlatoris munus ibid. e

Lex quidſit 553. 1. b *Lex naturæ quid ibid. e Lex ſcripta quid* 554. 1. d *Lex gratiæ quid.* 555. 2. a *Lex humana ſeruanda.* 556. 2. a *Lex tricennalis quid ibid. c*

Libertas Chriſtiana quid 557. 2. c

Liberti Eccleſiæ non opprimendi ibid. d Liberti Eccleſiæ à quo & qualiter fieri debẽt 558. 1. a *Liberti non recedant, & ſunt reuocandi ibid. d An contrahere valeant ibid. 2. e An promouendi ad ordines* 559. 1. a *Eos protegat Eccleſia ibid. e Liberum arbitrium habere homines probatur ibid.*

Librorum canonicorum numerus & authoritas 565. 1. e *Libri apocryphi qui* 567. 1. c *Libri authentici & legendi qui ibid. Libri canonici non vulgari lingua edendi* 568. 2. d *Libri hæreticorum comburendi ibid. e Libri imprimendi viſitandi & ſine priuilegio non imprimantur* 569. 1. a

Libelli diffamatorij prohibiti ibid. 2. c

Lingua cuſtodienda ibid. e Lingua non nocet bonæ conſcientiæ 570. 1. d *Lingua peregrina diſcenda ibid. 2. b Lingua Latina defenſio ibid. d*

Lis fugienda 571. 1. a

Lis epiſcoporum dirimenda ibid. b

Litium venatores ibid. e

Litis confirmatio ibid. 2. a

Litaniarum & rogationum antiqua inſtitutio ibid. e

Loca ſancta viſitanda 574. 1. d

Lucrum vt vitandum ibid. e

Ludi ſcenici prohibiti ibid. e

Litteræ quomodo dandæ vel recipiendæ 575. 1. d

M

Magia inhibetur ibid. e

Magiſtri honorandi 577. 1. e

Magiſtratus honorandi ibid. e

Malum vnde ortum ibid. 2. b

Mali cur permittantur ibid. c

Manſuetudinis laus 578. 1. b

Manus impoſitionis vſus eſt antiquus ibid. c

Manuum impoſitionis miniſter 579. 1. d

Manumiſſio ibid. e

Mariæ virginitas defenditur ibid. 2. a Dei genitrix aſſeritur 580. 2. a *Immaculatè concepta eſt* 582. 1. b *Mariæ natiuitas* 584. 1. a *Mariæ annunciationis & viſitationis feſtum* 584. 2. b *Mariæ purificatio* 585. 1. e *Aſſumptio* 586. 1. a *Mariam ſemper hæretici oderunt ibid. 2. e*

Martyrum gloria 587. 1. c *Conſtantia ibid. d Martyres falſi qui* 588. 2. d *Martyres honorandi* 589. 1. a

Matrimonium quid ibid. b Sacramentum eſt ibid. c Quomodo contrahendum & celebrandum ibid. 2. c Conſenſus perficit & per verba de præſenti ratum 590. 1. c. *Impuberum prohibetur* 591. 1. e *Conſanguineorum ibid. 2. b Inceſtuoſum ibidem. Clandeſtinum damnatum ibid. Indiſſolubile eſt* 592. 2. b *An ſõlnat emiſſio voti* 595. 2. a *An matrimonio iuncti poſſint ad religionẽ trãſire ibi. d*

Matrimoniũ cum ſecunda vxore ſoluendũ 596. 2. c *Matrimonia alienigenarum rata ſunt* 20. 2. b *Matrimony debitum non fraudendum* 597. 2. e *Quando diſſolui poſſit* 598. 1. b *An ſoluendum quando eſt inter alienigenas ibid. e Non contrahendum cùm Iudæis, hæreticis, paganis ibid. 2. c Nullus inuitus contrahat* 599. 2. b *Matrimonio iuncti cõmunem habent parentelam* 602. 1. a *An contrahendum infrà luctum prioris coniugis ibid. b*

Matrum filios non nutrientium increpatio 71. a. b

Matris filios occidentis vel aborſum ſibi procurantis pœna 71. 1. c

Medicus infirmis ſuadeat vt confiteantur ibid. c

Membris priuati non promouendi ibid. e

Non celebrent ibid. 2. d

Mendacium fugiatur ibid. e

Meretricum deteſtatio 601. 1. a

Meretrix conuerſa ſuſcipienda ibid. e

Menſuræ iuſtæ ſint ibid. 2. a

Meritum quid ibid. e

Metropolitanorum inſtitutio ibid. Vi eligantur & conſecrentur 602. 1. d *In ordinatione epiſcopi requirendi ibid. 2. a Ius conſeruetur ibid. e Non duo ſint in prouincia* 604. 2. d *Nil præſumãt in præiudicium Romanæ Eccleſiæ* 605. 1. a *Epiſcopos viſitent ibid. e Epiſcopi illis obediãt ibid. 2. d*

Non delegent ius ſuum Epiſcopo ibidem.

Sint patriarchæ ſubditi ibid. e

Singulis annis concilium celebrent 606. 1. c

Non faueant hæreticis. ibid.

Militiam non ſequantur clerici ibid. d

Pœnitentes non repetant ibid. 2. a

Miles non promouendus ibid. b

Milites templi multa habuere priuilegia ibid. c

Miracula verè fiunt & quare ibid. d

Noua non ſtatim publicanda 608. 1. a

Miſſæ nomen, vſus antiquus ibid. c

Miſſa non ad libitum componenda 613. 2. b

Qua puritate tractanda ibid. d Eius sacrificium quale, & quid in eo agatur 614.2.c Pro viuis & defunctis dicenda 615.1.c In honorem sanctorum dicenda ibid. In ea quæ nomina recitanda 616.2.c In sacratis solum locis dicenda. ibid.d Diebus festiuis audienda 617.1.e Quoties in die recitanda 618.1.c A ieiunis recitanda ibid.d Ter in natali domini recitatur ibid.e Missæ præsentes non recedant ante benedictionem ibid.2.a Qua hora celebranda ibid.d Missæ qui interesse non debent. ibid. Sine testibus non recitanda 619.1.c Quid faciendum si celebrans languore præcipetur ibid.2.c Missa non celebranda vbi Episcopus celebrauit 620.1.c Sine orario non celebranda ibid. Non tempore concionis ibid.d. Non vernacula lingua ibid.e Pro hæreticis non dicenda ibid.2.a In Missis nouis choreæ non admittendæ ibid.b. Missæ ofores hæretici ibid. Missæ sacrificij seu Eucharistiæ solennitas 621.1.b

Monachorum origo, institutio optimè defenditur ibidem 2.c Vsus & forma professionis 624.2.a Monachi qua ætate profiteri debent ibid.e Monachis proprietas vitanda 625.1.d Stabilitas indicitur ibid.2.d Monachorũ mutatio 626.1.b Monachus sine licentia extrà septa monasterij non degat ibid.e Monachi recluſi ibid. 2.a Monachi vagabundi lasciui refrenentur. ibid.e Monachi non egrediantur sine licentia vt inseruiant prælatis 627.1.c Non audiant physicam, leges ibid. 2.a Non pertractent negotia secularia ibid. c Curiam non adeant 628.1.c Foras epulari prohibẽtur ibid. 2.a An valeant beneficia tenere ibid. c An ordines promouendi ibid. e Non assumendi inscio abbate 629.1.e Episcopi facti non mutent habitum ibid.2.c Monachorum nigrorum exemptio & priuilegia ibid.d Monachi an Episcopo subiecti sint 630.2.c Sua regula statuta obseruent 631.1.a Carnes non comedant ibid.c Continentiam obseruẽt ibid.2.a Cassè cum mulieribus & secularibus conuersentur 632.1.b Non bini sed separatim dormiant ibid.2.a Monachorum habitus,& victus ibid.c Monachi ab infantia monasterijs inclusi an ad seculum redire possint 633.1.d Monachi ab infantia consecrati an nubere possint 634.1.b Monachus inuitus nullus fieri cogatur ibid.2.a Nullus fieri prohibeatur ibid.e Pro pecunijs nõ recipiantur 635.1.c Monachi non plus recipiantur quàm sufficit facultas monasterij ibid. 2.e Monachus nullus fiat sub spe obtinendæ abbatiæ 636.1.c Monachus non sit fideiussor ibid.e Pecuniam mutuo non accipiat ibid. Monachorum exercitium quale ibid.2.a Monachi qualiter diuinũ debent persoluere officium ibid.e Silentio studeant 637.1.c Monachis deputandi seniores 637.1.d Monachi non concionentur ibid.e Monachos hæretici persequuntur ibid.2.c Monachi hæretici ibid.d quid de Monacho in seculo excommunicato agendum 638.1.a

Monasteria dotare antiquus vsus ibid.d Monasterijs construendis locus commodus prouideri debet ibid.2.d Monasteriũ sine assensu Episcopi non construendum 639.1.a Monasteria in Episcopi sint potestate ibid.c Monasteriorum bona Episcopi non contingant ibid.d Monasteria an licitè de facultatibus Ecclesiarum construantur ibid. 2.c Monasteria non conuellenda 640.1.c Monasteria diruta reparanda ibid.2.d Semel Deo dicata non fiant secularia habitacula 641.1.c Non dentur laicis gubernanda ibid.e Ea visitare interdicitur laicis ibid.2.a Dissoluta reformanda regulariter ibid.

Mulieres ea non ingrediantur 642.1.b

Monialium & monachorum non innienda ibid.c

Puellarum nemini ingredi licet ibid.2.b Puellæ à monachis regenda 643.2.b Monialium antiquus vsus ibid.e Monialium velandarum ætas 649.2.a Consecrandarum tempus & probatio ibid.e Moniales consecranda quo habitu vtantur 650.1.c A quo debeant velari ibid.e Illis interdicuntur nuptiæ ibid. 2.a Monialium vota præuaricantium pœna 651.1.a Moniales furore barbarico vim passæ 653.2.c Non cum viris conuersentur 654.1.b Eorum confessores qui esse debent ibid.c Illis interdicitur egressus ibid.2.a Dissolutæ reformentur 655.1.d Monialium exercitium ibid.e Monialium viduarum antiquus vsus ibid.2.b Non velandæ 656.2.a Non debent nubere ibid.d Monialium viduarũ vota non obseruantium pœna 657.1.a Earum raptores puniendi ibid.2.c

quid de Morbo regio laborantibus faciendum ibid.e

Mortui an lugendi 658.1.a

Mosis encomium ibid. 2.d

Mulieres vitanda ibid.e à publicis negotijs arcendæ 659.1.c Docere non debent ibid.e Baptizare non debẽt ibid.2.e Grauidæ an debeant baptizari 660.1.a Menstruatæ & enixæ quanto tempore ab ingressu templi abstinere debent ibid.c Virilem habitũ assumere non debẽt ibid.2.d

Mundus vt creatus 661.1.a

Munerum dandorum ratio quæ ibid.2.b

Mutus effectus an possit baptizari ibid.d

N

Natalis Christi dies festus ibid.e

Neophiti non ordinandi ibid.

Nobilitas vera qua 662.1.d

Nuptiæ licitæ sunt 663.1.a

Nuptiarum benedictio antiqua 664.1.e Quo tempore celebrandæ ibid.2.d Clandestinæ prohibitæ 665.1.b. Nuptijs clerici non intersint ibidem.c Nuptiarum dissolutiones prohibentur ibid.d

O

Obedientia prælatis exhibenda ibid.2.e

Oblationes quæ suscipiendæ 667.1.c Oblationes fidelium non retinendæ ibid.2.d Fieri diebus festis iubentur ibid.e Cui debentur 668.1.b

Oeconomum Episcopi habere debent ibid.e

Officium diuinum qualiter persoluendum ibid.2.e Non sit diuersum 669.2.b Officium beatæ Mariæ persoluendum 670.1.c

Oleum sacrum ibid.d

Opera in charitate facta meritoria esse optimè probatur ibid.e

Orario vti debent sacerdotes 671.1.e

Orationis virtus,efficacia magna ibid.2.d Oratio dominica quando in Ecclesia recitanda 674.2.b

Ordinum gradus & nomina 675.1.d Ordines gradatim & per interstitia temporum danda ibid.2.b Ordinis sacramenti forma & vsus 676.1.d Ordinis minister Episcopus 677.1.b Ordines non reiterandi ibid.e Ordinis sacramentum chrismate perficiendum ibid.2.a Ordines non indignis conferendi 678.1.a Quibus temporibus conferendi ibid.e Ordinum minorum functio obseruanda ibid.2.e Non pretio conferendi 679.1.b Conferre in alterius diœcesi non debet Episcopus ibid.2.e Ordo secundum gradus in Ecclesia obseruandus 680.2.c

Ordinandi probentur 681.2.c *Ordinandorum profeſſio* 683.1.c *Ordinãdi non ſint tutores ibid.c Ordinandi qui non ſint* ib.2.a *Ordinandorum etas. ib.c. Ordinandi mortali peccato careant* 684.1.c *communicent, habeant Eccleſiam vel titulum ſufficientẽ* 685.1.a *quid de ordinato ab Epiſcopis hæreticis ibi.2.c. Ordinati titulos & literas ordinationis exhibeant* 687.2.c *Ordinandus in aliena diœceſi literas habeat ab Epiſcopo ſuo ibid.c*

*Organorum vſus licitus ibid.*2.a

Ornatus illicitus prohibitus ibid.c

Oſtiariorum officium & ordo 688.2.c

P

Pallij vſus quibus concedatur. ibid.c

Paris benedicti vſus antiquus 689.1.c

*Papa vt eligẽdus ibid.*2.c. *Papæ electi profeſſio* 691.1.c *Papæ conſecratio à quibus fieri debet ibi.*2.a *Papa vnus non plures eligendi ibid.b Papæ authoritas ſumma optimè probatur* 692.1.c *Papa cur ſanctiſſimus dicatur* 695.2.d *Ei reuerentiam debet Imperator ibid.d nemine iudicandus* 696.2.d *An ſit ſupra Concilium* 698.1.a *Cunctos Eccleſiæ ordines conuocare poteſt de quibuſcunque locis ibid.b Papam hæretici perſecuti ſunt ſemper ibi.c Papæ Clerici inſeruiant ibi.d Defuncti exequiæ quales ibi.c. Papatus non ambiendus ibi.2.b*

Parentes honorandi 699.1.d *Parentum irriſores puniendi ibi.*2.b *Parentũ necatores puniendi ibi.c.*

Paradiſus vbi ſit ibid.c

Parochi officium 700.2.c *Parochiarum diuiſio* 701.1.d *Parochiam alterius nullus inuadat ibid.c Parochiæ controuerſæ vt vniantur ibid.*2.a *Parochiæ non ſeparentur ibid.d. Parochiæ ſingulæ ſingulos habeant Sacerdotes* 702.1.c *Sint Epiſcopo ſubiectæ ibid.c Parochianus diebus feſtis ſuam adeat Eccleſiam ibid.*2.c *Parochiam extraneus ad ſacra non admittendus ibid.d*

Paſcha quo tempore celebrandum ibid.c Paſchæ hebdomada ſolennis eſt 705.1.a *Paſchæ die communicandum ibid.c*

Paſſio Chriſti non impio ſalutaris ibid.d

Paſtoris officium ibid.c Paſtoribus obediendũ 706.1.b *Paſtores mali tolerandi ibid.c*

Patriarcharum & Primatuũ inſtitutio antiqua ibi.c Eorum dignitas 707.1.b

*Patrini qui eligendi ibi.d Non poſſunt eſſe pater & mater infantis ibi.*2.d *Patrinis ſeu compatribus contractus matrimonij interdicitur* 708.1.c *Patrini qui eſſe non poſſint* 709.1.c *Patrinorum cura qualis in ſpirituales filios ibid.d*

*Pauperes Eccleſiæ bonis fouendi ibid.*2.c *Pauperum curam gerat Epiſcopus ibid.d Pauperes ciuitates alere debent* 710.2.a. *Pauperes qui opprimunt puniendi ibid.b*

Pacis oſculum in Miſſa offerendum ibid.c Pax Eccleſiæ & regni procuranda 711.2.b. *Pacis perturbatores puniendi.* 712.1.c *Treugæ obſeruandæ ibid.d*

Peccatum originale in poſteros eſt transfuſum ibid.c Peccata parentum in filios non transfundi 714.2.c *Peccato an homo carere poſſit ibid.d Peccatũ tribus modis perpetratur, & totidem vindicatur* 715.2.a *Peccatum in Spiritum ſanctum quod ſit ibid.d*

Pedagium non ſoluant clerici 716.2.a

Penſio ſuper beneficia non reſeruanda ibid.c

Per propoſitio magnum quid importat 717.1.c

Peregrinationes ſanctæ licitæ ſunt ibid.d Indiſcretæ prohibitæ 719.2.c *An poſſint redimi* 720.1.c *Peregrini clerici vt ſuſcipiẽdi ibi.c Peregrini ſunt liberi ab exactione ibid.*2.c

Periurium cauendum 721.1.b

*Perſecutiones tolerandæ ſunt ibid.*2.c

Perſeuerantia laudatur 723.1.d

Petrus Romæ Epiſcopatum geſſit ibiq; paſſus & ſepultus eſt 723.2.b

Philoſophiæ ſtudium interdicitur clericis 726.1.c

*Phœnix auis eſt typus Reſurrectionis ibid.*2.b

Picturæ impudicæ prohibentur 727.1.b

*Pœnitentiæ laus, vſus, forma ibid.*2.b *Pœnitentiam agere nullus detrectet* 730.2.c *Pœnitentia in extremis poſitis non neganda* 732.1.b *Pœnitentia non omittenda præcepta* 733.1.d *Iniungẽda modus obſeruetur ibid.*2.b *Impoſita adimplẽda* 734.2.a *Pœnitentes publici & abſconſi ſunt ibid.b Pœnitentes ſuſcipiendi* 735.1.a *Reconciliare cuius ſit ibid.*2.c *Non promouendi* 736.1.c *à Cõiugio non ſeparandi* 737.1.d *Militiam non ſequantur ib.d Pœnitens vnius ab altero non ſuſcipiatur ib.c Pœnitentiũ recidiuantiũ pœna ib.*2.b

Pollutio nocturna an à communione impediat 738.1.d

*Polygamia conceditur ibid.*2.c

Populus non ſequendus 739.1.d

Portarius qualis eligendus ibid.c

*Poteſtas eſt duplex ibid.*2.b

Precarium vſus quis ibid.c

Præcepta Chriſti non ſunt impoſſibilia 740.2.d

Prædeſtinatio quid ſit 741.2.a

Predicatoris officiũ quale & quid cauere debeat 743.1.c *Prædicatio diebus feſtiuis Epiſcopis iniũgitur* 744.1.c *Predicatio cui committi debeat ibi.*2.c *Predicatio vtiliſſima* 775.1.c

*Præfatio Miſſæ quid ſit ibid.*2.c

Præpoſiti quales eligendi 776.1.c

Præſcriptio bona quæ ib.c Pragmatica abrogatio.ibi.

Preces pro Papa, regibus inuentæ ex antiquo vſu fieri 777.1.c *Preces in die Paraſceue antiquæ ſunt.* 778 2.c *Preces communes priuatis efficatiores* 779.1.a *Preces & collectas quis compoſuerit edocetur ibid.*

*Preſbyterorũ ordo ibid.b Preſbyter vt ordinãdus ib.c Ordinandi ætas ibid.*2.c *Literatus non ordinandus ibid.c Presbyteri officium quale* 780.1.a *Nũ præſumat Epiſcopi officium ibid.*2.b *Epiſcopo pareat ibid. d Rationem reddat Epiſcopo* 781.1.b *exiens parochiam non ſuſcipiendus.ibi.c Non iniuſtè expellendus aut accuſandus ibid.d De minori ad maiorem titulum non migret ibid.*2.a *Preſbyteri coniugati pœna ibid.c Presbyteri degradati quid facient ibid.c Percuſſor presbyter puniendus* 2.2.b *Presbyterũ percutientis pœna ib.c*

Principis officium quale ibid.d debent Eccleſiæ ſuccurrere 783.1.d *Non interpellandus contra Eccleſiæ decreta* 785.1.c *Non inſidiandum principi & regno ibid.*2.c *Non ſe de rebus Eccleſiaſticis immiſceat ibid.c Munificus in ſeruos ſit* 786.1.a

*Prior vt eligi debeat ibid.c Non mutetur facilè ib.d Prioratus non pretio comparandus ibid.c Priuilegijs non abutendum ibid.*2.b

Proceſſionum ac Litaniarum ſeu ſtationum vſus antiquus ib.d Proceſſionibus cẽs tenẽtur adeſſe. 787.1.c

*Prodigiorum enarratio ibid.*2.a

Profeſſio vt facienda 788.1.a

Promiſſa ſoluenda ibid.c Prophetæ qui dicuntur ibi.d

*Proprietas clericis & monachis prohibetur ibid.*2.a

Prouincia quæ dicatur ibid.c

Pſallendi diſciplina qualis 789.1.a

*Pudicitiæ laus ibid.*2.c

Purgatorius ignis & locus probatur 790.1.b

Purgatio canonica cui iniungenda & quid ſit 793.1.c

Q

Quadrageſima ieiunium optimè probatur obſeruandum 794.1.b

Quadrageſima tempore interdicuntur placita ſecularia 796.2.c
Nuptiæ non celebrandæ 800.1.a
Alleluya non cantandum ibid.

R

Raptorum vxorum & ſponſarum pœna ibid.d
Reconciliatio ante litis exordiũ iniungitur ibi.2.c
Rex conſtituendus qua promittere debet ibid.e
Quomodo eligendus conſtituendus 801.1.b
Eius officium quale ibid.2.a
Regnum non tyrannicè inuadendum 802.1.d
Religio noua non introducenda ibid.2.c
Reliquiæ ſanctorum ueneranda 803.1.a
Earum virtus magna ibid.
Non venales exponantur 809.2.d.
Non facilè transferantur 810.1.b
Reſidentia beneficiatis & prælatis iniungitur ibid.d
Reſignatio Papatus Epiſcopatus prohibetur 811.2.c
Reſurrectio futura probatur ibid.c
An orandum in Eccleſia pro reis patibulo damnatis 813.2.b
Reilæſæ maieſtatis ut tractandi ibid.e
Romæ urbis beatorũ Petri & Pauli reliquiæ inſignia ſunt 814.2.b
Romam adire non cuiuis licet 815.1.a
Romana Eccleſia primatus & authoritas qualis ibi b.
Romana Eccleſia & Conſtantinopolitana diſſidium quale 819.1.d
Romana Eccleſia fides inconcuſſa nunquam erranit 821.1.b
Romanã Eccleſ. Hæretici ſemper perſecuti ſunt 822.1.e
Romana Eccleſ. in fidei negotijs cõſulenda ibid.

S

Sabbathi obſeruatio prohibetur 823.1.c
Sacerdos eſt Dei & hominum mediator ibid.2.d
Sacerdotes non omnes ſunt 824.1.c
Sacerdotij dignitas, authoritas magna 825.1.d
Sacramenta ſeptem eſſe probantur ibi.2.b Non pretio conferenda 826.2.b Qui non eſt baptizatus non præſumat accipere 827.1.c
Sacrilegium maximum peccatum ibid.d
Saltationes turpes prohibitæ ibid.2.a
Sanctus Sanctus Sanctus quid ſit ibid.b
Sanctorum inuocatio, veneratio probatur licita ibid.c
Sanctorum nomina in Miſſa recitanda 836.2.c.
geſta ſcribenda. ibid.
Satisfactio quid ſit & quomodo complenda 837.1.c
Scandala quæ vitanda 838.1.a
Schiſma vnde ortum. ibid.c.
Schiſmatis & hæreſis differentia ibi.2.b
Schola in monaſterijs habenda ibid.d
Schola publicè teneri debent 839.1.b
Schola rectoribus aſſignanda portio congrua ibid.2.c
Schola Philoſophicæ & artium profeſſoribus quid canendum 840.2.c
Scientia quid ſit 841.1.d
Scripturæ ſyncerè expoſ debent ibid.e Eam hæretici peruertũt ibid. Eius ſenſus & interpretatio ad Eccleſiam pertinet ibid.2.c
Scripturæ non debemus eſſe nimium curioſi explatores ibid.d Non reſcindendæ 842.1.b
Scripturæ non ita inhærendum vt traditio Patrum negligatur ibid.2.c
Seditioſi non ordinandi 843.2.b
Sepultura vbi & quomodo fieri debeat ibi.c
Sepulturam ſibi quiſque eligere poteſt vbi voluerit 844.1.d Non pretio æſtimanda ibi.2.a
Quibus deneganda ibid.d
Sepeliri in ſuis Eccleſijs monachi aliquos an poſſint. 845.1.b
Sepulcra non aperienda nec cibaria eis inferenda ibid.d.
Serui non ordinandi ibid.2.b. In monaſterio non recipiendi 846.1.c
Eccleſiæ ſerui vt libertati donentur ibid.2.a
Serui Eccleſiæ prædas non exerceant ibid.c
Seruus libertate donatus non reuocandus ibid.d
In ſeruili genere quid obſeruandum ibid.e
Seruorum matrimonia rata ſunt ibid.
Serui dominis obedire tenentur 847.1.c
Serui non occidendi ibid.e
Seruorum venundatio inhibetur ibid.
Simonis Magi vita qualis ibid.2.a
Simonia vitanda ibid.e
Simoniaci vt repellendi 848.1.e
Sodomia graue peccatum 849.1.b
Sorte diuina aliqui electi ibid.
Sortilegium prohibitum ibid.c
Spectacula non adeunda ibid.d
Spes laus & quid ſit ibid.
Spiritus ſanctus à Patre & Filio proceſſio probatur. ibidem 2.a
Spiritus ſanctus non eſt maior Filio 854.1.b
Quomodo dicitur contriſtari ibid.d
Sponſaliorum infractoris pœna ibid.e
Stipendia clericorum quæ ibid.2.b
Subdiaconi qui dicantur ibid.c
Subdiaconi officium ibid.d
vt ordinetur ibid.e
non poſſunt nubere 855.1.b
Supplicationes antiquæ ſunt ibid.2.b
Symbolum Apoſtolorum quod ſit ibid.d
Ignatij martyris quod ſit 856.e
Gregorij Neocæſarienſis ibid.2.b
Athanaſij Alexandrini ibid.e
Nicæni Concilij primi generalis ibid.e
Conſtantinopolitani primi Concilij 857.1.d
Symbolum in Eccleſia recitandum ibid.2.c
Symbolum Epheſinum quod ſit 858.1.b
Chalcedonenſe ibid.
Romanum ibid.2.a
Orientalium ibid.d
Symbolum Toletani Concilij octaui quod 859.1.a
Symbola diuerſorum Patrum enarrantur ibid.e
Symbolum Conſtantinopolitani Cõcilij generalis octaui quod ibid.2.c
Concilij generalis ſeptimi Nicæni 860.2.e
Lateranenſis Concilij 861.1.b

T

Tabernas ingredi non licet clericis ibid.e
in clauſtris Taberna non habeantur ibid.2.c
Teſtamentum an Epiſcopi clerici facere valeãt ibid.e
Teſtamentum condere qui non poſſunt 862.2.d
Teſtamenti executor quis eſſe non poteſt ibidem. e & 863.1.b
Teſtamentum vt fieri & tueri debeat ibid.c
Teſtis qualis eſſe debet ibid.2.b
Teſtis eſſe quis non poſſit ibid.d
Teſtis falſus vt puniendus 864.1.c
Teſtis an in proprio negotio admittendus ibid.2.c
Teſtis quot vicibus producendus ibid.e
Teſtis defuncti an robur obtineat ſcr.ptum 865.1.a
Teſtes noui an produci poſſint quæſtione indicata ibid.b

Testimonium ferè clerici non cogendi ibid.d
Tonsuram Clerici & Monachi deferre debent. ibid.e
Tonsura vsus antiquus est. ibid.2.a
Tonsura quando debet conferri 866.1.a
& ornamenta sunt vtenda ibd.b
Traditiones sequendas & obseruandas benè probatur
& optimè. ibid.c
Traditiones an innouandæ sint 871.2.a
Traditiones aliquando variantur. ibi.d
Traditoris pœna. 872.1.d
Transactio quomodo fieri debet. ibid.c
Transmarini libi an admittendi, ibid.e
Trinitas personarum in diuinis probatur. ib.2.d
Trisagium quid sit. 877.1.a
Turcia bellum inferendum. 878.1.a
Typographi non imprimere debent libros sine licentia.
ibid.

V.

VAsorum sacrorum antiquus vsus est. ibi.b
Vasa sacra qui tractare possint. ibid.2.b
Vasa sacra hæretici frangunt & contemnunt, 879.1.d
an ea liceat vendere aut alienare aliqua necessitate
vrgente ibid.2.b
Vasa sacra cuius generis esse debent 880.a
Vasa sacra ad ministerium habere debet sacerdos ibid.
Vasa sacra vsibus humanis non applicanda. ibid.d
Velare moniales cui competit. ibid.2.b
Venatio clericis prohibetur. ibid.e
Vestes sacræ sollicitè conseruandæ, 881.1.c
Via est duplex in hac vita. 882.1.c
Vicarij officium quales & vt instituti debeat. ibid.e
Viduarum duo genera. 883.1.c
Viduæ veræ quæ sint. ibid.d
Viduæ fouendæ non ladendæ. ibid.e
Vigiliæ festorum ieiunio sacratæ ab antiquo probantur.
ibid.2.d
Visio Dei in patria qualis erit. 885.1.c
Visitatio Episcopatuũ & parochiarum fieri debet. ibi.d
Visitatoris officium quali, merces, comitatus. 886.2.b
Vnctionis extremæ sacramentum antiquum esse pro-
batur.
Vnio duarum Christi naturarum vt facta sit. 889.1.a
Vnitas inter Christianos esse debet. ibid.2.c
Vota facere antiquissimum est. 890.1.c
Vsuræ clericis prohibetur. 891.2.c
Vsura multiplex est. 893. l. 6. an pia causa committi
possit. ibid.2.c. cum Iudæis prohibitur. ibid.a
Vsuræ an soluendæ. ibid.d
Vsurari vt puniendi 894.1.a
Vxores clericorum prohibentur nubere. ibid.e

X

XEnia prohibentur accipi. 895.1.b
Xenodochia iubentur institui. ibid.2.c

Y

YPostasia quid sit 894.2.d

Z

ZElus duplex. 295.1.c
Zizania sunt hæretici. ibid.2.c

FINIS.

Digitized by Google

FINE

Digitized by Google